HONEY

OF

RA

286

A
19-61

27 to 2 X

26 to 2 4

Sala
A
19
61

Nº 1

10-61

R. 7015

HOMERI
QVAE EXSTANT
OMNIA

Ilias, Odyssea, Batrachomyomachia, Hymni, Poëmatia aliquot

Cum Latina versione omnium quæ circumferuntur emendatiss. aliquot locis iam castigatiore

Perpetuis item iustisque in Iliada simul & Odysseam
Io. Spondani Mauleonensis
Commentariis:

Pindari *quinetiam Thebani Epitome Iliados Latinis versib. &* Daretis *Phrygij de bello Troiano libri, à Corn. Nepote eleganter latino versi carmine.*

Editio vltima superiore limatior.

Indices *textus Homeri & Commentariorum locupletissimi.*

Cum gratia & priuilegio Cæs. Maiest.

BASILEAE,
PER SEBASTIANVM
HENRICPETRI.

Joannis Bapt
Cinnami
D.

nte oculos po-
orum in nume-
egypti, operam
to pro eo An-
e expressum est
r gubernandos

BIBLIOTECA

i 11970765

Christianissimo
FRANCORVM
ET
NAVARRAEORVM
REGI
HENRICO IV.

QVONIAM opus hoc, quum primùm sic elaboratum prælo describeretur, Maiestati Tuæ, REX CHRISTIANISSIME, regni tantùm Navarræ gubernacula tum moderanti dicatum fuit: iterata hac editione recusum augustissimo nomini tuo consecratum meritò manere debuit, postquam diuinâ prouidentiâ vtriusq; regni, Franciæ & Nauarræ caput & dominator effectus es, & accessio tam magnæ potestatis regiam voluntatem tuam in bonas literas literatosq; minimè immutauit. Cui enim iure maiori tam insigne opus inscribatur dicatumque maneat, quàm Regi magno? opus, inquam, in quo prudentissimorum fortissimorumq; Regum ac Ducum, quos vetus historia Græca nouit, virtutes regiæ celebrantur & bellicæ res, præclarè fortiterq; gestæ magnificè describuntur & laudibus ad cœlum tolluntur: in quo fata eorundem ante oculos ponuntur: opus, in quo legendo potentissimi Monarchæ, quorum in numero Alexander ille Magnus & Ptolemæus Philadelphus Rex Aegypti, operam impenderunt: in quo abolendo Adrianus Imperator, inducto pro eo Antimacho, frustra laborauit, Dione referente. Quid quòd in te expressum est viuum artium illarum regiarum ad multos populos feliciter gubernandos & in officio continendos necessariarum exemplar, cuius veluti idea quædã in Agamemnone laudatur? DEVS enim summus exercituum Imperator & regnorum autor conseruatorq;, te restituendæ rei Gallicæ destinauerat, quæ exterorum insana ambitione, domesticorumq; funesta dissensione penè perierat. Idem te virtutibus illis reuerendum hostibus iuxtà & amicis admirandumque reddidit, quibus labantem rempublicam erigere & fulcire necesse fuit, prudentiâ nimirum & fortitudine verè regia atque heroica, quibus breui temporis spacio perfecisti, vt sedatis pernicioſissimis bellorũ tumultibus animisque dissentientium populorum ad harmoniam reuo-

catis, gloria in Regnis tuis habitet: benignitas & fides inter se occurrant: iustitia atque pax se osculentur. Ad hasce causas, cur Homericum istud opus Maiestati Tuæ consecratum manere debeat, accedit etiam alia, me attingens particulariter, quod regia Tua benignitas priuilegium mihi indulsit, quo typographia mea ab incommodis & detrimentis, quibus alioquin ars hæc ob quorundam auaritiam obnoxia est, immunis exsistit. Hoc igitur meæ erga Maiestatem Tuam obseruantiæ deuotissimæ gratiq; animi testimonium exhibere debui, quod (licèt nonnullis forsan vile ac leue videri possit) si pro tua Clementia, vt confido, non spernetur, minimè vulgaris beneficij loco ducam, meamq; quibuscunq; potero officijs gratitudinem, quoad vixero, probare enitar. DOMINVS ille exercituum te, REX CHRISTIANISSIME, prudentiæ spiritu perpetuò gubernet, & muniat inuicta fortitudine, Maiestatem Tuā cum Regina Sereniſſima ac Prole regia quàm diutissimè incolumem seruet & potenter tueatur, omniq; benedictionum genere locupletet.

BASILEAE XIX. Martij anno epochæ Christianæ M. DCVI.

Regiæ Maiestatis Tuæ

deuotissimus seruus & cliens

Sebastianus Henricpetri
Typographus & ciuis Basilienſis.

Sere-

Serenis. Illustrisimóque

NAVARRAE ORVM

REGI

HENRICO III.

MECOENATI MEO

CLEMENTISS.

DVAE sunt causæ, Rex Sereniſsime, quæ me potiſsimùm ad dedicandos conſecrandosq; tibi labores meos Homericos impulerunt: altera quòd officij mei ratio ita poſtularet: altera quòd Regia tua Maieſtate nõ planè indignum munus aliqua ex parte videbatur. Primã quod attinet, cùm ego mihi optimè ſim conſcius auguſtæ illius munificentiæ tuæ, qua me in hoc ſtudio literario, poſt Illuſtriſsimæ tuæ matris, Reginæ IO ANNAE *piæ & ſempiternæ memoriæ, fatũ longè funeſtiſsimum, cuius ego primùm liberalem manum expertus eram, clementiſsimè hactenus cohoneſtaſti, hoc quicquid eſt opellæ meæ iurè tibi à me deſtinatum eſt: quòd æquũ eſſe ſoleat, vt cuius beneficio ſeges excolitur, illius fructus qualeſcunq; tandem illi ſunt, maximè percipiat. Sed & hoc alijs nominibus facere planè debui. Cui enim parens meus, Maieſtatis tuæ à conſilijs & ſecretis (vt de maioribus tuis, quibus etiam iam à multis annis in eadem dignitate, cum laude ſatis ampla, inſeruiuit, conticeſcam) ſeipſum, ſuos, ſuaq; omnia omnino deuouit, par fuit me illius veſtigia inſiſtentem in hac adeò ætatis meæ teneritate reliquæ meæ vitæ inſtitutum hoc facto indicare, quod in his mortalibus nihil ſibi proponit antiquius, quàm vt me totum tibi, ex iure tuo, planè mancipet. Accedit quòd cùm ſub tua Bearnenſi ditione, vnde etiam ex parte familia noſtra eſt propagata, ab aliquot annis viuamus, quo nomine in tuam poteſtatem omnino venimus, nulli æquius fuit iſta à me offerri, quàm ei quem ego pro noſtro principe & auguſtiſsimo domino demum agnoſco. Atq; has equidem rationes inſtituti mei non ſolùm Maieſtati tuæ, ſed etiam cuiuis alteri facilè me comprobaturum ſpero. Alteram verò cauſam quod ſpectat, multis, ni fallor, arrogantiùs locutus videbor, qui hoc munus noſtrum Maieſtate tua aliquatenus dignum pronunciauerim. Audire enim nonnullos mihi iam videor dictitantes, grauioribus te negotijs occupatum, putà etiam bellicis curis, cũ quibus rancidus iſte Meleſigenes, qui poſteà Homeri nomen obtinuit, nullum habeat commercium, ſed qui ad puluerem literarium relegandus ſit, & ijs dignus demũ exiſtimandus qui his vilioribus ſtudijs dediti, altiora, quibus Maieſtas tua diſtinetur, minimè ſpirare poſſunt. Ergo tibi tubas, lituos, buccinas, ſclopetos, tormentaq; alia bellica, loricas, galeas, equos cataphractos, reliquũ deniq; apparatum militarem potiùs offerendũ fuiſſe cenſebunt, quàm has nugas, vt appellant, ſcholaſticas, in quibus nihil eſt, quod regijs auribus & oculis dignum videatur. Næ illi parum intelligũt, tum quis tu ſis, tum quid ſit illud, quòd Maieſtati tuæ*

offero. De te primùm vt loquar, iamdiu equidem mihi perſpectum eſt, quanto ſtudio ſtudia hæc noſtra ſemper ſis proſequutus : cuius virtutis propemodùm ſingularis (eſt enim Virtus, literas virtutũ officinã excolere) eadẽ tua mater hæredem te reliquit. Hinc viri literati & eruditi ſuũ quoq; honorificum ordinẽ apud te plurimùm ſunt conſequuti: hinc tua Academia illa Bearnenſis effloreſcit: quod amoris tui in literas argumentũ eſt luculentiſsimũ, vt nihil abſurdũ facere exiſtimari debeam, qui literarũ fautori literarium aliquid offeram. De meo verò munere vt dicã, ne extra quidẽ cancellos ſcholaſticos vllũ Maieſtate tua digniùs inueniri poſſe cũ quouis facillimè cõtenderim. Siue enim belli ſiue etiam pacis negotia adminiſtres, habet Maieſtas tua quod in vtroq; Homeri volumine à ſuis occupationibus alienũ nõ reperiat, etiã neſcio qua Syllana turba reclamante, quæ Regũ animis iamdiu obſtrepere petulanter ſolet. Quibus faſtus & pompa aulica iam ab ineunte ætate placet, & noſtra ſtudia ſordent, quaſi illi in nobiliore & præſtantiore vitæ genere verſentur, ſolent eos qui illa profitentur, nõ ſolùm ſua ſocietate, ſed Regũ etiã comitatu indignos iudicare: porrò ſi qui hodie tales ſuperſunt, omnẽ mihi ad tuam Maieſtatẽ aditum intercludere conabuntur, quòd illis nimirùm in hac gloria ſolis triumphare liceat, nobis quaſi è plebeia fæce recèns exoriẽtibus, velut profanis tuæ interpellãdæ Maieſtatis licẽtia debeat interdici. Ego verò indicatum huiuſmodi hominibus volo, me inſtructum ijs ad te me cõferre, quæ magis tuã exornare Maieſtatẽ poſſint quàm illorum præſentia. Quid verò illud tandẽ eſt, quòd tantoperè vendito? Homerus meus, Rex illuſtriſsime, & iam donatione mea tuus Homerus, inquam, cuius ſcripta nõ ſolùm à liminibus regijs nõ arcenda, ſed ijs quaſi egregia quædã Regiæ Maieſtatis ornamẽta, vtpote q̃ omnia ſpirẽt regia, excipienda ſunt. Quid ita? Attende, Rex illuſtriſsime: ego omnia paucis explicabo. Regiũ eſt fortẽ, regium eſt prudentẽ eſſe: Fortitudo nimirùm & Prudentia tutiſsima ſunt eſſe Regij ſtatus columina. Ecce Homerus tuus vtramq; partẽ ita perſequitur, vt eum demũ finẽ ſpectaſſe videatur, quò Regibus digna omnia ſcriberet, & in cæco, errabũdo, miſeroq; alioqui vate (q̃ caſus ſolent virtutẽ ferè comitari) nõ alius planè quàm Regius fuerit animus, nõ alius ſaltẽ ex monumẽtis eius eluceſcat. Primùm tota Ilias integrũ eſt & perpetuum FORTITVDINIS ſpeculum vel in ſolo Achille, quẽ ita informauit, vt ei parem, ſi Maieſtatẽ tuã excepero, ſequentia ſecula neminẽ protulerint. Enimuerò quid Hectoras, quid Agamẽnonas, quid Menelaos, quid Aiaces, quid Diomedes, quid Idomeneos, quid Neſtoras, quid Meneſtheos, quid Vlyſſes & reliquos Heroas clariſsmos cõmemorem, in quibus luculenta fortium virorum effigies ita ad viuum expreſſa eſt, vt nihil exactius à mortalitate excogitari poſsit? Licet ergo bellica negotia capeſſes, nõ à te elimãdus idcircò veniet Homerus, quaſi illa vllatenus interturbaturus ſit: hic potius tua cõſilia adiuuabit, &, ſi tantillũ temporis illius lectioni tribuere nõ dedigneris, ad ipſa prælia ſubeundũ te alacriorẽ lõgè efficiet. Nulla enim alia re ſolet fortitudo magis excitari, quàm fortiũ virorum cõmemoratione: vnde legimus, vel ipſum Themiſtoclẽ ob Miltiadis trophæa ſubinde expergefactũ, vt inſomnes etiã noctes trãſegerit: neq; dubito, quin etiã in ipſa acie tãti ducis, cuius facta & virtutẽ ſtudioſè æmulabatur, recordatione eò fortiùs ſe geſſerit. Cùm ergo his ſtimulis excitetur

citetur virtus, est quod Homerum tuum amplectaris, & attentè euoluas, qui infinita eius exẽpla tibi amplissimè suppeditabit, vnde sese illa augeri manifestè apud te sentiat, & eum suo damno huius amoris & attẽtionis fructus hostes tui postmodũ experiantur. Sic apud eundẽ tuum Vatem refricata sibi à Minerua Tydei patris memoria, Troianũ exercitũ maiore cũ alacritate Diomedes profligauit. Vide ergo quid tibi offerã. Poëtam nempe, qui solos istos strepitus bellicos intonabit, & ad prælia classicũ tibi quodãmodò canet: nihil humile, nihil abiectum, nihil à Regiæ Maiestatis grauitate & officio alienũ referẽs, nisi vbi illo tuo iudicij acumine vitia à virtutibus erunt discernẽda, quæ tamẽ sedulò & diligẽter Poëta tuus distinguere solet. Homerico opus habeam calamo, si Homeri dignitatẽ dignè velim hac in parte prosequi. Mihi tamẽ sufficit, digitum ad ipsos fontes intendisse, vnde Maiestas tua reliqua, quæ mea infantia eloqui non potest, si lubet, hauriat. Quod idẽ de Prudẽtiæ, quã Rege dignã virtutẽ dixi, tum præceptis tum exẽplis intelligi volo. Quæ licet in Iliade passim disseminentur, at peculiare Odysseæ volumen vberius & copiosius cõplectitur, quibus etiã potissimùm destinatũ à Poëta fuit: quorũ enarratione supersedeo, ne diutiùs Maiestatem tuã ab ipsius Poëtæ lectione remorer. Quod si feceris, nihil sine exẽplo nobilissimo feceris. Alexander Magnus tanto studio Homerũ complexus est, vt totam Iliadẽ & maximam Odysseæ partem memoria calluerit, sed & emẽdasse proprio marte Iliadẽ in Geographo legimus. Ecce quãtus Imperator Poëtã nostrum amârit & excoluerit: rationem aũt amãdi, rationẽ excolendi eam demũ habuit, q eius Poësin solam verè regiã existimaret, vt Philippo patri interrogãti, cur tanto perè illi incumberet, respõdisse memoratur. Hinc Homericam Iliadẽ semper cũ pugione sub puluino eum repositã habuisse prodidit Onesicritus, quã etiam precioso illo Persico Narthecio includere posteà solitũ referunt. Idem studiũ circa hunc Vatẽ in Cassandro Macedoniæ Rege fuisse tradidit Caristyus. Tantũ ergo tibi Vatẽ offero, Rex illustrissime, qui se satis ex superioribus argumẽtis, suaq; lectione dignũ tua Maiestate prodet. Addidi nõnullos meos in eum Cõmentarios, eos quidẽ nullius per se momẽti, sed lõgo satis & accurato, quantũ in me situm est, labore cõscriptos. Quos tibi eò gratiores esse opto, quò primus hoc scribẽdi genere vtrumq; volumen Homericũ perpetuo contextu exornaui, idq; præter vulgatũ in hunc Poëtã scribentium morẽ, qui cùm in verborũ enucleatione maximè occupentur, ego res ipsas attentione dignas potissimùm tractaui, vnde etiã aliquid amplius reliquis præstare poterã, si iuuenili meo feruori maturitas iudicij & rerũ experientia, quæ nõ nisi longa ætate cõparatur, affuissent. Vt vt se res habeat, quod hac in re potui, id volui totũ tuum esse, vt si facultas illa magis in reliquis meis studijs adoleuerit, eundẽ animum & voluntatẽ eò magis aucturũ iri intelligas: cuius vt in præsentia rationẽ duntaxat habeas, summis precibus à tua Maiestate flagito: quam Deus Opt. Max. in longos annos tuis subditis & Ecclesiæ Christianæ protegat & conseruet. Vale Rex Illustrissime, & Mecœnas clementissime. Basileæ Rauracorum 12. Iunij, anno 1583.

Regiæ tuæ Maiestati

addictissimus

Ioannes Spondanus.

ΤΩ ΑΥΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΕΝΝΕΑΣΤΙ-
ΧΟΝ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΝ.

Οἱ μέν σοι, Βασιλῆϊ, ἵππους ποδοφόρους Ἰθήρους,
Οἱ ὄχεων τοὺς ὠκυτάτους, ὁ δ' ἱπλακας ἱστούς,
Μαρμαρέους τ' ἐδάφους ἀγαθός, ὁ δ' πλοῦτον ἄφενον,
Χάλκεόν τε, χρύσεόν τε, πολύκμητόν τε σίδηρον,
Καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ἄλλοι. τιθέτω σοὶ δ' ἐγὼ ὅθεν
Νὴ Δί' ἄγω, κενεός τε ὅμως οὐκ ἔρχομ', ἐπῳδὴν
Λώϊα δῶρα φέρω, καὶ δὴ χαριέστερα κείνων
Τίς θάμβος; τίς δ' φθονέει; σὺ δ' ἀοιδὸν ἀοιδῶν,
Ἔξοχον, ὦ Βασιλῆϊ Βασιλήων ἔξοχε, λῆψον.

Ἐν Σπονδανῷ Πίστις.

ANAGRAMMA NOMINIS REGIS NAVARRAE MECOENATIS mei Clementissimi.

HENRICVS BOVRBONIVS.
HIC BONVS ORBI NERVVS.

EXere pacatos, mitis RHamnusia, vultus,
Nec iura libertatis huic vati eripe.
Aut sta torua: meæ præsagia prodita menti
Securus animi, & conscius veri eloquar.
ILLE *Meus summo Mecœnas gratus Olympo,*
Sceptrum Nauarræ qui valida quatit manu.
Ille orbi columen dabitur tandem: HIC BONVS ORBI
NERVVS *perituro, si quid vnquam hinc auguror,*
Debetur. Neruis stant membra valentibus, isto
Valente NERVO *hic stabit* ORBIS *integer.*
Huic igitur NERVO *tantas, Deus optime, vires*
Largire vt hic & ORBIS *iste non ruant.*

IOANNES SPONDANVS
faciebat.

PROLE-

PROLEGOMENA IOAN. SPONDANI IN HOMERVM.

INSTITVENTI mihi, pro veteri & constanti doctorum omnium authoritate recepta consuetudine, nonnulla in Homerica Poëmata præfari, nequis nos illotis, vt aiunt, manibus rem tam sacram attingere criminaretur, obiectum iri à multis præsentio, me inanem & superuacaneum laborem moliri qui post tam diligentem & sedulam tot eruditissimorum hominum messem, aliquam mihi spicilegij faciendi copiam restare putem: porrò frustra me in re iam peracta denuò agenda desudare. Quibus ego, si modò minus morosam aurem mihi accommodauerint, duabus rationibus satisfactum volo. Primùm quòd sicut in Olympijs certaminibus non vni tantùm aut alteri in eodem currendi stadio facultas concedebatur, ita in hoc literario curriculo omnibus liberè & æqualiter vnum eundemque carcerem esse reserandum, nemo homo est, nisi aut quem inuidiæ flamma detorruerit, aut quem Bœotico natum aëre suspiceris, qui hactenus negauerit. Secundò quòd mihi ab illa diuturna consuetudine (quam legis vim obtinere intelligunt qui iureconsultorũ volumina vel ab ipso limine salutarunt) temerè non fuit recedendum. Vtvt se res habeat, non dubito quin hæc nostra quantulacunque commentatio in studiosorum commodum redundatura sit. Cæterùm leuibus & maleuolis quibusdam ingenijs Pythagoræum illud vel Orphicum occino, φθέγξομαι οἷς θεμὶς ἐστι, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. Tu quisquis placidiore ac clementiore natus es fidere, faueto lingua: Imò illud Platonicum παρεδρήσουσιν limini Homerico, κακόξηλος δὲ ἔξω, inscribamus.

In hac ergo præfatione tria potissimùm mihi facienda propono. Primùm de Poëtica in genere disputabimus. Secundò de Homero, hoc est, de Homeri vita & scriptis agemus. Tertiò instituti nostri in hac editione causas & rationem exponemus.

DE POETICA.

Acturus initio de Poëtica, duo præstanda mihi esse satis intelligo. Vnum quidem, Aristotelica methodo, in conuellendis & infirmandis argumentis quibus tam solidam scientiam nonnulli expugnare conantur. Alterum in eius origine & dignitate explicanda. Quorũ prius longè mihi facilius posteriore esse exploratissimum habeo, illamq; lubentiùs prouinciam quàm istam suscepero. Sed quia sine magna Poëtices iniuria alterum caput ab altero diuelli nõ potest, tantam iniuriam tam periculosa diuulsione illi ne infligam, facta vtriusq; quodammodo societate, efficiam. Cui oneri licet me imparem omni ex parte facile confitear, tamen & æquitate causæ, vt scientiæ præstantia nescio quomodo tacitum mihi robur & occultas vires suffici sentio, vt victoriam ex illo certamine, & applausum ex hac laudatione apud æquos rerũ æstimatores planè mihi polliceri, siue verè, siue arroganter audeam. Enimuerò mea multũ interest hac ratione consumptam in hoc opus Homericum operam cuiuis probare, dum intelligat me oleum & operam non perdidisse, qui rem tanti momenti tantæq; dignitatis hactenus tractauerim. Atq; vt tam confidentes gladiatores, omni tamen exuta iracundia, & illum potius Aiacis in Hectorem prodeuntis vultum præferentes, in arenam, licet multorum anteà calcatam vestigijs descendamus, cũ istis Poëtices aduersarijs congrediamur, quibus illam ictibus petunt? Sed primùm videamus quo animo concitati tantopere in Poëticam inuehantur, mox eorum petitiones longè minore negotio excedemus. Illum ego sanè animum pro aduersariorum diuersitate diuersum quoq; statuo. Quidam enim præ mera ignorantia, quidam præ maleuolentia tam infensos & implacabiles illius hostes se gerunt. Res ita omnino se habet. Pleriq; curriculum istud literarium ita ingrediuntur, vt illud leui cursu quodammodo delibare possint, & vix ipsis carceribus egressi, aut longitudine stadij perterriti, aut ignauiæ suæ sibi optimè conscij pedem celeriter referentes, aut si paulò vlteriùs progrediuntur tam inconsulto & præcipiti deuoluuntur impetu, vt aut in medio defatigata sistant vestigia, aut in ipso etiam metę flexu disruptis rotis turpiter & miserè concidant. Hinc illi pro palma dedecus nacti studium istud quidẽ planè non abijciunt, sed cùm id quod voluisse eos cõstat iam quoq; non potuisse constet, id solùm quod potuerunt, volunt & amplectuntur, reliquum non solùm aspernantur, sed asperrimè etiam insectantur. Hi sunt quos maleuolentia ductos Poëtices hostes proponebam. Quos verò ignorantia, illi partim in eorum albo sunt referendi, partim generalius pro ijs qui vniuersum literarũ studium vellicant, accipiendi. Hos ego quidẽ in præsentia refellere non institui, quia sine dubio eos quiuis cordatus planè excordes facillimè iudicabit, qui vitæ, qui Rerumpublicarum, qui totius deniq; orbis columina rescindere moliuntur. Porrò excors ipse meritò censendus si cum huiusmodi Laruis, in quibus nihil solidum, nihil stabile, firmum nihil reperias, luctari velim. Ad eos potiùs nos cõuertamus, qui, cũ eruditionis, & doctrinæ gloriã ex literis aucupentur, plausibile videntur de Poëtica ferre iudicium, qui illã studiorũ cancellis eliminãt, explodunt, exibilant. Vulgatũ est enim, Cuiuis perito artifici in sua arte credi: proinde personati isti literatores gratiã & authoritatẽ quandã promereri possunt cùm hanc literaturæ partẽ incusant & eijciunt quasi id minimè facturi videantur, si dignã quæ excoleretur, ac in eo retineretur ordine, existimarent. Et hac quidẽ iudicandi temeritate fidẽ apud imperitos non leuẽ consequũtur. Nos detectis illorũ fraudibus hãc fidẽ illis adimamus, euellamus, eripiamus. Agite ergo, viri optimi, quib. machinis hanc artẽ oppugnatis, quibus arietibus quatitis, quibus testudinibus subruitis? Eia in hac arena, vos in oppugnanda, nos in propugnanda Poëtica alacriter digladiemur. Nõnulli vestrũm, cũ quibus in præsentia tantũ manus varijs ijsq; grauissimis de causis, cõserã, Poëticę nostrę eo nomine insultãt, quòd minus vtilia ad rerũ administrationẽ tractet, hoc est, quòd existis Poëtarũ delirijs (ita enim appellare non veremini) nihil emolumẽti in Reimpublicam redundet, nulli fructus quos illa possit excerpere, proseminentur. Ecquid enim, dicitis, indigent huiusmodi adminiculo negotia publica? Nunquis peritè aut prudenter illa non moderabitur, nisi qui in hoc Poëtico puluere diu sese volutauerit? Quorsum pertinent illæ fabularum coaceruationes, quæ aniles potiùs nugæ quàm eruditorum scripta dici possunt? Apage

ergo

ergo hoc ſuperfluum ſtudium è Republica,apage inanes,futiles, putidas deniq; iſtas occupationes, & viro graui ac in ſerijs verſante penitus indignas. Amabo vos,viri optimi,furere tandem deſinite. Quid ſi præſtantiſsimas quaſuis Reſpublicas à Poëtis inſtitutas,informatas,exornatas,ad florentem deniq; ſtatum perductas docuero? Et rem quidem altiùs,hoc eſt,ab ipſius Poëtices origine,quam paulò pòſt attingemus,impræſentiarũ ne repetamus, quis rogo ſeptem gemina porta celebres Thebas Bœotias condidit? Philoſtratus in imaginibus reſpondebit Amphionem condidiſſe.Fuit autem Amphion ille cui hieroglyphici noſtri lyrã ab Apolline Dioſcorides, ni fallor, Grámaticus,à Muſis Antimenidas,& Pherecydes Syrius,à Mercurio traditam Myron Byzantius ſcripſerunt. Lyram autẽ ſymbolum eſſe diuinæ illius Poëtices vel lapides ipſos credituros, nedum eos qui horum myſteriorũ vel leui cognitione tincti ſunt,omnino mihi perſuadeo. Et rectè. Siquidẽ hic noſter Amphion memoratur lyram cantui maritaſſe (cùm primus Thamyras ſine voce cecinerit),quod nihil eſt aliud quàm ſi dixeris eum diuina ſua Poëmata illo inſtrumẽto Muſico modulatum eſſe. Qua ratione animos hominum illius ſæculi duriores & aſperiores emolliuit ac perpoliuit: quod vt myſticè poſtmodũ ſcriberetur, traditũ eſt eum cãtu ſuo ſaxa & lapides traxiſſe. Quod Vitruuius de affatus (ita enim loquitur) ſuauitate, qua homines rupium incolas, & incultis moribus rudes, ad obſequij ciuilis pellexerit diſciplinã, interpretabatur,cui ferè ſubſcribunt locupletiſsimi teſtes Palæphatus,Macrobius,Horatius. Neq; hîc vllus cauilletur Muſicũ fuiſſe hunc Amphionẽ, quòd Plinius Muſices eum inuentorem & modorũ Lydiorum faciat, Iulianus verò apud Suidam antiquæ Muſicæ(quanquã iſtam inuentionẽ Olympio cuidam Myſio Clemẽs & Euſebius tribuant)nequis,inquã,ſic cauilletur:ſiquidẽ,vt præmonui,nũquã fuit vt Poëticè à Muſica diſiungeretur, quas & ortu,& familiari,vt ita dicã,conuictu germanas appellare poſsis. Vnde nõ omnino imperitè Grammaticorũ ſchola carminis originationem à cantu deriuarũt. Fuit ergo Poëta,fuit Muſicus præſtantiſsimus Amphion,& hunc Poëtam hunc Muſicum vrbs illa nobiliſsima conditorẽ venditat: hoc Poëta, hoc muſico tam amabilis ſocietatis & coniunctionis authore gloriatur: hoc Poëta,hoc Muſico ſui moderatore ſuperbit: huic poëtæ, huic Muſico principem tantæ felicitatis,quæ ex illo hominũ mutuo conuictu emergit,cauſam ſumma & immortali cũ gratulatione acceptã refert,& hactenus perpetuis ſcriptorum monumentis prædicare nõ deſiſtit. At,dicetis,tu nos,elencho manifeſtiſsimo,ijs oppugnas principijs,in quorũ veritatem nõ conſpirabamus. Etenim fabulas nobis obtrudis,cùm dicis, hunc Amphionem ab Apolline, vel à Muſis, vel à Mercurio lyram accepiſſe. Quis non videt hæc eſſe nefanda Poëtarum veſtrorũ commenta & qualia pijs noſtris auribus inſuſurrari non debeant? Manete. Illuc ibam. Satis hanc narrationis aſperitatem emolliebam,cùm eius authores hieroglyphicos appellaui. Qua voce nihil aliud intelligo, quàm eos occultè Numinis notitiam ſub nominũ pluralitate expreſsiſſe. Quod longè clariùs demõſtrare poſſum quàm à Macrobio variorũ Deorũ appellationes ad vnicũ Solem referri demonſtratũ ſit Nõ aſſero tamẽ, id veteres illos Ethnicos perſpicuè intellexiſſe, ſed neq; etiam nego in illa myſteria ex Ægyptiacis peregrinationibus quoſdã lynceis oculis penetraſſe:quanquam neq; illi quidem verum ſcopum planè ſint aſſequuti. Id verò cõſtanter affirmo, vt à vero Dei cultu,qui primus fuit,adulterinus deductus eſt,ita in hoc illius quædã remanſiſſe veſtigia, vt ſaltem Numinis cognitionẽ animis inſcriptam Ethnici habuerint,& licet obſcuram,aliquam tamẽ,& qua teſte perituros eos conſtat. Huius cognitionis beneficio,ſcientias,artes,& cætera dona animi, corporis, & quæ fortunæ appellabant, Numinis munificẽtia in mortales deriuari intellexerũt. Quod cùm nos identidẽ in Homero obſeruauerimus,tum ex hoc loco de Amphione euinci poteſt. Vbi illud inſuper accuratè notandũ, Veteres illos adeò in iſta veritate Numinis exquirenda cæcutiuiſſe,vt ſingulis rebus humanis ſuũ ferè Numen affingerent,vt & in partibus corporis noſtri aliàs à nobis obſeruatũ eſt. Sic varios Numinis effectus variasq; actiones pro Numinibus cenſuerunt. Attendite myſterium, viri optimi,quod in veſtri gratiã repeto. Cùm miſera illã antiquitas iſtã Orbis vniuerſitatem ſine Numinis moderatione non conſtare animo peruideret,illã tamen veram illius ἑνίας verè complecti non poſſet, vtpote cuius notitia intra Iudaicos parietes occultaretur,corruptæ naturæ impetu factũ eſt, vt cùm intelligeret,Numẽ illud vbiq; diffundi oportere,at generalem iſtã diffuſionem de vnico imaginari nõ poſſet, (quanquã in noſtro Poëtarum Principe neſcio quid tale de Ioue illo,cui vel ab ipſo rerũ omnium gubernacula tribuuntur, pluribus locis annotauimus) factũ,inquã, eſt, vt rebus omnibus ſuos Deos accõmodaret. Itaq; ſingulæ artes,ſingulæ ſcientiæ ſuos authores & doctores Deos in profanis iſtis voluminib. oſtẽtant,& prędicãt. Sed & ex illa gente prodire poſſunt Poëtæ quã plurimi, qui vel noſtros Chriſtianos, vbi tanta Atheorum hominum multitudo diſſeminatur, non ſolùm illud Numen,ſed etiam vnicum illud Numen docere poſsint. Quid ſtrepitis? quid me importunis veſtris reclamationibus perturbatis? quid incœptum orationis meæ curſum interrumpitis? Nihil abſurdi, nihil quò veſtræ aures offendi debuerint, nihil contra pietatem, cuius prætextu vos me, ni fallor,expugnare conamini, protuli. Legite Euſebium, euoluite Clementem Alexandrinum,perluſtrate Iuſtinum Martyrem,Baſilium,Cyrillum,& alios ſacros ſcriptores, quorum authoritate ſi illius meæ ſententiæ veritatem non comprobauero,cauſam nõ dico,quin pro vano à vobis exiſtimer. Sed nos nimiùm extra argumẽti noſtri cancellos excurrimus. Ergo,vt eò redeat vnde tantillùm digreſſa eſt noſtra oratio,nihil eſt quod iſtã lyræ dationẽ Amphioni factã idcirco repudietis,quod Dijs illis ficticijs aſsignetur. Veſtrũ eſt potiùs cæcitatis illius ſæculi miſereri,intereà verò etiam tantam lucẽ in tantis tenebris admirari, quòd peritiam illã Poëtices & Muſices nõ aliunde,quàm à Numine profluere veteres agnouerint. Vtvt ſit,cõſtat hunc Amphionẽ noſtrum & Poëtam & Muſicum Thebarum conditorem exiſtere. Quod cùm nudè à ſcriptoribus efferatur,penitiùs tamen negocium illud nobis inſpicientibus colligere licet eum huic nouæ genti ſumma cum authoritate præfuiſſe, ſancitisq; legibus recentem iſtã ſocietatem exornâſſe,ac cõfirmâſſe. Et hoc etiam ipſa docet hiſtoria, quæ cũ à Cadmo(quem, ni fallor, Ogygen appellat doctiſsimus ille Varro)vrbis illius prima iacta fundamenta dicat, ab hoc Amphione ſplendidiùs ac magnificẽtiùs inſtauratam eſſe prodit. Iterum aures arrigite, & cùm vos Poëticæ inſultare nõ defatigemini,nos quoq; in ea tuenda non defatigari lubenter patimini. Attendite igitur. Hermes ille Triſmegiſtus nunqd Poëta extitit? Quis negauerit? Suidas id nimirũ teſtabitur,qui illius verſus de voce & verbo Dei laudat Sed & Zenobius Acriaiolus Poëma de terræ motibus,quod Orpheo tribui ſolet,iſti Triſmegiſto vindicat. At hunc Poëtam Triſmegiſtum Regẽ Ægypti fuiſſe notiùs eſt, quàm vt pluribus demonſtrari debeat. Ergo ſtudium Poëticæ nõ omnino â rerum publicarum adminiſtratione alienum eſſe iudicandum eſt. Imò olim illarũm peritia penes huiuſmodi homines fuit,qui ex hoc ſtudio,quod in rebus diuinis maximè verſabatur,quid rectum,quid honeſtum, quid vtile eſſet,optimè iudicare poterant. Neq; enim huius ſcientiæ dignitas ex hodiernis Poëtis nobis eſt ponderanda. Quotus enim quiſq; noſtro ſeculo hoc nomine dignus vobis videbitur? Sed nos huius appellationis rationẽ poſtmodum explicabimus,vt intelligatis,aliud eſſe verſificatorem,aliud Poëtam: quem cùm dicis,omnem hominem, vt aiunt,dicis cui in re literaria,imò in rebus humanis,quantum mortali ſcire licet, nihil eſt abditum, nihil incognitũ.

Fuit

Fuit ergo Hermes noſter Rex Ægyptius,idemq; ſummus Poëta,vel, ſi mauis,notiore vocabulo,Philoſophus, idem Sacerdos,vnde triplicis illius magnitudinis cognomen ſibi cõparauit ex quorundã ſententia: quanquam alij hoc ad altiora myſteria de Trinitate diuina transferant. Quod,vt probare poſsim,tamẽ in præſentia hoc non agimus. Neq; tamẽ exiſtimate me de illo Hermete impræſentia dicere,cuius ſcripta adhuc hodie circũferuntur. Ea enim planè adulterina ſunt,vt copiosè poteſtis ex eruditiſsimo illo viro Ioanne Gorõpio intelligere. Cui tamẽ ſi omnino aſſentiar, ne vllum quidẽ mortalẽ Triſmegiſtum fuiſſe pronunciauero. At mihi iã ſufficit vel ex iſta incerta narratione docere non eſſe clauo Reipubl. indignos Poëtas,quatenus hoc ipſum profitentur: vt etiamſi reipſa hic Triſmegiſtus homo non fuerit,tamẽ ſi fuiſſet,cùm Poëta extitiſſe prodatur,Regiã dignitatẽ vel ex iſtis Poëticis dotibus promeruiſſe putuerit. Quod vt meliùs percipiatis,audite Platonẽ dicentẽ,moris fuiſſe apud Ægyptios ex Philoſophis (id eſt,Poëtis) ſacerdotes,ex ſacerdotibus autem Reges eligere. De Zoroaſte Perſomede dici hoc loco opportunè poſſet, niſi quiſpiã illum Magicarum artium inuentorem eſſe clamitaret,quas ne videamur tueri,(quanquã noui qui fuerint Perſici Magi) ex vulgi opinione quòd vim illius vocabuli non intelligit,illius cõmemoratione ſuperſedebimus. Commodiùs Hyſtaſpen ſubnectemus qui cùm poëta eſſet,Rex tamen Medorũ fuit. Hunc Hydaſpen vocat Firmianus, à quo amnem quoq; Hydaſpen appellatum dicit eumq; ſub pueri vaticinantis interpretatione ad memoriam poſteris tradidiſſe ſublatum iri ex orbe nomen Imperiumq; Romanum,& id multò antè præfatus,quã illa Troiana gens cõderetur. Neq; hîc obijciendum,non exprimi Poëtæ appellationẽ,nam nos Oracula illa non ſolita niſi verſibus reddi ſatis exploratum habemus. Quid dicemus de Dracone qui etiã inter Poëtas recenſetur? Is,vt ſcribit Gellius, fuit Athenienſis,vir probus,& multa prudentia præditus,iurisq; diuini & humani peritus (idem eſt ac ſi Poëtã vnico dixiſſet vocabulo) primusq; omnium leges tulit, quibus Athenienſes vterentur: videtis incrementũ Athenienſis Reipub. à Poëta ducere originem. Sed quia ille ob ſeueritatem legum,quas Demades orator non atramento,ſed ſanguine ſcriptas dictitabat,minus vobis probabitur,ad Solonem tranſeamus. Quantus ille,quæſo,Poëta,extitit? Hæretis? At diuinum Platonem audite,apud quem Critias in Timæo aſſerit ſi ſeriò Poëticam excolere potuiſſet, neq; illi tot eſſent ex patrijs ſeditionibus obiecta impedimenta,futurum eum ipſo Heſiodo & Homero inferiorem nõ fuiſſe. At quo pacto hic Poëta Athenienſem Rempublicam adminiſtrârit,quàm egregijs legibus exornârit,nemini ob tanti viri celebritatem & ſplendorem ignotũ aut obſcurum eſſe ſuſpicor. Eius ſanè Elegias plurimùm cõmendant Ariſtoteles, Ariſtides, Pauſanias: qui addit vehementes & incitatos fuiſſe vt eo carminis genere Athenienſes aliquando ſint ad bella inflammati. Nimirũ præſtantiſsimum & minimè vulgarem Poëtam eſſe oportuit,qui ex Ægypto longè doctior, & rerum diuinarum cognitione non leuiter inſtructus redierat. Videtis iterum Poëtas etiam ad magnificam & beatam illam rerumpub. moderationẽ ſolitos admitti? Quid attinet Pittacũ illum Mitylenæum cõmemorare, quĩ ſexcentis elegis ciuibus ſuis leges conſcripſiſſe traditur? Annón Poëta ille aliquandiu patriã ſuã tyrannus rexit, quã uis ea dignitate poſteà ſponte ſeſe abdicauerit? Fuit etiam Periander Tyrãnus Corinthius nõ vulgaris poëta. Quid? nónne ipſe Anacharſis Scytharũ Regis frater leges verſib. deſcriptas genti ſuæ proponere voluit? vnde colligo hunc etiã poëtam quaſi conſortem fratris in Regno illo extitiſſe,vt neq; barbara etiam illa natio Poëtas à publicis negotijs exſibilauerit. Satísne locupleti exemplorum congerie Poëtas quoq; non eſſe egregio illo veſtro rerum moderamine indignos perdocuiſſe vobis videor? compertũ habeo mihi non cũ pertinacibus ingenijs eſſe negotium, à quibus longè difficiliùs hanc confeſsionẽ quàm ex quouis ſicco pumice aquam expreſſero. Imò, niſi me fallit animus, quáta vocis contentione fieri poterit, clamabitis me Anthericum metere, aut ex arena funiculum nectere, qui hoc vobis ea ratione perſuadere nitar. At vos pro libidine magis ac magis obdureſcite, ego hoc ferrum iſta incude tundere finẽ non faciam, donec illud aut remolleſcat, aut ſe planè intractabile profiteatur, in quo nõ tã mea imbecillitas quàm nimia illius duritas culpari poſsit. Ergo nobis non ſufficit oſtendiſſe me Poëtas quoq; clauũ illum Reipub. attrectaſſe. Quod vt fateamini, ſiquidem hiſtoriæ veritatem veſtrũm non eſt refellere, tamen non conceditis eos Poëtices beneficio illud honoris faſtigium conſcendiſſe. Id verò ego minimè vrgeo, ſatis enim mihi eſt oſtendere eos illius ſcientiæ gloria fuiſſe decoratos, quanquam, Ægyptiorum conſuetudo, quàm ex Platone repetebamus, id ipſum euincere videatur. Sed quia vetuſtiſsima illa Poëtica, quæ ex maxima parte fuit Theologica, cæteroqui omnis ſecretioris eruditionis domicilium, in deteriorem quodammodò degenerauit, eùm ab illa ἐντελεχέᾳ, vt ita dicã, longè deſciuerit, de ea loquamur quæ nobis eſt cognita, & de qua vos intelligere percipio. Videamus ergo an ſcripta noſtrorũ Poëtarum, quos nugarum ſentinas fortaſſe vos nuncupatis, ad eã ipſam Rerumpub. adminiſtrationẽ cõducant: quòd vos hactenus negatis & nulla poteſtis ratione concoquere. Atqui ego id tam manifeſtè docebo, vt qui tam ſplendidã lucem non videbit, lollio victitaſſe atq; ipſius talpæ vel leberidis cæcitatem longè ſuperaſſe exiſtimari poſsit. Qui publica negotia capeſſere inſtituunt, duo ſibi adminicula comparare debent: Vnum eſt morum, alterum ipſius Politicę ſcientiæ. Sub morali pietatem (quod ſummum eſt Rerump. columen) intelligere potui, ſed quia ex purioribus Spiritus ſancti fontibus illam hauriendam eſſe ſtatuo de illa impræſentiarum plura dicere mihi temperabo. Quanquam illius nitidos quoſdam riuulos in hanc noſtram Poëticam illinc deriuatos facile ſit deprehendere. Et vt tandem hoc vobis perſuadeamini, non grauabor inſigniores quoſdam locos huius argumenti excerpere. Vultis primùm Deum potentem vobis à Poëtis exprimi? Audite Homerum noſtrum:

Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἀνδρῶν ὀφέλλει τε μινύθει τε ὅπως κεν ἐθέλῃσιν· ὀΐω κάρτιστος ἁπάντων,

id eſt (nam veſtrum pleroſque iſta aliò qui non intellecturos ſcio) *Iupiter virtutem viris auget & minuit Prout voluerit. Ille enim potentiſsimus eſt omnium.*

Δαίμονι ῥῇξαι πᾶν ἄωτον,

Deo omnia facilia facilia, inquit Callimachus.

Hæc de plurimis paucula ſufficiunto: quam breuitatẽ in reliquis etiã cõſectabimur. Vultis ſapientẽ? Orpheus Deũ:

ἐπισάμβρον τά τε ὄντα ὅσσα τε πρόσθεν ἔην, ὅσσ' ἔσεται νύσσορον αὖθις,

Scientem præſentia, præterita, & futura appellat?

σοφὸν Θεὸν, *Sapientem Deum*, Euripides. Vultis veracem?

ψευδαγορεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταται στόμα
τὸ θεῖον, ἀλλὰ πᾶν ἔπος τελεῖ,

Mentiri neſcit os
Diuinum, ſed quæ dicit perficit omnia, inquit Æſchylus.

Quid quod Pindarus Veritatem Iouis filiam prædicat? Vultis bonum?

τὰ τοῦ Θεοῦ μὲν χρηστὰ,
κακῶν δ' ὁ Θεὸς ὅποτε αἴτιος,

Quæ à Deo ſunt, bona ſunt, inquit Euripides.
Deus nunquam eſt cauſa malorum.

inquit Lyricus apud Clementem. Vultis iuſtum?

— ἐγὼ δὲ Θεὸς

—— ἔχει Θεὸς ἐνδικον ὄμμα — *Deus habet oculum iustum*, inquit Homerus.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus auditq; & videt: Benè merenti benè profuerit, malè merenti par erit,
ait Plautus. Vultis misericordem? *Flectitur iratus voce rogante Deus*, inquit Naso.
Vultis incorporeum? Hîc verò attentos vos esse postulo.

χωρίζ' ὀυκτῶν τὸν θεὸν, καὶ μὴ δόκει *Seiunge à mortalibus Deum neq; existima*
ὅμοιον ἑαυτῷ σάρκινον καθεστάναι, *Similem tibi ipsi ac carneum esse constituendum.*

ait Aeschylus apud Clementem. Et rursus apud eundem Xenophanes:

εἷς Θεὸς ἔν τε Θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος *Vnus Deus inter Deos & homines maximus*
οὔτι δέμας θνητοῖσιν ὁμοῖος οὐδὲ νόημα *Neq; corpore mortalibus similis, neq; mente.*

Iam verò cùm Orpheus Deum principium & finem omnium vocat, quomodo vobis loquutus videtur? Audite illum apud Eusebium:

—— εἰσὶ δὲ πάντη — *Est ubique*
αὐτὸς ἐπουράνιος, καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ *Ille cœlestis (Deus) & in terris omnia perficit*
ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέσσον, ἠδὲ τελευτήν. *Principium continens, medium & finem rerum.*

Vultis omnium largitorem?

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε δίδοι· δίδωσι γὰρ ἅπαντα, *Iupiter bona & mala largitur: Omnia enim potest.*
inquit Homerus. Et Pindarus:

Ζεὺς τάδε καὶ τάδε νέμει, *Iupiter prospera & aduersa largitur,*
Ζεὺς ὁ πάντων κύριος. *Iupiter omnium dominus.*

Cultum porrò diuinum quis melius his versibus docet, quæ sunt apud Suidam:

ὡσαύτως δεῖ τὰ πρὸς Θεόν· ὡς τ' ἄλλα πάντα *Pium erga Deum esse oportet. Omnia enim alia*
δεύτερ' ἄγεται πατὴρ Ζεύς. *Pietati postponit pater Iupiter.*

Quid? illud apud Stobæum:

δίκαια δράσας, συμμάχου τούξεις Θεόν. *Iusta faciens, Deum auxiliatorem consequêris:*

illud, inquam, nónne Christianum animum spirare vobis videtur? An non ista sunt vera pietatis in nostra Poëtica præcepta? quæ, vt dixi, concisiùs propono, tum quia illa aliunde cõmodiùs peti possunt, tũ quia hoc πάρεργον non fuit ὡς ἔργον vsurpandum. Quantulacunq; tamen illa sunt, satis probant non planè sine pietatis fructu legi nostrorũ Poëtarum volumina, quod si quis vestrûm diligentiùs fecerit, futurum spero vt cum istis Musis, à quibus hactenus tã auersi estis, pacem & concordiam ineatis. Nec inficias eo his tam salutaribus Poëtarũ præceptionibus pernicioſa multa immiscerì, vt meritò cum Polypi capite Poëtica cõparari possit, sed nostri est muneris & officij recta à prauis summo cum iudicio discernere. Quod satis ex ipso Plutarcho intelligetis in lib. de aud. Poët. Nunc superiora illa adminicula, quibus instructũ eum esse oportere dicebamus, qui negotiorũ publicorum administrationẽ capessere molitur, repetamus. Vnũ igitur erat morum, alterum Politiæ. Vnde tum ἠθικὴ tum πολιτικὴ solùm, altioribus relictis, tota erit ista nostra disputatio Porrò sic statuo, ei qui illa in parte seriò versari voluerit & cum laude, cum gloria, cũ vtilitate illo defungi munere, in hunc scopum attentè collimandũ, vt in probum & benè moratum virũ euadat, id est, vt absolutá illam quantũ in humanis absoluti esse potest, virtutis ἐυτυχίαν adipiscatur, quæ ei ad omnes actiones facem, nõ secus ac Minerua Homerica, præferat. qua si caruerit, funesta caligine totá Rempublicam obscurabit, cœlumq;, vt dicitur, terris permiscebit. Iam quis illã meliùs docet, quàm Poëtica? Duæ sunt autem perfectæ docendi viæ: Vna quidem præceptis, altera verò exemplis. Ethica præcepta ex poëtarum libris, Deus bone, quàm vberrimè fluunt, quàm copiosissimè excerpuntur? Exempla verò virtutum vbi frequentiora reperturum te putas? Illam rationem docendi primùm expendamus. Virtutes igitur crassiusculè (si crassiusculè hoc fieri appellatis, quod duce illo Peripateticorũ principe fit) attendamus: quas cùm partim ἠθικὰς, partim διανοητικὰς ex illius Philosophi doctrina esse intelligamus: τῶν ἠθικῶν, id est, moraliũ species esse nouem eodẽ magistro didicimus. Animi enim motus ab externis obiectis in homine animali politico dupliciter cõsideratur, vt perspicuè, ac elegantissimè clarissimus & doctissimus ille Aristotelis Interpres Theod. Zuingerus tradit, dupliciter, inquã, vel respectu ipsiusmet hominis hoc præditi: vel aliorũ. Ex illo motu homo vel in futurũ ad confidendũ inducitur, vel ad diffidendum: & motus est vel θάρρος vel φόβος: quorũ motuũ moderationi præest FORTITVDO. Vel in præsens bonorũ fruitione delectatur, Malorum perceptione tristatur: & motus est vel λύπη, vel ἡδονή. Obiecta rursus agere videntur vel in corpus, vel in animum. In corpus: Sic λύπη & ἡδονὴ σωματικὴ moderatur TEMPERANTIA. In animum: ἡδονῶν καὶ λυπῶν ψυχικῶν obiectum consideratur vel per se, vel respectu hominũ quibus cum conuersatur. Per se vt bonum vel malum est externum, in censum veniens tum diuitiarum: Quas moderatur LIBERALITAS & Magnificentia: Tum honorum, circa quos occupatur MAGNANIMITAS. Conuersatio quotidiana consideratur ratione eorum, quæ illam possunt tollere, aut fouere. Tollere vt iræ & inimicitiæ. Hæc moderatur CLEMENTIA & Seueritas: Fouere, respectu aut rerum aut personarum. Rerum veritatis videlicet quam moderatur INTEGRITAS Personarum, nempe Iucunditatis. Hanc moderatur in seriis POPVLARITAS, in ludicris VRBANITAS. Motum illum præterea dicebamus considerari in homine respectu aliorum, nempe quibuscum viuit æqualiter vel inæqualiter. Et hæc est IVSTITIA. Illa, inquam, Iustitia, quã vos, viri optimi, aut vestrûm pars maxima tantopere vobis vendicatis, cuius etiam præcepta à nostris Poëtis diuinè traduntur. Qua parte hoc studium vestro non esse deterius postmodum videbitis, etiam si Lemæ essetis, vt aiunt, Saturniæ. Virtus deniq; διανοητικὴ quæ nimirum ab ratione & cogitatione proficiscitur, est PRVDENTIA. De singulis illis itaq; virtutum generibus Poëticè agamus, ac primùm de FORTITVDINE, quæ quàm sit homini Politico necessaria, nemo est vestrûm (opinor) qui nesciat, vt id mihi pluribus non sit demonstrandum. Fortitudinem igitur spectamus quatenus versatur circa res bonas vel malas. Copiosiorem autem & magis perspicuam huius virtutis & aliarum doctrinam ex Ethico Philosopho, qui voluerit, repetat. At in Poëtis variè disseminata illius solùm præcepta attendat. Primùm ergo quicquid homini acciderit, ferendum esse docent:

—— ἔοικε δὲ θνητὸν ἐόντα — *Decet mortalem*
πάντα φέρειν, ὅπόσ' ἐσθλὰ δίδοι Θεός, ἠδ' ἀλεγεινά. *Omnia ferre siue bona dederit Deus, siue mala.* inquit Calaber:
τὸ φέρον ἐκ Θεῶν καλῶς *Quod à Deo constitutum est, id rectè*
—— φέρειν χρή. — *Decet ferre.* ait Sophocles:
τὸν ἀληθῶς ἄνδρα ἀγχοῦ, καὶ τἀγαθὰ *Viro verè generoso tum bona*
καὶ τὰ κακὰ δῶ πλάσαντα γενναίως φέρειν. *Tum mala, si lapsus fuerit, fortiter sustinenda sunt.*

ait Menan-

ait Menander. At Philemon:

ἐν τοῦτο γὰρ ἀνὴρ ἄνδρὸς διάφορ' ἐστὶν — *In hoc enim vir viro præstat*
ἐν τῷ τό, τι κακὸν καὶ φέρειν καὶ τἀγαθόν. — *Quod & bonum & malum benè ferat.*

Vos, qui hæc auditis, patimini me apiculas imitari, quæ non integros flores excerpunt, sed mellificum illum succũ ebibunt, id est, vel minimam florum portionem. Ita dum hæc γνωμολογικὰ Poëtarum percurro, nihil aliud quàm summis vestigijs nec fixo pede percurro, ad ipsos tantùm fontes digitum intẽsurus, quò sitim suam restinguere qui volet illis penitus se proluat. Pergamus tamen aliquantulum in hac FORTITVDINE Poëtica. Calamitates fortiter tolerandas superiora quidem docebát, sed confusè, cum ijs quæ prosperè succedunt, in quibus ferendis non minus quàm in aduersis virtus illa eluceſcit. Nunc de calamitatibus seorsim, sed riuulum vnum aut alterum de tanto Oceano deductum,

ἀνδρὸς γὰρ σπουδαίου, κἂν ἄλγεα πόλλ' ἐπιόντα — *Viri prudentis est multos licet graueśq; dolores*
πολλῶν ἐπὸ κραδίῃ σπερχῇ φρεσὶ μήδ' ἀπάχηθη. — *Ferre forti animo, neq; mœrorib. concuti.* ait Calaber:
ἔνεγκε λύπῃ καὶ βλάβῃ ἐῤῥωμένως — *Res ferto acerbas atq; damna fortiter.*

ait Menander. Quid illa Venusini Lyrici:

——*viuite fortes* — Et, *Rebus angustis animosus atque*
Fortiáq; aduersis opponite pectora rebus: — *Fortis appare.* nónne Politico homini rectè præcipiũtur? Sed audite quo pacto hominibus illa FORTITVDO contingat. Dei nimirum munere:

κείνῃσι δ' ἀλλὰ δῶκε δαίμονα ἀνδρῶν. — *Fortitudo mortalium à Deo est.* inquit Pindarus.

Ergo non acquiritur cõsuetudine illius habitus, vt voluit falsò Aristoteles. Verè enim & piè noster Pindarus à Deo esse illam prædicat, & vos sanè, ni fallor, hæc nunquam legistis: alioqui cur vestris conuitijs tam miserè nostra Poëtica proscinderetur? Audite plura vestræ inscitiæ testimonia. Ille chorus Euripideus cùm speraret victoriam futurá penes Athenienses in iusta causa pugnantes contra Thebanos, cùm hæc pronunciat:

Ζεύς μοι ξύμμαχος ὁ φοβοῦμαι, — *Iupiter mihi auxiliator, non metuo:*

quo ore nisi planè diuino loquutus vobis videbitur? Quid illum alibi apud eundem Euripidem dicentem

—— Ἡ ῥῶσις οὐδὲν φέρει — *Fortitudo nihil prodest*
βροτοῖσιν, εἰ μὴ θεὸν κήδουσ' ἔχει. — *Hominibus, nisi Deum opitulantem habuerit.*

an nugatorem (quales vos esse Poëtas proteruè iactatis) redolere existimabitis? Cùm Seneca dicit:

Nulla vis maior pietate vera est, nónne conuincit perutilem esse Poëticam, quæ tam pia & sancta nobis præcepta fortitudinis suppeditet? At Homeri nostri penè non sine flagitio eram oblitus, qui fortitudinem bellicam Dei auxilio indigere prædicat his verbis:

—— Οἷσι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει — *Quibus pater Iupiter gloriam concedere vult,*
κείνων τοι πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφείῃ, — *Illorum omnium tela tangunt, quisquis illa mittat*
Ἠ κακὸς, ἠ ἀγαθὸς, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντα ἰθύει, — *Siue ignauus, siue fortis, cùm à Ioue omnia dirigantur*
Ἐχθροῖς δ' αὖτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔραζε. — *Hostium tela contrà irrita humi decidunt.*

Cui loco similis est ille alibi cùm dicit:

Ἀλλ' αἰέ τι Διὸς κρείσσων νόος ἠπὲρ ἀνδρῶν, — *Semper mens Iouis præstantior est hominum mente,*
Ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ καὶ ἀφαιρέεται νίκην, — *Qui & fortem virum terret, & ei eripit victoriam,*
Ῥηϊδίως, ὅτε δ' αὖτε ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι. — *Facilè aliquando verò ad pugnandum incitat.*

Quid aliud, quæso, hæc docent quàm frustrà proprijs niti viribus mortales, nisi illas diuinum auxilium fulciat, & sustentet? Et vos Poëtas tam piè loquutos, tam impudenter ex Rebus publicis eijcietis? At si æquitatis nostræ ratio vlla habeatur, vobis è vestigio illarum clauus manibus excutietur, qui tam necessarios & vtiles doctores illis inuideatis. Egimus de FORTITVDINE. Sequitur TEMPERANTIA, qui habitus circa voluptatem Veneream & alimentarem occupatur: viro Politico tã digna virtus, quàm quæuis alia. Illius præcepta numerosa sunt ac penè infinita sparsim in Poëticis voluminibus. Nos pro nostri instituti ratione pauca delibemus. Primùm qualis & quanta est illa laus temperantiæ in Menandri Monostichis cùm dicit:

Ταμιεῖον ἀρετῆς ἐστι σωφροσύνη μόνη. — *Est temperantia sola virtutis penus.*

An non hoc est ad illam amplectendam maximum incentiuum? Itaq;

Δώρημα κάλλιστον θεοῦ, — *Pulcerrimum Dei donum,* illam appellat Euripides: quæ idem, vt vult Plutarchus, vel Menander, vt Stobæus, ἁδίκημα πρεσβύτερον nihil præstantius aut antiquius esse pronunciat. Quid illud Flacci?

Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas,

nónne egregium vobis temperantiæ præceptum videtur? Eodem spectant illa Anaxandridæ:

Μηδὲ ποτὲ δοῦλον ἡδονῆς σαυτὸν ποιεῖ· — *Nunquam seruum voluptatis te facito,*
Λάγνας γυναικὸς ἐστιν, οὐκ ἀνδρὸς τόδε. — *Libidinosæ mulieris est hoc, non viri.*

Iam specialiùs ista considerabimus. Temperantia tum in Venerea tum in alimentari voluptate versatur: Illa propriè Castitas, & Pudicitia, hæc Abstinentia & Frugalitas dici potest. De castitate quàm optimè Phocylides vetat:

Μήτε γαμοκλοπεῖν, ἢ ἀσελγέα Κύπριν ὀρύσσειν, — *Neq; furtiuis nuptijs vacare, neq; Venerem obscœnam exercere.*

Et alibi: Μηδὲ τις ἀμνήστευτα βίῃ κούρῃσι μιγείη, — *Nequis sine desponsatione violenter puellis misceatur.*

Rursus. Μήδ' ὕβριν γυναῖκα ἐπ' ἀσχίοις λιχέσθαι — *Neq; infamia affice vxorem per turpes lectos.*
Μὴ παραβῇς οὐνὰς φύσεως εἰς Κύπριν ἄθεσμον. — *Neq; transcendas naturæ metas Venere illicita.*
Μηδ' εἰς ἔρωτα γυναικὸς ἅπας ῥόον ἀπόθητον. — *Neq; amore mulieris totus diffluas perdito,*
Οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, &c. — *Non enim amor Deus est.*

In eius porrò temperantiæ laudem exclamat Chorus Euripideus:

Φεῦ φεῦ, τὸ σῶφρον ὡς ἅπαντα καλὸν — *Papæ! Pudicitia vt vbiq; honesta*
Καὶ δόξαν ἐσθλὴν ἐν βροτοῖς ὁμίλησα. — *Et gloriam bonam apud mortales acquirit.*

Ex eadem temperantia laudatur Hippolytus ab eodem Euripide, vt meminit Stobæus. Tempus me deniq; deficiat antequàm hunc locum, si omnia Poëtarum abdita perscrutari velim, planè absoluero. Pergamus ad Frugalitatem quàm varijs itidem locis Poëtica commendat. Audi enim Palladam apud Stobæum:

Γαστέρα μισεῖ θεὸς, καὶ βρώματα γαστρός· — *Ventrem odit Deus, & epulas ventris:*
Εἵνεκα γὰρ τούτων σωφροσύνη λύεται. — *Horum enim gratia temperantia soluitur,*

Quàm sit autem vtilis, ex contrarij vituperatione docet Crates, cùm dicit:

Ὅστις ὃ μὴ γαστρὸς κρατεῖν ἐπίσταται,
Οὗτος τὰ πλείω τ' κακῶν ἴσχει κακά.

Quicunq; ventri imperare nescit,
Hic plura mala malis coacervat.

Hinc est quod tam Satyricè in *Luxuriam* Poëtæ nostri, Lucanus, Iuuenalis, Statius, Horatius & alij penè omnes inuehuntur. Pereant ergo quantumuis crassi illi & verbosi tot Philosophorũ Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum cõmentarij: vnica Philosophia Poëtica nobis ad temperantem vitam sufficit. Succedit LIBERALITAS, & Magnificentia: quæ duo cùm de vno tantũ habitu intelligantur, tamen subiecta materia differunt, quòd illa in parua vel mediocri, hæc in magna diuitiarum possessione versatur. Iam si multùm interest Reip. nequis re sua malè vtatur, quis dubitat quin Politici homines hac virtute maximè instructi esse debeant, vt ritè bona sua administrent, nequid inde & ipsis & Reipub. damni importari possit? Videamus ergo vt hunc habitum doceat quoq; Poëtica. Sed quia antequam vllus illum exercere possit opib. eum affluere oportet, videndum est primùm, vt eas acquirat. Cùm autẽ Modus rerũ omniũ sit optimus, hunc in diuitiarũ acquisitione obseruari iubent Poëtæ. Audite enim Menandrum:

Κρεῖττον γάρ ἐστιν, ἂν σκοπῇ τις καλὰ λόγον
μὴ πολλ' ἀηδῶς, ὀλίγα δ' ἡδέως ἔχειν
πενίαν τ' ἄλυπον μᾶλλον ἢ πλοῦτον πικρόν.

Satius est siquis consideret, vt par est
Non multa iniucundè, sed pauca iucundè possidere
Et paupertatem sine molestijs potiùs quàm diuitias acerbas.

Volunt etiam iustè comparari. Vt Phocylides:

μὴ πλοῦτει ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν.
ἀδίκως δ' μὴ τῷ χρήματ' ἔνι βούλῃ πολυῶ
χρόνῳ μιλάθροις ἐμμενέειν τὰ δ' ἀδίκως.
οἶκος ἐσυλήθη δ' οὐκ ἔχει σωτηρίαν.

Ne diteſcas iniustè, sed ex iustè partis viue. Sic Euripides:
Ne comparato per nefas vllas opes
Has si manere vis in ædibus diu.
Nam per nefas quæsita salua non manent.

Volunt etiam honestè acquiri: vt Hesiodus:

μὴ κακὰ κερδαίνειν κακὰ κέρδεα ἶσα κἄτησι.
καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλοῦτον κακῶς.
τὸ μὲν γὰρ ἔλεον, τὸ δ' ἐπιμῶσιν φέρει.

Turpia lucra fuge, nam sunt æqualia damnis. Et Antiphanes:
Potius est honestè pauperem esse, quàm diuitem malè,
Illud enim misericordiam, hoc reprehensionem meretur.

Acquisitas diuitias præterea studiosè conseruari volunt, vnde illud Nasonis:

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.

Et illud Plautinum perelegans:

Qui homo maturè quæsiuit pecuniam,
Nisi eam maturè parsit, maturè esurit.

& alia huiusmodi quæ de industria prętermitto. Docent etiam rationem bene & frugaliter illis vtendi, quod in pręcedenti virtute aliquantulum attingebamus: sed peculiariter sub titulo Temperantię, nunc generaliùs loquimur de Parsimonia, cuius aurea sunt in Poëtis præcepta. Inuidiosa vetustas Cratetis hymnum in Frugalitatem nobis abstulit, sed eius fragmentum extat satis luculentum in illis verbis apud Iulianum Imperat.

χαῖρε Θεὰ δέσποινα Σοφῶν ἀνδρῶν ἀγάπημα
εὐτελία κλεινὴ ἔγγονε σωφροσύνης.

Salue Dea domina, sapientibus viris amica
Frugalitas, inclytæ filia Temperantiæ.

Deam quidem appellat, quod duriusculum teretibus Christianorũ aurib. videbitur, sed hoc in Ethnico facilè tolerari anteà satis disputauimus. Vtvt sit, elegans illud εὐτελίας encomiũ satis docet, rem tam pręstantem serio esse cuiuis amplectendam. Adde Euripidem qui εὐτελίαν Σοφῶν τε καὶ ἀείσωρον βιοτεύματος διδάσκαλον sapientium & optimorum consiliorum magistram appellat. Flaccus verè aureè illam *Mediocritatem auream* vocat. Sed hæc eum tantùm, qui bona possidet & ijs vtitur: Liberalitas autem & Magnificentia alios spectat: illa propriè muneraria, hæc sumptuaria impręsentiarum dicatur. Et quomodo, & erga quos, exercendæ sint, nulli melius quàm Poëtæ perdocent. Illud Phocylidis,

μηδὲ πόρῃ χρέος πικρὸς χήρῃ ἀνδρὶ πένητι,

Nunquam creditor acerbus sis viro pauperi.

Illud, inquam, quæso quàm est humanitatis Christianæ plenum? Quid verò illud Theognidis:

αἰτεῦσι δ' ἀγαθοῖς ἀνδράσι δίδου,

Petentibus viris bonis dato: nónne probè monet habendam esse eorum rationem in quos liberalis ac munificus esse volueris? Et hoc præceptum maximi omnino est momenti, & quod vnicum in tota ista doctrina, quam quærimus, sufficere posse videatur. Sed pergamus. Idẽ Phocylides quo spiritu nisi pio loquutus vobis censebitur, cùm dicit:

πλοῦτον ἔχων, σὴν χεῖρα πενιχρούσῃσιν ὄρεξον
ὧν σοι ἔδωκε Θεὸς, τούτων χρήσασι παράσχου.

Si diuitias possides, tuam manum pauperib. porrige
Quæ dedit tibi Deus, de his egentibus præbe.

O vocem non Milesio, sed Christiano Philosopho dignissimam! Et vos in damnanda Poëtica pergitis, quæ tã pios gerit spiritus? Et vos tandem aliquando tantæ impudentiæ non pudebit? Iam eadem in amicos eandem munificentiam (quod penè oblitus eram) exhiberi vult, atq; adeò eam immortalem esse prædicat: idq; vel solus Martialis (non tantæ alioqui apud me autoritatis ac pleriq; alij)

Extra fortunam est quicquid donatur amicis, *Quas dederis, solas semper habebis opes.*

Hãc partem copiosissimè Seneca Philosophus in libris de Beneficijs persequitur. Sed quorsum tot verbis opus est in ijs, quæ breuiore orationis gyro satis superq; complecti potes? Nolunt Poëtæ illa verbositatis mole studiosorum virtutis hominum ingenia obrui, vtpote quam in ipsa actione potissimùm versari intelligant. Non ergo de virtutibus phaleras illas declamatorias instituunt, sed paucis illa officij, vel, vt cum Panætio loquaris, τὸ καθῆκον & præcepta perstringunt. Alios ornatus compta satis per se virtus non postulat, & quam nudam sese tibi exhibentem non amplecteris, ea quoq; ratione vestitam omnino repudiabis. Hoc ergo magis in Poëtis nostris mireris qui nudam illam, simplicem & Laconicam docendi viam insistunt, cùm tamen nihil prætermittant quòd ad honestè ac probè viuendum conducibile esse possit. Sed ad rem. Illa liberalitatis præcepta sordes auaritiæ satis videntur detegere, si eadẽ est, vt est, virtutis & vitiorum doctrinæ ratio, sed & speciatim illas quoq; optimè persequitur Poëtica, dum eam damnat & ab ea homines deterret, quæ si hûc omnia congerere voluero, quando me peroraturum existimatis? sed per transennam audite paucula:

Ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης, *Auaritia mater est vniuersæ nequitiæ,* inquit Phocylides. Apollodorus quoq; φιλαργυρείαν τὸ κεφάλαιον τ κακῶν caput malorum, & Claudianus *primã matrem scelerum* appellant. Quæ ad deterrendos ab hoc vitio homines planè sufficiunt, & si plura pluribus locis apud Poëtas obseruari possint, quæ in reterrimã istã generis humani labẽ nõ minùs animosè, quàm verè iactant. Videte, quęso, quales nos fructus ex Poëtica decerpimus, & lubenter vobiscum communicamus, vt quos hactenus negligentia & maleuolẽtia vestra fastidistis, iam diligentia & beneuolentia nostra illos aliquantulum degustetis, qui si vobis non sapiant, vitioso palato & stomacho omninò vos pronuncio. Pergamus ad MAGNANIMITATEM. Hæc virtus circa honorem & gloriam

versa-

versatur,quem præcipuum imò vnicum virtutis scopum statuunt Philosophi: imò hanc virtutẽ virtutum omniũ ornamentũ prædicant.Enimuerò accuratiùs hac de re non disputo,an alius sit aut debeat esse virtutum finis, quàm gloria: siquidem fateor nobis Christianis alio esse collimandum,ad Dei videlicet gloriam & laudem,cuius solius studio ad virtutem incitari nos oportet,neglecta nostrûm ipsorum existimatione, quâ nos transuersi rapti planè ab illo scopo aberramus.Possumus tamen crassiusculè ista proponere & ex vulgari humanarum actionum vsu. Est enim perpetua virtutis comes gloria,quæ licet potissimùm nobis quærenda non sit, tamen quia ab illa diuelli non potest,tangi nos etiam aliquo huius studio omnino absurdum non est, modò in ea solùm non acquiescamus, sed quasi perfunctoriè & aliud quodammodo agentes eam complectamur. Et sanè eius ratio nonnulla habenda est, sed moderata: illud quidem ne in pusillanimitatem,hoc ne in ambitionem delabamur, quæ vitiosa tum ex defectu,tum ex excessu iudicari possunt.Magnanimitas itaq; Poëtica aut contemnere,aut amplecti honorem & gloriam præcipit. Et contemnere quidem varijs de causis, quarum nonnullas breuiter attingemus. Phocylides piè monet,ne quis ob proprias dotes nimiùm superbiat,vt aut propter sapientiam,aut vires,aut diuitias: siquidem vnicus Deus hæc iure sibi vindicet. Audite eum loquentem:

Μὴ γαῦρος σοφίῃ, μήτ' ἀλκῇ, μήτ' ἐνὶ πλούτῳ.
Εἷς θεός ἐστι σοφὸς, δυνατὸς ἅμα, καὶ πολύολβος.

Sapientiam ne iacta,neq; vires,neq; diuitias.
Vnus Deus est sapiens,potens,& multifariam diues.

Quàm rectè, quæso,his verbis nimia magnanimitas hominum compescitur? siquidem soleant plerique ex ijs gloriam aucupari,quæ cùm propriè solius sint Dei,tamen quasi sua neq; aliunde accepta,sed propria industria comparata,venditant.Sanè breuis ille anfractus latissimè extenditur,& hoc quiuis vestrûm satis apud se potest expendere. Iam verò cùm Poëtæ eorum fortunam spectant,qui magnis honoribus potiti, varijs tamen calamitatibus obnoxij sunt,mouere solent alios ne ea capessant,vnde tot illis creari possunt pericula. Vnde Naso:

Crede mihi, bene qui latuit,benè vixit, & intra
Fortunam debet quisq; manere suam. & pòst:
Tu quoq; fortia nimium sublimia semper,
Propositiq; memor contrahe vela tui.
Viue sine inuidia, mollesq; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares. Et alibi:
Vsibus edocto si quicquam credis amico,
Viue tibi,& longè nomina magna fuge.
Viue tibi,quantumq; potes præclustria vita:
Sæuum præclustri fulmen ab arce venit. Et Seneca:
Humili loco,sed certa sedet (sa cadit.
Sordida paruæ fortuna domus: Altè virtus animo-

Et hæc quidem salutaria sunt præcepta,ac qui illis honoribus publicis carere potuerit sine vllo suo aut Reip. (cui nos etiam natos Plato nouerat) detrimento,sanè longè feliciorem vitam transiget. Quia tamen obseruari non possunt ex illa Platonis voce,quam perstrinximus,videndum est vt eos qui hanc honorum molem à se amoliri nõ possunt,instruat quoq; nostra Poëtica. Qui eam ergo,siue generaliùs aliquam,gloriam affectant, discant à Poëtis, quæ via illis sit insistenda. Primùm ergo Virtutem ijs amplectendam docent: nam,vt ait Zenodotus,

Κυρόυνται ἀεὶ ἡ ἀρετὴ· κακὸς δ' ἀνὴρ
Σιγηλὸν ἔσχε ῥῶμὴ θανὼν βίον

Celebratur semper virtus,Improbi autem
Silentio obruitur viuentis & defuncti vita.

Alij ex fortitudine gloriam captandam proponunt. Rectè ergo Homerus noster militi dicet:

Ἄλκιμος ἐσσ' ἵνα τις σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ

Fortis esto,vt quis posterorum te laudet.

Quò pertinet illud Theognid.

—Ἀρετῆς δ' μέγα κλέος οὔποτ' ὀλεῖται
Αἰχμητὴς γὰρ ἀνὴρ γλῶ τε καὶ ἄστυ σάοι

—Virtutis autem ingens gloria nunquam peribit.
Vir enim pugnando fortis,agros & ciuitatem defendit.

Longè verò elegantissima illa Thebani Lyrici:

Τιμὰ δ' ἀγαθοῖσιν ἀντέταται·
Ἴσω γὰρ σαφὲς, ὅσις ἐν
Ταῦτα νεφέλᾳ χάλα —
ἆρ ἄματος πρὸς φίλας
Πάτρας ἀμύνεται,
Λοιγὸν ἀμύνων ἐναντίῳ στρατῷ
Ἀστῶν, γενεᾷ μέγιστον κλέος αὔξων
Ζώων τ' ἀπὸ καὶ θανών.

Honor fortibus propositus est.
Sciat enim perspicuè,quisquis in
Ista (belli) nebula grandi —
nem sanguinis pro chara
Patria fundat;
Hostem vincens contrario exercitu
Ciuium generi maximam gloriam se augere
Seu superstes manserit,seu occubuerit.

Sunt & alia magnanimitatis argumenta,vt ex eruditione,iustitia,frugalitate,labore,& rebus arduis ac difficilibus: sed quorsum ego tot gazas ventilauero? Adite ipsos eosdem thesauros, & diuites illas arculas Poëtarum excutite, equidem non dubito quin maiora expectatione vestra reperturi sitis.Dicebam moderatam istam magnanimitatem requiri ne in Ambitionem decideremus,quam meritò Poëtica etiam volumina proscindunt.Audite Iocastæ verba ad Eteoclem filium apud Euripidem:

Τί τῆς κακίστης δαιμόνων ἐφίεσαι
Φιλοτιμίας πῶς μὴ σύγ' ἄθλιον θεὸν
Πολλοὺς δ' ἐς οἴκους καὶ πόλεις εὐδαίμονας
Εἰσῆλθε, κἀξῆλθεν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν χρωμένων.

Quid pessimam Deorum amplecteris
Ambitionem, ô fili? Ne facias. Iniusta hæc Dea
Multas in domos & ciuitates felices
Introgressa,& egressa est cum pernicie vtentium.

Quod Deam appellat id duriùs facit,quàm vt mea excusatione emolliri debeat: sed factum est ex veterum illorum consuetudine qui affectibus humanis in abstracto consideratis,hanc diuinitatem tribuere non verebantur. Hic tamen ex illis verbis fructus excerpi potest,quod deterrimum illud ambitionis vitium infectantur: itaq; illam alibi Euripides δεινὸν κακὸν, *graue malum*, & Pindarus ἄγαν ἐμφανὲς appellant. In Ambitione continetur Superbia: quas quàm sit damnabilis ex eo satis docent Poëtæ quòd eam Deo exosam clamitent. Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους Ὑπερηφάνους. *Iupiter superbæ linguæ iactantiam* Odit. inquit, Sophocles.Et Euripides:

— Τῶν φρονημάτων
Ὁ Ζεὺς κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων.

Animorum
Iupiter vindex est animis superborum.
Sequitur superbos victor à tergo Deus.

Et Seneca: *Dominare tumidus, spiritus altos gere:*

Nunquid putatis hæc viro Politico commodè ac vtiliter præcipi? His ego sanè doctoribus fortunatas futuras Respublicas cum Platone probè intellecto, auguror, si eos illarum moderatores diligenter audierint. Veniamus ad Clementiam & Seueritatem Quæ virtus eidem, quem iam informamus,viro Politico non solùm in priuatis, sed etiam in publicis negotijs apprimè est necessaria. Eius itaq; præcepta hauriat à Poëtis. Illi siquidem docent quatenus illa virtute sit vtendum,quibus in rebus,à quibus & in quos vsurpanda. Hic verò campũ feraciss imum, & lætis-

simas segetes ostentat Poëtica, in quibus omnino demetendis si desudauero, tempus antè me deficiat, quàm extremos sulcos attigero. Ergo manipulum vnum aut alterum tantùm, quasi de mercibus segmen præcidaneum, colligamus & ostentemus. Hæc ergo virtus in viæ moderatione occupatur, quæ cùm periculosissima & insana quædam sit perturbatio videndum est, vt ab ea nobis prudenter caueamus, frænisq; iniectis eam ita coërceamus vt illa nobis, nõ nos illi obsecundemus. Quod si assequimur de Clementia tutò possumus gloriari. Rectè itaq; Poëtæ nostri hoc passim monent, vt iram moderemur. Sic Menander:

Ἄνθρωπος ὢν γίγνωσκε τὴν ὀργὴν κρατεῖν. — *Quum sis homo, iræ temperare noueris.* Et alibi,
ὀργὴν ἀλογίστου κρατεῖν — *Iram rationis insciam refrenare*
Ἐν ταῖς ταραχαῖς μάλιστα τὴν φρονῆσιν δεῖ. — *In perturbationibus maximè sapientem oportet.*

Hæc & similia ad excessum iræ moderandum spectant, tamen putidam illam Stoicorum ἀπάθειαν Poëtæ (quod sciã) non agnoscunt, siquidem illius etiam vsum concedunt vt in iniurijs: vnde Sophocles apud Stobæum:

Ζωὸν ὡς δικαίως μὲν ἔξεστι φρονεῖν — *Licitum est animosum esse, modò id iure fiat.*

Quo pertinet illa cohortatio Sosiphanis:

Νυνὶ σοι πρὸς ὄψιν θυμὸς ἠβάτω, γέρον, — *Nunc in facie tibi ira efflorescat, ô senex,*
Νυνὶ δεῖ ὀργῆς, ἵνα δίκαιον λαβεῖν. — *Nunc irasci conuenit iustitiæ gratia.*

Deponendam esse tamen iram Euripides eleganter dicit, his verbis:

Ὡς σπουδῇ θνητὸν χρὴ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ, — *Vt mortale est corpus nostrum*
Οὕτω πρέπουσα μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν — *Ita decet neq; iram habere*
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται. — *Immortalem, eum qui sapere nouerit.*

Ex iræ autem moderatione, nascitur CLEMENTIA, ex intensione, SEVERITAS. Illa ignoscit, hęc vlciscitur. In vtraque porrò modus obseruandus, ne illa in Misericordiam (ex Senecæ sententia) hæc in crudelitatem degeneret. Vtramq; in præcedentibus gnomis complexi sumus, primam in primis, secundam in sequentibus. Proinde diutiùs hîc nos immorari non oportet. Neq; enim in ijs repetendis, quæ alij ante nos diligenter collegerunt, superuacaneã meam diligentiam ostentare volo. Transeamus ad INTEGRITATEM, quæ in Veritatis studio versatur. Ea hominẽ Politicum præditum esse maximè decet, vtpote quæ omnib. reliquis virtutibus quodammodo famuletur: quid dico famuletur? imò omnino imperet. Illa est, quam eleganter Menander θεῶν ὁμόπολιν, μόνῃ θεοῖς σωφρονοῦντι φίλῃ, conciuem & contubernalem Deorum appellat. Hîc pluralitas Deorum ritè potest intelligi, cùm & Angelos ipsos Spiritus Sanctus Deos nuncupet. Hanc eandem ἀρχὴν μεγάλης ἀρετῆς magnæ virtutis principium vocat ille apud Plutarchum. Itaq; eius studium planè est amabile, quam ὀφίαν παγκρατῆ Callimachus apud Stobæum prædicat. Illud porrò commendat Menander his verbis:

ἀεὶ κρατίστου δεῖ τ' ἀληθῆ λέγειν. — *Est tempore omni vera proloqui optimum.*
ἐγὼ παῦλ' ἥκιστα τοῦτ' ἐγὼ παραινῶ, — *Hoc facere adhortor, quippe quòd sit roboris,*
ἀς ἀσφάλειαν ἐς βίου πλεῖστον μέρος. — *Securè ad ævum transigendum, maximi.*

Idem monent alij cùm Mendacium insectantur: vt Homerus noster sub Achillis persona:

ἐχθρός γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν — *Illum peius Orci limine odi,*
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν ἄλλο δὲ εἴπῃ. — *Qui aliud in animo occultat, aliud loquitur.*

Sed hæc vt κράσπεδον τῆς ὑφάσματος & texti fimbrias accipite. Subsequitur POPVLARITAS, virtus maximè politica, vt ex ipso nomine potestis conijcere: quam Facilitatem appellat Terentius, & ea nihil esse homini melius testatur. Hæc nos humanos nimirum id est, φιλανθρώπους, & in mutuis συνουσίαις & familiarib. congressibus acceptos & amabiles efficit. Varia itaq; huius præcepta, & ferè vsq; ad fastidiũ (si rei tam vtilis fastidiũ generari potest) Poëtica nobis exhibet, dum nos nunc in supplices, nunc in hospites, nunc in peregrinos, in calamitosos, in pauperes, & alia huiusmodi, humanitatis exercendæ admonet. Audi diuinum Homerum:

ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνος θ' ἱκέτης τε τέτυκται — *Loco fratris hospes atq; supplex est*
ἀνδρὶ, ὅς ὀλίγα περ ἐπιψαύῃ πραπίδεσσιν. — *Viro vel mediocriter prudenti.*

Audi Euripidem:

μὴ σκυθρωπὸς ἴσθ' ἄγαν πρὸς τοὺς κακῶς — *Ne nimium seuerus atq; durus esto erga eos, qui malè*
πράσσουσας ἄνθρωπος γενοῦ. — *Rem suam gerunt, cùm homo sis.*

In conuersationibus etiam maximè versatur, vt diximus, hæc popularitas, quę ad societatẽ & amicitiam fouendã potissimùm conducit. Eius locos huc commodè transferre non possumus, propter intricatam nimis illorum congeriẽ. Et nos vobis omnia præmansa in os daturi non sumus. Itaq; & de VRBANITATE germana POPVLARITATIS copiosiùs non dicemus, tum præfata de causa, tum quia ad grauiores disputationes pergimus. Pergamus ergo ad IVSTITIAM. Huc velociter contendebã, gaudeo cursum meum hactenus non elusum. Hîc vos nimirum paulò vehementiùs exagitabo: siquidem IVSTITIÆ præcepta & totam deniq; doctrinã, vos qui Poëticã perosi iura tractatis ciuilia, &, si Dijs placet, in vsum quoq; (abusum penè dixeram) reuocatis, nusquã quàm in verbosis vestris cõmentarijs vultis cõtineri. Hinc vester ille fastus, hinc illa vestra arrogãtia, hinc vester illæ miseræ nostrę Poëticę cõtẽptus, quasi illi, qui seriò hanc tractant, non delirare, sed insanire vobis videantur. Quid hoc rei tandẽ est? Quò vobis mẽtes? Vbi candor ille, aut amor in primariũ rei literariæ studium? Deus meliora, quàm vt pertinacia vestra illum mihi saltẽ extorqueatis. *Non obtusa adeò gestamus pectora Vates.* Quid ita? Possumus enim, possumus illam quoq; virtutẽ nobis & meliorẽ, id est, antiquiore iure vendicare. Non habemus, fateor, tricas illas forenses, sed habemus quantũ viro bono ad bene, id est, iustè viuendum sufficit. Nec verò vestrum illud ius tolli intelligimus, sed nostrum quoq; contemni minimè patiemur: quanquam possumus dare populos, qui vestro illo careãt: qui nostro, nullum: siquidem nos puros tãtùm iustitiæ fontes exhibemus, quib. vel ipsos rudes & imperitos homines Natura irrigauit. Sed hac de re aliàs fortassè copiosiùs disputabimus. Nunc hoc agamus, & doceamus nos quoq; IVSTITIÆ præceptis abundare. IVSTITIAM cum philosopho duplicem instituimus: alteram quidem Vniuersalem, Particularem verò alteram. Vniuersalis ea est, de qua Poëta noster Theognis, ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστιν. *Iustitia in sese virtutes continet omnes.* Eam Solon ille, quem Poëtam extitisse anteà probauimus, εὐνομίαν appellat, cuius effecta elegantissimè persequitur his verbis:

εὐνομία δ' εὔκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀναφαίνει, — *Aequitas secundum leges modesta & recta omnia parit,*
καὶ δαμὰ τοῖς ἀδίκοις ἀμφιλίθοισι πέδας — *Et semper iniustis iniecit compedes,*
τρηχέα λειαίνει, παύει λιμόν, ὕβριν ἀμαυροῖ — *Aspera mitigat, sedat fastidium, iniuriam repellit,*
ἀτὰς δ' ἀναίνει ἀνθέα φυόμενα — *Malíq; nascentia disperdit semina*
ῥιπτοῖ δὲ δικαίας σκολιὰς, ὑπερήφανα τ' ἔργα — *Corrigit ius prauum, elata opera* πρα-

πραΰνει, πανέει δ' ἔργα διχοστασίης.
πανέει δ' ἀργαλέης ἔριδος χόλον, ἐσί δ' ὑπ' αὐτῇ
πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ σωφρονέειν.

Mansuefacit, compescitq; opera seditionis.
Reprimit etiam acerbæ litis bilem: eiq; subest
Omnis hominum & integritas & prudentia.

Quæ lecta quomodo, quæso, vos afficient? Ego sanè cõtendo, nihil elegantius in vestris voluminibus reperiri. Sed de hac Iustitia passim in alijs virtutibus dictum est, cûm hæc sit omniũ reliquarũ norma, & quodammodo mater. Eius encomia videte in Orphei hymnis: vnde facilè intelligetis, quanti faciant Poëtæ nostri Iustitiã, vtpote quã laudibus efferentes doceãt, quo etiã in pretio à mortalib. habenda sit. Sed audite, qd de illa Hesiodus magnificè prædicet:

ἡ δέ τις παρθένος ἐσὶ δίκη Διὸς ἐκγεγαυῖα
κεδνή τ' ἀιδοίη τε θεοῖς, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
καὶ ῥ' ὁπόταν τις μιν βλάπτῃ σκολιῶς ἀνοτάζων
αὐτίκα παρ Διὶ πατρὶ καθεζομένη Κρονίωνι
γηρύετ' ἀνθρώπων ἄδικον νόον, ὄφρ' ἀρτίσῃ
δῆμος ἀτασθαλίας βασιλέων, οἳ λυγρὰ νοεῦντες
ἄμμι παρκλίνωσι δίκας σκολιῶς ἐνέποντες.

Virgo est iustitia Ioue prognata,
Casta & veneranda Dijs cœlicolis,
Et quando quis ipsam læserit, obliquè iniuriam inferens,
Statim apud Iouem patrem Saturnium sedens
Narrat iniustam hominum mentem, donec luat
Populus peccata Regum, qui malè sentientes
Aliò deflectunt, iura obliquè interpretantes.

Rogo vos per Numen Iustitiæ, vt hæc attentè consideretis. Videte, an opera in huiusmodi Poëtis euoluendis ludatur, qui nobis tantũ vitæ humanæ columen tam studiosè cõmendant. Quo enim argumento ad eam amplectendam vehementiùs incitari possumus, quàm cùm intelligimus, eam Numini assidere: vnde piaculum & nefandũ scelus sit, in eam vllo modo delinquere? Sic Clemens Alexandrinus docet, Pindarum rectè de ea sensisse, quòd σωτῆρα Δία σωοι κοωῦτα θέμιδι seruatorem Iouem vnà cum Themide habitantem inducit, quasi Regem seruatorem iustum hoc modo interpretetur. Eam hominibus à Deo datam piè monet Hesiodus, his verbis Perseum suum affatus:

ὦ Πέρση, σὺ δ' ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Καί νυ δίκης ἐπάκουε, βίης δ' ἐπιλάθεο πάμπαν.
τόν δε τις ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων
Ἰχθύσι μὲν, καὶ θηρσὶ, καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐσὶν ἐν αὐτοῖς.
ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἣ πολλὸν ἀρίστη γίνεται.

O Perse, cæterùm tu hæc animo tuo repone,
Et Iustitiæ quidem animum adijce, violentiæ verò obliuiscere.
Namq; hanc hominibus legem disposuit Saturnius
Piscibus quidem, & feris, & auibus volucribus,
Se mutuò vt deuorent, quandoquidem Iustitia carent.
Hominibus autem dedit Iustitiam, quæ multò optima Est.

Videte, vnde nos sanctissimum Iustitiæ fontem cum Poëtis deducamus: quod si vos idem præstatis, non tamen nostrum damnandum est studium, siquidem cum vestro consentiat. Quid ergo de nobis hac in parte cõquerimini? Dicebamus non ita pridem, Virtutis doctrinam verborum paucitate contentam: Id verò maximè in Iustitia obtinet, quod etiam primi vestri legislatores (Romanos intelligo) optimè obseruabant, sed crescente turbulentorum hominum & contentiosorum multitudine, breuitas illa maiorum in tantam loquacitatem euasit, vt hactenus finis nullus vestris apicibus, vt vocatis, & forensibus tricis factus sit; extincta nimirum æqui boniq; ratione à qua etiam ciuiles vestri nodi & subtilitates desciscere vt plurimum non verentur. At Poëtæ nostri amabilem illum Laconismum etiã in Iustitiæ, perinde atq; in aliarum virtutum præceptis hactenus retinuerunt. Hinc concisæ illæ, primùm Menandri;

τὸ μηδὲν ἀδικεῖν πᾶσιν ἀνθρώποις πρέπει. *Nemini iniuriam facere omnes homines decet.*

Hinc vos, aut ex alio simili loco, quales plurimi ex Poëtis proferri possunt, illas positiones,

Ius suum cuiq; tribuere, alterumq; non lædere, desumpsistis?

Quid illud in Monostichis? nonne pium existimatis?

δίκαια πράσσας συμμάχους τοὺξη θεοῦ. *Si iusta feceris, opem feret Deus.*

Transimus etiam in Forum, & illi leges suas præscribimus, putà Iudici occinit Sophocles,

ἴσ' ἀντάκουσον, κἄτα κρῖν', αὐτὸς μαθών. *Vicissim audi, & demde re cognita, iudica.*

Paria Euripides:

τίς ἂν δίκαιο κείνοιϛν, ἢ γνοίη λόγον
πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ; *Quis sententiam ferret, aut cognosceret causam,*
Antequam ab ambobus sermonem didicerit perspicuum?

In hoc est tota iudiciorum ratio, vt æqualis disceptatoribus audientia præbeatur. Hoc cùm fieri iubeant Poëtæ, an non vobis etiam digni videntur, qui à vestris cancellis forensibus non explodantur? Tantam autem huius Iustitiæ vim esse intelligunt Poëtæ nostri, vt sine vlla προσωποληψίᾳ eam administrari velint. Hinc illud Euripidis:

νικᾷ δ' ὁ μείνων τὸν μέγαν δίκαι' ἔχων. *Vincit minor maiorem cum iustitia.*

Et hoc idem Sophoclis simile:

τοῖς τοι δικαίοις κἂν βραχὺς νικᾷ μέγαν. *In causa iusta etiam breuis vincit magnum.*

Ergo iam respectu personarum, quibus ius administrari debet, quomodo id faciendum sit, ex Poëtis optimè cognoscimus, etiam vestra illa legum farragine destituti. Docent insuper Poëtæ, præcipitatam sententiam iudicis parum æquitatis plerunq; continere. Plerunq; dixi, quia hoc de grauioribus negotijs intelligo, in quibus celeritas iudicandi est periculosissima. Rectè ergo Euripides:

ὅ τι τὸ ταχὺ τλῶ δίκαιον ἔχει *Nequaquam celeritas iustitiam habet.* (Stobæum:

An non hæc vox iudicibus vestris apprimè videtur consentanea? Volunt etiam iustè omnia iudicari. Hinc ille apud

κεῖναν δίκαιον, μὴ τὸ συμφέρον, θέλε. *Iudicare velis iusti respectu, non vtilis.*

Quàm bene ijdem iudices hanc vocem Theognidis vsurpabunt?

χρή μι παρὰ σάθμιον, ἠγνώμονα τλῶ δι' ἰδέσθαι
δίκην, ἴσον τ' ἀμφοτέροισι δόμεν *Oportet me ad amussim & secundum rectam rationem hanc iudicare*
Causam, æquumq; vtriq; tribuere.

Sic quoque illam Hesiodi:

— διακρινόμεθα νεῖκος
ἰθείῃσι δίκῃσι, αἵ τ' ἐκ Διός εἰσιν ἄρισται. *— Discernamus litem*
Rectis iudicijs, quæ ex Ioue sunt optima.

Quæ tandẽ iudicia intelligit Hesiodus? Ego scio, illum Romana iura non nosse: scio etiã, illis temporibus talia nusquã extitisse: neq; vlla est gens, cui illa verbositas Romana placuerit. Hoc ego itaq; cõtendo, eos qui vel sola virtutũ doctrina Poëtica apprimè imbuti fuerint, hoc munere defungi posse. Dixi παράδοξον, sed quòd rationib. & argumentis suis non careat, vt nos aliàs docturos maiore cum otio spero. Illud verò vestrum planè absurdum, aliunde quàm è vestris libris doctrinã istam comparari non posse. Nam antequã illi essent, vnde petebatur? At hodie quidem propter inueteratum vsum & vulgarẽ, alio modo viui non potest. Nimirũ hoc est pernicioſum συμβιβηκὸς, vt vocant: nã per se longè aliter res se habet. Excandescite, furite, insanite. Ego vestra non contemno, imò etiã amantissimè amplector: sed cùm vos nostra immeritò respuitis, id demum grauissimè fero, & insanam illam in vestris libidinem cæcumq; amorem

morem, hoc est, φιλαυτίαν, summa & iusta animi acerbitate sentio. Pudet me sanè vestræ malitiæ, sed vestræ insciti æ miseret, qui priùs Poëticam nostram damnetis, quàm causis legitimis permoueamini, aut eius defensionem exaudieritis. Atqui monet te (ô quisquis es tam præceps & temerarius iudex) Aristophanes,

πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς ἐκ ἂν διδάσαις. — *Iudicare noli, nisi parte vtraq; audita.*

Audientiam porrò illam non intelligimus perfunctoriam, sed cum iudicio, cum attentione, omni perturbatione vacuam. Quam si præstiteritis, nullius sententiam contra vos, quàm vestram ipsam postulo, & præter vestra iura, vos in vestra causa iudices admitto. Supereſt nobis virtus illa Ἀφανὴς Prvdentia, quæ in Poëtica nostra fusissimè tractatur, vt omnes omnium philosophorum thesauros longè superet. Eam Menander bonum maximum esse pronunciat, ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐς ἀεί. Illam autem aliquando σοφίαν, aliquando τέχνην, aliquando γνώμην, aliquando πραπίδας metonymicè appellant, aliquando alijs vtuntur nominibus. Hanc robori optimè anteponunt. Itaq; Oppianus,

— ὅτ' ἰῶρέης, ὅτ' ἐδωδῆς ἔπλετ' ὄνειαρ
τόσσον, ὅσσον πραπίδων, ἀλλὰ δ' ἀνεμώλιον ἄφρων. — *Neq; roboris neq; formæ est vtilitas*
Tanta quanta prudentiæ: Robur autem sine prudentia inutile.
Prudentia manuum viribus præpollet.

Et Agathon: γνώμαι πλέον κρατοῦσιν ἢ σθένος χερῶν

Elegantissimè eadem Sophocles:

— οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς
ἐδεῖ' ἀνδρώποισι φῶτες ἀσφαλέσταοι,
ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ κρατοῦσι πανταχοῦ.
μέγας δὲ ταῦρος βοῦς ὑπὸ σμικρᾶς ὁμῶς
μάστιγι θρῴσκων εἰς ὁδὸν πορεύεται. — *Neque lati*
Neq; fasti homines sunt firmissimi:
Sed prudentes plurimùm possunt vbique.
Nam & amplissimi corporis bos, ab exigua tamen
Scutica, vt rectè in viam incedat, impellitur.

Plurima sunt eiusmodi prudẽtiæ encomia apud Poëtas, quibus docemur, quanto studio rem præstantissimam prosequi nos oporteat. Sed vnde illam deriuant? Ab eodem, à quo reliquas, nimirum à Numine: vt Pindarus,

τὸ σωφρονεῖν ὁ Θεὸς διδοῖσιν, οὐχ ὁ πλοῦτος. — *Prudentiam Deus dat, non diuitiæ.*

Si dat Deus, ergo ab eo precibus petendam facilè concluditur. Sed quid pluribus? Nihil tam egregium, nihil tam salutare de hac virtute tradi aut præcipi potest, quod cumulatissimè Poëtæ nostri non præstiterint, adeò vt iure me affirmare posse censeam, sola illorum scripta ad rectam & sinceram virtutum non solùm theoriam, sed etiam praxin sufficere. Tædet me hactenus tam curiosæ diligentiæ in exhibendis vobis tam varijs Poëtarum locis, vt prauam illam de Poëtica opinionem exueretis. Porrò hæc iam virtus minus à me illustrabitur: satis est hæc paucula delibasse: vos ipsum adite Oceanum, & illinc plura abundantiùs haurite. Sed exhausto aliquantulum Ethico fonte, Politicum præterea vobis referemus, qui vobis fortasse suauissimi futuri sunt, esse saltem debebunt, nisi vos planè distorto ingenio Natura efformauit. At vos, vtvt sit, mea pro arbitratu vestro aut benignè aut malignè (quod potiùs auguror) audite: ego vt vobis assentiar, Poëticæ partes nunquam deseram. Frustra enim id vrgetis, illam nihil ad publicam rerum administrationem cõducere. Vidistis enim, quàm bene in Moralis Philosophiæ (qua instructum esse debere hominem politicum iam probauimus, & vos ipsi non inficiamini) doctrina versetur. Quæ sola argumenta superiorem me in ista causa faciunt, vt nullis alijs præterea indigeam: sed vt abundare me iure & æquitate sentiatis, addo illam partem Philosophiæ, quæ Politica peculiari nomine dicitur, optimè à Poëtica edoceri. Illa Respublicas ita moderatur, vt si hanc partem attentiùs considerare volueritis, nõ solùm in meas partes pedibus & animis eatis, sed & vestræ insciti æ miserè vos pudeat, aut saltem maleuolentia vestra ita apertissimè detegatur, vt nulla fides vestris calumnijs in posterum habeatur. Rogo vos per Deum Poëticæ & Politiæ, attendite. Primùm Respublicas constare ex subditis & ex magistratibus intelligitis: ἀνδρείαν enim illam ne Poëtæ quidem nostri agnoscunt, vt nos in Homero aliquoties annotasse memini. Subditos appellamus ciues, quatenus ciuitatem constituunt. Nam vt ait Euripides apud Stobæum:

ἃ πόλεις ἐσ' ἄνδρες, οὐκ ἐρημία. — *Ciuitates viri sunt, non solitudines.*

Quales ergo ciues requirit Poëtica? Bene moratos, vt apud Plautum elegantiss. isti versus docent: *Quid id quod vidisti, vt munitum muro tibi visu' sit oppidum? P. Si incolæ bene sunt morati, pulcrè munitum arbitror. Perfidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia si exulant: Quarta inuidia, quinta ambitio, sexta obtrectatio, Septimum periurium. T. Euge. P. Octaua indiligentia, Nona iniuria, decimum, quod pessimum aggressu, scelus. Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus seruandis parum est.* O egregiam & nunquam satis laudatam vocem! Quis meliùs vnquam ciues informauit? quis præstantiores, quis stabiliores ciuitatum munitiones vnquam vsquam excogitauit? Hîc ergo hic Plautinus, hic Poëticus murus ciuitatum aheneus esto. Quàm benè Lycurgus, non carere muris vrbem, quæ viris esset non lateribus cincta pronunciasse dicitur. Sed nisi ciues illos Plautinos in Lycurgi sententia intellexeris, perituram nanciscēris ciuitatem. Si quid est in vobis ingenij, vel quantumuis exiguum non hoc emolumentum ex poëtica nostra in politicum hominem redundare percipitis? Quo vobis mentes? vt illud Cæci illius corpore vobis animo occæcatis occinam. Sed audite reliqua. Volunt præterea Poëtæ ciues nostros patriæ esse studiosos, illiq; fidissimos. Itaq; Sophocles apud Stobæum:

ἔτ' ἂν φίλον πότ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς
θείμην ἐμαυτῷ. — *Nunquam equidem amicum virum eum, qui patriæ sit hostis,*
Comparabo mihi

Volunt esse pacis studiosos, & eos qui ciuilibus bellis delectantur, oderunt: hinc Nestor Homeric.

ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιος ἐστὶν ἐκεῖνος,
ὃς πολέμου ἔρατεὰ ἐπιδημίου ὀκρυόεντος. — *Inhumanus, impius, & ferus est ille,*
Qui bellum cupit in populo detestabile.

Volunt laboribus occupari, vt otia malorum & vitiorum fomites sopiant. Hinc Euripides apud Stobæum,

ἀργὸς πολίτης κεῖνος, ὡς κακός γ' ἀνήρ. — *Idem est ocioſus & malus ciuis.*

An imperitos vestræ illius publicæ administrationis sentiatis, qui talia præcipiant? iam subditos magistratibus obedientes esse iubent. Sic Euripides apud Stobæum:

πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε, τοῖς κρατοῦσί σου. — *Ne contra stimulos imperantium tibi calcitres.*

& alia innumera eiusmodi. Nolunt porrò exleges viuere. Et rectè Euripides:

ἐκ ἔστιν ἄλλο κρεῖσσον, ἢ νόμοι πόλει
καλῶς τεθέντες. — *Nihil est ciuitati præstantius, quàm leges*
Rectè positæ.

Sed leges frustra instituuntur, nisi etiam obseruentur. Inde Euripides:

παῦσαι· τὸ μὴ γὰρ σωφρονεῖν ἀνθρώποισι πόλεις
τοῦτ' ἔσθ', ὅταν τις τοὺς νόμους σάῳ καλῶς. — *Desine: tum enim saluæ sunt ciuitates,*
Cùm leges, vt decet, obseruantur.

Hinc pendet illud Sophoclis in Phædra apud Stobæum:

ἐγὰ

ἦ γάρ ποτ' ἂν γένοιτ' ἂν ἀσφαλὴς πόλις,
ἐν ᾗ τὰ μὲν δίκαια κἠ τὰ σώφρονα
ποδοῖν πατεῖται.

Nunquam sanè tuta & secura esse potest ciuitas,
In qua ius & modestia omnis
Pedibus calcantur.

Et hæc paucula de ciuibus & subditis. Quid de Magistratibus? Eos in Repub. necessarios docet illud prouerbiale Poëticum: πᾶσ' ἄτερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἀνὴρ ποιμὴν ἀπών. *Namq; vsus ouium nullus, vbi pastor deest.* Quantus sit ijs honor deferendus, docet Menander, cùm Deos appellat:

τὸ πραττόμενον, νῦν νομίζεται θεός.

Quod imperat, nunc pro Deo habetur.

Hoc nimirum quoq; titulo eos Spiritus S. insigniuit. Volunt autem prudentes esse, vt innuit Eurip.

— νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
πόλεως ὃς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξύνεσιν ἴσον ἔχων τύχῃ.

Mentem conuenit ducem bellicum habere.
Vti etiam ad ciuitatis gubernacula idoneus est quiuis, qui prudentiam habuerit.

Volunt etiam commodis Reip. inuigilare: hinc Nestor Homericus:

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Non oportet noctem integram dormire consiliarium virum,
Cui commissi populi & tantæ res curæ sunt.

In Magistratib. numero etiam duces belli, adeò vt non togata otia, sed etiam bellica negotia tractare Poëtas nostros intelligi possit. Scio quid dicturi sint Thrasones nostri, quibus illud iudiciũ Hannibalis de Phormione perplacet & identidẽ in ore habẽt, tanta est istorũ hominũ ἀνθάδεια. Quid verò? an norma sentiendi nobis erit turbulẽtus ille Pœnus? neq; potiùs eũ isto φιλαυτίας aut ἀνθαδείας militaris morbo laborasse pronũciemus? Quod si iudicium illius probari potest, Phormionis ineptam disputationem fuisse necesse est, qui gloriolæ aura turgidus ausus est de reb. bellicis imperitè coram præstantissimo Duce differere. Scio Thrasonũ istorum ingenia dura esse, quæ oratione nostra non possint emollescere. Noui insolentes, superbos, cõtumaces illorum animos, qui de rebus suis neminẽ præterea hiscere patiuntur, adeò vt etiam viros literatos ad literarium puluerem ignominiosè & cum opprobrio relegẽt & amandent. Quid si ex illo tam odioso puluere eos belli Duces excitari doceamus, quib. nullus vestrûm sit cõparandus? An non Tyrtæus ille Poëta Athenienſis (Nauita de Ventis) Lacedæmoniorũ dux in bello Messeniaco satis euicit, ius quoq; in arma Poëtis nõ denegari? Sed in his refellendis diutiùs nõ est immorandum. Si enim etiam istorũ iudicio docuero, in Rei militaris præceptis optimè versari Poëtas, nihil est quod amplius postulẽ. Veritas ipsa eos in illis aget impetus, eã virtutẽ exeret, qualem orationi meæ infantia mea impertiri nõ potest. Videamus porrò, quid possit hac in parte Poëtica. Quàm sit arduum, in præstantissimum Ducem euadere, docet Euripides apud Stobæum his verbis:

στρατηλάται δ' ἂν μύριοι γενοίμεθα,
σοφὸς δ' ἂν εἷς τις ἢ δύ' ἐν μακρῷ χρόνῳ.

Imperatores quidem innumeros fieri liceret,
Sapientem verò vnum aut alterum, longo tempore.

Qualis autem ille esse debeat, innuit Publius, cùm dicit:

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Volunt eum prudentem esse Poëtæ, nec audacem ac temerarium, vt Euripides:

—σφαλερὸν ἡγεμὼν θρασύς·
νεὼς τε ναύτης ἥσυχος καιρῷ, σοφός.
κἀμοὶ τόδ' ἀνδρεῖον, ἡ πρόμηθεία.

— Periculosa res est, dux audax.
Nauis enim nauta quietus in tempore, sapiens.
Et hæc mihi recta videtur fortitudo, prouidentia.

Volunt esse iustum, vt idem Euripides apud Stobæum:

— χρὴ δ' στρατηλάτην
ὁμοῦ δίκαιον ὄντα, ποιμένα στρατοῦ.

— Oportet Imperatorem
Simul existentem iustum, regere exercitum.

Sed & prius eum militem fuisse volunt, quasi is nunquam probè imperet, qui nunquam paruerit, vt Menãder dicit:

ὅστις στρατηγεῖ μὴ στρατιώτης γεγώς,
οὗτος ἑκατόμβην ἐξάγει τοῖς πολεμίοις.

Quisquis exercitui imperat, cùm nunquam fuerit miles,
Is planè hecatomben hostibus educit.

In expugnando hoste id præcipuum esse volunt, vt cognoscatur ratio, qua possit capi. Et hoc Euripides præcipit:

τὸν δ' στρατηγεῖν τοῦτ' ἐγὼ λέγω, καλῶς
γνῶναι τὸν ἐχθρὸν ᾗ μάλιστ' ἀλώσιμος.

Imperatoriam artem in hoc sitam esse puto, vt bene
Cognoscas hostem, quo maximè pacto possit cognosci.

An non hæc vox prudentissimi esse Imperatoris vobis videtur? Nam temerè non esse aggrediendum hostem id rei militaris caput est. Itaq; rectè Polynices ille apud Euripidem:

ἀσφαλὴς γὰρ ἦς' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατήλατης.

Cautus melior est quàm temerarius Imperator.

Nimirùm in castris quoq; habitare potest & debet Poëtica, quæ se rei militaris ignaram non exhibeat. Id pluribus locis probare possum, sed hæc impræsentiarum sufficiat. In magistratib. autem nullus est Regia potestate augustior, nullus qui magis ad Deum accedat. Doceamus porrò, ne à Regum etiam aulis eliminandam esse Poëticam. Primum Regiam dignitatem amant, vt Homerus:

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου πάις ἀγκυλομήτεω
σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφίσιν βασιλεύῃ

Non bonum est imperium multorum, vnus princeps sit,
Vnus rex, cui dedit Saturni prudentis filius
Sceptrum & iura, vt populo præsit.

Sed per vnum Regem solum Regem non intelligit populos moderari, siquidem & suo Agamemnoni alios adhibet consiliarios, Nestorem, Vlyssem, Diomedem, Aiacem, & alios: sed hanc vnius cũ suis consiliarijs autoritatem effrenatæ illi multitudini temerè discessum paranti opponit. Sunt autem consiliarij respectu Regis, idem quod membra respectu capitis. Neq; enim caput solũ & à mẽbris separatum constare potest: ex vtraq; aũt cõiunctione egregia illa moles corporis concinnatur. Sic vbi consiliarijs suis Reges destituuntur, horrendum nescio quod monstrum trũcum & lacerum videndum exhibent. Et hæc sunt ex Homeri sententia, in Homeri verbis superiorib. intelligenda. Alioqui Poëtica tyrannides, hoc est, vnius soliusq; imperia insectatur, vt Eurip.

οὐδὲν τυράννου δυσμενέστερον πόλει
ὅπου τὸ μὴ πρώτιστον ἔνι εἰσὶν νόμοι
ἴσοι· κρατεῖ δ' εἷς, τὸν νόμον ἐκπεπαμένος
αὐτὸς παρ' αὑτῷ
ναυῒ δὲ μί' ἄγκυρ' οὐδαμοῦ σώζει φίλαι
ὡς τρεῖς ἀφῇ τις, πρόσθεν θ' ἁπλοῦς πόλει
σφαλερός, ἢν ὦμ ἢ νῷ ἄπορος ὁ δαπὸν πόλει.

Nil tyranno hostilius Reipub.
Vbi primùm quidem non sunt leges
Communes, imperat verò vnus, legem possidens
Ipse pro suo arbitrio. Idem præterea apud Stobæum:
Nauim vnica ancora nunquam seruat
Vt tres demissæ: & princeps vnus vrbi
Periculosus est: adiungi verò & alium, non malum est ciuitati.

Altiùs ergo hoc expendamus. Quemadmodum Deus Opt. Max. licet per se & nullo alio adminiculo vniuersum Orbẽ regere possit, tamen habet in terris Reges, qui velut illius feudatarij acceptam huius imperij ab eo partẽ mo-

derantur, sed & in cœlis tres illæ Deitatis personæ absolutam & meram illam monarchiam videntur explodere. Ita nostri etiam Reges, imò longè potiore & validiore ratione sua habeant necesse adminicula, quorum beneficio tantam molem sustinere possint. Et hoc intelligunt tam Homerus, quàm Euripides, ne quis sinistram vtriq; sententiam affingat. Ne tamen hac dignitate nimis insolescant Reges, monent Poëtæ, cui illam acceptam referre debeant, nimirum Deo: vt Hesiodus: ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. *Ex Ioue sunt Reges.* Idem Homerus in eo loco, quem proximè laudauimus. Hinc eos toties διοτρεφῆς à Ioue nutritos vocant, & Minoa Iouis ὀαρισὼ Homerus. Quales autem volunt esse Reges? Fortes & iustos. Sic Menander:

κάλον γε βασιλεὺς τὴν ψυχὴν ἀνδρείᾳ κρατῶν,
τὰ δ' ὄντα βίᾳ δίκαια διατηρῶν κρίσει.

Egregium quiddam rex est, qui Fortitudine præcellit,
Et vitæ iura conseruat iudicio.

Volunt clementi & patrio omnino affectu in subditos se gerere, vnde Homerus ab ea virtute Vlyssem suum sæpe laudat, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν. Huc pertinet illud Comici: *Errat longè mea quidem sententia, Qui imperium credat grauius esse aut stabilius, Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur.* Et Seneca: *Violenta nemo imperia continuit diu, Moderata durant.* Volunt esse humiles, & in tam alto solio collocatos, homines se etiam meminisse. Audite in hanc elegantem Sotadis locum apud Stobæum, qui Regibus subinde esset inculcandus.

εἰ καὶ βασιλεύς φύσας, ὡς θνητὸς ἄκουσον.
ἂν μακρὰ πίνῃς, φλεγματίᾳ κρατεῖ περιδυῶ.
ἂν ἱματῇς, ταῦτα πρό σε προβάτιον εἶχεν.
ἂν χρυσοφορῇς, τοῦτο τύχης εἰσὶν ἔπαρμα.
ἂν πλέσι ᾖς, τοῦτο χρόνου ἄδηλον ἰσχύς.
ἂν ἁλαζονῇς, τοῦτ' ἀνοίας εἰσὶ φρύαγμα.
ἂν δ' σωφρονῇς, τοῦτο θεοῦ δῶρον ὑπάρχει.
ἡ σωφροσύνη πάρεστιν, ἐὰν μέτρῃς σαυτόν.

Quamuis rex sis vt mortalis tamen audi.
Si procul expuis, pituita abundas multa.
Si vestem elegantem fers, hanc ouicula prius habuit.
Si aurum geris, hæc fortunæ inconstans est potentia.
Si opibus affluis, hæc temporis incerta vis.
Si superbis, hic est stultitiæ hinnitus.
Sin verò temperantiam sectaris, hoc est diuinum donum.
Fit autem temperantia, si te ipsum metiaris.

Ac de his quidem hactenus. Quibus si non permouemini, si non remolleseitis, profligatæ pertinaciæ opinionem apud omnes sanæ mentis homines subibitis. Poteram locum etiam Oeconomiæ, quæ Politiæ necessaria, vt ita dicã, rudimenta esse quiuis intelligit. Sed mei non est instituti, omnes Poëtarum opes propalare: quibus, qui volent ditescere, ipsorum loculos excutiant, vt non ita pridem dicebamus. Ego mihi perfuncti hac in parte officij optimè & verè sum conscius, imò vestrûm nonnullis fortasse studium quoq; meum æquitatemq; causæ probauero. Facessite cũ ista superbia, facessite cum ista procaci maleuolentia, & ex me discite, indignos esse clauo Reip. quem pars vestrûm maxima moderatur, qui non intellecta planè, aut malè intellecta reorum causa eos damnat. Quod vos in Poëtis hactenus facere non destitistis. Vnicũ nobis restat expediendum: altera nimirũ docendi via, quã in exemplis versari antea dicebamus. Hoc absoluto, vos missionẽ ab Editoribus, quos hîc viros eruditissimos & sanæ mentis homines appello, nos fortasse palmam impetrabimus. Ergo præceptis virtutum feracissimã Poëticã demonstrauimus. Eandẽ luxuriã in exemplis, sed breuiùs à nobis coarctatã, quæso, animaduertite. Fortes viros ecquot vobis vnicus Homerus suppeditabit? Quis non eo nomine illius Agamemnonas, Diomedes, Vlysses, Idomeneos, Aiaces, Menelaos, Mentoras, Hectoras, & alios demiretur? Sed coryphæi illius Achillis penè obliuescebar, cuius virtus adeò est decãtata, vt nullum hactenus illo superiorem, meo quidem iudicio, sequentia secula cognouerint. Vbi gentiũ, quæso, illustriora huius virtutis exempla reperies? Vbi prudentiorem quenquã Nestore vel Vlysse, quorũ salutaribus consilijs decennale illud bellum planè sustentatum est? Vbi maiorem & luculentiorẽ castitatẽ, quàm in Penelope? Vbi temperantiã & frugalitatem insigniorẽ, quàm in heroibus Homericis? Quid verò attinet, reliquas virtutes persequi, quarum orbem absolutissimũ Homerica poësis confecit? Sed & alij quoq; Poëtæ huius laudis parte nõ carent. Quid est, quæso, Tragœdia Æschyli, Sophoclis, Euripidis, Senecæ, quàm speculum virtutum omnium, in quo tot hominum, qui earum studiosi apprimè fuerunt, exempla perspicuè eluceseunt? Ibi etiã vitia quorundam effinguntur, sed vt facilè intelligas ea non tibi imitanda, sed vitanda proponi. Idem de Comœdia tum Græca tum Latina pronunciandũ. Quid de Satyra? Ea sanè proborum improborumq; mores tam genuinè depingit, vt his exemplis cuiuis ad virtutem præire velle videatur. Id affirmo, vereq; affirmo, nullos habitus siue prauos, siue rectos in hominibus excogitari posse, quos tibi Poëtæ nostri ob oculos non ponãt, illos vt fugias, hos vt amplecteris. Qua in parte meliorẽ magistrũ Homero non habes, qui in singulis dictis aut factis personarum, quas in sua Poësi introduxit, quid laudandum, quid vituperandum, quid rectè, quid malè dictũ aut gestum sit, præponere aut apponere consueuit. Hoc habet Arma submittite aduersarij mei. Cur porrò vos percussos iacentesq; repetã? Ecce vulnera vobis à me facta premo, in graduq; consto. Vos verò iã frustra ad populum respicitis, & quæ vestra est animi durities & elatio, pro vobis intercedi non patimini. At ille iã pollicẽ vertit: infestis spectatoribus dimicastis. Itaq; ferrũ recipite. Atqui missionem vos impetraturos dicebam? Dicebam, sed pertinacia vestra animos & editorum & spectatorum exasperauit. Nobis verò pro veteri gladiatorum more, cum palma licet discurrere, aurum auaris relinquimus.

Quæ cùm ita sint, nihil est quòd imposterum vestras petitiones reformidem, quas ego tá leui declinatione possum, dimicante à me iure & æquitate excedere. Hæc ergo iã nostra pugna pugnata est. Porrò vanũ est & futile, quod mihi obijcitis, deliranti me planè esse similem, aut parũ mei officij rationem habere, qui Poëticæ studio tantoperè inhæreã, siquidem nusquã opera mea meliùs collocari potest, quàm in ea, quæ nos ita & ad virtutẽ, & ad rectã negotiorum publicorum administrationẽ informare potest, & sine qua illotis manib. tractari illa sanctissimè testor: imò si hoc studium verè & diligenter in primis excoleretur, futurũ sperarẽ, vt tantas clades Rebuspub. aut Regnis nostris earũ moderatores nõ infligerent. Fateor in illorum numero quosdã esse, qui licet hac parte eruditionis careant, tamẽ probè officio suo defunguntur: sed illud primũ rarũ est: deinde neq; ijs ipsis illud nocuisset, quin potiùs, si bonitati Naturæ doctrinã istã adiunxissent, maximã laudi suæ facturi erãt accessionẽ. Porrò cùm ego tantã vtilitatẽ ex Poëtica posse excerpi, ad illas etiã, quas vos iactatis, Resp. administrandas intelligã, nunquam erit vt ab ea diuellar. Furant quantumuis in me vestræ inuidiæ aut maleuolentiæ tempestates, ego illas constantia mea elidã, ego illas firmitate mea dissipabo. Deus Opt. Max. studium & institutũ meũ, quod ego ad eius nominis gloriã semper dirigere sum conatus, felicitet: reliqua nauci nõ fecero. Memorant Misen quendã equitanti per Persidẽ Artaxerxi Regi acceptissimũ fuisse, quòd ei malũ Punicũ, idq; maximũ in vanno obtulisset. Quod Rex admiratus, de horto interrogauit, & gauisus: Per Solẽ, inquit, homo qui in excolendo horto tã sit diligens, poterit etiã ciuitatẽ ex parua ampliorem reddere. Quàm certius est illud ipsum argumentũ de ijs, qui hoc agunt, vt in ista arena, vel (vestro iudicio) vmbra Poëtica ad eundem finem sese informent & comparent, vnde, quasi ex equo Troiano, virorum literatorum cohortes in hunc publicum

publicum Solem erumpant, in quo non tyrocinij sui, sed absoluti cuiusdam magisterij mox suculenta edant specimina? Latissimus sese mihi dicendi campus aperit, in quo cursum orationis, adeò mihi in præcordijs gestit animus, vix cohibere possum. Cùm tamen auras verberem, & satis hactenus hæc nostra disputatio processerit, finem huic parti, vestra cum venia, imponam: vt quem vos loquentem fastidiosè (ni fallor) auditis, tacentem summa cum delectatione videatis. Testor tamen, si quis vestrûm paratus sit nostra refellere, daturum me operam, vt intelligat posteritas, tantam causæ meæ æquitatem rabularum strepitu & obgannitionibus non posse opprimi ac Poëticæ patrono tantas ingenij vires supereſſe (quod non tam arroganter, quàm ex iusta excandescentia dictum existimari volo) vt tam audaces insultatores repellat, comprimat, & victos tandem solo solus prosternat.

DE ORIGINE ET DIGNITATE POETICÆ.

Absoluimus illud, quod susceperamus, Poëticæ patrocinium, non quidem integrum, sed quod nostrum sit, & à nullo, quod sciam, anteà peractum: supereſt, vt de eius origine & dignitate pauca disseramus, vt nos initiò facturos pollicebamur. Ac primùm de origine, sed paucis. In cuius inuestigatione, si Græcos audiamus, eam longè oratione soluta antiquiorem esse intelligemus: siquidem tradant, vt est etiam apud Iustinum Martyrem, & Eusebium, testes locupletissimos, eos, qui primi orationem solutam inuenerunt, Cadmum scilicet Milesium, & Argiuum Acusilaum, non multò ante Xerxis in Greciam susceptam expeditionem floruisse. Strabo quoque Cadmum, Pherecydem, & Hecatæum primos insignes oratores fuisse scribit, quos Eustathius dicit post Orpheum, Museum, Homerũ, aliosque præterea extitisse. Sed & Isidorus repetit, illum Pherecydem Syrum primum apud Græcos soluta oratione scripsisse, apud Romanos Appium Cæcum, cùm aduersus Pyrrhum prosaicè declamaret. Et hoc est quod Lactantius ait apud gentes Poëtas multò antè priores fuisse quàm Philosophiæ nomen: imò Poëtas ipsos pro sapientibus habitos. Ergo Poëticam antiquiorem ex Græcorum sententia pronunciabimus. Sed hæc mihi videntur nugatorum hominum deliria. Quis hoc, quæso, non videt, primùm oportuisse homines simpliciter, deinde metricè loqui? Hic est enim naturæ ab imperfectis ad perfectiora progressus. Vnde Goropius vir ille eruditissimus Gallic. lib. 3. rationem egregiam, cur veteres Galli à nocte dierum spatia computarent, expiscatus est. Enimuerò Græcos lubenter rogarem, quo pacto illi Cadmus, Pherecydes, Hecatæus, antequam artem Oratoriam introducerent, loquerentur. Siquidem non nisi prouecta demum ætate eam proposuisse mihi videntur. Oportuit autem eos loqui, at numerosè aut metricè locutos quis credat? Pudet me tam inepti insulsiq; commenti, cui tot viri hactenus neq; ij vulgares sint astipulati: &, quod magis mireris, libris etiam suis inserere non vereantur. Id equidem fateor, in literis & eruditione principatum Poëticam obtinuisse, sed plebis & vulgi, quæso, qualis fuit sermocinãdi ratio? Nego extitisse metricam. Nam & in ipsis initijs reconditius erat hoc studium, vt qui illud amplecterentur extra fæcem populi quodammodò rapti ac è cœlo progeniti crederentur: vnde constat eos reliquis summæ fuisse admirationi. Videtur enim illa scientia diuinis arcanis & mysterijs fuisse destinata, in quibus ea etiam complector, quę ad vitam honestam conducerent, hoc est, præcepta morum, quæ à Religionis præceptis commodè non separantur. Ergo non vulgaris aut prosa oratione antiquior Poëtica, sed potiùs recẽtior, quæ in simplici oratione illud modulatum quodámodo & concinnùm dicendi genus aurium iudicio excogitârit. Quod ex his Fabij verbis etiam potest colligi. Poëma, inquit, nemo dubitârit imperito quodã initio fusum, & auriũ mensura & similiter decurrentiũ spaciorũ obseruatione esse generatum, mox in eo repertos esse pedes. Quod ab Aristotele videtur desumpsisse, qui de origine Poëticæ disputans, eam à natura manare dicit, à qua omnes ad imitandum sumus informati, qua parte cætera animalia antecellimus: sed & insitam nobis à natura harmoniam & numerum (cuius partes esse metra constat) ait. Vnde ij, qui ab initio ad hæc erant comparati, ea paulatim promouentes ex rudi atq; imperito & spontaneo quodam principio (sic enim Gyraldus ἐκ τῶν αὐτοχεδιασμάτων interpretatur) Poëticam genuerũt: pro diuersa aũt cuiusq; natura diuersam etiã formã illa sortita est. Vnde colligas Philosophũ magis ad veritatẽ accedere, qui huius scientiæ caput ab ipsa Natura parẽte deriuet. Quod etiã Lilius, sed magis perspicuè vidit, cuius hæc sunt verba. Sed quis nõ ipsam Poëticã potiùs dicat cũ ipso Mũdi principio incepisse, vel id velitis Philosophorũ placitis intelligere, vel eo quẽ asserit Religio Christiana modo. Nã quo alio pacto cœlestes illæ immortaliũ animorũ legiones & chori inter se modulantibus concinnunt, sempiternosq; cœli orbes tẽperant, quàm hac ipsa (vt ita dixerim) cœlesti Poëtica & Harmonia? Deus certè Deus fuit, qui primùm mortalib. diuinã hãc facultatẽ ab ipso Mundi primordio, cum cæteris tot tantisq; bonis elargitus est. Hanc ideò tanti veteres & superiorũ ætatũ sapientes semper fecêre vt Deorũ laudes apud gentes & nationes oẽs hoc potius sermonis genere quàm alio cõponerent, &c. Quid verò, inquiet aliquis, an nõ quicquid est bonorũ in homine à Deo illi contigerũt? cur ergo magis de cœlesti ortu Poëtica quàm Oratoria aut alia quæuis scientia glorietur & superbiat? Audi ô tu quisquis hæc obijcis. Cùm hũc ortus splendorẽ Poëticæ attribuimus, suũ reliquis denegari nõ intelligimus, sed cùm vulgò illa quasi ꝑ re nihili haberi soleat, oportet hinc saltẽ apud oẽs inclarescere, vt maleuolẽtia eorũ qui eã temerè calũmniantur, eò magis innotescat. Præterea quẽadmodũ vnus idẽq; opifex non æqualẽ industriã ac diligentiã in omnib. suis operibus, sed in his accuratiorẽ, in illis leuiorem adhibet: sic etiã nõ eadẽ est donorũ Dei dignitas, sed alia alijs sunt præstãtiora, vt in omnib. huius vniuersitatis partibus obseruare licet. Illud discrimẽ in artib. & scientijs ab illa æterna sapientia, per quã omnia condita sunt, adhibitum fuit. Hinc Poëticæ princeps illius ortus debetur gloria, siquidẽ præstantia reliquas omnes scientias lõgissimè antecellat. Cur? Ego dicam. Hominẽ prius quæro, in quẽ finẽ credas fuisse conditũ? Si primos illos pietatis fontes vel summis labris delibasti, respõdebis, ad Dei gloriã & laudes cõcinendas. Hunc ego finẽ saltẽ pro principe agnosco. Secũdarius est ille, qui in studio cõseruandæ vitæ versatur. At, quæso, quæ cõmodior ratio illũ assequendi & in vsum reuocandi quàm Poëtica, quæ, vt in prima parte iã attigimus, Musicæ est ὑπόζυγος? Id iam à primo parente in cœtu fideliũ vsurpatũ ex Mosaicis, Dauidicis, & aliorũ sanctorũ hominũ canticis colligo, quæ & numeris & harmonia cõcinnata fuisse nemo est, credo, qui dubitet. Prosa quidẽ oratio reb. historicè cõmemorandis ac narrãdis aptissima est, sed Dei Opt. Max. hymnis sola Poëtica, quam tamẽ ex maxima parte adulterina hodierna Ecclesia explosit, aut ita corrupit, vt miserã Poëticæ larua tantùm illi conspiciatur. Iam ergo intelligimus, vnde suam originem Poëtica repetat. cuius ignoratione misera Græcia alios autores agnoscebat. Quidam cùm rem tam diuinam non nisi à Numine proficisci posse viderent, Deum Apollinem huius inuentorem confinxerunt, vt anteà monebamus: quidam Baccho hanc laudem tribuebant, vt qui ante Apollinem oracula reddidisset: quidam Phemonoæ Apollinis filiæ assignabant, quæ Delphis vaticinata sit: quidam, inter quos Pausanias, Oleni cuidam eam acceptam referunt, qui hymnos & oracula scripsit. Alij Thracas primos Poëticæ autores contendunt, tum propter loca in illorum regione Musis dicata

Pimplam,

Pimplam, Olympum, Libethram: tum quòd coryphæi illi Poëtarum Orpheus, Musæus, Thamyris, ibi oriundi fuisse prodantur. Quid quòd Musicorum organorum nomina pleraque sunt barbara, Sambyca, Nablia, Barbitos, Magadas, aliaq; id genus? vt studiosè à Gyraldo collectum esse compério. Sed illa sunt cæcorũ hominum de coloribus iudicia. Nos datam illam primo parenti à Deo iam agnoscere ostendimus. Sed nondum expeditum est negotium, & quæri posse video, cùm vnica lingua primus ille parens vteretur, quo pacto in tam diuersas posteà diductam existimem? Ego verò respondeo, ad Diluuium vsq; integram illam linguam mansisse. Porrò hîc nullus est, qui nos mouere debeat scrupulus. At in Diluuio vnica Noachi familia illos Poëticæ primigeniæ thesauros reconditos in arca habuit: posteà verò in illo turris Babel monstroso & impio ædificio immissa quidem est illa linguarum confusio, vt se ad inuicem extructores illi non intelligerent. Sed tamen remanserunt pristinæ illius Poëticæ, vt & aliarum artium vestigia, licet corrupta & omnino vitiata, quod ex cultu diuino colligo, quem solus Noachus cum pia sobole integrũ seruauit. Chamitæ tantùm in diuersa abierunt. Sic ergo ratiocinor: licet immutatam loquendi rationem omnes illi ædificatores senserint, rerũ tamen cognitionem ijs non ereptam, quam ex summo illo doctore Noacho perceperát: vbi præcipuus locus erat Poëticæ, quæ hymnis cœlestibus concinendis inseruiret, vt iam monuimus. Quanquam non dubito, quin autores huius sceleris grauiorem insciticæ pœnam sint passi, quàm vt multùm sani retinuerint. præter enim illam confusionem linguarum in reprobum sensum sunt cõiecti, quasi indigni qui puris & sinceris Dei donis imposterum gauderent. Hinc factum est, vt verus Dei cultus non æquè apud omnes Noachi posteros remanserit ac viguerit: pari ratione de scientijs iudico, quarum cognitionem pij impijs perfectiorem retinuerũt. Ergo distributis ac dissipatis in totum Orbem terrarum Noachi familijs, Poëtica etiá ista primigenia & distributa & dissipata est. Hinc Græcia suos Orpheos, suos Musæos, suos Linos, suos Amphionas, & reliquos celebres vates habuit. Qua de re aliàs peculiari tractatu, De gentium commigrationibus, quem affectum apud me habeo, fusiùs agetur. Hæc crassiusculè delineasse sufficiat, vnde saltem Poëticæ originem & antiquitatem intelligimus. Nam quousq; tandem nugis Græcorum aut Latinorum de ea scribentium fidem adhibebimus? Sanè tandem aliquando cum ijs delirare desinamus, vt & in ipsis poëticis Mythologijs enucleandis, in quibus tot hominum eruditorum labor & ridiculus (dicam enim quod sentio) & irritus hactenus fuit. Altiùs nobis sunt omnia repetenda, & ex prima illa rerum omniũ origine deriuanda: quod nos etiam in Mythologico nostro olim, Deo dãte, docebimus. Restat, vt de dignitate Poëticæ nonnulla dicamus, ad cuius iudicium non plebem, neq; ex eruditis etiam multos seligamus. Vt enim Tullius poëma paucorum approbatione moueri dicit, idem de ipsa efficiente sentiendum. Ea est sanè natura Poëticæ, vt vilescere nolit: vilesceret autem, si cuiuis eam attrectare licuerit. Itaq; vt ad sacra initiati tantùm admittuntur, fœdum vulgus ab ijs repellitur, sic nos cum paucis & ijs melioris notæ viris colloquamur, & apud eos laudes nostræ Poëticæ exponamus, cæteros quasi virosas fœminas ab hoc speculo remoueamus. Iam docuimus, primũ Poëticæ vsum eum fuisse, vt ad laudes Dei concinendas adhiberetur. Egregium sanè vsum auditis, quẽ sacrosanctis illis Dei Opt. Max. cohortib. familiarem piè & verè affirmare possum. Quid enim aliud turbam Angelorum in cœlis agere putas, quàm perpetuis Numinis encomijs concelebrandis occupari? Intuentur, admirantur, suspiciũt, & indefatigatis vocibus Maiestatem illam nulli mortalium notam personant. Hæc est illa cœlestis harmonia, quam figuratè & obscurè intellexit Pythagoras, Orphica theologia instructissimus. Illa est illa diuina Poëtica, quã hæc nostra humana spirat, aut spirare saltem debet, & in primis quidem seculis spirauit, quæ tota fuit non solùm philosophica, sed etiam theologica. Satis dignè laudare Poëticam mihi videor, cùm hæc dico. Nã quid augustius de ea re excogitari potest, quæ non solùm tota diuina sit, sed tota Deo primùm inseruierit, ac in concelebrãdo rerum omnium parente solùm versaretur? Et quamuis Poëticæ illius primariæ, hoc est, ante Diluuium, monumenta nulla restent, quæ verè primis illis hominibus vindicari possint, vnde nostra hæc propositio confirmetur, tamen ex fine creationis hominis, quam antea attigimus, satis dilucidè hoc ipsum intelligitur. Postmodum verò diu etiam in hoc regno triũphauit Poëtica, sed tandem in alios vsus, vel abusus potiùs detorta. Id tamen familiare ei fuisse autumo, vt obscurè de rebus sacris & diuinis scriberet, vt ab ijs tantùm intelligeretur, quibus Deus tantum ingenij largitus esset, vt in hæc mysteria penetrarent. Aenigmatica ergo saltem, vt plurimùm fuit illa Poëtica, quæ ratio diuinas res tractandi in sacris paginis etiamnũ apparet. Quid illa, quæso, de Christo prophetia, *Exorietur Leo de tribu Iuda*, nónne illam prę se fert? Sed altiùs ascendamus. Verba Dei ad serpentem in parentis nostri lapsu nónne fuerunt planè ænigmatica? *Inimicitias*, inquit, *ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsum conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Deus de Christo suo intellexit, & tamen id ipsum perspicuè non declarauit: poterat siquidem dicere, Nascetur olim filius meus ex mulieris sobole, quæ Diaboli vires confringet: at dixit, *Semen mulieris conteret caput serpentis.* Cuius verò Serpentis? An non Serpentis quoque nomen fuit allegoricum: siquidem angelum tenebrarum Principem innuat? Hunc locum maximè attendi volo. Ibi enim doctrinæ Christianæ versatur fundamentum: quod cùm tam obscurè Deus initiò proposuerit, iam non amplius dubito, quin in reliquis diuinis mysterijs referandis eadem regnârit obscuritas, qualis in libris Prophetarum passim cernitur, vsque ad Mediatoris nostri aduentum, qui tamen vulgò non alia ratione quàm allegorica eadem mysteria reuelauit. Sic cùm de corpore suo intelligeret, templum tamen destructum iri dicebat: & mortem suam signum Ionæ appellabat. Hinc tot frequentes parabolæ, quas suis tantùm discipulis exponebat: reliquis verò minimè, ijs tantùm iussis attendere, vsitato illo quasi epiphonemate, *Qui aures habet, audiat.* quod in veteri Poëtica proculdubiò sæpissimè fuisset occinendum. Illius veteris obscuritatis luculentissimum habetis exemplum in nobili illo Cantico Canticorum, vbi rem tam sacram etiam verbis specie & sono minus decoris diuinus ille Vates Salomo velauit, vt iam Gregorius Nyssenus mirabili & peculiari opere manifestè docuit. His qui refragabitur, non solùm pertinacem, sed & impium eum esse oportet. Hinc illæ lacrymæ: hinc, inquam, tantoperè vitiata Theologia apud Ethnicos. Nam cùm à maioribus rerum diuinarum cognitionem ita ænigmaticam accepissent, factum est, vt posteri illam ignorantiam, cùm iam verò illo doctore Deo destituerentur, qui lucem veritatis iusto illorum merito illis eripuisset, mysteria plurima malè intellecta vitiârint, siue hoc etiam sacerdotum, & eorum quibus Poëticæ illius cura erat demandata, aut malitia, aut auaritia acciderit, quæ Luciferi, illius pietatis hostis effecta extiterunt. Id paucis doceamus, quod aliàs, vt iam sumus polliciti, copiosiùs præstabimus. Cùm ergo primi illi Poëtæ, qui mysteria creationis literis mandabant, dixissent, Mundũ hunc ex nihilo fuisse conditum, ecce succedentes Poëtæ & Theologi noctem ante res cõditas imaginati sunt, quæ verè nihil est. Et ita loquitur Spiritus Sanctus, his verbis: *Et tenebræ erant super faciem abyssi.* Hinc Orpheus θεολογικώτερον matrem omnium rerum Noctem appellauit: hinc Nocti postmodum assignata diuinitas, imò Nox pro Dea habita, cùm non intelligerent, quo pacto nox illa, quæ diei succederet, mater rerum omnium diceretur, quàm si Dea esse existimaretur. Videtis originẽ superstitionis ex

veritatis fonte deductam? Sic cùm obscuriùs in eadem Poëtica tractaretur quippiam de personarum in Deo trinitate, quarũ secunda Sapientia appellabatur, quod nomen sæpissimè Christo in sacris paginis tribuitur, vide quò sint abducti, vt Deam quandã sapientiæ confingerent, quam Mineruã appellârunt, vt alicubi in Homero pleniùs docemus. Sed & eadẽ obscurè futurã illius secundæ Trinitatis personæ pugnã cum Mundi principe describebat: hinc nugæ illæ de Apolline Pythonẽ sagittis interimente. Cùm aũt idem Dei Filius allegoricè Sol appellaretur, vt Solẽ iustitiæ Spiritus Sanctus vocat, factũ, vt Apollo ille pro Sole etiam acciperetur. Prętereà cùm in eadem Poëtica obscuriùs diceretur, Sapientiã illã æternam delaturam in terras panẽ cœlestẽ: hoc est, vitã æternã, factũ est, vt Isidẽ Ægyptij prodiderint, teste Leone Ægyptio, primã omniũ se coronasse corona spicea, per quã panis ille viuus, ille panis vitæ significabatur, id est, Christus, qui se panẽ etiã cœlestẽ nominat. *Ego sum*, inquit, *panis viuus, qui de cœlo descẽdi, Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Ibidẽ prædicebatur duorũ fratrũ ortus, alterius quidẽ ab immortali patre, quorũ hic illũ à morte redimeret, ille Castor, hic Pollux appellabatur. Et hoc ita detortũ est, vt in fabulas abierit. At illud verum fuit vaticinium, quanquam obscurum, de Ioanne Baptista & Christo. Ille cæsus ab Herode vitæ æternæ Christi morte restitutus est. Cur autem ille Castor, hic Pollux diceretur, aliàs explicabimus. Placet mihi mirum in modum iudicium Goropij mei de Poëtis in Indoscythicis, Fures esse sacros vates, sed Laconicos, quos non quiuis deprehendat. Multa enim à veteri illa Poëtica ad sua nugamenta deduxerunt. Possumus alia insuper adducere, quæ huius sunt argumenti, sed breuitatis causa relinquimus. Id tantùm moneo, si quis Poëtica mysteria attentiùs consideret, perspecturum facilè, eius originem à vera illa & ænigmatica primaria Poëtica deriuatam, sed per lutosos ac sordidos aquęductus, vbi limpiduli illi fontes primũ nitorem amiserunt. Miremur ergo Poëticæ illius pristinæ dignitatem, quæ rebus tam preciosis & minimè vulgarib. destinaretur. Sed cur idcircò maiorẽ sui admirationẽ conciat, quàm si dilucidè & apertè omnia proposuisset? Quia ea est, vt dixi, natura sacrorum, vt recondi velint, si nimium euulgentur, iam sacra esse desinunt. Sic Reges thesauros & gazas suas occultant, & ab omniũ oculis remouent, ne euilescant. Quemadmodum aũt eos qui illarum custodiæ præsunt, amicos Regum existimamus, quid erit, quæso, de Poëtica sentiendum, quæ arcana illa Dei continuit, atq; etiam num hodie continet? Mihi sanè reliquis omnibus scientijs anteponenda videtur, quæ quasi perpetuũ cum Numine agat cõmercium, quæ illius fruatur colloquio, cui Deus tot pietatis & religionis thesauros explicauit, atq; etiã custodiendos seruandosq; demãdauit. Fremite scioli & importuni homines, quib hæc humana & mortalia cordi sunt, qui nihil aliud quàm honores, quàm põpas, quàm magistratus nescio quos turgidè spiratis, qui solas leges Iustinianeas crepatis, qui paragraphum vnũ aut alterum pluris, quàm vos ipsos facitis. Ego verò longè meliùs mecum actũ puto, si mihi tã pio & planè laudabili studio in arcana diuinitatis penetrare licuerit. Ego præ vna aut altera huius tam sacræ cognitionis portiuncula vestras illas phaleras vitiosa nuce diuendero: non quòd non intelligam, vestram quoq; operam in Repub administranda bene collocari. Sed quia vos hoc prætextu ad crassam & fœdam tam diuinæ rei ignorantiam abutimini, quasi id solum cuilibet agendum sit quod vos agitis, reliqua studia vana sint & futilia præ nobili vestra illa Iurisprudentia. Atqui illa quoque rerum diuinarum cognitionem præcipit. Sed quotus quisq; vestrûm hanc partem persequitur? Verùm quid frustra me torqueo? Id porrò statuo, quemadmodũ vos pertinaciã in vestra opinione tuenda ostentatis, me quoque in mea sententia constantiam meam in posterum exhibiturum. Nec mea tanti interest, vt vobis placeam. Aliud est enim vulgo, aliud sapientibus placere: quod postremum ego, quantum possum, amplector. Salue ergo sacrosancta Poëtica, quæ sub tanto fabularum felle tantam mellitæ doctrinæ copiam occultâsti, & eam indignis non retexisti. Si tu me tanti facis, vt inter mystas tuos admitti possim, nunquam erit, dum viuam, vt te deseram: cæterùm cauebo, ne profanis aditus ad adyta tua pateat. Tu verò, Deus Poëticæ, Deus Opt. Max. dum hoc studium cum tanto pietatis studio pro viribus meis excolo, fauoris tui cornu in meam operam defunde, vt quam apud proteruam istam mortalium turbam, gratiam non consequor, apud te Deus Opt. Max. consequar. Atque hanc partem dignitatis Poëticæ adduxisse sufficiat, ne hæc nostra Prolegomena in nimiam excrescant molem. Eam enim aliàs peculiari volumine, si Deus dederit, fusiùs persequemur: vbi docebimus, qua ratione cum magno fructu Poëtæ legi debeant, & quàm hactenus in ijs omnes penè dilirârint. Vulgares autem Poëticæ defensiones petes ex Rhodigino, lect. antiq. lib. 7. Gyrald. in hist. Poët. Strabone aduersus Eratost. in Geograph. Proclo, Maximo, Heraclide, Pontico, Petrarcha, Boccatio, & alijs. Sed & H. Stephanus vir eruditissimus, & de Poëtica optimè meritus, in heroica illa heroicorum Poëtarum editione hoc ipsum attigit. Poëticam etiam Scaliger illustrauit, vnicum Poëticæ lumen Homerum, obscurauit. Iam ad Homerum accedamus.

DE HOMERO.

Quis post Herodotum, Plutarchum, Suidam, Politianum, Camerarium, & alios viros eruditissimos de Homero scribere molietur, eum plerique aut futilem, & qui operam suam ludere velit, iudicabunt, aut in re tam veteri aliquid nouum & inauditum proferendum, ne molestæ illius φλυαρίας crimen incurrat. Sed quia non omnino inutilis fuit vnquam existimatus labor eorum, qui in re literaria dispersa aut dissipata in vnũ colligunt & coaceruant, eum suscepturi reprehensionum spicula non veremur: modò intelligam, me diligentia mea aliorum studio satisfacere, cùm præcipuè Interpreti Homerico nihil potius aut antiquius esse debeat ex vsitata huiusmodi scriptionis consuetudine, quàm autori ipsius historiam perlustrare, & eius studiosis proponere. Sed & tam variorum scriptorum repetitioni, quam instituimus, si cuiquam morosa fuerit, aliqua etiam nouitate tædium & fastidium tollam, vt ex ipsius lectione & aliorum scriptorum comparatione facillimè colliget. Dicamus ergo primùm de Homeri parentibus. Herodotus eius genus in hunc modum deducit. Cùm vetusta (inquit partim Heresbachio, partim Stephano Interpp) illa Æolum ciuitas Cuma primùm conderetur, eôdem cùm aliæ permultæ omnisque generis gentes Conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagenè Crithonis filio genitus: non cum multis sarcinis illuc se conferens, sed tenues fortunas habens. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitque è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidẽ. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelę quo familiarissimè vti consueuerat. Porrò tempore interiecto accidit fortè, vt puella ista è furtiuo concubitu prægnãs deprehẽderetur. Quod initio quidẽ celatũ fuit: sed cùm Cleanax resciuisset, vehemẽter rei indignitate cõmotus, Critheidẽ seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, cõmemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiã, quò illã excuteret, cõminiscitur: Cumani iã tum in Hermei sinus recessu ædificabãt. Ciuitati aũt,

quæ

quæ condebatur, nomen impoſuit Smyrnam Theſeus, ab vxoris nomine, cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theſeus è primarijs Theſſalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè inſtructus. Clàm exportatam huc Critheidem Cleanax Iſmeniæ Bœotio commiſit, ex ijs qui coloniam illuc duxerant, inprimis ſibi amico. Progreſſu deinde temporis Critheis cum alijs mulierculis ad feſtum quoddam egreſſa, iuxta fluuium Meletem, cùm partui iam vicina eſſet, Homerum peperit, non cæcum, ſed videntem, nominauitq; eum Meleſigenem, à fluuio videlicet, prope quem editus eſt. *Hæc ille*: ex quibus tamen nondum intelligo, quis ſit Homeri noſtri pater, vnde vulgò quæſitus dici poteſt. Quod licet ignominioſum eſſe ſoleat, vt docet etiam Plutarch. in lib. de educ. lib. tamen nos tanti hoc non facimus, vt ideò diuino Poëtæ detractum arbitremur in ea parte, qua eum laudari volumus. Quid enim ingenij claritati generis obſcuritas officere poteſt? Sed nullus eſt, credo, tam ſtolidus, qui hoc noſtro Vati obijcere audeat. Porrò remoras fruſtrà nobis ne quæramus. Vidimus ergo, quid de Homeri parentibus Herodotus ſcriptor in ſuo genere omnium antiquiſſimus, cui eo nomine plurimum tribuendum videtur: ſed tamen eius autoritas varias ea de re ſequentium ſcriptorum opiniones non ſuſtulit. Nam, vt refert Plutarch. in lib. de Hom. Ephorus Cumæus in lib. quem de Cumæis rebus inſcripſit, hoc agens, vt eum gentilem ſuum fuiſſe oſtendat, Atellem, Mæonem, & Dium fratres Cuma oriundos perhibet fuiſſe. Ex his Dium æris alieni cauſa Aſcram, qui eſt Bœotiæ pagus, commigraſſe: ibiq; Pycimeda vxore ducta, Heſiodum procreaſſe. Atellem Critheidis filiæ ſuæ tutela Mæoni demandata, in patria mortem cum vita commutaſſe. Ab hoc auunculo vitiatam puellam, ab eodemq; eam, ciuium ob perpetratum facinus damnationem metuente, Phemio Smyrnæ literas docenti nuptum traditam. Porrò eam cùm ad lauacra, quæ propter amnem Meletem ſunt, deambularet, partu Homerum edidiſſe iuxta ipſum amnem: inde Meleſigenem filium appellatum. Mutato autem nomine vſurpatum fuiſſe, cùm luminibus eſſet captus. Tales enim à Cumæis & Ionibus ὅμηροι vocantur, quod ὁμηρεύόντων, id eſt, ductorum indigeant. *Hæc Ephorus.* Ariſtoteles autem (vt ait idem Plutarch.) tertio de Poëtica ſcribit, in inſula Io, quo tempore Neleus Codri filius Coloniæ in Ioniam ducendæ præfuit, puellam indigenam à genio quodam ex eorum numero, qui cum Muſis choros ducunt, compreſſam, cùm intumeſcente vtero facti pudore moueretur, deueniſſe in quendam locum, cui nomẽ eſt Aegina. Ibi à prædonibus, qui eò excurſionem feciſſent, captam, Smyrnamq; adductam ab his, Lydorum (ſub his enim tunc erat Smyrna) regi, Mœoni ſocio ſuo dono datam, ab hocq; pulchritudinis cauſa in matrimonium eam adſcitam. Hanc cùm ad Meletem fluuium commoraretur, partus doloribus circumuẽtam, ad ipſum fluuium peperiſſe Homerum, ſtatimq; expiraſſe. Infantem à Mœone ſuſceptum, filijq; loco enutritum: paulò pòſt ipſum Mœonem in fata conceſſiſſe. Secundum hæc cùm Lydi ab Aeolibus affligerentur, ac de Smyrna relinquenda cogitarent, & duces per præconem ſequi iuſſiſſent, eos qui vellent, exire vrbe, Homerum puerulum etiamnum ſe quoq; ὁμηρεῖν (.i. ſequi) velle dixiſſe. Inde pro Meleſigene Homerum appellatum. Iſta Plutarchus: ex quibus Homerum aut ex inceſtuoſo concubitu, aut ex Dæmone genitũ colligimus. Poſtremum iſtud inductum eſſe arbitror propter diuinum hominis ingenium, quod non niſi Deum quempiam parentem illius ex quorundam opinione eſſe poſſe arguebat. Hoc ego quidem ſcio à Chriſtianis hominibus non admittendum, ſiquidem cum Hieronymo, Auguſtino, Chryſoſtomo, Nazianzeno credendũ puto, ex copulatione Dæmonum cum mortalibus nihil procreari: quod ſi fiat, diabolum in carne, nõ hominem fore. Scio quid Lactantius, quid Ioſephus prodant: ſed ego reliquorum autoritati plus tribuo, quòd ſit cum ratione coniuncta. Solus enim homo hominem generare poteſt: Diabolus ſi generaret, Diabolum, hoc eſt, Spiritus Spiritum generaret. Quanquam ex vna ſpecie diuerſas in natura fieri intelligo, vt ex tritico hordeum in Bohemia, ex arboribus lapides, & alia id genus, quæ huius loci non eſt perſequi: ſed hoc in generatione hominis obtingere pernego: licet etiam interdum Natura in monſtris edendis ludat. Vt autem Diabolo vim generandi hominem tribuam, nondum adducor. Porrò miror, hoc auſum eſſe Ariſtotelem naturæ peritiſſimum prodere, niſi ille vulgarem eſt ſecutus errorem de Dæmonum cum mulieribus coitu, quem nos quoq; non negamus. Fabulas, quæ hæc produnt, aliàs exponemus. Nolo ergo, Homero hunc parentem tribui, niſi quatenus hinc illius, ingenij diuinitas, quæ ad hæc confingenda homines induxit, colligitur. Suidas diligens ſcriptor opiniones etiam quorundam de Homeri parentibus propoſuit. Alij dicunt, eum Meletis fluuij Smyrnæi (ſed hoc fabuloſum) & Critheidos filium: quod videtur ex hiſtoria Herodoti detortum. Alij Apollinis & Calliopes: qua de re vide Epigramma inter illa, quæ de Homero mox ſubiungemus. Alij Telemachi Vlyſſis F. & Polycaſtes Neſtoris filiæ. Affert inſuper aliam genealogiam Homeri ex Charace hiſtorico in hunc modum. Aethuſæ, Thracię mulieris filius fuit Linus, huius Pierus, huius Oeagrus, huius Orpheus, huius Euclees, huius Iamonides, huius Philoterpes, huius Epiphrades, huius Melanopus, huius Apelles, huius Mæon: qui vnà cum Amazonibus Smyrnam venit, & ducta vxore Eumetide, Euepis Mneſigenis filij filia, procreauit Homerum. Sed locus Suidæ aut tumultuariè & raptim ſcriptus eſt, aut omninò corruptus. Nam initiò præmiſerat ex eodem Charace Homerum Maronis aut Mitiæ (μάρωνος ἢ μιτίδος) & Eumetidis matris eſſe filium. Quæ ego tam ſubitò diſcrepantia non concoquo, niſi vbiq; ſit legendum Mœon: vnde etiam dictus eſt Mœonides. Vide quæſo, quàm diuerſa de Vatis noſtri parentibus tradantur, cui adde quod adhuc Plutarchus monet, quoſdam prodidiſſe, eum Mœonis & Critheidos fuiſſe filium. Nobis itaque qui longiùs ab illis temporibus diſtamus, veterumque librorum ope deſtituimur, non licet pronunciare quid verè ſentiendum ſit, niſi quod moneo, fabulas illas de Melete fluuio, & Dæmone procul remoueri. Et cùm Homerus ipſe nobis hanc hiſtoriam ſui inuiderit, vlteriùs eam non inquiramus. Non tanti eſt hoc cognoſcere: id tamen tenendũ videtur, eum obſcuro genere natum, quod ipſe poſtmodum ſuarum virtutum ſplendore illuſtrauit. De illius autem patria non minor eſt controuerſia. Si credas Herodoto, Smyrnæus erit: ſi Pindaro, tum Chius, tum Smyrnæus: ſi Simonidi, Chius: ſi Antimacho, & Nicandro, Colophonius: ſi Ariſtoteli, Ienſis: ſi Ephoro, Cumæus: ſi alijs, Salaminius: ſi alijs, Argiuus: ſi Ariſtarcho, & Dionyſio Thraci, Athenienſis: ſi alijs, aut Troianus ex agro Cenchreorum, aut Lydus, aut Ithacenſis, aut Cyprius, aut Gnoſſius, aut Mycenæus, aut Ægyptius, aut Theſſalus, aut Italus, aut Lucanus, aut Gryinus, aut Romanus, aut Rhodius. Atqui, inquies, ſeptem tantùm vrbes eum ſibi vendicare arbitrabar, quod etiam Tullius in oratione pro Archia exprimit, & ita continetur in Epigrammate quod poſteà ſubiungemus. Sed illa tamen tum Plutarchus, tum Suidas diligentes ſcriptores prodiderunt. Ita in medio poſitus literarum princeps, ceu Atalanta illa, aut Hippodamia à tot tamque egregijs ciuitatibus (*& regionibus*) quaſi à generoſiſſimis procis certatim expeditur, vt eleganter dixit Politianus. Si nobis vetuſtas librum Didymi Grammatici, *de Homeri patria*, reliquiſſet, poteramus plura ea de re dicere, ſed hæc tantùm concisè tradita ſuperſunt. Id vnum, nouum aut ſaltem non ita tritum, aut ita cuiuis notum afferam, quod quidam Ægyptium Homerum eſſe voluerunt. Apud Heliodorum in Æthiopica hiſtoria Calaſiris Ægyptius id teſtatur

tur his verbis: Ὅ μηρος ὑπ' ἄλλων μὲν ἄλλοθεν ὀνομαζέσθω. ἡ πατρὶς ἔστω τῇ σοφῷ πᾶσα τόλις, λῷ ᾗ εἰς ἀληθέαν ἡμεδαπὸς Αἰγύπλιος, καὶ πόλις αὐτῷ Θῆβαι αἱ ἑκατόμπυλοί εἰσι κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον. πατὴρ δὲ τῷ μὲν δοκεῖν, ὁ θεοφήτης, τὸ δὲ ἄψευδὲς Ἑρμῆς. ὅπερ λῷ ὁ δοκῶν πατὴρ θεοφήτης. τῇ γὰρ τούτου γαμετῇ τελέσῃ τινὰ πάτριον ἁγισείαν καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν καθεύδοντι συνῆλθεν ὁ δαίμων, καὶ ποιεῖ τὸν Ὅμηρον, φέροντά τι τῆς αὐομβίου μίξεως σύμβολον. ἦν τέρας δὴ τοῖν μηροῖν αὐτόθεν ἐξ ὠδίνων, πολύπ μῆκος περιχῶν ἐπιπόλαζον. ὅθεν παρ' ἄλλοις τε, καὶ οὐχ ἥκιστα παρ' Ἕλλησιν ἀληθέσιον, καὶ τὴν ποίησιν ἄδων, τὸ ὀνόματος μὲν ἔτυχεν. ὡς τὸ ἴδιον οὐ λέγων, ἀλλ' ἐδὲ πάλιν ἡμῖν ὀνομάζων, τῶν δὲ ἐγγενῶν τὸ περὶ τὸ σῶμα πάθος, ἀπ' ὀνόματος κρατησάντων. τί δὲ σκοπῶν ἐσιώπα τὴν συνεγκεσιν; ἢ τοι τὸ φυγὰς εἶναι καταγνόμενος ἐδεδίει μὴ τοῦτό τε πατρὸς, ὅτε ἐξ ἐφήβων εἰς τοὺς ἱερωμένους ἀνεκρίνετο, ἀπὸ τε κηλίδα φέρειν ἐπὶ τε σώματος, νόθος εἶναι γνωρισθείς· ἢ καὶ τὸν σοφιᾶ κατεργαζόμενον, καὶ κτᾶσθαι τὴν ἅπασι ἀποκρύπτειν πᾶσιν ἑαυτὸ πόλιν, πατρίδα μυώμενον. ταῦτα μὲν, inquit Cnemon, οὔτε καὶ ἀληθῶς μοι λέγειν ἔδοξας. τεκμαιρομένῳ τῆς τε ποιήσεως καὶ ᾠδῆς, τὸ αὐτηγμένον τε καὶ ἡδονῇ πᾶσι συγκεχυμένον, ὡς αἰγύπλιον καὶ τὸ τῆς φύσεως ὑπερέχον, ὡς δὴ καὶ ὅπου τὰς πάντας ὑπερβαλλόμενον, ἢ μή τινος θείας κηδεμονίας ὡς ἀληθῶς μετέχειν καταδολῆς, id est. Stanislao Vuarſcheuniczki Polono Interprete. Homerus ab alijs quidem aliunde nominetur: Et patria cordato ſit vrbs quæuis viro erat autē reuera noſtras Ægyptius: & vrbs illi Thebæ centiportes, vt ex ipſo cognoſcere licet, (hoc tantùm ad ipſum vrbis Epithetum refertur) pater autem opinione hominū antiſtes: ſed non mentientibus (ſed reuerà) Mercurius. Atqui erat illius exiſtimatus pater antiſtes, eò quòd cum eius vxore celebrante quædā ſacra patria, & in templo dormiente, coiuit Deus, & Homerū procreauit, ferentē notā inceſtæ conſuetudinis (inceſti coitus) in vtroq; enim femore inde vſq; ab ipſo partu ingens longitudo criniuin innatabat (luxuriabat) Vnde cùm inter alios tum inter Græcos oberrans, & poēma canens, nomen eſt nactus: ipſe quidem nomen proprium non dicens, neq; patriam aut genus nominans, cæterùm ijs qui ſciebant illam corporis affectionem vt in nomen illi verteretur perficientibus. Quorſum aūt ſpectans (inquit Cnemon) tacebat patriā? Aut quòd pudebat illum exilij: erat.n. pulſus à patre, quando ex ephebis inter conſecratos recenſebatur, ex eo quòd notā ferret in corpore ſpurius cognitus: vel hoc etiam ſapienti conſilio fecit: ac dum veram celaret omnem vrbem patriā ſibi vendicabat. Hæc quidem, (inquit Cnemon) rectè & verè dicere mihi viſus es facienti coniecturam ex poēmate viri, cum omni voluptate & oblectatione, quaſi Ægyptia temperato, & ex naturę excellentia: quæ certè ita omnes nō ſuperaret, niſi è diuinis quibuſdam reuera fundamentis extitiſſet. *Hæc ille.* Ex quib. iterum à Dæmone genitum Homerum intelligimus, ſed opinione nō probabili, vt anteà dicebamus: iterū etiā rationē illius nominis audimus quaſi à femoris affectu vel adiuncto, ὁ μηρὸς, id eſt, femur diceretur. Cæterùm id non eſt prætereundū, quod apud Lucianū Verarum hiſt. lib. 2. ipſe Homerus eos ridet, qui de ſua patria contendunt, ſeq; Babylonium eſſe ait, ſiquidem à ciuib. ſuis non Homerū, ſed Tigranē vocatū fuiſſe: poſteà verò cùm apud Græcos obſidis officio functus eſſet, (i. ἁμηρόδετος) priſtinam appellationē mutaſſe. Gallus apud eundē Lucianū in dialogo Gallus, dicit Homerum tempore belli Troiani camelum Bactris (quæ vrbs eſt Aſſyriæ) fuiſſe. Nugæ quidē ex μετεμψυχώσει Pythagorica, ſed quæ doceant Lucianum credidiſſe Homerum eſſe Aſſyrium. Stephanus oraculū adducit in quo patria matris Homeri Io dicitur, quaſi fortaſſe eum latenſem ideò eſſe voluerit. Vide etiam Luciani dialogum, de Demoſthenis encomio, vbi dicit Therſagoras difficile eſſe Homerū laudare quòd nihil de eius patria certi habeamus. Herodotus verò contendit eū fuiſſe Aeolium, vt pleniùs ex eius libro intelligi poteſt, Athenæus lib. 4. Dipnoſoph. eū Syrum facit, atq; ex ſuæ patriæ more fingere priſcos Heroas piſcibus abſtinuiſſe, cùm eorum ſit in Helleſponto magna copia Hoc autem refert ex Meleagri cuiuſdam Gadarenſis libro, qui Gratiæ inſcribebatur. Atq; hæc ſunt quæ de Homeri patria tantùm cōperio Quid verò? inquiet aliquis: ignoras quę Archilochus libello de Temporib. de octo Homeris tradat, vnde videtur poſſe illa lis de Homeri patria facillimè pacari? Minimè gentium, inquam: imò legi & ſæpiſſimè cum admiratione relegi: Sed illa fuit ſtuporis hominum admiratio, qui hæc nunquā ab Archilocho illo Homeri noſtri coætaneo ſcripta credunt. Enimuerò quis fuit Archilochus? an non Græcus? Cedò ergo exemplar Græcum Archilochi: quis nobis hunc temerè & impudenter nō probata antiquitatis fide obtruſit? Scio quis ſit Tatiani Aſſyrij, quis Euſebij Archilochus, hanc laruam nondum recognoſco. Vbi quæſo tandiu latitauit, vt neq; ab ipſo Herodoto, neq; à Plutarcho curioſis de Homero ſcriptoribus viſus vnquam fuerit? An ſi vidiſſent, tanti viri & antiquiſſimi ac teſtis omni exceptione maioris authoritatem neglecturi videbantur? O tenebras Cimmerias, quæ hunc illis occultauerint! Sed ſuppoſititios iſtos partus explodamus, & Anniuin noſtrum qui ſimiles nugas ſuis ornauit commētarijs à veritatis ſubſellijs arceamus. Illius tamen in Homeri hiſtoria mendacium euidentiùs mox demonſtrabimus, cùm de illius ætate diſſeremus. De Homero autem in tanta de eo cōtrouerſia poſſimus fortaſſe dicere, quod Suidas, eum ignotum eſſe hominibus. Cuius tamen hiſtoria, eodem Suida iudice, omnium optimè ab Herodoto eſt conſcripta. Idem alios Homeros nobis proponit, vnum Grammaticum & Tragœdum Andromachi & Myronis Byzantiæ filium, ſeptemq; illis annumeratum qui ſecundas partes inter Tragicos obtinent, & Pleiadis cognomentū habuerunt: qui floruit Olymp. 24. ſcripſitq; tragœdias 45. Alium Sellium cognomento, Grāmaticum, qui conſcripſit Hymnos, Ludicra verſibus, & ſoluta oratione de Comicis perſonis, Argumenta Menandri Fabularum. Sed hæc longè diſtant ab octuplici illo Homero, quē nobis inculcat Pſeudi Archilochus: & tamen non inſcitu digna, vel propter Hymnos, qui nomine Homeri circumferuntur, quos huic poſtremo Homero poſſis vendicare, vt aliàs dicemus. Lites de Homeri parentibus & patria vidimus, tertia reſtat de ætate qua vixerit. De qua Herodotus his verbis, Heresbachio interprete: Cæterùm, inquit, ætatem Homeri ſiquis diligenter rectęq; ratiocinetur ex hiſce facilè deprehendet Nempe ab expeditione Græcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum poſt atq; triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorſus haberet ciuitatem. Poſt Lesbum habitatam annis viginti Cuma Aeolica & Phricotis appellata, habitata fuit. Porrò à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus Ab Homero autem nato anni ſunt ſexcenti viginti duo ad Xerxis vſque in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Helleſponto cum exercitu ex Aſia in Europam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei, qui Prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centū autem & ſexaginta octo poſt Troianum bellum annis extitit Homerus. Quid audio, Herodote? atqui tu ipſe ſecundo hiſtoriarum libro ita dicis, Ἡσίοδον καὶ Ὅμηρον ἥλικίην πεπακοσίοισιν ἔτεσι δοκέω μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι ἢ ἐμέ τοσούτοισι, id eſt, Heſiodū & Homerum ætate quadringentis annis opinor me antiquiores eſſe & non pluribus. Bellum autem Troianum antecedere ætatem, in qua tu viuebas, annis octingentis teſtaris. Hanc diſſonantiam cùm videret Camerarius, illud πεπακοσίοισιν in ἑπτακοσίοισιν mutabat: Sic enim, inquit, congruerent aliquatenus hæc cum ijs quæ in vita Homeri leguntur. Iuniorem eſſe illum Troianis annis 168. Neque enim refert quòd 68 ſuperſunt, cùm voluerit Herodotus illo in loco conſtituere tempus quod ætas certè illorum Poëtarum non excederet, vt inferiores quidem, nullo autem modo ſuperiores dici poſſent. Hæc Camerarius, quæ planè videntur conſentire cum ijs quæ ipſe Herodotus in vita Homeri ſcribit eum ante Xerxis in Græciam deſcenſum 622. annis fuiſſe: quo ipſe Herodotus poſterior

fuit.

fuit. Aristarchus, inquit Plutarchus in lib. de Homero, eum in id tempus reijcit, quo Ionum Colonia deducta est. Fuit hoc annis post Heraclidarum reditum sexaginta: & is reditus octoginta annis est Troiano bello posterior. Crates eum ante Heraclidarum reditum extitisse tradit: vt ne octoginta quidem prorsus annis Troianum bellum sit subsecutus. Apud plerosq; pro certo habetur centum annis eum Troiano bello posteriorem fuisse, non multò ante Olympicorum ludorum institutionem, à quo Olympiades numerantur. Anteà dixerat, quosdam existimare eum tempore belli Troiani extitisse, eiusq; fuisse inspectorem: alij centum pòst annis, alij centum & quinquaginta. Dicam tamen per transennam mirari me in eo libro Plutarchi, eius tautologiam, in parentibus, & patria Homeri describendis, quod præter illius morem factum videtur Quid Suidas? Antecessit, inquit de Homero, primam Olympiadem annis 57. Porphyrius autem in Philosophica historia, 130. annis eam antecessisse scribit. Instituta autem prima Olympias fuit post Troianum excidium annis 460 Quidam vero 160 annis post excidium Ilij natum esse Homerum tradunt (Herodotus 168) Porphyrius autem, quẽ modò citauimus, post 235. *Hæc ille.* Tullius verò Tusc. quæst lib. 5. Homerum temporibus Lycurgi fuisse ante Romam conditam asserit, intelligit autem proculdubiò Legislatorem, qui floruit anno orbis conditi 3180. aut circa illa tempora, 28. anno regni Alcanis 9. Lacedæmoniorum Regis, & à capta Troia 398 Ante Romam conditam 33. nisi me Chronologia Funccij fallit. Qui tamen Homerum (neglecta Tullij authoritate) anno post captam Troiam 465 & vrbis conditę 65. Mundi verò 3277. Olymp. 23. collocat. Quid Eusebius? Ex eo sanè nihil certi elicias, qui puta tribus locis diuersa ea de re tradat, tanta priorum scriptorum inconstantia abreptus Primùm eum fuisse ex quorundam sententia refert anno Mundi 4040 deinde 4092. vbi italquitur, Hieronymo Interprete, Homerus secundum quorundam opinionem his temporibus iudicatur. Quanta autem de eo apud veteres dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus, quidam eum ex quibus Crates, ante descensum Heraclidarum ponunt. Eratosthenes post centesimum annum Troianæ captiuitatis. Aristarchus Ionica emigratione, siue post annum centesimum. Philochorus emigrationis Ionicæ tempore sub Archippo Athenensium magistratu, & post captam Troiam anno 180. Apollodorus Athenienſis post 240. annum euersionis Ilij: extiterunt alij, qui modico tempore antequam Olympiades inciperent 400. retro annis Troianæ captiuitatis eum fuisse putent: licet Archilochus 23. Olympiades & quintum Troianæ euersionis annum supputet. Tertiò ad annum Mundi 4288. sic scribit, In Latina historia ad verbum scripta reperimus: Agrippa apud Latinos regnãte, Homerus in Græcia claruit, vt testatur Apollodorus Grammaticus, & Euphorbius Historicus, ante vrbem Romanam conditam ann. 124. & vt ait Corn. Nepos ante Olympiadem primam an. 100. Vide quot dissonantias vna eademque de re tibi proferam. Iam si Eusebio diligentissimo temporum perscrutatori certi nihil statuere licuit, quid nobis, quæso speprandum est? Amemus certè hanc ignorantiam necesse est, & curiositatem nostram temperemus. Id solùm quod pollicitus sum anteà, expediam contra Pseudarchilochum & Annium Viterbiensem hac de re nescio quid nugantes, & eo alacrius quo ex Eusebij altero loco, quem citauimus, ansam mendacij arripuerunt. Primùm videamus verba huius impostoris. Vltimum, inquit, hunc Homerum ætas nostra cernit, qui Olympiade 23. & à Troiæ excidio annо quingentesimo, Patria Meon, Olympico certamine victor, iudicio totius Græciæ eximius Poëtarum est habitus, &c. Hæc, vt dixi, ex altera Eusebij loco desumpta sunt, tamen à Pseudarchilocho anteà emendato, vt ex vtriusq; collatione constabit. Quis hic, quæso, Archilochus qui de Homeri ætate scripserit? quo teste tandem eum Chronologum extitisse probabitur? Quis vetus autor eius hoc nomine vsquam meminit? Herodotus saltem & Plutarchus, vt iam indicauimus, eum ne per somnium quidẽ nôrunt. Quid quod Aristarchus, qui cõmentaria scripsit Archilochia planè diuersa ab isto, quem nobis obtrudunt, Chronologo Archilocho, de Homeri ætate prodiderit? Testem habeo Clementem Alexandrinum Strom. lib. 1. Aristarchus, inquit, in commentarijs Archilochijs, dicit eum (Homerum) fuisse tempore deductionis coloniæ Ionicæ, quæ fuit centum & quadraginta annis post Troiana tempora. Cuius tandem stuporis esset, commentatorem Archilochi ignorare, quid hac de re Archilochus tradidisset, & antè ab eo non dissentire, quàm eum non refutasset, aut causas diuersæ opinionis non indicasset? quod si feciſſet, proculdubiò Clemens prætermissurus non erat, vt neq; illud etiam, si tale quid de Archilocho vnquam legisset, cùm eo libro diuersas multorum sententias de Homeri ætate commemoret: Sed quid de Eusebij loco respondebimus? Id nimirum quod Goropius, corruptum eum esse ex illo quem ex Tatiano Assyrio adducit his verbis: ἕτεροι δὲ κάτω τὸν χρόνον ἐποίησαν, σὺν Ἀρχιλόχῳ γεγονέναι τὸν Ὅμηρον ἀπόντες. ὃν Ἀρχίλοχος ἤκμασε περὶ Ὀλυμπιάδα τρίτην καὶ εἰκοστὴν ἐπὶ Γύγου τοῦ Λυδῶν ὕστερον τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι πεντακοσίοις, id est, Alij verò tempus ad inferiora deduxerũt, dicentes eũ cũ Archilocho fuisse. Archilochus autem floruit circa vicesimam tertiam Olympiadem, imperante Gyge Lydo post res Troianas annis quingentis. Hinc patet quomodo sit locus Eusebij deprauatus, non enim hoc Archilochus scripsit, sed quidam alius, nempe Theopompus, vt constat ex Clemente dicto libro eum laudante. Vnde Goropius meus in Cronijs, Eusebij locum ita vult emendari, licet quidam cum Archilocho fuisse ad vicesimam tertiam Olympiadem & 500. Troianæ euersionis annum supputet. Non negamus ergo in hæc tempora Homerum à quibusdã referri, sed ab Archilocho proditũ, id verò pernegamus: q ne in ijs etiam, quos Tatianus Assyrius commemorat de Homeri ętate scripsisse, vsquam recenseatur: quẽ diligens scriptor obmissurus fuisse nõ videtur, cuius scripta si ad me peruenissent, poterã fusiùs hoc argumentũ persequi. His interea mecũ lector contẽtus erit Addã Cedrenũ collocare Homerum nostrum sub Dauide & Solomone: excidium aũt Troianum sub Saule: vnde licet colligere quantũ temporis ab illo abfuisse Poëtã velit. Salomoni etiã coætaneũ eum facit Michaël Glycas Siculus, quẽ Latinũ Io. Leunclaij viri doctissimi beneficio habemus. De nomine aũt Homeri nonnulla anteà inseruimus, quibus addendum est, ab alijs censeri ὄμηρον dictum à cæcitate lingua Cumæorum: apud quos cùm versaretur, vt narrat Herodotus, videretq; eos suã Poësin recipere, pergit eos sua consuetudine oblectare, ac postremò huiusmodi conditionem proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorũ celeberrimã redditurum. Qui præsentes hæc audiebant, institutũ probabant: addentes se quoq; adiuturos si petitionem suam ad Senatũ referret, vt votis suis fieret satis: Melesigenes his verbis erectus, collecto Senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius id muneris erat, vt in Senatum duceretur, ille nihil recusans, vbi opportunum videbatur, hominẽ deduxit. Hîc cõsistens Melesigenes, eadẽ verba habuit in Senatu, quæ paulò antè in conuẽticulis de alimentis præstãtis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum aũt Senatores agitarent quid nam par esset homini respondere, visumq; esset cùm ei q deduxerat, tũ alijs omnib. quotquot in conuẽticulis Melesigenẽ audierãt, petitionẽ admittendã: vnus tantùm è Senatorib. refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; cõmemorasse: quod si semel ὄμηρος, id est, cæcos alẽdos susciperẽt, futurũ esset vt continuò

turbam

turbam & multam & inutilem haberent. Atq; hîc primûm Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. Nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamq; inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perq; Prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quũ illi nuntiaretur, vehementer cõmotus, his versibus calamitatẽ suam deplorabat: οἴμ' ἄσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κδεμφ Ἡλίοιο, &c. reliquos ad calcem operum Homeri leges. Hoc scripsit Herodotus. At Plutarchus (ex Aristotele 3. de Poëtica, vt docet series orationis) aliam causam huius nominis adducit, cùm Lydi ab Æolibus affligerentur, ac de Smyrna relinquenda cogitarent, & duces per præconẽ sequi iussissent eos qui vellent exire vrbe, Homerũ, puerulũ etiamnum, se quoq; ὁμηρεῖν (id est, sequi) velle dixisse. Inde pro Melesigene Homerum appellatum. Quod ad cæcitatem attinet, Ithacenses dicebant apud se Homerum visum amisisse: Herodotus verò affirmat apud eos illum conualuisse, apud Colophonem autem prorsus cæcum factum fuisse, vnde Smyrnam remeans ad Poëmata scribenda animum conuertit. In toto vitæ cursu pauperrimus fuit, vt hinc inde stipem carminum recitatione emendicare cogeretur. Eum in finem Cumam profectus est, inde ad Phoceam vbi Thestoridem scholæ magistrum pro hospite habuit, hominem fidei parum integræ, vt qui ea quæ Homerus apud eum edidisset pro suis postmodùm venditaret, tum Chij etiam eo nomine humanitatem hospitalitatemq; expertus est. Sed hæc omnia ex Herodoto copiosiùs haurire licet. Sanè id summæ laudi diuino Vati tribui oportet, qui licet rei familiaris angustijs oppressus, tamen in tantas ingenij diuitias emerserit, vt neq; pristina neq; hodierna secula parem vllum ei protulerint. Et quamuis oculis corporis fuerit destitutus, perspicaci tamẽ fuit mente, qua in abdita quęq; penetrauit, ita vt nihil ei incognitũ aut occultũ fuerit. Hinc Poëtæ, hinc Oratores, hinc Philosophi eruditionis, eloquentiæ, doctrinęq; fontes hauriũt, vt hactenus vix tertius quisq; post tot annos repertus sit, qui hunc vatẽ maximi nõ fecerit, eiusq; scripta quasi diuina quodãmodo non sit veneratus. Quod si pluribus persequar, molem verborum nimis ingentem coaceruare cogor, iniuriamq; ipsi Plutarcho qui hoc argumentum eruditissimè tractauit, & Angelo Politiano, cuius labor felicissimus hac in parte extitit, facturus videar, qui eorum scriptis contentos lectores esse non iubeam. Ego porrò pronuncio, nullum esse inter profanos scriptores Christianorum oculis Homero nostro digniorem, quod luculentissimo illo Iustiniani Imperat elogio comprobari potest, qui eum patrem omnis virtutis appellare non verecundatur. Quo potissimùm nomine huic Poëtæ me maximè excolendum tradidi, vt ab eo illud exhaurirem, cuius in eo tanta est abundantia, nimirum omnem virtutem. Vnde non mirari, sed detestari eorum impudentiam soleo, qui mihi hunc vatem manibus excutere tentabant, quasi vanus esset totus ille labor, qui à me in eum impendebatur, cùm tamen eos par erat sacratissimam Iustiniani vocem exaudire, qui eos potiùs ad Homeri lectionem tam honorifico titulo exhortatur, nedum eius contemnendi autor illis vnquam fuit. Quæ'nam est, rogo, ista Leguleiorum nostrorum frons nisi perfricata, cùm iura illa profiteantur, hoc tamen Poëtę nostri à legum suarum principe profectum præconium, aut ignorare, aut penitus aspernari? Detonate in foro rabulæ, & tricas illas ligitiosas subinde clientibus vestris aut alienis innectite, vobis mystici nostri libri non patent, aut si patent, vos omnia conspurcatis, vos omnia destruitis: imò si veteres illi ritus (quod nolim) repetantur, vos Musis nostris, non secus atq; olim Cereri sues, aut Baccho capræ hostiam suppeditabitis. Ego vestræ felicitati in illis subsellijs quibus (dignè an indignè non dicam) insidetis, minimè gentium inuideo, vos studijs meis sinite me tantisper frui dum aut vos ad meliorem frugẽ redeatis, aut ego deterioribus longè occupationibus districtus, istas inuitus deserere cogar: quod ne vnquam accidat summis votis expeto. Interea Homero mallo ὁμηρεῖν, & hic mihi cum cæco (vos cæci iudicatis) error plus quàm vestrum vitæ genus placet. Enimuerò quid est sanæ eruditionis, quod in Homero non reperiam? Ille omnes Philosophiæ fontes primus reserauit? ille moralia, ille œconomica, ille politica præcepta omnia continet? Quid? in Mathematicis quantus est? Artis verò oratoriæ quis maius vnquam flumen vidit? Sed præstat ipsum Politianum videre qui diligentissimè huius Poëtæ dotes singulatimque enarrauit in illa sua in Homerum præfatione, quàm hîc inferere de verbo ad verbum meditabamur, sed breuitatis causa coactus sum lectorem ad eum ipsum autorem remittere.

Egimus hactenus de Homeri parentibus, patria, & præstantia, nunc videndum est quo genere mortis tam nobilis Poëta expirauerit, idque maximè propter varias ea de re scriptorum sententias. Herodotus, quem ego vt cæteris antiquiorem, primum laudo, tradit cùm Homerus è Samo Athenas proficisceretur, ad Ion cum quibusdam suis popularibus appulisse, vbi stationem non ad vrbem, sed in littore habebant. Hîc contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumq; diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq; ex vrbe descendentes operam Homero dabant, euinq; audiẽtes admiratione prosequebantur. Iam verò nautis cæterisq; aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic, apud Homerum considentibus, fortè pueri piscatores eò appulerunt, qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerunt, *Agitè peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus, explicabitis. Ibi quidam è præsentibus iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quęcunq; cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset*, piscatores explicabant: significantes nimirum se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos, & horum quotquot cepissent, abiecisse, quos autem nó inuenissent domum retulisse. Quæ audiens Homerus hæc dixit carmina:

τοίων γὲ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε
οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων.

Hi vos, ô pueri, tales genuêre parentes
Nec latis fundis, gregibus neq; mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, non (vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo: extinctus verò à comitibus, suis atque ciuibus, qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulcro multo pòst tempore Ienses, vbi poësis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum:

Ἐνθάδε τῆιδὲ ἱερῆι κεφαλῆι κατὰ γαῖα καλύπτει
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.

Condit humus caput hæc sacrum, qui versibus arma
Fortia diuinis Heroum ornauit Homerus.

Hæc Herodotus, quem sequitur planè Suidas. At Plutarchus obijsse eum præ mœrore dicit, quod illud ænigma soluere non potuisset. Sotades, vt monet Gyraldus, suo carmine fame consumptum eum dicit:

τὸν θεῖον Ὅμηρον λιμὸς κατελαπάνυσεν.

Iam Herodotus, Plutarchus, & Suidas in hoc consentiunt eum in Io mortuum: inconstanter Plinius nunc in Io, nunc in Scyro tumulatum dicit, Solinus in Chio, Martianus Capella in Naxo. Nunc videamus, quos libros conscripserit

scripserit Homerus. Primùm Herodotus dicit, eum apud Thestoridem Phoceæ minorem Iliadem fecisse, cuius initium est:

Ἴλιον ἀείδω, καὶ Δρόμηνίδω εὔπωλον Ἧς ἄϊ πολλὰ πάθον Δαναοὶ ἠρῶες Ἄρηϊ.

Sed & Phocaidem ab Homero scriptam, asseuerabant Phocenses. Apud Chium, qui illum liberorum suorum educationi præfecerat, composuit, Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia multa, quæ innominata relinquit Herodotus. Aristoteles Margiten eius laudat. Suidas recenset eiusdem Amazonia, Reditus, Ethiepactos siue Iambos, Arachnomachiam, Geranomachiam, Ceramida, Amphiarai exitus, Pægnia, Siciliæ captiuitatem (id est, ἅλωσιν) Epithalamia, Circulum, Hymnos, & Cypria. Quæ omnia perierunt, nisi Hymnos restare velis, quos tamen multi huic nostro Homero non asserunt, quod idem etiam iudicium de Batrachomyomachia ferunt. Nobilissimum vtrumq; illud Poëma, Ilias & Odyssea, extra aleam est positum, quod sine controuersia Homero tribuitur: atque eius etiam meminit Plutarchus. In Iliade virtutem corporis, inquit Politianus, in Odyssea fortitudinem animi repræsentat. Vbique tam diuinum apparet ingenium, vt non sine admiratione legi possit, ac verè de illo hæc pronunciârit Democritus, Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων. Vtram priùs scripserit multi dubitant, sed tamen ego ijs assentior, qui Iliadem Odysseæ anteponunt. Ferunt hæc Poëmata primùm dispersa fuisse, neque hoc ordine scripta à Poëta quo nunc disposita cernuntur. Siquidem nullus veterum libros Iliadis aut Odysseæ laudat, sed tantùm quasi locos communes, vt ex Iliade Naumachiam, Doloniam, Strenuitatem Diomedis, Nauium Catalogum, Patrocleam, Redemptionem Hectoris, Parentalia ad Patrocli tumulum, Fœderis icti violationem: ex Odyssea verò Telemachi peregrinationem, Calypsus antrum, Vlyssis nauigationem in rate, Alcinoi apologos, Cyclopeam, Necyam, Circes lauacra, Procorum cædem. Ea quæ in agro gesta sunt vel apud Laërtem, vt scribit Ælianus variæ historiæ lib. 13. cap. 14. Quis ergo hæc omnia ita digessit? Respondet ibidem Ælianus, Pisistratum, sed octauo libro id videtur Hipparcho filio Pisistrati tribuere, cui etiam astipulatur Plato. Primus autem Lycurgus, vt tradit Plutarchus & dicto lib. 13. Ælianus, vniuersam Homeri Poësin in Græciam inuexit, idque ex Ionia. Sed de his alij ante me iam dixerunt, ex quorum monumentis petenda erunt quæ nos omittimus. Mihi prolixiori esse per Typographos, & meas etiam occupationes non licet. Supereſt vt de meo instituto paucis agam. Primùm ergo cùm animum meum ad legendum studiosè Homerum appulissem, quòd hunc esse rei literariæ Principem intelligerem, vix vnum aut alterum vidi qui eum aliqua ratione commodè illustrasset, cùm tamen ferè nullus ex insignioribus scriptoribus reperiri possit, qui manum viri alicuius docti non senserit. Itaque fatum Poëtæ nostri miserari subibat, quòd tale quid ei nondum contigisset. Vnus Camerarius, quod sciam, id tentauit, cuius rei specimen in primis duobus libris Iliadis edidit: quod cùm auidè optarem, nunquam fuit vt id potuerim adipisci, propter raritatem exemplorum iam à 45 annis excusorum, donec ego ad metam mei laboris peruenerim. Sed & Ioannes Hartungus aliquid in eodem præstitit, sed nihil hactenus videre potui. E' Græcis extant scholia, quæ Didymo veteri Grammatico tribuuntur, & vasti illi Commentarij Eustathij (qui tempore Camerarij non videntur fuisse euulgati, vt ex eius Præfatione in primum Iliadis colligo) qui duo post tot Homericos Interpretes, quorum numerum recenset idem Camerarius, nobis restant: sed neuter mihi satis in hoc Poëta laborasse videbatur, quòd vt plurimùm in verbis enucleandis Grammaticè versentur, aut in fabularum narrationibus fusiùs & ad fastidium exponendis, quod ipsum præstitit in suis Commentarijs Camerarius, non altiùs assurgens quàm vulgus Grammaticorum. Itaque aliquid ampliùs desiderari ad veram in tam graui autore commentandi rationem animaduertebam. Placuit ergo siue iuuenili, siue Poëtico furore, id aggredi, quod tandem post multos labores consummaui vbi à trita Interpp. semita omnino recedo, Grammaticam illam Verborum peculiari operi (quod Lexicon Homericum inscribetur) destinans. Hîc rerum in hoc Poëta insignium obseruationem sum persequutus, non vt debui fortasse, sed sanè vt potui: vltra vires meas autem aliquid à me postulare iniquum est, spero tamen me matureſcente iudicio, & creſcente hoc, qualiscunque est, doctrinæ amore, dignius hoc Vate aliquid olim exhibiturum. Vtinam per reliqua mea negotia id mihi liceat, quod summis votis à Deo Opt. Max. peto, cui laudem & gloriam ex meis, siquid præ se ferunt boni, debeo, ac imposterum debebo. Intereà Beneuolum lectorem oro, vt omnia ad viuum vnguem ne resecet, sed erroribus meis humanè ignoscat, ijs quæ rectè scripta iudicauerit non inuideat. Subijciemus Epigrammata ex Anthologia excerpta in laudem Homeri, non quasi ijs egeat Poëta clarissimus, Sed vt tot testes illius præstantiæ & splendoris, impudentiæ & malitiæ illius calumniatores conuincant.

ΕΙΣ ΟΜΗΡΟΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

Ἐκ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου καὶ τοῦ τετάρτου τῆς ἀνθολογίας τῶν ἐπιγραμμάτων.

ΛΕΩΝΙΔΟΥ Ταραντίνου εἰς Ὅμηρον.

Ἄστρα μὲν ἠμαύρωσε, καὶ ἱερὰ κύκλα σελήνης
Ἄξονα δινήσας ἔμπυρος ἠέλιος·
τὸν μονόπολος δ' ἀγεληδὸν ἀπημάλδυνεν Ὅμηρος,
λαμπόμενον μεσσῶν φέγγος ἀναχόμενος.

ΑΛΦΕΙ-

EPIGRAMMATA.

ΑΛΦΕΙΟΥ μιτυλωαίε εἰς
τ' αὐτόν.

Ἀνδρομάχης ἔπι θρῆϊον ἀκόμεν, εἰσέτι τροίλω
Δερκόμεθ' ἐκ βάθρων πᾶσαν ἐρεπομένω,
Καὶ μοῦσον αἰάντειον ὑπὸ στεφάνῃσι πλεχθῆ,
Ἢ ἦ γὰν ἐξ ἵππων Ἕκτορα συρόμενον,
Μαιονίδᾳ Διὸ μοῦσαν· ὃν ἁ μία πατρὶς ἀοιδὸν
Κοσμεῖ, γαίης δ' ἀμφοτέρης κλίματα.

ΑΝΤΙΦΙΛΟΥ εἰς Ἰλιάδα καὶ
Ὀδύσσειαν.

Αἱ βίβλοι, τίνα ἐσέ; τί κλύζετε; θυγατέρες μὲν
Μαιονίδᾳ, μύθων δ' ἱστορες ἰλιακῶν.
Ἁ μία μὲν, μενεθμὸν Ἀχιλλέα, ἔργά τε χἠρὸς
Ἑκτορέας, δεκέτης τ' ἆθλα λέγᾳ πολέμου.
Ἄ δ' ἑτέρα μόχθον τ' Ὀδυσῆα, ἀμφίτε λέκτροις
Χηρείοις, ἀγαθᾶς δάκρυα Πηνελόπας.
Ἴλατε σὺν μύσαισι. μεθ' ὑμετέρας γὰ ἀοιδᾶς,
Εἶπεν ἔχειν αἰὼν εὐλεκα Πιερίδας.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ εἰς τ' αὐτὸν
Ὅμηρον

Οὐρανὸς ἄστρα πάχιον ἀστοβέσῃ ἢ πόντα νυκτὸς
Ἠέλιος φαιδρὰν ὄψιν ἀπερχόσῃ.
Καὶ γλυκὺ νᾶμα θάλασσα βροτῆς ἀροτήσιμον ἕξῃ,
Καὶ νέκυς εἰς ζωῶν χῶρον ἀναδράμῃ·
Ἢ ποτε Μαιονίδαο Βαθυκλέος, οὔνομ' Ὁμήρου,
Λήθῃ γηραλέων ἁρπάσῃ σελίδων.

ΑΛΚΑΙΟΥ Μεσσηνίε εἰς
τὸν αὐτόν.

Ἡρώων τὸν ἀοιδὸν ἴω σὺν παῖδες Ὅμηρον
Ἤναχον, ἐκ μυχέων χρῖφον ὑφηνάμενοι·
Νέκταρ δ' ἐναλίαι Νηρηΐδες ἐχέσαντο,
Καὶ νέκυν ἀκταίῃ θῆκαν ἐπὶ σπιλάδι,
Ὅττι θέπιν κύδηνε, καὶ ὑέα, καὶ μόθον ἄλλων
Ἡρώων, Ἰθακὸς τ' ἔργματα λαρτιάδεω.
Ὀλβίζει νῆσος πάντως Ἰος, ὅτι κέκλυδε
Βαιὴ, μυχαίων ἀστέρα, καὶ χαρίτων.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ Σιδωνίε εἰς
τ' αὐτόν.

Ταὶ μερόπων πίθοι, τὸ μέγα σῆμα, τὸν ἴσα μύσαις
Φθεγξαμένοιαν κεφαλαὶ, ὦ ξένε, Μαιονίδεω,
Ἅ δ' ἔλαχον ναΐτης Ἰὰς σπιλάς. ἐν γὰ ἐν ἄλλᾳ
Ἱερὸν, ἀλλ' ἐν ἐμοὶ πνεῦμα θανὼν ἔλιπεν.
Ὦ νεῦμα Κρονίδαο τὸ παγκρατὲς, ᾧ καὶ ὄλυμπον
Καὶ τὰν ἀὶ Αἴαντος ναύμαχον εἵπε βίαν,
Καὶ τ' Ἀχιλλείοις Φαρσαλίσιν Ἕκτορα πώλοις
Ὀξέα Δαρδανικῷ δρυπτόμενον πεδίῳ.
Εἰ δ' ὀλίγα κρύπτω τ' τηλίκον, ἴσθ' ὅτι κεἰδὼ
Καὶ Θετιδος γαμέταν ἀβεαχύεωλος Ἴκος.

εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐνθάδε τὸν ἱερὰν κεφαλὰν κ' γᾶα καλύπτᾳ
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορος θεῖον Ὅμηρον.

ΠΑΥΛΟΥ Σιλεντιαρίε εἰς
τὸν αὐτόν.

Ἐνθάδε πιερίδων τὸ σοφὸν σῶμα θεῖον Ὅμηρον,
Κλῄνος ἐπ' ἀγχιάλῳ τύμβος ἔχει σκοπέλῳ.

EPIGRAMMATA.

Εἰ δ' ὀλίγη γεγαῦα τόσον χάσιν αἰέρα νῆσος,
Μὴ τόδε θαμβήσῃς ὦ ξένε διερχόμενος·
Καὶ γὰ ἀληθὰ δύσου κασιγνήτη ποτὲ Δήλῳ
Μητρὸς ἀπ' ὠδίνων δέξατο Λητοΐδην.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Οὐδ' εἴ με χρύσεον ἀπὸ ραιςῆρος Ὅμηρον
Στήσοιτε Φλογέαις ἐν Διὸς ἀστεροπαῖς,
Οὐκ εἰμί, δὴ ἔσομαι Σαλαμίνιος, δὴ ὁ Μέλητος·
Δημαγόρου· μὴ ταῦτ' ὄμμασιν Ἕλλας ἴδοι.
Ἄλλον ποιητὴν βασανίζετε· τἠμὰ γὰ μοῦσαν
Καὶ Χίος Ἑλλήνων πασιν ἀείσετ' ἔπη.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ εἰς τὸν αὐτόν.

Ἡρώων κάρυκ' ἀρετᾶς, μακάρων τε θεοφήταν,
Ἑλλήνων βιοτᾶ δίδυμον ἀέλιον,
Μουσῶν φέγγος Ὅμηρον, ἀκήρατον στόμα κόσμου
Παντὸς, ἁλιρρόθια ξεῖνε κεκευθὼς κόνις.

Εἰς τ' αὐτόν.

Ἐνθάδε ξεῖνος θεῖος Ὅμηρος, ὃς Ἑλλάδα πᾶσαν ἄεισε,
Θήβης ἐκ μεγαλως τῆς ἑκατονταπύλου.

Εἰς τ' αὐτόν.

Τὸν μὲν Μέλητος Ὅμηρε, σὺ γὰ κλέος Ἑλλάδι πάσῃ
Καὶ Κολοφῶνι πάτρῃ θῆκας ἐς ἀίδιον·
Καὶ τὰς δ' αὐτιθέῳ ψυχῇ γυνήσιο κύρας,
Διοτὰς ἐκ σηθέων χεαψόμενος σελίδας·
Τὸν νεῖ δ' ἡ μὰν, νόσον ὀδυσῆος πολύωλαγκτον,
Ἡ ὃ, τὸν ἰλιακὸν Δαρδανίων πόλεμον.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Τίς ποθ' ὁ τὸν Τροίης πόλεμον σελίδεσι χαράξας,
Ἢ τίς ὁ τὰν δολιχὰν Λαρτιάδαο πλάνην;
Οὐκ ὄνομ' ἀμείσκω σαφὲς, ἀ πάλιν. ἀράνιε Ζεῦ
Μήποτε σῶν ἐπέων δόξαν Ὅμηρος ἔχῃ;

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ὁππόσιαι τὸν Ὅμηρον ἀναχραψώμεθα πάτρης,
Κεῖνον, ἐφ' ᾧ πᾶσαι χεῖρ' ὀρέγουσι πόλεις;
Ἢ τὸ μὰ ἐστιν ἄγνωστον· ὁ δ' ἀθανάτοις ἴσος ἥρως
Ταῖς μούσαις ἔλιπεν πατρίδα καὶ γενεάν;

Εἰς τὸν αὐτόν.

Οὐχὶ πέδον Σμύρνης ἐλοχεύσατο θεῖον Ὅμηρον,
Οὐ Κολοφῶν, τραφερῆς ἄστρον Ἰηονίης,
Οὐ Χίος, οὐκ Αἴγυπτος εὔπορος, ἀ Κύπρος ἀγνὴ,
Οὐ νῆσος περαναὴ, Λαρτιάδαο πάτρη,
Οὐκ Ἄργος Δαναοῖο, Κυκλωπείη τε Μυκήνη,
Οὐδ' ὁ Κεκροπίων ἄστυ παλαισγόνων.
Οὐ γὰ ἔφυ χθονὸς ἔργον· ἀπ' αἰθέρος ἀλλὰ μοῦσαι
Πέμψαν, ἵν' ἡμετέροις δῶρα ποθητὰ φέρῃ.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ εἰς τὸν αὐτόν.

Οἱ μὰν σὲ Κολοφῶνα πιθωήτειραν Ὅμηρε,
Οἱ δὲ καλὰν Σμύρναν, οἱ δ' ἐνέπουσι Χίον.

Οἱ δ'

EPIGRAMMATA.

Οἱ δ' Ἴον, οἱ δ' ἐβόασαν ἐϋκλαρον Σαλαμῖνα,
Οἱ δέ νυ Τ' Λαπιθῶν μητέρα Θεσσαλίην.
Ἄλλοι δ' ἄλλην γαῖαν ἀνίαχον· εἰ δέ με Φοίβε
Χρὴ λέξαι πινυτὰς ἀνδιχα μαντοσύνας,
Πάτρα σοι τελέθει μέγας ἠρανὸς, ἐκ δὲ τεκοῦσης
Οὐ θνατᾶς, μητρὸς δ' ἔσλεο Καλλιόπας.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἑπτὰ ἐριδμαίνοισι πόλις διὰ ῥίζαν Ὁμήρου,
Κύμη, Σμύρνα, Χίος, Κολοφὼν, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἑπτὰ πόλις μάρναντο σοφὴν διὰ ῥίζαν Ὁμήρου,
Σμύρνα, Χίος, Κολοφὼν, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Χῖος ἔφυς; οὐ φημι. τί δαί, Σμυρναῖος; ἀπωδῶ,
Κύμη δ', ἢ Κολοφὼν πατρὶς Ὁμήρε σέθεν;
Οὐδετέρη. Σαλαμὶς ἦ, τεὴ πόλις; ἐσθ' ὑπὸ τούτης
Ἐξέφυων. ἀλλ' αὐτὸς λέξον ὅπη γέγονας.
Οὐκ ἐρέω. τίν' ἦ ῥᾴ; πέπυσμαι ὅτι τετρεκὲς εἰπών,
Ἐξ ὧ τὰς ἄλλας ἄμμιν ἀπεχθομένας.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Εἰς αἰῶνας Ὅμηρε, κἀξ αἰῶνος ἀείδῃ
Οὐρανίης μούσης δόξαν ἀφεάμενος.
Μοῦνον μὲν γὰρ ἄφσας Ἀχιλλέος, αὐτὰρ Ἀχαιῶν
Στεφομβηδὸν νηῶν σύγχυσιν ἐν πελάγει.
Τρόμον τε σωλαύησιν ὀλυσσέα ποικιλόβουλον,
Τοῦ λεχθὲν ἀπατασίως εἴσοδε Πηνελόπῃ.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Εἰ θεός ἐστιν Ὅμηρος, ἐν ἀθανάτοισι σεβέσθω.
Εἰ δ' αὖ μὴ θεός ἐστι, νομιζέσθω θεὸς εἶναι.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Εὗρε Φύσις, μόλις εὗρε· τεκεῖσα δ' ἐπαύσατο μόχθων,
Εἰς ἕνα μοῦνον Ὅμηρον ὅλῳ τρέψασα μενοινῇ.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Τίς ποθ' ὁμηρείης μεγάλης ὁπός ἐστιν ἀπ' ἀϊδῆς;
Τίς χθὼν, τίς δ' ἁλατὴ μάχλη σὺν οἴδεν Ἀχαιῶν;
Δῆμος ὁ Κιμμερίων παντλερκὲς ἄμμορος ἀγλῆς
Ἠελίου, Τροίης ὄνομ' ἔκλυεν, ἔκλυεν Ἄτλας
Οὐρανὸν ἀρύστερον ἔχων ὑπικείμενον ὤμοις.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Διεξιὼν Ὅμηρε τὴν κεκαυμένην,
φθονεῖν ἀφῆκας τὰς ἀπορθήτους πόλεις.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἔμφρονα χαλκὸν Ὅμηρος ἐδείκνυεν, οὔτε μενοινῆς
Ἄμμορον, οὔτε νόου κεχρημένον, ἀλλ' ἄρα μέσης
Φωνῆς ἀμβροσίης, αἰὲ φαεινῇ δαιδαλα τέχνῃ,
Ἢ ἓ χαλκὸν ἔχουσι ὁμοῦ θεὸς εἶδεϊ μορφῆς.
Οὐ γὰρ ἐγὼ κεῖ θυμὸν ὀΐομαι ὅττι μιν αὐτὴ
Ἐργοπόνος χάλκευσε παρ' ἐχαρεῶνι θαλάσσων,
Ἀλλ' αὐτὴ πολύμηλις αἰὲ πλάσε χερσὶν Ἀθήνη,
Εἶδος ὑπισαμένη τό τ' ἐφῆκεν. ἐν γὰρ Ὁμήρῳ

ΕΡΙGRAMMATA.

Αὐτὴ ναιετάουσα σοφὴ ἐφθέγξετο μολπῇ,
Σωίνομαι Ἀπόλλωνι πατὴρ δ' ἐμὸς, ἰσόθεος φώς,
Ἵ'ξετο θεῖος ὁ μὴρος. ἔικτο μὲν ἀνδρὶ νοῆσαι
Γηραλέῳ, τὸ γὰρ ἦρας ἔλιπ γλυκύ. ἔσκε γὰρ αὖτῳ
Πλοτέρῳ ἔσαξε χάριν. κεκέρασο γὰρ ἤθεσιν
Αἰδοίῳ τε φίλῳ τε. σέβας δ' ἀπελάμπετο μορφῆς.
Αὐχένι μὲν κύπτοντι γέρων ἐπεσύρετο βόστρυς,
Χαίτης εἰσοπίσω πεφορημένος. ἀμφὶ δ' ἀκεσθὰς
Πλαζόμενος κεχάλασο, κάτω δ' ὀρωόεσσ πώγων
Ἀμφιπαθὴς, μαλακὸς γὰρ ἔχος. ἔσκε γὰρ ἥδυ
Οὐτενὴς, ἀλλ' ὀρθὺς ἐπαύερο, καλὸς ὑφαίνων
Στήθεϊ γυμνωθέντι, ἑκὰς ἱμερόεσσι πεσσώσω.
Γυμνὸν δ' εἶχε μέτωπον ἐπ' ἀπλοκάμῳ γε μετώπῳ
Ἦ σοφοσυνὴ κουροτρόφος. ἀμφὶ δ' ἄρ' ὀφρὺς
Ἀμφοτέρας πεφυλῆτας ὑπὸ σκοπὸς ἔπλασε τέχνη.
Οὔτι μάτην· φαέων γὰρ ἐρημάδες ἦσαν ὀπωπαί.
Ἀλλ' ὅσσε μὲν ἀλαῷ ἐναλίγκιος αἰδοῖ νοῆσαι.
Ἔζετο δὲ κενεοῖς χάεις ὄμμασιν· ὡς ἔτι λοιπὸν
Τέχνη ἔσκε τέλεσσι, ὅπως πάντεσσι φανείη
Φέγγος ἐπὶ κραδίῃ σοφίης ἄσβεστον ἀείρων.
Δοιαὶ μὲν ποτὶ βαιὸν ἐπιλαύουσι παρηαί,
Γήραϊ ῥικνήσιν κατέχεται· ἀλλ' ἐνὶ κείνοις
Αὐτογλὴς χαρίεσσι σαώεσσιν ἴζανεν αἰδώς.
Πιερικὴ ἔμελίσσατο μὲν σόμα θεῖον ἀλᾶτο,
Κηλίον ὠδίνουσα μενιστῆρες· ἀμφοτέρας ἔ
Χεῖρας ἐπ' ἀλλήλῃσι λιθεὶς ἐπερείδετο ῥάβδῳ,
Οἷά περ ἐν ζωοῖσιν. ἑλὼ δ' ἔκλινεν ἀκεσθὼ
Δεξιτερῷ· δόκεσεν γὰρ Ἀπόλλων ἀκούειν,
Ἦ καὶ Πιερίδων λιγυς ἐγγύθεν. ἐν δ' ἄρα θυμῷ,
Σκεπτομένῳ μὲν ἔικτο, νόῳ γε οἱ ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἐξ αὐτοῦ πεφόρητο πολυσκέπτοιο μενοινῆς,
Πιερικῆς σφρηγὶς ἀρήιον ἔργον ὑφαίνων.

Silius Italicus, lib. 14.

Atque hic Elysio tendentem limite cernens
Effigiem iuuenis, castè cui vitta ligabat
Purpurea effusos per colla nitentia crines,
Dic, ait, hic quinam virgo, cui luce refulget
Præcipua frons sacra viro, multæq; sequuntur
Mirantes animæ, & læto clamore frequentant?
Qui vultus, quem, si Stygia non esset in vmbra,
Dixissem facilè esse Deum. Non falleris, inquit,
Docta comes Triuiæ, meruit Deus esse videri,
Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
Carmine complexus terram, mare, sidera, manes,
Et cantu Musas, & Phœbum æquauit honore,
Atq; hæc cuncta priùs quàm cerneret ordine terris
Prodidit, ac vestram tulit vsq; ad sidera Troiam.
Scipio perlustrans oculis lætantibus vmbram:
Si nunc fata darent, vt Romula facta per orbem
Hic caneret Vates, quanto maiora futuros
Facta eadem intrarent hoc, inquit, teste nepotes.
Felix Aeacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi: creuit tua carmine virtus.

Politianus in Nutricia.

—— nam Demodoci viuacior æuo
Fama Meletæis gaudet iuuenescere chartis,

Et tua

Et tua Neritias inuito pectine mensas
Qui celebras: Etenim vt stellas fugere vndiq; cælo
Aurea cùm radios Hyperionis exeruit fax,
Cernimus, & tenuem velut euanescere Lunam:
Sic veterum illustres flagranti obscurat honores
Lampade Mæonides: vnum quem dia canentem
Facta virum & sæuas æquantem pectine pugnas
Obstupuit, prorsusq; parem confessus Apollo est.

Plinius Natur. hist. lib. 7. cap. 29.

Ingeniorum gloriæ quis possit agere delectum, per tot disciplinarum genera & tãtam rerum operũq; varietatem? nisi fortè Homero vate Græco, nullum felicius extitisse cõuenit, siue operis fortuna, siue materia æstimetur. Itaq; Alexander Magnus (etenim insignibus iudicijs optimè citraq; inuidiam tam superba censura peragetur) inter spolia Darij Persarum Regis vnguentorum scrinio capto, quod erat auro gemmisq; ac margaritis pretiosum, varios eius vsus amicis demonstrantibus, (quando tædebat vnguẽti bellatorem & militia sordidum) imò Hercule, inquit, librorum Homeri custodiæ detur, vt pretiosissimũ humani animi opus quàm maximè diuiti opere seruaretur.

Idem lib. 17. cap. 5.

Fons ingeniorum Homerus.

Idem lib. 25. cap. 3.

Homerus primus doctrinarum & antiquitatis parens.

Possumus longè plura testimonia congerere: sed cùm virtus per se satis sit amabilis, ex se quàm alienis suffragijs amari Homerum malumus: tum tanta illorum copia nobis occurrit, vt à tam laboriosa collectione impræsentiarum deterreamur, quam in Præfatione Odysseæ paululùm supplebimus.

IN HOMERI POESIN, A' I. SPONDO RECENS EDITAM, & eruditissimis eiusdem commentarijs explicatam,

TH. B. V.

TE cunctis laudate, satis nulli, optime vatum,
Quem latuit res nulla, & cuius ab ore fluentes
Orbis inundarunt latè spacia omnia riui,
Fas sit, Mæonida, doctrinæ dicere fontem,
Et ditem vocitare penum: verùm intima cuius
Nemo satis scrutatus adhuc, imosq; recessus,
Cunctorum cunctos gaza superante labores,
Donec tu nobis, tu tandem, SPONDE, repertus,
Trita prius sic multorum vestigia sectans,
Vt nusquam à recto deflectens tramite, quicquid
Vtile legerunt, referas: & inutile si quid
Fortè infarserunt, nobis minimè ipse reponas,
Enecet vt miseros crambe repetita magistros.
Macte igitur virtute esto, iuuenilibus annis
Ause opus hoc tantum fortis: liceatq; (quod omni
Absit ab inuidia) quantarum est dives Homerus
Condus opum, Spondum tantarum dicere promum.

HOTOMANI βαρβολισμόν.

QVos tua florescens nobis, SPONDANE, iuuentus
Sponte, tuo fructus spondet ab ingenio:
Hos (qua de re agitur) fructus (vt te arctiùs olim
Stringam promissis in mea verba tuis)
Spondane instipulor: stipulanti sponde. simulq;
Quid contrà tibi nos polliceamur, habe.
Hercule pro magno, quo quondam nostra tumebat
Gallia, tu nobis Gallus Homerus eris.

THEO-

EPIGRAMMATA.

THEODORVS ZVINGERVS SPONDANO.

MOeonio Vati ſine lumine cuncta videnti,
Dum ceſſant alij, Themidiſq́, Diceſq́, ſacerdos
Lumina reſtituis, SPONDANE. *An magnus Homeri*
Pelides Muſa, maior te interprete Homerus?

IN HOMERVM I. SPONDANI COMMENT.

illuſtratum, PETRVS PONTANVS, CAROLI F. Regius ditionis Bearnenſis Procurator, hoc canebat Carmen.

QValis, vbi extrema peraratis arte tabellis
Naturam ingenio doctus ſuperauit Apelles,
Purpuream nullo celans velamine frontem,
Auro picta genas, pictos aurata capillos
Mille Venus Veneres, & mille oſtentat amores.
Nunc tandem, Spondane, nouos induta colores
Obſcura primùm quos fabula veſte tegebat,
Exoritur terſi diuina Poëſis Homeri,
Caſtigatq́, malos mores, quam ignara veteſtas
Crediderat falsò mores vitiare pudicos.
Siue igitur proprias patriæ ſubmittimus iras,
Siue ſenis iuſto faciles pendemus ab ore,
Siue tuum procul à laribus comitamur Vlyſſem,
Laus propria iſta tua eſt, ſalua ratione pudoris,
Et non ipſe tibi ſeſe componat Homerus.
Abdita quid proſit mihi copia diuitis auri?
Hoc opus, hic labor eſt, venas reſerare latentes,
Purgare & craſſa generoſum face metallum.
Laus propria iſta tua eſt. Ergo tibi ſacra caterua
Theſpiadum, ſacra præcingit tempora lauro,
Mœonidæq́, tuos iam prorſus adæquat honores.
At te, cui nomen tribuit Sapientis Apollo,
Hunc Vatem ſi pergis aqua interdicere & igni,
Iam nos Oceano & candenti addicimus Aetnæ.

ARGV-

ARGVMENTVM ILIADIS.

ILIADIS Homericæ ſcopus eſt, bellum Troianum nono tantùm anno geſtum deſcribere, idq; ad fortitudinem Achillis oſtentandam, cuius laudi & gloriæ vnicè velificatur. Intermiſcet tamen multa epiſodia, vt ait etiam in Poëtica Ariſtoteles, eorum quæ hunc annum, ad illud bellum pertinentia, præceſſerunt: inter cætera verò cauſam & originem huius belli: nimirum ob raptam à Paride Helenam. Qua de re, vt præcipuo fundamento, altiùs repetita & paululùm enucleata agendum. Trita ſunt & vulgata illa, quæ paſſim circumferuntur, Paridem in iudicio trium Dearum, Iunonis, Mineruæ, Veneris, hanc reliquis duab. antepoſuiſſe, ob promiſſam ſibi Helenã Menelai vxorem, quæ forma omnes Græciæ mulieres antecellebat. Eius itaq; gratia Spartam profectus, eam rapuiſſe, ac in Ilium traduxiſſe dicitur. Quod à me concisè proponitur, tum quia, vt dixi, vulgare eſt, tum quod alij hoc argumentum copiosè ſint perſecuti, vt poëta Coluthus in illo elegãti ſanè poëmate, qd *Helenæ raptus* inſcribit. Huius rei meminerũt Euripides, Lycophrõ, Virgilius, Ouidius, Apuleius in Aſino. Videndus Lucianus in Dial. Δεῶν κρίσις, & Dares Phrygius. Quidam ſentiũt, ſomniaſſe Paridem, iudicem ſe Dearum conſtitutum, alijsq; de cauſis profectionem in Spartam ſuſcepiſſe. Conſule Dionem Chryſoſt. in orat. de Seceſſu. Lycophronem in Caſſand. & eius interpretem ſtatim initio. Quidam volunt, Homerum huius iudicij meminiſſe, vt lib. 24. annotamus, ſed id Plutarchus pernegat, & duos illos verſus, qui eius mentionem faciunt, vult expungi. Vide Cælium Rhodig. lect. antiq. lib. 19. c. 19. Fulgentiũ lib. 2. Mythol. Athenæum lib. 12. circa initiũ. At de raptu Helenæ nulla eſt controuerſia apud pleroſq;, cuius meminerunt etiam hiſtoricorum coryphæi, Thucydides & Herodotus. Poëta noſter aliquot locis nullum Helenæ raptum videtur agnoſcere, quòd eam ſponte ſecutam Paridem inducat. Vide quæ annotamus pag. 61. Dion Pruſæus ex Aegyptij cuiuſdam ſacerdotis relatione tradit, Paridem cum Helena legitimum matrimonium contraxiſſe, quod Græci illius proci, inter quos erat Menelaus, indignè ferentes, ob præpoſitum ſibi barbarum, bellum poſteà Phrygiæ intulerint, quo tamen Troia non ſit capta. Longa ibi huius rei narratio, & grauis Homeri obtrectatio, quam cùm excudi in his Prolegomenis vellemus, nimia prolixitate ne fieret, ſumus impediti. Licet lectori ipſum Dionem perluſtrare. Herodotus in Euterp. hiſtoriam Helenæ alio modo refert, quam reliqui omnes, dicitque eam nunquam Troiam peruenisſe, ſed in Aegypto à Proteo rege Paridi ereptam, in eum tamen finem tantùm, vt eam Menelao reſtitueret. Plutarchus verò vbi negauit illud iudicium, vt dicebamus. Argumentum totius Iliadis ex Homeri ſententia breuiter eſt complexus his verbis: Præſtat, inquit, dicere, Alexandrum Priami F. cùm Græcam vitæ degendæ rationem cognoſcere cuperet, Spartam nauigaſſe, vſumq; ibi hoſpitio Helenæ, abſente marito Menelao, ei perſuaſiſſe vt ſecum abiret: vt in Inſulam nomine Cranaam peruenit, primùm cum ea corpus miſcuiſſe: inde per Sidonem & Phœniciam nauigio Ilium delatum. Agamemnonem, re cognita, Aulide, quæ eſt vrbs Bœotiæ, exercitum collegiſſe. Ibi eis ſacrificantib. Draconem in vicinam arborẽ aſcendiſſe, octoq; pullos paſſeris, nonamq; quæ eis accubabat, matrẽ perdidiſſe. Eo oſtento indicatum Græcos 9. annis ad Iliũ bello geſto, decimo vrbẽ capturos. Poſtq; ad Troiam Græcorũ naues appuliſſent, Græci poſt primũ conflictũ, in quo Proteſilaus occubuit, Menelaum & Vlyſſem legatos repoſcendæ Helenæ cauſa miſerunt. Troianis negãtibus, rurſus cõmiſſa pugna, ſuperiores facti Græci, partẽ exercitus obſidendæ vrbi reliquerũt: cæteri, duce Achille, circumiacentes vrbes vaſtauerũt, vt auxilio Troianos ſpoliarent. Inter alias capta Chryſa, Chryſeidẽ, Chryſę, qui ſacerdos erat Apollinis, filiam Agamẽnoni muneris eximij loco dederunt. Chryſes redimẽdæ filiæ cauſa ad ſtationẽ nauium profectus, & per contumeliam ab Agam. habitus, ab Apolline votis cõtendit, vti Græcos is vlciſceretur. Deus rata vota ea habuit, peſtemq; Græcis immiſit. Quo tempore cùm Achilles iuberet Chryſeidẽ red-

reddi,irritatus Agamemnon,minatus est se erepturum Achilli Briseidẽ,quę ei honoris causa obtigerat.Hic ergo Thetidi matri persuadet, vt à Ioue impetret,vt Græci in bello succũbant. Id cùm euenisset,Patroclus Nestoris monitu Achillem exorauit,vt ipsius armatura sibi vti aliquantisper ad repellendos à nauib. Troianos permitteret. Itaque egressus, re fortiter gesta mox interfectus est.Achilles hoc ægrè ferens,ira,qua aduersus Agam.flagrabat,missa,armis à Vulc.factis indutus,cùm multos alios,tum ipsum tandem Hect.occidit.Hęc est series rerum, quam Plut.ex Hom. disposuit. In qua quidem historia describenda vatem nonnulli, vt Manasses,interdum à veritate deflexisse dicũt:itaq; ille integram narrationẽ pro libito retexuit, vt etiam Cedrenus,&alij nonnulli.Fuerunt autem multi Poëtæ, qui ante Hom.hoc ipsum argumentum tractarunt. Aelian. var.hist.l.14.c.21.Poëta, inquit, nomine Syagrus extitit post Orpheum &Musæum,qui dicitur primus Troianum bellum ceciniſſe, maximum argumentum carmine ausus tractare.Hunc ipsi Homero fuisse infensum scribit Gyrald.Poët.li.1.Sed vnde hoc desumat,repetere memoria non possum:sanè absurdum videtur, cùm antè Corinnum extitisse ipsemet annotet,at Corinnus tempore belli Troiani fuisse dicatur.Sed ea de re ipse viderit.Fuit porrò Corinnus,vt scribit Suidas,qui Iliada scripsit,ἐπὶ τῶν τροικῶν συνισταμένων, adhuc flagrante Troiano bello: Palamedis discipulus, & scripsit literis Doricis à Palamede inuentis: vt inde argumentum Poëmatis sui Homerus excerpserit,vt idem Suidas dicit. Sed &ipse Palamedes fortasse tale quid scriptis mandauit, cùm poëta fuerit.cuius scripta vel Agamemnonis,vel ipsius Homeri,vt verius quidam putant,inuidia perierunt. ἄπιστον γὰρ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν ὁ φθόνος. Callisthenem etiam quendam bellum Troianũ scripsisse, alicubi, ni fallor,obseruauit Tullius.Athenæus lib.9.Hegesionacta Alexandrinum prodit Troica scripsisse,quæ Cephalionis dicta fuerint.&lib.13.Acatum Argiuum Ilioperſin condidisse. Dares etiam Phrygius &Dictys Cretensis bellum illud scriptis mandârunt: quorum libri quidẽ circumferuntur, sed à multis putantur nothi ac adulterini. Nos iudicio suspenso eos admittimus:è quibus Daretem Phrygium carmine paraphrastico donatum à Cornelio Nepote ad calcem Iliadis excudi iussimus.Pręcedentes autores iniuria temporum inuidiosè nobis abstulit. Sic triumphum huius scriptionis Homerus solus hactenus egit.Post Homerũ Lesches, qui floruit Olympiad.30.vt est apud Eusebium,fecit Iliada,quam paruam vocant, vnde nonnulla desumpsisse Pindarum volunt eius interpretes:meminit etiam eius Pausanias. Hipparchus quoq; Aegyptiam Iliadem condidit, ex qua versus adducit Athenæus lib.9.&alibi. Pigres Artemisiæ nobilissimæ illius Cariæ Regis Mausoli vxoris frater, Homeri Iliados versibus Heroicis pentametrum adiecit,adeò vt in Elegiacum carmen Iliada commutaret, vt primo versui μυρίν ἄνδρα θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος, subiecit, μοῦσα σὺ δ' ὄφρα πάσης πείρατ' ἔχῃς σοφίης. Huius exemplum secutus est Idæus Rodius, qui Heroico Homerico heroicum suum addidit, vt primo carmini, quod iam adduximus, ipse adiecit, λὺ ἔθετο Χρύσης κεχολωμένος ἄνακτα χούρης: &ita deinceps.Nestus Lycius,qui Seueri tẽporibus floruit,Iliada scripsit λιπογράμματον, seu ἀστοιχείωτον, vt Tryphiodorus Odysseam, vbi in singulis libris certæ aliquæ literæ, secundum alphabeti seriem in vocum capitibus non reperiebantur. Hæc obseruauit Suidas. Deniq; Q. Calaber scripsit Homeri παραλειπόμενα libris 14. quæ nos iam sumus polliciti, conuersa & commentarijs illustrata. De his omnibus optimum visum est Lectorem moneri.Cæterùm iam ipsum Homerum magnificè canentem audiamus.

ΤΠΟ-

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΦΑ ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ι'λιάδ(Θ.

ΧΡΥΣΗΣ ἱερεὺς Ἀ'πόλλωνος παραγίνεται ἐπὶ τὴν ναῦν τῶν Ἑ'λλήνων τὴν Ἀ'γαμέμνονος, βεβούλωται λυτρώσασθαι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Χρυσηίδα· ὁ δὲ ἀπειλήσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος· ἀποδιωχθεὶς δὲ ὑπὸ Ἀ'γαμέμνονος, ἠύξατο τοῦ Ἀ'πόλλωνι κατὰ τῶν Ἑ'λλήνων. λοιμοῦ γὰρ γενομένου, καὶ πολλῶν, ὡς εἰκὸς, διαφθειρομένων, ἐκκλησίαν Ἀ'χιλλεὺς συνήγαγε. Κάλχαντος δὲ διαμαρτυραμένου τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, καὶ κελεύσαντος Ἀ'χιλλέως ἐξιλάσκεσθαι τὸν θεὸν, Ἀ'γαμέμνων ὀργισθεὶς διελέχθη μὲν τοῖς Ἕ'λλησι τὸν Ἀ'χιλλέα, καὶ αὐτῷ τὸ γέρας ἀπαιτήσας τὴν Βρισηίδα. ὁ δὲ ὀργίζεται τοῖς Ἕ'λλησι. Θέτις δὲ τὸν υἱὸν δεηθέντος εἰς Ὄλυμπον ἀπελθοῦσα, ἠτήσατο παρὰ τοῦ Διὸς ὅπως τοὺς Τρῶας ἐπικρατεστέρους τῶν Ἑ'λλήνων ποιήσῃ. ἥρᾳ δὲ γνοῦσα τοῦτο, διελέχθη περὶ τοῦ Διός, ἕως αὐτὸν διέλυσεν Ἥ'φαιστος, οἰνοχοήσας αὐτῇ σπονδῆς χρυσείῳ. οἱ δὲ, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας διαχθέντες, εἰς ὕπνον τρέπονται.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

CHRYSES Apollinis sacerdos venit ad castra Grecorum, vt filiã Chryseidẽ redimat. Supplicat ea de re Agamemnoni, sed repulsam passus cõtumeliosè ab eo comminante dimittitur: itaq; deum precatur, vt suas vlciscatur iniurias. Orta subinde graui pestilentia magna vis hominum interit. Cogit ergo Achilles concilũ: & Calchantem inuitũ causam eius rei compellit indicare: ea cognita Agamemnon iratus grauissimã habet altercationẽ cum Achille: Briseidẽ deniq; pellicẽ ei adimit, pro Chryseide, quã ipse patri remiserat. Inde Thetys mater lacrymas & contumeliam filij miserata, cœlũ ascẽdit: Ioui supplicat: sua in eũ merita cõmemorat: impetrat deniq; ab eo, vt filij cohonestandi gratiâ tãtisper Troianis faueat dũ Græcos, & imperatorẽ ipsum pœniteat huius cõtumeliæ. Hac re cõperta, Iuno rixat cũ Ioue: sed rixæ Vulcani interuẽtu sedãt. Illi aũt reliquũ diei epulati, ad somnũ se cõferũt.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Λοιμὸς καὶ μῆνις.

Ἄλλη.

Ἄλφα λιτὰς Χρύσου, λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Pestis & ira.

Aliud.

A, preces Chrysæ, pestem exercitus, inimicitias regum.

a Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀ'χιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀ'χαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς b Ἄϊδι προΐαψεν
Ἡ'ρώων· c αὐτοὺς δὲ * ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν,
1 Οἰωνοῖσί τε πᾶσι. (d Διὸς δ' ἐτελείετο 2 βουλή.)
Ἐ'ξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα 3 διαστήτην ἐρίσαντε
Ἀ'τρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀ'χιλλεύς.

MENIN [b] *cane Dea Pelidæ Achillis*
Perniciosam, quæ infinitos Achiuis dolores fecit, v. imposuit.
Multas autẽ fortes animas Orco ante tempus demisit
Heroum. ipsos autem laniamenta fecit canibus
Auibusq; omnibus: (Iouis aũt perficiebatur cõsiliũ.)
Ex quo sanè primùm disiuncti sunt litigantes,
Atridesq; rex virorum & diuus Achilles.

a ἰλιάδεω. 1 ἰερ. Οἰωνοῖσί τε πᾶσι δέ. 2 ἰερ. βουλή. 3 ἰερ. διαστήτην.

COMMENTARIVS.

a Μῆνιν ἄειδε θεὰ] Ex quatuor quæstionibus, quæ nos ad rei inuestigationem dubitando deducunt, duæ in huius principij examinationem cadunt. Quærimus enim primùm, quid hoc sit: secundò, quare. De vtroq; sic statuimus. Imprimis cùm soleant scriptores initio operis veluti summam sequentis narrationis proponere, vt lectores non sint suspensi, sed præmoneantur qua de re suscepta sit scriptio. (τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ, ὁ δὲ ὡρισμένος οὐδὲν ἧττον εἰς τὸν χρόνον τὸν ἀρχαῖον ποιεῖ ἐμβραδύνειν τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο μῆνιν ἄειδε θεὰ· vt est apud Philosophum Rhetoric. ad Theod. lib. 3.) Poëta noster in ipso principio explicat qua de re sit imposterum scripturus. Illud in prologis factitant tam Tragœdiæ quàm Comœdiæ, totiusq; fabulæ argumentum in ipso limine exponunt. Solent autem Poëtæ illud operis argumentum inuocatione numinis alicuius sæpissimè inuoluere, cuius rei exemplum habemus in hoc reliquorum Vatum principe, qui cæteris viam primus patefecisse creditur, quantum ipsius scripta omnibus anteriora existimantur: nisi fortè Musæum excipias, de quo tamen viri quidam doctissimi nostro tempore dubitant. Hoc igitur de prima quæstione decernendum. Secundò quæritur, cur Homerus Troianum bellum conscripturus à penultimo anno, hoc est, à nono sit exorsus, reliquis octo prætermissis. Respondent quidam, hoc esse quidem secundum naturam, vt prima primo quoq; loco disponantur: sed Poëtis certam esse scribendi libertatem, quam reliquum scriptorum genus sibi vendicare non potest, vt tunc demum ἐξ ὑστέρου scripsisse videantur, cum ἐξ ὑστέρου scripserint. Itaque non contexunt opera sua, ab ouo, vt aiunt, exorsi, sed in medias res statim auditorem rapiunt, & ad euentum deproperant. Sic quod pro principio sumunt, in principio non statuunt, & auditorem qui quærit, quod non extat, suspensum & captiuum tenent. Quod eleganter ab Heliodoro in Aethiopica historia obseruatũ est. Latinus etiam Poëta Virgilius hanc ὑστεροπρωτείαν obseruauit. Et hæc est vulgaris de hac re sententia, quam etiam Eustathius oblitus non est. Quia tamen ipsa mihi hoc loco non satisfacit, quòd sanè nihil tale in tota Homeri Iliade perspicio, vt præposterè Troianum bellum scripserit, eam mihi sicco pede transeundam esse non duxi. Optimè etenim omnium Aristoteles in Poëtica censet diuinum Homerum minimè esse hoc bellum, quod alioqui principio, medio, fineque constabat, totum scribere aggressum, siquidem in nimiam magnitudinem fuisset euasurum, atq; ideò perceptu difficile, aut etiamsi ad iustam magnitudinem perstrinxisset, inculcatum nimia varietate futurum, itaq; eius duntaxat vnam partem suscepisse, in qua pluribus sit vsus episodijs, quibus poësin ipsam locupletauit. Hæc est Philosophi illius sententia, quam ego cæteris omnibus antepono, atq; adeò ipsi Dioni Chrysostomo, qui Homerum instituisse dicit bellum ab Achiuis aduersus Troianos scribere, quod nos cum Aristotele intelligimus. Nam non totum bellum, sed partem belli tantùm Poëta conscribere voluit. Sed cur ab ira Achilles potius incepit Poëta? Plutarchus respondet, quia antequam illa contingerent, πολλὰ μὲν ἐδυνάτευε, καὶ πρόξενα ἦν ἔχοντα μοχθηρὰ, δόλοι τε παντοῖοι καὶ πυλῶν ἀπροσδοκήτων ἀνοίξεις. κεῖνο γὰρ ἐδεδίεσαν οὐδεμιᾶς ἔτυχον. Vbi autẽ ipse iratus in tentorio suo otiosus delituit, Troiani, animosiores facti, vrbe egressi in Græcorum copias eruperunt, (quanquam aliud dicat historia Dictys Cretensis) vnde atrocissima vtrinque excitata est pugna, virtute & gestis heroum multiplicibus nobilitata, quemadmodum in progressu videbitur. An non est hoc ab ipso rerum capite initium facere? Cur aliunde quàm ab initio exorsum esse Homerum cõmentus est Dio ille Prusæus? Cùm enim bellum illud Troianum, vt iam diximus, nono tantùm anno gestum perscribere voluerit, non poterat aliunde commodiùs neq; meliore ordine quàm ab Achillis ira exordiri. Ab illis ergo in hoc peccatum est, quòd intentionem Poëtæ non animaduerterint. Enimuerò si hoc non sit rectum poëmatis istius & totius narrationis principium, quale tãdem erit illud? An nauium catalogus? Minimè, quia ab ipso ouo gemino, vt ait Flaccus, fuerat incipiendum: vel ab ipso Paridis dẽ tribus Deabus iudicio, cuius ne vspiam quidem Homerus meminit, vt docet Plutarchus, & nos suo loco monebimus, nimirum inf. lib. ω. Quanquam enim in toto operis contextu passim multa interserantur temporum præcedentium, illa tamen sunt, vt diximus, tantùm episodia,

id est, præter propositum argumentũ inducta. Ipsa autẽ belli initia & progressus historicè cõplexi sumus in nostris Prolegomenis.

μῆνιν ἄειδε θεὰ] Meminit Plutarchus in commentario, Quemadmodũ sentias te in virtute proficere, vitiosi primi carminis causa Homerum non fuisse deterritum, quin reliqua intrepidè prosequeretur, tantum illi ex facultate sua animorum ad reliqua superabat. Quod etiam olim animaduertit Didymus, in quo tres errores annotabat, vt obseruauit Gyraldus de Poët. hist. lib. 2. Primus fuit hepremimeris breuis contra naturam producta: secundus, quòd in quinto pede non seruata est ratio synalœphæ: tertius in ἀχιλλῆος, cuius altera syllaba vna est litera fraudata, vt dactylo locus esset. Idem Iustinus Martyr in πρὸς Ἕλληνας etiam obseruauit, cuius hæc sunt verba, ex Pici Mirandulæ interpretatione. Homerus, inquit, abusus poëtica licentia, cùm opinionem Orphei de pluralitate Deorum imprimis imitatus fuisset, fabulosa quidem pleraq; ex eorum multitudine meminit, ne Orphicæ poësi non succinere videretur, quam adeò sibi proposuerat imitandam, vt ex primo ipsius poësis carmine suam ad illam conuenientiam significarit. Cùm enim ita Orpheus in principio sui poëmatis dixisset, Iram frugiferæ Cereris Dea pande canenti. ille ita: Iram Pelidæ rigidi dea pande canenti. Deligens, vt mihi quidem apparet, ita exordiri, vt etiam à metri poëtici ratione decideret, ne primus videretur Deorum nominis meminisse. Hæc ille.

b ἄειδε] Inuocationes huiusmodi, vt antea dicebamus, in Poëtis frequentissimæ sunt. Sic Pindarus, μῶσα αὐξήσε μοι. & alibi: μῶσα τόνδε μῶσα παῖσφατόνδε δ' ἐγώ. Sic Hesion, μῶσαι πιερίηθεν, &c. Sic Stesichorus: δεῦρ' ἄγε καλλιόπεια λίγεια. Quid autem per θεὰν intelligat, Lexicon Homericum, quod harum annotationum editionem (Deo fauente) subsequetur, explicari commodiùs poterit. Hic tantùm sciendum est, idem hoc loco esse θεὰ quod in Odyssea μῶσα. Per genus scilicet speciem significat, & per eam rursus indiuiduum, nimirum Calliopem, quam Stesichorus expressit. Ea πρεσβυτάτη ἀοιδῶν dicitur ab Hesiodo, quòd videlicet, vt ait illius Scholiastes, omnibus præstare carmina dicatur: (quanquam Aristarchus πρεσβυτάτην interpretetur propter antiquitatem poëseos. vide Macrobium in Som. Scip. lib. 2. cap. 3.) Eam idcirco Græci Grammatici Poëticæ præfectam esse dicunt, vnde & frequentius ab ipsis Poësis soleat inuocari. Vult tamen Eustathius noster per vnam Musam omnes intelligi, quasi idem sit hoc loco numerus pluralis cum singulari, vt idem est, ἀλάδηκε & ἀλάδηκαν. Ideò Iliad. 2. dicet Poëta, ὅπη δὴ μοῦσαι θεαὶ ἔσαν πάρεσάν τε ἴσασί τε πάντα. Aliàs etiam Poëta Musas inuocat plures, non vnicam tantùm, vt ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι: Iliad. 14. in fine libri.

c οὐδὶ προέαψεν] Illud πρὸ non est otiosum: significat enim πρὸ θανάτου, ἢ πρὸ τῆς μοιρίδιος, ante fatum, quod in morte violenta anteuerti imaginamur, tanquam in faciendo fine vitæ quæ violenta sunt, non videantur fato venire: vt est apud Gellium lib. 13. cap. 1. vbi hæc verba Tullij examinantur 1. Philip. Multa autem impendere videntur præter naturam etiam præterque fatum. Sic Virgilius Didonem morientem fingit nec fato, nec merita morte, sed ante diem. (Alium autem sensum habet illud, quod est apud Q. Calabrum lib. 7, ἐ γὰρ ἑκὰς κῆρας ἴες ἀπ' ἄρεϊ δάμναθ' ἑαυτῆς.) Itaque Aristoteles Prob sect. 1. q. 6. & de Gener. anim. lib. 5. cap. fin. τοὺς βίᾳ παρὰ φύσιν dixit. Qui autem in bello moriuntur, violenter moriuntur, ideoque præter naturam: quia causam mortis extrinsecus habent. Mortis autem duo esse genera, docet idem Philosophus πρὸς ἀνώνυμον his verbis: θάνατος δ' ἐστὶν ὁ μὲν βίαιος, ὃς ἢ κατὰ φύσιν, βίαιος μὲν ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ᾖ, ἢ κατὰ φύσιν δ' ὅταν ἐν αὐτῷ. Mors, inquit, aut violenta est, aut secundùm naturam. Violenta, cùm principium vel causa est extrinsecus. Secundùm naturam, cùm ea est intrinsecus (quam mortem Demosthenes πρὸς στεφάνῳ, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον appellat.) Idem Timæus Platonicus, θάνατος ὁ μὲν κατὰ νόσους καὶ πρόσπτωμα γιγνόμενος ἀλγεινὸς καὶ βίαιος. ὃς δὲ μὴ γῆρας ἰὼν ἐπὶ τέλει κατὰ φύσιν, ἀπονώτατος τῶν θανάτων, &c. Eo loci disputatur ea, quæ præter naturam accidunt, molesta esse, contra quicquid naturæ consentaneum, iucundum. Vnde obseruabis quàm rectè Poëta noster mortes hoc loco ἄλγεα appellet, quanquam per ἄλγεα vulnera intelligat Eustathius, quæ mors non consequitur, quod valde non probo, si in optione duorum præstantius est eligendum. Per ἄλγεα igitur mortes, cuius sequitur ἐπεξήγησις πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς, &c. meo periculo interpretemur.

d αὐτοὺς] Per αὐτοὺς, heroum corpora intelligit: nam animæ iam ad inferos transierant. Nota autem, horum omnium causam in Achillis iram referri, non quasi verè efficientem illam hæc omnia, quomodo enim armis in eos sæuisset? sed propter herois à Græcorum castris absentiam, quæ Troianis vrbe egrediundi ansam præbuit. Quod ergo dicitur ex lege τὸν πρόφρονα τιθέντα, Tam esse in culpa, qui non propulsat ab alio, cùm potest, quàm qui infert iniuriam, in Achillem hoc loco vsurpatur. Quod autem harum calamitatum causam Achillem esse dicit, notandum est, quod Plutarchus in libro de Homero monet, sensisse Poëtam, quod post cum nobilissimi philosophi Plato, Aristoteles & Theophrastus, non omnia fato euenire, sed & in omnibus aliquid esse positum quibus initium quidem à voluntate est: cum eo autem coniungitur quodammodo necessarium, cùm quis eo quod volebat acto, in id quod volebat incidit. Quod Poëta, inquit, multis locis monstrauit, atque adeò vtriusque poëseos initio. Nam in Iliade dicens, iram Achillis causam exitij Græcis fuisse, tunc Iouis voluntati satisfactum esse scribit. In Vlyssea monstrat, socios Vlyssis sua stultitia in perniciem prolapsos: peccauerunt enim, cùm sacros Soli boues aggressi sunt, quibus abstinere licebat, &c. Nam hoc in Odyssea copiosiùs explicabitur.

e διὸς δ' ἐτελείετο βουλή] Quæ sit hæc διὸς βουλὴ, varijs opinionibus determinatum est. Nos illas accuratè expendamus. Primùm Plutarchus in libro de Auditione Poëtarum suam exposuit sententiam his verbis, vt illa Xylander interpretatus est. Ipso Iouis nomine, inquit aliquando ipse Deus, aliquando Fortuna, sæpe etiam Fatum nuncupatur. Quum enim dicunt, ζεὺς πάντ' ἐδίδαξεν μεδέων, ipsum Deum dicunt: quum verò in causis euentorum Iouem nominant, vt hîc διὸς δ' ἐτελείετο βουλή, fatum intelligunt. Non enim putat Deum Poëta hominibus mala struere: sed rerum necessitudinem rectè indicat, quod scilicet fato prosperitas & de hostibus victoria destinata sit ciuitatibus, exercitibus, & ducibus modestiam seruantibus: sin verò affectibus obsequuti peccent (sicut isti secum dissident & tumultuantur) indecorè agere, perturbari, & infortunium habere, eodem fato eos cogi. ἀμαρτάνων γὰρ τῶν κακῶν βουλεύμασιν Κακὸς ἀμοιβὰς ἔστι κομίσασθαι βροτοῖς, &c. Hæc ille, quæ nos piè probare non possumus, cùm Deum à fato non separemus, neq; etiam Homerus hoc voluerit. Quidam per διὸς βουλὴν, sacram quercum vaticinantem in nemore Dodonæo intelligunt, vel potiùs, vt ego existimo, oraculum, quod ex illa quercu reddebatur, vt Homerus ipse appellat Odyss. τ, τὸν δ' ἐς δωδώνην φηγὸν βαθυγήθεα δῶκε θεοῖο ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο διὸς βουλὰς ἐπακούσας. Sed quid ad nos hîc oracula? Quidam hoc ex historia quadam Homerum desumpsisse dicunt. Aiunt enim, terram cum hominum multitudine grauiter premeretur, nulla tamen inter ipsos regnaret pietas, postulasse à Ioue, vt se tanto onere leuaret. Iouem autem primùm quidem Thebanum bellum excitasse, in quo multi perierunt: deinde verò Momi vsum consilio, quod διὸς βουλὴν Homerus vocat. Cùm autem fulminibus aut diluuijs totum humanum genus posset perdere, hoc Momum impedijsse, propositisque duobus consilijs, & Thetidis ἐνθυμίᾳ, vnde Achilles, & filiæ, id est, Helenæ pulchra generatione, ex quo vtroque bellum inter Græcos & Barbaros excitatum est, accidisse, vt multa parte oneris terra leuaretur. Quæ historia extat apud Stasimum Cypriorum carminum authorem, (ea tamen Eueclo cuidam à Gyraldo tribuuntur) cuius hæc verba à Didymo memorantur: ἐν ὅτε μυρία φῦλα κατὰ χθόνα πολλὰ ζώοντα βαθυστέρνου πολύτροπα αἶαν) Hæc verba ex duobus versibus mutilata, ni fallor, adducuntur.)

Ζεὺς ἐν ἰδὼν ἐλέησε κατ' ἐν πυκινοῖσι φρεσίσσι
Εὐθέτῳ κυφίσ' αὖθρώπων πεμπώβολα γαίῃ. — Ponisas polemu mezallo ergon Ilieo
Ὄφρα κενώσειε θανάτῳ βάρος· οἱ δ' ἐνὶ τρωΐ — Heoos delento. Dios d' etelieto boule.

Quod quidem hoc loco nimis longè petitum videretur. Si quis tamen probauerit, non repugnabo: quanquam illud H. Stephano non probari animaduerterim, quem ego tum demum sequar, cùm à tam ineptis fabulis Poëtarum volumina repurgata ostenderit. Neque tamen dissimulabo omnium præstantissimam Aristarchi & Aristophanis sententiam mihi videri, cui subscripsit quoque Didymus, consilium Iouis intelligi cum Thetide initum de Achille honorando, vt in sequentibus videbitur.

---

a Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;
b Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός. ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς
Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὄρσε κακὴν, ὀλέκοντο δ' ἀοιοί,
Οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα

Quisnam ipsos deorum liti commisit vt pugnarẽt?
Latonæ & Iouis filius. hic enim regi iratus, (populi,
Morbum per exercitũ suscitauit malũ, peribãt aũt
Quoniam Chrysen cõtumelia affecerat sacerdotem

Ἀτρείδης. ὁ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
[c]Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ· [d] καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν.
Ἀτρεῖδαί τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
[e]Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, [f]εὖ δ' οἶκα δ' ἱκέσθαι.
Παῖδα δέ μοι *λύσατε φίλην, [g]τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε
Ἁζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.

Atrides. ille enim venit celeres ad naues Achiuorũ,
Liberaturꝰ gz filiã, ferẽsq; infinita precia liberationis,
Coronãq; habẽs in manib. longè iaculãtis Apollinis,
Aureo cum sceptro: & obsecrabat omnes Achiuos,
Atridas autem maximè, duos principes populorum,
Atridæq; & alij bene ocreati Achiui,
Vobis quidem dij dent, cœlestia domicilia habentes
Expugnare Priami vrbẽ, feliciter. v. domũ reuerti,
Filiã. a. mihi soluite dilectã. hæc. v. pcia liberatiõis ac χρ. λῦσαί τε φ. τ. δ' ἄπ. δέχεσθαι.
Venerãtes Iouis filiũ lõgè iaculãtẽ Apollinẽ. (cipite

COMMENTARIVS.

a πῆς τ' ἄρ σφωϊ θεῶν] Iræ Achillis causas à capite arcessit, quod planè ὁμηρόδως exequitur. Illas nos strictim complectimur. Iram præcedit iniuria, iniuriã contentio, contentionẽ pestis, pestem iniustitia ob Chrysem ab Agamemnone non redditam, cui adiuncta est impietas ob sacerdotis diuini contemptum. Et hæc erit αἰτία λύσεως. σωτηρίας verò ita summariè. Chryses filiam suam reposcit, ab Agamemnone indignè repellitur, hinc Apollo peste Græcos affligit, ea vt sedetur, cogitur Chryseidem restituere Agamemnõ, cum Achille ea de re contendit, indignatusq; ipsi Briseidem eripit, qui ob iniuriam acceptam iratus Regi otiosus in tentorijs delitescit.

b Λητοῦς καὶ διὸς υἱός] Triplicem causam aliam ab alia dependentem exponit, quæ figura est ab antiquis ἐμφατικὸν appellata.

c στεμματ' ἔχων] Hæc insignia Apollinis erant, quibus se Chryses eius sacerdos instruit, vt ipsius Apollinis reuerentia Agamemnon commoueretur ad restituendam Chryseida. Quod & in historia Dictys Cretensis indicauit lib. 2. vt Q. Septimius transtulit. Per idem tempus, inquit, Chryses, quem sacerdotem Sminthij Apollinis suprà documus, cognito filiam suam Astynomen cum Agamemnone degere, fretus religione tanti numinis, ad naues venit, præferens Dei vultus, & quædam ornamentorum templi eius, quò facilius recordatione præsentis numinis veneratio sui regibus incuteretur, &c. Ideò ipse Chryses mox dicet,

τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε Ἁζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.

d καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς] Hinc colligunt, videri apud Troiam Græcorum statum ex Democratia & regia potestate commixtum fuisse. Quod cùm sciret Chryses, omnes Græcos orauit, maximè verò Reges. Erat enim totius populi, sententiam suam ferre: Regis autem, secundùm Euripidem, vltimam vocem emittere, & populi sententiam aut probare, aut improbare, vt docet Poeta tum hîc tum alibi. Hic enim cùm toti populo placeret, vt Chrysæ filia restitueretur, ait id Agamemnoni non placuisse. Septimo autem Iliados eundem facit vocem populi sequentem.

e ὑμῖν μὲν θεοὶ] Vel Græcorum beneuolentiam aucupandi gratia popularium suorum excidiũ Chryses imprecatur: vel ex animo & non fictè, quasi ipsi in causa sint, vt ille sua filia sit spoliatus, siquidem si Helenam Paris non rapuisset, non fuisset abducta captiua Chryseis. His ego addo, quod apud Dictym Cretensem Chryses memorat infensos sibi Troianos, & in dies quippiam in se Alexandrum moliri eiusque consanguineos, ob exhibitam à se paulò ante immolationem, scilicet ex oraculo Pythij, quod eodem libro Historicus recitat his verbis: Eadem tempestate oraculum Pythij Græcis perfertur, concedendum ab omnibus, vt per Palamedem Apollini Sminthio sacrificium exhiberetur. Quæ res multis grata ob industriam & amorem viri, quem circa omnem exercitum exhibebat, nonnullis ducum dolori fuit. Cæterùm immolatio centum victimarum, sicut prædictum erat, pro cuncto exercitu exhibebatur, præeunte Chryse loci eius sacerdote.

f εὖ δ' οἶκα δ' ἱκέσθαι] Loquitur vt Vates, qui putà præuideat Græcos multa mala in reditu suo perpessuros, ideò tacitè illud deprecatur.

g τὰ δ' ἄποινα δέχεσθε] Idem habet historia: Dein oblatis, inquit, auri atque argenti donis plurimis, redemptionem filiæ deprecatur: deprecans vt magnificarent præsentiam Dei, qui secum oratum eos ob sacerdotem proprium veniisset. Et paulò pòst: Quæ vbi accepêre, reddendam filiam sacerdoti, neque ob id accipiendum præmium, vniuersis placet. Quippe cùm per se amicus, fidelisque nobis, tum præcipuè ob religionem Apollinis nihil non meriti, credebatur. Namque iam multis documentis ac fama incolarum, obsequi numini eius per omnia destinauerant. Quæ postquam Agamemnon accepit, obuiam cunctorum sententijs ire pergit. Itaque atroci vultu exitium sacerdoti comminatur, ni recederet: perditum senem atque extrema metuentem, imperfecto negotio ab exercitu dimittit. In qua narratione vnum est, à quo dissentit Homerus, quia dicit vniuersos Græcos noluisse hæc dona à Chryse accipere, quod historiæ aduersatur.

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπεψήφησαν Ἀχαιοί,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
[a]Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἴὰ δαινυμένῳ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε·
Μή σε γέρον κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω
Ἢ νῦν δηθύνοντ', ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα,
Μή νύ τοι οὐκ ἀρκέσῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω, πρίν μιν καὶ γῆρας ἐπείσῃ,
Ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργεϊ τηλόθι πάτρης
Ἱστὸν ἐποιχομένην, καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν.
Ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὡς κε νέηαι.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἠρᾶθ' ὁ γεραιὸς
Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠϋκόμῳ τέκε Λητώ·
Κλῦθί μοι ἀργυρότοξ' ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλάν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις,
Σμινθεῦ [c]εἰ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα
Ταύρων, ἠδ' αἰγῶν τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ,
[e]Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ [f]δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν.

Tunc alij quidem omnes comprobarunt Achiui,
Reuerẽdũq; sacerdotẽ, et splẽdida accipiẽda precia li-
At nõ Atridæ Agamẽnõi placuit animo, (beratiõis:
Sed iniuriosè dimisit, durumq; sermonem mãdauit.
Ne te, senex, cauas ego apud naues offendam,
Vel nunc tardantem, vel pòst denuò venientem:
Non vtiq; tibi proderit sceptrum & corona dei.
Hãc aũt ego nõ soluã antequam ipsam & senectus a-
Nostra in domo Argis procul à patria (deat,
Telam percurrentem, & meum lectum capessentem.
Sed abi, ne me irrites, saluus vt redeas.
Sic dixit: timuit aũt senex & obediuit mãdato:
Ibat aũt tacitus iuxta littus multi strepentis maris.
Multùm aũt postea seorsum vadẽs precabatur senex
Apollinem regem, quẽ pulchricoma peperit Latona:
Audi me argenteũ arcũ habẽs, q Chrysam tueris,
Cillamq; valde diuinam, Tenedon fortiter imperas,
Sminthеu si quando tibi gratũ templum coronaui,
Vel si quando tibi pingues coxas cremaui
Taurorum & caprarũ, hoc mihi perfice desiderium.
Pẽdãt pœnas Danai ob meas lachrymas tuis sagittis.

HOMERI ILIADOS COMMENTARIVS.

a ἀλλ' οὐκ ἀτρείδῃ] Sententiam vniuersorum non dicit Atridæ vtrique displicuisse, sed soli Agamemnoni. Rationem satis frigidam adduxit Eustathius: quia, inquit, senior erat Agamemnon, atqui vt est apud Herodotum, νομιζόμενά ἐστι παρὰ πάντων αὐτῷ πρέπειν τὸν πρεσβύτερον ἄρχειν. Nos verò dicimus, Agamemnoni soli decretum illud vniuersi populi de restituenda Chryseide non placuisse, quia ipsa in eius erat potestate, iniustumque arbitrabatur prædam belli tam amabilem deserere. Fecit hoc amor in Chryseidem, vnde videntur mihi Græci eo fato conflictari, vt mulierum causa pereant. Narrat autem historia, conuentu dissoluto, singulos reges Agamemnonem adijsse, qui eum multis probris sunt insectati, quippè quòd ob amorem captiuæ mulieris, seque, & quod indignissimum videretur, tanti numinis Deum contemptui habuisset, ac mox vniuersos execratos eum deseruisse.

b πρίν μιν κῆρας] Cùm de futuro loquimur, solemus interdum tempus præfigere, cuius aduētu spes est rem aliquam confectam iri. Aliquando tamen tempus eiusmodi statuimus, vt tamen spes euentus rei nulla idcirco fiat, qualis est hoc loco. Idem enim valet illud Agamemnonis, πρίν μιν κῆρας ἑπέσιν, ac si ἀδύνατον dixisset. Illud autem ἑπέσιν dictum est pro futuro ἐπιλαβέσθαι, per temporis enallagen.

c ἑκατηβόλῳ χαρίζεται] Hæc officiorum Chrysæ in Apollinem commemoratio, & remuneratio Apollinis, mutam quandam complectitur gratitudinis admonitionem. Sic solet etiam in fabulosis narrationibus Homerus esse παιδαγωγός. Ideò olim Philosophia quædam prima videbatur Poësis, quæ actiones rectas aut prauas cum voluptate edocet. Qua de re aliàs dictum est.

d μηρί' ἔκηα] Hoc dicit, quia coxæ solùm in sacrificijs penitùs adolebantur, id est, ὁλοκαυτοῦντο. Cæteris verò animalium votiuorum membris licebat sacrificantibus vesci. πίονα autem appellat, quia solebant victimæ præstantiores ad Deorum sacrificia reseruari: vnde apud Latinos Egregiæ dicebantur, quasi è grege selectæ.

e πίσεα δαναοί] Bene Flaccus, Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Quid enim? Græci omnes ἐπαφήμισαν, solus Agamemnon aduersatus est precibus Chrysæ. At Græci intereunt, non Agamemnon. Quæ exempla noua non sunt: nam simile memoratur de apro Calydonio propter solum Oeneum Aetolùm agros deuastante: item de Thebanorum cladibus ob vnius Oedipodis facinus: de Græcorum malis ob vnum Locrum Aiacem. Hoc autem loco ideo illud accidisse dicunt, quia moriente Agamemnone futurum erat vt exercitus dissolueretur, & sic Chryseis abduceretur: remanente verò illo superstite, cæterisque morientibus, causa eius rei inuestigatur, sic suam filiam Chryses recuperat. Quòd si Agamemnon moreretur, sine mœroribus fuisset, Viuens autem cruciatur, cùm videt, vt rex, suorum interitum. Vel, quod mihi quidem magis placet, quia omnibus placuisse videtur factum Agamemnonis, quòd illud non compescuerint (etsi historia dicat, post factum cæteros Reges in eum grauiter inuectos) ideò iustè puniuntur. Etenim Hesiodus dicit, πολλάκις ἠδ' ξύμπασα πόλις κακὸν ἀνδρὸς ἀπήνρα. Qua de re vir quidam doctissimus in primo libro de Potestate principis luculenter disputauit. Fuit nihilominus insigne illud in Chrysa vindictæ studium, vt aduersus vniuersos Græcos preces conciperet, à quibus non erat læsus: sed si idem popularibus suis Troianis anteà non pepercit, quanto facilius extero isti exercitui infensus factus est?

f δάκρυα] Intelligimus κατὰ τὸ συμπτώματον fleuisse Chrysem. Est autem mos ille Poëtæ vsitatissimus, vt obseruanda relinquat multa auditoribus, quæ in serie narrationis non exponuntur, postea tamen leuiter intertexuntur, quæ integros actus præcessisse indicant.

Ὣς ἔφατ' ἠρήσατο, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ κατ' ἠλύμπιο καρήνων χώσατο κῆρι,
Τόξ' ὤμοισιν ἔχων, ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην.
Ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων χωομένοιο
Αὐτοῦ κινηθέντος· ὁ δ' ἤιε νυκτὶ ἐοικώς.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ' ἰὸν ἕηκε·
Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο.
b Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, κὼ κύνας ἀργούς.
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς * ἀφιεὶς,
Βάλλ'· αἰεὶ δ' c πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.

*x. ἰφιεὶς,

Sic dixit orans, hũc aũt exaudiuit Phœbus Apollo.
Descendit autem ex cæli verticibus iratus cor,
Arcus in humeris habẽs, circumtectãq; pharetram:
Clanxerunt autem sagittæ in humeris irati,
Quum moueretur: ipse autem ibat nocti similis:
Sedit posteà seorsum à nauib sagittam aũt immisit:
Terribilis autem clangor factus est argentei arcus.
Multos quidem primum inuasit, & canes veloces.
Sed posteà in ipsos sagittam mortiferam immittens,
Feriebat: sẽp. a. pyræ mortuorũ incẽdebãt frequẽtes.

COMMENTARIVS.

a τοῦ δ' ἔκλυε] Perpetuum est in nostro Poëta, vt iustæ preces otiosæ non sint, aut vanæ, sed exaudiantur. Hunc euentum porrò à Deo preces eiusmodi solent consequi. Verum enim est illud Orphei hymnographi, ἐ γὰρ ἄπρηκτοι ἱκέσιαι ζωὸς κέραι λιτάι.

b ἠέρος μὲν πεσόντος] Huius pestis meminit Ammianus Marcellinus libro 19. cùm pestilentiæ causas explicat Nimietatem frigoris, inquit, aut caloris, vel humoris, vel siccitatis, pestilentias gignere, philosophi & illustres medici tradiderunt. Vnde accolentes loca palustria vel humecta, tusses, ioculares casus & similia perferunt: contrà confines caloribus tepore febrium arescunt. Sed quantò ignis materies cæteris efficacior, tantò ad perimendum celerior siccitas. Hinc cùm decennali bello Græcia desudaret, nè peretò ignis materies cæteris efficacior, tantò ad perimendum celerior siccitas. Hinc cùm decennali bello Græcia desudaret, nè peregrinus pœnas dissociati regalis matrimonij lucraretur, huiusmodi grassata pernicie telis Apollinis perière complures, qui Sol æstimatur: atque, vt Thucydides exponit, clades illa, quæ in Peloponnesiaci belli principijs Athenienses acerbi genere morbi vexauit, ab vsque feruenti Athiopiæ plaga paulatim proserpens, Atticam occupauit. Alijs placet, auras (vt solent aquæ) vitiatas fœtore cadauerum, vel similibus, salubritatis violare maximam partem, vel certè aëris permutationem subitam, ægritudines parere leuiores. Affirmant etiam aliqui, terrarum halitu densiore crassatum aëra, emittendis corporis spiraminibus resistentem necare nonnullos: qua causa animalia, præter homines cætera, iugiter prona, Homero authore, & experimentis deinceps multis, quum talis incesserit labes, antè nouimus interire. Hæc Marcellinus, quæ huc transcribi volui, quia locum Homeri maximè illustrant. Sed hanc quæstionem plenius enodemus, cur muli & canes primi pestilentia ista conflictantur? Interpretes Græci dicunt id fieri, quòd illa animalia præstantissimo sint odoratus sensu prædita, ideò faciliùs hanc aëris intemperiem hauriant. Hippocratem verò audiamus, cuius verba de peste huic loco maximam lucem afferent. Sic ergo ille libro περὶ φυσῶν· ἐστι γὰρ διαφορὰ ἐν τῇδε πυρετοῦ, ὡς ταύτῃ διαλλάσσει. ὁ μὲν κοινὸς ἅπασι, κοινὸν ἀναγκαίως καὶ λοιμῶδες, οὐ διὰ πονηρὴν δίαιταν ἰδίην τοῖσι πονηρῶς διαιτεομένοισι γινόμενον. ἀμφοτέρων γὰρ τούτων αἴτιον ὁ ἀήρ. ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς, διὰ τοῦτο δοκέει εἶναι, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο πάντες ἕλκουσιν. ὁμοίως γὰρ ὁμοίως τὸ πνεῦμα τοῦτο πρὸς σώματι μιχθὲν τοῦτο, ὁμοίοις τοῖσι πυρετοῖσι γίνονται. ἀλλ' ἴσως φυσητὸς, διὰ τὸ οὐκ ἐπὶ πᾶσι ζώοισι, ἀλλ' ἔθνεα ἓν οἷα τε ἐμπίπτειν αἱ διαφοραὶ νέσοισι, διὰ τοῦτο φαίνεται, διαφέρει σῶμα σώματος, καὶ φύσις φύσεος, καὶ τροφὴ τροφῆς. ἐ γὰρ πᾶσι ζώοισιν ἔθνεσι τῶν ζώων κατὰ τὠυτὸ οὔτ' ἀναίμοισι, οὔτ' ἐναίμοισί ἐστιν, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ξύμφορα· οὕτω καὶ ὁ ἀὴρ τοῖσι τοιούτοισι τοιοῦτος μιάσμασι, ἃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πολέμια ἐστὶν ἀνθρώποισι τότε νοσήσουσιν. ὅταν ἕτέρῳ ἔθνει ἑτέρου ζώου ὁ ἀὴρ ἀναίμου ᾖ, τὸ νόσημα κεῖνα νοσήσουσιν. Ex quibus duo colligimus: primùm, causam pestis ex aëris intemperie: secundò, cur à peste alia animalia præ alijs corripiuntur, cuius rei causam differentiæ vel corporis, vel naturæ, vel nutrimenti assignat Hippocrates. Illa differentia nutrimenti hoc loco in nullos quadrat: nam cùm illi in terra pascerentur, hunc corruptum spiritum facilè cum nutrimento exhauserunt, si quidem causa huius pestilentiæ ex prauis exhalationibus oritur, vt refert quoque Marcellinus: quod idem causa fuit, vt cùm demisso sint capite quadrupedia, corruptum hunc vaporem naribus citiùs concipiant, ea præsertim, quæ olfactum potentiorem habent, vt anteà diximus. Igitur ista aëris intemperies ex prauis terræ vaporibus promanauit, quod ex Rufo quoque docet Aetius Tetr. 2. Serm. 1. capite nonagesimo quinto. Si verò, inquit, solerti ingenio quis præditus sit, futuram pestem prænoscet, attendens anni temporibus, quæ & mala sunt, & in bruta animantia impetum faciant. Si enim ambiens nos aër pestis causa fuerit, volucrum generis prior interitus erit: si verò ex prauis de terra exhalationibus

tionibus hoc contigerit, quadrupedium animantium prior corruptio fiet, &c. Quod postremum cùm hoc loco accidat, facilè est iudicatu, vtrum rectè de istius pestilentiæ causa sentiamus, postremam Marcellini opinionem amplectentes. Ex huius porrò loci argumento Marcion Philinum refutabat, Symp. Plutar. lib. 4. problem. 1, dicentem, animalia bruta inoffensa esse valetudine. Atqui hoc, inquit Marcion, irritum facit Homerus, experientia certa docens, bruta prima peste corripi. De hac verò peste sic loquitur Dictys Cretensis lib. 2. Igitur Chryses, inquit, vbi iniuriam perpessus ab Agamemnone, discessit: neque multi fluxêre dies, incertum alio'ne casu, an vti omnibus videbatur, ira Apollinis, morbus grauissimus exercitum inuasit. Principio grassandi facto à pecoribus, deinde malo paulatim magis magisque ingraescente, per homines dispergitur, &c. Cæterùm quamuis duas tantùm animalium species, quæ peste illa correpta sint, designet Poëta: tamen verisimile est, alia quoque postea eadem lue conflictata fuisse, vt Eustathius quoque annotauit. Ne prætercamus, quod etiam Didymus ex Apollodoro infrà lib. φ. recitat, Apollinem ideò dici pastorem, vt cùm ab illo pestis oriretur, illa autem primùm pecora inuadat, vt ex hoc loco probat, pudore ab ea immittenda compesceretur, vt qui hoc pacto animalia læderet, quorum ipse tutelam gerere assueuerit.

c πυρὴ νεκύων καίοντο θαμειαί] Nihil est ferè à veteribus dictum, quod neotericorum diligentia non obseruauerit. Cùm itaque ex Interpretibus Græcis morem hunc cadauera comburendi in hunc locum transcriberem, offendi eadem à Cælio Rhodigino viro diligentissimo lect. antiq. lib. 17. cap. 21. annotata, subticuit tamen ille authorem, vt solet, vnde illa excerpsit. Illius verba, si non piget, audiamus. Veterem, inquit, fuisse Græcis morem cadauera comburendi, quod à Septentrionalibus diu idem seruatum animaduertimus. Exustionis verò ratio affertur non vna: alijs opinantibus, quod in nobis diuinum est, igneo veluti vehiculo ad superna subuectum, cœlestibus inseri, subsidente quod terrenum est. Alij in eo purificationem quandam intelligere maluerũt, quoniam sit ignis ἁγιστὸν quiddam, id est, expurgandi vim habens: nam & purgationes, quas καθαρμοὺς vocant, non citra ignem fiebant, quod significat Euripides, vbi Clytæmnestræ corpus igni depuratum scribit. Sed sententiam priorem in Scyllæ rogo approbare videtur Lycophron, & præterea Indorum Gymnosophistæ. Comburendi morem ab Hercule conditum, malè concipiunt quidam, exusto Argio Lycimnij filio, relatis modò ad patrem ossibus, quem incolumem se restituturum fuerat pollicitus. Hæc Rhodiginus, quæ omnia ex Eustathij παρεκβολαῖς desumpta sunt.

Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ὤχετο κῆλα θεοῖο·
Τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορήνδε καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.
Τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
[b] Κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὁρᾶτο.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσι δ' [c] ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Ἀτρεΐδη, νῦν ἄμμε [d] παλιμπλαγχθέντας ὀΐω
Αὖψ ἀπονοστήσειν, εἴκεν θανάτόν γε φυγόντε·
Εἰ δὴ ὁμῶς πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
Ἢ καὶ ὀνειροπόλον, ([e] καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν)
Ὅς κ' εἴποι ὅτι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων·
Εἴτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης,
Αἴκέ πως ἀρνῶν κνίσης αὐτῶν τε τελείων
Βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.

Nouem dies quidem per exercitũ ibant sagittæ dei:
Decimo aũt ad cõcionem vocauit populũ Achilles:
Huic.n. in pcordijs posuit dea albas vlnas habẽs Iuno:
Curã.n. gerebat Danaorũ, qa vtiq; moriẽtes videbat.
Hi aũt postq̃ cõgregati sunt, in vnumq; cõuenerunt,
Hos exurgens affatus est pedes velox Achilles:
Atride, nunc nos iterum errantes puto
Retrocessuros, si modò mortem quidem fugiamus.
Siquidem simul bellumq; domat & pestis Achiuos.
Sed agè iã aliquẽ vatẽ interrogemus, vel sacerdotẽ,
Vel & somniorũ interptẽ (etenim somniũ à Ioue est)
Qui dicat, cur tantum iratus est Phœbus Apollo:
Siue hic nos ob vota nõ reddita incusat, siue ob hecatombẽ:
Aut si fortè ouiũ nidorẽ, caprarũq; integrarũ (tõbẽ:
Velit assequutus à nobis pestem depellere.

COMMENTARIVS.

a καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.] De hac re sic tradidit Dictys lib. 2. Cæterùm inquit, postquàm nullus morbi modus, & indies plures intereunt, cuncti duces conuerso iam in se quisque timore, in vnũ coëunt. Ac dein flagitare Calchanta, quem futurorum præscium memorauimus, vti causam tãti mali edisserat. Ille enim perspicere se originẽ huiusce morbi, sed haud liberum esse quicquã eloqui: ex quo accideret, vt potentissimi Regis contraheret offensam. Post quæ Achilles reges singulos adijt, vt interposita iusiurandi religione confirmarent, nequaquam se ob eam causam offendi. Hoc modo Calchas, vbi cunctorum animos in se conciliauit, Apollinis iram pronunciat. Eum namque ob iniuriam sacerdotis infestum Græcis pœnas ab exercitu expetere. Dein perquirente Achille mali remedium, restitutionem virginis pronunciat, &c. Quæ cum Homero comparata, non parum oblectamenti, vt spero, lectoribus allatura sunt. Porrò vtvt se rei veritas habeat, constat ex vtroque authore, Poëta & Historico, studium & amor Achillis in exercitum, vt planiùs dicetur in sequentibus, cùm de Briseide Agamemnoni concessa agemus. Quòd autem decimo die concionem conuocauerit Achilles, animaduertit etiam Plutarchus de aud. Poët. Atque vt erat, inquit, rei medicæ peritus (Achilles) post nonum diem, quo iudicari talia natura fert, sentiens morbum non esse vulgarem, aut ab vsitata aliqua causa profectum, surgensque ad dicendum, non populo se accommodat, sed consiliarium regi se præbet.

b κήδετο γὰρ Δαναῶν,] Hoc ad Iunonem referendum est, quæ cum Minerua inter deas Græcorum partes sustinebat, vt totus Iliadis contextus perdocebit.

c ἀνιστάμενος] Mos eiusmodi erat veteribus, etiamsi reges essent, vt eos circumstaret populus, & æqualiter ab omnibus exaudirentur. Si quis sedens concionaretur, rem nouam faciebat, & illi excusatione opus erat, qualis erit Agamemnoni aliquando propter vulnus.

d παλιμπλαγχθέντας] Quidam hunc secundum errorem interpretabantur, habita ratione prioris, quo Græci primùm ad Troiam nauigantes de via aberrarunt, & immeritam tellurem deprædati sunt: quod accidit in Mysia, vt etiam Strabo meminit. Quidam verò illud planè absurdum existimantes, τὸ παλιμπλαγχθέντας metaphoricè dictum volunt à telo, quod duro cuidam corpori impingens repellitur, quod solet Homerus dicere πάλιν πλάζεσθαι: ita erit pro re infecta reuerti, vt copiosiùs dicemus in Lexico Homerico.

e καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν] Occurrit ei, quod poterat dici de somniorum vanitate, Cur somniorum interpretem percontabimur, qui in mendacijs habitet, & vt ait Herodotus, πεφλαυκημένα ἐς ἀνθρώπους σύμπτωσιν ἐκπέμπεσθαι; Tanquam Achilles respondeat, Omnia somnia non sunt falsa: sunt etiam quædam, quæ à Deo veritatis authore proficiscuntur, quibus nos plerunque de rebus nostris commonefacit. Sunt autem quidam ὀνειροι. ideò διόπεμπτοι vocati propriè dicti ὄνειροι, quasi τὸ ὂν ἐόντες καὶ τὸ ἀληθὲς λέγοντες. Appellantur etiam ὀμφαὶ, ἀπὸ τοῦ τὸ ὂν φαίνειν. Somniorum itaque consideratio non est penitùs abijcienda, quam nec ipsi medici contemnunt, vnde extat liber Hippocratis περὶ ἐνυπνίων. Cautè tamen de ea sentiendum est, ne falsa veris commisceamus. Quod cùm à quibusdam fieri videret Aristoteles, factum est vt dixerit, nulla esse diuina somnia, quanquam penitius librum illius intuenti apparebunt contrariæ opinionis in eodem vestigia. Sanè somnia rectè in diuina & humana saniores distinguunt. Diuina illa sunt, quæ causas non habent naturales, vel quo ad animam, vel quo ad corpus hominis. Quorum vt efficiens Deus est, ita iudex est homo diuinus, somniorum coniector. Humana verò, quæ causas habent naturales, ab hominis, cui accidunt, vel animo, vel corpore pendentes, & sic apud Hippocratem vir ille summus, de quo etiam aliàs dicetur, Theod. Zuingerus. Cæterùm de voce ὄνειρος aliquam video inter quosdam scriptores diuersitatem, imò de tota somniorum materia, quorum omnium alibi fiet olim copiosa mentio.

Ἦτοι ὃγ' ὣς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Κάλχας Θεστορίδης οἰωνοπόλων [a] ὄχ' ἄριστος,
Ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα,
[b] Καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω,
Ἣν Ἀπὸ μαντοσύνην, τὴν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν.
Ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με Διὶ φίλε μυθήσασθαι
Μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο * ἄνακτος. ※. ἀνάκτος;
Τοὶ γὰρ ἐγὼν ἐρέω· [c] σὺ δὲ σύμφρασσαι καί μοι ὄμοσσον,
Ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν.
Ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων κρατέει, καὶ οἱ πείθονται Ἀχαιοί.
[d] Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ,
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν σήθεσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράζευ εἴ με σαώσεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ- (λεύς,
[e] Θαρσήσας μάλα, εἰπὲ θεοπρόπιον ὅ, τι οἶσθα. (λεύς,
Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα διὶ φίλον, ὅν τε σὺ Κάλχαν
Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
Οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
Σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει
Συμπάντων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,
Ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος ἐπιστρατῷ εὔχεται εἶναι.

Certè hic ita loquutùs sedit: his autem surrexit
Calchas Thestorides augurum longè optimus,
Qui sciebat & præsentia, & futura & præterita,
Et nauibus dux fuit Achiuorum ad Ilium (Apollo:
Suam propter vaticinationē, quā ei præbuit Phœb.
Qui ipsis benè sapiens concionatus est, & dixit:
O Achilles, iubes' ne me Ioui dilecte, eloqui
Iram Apollinis longè iaculantis regis?
Igitur ego dico: tu autem paciscere, & mihi iura,
Certè qdē mihi prōptū verbis, & manib. te auxilia-
Certè n. puto virū iratū iri, q magnū omniū (turū:
Argiuorum imperium habet, & ei obediunt Achiui.
Potentior enim rex quando irascitur viro inferiori.
Quamuis enim iram & eodem die decoxerit,
Tamen & postea retinet iram, donec perfecerit
In pectoribus suis. tu autem dic si me seruabis.
Hūc. a. respōdens alloqutus est pedes velox Achil-
Confisus valdè dic vaticinium quodcūq; scis. (les,
Non enim per Apollinē Ioui dilectū (cui tu Calchas
Vota faciens Danais vaticinia ostendis)
Quispiam, me viuente & in terra vidente,
Tibi cauas apud naues graues manus inferet
Cunctorum Danaorum, neq; si Agamemnona dicas,
Qui nūc longè potētissimus in exercitu iactatur esse.

COMMENTARIVS.

a ὄχ' ἄριστος] De more habet Homerus, cùm personam seu nobilem, seu aliàs sibi vtilem, loquentem inducit, in eius laudem aliqua præmittere, vt hîc de Calchante, quem à suis adiunctis ad rem præsentem accommodatis commendat. Neq; parum ad id facit genus: nam à Thestore ortus dicitur, qui in Odyssea præstantissimus vates memoratur.

b καὶ νήεσσ' ἡγήσατο] Quomodo naues Græcorum ad Troiam Calchas deduxerit, ostendit Dares Phrygius lib. de Excidio Troiæ. Illic dicitur, cùm copiæ Græcorum Athenas venissent, placuisse illis, vt Delphos ad Apollinem de tota re consulendum quispiam mitteretur. Huic rei Achilles præficitur, & cum Patroclo proficiscitur. Et paulò pòst: Quum Achilles Delphos venisset, ad oraculum pergit, & ex adyto respondetur, Græcos victuros, decimoq; anno Troiam capturos. Achilles res diuinas, sicut imperatum est, fecit. Et eo tempore venerat Calchas à Thestore natus, & diuina dona pro Phrygibus à suo populo missus, Apollini portabat, simulq; consulit de regno rebusque suis. Huic ex adyto respondetur, vt cùm Argiuorum classe militum contra Troianos proficiscatur, eosq; sua intelligentia iuuet, ne vel inde prius discedant, quàm Troia capta sit. Postquam in fanum ventū est, inter se Achilles & Calchas responsa contulêre: gaudentesque hospitio, amicitiam confirmant, Athenas vnà proficiscentes perueniunt: & Achilles in eadem concilio refert. Argiui gaudent, Calchantem secum recipiunt, classem soluunt, &c.

c σὺ δὲ σύμφρασσαι] Idem memorat historia, cuius verba suprà descripsimus in vocibus καλέσασθαι λαὸν Ἀχιλλεύς.

d κρείσσων γὰρ βασιλεύς] Huc pertinet quod est inf. 2. Iliad. θυμὸς γὰρ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων. Fulmē est, inquit Publius, vbi cum Potestate habitat iracundia. Neq; ineptum est hoc loco illud Euripidis in Medea apud Stob. μεγαλόστομον γὰρ καὶ δυσκάθαρτον ψυχὴ δυνάσταις ἐνοικεῖ. Hanc autem Regis iram auget Calchas ob illius diuturnitatem. Solent enim, inquit, Reges offensi licet vna die videantur furorem illum iræ cōcoxisse, tamen in pectore vindictæ studium fouere, donec tandem illud exequantur, quod quidem superbis, fastuosis, malis denique regibus peculiare est: scimus tamen ἀμνησίαν iniuriarum, quæ solet clementiam & humanitatem comitari, regibus non solùm ornamento esse, sed & ad ipsius regni stabilitatem necessariam, cuius exempla infiniti reges satis luculenta reliquerunt. Neque est existimandum, hæc ab Homero sub Calchantis persona adeò γνωμικῶς dici, vt generaliter in omnes reges vsurpari possint: indicat tamen hoc ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accidere, considerata tum corrupta & vitiosa hominis natura iniuriarum impatientissima, tum etiam potentiorum fastu, vt qui se ab humilioris fortunæ viris aliqua ratione lædi æquanimiter non ferāt. Est enim plerunq; in excelsæ dignitatis fastigio collocatis familiare, vt tenuiores veluti despiciant, tantùm abest vt earum aut contumelias, aut quaslibet iniurias boni consulant, quin protinus efferuescit eorum bilis, quam demum cum sui vltione euomunt. Et hoc vitium tacitè in Agamemnone fuisse videtur indicare: nam si mansuetum eum agnouisset, non erat sibi Achillis præsidio adiuersus illius excandescentiam consulturus. Quod non ideò facit, quia se illi iniuriam facturum putet, sed quia vt est in vulgari proverbio, illis etiam temporibus Veritas odium pariebat. Vnde est, vt cùm causam huius calamitatis in Agamemnonem esset relaturus, & cum illius damno, nimirum Chryseidis restitutione, illam sedari oporteret, illius furorem & indignationem reformidauerit, quam nihilominus, sed verbis tantùm expertus est. Adeò est periculosum proceres & magnates viros irritare, etiam vbi iustissima causa te fretum sentias. Hinc perniciosa illa pestis, Dissimulatio, quæ in regum & principum aulis grassari solet: vbi nimiùm vsurpatur illud Pindari Nemeorum Od. 5, οὔτοι ἅπασαι κερδέων Φαίνοισαι πρόσωπον ἀλάθεια τέκμωρ. τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτερον ἀνθρώπων νόημα. id est, Non omnis lucro est ostentans palàm faciem suam veritas constans. Verùm silere est, sapientissimum hominibus nouisse. Vel etiam illud Sophoclis in Creusa, καλὸν μὲν οὐδὲν ὧδε ἐστὶ τὠληθῆ λέγειν. ὅτῳ δ' ὄλεθρον δεινὸν ἡ ἀλήθεια φέρει σιγᾶν ἐστὶ κρεῖσσον εἰπεῖν ἐστὶ κἀπὶ τὸ μὴ καλόν. id est: Haud quidem honestum est mendacia loqui: cui tamen diram perniciem veritas affert, huic venia danda licet inhonesta loquenti. Nolunt ergo veritatis quasi scabra asperitate Regum aures offendi, ad eorum vitia pessimè conniuent, ora sibi malignè occludunt, ne quid molestum illis effutiant: sicq; magis ac magis effrænatæ illorum licentiæ fenestram aperiunt, ne si sese illi opposuerint, in eorum furorem incurrant. Quod ipsum Calchantis etiam temporibus, vt videmus, fuit vsitatum, & nisi virtute Achillis confirmatus fuisset, paratus erat vniuerso exercitui calamitosus interitus, quia alioqui causam istius mali non retexisset, si quidē intelligebat hoc Agamemnoni auditu valde futurū iniucundum, atq; adeò hanc παῤῥησίαν suam eum tandem vlturum, quæ solet esse potentiorum hominum consuetudo. Atqui hoc facto dupliciter peccasset Agamemnon: primùm quòd rem iniuriæ loco erat deputaturus, quam Calchas non solùm verè, sed etiam in ipsius atq; adeò vniuersi exercitus commodum exposuisset, vnde sibi soli quàm reliquis omnibus maluisset cōsultum, exiguam hanc mulierculæ iacturam tot hominum saluti anteponens. Deinde quòd etiamsi hæc Calchantis libertas iniusta fuisset, tamen inferioris conditionis hominem vlcisci voluisset. Quod planè est à regia maiestate alienum, exemplo Indicorum canum, de quibus in Odyssea loquimur, qui minores feras contemnebāt, & cum fortioribus tantùm congrediebantur. Quin nihil est, vt dicebamus, quod magis decorum sit Regenti (vt Senecæ verbis vtar) quàm clementia, neq; ideò hominibus potestas concessa est, vt noxia vlli sit etiam si prouocetur. Quod apum Regis exemplo eleganter docet Seneca lib. 1. de Clementia, cui deest aculeus, cùm cæteræ tamen

tamen apes iracundissimæ sint, ac pro corporis captu pugnacissimæ, & aculeos in vulnere relinquant. Noluit, inquit, illum natura, nec, sæuum esse, nec vltionem magno constaturam petere, telumq; detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens, &c. Quam virtutem non dubito, quin Homerus agnouerit, sed vulgares regum & procerum mores, qui ad vltionem procliuiores sunt, planè expressit.

ε θαρσήσας μάλα,] Ita publici commodi studiosus est Achilles, vt illius procurandi gratia audenti animo esse iubeat Calchantem, quem timor Agamemnoniæ potestatis prohibebat liberè sententiam suam de causa Græcorum calamitatis exponere, cui auxilium aduersus omnes pollicetur, atq; adeò aduersus ipsum Agamemnonem, cui alioqui regiæ authoritatis nomine honos & reuerentia ab Achille debebatur. Non ita se gerunt hodie, qui Calchantas innumeros potiùs repellunt, quàm vt eorum libera oratione delicatulas regum aures offendi patiantur: neq; desunt tamen Achilles multi, qui se illorum furori generosè opponant.

Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ἠύδα μάντις ἀμύμων,
Οὔτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς ἐπεμέμφετο, οὔθ' ἑκατόμβης·
Ἀλλ' εἵνεκ' ἀρητῆρος ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων,
Οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα, καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα·
Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει·
Οὐδ' ὅγε πρὶν λοιμοῖο βαρείας χεῖρας ἀφέξει,
Πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἐλικώπιδα κούρην
Ἀπριάτην, ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἐς Χρύσην· τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν.
Ἦ τοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. [b] τοῖσι δ' ἀνέστη
Ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἀχνύμενος· μένε δέ οἱ ἔνδοθεν ἦτορ ἀκηδέι φρεσίν* ἀμφὶ μέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ [d] πυρὶ λαμπετόωντι ἐίκτην.
Κάλχαντα πρῶτον* κάκ' ὀσσόμενος προσέειπε·
[e] Μάντι κακῶν· ἐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας·
Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι·
Ἐσθλὸν δ' οὔτέ τι πω εἶπας ἔπος, οὔτ' ἐτέλεσσας·
Καὶ νῦν αὖ Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις
Ὡς δὴ σεῦ εἵνεκα φῖν ἑκηβόλος ἄλγεα τεύχει
[f] Οὕνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηΐδος ἀγλαὰ ἄποινα
Οὐκ ἔθελον δέξασθαι· ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
Οἶκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα,
Κουριδίης ἀλόχου· ἐπεὶ * οὔ θέν ἐστι χερείων
[g] Οὔτε δέμας, οὔτε φυὴν οὔτ' ἄρ φρένας, οὔτέ τι ἔργα.
Ἀλλὰ καὶ * ὣς ἐθέλω δόμεναι πάλιν, εἰ τόγ' ἄμεινον.
[h] Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἑτοιμάσατ', ἰφθιμα μὴ οἶος
Ἀργείων ἀγέραστος ἔω· ἐπεὶ ἠδὲ ἔοικε.
*Λάστε πῇ γὰρ τόγε πάντες, ὃ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλη.

Et tũc iã animũ sũpsit et dixit vates irrepẽhẽsibilis,
Neq; hic ob vota nõ reddita ĩcusat, neq; ob hecatõbẽ,
Sed gratia sacerdotis quẽ cõtumelia affecit Agamẽnõ,
Neq; liberauit filiã & nõ accepit precia liberationis.
Idcirco dolores dedit longè iaculans, & adhuc dabit:
Neq; hîc prius à peste graues manus continebit,
Quàm patri dilecto reddatur nigris oculis puella
Inẽpta, sine redẽptiõis p̃cio, & ducat̃ sacra hecatõba
In Chrysam: tũc ipsum fortè placãtes p̃suadebimus.
Certè hic ita loquutus consedit: his autẽ surrexit
Heros Atrides latè dominans Agamemnon (gine,
Cõtristatus: irâ aũt valdè, p̃cordia circumfusa cali- χρ. ἀμφὶ μέλαιναι
Plena erãt, oculi autem ipsi igni lucenti similes erãt,
Calchanta primùm malè intuens alloquutus est:
Vates malorum, nunquam mihi gratum dixisti: χρ. κακηγορέμων
Semper mala animo tuo iucundum est vaticinari,
Bonũ aũt nondũ aliq̃d dixisti verbũ, neq; perfecisti.
Et nunc inter Danaos vaticinans concionaris,
Quod idcirco ipsis longè iaculans dolores facit,
Quoniã ego puellæ Chryseidis præclara liberationis
Nõ volui accipere: quoniã valdè cupio ipsã (precia
Domi habere. etenim Clytæmnestræ proposui
Vxori q̃ virginẽ puellã duxi, quã nõ ipsa inferior sit, χρ. οὔτε δέμας
Neq; corpore, neq; indole, neq; mẽtib. neq; itẽ operib⁹,
Sed nihilominus volo reddere, si hoc est melius: χρ. ὣς
Volo ego populum saluum esse, potiùs quàm perire.
Sed mihi præmium statim præparate, vt non solus
Arginorum sim sine munere: nam neq; decet,
Videtis enim hoc omnes, q̃d mihi præmiũ abit alió. χρ. λάστε πῇ

COMMENTARIVS.

a οὔτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς] Apertè iam suam explicat sententiam Calchas, Achillis fretus ope, quam sibi ad securitatem anteà erat stipulatus, docetq; Agamemnonis iniustitiam & impietatem à Deo in populo vindicari, cuius iram placandi in Chryseidis restitutione positam rationem commonstrat.

b τοῖσι δ' ἀνέστη] Audito Calchãte, quid Agamemnon fecerit, his verbis prodidit historia: Tum, inquit, Agamemnon cõtestans, quod mox accidit, concilio tacitus egressus, cunctos, quos secum habuit, in armis esse iubet. Id vbi Achilles animaduerrit, commotus rei indignatione, simul pernicie defessi exercitus anxius defunctorum corpora miserandum in modum confecta, vndiq; in cõuentu ante ora omniũ proijci fecit. Quo spectaculo adeò cõmoti reges, gẽtesq; omnes vti aduersus Agamemnonẽ à cũctis pergeretur, duce atq; authore Achille: & si perstaret suadere, exilio vindicandum. Quæ vbi Regi nunciata sunt, pertinaci animo ab amore captiuæ nullo modo seiungi apparatus experiri, nihil de sententia remittendum destinauerat, &c. Ista verò Homerus exactiùs videtur persequi, cùm in Agamemnonis & Achillis priuatis contentionibus immoratur, præcedente primùm increpatione, qua Rex Vatẽ excepit, quæ omnia historicus leuiter perstrinxit. In hoc vtriq; cõueniunt, quòd omnia Achille duce cõfecta fuisse scribãt.

c φρεσὶν ἀμφιμέλαιναι] Relictis aliorum commentis præcordia nigra vndiq; in homine irato, intelligo, atra bile perfusa, ex cuius feruore generatur ira. Sunt porrò in præcordijs maximè irascendi exordia, vt docet Plotin. Ennead. 4. lib. 4. c. 28.

d πυρὶ λαμπετόωντι] Vt scias, inquit Seneca dicto lib. de Ira, insanos esse quos ira possedit, ipsum illorum habitum intuere. Nam vt furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem sunt signa. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exæstuante ab imis præcordijs sanguine, labia quatiuntur, dentes comprimuntur, &c. Illa porrò oculorum flagrantia ostendit, nihil aliud esse iram quàm meram vim igneam. Quod etiam testatur Aristot. Probl. sectione 8. quæst. 17. vbi quærit, Cur non rigent qui irascuntur? An quòd, inquit, ira & excandescentia timiditati sunt contraria. Est autem ira ex igne proficiscens. Cùm enim intus copiam ignis retinemus, concalescimus: quod maximè in puerili ætate perspicere licet. Pueri namq; primùm spiritus copiam retrahunt, deinde rubescunt: calor enim cùm intùs affatim substat atq; humificat, facit vt erubescant. Nam si quis largè aquam frigidam his infuderit, iram sedabit: sic enim calor extinguitur, &c. Hæc ille.

e μάντι κακῶν] Quid per μάντιν κακῶν significet, explicat sequens versus αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι. Sic autem Calchantem Agamemnon appellat, non tam propter præsens vaticinium, quàm propter præcedẽtia, quale fuit illud de immolanda Iphigenia: de decennio quod duratura erat Troiæ obsidio: quæ vt mala essent, tamen vera erant, neq; ideò malus vates Calchas.

f οὕνεκ' ἐγὼ κούρης] Cùm tria reprehendisset Calchas in Agamemnone, quòd sacerdotẽ non honorasset, quòd filiam nõ dimisisset, quòd dona non recepisset, astutia Oratorum, qui grauiora argumenta intacta prætermittunt, ad duo posteriora solùm respondet: Non dimisi, inquit, Chryseidem, quia eam malo domi apud me habere, aut si ea est dimittenda, præparate mihi aliud donum. An enim me munere destitutum solum inter Græcos iustum est?

g ἐὲ δέμας, ἠδὲ φυλὴν,] Vniuersam mulieris virtutem ingeniosè vnius versus ambitu est complexus. Per δέμας formam corporis intelligimus, id est τὴν ἔ σώματος εὐσωμίαν, ob quam Orestes Electram apud Euripidem laudat, ὦ πὲς φρενὰς μὲν ἄρσενας κεκτημένη τὸ σῶμα δ' ἐν γυναιξὶ θηλέαις πεφύκυον. Hoc intellexit Bion in Bucol. cùm dicit, μορφὰ θηλυτέρησι πέλει καλὸν, αἰὲν ὀλὰ ἀλκά. Per φυλὴν generosam indolem animi & liberalem, quæ est velut formæ anima, sine qua tota illa externa species languet & flaccescit, intersam fœminam significat, quam ex ape genitam fingunt eleganter Phocylides & Simonides apud Stobæum serm. 71.

pretamur. Per φρενὰς non partem illam corporis, sed prudentiam. Per ἔργα non otiosam, sed administrandæ rei familiaris studio-

h βέλομ' ἐγὼ λαὸν] Post Calchantis vaticinium historia memorat fuisse Græcis in animo, Achillem regem omnium confirmare, cuius in aduersis Græcorum casibus præcipua solicitudo videbatur. Quibus subnectit, Sed Agamemnon anxius, ne decus regium amitteret, in concilio verba facit, sibi maximè cordi esse exercitus incolumitatem: neque vlterius differre, quin Astynome parenti remitteretur, maximè si restitutione eius instantem perniciem subterfugerent. Nec quicquam deprecari amplius, modò in locum eius Hippodamiam, quæ cum Achille degeret, vicarium munus amissi honoris acciperet, &c. Homerus tamen dicit, Agamemnonem generaliter aliud donum pro restituenda Chryseide sibi postulare, quod tolerabilius est, quàm si statim primo impetu Achillem sua præda spoliare voluisset, vt ait Historicus, & tamen illud verisimile est, quòd Agamemnon Achilli maximè esset infestus, cuius suasu totum hoc negotium administrabatur. In illis autem verbis, βέλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ὀπόλεσθαι, exemplum est regij in populum studij & amoris, cuius incolumitati regem velificari maximè decet.

i ὄφρα μὴ οἱ] Iusta videtur Agamemnonis postulatio, vt illi vicarium aliud munus à Græcis concedatur, sed tamen illud ipsi denegari non erat iniustum, quòd ipsum hoc incommodi subire par erat, cuius impietas tantum detrimenti vniuersis attulisset. Itaque Homerus non fingit hoc à Græcis concessum, quia vi eum Briseida eripere ab Achille oportuit.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
a Ἀτρεΐδη κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
Πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοὶ;
b Οὐδέ τι που ἴδμεν ξυνήϊα κείμενα πολλά.
Ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δὲ δάσσατο,
c Λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τοῦτο θεῷ ὑπόειξον· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτίσομεν, αἴκέ ποθι Ζεὺς
Δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Μηδ' ὄτως, ἀγαθὸς περ ἐὼν θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ,
d Κλέπτε νόῳ· ἐπεὶ οὔ σε παρελεύσεται, οὐδέ με πείσεις.
Ἦ ἐθέλεις ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἔμ' αὖτως
Ἧσθαι ἀδυόμενον κέλεαι δέ με τοῦτό μ' ἀποδοῦναι;
f Ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοὶ,
Ἀρσαντες κατὰ θυμὸν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται.
Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.
g Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος·
h Ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὃν κεν ἵκωμαι.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεσθα καὶ αὖτις·
Νῆα δὲ μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰς δ' ἐρέτας ἁθρήσωμεν ἐπιτηδέας ἀγείρομεν, εἰς δ' ἑκατόμβην
Θείομεν, αὐτὴν δὲ γυναῖκα καλλιπάρηον
Βήσομεν· εἰς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουληφόρος ἕσθω,
Ἢ Αἴας, ἢ Ἰδομενεύς, ἢ δῖος Ὀδυσσεύς·
i Ἦ σὺ Πηλεΐδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
Ὡς φὴ ἡμῖν ἐκάεργον ἰλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας.

Huic.a.respõdit postea pedib. præstãs diuus Achil-
Atride ambitiosissime, auarissime omnium, (les:
Quomodo.n. tibi dabũt præmiũ magnanimi Achiui?
Neq; item adhuc scimus communia reposita multa.
Sed quæqdem ex vrbib. deprædati sumus, ea diuisa
Populos aũt nõ decet recollecta hæc cõgregare. (sũt:
Sed tu quidem nunc hanc deo permitte: at Achiui
Tripliciter quadrupliciterq; cõpẽsabim⁹, si quãdo Iu-
Det vrbem Troiam bene muratã debellare. (piter

Huic autem respondens dixit rex Agamemnon:
Neq; sic, quamuis sis fortis, deo similis Achilles,
Falle mẽte, quoniã nõ p̃teribis, neq; mihi p̃suadebis.
Nunquid vis vt ipse habeas præmiũ, sed me in vanũ
Sedere indigentem, iubes autem me hanc reddere?
Sed si quidẽ dabunt præmium magnanimi Achiui,
Accõmodãtes secũdũ animũ meũ vt æquè dignũ sit.
Si autem non dederint, ego certè ipse accipiam
Vel tuum, vel Aiacis veniens præmium, vel Vlyssis
Abducã accipiẽs: ille autem irascetur ad quem ibo.
Sed certè quidẽ de his pòst consultabimus etiã aliàs:
Nunc aũt agè nauẽ nigrã deducamus in mare diuũ.
Intus.a. remiges idonee cõgregemus, int⁹ aũt hecato-
Ponamus, ipsam.v. Chriseida pulchrã genas (ben
Ascẽdere faciamus. vnus aũt aliquis p̃fectus vir cõ-
Vel Aiax, vel Idomeneus, vel diu⁹ Vlysses (siliarius
Vel tu Pelide omnium terribilissime virorum,
Vt nobis longè iaculantem places sacra faciens.

COMMENTARIVS.

a ἀτρεΐδη κύδιστε,] Diuersum hoc rursus est ab historia: tradit enim, conniuente Achille Agamemnonem habuisse Briseida. Tantus amor erga exercitum curaq; animo egregij adolescentis incesserat. Quod tamen poterit infrà accommodari, cùm Homerus dicet, Achillem Agamemnonis præconibus Briseidam petentibus non restitisse.

b οὐδέ τι που ἴδμεν] Non posse dari munus alterum Agamemnoni Achilles, duobus modis probat. Primùm enim nulla est impræsentiarum præda indistributa, cuius tu partem tibi vendicare possis. Secundò ex præterita nihil tibi concedi potest quod non liceat eam sub sortem reuocare. Quid ergo? superest vt speres post excidium Troiæ in triplum aut quadruplum iacturam istam compensatam iri, quod tibi omnes Græci sanctissimè pollicentur.

c λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε] Quid rationis hoc Achillis dictum complectitur? quia nimirum semel vnicuique distributa totius populi & Regum consensu non poterant rectè sine tumultu aut summa iniquitate repeti, vt in vnum cogerentur, dubium sortis iudicium denuò subitura, quod Pind. ἄμπαλον vocat. Sic enim futurum erat, vt quod vni prius obtigisset, deteriori postea cuipiam cederet.

d κλέπτε νόῳ] Loquendi genus satis concisum. Sensus est: Noli, inquit Agamemnon ad Achillem, tantam fraudem mente tua tegere, qua me circumueniri à te video. Eam autem tegere Achillem existimat, quod oratione quidem ipsa videatur ipsius Regis commodo consulere ex compensationis pollicitatione præcedenti, reipsa verò mera sit fallacia, quæ ipsi ab Achille struitur vt eum sua spoliet prædæ parte, cùm ipsi tamen sua semper illæsa & integra remaneat. Quod ergo Achilles in boni publici gratiam moliebatur, in sui fraudem agitari suspicatus est Agamemnon. Cùm itaque tria sint quibus de voluntate nostra solemus deturbari, Persuasio, Fraus, & Imperium, hæc se ab Achille passurum non esse idem ostendit.

e παρελεύσεται] Habet hoc quiddam σκωπτικόν. quasi dicat, Quamuis pedum celeritate, quæ tibi maximè tribuitur, sis me præteriturus, at dolis & fraudibus non me itidem anteuertes.

f ἀλλ' ἐὰ μὲν δώσουσιν] Imperfecta est oratio hominis irati & præcipitis indicium. Subaudiendum enim τὸ κουφόζεσθαι, vel ἀποδώσω. Figura vocatur ἀποσιώπησις, qualis est apud Aristophanem: ἐὰν μὲν ἀποφήνω πάντων αἰτίαν ἐμέ· εἰ δ' μὴ πείσεται ὥσπερ ἀν δίκη ὑμῖν.

g ἢ τεὸν

g ἢ τὸν ἢ ἐκεῖνον Θ-] Addit minas in Aiacem & Vlyssem ad maiorem Achillis dolorem. Aegrè laturus enim fuerat Achilles, si hi duo illius amicissimi eandem iniuriam paterentur. Istorum autem trium heroum amicitia quanta sit, apparebit infrà libro nono Iliados.

h ἄξω ἑλών·] Optimè iudicauit Longinus, versum hunc adulterinum esse & superuacaneum. Etenim cùm præcesserit illa, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι, quid interest repetere ἄξω ἑλών?

i ἠὲ σὺ πηλείδη] Antea in comminationibus priore illum loco posuerat, nunc verò vbi de honore agitur, postremo, quod sanè non sine indignatione factum est.

Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς
Ἀχιλλεύς,
Ὦ μοι ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον,
Πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθηται Ἀχαιῶν,
[a] Ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι, ἢ ἀνδράσιν ἶφι μάχεσθαι;
[b] Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων εἵνεκ' ἦλυθον αἰχμητάων
Δευρο μαχησόμενος· ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βόας ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
[c] Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντ'· ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα, θαλασσά τε ἠχήεσσα·
Ἀλλά σοι ὦ μεγ' ἀναιδὲς ἅμ' ἑσπόμεθ' ὄφρα σὺ χαίρῃς,
Τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ, σοί τε κυνῶπα,
Πρὸς Τρώων, τ' οὔτι μετατρέπῃ, οὐδ' ἀλεγίζεις·
Καὶ δή μοι γέρας αὖτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
[d] Ὥ τ' ἔπι πολλ' ἐμόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν.
Οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὐναιόμενον πτολίεθρον.
[e] Ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυάικος πολέμοιο
Χεῖρες ἐμαὶ διέπουσ'· ἀτὰρ λῇ ποτε δασμὸς ἵκηται,
Σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
Ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπὴν κεκάμω πολεμίζων.
[f] Νῦν δ' εἶμι Φθίην δ'· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' οἴω
Ἐνθάδε ἄτιμον ἐόντ', ἄφενόν τε πολλὸν ἀφύξειν.

Hunc autem torùè intuens allocutus est pedes velox Achilles,
Heu impudētia indute, vulpina mēte p̄dite (uorū,
Quomodo aliqs tibi p̄rop̄t obediēs verbo erit Achi-
Vel vt ad insidias eat, vel aduers⁹ viros fortiter pu-
Nō.n. ego Troianorū gratia veni hastatorū (gnet?
Hucpugnaturus: cū nulla in re ipsos incusare posſim.
Non.n. vnquam meas boues abegerunt, neq; equos,
Neq; vnquam in Phthia gleboſa, populoſa,
Fructum læserunt: quoniam valde multi
Montesq; vmbrosi intermedij sunt, mareq; resonās.
Sed te, ô valde impudēs, cōsequimur, vt tu gaudeas,
Honorē cōseruātes Menelao, tibiq; canino vir vultu,
A Troianis, quos neq; reuereris, neq; curas,
Et iam mihi præmiū ipse auferre minaris, (uorum,
Sup quo multū laborauī: dederunt.a.mihi filij Achi-
Nō eqdē tibi vnq̄ æquale habeo p̄miū, quādo Achiuī
Troianorum deprædabuntur bene habitatā vrbem.
Sed quidem maiorem partem impetuosi belli
Manus meæ gubernant, sed si quādo diuisio venerit,
Tibi præmiū multò maius, ego paruumq; dilectumq;
Habens venio ad naues, postquam laborauī bellans.
Nunc autē vado Phthiam, quoniā multò melius est
Domum ire cum naubus rostratis: neq; te puto
Hīc inhonorat⁹ cū sim, diuitias & opes exhausturū.

COMMENTARIVS.

a ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι] Duplex belli gerendi forma agnosci ab Homero videtur, primùm insidijs, quod appellat ὁδὸν ἐλθεῖν: secundò aperto campo, quod est ἶφι μάχεσθαι. In hac autem Achillis oratione iracundi hominis status satis exprimitur, docemurque, eum qui se impetui & furori iræ concessérit, effrænem ore fieri, sine superiorum reuerentia, quam idcircò Regi Achilles non præstat, iniuriosas in eum contumelias effutiens, his verbis, ὦ μοι ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον. & paulò pòst κυνῶπα appellat, cùm cum verbis alioqui non lacessíſſet contumelioſis Agamemnon ſolo vocabulo ἐκπαγλότατε vſus, pro quo longè acerbiora Achilles rependit. Agamemnon itaque ea in re modeſtior fuit, ſiquidem neque poſt amarulentam iſtam Achillis orationem vllum ei contumelioſum verbum exciderit. Sic in iſta μιμητικῇ δυνάμει, vt appellat Plato, videndum eſt cautè quid ſequamur, quid fugiamus, ne nobis loquentium authoritas ipſa honeſtatis lege ſit antiquior.

b ἐγὼ Τρώων] Tota Achillis oratio eò redit. Non eſſe iuſtum eum, qui non ſui, ſed ipſius ducis cauſa bellum gerit, ab ipſo duce rebus ſuis bello partis ſpolietur, cùm præcipuè eorum pars iuſta iam ad ducem peruenerit. Etenim ea ratione fit, vt cùm ipſe magis proprijs quàm militum commodis ſtudeat, imò cum ipſorum militum diſpendio faciat, compendium eorum animos à ſe alienet, vt de Achille contingit.

c οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ] Vt doceat Achilles, ſe Agamemnonis gratia hoc bellum confeciſſe, oſtendit, nihil ſe iniuriarum à Troianis accepiſſe, quod eum ad arma impulerit: neque enim, inquit, patrium meum ſolum deprædati ſunt, cùm tanta montium & maris intercapedine vtrique ad inuicem diſiungamur: hanc ſolam belli cauſam remouere contentus, cùm tamen aliæ poſſint eſſe, ſed iſta omnium videatur inter mortales iuſtiſſima. Et ſanè videtur mihi ſubobſcurè cauſam iſtius belli, quod ante Troiam gerunt Græci, vellicare, quaſi vnius mulieris cauſa turpe ſit tot millia hominum interire, cùm in patriæ propugnatione honeſtiſſimum ſit, atque adeò laude dignum.

d ὥ τ' ἔπι πολλ' ἐμόγησα] Duo ſunt, cur prædam bellicam ſibi eripi Achilles doleat: primùm quòd in ea acquirenda multum deſudarit: atqui iuſtum eſt, ea in illius cedere poteſtatem, quæ ab ipſo labore proprio parta ſunt: deinde quòd illa totius populi conſenſu & donatione ipſi obtigiſſet (ſolebant enim prædæ bellicæ in commune afferri, deinde viritim diſtribui) quod ex ſuperioribus ſtabilitur, cùm idem Achilles dixit generaliùs, λαὸς δ' οὗτοι ἐπίοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.

e ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον] Geometricam proportionem appellat Philoſophus, cùm pro dignitate omnia diſtribuuntur: quò pertinet illud Homeri alibi, ἴσα μέγις Θ- τ' ἐσι, μείζης τ' ἐμμορε τιμῆς. & querela illa apud Euripidem in Hecuba,

σὺ ταῦ γὰρ κρίνουσιν αἱ πολλῶν πόλεις — Οὐ ταύτης ἐσθλὸς κοὐ σοφὸς ὢν ἀνὴρ
Μηδὲν φέρηται τ' κακιόνων πλέον. — Quod non obſeruari inter homines Menander cùm videret, coactus eſt dicere:
Οὐκουν χρεὼν κρεῖσσον, ἢ τοὺς χείρονας — Ὁ χρὴν ἑαυτὸν ζῶντας ἐπιφανέστερον.

Eam tamen ſymmetriam inter Græcos ſeruari in prædæ diſtributione hoc loco Achilles conqueritur, quaſi ſibi, cui totum penè belli negotium incumbit, non minus quam otioſo Agamemnoni tribuendum ſit. Arithmeticam ergo proportionem vſurpari mallet, vt oſtendunt illa, ἀλλὰ τὸ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, &c. Tamen hæc fuit ſemper inter veteres conſuetudo, vt Regibus quædam ἀπόμοιρα καθ' ἑξαίρετον diſtribuerentur, quod γέρας appellabant. Illud Herodotus Spartanis Regibus ſcribit tribui ſolitum in conuiuijs, quod ad duplam vſque partem extendebatur. Sic ille in Erato: μὴ ἐλθεῖσι ἐς τοῖσι βασιλῆσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαί σφι ἐς τὰ οἰκία. ἀλφίτων τε δύο χοινικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην παρεῖσι ἑκάτερα δὲ ὀπτησίοια πάντα δίδοται. Quod ab Euſtathio noſtro inconditè & mutilatè dictum eſt, non expreſſa γέρατος ipſius circumſtantia: nam locus alioqui non eſt valde in hanc rem accommodatus, cùm nos hic περὶ πολεμικῶν γερῶν loquamur. Dabatur itaque Regibus & Ducibus ſeorſim ſelecta aliqua prædæ portio, cuius

cuius etiam absentes & otiosi, qui bello, in quo illa fuerat comparata, non interfuerant, fiebant participes, vt legimus apud Dictym lib. 2. Mittitur etiam, inquit, Philoctetæ Lemnum portio eius prædæ, quam Græci per Aiacem atque Achillem aduectam inter se viritim distribuerant.

f νηῶ δ' ἅμι φίλῳ δ'.] Historia non dicit, Achillem profectionem in patriam cogitasse, sed tantùm memorem iniuriæ supradictæ abstinendum publico concilio decreuisse, odio maximè Agamemnonis. Quin & paulò pòst scribit, Achillem Græcis insidiatum, sed & venientes ad se duces aditu prohibebat, neque cuiquam eorum ignoscebat, qui se aduersus Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret, deseruissent, &c.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
[a] Φεῦγε μάλ', εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται· οὐδέ σ' ἐγωγε
Λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μενέμεν· παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι,
[b] Οἵ κέ με τιμήσουσι μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς.
Ἔχθιστος δέ μοί ἐστι διοτρεφέων βασιλήων.
[c] Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε.
[d] Εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεός πέ σοι πὰρ γ' ἔδωκε.
Οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσί τε σῇς καὶ σοῖς ἑτάροισι,
Μυρμιδόνεσσιν ἄνασσε· σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,
Οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε,
Ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηίδα Φοῖβος Ἀπόλλων.
Τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ, καὶ ἐμοῖς ἑτάροισι
Πέμψω· ἐγὼ δέ κ' ἄγω [e] Βρισηίδα καλλιπάρηον
[f] Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας· ὄφρα δὲ εἰδῇς
Ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, συγέῃ δὲ καὶ ἄλλος
Ἴσον ἐμοὶ φάσθαι, καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην.

Huic aũt respõdit posteà rex virorũ Agamemnõ,
Fugè sanè, si tibi animo sedet: neq; te ego
Rogo gratia mei manere: apud me & alij erunt,
Qui me honorabunt: maximè aũt prudens Iupiter.
Inimicissimus aũt mihi es regũ à Ioue nutritorum:
Semper enim tibi cõtentioq; grata, bellaq;, pugnaq;.
Si valde fortis es, Deus certè tibi hoc dedit.
Domum.v. vadens cum nauibusq; tuis, & tuis socijs,
Myrmidonibus impera, te autem ego non curo,
Neq; magnifacio irascentem: minabor autẽ tibi sic,
Quoniam à me aufert Chryseida Phœbus Apollo.
Hanc quidem ego cum nauiq; mea, & meis socijs
Mittam: ego quoq; abducã Briseida pulchrã genas,
Ipse veniens ad tentoriũ, tuũ præmiũ, vt bene scias
Quanto melior sim te: timeat autem & alius
Aequalem se mihi dicere, & assimilari contra.

COMMENTARIVS.

a Φεῦγε μάλ' εἴ τοι] Respondet Agamemnon ferè ad singula orationis Achillis capita, non tamen ordine, sed nouissima illius verba arripit, cumq; Achilles se Phthiam profecturum dixisset, respondet Agamemnon, φεῦγε μάλα: fugam interpretans herois discessum quod satis acerbè factum est. Dixerat Achilles, ἀλλά σοι ὦ μέγ' ἀναιδὲς ἅμ' ἑσπόμεσθα, &c. respondet Agamemnon ὧδέ σ' ἐγωγε λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν, quibus verbis præcedentia exasperauit, quasi dicat Achillem in castris inutilem, ideoque nihili interesse, vtrum discedat aut remaneat, quod tamen falsum posteà idem comperit.

b οἵ κέ με τιμήσουσι] Opponitur ei quod Achilles dixerat, ἅμα τῷ γε σὺν νηυσὶ καὶ αὐτῷ πεζὸς καὶ ἀσπιστὴς Μενελάῳ, σοί τε κυνῶπα, Πρὸς Τρώων. Addit autem μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς, qua voce nihil potest sanctius dici. Reges enim decet maximè in Dei auxilio spẽ collocare potiùs quàm in hominibus, quod expressè præstare se docet Agamemnon: quasi dicat, Etiam si tu abieris, Achilles, sunt mihi tamen alij præterea heroes, qui mei honoris & gloriæ studium amplectentur, quod tamen tanti non facio, vt in illorum opera penitùs conquiescam. Etenim totum me in Iouis custodiam dedo, qui rectas partes nunquam deserturus est. Pia, vt dixi, principis vox, quam Christianos reges non agnoscere, aut reipsa contemnere, quantum est, quæso, piaculum? Frustrà enim bella gerunt, nisi Deus opem ferat: &, vt ait Pindarus, εἰ μὴ θεὸς ἁμὶ μάρναται κυβερνατὴς ἡμῖν παρ. αὐτὸς γὰρ πάντων, vt Solon dicebat, βασιλεῦς τε καὶ ἰατῆρες ἔσσιν Ἀνθρώπων τε, ἅ δὴ οὔπω ἱερήιον κρέας ἄλλο.

c αἰεὶ γάρ τοι ἔρις] Quod Achilles sibi laudi ducebat, quòd totam belli prouinciam penè vnus sustineret, id vitio illi vertit Agamemnon, quia φίλερις & φιλοπόλεμος sit.

d εἰ μάλα καρτερός ἐσσι] Factum, quem ob suam fortitudinem Achilles contrahebat, deprimit: quasi dicat, Non me latet, Achilles, magna te præditum esse fortitudine, sed ob eam te gloriari aut superbire non decet, cùm à Deo hoc donum acceperis. Turpe est autem ea quæ aliunde habemus, pro nostris iactare. Quo sermone nihil est, nedum excogitari potest, quod pium hominem magis sapiat. Ne relinquamus autem inobseruatum, Deum vnum apud Homerum exprimi, bonorum largitorem. His enim argumentis viri quidam sanctissimi gentes olim conuincebant, vt & Iustinus Martyr ex Orpheo, Sibylla, Solone, Sophocle nominatim probabat, nec non ex Homeri loco illo, qui est Iliad. ι sub Phœnicis persona ad Achillem, ὡς καὶ ἐπεὶ ἀπὸ θεῖο, φίλον πέλεν, οὐκ ἐθέλοιμι Λέκτρα θ' ἃ δὴ ἄκοιτις ἐμοὶ ἐκάσατο θεὸς αὐτὸς Γῆρας ἀποξήσας, ἥνδε νέον κεδάνοντα. Ipso enim nomine, inquit, ipsum Deum verè existentem expressit. Verùm huic quoq; bono contrarium malum opere ipsò declarare constituit, quando ex Deorum multitudine bella, lites, seditiones, alternas insidias enarrauit. Quippe monarchiam ipsam inexpugnabilem esse contingit, &c. Sic excusari nullo modo possunt Ethnici, vt quos vnius Dei existentia non latuerit, ideò & ipsi proprijs & domesticis peribunt testimonijs. Quicquid autem sani aut veri vnquam ea de re aut simili Homerus protulit, ab Aegyptijs desumpsit, quod illi cum Orpheo, Solone, Pythagora, Platone & alijs commune est, quos in Aegypto fuisse, ac ab historia Moysis eruditos, vt illis ipsis contraria definierint, quæ prius amplexati fuerant, memorat idem Iustinus.

e Βρισηίδα] Ex locis, quos suprà ex Dicty Cretensi adduximus, constat, hanc Briseidem ficto nomine sic appellatam à Poëta, vt & antea Chryseidem. Illa est Astynome, hæc verò Hippodamia. Cæterùm Protesilaus apud Philostratum in Heroicis negat Agamemnonem & Achillem Briseidis gratia contendisse, sed propter Palamedem, quem Agamemnon è viuis tolli iusserat Vlyssis fraude, vnde etiam Vlyssem sic mari agitatum à Neptuno idem dicit.

f αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε] Postea tamen consilium mutauit, quia per præcones ex Achillis tentorio Briseidem ad se adduci iussit, reueritus forsan ipsius Achillis graues minas, quæ sequenti illius oratione continentur.

Ὡς φάτο· Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένετ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
[a] Στήθεσσιν λασίοισι [b] διαπλὶξ μερμήριξεν
Ἢ ὅγε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τοὺς μὲν ἀνασήσῃσιν, ὁ δ' Ἀτρεΐδῃν ἐναείρῃ,
Ἦε χόλον παύσῃσιν, ἐρητύσῃ τε θυμόν.
Ἕως ὃ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος· ἦλθε δ' Ἀθήνη

Sic dixit: Pelidæ aũt dolor factꝰ est: intus aũt ipsi cor
In pectoribus hirsutis in ancipitem partẽ cogitauit:
An ipsemet ensem acutum extrahens à coxa,
Hos quidẽ dimoueret, ipse aũt Atridẽ interficeret:
An iram sedaret, compesceretq; animum.
Interea dum hæc agitaret per mẽtem & per animũ,
Traxit autẽ è vagina magnum ensem, venit Pallas

Οὐρα-

Οὐρανόθεν· πρὸ γὰρ ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε·
Στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε πηλείωνα,
Οἴῳ φαινομένη, τῶν δ' ἄλλων οὔτις * ὁρᾶτο.
Θάμβησεν δ' Ἀχιλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ'· αὐτίκα δ' ἔγνω
Παλλάδ' Ἀθηναίην, δεινὼ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

Τίπτ' αὖτ' αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἐλθμένη;
Ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο;
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὴ καὶ τελέεσθαι ὀΐω,
Ἦ ὑπερωλήσει σφῷ αὐτοῦ θυμὸν * ὀλέσσῃ.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἦλθον ἐγὼ παύσουσα * τὸν μένος, αἴ κε πίθηαι,
Οὐρανόθεν· πρὸ δέ μ' ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε.
Ἀλλ' ἄγε λῆγε ἔριδος, μηδὲ ξίφεος ἕλκεο χειρί·
Ἀλλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον, ὡς ἔσεται περ.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὰ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται.
Καί ποτέ τοι τρὶς τόσα παρέσται ἀγλαὰ δῶρα,
Τοῦδε ἕνεκα τρὶς δὲ σὺ οὐδ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Χρὴ μὲν σφωΐτερον γε θεὰ ἔπος εἰρύσασθαι, (χιλλεύς,
Καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον· ὡς γὰρ ἄμεινον.
Ὃς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ.
Ἦ, καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σχέθε χεῖρα βαρεῖαν·
Ἂψ δ' ἐς κολεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε
Μύθῳ Ἀθηναίης· ἡ δ' οὐλυμπόνδε βεβήκει,
Δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς, μετὰ δαίμονας ἄλλους.

Cœlitùs: præmiserat enim dea alba vlnas Iuno,
Ambos simul ex animo amansq; curansq;.
Stetit aũt retrò, & per flauam comã cepit Pelidem,
Soli apparens, aliorum verò nullus videbat.
Expauit aũt Achil. retrò aũt cõuersus, statim cognouit ϰ. ὁρᾶτο
Palladẽ Athenienſem, terribiles aũt ei oculi lucebãt:
Et ipſam vocans, verba alata alloquutus eſt.
Cur huc Aegiochi Iouis filia veniſti?
An vt proteruiã videas Agamemnonis Atridæ?
Sed tibi edico, hoc autem & perfectum iriputo,
Suis ſuperbijs citò tandem animum perdet. ϰ. ὀλέσσῃ
Hũc rurſus allocuta eſt dea cæſys oculis Minerua:
Veni ego ſedatura tuam iram, ſi modò perſuadearis, ϰ. τὸν σὸν μ.
Cœlitus, præmiſit autem me Dea alba vlnas Iuno,
Ambos ſimul ex animo diligens curansq;.
Sed age quieſce à cõtẽtione, neq; enſem trahe manu:
Sed certè verbis quidem conuitiator, ſicut erit.
Sic enim edico, hoc & perfectum erit.
Et aliquando tibi ter tot aderunt ſplendida dona
Iniuriæ cauſa huius. tu aũt cohibe te, obtẽpera aũt nobis.
Huic aũt mutua oratione reſpõdit pedes velox A-
Oportet quidẽ veſtrũ dea verbũ cuſtodire, (chilles
Quantumuis ſim ex animo iratus. ſic enim melius
Quiſquis dijs obtẽperauerit, magis exaudiũt ipſum.
Dixit, et in argẽteo manubrio tenebat manũ grauẽ,
Rurſus aũt in vaginã impulit magnũ enſẽ, neq; fuit
Verbo Minerua. hæc aũt cœlum aſcẽdit (inobediẽs
In domos Aegida tenentis Iouis, ad dæmonas alios.

COMMENTARIVS.

a στήθεσιν λασίοισι] Pectora hirſuta pro animoſis ponit, vel quod reuerà hirſuta eſſent, qualia ſunt in illis, qui calidioris ſunt temperamenti, in quibus denſitas illa pilorum vltra ſpithamam videtur. Vel intelligit τὰ στηθη per Metalepſim dictionis. Λάσιον enim τὸ πυκνὸν, quod eſt τὸ φρόνιμον, vt etiam intelligi vult Adrianus Iunius in comm. de Coma. Vnde dicitur cor λάσια βαλλόμενος reddere, id eſt, πυκνὰ, ἐξ ὧν, vt eſt apud Aeſchylum, κεδνὰ βλασάνει βαλλόμενος. Quæ interpretatio ſana quidem eſt, & extra omnem aleam: ſed quia prima quoque tolerari poteſt, & tamen multis abſurda videbitur, qui poſſit illa confirmari videamus, vel etiam ἐν παρέργου. Periti ergo rerum naturalium negant cor vllo modo hirſutum poſſe dici, cùm, vt dicebat vir quidam doctiſſimus, neque ab ipſo, neque à tunica ipſum ambiente prodeant pili, licet interne villos habeat, qui Ariſtoteli ita impoſuerunt, vt neruos à corde oriri fœdo errore ſcripſerit. Quod verò Poëtæ & vulgus imperitum hoc ſibi vendicent, vt cor hirſutum magna libertate vocent, pectus opinabatur intelligere, quod inſolentis roboris argumentum eſt, ſi hirſutum videtur, quod ab inſigni cordis calore fieri, in Arte medendi Galenus ſcriptum reliquit. Cor itaque calidum, inquiebat, audaciam & ſingulare corporis robur homini præſtat, & ſetas è corpore propellit. Vnde fit, vt pro ſetoſo thorace cor hirſutum liberiùs quàm veriùs dicant. Et hæc ille, cui refragatur ipſa hiſtoria. Quis enim neſcit, Hermogenem, cuius extant libri de Rhetorica, cor habuiſſe hirſutiſſimum, vt refert ex Græcis Cælius lib. 4. cap. 16? Talem quoque Leonidam Plutarchus prodidit: idem de Ariſtomene Meſſenio Plinius lib. 11. cap. 37. ſcripſit quod etiam Dio Pruſſæus Orat. 35. obſeruatum reliquit. Nonnus lib. 26. Dionyſ. ἔσαν οἱ κραδίη λασίῃ τετριγότι χαίτη ἠὲ ψυχῆς ζάρος ἔνδοθι κῆρ ἐπιθύσσεν Ἐνυώ. Idem de cane Lyſandri & Alexandri memorat Euſtathius. Addam ex recentioribus teſtimonium Mureti in Var. lect. qui ſe talem quondam latronem vidiſſe Romæ teſtatur, qui cùm à carnifice diſſecaretur, corde admodum piloſo repertus eſt. Iam ipſa experientia in rebus humanis ſola opinione antiquior mihi videtur exiſtimanda. Porrò cor hirſutum apud Poëtam noſtrum Socrates apud Platonem in Theæteto enarrat, vnde tertiam quandam interpretationem poſſis elicere, vt illi hirſuto dicantur corde, quorum ſolent eſſe obſcuræ & obtuſæ cogitationes, quales ſolent quoque eſſe in homine irato.

b διανδιχα μεριμνήσεεν] Certamen iſtud in Achille fuit Rationis & partis iraſcibilis. Illa iræ moderationem ſuadebat: hæc ad vindictam ſtimulabat. Exitus quoque certaminis duplex fuit. Nam ab Ira primùm Ratio ſuperata eſt: deinde à Ratione Ira. Rationem enim per Mineruam liceat allegoricè interpretari. Hoc poſtremum nobis imitandum eſt, alterum verò fugiendum. Etenim dijs proximus ille eſt, quem ratio, non ira mouet, inquit ille. Quod tamen moderatè intelligendum eſt: nam ira aliquando rationi non aduerſatur, vt quæ iuſta eſt: ξυὸ πὰρ δικαίῳ γὰρ μέγ' ἔχει φρονεῖν, ait Sophocles. Hincque illud Soſiphanis: νικᾷ σοι θεὸς ὀψὲ θυμὸς ἠδάπω χρόνος Νικᾷ δὲ ὀργὴ. λίαν' εὐδικῶ λαβεῖν, Et ſanè, Mutat ſe bonitas cùm irrites iniuria, inquit Publius. Non deſunt tamen qui hoc πάθος ex hominum pectoribus euelli iubeant. Sed non exiſtimo fruſtrà à natura inſitam hanc iraſcendi facultatem, cuius moderatus poteſt eſſe vſus. Quin & Stoicam illam ἀπάθειαν, ἀοργησίαν, & animi lentitudinem, vt appellat Tullius, ſacræ etiam paginæ penitùs explodunt, in quibus hoc etiam reperias, ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

c αὐτίκα δ' ἔγνω] Achilles viſam Mineruam, agnoſcit, ſed & Diomedes inf. Iliad. ε, ξυνίηκε θεὰς ὅτι φανήσεσθον. & Vlyſſes apud Sophoclem, ὦ φέγγος ἁμὸν Παλλὰς Ἀθηναία φίλη πάντων ἐμοὶ θεῶν ὡς σὲ μάλιστ' ἐπόπτου, ἔρως φώνημ' ἀνέσχου καὶ ξυναρπάζω φρενὶ χαλινοῦσθαι μένος ὠδῖνος τ' ὠς τυρσωνικῆς. Quanquam autem allegorias Homericas in alium locum diſtulerim, non pigebit monere à veteribus exiſtimatum Mineruam iſtam, Achillis fuiſſe dæmonem priuatum, vt de ſe Socrates ipſe apud Platonem in Theage loquitur. Vide Aelianum Var. hiſtor. lib. 7. cap. 1. Quod an eſſe potuerit, valde non hæreo: an fuerit, non auſim affirmare. Siquidem ſocietatem dæmoniorum tam bonorum quàm malorum multa probant exempla tam veterum quàm neotericorum. (Vide Miranд. de Prænot. lib. 4. & 6. præter Iamblichum, Porphyrium, Pſellum, Plutarchum, & alios ſuis locis.) At quæ fieri poſſunt, non tamen idcirco ſemper fiunt, & hæc cautè & piè exagitanda ſunt.

d αὖτις πίθηαι] Oſtendit Poëta, in noſtra ſitum eſſe poteſtate, iram moderari vel non, & omninò τὸ ἑκούσιον volũtarium eſſe non coactum, quod tamen philoſophicè dictum volo, & ex doctrina Ariſtotelis lib. 3. Ethic. ad Nicom. vbi ſtatuit, principia actionum in nobis eſſe, ac proinde ipſas actiones in electione & conſultatione.

c ἀλλ' ἤ τοι ἔπεσιν μὲν ὀνάδισον] Minerua medicos imitari videtur, qui vini vsum febricitanti prohibentes, aquam tamen propinant: aut eum qui non, vt Lycurgus ille insanus ideo meritò existimandus, vites omnino exsciderit, sed Lyæum mari mersarit, vt habet mythologia. Sic enim Minerua non penitùs ab ira abstinere Achillem iubet, sed ex duobus malis minus illi concedit. Cùm enim duo sint contendendi genera, alterum verbis, alterum vi (quod expressit Euripides his verbis: δεινὸν κατισχνήτοισι χέρνεσι λόγοις Μάχας θ' ὅταν τοι ἐμπόσωσιν εἰς ἔριν. & Ouidius: *Tutius est igitur fictis contendere verbis, Quàm pugnare manu*) & hoc belluinum potius sit, verbis eum cum Agamemnone contendere patitur, quod magis à belluina illa feritate recedit, antequam ipse ferro sese vlciscatur. Sanè iniurioſis & iniquis regibus sic primùm verbis resisti interdum posse opinor, id tamen modestiùs longè faciendum, quàm Achilles exemplo suo doceat. Grauiter enim & ἐκ κατ' αἶσαν Agamemnoni conuitiatur, cùm nos reuerentiam, quæ reipsa maioribus exhiberi debet, verbis quoque præstandam esse existimemur.

f καί ποτέ τοι τίσις] Sic solet Numen suorum calamitates infinita (nam hîc τίσις est numeri Synecdoche) compensatione resarcire, quam vt largiatur, eos illis conflictari interdum sinit, vt suam liberalitatem in eos opportuno tempore explicet: quod etiam hoc loco non exprimit Minerua, quia dixit ποτέ. Differre enim interdum solet vt dicebat Orestes apud Euripidem. Quemadmodum ergo malos bonis cumulare solet Deus, vt eò grauiora sint illorum supplicia: sic è conuerso de pijs sentiendum est. Porrò de industria hoc dedecus Achilli insertur, vt eò maioribus & amplioribus imposterum à Græcis honoribus afficiatur.

g ὡς γὰρ ἄμεινον] Electio semper rei melioris fit, quæ ita per se sit, & eligenti talis videatur. Vtrumq; hoc loco in Achillem concurrit: iudicat enim, melius esse verbis quàm vi cum Agamemnone contendere, quod reuerà longè etiam melius erat.

h ὅς κε θεοῖς] Si θεῷ dixisset, vt duobus iam locis antea, non poterat magis piè loqui. Nihilominus pietas hoc versu satis commendatur, si quoquam alio, quod generalius quidam apud Suidam monet, εὐσεβεῖν δεῖ πάντας θεόν. ὡς τὰ μικρὰ παίζειν δίκην ἡγεῖται παρὰ τῆς ζωῆς. At Poeta noster speciem pietatis, quæ in Dei obsequio versatur, quod ille precum exauditione compensare assolet.

Πηλείδης δ' ἐξαῦτις [a] ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρεΐδην προσέειπε, καὶ οὔπω λῆγε χόλοιο.
[b] Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμμα' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,
[c] Οὔτέ ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι,
Οὔτε λόχον δ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
Τέτληκας θυμῷ· * τὸ δέ τοι κὴρ εἴδετ' εἶναι.
χ. πόλι τι. Ἦ πολὺ λώιον ἐστὶ κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
[d] Δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι, ὅς τις σέθεν αὐτίον εἴπῃ·
[e] Δημοβόρα βασιλεύς, ἐπεὶ ἐξεναρίζεις οἰοστόν· ἀνάσσεις.
Ἦ γὰρ ἂν Ἀτρεΐδῃ νῦν ὕστατα λωβήσαιο.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
[f] Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
Οὐδ' ἀναθηλήσει· περὶ γὰρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε
Φύλλα τε καὶ φλοιόν· νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
Ἐν παλάμῃς Φορέουσι δικασπόλοι, οἵτε θέμιστας
χ. ὄλι τι. Πρὸς Διὸς εἰρύαται· * ὃ δέ τοι μέγας ἔσται ὅρκος·
[g] Ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος πολὺ ἵξεται ὑμὲας Ἀχαιοὺς
Ξύμπαντας· τοῖς δ' οὔ τι δυνήσεαι ἀχνύμενός περ
Χραισμεῖν, ὁππότ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Θνήσκοντες πίπτωσι· σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις
Χωόμενος, [h] ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας.

Pelides autem iterum contumelioſis verbis
Atridem alloquutus est, & nondũ cessabat ab ira.
Vino grauate, canis oculos habẽs, cor verò cerui.
Neq; vnquam in bellum vnà cum populo armari,
Neq; ad insidias ire cum primoribus Achiuorum
Ausus es animo: hoc autem tibi mors videtur esse.
Certè multò melius est, per exercitũ latũ Achiuorũ
Dona auferre, qcunq; tibi cõtradixerit: (peras.
Populivorator Rex, quoniã nulli p̃tij hominib. im-
Certè. n. Atrida, nũc postremã cõtumeliam faceres:
Sed tibi edico, atq; adeò magnum iuramentũ iuro,
Certè p hoc sceptrũ, qd̃ qdẽ nunquã folia & ramos
Producet, postq̃ primũ incisionẽ in montib. reliquit,
Neq; pullulabit (circum. n. ipſi gladius decorticauit
Foliaq; & corticem) nũc iterũ ipsum filij Achiuorũ
In manibus portãt iudices, quiq; leges (ramentũ.
A Ioue acceptas, p̃tegũt: hoc aũt tibi erit magnũ iu-
Certè aliquãdo Achillis desideriũ veniet filijs Achi-
Vniuersis: his aũt non poteris, doleas licet, (uorũ
Prodesse, quando multi ab Hectore homicida
Morientes cadent: tu aũt intus animũ lacerabis
Iratus, quando fortiß. Achiuorum non honorasti.

COMMENTARIVS.

a ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν] In hoc μιμητικῷ scribendi genere non solùm videndum est quis loquatur (quod tamen summa eget obseruatione) sed etiã, vt ait Plutarchus, si cubi Poëta ipse contra ea quæ dicentur, indicium suæ improbationis edat, quod hoc loco animaduertere est: in contumelioſam enim Achillis orationẽ præfatur ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν Ἀτρεΐδην προσέειπε. Quippe consentaneũ est, nihil per iram & vehementiam rectè dici: quod alibi etiam facit at, vt ibi, οὐτιδανὸν μαλίχιον καὶ συμβουλέων φάτο μῦθον. &, τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς. Sic suprà narraturus, quomodo sacerdotem Agamemnon inhumaniter tractauerit, hæc præmisit: ἀλλ' ὅτ' ἀτρεΐδη Ἀγαμέμνονι λῦδαν θυμῷ Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει· hoc est, vt idem interpretatur, ἀχρείως καὶ αὐθαδῶς καὶ παρὰ τὸ πρέπον. Sic & de factis ἦρά κ' ἔτλη δόλον ἀέκεα μήδεσθαι ἔργα Πριάμῳ πᾶσί τε λειήσασι Μενοιτιάδαο ζανύσας.

b οἰνοβαρές] Triplex iactatur ab Achille in Agamemnonem cõuitium. Primò ἀμέλειαν hominis, secundò ἀπιδίαν τοῦ πρέποντος, tertiò δειλίαν, quæ rei bellicæ ἀπειρίαν gignit, significari antiqui dicebant, ex quorum contrarijs Cononem Isocrates laudauit. Quod ad primum attinet, videmus etiam inter Græcos, quibus tamen egregiè potandi erat consuetudo: vnde præter infinita eiusmodi exempla, Plautinum illud, *Dies noctesq; bibite, pergræcamini*, ebrietatem vitio versam, vt hoc loco Agamemnoni contigit, quem in eam procliuiorem fuisse, hinc & alijs etiam locis videtur constare. Illa autem, quàm magistratum (sub quo nomine Reges quoq; intelligi iubeo) dedeceat, docuit Plato 2. de Legib. vbi vetat μηδὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν σύνοικον, ὃν αὐ ἄρχειν μηδ' αὖ κυβερνήτας, μηδὲ δικάσας, ἐνεργὸς ὄντας, οἴνου ῥώμῃ ποδαράπαν. ἐᾶν δ' ὅστις βακχεύσεται μὴ ἀξίαν ἢ λόγων συμπέμπεται. Secundo conuitio aũt Achilles impudẽtiam Agamemnoni obijcit, quam ego sic interpretor, vt Agamemnon perfrictæ frontis dicatur, qui per vim bona aliena eripiat, vt hoc loco Briseidem ab Achille, nullo herois respectu. Dicitur aũt κυνὸς ὄμμα ἔχειν, qui antea quoq; κυνῶπης dicitur, & aliàs inde κυνομυῖαν ἐπιόμβρῳ, quia canis impudentissimum est animal, vt Oppianus alicubi scribit his verbis, si bene memini: εἰσὶ δ' ἐνὶ τοφερῇ λαῖφος κυνες. Illis tamen eo nomine marinos anteponit: sic, ἀλλὰ κυνέοντιν ἐναλίοις ὅτι οὐ λῖς αἰνομυίῃ ἐοικώς. Tertiò obijcitur Regi timiditas, quæ vt exprimatur, cor cerui habere dicitur. Illud ceruis magnum est, ac proinde timidi sunt illi, vt ait Aristot. & alibi Ceruæ (masculos tamen etiam intelligendos monuit Gesnerus ille πολυγραφώτατος) inquit, timidæ sunt: nam sanguis earum fibras non continet, ideoq; non spissatur. Factum ergo est, vt ἐλάφεος ὠὴς pro timido intelligatur. Cæterùm de hoc loco audiendus est Plato lib. 3 de Repub. cuius hæc sunt verba: τί δ'; τὸ τοιόνδε Οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμμα ἔχων, καρδίην δ' ἐλάφοιο, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐξῆς ἆρα καλῶς καὶ ὅσα ἄλλα τὶς ἂν λόγῳ ἢ ἐν ποιήσει ἔφηκε νεανιεύμενα ἰδιωτῶν εἰς ἄρχοντας; Οὐ καλῶς. ἃ γὰρ οἶμαι εἰς γε σωφροσύνην χρεὼν ἐπιτήδευμα ἄκρεον. Dixerat autem antea esse temperantiam maximam vtilitatem ἀρχόντων τοῦ πηδαλίου ἔχειν.

c οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον] Hoc est quod antea dixit, ἢ οὐδὲν ἐλθεῖν, ἢ αὐδρεσσιν ἰφι μάχεσθαι. Hoc nũc dicitur ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι: illud λόχον ἰέναι. Dixit autem ἀριστῆσι, quia in insidijs proceres collocabantur, vt melius lib 13. videbitur.

d δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι] Numero multitudinis, δῶρα, dicit, cùm de vno tantùm auferendo cogitaret Agamemnon, in sui locum quod ipse restituere cogebatur. Hoc autem ex indignantium more fit, qui sibi illatam iniuriam facienti exprobrantes, tanquam ea ad cæteros

teros quoque redundet, solent exasperare. Vel forsan etiam κῦτο σωπώμενον intelligitur id ab Agamemnone aliàs factitatum. Si primum sensum arripiamus, habemus multa similia. Veluti Alexander propter vnicam mulierem Helenam, cuius formā ipse compertam habet, totam Græciam κακιγωίαικα vocat. Menelaus ob vnius Paridis perfidiam Priamidas ὑπερφιάλους & ἀνοσίους dicit. Homerus ipse Vlyssem ob vnius Troiç euersionem πολίπορθον appellat.

e δημόβορ' & βασιλῆς] His verbis nihil aliud moliebatur Achilles quàm populi in Agamemnonem cōcitationem, quibus etiam væcordiam obijcit, quòd iniustum in se Regem tam patienter ferant, cùm ipsi potiùs insultandum esset. Hoc autem fuisse Achillis propositum, docet etiā historia, in qua dicitur Achilles, reliquos Græcos maximè heroas ab aditu suo prohibuisse, quòd se aduersus Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret deseruissent, vnde ipsis etiam insidias struxisse memoratur.

f νυ μὰ τόδε σκῆπτρον] Non assentior Eustathio, qui Achillem dicit exre obuia & contingenti iurandi occasionem arripuisse, quam illi ira suggessit. Etenim si sceptrum regibus imperij & iustitiæ signum fuit (vnde Iustinus historicus ab origine rerum pro dijs immortalibus veteres hastas coluisse dixit, ob cuius religionis memoriam, inquit, adhuc Deorum simulacris hastæ adduntur. Hasta autē nihil aliud est quàm σκῆπτρον) non potest in rebus humanis à re augustiori iusiurandum illis peti, quod veteribus etiam vsitatissimum fuit. Tale est illud Parthenopæi apud Aeschylum:

Ὀ μνυσι δ' αἰχμὴν δῖ' ἔχθ', μᾶλλον θεοῦ — Σεβεῖν πεποιθὼς, ὀμμάτων δ' ὑπέρτερον.

Notum est etiam, quid de Cænei hasta prouerbiali à Græcis interpretibus referatur. Sic apud Flaccum ex imitatione Homerica:

Hanc ego magnanimi spolium Didymaonis hastam,
Vt semel est aulsa ingis, ac matre peremptа
Tectior.

Quæ neque iam frondes virides, neque proferet vmbras,
Fida ministeria & duras obit horrida pugnas

Idem elegantissimè Virgilius:

Vt sceptrum hoc (sceptrum dextra nam fortè gerebat)
Cùm semel in syluis imo de stirpe recisum
Olim arbos, nunc artificis manus ære decoro

Nunquam fronde leui fundet virgulta neque vmbram,
Matre caret, posuitque comas & brachia ferro
Inclusit, partibusque dedit gestare Latinis.

Iurat itaq; per sceptrum Achilles duplici de causa, quasi dicat: Si sceptrum vt lignum consideres, quemadmodū illud nunc à montibus abscissum amplius nō reuirescet: sic nos vbi dissiti erimus inuicem, nō sumus in illū gratiæ & amicitiæ florem redituri. Si verò vt diuinum aliquid & sacrum hoc sceptrum intelligas, est, cur iusiurandum augustum existimetur. Hoc enim sceptrum gerunt filij Græcorum διιφάπολοι. Quare, ὃ δὲ θεῖ μέγας ἔστηκε ὅρκος. Sunt autem διιφάπολοι, qui circa iura versantur, & ἱσμοφύλακες, quod erant reges, quibus sceptrum erat Iustitiæ symbolum, vt diximus, quemadmodum Fortitudinis hasta, inquit Eustathius, vnde quispiam collegerit distingui τὸ δόρυ à σκῆπτρον, contra quàm Iustinus existimarit.

g ἤπολ' Ἀχιλλῆος] Solet Poëta breuiter ea, quę consequutura sunt, & prolixiori narratione explicabuntur, longè antè proponere, vt ea audiēdi desiderio auditores excitet, quæ figura vocatur προαναφώνησις, qualis hoc loco obseruari potest. Prædicit enim Græcis Achilles, se ab illis olim desideratum iri, cùm ipsos Hector armis profligabit.

h ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν] Verū est illud Xenophontis, αὐτῷ μὲν γὰρ ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἡδίστων ἀκουσμάτων ἐστὶν, ἑτέροις δὲ ὁ περὶ αὐτοῦ, λυπηρότατον, πρῶτον μὲν γὰρ, inquit Plutarchus, αὐτοὶ χαίτες ἡγούμεθα τὸς ἑαυτὸς ἐπαινοῦντας, ὑφ' ἡδονῆς τοσοῦτον αὐτοῖς κἂν ὑπ' ἄλλων ἐπαινῶντων δεύτερον ἢ ἀδίκως ἃ λαμβάνειν ἔοικε παρ' ἑτέρων, αὐτοῖς διδόντας. περίεστι, ἢ σιωπῶντες ἀχθεσὶ καὶ φθονεῖν δοκοῦμεν, ἢ τοὔνομα δεδικότες, αὐχημα ζόμεθα σωφρόνως παρὰ γνώμην τ' ἐπαίνων, & σιωπᾶν μαρτυρεῖν, πρᾶγμα ηδιστα μᾶλλον αὐθαδεστέρῳ τοσοῦτον ἢ παρρησίᾳ τὸ ἐπαινεῖν παρόντας, ὑπομένοντες. Ista sunt, quę in eos generaliter Plutarchus dicit, qui se ipsi laudibus efficiūt, quasi hoc à nemine præstari debeat. Docet tamē posteà viro πολιτικῷ licere interdum περιαυτολογεῖν pro ratione circumstantiarum, quæ ab eo enumerantur, inter quas ista est huius loci, ἐπαινῶ, inquit, οὐχ ἧττον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδικουμένῳ τῷ πολιτικῷ δέδοται τὸ λέγειν ἢ περὶ αὐτοῦ περὶ τῶν ἀγωνιστῶν ὥσπερ ὁ Ἀχιλλεὺς ἄλλως μὲν ὑφίετο τῷ ἡττᾶσθαι τῆς δόξης, & μετὰ ταῦτα λέγων αἰκέ ποθι ζοὸς δῦσι πόλιν πρόπαν ἐξελάπαξε· ὑβριστὴς δὲ παρ' ἀξίαν καὶ περιπλακιοῦς, ἐφίησι τῷ μέγα λαιψηρὰν τὴν ὀργήν. δώδεκα γὰρ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλώπαξ' ἀνδρῶν. Καὶ ὁ μὲν ἡμῖν κήρυκος λύσασι μίτρωτον ἐχθρὸν λάμπομφής. δέχεται γὰρ ἡ παρρησία, μέρος καὶ τὸ δικαιολογίας. τῷ μεγαληγορεῖν. In eam rem præterea adducuntur illic exempla Themistocles & Demosthenis. poterat & hic locus laudari, vbi se, ἄριστον ἀχαιῶν, vocat Achilles.

Ὣς φάτο Πηλεΐδης· ποτὶ δ' σκῆπτρον βάλε γαίῃ
Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον. ἕζετο δ' αὐτός.
Ἀτρεΐδης δ' ἑτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορητής,
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.
[b] Τῶν δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων
Ἐφθίαθ' οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο.
Ἐν Πύλῳ ἡγαθέῃ, μετὰ δ' τρισὶ πάτοισιν ἄνασσεν·
Ὅς σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει.
[c] Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,
Ἄλλοί τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μυθησαμένοιν,
[d] οἳ * περὶ μὲν βουλῇ Δαναῶν, περὶ δ' ἐστὲ μάχεσθαι.
Ἀλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεώτερω ἐστὸν ἐμεῖο.
[e] Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἤπερ ὑμῖν
[f] Ἀνδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔ πω τοί μ' ὀΐω ἀθετῆσαι.
Οὐ γάρ πω τοιούσ γε ἴδον ἀνέρας, οὐδὲ ἴδωμαι,
Οἷον Πειρίθοόν τε, Δρύαντά τε ποιμένα λαῶν,
Καινέα τ', Ἐξάδιόν τε, καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,
Θησέα τ' Αἰγεΐδην ἀπείρονα ἀθανάτοισι,
Κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν.
Κάρτιστοι μὲν ἔσαν, καὶ [g] καρτίστοις ἐμάχοντο
Φηρσὶν ὀρεσκῴοισι, καὶ ἐκπαγλως ἀπόλεσσαν.
Καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον ἐκ Πύλου ἐλθών,
Τηλόθεν ἐξ Ἀπίης γαίης (καλέσαντο γὰρ αὐτοί.)
Καὶ μαχόμην κατ' ἐμαυτὸν ἐγώ· κείνοισι δ' οὐ οὔτις
Τῶν οἱ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπικθόνιοι, μαχέοιτο·

Sic dixit Pelides: sceptrum autē proiecit in terrā
Aureis clauis transfixum. consedit autem ipse.
Atrides. v. ex alia parte irascebatur: his aūt Nestor
Suauiloquus surrexit, argutus Pyliorum orator.
Cuius à lingua melle dulcior fluebat sermo:
Illi iam duæ quidem ætates varielinguiū hominum
Perierāt, qui cū ipso anteà simul nutriti sunt & ge-
In Pylo diuina, inter tertios. v. regnabat. (niti
Hic illis benè prudens concionatus est, & dixit,
O dij, certè magnus luctus Achiuam terrā inuadit.
Certè lætabitur Priamus, Priamiq; filij,
Alijq; Troiani valde gaudebunt ex animo,
Si vos hæc omnia audient depugnantes, (ritia:
Qui quidē cōsilio Danais antecellitis & pugnādi pe- 2. πέρι μ. β. δι. περὶ δ.
Sed persuadeamini: ambo autem iuniores estis me.
Iam enim aliquando ego & cū melioribus quàm vos
Viris cōuersatus sum, & nunquā me ipsi paruipēde-
Non. n. vnquā tales vidi viros, neq; videbo, (rūt:
Qualem Pirithoumq;, Dryantēq; pastorem populorū
Caneumq;, Exadiumq; & æqualē Deo Polyphemū,
Thesеumq; Aegidem similem immortalibus.
Fortissimi certè illi terrestrium nutriti sunt virorū:
Fortissimi quidem erant, & cū fortissimis pugnabāt
Belluis monticolis, & fortiter interfecerunt.
Et quidem cum his conuersabar ex Pylo veniens.
Procul ex Apia terra, (vocabant enim ipsi)
Et pugnabā pro meis viribus ego: cū illis autem nullus
Eorum qui nunc homines sunt terrestres pugnaret:

Καὶ μοὶ μὰλ' Βελέων ξυνίον, πείθοντό τε μύθῳ.
Ἀλλὰ καὶ ὣ πείθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ καὶ ἄμεινον·
[h] Μή τε σὺ τὸν δῖ', ἀγαθὸς περ ἐὼν ἀποαίρεο κούρην,
Ἀλλ' ἔα ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν·
Μή τε σὺ Πηλείδη, ἤθελ' ἐριζέμεναι βασιλῆϊ
Ἀντιβίην· ἐπεὶ οὔπω ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς
Σκῆπτρ' ἔχων βασιλεύς, ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκε.
Εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ.
Ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστιν, ἐπεὶ βουλεύεσσιν ἀνάσσει.
Ἀτρεΐδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος· αὐτὰρ ἔγωγε
Λίσσομ' Ἀχιλλῆϊ μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν
Ἕρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακῆος.

Et mea cõsilia audiebãt, mihiq; obediẽtes erãt verbo.
Sed obedite & vos, quia obedire melius.
Neq; tu ab isto potens quamuis sis, auferas puellam.
Sed cõcede vt ei primũ dederũt pramiũ filij Achiuo-
Neq; tu Pelide velis contendere regem (rum,
Contra: quia nunquam similẽ sortitus est honorem
Sceptriger rex, cuiq; Iupiter decus dedit.
Si autem tu fortior es, dea autẽ te genera uit mater:
Tamen hic potentior est, quia pluribus imperat.
Atride, tu autem compesce tuam iram: sed ego
Precabor Achillem deponere irã, qui magnũ omnib.
Septum Achiui est belli mali.

COMMENTARIVS.

a Τῶν δὲ Νέστωρ ἡδυεπὴς] Hanc eandem eloquentiæ laudem tribuit Nestori etiam Dictys Cretensis lib. 1. Eumq; (Agamemnonẽ) recognita Nestor, longam exorsus orationem, ad postremum in suadendi genere, in quo præter cæteros Græciæ viros iucundus acceptusq; erat, à proposito cohibuit. Sed ei quoq; præter eloquentiam Plat. de Legib. lib. 4. Prudentiæ laudem tribuit. Locum integrum afferam: ὅταν ἔρως ἢ τοῦ σωφρόνων τε καὶ δικαίων ἐπιτηδευμάτων ἐγγένηται μεγάλαις ποτὲ δωρεαῖς, ἢ καὶ μεγαρχίαν δωρεᾶς δόσεις, ἢ καὶ πλούτων ὑπεροχὰς ἀμφιέσεσιν, ἢ ἡδοναῖς, ἢ τοῦ Νέστορος ἐὰν ποτέ τις ἐπαινετὴν λάγνα φύσιν, ὃν τῇ ἡδονῇ φαμὲν φασὶ πάντων διενεγκόντα ἀνθρώπων, πλέον ἐπὶ τῷ σωφρονεῖν ἀμφέρειν τὸ τοιοῦτον ἐπὶ μὴ τοιαῦτα, ὡς φασὶ γένηται, ἐφ' ἡμῶν ἢ ἐθάμωσ, &c. Hippias etiam apud Platonem in dialogo, qui Hippiæ illius nomen habet, ait: Ὅ μήποτ' ἐποίησεν ἄρισον μὲ Ὅμηρος Ἀχιλέα τὸν εἰς Τροίαν ἀφικόμενον σοφώτατον ἢ Νέστορα, πολυπρεπέστατον ἢ Ὀδυσσέα. Sed vt de Nestore, cum sic describit in Heroicis Philostratus ex Homero, quæ ad huius loci illustrationem faciunt. Πρεσβύτατον μὲν πάντων ἔφη Ἑλλήνων (supple Protesilaus, cuius opinionem ibi vinitor recitat) ἐλθεῖν εἰς Τροίαν, τὸν Νηλέως Νέστορα, πολέμων τε πολλῶν γεγυμνασμένον, οἳ ἐφ' ἡλικίας αὐτῷ ἐπολεμήθησαν, ἀγώνων τε γυμνικῶν, ἐν οἷς πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα, ἐπῆρτο, ξυγκεκτῆσθαί τε ἀπὸ σωφρονιστῶν τε, εἴ που ἄρα ἦσαν ἤδη ἀνθρώπων γιγνόμενοι· δημαγωγίαν τε ἐκμεμισηκέναι ξυμβεβηκότα, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ἡλικιώτιδος τὰς δήμους, ἀλλὰ τῇ σωφρονιζόσῃ, πάντων ἢ αὐτὸν ξυνωφελῆ τε καὶ ἡδονῇ τὸν λόγον. ὅθεν καὶ τοὺς ἐπαπειλήσεως ἕνεκα ἐποιεῖτο, μὴ ἀγροίκους μηδ' ἀνδεεῖς φαίνεσθαι: Hæc posteriora sunt maximè huius loci.

b τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαί] Quomodo ista sint intelligenda, docebit copiosius Lexicon nostrum Homericũ in voce γενεά. Impresentiarum sufficiat locum Tullij de Senectute huic similem adducere, qui etiam ad sequentia inseruiet. Videtis' ne, inquit, vt apud Homerum sæpissimè Nestor de virtutibus suis (id est τῶν ἑαυτοῦ ἀρετῶν ἢ τῶν ἀνδραγαθημάτων, vt vir doctus ibi interpretatur) prædicet? tertiam enim iam ætatem hominum vixerat; nec erat ei verendum, ne vera de se prædicans nimis videretur aut insolens, aut loquax. Etenim (vt ait Homerus) ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio, quam ad suauitatem nullis egebat corporis viribus: & tamen dux ille Græciæ nunquam optat, vt Aiacis similes habeat decem, at vt Nestoris: quod si acciderit, non dubitat, quin breui Troia sit peritura. Locum, vt dixi, integrum afferre volui, ne in multas partes contextus narrationis discerperetur. Videmus autem hoc loco γενεὰν Græcorum, ætatem à Tullio appellari. Aetatem autem quidam triginta annorum spatio concludunt, vt Rhodig. lib. 19. cap. 22. quasi intelligendum sit Nestorem duas ætates, id est, sexaginta annos exegisse, nunc in tertia ætate versari. Sed Ouidius antiquior illo longè aliter intellexit, vt docent 12. Metam. ipsa Nestoris verba, vixi Annos bis centũ, nunc tertia viuitur ætas. Vt vt sit, per longæuitatem Nestoris Homerus illi magnam ἐμπειρίαν vult tribuere, quæ vix nisi sera ætate comparatur, ex qua etiam generatur φρόνησις. Ergo rectè ille, non omnia grandior ætas, Quæ fugiamus, habet: seris venit vsus ab annis. Quod ex Euripide adumbratum est. Sic enim ille in Phœnissis, ἐχ ὥσπαυπερ τῷ γήρᾳ κομᾷ Ε' πόκλις ὥφθητεν, ἀλλ' ἡ ἐμπειρία Ε' χει πάλαι τὸ νέων σοφώτερον.

c ἦ κεν γήθησεν πρίαμος] Hoccine est credibile aut memorabile Tanta væcordia innata cuiquam vt fiet, Vt malis gaudeat alterius? inquit ille. Et tamen illa ἐπιχαιρεκακία vulgaris est, quam Plutarchus ὠδὶ πολυπραγμονοῦντας ἅπαντας ἀνημέρους καὶ θηριώδεις γεγενῆσθαι τὴν κακοηθείαν dixit. Quæ an damnanda sit, non est valde dubitandum. Videtur tamen mihi in rebus bellicis concessa hoc argumento: quod si de hostium infortunio gaudere non liceat, videatur quoque bellorum vsus prohiberi, cùm illa tamen nunquam vetita fuerint. Ex illa igitur hostili consuetudine poterant ob Græcorum dissidia Troiani gaudio triumphare, cuius ansam ne præbeant, solent diligenter cauere ex vtraque parte hostes.

d οἱ δὲ μάλ' βουλῇ] Egregij ducis duas necessarias virtutes, Prudentiã & Fortitudinem indicat, quæ si in eum cõcurrant, nihil deest illi quod ad bellorum confectionem desideret. Vnde veteres prudenter Palladem & Martem bellis præfecerunt, quasi illam consilio, hunc pugnæ. Vtramque virtutem requirebat Nuntius apud Aeschylum ἔστιν ἐπὶ θήβαις, in eo quem Amphiarao erat oppositurus Eteocles. Amphiaraum illum primùm σωφρονέστερον ἀλκιμώτατ' ἄνδρα dixerat, postea verò sic de eo loquitur: ἐγὼ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει βαθεῖαν ἄλοκα μὴ φρενὸς καρπούμενος ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα· τούτῳ σοφός τε, κἀγαθὸς ἀντιστῆναι πέφανται μάλιστ' ἐπαινῶ. Vtramque porrò Adrastus apud Euripidem in Supplicib. Tydeo tribuit, facetè de eo sic dicens: Τυδεὺς δ' ἔστιν ἐν βραχεῖ θήσω μέγαν, σπανίζει δ' οὐ λόγοις ὧν λαμπρὸς, ἀλλ' ἐν ἀστοῖσι δεινὸς σοφισὴς πολλὰ δ' ἐξοδεῦσαν σοφά. &c. Vtramque etiam coniungebat Hannibal: qui cum audisset Stoici cuiusdam argumenta, quibus probabat solum sapientem, imperatorem esse, risit: νομίζων ἀδύνατον εἶναι, ὁπότε τὸ δ' ἔργων ἐμπειρίας, τοῦ δ' ἐν τούτοις ἐπιστήμων ἔῃ, εἴπερ ὠφελὸς μὲν τὰς πολεμίους τολμᾶν. ὠφελὸς δὲ τὰς κατὰ λόγισμόν, addit quoque tertium, ὠφελὸς τοὺς ὑποπεπτωκότας σώζειν. Plura etiam refert Socrates apud Xenophontem: sed ista duo in bellis gerẽdis videntur sufficere. Sic Romani Fabio prudenti, Metellum pugnacem coniunxerunt, quorum iuncta mutua opera afflictæ res Romanæ sunt redintegratæ. Vnde apud eos inualuerat, vt Fabius clypeus, Marcellus Romani imperij ensis haberetur. Ab vtraque ergo virtute Nestor vtrumque heroa Achillem & Agamemnonem commendat, cùm tamen eos in vtraq; cæteris Græcis anteponit cautè & sapienter, leni & adulatoria quasi oratione vtriusque animum demulcens. Etenim non poterat Agamemnon iurè in fortitudinis Achillis societatem venire, quia ipso longè erat inferior. Vterq; porrò consilij facultate Nestori & Vlyssi subsidebat.

e ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ] Aliud est hîc exemplum laudis, quam honestè potest sibi vir politicus tribuere, de qua sic Plutarchus: ἐμοὶ δὲ καὶ τὴν καπνοπωλίδος εὐνοιαν καὶ συσκηνίας εὔνοιαν καὶ τὴν παιδικὴν ὁμοτροφίαν ἐπαχθέστερον τὸ αὐθάδες ἐποιεῖ, καὶ χαλεπόν ἐστι καμπύσαι τὸ δεῖ αὐθις καὶ μεγαλοηρέσιον. καθάπερ αὖ πάλιν ὁ Νέστωρ, ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ δρείοσιν ἧεσσιν ὑμῖν Ἀνδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔποτε μ' οἵγ' ἀθέριζον. ἑτοῦ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Λάοτέλης, ἐμὸν ἔφη τοῖς πολλῶν κρατεῖν ἐξεῖναι μέγα φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεῖ θεῶν δόξας ἀληθῶς ἔχουσι, &c.

f ἀνδράσιν ὡμίλησα] Qui nam isti sint, postea explicat, vt veritatem generalis huius propositionis confirmaret. Etenim vnde illud dictum minus erat fidei consequuturum. Sunt ergo illi Pirithous, Dryas, Cæneus, Exadius, Polyphemus quidam eiusdẽ cum Cyclope nominis, & Theseus: quorum etiam idem meminit apud Ouidium 12. Metamorphos. vbi pugnas Lapitharum & Centaurorum in nuptijs Pirithoi & Hippodames apud Achillem reliquosque proceres narrat, quod hîc leuiter tantùm in sequentibus attingit.

g καρτίστοις ἐμάχοντο] Ea demum laudabilis est pugna, quæ cum viris fortissimis committitur, quo nomine heroas illos commendat Nestor, quos cum Centauris pugnasse memorat. Erant autem Centauri populi bellicosissimi, de quibus ista Diodorus lib. 4. ad hunc locum pertinentia refert: Φασὶ δὲ τοὺς (Κενταύρους) ὡς συγγενεῖς ὑπάρχοντας ἀπαιτῆσαι τὸν Πειρίθουν τὸ μέρος τῆς πατρῴας ἀρχῆς· τὸν δὲ ἀποδιδόντος τοῦ Πειρίθου, πόλεμον ἐξενεγκεῖν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς Λαπίθας· ὕστερον δὲ ἀμελυθέντων αὐτῶν, Πειρίθους μὲν γήμας Ἱπποδάμειαν ἐβούλετο καλέσαι τοὺς Κενταύρους, φασὶ μεθυσθέντας ἐπὶ δαλεᾶς τοὺς πεπληθύοντας γυναιξὶ καὶ βίᾳ μίσγεσθαι, ἀμὲ δὲ τὴν παρανομίαν τὸν τε Θησέα καὶ τοὺς Λαπίθας παροξυνθέντας, τοὺς μὲν ὀλίγους μὲν ἀπελθεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκβαλεῖν τῆς πόλεως, &c. Huius ergo pugnæ se in-

se interfuisse quoq; testatur hîc Nestor, cùm dicit, Ἐγὼ μαχέμεν καὶ ἐμὲ αὐτὸν ἐγώ. Sua autem in illũ facinora sigillatim apud Ouidium commemorat, & in sui iactantiam tantam erumpit, vt dicere non sit veritus: Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti, Tunc poteram magni, si non superare, morari Hectoris arma meis: illo sed tempore nullus Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.

h μήτε σύγ' ὄλ' ἀγαθός.] Difficillimè amicorum lites à tertio quodam amico componuntur: quia si in vnius gratiam magis propẽdere videatur, alterius odium incurrit. Ideò Biantem scribit Plutarchus arbitrium inter duos amicos olim recusasse. Prudenter itaq; Nestor duorum istorum heroum dissidium sedare nititur, vnius nõ magis quàm alterius partes amplexatus. Nam Agamemnonem ab iniuria, quam Achilli inferre meditatur, deterret: Achillem verò ad regiæ authoritatis reuerentiam exhortatur. Prioris partis argumentum fuit, Non esse Regi ea, quæ communi vniuersorum Græcorum consensu decreta sunt rescindere. Sic enim illa interpretor, ἀλλ' ἴσα ὡς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας ἠδ' Ἀχαιῶν. Secunda pars ampliore non egebat argumentorum fulcimento, itaq; solius regiæ dignitatis expositione cõtenta est: vbi illud γνωμάτιδιον perelegans, ὅπποθ' ὁμοίης ἐμμορε λιμῆς Σκηπτοῦχος βασιλεὺς ᾧτε ζόλος καὶ ἔδωκεν. quod sic intelligendum est, quasi nunquam satis dignus honos regibus deferri possit, quibus etiam ipse Iupiter gloriam impertiatur. Hinc est illud Pindari, ἐπ' ἄλλοι σι δ' ἄλλοι μεγάλοι, τὸ δ' ἔχαθεν κῦρος φέρται βασιλεῦσι, μηκέτι πάσσατε πόρσιον: id est, Alij alijs rebus magni sunt: supremum verò fastigium regum est. Proinde ne ad maiora longiùs circumspice. Quod autem hîc de honore, quem in reges Iupiter conferre dicitur, simile est illud Menandri monosticho, ἐκὼν ὁ βασιλεύς ἐστιν ἔμψυχος θεός. ὃν δὲ δῖος βασιλῆες, inquit Hesiodus. Quibus omnibus respondebit illud apud Homerum paulò pòst, σὺν ἀγαθὸς πολυκηραΐνῃ, ἐς κῆρα καὶ ἔσσο ἶσος βασιλεύς. ᾧ ἔδωκε Κρόνος παῖς ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφίσι βασιλεύῃ. Sed quis tandẽ est ille honos, qui à Ioue regibus confertur? Ipsum nimirum regnum, quod ipsi à Deo commissum est, vt dicebat Diotogenes, cuius hæc sunt verba apud Stobæum. ὅθεν εἰς λύραν Ἐ πολιν σύνομεμοίωκε δεῖ σωφρόσυναν βασιλέα, ὅρον δικαιότατον, καὶ νόμῳ τάξιν ἐν αὐτῷ πρῶτον καταστήσαντα, ἐλεύθερον δὲ τὸν πολίτην, ὃ δὲ δώσει ὁ θεὸς αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, ἃ σωφροσύνα πρὸς αὐτὸν ὀφείλει σωφρονοῦντι. Itaq; inter Deum & Regem, Mundum & Populum certa est adinuicem proportio. Etenim vt dicit idem, ἔχει γὰρ ὡς θεὸς πρὸς κόσμον, βασιλεὺς πρὸς πόλιν· καὶ ὡς πόλις πρὸς κόσμον, βασιλεὺς πρὸς θεόν. ἀ μὲν γὰρ πόλις, ἐκ πολλῶν Ἐ διαφερόντων σωφρονοῦσα κόσμῳ σώφρονι τάξιν Ἐ ἀρμονίαν μεμίμηται. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρχικὸν ἔχων αὐτὸν εὐθύνων, καὶ αὐτὸς ὢν νόμου ἔμψυχος. θεὸς ἐν ἀνθρώποις πυρεχέμόψυχος. Quod idem reges pietatis & cultus diuini admonet. Si enim ipsi à subditis reuerentiam sibi debitam expostulant, cuius tandem est dementiæ, reges illã Deo denegare, cuius beneficio totam illam regnandi potestatem consequuti sunt? Inde Philippus rex aiebat, oportere meminisse regẽ, quòd homo existens potestatem adeptus sit diuinam, vt res honestas & diuinas instituat, voce autem humana vtatur. Itaq; optimè idem Diotogenes inter tria regis officia cultum Dei enumerat: ab illo tamen dissentio, quòd illum ipse postremo loco posuerit, ego caput reliquorum credam. Sic ergo ille, τὸ μὲν πρῶτον, λέγω τὸ θεραπεύειν τὸν θεὸν, βασιλέως αὐτάρκιον. δεῖ γὰρ τὸ ἄριστον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου πρᾶξαι, Ἐ τὸ ἡγεμονεῦον ὑπὸ τοῦ ἡγεμονεύοντος. Τὸ μὲν ἐν φύσει πρωτεῖον, ἄριστον ὁ θεός.

i ὃς μέγα πᾶσιν] Hac Achillis commendatione ostendit Nestor, quando sit Græcis ille præsidio, vt etiam hoc pacto ipsum Agamemnoni anteponere videatur, cùm nihil tale de eo prædicet: itaq; tacitè quodammodo Agamemnonem ad iræ remissionem excitat, quasi isto belli propugnaculo ipse idem carere non possit.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπες.
[a] Ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει * πᾶσι πάντων ἔμμεναι ἄλλων·
Πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,
Πᾶσι δ' σημαίνειν ἅτιν' ἐ πείσεσθαι ὀΐω.
[b] Εἰ δέ μιν ἀθανάτους μὲν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τοὐνεκά οἱ πρέπει ὀνείδεα μυθήσασθαι;

Τὸν δ' αὖ ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἦ γάρ κε δειλός τε Ἐ ἀνάλκιδος καλεοίμην,
Εἰ δή τοι πᾶν ἔργον ὑπείξομαι ὅττί κ' εἴπῃς·
Ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ * ἔμοιγε
[c] Σήμαιν'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι τοι πείσεσθαι ὀΐω.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐν φρεσὶ βάλλεο σῇσι.
[d] Χερσὶ μὲν οὔτι ἔγωγε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης
Οὔτε σοί, οὔτέ τῳ ἄλλῳ, ἐπεὶ μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες.
Τῶν δ' ἄλλων ἅ μοι ἐστὶ θοῇ παρὰ νηὶ μελαίνῃ,
Τῶν οὐκ ἂν λάβοις Ἐ ἀπενήνοθε Ἐ ἐμεῖο.
Εἰ δ' ἄγε μὴν πείρησαι, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε.
Αἶψά τοι ἅμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί.

Huic autem vicissim respondit rex Agamemnon,
Ita sanè hæc omnia senex secundùm decens dixisti:
Sed hic vir supra omnes esse vult alios, γρ. πεί.
Omnes esse in sua potestate vult, omnibus & dominari,
Omnibus & præcipere, quæ non persuasurum puto.
Si aũt ipsum bellico sum fecerunt Dij semper existentes,
An propter ea ipsi permittunt contumelias loqui?

Huic a interpellato sermone respondit d. Achilles.
Certè timidus q; & vilis vocari possem,
Si iam tibi in omni re cessero quam dicis:
Alijs iam hæc iube, non enim mihi
Præcipe: non enim me tibi obtemperaturum puto. γρ. ἔμοιγε Ἄλλο δέ τοι ἐρ.
Aliud aũt tibi dico, tu aũt in præcordijs mitte tuis:
Manib. quidẽ non ego pugnabo, gratia puellæ (dictis.
Neq; tecũ, neq; cũ alio quouis, cũ à me auferetis quod de-
Aliarum a. rerũ, q̃ mihi sunt velocẽ apud nauẽ nigrã,
Harum nihil vtiq; feres accipiens inuito me.
Alioquin, age, fac periculum, vt agnoscant & isti:
Statim tibi sanguis niger fluet per lanceam.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει] Solent inter pares non rarò dissidia concitari, si quis eorũ se patribus anteponat: quantò ergo iustiùs maior indignabitur, si minor se illo superiorem fecerit? Itaque illud Agamemnoni molestum fuit, quòd se Achilles intra suæ dignitatis repagula non contineat, sed longè alijs omnibus altiùs sese efferat. Hinc ad modestiam Reges Regum aliorum subditi monentur, vt sui officij cancellos non transiliant. Et illa est σωφροσύνη, de qua sic Socrates: αὖ ὃ σωφρονῆς, τοῦτ' ἔστιν ἔργον ἐπιστάμενος. Ἡ σωφροσύνη παρέσται ἑαυτὸν μετρῆς σαυτόν. Loquitur autem illic de Regibus, ab eodem vitio dehortatur eos Seneca in Thyeste: Vos, quibus rector inquit, maris atque terræ Ius cedit magnum necis atq; vitæ, Ponite inflatos tumidosq; vultus, Quicquid à vobis minor extimescit, Maior hoc vobis dominus minatur. Omne sub regno grauiore regnum est. Quem dies vidit veniens superbum, Hunc dies vidit fugiens iacentem. Ergo quemlibet sua sorte contentum esse decet, nec in alios imperium vsurpare, quod non nisi iniustè possidere potest. Ingenium tamen eiusmodi multis innatum est, vt non solùm pares non patiantur, sed & superiores euadere contendant quoque iure quaq; iniuria. & illud Eteoclis, si non ore, factis saltem exerceant: ἔστε γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδ' Ἐ πέρι Κάλλιστον ἀδικεῖν· τἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών. Quæ autem hoc loco de Achille profert Agamemnon, prætextum aliquem veritatis essent habitura, si ipsi Achilli regnum vniuersum à Græcis ferè est demandatum præ indignatione, qua erant in Agamemnonẽ affecti, cùm nollet Briseidem restituere, vt disertè testatur historia Cretensis.

b ἀ δέ μιν πλὼ] Gulielmus Canterus, vir de vtraque lingua & nostris literis optimè meritus, hunc locum in suis nouis lectionibus diuersè ab Eustathio nostro interpretatus est. Sic enim ille: Etiam si, inquit (Agamemnon) hoc à Dijs Achilles consecutus est, vt egregius belator inter omnes haberi possit: nõ tamen propterea sibi concessum putare debet, vt probris & conuitijs, quẽcunq; libeat, iure possit proscindere. Quis enim ideò fortitudinem cuiquam Deos tribuere credat, vt iniurium eum & maledicum reddant? Eustathius hæc ita accepit, quasi sic dixerit Rex: An quia fortis est, ideò maledicta sermonem eius præcurrunt? Sed fallitur hoc loco vir alioqui diligentissimus. Non enim dicit Homerus, πὰρ νέα δέκα προθέουσι μυθήσασθαι: sed προθέουσιν (οἱ θεοὶ) μυθήσασθαι πὰρ νέα δέκα. Ponitur autem προθέουσι pro προτιθῶσι, &c. Hæc ille peroptimè meo quidem calculo. Locus autem Homericus planè modestiam denuò commendat, monetq; nos, quò potentiores sumus, eò humiliores fieri.

c Σήμανε.] Eustathius annotauit, & post eum Giphanius, Longinum Criticum hunc versum tanquam spurium expunxisse. Sanè non videtur mihi superfluus, quasi Achilles eadem verba, quibus in eum vsus erat Agamemnon, in eundem Agamemnonem recudat. Dixerat enim antea Agamemnon, πῶσι γὰρ σημαίνειν ἄπ' ἐπιτείσεσθαι ὀίῳ.

d χερσὶ μὲν ἐπέεσσι πιθώμεθα.] Obtemperat Nestoris consilio Achilles, & vt se Regi debitam reuerentiam exhibiturum esse doceat, pollicetur iam Agamemnoni, se non obstiturum Briseidis gratia, quanquam sibi iam datam auferri iniquum sentiat. Cùm autem Agamemnon consilium Nestoris probasset, tamen illud non sequutus est.

Ὣς τὼ γ' αὐτιβίοισι μαχεσσαμένω ἐπέεσσιν
Ἀντήτην λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Πηλείδης μὲν ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας ἐίσας
Ἤιε σὺν τε Μενοιτιάδῃ καὶ οἷς ἑτάροισιν.
Ἀτρεΐδης δ' ἄρα νῆα θοὴν ἅλαδε προέρυσσεν,
Ἐς δ' ἐρέτας ἕπεσον εἴκοσιν, ἐς δ' ἑκατόμβην
Βῆσε θεῷ· ἄνὰ δ' ἤγε Χρυσηίδα καλλιπάρῃον
Εἴσαν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα.
Λαοὺς δ' Ἀτρεΐδης [a] ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγε.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, [b] καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον·
Ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τελήεντας ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Κνίση δ' ἐρεβεννὴ ἴκεν ἑλίσσομένη [c] πρὸς οὐρανὸν.
Ὣς οἱ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν· Ἀτρεΐδης δ'
Λῆγ' ἔριδι, τὴν πρῶτον ἐπωτρύνας Ἀχιλῆϊ.
Ἀλλ' ὅγε Ταλθύβιόν τε καὶ Εὐρυβάτην προσέειπε,
Τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε·
Ἔρχεσθον κλισίην Πηλῃάδεω Ἀχιλῆος,
Χειρὸς ἑλόντ' ἀγέμεν Βρισηίδα καλλιπάρῃον·
Εἰ δέ κε μὴ δώῃσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσι· τὸ οἱ καὶ ῥίγιον ἔσται·

Sic hi contrariis contendentes verbis (chiuorum
Surrexerunt: soluerunt aũt concionẽ apud naues A-
Pelides quidem ad tentoria & naues æquales
Iuit cumq; Menœtiade & suis sociis:
Atrides autem nauem velocem in mare deduxit,
Intus a remiges elegit viginti, intus aũt hecatomben
Imposuit deo, Chryseidẽ v. pulchrigenã (prudẽs Vlysses
Conscendere fecit adductã: in ea aũt princeps ascẽdit
Qui cùm ascendissent, nauigabãt per humidas vias.
Populos autem Atrides lustrari iussit.
Illi autem lustrabantur, & in mare sordes iaciebant.
Faciebant autem Apollini perfectas hecatombas
Taurorũ & caprarũ, iuxta littus maris infructuosi.
Nidor autem ad cœlum ibat inuolutus circa fumum.
Sic hi qdẽ hæc operabãtur p exercitũ: neq; Agamemnõ
Cessabat à rixa quã primùm minatus fuerat Achilli.
Sed hìc Talthybiumq; & Eurybatem affatus est:
Qui ipsi erant præcones & fortes ministri:
Abite ad tentorium Pelidæ Achillis,
Manu capientes adducite Briseida pulchrigenam.
Si autem non dederit, ego ipse auferam
Veniens cum pluribus: quod illi & horribilius erit.

COMMENTARIVS.

a ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγε.] Nouit etiam hoc illa prisca ætas, oblata ab impuris hominibus sacrificia minimè Dijs accepta esse, adeò vt non solùm eorum preces à Dijs non exaudirentur, sed etiam magis eorum iram in se concitarent. Fiebant ergo lustrationes variijs modis: sed ea erat præcipua, qua manus lauare ad aras accessuris hominibus erat necessarium, cùm aras ipsorum Deorum precantes essent apprehensuri, vt diligẽter obseruauit Natalis Mythol. lib. 1. cap. 10 & 14. Itaq; Asterium fulmine peremptum, quod manibus impuris aram Iouis attigisset, retulit Timarchidas in lib. de Coronis, cuius hæc sunt carmina ab eodem Natali recitata: χέρνιβ' ἐλίπτοισιν ῥέξων Διὸς ἤτορα μοῦνον γενναῖον πατρὸς κεραυνῷ ἐξοχα δὴ καθαρὸν χεῖρ ἔνιπτε θεᾶ σεβέων. Differebant autem lustrationes pro ratione Deorum, quibus sacrificia destinabantur. Nam qui superis sacrificaturi erant, toti lauabantur, si fieri posset: sin autem, saltem manus: at inferis litaturi, tenui aqua tantùm irrorabantur. Sed de his alias etiam dicetur.

b καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.] Cur in mare? Quia, inquit Eustathius, aqua marina sordibus abluendis est aptissima. Vnde Euripides in Iphigenia, ἅλαδε κλύζει πώματ' ἀνθρώπων κακά. Quod eum dixisse ea de causa dicit Laërtius in vita Platonis, quòd in Aegypto cùm morbo comprehensus esset, à sacerdotibus marina curatione fuisset absolutus. Quòd autem abluendi vires præstantiores aqua dulci mare habeat, puto illud propter illius salsuginem fieri. Salis autem facultatem esse καθαρτικὴν, docet Oribasius in Medic. Collect. lib. 15 & de Virtute simplicium medicam. lib. 2. Itaq; in sacrificijs, quæ aliquis sui purgandi causa propter eadem aut commissum scelus instituebat, mos erat in salem aquam conijcere, & locum ea leuiter irrorare, postquam sulphuris accensi fumo eum lustrauissent, vt indicauit Theocritus his verbis: καθαρεῦσαι χὤσσοι πυρώσατε δῶμα θεᾶς πρῶτον, ἔπειτα δ' ἅλεσσι μεμιγμένον ὡς νενόμισται Θάλλῳ ἐπιῤῥαίνειν ἐστεμμένον ἁλκάβες ὕδωρ. Græci ergo hoc loco purgamenta suarum lustrationum in mare proijciunt, quæ tamen in alias aquas dulces proijci solebant, prouti, credo, vicinitas aquarum ferebat. Quibus enim mare vicinum erat, illi commodè sordes illas in mare poterant eijcere: qui verò fluuijs, illi quoq; commodè in fluuios. Sic Damon apud Virgilium, Fer cineres Amarylli foras, riuoq; fluenti Transq; caput iace: ne resi, exeris, &c. Vbi notandus etiam mos proijciendi à tergo, ne sordes viderentur, vnde putabant vitium etiam aliquod & immundities contrahi, quod forsan etiam Græci obseruarunt.

c πρὸς οὐρανὸν.] Additur ab historia quid post sacrificium acciderit. Dein perfecto sacrificio (inquit) vis mali leniri paulatim visa, neque amplius attentari corpora: & eorum qui antè fatigabantur, tanquam sperato diuinitùs leuamine, relaxati. Ita breui per vniuersum exercitum salubritas vigorq; solitus renouatus est. Hæc Homerus tacuit, quia facilè per se cogitari poterant.

κ' κατὰ λειρόν Ὣς εἰπὼν, ἀπέβη, [a]* κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε.
[b] Τὼ δ' ἀέκοντε βάτην παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Μυρμιδόνων δ' ἐπὶ τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην.
Τὸν δ' εὗρον παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἥμενον· οὐδ' ἄρα τώγε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς·
[c] Τὼ μὲν ταρβήσαντε, καὶ αἰδομένω βασιλῆα,
Στήτην, [d] οὐδέ μιν ἔσκε προφωνέον οὐδ' ἐρέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ ἔγνω ἧσιν ἐνὶ φρεσὶ, φώνησέν τε·
[e] Χαίρετε κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν·
Ἄσσον ἴτ'· οὔτι μοι ὔμμες ἐπαίτιοι, ἀλλ' Ἀγαμέμνων,
Ὅς σφῶϊ πρόεικε Βρισηΐδος εἵνεκα κούρης.
Ἀλλ' ἄγε διογενὲς Πατρόκλεες ἔξαγε κούρην,

Sic dicens præmisit, durum aũt mandatum iussit.
Hi inuiti iuerunt iuxta littus maris infructuosi:
Myrmidonum v. ad tentoria q; & naues peruenerũt.
Hunc aũt inuenerunt apud q; tentoriũ & nauẽ nigrã
Sedentem: neq; sanè hos intuitus lætatus est Achilles.
Hi quidem perterriti & reueriti regem,
Steterũt: nequaq; v. ipsum alloquebãtur, nec interro-
Sed hic cognouit suis in mentibus, dixitq;: (gabant:
Salucte præcones Iouis nuntij, atq; etiam virorum:
Propius accedite. nihil mihi vos culpãdi, sed Agamẽ,
Qui vos præmisit Briseidis causa puellæ.
Sed age generose Patrocle educ puellam,

καὶ

Καὶ σφῶϊν δῖος ἄχιλ[f] τῶ δ' αὖτ' ὠμάρτυροι ἔστων
Πρός τε θεῶν μακάρων, πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων,
Καὶ πρὸς ἐμὸν βασιλῆα ἀπηνέα, εἴποτε δ' αὖτε
Χρειὼ ἐμεῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι
Τοῖς ἄλλοις. ἦ γὰρ αὐ ὄγ' ὀλοῇσι φρεσὶ θύει,
[g] Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω,
Ὅππως οἱ παρὰ νηυσὶ σόοι μαχέωνται Ἀχαιοί.

Ὣς φάτο· Πατροκλῆϊ δ' ἑταίρῳ πείθετο φίλῳ,
Ἐκ δ' ἄγαγε κλισίης Βρισηίδα καλλιπάρηον,
Δῶκε δ' ἄγειν. τὼ δ' αὖτις ἴτην παρὰ νῆας Ἀχαιῶν.
Ἣ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν. [h] αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Δακρύσας, ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς,
Οἶνῳ ἐφ' ἁλὸς πολιῆς, ὁρόων ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Πολλὰ δ' ὅ γε προτὶ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο χεῖρας ὀρέγνυς·

Μῆτερ, ἐπεί μ' ἔτεκες γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα,
Τιμὴν πέρ μοι ὄφελλεν ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης· νῦν δ' ὐδέ με τοῦτον ἔτισεν.
Ἦ γὰρ μ' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας.

Et ipsis da vt ducant, vos ipsi autem testes estote
Coram dijs beatis, coramq; mortalibus hominibus,
Et coram rege immiti, si vnquam posthac
Opus me fuerit sœuam perniciem remouere
Ab alijs: certè enim hic perniciosis consilijs furit,
Neque scit intelligere præsentia nec futura,
Vt sibi apud naues salui pugnare queant Achiui.

Sic dixit, Patroclus autem dilecto obediuit socio:
Eduxit autem ex tẽtorio Briseida pulchrigenam,
Deditq; ducẽdã: hi a. retrò iuerũt ad naues Achiuorũ.
Illà verò inuita vnà cum his mulier ibat, sed Achilles
Lachrymans à sociis statim sedit seorsim separatus.
Littus ad maris cani, respiciens in purpureum pontũ,
Multa. a. matri dilectæ supplicauit manus porrigens,

Mater, quum me pepereris vt essem breuis tẽporis,
Honorem mihi debebat Olympius iradere
Iupiter altitonãs: nunc. a. neq; me paululũ honorauit.
Certè enim me Atrides latè dominans Agamemnon
Inhonorauit: habet. n. præmiũ quod per vim rapuit.

COMMENTARIVS.

a κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε] his verbis docet Poëta malè hoc ab Agamemnone factũ, quod reuerà iniustũ fuit, tũ quòd nõ esset fas ea repetere, quę semel data essent: tũ quòd Nestoris cõsilio quod probare videbatur, nõ obsecundârit, cui tamẽ Achilles paruit.

b τὼ δ' ἀέκοντε βάτην] Exemplum est obsequij seruorum in dominos. Isti enim pręcones quamuis intelligerent se iniustę rei causa mitti ad Achillẽ, tamẽ iussa domini capessunt, quanquã inuiti, vt testatur Homerus per illud ἀέκοντε. Vbi non exigua agitari potest quæstio, Vtrum rectè à subditis iniustũ quippiã pręcipientib. Regibus obediatur in reb. politicis (nã de diuinis nullus est, nisi ἄθεος, qui illud asserat) Sed eam soluere videtur infrà Achilles qui præcones αἰσυμήτας huius iniustitiæ pronuntiat. Tamen modestè de ea statuendum puto: quia si in plerisq; ciuilibus negotijs ipsi Regi resisti potest, possumus etiam illorum mandatorum, si qua iniqua sunt, iugum aliquando excutere. Cuius rei luculentissimum habemus exemplum in Socrate, vt ipsi refert apud Platonem in Apologia: qui missus à triginta tyrannis in Tholum, vt cum quatuor alijs Leontem Salaminium, Salamine educerent, imperij iniquitatem agnoscens, cæteris quatuor relictis, ipse domum abijt. Vnde ministri tyrannorum culpa omnino non videntur carere.

c τὼ μὲν παρὸν πάντε] Bene ista duo coniunguntur φόβος & αἰδώς, quæ maioribus à minoribus exhibẽtur. Sic Helena postea dicet, Priamum sibi δεινὸν καὶ αἰδοῖον esse. Ideò Tragicus dicit δεῖ γὰρ ᾧ σέβειν αἰχμὴν ἢ ὁμοῦ σωτηρίαν ἔχειν τὸ δ' ἐπίσασι. Hinc illud Poëtæ cuiusdam apud Platonem in Euthyd. ἵνα γὰρ δέος καὶ αἰδώς. Quòd altera lectio Stasino Poëtæ tribuit. Illud tamen examinans Socrates è conuerso dicendum putat ἵνα αἰδὼς οὗτα καὶ δέος. Sed ad hunc locum nihil refert: quanquam neq. illud semper verũ est.

d ἐς δὲ μιν οὐκ ἐθέλουσι] Eustathius cùm quærit, cur isti præcones nunc sileant, sic respondet: Timebant siquidẽ, inquit, & Achillem reuerebantur. Demulcere itaq; eum, & illi blandiri noluerunt, quia illud eorum regia authoritate futurum erat indignũ. Exasperare eum verbis non ausi sunt. Sic infrà Chryses filiam recipiens tacet. Cur enim verbis ingratè secum agi conquereretur, non habebat, quia optato fruebatur. Gratiam item habere non poterat, quia erant adhuc illi Agamemnonis cõminationes animo alio repostæ, sciebatq; inuitis Græcis filiam sibi restitui. Sed pace Eustathij dixerim, quod ad hunc locum attinet, argutus nimium est. Ego existimo, præcones istos regis mandatis paruisse, in quibus habebant, non vt verba cum Achille facerent (quia indignatum Agamemnonẽ dedecebat, cum eo, cui ipse erat infensissimus, velle per illos colloqui) sed vt Briseidem tantùm ex Achillis tentorio ad se adducerent. Itaq. exacta illa obedientia, qua iussis insistunt, facto contenti, ne verbum quidem cum Achille faciunt, etiam Achillis ipsius sermone lacessiti. Vbi videre licet, quàm sit exactissimus decori obseruator Poëta, nulli ea in parte comparandus.

e χαίρετε] Intelligebat Achilles legatos & præcones iure gentium inuiolabiles, vnde non solùm ipsis non resistit, sed & clementer exceptos finis, cuius causa venerant, compotes facit. Quòd si in eos iniuriosus fuisset, poterat canibus illis comparari, αἳ ἔξω κύνες ἂν βλήχωσι χιλεπαίνοντ' ἐχ ἀπτόμεναι, vt dicit Plato lib. 5 de Repub. Illa porrò legatorum inuiolabilia iura quàm exactè sint à Romanis obseruata, testantur historiæ. Si quando enim violarentur, solebant diligenter pœnas ab ijs, qui violassent, reposcere, vt docuerunt exempla Fidenatium, Corinthiorum, Illyricorum & alia præterea: quàm seueritatem in se etiam ipsos exercebant, vt L. Manlius & L. Minutius, qui Carthaginensium legatos pulsasse dicebantur, experti sunt. Præcones autem hoc loco διὸς ἄγγελοι & ἀνδρῶν appellantur, quòd tum in sacrificijs ministrantes interuenirent, tum in concionibus. Vel διὸς ἄγγελοι dicuntur propter diuinum illorum genus: nam voluit antiquitas eos à Mercurio descendere, vt indicasse etiam videtur Plutarchus in vita Andocidis.

f τὼ δ' αὖτε μύρετον ἴσων] Egregium est patientiæ exemplum, quæ ad iniurias tolerandas viros probos præditos esse decet. Ecce enim Achilles vir alioqui Græcorum omnium fortissimus, vt ex Platone nuper dicebamus, Agamemnoni iniuriam inferenti nulla vi resistit, quod ex Nestoris consilio factum est, quanquam non obediente etiam Agamemnone parẽdi quoq; vinculo solutus Achilles videbatur. Sed aliud est: videtur enim, vt arbitror, intellexisse Homerus, illatam iniuriam vi propulsare, maximè cùm à maioribus infertur, iniuriosum esse. Rem duriorem dixisse multis forsan videbor. Sed attendite. Vulgatum illud est, naturali iure vim vt repelli posse, forsitan quia natura dissipationem sui nõ amat, & quantum potest, cauet ne destruatur: & illud sanè vtiliter in hominum societate permissum puto, vt praui ab iniuria inferenda magis deterreantur, cùm sibi resisti posse intellexerint. Sed illud modestè proculdubiò accipiendum est. Non enim existimo, licere ei, qui tibi iniuriam intulerit, vindictæ gratia aliam facere: illius tamen propulsionem æquitas ipsa permittit. Præterea si de capite & vita agatur, ita sui amans est natura, ceu dixi, vt teipsum tueri iustissimè possis, sed modestè, id est, mortem alij id circò non inferẽdo, adeò vt si te, illæso inimico, eripere eius impetui potueris, illumque nihilominus interfeceris, mortis reus censearis. Verùm ista nos ijs, qui iura ciuilia versare per otium possunt, si placet relinquamus, donec nos aliquando in eorum spatia, vnde egressi aliquantulum sumus, redeamus. Itaq; Philosophicè hoc expendamus. In hac porrò quæstione doctorem habeo Maximum Tyrium in Serm. 2. in quo ille subtiliter disputauit περὶ τοῦ ἀδικουμένου μὴ ἀντιδικητέου, cuius tota oratio eò redit, vt statuat, probum virum neq; iniuriam facere, neq; iniuriam pati, non facere, quia voluntatem non habet, non pati, propter virtutem, quæ auferri, abijci, expugnari, vastarive nullo modo potest. Est enim iniuria priuatio boni: bonum autem omne in virtute consistit, nec alibi. Vnde etiam improbo viro non potest inferri iniuria, quia in eo virtus non est, & proinde ea non potest priuari. Sin verò præter ipsam virtutem ea quoq; bona censentur, quæ sunt corporis, quæve extrinsecus à fortuna prouenium, ac circunstantia sunt, quandoquidem satius est, vbi ea non fuerint cum virtute coniuncta, quàm longissimè ab homine abesse, his quoq; multatus iniuriam accipere non potest. Constat enim eũ his bonis spoliari, quibus alioqui abuteretur omnino, &c Itaq; cùm Briseis in bonis externis Achilli fuerit, ea sibi erepta, non videtur iniuriam accepisse. Hæc si cui nimis longè petita videbuntur, quòd ipsa etiam Achillis eam ob rem indignatio testatũ faciat, existimare cum sibi ab Agamẽnone iniuriam fieri, ille rei nuda narratione contentus esto. In ijs enim, quæ coniectura mea assequor, libertatem amplexandi aut deferendi cuilibet relinquo: tamen imitanda proculdubio est illa Achillis modestia, ijs qui alienæ subditi sunt potestati.

g ἀδήπ οἶδε νοῆσαι] Prudentiam Agamemnoni deesse ex eo concludit Achilles, quòd ex præterito iudicium futuri nõ faciat, quod si præstitisset, iudicasset, planè necessarium esse ad reliqui belli confectionem Achillem, qui illius gerendi onus anteà sustinuisset. Est enim prudentis viri, principia & causas rerum videre, earumque progressus, & quasi antecessiones non ignorare, similitudines comparare, & rebus præsentibus adiungere atque annectere futuras: hinc facilè totius vitæ cursum videt, vt est apud Latinum Pacuuium. Sic autem operatur Prudentia per cogitationem, quæ præterita memoriæ beneficio conspicit, ex quorum obseruatione facillimum est sagaci homini de præsentibus atq; adeò de futuris statuere. Ideò prudentiam quasi ὅμμα νοερὸν ὅλον ὑπαυγὲς Iamblichus appellauit. & Theages πρὸς ἀρετῶν, ἐν τῷ θεωρεῖν ἐ κρίνειν γίνεσθαι τὰ φρόνησιν dixit.

h αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς δακρύσας,] Lachrymarum profusio animi est facilis & mitis, vnde prouerbio viri lachrymabiles boni appellati sunt: contrà, quibus dura sunt præcordia, illachrymabiles dici possunt, qualem fecit Plutonem Latinus Lyricus, quam duritiem in Aenea Dido significauit, quòd lachrymas victus non dedisset. Menelaus etiam apud Euripidem in Helena, viri ingenui esse in calamitatibus lachrymari, sic dicit, λέγουσιν ὡς πρὸς ἀνδρὸς εὐγλώσσου ἐν ξυμφοραῖσι δάκρυ ἀπ' ὀφθαλμῶν βαλεῖν. Lachrymas etiam ex eo cõmendabat Euripides in Oenomao, quòd animi dolores leuarent, ἀλλ' ἔστι γάρ δὴ ἐ ἐν κακοῖσιν ἡδονὴ θνητοῖς ὀδυρμοί, δακρύων τ' ἐπιῤῥοαί· ἀλγηδόνας ὑ τῶνδε κουφίζει φρενῶν ἐ καρδίας ἕλυσι τὰς ἄγαν πόνους. Idem in Oeneo, ἀμουσίαν esse dicit, μηδ' ἐπ' οἰκτροῖσι δάκρυ χύζειν. Videtur tamen viro eoq; forti, qualis est Achilles Homericus, indignæ lachrymæ, & muliercularum potiùs aut puerorum mollities redolere. Vnde sic est Plato 3 de Repub. locutus, Ὀ ῥητῶς ἄρα ἐξαιροῦμεν τοὺς ἡρωϊκοὺς τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν γυναιξὶ δ' ἀποδιδοῦμεν, ἐ ἀδὲ τοῦτο σπουδαίοις, ἐ ὅστις καὶ τῶν ἀνδρῶν. & paulò pòst: Πάλιν δὴ Ὀ μήρου τε δεησόμεθα ἐ τῶν ἄλλων ποιητῶν, μὴ ποιεῖν Ἀχιλέα θεὰς παῖδα. Ἀλλ' ἐπὶ πλουτῷ καταπεῖρμον, &c. μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε ἐ ὀδυρόμενον ὅσα ἐ οἷα ἐκεῖνον ἐποίησε. Itaq; hoc Achillis dedecus Poëta texit, cùm eũ à reliquorum cœtu separat, turpe enim fuisset eum, qui armis non vincebatur, sic ab ista perturbatione vinci, vnde poterat fortitudini suæ non leuem maculam inurere. Sed & aliàs Agamemnonẽ & Patroclum flentes in hoc Poëta videbimus. Et in ipsa historia Alexander etiam Magnus lacrymasse in Nearchi & Archiæ reditu memoratur, vt prodidit Arrianus in Indicis.

Ὣς φάτο δακρυχέων. τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ,
Ἥμενη ἐν βένθεσσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι·
Καρπαλίμως δ' ἀνέδυ πολιῆς ἁλὸς, ἠΰτ' ὀμίχλη·
Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δακρυχέοντος,
Χειρὶ τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκτ' ὀνομάζων.
Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἰδομεν ἄμφω.
Τὸν δ' βαρυστενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Οἶσθα· τίη τοι ταῦτ' εἰδυίῃ πάντ' ἀγορεύω;
Ὤχμεθ' ἐς Θήβην ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος,
Τὴν δ' διεπραθόμεν τε, καὶ ἤγομεν ἐνθάδε πάντα·
Καὶ τὰ μὲν δὴ δάσσαντο μετὰ σφίσιν υἱες Ἀχαιῶν,
Ἐκ δ' ἔλον Ἀτρεΐδῃ Χρυσηίδα καλλιπάρῃον·
Χρύσης δ' αὖθ' ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ· καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα, δύω κοσμήτορε λαῶν·
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπ' εὐφήμησαν Ἀχαιοὶ
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἤνδανε θυμῷ.
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε,
Χωόμενον δ' ὁ γέρων, πάλιν ὤχετο. τοῖο δ' Ἀπόλλων
Εὐξαμένοιο ἤκουσεν, ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν·
Ἧκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακὸν βέλος, οἱ δέ νυ λαοὶ
Θνῆσκον ἐπασσύτεροι· τὰ δ' ἐπώχετο κῆλα θεοῖο
Πάντῃ ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν. ἄμμι δ' μάντις
Εὖ εἰδὼς ἀγόρευε θεοπροπίας ἑκάτοιο.
Αὐτίκ' ἐγὼ πρῶτος κελόμην Θεὸν ἱλάσκεσθαι.
Ἀτρεΐωνα δ' ἔπειτα χόλος λάβεν· αἶψα δ' ἀναστὰς
Ἠπείλησεν μῦθον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστί.
Τὴν μὲν γὰρ σὺν νηῒ θοῇ ἐλίκωπες Ἀχαιοὶ
Ἐς Χρύσην πέμπουσιν, ἄγουσι δὲ δῶρα ἄνακτι.
Τὴν δ' νέον κλισίηθεν ἔβαν κήρυκες ἄγοντες
Κούρην Βρισῆος, τήν μοι δόσαν υἱες Ἀχαιῶν·
Ἀλλὰ σύ, εἰ δύνασαί γε, σάωσον παῖδος ἐμῆς.
Ἐλθὲ δ' Οὔλυμπόν δε Δία λίσαι, εἴποτε δή τι
Ἢ ἔπει ὤνησας κραδίην Διὸς, ἠὲ καὶ ἔργῳ.
Πολλάκι γάρ σέο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφέι Κρονίωνι
Οἴῃ γ' ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι,
Ὅππότε μιν ξυν δῆσαι ὀλύμποι ἤθελον ἄλλοι,

Sic dixit lachrymãs: hũc.a. exaudiuit venerãda ma
Sedens in profunditatib. maris apud patrẽ senẽ. (ter
Statim autem prodyt è cano mari, velut nebula:
Et ante ipsum sedit lachrymantem,
Manuq; ipsum demulsit, itaq; locuta est.
Fili quid fles? quis verò tibi mentẽ inuasit mœror?
Dic, ne celes in animo, vt sciamus ambo. (Achilles:
Hãc aũt grauiter suspirãs allocutus est pedes velox
Nosti: cur tibi hæc scienti omnia dicam?
Iuimus in Theben sacram ciuitatem Eëtionis,
Hanc euertimus & adduximus huc omnia:
Et hæc quidẽ benè diuiserunt inter se filij Achiuorũ,
Elegerunt autem Atridæ Chryseida pulchrigenam:
Chryses aũt postea sacerdos longè iacentis Apollinis
Venit ad veloces naues Achiu. ferrea tunica indutor.
Liberaturusq; filiã, ferẽsq; infinita precia liberationis,
Coronãq; habens in manib. longè iacentis Apollinis,
Aureo cum sceptro, & precabatur omnes Achiuos:
Atridas autẽ maximè, duo moderatores populorum.
Tunc alij quidem omnes comprobarunt Achiui,
Venerãdũq; esse sacerdotẽ, et splẽdida accipiẽda pciali-
Sed non Atridæ Agamẽ. placuit animo. (berationis,
Sed malè dimisit, durumq; verbum mandauit.
Iratus aũt senex retrò abiuit: hunc autem Apollo
Precantẽ exaudiuit, quoniam valdè illi amicus erat.
Misit autem in Argiuos malã sagittã: populi autem
Moriebantur frequentes: ibant autem spicula Dei
Vbiq; per exercitũ latum Achiuorum: nobis.a. vates
Benè sciens cõcionabatur vaticinationes lõgè iacientis:
Statim ego primus hortabar Deum placari.
Atridem autem postea ira cepit: statim aũt exurgens
Minatus est verbum, quod iam perfectum est.
Illam quidem enim cũ naui veloci nigrioculi Achiui
Ad Chrysem mittunt: ducunt autem dona regi.
Hanc autem nuper è tentorio iuerũt præcones ducẽtes
Puellam Brisei, quam mihi dederant filij Achiuorũ.
Sed tu, siquidem potes, auxiliare filio tuo.
Vadẽs ad Olympũ Iouem precare, si vnquam aliquid
Vel verbo iuuisti cor Iouis, vel etiam opere.
Sæpè enim te patris in ædibus audiui
Gloriãtẽ, quũ dicebas à faciẽte nigras nubes Saturnio
Solam inter immortales crudelem cladem auertisse
Quando ipsum colligare cœlestes voluerunt alij,

Ἥρη τ' ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ [d] * Παλλὰς Ἀθήνη·
Ἀλλὰ σὺ τὸν γ' ἐλθοῦσα θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν,
Ὠκέ' ἐκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
[e] Ὃν Βριάρεων καλέσκε θεοί, ἀνδρες δέ τε πάντες
Αἰγαίων· ὁ γὰρ αὖτε βίῃ [f] ὑὸς πατρὸς ἀμείνων,
Ὅς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων·
Τὸν καὶ ὑπέδεισαν μάκαρες θεοὶ, οὐδέ τ' ἔδησαν.
Τῶν νῦν μιν μνήσασα παρέζεο, καὶ λάβε γούνων,
[g] Αἴκέ πως ἐθέλῃσιν ἐπὶ Τρώεσσιν ἀρῆξαι,
Τοὺς μὲν κῆρ πεύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἕλσαι Ἀχαιοὺς
Κτείνοντας, [h] ἵνα πάντες ἐπαύρωσιν βασιλῆος,
Γνῷ δὲ καὶ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων Ἀρηϊφίλητος
Ἣν ἄτιμον, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔπισσε.

Iuno & Neptunus & Pallas Minerua,
Sed tu quũ venisses, ipsum Dea liberasti à vinculis, Ἀπόλλωνι.
Statim Cētimanum vocans in magnum Olympum,
Quem Briareum vocant dij, viri autem omnes,
Aegaeonẽ. hic n. duplo rursus virib. suo patre præstã-
Qui apud Saturnium sedebat eo honore lætus: (tior,
Hunc & exhorruerũt immortales dij, neq; ligauerũt.
His nunc illi in memoriã reuocatis asside, & prehẽde
Si aliquo modo velit Troianis auxiliari: (genua,
Ad puppes verò vsq; & ad mare expellere Achiuos
Cæsos, vt omnes fruantur rege,
Noscat autẽ & Atrides latè dominans Agamemnon
Suũ detrimentũ, q[d] fortissimũ Achiuor. nihili fecit.

COMMENTARIVS.

a ἀρχόμενος ἐς Ἥφαιστον] Exponit Thetidi matri Achilles causam suarum lacrymarum, inde à capite narrationem totius negotij arcessens, in qua breuis erit superiorum omnium κεφαλαίωσις. Quod autem hìc de Chryseide Thebis capta dicitur, sequutus est etiam Strabo lib 13. Sed Dictys in historia videtur indicare, abductam eam esse ex Lyrneso. Cæterùm Achilles, inquit, haud contẽtus eorum quæ gesserat, Cilicias aggreditur: ibiq; Lyrnesum paucis diebus pugnando cepit. Interfecto dein factione (lego Eetione, vt est hìc apud Homerum) qui his locis imperitabat, magnis opibus naues replet, abducens Astynomen Chrysis filiam, quæ eo tempore Regi denupta erat, &c. Vnde etiam colligo, malè forsan ab alijs dici Astynomem Thebes (intellige autem Hypoplacias) missam à Chryse tanquam in aliquod propugnaculum, vel, vt voluit author Cypriorum carminum, ad festum Veneris, cùm historia testetur, eam regis Eetionis vxorem fuisse.

b ἤτοι ὑπὸ ὀφρύσι] Thetis Ioui duobus modis profuit primùm ἔπει, cùm videlicet reliquorum Deorum insidias ipsi detexit deinde ἔργῳ, cùm Briareum Ioui auxiliaturum in cœlum adduxit, vt paulò pòst Vlysses narrabit. Ad quæ omnia aures sunt nobis omnino obturandæ, quia sacrosancta diuinitate indigna sunt. Sic enim prudentia, vel potiùs prouidentia, pater ille Deorum destituetur, quippe cui monitore opus ad insidias illi vindicandas fuerit. Deinde cùm non suum illi robur sufficeret, humanum fuerit aduocandum auxilium (quanquam Phornutus per Thetidem prouidentiam, per Briareum diuinam potentiam interpretetur.) Quare illud in vniuersa poësi vitiosum est, quòd Dij non diuinitùs, sed humanitùs describantur.

c δύο δῶρα] Eustathius vult hìc à Poëta subobscurè mores mulierc ularum describi, quæ si quid generosè aut fortiter gesserint, quod rarum tamen est, illud subinde prædicare non cessant. Sed potest etiam hac inani iactantiæ labe carere Thetis, quam hoc factum narrasse sæpe contigerit alia de causa, vt solent viri etiam prudentes interdum multa de suis virtutibus prædicare: quanquam non valde repugno, vt Eustathio subscribatur, & ita simile erit, quod Plutarchus de Cicerone commemorat, qui suam in Catilinaria coniuratione diligentiam fastidiosè satis inter Romanos commemorabat, quod ille non necessariò, sed gloriæ tantùm studio præstare credebatur.

d παλλὰς ἀθήνη] Quidam legebant φοῖβος ἀπόλλων, sed Phornutus vulgarem lectionem agnoscit.

e ὃν βριάρεων καλέσκε θεοί,] Vsitatum est apud Homerum, vt quibusdam rebus duplex nomen imponat: quorum altero Dij, altero homines vtantur. cuius rei hoc loco est exemplum. Item alibi Dij Xanthum fluuium appellabunt, quem homines Scamandrum, & auem quandam Dij χαλκίδα quam homines κύμινδιν. In Odyssea verò soli Dij τὸ μῶλυ vocant, quod hominibus planè est incognitum. De hac porrò diuersa nominum ratione sic est apud Platonem. Εἰ ἐρ. καὶ πῶς λέγεις ὦ Σώκρατες, Ὄνομα ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς; καὶ ποῖ. Σω. Πολλαχοῦ μέντοι καὶ κάλλιστα, ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς αὖτις ἅ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι τὸν αὐτὸν μέγα τε ξάνθον καλοῦσι θεοὶ καὶ σκαμάνδριον λέγει; ἐν τούτοις δὲ ὀνομάτων ὀρθότητα; δῆλον γὰρ ὅτι οὐ μὲ θεοὶ αὐτὰ καλοῦσι τυχὸν ὀρθότητα, ἅπερ ἐστὶ φύσει ὀνόματα· ἢ σὺ οὐκ οἶει; Εἰ ἐρ. δοκεῖ μοι ἐγωγε, εἴπερ καλοῦσιν, ὅτι ὀρθῶς καλοῦσιν. Hoc autem in Homero vellicat Dio Chrysostomus orat. 11 quasi Homerus hoc sibi vendicare voluerit vt præter cæteros homines Deorum linguas intelligere crederetur: cuius integrum locum inf. lib. 14 recitabimus.

f ὃς πατρὸς ἀμείνων] Rarum est, vt patrum virtutes à filijs superentur, iuxta illud Hesiodi, σπανίως δέ τε παῖδες ἀρείους. Accidit tamen, vt hoc loco in Briareo, qui robore Neptunum patrem dicitur antecellere. Zenodotus tamen hunc versus finem cum versu sequenti integro sic legebat, vt refert Eustathius, πολὺ φέρτερος ἀστῶν Οἵπερ ναίουσιν ὑπὸ πτέρυγα δρεώνδε: in quo videtur ratio carminis non seruari, vnde H. Steph sic legi posse existimabat, Αἰγαίωνα, ὁ γὰρ πολὺ φερτερός ἐστιν ἁπάντων Οἵπερ ναίουσ' ὑπὸ πτέρυγα δρεώνδε. Sed cùm vtiq; Zenodoti correctiones nihili ferè sint, ideò ista anxiè non conabimur restituere, poteram enim alio modo versus illos scribere quàm Stephanus.

g αἴκεν πως ἐθέλῃσιν] Obseruat historia summo studio in Græcorum omnium commoda Achillem incubuisse, quæ etiã in Briseide lubenter concedenda procurarit, posteà tamen illud deposuisse, in cuius locum perniciem illorum iam moliri incipit. Petit enim vt Thetis à Ioue impetret auxilium pro Troianis aduersus Græcos, neque tamen illud in alium petit finem quàm vt Græci cũ sua iactura discãt quantum præsidium cõtempserint: quo si non caruissent, non ita à Troianis fuissent profligati, vnde summo cũ honore, ab ijs qui dedecus ipsi intulerant, necessariò ipse reuocetur. Plus autem tradit Dictys, scilicet Achillem Græcis insidias struxisse, his verbis: Iamq; Græci, inquit, regressi ad naues, arma deponere, ac singuli per loca solita corpus cibo curare occeperant: quum Achilles vltum iri cupiens iniurias, ignaros consilij sui nostros, & ob id ociosè agentes, clàm inuadere tentat. At vbi Vlysses à custodibus, qui eruptionem eius præsenserant, rem comperit, properè duces circumcursans cum magna voce monet, atque hortatur vti armis arreptis tuerentur sese, &c.

h ἵνα πάντες ἐπαύρωσιν] Nihil aliud quærit Achilles quàm vt cum Græcorum dispendio gloriæ suæ faciat compendium, quod quidem minimè laudandum, minusq; probo viro imitandum est.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα·
Ὤ μοι τέκνον ἐμὸν, τί νύ σ' ἔτρεφον αἶνα τεκοῦσα;
Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτον καὶ ἀπήμων
Ἧσθαι· ἐπεὶ νυ[a] τοι αἶσα μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δηύ.
Νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορον καὶ ὀιζυρὸς περὶ πάντων
Ἔσσο· τῷ σε κακῇ αἴσῃ τέκον ἐν μεγάροισι.
Τῷ τοι ἐρέω καὶ ἔπος Διὶ τερπικεραύνῳ
Εἶμ' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγαννιφὸν, αἴκε πίθηται.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι,
Μήνιε Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.

Huic respõdit deinde Thetis, lachrymas effundẽs,
Heu fili mi, cur te enutriui duro fato pariens?
O vtinam apud naues sine lachrymis & sine noxa,
Sederes, quoniã tibi fatũ paululũ neq; multùm diu:
Nunc aũt & citò moriturus & ærumnosus supra oẽs
Es, idcirco te malo fato peperi in ædibus.
Hoc autem dictura verbum Ioui gaudenti fulmine
Vado ipsa in Olympũ valdè niuosum, si psuadeatur.
Sed tu quidem nunc nauibus assidens velocibus
Irascere Achiuis, bello autem abstine omnino.

Ζεὺς γὰρ ἐπ' Ὠκεανὸν * μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα. θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.
Δωδεκάτῃ δέ τοι αὖθις ἐλεύσεται Οὔλυμπόν δε.
Καὶ τότ' ἔπειτά τοι εἶμι Διὸς πρὸ χαλκοβατὲς δῶ,
Καί μιν γουνάσομαι, καί μιν πείσεσθαι οἴω.

Iuppiter enim in Oceanũ ad inculpatos Aethiopas
Hesternus iuit ad cõuiuiũ (dij aũt simul oẽs sequuti
Duodecima autem rursus veniet ad cælũ: (sunt.)
Et tunc postea vadam Iouis ad æneæ basis domum:
Et ipsius genib. aduoluar, & me ipsũ psuasurũ puto.

COMMENTARIVS.

a αἶσα μίνυνθά περ] Philostratus Iunior in Imaginibus memorat Thetidem à Nereo patre accepisse hoc responsum de Achillis fato, eum videlicet aut sine gloria victurum. Aut cum gloria breuissimè morituru. Itaq; eum ab ipsa inter Lycomedis filias in Scyro occultatum, vbi à reliquis quidem pro filia est semper habitus (muliebribus enim vestibus virilem sexum dissimulabat) maximæ autem natu amore infando potitus. Sed cùm Troia capi sine Achille non posset, missus est Vlysses cum Diomede ad eum perquirendum: qui tandem Vlyssis dolo deprehensus (vt ipse apud Ouid. 13. Metam. exponit) Troiam venit. quod planè gloriam & decus Achilli erat comparaturũ, sed cum vitæ dispendio iuxta Nerei (vel potius Iouis) oraculum. Vnde potest intelligi, cur hoc loco Thetis se Achillem breuis vitæ genuisse dicat. Hoc suum autem fatum exponet ipse Achilles infrà lib. 9. Iliad. Ostendit hic porrò Thetis verè maternum animum erga filium.

b ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν] De hoc loco sic Strabo lib. 1, ὅταν οὖν φῇ, ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν, &c. κοινότερον λεκτέον, καὶ τ' ὠκεανὸν τὸν καθ' ὅλου τὸ μεσημβρινὸν κλίμα τεταγμένον ἐν τοῖς Αἰθίοψι. ᾧ γὰρ αὐτόπῳ τοῦδε τοῦ κλίματος ἐφεστῶσι τὴν Δῆνοιαν, καὶ ἐπὶ τῷ ὠκεανῷ ἔσῃ ἐπὶ τῇ αἰθιοπίᾳ. Sed ista quoq; alius erunt loci. Cæterùm quomodo sit hic locus intelligẽdus, docet Eustathius, primùm historicè, deinde mythologicè. Illud amplecti tutius est. Itaq; narrant in Diospoli, quæ est Aegypti ciuitas, esse Iouis templum maximum, vnde Aethiopes Iouis sculptum simulacrum accipientes, & aliorum quoq; Deorum simul, certo quodam tempore totam Libyam circũeunt, & conuentus istos generales per totos duodecim dies concelebrant, quòd tot sint apud ipsos Dij. Itaque Poëta huius consuetudinis non ignarus, vt quem Aegyptium esse quidam dixerint, fingit hoc loco peregrinationem Iouis duodecim dierum, ex historia ad figmentum deueniens. Sanè hoc mihi longè acceptius est, quàm tot nugæ mythologicæ, quæ tametsi quibusdã sapiãt, à me insipidiores non fient. Illas tamen in commentarios meos infarcire nolui, nisi si quæ ad mores faciunt, aut aliàs etiam nõ omnino absurdæ sunt. Sed vt ad rem: Aegyptios, inquit Diodorus Siculus lib. 3. non solùm primam hominum originem, sed diuini cultus inuentionem sibi vendicare. Verba illius afferemus, quia ad hunc locum etiam faciunt. Φασὶ δ' (Αἰγύπτιοι) inquit, παρ' αὐτοῖς πρώτοις καταδειχθῆναι θεὸς τιμὰν, καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν καὶ πομπὰς, καὶ πανηγύρεις, ἔτι δὲ καὶ δίκην ἀνθρώποις τὸ θεῖον ἀμεῖψαι· διὸ καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς δόξαν ἀσφαλεστάτην παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔτι δοκεῖ τὰς παρ' αὐτοῖς θυσίας μάλιστ' εἶναι τῷ ὄντι μεμιμημένας. μάρτυρα δ' οὗτον παρέχονται τὴν πεσοῦσαν ποτε χεῖρα καὶ μάλιστα τῶν ποιητῶν θαυμαζόμενον παρ' ἕλλησι (Homerum intelligit hoc loco) τοῦτον γὰρ καὶ τὴν Ἰλιάδα παρεισάγειν τὸν τε Δία καὶ τοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ θεοὺς ἀποδημιοῦντας εἰς Αἰθιοπίαν. πῶς τε τὰς θυσίας τὰς ἀπονεμομένας αὐτοῖς καθ' ἕτον ἔτι δυναμένας καινὴν παρ' αὐτοῖς τοῖς αἰθίοψι· ζεὺς γὰρ ἐς ὠκεανὸν, &c. Cur autem Aethiopes ἀμύμονας appellet, causam veram esse puto, quòd hîc de pijs loquatur, qui in cultu diuino occupantur. Nam & alioqui idem Diodorus testatur, quosdam Aethiopum (quos ideò non potest ἀμύμονας Poëta vocare) nullos censere esse Deos, ideoque Solem orientem vt hostem, in loca palustria fugientes, execrari Sunt qui scribant μὴ μεμνονας, vt ad marginem annotaui, dicuntque, quosdam Aethiopas sic appellari à Memnone, filio Tithoni & Auroræ: Sed lectio vulgata est apud Strabonem & Diod.

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπεβήσατο. τὴν δ' ἔλιπ' αὐτοῦ
a Χωόμενον κατὰ θυμὸν εὐζώνοιο γυναικὸς,
Τήν ῥα βίῃ ἀέκοντ' ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς ἀπούρας.
b αὐτὰρ ὁ Λυρνησσὸν ἐπέρσας καὶ πόλιν ἐρεῖψας
c Ἐς Χρύσην ἵκανε ἄγων ἱερὴν ἑκατόμβην.
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένα τε πολυβενθέα δὺν τὸς ἵκοντο,
Ἱστία μὲν στείλαντο, θέσαν δ' ἐν νηὶ μελαίνῃ·
Ἱστὸν δ' ἰσοδόκῃ πέλασαν, σπεύδοντες ἰθύνοντες,
Κὰρ πάλιμοι· τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσαν ἐρετμοῖς,
Ἐκ δ' ἄγκυρας ἔβαλον, καὶ ἐπὶ πρυμνήσι' ἔδησαν·
Ἐκ δ' αὐτοὶ κατὰ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι.
Ἐκ δ' ἀπὸ Χρυσηὶς νηὸς βῆ πόντοπόροιο.
Τὴν μὲν ἔπειτ' ἐπὶ βωμὸν ἄγων πολύμητις Ὀδυσσεὺς
Πατρὶ φίλῳ ἐν χερσὶ θῆκε, καί μιν προσέειπεν·
Ὦ Χρύσην, πρός μ' ἔπεμψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Παῖδά τε σοὶ ἀγέμεν Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν, ὄφρ' ἱλασσόμεθ' ἄνακτα,
Ὅς νῦν Ἀργείοισι πολύσονα κήδε' ἐφῆκεν.
Ὣς ἔφατ', ἐν χερσὶ θῆκε· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων
Παῖδα φίλην· τοὶ δ' ὧκα θεῷ κλειτὴν ἑκατόμβην
Ἑξείης ἔστησαν εὐδμήτην περὶ βωμόν.
d Χερνίψαντο δ' ἔπειτα καὶ ἐλοχύτας ἀνέλοντο.
Τοῖσιν δ' Χρύσης μεγάλ' εὐχετο χεῖρας ἀνασχών.
Κλῦθί μευ ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλάν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις.
Ἦ μὲν πάρ ποτέ μευ πατρὸς ἔκλυες εὐξαμένοιο,
Τίμησας μὲν ἐμὲ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἦ δὴ καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ,
Ἦ ὄφρα νῦ Δαναοῖσιν ἀείκεα λοιγὸν ἄμυνον.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.

Sic vtiq; locuta abijt: hunc autem reliquit ibi
Iratum in animo propter formosam mulierem,
Quam vi ab inuito abstulerant. Sed Vlysses
In Chrysen peruenit, ducens sacram hecatombem.
Qui quãdo portũ valdè profundũ intrapuenerũt,
Vela quidem collegerũt, posueruntq; in naui nigra:
Malũ aũt thecæ accõmodarũt, rudentib. dimittẽtes
Statim, hanc autem in portum protraxerũt remis.
Anchoras eiecerunt, ac puppes ligauerunt:
Verùm & ipsi exierunt in littus maris,
Et hecatombẽ exposuerunt longè iacienti Apollini.
Sed & Chryseis naui exiuit pontigrada.
Hanc quidẽ postea ad altare ducens prudẽs Vlysses,
Patri charo in manib. posuit, & ipsum allocutus est:
O Chryse, præmisit me rex virorũ Agamemnon:
Filiamq; tibi vt ducerẽ, Phœboq; sacrã hecatombẽ
Facerem pro Danais, vt placemus regem,
Qui modò Argiuis multi suspirij dolores immisit.
Sic dicens, in manib. posuit: hic. a. suscepit gaudẽs
Filiã dilectã, hi autẽ statim deo inclytã hecatombẽ
Ordine statuerunt benè ædificatum circa altare.
Manus lauarunt postea, & fruges salsas sumpserũt.
His autem Chryses valdè precabatur manus eleuãs.
Audi me argenteũ arcũ habẽs, qui Chrysen tueris,
Cillamq; valdè diuinã, Tenedoq; fortiter imperas.
Iam quidẽ aliquãdo me antea exaudisti precantẽ,
Honorasti quidẽ me: valdè aũt læsisti populũ Achi-
Item & nunc mihi hoc perfice desiderium, (uorũ.
Iam nunc à Danais sæuum exitium remoue.
Sic dixit orans, hunc autem exaudiuit Apollo,

COMMENTARIVS.

a χωόμενον κῆρ θυμόν] Siquidē Thetis anteà ad iram Achillem excitabat his verbis: ἀλλὰ σὺ μὲν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν Μίμνε Ἀχαιοῖσιν πολέμου ὀλοῦ ἀπονασσάμενος πάμπαν.

b αὖτὰρ ὀδυσσῆος] Post interiectum hyperbaton de abducta Briseide & Achillis colloquio cum Thetide, redit ad omissam narrationem de reducta ad patrem Chryseide.

c ἐς Χρύσην ἵκανον] Strabo lib. 13. docet, quænam Chrysa sit hîc intelligenda, nempe in Ciliciæ parte, quæ Adramyttena vocatur, quòd ad mare sitam indicet Homerus, & prope Thebam. vnde Chryseis erat abducta. Itaq; falli eos, qui Chrysam ad Hamaxitum intelligunt, cùm in ea nullus sit portus. Homerus autē dicat, Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένα πολυβενθέα εἰσαφίκοντο, &c. Neq; illic templum ad mare sit, contra expressam Homeri descriptionem in his verbis, ἐν δ' Χρύσης νηὸς βὰν ποντοπόροιο, &c. Neq; prope Thebam, vt Homerica. Deinde quòd nauigatio à Cilicia Chrysa ad Naustathmon sexaginta ferè sit stadiorum (apud Eustathium legitur ἑπτακόσια pro ἑξήκοντα apud Strabonem) vnius diei, quantam videtur Vlysses confecisse. Nam egressus naue, statim sacrificium Deo præbet: deinde, vespera occupante, ibi pernoctat, manè auehitur. Ab Hamaxito autem vix tertium eius interualli est: itaq; sic licuisset Vlyssi sacris operato eadem die ad Naustathmum redire. Quanquam hæc ratio non sufficeret, cùm dici possit, Vlyssem totam diem in sacrificio occupatum fuisse, vt & Homerus postea docet, οἱ δὲ παυημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο.

d χερνίψαντο] De hac consuetudine lauandi ante sacrificium suprà diximus, & aliàs etiam copiosiùs dicturi sumus. Quòd autē addit ἁλοχύτας προβάλοντο, indicat consuetudinem aspergendi. ἁλοχύτας, id est (molam salsam altaribus quidam dicunt inter cornua hostiæ, vt infrà annotabimus) antequam fieret hecatombe, ἐπὶ οἷ δὲ τοῦτο, inquit Eustathius, ἢ πολυπλήθειαν καρπῶν οἰωνιζόμενοι, ὧν ἀπαρχαὶ οἷον αἱ ἁλαὶ αὗται προσήγοντο, ἢ ἄλλως ἀφ' τὸ προθύεσθαι δύχρηστον ὄντες τὸ ἐς τὸ ζῶν διεργεσίας ἐπεὶ βαλανηφαγεῖν, καὶ τῶν ἀγριοφόρων ἀπολαύειν τροφῆς, ἐς ἡμερον βίον τὴν ἐκ τῶν ἀποχρώντων μετέπεσον. ἀφ' τούτου δὲ καὶ ἡ κριθὰς προσεβάλοντο ἀντὶ μαζῶν ἥμερον, &c. Quæ vt vera sint per me, tamen amplius de hac re dicendum est. Itaq; sciendum solitos veteres victimarum voluntatem (diligenter enim obseruabatur, vt victimæ non reluctarentur, alioqui tanquam Dijs minimè gratæ ab aris remouebantur) molarum insperſione prouocare. Fiebat autem illa insperſio inter cornua hostiæ, eam mactam esse significantes. etenim si non obstupuisset ideò, aut commoueretur, idonea ad sacra facienda existimabatur, & illum actum Immolationem appellarunt Latini, quod Horatius lib. 2. Sermon. Eclog. 3. exprimit: Tu, cùm pro vitula statuis dulcem Aulide natam Ante aras, spargisq; mola caput, improbe, salsa, Rectum animi seruas, &cæt. Hinc ergo potest intelligi, cur dicat Homerus καὶ ἁλοχύτας αἴνυτο. Quid prætereà περὶ ἁλοχυτῶν sciendum sit, alibi obseruabimus.

---

a Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' εὐξαντο, καὶ ἁλοχύτας προβάλοντο,
b * Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.
Καῖε δ' ἐπὶ σχίζης ὁ γέρων ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο.
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα, τ' ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν.
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα
Δαίνυντ'. * ἐδδὲ ἕκαστος ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ c πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
Κοῦροι μὲν d κρητῆρες ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
Νωμησαν δ' ἄρα πᾶσιν, ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἱ δ' παυημέριοι e μολπῇ θεὸν * ἱλάσκοντο,
Καλὸν ἀείδοντες Παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν,
Μέλποντες ἑκάεργον, ὁ δ' φρένα τέρπετ' ἀκούων.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός.
Ἠμος δ' ἠερίη φαίνη ροδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀνάγοντο μετ' εὐρὺν κῦμα Ἀχαιῶν.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον ἧκε θεὸς ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Οἱ δ' ἱστὸν στήσαντ', ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν.
Ἐν δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ περφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης.
Ἡ δ' ἔθεν ἅ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἵκοντο κατ' εὐρὺν κῦμα Ἀχαιῶν,
Νῆα μὲν οἵγε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσαν
Ὑψοῦ ἐπὶ * ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ πάσσαν,
Αὐτοὶ δ' ἐσκίδναντο κατ' κλισίας τε νέας τε.

Sed postq̃ precati sunt, & fruges salsas proiecerunt,
Retrotraxerũt qdẽ primũ et iugularunt, & excoria- γρ. αὐτέχυσαν
Coxasq; secuerunt, aruinaq; cooperuerunt, (rũt,
Duplicata facientes, super ipsis a. cruda posuerunt.
Adolebat a. in assulis senex, super aũt rubrum vinũ
Libabat, iuuenes autem apud ipsum tenebãt verua
quinq; ordines habentia manibus.
Sed postquã coxæ adustæ sunt, & viscera gustarunt,
Ac minutatim secuerunt alia, & in verub. trãsfixe-
Assarunt accuratè, traxeruntq; omnia. (runt,
Cæterùm vbi quieuerunt à labore, præparauerunt q;
conuiuium, (quali.
Cõuiuati sunt: neq; in aliquo animus indiguit cibo æ- γρ. ἐδὲ ἑκ
Sed postquam potus & esca desiderium exemerunt,
Pueri quidem crateras coronauerunt vino.
Distribuerunt q; omnibus, incipientes poculis.
Hi autem totam diem cantu Deum placebant, γρ. ἱλάσκοντο τὸ Καλὸν ἀείδοντες, παιήονα κ. Ἀχαιῶν Μελ.
Lætum canentes Peana pueri Achiuorum, (audiẽs
Canentes longè operantẽ, is aũt mentẽ delectabatur
Quando autẽ solecocidit, & crepusculũ superuenit,
Tunc sanè dormiuerũt iuxta rudẽtes nauis. (rora:
Quando a. manè genita apparuit rosea digitos au-
Et tunc reducti sunt ad exercitum latũ Achiuorum.
His aũt concitatũ ventũ misit longè iaculãs Apollo.
Hi verò malũ erexerũt, supraq; vela alba extẽderũt.
Ventus aũt inflabat medium velũ, circum aũt vnda
Carinam nigra valdè resonabat, naui eunte.
Hæc autem currebat per vndam pertransiens vias.
Sed postquã venerũt ad exercitum latum Achiuorũ,
Nauẽ quidem hi nigram in continentem traxerunt
In summã arenã, ac longuria longa subextenderunt,
Ipsi autem sparsi sunt per tentoria q; naues q;. γρ. ψαμάθῳ

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐπεὶ] Qui Homerum virtutum omnium parentem appellauit (appellauit autem Iustinianus Imperator) omnibus numeris absolutam veritatem elocutus est. Ecce enim vt alia, quæ suis locis singula explicantur, taceam, impræsentiarum temperantiæ exemplum, quam ipse in omnibus Heroum conuiuijs proponit. Nullas enim repetitiones aut ingurgitationes inducit, sed vsum ciborum & potus, quantum ad necessitatem sufficit. Quæ de re sic Athenæus, vel potius Athenæi Epitome lib. 1, Ὅτι καὶ αὐθρώπους ὁ ποιητὴς (Ὅμηρος) φησὶν, μιμούμενος αὐτοὺς (θεοὺς) ἀπὸ τῆς διαίτης, ἀφελῶν λιβανωτὸν καὶ σμύρναν καὶ τερφώνας, καὶ τἄλλα ἅπερ νῦν τοῖς τεθνεῶσι προσφέρουσιν· καὶ ἀπωλέσας ὁ ταύτης διαίτης δόκιμον ἐπιζήτησιν, ἀλλ' ὡς οἱ κρόκους τῆς ἰατρῶν, ἀφαιρεῖ τὰς πολυτελείας, Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον, φησί. Et paulò pòst: διὸ καὶ θαυμάζειν ἔστιν οὕτω πολυμαθεῖς ἀφελεγμένους εἰς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχάς. Quibus verbis commendantur

heroës

heroës Homerici ab optima tum corporis tum animi valetudine, quam ex temperanti victus ratione contrahebant. Res imitatione omnino digna ijs præcipuè, qui magistratum gerunt, aut regia dignitate præfulgent. Id Socrates, quem Homeri discipulum rectè appellauit Dion Chrysostomus Orat. 56. accuratissimè obseruauit, οὕτω μὲν γὰρ, vt est apud Xenoph. ἀπομνημ. lib. 1, ποσίτῳ ἐχρῆτο ὅσου ἡδέως ἤσθιε· ἐπὶ τούτῳ ὅτως παρασκευάσαιμὶ ἦει, ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν ἅπτου ὅψου αὐτῷ εἶναι. ποτὸν δὲ παῦ ἡδὺ ὧν αὐτῷ, ἅμα τὸ μὴ πίνειν, ἢ μὴ διψῶντι, &c. Vide Clem. Alex. Pædag. lib. 2. Cur autem δαῖτα ἔϊσον appellauerit, docet Athenæi Epitome eodem loco, & nos in voce δαῖς quoq; explicabimus.

b ὣ ἔρυσαν] Notandus est mos Græcorum. Nam cùm superis sacrificabant, hostiam ita disponebant, vt cœlum intueretur, quod appellatum est ὣ ἐρύειν, vel vno vocabulo ὠερύειν. Vnde Sophocles dixit, ὠνωτερέπων ἔσφαζεν. Sin verò heroibus aut Dijs inferis sacra facerent, hostia capite demisso in terram iugulabatur. Porrò totus penè sacrificiorum ritus ex hoc loco Homerico intelligi potest, vt longiore opus non sit ad eam rem explicatione, si quis modò diligenter omnia expenderit. Illa tamen omnia latiùs persequuntur Lycophronis & Apollonij interpretes, quæ omnia studiosè collegit Natalis Comes Mythologiæ lib. 1, cap. 10.

c πόσι θ' ἡδητύϊ θ'] Cur potum cibo præposuerit, alteram ex duabus causis esse putat Eustathius: vel enim, inquit, fortuitò factum est: vel, quia sitis fame sit potentior, id est, ὅτι βιαιότερον ἡ δίψα τοῦ σίτου ἐστίν. sed ego versus causa factum arbitror. Et alioqui obseruandum est, vtriusque commistionem nutritioni necessariam Homerum agnouisse, & vtrumq; frugalibus viris solet tribuere. Sic Vlyssem Iliad. τ. facit σιτόω τε πιόντα τὸν δὴ τοῦ σίτου καὶ οἴνου ὠφέλειαν. Ὃς δὲκ' αὖθι οἴνοιο χρειοτάμνῳ θ' ἡδωδῆς, τῷ δὲ κωφωνίζομέν ῳ δίδωσι ἦ ἠδὲ πόθου οὕτω κελέσας αὐτὸν Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο, vt est in Epitome Athen. lib. 1. Idem de vtroque paulò pòst: ἐκάστῳ δὲ δαιτυμόνων παρ Οἰνέϊ παράκειται (Expunxi autem quæ in vulgatis codicibus sequuntur, σαυτὶ ζωῶ παραπίθεται, quia superflua mihi visa sunt) κάνεον καὶ τραπέζα, καὶ δέπας ποιεῖν ὅπη θυμὸς ἀνώγει. Quibus verbis dispositio cibi & potus describitur, vt suo loco videbimus.

d χρηῆρας ἐπεσέψαντο ποτοῖο.] Hūc morem sic enarrauit idem Athenæus, ἐπισέφονται δὲ ποτοῖο οἱ κρατῆρες, ἤ τι ὑπερχειλεῖς οἱ κρατῆρες ποιοῦσιν ὥστε δῆλον ποτοῦ ὑπισεφανοῦσθ. καὶ τοῦτο ἔπεραστον παρὰ τοῖς οἰωνοῖς πέλεμοι. Apud Romanos autem alia fuit coronandi pocula ratio, quæ apud Homerum nostrum luxus omnis hostem non reperitur. Poculis enim coronas ex floribus contextas imponebant, vt est apud Virgilium: Crateras magnos statuunt, & vina coronant. sed implebantur etiam mero pocula, vt idem alibi ostendit, Tum pater Anchises magnum cratera corona Induit, impleuitq; mero. Et apud Tibullum: Coronatus stabit & ipse calix. Apud Virgilium autem Seruius annotat, apud antiquos duas fuisse mensas: vnam epularum, alteram poculorum. Illud ad hunc locum pertinet. Mensa enim epularum tunc fuit, cùm heroës cibo & potu simul fruerentur, id est, promiscuè vel bibebant, vel comedebant: ideò diximus ex Athenæo, solitum apponi singulis Homeri conuiuis canistrum, & mensam, & poculum, vt biberent quando animus iuberet. Mensa verò poculorum ea est, quæ nunc describitur, cùm altera sublata succedunt adolescentes isti, qui singulis heroibus vina infundunt sine vlla cibi mentione. Qui mos in conuiuijs Germanorum vsitatus est, quanquam isti in mensis poculorum solent bibendi irritamentis aliquibus, putà pane sale perfuso, vti.

e μολὼν ἧν ἴδον ἰλάσκοντο] Variæ sunt cantilenarū species, quas Eustathius, & post eum Rhodiginus lib. 27. cap. 26. enumerant, attigit etiam Epitome Athenæi lib. 1. Alia igitur est σωφρονιστική, qualis est vatis illius, quem Clytæmnestræ reliquit discedens Agamemnō, qui primùm mulierum laudes percurrens, desiderium quoddam honoris, gloriæ, probitatisq; in eius animo impressit: vnde Aegysthus non prius Clytæmnestra potitus est, quàm ἀοιδὸν illum in insula deserta obtruncarit. Alia est ἐγκωμιαστική, qua virorum præstantium laudes recinebantur, vt de Achille aliquando Homerus dicet. Alia ἡρωϊκὴ, quam etiam Philostratus Achilli tribuit his verbis: ἦδε δέ, inquit, τὰς ἀρχαίας ἥλικας τὸ Υἀκίνθου. καὶ τὸ Νάρκισσον, ὃ ἔτι Α' δώνιδος. Προσφάτων ἤ ὄντων τὸ δὲ Υάκινθος, καὶ Α' δώνεω ἡρώων, ἐπειδὴ ἄμφω ἐφήβω ὄντε, ὁ μὲν ἐς πηγὴν ἔχεθ' ἁφανισθείς, τὸ δὲ αἱ Διομήδεος ἵπποι ἐδαίσαντο, σὺν ἀδακρυτὶ ταῦτα ἦδεν. Alia est ἐγχειρητική, qualis illa Demodoci apud Homerum, ad quam iuuenes pubescentes saltabant atq; in armis. Deniq; cantilena est παιωνική, qualis est hoc loco, quæ propriè dicata est Apollini.

Αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
Διογενὴς Πηλῆος υἱὸς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
a Οὔτέ ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
Οὔτέ ποτ' ἐς πόλεμόνγ' ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
Αὖθι μένων, b ποθέεσκε δ' ἀϋτμὴ τε πόλεμόν τε,
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες
Πάντες ἅμα, Ζεὺς δ' ἦρχε. Θέτις δ' ἐ λήθετ' ἐφετμέων
Παιδὸς ἑοῦ, ἀλλ' ἦγ' ἀνεδύσατο κῦμα θαλάσσης,
Ἠέρίη δ' ἀνέβη μέγαν ἐρανὸν, Ὄλυμπόν τε.
Εὗρεν δ' Εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἥμενον ἄλλων
Ἀκροτάτη κορυφῇ πολυδειράδος Ὀλύμποιο.
c Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο, καὶ λάβε γούνων
Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἐλάσσα,
Δισσομένη προθέεσπε Δία Κρονίωνα ἄνακτα.

Ζεῦ πάτερ, d εἰ ποτέ σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα
Ἠὲ ἔπει, ἠὲ ἔργῳ, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ.
Τίμησόν μοι γὰρ, ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων
Ἔπλετ'. ἀτὰρ μιν νῦν γε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν. ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλά σύ πέρ μιν τῖσον Ὀλύμπιε μητίετα Ζεῦ.
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
κ. πμλω. Υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ * τιμῇ.
Ὣς φάτο. τὴν δ' οὔτι προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
e Ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο. Θέτις δ' ὡς ἥψατο γούνων,
Ὣς ἔχετ' ἐμπεφυῖα, καὶ ἤρετο δεύτερον αὖθις,
Νημερτὲς μοι δὴ μοι τόδε κατάνευσον, Ἢ κατάνευσον,
Ἢ ἀπόειπ' (ἐσῶ εἰ οὔτι ἔπι δέος) ὄφρ' εὖ εἰδῶ
Ὅσσον ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμοτάτη θεός εἰμι.
Τὴν δ' ἠμὲγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·

Verùm hic irascebatur nauibus assidens velocib.
Generosus Pelei filius pedes velox Achilles.
Neq; vnq̃ in cõcione versabatur illustres viros faciẽ-
Neq; vnq̃ in plio, sed consumebat dilectum cor (te,
Illic manẽs: desiderabat aũt clamoremq; pugnamq;.
Sed quando iam ab illo duodecima facta est aurora,
Et tũc iam ad Olympũ iuerant dij semper existẽtes,
Oẽs simul, Iupiter. a. præibat: Thetis. a. non oblita est
Filij sui, sed emersit ex vnda maris, (mandatorũ
Matutinaq; cõscendit in magnum cælũ Olympumq;.
Inuenit. a. latè videntẽ Saturnidẽ seorsum sedentem
In summo vertice baccati iugis Olympi: (ab alijs.
Et ante ipsum sedit, & prehendit genua
Sinistra manu, dextera aũt sub mẽto apprehendens,
Supplicans allocuta est Iouem Saturnidem regem:
Iupiter pater, si quando te inter immortales iuui,
Vel verbo, vel opere, hoc mihi perfice desiderium,
Honora mihi filium, qui breuissimæ vitæ præ cæteris
Est: sed ipsum nunc rex virorum Agamemnon
Inhonorauit: habet. n. mun⁹ eius ereptũ, quod ipse vi
Sed tu ipsũ honora Olympie prudens Iupiter: (cepit,
Tandiu aũt Troianis adyce robur, donec Achiui
Filium meũ honorent, augeatq; eũ honore. (Iupiter:
Sic dixit: hanc. a. nõ allocutus est nubes congregans
Sed tacit⁹ diu sedit, Thetis. a. vt apprehenderat genua,
Sic tenebat inhærens, & rogabat secundò iterum:
Verum quidem iam mihi promitte & annue:
Vel abnue (quoniã non tibi est timor) vt bene sciam,
Quãtũ ego inter oẽs inhonoratiss. dea sim. (Iupiter:
Hãc. a. ingemiscens allocutus est nubiũ congregator

Ἦ δὴ λοίγια ἔργ' ὅτ' ἐμῷ ἐχθοδοπῆσαι ἐφήσεις
Ἥρη, ὅταν μ' ἐρέθῃσιν ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.
Ἦ ῥ' ἥ γε καὶ αὔτως μ' αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
Νεικεῖ, καὶ τέ μ' φησὶ μάχῃ τρώεσσιν ἀρήγειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖθις ἀπόστιχε, μή σε νοήσῃ
Ἥρη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται ὄφρα τελέσσω
Εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς.
Τῶτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον
Τέκμωρ. h ὅ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν,
Οὐδ' ἀτελεύτητόν γ', ὅ, τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.
Ἦ καὶ i κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, k μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Exitialia sanè opera, quod me rixari impellis
Iunoni, quando me irritat contumelioſis verbis.
Hæc aũt & vanè mecũ ſemp inter immortales deos
Contendit: atq; mecũ dicit in pugna Troianis auxi-
Sed tu quidẽ nũc rurſus recede, ne te videat (liari,
Iuno, mihi autem hæc erunt curæ vt perficiam.
Sed age, iam tibi capite annuam, vt confidas.
Hoc enim ex me cum immortalibus maximum
Signum: non enim meum irreuocabile, neq; fallax
Neq; ſine exitu, quodcunq; capite annuam.
Dixit, & nigris ſupercilijs annuit Saturnides,
Ambroſiæ autem comæ defluxerunt regis
Ex capite immortali: ac magnũ concuſſit Olympum.

COMMENTARIVS.

a εἶπε πόθ' ἁς ἀγορῇφι] Sic Hiſtoria. Cæterùm Achilles memor iniuriæ ſupradictæ, abſtinendum publico concilio decreuerat, odio maximè Agamemnonis, &c. quem locum nos aliàs quoque adduxiſſe memini.

b πολέμοιο δ' ἀΰτῃσιν] Achilles non bellandi cauſa & ſtudio bellum exoptat, ſed vt experirentur Græci quanta cum iactura ipſum expuliſſet Agamemnon, nempe, ὅτ' ἄνευεν Ἀχαιῶν ἠδὲ ἴλησι.

c ἡ ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθίζετο] Ritus ſupplicantum hoc loco deſcribuntur. Primùm igitur ſedet Thetis ante Iouẽ cui erat ſupplicatura: quem morem non memini me alibi obſeruaſſe. Illud tantùm mihi nunc ſuccurrit, quod Interpretes Apollonij referunt, ſolere ſupplices apud larem tacitos ſedere. Sic autem loquutus erat Apollonius: τὼ δ' αὖτε, ἡ αὐτὰρ ἐφ' ἑστίῃ ἵξαντες Ἑλλάνιον, ἢ τε δίκῃ λυγροῖς ἱκέτῃσι πέπυκται. Sed illud non eſt huius loci, neque videtur ſupplicem decere vt ſedeat, niſi hoc inter Deos propter affinitatem aut generis aut dignitatis tolerari poſſit. Quæ ſequuntur autem, ſic ſe habent, prout illa quoque Rhodiginus lib. 15. cap. 18. ex Euſtathio & alijs Græcis Interpretibus ſtudioſe collegit. Veteribus, inquit, poſt illos, diu receptiſſimi fuit moris, vt ſupplicantes caput, dextram, genua eius, cui ſe ingererent ſupplices, contingerent: nec totum tamẽ caput, ſed mentum modò, vt ſtatuere Homerus videtur, vel barbæ meditullium, quod probat Euripides. Id verò ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ, quia ſit in nobis pars ea principalis, vt in qua λογιστικὴν, id eſt, rationalis collocetur potentia. Dextram verò ἀπὸ τοῦ πρακτικοῦ, quoniam inibi maxima inſit ad agendum facultas. Genua propter motus & progreſſionis neceſſitatem. Tria verò hæc ſymbolicè, conſenſum, actionem, progreſſum, ad ea quæ peterentur, præſtanda, complecti videntur, & veluti οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας πλοῦς, id eſt, auguria finis ſupplicandi, &c. Hæc ad verbum Cælius. Ex quibus quæ de dextra dicuntur, ad hunc locum non pertinent: ideò reliqua quæ illic ſunt, non tranſcripſi.

d ἄ ποτε δή σε] Beneficium ſe dediſſe qui dicit, petit, inquit Publius. Quod huic loco maximè conuenit. Repoſcit enim ἀντίχαριν & hoſtimentum Thetis à Ioue, vt ſtatim ſubijcit, quomodo etiam Apollinem Chryſes precabatur anteà, vbi vide quæ de hac beneficiorum commemoratione annotauimus. Reliqua paulò antè in Achillis querimonia & colloquio cum Thetide explicuimus.

e ἀλλ' ἀκέων σιγᾷ ἧσο] Cauſam huius ſilentij eſſe ſuſpicor, quòd non facilè rem Iunoni ingratam aggrederetur: id proculdubiò facturus, ſi Troianis manifeſtò auxiliaretur. Quod ego ex ſequenti Iouis oratione conijcio, ἧσθαι λοίγια ἔργα, &c.

f ἠδὲ καὶ αὔτως] Perpetua ferè ſunt Iouis & Iunonis iurgia & odia, tũ propter Iouis adulteria qua de re infr. Iliad. μ. copioſiùs dicetur. (Mirum eſt autem adeò perfricta fronte Poëtas extitiſſe vt non ſolùm Dijs coniugia tribuerint, ſed coniugiorum etiam eos infractores ſtatuerint: item & iurgiorum inimicitiarumque authores & fautores ſceleſtiſſimos. Res ſacroſancta illa Deitate, pacisque amantiſſima tam indigna, quàm horum mendaciorum confictores æterno digni ſupplicio. Quod vtinam Homerus non præſtitiſſet, qui reliquis tamen viam præmonſtrauit: ſed cæcus ille cæcos ad exitium deduxit) tum quòd Iouis animus in Troianos magis propenderet, quàm in Græcos, quorum partes Iuno tuebatur, ideò ſtatim dicit Iupiter, καὶ τέ μ' φησὶ μάχῃ τρώεσσιν ἀρήγειν.

g ἀλλ' ἄγε τοι κεφαλῇ] Iſte capitis nutus auguſtiſſimè promiſſum Iouis cõfirmauit, vnde Thetis de ipſius auxilio dubitare nõ potuit. Eſt autem caput pars in corpore præſtantiſſima, in qua eſt rationalis animæ ſedes ſecundùm Platonicos: quia illic eſt cerebri conceptaculum, ac membrorum animalium, quæ organa ſunt & principia virtutis animalis, tam apprehendentis, quàm eligentis, ſeu voluntariè mouentis, vt obſeruauit quoque ex illis Rhodiginus lib. 3. cap. 23. vnde colligi poteſt, cur tam auguſtum ſit capite Iouem annuere. Ex eo enim tanquam primo motore pendent voluntates noſtræ, maximè quæ cum ratione conſentiunt. Nam hîc non loquor de θυμικῇ aut ἐπιθυμητικῇ: quarum illa eſt in corde, hæc verò in iecore. Itaque Iupiter ſubiungit pollicitum ſuum capitis nutu ſanctum eſſe irreuocabile, omni fraude carens, & cuius euentus certiſſimus ſit. Deniq; res ſacra caput exiſtimatum eſt, vnde & ſternutamẽta ſacra dixit Ariſtoteles in Problematibus, ſect. 33. q. 9. his verbis: Διὰ τί, inquit, τὰ μὲν ἄλλα πνεύματα αἱ ἔξοδοι, οἱ ἐν φύσει καὶ ἐργυμοὶ ἔχουσιν, ἡ δὲ πτέρνα ἱερά; πότερον ὅτι τριῶν τόπων ὄντων, κεφαλῆς, καὶ ἥπατος καὶ κοιλίας, ἡ κεφαλὴ θειοτάτη ἐστὶ φύσει μὲν διὰ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τῆς κεφαλῆς. Διὰ τὸ ἱερώτατον οὖν εἶναι τὸν τόπον τὸ πνεῦμα τὸ ἐντιθέμενος ἱερὸν ποιοῦσιν, &c. Iuſiurandum ergo per caput pro ſanctiſſimo & inuiolabili habitum eſt apud veteres. Alij dicunt caput fuiſſe ſalutis ſymbolum, itaq; illud adiurare & deuouere in fide præſtanda receptum fuiſſe. Hinc Lyricus Latinus Iuſtam Darinem perfidum caput votis obligare ſolitam dicit.

h ὅ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον] Tria ſunt, inquit Euſtathius noſter, quibus aliquis promiſſa non exequitur, Fraus, Pœnitentia ac conſilij mutatio, & impotentia, ex quibus duo priora neceſſariò non contingunt, tertium poteſt accidere, ſi res quam pollicitus ſit, magna exiterit: cuius etiam euentus ſit omnino impoſſibilis. At potentiſſimo omnium id eſt Ioui, hæc omnino neceſſariò adſunt: Per παλινάγρετον autem oſtendit Iupiter, ſe firmum & ſtabilem: per ἀπατηλὸν, ſe veracem: per ἀτελεύτητον, ſe promiſſorum perfectorem. In ἐμὸν autem deeſt τὸ ἔπος, vt & ibi κερτομίοις διακρονίαν σεσοφῶτε deeſt ἔπεσιν.

i κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι] Anteà dicebamus toto capite Iouem annuere, nunc verò ſolis ſupercilijs: ſumuntur ergo illa, vt arbitror, συνεκδοχικῶς pars pro toto.

k μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον] Solet iſta Homerus περιλογεῖν de Deorum motibus craſſiùs ad humanæ naturæ ſimilitudinem expreſſis. Sic Iuno inf. lib. 8, σεισαμένη ἐν πρόφρονι μέγαν ἐλέλιξεν Ὄλυμπον, ſic Latinus Homerus, & nutu totum tremefecit olympum.

Τὼ γ' ὡς βουλεύσαντε μετημοιβὴ μυθήσαντε
Εἰς ἄλα ἅλτην βαθεῖαν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Ἕδος ἵ ἐὸν πρὸς δῶμα. Θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἀνέσταν
Ἐξ ἑδράων, σφοῦ πατρὸς ἐναντίον· οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐπερχόμενον, ἀλλ' ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα κάθιζε· θρόνου, ἕδε μιν Ἥρη
Ὡς γνοίησεν, ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς

Iſti ſic cõſultantes diſiuncti ſunt: hæc quidẽ poſtea
In mare deſilijt profundum à ſplendido Olympo:
Iupiter ad in ſuã domũ: Dij verò ſimul oẽs ſurrexerũt
Ex ſedibus, ſuo patri obuiam: neq; aliquis ſuſtinuit
Expectare venientem, ſed obuij ſteterunt omnes.
Sic hic quidem illic reſedit in ſolio, neq; ipſum Iunõ
Ignorauit, intuita quòd ei contulerat conſilia

Ἀργι-

Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Αὐτίκα κερτομίοισι Δία Κρονίωνα προσηύδα,
Τίς δ' αὖτοι δολομῆτα θεῶν συμφράσατο βουλάς;
[b] Αἰεί τοι φίλον ἐστὶν ἐμεῦ ἀπὸ νόσφιν ἐόντα,
Κρυπτάδια φρονέοντα δικαζέμεν· ἦλέ τι τῶ μοι
Πρόφρων τέτληκας εἰπεῖν ἔπος, ὅ, τι νοήσεις.
Τῶ δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Τὼ δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ἦρη, μὴ δὴ πάντας ἐμὰς ὀπιδέρκεο μύθους
Εἰδήσειν· χαλεποί τοι ἔσονται ἀλόχῳ περ ἐούσῃ.
Ἀλλ' ὃν μέν κ' ὀπιπνιὰς ἀκουήμεν, οὔτις ἔπειτα
Οὔτε θεῶν πρόσθεν γε τόν γ' εἴσεται οὔτ' ἀνθρώπων·
Ὃν δ' αὖ ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοιμι νοῆσαι,
Μήτι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο, μηδὲ μετάλλα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἦρη,
[c] Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τ' μῦθον ἔειπας;
Καὶ λίην σε πάρος γ' οὔτ' εἴρομαι, οὔτε μεταλλῶ.
Ἀλλὰ μάλ' εὖκηλος τὰ φράζεαι ἅσσ' ἐθέλησθα·
[d] Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κῆρ φρενί, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Ἦ ἐρὶ γὰρ οἱ γε παρέζετο, καὶ λάβε γούνων.
Τῇ σ' οἴω κατανεῦσαι ἐτήτυμον, ὡς Ἀχιλῆα
Τιμήσῃς, ὀλέσῃς δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ζεύς·
Δαιμονίη, αἰεὶ μὲν ὀΐεαι, οὐδέ σε λήθω.
[e] Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεαι, ἀλλ' ἀπὸ θυμοῦ
Μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεαι· τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται.
Εἰ δ' ἔτω τοῦτ' ἐστίν, ἐμοὶ μέλλει φίλον εἶναι.
Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο, ἐμῷ δ' ὑπαείρεο μύθῳ·
Μὴ νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
χ. ἀίσσοντος Ἀσσονίοιο, ὅτε κεν τοί [f] * ἀάπτοις [g] χεῖρας ἐφείω.

Argenteos pedes habens Thetis filia marini senis:
Statim mordacibus Iouem Saturniũ alloquuta est:
Quis aũt rursus tibi, dolose, deorũ contulit consilia?
Semper tibi gratum est me sine seorsum quum es,
Occulta cogitantẽ decernere, neq; aliq& adhuc mihi
Promptus tolerasti dicere verbũ quodcunq; cogitas.
Huic respondit postea pater virorumq; deorumq;:
Iuno, ne omnia mea sperato verba
Scire, difficilia tibi erunt, vxor quamuis mea sis:
Sed quod quidem decens fuerit audire, nullus postea
Neq; deorum prior hoc sciet neque hominum:
Quod autem ego seorsum à dijs vellem intelligere
Ne tu hæc singula interroga, neq; perscrutare. (da Iuno.
Huic respõdit postea bouinos oculos habẽs venerã-
Molestissime Saturnide quale verbum dixisti?
Et valdè te antè neque interrogo, neq; perscrutor,
Sed valdè tacitus ea deliberas quæ vis:
Nunc autem valdè timeo in mente, ne te seducat
Argenteos pedes habens Thetis filia marini senis.
Matutina enim tibi assedit, & apprehendit genua:
Cui te puto annuisse verè, vt Achillem
Honores, perdas aũt multos in nauibus Achiuorum.
Huic vicissim respondens dixit nebularum con-
gregator Iupiter: (gregator Iupiter:
Misera, semper quidem suspicaris, nec te lateo.
Facere autẽ tamen nihil poteris: sed animo ingrata
Magis eris meo: hoc tibi & horribile erit.
Si autem sic hoc est, mihi quoq; par est gratum esse
Sed tacita sede, meo & obedi verbo,
Ne te nõ iuuent quotquot dij sunt in Olympo (cero.
Propè veniẽtes quãdo tibi inacceßibiles manus inie-

COMMENTARIVS.

a Ἠεὶ ἄμφω πάντες ἀνέστην] Exemplum est reuerentiæ, quam inferiores superioribus tribuunt, quæ non solùm interna debet esse, sed etiam externam honoris exhibitionẽ postulat, qualis est venientibus assurgere. Talis fuit quoq; apud Romanos obseruatio, aspectu magistratuum capita aperire, quanquam præter Plutarchum Plinius lib. 28 cap. 6. ex authoritate Varronis non venerationis causa id factum existimet, sed valetudinis, quoniam firmiora consuetudine ea fierent: quod mihi planè ridiculum videtur, vt per transennam ista annotemus. Sola autem assurrectione venientem Iouem excipit cætera Deorum caterua, tanquam videlicet supremum illorum moderatorem, imò & patrem, qualis ab Homero mox appellabitur.

b ἀεί τοι φίλον ἐστὶν] Quàm curiosum sit mulierum vulgus, Iunonis exemplo videtur docere, quòd in secreta etiam mariti cõsilia inquirant, vt illa sibi patefiant. Quod autem Ioui Iuno consuetudinem illam exprobrat, seorsim à se aliquid semper moliendi aut cogitandi, nihil aliud est quàm quod antea Iupiter ipse dicebat, venire se itentidem in Iunonis suspicionem, ne partibus Troianorum opitularetur, his verbis, ὃς τέ μιν φρεσὶ μάχῃ πρώτεσσιν ἐρύκει. Cui prudenter quoque respondet Iupiter, castigans curiosam nimis illius interrogationem, quasi non expediat aut deceat illam omnes Iouis deliberationes rescisscere, cùm alioqui nihil sit illã celaturus, adeò vt & in illarum communicatione eam cæteris omnibus antelaturus sit. Quæ in coniugum præcepta traduci possunt, vt ea solùm quæ maritus voluerit, satagat vxor, cætera anxiè & sollicitè nimis præter coniugis arbitrium non exquirat. Quò directè spectant illa Naumachij apud Stobæum: Μυδέ μιν ἐξερέεινε (sermo est ad mulierem) τὰ μὴ θέμις ἔστι γυναῖκας ἰδ' ἀμεναι· ἐς δ' αὐτὸς ἔλθῃ συμφράσσεται μῦθον ἑοῖσι. Σιγῆ μὲν πάχα μύθῳ, ἀμαιδέα δ' ὄψε σιωπῇ αὐτῷ φρασσόμενον, &cæt. Habet ergo istud prærogatiuę maritus, vt sine vxoris consilio multa possit peragere aut moliri (quanquam illud in domesticis negotijs tutum semper non est, imò penè nunquam. Etenim, vt est apud Iuuenalem: quisquis erit bonus optandusq; maritus Nil vnquam inuita donabit coniuge, vendet Hac obstante nihil. Et hæc reciprocè ab vtroq; coniuge præstantur; quod item vxorem non decet, vt videlicet ipsa seorsim aliquid à marito aggrediatur, ita lege connubiali in mariti voluntatem & nutum tota se mancipauit. Quod vt sanè & rectè intelligatur, sciendum est, multa negotia putà publica (nam ad rerum publicarum administrationem mulieres nõ admittimus, quãquam Plato hoc illis in sua Republica concesserit) à viro administrari, in quibus non solùm non necessarium, sed & perniciosum est mulierum consortium, putà si requiratur alicubi silentium, cuius quàm parcæ sint illæ, docẽt ista Antiphanis: λαθεῖν ζητοῦντι σοὶ γυναῖκα. Ἐρεῖς τὸ πρᾶγμα; ἢ τί τοῦτο δεῖ φέρει; Ἢ πᾶσι τοῖς κήρυξιν ὦ ἀγορᾶς φέρεται; Tacendum quod putas an fœminæ Committis? imò quid aliud, quàm si in foro Denunciares voce præconum omnium? Sunt & aliæ multæ rationes, quibus mulieres ad omnia maritorum consilia & deliberationes admitti non debeant. Sed de illis nos plus satis forsan diximus. Hunc autem Homericum locum sic Plutarchus quoque enarrat, τῶν οἰκῶν inquit, μάλιστα σωζόμενον, ὁπόταν γυνὴ, μήτε τὰς ἀπορρήτους βουλὰς ἀνδρὸς πολύπραγμονῇ, μήτε αὐδῶ τὰ γνώμης αὐτοῦ πρᾶττειν ἐπιχειρῇ ἀπὸ τῆς ὑπ' ἐκείνου λεγομένης. τὸ μὲν γὰρ πρότερον τῷ δοκεῖ λέγοντο θεσπεσίως, Ἦρη, μὴ δὴ πάντας ἐμὰς ἐπιέλπεο μύθους ἐδήσειν. τὸ δ' ἕτερον τῇ Ἥρᾳ μὴ πῶς μοι μεταπεσὼν χολώσεται αἶψα σιωπῇ ἡχομένῃ πρὸς δῶμα βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο: Hoc autem vltimum posteà videbimus. nam alioqui huius loci non est.

c αἰνότατε] Ingenium ferè est mulierum vt semel irritatum verborum blanditiis non deliniatur. Cùm enim modestissimè curiosam Iunonem affatus esset Iupiter: vt ad vlteriorem inquisitionem aditus illi occludi videretur, illa tamen peruersè & refractario animo in eum acrius insurgit, atq; adeò conuitijs incessit, quod quàm sit vxoribus indignum, docent, qui obedientiam ab illis erga maritos exhiberi iubent, ἀναθὸς γυναικός ἐστιν μὴ χρεῖττον' εἶναι τ' ἀνδρὸς ἀλλ' ὑπήκοον. Γαμῆ γὰρ νικῶσ' ἄνδρα, κακὸν ἐστι μέγα, inquit Philemon. tantùm abest vt contumelijs eos afficere debeant, à quibus rixosa ista Iuno sibi non temperauit.

d νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα] Dixerat anteà Poëta, manifesta fuisse Iunoni Iouis consilia his verbis, ἠδὲ μιν Ἥρη Ἡγνοίησεν ἰδοῦσ' ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς Ἀργυρόπεζα Θέτις, &c nunc verò Iuno suspicari se illa tantùm dicit; tamen videtur ἀφρονικῶς omnino loqui, vt & cognouit Iupiter, cùm dicet, ἀεὶ μὲν ὀΐεαι ἠδέ σε λήθω.

e σχῆξαι

c πρῆξαι δ' ἔμπης] Id est, Suspicione tua nihil proficies, neque idcirco deliberationum mearum exitus auertes, quin & eo nomine magis odiosa esse mihi incipis, quòd tam seuerè & rigidè mecum agis, quasi te inconsulta nihil ausim aggredi, imò & damnum maius tota ista tibi curiositas importabit, tum ego ex calamitate tua non mediocrem voluptatem concepturus sum. His grauiora subiungit Iupiter, verbera enim ac manuum iniectionem Iunoni comminatur, quę maritum reuerita, tacuisse dicitur, quasi viribus, non verbis impar. Vbi etiam exemplum muliebris pusillanimitatis, aut, si mauis σὐφημότερον, modestiæ.

f Ἀ'ἄπλοις] Aristophanes in Glossis scribebat ἀέπτοις, quasi ἀῤῥήτοις, quas nequeat quispiam eloqui, vel ἀνεπαφανολεξήτοις, quas nō possis consequi. Quod annotaui, vt quoad possum maximè, nihil à nobis desideretur in hoc spicilegio variarum lectionum post alios messores, qui me præcesserunt. Quasdam autem anteà in hoc libro ad marginem scripsi, quarum in annotationibus non memini, sed diligens lector facilè ex collatione præcedentium editionum eas animaduertet. Quod & imposterum fieri volo, si quando negligentior in his minutioribus fuero, dum ad grauiora ingenium meum applico.

g χεῖρας ἐφεὼ] Est autem Iuno Iouis manus olim experta, cùm è cœlo ab eo suspensa est, vt suo loco, id est, infrà Iliad μ. copiosè videbimus.

Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' βοῶπις πότνια Ἥρη·
Καὶ ῥ' ἀκέουσα καθῆστο, δπιγνάμψασα φίλον κῆρ.
a Ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς Θεοὶ ἀθανάτοισιν·
Τοῖσιν δ' Ἥφαιστος κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μητρὶ φίλῃ ἐπίηρα φέρων λευκωλένῳ Ἥρῃ,
b Ἦ δὴ λοίγια ἔργα τά δ' ἔσσεται, * οὐδ' ἔτ' ἀνεκτὰ,
Εἰ δὴ σφὼ ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε,
Ἐν δὲ Θεοῖσι κολωὸν ἐλαύνετον· c οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδι, d ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Μητρὶ δ' ἐγὼ παράφημι, καὶ αὐτῇ περ νοεούσῃ,
Πατρὶ φίλῳ ἐπίηρα φέρειν Διΐ, ὄφρα μὴ αὖτε
Νεικείῃσι πατὴρ, σεῦ δ' ἡμῖν δαῖτα ταράξῃ.
Εἴ περ γάρ κ' ἐθέλησιν Ὀλύμπιος * ἀστεροπητὴς
Ἐξ ἑδέων συφελίξαι· ὁ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν.
Ἀλλὰ σὺ τὸν γ' ἐπέεσσι καθαπτέσθαι μαλακοῖσι·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ἵλαος Ὀλύμπιος ἔσσεται ἡμῖν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ ἀναίξας, δέπας ἀμφικύπελλον
Μητρὶ φίλῃ ἐν χερσὶ τίθ'· καί μιν φάτο πεπτεσπε,
Τέτλαθι μῆτερ ἐμὴ καὶ ἀνάσχεο, κηδομένῃ περ,
Μή σε, φίλῳ περ ἐοῦσαν, ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι
Θεινομένην· τότε δ' οὔτι δυσηχέσιν ἀχνύμενός περ
Χραισμεῖν· e ἀργαλέος γὰρ Ὀλύμπιος ἀντιφέρεσθαι.
f Ἦ δὴ γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μενεαίνω,
Ῥῖψε ποδὸς τετυγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
g Πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Κάππεσον ἐν Λήμνῳ· (ὀλίγη * δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν)
Ἔνθά με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.
Ὣς φάτο, μείδησεν δ' θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
Μειδήσασα δ', παιδὸς ἐδέξατο χειρὶ κύπελλον.
Αὐτὰρ ὁ τοῖς ἄλλοισι Θεοῖς ἐνδέξια πᾶσιν
Οἰνοχόει, γλυκὺ νέκταρ ἀπὸ κρητῆρος ἀφύσσων.
h Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,
Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.
Ὣς τότε μὲν πάσην ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ'· οὐδ' ἔτι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
i Οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος ἣν ἔχ' Ἀπόλλων,
Μουσάων θ', αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέδυ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόν δε ἕκαστος,
k Ἧχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
Ἥφαιστος πέπνυτο ἰδυίῃσι πραπίδεσσι.
Ζεὺς δ' ἧς περὶ ὃν λέχος ἤι' Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ', ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
l Ἔνθα * καθεῦδ' ἀναβὰς, παρὰ οἱ χρυσόθρονος Ἥρη.

Sic dixit: timuit a. bouinis oculis venerāda Iuno,
Et tacita sedit cùm inflexisset dilectum cor.
Ingemuerant autem in domo Iouis dij cælicolæ:
His aũt Vulcanus inclytus artifex incepit cōcionari,
Matri dilectæ amabilia ferēs albas vlnas habēti Iu-
Certè pestifera opa hæc erũt, neq; tolerabilia, (noni. χ. ἐδέτ'
Si iam vos propter mortales contenditis sic:
Inter Deos autem tumultum excitatis, neq; conuiuij
Boni erit voluptas: quoniam peiora vincunt.
Matrẽ aũt ego admoneo ipsam, quãuis intelligẽtem,
Vt patri dilecto amabilia adferat Ioui, vt ne iterum
Iurget pater, & nobis conuiuium conturbet.
Si enim vult Olympius fulgurator
Ex sedibus euertere: hic enim multùm potens est. χ. ἀστεροπητὴς.
Sed tu hunc verbis demulce mollibus:
Statim posteà beneuolus Olympius erit nobis.
Sic dixit, & surgens poculum rotundum
Matri dilectæ in manib. posuit: & ipsam allocutꝰ est:
Tolera mater mea & suffer, mœsta quamuis sis:
Ne te, dilectam quamuis existentem, oculis videam
Verberatam: tunc non potero, quamuis doleam,
Iuuare. difficilis. n. cœlestis Iupiter vt ei repugnetur.
Iam enim me & aliàs auxiliari cupientem
Iecit pede, extendens à limine diuino.
Totam aũt diẽ ferebar: vnà aũt cum sole occidente
Decidi in Lemnum. (parum autẽ animi erat mihi) χ. δὲ π
Ibi me Sintij viri statim exceperunt cadentem.
Sic dixit: risit autem dea albas vlnas habẽs Iuno:
Subridens autem filij suscepit è manu poculum.
Sed hic aliis dijs à dextra exorsus omnibus
Propinabat, dulce nectar ab cratere hauriens.
Inextinguibilis autem excitatus est risus beatis dijs,
Postquã viderunt Vulcanũ per ædes ministrantem.
Sic tũc quidem totam diem vsq; ad solẽ occidentem
Conuiuabãtur: neq; amplꝰ animus indiguit cōuiuio
Neq; lyra perpulchra, quã tenebat Apollo, (æquali:
Musisq;, quæ canebant respondentes voce pulchra.
Sed postquam occidit splendida lux Solis,
Hi quidem dormituriẽtes iuerũt domũ vnusquisq;
Vbi singulis domum inclytus vtroq; pede claudus
Vulcanus fecerat doctis artibus.
Iupiter aũt ad suum lectũ iuit cœlestis fulgurator,
Vbi antè dormiebat, cũ ipsũ dulcis somnꝰ inuaderet.
Illic dormiuit ascẽdẽs, iuxtaq; aureã sedẽ habẽs Iuno. χ. καθεῦδ'

COMMENTARIVS.

a ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα] Deos hoc iurgium grauiter tulisse existimo, quòd Iunonem sic aduersus Iouem peruicacem esse animaduertissent, tum quòd etiam furorem Iouis indignantis pertimescerent, quod ex Vulcani sequenti oratione colligo, qua reliquorum Deorum sententia videtur exprimi.

b ἢ δὴ λοίγια ἔργα] Ex malis moribus, inquit ille, ortæ sunt leges. Poëta similiter ex vitijs virtutis docendæ ansam arripit. Post ri-

xas ergo præcedentes Iouis & Iunonis inducitur Vulcanus, qui matrem Iunonem placidè exhortatur ad præstandam Ioui reuerentiam, & ab eius morosa increpatione temperet, eo maximè argumento, quòd potentissimo omnium Deo tutò non resistatur, vt qui non solùm Iunonem, sed & reliquos Deos cœlo exturbare possit. Quod cum superioribus Iouis verbis consentit, Μὴ νύ τι σὺ χαλεπτήνῃσιν ὁσοι θεοὶ ἐσσ' ἐν Ὀλύμπῳ, &c

e ἐν δὲ πλαστὸς] Intelligendum κῆρ σωπῶμεν, inter epulas cõcitata fuisse ista Deorum dissidia. Iam verò cùm hilaritati destinata sint conuiuia, non dissolutæ, sed temperanti, ea illinc procul dubiò exulare par est, quæ controuersias morosas tumultusq; pariunt, ne festiuitas illa & vrbanitas epularum perturbetur. Hinc est elegans illa σύντηκτη ode, Latini Lyrici, Natis in vsum lætitiæ scyphis Pugnare, Thracum est, tollite barbarum Morem, verecundumq; Bacchum Sanguineis prohibete rixis, & paulò pòst: Impium Lenite clamorem sodales, Et cubito remanete presso. quæ postrema huic loco maximè conuenirent. Sic lepidulus ille Anacreon, ἄγε, δότε, μηκέθ' ὕπνῳ παρέχῳ τε κἀλαλητῷ σκυθικῷ πόσιν παρ' οἴνῳ μελετῶμεν.

d ἐπὶ τὸ χεῖρόν νικᾷ.] Sensus est, Si hæc dissidia epulis nostris commisceantur, peribit tota nostra delectatio, quia vbi bonum aliquod est, si malum accesserit, longè maior est ex malo mœstities quàm ex bono voluptas. Quam γνώμην quidam alius παρεφθάρθαι φασὶ τὸ μὲν παρὸν ὁμῶν, ἐπὶ τὸ χεῖρον αἰσθόμενον· τὸ δὲ καλὸν, ζωχίως ἀφιτῶμεν τῶν ἀνθρώπων πολιτείας. Sed ad Homerum facit Euripides, sic dicens, κρεῖσσον τὸ κακὸν ἢ τὸ χρηστὸν ἐν βαρβάροις.

c ὁρᾷς ὁπόσης καὶ Ὀλύμπου] Potentiam supremi illius Dei cætera Deorum caterua etiam reformidat, quod anteà idem Vulcanus indicauit, cùm dixit: ὁ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν, quæ potentia eò magis in homines extenditur, vt docet Odyss. ι. Homerus ipse his verbis: ὄρχαλός τ' ἐστὶ καὶ ἀρτιτόκοις μετόπισθεν ἀνδράσι θαλπωρή. Et Menander generaliùs θεῶν μάχεσθαι δεινόν ἐστιν, inquit.

f ἤδη γάρ με καὶ] Ex vno periculo ad cætera sapientiores fieri solemus, quod hoc loco Vulcano accidit. Cùm enim iam semel robur Iouis cum suo incommodo sit expertus propter præstitam Iunoni matri aduersus illum opem, cautior inde iam factus, ipsi aduersari in re potissimùm simili veretur. Fabula autem ista de Vulcano in insulam Lemnum deiecto à Platone ex sua Repub. expellitur. Ea autem duplex fuit. Primùm enim ab ipsa Iunone matre deiectus, memoratur ab ipso etiam Homero hymnographo hymno in Apollinem, vbi Iuno introducitur factum ipsum narrans. Secundò à Ioue, vt hoc loco recitatur, & à Luciano in dialogo de Sacrificijs, his verbis: χωλοῦ θεῶν γὰρ αὐτὸν ὄντα τῇ πτώσει τῇ ἀπὸ τοῦ Διὸς, ἐξ ἧς ποτε ἐρρίφη ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἐξ ἧς μὲ οἱ Λήμνιοι, καλῶς ποιοῦντες ἐπὶ φερόμενον αὐτὸν ὑπεδέξαντο, ἐπέγνωσαν ἂν ἡμῖν ὁ ἥφαιστος, ὥσπερ ὁ Λυσιμαχίδης ὁ πυγμαχικὸς ἐποίησεν. Illa autem duplicitas non est à Natali obseruata, ideò diuersum factum ab altero alterum existimauit, hoc est, diuersè à multis conscriptum, sed nos ex Eustathio illam edocemur. ἰστέον δ', inquit, κἀὸν δύο γίνεσθαι τὸν ἥφαιστον ὁ μὲν γὰρ λεγόμενος παρ' ἡμῶν μῦθος, τὸν μὴ χρήσιμον ὑπ' αὐτῆς τῆς ἥρας, ὅτε καὶ ἐχωλάνθη. ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦ Διὸς, ὅτε τῇ μητρὶ ἀλεξῆσαι ἤθελε δεσμοῦται ὑπὸ τοῦ Διός. Cæterùm locus iste secundùm omnium ferè opinionem mythologicus est: sed iam antea monuimus, non esse nostri instituti, sensus fabularum mythologicos obseruare, quia hoc peculiare volumen postulat propter ingentes in eam rem deblaterationes & diuersitates, quod etiam ab alijs iam est præstitum, nimirùm ab Hermen Pontico olim, & recèns diligenter à Natali Comite.

g πρὸ δ' ἦμαρ φερόμην] His verbis distantiam cœlorum à terris significauit Poëta. Cæterùm hic Vulcani lapsus non valdè abest ab historia sacra, quæ Angelos detrusos cœlo pariter commemorat, & nescio an hoc ignara illa & cæca antiquitas adumbrârit.

h ἄσβεστος δ' ἄρ' ὀρῶρτο] Sic tristia iucundis Poëta temperat, & post illos contentionum æstus tranquillitate condit diuina conuiuia. Est enim risus hilaritatis testis, quem tamen moderatum esse decet neque fortè talem, qualem Dijs hoc loco Homerus tribuit, hoc est, ἄσβεστον, quod manifestè apud Platonem, 3 de Repub. damnat Socrates: ἀλλὰ μήν, inquit, ἐδὲ φιλογέλωτάς γε δεῖ εἶναι. σχεδὸν γὰρ ὅταν τις σφόδρα ἰσχυρῶς γέλωτι, ἰσχυρὸν κἀμεταβόλων ζητεῖ τὸ τοιοῦτον. Δοκεῖ μοι ἔφη. Οὐκοῦν ἄρα αὐθρώπους ἄξιος λόγου κρατεμένους τοῦ γέλωτος αὐτὸς ποιῇ ὅταν τις ἐφῇ ἰσχυρῶς γέλωτι, ἰσχυρῶ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ ὄνειρον ἐπιπέμψας Ἀγαμέμνονι, παρακελεύεται τὸν Ἕλληνας ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δέ, πρότερον μὲν τῶν ἀρίστων συνέδριον συνήγαγε. ἔπειτα δὲ ἐκκλησίαν ποιησάμενος, ἀποπειρᾶται αὐτῶν, παρακελευσάμενος φεύγειν εἰς τὰς πατρίδας. κατέχει δὲ αὐτὸν Ὀδυσσεὺς Ἀθηνᾶς πρόνοια, καὶ Νέστωρ δημηγορήσας. εἶτα τροφὴν ἀνελόμενοι, ἐξοπλίζονται αὐτοί τε, καὶ οἱ ἡγεμόνες. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Τρῶες, Ἶριδος αὐτοῖς ἀπαγγειλάσης. κατάλογον δὲ ὁ Ποιητὴς ἐποίησε τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν νεῶν.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

IVPITER somnium immittens Agamemnoni, hortatur vt Græcos educat ad bellum. Hic autem primùm quidem optimatum concilium congregauit: posteà autem concione facta tentat ipsos, hortans fugere in patrias: detinet autem ipsos Vlysses Mineruæ prudentia, & Nestor concionatus: postea cibo sumpto armantur ipsique & Duces: similiter autem & Troiani, cùm Iris ipsis annunciauisset. Enumerationem autem Poëta fecit exercituum & nauium.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ὄνειρος καὶ κατάλογος.

Ἄλλη.

Βῆτα δὲ ὄνειρον ἔχει, ἀγορὴν· καὶ νῆας ἀριθμεῖ.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Somnium & Catalogus.

Aliud.

B. autem somnium habet, concionem: & naues enumerat.

ΑΛΛΟΙ μέν ῥα Θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι· [a] Δία δ' οὐκ * ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένα, ὡς Ἀχιλῆα
Τιμήσῃ, ὀλέσῃ τε πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ἦδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
[b] Πέμψαι ἐπ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι οὖλον ὄνειρον.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Βάσκ' ἴθι οὖλε ὄνειρε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Ἐλθὼν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
[c] Πάντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύειν ὡς ἐπιτέλλω.
Θωρῆξαί ἑ κέλευε [d] * καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
* Πανσυδίῃ. νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
Τρώων. οἱ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἀθάνατοι φεύξονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λιτομένη. Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται.
Ὣς φάτο· βῆ δὲ ἄρ' ὄνειρος ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσε.
Καρπαλίμως δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·
Βῆ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονα· τὸν δ' ἐκίχανεν
Εὕδοντ' ἐν κλισίῃ, περὶ δ' ἀμβρόσιος κέχυθ' ὕπνος.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς Νηληΐῳ υἱϊ ἐοικὼς
[c] Νέστορι, τὸν ῥα μάλιστα γερόντων τίε' Ἀγαμέμνων.
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσεφώνεε δῖος ὄνειρος·
[f] Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
[g] Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ὯΙ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.
Νῦν δ' ἐμέθεν ξύνες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Ὅς σεῦ ἀνδρὸς ἔθεν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει·
Θωρῆξαί σε κέλευσε καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
Πανσυδίῃ. νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
Τρώων. οἱ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἀθάνατοι φεύξονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λιτομένη· Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται
Ἐκ Διός. ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φρεσὶ μηδέ σε λήθῃ
Αἰρέτω. δὴ τὰ ὄν σε μελίφρων ὕπνος ἀνήκῃ.

AETERI quidem dijj & viri equites galeati
Dormiebãt per totã noctẽ, Iouem .a. non habebat dulcis somnus, μ⊙. ἔχεν ὕδυ-
Sed is voluebat in animo, quomodo Achillem
Honoraret, pderet aũt multos apud naues Achiuos.
Hoc aũt ei in animo optimum visum est consilium,
Mittere ad Atridẽ Agamemnonẽ pernicioſum somnium:
Et ipsum compellans, verba cita dixit: (nium:
Vade age, pniciosũ somniũ, celeres ad naues Achiu.
Et cùm veneris in tẽtorium Agamemnonis Atridæ,
Omnia valdè verè nuncia sicut iubeo:
Armare ipsum iube comatos Achiuos
Omnibus copijs, nũc.n. capiat ciuitatem Latiuiam, ϰϱ. κάρηκομόωντας
Troianorũ: nõ.n. amplius diuersè cœlestes domos ha- ϰϱ. παυσυδίῃ
Immortales sentiunt, inflexit enim omnes (bẽtes
Iuno supplicans: Troianis autem mala impendent.
Sic dixit: iuit aũt Somniũ postq̃ sermonẽ audiuit.
Statim aũt peruenit celeres ad naues Achiuorum:
Iuit .a. ad Atridẽ Agamemnonem, hunc aũt inuenit
Dormientẽ in tẽtorio, (circũ .a. diuinus fusus erat so-
Stetit aũt super capite, Nelei filio similis (mnus.)
Nestori, quẽ maximè senũ honorabat Agamemnon,
Huic se assimilans, allocutum est diuinũ Somniũm:
Dormis Atrei fili valde prudẽtis equũm domitoris?
Non oportet per totã noctẽ dormire cõsiliariũ virũ,
Cui populi sunt commissi, & tot curæ sunt.
Nunc .v. mihi ausculta citò: Iouis .a. tibi nũcius sum,
Qui cũ procul sit à te, valde te curat & miseratur,
Armare te iussit comatos Achiuos
Omnibus copijs: nunc .a. capias ciuitatem Latiuiam
Troianorũ: nõ.n. amplius diuersa cœlestes domos te-
Immortales sentiunt: inflexit enim omnes (nẽtes
Iuno supplicans: Troianis autem mala impendent
Ex Ioue. sed tu tuis habe mentibus, neq; te obliuio
Capiat, quando te dulcis somnus remiserit.

COMMENTARIVS.

a Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,] Videbatur hoc superioribus Homeri verbis repugnare, quibus dicebat Iouem καθεύδειν: sed solutio istius repugnantiæ dependet ex significatione verbi καθεύδειν, quę est simpliciter decumbendi ad somnum captandum ἁπλῶς κατακλίνεσθαι ὡς ἐπὶ ὕπνῳ. Est autem illi oppositum τὸ ὑπνοῦν, vel poëtica circumlocutione τὸν ὑπνον ἔχειν, hoc est, somno solui, & planè obdormire, id est, ἐκλελῦσθαι καὶ ἀπεσχολεῖν τὰς αἰσθήσεις, vt monuit noster Eustathius. Sed tamen illa distinctio mihi paulò vio-

lentior, quàm par sit, videtur: nam καθεύδειν etiam pro dormire, vt apud Platon. in Euthyd. ἀλλά μοι δοκεῖς ἐκ παιδὸς ἐπιτηδεύειν καθεύδειν. Dicerem lubentiùs, breuiore somno detentũ fuisse Iouem, quàm cæteri Dij vel homines. Porrò summã summi illius rerũ omnium moderatoris vigilantiam expressit Poëta, vt cæteris dormientibus eo maximè tempore, quod somno destinatum est, somni expers solus recubet, quod licet crassè ab Homero dictum videatur, tamen ne sacræ quidem paginæ ab ista ruditate & balbutie penitùs abhorrescunt. Sanè hoc loco Iouem ἄυπνον meliùs inducit, quàm inf. lib. 14. vbi ὕπνον πάντων θεὸν ἄνακτα vocat, à quo etiam Deus ille tandem sopitur: quod Criticus quidam nostri temporis non oblitus est in sua Poëtica. Sed & nos infrà libro iam laudato de eadem re copiosiùs disseremus.

b πεμψαι ἐπ' ἀτρείδην] Non est inauditum, per somnia solitum esse Deum humanos commonefacere de futuris. Per somnia dico, quamuis etiam per Oracula, id est, χρηματισμούς, qui inter dormiendũ etiam accidunt, idem præstare non rarò consueuerit. Est autem Somnium, quod hîc Poëta ὄνειρον appellat, propriè quod tegit figuris, & velat ambagibus, non nisi interpretatione intelligendam significationem rei quæ demonstratur, vt à Macrobio definitur. quanquam Iulius Scaliger ὄνειρον genus faciat Insomniorum, à bene ominandi consueta interpellatione, ὄναιο ἐρῶν, voce deducta. Sed ista nostrum non est probare aut improbare, nè longiùs à Poëta discedamus, ad cuius illustrationem id tantùm tenendum est, quod initio monuimus. Porrò de ista Somniorum diuinitate pleraque coaceruauit Rhodig. lib. 27. vbi & illud non prætermissum, quod Aristoteles contra diuinationem per somnium disputauit. Sanè de Somniorum incertitudine ista protulit Homerus noster. ἤ τοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι γίνονται· ἐδὲ τι πάντα τελείει τοι ἀνθρώποισι. qua de re videbimus Odyss. τ. Sed & antea lib. 1. nonnulla de Somnijs diximus. Hîc itaque res omnino diuina est Somnium, vnde & paulò pòst διὸς ἄγγελος appellabitur, quòd propter obscuritatem ἄλλον, mea quidem sententia, dicitur, cæteris interpretationibus spretis, quæ ab Eustathio & Didymo commemorantur.

c πάντα μάλ' ἀτρεκέως] Non intelligit Iupiter mandatum suum verum esse: erat enim proculdubiò incertum, obscurum, penè, imò omnino dicam, falsum. nam cùm Græcis aduersus Troianos felicem belli exitũ polliceretur, cõtrariũ tamẽ ipsis cõtigit. Illud ergo ἀτρεκέως ad ipsorum verborũ narrationẽ, non ad ipsius narrationis sententiam refertur. Et hinc obseruandũ est, placere Homero vt legati ac nuntij eadem verba referãt, quæ sibi demãdata sunt. Itaq; in legationibus solet πανταλογεῖν. Quòd si quid præterea dicant, id ex mandati sententia dependet: neq; ideò iussa transilit, aut vspiam violat, vt in hac Somnij legatione paulò pòst dicetur.

d κομοωντας] Comam studiosissimè Græci aluerunt, quod ipsis cum Lycijs, secundùm Aristot. in Oecon. cum Gallis, quorum regioni ab intonsis capitibus, vt refert Plinius, nomen fuit: cum Liguribus, eodem Plinio authore, & præterea à Lucano: cum Capillatis inter Getas dictis, Iornande teste: cum Britannis secundùm Cæsarem: cum Indis secundùm Solinum: cum Parthis, iuxta Oppianum Κυνηγ. cum Persis, vt retulit Marcellinus lib. 23 commune est, quod diligẽter à Iunio in Comm. de Coma obseruatur. Adde quod Aristoteles Rhet ad Theod lib 1. de Laconibus scribit, apud quos laudabile esset comam nutrire. Quoniam enim non est facile seruile aliquod opus facere crinitum hominem, libertatis id apud eos erat indicium. Sed Charilaus rex apud Plut. in Apoph. interrogatus, cur comam Spartani nutrirent? Quia, inquit, omnium ornatum hîc minimo constat sumptu. Lycurgus autem huius sui instituti causam copiosiorem reddebat, quòd ea formosos venustiores redderet, deformes horridiores: vt in eius vita scripsit Plutarch. & in Lysandro. Vnde sumpsisse Eustathium puto, dicentem, non solùm ad ornamentum, sed & ad timorem incutiendum Græcos comam genuinam & naturalem, non adulterinam (vt quidam intelligebant) aluisse. De Abantibus autem aliàs erit dicendum.

e Νέστορι] Regem esse φιλονέστορα patet ex infinitis locis Homeri, propter videlicet Nestoris ætatem & prudẽtiam, qua in omnium rerum administratione tanquam optima & fidelissima consiliatrice vtebatur. Vnde commodissimè Somnium eius personam induit, quasi nimirum sic esset eius oratio pondus suum erga illum habitura ab illo profecta, quem ipse tantoperè venerabatur. Ideò Poëta subiungit, τὸν ῥα μάλιστα γερόντων Δαναῶν ἐκέκαστο.

f ἄλλας ἀτρεκέως] Ista sunt, quæ à Somnio præter memorata Iouis verba dicũtur cum quibusdã sequentibus, ὃ χρὴ παννύχιον, &c. Porrò duplici ratione obseruo hæc legationis munia apud Homerum perfici. Vna est, cùm nihil additur aut minuitur verbis ipsius delegantis à legato. Secunda cùm verba quidem illa retinẽtur, sed aut paululùm immutata aut copiosiùs enarrata, quod vitiosum non est: sed ab ipso Poëta alibi comprobatum, vbi Neptunus Iridi dicit, ἐσθλὸν τόδε τέτυκται ὅτ' ἄγγελον ὦτα μολόντα. (super Agamemnonis, de quo anteà locutus erat) διδάσκει ῥ' ὃ χρὴ παραυδᾶν, ὃ χρὴ παννύχιον, &c. Hoc autem imitatus est Silius: Turpe Duci totã somno consumere noctem, O rector Libyæ: vigili stant bella magistro. Agesilaus, ὃ μὲν ὕπνῳ γε δεσπότῃ ἀλλ' ἀρχομένῳ τοῦ τ' ἔργου ἐχρῆτο, vt est apud Xenophontem in oratione de eo Rege. Cùm enim cura totius populi in regem incumbat, eam non vt perfunctoriam, sed necessariam administrare debet, vt Dio Prusæus monet Orat. 3. de Regno: adeò vt multæ sint insomnes traducẽdæ noctes, aut noctium partes maximæ. Etenim veteres à nocte optimum capi consilium existimarunt, eò quòd, vt credo, illo tempore magis in se collectus sit animus, qui propter subiectorum multitudinem dissipatur interdiu. Hinc Poëtæ δι' ἐρέβους appellarunt noctem, prouerbiumq; illud celebre est, ἐν νυκτὶ βουλή. Absit ergo illa socordia & veternum à Regibus & dormientibus cæteris ipsi in publica negotia euigilanto, audiuntoq; Platonem περὶ νόμων lib. 7. magistratibus modicum somnum commendantem, ista verò maximè: ἐγρηγορέτωσαν ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ φίλιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώφροσιν· ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπεβήσετο· τὸν δ' ἔλιπ' αὐτῇ
Τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμὸν, ἃ ῥ' οὐ τελέεσθαι ἔμελλε.
Φῆ γὰρ ὅγ' αἱρήσειν Πριάμου πόλιν ἤματι κείνῳ,
a Νήπιος· οὐδὲ τὰ ἤδη ἃ ῥα Ζεὺς μήσετο ἔργα.
Θήσειν γὰρ ἔτ' ἔμελλεν ἐπ' ἄλγεά τε στοναχάς τε
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι διὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
Ἔγρετο δ' ἐξ ὕπνου· θεῖα δέ μιν ἀμφέχυτ' ὀμφή.
b Ἕζετο δ' ὀρθωθείς. μαλακὸν δ' ἐνδύσετο χιτῶνα,
Καλὸν, νηγάτεον· περὶ δ' αὐτὸν μέγα βάλλετο φᾶρος·
Ποσσὶ δ' * ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον
Εἵλετο δ' σκῆπτρον πατρώϊον ἄφθιτον αἰεί,
Σὺν τῷ ἔβη κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
c Ἠὼς μὲν ῥα θεὰ πρὸς οὐρανὸν ἐκτανύσαιτο μακρὸν Ὄλυμπον,
Ζηνί φόως ἐρέουσα καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν·
Αὐτὰρ ὁ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευε
Κηρύσσειν ἀγορὴν δὲ καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
d Βουλὴν * δ' πρῶτον μεγαθύμων ἷζε γερόντων
Νεστορέη παρὰ νηῒ * πυληγενέος βασιλῆος.

κ. ὑπὸ

β. βουλὴ

β. πυλογενέος

Sic fatus abijt: illum autem reliquit ibi.
Hæc voluentem in animo, quæ non euentura erant.
Putauit enim is capturum Priami vrbem die illo.
Stultus: neq; ea sciebat quæ Iupiter moliebatur opera.
Ponere enim adhuc parabat dolores q; singultus q; Troianis q; & Danais p fortes pugnas. (*fudit vox:*
Surrexit autẽ ex somno: diuina aũt ipsum circum-
Sedit autem arrectus. mollem autem induit tunicã,
Pulchram, nouam: circa autem magnũ iecit palliũ.
Pedib' autẽ sub teneris ligauit pulchra calciamẽta.
Circum aũt humeros posuit ensem argenteis clauis.
Accepit autem sceptrũ paternũ incorruptũ semper,
Cum hoc iuit ad naues Achiuorum loricatorum.
Aurora quidem dea conscẽdit magnum Olympum,
Ioui lumen nunciatura & alijs immortalibus:
Sed is præconibus argutis vocibus iussit
Conuocare ad concilium comatos Achiuos. (*riter.*
Hi quidẽ conuocarũt, illi cõgregati sunt valdè cele-
Concilium autẽ primùm magnanimorũ statuit se-
Nestoream apud nauem Pylij regis. (*num*

Τὸς

Τὰς ὅγε συγκαλέσας, πυκινὼ ἠρτύνετο βελίω,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος
Ἀμβροσίω διὰ νύκτα· μάλιστα δ' Νέστορι δίῳ
Εἶδός τε, μέγεθός τε, φυήν τ' ἄγχιστα ἐώκει.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί με προσέφη μῦθον ἔειπεν,
[c] Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
Ὧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσα μέμηλε.
Νῦν δ' ἐμέθεν ξυνίες ὦκα· διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Ὅς σοὶ ἀπὸ θὲν ἐὼν μέγα κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει·
Θωρῆξαί σε κέλευσε καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
Παννυχίῃ· νῦν γάρ κεν ἕλοις πόλιν εὐρυάγυιαν
Τρώων· οὐ γὰρ ἔτ' ἀμφὶς ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἀθάνατοι φοβέονται· ἐπέγναμψεν γὰρ ἅπαντας
Ἥρη λισσομένη Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται
Εἵνεκα Διός. ἀλλὰ σὺ σῆσιν ἔχε φρεσίν. ὡς ὁ μὲν εἰπὼν
Ὤχετ' ἀποπτάμενος, ἐμὲ δ' ὕπνος γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέ πως, θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν·
Πρῶτα δ' ἐγὼν ἔπεσιν [f] πειρήσομαι ἣ θέμις ἐστὶ,
Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω·
Ὑμεῖς δ' ἄλλοθεν ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν.
Ἦ τοι ὅγ' ὡς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Νέστωρ, ὃς ῥα Πύλοιο ἀνάξ ἦεν ἡμαθόεντος,
Ὅς σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ὦ φίλοι, Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
[g] Εἰ μέν τις τὸν ὄνειρον Ἀχαιῶν ἄλλος ἔειπε,
Ψευδής κεν φαῖμεν, καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον.
Νῦν δ' ἴδεν ὃς μέγ' ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὐχετάασθαι.
Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέ πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν.

Quos hic cũ coëgisset, prudẽtẽ struebat cõsultationẽ,
Audite amici, diuinũ mihi in somno venit Sõniũ
Intempestã per noctem, maximè aũt Nestori diuino
Formaq; magnitudineq;, habituq; simile erat.
Stetit autem supra caput, & ad me verba fecit,
Dormis Atrei fili prudentis equũm domitoris?
Non oportet per totã noctẽ dormire cõsiliariũ virũ,
Cui populiq; commissi sunt & tot curæ sunt.
Nunc.v. mihi ausculta ꝓperè: Iouis.v. tibi nũci⁹ sum,
Qui cum longè sit à te, valdè curat & miseratur.
Armare te iussit comatos Achiuos
Omnib. copijs: nunc. n. capias ciuitatem Latiniam
Troianorũ: nõ. n. amplius diuersè cœlestes domos ha-
Immortales sentiũt: inflexit enim omnes (bentes
Iuno supplicans. Troianis autem funera imminent
Ab Ioue, sed tu tuis habe mẽtibus. sic illud qdẽ locutũ
Iuit auolans: me autem iucundus somnus reliquit.
Sed agite, si quo modo armemus filios Achiuorum.
Primùm autem ego verbis tentabo, quatenus fas est,
Et fugere cum nauibus multorum trãstrorũ iubebo.
Vos autem aliunde alios cohibete verbis.
Verùm hic sic locutus consedit, his autẽ assurrexit
Nestor, qui Pyli Rex erat arenosæ:
Qui ipsis bene sentiens concionatus est & allocutus:
O amici Argiuorum ductores & principes,
Si quidẽ aliquis somnium Achiuorum alius dixisset,
Mendaciũ putarem⁹, & recederem⁹ poti⁹. (se esse:
Nunc. a. vidit q multò præstantiß. in exercitu iactat
Sed agite si quo modo armemus filios Achiuorum.

COMMENTARIVS.

a νήπιος] Stultum & temerarium innuit Agamemnonem, qui rem tam grauem aggressus sit, non examinata prius diligẽter Somnij sententia. In duobus autem hallucinatus est. primùm, quòd illud νεῶ ad hodiernũ diem retulerit: deinde, quòd Achille prætermisso & Myrmidonibus copias in Troianos eduxerit, nõ obseruata voce παννυχίη, qua vniuersum exercitum cogere iubebatur, id est, παμπληθεί. Hanc enim interpretationem lubentiùs arripio, quàm quæ illud παννυχίη exponit τοσοῦτόν ἐστι τὸν ὕπνον ἀρεῖ, ipso etiam repugnante Eustathio. Sed à me est Macrobius in Somn Scip. lib. 1. cap. 7. cuius integrum locũ nostri interpretem sine fastidio prolixitatis audiamus. Diuulgatis etiam docemur exemplis, inquit, (paulò antè autem dixit hanc habere legem omnia vel signa vel somnia, vt de aduersis obliquè aut denuncient, aut minentur, aut moneant, &c.) quàm planè semper cùm prædicuntur futura, ita dubijs obserantur, vt tamen diligens scrutator, nisi diuinitùs, vt diximus, impediatur, subesse reperiat apprehendendæ veritatis: vt ecce Homericum Somnium à Ioue, vt dicitur, missum, ad conserendam futuro die cum hostibus manum, sub aperta promissione victoriæ spem Regis animauit. Ille velut diuinum secutus oraculum, commisso prælio, amissis suorum plurimis, vix ægreq; in castra remeauit. num dicendum est, Deum mandasse mendacium? Non ita est. Sed quia illum casum Græcis fata decreuerant, latuit in verbis Somnij, quod animaduersum vel ad verè vincendum, vel ad cauendum saltem potuisset instruere. Habuit enim præceptio, vt vniuersus produceretur exercitus. At ille sola pugnandi hortatione contentus, non vidit quid de producenda vniuersitate præceptum sit: prætermissoq; Achille, qui tunc recenti lacessitus iniuria, ab armis cum suo milite feriabatur. Rex progressus in prælium, & casum qui debebatur excepit, & absoluit Somnium inuidia mentiendi, non omnia de imperatis sequendo.

b ἕζετο] Hi versus repetentur Odyss. 2. quos Virgil. 8. Aeneid. expressit: Consurgit senior, tunicaq; inducitur artus, &c.

c ἦώς μὲν ῥὰ τότε ἐπεφήνεε] Id est, statim illuxit dies: quod Homerus fingit, vt ostenderet. non solùm παννύχιον Agamemnonem dormiuisse, sed circumstantia temporis falsum eum, & inductum, vt Somnio crederet: quòd sub auroram veriora & certiora soleant apparere somnia, & porta cornea egredi sæpiùs quàm eburnea. Illud tempus Horatius, Post mediam noctem, appellauit, qua somnia vera. Huius autem veritatis causæ duæ memorantur. Prima, quòd tunc temporis liberior sit à fumis ciborum & potus pars nostra λογιστική, ac proinde ad veri perspectionem expeditior. quæ tamen ratio imbecillis est, cùm sæpe omnino cibis vacui in quietem nos dedamus. Secunda ex veterum sententia esset probatior, quòd & Solis Phœbiq; vatis accessu roborari solet vaticinium. Sanguinei quoq; spiritus igneiq; ea hora dominantes claritate sua somniali conferunt claritati. Accedit id euidens quoque quòd obseruantia expergefacti mox consequentium imaginum turba non confundimus, vt est à Rhodig. studiosè obseruatum libro vigesimo septimo, cap. 9.

d βουλὴν θεσπίζω] Duplex fuit concio apud veteres illos Græcos. Prima seniorum, vel potiùs optimatum, id est, γερόντων, quæ βουλὴ dicitur. secunda vniuersi populi, quæ ἀγορή. Illam σύγκλητον λεχὼ γερόντων appellauit quidam: Herodotus verò σύλλογον ἐπίκλητον de Persis loquẽs. In hac deliberabantur, quæ populo erãt denuncianda, vt hoc loco Principibus Græcis tum somnium, tum consilium de tentandis fuga proposita Græcorum animis ab Agamemnone primùm exponitur, vt illa cum Optimatum assensu in populum euulgentur.

e διὰ μὲν Ἀτρεΐδης] Refert Agamemnõ singula Somnij verba, παυλογικῶς: quod cùm vitiosum esse arbitraretur Zenodotus, hęc omnia resecabat, & ita legebat: αὐτὰρ ὁ πατρὸς ὑψίζυγον, αὐτὰρ ἔπειτα νεῶν πρῶτα μαχητὰς πρὸς Ἴλιον, ὡς ὁ μὲν εἰπὼν ὤχετ' ἀποπτάμενος, &c. Sed contrà senserunt antiqui, quòd in legationibus recitandis bis & ter ijsdem verbis vti soleat Poëta: tum verò necessarium erat, vt proceres Græci ipsa Somnij verba exaudirent. Sanè ineptè multa in Homero innouauit Zenodotus, adeò insanabili illo omnia corrigendi cacoëthe tenebatur.

f πειρήσομαι] Verebatur enim ne animos militum à se alienasset propter Achillem. Est autem hoc stratagema prudentis ducis ad explorandam militum voluntatem, sed quòd verè malum fortitum est exitum: neq; tamen idcirco malum est existimandum, quia non est ex euentu explorandum consiliũ, ac de eo iudicium faciendum: quod etiam his verbis docet Artabanus apud Herodot. in Polymnia: οὐ βουλεύσῃ, inquit, κέρδος μέγιστον δειλίην ἐόν, ἐν τῷ κῆν ἀναπαθέωσι τε ἡλικίῃ βιησάμενοι μὴ ἐθέλειν ἧσσον οὐ ἕσεσθαι ἢ νῦν τὸ πρῆγος

τὸ βέλτιον μᾶλλον. ὃ δὲ βελτιοπάμων ὠκύμορος, εἰ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, οὔτε μὰ θεὸν οὔτε μὰ ἄνθρωπον βέλτιον τι. Quę verba paulò aliter leguntur apud Eustathium. Malè ergo Protagoras Platonicus consilium bonum aut malum ex euentu bono aut malo iudicabat.

g. ἐμοὶ δοκεῖ τὸν ὄνειρον] Aiunt, inquit Macrobius in Somn. Scip. lib. 1. cap. 2. non habenda pro veris de statu ciuitatis somnia, nisi quę rector eius magistratusve vidisset: aut quæ de plebe non vnus, sed multi similia somniassent. Ideò apud Homerum, cùm in concilio Græcorum Agamemnon somnium, quod de instruendo prælio viderat, publicaret, Nestor, qui nō minus ipse prudentia, quàm omnis iuuenta viribus iuuit exercitum, concilians fidem relatis, de statu, inquit, publico credendum regio somnio: quòd si alter vidisset, repudiaremus vt futile. Hæc ille. Notandum est autem, somnij illius germanam interpretationem Nestorem fefellisse, reliquosque adeò proceres, vno excepto Vlysse, vt postea videbimus.

Ὣς ἄρα φωνήσας, βουλὴν ἐξῆρχε νέεσθαι.
οἱ δ' ἐπανέστησαν, πειθοῦς τε πομποὶ λαῶν
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες· ἕποντο δὲ λαοί.
ᵃ Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἀδινάων,
Πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων,
Βοτρυδὸν δ' ἐπέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν,
Αἱ μὲν τ' ἄνθεα ἄλις πεποτήαται, αἱ δέ τε σῦται·
Ὣς τ' ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἠϊόνος προπάροιθε βαθείης ἐστιχόωντο
ᵇ Ἴλαδὸν εἰς ἀγορήν· μετὰ δέ σφισιν ὄσσα δεδήει,
Ὀτρύνοντος ἰόντα, Διὸς ἄγγελος· οἱ δ' ἀγέροντο.
Τετρήχει δ' ἀγορή, ὑπὸ δὲ ἐστονάχιζετο γαῖα
Λαῶν ἱζόντων. ὁμαδὸς δ' ἦν· ἐννέα δέ σφεας
Κήρυκες βοόωντες ἐρήτυον, εἴ πῃ ἀΰτῆς
Σχοῖεν, ἀκούσαι δὲ διοτρεφέων βασιλήων.
Σπουδῇ δ' ἕζετο λαός, ἐρήτυθεν δὲ καθέδρας
Παυσάμενοι κλαγγῆς· ἀνὰ δ' ἤρειων Ἀγαμέμνων
Ἔστη, σκῆπτρον ἔχων· (τὸ μὲν Ἥφαιστος κάμε τεύχων·
Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι·
Αὐτὰρ ὁ Ζηνὶ δῶκε διακτόρῳ ἀργεϕόντῃ·
Ἑρμείας δ' ἄνακι δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ·
Αὐτὰρ ὁ αὖτε Πέλοψ δῶκε Ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν·
Ἀτρεὺς δ' ὀλβίῳ Θυέστῃ· Θυέστης αὖ πάλιν Ἀγαμέμνονι λεῖπε Φορεῖν,
Πολλῇσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν)
Τῷ ὅγ' ἐρειδόμενος, * ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
ᵈ Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος,
Ζεὺς μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.
Σχέτλιος, ὃς πρίν μοί γ' ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον εὐπέπλους δυτείχεον ἀπονέεσθαι·
Νῦν δὴ κακὰ δολοφρονέων βούλεται, καί μ' ἐκέλευσε
Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολλοὺς ὤλεσα λαούς.
Οὕτω πῃ Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠδὲ ἔτι καὶ λύσει· τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
Μαῦρον οὕτω τοιόνδε τοσόνδέ τε λαὸν Ἀχαιῶν
Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι
Ἀνδράσι πουροτέροισι· τέλος δ' οὔπω τι πέφανται.
Εἴπερ * γὰρ κ' ἐθέλοιμεν Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες ἀριθμηθῆμεναι ἄμφω,
* Τρῶας μὲν λέξασθαι ἑφέστιοι ὅσσοι ἔασιν,
ᵉ Ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί,
Τρώων δ' ἄνδρα ἕκαστον ἐλοίμεθα οἰνοχοεύειν,
Πολλαὶ κεν δεκάδες δεύοιατο οἰνοχόοιο·
Τόσσον ἐγὼ φημὶ πλέας ἔμμεναι υἷας Ἀχαιῶν
Τρώων οἳ ναίουσι κατὰ πτόλιν· ἀλλ' ἐπίκουροι
Πολλέων ἐκ πολίων ἐγχέσπαλοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ με μέγα πλάζουσι, καὶ οὐκ ἐάσ' ἐθέλοντα
Ἴλιον εὐπέπλους ἀναείρεσθαι πτολίεθρον·
Ἐννέα δὴ βεβάασι Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοί,

Sic locutus concione incepit excedere.
Hi surrexerunt, paruerunt q; rectori gentium
Sceptrigeri reges: accurrebant autem gentes.
Sicut examina eunt apum frequentium,
Petra excauata semper recens venientium
Racematim volant super flores vernos,
Hæ quidem huc confertim volant, aliæ autem illuc:
Sic horum gentes multæ à nauibus & tentorijs
Littus ante immensum procedebant
Confertim in cōcionē: inter aũt ipsos fama lucebat,
Concitans ire Iouis nuncia: hi autē congregabãtur:
Turbata.a.erat cōcio, subtus aũt ingemiscebat terra
Gentibus sedētibus. tumultus. a. erat: nouē aũt ipsos
Præcones vociferātes cohibebāt, si quādo clamorem
Continerent, audirent, & Ioue nutritos reges.
Confestim autem sedit populus: tenebant autē sedes
Cessantes à clamore: sursum. a. diuinus Agamemnō
Constitit sceptrum tenens (quòd Vulcanus elaborauit fabricans.
Vulcanus quidem dedit Ioui Saturnio Regi,
Sed Iupiter dedit internuncio Argicidæ:
Mercurius. a. rex dedit Pelopi agitatori equorum.
Sed rursus Pelops dedit Atreo duci populorum.
Atreus aũt moriens reliquit diuiti pecudū Thyesteæ.
Sed rursus Thyestes Agamēnoni reliquit vt gestaret.
Et multis insulis & Argo vniuerso imperaret)
Huic is incumbens verba cita dixit:
O amici heroës Danai, famuli Martis,
Iupiter me valde Saturnī detrimēto deuinxit graui
Durus: qui antea quidem mihi promisit, & annuit
Troia depopulata bene murata, me reuersurum.
Nunc autē malā deceptionem cogitauit, & me iubet
Inglorius vt Argū redeam, postquā multum perdidi-
Sic Ioui debet præpotenti gratum esse, (di populū.
Qui iam multarum vrbium dissoluit fastigia,
Et adhuc dissoluet: huius enim potētia est maxima.
Turpe enim hoc est & posteris auditu,
Incassum sic talem tantumq; populum Achiuorum
Imperfectum bellum gerere & pugnare
Cum viris paucioribus: exitus autē nondū apparet.
Si enim velimus Achiuiq; Troianiq;
Fœdera fidelia ferientes numerari vtriq;,
Troianos quidem eligere indigenæ quotquot sunt,
Nos autem in decurias disponamur Achiui,
Troianorū. a. virū singulū accipiamus ad ministrā-
Multæ decuriæ indigerent pocillatore. (dum potū,
Tantum ego aio, plures esse filios Achiuorum
Troianis qui habitant in vrbe: sed auxiliares
Multis ex ciuitatibus vibratores hastarū viri sunt,
Qui me valdè prohibent, & non sinunt volentem
Troiæ expugnare bene cultum oppidum:
Nouem iam præterierunt Iouis magni anni,

Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυται·
Αἱ δέ πε ἠμέτεραί τ' ἄλοχοι, καὶ νήπια τέκνα,
Εἵαται ἐν μεγάροις ποτιδέγμεναι· ἄμμι δ' ἔργον
Αὔτως ἀκράαντον ἕνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αὖ ἐγὼ εἶπω, πιθώμεθα πάντες·
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Οὐ γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

Et iam ligna corrupta sunt nauium, & funes soluti
Et nostræ vxores & imprudentes nati (sunt:
Sedent in ædibus expectantes, nobis autem opus
Frustra imperfectum, cuius gratia huc venimus.
Sed agite, vt ego dixero, pareamus omnes,
Fugiamus cum nauibus dilectã in patriam terram:
Non enim amplius Troiam capiemus Latiuiam.

COMMENTARIVS.

a ὀνόπεθ' ἕτερα ἔασι] Nimis iniquè mihi facere visus est ille Eustathius, ni fallor, apud Macrob. Saturn. lib. 5. cap. 11. qui in hac comparatione Virgilium Homero superiorem dixerit. Locus autem Virgilij est Aeneid. 1. Qualis apes æstate noua, &c. quæ vt elegantiora sint istis Homericis, tamen considerandum puto, non eôdem vtrumque Poëtam spectasse. Homerus enim solam multitudinem indicare voluit: at Virgilius ædificantium diligentiam. Iam verò quod ad apes attinet, & huic loco conuenit. Solent illæ hyeme latitare, vere autẽ prodire, vt & Aristot. docet histor. anim lib. 8. Ideò quidam illud νέον interpretati sunt per ἔαρ: vt idem sit νῦν τὸ νέον, quod νῦν τὸ ἔαρ. τότε γὰρ μᾶλλον, inquiunt, τὰ σμήνη ἐκπέτονται εἰς τὰ ἄνθη. Alij tamen ἀεὶ νέον intellexerunt, quòd propter breuem volatum cùm rursus volant, videantur semper recèns volare, cùm subinde paululùm floribus insident, subinde se attollunt. Sed ista examinandi alius erit locus. Priorem sanè interpretationem videtur indicasse Virgilius his verbis, Aestate noua. sed non dissimulabo eam mihi hîc nimis violentam videri.

b ἰλαδόν] In hac sola voce consistit tota comparationis ἀπόδοσις. Neque enim fieri potest, vt vndiquaque similia sint res, cui comparatur, & res quæ comparationis vicem obtinet: hoc est, quod vulgò dicitur, Similitudinem vno pede semper claudicare. Itaque diligenter obseruanda est illius mens, qui comparationes vsurpat. Nam si ea inter se omninò responderent, falleret illud axioma, Nullum simile est idem.

c ἐννέα] De nouenario numero quędam hîc philosophantur, qui valdè Homero placeat, quòd sit tetragonus & perfectus ex perfecto ternario multiplicato in seipsum Sed ista nimis subtilia puto, ideò reliqua omitto. Sanè illis maximè assentior, qui nouem præcones in Grẽcorum exercitu fuisse memorant: nimirum Thalthybium, Eurybatem, Odium, Eurybatem alterum, Asphalionem, Eteoneum, Stentorem, Thootem, & Calchantem.

d ὦ φίλοι ἥρωες] Artificiosa est mirum in modum hæc oratio, cui scopus est discessus persuasio: sed cæterùm varijs admixtis, quę Græcos ab hac repentina fuga deterrere possent. Primùm illud ἱερὸν πόντιος ἄρηϊ habet, nescio quid animosi, quod eos remorari valeat. Turpe enim sit Martis satellites fugere. Illud etiam, ὅς δὴ πολλάων πόλιων, κατέλυσε κράατα ἦ δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦδε κράτος ἐστὶ μέγιστον, nunquid faciat bene sperare Græcos de huius belli exitu? Quod ait de multitudine, manifestam haberet remanendi potiùs quàm discedendi persuasionem, nisi auxiliares obstarent copiæ. Sed neq; illa nouennij commemoratio ad fugiendum hortatur. Nam bene illud Vlyssis, αἰσχρὸν δὴ δηρόν γε μένειν, κενεὸν γέ τε, De nauiũ putredine & funiũ dissolutione quid quæso aliud est quàm à fuga deterrere? Poterant enim inde in mari naufragij timere periculum, vt & illis posteà contigit. Vnde Calchas & Amphilochus terra, non mari in patriam remearunt: quòd, vt vates, periculum naufragij præuidissent. Cætera penè ambiguè dicuntur, vt & sanè hoc postremum, Poterant enim Græci cogitare, satius esse maturè reuerti, antequàm eorum naues planè absumerentur.

e ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας] Eustathius refert, antiqua conuiuia non ex pluribus quàm decem conuiuis constare, quod & Iamblichus de Pythagoricis memorat. Qua de re apud Athenæũ pluribus dicetur. Vide interea Plutarchum Symp. 5, q. 5. vbi generaliter multitudinem conuiuantium prohibet. & Alex. Gen. dier. lib. 5. cap. 21. Quod autem Agamemnon de multitudine vtriusq; exercitus dicit, hyperbolicum est: quia, vt referunt, Troianorum quinq; erant myriades: Græcorum verò duodecim: vel secundùm Aristarchum, quatuordecim, cum duobus millibus tercentum & viginti.

Ὣς φάτο· [a] τοῖσι δ' ἦμυον ἐν στήθεσιν ὄρνε,
Πᾶσι μετ' ὠκηθὲν ὅσοι ἀ βουλῆς ἐπάκουσαν.
Κινήθη δ' ἀγορὴ, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης
Πόντου Ἰκαρίοιο, τὰ μέν τ' Εὖρός τε Νότος τε
Ὄρορ' ἐπαίξας, πατρὸς Διὸς ἐκ νεφελάων.
Ὡς δ' ὅτε κινήσῃ Ζέφυρος βαθὺ λήϊον ἐλθὼν,
Λάβρος ἐπαιγίζων, ἐπὶ τ' ἤμυσε βριαχύεσσιν·
Ὣς τῶν πᾶσ' ἀγορὴ κινήθη· τοὶ δ' ἀλαλητῷ
Νῆας ἐπεσσεύοντο, ποδῶν δ' ὑπὸ κονίη
Ἴστατ' ἀειρομένη· τοὶ δ' ἀλλήλοισι κέλευον
Ἅπτεσθαι νηῶν, ἠδ' ἐλκέμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Οὐράς τ' ἐξεκάθαιρον· ἀϋτὴ δ' ἔβαινεν ἰοῦσιν
Οἴκαδε ἰεμένων, ὑπὸ δ' ἤρεον ἕρματα νηῶν·
Ἔνθά κεν Ἀργείοισιν ὑπὲρμορα νόστος ἐτύχθη,
Εἰ μὴ Ἀθηναίη Ἥρη πρὸς μῦθον ἔειπεν.
Ὦ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Οὕτω δὴ οἶκόν δε, φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἀργεῖοι φεύξονται, ἔπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
Καὶ δὴ κλέος ἄχλυτον Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιεν
Ἀργείην Ἑλένην, ἧς ἕνεκα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἐν Τροίῃ ἀπόλοντο φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης;
Ἀλλ' ἴθι νῦν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Σοῖς δ' ἀρηνοῖς ἐπέεσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον,
Μηδὲ ἔα νῆας ἅλαδε ἐλκέμεν ἀμφιέλισσας.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Βῆ δ' ἰοῦσ' κατ' ἔλυμπον, ἵκανε δὲ δώματα μακρὰ
Διὸς αἰγιόχοιο, ἔνθα τε θέσπιν ἄγυρτιν

Sic dixit. his aũt animum in pectoribus cõmouit
Omnib. inter multitudinẽ, qcũq; cõsiliũ nõ audierũt.
Mota est autem concio, vt fluctus ingentes maris
Pelagi Icarij, quos quidem Eurusq; Notusq;
Commouit erumpens patris Iouis ex nebulis:
Sicutq; cũ mouerit Zephyrus ingentem segetẽ veniẽs
Impetuosus ingruens nutatq; campus spicis:
Sic horum tota concio mota est: hi autem clamore
Ad naues ruebant: sub pedibus autem puluis
Surgebat excitatus: hi autẽ alij alios adhortabãtur
Vt apprehẽderẽt naues, & traherẽt in mare diuinũ:
Sentinasq; expurgabant: clamor autẽ in cœlum iuit
Domum euntium: subtrahebãt aũt fulcra nauium.
Tunc Argiuis præter fatum reditus contigissẽt,
Nisi Mineruam Iuno sermone affata fuissẽt.
Proh facinus, Aegidẽ tenentis Iouis filia indomita,
Sic domum, dilectam in patriam terram
Argiui fugient super lata dorsa maris,
Gloriam autem Priamo & Troianis reliquerint
Argiuam Helenam, cuius gratia multi Achiuorum
In Troia perierunt procul dilecta à patria terra?
Sed abi nunc ad populum Achiuorũ ære armatorũ,
Tuisq; blãdis verbis detine virũ quenq;: (luntur.
Nec sinẽ naues in mare trahere, q̃ hîc & inde impel-
Sic dixit: nec aduersata est dea glaucis oculis Mi-
Profecta aũt est ab Olympi verticib. desiliẽs (nerua: χ. ἀίξασα.

Καρπαλίμως δ' ἵκανε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Εὗρεν ἴπ. Εὗρεν * ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον
Ἑστεότ'. ἀλλ' ὅγε νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἄπλετ', ἐπεὶ μιν ἄχος κεραλίζεν καὶ θυμὸν ἵκανεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
[b] Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὕτω δὴ οἶκόν δε, φίλω ἐς πατρίδα γαῖαν
Φεύξεσθ' ἐν νήεσσι πολυκλήϊσι [c] πεσόντες,
Καὶ δέμεν εὐχωλὴν Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λίποιτε
Ἀργείην Ἑλένην, ἧς ἕνεκα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἐν Τροίῃ ἀπόλοντο φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης;
Ἀλλ' ἴθι νῦν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν, μηδὲ τ' ἐρώει·
Σοῖς δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον,
Μηδὲ ἔα νῆας ἅλα δ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας.
Ὣς φάθ'. [d] ὁ δ' ξυνέηκε θεᾶς ὅπα φωνησάσης·
Βῆ δ' ἴθυν, ἀπὸ δ' χλαῖναν βάλε· τὴν δ' ἐκόμισσε
Κήρυξ Εὐρυβάτης Ἰθακήσιος, ὅς οἱ ὀπήδει,
Αὐτὸς δ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονος αὐτοῦ ἐλθὼν,
[e] Δέξατ' ὀϊ σκῆπτρον πατρώϊον ἄφθιτον αἰεί·
Σὺν τῷ ἔβη κοῖλας νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
[f] Ὅν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παρελθών·
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὡς δειδίσσεσθαι·
Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.
Οὐ γάρ πω σάφα οἶσθ' οἷος νόος Ἀτρεΐδαο·
[g] Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν.
[h] Ἐν βουλῇ δ' ἅ πάντες ἀκούσαμεν οἷον ἔειπε,
Μήτι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν.
Θυμὸς δ' μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος·
Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς.
Εἴ δέ τιν' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ,
Δαιμόνι', ἀτρέμας ἧσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
Οἱ σέο φέρτεροι εἰσὶ· σὺ δ' ἀπόλεμος καὶ ἀναλκις,
Οὔτέ ποτ' ἐν πολέμῳ ἀριθμῷ, οὔτ' ἐν βουλῇ.
Οὐ μέν πως πάντες βασιλεύσομεν εἰθάδ' Ἀχαιοί·
[k] Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
[l] Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσιν βασιλεύῃ.

Statimq; venit veloces ad naues Achiuorum.
Inuenit deinde Vlyssem Ioui consilio parem
Stantem: neq; hic nauem bene transtratā & nigram
Tāgebat, quia ipsū dolor corde & animo inuaserat.
Propè autem stans allocuta est cæsia Minerua:
Diuine Laërtiade prudentissime Vlysses,
Sic ne domum dilectam in patriam terram
Fugietis in naues multa transtra habētes ingruētes,
Gloriam autem Priamo & Troianis reliqueritis
Argiuam Helenam, cuius gratia multi Achiuorum
In Troia perierunt, dilecta procul à patria terra?
Sed i nunc ad populum Achiuorum, neq; cunctaris:
Tuis aūt blādis verbis detine virū quemq; (lūtur.
Neq; sinas naues in mare trahere, q̄ vtrinq; impel-
Sic dixit: hic autē intellexit deæ vocē loquentis:
Iuit aūt currendo, pallium aūt proiecit: illū. v. tulit
Præco Eurybates Ithacensis, qui eum sequebatur.
Ipse autem Atridæ Agamemnoni obuius veniens
Accepit ab eo sceptrū paternum incorruptū semper:
Cum hoc iuit circum naues Achiuorū ære armatorū.
Quemcunq; quidē regem & præstantē virū inuenit,
Hunc blandis verbis detinebat astans:
Infelix non te decet vt timidum trepidare,
Sed ipseq; sede, & alios sedere fac populos.
Nondum enim perspicuè scis, quis animus sit Atridæ.
Nunc qdem tētat: mox aūt ladet filios Achiuorum.
In concilio enim omnes audiuimus quid dixerit,
Ne iratus afficiat aliquo malo filios Achiuorum.
Ira autem magna est à Ioue nutriti regis:
Honor. a. ab Ioue est: diligit aūt ipsum sapiēs Iupiter.
Quēcūq; rurs⁹ plebis virū videret, clamātēq; dep-
Hūc sceptro percutiebat increpitabatq; verbo, (hēderet
Miser, quietè sede, & aliorum orationem audi,
Qui te præstātiores sunt: tu. a. imbellis & inualidus,
Neq; vnquam in bello numerandus, neq; in concilio.
Non quidē vllo pacto omnes regnabimus hīc Græci,
Nō bonū est multorū dominatus: vnus dom⁹ esto,
Vnus rex, cui dederit filius Saturni versuti
Sceptrumq; & iura, vt ipsis dominetur.

COMMENTARIVS.

a πῖσι θυμὸν] Facilè fuit populo isti iamdiu patriæ reuisendæ cupido discessum persuadere, itaq; repentè & inconsultò, audita Agamemnonis oratione, dicuntur se ad illum comparasse: neq; sine tumultu, vt aliter in tanta multitudine fieri non potuit: quod gemina comparatione, eleganter Poëta expressit, vbi ingenium plebis mobile & inconstans delineauit.

b Διογενὲς Λαερτιάδη] Minerua quanquam à Iunone rogata esset, vt ipsamet vnumquemq; à populo blanda sua oratione detineret; tamen id eo pacto non exequitur, siquidem idoneum ministrum Vlyssem arbitrata hanc ei imponit prouinciam, quasi per se & per alios facere idem sit.

c πεσόντες] Inordinatam & tumultuariam fugam hoc vocabulo notat. Tale est illud apud Herodotum in Vrania: οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι, inquit, ἐλθόντες ὡς σφι ἐξηγγέλθη ὡς ἔχοι τὰ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τοῦτον θορυβέεται ἀπηγγέλθη, ὡς οἵοι τε ἔσοιντο ἀπὸ τῶν ἐόντων ἤδη κυρωθῆναι ἕμβραι τὰ ταχιστα ἐς πόρους νῆας ἐσεμπίπτειν, καὶ ἐπὶ σφέων ὁρμᾶσθαι ὡς δὴ φεύξομένους.

d ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς] Adeò fuit Vlyssi Minerua familiaris, vt ex voce sola statim ab eo agnosceretur. Vnde apud Sophoclem in Aiace lorario, sic ait Vlysses ad illam: ὡς δ' ἐμοῖγε σὺ τὸ φώνημ' ἀκούω καὶ παρεῖ ὢν.

e Δέξατο οἱ σκῆπτρον] Hic locus ex iis est, vbi καὶ τὸ στόμα τοῦ ἔργου aliquid subintelligendum est. Quòd enim Poëta dicit, Vlyssem sceptrū Agamemnoni cepisse, durum est, nisi intelligas illud, Vlyssem ab Agamemnone impetrasse, vt ab eo missus videretur, & regij sceptri reuerentia populum commoueret. Vel sanè hoc libertate quadā & fiducia sui factum est ab Vlysse, vt in re tam necessaria & vrgente sceptrum Agamemnoni eripuerit: qui Vlyssem adeò est reueritus, vt hoc æquo animo tulerit, quemadmodum & illius obiurgationes in sequentibus.

f ὅν τινα μὲν βασιλῆα] Obseruandum est diligenter, quo pacto se hìc Vlysses gesserit in compescendis à fuga Græcis: siquidem reges & viros eximios blanda & leni oratione dicitur affatus, reliquam verò plebem verbis & verberibus coërcuisse. Quæ distinctio dignitatis personarum fecit, vt in multis iuris capitibus diuersæ pœnæ pro iisdem delictis infligantur. Non est ergo absurda semper προσωποληψία, imò & apprimè necessaria in quacunq; rerumpublicarū forma: quod ab Homero, vt vides, ignoratum non est. Porrò notanda est Vlyssis prudentia, qui cùm in mandatis haberet Græcos ἀγανοῖς ἐπέεσσι coërcere: aliud ex se etiam vsurpauit, scilicet verbera, quia ita necessarium judicauit: siquidem rarum est, cōcitatam & exasperatam multitudinem miti alloquio sedari ac deliniri, proinde vi sæpe ad obsequium detrudenda est. Hinc videre licet, quàm oporteat eos, quibus negotia demandantur, propria niti prudentia: quod olim Neptunus dicet Iridi, vt suo loco videbimus.

g νῦν μὲν πειρᾶται] Vt in genere compescendi Græcos diuersus est Vlysses, sic in genere orationis, qua & heroas & plebem affatur: illis siquidem Agamemnonis exponit consilium, quod ad explorandos eorum animos tendebat, proinde mentem Regis inspicien dam

ſpiciendam: quæ vt illis non pateat, tamen eam eſſe, vt eorum comprobat teſtimonio, quibus illam priuatim Agamemnon declarauit. Licet ergo oratione ſua diſceſſum ipſis reuera ſuaſiſſe videatur, tamen non poſſe ipſi tam facile illorum obſequium placere: quin potius timendum, ne ipſis ſuccenſeat, ſi in diſceſſu illo adornando perſeuerauerint: vnde etiam aliquid incõmodi in omnes Achiuos redundaturum eſt, niſi remanendo iram Regis amoliantur. Quod ſententiosè concludit, docẽs quàm ſit formidabilis regum ira, quos eo commendat nomine, quòd à Deo diligantur: ſicut etiam ſuprà libro primo à nobis dictum eſt copioſiùs, vnde hic locus poterit illuſtrari. Populum autem alia affatur ratione Vlyſſes, eos item ad vnius obſequium reuocando: ſed tamen penitiorem illam regis mentem perinde ac reliquis non explicuit, quod neceſſarium non videretur, quia eos non rationibus, ſed mera authoritate coërceri oporteret: tum etiam quod vix fieri poſſit, vt tanta multitudo attentas aures præbeat, quæ ſe proprio impetu ferri & abripi potius patitur, ſi quid ſibi commodum iudicãuerit. Neque enim ſemper ita ſe gerunt, plebes ſeditionum fluctibus conturbatæ, vt ea quam Virgilius 1. Aeneid. deſcribit.

h οὐ βελὴ οἱ ἐ πάντ᾽] Hinc patet, non omnes indifferenter Reges τῷ ἀγοραίῳ intereſſe ſolitos, ſed præſtãtiſſimos tantùm & magis conſpicuos, quos γέροντας ἀρίστους παναχαιῶν paulò pòſt vocabit. Nota verò, quàm cautè & prudenter Vlyſſes ἠκέστατος, non ἠκέστατος dixit, inuidiæ vitandæ gratia.

i φιλεῖ δὲ ἕ] Plus loquitur ſacra pagina, quæ reges & magiſtratus Deos appellat. Apud Euripidem in Archelao ita legitur: τυράννοις εἶναι θεῶν βίον νομίζεται, τὸ μὴ θανεῖν γὰρ ὧν ἔχει πάντα δ᾽ ἔχει. Tyrannis Deorum quædam vita videtur: nam præter immortalitatem reliqua habet omnia. Plato in Politico Regem bonum, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων appellauit. De Regum epithetis quibuſdam vide infrà in verbis ποιμένα λαῶν.

k ὧν ἀγαθὸν πολυκοιρανίη] Regij ſtatus fuit amantiſſimus Poëta, itaq; eum varijs locis commendat, vt hoc loco, vbi pariter multitudinis dominationem damnat: quæ proculdubio ſolet eſſe vitioſa, niſi vbi illa reliquis dominationibus prudenter temperatur, Euripides tamen in Auge, vt eſt apud Stob. ſer. 47. eam ita commendat, vt tyrannidi præferat: qui tamen in Andromache dixerit, εἷς ἀ δυνάμεις, εἷς τε μέλαθρα κατὰ τε πόλιας. i. Vnius poteſtas ſit & in re domeſtica, & in republica: ſed hæc diuerſitas ex perſonarum loquentium diuerſitate manat. Sed & Ariſtoteles Polit. lib. 3. cap. 7. hanc multitudinis dominationem ſummoperè probat. Quod autem, inquit, magis penes multos debeat eſſe poteſtas, quàm penes paucos, licet optimos, videtur ſolui poſſe, & quandam habere dubitationem, imò fortè & veritatem. Nam ſi plures ſint, quorum vnuſquiſque non ſit ſtudioſus: tamen fieri poteſt, vt in vnum conuenientes, omnes meliores ſint, quàm illi, nõ vt ſinguli, ſed vt omnes. Quemadmodum in cœna, in qua plures conferũt, quàm ea quæ ex vnius erogatione fit. Nam cùm plures ſint, vnuſquiſq; partẽ habet virtutis ac prudentiæ, ac fiunt in vnum collati, quaſi homo vnus, qui multos pedes habeat, multasq; manus, multos q; ſenſus: & eodem modo circa mores & intelligentiam, &c. nam toto capite hæc agitantur. Sed hoſpes ille Platonicus in Politico multitudinem propter imperitiam à dominatione prohibet. Sanè regium ſtatum reliquis eſſe præſtantiorem, videtur docere ipſe mundus, qui à ſolo Deo regitur. Apud Herodotum lib. 3. elegantes ſunt Otanis pro Polyarchia, Megabyzi pro Oligarchia, Darij pro Monarchia orationes: cui poſtremæ reliqui quatuor μαχόφονοι dicuntur aſſenſiſſe: eas ſtudioſi videbunt, ſi volent. nos breuitati conſulentes, locum tantùm indicauimus. Videndus etiam Plutar. in tractatulo illo De tribus Reip. generibus, vbi monarchiam reliquis præponit ex Platonis conſilio. Intelligit autem illius Politicum. Porrò vnius imperium Poëta comprobat, quod eſt planè Pythagoricum. Siquidem Pythagoras, vt ait idem Plutarch. in lib. de Homero, cum maximam vim numeris tribueret, omniaq; ijs accepta ferret, tam conuerſiones ſiderum, quàm ortus animalium. duo ſuprema principia conſtituit eorum: finitum alterum, quod eſt vnitas: alterum infinitum, qui eſt binarius: alterum bonorum: alterum malorum principium. Vnitatis enim natura ſi aëri inſit bonam temperiem: ſi animo, virtutem: ſi corpori, ſanitatem: ſi ciuitatibus & familijs, pacem & concordiam præſtat. Omne enim bonum concordiæ cognatum eſt: contrà, binarij natura aëri tempeſtatem & animo vitium, corpori morbos, ciuitatibus & familijs ſeditiones ac odia infert. Omne enim malum ex diſſidio oritur. Itaque & de reliquis ordine numeris, parem imperfectum & indigentem: contrà imparem plenum ac perfectum appellauit: quòd ſcilicet hic cum pari mixtus ſemper ſuam retinet naturam, abundante ſemper impare: idemq; impar ſecum ipſe compoſitus, parem generat. Fœcundus enim eſt, & habet principij vim, neque diuiſionem admittit, ſemper in eo vnitate ſuperante. at par neque imparem producit, ſecum ipſe compoſitus, neque diuiſionis eſt expers. Proinde etiam Homerus (inquit Plutarchus) vnitatis naturam in bono, & binarij in malo poſuit non raró. Apparet hoc & ex ijs, quòd bonus ei ἀνὴρ, ac talis affectio ἀνηνία aliquoties dicitur: contrarium, ἄνω. Huc & id facit, ὧν ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, &c.

l οκῆπτρον] Hic verſus pro ſpurio eſt annotatus in codice Didymi, vbi ad marginem ſcribitur νόθ.

Ὣς ὄγε κοιρανέων ᾔνιπε κρατύν. οἱ δ᾽ ἀγορὴν δὲ
Αὖτις ἐπεσσεύοντο νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἦχῇ, ὡς ὅτε κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος·
Ἄλλοι μὲν ῥ᾽ ἕζοντο, ἐρήτυθεν δ᾽ ἧς καθέδρας·
[a] Θερσίτης δ᾽ ἔτι μοῦνος [b] ἀμετροεπὴς ἐκολῴα,
Ὅς ῥ᾽ ἔπεα φρεσὶν ἧσιν ἀκοσμά τε πολλά τε ἤδη
Μαψ ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν,
Ἀλλ᾽ ὅ, τι οἱ εἰσαῦρο γελοῖιον Ἀργείοισιν
Ἔμμεναι. αἴσχιστος δὴ οὶὸς Ἴλιον ἦλθε·
[c] φολκὸς ἔλιξ, χωλὸς δ᾽ ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω
Κυρτὼ, ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε· αὐτὰρ ὕπερθε,
Φοξὸς ἔλιξ κεφαλήν, ψεδνὴ δ᾽ ἐπιμάδεται λάχνη,
Ἐχθιστος δ᾽ Ἀχιλῆϊ μάλιστ᾽ ἦν, ἠδ᾽ Ὀδυσῆϊ·
Τὼ γὰρ νεικείεσκε· τότ᾽ αὖ Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ὀξέα κεκληγὼς λέγ᾽ ὀνείδεα· τῷ δ᾽ ἄρ᾽ Ἀχαιοὶ
Ἐκπάγλως κοτέοντο νεμέσσηθέν τ᾽ ἐνὶ θυμῷ.
Αὐτὰρ ὁ μακρὰ βοῶν Ἀγαμέμνονα νείκεε μύθῳ,
[d] Ἀτρείδη, τέο δ᾽ αὖτ᾽ ὀπιμέμφεαι, ἠδὲ χατίζεις;
Πλεῖαί τοι χαλκῷ κλισίαι, πολλαὶ δ᾽ γυναῖκες
Εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃς ἐξαίρετοι, ἃς τοι Ἀχαιοὶ
Πρωτίστῳ δίδομεν δῦτ᾽ αὖ πτολίεθρον ἕλωμεν.
Ἦ ἔτι καὶ χρυσοῦ ὀπιδεύεαι, ὅν κέ τις οἰσῇ
Τρώων ἱπποδάμων ἐξ Ἰλίου ἰὼν ἄποινα,
Ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω, ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν;

Ita iſte regẽs gubernabat exercitũ: illi. a. ad conci-
Rurſus ruebant à nauibus & tentorijs (lium
Tumultu, ſicut quum fluctus multiſoni maris
Littore magno fremit, reſonat autem pontus.
Alij quidẽ ſedebant, quieſcebantq; per ſedes: (bat,
Therſites. a. adhuc ſol⁹ ĩmoderatè verboſus crocita-
Qui verba mẽtibus ſuis inornataq; mult. tq; ſciebat,
Fruſtra, ſed nõ p eo ac decebat vt aduerſarẽ regib.
Sed quodcunq; ei videbatur ridiculum Argiuis
Eſſe: turpiſſimus autem vir ad Troiam venit.
Strabo erat, claud⁹ aũt altero pede, & ipſius humeri
Curui & in pectus contracti, caterùm deſuper
Acutus erat capite, rara autem percurrebat lanugo:
Inimiciſſimus autem Achilli maximè erat & Vlyſſi.
Hos. n. obiurgabat. tũc rurſus Agamemnoni diuino
Altè clamans dicebat conuitia. hunc Achiui
Vehemẽter oderãt indignabãturq; in animo. (ne,
Sed hic multùm vociferãs Agame. obiurgabat ſermo-
Atride, quid adhuc conquereris, aut qua re indi-
Plena tibi ære tentoria, multæ & mulieres (ges?
Sunt in tentorijs ſelectæ, quas tibi Achiui
Primò damus quum vrbem capimus.
An item & auro indiges quod quis feret (nis,
Troianorũ equitum ex Troia filius dona redemptio-
Quem ego vinctum ducam vel alius Achiuorum?

Η᾽ε γυναῖκα νέῳ, ἵνα μίσγεαι ᾧ φιλότητι,
Η᾽ν τ᾽ αὐτὸς ἄπο νόσφι κατίσχεαι; ἐ μὲν ἔοικεν
Ἀρχὸν ἐόντα, κακῶν ὀπιβασκέμεν υἷας Ἀχαιῶν.
Ὦ πέπονες, κάκ᾽ ἐλέγχε᾽, Ἀχαΐδες οὐκ ἔτ᾽ Ἀχαιοί,
Οἴκαδέ περ σὺν νηυσὶ νεώμεθα· τὸνδε δ᾽ ἐῶμεν
Αὐτῆ σὺν Τροίῃ γέρα πεσσέμεν, ὄφρα ἴδηται
Η᾽ ῥά νυ οἱ χ᾽ ἡμεῖς ἀθεσπαμιύομεν, ἠὲ καὶ οὐκί.
Ὃς καὶ νῦν Ἀχιλῆα ἔο μεγ᾽ ἀμείνονα φῶτα
Η᾽τίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλὰ μάλ᾽ οὐκ Ἀχιλῆϊ χόλος φρεσὶν, ἀλλὰ μεθήμων.
Η᾽ γὰρ ἂν Ἀτρεΐδῃ νῦν ὕστατα λωβήσαιο.

An mulierem iuuenem, cui miſcearis per amorem,
Quamꝝ ipſe ſeorſum detineas? non quidem decet
Vt qui princeps ſit, in malꝝ inducat filios Achiuorũ.
O imbelles: malaprobra: Achaicæ, non item Achiui,
Domum cum nauibus redeamus: hũc autẽ ſinamus
Isthic in Troia præmia ſua concoquere, vt ſciat
An in aliquo ipſum nos audiuimus, an non:
Qui & nunc Achillem ipſo multò meliorem virum
Iniuria affecit. fruitur.n. dono qd̃ p vĩ illi abſtulit.
Sed multa non eſt Achilli ira mentibus, ſed facilis.
Alioqui.n. Atrida, nunc poſtremùm iniurius eſſes.

COMMENTARIVS.

a Θερσίτης δ᾽ ἔπι μοιῶν] Solet Poëta res turbulentas iocoſa aliqua temperare, in comœdiarum modum: qualis eſt hæc inſerta narratio Therſitæ illius ridiculi inter Græcos hominis. Sic etiam anteà primo libro vidimus Iouis & Iunonis iurgia riſu à Vulcano excitato terminata.

b ἀμετροεπὴς] Philoctetes apud Sophoclem hunc Therſitem γλώσσῃ δεινὸν κοὐ σοφὸν appellat: ſed ad Vlyſſis odium, cui ipſe erat infeſtiſſimus. Hic enim Poëta loquentiam illi, non eloquentiam tribuit. Quod autem ſequitur, ἀλλ᾽ ὅ, τι οἱ ἔσκετο, &c. duplicem habet ſenſum, vt vel illud ſit ridiculum ab Achiuis exiſtimatum, quodcunq; Therſitæ videbatur: id eſt, quæcunque illius erat de re quapiam opinio & ſententia. Vel Therſitem ad contentionem ea loquutum, quæ Achiuis ridicula videri poſſe exiſtimabat: vt inde ille magis ridiculus & proteruus intelligatur, qui ex deliberato & conſulto in præſentes nugas & deblaterationes deuenerit, quas ipſemet riſu dignas exiſtimabat. Prior tamen magis placet Euſtathio, vt τὸ ἐμμελὲς, vel pro ἐῶ ponatur ſecundùm veteres: vel ſit ſuperuacuum & otioſum, cuiuſmodi eſt illud, ἔχων εἶναι σὺκ αὖ τὸ δὲ ποιήσω. Cuiuſmodi ſunt & plures dictiones, vt τὸ ἔχειν hîc παίξας ἔχων, ποτὲ in δήποτε, & alia eiuſdem generis. Alij τὸ ἐμμελὲς conſtruũt cum ἔσκετο, οὐκ τῇ χρείᾳ. & hoc ſequuta eſt vulgaris verſio. quam etiam Scholiaſtes priorem ſenſum probauerit, cùm hæc verba ſic explicat, ἀλλ᾽ ὅπως αὐ ὑπόμιζεν ὁ Θερσίτης ἀναγκαῖον εἶναι, τῇ γέλωτος πολλῆς ἄξιον ἐφαίνετο τοῖς Ἕλλησιν. id eſt: Quod Therſites neceſſarium eſſe arbitrabatur, id videbatur Græcis valde ridiculum.

c φολκὸς ἦεν,] De Therſite plura dicentur in Lexico. Hîc obſeruandum eſt, Poëtam in vitijs corporis Therſitæ enarrandis multum eſſe, in animi autem improbitate declaranda breuem, cùm eum Vlyſſi & Achilli inimiciſſimum eſſe ſolùm dicit, quo omnia eius vitia anguſtè complectitur, cùm viris præſtantiſſimis inuiſum eſſe nequitia ſit, vt obſeruauit Plutarchus in tractatu de Inuidia & odio, vbi etiam illud à contrario dicitur, Improbos odiſſe laudi dari. Vnde cùm Charilaum Lycurgi ex fratre nepotem Spartæ regem virum æqui & boni amantem, ac miti ingenio præditum quidam laudarent: tunc is quem regni conſortem habebat, quomodo verò, inquit, probus vir ſit Charilaus, qui ne improbis quidem aſperum ſe præbet? Ergo ſatis improbitas hominis deſcribitur, cùm eum bonis odioſum dicimus. Verum enim eſt illud Menandri, αἰὼς ὃ χρηστὸς χρηστὸν ἐ μισεῖ ποτέ. Vir probus probum nunquam odit.

d Ἀτρεϊδὴ τέο εἵ᾽ αὖτ᾽ ἐπιμέμφεαι,] Hæc Therſitæ oratio eò tendit, vt Græcis perſuadeat à Troia diſcedẽdum eſſe: itaq; docet, non aliam ob cauſam cupere Agamemnonem vt remaneant, quàm emolumenti proprij gratia: vnde odium illi apud Græcos conciliare nititur, vt magis ad diſceſſum excitentur, ipſo etiam Regis ſpreto imperio, qui exercitus commoda ſuis omnino poſtponat, imò & damna illis potiùs infligat, compendium ſuum ex illorum diſpendio faciens, vt docet Achillis exemplo nouiſſimo, quo vtitur non tam Achillis, cui inuiſus erat, ſtudio, quàm odio facti Agamemnonis: quin & ipſum Achillem ignauiæ & puſillanimitatis nomine perſtringet, quòd hanc iniuriam ſibi illatam non vlciſcatur.

Ὣς φάτο νεικείων Ἀγαμέμνονα ᵃ ποιμένα λαῶν
Θερσίτης· τῷ δ᾽ ὦκα παρίστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν χαλεπῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
ᵇ Θερσίτ᾽ ἀκριτόμυθε, λιγὺς περ ἐὼν ἀγορητής,
Ἴσχεο, μηδ᾽ ἔθελ᾽ οἶος ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν.
Οὐ γάρ ἐγὼ σέο φημὶ χερειότερον βροτὸν ἄλλον
Ἔμμεναι, ὅσσοι ἅμ᾽ Ἀτρεΐδῃ σ᾽ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον·
Τῷ οὐκ ἂν βασιλῆας ἀνὰ στόμ᾽ ἔχων ἀγορεύοις,
Καί σφιν ὀνείδεά τε προφέροις, νόστον τε φυλάσσοις.
Οὐδέ τι πω σάφα ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα,
Ἠ εὖ, ἠὲ κακῶς νοστήσομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τῷ, νῦ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἧσαι ὀνειδίζων, ὅτι οἱ μάλα πολλὰ δίδασιν
Ἥρωες Δαναοί· σὺ δ᾽ κερτομέων ἀγορεύεις.
Ἀλλ᾽ ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὴ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Εἴκ᾽ ἔτι * σ᾽ ἀφραίνοντα κιχήσομαι * ὡς νύ περ ὧδε,
Μηκέτ᾽ ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆϊ κάρη ὤμοισιν ἐπείη,
Μηδ᾽ ἔλη Τηλεμάχοιο πατὴρ κεκλημένος εἶναι,
Εἰ μὴ ἐγώ σε λαβὼν, ἀποδύσομαὶ φίλα εἵματα δύσω,
Χλαῖνάν τ᾽ ἠδὲ χιτῶνα, τά τ᾽ αἰδῶ ἀμφικαλύπτει.
Αὐτὸν δὴ κλαίοντα θοὰς ἐπὶ νῆας ἀφήσω
Πεπληγὼς ἀγορῆθεν ἀεικέσσι πληγῇσιν.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη· σκήπτρῳ δὲ μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμω
Πλῆξεν. ὁ δ᾽ ἰδυίῃ, θαλερὸν δέ οἱ * ἔκπεσε δάκρυ·

Sic dixit obiurgãs Agamẽnonẽ paſtorẽ populorũ
Therſites: huic autem citò aſtitit diuinus Vlyſſes,
Et ipſum toruè intuẽs duro alloquutus eſt ſermone,
Therſite loquaciſſ. argute licet exiſtẽs ſis cõcionator,
Deſine, neque velis ſolus contendere cum regibus.
Non.n. ego, qũ tu ſis, cẽſeo ignauiorẽ mortalem alium
Eſſe, qui cum Atridis ad Troiam venerunt.
Quare ne reges in ore habens, concioneris,
Et ipſis conuitia inferas, reditumq; ſerues.
Neq; adhuc apertè ſcimus quorſum euadẽt hæc opa,
An benè: an malè redibimus filij Achiuorum.
Quare nũc Atridæ Agamemnoni paſtori populorũ,
Sedes iaciens conuicia, quia ei valdè multa dant
Heroës Danai. tu autem conuicians concionaris.
Sed tibi edico (hoc & perfectum erit)
Si cubi te inſanientem inuenero ſicut hîc,
Ne poſthac Vlyſſi caput humeris adſit,
Neq; Telemachi pater vocer,
Si non ego te comprehẽdens charis veſtibus exuam,
Pallioq; & tunica, quæq; pudenda contegunt.
Te inquam flentem veloces ad naues dimiſero,
Verberans è concione acribus plagis.
Sic dixit, ſceptroq; dorſum atq; humeros (ma:
Percuſſit, ille. a. cõpreſſit, humidaq; ei excidit lachry-

χρ. Εἰκέτι χρ. ὡς τὸ πάρος

χρ. ἔκφηνε

Σμῶ-

Σμῶδιξ δ' αἱματόεσσα μεταφρένῳ ἐξυπαρέσση
Σκήπτρῳ ὑπὸ χρυσέῳ. ὁ δ' ἄρ' ἕζετο, τάρβησέν τε·
Ἀλγήσας δ', ἀχρεῖον ἰδὼν, ἀπεμόρξατο δάκρυ.
[c] Οἱ δ' ἤκη ἀχνύμενοί περ, ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Ὥδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
[d] Ὦ πόποι, ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε,
Βουλάς τ' ἐξάρχων ἀγαθὰς, πόλεμόν τε κορύσσων·
Νῦν ὃ τὸ δὴ μέγ' ἄριστον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν,
Ὃς τόδε λωβητῆρα ἐπέσβολον ἔσχ' ἀγορῆφιν·
Οὐ θήν μιν πάλιν αὖθις ἀνὴρ θυμὸς ἀγαίῳ
Νεικείειν βασιλῆας ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.

Vibex autem cruentus scapulis exortus est
Sceptro ab aureo, ipse autem sedit timuitq;:
Dolens a. & turpiter intuens, abstersit lacrymam.
Illi autē quamuis mœsti, super ipso suauiter riserūt.
Sic autem quispiam dicebat ad propinquum alium.
O dij, certè infinita Vlysses bona fecit,
Consilia incipiens bona, bellumq; instruens:
Nunc aūt hoc quàm optimū in Argiuis fecit, (nib.
Qui hūc cōtumeliosū cōuiciatorē coërcuit à concio-
Non diu ipsum iterū rursus pmittet animus super-
Obiurgare reges contumeliosis verbis. (bus

COMMENTARIVS.

a ποιμένα λαῶν] De hoc Regis epitheto & quibusdam alijs dixit Diogenes apud Dionem de Regno, Orat. 4. in hunc modum. Apud Homerum, inquit ille ad Alexandrum, vbi Minoa Iouis dicit confabulorem, an non confabulari est colloqui? Ergo collocutorem Iouis esse dicit eum, tanquam si diceret esse discipulum. Porrò quibus de rebus alijs putas eum cum Ioue collocuturum, aut quæ alia ab eo didicisse, quàm iusta & regalia, quando & omnium iustissimus dicitur Minos fuisse? Rursus quando dicit Reges esse à Ioue nutritos, & Ioui amicos, túne aliud quid putas eum dicere, quàm cibum illorum, de quo dixit, esse doctrinam & disciplinam? An tu putas eum dicere, quòd Reges à Ioue nutrianturlacte tanquam à nutrice, & vino, & cibis, & non potius scientia & veritate? Similiter & quòd Iouis dicit amicos, non aliam dicit amicitiam, quàm eadem consultare & cogitare. Talis amicitia concordia quædam est. Ita enim & hominibus videntur amici omnium maximè esse concordes, & nulla de re dissidere. Qui igitur Ioui amicus fuerit, & eadem cum illo senserit, potest'ne fieri vt rem aliquam iniquam concupiscat, aut turpe aliquid cogitet, aut prauum? Hoc ipsum autem manifestare videtur, quum laudans quendam regem, dicit eum esse pastorem populorum. Pastores enim non est aliud opus, quàm prouidere ouibus, easq; conseruare atque custodire, non assare (non per Iouem) neq; mactare & excoriare. Sanè interdum multas oues vnus coquus pellit, mercatus eas. Cæterùm plurimùm differt ars culinaria à pastorali, ferè quantum regia à tyrannica. Hæc ille. quem locum integrum adduximus, ne cogeremur aliàs perpetuum contextum orationis interrumpere.

b θερσίτ' ἀκριτόμυθε,] Eadem ratione Thersitem Vlysses compescit, qua cæteros Græcos anteà, nimirùm verbis & verberibus, vnde gloriam & sapientiæ existimationem apud reliquum populum adauxit: imò etiam eorum gratiam hoc quasi beneficio demeritus est. Sic coërceri eos oportet, qui sine vlla maiestatis regiæ reuerentia opprobrijs & conuitijs audent regibus insultare. de pijs & bonis regibus loquor, cæteris enim licet interdum iusta linguæ etiam spicula infigere.

c οἱ δὲ κἠ ἀχνύμενοι περ,] Theon Sophista, vt etiam notauit Giphanius in suis Scholijs, aiebat hîc esse amphiboliam, An Græci mœsti essent, quòd Thersitem cædi viderent: an quòd naues cuperent deduci. Hoc postremum mihi probatur: nam gauisos illos ob cæsum Thersitem, testantur sequentia, in quibus idcircò Vlyssem laudant.

d ὦ πόποι, ἦ δή] Hic sunt laudes Vlyssi à Græcis attributæ, quòd conuiciatorem illum repressisset. Vbi veritatis amatores se præbent Græci, quippe qui quamuis ob reditum impeditum dolentes, tamen Vlyssem suo encomio non defraudant, quod duabus rebus continetur. Prudentia & Fortitudine: quibus & Nestorem ipsum antecellit, qui optimus quidem erat consiliarius, sed non æquipollens bellator. Præterea nota, ita repressum fuisse Thersitem, vt nusquam posteà appareat: ex Poëtæ prudentia, qui iocosa non ita sæpe intermisceat in seriorum narratione occupatus.

Ὣς φάσαν· ἡ δὲ πληθὺς ἀνὰ δ' ὁπλίτης Ὀδυσσεὺς
Ἔστη σκῆπτρον ἔχων· παρὰ δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εἰσομένῃ κήρυκι, σιωπᾷν λαὸν ἀνώγει,
Ὡς ἅμα θ' οἱ πρῶτοί τε καὶ ὕστατοι υἷες Ἀχαιῶν
Μῦθον ἀκούσωσιν, καὶ ἐπιφρασσαίατο βουλήν.
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
[a] Ἀτρεΐδῃ νῦ δή σε ἄναξ ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ
Πᾶσιν ἐλέγχιστον θέμεναι μερόπεσσι βροτοῖσιν·
Οὐδέ τοι ἐκτελέουσιν ὑπόσχεσιν ἣν περ ὑπέσταν
Ἐνθάδε τοι σχόντες ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο,
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' ἀτείχεον ἀπονέεσθαι.
Ὥς τε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες,
Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἶκόν δε νέεσθαι,
Ἦ μὰν καὶ πόνῳ ἐστὶν ἀϊνηθέντα νέεσθαι.
Καὶ γάρ τις θ' ὅτε μῆνα μένων ἀπὸ ἧς ἀλόχοιο
Ἀχαλάα * παρὰ νηὶ πολυζύγῳ, λίν περ ἄελλαι
* Χειμερίαι ἐάλωσιν, ὀρινομένη τε θάλασσα·
Ἡμῖν δ' ἐννατός ἐστι περιτροπέων ἐνιαυτὸς
Ἐνθάδε μιμνόντεσσι· τῷ ὀ νεμεσίζομ' Ἀχαιὸς
Ἀχαλάαν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
Αἰσχρὸν τοι δηρόν τε μένειν, [b] κενεόν τε νέεσθαι.
Τλῆτε φίλοι καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον, ὄφρα δαῶμεν
Εἰ ἐτεὸν Κάλχας μαντεύεται ἦε καὶ οὐί.
Εὖ γὰρ δὴ τόδε ἴδμεν ἐνὶ φρεσὶν, ἐστὲ δὲ πάντες
Μάρτυροι, ὃς μὴ κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι
Χθιζά τε καὶ πρωΐζ', ὅτ' ἐς Αὐλίδα νῆες Ἀχαιῶν

Sic dixerūt multitudo: sed vrbiū expugnator Vlyss.
Surrexit sceptrū habēs, iuxta autem cæsia Minerua
Similis præconi silere populum iussit,
Vt simul primiq; & postremi filij Achiuorum
Sermonem audirent & intelligerent consilium:
Qui ipsis bene sentiens concionatus est, & dixit:
Atride, nunc te rex volunt Achiui
Omnibus probrosissimū facere mortalib. hominibus:
Neq; tibi perficiunt promissum, quod subierunt
Huc venientes ab Argo equestri,
Videlicet, vt Ilio excisō bene ædificato redirent.
Tanquam enim vel pueri tenelli viduæue mulieres
Inter se desiderant domum redire.
Certè n. & molestū est, vt qs molestia affectus abeat.
Etenim si qs vnū mensem manēs poul à sua vxore,
Tristatur apud nauē multas sedes habētē, quā pro- (cella
Hyberna torquent, commotumq; mare: *χ. καὶ τὴ*
Nobis autem nonus est qui reuoluitur annus *χ. Χειμέρια*
Hic manentibus: quo non ægrè fero Achiuos
Tristari apud naues rostratas: sed tamen etiam
Turpe diuq; mancre, inanemq; redire.
Tolerate amici, & manete ad tempus, vt sciamus
Si verum Calchas vaticinatur an & non.
Probè n. iam hoc scimus in mentibus: estis a. omnes
Testes, quos non Parcæ inuaserunt mortem ferentes
Heriq; & nudiustertiō quādo in Aulidē naues Græc.

H'γ-

Congregabantur, mala Priamo, & Troianis ferẽtes:
Nos autem circumcirca fontem sacra per altaria,
Faciebamus immortalibus perfectas hecatombas
Pulchra sub platano, vnde fluebat limpida aqua.
Illic apparuit magnũ signũ: draco dorso sanguineus,
Horribilis quem ipse Olympius misit in lucem,
Quum ex altari prosiluisset ad platanum perrexit:
Ibi erant passeris pulli, parui filij
Ramo in extremo, sub foliis volitantes,
Octo: sed mater nona erat, quæ peperit filios.
Ibi ille hos miserabiliter comedit stridentes:
Mater autem circumuolabat lugens dilectos filios:
Hanc circum actus ala prehendit circum clamãtem.
Sed postquam filios deuorauit passeris, & ipsam,
Hunc quidem clarum fecit Deus, qui ostendit:
Lapidem enim ipsum fecit Saturni filius versuti.
Nos autẽ stantes admirabamur quod factum erat.
Vt igitᵉ terribilia portenta deorũ subiêre hecatõbas:
Calchas autem statim posteà vaticinans dixit,
Cur muti facti estis comati Achiui? (piter.
Nobis quidẽ hoc ostendit signũ magnũ prudens Iu-
Serũ, qđ tardè perficitur, cuius gloria nunq̃ peribit.
Vt hic filios deuorauit passeris, & ipsam,
Octo, sed mater nona erat, quæ peperit filios:
Sic nos tot annos bellabimus hic:
Decimo autem ciuitatem capiemus Latiniam.
Ille sic interpretabatᵉ: hæc iam nũc omnia ꝓficiũtur.
Sed agè, manete omnes bene ocreati Achiui
Isthic, quoadusq; ciuitatẽ magnã Priami capiamus.

COMMENTARIVS.

a ἀτρείδῃ νῶϊ δὴ] Hæc Vlyssis oratio partim aspera est, partim lenis: in postremum autem omnino propendet. Primùm enim Græcorum perfidiam accusat apud Agamemnonem, quòd suis pollicitis, quibus se ante euersum Troiam non redituros sanctissimè iurauerant, non sufficiant. Deinde ignauiam & laborum intolerantiam in ipsis redarguit, dum eos pueris & mulierculis commodum parat. Tum verò ne tam iusta reprehensione faciles plebis animos exasperet, illam adulatoria oratione temperat, & quod ipsis vitio dederat, iam excusat, quasi non ignauia, sed propter belli diuturnitatem defatigati sint: nec sine causa propter commune desiderium reuisendæ patriæ, quod nobis innatum est. Ne tamen idcirco ad discessum incendantur, aliò eos reuocat, exhortaturque, imò obnixè efflagitat, vt in hac obsidione vrbis Troianæ perseuerent, cuius excidium iam paratum est ratione temporis: quod ex prodigio Calchas vates eximius præstiterat, cuius testes ipsi fuerint oculati, vt in dubium nullo modo reuocari possit. Quid ad hæc Nestor, posterioris est loci.

b κενεόν τε νέεσθαι.] Multiplicem habent sensum hæc vocabula. Ait enim, turpe esse quenquam vacuum discedere, hoc est, non assecuto rei fine, cuius gratia accessit: vt qui honoris studiosus est, turpe ducat re infecta, qua honorem quærebat, discedere: qui vecrax, pollicita se non exequutum verecundetur: lucri verò cupidus, sine exuuijs & opimis spolijs reuerti erubescat, quod timidis calcarium instar subditur.

c πὰρ δὴ νῶϊ παύεται πελέσσαι.] Allusio est ad somnum Agamemnonis: neque tamen hodiernum diem intelligit vt ille, quod & suprà indicauit his verbis, μείνατ' ἐπὶ χρόνον.

Ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δ' μέγ' ἴαχον ἀμφὶ δ' νῆες
Σμερδαλέον ἰανάχησαν ἀυσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἐπαινήσαντες Ὀδυσῆος θείοιο.
[a] Τοῖσι δ' καὶ μετέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ὦ πόποι, ἦ δὴ [b] παισὶν ἐοικότες ἀγορήσασθε
Νηπιάχοις, οἷς οὔτι μέλει πολεμήια ἔργα.
[c] Πῇ δὴ συνθεσίας τε καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν;
[d] Ἐν πυρὶ δὴ βλαί τε φρονέων μήδεά τ' ἀνδρῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαί, ἧς ἐπέπιθμεν.
Αὐτῶς γάρ τ' ἐπέεσσ' ἐριδαίνομεν, οὐδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα, πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐόντες.
Ἀτρεΐδη, σὺ δέ θ' ὡς πρὶν ἔχων ἀτεμέα βλαχὼν,
Ἄρχε Ἀργείοισι κρατερὰς ὑσμίνας,
Τοὺς δ' ἔα Φθινύθειν [e] εἷνα καὶ δύο, τοί κεν Ἀχαιῶν
Νόστον βλάδωσ', ἄνυσις δ' οὐκ ἔσσεται αὐτῶν
Πρὶν Ἄργόνδ' ἰέναι, πρὶν καὶ Διὸς αἰγιόχοιο

Sic dixit: Argiui v. valde clamarũt, (circũ. a. na-
Terribiliter resonuerũt clamantib. Achiuis) (nes.
Sermonem laudantes Vlyssis diuini.
His autem dixit Gerenius eques Nestor:
Proh facinus certè pueris similes loquimini
Infantibus, quibus non sunt curæ bellicosa opera.
Quò iam pactaq̃, & iuramenta ibunt nobis?
In igneiam consiliaq̃ erunt curæq̃ virorũ, (mus.
Libationesq̃ p merũ factæ, & dextræ quib. credidi-
Frustrà n. verbis cõtẽdimꝰ, neq̃ aliquã machinatio-
Inuenire possumꝰ, etsi multo tẽpore hìc moremur. (nẽ
Atrida, tu aũt sicut prius habens firmum cõsilium,
Impera Argiuis in fortibus prælijs:
Hos aũt sine corrumpi vnum & duos qui ab Achiuis
Seorsum consultant: perfectio autem non erit ipsis.
Prius Argos ire quàm & Iouis Aegida tenentis

Γνώμεναι

---

a ἀτρείδῃ νῶϊ δὴ] Hæc Vlyssis oratio partim aspera est, partim lenis: in postremum autem omnino propendet. Primùm enim Græcorum perfidiam accusat apud Agamemnonem, quòd suis pollicitis, quibus se ante euersum Troiam non redituros sanctissimè iurauerant, non sufficiant. Deinde ignauiam & laborum intolerantiam in ipsis redarguit, dum eos pueris & mulierculis commodum parat. Tum verò ne tam iusta reprehensione faciles plebis animos exasperet, illam adulatoria oratione temperat, & quod ipsis vitio dederat, iam excusat, quasi non ignauia, sed propter belli diuturnitatem defatigati sint: nec sine causa propter commune desiderium reuisendæ patriæ, quod nobis innatum est. Ne tamen idcirco ad discessum incendantur, aliò eos reuocat, exhortaturque, imò obnixè efflagitat, vt in hac obsidione vrbis Troianæ perseuerent, cuius excidium iam paratum est ratione temporis: quod ex prodigio Calchas vates eximius præstiterat, cuius testes ipsi fuerint oculati, vt in dubium nullo modo reuocari possit. Quid ad hæc Nestor, posterioris est loci.

b κενεόν τε νέεσθαι.] Multiplicem habent sensum hæc vocabula. Ait enim, turpe esse quenquam vacuum discedere, hoc est, non assecuto rei fine, cuius gratia accessit: vt qui honoris studiosus est, turpe ducat re infecta, qua honorem quærebat, discedere: qui verax, pollicita se non exequutum verecundetur: lucri verò cupidus, sine exuuijs & opimis spolijs reuerti erubescat, quod timidis calcarium instar subditur.

c πὰρ δὴ νῶϊ παύεται πελέσσαι.] Allusio est ad somnum Agamemnonis: neque tamen hodiernum diem intelligit vt ille, quod & suprà indicauit his verbis, μείνατ' ἐπὶ χρόνον.

Γνώμεναι εἴτε ψευδὸς ὑπόσχεσις ἠὲ καὶ οὐκί.
Φημὶ γὰρ οἱῶ κατανεῦσαι ὑπατος κρείων Κρονίωνα
Ἤματι τῷ ὅτε νηυσὶν ἐπ' ὠκυπόροισιν ἔβαινον
Ἀργείοι, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
Ἀστράπτων δεξιὰ ἐναίσιμα σήματα φαίνων·
Τῷ, μή τις πρὶν ἐπειγέσθω οἶκόν δε νέεσθαι,
Πρίν τινα [f] πὰρ Τρώων ἀλόχῳ κατακοιμηθῆναι,
Τίσασθαι δ' Ἑλένης [g] ὁρμήματά τε στοναχάς τε.
Εἰ δέ τις ἐκπάγλως ἐθέλοι οἶκόν δε νέεσθαι,
Ἀπρὸ θοὴν νῆα μελαίνην,
Ὅφρα τεῷ δ' ἄλλων θανάτου καὶ κῆρος ἐπίσπῃ.
Ἀλλὰ σὺ [h] αὖ τόν τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ.
Οὔτοι ἀπόβλητον ἔπος ἔσται, ὅ, τι κεν εἴπω.
[i] Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον,
Ὡς φρήτρη φρήτρῃσιν ἀρήγῃ φῦλα κατὰ φύλοις·
Εἰ δὲ κεν ὣς ἔρξῃς, καί κε τεῳ εἰδῶσιν Ἀχαιοὶ,
Γνώσῃ ἔπειθ' ὃς θ' ἡγεμόνων κακὸς, ὅς τε νυ λαῶν,
Ἠδ' ὅς κ' ἐσθλὸς ἔῃσι· κατὰ σφέας γὰρ μαχέσονται.
Γνώσεαι δ' εἰ καὶ θεοπροπίῃ πόλιν οὖν ἀλαπάξεις,
Ἠ' ἀνδρῶν κακότητι, καὶ ἀφραδίῃ πολέμοιο.

Cognoscamus an falsa promissio, an & non.
Dico enim igitur annuisse præpotentem Saturnidē
Die illo, quando nauibus in citis conscenderunt
Argiui Troianis mortem & fatum ferentes,
Fulgurans dextera, fausta signa ostendens.
Quare non aliquis prius festinet domum redire,
Priusquā aliquis apud Troianorum uxorē dormiat,
Punire & Helenæ abitum gemitusq;,
Si autem aliquis nimium velit domum ire,
Tangat suam nauem bene tabulatam & nigram,
Vt ante alios mortem & fatum assequatur.
Sed rex tu bene cura, & crede alteri,
Non abiectum verbum erit quodcunq; dicam.
Secerne viros per gentes & per tribus, Agamemnon:
Vt tribus tribubus auxilientur gentes & gentibus.
Si autem sic feceris, & tibi obedierint Achiui,
Cognosces postea quis ex ducib. ignauus sit, quisve ex
Siue q strenuus erit: p seipsos. n. pugnabūt: (militib.
Cognosces verò si & ex vaticinio ciuitatem non de-
An virorum ignauia & imperitia belli. (strues

COMMENTARIVS.

a Τῶσι δ' μετέειπε] Mitior fuit superior Vlyssis oratio, hæc Nestoris austerior: siquidem & in ipsum Vlyssem inuehitur, multaque in ipsius consilio castigat & reprehendit: neq; ipsis Græcis assentari, vt ille, optat, quin eos impietatis accusat tanquam iurisiurandi & fœderis violatores, adeoq; ad præliandum necessariò cogit, Regemq; hortatur aduersus immorigeros iusta iracundia desæuire, mortem desertoribus minitatur: tandem de instruendi exercitus ratione consilium suggerit. Vlysses itaq; à populo laudatur, quem delinierit: Nestor à Rege, cuius se studiosum ostendat.

b παισὶν ἐοικότες] Communicata & dispersa in omnes obiurgatione tegit suam mentem, quæ propriè in Vlyssem dirigebatur, numeroq; plurali duritiem reprehensionis emollit. Eos itaq; pueris stultis & imprudentibus comparat, quòd Vlysses nihil duce dignum de acie & ordinatione bellica in medium attulerit: quod ipse paulò pòst præstabit.

c πολὺ δὴ σπουδῇσιν] Quid per hæc pacta sit intelligendum, docet Didymus ex Stesichoro. Cùm enim proceres Græciæ Helenam, tum propter generis, tum propter formæ præstantiam ambirent, Tyndareus illius pater veritus, ne vno electo sibi in generum reliquorum odium sibi conciliaret, communi eos iureiurando astrinxit, vt si quis ei, cui Helenam daret, eam eripere conaretur, validè iniuriam illam vno animo vlciscerentur. Quo præstito, Menelaum elegit, cui Helenam in matrimonium dedit: quæ paulò pòst ab Alexandro rapta est. vnde factum, vt reliqui Græciæ principes hanc expeditionem vnà susceperint. Hæc ille. Apollodorus de Orig. Deorum lib. 3. hoc ipsum memorat: sed tradit, hoc consilium ab Vlysse Tyndareo fuisse suggestum. Vide nostra Prolegomena. Ex istis porrò intelligitur, quid sibi hoc loco velit Nestor.

d σύνεσι] Quasi dicat: Videntur nostra consilia, pacta, & eiusmodi alia in illis nostris sacrificijs planè combusta & deperdita.

e σὺν ἓ δύο,] Per exiguum seditiosorum numerum populi obedientiam innuit. Qui sint autem illi duo quos intelligat, aiunt alterum Thersitem, alterum Achillem: quidam alium quàm Achillem subaudiri volunt, quòd hîc nihil sit apud Homerum seorsim ab Achiuis molitus. Crediderim tamen, vt de eo dicat, quia Nestor φιλοδασιλεύς est, & seditiones odit. Illud autem σὺν ἓ δύο non de tribus, sed de duobus tantùm intelligatur.

f πὰρ Τρώων ἀλόχῳ] Blanditur Græcis, & hoc stimulo multitudinem exacuit, quæ plerunq; his rebus capitur. Habet & acerbitatis odij in Troianos argumentum, de quibus vindicta sumetur eximia, cùm eorum vxores in hostium potestatem redigentur. Et habet nescio quid energiæ hoc à sene dictum. Adde, quòd iniuriam in Helena simili iniuria compensari velit.

g ὁρμήματά τε στοναχάς τε] Per ὁρμήματα voluntariam & spontaneam Helenæ ad Troiam profectionem intelligi ait Eustathius, honestate vocabuli Fœminæ dedecus Poëta tegente. Per στοναχὰς, tangi illam facti pœnitentia: vt etiam aliàs dicetur. Didymus tamen ὁρμήματα interpretatur ἐνθυμήματα, cogitationes. quod etiam in quadam versione manuscripta satis veteri legi: ego tamen ab Eustathio non recedo.

h αὐτός τ' εὖ μήδεο,] Duplicem cõsilij capiendi rationem principi proponit, à se & ab alio, nimirum bonum consilium suggerẽte, quod subintelligendum est ἐκ ἑτέρου. Vnde Hesiodus eum longè optimum pronunciat, qui primùm apud se omnia perpendit, & cogitat: secundò, qui alteri bene dicenti auscultat. Vnde illud egregium Attabani dictum ad Xerxem apud Herodotum in Polymnia: ἴσον ὄνειαρ, inquit, ὦ βασιλεῦ παρ' ἐμοὶ κεκλῆσθαι φρονέειν τε εὖ καὶ τὰ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι τὸ δὲ καὶ ἀμφότερα ποιέοντα εὐδαίμονα εἶναι ἀνδρὰ πάντων ἀνθρώπων ὁμιλίη σφάλλεσι· κατάπερ τὸν μὴ νοέοντα μὲν αὐτὸν χρήσιμα παντοῖα ἀνδρὸς ἄλλου ἐπιστέεσθαι ἢ ἀμαθέα φασὶ αὐτὸν εἶναι τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα ἐμπίπτειν ἐς τὰ ἀμείνω φύσει τῇ ἑωυτοῦ χρεώμενον.

i κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα.] Lamprias apud Plut. Symp. 1. q. 2. refert, Thebanum Pammenem reprehendisse Homerũ, vt amatoriæ rei ignarum, qui tribus tribubus, curias curijs adiungi iuberet, cùm oporteret amatori amasium apponi, vt tota phalanx animato deuincta vinculo conspiraret. Hæc ille. Sed Nestoris institutum sua etiam ratione non caret. Enimuerò existimauit, milites, qui cognitis adhærescunt, eorum pudore tangi, dedecusq; ab illis magis reuereri, quàm ab ignotis. Præterea, quæ potest cõiunctior esse necessitudo, quam eorum quibus patria & gens cõmunis est? Vnde facilè intelligitur, temerè à Pammene reprehensum Nestorem.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
Ἦ μάλ' αὖτ' ἀγορῇ νικᾷς γέρον υἷας Ἀχαιῶν·
Αἴ γὰρ Ζεύ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
[z] Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν·
Τῷ κε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε·
Ἀλλά μοι αἰγίοχος Κρονίδης [b] Ζεὺς ἄλγε' * ἔδωκεν,
Ὅς μεμετ' ἀπηνέεσσιν ἐριδμαίνεσθαι κενεῇσιν.

Hunc respondens allocutus est rex Agamemnon,
Certè quidē rursus cõcione vincis senex filios Achiu.
Vtinam enim, Iupiterq; pater, & Pallas & Apollo,
Tales decem mihi consultores essent Achiuorum.
Sic citò nutaret ciuitas Priami regis
Manibus sub nostris captaq; direptaq;.
Sed mihi Aegioch° Saturnides Iupiter dolores dedit, &c. Ἥμενος.
Qui me inter infectas lites & contentiones iniecit,

d καὶ

Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλῆός τε μαχεσσάμεθ' εἵνεκα κούρης
Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν· ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων.
Εἰ δέ πῃ ἐς γε μίαν βεβλήσομεν ὧκα δὲ καὶ ἔπειτα
Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται ἠδὲ καὶ ἠδή.
Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν Ἄρηα.
Εὖ μὲν γὰρ δόρυ θηξάσθω, εὖ δ' ἀσπίδα θέσθω,
Εὖ δέ τις ἵπποισιν δεῖπνον δότω ὠκυπόδεσσιν,
Εὖ δέ τις ἅρματος ἀμφὶς ἰδὼν, πολέμοιο μεδέσθω·
Ὥς κε πανημέριοι συνερῶμεν ἀλλήλοισιν,
Οὐ γὰρ πως ὠλή γε μετέσσεται ἠδὲ καὶ ἠδή,
Εἰ μὴ νὺξ ἐλθοῦσα διακρινέει μετὰ φῶτας.
Ἱδρῶσαι μὲν τοὶ τελαμὼν ἀμφισχέθοντι
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης, θοὸν δ' ἔγχει χεῖρα καμεῖται·
Ἱδρῶσαι δέ τοι ἵππος ἐύξοον ἅρμα τιταίνων.
Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθέλοντα νοήσω
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδ' ὀπίσσω
Ἄρνιον ἐσσεῖται φυγέειν κυσὶν ἠδ' οἰωνοῖς.

Ὣς ἔφατ'. ἀργεῖοι δ' ἐμέγ' ἴαχον, ὡς ὅτε κῦμα
Ἀκτῇ ἐφ' ὑψηλῇ ὅτε κινήσῃ Νότος ἐλθὼν
Προβλῆτι σκοπέλῳ. τὸν δ' οὔποτε κύματα λείπει
Παντοίων ἀνέμων, ὅταν εἴθ' ἢ εἶδα γένωνται·
Ἀνσάντες δ' ὀρέοντο, κεδασθέντες κατὰ νῆας,
Κάπνισάν τε κατὰ κλισίας, καὶ δεῖπνον ἔλοντο.
ꝛ. ἱερεὺς Ἄλλῳ δ' ἄλλῳ * ἔρεζε θεῶν αἰειγενετάων,
Εὐχόμενος θάνατόν γε φυγεῖν καὶ μᾶλλον Ἄρηα.
c Αὐτὰρ ὁ βοῦν ἱέρευσεν ἄνακτ' ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Πίονα, πενταέτηρον, ὃν ἑρμηνεῖ Κρονίωνι.
Κίκλησκεν δ' ἡγέροντας ἀρίστους Παναχαιῶν·
Νέστορα μὲν πρώτιστα, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα,
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴαντε δύω, καὶ Τυδέος υἱόν·
Ἕκτον δ' αὖτ' Ὀδυσῆα διὶ μήτιν ἀτάλαντον.
d Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Ἤιδεε γὰρ κατὰ θυμὸν ἀδελφεὸν ὡς ἐπονεῖτο.
Βοῦν δ' ἀγέτην προπάροιθε, καὶ ἀλοιφύτας ἀνέλοντο,
Τοῖσι δ' ἐπεύχομενος μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων.
e Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε, κελαινεφὲς αἰθέρι ναίων,
Μὴ πρίν γ' ἠέλιον δῦναι καὶ ἐπὶ κνέφας ἐλθεῖν,
Πρίν με κατ' πρηνῆ βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον
Αἰθαλόεν, πρῆσαι δὲ πυρὸς δηΐοιο θύρετρα·
Ἑκτόρεον δὲ χιτῶνα ῥαγῆναι περὶ στήθεσι δαΐξαι
Χαλκῷ ῥωγαλέον· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν.

Ὣς ἔφατ'· f ἤδη δ' ἄρα τῷ γε ἐπεκραίαινε Κρονίων·
Ἀλλ' ὅγε δέκτο μὲν ἱερὰ, πόνον θ' ἁμέγαρτον ὄφελλεν.

Etenim ego Achilles & pugnauimus gratia puellæ
Contrarijs verbis: ego autem incepi indignari.
Si a. vnq; in vnum consultabimus, nō amplius posteà
Troianis dilatio mali erit, neq; paululum.
Nunc a. venite ad cœnam, vt conducamus Martem.
Bene quidē aliquis hastā acuat, bene & scutū ponat,
Bene & aliqs equis cœnā det veloces pedes habentib.
Bene & aliqs currū vtring; videns bellicurā habeat:
Vt per totam diem sæuo decernamus Marte.
Non enim cessatio posteà erit, neq; paululum,
Nisi nox veniens dirimat robur virorum.
Sudabit quidē alicuius lorū circa pectora (tigabit:
Scuti circūtegētis hominē: circa a. lāceā manū defa-
Sudabit & alicuius equus politum currum trahens.
Quem aūt ego seorsum à pugna volentem intellexero
Manere apud naues rostratas, non ei postea
Possibile erit fugere canes & aues.

Sic dixit. Argiui. v. valde strepuerunt, sicut quādo
Littore in alto, quando mouet Notus veniēs (fluctū
Porrectū ad scopulum, quem nunq; fluctus relinquūt
Diuersorum ventorum, quando huc vel illuc fiunt:
Surgentes autem ruebant sparsi ad naues,
Fumigaruntq; in tentorijs, & cœnam capiebant.
Alius a. alij sacrificabat deorum semper existentiū,
Orans vt mortem fugeret, & stragem Martis.
Sed hic bouem sacrificauit rex virorum Agamemnō
Pinguem, quinquennem, valde potenti Saturnidæ.
Vocauit aūt senes optimates omnium Græcorum:
Nestorem quidem primū, & Idomeneum regem,
Sed postea Aiaces duos, & Tydei filium:
Sextum aūt rursus Vlyssem Ioui consilio similem.
Spontaneus autem ei venit vocem bonus Menelaus:
Sciebat enim in animo quantum frater laborabat.
Bouem, a. circūsteterunt, & salsas fruges acceperunt.
His orans dixit rex Agamēnon: (there habitans,
Iupiter glorioſiſs. max. nigras nebulas faciēs in æ-
Non prius sol occidat, & tenebræ aduenient,
Quàm me pronum deijcere Priami palatium
Ardens: vrere & igne combustiuo portas.
Hectoream verò loricam circa pectora diuidere
Ense disruptam: multi & circa ipsum socij
Proni in pulueribus mordicus capiant terram.

Sic dixit: neq; ei perfecit Saturnides: (gebat.
Sed hic suscepit quidē sacrificia: laborē v. magnū au-

COMMENTARIVS.

a τίσσι δέκα μοι συμφράδμονες] Hic videre licet quanti prudentiam faciat Agamemnon, quam robori anteponit, cùm Nestores potiùs quàm Aiaces, aut alios heroas ad Troiæ euersionem sibi exoptauit: cuius rei meminit etiam Tullius de Senect. Rectè ergo Euripides, σοφὸν οὐ βέλδυμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ.

b Ζεὺς ἄλλα ἔδωκεν,] Quomodo Deus causa calamitatum nostrarum dicatur, aliàs à nobis apud hūc eundem Poëtam differitur.

c αὐτὰρ ὁ βοῦν] Exemplum est frugalitatis illius temporis. Vnde Antiphanes in luxuriam posterorum inuectus dicit, τί δ' ὦ ἔλληνες μακροτράπεζοι φιλοπέρδικες δράσομεν, οἱ δὲ γε ὕστερον εἰς χόλον τύφης κεφήκασ' ἑαυτούς. ὁ μὲν ὁμηρικὸς ἀνὴρ εὐκρεών, ὠφελημένην βοῦν σῶν καταπίνων ψᾶς ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἀείσοις· ὃν ὑστεροῦσι τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν χίλια φασὶ ἱερεῖα τ' ἡμέρας κατεσθίειν. Vide Athenæi Dipnos. lib. 1.

d αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε] Hoc factum Menelai sunt qui damnēt, sunt qui laudēt. Socrates apud Platonem in Symp. Sed tu, inquit, ὁ Aristodeme, quis tu homo es, qui velis ad cœnam non vocatus proficisci? Ego verò, vt tu iusseris (inquit Aristodemus) ita agam. Sequere igitur me, inquit Socrates, vt prouerbium profligemus, commutata illius sententia, ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. Ad bonorum virorum epulas boni viri non inuitati & sponte se conferunt. Homerus quidem videtur non modò istius prouerbij vsum peruertere, sed contumeliosè etiam illum violare. Nam cùm Agamemnonem in re militari optimum præstantissimumq; fecisset, Menelaum verò mollem bellatorem: nihilominus tamen cùm Agamemnon peracto sacrificio conuiuium celebraret, Menelaum inducit ad Agamemnonis dapes vltrò venientem, deteriorem videlicet ad præstantioris mensam. His auditis respondit Aristodemus: Fortasse non vt hi, Socrates, ais, sed quemadmodum Homerus, ego vilis homunculus ad sapientis viri conuiuium videbor accedere non vocatus. Hæc ille. Ex quibus verbis constat, Socratem pro vulgari prouerbio recipere, quod Zenodotus ex Eupolidis Chrysogene refert: αὐτόματοι δ' ἄγαθοι δαῖτας ἴασιν. quod tamen Erasmus alibi sic retulit, ἄκλητοι δαιτὸς ἀγαθῶν ἐπὶ

ἐπὶ ἀλαοσίαται. Vtvt sit, hic Platonis locus ab Athenæo castigatur, quòd prauè Homeri mentem intellexerit. Quòd enim bellatorem mollem pronuntiauerit, reprehendit: quòd quamuis ita interdum appelletur apud ipsum, tamen non idcirco talis sit, vt neq; Agamemnon οἰνοβαρὴς, κυνὸς ὄσσα, ac κραδίην ἔχων ἐλάφοιο, licet ita ab Achille dicatur. Non enim quicquid apud Poëtam à personis, quas ipse loquentes facit, dicitur, ab ipso quoque Poëta dictum est. Nam Homerus varijs in locis Menelaum à fortitudine cõmendat, vt & hoc ipso loco, vbi βοὴν ἀγαθὸς appellatur: alibi autem solus Hectorem à Patroclo fugat, Euphorbumque interimit, & in medio Troianorum spoliat. Proinde non iniuria videtur Socrates sub Platonis nomine reprehendi. Videamus itaq; ipsius Athenæi sententiam. Demonstrauit Homerus, inquit, quos conuocari non oporteat, sed sua sponte accedere, ex vnius consanguineorũ exemplo vniuersam similium rationem patefacit, αὐτόματος γοῦν ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. Manifestum est enim, quòd neq; fratrẽ, aut filios, vel vxorem aduocare oportet, neq; si quis aliquos simili honore dignos arbitretur: esset enim res absurda admodum, & ab amicitia prorsus aliena: quamuis versum quidam ascripserunt, causam apponentes, ἦλθε γὰρ κῆρ θυμὸν ἀδελφεὸν ὡς ἐπονεῖτο: eorum autem rationes ibi enarrantur. Demetrius tamen Phalereus videtur magis comprobari, quòd illum tolleret, & à poëmate prorsus alienum assereret. Rerum siquidem tenuium, inquit, studium moribus immiscuit. Existimo enim, ait, familiariter & amicè vnũquenq; virorum elegantium sese erga illum esse habiturum, ad quem, dum sacrificatur accesserit, neq; vocãtem expectauerit, &c. Quæ sanè sententia omnium videtur optima: siquidem vix fieri potuerit, vt Agamemnon fratris obliuisceretur, cuius gratia ingens istud bellum susceperat. remotos autem & nõ consanguineos aduocauerit. Proinde neq; iniuria expungi posse versum illum ἦλθε γὰρ κῆρ θυμὸν, &c. Sed tamen nos reliquimus, vt iudicium penes eruditum lectorem remaneat. Addam, quod ille apud Plutarchum Sympt. 1. q. 2. dicit, Ineptum fuisse Menelaum, & locum dedisse prouerbio, qui ad consilium dandum accessisset non vocatus. Intelligit autem hunc locum, quòd in hac cœna consilium de bello capi debeat.

c ζεῦ κύδιστε,] Longè diuersa est hæc precatio ab illa superiore, quam vnusquisq; de populo concipiebat, ad euitandam nimirũ mortem de vita solùm sibi prouidens. Agamemnon verò non satis sibi existimans viuere, si cum laude & gloria non viuat, petit, vt possit Troiam, antequam noctescat, euertere. vbi fallitur etiam, vt anteà in vocabulo νυὼ. quod de hodierno die interpretatur.

f ἀλλ' ἄγε δή τοι ἐπικραίαινε] Sic non solet Deus iniquas preces exaudire, qualis est ista Agamẽnonis, qua hodierno die euerti Troiam petit, quod contra ipsius Iouis decretum erat postulatum. Itaq; falluntur sæpe homines in precibus concipiendis, & de ipsius Dei surditate conqueruntur: quasi simpliciter eas statim non excipiendo, malè velit hominibus consultum. Proinde videndum est primùm, vt æqua petamus: deinde, vt patienter petitionum nostrarum exitus expectemus, quos suo tempore Deus largiri solet.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἄρξαντο, καὶ ἀλοχότας ποσὶ βάλοντο,
Αὖ ἔρυσαν μὲν πέτρας καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν·
Καὶ τὰ μὲν ἄρ' σχίζῃσιν ἀφύλλοισιν κατέκαιον,
Σπλάγχνα δ' ἄρ' ἐμπείραντες ὑπείρεχον Ἡφαίστοιο.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίσυλλόν τ' ἄρα πάλλα, ἔπ' ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,

Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Μηκέτι νῦν δηθ' αὖθι λεγώμεθα, μηδέ τε δηρὸν
Ἀμβαλλώμεθα, ἔργον ὃ δὴ θεὸς ἐγγυαλίξει.
Ἀλλ' ἄγε, κήρυκες μὲν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Λαὸν κηρύσσοντες ἀγειρόντων κοτὲ νῆας·
Ἡμεῖς δ' ἀθρόοι ὧδε κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Ἴομεν, ὄφρά κε θᾶσσον ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα.

Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν πόλεμον δὲ καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, [b] τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρεΐωνα διοτρεφέες βασιλῆες
Θῶων κρίνοντες μετὰ δ', γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Αἰγίδ' ἔχουσ' ἀερσίμην, ἀγήρων, ἀθανάτην τε,
Τῆς ἑκατὸν θύσανοι παγχρύσεοι ἠερέθονται,
Πάντες εὐπλεκέες, ἑκατόμβοιος δ' ἕκαστος.
Σὺν τῇ παμφάσσουσα δίεσυτο λαὸν Ἀχαιῶν,
Ὀτρύνουσ' ἰέναι· ἐν δ' αὐτοῖς ὦρσεν ἑκάστου
Καρδίῃ ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ' ἠὲ νέεσθαι
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἠΰτε πῦρ αἰθήλην ὄπιφλεχθὲν ἄπεπτον ὕλην
Οὔρεος ἐν κορυφῇς, ἑκάθεν δέ τε φαίνεται αὐγή·
Ὣς τῶν ἐρχομένων ἀπὸ χαλκοῦ θεσπεσίοιο

Sed postq̃ precati sunt, & molas proiecerunt, (rũt,
Rursꝰ traxerũt qdẽ primũ & iugularũt & excoria-
Cruraq́, inciderũt, valdeq́, pinguedine cooperuerũt,
Dupliciter facientes, in ipsis. a. crudas carnes posue-
Et hæc quidẽ lignis scissis sine foliys vrebant: (rũt:
Intestina autem infigentes tenebant super Vulcanum:
Sed vbi crura combusserunt, & intestina ederunt,
Minutimq́ inciderunt alia, & circũ verua fixerũt,
Assaueruntq́ valde scienter, traxeruntq́ omnia.
Sed post quã cessarunt à labore, feceruntq́ conuiuiũ,
Cõuiuati sũt, neq́ animus indigebat cõuiuio æquali.
Sed postquam potus & cibi amorem ademerunt,
His verbis incepit senilis eques Nestor,

Atride glorioßißime rex virorum Agamemnõ,
Ne nunc diu iterum differamus, neq́ diu
Differamus opus, quod Deus dabit.
Sed agè, præcones quidẽ Achiuorũ æreã loricam ha-
Populum vocantes congregent ad naues: (bentiũ
Nos autem frequẽtes hîc in exercitu lato Achiuorũ
Eamus, vt citius suscitemus impetuosum Martem.
Sic dixit: neq́ nõ persuasus est rex virorũ Agam.
Statim præconibus arguta voce præditis iußit
Vocare ad bellum capite comatos Achiuos.
Hi qdẽ vocarũt. illi. a. cõgregati sũt valde velociter:
Hi autẽ circa Atridem diuini reges, (Minerua,
Irruerunt distinguẽtes: simul. a. glaucos oculos habẽs
Aegidẽ habẽs valde honoratã, nõ senescentẽ, immor
Cuius centũ fimbriæ totæ aureæ pendebãt, (talẽq́.
Omnes beneplicatæ, centũ nummorũ. a. vnaquæq́
Cum hac impetum faciẽs ibat per populũ Achiuorũ.
Adhortans ire, robur autem incitauit vniuscuiusq́
Animo, vt incessanter bellaret & pugnaret.
His. a. statim bellum dulcius factũ est, quàm redire
Super nauibus concauis dilectam in patriam terrã.
Velut ignis lucens comburit immensam syluam
Montis in verticibus, procul autem apparet splẽdor:
Sic horum abeuntium, æris diuini

Αἴγλη παμφαάνουσα δι' αἰθέρος ἠδ' ἀνέχανε.
Τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ,
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δολιχοδείρων,
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καϋστρίῳ ἀμφὶ ῥέεθρα,
Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών·
Ὣς τῶν ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἀπὸ κλισιάων
Ἐς πεδίον προχέοντο Σκαμανδρίον· αὐτὰρ ὑπὸ χθὼν
Σμερδαλέον κονάβιζε ποδῶν αὐτῶν τε καὶ ἵππων.
Ἔσταν δ' ἐν λειμῶνι Σκαμανδρίῳ ἀνθεμόεντι
Μυρίοι ὅσσά τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ·
Ἢ ὑπὲ μεγάων ἀδινάων ἔθνεα πολλὰ,
Αἴτε κατὰ σταθμὸν ποιμνήιον ἠλάσκασιν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει.
Τόσσοι ἐπὶ Τρώεσσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἐν πεδίῳ ἵσταντο μεμαῶτες.
Τὰς δ' ὥς τ' αἰπόλια πλατὺ αἰγῶν αἰπόλοι ἄνδρες
Ῥεῖα διακρίνεσιν, ἐπεί κε νομῷ μιγέωσιν·
Ὣς τοὺς ἡγεμόνες διεκόσμεον ἔνθα καὶ ἔνθα
Τύσμινῃ δ' ἰέναι μὲν ὑπ' ἠνορέων Ἀγαμέμνων
c Ὄμμασι καὶ κεφαλῇ ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ γ' ζώνῃσι, στέρνον δ' Ποσειδάωνι.
d Ἢ ὑπὲ βοῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων
Ταῦρος· (ὁ γάρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγρομένῃσι)
Τοῖον ἄρ' Ἀτρεΐδην ποίησε Ζεὺς ἤματι κείνῳ
Ἔκπρεπέ' ἐν πολλοῖσι καὶ ἔξοχον ἠρώεσσιν.

Splendor valde apparens per aërem in cœlum ibat.
Horum sicut auium volatilium gentes multæ,
Anserũ, vel gruũ, vel cygnorũ longũ collũ habentiũ,
Asiatico in portu, Caystrij circa fluenta,
Huc & illuc volant gaudentes alis,
Resonanter sedentium, resonat autem & pratum:
Sic horum gentes multæ à nauibus & tentorijs
In campum ruebant Scamandrium: sed subtus terra
Terribiliter resonabat pedib. ipsorumq; & equorum.
Steterunt autem in prato Scamandrio florido
Infiniti, quotq; folia & flores gignũtur tẽpore verno
Veluti muscarum frequentium gentes multæ,
Quæq; in stabulo pastorali errant
Tempore in verno, quandoq; lac vasa madefacit.
Tot contra Troianis comati Achiui
In campo stabant disrumpere prompti.
Hos aũt vt greges magnos caprarum caprarij viri
Facilè distinguunt, post quam in pascuis miscẽtur:
Sic hos ductores dirigebant huc & illuc
Vt ad prælium irent: inter quos rex Agamemnon
Oculis & capite similis Ioui gaudenti fulmine,
Martiautem balteo, pectore autem Neptuno.
Velut bos in armento valde eximius est omnium
Taurus: (hic enim boues inter relucet congregatas)
Talem Atridem posuit Iupiter die illo,
Valde præstantem inter multos & eximium heroas.

COMMENTARIVS.

a μὴ δέ τι δηρὸν Ἀμβαλώμεθα,] Antiquũ est hoc militare præceptum, Χρόνῳ φείδεσθαι, Tempori parcere, quòd præteritum reuocare absens facilè captare non possis. Vnde ait Xenophon, Occasionis impensam sumptuosissimam, πολυτελεστάτην ἀνάλωμα τὸν καιρόν: quòd qui in res vanas & inutiles occasionem impendit, id quod maximum in bonis habet, impẽdat. Itaq; Alexander interrogatus, qui magna perfecisset: respondit, μηδὲν ἀναβαλόμενος, Nihil procrastinans. Quòd autẽ Nestor subijcit, ἔργων ὁ δὴ θεὸς ἐγείρει: innuit, distinguendas esse operationes, vt intelligas in quibus sit festinandum, in quibus cunctandum. Cùm ergo bene rem gerendi occasio à Deo porrigitur, ea nobis atripienda est, & omni abiecta cunctatione exequenda.

b Τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.] Hic congregatio Græcorum, splendor armorũ, multitudo, & ad prælium instructio eleganter concinnis valde comparationibus exponuntur, vt nihil ad ornatum narrationis desiderari possit.

c ὄμμασι καὶ κεφαλῇ] Hoc inter ridiculas veterum opiniones recensendum est, quòd singulas humani corporis partes singulos Deos obtinere existimarent. quod Tiberianus in Prometheo, vt annotauit quoque Iunius Animad. lib. 4. cap. 12 ita extulit. vt dicat Deos singulares sui partes homini contribuisse, quas sibi vindicent, suæq; tutelæ proprias agnoscant. Caput itaq; Ioui defecerunt, Neptuno pectus, cinctum Marti: quò spectarit Homerus hoc loco. Quod tamen secus videtur explicare Eustathius, nimirum hoc pacto Agamemnoni tribui τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ γεραιόν. Hunc locum Homericum vellicat Plutarch. de Alex. fort. lib. 2.

d ἢ ὑπὲ βοῦς ἀγέληφι] Hunc locum enarrat Dion Orat. 2. in hæc verba, vt ea Naogeorgus trãstulit. Hoc, inquit, non simpliciter mihi dixisse videtur, fortitudinem eius duntaxat laudare & demonstrare volens (nam sic & leoni comparans, bene eum videretur assimilasse) verùm & naturæ mansuetudinem ostendens, proq; subiectis prouidentiam. Taurus enim non solùm ex generosis animantibus est, neq, sui ipsius causa fortitudine vtitur, quemadmodum leo & aper & aquilæ, persequentes cætera animalia, suiq; deuincentes cibi gratia: quare potiùs quis tyrannidis eos dicat, quàm Regni exemplum esse. Taurus autem manifestè & in alijs (vt mihi videtur) ad regni Regisq; imaginem factus est. Cibus enim ei paratus & facilis, in silentio pascitur, vt nullum necesse sit vi opprimere, aut circumuenire illius causa: sed quemadmodum beatis Regibus, absq; defectu & copiosè semper suppetunt, quæ sunt nemere, aut circumuenire illius causa: sed quemadmodum beatis Regibus, absq; defectu & copiosè semper suppetunt, quæ sunt necessaria. Regnat autem & principatum gerit inter sui generis animantia, cum beneuolentia (vt aliquis dicere posset) & sollicitudine: cùm quòd præcedat ad pascua, tum quòd bestia apparente non fugiat, sed pro toto armento propugnet, & infirmis auxilio sit, & prouideat quo pacto multitudinem à sæuis & feris bestijs conseruet: quemadmodũ & Principẽ facere decet, & eum qui reuera Rex sit, & non indignus maximo inter homines honore, &c. Nã ibi plura in eandẽ rem dicũtur, quæ breuitatis causa relinquimus.

e ὄφρα ζεύς] Vbi rem nouam & penè incredibilem scribit Poëta, solet eius authorẽ Deum inducere, vt duritiẽ facti potentia Numinis emolliat. Sic Vlyssem Minerua membris grandioribus conspiciendum præbebit in Odyssea, vt hoc loco splendidiorem & solito magis conspicuum Agamemnonem Iupiter, vt fingit Poëta.

---

a Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.
(Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστέ τε πάντα·
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν)
Οἵτινες ἡγεμόνες Δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν·
Πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,
Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
b Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη,
Εἰ μὴ Ὀλυμπιάδες Μοῦσαι, Διὸς Αἰγιόχοιο
Θυγατέρες, μνησαίαθ' ὅσοι ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον.
Ἀρχοὺς αὖ νηῶν ἐρέω, νῆάς τε πάσας.

Dicite nunc mihi Musæ cœlestes domos habentes.
(Vos enim deæ estis adestisq; scitisq; omnia:
Nos a. famam solùm audiuimus neq; quicq; scimus.)
Qui duces Danaorum & principes erant.
Multitudinem autẽ non ego dicam, neq; nominabo,
Neq; si mihi decẽ quidem linguæ, decẽ & ora essent,
Vox & infrangibilis, æreum & mihi cor inesset.
Nisi cœlestes Musæ Iouis Aegiochi
Filiæ commemorent quot sub Ilium venerunt.
Principes ergo nauium dicat, nauesq; omnes.

KATA-

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΕΩΝ ἤγρι Βοιώπα.

ΒΟΙΩΤΩΝ μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαός τε, Προθοήνωρ τε, Κλονίος τε,
Οἵθ' Ὑρίην ἐνέμοντο, καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν,
Σχοινόν τε, Σκώλόν τε Πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν,
Θέσπειαν, Γραῖάν τε, καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσὸν,
Οἵτ' ἀμφ' Ἅρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἐρυθράς,
Οἵ τ' Ἐλεῶν' εἶχον, ἠδὲ Ὕλλην, καὶ Πετεῶνα,
Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ' εὐκτίμενον πτολίεθρον,
Κώπας, Εὔτρησίν τε, πολυτρήρωνά τε Θίσβην,
Οἵ τε Κορώνειαν, καὶ ποιήεντ' Ἀλίαρτον,
Οἵ τε Πλάταιαν εἶχον, ἠδ' οἳ Γλίσαν τ' ἐνέμοντο,
Οἵ θ' ὑπὸ Θήβας εἶχον εὐκτίμενον πτολίεθρον,
Ὄγχηστόν θ' ἱερὸν Ποσειδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος,
Οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν,
Νίσσαν τε ζαθέην, Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατόωσαν·
[d] Τῶν μὲν πεντήκοντα νέες κίον, ἐν δ' ἑκάστῃ
Κοῦροι Βοιωτῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι βαῖνον.

Οἵ δ' Ἀσπληδόνα ναῖον, ἰδ' Ὀρχομενὸν Μινύειον,
Τῶν ἦρχ' Ἀσκάλαφος καὶ Ἴαλμενος, υἷες Ἄρηος,
Οὓς τέκεν Ἀστύοχη δόμῳ Ἄκτορος Ἀζείδαο,
Παρθενίη αἰδοίη ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Ἄρηϊ μαρναμένῳ· ὃ γὰρ οἱ παρελέξατο λάθρῃ.
Τῶν πεντήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο,
Αὐτὰρ Φωκήων Σχεδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον,
Υἱέες Ἰφίτου μεγαθύμου Ναυβολίδαο·
Οἳ Κυπάρισσον ἔχον, Πυθῶνά τε πετρήεσσαν,
Κρῖσάν τε ζαθέην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Πανοπῆα,
Οἵτ' Ἀνεμώρειαν καὶ Ὑάμπολιν ἀμφενέμοντο,
Οἵ τ' ἄρα παρ ποταμὸν Κηφισὸν δῖον ἔναιον,
Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον πηγῆς ἐπὶ Κηφισοῖο·
Τοῖς δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο·
Οἵ μὲν Φωκήων τάξιν ἔσαν ἀμφιέποντες,
Βοιωτῶν δ' ἔμπαλιν ἐτ' ἀριστερὰ θωρήσσοντο.

Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Μείων, οὔπω τόσσος γε ὅσος Τελαμώνιος Αἴας,
Ἀλλὰ πολὺ μείων, ὀλίγος μὲν ἔην, λινοθώρηξ,
Ἐγχείῃ δ' ἐκέκαστο πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς.
Οἳ Κῦνόν τ', Ὀπόντά τε, Καλλίαρόν τε,
Βῆσσάν τε, Σκάρφην τε, καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινὰς,
Τάρφην τε, Θρόνιόν τε, Βοαγρίῳ ἀμφὶ ῥέεθρα·
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο,
Λοκρῶν οἳ ναίουσι πέρην ἱερῆς Εὐβοίης.

Οἳ δ' Εὔβοιαν ἔχον μενεαϊνῆται Ἄβαντες,
Χαλκίδα τ', Ἐρέτριάν τε, πολυστάφυλόν θ' Ἱστίαιαν,
Κήναιόν τ' ἔφαλον, Δίου τ' αἰπὺ πτολίεθρον,
Οἵ τε Κάρυστον ἔχον, ἠδ' οἳ Στύρα ναιετάασκον·
Τῶν δ' αὖθ' ἡγεμόνευε Ἐλεφήνωρ, ὄζος Ἄρηος,
Χαλκωδοντιάδης μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων·
Τῷ δ' ἅμ' Ἄβαντες ἕποντο ταχὺ στόμενοι κομόωντες,
Αἰχμηταὶ μεμαῶτες ὀρεκτῇσι μελίῃσι
Θώρηκας ῥῆξειν δηΐων ἀμφὶ στήθεσσι·
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.

Οἳ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον εὐκτίμενον πτολίεθρον,
Δήμου Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος Ἄρουρα,

ENVMERATIO NAVIVM vel Bœotia.

BOEOTIIS quidem Penelaus & Leitus imperabant,
Arceſilausq́ Prothoënorq́ Cloniusq́,
Quiq́ Hyriem habitabant & Aulidem petroſam,
Schœnumq́, Scholumq́, iugoſamq́ Eteonum,
Theſpiã, Græamq́ & latũ locũ habentẽ Mycaleſum:
Quiq́ circũ Harma habitabãt, & Ileſiũ, & Erythras:
Quiq́ Eleona tenebant, & Hylem, & Peteona,
Ocaleam, Medeonaq́ bene ædificatam vrbem,
Copas, Eutreſinq́, multas colũbas habentẽq́ Thisbẽ:
Quiq́ Coroneam & herboſam Haliartum,
Quiq́ Platæã poſſidebãt, & qui Gliſſam habitabant:
Quiq́ Hypothebas habitabant benè ædificatã vrbẽ,
Oncheſtumq́, ſacrum Neptunium clarum nemus:
Quiq́ vitiferam Arnem habitabant, quiq́ Midiam,
Niſſamq́ diuinam, Anthedonaq́ vltimam:
Horum quidem 50. naues ibant, in vnaquaq́
Pueri Bœotiorum centum & viginti ibant.
Qui v. Aſpledona habitabãt, et Orchomenũ Minyeũ,
His imperabat Aſcalaphus & Ialmenus, filij Martis,
Quos peperit Aſtyoche in domo Actoris Azidæ,
Virgo verecũda, ſuperiorẽ partẽ domꝰ cũ aſcendiſſet,
Marti forti: hic autem ipſi concubuit clàm,
Horum triginta concauæ naues ibant.
Sed Phocenſib. Schedius & Epiſtrophus imperabant,
Filij Iphiti magnanimi Naubolidæ:
Qui Cyparisſum habitabant, Pythonaq́ petroſam,
Criſſamq́ diuinam, & Daulida, & Panopea,
Quiq́ Anemoriam & Hyampolin circũhabitabant:
Quiq́ apud fluuium Cephiſũ diuinum habitabant:
Quiq́ Lilæam habitabant fontem in Cephiſo:
Hos ſimul quadraginta nigræ naues ſequebantur.
Hi qdẽ Phocenſiũ turmas ordinarũt circa laborãtes:
Bœotiorum autem propè in ſiniſtra armabantur.

Locrenſibus autem dux erat Oileus velox Aiax
Minor, non tantus quantus Telamonius Aiax,
Sed multò minor: paruꝰ .n. erat lineũ thoracẽ habẽs.
Lancea autem ornabat omnes Græcos & Achiuos.
Qui Cynumq́ habitabant, Opoëntaq́ Calliarumq́,
Beſſamq́, Scharphemq́, & Augias amabiles:
Tharpheq́, Throniumq́ Boagrij circum fluenta:
Hunc ſimul quadraginta nigræ naues ſequebantur
Locrorum, qui habitabãt è regione ſacram Eubœã.

Qui aũt Eubœã habitabãt robora ſpirãtes Abãtes
Chalcidaq́ Iretriámque abundantemq́ vuis Hiſtiæam:
Cerinthumq́ maritimam, Dÿq́ altum oppidum:
Quiq́ Caryſtũ incolebant, & qui Styra habitabant:
Horum rurſus dux erat Elephenor, ramus Martis,
Chalcodõtiades, magnanimorum princeps Abantũ:
Hũc ſimul Abãtes ſequebãtur veloces à tergo comati
Pugnaces, prompti porrectis haſtis
Thoraces, diſrumpere inimicorum circa pectora.
Hunc ſimul quadraginta nigræ naues ſequebantur.

Qui .a. Athenas habitabant bene ædificatã vrbem
Populũ Erechtei magnanimi, quẽ aliquãdo Minerua
Nutriuit Iouis filia, peperit autem alma Tellus,

[d] γρ. Γ' σαντε ζαθ.
γρ. καὶ Κρεσσων τε ζαθ.
γρ. καὶ, Νῦσσαν τε ζαθ.
γρ. καὶ Φηρας τε ζαθ.

Καδμηΐ' ἐν Ἀθήνῃσ' εἶσεν ἑῷ ἐνὶ πίονι νηῷ·
Ἔνθα δέ μιν ταύροισι καὶ ἀρνειοῖς ἱλάονται
Κοῦροι Ἀθηναίων, ἐξειλομένων σφιν αὐτῶν.
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε πάις Πετεῶο Μενεσθεύς.
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνήρ,
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιστάς.
Νέστωρ οἶος ἔριζεν· ὁ γὰρ πολὺ πρότερος γένετ' ἦεν.
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγε δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.
Οἱ δ' Ἄργος τ' εἶχον Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν,
Ἑρμιόνην, Ἀσίνην τε, βαθὺν κατὰ κόλπον ἐχούσας,
Τροιζῆνά τε, Ἠιόνας τε, καὶ ἀμπελόεντ' Ἐπίδαυρον,
Οἵ τ' ἔχον Αἰγιναν, Μάσητά τε κοῦροι Ἀχαιῶν·
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Καὶ Σθένελος Καπανῆος ἀγακλειτοῦ φίλος υἱός.
Τοῖσι δ' ἅμ' Εὐρύαλος τρίτατος κίεν ἶσος θεῷ φώς,
Μηκιστέως υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος.
Σύμπαντων δ' ἡγεῖτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Τοῖσι δ' ἅμ' ὀγδώκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ' Ἠλεῶνα τε οἰκίον καὶ Ὑλλαρίμην ἐριβῶλακ
Τροίζῳ' Τροιζῆνά τε, Ἠιόνας τε, καὶ ἀμπελόεντ' Ἐπίδαυρον,
Νήστου' Οἵ τ' ἔχον Αἰγιναν, Μάσητά τε κοῦροι Ἀχαιῶν·
αἴγιναν,

Καὶ Τεγέαν εἶχον, καὶ Μαντινέην ἐριτειχέα,
Στυμφηλόν τ' εἶχον, Παρράσιόν τ' ἐνέμοντο,
Τῶν ἦρχ' Ἀγκαίοιο πάις κρείων Ἀγαπήνωρ
Ἑξήκοντα νεῶν· πολέες δὴ σὺν νηῒ ἑκάστῃ
Ἀρκάδες ἄνδρες ἔβαινον ἐπιστάμενοι * πολέμοιο.
Αὐτὸς γὰρ σφιν δῶκεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Νῆας ἐϋσσέλμους περάαν ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Ἀτρεΐδης· ἐπεὶ οὔ σφι θαλάσσια ἔργα μεμήλει.

Οἱ δ' ἄρα Βυσσεήν τε καὶ Ἠλίδα δῖαν ἐναῖον,
Ὅσσον ἐφ' Ὑρμίνῃ καὶ Μύρσινος ἐσχατόωσα,
Πέτρῃ τ' Ὠλενίῃ, καὶ Ἀλείσιον ἐντὸς ἐέργει,
Τῶν αὖ τέσσαρες ἦρχον ἔσαν, δέκα δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ
Νῆες ἕποντο θοαί, πολέες δ' ἐμέβαινον Ἐπειοί.
Τῶν μὲν ἄρ' Ἀμφίμαχος καὶ Θάλπιος ἠνορεάων,
Υἷες, ὁ μὲν Κτεάτου, ὁ δ' Εὐρύτου Ἀκτορίωνος·
Τῶν δ' Ἀμαρυγκείδης ἦρχε κρατερὸς Διώρης
Τῶν δ' τετάρτων ἦρχε Πολύξεινος θεοειδὴς,
Υἱὸς Ἀγασθένεος Αὐγηιάδαο ἄνακτος.

Οἱ δ' ἐκ Δουλιχίοιο, Ἐχινάων θ' ἱεράων
Νήσων αἳ ναίουσι πέρην ἁλὸς Ἠλίδος αὖτα,
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Μέγης, ἀτάλαντος Ἄρηϊ,
Φυλείδης, ὃν τίκτε Διὶ φίλος ἱππότα Φυλεύς,
Ὅς ποτε Δουλίχιόν δ' ἀπενάσσατο πατρὶ χολωθείς·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.

Αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἦγε Κεφαλλῆνας μεγαθύμους,
Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον ἐνοσίφυλλον,
Καὶ Κροκύλειά' ἐνέμοντο, καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν,
Οἵ τε Ζάκυνθον ἔχον, ἠδ' οἱ Σάμον ἀμφενέμοντο,
Οἵτ' Ἤπειρον ἔχον, ἠδ' ἀντιπέραι' ἐνέμοντο·
Τῶν μὲν Ὀδυσσεὺς ἦρχε δαΐφρων ἀντιθέοιο
Τῷ δ' ἅμα νῆες ἕποντο δυώδεκα μιλτοπάρῃοι.

Αἰτωλῶν * δὴ ἦγε θοὸς Θόας Ἀνδραίμονος υἱός·
Οἳ Πλευρῶν' ἐνέμοντο, καὶ Ὤλενον, ἠδὲ Πυλήνην,
Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν,
Οὐ γάρ ἔτ' Οἰνῆος μεγαλήτορος ἦσαν ἀρωαί,
Οὐδ' αὐτὸς ἔτ' ἦεν ἐς ἔλεον, θάνε δ' ἠΰς Μελέαγρος,
Τῷ δὲ ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο ἀνάσσεμεν Αἰτωλοῖσι·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.

Κρητῶν δ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν,
Οἳ Κνωσόν τ' εἶχον Γόρτυνά τε τειχιόεσσαν,
Λύκτον, Μίλητόν τε, καὶ ἀργινόεντα Λύκαστον,
Φαιστόν τε, Ῥύτιόν τε, πόλεις εὖ ναιετάουσας,
Ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο·
Τῶν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευε,
Μηριόνης τ' ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' ἅμ' ὀγδώκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.

Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐννέ' Ῥόδου ἐνέας νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων·
Οἳ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διῃγκισμένοι τριθήκαις,
Λίνδον, Ἰηλυσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον.
Τῶν μὲν Τληπόλεμος δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν,
Ὃν τέκεν Ἀστυόχεια βίῃ Ἡρακληείῃ,
Τὴν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος,
Πέρσας ἄστεα πολλὰ διοτρεφέων ἀνδρῶν.
Τληπόλεμος δ' ἐπεὶ οὖν τράφ' ἐν μεγάρῳ εὐπήλῳ.
Αὐτίκα πατρὸς ἑοῖο φίλον μήτρωα κατέκτα
Ἤδη γηράσκοντα Λικύμνιον, ὄζον Ἄρηος.
Αἶψα δ' νῆας ἔπηξε πολυκλαδέας δ' ὄγε λαὸν ἀγείρας,

Et Tegeam habitabant, & Mantineam amabilem:
Stymphelumq́, tenebant & Parrhasien habitabant:
His imperabat Ancæi filius rex Agapenor,
Sexaginta nauibus: multi autem in naui qualibet
Arcades viri conscenderant rei militaris periti.
Ipse enim eis dedit Rex virorum Agamemnon
Naues bene transtratas ad trāsfretandū nigrū pontū
Atrides: quoniam non ipsis marina opera erāt curæ.

Qui.a. Buphrasiumq́, & Elidem nobilē habitabāt,
Quantum agri Hyrmine, & Myrsinus extrema
Petraq́, Olenia & Alisium, intus continet: (quemq́,
Horum rursus quatuor duces erāt: decē. v. virū vnū-
Naues sequebāt veloces, multi.a. eas cōscēderāt Epei.
His quidem Amphimachus & Thalpius præerant,
Filij, alter quidem Cteati: alter.a. Euritu Actorionis.
Illis verò Amaryceides imperabat fortis Diores.
Quartis autem præerat Polyxenus deo similis,
Filius Agasthenis Augeiadæ regis.

Qui.a. venerunt ex Dulichio Echinadibusq́, sacris
Insulis, quæ habitabātur trans mare è regione Elidis:
His rursus præerat Meges similis Marti
Phylides, quē genera uit Ioui dilectus eques Phyleus,
Qui quondam in Dulichium migrauit patri iratus:
Hunc simul quadraginta naues sequebantur.

Sed Vlysses ducebat Cephalenenses magnanimos,
Qui Ithacam tenebant, & Neritum frondosum,
Et Crocylia habitabant & Aegilipam asperam:
Quiq́, Zacynthū habitabāt, & qui Samū incolebant:
Quiq́, Epyrum habitabant: & obiacentia incolebāt:
His quidem Vlysses imperabat Ioui consilio par:
Hūc simul naues sequebātur 12. pras rubras habētes.

Aetolis aūt imperabat Thoas Andræmonis filius, ꝛ. δ' ἦρχεν.
Qui Pleurona habitabant, & Oleum, & Pylenen,
Chalcidaq́, maritimam, Calydonaq́, petrosam:
Non.n. amplius Oenei magnanimi filij erāt: (leager.
Neq́, itē amplius ipse erat, mortuus erat.a. flauus Me-
Huic.a. omnia erant cōmissa, vt imperaret Aetolis:
Hunc.a. simul 40. nigræ naues sequebantur.

Cretensib.a. Idomeneus hasta clarus præerat:
Qui Cnossumq́, incolebāt, Gortynāq́, bene cinctā mæ-
Lyctū Miletumq́, & albicantem Lycastum, (nibus,
Phæstumq́, Rhytiumq́, ciuitates bene habitatas:
Aliiq́, qui Cretam centum vrbium habitabant:
His igitur Idomeneus bello clarus præerat,
Meriones q́, similis Marti viros occidenti,
Hos autem simul octoginta nigræ naues sequebantur.

Tlepolemus autem Heraclides fortisq́, magnusq́,
Ex Rhodo 9. naues ducebat Rhodiensium superborū,
Qui Rhodum habitabant trifariam distincti,
In Lindum, Ielyssumq́, & albicantem Camirum:
Horum quidem Tlepolemus hasta strenuus dux erat,
Quem peperit Astyochia vi Herculeæ,
Quam duxit ex Ephyre fluuio ab Selleente,
Depopulatus ciuitates multas nobilium iuuenum.

Tlepolemus.a. postq́ nutritus est in domo bene extru-
Statim patris sui dilectum auunculū interfecit, (cta,
Iam senescentem, Licymnium, ramum Martis.
Statim.a. naues fecit: multas autē copias colligens,

Βῆ φεύγων ἐπὶ πόντον· ἀπείλησαν γάρ οἱ ἄλλοι
Υἱέες, ἠωνοί τε βίης Ἡρακληείης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐς Ῥόδον ἶξεν ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
χ. ἠδὲ φίληθεν. Τληχθεὶ δ' ὤκηθεν κατὰ φυλα δίχα, *ἠδὲ φίλησεν
Ἐκ Διὸς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσει.
χ. καὶ σφισι Καί σφιν* θεσπέσιον ὤλβον κατέχεε Κρονίων.
Νιρεὺς δὲ αὖ Σύμηθεν ἄγων τρεῖς νῆας ἐίσας,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης θ' υἱὸς Χαροπούς τ' ἄνακτος,
Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα·
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν, παῦρος δέ οἱ ἕσπετο λαός.
Οἳ δὲ ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε,
Καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν, νήσους τε Καλύδνας,
χ. Τῶν δ' αὖ. Τῶν αὖ* Φείδιππός τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
Θεσσαλοδίγε δύω Ἡρακλείδαο ἄνακτος·
Τῶν ὑπὸ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
χ. Νῦν αὖ τοὺς Νῦν δ'* αὖτε ὅσοι περ πελασγικὸν Ἄργος ἔναιον,
χ. Οἵθ' ἅλον Οἵ* τ' Ἄλον, οἵ τ' Ἀλόπην, οἵ τε Τρηχῖν' ἐνέμοντο,
Οἵ τ' εἶχον Φθίην καὶ Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
Μυρμιδόνες καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί,
Τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεύς.
Ἀλλ' οἱ γ' ἐς πολέμοιο δυσηχέος ἐμνώοντο.
Οὐ γὰρ ἔην ὅς σφιν ἐπὶ στίχας ἡγήσαιτο.
Κεῖτο γὰρ ἐννέαστι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Κέρης χωόμενος Βρισηίδι κυκλομένοιο,
Τὴν ἐκ Λυρνησσοῦ ἐξελέτο πολλὰ μογήσας,
Λυρνησσὸν διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης·
Καδδὲ Μυήτ' ἔβαλεν καὶ Ἐπίστροφον ἐγχεσιμώρους,
Υἱέας Εὐηνοῖο Σελεπιάδαο ἄνακτος.
Τῆς ὅγε κεῖτ' ἀχέων, τάχα δ' ἀνστήσεσθαι ἔμελλεν.
Οἳ δ' εἶχον Φυλάκην καὶ Πύρρασον ἀνθεμόεντα,
Δήμητρα τέμενος, Ἰτωνά τε μητέρα μήλων,
Ἀγχίαλόν τ' Ἀντρῶνα, ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην.
Τῶν αὖ Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος ἡγεμόνευε
Ζωὸς ἐών· τότε δ' ἤδη ἔσχε κραταιὰ μέλαινα.
Τοῦ δ' ἦ ἔμ Φυλάκῃ ἐλέλειπτο, καὶ δόμος ἡμιτελής· τὸν δ' ἔκτανε Δάρδανος ἀνὴρ
Νηὸς ἀποθρῴσκοντα πολὺ πρώτιστον Ἀχαιῶν.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' οἱ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἀρχόν,
Ἀλλὰ σφέας κόσμησε Ποδάρκης ὄζος Ἄρηος,
Ἰφίκλου υἱὸς πολυμήλου Φυλακίδαο,
Αὐτοκασίγνητος μεγαθύμου Πρωτεσιλάου,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων,
Ἥρως Πρωτεσίλαος Ἀρήϊος· ἐν δέ τι λαοὶ
Δεύοντ' ἡγεμόνος, πόθεον δέ μιν ἐσθλὸν ἐόντα·
Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ' ἔχον Φερὰς ἐνέμοντο παραὶ Βοιβηΐδα λίμνην,
Βοίβην, καὶ Γλαφύρας, καὶ εὐκτιμένην Ἰαωλκόν,
Τῶν ἦρχ' Ἀδμήτοιο φίλος πάις εἴκοσι νηῶν
Εὐμηλος, τὸν τέκε δῖα γυναικῶν
Ἄλκηστις, Πελίαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστη.
Οἳ δ' ἄρα Μηθώνην καὶ Θαυμακίην ἐνέμοντο,
Καὶ Μελίβοιαν ἔχον καὶ Ὀλιζῶνα τρηχεῖαν,
Τῶν δὲ Φιλοκτήτης ἦρχεν, τόξων ὐ εἰδὼς,
Ἑπτὰ νεῶν· ἐρέται δ' ἐν ἑκάστῃ πεντήκοντα
Ἐμβέβασαν, τόξων δ' εἰδότες ἰφι μάχεσθαι.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖτο κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Λήμνῳ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθι μιν λίπον υἷες Ἀχαιῶν

Abijt fugiens per mare: minati sunt enim ipsi alij
Filij nepotesq; fortitudinis Herculeæ.
Sed hic Rhodum venit errans, ærumnas perpessus.
Tripliciter. a. distincti habitarũt per tribus, & dilecti
A Ioue, qui Dijs & hominibus imperat: (fuerunt
Et ipsis ingentes diuitias demisit Saturnius.
Nireus autem rursus ex Syma duxit tres naues æ-
Nireus, Aglaies filius Charopiq; regis, (quales
Nireus, qui pulcherrimus vir ad Ilium venit
Aliorum Danaorum, post irreprehensibilẽ Pelidem:
Sed imbellis erat: paucæ autẽ ipsum sequebãtur copiæ.
Qui autẽ Nisyrum tenebãt, Crapathũq; Casumq;
Et Con Eurypyli ciuitatem, insulasq; Calydnas:
His rursus Phidippusq; & Antiphus præerant,
Thessali filij duo Heraclidæ regis.
Horum triginta concauæ naues ordine ibãt. (bant:
Nunc autẽ ipsos quicunq; Pelasgicũ Argos habita-
Quiq; Alon, quiq; Alopen, quiq; Trechinã incolebant,
Quiq; tenebãt Phthiã et Hellada pulchras mulieres ha
Myrmidones. a. vocabãtur et Hellenes et Achiui (bẽtẽ.
Horũ rursus quinquagĩta nauiũ erat princeps Achil.
Sed hi non belli horrisoni recordabantur.
Non enim erat qui ipsis in ordines dux esset.
Iacebat enim ad naues pedib. velox diuinus Achilles,
Ob puellam iratus Briseidem benè comatam,
Quam ex Lyrnesse abstulit, quũ multùm laboraßet,
Lyrnessum depopulatus & muros Thebarum:
Mynetem autem deiecit & Epistrophum bellicosos
Filios Euenei Selepiadæ regis.
Ob istam is iacebat mærẽs, citò autẽ surrecturus erat.
Qui aũt habitabãt Phylacẽ & Pyrrhasum floridã
Cereris nemus, Itonaq; matrem ouium,
Maritimamq; Antrona & Pteleum herbosum:
Horum rursus Protesilaus bellicosus dux erat
Quũ viueret, tũc aũt iam detinebat eũ terra nigra:
Huius. a. et genas lacerata vxor in Phylace relicta est,
Et domus semiperfecta. hũc. a. interfecit Dardanꝰ vir
De naui desilientẽ multò primùm ante alios Achiuos.
Haud tamen isti carebãt duce: cupiebãt tamẽ Protes.
Sed ipsos instruxit Podarces ramus Martis (ducem.
Iphicli filius diuitis pecore Phylacidæ,
Frater Germanus magnanimi Protesilai,
Iunior ætate: ille autem prior erat & præstantior,
Heros Protesilaus bellicosus: sic neq; copiæ
Indigebãt duce. desiderabãt tamẽ ipsũ vtpote strenuũ:
Hunc simul 40. nigræ naues sequebantur.
Qui. a. Pheras habitabãt apud Bœbeidẽ paludem,
Bœbem, & Glaphyras & bene ædificatam Iaolcum:
His imperabat Admeti dilectꝰ filius, vndecim nauib.
Eumelus: hunc sub Admeto peperit nobiliß. mulierũ
Alcestis inter Peliæ filias forma præstantißima.
Qui verò Methonem & Thaumaciam habitabãt,
Et Melibœam tenebant, & Olizonem asperam:
His Philoctetes ipse præerat iaculandi peritus
Septem nauibus: remiges. a. in vnaquaq; 50.
Conscenderãt iaculandi periti ad fortiter pugnãdũ.
Sed hic quidẽ in insula iacebat ingẽtes dolores patiẽs
Lemno in diuina, vbi ipsũ reliquerant filij Achiuorũ

Ἕλκει

Ἑλκεϊμοχθίζοντα κακῷ ὀλοόφρονι ἕλκει.
Ἔνθ' ὅγε ἀκεῖτ' ἀχέων· τάχα δ' * μνήσεσθαι ἔμελλον
Ἀργεῖοι παρὰ νηυσὶ Φιλοκτήταο ἄνακτος.
Οὐδέ μιν ἔσθ' οἳ ἄνδρες ἔσαν, πόθεόν γε μὲν ἐχόν·
Ἀλλὰ Μέδων κόσμησεν Οἰλῆος νόθος υἱός,
Τόν ῥ' ἔτεκεν Ῥήη ὑπὸ Οἰλῆϊ πτολιπόρθῳ.
Οἳ δ' εἶχον Τρίκκην καὶ Ἰθώμην κλωμακόεσσαν,
Οἵτ' ἔχον Οἰχαλίην πόλιν Εὐρύτου Οἰχαλιῆος,
Τῶν αὖθ' ἡγείσθην Ἀσκληπιοῦ δύο κοῦροι
Ἰητῆρ' ἀγαθώ, Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων·
Τοῖς ἦ τριήκοντα γλαφυραὶ νέες ἐστιχόωντο.
Οἵτ' ἔχον Ὀρμένιον οἵ τε κρήνην Ὑπερείην,
Οἵτ' ἔχον Ἀστέριον, Τιτάνοιό τε λευκὰ κάρηνα,
Τῶν ἦρχ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός·
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οἳ δ' * Ἄργισσαν ἔχον καὶ Γυρτώνην ἐνέμοντο,
Ὄρθην, Ἠλώνην τε, πόλιν τ' Ὀλοοσσόνα λευκήν·
Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε μενεπτόλεμος Πολυποίτης
Υἱὸς Πειρῃθόοιο, τὸν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.
(Τόν ῥ' ὑπὸ Πειρῃθόῳ τέκετο κλυτὸς Ἱπποδάμεια
Ἤματι τῷ ὅτε Φῆρας ἐτίσατο λαχνήεντας·
Τὰς δ' ἐκ Πηλίου ὦσε, καὶ Αἰθίκας πέλασσεν)
Οὐκ οἶος· ἅμα τῷγε Λεοντῆς ὄζος Ἄρηος,
Υἱὸς ὑπερθύμοιο Κορώνεω Καινείδαο·
Τοῖς δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἦγε δύω καὶ εἴκοσι νῆας·
Τῷ δ' Ἐνιῆνες ἕποντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,
Οἳ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἶκι' ἔθεντο,
Οἵ τ' ἀμφ' ἰμερτὴν Τιταρήσιον ἔργ' ἐνέμοντο·
Ὅς ῥ' ἐς Πηνειὸν ῥοδίην καλλίρροον ὕδωρ
Οὐδὲ ὅγε Πηνειῷ συμμίσγεται ἀργυροδίνῃ,
Ἀλλά τε μιν καθύπερθε διαρρέει, ἠΰτ' ἔλαιον·
Ὅρκου γὰρ δεινοῦ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ.
Μαγνήτων δ' ἦρχε Πρόθοος * Τενθρηδόνος υἱός,
Οἳ περὶ Πηνειὸν καὶ Πήλιον εἰνοσίφυλλον
Ναίεσκον, τῶν μὲν Πρόθοος θοὸς ἡγεμόνευε·
Τῷ δ' ἅμα πεντήκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο.
Οὗτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν καὶ κοίρανοι ἦσαν.
Τίς τ' ἄρ' τῶν ὄχ' ἄριστος ἔην σύ μοι ἔννεπε Μοῦσα,
Αὐτῶν, ἠδ' ἵππων, οἵ ἄμ' Ἀτρεΐδῃσιν ἕποντο.
Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν Φηρητιάδαο,
Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε, ποδώκεες ὄρνιθας ὥς,
Ὅν τριχὰς οἰέτεας, σὺν φύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας.
Τὰς ἐν Πιερίῃ θρέψ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἄμφω θηλείας, φόβον Ἄρηος φορεούσας.
Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμωνιάδης Αἴας,
Ὄφρ' Ἀχιλλεὺς μήνιεν (ὃ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν)
Εἵππω οἱ δ' ἦσαν φορέεσκον ἀμύμονα Πηλεΐωνα.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι πυκνοπόροισι
Κεῖτ', ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ἀτρεΐδῃ· λαοὶ δὲ παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης
Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἰόντες,
Τόξοισίν θ' ἵπποι δὲ παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστοι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, ἐλεοθρεπτόν τε σέλινον,
Ἑστασαν· ἅρματα δ' ἐν πεπυκασμένα κεῖτο ἀνάκτων
Ἐν κλισίῃς· οἱ δ' ἀρχὸν ἀρηΐφιλον ποθέοντες
Φοίτων οὖτα καὶ οὖτα κατὰ στρατόν, οὐδὲ μάχοντο.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν ὡσεί τε πυρὶ χθὼν πᾶσα νεμοιτο,

Vlcere laborantem malo pernicioſi colubri.
Ibi ille iacebat mœrens: citò autem recordaturi erant μ. μνήσεσθαι
Argiui apud naues Philoctetæ regis.
Neq; iſti ſine duce erãt (deſiderabãt quidem Philoct.
Sed Medon ipſos inſtruxit Oilei nothus filius, (ducẽ)
Quem peperit Rhena ſub Oileo vrbium euerſore.
Quiq; habitabant Triccem & Ithomen aſperam,
Quiq; habitabant Oechaliã ciuitatẽ Euryti Oechalij:
His rurſus duces erant Aeſculapij duo filij,
Medici boni, Podalirius & Machaon.
His triginta concauæ naues ordine ibant.
Quiq; tenebant Ormenium, quiq; fontem Hyperiã,
Quiq; incolebant Aſterium, Titaniq; albos vertices,
Horũ dux erat Eurypylus Euæmonis præclarus filius.
Hunc ſimul quadraginta nigræ naues ſequebantur.
Quiq; Argiſſam tenebant, & Gyrtonẽ habitabant:
Orthen, Elonemq; ciuitatemq; Olooſſona albam: μ. Ἀργέων
His rurſus præerat bellicoſus Polypœtes
Filius Pirithoi, quem immortalis genuit Iupiter.
(Hunc ſub Pirithoo peperit inclyta Hippodamîa
Die illo, quando feras vltus eſt villoſas:
Hos a. ex Pelio expulit, & ad Aethicas adegit.)
Non ſolus: vnà cum eo Leonteus ramus Martis,
Filius magnanimi Coroni Caneæ.
Hos ſimul quadraginta nigræ naues ſequebantur.
Guneus. a. ex Cypho ducebat duas et viginti naues:
Hunc Enienes ſequebantur bellicoſiq; Perœbi,
Qui circa Dodonẽ valdè brumalẽ domos poſuerunt:
Quiq; circa deſiderabilem Titareſiũ arua incolebãt:
Qui in Peneum immittit pulchrè fluentem aquam.
Neq; hîc Peneo commiſcetur argẽteos vertices habẽti
Sed in ipſum ſupernè influit tanquam oleum.
Iuramenti enim grauis Stygis aquæ eſt riuus.
Magnetib. præerat Prothous Tenthredonis filius
Qui circa Peneum & Pelium frondoſum μ. τενθρηδόνος
Habitabant, his quidem Prothous velox dux erat:
Hunc ſimul quadraginta nigræ naues ſequebantur:
Hi duces Græcorum & principes erant.
Quis horum præſtantiſs. erat tu mihi dic Muſa,
Ipſorum & equorum qui ſimul Atridas ſequebãtur.
Equæ quidem multò præſtantiſs. erant Pheretiadæ.
Quas Eumelus equitabat pedib. veloces vt ſunt aues:
Simili pilo, coæuas, velut ad ppẽdiculũ tergo æquales
Quas in Pieria nutriuit argenteũ arcũ geſtãs Apollo,
Ambas fœminas, terrorem belli ferentes.
Virorũ a. multo præſtantiſs. erat Telamonius Aiax,
Interea dum Achilles iraſcebatur: hîc. n. multò fortiſs.
Equiq; qui ferebant irreprehenſibilẽ Pelidẽ. (*erat.*
Sed hic quidẽ in nauib. roſtratis per pontũ trãſeũtib.
Iacebat iratus Agamemnoni paſtori populorum
Atridæ: eius autem copiæ apud littus maris
Delectabantur diſcos & haſtilia mittentes,
Sagittasq;, equi autem apud currus ſuos ſinguli
Lotum mandentes in paludeq; nutritum apium
Stabant. currus autem benè tecti iacebant principum
In tentorijs. Illi autem ducem bellicoſum deſiderãtes
Vagabãtur huc & illuc per exercitũ, neq; pugnabãt.
Illi autem ibant, ac ſi igne terra tota paſceretur.

Γαῖα δ'

Γαῖα δ' ὑπεσονάχιζε, Διὶ ὡς περικεραύνῳ
Χωομένῳ, ὅτε τ' ἀμφὶ Τυφωέι γαῖαν ἰμάσσῃ
Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς·
Ὣς ἄρα τῶν ὑπὸ ποσὶ μέγα σονάχιζε γαῖα
Ἐρχομένων. μάλα δ' ὦκα διέπερσον πεδίοιο.

Terra aũt resonabat, sicut Ioui fulmine gaudenti
Irato, quando circa Typhoeum terram verberat
In Arimis, vbi dicunt Typhoei esse cubilia:
Sic horum sub pedibus valde gemebat terra
Gradiẽtium: valde. a. velociter pertransibãt campũ.

COMMENTARIVS.

a ἔσπετε νῦν] Non solùm in Operum initijs Musas inuocant Poëtæ, sed etiam in medio, vbi aliqua ardua & difficilis narratio facienda consurgit, qualis hæc de singulari exercitus vtriusque enumeratione. Sic Virgilius: Pandite nunc Helicona Deæ, &c.

b φασὶ δ' ἄρρηκτος] Hinc data est Stoicis occasio existimandi, Vocem esse corpus, quia corporum sit τὸ ῥήγνυσθαι & frangi: quorum opinionem refert Plutarchus de placit. Phil. lib. quarto capite vigesimo. Sed Pythagoras, Plato, & Aristoteles, vt est ibidem, incorpoream dicunt Vocem.

c βοιωτῶν μὲν πρῶτον] Incipit nauium Græcorum enumeratio, quæ Bœotia etiam denominata est, proœmij habita ratione, quòd à Bœotis exordiatur: cuius rei varias causas tradiderunt antiqui. Alij, quòd Musis hac in parte placere Homerus voluerit, quarum habitatio est in Helicone Bœotiæ monte: quem tamen alij in Phocide collocabant. Alij quòd Bœoti soli inter Græcos quinque duces haberent. Alij, quòd mukas vrbes Bœotia complecteretur. Malè. Potiùs enim à Cretensibus erat incipiendum, quibus centum erant vrbes: sed & Laconica vrbium numero Bœotiam superabat. Alij, vt Didymus, quòd in Aulide Bœotiæ vrbe vniuersus exercitus conuenit. Alij, quòd Bœotia in medio Græciæ sita sit: habet enim ab Ortu Euripum, ab Occasu Phocida, à Septentrione Locrida, à Meridie Atticam. Alij, quòd nauibus potens sit Bœotia, tanquam Phœnicum colonia propter Cadmum. Alij, quòd Hellen, qui primus Græcis ἑλλήνων nomen imposuit, in Bœotia habitauerit. Alij, vt Aristarchus, quòd ita in mentem fortasse Poëtæ venerit: & siquidem, inquit, aliunde esset exorsus, etiam rationem exquireremus. Hanc autem nauium enumerationem Vates persequitur, vt ex consilio Nestoris gentes & nationes discernantur & distinguantur. Sed & tantæ fuit authoritatis hic catalogus, vt ambigentes ciuitates litem suam, de finibus nimirũ aut vrbium proprietate, Homericis versibus diremerint, vt Eustathius ex Porphyrio etiam refert: qui hoc etiam obseruat, sancitum esse, vt qui literis instituerentur, eum memoria recitarent, vt Cerdias patriæ suæ legislator iussit. Et hoc veteres illi. Nos autem in nostro Lexico singulas vrbes particulatim examinabimus, & eorum situm ex Geographis præstantioribus perdocebimus, si Deus dederit. In præsentia historici vtriusque Dictys & Daretis catalogos tantùm cum hoc Homerico comparabimus, quia in multis discrepant: præter quos est etiam consulendus Hyginus Fab. capite nonagesimo septimo.

d τῶν μὲν πεντήκοντα] De numero isto consentiunt Dictys & Dares: hic tamẽ duos tantùm duces Bœotûm, Archelaum & Protenorem nominat: ille eosdem quinque quos Homerus. De Orchomenijs idem Dictys & Dares, vt idem quod de Phocensibus subijcitur. Aiaci Oileo duodecim tantùm naues tribuit Dictys: Dares verò septem & triginta sic Elephenori triginta fuisse ait Dictys: sed illius Dares non meminit. De Athenijensibus consentiunt Dictys & Dares. Quod autem de Aiace Telamonio subijcitur, resed illius Dares non meminit. De Athenijensibus consentiunt Dictys & Dares. Quod autem de Aiace Telamonio subijcitur, repugnat: siquidem quadraginta illi naues tribuit Dictys: idem quoque Dares. Aiax Telamonius, inquit, ex Salamina adduxit secum Teucrum fratrem, Bublationem, Amphimachum, Dorium, Thesium, Polysenum, nauibus numero quadraginta. De Diomede nulla discrepantia. Agamemnoni centum & sexaginta naues tribuit Dictys: Dares cum Homero. De Menelao omnes consentiunt. Nestori Dares octoginta solũ tribuit: Dictys ab Homero non dissidet. Agapenor apud Daretem 40. (ni fallor: nam subobscurus est illic excusus numerus) naues obtinet: sed Dictys Homero assentitur: nam sexaginta nauibus præfectum illum ab Agamemnone retulit. Quod ad Buphrasianos & Elienses attinet, vbi quatuor duces Homerus enumerat, & de ducum & de nauium numero cõsentit Dictys: sed Dares Xantippi & Amphimachi tantùm meminit, quos ex Elide fuisse ait nauibus numero duodecim. Dulichios idem reliquit secus quàm Dictys, qui eadem cum Homero tradit. De Vlysse hic Homero assentitur: ille naues quadraginta ei ascribit. Sic Thoanti secus quàm Dictys, & Homerus sexaginta. De Idomeneo & Merione inter omnes conuenit. De Tlepolemo idem Dares quod Homerus: Dictys octo ei naues tribuit, nisi sit mendosus illius codex, Nirei non meminit Dares: idem de eo Dictys quod Homerus. De Phidippo & Antippo consentiunt, præterquam quòd illis Thoantem ex Alcedone adiungit Dares. Achillis naues non enumerauit Dictys. Dares, vt Homerus. De Protesilao non discrepant, vt neq; de Eumelo, nisi Dares, qui decem eius naues tantùm fuisse scribit. De Philoctete omnes eadem. Podalirio & Machaoni quadraginta duas tribuit Dares: sed Dictys, vt Poëta. Hic tamen Dictys Eurypylo quadraginta duas ascribit, ille sexaginta. De Polipœte non dissident. Guneo viginti à Dicty, vna & viginti à Darete dantur. In Prothoo cõsensus. His autem addit Dares Creneum ex Pylo, nauibus numero viginti duabus. Dictys autem Thesandrum ex Thebis cum nauibus quinquaginta. Calchantem ex Arcadia cum viginti. Mopsum ex Colophonia item cum viginti. Epeum ex insulis Cycladibus cum triginta. Itaque ille mille ducentas quindecim naues enumerat: Dares autem mille centum septuaginta, quantum potui colligere: quanquam error esse possit propter vitium numerorum, qui in illo sunt excusi. Homerus verò mille centum octuaginta sex: quanquam apud Titum Liuium mille tantùm memorentur, vt refert quoque Giphanius, Plutarchus mille ducentas fuisse ait, & hominum numerum, centum viginti millium. Aeschylus in Agamem. appellat στόλον ἀρχαίων χιλιοναύτων: & Seneca, millesimam ratem. Quod intelligendum est iuxta illud Varronis lib. 2. de Re rust. cap. 1. Si, inquam, numerus nõ est ad amussim, vt cùm dicimus, Mille naues ijsse ad Troiam: Centumuirale esse iudicium Romæ. Has naues primus numerasse perhibebatur olim in Tragœdijs Palamedes, vt est apud Platonem 7. de Repub.

e ἵπποι δ' οἱ φορέεσκον] De his Achillis equis dicemus copiosè inf. Iliad. ε.

Τρωσὶν δ' ἄγγελος ἦλθε ποδώκεα Ἶρις
Πὰρ Διὸς Αἰγιόχοιο, σὺν ἀγγελίῃ ἀλεγεινῇ.
Οἱ δ' ἀγορὰς ἀγόρδον ἐπὶ Πριάμοιο θύρῃσι
Πάντες ὁμηγερέες, ἠμὲν νέοι, ἠδὲ γέροντες·
Ἄγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις
Εἰσατο δ' υἱῷ φωνῇ Πριάμοιο Πολίτῃ,
Ὃς Τρώων σκοπὸς ἷζε ποδώκειήσι πεποιθὼς
Τύμβῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ Αἰσυήταο γέροντος,
Δέγμενος ὁππότε ναῦφιν ἀφορμηθεῖεν Ἀχαιοί.
Τῷ μιν ἐεισαμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Ὦ γέρον, αἰεί τοι μῦθοι φίλοι ἄκριτοί εἰσιν,
Ὥς ποτ' ἐπ' εἰρήνης πόλεμος δ' ἁλίαστος ὄρωρεν.
Ἤδη μὲν δὴ μάλα πολλὰ μάχας ἐσήλυθον ἀνδρῶν,
Ἀλλ' οὔπω τοιόνδε ἴδον στρατὸν οὐδὲ τε λαὸν ὄπωπα.
Λίην γὰρ φύλλοισιν ἐοικότες ἢ ψαμάθοισιν,
Ἔρχονται πεδίοιο, μαχησόμενοι πρὸ ἄστεος.

Troianis a. nuncia venit in pedib. ventũ habẽs velox
A Ioue Aegiocho cum nuncio trisĩ. (*Iris*
Hi conciones habebant in Priami vestibulis.
Omnes congregati & iuuenes & senes.
Prope autem stans allocuta est pedibus velox Iris:
Similis erat autem voce filio Priami Politæ,
Qui Troianorũ speculator sedebat pedũ velocitate fre
In tumulo summo Aesyti senis: (*tus*
Obseruans quando à nauibus sese mouerent Achiui.
Huic similis ipsum allocuta est pedibus velox Iris:
O senex, semper tibi verba placent indiscreta:
Sicut olim cùm pax esset: bellũ aũt ineuitabile ortum
Sanè iam sæpiùs pugnis interfui virorum,
Sed nondum tales tantasq; copias vidi.
Valde enim foliys similis vel arenis
Veniunt per campum, pugnaturi circa ciuitatem.

Ἕπτορ,

Ἕκτορ, σοὶ ἦ μάλις' ὑπιτέλλομαι ὧ δέ γε ῥέξαι.
Πολλοὶ γὰρ κατ' ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἐπίκουροι·
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα πολυσπερέων ἀνθρώπων·
Τοῖσιν ἕκαστος ἀνὴρ σημαινέτω οἵσι περ ἄρχῃ.
Τῶν δ' ἐξηγείσθω κοσμησάμενος πολίτας.
Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' οὔτι θεᾶς ἔτω ἠγνοίησεν,
Αἶψα δ' ἔλυσ' ἀγορήν, ἐπὶ τ' ὦκεα δ' ἔσαν ἵπποι.
Πᾶσαι δ' ἀΐγνωτο πύλαι, ἐκ δ' ἔσυτο λαός.
Πεζοί θ', ἱππῆές τε. Πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἔστι δέ τις προθύροιθε πόληος αἰπεῖα κολώνη,
Ἐν πεδίῳ ἀπάνευθε, περίδρομος ἔνθα καὶ ἔνθα·
Τὴν ἦτοι ἄνδρες Βατίειαν κικλήσκουσιν,
Ἀθάνατοι δέ τε σῆμα πολυσκάρθμοιο Μυρίνης·
Ἔνθα τότε Τρῶες τε διέκριθεν ἠδ' ἐπίκουροι.

[a] Τρωσὶ μὲν ἡγεμόνδε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ
Πριαμίδης· ἅμα τῷ γε πολὺ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Λαοὶ θωρήσσοντο μεμαότες ἐγχείῃσι.
Δαρδανίων αὖτ' ἦρχεν ἐΰς παῖς Ἀγχίσαο
Αἰνείας, (τὸν δ' ὑπὸ Ἀγχίσῃ τέκε δῖ' Ἀφροδίτη
Ἴδης ἐν κνημοῖσι θεὰ βροτῷ εὐνηθεῖσα)
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύο Ἀντήνορος υἷε
Ἀρχίλοχός τ' Ἀκάμας τε, μάχης ἔμπληθ' ἅπάσης.
Οἱ δ' Ζέλειαν ὄναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης,
Ἀφνειοὶ πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο
Τρῶες, τῶν αὖτ' ἦρχε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
Πάνδαρος, ᾧ ἑ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν.
Οἱ δ' Ἀδρήστειάν τ' εἶχον καὶ δῆμον Ἀπαισοῦ,
Καὶ Πιτύειαν ἔχον, καὶ Τρηχείης ὄρος αἰπύ,
Τῶν ἦρχ' Ἄδρηστός τε καὶ Ἄμφιος λινοθώρηξ,
Υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου, ὃς πέρι πάντων
Ἠείδη μαντοσύνας, *οὐδὲ οὓς παῖδας ἔασκε
Στείχειν εἰς πόλεμον * φθισιμβρότω· τὼ δέ οἱ οὔτι
Πειθέσθην· Κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο.
Οἱ δ' ἄρα Περκώτην καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,
Καὶ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον ἔχον, δῖαν τε Ἀρίσβην,
Τῶν αὖθ' Ὑρτακίδης, ἦρχ' Ἄσιος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ἄσιος Ὑρτακίδης, ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος.
Ἱππόθοος δ' ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγχεσιμώρων,
Τῶν οἳ Λάρισαν ἐριβώλακα ναιετάασκον·
Τῶν ἦρχ' Ἱππόθοός τε Πύλαιός τε ὄζος Ἄρηος,
Υἷε δύω Λήθοιο Πελασγοῦ Τευταμίδαο.
Αὐτὰρ Θρῄκας ἦγ' Ἀκάμας καὶ Πείρως ἥρως,
Ὅσσους Ἑλλήσποντος ἀγάρροος ἐντὸς ἐέργει.
Εὔφημος δ' ἀρχὸς Κικόνων ἦν αἰχμητάων,
Υἱὸς Τροιζήνοιο διοτρεφέος Κεάδαο.

[b] Αὐτὰρ Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους,
Τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξιὸ εὐρὺ ῥέοντος,
Ἀξιός, ὃς κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται *ἀῖσσων.
Παφλαγόνων δ' ἦγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ,
Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἠμιόνων γένος ἀγριοτράων,
Οἳ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο,
Ἀμφί τε Παρθενίου ποταμοῦ κλυτὰ δώματ' ἔναιον,
Κρῶμνάν τ', *Αἰγιαλόν τ', καὶ ὑψηλὰς Ἐρυθίνους.
Αὐτὰρ Ἀλιζώνων ὁ Δίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον,
Τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γένεθλη.
Μυσῶν ἦ Χρομίς ἦρχε, καὶ Ἔννομος οἰωνιστής·
Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν,

Hector, tibi autem maximè iubeo sic facere.
Multi enim in ciuitate magna Priami auxiliares:
Alia autem aliorum lingua diuersigenûm hominũ:
His vnusquisq; vir imperet quibus præest,
Hosq; educat, instructis suis ciuibus.
Sic dixit. Hector. a. non Deæ orationem ignorauit:
Statim. a. dimisit concionem: ad arma aũt ruebant.
Omnes. a. apertæ sunt portæ, & extrà ruerunt copiæ
Pedestresq; equestresq;. multus. a. tumult⁹ coortus est.
Est autem quædam ante ciuitatem alta columna
In planicie seorsum, circum hinc & inde,
Quam quidam homines Batij iam vocant,
Immortales. a. sepulchrũ agillimæ Myrinnes: (lites. χ. μυρίνης.
Illinc tũc Troianiq; distincti fuerũt et auxiliares mi-
Troianis qdẽ dux erat magnus ornatus gãlea Hector
Priamides: simul cũ hoc quàmplurimæ & præstãtiss.
Copiæ armabantur promptæ lanceis.
Dardanijs rursus imperabat strenuus filius Anchisæ.
Aeneas. (hunc aũt sub Anchisæ peperit diua Venus
Idæ in imis partibus Dea cum homine cubans)
Non solus, vnà cum eo duo Antenoris filij
Archilochusq; Acamasq; bene peritiomnis pugnæ.
Qui aũt Zeleam habitabant sub pedem imum Idæ,
Aphnij, bibentes aquam nigram Asepi
Troiani, his rursus præerat Lycaonis clarus filius
Pandarus, cui & arcum Apollo ipse dedit.
Qui. a. Andrestinumq;, incolebãt & ciuitatẽ Apæsi
Et Pityeam tenebant, & Teries montem altum,
His imperabat Adrastusq; & Amphius linithorax,
Filij duo Meropis Percosii, qui supra omnes
Nouerat vaticinia, neq; suos filios sinebat
Proficisci in bellum pernicioſum: illi autem ipsi non χ. ἐδέκιϵσ
Obediuerunt: Fata enim eos ducebant nigræ mortis. χ. φθισιμ-
Quiq; Percoten & Practium incolebant, βροφω.
Et Sestum & Abedum tenebant, & diuinam Arisbẽ,
His rursus Hyrtacides præerat Asius princeps virorũ,
Asius Hyrtacides, quem ex Arisba ferebant equi
Ardentes, magni à fluuio Selleente.
Hippothous. a. ducebat gẽtes Pelasgorũ bellicosorũ,
Eorum qui Larissam fertilem habitabant:
His præerat Hippothous & Pyleus ramus Martis,
Filij duo Lithi Pelasgi Teutamidæ.
Sed Thracas ducebat Acamas, & Pirous heros,
Quotquot Helespontus impetuosus intus continet.
Euphemus autem dux Ciconum erat bellicosorum
Filius Trœzenij nobilis Ceadæ: (tentes.
Sed Pyrachmes ducebat Paonas curuis arcubus vi-
Procul ex Amidone ab Axio latè fluente:
Axio cuius pulcherrima aqua diffunditur sup terrã. χ. ἄϊσσων.
Paphlagonibus aũt præerat Pylemenis dẽsum cor,
Ex Enetis vbi mularũ generatio agro colẽdo idonearũ,
Qui Cytorum tenebant, & Sesamum incolebant,
Circaq; Parthenium fluuium inclytas domus habita-
Cromnamq; Aegialumq; & altos Erythinos. (bãt, χ. Κρῶμναν, καὶ αἰγιαλόν τε, καὶ ὑψ.
Sed Halizonibus Dius & Epistrophus imperabãt,
Longè ex Alybe, vnde argenti est origo,
Mysis autem Chromis præerat & Ennomus augur.
Sed non augurijs euitauit mortem nigram:

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἐδάμη ὑπὸ χερσὶ ποδώκεϊ Αἰακίδαο
Ἐν ποταμῷ, ὅθι περ Τρῶας κεράιζε καὶ ἄλλους·
Φόρκυς αὖ Φρύγας ἦγε καὶ Ἀσκανίῳ θεοειδὴς
Τῆλ' ἐξ Ἀσκανίης· μέμασαν δ' ὑσμῖνι μάχεσθαι.
Μήοσιν αὖ Μέσθλης τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
Υἷε Πολαιμενίεω, τὼ Γυγαίη τέκε λίμνη,
Οἳ καὶ Μήονας ἦγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας.
Νάστης* αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων,
Οἳ Μίλητον ἔχον, Φθειρῶν τ' ὄρος ἀνθεμόεν τὸ
Μαιάνδρῳ τε ῥοάς, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα·
Τῶν μὲν ἄρ' Ἀμφίμαχος καὶ* Νάστης ἡγησάσθην,
Νάστης* Ἀμφίμαχός τε, Νομίονος ἀγλαὰ τέκνα,
Ὃς καὶ χρυσὸν ἔχων πόλεμόν δ' ἴεν ἠΰτε κούρη,
Νήπιος· οὐδέ τι οἱ γ' ἐπαρήρεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Ἀλλ' ἐδάμη ὑπὸ χερσὶ ποδώκεϊ Αἰακίδαο
Ἐν ποταμῷ· χρυσὸν δ' Ἀχιλεὺς ἐκόμισσε δαΐφρων.
Σαρπηδὼν δ' ἦρχε Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων,
Τῆλόθεν ἐκ Λυκίης, Ξάνθου ἀπὸ δινήεντος.

Verùm interfectus est à manibus velocis Aeacidæ
Influuio, vbi Troianos trucidabat & alios,
Phorcys rursus Phrygios ducebat, & Ascanio diuino
Procul ex Ascania: prōpti aūt erāt prælio pugnare.
Mœonijs rursus Mesthles & Antiphus præerāt,
Filij Pylæmenis: hos Gygæa peperit palus:
Qui & Mœonas ducebant sub Tmolo natos
Nastes rursus Carib. præerat barbarè loquentib.
Qui Miletū incolebāt, Phthirorūq; montē frōdosū,
Meandriq; fluenta Mycalesq; alta cacumina:
His quidem Amphimachusq; & Nastes præerant,
Nastes Amphimachusq; Nomionis clarifilij,
Qui & aurum gestans ad bellū ibat velut puella,
Stultus: neq; quicq; ipsi hoc depulit grauem mortē:
Sed mortuus est sub manibus velocis Aeacidæ
In fluuio. aurū. a. Achilles abstulit prudens in bello.
Sarpedon. a. præerat Lycijs, & Glaucus irreprehē-
Procul ex Lycia, Xantho à vorticoso. (sibilis

COMMENTARIVS.

a τῶν αὖ ἡγεμόνας] Eadem ratione Troianos recenset, quanquā hic duces tantùm memorantur, cæterùm numerus copiarum singillatim non explicatur. Volui autem vtriusque historici catalogum afferre, vt possint à studioso & solicito lectore inter se comparare. Sic ergo Dictys lib. 2. Res postulare videtur, inquit, eorum reges, qui socij atq; amici Troiæ, quiq; ob mercedem auxiliares diuersis ex regionibus contracti Priamidarum imperium sequebantur, edicere. Primus igitur portis erumpit Pandarus, Lycaone genitus ex Lycia: dein, Hippothous & Pylæus (sic enim legendum) ex Larissa Pelasgidarū, Acamas ex Thracia. post quos Euphemus Trœzenius Cieonis imperitans, Philemenes, (Homerus Pylæmenes) Paphlagonius patre Melio gloriosus, Dius & Epistrophus filij Numaganorum regis, Sarpedon Antho genitus, rector Lyciorum. Ex Iole Monathes, & Amphimachus, Nomionis Decalanti filius, Memethles genitore Telameneo. Meoneanthus Hispoliti Lycius, quem sibi Sarpedon, quod præter cæteros regionis eius consilio atque armis pollebat, participem bellicarum rerum asciuerat. Phorcis & Ascanius Phryges, Fronius (leg. Chromis) Midonis ex Mysia, Pyregamus, (Pyregmes Homer.) Pæonibus, (sic enim emendo pro Pæonis) Ampius & Adrastus Neropo geniti. ex Agrestina, Asirus Hyrtacus. Dein alter Asirus (leg. vbique Asius) Dimantho genitus, Hecubæ frater ex Phrygia. Hæc Dictys: at Dares in hunc modum. E Celia (vitiosè pro Zelea) Pandærus, Amphidrastus. De Colophonia, à suis Carijs, Amphimachus, Muestheus. De Lycia Sarpedon, Glaucus. De Larissa Hipporthogus, (Homero Hippothous) & Cupesus. De Cironia Remus. De Thracia, Pyrus & Alcamus. De Pæonia, Paractemesus, Teropeus. De Phrygia, Ascanius, Xantippus, Portius. De Fliconea, (leg. Cicouia) Euphemeus. De Bœotia, Sanias, Asimaus, & Phoricus. De Buctino, Epistropolis & Boccius. De Palaconia, Phlegminus. De Aethiopia, Pirses & Memnon. De Thracia, Heseus & Archilochus. De Agrestia (leg. Adrestia, vt etiam supra apud Dictyn emendandum est) De Aazonio Epistrophus. His ductoribus & exercitibus, qui cuncta paranda parabant, præfecit Priamus principem & ductorem Hectorem: deinde Deiphobum, Alexandrum, Troilum, Aeneam, Memnonem. Hæc ille. Quæ transscripsi, primum vt videremus, non planè extra historiam Homerum recessisse: deinde vt corrupta nomina apud eos historicos emendarem: quod vitium fuit ferè Correctoris, vt solet genus illud hominum libros negligentiùs, quàm par est tractare.

b αὖτε Πυραίχμης] Eustathius testatur Iliad. φ. quosdā versum huic subiecisse huiusmodi, Πηλέγονα δ' ἠδὲ Βοῶδιν Ἀστεροπαῖον· quòd huius Asteropæi illic meminerit Poëta, proinde absurdum sit, vt hunc in catalago reticuerit. Sic infrà post.

c Κρώμναν τ' αἰγιαλόν τε] Idem Eustathius hos versus scriptos à quibusdam memorat: Καύκωνας αὖτ' ἦγε Πολυκλέος υἱὸς Ἀμύθων (vel ἀμύμων) Οἳ ῥα περὶ Παρθένιον ποταμὸν καὶ δώματα νᾶιον (vel κλυτὰ δώματ' ἔναιον) Quos excudi tamen noluimus, ne quid temerè fieri videretur: si sensero tamen recipi omnium consensu, aliàs curabo vt textui inserantur, interea hac obseruatione diligentiam nostram testatam facimus.

d πηλόθεν ἐκ Λυκίης,] Hîc desinit luculenta & nunquam satis laudata Homeri Geographia, quam ita commendat Strab. lib. 1. Verùm singula hæc, inquit, Xylandro interprete, denuò orsi accuratiùs perpendamus: ac primo loco id rectè & à nobis, & à maioribus nostris, quos inter est etiam Hipparchus, existimatum fuisse, primum Geographicæ peritiæ authorem esse Homerum, qui non modò Poëtica virtute omnes & priores & posteriores superauit, sed ferè etiam vitæ ciuilis experientia, qua is adiutus non in hoc modò operam dedit, vt actiones plurimas cognosceret, easq; ad posteritatem transmitteret: sed & in locorū cùm quæ singularum sunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis, marisq; explorationē ac descriptionem idem impendit industriæ. Hoc si enim non fuisset, nunquam ille in Orbem rediens, commemorando terræ situ, ad extremos vsq; eius fines pertigisset, &c. Porrò tota ista Geographia accuratissimè à nobis in Lexico Homerico explicabitur in singulis singulorum locorum nominibus, ne quid lector nostros commentarios hac in parte, quæ maiorem illustrationem quàm penè reliquum opus postulare videtur, mutilos conqueratur, à quorum instituto nos hæc aliena iudicauimus.

FINIS LIBRI II. ILIADIS HOMERI

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ προκαλεσαμένου Μενέλαον εἰς μονομαχίαν ἐπὶ τῇ τῶν ὅλων διαλύσει, ὅρκοι γίνονται ἐφ' ᾧ τὸν νικήσαντα, τοῦτον Ἑλένην λαβεῖν καὶ τὰ χρήματα αὐτῆς. ἡττηθέντος δὲ Ἀλεξάνδρου Ἀφροδίτη ἁρπάζει, καὶ εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον ἀπαγαγοῦσα, μεταπέμπεται ἀπὸ τοῦ τείχους τὴν Ἑλένην. οἱ δὲ, συνομιλήσαντες, εἰς ὕπνον τρέπονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Γάμμα δὲ περὶ ἀμφὶ Ἑλένης οἷοις μάχη ἐστὶν ἀκοίτοις.

Ἄλλη.

Ὅρκοι καὶ μονομαχία Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστοι,
[a] Τρῶες μὲν κλαγγῇ τε ἰυγῇ τε ἴσαν, ὄρνιθες ὡς·
[b] Ἤὔτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό,
Αἵτ' ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον,
Κλαγγῇ τὰ γε πέτονται [c] ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,
Ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι·
Ἠέλιον δὲ ἄρα τά γε καλὸν ἔρχεται ἐκφέρουσαι·
[d] Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν.
[e] Εὖτ' ὄρεος κορυφῇσι Νότος κατέχεύεν ὁμίχλῃ,
Ποιμέσιν οὔτι φίλῃ, κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνων,
Τόσσον τις τ' ἐπιδράθοις ὅσσον τ' ἐπὶ λᾶαν ἵησιν·
Ὣς ἄρα τῶν ὑπὸ ποσσὶ κονίσαλος ὄρνυτ' ἀέλλης
Ἐρχομένων· μάλα δ' ὦκα διέπερσαν πεδίοιο.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI HOMERI *Iliadis.*

ALEXANDRO prouocante Menelaum in monomachiam, inducijs omnium iuramenta fiunt: vt qui vinceret, Helenam acciperet & opes ipsius. Victum autem Alexandrum Venus rapit, & in proprium cubiculum abducens, accersit à muro Helenam. Hi autem conuersati in somnum vertuntur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

G. autem circa Helenam solis pugna est maritis.

Aliud.

Iuramenta & duellum Alexandri & Menelaï.

Postquam instructi fuerunt vnà cum ducibus singuli,
Troiani quidẽ cum sonitu clamoreq; incedebant sicut aues:
Tanquam clangor gruum est in aëre,
Quæ postq; hyemem fugerunt & immensum imbrem,
Cum clangore hæ volant ad Oceani fluenta,
Viris Pygmæis cædem & mortem ferentes:
Aëriaq; hæ malam contentionem adferunt.
Illi vero ibant cum silentio robur spirantes Achiui:
In animo parati opem ferre sibi inuicem.
Quemadmodũ montis cacumini b. Notus defudit ne-
Pastorib. nequaq; gratam: furi aũt nocte meliorem
Tantumq; aliquis prospicit quantum lapidem iacit:
Sic horum sub pedib. puluis excitabatur turbidus
Euntium: valde. n. celeriter pertransibant campum.

COMMENTARIVS.

a Τρῶες μὲν κλαγγῇ] Nunc vtrasq; copias educit Poëta, modumque quo progrediuntur docet, Troianis itaque tumultum & vociferationem, Græcis modestiam & silentium tribuit. Quin & nationum discrimina, inquit Plut. de aud. Poëtis, sunt consideranda: quæ sunt huiusmodi: Troiani ad prælium eunt cum clamore & ferocia: Achiui verò Ductorum taciti formidine. Nam quòd iam congressuri cum hoste duces suos metuunt, id signum est cùm fortitudinis tum obedientiæ. Atq; idcirco & Plato assuefacere nos vult, vt reprehensiones & turpitudinem magis metuamus quàm labores & pericula. & Cato rubentes sibi pallidioribus chariores esse dicebat. Hæc ille. quod quidem summa obseruatione dignum est. Sed est etiam, vbi clamores pugnando Græci excitant, vt aliàs videbimus: tamen hoc frequentius est inter barbaros, de quibus, quod ad hunc locum attinet, sic locutus est Dictys. Hos omnes, inquit, (intelligit autem duces illos Troianorum, quos antea memorauimus) secuti multi mortales inconditis moribus, ac dispari vocis sono, sine vllo ordine aut modo prælia inire soliti. Quod idem Dionysius Halicarnasseus lib. 7. Antiq. Rom. de Barbaris contra Cumanos decertaturis obseruauit. Quos, inquit, sub Cumanos, vt pugnare paratos animaduerterunt Barbari, clamore, vt illis mos est, sublato, inuaserunt eos nullo ordine peditibus equites, quasi omnes deleturi, &c. Itaque eos ita tumultuariè prorupisse docet, vt mutua collisione affligerentur. Proinde disciplinæ est militaris caput, vt modestè & ordinatè ad prælia procedatur.

b ἤὔτε περ κλαγγὴ] Clangori gruum volantium Troianorum clamores comparat, sed clangori solùm: nam eorum ordinata volandi ratio in hunc locum non aduocatur, cùm eo pacto non posset intelligi confusus & perturbatus Troianorum exercitus, vt tamen voluit Dictys. Sed forsan etiam omnino accipienda erit illa etiam pars comparationis, vt Poëta quoque intellexerit sic ordinatè Troianos in aciem prodijsse, vt solent grues. Mira est enim illud auis genus prudentia præditum, vt est apud Platonem in Politico. Quin & τὸ κυβερνητικὸν à gruibus primùm homines edoctos scribit Aelianus de Animal. lib. 3. cap. 14. Quod si mauis, vt nunc de clamore tantùm agatur, esto. Vociferantes Troiani rectè gruibus conferuntur, quia auis illa vocalis est, vt timidiora animalia omnia φωνητικώτερα sunt animosis, inquit noster Eustathius. quanquam nos alibi docebimus, angustam vocem angustias animi indicare, & contrà: vt mihi suspecta sit hæc Eustathij sententia. Virgilius 10. Aeneid. Dardanidarum clamorem sic etiam gruibus comparauit:

clamorem ad sidera tollunt — Dardanidæ muris: qualis sub nubibus atris
Strymoniæ dant signa grues, atque æthera tranant — Cum sonitu fugiunt Notos clamore secundo, &c.

Dicuntur autem Grues Pygmæis bellum inferre, quod & Homerus obseruauit. Supra hos (nempe Astomos) inquit Plin. lib. 7. cap. 2 extrema in parte montium Spithamæi Pigmæi (Turnebus legit Spithamæi, Pygmæiq; (narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes, salubri cœlo, semperque vernante, montibus ab Aquilone oppositis: quos à gruibus infestari Homerus quoque prodidit. Vide eundem libr. 4. cap. 11. & libr. 10. cap. 23. Grues, inquit Aristoteles histor. animal. lib. 8. cap. 12. ex Scythicis campis ad paludes Aegypto superiores, vnde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. Non enim id fabula est: sed certè genus tum hominum tum etiam equorum pusillum (vt dicitur) est, deguntq; in cauernis, vnde nomen Troglodytæ à subeundis cauernis accepêre. de Pigmæis plura in Lexico.

c ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,] Non à Græcia tantùm versus meridiem volant grues, & nõ etiam ex Italia, Hispania, Caspia, aut Bactriana eodem modo. Sed cùm Oceanus totam meridionalẽ alluat oram, & eam vndiquaque grues hyemis euitandę causa petant, intelligendum est fingi ab Homero hoc, Pygmæos ad totam illam oram habitare: vt ait Strabo lib. 1.

d οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ.] Hac quoq; ratione pugnasse veteranos in prælio Mutinẽsi aduersus Antonium scribit Appian. lib. 3. de Bell. ciuil. vt iam est ab eruditissimo viro Giphanio annotatum, ὡσπερ ἐμπειρίας ἐπηλάλαξαν ὡς δὴ ἐκπολιόρκητοι ἀλλήλοις ἐπὶ τῷ πόνῳ πίς

αὐτῶν ἀφῦκτε φωνὴ, ὅτε νικᾶν, ὅτε ἠσόμβρῳ &c. ἀλλὰ τραύματι, ᾧ φόνοι, & φόνοι μόνον αὐτὰ βοῆς, &c. ἡμιε & τὲ ὧδ τοῖς νεήλυσιν ἐπελθοῦσι τριά-
δι ἔργα συὶ ἀὐτειᾶι ᾗ σιωπῇ μιγνύμεναι φορῶσι.

e αὐτάρ &] Hæc comparatio ideò sumitur, vt exprimat hanc quoque ὀθέσαιν pulueris, qui à tanta vtrinq; multitudine (ad vtrumq; enim exercitum ista pertinere censeo) excitabatur. Eum ergo eleganter nebulæ comparat, quòd vt terram nebula obumbrat sua crassa & obscura caligine: sic iste etiam puluis densus & copiosus tenebras quasi offundebat, vt homines inuicem nō cernerentur. Vide autem quàm singula singulis respondeant. Notus enim nebulam excitat: Exercitus verò puluerem. Notus id quodam impetu facit: Exercitus etiam celeritate sua, qua campum Troianum pertranseunt. Præterea vt illa nebula pastoribus grata non fuit, sic neque alterius exercitus alteri iucundus fuit aduentus, qui hoc puluere significabatur, propter cædes & strages ex vtraque parte futuras. Addit autem de nebula Poëta, eam furi nocte meliorem: quod ad præsens quidem negotium non inseruit, & pro superfluo iudicari possit. sed his varietatibus delectat lectores. Est autem natura scelerum omnium, vt in tenebris commodius & quasi dicas securiùs perpetrari possint, ideò amant illas, & oderunt lucem, si qui illa moliuntur, sed præcipuè fures, quorū rapinas & furta nox melius quàm dies tegit. neq; tamen nox omnis, sed ea quæ obscura fuerit: ideò Virgilius nouam Lunam furtis contrariam dixit 1. Georgic. Catulus in carmine Nuptiali, Nocte latent fures. Euripides in Iphigenia, κλεπτῶν γὰρ ἡ νὺξ, τοῦ δ' ἀληθοῦς τὸ φῶς: id est, Furum enim est nox veritatis lumen. Ideò rectè Poëta nebulam istam nocte furibus vtilem dicit, quia illius obscuritate & caligine maior illis conciliatur furandi securitas. Et hæc quidem cursim.

Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥα σφέων ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τρωσὶν μὲν πρόμαχος ἦν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Πάρδαλέην ὤμοισιν ἔχων καὶ καμπύλα τόξα,
καὶ ξίφος· αὐτὰρ ὁ δοιὼ δόρε δίδυμ' ἀκαμάτω χαλκῷ
Πάλλων, Ἀργείων πρόκαλίζετο πάντας ἀρίστους
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ὀρινομένου πολέμοιο.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν ἀρηίφιλος Μενέλαος
Ἐρχόμενον πρόπαροιθεν ὁμίλου μακρὰ βιβῶντα,
Ὡς τε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι πύρσας,
Εὑρὼν ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα,
Πεινάων· μάλα γάρ τε κατεσθίει, ὅπερ οὖν αὐτὸν
Σεύωνται ταχέες τε κύνες θαλεροί τ' αἰζηοί)
Ὣς ἐχάρη Μενέλαος Ἀλέξανδρον θεοειδέα
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν· φάτο γὰρ τίσεσθαι ἀλείτην.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμάζε.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἐν προμάχοισι φανέντα, κατεπλήγη φίλον ἦτορ·
Ἀψ δ' ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων.
Ὡς δ' ὅτε τις τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέσση
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ἰὼ δέ τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,
Ἀψ τ' ἀνεχώρησεν, ὠχρός τέ μιν εἷλε παρειάς.
Ὣς αὖθις καθ' ὅμιλον ἔδυ Τρώων ἀγερώχων
Δείσας Ἀτρέος υἱὸν Ἀλέξανδρος θεοειδής.
Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
Δύσαμενος, εἶδός τε ἄγαυε, γυναιμανὲς, ἠπεροπευτὰ,
Αἴθ' ὄφελες τ' ἄγονός τ' ἔμμεναι, ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι.
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον ἦεν,
Ἢ ὅτ' ὠλόλιξας τ' ἔμμεναι καὶ ἐπόψιον ἄλλων.
Ἦ που καγχαλόωσι κάρηκομόωντες Ἀχαιοὶ,
Φάντες δὴ ῥίζῃσι πεποιθέμεν ἔμμεναι, οὕνεκα καλὸν
Εἶδος ἐπ' ἀλλ' οὐκ ἔστι βίη φρεσὶν, οὐδὲ μία ἀλκή.
Ἦ τοιός τε ἐὼν, ἐν ποντοπόροισι νέεσσι
Πόντον ἁλιπλώσας, ἐπίρους ἐρίηρας ἀγείρας,
Μιχθεὶς ἀλλοδαποῖσι, γυναῖκ' ἐυειδέ' ἀνῆγες
Ἐξ ἀπίης γαίης, νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων;
Πατρί τε σῷ μέγα πῆμα, πόλῃ τε, παντί τε δήμῳ,
Δυσμενέσιν μὲν χάρμα, κατηφείην δέ σοι αὐτῷ;
Οὐκ ἂν δὴ μείνειας ἀρηίφιλον Μενέλαον;
Γνοίης χ' οἷόν φωτὸς ἔχεις θαλερῷ παρὰ κοίτῳ.
οὐκ ἂν τοι χραίσμῃ κίθαρις, τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης,
Ἢ τε κόμη, τό, τε εἶδος, ὅτ' ἂν κονίῃσι μιγείης.
Ἀλλὰ μάλα Τρῶες δειδήμονες· ἦ τε κεν ἤδη
Λάινον ἔσσο χιτῶνα, κακῶν σέθεν ὅσσα ἔοργας.
Τὸν δ' αὖτε προτέρωσεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς,
Ἤπιά μιν καὶ δηθὰ κατ' ὄσσων σκέπτεσθαι, ὡς ὅτε ἄσσον,
Οὐ μὰν ἰχέφρων γε πέλεκυς ὡς ἔστιν ἀτειρὴς,

Hi.a.quum proximi erant inter se venientes,
Troianorum in prima acie erat Alexander diuus
Pellem Pardi humeris habens & curuos arcus,
Et ensem: sed hic castilia duo acuminata ære
Vibrans Græcorum prouocabat quosq; optimos
Vt contra se pugnarent in graui pugna.
Hunc postquam animaduertit pugnax Menelaus
Venientem ante agmen magnificè gradientem,
Sicut leo gauisus est, qui in magnum corpus inciderit,
Inueniens vel ceruum cornutum, vel sylvestrē capram,
Famescens (valde etenim deuorat, etiam si ipsum
Agitent veloces canes florentesq; iuuenes)
Sic gauisus est Menelaus Alexandrum diuinum
Oculis conspicatus: sperabat.n. vlturū se eū, qui peccâ-
Statim itaq; de curru cū armis desilyt ad terrā. (rat.
Illum igitur postq; animaduertit Alexander diuinus
In prima acie apparentem, perculsus est charo corde:
Retrò itaq; sociorum in agmen recessit, mortē euitās.
Sicut.a.cum quis serpentē conspicatus, resiliens fugit
Montis in saltibus, tremorq; occupauit membra,
Retroq; secessit, pallorq; ipsum cepit in genis:
Sic retrò in agmen secessit Troianorum superborum,
Timens Atrei filium Alexander diuinus.
Hunc.a.Hector cōspicat' obiurgauit, probrosis verbis:
Infelix Pari forma præstantiss. effœminate, deceptor,
Vtinam fuisses nō natus, & nuptiarū expers peryisses!
Et hoc vellem, & quidem multò vtilius esset,
Quàm sic et contumeliam esse, & spectaculum aliorū.
Certè cachinnantur comati Græci,
Suspicati optimū propugnatorē esse, quoniā venusta
Species inest. sed non est vis animo neq; vllum robur.
Certè talis existens in velocibus nauibus
Mare transmittens socios idoneos congregans,
Permistus alienigenis, mulierem pulchrā abduxisti
Ex longinqua terra, sponsam virorum bellicosorum?
Patriq; tuo magnū detrimētū, ciuitatiq; totiq; populo
Inimicis quidem gaudium, dedecus autem tibi ipsi?
An' non sustinueris bellicosum Menelaum?
Cognoueris certè qualis viri tenes florentem vxorē.
Non tibi profuerit cithara & dona Veneris,
Et coma & species, quando in puluere mistus eris:
Sed valde Troiani reuerentes: certè nunc
Lapidem induisses tunicam, malorū gratia q̄ fecisti.
Hunc rursus allocutus est Alexander diuinus.
Hector, quoniam mē iure obiurgasti, neq; iniuria,
Semper tibi cor sicut securis est indomitum,

χρ. κίθαρις, ἀκίτειρις

Ὅς τ'

Ὅς τ' εἶσιν ξεστὸν δούρατος, ὃν ἀνὴρ
Νήϊον ἐκ τάμνησιν, ὀφέλλει δ' αὐδρὸς ἐρωλήν.
Ὡς τοι ἐνὶ στήθεσσιν ἀτάρβητος νόος ἐστί.
Μή μοι δῶρ' ἐρατὰ περίφερε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα,
Ὅσσα κεν αὐτοὶ δῶσιν, ἑκὼν δέ τις οὐκ ἂν ἕλοιτο.
ε Νῦν δ' αὖτ' * εἰ μ' ἐθέλεις πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιούς,
Αὐτὰρ ἐμ' ἐν μέσσῳ καὶ δηρὸν Φιλον Μενέλαον
Συμβάλετ' ἀμφ' Ἑλένῃ ἠὲ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι·
Ὅππότερος δέ κε νικήσῃ, κρείσσων τε γένηται,
Κτήματ' ἐλὼν ἕλοῦ πάντα, γυναῖκά τε, οἶκαδ' ἀγέσθω·
Οἱ δ' ἄλλοι, φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ τάμοντες,
Ναίοιτε Τροίην, ἐρίβωλακα· τοὶ δ' ἴνεσθον
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαΐδα καλλιγύναικα.

Quæ penetrat lignum à viro tractata, qui certè arte
Lignum nauale scindit, auget & viri impetum:
Sic ubi in pectoribus intrepida mens est.
Ne mihi dona amabilia exprobra aureæ Veneris:
Non abijcienda sunt Deorũ valde illustria dona
Quæcunq; ipsi dant: volens aũt nõ aliquis acciperet.
Nunc autem rursus si me vis bellare & pugnare, ε. ἔμι θέλῃς
Cæteros quidẽ sedere facias Troianos et omnes Achiu.
Et me in medio & bellicosum Menelaum
Committite pro Helena & opibus omnib pugnare.
Vter autem vicerit, superiorq; fuerit, (cat.
Opes capiens penitus omnes, mulieremq; domũ abdu-
Vos a cæteri amicitiã & fœdera firma ferentes,
Habitetis Troiam glebosam: hi a. redeant (bentem.
In Argos equis aptũ & Achaiã pulchras mulieres ha-

COMMENTARIVS.

a Ἀλέξανδρος ὁ Πριαμίδης,] Rectè Homerus duo illa belli præcipua capita manus conseruisse fingit, vt quorum causa tanta hominum multitudo accesserat primi fortunam prælij experirentur, cùm alioqui iniquum videretur, vt præcipuis hostibus ot osis cæteri dimicarent, imò amplius vt duorum hominum causa tam ingens exercitus occumberet. Prudenter ergo voluit tantum dissidiũ alterutrius Menelai vel Paridis victoria componi, quod etiam solenni illo fœdere sancitum est: & nisi violasset Pandarus, incolumes inde reliqui sarta tectaq; vrbe discessissent, vt videbimus.

b ὥστε λέων ἐχάρη] De hac comparatione dicemus Iliad. Ψ. Obseruandum est autem quanta cum fiducia, videlicet optimi sui iuris præsidio, ad prælium erumpat Menelaus: vt contrà Paris conscius sibi sceleris, trepidus recesserit. Metum enim illum quo percellitur, non tam quòd ipsum Menelaum propter fortitudinem reformidaret, quàm quòd facti sui iniustitia premere ut accidisse imaginor, vtrunque tamen potest concurrere.

c δύσπαρι, εἶδος ἄριστε] Paridem Hector satis acerbè increpat, quòd certamen cum Menelao refugiat: idq; ita facit, vt illius virtutem hoc pacto exacuerit. Exprobrat autem illi speciosam illius formam, quasi illa potius ad amores exercendos, quàm ad strenuitatem abutatur. Et sanè rarum est, vt qui tam muliebri sunt specie, animos viriles redoleant. Rectè Theognis: παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ καλοκἀγαθία ὅλῳ θεὸς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. Paucis hominibus animi virtus & pulchritudo corporis simul insunt. Felix qui vtrumque sortitus est: videtur enim hæc venustas fœminarũ peculiaris, qua maximè etiam commendãtur. καλὸν τὸ ἀγλαΐη ξυνήμονες εἰσὶ γυναῖκες, inquit Musæus. Quàm eleganter ergo Dion apud Stobæum: μορφὴ γλυκυτέρη πόλεως καλὸν οὐδέν ἐστι δὲ ἀλκὴ Forma mulieres ornat, virum autem robur. Sed est tamen, cùm & pulchritudo corporis & ornatus animi concurrunt, quod longè est laudabile, vt est apud Plat. 3. de Repub. Exempla habemus in Achille, quem tum species corporis tum fortitudo animi apud Homerum commendant. Contrarium tamen fuit de Nireo suprà lib. 2. & hîc de Paride: vbi Poëta ostendit, vituperio & opprobrio dignum, cui nullum pulchritudine præstantius adsit bonum, vt ait Plutar. de Aud. poët. Præterea hæc similibus, inquit, adaptanda sunt, ijsque reprimendi, qui se efferunt ob res nullius pretij, docendiq; sunt adolescentes, huiusmodi verba exprobrationes esse & conuicia, opibus præstantissimè, conuiuijs, pueris, iumentis, atq; adeò facundia. Oportet enim bona excellentissima sectari, inque primis rebus primum, & in magnis maximum esse. Gloria verò à paruis rebus & vilibus parta, ignobilis est, & non magnificienda. Atq; huius rei nos statim submonebũt exempla, cùm vituperationes & laudationes perpendimus: maximè in Homeri poëmatis. Magno enim argumento sunt, corporis & fortunæ bona non esse magni æstimanda, &c. Itaque meritò exprobratur Paridi ab Hectore forma corporis, cui non adesset quoque fortitudo.

d οὐκ ἂν τι χραισμῇ κιθάρις,] Annotaui diuersam lectionem ad marginem. Quidam enim, vt testatur Eustarhius, cùm nusquam apud Poëtam citharа ludentem Paridem viderent, legebant κίδαριν, & quidam κίταριν, quod est genus pilei regij apud Persas: apud Arcadas verò genus saltationis, vt ait Athenæus lib. 14 Dipnos. Sed nos vulgatam lectionem retinemus, docemusq; propriam esse Paridi citharam, sed imbellem, vt docuit etiam Alexander Magnus. Hic traiecto Hellesponto iam Troiam conspicatus, heroica gesta cogitabundus cùm recoleret, ad eumq; indigena quidam venisset, pollicens se, si vellet, Paridis ei lyram daturum. Minimè, inquit, illa mihi opus est, quandoquidem Achillis lyram habeo, ad quam ille recreabatur. Hæc virorum, inquit, fortium laudes canebat: illa verò Paridis mollem quandam & effœminatam harmoniam amatorijs modis psallebat. Quod refert Plutarchus libro primo de Fort. Alex.

e λάϊνον ἕσσο χιτῶνα,] Alludit ad eius bellicas vestes. Malè, inquit, conueniunt tibi integumenta bellica, qui tam ignauus sis, vt potiùs vestimento tumuli lapideo dignus videare. Giphanius in Scholijs putat à Poëta tunicam lapideam appellari propter antiquam adulteriorum pœnam, qua adulteri lapidibus obruebantur. Sed ego illam Iudæis peculiarem fuisse reperio.

f Ἕκτορ ἐπεὶ μεγάθυμον] Candidi est hominis, iustas reprehensiones animo tractabili & mansueto exaudire, vt hoc loco Paris facit, qui se iure à fratre castigatum confitetur. Asperiora tamen illius verba lenit, cùm sibi pulchritudinem, quod donum est Dei, exprobrari vetat, vt hoc ab Hectore paulò iniquiùs obiectum sibi fuisse doceat: cùm etiam non desint, qui illud sibi exoptarent: vbi scomma esse annotant in Hectorem, qui quòd deformis esset, speciem etiam oris desideraret. Pulchritudini etiam reperimus qui multum honoris habuerint, vt de Butacide Crotoniata refert Herodotus lib. 5. qui ob corporis sui speciem ab Aegestanis ea, quæ nemo alius reportauit: nam sepulturæ eius heroico monumento extructo Aegestani hostias obtulerunt.

g νῦν δ' αὖτ' εἶμι θέλῃς] Ea fuit Hectoreæ obiurgationis efficacitas, vt eum fortem reddiderit & magnanimum, qui paulò antè turpiter hostem detrectabat: itaque cum vitæ suæ dispendio ad totam controuersiam detrimentum se alacriter obtulit, vnde sequetur ipsius & Menelai certamen.

Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' αὖτ' ἐχάρη μέγα μῦθον ἀκούσας·
Καί ῥ' ἐς μέσον ἰὼν, Τρώων αἴσσεργε φάλαγγας.
Μέσσου δ' ἐκ δουρὸς ἑλών. Τοὶ δ' ἱδρύθησαν ἕκαστοι.
Τῷ δ' ἐπετοξάζοντο κατηφιόωντες Ἀχαιοὶ,
Ἰοῖσίν τε βυσσομένοι λάεσσί τ' ἔβαλλον.
Αὐτὰρ ὁ μακρὸν ἄυσε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε κοῦροι Ἀχαιῶν·
Στὰς δ') κάρη ἴετο θεῖον κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Ἔκλυτε δή μευ Τρῶες ἐρύσσειν κορυθαίολοι Ἕκτορ·

Sic dixit. Hector a. tũ gauisus est valde, verbũ audi-
Et in mediũ prœdẽs, Troianorũ coërcuit turmas (ens:
De medio hastã accipiens: illi aũt resederũt omnes.
In hunc autem sagittabant comati Achiui,
Sagittisq; collimantes, lapidibusq; iaciebant.
Sed hic altè clamauit Rex virorum Agamemnon,
Continete Argiui ne iacite iuuenes Achiuorũ: (ctor.
Promittit. n. aliquod verbũ dicturo galea mouẽs He-
Sic dixit: hi a. abstinuerũt à pugna, tacitiq; facti sũt

Ε ατυμέως Ε κτωρ ηγ μετ' αμφοτέροισιν έειπε·
a Κέκλυτέ μευ Τρῶες ηγ εὐκνήμιδες Α χαιοὶ
Μῦθον Α λεξάνδροιο, τ ένεκα νείκεος ὄρωρεν,
Α λλες μεν κέλεπαι Τρῶας ηγ παντας Α χαιούς
Τεύχεα καλ' αποθέσθαι επὶ χθονὶ πολυβοτείρη·
Αὐτὸν δ' εν μέσσω ηγ αρηΐφιλον Μενέλαον,
Οἵους αμφ' Ε λένῃ ηγ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι·
Ο ππότερος δέ κε νικήσῃ, κρείσσων τε γένηται,
Κτήματ' ελὼν ἄπαντα, γυναῖκά τε, οἶκαδ' αγέσθω.
Οἱ δ' ἄλλοι φιλότητα τ ὅρκια πιστὰ τάμωμεν.
Ω ς έφαθ'. οἱ δ' ἄρα παντες ακὴν εγένοντο σιωπῇ.
Τοῖσι δ' ηγ μετέειπε βοὴν αγαθὸς Μενέλαος·
b Κέκλυτε νῦν ηδὴ εμεῖο· μάλιστα γὰρ ἄλγος ικάνει
Θυμὸν εμόν, Φρονέω δ' Δαναοὺς θεμεναι τάδε
Α ργείους ηγ Τρῶας, επεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε
Εἵνεκ' εμῆς έριδος, τ Α λεξάνδρου ὀφέλησι,
Η μέων δ' ὁπποτέρῳ θάνατος τ μοῖρα τέτυκται,
Τεθνάτω. ἄλλοι δ' Δαναοὶ τάχιστα λάχεσθε.
Οἴσετε δ' ἄρνε ἕτερον λευκὸν, ετέρην δὲ μέλαιναν,
Γῇ τε ηγ Η ελίῳ· Δὶ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον.
c Α ξετε δὲ Πριάμοιο βίην, ὄφρ' ὅρκια τάμνῃ
Αὐτὸς, επεὶ οἱ παῖδες ὑπερφίαλοι, τ ἄπιστοι,
Μή τις, ὑπερβασίῃ Διὸς ὅρκια δηλήσηται.
Αἰεὶ δ' ὀπλοτέρων ανδρῶν φρένες ηερέθονται·
Οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω ηγ ὀπίσσω
Λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' αμφοτέροισι γένηται.

Confestim. Hector autem inter vtrosq; locutus est:
Audite me Troiani & fortes Achiui,
Verbum Alexandri, cuius gratia contentio mota est:
Cæteros quidem iubet Troianos, & omnes Achiuos
Arma pulchra deponere in tellure alma:
Se autem in medio & bellicosum Menelaum,
Solos pro Helena & opibus omnibus pugnare.
Vter autem vicerit, superiorq; fuerit,
Opes accipiēs penit⁹ omnes, mulierēq; domū abducat:
Alij autem amicitiam & fœdera firma feriamus.
Sic dixit: hi aūt omnes conticuerunt cum silentio.
Inter illos. a. etiam locutus est in bello strenuus Menel.
Audite nunc & me, maximè. n. molestia inuadit
Animum meum, cogito autem diremptos iri iam
Argiuos & Troianos: quoniā mala multa passi estis,
Gratia meæ cōtentionis, & Alexandri causa authoris.
Nostrūm autem vtri mors & fatum paratum est,
Moriatur: alij autem dirimamini citissimè:
Afferte. a. agnos alterum album, alterā aūt nigram,
Terræq; & Soli: Ioui autem nos afferemus alium.
Adducite autem Priami vim, vt fœdus feriat
Ipse: quoniam eius filij fœdifragi & inuidi:
Ne quis transgressione Iouis fœdera violet.
Semper. a. iuniorum virorum mentes instabiles sunt:
Quibus. a. senex interfuerit, simul antè & pòst
Prospicit, vt optimè inter vtrosq; transigatur.

COMMENTARIVS.

a κέκλυτέ μευ Τρῶες] Hector sedatis Græcorum iaculationibus, quibus petebatur, factoque silentio exponit eis conditiones duelli, quas Paris antea ei significauerat. Eæ sunt huiusmodi: primùm vt ex vtraque parte exercitus arma deponantur, ad maiorem nimirum vtriusque ad inuicem securitatem. Id autem non solùm de sternendis hastis, sed de exuendis etiam thoracibus & loricis intelligitur, vt meliùs videbimus in sequentibus. Deinde vt singulari certamine principes belli Menelaus & Paris totum negotium dirimant, quod duo complectebatur, ipsam Helenam videlicet, & opes, quas secum Paris ex Lacedæmone cum Helena abstulerat: ita autem dirimant, vt quisquis alterum vicerit, ea omnia recipiat, hoc est, & Helenam & opes, cæteri pace icta discedant. Et hæc quidem ita geri vult Homerus, quia, vt anteà dicebamus, iustum existimauit, vt authores totius belli primi & soli eius fortunam experirentur, non autem vnius aut alterius causa tot innocentia capita occumberent. Conditiones accepit Menelaus, alacriq; animo testatur, se hanc aleam ancipitem subiturum.

b κέκλυτε νῦν ηδὴ εμεῖο,] Respondet Hectori Menelaus, & primùm testatur Græcis dolorem & molestiā quam ex eorum laboribus præteritis concepisset. cū præcipuè tot hominum iam impendentia fata animaduerteret, qui sui causa tantum periculum mortis erāt subituri (ita enim locum istum interpretor. Deinde seipsum consolatur, quòd iam instare tempus videat, quo totum negotium sine eorum dispendio terminari possit. Porrò moderatè de illius duelli exitu pronuntiat, victoriam de Paride sibi stolidè & temerè non promittens. sed ambiguè alterutri mortem paratam esse: quasi hoc parui faciat, modò negotium hac ratione, quisquis ille tandem sit qui mortem oppetiturus est, componatur, & salus vitaq; suis integra maneat, tandemq; aliquando hæc belli diuturnitas finiatur, ad vtriusque exercitus solatium. Ergo fœdus iciri postulat, iubetque Troianos duos agnos proferre, alterum quidem tum masculum, tum candidum: alteram verò tum fœminam (genus muto cum Homero) tum nigram: & illum quidem Solis, hanc verò Terræ causa. Vbi Didymus in hæc verba, τὰ οἰκεῖα ἐνάρξῳ θεῷ ἱερεῖα θύμενα ἐστέγ' τῷ μὲν γὰρ ἡλίῳ λέμπρῳ ὄντι καὶ ἄῤῥενι φησὶ δοῦναι ἱερεῖα γηθήλιά τε ἄρσενα· τῇ δὲ γῇ μέλαιναν θῆλειαν· ἐπεὶ θυσία ἦν ἡδεῖα. Et hæc quidem à Troianis afferri oportebat. Græci verò, aut sub eorum nomine Menelaus, Ioui vnum offerunt masculum item vt genus exprimit, colorem autem reticuit: quia, vt inquit Eustathius, non adeò manifestus est color Iouis, vt Solis & Terræ. Iouem autem intelligi volunt Xenium, quem meritò implorant Græci ad vlciscendum violatum ius hospitij: de cuius religiosa obseruatione nos alibi dicemus. Deniq; Priamum accersi iubet ad confirmationem fœderum, quia à iunioribus & perfidis minor erat expectanda fides, vt mox dicemus.

c ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην.] Cùm Paridis perfidiam expertus iam esset Menelaus, suo periculo factus cautior: recusat cū filijs Priamī fœdus hoc ferire, illud Paridis crimen in reliquos generaliter deriuans, vt Poëta propter solam Helenam, vt aiunt, πανδημεὶ ἁρπαγὴν appellat. Deinde accedit, quòd maior præsupponatur senum fidelitas, quàm iuuenum, quib. illa tenera & imbecilla ætas plerunq; ingenium dedit, vnde imprudentiùs se gerunt quàm ij, quos longa annorum experientia sagaciores sapientioresq; reddit. Rarum est igitur, vt iuuentuti comes adsit prudentia: quod si accidat, omni est admiratione dignum, vt dixit Euripides in Archelao: νεανίας τε σὺν πόνῳ σοφὸς δ' ἅμα ταῦτ' ἐς εὖ ἔλθοντ' ἄξι' εὐθυμήσεως. Itaque in suspicionem perfidiæ aut inconstantiæ veniunt iuniores, quibus idcirco ἐλαφρότερον νόημα Q. Calaber tribuit, & eos ἀσφαλεστέρους γυναικῶν appellat Theseus apud Eurip. in Hippolyto. νέων γὰρ ἀνδρῶν πολλὰ κἀμπίπτοντα φρένες, inquit Agatho. Id ante omnes docet hîc princeps Poëtarum, vt & contra senectutem prudentiæ nomine commendat: ἐν γὰρ νέοις τὸ σοφὸν οὐκ ἔνεστιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πρεσβυτέροις. Non enim in iuuenibus, sed in maturis prudentia inest inquit Aristoph. αἰεὶ δ' ἐν βυθῷ γέρων πολυΐδρις ἀμείνων ὀπλοτέρου πέλει ἀνδρὸς, ἐπεὶ μάλα μυελὸς οἶδε. In cōsilijs senes expertus semper melior est quàm vir iuuenis, quandoquidem multa nouit, ait Q. Calaber lib. 5. & Euripides in Peleo apud Stob. τὸ γῆρας ὦ παῖ τῶν νεωτέρων φρενῶν σοφώτερον πέφυκε κἀσφαλέστερον. Senectus iuuenum mente sapientior est & tutior. Item Sophocles in Thyeste apud eundem: τῷ γήρᾳ φιλεῖ τι καὶ νέους ὁμαρτεῖν, καὶ τὸ βουλεύειν ἁδεῶς. Solēt senilem ætatem mens etiam & opportuna consilia sequi. Itaque prudenter Menelaus tutius esse putat, cum sene Priamo fœdus icire, quàm cum iunioribus eius filijs, quos ipsa facta perfidos iam comprobauerant.

Ω ς έφαθ'. οἱ δ' ἐχάρησαν Α χαιοί τε Τρῶες τε,
Ε λπόμενοι παύσεσθαι ὀιζυρὸ πολέμοιο
Καὶ ῥ' ἵππους μὲν ἔρυξαν ἐπὶ στίχας· ἐκ δ' ἔβαν αὐτοὶ,

Sic dixit. illi. a. gauisi sunt Græciq; Troianiq;
Sperantes cessaturos ab ærumnoso bello. (rūt ipsi,
Et equos qdē traxerūt in ordines. è currib. a. descēde-

τεύχεά τ' ἐξεδύοντο, τὰ μὲν κατέθεντ' ἐπὶ γαίῃ
Πλησίον ἀλλήλων· ὀλίγη δ' ἰὼ ἀμφὶς ἄρουρα·
Ἕκτωρ δ' ὣς ποθὶ ἄστυ δύω κήρυκας ἔπεμπε
Καρπαλίμως, ἄρνας τε φέρειν Πρίαμόν τε καλέσσαι.
Αὐτὰρ ὁ Ταλθύβιον ποθέν κρείων Ἀγαμέμνων
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς ἰέναι, ἠδ' ἄρνα κέλευεν
Οἰσέμεναι· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησ' Ἀγαμέμνονι δίῳ.
[a] Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν,
Εἰδομένην γαλόῳ Ἀντηνορίδαο δάμαρτι,
Τὴν Ἀντηνορίδης ἔχε κρείων Ἑλικάων
Λαοδίκην Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην·
Τὴν δ' εὗρ' ἐν μεγάρῳ· [b] ἡ δ' μέγαν ἱστὸν ὕφαινε,
Δίπλακα, μαρμαρέην· πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Οὓς ἕθεν εἵνεκ' ἔπαλον ὑπ' Ἄρηος παλαμάων
Ἄγχοθι δὴ ἰσαμένη ποδαρκὴς στῆ Ἶρις·
Δεῦρο ἴθι, Νύμφα φίλη, ἵνα θέσκελα ἔργα ἴδηαι
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Οἳ πρίν γ' ἐπ' ἀλλήλοισι φέρον πολύδακρυν Ἄρηα
Ἐν πεδίῳ, ὀλοοῖο μιλαιόμενοι πολέμοιο.
Οἱ δὴ νῦν ἕαται σιγῇ πόλεμός τε πέπαυται,
Ἄσπισι κεκλιμένοι, παρὰ δ' ἔγχεα μακρὰ πέπηγε·
Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος θεοειδὴς Φίλος Μενέλαος
Μακρῇς ἐγχείῃσι μαχήσονται περὶ σεῖο·
Τῷ δέ κε νικήσαντι φίλη κεκλήσῃ ἄκοιτις.
Ὣς εἰποῦσα θεὰ, γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
[c] Ἀνδρός τε πρώτεροιο καὶ ἄστεος ἠδὲ τοκήων.
Αὐτίκα δ' ἐρχομένην κατιδυομένην ὀθόνῃσιν,
Ὦρμᾶτ' ἐκ θαλάμοιο, τέρεν κατὰ δάκρυ χέουσα·
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε δύ' ἀμφίπολοι δμῳαὶ ἕποντο,
Αἴθρη Πιτθῆος θυγάτηρ, Κλυμένη τε βοῶπις.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανον ὅθι Σκαιαὶ πύλαι ἦσαν·
Οἱ δ' ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην,
Λάμπον τε, Κλυτίον θ' Ἱκετάονά τ', ὄζον Ἄρηος,
Οὐκαλέγων τε, καὶ Ἀντήνωρ, πεπυκασμένω ἀμφω,
Εἵατο δημογέροντες ἐπὶ Σκαιῇσι πύλῃσι,
Γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ
Ἐσθλοί, [d] τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἵτε καθ' ὕλην
Δενδρέῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι·
Τοῖοι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἧντο τ' ἐπὶ πύργῳ.
Οἱ δ' ὡς οὖν εἶδον Ἑλένην ἐπὶ πύργον ἰόντα,
Ἦκα πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
[e] Οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ ἐυκνήμιδας Ἀχαιοὺς,
Τοιῇ δ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν
Αἰνῶς ἀθανάτοισι θεῆς εἰς ὦπα ἐοικεν,
Ἀλλὰ καὶ ὡς τοίηπερ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νεέσθω,
Μηδ' ἡμῖν τε κἀπειτα τ' ὀπίσσω πῆμα λίποιτο.

Arma{q;} exuerũt, quæ quidem deposuerunt in terra
Prope se inuicem: exiguum aũt erat vtring{z} solum.
Hector autem ad vrbem duos præcones misit
Celeriter, qui & agnos portarent, Priamũ{q;} vocarẽt:
Sed hîc Talthybium præmisit rex Agamemnon
Naues ad concauas vt iret, & agnũ iussit (diuino.
Portare: ille verò haud immorige{r} fuit Agamẽnoni
Iris.a.rursus Helenæ albas vlnas habẽti nũcia venit,
Similis glori Antenoridæ vxori,
Quam Antenorides habebat rex Helicaon
Laodicem Priami filiarum forma optimam: (bat,
Hanc.a.inuenit in domo: hæc verò magnã telã texe-
Duplicem, splendidã: multos aũt intexebat labores
Troianorũ{q;} bellicosorũ, et Achiuorũ æreã tunicã ha-
Quos sui causa sustinebãt à Martis manib. (bentiũ,
Propè autem stans allocuta est pedibus velox Iris:
Huc veni Nympha chara, vt admirãda opa videas
Troianorũ{q;} bellicosorũ, et Achiuorũ æreã tunicã ha-
Qui pri{o} sibi inuicẽ inferebãt lacrymosũ bellũ (bẽtiũ,
In campo, pernicioſi cupidi belli,
Hinunc sedent cum silentio (bellum verò cessauit)
Scutis inclinati: iuxta autem lanceæ longæ fixæ sunt:
Sed Alexander & bellicosus Menelaus
Longis lanceis pugnabunt de te,
Et vincenti chara vocaberis vxor.
Sic locuta Dea, dulce desiderium iniecit animo
Viriq; prioris & vrbis, & parentum.
Statim autem candidis cooperta velis,
Iuit ex cubiculo, teneram lacrymam defundens:
Non sola: eam enim & famulæ duæ sequebantur:
Æthra Pitthei filia, Clymeneq; pulchra.
Statim aũt posteaperuenerunt, vbi Scææ portæ erãt.
Priamus autem & Panthous & Thymœtes
Lampusq; Clytiusq;, Hiceraonq; ramus Martis,
Vcalegonq;, & Antenor, prudentes ambo,
Sedebant populi seniores in Scæis portis,
Ob senectutem iam à bello cessantes, sed cõcionatores
Boni, cicadis similes, quæ in sylua
Arbori insidentes, vocem suauem emittunt:
Tales Troianorum proceres sedebant in turri.
Hi postq̃ igitur viderunt Helenam in turrim euntẽ,
Tacitè inter se verba velocia dixerunt:
Non reprehendendũ, Troianos & fortes Achiuos
Talem propter mulierẽ multo tempore dolores pati:
Valde immortalibus Deabus vultu similis est.
Sed & sic, talis quamuis existens, in nauibus abeat,
Neq; nobis filijsq; in posterũ detrimentum relinquat.

COMMENTARIVS.

a Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ] Eleganter & cõmodissimè mihi videtur Poëta procurare, vt Helena ipsa ad huius prælij singularis spectaculum aduocaretur, quasi nimirum persona totius actus potissima. Itaque accersit eam Iris, iam non alius, puta Iouis aut Iunonis, nuncia, sed sponte hoc muneris subiens. Aliam autem speciem induit, quod Dijs Homericis familiare est, cùm ad homines accedunt: nam inter se non mutantur, vt cùm Iris ipsa ad Neptunum delegatur. Solent porrò nõ extraneas valde aut incognitas formas petere, sed quæ illis quos adeunt aut notæ sunt, aut alioqui etiam accommodatæ. Cùm igitur Laodice familiaris & amica esset Helenæ, commodè illius speciem induit, & ei similem Helenæ sese offert, quasi Deos alio modo non possit videre mortalitas. Sic ergo & faciliorem aditum & maiorem gratiam, dictiq; sui fidem sibi conciliauit. Eadem de causa Somnium sup. lib. 2. Nestori se assimilat, & in Odyssea, Minerua Mentori.

b ἡ δ' μέγαν ἱστὸν] Notandum est, quod etiam aliàs apud hunc Poëtam obseruãdum veniet, qualem nobis ille hoc loco Helenam proponat, nimirum non desidiosam, sed operibus suis intentam, qualia etiam Reginę illius temporis maximè exercebant. Erant enim textrices, sed cum artificio nõ vulgari: quia telis suis egregia heroum facta ac historias præcedentium temporũ intertexebãt. Nentem etiam in Odyssea videbimus. Aduerte igitur, quod sæpe clamamus, quàm diligenter Poëta desidiam ab omni hominum genere repurget.

c ἀνδρός τε πρώτεροιο] Post admissum facinus Helenam eius pœnitentia tactam subinde monet: hîc quoque audito duello isto ve-

teris mariti cum adultero quod instruebatur, dicitur excitatum in eadem prioris coniugis desiderium. Vnde sine dubio cõfisa Pa-
ridem hodierno die prostratum iri à Menelao, quem illo longè fortiorem intelligebat, nouam spem concipit, se suis restitutam iri;
recordatione tamen præcedentis facti in lachrymas erumpit, tandem suis comitibus cincta ad pugnæ spectaculum conuolat.

δ πεπίθεσιν ἠοιήτης,] Aptissima comparatio in senes: frigidis enim & stridulis cicadis in arboribus frigidi & garruli senes in excel-
sa turri componuntur. Frigidos senes intelligo, in quibus calor ille bellicus deferbuit, vt anteà dixit, eos πολέμοιο πεπαυμένους, ἀλλ'
ἠθλῆς ἀγορῆτας. Cicadas autem masculas intellige, non fœminas. Masculæ enim, quæ Achetæ dicuntur, solùm canunt, fœminæ si-
lent. Plin. lib. 11. cap. 26. Aristot. hist. anim. lib. 5. cap. 30. Rectè autem fingit cicadas in arboribus considentes: amant enim arbores,
vnde ibidem scribit Aristoteles, nasci non posse cicadas, vbi arbores desunt: quo circa apud Cyrenam nullæ in campo sunt, cùm cir-
ca oppidum ipsum multæ proueniant. Mirum est autem mihi, cur cicadarum ὅπα λειριόεσσαν Poëta appellauerit, cùm certum sit,
stridulum & asperum illarum esse cantum: vnde hæc comparatio ad eloquentiæ laudem multum momenti non habet, sed ad lo-
quacitatem tantùm. Sed Homero fingere quidlibet fas fuit. Non prætermittam, Tithonum Troianum fuisse, qui in cicadam con-
uersus fingitur, forsan propter suam in senio loquentiam, vt hinc plus lepõris sit habitura hæc comparatio in Troianos.

ε ἀνέμοιο] Hic videre licet, quantarum sit virium forma fœminæ, vt quæ prudentiorum etiam mẽtem commoueat. Vnde senes
isti aiunt reprehensione non esse dignum, tot Helenæ causa vtrinque dolores subiri & molestias: quasi digna sit formosa, cuius stu-
dio & amore, qui tenentur, omnia genera periculorum subeant, Sed vbi illi ijdem senes iustitiam facti examinant, præponderare
sentiunt æquitatem: proinde indicant restituendam esse Helenam, quasi turpe sit, vnius fœminæ gratia tot cædes & vrbium exci-
dia perpetrari. Itaque vtilitatem pulchritudini præferentes, priorem illam orationem castigant in sequentibus: ἀλλὰ καὶ ὣς τοι πρὶν
ἰέναι, &c. Hunc locum Arist. 7. Eth. cap. fin. vsurpauit, idem de voluptate dicendum esse iudicans, quod isti senes de Helena: intel-
ligit autem postrema verba. In vniuersis autem, inquit, cauendum est maximè à voluptate. Non enim corrupti iudicamus de ipsa,
vt ergo Troianorum senes erga Helenam sese habuerunt, sic & nos ad voluptatem ipsam esse affectos, in omnibusq; illorum vo-
cẽ dicere oportet (scilicet ἀλλὰ καὶ ὣς τοι πρὶν ἰέναι ἐῦ γνοὺς νείσεται) Hoc enim modo remouẽtes à nobis ipsam, minus peccabimus, &c.
Apud Lucianum in Dial. Menippus inscripto, cùm Mercurius Menippo caluarias formosorum ostenderet, & inter eas illam Hele-
næ. Et huius scilicet ossis gratia, inquit Menippus, mille naues ex vniuersa Græcia acto delectu sunt impletæ, tantaque cùm Græ-
corum tum Barbarorum multitudo conflixit, tot vrbes sunt euersæ? Cæterùm Menippe, inquit Mercurius, non vidisti mulierem
hanc viuam: quòd si fecisses, forsan diceres tu quoque, vitio dandum non esse, pro tali muliere diu tolerare labores, &c.

Ὣς ἄρ' ἔφαν· Πρίαμος δ' Ἑλένῃ ἐκαλέσσατο φωνῇ,
Δεῦρο πάροιθ' ἐλθοῦσα, φίλον τέκος, ἵζ' ἐμεῖο,
Ὄφρα ἴδῃς πατέρ' ἠμὲν σὸν πρό τε πάσην, πήδς τε, φίλας τε,
(Οὔτι μοι αἰτίη ἐσσι, θεοὶ νύ μοι αἴτιοί εἰσιν,
Οἵ μοι ἐφώρμησαν πόλεμον πολύδακρυν Ἀχαιῶν)
Ὥς μοι δ' τόνδ' ἄνδρα πελώριον ἐξονομήνῃς,
Ὅς ἦ ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς αἰνὴ τύς τε μέγας τε.
Ἦ τοι μὲν κεφαλῇ, καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι.
Κάλλιον δ' ὅτω ἐγὼ οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρὸν βασιλῆι γε ἀνδρὶ ἐοικὲ.

Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισιν ἀμείβετο δῖα γυναικῶν,
Αἰδοῖός τέ μοί ἐσσι φίλε, ἑκυρὲ, δεινός τε·
Ὡς ὄφελον θάνατός μοι ἀδεῖν κακὸς ὁππότε δεῦρο
Υἱέι σῷ ἑπόμην, θάλαμον γνωτάς τε λιποῦσα,
Παῖδά τε τηλυγέτην, ἠβην τ' ἐμιμείλιον ἑταίρην.
Ἀλλὰ τά γ' ὣς οὐκ ἐγένοντο· τὸ καί κλαίουσα τέτηκα.
Τοῦτό δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Οὗτός γ' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Ἀμφότερον, βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής·
Δαὴρ αὖτ' ἐμὸς ἔσκε κυνώπιδος, εἴ ποτ' ἔην γε.

Ὣς φάτ'· τὸν δ' ὁ γέρων ἠγάσσατο, φώνησέν τε·
Ὦ μάκαρ Ἀτρεΐδη μοιρηγενὲς, ὀλβιόδαιμον,
Ἦ ῥα νύ τοι πολλοὶ δεδμήατο κῆροι Ἀχαιῶν.
Ἦ δὴ καὶ Φρυγίην εἰσήλυθον ἀμπελόεσσαν,
Ἔνθα ἴδον πολέας Φρύγας, ἀίρας αἰολοπώλους,
Λαὸς Ὀτρῆος καὶ Μυγδόνος αὐτιθέοιο,
Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωντο παρ' ὄχθας Σαγγαρίοιο.
Καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν, μετὰ τοῖσιν ἐλέχθην
Ἤματι τῷ ὅτε ἦλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι,
Ἀλλ' ἀπὸ οἱ τόσοι ἦσαν ὅσοι ἐλίκωπες Ἀχαιοί.

Δεύτερον αὖτ', Ὀδυσῆα ἰδὼν ἐρέεινε γεραιὸς,
Εἶπε δ' ἄγε μοι καὶ τόν δε, φίλον τέκος, ὅς τις ὅδ' ἐστί.
Μείων μὲν κεφαλὴν Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
Εὐρύτερος δ' ὤμοισιν ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι.
Τεύχεα μὲν οἱ κεῖται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,
Αὐτὸς δὲ κτίλος ὣς ἀπὶ σταλᾶτον τέχας ἀνδρῶν
Ἀρνειῷ μιν ἔγωγε εἰσκω πηγεσιμάλλῳ,
Ὅς τ' οἴων μέγα πῶϋ διέρχεται δεδηώων.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειθ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα

Sic dixerunt. Priamus autem Helenam vocauit voce:
Huc ades dilecta filia sede apud me,
Vt videas priorem maritum, affinesq; amicosq;.
(Non mihi causa es, Dij mihi authores sunt,
Qui mihi immiserũt bellũ lachrymosum Achiuorũ)
Vt mihi & hunc virum ingentem nomines,
Quisnam iste sit Achiuus vir latusq; magnusq;.
Certè quidem capite etiam altiores alij sunt:
Pulchrum autem adeò ego nondum vidi oculis,
Nec adeò honorabilem: regi enim viro similis est.
Huic Helena verbis respondit præstantiss. mulierum:
Reuerendusq; mihi es dilecte socer timendusq;.
Vtinam mors mihi placuisset mala, quando huc
Filium tuum sequebar, thalamũ fratresq; relinquẽs,
Filiamq; vnicã, & coætanearum cœtum amabilem.
Sed hæc non facta sunt: ob hoc & flens contabui.
Hoc autem tibi dicã, quod à me interrogas siue inquiris,
Iste Atrides latè dominans Agamemnon,
Vtrunq;, Rexq; bonusq; fortisq; pugnator,
Leuir item meus fuit impudica, si vnquam fui.
Sic dixit: hunc vero senex admirabatur, locutusq; est:
O beate Atride, lætis fatis nate fortunate:
Certè tibi multi subiugati sunt iuuenes Achiuorum.
Iam & in Phrygiam veni vitiferam,
Vbi vidi plurimos Phryges viros equos agitãdi peritos,
Populos Otrei & Mygdonis diuini,
Qui tunc castra habebant apud ripas Sangarij.
Et enim ego auxiliaris existẽs, inter eos numerat⁹ fui
Die illo, quando venerunt Amazones viragines.
Sed non hi tot erant, quot nigris oculis Achiui.
Secundò rursus Vlyssem vidẽs, interrogauit senex,
Dic agè mihi & hunc, dilecta filia, quisnam iste est,
Minor quidem capite Agamemnon Atrida,
Latior autem humeris & pectoribus ad videndum.
Arma quidem eius iacent in terra multos pascente:
Ipse autem sicut aries lustrat ordines virorum.
Arieti ipsum ego assimilo villoso.
Qui ouium magnum gregem percurrit albarum.
Huic respondit postea Helena Ioue nata:

Οὗτος

Οὗτος δ' αὖ, Λαερτιάδης πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὃς τράφη ἐν δήμῳ Ἰθάκης [f] κραναΐης περ ἐούσης,
Εἰδὼς παντοίους τε δόλους καὶ μήδεα πυκνά.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτ' ἔπος ἐκ νημερτὲς * ἔειπες.
Ἦ δὴ καὶ ποτὲ δεῦρο πάλυτε δῖος Ὀδυσσεύς,
Σεῦ εἵνεκ' ἀγγελίης σὺν ἀρηΐφιλῳ Μενελάῳ.
Τοὺς δ' ἐγὼ ἐξείνισα, καὶ ἐν μεγάροισι Φίλησα·
Ἀμφοτέρων [g] δ' ἀρετὴν ἐδάην καὶ μήδεα πυκνά.
Ἀλλ' ὅτε δὴ * Τρώεσσιν ἀγειρομένοισιν ἔμιχθεν,
Στάντων μὲν, Μενέλαος ὑπείρεχεν εὐρέας ὤμους,
Ἀμφω δ' ἑζομένω, γεραρώτερος ἦεν Ὀδυσσεύς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον,
Ἦ τοι μὲν Μενέλαος [h] ἐπιτροχάδην ἀγόρευε,
Παῦρα μέν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπὶ δὲ πολύμυθος,
Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής, εἰ ἓ γε πρεσβύτερος γε ἦεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,
Στῆκεν, ὑπαὶ δ' ἰδέσκεμ' ἐχὼν κάτω ὄμματα πήχας,
Σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
Ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν, ἀϊδρεῖ φωτὶ ἐοικώς.
Φαίης κε ζάκοτόν τινα ἔμμεναι, ἀφρονά θ' αὕτως·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλῳ ἐκ στήθεος ἵει,
Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,
Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆι γ' ἐρίσειε βροτὸς ἄλλος·
Οὐ τότε γ' ὥς κ' Ὀδυσῆα ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες.

Iste autem rursus est Laërtiades prudens Vlysses,
Qui nutritus est in populo Ithacæ, asperæ licet existẽ-
Sciens varios dolos & consilia prudentia. (tis
Hanc.a.rursus Antenor prudens cõtrà locutus est:
O mulier profectò valde hoc verbũ verum dixisti. ᾗ. ἔμπαν.
Olim enim & huc aliquando venit diuinus Vlysses
Tui causa legatus cum bellicoso Menelao.
Hos ego hospitatus sum, & in ædibus amicè tractans
Amborum & naturã didici, & consilia prudentia.
Sed quando iam Troianis cõgregatis permisti essent, χ. πρόσσαν εἰ ἀγερομένοισιν
Stantib.quidẽ illis, Menelaꝰ superabat latis humeris:
Ambobus aũt sedentibus, venerabilior erat Vlysses.
Sed quando verba & consilia omnibus texebant,
Certè quidem Menelaus succinctè concionabatur:
Pauca quidẽ, sed valde acutè, quoniã nõ garrulus,
Neq; in verbis peccãs, quamuis ætate posterior erat.
Sed quando prudens surgeret Vlysses,
Stabat, sub autẽ videbat in terram oculos defigens:
Sceptrũ.v.neq; retrorsũ, neq; in anteriorẽ partẽ mo-
Sed immobile tenebat, imperito viro similis. (uebat.
Dixisses furiosum aliquem esse dementemq; temerè:
Sed quando vocem magnam ex pectore emittebat,
Et verba imbribus niualibus similia hybernis,
Non deinde cũ Vlysse contẽdere potuisset homo alius.
Non tũc sic Vlyssis admirati sumus speciem videntes.

COMMENTARIVS.

α οὔ μοι αἰτίη ἐστὶ,] Obseruanda est Priami prudentia, qui causam huius belli in Deum, non in Helenam refert, nõ cánum more qui iaciente relicto, lapidem in se coniectum mordicùs arripiunt. Neq; tamen idcirco culpa omnino carebat Helena, sed cùm mortales primariæ non sint agendi causæ, sed secundariæ tantùm, cùm aliquid geritur, primariam illam causam attendere nos oportet, non quòd eam aut malis gaudere, aut malorum esse causam intelligamus, sed quòd omnia ex illius nutu ac permissione depẽdeant. Quod nos aliàs apud hunc Poëtam diligentiùs examinamus. Porrò quod hoc loco primùm inquirit Priamus de principibus Græcorum, reprehendit Iulius Scaliger, quòd eos Priamus per tot annos belli spectator nondum nouerit. Sed cùm illos etiã nunc primùm in aciem Homerus educat, non omnino absurdum est, vt hoc Priamus ignoret, quos nondum viderit anteà apud Poëtam. Proinde Scaligero respondeatur, licere Poëtis, historiam non scribentibus potissimùm, quidlibet. Quod si ille non admiserit, quàm multa nihilominus in suo Virgilio eiusmodi, etiam ipsi veritati repugnantia, & seriei temporum ac ὑστερο πρότερα reperiet? Soluit hoc etiam Didymus, quem vide.

b ὡς ὄφελεν ἑκὰς πάτρης] Loco & tempore commodo Helena luctus suos exponit Priamo, quibus testatur tangi se facti sui pœnitentia, vbi primùm gratiam herois sibi conciliauit, tam honestè præfata de reuerentia & honore, quo eum prosequitur, ne forsan sequentibus verbis illum exasperaret. Vbi apparet, quod aliàs quoq; monuimus, fateri quidem Poëtam sponte Helenam Paridem secutam, quod etiam Coluthus scripsit, sed postea pœnituisse illam sceleris tanti, & lacrymis contabuisse, vt ipsa Helena mox dicit τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα.

c παῖδά τε πολυήρατον] Secundùm Homerum vnica fuit filia Helenæ ex Menelao, quam Coluthus Hermionem appellat. Alij (vt Cynæthon) etiam filios commemorant Nicostratum & Aethiolam, qui apud Lacedæmonios in honore fuerint. Alij (vt Porphyrius) Dicæthum & Moraphionem, à quo Moraphiorum genus apud Persas. Cæterùm cùm thalami fratrum & filiæ vnicæ meminerit, Menelaum subticuit, alioqui φιλάνδρου, quod prudenter fecit Priami metu, vt Paridem amare videretur. Hunc autem defectum posteà Antenor supplebit.

d ἀμφότερον] Quantus sit hic versus, & quanti faciendus docuit Alexander. Is si quando Homeri carminum perpensio aut in ludis literarijs, aut super conuiuium fieret, alio aliud, vt fit, proponente, hoc ipse vt omnium præstantissimũ probabat, videlicet interpretatus, quam laudem Homerus aliquot anteà seculis de Agamemnone temerè scripsisset, legem hanc sibi latam esse adeò dicere solitum ferunt, eodem versu Homerum Agamemnonis virtutem commendasse, Alexandri verò vaticinatum esse. Refert Plutarchus de Fort. Alex. lib. 1. Vid. Stob. p. 582. 10.

e ἔδη δ' ἐς Φρυγίην] Hic locus ex historia intelligendus est, quam Didymus sic refert. Menalippe & Hippolyte Martis filiæ Amazonidum exercitui præfectæ cùm Phrygiam in suam ditionem redigere conarentur propter regionis illius ἱππόβοτον καὶ ἀμπελόεσσαν, equini pabuli & vitium abundantiam, adornatis copijs Phrygiam accesserunt, castraq; ad fluuium Sangarium metatæ sunt. Phrygibus tunc temporis præerant Mygdon & Otreus, filij Dimantis fratres Hecubæ. Hi conflato exercitu ad eas à finibus propulsandas sese contulerunt, quibus Priamus etiam auxilio affuit. Per Phrygiam autem hoc loco magnam Phrygiam intellige.

f κρηναΐης περ ἐούσης,] Patriæ tenuitas viri bonitatem non impedit. Testis hæc Ithaca Vlyssea, & Pella illa Macedonica, quæ tam generosum Alexandrum protulit. Fit enim plerunq;, vt è locis obscurioribus viri clarissimi exoriantur.

g δὴ γὰρ ἔπειτα] Paucis complexa est Helena Vlyssis laudes, quas nunc amplificat Antenor, quia tantum hominem, cui etiam peculiare volumen destinauerat, sic leuiter transire fas esse non est arbitratus Poëta: deinde oportuit etiam Menelai memoriam injici, ne is heros etiam non laudatus prætermitteretur. Vtrumq; ergo laudat Antenor, tum à prudentia præter staturam corporis, tum à peculiari orationis genere, quod Menelao fuit αὐτὸν, Vlyssi verò σὺν τῷ, vt loquuntur Rhetores. Hoc se cognouisse ait, cùm illi duo Troiam accessissent legati ad repetendam Helenam, quos ipse tunc hospitio exceperat, cuius rei meminit Dictys lib. 1. sed illis duobus Palamedem addit. Dares Vlyssis legatorum meminit, huius hospitij non item.

h παῦρα μέν] Interpretatur illud præcedens ἐπιτροχάδην. Virtus aũt Lacedæmoniorũ fuit breuitas in loquẽdo, (quã nunc in Spartano Menelao cõmendat Antenor) adeò vt eorum qui ad se mittebantur, prolixas orationes deriderent. Qua in re memorabile est, quod apud Herod. in Thalia legitur. Lacedæmonij Samijs auxilium aduersus Polycratẽ petentib. cùm multa cõmemorarẽt primo cõgressu dixerũt, priora se oblitos, posteriora nõ intelligere. Secundo verò cõgressu Samij nihil aliud dixerunt, nisi allato panario illud pane indigere. Quib. Lacedæmonij respõderũt, Illos panario superuacaneã orationẽ curiosè addidisse, quasi dicerẽt, debuisse illos contentos esse panario seu sacrũ ostendere. Quod in Apoph. Laconicis attigit Plutarch. Apud eundẽ in lib. de Gar. ijdẽ Lacedæmonij dicuntur ad Philip. duob. verbis tantùm scripsisse, Dionysius Corinthi (quib. significabãt ad humilẽ fortunã redactũ illũ iri, aut quippiã simile) Etrursum cũ illis scripsisset Philippus, Si exercitũ duxero in Laconicos fines, deuastabo vos: rescripserũt, Si.

Item Demetrio rege indignante ac vociferante, Vnum ad me legatum miserunt Lacedæmonij, nihil consternatus legatus: Vnum inquit, ad vnum. Ad hanc breuitatem silentio eos informasse Lycurgum dicit ibidem Plutarchus: sed ex hoc loco Homerico videtur constare iam priscis illis temporibus fuisse eam illis peculiarem, quando quidem Spartanus fuerit Menelaus, quod etiam Interpretes Græci annotant. Hic autem obseruandum est, ex vna eademq; re diuersè multos laudari, vt ex eloquentia breui Menelaus, ex profusa Vlyssem.

Τὸ τρίτον αὖτ' Αἴαντα ἰδὼν ἐρέεινε γεραιὸς,
Τίς τ' ἄρ' ὅδ' ἄλλος Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴ ἠδὲ εὐρέας ὤμους;
Τὸν δ' Ἑλένη ταναύπεπλος ἀμείβετο δῖα γυναικῶν,
Οὗτος δ' Αἴας ἐστὶ πελώριος ἕρκος Ἀχαιῶν·
Ἰδομενεὺς δ' ἑτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς
Ἕστηκ' ἀμφὶ δὲ μιν Κρητῶν ἀγοὶ ἠγερέθονται.
Πολλάκι μιν ξείνιον ἐνὶ μεγάροισι Φίλος Μενέλαος
Οἴκῳ ἐνὶ ἡμετέρῳ, ὁπότε Κρήτηθεν ἵκοιτο.
Νῦν δ' ἄλλους μὲν πάντας ὁρῶ ἐλίκωπας Ἀχαιούς,
Οὓς κεν ἐὺ γνοίην, καὶ φύλοπα μυθησαίμην·
Δοιὼ δ' οὐ δύναμαι ἰδέειν κοσμήτορε λαῶν,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα,
Αὐτοκασιγνήτω, τώ μοι μία γείνατο μήτηρ.
Ἦ ἔχ' ἑπὶ νῆας ἐλθὼν Λακεδαίμονος ἐξ εὐρείης;
Ἦ δ' εὖρο μὲν ἔποντο νέεσσ' ἐνὶ ποντοπόροισι. (δρῶν,
Νῦν δ' αὖτ' * οὐκ ἐθέλουσι μάχλω καλαδύμεναι αἰ-
Αἰσχεα δειδιότες καὶ ὀνείδεα πολλὰ ἄ μοι ἐστίν;
Ὣς φάτο· τοὺς δ' ἤδη κατέχεν φυσίζοος αἶα
Ἐν Λακεδαίμονι αὖθι, φίλῃ ἐνὶ πατρίδι γαίῃ.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ, θεῶν φέρον ὅρκια πιστὰ,
Ἄρνε δύω, καὶ οἶνον εὐφρονα, καρπὸν ἀρούρης,
Ἀσκῷ ἐνὶ αἰγείῳ· φέρε δὲ κρητῆρα φαεινὸν
Κηρυξ Ἰδαῖος· ἠδὲ χρύσεια κύπελλα·
Ὦρσεν δὲ γέροντα παραὶ νηὸς βάμεν· ἐπέεσσιν
Ὄρσεο Λαομεδοντιάδη· καλέουσιν ἄριστοι
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ἐς πεδίον καταβῆναι, ἵν' ὅρκια πιστὰ * τάμητον· (μνω·
Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρήϊος Μενέλαος
Μακρῇς ἐγχείῃσι μαχήσονται ἀμφὶ γυναικί.
Τῷ δέ κε νικήσαντι γυνὴ καὶ κτήματ' ἕποιτο·
Οἱ δ' ἄλλοι, φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ τάμοντες,
Ναίοιμεν Τροίην ἐριβώλακα, τοὶ δ' ἑτέωνται
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαΐδα καλλιγύναικα.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δ' ὁ γέρων, ἐκέλευσε δ' ἑταίρους
Ἵππους ζευγνύμεναι. ῥὰ δὲ θρῶσκε γέρων ἐπίουρος·
Ἀν δ' ἄρ' ἔβη Πρίαμος, κρὶ δ' ἴαινε τεῖνε δ' ὀπίσσω·
Πὰρ δὲ οἱ Ἀντήνωρ εἰκαλλέα βήσετο δίφρον,
Τὼ ἵππω Σκαιῶν πεδίον δ' ἔχον ὠκέας ἵππους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκοντο μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Ἐξ ἵππων ἀβάντες ἐπὶ χθόνα πουλυβότειραν,
Ἐς μέσον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἐστιχόωντο.
Ὦρνυτο δ' αὐτίκ' ἔπειτ' ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ἀν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις· ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ
Ὅρκια πιστὰ θεῶν σύναγον, κρητῆρα δ' ἔπειτα
Μίσγον, ἀτὰρ βασιλεῦσιν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχυναν.
Ἀτρεΐδης δ' ἔρυσάμενος χερεὶ μαχαίραν,
Ἣ οἱ πὰρ ξίφεϊ μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄορτο,
Ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας· αὐτὰρ ἔπασθε
Κήρυκες Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἐσθλὰ μέδοντες.
Τοῖσιν δ' Ἀτρεΐδης μεγάλ' εὐχετο χεῖρας ἀνασχών·
Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,

Tertiò rursus Aiacẽ conspicat' interrogabat senex,
Quis etiã est iste alius Græcus vir latusq;, magnusq;,
Eminens Argiuos capite & latis humeris?
Huic Helena longũ peplũ gerẽs respõdit præstantiss.
Iste Aiax est ingẽs ppugnaculũ Græcorũ. (mulierũ:
Idomeneº .a. ex altera parte inter Cretenses, Deus tãq;
Stat: circũ .a. ipsum Cretensium duces cõgregantur.
Sæpe ipsum hospitatus est bellicosus Menelaus
Domo in nostra, quando ex Creta veniret.
Nunc .a. alios quidem oẽs video perpulchros Achiuos
Quos bene cognoscerem, & nomen dicerem:
Duos autem non possum videre principes populorũ,
Castoremq;, equitãdi peritũ, et pugilatu strenuũ Pol-
Germanos fratres, quos mihi vna genuit mater. (lucẽ,
An non secuti sunt Lacedæmone ex amabili?
An huc qdem secuti sunt in nauib. per mare euntib.
Nunc autem nolunt pugnam inire virorum,
Dedecora timentes & probra multa quæ mihi sunt?
Sic dixit: hos autem iam tenebat alma tellus
In Lacedæmone illic, dilecta in patria terra.
Præcones .a. per vrbem, Deorũ ferebãt fœdera firma,
Agnos duos & vinum lætum, fructum terræ,
Vtre in caprino: ferebat autem cratera lucidum
Præco Idæus, & aureos cyathos:
Hortabatur autem senem astans verbis:
Surge Laomedontiade, vocant optimi (bentiũ,
Troianorũq; bellicosorũ, & Achiuorũ æreã loricã ha-
In campum descendere, vt fœdera firma ferantur:
Sed Alexander & bellicosus Menelaus
Longis lanceis pugnabunt pro muliere:
Et vincentem mulier & opes sequentur,
Cæteri verò amicitiam & fœdera firma ferientes
Incolemus Troiam fertilem: illi autem reuertentur
Ad Argos equos pascẽs & Achaiãpulchras mulieres
Sic dixit: cohorruit .a. senex: iussit .a. socios (habẽtẽ.
Equos iungere: hi aũt diligenter paruerunt.
Et ascẽdit Priamus, habenasq; extendebat retrorsũ:
Apud .a. ipsum Antenor perpulchrũ ascendit currũ:
Hi .a. per Scæas in campum impellebãt veloces equos.
Sed quando venerunt ad Troianos & Græcos,
Ex equis descendentes in terram multos pascentem,
In medium Troianorum & Græcorum iuerunt.
Assurrexit .a. statim postea rex virorũ Agamemnõ:
Surrexit & Vlysses prudens: sed præcones splendidi
Fœdera fida Deorum cogebãt, cratere autem vinum
Miscebant, sed regibus aquam in manus fuderunt.
Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei apud ensis magnã vaginam semper pẽdebat,
Agnorũ ex capitib. abscidit pilos: sed eos postea (cipib.
Præcones Troianorũ & Achiuorũ distribuerũt prin-
Inter hos .a. Atrides alta voce pcabaĩ, manus eleuãs:
Iupiter pater, qui Idæ præes, gloriosissime, maxime,

Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις,
Καὶ ποταμοί, καὶ γαῖα, καὶ οἱ ὑπὸ κέρθε καμόντας
Ἀνθρώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ,
Ὑμεῖς μάρτυροί ἐστε φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά.
Εἰ μέν κεν Μενέλαον Ἀλέξανδρος κατακτείνῃ,
Αὐτὸς ἔπειθ' Ἑλένην ἐχέτω καὶ κτήματα * πάντα,
Ἡμεῖς δ' ἂν νήεσσι νεώμεθα πουτοπόροισιν.
Εἰ δέ κ' Ἀλέξανδρον κλείνῃ ξανθὸς Μενέλαος,
Τρῶας ἔπειθ' Ἑλένην καὶ κτήματα πάντ' ἀποδοῦναι,
Τιμὴν δ' Ἀργείοις ἀποτίνεμεν ἥντιν' ἔοικεν,
Ἥ τις καὶ ἐσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
Εἰ δ' αὖ ἐμοὶ τιμὴν Πριάμῳ Πριάμοιό τε παῖδες
Τίνειν οὐκ ἐθέλωσιν Ἀλεξάνδροιο πεσόντος.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα μαχέσσομαι εἵνεκα ποινῆς
Ἔνθα μενῶν, εἵως τε τέλος πολέμοιο κιχείω.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στομάχοιο ἀρνῶν τάμε νηλεῖ χαλκῷ·
Καὶ τοὺς μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὸς ἀπταίροντας,
Θυμοῦ δηλομένους· ἀπὸ γὰρ μένε χαλκὸς ἕλητο·
Οἶνον δ' ἐκ κρητῆρος ἀφυσσάμενοι δεπάεσσιν
Ἔκχεον, ἠδ' εὔχοντο θεοῖς αἰειγενέτῃσιν·
Ὧδέ τις εἴπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε,
Ζεῦ κύδιστε, μέγιστε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὁππότεροι πρότεροι ὑπὲρ ὅρκια πημήσειαν,
Ὧδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος
Αὐτῶν, καὶ τέκεων· ἄλοχοι δ' ἄλλοισι μιγεῖεν.
Ὣς ἔφαν· οὐδέ οἱ ἄρα πω σφίσιν ἐπεκραίαινε Κρονίων.
Τοῖσι δὲ Δαρδανίδης Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ Τρῶες καὶ Δαρδανίδες Ἀχαιοί.
Ἦ τοι ἐγὼν εἶμι πρὸς Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
Αὐτὸς, ἐπεὶ οὔπως τλήσομ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶσθαι
Μαρναμένων φίλον υἱὸν ἅμ' ἡνιόχῳ Μενελάῳ.
Ζεὺς μέν που τόγε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὅτῳ πότερῳ θανάτοιο τέλος πεπρωμένον ἐστίν.

Solq; qui omnia aspicis, & omnia audis,
Et fluuij, & terra, & qui subter, mortuos
Homines punitis, quicunq; periurium iurauerit:
Vos testes sitis, conseruateq; fœdera fida.
Siquidem Menelaum Alexander interfecerit
Ipse postea Helenam retineat & opes omnes: κ. παῖδα.
Nos a. in nauib. redeamus per mare transeuntibus:
Si autem Alexandrum interfecerit flauus Menel.
Troiani postea Helenam & opes omnes reddant,
Multamq; Argiuis pendant quæ decet,
Quæq; etiam inter posteros homines memoretur.
Si autem mihi multam Priamus Priamiq; filij
Pendere nolint Alexandro prostrato:
Tum ego etiam posthac pugnabo causa multæ
Hîc manens, quousq; finem belli inueniam.
Dixit, & iugulos agnorum abscidit crudeli ense.
Et hos quidem deposuit in terra palpitantes,
Anima carentes: etenim robur abstulit ferrum.
Vinum autem ex cratere haurientes, pateris
Effundebant, & supplicabant dijs immortalibus.
Sic. a. aliquis dicebat Achiuorumq; Troianorumq;.
Iupiter glorioss. max. & immortales Dij cæteri,
Vtri priores præter fœdera peccauerint,
Sic ipsorũ cerebrũ in terrã fluat, sicut hoc vinũ,
Ipsorum & liberorum: vxoresq; alijs misceantur.
Sic dicebãt: neq; adhuc ipsis perficiebat Saturnius.
Inter hos. a. Dardanides Priamus verbum dixit,
Audite me Troiani & bene armati Græci,
Certè ego abeo ad Troiam ventis expositam
Retrò, quia nullo modo tolerabo oculis videre
Pugnantem dilectũ filium cum bellicoso Menelao.
Iupiter nimirum hoc scit, & immortales Dij reliqui,
Vtri mortis finis fato destinatus sit.

COMMENTARIVS.

a ὅρκια πιστὰ θεῶν] Mos iste fœderis feriendi apud illos veteres notandus est, quem etiam Alexand lib. 5. cap. 3. attigit. Miscetur autem hic vinum, scilicet Græcum cum Troiano: quod fit, vt duorum exercituum vnio & concordia significetur. Lauatio manuũ pertinet ad lustrationem, quòd ea externa purgatio mentis puritatem innueret. Notandum est autem, quod etiam Natalis lib. 1. cap. 14. scribit, & ad hunc locum pertinet, fuisse lustrationum differentiam, vt qui superis sacrificaturi essent, toti lauarentur, si fieri posset: sin autem, saltem manus. at litaturi inferis, tenui aqua tantùm irrorabantur: qua de re etiam alibi dicimus. Præterea cùm vides Agamemnonem propria manu victimam iugulare, notanda est veterum illorum regum αὐτοδαφνία. vt etiã alibi Achilles, qui carnes dissecat, tanta fuit simplicitas elegantis illius seculi. Cùm Agamemnon verò pilos ex agnorum capitibus abscindit, id eò fieri intelligendum est, vt signũ esset execrationis, & in eius caput, qui fœdus violasset, omnia mala conuerterentur. Sic apud Sophoclem, κοινὸς κακὸς ἁπάντων σκηπτὸς χθονὸς ἔσται πᾶσιν ὁρίζων ἐξημμένος· αὔτως ὅπως πρὸ τοῦ ἐγὼ τέμνω τρόπιν. Distribuebantur autem hi pilij, iis, qui ex vtraque parte fœderis erant principes, vt posteà subijcit Homerus.

b Ζεῦ πάτερ] Ad tanti fœderis confirmationem omnes Deos implorat Agamemnon, & in eius ruptores cõcitat. Sanè Ethnici etiam homines agnouerunt displicere Numini periuria, quod docuit Agesilaus apud Xenophontem in orat. de illius laudibus: cui cùm Tissaphernes ob exercitum, qui appulerat, plurimũ elatus animo, bellum indixisset, nisi ex Asia abiret, & alij socij & Lacedæmonij qui aderant, vehementer angerentur, vtpote qui putarent, præsentes Agesilai vires Regis apparatu minores esse: Agesilaus læta admodum fronte nuntiare Tissapherni oratores iussit, se illi permultas habere gratias, quòd vsus periurio sibi deos hostes reddidisset, Græcis autem belli socios, & cæt. Itaque monentur periuri, vt Deum vltorem reformident. χαλεπὸν γὰρ λαθεῖν θεὸν αὐδήσαντα, vt est apud Paus. li. 4. & Menander, θεὸν ἐπιορκῶν μὴ δοκῇ λελῆθέναι. Etenim periuria in sobole periuri hominis Deus vlciscitur, vt Glauco Epicydidæ respondit Pythia apud Herodotum lib. 6. cuius rei meminit quoq; Paus. in Corinth. Iam verò si hoc rudis etiam illa antiquitas intellexit, quantum est scelus hoc à nostris hominibus, quib. clarius lumen affulsit, nõ obseruari? nempe & illi non aliud à Deo expectent, quàm quod in veteribus Græciæ monumentis legitur de Pelope, cuius facinus in Myrtilum tota luit posteritas: quod Pythiæ subscribit, vt ibidem docet ipse Pausanias. Sed cur longiùs abimus? Attendant etiam illi, si lubet, quàm miserè hæc violata fœdera, quæ nunc feriuntur, Troiani perluerint.

c εἰ δέ κ' Ἀλέξανδρον κλείνῃ] Cùm hic de morte loquatur Agamemnon, videtur Paridis conditionem prauè interpretatus, cùm ille solùm de victoria locutus fuisset his verbis, ὁππότερος δὲ νεικήσῃ χερείοσίν τε βίηφιν, &c. Itaque quæstio fuit olim, Vtrum fugiente Paride penes Menelaum fuerit victoria: quod apud Plut. Symp. 9. q. 13. Sospis & Glaucias agitant. Potior, inquit Sospis, & maioris authoritatis est oratio eius, qui conditionem obtulit, legisq; vim habet: qui verò oblatum accipiunt, ijus addendi aliquid non habent. Conditio autem non de cæde & morte fuit, sed de victoria, idq; admodum iustè. Debuit enim vxor esse Helena præstantioris: is autem est, qui vincit. Aliàs sæpe melior à deteriore interficitur, vt posteà Achilles perijt sagitta ab Alexandro ictus, quem nemo (arbitror) victum à Paride propter mortem dixerit, neq; victoriam Paridis, sed iniustam fortunæ sortem. Hector autẽ ab Achille victus est, etiam priusquàm occideretur, cùm eum nõ sustineret, sed fugeret præ metu, qui enim non subsistit, sed fugit, is palàm & absque excusatione victus est, fateturq; aduersarium sibi virtute præstare. Ideò primùm Iris rem Helenæ nuncians, inquit,

De te proceris nunc decertabitur hastis,
Illius vxor eris, qui vincet Marte secundo. Deinde Iupiter Menelao victoriã prælij tribuit. Sanè nũc pugna fortis vicit Menelaus. Ridiculum enim fuerit, victorem dici, qui aliquem sagitta eminus nihil metuentem, neque sibi cauentem in pede vulnerauerit:

Me-

Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cùm hic desperata profugerit, & in gremium mulieris subiuerit: & ex ipsa, quam tulerat Paris, melior eo victorque probetur. Hæc sunt quæ Sospis pro Menelao dixit. contrà verò Glaucias, cuius sententia videtur longè potior. Primùm, inquit, in decretis, legibus, fœderibus, pactis semper posteriora prioribus plus valere, maioremq; habere authoritatem censentur. Posterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimēs. Deinde prior tantùm verbis, hæc iureiurando adhibito proposita fuit, & execratione adiecta violatoris, non vno viro, sed vniuersis approbantibus, vt hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantùm prouocatio. Testatur etiam Priamus, cùm sacramento dicto discedens à certamine ait: *Nouit Iuppiter hoc, & cætera numina cœli*
Virum Parcarum triste vis detinet Orco. Norat enim hac lege fœdus ictum. Ideoque Hector paulò pòst inquit: Fœdera nostra quidam Saturnius irrita fecit Nam imperfectum manebat certamen neutro mortuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pactorum esse nulla, cùm priùs in posteriore comprehendatur. Qui enim interfecit, vicit: non statim interfecit, qui vicit. Et, vt in summa dicam, Agamemnon conditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed explicauit: neque mutauit, sed adiecit quod erat potissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim est perfecta victoria, reliquæ excusationes & controuersias habent: vt hæc Menelai, qui aduersarium neque vulnerauit, neque occidit. Vt ergo in veris legum repugnantijs iudices id amplectuntur, quod nihil habet controuersiæ, obscuriore repudiato: ita hîc id pactum censeamus potiùs esse, & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nullum obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentum, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequaq; per exercitum obambulans, sicubi Alexandrū formosum cernere posset, testatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. Nam cùm effugisset Paris, recordabatur Menelaus se dixisse,

De nobis vtrum morti sors destinat atræ, *Is pereat: reliqui bellum mox soluite pace.*

Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, vt interfecto certamen absolueret suo fine: quem cùm neq; interfecerit, neq; apprehenderit, non iustè victoriæ præmia reposcit. Neq; enim vicit, si etiam conijcere liceat ex ipsius verbis, quibus Iouem accusat, & se non assequutum finem optatum dolet, ζεῦ πάτερ οὔτις σεῖο, &c. Ipse enim fatetur, nihil fuisse scutum transfigere, & galeam arripere si Paris manu sua non moreretur. Hæc sunt, quæ duo illi viri disputarunt.

Ἦ ῥα καὶ ἐς δίφρον [a] ἄρνας θέτο ἰσόθεος Φώς·
Ἂν δὲ ἄρ' ἔβαιν' αὐτὸς, κὰδ δ' ἰμάσσατο σιγαλόεντα·
Παρ δὲ οἱ Ἀντήνωρ πεπαλάσθαι βήσατο δίφρον.
Τὼ μὲν ἄρ' ἀψορρόοι σεσύτην Ἴλιον δὲ πρόσαν αὖτε.
Ἕκτωρ δ' οὐκ ἄπαιδα Πριάμοιο πάις κὴ δῖος Ὀδυσσεὺς
Χῶρον μὲν πρῶτον διεμέτρεον· αὐτὰρ ἔπειτα
[b] Κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἐλόντες,
Ὁππότερος δὴ πρῶθ' ἐν ἀφέσῃ χάλκεον ἔγχος.
Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἄνεχον.
Ὧδε δέ τις εἶπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε.
Ζεῦ πάτερ Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
[c] Ὅππότερον δὴ πῶν δέρξα μεθ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε,
Τὸν δὴ λοὺς ἀποφθίμενον δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Ἡμῖν δ' αὖ φιλότητα καὶ ὅρκια πιστὰ γενέσθαι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν· πάλλεν δ' ἄρα μείλινον ἔγχος Ἕκτωρ,
Ἀψ δ' ἐρύων πάλεν· ἦ δ' ὃ μὲν ἔσχεθε κὴληθ' ὄρθον.
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἵζοντο κατὰ στίχας, ἦχι ἕκαστος
Ἵππους ἀερσιπόδας καὶ ποικίλα τεύχε' ἔκειτο.
Αὐτὰρ ὃγ' ἀμφ' ὤμοισιν ἐδύσατο τεύχεα καλὰ
Δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠυκόμοιο.
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἔπι φυσίοις ἁραρυίας·
Δεύτερον αὖ, θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυσεν
Οἷο κασιγνήτοιο Λυκάονος· ἤρμοσε δ' αὐτῷ
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
Ἵππουριν· δεινὸν δ' ὑπελήνιον ἐκάθηρεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμῃφιν ἁρήρει.
Ὣς δ' αὔτως Μενέλαος ἀρήϊος ἔντε' ἔδυνεν·
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλῳ θωρήχθησαν,
Ἐς μέσον ἦλθον Τρώων τ' Ἀχαιῶν τε ἔσχοντο,
Δεινὸν δερκόμενοι· θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Τρῶάς θ' ἱππομάχους καὶ εὐκνήμιδας Ἀχαιούς.
Καὶ ῥ' ἐγχὺς στάντων διαμετρήτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Σείοντ' ἐγχείας, ἀλλήλοισιν χωόμενοι.
Πρόσθε δ' Ἀλέξανδρος θοῷσι δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Ἀτρεΐδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἴσην·
Οὐδ' ἔρρηξε[*] χαλκὸν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ
Ἀσπίδι ἐν κρατερῇ· ὁ δ' ἄρ' δεύτερος ὦρνυτο χαλκῷ
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, [d] ἐπεύξατο δὲ Διὶ πατρί·
Ζεῦ ἄνα, δός τισαί μοι ὃ με πρότερος κάκ' ἔοργε,

*Dixit & in currum agnos posuit diuinus vir,
Et ascendit ipse, & habenas reducebat retrorsum:
Iuxta .a. ipsum Antenor perpulchrū ascendit currū,
Hi quidem retrogradi ad Troiam redierunt.
Hector autem Priami filius, & nobilis Vlysses
Locum quidem primum dimetiebantur, ac posteà
Sortes in galea ærea iaciebant accipientes,
Vter prius emitteret æream hastam.
Populi .a. supplicabant Dijs, & manus eleuabant.
Sic .a. aliquis dicebat Achiuorumq; Troianorumq;.
Iupiter pater, qui Idæ præes, glorioſissime, maxime,
Vter horum operum inter vtrosq; author fuit,
Hunc da inter emptum penetrare domū Orci intrò:
Nobis autem rursus amicitiam & fœdera rata fieri.
Sic dixerūt: iacebat .v. magnus galeā ornatā habēs
Retrò respiciens: Paridis .a. citò sors exiuit. (Hector,
Hi quidem postea sedebāt per ordines, vbi vnicuiq;
Equi facilè pedes leuantes, & variegata arma iacebant.
Sed hic circa humeros induit arma pulchra (bant.
Diuinus Alexander Helena maritus pulchricomæ:
Ocreas quidem primùm circa tibias posuit
Pulchras argenteis fibulis adaptatas.
Secundò rursus thoracem circa pectora induit
Sui fratris Lycaonis: quadrauit aūt ipsi: (distinctū
Circa aūt humeros suspendit ensem argenteis clauis
Aereum: sed postea scutum magnumq; graueq;.
Capiti .a. forti galeā affabrefactā imposuit (tabat.
Cristatā ex setis equinis: horribile .a. crista desup nu-
Accepit .a. fortē lāceam, quæ ipsi manib. quadrabat.
Sic .a. eodē modo Menelaus Mauortius arma induit.
Hi postq̄ igitur ex vtraq; parte exercitus armati sūt:
In medium Troianorum & Græcorum processerunt
Toruè intuentes: stupor aūt occupabat aſpicientes
Troianosq; equitādi peritos, & bene ocreatos Achiuos.
Et propè steterunt dimensō in loco,
Quatientes lanceas sibi inuicem irati.
Prius autem Alexander emisit longam hastam,
Et assecutus est Atridæ scutum vndiq; æquale.
Neq; perrupit ferrum: reflexa est enim eius cuspis
Scuto inferti. Ille autē secundus mouit se ferro
Atrides Menelaus supplicans Ioui patri:
Iupiter rex, da vlcisci, qui me prior iniuria affecit,*

Δῖον Ἀλέξανδρον, ἠὲ ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δάμασσον,
Ὅφρά τις ἐρρίγῃσι καὶ ὀψιγόνων ἀνθρώπων,
Ξεινοδόκην κακὰ ῥέξαι ὅτις Φιλότητα παρέχῃ.
Ἦρα, καὶ ἀμπεπαλὼν σχεδίην δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πριαμίδαο κατ' ἀσπίδα παντοσ' ἴσην.
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς * ὀμφαλόεν ἔγχος.
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο.
Ἀντικρὺ δ' ἄρα οἱ παρὰ λαπάρην διάμησε χιτῶνα
Ἔγχεος· ὁ δ' ἐκλίνθη, καὶ ἀλύσατο κῆρα μέλαιναν.
Ἀτρείδης δ' ἔρυσε ἀμφήκεϊ ξίφεϊ ἀργυρόηλον,
Πλῆξεν ἀνασχόμενος κόρυθος φάλον· ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ
Ἰθαιγενέ τε καὶ πεπαλὼ διαπρυφὲ ἔκπεσε χειρός.
Ἀτρείδης δ' ὤμωξεν ἰδὼν εἰς εὐρανὸν εὐρύν·
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.
Ἦ τ' ἐφάμην * ποινὴν Ἀλέξανδρον παθέειν ἀνιήτου.
Νῦν δέ μοι ἐν * χείρεσσι ἐάγη ξίφος· ἐκ δέ μοι ἔγχος
Ἤιχθη παλάμηφιν ἐτώσιον· ἐκ δ' ἔβαλόν μιν.
Ἦ καὶ ἐπαΐξας κόρυθος λάβεν ἱππιοχαίτεω·
Ἕλκε δ' ἀπισθερύσας μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ἄγχε δέ μιν πολύκηρες ἱμὰς ἀπαλιὸ ὑπὸ δειρῇ,
Ὅς οἱ ὑπ' αἰθερίων ὀχθὸς πέπαστο τευφαλείης.
Καί νύ κεν ἔρυσε σύ τε, καὶ ἄασεν ἤεαρ κῦδος,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἥ οἱ ῥῆξεν ἱμαίην βοὸς ἰφι κταμένοιο·
Κενὴ δ' τευφάλεια ἅμ' ἕσπετο χειρὶ παχείῃ.
Τὴν μὲν ἔπειθ' ἥρως μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ῥῖψ' ὀπιδνήσας, κόμισσαν δὲ ἑταῖροι ἐτ' αἶσοι.
Αὐτὰρ ὁ αὖθ' ἑπόρουσε κατακτάμεναι μενεαίνων
Ἔγχει χαλκείῳ· τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη
Ῥεῖα μάλ', ὡς τε θεὸς ἐκάλυψε δὲ ἀρήγετο πολλῇ·
Καδμηΐδι ἔστο δ' ἐν ἁλαμῷ δῶδεϊ, κηώεντι.
Αὐτὴ δ' αὖθ' ἑλκάθω καλέσσατο ἶφι. τὴν δ' ἐκίχανε
Πύργῳ ἐφ' ὑψηλῷ· σὺν δὲ Τρωαὶ ἄλιες ἦσαν·
Χερσὶ δὲ νεπρεὺς ἑανοῦ ἐτίναξε λαβοῦσα·
Γρηῒ δὲ μιν εἰκυῖα παλαιγενέι σφετέρῃσιν
Εἰροκόμῳ, ἥ οἱ Λακεδαίμονι ναιετάασκε
Ἠπιον εἶεμα καλὰ, μάλιστα δὲ μιν φιλέεσκε·
Τῇ μιν ἐεισαμένη σφετεροφώνεε δῖ' Ἀφροδίτη,
Δεῦρ' ἴτ'. Ἀλέξανδρός σε καλεῖ οἶκόνδε νέεσθαι.
Κεῖνος γ' ὄγ' ἐν θαλάμῳ καὶ δίφρῳσι λέχεσσι,
Κάλλεί τε εἵμασιν ἔδδε κε φαίης
Ἀνδρὶ μαχεσάμενον γέν γ' ἐλθεῖν, ἀλλὰ χορόνδε
Ἔρχεθ', ἢὲ χορὸῖο νέου λήγοντα καθίζειν.
Ὡς φάτο. τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε·
Καί ῥ' ὡς οὖν ἐνόησε θεᾶς βεβαλέα δειρὴν,
Στήθεά θ' ἱμερόεντα, καὶ ὄμματα μαρμαίροντα,
Θάμβησέν τ' ἄρ' ἔπειτα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Δαιμονίη, τί με τῶδε λιλαίεαι; ἠπεροπεύειν;
Ἦ πῆ με * σέθεν πολίων δυσαμενάων
Ἄξεις, ἢ Φρυγίης, ἢ Μηονίης ἐρατεινῆς;
Εἴ τις τοι * καὶ κεῖθι φίλος μερόπων ἀνθρώπων·
Οὕνεκα δὴ νῦν δῖον Ἀλέξανδρον Μενέλαος
Νικήσας ἐθέλει συνερητύσασθαι ἄκοιτιν,
Τούνεκα δὴ νῦν δεῦρο δόλον φρονέουσα παρέστης;
Ἦ οὐ πρὶν γ' ἐσιδοῦ θεῶν δ' ἀπέεικε κελεύθους·
Μηδέ τι σοῖσι πόδεσσιν ἐπουρήσειας Ὀλύμπου,
Ἀλλ' αἰεὶ περὶ εἷνεκεν οἴζυε, καὶ ἑ φύλασσε,
Εἰόντε σ' ἠὲ ἄλοχον ποιήσεαι, ἠὲ δμῳήν.

Nobilem Alexandrum, & meis sub manibus doma,
Vt aliquis timeat & posterorum hominum,
Hospitem iniuria afficere, qui amicitiam præbuerit.
Dixit, & vibrans emisit longam lanceam,
Et assecutus est Priamidæ scutum vndiq; æquale.
Per quidē scutum penetrauit lucidū robusta lancea, κ. ἔδυσε
Et transthoracem affabrè factum infixa est.
E regione autem iuxta ile discidit tunicam
Lancea: hic a. inclinat⁹ est, & euitauit mortē nigrā:
Atrides a. educens ensem argenteis clauis distinctū,
Percussit eleuans galeæ conum: circum autem ipsum
In tria & quatuor frusta disruptus excidit manu.
Atrides a. ingemuit, suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater, nullus te Deorum pernicioſior alius:
Certè speraueram me vlturū Alexandrū de iniuria: κ. πάσαν δ̄
Nūc a. mihi in manib. fractus est ensis, mihi a. lancea κ. χείρεσσιν
Emissa est manu, incassum, neq; assecutus sum ipsum. ἄγη
Dixit & irruens de galea apprehendit eū equi seta,
Traxit a. conuertens eum ad bene ocreatos Græcos.
Præfocabat autem ipsum acu pictum lorum teneram
sub gulam
Quod ipsius sub mēto retinaculū distensū erat galeæ:
Et quidem traxisset, & magnam tulisset gloriam,
Nisi citò intellexisset Iouis filia Venus,
Quæ ipsi rupit lorum bouis fortiter occisi.
Manis a. galea simul sequebatur manum crassam.
Hanc quidē postea heros inter bene ocreatos Achiuos
Proiecit cōtorquens: susceperunt a. eā amabiles socij.
Sed hic rursus irruit interficere cupiens
Lancea ferrea, illum autem abripuit Venus
Facilè valde, nēpe Dea: cooperuit a. caligine multa:
Collocauit a. in cubiculo suaue olenti, odorato.
Ipsa rursus Helenā vocat iuxta iuit: hanc autē offendit
Turri in alta: circa aūt Troiana abundè erant.
Manu a. de diuina veste eā concussit apprehendens:
Anui autem similis vetulæ ipsam allocuta est,
Lanam tractanti: quæ ipsi Lacedæmone habitanti
Exercebat lanas pulchras: maximè a. ipsā diligebat:
Huic similis ipsam allocuta est diua Venus,
Huc veni: Alexander te vocat domum redire:
Ille hic est in cubiculo, & torno factis lectis,
Pulchritudine & splendens, & vestibus, neq; dixeris
Ex eo loco vbi cum viro pugnârit, huc venire, sed ad
choream
Ire, vel à chorea modò cessantem sedere.
Sic dixit: huic aūt animū in pectorib. commouit:
Et postquam igitur cognouit Deæ pulchrum collum,
Pectoraq; desiderabilia, & oculos fulgentes,
Stupuitq; postea, verbumq; dixit & elocuta est:
Misera, cur me his cupis decipere?
Aut quò me vlterius ciuitatum bene habitatarum κ. πόλεων δ̄
Duces, vel Phrygiæ, vel Mæoniæ amabilis?
Si quis tibi & illic amicus diuersilinguium hominū. κ. πάντῃ δ̄
Quoniam verò nunc diuinus Alexandro Menelaus
Victo, vult odiosam me domum abducere,
Propterea verò nunc huc dolum cogitans aduenisti?
Sede apud ipsum vadens, Deorum a. abnega vias,
Neq; vnquam tuis pedibus reuertaris in cœlum:
Sed semper circa eū ærumnas perfer, & ipsum serua,
Donec te vel vxorem faciat, vel hic seruam.

Κεῖσε

Κεῖσε δ' ἐγὼν οὐκ εἶμι (νεμέσσητὸν δέ κεν εἴη)
χ. προσωνέσσαι. Κείνῳ * προσωίξασθαι λέχος· Τρωαὶ δέ μ' ὀπίσσω
Πᾶσαι μωμήσονται· ἔχω δ' ἄχε' ἀκέα θυμῷ.
Τὴν δ' ἠπόλα μετέειπε φόως ἐπὶ ἔργα τρέποντο
Ἑλένη Διὶ γεγαυῖα· γυνὴ δ' ἄρα δίφρον ἐβήσετο φαινομένη
Μή μ' ἔρεθε χέτλιη· μὴ χωομένη σε μεθείω,
Τὼς δέ σ' ἀπεχθήρω ὡς νῦν ἔκπαγλ' ἐφίλησα·
Μέσσῳ δ' ἀμφοτέρων μητίσομεν ἔχθεα λυγρὰ
Τρώων καὶ Δαναῶν· σὺ δέ κεν κακὸν οἶτον ὄλῃαι.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα·
Βῆ δ' ἁπαχομένη ἑανῷ ἀργῆτι φαεινῷ
Σιγῇ· πᾶσας δ' Τρῳὰς λάθεν· ἦρχε δ' Ἀφροδίτη.
Αἱ δ' ὅτ' Ἀλεξάνδροιο δόμον θεὸν ἀμφεπάλοντο,
Αἳ μὲν ἔπειτα θοῶς ἐπὶ ἔργα τρέποντο·
Ἣ δ' εἰς ὑψόροφον θάλαμον κίε δῖα γυναικῶν.
Τῇ δ' ἄρα δίφρον ἐλοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἀντὶ Ἀλεξάνδροιο θεὰ κατέθηκε φέρουσα.
Ἔνθα κάθιζ' Ἑλένη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Ὄσσε πάλιν κλίνασα· πόσιν δ' ἠνίπαπε μύθῳ,
h Ἦλυθες ἐκ πολέμου· ὡς ὤφελες αὐτόθ' ὀλέσθαι,
i Ἀνδρὶ δαμεὶς κρατερῷ ὃς ἐμὸς πρότερος πόσις ἦεν.
Ἦ μὲν δὴ πρίν γ' ἄλκὶ ἀρηι Φίλου Μενελάου,
Σῇ τε βίῃ, καὶ χερσὶ καὶ ἔγχεϊ, φέρτερος εἶναι·
Ἀλλ' ἴθι νῦν προκάλεσσαι ἀρηι Φίλον Μενέλαον
Ἐξαῦτις μαχέσασθαι ἐναντίον· ἀλλά σ' ἔγωγε
k Παύσασθαι κέλομαι, μηδὲ ξανθῷ Μενελάῳ
Ἀντίβιον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι
Ἀφραδέως, μήπως τάχ' ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμείης.
Τὼ γὰρ πάρεις μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπε·
χ. εἶπε. l Μή μ' ὑπαὶ γύναι χαλεποῖσιν ὀνείδεσι θυμὸν * ἔνιπτε.
Νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ·
Κεῖνον δ' αὖτις ἐγώ· πάρα γὰρ θεοὶ εἰσὶ καὶ ἡμῖν.
l Ἀλλ' ἄγε δὴ φιλότητι παραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γάρ πω ποτέ μοι τόσσον ἔρως φρένας ἀμφεκάλυψεν,
Οὐδ' ὅτε σε πρῶτον Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς
Ἔπλεον ἁρπάξας ἐν ποντοπόροισι νέεσσι,
Νήσῳ δ' ἐν Κραναῇ ἐμίγην φιλότητι καὶ εὐνῇ·
Ὡς σέο νῦν ἔραμαι, καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.
Ἦ ῥα, καὶ ἄρχε λέχος δὲ κιών, ἅμα δ' ἕσπετο κοίτης.
Τὼ μὲν ἄρ' ἐν τρηχῖσι κατ' εὐνάων λεχέεσσιν.
Ἀτρεΐδης δ' ἂν ὅμιλον ὁΐτυι θηρὶ ἐοικὼς,
Εἴπου ἐσάθρησεν Ἀλέξανδρον θεοειδέα.
Ἀλλ' οὔτις δύνατο Τρώων κλειτῶν τ' ἐπικούρων
Δεῖξαι Ἀλέξανδρον τότ' ἀρηι Φίλῳ Μενελάῳ.
Οὐ μὲν γὰρ φιλότητί γ' ἐκάδδανον, εἴτις ἴδοιτο·
Ἶσον γὰρ σφιν πᾶσιν ἀπήχθετο κηλὶ μελαίνῃ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Κέκλυτέ μοι Τρῶες καὶ Δάρδανοι ἠδ' ἐπίκουροι.
m Νίκη μὲν δὴ φαίνετ' ἀρηι Φίλου Μενελάῳ,
Ὑμεῖς δ' Ἀργείῃ Ἑλένῃ καὶ κτήμασιν αὖτε
Ἐκλυτε, καὶ τιμὴν ἀποτίνετε οἵην ἔοικεν,
Ἥ τε καὶ ἐσσομένοισι μετ' ἀνθρώποισι πέληται.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρεΐδης, ἐπὶ δ' ἤνεον ἄλλοι Ἀχαιοί.

Illuc autem ego non ibo (vituperabile enim esset)
Illius ornatura lectum: Troianæ autem me postea
Oēs vituperabunt: habeo.a.dolores immēsos animo.
Hanc autem irata allocuta est diuina Venus:
Ne me irrites misera, ne iratа te deseram:
Sic verò te odio habeam, sicut nunc mirificè dilexi:
In medio autem vtrorum struam odia pernitiosa.
Troianorum & Danaorum: tu aūt malo fato pereas.
Sic dixit: timuit autem Helena Ioue nata.
Iuit autem cooperta velo candido, splendido,
Tacitè: omnes.a.Troadas latuit: præibat aūt Dea.
Hæ.v.quando Alexandri domum pulchrā venerunt,
Ancillæ qdēpostea velociter ad opera cōuertebātur:
Hæc.a.in altū thalamū ascēdit præstātissima mulie-
Huic aūt sellam capiens amans risum Venus (rum.
Ex aduerso Alexandri Dea deposuit ferens.
Ibi resedit Helena filia Iouis Aegiochi,
Oculos retrò inclinās, maritum.a.obiurgauit verbo:
Venisti ex bello, vtinam illic periisses,
A viro interfectus forti, qui meus prior marito erat,
Certè quidem anteà gloriaberis bellicoso Menelao,
Tua vi & manibus, & lancea præstantior esse:
Sed vade nunc, prouoca bellicosum Menelaum,
Rursus pugnare ex aduerso: sed te ego
Cessare iubeo: neq; flauum Menelaum
Contra bellum bellare & pugnare
Contra bellum bellare & pugnare
Stultè, ne quo modo fortè ab ipso lancea sternaris.
Hanc.a.Paris verbis mutuo respondēs allocutus est:
Ne mihi mulier acerbis opprobrijs animum lædas.
Nunc etenim Menelaus vicit cum Minerua:
Illum rursus ego vincā: nā Dij adsunt etiam nobis.
Sed age amore oblectemur cubantes.
Non enim vnquam me sic amor mente cōplexus est.
Nec quando te prius Lacedæmone ex amabili
Nauigabam rapta in pontigradis nauibus,
Insulaq; in Cranaë mistus sum amoreq; & lecto:
Sicut te nunc amo, & me dulce desiderium capit.
Dixit & præibat in lectum ascendens: simul autē
sequebatur vxor.
Hi quidem in perforatis cubarunt lectis.
Atrides.a.per turbam vagabatur feræ similis,
Si cubi videret Alexandrum diuinum:
Sed nullus poterat Troianorū inclytorūq; auxiliariū,
Ostendere Alexandrum tunc bellicoso Menelao.
Neq;.n.per amicitiā saltē absondissent, si qs vidisset.
Aequè enim ipsis omnibus odio erat atq; mors nigra.
Inter eos autem locutus est rex virorū Agamemnon:
Audite me Troiani & Dardani, & auxiliares,
Victoria quidem apparet bellicosi Menelai:
Vos autem Argiuam Helenam, & opes cum ipsa
Reddite, & mulctam pendite quæ decet,
Quæ etiam inter futuros homines memoretur.
Sic dixit Atrides: approbabant autem cæteri Achiui.

COMMENTARIVS.

a ἄξενοι ἢ ἄζ] Eustathius hoc loco subintelligendum monet, quod Homerus subticuit, nimirum indigenas humo defodisse ea quæ in fœdere iugulata sunt: aduenas, id est, Græcos in mare proiecisse aut simile quippiam, vt ex sue colligere est, quem alicubi, Rex immolatica enim, quæ sacrificabantur, degustare nefas erat.

b κλήρους ὃν κινεῖ] Huius sortitionis militaris meminit Sophocles in Aiace, vbi sic de Aiace Teucer loquitur: χὤτ' αὖθις αὐτὸς Ἑ-
κτορ- μόνος μόνῳ Λαχὼν τε καὶ κλήδους- ἦλθεν αὐτῷ- Οὐ δραπέτην τὸν κλῆρον εἰς μέσον κυθεὶς Γραῖας ἀρέας βάλεν, ἀλλ' ὃς δόλῳ Κωπῆς

Κωπῆς ἔμελε πεσεῖσθαι ἀλμυρὸν κυφιῶν; Sors autem illa simpliciter intelligitur de certamine subeundo, cùm Aiax sorte electus est, vt cum Hectore pugnaret, quod aliàs apud hunc Poëtam nostrum videbimus: hîc verò de emissione hastæ priore fit sortitio, quæ Paridi obtigit.

c ὀπππτερ Τρῶας καὶ δεῖξα] Hoc in Paridem deprecari Græcos & Troianos intelligendum est, non ambiguè, quasi dubitarent quis esset huius belli caput.

d ἐπιόξομαι Διὶ πατρὶ,] Iusta causa fretus Menelaus Iouem hospitalem aduersus Paridem implorat, quasi ad eum propriè huius facti vltio pertineat, cùm de violatione hospitij agatur: contrà Paris vel sceleris sibi conscius tacuit, vel quia pios magis Græcos quàm Troianos vbiq; Homerus proposuit.

e ξεῖνε πάτερ] Vox impia ab homine irato promanans, quod pio homini cauendum est ne imitetur, etsi interdum pij quoq; iusto dolore perciti, vbi præcipuè flagitiosorum supplicia differri vident, soleant cum Deo libertate non omnino damnanda expostulare: id modestè tamen faciendum est. Seneca lib. 1. de Ira, vbi voces iratorum ventosas, & nihil magni in se continere, licet ita videatur, disputat, memorat C. Cæsarem hunc versum subinde pronunciasse iratum cœlo, quòd obstreperet Pantomimis, quos imitabatur studiosiùs quàm spectabat, quodque comessatio sua fulminibus terreretur: itaque ad pugnam vocabat Iouem, & quidem sine intermissione hoc carmẽ Homericum exclamabat. Quanta, inquit Seneca, dementia fuit? Putauit aut sibi noceri ne à Ioue quidem posse, aut se nocere etiam Ioui posse. Non puto, parum momenti hanc eius vocem ad incitandum coniuratorum animos addidisse. Vltimæ enim patientiæ visum est eum ferre, qui Iouem non ferret.

f τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη] Sæpe vbi de Dijs Homerus loquitur, vt hîc, vtendum est cautione illa, quam Plutarchus proponit, ea fabulosa esse, & Poëtas lubenter mentiri. Proinde hæc narratio de Venere Paridem eripiente mera est fabula, vnde rota veritas huius rei ex historia petenda est. Quam audire non erit incommodum, quia docebit, vt aliàs monuimus, non planè à fide historiæ Poëtam recedere. Hoc ergo Menelai & Paridis duellum describens Dictys Cretensis lib. 2. accidisse ait in medio pugnæ æstu, non in ipso initio, vt voluit Homerus. Cæterùm, inquit, Menelaus fortè conspicatus Alexandrum magno impetu irruit: quem euitans, nec diutius sustinere ausus Alexander, fugam capit. At vbi procul animaduertit Hector, concurrens cum Deiphobo, comprehendere fratrem, eumq; verbis maledictisq; acrioribus insecuti, ad postremum cogunt, vti progressus in medias acies, eundem Menelaum conquiescentibus cæteris solitario certamine lacesseret. Igitur producto ad bellandum Alexandro, progressoq; ante aciem, quod signum lacessentis videbatur, postquam procul animaduertit hunc Menelaus, demum occasionem inuadendi inimicissimi sibi maximè oblatam, etiam ratus iamque confidens omnium iniuriarum pœnas lui sanguine eius, omnibus animis aduersum pergit. Sed vbi eos contrà tendere paratos armis atque animis vterque exercitus animaduertit, cuncti signo dato recedunt. Iamque vterque pleno gradu aduersum incedens, intrà iactum teli peruenerant: quum Alexander præuenire cupiens, simulq; ratus primo iaculi euentu locum vulneri inuenturum, præmittit hastam, eaque illisa clypeo facilè incussa est. Dein Menelaus magno impetu iaculatur, haud sanè casu dissimili. Namq; parato iam ad cauendum, ictumq; declinante hoste, telum humi figitur. At vbi nouis iaculis manus vtriusque redarmatæ sunt, pergunt contrà. Tum demum Alexander ictus femur, cadit. Ac ne mox hosti vltionem cum summa gloria concederet, pessimo exemplo intercessum est. Nam cùm ad interficiendum eum educto gladio irrueret Menelaus, ex occulto sagitta Pandari vulneratus, in ipso impetu repressus est. Igitur à nostris clamore orto, simulq; cum ira indignant bus quòd duobus aduersum se seorsum, quorum maximè gratia conflatum esset bellum, decernentibus, repentè à Troianis pessimo more intercederetur. Rursus globus Barbarorum ingruens, Alexandrum è medio rapit, &c. quæ enim de Pandaro sequuntur, ad librum sequentem pertinent. Hîc autem vides, quod Veneri Homerus tribuit, id ipsis Barbaris ab historico tribui, qui Paridi sint opitulati. Dares Phrygius meminit prælij, in quo Menelaus & Aiax Alexandrum persecuti sint: quos respiciens Alexander, sagitta Menelai femur transfixit. Ille dolore commotus, pariter cum Aiace Locro non cessauit eum persequi. Quos vt vidit Hector instantes fratrem suum persequi, suppetias laturus venit cum Aenea: quem Aeneas clypeo protexit, & de prælio ad ciuitatem abduxit. Ita difficile est, vt in eadem re scribenda plures omnino consentiant.

g κεῖνα ποθ' ὡς ἐκάπλιχθ'] Pudicè recusat Helena interdiu cum marito concumbere, quasi res esset turpis & indecora. Hunc locum Plut. in lib. de Aud. Poëtis sic attingit: Quinimò de loquentis persona suspicio insinuata & factum & orationem suspectam reddet, vt mala & à malis profecta. Tale est quod Homerus Paridem è prælio profugum cum Helena concumbere facit. Nam cùm neminem alium interdiu cum vxore rem habere commemoret, præter intemperantem hunc & adulterum, satis euidenter docet, se hoc de eo opprobrij & reprehensionis causa referre, &c. Quod quidem propriè ad posteriora pertinet. Sed & hîc ἄπορον non est, vt ex comparatione Paridis intemperantiæ cõtrarium in Helena recusante libidini illius intempestiuæ obsecũdare, iudicemus: quanquam perpetua non fuit & constans illa voluntas Helenæ: adeò est arduum, virtutes tenaciter amplecti, vt voluptatum imperium in nos minimè admittamus.

h ἤλυθες ἐκ πολέμου.] Eraton apud Plutar. Symp. lib. 9. cap. 1, monet plerunque nonnullos intempestiuè carmina commemorasse: verbi gratia. Pompeio Magno fama est à magna illa reduci expeditione magistrum eius filiæ specimen dantem, cùm allatus liber esset, puellæ huiusmodi exordium præbuisse, ἤλυθες ἐκ πολέμου, &c.

i ἀνδρὶ δαμεὶς κρατερῷ,] Hîc se φίλανδρον esse docet Helena, cum de Menelao loquitur, quem robore & virtute bellica adultero anteponit.

k παύσασθ' ἐλέγχεα,] Hoc adulanter dictum vult Eustathius: potest tamen, vt diximus, & ironicè intelligi, imò satis mordaci σαρκασμῷ, vbi imbecillitatem & ignauiam Paridis carpit.

l μή με γυναῖ] Respondet Helenæ obiurgationibus Paris, quibus ei ignauiam tacitè obijciebat, quòd à Menelao viro longè fortiori superatus esset. Quod postremum fatetur, sed illud prius amolitur, cùm Menelaum non propria fortitudine victorem extitisse, sed Mineruæ auxilio dicit: at hominem à Dijs vinci non est dedecus. Et ne Helena desertum eum à Dijs existimet, subijcit futurum, vt hæc victoria etiam olim in suas partes Deorum opera alternetur, quos omnes à se non habeat alienatos. Tandem mollis, effœminatus, & spurcus ille adulter nihil sibi propterea de libidine sua imminutum dicit, sed nunc magis ea corripi, quàm vnquam aliàs, nequidem cùm primùm ea ipsi dedit (Latini ita rectè exprimunt τὸ μίσγεσθαι in re venerea) in insula Cranaë. Quod memorat, vt præsens desiderium ea potiundi quàm sit ingens ostendat, cùm alioqui primi concubitus soleant esse ardentiores. Vbi notandum est, agnoscere Poëtam raptum Helenæ factum à Paride. Quod cùm expendo diligentiùs (in voce ἁρπέξας) videtur mihi Eustathius falli, qui sponte secutam Paridem Helenam dicat, vt nos etiam suprà lib. 2. pag. 37. annotabamus, in vocibus ὁρμήματά τε γοναχά τε. Nam hîc manifestè se Helenam rapuisse dicit Paris. Sed rapientẽ potuit illa sequi, nimirum ἑκοῦσα ἀέκοντί γε θυμῷ. Et raptus non tam ex raptæ quàm ex rapientis persona ponderatur, imò & qui volentem, vt vxorem alienam, abducit, si in aliorum sit potestate rapere eam propriè dicetur, quòd sine eorum consensu id factum sit.

m νίκη μὲν δὴ φαίνεται] Vide quid suprà ex Plutarcho commemorauimus, quomodo Menelaus viciſſe intelligatur. Ipse sanè Paris paulò antè victum se esse confitetur cùm ait: νῦν μὲν γὰρ Μενελάῳ ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ. Hoc autem loco Poëta noster reticet Troianorum responsum, quia Pandarus Menelaum iaculatus sermones hos interrumpet, & omnia conturbabit, vt in sequenti libro videbitur.

FINIS LIBRI III. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΕΔΟΞΕ τοῖς Θεοῖς τὴν Ἴλιον ἀλῶναι. διὸ Ἀθηνᾶ μὲν Μενέλαον τοξεύθεῖσαν ὑπὸ Πανδάρου παρεσκεύασε· ἡ δὲ τῶν συγχυθέντων ὅρκων, Μαχάων μὲν ἰᾶται Μενέλαον· Ἀγαμέμνων δὲ ἀπελθών, τὴν στρατιὰν παρορμᾷ εἰς τὸν πόλεμον· συμβολῆς δὲ γενομένης, πολλοὶ ἑκατέρωθεν ἀναιροῦνται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Δίλογα, Θεῶν ἀγορή, ὅρκων χύσις, Ἄρεως ἔργα.

Οἱ δὲ Θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο
Χρυσείῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
Νέκταρ ἐῴνοχόει· τοὶ δὲ χρυσείοις δεπάεσσι
Δεισάμενοι ἀλλήλους, Τρώων πόλιν εἰσορόωντες.
Αὐτίκα ἐπέρρωτο Κρονίδης ἐρεθίζεμεν Ἥρην,
Κερτομίοις ἐπέεσσι παραβλήδην ἀγορεύων.
[b] Δοιαὶ μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεάων,
Ἥρη τ' Ἀργείη, καὶ ἀλαλκομενὶς Ἀθηνή·
Ἀλλ' ἤτοι ἡ μὲν νόσφι καθήμεναι εἰσορόωσαι
Τέρπεσθον· τῷ δ' αὖτε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Αἰεὶ παρμέμβλωκε, καὶ αὖτε κῆρας ἀμύνει·
Καὶ νῦν ἐξεσάωσεν ὀϊόμενον θανέεσθαι,
Ἀλλ' ἤτοι νίκη μὲν, ἀρηΐφιλος Μενελάου.
Ἡμεῖς δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·
Ἠὲ αὖτις πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Ὄρσομεν, ἠὲ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι βάλωμεν·
Εἰ δ' αὕτως τόδε πᾶσι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο,
Ἤτοι μὲν οἰκέοιτο πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Αὖτις δ' Ἀργείη Ἑλένη Μενέλαος ἄγοιτο.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Πλησίαι αἵγ' ἧσθην, κακὰ δ' ἤρτυον Τρώεσσι μεδέσθην.
[c] Ἦ ῥα Ἀθηναίη ἀκέων λύε, χόλος δέ μιν ἔχρι ἔρεψε·
Σκυζομένη Διὶ πατρὶ χόλος δέ μιν ἄχρις ἔρεψε·
Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε ῥῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.
[d] Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Πῶς ἐθέλεις ἄλιον θεῖναι πόνον, ἠδὲ ἀτέλεστον
Ἱδρῶθ', ὃν ἵδρωσα μόγῳ; καμέτην δέ μοι ἵπποι
Λαὸν ἀγερσάμενον, Πριάμῳ κακὰ τῷ τε παντὶ.
Ἔρδε· ἀτὰρ οὔτοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
[e] Δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες
Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ' ἀστεμφὲς μενεαίνεις
Ἴλιον ἐξαλαπάξαι εὐκτίμενον πτολίεθρον;
Εἰ δ' οὐ γ' εἰσελθόντα πύλας καὶ τείχεα μακρὰ,
Ὣμὸν βεβρώθοις Πρίαμον Πριάμοιό τε παῖδας,
Ἄλλους τε Τρῶας, τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, μὴ τοῦτό γε νεῖκος ὀπίσσω
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, μὴ τοῦτό γε νεῖκος ὀπίσσω
Σοὶ καὶ ἐμοὶ μέγ' ἔριδμα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Ὁππότε κεν ἐγὼ μεμαὼς [f] πόλιν ἐξαλαπάξαι
Τὴν ἐθέλω ὅθι τοι Φίλοι ἄνδρες ἐκγεγάασι,
Μή μοι σμερδαλέον τὸν ἐμὸν χόλον, ἀλλά μ' ἔασον.
Καὶ γὰρ ἐγώ σοι δῶκα ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ.

ARGVMENTVM QVARTI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

VISVM est Dijs, vt Ilium caperetur: quapropter Minerua quidem Menelaum iaculis peti à Pãdaro fecit. Et sic violatis fœderibus, Machaõ q̃dẽ medetur Menelao: Agamemnon autem abiẽs exercitum hortatur ad bellum. Congressu autem facto, multi vtrinque trucidantur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Δ. Deorum concio, fœderum violatio, Martis initium.

DII autem apud Iouẽ sedentes concionabantur
Aureo in pauimento: inter verò hos veneranda Hebe
Nectar ministrabat: illi autem aureis poculis (cientes.
Excipiebãt sese mutuò, Troianorum ciuitatem aspi-
Continuò conabatur Saturnides irritare Iunonem
Mordacibus verbis, subdolè loquens:
Duæ quidem Menelao adiutrices sunt dearum:
Iunoq; Argiua, & auxiliatrix Minerua.
Sed enim ipsæ seorsum sedentes aspicientes
Oblectantur: illi autem contrà amans risum Venus
Semper assistit: & ab ipso mortem depellit:
Et nunc conseruauit putantem se moriturum.
Sed victoria iam quidem est bellicosi Menelai.
Nos autem consultemus, quomodo erunt hæres:
An rursus bellumq; perniciosum & certamen graue
Excitemus: vel amicitiam inter vtrosq; cõciliemus.
Si verò æquè hoc omnib. gratũ & iucundũ accideret,
Certè quidem habitaretur ciuitas Priami regis,
Rursus autem Argiuã Helenã Menelaus abduceret.
Sic dixit: hæc a. tacitæ fremuerũt Mineruaq; et Iuno:
Propinquæ hæ sedebant: mala a. Troianis struebant.
Certè Minerua tacita erat, neq; quicquam dixit,
Irata Ioui patri, ira autem ipsam grauis tenebat:
Iuno a. non continuit in pectore irã, sed allocuta est:
Grauissime Saturnie, quale verbum dixisti?
Quomodo vis vanũ reddere laborẽ, & imperfectum
Sudorẽ, quẽ sudani labore? defatigati sunt mihi eq
Populum congreganti Priamo mala, huiusq; filijs.
Fac, sed nequaquã omnes cõprobabimus Dij cæteri.
Hãc a. valdè suspirans allocutus est nubicogus Iupiter,
Infelix: quid te Priamus Priamiq; filij
Tantis malis afficiunt, quòd incessanter cupias
Troiæ euertere bene ædificatam vrbem?
Si verò tu ingressa portas & muros longos,
Crudum comederes Priamum Priamiq; filios,
Cæterosq; Troianos: tunc demum iram curaueris.
Fac quomodo vis, ne hoc turgium posthac
Tibi & mihi magna contentio inter vtrosq; sit.
Aliud autem tibi dico, tu verò in mẽtib. repone tuis,
Quando & ego promptus vrbem excindere
Quam voluero, vbi tibi dilecti viri nati sunt,
Ne interpelles meam iram, sed me sine.
Et enim ego tibi cõcessi volens, inuito quãuis animo.

Αἰ γὰρ

Αἰ γὰρ ὑπ' ἠελίῳ τε καὶ ἐρατῷ ἀστερόεντι
Ναιετάουσι πόληες ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Τάων μοι περὶ κῆρι λίσκετο Ἴλιος ἱρὴ,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο,
Οὐ γάρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Λοιβῆς τε, κνίσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμέας.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες,
Ἄργός τε, Σπάρτη τε καὶ Εὐρύαγυια Μυκήνη·
Τὰς δαμάασον, ὅταν τοι ἀπεχθόωνται σῇσι κῆρι·
Τάων οὔτι ἐγὼ σεῦδ' ἰστάμεν, οὐδὲ μεγαίρω.
Εἰ μὲν γὰρ φθονέω τε, καὶ οὐκ ἐάω δαμάσσαι,
Οὐκ αὐτῷ φθονέουσ'· ἐπεὶ πολὺ φέρτερός ἐστι.
Ἀλλὰ χρὴ καὶ ἐμὸν τόδε μόχθον οὐκ ἀτέλεστον,
Καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, γένος δέ μοι ἔνθεν ὄθεν σύ·
Καί με πέσε Κυτάτῳ τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
Ἀμφότερον, γενεῇ τε, καὶ οὔνεκα σὴ παράκοιτις
Κέκλημαι· σὺ δ' ἄνασσας ἐπὶ πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτ' ὑποείξομεν ἀλλήλοισι,
Σοὶ μὲν ἐγὼ, σὺ δ' ἐμοί· ἕπὶ δ' ἕψονται θεοὶ ἄλλοι
Ἀθάνατοι· σὺ δ' ἄμα πρῶτον Ἀθηναίην ἐποτρύνας
Ἐλθεῖν ἐς Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φῦλοπιν αἰνὴν,
[h] Πειρᾶν θ' ὥς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
Ἄρξωσι σφετέροισι ποτὲρ ὅρκια δηλήσασθαι.

Quæ enim sub sole & cælo stellifero
Habitantur ciuitates terrestrium hominum,
Præ his à me animo honorabatur Troia sacra.
Et Priamus & populus fortis Priami.
Non enim mihi vnquam ara carebat cõuiuio pari,
Libatione nidoreq;: hũc.n. sortiti sumus honorẽ nos.
Huic verò respõdit bouinis oculis venerãda Iuno:
Certè mihi tres quidẽ multò dilectiß. sunt ciuitates,
Argosq;, Spartaq; & latiuia Mycena:
Has destrue, quando tibi inuiſe fuerint in animo.
Has non ego propugno neq; inuideo.
Quamuis enim inuideam, & non sinam destruere,
Nihil proficio inuidẽs, quoniam multò potentior es:
Sed oportet & meum efficere laborem non irritum.
Nam & ego dea sum. genus.a. mihi inde, vnde tibi.
Et me maximo venerandã genuit Saturnus prudẽs, κε. ἀγκυλο-μητης
Dupliciter, genereq;, & quod tua coniunx κε. σὴ
Vocor: tu autem inter omnes immortales regnas.
Sed certè quidem hæc condonabimus inuicem,
Tibi quidẽ ego, tu aũt mihi: insequentur.a.dij cæteri
Immortales: tu autem ocyus Mineruæ manda
Ire in Troianorum & Achiuorum pugnam grauem:
Conariq; vt Troiani glorioſos Achiuos
Incipiant priores præter fœdera lædere. κε. ὑπερξόε-κυα

COMMENTARIVS.

a οἱ ϑεοὶ] Hanc de Dijs narrationem Poëta interſerit, vt doceat, voluntate Deorum contigiſſe, vt à Pandaro fœdera vtriuſq; exercitus violarentur: quod à nobis paulò pòſt examinabitur. nunc obſeruandum eſt, præſtantiſſimam eſſe rem conſilium, vt quod non ſolùm inter homines, ſed etiam inter Deos vſitatum ſit. Præterea videri duplicem ſtatum Deorũ à Poëta fingi: vnum Regium, alterum Democraticum: hoc poſterius in hoc loco animaduertitur. cùm autem Iupiter ſeorſim à reliquis omnia facit pro libito, regiæ eſt poteſtatis documentum.

b διαὶ μὲν Μενελάῳ] Salsè & vrbanè Deas iſtas carpit Iupiter, quòd vtraque Menelao Paridem à Venere ſurripi paſſæ ſint: quod etiam epithetis auget. Nam Iuno Argiua, ac proinde Argiuo homini Menelao auxilium præſtare debuiſſet. Pallas autem, quæ eſt ἀλυκοθυμὸς, animi & generoſitatis ſuæ turpiter obliuiſcitur aduerſus Venerem præcipuè, quæ in rebus bellicis longè eſt inferior, vnde & non alio inſignitur epitheto, quàm Φιλομμειδὴς, quo ſcomma grauiùs exacerbatur. Licet autem ſubtractus ſit Paris Menelao, tamen hunc victorem Iupiter pronunciat: vnde videtur Agamemnonis ſuperior ſententia corroborari, quæ Helenam cum opibus reſtitui à Troianis poſtulabat. Nempe quòd dolo ſit direpta pugna, & pro mortuo cenſeatur, qui à Menelao interfici potuit. Nihilominus propendet in eam ſententiam Iupiter, vt totum diſſidium pacificè componatur, vt videlicet ſarta tecta, & ab excidio incolumis Troia reſtaret, cuius ſtudioſum ille ſe ferè ſemper indicat, cùm ſe à Troianis piè coli intelligeret, tantaq; honoris parte ſuam maieſtatem imminui ægrè pateretur.

c ἤτοι ἀθηναίη ἀχέων λῶ,] Minerua, quæ ſuprà lib. 1. Achillis iram cohibuerat, ſuam quoq; in præſentia coërcet, quãquam non iniquam occaſionem Ioui reſpondendi haberet, à quo erat tum ignauiæ vellicata, tum audierat cõſilium de cõponendo bello, quod ipſa probare non poterat, quia hoc pacto inulta fuerat remanſura: nihilominus, inquam, tacet, perſonam Iouis ſui patris, ſupremique Deorum regis venerata: quod deam Sapientiæ facere quoque decuit: vnde oſtendit Poëta, prudentius eſſe iram moderari & concoquere: rerum tamen, perſonarum, & temporum circumſtantiæ accuratè obſeruandæ ſunt, ne Stoicorum ἀναισθησίαν inducamus.

d μήποτε χρονίδη,] Inſuetum non eſt, vt Iuno contritis Iouem inſequatur, & ipſius ſententiæ aduerſetur, vt hoc loco. cùm enim intellexerit, in hoc conſilium Iouem propendere, vt Priameia domus integra remaneret, ac proinde pax inter vtrumq; exercitum fieret, vnde inulta fuerat Paridis iniuria, qua Deas iſtas Iunonem & Mineruam affecerat, reſtitura, & cuius gratia tot à ſe populos conuocatos dicit Iuno (quod κατὰ τὸ παραπρόθυμον intelligendum eſt) grauiter ipſa conqueritur, quòd irritos ſibi tot labores, parte iſta quam bello anteponit, ſit facturus: tandemque concludit, hoc ſi Iupiter fecerit, cæteros Deos factum illud non comprobaturos. vbi apparet, quod antea monebamus, ſtatum Democraticum inter Deos etiam obtinere. Sæpiſſimè autem apud hunc Poëtam iſta exaudiet Iupiter, ἦρα δ' ἄρα οὔ τοι πάντες ἐπιμνησόμεθ' ϑεοὶ ἄλλοι, quibus à ſuo propoſito plerunq; deturbabitur.

e δαιμονίη πόθεν σε] Norat quidem Iupiter cauſam, cur tanto odio Priamidas Iuno proſequeretur: ſed fortè cùm iudicaret leuem eſſe illam, vt idcò gens tam pia funditus exſcinderetur, admirabundus quærit à Iunone, ecquid tandem illud ſit quòd ipſis tam infenſa ſit, vt clementiæ nullus ſit apud eam locus, qua eorũ ipſam miſereatur: tandẽ cùm flecti eã non percipiat, cogitur ibus ſimiliter, cùm ſibi libitum fuerit, à ſe dirui. Vbi vides, quàm ſint perniciosæ Homericorum Deorum voluntates, cùm ſe mutuis odijs & iniurioſis factis colliduntur.

f πόλιν ἐξαλαπάξαι] Mycenas intelligit, quarum excidium hîc vaticinatur, de quo ſic Strabo lib. 8. Poſt bellum Troianum regno Agamemnonis extincto. Mycenæ decreuerunt maximè poſt Heraclidarum reditum: hi enim occupata Peloponneſo eiecerunt priſtinos dominos atq; ita qui Argis potiti erant, Mycenas quoque ſubegerunt, & in vnum corpus contraxerunt. Aliquanto pòſt tempore Mycenæ ab Argiuis ſunt dirutæ vt iam earum ne veſtigium quidem ſuperſit. Hæc ille.

g ἑκὼν εἰκουσίῳ ϑυμῷ] Huc poteſt illa Philoſophorum diſputatio de volũtario & involuntario referri, vt eſt apud Ariſtot. Eth. 3. cap. 1. Mirum enim videri poteſt, quo pacto iſta conueniant ἑκὼν & ἄκων. Sed idem eſt, quod illis accidit, qui in maris tempeſtate periclitantur: volentes illi quidem naues exonerant, merces in mare proijcientes, vt maius videlicet bonum, nimirum ſalutẽ conſequantur, inuoluntarij quia nollent merces perdere. Sic Iupiter nollet Troiam euerti, quia ipſi chara eſt: vult autem, quia Iunoni ſtudet obſequi: quod idem & ipſi Iunoni continget. Permittit enim Ioui, quàm velit è tribus ſuis vrbibus, imò omnes, ſi velit, euertere: quod tamen non optaret: ſed quia nõ poteſt, vt non contingat, quantumuis ipſa contradicat, ſi Ioui ſit in animo, quia potentior eſt, ideò nolẽs & volens aſſentitur, vt vna aut altera exſcindatur. Vnde intelligere eſt, ſi ipſa Ioni repugnare poſſit, id eam non permiſſuram, vt Telemachus ille in Odyſſea dicit, ſi ſibi vires eſſent, procis ſe non ceſſurum. Vbi etiam notandus eſt vindictæ animus in Iunone, quæ vt hoſtem vleiſcatur, de ſuis etiam bonis periclitari non recuſat. Quæ mihi in memoriam reuocant, factũ non

omnino absimile, sed tamen crudelius illorum Triumuirûm Romanorum, vt refert Plutarch in M. Antonio, & in Cicerone. Erant autem Triumuiri illi, Octauius, Antonius, Lepidus, qui cùm à Repub. Romana defeciſſent, rerumq; ſummam occuparent, vbi imperium inter ſe prædij inſtar eſſent partiti, orta eſt inter eos ſumma diſſenſio de ijs, quos eſſent morti traduturi. Accidit enim, vt quem quiſque mori vellet, alteri eſſet amicus, qui eiuſdem ſaluti proſpiceret. Tandem inualuit tanta inter eos crudelitas, vt amicos ſuos inuicem alter alteri cederent. Sic Cæſar Ciceronem (cuius beneficio Conſulatum ſuum obtinuerat) Antonio conceſſit, Antonius Cæſari C. Cæſarem auunculum ſuum, Lepidus Paulum fratrem ſuum, quem ab eo quidam interfectum dicunt: quidam alijs conceſſum, qui eum ad mortem depoſcebant. Qua permutatione ego cum Plut. nihil arbitror atrocius vel immanius extitiſſe. Nam cùm cædibus cædes mutarent, non ſecus occiderunt illos quos condonabant, quàm quos accipiebant. Iniquiores autem fuerunt in amicos, quos nullo adducti odio peremerunt. Ita ira & rabies omnem ijs humanam excuſſit mentem: imò docuerunt, nullum eſſe homine animal ſæuius, vbi libidini habet licentiam coniunctam. Eadem ratione hoc loco Iupiter & Iuno rebus ſibi gratiſſimis cedunt, vt mutuum vltionis deſiderium expleant. Huc refertur vox illius dicentis, Pereant amici, dum vnà inimici intereant. At cautius monet Menander, ἐχθρὸς ἀμυνῶ μὴ πὶ τῇ σωτῇ βλάβῃ. Hoſtes vlciſcere, ſed ſine tuo damno.

ἢ πέρᾳ θ' ὡς κεν τέρσες] Hæc prouincia Mineruæ demandatur, quia ab eo faciliùs texantur doli, qui maiori polleat ſapientia: ideò vtrumque Vlyſſi laudis gratia tribuitur, quaſi & opportunæ, vtiles, & neceſſariæ fraudes vituperandæ non ſint, qualis hæc Mineruæ, quæ fraudulenter Pandarum ad fœderis violationem impulit. Sic eadem infr. lib. 23. Hectorem ſub ſpecie Deiphobi, vt Achillis impetum non refugiat, doloſè inducit. Eſt enim calliditas quædam prudentiæ quoque ſpecies, vnde Aeſchylus apud Stobæum auſus eſt dicere non malè, ἀπάτης δικαίας οὐκ ἄποπτα θεός, A' fraude iuſta non eſt alienus Deus. Quanquā non poſſum probare, vt Dijs ſuis malorum cauſam Homerus tribuat, quod hoc loco manifeſtè docet, cùm huius perfidiæ authorem facit Mineruam: cui ſic to reſpondet illud Aeſchyli, apud Plat. 1. de Repub. (quæ Stobæus tamen Menādro tribuit) θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς Ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ: Deus mortalibus cauſam ſerit, Dum vult domum radicitùs conuellere. quod nos cum Socrate de Repub. 2. damnamus. Soli enim hominum improbitati & nequitiæ ſcelerata facinora tribuenda ſunt, quod alibi meliùs docemus.

Ὣς ἔφατ' ἀδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Αὐτίκ' Ἀθηναίῃ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἄϊψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Πειρᾶν δ' ὡς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
Ἄρξωσι πρότεροι * ὑστὲρ ὄρνια δηλήσασθαι.
χρ. ὑστερόξεια
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Βῆ δ' ἰέναι καθ' ὁμάδου πολυποίου κατιοῦσα·
a Οἷον δ' ἀστέρα ἧκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω,
Ἢ ναύτῃσι τέρας, ἢ στρατῷ εὐρέι λαῶν,
Λαμπρὸν, τῷ δέ τε πολλοὶ ἀπὸ σπινθῆρες ἵενται·
Τῷ εἰκυῖ' ἧκξεν ἐπὶ χθόνα Παλλὰς Ἀθήνη,
Καθ' δ' ἔθορε ἐς μέσον. θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας
Τρῶας θ' ἱπποδάμους καὶ εὐκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ὧδέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον·
ἦ ῥ' αὖτις πόλεμός τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνὴ
Ἐσται, ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι τίθησι
Ζεύς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκεν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε.
b Ἦ δ' αὐθὶ ἐπὶ Τρώων κατεθύνατ' ὁμίλον
Λαοδόκῳ Ἀντηνορίδῃ κρατερῷ αἰχμητῇ,
Παῖδα ἄρον αὐτῆσιν ἐξοχήν εἶπε ἐφόρους.
Εὗρε Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Ἑστεὼτ'· ἀμφὶ δὲ μιν κεχαρηὼς ἵκεθ' ὁπιστάων
Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο ἀπ' Αἰσήποιο ῥοάων·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
c Ἦ ῥα νύ μοί γε πῆμα Λυκάονος υἱὲ δαΐφρον;
Τλαίης κεν Μενελάῳ ὀϊστεύσειν ταχὺν ἰόν;
Πᾶσί κε Τρώεσσι χάριν καὶ κῦδος ἄροιο,
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Ἀλεξάνδρῳ βασιλῆϊ·
Τοῦ κεν δὴ πάμπρωτα πάρ' ἀγλαὰ δῶρα φέροιο,
Αἴκε ἴδῃ Μενέλαον ἀρήϊον Ἀτρέος υἱὸν
Σῷ βέλει δμηθέντα, πυρῆς ἐπιβαίντ' ἀλεγεινῆς.
Ἀλλ' ἄγ' ὀϊστεῦσον Μενελάῳ κυδαλίμοιο·
Εὔχεο δ' Ἀπόλλωνι Λυκηγενέι κλυτοτόξῳ
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὼ ἑκατόμβω,
Οππότε νοστήσας ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης.

Sic dixit: neq; nō paruit pater hominumq; deorūq;
Protinus Mineruam verbis alatis allocutus eſt:
Citò admodū ad exercitū vade ad Troianos & Achiuos
Nitereq; vt Troiani glorioſos Achiuos (chiuos,
Incipiant priores præter fœdera lædere.
Sic fatus inſtigauit anteà promptam Mineruam:
Deſcendit verò ab Olympi ſummitatibus delapſa.
Qualem autem ſtellam miſit Saturni filius ſagacis,
Aut nautis portentū vel exercitui lato populorum,
Splendidam, ex ea autē multæ ſcintillæ emittuntur:
Huic ſimilis delapſa eſt in terram Pallas Minerua,
Deſilijt a. in medium. ſtupor autē tenebat aſpiciētes
Troianoſq; equitādi peritos & bene ocreatos Achiu.
Sic verò aliquis dicebat intuitus in pximum alium,
Vel rurſus bellumq; malum & pugna grauis
Erit: vel amicitiam inter viroſq; ſtatuit
Iupiter, qui hominum gubernator belli exiſtit.
Sic vtiq; aliquis dicebat Achiuorūq; Troianorūq;.
Hæc. a. viro ſimilis Troianorū ingreſſa eſt multitu-
Laodoco Antenoridæ forti bellatori, (dinem.
Pandarum deo ſimilem quærens ſicubi inueniret.
Inuenit Lycaonis filium inculpabilem fortemq;
Stantē: circa autem ipſum fortes acies ſcutigerorū
Populorū, qui ipſum ſecuti fuerāt ab Aeſepi fluentis.
Propè autem ſtans, verbis alatis allocuta eſt:
Nónne mihi quid parceres Lycaonis fili bellicoſe?
Auderésne Menelao immittere velocem ſagittam?
Ab omnib. vtiq; Troianis gratiam & gloriā referres:
Ex omnibus autem maximè ab Alexandro rege.
Ab eo ſanè inprimis ſplendida dona ferres,
Si viderit Menelaum bellicoſum Atrei filium
Tuo telo domitum, pyram conſcendentem triſtem.
Sed agè ſagitta pete Menelaum illuſtrem. (bri
Voue. a. Apollini in Lycia nato ſagittandi arte cele-
Agnorū primogēitorū ſacrificaturū inclytā hecatōbē
Vbi domū reuerſus fueris ſacra in ciuitatem Zeliæ.

COMMENTARIVS.

a οἷον δ' ἀστέρα] Contrà primo libro venit ad Achillem Pallas, à nemine viſa præterquàm ab ipſo Achille: ſic etiam ſecundo ad Vlyſſem: hic ab omnibus perſpicitur. Comparat autem illius deſcenſum è cœlo, igni cuidam aëreo, ſiue is ſit Cometes, aut ſpecies σκηπτοῦ, aut quales ſunt Διὸς πτῶσις. Nam ex vulgi opinione appellauit ignem illum ἀστέρα, quia vulgò credantur ſtellæ cœlo decidere, cùm ignes eiuſmodi decidunt: vnde Virgilius etiam ſtellas cadentes eo ſenſu dixit. Hac autem comparatione primùm Mineruę maieſtas ſplendida, & qualem Deos decet, exprimitur. Sic in ſacra pagina, quod Moſes in monte Sina vidit, ignis erat, & igneos etiam ſuperiores Dæmonas tradunt philoſophi, vnde conſtat, quàm propriè igni aſſimiletur numinis apparens & conſpicua præſentia,

sentia. Deinde, quid Mineruæ apparitio portenderet, hac eadem similitudine exprimitur. Quemadmodum enim ignis ille aëreus triste quippiam minitatur, puta nautis aut exercitui: sic etiam Minerua conspicua excidium aliquod portendit, quod Poëta intelligi voluit, & ita futurum esse nouit: reliqui verò attoniti vel pacem vel bellum significari iudicabant, vt eorum docet oratio in sequentibus. Scilicet quòd quidam etiam ignes tranquillitatem denuntient, vt Castor & Pollux, quibus Neptunus dicitur facultatem naufragis auxiliandi concessisse, vt scribit Hyg. lib. 2. Non potuit ergo vulgus militum tam certum ferre iudicium, vt aut pacem aut bellum à Minerua portendi sine ambiguitate pronunciarent.

b ἡ δ' αὐθὶ ἰκέλη] Adeò est Dijs Homericis facilè, quamlibet speciem assumere. Nam hoc ita intelligendum est, vt statim Minerua se in Laodoci formam transmutârit. Dicitur autem Pandarum quærere, quo tanquam apto instrumento vti ad perrumpenda fœdera cupit. Erat enim ex gente perfida oriundus, vt notamus in Lexico. Theon. apud Plutarch. in lib. de Pythiæ oraculis, Pythiam docet nihil aliud esse quàm Dei illius principis, cuius est Delphis oraculum, instrumentum: quod etiam per se ad id & natura est comparatum. Ita afflatus numinis, inquit, videtur ex duabus conflatus esse motionibus: cùm vna, prout est impulsus: altera, prout comparatus est, mouetur animus. Quando enim corpora inanima & sua sponte quieta nequeas adhibita vi tractare, contra quam nata sunt, neq; mouere globi modo, vel cubi cylindrum, vel lyram tibiæ, vel tubam cytharæ: sed non aliter ac par est, vt arte vnoquoque vtamur, atq; vt ei est natura comparatum: num quod est animatum, & per se mouetur, appetitusq; & rationis cõsors est, aliter quàm ex antegresso suo tenore, vel vi, vel natura tractes, ac Musicè moueas à Musis alienum, vel Grammaticè illiteratum, eloquenter dicendi rudem & imperitum? Minimè certé. Astipulatur mihi Homerus, qui nullam penè causam sine numine statuit compleri, non omnibus tamen passim vti fingit Deum, sed vnoquoque pro arte & dote sua. An verò non vides Minernam, quando inducere Achæos in animo habet, Vlyssem accersentem: quando disturbare fœdera, Pandarum quærentẽ: vbi profligare Troianos, cõtendentem ad Diomedem. Hic enim robustus & bellax, alter iaculandi peritus & amẽs est, ille eloquens & prudens. Quippe non eandem Homerus habebat ac Pindarus mentem, si modò Pindarus fuit, qui hoc scripsit, Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥηγμῖνος πλέοις, Deo secundo vel nauiges in vimine. Verùm intelligebat alias ad alia dotes & naturas natas, quarum impellitur diuerso quæque modo: quamuis id quod cuncta moueat, sit vnum. Hæc ille. quæ omnia eò referuntur, vt intelligamus, non sine causa Pandarum à Minerua quæsitum fuisse, tum quia per se amens erat, ac proinde facilis ad hanc prouinciam suscipiendam: deinde quòd iaculandi esset peritissimus & hoc iaculando deberet confici, vt præter fœdus peteretur ab alio quàm à Paride Menelaus, quod sequentis acriorisque pugnæ futurum erat principium. Itaque Poëta cùm inductam ait per insipientiam sacramenta confudisse Pandarum; prudentem ostendit credere, se nihil iniustè facturum, vt ait Plut. lib. de Aud. poët.

c ἦ ῥα νύ μοί πε πίθοιο] Duobus propositis præmijs Pandarum Minerua ad petendum iaculis Menelaum pellicit: primùm gloriâ, quam vniuersim à Troianis: deinde donis, quæ ab Alexandro sit reportaturos. Hinc persuasus est imprudens & insipiens ille, obseruandumq; nobis relinquit, cauendum esse, ne muneribus vllis corrumpi nos sinamus, vt impium aliquid temerè perpetremus. Totus enim hic locus nihil aliud docet, quàm munerum corruptionem, impietatem, atq; in vniuersum insipientiam, vt docet Prusæus Orat. 56. quæ est de Homero & Socrate. Sed quot sunt nostra tempestate Pandari, qui Mineruæ consilio opus non habent ad peierandum, quorum Plena hominum pariter fora sunt & compita plena, vt est apud eundem Prusæum Orat. 74. quæ est περὶ ἀπιστίας. Vbi copiosè docetur, iurijurando facilè non credendum, ex huius Pandari exemplo, Tissaphernis (de quo etiam apud Xenophontem in Agesilao) & Philippi Macedonum Regis, qui duobus his ciuitates cepisse dicitur, fœdera non seruando, & proditores comparando: quanquam priore frequentius & familiarius vtebatur. Nam proditoribus dandæ erant pecuniæ: dijs aũt propter iusiurandum nihil volebat dare. Accedit etiam, quod Lysandrum Lacedæmonium pronunciasse aiunt, pueros talis & globis falli oportere, viros autem iureiurando & pecunijs. Quod priscis illis temporibus vsitatissimum inter quosdam fuit, hodie alia conditione non viuitur. Proinde Laconis illius vocem lubens probauero, qui in colloquio quorundam paciscí cum ipso volentium & iubentium, quamcunque vellet fidem acciperet pro amicitia: Vnam esse fidem dixit, vt si nocere velint, non possint: omnem autem aliam fidem stultam esse & postremò infirmam. Quin etiam si generis accedat necessitudo, fidendum illi semper non est. Nouimus enim Atreos, Thyestas, Eteocles, Polynicas, Thesèos, Clytęmnestras, Sthenebœas & infinita eiusmodi. Præcipuè verò vbi semel hominum perfidiam experti sumus, cauendum ab eorum est consortio, non secus ac qui à vipera morsus est, à vipera sibi metuit, vt ibidem Prusæus monet. Sed de his forsan nimis, cùm etiam si multa dixero, idem profecturus sim, quod qui cum laruis pugnãt, aut aëra verberant. Cæterùm quod Poëta fingit, Mineruam ad cõturbationem fœderis impulisse Pandarum, à Socrate improbatur 2. de Repub. τλῶ ἦ τ' ὄρκων κῆ σπονδῶν σύγχυσιν ἰὼ ὁ Παύσανιας ὦ σιώπα, ἐάν τις φῇ δ' Ἀθηνᾶς τε καὶ Διὸς γεγονέναι σὼ ἐπαινεσόμεθα.

Ὣς φάτ' Ἀθηναίη. [a] τῷ ἤ φρένας ἄφρονι πεῖθεν.
[b] Αὐτὰρ ἐσύλα τόξον ἐΰξοον (ἰξάλος αἰγὸς
Ἄγριος, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς ὑπὸ στέρνοιο τυχήσας,
Πέτρης ἐκβαίνοντα διελεγμῖνι ἐν ποθοκῆσι,
Βεβλήκει προὔς σῆθι· ὁ δὲ ὕπτιος ἔμπεσε πέτρῃ.
Τοῦ κέρα ἐκ κεφαλῆς ἐκκαιδεκάδωρα πεφυκὼς·
Καὶ τὰ μὲν ἀσκήσας κεραοξόος ἤραρε τέκτων,
Παῦσε δ' ὀΐ λειώσας, χρυσείῃ ἐπέδηκε κορώνῃ·)
Καὶ τὸ μὲν ὀΐ κατέθηκε τανυσάμενος, ποτὶ γαίῃ
Ἀγκλίνας· πρόσθεν δ' [*] σάκεα χέεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Μὴ πρὶν ἀναΐξειαν ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν,
Πρὶν βλῆσθαι Μενέλαον ἀρήϊον, ἄρχον Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ὁ σύλα πῶμα φαρέτρης· ἐκ δ' ἕλετ' ἰὸν
Ἄ̓ελπτα, πτερόεντα, μελαινάων ἕρμ' ὀδυνάων·
Αἶψα δ' ἐπὶ νευρῇ κατεβήσατο πικρὸν ὀϊστόν.
Εὔχετο δ' Ἀπόλλωνι Λυκηγενεῖ κλυτοτόξῳ
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτῷ ἑκατόμβην,
Οἴκαδε νοστήσας ἱερῆς ἐς ἄστυ Ζελείης·
Εἷλκε δ' ὁμοῦ γλυφίδας τε λαβὼν καὶ νεῦρα βόεια·
[c] Νευρὴν μὲν μαζῷ πέλασεν, πρὸς δ' ἄορ ἤλυθεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε,
Λίγξε βιός, νευρὴ δ' μέγ' ἴαχεν, ἆλτο δ' ὀϊστὸς
Ὀξύβελής, καθ' ὅμιλον ἐπαΐξαι μενεαίνων·
Οὐδὲ σέθεν Μενέλαε θεοὶ μάκαρες λελάθοντο
Ἀθάνατοι, [d] πρώτη δ' Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη,

Sic dixit Minerua: huic.a.animũ dementi ꝑsuasit.
Statim eduxit arcum perpolitum (saltatricis caprę
Agrestis, quam quondam ipse sub pectore assecutus
E rupe exeuntem excipiens in insidijs
Percusserat in pectus: hæc.a. supina cecidit in petrã.
Cui⁹ cornua ex capite sexdecim palmarũ nata erãt.
Et illa quidem elaborans arcuarius aptauit faber:
Totũ.a.cùm leuigasset, auream imposuit cuspidem)
Et hunc quidẽ scitè deposuit, cùm tetẽdisset ad terrã
Inclinans: antè autem scuta tenebant strenui socij, ꝛg. στίχ. α
Ne prius consurgerent bellicosi filij Achiuorum,
Quã pcussus esset Menelaus bellicosus dux Achiuor.
Sed hic detrahebat opculũ pharetræ: eximebatq; sa-
Nouã, pennatã grauiũ fundamẽtũ dolorũ. (gittã
Statim.a. in neruum aptabat acerbam sagittam.
Supplicabat.a. Apol. in Lycia nato, inclyto iaculatori
Agnorũ primogenitorũ se sacrificaturũ clarã hecatõbẽ
Vbi domũ reuersus esset sacræ in vrbẽ Zeliæ. (tõbẽ
Traxit.a. vnà crenam sagittæ apprehendens & ner-
uos bouinos:
Neruũ quidẽ mãmæ appropinquauit: arcui.a. ferrũ.
Sed postq; in orbẽ curuatum magnũ arcum tetendit,
Stridit arcus, neruus autẽ valde sonuit, salytq; telũ
Acutum in turbam aduolare cupiens:
Neq; tui Menelae Dij beati obliuiscebantur
Immortales, prima autem Iouis filia prædatrix,

Ἤτοι τὸν πρόσθεν ἐόντα, βέλος ἐχεπευκὲς ἄμυνεν,
Ἢ ὅ γ' τόσσον μὲν ἔεργε ἀπὸ χροὸς [e] ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἔεργει μῆλον, ὅθ' ἡδέϊ λέξατο ὕπνῳ.
Αὐτὴ δ' αὖτ' ἰθῦνεν ὅθι ζωστῆρος ὀχῆες
Χρύσεοι σύνεχον, καὶ δίπλοος λύετο θώρηξ.
Ἔνθ' ἔπεσ' ἰὸς ἐχεπευκὴς ἀρηρότι πικρὸς ὀϊστός.
Διὰ μὲν ἄρ' ζωστῆρος ἐλήλατο δαιδαλέοιο,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρειστο,
Μίτρης θ' ἣ ἐφόρει ἕρυμα χροὸς, ἕρκος ἀκόντων,
Ἣ οἱ πολλὸν ἔρυτο, διὰ πρὸ ὃ εἵατο καὶ τῆς·
Ἀπρόπαστον δ' ἄρ' ὀϊστὸς ἐπέρσαιψε χρόα φωτός·
Αὐτίκα δ' ἔρρεεν αἷμα κελαινεφὲς ἐξ ὠτειλῆς.
Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ Φοίνικι μιλτώῃ
Μηονὶς, ἠὲ Κάειρα, πυρήϊον ἔμμεναι ἵππων·
Κεῖται δ' ἐν θαλάμῳ, πολέες τέ μιν ἠρήσαντο
Ἱππῆες φορέειν, βασιλῆϊ δ' ἄγαλμα κεῖται·
Ἀμφότερον, κόσμος θ' ἵππῳ, ἐλατῆϊ τε κῦδος·
Τοῖοί τοι Μενέλαε μιαίνετο αἵματι μηροὶ
Εὐφυέες, κνῆμαί τε, ἰδὲ σφυρὰ κάλ' ὑπένερθε.

Quæ ante stans, sagittam mortiferam arcebat,
Hæc.v. tantũ qdẽ inhibuit à corpore, vt cùm mater
A filio arcet muscam, quãdo dulci sopitus est somno.
Ipsa autem rursus direxit, vbi baltei fibulæ
Aureæ continebant, & duplex occurrebat thorax.
Cecidit autẽ in balteum aptatum pestifera sagitta:
Perq; balteum adacta est affabrè factum,
Et p thoracẽ valde pulchrũ transacta est, (telorũ,
Et per laminã quã portabat tutamen corporis septũ
Quæ ipsum plurimũ iuuit: penetrauit.a.etiã p hanc.
Summam verò sagitta perstrinxit cutem viri:
Statim autem fluxit sanguis ater ex vulnere.
Veluti quãdo aliqua ebur mulier purpura tinxerit
Mæonia, vel ex Caira maxillare vt sit equorum:
Iacet autem in thalamo, multiq; ipsum optarunt
Equites gestare: Regi aũt repositũ est ornamentum,
Vtrunq;, ornatus equo aurigæq; decus:
Talia tibi Menelae fœdata erant sanguine fœmora
Solida suraq; & tali pulchriima parte.

COMMENTARIVS.

a τὸν πρόσθεν ἐόντα] His verbis indicat Homerus, perfidè id factum à Pandaro. Solet enim Poëta, vt aliàs quoq; monuimus, cùm aliquid narrat verbis quibusdam significare, quid benè, quid malè factum sit. Porrò Pandarus id sensit, quod est apud Tragicum, τὸ κρᾶτον δακεῖ πού· ἐσθλὸν εἶναι πρὸ δὲ τοῦ θεὸς φρενὰς ἄγει πρὸς ἄτλον. Hoc autem à Pandaro factum, docuimus etiam anteà ex historia.

b αὐτὰρ ἰσύλα] Cùm armorum præstantia egregios milites deceat, solet Homerus talia illis tribuere, & si quãdo necessarium est, illa prolixiùs commendat intertexta aliqua narrationis vtilitate, vt hoc loco, cùm dicit, qualis sit hic Pandari arcus, docet, ex qua etiam materia conflatus sit, nimirum ex Ibicis cornu, quod genus est syluestris capreæ onerato capite vastis cornibus, vt scribit Plinius lib 8. cap. 53. & nos in Lexico copiosiùs exponemus. Hoc, inquam, Poëta interseruit, vt omni genere doctrinæ refertum opus exhiberet, sicut hoc loco, quod ad animalis huius Historiam commodè pertinere potuit.

c νεύρῳ μὲν μαζῷ] Antiquus fuit mos, neruum ad mammas admouere, quod & ab Amazonibus factitabatur: hodie ad dexteram aurem adduci solet, vt esse apud Procopium in præfatione Libycorum testatur Eustathius.

d ἀφροσύνῃ δὲ θεοῦ] Præuaricatur Minerua, persuasoq; Pandaro, vt Menelaum sagitta peteret, tamen eam ita à Menelao prohibet, vt leuiter sit ab illa tantùm delibatus expresso solùm sanguine, vt eo viso Græcorum animi ad perfidiam Troianorum armis insectandam inflammarentur.

e ὡς ὅτε μήτηρ] Hæc est vna ex comparationibus humilibus, quas interdum Homerus vsurpat ad res grauiores significandas. Ea autem aptissima est, adeò vt singula singulis respondeant. Mater à filio arcet muscam, qui dulci somno sopitus erat: sic Minerua, quæ materno animo Menelaum complectitur, audax & proteruum Pandari telum à Menelao nihil tale cogitante & hostiũ securo, propter initum fœdus, ita repellit, vt cute tenus vulneretur. Comparatio, quæ sequitur de muliere Mæonia vel Caria ebur purpura tingente angustior: in qua ostendit primùm in Lydia vel Caria vsitatos & frequentes purpuræ colores: deinde solita ex ebore purpura tincto equis illic maxillaria (παρήια) fieri, quod summo erat ornamento tum ipsius equi, tum aurigæ respectu. Huic colori purpureo, quò ebur illud violabatur (sic enim loquitur Virg. 12. Indum sanguineo veluti violauerit ostro. Si quis ebur) sanguinem ex plaga Menelai manantem comparat, quasi non fuerit res adeò sordida, sed aliquantulum etiam decora. Hunc nostrum Menelaum sic dissentaneè cum Alexandro M. comparat lib. 2. de illius fortuna: cuius cùm vulnera in bellis accepta, eaque multa commemorasset, subijcit: Probè sanè fortuna amplificas & magnum facis Alexandrum, dum transfigis eum vndique prodisque & ictibus omni ex parte corporis patefacis: non vt Menelao Minerua telum in arma, qua firmissima erant, detorquens, lorica, fascia & balteo vim fregit plagæ, quæ hactenus corpus eius perstrinxit, vt tingeretur tantùm sanguine: sed nuda telis obiecisti vitalia, ictibus ossa traiecisti, circumcursasti vndique corpus, obsedisti oculos & pedes, interpellauisti insectantem, victorias distrinxisti, spes abscidisti, &c.

Ῥίγησεν δ' ἄρ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὡς εἶδεν μέλαν αἷμα καταῤῥέον ἐξ ὠτειλῆς.
Ῥίγησεν δ' καὶ αὐτὸς ἀρηΐφιλος Μενέλαος.
Ὡς δ' εἶδεν νεύρόν τε καὶ ὄγκους ἐκτὸς ἐόντας,
Αὖ ῥορρόν οἱ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀγέρθη.
Τοῖς δ' βαρυσπάχων μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Χειρὸς ἔχων Μενέλαον· ἑπεσπάχοντο δ' ἑταῖροι·
[a] φίλε κασίγνητε, θανάτῳ νύ τοι ὅρκι' ἔπημνον,
Οἷον ποθέηκας ποδὶ Ἀχαιῶν Τρωσὶ μάχεσθαι·
Ὡς σ' ἔβαλον Τρῶες, τὰ δ' ὅρκια πιστὰ πάτησαν,
Οὐ μὰν πως ἄλιον πέλεται ὅρκιον, αἵμά τε ἀρνῶν,
Σπονδαί τ' ἄκρητοι, καὶ δεξιαὶ ἧς ἐπέπιθμεν.
Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὄλυμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
[b] Ἀλλά τε καὶ ὀψὲ τελεῖ· σὺν τεμεσάλῳ ἀπέτισαν
Σὺν σφῇσι κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν.
Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κῆρ φρονέω καὶ κῆρ θυμὸν,
[c] Ἔσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ,

Horruit autem deinde Rex virorum Agamemnon,
Postquam vidit atrũ sanguinem defluentẽ ex vul-
Horruit aũt & ipse bellicosus Menelaus: (nere.
Postq.a. vidit neruum q; & cuspides extra existẽtes,
Iterum & animus in pectora reuocatus est.
Inter hos.a. grauiter suspirans locutus est rex Agam.
Manu tenens Menelaum: ingemiscebant aũt socij:
Charefrater, in mortẽ certè tibi fœdera feriebã,
Solũ prostituens pro Achiuis cum Troianis pugnare:
Sic te pcusserunt Troiani, & fœdera fida cõculcarũt.
At nullo modo irritũ est iuramẽtũ, sanguisq; agnorũ
Libaminaq; mero facta & dextra quib. fidebamus.
Tametsi enim statim Olympius rem non perfecerit,
Tamen etiam serò perficiet: & magno luent
Cum proprijs capitibus, vxoribusq; & filijs.
Benè enim ego hoc scio in mente & in animo:
Erit dies cùm aliquando peribit Ilium sacrum,

Καὶ

Καὶ Πρίαμος, καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο,
Ζεὺς δέ σφιν Κρονίδης, ὑψίζυγος, αἰθέρι ναίων,
Αὐτὸς ὀπαζέμεναι ἐρεμνὴν αἰγίδα πᾶσι,
Τῆς δ' ἀπάτης κοτέων. τὰ μὲν ἔσσεται οὐκ ἀτέλεστα·
Ἀλλά μοι αἰνὸν ἄχος κέαται ἔσσεται ὦ Μενέλαε,
Αἴ κε θάνῃς, καὶ μοῖραν ἀναπλήσῃς βιότοιο·
Καί κεν ἐλεγχιστὸς πολυλήϊον Ἄργος ἱκοίμην.
Αὐτίκα γὰρ μνήσονται Ἀχαιοὶ πατρίδος αἴης,
Καὶ λείψει σὺν κλῆϊ Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ λιπέσθαι
Ἀργείην Ἑλένην· σέο δ' ὀστέα * πύσει ἄρουρα
Κειμένου ἐν Τροίῃ, ἀτελεύτητῳ ὀπὶ ἔργῳ·
Καί κέ τις ὧδ' εἴπῃσι κατερχομένων Τρώων
Τύμβῳ ὀπιθρώσκων Μενελάου κυδαλίμοιο,
Αἶψ' ὕτως ἐπὶ πᾶσι χόλον τελέσαι Ἀγαμέμνων,
Ὡς καὶ νῦν ἄλιον στρατὸν ἤγαγε δεῦρο Ἀχαιῶν·
Καὶ δὴ ἔβη οἶκόν δε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σὺν κενεῇσιν νηυσὶ λιπὼν ἀγαθὸν Μενέλαον·
Ὥς ποτέ τις ἐρέει, τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.

Et Priamus, & populus bellicosi Priami:
Iupiter. a. ipsis Saturnius, sublimis in æthere habi-
Ipse incutiet nigrantem ægida omnibus, (tans,
Ob hãc fraudem iratus. Hæc quidẽ non erunt irrita:
Sed mihi grauis dolor tui causa erit ô Menelae,
Si moriaris, & fatum adimpleueris vitæ,
Et redarguendus siticulosum Argos petam.
Statim enim recordabuntur Achiui patriæ terræ:
Gloriam verò Priamo & Troianis relinquemus
Argiuam Helenam: tua autẽ ossa putrefaciet terra, κ. πύσει
Iacentis in Troia imperfecto in opere.
Et aliquis sic dixerit Troianorum superborum
Sepulchro insultans Menelai glorioſi:
Vtinam sic in omnibus iram perficiat Agamemnon,
Sicut & nũc incassum exercitũ duxit huc Achiuorũ:
Et iam abijt domum, deserens in patriam terram,
Cum vacuis nauibus, reliquens bonũ Menelaum.
Sic aliquãdo qs dixerit, tum mihi debiscat lata terra.

COMMENTARIVS.

a φίλε κασίγνητε,] Fraternum animum Agamemnonis obseruare licet, quem anteà etiam conturbari vidimus & exhorruisse, viso sanguine è vulnere Menelai effluente. Hac ergo oratione testatum facit dolorem, quem ex illius infortunio concipit, ac ipsum in primis accusat, quòd negligentiùs videatur de fratris salute fuisse solicitus, quem passus sit solum tam graue certamen subire: quæ vulgaris est in similibus hominum querela, cùm re iam perspecta culpam in causas reijcimus præcipuas, quæ initium actioni illi fecerunt: vt hoc loco Agamemnon passus est Menelaum cum Paride congredi, vnde ille causa est eius vulneris præcipua quadantenus, quòd posse accidere intelligebat, vt vulneraretur. proinde metu infortunij fratris eum ab illo certamine poterat prohibere. Deinde Agamemnon in ipsos Troianos fœderis violatores inuehitur: cumq; intelligat, hoc scelus Numini esse odiosum, de rebus Græcorum bene sperare incipit, contra certissimum Troianorum excidium vaticinatur, quod iam non hodierno die, vt anteà (vnctus, & metuens ne ex hoc vulnere moriatur, illius sortem luget: siquidem sublato belli capite principe (nam vnius Menelai grapacto Helena in Troianorum potestate remansura sit, & tam grauis iniuria inulta, proinde irritus tam longus labor sannis & iocis ab ipsis Troianis excipietur: quod se cum graui animi dolore intellecturum Agamemnon profitetur.

b ἐκ τε τῆ ὀψὲ τελεῖ.] Intelligit Homerus, quamuis improborum supplicia Numen differat, tamen eos impunitos non relinqui, licet serò in eos animaduertat. Vnde Iul. Cæs. insolenter sua victoria gloriantib. Heluetijs, & se tã diu impunè tulisse iniurias admirantibus, vtrumque eodem pertinere respondit: Consuesse enim Deos immortales, quo grauiùs homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum vlcisci velint, his secundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedere, vt est de bell. Gal. lib. 1. Vt sit lenta, tamen certè magna ira Deorum est, ait Iuuenalis Sat. 13. Hoc mihi propius intuenti tres potissimùm esse causas puto, cur improborum supplicia differantur. Primùm quòd Deus clemens sit, & non ob quamlibet causam irascatur, vt etiam Solon in Elegijs dicit, Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ Ὥστε θεοῖς εἶναι μήτε σύνεγγυς ὀργή. Itaque sæpe accidit, vt quos supplicio dignos iudicamus ob eorum scelera, Deus tamen, qui longè clementior est quàm sint praui homines, idcircò non excandescat, quin potiùs patienter expectat, donec illi ad bonam frugem conuertantur. Non est ergo in puniendo præceps Deus, suoq; exemplo (nam vt est apud Platonem 4. de Legibus, ὁ θεὸς πάντων χρημάτων μέτρον, nullumque fructum ex Deo capere homini concessum est, perinde ac si exprimendo & sectando illius ornamenta virtutem induamus, vt est apud Plut. de Sera num. vind.) docet nos, immanitatem & impetum in animaduertendo enormem eximere, proinde ipsius placiditatem & cunctationem moderatè & consideratè effingamus, atque in consilium adhibeamus tempus, quod pœnitentiæ minimè est obnoxium, atque id ad pœnas expoſcendas accedamus. Illud tamen tempus, quod nobis longissimum videtur, Deo nihil est: quod nouit etiam Plutarchus: Dico, inquit, quantum ad nos longum tempus, quando Dijs sanè totum vitæ humanæ spacium nihil & præsens momentum est. Secunda causa, cur Deus supplicia differat, est vt ea tandem grauiora sint, quod Cæsar intellexit. Itaque improbi cùm in scelerato viuendi genere perseuerant, magis ac magis iram Numinis in se concitant, quæ tandem cò asperior, quòd diuturnior in eorum capita erumpit. Neq; tamen credendũ est interea pœnis illos carere: habent enim in animo extremi & grauissimi supplicij quædam veluti præludia perturbationes, metus, diurna spectra, portenta, quæ omnia illis à Deo obijciuntur: sed & insomnia, qualia de Apollodoro, Hipparcho Pisistrati filio, Ptolemæo, Pausania refert Plutarchus. Tertia causa est maioris boni alicuius gratia. Quemadmodum enim Aegyptiorum lex fuit, quam aliqui Græci descripserunt, vt prægnans, si rei capitalis iudicata sit, dum est enixa, in custodia habeatur. Sic, cùm flagitiosus aliquis, qui iam supplicio destinatus est, vtile quippiam & salubre certo quodam tempore proferre possit, meritò mors eius differtur. Hoc Deus etiam præstat. verbi gratia: vt Græci Siciliam à Carthaginensibus euastatam incolerent, in tyrannidis limine non luit supplicium Dionysius: vt idem etiam Græci Appolloniam, vel Anatorium, vel Leucadiorum Cherronesum cultoribus frequentarent, Periander longo est interuallo punitus: vt Thebæ restituerentur Cassandro producto supplicium Plutarchus existimat. Huic causæ annexum est, quòd Deus malorum instrumentis populos castiget, præcipuè verò tyrannorum. Etenim quod eleganter à Plutarcho scriptum est, vt Hyænæ fel, Phocæ coagulum, aliarumque dirarum bestiarum aliquid habent contra morbos medicaminis: ita quibusdam, quibus morsu opus est & castigatione, his inijcit acerbitatem Deus tyranni implacabilem, vel asperitatem horridam magistratus, nec antè aufert aculeum & telum, quàm ægrum purgauerit & curauerit. Huiusmodi Phalaris fuit Acragantinis medicamentum, & Romanis Marius, &c. Hæc à nobis tam pulchra occasione fusè explicata studiosus lector, vt spero, non dolebit. Hoc itaque loco Agamemnon impunitam Troianorum perfidiam non fore ait, licet supplicia in aliquod tempus Iupiter differat. Quò pertinet illud Orestis ad Menelaum apud Euripidem in Oreste: κἄτ' οὖν ἀμυνῶ λοξίας τοῖς σοῖς κακοῖς; μέλλει. τὸ θεῖον δ' ἐσὶ βίᾳ τὸν φύσει. Et cur iam non opem fert Apollo tuis malis? Differt: quia numen ipsum tale est naturâ, id est, solet cunctari. Et vt est apud eundem in Ione: ἀεί ποτε χρόνια μὲν τὰ τῶν θεῶν πως εἰς τέλος δ' ἔσῃ ἀσθενῆ. Seriò veniunt res Deorum, sed postremò non infirmæ. Ἰοὺ ἰού, inquit Chorus apud eundẽ in Hercule furente. τὰ δίκαια μέλλοσι κ τὰ ὅσια θεοὶ ἐπαίειν. Dij ipsi impios cunctantur, & impios audire. Quod ad hunc locum attinet, aliàs etiam obseruauimus, quàm fuerit apud veteres odiosum crimen perfidiæ.

c ἔσσεται ἦμαρ] Excidium Troiæ vaticinatur, quod ita accidit, vt nullum postea eius vestigium extiterit. Cùm enim circumsitæ vrbes aliæ euastatæ, non omnino tamen dirutæ essent, hæc autem funditus euersa, omnes illius lapides ad harum refectionem adhibiti sunt. Quod negabant quidem Ilienses, sed eos Strabo lib. 13. refellit.

a Τὸν δ' ἐπιθαρσύνων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Θάρσει, μηδέ τι πω δειδίσσεο λαὸν Ἀχαιῶν.
Οὐκ ἐν καιρείῳ ὀϊστὸς πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν
Εἰρύσατο ζωστήρ τε παναίολος, ἠδὲ ὑπένερθεν
Ζωμά τε καὶ μίτρη τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Αἴ γὰρ δὴ ἔτως εἴη φίλος ὦ Μενέλαε·
Ἕλκος δ' ἰητὴρ ἐπιμάσσεται, ἠδ' ἐπιθήσει
Φάρμαχ' ἅ κεν παύσῃσι μελαινάων ὀδυνάων.
Ἦ, καὶ Ταλθύβιον θεῖον κήρυκα προσηύδα,
Ταλθύβι', ὄφρα τάχιστα Μαχάονα δέδρο κάλεσσον
Φῶτ', Ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος,
Ὄφρα ἴδῃ Μενέλαον ἀρήϊον ἀρχὸν Ἀχαιῶν,
Ὅν τις ὀϊστεύσας ἕβαλεν, τόξων εὖ εἰδὼς,
Τρώων ἢ Λυκίων· τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος.
Ὡς ἔφατ', ἀδδ' ἄρα οἱ κήρυξ ἀπίθησεν ἀκούσας·
Βῆ δ' ἰέναι κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Παπταίνων ἥρωα Μαχάονα· τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑσταότ', ἀμφὶ δέ μιν κρατερὰι σχίζες ἀσπιστάων
Λαῶν, οἱ οἱ ἕποντο Τρίκης ἐξ ἱπποβότοιο.
Ἄγχοσ' δὲ στὰς εἶπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὄρσο Ἀσκληπιάδη, καλέει κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὄφρα ἴδῃς Μενέλαον ἀρήϊον Ἀτρέος υἱὸν,
Ὅν τις ὀϊστεύσας ἕβαλεν, τόξων εὖ εἰδὼς,
Τρώων ἢ Λυκίων· τῷ μὲν κλέος, ἄμμι δὲ πένθος.
Ὡς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Βὰν δ' ἰέναι κατ' ὅμιλον ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκανον ὅθι ξανθὸς Μενέλαος
Βλήμενος ἠὼ, περὶ δ' αὐτὸν ἀγηγέραθ' ὅσσοι ἄριστοι
Κυκλόσ', ὁ δὲ σὺ μέσσοισι παρίστατο ἶσος Ἄρηϊ.
Αὐτίκα δ' ἐκ ζωστῆρος ἀρηρότος ἕλκεν ὀϊστόν.
Τοῦ δ' ἐξελκομένοιο, πάλιν ἄγλωες ὄγκοι
Λύσε δέ οἱ ζωστῆρα παναίολον, ἠδὲ ὑπένερθε
Ζωμά τε καὶ μίτρην τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδεν ἕλκος ὀϊστοῦ πικροῦ ἐρωήν,
b Αἷμ' ἐκμυζήσας, ἐπ' ἄρ' ἤπια φάρμακα ἠπλῶς
Πάσσε, τά οἱ ποτὲ πατρὶ φίλα φρονέων πόρε Χείρων.

Τὸν δ' ἐπιθαρσύνων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Confide, ac ne quid dũ terrefacias populũ Achiuorũ.
Non in lethali (loco) acuta fixa est sagitta, sed antè
Tutatus est me balteus varius, & subter
Loricaq; & lamina, quam fabri ærarij fecerũt viri.
Hunc. a. respondens affatus est rex Agamemnon,
Vtinam autem sic esset, dilecte ô Menelae,
Vulnus autem medicus contrectabit, & adhibebit
Medicamenta, quæ liberent te à nigris doloribus.
Dixit, & Talthybiũ diuinũ præconẽ allocutus est:
Talthybi, quàm citissimè Machaonem huc accerse
Virum, Aesculapij filium optimi medici,
Vt videat Menelaum bellicosum ducẽ Achiuorum,
Quẽ aliqs sagittãs vulnerauit iaculãdi bene peritꝰ
Troianorũ vel Lyciorũ: huic qdẽ gloria, nobis. v. luctꝰ.
Sic dixit: neq; ei præco immorigerus fuit audiens:
Incedebat. a. vt iret per populũ Achiuorũ loricatorũ,
Peruestigãs oculis heroa Machaonẽ: hũc. a. cognouit
Stantem: circum. a. ipsum fortes acies scutigerorum
Populorũ, q ipsum secuti sunt Trice ex equorũ altri-
Propè aũt stans verba velocia allocutus est: (ce.
Propera Aesculapiade, vocat rex Agamemnon,
Vt videas Menelaum bellicosum Atrei filium,
Quẽ aliqs sagittãs vulnerauit iaculãdi bene peritus
Troianorũ vel Lyciorũ, illi qdẽ gloria, nobis. a. luctꝰ.
Sic dixit: huic. a. animum in pectoribus cõmouit.
Perrexerunt. a. ire per turbã ad exercitũ latũ Achi-
Sed quando venerunt vbi flauus Menelaus (uor.
Vulneratꝰ erat, circũ. v. ipsũ cõgregati erãt qq; opti-
Vndiq;, hic aũt inter medios stabat diuinꝰ vir, (mi
Statim ex balteo benè aptato traxit sagittam.
Ea dũ extraherei, retrorsum fracti sunt acuti an-
Soluit autẽ ipsi balteum varium & subter (guli
Loricamq; & laminã, quã fabri æraríj fecerũt viri.
Sed postq; vidit vulnus vbi incidit amara sagitta,
Sanguinem exugens, lenia medicamenta peritus
Inspergebat: q̃ suo quõdã patri diligẽs dedit Chiron.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' ἐπιθαρσύνων] In Agamemnone Poëta exemplum mollis animi in aduersis exhibuit: nunc verò in Menelao generosi & tolerantis, qui non frangatur aut emolleſcat. Enimuerò Menelaum erigebat leuitas vulneris, cùm lethale non esse intelligeret, secus ac Agamemnon. Cùm autem ex virtute ducum pẽdeat quoq; militum virtus, hortatur regem Menelaus, vt meliore sit animo, ne si secus fecerit, totum exercitum terreat. Itaque præcipuum est in duce, vt in aduersis casibus constantem se præbeat, vt suo exemplo militum animos corroboret ac fulciat.

b αἷμ' ἐκμυζήσας,] Id quomodo fiat, norunt quorum artis est. Narrat Eustathius, videri inter barbaros, qui sanguinem illum exugant, certum inde vulneris captantes remedium. Fuerunt autem in exercitu Græcorum duo insignes medici, Podalirius, qui circa τὸ διαιτᾶν versabatur: Machaon, qui circa vulnera, quanquam alterum circa φαρμακοδυσκλῶ occupatum fuisse quidam dicunt, alterum circa χειρουργικὸν: vt est apud Cornel. Cels. lib. 1. Aesculapij, inquit, duo filij, Podalirius & Machaon, bello Troiano ducem secuti, non mediocrem opem commilitonibus suis attulerunt, quos tamen Homerus non in pestilentia, neq; in varijs generibus morborũ aliquid attulisse auxilij, sed vulneribus tantummodò ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuit. Ex quo apparet, has partes medicinæ solas ab his esse tentatas, easq; esse vetustissimas, &c. Primus autem Hippocrates Cous, vt est apud eundem Celsum, τὸ διαιτητικὸν induxit. quod videtur intellexisse Plin. lib. 26. cap. 2. Quidam verò Podalirio etiam τὸ χειρουργικὸν tribuunt, vt Q. Calaber lib. 4. τῷ δ' ἀμφιτετηνῶτα (sic enim legendum pro ἀμφιτερυμνῶτα in vulgatis) τύμμαθε παῖδα Ἀσκλῃπιοῦ Ποδαλείριον, &c. ἠέσκε δ' ἑστυμφώς Ποδαλείριος ἕλκεα παῦσαι Ὅσσα θεοὶ δρύφησιν. Sed Homerus contrarium prodidit. Iam verò distincta fuisse vtriusque fratris officia, testantur hi versus, qui leguntur apud Eustat. inf. lib. 11. ex Q. Calabro:

τῷ μὲν κεφοτέρας χεῖρας πόρεν ἔκτε βέλεμνα
τῷ δ' ἄρ' ἀκεσίβροτα πάντ' ἐνὶ θῆσιν ἔθηκεν
ὅς ῥα καὶ αὖτον πρῶτον μάθε χωομένοιο
Σαρκὸς ἐλᾶν τμῆξαί τε καὶ ἕλκεα παῦσαι ἀνέσσαις.
ἄσκοπά τε γνῶναι καὶ ἀναλθέα οἶσαι
ὀμμασιν τ' ἀτρέμα βαρυώδυνόν τε νόημα.

Sed de his aliàs dicendi locus erit. Hîc autem videmus, ad sanandum Menelai vulnus queri: vnde constat de Homeri sententia, quoad vtriusque fratris separata munia medicandi.

Τὸν δὲ περιστένοντο βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Τόφρα δὲ δὴ Τρώων σχίζες ἦλυθον ἀσπιστάων·
Οἱ δ' αὖτις κὰδ τεύχε' ἔδυν, μνήσαντο δ' ἀρωγῆς.

Dũ hi occupati erãt circa in bello strenuũ Menelaũ,
Interim Troianorũ turmæ supuenerũt scutigerorũ:
Hi. a. arma ĩduerũt, & animũ cõuerterũt ad pugnã.

Ἔνθ' αὖ

Ἔνθ' οὐκ ἂν βέλζονα ἴδοις Ἀγαμέμνονα δῖον,
Οὐδὲ καταπλώοντ', ἐδὲ οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι·
Ἀλλὰ μάλα σπουδῇ μάχῃ ἐς κυδιάνειραν.
Ἵππους μὲν γὰρ ἔασε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ·
(Καὶ τοὺς μὲν θεράπων ἀπαΐδυθ' ἕκαστος ἔχε Φυσιόωντας
Εὐρυμέδων, υἱὸς Πτολεμαίου Πειραΐδαο·
Τῷ μάλα πολλὰ ἐπέτελλε θοὸν ἐχέμεν, ὁππότε κέν μιν
Γυῖα λάβῃ κάματος πολέας διαπειρήναντα)
Αὐτὰρ ὁ πεζὸς ἐὼν ἐπεσώλεῖτο τίχας ἀνδρῶν·
Καί ῥ' ὃς μὲν σπουδῇ ἴδοις ἴδοι Δαναῶν ταχυπώλων,
Τοὺς μάλα θαρσύνεσκε παρεστάμενος ἐπέεσσιν.
Ἀργεῖοι μή πω λιθέσθε θέλοντι ἀλκῆς.
Οὐ γὰρ δὴ ψεύδεσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός·
Ἀλλ' οἵπερ πρῶτοι * ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο,
Τῶν ἦρι αὐτῶν τέρεα χροὰ γῦπες ἔδονται·
Ἡμῖς δ' αὖτ' ἀλόχους τε φίλας καὶ νήπια τέκνα
Ἄξομεν ἐν νήεσσιν, ἐπὴν πόλιν ἔλωμεν.
Οὓς δ' ἂν ἐγὼ μεθιέντας ἴδωμι συγχέοντ' πολέμοιο,
Τοὺς μάλα νηυσὶν ἔπεσσιν ἐρωτήσω χολωτοῖσιν·
Ἀργεῖοι ἰόμωροι, ἐλεγχέες, οὐ νυ αἰδεῖσθε;
Τίφθ' ἕτως ἕστητε τεθηπότες, ἠΰτε νεβροί;
Οἵτ' ἐπεὶ οὖν ἕκαμον πολέος πεδίοιο θέοντες,
Ἕστασ', ἐδὲ ἄρα τις σφι μετὰ φρεσὶ γίγνεται ἀλκή.
Ὣς ὑμεῖς ἕστητε τεθηπότες, ἐδὲ μάχεσθε·
Ἦ μὴν ἐπὶ Τρῶας ὀφέλλετε ἔλθέμεν, οὗπέρ τε νῆες
Εἰρύαται δύπεμνοι πολιῆς ἁπὶ δινὶ θαλάσσης,
Ὄφρα ἴδηθ' αἴκ' ὔμμιν ὑπὲρ κεφαλῆς χεὶρ Κρονίων;
Ὣς ῥ' ὄγε κοιρανέων ἐπιπωλείτο τίχας ἀνδρῶν·
Ἦλθε δ' ἐπὶ Κρήτεσσι, κιὼν αὐτὰ ἑλαμὸν ἀνδρῶν·
Οἱ δ' ἀμφὶ Ἰδομενῆα δαΐφρονα θωρήσσοντο·
Ἰδομενῆϊ μὲν ἐν πρώτοις σὺν ἴκελος ἀλκτῆρι,
Μηριόνῃ γ' ἄρα οἱ πυμάτας ὦτρυνε φάλαγγας.
Τὴς ἦ ἰδὼν γήθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Αὐτίκα δ' Ἰδομενῆα προσηύδα μειλιχίοισιν·
Ἰδομενεῦ, πέρι μέν σε τίω Δαναῶν ταχυπώλων,
Ἠμὲν ἐν πολέμῳ ἠδ' ἀλλοίῳ ἐπὶ ἔργῳ,
Ἠδ' ἐν δαιτὸς, ὅτε πέρ τε γερούσιον αἴθοπα οἶνον
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἐν κρητῆρσι κέρωνται.
Εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Δαιτρὸν πίνωσιν, ὃν ἦ θαλερὸν δέπας αἰεὶ
Ἔμμεν' ὥσπερ ἐμοί, πίειν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.
Ἀλλ' ὄρσο πολεμόν δ', οἷόν πάρ' δόχεο εἶναι.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς αὐτίον ηὔδα,
Ἀτρεΐδη, μάλα μέν τοι ἐγὼν ἑτάρῳ ἑτάρῳ
Ἔσομαι ὡς τὸ πρῶτον ὑπέστην καὶ κατένευσα·
Ἀλλ' ἄλλους ὄτρυνε καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
Ὄφρα τάχιστα μαχώμεθ'· ἐπεὶ σπονδὴν γ' ὄρκι' ἔχυσαν
Τρῶες, τοῖσιν δ' αὖ θάνατος καὶ κῆδε' ὀπίσσω
Ἔασιν ἐπεὶ πρῶτοι * ὑπὲρ ὅρκια δηλήσαντο.
Ὣς ἔφαθ'· Ἀτρεΐδης δ' παρώχετο γηθόσυνος κῆρ·
Ἦλθε δ' ἐπ' Αἰαντας κιὼν αὖτ' ἐλαμὸν ἀνδρῶν·
Τὼ δ' κορυσσέσθην, ἅμα δ' νέφος εἵπετο ποδῶν.
ᵈΩς δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδεν νέφος αἰπόλος ἀνὴρ
Ἐρχόμενον κατὰ πόντον ὑπὸ Ζεφύροιο ἰωῆς·
Τῷ δέ τ' ἀνιδρείῃ μελαίτερον ἠΰτε πίσσα
Φαίνετ' ἰὸν κατὰ πόντον, ἄγει δέ τε λαίλαπα πολλήν.
Ῥίγησέν τε ἰδὼν ὑπό τε σταθείς ἤλασε μῆλα·
Τοῖαι ἅμ' * Αἰάντεσσιν ἀρηϊθόων αἰζηῶν

Tunc non dormitantẽ vidisses Agamemnona diuum
Neq; trepidantem, neq; detrectantem pugnare:
Sed valde properantem pugnam in gloriosam:
Equos etenim dimisit & currus decoros are,
(Et hos quidẽ minister seorsum tenebat anhelãtes:
Eurymedon filius Ptolemæi Piraidæ. (psum
Huic plurimum mãdauerat subsequi se, si quando i-
In mẽbris occuparet defatigatio p multos imperitã-
Sed hic pedester existẽs obibat ordines virorũ, (tẽ)
Et quos qdẽ pperãtes vidisset Danaorũ celeres equos habentium,
Hos valde hortabatur assistens verbis:
Argiui, ne quid remittatis de strenua fortitudine:
Non enim mendacijs pater Iupiter erit auxiliator,
Sed qui priores præter fœdera læserunt,
Horum certè tenera corpora vultures vorabunt. 22. ὑπὲς ὄξ· κια
Nos verò rursus vxores q; dilectas & infantes liberos
Abducemus in nauibus, postquam vrbẽ ceperimus.
Quos verò remittentes vidisset triste bellum,
Eos valde obiurgabat iracundis verbis,
Argiui, iaculationi destinati, infames, non erube-
Cúrnam sic statis stupidi sicut hinnuli? (scitis?
Qui postquã fessi sunt per longã campum currentes
Stant, neq; aliquod ipsis in præcordijs est robur:
Sic vos statis stupidi, neq; pugnatis. (ues
An expectatis Troianos propius accedere, vbi na-
Subductæ sũt pulch. pup. habẽtes cani in litore maris,
Vt videatis si vobis suprà teneat manũ Saturnius?
Sic is imperans obibat ordines virorum.
Venit aũt ad Cretenses obiens per caterua-virorum.
Hi autẽ circa Idomeneum bellicosum armabantur.
Idomeneus, a. erat in prima acie apro similis robore:
Meriones autem ei extremas incitabat phalanges.
Hos autẽ videns lætatus est rex virorum Agamem.
Statim. a. Idomeneum allocutus est blandis verbis:
Idomeneu, supra qdẽ te honoro Danaos celeres e-
Tum in bello, tum alio in opere, (quos habentes
Tum etiam in cõuiuio quãdo vetustũ ardẽs vinum
Argiuorum proceres in cratere misceant.
Etsi enim alij comati Achiui (semper
Mensuratum bibunt, tuum autẽ plenum poculum
Stat vt mihi, vt bibas quando animus iubeat.
Sed concita te ad bellũ, qualis anteà gloriabaris esse.
Hunc. v. Idomeneus Cretẽsiũ dux contrà allocutus
Atride, valde quidem tibi ego aptus socius (est:
Ero, sicut prius promisi & annui.
Sed alios hortare comatos Achiuos, (fuderunt
Vt quàm primum pugnemus, quoniam fœdera con-
Troiani, quibus rursus mors & dolores in posterum
Erunt, quoniam priores præter fœdera læserunt,
Sic dixit: Atrides autem præteribat lætus corde: χε. ὑπὲς κια
Venit autem ad Aiaces iens per turbam virorum.
Hi. a. armabãtur: simul. v. nimbꝰ sequebatur peditũ.
Sicut quãdo à specula vidit nimbum caprarius vir
Venientem per mare à Zephyri flatu:
Illi autem procul existenti niger vt pix (tum:
Videtur, gradiens per mare, adducit. a. imbrẽ mul-
Horruitq; cõspicatus eũ, subq; spelunca cõpulit oues:
Tales simul cum Aiacibus bellicosorum iuuenum

χε. αἰαντεσσι διοτρεφέων αἰζ

Δήϊον

Δήϊον ἐς πόλεμον πυκιναὶ κίνυντο φάλαγγες
Κυανέαι, σάκεσίν τε καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι.
Καὶ τὲς μὲν γήθησεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων.
Σφῶϊ μὲν (ἀ γὰρ ἔοικε) ὀτρυνέμεν οὔτι κελεύω·
Αὐτὼ γὰρ μάλα λαὸν ἀϋτάγετον ἰφι μάχεσθαι·
Αἰ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
Τοῖον πᾶσιν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γένοιτο,
Τῶ κε τάχ' ἠμύσσε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος,
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.

Sæuum in bellum denſæ mouebantur phalanges
Fuſcæ ſcutisq; & lanceis horrentes.
Et has quidem lætatus eſt conſpicatus rex Agamem.
Et ipſos vociferans verbis velocibus allocutus eſt:
Aiaces Argiuorum duces ære loricatorum,
Vos quidē (non enim conuenit) hortari non iubeo:
Ipſi enim valdè populum iubetis fortiter pugnare.
Vtinam enim ô Iupiterq; pater & Minerua & Apol-
Talis omnibus animus in pectoribus eſſet. (lo,
Sit citò caderet ciuitas Priami regis
Manibus ſub noſtris captaq; deſtructaq;.

COMMENTARIVS.

a οἵ θ' ὧδε ἀνὰ βείζονται] Ducis diligentis exemplũ, qui milites ſuos ad pugnam exhortatur: quod Agamemnon facit primùm generaliter, quos enim per ſe ſatis incitatos animaduertebat, eos magis inflammabat, vt ſolent addi currentibus equis calcaria: quos contra ignauos, eos grauiter & acerbè obiurgabat. Deinde hoc per ordines ſingulos præſtabit.

b ἐπὶ ψεύδεσι] Nullo argumento audentiores in hoſtem fieri ſolemus, quàm ſi intelligamus rem nobis cum perfidis eſſe, quibus non poteſt fauere Numen, adeò illud hominum integritatem & ſinceritatem amat. Cùm ergo tales ſint hoc loco Troiani, quibus non poteſt fauere Numen, adeò illud hominum integritatem & ſinceritatem amat. Cùm ergo tales ſint hoc loco Troiani, iubet Græcos Agamemnon bene de victoria ſperare, quum Deum habituri ſint etiam aduerſarium Troiani, qui primi fœdera violauerunt.

c γέρεσιον ἄλφι οἴνου] In veterum illorum conuiuijs tria erant, quibus aliquis honeſtatus, cæteris anteponebatur, γερεσία, aſſæ carnes, & poculum, vt poſt Euſtathium annotauit quoque Epiphanius, vterque ex Athenæo. Hîc populi meminit Agamemnon, eoque nomine Idomeneum hortatur, vt cùm in conuiuijs à ſe pluris fiat, adeò vt illi maiora conferat quàm cęteris, prętereà etiam in prima acie collocatus ſit, dignum ſe reipſa iſtis honoribus oſtendat. Recordetur deinde priſtinæ ſuæ iactantiæ, qua ſe videlicet ſtrenuum in bello futurum venditabat (quod nobis κῦδος ὀφέλλον ſubintelligendum Homerus propoſuit,) quod ſe pręſtiturum reſponſo ſuo Idomeneus pollicetur.

d ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς] Non decebat has vtriuſq; Aiacis copias leuiter attingere, quippe in quibus ferè totum ſit Græcorum præſidium collocatum: itaque illarum multitudinem & denſitatem confertam eleganti comparatione exprimit.

e αἰ γὰρ ζεῦ τε πάτερ,] Tale quippiam de Neſtore ſuprà vidimus. Hoc intereſt, quòd Neſtori decem tãtùm ſimiles exoptabat Agamemnon ad Troiæ excidium: hîc omnes ſimiles Aiacibus vellet. Vbi prudentiam viribus præſtantiorem Agamemnonem vſiam obſeruauimus.

Ὣς εἰπὼν, τὲς μὲν λίπεν αὐτοῦ· βῆ δὲ μετ' ἄλλες.
Εὗθ' ὅγε Νέσορ' ἔτελμε, λιγὺν Πυλίων ἀγορητὴν,
Οὓς ἐπέρασε στέλλοντα, καὶ ὀτρυῶντα μάχεσθαι.
Ἀμφὶ μέγαν Πελάγοντα, Ἀλάστορά τε, Χρομίον τε,
Αἵμονά τε κρείοντα, Βίαντά τε ποιμένα λαῶν·
[a] Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι·
Πεζὲς δ' ἐξόπιθεν σῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλὲς,
Ἔρκος ἔμεν πολέμοιο· κακὲς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ.
Ἱππέσσιν μὲν πρῶτ' ἐπετέλλετο· τὲς γὰρ ἀΰτει
Σφὲς ἵππες ἐχέμεν, μηδὲ κλονέεσθαι ὁμίλῳ.
Μηδὲ τις ἱπποσύνῃ τε καὶ ἠϊθεΐῃφι πεποιθὼς,
Οἷος πρόσθ' ἄλλων μεμάτω Τρώεσσι μάχεσθαι,
Μηδ' ἀναχωρείτω· ἀλαπαδνότεροι γὰρ ἔσεσθε.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων ἕτερ' ἅρμαθ' ἵκηται,
[b] Ἔγχει ὀρεξάσθω· ἐπεὶ πολὺ φέρτερον οὕτως·
Ὧδε δὲ καὶ οἱ πρόσθεν πόλιας καὶ τείχε' ἐπέρθουν,
Τόν θ' νόον καὶ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχοντες.
Ὣς ὁ γέρων ὤτρυνε, πάλαι πολέμων δ' ἐὺ ἰδώς.
Καὶ τὲν μὲν γήθησεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί μιν, φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὦ γέρον, εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Ὣς τοι γούνατ' ἔπειτα, βίη δέ τοι ἔμπεδον εἴη.
[c] Ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοίιον· ὡς ὄφελόν τις
Ἀνδρῶν ἄλλον ἔχειν· σὺ δ' ἡρωτέροισι μετεῖναι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέσωρ,
Ἀτρεΐδη, μάλα μὲν καὶ ἐγὼν ἐθέλοιμι καὶ αὖτὲς
Ὡς ἔμεν ὡς ὅτε δῖον Ἐρεuθαλίωνα κατέκταν·
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισιν.
Εἰ τότε κεῖρος ἔα, νῦν αὖτέ με γῆρας ἱκάνει.

Sic fatus, hos quidē reliquit illic: iuit aũt ad alios.
Tũ ille Neſtorē inuenit argutũ Pyliorũ cõcionatorẽ,
Suos ſocios inſtruentẽ & concitantem ad pugnãdũ.
Circũ magnum Pelagontẽ, Alaſtoraq; Chromiumq;,
Hæmonemq; principẽ, Biãtemq; rectorem populorũ:
Equites quidem primùm cum equis & curribus:
Pedites autẽ à tergo conſtituit, multosq; & ſtrenuos
Vallum vt eſſent belli: ignauos a in medium coëgit.
Vt etiam non volens quis neceſsitate pugnaret.
Equitib. quidem primũ mandabat: hos enim iuſsit
Suos equos continere, neq; obuerſari inter turbam.
Ne autẽ quis equitandi peritia & virilitate fretus,
Solus ante alios properet cum Troianis pugnare,
Neq; retrocedat: imbecilliores enim eritis.
Quicũq; a. vir à ſuo curru ad alienos currus puene-
Haſta porrigat, quoniam multò melius ſic. (rit,
Sic & maiores vrbes & muros deſtruebant:
Hanc mentem & animum habentes in pectoribus.
Ita ſenex adhortabat, tamdiu militiæ bene peritus.
Et hoc quidem lætatus eſt viſo rex Agamemnon,
Et ipſum clamans verbis velocibus allocutus eſt,
O ſenex, vtinã ſicut animꝰ eſt in pectorib. charis,
Sic te genua ſequerẽtur, robur aũt tibi firmum eſſet.
Sed te ſenectꝰ cõficit æquè moleſta omnib: vtinã qs
Virorum alius haberet: tu aũt iunioribus intereſſes.
Huic reſpondit poſtea Gerenius eques Neſtor:
Atride, valde quidem ego vellem & ipſe
Sic eſſe, vt quando diuum Ereuthalionem interfeci.
Sed nullo modo ſimul omnia Dij dederunt hominib.
Si tũc iuuenis erã, nunc rurſus me ſenectus inuadit.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ καὶ ὣς, ἱππεῦσι μετέσομαι, ἠδὲ κελεύσω
Βελῇ καὶ μύθοισι. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων·
Αἰχμὰς δ' αἰχμάσσουσι νεώτεροι, οἵ περ ἐμεῖο
Ὀλίζονες γεγάασι, πεποίθασίν τε βίῃφι.
Ὣς ἔφατ'· Ἀτρεΐδης δ' ἄρα παρῴχετο γηθόσυνος κῆρ.
Εὗρε γὰρ Πετεῶο Μενεσθῆα θηλυτοκοῖο
Ἑστεότ'· ἀμφὶ δ' Ἀθηναῖοι μήστωρες ἀϋτῆς·
Αὐτὰρ, ὁ πλησίον εἰσήκει πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Πὰρ δ', Κεφαλλήνων ἀμφὶ σχέες ὄρνυτο λαὸς
Ἑστεώς. οὐ γάρ πω σφὶν ἀκήδετο λαὸς ἀϋτῆς,
Ἀλλὰ νέον σύνοιμον κίνυντο Φάλαγγες
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δ', μενόντες
Ἕστασαν· ὁππότε πύργος Ἀχαιῶν ἄλλος ἐπελθὼν,
Τρώων ὁρμήσῃσι, καὶ ἄρξειαν πολέμοιο.
Τὸν δ' ἰδὼν νέκυσσιν ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὦ γέ Πετεῶο Μοιτρεφέος βασιλῆος,
Καὶ σὺ κακοῖσι δόλοισι κεκασμένε, κερδαλεόφρον,
Τίπτε κακοπλώσαντες ἀφέστατε, μίμνετε δ' ἄλλους;
Σφῶϊν μὲν τ' ἐπέοικε μετὰ πρώτοισιν ἐόντας
Ἑστάμεν, ἠδὲ μάχης καυστειρῆς ἀντιβολῆσαι,
Πρώτω γὰρ καὶ δαιτὸς ἀκηδέζεσθον ἐμεῖο,
Ὁππότε δαῖτα γέρουσιν ἐφοπλίζωμεν Ἀχαιοί.
Ἔνθα φίλ' ὀπταλέα κρέα ἔδμεναι, ἠδὲ κύπελλα
Οἴνου πίνεμεναι μελιηδέος, ὄφρ' ἐθέλητον.
Νῦν γὰρ φίλως κ' ἐρόοιτε, καὶ εἰ δέκα πύργοι Ἀχαιῶν
Ὑμέων πρόπαροιθε μαχοίατο νυλέϊ χαλκῷ.
Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀτρεΐδη, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Πῶς δὴ φὴς πολέμοιο μεδιέμεν, ὁππότ' Ἀχαιοὶ
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα;
Ὄψεαι εἰ θέλοις θ', καὶ ἄνωχί τοι τὰ μεμήλῃ,
Τηλεμάχοιο φίλου πατέρα πρόμαχοισι μιγῆναι
Τρώων ἱπποδάμων· σὺ δὲ ταῦτ' ἀνεμώλια βάζεις.
Τὸν δ' ὑπομειδήσας προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὡς γνῶ χωομένοιο. πάλιν δ' ὄγε λάζετο μῦθον·
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔτέ σε νεικείω προϊόσσομαι, οὔτε κελεύω.
Οἶδα γὰρ ὥς τοι θυμὸς ἀνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἡπια δείδεα οἶδε. τὰ γὰρ φρονέεις ἅτ' ἐγώ περ.
Ἀλλ' ἴθι· ταῦτα δ' ὄπισθεν ἀρεσσόμεθ', εἴ τι κακὸν νῦν
Εἴρηται· τὰ δ' ἅπαντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν.

Veruntamẽ & sic equitibus interero & adhortabor
Consilio & verbis. hoc enim decus est senum.
Hastas autem vibrabunt iuniores, qui me
Minores natu sunt, confidunt́q; viribus.
Sic dixit: Atrides autem praeteribat laetus animo.
Inuenit filium Petei Menestheum equitem
Stantem: circum autem Athenienses periti belli.
Sed his propè stabat prudens Vlysses.
Iuxta.a.Cephalensium circum turmæ non imbecillæ
Stabãt: nondũ.n.ipsorum copiæ exaudierãt clamorẽ:
Sed recenter concitatæ mouebantur phalanges
Troianorũq; equitũ & Graecorũ: hi verò expectãtes
Stabant, quando turma Achiuorum alia aduenieńs
In Troianos rueret, & inciperent bellum.
Hos.a.vidẽs, obiurgauit rex virorum Agamemnon,
Et ipsos vociferans verbis velocibus allocutus est:
O fili Petei à Ioue nutriti regis,
Et tu malis dolis instructe, astute,
Cur trepidantes abscediti, expectatis autem alios?
Vos quidem conueniebat inter primos existentes
Consistere, & pugnæ ardenti occurrere:
Primi enim conuiuium auditis meum,
Quandocunq; conuiuium procerib. paremus Achiui:
Tunc amicè assatas carnes edere, & pocula
Vini bibere suauis, quamdiu volueritis.
Nunc.v.libenter videritis, etiamsi decem turmæ A-
Vos ante pugnarent sæuo ferro. (chiuor.
Hunc autem torue intuitus allocutus est prudens
Vlysses,
Atride, quale tibi verbum fugit ex septo dentium?
Quomodo dicis à bello cessare nos, quando Achiui
In Troianos equites concitamus acutum Martem?
Videbis, si volueris, & si tibi hæc curæ sint,
Telemachi dilectũ patrem antesignanis permixtum
Troianorum equitum: tu autem hæc vana dicis.
Hunc verò arridens allocutus est rex Agamemnon,
Postq; cognouit iratum. rursus.a. hic retractauit ser-
Generose Laërtiade, ingeniose Vlysses, (monẽ:
Neq; te accuso præter decens, neq; tibi impero.
Scio enim quòd tibi animus in pectoribus charis
Mitia consilia nouit. eadem enim sentis, quæ & ego.
Sed vade. hæc.a. posthac placabimꝰ, si qd perperã nũc
Dictum est: hæc autem omnia Dij irrita faciant.

COMMENTARIVS.

a ἱππῆας μὲν πρῶτα] Solius adhuc Nestoris meminit, qui copias suas instruat, vtpote qui longa aliorum bellorum, quibus interfuit, experiẽtia illud comparauerit. Equites itaq; primo ordine collocat, pedites postremo, ignauos medio, vt & ad primorum exemplum, & hortatu ac incitatione postremorum pugnare inuiti cogerentur. Illud autem quomodo sit intelligendum, tres esse video sententias. Primam Eustathij ipsius: vt Nestor in medio duorum bonorum militum vnum malum collocârit: sic ignauos, Laconum more, ἀνδρα παρ' ἄνδρα collocauit, vt ignaui à generosis ad idem officium simul trahantur: & hoc est, vt ipse ait, quod Arrianus in Indicis tradit ἐπὶ τελῶν τὰχθῶσαι τὴν φάλαγγα. Alij τὸ πρῶτον pro dextro cornu accipiunt, ὄπισθεν pro sinistro: dicuntq; phalangem ἐπὶ μετώπου, non κατὰ βάθος ordinatam. Herodotus autem & Apion dicebant, hanc aciei dispositionẽ κατὰ πλινθίον factam, id est, ad longos ordines eiusdem numeri, & inter illos duos ordines iter quoddam esse, vt per illud procedere & reuerti possent, qui vellent. Illa autem interualla ῥεῦμα à Poëta appellari. Quod quidem interstitium si fuerit, non accidet, vt pedites ab equitibus obseruentur, vt quidam volebant huius institutionis Nestoreæ vellicatores, & ab ipsis conculcentur: per illud enim interualum recedunt. Sed Plutarchus in libro de Homero videtur intelligere, equitatum præcedere, sequi verò peditatum.

b ἰσχὴ ὀρεξάσθω] Hoc varias recipit interpretationes, sed eas referre commodius erit in Lexico, in voce ὀρέγω.

c ἀλλά σε γῆρας] Hoc habet incommodi senectus, vt consilio & prudentiæ, quàm suppeditat, vires sufficientes deneget: quod illa Pherecratis apud Stobæum exprimunt, ὦ γῆρας ὡς ἐπαχθὲς ἀνθρώποισιν εἶ. Καὶ παντάχ' ὑπηρὸν ἐκ θεῶν σὺ μόνον. Ἐν ᾧ γὰρ ἐδὲν δεινὰ μεθ' ἡδονῆς ἔχομεν, Σὺ πικρὸν ἡμῖν διὰ τέλους ἀδύνατον ποιεῖς. O quàm senectus es grauis mortalibus, Et quàm molesta vbique: eo vel nomine, Quòd quando agendis rebus est nil virium, Prudentiam illo tu doces nos tempore. Quibus respondet hic locus, vbi Nestori cum prudentiæ satis sit, robur deesse conqueritur Agamemnon, & ipse sibi Nestor in sequentibus.

d ὦ γέ πετεῶο] Antea dictum est à Poëta Agamemnonẽ eos obiurgare, quos ignauos & segnes videret, Οὔς ἴνας αὖ μεθίοντας ἴδοι συνὶ φυλοπιδι πολέμοιο, Τὸν μάλα νεικείεσκε χολωθεὶς ἐπέεσσιν. Illud ibi generaliter facere dicebatur: hic libertatem eandem in Menestheum

&

& Vlyſſem vſurpat, quos non ita inſtructos ad pugnam videbat, vt cæteri, quos iam erat prætergreſſus. Itaque eos grauiter increpat, Vlyſſem maximè, quem ſpecialiter conuitijs inſectatur, cùm eum dolis malis inſtructum & aſtutum appellat, vitio ei vertens, quod ab alijs ei laudi datur. ſolum autē Meneſtheum patronomycè compellauit: vnde à ſolo etiam Vlyſſe reſponſum retulit. Obijcit autem eis, quòd cùm in conuiuijs poſtremi non ſint, in bello tamen longiùs à primis recedant, vnde Troianorum pugnā detrectare videantur. Sed hoc vel iniuſtè ab Agamemnone dictum eſt, cùm eos in ordine ſibi primùm conſtituto manere decuerit: deinde quòd tardiùs primis fœdera rupta fuiſſe intellexiſſent: proinde non ita repentè ſeſe ad prælium potuerint cōparare: quod Homerus etiam præmunierat his verbis: ὁ γὰρ πᾶσιν ἀνώγει λαὸς ἀὐτῆι, &c. Vel, inquam, hoc ipſis iniquè exprobratū eſt, vel iocosè, vt videntur ipſius Agamemnonis ſequentia verba ſubinnuere cùm Vlyſſem placat iam excandeſcentem: quod poſtremum remotius eſt, quàm vt omnibus perſuadeam. Itaque prius eſt arripiendum: nam etiam hoc agnoſcit Agamemnon, cùm animaduertens Vlyſſem exaſperari mitiore oratione eum delinit, quaſi nimirum alioqui ſeriò dicta eſſe ſuperiora voluerit. Deinde cùm ſuas obiurgationes irritas eſſe cupit, videtur etiam agnoſcere temerè & ſine cauſa id à ſe factum: vnde quaſi delicti ac ἀφροσύνης ſuæ veniam poſtulat. Vbi obſeruanda eſt diligenter Ducis beneuolentia, cùm offenſos à ſe milites, inſignes præcipuè, demulcere nititur, ne eorū animos à ſe penitus alienet. Quod à multis quidem demiſſioni nimiæ tribuetur, ſed vt apud omnes ſe purgare ſeruile & alienum eſt à maieſtate, ſic omnes contemnere, inſolens & fatuum, vt eſt apud Plut. in lib. de aud. Poët.

ε πὰ γὰρ φρονέεις ἅ τ' ἐγὼ φῂς] Hoc eſt ſolidæ amicitiæ teſtimonium, cùm idem eſt vtriuſq; amici conſenſus, idem velle, idem nolle, vt ait ille. Hinc eſt illud, ὁ φίλος ἄλλος ἐγώ.

Ὣς εἰπὼν, τὸς μὲν λίπεν αὐτόθι, βῆ δ' ἐπὶ μετ' ἄλλους.
Εὗρε δ' Τυδέος υἱὸν ἐπ' ἐρύθυμον Διομήδεα
Ἑστεῶτ' ἀμφ' ἵπποισι καὶ ἄρμασι κοίλησιν.
Παρ δέ οἱ ἑστήκει Σθένελος Καπανήϊος υἱός.
Καί μιν τὸν νείκεσσεν ἰδὼν κρείων Ἀγαμέμνων,
Καί μιν Φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὤμοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Τί πτώσσεις; τί δ' ὀπιπεύεις πολέμοιο γεφύρας;
Οὐ μὲν Τυδείδῃ γ' ὧδε φίλον πατρὶ ἔπεσσιν ἦεν,
Ἀλλὰ πολὺ προβιβᾶσθαι ἑτάρων οἳ ἔασιν ἀρίστοις
Ὡς φάσαν οἳ μιν ἴδοντο πονεύμενον· ἐκ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ', οὐδὲ ἰδὼν· περὶ δ' ἄλλων φασὶ γένεσθαι.
Ἦ τοι μὲν γὰρ ἄτερ πολέμου ἐισῆλθε Μυκήνας
Ξείνων, ἀμ' αὐτῷ Πολυνείκεϊ λαὸν ἀγείρων,
Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωντ' ἐρὰ πρὸς τείχεα Θήβης,
Καί ῥα μάλα λίσσοντο δόμεν κλειτοὺς ἐπικούρους·
Οἱ δ' ἤθελον δόμεναι, καὶ ἐπήνεον ὡς ἐκέλευον.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἔτρεψε, παραίσια σήματα φαίνων.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἄρχοντο, ἰὼν πρὸ ὁδοῦ ἐγίνοντο,
Ἀσωπὸν δ' ἵκοντο βαθύδροιον, λεχεποίην.
Ἔνθ' αὖτ' ἀγγελίην ἐπὶ Τυδῆι πέμπον Ἀχαιοί.
Αὐτὰρ ὁ βῆ, πολέας δ' ἵκετο κιχήσατο Καδμείωνας
Δαινυμένους κατὰ δῶμα βίης Ἐτεοκληείης.
Ἔνθ' οὐδὲ ξεῖνός περ ἐὼν ἱππηλάτα Τυδεὺς
Τάρβει μουνωθεὶς ἐὼν πολέσι μετὰ Καδμείοισιν.
Ἀλλ' ὅγ' ἀεθλεύειν προκαλίζετο· πάντα δ' ἐνίκα
Ῥηϊδίως· τοίη οἱ ἐπίρροθος ἦεν Ἀθήνη.
Οἱ δὲ χολωσάμενοι Καδμεῖοι κύπριοι ἵππων
Ἀψ' ἀνερχομένῳ πυκινὸν λόχον εἶσαν ἄγοντες,
Κέρσες πεντήκοντα· δύω δ' ἡγήτορες ἦσαν,
Μαίων Αἱμονίδης τε ἰφθίμους θ' ἑλέτην ἀθανάτοισιν,
Υἱός τ' αὐτοφόνοιο μενεπτολέμου Λυκοφόντης.
Τυδεὺς μὲν καὶ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκε·
Πάντας ἔπεφν', ἕνα δ' οἶον ἰεὶ οἰκόνδε νέεσθαι·
Μαίον' ἄρα σθένεϊ, θεῶν τεράεσσι πιθήσας.
Τοῖος ἔην Τυδεὺς Αἰτώλιος· ἀλλὰ τὸν υἱὸν
Γείνατο εἶο χερείονα μάχῃ, ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω.

Ὣς φάτο. [b] τὸν δ' οὔτι προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδοίοιο.
Τὸν δ' υἱὸς Καπανῆος ἀμείψατο κυδαλίμοιο·
Ἀτρεΐδη, μὴ ψεύδε', ἐπὶ σάφα οἶσθα ἰδυῖα·
Ἠμεῖς τοι πατέρων μὲν ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.
Ἠμεῖς καὶ Θήβης ἑδος εἵλομεν ἐπταπύλοιο,
Παυρότερον λαὸν ἀγαγόν θ' ὑπὸ τεῖχος ἄρειον,
Τειρόμενοι τεράεσσι θεῶν καὶ Διὸς ἀρωγῇ.

Sic locutus, hos qdē reliquit illic: iuit aūt ad alios.
Inuenit a. Tydei filium magnanimum Diomedem
Stantem inter equos & currus compactos.
Apud autē ipſum ſtabat Sthenelus Capanei filius.
Et hūc quidem obiurgauit cōſpicatus rex Agamem.
Et ipſum vociferans verbis velocibus allocutus eſt:
Hei mihi Tydei fili prudentis bellacis,
Cur trepidas? cur & circumſpicis belli tranſitus?
Non quidem Tydeo ita conſuetum timere erat,
Sed multò ante dilectos ſocios cum hoſtib. pugnare:
Sicut dixerūt, qui eū viderunt laborantē: non. n. ego
Occurri, neq; vidi: excellentē verò p̄ cæteris dicūt fu-
Certè etenim ſine exercitu intrauit Mycenas (iſſe.
Hoſpes cum diuino Polynice copias congregans,
Qui tunc militabant ſacra ad mœnia Thebarum:
Et valde ſupplicabāt, vt darēt inclytos auxiliarios.
Hi. a. volebant dare, & probabant ſicut iubebant.
Sed Iupiter auertit, ſiniſtra prodigia oſtendens.
Hi aūt poſtquam abierunt, & in via progreſſi ſunt,
Ad Aſopū venerūt, altos iuncos habentē, herboſum.
Tunc rurſus legatum Tydeum miſerunt Achiui.
Sed hīc iuit. multos verò inuenit Cadmienſes
Conuiuantes in domo potentiæ Eteocleæ.
Tunc neq; hoſpes exiſtens equitandi peritus Tydeus,
Timebat, ſolus exiſtens multos inter Cadmienſes.
Sed is ad certandū, puocabat: quēlibet. a. vincebat
Facilè: talis ei auxiliatrix erat Minerua.
Hi autem irati Cadmei ſtimulatores equorum,
Retrocedenti denſas inſidias locauerunt ducentes
Iuuenes quinquaginta: duo autem ductores erant,
Mæon Hæmonides par immortalibus,
Filiusq; Autophoni manens in bello Lycophontes.
Tydeus quidem & his duram mortem intulit:
Omnes interfecit, vnū. v. ſolū miſit vt domū rediret:
Mæona vtiq; præmiſit, Deorum ſignis parens,
Talis erat Tydeus Aetolius: ſed filium (rem.
Generauit ſeipſo peiorem pugna, concione. a. melio-
Sic dixit: hūc. v nihil allocutus eſt fortis Diome-
Reueritus regis obiurgationem venerandi. (des,
Et autem filius Capanei reſpondit illuſtris:
Atride, ne mentiaris, cùm poſſis vera dicere.
Nos quidē patribus longè fortiores gloriamur eſſe.
Nos etiā Thebarū ſedē expugnauim⁹ ſeptē portarū,
Pauciorem exercitū ducentes ſub murum Marti ſa-
Freti ſignis deorum & Iouis auxilio. (cru.

Κεῖνοι γ' σφετέρῃσιν ἀταθαλίῃσιν ὄλοντο.
Τῷ μή μοι πατέρας πὸθ' ὁμοίῃ σίζεο τιμῇ.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κεφαλὴ Διομήδης,
Τέτλα, σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ.
Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν
Ὀτρύνοντι μάχεσθαι εὐκνήμιδας Ἀχαιούς·
Τοῦτο μὲν γὰρ κῦδος ἅμ' ἕψεται, εἴ κεν Ἀχαιοὶ
Τρῶας δηώσωσιν, ἑλώσί τε Ἴλιον ἱρήν.
Τοῦτο δ' αὖ μέγα πένθος, Ἀχαιῶν δηωθέντων.
Ἀλλ' ἄγε δή, καὶ νῶϊ μεδώμεθα φύζης ἀλκῆς.

Illi autem proprijs improbitatibus perierunt:
Ideò, ne mihi patres vnquam in pari ponas honore.
Hunc autem torue intuitus allocutus est fortis
Diomedes,
O amice, tacitus sede, meoq; acquiesce sermoni:
Nō.n. ego succenseo Agamemnoni pastori populorū,
Hortandi ad pugnandum bene ocreatos Achiuos:
Hunc etenim gloria simul sequetur, si Achiui
Troianos debellarint, ceperintq; Ilium sacrum.
Hunc autem rursus magnus dolor, Achiuis cæsis.
Sed age, & nos duo curemus strenuam fortitudinem.

COMMENTARIVS.

a ὃ μὲν τύδεϊ γ' ὧδε] Vt Diomedem ad strenuè pugnandum excitet, vrget exemplum Tydei, qui eius pater fuit: turpe enim filio, si patris boni vestigia non insistat, & nullo grauiore argumento ad virtutem excitamur, quàm si patrum optimorum memoria nobis refricetur. Quod autem hoc loco de Tydeo Agamemnon commemorat, copiosè à Papinio in Thebaide describitur. Nos autem quæ necessaria ad huius loci illustrationem videntur, in Lexico explicamus in voce τυδεύς.

b τὸν δ' οὔτι προσέφη] Cùm hîc Diomedem nihil respondentem, Sthenelum verò contrà Regi proteruè sese opponentē videmus, illius modestiam & moderationem laudare, huius arrogantiam, suiq́ue iactationem vituperare nos decet, illudque vt rectum imitari, hoc vt prauum declinare, quod Plutarchus in lib. de Aud. poët. admonet. Etenim insignis fuit temeritatis, vt Sthenelus, quem ne verbo quidem læserat Agamemnon, ipsi nihilominus contumeliosè insultauerit: cuius eam rationem habuisse potest, quòd cōmune sibi cum Diomede vituperium existimat propter Tydei & Capanei patris sui in bello Thebano societatem, qui etiam ibidem perierunt. Si ergo Diomedem patre inferiorem existimat Agamemnon, ergo & Sthenelum. Porrò existimo à Poëta filium patris audaciam referentem induci. Siquidem talis est Capaneus apud Statium Ioui ipsi insultans, & in cœlos conspuens, vt ideò fulmine à Ioue percussus credatur: quod tamen Vegetius lib. 4. de re militari ex eo factum dicit, quòd cùm scalas muris admouisset, immensa mole lapidum obrutus sit, vnde factus fabulæ locus de fulmine in Capaneum emisso. Vtvt sit, à Poëtis vir audacissimus refertur, quem iam sui imitatorem filium habet. Hîc ergo pro se & pro Diomede loquens, vtrumq; parentibus præstantiorē esse docet duabus de causis: primùm, quod Thebas minore cum exercitu quàm patres habuisse dicantur, expugnauerint: deinde quòd sine alterutrius vitæ dispendio bellum illud confectum sit, secus quàm à parentibus, qui illic conciderunt. Sed & se ab omnibus Dijs adamatum, & ab ipso Ioue docet, cùm Tydeo sola Minerua opitulata sit.

c τοῦτο μὲν γὰρ κῦδος] Hæc est ratio, cur obiurganti Agamemnoni Diomedes non respondeat: nimirum quòd cùm maximè Agamemnonis intersit, vt Græci vincant, condonandum illi esse, si præ illo studio & desiderio victoriæ acerbius paulò cum Græcis agat, vt eos eò magis ad strenuè pugnandū excitet. Itaq; docet Diomedes, non esse semper maioribus cōuiciantibus resistendum, vt & anteà ex Plutarcho attigimus. Quod autem ab Vlysse prudente alioqui viro responsum sit, alio modo considerandum est, vel imitatione dignum non erit. Cùm autem hoc loco tacentem videamus Diomedem, aliàs nihilominus acriter ipsi Agamemnoni insultabit: ita actiones nostræ & officia pro ratione loci aut temporis commutantur.

Ἦρα, καὶ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἅλτο χαμᾶζε·
a Δεινὸν δ' ἔβραχε χαλκὸς ἐπὶ στήθεσσιν ἄνακτος
Ὀρνυμένου· ἰφθὰ δέ κεν ταλασίφρονά περ δείσας εἶλεν.
b Ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέϊ κῦμα θαλάσσης
Ὄρνυτ' ἐπασσύτερον Ζεφύρου ὑποκινήσαντος·
Πόντῳ μὲν τε πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει, ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας
Κυρτὸν ἐὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἀχνόν·
Ὡς ῥ' ἐπασσύτεραι Δαναῶν κίνυντο φάλαγγες
Νωλεμέως πόλεμόν δε· κέλευε δ' ὅτῳ ἕκαστος
Ἡγεμόνων· οἱ δ' ἄλλοι ἀκὴν ἴσαν, οὐδέ κε φαίης
Τόσσον λαὸν ἕπεσθαι ἔχοντ' ἐν στήθεσσιν αὐδήν.
c Σιγῇ δειδιότες σημαίνοντας ἀμφὶ δὲ πᾶσι
Τεύχεα ποικίλ' ἔλαμπε, τὰ εἱμένοι εἰστιχόωντο.
Τρῶες δ' ὥς τ' ὄϊες πολυπάμονος ἀνδρὸς ἐν αὐλῇ
Μυέλου ἑστήκασιν ἀμελγόμεναι γάλα λευκόν,
Ἀζηχὲς μεμακυῖαι, ἀκουόωσαι ὁπὸς ἀρνῶν·
Ὣς Τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει.
Οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὅμως θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς,
Ἀλλὰ γλῶσσ' ἐμέμικτο, πολύκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες.
d Ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης, τοὺς δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Δεῖμός τ' ἠδὲ Φόβος, καὶ Ἔρις ἄμοτον μεμαυῖα,
Ἄρεος ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη ἑταίρη τε,
e Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει
Ἥ σφιν τότε νεῖκος ὁμάδιον ἐμβάλε μέσσῳ,
Ἐρχομένη κατ' ὅμιλον, ὀφέλλουσα στόνον ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐς χῶρον ἅλα ξυνιόντες ἵκοντο,

Dixit: & ex curru cum armis salyt in terram:
Horribiliter autem sonabat æs circa pectora Regis
Concitati: & vel fortem etiam timor cepisset.
Sicut aūt quando in litore multisono fluctus maris
Concitatur creber, Zephyro submouente:
In ponto quidem primùm attollitur, sed postea
Ad terrā fractus multū fremit, à summitate autem
Turgidus existēs erigitur: expuit aūt maris spumā:
Sic tunc densæ Danaorum mouebantur phalanges
Continuò ad bellum: imperabat aūt suis vnusquisq;
Ducum: alij autem quietè ibant: (neq; dixisses
Tantā multitudinē sequi, habentē in pectorib. vocē.)
Silentio reuerebāt Duces, circum autem omnes
Arma ornata splēdebāt, qb. induti ordine procedebāt,
Troiani verò sicut oues locupletis viri in aula
Innumera stant, dum mulgentur lac album,
Continuè balantes, audita voce agnorum:
Sic Troianorū clamor per exercitū latū excitat⁹ est.
Non.n. omniū erat vna vociferatio, neq; vna vox,
Sed lingua mista erat: ex multis locis, cōuocati.n. erāt
Instigabat.a. hos qdē Mars, illos.a. cæsia Miner. (viri.
Terrorq; & Fuga, & Cōtentio inexplebiliter furens,
Martis homicidæ soror sociaq́;
Quæ parua quidem primùm attollitur: sed postea
In cælo firmauit caput, & super terram ingreditur:
Quæ ipsis & tunc litē viriq; perniciosam iniecit in
Gradiens per turbā, augens gemitū virorū. (medio
Hi.a. quando iā in locū vnum coëuntes venerunt,

Σωὸ δ' ἔβαλον ῥινὸς, σακὸς δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀταὰρ ἀασπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἐ πλεῦτ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει·
Ἔνθα δ' ἅμ' αἱμωγή τε καὶ ὀχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα.
Ὡς δ' ὅτε χείμαῤῥοι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες
Εἰς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄβριμον ὕδωρ
Κρουνῶν ἐκ μεγάλων, κοίλης ἔντοσθε χαραδρης,
Τῶν δέ τε τηλόσε δοῦπον ἐν οὔρεσιν ἔκλυε ποιμήν·
Ὡς τῶν μισγομένων ἦρτο ἰαχή τε φόβος τε.
Πρῶτος δ' Ἀντίλοχος Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Ἐσθλὸν ἐνὶ προμάχοισι θαλυσιάδην Ἐχέπωλον.
Τὸν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱππιοδασείης,
Ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δ' σκότος ὄσσε κάλυψεν,
Ἤριπε δ' ὡς ὅτε πύργος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ.
Τὸν δὲ πεσόνθ' ποδῶν ἕλαβε κρείων Ἐλεφήνωρ
Χαλκωδοντιάδης, μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων.
Ἕλκε δ' ὑπ' ἐκ βελέων λελιημένος, ὄφρα τάχιστα
Τεύχεα συλήσειε· μίνυνθα δὲ οἱ γένετ' ὁρμή.
Νεκρὸν γὰρ ῥ' ἐρύοντα ἰδὼν μεγάθυμος Ἀγήνωρ,
Πλευρὰ, τά οἱ κύψαντι παρ' ἀσπίδα, ἐξεφάανθη,
Οὔτησε ξυστῷ χαλκήρεϊ, λύσε δὲ γυῖα.
Ὡς τὸν μὲν λίπε θυμός· ἐπὶ αὐτῷ δ' ἔργον ἐτύχθη
Ἀργαλέον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ λύκοι ὡς,
Ἀλλήλοις ἐπόρουσαν, ἀνὴρ δ' ἀνδρ' ἐδοποίζεν.
Ἔνθ' ἔβαλ' Ἀντιφάτην Μενεσθέος ἀντιθέοιο
Ἠϊθέον, Φαλερόν, Σιμοείσιον, ὃν ποτε μήτηρ
Ἴδηθεν καταβᾶσα, παρ' ὄχθῃσιν Σιμόεντος
Τέκνατ', ἐπεὶ ῥα τοκεῦσιν ἄμ' ἕσπετο μῆλα ἰδέσθαι.
Τοὔνεκά μιν κάλεον Σιμοείσιον· ἁ δὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα * φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δὲ οἱ αἰὼν
Ἔπλετ', ὑπ' Αἴαντι μεγαθύμου δμηθεὶς δαμασθείς.
Πρῶτον γὰρ νιν ἰόντα βάλε σχέτλιος, παρὰ μαζὸν
Δεξιόν· αἰχμὴ δ' ὦμον χάλκειον ἔαξε·
Ἦλθεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν, αἰγειρος ὥς,
Ἥ ῥά τ' ἐν ἰαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο πεφύκει
Ἀείη, ἀπάρτεσι κλῶνας ἐϋθρόου ἐς τ' ἀκροτάτην πεφυυῖα·
Τὴν μέν θ' ἁρματοπηγὸς ἀνὴρ ἀΐδηλον σιδήρῳ
Ἔξεται, ὄφρα κιοῦσα κάμψῃ περικαλλέι δίφρῳ,
Ἡμίτ' ἀζομένη κεῖται ποταμοῖο παρ' ὄχθας·
Τοῖον ἄρ' Ἀντιφάτῃ Σιμοείσιον ἐξενάριξεν
Αἴας διογενής· πρὸ δ' Ἀντιφος αἰόλος ὤρεξε
Πελασγικὸν καθ' ὅμιλον ἀκόντισεν ὀξέϊ δουρί·
Τοὺ μὲν ἁμάρθ', ὁ δὲ Λεῦκον Ὀδυσσέος ἐσθλὸν ἑταῖρον
Βεβλήκει βεβαῶτα, νέκυν ἑτέρωσε ἐρύσσαι.
Ἤριπε δ' ἀμφ' αὐτῷ, νεκρὸς δέ οἱ * ἔκπεσε χειρός.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς μάλα θυμὸν ἀκηχεμένοιο χολώθη.
Βῆ δ' ἰὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰών, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Ἀμφὶ ἑ παπτήνας· τοὶ δὲ Τρῶες κεκάδοντο,
Ἀνδρὸς ἀκοντίσαντος. ὁ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἧκεν,
Ἀλλὰ μὲν Πελάσγοιο νόθον βάλε Δημοκόωντα,
Ὃς οἱ Ἀβυδόθεν ἦλθε περίπρωθεν ὠκυπόρων
Τὸν ῥ' Ὀδυσεὺς ἑτάροιο χολωσάμενος, βάλε δουρὶ
Κόρσην· ἡδ' ἑτέρηφι διὰ κροτάφοιο πέρησεν
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δὲ σκότος * ὄσσε κάλυψε·
Δέμας δ' ἔπεσεν δὲ πεσόντι, δεδάϊξε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

χ. Θρέπτρα

χ. ἔκφυγε

χ. ἔστιφάλυψε·

Cōmiserūt scuta, simul & lanceas & robora virorū
Aere loricatorum: sed scuta umbilicata
Appropinquabāt inuicē: mult⁹. a. tumult⁹ coort⁹ est:
Tunc verò simul eiulatus & iactantia erat virorum.
Perdentiū & pereuntiū: fluebat a sanguine terra.
Sicut quando torrentes fluuij de montibus fluentes
In conuallem conferunt impetuosam aquam
Canalibus ex magnis concauum intra alueum:
Horum aūt procul fragorem in montib. audit pastor:
Sic ijs commixtis erat clamorq; fugaq;. (*matū*
Primus. a. Antilochus Troianorū interfecit virū ar-
Strenuum inter antesignanos Thalysiadē Echepolū:
Quem percussit primus galeæ in conum equisetæ,
Inq; frontem fixit: penetrauit autem os intra
Cuspis ferrea: hunc. a. tenebræ in oculis cooperuerunt:
Cecidit autem sicut quando turris in forti pugna.
Hunc aūt stratum pedibus prehendit rex Elephenor
Chalcodontiades, magnanimorum dux Abantium:
Subtraxit aūt ex telis cupidus, vt quàm primùm
Arma prædaretur: paululum autem ei fuit conatus:
Cadauer. n. trahentem vidēs magnanimus Agenor,
Latera, q̄ ei procūbenti apud scutū extra apparebāt,
Vulnerauit hasta ferrea, soluit autem membra.
Sic hūc qdē deseruit anima: ob id. a. pugna coorta est
Ardua Troianorum & Achiuorum, hi aūt lupi sicut
In se inuicem irruerunt: vir autem virū occidebat.
Tūc percussit Anthemionis filium Telamonius Aiax
Adolescentē florentem, Simoisium, quem olim mater
Ab Ida descendens, ad ripas Simeontis
Peperit, cū parētes simul secuta esset, oues vt videret.
Propterea ipsum vocabāt Simoisium, neq; parentib.
Nutritia præmia charis reddidit. breuis enim ei ætas
Fuit, ab Aiace magnanimo lancea interfecto.
Primum. n. ipsū venientē pousit in pectore ad papillā
Dextram: ex aduerso aūt per humerū ferrea lancea
Penetrauit: hic. a. in pulueri b. humi cecidit, ceu po-
Quæ in humido loco paludis magnæ nata est (*pul⁹.*
Plana: sed ei rami in vertice creuerunt:
Hanc quidem carpentarius micanti ferro
Excidit, vt orbē rotæ fleēdō cōficiat pulchro currui:
Atq; illa arescens iacet fluuij ad ripas:
Talem Anthemidem Simoisium interfecit (*thoracē*
Aiax generosus. In hunc. a. Antiphus habens varium
Priamides per multitudinē iaculat⁹ est acuta lācea.
Ab hoc quidem errauit, hic. a. Leucum Vlyssis fidum
socium
Vulnerauit ad inguen, cadauer aliò trahentem.
Cecidit. a. iuxta ipsum, cadauer aūt ei excidit manu:
Hoc verò Vlysses valde animum interfecto iratus est.
Iuit. a. per primam aciem armatus fulgenti ferro.
Stetit. a. valde ppèiens, & iaculat⁹ est hasta splēdēti
Circumspectans. Troiani autem retrocesserunt
Viro iaculante: hic aūt non incassum spiculum misit,
Sed filium Priami nothum percussit Democoonta,
Qui ei ex Abydo venerat ad equorum velocium.
Hunc Vlysses amici causa iratus percussit lancea
In tempore: hic aūt alterum per tempus penetrauit
Cuspis ferrea: huius aūt oculos tenebræ cooperuerūt.
Strepitū. a. edidit cadens: sonuerunt. a. arma in ipso,

Χώρη-

Χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι, καὶ Φαίδιμος Ἕκτωρ.
Ἀργεῖοι δ' μέγ' ἴαχον, ἐρρύσαντο δ' νεκρούς.
Ἴθυσαν δ' πολὺ πρότερω· νεμέσησε δ' Ἀπόλλων,
Περγάμου ἐκκατιδών· Τρώεσσι δ' κέκλετ' ἄυσας.
Ὄρνυσθ' ἵππόδαμοι Τρῶες, μηδ' εἴκετε χάρμης
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὐ σφι λίθος χρώς, οὐδὲ σίδηρος,
Χαλκὸν ἀναρρέξαι, ταμεσίχροα βαλλομένοισιν·
Οὐμαὶ δ' Ἀχιλλεὺς Θέτιδος παῖς ἠυκόμοιο
Μάρναται, ἀλλ' ἐπὶ νηυσὶ χόλον θυμαλγέα πέσσει.
Ὣς φάτ' ἀπὸ πτόλιος δεινὸς θεός· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Ὦρσε Διὸς θυγάτηρ κυδίστη Τριτογένεια,
Ἐρχομένη καθ' ὅμιλον, ὅθι μεθιεῖσας ἴδοιτο.
Ἔνθ' Ἀμαρυγκείδῃ Διώρεα μοῖρ' ἐπέδησε·
Χερμαδίῳ γὰρ βλῆτο παρὰ σφυρὸν ὀκρυόεντι
Κνήμῃ δεξιτερῇ· βάλε δ' Θρηκῶν ἄγος ἀνδρῶν
Πείρως Ἰμβρασίδης, ὃς ἄρ' Αἴνοθεν εἰληλέθει.
Ἀμφοτέρω δ' τένοντε καὶ ὀστέα λᾶας ἀναιδὴς
Ἄχρις ἀπηλοίησεν· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάμπεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἑτάροισι πετάσας,
Θυμὸν ἀποπνείων· ὁ δ' ἐπεδράμνησε μάλ' ἐγγύς
Πείρως· οὔτα δ' ἄρ' ἐν μαστῷ ὀμφαλόν· ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δ' σκότος * ὄσσε κάλυψε.
Τὸν δ' Θόας Αἰτωλὸς * ἐπασσύμενον βάλε δουρὶ
Στέρνον ὑπὲρ μαζοῖο, παγὴ δ' ἐν πνεύμονι χαλκός.
Ἄγχιμολον δέ οἱ ἦλθε Θόας, ἐκ δ' ὄμβριμον ἔγχος
Ἔσπασε στέρνοιο ἑρύσσατο δ' ξίφος ὀξύ.
Τῷ ὄγε μασσάμενος τύψε μέσσῳ, ἐκ δ' ἄνυτο θυμόν.
Τεύχεα δ' οὐκ ἀπέδυσε· περίστησαν γὰρ ἑταῖροι,
Θρῆικες ἀκρόκομοι, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες,
Οἳ ἑ μέγαν περ ἐόντα, καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγαυόν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὃ δ' χάσσατο καὶ πελεμίχθη.
Ὣς τὼ γ' ἐν κονίῃσι παρ' ἀλλήλοισιν πεσόντε,
Ἦτοι ὁ μὲν, Θρηκῶν, ὁ δ' Ἐπειῶν χαλκοχιτώνων,
Ἡγεμόνες· πολλοὶ δ' περικτείνοντο καὶ ἄλλοι.
Ἔνθά κεν ἐκπάγλως ἔργον ἀνὴρ ὀνόσαιτο μετελθών,
Ὅς τις ἔτ' ἄβλητος καὶ ἀνούτατος ὀξέϊ χαλκῷ
Δινεύοι μέσσον, ἄγοι δέ ἑ Παλλὰς Ἀθηνὴ
Χειρὸς ἑλοῦσ', αὐτὰρ βελέων ἀπερύκοι ἐρωήν.
Πολλοὶ γὰρ Τρώων θ' Ἀχαιῶν τ' ἡμαθοὶ κείνῳ
Πρηνέες ἐν κονίῃσι παρ' ἀλλήλοισι τέταντο.

Recesserunt̃q; antesignani & illustris Hector.
Argiui.a.valde inclamabãt, trahebant.a.cadauera.
Recta.v.processerũt multò vlteriꝰ, iratus est.a.Apol.
E Pergamo despiciẽs: Troianos.v. adhortatus est in-
Ruite equites Troiani, neq; cedite pugna (clamãs,
Argiuis, quoniam non illis lapis corpus neq; ferrum.
Vt ferrũ sustineat incidẽt corpora, dum percutiũtur.
Prætereà neq; Achilles Thetidis filius benecomatæ
Pugnat: sed ad naues irã cruciantẽ animũ cõcoquit.
Sic dixit ab vrbe terribilis Deus: sed Achiuos
Impulit Iouis filia nobilissima Minerua
Gradiens per multitudinem, vbi remissos videret.
Tunc Amaryncidem Diorem fatum alligauit:
Saxo.n.vulneratus est iuxtà malleolum aspero
In tibia dextra: percussit aũt Thracum dux virorũ
Pirus Imbrasides, qui ex Aeno venerat.
Ambos autem neruos & ossa lapis asper
Prorsus fregit: hic autem supinus in pulueribus
Decidit, ambas manus dilectis socijs pandens,
Animam expirans: hic.a.accurrit qui percusserat
Pirus, vulnerauit.a.lãcea ad vmbilicũ: omnia verò
Effusa sunt humi intestina: huius.a.tenebræ oculos ℣. ὄσσε κάλυψε
contexerunt.
Hunc.a.Thoas Aetolus abeuntem percussit lancea ℣. ἀπασσόμενον.
In pectore super papillã, fixa est.a.in pulmone lancea.
Cominus aũt ipsi venit Thoas: & grauem lanceam
Extraxit pectore: eduxit autem ensem acutum,
Eo ille ventrem percussit mediũ, ademit aũt animã:
Arma autem non exuit: circumstabant enim socij
Thraces comati, longas hastas manibus tenentes,
Qui ipsum magnũ licet existẽtẽ et fortẽ & generosũ,
Remouerunt à seipsis: hic aũt recedens repulsus est.
Sic hi duo in pulueribus propè inuicem extensi sunt:
Scilicet hic qdẽ Thracũ, ille.a.Epeorũ ære loricatorũ
Duces: multi autẽ circùm interficiebantur & alij.
Tunc non pugnã vir reprehenderit interueniens,
Quisquis adhuc illæsus & inuulneratus acuto ferro
Vagaretur permediũ, duceret.a.ipsũ Pallas Minerua
Manu prehendens, sed telorum auerteret impetum.
Multi enim Troianorum & Achiuorum die illo
Proni in pulueribus propè inter se extensi sunt.

COMMENTARIVS.

a δεῖνον δ' ἴαχε] Hæc est quasi quædam παραφακοὴ ad χαλκέων Diomedis, quæ plenius in sequenti libro describetur. Ecce enim iam illius armorum crepitus, qualis & quantus sit, vt qui etiam fortibus terrorem potuerit injicere. Vbi notabis, quod sæpius in hoc Poëta obseruamus, non esse alienam timoris perturbationem à viro forti.

b ὡς δ' ὅτ' ἀν' ἀγχιάλοιο] Hæc comparatio in eum solùm finem tendit, vt densitas copiarum Græci exercitus significetur: proinde tota vis est in πεδάσε quidem in verbo ἐπασσύτερον, in αὐτοπεδὸν autem in verbo ἐπασσύτερω. Quemadmodum ergo ingruentibus vẽtis crebrescunt fluctus, vno alterum subinde impellente & cumulante: sic copiæ Græcorum animosiores factæ ex Agamemnonis cohortationibus, ad prælium densis agminibus pergunt.

c σιγῇ δεδίδτες] Huc propriè pertinet, quod in prima annotatione libri tertij ex Plutarcho obseruauimus de differentia Græcorum & Troianorum in pugna: illi enim silent, hi vociferantur barbarorum more, vt ibidem pluribus docemus. Rei militaris scriptor Aelianus silentium in primis indici oportere ait, vt attentè milites obseruent, id quod imperabitur, quod in hoc Homeri loco & alijs expressum esse dicit. Ducum autem præcepta in pugna colligit idem Aelianus cap. vlt. de mil. ord. instru.

d ὦρσε δ' ἄρα τοὺς μὲν Ἄρης,] Troianos Mars, Græcos Minerua excitat. Semper enim Poëta Martem Mineruæ opponit, vt infr. lib. 5. Minerua Diomedem in Martem impellit, & 15. Martem ad bellum pergentem compescit. & 21. in pugna Deorum prosternit. Oppomalo. Illud de Pallade, hoc de Marte intelligendum. Qua de re etiam eodem lib. 22. repetetur.

e ἦ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα] Ex tenui fauilla ingens ignis accenditur, ex parua contentione oriuntur bella maxima, qualia fuerunt illa propter perdicem aut locustam, vt refert Eustathius. Sic, quanquam hoc & aliquantulum maius est, vt non ita pridẽ diximus, vnius causa Helenæ tam calamitosum Troianum bellum. Ideò eleganter Homerus primo ingressu paruam esse contentionem dicit, sed tandem cœlo caput firmare, (quod de Fama dixit Virgilius 4. Aeneid.

Parua metu primò, mox sese attollit in auras: Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit:)

id est, altè excrescere & adaugeri, vt si musca in elephantem. Hanc autem contentionem, Terrorem & Fugam (qui in alios ipsius Martis equi esse dicuntur) vtrique Marti nimirum & Mineruæ communes facit, quæ sunt pugnarum causa & effecta.

f αὐτάρ ἑ Δαναοὶ] Iam sequitur descriptio prælij, quod inter Græcos & Troianos post illam monomachiam Menelai & Paridis

commissum est: in quo obseruanda est heroum ex vtraque parte virtus tam in suis propugnandis, quàm in expugnandis hostibus. Primas autem Nestoris filio Antilocho tribuit, cùm eas ipsi Nestori, cuius vt ἐμπειρωτάτου & peritissimi aciei institutoris ante à Poëta me minit, proprer senij imbecillitatem tribuere non possit. Insignium porrò virorum cædes tantùm Homerus describit, quod etiam ab ipso initio se facturum pronunciauit: & hoc idem ipsi Historici huius belli factitarunt.

g μίνυνθα δὲ οἱ γήρεϊ ὄρνυτ᾽] Ostendit Poëta, cùm hunc Elephenorem cadauer Echepoli prædaturum Agenoris manu sublatum dicit: intempestiua huiusmodi lucra se non probare, quod etiam in sequentibus Nestor prohibebit, quia satis opportunus post prælium prædando locus: imò hoc maximè cauendum est, ne spoliando tempus inter præliandum milites terant, quod sine eorum pernicie fieri non possit.

h κόλπε θρέψαι] Ostendit Poëta, legem naturæ iubere, vt in senectute parentes à liberis suis alantur, quod ab ijs compensandi causa debetur, vt Plutarchus quoque in libro de Homero annotat. Hoc igitur ad pietatem liberorum erga parentes pertinet, sed speciatim sumptam, quod educationis compensationē spectat. qua nihil potest humanius excogitari aut iustius propter naturalem obligationem, sed etiam quòd talis sit nobis à liberis merces expectanda, qualem nos parentibus nostris olim persoluimus, vt monent illa Thesei apud Euripidem in Supplicibus: τοῖς τεκοῦσι χρὴ, inquit, δύστηνον, ὅστις μὴ ὑποδύεται τέκνων· καλλίστου ἔρανον δοὺς χρὴ αὖ πλάζοντ᾽ ἔχειν Παίδων παρ᾽ αὐτοῦ παῖδ᾽ ἀν᾽ ἔκαστον δόμον: id est, Parentibus enim infelix est, quicunque non vicissim inseruit ex liberis. Pulcherrimum enim munus cùm dederit, vicissim capiet à liberis suis talia, qualia suis parentibus dederit: δίκαια, inquit Hercules furens apud eundem Euripidem, τοὺς τεκόντας ὠφελεῖν τέκνα, πατέρα τε πρεσβεύειν. Aequum est parentes adiuuare liberos, patremque senem. Et quibus, quæso, melius alimenta tribuant liberi quàm ijs à quibus eadem olim perceperunt? Ideò diuturnam vitam audent Monosticha illa polliceri, ei qui parentes senes aluerit, ἐκγόνῳ βιότοιο γηροβοσκὸν τιθεῖσι χάριν, adeò felicia omnia illi expectanda sunt, qui tam piè se in parentes gesserit. Hoc autem ex naturali lege pendere docent ipsa animalium exempla, quæ nos cum bona lectoris venia, referemus. De catulorum leonis in parentes gratitudine Aelianus de anim. lib. 9. cap. 1. sic scribit: Leo cum ætate processerit, & iam grauis factus fuerit, tum ad venandum infirmus, aut in specubus aut nemerosis tractibus libenter requiescit: neque tum vel cum infirmissimis animalibus, ætatis suæ infirmitati diffidens, versari fidenter audet, sed considerans senectam & corporis sui imbecillitatem, semper timidè & diffidenter cum ijs agit. Ex hoc verò procreati & robustæ & vigentis ætatis fiducia nitentes longè procedunt ad venandum, ac patrem iam senem secum adducunt, eum impellentes: deinde in media via, quam ingressi fuerint, illum relinquentes, toto animo ipsi in prædæ curam incumbunt: ac tantundē prædæ consecuti, quantum vel sibi vel genitori satis ad prandium sit, generoso quodam & contentissimo rugitu edito parentem suum secum, vt conuiuium ineat, tanquam conuictores ad prandium conuiuam inuitant. Senex tum sensim & pedetentim velut reptans, eo accedens, primò filios amplexatur, deinde lingua eis suauiter, velut horum laudans felicem venationem, blanditur: pòst & prandio dat operam, & cum his epulatur. Tametsi Solon qui lege sanciuit, filijs parentes alendos esse, hæc eos facere non iussit: sed natura humanis legibus nihil egens, ipsa immobilis lex hoc officij munus docuit. Hæc Aelianus, vt Gillius & Gesnerus vertunt. Quod idem à Tzetze in Chiliad. refertur. Plutarchus tamen in libro Vtra anim. &cæt. non à filijs parentes, sed quosuis senes à iunioribus ali scribit. Sed si generaliter id à iunioribus fit, cúrnon à liberis quoque fieri intelligamus? Quod de Ciconia memoratur, huc pertinet, quæ exacta ætate parentes alere dicitur, vt prodidit idem Aelianus de Anim. lib. 3. cap. 23. Vnde à Petronio Arbitro Pietati cultrix composito vocabulo appellatur: & Orus in Hieroglyphicis scribit, Aegyptios Ciconiam pingentes parentis amatorem significare: quod etiam idem Aelian. lib. 10. de Anim. cap. 16. sic meminit. Ciconiæ, inquit, apud Aegyptios eò venerationem habent, quòd senectute affectos parentes alunt: ijdemque idcircò Vulpanseribus & Vpupis honorem habent: quia illi quidem sunt pullorum suorum amantes: hæ autem aduersus parentes existimantur piæ: nimirum Vpupæ, quarum etiam eo sensu meminit Orus Hieroglyphicus scriptor. Qua de re vide copiosè in Adagio ὠποπελαργὸν. Ex his constat à natura esse insitam alendi parentes seniores propensionem, quanquam ea in omnibus animalibus non sit. Sed ne quis existimet gratitudinem liberorum ad senectutis tantùm tempus referri, sciendum est, eam quauis ætate opportunè exerceri, adeò vt longè præstantius sit, Meropem auem imitari quàm leonem, aut ciconiam, aut Vpupam, vt de illa quoque Aelianus de Anim. lib. 11. cap. 30. Merops auis, inquit, hoc nomine Ciconijs etiam iustior est, quòd parentes non senectute demum affectos alit: sed vt primùm maiores alarum pennæ ei natæ fuerint, id facit. itaque inter aues iustissima & pijssima omnium habetur. Quod idem Aristoteles recitat Hist. anim. lib. 9. cap. 13. Non sunt igitur pietati huiusmodi vlli præscribendi termini, sed statim vbi viribus valemus referenda educationis præmia parentibus, quæ nostet Homerus ἥπια vocat, ad quem, vt tandem redeamus (volui enim fusiùs hac de re oblata occasione loqui, vt cum aliquo pietatis fructu nostri labores à iuuentute legantur: argumenti autem elegantia fastidium prolixitatis leniret) vt, inquam, ad Homerum redeamus, is hunc Simoisium peritè ipse dicit, non retributis educationis præmijs, quæ parentibus naturâ debebat, si immatura mors officium hoc non anteuertisset.

i αἴγειρος ὥς] Eustathius Macrobianus lib. 5. Saturnal. cap. 11. hoc elegantius à Virgilio dictum esse ait. Eius versus hi sunt:

Ac veluti summis antiquam in montibus Ornum / *Cùm ferro accisam crebrisq; bipennibus instant*
Eruere agricolæ certatim, illa vsq; minatur / *Et tremefacta comam concusso vertice nutat.*
Vulneribus donec paulatim euicta supremum / *Congemuit, traxitq; iugis auulsa ruinam.*

Tum subijcit rationem: Magno cultu, inquit, vester (Virgilius) difficultatem abscindendæ arboreæ molis expressit, verùm nullo negotio Homerica arbor abscinditur. Sed (pace illius Eustathij dixerim) hic conuenientior est Homerica comparatio, siquidem per eam Aiacis virtus summoperè extollitur. Quemadmodum enim illa populus à carpentario facile excisa est: sic Simoisius ab Aiace sine magno negotio peremptus est, vt videlicet à longè fortiore.

k κέκλετ᾽ ἀϋτάς] Cùm antea Martem, qui Troianos excitaret Mineruæ opposuisset, mirum est, cur hic illius non meminerit, sed Apollinis: inter Græcos autem Mineruam retineat. Id credo factum à Poëta, quia vbi maior est ruinæ species, ibi maioribus & pluribus opus est adminiculis, quàm vbi omnia sunt adhuc integra. Vnde cùm Troiani Græcis sint imbecilliores, Apollinis cohortatione refocillari & animari eos oportuit præter ipsius Martis operam, quam ad eundem finem illis nauabat, sed infeliciùs, quàm vt aduersus Mineruam, quæ Græcis opitulabatur, sufficere posset.

l οὐδέ κεν ὀχθήσας] Adeò fortiter, inquit Poëta, ex vtraque parte hostes se gerebant, vt nihil ad eorum fortitudinem & strenuitatem desideraturus esset, qui pugnam, illæsus modò à Pallade seruaretur, spectaret (vbi enim damnum aut incommodum percipias cùm voluptate aut tranquillate animi, quæ ad exactam considerationem requiritur, ibi esse non potes, vtputa qui in bello vulneratur) quod in lectore Homericæ poëseos, vt annotat Eustathius, præstatur, qui pugnas illas adeò egregiè depictas videt, vt rem præsentem existimet, quasi cum ab illis sartum tectum Minerua studiorum præses & tutrix conseruet. Ego tamen arbitrer, multa alia Poëtam subinnuere, quæ ipse breuitatis gratia prætermittit, hoc est totum vniuersi exercitus ex vtraque parte congressum, cùm insigniores tantùm, vt antea diximus, ipse scriptis prodiderit.

FINIS LIBRI IV. ILIADIS HOMERI.

THO-

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ARGVMENTVM QVINTI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

ΔΙΟΜΗΔΗΣ, Α᾽θηνᾶς αὐτῷ συλλαμβανούσης, ἀνεσκευάζει, καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων πεζῇ καὶ Α᾽φροδίτην καὶ τὴν χεῖρα, καὶ Α᾽ρεα καὶ τὸ κοινὸν τιτρώσκει. Αἰνείαν δὲ αὐτὸς πληγέντα λίθῳ Α᾽πόλλων διασώζει. Τληπόλεμος δὲ ὑπὸ Σαρπηδόνος ἀναιρεῖται. τῷ δὲ Α᾽ρεϊ Ζεὺς ἐπιπλήττει, ἰᾶται δὲ αὐτὸν Παιήων ὁ τῶν θεῶν ἰατρός.

DIOMEDES, Minerua ei auxiliante, ſtrenuè rem gerit: atque multos interficit hoſtium. Vulnerat autem Venerem in manu, & Martem in ventre. Aeneã autem ab ipſo percuſſum lapide, Apollo cõſeruat: Tlepolemus autem à Sarpedone interficitur. Martẽ verò Iupiter increpat: ſanat autem ipſum Pęon Deorum medicus.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Εἰ, βάλε Κυθέρειαν Α᾽ρηά τε Τυδέος υἱός.

Aliud argumentum: vel inſcriptio.

E. Vulnerat Venerem & Martem Tydei filius.

Ἄλλη.

Διομήδους ἀρίστεια.

Aliud.

Diomedis ſtrenuitas.

ΕΝΘ᾽ [a] αὖ Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Α᾽θηνὴ
Δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν᾽ ἐκδηλος μετὰ πᾶσιν
Ἀργείοισι γένοιτο, ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο.
[b] Δαῖε οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
Α᾽στέρ᾽ ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα
Λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος Ὠκεανοῖο·
Τοῖόν οἱ πῦρ δαῖεν ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων.
Ὦρσε δέ μιν ἐς μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο.
Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δάρης ἀφνειὸς, ἀμύμων,
Ἱερεὺς Η᾽φαίστοιο· δύω δέ οἱ υἱέες ἦσαν,
Φηγεὺς, Ἰδαῖός τε, μάχης δ᾽ εἰδότε πάσης·
Τὼ οἳ ἀπορουσάσθην, [*] ἐναντίω ὁρμηθήτην·
Τὼ μὲν ἀφ᾽ ἵππων, ὁ δ᾽ ἀπὸ χθονὸς ὦρνυτο πεζός.
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ ῥα σφέων ἐπὶ ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Φυγὼν ῥα πρότερος ἐπεβήσετο δουρικλυτὸς ἔγχος,
Τυδείδεω δὲ διὰ ὦμοιο ἀριστεροῦ ἦλυθ᾽ ἀκωκὴ
Ἔγχεος· αὐτὰρ ἔβαλ᾽ αὐτόν· ὁ δ᾽ ὕστερος ὦρνυτο χαλκῷ
Τυδείδης, δ᾽ δ᾽ ἐκ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρὸς,
Ἀλλ᾽ ἔβαλε στῆθος μεταμάζιον ὤσε δ᾽ ἀφ᾽ ἵππων·
Ἰδαῖος δ᾽ ἀπόρουσε λιπὼν περικαλλέα δίφρον,
Οὐδ᾽ ἔτλη στείβοντα κασιγνήτοιο κταμένοιο.
Οὐδὲ γὰρ ἔλπετο αὐτὸς ὑπεκφυγέ κῆρα μέλαιναν·
Ἀλλ᾽ Η᾽φαιστος ἔρυτο, σάωσε δ᾽ ἠνυκὶ καλύψας,
Ὡς δή οἱ μὴ πάγχυ γέρων ἀκαχήμενος εἴη·
Ἵππους δ᾽ ἐξελάσας μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς,
Δῶκεν ἑταίροισιν κατὰ σφὴν νῆας ἐπίσσαι.
Τρῶες δὲ μεγάθυμοι, ἐπεὶ ἴδον υἷε Δάρητος,
Τὸν μὲν ἀλυσκάζοντα, τὸν δὲ κτάμενον παρ᾽ ὄχεσφιν,
Πᾶσιν ὀλίγθη θυμός. ἀτὰρ γλαυκῶπις Α᾽θήνη
Χειρὸς ἑλοῦσ᾽, ἐπέεσσι προσηύδα θοῦρον Α᾽ρηα·
[c] Α᾽ρες, Α᾽ρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα,
Οὐκ ἂν [*] δὴ Τρῶας μὲν ἐάσαιμεν καὶ Α᾽χαιοὺς
Μάρνασθ᾽, ὁππότεροισι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀρέξῃ.
Νῶϊ δὲ χαζώμεσθα, Διὸς δ᾽ ἀλεώμεθα μήνιν.

VNC rurſus Tydide Diomedi Pallas Minerua
Dedit robur & audaciam, vt conſpicuus inter omnes
Argiuos fieret, & gloriam magnam auferret.
Lucebat ei ex galeaq; & ex ſcuto indefeſſus ignis,
Stellæ autumnali ſimilis, quæ maximè
Splendidè lucet lota in Oceano:
Talis ei ignis lucebat à capiteq; & humeris.
Impulit.a.eũ in mediũ, vbi plurimi tumultuabãtur.
Erat.a.qdã inter Troianos Dares, locuples, inculpa-
Sacerdos Vulcani: duo autem ei filij erant, (bilis
Phegeus, Idæusq; pugnæ bene periti omnis:
Hi duo ſemoti (à ſuis) aduerſi ruerunt: [*] ἐναντίον
Hic quidẽ ab equis, ille verò à terra ruebat pedeſter.
Hi.a.quãdo iam propè erãt in ſe mutuò cõcurrentes,
Phegeus prior proiecit longam haſtam:
Tydidæ ſupra humerum ſiniſtrum venit cuſpis
Lãceæ, neq; vulnerauit ipsũ: poſterior.a.ruebat lãcea
Tydides: huius non vanum telum fugit è manu:
Sed percuſſit pect⁹ inter papillas: depulit.a.ab equis.
Idæus autem anfugit linquẽs per pulchrum currum,
Neq; ſuſtinuit protegere fratrem interfectum.
Neq; enim certè ipſe effugiſſet mortem nigram:
Sed Vulcanus eripuit, ſeruauitq; caligine tegens,
Vt ipſi non penitus ſenex triſtis eſſet.
Equos autem abigens magnanimi Tydei filius,
Dedit ſocijs, vt deducerent cauas in naues.
Troiani.a, magnanimi, poſtq; viderãt filios Daretis,
Hunc quidẽ fugientẽ, illũ.a.interfectũ apud currus,
Omnib perturbatus eſt animus: ſed cæſia Minerua
Manu apprehẽdẽs, verbis allocuta eſt furẽtẽ Martẽ:
Mars, Mars, hominum pernicies, inquinate cæde,
murorum oppugnator,
An non iam Troianos quidem ſinamus & Achiuos [*] δὴ Τρῶας ἐάσαιμεν
Pugnare, vtris pater Iupiter gloriam præbuerit:
Nos autem cedamus, & Iouis euitemus iram.

COMMENTARIVS.

a Ἔνθ᾽ αὖ Τυδείδῃ] Anteà cùm de Pandaro loqueremur, quem Minerua ad fœdera violanda ſelegit, ex Plutarcho in lib. de Pyth. orac. annotabamus, Homerum ſtatuere, nullam penè cauſam ſine numine compleri: proinde inſtrumentis quibuſdam Deum vti ad rem illam, quam inſtituit, peragendam aptos, vt hic cùm profligare Troianos Minerua cupit, robuſtum & bellacem Diomedem ſeligit. Vide ibi integrum Plutarchi locum, & huc refer.

b Δαῖε οἱ ἐκ κόρυθος] Oportuit insigni aliquo testimonio diuinũ hoc Mineruæ auxilium, quod Diomedi exhibet, indicare, vt etiam Poëta facit, cùm repentinum hunc fulgorem ex armis herois elicit, imò potius immensum ignem hyperbolica loquendi cõsuetudine Poëtis familiari, vt est etiam apud Virgilium de Aenea, Ardet apex capiti, cristisq; ac vertice flamma Funditur, & vastos vmbo vomit aureus ignes, &c. & alibi de Turno, tremunt sub vertice cristæ Sanguineæ, clypeoque micantia fulmina mittunt. & de ipso Aenea alibi: Cui triplici crinita iuba galea alta Chimeram Sustinet Aetneos efflantem faucibus ignes. Quæ omnia tamen supra modum dicta voluit Macrobius. Hoc autem Homericum figmentum Zoilus Ephesius, vt testatur Eustathius, olim vellicauit, quasi hoc igne conflagrare heroëm oportuisset. Sed ille, vt ait idem Eustathius καπῤῥάπιξ & plagis dignus, qui non intellexerit φανταστικῶς & imaginatiuè tantùm hoc à Poëta dictum. Sic Agamemnonis oculi igni rutilanti comparantur. & infrà Rapsod. σ' eadem, Pallas Troianos perterrefaciens, flammam vndique lucentem in Achillis vertice accendit, quam Poëta non astro, vt hîc, sed μεγάλοις πυρσοῖς νησωτικοῖς, vt ibi videbimus, comparat. Et illa sunt, quæ per similitudinem dicta sunt, quibus addenda est galea ferrea Alexandri refulgens, vt est apud Plut. in eius vita, & quod Eustathius de eodem refert, forsan ex Arriano lib. 6 eum, cùm aliquando in India periclitaretur & armis quateretur à barbaris, existimatum iubar & splendorem aliquem præ se ferre: Arrianus autem dicit, eum insigni armorum habitu & audacia ingenti factũ notum longeque conspicuum. Itaq; ἀληθεικῶς à Poëta quoque hic Diomedis armorum fulgor dici intelligendus est: quanquam in historijs etiam legantur emissi ex corporibus ignes, vt idem Eustathius refert Tiberij equus ex ore fauillas eiaculatus est, quod faustum fuit omen: ille enim consul factus est. Balimer. Theodorici pater, qui totã Italiam subegit, è proprio corpore scintillas igneas emittebat. Et Philosophũ quendã de se dixisse idem refert, interdum cùm vestes exueret vel indueret, immensas ignis scintillas ex se prosiluisse, aliquando cũ strepitu, aliquando flammas effulsisse, quæ vestimenta non adurerent, quod ipse ostentum ignoraret donec desineret. Cleomenes apud Herodot. lib. 6. refert, sibi apud Iunonis templum litanti effulsisse flammam è pectoribus simulachri atque ita intellexisse non expugnaturum se Argos, &c. Scimus quid sacra pagina de rutilante Mosaica facie tradat, si profanis fas est sacra permiscere. Porrò non est planè absurdum, quod de igne armorum Diomedis traditur. Quod si reipsa constare non possit, at hoc Poëticæ saltem licentiæ concedatur, qualis est etiam de flamma Ascanij comam lambante, vt est 2. Aeneidos,

c ἄρες, ἄρες] Minerua Martem è medio Troianorum educit, ipsa etiam à Græcis recedens, vt per se iam vterq; exercitus depugnet: quod tamen astutè facit, quia illa nihilominus Diomedi auxiliabitur, quanquam non nisi aduocata. Mars verò donec ab Apolline excitabitur, prælio non permiscebitur, vt in sequentibus videbimus. Nihil aliud autem puto ab Homero fingi, nisi, quod aliàs obseruauimus, vt doceat (id tamen nobis vnquam persuadebit) aliquid esse in hominum potestate situm, quod ipsi sine speciali Deorum auxilio gerant, quasi in minutioribus regendis semper Numen non occupetur. Præterea existimo quoq; ideò vtrumq; Deum recedere, quia sequitur aliorum heroum pugna, quibus in præsentiarum Minerua non opitulatur, quoniam in eo solùm tota est, vt Diomedem cæteris omnibus præstantiorem reddat, proinde soli etiam illi opem suam communicat. Deniq; hoc ad Græcorũ laudem pertinet vt quisque intelligat, remotis Dijs eos Troianis superiores futuros, quod hoc loco apparet in Agamemnone, Idomeneo, Menelao, Merione, Megete, & Eurypylo, quorum singuli vnum heroum Troianorum perimunt. Vbi notanda est sermonis Homerici fertilitas, qua in singulorum morte describenda diuersè eleganterque vtitur.

Ὣς ἐπὶ τῶ ὄσσα, μάχης ἐξήκαγε θοῦρον Ἄρηα·
Τὸν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπ' ἠιόνι Σκαμάνδρῳ.
a Τρῶας, δ' ἔκλιναν Δαναοί· ἔλεσε δ' ἄνδρα ἕκαστον
Ἡγεμόνων· πρῶτος γ' ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἀρχὸν Ἀλιζώνων Ὀδίον μέγαν ἔκβαλε δίφρου.
Πρώτῳ γὰρ στρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν
Ὠμων μεσηγύς, διὰ δ' ἧς στήθεσφιν ἔλασσε·
Δοῦπησεν δ' ἐπεσών, δεδάησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Φαίστον ἐνήρατο Μήονα δῖον
Βῶρε, * ὃς ἐκ Τάρνης ἐριβώλακος εἰληλάθει·
Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δεξικλυτὸς ἔγχει μακρῷ
Νύξ' ἵππων ὀπιθοσθόμενον κατὰ δεξιὸν ὦμον·
Ἦλπε δ' ἐξ ὀχέων, συγερὸς δέ μιν σκότος εἷλε·
Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενῆος ἐΰλλοον θεράποντες.
Υἱὸν δὲ Στροφίοιο Σκαμανδρίου, ἀίμονα θήρης,
Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἐλ' ἔγχει ὀξυόεντι,
Ἐσθλὸν θηρητῆρα· δίδαξε γὰρ Ἄρτεμις αὐτὴ
Βάλλειν ἄγρια πάντα, τά τε τρέφει οὔρεσιν ὕλη.
Ἀλλ' οὔ οἱ τότε γε χραῖσμ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Οὐδὲ ἑκηβολίαι ἧσιν τὸ πρίν γ' ἐπέκαρσε·
Ἀλλά μιν Ἀτρεΐδης δεξικλυτὸς Μενέλαος
Πρόσθεν ἰόντα φύγοντα, μεταφρένου οὔτασε δεξιὸν
Ὠμων μεσηγύς, διὰ δ' στήθεσφιν ἔλασσεν.
Ἦλπε δ' ἐπὶ πρηνής, δεδάησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ
Μηριόνης δ' Φερεκλον ἐνήρατο τέκτονα δῖον
Ἁρμονίδεω, ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν· ἔξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτήνατο νῆας εἴσας
Ἀρχεκάκας, αἳ πᾶσι κακὸν Τρώεσσι γένοντο,
Οἵ τ' αὐτῷ· c ἐσθλοὶ οὔτι θεῶν ἐκ βέσφατα ἤδη·
Τὸν μὲν Μηριόνης, ὅτε δὴ κατέμαρπτε διώκων,
Βεβλήκει γλουτὸν κατὰ δεξιόν· ἡ δ' * διὰ τοῦ
Ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπὸ ὀστέον ἦλυθ' ἀκωκή.
Γνὺξ δὲ ἑρίσας οἰμώξας, θανάτοιο δὲ μιν ἀμφεκάλυψε.

Sic fata, pugna eduxit impetuosum Martem:
Hunc quidẽ postea sedere fecit in riposo Scamandro:
Troianos a. in fugã verterũt Danai: interfecit a. vi-
Ductorũ: primus a. rex virorũ Agam. (rũ qlibet
Ducem Halizonum Odium magnum eiecit è curru.
Primo a. verso in fugam in tergum hastam infixit,
Humeros inter, perq; pectora traiecit:
Sonuit a. cadens, insonuerunt a. arma super ipso.
Idomeneus a. Phaestum interfecit Maonis filium
Bori, qui ex Tarne glebosa venerat.
Hunc quidem Idomeneus hasta inclytus lancea longa
Vulnerauit, equos ascendentẽ, ad dexterũ humerũ.
Cecidit a. ex curru: horrenda a. ipsum caligo inuasit.
Hunc quidem Idomenei spoliarunt famuli.
Filium a. Strophÿ Scamandriũ peritũ venationis
Atrides Menelaus interfecit hasta acuta
Bonum venatorem: docuit enim Diana ipsa (ua.
Iaculari ferarũ omne genº, quas nutrit in mõtib. syl-
Sed neq; ipsi tunc profuit Diana sagittis gaudens,
Neq; longa iaculationes, quib. anteà instructus erat:
Sed ipsum Atrides lancea inclytus Menelaus
Ante se fugientem in dorso vulnerauit lancea
Humeros inter, per pectora autem traiecit.
Cecidit aũt pronus: sonuerunt aũt arma super ipso.
Meriones a. Phereclũ interfecit fabri lignarÿ filiũ
Harmonidæ, qui manibus nouerat ingeniosa omnia
Facere: egregiè enim ipsũ dilexerat Pallas Minerua:
Qui etiam Alexandro fabricauit naues æquales,
Authores malorũ, quæ omnib. malũ Troianis fuerũt,
Sibiq; ipsi: quoniam non Deorum oracula nouerat.
Hunc quidẽ Meriones quãdo iã assecutº est, insequẽs
Vulnerauit ad clunem dextrum: ac penitus
Ex regione iuxta vesicam sub osse vent cuspis:
In genua a. cecidit plorans: mors aũt ipsũ circũtexit.

Πηδάιον

Πήδαιον δ' ἄρ' ἔπεφνε Μέγης Ἀντήνορος υἱὸν,
Ὡς ῥα νόθος μὲν ἔην, τὸν δ' ἔτρεφε δῖα Θεανὼ
Ἶσα φίλοισι τέκεσσι, χαριζομένη πόσει ᾧ·
Τὸν μὲν Φυλείδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
Βεβλήκει κεφαλῆς κατ' ἰνίον ὀξέϊ δουρί·
Ἀντικρὺ δ' ἄρα τοῦ γλῶσσαν τάμε χαλκὸς ἀτειρὴς.
Ἤριπε δ' ἐν κονίῃσι, ψυχρὸν δ' ἔλε χαλκὸν ὀδοῦσιν.
Εὐρύπυλος δ' Εὐαιμονίδης τ' ἴφθιμα δίον,
Υἱὸν ὑπερθύμου Δολοπίονος, ὅς ῥα Σκαμάνδρου
Ἀρητὴρ ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὡς τίετο δήμῳ·
Τὸν μὲν ἄρ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱὸς,
Πρόσθεν ἑοῦ φεύγοντα μεταδρομάδην ἔλασ' ὦμον,
Φασγάνῳ ἀίξας· ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν,
Αἱματόεσσα δὲ χεὶρ πεδίῳ πέσε· τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἕλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,
Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετεῖη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἠὲ μετ' Ἀχαιοῖς,
Ὃς ἐθύνε γὰρ ἀμπεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάρρῳ ὅς τ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας·
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐρεγμέναι ἴσχανόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἀπειλήσῃ Διὸς ὄμβρος.

Pedæum aũt interfecit Meges Antenoris filium,
Qui nothus q̃dẽ erat: accuratè a. nutriuit diua Thea-
Aequè ac dilectos filios, gratificãs marito suo. (no
Hunc quidẽ Phylides lancea inclytus propè veniens,
Vulnerauit capitis ad occipitium acuta lancea:
E regione autem per dentes linguam dissecuit ferrũ.
Cecidit a. in puluere, frigidũq; prehendit ferrũ dẽtib.
Eurypylus aũt Euæmonides, Hypsenora diuum,
Filium magnanimi Dolopionis, qui Scamandri (pulo
Sacerdos factus erat, Dei. v. instar honorabatur a po-
Hunc quidem Eurypylus Euæmonis splendidus filius
Ante se fugientem, cursim percussit in humero
Ense irruens: abscidit a. manum grauem:
Sanguinolenta a. manus in campo cecidit: hunc a. in
Occupauit purpurea mors, & fatũ violentũ. (oculis
Sic hi quidem laborabant in forti prælio.
Tydidem autem non cognouisses vtris interesset,
An inter Troianos versaretur, an inter Achiuos:
Currebat enim per campum fluuio inundanti similis
Torrenti, qui velociter fluens dissipat pontes:
Hunc autem neq; pontes muniti reprimunt,
Neq; septa retinent vinearum latè virentium
Venientem repentè, quando ingruerit Iouis imber.

COMMENTARIVS.

a Τρῶας, δ' ἔκλιναν] Hoc est perpetuum in Homero, vt cùm vterque exercitus peculiari Deorum auxilio destituitur, Græci Troianis sint superiores: ideoq; nunc vbi Mars Troianos, Minerua Græcos deseruit, vides Troianos à Græcis profligatos & fugatos, quorum singulis ducibus vnius viri cædem tribuit, vt paulò antè quoque monuimus.

b ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη,] Artes enim quæ manibus tractantur, in quibus sunt τὰ μὴ χαυνικὰ cuiuscunq; generis, Mineruę tribuuntur: fabrilia verò Vulcano, vt notat etiam Brodæus in Epigrammatis Græcis, vbi Pallas dicitur Homerum effinxisse, ἀλλ' αὐτὴ πολύμητις αὐέπλασε χερσὶν Ἀθήνη, &c. hic autem amor Palladis erga Phereclum, quod ad artem illam fabricandi & instruendi naues solùm pertinet, intelligitur: nam alioqui hunc in præsentiâ non deseruisset, nisi hoc illa vsurpârit, Pereant amici, dum vnà inimici intereant: quod vt Prouerbiale refert in Orat. pro Deiot. Tullius.

c ἐπεὶ οὔπω θεῶν] Quæ sint hæc Deorum oracula, exponunt Didymus & Eustathius. Lacedæmonios memoratur, cùm olim peste conflictarentur, Apollinem consuluisse, à quo moniti sunt, vt Teucrorum, id est, Ilienſium Deos placarent: quod Menelaus Ilium perueniens, exequutus est. Vnde simul cum ipso renauigauit Alexander, & vterq; Delphos vnà profectus est, vbi ille de liberis suscipiendis, hic de vxore capienda oraculum interrogauit. Pythia verò in hunc modum respondit:

Τίπτε δύω βασιλῆες ὁ μὲν Τρώων, ὁ δ' Ἀχαιῶν — Οὐκέθ' ὁμῶ φρονέοντες ἐμὸν δόμον εἰσανέβητε,
Ἦ τοι ὁ μὲν πώλοιο γόνον διζήμενος ἤλθεν — Αὐτὰρ ὁ πῶλον ἔλεν. νῦν μνήσεσθ' ὦ μεγάλοι Ζεύ;
Cur duo reges, vnus Troianorum, alter verò Achæorum, — *Nondum concordes meas ades ingressi estis:*
Nempe vnus puellæ prolem poscens vt inueniat, — *Alter verò vt puellam capiat. Quidnam deliberabis ô magne Iupiter?*

Sic enim πῶλον hoc loco puellam interpretor, vt etiam ab Euripide metaphoricè appellatur iuxta illius interpretem. Iam verò illud oraculum cùm obscurum fuerit, vterq; re non intellecta discessit: vnde ignoratione oraculi Phereclum naui ista fabricata Troianis malum importasse, sibiq; ipsi dicit, cùm ex indeterminato Pythiæ responso siniſtrum quippiam Troianis semper esset formidandum. Hellanicus verò prodidit, redditum esse Troianis oraculum, vt à re nautica abstinerent, & agriculturæ operam darent, ne si se mari commiserint, sese & suam ciuitatem funditùs perdant. Sed an alterutrum horum Poëta innuerit dubito: quia tamen aliud comminisci non possum, his erit adhærescendum, donec meliora succurrant.

d χαριζομένη πόσει ᾧ.] Ostendit Poëta, nõ esse naturale, vt eodem amore nothos mariti liberos vxor prosequatur, ac quos ipsa legitimè ex eo suscepit, quod Hippodamia Pelopis vxor in eius notho Chrysippo, quem ille ex Danaide nympha susceperat, nefando exemplo testatum fecit: & similiter Niceria Hebri Tolucis coniux in eius notho, qui Firmus vocabatur, vt refert ex Dositheo Plut. in comm. (si tamen est Plutarchi) de Casib. compar. Græc. & Romanorum. Vnde ille apud Euripidem in Phryxo, ὡς οὐδὲν ὑμῖν φασι μητρῷας φρονεῖν νόθοισι παισὶν ὧν φυλάξομαι ψόγον, id est, Nam nihil boni aiunt nouercas cupere liberis spurijs. Eorum igitur reprehensionem vitabo. Generalius tamen hoc nouercis tribuitur, vix esse vt mariti liberos priores ament. Vnde Alcestes petens ab Admeto, ne se mortua liberis nouercam superinduceret, apud Euripidem in Alceſtide, sic ait, ἐχθρὰ γὰρ ἡ ἐπίκοσα μητρυιὰ πέλει τοῖς πρόσθ' ἐχίδνης ἠδὺν ἡπιωτέρα. Inimica enim superueniens nouerca liberis prius genitis vipera nihilo clementior est. Et Pythia illa ad Iouem apud eundem Euripidem, πρωτόγονοις, inquit, δάμαρτες δυσμενεῖς ἀεί ποτε. Antè genitis vxores infensæ sunt semper quodãmodo. Quanquam hoc de omnibus intelligi nolo, libeat tamen hoc de rebus istis, quæ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accidũt, ita sine exceptione enuntiare. Sanè naturale est, vt in alienos fœtus minus propensæ sint mulieres quàm in proprios. Vnde Aesopus ille mythologus Xantho philosopho causam dedit, cur altius excrescerent herbæ, quæ spontè enascuntur illis quas Homines serunt: quia nimirum terra illas tanquam naturales fœtus magis diligit & fouet: illis enim mater est, his nouerca. Theano autem Homeri a hunc Pedæum educasse dicitur æquè ac dilectos filios, nempe naturales: quanquam nothus esset, quòd hac in parte coniugi obsecundaret, & se illi rem facere gratissimam intelligeret. Vbi obseruandum est benenolæ & obsequentis vxoris exemplum.

e θωὴς γὰρ ὁμπεδίον] Eleganti comparatione impetum Diomedis, quo phalanges Troianas perrumpebat, exprimit, quam imitatus est Lucretius lib. 1. his versibus, vbi vim turbinis ventorum ostendit:

Nec ratione fluunt alia stragemq; propagant — *Quàm quum mollis aquæ fertur natura repentè*
Flumine abundanti, quod largis imbribus auget — *Montibus ex altis magnus decursus aquai.*
Fragmina conijciens syluarum, arbustaq; tota: — *Nec validi possunt pontes venientis aquai*
Vim subitam tolerare: ita magno turpidus imbri — *Molibus incurrens validis cum viribus amnis*
Dat sonitu magno stragem, volutq; sub vndis — *Grandia saxa: ruit quà quicquid fluctibus obstat, &c.*

Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτὸ ἔρκι' ἀπέλιπε κάλ' ἀζηῶν.
Ὡς ὑπὸ Τυδείδῃ πυκιναὶ κλονέοντο φάλαγγες
Τρώων, ἐδ' ἄρα μιν μίμνον πολέες περ ἐόντες.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
Θ ἰόνθ' ἀμπεδίον, * ἀπὸ ἔθεν κλονέοντα φάλαγγας,
Αἶψ' ἐπὶ Τυδείδῃ ἐπετείνετο καμπύλα τόξα,
* Καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα, τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον
Θώρηκος γύαλον· διὰ δ' ἔπαρφ πικρὸς ὀιστὸς,
Ἀντικρυ δ' ἤλυθε, παλάσσετο δ' αἵματι θώρηξ.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς,
Ὄρνυσθε Τρῶες μεγάθυμοι κύντορες ἵππων,
Βέβληται γὰρ ἄριστος Ἀχαιῶν· οὐδέ ἑ φημὶ
γε. Δηθὰ χήσεσθαι * αὐαχήσεσθαι κεφαλῇ βέλος, εἰ ἐτεόν με
Ὧρσεν ἄνακτος Διὸς υἱὸς ἀπορνύμενον Λυκίηθεν.
Ὣς ἔφατ' ὀχόμενος· τὸν δ' οὐ βέλος ὠκὺ διάμασ-
Ἀλλ' ἀναχωρήσας, στῆσε δ' ἵππους ἠνῖ' ἔχοντε (σεν,
Εἰσιν, καὶ Σθένελον προσέφη Καπανηίον υἱόν·
Ὄρσεο πέπον Καπανηϊάδη, καταβήσεο δίφρου,
Ὄφρά μοι ἐξ ὤμοιο ἐρύσῃς πικρὸν ὀιστόν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· Σθένελος δ' ἆλτο χαμᾶζε.
Παρ' δὲ στὰς, βέλος ὠκὺ διαμπερὲς ἐξέρυσ' ὦμοι·
Αἷμα δ' ἀνηκόντιζε διὰ στρεπτοῖο χιτῶνος.
Δὴ τότ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
γε. μοὶ * Κλῦθί μοι Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Εἴποτέ μοι ἢ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστης
γε. αὖτέ με φίλαν * Δηΐῳ ἐν πολέμῳ, νῦν αὖτ' ἐμὲ φίλε' Ἀθηναίη.
Δός δέ τε μ' ἄνδρα ἑλεῖν, καὶ ἐς ὁρμὴν ἔγχε' ἐλθεῖν,
Ὅς μ' ἔβαλε φθάμενον, καὶ ἐπ' εὐχεται, ἠδέ με φησὶ
Δηρὸν ἔτ' ὀψέσθαι λαμπετὸν Φάος ἠελίοιο.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη,
Γῦα δ' ἔθηκεν ἑλα φρά, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν·
Ἄγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Θαρσῶν νῦν Διόμηδες ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι·
Ἐν γάρ τοι στήθεσσι μετ' ἀλκὴ πατρώϊον ἧκα
Ἄτρομον, οἷον ἔχεσκε σάκεσπαλος ἱππότα Τυδεύς.
Ἦχλυν δέ τοι ἄπο φῶτ' ὀφθαλμῶν ἔλον ἣ πρὶν ἐπῆεν,
Ὄφρ' εὖ γιγνώσκῃς ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
Τῶ νῦν οὔτε θεὸς πειρήσεται οὐδέ τις ἄλλη,
Μὴ σύγ' ἀθανάτοισι θεοῖς αὐτίκρυ μάχεσθαι
Τοῖς ἄλλοις· ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξεῖ χαλκῷ.

Multa.a.ab ipso opera diruta sunt: præclara iuuenũ:
Sic à Tydide densæ turbabantur phalanges
Troianorũ: neq; ipsum sustinebãt multi licet existẽtes.
Hunc.a.postq; animaduertit Lycaonis clarus filius
Ruentem per campũ ante se turbantem ordines,
Statim contra Tydidem intendebat incuruos arcus,
Et percussit ruentẽ, assecutus ad dexterum humerum
Thoracis concauitatẽ: peruolauit aũt acerba sagitta.
Ex regione.a.penetrauit: fœdabatur.a.sãguine thorax,
Super hoc valde inclamauit Lycaonis clarus filius,
Cõcitamini Troiani, magnanimi stimulatores equo-
Vulneratꝰ est.n.fortiss Achiuorũ: neq; ipsũ puto (rũ
Diu toleraturum violentam sagittam, si verè me
Impulit rex Iouis filius profectus ex Lycia.
Sic dixit iactabundus: hunc.a.nõ sagitta velox in-
Sed secedens, ante equos & currus (terfecit,
Stetit, & Sthenelum allocutus est Capanei filium:
Commoue te amice Capanceide, descende de curru,
Vt mihi ex humero trabas amaram sagittam.
Sic dixit: Sthenelus.a.ab equis desilyt in terram:
Astans.a.sagittã velocem penitus extraxit humero.
Sanguis.a.sursum ebullyt per tortilem tunicam.
Tum iam precatus est bello strenuus Diomedes:
Audi me Aegiochi Iouis filia indomita,
Si vnquam mihi & patri benigna astitisti
Sæuo in bello, nunc rursus me dilige Minerua.
Da.a.me virũ interficere, & in impetũ hastæ venire,
Qui me vulnerauit præueniens, & gloriatur, neq; me
Diu amplius visurũ splendidũ lumẽ Solis. (putat
Sic dixit precans: hunc.a.exaudiuit Pallas Miner.
Membra aũt fecit leuia, pedes & manus supernè:
Propè autem stans, verbis velocibus allocuta est:
Confidens iam, ô Diomedes, cõtra Troianos pugna.
Nam tibi in pectoribus robur paternum misi
Intrepidũ, quale habuit vibrator scuti eques Tydeus.
Caliginẽ rursus tibi ab oculis abstuli, quæ prius inerat
Vt bene dignoscas tum Deum, tum etiam hominem.
Itaque nunc si Deus tentans huc veniat,
Nequaq; tu cum immortalib. Dijs ex aduerso pugna
Alijs: verùm si Iouis filia Venus
Venerit in bellum, hanc vulnera acuto ferro.

COMMENTARIVS.

a ἠ βάλ' ἐπαΐσσοντα,] Duo hîc obseruamus: primùm fortunæ vicissitudinem in Diomede, qui licet à Pallade impulsus tamẽ effugere non potuit nẽ vulneraretur: ira solent prosperis successibus infortunia permiscerí. Deinde iaculandi quidẽ peritiam in Pandaro, sed infelicitatem, qualí etiam vsus est suprà in Menelao. Vnde paulò pòst Deum sibi iratum esse argumentabitur.

b κλῦθί μοι] Aliàs quoq; notauimus, Græcos à Poëta pios fingi, quod nunc in Diomede animaduertimus, qui Mineruæ auxilium aduersus Pandarum implorat: neque id frustra, quia mox exoratum se ab illa sentiet, cùm oculorum caliginem excussam, & robur sibi adauctum cognoscet, quod reipsa in morte Pandari & vulneratione Veneris apparebit. Ita iustas preces exaudiunt Numina apud Homerum.

c ἀχλὺν δ' ὤν τι] Duo concedit Diomedi Pallas, primùm robur intrepidum, deinde splendorem & acumẽ oculorum, quo Deos ab hominibus distinguit, in eum finem, vt cùm homines esse agnoscat eos, qui sibi aduersabũtur, cum illis intrepidè prælietur: cùm Deos verò animaduertet, ab illorum certamine se temperet, vna excepta Venere: non decebat enim eam illæsam relinquere, cuius causa bellum erat institutum. Huius autem loci Socrates in Alcibiade 2, meminit his verbis: ἀλλὰ δοκεῖ μοι, inquit ille ad Alcibiadem, ὥσπερ τῷ Διομήδει φησὶ τὼ Ἀθηνᾶν Ὅμηρος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφελεῖν τὴν ἀχλὺν ὅφρ' εὖ γιγνώσκοι ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα, οὕτω σοὶ δεῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον ἀφελόντα τὴν ἀχλὺν ἣ νῦν παρέσται τυγχάνει, τοτὲ μὲν καὶ κρεῖττον δι' ὧν μέλλεις γνώσεσθαι ἡμῖν καὶ σὲ καὶ τὰ σὰ λόγον, i. Sed mihi videtur, quemadmodum ait Homerus, Mineruam Diomedi caliginem ab oculis semouisse, Scilicet vt rectè norit diuúmque hominemque, sic oportere te, excussa ea, quæ oculis tuis nunc versatur caligine, propius oculorum aciem ad eam rem admouere, vt possis nouisse malumq; bonumque.

---

a Ἦ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Τυδείδης δ' ἐξαῦτις ἰὼν σὺν μάρνατο πρώτοις,
Καὶ πάλαι περ θυμῷ μεμαὼς Τρώεσσι μάχεσθαι.

Hæc quidem sic locuta discessit cæsia Minerua:
Tydides autem reuersus ante signanis mixtus est.
Et anteà quãuis animo prõptus in Troianos pugnare

Δη τό-

Δὴ τότε μιν τρὶς τόσσον ἔλασι μένος, ὥς τε λέοντα
Οὖρά τε ποιμὴν ἀγρῷ ἐπ' ἀροπόποις ὄϊεσσι
Χραύσῃ μὲν τ' αὐλῆς ὑπεραλμενον, οὐδὲ δαμάσσῃ,
Τοῦ μέν τε θρασέος ὦρσεν· ἔπειτα δέ τ' οὐ προτιμύσει,
Ἀλλ' ἢ τε σταθμοῖς δύεται, τὰ δ' ἔρημα φοβεῖται,
Αἰ μὲν τ' *ἀγχιβαῖναι ἐπ' ἀλλήλῃσι κέχυνται,
Αὐτὰρ ὁ ἐμμεμαὼς βαθέης ἐξάλλεται αὐλῆς·
Ὣς μεμαὼς Τρώεσσι μίγη κρατερὸς Διομήδης.
Ἔνθ' ἕλεν Ἀστύνοον καὶ Ὑπείροχα ποιμένα λαῶν.
Τὸν μὲν ἐπ' ὀμὸν μαζὸν βαλὼν χαλκηρεῖ δουρὶ,
Τὸν δ' ἕτερον ξίφεϊ μεγάλῳ κληῖδα παρ' ὦμον
Πλῆξ' ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέρραδε σὺν ἠδὲ καὶ νώτῳ.
Τὼς μὲν ἔασ', ὁ δ' Ἀβαντα μετώχετο καὶ Πολύειδον,
Υἱέας Εὐρυδάμαντος ὀνειροπόλοιο γέροντος·
Τοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους,
Ἀλλά σφεας κρατερὸς Διομήδης ἐξενάριξε·
Βῆ δ' ἐπὶ Ξάνθον τε Θοωνά τε, Φαίνοπος υἷε,
Ἄμφω τηλυγέτω· ὁ δὲ γήραϊ λυγρῷ ὀδύσσετο,
Υἱὸν δ' οὐ τέκετ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι·
Ἔνθ' ὅγε τὼς ἐνάριζε, φίλον δ' ἐξαίνυτο θυμὸν
Ἀμφοτέρων πατρί γ' ἄχος καὶ κήδεα λυγρὰ
Λεῖπ', ἐπεὶ οὐ ζώοντε μάχης ἐκνοστήσαντε
Δέξατο κηδοσύνη τ' ἀμφὶ κτῆσιν δαίσαντο.
Ἔνθ' υἱὼ Πριάμοιο δύω λάβε Δαρδανίδαο
Ἐν συὶ δίφρῳ ἐόντε, *ἐχεμωνά τε Χρομίον τε.
Ὡς δ' ὅτε λέων ἐν βουσὶ θορὼν ἐξ αὐχένα ἄξῃ
Πόρτιν ἢ βοῦν ἠὲ βοῦς ξύλοχον καταδυσκομένων,
Ὣς τὼ ἀμφοτέρω ἐξ ἵππων Τυδέος υἱὸς
Βῆσε κακῶς ἀέκοντας· ἔπειτα δὲ τοὺς ἐσύλα.
Ἵππους δ' οἷς ἑτάροισι δίδου, μετὰ νῆας ἐλαύνειν.
[a] Τὸν δ' ἴδεν Αἰνείας ἀλαπάζοντα στίχας ἀνδρῶν,
Βῆ δ' ἴμεν αὖ τε μάχλην καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχεάων,
Πάνδαρον αἰτήσων δῖζήμενον· ἦτορ ἐφύρει.
Εὗρε Λυκάονος υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
Στῆ δ' ἀντίον αὐτῷ, ἔπος δ' ἐπτερόεντα προσηύδα·
Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξα καὶ ἰοὶ πτερόεντες οἷσοι;
Καὶ κλέος; ᾧ οὔτις τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνὴρ,
Οὐδέ τις ἐν Λυκίῃ σέο γ' ἄμεινον ἐπιεύσεται εἶναι ἀμείνων·
Ἀλλ' ἄγε τῷ δὲ ἔφες αἰθέρι βέλος (ὅς τις ὅδε κρατέει καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε (ἀχὼν)
Τρῶας· ἔτω τινέων γε μάλ' ἐλύσθη γουνάτ' ἔλυσεν·
Εἰ μή τις θεός ἐστι, νεμεσσητὸν μένει Τρώεσσιν,
[f] Ἱερῶν μνησάμενος, χαλεπὴ δὲ θεοῦ [*]ἔπι μῆνις.

Certè tunc ipsum ter tantũ cepit robur, instar leonis,
Quem pastor in agro ad lanigeras oues
Perstrinxerit qdẽ caulã trãsilientẽ, neq; interfecerit:
Ipsius quidem vires commouit, postea verò non defendit,
Sed stabulis se condit, & deserta timet:
Hæ quidẽ coaceruatæ aliæ super alias sternuntur:
Sed hic auidus alto exilit ouili:
Sic alacer Troianis mixtus est fortis Diomedes.
Tũc interfecit Astynoũ & Hypenora pastorẽ populorũ.
Alterum quidẽ super papillã vulnerãs ærata hasta.
Alterum a. ense magno in claue ad humerum
Percussit: à ceruice a. humerum disiunxit, & à dorso.
Hos quidẽ reliquit: hic v. Abantẽ petebat & Polyidũ,
Filios Eurydamantis somniorum interpretis senis.
Quib. euntibus senex non interpretatus est somnia,
Sic ipsos fortis Diomedes interfecit:
Iuit aũt ad Xanthum & Thoonã, Phænopis filios,
Ambos in senio natos. hic a. cõficiebatur senecta tristi:
Filiũ v. nõ genauit aliũ in possessionib. relinquẽdũ:
Tum hic hos interfecit, charam a. abstulit animam
Vtrisq; patri autem luctum, & curas tristes
Reliquit, quoniam non viuos ex pugna reuersos
Suscepit: magistratus autem hæreditatem diuiserũt.
Tunc filios Priami duos corripuit Dardanidæ,
In vno curru existentes, Echemonã & Chromiumq; ἐχεμωνα
Sicut autem leo in boues insiliens ceruicem frangit
Iuuencæ, vel bouis, syluam depascentium:
Sic hos ambos ex equis Tydei filius
Deturbauit duriter inuitos, postea a. arma spoliabat:
Equos aũt suis sociis dabat ad naues abigendos.
Hunc a. vidit Aeneas dissipantem ordines virorũ:
Perrexit a. ire per pugnã, per strepitum lancearum,
Pandarum diuinam quærens sicubi inueniret.
Inuenit Lycaonis filium inculpabilem fortemq;
Stetit a. ante ipsum verbumq; eũ cõtra allocutus est:
Pandare, vbi tibi arcus, & veloces sagittæ?
Et gloria? qua nullus tecum contendit hic quidẽ vir.
Neq; quisquã in Lycia te gloriatur esse præstantior.
Sed agè huic immitte sagittã viro, Ioui manus eleuãs
Quisquis is, vincit: & iam malis multis affecit
Troianos: quoniã multorumq;, & fortium genua sol- (uit.
Nisi quis Deus iratus Troianis,
Ob sacrificia succensens. Grauis autem Dei est ira. ἐπιμῆνια.

COMMENTARIVS.

a ἠμὲν ἄρ' ὡς εἵπετο] Corroborato & sufficienter instructo Diomede recedit Minerua: qua re videmur doceri, antequam aliquid aggrediaris, cõsilio opus esse, post consilium facto tantùm. De Leonis autem fortitudine, cui Diomedem comparat, alibi satis copiosè dicimus. Mirum autem est, cur tam repentè à vulnere illo, quod illi Pandarus inflixit Diomedes sine vllo impedimento ad pugnam progrediatur, nisi hoc illi auxilio Mineruæ sanatum sit, & hoc Homerus indicârit illis verbis, γῦια δ' ἔθηκεν ἑλαφρὰ, πόδας ἠδὲ χεῖρας ὑπερθε.

b τῆς σὺν ἐρχομένοις] Amphibologicè hoc dictum est, & duobus modis interpretari licet. Dicit enim, aut senem ipsis somnia interpretatum prius, non redituris videlicet à pugna, neque Diomedis manus euitaturis. Vel cùm aliqua somnia illis interpretari occœpisset, perficere non potuit ad bellum properantibus. Qui priorẽ sententiam secuti sunt, sic ediderunt, τῆς, σὺν ἐρχομένοις, ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὀνείρους. Qui secundam, sine distinctionibus integrum versum legunt, τῆς σὺν ἐρχομένοις: vt & H. Stephanus edidit. Lubenter quidem priorem amplecterer: nihil tamen in hac editione mutaui, licet à me videatur Didymus.

c χρωσταὶ δ' ἀμφὶ κτῆσιν ἐδηριόωντο.] Obserua, inquit Giphanius in Scholijs, caducam hæreditatem ad fiscum recidere, Iuri ciuili Romanorum conuenienter, &c. Difficilis locus propter vocis χρωσταὶ varias significationes. Eustathius χρωσταὶ esse ait, qui ὀρφανισταὶ etiam appellantur, quos Romanis Prætores tutelares dici ait Giphanius, qui etiam ex Scholiaste Hesiodi in Theog. refert hoc nomine intelligi hæredes non suos, sed agnatos & remotiores cognatos quàm sint liberi: quod ipse Giphanius magis probat, cùm alioqui ferè sit absurdum dicere, bona ad magistratus tutelares, & non ad alios cognatos, vel saltem ad Remp. vel regẽ pertinere. Sed ista in Lexico excutientur. Hic solùm dicam, non malè quadrare, vt χρωσταὶ sint magistratus illi, quos dicit Eustathius, qui vacuæ hæreditatis curam susciperent, non quòd illi succederent, sed vel ciuitatis totius nomine eam administrarent, vel proximorũ gratia quibus nempe hæreditatis bona, vt conijcio, viritim æqualiter distribuebantur: quod fortasse melius sit, quia hoc videntur docere

cere ipsius Homeri verb. cùm ait, hos χρεωστὰς hæreditatem distribuisse, nimirum cæteris agnatis vel cognatis, ad quos pertinebat. Res tamen per me sit adhuc in ambiguo. Quod ad ius Romanum attinet, huic loco respondent bona caduca, quæ bona vacantia appellantur Græcis, vt Harmenopulo ἀκληρονόμητα, Straboni ἀδέσποτα, quæ olim publicabantur teste Vlp. cap. 18. Instit. nunc lege Iulia confiscantur, & quadriennium ijs nunciandis præscribitur l. 50. ff. de man. test. l. 10. §. intra quatuor. ff. de diuers. & temp. præscript. l. 6. §. est fisco. ff. ad Trebel. Et hoc quidem si apud Homerum χρεωστὰς primo modo intelligas, quo nos explicamus.

d Τὸν δ' ἴδεν Αἰνείας] Vt maiorem gloriæ segetem metat Diomedes, maiores illi etiam labores obijcit Poëta: nam in solo Pandaro profligando occupari nō vult, sed socium illi Aeneam adiungit, qui illius etiam robur experiatur, qua occasione Venerē Deam vulnerabit. Adest ergo Aeneas Pandarum ad strenuitatem excitans, cui se comitem præbet, vt coniunctis viribus fortius furenti Diomedi resistant.

e δι' ἀρετὰς ἀνάσχων] Veneris filium Aeneam pium & religiosum esse decuit, & pugnę preces ad Iouē præmittere, vt eò audentiùs & confidentiùs sese periculis obijciat. Non igitur solis Græcis pietatis cultum tribuit & Deorum reuerentiam, quanquā frequentius quàm Troianis. Siquidem non probat Homerus eorum sententiam, qui Deos inuocandos non censent, quam leuiter per occasionem attingemus, vt illam Tyrius Orat. 30. explicat: quia etiam ad alios Homeri locos, in quibus hæc pietatis testimonia disseminat, pertinebit. Aiunt ergo. Quicquid homines à Dijs petunt, aut prouidentia Dei perficit, aut necessitas, aut fortuna, aut ars hominis. Si Dei prouidentia, illa vel in generalibus tantùm rebus occupatur, vel in particularibus. Si in generalibus (regum ac principum more, quibus sufficit pro ciuitatum salute leges instituisse, cæterùm singula in illis non curant.) Quid igitur, inquiunt, ei negotium exhibes, quum præter salutem vniuersi de proposito dimouere non possis? Vt enim totius corporis causa membrum corruptum exscinditur: sic pro salute totius mundi partes quædam illius affliguntur, vt Athenienses fame, Lacedæmonij terræ motu, Aetna ignibus, quæ omnia si pereant, corrumpi nos putamus: sed hoc prouidentia illa generalis non curat, vt Aesculapius membrum putridum, cùm ea perire satius sit quàm vniuersum. Si verò in particularibus etiam rebus Dei prouidentia occupetur, ne sic quidem, aiunt, rogare eum oportet, nisi ægrotos imitemur, qui suo sensu vel cibum vel medicamētum petant à medico, quòd si salutem promittat, daturus etiam non petentibus sit, si periculosum petentibus omnino negaturus. Si ergo dignus es, qui non consequaris, sine petitione, etiam hoc tibi Deus tribuet, si indignus, ne orando quidem impetrabis. Quod ad fatum attinet, si necessariò eueniunt, quæ destinata sunt fato, frustrà illud flectere & mouere conaris, non secus ac tyrannum crudelem ac violentum. Forunam verò tam variam & mutabilem, irrationabilem, furiosam, improuidam, surdam, nullis omnino diuinationibus obnoxiam, & cæt. quis erit tam stolidus, vt precibus vexet? Denique qui artis alicuius periti sunt, quid ad illam Deos aduocare opus habent? Quis textor pro decora chlamyde, aliunde quàm ab arte auxilium petat? aut pro clypeo faber ærarius, aut pro fortitudine strenuus? quæ clausula ad hunc locum pertinet, & alia eiusmodi. Sed nos, non solùm quòd Christiani sumus, sed etiam ipsorum Ethnicorum exemplo contrarium docemus, in omni opere Deum inuocandum: cuius rei antiquissimus & tempore & authoritate præceptor est Homerus. Hoc enim obsequium ab hominibus Deus postulat, licet eorum precibus nihil aliud statuat, quàm quod iam inde ab æternitate seculorum eius prouidentia immutabilis decreuit: quod familiare patrisfamiliàs exemplum satis probat. Ille enim licet propenso sit erga suos liberos animo, & proinde quicquid sibi bonorum est in eorum commodum, lubenter etiam non rogatus profundere instituerit, tamen plerunque necessaria à liberis suis exposci interdum vult, vt eum agnoscant, cui bona sua accepta referre debeant. Sed hoc non est huius argumenti & loci refellere. Notandum solùm est, fanaticos illos homines Homeri exemplo, qui etiam vera luce Numinis caruit, conuinci, nisi eorum salus iam deplorata est. Quod illi quidem cachinnis excipient, sed illos pariter Deus è cœlo subsannat.

f ἱερὰν ἑκατόμβας.] En quò causam infelicis pugnæ Aeneas referat, nimirū ad Deum, qui homines interdū ἀτυχεῖν sinit, quia minus piè ab ipsis colitur. Veterum autem illorum pietas maximè fuit in sacrificijs, ideò diligenter obseruabant, vt nihil in illis peccaretur, putà vt conuenientes victimæ mactarentur, alioqui irritari Numen credebant, veluti si taurum Ioui immolassent. Quod etiam Aegyptij in boue rufo obseruabant, quem sacrare solebant, adeò vt si vel pilum nigrum haberet, vel album, eo litari non arbitrarentur, quippe hostiam non esse dijs gratam, vt refert Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Itaque si pugna prosperè non succedat, ait Aeneas, se suspicaturum, ne aliqua in parte sacrificiorum à Troianis peccatum sit, quibus idcirco Iupiter iratus auxilium suum deneget. Eò enim semper reuocandi sunt homines, vt cùm feliciter rem suam non gerunt, id sibi accidere, quod Deum scelere aut vita alioqui flagitiosa aut desidioso pietatis cultu in se prouocauerint. Ab illo enim omnium rerum euentus dependet, ac cùm ille omni ex parte sit integer malorum & infortuniorum nostrorum causa, non in eum, sed in nos conuertenda est.

---

a Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός.
Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων,
Τυδεΐδην μὲν ἔγωγε δαΐφρονι πάντα ἐΐσκω,
Ἀσπίδι γιγνώσκων, αὐλώπιδί τε τρυφαλείῃ,
Ἵππους τ' εἰσορόων. σάφα δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεός ἐστιν.
Εἰ δ' ὃν ἐγὼ φημι, Δαΐφρων Τυδέος υἱός,
Οὐχ ὅγ' ἄνευθε θεῶν τάδε μαίνεται, ἀλλά οἱ ἄγχι
Ἑστήκ' ἀθανάτων, νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους,
Ὃς τόν γε βέλος ὠκὺ κιχήμενον ἔτρεπεν ἄλλῃ.
Ἦ γὰρ ὅ γε προϊεὶς βέλος, καί μιν βάλον ὦμον
Δεξιόν, αὐτικρὺ δὲ διὰ θώρηκος γύαλοιο·
Καί μιν ἔγωγ' ἐφάμην Ἀϊδωνῆϊ προϊάψειν,
Ἕμπης δ' οὐκ ἐδάμασσε· θεὸς νύ οἱ ἐστὶ κοτήεις·
b Ἵπποι δ' οὔ πάρεασι, καὶ ἅρματα τῶν κε δοκεύω
Βαίλω·
Ἀλλὰ τῶ ἐν μεγάροισι Λυκάονος εἰσὶν ἑκαστὶ
Καλοὶ, πρωτοπαγεῖς, νεοδρεπέες· ἀμφὶ δὲ πέπλοι
Πέπανται· παρὰ δὲ σφιν ἑκὰς ὑπὸ ζυγὲ ἵπποι
Ἑστᾶσιν, κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι ἠδ' ὀλύρας.
Ἦ μέν μοι μάλα πολλὰ γέρων αἰχμητὰ Λυκάων
Ἐρχομένῳ ἐπέτελλε δόμοις ἔνι πατρίοισιν·
Ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἅρμασιν ἐμμεμαῶτα
Ἄρχειν Τρώεσσιν κρατερὰς ὑσμίνας.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην, (ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν)

Hunc a. rursus allocutus est Lycaonis clarus filius,
Aenea, Troianorum consultor ære loricatorum,
Tydidæ eũ ego rei militaris perito in omnib. assimilo,
Scuto agnoscens, galeaq; tricomata,
Equosq; inspiciens: certò aũt nescio, num Deus sit,
An autem hic vir, quem dico, fortis Tydei filius:
Non hic sine Deo ista furens facit, sed aliquis propè
Stat immortalium nebula tectus humeros
Qui ab isto sagittã celerẽ, q̃ assecuta est, auertit aliò:
Iam. n. ei immisi iaculum, & ipsũ vulneraui humero
Dextro, è regione per thoracis concauitatem,
Et ipsum ego affirmabam ad Plutonem demissurum,
Attamen non occidi. Deus sanè aliquis est iratus.
Equi autem non adsunt, & currus quos conscendam.
Sed alicubi in ædibus Lycaonis vndecim currus
Pulchri, recẽs compacti, nuper facti, circũ. v. stragula
Expansa sunt: apud aũt ipsos vnicuiq; bijuges equi
Stat, hordeum album comedentes & aenam.
Certè quidẽ mihi valde multa senex bellator Licaon
Proficiscenti mandauit domibus in fabricatis:
Equis me iussit & curribus vectum
Præesse Troianis in validis prælijs.
Sed ego non parui (profectò multò satius fuisset)

Ἵππων

Ἵππων φοιδόμενδ· μή μοι δλυσίατο βορβῆς,
Ἀνδρῶν εἰλομένων, εἰωθότες ἔδμεναι* ἄδδλα.
Ὣς λίπον· αὐτὰρ πεζὸς ἐς Ἴλιον εἰλήλυθα,
Τόξοισιν πίσυνδ· τὰ δέ μ' οὐκ ἄρ' ἔμελλον ὀνήσειν.
Ἤδη γὰρ δοιοῖσιν ἀρίστεσσιν ἐφῆκα,
Τυδείδῃ τε καὶ Ἀτρεΐδῃ· ἐκ δ' ἀμφοτέροιῖν
Ἀτρεκὲς αἷμ' ἔσσυα βαλών· ἐπήγαγε δὲ μᾶλλον.
Τῶ ῥα κακῇ αἴσῃ ἀπὸ παστάλες ἀγκύλα τόξα
Ἤματι τῷ ἐλόμην ὅτε Ἴλιον εἰς ἐρατεινὴν
Ἦγον Τρώεσσι, φέρων χάριν Ἕκτορι δίῳ·
Εἰ δέ κε νοστήσω, καὶ ἐσύψομαι ὀφθαλμοῖσι
Πατρίδ' ἐμὴν, ἄλοχόν τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀτὰρ ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλοδαπὸς φώς,
Εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φαεινῷ ἐν πυρὶ θείω,
Χερσὶ Δαμασσάμενος· ἀνεμώλια γάρ μοι ὀπηδεῖ.
Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας Τρώων ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Μηδ' ἔτ' ὀνοσσάμενος, πάρος δ' οὐκ ἔστιν ἄλλως
Πεῖραν γ' ἐπινωτῷ δ' ἀνδρὶ σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν
Ἀντίον ἐλθόντε σὺν ἔντεσι πειρηθῆναι.
Ἀλλ' ἄγε, ἡμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδηαι
Οἷοι ἔ Τρῶιοι ἵπποι ἐπιστάμενοι πεδίοιο
Καμπὰς μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι·
Τὼ καὶ νῶϊ πόλιν δὲ σαώσετον, ἤπερ ἂν αὖτε
Ζεὺς ἐπὶ Τυδείδῃ Διομήδεϊ κῦδος ὀρέξῃ.
Ἀλλ' ἄγε, νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι· ἐγὼ δ' ἵππων ἀποβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι.
Ἢ ἐς σὺ τόνδε δέδεξο, μελήσουσιν δ' ἐμοὶ ἵπποι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Αἰνεία, σὺ μὲν αὐτὸς ἔχ' ἡνία καὶ τὼ ἵππω·
Μᾶλλον ὑφ' ἡνιόχῳ εἰωθότι καμπύλον ἅρμα
Οἴσετον, ἤπερ ἂν αὖτε φεβώμεθα Τυδέος υἱόν·
Μή τω μὲν δείσαντε μαχήσεσθαι ἀνάγκῃ,
Ἐκ δὲ φεραίμεν πολέμοιο, σὲ τὸν φόβον οὐκ ἐθέοντε·
Νῶϊ δ' ἐπαΐξας μεγαθύμου Τυδέος υἱός,
Αὐτώ τε κτείνῃ, καὶ ἐλάσσῃ μώνυχας ἵππους.
Ἀλλὰ σύ γ' αὐτὸς ἔλαυνε τὰ ἅρματα τὼ ἵππω·
Τόνδε δ' ἐγὼν ὑπάντα δεδέξομαι ὀξέϊ δουρί.

Equis parcens, ne mihi indigerent pabulo,
Viris inclusis, soliti comedere largiter. ἀδδλα.
Sic reliqui: sed pedester ad Ilium veni,
Arcubus fretus: qui mihi non erant profuturi.
Iam enim duobus principibus immisi,
Tydidæ, & Atridæ, ex autem ambobus
Verum sanguinẽ elicui vulnerãs, irritaui aũt magis.
Ideò malo fato à paxillo curuos arcus
Die illo abstuli, cùm Troiam ad desiderabilem
Ducebam Troianos, gratificans Hectori diuino.
Si autem rediero, & aspexero oculis
Patriam meam, vxoremq; & altã magnã domum,
Statim posteà à me caput abscindat alienus vir,
Nisi ego hos arcus splendido in igne posuerim,
Manibus confractos: inutiles enim mihi sunt comites.
Hunc autem rursus Aeneas Troian. dux cõtra allocutus
Ne sic loquere: prius enim non erit aliter (est:
Quàm vterq; in hunc virum cum equis & curribus
Obuiam inuecti armis experiamur.
Sed agè meos currus ascende, vt videas
Quales Troiani equi, periti per campum
Celeriter valde huc & illuc insequi & fugere.
Qui & nos ad ciuitatem saluos perducent, si rursus
Iupiter Tydidæ Diomedi gloriam præbuerit.
Sed agè, nunc scuticam & habenas elegantes
Accipe: ego autem ab equis descendam, vt pugnem.
Vel tu hunc excipe: curæ erunt autem mihi equi.
Hunc aũt rursus allocutus est Lycaonis clarus filius,
Aenea, tu quidem ipse tene habenas & tuos equos:
Magis sub auriga consueto curuum currum
Ferent, si rursus fugiamus Tydei filium:
Ne hi quidem timentes inertes sint, neq; velint
Efferre prælio, tuam vocem desiderantes:
Nos autem, irruens magnanimi Tydei filius.
Ipsosmetq; interficiat, & abigat vnicã vngulã habẽ
Quare tu ipse age tuos curr⁹ & tuos equos: (tes equos:
Hunc aũt ego contrauenientem excipiã acuta hasta.

COMMENTARIVS.

a Τὸν δ' αὖτε προσέειπε] Hac oratione docebit Pandarus, se exhortatione illa Aeneæ non indigere, cùm anteà fortiter se gesserit aduersus eundem Diomedem, sed frustrà, quod ille tum auxilio diuino, quo suffultum eum suspicatur, tum Dei alicuius ire tributuit, quæ irritam suam virtutẽ faciat tam in ipso Diomede, quàm anteà in Menelao: in fine tamen quasi amentia abreptus in proprias sagittas excandescit, quibus incendium minatur, quasi earum culpa eius petitiones nihil proficiant.

b ἵπποι δ' ὅ παρέασι] Cùm sagittis se nihil proficere videat Pandarus, incipit aliud exoptare præsidium, quo se meliùs Diomedi resistturum arbitratur, nimirum equos & currum, agnoscitq;, quàm à se temerè & inconsultè factum sit, qui hortante etiam patre Lycaone eos adducere noluerit, cùm vereretur, ne in vrbe conclusis pabulum satis copiosum illis posset exhiberi, non quòd ita sit ἀνελλδῆς (quod voluit Eustathius) vt sumptibus parceret.

c ἤγαγε δ' μᾶλλον.] Tantùm abest, inquit Pandarus, vt meæ iaculationes, quibus Menelaum & Diomedẽ impetij, eos prostrauerint, vt eò magis ad prælium incensi sint, vnde sagittæ meæ eorum virtutis solùm irritamenta fuerint. quod alias Poeta leoni comparat, qui læsus fieri solet fortior.

d ἐς μὴ ἐγὼ] Iræ intactum & sanctum nihil est, inquit Plutarchus in lib. περὶ ἀοργησίας: verùm exardescimus in amicos iuxtà atque in hostes, in liberos, in parentes, & in Deos herclè, in bestias etiam & surda vasa, vt Thamyris, Auro illigatum qui fregit cornu, Qui fidibus tensam fregit lyram, & execratus in caput suũ Pandarus nitela combusturus sit fracta sua manu. Xerxes etiam æquori stigmata & verbera inflixit, atque ad montem misit epistolas (quod etiam refert Herodotus) Noli, diuine Atho, qui nubes attingis vertice, operibus meis præbere lapides vastos & parum tractabiles, alioquin ipsum te exscindam & in altum proijciam. Quippe multa habet ira terrenda, multa ludicra. Quocirca supra omnes animi ægritudines odio venit & contemptui. Hæc ille.

e Τρῶιοι ἵπποι,] Qui sint hi equi, paulò post docet Diomedes. Dat autem Pandaro optionem Aeneas vel currũ moderandi, vel pugnandi cum Diomede. Vbi adhuc notandum est aurigæ (quod officium non erat olim vile, sed regium, vt anteà etiam de Priamo vidimus) & παραιβάτης, vt alibi quoque annotauimus, distincta fuisse munia: ille enim in sola curruum moderatione occupabatur, & si opus fuerat τῷ παραιβάτῃ depugnanti opem ferebat. Proinde tutior esse auriga videbatur, vnde hoc officium Pandaro Aeneas defert, quod tamen ille recusauit, vt mox dicemus.

f πρὸν φόβον ποδέοντε] Pandarus moderationem currus non suscipit: quia veretur, ne sibi non obtemperarent, suasque habenas vocemq; non audirent, propter illius moderationis insolentiam. Equorum autem adeò est sanum ingenium (vt ita loquar) vt consuetos suos rectores intelligat (qua de re copiosè dicemus in Achillis equis) quod tamen de generosis & insignibus equis tantùm dicendum, quales sunt etiam hi Aeneæ equi, & ille Cæsaris, vt referunt Plinius & Suetonius qui alius assessoris quàm ipsius Cæsaris erat impatiens: item ille Bucephalus Alexandri, qui vbi ornatus erat armatusq; ad prælium, haud vnquam inscendi sese ab alio, nisi a rege patiebatur, vt referunt Gell. lib. 5. cap. 2. Q. Curt. lib. 9. Solin. Plut. Iustin. Et ille Rodati, vt ex Alexandro quodam refert

Vin-

Vincentius Bella. Ab equis generosis, inquit, dominos mirè diligi certissimum est. argumẽto fuerit equus Rodati, qui à morte Caroli Magni monachus apud Meld. factus aliquantò pòst, irruentibus paganis, equum, quẽ in monasterio deposuerat, insilijt: quem equus, licet iam declinantis ætatis, alacriter suscepit, & donec de hostibus suis triumpharet, portauit. Erat autem hic equus ex eorum numero, qui nullum sessorem præter dominum proprium admittere dignantur.

Ὣς ἄρα Φωνήσαντες, ἂς ἅρματα ποικίλα βάντες,
Ἐμμεμαῶτ' ἐπὶ Τυδείδῃ ἔχον ὠκέας ἵππους.
Τοὺς ὑ ἴδε Σθένελος Καπανήϊος ἀγλαὸς υἱός,
Αἶψα ὑ Τυδείδῃ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
a Τυδείδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Ἄνδρ' ὁρόω κρατερὼ ἐπὶ σοὶ μεμαῶτε μάχεσθαι,
Ἴν' ἀπέλεθρον ἔχοντας· ὁ μὲν, τόξων δ' εἰδὼς
Παῦδ' ἀρ Λυκάονος, υἱὸς δ' αὖτε Λυκάονος ἔκτα εἶναι·
Αἰνείας δ'* υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο
Εὔχεται ὀκριόεσσαν, μήτηρ δέ οἱ ἔστ' Ἀφροδίτη·
Ἀλλ' ἄγε δὴ χαζώμεθ' ἐφ' ἵππων, μηδέ μοι οὕτω
Θωρῇσσ' Δι' ὐ προμάχων, μή τως φίλον ἦτορ ὀλέσσῃς.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Μή τι φόβον δ' ἀγόρευ, ἐπεὶ οὐδέ σε πείσομαι οἴῳ.
Οὐ γάρ μοι γλυκίων* ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι,
Οὐδέ κατατπώσσειν· ἔτι μοι μάλ' ἔμπεδον ἐστίν,
Οὐκ ἐθέλω δ' ἵππων ὑπιβαινέμεν· ἀλλὰ καὶ* αὔτως
Ἄντιον εἶμι αὐτῶν· τρεῖν μ' οὐκ ἐᾷ Παλλὰς Ἀθήνη.
Τέτρω δ' ἃ πάλιν αὖτις ἀποίσετον ὠκέες ἵπποι
Ἄμφω ἀφ' ἡμείων, εἰ γοῦν ἕτερός γε φύγῃσιν·
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Αἴκέ μοι πολύβουλος Ἀθήνη κῦδος ὀρέξῃ
Ἀμφοτέρω κτεῖναι, σὺ ὔ τὰς δέ μὲν ὠκέας ἵππους
Αὖτοῦ ἐρυκακέειν, ἐξ αὖτυγος ἰθὺς τείνας,
Αἰνείαο δ' ἐπαίξαι μεμνημένος ἵππων,
Ἐκ δ' ἐλάσαι Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
bΤῆς γάρ τοι γενεῆς ἧς Τρωὶ πέρ Διὸς ὀπάζει
Δῶρ' ἅ τῷ· πουλὺ γανυμήδεα· οὕνεκ' ἄριστοι
Ἵππων ὅσσοι ἔασιν ὑπ' ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Τῆς γενεῆς ἔκλεψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγχίσης,
Λάθρη Λαομέδοντος ὑποσχὼν θήλειας ἵππους·
Τῶν οἱ ἓξ ἐγένοντο ἐνὶ μεγάροισι* γενέθλης,
Τοὺς μὲν τέσσαρας αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλ' ἐπὶ φάτνῃ,
Τὼ δ' ὦκ Αἰνεία δῶκεν, μήστωρε φόβοιο·
Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἁρπαλέω κεν κλέος ἐσθλόν.
Ὣς οἱ μὲν ῥιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Τὼ δὲ πάρ' ἐγγύθεν ἦλθον, ἐλαύνοντ' ὠκέας ἵππους·
Τὸν πρότερος προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Καρτερόθυμε δαΐφρον ἀγαυὲ Τυδέος υἱέ,
Ἦ μάλα σ' οὐ βέλος ὠκὺ δαμάσσατο πικρὸς ὀϊστός·
Νῦν αὖτ' ἐγχείῃ πειρήσομαι εἴκε τύχωμι.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Τυδείδαο κατ' ἀσπίδα· τῆς ὑ* Δι' ἔπτο
Αἰχμὴ χαλκείη παμφαίνη θώρηκι πελάσθη.
Τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσε λυκάονος ἀγλαὸς υἱός,
Βέβληαι κατεῶνα διαμπερὲς· οὐδέ σ' οἴω
Δηρὸν ἔτ' ἀϊχθήσεσθαι· ἐμοὶ ὑ μέγ' ὄχος ἔδωκας.
Τὸν δ' ὑ ἀταρβήσας προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἤμβροτες, οὐδ' ἔπιχες· ἀπὸ ῥ' ἐμεῖο σφῶϊ γ' ὀΐω
Πεύσεσθαι πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα πελώριον πολεμιστήν.

Sic locuti in currus variegatos conscendentes
Accincti contra Tydidem dirigebant veloces equos.
Hos autem vidit Sthenelus Capanei clarus filius,
Statim autem Tydidem verbis alatis allocutus est:
Tydide Diomedes, meo charissime animo,
Duos viros video fortes contra te paratos pugnare,
Vires immensas habẽtes: alter quidem arcũ peritus
Pandarus, filius autem Lycaonis gloriatur esse:
Aeneas verò filius magnanimi Anchisæ
Gloriatur natus esse: mater autem ipsius est Venus.
Sed agè retrocedamus in equis, neq; mihi sic
Ruas per primã aciẽ, ne quo modo dilectũ cor perdas.
Hunc autẽ toruè aspiciens allocutus est fortis Diomedes,
Ne ad fugam loquaris, quoniã nõ te persuasurũ puto.
Non enim mihi honestum fugitanti pugnare,
Neq; formidare: adhuc mihi vires integræ sunt:
Piget autem equos ascendere, sed & sic
Obuiã ibo ipsis: trepidare me nõ sinit Pallas Minerua.
Hos autem non iterum retrò referent veloces equi
Ambos à nobis: nisi alter saltem aufugerit.
Aliud aũt tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Si mihi consultrix Minerua gloriam dederit
Ambos interficiendi, tu hos quidem veloces equos
Ibidem coërceto, ad currum habenas tendens,
Aeneæ autem accurrito recordatus ad equos,
Abige autem à Troianis ad bene armatos Achiuos.
Huius.n. sobolis sunt, è qua Troi latè prospiciẽs Iupiter
Dedit filij compensationem Ganymedis: quia optimi
Equorum, quicunq; sunt sub aurora q; sole q;.
Ex hac sobole furatus est rex virorum Anchises,
Clam Laomedonte submittens fœminas equas:
Horum ei sex generati sunt in domibus è sobole:
Quatuor quidem ipse retinens nutriebat ad præsepe:
Duos autem Aeneæ dedit, peritos fugæ:
Si hos ceperimus, retulerimus sanè gloriam præclarã.
Sic hi quidem talia inter se dicebant:
Hi.a. citò propè accesserunt impellentes veloces equos.
Hunc prior allocutus est Lycaonis splendidus filius:
Fortissime, rei militaris perite, inclyti Tydei fili,
Profectò te non telũ velox interfecit, amara sagitta:
Nunc rursus lancea experiar, si te assequi potero.
Dixit, & vibrans sursum proiecit lõgam hastam,
Et percussit Tydidæ ad clypeum: per hunc.a. penitus
Cuspis ærea volans thoraci infixa est.
Ideò aũt immanè clamauit Lycaonis splẽdidus filius,
Vulneratus es ad ventrem penitus, neq; te puto
Diu amplius duraturũ: mihi.a. magnã laudẽ dedisti.
Hunc.a. non territus allocutus est fortis Diomedes:
Errasti, & non assecutus es, sed non quidem vos puto
Antè cessaturos, quàm saltem alter cadens
Sanguine satiet Martem audacem bellatorem.

χρ. ὑὸς μὲν ἀμύμονος ἀγχ.

χρ. ἀλυσκάζοντα

χρ. οὕτως

χρ. Δι' ὃ πτὸ

COMMENTARIVS.

a Τυδείδη Διόμηδες.] Obseruandum est in hac Stheneli oratione, quàm facile sit tumidos & iactabundos homines deprimi & perterre-

terrefieri, quod plerunq; accidit in ijs, qui ante prælium fortitudinem suam venditant & extollunt, cùm ad rem deuenitur, animis concidunt, vt hic videre licet in Sthenelo, qui iam ab eo Sthenelo mutatus est, qui pridem tam superbè & procaciter Agamemnoni respondebat. At Diomedes contrà cum æquo animo Regis obiurgationes & incitamēta pertulisset, cùm anteà tum in præsentia virtutis suæ documenta exhibebit, fretus Mineruæ auxilio.

b τῆς γάρ τοι ἠμείης] Equorum Aeneæ genus per Diomedem loquētem Homerus exponit, quod nos in hunc modum enarrabimus. Ganymedem Trois filium insigniter formosum immissa aquila rapuit Iupiter, vt scribit Hygin. Poët Astron. lib. 7. cap. de Aquilea, Apollodorus lib. 3. & Germanicus in Arati Phœnomenis. Cùm autem iacturam illam Troi compensare vellet, Iupiter dicitur ei equos præstantissimos concessisse, vt Didymus, Eustathius, Lycophronis Scholiastes scribunt. Eorum genus fuit immortale, ex quo suppositis dolosè equabus hos Aeneæ equos suscepit Anchises. Quod idem Circen Solis filiam fecisse refert Virgilius hunc locum imitatus: *Absenti Aeneæ currum, geminosq; iugales Semine ab æthereo, spirantes naribus ignem.*
Illorum de gente: patri quos Dædala Circe Supposita de matre, nothos furata creauit.
Vbi Seruius: Tractum est, inquit, de Homero, qui tales equos habuisse inducit Anchisen Iliad. 5. nimirum hoc loco. Ob hos equos Troia ab Hercule euersa est Nam cùm Laomedon eos Herculi vt Hesionem eius filiam monstro marino expositam liberaret, promissos re peracta negaret, Hercules indignatus Troiam euertit. Habent autem antiqua Poëtarum volumina similes plerosq, fabulosos equos, qualis est Bellerophontis Pegasus, quem à Neptuno ad Chimæram perimendam accepit. Deinde ex rerum felici successu superbiens, vt est apud Giraldum, cùm in cœlum cum Pegaso volare tentaret, Iupiter indignās œstrum Pegaso immisit, à quo agitatus Bellerophontem excussit, eecidit q; in campum, qui posteà Aleius est appellatus. Pegasus autem relatus à Ioue inter sidera. Eius farinæ sunt illi equi apud Virgilium 12. Aeneidos:

Pilumno quos ipsa decus dedit Orithyia, Qui candore nives anteirent, cursibus auras:

quibus respondent Rhœsi equi apud Homerum infr. Iliad. 10. Et ille Pentheſileæ apud Q. Calabr. lib. 1. -ἕξετο δ' ἵππῳ
Καλῷ τ' ὠκυπέτῳ τε Τ οἱ ἄλοχ Θ βορέω Ω' πισεν Ω' ρείθυια πάρ Θ ἠρήλῳ ἠ νιόδοτα Ξάνθον, ὅτε ἠ ῆσι μετέπρεπεν ἀρπυίῃσι.
Tales Busiridis, Diomedis, & Glauci equi carniuori, quibus postremi duo domini esca fuerunt (Diomedem autem regem Thraciæ & Glaucum Sisyphi & Meropes filium intelligimus) Tales etiam duodecim illi pulli patre Borea geniti in Dardani trium millium equarum armento. Talis Arion Adrasti equus, quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erynne genuit, deditq; Capreo Hiliarti regi, qui eundem Herculi donauit, Hercules rursus Adrasto, cuius ille auxilio è Thebano prælio euasit, cuius meminit Stat. lib. 6. Thebaidos. Tales Phlogeus & Harpagus, quos Mercurius, Exalithus & Cyllarus, quos Iuno Dioscuris dedisse dicuntur. Tales Dimos & Phobos δάμ Θ & φόβ Θ, Martis equi, & Enceladus, Erioles, Glaucus, & Sthenon Neptuni. Tales Alastor, Aethon, Nyctæus, & Orphneus equi Plutonis apud Claud. lib. 1. de rapt. Pros. Pyrois, Eous, Phlegon, Lampon solis, &c. Addam quod Nic. Erythræus in Indice suo Virgiliano de Xantho Achillis equo dominum suum allocuto scribens subijcit de fabulosis quibusdā equis. Commentum hoc, inquit, vocalium equorum ac immortalium, vernacula Poëtarum Musa audacius æmulata est: quippe quæ heroum suorum generosissimos equos proprijs nominibus fabulosius etiam decōtauit, vt Rholandi Brigliadorum & Vegiantinum, Baiardum Rainaldi, Rubicanum Argalifæ, Hippogryfum Rugerij, Frontinum & Fratalarum Sacripantis, Rondellum Oliuerij, & aliorum alijs nominibus alios. Quę omnia longius sumus persequuti, vt varietate non omnino inepta & ἀστεῖ curiosum lectorem delectemus.

Ὡς φάμεν Θ ϖεθέηκε· βέλ Θ δ' ἴθυνεν Ἀθήη
Ῥῖνα παρ' ὀφθαλμόν, λθκὺς δ' ἐπέρησεν ὀδόντας.
Τῆ δ' ἀπὸ μὲν [a]γλῶσσαν ϖεμμνὼ τάμε χαλκὸς ἀτφ-
Αἰχμὴ δ' * ἐξεχύθη παρὰ νείατον ἀὐθερεῶνα. (ρὴς,
Ἤ ελπε δ' ἐξ ὀχέων, δεάβησε δ' ἦ τθ΄χε ἔϖ' αὐτῷ
Ἄ ίολα, παμφανόωντα· παρέτρεσαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠ κύποδες· ξ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μέν Θ τε.
Αἰνείας δ' * ἐπόρουσε σὺν ἀσπίδι δουρί τε μακρῷ·
Δείσας μή πως οἱ ἐρυσσάμενον νεκρὸν Ἀχαιοί·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖνε λέων ὡς, ἀλκὶ πεποιθώς·
Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔχε καὶ ἀσπίδα * πάντοσε ἰσῶ,
Τὸν κτάμεναι μεμαὼς ὅς τις ξ γ' αὐτίον ἔλθοι,
Σμερδαλέα ἰάχων. [b] ὁ ῆ γε μάδιον λάβε χειρὶ
Τυδείδης, μέγα ἔργον, ὃ ἂ δύο γ' ἀνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἷ Θ.
Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθά τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνδέδεται· κοτύλη δέ τέ μιν καλέουσι·
Θλάσσε δέ οἱ κοτύλην, ϖρὸς δ' ἄμφω ῥῆξε τένοντε·
Ὤσε δ' ἀπορνὺν τρηχὺς λίθος· αὐτὰρ ὅ γ' ἥρως
Ἐσσυμένως ἐλπών, καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
Γαίης, ἀμφὶ δ' ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψε·
Καὶ νύκν ἔνθ' ἀπόλοιτο ἄναξ ἀνδρῶν Αἰνείας,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Μήτηρ, ἥ μιν τέκε Βκολέοντι.
[c] Ἀμφὶ δ' ἑὸν φίλον υἱὸν ἐχάσσατο πήχεε λθκώ·
Πρόσθε δέ οἱ πέπλοιο φαεινοῦ πτύγμ' ἐκάλυψεν,
Ἐρκ Θ ἔμεν βελέων, μήτις Δαναῶν ταχυπώλων,
Χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν, ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο·
Ἣ μὲν ἑὸν φίλον υἱὸν τὸ ἐξέφερεν πολέμοιο.
Οὐδ' ὑὸς Καπανῆ Θ ἐλήθετο σωμοσιάων
Τάων ἃς ἐπέτελλε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ἀλλ' ὅγε τὰς μὲν ἐὰς ἠρύκακε μώνυχας ἵππους
Νόσφιν ἀπὸ φλοίσβοιο, ἐξ ἄντυγ Θ· ἰθέα τείνας

Sic fatus, iaculatus est: telum, a. direxit Minerua
Ad nasum apud oculum: albos aũt traiecit dentes.
Huius. a. linguã extremam abscidit ferrũ indomitũ:
Cuspis autem exijt ad extremum mentum.
Cecidit autem è curribus: sonuerũt. a. arma super ipso
Versicoloria, fulgentia: trepidarunt. v. eius equi
Velocipedes, huius. a. illic soluta est anima q, robur q.
Aeneas aũt irruit cum scuto lanceaq; longa,
Veritus ne sibi eriperent cadauer Achiui.
Circ: m. a. ipsum iuit tanquam leo, viribus confisus:
Ante. a. ipsum hastã obtẽdit, & scutũ vndiq; rotũdũ;
Eum interficere parat, quicũq; huic obuius veniret,
Horribiliter vociferans: ille. a. saxum accepit manu
Tydides, magni ponderis, quod non duo viri ferrent,
Quales nũc homines sũt: hic. v. ipsũ facilè mouebat, e-
Eo percussit Aeneæ coxendicẽ, vbi femur (tiã solus:
In coxa vertitur: acetabulum autem ipsum vocant:
Cõtudit. a. ipsius acetabulũ, ambos. a. insuper abrupit
Detraxit. a. cutem asper lapis, sed hic heros (neruos:
Cõstitit in genua cadens, & innitebatur manu crassa
Terræ, circum autem oculos atra nox cooperuit.
Atq; adeò ibi periisset rex virorum Aeneas,
Nisi citò animaduertisset Iouis filia Venus,
Mater, quæ ipsũ sub Anchisa peperit boues pascente.
Circũ. a. suum dilectũ filiũ extendit lacertos cãdidos,
Ante aũt ipsum peplinitidi plicaturam obtendit,
Munimentũ vt esset telorũ: ne quis Danaorũ equitũ
Ferrum in pectoribus iaculatus, animam adimeret,
Hæc quidẽ suum dilectum filium subduxit è prælio.
Neq; filius Capanei oblitus est mandatorum
Eorum quæ mandauerat in bello strenuus Diomedes.
Sed hic qdẽ suos inhibuit vnicã vngulã habẽtes equos
Seorsum à strepitu, ex curru habenas tendens:

ἔρ. ἐξεσύθη

ἔρ. ἐλάσσησε

ἔρ. παντοσ' εἰσῶ

Αἰνείαο δ' ἐπαΐξας, καλλίτριχας ἵπποας
Ἔξέλασε Τρώων μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Δῶκε δὲ δηϊοτῦλι ἑτάρῳ φίλῳ, ὃν περὶ πασῶν
Τῖεν ὁμηλικίης, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ἤδη,
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Ξάνθιππον καὶ Πῶλον ἐλάβ' ἰώ σιγαλόεντε.
Αἶψα δ' Τυδείδῃ μέθεπε κρατερώνυχας ἵππους,
Ἐμμεμαώς. [d] ὁ δ' Κύπριν ἐπώχετο νηλέι χαλκῷ,
Γιγνώσκων ὅτ' ἀνάλκις ἔην θεός, οὐδὲ θεάων
Τάων αἵτ' ἀνδρῶν πόλεμον καταπιφαύσκουσιν,
Οὔτ' Ἄρ' Ἀθηναίη, οὔτε πτολίπορθος Ἐνυώ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκίχανε πολυῶν καθ' ὅμιλον ὀπάζων,
Ἔνθ' ἐπορεξάμενος μεγαθύμου Τυδέος υἱός,
[e] Ἀκρῳ οὔτασε χεῖρα μεπάλμενος ὀξέϊ χαλκῷ
Ἁβληχρὴν· εἶθαρ δὲ δόρυ χροὸς ἀντετόρησεν
Ἀμβροσίης Δι' ἄπαλλε, τὴν οἱ Χάριτες κάμον αὐταί,
Πρυμνὸν ὑπ' ἠνορέην. ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο,
(Ἰχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν·
[f] Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον·
Τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.)
Ἣ δ' ἠΰ μεγ' ἰάχουσα ἀπὸ ἕο κάββαλεν υἱόν,
Καὶ τὸν μὲν μετὰ χερσὶν ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Κυανέῃ νεφέλῃ, μή τις Δαναῶν ταχυπώλων
Χαλκὸν ἐνι στήθεσσι βαλὼν ἐκ θυμὸν ἕληται.
Τῇ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Εἶκε Διὸς θύγατερ πολέμου καὶ δηιοτῆτος·
Ἦ οὐχ ἅλις ὅττι γυναῖκας ἀνάλκιδας ἠπεροπεύεις;
Εἰ δ' σύ γ' ἐς πόλεμον πωλήσεαι, ἤτέ σ' ὀΐω
Ῥιγήσειν πολέμου γε, κἐὶ ἄλλοθι πύθηαι.

Aeneæ autem inuadens pulchrè crinitos equos
Abegit à Troianis ad bene armatos Achiuos.
Dedit.a. Deipylo socio dilecto, quem supra omnem
Honorabat æqualiũ cœtũ, q eius mẽtib. apta nouerat,
Naues ad concaũas vt abigeret: sed hic heros
Suos equos ascendens, sumpsit habenas elegantes.
Statim.a. Tytidẽ cõsecutus est fortes vngul. habẽtib. e-
Alacer: is.a. Venerẽ persequebatur infesto ferro, (quis
Cognoscens, quòd imbecillis esset dea, neq; dearum
Earum quæ virorum bellum administrant:
Neq; Minerua, neq; vrbium vastatrix Bellona.
Ac cũ tandẽ assecutus est multã per turbã insequens,
Tunc porrecta lancea magnanimi Tydei filius
Summam vulnerauit manum insiliens acuta lancea
Imbecillam: statim autem cutem perforauit
Diuinũ per peplũ, quem ei Charites elaborarũt ipsæ,
Extremã sub volã: fluebat.a. immortalis sanguis deæ,
(Cruor qualis fluit nempe beatis dijs.
Non enim panem edunt, neq; bibunt ardens vinum:
Ideo exangues sunt, & immortales appellantur.)
Illa verò valde clamans abs se deiecit filium,
Et hunc quidem manibus eduxit Phœbus Apollo
Nigra nebula, ne quis Danaorum equitum
Ferrum in pectora iaculatus animam adimeret.
Hæc.a. cõtra, altè clamauit in bello strenuus Diomed.
Excede Iouis filia bello & pugna:
An' non satis, quòd mulieres imbelles decipis?
Si autem tu in bello versabere, certè te puto
Formidaturam bellum, etsi alibi audieris.

COMMENTARIVS.

a ὀιζῦσαν περιμηκὲς] Homero vsitatum est, vt annotat Eustathius, vt qua parte corporis aliqui peccant, ea quoq; puniantur. Itaq; Phereclo, qui nauem ad scortationem compegerat, turpi ad inguen plaga dehonestauit. Sic veneris manus iaculo paulò pòst læditur, quæ delinquit, siquidem Venus mulieres manu demulcẽs, vt ait Homerus, ad scorta mulieres exhortatur. Alibi cuidam manus amputat Poëta, quòd eius pater dona accepisset ab Alexandro Troiæ aduersus Menelaum. Sic fugientẽ Agastrophum in coxa vulnerat. Sic Aiacis Locrensis in Epitaphio os deturpatur, quòd ille iunior seniorem temerè λαοσσόον appellasset. Hic verè iactabundus Pandarus in lingua vulneratur. Quæritur autem quomodo Pandarus in curru ac proinde in loco superiore collocatus à Diomede pedite ita potuerit vulnerari, vt à naso apud oculum ad dentes & linguam hasta descenderet, quam hoc pacto è loco sublimiore vibrari oportuit. Quidam dicunt mirum id non esse, cùm hastam Minerua direxerit, cui facilè illud præstare fuerit: deinde incuruasse se Pandarum, vt quo loco Diomedem percusserat, obseruaret, vnde opportunum fuerit os hastæ Diomedis. Quidam verò dicunt, cum pugna in loco fuerit inæquali, par esse, vt in depresso loco fuerit currus, pedites verò in excelsiore, vnde Diomedes hastam vibrauerit: vel quòd ipsum Diomedem Pandarus reformidans consederit.

b ὀβριμόθυμον λάδε χαῖτα] Priscos illos heroas non solũ bellica peritia præstantes, sed etiam ingenti robore præditos Poëta exhibet, eoq; nomine longè hominib. sui temporis anteponit, vt hic vides in Diomede, quem dicit saxum manu sola præhẽdisse, quod duo viri suo seculo non potuissent, idq; maxima cum facilitate. Nempe temperans victus & frugalis, quo illi vtebantur, optima & integerrima valetudine eos pollentes reddebant: vnde credibile est, robustiores illos, quàm qui sequentibus vixerunt seculis, extitisse, quos omnes luxuum & intemperantiæ modi inuaserunt, vnde vires imminui & langueſcere certissimum est. vnde & morbis magis fuerunt obnoxij posteri, quàm maiores illi, quos nullo genere morbi cõflictatos memorat Poëta, aut alij qui simili a tractãs, nisi cœlitùs immisso, vt lib. 1. peste Græci, Homero authore, inquit Corn. Celsus lib. 1 disci potest, morbos tum ad iram Deorũ immortalium relatos, & ab ijsdem opem posci solitam. Veriq; simile est, inter nonnulla auxilia aduersæ valetudinis plerunq; tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neq; desidia neq; luxuria vitiarant. Siquidem hæc duo, corpora priùs in Græcia, deinde apud nos afflixerunt. Ideoq; multiplex ista medicina, neq; olim apud Græcos, neq; apud alias gentes necessaria, vix aliquos ex nobis ad senectutis principia perducit. Hæc ille. Porrò vt iam diximus, luxuria seculorum sequentium non solùm valetudinẽ vitiauit, sed robur etiam imminuit, ipsiusq; vitæ cursum decurtauit, siue hoc etiam senescentium temporũ est natura, vt quò longius in mundo progredimur, eò imbecilliora reddãtur omnia, nõ secus ac annis ingraueſcentib. virtus hominũ frangi & debilitari solet.

c ἀμφὶ δέ οἱ ἐον] Quia hoc Veneris factum fabulosum est, videbit Lector an idem dicendum sit, quod in re simili antea de Paride ex historia docuimus pag. 61.

d ὁ δ' Κύπριν ἐπώχετο] Meminit Diomedes hoc sibi à Minerua concessum, vt Venerem solam ex Dijs omnibus, si se bello offerret, intrepidè aggrederetur & impeteret. Iam itaq; eam animaduertens Aeneæ opitulantem (discussa enim erat iam illi oculorũ caligo, vt antea vidimus) auidè illam persequitur, nec cessat donec vulnerauerit. Hæc autẽ fictio inter impietates Homeri numeranda est, quib fragilia & hominib. ipsis deteriora plerunq; describit Numina: quanquã cùm illa adulterina sint, nõ magni refert, quid de illis prodiderit. & forsan sumus ille Philosophus suis hominibus exponere voluit, quàm essent inania & absurda illa, quæ sibi confingebant Numina, vt quæ à perfectione veri Numinis huiusmodi infortunijs & calamitatibus minimè obnoxij abessent longissimé.

e ἄκρῳ οὔτασε χεῖρα] Curiosa est, sed Plutarchi quæstionibus conuiualibus non indigna quæstio, Vtrã manum Veneris vulnerauerit Diomedes? Vbi maximus Orator dicit dextrã. Liquet enim, inquit, si ferire stat uisset siniſtram Diomedes, nihil opus fuisse, vt transiliret, quando aduersam habuit siniſtræ dextram, qui fronte cum ea congrediebatur. Etenim consentaneum erat, vt manũ robustiorem, & magis Aeneam, qui vi rapiebatur, amplectentem ille percusserit, sauciaq; illa corpus demiserit. Deinde cùm in cœlum esset regressa cachinnans ait Pallas, τίνα καρήζεται ἀχαιάδων εὐπέπλων, &c. quod verisimile est dextra facere Venerem, non siniſtra.

f ἠ γὰρ σῖτον ἔδουσι] Cùm videret Homerus tot incommoda hominibus ex victu generari, adeò vt si quis rem paulò attentiùs cõsideret, plures acerbitates inde quàm oblectamenta cõparent, hoc euidenti vtitur argumẽto, Deos nõ emori, quia nõ alantur, quòd non solũ viuendi, inquit Solon in Plut. Symp. sed etiam moriendi materia sit alimentũ. Ex hoc. n. fonte comitãtes corporib. morbi non minus penuria malũ habẽt affluentiam. Proinde immortalem & incorruptibilẽ diuinã illã essentiam esse oportet, cũ vitæ admi-

adminiculis cibo & potu non indigeat, quibus si careant homines, protinus deficiunt. Sed tamen idcirco nondum bene de Dijs sentit Poëta, quod ad victum eorum spectat, siquidem eos ambrosia & nectare vesci alibi dicit, quanquam cibum illum & potum à mortalibus distinguit: nam, vtvt sit, egere illos aliquo sustentaculo docet. hinc conuiuia etiã illa, quæ passim describit inter Deos, neque ideò morti eos esse obnoxios putat, quia mortalibus alimentis non vescantur, quasi ex ijs solùm originem corruptio capiat. Ita cæcus noster Melesigenes adhuc in Dei cognitione cæcutit.

Ὣς ἔφατ· ἡ δ' ἀλύσσ' ἀπεβήσατο· τείρετο δ' αἰνῶς·
[a]Τλῶ μιν ἄρ' Ἶρις ἐλθοῦσα πολλὼ μεμαῶτ' ἔξαγ' ὁμίλου,
Ἀχθομένῳ ὀδυνῃσι· μελαίνετο δ' ἠΰτε κυάνεον.
Εὗρεν ἔπειτα μάχης ἐν δεξιτερὰ θοὸν Ἄρηα
Ἧμενον· ἦερι δ' ἔγχος ἐκείκλιτο, καὶ τάχε' ἵππω.
Ἧ ἴ γνὺξ ἐλθοῦσα, κασιγνήτοιο φίλοιο
Πολλὰ λιασομένη χρυσάμπυκας ἧπτεν ἵππους·
Φίλε κασίγνητ' ἐκκόμισον τέ με, δός δέ μοι ἵππους,
Ὄφρ' ἐς Ὄλυμπον ἵκωμαι, ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἐστί.
Λίην ἄχθομαι ἕλκει· ὃ μὲ βροτὸς οὐτάσεν αἰνὴρ
Τυδείδης, ὃς νῦν γε καὶ ἀντίον Διὶ πατρὶ μάχοιτο.
Ὣς φάτο· τῇ δ' Ἄρης δῶκε χρυσάμπυκας ἵππους·
Ἡ δ' ἐς δίφρον ἔβαινε ἀκηχεμένη φίλον ἦτορ.
Πὰρ δέ οἱ Ἶρις ἔβαινε, λὶς δ' ἐν χερσὶν ἑλέσθαι·
Μαστίξεν δ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο θεῶν ἕδος, αἰπὺν Ὄλυμπον,
Ἔνθ' ἵππους ἔσχεσε ποδώκεας ὠκέα Ἶρις,
Λῦσεν δ' ἐξ ὀχέων, παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν ἔδμεν.
Ἡ δ' ἐν γούνασι πῖπτε Διώνης δῖ' Ἀφροδίτη
Μητρὸς ἑῆς· ἣ δ' ἀγκὰς ἐλάζετο θυγατέρα φίλην,
Χειρί τε μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
[b]Τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε φίλον τέκος οὐρανιώνων
Μαψιδίως, ὡς εἴ τι κακὸν ῥέζουσαν ἐνωπῇ;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Οὕνεκά μοι Τυδεΐδης ὑὸς ὑπέρθυμος Διομήδης,
Οὕνεκ' ἐγὼ φίλον υἱὸν ὑπεξέφερον πολέμοιο
Αἰνείαν, ὃς ἐμοὶ πάντων πολὺ φίλτατός ἐστιν.
Οὐ γὰρ ἔτι Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνὴ,
Ἀλλ' ἤδη Δαναοὶ γε καὶ ἀθανάτοισι μάχονται.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διώνη δῖα θεάων,
[c]Τέτλαθι τέκνον ἐμὸν, καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ·
Πολλοὶ γὰρ δὴ τλῆμεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Ἐξ ἀνδρῶν, χαλέσαι ἄλγε' ἔπος' ἀλλήλοισι τιθέντες.
Τλῆ μὲν Ἄρης, ὅτε μιν Ὦτος κρατερός τ' Ἐφιάλτης
Παῖδες Ἀλωῆος δῆσαν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας·
Καὶ νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Ἄρης ἀτάλαντος πολέμοιο,
Εἰ μὴ μητρυιὴ σὴ καλλίσφυρος Ἠερίβοια
Ἑρμέᾳ ἐξήγγειλεν· ὁ δ' ἐξέκλεψεν Ἄρηα
Ἤδη τειρόμενον· χαλεπὸς δέ ἑ δεσμὸς ἐδάμνα.
Τλῆ δ' Ἥρη, ὅτε μιν κρατερὸς υἱὸς Ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κὰτ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
Βεβλήκει· τότε μιν ἀΐητον λᾶβεν ἄλγος.
Τλῆ δ' Ἀΐδης ἐν φοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστὸν,
Εὖτέ μιν ὠὺς υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο
Ἐν πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν, ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.
(Αὐτὰρ ὁ βῆ πρὸς δῶμα· Διὸς κ' μακρὸν Ὄλυμπον,
Κῆρ ἀχέων, ὀδύνῃσι πεπαρμένος· αὐτὰρ ὀϊστὸς
Ὤμῳ ἐνὶ στιβαρῷ ἠλήλατο, κῆδε δ' ἄρα θυμόν·
Τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων,
Ἤκεσατ'· ἐ μὲν γάρ τι * καπεθνήτης γ' ἐτέτυκτο)
Σχέτλιε, * ὀβριμοεργὲ, ὃς οὐκ ὀΐεται ἀϊδυλα ῥέζων,
Ὃς τ' ἔξοιν' ἵκηαι θεὸς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι.

Sic dixit. hæc a. mærẽs abijt: affligebatur a. grauiter:
Hãc qdẽ Iris prehẽdẽs pedib. velox duxit extra turbã
Oppressam dolorib. nigrescebat aũt corpore pulchro.
Inuenit deinde pugnæ ad sinistrã impetuosũ Martem
Sedentẽ: caligine a. hasta iacebat, & veloces equi.
Hæc autem in genua procidens fratrem dilectum
Multũ precãs, aurea fascia ligatos crines habẽtes pete
Dilecte frater effer me, da a. mihi equos, (bat equos.
Vt in Olympum eam, vbi immortalium sedes est:
Valdè doleo vulnere, quod mihi mortalis inflixit vir
Tydides, qui nunc vel aduersus Iouẽ patrẽ pugnaret.
Sic dixit: huic a. Mars dedit aureas phaleras hab. e-
Hæc a. in currũ ascendit mærẽs charo animo: (quos:
Apud a. ipsam Iris ascendit, & habenas cepit manib.
Flagellauit a. vt impelleret: hi a. non inuiti volabãt:
Statim a. postea puenerũt in Deorũ sedẽ altũ Olympũ.
Tunc equos stitit ventosis pedibus velox Iris
Soluens ex curru, atq; immortalem apposuit escam.
Illa autem genibus accidit Diones diua Venus
Matris suæ: hæc a. vlnis complectebatur filiam suam,
Manuq; ipsã demulcebat, verbũq; dixit et nominauit:
Quisnam tibi talia fecit, dilecta filia, cælicolarum
Temerè, tanquam aliquod malum facienti palám?
Huic autem respondit amans risum Venus,
Vulnerauit me Tydei filius superbus Diomedes,
Quoniam ego dilectum filium subducebam è prælio
Aeneam, qui mihi omnium longè charissimus est.
Nõ. n. amplius Troianos & Achiuos pugna grauis.
Sed iam Danai etiam cum immortalibus pugnant.
Huic a. respondit deinde Dione nobilis Dea,
Perfer filia mea, & tolera, mœsta quamuis.
Multi. n. iam pertulimus cœlestes domos habitantes
Ab hominibus grauibus malis inuicem illatis.
Passus est quidẽ Mars, quando ipsũ Otus fortisq; Ephi-
Filij Aloëi ligauerunt fortiin vinculo: (altes
Aereo aũt in carcere ligatus erat tredecim menses:
Et fortasis ibi periisset Mars insatiabilis belli,
Nisi nouerca perpulchra Eeribœa
Mercurio indicasset: hic a. furtim subduxit Martem
Iam confectũ: graue enim ipsum vinculum domabat:
Passa est a. Iuno, quãdo eã fortis filius Amphitryonis,
Dextram ad papillam sagitta tricuspide
Vulnerauit: tunc ipsam immedicabilis cepit dolor.
Passus est & Pluto inter hos ingens velocẽ sagittam,
Quando ipsum idem vir filius Iouis ægidem gestãtis,
Ad portam inter mortuos assecutus dolorib. tradidit:
(Sed is iuit ad domum Iouis magnumq; Olympum,
Corde dolens, doloribus confixus: nam sagitta
Humerũ per fortẽ adacta erat, & torquebat animũ:
Hunc a. Pæon dolores mitigãtia pharmaca inspergẽs
Curauit: neq; enim vllo modo mortalis erat.)
Audax, ardua patrans, qui nõ curabat iniqua faciẽs,
Qui arcu affligebat deos, qui Olympum habitant.

κ. ὃ θνητὸς γ' ἐτέτυκτο. κ. ὀβριμοεργὲ.

Σοὶ δ' ἐπὶ τ' ὄτρυν' αἰνῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Νήπιε, ἐδδέε τὸν οἷσιν ἐχ' φρεσὶν υἱὸς Τυδέος,
d Οὐ τι μάλ' ἀ λίωιος ὃς ἀθανάτοισι μάχοιτο,
Οὐδέ τι μιν ὦ αὖδες ποτὶ γουνάσι παππάζοιτ'
Ἐλθόντ' ἐκ πολέμοιο Ϛ ἀνῆς δηϊοτῆτος.
Τῷ νῦν Τυδείδης, εἰ Ϛ μάλα καρτερός ἐστι,
Φραζέσθω μήλως οἱ ἀμείνονα σεῖο μάχηται·
Μὴ δέλω Αἰγιάλεια ϖεὶ Φρονὶ Ἀδρηστίνη
Ἐξ ὕπνε γοόωσα φίλους οἰκῆας ἐγείρῃ,
Κεδέσιον ποθέουσα πόσιν, τὸν ἄριστον Ἀχαιῶν,
Γ' Φθίμη ἄλοχϴ Διομήδεϴ ἱπποδάμοιο.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἀϖ' ἰχῶρ χειρὸς ὀμόργνυ·
Ἄλγε' χεῖρ, ὀδύναι δ' ἀπεπαύοντ' ἀκαπήτων δ' Βαρεῖαι.
Αἱ δ' αὖτ' εἰσορόωσαι Ἀθηναίη τε Ϛ Ἥρη,
Κερτομίοις ἐπέεσι Δία Κρονίδην ὠρέθιζον.
Τοῖσι δ' μύθων ἦρχε θεὰ e γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥα τί μοι κεχολώσεαι ὅ, τι κεν εἴπω;
Ἦ μάλα δή τινα Κύπρις Ἀχαιίδων αὐτειῶσι
γρ. ἅμα σπέ- Τρωσὶν * ἅμ' ἑσπέσθω, τὰς νῦν ἕκπαγλ' ἐφίλησε,
σθαι Τῶν τινα καρπάζουσα Ἀχαιίδων εὐπέπλων,
Πρὸς χρυσῇ περόνῃ καταμύξασ' χεῖρα ἁπαλήν.
Ὣς φάτο· μείδησεν δ' πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καί ῥα καλέσσ' ἀφροδίτην χρυσῆν Ἀφροδίτην·
f Οὔτοι τέκνον ἐμὸν δέδοκται πολεμήια ἔργα.
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
Ταῦτα δ' Ἄρηϊ θοῷ καὶ Ἀθηναίῃ ϖάντα μελήσει.

In te autem hucincitauit dea cæsia Minerua.
Stultus, neq; hoc scit animo Tydei filius,
Quòd valde nõ longæuus, qui cũ mortalib. pugnârit:
Neq; ipsum filij ad genua patrem appellant
Reuersum ex bello, & graui pugna.
Itaq; nunc Tydides tametsi valde fortis est,
Caueat, ne quis secum fortior te pugnet.
Ne diu Aegialea perprudens Adrasti filia
Ex somno gemens amicos domesticos excitet,
Virginalem desiderans maritũ, optimum Achiuorũ
Generosa vxor Diomedis bellicosi.
Dixit sanè & ambabus cruorẽ à manu abstergebat.
Sanata est manus: dolores. a. mitigati sunt graues.
Hæ aũt rursus inspicientes Mineruaq; & Iuno,
Mordacibus verbis Iouem Saturnidem irritabant.
Inter eos autem sermonem cœpit dea cæsea Minerua:
Iupiter pater, nũ qd mihi succẽsebis ob id q̃d dixero?
Sanè quidem aliquam Venus Achiuarum inducens.
Troianos vt simul sequeretur, quos nũc valde dilexit:
Earũ aliq̃ demulcẽs Achiuarũ pulchris peplis indutarum
Ad aureã fibulã perstrinxit manum mollẽ.
Sic dixit: subrisit aũt pater hominumq; deorumq;
Et aduocans allocutus est auream Venerem:
Non tibi filia mea, commissa sunt bellica opera.
Quin tu iucunda obi munera nuptiarum.
Hæc. a. Marti veloci, & Mineruæ omnia curæ erunt.

COMMENTARIVS.

a τὴν ἴριν ἕς τι ἐλθεῖν] Habet etiam Iris nescio quid ἐπαφρόδιτον propter colorum pulchritudinem, & quidam ex ea & Zephyro natum amorem dicunt: Ideò familiarem Veneri esse interdum videmus, vt hoc loco, vbi sponte Veneri auxiliatur. Tota autem de Venere narratio planè est ridicula, qua tamẽ pusillanimitas Deæ illius graphicè depingitur, cui eius sectatores planè assimilantur.

b τίς νύ σε παιδὶ ἔρεξε] Non existimabat Dione vulnus illud Veneri filiæ ab aliquo mortalium inflictum, ideò quærit ecquis Deorum adeò fuerit proteruus & temerarius, vt illam ausus sit vulnerare, tanquam illa in propatulo & in conspectu omnium aliquid mali perpetrauerit. Vbi obseruandum est, hinc videri innui à Poëta, non esse occulta delicta punienda, cùm eam tantùm causam vulneratæ Veneris Dione subijciat, quasi iniquum fuisset, si aliam ob causam hæc illi plaga ab aliquo Deorum fuisset illata. Quod à Lacedæmonijs fuit vsurpatum, apud quos furari occultè permittebatur. Venerea autem furta ab illis fortis valde nõ discrepant. Sed illa sumpto illorum temporum, nos sanctioribus legibus vtimur.

c τέτλαθι τέκνον ἐμόν,] Consolatur Dione Venerem filiam ab aliorum Deorum exemplo, qui etiã à mortalibus excepti sunt indignis modis. Valet enim ad dolores ex calamitatibus leuandos similium recordatio: sic Achilles cùm exploratum habeat se apud Troiam moriturum, seipsum exemplo Herculis, qui etiam fato functus est, solatur. Vulgatum est illud: Solatium est miseris socium in pœnis habere. Item, malà communia læuiùs tangunt, quod Chorus apud Senecam in Troade eleganter & copiosè persequitur:

Dulce mœrenti populus dolentum — *Dulce lamentis resonare gentes*
Lenius luctus lacrymaq́; mordent — *Turba quas fletu simili frequentat.*
Semper ah, semper dolor ipse magnus — *Gaudet in multos sua fata mitti,*
Seq́; non solùm patuisse pœnæ, — *Ferre quam sortem patiuntur omnes*
Nemo recusat. Et paulò pòst: — *Aequior casum tulit & procellas*
Mille qui ponto pariter carinas — *Obrui vidit, tabulaq́; littus*
Nauis aga spargi, mare cum coactis — *Fluctibus, Corus prohibet reuerti,* &c.

Quod autem Dione de tribus illis Dijs refert insequentibus, nos in Lexico suis locis explicabimus.

d ὅτι μάλ' ἀλίωιος] Solet rebus ludicris seria intermiscere Homerus, & fabulosis vera, vt docuit etiam Strab. libr. 1. vbi postquam copiosè ostendit fabularum vtilitatem subijcit hæc verba, vt Xylander exponit: Enimuerò Poëta fabulas ad morum formationem referens, veritatis magna ex parte rationem habuit, interdum tamen etiam mendacio adhibito: veritatem quidem amplectens, mendacio autem demulcens ac gubernans ducis instar multitudinem. Et ὡς δ' ὅτι πὶς χρυσὸν, ἐπεχάλκευσεν ἀργύρῳ αὐτός. Vt faber argento cùm circumfunderet aurum: sic ille veris euentis fabulas adiecit, dictionem ita condiens ac ornans. interim qui vera narranti est propositus, eum ipse quoque ad finem respiciens, &c. Quæ in hoc loco apparent. Cùm enim fabulosum sit, à Diomede Venerem vulnus accepisse: tamen quia id pronunciare ausus est, docet postremò, quàm temerè illud Diomedes fecerit, idq; nõ impunè, cui, vt Dione vaticinatur, breuis vitæ supplicium paratum sit, quòd ausus sit Numen lædere: vbi Poëta satis docet similia hominum facta (Similia autem dici poterunt, si quoquo modo Numini sese contumeliosè opponunt) à Deo impunita non relinqui. Quid ergo fabulas Homericas audemus despuere, si pietatis documenta manifesta in se contineant? Quin saltem in hunc finem audimus talia eius figmenta, vt nostrorum hominum impietas à tam antiquo teste conuincatur, & pudeat in tanta luce, quæ nobis iam à longo tempore affulsit, cæcutire nostros homines, cùm in ipsis tenebris tam perspicuè Homerus viderit? Quid autem Diomedi ob hoc facinus acciderit, in Lexico referemus in voce Diomedes & Aegiale, Lycophronemque ab Homero dissentire docebimus.

e γλαυκῶπις Ἀθήνη,] Minerua Iunone tacente, quanquam eodem tangeretur gaudio, quo Minerua, carpit Venerem, & iocoso facetoque scõmate proscindit, ipsi scilicet omnino inimica tum propter castitatem, tum propter prudentiam, quibus ipsi præpollet. Petita itaque primùm à Ioue venia, quod reuerentiæ testimonium est, vulnus illud Veneris deprimit: & cùm à magnanimo fortiq; heroë illatum sit, tamen acceptum in fibula mulibri iocatur, dum ipsa quandam mulierem Græcam dextra (nam ea illud fieri par est, vt ante etiam annotauimus) demulcere tentaret, vt eam nimirum ad Troianos deduceret: vbi & studium in Troianam gentem impensius, & raptus Helenæ tacitè vellicatur.

f οὔτοι τέκνον ἐμόν] In tanta Deorum multitudine distincta fuerunt singulis sua officia, quanquam etiam vnius plures fuerint participes, sed diuersis rationibus, vt mox videbimus. Itaque meritò Venerem reprehendit Iupiter, quòd intra sui muneris cancellos non se contineat, bellisq; se intermisceat, quorum administratio propriè illi non competit, sed Marti & Mineruæ tantùm. Illa porrò in

rò in rebus amatorijs occupari debet, quod hîc Iupiter nuptias appellat de filia, vt arbitror, δωμίζων. Nam alio qui vniuersæ rei amatoriæ præficitur adeò, vt ipsam primùm artem meretriceam inuenisse & exercuisse dicant. Sed honestiùs, vt diximus, nuptiarum præses nuncupatur. Vnde Plut. in Quæst. Centur. Rom. quæstion. Cur mense Maio non ducunt vxores? illam & Iunonem Deas coniugales vocat. Pausanias in Laconicis, qui liber est tertius, Veneris Migonitidis ædium meminit, quod est, ac si coniugalis dixeris: & paulò antè eodem volumine Veneris Iunonis delubrum refert, ad quam pro filiarum nuptijs sacra facere matronas solitum sit. Sed de his alibi. Notandum est autem, quod antea monebamus, alios etiam Deos esse, qui nuptijs præsunt, vt Iupiter adultus, Iuno adulta, Suadela, & Diana præter Venerem, vt ex Plutarcho refert Natalis Myth. lib. 4. cap. 13.

Ὣς οἱ μὲν ῥιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αἰνείαν δ' ἐπόρουσι βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Γιγνώσκων ὅ οἱ αὐτὸς ὑπείρεχε χεῖρας Ἀπόλλων·
[a] Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἀδδὲ θεὸν μέγαν ἄζετο, ἵετο δ' αἰεὶ
Αἰνείαν κτεῖναι, καὶ ἀπὸ κλυτὰ τεύχεα δῦσαι.
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων,
Τρὶς δέ οἱ ἐσσύφελιξε φαεινὴν ἀσπίδ' Ἀπόλλων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσυτο δαίμονι ἶσος,
Δεινὰ δ' ὁμοκλήσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων·
Φράζεο Τυδεΐδη καὶ χάζεο [b] μηδὲ θεοῖσιν
Ἴσ' ἔθελε φρονέειν· ἐπεὶ οὔποτε φῦλον ὁμοῖον
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων.
Ὣς φάτ'· Τυδεΐδης δ' ὀλίγον πὺξ ἆψ ἀνεχάζετο τυτθὸν ὀπίσσω,
Μήνιν ἀλευάμενος ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Αἰνείαν δ' ἀπάτερθεν ὁμίλου θῆκεν Ἀπόλλων,
Περγάμῳ ἐν ἱερῇ, ὅθι οἱ νηὸς γ' ἐτέτυκτο·
Ἦ τοι τὸν Λητώ τε καὶ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Ἐν μεγάλῳ ἀδύτῳ ἀνέσουτό τε κύδαινόν τε,
Αὐτὰρ ὁ εἴδωλον τεῦξ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Αὐτῷ τ' Αἰνείᾳ ἴκελον καὶ τεύχεσι πῖον·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' εἰδώλῳ Τρῶες καὶ δῖοι Ἀχαιοὶ
Δήουν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσι βοείας
Ἀσπίδας εὐκύκλους, λαισήιά τε πλατέα τε.
Ἂψ δὲ τότε Φοῖβον Ἄρηα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
[c] Ἄρες, Ἄρες, βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα,
[d] Οὐκ οὖν δὴ τὸν δ' ἄνδρα μάχης ἐρύσαο μετελθὼν
Τυδεΐδην, ὃς νῦν γε καὶ Διὶ πατρὶ μάχοιτο;
Κύπριδι μὲν πρώτην χεσσὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ·
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτῷ μοι ἐπέσυτο δαίμονι ἶσος.
Ὣς εἰπὼν, αὐτὸς μὲν ἐφέζετο Περγάμῳ ἄκρῃ·
Τρώων δ' ἴφθιμος οὖλος Ἄρης ὦρσεν μετελθών
Εἰδόμενος Ἀκάμαντι θοῷ, ἡγήτορι Θρηκῶν.
Τίασε δ' Πριάμοιο διοτρεφέος κατὰ κόλπους·
Ὦ γέρον Πριάμοιο διοτρεφὲς βασιλῆος,
Ἐς τί ἔτι κτείνεσθαι ἐάσετε λαὸν Ἀχαιοῖς;
Ἦ εἰσόκεν ἀμφὶ πύλῃσ' ὀμαρτήσωσι μάχωνται;
Κεῖται ἀνὴρ ὅντ' ἴσον ἐπόμεν' Ἕκτορι δίῳ,
Αἰνείας, υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο.
Ἀλλ' ἄγετ', ἐκ Φλοίσοιο σαώσομεν ἐσθλὸν ἑταῖρον.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μιν ἠδὲ καὶ ἠμὲν ἑκάστου.

Sic isti quidem talia inter se colloquebantur.
In Aeneam autem irruit bello clarus Diomedes,
Cognoscens quòd illi ipse super tenebat manus Apollo.
Sed hic neq; Deũ magnũ reuerebatur: cupiebat. a. sẽp
Aeneam interficere, & inclytis armis spoliare.
Ter quidem deinde irruit interficere cupiens:
Ter autem ei repressit lucidum scutum Apollo.
Sed quando quartò irruit Deo par,
Grauiter increpans allocutus est procul operãs Apollo:
Caue Tydide, neq; recede neq; Dijs
Paria velis sapere, quoniam nunquam genus simile
Immortaliumq; Deorum, ac humi euntium hominũ.
Sic dixit: Tydides autem abscessit paulisper retrò,
Iram euitans porrò ferientis Apollinis:
Aeneam autem seorsum à turba posuit Apollo,
Pergami in sacro, vbi ipsi templum factum erat:
Hunc quidem Latonaq; & Diana sagittis gaudens,
In magno adyto curabantq; & honorabant.
Sed hic simulachrũ fecit argẽteo arcu decorus Apollo
Ipsiq; Aeneæ simile, & armis tale.
Circum. a. simulachrum Troiani & nobiles Achiui
Feriebant inter se circa pectora bubulos
Clypeos rotundos, & parmas leues.
Tũc vtiq; impetuosum Martẽ allocutus est Phœbus Apollo,
Mars, Mars, hominũ pestis, fœdate cæde, mœniũ oppugnator
An nõ tãdẽ hũc virũ ex pugna trahes accedẽs Tydidem, qui nunc certè & cũ Ioue patre pugnaret?
Veneris quidẽ primũ cominus vulnerauit manũ ad
Sed deinde mihi ipsi insilijt Deo similis:
Sic locutus, ipse quidem resedit in Pergamo excelso.
Troianorũ. a. ordines pernicios⁹ Mars cõcitauit acce-
Assimilatus Acamãti veloci ductori Thracũ.
Filios autem Priami Iouis alumnos adhortatus est:
O filij Priami à Ioue nutriti regis,
Quousq; adhuc interfici sinetis populum ab Achiuis?
An donec circa portas bene structas pugnent?
Iacet vir, quẽ æquè honorabamus atq; Hectorẽ nobilẽ,
Aeneas, filius magnanimi Anchisæ.
Sed agite, ex tumultu eripiamus strenuum socium.
Sic locutus, excitauit robur & animũ vniuscuiusq;.

COMMENTARIVS.

[a] ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἀδδὲ θεὸν] Obliuiscitur Diomedes, quibus finibus licentiam in Deos ipsi Minerua præscripserit: nam illa de sola Venere intellexerat. Nunc verò nihil de audacia illa impia remittens inuito etiam Apolline, à quo Aeneas protegebatur, ipsum necidare & spoliare contendit, nihil Dei maiestatem reueritus. quod ἀδδὲ ἀμφερίδρυς interpretatur Eustathius, quæ per Apollinem etiam significatur: quasi dicas, fato impetitum Diomedem ne Aeneam occideret.

[b] μηδὲ θεοῖσιν ἴσ' ἔθελε φρονέειν] Hic est aliud præceptum pietatis, quod Homerus proponit, non esse homini in Deos superbiendum, vt se illis adæquare velit, quod tamen vt sit, fieri non potest nam, Nil ita sublime est, supraq; pericula tendit. Non sit vt inferius, suppositumq; Deo. Enimuerò qua se parte Deo homo conferat. An potentia? Atqui ῥᾴδια ποιῆσαι θεῷ πλείονα, καὶ αἴνυσθαι ἐρίηρα. Omnia Deo facta facilia sunt, & nihil impossibile, inquit Liuius. At homo quàm multa non potest? An sapientia? Atqui restè illud Euripidis in Hippolyto, σοφωτέρους γὰρ δεῖ θεοὺς βροτῶν εἶναι θεούς: Sapientiores hominibus esse Deos oportet. An veracitate? ψεύδεσθαι σοι ἐπίστασθαι φάτις. Τοὔπος δ' ἀλλὰ πᾶν ἔπος τελεῖ. Mentiri nescit os diuinum, sed quæ dicit, perficit omnia, inquit Aeschylus. Homine verò quid vanius? Et ne omnia sigillatim persequamur, hominibus hoc confitendum est, se longe Deo inferiores, neque vnquam fore, vt ipsi adæquentur: tamen semper reperti sunt infiniti Diomedes, qui sese impudenter & audacissimè Numini opponant. Quid attinet terrigenas illos insuper commemorare, si plerosq; eiusmodi secula nostra proferunt, quibus tamen eadem parata sunt, quæ illi experti sunt fulmina? Audirent illi solùm vocem Apollinis Homerici exclamantis in Diomedem, φράζεο Τυδεΐδη καὶ

δηϊ χαίζειο, &c. quod in eos maximè competit, cùm Deo inuito suos eripere conantur, neq; vnquam tamen efficient, vt ipso fortiores euadant, reperientque tandem sibi cum laruis, vt Achiuis cum Aeneæ simulachro, esse depugnandum: suos enim in tuto collocabit, at illi in eorum locum nuda simulachra debellabunt.

Ἔ ἄρες, ἄρες βροτολοιγὲ,] Excitata virtus solet esse maior, ideò ferè semper cùm aliquid generosum à quibusdā præstatur, id ab alijs excitati faciūt, vt anteà Diomedes, hîc ipse belli deus Mars, paulò pòst Hector, &c. adeò est ἐνεργὴς & efficax oratio apud Homerū.

ὁππότε μὲν δὴ τὸν γ' ἄνδρα] Vt magis animos Marti faceret Apollo, dicit, verum esse illum Aeneam, cùm tamē illius esset solū simulachrum, circa quod tam acre erat Troianorum & Græcorum prælium. quod etiā Mars ipse credidit: nam & Troianos exhortans eo argumento vtitur, quòd Aeneas ipse reuerà profligatus sit, alioqui non poterant rectè cōmoueri & incitari, si eum verum Aeneam esse non intellexissent. Et vide Deos Homericos, qui falli possint.

Ἔνθ' αὖ Σαρπηδὼν μάλα νείκεσεν Ἕκτορα δῖον·
ᵃ Ἕκτορ, πῆ δή τοι μάλα οἴχεται ὃ πρὶν ἔχεσκες;
φῆς που ἄτερ λαῶν πόλιν ἐξέμεν, ἠδ' ὑπιόύρων,
οἶος ᵇ σὺν γαμβροῖσι καὶ οἰγνήτοισί τε σοῖσι·
τῶν νῦν οὔτιν' ἐγὼ ἰδέειν δμῳὰν ἐδὲ νοῆσαι,
ἀλλὰ κατα πλώσεσι, κύνες ὡς ἀμφὶ λέοντα·
ἡμεῖς δ' αὖ μαχόμεσθ' οἵπερ τ' ἐπίκουροι ἔασιν.
καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν, μάλα τηλόθεν ἥκω.
ᶜ Τηλοῦ γὰρ Λυκίη ἔσθ' ἐπὶ δινήεντι,
ἔνθ' ἄλοχόν τε φίλην ἔλιπον κἠ νήπιον υἱὸν,
καὶ δὴ λείπω κτήματα πολλὰ, τά τ' ἔλδεταί ὅς κ' ὀπάσσῃ·
ἀλλὰ ἓ ὡς Λυκίοις ὀτρύνω, κἠμέμονα αὐτὸς
ἀνδρὶ μαχέσασθαι· τῶν περ οὔτι μοι ἔνδοθέ γε τοῖον,
οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ ἢ πόνον ἄγριον·
τυτθὴ δ' ἐσπικάς, ἀτὰρ οὔδὲ ἄλλοισι κελεύεις
λαοῖσιν μενέμεν, ἔ ἀμυνέμεναι ἄρεσσι·
μὴ πως ὡς ἀὶψοῖσι λίνῳ ἁλόντε πανάγρου,
ἀνδράσι δῃωθεῖεσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένησθε·
οἵ τ' ἄλλ' ἐπιέρσουσ'· σὸν νηυσὶν πόλιν ὑμὴν.
σοὶ ἦ χρὴ τάδε γ' αὐτῷ μέλειν νύκτας τε ἔ ἦμαρ,
καὶ μιν ἐπορούσειας ἔπεσι κρατερὸν δ' ἐπὶ θυμὸν ἕκαστον
Ἀρχοὺς λιστομένῳ* τηλεκλειτῶν γ' ὑπιόύρων
νωλεμέως ἐχέμεν, κεφαρὴ δ' ἀποδέσθαι ὀνοτῆ.
Ὣς φάτο Σαρπηδὼν· ᵈ ἆκρε δ' ἄρα Ἕκτορα μῦθος,
αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἄλτο χαμᾶζε·
πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα, κατ' ἠγαθέην ὤρνυτο πάντη,
ὄτρυνέμεν μαχέσασθαι ἐγείρε δ' Ὑλόπιν αἰνὸν.
οἱ δ' ἐλελίχθησαν, κατ' ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν.
Ἀργεῖοι δ' ἴσταμένους ἀλλήλους, ἔδυ δ' ἐφόβηθεν.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωὰς,
Ἀνδρῶν λικμώντων, ὅτε τε ξανθὴ Δημήτηρ
* κρίνει ἐπειγομένων ἀνέμων κόκκόν τε καὶ ἄχνας,
ᵉ Αἱ δ' ἤδη λεύκαί νεφεσιν πεφορυγμέναι ὡς τὸ πρὶν Ἀχαιοὶ
Δύνοθοι ὑπερθε γένοντο* κονισάλῳ, ὃν ῥα δι' αὐτῶν
οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον ἐπέσχεθον πόδες ἵππων,
ἀψ ἀπομισγόμενον· ἐπὶ δ' ἔτρεφον ἡνιόχῃες.
Οἱ δὲ μιν ἀθρήσαντες ἰδὼς φέρον ἀμφὶ δὲ νύκτα
Θοῦρος Ἄρης σκάλυψε μάχῃ, Τρώεσσιν ἀρήγων,
Παντοσ' ἐποιχόμενος· ἔδε δ' ἐκραίαινεν ἑῷ μάχας
Φοῖβος Ἀπόλλων ὁ χρυσαόρης, ὅς μιν ἀνώγει
Τρωσὶν θυμὸν* ἀγεῖραι, ἐπεὶ ἴδε Παλλάδ' Ἀθήνην
Οἰχομένην· ἦ γάρ ῥα πέλεν Δαναοῖσιν ἀρήγων.
Αὐτὸς δ' Αἰνείαν μάλα πίονα θῆκεν ἐξ ἀδύτοιο
Ἦ τε, καὶ ἐν στήθεσσι μιν ὃ βάλε ποιμένι λαῶν·
Αἰνείας δ' ἐπέροισι μεθίστατο· τὸν δ' ἐλέησαν,
Ὡς εἶδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα σθεσιόντα,
καὶ μιν ὃ ἐθ λὸν ἔχοντα μετάλλησάν γε μὲν οὗτοι.
οὐ γὰρ ἔα πάντ' ἄλλον, ὃν ἀργυρότοξος ἔγειρεν,
Ἄρης τε βροτολοιγὸς, ἔρις τ' ἄμοτον μεμαυῖα.
Τὸν δ' Αἴαντε δύω, Κ' Ὀδυσεὺς, Κ' Διομήδης
Ὤτρυνον Δαναοὺς πολεμιζέμεναι· οἱ δ' ἄρ' αὐτοὶ
Οὔτε βίας Τρώων ὑπεδείδισαν, οὔτε ἰωκὰς,

Tunc verò Sarpedon valde obiurgauit Hect. nobilem:
Hector quónā tibi robur abijt, quod priº habebas?
Gloriabaris nimirū sine populis ciuitatē seruaturum
Solum cum affinibus fratribusq; tuis: (& socijs,
Horū nūc nullū ego videre possū, neq; animaduerte-
Sed trepidant tanquam canes circa leonem: (re,
Nos autem pugnamus, qui auxiliatores adsumus.
Etenim & ego auxiliator existēs admodū è longinquo
Procul. n. Lycia Xanthum ad vorticosum, (venio:
Vbi vxoremq; dilectam reliqui, & infantem filium,
Et possessiones multas, quas desiderat quicūq; pauper:
Sed & sic Lycios adhortor, & paratus sum ipse
Cum viro pugnare, nihil etsi mihi hîc tale
Quale vel asportent Achiui, vel abducant.
Tu autem stas, ac non alijs imperas
Copijs consistere, & opem ferre vxoribus: (nantis
Ne fortè quasi nexib. retis capti omne genus alitū ve-
Viris hostib. præda & lucrū insperatū efficiamini:
Illi. a. citò euertent bene habitatā ciuitatem vestrā.
Tibi. a. decet hæc omnia curæ esse noctesq; diesq;,
Principes precāti è longinquo vocatorū auxiliatorū,
Vt assiduè persistant, & durā deponāt obiurgationē.
Sic dixit Sarpedon: momordit. a. mētē Hect. sermo.
Statim aūt de curru cum armis salyt ad terram:
Vibrās. a. acutas lanceas, per exercitū obibat vndiq;,
Adhortās ad pugnandū: excitauit. a. pugnā graue.
Hi. a. conuersi sunt, & aduersi steterunt Achiuis.
Argiui. a. expectabāt conferti, neq; territi fuerunt.
Sicut autem ventus paleas fert sacris in areis
Viris ventilantibus, quando flaua Ceres
Secernit ingruentibus ventis fructumq; & paleas,
Et albescunt acerui palearum: sic tunc Achiui
Albi supernè facti sunt puluere, quē per ipsos (quorū,
Cælū aduso; solidū terrā pulsando excitarūt pedes e-
Iterū inter se cōmixtos: reuersi. a. sunt auriga: (ginē
Illi. a. robur manuū ex aduerso ferebāt: vndiq;. a. cali-
Impetuosus Mars offudit in pugna, Troianis opē ferēs,
Quaquà discurrens: exequebatur autem mandata
Phœbi Apollinis, aureū ensem gestantis, q; ipsum iussit
Troianis animū excitare, postq; vidit Pallada Miner-
Abeuntem: hæc. n. erat Danais auxiliatrix. (uam
Ipse autem Aeneam valde opimo ex adyto
Eduxit, et in pectorib. robur indidit pastori populorū.
Aeneas. a. inter socios stetit: hi verò gauisi sunt,
Postq; viderunt viuumq; & incolumē aduenientem,
Et vires integras habentē: haud tamen quæsierant:
Non. n. sinebat labor alius: quem Apollo suscitauerat,
Marsq; exitialis, contentioq; adeò prompta:
Hos autem Aiaces duo, & Vlysses, & Diomedes
Concitabant Danaos ad pugnandum: hi aūt & ipsi
Neque vires Troianorū timebant neq; insecutiones:

Ἀλλ' ἔ-

Ἀλλ' ἔμενον νεφέλῃσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων
Νωμητὴς ἔστησεν ἐπ' ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἀτρέμας ὄφρ' αὔδῃσι μενεπτόλεμος Βορέαο, καὶ ἄλλων
*Ζαχρηέων ἀνέμων, οἵτε νέφεα σκιόεντα
Πνοιῇσιν λιγυρῇσι διασκιδνᾶσιν ἀέντες·
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.
Ἀτρεΐδης δ' ἀν' ὅμιλον ἐφοίτα, πολλὰ κελεύων,
[f] Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ, καὶ ἄλκιμον ἦτορ ἔλεσθε,
Ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται·
[g] Φευγόντων δ' οὔτ' ἄρ κλέος ὄρνυται, οὔτέ τις ἀλκή.

*Sed expectabant, nebulis similes quas Saturnius
Tranquillitatis tempore sistit in summis montibus,
Placidè quando quiescit vis Boreæ, & aliorum
Vehementium ventorum, qui nubes opacas
Flatibus stridulis dissipant flantes:* (bant *x. ἔμπεδον*
*Sic Danai Troianos expectabant firmiter, nec fugie-
Atrides a. per turbam discurrebat, sæpiùs adhortans,
O amici, viri estote, & fortem animum sumite,
Inuicemq; reuereminì per fortes pugnas.
Verecundantiũ. n. virorũ plures salui q̃ interfecti sũt:
Fugientiũ. a. neq; gloria exurgat, neq; vlla fortitudo.*

COMMENTARIVS.

a Ἔκφερε πῆδήσαι] Oportuit ipsum etiam Hectorem virum alioqui Troianorum omnium fortissimum, officij sui admoneri: vbi Poëta docuit, virtutem interdum sopitam iacere, stimulisque excitandam vt in actus necessarios exeratur. Ista autem Sarpedonis oratio duo continet: primùm, ignauiam non solùm Hectoris, sed omnium etiam Troianorum perstringit. Secundò, Hectorem muneris & partium suarum commonefacit. Pars illa prima comparationem virtutis copiarum auxiliarium cum Troianorum ignauia cõplectitur, vt sociorũ exemplo pudor Hectori injiciatur, qui adeò molliter in tam necessaria pugnandi occasione se gerat.

b σὺν γαμβροῖσι] Scilicet adeò erat numerosa Priamidarum soboles, vt cùm ea sola Troiam se propugnaturum palàm Hector jactitaret. Fuerant autem Priamo quinquaginta filij, ex quibus decem & septem ex legitima vxore nati erant, vt est apud Tullium 1. Tusc. Hîc filij quidem pugnant, pro filiabus verò mariti.

c τηλοῦ δὲ Λυκίη] Dixit τηλοῦ ad differentiam minoris Lyciæ, cui præerat Pandarus, & quæ longè à Troia non erat remota. Studium autem suum in Troianos Sarpedon commendat, cùm eis opitulandi gratia in tam dissitum à patria locum aduentârit: deinde vxorem, filium, & bona omnia contempserit, quibus alij illecti domi sæpissimè detinentur, suaq; amicorum vtilitati anteponunt. Nihilominus autem inquit Sarpedon, ego fortissimè pro vobis, Troiani, pugno, neq; mihi ipsi militibusq; meis parco, cùm tamen vos alacriores esse oporteret in vestris bonis tutandis, de quorum jactura nunc periclitamini: mea enim in hoc discrimen minimè veniunt, & tamen eodem animo ac si de illis ageretur, sese in medios certaminis æstus conijcit.

d δείκε δ' Φερσίας] Cùm non habeat Hector quid Sarpedoni contradicat, quia se nimirum insitè increpari sentit, ne verbum quidẽ hiscens animo stimulatus illicò in arenam descendit. vbi docet Poëta, justas obiurgationes & exhortationes apud generosos homines otiosas esse non debere, quod alibi sæpe monuimus.

e αἰ δ' κατὰ δυκαίνονται] In his verbis est tota vis comparationis, vt docet illius ἀπόδοσις.

f ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστὲ,] Breuis & concisa, prout temporis angustiæ postulant, exhortatio, qua Græcos Agamemnõ incitat, cuius tota vis in mutua singulorum verecundia posita est, cuius gratia suprà secundo libro Nestor eiusdem nationis milites simul in acie componi iubebat: quia nimirum noti à notis sibi cauent, verenturque, ne quid ignauè inter se geratur. Ait ergo Rex: Pudeat vos vestrûm ipsorum, alterq; alterum mutuò reuereminì, ne quis fugiendo dedecus sibi à socio comparet, cùm sibi ab illo ignauia exprobrari possit: deinde vt afflictis, & oppressis socijs opem ferant.

g Φευγόντων δ' οὔτ' ἄρ κλέος] Similia sunt illa Tyrtæi apud Stobæum:

οἳ μὲν γὰρ τολμῶσι παρ' ἀλλήλοισι μένοντες
παυρότεροι θνήσκουσι σόοι δ' ἅμα λαὸν ὀπίσσω.
εἰς τ' αὐτοσχεδίην, καὶ σὺν μόρῳ ἰόντα,
τρέσσαντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή: id est, Illorum sanè qui vnà manentes ausi fuerint Ad pugnam cominus conserendam & in prima acie pugnantes accedere, Pauciores moriuntur, & populũ seruant à tergo. Timidorum autem virorum perijt omnis virtus. Alibi autem disputamus, quàm sit gloriosum in bello mori.

---

h Ἦ, καὶ ἀκόντισε δουρὶ θοῶς· βάλε δ' ὦμον ἀΐδρα
Αἰνείεω ἑτερον μεγαθύμων Δηϊθοΐδαο
Περγασίδην, ὃν Τρῶες ὁμῶς Πριάμοιο τέκεσσι
Τῖον, ἐπεὶ θοὸς ἔσκε μετὰ πρώτοισι μάχεσθαι·
Τόν ῥα κατ' ἀσπίδα δουρὶ βάλε κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ πρὸ δ' ἰὸν ἐρύσσατο τῆος·
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ διὰ ζωστῆρος ἔλασσε.
Δούπησεν δ' ἔπεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἔνθ' αὖτ' Αἰνείας Δαναῶν ἔλεν ἄνδρας ἀρίστους
Υἷε Διοκλῆος Κρήθωνά τε Ὀρσίλοχόν τε·
Τῶν ῥα πατὴρ μὲν ἔναιεν ἐυκτιμένῃ ἐνὶ φηρῇ,
Ἄφνειὸς βιότοιο· γένος δ' ἂρ ἴσκε πεδοίου
Ἀλφειοῦ, ὅς τ' εὐρὺ ῥέει Πυλίων διὰ γαίης.
Ὃς τέκεθ' Ὀρσίλοχον πολέεσσ' ἀνδρεσσιν ἀνάσσειν·
Ὀρσίλοχος δ' ἄρ' ἔτικτε Διοκλῆα μεγάθυμον·
Ἐκ δὲ Διοκλῆος δίδυμάονε φῶτε γενέσθην,
Κρήθων, Ὀρσίλοχός τε, μάχης δ' εἰδότε πάσης.
Τὼ μὲν ἄρ' ἡβήσαντε, μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἴλιον εἰς δοῦρ' ἄγαγον ἀμφ' Ἀργείοισιν ἑπέσθην,
Τιμὴν Ἀτρεΐδῃσ', Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Ἀρνυμένω· τὼ δ' αὖθι τέλος θανάτοιο κάλυψεν.
Οἷω τὼ γε λέοντε δύω ὄρεος κορυφῆσιν
Ἐτραφέτην ὑπὸ μητρὶ βαθείης πὰρ φέσσοις ὕλης·
Τὼ μὲν ἄρ' ἁρπάζοντε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Σταθμοὺς ἀνθρώπων ἐνέεσσί ζατον, ὄφρα καὶ αὐτὼ

*Dixit, & iaculatꝰ est hasta impigrè: pcussit. a. anteSi-
Aeneæ socium magnanimi Deicontẽ (gnanũ virũ
Pergasidem, quem Troiani æquè ac Priami filios
Honorabãt, qa impiger erat inter primos ad pugnãdũ:
Hunc in scuto lancea percussit rex Agamemnon.
Illud. v. nõ hastã impediuit: sed prorsus traiecit etiãi-
Vltimũ. a. in ventrem balteum adegit.* (psum: *x. ἔασ' τὸ κοιλιήν.*
*Sonuit autem cadens, sonuerunt q; arma super ipso.
Tunc rursus Aeneas Danaorũ interfecit viros opti-
Filios Dioclei, Crethonaq; Orsilochumq;:* (mos
*Horũ pater quidẽ habitabat bene ædificata in Phera,
Diues opum: genus autem erat à fluuio
Alpheo, qui latè fluit Pyliorum per terram.
Qui peperit Orsilochum multis viris imperatorem.
Orsilochus autem genuit Diocleum magnanimum.
Ex Diocleo autem gemini filij nati sunt,
Crethõ, Orsilochusq;, pugnæ beneperiti omnis generis.
Hi quidem puberes facti nigris in nauibus
Ad Iliũ bonorũ equorũ ferax simul Argiuos secuti sũt
Honorem Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Comparantes: hos autem ibi finis mortis obtexit.
Quales leones duo montis in cacuminibus
Nutriti sunt sub matre profundæ in densitatib. syluæ:
Hi quidem rapientes boues, & pingues oues
Stabula hominum vastant, donec & ipsi*

Ἀνδρῶν ἐν παλάμῃσι κατέκταθον ὀξέϊ χαλκῷ
Τοίω τὼ χείρεσσιν ὑπ' Αἰνείαο δαμέντε
Καμπεπάτην, ἐλάτῃσιν ἐοικότες ὑψηλῇσι.
Τὼ ῥ' πεσόντ' ἐλέησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Βῆ ῥ' ἀθὰ προμάχων, κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Σείων ἔγχείην. τὸν δ' ὦρσεν μένος Ἄρηος,
[b] Τὰ Φρονέων, ἵνα οἱ χερσὶν ὑπ' Αἰνείαο δαμείη.
Τὸν δ' ἴδεν Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱός·
Βῆ ῥ' ἀθὰ προμάχων· περὶ γὰρ δέος ἦλθε πεσόντι
[c] Μήτι πάθῃ, μέγα δέ σφεας ἀπὸς φίλαδε πόνοιο.
Τὼ μὲν δὴ χείρας τε καὶ ἔγχεα ὀξύοντα
Ἀντίον ἀλλήλων ἐχέτην μεμαῶτε μάχεσθαι.
Ἀντίλοχος δ' ἄμυνε ποιμένι λαῶν.
Αἰνείας δ' ἀμέμνε, θοὸς περὶ πολεμιστής,
[d] Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν νεκρὼς ἔρυσαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν,
Τὼ μὲν ἄρα βλωθρὼ βαλέτην ἐν χερσὶν ἑταίρων,
Αὐτὼ δ' ἐσφρήσθην, μετὰ πρώτοισι μαχέσθην.
Ἔνθα Πυλαιμένεα ἐλέτην ἀπάλαντον Ἄρηϊ,
Ἀρχὸν Παφλαγόνων μεγαθύμων ἀσπιστάων.
Τὸν μὲν ἄρ' Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος
Ἔγχει νύξε κατὰ κληῖδα τυχήσας.
Ἀντίλοχος δ' ἤδη Μύδωνα βάλ' ἰῷ ὀϊστῷ θεράποντα,
Ἐθλὸν Ἀτυμνιάδην (ὁ δ' ὀπίσσω ἐσφρέφε μώνυχας ἵππους)
Χερμαδίῳ ἀγκῶνα τυχὼν μέσον· ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Ἡνία λεύκ' ἐλέφαντι καμὰ πέσον ἐν κονίῃσιν.
Ἀντίλοχος δ' ἄρ' ἐπαΐξας ξίφει ἤλασε κόρσῃ.
Αὐτὰρ ὁ γ' ἀθμαίνων δουρὶ βεβλήκει δ' ἴφθιμος
Κύμβαχος ἐν κονίῃσιν ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους.
δηθὰ μάλ' εἰστήκει, (τύχε γὰρ βαθέϊ ψαμάθοιο βαθείης,)
Ὄφρ' ἵππους ὤλεξαντε χαμαὶ βάλον ἐν κονίῃσι.
Τὼ δ' ἵμασ' Ἀντίλοχος, μετὰ δ' ἴαχε, καὶ ῥα τὸν ἦλασ' Ἀχαιῶν.
Τὼ δὲ Ἕκτωρ ἐνόησε κατὰ στίχας, ὦρτο δ' ἔπ' αὐτὼ
Κεκληγὼς. ἅμα δ' ἕποντο Τρώων εἴσαντο φάλαγγες
Καρτεραί· ἦρχε δὲ τοῖσιν Ἄρης καὶ πότνι' Ἐνυώ·
Ἣ μὲν ἔχουσα κυδοιμὸν ἀϊδρείην δηϊοτῆτος·
Ἄρης δ' ἐν παλάμῃσι πελώριον ἔγχος ἐνώμα·
Φοίτα γ' ἄλλοτε μὲν πρὸ Ἕκτορος, ἄλλοτ' ὄπισθεν.
[e] Τὸν δὴ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἀπάλαμνον ἰὼν πολέος πεδίοιο,
Στῆ ἐπ' ὠκυρόῳ ποταμῷ ἅλαδε προρέοντι,
Ἀφρῷ μορμύροντα, ἰδὼν, αἶψά τ' ἔδραμ' ὀπίσω·
Ὣς τότε Τυδείδης ἀνεχάζετο, εἶπέ τε λαῷ·
Ὦ φίλοι, οἷον δὴ θαυμάζομεν Ἕκτορα δῖον
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Τῷ δὴ αἰεὶ παρὰ εἷς γε θεῶν ὃς λοιγὸν ἀμύνει·
Καὶ νῦν οἱ πάρα κεῖνος Ἄρης βροτῷ ἀνδρὶ ἐοικώς.
Ἀλλὰ πρὸς Τρῶας τετραμμένοι αἰὲν ὀπίσσω
Εἴκετε· μηδὲ θεοῖς μενεαίνεμεν ἶφι μάχεσθαι.

Virorum in manibus interfecti ſunt acuto ferro:
Tales iſti duo à manibus Aeneæ proſtrati
Deciderunt, abietibus ſimiles altis.
Horũ.a. pſtratorũ miſertus eſt in bello fortis Menelaꝰ:
Iuit.a. per anteſignanos armatus fulgenti ferro,
Quaſſans haſtam: huius.a. impellebat animum Mars,
Ea cogitans, vt à manibus Aeneæ interficeretur:
Hunc.a. vidit Antilochus magnanimi Neſtoris filius:
Iuit.a. ꝑ ꝓpugnatores, valde.n. timebat paſtori popul.
Ne qd pateretur, valdè.v. ipſos aberrare faceret à la-
Hi quidem iam manusq́ & haſtas acutas (bore.
Contra ſe inuicem tenebant parati pugnare:
Antilochus verò valdè propè aſtitit paſtori populorũ.
Aeneas.a. nõ ſuſtinuit, impiger quamuis exiſtẽs bella-
Vt vidit duos viros propè inter ſe cõſiſtentes. (tor,
Hi.a. poſtquam occiſos traxerũt ad populũ Achiuorũ,
Eos miſeros tradiderunt in manus ſociorum:
Ipſi autem conuerſi inter primos pugnabant.
Tunc Pylæmenem interfecerunt parem Marti,
Principem Paphlagonũ magnanimorũ ſcutatorum.
Hunc quidem Atrides haſta inclytus Menelaus
Stantẽ haſta vulnerauit ad clauẽ humeri aſſecutus.
Antilochus aũt Mydona percuſſit auriga, famulum
Bonum Atymniadem (hic.a. auertebat ſolidungulos
equos)
Saxo cubitum contingens medium: at ex manibus
Frena candida ebore humi ceciderunt in pulueribus:
Antilochus aũt accurrens enſe percuſſit tempus.
Sed hic grauiter anhelans è pulchro decidit curru
Pronus in pulueribus: atq́ in occiput & humeros.
Diu valdè ſtetit (nactus erat.n. arenã profundam,)
Donec equi pulſantes humi proiecerunt in pulueres.
Hos.a. verberauit Antilo. & ad exercitũ abegit Ach.
Hos.a. Hector. animaduertit inter turmas: ruit.a. in i-
Vociferãs: ſimul.a. Troian. ſequebãtur phalãges (pſos
Fortes: præibat.a. ipſis Mars & veneranda Bellona:
Hæc quidem habens tumultum immanem pugnæ,
Mars verò in manibus ingentem haſtam quaſſabat:
Ibat aũt modò quidem ante Hectorẽ, modò aũt poſt.
Hũc.v. cõſpicatus horruit in bello ſtrenuus Diomedes.
Sicut.a. cùm vir inops conſilij emenſus ingentẽ campũ
Conſiſtit ad rapidum fluuium in mare profluentem,
Spuma murmurantem videns recurritq́ retrorſum:
Sic tunc Tydides receſſit, dixitq́ populo:
O amici, qualiter admiramur Hectorem nobilem
Iaculatorem eſſe, & audacem bellatorem?
Huic ſemper propè adeſt vnꝰ deorũ qui mortẽ auertit.
Et nunc ei adeſt Ille Mars mortali viro ſimilis.
Quare ad Troianos conuerſi ſemper retrò
Cedite, neq́ aduersꝰ deos prõpti ſitis fortiter pugnare.

COMMENTARIVS.

a ἦ, & ἀκόντισε] Multi ad alios excitandos ſatis ſunt faciles, ipſi ac pericula ſubeunda ineptiſſimi. Agamemnõ verò milites affatus ſtatim ſuo exemplo, quo pacto ſe gerant, docet. Nulla enim re animoſiores ac audaciores fieri ſolent milites, quàm ſi ducem generoſum & fortem animaduerterint, adeò vt etiam duce timido remolleſcant milites fortes: contrà, præeunte duce forti, milites timiditatem & pauorem ſuum deponant. Quò pertinet reſpõſum illud Demadis Rhetoris Athenienſis, qui cùm in pugna ad Chæronæam à Philippo captus eſſet, eiq́ cõmendatus, Philippusq́ inter pocula hæc verba iactaret: Vbi nunc eſt nobilitas & præſtãtia ciuitatis Athenienſium? Cognoſceres, inquit, ô Rex ciuitatis vim, ſi Philippus Athenienſibus, Chares autem Macedonib, imperaret. vbi ignauia ducis victos Athenienſes oſtendit, cùm ipſi tamẽ per ſe fortes eſſent. proinde Philippo blanditus, ducis optimi laudem ei dextrè tribuit. Cui reſpondet, quod idẽ Philippus pronũciauit, κρεῖττον εἶναι στρατὸν ἐλάφων ἡγεῖσθαι λέοντος· στρατὸν δὲ ἐλάφων ἡγεῖσθαι λέοντα: præſtantiorẽ eſſe exercitũ ceruorũ, imperante leone, quàm leonũ ductore ceruo. Eſt n. vniuerſus exercitus corpus quoddam, cuius caput Imperator eſt, vt dicebat Iphicrates: quod etiã Epã. Thebanus oſtendit, qui magno & egregio exercitu cõſpecto, ſed ſine duce, ἥλιττον, inquit, ἢ μεῖον, ἐκ κεφαλὴ οὐκ ἔχει. Cũ aũt ex capite totius corporis moderanſe rectũ aut prauũ pẽdeat, ducem

ducem fortem & magnanimum esse oportet, vt sui similes habeat milites. Quod apprimè intelligit Homerus, qui in Agamemnone suo ducis præstantissimi typum exhibuit.

b πὰ φρονέων] Notanda est Martis perfidia, qui se Menelao fauere simulat, dum tamen in eius pernicie conspirat. Docet nimirum Poëta, duobus modis profligari hostes, aut dolo, aut vi. quod Antigonus indicauit, qui interrogatus, quomodo oporteret hostes aggredi, dixit: ἢ δόλῳ ἢ βίῃ, ἢ ἀμφαδὸν ἢ κρυφηδόν: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut per insidias. Dolus an virtus quis in hoste requirat? inquit Homerus Latinorum. Vnde forsan hoc magis ad prudentem calliditatem referri debet, quàm ad perfidiam, quasi legibus bellicis hoc opportunum stratagema permissum sit, quod etiam Minerua in Hectore olim vsurpauit. Aduersus illud autem hostibus tutamen est ἀπιστία, vt semper illis hostium consilia, licet commodi speciem habere videantur, suspecta sint. Tamen ausus sum hoc in Marte perfidiam appellare, quia illa ipsi sit familiarissima, vnde ἀλλοπρόσαλος dictus est: eandemque illi Minerua posteà exprobrat.

c μή ῥ πάθῃ,] Veretur Antilochus, ne quid damni Menelaus patiatur: quia cùm ille præcipuum esset belli caput, eo moriente, bellum planè dissolutum iri credebatur: quod ipse Agamemnon suprà lib. 3. eo læso, & cùm de eius vita desperaret, dicebat, statim esse discessuros Græcos, αὐτίκα γὰρ μνήσονται Ἀχαιοὶ πατρίδος αἴης, &c

d ὡς ἄρα δύο φῶτε] Prudenter & cautè facit Aeneas, qui solus duobus nō resistit. μιὰς γὰρ χέρὸς ἀσθενὲς μάχη: Vnius manus pugna est imbecilla, inquit Euripides in Heraclide. Vnde vulgata paroemia, ἑὸς αἰνῆ ἀδὲς αἰνῆ. Cui respondet, quod de Hercule vulgò etiam iactatur, eum aduersus duos non pugnare, quod Socrates in Euthydemo in se ipsum conuertit. Vide Erasmum Adag. Chil. 1. cent. 5. prou. 39. Vbi etiam huius loci Homerici meminit. Itaque cùm aliquis fortis sibi nomen tribuit, videat oportet, in temeritatem ne incidat, dum nulla ratione habita numerosi hostis cum pluribus audet congredi: id verò maximè solitario homini cauendum est, vt Aeneas Homericus docet.

e τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε] Non immeritò victoria dicta est ἐπαλκὴς & Mars ipse (id est bellum) ἀλλοπρόσαλος, adeò est inconstans & mutabilis hominum fortitudo. Nota autem, me Hominum dicere, quia intelligo quidem virtutem per se stabilem & certam esse, sed talis in homines non cadit. Quod hoc loco Diomedes testatū facit, vt forsan demitteris, tam repentè hunc heroëm ab illo mutatum Diomede, quia paulò antè etiam cum ipso Ioue pugnaturus esse videbatur, adeò se strenuè vbique gessit ipsis etiam Numinibus non formidatis. Voluit autem Poëta res etiam Troianorum extollere, ne planè laudi Græcorum, velificari videretur: & hoc est summi artificij, cùm vtrumque hostem merita laude scriptor non defraudat. Adest ergo Hector diuino tutus præsidio adeò terribilis & formidabilis, vt fortissimis quibusque terrorem ingentem incutiat, quem cedendo Græci faciunt manifestum. Quod indecorum non est existimandum, & hoc inter rei bellicæ magistros admittitur: præstare interdum irruenti hosti cedere, quàm cum euidenti iactura pertinaciter ipsi resistere. Vnde Antigonus olim hostibus ingruentibus cedens, dixit, se non fugere, sed vtilitatē retrò sitam persequi. Vt ergo metus à forti homine non est alienus, vt docet Arist. Ethic. Nicom. lib. 3. cap. 7. & Eth. ad Eudemum lib. 3. circa initium: sic eo etiam indigna non est moderata fuga, quæ declinationem ingentis periculi suadeat, in quod si se coniecerit, audaciæ & temeritatis macula aspergi potest. Non licet enim in bello bis delinquere, inquiebat Lamachus: & Iphicrates, Nullam imperatoris deteriorem vocem esse posse, quàm τὸν οὐ κατέδυσα, Non putabam. Proinde periti est ducis, cum summa sui cautione pugnare, ne cùm temerè in euidens periculum ruit, serò ipsum nimiæ audaciæ pœniteat, quin & interdum fugiendum est, fuga tamen honesta & leonina, hoc est κατὰ πόδας, vt alibi dicimus: & vt hoc loco Diomedes, qui terga hosti non vertit, sed tantùm eius impetui cedit. Cùm autem illud per se, vt docuimus, indecorum non sit, tum hoc loco causam id faciendi maximam habuit Diomedes, siquidem ex superioribus suis certaminibus & Apollinis oratione prudentior factus, cùm videat Hectori astantē Martem eò lubentiùs decedit, quòd Dijs non esse resistendum iam edoctus fuerit, quam rationem ipse etiam prætexuit.

Ὣς ἄρ' ἔφη. Τρῶες δ' μάλα κεδνὸν ἤλυθον αὐτῶν.
Ἔνθ' Ἕκτωρ δύο φῶτε κατέκτανεν εἰδότε χάρμης,
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντε, Μενέσθην, Ἀγχίαλόν τε.
Τὼ μὲν πεσόντ' ἐλέησε μέρας Τελαμώνιος Αἴας·
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν Ἀμφίον Σελάγου υἱόν, ὃς ῥ' ἐνὶ Παισῷ
Ναῖε πολυκτήμων πολυλήϊος· ἀλλά ἑ μοῖρα
Ἧγ' ἀπιθυρήσοντα μετὰ Πριάμόν τε καὶ υἷας.
Τόν ῥα κατὰ ζωστῆρα βάλεν Τελαμώνιος Αἴας,
Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος·
Δὰπησεν δὲ πεσών· ὁ δ' ἐπέρεισε φαεινὸν Αἴας,
Τεύχεα συλήσων· Τρῶες δ' ἐπὶ δόρατ' ἔχυσαν
Ὀξέα, παμφανόωντα· σάκος δ' ἀνεδέξατο πολλά.
Αὐτὰρ ὁ λὰξ ποσὶ βὰς ἐκ νεκροῦ χάλκεον ἔγχος
Ἐσπάσατ'· ἐδύνατο γὰρ οὐκέτ' ἄλλα δμωὴ περ τεύχεα καλὰ
Ὤμοιϊν ἀφελέσθαι· ἐτείρετο γὰρ βελέεσσι·
Δεῖσε δ' οὐδ' ἀμφίβασιν κρατερὴν Τρώων ἀγερώχων,
Οἳ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ ἐφέσσαντο ἔγχε' ἔχοντες,
Οἵ ἑ μέγαν περ ἐόντα καὶ ἰφθιμον καὶ ἀγαυὸν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ χάσσατο μιν πελεμίχθη.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Τληπόλεμον δ' Ἡρακλείδην ἠΰν τε μέγαν τε
Ὦρσεν ἐπ' αὐτιθέῳ Σαρπηδόνι μοῖρα κραταιή.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρὸ Τληπόλεμος μύθον ἔειπε.
[a] Σαρπῆδον Λυκίων βουληφόρε, τίς τοι ἀνάγκη
Πτώσσειν αὖθαδὸν ἐόντι μάχης ἀδὴμονι φωτί;
[b] Ψεύδόμενοι δέ σε φασι Διὸς γόνον Αἰγιόχοιο
Εἶναι, ἐπεὶ πολλὸν κείνων ὄπιδ' ἤμεν ἀνδρῶν·
Οἷ Διὸς ἐξεγένοντο, ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων.

Sic dixit. Troiani. a. admodū propè accesserunt ipsos.
Tunc Hector duos viros interfecit peritos belli,
In vno curru existentes, Menesthem Anchialumq;.
Horū. a. lapsorū miserius est magnus Telamonio Aiax.
Stetit. a. valdè ppè accedens, & iaculatus est hasta lu-
Et percussit Amphiū Selagi filiū, qui in Paso (cida,
Habitabat, prædiues, locuples: sed eum fatum
Duxit auxiliaturum, ad Priamumq; & filios:
Hunc in balteo percussit Telamonius Aiax:
Inferiori autem in ventre defixa est longa hasta:
Resonuit aūt cadēs: hic autem accurrit illustris Aiax,
Arma spoliaturus: Troiani verò lanceas fuderunt
Acutas, perlucidas: scutum autem excepit multas:
Sed hic calce accedens ex cadauere erata hastam
Euulsit: non tamen etiam alia potuit arma pulchra
Humeris detrahere: premebatur enim telis. (rū,
Timuit. a. hic defensionē validā Troianorū strenuo-
Qui multiq; & strenui instabant hastas tenentes:
Qui ipsum magnū licet existentē & fortē, & clarum
Repulerunt à se: hic autem cedens, retroactus est.
Sic hi quidem laborabant in forti pugna.
Tlepolemum autem Heraclidem latumq; magnumq;
Animauit aduersus diuum Sarpedonē fatū violentū.
Hi. a. quando iam propè erāt, alter in alterum euntes,
Filiusq; neposq; Iouis nebularum congregatoris,
Hunc & Tlepolemus prior verbum allocutus est.
Sarpedon Lyciorum consultor, quæ tibi necessitas
Obseruari timore hic existenti pugnæ imperito viro?
Mentientes autem te dicunt Iouis sobolem Aegiochi
Esse cum multum ab illis absis viuis
Qui ex Ioue nati sunt, tempore priscorum hominum:

2ρ. πολέσθαι· δὲ ἀδὲ τε

Ἀλλ' οἷον

Α᾽λλ᾽ οἷόν τινα φασὶ βίλλω Η᾽ρακληείλλω,
Εἶναι ἐμὸν πατέρα θρασυμέμνονα, θυμολέοντα·
Ὅς ποτε δευρ᾽ ἐλθὼν σὺν ἵπποων Λαομέδοντος,
[a] Ἓξ οἵῃς σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι πωροτέροισιν,
Ἴλιον ἐξαλάπαξε πόλιν, [d] χήρωσε δ᾽ ἀγυιάς.
Σοὶ δ᾽ ἦ κακὸς μὲν θυμὸς, ἀποφθινύθουσι δ᾽ ἀοί.
ν. ἀπ Οὐδέ [x] τέ σε Τρώεσσιν ὀίομαι ἄλκαρ ἔσεσθαι
Ἐλθόντ᾽ ἐκ Λυκίης, εἰ δὴ ἐμάλα καρτερός ἐσσι,
Ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἐμοῦ δμηθεὶς πύλας Ἄϊδος περήσειν.
Τὸν δ᾽ αὖ Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς αἰτίον ηὔδα,
Τληπόλεμ᾽ [e] ἦτοι κεῖνο ἀπώλεσεν Ἴλιον ἱρὴν,
Ἀνέρα ἀφραδίῃσιν ἀγαυοῦ Λαομέδοντος,
Ὅς ῥά μιν οὐ ἔρξαντα κακῷ λωΐπατε μύθῳ,
Οὐδ᾽ ἀπέδωκ᾽ ἵππους ὧν εἵνεκα τηλόθεν ἦλθε.
Σοὶ δ᾽ ἐγὼ εὐθὺς δίω Φημὶ φόνον καὶ κῆρα μέλαιναν
Ἐξέμεναι τ᾽ ὀξέϊ, ἐμῷ δ᾽ ὑπὸ δουρὶ δαμάσσαι
Εὐχωλὴν ἐμοὶ δῶσιν, ψυχὴν δ᾽ Ἀϊδι κλυτοπώλῳ.
Ὣς φάτο Σαρπηδὼν· ὁ δ᾽ ἀνέσχετο μείλινον ἔγχος
ν. ἁμαρτῇ Τληπόλεμος, καὶ τὼν μὲν [x] ἁμαρτῇ δόρυ μακρὸν ἀφ᾽ ὤμου
Ἔκτανε δ᾽ ἵππους· ὁ μὲν βάλε μέσσον ἀυχένα μέσσον
Σαρπηδὼν, αἰχμὴ δ᾽ ἀμπερὲς ἦλθ᾽ ἀλεγεινή·
Τὸν δ᾽ κατ᾽ ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψε.
Τληπόλεμος δ᾽ ἄρα μηρὸν ἀριστερὸν ἔγχει μακρῷ
Βεβλήκει· αἰχμὴ δ᾽ διὰ σύτο μαιμώωσα,
Ὀστέῳ ἐγχριμφθεῖσα πατὴρ δέ τι λοιγὸν ἄμυνεν
Οἱ μὲν ἄρ᾽ ἀντίθεον Σαρπηδόνα δῖοι ἑταῖροι
Ἐξέφερον πολέμοιο· βάρυνε δέ μιν διὰ δουρὸς μακροῦ
Ἑλκόμενον· τὸ μὲν οὔτις ἐπεφράσατ᾽ οὐδ᾽ ἐνόησε
Μηροῦ ἐξερύσαι διὰ δούρυ μείλινον, ὄφρ᾽ ἀπιβαίη
Σπερχόμενοι· τοῖον γὰρ ἔχον πόνον ἀμφιέποντες.
Τληπόλεμον δ᾽ ἑτέρωθεν εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐξέφερον πολέμοιο νόησε δ᾽ διος Ὀδυσσεὺς,
Τλήμονα θυμὸν ἔχων· μαίμησε δὲ οἱ φίλον ἦτορ.
Μερμήριξε δὴ ἔπειτα κῆρ φρεσὶν ἠδὲ καὶ θυμῷ
Ἦ᾽ γε διοτρεφέος Διὸς υἱὸν ἐναίσιμα δίωκοι,
Ἦ᾽ ὅγε τῶν πολεμίων Λυκίων ἀπὸ θυμὸν ἐλοιτο·
[f] Οὐδ᾽ ἄρα Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μόρσιμον ἦεν
Ἰφθιμον Διὸς υἱὸν ἀποκτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ.
Τῷ ῥα κῆρ πληθὺν Λυκίων τρέπε θυμὸν Ἀθήνη·
Ἔνθ᾽ ὅγε Κοίρανον ἔπεφνε, Ἀλάστορά τε, Χρομίον τε,
Ἀλκάνδρον θ᾽, Ἅλιόν τε, Νοήμονά τε, Πρύτανίν τε.
Καὶ νύ κ᾽ ἔτι πλείονας Λυκίων κτάνε δῖος Ὀδυσσεὺς,
Εἰ μὴ ἄρ᾽ ὀξὺ νόησε μέγας κορυθάϊολος Ἕκτωρ.
Βῆ ῥ᾽ ἰθὺς προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Δεῖμα φέρων Δαναοῖσι· χάρη δ᾽ ἄρα οἱ πρόσθε Διόνυσος
Σαρπηδὼν Διὸς υἱὸς, ἔτω δ᾽ ὀλοφύδνιον ἔειπε·
Πελασίδη, μή δή με ἔλωρ Δαναοῖσιν ἐάσῃς
Κεῖσθαι· ἀλλ᾽ ἐπάμυνον, ἔπειτά μευ λίπτι αἰὼν
Ἐν πόλει ὑμετέρῃ· ἔπεὶ οὐκ ἄρ᾽ ἔμελλον ἔγωγε,
Νοστήσας οἶκόν δε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Εὐφρανέειν ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἱόν.
Ὣς φάτο· [g] τὸν δ᾽ οὔτι προσέφη κορυθάϊολος Ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παρήϊξεν, λελιημένος ὄφρα τάχιστα
Ὤσειε Ἀργείους, πολέων δ᾽ ἀπὸ θυμὸν ἐλοιτο.
Οἱ μὲν ἄρ᾽ ἀντίθεον Σαρπηδόνα δῖοι ἑταῖροι
Εἶσαν ὑπ᾽ αἰγιόχοιο Διὸς πρεπαλλέϊ φηγῷ.
Ἔκ δ᾽ ἄρα οἱ μηροῦ δόρυ μείλινον ὦσε θυραζε

Sed qualem aiunt vim Herculeam,
Esse meum patrẽ, audacem, animũ leonis habentem:
Qui quondã huc veniẽs gratia equorũ Laomedõtis,
Sex solis cum nauibus & viris paucioribus,
Ilij diripuit ciuitatem, desolauit autem vias.
Tibi.a.ignauus quidẽ animus: minuuntur.a.copiæ.
Neq; te Troianis puto auxilio fore,
Profectum ex Lycia, neq; etiamsi admodum fortis es:
Sed à me interfectum portas inferni penetraturum.
Hũc rursus Sarpedon Lyciorũ dux contrà allocutus
Tlepoleme, certè ille euertit Ilium sacrum, (est:
Viri temeritate clari Laomedontis,
Qui ipsũ bene meritũ malo obiurgauit verbo, (rat.
Neq; reddidit equas, quarũ gratia è lõginquo venе-
Tibi aũt ego hîc edico cædem & mortem nigram
À me paratũ iri, mea verò ab hasta interfectũ, (bẽti.
Gloriã mihi daturũ, animã.a.Plut.inclytos equos ha-
Sic dixit Sarpedon: hic.a.sustulit fraxineam hastam
Tlepolemus, & horum quidem eodem tẽpore hastilia
longa
Ex manib.euolarũt: hic qdẽ percussit ceruicẽ mediã
Sarpedon, cuspis autem vtrinq; penetrauit acerba:
Hunc verò circa oculos obscura nox cooperuit.
Tlepolemus autem femur sinistrum hasta longa
Percussit: cuspis autem transacta est furens
Ossi infixa: pater autem mortem auertit.
Sarpedonem quidem generosi socij
Extulerũt è plio: grauabat.a.ipsũ hasta lõga (uertit
Dũ traheret: eã quidẽ null⁹ cõsiderauit, nec animad-
Femore extrahere lãceã fraxineã, vt incedere posset,
Festinantium: talem.n.habebant laborem ministri.
Tlepolemum aũt ex altera parte bene ocreati Achiui
Exportabant prælio: animaduertit.a.nobilis Vlysses
Fortem animũ habens: turbatũ erat.a.ei dilectũ cor.
Cogitauit autem post ea in mente, & in animo.
An vlteriùs Iouis filium valde sonãtis insequeretur,
An hic plurium Lyciorum animam auferret:
Neq; verò Vlyssi magnanimo fatale erat,
Fortem Iouis filium interficere acuto ferro.
Quare ad multitudinẽ Lyciorũ vertit animũ Miner.
Tũc hic Cæranũ interfecit, Alastorẽq; Chromiumq;,
Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonaq;, Prytanymq;,
Atq; etiã plures Lyciorũ interfecisset nobilis Vlysses,
Nisi statim intellexisset magnus galeæ motor Hector:
Iuit autem per primas acies armatus fulgenti ære,
Terrorẽ inferens Danais: gauisus est aũt eo accedente
Sarpedon Iouis filius, verbum autem lugubre dixit:
Priamide, ne me prædam Danais sinas
Iacere, sed auxiliare, postea me etiam deserat ætas
In ciuitate vestra, quoniam non eram ego,
Reuersus domum, dilectam in patriam terram,
Oblectaturus vxoremq; dilectam, & infantem filiũ.
Sic dixit: hunc autem allocutus est galeæ motor
Hector,
Sed perrexit cupidus, vt quàm citissimè
Repelleret Argiuos, multorumq; animam auferret.
Hi quidem Sarpedonem generosi socij
Collocarunt sub ægidẽ gestãtis Iouis perpulchra fago.
Ex.a.ipsius femore lanceam fraxineã extraxit foras

Ἰφθιμ-

ἸΦθίμου Πελάγωνος, ὃς οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος.
[h] Τὸν δ' ἔλιπε ψυχὴ, κὴ δ' ὀφθαλμῶν κεχυτ' ἀχλύς·
Αὖτις δ' ἀμπνύνθη, περὶ δ' ἔπνοιη Βορέαο
Ζώσασ' ἀσπερχὲς κακῶς κεκαφηότα θυμόν.

Fortis Pelagon, qui eius dilectus erat socius.
Hũc a. deseruit anima, et circa oculos offusa est caligo.
Rursus autem recreatus est: circùm. a. aura Boreæ
Vinificauit aspirans, miserè efflauerat animam.

COMMENTARIVS.

a Σαρπήδονα λυκίων] Iam in ipso principio Sarpedonem contumelioſus & proteruus hic Tlepolemus vellicat, cùm eum non ducem Lyciorum, ſed conſiliarium tantùm vocat, quaſi non in rebus bellicis, ſed in dando conſilio propriè occupetur: quod poſteà magis exacerbat, cùm eum μάχης ἀδαήμονα dicit, & τὸ ἀλαπάζειν in πτώσσειν. Sed audax & iactabundus iſte homo temeritatis ſuæ ac proteruiæ ſtatim meritas dabit pœnas: huius ſiquidem, quem contempſit, manu concidet.

b ψοῦδός μοι δὲ σὺ φαίνῃ] Ait Tlepolemus ad Sarpedonem, Si filius eſſes Iouis, eſſet in te aliqua virtutis & præſtantiæ primorũ illorum filiorum Iouis nota: at nulla in te apparet, qui planè ad pugnandũ ineptus ſis. Ergo falſum eſt, quòd te Iouis ſanguine cretum venditas. Mihi verò audaciam facit, quòd me genitum Hercule ſcio, cuius virtus (ne longiora petam) huius Troiæ euerſione celebris eſt. Hoc ego ſic interpretor, non vt Euſtathius, qui exiſtimat, ſola patris virtute niti Tlepolemum, non ſua: nam illud, ἀλλ' ἐμοῦ ἀμήτορος πύλας ἀΐδαο περήσειν, nihil aliud eſt, quàm fortitudinis ſuæ iactantia & oſtentatio. Et ſanè eum rebus bellicis clarum fuiſſe conſtat, & ſeries eius orationis omnino docet eò ſe collimare, vt ſe patri diſſimilem non oſtendat, quod contrarium in Sarpedone præſtare conatur. Sed tamen ἀλαζονείᾳ non caret.

c ἐξ οἵης σὺ νηυσὶ] Ex antiqua illa Troiæ expugnatione per Herculem tacitè illam à Græcis expugnatam iri argumentatur. Hercules, inquit, ſolis ſex nauibus & exigua virorum manu ob rem etiam non magni momenti, videlicet equorum Laomedontis gratia Troiam olim expugnauit, quantò magis nos, quorum claſſis & copiæ lõgè numeroſiores ſunt, cauſa etiam longè iuſtiore, Troiam euerſuros probabile eſt: quod poſtremum artificioſè ſubticet. Ego autem arbitror, id ſibi tacitè Tlepolemum arrogare, neque omnes Græcos complecti.

d χήρωσε δ' ἀγυιάς.] Cùm Hercules vrbem Troianã omnino & funditùs non euerterit, ſed tantùm viduarit, hominibus videlicet, mirum cur ipſi ſacra Ilienſes non faciant, vt faciunt Achilli, Patroclo, Antilocho, Aiaci, qui ipſam penitus exſciderunt: nam quòd illi cauſantur patriam ab Hercule deuaſtatam, tutum non eſt vt vides, niſi fortaſſe hoc proferunt, quòd hi iuſtum bellum intulerunt, Hercules iniuſtum, propter equos Laomedontis. Cui rurſum opponitur fabula, non horum cauſa id factum fuiſſe, ſed quia exigeret mercedem de liberata à ceto Heſiona. Sed hæc mittamus, inquit Strabo lib. 13. apud quem extant præcedentia: excidunt enim in refutationes fabularum. ac nos fortaſſe latent cauſæ credibiliores, quæ Ilienſes mouerunt, vt alios honorarent, alios non. Videtur autem hic Poëta Ilium exiguam pronunciare.

e ἦτοι τὸν μὲν ἔπεφνε] Fatetur Sarpedon meritò exciſum ab Hercule Ilium ob Laomedontis perfidiam, quam nos alibi commemorauimus: neq; tamen idcirco Tlepolemo cedit, quin ei intrepidè mortem minatur, quam ei reuerà ſtatim intulit. Sequitur enim vtriuſque certamen. vbi tantùm Sarpedon vulnerabitur, iactabundus autem & contumelioſus ille Tlepolemus occiditur. Vbi notandum, ferè Thraſonum iſtorum ob virtutem propriam gloriantium hoc eſſe fatum, vt in eorum caput redundet, quod ipſi tumidè aljis minitabantur.

f ὃν δὴ ἔπειτα Ὀδυσσεύς] Mirum videri poteſt, quo pacto Vlyſſes intellexerit, fatale non eſſe vt ipſe Sarpedonem interficiat: ſed hoc vel à Minerua edoctus eſt, vel potiùs iſta ab ipſo Poëta dicta ſunt, quia fatale non fuiſſe ex euentu coniecit. cùm ſi fatale fuiſſet, neceſſariò Sarpedonem Vlyſſes interfeciſſet: quia quæ fato decreta ſunt, ea neceſſitate, à qua fatum non ſeiungitur, accidunt.

g τὸν δ' οὔτι κασιγνήτου] Quanquam copioſas interdum orationes heroibus tribuat Homerus, & ſæpe loco & tempori non reſpondentes, tamen aliquando etiam tacentes eos inducit, cùm negotij neceſſitas, vt manus operi adhibeatur, poſtulet, longiusq; confabulandi otium non relinquat. Talem propoſuit anteà Hectorem, cùm obiurganti & incitanti Sarpedoni nihil reſpondens pugnam illicò aggreſſus eſt: talem eundem nobis hic exhibet. Videtur autem Homerus taciturnitatem in bello coluiſſe, quod illud non verbis, ſed robore manuum perficiatur. Vnde eſt illius alibi ſententioſum dictum, οὐ γὰρ χερσὶ πέλει πολέμου ἔπεα δ' ὐπὶ βωλῇ, In manibus belli finis eſt, orationis in conſilio.

h τὸν δ' ἔλιπε ψυχὴ,] Non intelligit mortuum eſſe Sarpedonem, ſed eius λειποθυμίαν ex dolore vulneris innuit. Cùm autem videret huiuſmodi animi deliquia Epicurus, argumentabatur corporeum illum eſſe, vt diſputat Lucretius lib. 3. Sed plebem illi philoſophi iam olim exploſi ſunt. Homerus autem cùm ita loquitur & vulgus, ſic intelligendum eſt. In humano corpore cùm eſſentiales partes quas vocant, læduntur, animo ſolemus deficere, non quòd ille damni aliquid patiatur, ſed quia cùm illius cum corpore magna ſit harmonia, labefactato corpore non poteſt cum eo conſentire, ideò recedit, propter deficientes vitæ facultates, quæ in ſanguine collocatæ ſunt: nam non viuimus ab animo, id eſt, vt Lucretius quoque appellat, mente, ratione, conſilio: alioquin enim bruta non viuerent.

Ἀργεῖοι δ' ὦρτο Ἄρηϊ Ἐΐκτορι χαλκοκορυστῇ,
[a] Οὔτέ ποτε τρέποντο μελαινάων ἐπὶ νηῶν,
Οὔτε ποτ' αὖτε φέροντο μάχῃ ἀλλ' αἰὲν ὀπάσω
Χάζονθ' ὡς ἐπύθοντο μετὰ Τρώεσσιν Ἄρηα.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξε
Ἕκτωρ Πριαμίδης καὶ χάλκεος Ἄρης;
Ἀντίφεον Ταύθραντ', ἐπὶ δ' ὠλέξιππον Ὀρέστην,
Τρηχόν τ' αἰχμητὴν Αἰτωλίον, Οἰνόμαόν τε,
Οἰνοπίδην θ' Ἕλενον, καὶ Ὀρέστιον αἰολομίτρην.
Ὅς ῥ' ἐν Ὕλῃ ναίεσκε μέγα πλέστοισι μετ' ἀνδρῶν,
Λίμνῃ κεκλιμένος Κηφισίδι· πὰρ δέ οἱ ἄλλοι
Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Ἀργείους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὢ πόποι Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη.
[b] Ἦ ῥ' ἄλιον τὸν μῦθον ὑπέστημεν Μενελάῳ,
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι,
Εἰ οὕτω μαίνεσθαι ἐάσομεν οὐλον Ἄρηα.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶι μεδώμεθα χουλεοῖο ἀλκῆς.

Argiui. a. propter Martem & Hectorem armatũ,
Neq; vnquam conuersi fugiebant nigras ad naues,
Neq; vnq; contrà ferebantur in pugnã, sed semp retrò
Cedebãt, postq; animaduerterũt cũ Troianis Martẽ,
Tunc quem primum, quem vltimum interfecit
Hectorq; Priami filius & ferreus Mars?
Eximumq; Teuthrantẽ, & equitãdi peritũ Oresten,
Trechũq; bellatorem Aetolium, Oenomaumq;,
Oenopidẽq; Helenũ, & Oresbiũ ornatã mitrã habẽtẽ
Qui in Hyla habitabat valde diuitiarum studioſus,
Lacu circundatus Cephiſide: apud autẽ ipſum alij
Habitabãt Bœotij valde optimũ populum habentes.
Hos. a. postquam animaduertit dea albis vlnis Iuno,
Argiuos pereuntes in forti pugna,
Statim Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Proh facinus Aegidẽ tenentis Iouis filia indefeſſa:
Certè vanum verbum promiſimus Menelao,
Ilio deuastato bene murato rediturum,
Si sic furere ſinamus pernitioſum Martem.
Sed agè iam & nos curemus impetuoſum robur.

Ως

Ὣς ἔφατ᾽· ἀλλ᾽ ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἥ μὲν ἐποιχομένη χρυσάμπυκας ὠκέας ἵππους
Ἥρη πρέσβα θεὰ θυγάτηρ μεγάλοιο Κρόνοιο·
Ἡ δ᾽ ἄρ᾽ ἔβη δ᾽ ἀμφ᾽ * ὀχέεσσι θοῶς βάλε καμπύλα κύκλα
χρ. ὀχέεσφι· Χάλκεα ὀκτάκνημα σιδηρέῳ ἄξονι ἀμφίς·
Τῶν ἦρι χρυσέη ἴτυς ἄφθιτος, αὐτὰρ ὕπερθεν
Χάλκε᾽ ἐπίσωτρα πεφαρμένα, θαῦμα ἰδέσθαι·
Πλῆμναι δ᾽ ἀργύρεαι εἰσὶ περίδρομοι ἀμφοτέρωθεν·
Δίφρῳ δὲ χρυσέοισι καὶ ἀργυρέοισιν ἱμᾶσιν
Ἐντέτατ᾽· δοιαὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὲρ δίφροιο πέτοντο·
Τοῦ δ᾽ ἐξ ἀργύρεος ῥυμὸς πέλεν· ἀρτὰρ ἐπ᾽ αὐτῷ
Δῆσε χρύσειον καλὸν ζυγόν, ἐν δ᾽ ἄρα λέπαδνα
Κάλ᾽ ἔβαλε χρύσεια· ὑπὸ δ᾽ ζυγὸν ἦγαγε Ἥρη
Ἵππους ὠκυπόδας, μεμαυῖ᾽ ἐριδι καὶ ἀϋτῇ.

Sic dixit: neq; recusauit dea cæsia Minerua.
Hæc quidē properans aurea frena habētes apparuit
Iuno veneranda dea filia magni Saturni: (equos
Hebe.a. circa currus velociter posuit rotundas rotas
Aereas, octo radios habentes, ferreum axem circùm:
Harum.v. aurea circumferentia, incorrupta, sed su-
Aerei canthi, adaptati, mirabile visu: (pernè
Modioli autem argento sunt circundati vtrinq;:
Sella autem aureis & argenteis loris
Distensa est: duo autem rotundi orbes conuexi sunt:
Ex ea.a. argenteus temo extabat, sed ad summum
Ligauit aureum pulchrum iugum: in eo antilenas
Pulchras posuit aureas: sub verò iugum duxit Iuno
Equos velocipedes, cupida contentionis & belli.

COMMENTARIVS.

a ἐτέ ποτε ἐσθητέ ποντο] Hoc fuit Diomedis consilium, ne turpiter hostibus terga verterent, sed ore in illos semper verso sensim recederent: quia non erat aut pium aut tutum Numini armis resistere. Indecorum autem semper existimatum est, versis tergoribus fugere, vt etiam anteà monuimus, quod Tyrtæus docet:

ἐδ εἰς ἂν ποτε ταῦτα λέγων ἀϋτειεν ἕκαστα
Ὅσσα ἀν᾽ αἰσχρὰ πάθῃ γίνεται ἀνδρὶ κακά.
Ἀργαλέον γὰρ ὀπισθε μετάφρενον ἐστὶ δαίζειν
Ἀνδρὸς φεύγοντος δηίου ἐν πολέμῳ,
Αἰσχρὸν δ᾽ ἔστι νέκυς κατακείμενος ἐν κονίῃσι
Νῶτον ὄπιθ᾽ αἰχμῇ δηρὸς ἐληλαμένος.

Nullus vnquam satis enumerauerit singula
Mala, quæ viro obueniunt, qui turpiter se gesserit.
Malum est enim posterius inter scapulas sauciare
Virum fugientem in hostili prælio.
Est & turpe, cadauer in puluere prostratum
Posterius in dorso ictu hastæ transfixum.

b ἦρ᾽ ἄλιον] Hic τὸ σιωπώμενον intelligendū nobis relinquit Poëta, Iunonem & Mineruam Menelao promisisse Troiæ excidiū. Vnde etiam anteà ipsa Iuno dixit, se populos Græcorum vndecunque congregando defatigatam. Nunc itaque polliciti illius memor, ad Græcis auxiliandum Mineruam cohortatur, tum se vtráque ad illud accingit & comparat summo cum ornatu, quem Poëta artificiosè exprimit, nimirum Iunonis currum & Mineruæ arma.

c καλὸν ζυγὸν] Per hoc iugum equos intelligit, vt statim subijcit, ὑπὸ δ᾽ ζυγὸν ἦγαγε Ἥρη Ἵππους ὠκυπόδας. Quales sint autem illi, nō exponit. Vereor autem ne non idem sentiat, quod alij, qui Iunonis currum à pauonibus trahi finxerunt: quod etiam ab Ouidio 2. Metamorph. indicatur his verbis: - *habili Saturnia curru Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.* Idcircò Adrianus Romanorum imperator, vt scribit quoque Comes lib. 2. cap. 4. in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubœæ parte situm, inter cætera memoratu digna, quæ visebantur, pauonem ex auro & lucidis precio sissimisq; lapillis dicauit cum aurea corona & purpurea palla, vbi erant cælatæ Herculis & Hebes nuptiæ argenteæ, vt ait Alcetas lib. 2. Depositorum in Delphis, & Pausanias in Corinthiacis. Homerus autem equis Iunonium currum trahi dicit.

---

a Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς Αἰγιόχοιο
Πέπλον μὲν κατέχυτο ἑανὸν πατρὸς ἐπ᾽ οὐδει
Ποικίλον, ὅν ῥ᾽ αὐτὴ ποιήσατο καὶ κάμε χερσίν·
b Ἡ δ᾽ ὑπὸ χιτῶν᾽ ἐνδύσα Διὸς νεφεληγερέταο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα.
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετ᾽ c αἰγίδα θυσανόεσσαν
Δεινὴν, ἣν περὶ μὲν πάντῃ Φόβος ἐστεφάωτο,
Ἐν δὲ ἔρις, ἐν δ᾽ ἀλκή, ἐν δ᾽ ἰρυόεσσα ἰωκή,
Ἐν δέ τε Γοργείη κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου
Δεινή τε, σμερδνή τε, Διὸς τέρας Αἰγιόχοιο.
Κρατὶ δ᾽ ἐπ᾽ ἀμφίφαλον κυνέην θῆκε τετραφάληρον,
Χρυσείην, ἑκατὸν πολέων πυλέων᾽ ἁραρυῖαν.
Ἐς δ᾽ ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο. λάξετο δ᾽ ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι τέχας ἀνδρῶν
Ἡρώων, τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη·
Ἥρη δ᾽ μάστιξε θοῶς ἐπεμαίετ᾽ ἄρ᾽ ἵπποις·
d Αὐτόμαται δ᾽ πόλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι,
Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς Οὔλυμπός τε,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ᾽ ἐπιθεῖναι.
Τῇ ῥα διʼ αὐτάων κεντρήνεκέας ἔχον ἵππους·
Εὗρον δ᾽ Κρονίωνα e θεῶν ἄπαρ ἥμενον ἄλλων,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
Ἔνθʼ ἵππους στήσασα θεὰ λοὐκώλενος Ἥρη
Ζῆν᾽ ὕπατον Κρονίδην ἐξήρετο, καὶ προσέειπε·
f Ζεῦ πάτερ ἠνεμοέσσῃ Ἄρει τάδε κάρτερα ἔργα,
Ὅσσα τʼ ἀπόν τε καὶ οἷον ἀπώλεσε λαὸν Ἀχαιῶν
Μαψ, ἀπὸρ οὐκ κόσμον ἐμοὶ δʼ ἄχος· οἱ δ᾽ ἔκηλοι

Sed Minerua Iouis Aegidem tenentis
Peplū quidē diffudit subtile, patris super pauimenta
Variegatum, quod ipsa fecerat & elaborârat manib.
Hæc autem loricam induta Iouis nubicogi,
Armis ad bellum armabatur lacrymosum.
Circum autem humeros posuit Aegidē fimbriatam,
Horribilem, circum quam vndiq; fuga cincta erat.
Inerat.a. cōtētio, inerat fortitudo, inerat horribilis in-
Inerat etiā Gorgoneū caput diri mōstri, (secutio.
Dirumq; horrēdumq; Iouis portentū Aegidē tenētis.
In capite.a. circūcomatā galeā posuit 4. annulos ha-
Auream, centū vrbiū miltib. sufficientem. (bentem,
Inq; currus lucentes pedib. ascendit. accepit.a. hastā
Grauem, magnā, solidā, qua domat turmas virorum
Heroum, quibus scunq; irascitur forti patre genita.
Iuno autem scutica velociter vrgebat equos:
Spōtè.a. portæ crepuerūt cæli, quas, custodiebāt Horæ,
Quib. commissum est magnum cælum, Olympusq;,
Vt & aperiant densam nebulam, & claudant.
Hâc per ipsas stimulis agi solitos impellebant equos.
Inuenerunt.a. Saturnidē à Dijs seorsum sedentē alijs
Summo vertice cacuminosi Olympi:
Tunc equos sistens dea albas vlnas habens Iuno
Iouē supremū Saturnidē interrogauit, et allocuta est:
Iupiter, an nō succēseas Marti ob ista violēta faci-
Quantūq; & qualē pdidit populū Achiuorū (nora?
Temerè, sed no ex decoros mihi.a. dolor: illi verò qete

Τέρπων-

Τέρπονται Κύπρις τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ἄφρονα τοῖον ἀυσάντες, ὃς οὔτινα οἶδε θέμιστα.
Ζεῦ πάτερ ἦ ῥα τί μοι κεχολώσεαι, αἴκε Ἄρηα
Λυγρῶς πεπλήγυῖα μάχης ἐξαποδίωμαι;
Τὼ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἄγχει μάν οἱ ἔπορσον Ἀθηναίλῳ ἀγελείῃ,
Ἥ ἑ μάλιστ' εἴωθε κακῇς ὀδύῃσι πελάζειν.

Delectatur Venus, & argenteo arcu decorus Apollo,
Insanum hunc emittentes, qui nullam nouit iustitiam:
Iupiter pater nunquid mihi iraſceris, ſi Martem
Grauiter percutiens pugna expellam?
Hanc. a. reſpondens allocutus eſt nubicogus Iupiter:
Agedum, aduerſus ipſum incita Mineruam prædatricem,
Quæ ipſum maximè ſolita eſt malis doloribus afficere.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ Ἀθηναίη] Hos verſus aſteriſco notaſſe veteres propter elegantiam refert Euſtathius. Eſt autem Aſteriſcus, ſignum decuſſatum in quatuor angulis puncta habens. Quæ nota optimis verſibus apponebatur, qui ἀστεροειδῶς veluti ſplēdebant, quanquam aliter dicat Iſidorus Orig. lib. 1. cap. 20. Illud autem dixit Euſtathius. Alio pacto Laërtius in vita Platonis, vbi dicit, Aſteriſcum eſſe ad conuenientiam dogmatum.

b ἡ ῥα καὶ ἐν κύνεσσι καὶ ἵπποις ἐνδέδασται Διὸς] Vides communia eſſe Ioui arma cum Pallade: mythicè quidem, quòd ei chariſſima ſit: allegoricè, propter prudentiæ cum Ioue, id eſt, mente, conſortium, vt ait Euſtat. Addo quod veteres finxerunt, vnam Mineruam ex omnibus Dijs proximum Ioui locum tenere. Vnde Horatius, Proximos illi tamen occupauit Pallas honores. Eſt enim vir ſapiens (inquit Natalis lib. 4. cap. 5.) Deo ſimilis tum ob rerum humanarum contemptum, quas longo interuallo ſub ſe reliquit, tum etiam ob potentiam, & negotijs tranſigendis felicitatem.

c αἰγίδα θυσανόεσσαν] De Aegide copiosè dicemus in Lexico. Illa propriè anteà de Iouis ſcuto dicebatur, ſed poſteà obtinuit conſuetudo, vt omnium Deorum ſcuta Aegides vocarentur, vt ait etiam Natalis lib. 4. cap. 5. Hunc autem locum expreſſit Virgilius 8. Aeneid. vbi Cyclopum opera enarrans, hoc etiam de Aegide ſubijcit:

Aegidaque horrificans, turbatæ Palladis arma *Certatim ſquamis ſerpentum auroque polibant:*
Connexosque angues, ipſamque in pectore diuæ *Gorgona, defecto verentem lumina collo.*

Vnde conſtat, fimbrias illas Aegidis, quam ideò Poëta θυσανόεσσαν appellat, eſſe ſerpētes: quod etiam ex Herodoto in Melpomene probo Is ait, Græcos à Libybus (qui Mineruæ præcipuè ſacrificant) veſtem & ægidas ſimulachrorum Mineruæ mutuatos, præterquàm quòd ægides apud Libyes & pendentes ex eis fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ, &c.

d αὐτόματοι δ' ἔπυλαι] Per cœli portas nihil aliud videtur intelligere quàm nubes, quibus cœlum obducitur, vt in ſequentibus manifeſtè docet, cùm ait, officium Horarum eſſe ἢ μὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἢ δ' ἐπιθεῖναι. Deinde verbum etiam, μύκον hoc oſtendit: quod, meo iudicio, non eſt aſſecutus ſcriptor alioqui diligentiſſimus Natalis, cuius hæc ſunt verba lib. 4. cap. 5. Homerus, inquit, libro quinto Iliad. non ſolùm portas cœli ſeruare, ſed etiam nubes inducere, & ſerenum facere cùm libuerit. quippe cùm apertum cœlum, ſerenum nominent Poëtæ: at clauſum, tectum nubibus, &c. vbi aliud eſſe putat portas cœli & nubes. Ego verò credo, nubes eſſe cœli portas, quibus illud clauditur, nihilque aliud intelligendum. Eſt enim ineptum ita cœlos perforare, quam Icaro Menippus Luciani in cœlis ingens foramen in putei modum agnoſcat, per quod ſacrificiorum mortalium fumi ad Iouem penetrant; & ipſe in terras deſpicit. Quòd ſi aliud etiam per portas cœli quàm per nubes velis intelligi, hoc erit audaciæ Poëtarum tribuendum: nam alioqui ſpiritus diuini huiuſmodi patefactionibus non indigent, quibus cœlum penetratur non ſecus ac vndæ cedunt piſcibus natantibus ſine vlla tamen portarum via.

e θεὼν ἄτερ ἡμενον ἄλλων,] Homerus duobus modis Deos hominibus propoſuit, vt Plutarchus in lib. de Homero monet. Primùm humanis corporibus præditos, vt ſenſibus obijceret quæ de ijs dicebat, quando quidem nullum corpus, excepto humano, ſermone ac ſententia præditum eſſe poteſt, & hoc pacto craſſioribus ſuis hominib. Deos eſſe facilèperſuadebat. Secundò, ita Iouem ſummum Deorum proponit, vt mente ſola poſſit percipi. quod quidem palàm profeſſus non eſt, quia Poëſin fabulis multis temperatam condebat: ſed illud ex eo intelligi poteſt, quòd eum ſolum & ſeorſim à cæteris ſedentem inducit. Ipſa enim ſolitudo, & quòd non permiſcetur reliquis Dijs, ſed ſecum ſe eſſe gaudet, ſeque vtitur in ocio, ſemperque vniuerſas res temperat: hæc, inquam, Deum exhibent, qui ſola mente ſentiatur. Talem autem Iouem in alijs etiam huius poëſeos locis exhibet, præſertim inf. Iliad. ψ. Vbi cæteris Dijs ad pugnam Troianorum & Græcorum proficiſcentibus ipſe ſic loquitur:

Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μετέω πόλυν Οὐλύμποιο *Ἥμενος, ἔνθ' ἄλλων θεσπέσια πτερόεντα τέτληκα, &c.*

f Ζεῦ πάτερ ἠνεμοέσσῃ] Hic docet Poëta, agnoſcere ſe Deum ſupremum, cuius imperio tum reliqui Dij, tum rerum omnium adminiſtratio ſubijciatur: cùm nihil aggrediatur Iuno, niſi petita prius à Ioue venia: ſic vera falſis elegantèr immiſcuit. Petit autem Iuno, vt liceat ſibi Martem plus æquo in Græcis cædendis furentē compeſcere, quod facilè à Ioue impetrat, nō quòd Iupiter magis Græcis, quàm Troianis faueat, ſed quia Martem odio proſequitur, quòd adeò belli & contentionum ſit amantiſſimus, vt ipſemet in fine huius libri teſtabitur.

Ὣς ἔφατ' · ἐδδέισεν δ' ἀπιθήσασα θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
Μάστιξεν δ' ἵππους· τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην
Μεσηγὺς γαίης τε καὶ ἀστερόεντος Οὐρανοῦ.
Ὅσσον δ' ἠερόεις αἰὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν
Ἥμενος ἐν σκοπιῇ, λάϊνον διὰ οἶνοπα πόντον,
Τόσσον ἐπιθρῴσκουσι θεῶν ὑψηχέες ἵπποι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Τροίην ἶξον ποταμώ τε ῥέοντε,
Ἵν' ῥοὰς Σιμόεις συμβάλλετον ἠδὲ Σκάμανδρος,
Ἔνθ' ἵππους ἔσχεσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη
Λύσασ' ἐξ ὀχέων· πολὺν δ' ἦέρα πῆλιν ἔχυτο.
Τοῖσιν δ' ἀμβροσίην Σιμόεις ἀνέτειλε νέμεσθαι.
Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσσιν ἰθμαθ' ὁμοῖαι,
Ἀνδράσιν Ἀργείοισιν ἀλεξέμεναι μεμαυῖαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκανον ὅθι πλεῖστοι καὶ ἄριστοι
Ἕστασαν, ἀμφὶ βίην Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Εἰλόμενοι, λέουσιν, ἐοικότες ὠμοφάγοισιν,
Ἢ σύεσσι κάπροισιν, τῶν τε σθένος ὄρνυται ἀλαπαδνόν·
Ἔνθα στᾶσ' ἤυσε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ,
ὃς τόσσον αὐδήσασχ' ὅσσον ἄλλοι πεντήκοντα·

Sic dixit: neq; immorigera fuit dea albis vlnis Iuno:
Verberauit a. equos: hi autem non inuiti volabant
Inter terramq; & cælum ſtellatum.
Quantum aëris ſpatium vir vidit oculis
Sedens in ſpecula, proſpectans in purpureum mare,
Tantum ſaltu conficiunt Deorum altiſoni equi.
Sed quādo iam Troiā puenerūt duosq; fluuios fluētes,
Qua fluxus Simois committunt, & Scamander,
Ibi equos ſtitit dea albas vlnas habens Iuno,
Soluens ex currib. circùm. a. nebulam multā fudit:
His. a. ambroſiam Simois producebat ad paſcendum.
Hæ autem iuerunt timidis columbis inceſſu ſimiles,
Viris Argiuis auxiliari properantes.
Sed quando venerunt vbi plurimi & optimi
Stabant, circa vim Diomedis equorum domitoris
Conferti, leonibus ſimiles cruda vorantibus,
Vel ſuibus apris, quorum robur non impotens.
Ibi ſtans clamauit dea albas vlnas habens Iuno,
Stentori ſimilis magnanimo, æream vocem habenti,
Qui tantū vociferabatur, quātū alij quinquaginta:

Αἰδῶς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί·
Ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον πωλέσκετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐδέποτε Τρῶες πρὸ πυλάων Δαρδανιάων
Οἰχνέσκον· κείνου γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος·
Νῦν δ' ἔκαθεν πόλιος κοίλης ἀπὶ νηυσὶ μαχοντο.

Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Τυδείδῃ δ' ἐπόρουσε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εὗρε δ' ἄρ' αὐτὸν γε ἀνακτα παρ' ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν
Ἕλκος ἀναψύχοντα, τό μιν βάλε Πάνδαρος ἰῷ.
Ἱδρὼς γάρ μιν ἔτειρε ὑπὸ πλατέος τελαμῶνος
Ἀσπίδος εὐκύκλου· τῷ τείρετο, κάμνε δ' ἀχείρη·
Ἀν δὲ ἴσχων τελαμῶνα, κελαινεφὲς αἷμ' ἀπεμόργνυ·
Ἵππειος δ' ἄρα ζυγὸν ἤλυθε, φώνησέν τε.

Ἦ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς·
[d] Τυδεὺς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής·
Καὶ ῥ' ὅτε πέρ μιν ἐγὼ πολεμίζειν οὐκ ἔασκον,
Οὐδὲ ἀκοπαφάασειν, ὅτε τ' ἦλυθε νόσφιν Ἀχαιῶν
Ἄγγελος ἐς Θήβας πολέας μετὰ Καδμείωνας·
Δαίνυσθαί μιν ἄνωγον ἐὺ μεγάθροισιν ἐκηλον·
Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἔχων ὃν καρτερὸν ὡς τὸ πάρος περ,
Κέρεσς Καδμείων προκαλίζετο· πάντα δὲ οἱ νίκα
Ῥηϊδίως· τοίη τοι ἐγὼν ἀπιταλάντοδός εἰμι.
χ. Νῦν [e] Σοὶ δ' ἦτοι μὲν ἐγὼ παρὰ θ' ἵσταμαι ἠδὲ φυλάσσω.
Καί σε προφρονέως κέλομαι Τρώεσσι μάχεσθαι·
Ἀλλά σοὶ ἢ κάματος πολυάϊξ γυῖα δέδυκεν,
Ἦ νύ σε δειδὼς ἴσχει ἀκήριον· οὐ σύ γ' ἔπειτα
Τυδείδης ἐκγονός ἐσσι δαΐφρονος Οἰνείδαο.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρατερὸς Διομήδης·
[f] Γιγνώσκω σε θεὰ θυγατερ Διὸς Αἰγιόχοιο,
Τῷ τοι προφρονέως ἐρέω ἔπος, οὐδ' ὑποδείσω·
Οὔτέ τι με δέος ἴσχει ἀκήριον, οὔτέ τις ὄκνος·
Ἀλλ' ἔτι σῶν μέμνημαι ἐφετμέων ἃς ἐπέτελλας·
Οὐκ ἐᾶς μακάρεσσι θεοῖς αὐτοκρὺ μάχεσθαι
Τοῖς ἄλλοις, ἀτὰρ εἶπες Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἔλθησ' ἐς πόλεμον, τὴν γ' ὀξέϊ χαλκῷ
Τοιῦδε κατὰ νηῶ αὐτός τ' ἀνασχάζομαι, ἠδὲ καὶ ἄλλους
Ἀργείους ἐπέλευσα ἀλήμονας αὐτάδε πάντας·
Γιγνώσκω γὰρ Ἄρηα μάχην ἀΐδηλον ἐόντα.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Τυδεΐδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Μήτε σύ γ' Ἄρηα [x] τόνδε δείδιθι, μήτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων· τοίη τοι ἐγὼν ἀπιταλάντοδός εἰμι.
Ἀλλ' ἄγε πρῶτον Ἄρηϊ πεδήσω ἔχε μώνυχας ἵππους·
Τύψον δ' ἀσπίδιλω, μηδὲ ἄζεο θέρον Ἄρηα
[g] Τῆτον μαινόμενον, τυκτὸν κακόν, ἀλλοπρόσαλλον·
Ὃς πρώην μὲν ἐμοί τε καὶ Ἥρῃ εἶπ' ἀγορεύων
Τρωσὶ μαχήσεσθ, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ἀρήξειν·
Νῦν δ' μὲν Τρώεσσιν ὁμιλεῖ· τῶν δ' λέλαθεν.

Pudor ô Argiui, mala probra forma spectabiles:
Quandiu quidem in bello versabatur diuus Achilles,
Nunquam Troiani ante portas Dardanias
Veniebant: illius enim horrebant fortem hastam:
Nunc a procul ab vrbe cõcauas apud naues pugnant.
Sic fata cõmouit robur & animum vniuscuiusq;:
Tydidẽ a. audiuit dea glaucos oculos habẽs Minerua.
Inuenit autem hunc regem apud equos & currus
Vulnº refrigerãtem, qđ ei inflixerat Pãdarus sagitta.
Sudor enim ipsum affligebat sub lato loro (nu:
Scuti rotũdi: eo cõficiebatur: defatigatus erat a. ma-
Eleuans a. lorum, atrum sanguinem abẽtergebat.
Equinum autem dea iugum attigit dixitq;
Profectò parum sibi filium similem genuit Tydeus.
Tydeus paruus quidem erat corpore, sed bellator:
Adeoq; etiam quando ipsum ego pugnare nõ sinebam,
Neq; irruere, quando venit absq; Achiuis
Legatus ad Thebas multos inter Cadmeos,
Conuiuari ipsum iussi in ædibus quietum:
Attamen hic animũ retinens suũ fortem sicut antea,
Iuuenes Thebanorum pronocabat: quemlibet. a. vin-
Facilè: talis namq; ego adiutrix eram. (cebat
Tibi autem certè quidem ego assisto q, & defendo.
Et te alacriter iubeo aduersus Troianos pugnare:
Sed tua vel labor improbus membra subijt,
Vel te certè timor cohibet cor adimens, non tu posthac
Tydei soboles es rei militaris periti Oenidæ.
Hanc. a. respondens allocutus est fortis Diomedes:
Agnosco te dea filia Iouis Aegidem tenentis,
Ideo ingenuè dicam verbũ, neq; celabo: (cordia,
Neq; me aliquis timor tenet exanimãs, neq; aliqua so-
Sed adhuc tuorũ recordor mandatorum quæ iussisti.
Non me sinebas aduersum beatos Deos pugnare
Alios, sed si Iouis filia Venus
Veniisset ad prelium, hanc lædere acuto ferro:
Quare nunc & ipse recedo, atq; cæteros
Argiuos iussi congregari hic omnes.
Agnosco enim Martem in prælio dominantem.
Hunc. v. respõdit deinde dea cæsiis oculis Minerua,
Tydide Diomedes, meo charissime animo,
Ne tu Martem hunc time, neq; quenquam aliũ
Immortalium, talis tibi ego adiutrix adsum.
Sed agè in Martẽ primùm impelle vnicũgulos equos:
Verbera. a. cominus, neq; reuerere impetuosum Martẽ
Hunc insanum, factum malum varium:
Qui nuper mihiq; & Iunoni promiserat dicens,
Aduersus Troianos pugnaturũ, & Argiuis auxiliatu-
Nũc. a. cũ Troianis versatur: illorũ. a. oblitus est. (rũ:

COMMENTARIVS.

a χαλκεοφώνῳ.] Quod eius vox longè lateque audiretur, non propter infragilem vocem, vt alibi φωνὴν ἄῤῥηκτον appellat. Inter metalla enim æs soni est maximi, vt ait Eustathius. Appositè autem vocem magnam Iunoni attribuit. Vox enim nihil aliud est, quàm percussus aër. Oportuit præterea sic Iunonem vociferari, vt ab omnibus exaudiretur in tam magno exercitu.

b ὃς τόσον αὐδήσασκε.] In multis codicibus hunc versum non reperiri, quòd hyperbolicus sit, quosdam testari refert Eustathius. Sed in historia etiam Herodotus meminit cuiusdam Aegyptij omnium mortalium vocalissimi, qui in copijs Darij erat. Maior erit hyperbole infrà de Martis boatu. Porrò vox Stentoris abijt etiam in prouerbium. Iuuenalis Satyra 13,

Tu miser exclamas vt Stentora vincere possis.

c ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον.] Huius loci in ipso 1. lib. initio meminimus, cùm causam ex Plutar. explicaremus, cur à nono anno belli Troiani narrationẽ aggrederetur. Tota autem Homerica Ilias in Achillis gratiam condita est, ideò ipso etiam à bello temperante, tamẽ illius passim recordationem injecit. Hoc loco autem cùm hoc Græcis Iuno refricat, Achille præliante continuisse se Troianos intra vrbis claustra: nunc verò eo cessante, cæteros Græcos vinci. duo facit: vnum tacitè, alterum expressè. Tacitè monet eos, quantum sui præsidium contempserint: quo si non carerent, iam Troianis non cederent. Deinde expressè pudorem eis injicit, vt quanquam Achille careant, tamen tantus exercitus fortibus & strenuis viris destitutus non videatur: vnde etiam dicuntur singuli animos resumpsisse. Solet. n. generositas hominũ exprobrata ignauia magis excitari, qđ in ipso Hectore antea vidimus, & apud Hom. alibi.

d Τυδεὺς

d Τυδεΐδου τοι μιχρὸς] Hic locus conferendus est cum ijs, quæ ad Diomedem etiam Agamemnon dixit tertio libro: de quibus nos copiosè in Lexico.

e σοὶ δ' οὔ πω μῦθον ἐγὼ] Ait Minerua ad Tydidem: Vide Diomedes, quàm sis patre Tydeo ignauior. Ille enim me etiam non hortante, imò aliquando prohibente, nihilo minus à bello ac pugna nō desistebat (quod nūc artificiosè laudi tribuitur, cùm alioqui Numini sit obtemperandum) tu verò cùm te etiam horter & adiuuem, tamen cessas & cunctaris: proinde à paterna virtute maximè degeneras. Sed respondit appositè Diomedes, cùm sibi ipsa Minerua iam anteà prohibuisset, ne cum vllo Deorum, præterquàm cū Venere pugnaret, proinde vitio sibi non esse vertendum, si Marti cedat in præsentia. Sed tamen non debere eum Martem refugere, illo argumento docet Minerua, quia etiam iniussus debuit illi resistere, non secus ac ipse Tydeus, inuita & prohibente ipsa, iuuenes Thebanorum in certamen prouocabat.

f γνώσομαι ὅτε θεὰ] Anteà vidimus illustratos & caligine omni repurgatos Diomedi oculos à Pallade, vt posset discernere ἠμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα: hinc fit, vt nunc quoque Mineruam agnoscat. Hac autem oratione purgat se Diomedes timoris & socordiæ criminibus, quæ illi à Minerua imponebātur, opportunè de ipsius mandatis excipiens, quibus à pugna Deorum, vna excepta Venere, prohibebatur. Itaque noua oportuit eum cohortatione aduersus Martem ab ipsa impelli.

g τὸν μαινόμενον] Martem appellat μαινόμενον propter insanos eius in bellando animos proprio admodum epitheto. τὸν κακὸν autem, quòd, vt interpretatur Eustathius, à nobis talis fiat, neque natura nobis innatus sit, vt bibendi, edendi, dormiendi, &c. affectiones. Natura enim mansuetum creauit hominem, qui sua improbitate hac peste genus suum exedit. Vulgatæ tamen versiones τὸν κακὸν, natura improbum, interpretantur, neq; forsan malè, vt curiosa sit nimis illa Eustathij sententia. Per ἀλλοπρόσαλλον Martis inconstantia significatur, cuius exemplum est hoc loco. Nam cùm Iunoni & Mineruæ esset pollicitus, se Græcis auxiliaturum aduersus Troianos, mutata tamen sententia, & violata stipulatione decollauit, & ad Troianorum partes desciuit. Vbi καὶ τὸ σαπρόμορον reliquit diuinandum Poëta, hoc ab ipso Marte Deas illas esse stipulatas.

Ὣς φαμένη, Σθένελον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Χειρὶ πάλιν ἐρύσασ'· ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ἀπόρουσε.
Ἣ δ' ἐς δίφρον ἔβαινε παρὰ Διομήδεα δῖον
Ἐμμεμαυῖα θεά· μέγα δ' ἔβραχε * Φήγινος ἄξων
Βεβλοπύης· [a] δεινὴν γὰρ ἄγε θεὸν, ἄνδρα τ' ἄριστον.
Μάστιγα ἕλε μάστιγα καὶ ἰθεῖα Παλλὰς Ἀθήνη·
Αὐτὴ δ' ἐπ' Ἄρηι πρώτῳ ἔχε μώνυχας ἵππους.
Ἤτοι ὁ μὲν Περίφαντα πελώριον ἐξενάριξεν,
Αἰτωλῶν ὄχ' ἄριστον, Ὀχησίου ἀγλαὸν υἱόν.
Τὸν μὲν Ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος· αὐτὰρ Ἀθήνη
[b] Δοῦπον Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης.
Ὡς δ' ἴδε βροτολοιγὸς Ἄρης Διομήδεα δῖον,
Ἤτοι ὁ μὲν Περίφαντα πελώριον αὐτοῦ ἔασε
Κεῖσθαι ὅθι πρῶτον κίχανε ἐξαίνυτο θυμὸν,
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰθὺς Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Πρόσθεν Ἄρης ὤρεξε δι' ἡνίοχόν τε καὶ ἵππων
Ἔγχει χαλκείῳ, μεμαὼς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι·
Καὶ τὸ μὲν οὐκ ἐδάμασσε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὥσσον ὑπὸ σφ' ἔβαλε δίφροιο ἑτώσιον ἀίξαι.
Δεύτερος αὖθ' ὁρμᾶτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
Ἔγχει χαλκείῳ· ἐπέρεισε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Νείατον ἐς κενεῶνα, ὅθι ζωννύσκετο μίτρῃ.
Τῇ ῥά μιν οὐτα τυχὼν, ἀπὸ δὲ χρὼς καλὸν ἔδαψεν·
Ἐκ δὲ δόρυ σπάσας αὖτις ὁ δ' ἔβραχε χάλκεος Ἄρης
Ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπάγουσ' ἢ δεκάχιλοι
Ἄνδρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυναγείρομενοι Ἄρηος·
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπὸ τρόμος εἷλεν Ἀχαιούς τε Τρῶάς τε
Δείσαντας· τόσσον ἔβραχ' Ἄρης ἀτάρβητος πολέμοιο.
[c] Οἵη δ' ἐκ νεφέων ἐρεβεννὴ φαίνεται ἀὴρ
Καύματος ἐξ, αἴθρης δυσαέος ὀρνυμένοιο·
Τοῖος Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ χάλκεος Ἄρης
Φαίνεθ' ἅμ' οὐρανὸν ἰὼν ἐς εὐρὺν δρυφθείς.
Καρπαλίμως δ' ἵκανε θεῶν ἕδος αἰπὺ Ὄλυμπον·
Πὰρ δὲ Διὶ Κρονίωνι καθέζετο θυμὸν ἀχεύων,
Δεῖξεν δ' ἄμβροτον αἷμα καταῤῥέον ἐξ ὠτειλῆς,
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

[d] Ζεῦ πάτερ, οὐ νεμεσίζῃ ὁρῶν τάδε; ἦ κα περ ἐργα;
Αἰεί τοι ῥίγιστα θεοὶ τετληότες εἰμὲν
Ἀλλήλων ἰότητι, χαριζόμενοι δ' ἀνθρώποισι φέροντες.
Σοὶ πάντες μαχόμεσθα· σὺ γὰρ τέκες ἄφρονα κοῦρον
Οὐλομένην, ἧτ' αἰεὶ ἀήσυλα ἔργα μέμηλεν.
[e] Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,

Sic locuta, Sthenelum ab equis amouit humi,
Manu retrorsum trahens: hic.a. confestim desilijt.
Hæc verò in currū ascendit apud Diomedē nobilem
Gestiens dea, valde autem crepuit fagineus axis
Sub pōdere: potentē.n. ducebat deā, virumq; optimū.
Corripuit.a. flagellum & habenas Pallas Minerua:
Statim in Martem primū direxit vnungulos equos.
Certè hic quidem Periphantem ingentem interfecit,
Aetolorum longè fortissimum, Ochesij illustrē filium.
Hūc quidē Mars spoliabat sanguinarius: sed Minerua
Induit Orci galeam: ne ipsam videret potens Mars.
Postq.a. vidit hominum pestis Mars Diomedē diuum.
Certè hic quidem Periphantem ingentem illic siuit
Iacere, vbi primum interficiens abstulerat animam.
At iuit rectà in Diomedem equitandi peritum.
Hi.a. cùm iam cominus erant, alter in alterū euntes,
Prius Mars iaculatus est super iugum habenasq; e-
Hasta ærea, cupiens animam perdere, (quorum
Et hanc manu accipiens dea cæsis oculis Minerua,
Summouit à curru, vt incassum adigeretur:
Secundò.a. impetū faciebat in bello fortis Diomedes
Hasta ærea: adegit autem Pallas Minerua
Infimū in ventrē, vbi cingebat balteo. (lacerauit.
Ea parte ipsū vulnerauit assecutus, cuiēq; pulchrā di-
At hastā extraxit rursus: hic.a. sonitū edidit ferreus
Quantū nouies mille clamāt, vel decies mille (Mars
Viri in bello pugnam ineuntes Martis.
At verò tremor occupauit Achiuosq; Troianosq;
Territos, adeò resonuit Mars insatiabilis belli.
Qualis autem ex nubibus obscurus apparet aër,
Ab æstu, vento grauiter spirante excitato.
Talis Tydidi Diomedi fortis Mars
Videbatur simul cum nebulis iens in cœlum latum.
Celeriter.a. venit deorum in sedem, altū Olympum:
Apud autē Iouem Saturnidem sedit animo mœrens.
Ostendit.a. immortalē sanguinem defluentem vul-
Et lugens verbis velocibus allocutus est: (nere,
Iupiter pater, nō indignaris, videns hæc violēta fa-
Semper sanè grauissima nos dij passi sumus (cinora?
Mutuo consilio gratificantes hominibus. (liam
Per te omnes pugnamus: tu.n. peperisti dementem si-
Perniciosam, cui semper iniusta opera curæ sunt.
Alij enim omnes quotquot dij sunt in Olympo,

Σοί τ' ὑπαπείθονται, καὶ ἀεδμήμεθα ἕκας@·
Ταύτῃ δ' οὔτ' ἔπει ἀντιβάλλεαι, οὔτέ τι ἔργῳ,
f Ἀλλ' αἴτιος, ἐπεὶ αὐτὸς ἐγείναο παῖδ' ἀίδηλον,
Ἣ νῦν Τυδέϊ@ ἰὸν ὑπέρθυμον Διομήδεα
Μαργαίνειν ἀνέηκεν ἐπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Κύπριδα μὲν πρῶτον χεδρὸν οὔτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ·
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτῷ μοι ἐπέσυτο δαίμονι ἴσ@·
Ἀλλά μ' ὑπηνείκαν ταχέες πόδες· ἤτέ κε δηρὸν
Αὐτοῦ πήματ' ἔπαχον ἐν αἰνῇσιν νεκάδεσσιν,
Ἠ κεν ζωὸς ἀμενηνὸς ἔα χαλκοῦ τυπῆσι. (Ζεὺς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη νεφεληγερέτα
Μήτι μοι ἀλλοπρόσαλλε παρεζόμεν@ μινύριζε·
ε Ἔχθιστ@ δέ μοι ἐσσὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε·
Μητρός τοι μεν@ ἐστὶν ἀάσχετον, οὐκ ὀπιευκτὸν,
Ἥρης, τὴν μὲν ἐγὼ προτιδὴ δάμνημι ἔπεσσιν·
h Τῷ σ' οἴῳ κείνης τάδε πάσχειν ἐννεσίηισιν.
Ἀλλ' ἁ μάν σ' ἔπι δηρὸν ἀνέξομαι ἄλγε' ἔχοντα.
i Ἐκ γὰρ ἐμεῦ γέν@ ἐσσι, ἐμοὶ δέ σε γείνατο μήτηρ·
Εἰ δέ τεὸν ἐξ ἄλλου γε θεῶν γένος ὧδ' ἀίδηλ@,
Καί κεν δὴ πάλαι ἦσθα ὑπέρτερ@ ἐρανιώνων.
Ὣς φάτο, καὶ Παιήονα κέλετο φάρμακα πάσσειν.

ζ. φάρμακ' ἔπασσεν, Ὡς δ' ζ. ἐπιχρίμψαν ζ. θεοτρέφεια

Τῷ δ' ὅπι Παιήων ὁδύνας Φάπα * φάρμακα πάσσων,
Ἧκέσατ'· ἁ μὲν γάρ τι καταθνητὸς γ' ἐτέτυκτο.
Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λεύκὸν * ἐπιχρόμεν@ σωέπηξεν
Τ' ὠκὺν ἐόν, μάλα δ' ὦκα * θεοτρέφεια κυκάωντι·
Ὡς ἄρα καρπαλίμως ἰήσατο θοῦρον Ἄρηα.
Τὸν δ' Ἥβη λοῦσεν, χαρίσσατο δ' εἵματα ἑσθλά·
Πὰρ δὲ Διὶ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων.
Αἱ δ' αὖθις πρὸς δῶμα Διὸς μεγάλοιο νέοντο
Ἥρη τ' Ἀργείη καὶ ἀλαλκομενηὶς Ἀθήνη,
Παύσασαι βροτολοιγὸν Ἄρη αἱματόεντα.

Tibi obediunt & subiecti sumus singuli:
Hanc autem neq; verbo coërces, neq; facto:
Sed indulges, quoniam ipse genuisti filiam noxiam,
Quæ nunc Tydei filium magnanimum Diomedem
Furere induxit in immortales deos.
Venerẽ quidẽ primũ cominus vulnerauit in manu ad
Sed postea in me ipsũ irruit deo similis: (volæ caput,
At me subduxerunt veloces pedes profectò diu
Ibi dolores passus fuissem inter ingẽtes cadauerũ acer-
Si modò viuus, imbecillis fuissem ferri ictibus. (uos
Hunc.a.toruè intuitus, allocutus est nubicogus Iu-
Ne mihi, ô varie assidens lamentare: (piter,
Inimicissimus.n. mihi es deorũ, qui Olympũ habitãt:
Semper.n.tibi contentio grata, bellaq; pugnaq;:
Matris tibi ingenium est incoërcibile, neq; tractabile,
Iunonis, quam quidem ego sedulò reprimo verbis.
Idcirco te puto illius hæc pati consilijs.
Sed neutiquam te amplius diu patiar dolores habere.
Ex me enim genus es, mihi autem te genuit mater:
Si.a.aliquo ex alio deorum natus esses ita improbus,
Vel iam pridem fuisses inferior cœlitibus.
Sic dixit, & Pæonem iussit curare.
Huic.a.Pæon dolorẽ lenientia medicamina inspergẽs,
Sanauit: nequaquam.n.mortalis erat. (sauit
Sicut.a.aliquãdo coagulum agitatũ, lac albũ cõden-
Liquidũ cùm esset, valde.a.velociter coagulatur mi-
Sic celeriter sanauit impetuosum Martem. (scenti:
Hunc.a.Hebe lauit, pulchraq; indumenta induit.
Iuxta aũt Iouem Saturnidem sedit, honore exultans.
Hæ autem rursus ad domum Iouis magni redierunt
Iunoq; Argiua & potens Minerua,
Postquã repressissent sæuũ Martẽ à virorũ cædibus.

COMMENTARIVS.

a δεινὸν γὸ ἄχος θέσθαι,] Friuolũ esse puto quęrere cur pondus Mineruę attribuatur, cùm id diuinæ maiestati conueniat vt sua grauitate omnia deprimat, propter corporis magnitudinem, qua Dij Homerici prædĩti sunt. Heroëm etiam ponderosum dici, vt hîc Diomedẽ, non est nouum. Apud Virgilium lib.6. cymba Charontis Aeneę pondere gemuit simul accipit alueo Ingentem Aeneam, gemuit sub pondere cymba Sutilis, & multam accepit rimosa paludem.

b δεινὸν ἄϊδος κυνέην,] Minerua cum Diomedis currum ascendit à Marte visa non est, quòd Orci galeam induerit, quæ quidem nigerrima omnium fingitur: vnde is qui dolosè quippiam & latenter agit, prouerbialiter Orci galeam gestare fertur, vt est videre in hoc Aristophanis loco ἐν ἀχαρνεῦσι:

λάβε δ' ἐμὲ γ' ἕνεκα παρ' ἱερωνύμου	*Meaq; causa sumito ab Hieronymo*
σκοτοδινοτυκτοτριχωτὸν ἄϊδος κυνῆν·	*Orci galeam hispidam nigrantibus pilis:*
ἔνθ' ἐξαύοιτε μηχανὰς τὰς σισύφου.	*Dein explicato dolos & artes Sisyphi.*

id est, Quo prouerbio vtitur etiam Plato 10. de Repub. vide Zenodotum, & Erasmum Adag. Chil. 2. centur. 10. prou. 74. Est autem illa galea, secundùm veteres, densissima quædam nubes, cuius beneficio Dij mutuò inuisi sunt, id est, ἀφανεῖς, vt æquipolleant ista, κυνῆν ἄϊδος δεῦσαι, ἢ τὸ παχυτάτῳ νέφει ἡλιοῦ. Nota autem, Mineruam natura sua luciferam, quæ in Od. ἐξέλαμψε δ' ἀπὸ φαῶς, nunc aliunde comparata caligine obscurari, quod fit secundùm naturam prudentiæ.

c οἵη δ' ὑπὸ νεφέων] In his versibus tum distinguendis tum vertẽdis vulgò erratum est. Sic enim sunt scribendi: Οἵη δ' ὑπὸ νεφέων ἐρεβεννὴ φαίνεται ἀὴρ Καύματ@ ἐξ, αὐέμοιο δυσταέ@ ὀρνυμένοιο. interpositа post καύματ@ ἐξ, distinctione. Sensus est: Quemadmodum post ingentem calorem solet aër nubibus obscurari, vi ventorum congregatis: sic post hos bellicos tumultus & ardores Mars vulneratus nubium instar discedere Diomedi cernitur. Illud itaq; καύματ@ ἐξ, *post calorem* vertimus, nõ, *ab æstu*, vt alij à quibus etiam peccatũ est, quòd illa αὐέμοιο δυσταέ@ ὀρνυμένοιο sic vertentes, *venti grauiter spirantis excitati*, ad calorem referãt, quasi venti causæ sint caloris: ego verto, *vento grauiter spirante excitato*, vt ventus intelligatur, qui nubes illas cogat, non qui calorem excitãrit.

d Ζεῦ πάτερ,] Conuenientẽ Marti orationẽ tribuit, nimirũ ἀλόγῳ ἄλογα: initiũ tamen iustã querelã cõplectitur, quòd hominum gratia Dij grauissima patiuntur, cuius tamẽ rei causa in ipsos Deos erat referẽda, nõ in Iouẽ: quod Mars innuit verbis expressis, sed adeò iniquè & ineptè, vt nihil supra. Ait enim, Iouẽ in causa esse, quòd Dij inter se pugnent. Cur? quia ipse Mineruã peperit, quasi Deæ istius ortus eò tantùm spectasset. Et illa est petitio remotioris causæ, qualis fuit in Adamo nostri generis parẽte, qui cùm mãdatũ Dei esset prætergressus, culpã in ipsum Deũ trãstulit, quòd ille vxorẽ dedisset, cuius suasu in peccatũ delapsum se causabatur.

e ἄλλοι μὲν γὸ πάντες] Hoc loco manifestè aperit Poëta sententiam suam de Deo, quem vnum facit & imperium in reliquos Deos obtinentem vt Mars ipse ex illorum numero profitetur: quod idem apud veteres, saniores maximè Poëtas creditũ fuisse docet copiosè Clemens Alexand. lib. 5. Stromatum. vnde loca quædam insignia huc transcripsissem, si Græcum exemplar ad manum esset.

f ἀλλ' αἴτιος,] Calumniatur quidem Mars, sed alioqui constat, parentum indulgentiam filiorum improbitatis causam esse, si quidem, vt est apud Publium, Inuitat culpam, qui peccatum præterit: qui dissimulat peccatum, is inuitat vt iterum peccetur. ἵππ@ ἀδάμας@, ἀποδαίνει σκληρὸς, ὃς ὑπεμδύῃ@. ἐκδαίνει παῖδαλις, &c. inquit vir quidam diuinus.

g ἔχθιστ@ δέ μοι ἐσσὶ] Hîc docet Homerus, quàm sit detestabile bellum, cuius Deum illum (vt veteres arbitrati sunt) tanto odio prosequatur Deorum ille summus Iupiter. Cautè tamen intelligendum est: nam Martem odisse Iupiter ab Homero dicitur, videlicet insanum, iniquum, petulantem, perfidum, & si qua alia Deo illi tribuuntur: at Minerua, quæ eadem armis præest, propter illius prudentiam cæterasq; virtutes summoperè amat. Sic Deus noster tantũ abest vt iusta bella oderit & improbet, vt passim Deus armorum & exercituum à Spiritu Sancto appelletur.

h τῷ σ' οἷα κείνης] Culpam huius vulneris, quod Marti inflictum est, cautè à Minerua **amolitus Iupiter in Iunonem trāsfert** (quam ob illius durum & intractabile ingenium se odisse profitetur) propter illius ad hanc rem suggestum consilium. Vbi tacitè monemur, cùm aliquid fit non ad spectandum eum, qui illud reipsa fecit quàm qui dederit consilium, id est, non tam secundam quàm principem & primariam efficientem causam, qua in re à multis peccatur sæpissimè, non secùs atq; à cane, qui proiectum lapidē arrodit, eo qui proiecerit relicto. Porrò Iupiter non culpa omnino Mineruam eximit, sed vt eum doceat, quàm temerè se arguerit, animum illius ad Iunonem conuertit, quæ Mineruæ author fuit huius pugnæ aggrediendæ & Martis è bello coërcendi.

i οὐ γὰρ ἐμεδ ἠΰ φρονέει,] Vix vllus pater est tam inhumanus, quem filij, quantumuis improbi, aliquatenus non misereatur, adeò difficile est naturalem illum paternum amorem exuere.

FINIS LIBRI V. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΤΩΝ θεῶν ἀποστάντων τὴν μάχην, οἱ Ἕλληνες πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν Τρώων. Ἑλένου δὲ συμβουλεύσαντος, Ἕκτωρ εἰς τὴν πόλιν ἀνέρχεται, καὶ τῇ μητρὶ Ἑκάβῃ κελεύει εὔξασθαι, τῇ Ἀθηνᾷ καὶ ἱερεῖα αὐτῇ δώδεκα βοῶν θυσίαν, ὅπως τὸν Διομήδην ἀποκτήσῃ τῆς μάχης τέως ὄντων αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ, Γλαῦκος καὶ Διομήδης ἀναγνωρίσαντες φιλίαν πατρικὴν, ἀλλάσσονται τὰ ὅπλα ἀλλήλοις. Ἕκτωρ δὲ ἀλεξάνδρῳ τῇ μητρὶ Ἑκάβῃ καὶ τῇ γυναικὶ Ἀνδρομάχῃ, σὺν τῷ ἀδελφῷ Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸν πόλεμον ἔξεισιν.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

DIIS absistentibus prælio, Græci multos interficiunt Troianorum: Heleno aūt suadēte, Hector in ciuitatem reuertitur, & matri Hecubę iubet vota facere Mineruæ: & polliceri ei duodecim boum sacrificium, vt Diomedem auertat è prælio. Interim autem existentibus ipsis in campo, Glaucus & Diomedes recognoscentes paternam amicitiam, permutant arma inter se. Hector autem locutus matri Hecubæ & vxori Andromachæ, cum fratre Alexandro in prælium egreditur.

Ἄλλη ὑπόθεσις, ἢ ἐπιγραφή.

Ζῆτα δ' ἄρ' Ἀνδρομάχης τε Ἕκτορός τε ἔπος ἀρείων.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Z. autem Andromachæ & Hectoris est confabulatio.

ΤΡΩΩΝ [a] δ' οἰώθη καὶ Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνή.
Πολλὰ δ' ἄρ' ἔνθα καὶ ἔνθ' ἰθυσσέμεν μάχη πεδίοιο,
Ἀλλήλων ἰθυνομένων χαλκήρεα δόρυ,

TROIANORVM autē sola relicta fuit & Achiuorum pugna grauis. Frequentior autem huc & illuc inclinatū est prælium per campum, Inter se digerentibus æratas lanceas,

[b] Μεσσηγὺς Σιμόεντος ἰδὲ Ξάνθοιο ῥοάων.
[c] Αἴας γὰρ πρῶτος Τελαμώνιος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
Τρώων ῥῆξε φάλαγγα, φόως δ' ἑτάροισιν ἔθηκεν,
Ἄνδρα βαλὼν ὃς ἄριστος ἐνὶ Θρῃκεσσι τέτυκτο,
Υἱὸν ἐϋσσώρου Ἀκάμαντ' ἠΰν τε μέγαν τε.
Τὸν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱππιοδασείης·
Ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δὲ ἄρ' ὀστέον εἴσω
Αἰχμὴ χαλκείη· τὸν δ' σκότος ὄσσε κάλυψεν.
Ἄξυλον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
Τευθρανίδην, ὃς ἔναιεν ἐϋκτιμένῃ ἐν Ἀρίσβῃ,
Ἀφνειὸς βιότοιο, φίλος δ' ἦν ἀνθρώποισι·
Πάντας γὰρ φιλέεσκεν, ὁδῷ ἔπι οἰκία ναίων.
[d] Ἀλλά οἱ οὔτις τῶν γε τότ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Πρόσθεν ἰὼν ἀντίασας· ἀλλ' ἄμφω θυμὸν ἀπηύρα,
Αὐτόν τε ἡνίοχόν τε Καλήσιον, ὅς ῥα τόθ' ἵππων
Ἔσκεν ὑφηνιόχων· τὼ δ' ἄμφω γαῖαν ἐδύτην.
Δρῆσον δ' Εὐρύαλος καὶ Ὀφέλτιον ἐξενάριξε·
Βῆ δ' ἰέναι μετ' Ἄσιον καὶ Πήδασον, οὓς ποτε νύμφη
Νηὶς Ἀβαρβαρέη τέκε ἀμύμονι Βουκολίωνι.
Βουκολίων δ' ἦν υἱὸς ἀγαυοῦ Λαομέδοντος
Πρεσβύτατος γενεῇ σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ·
Ποιμαίνων δ' ἐπ' ὄεσσι μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ·
Ἣ δ' ἰαπυγοσαμένη διδυμάονε κείνατο παῖδε·
Καὶ μὲν τῶν ἐτάρυσε μένος καὶ φαίδιμα γυῖα
Μηκιστιάδης, καὶ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα.
Ἄστυαλον δ' ἄρ' ἔπεφνε μενεπτόλεμος Πολυποίτης.
Πιδύτην δ' Ὀδυσεὺς Περκώσιον ἐξενάριξεν

ROIANORVM autē sola relicta fuit & Achiuorum pugna grauis. Frequentior autem huc & illuc inclinatū est prælium per campum, Inter se digerentibus æratas lanceas,
Inter Simoëntis & Xanthi fluenta.
Aiax autem primus Telamonius, septū Achiuorum, Troianorum rupit agmen, lumenq; socijs attulit, Virum iaculatus, qui fortissimus inter Thraces erat, Filium Eussori, Acamantem, amplum & procerum. Hunc percussit primus galeæ ad conū dēsas equi setas Inq; fronte fixit, penetrauit. a. ad os vsq; (habentes: Cuspis ærata: huic autem tenebræ oculos texerunt. γρ. ἔδαττε κάλυψεν.
Axylum autem interfecit in bello strenuus Diomedes Teuthranidē, qui habitabat bene structa in Arisba, Diues opum, ac benignus erat hominibus: Omnes. n. excipiebat comiter, secus viā ædes incolens. Sed ab eo nullus horum tunc auertit acerbā mortem, Antè occurrens: sed ambos vita priuauit, Ipsum & famulum Calesium, qui tunc equorum Erat auriga: hi autem ambo terram subierunt.
Dresum autem Euryalus & Opheltium interfecit. Iuit. a. ad Aesopū & Pedasum, quos quondā nympha Nais Abarbarea peperit inculpato Bucolioni: Bucolion autem erat filius clari Laomedontis Maximus natu. spurium aūt ipsum pepererat mater, Pascens. a. oues mixtus est amore & cubili. Ipsa autem grauida facta gemellos peperit filios. Et quidem horum dissoluit robur & fortia membra Mecistiades, & ab humeris arma spoliauit. Astialum autem occīdit promptus in bello Polypœtes. Pidytem verò Vlysses Percosium interfecit

Ἔγχει χαλκείῳ· Τεῦκρος δ' Ἀρεταόνα δῖον.
Ἀντίλοχος δ' Ἄβληρον ἐνήρατ' ἐγχεϊ φαεινῷ
Νεστορίδης· Ἔλατον δ' ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Ναίε γὰρ Σατνιόεντος ἐϋρρείταο παρ' ὄχθας
Πήδασον ἀμπελόεν. Φύλακον δ' ἕλε Λήϊτος ἥρως
Φεύγοντ'· Εὐρύπυλος δ' Μελάνθιον ἐξενάριξεν·
Ἄδρηστον δ' ἄρ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ζωὸν ἕλ'· ἵππω γάρ οἱ ἀτυζομένω πεδίοιο
Ὄζῳ ἐνὶ βλαφθέντε μυρικίνῳ, ἀγκύλον ἅρμα
Ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ῥυμῷ, αὐτὼ μετ' ἐθήτεω
Πρὸς πόλιν, ἧπερ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι φοβέοντο·
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο παρὰ τροχὸν ἐξεκυλίσθη
Πρηνὴς ἐν κονίῃσιν ἐπὶ στόμα. παρ δέ οἱ ἔστη
Ἀτρεΐδης Μενέλαος, ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος·
Ἄδρηστος δ' ἄρ' ἔπειτα λαβὼν ἐλίσσετο γούνων·
Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα.
Πολλὰ δ' ἐν αὐλῇσιν πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολυκμητός τε σίδηρος,
Τῶν κέν τοι χαλόωντο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα
Αἴ κεν ἐμὲ ζωὸν πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.

χρ. ὄρινε· Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθε·
Καὶ δὴ μιν τάχ' ἔμελλε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Δώσειν ὠρεστίφοντι κομιζέμεν· ἀλλ' Ἀγαμέμνων
Ἀντίος ἦλθε θέων, καὶ ὁμοκλήσας, ἔπος ηὔδα·
Ὦ πέπον, ὦ Μενέλαε, τίη νῦ σὺ κήδεαι οὕτως
χρ. ὕστως χρ. ἤτοι. Ἀνδρῶν, οἳ σοὶ ἄρεσσι πεπόνηται χερσὶν οἶκον
Πρὸς Τρώων· τῶν μήτις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Χεῖράς θ' ἡμετέρας· μηδ' ὄντινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι· ἀλλὰ ἅμα πάντες
Ἴλιόν ἐξαπολοίατ' ἀκήδεστοι καὶ ἄφαντοι.
Ὣς εἰπὼν ἔτρεψεν ἀδελφειοῦ φρένας ἥρως,
Αἴσιμα παρειπών. ὁ δ' ἀπὸ θὲν ὦσατο χαλεπῶς
Ἥρῳ Ἀδρήστου· τὸν δ' ἱππεύων Ἀγαμέμνων
Οὔτα κατὰ λαπάρην· ὁ δ' ἀνετράπετ'· Ἀτρεΐδης δὲ
Λὰξ ἐν στήθεσι βὰς ἐξέσπασε μείλινον ἔγχος.

Hasta ærea. Teucrus autem Aretaonem nobilem.
Antilochus aũt Ablerum interemit hasta ſplendenti
Neſtorides. Elatum verò rex virorum Agamemnon:
Incolebat aũt Satnioentis pulchrè fluentis apud ripas
Pedaſum altã. Phylacũ autem occidit Leitus heros
Fugientem. Eurypylus autẽ Melanthium interfecit.
Adreſtum autem poſtea in bello fortis Menelaus
Viuum cepit. equi enim ipſius pauefacti per campum,
Ad ramum impediti myricinum, curuum currum
Cùm fregiſſent in ſummo temone, ipſi quidem cõten-
Ad ciuitatem, quò alij territi fugiebant: (derunt
Ipſe autem ex curru iuxta rotam deuolutus eſt
Pronus in pulueribus in os: apud autem ipſum ſtetit
Atrides Menelaus tenens longam haſtam.
Adreſtus aũt deinde amplexis ſupplicauit genibus:
Viuum ſerua Atrei fili: tu.a. digna accipe præmia.
Multæ autem in diuitijs patris res precioſæ recondi-
Aesq́, aurumq́, elaboratumq́ ferrum: (tæiacent,
Ex his tibi largietur pater infinita dona,
Si me viuum audierit ad naues Achiuorum.
Sic dixit: huic aũt animũ in pectorib. perſuadebat,
Et iam ipſum mox erat veloces ad naues Achiuorum
Daturus ſuo famulo deducendum, ſed Agamemnon
Obuius venit currẽs, & minaciter clamãs verbũ di-
O mollis, ò Menelae, cúrnam tu curas ita (xit:
Homines? an tibi optima facta ſunt domi
A Troianis? horum nullus effugiat graue exitium,
Manusq́ noſtras, neq́ quem in ventre mater (omnes
Infantẽ exiſtentẽ ferret: neq́ is qdẽ fugiat: ſed ſimul
Cum Ilio pereant inhumati, & prorſus extincti.
Sic locutus, immutauit fratris mentem heros
Aequa admonens: hic autem à ſe depulit manu
Heroëm Adreſtum: hunc autem rex Agamemnon
Vulnerauit ad ile. hic. v. reſupinatus eſt. Atrides. a.
Calce in pectus inſcendẽs euulſit fraxineam lanceam.

COMMENTARIVS.

a Τρώων δ' οἰώθη] Hoc in fine præcedentis libri vidimus: Dij enim illi, qui ſe huic pugnæ immiſcuerant, in Olympum ſe receperunt, vbi Poëta, vt etiam alibi innuere videtur, poſſe abſente Numine, & non auxiliante, ab hominibus aliquid præſtari, quod nos improbamus.

b Μεσσηγὺς Σιμόεντος] Huc pertinet quod à Strabone lib. 13. obſeruatur, propriè Troianum campum dici Simoiſium & Scamandrium, in quo fuerunt tot certamina, vt alibi dicemus.

c Αἴας δ' ἀρῆτος] Deſerta pugna à Dijs illis Aiax Telamonius ſtrenuè & fortiter ſe gerit ſine vlla Numinis ope, quod contrà in alijs heroibus factum eſt. Ideò Sophocles fingit eum ſuperbientem dicentemq́; Mineruæ, ſe eius auxilio non indigere, ſed neq; cæterorum Deorum. Nuntius, vbi loquitur verba Calchantis referens:

Κεῖνος δ' ἀπ' οἴκων σὺν θεῷ ἐξορμώμενος
αἶψα καλῶς λέγοντος ἄκουε πατρός·
ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐννέπει, τέκνον, δορὶ
βάλλε κρατεῖν μέν, σοῦ θεῷ δ' ἀεὶ κρατεῖν·
ὁ δ' ὑψιμέρμνος κἀφρόνως ἠμείψατο·
πάτερ, θεοῖς μὲν κἂν ὁ μηδὲν ὢν ὁμῶς
κρατοῖ καὶ κτήσαιτ'· ἐγὼ γὰρ οὐ σὺν αἰχμᾷ
κεἰνων πέποιθα τοῦτ' ἐπισσάσθαι κλέος.
Τοιάνδ' ὑπόμπαν μῦθον· ἐκ δευτέρου
δίας ἀθήνας, λοιπὸν ὀτρυνούσης νιν
πυθέσθαι τ' ἐπ' ἐχθροῖς χεῖρα φοινίαν τρέπειν,
τότ' αὐτοφωνεῖ δεινὸν ἄρρητόν τ' ἔπος,
αὔασα, τοῖς ἄλλοισιν Ἀργείων πέλας
ἔσω, καθ' ἡμᾶς δ' οὔποτ' ἐκμείξει μάχη·

Ille verò (Aiax) domo ſtatim proficiſcens
Demens bene dicente repertus eſt patre.
Ille enim ei memorat: Fili, haſta
Velis præſtare quidem, cum Deo autem ſemper præſtare.
At ille ſuperbè ac inſanè reſpondit:
Pater, cum Dijs etiam qui nihili fuerit
Victoriam obtinere poſſit: ego verò & ſine
Illis confido hoc apprehenſarum me eſſe decus.
Talem iactabat orationem. Deinde iterum
Diuæ Mineruæ, quando cohortatus eum
Iubebat in hoſtes manum cruentam vertere,
Tunc reclamat ſæuum infandumq́; dictum.
Regina, alios Argiuos propter
Conſiſte, apud nos verò nunquam perrumpet præ-

χρ. .i. vt interpretatus eſt Ioach. Camer. *lium.* Hæc ille.

Quibus Homerus videtur aſſentiri, cùm eum ſine auxilio Deorum (nam nullus vnquam illi adeſt, vt Vlyſſi, Diomedi, Agamemnoni, Menelao, & cæteris) tam ſtrenuum inducit.

d ἀλλὰ οἱ οὔπως πὼν γε] Iſta non dicuntur à Poëta quaſi opprobrij loco & in hominis reprehenſionem, qui adeò fuerit hoſpitalis, ſed fati neceſſitatem oſtendit. Quidam contrà φαυλισμὸν λόγον putant. Reprobat enim hominis indiſcretam hoſpitalitatem, quaſi omnis generis homines exciperet, nulla habita perſonarum ratione, eosque, ſi contingeret, nequiſſimos. Ideò Plato ab aliquo extraneo hoſpitio exceptus, hominemq́; demiratus, cùm eum vidiſſet alterum, mox tertium quendam, denique plures quoq; excepiſſe, abijſſe dicitur, hoſpitiumque recuſaſſe: noluit enim quoſlibet homines cuipiam ex illis honeſto & ſpectabili adæquari, tantique eos vt hunc à viro ſapiente & cordato fieri. Quod Euſtathius refert hoc loco. Mihi tamen prior ſententia magis probatur: nam cùm eum φίλον ἀνδράσιν appellat, videtur hanc virtutem in eo commendare.

c ὦ πέπον,

ἐῶ πίπον, ὦ Μενέλαε,] Menelaum Homerus non solùm fortem facit, vt suprà lib. 2. ex Athenæo docuimus, sed etiam clementem & mansuetum, vt hoc loco. Tamē cùm excessus omnis virtutis vitium propriè sit, vt scriptores Ethici docent, illud à Poëta impręsentiarum improbatur, tum per Agamemnonem, qui eum acerbè ob seruatum Adrestum obiurgat, tū per seipsum cum Agamemnonis orationem laudat his verbis, ὡς εἰπὼν ἤρεψεν ἀδελφεοῦ φρένας ἧος, Αἴσιμα πυρετῶν. Est enim vbi misereri hostis oporteat, & vbi non, quod longioris est disputationis, quàm vt hîc concludi possit. Sed & videndum est, ne misericordiam cum clementia confundamus, cùm illa planè sit vitiosa, vt egregiè docet Seneca libro secundo de Clemen. cap. 5.

ἦ σοὶ ἄεσσα πεποίηται] Acerba & grauis Ironia, quasi dicat: Tot bona à Troianis accepisti, vt hoc beneficio eos compenses, scilicet. Pudeat te mollem & vecordem hominem erga eos commiserationē vti, ā quibus tibi domi tot sunt illatæ iniuriæ. Quin age & nulli parcatur, nostrisq; manibus omnes concidant. Sic in fœdifragos hostes affectus est Agamemnon, qui in ipsis initijs mitior videbatur. Ita docet Poëta, eos commiserationem tuam non promereri, qui se perfidè erga te gesserint, & quos, etiamsi illis perceris, meliores & integriores facturus non es: imò id omnino necessarium est, tam nefanda scelera puniri, quod etiam sacris exemplis luculenter illustrari potest. Eos autem hostes intelligi par est, qui exteri sunt, & quibus nulla reuerentiæ parte obstrictus es, quales sunt reges & magistratus tui: ab illorum enim cæde, etiam si cruenta tyrannide te opprimant, abstinendum est: quanquam scio aliter interdum vsurpatum. Sed suis exemplis nostra sententia non destituitur, & in hanc partem proculdubiò satius est peccare (si peccare est, Magistratus tuos qualescunque reuereri) quàm in illam. Licet igitur eorum perfidiam experiaris, at clementem erga illos te geras oportet, quòd contrà Menelaus intempestiuè vsurpauit, vt initiò diximus.

Νέσωρ δ' Ἀργείοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύτας·
Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος,
[a] Μήτις νεῦ ἐνάρων ἐπιβαλλόμενος μετόπισθε
Μιμνέτω, ὥς κεν πολλὰ φέρων ἐπὶ νῆας ἵκηται·
Ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν· ἔπειτα δ' ἤματι τῷ ἐκηλοι
Νεκροὺς ἀμπεδίον συλήσετε πεφνειῶτας.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ἔνθα κεν αὖτε Τρῶες ἀρηιφίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσανέβησαν ἀναλκείῃσι δαμέντες,
Εἰ μὴ ἄρ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι εἶπε παραστὰς
Πριαμίδης Ἕλενος, οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος·
[b] Αἰνεία τε καὶ Ἕκτορ, ἐπεὶ πόνος ὔμμι μάλιστα
Τρώων καὶ Λυκίων ἐγκέκλιται, οὕνεκ' ἄριστοι
Πᾶσιν ἐπ' ἰθὺν ἔστε [c] μάχεσθαί τε φρονέειν τε,
Στῆτ' αὐτοῦ, καὶ λαὸν ἐρυκάκετε πρὸ πυλάων,
Πάντη ἐλιχόμενοι, πρὶν αὖτ' [d] ἐν χερσὶ γυναικῶν
Φεύγοντας πεσέειν, δηΐοισι δ' ἄχαρμα γένεσθε.
Αὐτὰρ ἐπεί κε φάλαγγας ἐποτρύνητον ἁπάσας,
Ἡμεῖς μὲν Δαναοῖσι μαχησόμεθ' αὖθι μένοντες,
Καὶ μάλα τρομέοντες περ· ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.

Nestor autem Arginos hortabatur altè clamans:
O amici heroës Danai famuli Martis,
Nemo nunc exuuijs intentus retrò
Maneat, vt plurima ferens ad naues redeat:
Sed viros interficiamus: postea autem & illas quieti
Cadaueribus per campum detrahetis mortuis.
Sic fatus, concitauit robur & animū vniuscuiusq;.
Tunc rursus Troiam bellicosis ab Achiuis
Ilium ascendissent impotentia domiti,
Nisi Aeneaę & Hectori dixisset astans
Priamides Helenus, augurum longè præstantissimus:
Aeneaę & Hector, quoniam labor in vos maximè
Troianorū & Lyciorū incumbit, quia præstantissimi
Omnē ad motū estis, & ad pugnandum & consulendum
State illic, & populum inhibete ante portas,
Quoquouersum obeuntes, priusq; rursus inter manus
Fugientes cadant, hostib. verò risui fiant:
Sed postquàm phalanges adhortati fueritis omnes,
Nos quidē aduersus Danaos pugnabimus ibi manentes,
Quamuis valdè afflicti: necessitas enim vrget.

COMMENTARIVS.

a μήτις νεῦ ἐνάρων] Homericus Nestor cùm armis non possit, consilijs tamen semper Græcos adiuuat, quanquam cōmunicatione quoque suæ personæ dicit ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν, quasi velit quoq; illius particeps videri: at verò vbi de lucro loquitur, non dixit συλήσωμεν, sed συλήσετε. Aduertendum est autem illius consilium quo Græcos deterret, ne inter pugnandum spolijs detineantur: qua de re, vt ait Eustathius, Lacedæmonij posteà legem tulerunt, trecentosque viros eius legis custodes constituerunt.

b Αἰνεία τε καὶ Ἕκτορ,] Videtur Aeneam Hectori præponere, cùm eum primùm interpellet, secundo autem loco Hectorem: sed illud forsan versus gratia factum est, vel quia non erat etiam minor Aeneæ dignitas quàm Hectoris, quasi vtrique cura totius exercitus esset demandata, in quo Lycios etiam, id est, auxiliares copias complectitur: quanquam Dares Phrygius præter Aeneam & Hectorem alios etiam enumerat, qui in eandem prouinciæ societatē veniebant, nimirum Deiphobum, Alexandrū, Troilum & Memnonem. Duo autem continet hæc Heleni oratio, primum vtrumq; ducem Aeneam & Hectorem ad coërcendum à fuga exercitum & excitandum hortatur: deinde speciatim Hectorem iubet Troiam proficisci, vt Mineruam sacrificijs Troianarum mulierum placari & exorari curet pro compescendo à pugna Diomede.

c μάχεσθαί τε φρονέειν τε,] Duæ virtutes boni ducis exprimuntur, optimis consilijs vti, & quæ consulta sunt, fortiter exequi. Qua de re alias à nobis copiosè dictum est.

d ἐν χερσὶ γυναικῶν] Notatur Troianorum pusillanimitas, qui fugiendo in manus mulierum decidant, deinde ipsarum etiam mulierum mollities quæ viros excipiant fugientes. Licet autem illa sexui fœminino communis sit: repertę sunt tamen mulieres quæ audaciùs & fortiùs se gesserint in virorum fuga, quàm hæ Troianæ, quales fuerunt, Chiæ, Argiuæ, & Persides, vt retulit Plutarch. commentario de virtutibus mulierum, quæ tantum abest vt fugientes maritos manibus exceperint, vt contrà aut sua cohortatione ad pugnandum impulerint, aut deficientibus & languidis subuenerint, imò illis iam fractis in virorum locum pugnauerint.

---

* Ἕκτορ ἀτὰρ σὺ πόλιν δὲ * μετέρχεο, εἰπὲ δ' ἔπειτα
Μητέρι σῇ καὶ ἐμῇ· ἡ δὲ ξυνάγουσι γεραιὰς,
Νηὸν Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἐν πόλει ἄκρῃ,
Οἴξασα κληῖδι θύρας ἱεροῖο δόμοιο,
Πέπλον ὅς οἱ δοκέῃ χαριέστατος ἠδὲ μέγιστος
Εἶναι ἐνὶ * μεγάροις, καὶ οἱ πολὺ φίλτατος αὐτῇ,
Θεῖναι Ἀθηναίης [b] ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο·
Καί οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἡνις, ἡκέστας ἱερεύσεμεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ

Hector, sed tu ciuitatem adi: dic autem deinde
Matri tuæ & meæ: hæc autem congregās matronas,
In templum Mineruæ glaucis oculis in arce summa,
Aperiens claue valuas sacræ ædis,
Peplum quod ei videbitur preciosissimum & maxi-
Esse in domo, & ei longè charissimum ipsi, (mum
Ponat Mineruæ in genibus pulchricomæ:
Et ei voueat duodecim boues in templo
Anniculos, indomitos sacrificaturā: si miserata fuerit

μ. μετέϊκε.
μ. μεγάρῳ.

Α᾽ϛυ τε, καὶ Τρώων ἀλόχϐς καὶ νήπια τέκνα,
Αἶψα Τυδέϊ@ γὸν ἀπόρχῃ Ἰλίϐ ἱρῆς,
Α᾽γριον αἰχμητὴν, κραταιφρονα μήστωρα φόϐοιο·
Οἷν δὴ ἐγὼ κάρτιστον, Α᾽χαιῶν φημὶ γένεσθαι.
Οὐδὲ Α᾽χιλῆά ποθ᾽ ὧδέ γ᾽ ἐδείδιμεν ὄρχαμον ἀνδρῶν,
χ. ἐξ ἔμμεναι. Οἷν πέρ φασὶ θεᾶς * ἐξέμμεναι· ἀλλ᾽ ὅδε λίην
Μαίνεται, ἀδέϊ@ οἱ δμώϐατι μιν@ ἰσοφαρίζειν.
Ὣς ἔφαθ᾽· Ἕκτωρ δ᾽ οὔπι κασιγνήτῳ ἀπίθησεν·
Αὐτίκα δ᾽ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἅλτο χαμᾶζε·
Πάλλων δ᾽ ὀξέα δοῦρα, κὺ ϛρατὸν ὤρετο παντη,
χ. μαχέσασθαι. Ὀτρύνων * μαχέσασθαι· ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνήν·
Οἱ δ᾽ ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔϛαν Α᾽χαιῶν.
Αργεῖοι δ᾽ ὑπεχώρησαν, λῆξαν δὲ φόνοιο.
Φαὴ δέ πὶν ἀθανάτων ἐξ οὐρανοῦ ἀϛερόεντα
Τρωσὶν ἀλεξήσοντα καταλθέμεν, ὡς ἐλέλιχθεν.
Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀύσας,
Τρῶες ὑπέρθυμοι, * τηλεκλειτοί τ᾽ ἐπίκουροι,
χ. τηλεκλειτοὶ Ἄνερες ἐσθλοὶ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὄφρ᾽ ὰν ἐγὼ βείω ποτὶ Ἴλιον, ἠδὲ γέρουσιν
Εἶπω βουλυτῆσι καὶ ἠμετέρῃς ἀλόχοισι,
Δαίμοσιν ἀρήσασθαι, ὑποσχέσθαι δ᾽ ἑκατόμβας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ἀμφὶ δέ μιν σφυρὰ τύπτε καὶ αὐχένα δέρμα κελαινὸν
Ἄντυξ ἡ πυμάτη θέεν ἀσπίδος ὀμφαλόεσσης.
Γλαῦκος δ᾽ Ἱππολόχοιο πάϊς καὶ Τυδέος υἱὸς
ε Ἐς μέσον ἀμφοτέρων σωΐτην μεμαῶτε μάχεσθαι.
Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ ῥα ἕθεν γε διέϐαν ἔπι᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
ε Τίς δέ σύ ἐσσι φέριστε καταθνητῶν ἀνθρώπων;
Οὐ μὲν γάρ ποτ᾽ ὄπωπα μάχῃ ἐνὶ κυδιανείρῃ
Τὸ πρὶν· ἀτὰρ μὲν νῦν γε πολὺ πρόϐεβήκας ἁπάντων
Σῷ θάρσει, ὅτ᾽ ἐμὸν δολιχόσκιον ἔγχος ἔμειναϛ.
Δυσήνωρ δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει αὐτόσωσιν.
Εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ᾽ οὐρανοῦ εἰλήλουθας,
h Οὐκ᾽ ἂν ἔγωγε θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχοίμην.
i Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόργος
Δὴν ἦν ὃς ῥὰ θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν.
Ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήας
Σεῦε κατ᾽ ἠγάθεον Νυσήϊον· αἱ δ᾽ ἅμα πάσαι
Θύσθλα χαμαὶ κατέχυθαν, ὑπ᾽ ἀνδροφόνοιο Λυκόργου
Θφόμεναι βουπλῆγι· Διώνυσος δ᾽ ὑποδείσας
Δύσεθ᾽ ἁλὸς κὺ κῦμα· Θέτις δ᾽ ὑπεδέξατο κόλπῳ
Δειδίσσα· κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλῇ.
Τῷ μὲν ἔπειτ᾽ ὀδύσαντο k θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου παῖς· l ὀδὸς ἄρ᾽ ἔτι δὴν
Ἦν, ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν.
Οὐδὲ ἂν ἐγὼ μακάρεσσι θεοῖς ἐθέλοιμι μάχεσθαι,
Εἰ δέ τις ἐσσι βροτῶν οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσιν,
Ἄσσον ἰὼν, ὡς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ᾽ ἵκηαι.

Vrbemq́,& Troianorum vxores,& infantes liberos.
Sic Tydei filium auertat ab Ilio sacro,
Ferocem bellatorem,fortem artificem fugæ,
Quem iam ego fortissimum Achiuorum arbitror esse.
Negq́ Achillē vnquā sic timuimus principē virorum,
Quem aiunt ex dea esse: sed hic valdè
Furit,negq́ quisquam ei potest robore æquiparari.
Sic dixit: Hector.a.nequicquā fratri inobediēs fuit:
Statim autem ex curru cum armis desilijt in terram,
Vibrās.a.acuta iacula p exercitū ibat quoquo versū,
Concitans ad pugnandū,suscitauit.a.prælium graue.
Hi autem conuersi sunt,& aduersi steterunt Achiuis:
Argiui autem paulū retrocesserūt,& desierūt à cæde.
Existimabant.n. aliquē immortaliū ex cælo stellato
Troianis auxiliaturum descendisse: sic conuersi sunt.
Hector autem Troianos hortabatur altè inclamans,
Troiani animosi,& è longinquo vocati socij,
Viri estote amici,memineritis strenuæ fortitudinis,
Tantisper dum ego uero ad Ilium, & senibus
Dicam consiliarijs & nostris vxoribus,
Dijs vt supplicent, voueantq́ hecatombas.
Sic locutus abijt pulchrè galeatus Hector:
Circū.a.ipsum talos pulsabat & ceruicē coriū nigrum
Circūferētia quæ extrema currebat circa scutū vm-
Glaucus.a,Hippolochi filius & Tydæi filiꝰ (bilicatū.
In mediū vtrorūq́ coierunt prompti ad pugnandum.
Hi.a.quando iam propè erant contra inuicem euntes,
Hunc prior allocutus est in prælio fortis Diomedes,
Quisnam tu es fortissime mortalium hominum?
Non.n.vnquā vidi in pugna viros illustres reddente
Antea: atqui nunc longè antecessisti cunctos
Tua confidentia: quoniam meam lōgam hastam ex-
pectas.
Infelicium verò filij meo robori occurrunt.
Si autem aliquis immortalium de cælo venisti.
Non ego cum dijs cælestibus pugnauero:
Negq́ enim negq́ Dryantis quidē filius fortis Lycurgus
Diu vixit,qui cum dijs cælestibus certabat.
Qui olim furentis Bacchi nutrices
Persequebatur per sacrū Nisseiū: illæ.a.simul omnes
Thyrsos in terram proiecerunt ab homicida Ly-
curgo
Verberatæ stimulo. Bacchus autem territus,
Subijt maris vndam: Thetis autem excepit sinu
Timētē: vehemēs.n.tenebat tremor ob viri cōminatio
Huic quidē postea irati sunt dij facilè viuentes: (nē.
Et ipsum cæcū fecit Saturni filius,negq́ amplius diu
Vixit: quoniā immortalib.inuisus erat omnib.dijs:
Negq́ ego cum beatis dijs velim pugnare,
Si.a.aliquis es mortalium, qui terræ fructū comedūt,
Propius accede,vt ocyus mortis ad metas peruenias.

COMMENTARIVS.

a Ἔκτορ ἀτὰρ σὺ πόλινδε] Hæc est secunda pars orationis Heleni, qua fratrem Hectorem iubet Troiam proficisci, vt illic curet Mineruam donis & sacrificijs mulierum placari. Sed cur non potiùs Ioui supplicant, quem procul dubiò magis propitium erga se sperare poterant, tum quia magis in eorum partes propenderet, tum quòd eorum etiam sacrificijs delectaretur: quod poterat augur præstantissimus Helenus intelligere. & ipse quoque Iupiter anteà idem testatus est, videlicet lib. 4. circa initium, vbi diligere se mirificè Troiam Iunoni indicat, proinde inuitum concedere se, vt illa exscindatur. Cur ergo, inquam, Ioui nunc sacrificia institui non iubet Helenus? Sciendum est, fuisse moris apud illos veteres non solùm propitios, sed etiam aduersos Deos sibi conciliare: adeò fuit difficile miseris mortalibus in tanta multitudine, in qua rarò regnat concordia, omnium inire gratiam. vnde vno illorum læso, cæteri nihil proderant, sed is quoquo modo placandus erat, ne lædenti imposterum infensus redderetur. Illinc nata sunt nefanda

sanda & horrenda illa sacrificia, quibus offensum aliquod Numē fuit, demulcendum & leniendum. Itaq; prudenter fecisse se arbitrabantur Romani, qui bonis & malis dæmonib. templa extruxissent. Iam verò Troianis vtile futurū putat Helenus, si Minerua, quā infensam proculdubiò habebāt, pp^ter extitatum ab ea in illos Diomedē placetur, ideò eam donis & sacrificijs honestari iubet, vt illa cōmota, Diomedem à perdendo Troiano exercitu coërceat. Nota autem, hic duo Numini offerri: donum, & sacrificium. Donum est peplum, Mineruæ conueniens: quia illud genus vestis muliebre est. Sacrificium aūt duodecim boum, quod animal illi etiam solebat immolari. Natalis lib. 4. cap. 5. Celebrabantur, inquit, Lampadophoria in huius honorem Deæ, cui taurus candidus aliquando, aut indomita iuuenca immolari consueuit ab antiquis, vt testatur Ouidius lib. 4. Metamor.

Dijs tribus ille focos totidem de cespite ponit, *Læuum Mercurio, dextram tibi bellica virgo,*
Ara Iouis media est, mactatur vacca Mineruæ. *Alipedi vitulus, taurus tibi summe Deorum.* Hæc ille.

Sed & hi boues Homerici indomiti quoq; sunt: eos enim *λῶις ἠνίας* appellat, scilicet tales virgini & Deæ castæ meritò cōueniunt. Porrò omnia complexus est Poëta, quæ à nobis Deo offerri debent: illa enim duo sunt, vt ex Lactantio refert Polydorus de Inuen. rer. lib. 5. c. 9. Donum & Sacrificium. Donum in perpetuum, Sacrificium ad tempus. Sed vtrumq; aliter interpretamur: Donum nostrum est integritas animi; Sacrificium autē preces & cultus Dei, quam etiam Eucharistiam appellat Tertullianus, teste eodem Polyd. lib. 5. cap. 10. Locus Lactantij est de vero cultu lib. 6. cap. vlt. vbi sic antiquorum dona & sacrificia, qualia sunt etiam hæc Homerica reprehendit. Verùm apud istos, inquit, qui nullo modo rationem diuinitatis intelligunt, donum est, quicquid auro argentoq; fabricatur: item quicquid purpura & serico texitur. Sacrificium est victima, & quæcunq; in ara cremātur. Sed vtroq; non vtitur Deus, quia & ipse incorruptus est, & illud totum corruptibile. Itaq; Deo vtrumq; incorporale offerendum est, quo vtitur. Donum est integritas animi: sacrificium laus & hymnus. Si enim Deus non videtur, ergo his rebus coli debet, quæ non videntur, &c. Quæ annotare volui, vt nos Christiani dum hæc Ethnicorum scripta legimus, illis non remorati, & pietatem illorum adulterinam deserentes, veram semper amplectamur.

b *ἐπὶ γόνασιν*] Indicare Homerum, hoc loco sedere Mineruæ simulachrum, testis est Strabo lib. 13. Vbi reprehenduntur illi, qui *ad genua* (quæ vulgaris est versio) sunt interpretati, vel, *iuxta genua*, hoc est, *παρὰ γόνασιν*. At quod hodie est Mineruæ simulachrum in altera Troia (ait Strabo) stans conspicitur, atque præterea, antiquorum Mineruæ simulachrorum multa sedentia conspici, vt Phocææ, Massiliæ, Romæ in Chio, alijsq; locis pluribus. Ergo hic *ἐπὶ γόνασιν*, *in genibus*, reddidimus.

c *ὡς ἔφαθ'· Ἕκτωρ δ' οὔπ*] Cùm ad Aeneam & Hectorem simul sermonem direxisset Helenus, tamen nunc solius Hectoris Poëta meminit, qui in hortando exercitu occupetur iuxta fratris monitum & consilium, Aeneam ergo reticet, vel quòd ille hoc officium Hectori cesserit, quasi præstantiori: vel quòd nihil erat adhuc gesturus Aeneas, quod scribi mereretur. Vterque enim exercitus iam conquieset vsque ad diem sequentem, de quo inf. lib. 11. Vbi etiam Troianos circa Hectorem, Aeneam, & tres Antenoridas stare dicet. Vel quia Poëta eò spectat, vt Hectorem cæteris omnibus vbiq; anteponat, & hoc pacto illustriorem reddat Achillem, à quo tantus vir posteà interimetur. Itaq; cum hoc loco sic extollit, vt scribat, eum pro immortali aliquo Deo à Græcis existimatum.

d *αὐέρες ἐστὲ φίλοι*] Hoc esse illud existimo, quod Agamemnon anteà dicebat, *ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας*, vt sit sensus, Vos mutuò amicos vobis ipsis ostendite, vt alius alij opituletur, quod amicitiæ signum est. Vel illud, *φίλοι*, separatim legendum est: sic *αὐέρες ἐστὲ φίλοι*, id est, O' amici, viros vos præstate, vt ibidem Agamemnon quoque loquitur,

ὦ φίλοι αὐέρες ἐστὲ, κῦδος ἄλκιμον ἄνδρες ἕλεσθε.

e *ἔπω βελτίστῃσι*] Solarum mulierum meminerat Helenus: sed Hector generosiùs & virilius agit, qui rem ipsis vrbis moderatoribus ac consiliarijs se denunciaturum ait, vnde illa Mineruæ placatio cum maiore fiat authoritate: puduit enim hominem, communis boni auxilium in mulieribus totum collocare.

f *ἐς μέσον ἀμφοτέρων*] Videtur fuisse moris, vt vtrinq; stante exercitu monomachia quadam ad maiorem stragem præluderetur: vel hoc à Poëta confingitur, vt melius heroës, quorum gratia Iliadem se scribere iam inde ab initio professus est, nobis ob oculos possit proponere, ne dum in confusa & inordinata pugna describenda occuparetur, id tam commodè exequi non posset.

g *πὰς δέ σὺ ἔσσι φέριστε*] Quòd fortissimum Glaucum appellat, meram esse Ironiam puto: eum enim potius temerarium arguit, qui audeat aduersus se prodire, vt nimirum mortem subeat: quia ex illo congressu nihil aliud sit ei à se expectandum.

h *σὺν αὖ ἐγώγε θεοῖσιν*] Inducta est rursus oculis Diomedis pristina illa caligo, qua non licet homini, Deum ab homine distinguere, alioqui non dubitaret, vtrum hic Glaucus mortalis an immortalis esset. At pietatem suam ideirco non oblitus est: profitetur enim, se cum isto non pugnaturum, si Deus fuerit, quod anteà in Marte probatum fecerat. Nunc autem exemplo docet, quàm sit periculosum cum Dijs congredi, qua de re alibi à nobis dicitur.

i *ἀλλ' οὐδὲ σὲ Δρύαντος*] Hoc ab alijs aliter narratur quàm à Poëta nostro. Apollodorus lib. 3. Bibliotheces. Porrò Dionysius, inquit, post vitem inuentam à Iunone furore iniecto pererratus, Aegyptumq; ac Syriam pererrauit. Hunc primus omnium Proteus rex Aegyptiorum hospitio accepit: ac rursus ad Gybellam Phrygiæ vrbem proficiscitur: atque ibi expiatus à Rhea, & ceremonias edoctus Cybeleias, stolaque ab eadem sumpta, ad Indos per Thraciam contendit. Lycurgus Dryantis filius rex Edonorum, qui amnem Strymonem incolunt, primùm ipsum contumelia affectum eiecit. Tum Bacchus ad Thetin Nerei filiam confugit: Bacchæ autem in vincula coniectæ fuerant, nec non magna Satyrorum multitudo, quæ eum consecuta est. Contrà verò Bacchæ statim solutæ sunt. Nam Dionysius Lycurgo furorem iniecit. tum ille amentia præceps Dryantem filium vitis palmitem se ratus amputare, securi percussum interfecit. Qui cùm extrema sui corporis precidisset, resipuit. Deinde vbi terra nullas suppeditaret fruges, Numen suo renunciauit oraculo, Terram tum fore fructiferam, cùm Lycurgus mortalitatem exuerit. Quod vt Edoni acceperunt, ipsum in Pangæum montem abductum in vincula coniecerunt, vbi ex Dionysij voto equis laniatus occubuit. Hæc ille. At Homerus eum à Ioue excæcatum scribit & interfectum, sed genus mortis non exponit. Hyginus verò in Fabulis cap 132. Lycurgus, inquit, Dryantis filius, Liberum de regno fugauit: quem cùm negaret Deum esse, vinumque bibisset, & ebrius matrem suam violare voluisset, tunc vites exscindere est conatus, quòd diceret, illud malum medicamentum esse, quod mentes mutaret: qui insania ab Libero obiecta, vxorem suam & filium interfecit, ipsumq; Lycurgum Liber pantheris obiecit in Rhodope, qui mons est Thraciæ, cuius imperium habuit. Hic traditur, vnum pedem sibi pro vitibus exscidisse. Plutarchus autem in Comment. de Audiendis Poët. eius solùm partis meminit, qua dicitur Lycurgus exscidisse vites. Neq; enim, inquit, filius Dryantis fortis Lycurgus sana mente fuit, quòd multis vino se mergentibus debacchantibusq; vites passim exscidit, cùm propiùs potuisset adducere fontes, atque insanum Deum, vt inquit Plato, sobrio coërcitum corrigere. Sed de his plura in Lexico.

k *θεοὶ ῥεῖα ζώοντες*,] Licet multis locis Poëta inconsideratè & impiè de Dijs loquatur, at contrà sæpe de ijs pientissimè loquitur, vt hoc loco & alijs præterea, cùm Deos facilè viuere ait: quod à Plutarcho in Commentario de Audiendis Poëtis sic docetur: *ὅσοι γὰρ ἔρηται μῦθοι*, inquit, *ἀτόπως οὕτως ἔχουσι, τούτοις δεῖ τοῖς ἀλλαχοῦ περὶ τὸ ἐναντίον εὐσεβέσι χρῆσθαι, μὴ ἀχθομένους τῇ ποιητῇ, μηδὲ χαλεπαίνοντας, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς καὶ θεοπρεπῶς λεγομένοις. Εὔτυφος μὲν βάλλει περὶ τοὺς Ὁμηρικοὺς τῶν θεῶν ῥίψεις τοῦ ἁλίου, καὶ πέδας τοῦ Ἡφαίστου, καὶ καταφορὰς καὶ χαλεπότητας, ὡς ἄρα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τῶν δὲ νοῆσαι; καὶ νοεῖς νὴ Δία ὃ λέγεις κρεῖττον ἀλλαχοῦ ὃ βέλτιον τὸ θειῶδες. Θεοὶ ῥεῖα ζώοντες. ὃ τῷ ὄντι πέρα πάντα μάκαρες θεοὶ ἤμαθα πώποτε. ὃ ὡς γὰρ ἐπελώσαντο θεοὶ σμερδαλέοισι βροτοῖσι ζώειν ἀχνυμένοις, αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσίν. αὖτως χαίρειν ὑμνοῦσιν ἀεὶ θεῶν δόξαν ὃ ἀληθῆ. σμῆνα γὰρ πέπλασται ἀεὶ θεὸς ἐκπωλῆσιν ἀνθρώποις.* id est, vt Hermannus Cruserius interpretatur. Quæ verò dicta sunt inopportunè, nec sunt euersa statim, hæc contrarijs, quæ alijs locis ipsi protulêre, sunt conuellenda, non succensendum Poëtæ, vel in eum stomachandum, verum in relata pro moribus hominum & ioco. Primùm si placet descriptis ab Homero Deorum inuicem præcipitationibus, illatis ab hominibus vulneribus, contentionibus, offensionibus oppone hæc: *Edere quid dictis noras tu rectius istis.* Et consideras hercle, & dicis ea alias rectius meliusq;: *Dij placida vita potiuntur.* Et, *Delectantur eo Dij seculo cuncta beati.* Et, *Sic statuere etenim miseris mortalibus ægram Ducere Dij vitam, degunt ipsi sine cura.* Sunt enim hæ Dijs sanè opiniones, illa verò ad homines conficta percellendos. Idem Plutarchus in libro de Homero: *θεὸς εἶναι*, inquit, *πάντες οἱ γε ὀρθῶς φρονοῦντες νομίζουσι, καὶ σοφὸν ὁ Ὅμηρος ἀεὶ γὰρ μέμνηται τῶν θεῶν, λέγων, μάκαρες θεοὶ, καὶ ῥεῖα ζώοντες. ἀθάνατοι γὰρ ὄντες, ῥᾳδίαν καὶ ἄπονον ἔχουσι τὴν τοῦ ζῆν φύσιν*: id est: Deos esse, omnes sana mente præditi arbitrantur, interque hos Homerus primus est. Semper enim mentionem facit Deorum: vt cùm dicit, *μάκαρες θεοὶ ῥεῖα ζώοντες*: Beati Dij, & facilè viuentes. Cùm enim sint immortales, faciles & non cessaturam habent viuendi naturam. Hæc ille.

Neque tamen existimandum est, Homerum sensisse Deos esse otiosos, sed illorū actiones non esse laboriosas, vt cum his mortalibus comparentur: sed eiusmodi, vt quietem suam ideircò non conturbent, tam facilè est illis, omnia quæ volunt, præstare.

Ita

Ita enim intelligendum est, ne Epicureorum dogmatis authorem pium Poëtam constituamus. Iam verò vbi secùs loquitur quàm hoc loco vel alijs similibus, reprehendendus est, adeò sunt antiqui isti scriptores cum iudicio legendi. Diogenes Sinopensis à negotijs & causis, contentionibusq; & bellis atq; seditionibus longè aberat, & maximè imitabatur Deorum vitam, inquit Dio Prusæus Orat. 6. quæ est de tyrannide. Illos enim solos ait Homerus facilè viuere, quasi homines laboriosè & difficulter viuerent, &c. Deorum vita in Phædro Platonis describitur.

Ἐ γὰρ ἔστι δίκη Η᾽ν,] Est itaque breuis vita interdum nequitiæ hominum indicium, non quidem necessarium: quia improbi diutissimè aliquando viuunt. sed tamen probabile: cùm vita sit donum Dei. porrò cùm illo longius vti non licet, videtur hoc supplicij loco censendum, quasi hoc etiam pacto norit Deus homines vlciscitiita vna eademq; re alijs bene facit, alios punit. Huius est exemplum in hoc Lycurgo, de illo extat γνώμη apud Menandrum, ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος, Si quem Deus amat, ille iuuenis interit.

---

[2] Τὸν δ᾽ αὖθ᾽ Ἱππολόχοιο πεφυκέμεν Φαίδιμος υἱὸς,
Τυδεΐδη Μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις;
[b] Οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα τὰ μὲν τ᾽ ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέθ᾽ ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ᾽ ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὣς ἀνδρῶν γενεὴ, ἣ μὲν φύει, ἣ δ᾽ ἀπολήγει.
Εἰ δ᾽ ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρα δὲ εἰδῇς
Ἡμέτερον γενεὴν, (πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασιν·)
Ἔστι πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο·
Ἔνθα καὶ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ᾽ ἀνδρῶν,
Σίσυφος Αἰολίδης· ὁ δ᾽ ἄρα Γλαῦκον τέκετ᾽ ἰόν.
Αὐτὰρ Γλαῦκος ἔπικτεν ἀμύμονα Βελλεροφόντην·
Τῷ ῥ᾽ θεοὶ κάλλος τε καὶ ἠθείην ἐρατεινὴν
Ὤπασαν· αὐτὰρ οἱ Προῖτος κάκ᾽ ἐμήσατο θυμῷ·
Ὃς ῥ᾽ ἐκ δήμου ἔλασσεν, ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν
Ἀργείων· [c] Ζεὺς γάρ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ ἐδάμασσε.
[d] Τῷ ἡ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ᾽ Ἀντεία
Κρυπτὰ λέχη φιλότητι μιγήμεναι· ἀλλὰ τὸν οὔπη
Πεῖθ᾽ ἀγαθὰ [e] φρονέουσα δαΐφρονα Βελλεροφόντην.
Ἡ δὲ ψεύσαμένη Προῖτον βασιλῆα προσηύδα,
Τεθναίης ὦ Προῖτ᾽ ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην,
Ὅς μ᾽ ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ.
Ὣς φάτο· τὸν δ᾽ ἄκαχε χόλος λάβεν, οἷον ἄκουσε·
[f] Κτεῖναι μὲν ῥ᾽ ἀλέεινε, (σεβάσσατο γὰρ τόγε θυμῷ)
Πέμπε δὲ μιν * Λυκίηνδε δόμεν δέ οἱ ὅγε σήματα λυγρὰ,
Γεάψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά·
Δεῖξαι δ᾽ ἑὸν πενθερὸν, ὄφρ᾽ ἀπόλοιτο.
Αὐτὰρ ὁ βῆ Λυκίηνδε θεῶν ὑπ᾽ ἀμύμονι πομπῇ·
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ Λυκίην ἵξε, Ξάνθον τε ῥέοντα,
Προφρονέως μιν τῖεν ἄναξ Λυκίης εὐρείης·
[h] Ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν·
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε μιν ἐρέφνε, καὶ ἤτεε σῆμα ἰδέσθαι
Ὅ, τι ῥά οἱ γαμβροῖο παρὰ Προίτοιο φέροιτο·
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σῆμα κακὸν παρεδέξατο γαμβροῦ,
[i] Πρῶτον μὲν ῥα χίμαιραν ἀμαιμακέτην ἐκέλευσε
Πεφνέμεν· ἡ δ᾽ ἄρ᾽ ἦεν θεῖον γένος, οὐδ᾽ ἀνθρώπων,
Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δ᾽ ὄφις, μέση δὲ χίμαιρα,
Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.
Καὶ τὴν μὲν κατέπεφνε, θεῶν τεράεσσι πιθήσας.
Δεύτερον αὖ, Σολύμοισι μαχέσατο κυδαλίμοισι·
Καρτίστην δὴ τόν γε μάχην φάτο δύμεναι ἀνδρῶν.
Τὸ τρίτον αὖ, κατέπεφνεν Ἀμαζόνας ἀντιανείρας.
Τῷ δ᾽ ἄρ᾽ ἀνερχομένῳ πυκινὸν δόλον ἄλλον ὕφαινε.
Κέλευε δὲ οἱ τηλοῦ Λυκίης εὐρείης φῶτας ἀρίστους,
Εἰσε λόχον· οἱ δ᾽ οὔτι πάλιν οἶκόν δε νέοντο·
Πάντας γὰρ κατέπεφνεν ἀμύμων Βελλεροφόντης·
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ γίγνωσκε θεοῦ γόνον ἠὺν ἐόντα,
Αὐτοῦ μιν κατέρυκε δίδου δ᾽ ὅγε θυγατέρα ἣν·
Δῶκε δέ οἱ τιμῆς βασιληίδος ἥμισυ πάσης·

Hunc. a. rursus Hippolochi allocutus est illustris filius,
Tydide magnanime, cur genus percontaris?
Quale foliorum genus, tale & virorum.
Folia alia quidē ventus humi fundit: alia. a. sylua
Germinans producit: veris aūt succrescunt tempore:
Sic virorū genus hoc quidē nascitur: illud. a. desinit.
Si. a. vis & hæc discere, vt benè cognoscas
Nostram stirpem (multi autem ipsam viri sciunt)
Est ciuitas Ephyre in recessu Argi equis apti:
Hîc. a. Sisyphus fuit, qui prudētissimus extitit virorū,
Sisyphus Aeolides, hic verò Glaucū genera uit filium.
Verùm Glaucus genuit inculpatū Bellerophontem.
Huic. a. dij pulchritudinem & virilitatē amabilem
Præbuerunt, sed ei Prætus mala molitus est animo:
Qui ex ciuitate expulit, quia multò præstantior erat
Argiuis. Iupiter enim eius sub sceptro subegit.
Cum hoc. a. vxor Prœti furiosè cupiuit nobilis Antia
Occulto concubitu misceri: sed huic neutiquam
Persuasit proba sapienti, prudenti Bellerophonti.
Illa autem mentita Prœtum regem allocuta est:
Morieris, ô Prœte, alioqui interfice Bellerophontem,
Qui mecum voluit concubitu misceri non volenti.
Sic dixit: hunc. a. regem ira occupauit, vt audiuit.
Interficere qdē vitabat (verebatur enim in animo)
Misit. a. ipsum in Lyciā: pbuit. a. hic literas pernicioſas.
Scribens in tabella plicata exitialia multa.
Ostendere autem iusserat suo socero, quò periret.
Sed hic iuit in Lyciam deorum sub fausto comitatu.
Sed quando iam Lyciam venit, Xanthumq; fluētem,
Promptè ipsum honorauit rex Lyciæ spatiosæ:
Per nouē dies hospitatus est, & nouē boues sacrificauit.
Sed quādo iam decima apparuit roseis digitis aurora,
Et tūc ipsum interrogauit, & petijt literas videre,
Quascunq; ipsi à genero Prœto ferret.
At postquam literis exitiales accepit generi,
Primùm quidem Chimæram inexpugnabilem iussit
Interficere: hæc aūt erat diuinū genus, nō hominum:
Antè leo, pòst autem draco, media autem capra,
Ingentem spirans ignis vim ardentis:
Et hanc quidem interfecit, deorum prodigijs cōfisus.
Secundò iterum, cum Solymis pugnauit inclytis.
Fortissimam certè hanc pugnā dicebat iniisse virorū.
Tertiò rursus, interfecit Amazonas viragines.
Huic verò redeunti astutum dolum alium struebat:
Delectis ex Lycia lata viris fortissimis
Collocauit insidias: hi verò nō rursus domū redierūt:
Omnes enim interfecit eximius Bellerophontes.
Sed quādo iam cognouit dei sobolem præclaram esse,
Illic ipsum detinuit: dedit autem is filiam suam,
Dedit etiam honoris regij dimidium totius.

Καὶ

Καὶ μεν οἱ Λύκιοι τέμενος τέμον ἔξοχον ἄλλων,
Καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμοιτο·
Ἡ δ' ἔτεκε τρία τέκνα δαΐφρονι Βελλεροφόντῃ,
Ἴσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον καὶ Λαοδάμειαν.
Λαοδαμείῃ μὲν παρελέξατο μητίετα Ζεύς,
Ἡ δ' ἔτεκ' ἀντίθεον Σαρπηδόνα χαλκοκορυστήν.
[k] Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶεῖνον ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν,
Ἤτοι ὁ καπετὸν τὸ Ἀλήιον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων·
Ἴσανδρον δέ οἱ υἱὸν Ἄρης ἄτος πολέμοιο
Μαρνάμενον Σολύμοισι κατέκτανε κυδαλίμοισι.
Τὴν ἢ χολωσαμένη [l] χρυσήνιος Ἄρτεμις ἔκτα.
Ἱππόλοχος δέ μ' ἔπεμπε, καὶ ἐκ ἕο φημὶ γενέσθαι·
Πέμπε δέ μ' ἐς Τροίην, καί μοι μάλα πολλ' ἐπέτελλεν
Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων·
Μηδὲ γένος [m] πατέρων αἰσχυνέμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
Ἔν τ' Ἐφύρῃ ἐγένοντο καὶ ἐν Λυκίῃ εὐρείῃ·
Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι.

Et quidem ei Lycij prædium assignarũt præstãs alijs,
Egregium soli arboribus consiti & aruorũ, vt coleret.
Hæc autem peperit tres filios bellicoso Bellerophonti,
Isandrumq; & Hippolochum, & Laodamiam.
Laodamiæ quidem concubuit sapiens Iupiter.
Hæc a peperit diuinum Sarpedona ære armatum:
Sed quando iam & ille exosus fuit omnibus dijs,
Hic per campum Aleium solus errabat,
Suum animũ consumens, consortiũ hominũ fugiens.
Isandrum verò ei filium Mars insatiabilis belli,
Pugnantem aduersus Solymos interfecit inclytos.
Hanc a irata aureas habenas tractans Diana occidit.
Hippolochus a me genuit, & ex hoc dico natum esse.
Misit a me ad Troiã, & mihi valdè multũ mandauit
Vt semper benè me gererem & præstãtior essem alijs,
Neq; genus patrum dedecorarem, qui longè optimi
Inq; Ephyra extiterunt, & in Lycia lata:
Ex hoc genere & sanguine glorior esse.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' αὖθ' Ἱππολόχοιο] Persequitur copiosa narratione Glaucus generis sui ortum, eumque Diomedi exponit: quod à Poëta confictum est, ne virum tam illustrem relinqueret ignotum, cùm eò maximè totum illius opus spectet, vt præstantissimos & clarissimos quosque heroas describat. Ait ergo Glaucus se ex Sisypho originem ducere, hoc pacto: Sisyphus Glaucum genuit filium, hic Bellerophontem, qui ex filia regis Prœti tres liberos suscepit, Isandrum, Hippolochum, & Laodamiam. Isandrus in bello perijt, nulla relicta sobole: Laodamiam Iupiter compressit, ex qua Sarpedon natus: Glaucus autem ex patre Hippolocho. In Bellerophontis autem historia magis immoratur propter egregia illius facinora, quæ intacta noluit Homerus præterire.

b Οἵηπερ φύλλων γενεή,] Eleganti proœmio in generis sui expositionem præfatur argumento instabilitatis humani generis, quòd foliis comparat, quorum nunc alia decidunt, nunc alia succrescunt, quod Homeri dictum versibus suis postea Simonides comprobauit, cuius locum, quia luculentus est, huc transcribemus ex Stob. Serm. 247.

οὔνεκ' ἔπος τοι κέρδιστον εἶπεν ἀνὴρ
Οἵηπερ φύλλων γενεή, τοιόνδε καὶ ἀνδρῶν.
παῦροί μιν θνητῶν οὔασι δεξάμενοι
στέρνοις ἐγκατέθεντο. πάρεστι γὰρ ἐλπὶς ἑκάστῳ
ἀνδρῶν, ἥτε νεῶν ἥβην ἐνέφυσεν.
θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης,
κῆρ ὄνοι ἔχων θυμὸν πολλ' ἀτέλεστα νοεῖ.
οὔτε γὰρ ἐλπίδ' ἔχει γηραιὸς ἔσεσθαι,
οὔτε νοῦσον ὅταν ᾖ, φροντίδ' ἔχει κατέχειν.
νηπίοις τοῦτο κέκαται κακόν· οὐδὲ ἴσασιν,
ὡς χρόνος ἐστὶν ὀλίγος ἕκαστος ἐπὶ χθονὶ θνητοῖς· ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βίοτον ποιοῦ τέρμα
ψυχῇ τὸν ἀγαθῶν τλήμεναι χαλεπῶν. id est,

Vnam sententiam optimè vir † Chius protulit,
Quòd hominum generatio talis sit, qualis est foliorum.
Hanc pauci homines perceptam auribus
In pectore condunt. Fouet enim spes vnumquemque
Virorum qualis iuuenum animis innascitur.
Quandiu verò mortalium aliquis amabilem iuuentæ florem obtinet,
Animo leui præditus multa cogitat irrita.
Nam neque senectutem sibi affuturam, neque mortem expectat,
Neque dum sanus, est morbos veretur.
Hoc modo affecti sunt stulti, nec intelligunt,
Quàm breue sit iuuenilis ac vitæ tempus datum
Mortalibus: tu verò hæc discas, vt ad finem vitæ
Animo tuo bona præbeas & gratificeris.

† Homerũ autem intelligit, quẽ hic Simonides *Chiũ* prodit.

Hinc sumpsit Mimnermus, cùm dicit:

ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυανθέμῳ ὥρῃ
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐξῇσι αὐγὴ αὐέξετον ἠελίου.

Producit nos tanquam folia floridum tempus
Veris, cùm subitò splendor Solis augetur, &c.

quanquam alio sensu id enarrat, vt etiam facere videtur Simonides, qui tamen magis accedit ad Poëtam. Sic etiam Aristophanes in Auibus:

φύσιν ἀνδρῶν ἀμαυρόβιοι φύλλων γένει
πανόμοιοι
ὀλιγοδρανέες, πλάσμα πηλοῦ, σκιοειδέα
φῦλ', ἀμήχανα, ἀπτίνες
ἐφημέριοι, θαλεροὶ βροτοὶ ἀσθενες
ἀκλεόνειροι. id est,

Natura homines sunt imbecillis vitæ ac foliorum generationi
Admodum similes,
Exiguo tempore viuentes, plasmata ex luto, vmbrarum imagines
Inualucres, vt fumus euanescentes
Diurni, miseri mortales
Vmbrarum somnia.

c Ζεὺς γὰρ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ] Hic docet Poëta, humana regna à supremi illius Dei nutu pendere, eumque illa cui voluerit largiri: quà de re à nobis lib. 1. copiosè dictum est.

d περὶ γυναικὸς Προίτου] Muliebris libidinis exemplum luculentissimũ. Antia, quæ ab alijs etiam Sthenobœa appellatur, Bellerophontem hospitem suum de stupro sibi inferendo interpellat, thorumque maritalem violare non veretur, quem alioqui sanctissimum esse conuenit. Cùm autem hoc prudenti & casto viro persuadere non potuerit, scelus scelere cumulat: nã eum quasi adulterij reum ad maritum Prœtum defert, non quòd reuerà stuprum intulisset, sed quòd sibi inuitæ inferre tentasset, nimirum verita, ne contrà Bellerophon, si ipsa non occuparet, apud regem illam eius criminis nomine accusaret, vt ait Hyginus Poët. Astron. lib 2. cap. de Equo. Cui exemplo alia quoque reperiuntur similia hîc etiam à nobis commemoranda, tum vt mulierum ingenia eiusmodi oderimus, tum vt castorum etiam virorum, qui infandæ illi libidini obtemperare noluerunt, vestigia insistamus. Phrædra itaq; Minois filia, vt refert Hygin. in fab. ca. 47. Thesei vxor Hippolytum priuignũ suum adamauit. quem cùm non potuisset ad suam perducere voluntatem, tabellas scriptas ad suum virum, se ab Hippolyto compressam esse, seq; ipsa suspendio necauit, & Theseus re audita filium suum manibus excedere iussit, & optauit à Neptuno patre filio suo exitium. Itaq; cùm Hippolytus equis iunctis veheretur, repentè è mari taurus (alij dicunt Phocas) apparuit, cuius mugitu equi expauefacti, Hippolytum distraxerunt, vitaque priuarunt. Vide Ouid. 15. Metam. vbi etiam dicitur idem Hippolytus in vitam ab Aesculapio restitutus, vt ait etiam Hyginus cod. lib cap. 49. Hippolyti historiam aliquatenus leuiterq; attingit Pausanias in Attic. vbi hoc notandũ est, quòd Phœdra illius sui priuigni amore insanijsse dicitur, adeò vt myrtus apud Trœzenios ostendatur, cuius folia ex amoris ægrimonia crinali acu illa transfixerit. Aliud exemplum est in Creteide, quæ Hippolyte quoq; dicitur. Illa Acasti fuit vxor, quæ cùm Pelium amaret, neq; illæ cõtrà huius amori vellet obsequi Pelium vltrò de stupri appellatione apud virum accusauit. Itaq; Acastus Pelio, ceu venationis causa, in saltum Pelij montis abducto, ibiq; omnib. armis spoliato, feris lacerandũ præbuit: verùm Chion siue Mercurius interueniens, accepta Vulcani machæra, Pelium liberauit, qui posteà domum reuersus, Acastum cum vxore interfecit. Refert Natalis Mythol. lib 9. cap. 4. In sacris paginis simile exemplum legimus vxoris Pentephris & Iosephi, qui eius etiam impudico desiderio non auscultans, ab ea apud Pentephrem maritũ illius attentatæ pudicitiæ accusatus, quo nomine etiam in carcerem cõiectus est: historia est apud Mosem Genes. cap. 39. Quæ omnia simul continentiæ documenta sunt eorum respectu, qui sibi ab alieni thori violatione temperarunt.

e φρονέοντα δαίφρονα] Ostendit Poëta, se hoc Bellerophontis factũ mirũ in modũ probare, cùm eum idcirco titulo prudẽtis & sapientis

pientis exornat. Hoc Publio Fulgentio Mythолog. lib. 3. ansam dedit dicendi Bellorophontem dici, quasi βελληφόρονΤα, vbi hæc omnia de eo videtur nimis anxiè interpretari: tamen quia ad mores facit, eius locum lubet obseruare. Bellerophonta, inquit, posuerunt, quasi βελληφόρονΤα, quod nos Latinè Sapientiæ consiliatorē dicimus, sicut Homerus ait, ἐχρὴ παννύχιον δῦναι βελληφόρον ἄνδρα, &c. paulò pòst, Nam vt hoc certum sit Homerus in fabula eiusdem Bellerophontis ita ait, πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα βελλεροφόντην, id est, bona cogitantem sapientissimum consilium (lego consiliarium) spernit libidinem, id est, Antiam: ἀντίον enim Græcè contrarium dicitur, sicut Antichristum dicimus, quasi ἀντίον Χριστοῦ, id est, Cōtrarium Christo. Vide itaq; cuius vxor Antia dicatur, nihilominus Prœti. Prœtos Pamphila lingua Sordidus dicitur, sicut Hesiodus in Bucolico scribit, dicens * (desunt verba Græca, ideò asteriscō notatus est locus) id est, sordibus vuarum bene calcatarum sanguineo rore, & cuius vxor est libido nisi sordidi? Hæc ille.

f κτεῖναι μὲν ἔ' ἀλέεινε,] Adeò fuit sanctum ius hospitij apud illos veteres, vt demerentem etiam hospitem morti dare intra suū hospitium recusarent, quæ causa itidem fuit vt Prœtus à Bellerophontis, quem reum attentati sui thori existimabat, cæde abstinuerit: eadem quoque consideratione rex Lyciæ alijs periculis eum obiecit, antequam ipse suam domum hospitis sanguine macularet. Et quis furor tandem est, vt hoc nostro seculo eadem hospitij reuerentia saltem inuiolata non maneat? At sperate, Deum memorem fandi atque nefandi. Iam verò in hac narratione obseruandum est, quàm sit periculosum temerè credere, vbi præcipuè de honore & existimatione hominis agitur: vnde plerunque fit, vt innocentes pro nocentibus accipiamus, quòd ex hoc loco docet Lucianus in Commentario de non temerè credendo Calumniæ. κἀν ὀνίοτε, inquit, οἷς αὐτός πε σνοχὸν ἐσὶ, ζητεῖ φθάσας κατηγόρησε δ' ὡς ἥκισα ὀκνῶν δόλου ἁλῶναι. & paulò pòst: Ὀλιγάκις πολλῶν κακῶν ὁ βίος ἐπλήσθη ὑπὸ τοῦτο ῥᾳδίως, κἀ ἀνεξετάστως πεπισευμένων δόλων ἁλῶναι. ἡμὺ γὰρ Ἄντεια, Τεθνάτω, φησὶν, ὦ Προῖτ', ἠκάκτανε βελλεροφόντην ὃς γ' ἔθελε φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ. αὐτὰρ ὁ θυμῷ ἐπιζήσας, κἀ ὑποφθάσας, κἀ μικρὸν ὀνειαίρων ἐν τῇ πρὸς Χίμαιραν συμπλοκῇ διέφθαρη, ἐπήμιον σωφροσύνης ὑπεχών, κἀ τὸ πρὸς τὸν ξένον αἰδῶς ὑπὸ μάχλης γυναικὸς ἐπισφαλοῦμένου. id est: Sæpenumerò item, quorum sese reum calumniator fieri metuit, sociū insimulat: vt quum anteuertit accusando, suspicione culpæ ac crimine elabatur. & paulò pòst: Proinde multa sunt humanæ vitæ mala ex eo, quòd promiscuè ac sine discrimine calumnijs creditur, quale est quod apud Poëtam Antia: Bellerophontem occide, aut Prœtē peribis, Qui mihi conatus præsigne auferre pudoris Fœminei. Cùm ipsa prior adolescentem ad concubitum solicitasset, contempta, in hoc periculum induxit, vt cùm Chimæra pugna congressus parum abfuerit, quin victrice bestia occumberet. Tum pœna luenda fuit castitatis pudorisq; iuuenilis, quem hospitis coniux adultera suspectū fecerat. Hęc ille, vt Melanchthon est interpretatus. Itaque diligenter animaduertendum est, quàm sit periculosum omnibus sine discrimine aut iudicio fidem adhibere, quantumuis illi faciem amici veritatisque laruam præ se ferant. Meminerimus proinde egregiæ illius tabulæ, in qua diuinus Apelles Calumniam depinxit, vt refert idem Lucianus eodem Commentario. Imago itaque illa sic se habet. Ad dextram considet quispiam auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti calumniæ. Circumstant eum mulierculæ duæ, Ignorantia, ac Suspicio. Adit aliunde properà Calumnia eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem & iram æstuanti conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem tenens flammiuomam, dextra secum adolescentem capillis prehensum, manus ad superos tendentem, obtestātemq; immortalium Deorum fidem, rapit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè hebeti, cæterùm planè ijs similis, qui sontico aliquo morbo contabuerunt. Hunc facilè conijcias Liuorem esse. Quin & mulierculæ aliquot Calumniam sequuntur comites, quorum munus est, dominam hortari, instruere, comere: illæ sunt Insidiæ ac Fallacia. A tergo lugubri habitu, pullata laceraque Pœnitentia subsequitur, quæ capite in tergum deflexo, cum lacrymis ac pudore procul venientem Veritatem excipit. Hæc ad verbum Lucianus ex interpretatione eiusdem Melanchthonis. Abesse ergo debet à viro probo non solùm ipsum calumniandi crimen, sed etiam calumnijs credendi facilitas, ex qua innocentibus sæpe infertur iniuria, vt egregij illi Cleanthis versus docent:

κακκρύπτερον δ' οὐδὲν ἀφροσύνης ἔστι πω·	*Nihil ferè tam est malignum, quàm calumnia:*
λάτρις γὰρ ἁ πατήσασα τὸν πεπεισμένον,	*Hæc enim vbi clam aliquem à se persuasum decipit,*
μισεῖ ἀνατίως τὸν δόλῳ οὐδὲν ἄπον. id est:	*Odium excitat aduersus eum, qui nihil est commeritus.*

Cuius rei exemplum patet in nostro Bellerophonte.

g ἓ πέρεν δ' ὅγε σήματα λυγρά,] Abierunt in prouerbium istæ Bellerophontis literæ, quo Lucianus vtitur in Apologia pro mercede conductis, sensu tamen aliquantulum distorto à fabula: idem etiam in Commentario aduersus indoctum. Illud Plautus in Bacchidibus attigit, vbi Chrysalus à Mnesilocho literis quoque deceptus est, Nic. Tace, Nullus homo dicit: hæ tabellæ te arguunt, Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. Chrys. aha, Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer? sine, &c. Tales fuerunt Dauidis literæ, quas Vrias in suam perniciem Ioabo tradidit, vt est 2. Sam cap. 11. quæ etiam hodie parœmiacè vsurpantur. Simile fuit factum illud Pharnabazi apud Plutarch. in vita Lysandri. Res sic se habet. Lysander Pharnabazi prouinciam deuastarat, qua re commotus Pharnabazus misit Lacedæmona, qui Lysandrum apud Ephoros accusarent: à quibus idcirco statim reuocatus est Lysander: qui cùm criminationes Pharnabazi timeret, effecit, vt cum eo colloqueretur, rogauitq; vt in sui commendationem literas ad Ephoros perscriberet, in quibus testaretur, se ab eo læsum non esse, quod se facturum Pharnabazus simulauit. cæterùm qualem flagitabat Lysander epistolam conscripsit: clàm verò alteram habebat exaratam, & inter signandum commutauit codicillos, nihil inter se specie discrepātes, tradiditq; Lysandro illos occultè scriptos. Reuersus Lacedæmonem Lysander, atque vt moris est, ad curiam profectus, reddidit Ephoris Pharnabazi literas, pro certo habens, crimen suum maximum iam esse sopitum. Pharnabazum enim Lacedæmonij, quòd inter regios præfectos fuisset in bello promptissimus, charum habebant. Vt verò lectas literas Ephori ostenderunt Lysandro, & hic animaduertit, non esse scilicet vnum Vlyssem subdolum, &c. Hæc Plutarchus. Iam verò in nostro Bellerophonte obseruandum est, quanta cum fidelitate has sibi concreditas literas pertulerit, nec ita curiosus fuerit, vt eas inspexerit, quod leue forsan videbatur, nisi id summus vir Plutarchus in commentario de Curiositate annotasset, cuius hæc sunt verba: διὰ καὶ πίστεως, inquit, ἀπάσης ἑρμηνεὺς ὁ πολυπράγμων ἐσὶν, οἰκέτας γοῦν καὶ ξένοις πιστεύομεν μᾶλλον ἐπιστολὰς καὶ γράμματα. καὶ σφραγῖδας, ἢ φίλοις καὶ οἰκείοις πολυπράγμοσιν. ὁ ὁ Βελλεροφόντης οὐκεῖνος, ἐδὲ καθ' ἑαυτὸ γράμματα κομίζων ἔλυσεν, ἀλλ' ἀπέχθεσ τ' ἐπιστολῆς ὑ βασιλέως, ὡς τ' γυναικὸς ἀφ' τοῦ αὐτοῦ ἐγκρατέσαν. ἀκρασίας γὰ τὸ πολυπραγμονεῖν, ὡς κ τὸ μοιχεύειν, καὶ πρὸς τὴν ἀκρασίαν ἀβελτηρίας καὶ ἀφροσύνης. τὸ γὰ ποσσύπας παρελθόντα κνιπὰς ὑ δεδημοσιωμένας γυναῖκας ἐπὶ τοῦ κατακλισμὸν ἀθεῖας ὑ πολυτελῆ, πολλάκις ἂν ὅπου τύχῃ καὶ ἄμορφον οὖσαν. ὑπερβολὴ μανίας καὶ παραφροσύνης. ταυτὸν ὁ οἱ πολυπράγμονες ποιῶσι, πολλὰ καὶ καλὰ ἀτάμενα καὶ ἀκέραμα καὶ σχολὰς καὶ ἀμπελῶνας παρελθόντες, ἐπισόλια διορύττουσιν ἀλλότρια, καὶ παραβάλλουσι ἡδονὰν τοῖχοις τὰ ὦτα, καὶ συμψιθυρίζουσιν οἰκέταις καὶ γυναίοις, πολλάκις μὲν ἐδὲ ἀκινδύνως, ἀεὶ ὁ ἀδόξως. id est: Quare omni quoque fide curiosus orbus est. Seruis certè & peregrinis credimus citius epistolas, literas, sigilla, quàm amicis & familiaribus curiosis. Bellerophontes verò ne cùm literas de capite quidem ferre suo, scriptas resignauit eas, sed abstinuit eadem ex continentia vt regis coniuge ita epistola. Quandoquidem intemperantiæ est, curiosum esse iuxtà, atque adulterium admittere, ac præter intemperantiam immodicæ amentiæ ac insipientiæ. Siquidem tot præterire vulgatas & publicè prostitutas fœminas, in reclusam autem & sumptuosam exardescere, sæpe etiam si casus tulerit, deformem: id superat insaniam & desipientiam omnē. Idem curiosis vsu venit, multis & præclaris spectaculis, auditionibus, disputationibus, & confabulationibus neglectis aliorum epistolas effringunt, vicinorum parietibus aures applicant, cum mancipijs & mulierculis consusurrant, sæpe non sine periculo, semper turpiter certè. Hæc ille.

h ἐννημαρ ξένιος ἐ,] In Odyssea quidem, inquit Eustathius, vno eodemque die interrogantur hospites domestici, id est, primo quo aduenium. Hic verò Bellerophontes post nouem dies. Quod ab Iobate factum dicunt, verito, ne si literas reserasset, citius se ad Prœtum Bellerophontes reciperet. Alij dicunt, moris esse antiqui, vt decima die hospites interrogarentur, quod & in Paride factum est cum à Menelao exceptus est hospitio.

i πρῶτον μὲν ἔα χίμαιραν] Quid sit Chimæra, quid isti Solymi & Amazones, ac cuiusmodi fuerint hi Bellerophontis labores, in Lexico explicabimus.

k ἀλλ' ὅτι δὴ κἀκεῖνόν] Exosum fuisse Dijs Bellerophontem dicit Poëta, sed causam non explicat. Quidam dicunt, cum cum Pegaso alato equo, quem à Neptuno acceperat, cœlos petisse: quare indignati Dij, Pegaso œstrum immisērūt, quo & ille agitatus sessorem excussit, qui in eos campos decidit, qui posteà ab eius erroribus ἀλήϊα dicti sunt, cæcus itidem factus ab ipsis Dijs. Quam fabulam de Pegaso Lucianus in Commentario de Astrologia sic est interpretatus: ἐγὼ ὖ, inquit, κ ὡς ἐὶ Βελλεροφόντεω τοιάδε φρονεῖν. πτηνὸν μὲν οἱ χρεὼ ἵππον ἐ μάλα πειθομαι, δικέω δέ μιν ταύτῃσι τῇσι σοφίῃσι μεξέπονΤα, ὑψηλάτε φρονεόντα καὶ ἀστροισι ὁμιλέοντα ἐς ἐρανὸν κἀ τὴν ἵππῳ ἀκαδίωας, ἄκλαυ τῇ Δίκῃσιν. id est, Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatū equū illi fuisse, non admodum credo: verū n

verùm arbitror,illum hanc disciplinam (nimirum Astrologiam) sectantem,sublimiaq; cogitantem,& intra Astra versantem,in cœlum non equo ascendisse, sed animo. Hæc ille. Quod ad huius herois errores attinet,eorum causam animi dolorib.etiam tantũ tribuit Marcus Tullius 3. Tusc. Ex hoc, inquit, euenit, vt in animi doloribus alij solitudines captent, vt ait Hom. de Bellerophonte

Qui miser in campis mœrens errabat Aleis *Ipse suum cor edens,hominum vestigia vitans*, &c.

Ἰχῦσιλώιο ἄρτεμις ἔκλα.] Aliàs etiam obseruauimus, interitus mulierum Dianæ à veteribus tribui, vt virorum Apollini. Nunc addimus ex Phornuto in Speculatione de Deorum natura, creditam ab antiquis Dianam luctu & cæde gaudere : vnde nonnulli moti sunt,vt sacrificijs absurdis,nempe cæde humana illam placarent.

Ὣς φάτ· ἐγήθησεν δ᾽ βολὼ ἀγαθὸς Διομήδης.
Ἔγχος μὲν κατέπηξεν ἐπὶ χθονὶ πυλυβοτείρῃ,
[a] Αὐτὰρ ὁ μειλιχίοισι προσηύδα ποιμένα λαῶν.
Ἦ ῥα νύμοι ξεῖνος πατρώϊός ἐσσι παλαιός·
[b] Οἰνεὺς γάρ ποτε δῖος ἀμύμονα Βελλεροφόντην
Ξείνισ᾽ ἐν μεγάροισιν, ἐείκοσιν ἤματ᾽ ἐρύξας.
Οἱ δ᾽ ἂρ᾽ ἀλλήλοισι πόρον ξεινήια καλά·
Οἰνεὺς μὲν ζωστῆρα φοίνικι φαεινὸν,
Βελλεροφόντης δ᾽ χρύσεον δέπας ἀμφικύπελλον·
Καί μιν ἐγὼ κατέλειπον ἰὼν ἐν δώμασ᾽ ἐμοῖσι·
[c] Τυδέα δ᾽ οὐ μέμνημαι· ἐπεὶ μ᾽ ἔτι τυτθὸν ἐόντα
Κάλλιφ᾽· ὅτ᾽ ἐν Θήβῃσιν ἀπώλετο λαὸς Ἀχαιῶν.
Τῷ νῦν σοὶ μὲν ἐγὼ ξεῖνος φίλος Ἄργεϊ μέσσῳ
Εἰμὶ, σὺ δ᾽ ἐν Λυκίῃ, ὅτε κεν τῶν δῆμον ἵκωμαι.
Ἔγχεσι δ᾽ ἀλλήλων ἀλεώμεθα καὶ δι᾽ ὁμίλου.
Πολλοὶ μὲν γὰρ ἐμοὶ Τρῶες κλειτοί τ᾽ ἐπίκουροι,
Κτείνειν ὄν κε θεὸς γε [*] πόρῃ καὶ ποσὶ κιχείω·
Πολλοὶ δ᾽ αὖ σοὶ Ἀχαιοὶ, ἐναιρέμεν ὄν κε δύνῃαι.
Τεύχεα δ᾽ ἀλλήλοισ᾽ ἐπαμείψομεν, ὄφρα καὶ οἵδε
Γνῶσιν ὅτι ξεῖνοι πατρώϊοι ὀχόμεθ᾽ εἶναι.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε, καθ᾽ ἵππων αἰζηάντε,
Χεῖράς τ᾽ ἀλλήλων λαβέτην, καὶ πίστωσαν.
Ἔνθ᾽ αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης [d] φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὅς τεὸς Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ τεύχε᾽ ἄμειβε,
[e] Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι᾽ ἐννεαβοίων.

Sic dixit:lætatus est.a.in bello fortis Diomedes,
Hastam quidem defixit in terram multipascuam.
Sed ipse blandis allocutus est pastorem populorum.
Certè mihi hospes paternus es antiquus:
Oeneus enim olim nobilis eximium Bellerophontem
Hospitatus est in ædibus, viginti dies detinens.
Hi verò etiam sibi mutuò dabant xenia pulchra.
Oeneus quidem baltheum dedit purpura lucidum:
Bellerophontes.a.aureum poculum vtring; cauum.
Et illud ego reliqui,proficiscẽs,in ædib.meis, (existẽtẽ
De Tydeo.a.nõ memini, quoniam me adhuc parulũ
Reliquit, quãdo ad Thebas perijt exercitus Achiuorũ.
Quare nunc tibi qdẽ ego hospes amicus in Pelopõnesõ
Sum:tu.a.in Lycia, quando eam ad gentem venero.
Hastas autem mutuas euitemus, etiam in turba:
Multi quidem mihi Troiani inclytiq; socij, (ro.
Occidã, quẽcunq; Deus pbuerit & pedib.assecutº fue- κ. πίρω
Multi.a.rursus tibi Achiui interficias, quẽcunq; pote-
Arma autem inter nos permutemus,vt & hi (ris:
Cognoscant,quòd hospites paterni gloriamur esse.
Sic vtiq; locuti,ab equis descendentes, (peruntq;.
Manusq; mutuò prehẽderunt, & fidẽ dederunt, acce-
Tum verò Glauco Saturnides mentẽ extulit Iupiter,
Qui cum Tydide Diomede arma permutauit,
Aurea æneis,100.bobus valentia 9.bobus valentibus.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ὁ μειλιχίοισι] Opponit τὰ μειλίχια ἔπη asperis illis & grauibus, quibus anteà vtebatur Diomedes.cùm Glaucum primo impetu ad certamen prouocaret.

b Οἰνεὺς γάρ ποτε δῖος] Intellecto Glauci genere reuocat in memoriam Diomedes,Bellerephontem olim ab Oeneo auo suo hospitio exceptum: vnde recordatione illorum amicitiæ ratus illam quoq; in liberos quasi iure quodam hæreditatis deriuari, vterq; heros eo nomine nouum hoc loco fœdus init. Ea nimirum à Diomede oblata conditio à Glauco etiam accepta est, mutuoq; consensu à mutua iniuria in totius belli cursu abstinuerunt. Vbi obseruanda est lex mira hospitalitatis, quæ non solùm hospites inter se,verùm etiam suos liberos ad inuicem amicitia obligat. Nos hodie illo seculo non viuimus,ac vtrumq; rarissimè vsurpatur.

c Τυδέα δ᾽ οὐ μέμνημαι] Nimirum intelligendum est, Oeneum filio Tydeo superuixisse:proinde hoc posse quidem melius de Oeneo Diomedem meminisse,quàm de Tydeo, qui se admodum infante in bello Thebano interierat.

d φρένας ἐξέλετο Ζεύς] Illud ἐξέλετο Porphyrius pro ἐξαίρετους ἐποίησεν interpretatur,vt nimirum Glaucus hanc φιλοτιμίαν ostẽtaret, ac ne mollior & remissior videretur ad hospitis postulationem,& sic aui virtutem reueretur. Sensus est, elatum fuisse animo Glaucum, vt doni præstantia & magnificentia sua gratam & acceptam se ferre Diomedis amicitiam significaret. quod annotasse oportuit, vt sequentia intelligerentur.

e χρύσεα χαλκείων,] Non fuit admodum iniqua hæc permutatio Glauci, inquit Plutarchus aduersus Stoicos scribens, propterea quòd arma ferrea (vel ærea) non minus vsui sunt pugnaturis, quàm aurea:sed qui corporis valetudinẽ anteponit honesto, vel virtutem relinquit ad bonam corporis valetudinem,is verè permutat χρύσεα χαλκείων. Abierũt autem ista in prouerbium, quod persequitur copiosè Erasmus in Adagijs. Iam quod ille aut quiuis alius vafritiem & calliditatem Diomedis innuunt, id vnde colligant, planè non video. Existimo quidem,illa arma aurea lubenter accepisse Diomedem,sed vt idcirco callidior censendus sit,non existimo. Et in Glauco quidem factum agnoscimus, vt & in Bellerophonte: vafritiem in Diomede non item,non minus ac in Oeneo eius auo, qui pro aureo poculo signo hospitalitatis baltheum solùm purpureum Bellerophonti rependit. Et vides ex Plutarcho, in bello vtilia quoque arma ærea,vt se deceptum Glaucus conqueri minimè possit.

---

[a] Ἕκτωρ δ᾽ ὡς Σκαιάς τε πύλας καὶ [*] φηγὸν ἵκανεν,
Ἀμφὶ ἄρα μιν Τρώων ἄλοχοι θέον ἠδὲ θύγατρες,
Εἰρόμεναι παῖδάς τε, κασιγνήτους τε, ἑταίρους τε,
Καὶ πόσιας· ὁ δ᾽ ἔπειτα θεοῖς εὐχεσθαι ἀνώγει
Πάσας ἑξείης· πολλῇσι γὰρ ἤδη ἐφῆπτο.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ Πριάμοιο δόμον καλὸν ἀφίκανε,
Ξεστῇσ᾽ αὐλούσῃσι τετυγμένον αὐτὰρ ἐν αὐτῷ
Πεντήκοντ᾽ ἔνεσαν θαλάμοι ξεστοῖο λίθοιο.
[*] Πλησίον ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα δὲ παῖδες

Hector.a.postquã Scææsq; portas & fagũ peruenit, κ. πύργον
Circa ipsum Troianorum vxores currebant & filiæ,
Percontantes de filijsq; fratribusq; ciuibusq;,
Et maritis: hic verò deinde Dijs supplicare iussit
Omnes ordine: multis autem luctus imminebant.
Sed quando iam Priami ad domũ perpulchrã pueni t
Politis porticibus extructam:cæterùm in ea
Quinquaginta inerant thalami polito lapide,
Proximi inter se ædificati: ibi autem filij

 κ. Πλησίον

Κοιμῶντο Πριάμοιο παρὰ μνηστῆς ἀλόχοισι.
Κρηφὼν δ' ἑτέρωθεν ἐναντίοι ἔνδοθεν αὐλῆς
Δώδεκ' ἔσαν τέγεοι θάλαμοι ξεστοῖο λίθοιο.
πλησίον Πλησίοι * ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα ἧ γαμβροὶ
Κοιμῶντ' Πριάμοιο παρ' αἰδοίης ἀλόχοισιν.
Ἔνθά οἱ ἠπιόδωρος ἐναντίη ἦλυθε μήτηρ,
Λαοδίκην ἐσάγουσα θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην.
Ἔνθ' ἄρα οἱ φθ' χειρὶ ἑῷ τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε·
Τέκνον, τίπτε λιτὼν πόλεμον θρασὺν εἰλήλυθας;
ᵇ Ἦ μάλα δὴ τείρουσι δυσώνυμοι υἷες Ἀχαιῶν,
Μαρνάμενοι περὶ ἄστυ· σὲ δ' ἐνθάδε θυμὸς ἀνῆκεν
Ἐλθόντ' ἐξ ἄκρης πόλιος Διὶ χεῖρας ἀνασχεῖν;
Ἀλλὰ μεῖν' ὄφρα κέ τοι μελιηδέα οἶνον ἐνείκω,
Ὡς σπείσῃς Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Πρῶτον· ἔπειτα δέ κ' αὖτε σόον πόσιν, αἶψα πιόντα·
ᶜ Ἀνδρὶ δ' ἐκεκμηῶτι μάλ' ἐστὶν ἔπαρκος οἶνος,
Ὡς τοῦ νῦν κέκμηκας ἀμύμονας οἷσιν ἔτησι.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μῆτερ,
Μή μ' ἀπογυώσῃς, μένε δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι.
ᵈ Χερσὶ δ' αἰθοπι Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Ἄζομαι· οὐδέ πη ἔστι μελαινέφεϊ Κρονίωνι
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.
Ἀλλὰ σὺ μὲν θεὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
Ἔρχεο σὺν θυέεσσιν ἀολλίσασα γεραιάς.
Πέπλον δ' ὅς τοι ἐχαρίσσατο καὶ φίλε μέγις καὶ
Ἔστιν ἐνὶ μεγάρῳ, καί οἱ πολὺ φίλτατος αὐτῇ,
Τὸν θὲς Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο,
Καί οἱ ὑποσχέσθαι ἑκατόμβοιην ἀρίστην
Βοῦν ἐνιαυσίην, ἣ ἄρ' ἀστεμφὲς καὶ ἀπήμονα θήσει,
Ἤν πως ἐλεήσας ἱερὸν πτόλεμον, ἀδὲ καὶ ἐλεήσῃ
Ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα·
Αἴ κεν Τυδέος υἱὸν ἀπόρουσ' Ἰλιόθι ἱρῆς,
Ἄργεϊον ἀκμητῆ, κεφαλὴν μήσωσθαι Φόβοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν θεὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
Ἔρχεο· ἐγὼ δ' ἐπὶ Πάριν μετελεύσομαι, ὄφρα καλέσσω,
Αἴκ' ἐθέλῃσ' εἰπόντι ἐπήκοος· ὡς κεν οἱ αὖθι
Γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα
Τρωσί τε καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι, τοῖό τε παισίν.
Εἰ κεῖνόν γε ἴδοιμι κατελθόντ' Ἄϊδος εἴσω,
Φαίην κεν φρεσὶν ἀτρύτου ὀιζύος ἐκλελαθέσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· ἡ δ' ὑπόεικτο πρὸς μέγαρ' ἀμφιπόλοισι
Κέκλετο· τὴ δ' ἄρ' ἀόλλισαν κατ' ἄστυ γεραιάς.
Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον κατέβησετο κηώεντα,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, ἃς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν ἁπαπλώς, εὐρέα πόντον,
Τὴν ὁδὸν ἣν περ Ἑλένην ἀνὴγαγε δῖ' ἀπὸ πατρείην.
Τῶν εἷς' ἀειρομένη Ἑκάβη φέρε δῶρον Ἀθήνῃ,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος·
Ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπε· ἔκειτο δ' ὑπάτατος ἁπάντων.
Βῆ δ' ἰέναι πολλὰς δὲ μετὰ δμῳὰς ἴσαν γεραιάς.
Αἱ δ' ὅτε νηὸν ἵκανον Ἀθήνης ἐν πόλει ἄκρῃ,
Τῇσι θύρας ὤιξε Θεανὼ καλλιπάρῃος,
Κισσῆς, ἄλοχος δὲ Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο.
(Τὴν γὰρ Τρῶες ἔθηκαν Ἀθηναίης ἱέρειαν)
Αἱ δ' ὀλολυγῇ πᾶσαι Ἀθήνῃ χεῖρας ἀνέσχον.
Ἡ δ' ἄρα πέπλον ἑλοῦσα ʰ Θεανὼ καλλιπάρῃος
Θῆκεν Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠϋκόμοιο,

Cubabant Priami apud legitimas vxores.
Filiarum autem è regione oppositi intra atrium
Duodecim erant excelsi thalami ex polito lapide,
Proximi inter sese ædificati: illic autem generi
Cubabant Priami apud pudicas vxores.
Ibi ei mitis obuia venit mater,
Laodicem deducens filiarum forma optimam,
Inq; ipsius hæsit manu, verbumq; dixit & elocuta est:
Fili, cur relicto prælio audaci veniſti?
Num valde iam affligunt detestandi filij Achiuorum
Pugnantes circa vrbem: te aũt huc animus induxit
Vt veniens ex summa arce Ioui manus tenderes?
Sed expecta paulisper, dum tibi dulce vinũ afferam,
Vt libes Ioui patri, & cæteris immortalibus
Primùm: deinde ipse reficiaris, si biberis.
Viro.n. defatigato robur valde vinum auget,
Sicut tu defatigatus es, opem ferens tuis ciuibus.
Hanc excepit verbis magnus galeæ motor Hector:
Ne mihi vinum afferas mellitum, veneranda mater,
Ne me debilites, roboris verò viriumq; obliuiscar.
Manibus autem illotis Ioui libare ardens vinum
Vereor, neq; modo vllo fas est nubes atras cogẽti Satur-
Sanguine & puluere pollutum vota facere. (nio
Sed tu quidem ad templum Mineruæ prædatricis
Vade cum suffimentis, congregatis matronis.
Peplum aũt quod tibi preciosissimum & maximum
Est in domo, & tibi multò charissimum ipsi,
Hoc pone Mineruæ in genibus pulchricomæ
Et ei promitte duodecim boues in templo
Anniculos indomitos sacrificaturã si miserata fuerit
Ciuitatẽq; & Troianorũ vxores, & infantes liberos:
Si Tydei filium arceat ab Ilio sacro
Ferocem bellatorem, acrem magistrum fugæ.
Sed tu quidem ad templum Mineruæ prædatricis
Vade: ego autem Paridem adibo, vt vocem,
Si velit monentem audire, vtinam illi
Terra debiscat: magnum enim ipsum Olympi⁹ nutri-
uit nocumentum
Troianisq;, Priamoq; magnanimo, eiusq; filijs.
Si illum viderem descendentem infernum intra,
Existimarem animum tristi ærumna leuatum esse.
Sic dixit: hæc autem profecta ad ædes, ancillis
Iussit. hæ. a. congregarunt per ciuitatem matronas.
Ipsa. a. in thalamum descendit odoribus fragrantem,
Vbi erant pepli variè picti, opera mulierum
Sidoniarum, quas ipse Alexander diuinus
Abduxerat è Sidonia enauigans latum pontum,
Ea via, qua Helenam abduxit nobilem:
Horum vnum accipiens Hecuba tulit dono Mineruæ,
Qui pulcherrimus erat variegationib. & maximus:
Velut stella resplendebat: iacebat. a. vltimus aliorum.
Perrexit. a. ire: multæ. a. vnà properabant matronæ.
Hæ. a. quãdo in templũ venerũt Mineruæ in arce sum-
Eis fores aperuit Theano pulchras genas habẽs (ma,
Cisseï filia, vxor Antenoris bellicosi.
(Illam enim Troiani fecerant Mineruæ sacerdotem)
Hæ. a. cum eiulatu omnes Mineruæ manus sustulerũt.
Hæc autem peplum accipiens Theano formosa
Posuit Mineruæ in genibus pulchricomæ,

Εὐχο-

Εὐχομένη δ' ἠρᾶτο Διὸς κούρη μεγάλοιο,
[i] Πότνι' Ἀθηναίη, ἐρυσίπολι, δῖα θεάων,
Ἄξον δὴ ἔγχος Διομήδεος, ἠδὲ καὶ αὐτὸν
[k] Πρηνέα δὸς πεσέειν Σκαιῶν προπάροιθε πυλάων·
Ὄφρά τοι αὐτίκα νῦν δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
Ἡνις, ἠκέστας ἱερδώμεν, αἴ κ' ἐλεήσῃς
Ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα.
Ὣς ἔφατ' εὐχομένη, ἀίσατο δ' ἴαχε Παλλὰς Ἀθήνη.

Vouensq; precabatur Iouis filiam magni:
Veneranda Minerua, custos vrbis, nobilissima dea-
Frange iam hastam Diomedis, atq; ipsum (rum,
Pronum da cadere Scæas ante portas,
Vt tibi statim nunc duodecim boues in templo
Anniculos indomitos sacrificemus, si miserata fueris
Ciuitatẽq;, & Troianorũ vxores, & infantes liberos.
Sic dixit vouens, abnuit autem Pallas Minerua.

COMMENTARIVS.

a Ἔκτωρ δ' ὡς Σκαιὰς πύλας] Hysterologia est in his verbis: nam prius ad fagum, quæ erat in campo, peruenit Hector quàm ad Scæas portas. De illa fago videndus est Strabo lib. 13. Quòd autem hoc loco Poëta dicit accurrisse mulieres Troianas ad Hectorem, ostendit, præstolari illas virorum reditum è bello, vt eos exciperent etiam fugientes, vt anteà dicebat Helenus.

b ἦ μάλα δὴ τάρβησε] Cùm Hecuba exploratam haberet Hectoris fortitudinem, quæ eum pugnam aduersus Græcos detrectare non pateretur, aliam causam comminiscitur, quæ potuerit Hectorem impellere, vt Troiam redierit, nimirum supplicandi Ioui gratia. quod ita se habere existimans, vinum ei porrigit, tum vt Ioui libet, tum vt se defatigatum refocillet: quia ἀνδρὶ κεκμηῶτι μὲν οἶνος μέγα ὄνησι ἀέξαι. Cui vtriq; respondebit Hector. Quod ad refocillationem attinet, diuersam vino attribuit facultatem quàm Hecuba, nempe roboris imminutionem. Quod ad libationem: Non possum inquit manibus sanguinolentis Deo libare, idque mihi religiosum est.

c ἀνδρὶ δ' ἧκε κεκμηῶτι] Hic est vnus ex vini effectibus ad restituendas lasso homini vires: scilicet cùm illud moderatè sumptum est, quo pacto Hectoris sententiam huic Hecubanæ contrariam conciliabis.

d χερσὶ δ' ἀνίπτοισι] Hinc abijt in prouerb. post Hom. ἀνίπτοις χερσὶ λείβειν, de ijs qui diuina sanctè nõ aggrediunt & capessunt. Telemachus in Odyssea manus lauat, antequam Deo supplicet. Hesiodus ἔργ. καὶ ἡμέρ. vetat, ne quis manè Ioui libet vinum illotis manibus, μηδ' ἐπὶ τοῖς ἐξ ἠῶθεν Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν: id est, Ne vnquam manè Ioui vinum libaueris ardens Illotis manibus, neque diuorum insuper vlli. Vide Erasm. Adag. Qua de re Anticlides lib. 4. reddituum, vt refert Natalis lib. 1, ἔθος δὲ λέγει, inquit, τοῖς παλαιοῖς ὅταξ τὴν νεκρὸν ἀκμάζει, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καθ' ἅλλας σφαγὰς ἑτοίμων ὑδάτι ἀσυλήτῳ τὰς χεῖρας ἀπονίπτειν εἰς τὸ μιάσματος καθαίρειν: id est: Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiam seruatur, vt qui cædem hominum vel aliorum animalium commisissent, perenni aqua manus abluerent ad commissi piaculi lustrationem. Aeneas apud Virgilium:

Me bello è tanto digressum & cæde recenti *Attrectare nefas* (supple sacra & patrios penates) *donec me flumine viuo* *Abluero.*

Sed nos hac de re etiam alibi diximus.

e ὡς κεν οἱ αὖθι γαῖα χάνοι.] Ex hoc loco constat, quanto odio sit Alexandrum Hector prosecutus, quòd illius causa tot malis regnum Troianum conflictetur, & tamen mirum est, quòd illius etiam propugnationem in tam iniqua causa susceperit. Scilicet fraternus etiam amor, qui vix totus ob occasionem quantumuis grauem deperit, & studium regni & patriæ, facti iniustitiã obtenebrarunt. Quòd autem pro patria hoc etiam bellum Hector gerat, testis est illius oratio, cùm ait, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, Vnum est optimum augurium, pro patria pugnare. Quanquam non est dubium, post tam longum tempus tot tantisq; laboribus defatigatum Hectorẽ, cùm indomitos Græcos esse animaduerteret, ac pertinaciter in obsidione permanere, in impatientiam delapsum, proinde sic in fratrem exacerbari, serò tamen sapientiorem factum, vt de Phrygibus prouerbio iactitatur.

f ἀμφιπόλοισι] Quod Regibus sunt præcones, id sunt reginæ Hecubæ ancillæ, quæ matronas vndique in vrbe conuocant.

g τὰς αὖτὸς Ἀλέξανδρος] Alexander rapta Helena ventis in Sidoniam abreptus est, quæ sinuosa fuit illi, & proinde longa naufgatio. Cùm autem Sidoniam peruenit, traditur, regem Phœnicum interemisse, multasque ex ea regione opes secum Troiam asportasse, in quibus est verisimile, Sidonias istas mulieres fuisse. Tota historia legitur apud Dictym lib. 1. his verbis. Legati (sup. Græcorum ad Troianos) paucis diebus ad Troiam veniunt, neq; tamen Alexandrum in loco offendêre. Tum namque properatione nauigij inconsultè vsi ventis, ad Cyprum appulêre. Vnde sumptis aliquot nauibus Alexander, Phœnicem delapsus, Sidoniorum regẽ, qui eum amicè susceperat, noctu insidijs necat, eademq; qua Lacedæmoniam cupiditate, vniuersam domũ eius in scelus proprium conuertit. Ita omnia, quæ ad ostentationem regiæ magnificentiæ fuerunt, indignè rapta, ad naues differri iubet. Sed vbi lamentatione eorum, qui casum domini deflentes, reliquæ prædæ aufugerant, tumultus ortus, populus omnis ad regiam concurrit. Inde quòd iam Alexander, abreptis quæ cupiuerat, abscessionem properabat, paruo tempore ad naues veniunt, ortoque inter eos acri prælio, cadunt vtrinque plurimi, cùm obstinatè hi regis necem defenderent: hi, ne amitterent partam prædam, summis opibus anniterentur. Inscensis dein duabus nauibus, Troiani reliquas strenuè defensas liberant, ãtque ita fatigatis iam prælio hostibus euadunt. Hæc ille. Videndus est prætereà Herodotus lib. 2. qui Euterpe inscribitur, qui huius etiam loci Homerici meminit, ex quo & alijs quibusdam in Odyssea patet Alexandrum longa vsum nauigatione cùm Troiam repeteret, siue id vi ventorum factum est, vt vult Dictys: siue consilio certo, vt persequentes se faciliùs declinaret. proinde concludit Herodotus, Cypria illa carmina, quæ Homeri nomine circumferebantur, non fuisse Homeri, quòd illa scribant, triduo Paridem Troiam peruenisse secundo vento vsum ac tranquillo mari.

h Θεανὼ] Notandum est, apud Homerũ mulieres nuptas sacerdotij officio fungi, qualis est hæc Theano Antenoris vxor: at postea hoc virgines tantùm exercuerunt, quales fuerunt Vestæ apud Romanos. Quòd autem paulò pòst dicitur, mulieres Troianas cum eiulatu ad Mineruam manus sustulisse, repetẽdum est memoria quod Herodotus in Melpomene tradit, existimare se eiulatũ in sacrificijs, à Lybissis mulieribus, quæ eo maximè vtuntur, ad Græcos emanasse.

i πότνι' Ἀθηναίη,] Si quis verba superiora Heleni attendat, quibus præcipit supplicandi Mineruæ formulam, videbit has preces Troianarum mulierum esse diuersas ab Heleni intentione. Ille enim iubebat solùm peti à Minerua, vt Diomedem à muris Troianis auerteret: hic verò mulieres petunt, vt eum interfici permittat. Quæ petitio stulta fuit, ideo neque hoc à Minerua impetrauerunt. Quid enim illa nunc eum desereret, quem ipsamet non solùm non adiuuit, sed etiam excitauit & impulit?

k πρηνέα δὸς πεσέειν] πρηνεῖς sunt, qui fugiendo & verso tergore moriuntur: ὕπτιοι, qui opposito pugnæ pectore & fronte. Itaque non solùm Diomedis mortem simpliciter, sed etiam inhonestam & indecoram petunt.

Ὣς αἱ μὲν ῥ' ἔχοντο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο·
Ἕκτωρ δ' οὐκ ἔθελεν δόμον Ἀλεξάνδροιο βαθήναι
Καλὸν, τόν ῥ' αὐτὸς ἔτευξε σὺν ἀνδράσιν οἳ τότ' ἄριστοι
Ἦσαν ἐνὶ Τροίῃ ἐριβώλακι τέκτονες ἀνδρες,
Οἵ οἱ ἐποίησαν θάλαμον καὶ δῶμα καὶ αὐλὴν
Ἐγγύθι τε Πριάμοιο καὶ Ἕκτορος, ἐν πόλει ἄκρῃ.
Ἔνθ' Ἕκτωρ εἰσῆλθε Διὶ φίλος· ἐν δ' ἄρα χειρὶ
Ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυ· πάροιθε δὲ λαμπετὸν ἄλτο
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θὲε πόρκης.
[a] Τὸν δ' εὗρ' ἐν θαλάμῳ περικαλλέα τεύχε' ἔποντα,
Ἀσπίδα καὶ θώρηκα καὶ ἀγκύλα τόξ' ἀφόωντα.

Ita illæ quidem supplicabant Iouis filiæ magni.
Hector autem ad ædes Alexandri iuit
Pulchras, quas ipse ædificârat cũ viris, qui tũc optimi
Erant in Troia gleboſa fabri viri:
Qui ei fecerunt thalamum, & domum, & aulam
Prope ædes Priami & Hectoris in arce ſumma.
Illuc Hector intrauit Ioui dilectus, & in manu
Haſtam gerebat 10 cubitorũ: antè.a. ſplendebat haſtæ χ. ἓξ ἐνδεκάπηχυ.
Cuſpis ærea: circùm.a. aureus ambibat annulus.
Hunc.a. inuenit in thalamo pulchra arma curantem:
Scutum & thoracem, & curuos arcus tractantem:

[b] Ἀργείη δ' Ἑλένη μετ' ἄρα δμῳῇσι γυναιξὶν
Ἧστο, καὶ ἀμφιπόλοισι φαεινκλυτὰ ἔργα κέλευε.
Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι,
[c] Δαιμόνι' ἃ μὴ καλὰ χόλον φέρτερ' ἄνδρα τάδε θυμῷ,
Λαοὶ μὲν φθινύθουσι περὶ πόλιν αἰπύ τε τεῖχος
Μαρνάμενοι· σέο δ' εἵνεκ' ἀϋτή τε πόλεμός τε
Ἄσσυ φέρει· ἀλφιδέδηε· σὺ δ' ἄν μαχέσαιο ἄλλῳ,
Εἴτινά που μεθιέντα ἰδοις συναορὸν πολέμοιο.
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα ἄστυ πυρὸς δηΐοιο θέρηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Ἀλέξανδρος θεοειδὴς,
Ἕκτορ, ἐπεὶ με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω· σὺ δ' ἄκουε, καί μευ ἄκουσον·
[d] Οὔτι ἐγὼ Τρώων τόσσον χόλῳ οὐδὲ νεμέσσῃ
Ἧμαι ἐν θαλάμῳ, ἔθελον δ' ἄχεϊ προτραπέσθαι.
Νῦν δέ με παρειπὼν ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν
Ὥρμησ' ἐς πόλεμον· δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῷ
Λώιον ἔσεσθαι· νίκη δ' ἐπαμείβεται ἀνδρας.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον Ἀρήϊα τεύχεα δύω·
Ἢ ἰθ'· ἐγὼ δ' μέτειμι· κιχήσεσθαι δέ σ' οἴω.
Ὣς φάτ'· τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισι προσηύδα μειλιχίοισι.
[e] Δᾶερ ἐμεῖο κυνὸς, κακομηχάνου, ὀκρυόεσσης
Ὡς μ' ὄφελ' ἤματι τῷ ὅτε πρῶτον τέκε μήτηρ,
Οἰχέσθαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα
Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἔνθά με κῦμ' ἔμελλε κατὰ πρηνὲς βαλέεσθαι
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάδε γ' [f] ὧδε θεοὶ κακὰ τεκμήραντο,
Ἀνδρὸς ἔπειτ' ὤφελλον ἀμείνονος εἶναι ἄκοιτις,
Ὅς ῥ' ἤδη νέμεσίν τε καὶ αἴσχεα πολλ' ἀνθρώπων.
Τὸν τῷ οὔτ' ἂρ νῦν φρένες ἔμπεδοι, οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω
Ἔσονται· τῷ καί μιν ἐπαυρήσεσθαι οἴω.
Ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε, καὶ ἕζεο τῷδ' ἐπὶ δίφρῳ,
Δᾶερ, ἐπεί σε μάλιστα πόνος φρένας ἀμφιβέβηκεν
Εἵνεκ' ἐμεῖο κυνὸς, καὶ Ἀλεξάνδρου ἕνεκ' ἄτης·
Οἷσιν ἐπὶ Ζεὺς θῆκε κακὸν μόρον, ὡς καὶ ὀπίσσω
Ἀνθρώποισι πελώμεθ' ἀοίδιμοι ἐσσομένοισι.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Μή με κάθιζ' Ἑλένη φιλέουσά περ, ἐδέ με πείσῃς,
Ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐπέστυται ὄφρ' ἐπαμύνω
Τρώεσσ', οἱ μέγ' ἐμεῖο πόθεν ἀπεόντος ἔχουσιν·
Ἀλλὰ σύ γ' ὄρνυθι τοῦτον, ἐπειγέσθω δὲ καὶ αὐτὸς,
Ὡς κεν ἔνθα κεν πάλιν κατὰ μάρψῃ ἐούσαν.
[h] Καὶ γὰρ ἐγὼν οἶκόν δε ἐλεύσομαι, ὄφρα καὶ ἴδωμαι
Οἰκῆας, ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἱόν·
Οὐ γάρ τ' οἶδ' εἰ ἔτι σφιν ὑπότροπος ἔσσομαι ἐξαῦτις,
Ἦ ἤδη μ' ὑπὸ χερσὶ θεοὶ δαμόωσιν Ἀχαιῶν.

Argiua autem Helena inter ancillas mulieres
Sedebat, & ancillis pulchra opera iubebat.
Hũc.a.Hector obiurgauit cõspicatus probrosis verbis,
Infelix, nõ certè opportunè indignationẽ hãc reposui.
Copiæ q̃dẽ pereũt circa vrbẽ, altaq; mœnia (sti animo:
Pugnantes: tui autem gratia clamorq; bellumq;
Vrbẽ hãc circũurit: tu.a. cõtendere deberes & cũ alio,
Sic vbi aliquem cessantem videris ab odioso bello.
Sed surge, ne citò ciuitas igne ardenti cõburatur.
Hunc.a. vicissim allocutus est Alexander diuinus:
Hector, quoniã me decenter increpuisti, neq; indecẽter
Propterea tibi dico, tu autem attende & me audi:
Nõ ego in Troianos tantũ iræ neq; iusta indignationẽ
Sedebam in thalamo: sed volebam dolorem auerti.
Nunc autem me admonens vxor mollibus verbis
Impulit ad bellum: videtur autem mihi sic & ipsi
Melius fore: victoria autem per vices repetit viros.
Sed agè nunc expecta, donec Martia arma induam
Aut præi: ego.a. sequar: me assecuturum.a. te puto.
Sic dixit: hunc.v. nihil allocutus est bellicosus Hector.
Hunc aũt Helena verbis allocuta est blandis:
Leuir mei canis, quæ mala inj consilia, horribilis,
Vtinam me die illo, quando me primũ peperit mater,
Abijsset asportans sæua venti procella
In montem vel in vndam multisoni maris,
Vbi me vnda mersisset, priusquam hæres acciderent.
Sed postquam hæc sic Dij mala statuerunt,
Viri deinde debui melioris esse vxor,
Qui nosset indignationẽ & exprobrationes hominũ:
Huic.a. neq; nunc mentes firmæ sunt, neq; in posterũ
Erunt: idcirco ipsum accepturum fructum suspicor.
Sed agè nunc intra, & sede hac super sella
Leuir, quoniam tuam maximè labor mentẽ inuasit
Gratia mei (quæ sum) canis, & Alexan. causa iniuriæ,
Quibus Iupiter imposuit durã sortẽ, vt & in posterũ
Apud homines simus famosi futuros.
Huic deinde respondit magnus galeæ motor Hector:
Ne me sedere facias Hel. q̃is me diligens, neq; mihi p-
Iam.n. mihi animus mouetur vt auxilier (suadebis:
Troianis, qui valde mei desiderium absentis habent:
Sed tu impellito hunc: acceleret autem & ipse,
Vt me intra vrbem assequatur existentem.
Etenim ego domum ibo vt videam
Domesticos, vxoremq; dilectam & infantem filium,
Non enim scio, si amplius ipsis redux veniam rursus.
An nunc me sub manib. Dij domabunt Achiuorum.

COMMENTARIVS.

a Τὸν δ' οὔ ῥ' ἐν θαλάμῳ] Arma tractare in thalamo dicitur Paris, quòd se ad bellum tandem comparet, victus nempe Helenæ exhortationibus, vt ipse paulò pòst dicet, νῦν δέ με παρειπὼν ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν Ὥρμησ' ἐς πόλεμον, &c.

b ἀργείη δ' Ἑλένη] Frugi mulieris exemplũ in Helena proponit, negotia domestica curante: cuius rei præcepta Andromachæ dabit Hector in sequentibus.

c Δαιμόνι' ἃ μὴ καλὰ χόλον] Artificiosè ignauiam Paridis ὑποκοίζεται, cùm eum ideò à pugna abstinere prætexit, quòd Troianis iratus sit, quia nimirum ipsis odiosus esset, vt ipse Hector de se ipso non dissimulauit, cùm dixit antea:

- ὡς καὶ οἱ αὖθι Γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα
Τρωσί τε καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι, τοῖό τε παισίν. Nam causa illius odij erat, quòd eius gratia Troiani sic à Græcis afflictarentur, ideoque in monomachiam ab ipsis esset detrusus. Cohortatur eum itaq; ad iram hanc exuendam, & vt iam pro ciuitate virilius depugnet, fratri videlicet subblanditus, quem tamen anteà suis conuitijs misèrè apud matrem lancinauerat.

d οὔτι ἐγὼ Τρώων] Prætextum illum, quo Hector ignauiam Paridis tegebat, tanquam verum arripit Paris, & ideò se in thalamum recepisse profitetur, vt dolorem, quem inde perceperat, seorsim mitigaret. Remisisse se tamen de illa ira, & iam ad pugnandum exilire: sed quo instigante? Helena. quod perridiculum est in heroë, si herois nomen meretur, cuius virtus muliebri exhortatione indiget. Vt tamen dedecus istud velet, subiungit: - δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῷ Λώιον ἔσεσθαι, &c. vt ostendat, non se ita à muliere excitari, vt idem illi tamen non sit animus, quasi Helena nihil dixerit, quasi sibi quoque pariter non videatur.

e Δᾶερ ἐμοῖο κυνὸς,] Vidimus iam anteà induci ab Homero Helenā, quæ ſuæ profectionis ad Troiam pœnitentia tangatur, quod hìc rurſum perſpicuè fit. Appellat ſe itaque Helena hìc & infrà κυνώπιδα, quòd initiò impudenter auſa eſt ex Græcia raptorem ſequi. vnde & κακομήχανον ſe dicit. Vocat ſe etiam ἀκρυόεσσαν, vtpote quę multos interimat in bellis ſua cauſa ſuſceptis, & ad κρυερὸν horrendum & triſtificum Orcum demittat: quam ob cauſam alibi μιγεδανὴ dicitur.

f ὦ δείλοι] Alibi hoc copioſè diſputauimus, malè calamitatum noſtrarum cauſam in Deum referri, quaſi ille mali author ſit, cùm noſtra potiùs vitia eſſent incuſanda. Tamen phraſis eſt aliquantulum toleranda, à ſanctis etiam viris vſurpata: ea vtetur Helena rurſus in ſequentibus.

g ὣς ῥ' ἤλπε ἑέσσιν] Sagax Helena perſpexit ignauiæ Paridis iram prætexuiſſe Hectorem, & inſipidè ab Alexandro id, quaſi verum eſſet, acceptum & exaggeratum, vt anteà explicuimus. Vellicat ergo eum hìc Helena, quòd neſciat quid ſit χόλος, quid νέμεσις: quaſi dicat: Qui poteſt iure Paris Troianis ſuccenſere, qui ſui cauſa ſic pereunt, (vt & Hector iam dixit, & paulò pòſt rurſum dicet) cùm potiùs Troiani meritò in illum poſſint indignari. Ergo deſipit Paris, qui ironiam Hectoris non ſubodoratur: & ſanè dedecus eſt Paridi, hoc à muliere acutiùs intelligi.

h κὴ γὰρ ἐγὼν οἶκόν δε] Tantæ fuerunt Hectori curæ publica negotia, vt ea priuatis antepoſuerit: nam ante illa expedita, id eſt, imperatum ſacrificium & exhortatum Paridem ad prælium, proprias ædes non ingreſſus eſt. Vbi ſine dubio Poëta exemplum hominis Reipublicæ ſtudioſi propoſuit, quod omnino imitatione dignum eſt. Patriæ enim charitas vna reliquas omnes charitates vincit, fueruntque non pauci viri præſtantiſſimi, qui ſua omnia commoda publico poſtpoſuerunt.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Οὐδ' ἄρ' Ἀνδρομάχην λευκώλενον ἐν μεγάροισιν,
Ἀλλ' ἥγε σὺν παιδὶ καὶ ἀμφιπόλῳ ἐϋπέπλῳ
Πύργῳ ἐφεστήκει γόωσά τε μυρομένη τε.
Ἕκτωρ δ' ὡς οὐκ ἔνδον ἀμύμονα τέτμεν ἄκοιτιν,
Ἔστη ἐπ' οὐδὸν ἰών, μετὰ δ' ὀμωῆσιν ἔειπεν,
Εἰδὴ ἄγε μοι δμωαὶ νημερτέα μυθήσασθε·
Πῆ ἔβη Ἀνδρομάχη λευκώλενος ἐκ μεγάροιο,
Ἦέ πη ἐς γαλόων ἢ ἐναοτέρων ἐϋπέπλων;
Ἦέ ς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθά περ ἄλλαι
Τρωαὶ * ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται;

Τὸν δ' αὖ ὀτρηρὴ ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἕκτορ, ἐπεὶ μάλ' ἄνωγας ἀληθέα μυθήσασθαι,
Οὐτέ πη ἐς γαλόων οὔτ' ἐναοτέρων ἐϋπέπλων,
Οὔτ' ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθά περ ἄλλαι
Τρωαὶ ἐϋπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἱλάσκονται·
Ἀλλ' ἐπὶ πύργον ἔβη μέγαν Ἰλίου, οὕνεκ' ἄκουσε
Τείρεσθαι Τρῶας, μέγα δ' ἔκραε εἶναι Ἀχαιῶν.
Ἣ μὲν δὴ πρὸς τεῖχος ἐπειγομένη ἀφικάνει
Μαινομένῃ εἰκυῖα, φέρει δ' ἅμα παῖδα νηπίην.
Ἦ ῥα γυνὴ ταμίη· ὁ δ' ἀπέστυγε δώματα Ἕκτωρ
Τῷ αὐτῷ ὀδὸν αὖλις ἐϋκτιμένας κατ' ἀγυιάς·
Εὖτε πύλας ἵκανε, διερχόμενος μέγα ἄστυ,
Σκαιὰς, (τῇ γὰρ ἔμελλε διεξιέναι πεδίονδε)
Ἔνθ' ἄλοχος πολύδωρος ἐναντίη ἦλθε θέουσα
Ἀνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος·
Ἠετίων, ὃς κοίλαισι Ὑποπλακίῃ ὑλήεσσῃ,
Θήβῃ ὑποπλακίῃ Κιλίκεσσ' ἀνδρεσσιν ἀνάσσων·
Τοῦ περ δὴ θυγάτηρ ἔχεθ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ·
Ἣ οἱ ἔπειτ' ἐλθοῦσα, ἅμα δ' ἀμφίπολος κίε αὐτῇ,
Παῖδ' ἐπὶ κόλπον ἔχουσ' ἀταλάφρονα, νήπιον αὖτως
Ἕκτορίδην ἀγαπητὸν, ἀλίγκιον ἀστέρι καλῷ·
Τὸν ῥ' Ἕκτωρ καλέεσκε Σκαμάνδριον, αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Ἀστυάνακ'· οἶος γὰρ ἐρύετο Ἴλιον Ἕκτωρ.
Ἤτοι ὁ μὲν μείδησεν ἰδὼν ἐς παῖδα σιωπῇ·
Ἀνδρομάχη δέ οἱ ἄγχι παρίστατο δακρυχέουσα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε.

[a] Δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος, οὐδ' ἐλεαίρεις
Παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἐμὲ ἄμμορον, [b] ἢ τάχα χήρη
Σεῦ ἔσομαι· τάχα γάρ σε κατακτανέουσιν Ἀχαιοὶ,
Πάντες ἐφορμηθέντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Σεῦ ἀφαμαρτούσῃ χθόνα δύμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλη
Ἔσται παντὸς ἄρη, ἐπεὶ οὐ σύγε πότμον ἐπίσπῃς,
Ἀλλ' ἄχε· οὐδέ μοι ἐστὶ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
[c] Ἦ τοι γὰρ πάτερ ἀμὸν ἀπέκτανε δῖος Ἀχιλλεὺς.

Sic fatus abiuit galea motor Hector.
Statim.a. poſtea peruenit ad ædes bene habitatas,
Neq; inuenit Andromachen candidis vlnis in ædib.
Sed illa cum filio & ancilla bene compta
In turri ſtabat ploranſ, lugenſq;.
Hector.a. poſtq; non intus inculpabilẽ inuenit vxorẽ,
Stetit, ad limen accedens, & cum ancillis locutus eſt:
Eia verò agite, mihi, ancillæ, vera narrate:
Quò init Andromache cãdidas vlnas habẽs ex ædib.
An aliquò ad glorũ, aut fratriarũ bene cultarũ ædes?
An ad Mineruæ exiuit, vbi aliæ
Troianæ pulchricomæ grauem Deam placant?
Hunc dein ſedula œconoma verbum allocuta eſt:
Hector, poſtquam iuſſiſti exactè vera loqui,
Neq; aliquo ad glorũ, neq; fratriarũ benè indutarũ æ-
Neq; ad Mineruæ iuit, vbi aliæ, (des,
Troianæ pulchricomæ potentem deam placant:
Sed in turrim aſcendit latam Ilij, quoniam audiuit
Affligi Troianos, magnamq; victoriã eſſe Achiuorũ:
Illa quidem ad murum feſtinans peruenit
Furenti ſimilis: fert.a. ſimul filium nutrix.
Dixit mulier œconoma: Sed egreſſus eſt domo Hector
Eâdem via rurſus magnificè conſtructas per plateas.
Vbi ad portas venit, pertranſiens magnam vrbem,
Sceas (hac enim erat egreſſurus in campum)
Tum vxor, quæ ei magnã attulit dotem, obuia venit
Andromache, filia magnanimi Eëtionis. (currens
Eëtion, qui habitabat in Hypoplaco ſyluoſa:
In Thebe ſub monte Placio ſita Cilicib. viris imperãs:
Huius ſanè filia tenebatur ab Hectore bellicoſo:
Quæ ipſi poſteà occurrit, famula.a. ibat cum ipſa,
Filium ad ſinum geſtãs mente infantẽ paruulũ etiã.
Hectoridem dilectum, ſimilem ſtellæ pulchræ:
Quem Hector nominabat Scamãdrium, cæterùm alij
Aſtyanacta: ſolus.n. tutabatur Ilium Hector.
Sanè hic quidem ſubriſit tacitè intuitus puerum:
Andromache autem ipſi propè aſtabat lacrymans,
Inq; eius hæſit manu, verbumq; dixit & elocuta eſt:
Generoſe, perdet te tuus animi feruor, neq; miſeratus
Filium infantem, & me miſeram, quæ citò vidua
Tui ero: mox enim te interficient Achiui.
Omnes impetum facientes: mihi.a. vtilius eſſet,
Te deſtitutæ, terram ſubire: non enim amplius aliud
Erit ſolatium, poſtquam tu fatũ fueris conſecutus,
Sed mœrores: neq; mihi eſt pater ac venerãda mater:
Nempe enim patrẽ meũ interfecit nobilis Achilles.

Ἐκ δ' ἕβδομον πόλιν πέρσεν Κιλίκων δῖ' ναιετάωσαν,
Θήβην ὑψίπυλον καὶ δὴ ἔκτανεν Ἠετίωνα,
[d] Οὐδέ μιν ἐξενάριξε· σεβάσσατο γὰρ τό γε θυμῷ·
Ἀλλ' ἄρά μιν κατέκηε σὺν εἵμασι δαιδαλέοισιν,
Ἠδὲ ἐπὶ σῆμ' ἔχεεν· [e] περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
Νύμφαι ὀρεστιάδες, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
Οἱ δέ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν,
Οἱ μὲν πάντες ἰὼ κίον ἤματι Ἄϊδος εἴσω·
Πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Βουσὶν ἐπ' ἀλιπόδεσσι καὶ ἀργεννῇσι ὀΐεσσι.
Μητέρα δ', ἣ βασίλευεν ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσσῃ,
Τὴν ἐπεὶ ἄρ δεῦρ' ἤγαγ' ἅμ' ἄλλοισι κτεάτεσσιν,
Αὖ ψ' ὅγε τὴν ἀπέλυσε λαβὼν ἀπερείσι' ἄποινα.
Πατρὸς δ' ἐν μεγάροισι [f] βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα.
Ἕκτορ, ἀτὰρ σύ μοι ἐσσὶ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης·
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐλέαιρε, καὶ αὖτόθι μίμν' ἐπὶ πύργῳ,
μὴ χήρη Μὴ παῖδ' ὀρφανικὸν * θείης κήρῃ τε γυναῖκα
Λαὸν δ' ἧσον παρ' ἐρινεόν, ὅθι μάλιστα
Ἄμβατός ἐστι πόλις, καὶ ἐπίδρομον ἔπλετο τεῖχος.
[g] Τρὶς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες ἐπειρήσαντ' οἱ ἄριστοι,
Ἀμφ' Αἴαντε δύω καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα,
Ἠδ' ἀμφ' Ἀτρεΐδας καὶ Τυδέος ἄλκιμον υἱόν.
Ἤ που τις σφιν ἐνίσπε θεοπροπίων δὺ εἰδὼς,
Ἦ νυ καὶ αὐτῶν θυμὸς ἐπορσύνει καὶ ἀνώγει.

Et ciuitatem deuastauit Cilicum benè habitatam,
Theben celsi portam. interfecit autem Eëtionem.
Neq; ipsum spoliauit: nam religio fuit illi id animo.
Sed ipsum combussit cum armis elegantibus,
Et insuper tumulũ aggessit: circũ. a. vlmos plãtarunt
Nymphæ monticolæ filiæ Iouis ægidem habentis.
Qui autem mihi septem fratres erant in ædibus,
Hi quidem omnes vno iuerunt die ad inferos:
Omnes enim interfecit pedibus celer nobilis Achilles,
Apud boues inflectentes pedes, & albas oues:
Matrem autem quæ regnabat in Hypoplaco syluosa,
Hanc postquam huc duxit cum cæteris facultatibus
Statim hîc eam liberauit accipiens ingentia præmia:
Patris. a. in ædib. iaculata est Diana sagittis gaudens.
Hector, sed tu mihi es pater & veneranda mater,
Et frater, tu etiam mihi floridus maritus:
Sed agè nunc miserere, & hîc mane in turre,
Ne puerum pupillum facias, viduamq; vxorem,
Exercitum autẽ siste apud caprificum, vbi maximè
Ascẽsu facilis est ciuitas, & incursioni patẽs est murus.
Ter enim hâc venientes tentarunt fortissimi,
Aiaces duo, & perinclytus Idomeneus,
Et Atridæ & Tydei fortis filius:
Vel aliquis ipsis dixit vaticiniorum benè peritus,
Vel & ipsorum animus impulit & iussit.

COMMENTARIVS.

a Δαμάσιε,] Pathetica oratio Andromaches, qua maritum Hectorem ad sui commiserationem mouere nititur, vt ad prælium nõ redeat, existimans à tutanda patria in communi totius exercitus periculo destituturum illum domesticæ vtilitatis gratia, quem anteà quoque vidimus publica priuatis anteponere.

b ἦ πάλαι χήρη] Hoc non quasi certum ac exploratum ab Andromache dicitur, sed partim quòd illa id metueret ne accideret, partim vt hoc pacto Hectorem à pugnando deterreret propriæ mortis timore, quam ipsa quasi indubitatam ideò prænunciat. Sed ille in generosum heroẽm cadere non potuit.

c κεῖσι γὰρ πατρὶ ἀμῷ] Hæc iam diu præterita rursus Hectori Andromache inculcat, vt eorum commemoratione attentiùs calamitatem eius Hector consideraret, quam ipsa incurret, si marito destitueretur. Tum verò Poëta hæc intacta præterire noluit, vt Hectorem historia tam insigni non fraudaret, quæ ad sui Achillis commendationem pertinet, cuius laudi & gloriæ totam Iliadem velificari iam olim monuimus.

d ἐδὲ μιν ἐξενάριξε] Dedecus fuit cadaueri, si ab hoste spoliaretur: ideò cùm Eëtionis dignitatem regiam reuereretur Achilles, interemptum illum noluit insuper hac ignominia afficere, vt eum denudaret. Proinde facilè est intellectu in toto pugnæ hodiernæ progressu, cur tam auidè inuicem hostes cadauera spoliare annitantur.

e περὶ δὲ πτελέας] Vlmi tumulis conueniunt propter τὸ ἄκαρπον, vt & salix & aliæ arbores, quales in Odyssea memorabuntur.

f βάλ' Ἄρτεμις] Hoc non ita pridem etiam hoc eodem libro explicuimus.

g τρὶς γὰρ τῇ γ' ἐλθόντες] καὶ τὸ σιωπώμενον intelligenda sunt ea, quæ hîc ab Andromache dicuntur, cùm ea Poëta non commemorauerit. Id etiam indicauit anteà Hector, cùm dixit, οἱ δὲ λαοὶ φθινύθουσι περὶ πόλιν αἰεὶ πτερύγεσσι μαρναμένοισι. Quidã voluntab vtroque id confictum: ab Hectore, vt acriùs Paridem extam proximo periculo ad pugnandum stimularet: ab Andromacha, vt hac pariter ratione à pugna maritum deterreat secundum illud Darij, σὺ δὲ καὶ ψευδὲς λέγε, λέγεσθαι. Alij hoc aliàs contigisse dicunt, cuius hîc memoriam Andromache renouet. Sed quod prius à nobis dictum est, mihi magis arridet.

Τλῶ δ' αὐτὸ περὶ σεῖο μέγας κορυθάϊξ Ἕκτωρ,
Ἦ καὶ ἐμοὶ τά γε πάντα μέλει γυάλ'. ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
Αἴ κε * κακὸς ὣς νοσφιν ἀλυσκάζω πολέμοιο·
χ. κακὸς ἄ οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάλα ἔμμεναι ἐσθλὸς
Αἰεὶ, καὶ πρώτοισι μετὰ Τρώεσσι μάχεσθαι,
Ἀρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἠδ' ἐμὸν αὐτοῦ.
Εὖ μὲν γὰρ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
ᵇ Ἔσσεται ἦμαρ ὅτ' ἂν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐϋμμελίω Πριάμοιο.
Ἀλλ' οὔ μοι Τρώων τόσον μέλει ἄλγος ὀπίσω,
Οὔτ' αὐτῆς Ἑκάβης, οὔτε Πριάμοιο ἄνακτος,
Οὔτε κασιγνήτων, οἵ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
Ἐν κονίῃσι πέσοιεν ὑφ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Ὅσσον σεῖ, ὅτε κέν τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων

Hãc. a. dein alloquut⁹ est magn⁹ ornata casside Hect.
Certè & mihi hæc omnia curæ sunt vxor, sed vehementer (hentes,
Vereor Troianos & Troadas lõga vestiũ syrmata trahentes
Si velut ignauus seorsim declinem prælium
Neq; me animus iussit, postcaquam didici esse fortis
Semper, & primos inter Troianos pugnare,
Seruans patrisq; magnam gloriam & meam ipsius,
Benè etenim hoc scio in mente & in animo,
Erit dies quum aliquando peribit Troia sacra,
Et Priamus, & populus fortis Priami.
Sed nõ mihi Troianorũ tantũ curæ est dolor in posterum,
Neq; ipsius Hecubæ, neq; Priami regis, (rum,
Neq; fratrum, qui multiq; & fortes
In pulueres ceciderint sub viris hostibus,
Quantũ tui, quando aliquis Achiuorum loricatorum

ᶜ Δακρυό-

Δακρυόεσσαν ἄγηται, ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας·
Καί κεν ὁ Ἄργει ἐοῦσα, πρὸς ἄλλης ἱστὸν ὑφαίνοις,
Καί κεν ὕδωρ φορέοις Μεσσηίδος ἢ Ὑπερείης,
Πολλὰ ἀεκαζομένην· κρατερὴ δέ σ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.
Καί ποτέ τις εἴπῃσιν ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσαν,
Ἕκτορος ἦδε γυνή, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι
Τρώων ἱπποδάμων, ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει· σοὶ δ' αὖ νέον ἔσσεται ἄλγος
Χήτει τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἀμυνέμεν ἦμαρ ἀνάγκης.
Ἀλλά με τεθνειῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτοι,
Πρίν γ' ἔτι σῆς τε βοῆς σοῦ θ' ἑλκηθμοῖο πυθέσθαι.
Ὣς εἰπὼν οὖ παῖδος ὀρέξατο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἀψ δ' ὁ πάις πρὸς κόλπον ἐϋζώνοιο τιθήνης
Ἐκλίνθη ἰάχων, πατρὸς φίλου ὄψιν ἀτυχθείς,
Ταρβήσας χαλκόν τε ἰδὲ λόφον ἱππιοχαίτην
Δεινὸν ἀπ' ἀκροτάτης κόρυθος νεύοντα νοήσας·
Ἐκ δ' ἐγέλασσαν πατήρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ.
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κόρυθ' εἵλετο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὶ παμφανόωσαν,
Αὐτὰρ ὅγ' ὃν φίλον υἱὸν ἐπεὶ κύσε πῆλέ τε χερσίν,
Εἶπε δ' ἐπ' εὐξάμενος Διί τ' ἄλλοισί τε θεοῖσι,
Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
Παῖδ' ἐμὸν, ὡς καὶ ἐγὼ περ ἀριπρεπέα Τρώεσσιν,
Ὧδε βίην τ' ἀγαθὸν, καὶ Ἰλίου ἶφι ἀνάσσειν·
Καί ποτέ τις εἴπῃσι, πατρὸς δ' ὅγε πολλὸν ἀμείνων,
Ἐκ πολέμου ἀλιόντα. φέροι δ' σκεα βροτόεντα,
Κτείνας δηΐον ἄνδρα, χαρείη δ' φρένα μήτηρ.
Ὣς εἰπὼν, ἀλόχοιο φίλης ἐν χερσὶν ἔθηκε
Παῖδ' ἑόν· ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. πόσις δ' ἐλέησε νοήσας,
Χειρί τ' ἄρ' ἔσχε κατὰ ῥέξας, ἔπος δ' ἔφατ', ἐκ δ' ὀνόμαζε·
Δαιμονίη, μή μοι τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ·
Οὐ γάρ τίς μ' ὑπὲρ αἶσαν ἀνὴρ Ἀΐδι προϊάψει.
Μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σὸν τῆς ἔργα κόμιζε,
Ἠΐθεόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐπισχεθέειν· πόλεμος δ' ἀνδράσι μελήσει
Πᾶσιν, ἐμοὶ δ' ὤμ' ἀλίσκεσθαι τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κόρυθ' εἵλετο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἴππουριν· ἄλοχος δ' οἶκόνδε βεβήκει
Ἐντροπαλιζομένη, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσα.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο· κιχήσατο δ' ἔνδοθι πολλὰς
Ἀμφιπόλους, τῇσιν δ' γόον πάσῃσιν ἐνῶρσε.
Αἱ μὲν ἔτι ζωὸν γόον Ἕκτορα δῶ ἐνὶ οἴκῳ·
Οὐ γάρ μιν ἔτ' ἔφασκ' ὑπότροπον ἐκ πολέμοιο
Ἴξεσθαι, πρὸς φυγόντα μενεπτολέμους χεῖρας Ἀχαιῶν.
Οὐδὲ Πάρις δήθυνε κλυτὰ τεύχεα ποικίλα χαλκῷ,
Ἀλλ' ὅγ' ἐπεὶ κατέδυ κλυτὰ τεύχεα ποικίλα χαλκῷ,
Σεύατ' ἔπειθ' ὠκέα ἄσσον, ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς.
Ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείει πεδίοιο κροαίνων
Εἰωθὼς λούεσθαι ἐϋῤῥεῖος ποταμοῖο,
Κυδιόων, ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀίσσονται· ὁ δ' ἀγλαΐῃφι πεποιθὼς,
Γίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετὰ δ' ἤθεα καὶ νόμον ἵππων·
Ὣς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κατὰ Περγάμου ἄκρης

Lacrymantem abduxerit, liberum diem eripiens:
Et Argis agens ad alterius telam texeris,
Et aquam tuleris Messeidis aut Hiperiæ
Valde inuita: dura tamen incumbet necessitas.
Et aliquando quis dixerit vidēs lachrymas fundentē,
Hectoris hæc vox, qui præstantissimus erat ad pugnam
Troianorum bellicosorū, quādo circa Troiā pugnabāt.
Sic aliquādo quis dicet: tibi a rursus nouus erit dolor
Ex priuatione talis mariti, q posset eximere te seruitute.
Sed me mortuum ingesta terra obtegat,
Anteq̄ tuum clamorē, tuamq; abstractionem audiā.
Sic fatus suū filiū porrectis manib. petijt illustris Hector.
Retrò a puer ad sinum bene cincta nutricis
Inclinatus est clamās, patris dilecti aspectu pauefactus,
Timens æsq; & cristam ex equinis setis factam,
Horribiliter à summa galea nutantem aduertens.
Risit autem paterq; charus & veneranda mater.
Statim à capite galeam abstulit illustris Hector,
Et hanc quidem deposuit in terra vndiq; relucentem.
Sed hic suum dilectū filium vt osculatus est, librauitq;
Dixit vota concipiens Iouiq; alijsq; Dijs,
Iupiter alijq; Dij, date iam, & hunc fieri,
Filium meū, sicut & ego, valde clarum inter Troianos,
Sic viribus valentem, & in Troia fortiter regnare:
Et olim quis dicat, Patre autem hic multo melior:
Cū viderit ex bello redeuntē & referat spolia cruēta,
Interfecto inimico viro: gaudeat a animo mater.
Sic fatus, vxoris dilectæ in manibus posuit
Puerum suum: hæc a ipsum fragranti excepit sinu
Lacrymis effusis ridens: vir a misertus est id intuitus,
Manuq; ipsam demulsit, verbūq; dixit & elocutus est:
Generosa, ne mihi valde vexeris animo,
Non n aliquis me præter fatū vir ad Orcum demittet.
Fatum verò neminem puto effugisse hominum
Nec improbū nec probū, postquā primū natus fuerit:
Sed in domum vadens, tua ipsius opera cura,
Telamq;, columq;, & ancillis iube
Opus accedere: bellum autem viris curæ erit
Omnibus (mihi verò maximè) qui in Ilio nati sunt.
Sic fatus galeam recepit illustris Hector
Ex equina cauda cristatā: vxor a dilecta domū iuit, χ. οἴκῳ δ' ἐβεβήκει
Respectans, recentem lachrymam fundens.
Statim autem postea venit ad ædes bene habitatas
Hectoris hominum occisoris: inuenit a intus multas
Ancillas, his autem luctum omnibus exciuit.
Quæ quidē adhuc viuū lugebant Hectorē sua in domo.
Non enim ipsum amplius putabant reducem ex bello
Reuersurum, elapsum ex virib. & manib. Achiuorū.
Neq; verò Paris diutius moratus est in altis ædibus:
Sed hic postquam induit inclyta arma varia ære,
Properabat deinde per vrbem, pedibus velocib. fretus
Veluti cū aliquis q diu stetit equus ordeo pastus ad præ- χ. ἀκοστήσας
Vinculo rupto currit per campū terrā feriens (sæpe
Consuetus lauari lenifluo fluuio,
Exultans, altè verò caput tollit, circum autem iubæ
Humerus iactantur: hīc autem splendore fretus,
Facilè ipsum genua ferunt ad loca consueta & pascua
equorum.
Sic filius Priami Paris à Pergami arce

Τεύχεσι παμφαίνων, ὥς τ' ἠλέκτωρ ἐβεβήκει
Καγχαλόων ταχέες * ὑπὸ πόδες φέρον· αἶψα δ' ἔπειτα
Ἔκτορα δῖον ἔτετμον ἀδελφεὸν, ὅν τ' ἄρ' ἔμελλε
Στρέψεσθ' ἐκ χώρης ὅθι μιν ἀφέλιξε γυναικί·
Τὸν πρότερος προσέειπε Ἀλέξανδρος θεοειδής·
Ἠθεῖ', ἦ μάλα δή σε ἑοῦ μενοεικέα κατέρυκω,
Δηθύνων, ἐδ' ἦλθον ἀναίσιμον ὡς ἐκέλευες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Δαιμόνι' οὐδέ σέ γε νηλειὴς ἀνὴρ, ὃς ἀναίσιμος εἴη,
Ἔργον ἀτιμήσειε μάχης, ἐπεὶ ἄλκιμος ἐσσι·
Ἀλλὰ ἑκὼν μεθίεις τε, καὶ οὐκ ἐθέλεις· τὸ δ' ἐμὸν κῆρ
Ἄχνυται ἐν θυμῷ ὄβρι· τὰ γὰρ κάκ' ἀνδράσιν ἄρχει ἀκούειν
Πρὸς Τρώων, οἳ ἔχουσι πολὺν πόνον εἵνεκα σεῖο.
Ἀλλ' ἴομεν· τὰ δ' ὀπίσσω ἀρεσσόμεθ', αἴκέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ ἐπουρανίοισι θεοῖς αἰειγενέτῃσι
Κρητῆρα στήσασθαι ἐλεύθερον ἐν μεγάροισιν,
Ἕκ Τροίης ἐλάσαντες ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.

Armis præfulgens tanquam Sol incedebat
Gestiens: veloces a. eũ pedes ferebant: statim a. postea
Hectora nobilem inuenit fratrem, quando iam erat
Digressurus ex loco vbi suæ colloquebatur vxori.
Hunc prior allocutus est Alexander Deo par:
Venerande, certè valde iam te properantem detineo.
Moratus, neq; veni tempestiuè vt iussisti.
Hunc a. respondens, allocutus est, galeæ motor Hector:
Generose, nõ aliquis tibi vir, qui æquus rerũ æstimator sit.
Opus vituperauerit pugnæ: nam fortis es:
At sponte cessas, & non vis: meum autem cor
Tristatur in animo, quando de te probra audio
A Troianis, qui habẽt multum laborem gratia tui.
Sed eamus: hæc a. postea mitigabimꝰ, si quãdo Iupiter
Dederit cœlestibus Dijs sempiternis
Craterem statuere liberum in domibus,
Troia expulsis bellicosis Achiuis.

COMMENTARIVS.

a Ἦ οὐ μοὶ τά γε πάντα μέλει] Non potuit moueri Hector, vt ab instituto profectionis suæ ad exercitum deterreretur, quanquam se ea omnia iam expendisse dicit, quæ Andromache proponebat: sed in eo amor patriæ fuit, vt anteà affectum & animatũ Hectorem dicebamus.

b ἔσσεται ἦμαρ] Quanquam Homerus Troiæ excidium postquam accidit, non scripserit, quibusdam tamen locis futurum illud vaticinatur, vt hîc, & Iliad. ϛ. Hîc autem nota, malorum expectationem eò facilius tolerari, quò incertius est euentus tempus. Nam licet Hectorem non lateat perituram esse Troiam, tamen cùm ignota sit illi temporis illius circumscriptio, de sua fortitudine nihil remittit.

c δακρυόεσσαν ἄγηται,] Hîc est aliud vaticinium captiuitatis Andromachæ, quæ ita accidit, vt Hector prædicit. Porrò huc referendum est, quod Dares Phrygius de hoc Andromachæ & Hectoris colloquio scribit, vt cum historia poëtam quoque consentire aliquantulum iudicemus. At vbi, inquit Dares, tempus pugnæ superuenit, Andromacha vxor Hectoris in somnis vidit, Hectorem nõ debere eo die in pugnam procedere: & cùm ad eum visum referret, hæc muliebria verba abijcit. Andromacha mœsta misit ad Priamum, vt illum prohibeat, ne ea die pugnaret. Priamus Alexandrum, Helenum, Troilum, & Aeneam misit. Hector vt ista audiuit, multum increpans Andromacham, arma vt proferret popposcit, nec retinere se vllo modo potuit. Tunc planctu fœmineo oppidũ concitat, ad Priamum in regiam cucurrit, refert ea quæ in somnis viderat, velle Hectorem veloci saltu in pugnam ire: proiectaque ad genua, astante filio suo Astyanacte, eum reuocare mandat. Priamus in pugnam omnes prodire iussit, Hectorem retinuit. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Aiax Locrus, vt viderunt Hectorem in pugna non esse, acriter pugnauerunt, multosq; duces Troianorũ numero occiderunt. Hector vt audiuit tumultum, Troianosq; in bello nimis laborare, prosilijt in pugnam, &c. pòst sequitur statim illius Herois mors. Hæc oportuit anteà quoq; dici, sed etiam hoc loco conueniunt.

d Ζεῦ ἄλλοί τε θεοί,] Votum paternum Hectoris, quo filium sibi similẽ exoptat, paulò pòst autem præstantiorem, quæ Hectoris fuit de se ipso existimatio: qui tamen eo nomine culpandus videtur, quòd intempestiuè seipsum laudibus euehat. Nam licet præstantissimus, fueris, fordebit tamen tua tui ipsius importuna commendatio.

e παιδὸς εἶ' ὄγε πολλὸν ἀμείνων,] Hoc votum laudabilius est primo. Nam rarum est, vt filij patribus sint præstantiores, παῦροι δέ τε παιδὸς ἀρείους, vt est apud Homerum Odyss. ϛ. & apud Euripidem, πολλοὶ γὰρ ὄντες δύσφυεῖς ἐσὶ κακοί: Multi claris orti parentibus ignaui fiunt. Ideo præstat, ignauo patre nasci, & fortem esse, quàm secus. Quo pertinet illud Iuuenalis:

Malo, pater tibi sit Thersites, dummodò tu sis *Aeacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,*
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

Sunt tamen multæ in contrariam partem sententiæ, quibus contenditur ex fortibus fortes etiam generari. Euripides in Dict. apud Stob. φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἰνος· ὡς κακοὺς ἔχρῆ Οὐκ ἂν γενέσθαι τοὺς ἐμοὺς κακοῦ πατρός. Dij boni, quàm vera est vetus hæc sententia, Ex malo patre probum filium nasci non posse. Idem in Alc. apud Stobæum:

ὦ παῖ Κρέοντος, ὡς ἀληθὴς λῷ' ἄρα· Ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεται τέκνα· Κακῶν δ' ὁμοία τῇ φύσει τῇ τοῦ πατρὸς: id est,

O fili Creontis, quàm verum est hoc dictum: Ex bonis viris liberos nasci bonos: Ex malis autem, patris naturæ similes. Vtramque sententiam contrariam complectitur id, quod Iolaus apud Euripidem in Heraclidis dicit, agens gratias Demophoonti Thesei filio, quòd misereretur supplicum Heraclidarum, quemadmodum pater eius supplicum Argiuorum ἐξ ἐσθλῶν ἦ φύς

Οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γεγὼς πατρὸς Παύρων μετ' ἄλλων· σὺν γὰρ οὐ πολλοῖς ἴσως Εὕροις ἄν, ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρὸς: id est: Ex bonis cùm natus sis, Nihilo deterior existis patre Cum alijs paucis: vnum enim in multis fortè Reperias, qui non deterior est patre. Priori voto Hectoris respondet illud Aiacis apud Sophoclem, vbi filium sic alloquitur: ὦ παῖ γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος· τὰ δ' ἄλλα ὅμοιος: Filij esto patre felicior, cætera illi similis.

f δακρυόεν γελάσασα.] Anteà dicitur simpliciter lachrymari Andromacha, nunc risum lachrymis admiscet: sed & risit etiam anteà ob paruulũ Astyanacta, qui galeam Hectoris exhorruerat: nunc verò eum excipiens pariter ridet. lachrymatur autẽ discedẽtis maque, vt cuiq; facilè videre est, suas habet causas hoc loco, lachrymæ tristitiam ex profectione Hectoris, risus gaudiũ ex Astyanacte. Addam Giphanij verba, vt de illius mente iudicet lector. Sæpe fit, inquit, vt qui lætitia aliqua perfunduntur, etiam lachrymas emittant. Sic apud Xenoph. ἓκ. ζηλωσιφίλως fit & apud Soph. in Elect. chorus: γεγηθὸς ἔπει δάκρυον ὀμμάτων ἄπο Odyss. υ. procis oborìuntur lachrymæ inter risum pessimo omine. Hæc ille quæ vera quidem sunt, sed non huius loci cum bona tanti viri venia.

g ἐὰ γάρ τις μὴ ὑστερὸς αἰσαν] Studiosus lector cùm ita loquentem Hectorem videbit, si fortasse quartæ annotationis primi libri meminerit, vbi mortem etiam ante fatum quandam dicebamus, nisi æquanimitate quadam nos audiat, facilè nos vellicabit. Sed sciendum, hîc alio sensu dicere Hectorem, se præter fatum non moriturum: fatum intelligens generalẽ omnium rerũ moderationẽ, qua suus omnibus rebus interitus præstitutus est, præter quam nihil fit, nedum vllus moritur. Ibi autẽ fatum alio modo interpretabamur, nimirum naturalem moriendi finem, quem mors violenta anteuertit. Quod diligenter animaduertendum est, ne quis nos arguat inconstantiæ aut repugnantiæ. Ad hunc locũ pertinet, quod ex Aeliano de prouidentia refert Eustath. μεῖζον μὲν ἀνθρώποις ἀμήχανοι ἐξαλέσθαι Ἢν ἐπὶ γενομένοισι πατὴρ Ζεὺς ἐγγυάλιξεν. Fatum mortalibus impossibile euitare, Quod nascentibus pater Iupiter concessit. Item illud, quod eadem annotatione primi libri ex Q. Calabro dicebamus: ἐὰ γὰρ ὑστερὸς κῆρός τις ὑπ' Ἄρεϊ δάμνατο πώποτε: Nullus vir vnquam præter Dei voluntatẽ à Marte cæsus est. Et illud Pind. Od. 7. Isth. θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς ἅπαντες. Δαίμων δ' ἄϊσ. Omnes namq; ex æquo morimur. Numen autem, diuinum reconditum est hominibus. Quasi nimirum causam efficientẽ mortis Dei voluntatem constituat. Hoc ergo cùm intelligat Hector, audaciùs ad prælium pergit, quia nimirum ante præstitutum sibi mortis tempus non moriturus, quod si illud hodierno die contigerit, frustrà se prælium declinaturum ait, cùm nullus hominum mortẽ euitare possit. quæ lex omnium hominum generi, cuiuscunque conditionis fuerint, siue probi, siue improbi, imposita est.

ἢ ἐπ' ἀνδρομάχῃ ἰδυίῃσι] Sub nomine Andromachæ & exemplo cæteris quoq; mulieribus dãtur præcepta res domesticas tantùm curandi, non aliena à suo officio, qualis est res bellica. Simile fuit, quod suprà Veneri à Ioue dictum est: sed propiùs accedit illud, quod Herodotus in Melpomene refert de Pheretima. Hæc ad Euelthonẽ Salaminis imperium ea tempestate obtinentem profecta precabatur, vt se filiumq; Cyrenem cum exercitu reduceret. Ille omnia potiùs quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur hoc diceret, tandem misit ad eam Euelthon dono fusum aureum atque colum penso circundatam. Eadem autem verba ad hoc munus dicenti, se talibus muneribus, non autem exercitu fœminas donare respondit.

ἰσάμενον, σὸν αὖ τις] Mutatus à se videtur Hector, qui Paridem, cùm ignauum sæpe antea tum apertè tum occultè dixerit, nunc à fortitudine laudet: quodq; à pugna abstineat, spontaneæ cuidam voluntati imputet, quod anteà iræ ascribebat ironicé. Scilicet asperis & blandis verbis fratrem stimulat: asperis, cùm languentem videt: blandis, cùm iam per se excitatum

κὴν τροίης ἐλάσσαντες] Atqui dicebat anteà Hector exploratum se habere, Troiam euersam iri: hîc verò id in dubium reuocat: quod item excitandi magis Paridis gratia videtur ab eo dictum, vt superiora.

FINIS LIBRI VI. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΕΛΕΝΟΥ συμβουλεύοντος, Ἕκτωρ προκαλεῖται τῶν Ἑλλήνων τὸν ἄριστον εἰς μονομαχίαν· ἔνεκα δὲ ἀναστάντων, ἔλαχεν Αἴας ὁ Τελαμώνιος, καὶ γενναίως αὐτὸς ἀγωνισαμένους διαλύσαι κήρυκες, ἑσπέρας γενομένης, τῇ δὲ ἑξῆς τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι θάπτουσι, καὶ τάχος οἱ Ἕλληνες καταβοῦν ἀζώσιν, ἐφ' ᾧ ὁ Ποσειδῶν ἠγανάκτησε. Ζεύς τε αὐτοῖς διὰ νυκτὸς σημεῖα ἐκ αἰσίας τῶν μελλόντων δείκνυσιν.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἡ διαγραφή.

Ἔπλε δ' Αἴας πολέμιζε μόνῳ μόνος Ἕκτορι δίῳ.

Ἄλλη.

Ἕκτορος πρὸς Αἴαντος μονομαχία.

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

HELENO consulente, Hector prouocat Græcorum præstantissimum in singulare certamen. Nouem verò surgentibus sortitus est Aiax Telamonius: ipsosq; cùm generosè decertassent, dirimunt præcones, vespere facto. Postridie cadauera sublata sepeliunt: & murum Græci extruunt: ob quod Neptunus indignatus est, Iupiterq; ipsis per noctem signa infausta futurorum ostendit.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

H. autem Aiax pugnauit cum solo solus Hectore diuo.

Aliud.

Hectoris & Aiacis duellum.

Σ εἰπὼν πυλέων ἐξέστυτο φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῷ δ' ἅμ' Ἀλέξανδρος κὶ ἀδελφεὸς ἦν δ' ἄρα θυμῷ
Ἀμφότεροι μέμασαν πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ὡς δὲ θεὸς ναύτῃσιν ἐελδομένοισιν ἔδωκεν
Οὖρον, ἐπὶ λῶ κεκάμωσιν ἐϋξέσῃσ' ἐλάτῃσι
Πόντον ἐλαύνοντες, καμάτῳ δ' ἰσχὺς γυῖα λέλυται·
Ὡς ἄρα τῷ Τρώεσσι ἐελδομένοισι φανήτην,
Ἔνθ' ἐλέτην, ὁ μὲν ἡγεμόνα Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος
Ἄρνῃ ναιετάοντα Μενέσθιον, ὃν τέκε νύμφη
Γείνατ' Ἀρηϊθόῳ καὶ Φιλομέδουσα βοῶπις.
Ἕκτωρ δ' Ἠϊονῆα βάλ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι
Αὐχέν' ἐπὶ στεφάνης ἐϋχάλκου· λῦσε δὲ γυῖα.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάις, Λυκίων ἀγὸς ἀνδρῶν,
Ἰφίνοον βάλε δουρὶ κατὰ κληῖδα μέσσην
Δεξιὰ τοῦ, ἵππων δ' ἀπὸ θυμὸν ὤκειάων,
Ὦμον· ὀδοὶ δ' ἐξ ἵππων χαμάδις πέσε, λύτο δὲ γυῖα.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ἀργείους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Βῆ ῥα κατ' Οὐλύμποιο, καρήων αἶξασα
Ἴλιον εἰς ἱερήν· τῇ δ' αὐτίκ' ὄρνυτ' Ἀπόλλων
Περγάμου ἐν καπνοῦ· Τρώεσσι γὰρ βάλετο νίκην.
Ἀλλήλοισι δὴ τόγε σῶν ἀντίθεον παρὰ φηγῷ.
Τὴν πρότερος προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Τίπτε σὺ δ' αὖ μεμαυῖα Διὸς θύγατερ μεγάλοιο
Ἦλθες ἀπ' Οὐλύμποιο, μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν;
Ἦ ἵνα δὴ Δαναοῖσι μάχης ἐτεραλκέα νίκην
Δῶσεις· ἐπεὶ οὔτι Τρῶας ἀπόλλυσιν ἐλεαίρεις.

TA locutus, portas egressus est illustris Hector:
Cum eo autem simul Alexander iuit frater: adeoq; in animo
Amboparati erant præliari & pugnare.
Sicut autem Deus nautis desiderantibus dedit
Ventũ secũdũ, postq; defatigati fuerũt politis abietib.
Pontum remigantes: labore aũt membra soluta sunt:
Sic hi Troianis desiderantibus apparuerunt.
Tunc interfecerunt, hic quidem filium Areithoi regis
In Arna habitantem Menesthium, quem clauiger
Genuit Areithous & Philomedusa pulchra oculis:
Hector aũt Eioneum interfecit hasta acuta. (mẽbra.
Ad ceruicẽ sub galea ex bono ferro facta: soluit aũt
Glaucus. a. Hippolochi filius, Lyciorum dux virorum,
Iphinoum vulnerauit hasta in forti prælio
Dexiadem, equos insilientem veloces, (membra.
In humeros, hic. a. ex equis humi cecidit: soluta sũt. a.
Hos. a. postquam aduertit dea glauca Minerua
Argiuos pereuntes in forti pugna,
Venit de Olympi verticibus properans
Ilium in sacrum: huic autem obuius ruit Apollo
Ex Pergamo cõspicatus: Troianis. a. optabat victoriã:
Inuicem autem hi occurrerunt apud fagum.
Hanc prior allocutus est rex Iouis filius Apollo:
Cur tu rursus studio ardens Iouis filia magni
Venisti ab Olympo, magnus. a. te affectus induxit?
An vt iam Danais pugnæ dubiam victoriam
Des? nam minimè Troianos pereuntes miseraris:

Ἀλλ' ἐμὲ

Ἀλλ' εἴ μοι τὰ πίθοιο, τό κεν πολὺ κέρδιον εἴη·
Νῦν μὲν παύσωμεν πόλεμον δηϊοτῆτα
Σήμερον· ὕστερον αὖτε μαχήσονται, εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίῳ δύρωσιν· ἐπεὶ ὣς φίλον ἔπλετο θυμῷ
Ὑμῖν ἀθανάτῃσι Διαπραθέειν πόλιν ἄστυ.

Τὸν δ' αὖθις προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ὤ δ' ἔσω ἐκάεργε· τὰ γὰρ Φρονέουσα κὴ αὐτὴ
Ἦλθον ἀπ' Οὐλύμποιο μετὰ Τρῶας δὲ Ἀχαιούς. (δρῶν;
Ἀλλ' ἄγε, πῶς μέμονας πόλεμον καταπαυσέμεν αὖ-

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἕκτορα ὄρσωμεν κρατερὸν μετὰ ἵππον Ἀρηα,
Ἤν πού τι Δαναῶν προκαλέσεται οἰόθεν οἷος
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι·
Οἱ δέ κ' ἀγασσάμενοι χαλκοκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Οἷον ἐπορσεῖαν πολεμίζειν Ἕκτορ' ἀνῆρα.

Ὣς ἔφατ'· ἀΐδηλ' ἀπίθησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
[a] Τῶν δ' Ἕλενος Πριάμοιο φίλος πρὰς σοὶ ἔτο θυμῷ
Βουλὴν, ἣ ῥα θεοῖσιν ἐφήδατο μητιόωσι·
Στὰς ἄγχι παρ' Ἕκτορ' ἰὼν, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·

Ἕκτορ γὰρ Πριάμοιο, Διὶ μήτιν ἀτάλαντε,
[f] Ἦ ῥα νύ μοι τι πίθοιο; (κασίγνητος δέ τοι εἰμὶ)
Ἄλλους μὲν κάθισον Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιούς·
Αὐτὸς δ' εὖ προκάλεσαι Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος,
Ἀντίβιον μαχέσασθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι·
Οὐ γάρ πω τοι μοῖρα θανεῖν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
[g] Ὣς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων.

Sic dixit: Hector.a.rursus gauisus est valde, sermone audito:
Et in medium procedens Troian.cohibebat phalãges.
Media hasta accepta: hi autem resederunt omnes.
At Agamemnon sedere fecit bellicosos Achiuos:
Et Minerua, & argenteum arcum habens Apollo
Sederunt, auibus similes vulturibus,
Fago super alta patris Iouis ægidem gestantis,
Viris delectati: horum autem acies sedebant densæ,
Scutis & galeis & lanceis horrentes:
Qualis autem, Zephyro, diffunditur per mare horror,

Ὀρνυ-

Sed si mihi aliquid pareres, hoc multò vtilius esset:
Nunc quidem dirimamus bellum & pugnam
Hodie: posthac rursus pugnabunt, donec finem
Troiæ assequantur: quandoquidẽ sic gratũ est animo
Vobis immortalibus euertere hanc ciuitatem.

Hunc rursus allocuta est dea cæsia Minerua:
Ita sit ô Apollo longè operans: eadẽ.n.sentiens & ipsa
Venit ab Olympo ad Troianos & Achiuos.
Sed agè, quomodo cupis prælium sedare virorum?

Hanc rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo:
Hectoris commoueamus validum robur bellicosi,
Si quempiam fortè Græcorũ prouocabat seorsũ solus
Aduersum se vt pugnet in graui pugna.
Hi autem admirati bene armati Achiui,
Solum (aliquem) incitent pugnare cũ Hectore diuino.

Sic dixit, neq; non paruit dea Glauca Minerua.
Horũ.a.Helenus Priami charus filius intellexit animo
Consilium, quod Dijs placuit consultantibus.
Stetit.a.apud Hectorẽ profectus, & ipsũ verbum allo-
Hector sibi Priami, Ioui consilio par, (cutus est:
Númne mihi aliqua in re pareas? (frater.a.tibi sum)
Alios quidem sedere fac Troianos & omnes Achiuos:
Ipse autem prouoca Achiuorum quisquis optimus,
Aduersum te vt pugnet in graui pugna.
Nondum.n.tibi sors fatalis est mori & fatum assequi.
Sic enim ego vocem audiui deorum immortalium.

COMMENTARIVS.

a ὣς ἦ Θεὸς] Hac comparatione docet, quàm fuerit tum iucundus tum vtilis Troianis vtriusque herois aduentus in exercitum. Cùm autem Θεὸν ventos nautis immittere dicit, notandum est, non semper Poëtam nostrum in opinione de Dijs insanire, quod etiam alibi docuimus, cùm hîc non solùm vnum appellet Deum, sed etiam proprio nomine, non fictitio, qualis sunt Iupiter, Iuno, Mars, &c. Hunc ergo Deum non inducit otiosum, sed etiam res nauticas curantem: vnde argumentum est ad cæteras, cuius voluntate venti in mare immittantur.

b αὐτὰρ ἑλέσθω,] Describuntur vtriusque herois facinora, sed Paris Hectori præponitur in narratione, vt etiam omnino ignauus nõ fuisse intelligatur.

c δεξιόφιν,] Vel Dexij cuiusdam filium patronymicè intelligit: aut aduerbium est δεξιόφιν pro πρὸς δεξιὰ vel δεξιῶς. Vidi ergo, qui *ad dexteras* verterent.

d τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε] Græcorum suorum curam ne in ipsis quidem cœlis Minerua abijcit, ideò cùm videat à Troianis illos opprimi, ex Olympo descendisse dicitur: causam nunc Poëta non explicat, sed in Mineruæ ad Apollinem sequenti responso, quorum colloquio hoc tandem perficitur, vt hodiernum prælium Aiacis & Hectoris monomachia dirimatur: sic idem erit exitus, quale etiam fuit initium: sed hîc fortiores erunt heroës quàm anteà, nimirum duo belli ex vtraque parte columina: nunc quidem à parte Græcorum, Achille absente: à parte verò Troianorum semper.

e τῶν δ' Ἕλενος] Vidimus anteà quoque vatem esse Helenum, quod hoc loco etiã apparet, vbi consilium Apollinis & Mineruæ intellexisse, & animo concepisse dicitur, arte videlicet vaticinandi speciatim per οἰωνοσκοπίαν, cùm infrà dicantur duo illa numina in fago constitisse vulturibus assimilata. Porrò referebant antiqui, vt scribit Eustathius, Helenum & Cassandram in ipsa infantia in Apollinis luco collocatos serpentum linguis aurium meatus repurgasse, illisque perfectam vaticinandi artem addidicisse, vt etiam diuinas voces exaudirent ac perciperent. Vel forsan vterque Pythonicus erat sine vlla inspectione vaticinans diuino afflatus numine, quales putà Sibyllę memorantur. Quanquam vt prior sententia retineatur, faciunt ipsius Heleni sequentia verba, cùm dicit: ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων: Sic enim ego vocem audiui Deorum immortalium.

f ἦ ῥα νύ μοι τι πίθοιο,] Duobus argumentis Hectori persuadet Helenus vt pugnet. Primùm quòd frater sit illius: deinde quòd optimus vates. Quòd frater, beneuolentia in fratrem afficitur, ac proinde se nihil inglorium ipsi suasurum subindicat. Quòd Vates, futura nouit, nimirum hac in pugna non moriturum Hectorem, vnde liberius & audacius subire monomachiam possit, cùm de vita securus fuerit. Cùm ergo hoc Hector sciuerit, non potest hoc facinus illius fortitudini tribui, cùm illam propriè in mortis periculo versari oporteat, vt satis docent Aristotelis Ethica.

g ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα] Mente videlicet ac animo ἐνόησα. Mens enim propriè & videt & audit, oculique & aures sunt solùm animæ fenestræ, vt anteà alicubi docuimus. Innuit autẽ quosdam esse ἀκουστὰς & ὁμιλητὰς Deorũ, qualis fuit Socrates, Minos, & alij.

Ὣς ἔφατ'· Ἕκτωρ δ' αὖτ' ἐχάρη μέγα, μῦθον ἀκούσας.
Καίρ' ἐς μέσσον ἰὼν, [a] Τρώων ἀΐσσετο φάλαγγας,
Μέσσῃ δ' ἐχρὸς ἑλών· τοὶ δ' ἱδρύθησαν ἅπαντες.
Καδδὲ Ἀχαιμένων εἶσεν εὐκνημίδας Ἀχαιὰς,
Καδδὲ ἄρ' Ἀθηναίη τε καὶ ἑκηβόλος Ἀπόλλων,
Ἑζόμενοι, ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι,
Φηγῷ ἐφ' ὑψηλῇ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Ἀνδράσι τερπόμενοι. τῶν δ' εἴχετο εἴαρ πυκνὰ,
Ἀσπίσι καὶ κορυθέσσι καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖα,
χ. ἐπιφελὲς Οἵη δ' Ζεφύροιο ἐφιππάζοντος ἔπεσθον * ἐπὶ φρίξ,

Sic dixit: Hector.a.rursus gauisus est valde, sermone audito:
Et in medium procedens Troian.cohibebat phalãges.
Media hasta accepta: hi autem resederunt omnes.
At Agamemnon sedere fecit bellicosos Achiuos:
Et Minerua, & argenteum arcum habens Apollo
Sederunt, auibus similes vulturibus,
Fago super alta patris Iouis ægidem gestantis,
Viris delectati: horum autem acies sedebant densæ,
Scutis & galeis & lanceis horrentes:
Qualis autem, Zephyro, diffunditur per mare horror,

Ὄ ῥ' ὑμιαόιο νέοιο, μελαίνετο δὲ τε πόντος
Τοῖσι δ' ἄρα στίχες ἦσαν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε
Ἐν πεδίῳ· Ἕκτωρ δ' ἦρχε μετ' ἀμφοτέροισιν ἔειπε·
[c] Κέκλυτέ μοι Τρῶες καὶ εὐκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ὄφρ' ἔτι μοι τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσι κελεύει.
Ὅρκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ἀμφοτέροισιν,
Εἰσόκεν ἢ ὑμεῖς Τροίῃ εὐπύργῳ ἕλητε,
Ἠὲ αὐτοὶ παρὰ νηυσὶ δαμείητε παντοπόροισιν.
Ὑμῖν μὲν γὰρ ἔασιν ἀριστῆες παναχαιῶν,
Τῶν νῶϊ ὅντινα θυμὸς ἐμοὶ μαχέσασθαι ἀνώγῃ,
Δεῦρο ἴτω ἐκ πάντων πρόμος ἔμμεναι Ἕκτορι δίῳ.
Ὧδε δὲ εὐ μυθέομαι, Ζεὺς δὲ μάρτυρος ἔστω,
[d] Εἰ μέν κεν ἐμὲ κεῖνος ἕλῃ τανύηκει χαλκῷ,
Τεύχεα συλήσας, φερέτω κοίλας ἐπὶ νῆας,
Σῶμα δ' οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τὸν ἕλω, δώῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων,
Τεύχεα συλήσας, οἴσω προτὶ Ἴλιον ἱρὴν,
[e] Καὶ κρεμόω προτὶ νηὸν Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο·
Τὸν δ' νέκυν ἐπὶ νῆας εὐσσέλμους ἀποδώσω,
Ὄφρά μιν ἠρχύσωσι κάρηκομόωντες Ἀχαιοί.
Σῆμά τε οἱ χεύσωσιν [f] ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
Καί ποτέ τις εἴπῃσι κἐπιγίγνων ἀνθρώπων,
Νηὶ πολυκλήιδι πλέων ἐπὶ οἴνοπα πόντον,
[g] Ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνηῶτος,
Ὅν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἕκτωρ.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει· τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Insurgente recens, nigrescit autem mare sub illo:
Sic ordines sedebant Achiuorumq; Troianorumq;
In campo. Hector autem inter vtrosq; locutus est:
Audite me Troiani & bene ocreati Achiui,
Vt dicam quæ me animus in præcordijs iubet.
Fœdera quidem Saturnides sublimis non perfecit:
Sed mala excogitans molitur vtrisq;,
Donec vel vos Troiam bene turritam capiatis,
Vel ipsi apud naues domemini pontigradas.
Quoniam vobis sunt proceres omnium Græcorũ:
Eorum nũc quemcunq; animus mecũ pugnare iubet,
Huc veniat ex omnib. ppugnator vt sit cũ Hect. diui-
Sic verò aio, Iupiter a. nobis sup hac re testis adsit. (no.
Siquidem me ille interficiat protenso ferro,
Armis expolians ferat concauas ad naues:
Corpus a. meum domum reddat rursus, vt ignem me
Troiani & Troianorũ vxores sortiri faciant mortuũ:
Si a. ego hunc interfecero, detq; mihi gloriam Apollo,
Arma adimens feram ea ad Ilium sacrum,
Et suspendam ad templum Apollinis longè iaculantis.
Hunc a. mortuum ad naues bene transtratas reddã,
Vt ipsum sepeliant capite comati Achiui:
Tumulumq; ei extruant ad latum Hellespontum.
Et aliquãdo aliquis dicat etiam posterorũ hominum,
Naue transtrata nauigans in nigrum pontum,
Viri quidem hoc monumentum iam diu defuncti:
Quẽ olim pstantẽ fortitudine interfecit illustris He-
Sic olim aliqs dicet: mea a. gloria nunq; peribit. (ctor.

COMMENTARIVS.

a Τρώων αὐδήσεμεν φάλαγγας,] Hac ratione compescendorum militum in bello veteres vtebantur, quia ipso tumultu vigenti vox ducum non poterat exaudiri. Apprehensa verò media hasta, otium & remissionem à bello significabant. nam pugnæ conuenit ἔγχει ὀρέγεσθαι.

b αἰγυπιοῖσι,] Magis est ex Deorum dignitate, cùm eos potiùs volatilibus quàm terrestribus assimilat. Cœlestibus enim Dijs propria, & quasi familiaria τὰ ὑψιπέτη, maximè verò τὰ ἀετώδη, vt est vultur. Hic per occasionem monendum est, negari à Gesnero in Hist. de auibus lib. 3. cap. de Vulture, eum ex aquilarum genere esse, eoque nomine Albertum reprehendit, & alios quosdam recentiores indoctos, vt ipse ait, hocque se apud vllius authoritatis scriptorem non legisse. Sed cùm ille Eustathij authoritate sæpissimè vtatur, poterat etiam & hic locus in ordinem venire. Locum Eustathij verbis ipsius referemus. οἰκεῖα γὰρ πᾶσι ἀρσενικοῖς τὰ ὑψιπέτη, & μάλιστα τὰ ἀετώδη ὁποῖον καὶ ὁ Αἰγυπιός, εἶδος γὲ ἀετοῦ καὶ αὐτὸς, μέγιστος ὢν φυλάττων καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις τὸ ὄνομα. Verùm rem mihi penitiùs intuenti tota controuersia ex voce pendet. Nam alij αἰγυπιὸν vulturem interpretantur, alij aquilæ genus esse dicunt. Si illud assumamus, constat nostra sententia: sin postremum, dicemus cum eodem Gesn. in cap. de Aquilis diuer. esse forsan αἰγυπιὸν aquilam, quæ γυπαιετὸς simili nominis compositione appellatur. Sed de his plura dicentur in Lexico.

c κέκλυτέ μοι τρῶες] Heleni fratris consilium secutus Hector, ad singulare certamen Græcos heroas prouocat, quo totum dissidium per mortem alterutrius componi petit. Quoniam autem præcedentis duelli Paridis & Menelai memoria recentissima suspicionem poterat parere, nihil hoc pacto quoq; confectum iri licet, in eandem aleam negotium reuocaretur, diluit eam iam in ipso orationis vestibulo, totumq; impedimentũ in Iouẽ reijcit, qui iusiurandũ noluerit perfici (vbi error anteà est à nobis notatus, cùm Deum vitiorum & malefactorum nostrorũ causam appellamus) vnde conijcit, maiora Iouem vtriusque, id est, Græcis & Troianis machinari ad alterius partis totum excidium. Quo loco obseruandum est, de Troiæ euersione aliter cum vxore anteà collocutum Hectorem, aliter nunc cum hostibus. Illi se exploratum id habere affirmabat: his sic exponit, vt incertum se id habere ostendat, ne, si secus diceret, vehementius Græcos ad pugnandum inflammaret.

d ἀμφὶ κεν ἐμὲ κεῖνος ἕλῃ] Quanquam Hector à fratre Heleno certò præmonitus sit, hodierno die sibi non esse moriendum: tamẽ non adeò effuse superbit, vt humanæ suæ conditionis non meminerit, & se mortalem. Existimo tamen ideò illum sui meminisse, vt melius & æquius suo antagonistæ sua quoq; conditio & lex imponeretur.

e κρεμόω προτὶ νηὸν] In templis suspendi exuuias hostiũ moris est antiqui, vt docet ipse Euripides in Phœnissis, & Aristophanes in Equitibus. Res altius est repetenda. Solitum fuit antiqui ex spolijs hostilibus partem alicui Numinum vouere: quidam decimam vouebant Ioui: vnde Iupiter prædator nuncupatus est, quale fuit Camilli votum Veijs captis. Galli hoc votum Marti concipiebant in quadam etiam parte, quam definitè non possum exprimere. Quin apud eos ita hoc inualuit, vt diuina ope implorata, is plus speraret, & propitios faciliùs haberet Deos qui maiorem prædæ partem Dijs deuouisset. Qua tempestate Crotoniatæ aduersus Locrenses graues testatasq; inimicitias habebant, bello dimicaturi, cùm decimam prædæ Apollini vouissent: Locrenses vt voto vincerent, nonam deuouere: & cùm Galli Aristonico duce contra Romanos militarent, deq; hostium præda aureum torquẽ Marti promisissent, Flaminius, vt voto vinceret, de torquibus Gallorum Marti trophæum posuit. Quæ diligenter & alia quædam præterea ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. cap. 22. obseruata sunt. Quod autem ad præsentem locum attinet, idem Alexander lib. 5. cap. 24. sic scribit: In atrijs & foribus ac circa domorum limina, hostium spolia, quos quisque vicisset, quorumque victor extitisset, etiam enses & clypei, galeaq; & currus, ac deuictarum nauium rostra veluti auitæ gloriæ & fortium factorum ornamenta affigi assueuêre: quæ quanto vetustiora erant, tanto plus decoris & maiestatis habebant. Ideò nec vetustate consumpta reficiebantur, nec effracta resarciebantur. Hæc enim omnium ad se vertebant oculos, quò intuentium animos cogitatio subiret, vt pari ipsi exemplo ad magna facinora, magnasq; res imitarentur. Nec solùm priuatos domos, sed porticus & Deorum templa hostilibus spolijs tanquam trophæis exornare, vetusti moris erat: tantiq; exempli fuêre, vt illa posteris non mediocris stimulatio fuerit, ne degeneres ipsi, néve ignaui tam claros triumphos turpibus factis dictisq; fœdarent, &c. In Apollinis itaq; templo suspẽsurum se arma hostis si eum prostrauerit, vouet Hector: quia nimirum inter Deos, qui Troianorũ partib. auxiliabantur, nullus Apolline ardentiùs id facit, à quo vix vnquam deseruntur: Itaq; & ab eodem opem expectat, cùm ait, ἀλλ' ἢ τοι ἐγὼ τόδε κῦδος ἕλω, δώῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.

finẽ

ἐπὶ πλατεῖ ἑλλησπόντῳ] Non vocat πλατὺ ἑλλήσποντον, quòd talis vbiq; sit: freta enim multa habet, eaque angusta, non vltra septem stadia. sed in ea parte πλατὺ intelligit, qua in Aegæum decidit vsque ad nauium stationem, Rhœteumque & Sigæum. Ibi enim Hellespontus in latitudinem aperitur. Nota autem, à Poëta sub persona Hectoris, Aiacis tumulum ex historia describi, vt ex Strabone colligere est lib. 13. ἔστι Ῥοίτειον, inquit, πόλις ἐπὶ λόφῳ κειμένη, ᾧ τῷ Ῥοιτείῳ συνεχὴς ἠιὼν ἀλιγόνης Αἰάντειον, ἐφ' ᾗ μνῆμα καὶ ἕδρα Αἴαντος, καὶ ἀνδριάς: id est, Sequitur Rhœteium vrbs tumulo insita, eique contiguus littoreæ arenæ tumulus, Aeanteium, quasi Aiaceum, vbi monumentum est Aiacis & statua.

g ἀνδρὸς μὲν τοῦδε σῆμα] In hoc loco referendo μνημονικῷ ἁμαρτήματι lapsus est olim Cicero libr. 2. de Gloria, cùm hos versus Aiaci tribueret, vt notat Gellius lib. 15. cap. 6. Cæterùm eos sic vertit Cicero,

Hic situs est, vitæ iam pridem lumina linquens *Qui quondam Hectoreo perculsus concidit ense.*
Fabitur hoc aliquis, mea semper gloria viuet.

Porrò notandum est hoc epigramma ἐπιτάφιον duobus tantùm versibus constare: quod vidit iam Giphanius in suis Scholijs. Nam vt est, inquit, lib. 1. Epigr Græc. elogium funebre, quod supra distichon excurrit, non est verum elogium. At ibi non de elogio funebri, sed latiùs de epigrammate sermo est. Sic ergo Cyrillus:

πᾶν καλὸν ἐς ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον· ἢν δ' ὑπερέλθῃς τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς· κἂν ἐπίγραμμα λέγῃς.

Cui respondet, quod sequens Epigramma subijcit, Νίκαια δὲ ψήφοισιν ἰσάζεται. Siquidem, vt docet ibi Brodæus, duobus calculis olim suffragium tulerunt Græci: atris aut pertusis lapillis, longaque linea condemnantes: albis aut non foratis (πλήρεις vocat Aeschines, Lucianus ψῆφον λόγκλην καὶ πλήρη) breuiq; linea absoluentes, &c. Ibidem Parmemon ait, πολυστιχίδα ἐπιγράμματα καὶ μακρὰς εἶναι. Virgilius etiam Ecloga 5. distichon seruauit:

Et tumulum facite & tumulo superaddite carmen:
Daphnis ego in syluis, hinc vsq; ad sidera notus: *Formosi pecoris custos, formosior ipse.*

Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
a Αἴδεσθεν μὲν ἀμήνορας, δείσαν δ' ὑπολέχθαι.
Ὀψὲ δὴ Μενέλαος ἀνίστατο, καὶ μετέειπε,
Νείκει ὀνειδίζων, μέγα δ' ἐστονάχίζετο θυμῷ·
Ὤμοι ἀπειλητῆρες, b Ἀχαΐδες, οὐκέτ' Ἀχαιοί·
Ἦ μὲν δὴ λώβη πόλεϊ γ' ἔσεται αἰνόθεν αἰνῶς,
Εἰ μή τις Δαναῶν νῦν Ἕκτορι ἀντίος εἶσιν.
Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες c ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,
Ἥμενοι αὐθι ἕκαστοι ἀκήριοι, ἄκλεες αὔτως·
Τῷ δέ κ' ἐγὼν αὐτὸς θωρήξομαι· αὐτὰρ ὑπερθεν
Νίκης ὤειρατ' ἔχοντες ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσιν.
Ὣς ἄρα Φωνήσας d κατεδύσατο τεύχεα καλά.
Ἔνθα νύ τοι Μενέλαε φάνη βιότοιο τελευτὴ
Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν, (ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν)
Εἰ μὴ ἀναΐξαντες ἕλον βασιλῆες Ἀχαιῶν,
Αὐτός τ' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Δεξιτερὴν ἕλε χεῖρα, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζεν·

Ἀφραίνεις Μενέλαε διοτρεφές· οὐδέ τι σε χρὴ
Ταύτης ἀφροσύνης· ἀλλὰ σχέο καὶ μεθέμενον,
Μηδ' ἐθέλ' ἐξ ἐρεθὸν σεῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι
Ἕκτορι Πριαμίδῃ, τόν τε τρομέουσι καὶ ἄλλοι,
Καί δ' Ἀχιλεὺς τό γε μάχῃ ἐνὶ κυδιανείρῃ
e Ἐρρίγ' ἀντιβολῆσαι, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν ἴζευ ἰὼν μετ' ἑταίρων·
Τόν δ' ἄλλον προμάχεσθαι ἀνασχήσουσιν Ἀχαιοί.
Εἰ περ ἀδηλήτ' ἐστὶν καὶ μόθου ἐξαγορῆτον,
f Φημὶ μὲν ἀστασίῃσι γόνυ κάμψαι ἄλκε φυγῇσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.

Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio:
Verecundati sunt q̃dẽ renuere: timuerũt. a. suscipere.
Tandem verò Menelaus surrexit & dixit:
Conuitio exprobrans: valde. a. suspirabat animo.
Hei mihi minaces Achiuæ, neq; amplius Achiui.
Sanè dedecus hæc erunt magis magisq; graue,
Si nullus Danaorum iam Hectori obuius eat:
Sed vos quidem omnes aqua & terra fiatis,
Sedentes ibi singuli excordes, inglorij pariter.
Aduersus istũ autem ego ipse armabor: sed supernè
Victoriæ termini tenentur inter immortales Deos.
Sic fatus induebat arma pulchra.
Tunc tibi Menelae apparuisset vitæ finis
Hectoris in manibus (quoniam multò fortior erat)
Nisi surgentes inhibuissent reges Achiuorum,
Ipseq; Atrides latè dominans Agamemnon,
Dextram prehẽdit manum, verbumq; dixit & compellauit:
Insanis Menelae nobilissime, nec tibi opus est
Hac dementia: contine dolens quamuis.
Neq; velis propter contentionem te meliori cum viro
Hectore Priamide, quem horrẽt & alij. (pugnare
Et verò Achilles huc in pugna gloriam viris afferẽte
Metuit occurrere, qui te multò fortior.
Sed tu quidem sede iens ad agmen sociorum:
Huic. a. propugnatorem alium excitabunt Achiui:
Quãuis intrepidus sit, & quãuis belli sit insatiabilis.
Existimo eum libenter genu flexurum, si effugerit
Sæuo ex bello & graui pugna.

COMMENTARIVS.

a αἴδεσθεν μὲν ἀμήνορας,] Puduit Græcos propositam ab Hectore monomachiam recusare, sed virtute & præstantia Hectoris deterrebantur. Quidam verò timorem illum non de Hectore, sed de Agamemnone interpretabãtur, quasi dicat Poëta, expectasse ceteros heroas, donec à rege susciperetur illam monomachiam iuberentur: seq; ipsos ab ea lubenter & promptè suscipienda cohibuisse regis reuerentia. Sed commodior est prior explicatio, cui sequens obiurgatio Menelai suffragatur.

b Ἀχαΐδες,] Giphanius in suis Scholijs scribit, hanc reprehensionem vt iusto grauiorẽ notari à Luciano in Encomio Demosthenis. Locus Luciani hic est, ἐμοὶ πολλάκις ἔδοξεν, ἃ δὴ καὶ τὰληθὲς ἀποκρυπτόμενον, θαυμαστότερον μᾶλλον ἀπεικὸς καταπέπτωκε Δημοσθένης, ὅτι τὴν παῤῥησίαν ὡς φασιν ἀνειμένην ἔτι καὶ Ἀχαιὰς Ἀχαϊδας ἐθρασύνοντο: id est, vt transtulit Melanchthon: Et mihi sæpe visum est (neque dissimulanda est veritas) plus esse grauitatis in Demosthene castigante segnitiem suorum ciuium magna libertate, quàm in Homero, cùm Achiuos Achaidas appellat. Porrò vsitata est obiurgandi ignauos formula, cùm fœminę pro viris nominantur: quarum solet minor esse fortitudo quàm virorum, propter illius sexus imbecillitatẽ, quam à natura accipit. Sic olim Xerxes, cùm Artemisiam in nauali prælio bene se gerentem vidisset, οἱ μὲν ἄνδρες, inquit, γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. vt refert Herodotus in Vrania. Idem in Calliope apud Persas γυναικὸς κακίω ἀνεδύσω, opprobrium esse maximum testatur. Nec ab hoc loco differt, quod idem in Euterpe scribit de Sesostride Aegyptiorum rege, qui gentes, quas sine vlla vi subijciebat cippis erectis, & ibi pudendis mulieris adsculptis sic ignauas esse significabat.

c ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.] Ex hoc loco videtur ansam arripuisse Xenophanes Colophonius dicendi, principia rerum esse aquam ac terram, quasi Poëta significet vniuersi in ea principia, ex quibus ortum habet, dissolutionem, vt refert Plutarchus in libro de Homero. Sed tamen Diogenes Laërtius Xenophani hoc non tribuit, quin scribit, eum dixisse, quatuor esse omnium rerum elementa: imò Homero maximè dicitur fuisse infensus, aduersus quem & Hesiodum elegias & iambos scripsit, vnde à Timone Ὁμηρομάστιξ vocatus.

vocatur, cuius versus extat apud eundem Laërtium, Ξενοφάνη θ' ὑποτυφον, Ὁ' μηδαπὰ τῶν ἐπικόπτων: id est, Xenophanem subacerbum, & Homeri nobile flagrum. Quanquā qui terrā & aquā principia rerum ponit, non videtur reliqua duo elemēta tollere, cùm ignis sit in terra & aër in aqua. Sed hîc cùm Græcis Menelaus imprecatur vt aqua & terra fiant: intelligit, eos vita priuari, hoc est, anima illa triplici, vegetatiua, sensitiua, & rationali: quibus sublatis nihil restat in cadauere quàm terra & aqua, ex quibus corporis massa compacta est.

d κῆτες δύσετο τεύχεα καλά.] Hinc quidam intellexerunt, κἠ τὸ σιωπώμενον exuisse arma Græcos & Troianos, vt & infrà, cùm dicit Poëta, Menelao famulos arma rursum exuisse: nam verisimile est id etiam reliquos Græcos fecisse. Dicetur etiam Agamemnon κηρύσσειν κώπῃσι χαλκῷ: vbi notanda est vetus illa consuetudo arma deponendi ex vtriusque exercitus parte, cùm ad singulare certamen negotium reuocabatur.

e ἔρριγ' ἀντιβολῆσαι.] Hoc commentus est Agamemnon, vt facilius fratrem à pugna deterreret. neq; enim verè congressum Hectoris Achilles recusauit, nisi, quod suspicor, in Achillis inimici sui ignominiam hoc dixerit Agamemnon, quasi Achilles Hectoris metu pugnam hodiernam detrectârit.

f φημὶ μὲν ἀσπασίως] Sensus est: Dabimus inquit Agamemnon, talem antagonistam Hectori, à quo sic strenuè debellabitur, qui tantum ei facesset negotium, vt si eum effugere contigerit, lubenter sit quieturus præ nimia lassitudine. Nam τὸ γόνυ κάμψειν hoc loco pro καθεδεῖσθαι, id est, quiescere vel sedere significat, vt dicet nostrum Lexicon. Cùm enim sedemus, genua primùm inflectimus: ergo antecedens pro consequenti sumit.

Ὣς ἐπιὼν, παρέπεισεν ἀριφραδὲς Φρένας ἥρως,
Αἴσιμα παρειπών· ὁ δ' ἐπεύθετο· τῷ μὲν ἔπειτα
Γηθόσυνοι θεράποντες ἀπ' ὤμων τεύχε' ἔλοντο.
Νέστωρ δ' Ἀργείοισιν ἀνίστατο καὶ μετέειπεν.

Ὦ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει·
Ἦ κε μέγ' οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς,
Ἐσθλὸς Μυρμιδόνων βουληφόρος ἠδ' ἀγορητής·
b Ὅς ποτέ μ' εἰρόμενος μέγ' ἐγήθεσκεν ἧι ἐνὶ οἴκῳ,
Πάντων Ἀργείων ἐρέων ἠμὲν ἠδὲ τόκων τε·
Τοὺς νῦν εἰ πάντας ὑφ' Ἕκτορι πάντας ἀκούσῃ,
Πολλὰ κεν ἀθανάτοισι φίλας ἀνὰ χεῖρας ἀείρας,
Θυμὸν ἀπὸ μελέων δμῶαι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
c Αἰ γὰρ Ζεύς τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Ἦ βῶμ' ὡς ὅτ' ἐπ' ὠκυρόῳ κελάδοντι μάχοντο
Ἀγρόμενοι Πύλιοί τε καὶ Ἀρκάδες ἐγχεσίμωροι,
* Φειὰς πὰρ τείχεσιν, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα.
Τοῖσι δ' Ἐρευθαλίων θεὸς ἴσατο, ἰσόθεος φώς,
Τεύχε' ἔχων ὤμοισιν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος·
Δίου Ἀρηϊθόου, τὸν ἐπίκλησιν Κορυνήτην
Ἄνδρες κίκλησκον καλλίζωνοί τε γυναῖκες,
Οὐνεκὰ μὴ τόξοισι μαχέσκετο δουρί τε μακρῷ,
Ἀλλὰ σιδηρείῃ κορυνῇ ῥήγνυσκε φάλαγγας·
Τὸν Λυκόργος ἔπεφνε δόλῳ, οὔτι κρατερείῃ γε,
Στεινωπῷ ἐν ὁδῷ, ὅτ' ἄρ' ἡ κορυνὴ οἱ ὄλεθρον
Χραῖσμε σιδηρείη· πρὶν γὰρ Λυκόργος ὑποφὰς
Δουρὶ μέσον περόνησεν· ὁ δ' ὕπτιος οὐδει ἐρείσθη,
Τεύχεά τ' ἐξενάριξε τά οἱ πόρε χάλκεος Ἄρης·
Καὶ τὰ μὲν αὖτις ἔπειτ' ἐφόρει κῦδος μέγα Ἄρηϊ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Λυκόργος ἐνὶ μεγάροισιν ἐγήρα,
Δῶκε δ' Ἐρευθαλίωνι φίλῳ θεράποντι φορεῦσαι·
Τοῦ ὅγε τεύχε' ἔχων ἐκαλίζετο πάντας ἀρίστους·
Οἱ δὲ μάλ' ἐτρόμεον καὶ ἐδείδισαν, οὐδέ τις ἔτλη·
Ἀλλ' ἐμὲ θυμὸς ἀνῆκε πολυτλήμων πολεμίζειν
Θαρσεῖ ᾧ· γὰρ ἐγὼ γε νεώτατος ἔσκον ἁπάντων,
Καὶ μαχόμην οἱ ἐγὼ, δῶκεν δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
Τὸν δὴ μήκιστον τε κάρτιστον κτάνον ἄνδρα.
Πολλὸς γάρ τις ἔκειτο περήτωρ ἔνθα καὶ ἔνθα.
Εἰθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Τῷ κε τάχ' αὐτήσειε μάχης κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Τέων δ' οἵπερ ἔασιν ἀρίστῃες παναχαιῶν,
Οὐδ' οἱ παφρονέως μέμαθ' Ἕκτορος ἄντιον ἐλθεῖν.

Ὣς νείκεσσ' ὁ γέρων· οἱ δ' ἐννέα πάντες ἀνέσταν.
Ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Τῷ δ' ἐπὶ Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης·
Τοῖσι δ' ἔπ' Αἴαντες θοῦρον ἐνιπλήσαντο κυδοιμόν·
Τοῖσι δ' ἔπ' Ἰδομενεὺς ἐσ ὁπάων Ἰδομενῆος.

Sic fatus, à sententia deduxit fratris mentes heros,
Recta monens hic.a. paruit: huius quidem postea
Læti famuli ab humeris arma abstulerunt.
Nestor autem inter Græcos surrexit & dixit:
Proh facinus, certè magnus luct⁹ Achaidē terrā oc-
Certè valde plorabit senex equitator Peleus, (cupat:
Bonus Myrmidonum consiliarius & concionator:
Qui olim me interrogans valde lætabatur sua in do-
Omniū Achiuorū inquirens patresq; filiosq;. (mo,
Hos si nunc formidantes Hectorem omnes audierit,
Sæpe immortalibus dilectas manus sustulerit,
Anima è mēbris vt descendat domū Plutonis intró.
Vtinam.n. ô Iupiterq; pater & Minerua & Apollo,
Aetate florerē, sicut quādo ad rapidū Celadontem pu-
Congregati Pyliiq; & Arcades hastis vtētes (gnabāt
Pheæ apud muros, Iardani circa fluenta.
Inter hos.a. Ereuthalion primarius stabat diuinus vir,
Arma gestans humeris Areithoi regis,
Nobilis Areithoi, quem cognomento Clauigerum
Viri appellabant, pulchreq; cinctæ mulieres:
Quoniam non arcubus pugnabat, hastaq; longa,
Sed ferrea claua perrumpebat agmina.
Hunc Lycurgus interfecit dolo, non vi vtiq;,
Angusta in via, vbi claua non ei mortem
Arcebat ferrea: antè enim Lycurgus præueniens
Hasta mediū transfodit: hic.a. supinus solo stratus est,
Armaq; spoliauit, quæ ei dederat ferreus Mars:
Et ea quidem ipse postea gestabat ad prælium Martis.
At postquam Lycurgus in ædibus senuit,
Dedit Ereuthalioni dilecto seruo gestanda.
Illius hic arma habens prouocabat omnes fortissimos.
Hi.a. valde tremebant & timebāt, nec quisq; ausus fuit,
Sed me animus induxit audax vt pugnarem
Confidentia sua: natu.a. minimus eram omnium:
Et pugnabā cū eo ego: dedit.a. mihi gloriā Minerua.
Illum igitur procerissimum & fortiss. interfeci virū.
Magnus.n. quidam iacebat extensus hinc atq; illinc.
Vtinam sic ætate florerē: vires.a. mihi integræ essent!
Ideò citò occurrerit prælio galeæ motor Hector.
Vestrûm.a. qui sunt præstantissimi omniū Græcorum,
Ne vos quidē alacriter parati estis Hectori obuiam ire.

Sic increpauit senex: hi.a. nouem omnes surrexerūt.
Surrexit multò primus quidē rex virorū Agamēnon:
Post hunc verò, Tydides surrexit fortis Diomedes:
Post hos.a. Aiaces strenuam induti fortitudinem:
Post hos autem, Idomeneus & assecla Idomenei

Μηριόνης, ἀπάλαντ' Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ·
Τοῖσι δ' Εὐρύπυλ' Εὐαίμον' ἀγλαὸς υἱός.
Ἀντὴ Θόας Ἀνδραιμονίδης δ' ἦν Ὀδυσεύς.
Πάντες ἄρ' οἵγ' ἔθελον πολεμίζειν Ἕκτορι δίῳ.
Τοῖς δὲ αὖτοῖς μετέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
[d]Κληρώσασθε νῦν πεπάλαχθε Δαναῶν, ὅς κε λάχῃσιν,
Οὗτος γὰρ δὴ ὀνήσῃ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Καὶ δ' αὐτὸς ὃν θυμὸν ὀνήσεται, αἴκε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' [e]κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος,
Ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ Ἀτρεΐδαο ἄνακτος.
Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον·
Ὧδε δέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
[f]Ζεῦ πάτερ, ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυδέος υἱὸν,
Ἦ αὐτὴν βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Ὣς ἄρ' ἔφαν· πάλλων δὲ Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Ἐν κυνέῃ ἔθορε κλῆρος, τὸν ἄρ' ἤθελον αὐτοί,
Αἴαντος· κήρυξ δ' ἀνὰ φέρων ἀν' ὁμίλους ἀπαύτῃ,
Δεῖξ' ἐνδέξια πᾶσιν ἀρίστεσσιν Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ἀγνώσκοντες ἀπηλοίησαντο ἕκαστος·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν ἵκανε, φέρων ἀν' ὁμίλους ἀπαύτῃ,
Ὃς μὲν ἐπιχράψας κυνέῃ βάλε φαίδιμος Αἴας,
Ἦρι δὲ διαπρὸ ἔσχεθε χεῖρ'· ὁ δ' ἄρ' ἔμβαλεν ἄγχι παρεσταώς·
Γνῶ δὲ κλῆρον σῆμα ἰδὼν, ἤσπετο δὲ θυμῷ·
Τὸν μὲν πὰρ πόδ' ἑὸν χαμάδις βάλε, φώνησέν τε,
Ὦ φίλοι, ἦτοι κλῆρος ἐμὸς, χαίρω δὲ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ· ἐπεὶ δοκέω νίκησέ μοι Ἕκτορα δῖον·
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' αὖ ἐγὼ πολεμήια τεύχεα δύω,
Τόφρ' ὑμεῖς εὔχεσθε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι
σιγ. σιωπῇ. Σιγῇ ἐφ' ὑμείων, ἵνα μὴ Τρῶες * γε πύθωνται·
Ἦ ἐναντίον, ἢ ἐπὶ οὔτιν' ἅλεισθον ἕμπης.
Οὐ γάρ τις με βίῃ γε ἑκὼν ἀέκοντα δίηται,
Οὐδέ τ' ἀϊδρείῃ ἐπιείσεται, ἐπεὶ ἐμὲ νήϊδα γ' οὔτως
πρ. παραφί- Ἔλπομαι ἐν Σαλαμῖνι γυναῖκά * τε τρα φέμεν τε.
μην. Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' εὔχοντο Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι.
Ὧδε δέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα·
Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δός νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι·
Εἰ δὲ καὶ Ἕκτορά περ φιλέεις, ἠδ' κήδεαι αὐτοῦ,
Ἴσην ἀμφοτέροισι βίην καὶ κῦδος ὄπασσον.

Meriones, similis Marti homicidæ:
Post hos a. Eurypylus Euæmonis illustris filius:
Surrexit & Theas Andræmonides, & nobilis Vlysses:
Omnes hi volebant pugnare cum Hectore nobili.
Inter hos a. rursus dixit Gerenius eques Nestor,
Sortẽ nunc mouete vniuersi, qui sorte electus fuerit,
Iste enim iuuabit bene armatos Græcos,
Et ipse suo animo iuuabitur, si euaserit
Pernicioso ex prælio & periculoso certamine.
Sic dixit: hi autem sortem signauerunt singuli,
Et iniecerunt galeæ Agamemnonis Atridæ.
Populi autem supplicabant, dÿsq; manus eleuabant:
Sic a. aliquis dicebat suspiciens in cælum latum:
Iupiter pater (da) vel Aiaci sortẽ obuenire, vel Ty-
Vel ipsi regi ditissimæ Mycenæ. (*dei filio,*
Sic dixerunt: mouit a. Gerenius eques Nestor:
Exilijt autem sors galea quam volebant ipsi,
Nempe Aiacis: præco a. ferens per cœtum vbiq;,
Ostendit à dextra omnib. optimatib. Græcorum.
Hi autem non cognoscentes, renuerunt singuli:
Sed quãdo iam ad illũ peruenit ferẽs per cœtum vbiq;,
Qui ipsam inscriptam galeæ iniecerat, illustris Aiax,
Porrexit quidem manum: hic autem imposuit, propè (*mo:*
astans.
Cognouit a. sortis signũ conspicatus: gauisus est a. ani-
Hanc itaq; ad pedem suum humi iecit, dixitq;,
O amici, sanè sors mea est, gaudeo autem & ipse
Animo, quoniam existimo me victurum Hectora no-
Sed agite, dum ego bellica arma induam, (*bilẽ.*
Interim vos supplicate Ioui Saturnidæ regi
Tacitè apud vos, vt ne Troiani audiant:
Vel etiã palã, quãdoquidem neminẽ timemus omnino.
Non. n. aliquis me virib. saltem volẽs nolentẽ terrebit,
Neq; propter imperitiam: nam neq; me rudem adeò
Puto in Salamine genitum educatumq; esse.
Sic dixit: hi a. supplicabant Ioui Saturnidæ regi.
Sic a. aliquis dicebat suspiciens in cœlum latum:
Iupiter pater, Idæ præses, augustissime, maxime,
Da victoriam Aiaci, & splendidam gloriam referre.
Si autem & Hectorem diligis, & curas ipsum,
Æqualem ambobus vim & gloriam præbe.

COMMENTARIVS.

a ἦ μέγα πήμα] Ingens est illud infortunium, quod amicis dolorem, inimicis gaudium parit: vnde Aiacem hoc angit apud Sophoclem, quòd Vlyssi sui ridendi ansam præbeat, ἦ ποδ' πολλὼ γελαθ' ὑφ' ἡδονῆς ἄγλα. Vbi verò ipsis quoq; inimicis dolorem affert calamitas illa, maior est quàm æstimari possit, cuius rei hoc loco exemplum est. Ait enim Nestor, ipsum Peleum lachrymas præ mœrore effusurum, & mortem exoptaturum, vbi Græcos sic Hectoris terrore percelli audiret, Peleum, inquam, Achillis patrem ipsis Græcis filij gratia infensum. Sed pace Eustathij nostri dixerim hoc nolim intelligi, si per eruditum lectorem liceat, cùm vix intra tã exiguum tempus illud Achillis factũ ad Peleum peruenire potuerit. Sed cùm illustrissimus esset Peleus in Græcia, eius potissimum meminit, quòd etiam ille de rebus Græcorum magis videretur fuisse solicitus, cũ ne proprium quidem filium ad euersionẽ Troiæ necessarium domi continuerit, licet eum in illa expeditione moriturum sciret. Itaq; verisimile est, tam generosum heroëm ægrè laturum, si vnius Hectoris aspectu proceres Græcos perterritos & obstupefactos intellexerit.

b ὅς ποτέ μ' ἀερόμην] Id videtur accidisse, cùm Achillis gratia ad Peleum legatus à Græcis missus est: vnde forsitan non tã Græcorum dedecus hac in parte reformidat, quàm ne ipse mendacis hominis loco apud Peleum existimetur, cui iam olim Græcorum virtutem adeò magnificè iactauerat.

c αἰγὶ δὲ Ζεῦ τε πάτερ] Hoc voto aliàs etiam vsus est, cùm se videlicet iuuenem esse vellet, vt in illius ætatis robore testatam virtutem suam faceret, quam olim variè indicauit: cuius rei exemplum affert præsenti negotio simile, illudque copiosè refert senili garrulitate intempestiua. qua in re decorum personarum mirè seruat Poëta: id enim senibus familiare est, vt facinora & res à se iam pridem gestas lubenter cõmemorent: veriti, ne decrepitã illorũ ætas vilescat, si iuuẽtutis recordatione apud alios nõ cõmendetur.

d κλήρωσιν πεπάλαχθε] Fortunæ committit Nestor præstantioris electionem, neq; ipsemet eum eligit, ne vno electo cæteri ereptum hunc sibi honorem dolerent vnius iudicio, cùm & ipse eos omnes dignos, qui Hectori opponerentur, agnoscat: sed si sorte cuipiam obtigerit, non habent cæteri quid electo inuideant. Talem rationem alicubi ab Arriano memorari refert Eustathius. Porrò sortes in rebus dubijs dirimendis adhiberi solitas olim constat tũ hinc tum ex alijs Homeri locis, qui præcesserũt & adhuc subsequentur. Hic in galeam immittũtur ex more militari, aliàs in vrnam: Quæsitor Minos vrnã mouet, Maro 6. Aen. Ex varijs autem rebus fiebant, vel calculo, vel concha vel ascia, vel annuli nota, vel cespite iuxta Sophoclem, vel tesselis & talleolis ligneis, vt alij quoque

quoque iam annotârunt. Vide Adr.Iunium Animad.lib.2.cap.5. vbi multa de sortiendi rationibus varijs diligenter explicantur. Harum vsum in multis casibus etiam iureconsulti concedunt, sed & à sacris paginis non abest. M. Tullius autem 2. de Diuin. eas omnino damnat. Quid enim, inquit, sors est? idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. Quibus temeritas & casus, non ratio, nec consilium valet. Tota res est inuenta fallacijs, aut ad quæstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem, &c. Primo autem libro Quinctus ductas sortes vt in rem aptè cadant, fieri posse diuinitùs credere se affirmabat. Deniq; totam hanc disputationem Academicè, id est, dubitanter agitat in illis libris Tullius.

e κλῆρον ἐσημε ἡναντ᾽] Hæc signa non sunt necessariò literæ quædam & elementa intelligenda, sed vel etiam imagines quædam aut simulachra, aut sculpturæ quædam aliæ, quod posteà κλῆρος σῆμα dicetur. Fuit itaque κλῆρος παλλόμενόν τι σῶμα ἐν σεσημασμένον, corpus aliquod signatum quod agitabatur, in vrna videlicet vel in galea, vt diximus.

f Ζεῦ πάτερ,] Non agnoscit sortes Poëta pro rebus fortuitis nisi quoad hominum respectũ, qui ignorant earum exitum: siquidem manifestè docet eas à Deo regi, cùm faciat Græcos illi supplicantes, vt sortem certaminis vni ex tribus illis heroibus concedat. Ergo lòngè abest diuinus noster Poëta ab impio Epicuro, qui omnia fortuito & temerario moderamini committit: cùm etiam illa quæ fortunæ maiorem speciem habent, vt sortes, in Dei manu reponat. Proinde minimè est audiendus Lamprias ille apud Plutarchum Sympos. lib. 9. cap. qui sortium dispensationem fortuitam esse dicit. Quod ego tamen admitto, si homines tantùm spectaueris: sed illæ etiam ex prouidentia Dei omnino pendent. Eo sensu etiam accipiendum est nomen illud Fortunæ: quæ enim consilio humano non fiunt, causam quoad nos non habent, sed illa omnino Deus regit & moderatur.

g ἴσῳ ἀμφοτέροισι] Hæc pars est futuri prædictio: nam ita accidet, vt Hector & Aiax æquali Marte decernant, neuterque superior existat.

Ὣς ἄρ᾽ ἔφαν. Αἴας δ᾽ ἡρύσατο νώροπι χαλκῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα περὶ χροῒ ἔσσατο τεύχη,
Σεύατ᾽ ἔπειθ᾽ οἷός τε πελώριος ἔρχεται Ἄρης,
Ὅς τ᾽ εἶσιν πολέμου δὲ μετ᾽ ἀνέρας οὓς τε Κρονίων
Θυμοβόρῳ ἔριδι δηΐῳ μενέι ξυνέηκε μάχεσθαι·
Τοῖος ἄρ᾽ Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
a Μειδιόων βλοσυροῖσι περὶ στόμασι· νέρθε δ᾽ ποσὶν
Ἤϊε μακρὰ βιβάς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Τὸν δὲ καὶ Ἀργεῖοι μεγ᾽ ἐγήθεον εἰσορόωντες·
Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ἕκαστον·
Ἕκτορί τ᾽ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσεν·
Ἀλλ᾽ οὔ πως ἔτι εἶχεν ὑποτρέσσας, ἐδὲ καὶ ἀναδῦναι
Ἂψ λαὸν ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ περὶ καλέσσατο χάρμη.
Αἴας δ᾽ ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,
Χάλκεον ἑπταβόειον, ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ᾽ ἄριστος, * Ὑλῆι ἔνι οἰκία ναίων·
Ὅς οἱ ἐποίησεν σάκος αἰόλον, ἑπταβόειον,
Ταύρων ζατρεφέων, ἐπὶ δ᾽ ὄγδοον ἤλασε χαλκόν.
Τὸ πρόσθ᾽ ἑ στέρνοιο φέρων Τελαμώνιος Αἴας
Στῆ ῥα μάλ᾽ Ἕκτορος ἐγγύς, ἀπειλήσας ὀλοὴν πρόσθα·
b Ἕκτορ, νῦν μὲν δὴ σάφα ἴσεαι οἰόθεν οἷος
Οἷοι κὴ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετέασι,
Καὶ μετ᾽ Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα, θυμολέοντα·
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι πεντεπόροισι
Κεῖτ᾽ ἀπομηνίσας Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν·
Ἠμεῖς δ᾽ ἠμὲν ἔπειτα οἳ ἂν σέθεν αὐτιάσαιμεν,
Καὶ πολέες· ἀλλ᾽ ἄρχε μάχης ἠδὲ πολέμοιο.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Αἶαν διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Μή τι μοι ἠΰτε παιδὸς ἀφραδέος πειρήτιζε,
Ἠὲ γυναικὸς, c ἣ οὐκ οἶδεν πολεμήια ἔργα·
Αὐτὰρ ἐγὼν εὖ οἶδα μάχας τ᾽ ἀνδροκτασίας τε.
Οἶδα δ᾽ ἐπὶ δεξιὰ, οἶδα δ᾽ ἐπ᾽ ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν
Ἀζαλέην, τό μοι ἐστὶ παλαύμενον πολεμίζειν·
d Οἶδα δ᾽ * ἐν πρώτῃσι διηνεκὲς ἐλπεσθαι Ἄρηϊ·
e Οἶδα δ᾽ ἐπαΐξας μόθον ἵππων ὠκειάων.
Ἀλλ᾽ ἐρέω σ᾽ ἐτεὸν καὶ ἐπὶ μέγα βαλέειν ποιητὸν ἐόντα
Λάθρῃ ὀπιπεύσας, ἀλλ᾽ ἀμφαδὸν αἴκε τύχωμι.

Sic dixerunt: Aiax aũt armatus est fulgenti ferro.
Sed postquam omnia circa corpus induit arma,
Iuit postea, qualis ingens incedit Mars,
Qui it in bellum ad viros quos Saturnides (gnare:
Propter animũ rodentẽ cõtentionẽ robore cõmisit pu-
Talis Aiax motus est magnus, vallum Achiuorum,
Subridens terribili vultu: infernè autem pedibus
Ibat latè gradiens, quatiens longam hastam.
Hunc.a.& Argiui valdè lætabantur aspicientes:
Troianos.a.tremor grauis incessit per mẽbra singulos,
Hectoriq; ipsi animus in pectoribus palpitabat.
Sed non amplius poterat subterfugere, neq; regredi
Retrò copiarũ in turbã, quoniã ꝓuocârat certamine.
Aiax.a.cominus accessit ferens scutum instar turris,
Aereũ, è 7. boũ corijs factũ qd ei Tychius elaborârat fa
Coriariorũ præstãtissimꝰ in Hyla ædes habitãs, (bricãs χ. ὃ δὴ
Qui ei fecit scutũ variũ, septẽ bubulis pellib. cõstans
Taurorum saginatorum: octauum aũt induxit æs.
Hoc ante pectus ferens Telamonius Aiax,
Stetit valdè propè Hectorẽ, minatusq; allocutus est:
Hector, nũc quidẽ manifestè cognosces cũ solo solus,
Quales etiã Danais optimates inter sunt, (leonino:
Et præter Achillẽ virorũ ordines perumpentẽ, animo
Sed hic quidẽ in nauib. curuas pappes habentib. mari
Iacet iratus Agamemnoni pastori populorũ: (vadis
Nos autem sumus tales qui tibi obuiare possimus,
Et multi: sed ordire pugnam & prælium,
Hunc.a.rursus allocutus est galeæ motor Hector:
Aiax nobilis Telamonie princeps populorum,
Ne me tanquam puerum imbecillem tenta,
Vel mulierem, quæ nescit bellica opera.
Sed ego benè noui pugnasq; cædesq; virorum,
Scio ad dextram, scio ad sinistram mouere scutum
Aridum: ideo mihi licet audacter pugnare.
Scio.a.in prælio statario sæuo canere Marti: χ. τὰ δὲ
Noui etiam insilire in pugnam in equas celeres.
Sed enim non te volo ferire talem existentem
Clàm circumspiciens, sed palàm, si assequi potuero.

COMMENTARIVS.

a μειδιόων βλοσυροῖσι] M. Tullius 4. Tusc. cùm pro Stoicis aduersus Peripateticos disputat, qui iram Cotem fortitudinis appellare solent, & in multis negotijs necessariam, vt specialiter aduersus hostem, Aiacis nostri exemplo ad contrarium perdocendum vtitur, quem Homerus ad Hectorem pergentem cum risu fingit. An verò inquit Tullius, vir fortis, nisi stomachari cœperit, non potest fortis esse? gladiatorum id quidem: quanquam in eis ipsis videmus sæpe constantiam. colloquuntur, congredinntur, aliquid postulant, vt magis placati, quàm irati esse videantur. Sed in illo genere sit sanè Placideianus aliquis hoc animo, vt narrat Lucilius: Occidam illum equidem, & vincam: si id quæritis, inquit, Verùm illud credo fore, in os prius accipiam ipse, Quàm gladium in stomacho iura, ac pulmonibus figo, Odi hominem iratus pugno: nec longius quicquam Nobis quàm dextræ gladium

dum accommodet alter: Vsque adeò studio atque odio illius efferor ira. At sine hac gladiatoria iracundia videmus progredientem apud Homerum Aiacem multa cū hilaritate, cùm depugnaturus esset cum Hectore, cuius vt arma sumpsit, ingressio lætitiam attulit socijs, terrorem autem hostibus, vt ipsum Hectorem, quemadmodum est apud Homerum, toto pectore trementem prouocasse ad pugnam pœniteret. Atque hi collocuti inter se, priusquam manum consererent, leniter & quietè nihil ne in ipsa quidē pugna iracundè rabioséve fecerunt. Tum alia exempla addit Tullius. Ego, inquit, ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen inuenit, iratum existimo Gallo torquem detraxisse: nec Marcellum apud Clastidium ideò fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, quia notior est nobis propter recentem memoriam, vel iuuare possum, non illum iracundia tum inflāmatum fuisse, cùm in acie M. Haliernum Pelignum scuto protexit, gladiumque hosti in pectus infixit. De L. Bruto fortasse dubitārim, an propter infinitum odium tyranni effrenatiùs in Aruntem inuaserit. Video enim vtrumque comminus ictu cecidisse contrario. Quid igitur huc adhibetis iram, an fortitudo, nisi insanire cœperit impetus suos non habet? quid? Herculem, quem in cœlum ista ipsa, quam vos iracundiam esse vultis, sustulit fortitudo, iratúmne censes conflixisse cum Erymanthio apro, aut leone Nemeæo? an etiam Theseus Marathonij tauri cornua comprehendit iratus? Vide, ne fortitudo minimè sit rabiosa, sitque iracundia tota leuitatis. Neque enim est illa fortitudo, quæ rationis expers est, &c. Nam ibi adhuc plura in hoc argumentum dicuntur, quibus probat, non esse omnino necessarium, vt viri fortes iracundia inflammentur, quæ initium insanię ab Ennio eleganter appellatur. Hunc locum etiam Plutarchus in libello πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν enarrauit his verbis: ἔχεται δὲ λύσεως ἀχρήστου ἡδονῆς καὶ τὸ σφᾶς τὰς Τρῶας καὶ τὸν Ἕκτορα παθεῖν, ἢ Αἴαντα αὐτῷ μονομαχεῖν μέλλοντα· ὁ μὲν γὰρ Ἀχιλλεὺς πύκτου πληγὰς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ κραυγὴς ἀγωνιζομένης, οἷον (ἔπος εἰπεῖν) ἠχοκρισίας ἐστίν, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πολιτῶν λέγοντος, ὅτε τὸν Αἴαντα μὴ τῶν ὅπλων φανέντα λαμπρὸν, οἱ μὲν Ἕλληνες ἔχαιρον ὁρῶντες. Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ἐπήλυθε γυῖα ἕκαστον Ἕκτορι αὐτὰρ θυμὸς ἐνὶ στήθεσι πᾶσιν ὀρώρει ἀνδράσιν· οὐδὲ μὲν αὐτὸς ἐπὶ ξίφεσι πάλτοισιν ἐπῆλτο· τὸν δὲ ποιητὴς

Βλάψε δέ οἱ φίλα γούνατ' ὀπὶ δ' ὑπὸ λαὸν ἐξετανύσθη,
Ἀσπίδι ἐγχριμφθείς· τὸν δ' αὖτ' ὄρθωσεν Ἀπόλλων.
Καὶ νύ κε δὴ ξιφέεσσ' αὐτοσχεδὸν ἐστάζοντε,
[b]Εἰ μὴ κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἦλθε καὶ ἀνδρῶν
Ἦλθον, ὁ μὲν Τρώων, ὁ δ' Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ταλθύβιός τε καὶ Ἰδαῖος, πεπνυμένω ἄμφω·
Μέσσω δ' ἀμφοτέρων σκῆπτρα σχέθον εἶπέ τε μῦθον
Κῆρυξ Ἰδαῖος πεπνυμένα μήδεα εἰδώς·
[c]Μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε, μηδὲ μάχεσθον·
Ἀμφοτέρω γὰρ σφῶϊ φιλεῖ νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἄμφω δ' αἰχμητά· τὸ γε δὴ καὶ ἴδμεν ἅπαντες.
Νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν [d]καὶ νυκτὶ πιθέσθαι.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αἴας,
Ἴδαι, Ἕκτορα ταῦτα κελεύετε μυθήσασθαι.
Αὐτὸς γὰρ χάρμῃ προκαλέσατο πάντας ἀρίστους·
Ἀρχέτω· αὐτὰρ ἐγὼ μάλα πείσομαι, εἴπερ ἂν οὗτος.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Αἶαν ἐπεί τοι δῶκε θεὸς μέγεθός τε βίην τε,
Καὶ πινυτήν· σεῖο δ' ἔγχει Ἀχαιῶν φέρτατός ἐστι,
Νῦν μὲν παυσώμεθα μάχης καὶ δηϊοτῆτος,
Σήμερον ὕστερον αὖτε μαχησόμεθ', εἰόνκε δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ, θῶῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην·
Νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι,
Ὡς σύ τ' εὐφρήνῃς πάντας παρὰ νηυσὶν Ἀχαιούς,
Σούς τε μάλιστα ἕταρους, καὶ ἑταίρους οἵ τοι ἔασιν·
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖ' ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Τρῶας εὐφρανέω καὶ Τρωϊάδας ἑλκεσιπέπλους,
Αἵ τε μοι εὐχόμεναι θεῖον δύσονται ἀγῶνα.
*Δῶρα δ' ἄγ' ἀλλήλοισι πορσυνέωμεν ἄμφω,
Ὄφρα τις ὧδ' εἴπῃσιν Ἀχαιῶν τε Τρώων τε
Ἦ μὲν ἐμοὶ νεάσθην ἔριδι στυγερῇ καὶ ὀδυσσῇ,
Ἠδ' αὖτ' ἐν φιλότητι διήτην ὀρθμήσαντε.
Ὡς ἄρα φωνήσας [f]δῶκε ξίφος ἀργυρόηλον,
Σὺν κολεῷ τε φέρων καὶ *εὐδμήτῳ τελαμῶνι·
Αἴας δὲ ξωστῆρα δίδου φοίνικι φαεινόν.

Labefactauit.a.ei dilecta genua.is.a.supinus extẽsus
Scuto inhærens: hunc.a.statim erexit Apollo. (est
Et iam ensibus cominus vulnerassent
Nisi præcones Iouis nuncij atq; virorum,
Veniissent: alter quidẽ Troianorũ, alter verò Achiuo-
Talthybiusq; & Idæus, prudẽtes ambo. (rũ loricatorũ
In medio.a.amborum sceptra tenuerũt, dixitq; verbũ
Præco Idæus prudentia consilia sciens:
Ne amplius filij dilecti bellate, neq; pugnetis,
Vtrumq;.n. vestrum diligit nubium coactor Iupiter,
Ambo.a.bellatores: quod quidẽ etiã scimus omnes.
Nox verò iam adest, bonum quoq; nocti parere.
Hunc autem respondens allocutus est Telamonius
Aiax,
Idæe, Hectorem hæc iubete loqui.
Ipse enim pugna prouocauit omnis proceres.
Incipiat: & ego valdè parebo, si quidem ipse. (ctor,
Hũc.a.rursus allocutus est magnus cassidè varia He-
Aiax, quãdo tibi dedit Deus magnitudinẽq; viresq;,
Et prudẽtiã: inter.v. Achiuos hasta præstãtissimus es:
Nunc quidem cessemus à prælio & certamine.
Hodie: posthac rursus pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, det autem alterutris victoriam.
Nox iam adest: bonum & nocti parere:
Vt tu lætifices omnes apud naues Achiuos,
Tuosq; maximè ciues, & socios qui tibi adsunt:
At ego in ciuitate magna Priami regis
Troianos lætificem, & Troianas lõgis vestib. ornatas,
Quæ pro me supplicantes, diuinũ ingredientur tẽplũ.
Dona verò agè mutuò inclyta demus ambo, *χ. δῶρα δέ*
Vt aliquis sic dicat Achiuorumq; Troianorumq;:
Profectò pugnabant pro contentione animũ rodente,
Et iterum in amicitia separati, sunt conciliati.
Sic vtiq; locut⁹ dedit ensẽ argẽteis clauis distinctũ,
Cum vaginaq; offerẽs, & artificiosè facta corrigia:
Aiax aũt baltheũ dedit puniceo colore splendidum. *χ. εὐτμήτῳ*

COMMENTARIVS.

a ἦ ῥα καὶ ἀμπεπαλών] Iam describitur vtriusq; herois congressus, ita tamen vt Aiax Hectore sit superior, adeò vt hic Apollinis auxilio indiguerit. Attendatur autem diligenter à curioso lectore hic congressus, vt vtriusque herois dexteritatem & virtutem in pugnando obseruet. Esset enim quasi περίεργον, illa nostris commentarijs repetere.

b εἰ μὴ κήρυκες] Quòd hic dicitur medios interuenisse præcones, ἢ τὸ σωπώμενον intelligendum est, eos à cæteris heroibus missos: nisi fortè & aliter tanquam diuinum genus ad id proprio motu sint incitati. eos enim ἄγγελον διὸς appellat, vt etiam lib. 1.

c μηκέτι παῖδε φίλω] Certamen vtriusque herois dirimit Idæus tribus propositis. Primùm quòd vterque à Ioue æqualiter diligatur: proinde neutri victoriam esse expectandam de altero, cùm fauorem ἰσόῤῥοπον Iouis à se habeant. Deinde quòd cùm iam eorum fortitudo reliquis omnibus explorata sit, non esse præterea opus, vt eam magis in hoc certamine comprobent. Tertiò quòd idipsum nox instans suadeat, quę quietem, non labores affert, vt mox dicemus.

d νυκτὶ πιθέσθαι.] Parere nocti illi dicuntur, qui ab opere cessant, quasi id nox tacitè videatur imperare: cui contrarium facit Aurora, vbi dicitur φῶς ἀγγέλλειν δὴ καὶ ἑτέροις. Ipsa enim quiescere non iubet, sed προφέρει μὲν ὁδόν, προφέρει δ' ἔργου iuxta Hesiodum.

e πάντας ἀρίστους] Qui vni soli tamen impræsentiarum non sufficit. Scomma eiusmodi latet in his verbis. Porrò non fuisset consentaneum, vt qui ad certamen erat prouocatus, is prior cessaret, ideò rectè monetur Idæus ab Aiace, vt Hectorem prius desistere iubeat.

f δῶκε ξίφος ἀργυρόηλον,] Monomachiam suam terminant Aiax & Hector mutuis donis, quæ tamen vtriq; pernicioſa fuerunt. Aiax enim hoc gladio sese confodit, Hector cum dato baltheo currui post mortẽ ignominiosè alligatus est, vt ait Eustathius: quanquam infrà Iliad. χ. bouinis loris alligari dicatur Hector ab Achille. Vnde natum esse aiunt prouerbium illud, Hostium munera non munera, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Quod cùm enarrat Erasmus, refert ex alijs prouerbiorum interpretibus, Hectorem per occasionem balthei occisum esse ab Achille iuxta muros Troianos. Illam occasionem balthei videntur mihi illi omnino diuinare: nam nihil tale in Homero reperio nisi me valde fallit memoria. Horum autem munerum meminit Epigramma Græcum: Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας ζωστῆρ' ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θανάτου. Hector Aiaci ensem dedit, Hectori verò Aiax Baltheum vtriusque munus ad mortem. Res autem ita postmodum successit, vt damnosa vtrique illa dona fierent, cùm tamen amicè ab vtroque data & accepta essent. Ideò fortasse hic locus prouerbio illi initium non fecerit: quinimò illud quasi peruulgatum vsurpauit Aiax apud Sophoclem, cùm ait, ἀλλ' ἐς ἀληθῆς ἡ βροτῶν παροιμία ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα: id est: Quin verum id est mortalium prouerbium, Non esse dona, dona quæ veniant tibi Ab hoste, verùm inauspicata ac noxia. Quod etiam Erasmus annotat. Quibus respondet illud Virgilij de Didone: *-ensemq; recludit*
Dardanium, non hos quæsitum munus in vsus.

Τὼ ᾗ διακριθέντε, ὁ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν
Ἦϊ', ὁ δ' ἐς Τρώων ὅμαδον κίε· τοὶ δ' ἐχάρησαν
Ὡς εἶδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα φρεσὶ θυμὸν,
Αἴαντ' ἀφθίμενον μετὰ καὶ χεῖρας ἀάπτους.
μ. ἀειλπίοντες Καί ῥ' ἦγον ποτὶ ἄστυ, * ἀέλποντες σόον εἶναι.
Αἴαντ' αὖθ' ἑτέρωθεν εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον κεχαρηότα νίκῃ.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίησιν ἐυ Ἀτρείδαο γένοντο,
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσεν ἀνὰξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἄρσενα, πενταέτηρον· ὑὸν ἑρμηνεῖ Κρονίωνι·
Τὸν δέρον, ἀμφὶ θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα,
Μίσυλλόν τ' ἄρ' ὄπιζ ἐμίσως, πείρασέ τ' ὀβελοῖσιν,
Ὠπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα·
ν. ἀδινὸν ἔπ Δαίνυντ', * ἀδινόν τι θυμὸς ἐδαΐετο δαιτὸς ἴσης·
a Νώτοισι δ' Αἴαντα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶντο,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν,
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Ὅς σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
b Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες παναχαιῶν·
Πολλοὶ γὰρ τεθνᾶσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ,
Τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφὶ Σκάμανδρον
Ἐσσεύατο ὀξὺς Ἄρης, ψυχαὶ δ' ἀΐδόσδε κατῆλθον·
Τῷ σε χρὴ πόλεμον μὲν ἀμ' ἠοῖ παῦσαι Ἀχαιῶν,
Αὐτοὶ δ' ἀγρόμενοι κυκλήσομεν ἐνθάδε νεκρούς
κ. κατακείομεν Βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν· ἀτὰρ * κατακήομεν αὐτοὺς
Τυτθὸν * ἀπὸ σεῦ νεῶν, ὡς κ' ὀστέα παισὶν ἑκάστος
κ. ἀπὸ σεῦ Οἴκαδε ἄγῃ, ὅταν αὖτε νεώμεθα πατρίδα γαῖαν·
c Τύμβον δ' ἀμφὶ πυρὴν ἕνα χεύομεν ἐξαγαγόντες,
κ. ἐν πεδίῳ Ἄκριτον * ἐν πεδίῳ ποτὶ δ' αὖτὸν ἐείσομεν ὦκα
Πύργους ὑψηλοὺς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν.
Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ποιήσομεν εὐ ἀραρυίας,
κ. ἱππηλασίη Ὄφρα δι' αὐτάων * ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη·
Ἐκτοθὶ δὲ βαθεῖαν ὀρύξομεν ἐγγύθι τάφρον
κ. ἵππον Ἥ κ' * ἵππους καὶ λαὸν ἐρυκάκοι ἀμφὶς ἐοῦσα,
Μή ποτ' ἐπιφέλσῃ πόλεμος Τρώων ἀγερώχων.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνησαν βασιλῆες.
Τρώων αὖτ' ἀγορὴ γίγνετ' Ἰλίου ἐν πόλει ἄκρῃ,
Δεινὴ, τετρηχυῖα παρὰ Πριάμοιο θύρῃσι·
d Τοῖσι δ' Ἀντήνωρ πεπνυμένως ἦρχ' ἀγορεύειν·
Κέκλυτέ μευ Τρῶες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Δεῦτε ἄγετε, Ἀργείῃ Ἑλένῃ καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ
Δώομεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγειν· νῦν δ' ὅρκια πιστὰ
Ψευσάμενοι μαχόμεσθα· τῷ οὔ νύ τι κέρδιον ἡμῖν
Ἔλπομαι ἐκτελέεσθαι, ἵνα μὴ ῥέξωμεν ὧδε.
Ἦ τοι ὃγ' ὣς εἰπὼν καθ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Δῖος Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Ὅς μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἀντῆνορ, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις·
e Οἶδα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι·
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ στομάτων ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δὴ τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.
Αὐτὰρ ἐγὼ Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω.
Ἀντικρὺ δ' ἀπόφημι, γυναῖκα μὲν οὐκ ἀποδώσω·
Κτήματα δ' ὅσ' ἀγόμην ἐξ Ἄργεος ἡμέτερον δῶ,

Hi.a.dirempti, hic quidem ad exercitum Achiuorum
Ibat, alter.v.ad Tro.multitudinẽ iuit.hi.a.gauisi sũt,
Postquã viderunt viuumq; & sospitem aduenientem,
Aiacis elapsum fortitudinem, & manus inuictas,
Et deduxerunt ad ciuitatem desperantes saluum esse.
Aiacem rursus ex altera parte bene armati Achiui
Ad Agamemnonẽ nobilem duxerunt, lætũ victoriâ.
Hi autem quando iam ad tentoria Atridæ venerunt,
Iis bouem sacrificauit rex virorum Agamemnon
Marem, quinquennem, potenti Saturnidæ.
Hũc excoriarũt, appararũtq; & ipsũ dissecuerũt totũ:
Minutimq; incîderunt ritè infixeruntq; verubus,
Assaruntq; accuratè, detraxeruntq; omnia.
Sed postq; cessarunt à labore, pararuntq; conuiuium,
Epulati sunt, neq; in aliquo animus indiguit cõuiuio
Tergi partibus.a.Aiacem longis honorauit (æquali:
Heros Atrides latè dominans Agamemnon.
Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
His senex primus omnium texere cæpit consilium
Nestor: cuius & anteà optimũ apparuerat cõsilium:
Qui ipsis bene sapiens concionatus est, & dixit:
Atride, & cæteri optimates Achiuorum:
Multi enim mortui sunt comati Achiui,
Quorũ nũc sanguinẽ atrũ circa limpidũ Scamandr.
Diffudit asper Mars, animæ.a.in infernum descenderunt:
Itaq; te oportet bellũ qdẽ prima luce sedare Achiuorũ,
Nos ipsi verò congregati aduehamus huc cadauera
Bobus & mulis, & comburamus ea
Paulò longè ante naues, vt ossa filiis quisq;
Domũ ducat, quãdo iterũ reuertemur in patriã terrã:
Tumulũ.a.circa pyram vnum congeramus progressi,
Indiscretũ, extra campũ: apud.a.ipsũ ædificemus citò
Turres altas, propugnaculum nauiumq; & ipsorum.
In ipsis verò portas faciamus bene aptatas,
Vt per ipsas equestris via sit:
Exterius.a.profundam fodiamus propè fossam,
Quæ equos & populum prohibeat circùm existens,
Ne quando ingruat bellũ Troianorum superborum.
Ita dixit: illi autem omnes approbarunt reges.
Troianorũ item concio facta est Troiæ in arce summa,
Formidolosa, turbulenta, apud Priami fores.
His autem Antenor prudens incepit concionari:
Audite me Troiani, & Dardanij, & auxiliarij,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Eia agite, Argiuam Helenam & opes cum ipsa
Reddamus Atridis abducendas: nunc.a.fœdera fida
Fallentes pugnamus: quare nihil vtile nobis
Spero profectũrum iri, nisi fecerimus ita.
Hic quidem sic locutus resedit. inter.a.hos surrexit
Nobilis Alexander Helenæ maritus pulchricomæ,
Qui ipsum respondens verbis alatis allocutus est:
Antenor, tu quidem non mihi grata hæc dixisti:
Nouisti & aliũ sermonem meliorem hoc excogitare:
Si autem verè hunc seriò dicis,
Certè iam demum tibi Dij mentem ademerunt ipsi.
Sed ego ad Troianos bellicosos concionabor:
Disertè verò nego: vxorem quidem non reddam:
Opes verò quascunq; abduxi ex Argo nostrã domum,

Παῦ' ἐ-

Παντ' ἐθέλω δόμεναι, καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι.
Ἦ ῥα, οὐδ' ὡς εἰπὼν καθ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη
Δαρδανίδης Πρίαμος θεόφιν μήστωρ ἀπάλαντος,
Ὅς σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε·
Κέκλυτέ μοι Τρῶες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε κατὰ στρατὸν ὡς τὸ πάρος περ,
Καὶ φυλακῆς μνήσασθε καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος.
Ἠῶθεν δ' Ἰδαῖος ἴτω κοίλας ἐπὶ νῆας,
Εἰπέμεν Ἀτρεΐδῃσ' Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ.
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὄρωρε.
Καὶ δὲ τόδ' εἰπέμεναι πημάνσιμον ἔσσεται ἄμμι,
Παύσασθαι πολέμοιο δυσηχέος, εἰσόκε νεκροὺς
Κήομεν, ὕστερον αὖτε μαχησόμεθ', εἰσόκε Δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ δῶῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην.

Omnes volo dare, atq; etiam ex ædibus alias adiũgere.
Hic quidẽ sic locutus consedit: inter hos.a. surrexit
Dardanides Priamus, Deo consiliarius similis,
Qui ipsis bene sentiens concionatus est & dixit:
Audite me Troiani, & Dardani, & auxiliarij,
Dum dico quæ me animus in pectoribus iubet.
Nunc quidẽ cœnã sumite per exercitum sicut antea, κ. κῦ πλόκ.
Et custodiæ mementote, & excubias agite quisq;.
Manè autem Ideus eat concauas ad naues,
Vt dicat Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Sententiã Alexandri, cuius gratia contentio orta est.
Et hoc dicat prudens verbum, si velint
Cessare à bello tristi, donec cadauera
Cõburamus: postea iterum pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, detq; alterutris victoriam. κ. Κέκομεν, κ. μαχεσόμεθ'.

COMMENTARIVS.

a νώτοισι δ' Αἴαντος] Hic duo sunt notanda, primùm frugalitas veterum illorum heroum in cibis: deinde honos, qui præstantioribus viris in conuiuio defertur, vt hic Aiaci, & aliàs Tydidæ, vt est ab Athenęo annotatum lib. 1. Dipnosoph.

b Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι] Hoc consilium Nestoris duo complectitur: primùm suadet, vt cadauera concrementur, ac communi in tumulo sepeliantur: deinde vt castra Græcorum muris circumdentur & vallo aduersus Troianorum impetus. Quod ad primum attinet, veteribus illis summæ curæ fuit sepultura, impiumque arbitrati sunt, si inhumata cadauera relinquerentur, quod iam à nobis anteà obseruatum est. Vnde mirari satis non possum Aelianum, qui variæ histor. lib. 12. cap. 27. sic scribit: Ἡ μὲν ἀρχαία φασὶ τὴν Ἑλλάδα τοῖς ἑαυτοῦ πολεμίοις, πρὶν ἢ ἐξ αἰῶνος νεκροὺς ἀποθάπτειν καθησυχάσαι· ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖα τῶν ἀνημέρων, καὶ ἀπολείπειν αὐτοὺς κυσὶν ἑλκτὸν εἶναι· καὶ Ὅμηρος, ἐλάφοισι τοῦτο ποιῆσαι καὶ Κυσὶ μελπηδρα γλυκύ: id est, vt vertit Vulteius: Singulari mansuetudine ferunt Herculem in hostes suos fuisse. Primum enim ante hominum memoriam mortuos suis ad sepeliendum reddidisse, ac liberè secureq; eis cadauera permisisse. cùm eo tempore parum occisos curare solerent, & canibus ad vescendũ relinquere. Vnde inquit Homerus: Canibus sunt præda relicta. Et, Vt canibus fierent lanianda voluptas. Vbi videtur innuere, ipsis etiam belli Troiani temporibus neglectam fuisse sepulturam, cùm tamen hic locus & alij multi apud Homerum contrarium doceant. Sanè honesta est, & iam inde à primis seculis fuit inhumatio cadauerum, quam etiam animalia quædam prudentiora obseruant, vt de formicis, de animal. Hist. lib. 9. cap. 43. & de Elephantis eiusdem Histor. lib. 5. cap. 49. scribit idem Aelianus. Soli scelerati homines sepultura semper indigni habiti sunt, vt ait idem Aelianus Var. lib. 4. cap. 7. Tales autem sunt tyranni malè de republica meriti, qui supplicio affecti sunt, aut qui laqueo & morte inhonesta, aut malo letho occubuerunt, quos condiri sepulchro aut humari non decebat, itaque insepulti abijciebantur, vt etiam obseruat Alexander Gen. dierum lib. 6. cap. 14. Alioqui hoc natura ferè omnibus gentibus inseruit, vt nuda cadauera sepultura honestarent, nisi si quas tam immensus Orbis complectitur, adeò barbaras, quibus hoc, vt multa alia humanitatis officia, denegatum sit, quod satis docent historiæ de Illyricis & alijs quibusdam, qui cadauera vulturibus & canibus exponebant. Quod ad alteram consilij Nestoris partem attinet, de ea paulò pòst dicetur, vbi docebimus, mœnia illa Græcorum commentum esse Homericum.

c τύμβου δ' Ἀμφὶ περιῳδὸν] Annotat Giphanius ex Plutarcho, communis tumuli, quo multi simul sepeliantur, primum authorem esse Homerum.

d Τῶν δ' Ἀντήνωρ] Hac in parte non recedit ab historia Poëta, nisi ratione temporis. Nam post finitum bellum suasam pacẽ ab Antenore, tum Dictys tum Dares scribunt. Truncat etiam negotium Poëta, quanquam neque historici inter se conueniunt. Dictys narrat, post Achillis, Hectoris, Alexandri & aliorum heroum mortem ex consilij sententia ad postremum Priamum iussisse, vt Antenor ad Græcos cum mandatis belli deponendi iret. Antenorem autem ad Græcos profectum de prodenda patria cum illis consilium iniisse, Itaque reuersum Troianis denuntiasse, Græcos paratos esse discedere, modò Helena cum auro & opibus sibi restitueretur, quod ipse longa & eleganti oratione prosecutus est, quæ extat apud Dyctin lib. 5. suadens Troianis vt paci studerent. At Dares illius legationis non meminit, sed post Achillis, Alexandri, Aiacis, Penthesilea mortem cùm exercitus Troianorum muris à Græcis concluderentur, Antenorem, Polydamantem, Aeneam ad Priamum venisse. Agunt cum eo, inquit, & consilium quærũt, vt deliberent quid de fortunis futurum sit. Priamus consilium conuocat, quid postularent iubet eos dicere, & quid desiderent. Antenor memorat, principes defensoresque Troiæ, cæterosque natos eius cum aduenis ductoribus interfectos: Argiuorum principes remanere fortissimos, Agamemnonem, Menelaum, Neoptolemum, nõ minus fortissimum quàm pater eius fuit, Diomedẽ, Aiacem Locrum, cæterosque complures summæ prudentiæ, Nestorem, Vlyssem. Contrà Troianos clausos & obsessos, & penè cõtritos. Suadet, potius esse, vt Helena his reddatur, & ea quæ Alexander cum socijs attulerat, & pax fiat, &c. Apud vtrumq; autem historicum Paris ante hoc Antenoris consilium è viuis excesserat: contrà Homerus scribit.

e οἰδάνει δ' ἄλκιμον μῦθον] Apud Daretem Amphimachus, hic Paris Antenori repugnat, sed diuerso modo. Ait ergo Paris iucundum sibi non esse hoc Antenoris consilium: scilicet, non est ausus, nec potuit dicere, ista bono publico aduersari, quæ ille suadebat, cùm omnino in eius commodum dicerentur. Quod ipse etiam comprobat, cùm eorum partem se præstiturum lubenter spondet, videlicet opum à se raptarum restitutionem, alia insuper ex suis bonis addendo, quibus damnum Græcorum melius possit resarciri: Helenam tamen retinet, adeò iuri & æquitati insana libido inimicatur. Horatius Epist. lib. 1. Epist. 2. Quid Paris? Vt saluus regnet viuatq; beatus, Cogi posse negat. sup. vt Antenori morem gerat, Helenamque reddat, sine qua se neque saluum neq; beatum arbitratur, tantum valet amor ille mollis in alienandis à se mentibus, vt ait ibidem Cruquius post Commentatorem.

f Κέκλυτέ μοι Τρῶες] Audito Antenoris consilio & Paridis responso Priamus, adijcit suam quoq; sententiam, qua repudiato Antenore, Paridis mentem amplectitur, quam Græcis patefaciendam esse deliberat: adeò fuit facilis rex ille, alioqui prudentissimus, vt nimia erga filiũ indulgentia maluerit quiduis pati quàm filio non gratificari, siue hoc etiam fati necessitate contigit. Quod autem de sepultura intelligere Græcos constituit, artificiosè à Poëta confictũ est, vt hic honos Græcis deferretur potius quàm Troianis. Qui enim aliquid ab altero petit, videtur illo esse inferior & animi angustioris.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα μάλα μὰν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο. (κ.
Δόρπον ἔπειθ' ἕλοντο κατὰ στρατὸν ὡς τὸ πάρος περ.
Ἠῶθεν δ' Ἰδαῖος ἔβη κοίλας ἐπὶ νῆας.
Τὸν δ' εὗρ' ἐν ἀγορῇ Δαναὸς θεράποντας Ἄρηος,
Νηῒ παρὰ πρύμνῃ Ἀγαμέμνονος· αὐτὰρ ὁ τοῖσι
Στὰς ἐν μέσσοισιν ἐπέφατο κήρυξ.

Sic dixit: hi.a. illũ valdè qdẽ audierũt, & paruêrũt:
Cœnã deinde sumpserunt per exercitũ in ordinibus.
Manè autem Ideus iuit concauas ad naues.
Illos.a. inuenit in concione Danaos ministros Martis,
Nauis apud puppim Agamemnonis, sed hic illis
Stans in medio illorum, vociferatus est vocalis præco:

Ἀτρεΐδαί τε καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ,
Ἠνώγει Πρίαμός τε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοὶ
Εἰπεῖν, αἴ κέ σφιν ὑμῖν φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο,
Μῦθον Ἀλεξάνδροιο, δι' ὃν ἕνεκα νεῖκος ὄρωρε.
[a] Κτήματα μὲν ὅσ' Ἀλέξανδρος κοίλῃς ἐνὶ νηυσὶν
Ἦγάγετο Τροίηνδ', ὡς πρὶν ὤφελλ' ἀπολέσθαι,
Πάντ' ἐθέλει δόμεναι, καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι·
Κουρίδιον δ' ἄλοχον Μενελάου κυδαλίμοιο
Οὔ φησιν δώσειν· ἦ μὴν Τρῶές γε κέλονται.
Καὶ τό γ' ἐδηλήσαντο ἰὼν ἐς ἔπος ἔλθητε
Παύσασθαι πολέμοιο δυσηχέος, εἰσόκε νεκροὺς
γρ. Κέομεν, γρ. μαχεσόμεθ', *Κήομεν, ὕστερον αὖτε * μαχησόμεθ', εἰσόκε Δαίμων
Ἄμμε διακρίνῃ δώῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Τὸν δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
[b] Μήτ' ἄρ τις νῦν κτήματ' Ἀλεξάνδροιο δεχέσθω,
[c] Μήθ' Ἑλένην. γνωτὸν δὲ καὶ ὃς μάλα νήπιός ἐστιν,
Ὡς ἤδη Τρώεσσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπαὶ ἴαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο·
Καὶ τότ' ἄρ' Ἰδαῖον προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
Ἰδαῖ' ἦτοι μῦθον Ἀχαιῶν αὐτὸς ἀκούεις,
Ὡς τοι ὑποκρίνονται· ἐμοὶ δ' ἅπαν δήνεα ἴσασι.
γρ. κατακέομεν * Ἀμφὶ δὲ νεκροῖσιν * κατακήομεν οὔ μιν ἀίρω·
Οὐ γάρ τις φείδεται νεκύων καταπεφνειώτων
Γίνετ', ἐπὴν εἴ κε θάνωσι, πυρὸς μειλιόεμεν ὦκα.
[d] Ὄρκια γὰρ Ζεὺς ἴστω ἐρίγδουπος, πόσις Ἥρης.
Ὣς εἰπὼν, σκῆπτρον αὐτὸς ἀνέσχετε πᾶσι θεοῖσιν·
Ἄψορρον δ' Ἰδαῖος ἔβη πρὸς Ἴλιον ἱρήν.
Οἱ δ' ἕατ' εἰν ἀγορῇ Τρῶες καὶ Δαρδανίωνες,
Πάντες ὁμηγερέες, ποτιδέγμενοι ὁππότ' ἂν ἔλθοι
Ἰδαῖος· ὁ δ' ἄρ' ἦλθε, καὶ ἀγγελίην ἀπέειπε,
Στὰς ἐν μέσσοισιν· τοὶ δ' ὠκαλίζοντο μάλ' ὦκα,
Ἄμφοτέρων, νεκύάς τ' ἀγέμεν, ἕτεροι τ' ἐμεθ' ὕλην.
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐϋστελμων ἀπὸ νηῶν
Ὧτρυνον νεκύας τ' ἀγέμεν, ἕτεροι τ' ἐμεθ' ὕλην.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας,
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυῤῥόου Ὠκεανοῖο
Οὐρανὸν εἰσανιών· οἱ δ' ἴδμεν ἀλλήλοισιν.
Ἔνθα διαγνῶναι χαλεπὼς ἦν ἄνδρα ἕκαστον·
Ἀλλ' ὕδατι νίζοντες ἀπὸ βρότον αἱματόεντα
Δάκρυα θερμὰ χέοντες ἀμαξάων ἐπάειραν.
Οὐδ' εἴα κλαίειν Πρίαμος μέγας· οἱ δ' ἐσιωπῇ
Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον ἀχνύμενοι κῆρ·
Ἐν δ' ἂν πυρὶ πέσσαντες ἔβαν πρὸς Ἴλιον ἱρήν.
Ὡς δ' αὖτως ἑτέρωθεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Νεκροὺς πυρκαϊῆς ἐπενήνεον ἀχνύμενοι κῆρ·
Ἐν δ' ἂν πυρὶ πέσσαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Ἦμος δ' οὔτ' ἄρ πω ἠὼς, ἔλι δ' ἀμφιλύκη νὺξ,
Τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κρητῆρες ἔχεν λαὸς Ἀχαιῶν.
Τύμβον δ' ἀμφ' αὐτὴν ἕνα ποιέον ἐξαγαγόντες
χ. ἐν Ἄκρητον * ἐκ πεδίου· ποτὶ δ' αὐτὴν [e] τεῖχος ἔδειμαν
Πύργους θ' ὑψηλοὺς, εἰλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν·
χ. ἐπὶ Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ἐνέπαιον * δι' ἀραρυίας,
Ὅπφα δι' αὐτάων ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη.
Ἔκπαθεν δ' ἄρα βαθεῖαν ἐπ' αὐτῇ τάφρον ὄρυξαν,
Εὐρεῖαν, μεγάλην· ἐν δ' σκόλοπας κατέπηξαν.
Ὣς οἱ μὲν πονέοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί·

Atridæq́ & alij bene ocreati Græci,
Iussit Priamusq́ & alij Troiani illustres
Dicere, si quidem vobis gratum & iucundum sit,
Sententiã Alexãdri, cuius gratia cõtentio exorta est.
Opes quidẽ quascunq́ Alexander concauis in nauib.
Abduxit ad Troiam (vtinam antè perijsset)
Omnes vult dare, & item ex ædibus alias adiungere:
Iuuenem autem vxorem Menelai illustris (tatur.
Negat redditurum, atqui tamen ipsum Troiani hor-
Et hoc etiam iusserunt exponere verbum: si velitis
Cessare à bello tristi, donec mortuos
Crememus: postea iterum pugnabimus, donec Deus
Nos dirimat, detq́ alterutris victoriam.
Sic dixit: hi autem omnes compresso ore tacuerunt.
Tandem aũt interlocutus est in prælio fortis Diomed.
Ne aliquis nunc opes Alexandri recipiat,
Neq́ Helenã: manifestũ etiã ei qui valde infans est,
Quòd iam Troianis interitus fines immineant.
Sic dixit: hi.a. omnes acclamabant filij Achiuorum,
Sententiam admirantes Diomedis bellicosi:
Et tunc Idæum allocutus est rex Agamemnon:
Idæe, certè sententiam Achiuorum ipse audis,
Quẽadmodũ tibi respondeãt: mihi.a. insup placet sic:
De mortuis.a. cremare eos nec quicquam recuso:
Neq́ enim aliquid lucri ex cadaueribus mortuis
Fit, postquam occubuerint, igne gratificeris statim.
Fœderũ.a. Iupiter testis sit altisonãs marit⁹ Iunonis.
Sic fatus, sceptrum sustulit omnibus dijs:
Retrorsum autem Idæus iuit ad Ilium sacrum.
Ipsi verò sedebant in concione Troiani & Dardani,
Omnes congregati, expectantes quando veniret
Idæus: hic autem venit, & legationem exposuit,
Stans in medio eorũ: hi.a. accingebãtur valde celeri-
Ad vtrũq́ cadaueraq́ portãda: alij.a. ad lignũ. (ter
Argiui verò ab altera parte bene tabulatis à nauib.
Hortabãtur cadaueraq́ vt comportaret: alij.a. ad li-
Sol verò dein recens percussit arua, (gnum.
Ex leniter fluente profundo Oceano
Cælum ascendens: hi autem obuiabant inuicem:
Tunc dignoscere difficile erat virum quenq́.
Sed aqua abluentes puluerem sanguinolentum,
Lacrymas calidas fundentes curribus imposuerunt.
Neq́ sinebat lugere Priamus magnus: illi aũt silentio
Mortuos rogo accumulabant, mœrentes corde.
Igne.v. postq́ cõbussissent redierunt ad Ilium sacrum.
Similiter autem ex altera parte fortes Achiui
Cadauera rogo accumulabant, tristes corde:
Igneq́ combustis redierunt ad concauas naues.
Quando.a. nondum aurora, sed adhuc dubia nox,
Tum circa pyram lectus surgebat populus Achiuorũ:
Tumulum autem circa eam vnum fecerunt egressi,
Cõmunẽ, extra cãpũ: apud.a. ipsũ, murũ extruxerũt
Turresq́ altas, munimentũ nauium & ipsorum met:
Inter ipsas verò, portas fecerunt bene aptatas,
Vt per illas equestris via esset.
Exterius aũt profundam circa ipsum fossam foderũt
Latam, magnam, (.i. longã) & in ea palos defixerũt.
Sic hi quidem laborabant comati Achiui.

οἱ δ'

Οἱ ὃ Θεοὶ παρὰ Ζηνὶ καθήμενοι ἀστεροπητῇ
Θηεῦντο μέγα ἔργον Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τις ἔτι βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
Ὅς τις ἔτ' ἀθανάτοισι νόον καὶ μῆτιν ἐνίψει;
Οὐχ ὁράᾳς ὅτι αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Τεῖχος ἐτειχίσαντο νεῶν ὕπερ, ἀμφὶ δὲ τάφρον
Ἤλασαν, ἀτὰρ Θεοῖσι δόσαν κλειτὰς ἑκατόμβας;
Τοῦ δ' ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς·
Τοῦ δ' ἐπιλήσονται ὅτ' ἐγὼ καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἥρῳ Λαομέδοντι πολίσσαμεν ἀθλήσαντε.
Τὸν δ' μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὦ πόποι ἐννοσίγαι, ὀρυσθενές, οἷον ἔειπες;
Ἄλλος κέν τις τοῦτο θεῶν δείσειε νόημα,
Ὅς σέο πολλὸν ἀφαυρότερος χεῖράς τε μόγους τε·
Σὸν δή τοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδνατ' ἠώς·
Ἄγρει μάν, ὅτ' αὖ αὖτε καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Τεῖχος ἀναῤῥήξας, τὸ μὲν εἰς ἅλα πᾶν καταχεῦαι.
Αὖθις δ' ἠιόνα μεγάλην ψαμάθοισι καλύψαι,
Ὡς κέν τοι μέγα τεῖχος ἀμαλδυνθῇσιν Ἀχαιῶν.
Ὣς οἱ μὲν ῥαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Δύσετο δ' ἠέλιος, τετέλεστο δ' ἔργον Ἀχαιῶν.
Βοῦφόνεον δὴ κῆας κλισίας, καὶ δόρπον ἔλοντο.
Νῆες δ' ἐκ Λήμνοιο παρέσσαντο οἶνον ἄγουσαι
Πολλαί, τὰς πρόεηκεν Ἰησονίδης Εὔνηος,
Τόν ῥ' ἔτεκε Ὑψιπύλη Ἰήσονι ποιμένι λαῶν.
Χωρὶς δ' Ἀτρεΐδῃσι, Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ,
Δῶκεν Ἰησονίδης ἀγέμεν μέθυ χίλια μέτρα.
f Ἔνθεν ἄρ' οἰνίζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
Ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ
Ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ' αὐτοῖσι βόεσσιν,
Ἄλλοι δ' * αὐδραπόδεσσι· τίθεντο δὲ δαῖτα θάλειαν.
Παννύχιοι μὲν ἔπειτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Δαίνυντο, Τρῶες δὲ κατὰ πτόλιν ἠδ' ἐπίκουροι·
Παννύχιον δέ σφιν κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς,
Σμερδαλέα κτυπέων· τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ἤρει·
Οἶνον δ' ἐκ δεπάων χαμάδις χέον, οὐδέ τις ἔτλη
Πρὶν πιέειν πρὶν λεῖψαι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι.
Κοιμήσαντ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὕπνου δῶρον ἔλοντο.

Dij verò apud Iouẽ sedẽtes fulminatorẽ (catorũ.
Cum admiratione spectabãt magnũ opus Achiu.lori-
Inter hos.a.sermonẽ incepit Neptunus quatiẽs terrã:
Iupiter pater, an qs est mortaliũ sup immensã terrã
Qui amplio immortalib.mentẽ & consiliũ indicabit?
Non vides verò, quòd rursus capite comati Achiui
Murũ struxerunt pro nauibus, circùm autem fossam
Duxerunt, neq; Dys dederunt inclytas hecatombas?
Illius profectò gloria erit quantum spargitur aurora.
Huius.a.obliuiscentur, quem ego & lucidus Apollo
Heroi Laomedonti ædificauimus laborantes.
Hunc.a.valde cõmotus allocutus est nubicogus Iup.
Proh terræ quassator, latè potens, quid dixisti?
Alius aliquis Deorum hoc reformidaret commentũ,
Qui esset te multò imbecillior manibusq; & robore.
Imò tua tibi gloria erit quàm latè extenditur aurora.
Agedum, quando rursus capitibus comati Achiui
Abierint cum nauibus dilectam in patriam terrã,
Murum diruptũ, hunc quidẽ in mare totũ demergito.
Rursus autem littus magnum arenis obtegito,
Vt tibi ingens murus euanescat Achiuorum.
Sic illi quidem talia inter se colloquebantur,
Occidit verò Sol, absolutumq; est opus Achiuorum.
Boues aũt mactabant in tentorijs, & cœnã sumebant.
Naues autem è Lemno appulerunt vinum vehentes
Multæ, quas miserat Iasonides Euneus,
Quem pepererit Hypsipyle sub Iasone pastore populorũ.
Seorsum autem Atridis, Agamemnoni & Menelao,
Dederat Iasonides ducendas vini mille mensuras.
Illinc vinum emebant capitibus comati Achiui,
Alij quidem ære, alij autem splendido ferro:
Alij autem pellibus, alij verò ipsis bobus. (parũ.
Alij etiam mancipijs: apparabãt itaq; conuiuiũ opi- κ. αὐδραπόδεσσι.
Per totam noctem, dein capitibus comati Achiui
Epulabantur: Troës verò in ciuitate & auxiliarij:
Tota nocte verò ipsis mala moliebatur sapiens Iup.
Terribiliter tonans: hos autem pallidus timor cepit.
Vinũ.a.ex poculis humi fundebãt, neq; aliqs sustinuit
Antè bibere quàm libasset præpotenti Saturnio.
Cubuerunt autẽ deinde & somni munus sumpserunt.

COMMENTARIVS.

a κτήματα μὲν ὅσ' Ἀλέξανδρος] Dicam ex Eustathio. Videtur Idæus legationis fines transilire. Nam cùm Alexãder dixisset, κτήματα ὅσ' ἀγάγομεν ἐξ Ἄργεος ἡμέτερον δῶ Πάντ' ἐθέλω δόμεναι καὶ ἔτ' οἰκόθεν ἄλλ' ἐπιθῆναι. Idæus hîc dicit, paratum esse Alexandrum omnia restituere, quæ in nauibus Troiam asportauit. At Alexander non solùm ex Argo, sed etiam ex Sidone, vt anteà dictum est, fortè etiam aliunde rapuit non pauca quæ Ilium attulit.. Præterea cùm dicit, negare quidem Alexandrum se Helenam redditurũ, cùm tamen id omnes Troiani iusserint, quod tamen dictum non est nisi de solo Antenore. Quod ad primum attinet, intelligendum est, Idæum loqui de ijs quæ Græci repetebant, quanquam sic non definierit. Quod ad secundum, videri Troianos Antenoris orationem comprobasse, cùm nemo contradixerit, vt infrà Græci fecerunt post Diomedis concionem. Vtitur etiam libertate quadam & παῤῥησίᾳ cùm dicit, ὡς περὶ ὄφελ' ἁπολέσθαι, quod tamen ab eo summissa voce præ dolore enuntiatum volunt antiqui, neq; ab alijs exauditũ, ne alioqui κακοήθης videatur, quod in Regis filium ita apertè inueheretur. Cùm etiam dicit, Paridem nolle vxorem Menelai restituere, cùm Paris suam propriam vxorem appellârit, factum ipsum exacerbat, odio iniustitiæ, qua Græci afficiuntur.

b μήτ' ἄρ' ἐς νεῦν] Dissuadet Græcis Diomedes, ne conditiones à Troianis oblatas recipiant, cùm iam instet illorum integrum excidium, quod pace non facta, ipsi amplius euitare non possint. Quasi dicat: Debuerant iam inde ab initio tam salutari pacis cõsilio sibi prouidisse, quod nos proculdubiò non eramus recusaturi, cùm à nobis quoque propositum illis fuerit: nunc verò vbi se viribus nostris & belli diuturnitate confractos & debilitatos sentiunt, vellent resipiscere: sed tardè hoc præstant. Neque enim nobis honestum aut vtile futurum est, post tam multos annos in hac obsidione cõtritos sola hac conditione recepta discedere: quin vlciscendi nobis sunt perfidi illi & obstinati homines, vt tantam moram cum suo dispendio miserè luant. Ecquid enim hoc stoliditatis est, nunc primùm de componendo bello cogitare? Non licuit tam longo elapso tempore hoc consilium inire, dum res adhuc erant in integro? Proinde neq; iam hoc à nobis exoranto, cùm exiguum restet ad illorum perniciem temporis interuallum, vt quilibet vel infans facilè iudicare possit. Notandum est autem, hinc esse datam trito illi prouerbio ansam, quod ex Liuij Andronici Equo Troiano (id nomen fuit Tragœdiæ) refert Tullius, Serò sapiunt Phryges.

c Μήθ' Ἑλένῃ] Sensus est, Ne ipsam quidem Helenam, etiam si reddant, à Troianis nunc recipiamus. Nam de solis opibus locutus erat Idæus, vt tamen se illas recusare doceat Diomedes, hoc quoque adiecit, quæ poterat melior videri conditio, cùm Helenæ gratia hoc bellum potissimùm geratur. Hanc porrò sententiam Diomedis dicuntur cæteri Græci & ipse Agamemnon comprobasse, adeò potens est solius viri consilium, vt ab eo reliqui omnes plerunque pendeant.

d ὄφελε

ὅρκια δὲ Ζεύς] Fœdera intelligit, quibus iam inuicem sibi permittunt libertatem cadauera sua sepeliendi: quæ inuiolata etiam manserunt, adeò vt sibi inuicem obuiarent, vt infrà dicit, οἱ δ' ἄϋπνοι ἀλλήλοισιν, nimirum sine periculo aut damno.

τεῖχος ἔδειμαν] Fictam esse hanc muri exædificationem docet hic locus Strabonis lib. 13. vbi aduersus eos disputat, qui hodiernum Ilium antiquũ esse asserebant. κἀμὲ μὲν πάνυ Νεώσταθμον, inquit, τὸ νεῶν ἕλκειν λεγόμενον πλησίον οὕτως ἐστὶ τοῦ νεῶν πόλεως, ὥστε θαυμάζειν εἰκότως αὐτίνα τὴν μὲν τῆς ἀπονοίας, τὴν δὲ τοὐναντίον τῆς ἀψυχίας. ἀπονοίας μὲν οὖν τοσοῦτον χρόνον ἀτείχιστον αὐτὸ εἶναι, πλησίον οὔσης τῆς πόλεως. καὶ τοσοῦτον πλῆθους ὄντος ἐν αὐτῇ ὥστε καὶ τοῦ ἐπικουρεῖσθαι δύνασθαι φησὶ τὸ τεῖχος, ἢ δοῦναι ἐξελθεῖν· ὁ δὲ πολέσασθαι ποιητὴς ἠφάνισεν. ὡς Ἀριστοτέλης φησίν. ἀψυχίας δὲ ἦν ὑπομεῖναι τοῦ τείχους ἐπιχωμάζοντος, ὡς ἐπέπεσον εἰς αὐτὸ τὸ ναυσταθμον, καὶ προσεπολέμουν τοῖς ναυσὶν ἀτείχιστον δὲ ἔχοντες ὅμως ἐθαύμασεν προσιόντες πολιορκεῖν, μικροῦ δεῖν ἀξιώματος ὄντος: id est: Porrò Naustathmus, id est, nauium statio, quæ nunc dicitur, ita vicina est recenti Ilio, vt mirari subeat alterorum dementiam, alterorum timiditatẽ. Græcorum, inquam, væcordiam, si tanto eam tempore sine muris tenuerunt, Ilio tam propinquo, tantaq; Troianorum & sociorum multitudine in eo versante. nam sub finem demum belli murus dicitur fabricatus: si tamen omnino factus est murus: quem Aristoteles ait ab ipso Poëta vt factum ita deletum fuisse Timiditatem Troianorum, si muro demum facto irruere & oppugnare eum, ac naues aggressi sunt: stationem aũt muro nondum cinctã ausi non sunt inuadere, non longè dissitum, &c. Vnde constat, existimasse quosdam hoc esse commentum poëticum, quanquam omnino insulsum non sit. Cùm enim Poëta hanc tantùm postremam belli partem describat, in qua Græci Troianis longè erant inferiores, (nam ad naues vsq; propulsabantur) opus fuit illis aliquo propugnaculo, quo impetus hostium faciliùs sustinerent: vbi se rei quoq; bellicæ peritum indicat. Cùm enim aperto campo altera pars vincitur, solet redacta in angustias simili muniendi ratione, id est, vallo & muris sibi consulere. Proinde audiendus est quoque hac in parte Homerus, neq; hoc figmentum abijciendum, quod sua etiam doctrina non caret. Nam, vt diximus, rei militaris exemplum est insigne: deinde cùm huius muri diruẽdi causas exponit, docet, sine Numine nihil esse homini aggrediendum. Hoc enim paulò pòst Neptunus queritur apud Iouem, quòd exstructo hoc munimine, hecatombas Dijs Græci non persoluerint. Vulgatum autem est etiam in istis fabularum scriptoribus, vt in eos, qui Numini in re aliqua peragenda obliuiscuntur, grauia exundent incommoda. Vbi pietatem manifestè & luculenter docemur ab ipsis etiam Ethnicis, non sine summa nostrarum gentium, quibus illa non est curæ, ignominia, ne quis nos in fabulis & nullius pretij rebus versari, dum huiusmodi scriptores terimus, malignè clamitet.

ἐωνῆσθαι ἀρ οἰνίζοντο] Annotat etiam Giphanius, quòd horum argumento versuum Sabinus I. C. hoc negotium: Si ego togam dedi, tunicam vt acciperem, docebat esse emptionem, non permutationem: etsi hi versus permutationem potiùs significare videntur, inquit Paulus l. 1. D. de contrah. empt. Addo Plin. lib. 33. c. 1. qui cum Paulo sentit: Vtinamque, inquit, posset è vita in totum abdicari aurum, sacra fames, vt celeberrimi authores dixêre, prosciissum conuicijs ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum: quantum feliciore æuo cùm res ipsæ permutabantur inter se, sicut & Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit. Ita enim, vt opinor, commercia victus gratia inuenta. Alios corijs boum, alios ferro captiuis aliisq; rebus emptitasse tradit: quanquam & ipse miratus aurum: æstimationes rerum ita fecit, vt centum boum arma aurea permutasse Glaucum diceret, cum Diomedis armis nouem boum, &c. Alexandrum Genial. Dierum lib. 4. cap. 15. Alciatum lib. 4. de Verborum signif.

FINIS LIBRI VII. ILIADIS HOMERI.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ.

ΖΕΥΣ ἀπαγορεύσας τοῖς θεοῖς μηδετέρῳ. βοηθεῖν τῶν στρατευομένων ἐπὶ τὸν Ἴλιον κατέχεται. καὶ πρεσβεύουσαν μορφούμενος τὴν Ἶριν, ἐλαττονᾶται τῶν Τρώων καθίσταται. Ἥρα δὲ καὶ Ἀθηνᾶ ἐπὶ βοηθείαν τοῖς Ἕλλησιν ἐξιοῦσαι ἐπέσχον Ἶρις, Διὸς κελεύσαντος. ἑσπέρας δὲ γενομένης, Ἕκτωρ ἐθορυβήθησεν ἐν τῷ πεδίῳ ὥστε στρατοπεδεύσασθαι, καὶ πῦρ δι' ὅλης νυκτὸς καῦσαι.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Θ. Θεῶν ἀγορή, Τρώων κράτος, Ἕκτορος εὐχος.

ARGVMENTVM OCTAVI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

IVPITER cùm interdixisset Dijs, neutri auxiliari exercituũ, in Idam descendit: & prius equaliter pugnantes Græcos, inferiores Troianos statuit. Iunonem autem & Mineruam in auxilium Græcis profectas cohibuit Iris, Ioue iubente. Vespere autem facto, Hector concionatus est in campo, vt castra metarentur, & ignem per totam noctem accenderent.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Θ. Deorum concio, Troum victoria, Hectoris gloriatio.

ΗΩΣ μὲν πρόπαν εἵματο κροκόπεπλος ἠὼς
πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Ζεὺς δὲ θεῶν ἀγορὴν ποιήσατο πατρικέραυνος
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
Αὐτὸς δὲ σφ' ἀγόρευε, * θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἄκουον·
[a] Κέκλυτέ μοι πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θεαιναι,
Ὅ φρ' ἔτω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύῃ.
Μήτε τις οὖν θήλεια θεὸς τόγε, μήτέ τις ἄρσην
Πειρήτω ἀλεγεινὰ ἐμὸν ἔπος· ἀλλ' ἅμα πάντες
Αἰνεῖτ', ὄφρα τάχιστα τελευτήσω τάδε ἔργα·
Ὃν δ' αὖ ἐγὼν ἀπαφίδω θεῶν ἐθέλοντα νοήσω
Ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀμυνέμεν ἢ Δαναοῖσι,
Πληγεὶς ἀκτὴν κόσμον ἐλεύσεται Οὐλύμποιο.
Ἢ μιν ἑλὼν ῥίψω [b] ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Τηλε μάλ' ἠι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον,
[c] Ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι καὶ χάλκεος οὐδός,
Τόσσον ἔνερθ' ἀίδεω ὅσσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.

ΙΟVPITER quidem crocea veste spargebatur totam per terram:
Iupiter verò deorum cõcionem habuit gaudens fulmine
Summo vertice cacuminosi Olympi:
Ipse a illis cõcionabatur, dij. v. simul omnes auscultabant:
Audite me omnes dij, omnesq; deæ,
Dum dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Ne qua igitur fœmina dea hoc neq; aliquis mas
Tendet rescindere meũ mandatũ: sed simul omnes
Probate, vt celeriter perficiam hæc opera:
Quemcunq; ego deorum seorsum velle intellexero
Profectum vel Troianis auxiliari, aut Græcis,
Saucius indecorè redibit ad Olympum:
Aut ipsum correptũ proijciam in Tartarum obscurũ,
Prout valdè, vbi profundissimũ sub terra est barathrũ,
Vbi ferreæq; portæ & æreum pauimentum:
Tantum sub inferno, quantum cœlum est à terra.

γνώ-

ἀγόρευον οἱ δὲ πάντες

Γνώσετ' ἔπειθ' ὅσον εἰμὶ θεῶν κάρτιστος ἁπάντων.
Εἶδ' ἄγε πειρήσασθε θεοί, ἵνα εἴδετε πάντες·
Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες,
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι.
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίον δὲ
Ζῆν' ὕπατον μήστωρ', ἐθέλ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε·
Ἀλλ' ὅτε δὴ κ' ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσσαι,
Αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμι αὐτῇ τε θαλάσσῃ·
Σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο
Δησαίμην· τὰ δὲ πάντ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο.
Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἰμὶ ἀνθρώπων.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευεν.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅτι σθένεϊ σὸν ἀπείρητον·
Ἀλλ' ἔμπης Δαναῶν ὀλοφυρόμεθ' αἰχμητάων,
Οἵ κεν δὴ κακὸν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται.
Αἴ κεν δὴ παυσώμεθ', ἐπεὶ σὺ κελεύεις,
Ἀλλ' ἤπιοι πολέμου μὲν ἀφεξόμεθ', εἰ σὺ κελεύεις,
Βαλλὼ δ' Ἀργείοις ὑποθησόμεθ', ἤ κε ὀνήσῃ,
Ὡς μὴ πάντες ὄλωνται ὀιζυροῦ μενεαίνοντος.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα νεφεληγερέτα Ζεύς,
Θάρσει Τριτογένεια, φίλον τέκος, οὐ νύ τι θυμῷ
Πρόφρονι μυθέομαι ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι.

Cognoscet deinde, quantũ sum Deorũ fortiß. omniũ.
Eia agè periculum facite, vt videatis omnes.
Catenam auream de cœlo suspendentes,
Omnes appendamini dij omnesq; deæ,
Sed non traxeritis ex cœlo in terram
Iouẽ summũ consiliariũ: neq; si valde multũ labora-
Sed quãdo iã & ego cupidꝰ voluero trahere (ueritis.
Cum ipsa terra traxero ipsoq; mari.
Catenam quidem dein an verticem Olympi
Alligauero: illa verò suspensa omnia fuerint.
Tãtũ ego superior sum dijs, superiorq; sum hominib.
Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Orationẽ admirati: valde enim durè cõcionatꝰ erat.
Tandem aũt interlocuta est dea cæsia Minerua:
O pater noster Saturnide, summe rex,
Bene & nos scimus, quòd potentia non cedit:
Attamen Danaos lugemus bellicosos,
Qui iam malum fatum expellentes perierint.
Sed certè bello quidem abstinebimus, si tu iubes:
Consilium verò Argiuis præbebimus quod iuuabit,
Vt non omnes pereant irato te:
Hanc. a. arridens allocutus est nubicogus Iupiter,
Confide Tritonia, dilecta filia, non sanè animo
Superbo loquor: volo autem tibi mitis esse.

COMMENTARIVS.

a κέκλυτέ μοι πάντες] Cùm aliàs Poëta Iouem nobis exhibeat cum reliquis Dijs de bello aut alijs negotijs deliberantem, nunc eundem alio modo proponit, videlicet cum maiestate & authoritate regia qua Deos nõ ad consultationem, sed ad sui obsequium compellit: quæ vox supremo rerum moderatore dignissima est. Interdicit ergo vniuersæ Deorum Dearumq; cateruæ, ne quis alterutri exercitui auxilietur: supplicia digna ijs comminatus, qui mandata sua violauerint. Vbi continuatur dogma illud Homericum, de quo aliàs à nobis dictum est, quo censet, aliquid esse in nostra potestate situm, vt rem sine Deorum auxilio geramus: quod vt erroneum alibi refutauimus, & piorum mentibus excussimus.

b ὅσσον τε ζόφος ἐστὶ] Duo sunt hic loca, quæ à Poëta describuntur, à cœlis remotissima, Tartarus & Infernum: ab hoc illud distat quantum à cœlis terra est, in qua, vel potius sub qua est infernum. Ea tamen nomina promiscuè apud Poëtas reliquosq; scriptores video vsurpari, cùm ea manifestè Homerus distinguat. Qua de re, quia ad nos quoque pertinet eius cognitio, videamus, quid sit sentiendum. Succurrunt mihi in præsentia quædam tantùm D. Augustini loca. Primùm, inferos esse, nullus est, nisi planè amens, qui negare audeat: quanquam & eorum reperti sunt nonnulli, de quibus sic Augustinus lib. 12 de Genesi ad liter. cap. 33. Nec audiendi sunt, inquit, qui affirmant inferos in hac vita explicari, nec esse post mortem. Viderint enim, quemadmodum Poëtica figmenta interpretentur. Nos ab authoritate diuinarum scripturarum, quibus solis de hac re fides habenda est, recedere non debemus. Quantam possimus ostendere, illorum quoque sapientes de inferorum substantia minimè dubitasse, quę post hanc vitam excipit animas mortuorum. Vnde autem sub terris esse dicantur inferi, si corporalia loca non sunt: aut vnde inferi appellantur, si sub terris non sunt, meritò quæritur. Animam verò non esse corpoream non me putare, sed planè scire audeo profiteri: tamen habere posse similitudinem corporis, & corporalium omnino membrorum quisquis negat, potest negare animam esse, quæ in somnis videt vel se ambulare, vel sedere, vel hâc atque illâc gressu aut etiam volatu ferri ac referri: quod sine quadam similitudine corporis fieri nõ potest. Proinde si hanc similitudinem etiam apud inferos gerit, non corporalem, sed corpori similem: ita etiã in locis videtur esse non corporalibus, sed corporalium similibus, siue in requie siue in doloribus, &c. Idem Quæstionum super numeros quæst. 29. ad cap. Num. 16. ad ea verba: Et descenderunt ipsi & omnia quæcunque sunt eis, viuentes ad inferos. Notandum est, inquit, secundum locum terrenum dictos esse Inferos, hoc est, in inferioribus partibus terræ. Variè quippe in Scripturis, & sub intellectu multiplici, sicut rerum, de quibus agitur, sensus exigit, nomen ponitur Inferorum, & maximè in mortuis hoc accipi solet. Sed quoniam istos viuentes dictum est, ad inferos descendisse, & ipsa narratione quid factum fuerit satis apparet: manifestum est, vt dixi, inferiores partes terræ Inferorum vocabulo nuncupatas in comparatione huius superioris terræ, in cuius facie viuitur: sicut in comparatione cœli superioris, vbi sanctorum demoratio est angelorum, peccãtes angelos in huius aëris detrusos caliginem Scriptura docit, & tanquã carceribus inferi puniẽdos reseruauit, &c. Idem in lib. de Cognitione vitæ, cap. 40. Infernum ita describit. Infernus, inquit, est incorporeus, substantia spiritalis corpori similis, cuius pœna tanto est intolerabilior, quanto spiritus corpore est subtilis est. Si autem est corporeus, sed indeficiens creatus est: necesse est, vt animæ & spiritus qualecunq; corpus induant, in quo ignem corporeum sentiant, &c. Quòd autem hic duplicem Infernum agnoscit Homerus, quorum alter altero est inferior, nescio quid tale videtur sensisse idem August. in Psalm. 85. ad illa verba: Et eruisti animam meam ex inferno inferiori (Græca verba sunt, καὶ ἐῤῥύσατο τὴν ψυχήν μου ἐξ ᾅδου κατωτάτου) Quod dicimus, inquit, fratres, hoc si non vobis tanquam certus exposuero, ne succenseatis homo enim sum, & quantum conceditur de Scripturis sanctis, tantum audeo dicere, nihil ex me. Infernum nec ego expertus sum adhuc, nec vos. & fortassis alia via erit, & non per infernum erit. Incerta sunt hæc: verùm quia dicit Scriptura, cui contradici non potest, Eruisti animam meam ex inferno inferiori: (Græcè, infimo vel profundissimo) intelligimus tanquam duo inferna esse, superius &, inferius. Etenim, fratres, propter duo ista inferna missus est filius Dei vndique liberans. Ad hoc infernum missus est nascendo, ad illud moriendo, &c. Tamen terras pro superiori inferno accipit, cùm superiorem sub terra Homerus collocet: appellat enim ἀϊδῆ. Sic Lactantius de Orig. errorris lib. 2. cap. 2. terras Inferorum nomine videtur appellare. Cùm enim inquit, vos terræ submittitis, humilioresque facitis, ipsi vos vltrò ad inferos mergitis, ad mortemque damnatis: quia nihil terra inferius & humilius, nisi mors & inferi, &c. Porrò idem de Diuino præmio lib. 7. cap. 7. dicit, Zenonem Stoicum docuisse esse inferos, & sedes piorum ab impijs esse discretas: & illos quidem quietas ac delectabiles incolere regiones: hos verò luere pœnas in tenebrosis locis, atque in cœni voraginibus horrendis, &c. Fuerunt tamen, qui inferna negauerunt, qualis fuit Epicurus, vt ibidem monet Lactantius: quem Epicurum secutus est Lucretius lib. 3. cuius hæc sunt verba:

Tartarus horriferos eructans faucibus æstus:
Cerberus & Furiæ iam verò, & lucis egenus
Hæc neq; sunt vsquam, neq; possunt esse profectò.

Sed

† iactus eorum:

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Carcer, & horribilis de saxo † iactu' deorsum:
Quæ tamen etsi absunt: at mens sibi conscia facti
Nec videt interea, qui terminus esse malorum
Atq; eadem metuit magis hæc, ne in morte grauescant:
Dixerat autem initio eiusdem libri:
Funditùs, humanam qui vitam turbat ab imo,
Esse voluptatem liquidam, puramq; relinquit, &c.
Est insignibus insignis, scelerisq; numela,
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ:
Præmetuens, adhibet stimulos, terretq; flagellis:
Posit, nec qui sit pœnarum deniq; finis.
Hinc Acherusia fit stultorum deniq; vita.
Et metus ille foras præceps. Acheruntis agendus
Omnia suffundens mortis nigrore: neq; vllam

Verùm impietas huiusmodi scriptoribus iam satis olim explosa est. Noster autem Homerus, vt vides, Inferna agnoscit, eaque pro suppliciorum locis, cùm inobedientes Deos se illuc deiecturum minatur Iupiter, quò etiam ipsi Gigantes detrusi finguntur. Dixi porrò in ipso huius annotationis initio, duo hîc loca à Poëta describi τάρταρον & ἄϊδλω: quod manifestum est, si quis hunc locum attendat. neque alibi tamen hanc differentiam reperio, nisi etiam apud Aeschylũ in Prometheo: ἐ γδ μ' ὑπὸ γλῶ νέρθεντ' ἀϊδλ & νεκροδέγμων ἐς ἀπέραντον τάρταρον ἦκε δεσμοῖς ἀλύσοις ἀρρήκτοις πελάσας. Constituendus est ergo Infernus sub terra aliquantulum profundus, sed quo longè sit profundior Tartarus. Sed Hesiodus videtur aliud docere, quia Tartari distantiam à tellure tantùm metitur, non ab Inferis, vt Homerus. Sic ille in Theogonia:

τόσσον ἔνερθ' ὑπὸ γῆς ὅσσον οὐρανὸς ἐς' ἀπὸ γαίης.
ἴσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα·
ἀννέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
οὐρανόθεν κατιὼν, δεκάτῃ ἐς γαῖαν ἵκοιτο,
ἐννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
ἐκ γαίης κατιὼν, δεκάτῃ δ' ἐς τάρταρον ἵκοι.

- tum tartarus ipse
Nam patet in præceps tantum, tenditq; sub auras,
Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum,
Ferrea nam cœlo si incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferrea mox si incus terra mittatur ab alta
Tartara vix poterit decima contingere luce.

i vt vertit Comes: Quibus versibus illustratur hic locus Homericus. Iam verò (cùm tam longè simus progressi) video quæri, quo loco sint hæc Tartara. Natalis Comes Mythol. lib. 3. cap. 11. Nonnulli, inquit, antiquorum Tartarum locum esse crediderunt sub vtroq; cardine, vt aiebat Crates, tum ob frigoris acerbitatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verùm illi, inquit Comes, meo iudicio falluntur: quia multò maiores sunt tenebræ nocturnę sub æquante circulo habitantibus, quàm propè cardines. Nam tametsi continui sint sex mẽses vna nox sub Arctico cardine, dum Sol à principio Libræ vsq; in finem Piscium signa meridiei percurrerit: tamen non est adeò obscura nox, vt literæ legi non possint. quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tartarus appellari. Ego sanè potius, inquit idem, accesserim Tzetzæ opinioni, qui Tartarum subterraneum incendium esse credidit: quia vapores ibi gignantur, quare & clamores, & strepitus incerti, & tremores apparent: vnde Tartarus appellatus est à Græcis, quia multæ ibi ταραχαὶ siue perturbationes existant, &c. Sanè locus est subterraneus, vbicunq; ille sit, quod etiam sacri Doctores nostri fatentur: eò enim descendit Seruator noster. At Picus Mirandula in Apologia dupliciter Infernũ dici ait. Vno modo, inquit, dicitur infernus locus correspondens infra terram, alio modo carentia visionis diuinæ, &c. Alij generalius dicunt ibi esse inferos, vbi Deus non est: nihil enim Deo cũ Satanæ regno. Acutius autem ista inquiri nefas, quæ Deus occultauit.

c ἐνθα σιδήρεαι] Hesiodus in Theogonia:

τὸν μὲν χάλκεον ἕρκος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν νὺξ
τρισσοχέϊ κέχυται: id est,

Aerea septa tenent isthæc: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici. vt vertit Natalis.

d σειρὴ χρυσέη] Aurea ista catena allegoricè à multis, idque variè explicata est. Plato in Theæteto Solem esse intelligit: ὡς ἀδελ ἄλλο, inquit, ἢ τὸν ἥλιον Ὅμηρος λέγει, καὶ δηλοῖ χρυσῆν σειρὰν, ὅτι ἕως μὲν αὐτὸ ἡ περιφορὰ ἥκινηται καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἐστὶ καὶ σώζεται τὰ ὄντα θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις. ἐὰν δὲ στῇ τοῦτο, ὥσπερ δεδεμένα πάντα χρήματ' ἂν ἀπόλοιτο. id est, Namque nihil aliud Homerus quàm Solem dicit & ostendit esse aureã catenam: quia dum Sol mundum suo cursu ambit ac lustrat, omnia salua sunt & conseruantur, tum quæ apud Deos sunt, tum quæ apud homines: si verò stet & quiescat tanquam vinctus, res omnes interierint. Macrobius autem in Somn. Scip. lib. 1. cap. 14. Cùm ergo, inquit, ex summo Deo mens, ex mente anima sit: anima verò & condat, & vita compleat omnia quæ sequuntur, cunctaq; hic vnus fulgor illuminet, & in vniuersis appareat, vt in multis speculis per ordinem positis vultus vnus, cumque omnia continuis successionibus se sequantur, degenerantia per ordinem ad imum meandi, inuenietur pressius intuenti à summo Deo vsque ad vltimam rerum fæcem vnà se mutuis vinculis religans, & nusquam interrupta connexio. Et hæc est Homeri catena aurea, quam pendere de cœlo in terris Deum iussisse ferunt, &c. Alij similiter alias confingunt interpretationes, quas commemorare videtur inutile. Satius est Giphanio nostro subscribere, qui simpliciter dicit, Homerum vires Iouis indicare voluisse. Et sic eam accepit Iustinus philosophus, & Martyr in Admonit. Gent. Vni autem, inquit, primo Deo aurea illa catena omnium imperium & potestatem Homerus attribuit, à cuius diuinitate cæteri tantùm distarent Dij, vt haberentur digni, qui inter homines computarentur, &c. Et hic est vnus ex ijs locis, in quibus Homerus bene de Deo sentit, cùm eum omnipotentem asserat, solumque vero Dei nomine dignum: proinde impium illud, cùm alibi eũ Parcis & Fato subijcit. At contrà Cynicus ille apud Lucianum in Dialogo, qui Iupiter confutatus inscribitur: nam cùm Iupiter fateretur, se & reliquos Deos Parcis inferiores esse, hunc locum Homericum Cynicus commemorat, docetque malè hoc à Poëta Ioui attribui. Sed canem illum nos rabie suæ impietatis exagitari sinamus, veritatemque pro mendacijs amplectamur.

e ὦ πάτερ ἡμέτερε] Sola prudentiæ Dea ausa est Iouem iratum alloqui, illiusq; sermonis comminatorij asperitatem mitigare, idque ita præstitit, vt ab eo facultatem iuuandi consilio Græcos obtinuerit. Vbi Poëta docet, non esse iræ tãtum in nos potestatis cõcedendum, vt prudentiæ nullus locus relinquatur ad illius moderationem. Ferinum enim est, si quis aliter se gesserit, proinde tantam labem Numini non affinxit.

---

[a] Ὣς εἰπὼν, ὑπ' ὄχεσφι πιτύσκετο χαλκοπόδ' ἵππω
Ὠκυπέτα, χρυσέῃσιν ἐθείρῃσιν κομόωντε. (πω
Χρυσὸν δ' αὖτὸς ἔδυνε περὶ χροΐ· ἧρχε δ' ἱμάσθλω
Χρυσείῃ δ' ἐπάκουσε· ἐοὶ δ' ὑπεπείθετο μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην
Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ ἐρανοῦ ἀστερόεντος.
Ἦλθε δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν,
Γάργαρον· ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις·
Ἔνθ' ἵππους ἔστησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Λύσας ἐξ ὀχέων, κὴ δ' ἠέρα πολλὸν ἔχυσεν.
Αὐτὸς δ' ἐν κορυφῇσι καθέζετο κύδει γαίων,
Εἰσορόων Τρώων τε πόλιν καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ἄρα δεῖπνον ἔλοντο κατὰ κλισίας, ἅτε δ' αὖτε θωρήσσοντο.
Τρῶες δ' αὖ ἑτέρωθεν ἀνὰ πτολίεθρον ὁπλίζοντο
Παυρότεροι· μέμασαν γὰρ ὑπὲρ ὧς ὑσμῖνι μάχεσθαι
Χρειοῖ ἀναγκαίῃ, περί τε παίδων καὶ περὶ γυναικῶν.

Sic fatus, currui adaptauit aripedes equos
Celeres, aureis iubis comantes.
Aurum. a. ipse induit circa corpus: accepit. a. scuticã
Auream, artificiosè factã, suum verò ascendit currũ.
Verberauit. a. vt impelleret: hi. a. nõ inuiti volarunt
Per medium terræq; & cœli stellati.
In Idam. a. venit abundantẽ fontibus, matrẽ ferarũ,
Gargarum: ibi aũt ei templum, araq; odorata:
Ibi equos stitit pater hominumq; deorumq;,
Solutos ex curru: nebulam autem multam offudit.
Ipse autem in verticibus sedit, honore lætus,
Inspiciens Troianorũ ciuitatẽ & naues Achiuorum.
Hi. a. ientaculum ceperunt capitibus comati Achiui
Raptim in tentorijs: post illud verò armabant se.
Troiani. a. rursus ex altera parte in ciuit. armabãtur
Pauciores: prompti. a. erant & sic pugna certare,
Necessitate necessaria, proq; liberis & pro vxoribus.

Πᾶσιν

Πᾶσαι δ' ὠίγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσσυτο λαὸς,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὁρυμαγδὸς ὀρώρει.
Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐς χῶρον ἐλεύσσοντες ἵκοντο,
Σὺν ῥ' ἔβαλον ῥινὲς, σὺν δ' ἔγχεα, καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀσπὶς δ' ἀσπίδ' ἔρειδε φαλόεσσα
Ἐνθλιβὲν δ' ἀλλήλῃσι· πολὺς δ' ὁρυμαγδὸς ὀρώρει·
Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ ὀχλὴ πέλεν ἀνδρῶν,
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων· ῥέε δ' αἵματι γαῖα.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦεν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἤπιπτε, πίπτε δ' ὁ λαός·
Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει·
[b] Καὶ τότε δὴ ῥ' ἐτίναξε πατὴρ ἐπιειμένος αἰθέρα·
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε ταναηλεγέος θανάτοιο,
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ἕλκε δ' ὁμὴ μέσσα λαβὼν, ῥέπε δ' αἴσιμον ἦμαρ Ἀ-
χαιῶν.
Αἱ μὲν Ἀχαιῶν κῆρες ἐπὶ χθονὶ πυκνοτέρῃ
Ἕζετο, Τρώων δὲ, θεὸς ὡς, οὐρανὸν εὐρὺν ἀέρθη.
Αὐτὰρ ὁ ἐξ Ἴδης μεγάλ' ἔκτυπε, δαμόμενον δὲ
[c] Ἧκε σέλας μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν· οἱ δὲ ἰδόντες
[d] Θάμβησαν, καὶ πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλεν.
Ἔνθ' οὔτ' Ἰδομενεὺς τλῆ μίμνειν, οὐδ' Ἀγαμέμνων,
Οὔτε δύ' Αἴαντε μενέτην, θεράποντες Ἄρηος,
Νέστωρ δ' οἷος ἔμιμνε Γερηνίος, ἔρκος Ἀχαιῶν,
Οὔτι ἑκών, ἀλλ' ἵππος ἑτείρετο· τὸν βάλεν ἰῷ
Δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Ἄκρῳ κακκεφαλῇ, ὅθι τε πρῶται τρίχες ἵππων
Κρανίῳ ἐμπεφύασι, μάλιστα δὲ καίριόν ἐστιν.
Ἀλγήσας δ' ἀνέπαλτο, βέλος δ' ἐις ἐγκέφαλον δύ·
Σὺν δ' ἵππους ἐτάραξε, κυλινδόμενον περὶ χαλκῷ·
Ὄφρ' ὁ γέρων ἵππειο παρηορίας ἀπέτεμνε
Φασγάνῳ αἰόλῳ, φόρει δ' Ἕκτορος ὠκέες ἵπποι
Ἦλθον ἀν' ἰωχμὸν, θρασὺν ἡνίοχον φορέοντες
Ἕκτορα· καὶ νύ κεν αὖθ' ὁ γέρων ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσεν
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Σμερδαλέον δ' ἐβόησεν, ἐπιστρεφθεὶς Ὀδυσῆα·
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Πῆ φεύγεις μετὰ νῶτα βαλὼν κακὸς ὡς, ἐν ὁμίλῳ;
Μήτις τοι φεύγοντι μεταφρενίῳ ἐν δόρυ πήξῃ·
Ἀλλὰ μεῦ ὄφρα γέροντα ἀπώσομαι ἄγριον ἄνδρα.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ἀλλὰ παρήϊξεν κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τυδείδης δ' αὖτός περ ἐὼν πρόμαχοισιν ἐμίχθη·
Στῆ δὲ πρόσθ' ἵππων Νηληϊάδαο γέροντος,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχητά·
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει·
Ἦ πεδάνους δὲ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι·
Ἀλλ' ἄγ' ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσεο, ὄφρα ἴδηαι
Οἷοι Τρῳϊοι ἵπποι, ἐπιστάμενοι πεδίοιο
Κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι,
Οὕς ποτ' ἀπ' Αἰνείαο ἐλόμεθα μήστωρα φόβοιο.
Τέτω μὲν θεράποντε κομείτων· τώδε δὲ νῶϊ
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἰθύνομεν, ὄφρα καὶ Ἕκτωρ
Εἴσεται εἰ καὶ ἐμὸν δόρυ μαίνεται ἐν παλάμῃσιν.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δὲ γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Νεστορέας μὲν ἔπειτ' ἵππους θεράποντε κομείτω
Ἰφθιμοι, Σθένελός τε καὶ Εὐρυμέδων Ἀγαπήνωρ.
Τὼ δ' εἰς ἀμφοτέρω Διομήδεος ἅρματα βήτην.

Omnes verò apertæ sunt portæ, exiuit autẽ exercitus,
Peditesq; equitesq;: multus aũt tumultus coortus est:
Hi aũt quando iam in locũ vnum coëuntes venerũt,
Commiserũt scuta, simul & lanceas, & robora virorũ
Armatorum: & clypei vmbonem habentes (est.
Appropinquârunt inter se, multus a. tumultus ortus
Tunc aũt simul eiulatusq; & gloriatio erat virorum,
Perdentiũq; & pereũtiũ: fluebat aũt sanguine terra.
Quãdiu quidẽ aurora erat, & augebatur sacer dies,
Tãdiu valde vtrosq; tela attingebant: cadebat a. po-
Quum verò sol mediũ cælum cõscenderat: (pulus:
Et tunc iam aureas pater extendebat lances, (tis,
Imponebat a. duo fata longã quietẽ adferentis mor-
Troianorumq; equitatorũ, & Achiuorũ armatorum,
Traxit a. medias accipiens: inclinabat. a. fatalis dies
Achiuorum,
Græcorum quidem fata in terra multipascua
Considebãt. Troum a. (fata) ad cœlũ latũ sublata fue-
Ipse autem ex Ida valdè tonabat: ardensq; (runt.
Misit fulgur ad populũ Achiuorum: hi aũt conspicati
Obstupuerunt: & omnes pallidus timor inuasit.
Tũc neq; Idomeneus ausus est manere, neq; Agamẽ-
Neq; duo Aiaces remanserunt famuli Martis. (nõ,
Nestor aũt solus remansit Gerenius, custos Achiuorũ,
Minimè volẽs: sed equo affligebatur, quem vulnerârat
Nobilis Alex. Helenæ maritus pulchricomæ, (sagitta
Summo in vertice, vbi primi crines equorum
Cranio innascuntur. maximè. v. lethale (vulnus) est.
Dolẽs. v. resilijt (equus:) telũ. a. in cerebrũ penetrauit:
Simul autẽ equos turbabat, voluatns se circa ferrũ.
Dum senex equi lora abscindebat
Gladio petens: interim Hectoris veloces equi
Venerunt in tumultum, audacem aurigam ferentes
Hectorem: & tunc senex vitam perdidisset,
Nisi illicò animaduertisset in bello strenuo Diomedes.
Horrendum autem clamauit, adhortans Vlyssem:
Nobilis Laërtiade, abundans consilijs Vlysses,
Quò fugis terga vertens ignauus veluti in turba?
(Caue) nequis tibi fugienti tergo hastam infigat:
Quin mane, vt à sene propellamus trucem virum.
Sic dixit, neq; exaudiuit patiens nobilis Vlysses:
Sed præterijt concauas ad naues Achiuorum.
Tydides. a. ipse solus licet existẽs, propugnatorib. mi-
Stetit autem ante equos Neleidæ senis, (xtus est:
Et ipsum compellans verbis velocibus allocutus est:
O senex, certè valdè iã te iuuenes pmũt bellatores,
Tua. a. vis soluta est, grauis aũt te senectus insequitur.
Debilis autem tibi famulus: tardi autem tibi equi.
Sed agè meum currum conscende, vt videas,
Quales Troiani equi, periti per campum
Velociter valde hac & illac persequi & fugere,
Quos nuper ab Aenea cepi perito fuga.
Illos quidem famuli curent: hos verò nos
Troianos in equites dirigamus, vt & Hector
Cognoscat, si & mea hasta insaniat, in manibus.
Sic dixit, neq; recusauit Gerenius eques Nestor:
Nestoreos quidem postea equos famuli curabant
Fortes, Sthenelus & Eurymedon fortitudinem amãs.
Hi autem ambo Diomedis currum ascenderunt.

Νέςωρ δ' ἐν χείρεσι λάβ' ἰῶία σιγαλόεντα·
Μάςιξεν δ' ἵππους, τάχα δ' Ἑκτορα ἄγχι γένοντο.
Τὸν δ' ἰθὺς μεμαῶτα ἀκόντισε Τυδέος υἱός·
Καὶ τὸ μὲν ῥ' ἀφάμαρτεν· ὁ δ' ἡνίοχον θεράποντα
Τὸν ἀμφὶ θυμῷ Θηβαίῳ Ἡνιοπῆα,
Ἵππων ἐν ζυγίοισι βάλε στῆθος παρὰ μαζόν·
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀπερώησαν δέ οἱ ἵπποι
Ὠκύποδες· τὸ δ' αὖθι λύθη ψυχή τε μένός τε.
Ἔκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἰωιόχοιο·
Τὸν μὲν ἔπειτ' εἴασε, καὶ ἀχνύμενός περ ἑταίρου,
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἡνίοχον μεθέπε θεράποντα, ἐδὲ ἄρ' ἔπι δίῳ
Ἵππῳ δηΐῳθ' ἵει σημάντορα. αὖψα γὰρ οὖρον
Ἵφιτίδην Ἀρχεπτόλεμον θεράποντ', ὃν ῥα τόθ' ἵππων
Ὠκυπόδων ἐπέβησε, δίδου δέ οἱ ἰῶία χερσίν.
Ἔνθα κε λοιγὸς ἔην, καὶ ἀμήχανα ἔργα γένοντο·
Καὶ νύ κε σὺν κακότητι κ' Ἴλιον ἠὐτε ἄρνες,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Βροντήσας δ' ἄρα δεινὸν, ἀφῆκε δεργῆτα κεραυνὸν,
Καδδὲ πρόσθ' ἵππων Διομήδεος ἧκε χαμᾶζε,
Δφνὴ δὲ φλὸξ ὤρτο θεείου καομένοιο·
Τὼ δ' ἵππω δείσαντε καταπλήτην ὑπ' ὄχεσφιν.
Νέςορα δ' ἐκ χειρῶν φύγε ἰῶία * σιγαλόεντα·
Δεῖσε δ' ὀγ' ἐν θυμῷ, Διομήδεα ὧδε προσέειπε·
Τυδείδη, ἄγε δ' αὖτε φόβον δ' ἔχε μώνυχας ἵππους·
Ἦ ὲ γινώσκεις ὅτι ἐκ Διὸς ἀρχ ἕπεται ἀλκή; (πες.
Νῦν μὲν γὰρ τούτῳ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει
Σήμερον, ὕστερον αὖτε καὶ ἡμῖν, αἴκ' ἐθέλῃσι,
Δῶσ'· ἀνὴρ δέ κεν οὔτι Διὸς νόον εἰρύσαιτο,
Οὐδὲ μάλ' ἴφθιμος, ἐπεὶ πολὺ φέρτατός ἐστι.
Τὸν δ', ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κ' μοῖραν ἔφπες·
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος περάσω καὶ θυμὸν ἀνίσω.
Ἔκτωρ γάρ ποτε φήσει, ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο φοβεύμενος ἶκετο νῆας·
Ὥς ποτ' ἀπειλήσει· τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέςωρ,
Ὤμοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος οἷον ἔειπες;
Εἴπερ γάρ σ' Ἕκτωρ γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φήσει,
Ἀλλ' οἱ πείσονται Τρῶες καὶ Δαρδανίωνες,
Καὶ Τρώων ἄλοχοι μεγαθύμων ἀμφιπόλων,
Τάων κ' ἐνίῃσι βάλες θαλερὰς παρακοίτας.
Ὣς ἄρα φωνήσας φύγαδ' ἔτραπε μώνυχας ἵππους·
Αὖθις ἀν' ἰωχμὸν δπτὶ ἧ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ (πες
Ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα σονόεντα χέοντο.
Τῷ δ' ὄπτι μακρὸν ἄυσε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Τυδείδη, φεῦ μὲν σε τίον Δαναοὶ ταχύπωλοι
Ἔδρῃ τε κρέασίν τε, ἰδὲ φιλέοις δεπάεσσι·
Νῦν δέ σ' ἀτιμήσουσι· γυναικὸς ἄρ' ἀπέτεκτο·
Ἔρρε κακὴ γλήνη· ἐπεὶ οὐκ ἔξεσσι ἐμεῖο
Πύργων ἠμετέρων ὀπιβήσεαι, οὐδὲ γυναῖκας
Ἄξεις σὺν νήεσσι, πάρος γε δαίμονα δώσω.
Ὣς φάτο. Τυδείδης δὲ διάνδιχα μερμήριξεν,
[m] Ἵππους τε στρέψαι, καὶ σὺναντίον μαχέσασθαι.
Τρὶς μὲν μερμήριξε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Τρὶς δ' ἄρ' ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων κέλετο μητίετα Ζεύς,
Σῆμα πιθὲς Τρώεσσι, μάχης ἐπεφαλκέα νίκην.

Nestor autem in manus sumpsit habenas elegantes.
Flagellabat.a.equos: ocyus.a.prope Hectorẽ venerũt.
Rectâ.a.aduersus hũc irruẽtẽ iaculat⁹ est Tydei filius.
Et ab eo sanè aberrauit: is autem aurigam famulum
Filium magnanimi Thebæi Eniopeum, (pillam:
Equorũ habenas tenentẽ, percussit in pect⁹ iuxta pa-
Decidit autem è curru: regressi sunt autem ei equi
Veloces: huius autem ibi soluta est animaq; roburq;.
Hectorẽ aũt grauis dolor oppuit in mẽte ppter aurigã.
Hunc quidẽ deinde reliquit, dolẽs quãuis ob socium,
Iacere.isq; aurigam quærebat audacem: neq; sanè diu
Equi indigebant rectore: statim enim inuenit
Iphitidem Archeptolemum audacem, quẽ tunc equos
Veloces ascẽdere fecit: dedit aũt ei habenas in manib.
Tunc clades fuissẽt, & ardua opera facta fuissent,
Et concluſi fuissent (Troiani) in Ilium ceu agni,
Nisi citò animaduertisset pater hominũq; deorumq;:
Tonans autem horrendè emisit albicans fulmen,
Ante verò equos Diomedis demisit in terram:
Terribilis aũt flãma excitabatur sulphuris ardentis.
Equi autem territi collapsi sunt ante currum:
Nestoris autem è manibus fugerunt habenæ splẽdidæ:
Timuit autẽ hic in animo, Diomedemq; allocutus est:
Tydide, agè rursus in fugã impelle vnungulos equos.
An' non cognoscis, quòd à Ioue nõ sequitur auxilium?
Nunc enim huic Saturnides Iupiter gloriam præbet
Hodie: postea rursus etiam nobis, si voluerit,
Dabit: vir autem nequaquam Iouis mentẽ coërceat,
Neq; valdè fortis, quoniam multò potentissimus est.
Huic aũt respondit postea voce bonus Diomedes:
Profectò hæc omnia senex rectè dixisti:
Sed ille grauis dolor cor & animum incessit:
Hector enim aliquãdo dicet inter Troianos cõcionãs,
Tydides à me fugatus (.v. territus) adiuit naues.
Sic aliquãdo gloriabit̃: tũc mihi debiscat ãpla terra.
Huic aũt respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Ah Tydei fili rei militaris periti quid dixisti?
Etsi te Hector ignauum & imbellem dicat,
Tamen non credent Troiani & Dardani,
Et Troianorum vxores magnanimorũ scutatorum,
Quarum in pulueres deiecisti iuuenes maritos.
Sic locutus in fugam conuertit vnungulos equos
Retrò in turbam: in eos autem Troianiq; & Hector
Cum clamore magno tela suspiriosa fundebant.
In hũc.a. altè clamauit magnus galeã mouẽs Hector:
Tydide, præ cæteris quidem te honorabant Danaie-
Sedeq;, & carnibus, & plenis poculis: (quites
Nunc.a.te ignominia afficient: mulieris ergo instar e-
Facesse ignaua virgo, quoniã, non cedẽte me, (ris:
Turres nostras conscendes: neq; mulieres
Abduces in nauibus: prius tibi infortunium dabo.
Sic dixit. Tydides autem bifariam deliberauit,
Equosq; conuertere, & contrà pugnare.
Ter quidem cogitauit in mente & in animo:
Ter.a.ab Idæis mõtibus intonuit consiliarius Iupiter,
Signũ proponẽs Troianis, pugnæ alternantẽ victoriã.

COMMENTARIVS.

a ὃς ἄπαν] Hic notandus est apparatus Iouis in Idã proficiscentis, qui totus constat ex auro, Hinc equi aureis iubis, corpus Iouis auro

auro instructum, scutica aurea, quæ omnia, vt aliàs docuimus, ita Ioui tribuuntur, quia præstantissimum omnium metallorum est aurum. Notanda etiam ipsius Iouis αὐτοδιακονία, qui sibi ipse currum instruat, solus etiam aurigæ officio defungatur. Describuntur postea apparatus bellici ex vtraq; parte, tum etiam paucis eorum conflictus ab aurora vsq; ad meridiem, in quo sigillatim recensendo breuitatis causa non immoratur.

b ἠὼς τότε δὴ χρύσθη] Hinc refutari potest Cynicus ille Luciani, de quo paulò antè loquebamur, cùm Iouem fato subijcit. Nam hîc innuit Poëta fata in illius esse potestate, cùm illa ponderat, vt intelligamus nihil aliud esse fatum quàm quod Deus iam inde ab æterno decreuit, quodq; necessariò contingit, non quòd Deus illi alligatus sit, sed cùm iam ita apud eum statutum sit aliter euenire non potest. Cæterum de his Iouis lancibus alio quoque loco vidimus apud hunc Poëtam.

c ἦκε σέλας] Olim creditum fuit fulgura & tonitrua aliquid portendere, ideò diligenter obseruabant, qua ex parte illa cõtingerent an dextra an sinistra: illa infausta, hæc fausta censebant iuxta rationem quàm alibi explicamus, cùm dicimus ea quæ nobis sinistra sunt deo esse dextra. Hîc autem videtur alia quædam ratio constitui: nam ex simplici fulguris in suas partes emissione Achiui sinistrum quidpiam sibi ominantur. Nimirum tam ingentem calamitatem insignibus etiã præsagijs antè significari Poëta voluit. Porrò mirum videri possit cur huiusmodi rebus portendendi facultas vlla tribuatur, cùm earũ naturales reddi possint causę, immò & superstitiosum valde arbitrantur, siquis illas adeò anxiè obseruat. Vt autem illorum hominum obiectioni respondeã, sciant illi me non negare fulgura & tonitrua aliaq; cœlestia πάθη suas habere causas physicas, vnde conficiãtur, de quibus satis Aristoteles in Meteoris & libro de Mundo, tamen nolo adeò stupidus esse vt eiusmodi causis & instrumentis summum illum rerum omniũ authorem diuersè vti negem, etiam ad res futuras præsagiendas, alioqui bruta esset ac inutilis natura, si magistro & moderatori suo non inseruiret. Proinde non fuit vana omnino illa veterum speculatio, qua etiam ad Dei timorem deducebantur, à quo illa fieri intelligebant. Nequis tamen nouũ aliquem Tagen, aut alium quempiam ex Hetrusca gente superstitiosum aruspicem exortũ putet, qui hanc diuinationis partem tueatur. Simpliciter dico naturalibus causis Deum non frustra vti. Cæterum huius obseruationis vitia satis vellicauit Picus Mirandula lib. 6. de rerum prænot. cap. 6.

d δείμηνον] Egregiè à fulgure perterritos Græcos fingit, ne hoc simpliciter Troianorum virtuti tribueretur. Itaque præstantissimi omnes illi Heroës dicũtur effugisse Idomeneus Agamemnon, Aiaces, &c. Interserit autem narrationem de Nestore, quem in mortis periculo constitutum Diomedes eripit, vbi imbecillitas senectutis in Nestoris persona describitur.

e οὐδ' ἐπίθησε] Quidam Vlyssis ignauiæ tribui voluerũt, quòd Diomedi auxilium pro Nestore aduersus Hectorẽ rogatus denegârit, quasi satis de sua salute esset sollicitus. Itâq; illud οὐκ ἐπίθησε pro, Non obtemperauit, accipiũt. Alij verò, Non exaudijt, interpretabantur, vt nimirum Vlysses in tanto fugientium tumultu conturbatus Diomedis exhortationem exaudire non potuerit.

f ἠΰτε ἄρνες] Trunca est & mutila comparatio, quæ ita supplenda est, Troiani nunc à Diomede vrbe fuissent concluſi, non secus atque agni qui in septis à lupo persequente vel leone fugientes concluduntur.

g δαέος καπνοῖο·] Deest particula comparationis ὡς, inquit Eustathius. Vbi enim fulmen deciderit, ibi odor est tanquam incensi sulphuris, quod fit propter causam materialem fulminis, quæ est exhalatio sicca & fumosa: Vel non propter odorem dicit ὡς δάος, sed quòd fulmen reuerà dum supernè emittitur non accendatur, sed vbi iam depressum est, vt sulphur inflammetur.

h φόβον δ' ἔχε] Cùm Nestor currum moderetur, tamen Diomedem hortatur vt in fugam equos impellat, quod sui potius officij videbatur: sed intelligendum est, quod monet Eustathius, currus moderamen ab eo qui παραιβάτης dicitur pendere, qui τῷ ἡνιόχῳ quod faciendũ esset imperaret: quin, vt idẽ ait, hinc factum est vt ipse παραιβάτης ἡνίοχος etiã appelletur. Cùm aũt fugam Nestor hoc loco suadeat, notandum èst prudentis esse interdum fortioribus cedere, præcipuè Deo cui repugnare nemini vnquam tutum fuit. Proinde obstinati illi homines quos nulla deterrent diuinæ iræ signa, humanam naturã in ferinã cõmutasse vidẽtur: siquidẽ, vt elegãter à Nestore subijcit, - αἰνὴ δέκεν οὔτι Διὸς νόον ἐρύσσαι, Οὐδὲ μάλ' ἴφθιμος, ἐπεὶ πολὺ φέρτατός ἐστι, qua de re aliàs plura diximus.

i ἀλλὰ τόδ' αἶνον ἄχος.] Cùm maximè turpe semper sit habitum in bello fugere, ideò Diomedes licet pro veris ea quæ à Nestore dicebantur agnosceret, nullaque alia via salutem posse peti quàm fuga, tamen dedecus hoc à se cuperet amoliri: nihilominus victus Nestoris oratione terga vertere coactus est, docet Poëta alternari in hominibus fortitudinem, quanquam hoc potiùs pietati videatur tribuendum Deo aduersanti non resistere.

k ἕδρῃ τε] Vnico versu complectitur honores, quibus præstantissimi heroas afficiebantur, qua de re alibi dictum est.

l δὲ γυναῖκας] Salsè dictum est, quasi fieri non possit vt qui in mulierem commutatus est, præstantium virorum vxores captiuas abducat. Vel obliquè Paridem Diomedi præfert, quasi ipse Helenam & alias mulieres ex Græcia duxerit, id autem Diomedes præstare non possit. Vel etiam Nestorem latenter carpit, quòd fortè intellexisset eum Græcis suasisse, ne priùs domum reuerterentur, quàm vnusquisq; cum Troianorum vxore concubuisset.

m ἵππας τε φρέψαι,] Hæc duo ἵππας φρέψαι & ἀνταῖον μαχέσασθαι non sunt contraria aut diuersa, itaque altera pars ἢ φεύγειν ab Homero prætermissa est (debuit enim addere, ἢ φεύγειν) tum propter τὸ δύσφημον, tum breuitatis ergô.

Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀύσας·

a Τρῶες, καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Ἄνδρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Γινώσκω δ' ὅτι μοι πεφάσθαι καλκεόθυμος Κρονίων
Νίκην καὶ μέγα κῦδος, ἀπὸρ Δαναοῖσί γε πῆμα.
Νήπιοι, οἳ ἄρα δὴ τάδε τείχεα μηχανόωντο
Ἀβλῆχρ', ἀδινόστομα, τὰ δ' ἀμὸν ἐρύξει·
Ἵπποι δ' ῥεῖα τάφρον b ὑπερθορέονται ὀρυκτὴν.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσι γένωμαι,
Μνημοσύνη τις ἔπεστα πυρὸς δηΐοιο γένεσθω,
Ὡς πυρὶ νῆας ἐνιπρήσω, κτείνω δὲ καὶ αὐτὰς
Ἀργείους παρὰ νηυσὶν, ἀτυζομένους * πεῖ καπνῷ.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
c Ξάνθε τε, καὶ σὺ Πόδαργε, καὶ Αἴθων, Λάμπε τε δῖε,
Νῦν μοι τὴν κομιδὴν ἀποτίνετον, ἣν μάλα πολλὴν
Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος
d Ὑμῖν πὰρ πρώτοισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
Οἴνόν τ' ἐγκεράσασα πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι,
Ἠὲ ἐμοὶ, ὅσπερ οἱ θαλερὸς πόσις ὀχμάζω εἶναι.
Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον καὶ ἀποδίωκετον, ὄφρα λάβωμεν
e Ἀστερόπη Νεσορείδη τῆς νῦν κλέος ἐρανὸν ἵκῃ,
Πᾶσιν χρυσείῃ ἔμεναι, καὶ οἱ ἅρματα τεύξω
Αὐτὴν ἀπ' ὤμοιϊν Διομήδεος ἱπποδάμοιο,

Hector autem Troianos hortabatur, altè vociferans:

Troiani, & Lycij, & Dardani cõminus pugnantes,
Viri estote amici: mementote autem strenui roboris.
Cognosco enim, q̃d mihi beneuolus annuit Saturnius
Victoriam & magnã gloriam: sed Græcis calamitatẽ.
Ah stultos, qui has munitiones extruxerunt
Imbecillas, nihili æstimãdas, q̃ nõ robur meũ arcebũt:
Equi autem facilè fossam transilient cauatam.
Sed quando iam naues ad concauas venero,
Memoria aliqua tum ignis combustiui sit,
Vt igne naues comburam, interficiam autem & ipsos
Argiuos apud naues stupidos circa fumum.

Sic fatus, equos adhortatus est, dixitq; :

Xanthe & tu Podarge, & Aethon, Lampeq; nobilis,
Nunc mihi pabulũ rependite, quod admodũ multum
Andromache filia magnanimi Eëtionis
Vobis prioribus suaue triticum (v. panem) apposuit,
Vinũq; immiscẽs ad bibendũ quãdo animus iuberet,
Quàm mihi, qui ei iuuenis maritus glorior esse.
Sed insequimini & festinate, vt capiamus
Scutũ Nestoreum, cuius nunc fama ad cœlũ peruenit.
Totum aureum esse, manubriaq; & ipsum:
Sed ab humeris Diomedis bellicosi (detrahamus)

Δαιδάλεον θώρηκα, τὸν Ἥφαιστος κάμε τεύχων.
Εἰ τάτω κε λάβοιμεν, ἐελπόμεθα καὶ Ἀχαιὺς
Ἀὐτῇ νυχὶ νηῶν ἐπιβησόμεν ὠκειάων.
Ὣς ἔφατ' ἀχόμενος· νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη·
Σείσατο δ' ἐνὶ θρόνῳ, ἐλέλιξε δὲ μακρὸν Ὄλυμπον·
Καί ῥα Ποσειδάωνα μέγαν θεὸν αὐτίον ηὔδα·
Ὢ πόποι Ἐννοσίγαι, ἀρίδηλε νυ σοί περ
Ὀλλυμένων Δαναῶν ὀλοφύρεται ἐν φρεσὶ θυμός;
Οἵ δέ τοι εἰς Ἑλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσι
Πολλά τε καὶ χαέσσιν· σὺ δέ σφισι βάλλεο νίκην.
Εἴπερ γάρ κ' ἐθέλωμεν, ὅσοι Δαναοῖσιν ἀρωγοὶ
Τρῶας ἀπώσασθαι, καὶ ἐρυκέμεν ἀρήϊα * Ζῆν',
Αὐτὼ κ' ἔνθ' ἀκάχοιτο καθήμενος οἷος ἐνὶ δῆν.
Τὼ δ' ἤ μέγ' ὀχθήσας προσέφη κρείων Ἐνοσίχθων,
Ἥρη * ἀπλοετὰς, ποῖον τ' μῦθον ἔφης;
Οὐκ αὖ ἔγωγ' ἐθέλοιμι Διῒ Κρονίωνι μάχεσθαι
Ἡμέας τὰς ἄλλας, * ἐπεὶ ἦ πολὺ * φέρτατός ἐστιν.

Artificiosum thoracẽ, quẽ Vulcanus elaborauit fabri-
Si hos ceperimus, sperauerim me Achiuos (cans,
Hac ipsa nocte naues cõscendere coacturum veloces.
Sic dixit gloriãs: indignè tulit aũt venerãda Iuno:
Cõmota est aũt in solio: concussitq; magnũ Olympũ,
Et Neptunum magnum deum coram allocuta est:
Proh dolor Neptune, latè potens, non tibi
Pereuntibus Danais tristatur in præcordijs animus?
Hi autem tibi in Helicem, & Aegas dona adducunt
Multaq; & decora: tu verò ipsis cupias victoriam.
Si.n. velimus quotquot Danais auxiliares (sumus)
Troianos repellere, & coërcere latioculum Iouem,
Illic tunc tristaretur sedens solus in Ida. (nus:
Hanc verò indignabũdus allocutus est rex Neptu-
Iuno temeraria (.v. mordax) quale verbum dixisti?
Non quidem ego velim cum Ioue Saturnio pugnare
Nos alios, quoniam longè fortissimus est.

COMMENTARIVS.

a τρῶες κὴ λύκιοι] Elatus iam hoc successu Hector, cùm fugientes videat Græcos principes, ideoque Iouem à suis partibus stantem agnoscat, plenam ex illis victoriam sibi pollicetur, itaque hortatur suos vt in tanta opportunitate glorię non remolleścant, sed oblatam victoriam studiosè & acriter persequantur, hoc est, vt cum Deo manum moueant, quemadmodum est in prouerbio. Ita enim solet se Deus cum hominibus gerere, vt facientes eos adiuuet, velut est à Varrone pronunciatum. Quod patet in eo quem referunt, cùm decertaturus esset, Mineruam consuluisse, num futurum esset vt victor discederet. Responsum est fore. Verùm cùm ille ingressus in theatrum, in certamine manibus staret otiosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Plus autem petit hoc loco Hector, vt videlicet cùm Deum sibi propitium milites animaduertant, vtantur opportunè illius auxilio.

b ὑπωπιοχεόντων] Aliter tamen continget: nam vbi illuc equi peruenerint, fossæ illius amplitudine conturbabuntur.

c ξανθέ τε καὶ σὺ Πόδαργε] Antiqui duos tantùm hîc equos accipiebant, quorum cuiq; suũ ascribitur epithetum, ξανθὸς & λάμπων, propria sunt nomina, πόδαργος & αἴθων adiectiua: quod vt probent, vtuntur verbis illis ἀπάνευθεν, ἐφομαρτέων & ἀπούδεον, quę dualis sunt numeri, & proinde dicta ad equos bijuges: aiuntq; nõ fuisse vsos olim Heroas quadrigis, sed bigis tantùm & vnico iugali equo, vt anteà vidimus de Nestore: qđ si quadrigis vsi sunt, duplici temone vsos, vt est apud Aeschylũ. ἐν διῤῥυμίᾳ πῶλοι. Quidam ad maiorem terrorem Græcorum, & vt cæteros antecelleret, quadrigis vsum esse dicunt Hectorem, quatuorque illa nomina pro equorum nominibus agnoscunt, ac frigidam & insipidam aiunt priorum esse sententiam, quòd duo Epitheta duobus proprijs equorum nominibus, cùm tamen distincta sint coniunctionibus, attribuãt. Sanè quadrigas quoq; Homerus nouit in Odyssea, cùm nauem Phæacicam dicit currere, ὡς ὅτε πεδίῳ τετράορες ἵπποι. Herodotus verò dicit earum vsum Græcos à Lybibus didicisse. Quòd autem hoc loco Hector equos alloquatur, Plutarchus colligit Homerum existimasse rationem aliquam inesse belluis κὴ τὸν μετεμψύχωσιν: quod plenius videbimus in Achillis equis. Fuit autẽ illa μετεμψύχωσις olim ab ipso Socrate comprobata. Existimauit enim post mortem animas indifferenter & promiscuè in hominum aut belluarum corpora transire, eas animas tantùm excipit quę se totas Philosophiæ studijs tradiderunt, dum corpore concluderentur: eas enim prope Deum post mortem collocat. Contrà quæ se hoc cœno corporis polluerint, rebusq; corporeis tantùm fuerint intentæ, locũ ait impurũ esse habituras, & circa monumẽta & sepulchra, vt dicitur oberraturas, donec consequentis corporei illius cupiditate rursum in corpus religẽtur, &c. Vide Platonis Dialogum περὶ ψυχῆς, qui Phœdo inscribitur, & Plotinum in lib. de proprio cuiusque Dæmone. Hoc ipsum an existimârit Homerus, affirmare non possum: vtvt sit, videtur innuere, non carere etiã bruta animantia peculiari quadã intelligentia, qua voces hominum & mandata percipiunt, quod in equis, canibus, bobus, ouibus, &c. vulgaris docet experientia. Rationẽ aũt idcirco illis non tribuo, quia cùm Dei cognitione destituantur ea nõ possunt esse prędita, vt rectè apud Plutarchũ Vlysses Gryllo dixit pro brutis disputãti.

d ὑμῖν πὰρ ποσὶ πρόσθεν] Duo sunt hîc obseruanda: primùm studiũ & cura Andromachæ, de equis sui coniugis, eos charissimè alentis, atq; adeò cum potiore & maiore diligentia, quàm proprium coniugem: quod ideo factum ab ea cõijcio, quia in ijs positã esse Hectoris salutẽ aut gloriam militarẽ siue in euitãdis siue in persequendis hostibus intelligeret. Sic ergo eos aluit, vt cũ ad pugnam deuenirent, robur & generositas eos non deficeret, quæ non parum incrementi ex optimis alimentis accipit. Quod ipsum nunc ab ipsis Hector exigit, cùm dicit, νῶϊ μοι τῶν κομιδὴν ἀπάνευθεν, id est, τὰ θρεπτήρια vel τροφεῖα: quòd propriè est de hominibus: nam parentibus debentur & persoluuntur alimenta, quæ ab ijs accepimus, & hoc dicitur τὰ τροφεῖα ἀποδιδόναι. Quod autem illis triticum (vel panem) & vinum exhibere Andromache dicitur, variè sunt multi interpretati. Quidam enim, cùm absurdum existimarent & inusitatum vt triticum & vinum equis porrigeretur, mirabilem & subtilem nimium constructionem horum vocabulorum confingebant; id quoniam inutile est, & Homeri sententiæ potius obest, quàm prodest, apage. Alij tolerabilius verba ipsa simpliciter, vt à Poëta disposita sunt sequuntur, nouumq; non esse contendunt equos οἰνοποτεῖν vel πυροφαγεῖν, præcipuè si ad ea assuefiãt, quod non mirum, si equi Diomedis illius Thracij humanis carnibus vescebantur. Ego sic statuo, his alimentis Andromachen equos animosiores reddere voluisse: tritico enim siue pane pinguescebant, vino (quod etiam equis propinari, sed macilentis, iubet Columella) alacriores & generosiores reddebantur. Vide apud Gesnerum cap. de equo.

e ἀσπίδα ποιητείλω] Hanc figuram, inquit Eustathius, antiqui Allegoriam vocarunt: cùm enim vellet Poëta armatos dicere, arma dixit. Per scutum ergo Nestoreum intelligendus est Nestor, & per thoracem Diomedes paulò póst. Quosdã tamen simpliciter arma hoc loco intellexisse testis est Didymus: & quidem mihi persuadeo, aduersus Nestorem ipsum & Diomedem nunc Hectorem contendere, vt eos interciperet: sed de illorum armis tantùm loquuntur, quia mortem armorum spoliatio sequebatur, proindè à consequenti præcedens videtur innuisse. Alioqui absurdum esset Hectorem illorum Heroum armis solùm inhiasse, quæ eorum fortitudinis mera sunt instrumenta, nulli vsui per se inseruientia. Quod autem aliter quàm ita nudè facere instituerit, docent postrema verba, ἀτὰρ τόπω κε λάβοιμεν, &c.

f νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη] Iuno arrogantiam & fastum Hectoris indignè fert, tum quod in genere μισεῖ θεὸς τὰς ἄγαν φρονήσεις, tum quod ita aduersus Græcos insurgeret quibus Iuno fauebat, vt notissimũ est ex causis huius belli. Porrò illius indignationẽ grauiter omnino describit, cùm eam Olympum dicit concussisse, quòd alioqui Ioui ipsi est peculiare, tamẽ à sorore & coniuge Iouis non alienum, cui hæc potestas non potuit esse denegata. Hoc ergo cùm fecerit, dubiũ non est quin Hectorem statim repressisset, nisi minas Iouis præcedentes pertimuisset, itaque hoc sola non ausa est aggredi, ideò conatur Neptunum in suas partes trahere, suadetq; vt Græcos aduersus Troianorum impetus protegat: hocq; vtitur artificio: primùm commemorat ei pietatem, qua eum Græci colunt & venerantur tum apud Helicem, tum apud Aegas, quæ sunt vrbes in Peloponneso, vt eum ad gratiam nunc illis referendam in his angustijs incitet: quod ei sanè ex veterum mente faciendum videbatur, qui existimarunt hominum cultu & pietate Deos illis ad remunerationem obligari, vt aliàs etiam diximus. Quia autem obstabat superiorum Iouis comminationum recordatio, qua id omnibus Dijs vetitum fuerat, ne alterutri exercitui opem ferrẽt, vnde Neptunum deterritum à Græcis protegendis suspicabatur: ideò illa occurrit, innuens nihil esse quòd Iupiter hac in parte timeatur, cum siquidem ab omnibus Græcorum Dijs auxiliaribus

bus coërceri facillimè posse. Vbi muliebris simplicitas apparet, quæ robur ex multitudine metiatur, ipsius Iouis verborum oblita, quibus se vel ipsa experientia, si voluerint, omnibus Dijs potentiorem & robustiorem prædicabat, vt huius libri initio dicebamus. Itaque sapienter facit Neptunus, qui acerbè illam reprehendit, testatus se hoc aduersus Iouem non tentaturū, quod ne omnes quidem Dij præstare possint, quos ille solus viribus longè antecellit. Porrò hunc Iouem alium esse videmus ab eo qui & Thetidis consilio & Briarei auxilio in dissipandis & confringendis suis vinculis, quæ illi tres Dij astruxerant, indiguit, vt primo libro vidimus. Alium esse dico non quòd existimem diuersum hunc esse ab illo, sed vt attendatur, quanta cum diuersitate nobis vnus & idem exhibeatur, nunc fortis, nunc imbecillus, nunc omnium moderator, nunc alijs etiam subditus, &c. quæ passim in Poëtarum voluminibus leguntur.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
[a] Τῶν δ' ὅσον ἐκ νηῶν ἀπὸ πύργου τάφρος ἔεργε,
Πλῆθεν ὁμῶς ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν ἀσπιστάων
Εἰλομένων, εἶλτο δὲ θοῷ ἀπάλαντος Ἄρηϊ
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ὄρεξε.
Καὶ νύ κεν ἔπρησσεν πυρὶ κηλέῳ νῆας ἐίσας,
[b] Εἰ μὴ ὄπα Φρεσὶ θῆκε Ἀγαμέμνονι πότνια Ἥρη,
Αὐτῷ ποιπνύσαντι, θοῶς ὀτρῦναι Ἀχαιούς.
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
[c] Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἔχων ἐν χερὶ παχείῃ.
Στῆ δ' ἐπ' Ὀδυσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ,
[d] Ἣ ῥ' ἐν μεσάτῳ ἔσκε, γεγωνέμεν* ἀμφοτέρωσε,
Ἠμὲν ἐπ' Αἴαντος κλισίης Τελαμωνιάδαο,
Ἠδὲ ἐπ' Ἀχιλλῆος, τοί ῥ' * ἔσχατοι νῆας ἐίσας
Εἵρυσαν, ἰὼ ρεῖ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν·
Ἤϋσεν δὲ Δαναοῖσι γεγωνὼς,
[e] Αἰδὼς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, [f] εἶδος ἄριστοι.
Πῆ ἔβαν ὀχλαλαί, ὅτε δὴ φαμεν εἶναι ἄελσοι,
Ἀζ ὀπότ' ἐν Λήμνῳ κενεαυχέες ἠγορόωντο,
Ἔδοντες κρέα πολλὰ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Πίνοντες κρητῆρας ὑπεστεφέας οἴνοιο;
Τρώων αὖθ' ἑκατόν τε μιηκοσίων τε ἕκαστος
Στήσεσθ' ἐν πολέμῳ· νῦν δ' οὐδὲ μίος ἀξιοῖ ἔμμεν
Ἕκτορος, ὃς τάχα νῆας ἐνιπρήσῃ πυρὶ κηλέῳ.
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τιν' ἄτην ὑπερμενέων βασιλήων
Τῇ δὴ ἄτῃ ἄασας, καί μιν μέγα κῦδος ἀπούρας;
Οὐ μὲν δὴ ποτέ φημι τεὸν θεσπεσιαλέα βωμὸν
Νηῒ πολυκληῖδι παρελθέμεν ἀφραδέουσ' ἔρρων.
Ἀλλ' ὅτι πᾶσι βοῶν δημὸν καὶ μηρί' ἔκηα,
Ἵεμεν Τροίῃ δ' ὑπείρεον ἐξαλαπάξαι.
Ἀλλὰ Ζεῦ τόδε πέρ μοι ὑπακρήηνον ἐέλδωρ·
Αὐτὼς δή περ ἔασον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι,
Μηδ' οὕτω Τρώεσσιν ἕα δάμνασθαι Ἀχαιούς.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ὀλοφύδνα πατὴρ ὀλακρυχέοντα.
Νεῦσε δέ οἱ λαὸν σόον ἔμμεναι, ὄφρ' ἀπολέσθαι.
[g] Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν,
Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης·
Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ θεσπεσίῃ κάββαλε νεβρὸν,
Ἔνθα πανομφαίῳ Ζηνὶ ῥέζεσκον Ἀχαιοί.

Sic hi quidem talia ad se inuicem dicebant.
Quantū aūt spaciū ex nauib. à turri fossa cōtinebat,
Repletum erat equis pariter & viris scutatis
Congregatis: concluserat autem veloci similis Marti
Hector Priamides, quoniam ei Iupiter gloriam dedit.
Et concremasset igne comburenti naues æquales,
Nisi in mentib. posuisset Agamemnoni venerāda Iu-
Ipsimet laboranti, velociter incitare Græcos. (no,
Perrexit autem ire ad tentoria & naues Achiuorum,
Purpuream magnam vestem gestans manu robusta.
Stetit autem ad Vlyssis magnam nauim nigram,
Quæ in medio erat, ad clamandū vt exaudiri posset κ. ἀμφοτέρωθεν.
Tum ad Aiacis tentorium Telamonidæ, (vtring,
Tum ad Achillis: qui extremi nauis æquales κ. ἔσχατοι
Subduxerāt, virilitate freti, & fortitudine manuū.
Clamauit autem clarè Græcos compellans, (randi:
Pudor Argiui, mala opprobria, forma (tātū) admi-
Quò abierūt iactatiōes, cū dicebam⁹ nos esse optimos,
Quas olim in Lemno vana iactantes dicebatis,
Comedentes carnes multas boum erecta cornua ge-
Bibentes crateras coronatos vino? (stantium,
Troianorum aduersus centenos, ducentosq; queng;
Staturū in bello: nunc aūt ne pro vno quidē valemus
Hectore, qui citò naues comburet igne ardenti.
Iupiter pater, ánne vllum potentium regum
Tali clade afflixisti, & ipsum magna gloria priuasti?
Non tamē vnquam assero tuam perpulchram aram
Naue trāstrata me pterÿsse, cū huc malo fato venirē:
Sed super omnib. boū pinguedinē & femora cōbussi,
Desiderans Troiam benè muratam expugnare.
At Iupiter hoc mihi perfice desiderium:
Nos ipsos saltem permitte effugere & euadere:
Neq; sic à Troianis sinas interimi Achiuos. (mātis.
Sic dixit: huius autem pater misertus est lachry-
Annuit verò ei populum saluum fore, neq; perituru,
Mox autem aquilam misit perfectißmam volucrum,
Hinnulum tenentem vnguibus, sobolē ceruæ velocis:
Iuxta aūt Iouis arā ornatam deiecit hinnulū, (ui.
Vbi omniū oraculorū authori Ioui sacrificabāt Achi-

COMMENTARIVS.

a τῶν δ' ὅσον ἐκ νηῶν] Duobus modis hoc interpretatur Didymus, ὅσον ἀπὸ τῶν νηῶν διάστημα ὡς ἐπὶ τὸ τεῖχος. ἢ ἀπὸ τοῦ τάφρου ἐπὶ τὸν τάφρον ἐπληροῦτο ὁ ὄχλος, id est, totum illud spatium, quod est à nauibus vsque ad murum: & à muro vsque ad fossam plenum erat turba militum. vel, ὅσον ἡ τάφρος ἀπέχει τοῦ τείχους καὶ τῶν νεῶν, τοῦτο πλῆρες ἦν πεζῶν καὶ ἱππων· ἀμφοτέρωθεν οὖν τὸ διάστημα ἐκατέρωθεν τοῦ τείχους. τὸ μὲν πρὸς τὸν τάφρον, τὸ δὲ πρὸς τὰς ναῦς ἐπεπλήρωτο. id est, Quantum fossa distat à muro & nauibus, totus ille locus refertus erat peditibus & equitibus. Vtrinq; igitur interualla ex vtraque parte muri, alterum quod spectat ad fossam, alterum quod spectat ad naues, plenum erat illic militaribus copijs. Intelligit autem Græcorum exercitum, quem Hector, vt mox subijcit, intra hęc claustra concluserat, nimirum auxilio Iouis fretus: quod adhuc Poëta inculcat, ne existimetur hodierno die propria virtute vincere, qui iam anteà toties à Græcis erat superatus.

b εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ] Quanquam aperta vi Troianis resistere non posset Iuno, tamen consilio Græcis non deest, cùm animum Agamemnonis impellit, vt oppressos & in has angustias redactos heroas & milites ad ἀνδρομαχίαν Troianorum excitet, quod ille generosissimè exequitur, neque incassum, vt euentus perdocebit.

c πορφύρεον μέγα φᾶρος] Didymus causam explicat, cur vestem purpuream præ manibus teneat Agamemnon, πορφυρᾶν, inquit, ἱμάτιον μεταχειρίζεται ὁ βασιλεύς. σύνεσιν δὲ διχερῶς ἑαυτὸν σημαίνει τοῖς ἕλλησιν. ἐπεὶ ἀδυνάτου ὄντος διὰ βοῆς αὐτοὺς καλέσαι· id est, Purpuream vestem gerit Rex, vt se facilè Græcis indicaret. Siquidem fieri non poterat, vt eos voce coërceret.

d ἦρ' ἐν μεσάτῳ] Notãdum eſt primùm Agamemnonem in medio loco nauiũ ſeſe collocaſſe, vt nimirũ æqualiter ab omnibus poſſet exaudiri, quod in concionibus etiã factitabatur. Deinde Vlyſſis naues medium locum obtinere, Aiacis & Achillis extrema. Rationem huius alterius partis explicat ipſemet Poëta, quia cùm duo illi Heroës inter Græcos eſſent fortiſſimi, magis periculoſa loca potuerunt incolere, quòd meliùs ea tueri poſſent. Cur autẽ in medio ſit Vlyſſes aut alibi, iam diximus, aut dicere in animo habuimus: quod quia bene non memini, non grauabor meam ſententiam ea de re proferre. Videtur ergo duabus de cauſis in medio reliquorum Vlyſſes verſari: primùm, quòd præſtantiſſimum heroa, qui non ſolùm armis, ſed etiã conſilio & prudentia vniuerſum exercitum iuuabat, oportuit locum tutiorem occupare. Habuit enim ille prudentiam fortitudini coniunctam, vnde ipſum Neſtorem iam annis grauem, ideoq; imbecilliorem, videtur antecelluiſſe. Prouiſum ergo illi eſt hac ratione. Id vnde colligã, ſi interroger, reſpõdebo, mihi inde hoc fieri veriſimile, quòd Homerus dicat Aiacẽ & Achillem ἰῶρέε πισυνὲς ἧσι κάρτει χερῶν, ſtrenuitate & manuũ robore confidentes extrema nauium loca occupare. Ideò illa cùm fuerint periculo & hoſtium incurſui magis obnoxia, ſequi videtur in medio maiorem eſſe collocatam ſecuritatem, cuius gratia Vlyſſes non ſolùm ipſi Agamemnoni, ſed etiam toti exercitui chariſſimus eum obtineat. Secũdam cauſam hanc eſſe puto, quòd in medio exiſtentem facilius fuit conuenire eum, ex cuius prudentia penè omnes res exercitus pendebant. Vnde eſt vt cõciones ibidem conuocari fuerint ſolitæ, quia omnibus commodius eſſet ad mediam nauium ſtationis partem ſe conferre, quia æqualis eſt omnibus ferè illuc eundi labor: deinde etiam locus conſiliorum non potuit meliùs haberi, quàm apud eum qui eſſet prudentiſſimus. Quod poſtremum ab Euſtathio, ni fallor, didici.

e αὐδὰς ἀργεῖοι,] Hæc oratio Agamemnonis in duas diuiditur partes: prima ad Græcos, ſecunda ad Iouem conuertitur. Nos de vtraq; dicemus ordine. Primùm ergo Agamemnon ex impulſu Iunonis (nam ἐπὶ φρεσὶ θῆκ' ἀγαμέμνονι πότνια ἥρη Αὐτῷ ποιπνύουσ', θοῶς ὀτρυνέμεν ἀχαιούς.) Græcos ad reſiſtendũ Hectori, qui iam imminebat, exhortatur, idq; cũ aſperitate verborũ, qualis in pari negotio requiritur. Obiurgatione enim excitandi ſunt interdum languentes & abiecti militum animi, non ſecus ac calcaribus equi ceſſatores, quos alioqui per ſe ſatis incitatos vrgeri tam durè non oporteat. Seruat ergo Rex decorum: nam ſi primùm in bellum copiæ ſunt educendæ, rigidus & aſper nimiùm cenſebitur qui acerbis & contumelioſis verbis milites & duces ſuos officij cõmoneſaciat, neq; potiùs blanda eos oratione demulceat, ne alioqui primo impetu eorum animos à ſe alienet. Vbi verò ſegniùs illos agere animaduerterit iam pro manſuetudine & clementia feritas quaſi quædam & aſperitas induenda eſt, vt qui animo deficiunt, terrore ducis ſaltem excitentur, aut ſuæ ipſorum ignauiæ pudore: quem nunc ipſis Græcis Agamemnõ inijcit, iactationum præcedẽtium memoria illis refricata, quibus inter epulas & pocula fortitudinem ſuam venditabant, adeò vt ſinguli aduerſus centenos vel etiam ducentos è Troianis pugnaturos ſeſe pollicerentur: nũc verò ne vni quidem Hectori ſatis omnes eſſe poſſint. Quæ elegans eſt antitheſis. Vnus ducentos erat expugnaturus, nunc verò ne omnes quidem poſſunt vnum Hectorem à nauibus repellere. Videtur tamen Agamemnon periculum minuere, cùm ſoli Hectori reſiſtẽdum eſſe putat, quaſi cæteri quoq; Troiani ſimul non adeſſent. Sed cùm militum virtus in duce maximè ſit poſita, mirũ non eſt, ſi ſolius Hectoris meminerit: deinde cùm ille reliquos antecederet equorum velocitate, quos antea impulerat: fieri potuit vt antè naues aut ſolus appareret, aut à reliquis remotiſſimus. Forſan etiam ita meliùs excitari Græcos putauit, ſi vni tantùm reſiſtendum eſſe intelligerent. Et hæc quo ad primam partem huius orationis. Altera verò ad Iouem cõuertitur, quæ rurſum duo cõtinet: primùm expoſtulationem cum ipſo Ioue, quòd ſe hac calamitate afficiat, cum qua nulla alia quæ vlli Regum potentiorum acciderit, comparari poteſt: idq; immeritò, cùm nullam aram ipſi dicatam inter nauigandũ cùm ad Troiam proficiſceretur præterlapſus ſit, in qua ei honores iuſtos non adoleuerit, vt eius beneuolentiã ſibi conciliaret, qua expugnationem Troiæ poſſet conſequi. Diximus autem aliàs (& adhuc ſæpiùs eſt dicendum,) neque ita pridem, exiſtimaſſe illos veteres ſe gratiam Deorum pietate & cultu ſuo demereri. Et hæc de prima parte. Secunda preces ad eundem Iouem complectitur, quibus petit Agamemnon, vt, quandoquidem Troiam ſibi expugnare non licet, ſaltem ipſe & cæteri Achiui à Troianis non interficiantur, ſed ſaluis & incolumibus liceat eis effugere, periculumq; imminens ſine iactura deuitare. Hæc ille, quibus Iouem placauit, ſibiq; magis propitium fecit: impetrauit enim hoc, exercitum omnino non periturum.

f εἶδος ἄριστοι.] Formæ præſtantia in Græcis præcipuè cõmendabatur, vnde omnes Heroës ferè, qui in Troiana expeditione fuerunt, eo nomine laudari ſolent, ſi vnum Therſitem excipias, qui ob deformitatem ludibrio etiam reliquis fuit. Alio autem loco diximus eam vitio ſolere verti ignauis, vt Paridi exprobrabat Hector, & nunc Græcis Agamemnon. Vbi enim illa cum fortitudine coniuncta non eſt, pro re muliebri & molli agnoſcitur, alioqui per ſe, vt donum Dei (quemadmodum prætexebat Paris) laudãda.

g αὐτίκα δ' αἰετὸν] Hoc prodigio indicauit Agamemnoni Iupiter ſe preces illius exaudiſſe. Aquila enim Hectorem ſignificat: hinnulus ceruæ Græcos fugientes: quod ille autem prope aram deiectus eſt Græcorum incolumitatem, eoſque ſartos tectos ab hoſtibus permanſuros.

---

a Οἱ δ' ὡς οὖν εἶδον ὅτ' ἄρ' ἐκ Διὸς ἦλυθεν ὄρνις.
Μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δ' ἁρμῆς.
Ἔνθ' οὔτις σθένεϊ περ Δαναῶν πολλῶν περ ἐόντων
Εὔξατο Τυδεΐδαο πάρ' ὠκέας ἵππους,
Τάφρῳ τ' ἐξελάσαι, καὶ ἐναντίβιον μαχέσασθαι·
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος Τρώων ἕλεν αἶψα κορυστὴν
Φραδμονίδην Ἀγέλαον· ὁ μὲν φύγαδ' ἔτραπεν ἵππους,

Τῷ δὲ μεταστρεφθέντι, μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν,
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δ' ἧϊσε φίνα ἔλασσεν.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Τὸν δ' μέτ' Ἀτρεΐδαι Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος·
Τοῖσι δ' ἔπ' Αἴαντες θοῦρον ἐπιμαίοι ἀλκήν·
Τοῖσι δ' ἔπ' Ἰδομενεὺς, καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος
Μηριόνης, ἀτάλαντος ἐνυαλίῳ ἀνδροφόντῃ·
Τοῖσι δ' ἔπ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός.
Τεῦκρος δ' ἕβδομος ἦλθε παλίντονα τόξα τιταίνων.
b Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκει Τελαμωνιάδαο.
Ἔνθ' Αἴας μὲν ὑπ' ἔξεφερε σάκος, c αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Παπτήνας, ἐπεὶ ἄρ' τιν' ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ.
Βεβλήκῃ, ὁ μὲν αὖθι πεσὼν ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσεν,
Αὐτὰρ ὁ αὖτις ἰὼν, πάϊς ὡς ὑπὸ μητέρα δύσκε·
Εἰς Αἴανθ' ὁ δέ μιν σάκει κρύπτασκε φαεινῷ·
Ἔνθα τίνα πρῶτον Τρώων ἕλε Τεῦκρος ἀμύμων;
Ὀρσίλοχον μὲν πρῶτα, κῦ Ὄρμενον, ἠδ' Ὀφέλεστον,

Hi igitur postquã viderũt, quod à Ioue venisset auis,
Alacriùs in Troianos ruebãt: recordabãturq; pugnæ.
Tũ nemo prior Danaorũ multorũ quãuis existentiũ,
Gloriabatur ante Tydidem agitasse veloces equos,
Fossaq; eduxisse, & contrà pugnasse: (matum
Sed longè primus, Troianorum interfecit virum ar-
Phradmonidem Agelaum: is quidem in fugam ver-
teret equos,
Illi autem conuerso in dorso hastam infixit,
Humeros inter: perq; pectus transegit. (per ipso.
Cecidit autem è curru: resonuerunt autem arma su-
Post hunc autem, Atridæ, Agamemnon & Menelaus:
Post hos v. Aiaces (venerũt) impetuosũ induti robur:
Post hos autem, Idomeneus & comes Idomenei
Meriones, similis Marti homicidæ:
Post hos autem Eurypylus Euæmonis illustris filius:
Teucer a. nouus venit arcus qui retrò curuantur ten-
Stetit autem sub Aiacis scuto Telamonij. (dens.
Tunc Aiax quidem submouit scutum, sed hic heros
Circũspiciens, postq; aliquẽ iaculatus in multitudine
Vulnerauerat, ille quidẽ ibi delapsus vitã amittebat:
Sed hic rursus profectus, puer tanquã ad matrẽ, ibat
Ad Aiacem: is autem ipsum scuto regebat splendido.
Tũc quẽ primũ Troianorũ interfecit Teucer eximius?
Orsilochũ quidẽ primùm, & Ormenũ & Ophelestem,

Δαί-

Δαίτορά τε, Χρομίον τε, καὶ αὐτίθεον Λυκοφόντην,
Καὶ Πολυαιμονίδην Ἅμοπάονα, καὶ Μελάνιππον,
[d] Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πολυβοτείρῃ.
[e] Τὸν δὲ ἰδὼν γήθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Τόξῳ ἀπὸ κρατερῷ Τρώων ὀλέκοντα φάλαγγας·
Στῆ δ' παρ' αὐτὸν ἰὼν, καί μιν ἔπος μύθον ἔφατο·

[f] Τεῦκρε φίλη κεφαλή, Τελαμώνιε κοίρανε λαῶν,
Βάλλ' οὕτως, αἴκεν τι φόως Δαναοῖσι γένηαι,
Πατρί τε σῷ Τελαμῶνι, [*] ὃς σ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα,
[g] Καί σε νόθον περ ἐόντα κομίσσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Τὸν κῦδος πλεόν' ἐόντα εὐκλείης ἐπίθησον.
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐξερέω, ὡς κε τετελεσμένον ἔσται,
Αἴκεσί μοι δώῃ Ζεὺς αἰγίοχος καὶ Ἀθήνη
Ἴλιον ἐξαλαπάξαι εὐκτίμενον πτολίεθρον,
Πρώτῳ τοι μετ' ἐμὲ πεσσβήιον ἐν χερὶ θῆσω,
Ἢ τρίποδ', ἢε δύω ἵππους αὐτῆσιν ὄχεσφιν,
Ἢὲ γυναῖκ' ἣ κέν τοι ἐμὸν λέχος εἰσαναβαίνοι.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε Τεῦκρος ἀμύμων,
Ἀτρεΐδη κύδιστε, [h] τί μ' ἐπιδεύεαι ἠδ' αὐτόν
Ὀτρύνῃς; [i] ἢ μέν τοι ὅσον δύναμίς γε πάρεστι,
Παύομαι, ἀλλ' ἐξ οὗ ποτὶ Ἴλιον ὠσάμεθ' αὖτις,
Ἐν τοῖς δὴ τόξοισι διαπρεπέως ἀνδρας ἐναίρω·
Ὀκτὼ δὴ πρόσθεν ταναυγλώχινας ὀιστοὺς,
Πάντες δὴ σὺν χροὶ πῆχθεν ἀρηιθόων αἰζηῶν·
Τοῦτον δ' οὐ δύναμαι βαλέειν κύων [*] λυσσητῆρα.

Dætoraq́; Chromiumq́;, & diuinum Lycophontem,
Et Polyæmonidem Hamapaonem, & Melanippum:
Omnes cumulatos deiecit in terrā multos pascētem,
Eum a.cōspicatus, lætatus est rex virorū Agamēnon,
Arcu forti Troianorum perdentem phalanges.
Stetit aūt apud ipsum veniens, & ipsi verbum dixit:
Teucer charum caput, Telamonie dux populorum,
Feri sic, si fortè aliquod lumen Danais fias,
Patriq́; tuo Telamoni, qui te educauit paruulū existē-
Et te nothū licet existētem excepit sua domo: (tem.
Hunc quamuis procul dissitum bonā famā conscen-
Tibi autem ego edico, sicut & ratum erit, (derefac.
Si quidē mihi dederit Iupiter ægidē tenens & Miner-
Troiæ expugnare benè ædificatam vrbem, (ua,
Primo tibi post me honorariū munus in manu ponā,
Vel tripodem, vel duos equos cum ipso curru,
Vel mulierem, quæ tecum eundem lectum ascendat.
Hunc verò respōdens allocutus est Teucer eximius,
Atride illustrissime, cur me properantem & ipsum
Incitas? non tamē quanta potētia quidē adest mihi,
Cesso, sed ex quo versus Troiam repulimus ipsos,
Ex eo iam arcubus excipiens viros interficio.
Octo iam emisi extensas cuspides habentes sagittas:
Omnesq́; in corpore fixæ sunt bellicosorum iuuenum.
Hunc verò nequeo attingere canem rabidum.

[*] ὃς ἔτρεφε

[*] λυσσητῆρα

COMMENTARIVS.

a οἱ δ' ὡς οὖν εἶδον] Viso hoc fausto prodigio Græci dicuntur rursus alacriùs pugnam in Troianos acuisse, vnde videntur non adeò profuisse Agamemnonis increpationes, quarum forsan nullam erant habituri rationem, nisi eos hoc pacto Iupiter in hac trepidatione confirmasset, vnde illi audentiores facti ora in hostes conuertunt, certatim eos expugnantes. In his primus Diomedes, qui etiam in fugiendo postremus fuerat: cui succedunt Agamemnon & Menelaus fratres: his Aiaces, quibus Idomeneus & Meriones, his Eurypylus: huic Teucer, in cuius gestis describendis magis immoratur. Notandum est autem, solere Poëtam diuersis temporibus fortitudinem huic vel alteri tribuere: nunc enim ipsum Agamemnonem, nunc Vlyssem, nunc Diomedem, nunc Aiacem, nunc Idomeneum in pugna reliquos antecellere rerum gestarum gloria statuit, quasi omnes omnium laudes in vnum erogans, in quo euehendo potissimùm occupatur. Talem ergo hac pugna facit Teucrum sagittandi peritia clarissimum. Videtur tamen hic inter pedites, Diomedes verò inter equites in hac pugna excelluisse. Plura tamen de Teucro, quàm de Diomede memorat: hic enim solùm Agelaum, ille verò octo heroas interemit.

b σῇ δ' ὑπ' ἀσπίδι] Aiacis scutū ex hoc loco abijt in prouerbiū pro tuto munimine. Vide Gilbertū Cognatū Adag. Cent. 8. prou. 751. De eodem scuto sic Hom. sup. lib præcedenti, Αἴας δ' ἐρύθην ἦλθε φέρων σάκος, ἠύτε πύργον, Χάλκεον ἐπλαδόδον· ὃ οἱ τυχὸς ἤρμενε τεύχων.

c αὐτὰρ ὁγ' ἥρως] Implexa & intricata est hęc oratio, quę sit, est explicāda, ἐπεδδὰν ὁ ἥρως παπτήνας βάλοι τινὰ ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ, ὁ μὲν βληθεὶς ἐκάλυπτεν, τοξότης δ' ἀναχωρήσας ἐμίνυθε κατὰ τὸν σάκη τοῦ Αἴαντος. Hoc Eustathius. id est, Vbi heros iste circumspiciens aliquem percussisset sagitta in exercitu, ille quidem qui percussus erat concidebat, Teucer autem recedens se sub Aiacis scuto occultabat.

d πάντας ἐπασσυτέρους] Hos quidem directè non petebat, sed Hectorem: à quo aberrantia tela in hos heroas incidebant, vt indicat ipsemet Teucer in sequentibus, cùm dicit Agamemnoni ὀκτὼ μὲν πρόσθεν πέφνηκα, &c.

e τὸν δὲ ἰδὼν γήθησεν] Oportet, inquit Eustathius, duces necessariò omnia in pugna lustrare, & milites præliantes obseruare, vt ipsi eò magis strenuè se gerant, cùm duces sibi instare cognouerint: vt quoque duces ipsi vincant quis fortis, quis ignauus, quis ordinis sui derelictor: & hunc quidem munerentur, hunc excitent, hunc puniant. Debent verò præcipuè egregijs & magnificis pollicitationibus strenuè pugnantes erigere, vt illi fortitudinis suæ præmia expectent. Quæ omnia præstantissimum ducem Agamemnonem præstitisse par est. & hac ratione Teucrum hunc animaduertisse.

f τεῦκρε φίλη κεφαλή,] Præcedentia ab Eustathio ducibus belli tradita præcepta nunc in vsum Agamemnon reuocat: strenuè enim se gerentem Teucrum noua exhortatione ad pergendum incitat, duo illi ob oculos ponens. Primùm gloriam, quam patri suo inde conciliaturus est. Cedit enim filiorum decus parentum gloriæ. Quod etiam ipsi Teucro decorum futurum sit, qui sua fortitudine laudi parentis velificetur. Deinde ex se etiam Agamemnon ei post Troiam dirutam dignissimum præmium pollicetur. Et licet virtus omnis per se expetatur & exerceatur propriè, vnde alienum esse videatur à studioso virtutis ad eam spe præmij excitari, vt satis in Ethicis disputat Aristoteles: nobis tamen vt ipsæ virtutes (quæ nunquam veræ & absolutæ in hominibus reperire possunt) sic homines etiam qui illis ornantur crassiusculè, quàm à rigidis morum præceptoribus nobis sunt intelligendi & delineandi. Siquidem insitum est ferè omnibus à natura, vt nō solùm laudis, quæ ipsa etiam aliqua est virtutis merces, sed etiam præmiorum & compensationum gratia ad res gerendas impellantur. Et quamuis ea honestè ab ipsis non expetantur (damus enim constare illud inuiolabile, Virtutem per se tantùm expeti) tamen alij honestè conferunt, quasi virtutum non segnes stimulos, quibus generosi animi facilè punguntur & commouentur. Sic ergo Teucer, quanquam per se iam satis anteà erat incitatus, adeò vt ante hāc Agamemnonis hortationem insignia strenuitatis suæ documenta dederit: tamen sine dubio his ducis pollicitationibus potuit grauiùs impelli, cùm sibi incassum tot labores non perire sentiret, sed expectandam sibi esse condignam mercedem: nisi mauis simpliciter gratum Regis animum intelligere, qui se hac liberalitate Teucri rebus gestis maximè oblectari testetur. voluit tamen omnino eum in hac pugnandi alacritate pergere proposito illi honorario præmio, quòd his aculeis fortium virorum animos magis excitari intelligeret, non secus ac si currentem equum stimulis vrgeas, concitatiorem facis. Vnde etiam in bene moratis Rebuspublicis vt prauis supplicia, sic bonis etiam sua præmia sunt constituta, quasi illa non sint aspernanda, nec frigida virtutis fomenta. De quibus dici largiùs posset, sed nos arctis spatijs concludimur.

g καί σε νόθον] Nothum appellat Teucrum non dedecoris gratia (quia apud veteres, vt tradit post Didymum Eustathius, nothi non minoris fiebant quàm legitimi) sed etiam quasi ad augendi illi honorem gratia, ὅτι τῇ ἀρετῇ καὶ τὰς γνησίους ὑπερέβαλε, vt ait Didymus. Fuit autem Teucer natus ex Hesiona sorore Priami quam Telamon ab Hercule acceperat in præmium belli illius Troiani propter equos Laomedontis susceptos. Vnde Teucer quoq; nomine Troiano appellatus. Teucri enim Troiani. Porrò νόθον non vertimus spurium, vt vulgatæ versiones, propter causas quas memorabimus in nostro Lexico.

h τί με ατδόλονζα] Quemadmodum ex officio Agamemnonis fuit Teucri fortitudini suo hortatu veluti calcaria subdere, sic Teucer æquo animo non fert se sponte currentem incitari, quasi eo potiùs pacto ignauiam sibi exprobrari censeat: ac si dicat sibi alijs hortamentis opus non esse, cùm satis concitatè per se ad bellum strenuè gerendum impellatur. Hinc monet Eustathius natam esse paræmiam, ατδόλονζα ὀτρωύειν: Currentem incitare. Et hunc locum videtur intellexisse Lucianus ad Nigrinum, cùm dicit, θαῤῥεῖ ὦ γαθέ. τᾶτο γάρ τοι τὸ τᾶ Ὁμήρε, ατδόδονζα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς, id est, Bono esto animo, quandoquidem iuxta illud Homericum, hortaris eum qui ipse sua sponte properet. Sic Odyss. ω. incitatur Minerua per se satis prompta, ὡς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν ἀθήνην. Vide Erasmi Adagiorum Chil. 1. centur. 2. prou. 46. & 47. & Chil. 1. cent. 5. prou. 28.

i ἁ μάν τοι.] Probat Teucer se currentem incitari, cùm antequàm Agamemnonem hortantem audisset, totis viribus in hoc incubuerit, vt se reipsa fortem præstaret: quòd satis docuerit octo iam è Troianis bellicosis iuuenibus solo prostratis, ita vt inutiles sagittas non emiserit, nisi quòd solum Hectorem (quem contumeliosè κυνὸς λυσσητῆρα vel λωβητῆρα appellat, proprium eius nomen efferre non dignatus, quasi is à quo tantum periculi Græcis impendeat, non sit nominandus, sed conuicijs solùm proscindendus) ferire nondum potuerit.

Dixit & aliam sagittam è neruo emisit (mus:
Hectorẽ contra. percutere .a. ipsum desiderabat ani-
Et ab hoc qdẽ aberrauit: hic .a. eximiũ Gorgythionem
Filium generosum Priami ad pectus vulnerauit sa-
gitta:
(Quem ab Aesima compressa peperit mater,
Pulchra Castianira, corpore similis deabus.)
Papauer .a. veluti, in alterã partẽ caput inflexit, qd̃
Fructu grauatũ, humiditatibusq; vernis: (in horto
Sic in alterã partem inclinauit caput casside depres-
Teucer autem aliam sagittam è neruo misit (sum.
Hectorẽ contra: tãgere .a. ipsum desiderabat animus.
Sed hic & tunc aberrauit: auertit enim Apollo.
Sed Archeptolemum audentem Hectoris aurigam
Ruentẽ ad pugnã percussit in pectore iuxta pupillã.
Decidit autem è curru: recesserunt autem eius equi
Veloces: huius verò ibi soluta est animaq; roburq;.
Hectoris aũt grauis dolor cõstrinxit mentẽ ob aurigã:
Hunc quidem deinde reliquit tristis licet ob socium:
Cebrionem autem iussit fratrem propè existentem
Equorũ habenas accipere: hic .a. nõ immorigerus fuit
Ipse aũt ex curru humi desilijt splẽdido, (vt audiuit.
Horribiliter vociferãs: hic aũt saxum accepit manu.
Perrexit .a. rectà in Teucrũ: ferire .a, ipsum animo iu-
Is quidem pharetra exemit amarã sagittã, (bebat.
Posuitq; in neruo: hunc autem galeæ motor Hector
Retrò trahẽtẽ neruũ ad humerũ vbi iũctura separat
Ceruicemq; pectusq;, maximè autem lethale est:
Ea parte in seruentem percussit lapide aspero:
Rupit autem ei neruũ: torpuit .a. manus in iunctura.
Cõstitit .a. in genua collapsus: & arcus ei excidit ma-
Aiax autem non neglexit fratrem collapsum, (nu.
Sed currens protexit eum, & ei scutum obtendit.
Hunc quidem postea subeuntes duo fidi socij,
Mecisteus Echij filius, & diuinus Alastor,
Naues ad concauas portarunt grauiter suspirantem.
Confestim iterum Troianis Olympius robur indidit.
Hi itaq; rectâ in fossam ꝓfundã impulerunt Achiuos.
Hector .a. inter primos ibat, fortitudine terrorẽ affe-
Sic vt quãdo aliqs canis aprũ sylvestrẽ vel leonẽ (rẽs.
Tangit retrò pedibus velocibus confisus,
Ad coxasq; clunesq;, & conuertentem se obseruat:
Ita Hector persequebatur comatos Achiuos,
Semper occidens postremũ quenq;: hi verò fugiebant,
Sed postquàm per palos & fossam transierunt
Fugientes, multiq; strati sunt Troianorũ à manibus:
Hi quidem iam apud naues cõtinebantur manentes,
Inuicemq; hortantes, & omnibus dijs
Manus extẽdẽtes, manifestè supplicabãt vnusquisq;.

Ἕκτωρ

Ἕκτωρ δ' ἀμφιδεξιτερώφατα καλλίτριχας ἵππους, *Γοργῦς *ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγὸς Ἄρηος. — *Hector aũt circumagebat pulchras iubas habẽtes equos, Gorgonis oculos habens, & sanguinarij Martis.*

μ. γοργόν.
μ. οἴκαδε.

COMMENTARIVS.

a οὐδ' ἄμυδις ἀφάμαρτε'] Quod Teucer ab Hectore aberret, non existimo ipsius iaculandi imperitiæ tribuendum, sed aut Hectoris dexteritati petitiones illas declinantis, aut Deorum, maximè verò Iouis auxilio: qui, vt iam sæpius dictum est, cùm ei hodierno die decus & gloriam concedat, non patitur vt ei vulnus aliquod infligatur. Paulò pòst autem Apollo dicetur sagittam Teucri ab eo auertisse (παρέστηλεν δ' Ἀπόλλων) quod fortasse etiam in omnibus præcedentibus sit intelligendum, idque non sine ratione, cùm Apollini sagittandi scientia tribuatur, quasi is cùm videret directè Teucrum collimasse ictum, sit à suo Hectore amolitus facilimè, vt cui sagittæ ipsæ tanquam Deo & tanquam iaculatori peritissimo pareant: vel quòd ipsum Teucrũ rectè in Hectorem collineare non pateretur, sic pro illo reliquos assequitur, quorum nimirũ salutem Apollo susq; deq; habet, licet in genere Troianorum exercitui faueat, modò incolumem Hectorem tueatur, quasi plus sit tantum ducem, quàm infinitos alios perire, qui solus & Troianorum est præsidium & Græcorum terror.

b μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε] Hac comparatione (vsus autem comparationum vt Poëtis familiaris, sic ad rei illustrationem commodissimus) casum istius Gorgythionis eleganter exprimit. Grauatum enim & suo fructu & imbribus papauer caput inflectit: sic Gorgythion iste à Teucro vulneratus caput inclinauit & concidit. Quod omnibus morientibus competere potest. Siquidem deficiente anima nostra solet caput prægrauari, aut potius soluta vi neruorum, à quorum compage illud erectum stat, deprimi: quod imbecillitatis est symbolicium. Hic autem duo assignantur, quibus papauer grauius fit, proprius fructus, & imbres: quasi duo etiam sint de Gorgythione intelligenda, nimirum proprij corporis pondus, aut restrictiùs, capitis: & externum vulnus à Teucro inflictum, nisi hæc forsan quibusdam nimis arguta videantur.

c σμερδαλέα ἰάχων] Vox ingens fortissimis heroibus ab Homero tribuitur, quàm etiam Aristoteles leoni & tauro ob robur & fortitudinem inesse dicit, vt in Odyssea dicemus. Hinc βοὴν ἀγαθὸς pro forti toties apud hunc Poëtam, nunc quoque Hector horrenda voce inclamat: quod tamen non solùm illius roboris, sed etiam iræ & furoris, quo ob aurigæ sui mortem in Teucrum concitatus fertur, indicium esse potest.

d ὦμὸν ἐρύσσας παρ' ὦμον] Quomodo hic versus deberet distingui, olim etiam disputatum est. Neoteles quidam ex antiquis Grammaticis, dicens Scythicam esse nerui tractionem, vt refert noster Eustathius, eum hic tractum ait ad humerum, ibique factum vulnus Teucro, sicq; disruptum neruum, & læsam illi dexteram manum. Ille enim distinguit post παρ' ὦμον hoc modo, ὦμὸν ἐρύσσας παρ' ὦμον, ὀϊκλῆϊς ἀπὸ ἔργα. Alij distinguentes post ἐρύσσας, & τὸ παρ' ὦμον sequentibus coniungentes, dicunt lapide ad humerum læsum Teucrum & neruum ad dexteram mammam, iuxta illud Iliad. δ, νδυείῳ μὲν μάζῃ πέλασον, trahi solitum, lapidemque à dextra parte ab Hectore emissum rupisse, quasi ὑπὸ παρόδῳ impetu etiam neruum: incidisse autem in sinistrum Teucri humerum, ideoque ipsi ex manu iam torpescente arcum excidisse, qua gestabatur. Horum autem melior est sententia, iudice Eustathio: nam & Cæsariensis Procopius & alij memorant, antiquos neruum ad mammam traxisse, quod alij posteà ad auriculam dextram faciunt. ἀμὴ ἀρχὴ παίζειν ἐθέλοντες οἱ περὶ τὸν Νεοτέλλιον (verba Eustathij) τρεῖς ἑρμῆνεῖς ἑλκυσμοῦ νεύρου· ἕνα μὲν παλαιὰν τὴν παρὰ μάζον ἢ τὴν παρ' ὦμον, τρίτην δὲ τὴν, ὡς ἔφημεν, περὶ τὸ δεξιὸν οὖς.

e αἴας δ' οὐκ ἀμέλησε] Duo sunt hic obseruanda: primùm, quod fortissimo Hectori fortissimum Aiacem æqualem antagonistam opponat, non Tydidem aut Agamemnonem, quamuis hic satis esset Teucro vicinus, vt constat ex superiore eius oratione, aut Menelaum aut alium quempiam, quasi eorum nullus tam validi herois impetum sustinere potuerit. Deinde quòd fratrem fratri succurrentem faciat. Nam notum est adagium, ἀδελφὸς ἀνδρὶ πυρεῖν, de fido auxilio, propterea quòd, vt inquit Erasmus Adag. Chil. 1. cent. 7. prou. 92. in rebus periculosis vix vnquã solet frater fratri deesse. Eum enim humanitatẽ omnem exuisse oportet, qui suos in rerum angustijs deserat: proinde nullus potuit aut fidelius aut diligentius Teucro opitulari, quàm hic Aiax frater: quanquam non etiã vterinus, sed consanguineus tantùm (consanguineorum aũt appellatione contineri fratres ex eodem patre natos, docent Iureconsulti) minorem tamen idcirco eorũ beneuolentiam hic locus indicat, cùm etiam nothi, qualis erat Teucer, non minoris quàm legitimi apud antiquos à parentibus fierent. De fratrum in periculis mutuo auxilio vide Erasmum loco iam citato.

f ὡς δ' ὅτε πὺς τε κύων] Elegantissima est hæc comparatio, qua & persequentem Hectorem & fugientes Græcos describit. Primùm enim Hectorem cani venatico cõparat, cuius varia sunt genera: sed Homerus canẽ intelligit robustũ, fortesq; & ingentes feras venantem. Quod omnibus canibus non est datum, sed quidam sunt ad id natura comparati, quales sunt Indici, qui tauros, apros, leones aggrediuntur, inter quos tamen fuerunt qui cæteras omnes feras, vno excepto leone, aspernarentur, cum quo solùm dimicare vellent, vt docet historia quædam valde memoranda apud Aelianũ de animalib. lib. 8. cap. 1. Strab. li. 15. Diodorũ Siculũ lib. 17. Plutarch. in lib. Vtra animalium, &c. Quod tamen Philes (alter Aelianus) de omni cane Indico in vniuersum scribit. Vt vt sit, Homerus generaliùs hic canem magnas & robustas feras persequentẽ accipit: quales alibi etiã cùm dicit ὡς δ' ὅτε παρὰ χαράδρην ἐλθὼν κύων, οἵτ' ἐπὶ θηρσὶν, &c. Eos describit Oppianus κυνηγ. lib. 1. vasto corpore, rostro simo, laxa & horribili supra oculos inter supercilia pelle, oculis igneis, rauo colore splendentibus, pelle tota hirsuta, robusto corpore, dorso lato: quos non veloces, sed magno robore & animi & corporis & acerrima audacia præditos esse ait, & ab eiusmodi canibus quaslibet feras impugnari. Eidem venationi apti sunt illi Britannici, qui ferocitate simul & magnitudine insignes sunt: item quos Galli appellant. *Limiers*, magni & robusti, qui feras maiores inuadunt: & apud Polonos qui *Vistij* nominantur. Tales item Molossi nõ pastorales (quãquam his etiam aduersus lupos interdum certamen subeundem est) sed qui venatici & pugnaces sunt (Hæc postrema scribebamus ex fide Gesneri, sed Aristot. hist. anim. lib. 9. c. 1. Molossos pastorales aduersus feras magis laudat, εἰσὶ δὲ ἐν τῇ μολοσσίᾳ γλίσχροι πρὸς τὰ κυνίδια, ἀλλὰ διαφέρει πρὸς τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις. τὸ δ' ἀκόλαστον τοῖς πρὸς βάσεις, τῷ μεγέθει, καὶ τῇ αὐθρίᾳ τῇ πρὸς τὰ θηρία. Quod etiam idem Gesnerus in sectione de cane pastorali retulit, sed tam parua repugnãtia in tam magno opere paruî est facienda). Tales præterea Albani, immò generosiores cane pastorali retulit, sed tam parua repugnãtia in tam magno opere paruî est facienda) Tales præterea Albani, immò generosiores, vt qui cum leone tantùm aut elephãto congrediantur, vt de quodam Plinius memorat, quẽ Rex Albaniæ Alexãdro Magno donо dederat: cuius specie delectatus Alexander iussit vrsos, mox apros, deinde damas emitti, ad quos canis ille immotus iacuit. Eum indignatus Alexander, quòd tantam segniciem in tanto corpore videret, interfici iussit. Quod cùm Rex audijsset, aliũ ei mittit cum mandatis, ne eum in paruis experiretur, sed in leone aut in elephanto: quod Alexander fecit, leonemq; fractũ protinus vidit: idem in Elephanto. De eiusmodi tamen canibus Homerus hîc non intelligit, sed generalius de ijs qui magnis feris promiscuè opponuntur, quorũ generositati & audaciæ appositè Hectoris animũ & impetũ nunc comparat. Fugientes autem Græcos noluit cùm dedecore aut ignominia exprimere, sed eos generosis etiam animalibus cõparat: vt apro, vel leoni, quorũ generositas etiam in ipso vitæ periculo magis eminere solet, ideò etiã hanc canis venationem sic exponit, vt leo vel aper non in fugam se conijciant sed subinde in canem cõuertantur, quod ab ipso cane obseruari dicit, quasi etiam aliquantulum eum (leonem vel aprum) reformidante. Sic enim interpretor illud ἑλισσόμῳ τε δοκεύῃ. Quod propriè de leone dicitur, quem aliàs ἀστροπόδην fugientẽ, & ἀντιπαλιζόμενον appellat. Mihi sanè totus hic locus comparationis omnino admirãdus videtur. Rectè porrò exprimit actus ipsos canis in venatione, qui feræ femora & clunes morsibus impetit, nimirum terga vertentis: cui respondet strages illa, quam de Græcis edit Hector.

g ἀλκήλοισί τε κεκλόμενοι,] Non solùm generosos, sed etiã pios nobis Græcos, pponit: Generosos, cùm in his angustijs adeò animis non concidunt, vt in desperationem salutis omnino deueniant, quin sese mutuis incitamentis & exhortationibus erigunt & confirmant, quod exprimunt illa ἀλκήλοισί τε κεκλόμενοι: Pios, cùm ad Deos implorandos se conuertunt, à quibus auxilium & opẽ pręstari posse intelligunt. Eos autem omnes Deos dicit implorare, non vnicum tantùm, vel quasi tanta sit hæc calamitas, vt non vnius solùm ope sarciri possit, sed omniũ vires eò concurrant necesse est. Vel quòd tum sibi fauentes Deos, tùm sibi aduersos inuocẽt: illos quidẽ, vt fauoris & beneuolentiæ suæ signa nunc reipsa sibi exhibeant: hos verò, vt propitiores & clementiores sibi eos reddant.

h μεγάλ' ὐχετόωντο] Eustathius monet, μεγάλ' ὐχεσθαι opponi τῷ σιγῇ ὐχὸν ποιεῖσθαι quod est tacitè preces concipere, quasi idẽ sit, cum ἀμφαδὸν ὐχεσθαι. Vnde sensus erit, nũc Græcos alta voce Dijs supplicare quod in publico & cõmuni eiulatu alioqui fieri solet, cum Monet me hoc illius Pythagoreorũ præcepti, qd extat apud Clementẽ Alexandrinũ στρωμ. δ'. Deos aperta & exaudita voce precandi. Verba Alexãdrini sunt hęc: τί δέ μοι καὶ Πυθαγόρειοι, inquit, βυλόμενοι μὴ φωνῆς ὐχεσθαι κελεύειν; ἐμοὶ δοκεῖ, ἐπεὶ οὐχ ὅτι τὸ θεῖον φωνῆς μὴ δεῖσθαι τῶν ἐσωθεν φθεγγομένων ἐπακοῦειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς ὐχὰς, ἃς οὐκ ἂν τις αἰσχυνθείη ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων, id est. Quid ergo sibi volunt

volunt Pythagoræi, cùm iubent voce precari? Hoc nimirum, vt mihi videtur, non quòd Numen eos exaudire non posse qui tacitè precarentur existimarent, sed quòd iustas vellent esse preces, quas nullum pudeat pluribus conscijs facere. Sed hæc alium habent sensum, & huius non sunt loci, quia diuersa est hîc ratio cur Græci μεγάλ' ὀδύρονται, videlicet publica clades, quæ altam vocem ab hominibus solet extorquere, vt iam diximus.

Τὰς δὲ ἰδοῦσ' ἐλέησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αἶψα δ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
[a] Ὤ πόποι Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, οὐκέτι νῶϊ
Ὀλωμεθ' Δαναῶν κεκαδησόμεθ' ὑστάτιόν περ;
Οἷκον δὴ κακὸν οἶον ἀναωλήσαντες ὄλωνται
Ἀνδρὸς εἵνεκ' ἰητῆρ' ὃ γ' μαίνετ' οὐκέτ' ἀνεκτῶς
Ἕκτωρ Πριαμίδης, καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε.
Τὴν δ' αὖτε προσέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
[b] Καὶ λίην οὗτός γε μετ' θυμόν τ' ὀλέσθαι,
Χερσὶν ὑπ' Ἀργείων φθίμενον· ἐν πατρίδι γαίῃ·
Ἀλλὰ πατὴρ οὔμος φρεσὶ μαίνεται οὐδ' ἀγαθῇσι,
Σχέτλιος, αἰεὶ ἀλιτρὸς ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς,
Οὐδέ τι τῶν μέμνηται, ὅ οἱ μάλα πολλάκις ἦον
Τρόμενον σώεσκον [c] ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων.
Ἦ ῥα ὁ μὲν κλαίεσκε πρὸς οὐρανόν· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Τῶν ἐπαλεξήσασκεν ἀπ' οὐρανόθεν πρὸ ἁλλων.
Εἰ γὰρ ἐγὼ τάδε ἤδη ἐνὶ φρεσὶ πυκαλίμῃσιν,
Εὖτέ μιν εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο προὔπεμψεν
Ἐξ Ἐρέβους ἄξοντα [d] κύνα συγερὸν Ἀΐδαο,
Οὐκ ἂν ὑπεξέφυγε Στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα.
Νῦν* δ' ἐμὲ μὲν συνέδ, [e] Θέτιδος δ' ἐξέλυσε βιλας,
Ἣ οἱ γούνατ' ἔκυσε, καὶ ἔλλαβε χερὶ γναμπτῇ,
Λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλῆα πτολίπορθον·
[f] Ἔσσῃ μὰν ὅτ' ἂν αὖτε φίλιος γλαυκώπιδα εἴπῃ.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νῶϊν ἐπείτυε μώνυχας ἵππους,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ καταδῦσα Διὸς δόμον αἰγιόχοιο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήξομαι, ὄφρα ἴδωμαι,
Εἰ νῶϊ Πριάμοιο παῖς κορυθαίολος Ἕκτωρ
Γηθήσει,* προφανείσα κατὰ πτολέμοιο γεφύρας
[g] Ἦ τις καὶ Τρώων κορέσῃ κύνας ἠδ' οἰωνοὺς
Δημῷ καὶ σάρκεσσι. πεσὼν ὀπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς ἔφατ'· ἀδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Ἡ μὲν ἐποιχομένη χρυσάμπυκας ὦτρυνε ἵππους
Ἥρη, πρέσβα θεὰ, θυγάτηρ μεγάλοιο Κρόνοιο·
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
[h] Πέπλον μὲν κατέχυτο ἑανὸν πατρὸς ἐπ' οὐδῷ.
Ποικίλον ὅν ῥ' αὐτὴ ποιήσατο καὶ κάμε χερσίν.
Ἡ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα Διὸς νεφεληγερέταο,
Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα.
Ἐς δ' ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο, λάζετο δ' ἔγχος
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δαμνᾷσι τέχας ἀνδρῶν
Ἡρώων, τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη.
Ἥρη ὑ μάστιγι θοὰς ἐπεμαίετ' ἄρ' ἵππους.
[i] Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον Ὧραι,
Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς, Οὔλυμπός τε,
Ἢ μὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθεῖναι.
Τῇ ῥα διʼ αὐτάων κεντρηνεκέας ἔχον ἵππους.

Illos.a.cõspicata, miserta est dea albis vlnis nitẽs Iuno.
Mox autem Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Proh dolor, ægidẽ tenẽtis Iouis filia, nõ amplius nos
Pereuntes Danaos curabimus, ad extremum saltem?
Qui iam malum fatum explentes, perierint
Viri vnius impetu: hicq; furit nõ amplius tolerabiliter,
Hector Priamides: & iam mala multa patrauit.
Hanc verò rursus allocuta est dea cæsia Minerua:
Et certè hic fortitudinem vitamq; perdidisset,
À manibus Argiuorum confectus in patria terra:
Sed pater meus mentibus insanit non bonis.
Infestus, semper iniquus mearum virium impeditor:
Nec quicquã horũ recordatur, quòd ei valdè sæpè filiũ
Afflictatum saluaui ab Eurysthei laboribus.
Certè is quidem flebat versus cælum, sed me Iupiter
Huic auxiliaturam à cælo dimisit.
Si enim ego hæc sciuissem in mente prudenti,
Cũ ipsum ad Plutonis (loca) solidas portas habẽtis mi-
Ex Erebo ducturum canem odiosi Plutonis. (sit,
Non effugisset Stygis aquæ profunda fluenta.
Nunc aũt me quidẽ odit: Thetidis aũt perfecit cõsilia,
Quæ ei genua osculata est, & prehẽdit manu barbã,
Supplicans vt honoraret Achillem vrbium euersorẽ.
Erit sanè cùm iterũ dilectã Glaucopidẽ me appellârit.
Quin tu quidem nũc nobis instrue vnungulos equos,
Donec ego ingressa Iouis domum ægidem gestantis,
Armis ad bellum armabor, vt videam
Si nobis Priami filius galeæ motor Hector,
Lætabitur apparentibus per belli semitas.
Certè aliquis etiã Troianorũ saturabit canes & aues
Pinguedine & carnibus, stratus ad naues Achiuorũ.
Sic dixit, neq; immorigera fuit dea albis vlnis Iuno.
Hæc quidem profecta, aurea fascia religatos crines
habentes aptauit equos
Iuno veneranda dea, filia magni Saturni.
Sed Minerua filia Iouis ægidem gestantis,
Peplum quidẽ diffudit subtile patris in pauimentũ,
Varium, quod ipsa fecerat & elaborârat manibus:
Hæc autem tunicam induta Iouis nubicogi.
Armis ad bellum armabatur lachrymosum. (stam
In currũ.v.splendidũ pedib.ascendit, corripuitq; ha-
Põderosam, magnã, validã, qua domat turmas viro-
Fortiũ, quibusq; irata fuerit fortipatre genita. (rũ
Iuno autem scutica velociter agitabat equos. (ræ:
Sua sponte.v.portæ apertæ sunt cœli, quas tenebãt Ho-
Quibus commissum est magnum cælum Olympusq;
Vt & recludãt dẽsam nebulã, & imponãt (.i.claudãt)
Eâp illas (portas) stimulis agi solitos dirigebãt equos.

ϰ. δὲ μι

ϰ. πρὸφανεῖσα

ϰ. ϰὴ προφανεῖσα

ϰ. ϰὴ προφανεῖσιν

COMMENTARIVS.

a ὦ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς] Anteà Iuno tentauerat Neptunum ad Græcos protegendos impellere, quod cùm efficere non potuerit, ad Mineruã refugit, quã sperat id lubentiùs sibi concessuram propter idem in Troianos odiũ, cùm Neptunus semper aliquo Troiæ amore teneretur propter illius à se extructa mœnia, vt est in fabula. Alloquitur ergo Mineruã, sed paucis & re simpliciùs proposita quàm anteà Neptuno. Paucis quòd qui lubenter aliquid efficiunt & quasi sponte eò feruntur, longa non indigẽt oratione vt moueantur ac persuadeantur. Simplicius aũt rem proponit (nam nec Iouis meminit, cuius mandata quidẽ recordabatur, proinde timendum fuerat ne illa Minerua reformidaret: Neptuno autem hũc timorem iam ipso in limine euellebat, & eum aduersus Iouem audacia quasi armabat) quia prudentem Deam alloquebatur, quidq; faciendũ vel non faciendũ esset apprimè intelligentem, vnde ei non oportuit graues argumentorum machinas admoueri. Ait ergo nudè, nunquid in tanto periculo Græcis opitulentur, qui tot clades

clades ab vno Hectore patiantur. quasi hoc ita accepto Minerua non minus pro suis Græcis moueri potuerit, quàm si rem prolixiùs audiuisset. Adde quod Iuno festinationem hic requiri censuit: quanquam Minerua longiore oratione conqueratur: quod ipsius indignationi tribuendum puto.

b ἢ ῥίλῳ ἔπος γε] Respondet Iunoni Minerua, & primùm de Ioue in hoc negotio conqueritur, deinde ad prælium se comparat. De Ioue ergo conqueritur, sed paulò asperiùs forsitan, quàm filiã modestam deceat & prudentẽ, qualis Minerua fingitur. Eum siquidem & insanire dicit, & quicquid ipsa aggreditur impedire: à quibus poterat illa temperare. Sed vel iræ violentam potestatem voluit ostendere hoc loco Poëta. quæ prudentissimos quosque solet interdum transuersos abripere, vt multa effutiant, quæ pacatiores facti hiscere vereantur. Vel etiam licere aliquando putat iusta indignatione in ipsos parentes ferri, cùm illi præter rationem aut iniquè quippiam committunt, vt hoc ipsum alicuius sit prudentiæ amore & reuerentia parentum non ira excæcari, vt eorum lapsus & minus rectè facta non videamus, vt sine vlla σοφοῦ πολυψίᾳ omnia ad æquitatis trutinam examinemus. Tamen non probo, vt illis conuicia aut contumeliosa verba dicantur, sed vt summa cum verecundia, quæ etiam impijs parentibus præstari debet, & modestia cum illis agatur. Proinde neq; hoc in Minerua laudabimus, sed eius potiùs assignabimus indignationi. Hoc autem de eo queritur, quòd ille prohibeat quo minus huius Hectoris audacia compescatur, qui sic liberè, eius auxilio fretus, in Græcorum exercitum furat, nimirum ex consilio Thetidis, quæ hac ratione gloriam filio suo Achilli conciliabat, vt paulò pòst dicitur. Reuocanda huc aũt est ex huius libri initio Iouis oratio, qua cæteris Dijs ab hodierna pugna vt abstinerent sanxit. Nam hoc nunc intelligit Minerua. Iam verò cùm in patrem hac de causa indignetur, eam grauiorem adhuc facit beneficiorum suorum erga illum commemoratione: cùm illa autem multa sint, vt satis constat ex fabulis, tamen vnius solùm meminit, vel quòd recentissimum esset, vel quod valdè insigne. Illud est in persona Herculis Iouis filij, cui illa misso ad Erebum, vt Cerberũ abduceret, egregiè auxiliata est, vt id tutò perficere posset. Quanquam generaliùs etiam de sua illi in omnibus laboribus ope præstita anteà loquuta sit, sed leuiter id attingens, quasi huius solius recitatio sufficiat.

c ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων] Eurysthei labores appellat, quos Eurystheus Herculem subire cogebat. Fabulantur enim, vt refert Lilius Gyraldus in Herculis vita, ea die qua nasciturus erat Hercules, cùm esset à Ioue, vel, vt alij, Themide prædictum, infantem nasciturum qui cæteris esset mortalibus imperaturus: Iunonem, quòd partubus præest, veneficio quod pectinatim digitis fiat amplexis parenti assidendo, vt ait Plinius, anteuertisse, atq; Eurystheum Archippes & Stheneli filium in lucem priùs eduxisse. qua re factum posteà dicitur, vt in Herculem Eurystheus imperium habuerit: tametsi Græci, vt sunt faciles ad confingendas historias, Herculem Eurysthei amore captum, eius iussu dicant tot monstra confeciss e.

d κύνα τοῖο δυσηλεγέα Ἀΐδαο,] Canem Plutonis appellat Homerus, quem alij post eum Cerberum vocant tricipitem, vel vt Hesiodus πεντηκοντακέφαλον quinquaginta capitum, cauda draconis, in dorso serpentum habentem capita. Quod Homerus tamen non indicauit, quia hoc forsan eius temporibus notum non esset, vel quòd reuera non sit, sed ita alij confinxerint. De hoc etiam dicemus Odyss. λ. in fin.

e ἠπεδανὼ βελέεσσι,] Vide initium lib. 1. Iliadis. Quod autem dicit γούνατ' ἔκυρσε, id pars Γ γνάθος intelligendum est, quasi supplex non solùm manu genua prehenderet, sed interdum etiam illa deoscularetur. Illud quoque ἔλκεσι χεῖρ' ἤλυθε, alibi dixit ὑπ' αὐθεσιῶνος ἐλεῖν, & ποτὶ γούνασι χεῖρας ὀρέξαι. Hos porrò ritus supplicandi alibi explicuimus.

f ἔσσι μοι ὅτ' ἂν αὖτε] Imitatur blandimẽta Iouis patris, quibus eam affari solet, cùm aliquid ab ea postulat. Ait ergo indignabunda, Nunc ille in mei odium Troianis decus comparat: at spero me ei par pari redditurum, cùm ille mei aliquando indigens Glaucopidis dilectę nomine compellabit, quo me delinire solet, cùm meam beneuolentiam captat, vt in eius gratiam aliquid perficiam. At ego tunc huius facti meminero, hocque illi odium rependam, vt me pro filia obediente rebellem & auersam ab eius precibus aut imperijs experiatur. Hæc eloquuta Minerua velle se ad bellum contra Hectorem accingi Iunoni indicat, ideoq; Iouis domum se ingressuram, vt armis sese instruat, quorum in prælijs est vsus, vt mox videbimus.

g ἤ τις τῷ τρώων] Eustathius τὸ τρώων iungit cum sequentibus κύας ἠδ' οἰωνούς, vt magis perspicuè fit dictum, quàm illud 1. Iliad. κύσεσιν οἰωνοῖσί τε πᾶσιν. Hoc enim aues distinguit & canes, nempe Troianorum. Illud autem, πᾶσιν, pluralitatem inducens eget definitione, vt quispiam adijciat οἰωνοῖς ἅπασι τοῖς ἐπὶ τροίαν: & auibus quidem non simpliciter omnibus vt quæ sementem vorant, sed quæ cadaueribus delectantur. Id tamẽ ego probare non possum, cùm videã melius, τρώων, cum præcedentibus iungi, vt dicat ἤ τις τῷ τρώων ἀρήξει, Aliquis Troianorũ faturabit, &c. Nam in Troianos Pallas armabatur, quin alioqui illud, ἤ τις, indefinitè diceretur.

h πέπλον μέγαν ἐφήπτοντο] Ista ferè omnia ex quinta Rhapsodia repetuntur. Nunc ex Eustathio solùm est dicendum, varietatem peplo Mineruæ innuere varietatem, & τὸ πολυειδὲς prudentiæ: ideò prudens Vlysses πολύμητις, πολυμήχανος, & δολίης πολλὰς ἐπίστατο dicitur. Quòd ipsa sibi peplũ fecerit, ostendit ipsam prudẽtiam sibi sufficere, id est, ἀπροσδεῆ τῷ αὐτάρκη εἶναι τὴν φρόνησιν. Quòd, Iouis χιτῶνα induat, ipsius ἀγχίφρονα & versatile ingenium innuitur, quæ nunc molliorem vestem induat, vnde comis & beneuolo animo esse appareat, quòd & peplus habere videatur, quod muliebre est vestimentum: nunc verò virilior eluceat. Iouis enim lorica virilis, regia, & bellica. Quòd igneum currum habet, denotatur illius θερμαντήν, & in rebus gerendis feruor & vis operatrix. Hæc ita allegoricè ab Eustathio explicantur, quæ nos huc irrepere præter nostrum institutum nescio quomodo passi sumus.

i αὐτόμαται δ' ἦσαν πύλαι] De cœli portis, & earum custodibus Horis, dicemus copiosè in Lexico, Deo fauente.

---

a Ζεὺς δ' ὡς πατὴρ Ἴδηθεν ἐπεὶ ἴδε, χώσατ' ἄρ' αἰνῶς·
Ἶριν δ' ὀτρύνουσε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν·

b Βᾶσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, πάλιν τρέπε, μηδ' ἔα αὖτὼν
Ἔρχεσθ'· ἢ γὰρ κακὰ σωσόμεθα πόλεμόν δε.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὴ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Γυίωσω μὲν σφῶϊν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους·
Αὐτὰς δ' ἐκ δίφρου βαλέω, κατὰ δ' ἅρματα ἄξω·
Οὐδέ κεν ἐς δεκάτους τοὺς ἐκπλομένους ἐνιαυτοὺς
Ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον ἄκεα μάρπτησι κεραυνός·
Ὄφρ' εἰδῇ Γλαυκῶπις ὅτ' ἂν πρὸς πατρὶ μάχηται.
Ἦρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζομαι, ἠδὲ χολῶμαι.
Αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶϊ ὅ, τι νοήσω.

Ὣς ἔφατ'· ὦρτο δὲ Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα·
Βῆ δ' ἴμεν κατ' Ἴδαιον ὀρέων ἐς μακρὸν Ὄλυμπον.
Πρώτῃσι δὲ πύλῃσι πολυπίδακι Οὐλύμποιο
Ἀντομένη κατέρυκε· Διὸς δέ σφ' ἔννεπε μῦθον.

c Πῇ μέμονας; τί σφῶϊν ἐνὶ Φρεσὶ μαίνεται ἦτορ;
Οὐκ ἐάα Κρονίδης ἐπαμυνέμεν Ἀργείοισιν.
Ὧδε γὰρ ἠπείλησε Κρόνου πάϊς, εἰ τελέσ περ,
Γυίωσιν μὲν σφῶϊν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,
Αὐτὰς δ' ἐκ δίφρου βαλέειν, κατὰ θ' ἅρματα ἄξειν·

Iupiter aũt pater ab Ida vt vidit, iratus est grauiter:
Irim verò excitauit aureas alas habentẽ nunciaturã:
Vade agè Iri celer, retrò verte, neq; sine aduers⁹ (me)
Venire: nõ enim commodè congrediemur ad bellum.
Sic enim dico, hoc & ratum erit:
Mutilabo quidem ipsis curribus veloces equos:
Ipsas autem ex curru deĳciam, & currus cõfringam.
Neutiquam in decem completos annos,
Vulnera curare poterunt, quæ impresserit fulmen,
Vt cognoscat Minerua, quãdo cũ suo patre pugnaue-
Iunoni aũt non tantùm indignor, neq; irascor: (rit.
Sẽper.n. mihi consueuit interrũpere quicq; cogitãro.
Sic dixit: mota est autem Iris velox nunciatura.
Iuit autem ex Ideis mõtibus ad magnum Olympum.
In primis autem portis multiplicis Olympi
Occurrens coërcuit, Iouisq; ipsis exposuit sermonem:
Quò tenditis? cur vobis in mentibus furit cor?
Non sinit Saturnides auxiliari Argiuis.
Sic enim minatus est Saturni filius, siquidẽ perficiet,
Mutilaturũ quidẽ se vobis sub currib. veloces equos:
Vos ipsas. v. ex curru deiecturũ, & currũ fracturum:

Οὐδέ

Οὐδέ κεν ἐς δεκάτους ἐκτελλομένους ἐνιαυτοὺς
[d] Ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον ἃ κεν μάρψῃσι κεραυνός·
[e] Ὄφρ' εἰδῇς Γλαυκῶπι ὅτ' ἂν σῷ πατρὶ μάχηαι.
[f] Ἥρῃ δ' οὔτι τόσον νεμεσίζεται, ὅσσε χολῶται.
Αἰεὶ γὰρ οἱ ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅ, τι νόήσῃ.
Ἀλλὰ σύγ' αἰνοτάτη κύον ἀδδηέες, εἰ ἐτεόν γε
Τολμήσεις Διὸς αἰπὺ πελώριον ἔγχος ἀείρας.
Ἦ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ Ἀθηναίῃ Ἥρῃ ἐπὸς μῦθον ἔφατο·
ΕΩ πόποι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, οὐκέτ' ἔγωγε
Νῶϊν ἐῶ Διὸς αἶσα βροτῶν ἕνεκεν πολεμίζειν·
Τῶν ἄλλῳ μὲν ἀποφθίσθω, ἄλλῳ δὲ βιώτω,
Ὅς κε τύχῃ· κεῖνῳ δὲ τὰ ἃ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι δικαζέτω ὡς ἐπιφρές.

Neq; ad decem completos annos
Vulnera sanabitis, quæ impresserit fulmen:
Vt scias Minerua, quando cum tuo patre pugnaueris.
Iunoni autem nō tantùm indignatur, neq; irascitur:
Semper enim ei solet interrūpere quicquid cogitârit:
Sed tu grauissima canis, intrepida, si quidem verè
Audebis Iouem contra ingentem hastam tollere.
Hæc quidem sic locuta, discessit pedibus velox Iris.
Sed Mineruam Iuno verbum allocuta est:
Eheu ægidem gestantis Iouis filia, non amplius ego
Nobis permitto cōtra Iouē mortaliū causa pugnare:
Eorum alius quidem intereat, alius autem viuat,
Quicūq; cōsecutus sit: ille.a. sua cōsilia sentiēs in ani-
Troianosq; & Danaos moderetur vt æquū est. (mo,

COMMENTARIVS.

a ζεὺς ὃ πατὴρ] Vidimus anteà Iouem in Idā seorsim ab alijs Dijs secessisse: vbi tamen non ita manet, vt ei propterea reliquorum actiones occultæ esse possint. Nam, vt hìc videmus, exeuntes cœlo Deas istas Mineruam & Iunonem statim obseruauit: quia autem ex earum apparatu iudicauit eas in bellum prodire, ideò in iram efferbuit, tum quòd mandata sua sperni videret, tum quòd ex eorum aduentu perterritos & profligatos iri Troianos intelligebat, quorum laudi tamen & victoriæ ille hodierno die vnicè studebat. Itaq; nunciaturam ille derepentè Iridem misit, quæ earum conatus & impetus remoraretur.

b βέπε' ἴδη] Sapienter omnino facit Iupiter, qui non solùm Troianis suis, sed etiam his deabus prouidet: Troianis quidem quòd Dearum aduentum amoliatur, ex quo omnia erant illis infausta & calamitosa expectanda: Ipsis verò Deabus, quòd earum congressum secum anteuertat. Siquidem proculdubiò non tantùm in Troianos sed etiam aduersus Iouē qui à partibus Troianorum stabat, pugna erat illis subeunda. At quàm impare robore: longè nimirum imbecilliore, vnde duplici de causa videtur ipsarum aduentum remorari, primùm quòd malè erat illis cessurum hoc prælium: deinde quòd ex fœminarum victoria laudem non captet summus ille Orbis moderator. Primum illud designat quandam Iouis erga illas beneuolentiam, vt qui illas perire nolit, alioqui enim poterat expectare dum illæ accessissent, & tunc robur suum in illas explicare prout se facturum paulò pòst per Iridem minatur, nisi pedem retulerint. Secundum verò generositatem animi tanto numine planè dignam. Quod autem eas in hoc periculū venire nolit, id tum ex coniugali tum ex paterno amore facit: coniugali (cui adde etiam fraternum) Iunonis respectu: paterno verò Mineruæ. Hic porrò aliud mihi videtur obseruandum Iouem clementer se gerere, cum harum Dearum conatus non vlciscatur, sed ipsum factum puniendum censeat. etiam contra suas præcedentes minas, in quibus seueriùs agebat: siquidem & se eum castigaturum dicebat, qui solùm vellet aut Troianis aut Danais auxiliari. verba hæc sunt:

ὃν δ' αὖ ἐγὼν ἀπεὸν σὺθ' ἑτῶν ἐθέλοντα νοήσω ἐλθόνθ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι
τληγὺς ἐκ κ' ἠσμὸν ἰλδύσεται οὐλυμπόν δε. Hoc autem nunc Iuno & Minerua tentârunt, & tamen nullis eas plagis Iupiter afficit. Illa siquidem rigidi fuerunt legislatoris, hìc ex æquitate & bono crimina ponderat, quasi non statim delictis pœna à lege instituta adhibenda sit, sed omnia priùs clementia & mansuetudine experiunda, etiam præter ipsius legis authorem, quæ cùm dura sit, plerunq; ex circunstantijs est emollienda.

c πῆ μέμβλεν;] Diximus alias solere Poëtam παρθλοχίαν in referendis mandatis seruare, vt ijsdem penè verbis à nuncijs recitentur, addatur autem nihil quòd illa vitiare possit. In quibus rigidissimus fuit interdum obseruator, vt doceret quæ fides esset ab ipsis nūcijs in suo officio defungendo præstanda: interdum tamen addit quædam, sed ea non solùm non superflua: sed quæ etiam maximè ad rem faciant, vt hoc loco videre licet. Neq; enim has contumelias Iridi Iupiter præscripsit, vt neq; quod infrà Mineruam canem impudentissimā appellabit. Forsan docet Poëta posse & seruos pro dominis, & subditos pro principibus iustissimè indignari. Præterea videtur etiam plenam quandam loquēdi & eas obiurgandi libertatem, cùm dicit μὴ δ' ἵα αὖτιν ἔρχοιο. Quasi dicat, Fac vt Deas illas tam dexterè alloquaris, vt quaqua ratione fieri poterit, earum aduentum impedias, quod Iris etiam de liberiore obiurgatione interpretatur, vt quæ dignum hoc facinus intelligat. Hinc est quòd aliàs dicet decere maximè, vt Nuncius prudentia non vulgari sit præditus: quam eadē quoq; Iris hoc loco vsurpat, cùm dicit ὧδε γὰρ ἡπιάλησι κρόκας πῶς ἐ τελέσσας. Nouit siquidem comminationes Iouis effectum suum non fortituras, tamen illis Deas perterrere voluit: quas si absq; vlla ἐπιωλήϊδι exposuisset, poterat illas in desperationem conijcere, quanquam videretur fidelìus officio suo defuncta, si nudè verba Iouis retulisset.

d ἕλκε' ἀπαλθήσεσθον] Vide quos Deos habuerit illa misera antiquitas, non quidem mortales, sed plagis & vulneribus obnoxios, qua de re nos anteà, ni fallor, diximus. ὅρα, inquit Eustathius hoc loco, ὡς λεπτόσωμα τὰ παρθένια ἡ ποιητικὴ παχύτης νοεῖν βέλεται, οἵγε καὶ κεραυνῶν ἕλκεα πάσχουσι. ἢ καινὸν ἐδὲν τοῦτο ἔοις λογιζομένοις ὡς ἢ βάλλονται ποιητικῶς ἢ λυμαίνονται. Anteà autem vidimus Venerem & Martem vulneratos.

e ὄφρ' εἰδῇς] Deest aliquid in hoc versu: quid illud autem sit non constat: potest tamen existimari tale quippiam esse, ἵνα εἰδῇ πῶς ἀσφάλη, vel ἵνα εἰδῇ ὅπως ἀφραίνῃς, vel ὅπως κρείττονι αὐτοφεσίξῃς, quale illud est, λῶ ἄτιν, ibi, γνῶ ἢ ἀτρείδης λῶ ἄτιν, quod Achilles de Rege dicit. Vel forsan nihil deest: & hæc erit huius loci sententia. Vt discat Minerua quando patri aduersatur, quasi consentaneum quoq; sit filiam patri prudenter interdum aduersari, non verò in illis rebus quas ipse seriò fieri expetit. Hæc Eustathius.

f ἥρῃ δ' οὔτι τόσον] Hoc attentè cōsiderandum est: ait enim Iupiter se magis Mineruæ irasci quàm Iunoni, rationemq; addit quòd hoc à Iunone fieri non sit nouum. Atqui hoc ideò in ipsa Minerua magis videbatur tolerandum, quòd nunc primùm patri se immorigeram exhibuisset, primos autem errores ignoscì ferè ab omnibus est vsitatū. Sed contrà facit Iupiter, quia hoc longè grauius est prudentissimam Mineruam semel labi quàm Iunonem, quæ iam habitum prauitatis cōtraxit. Itaq; prouidè se gerit, qui in ipsis initijs illius proteruiæ acerrimè occurrit, ne si leniùs illam tractauerit, ea de patris beneuolentia secura alia longè grauiora aduersus eum tentare possit: vt ex parentum indulgentia liberi nequiores fieri consueuerunt. Et profectò res ita se habet: quibus summa est probitas, aut qui probitatis opinionem sustinent, cùm peccant, longè grauiùs peccare videntur quàm qui vitam sceleratam viuunt. hos enim propter consuetudinem minus animaduertimus, illos verò contrà.

g ὣ πόποι αἰγιόχοιο] Quæ Mineruam primùm excitârat, illa eadem nunc ab instituto deterret, suadetq; vt Iouis mandatis obsequentur aduersus quem pugnare tutum non sit, hac potissimum de causa, quæ est mortalium. Quasi dicat, non esse cōsentaneum vt immortales inter se pro mortalibus bellum gerant, quod etiam aliàs dictum est apud hunc eundem Poëtam. Proinde omnia in ipsius Iouis arbitrio esse planè relinquenda. Vbi vides quàm mutabile sit muliebre ingenium: nō quod à tam pernicioso instituto Iunonem nunc desistere rectè factum non iudicem, sed quia hoc ipsum illa anteà exploratum habebat, vt docuit eius oratio ad Neptunum, & tamen temerè aduersus Iouem progredi non dubitauit, quod illa prima quaq; comminatione desertura sit. Antequàm ergo incipias, consulto opus est: vbi incœperis, non temerè desistendum, quanquam præstat à prauo consilio discedere, quàm in eo pertinaciter contra ius & fas adhærescere.

Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τρέπε μώνυχας ἵππους. *Sic fata retrò vertit vnius vngulæ equos:*
Τῇσιν δ' Ὧραι μὲν λύσαν καλλίτριχας ἵππους· *His verò Horæ quidē soluerūt pulchrè iubatos equos,*

Καὶ

Καὶ τὰς μὲν κατέδησαν ἐπ' ἀμβροσίοισι κάπῃσιν·
Ἅρματα δ' ἔκλιναν * πρὸς ἐνώπια παμφαινόωντα·
Αὐτὰὶ δὲ χρυσείοισιν ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον
Μίγδ' ἄλλοισι θεοῖσι, φίλον τετιημένα ἦτορ.
ᵇ Ζεὺς δὲ πατὴρ ἴδηθεν εὐτρεχὲς ἅρμα καὶ ἵππους
Οὔλυμπόν δ' ἐδίωκε, θεῶν δ' ἐξίκετο δώκους.
Τῷ δὲ καὶ ἵππους μὲν λύσε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ἅρματα δ' ἀμβωμοῖσι τίθει, κ' λίτα πετάσας·
Αὐτὸς δὲ χρύσεον ἐπὶ θρόνον εὗρυόπα Ζεὺς
Ἕζετ·ᶜ τῷ δ' ὑπὸ ποσὶ μέγας πελεμίζετ' Ὄλυμπος.
ᵈ Αἱ δ' οἶαι Διὸς ἀμφὶς Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Ἤατο, οὐδέ τι μιν προσεφώνεον, οὐδ' ἐρέοντο·
ᵉ Αὐτὰρ ὁ ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ φώνησέν τε·
ᶠ Τίφθ' οὕτω τετίηθον Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη;
* Οὐ μὲν δὴ κάμετόν γε μάχῃ ἐνὶ κυδιανείρῃ
Ὄλεσσαι Τρῶας, τοῖσιν κότον αἰνὸν ἔθεσθε.
Πάντως, οἷον ἐμόν γε μένος καὶ χεῖρες ἄαπτοι,
Οὐδέ με τρέψειαν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ·
ᵍ Σφῶιν δ' ἦ πρίν γε τρόμος ἕλλαβε φαίδιμα γυῖα
Πρίν πόλεμόν τ' ἰδέειν πολέμοιό τε μέρμερα ἔργα.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τόδε καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Οὐδὲ κε ἐφ' ἡμετέρων ὀχέων νωλῃδὲς ἐόντε
Ἵψεσ' Ὄλυμπον ἱκέσθον, ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἐστίν.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Πλησίαι ἀί γ' ἧντην, κακὰ δ' Τρώεσσι μεδέσθην.
ʰ Ἦ τοι Ἀθηναίη ἀκέων λῶ, ἐδέ τι εἶπε,
Σμυγερὸν δὴ Διὶ πατρὶ, χόλος δέ μιν ἄγριος ἦρε·
Ἥρη δ'. * οὐκ ἔχαδε κῆθος χόλου, ἀλλὰ προσηύδα·
ⁱ Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι σθένος οὐκ ἀπιθήσει,
Ἀλλ' ἔμπης Δαναῶν ὀλοφυρόμεθ' αἰχμητάων,
Οἵ κεν δὴ καὶὲν οἶτον ἀναπλήσαντες ὄλωνται·
Ἀλλ' ἤτοι πολέμου μὲν ἀφεξόμεθ', εἰ σὺ κελεύεις·
Βουλὴν δὲ Ἀργείοις ὑποθησόμεθ' ἧτις ὀνήσῃ.
Ὡς μὴ πάντες ὄλωνται ὀδυσσαμένοιο Διὸς.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
ᵏ Ζεύς· Ἦ δὴ καὶ μᾶλλον ὑπερμενέα Κρονίωνα
Ὄψεαι αἶψ' ἐθέλητα, βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ὀλλυμένους Ἀργείων πολλοὺς στρατὸν αἰχμητάων.
Οὐ γὰρ πρὶν πολέμου ἀποπαύσεται ὄβριμος Ἕκτωρ,
Πρίν γ' ὀρθὴν παρὰ νῆα ποδώκεα Πηλείωνα
Ἤματι τῷ ὅτ' ἂν οἱ περὶ πρυμνῇσι μάχωνται,
Στεινῇ ἐν αἰνοτάτῳ περὶ Πατρόκλοιο πεσόντος·
Ὣς γὰρ ἐπεφάτο μόρσιμον. ˡ σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
Χωομένης, δὴ εἴ κε πὰ νείατα πείραθ' ἵκηαι
Γαίης καὶ πόντοιο, ᵐ ἵν' Ἰαπετὸς τε Κρόνος τε,
Ἤμενοι οὔτ' αὐγῆς ὑπερίονος ἠελίοιο
Τέρπονται, οὔτ' ἀνέμοισι βάλλει δέπας ἀμφίς·
Οὐδὲ λιὼ σὺθ' ἀφίκηαι ἀλωμένη, οὐ σόν ἔγωγε
Χωομένης ἀλέγω, ⁿ ἐπεὶ ἀ σέο κύντερον ἄλλο.

Et hoc quidem ligauerunt ad immortalia præsepia:
Currus autem inclinarunt ad parietes splendidos. 2ε. φρονιώπα
Ipsæ autem aureis in thronis sederunt,
Mixtim cum alijs dijs, charo mœstæ corde.
Iupiter a. pater ab Ida pulchras rotas habentẽ currũ et
In Olympũ impulit: deorũ a. peruenit ad sedes. (equos
Huic autem & equos soluit inclytus Neptunus:
Currus. v. super bases posuit, linea tegumẽta obtẽdẽs.
Ipse autem aureum in thronum latè cernens Iupiter
Cõsedit: huic. a. sub pedib. magn⁹ cõcutiebaĩ Olymp⁹.
Hæ autem solæ à Ioue seorsim Mineruaq; & Iuno
Sedebãt: neq; ipsum alloquebantur, neq; interrogabãt.
Sed ille cognouit suis in mentibus, locutusq; est:
Cur sic cruciamini Minerua & Iuno?
Non tamen diu laborastis pugna in gloriosa χ. ἐ μὴν τε
Perdẽdo Troianos, aduersus quos irã grauẽ reposuistis.
Omnino, quantæ meæ vires & manus terribiles,
Nõ me in fugã verterint quotquot dij sunt in Olympo:
Vobis autem prius tremor inuasit splendida membra,
Quàm bellum videretis, belliq; curis plena opera.
Sic enim edico, hoc & ratum erit:
Non in vestris curribus, percussæ fulmine,
Retrò in Olympũ redijssetis, vbi immortaliũ sedes est.
Sic dixit: hæ aũt ringebantur Mineruaq; & Iuno.
Proximæ hæ sedebant, malaq; Troianis moliebantur.
Minerua quidem tacita erat, neq; quicquam dixit,
Irata Ioui patri. Ira autem ipsam grauis tenebat:
Iuno autem nõ continuit pectore irã, sed allocuta est: χ. ἐ πὴ καὶδὴ
Minimè ferende Saturnide, quod verbum dixisti?
Benè & nos scimus quòd potentia tua nulli cedit:
Attamen Danaorum causa mœstæ sumus militum,
Qui iam malum fatum implentes perierint.
Sed bello quidem abstinebimus, si tu iubes:
Consilium autem Arginis suggeremus, quod iuuabit,
Vt non omnes pereant irato te.
Hanc aũt excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Cras manè etiam magis potentissimum Saturnidem
Videbis, si velis, pulchros oculos habẽs venerãda Iuno,
Perdentem Arginorũ copiosum exercitũ bellicosorũ.
Non enim prius à bello cessabit fortis Hector,
Quàm excitetur è nauibus velox pedibus Pelides
Die illo, quando hi quidem ad puppes pugnauerint,
Angustia in periculosissima pro Patroclo occiso:
Sic enim fatale est, te verò ego non curo
Iratam, neq; si vltimos fines adires
Terræ & maris, vbi Iapetusq; Saturnusq;,
Sedentes, neq; splendore supra gradientis Solis
Fruũtur, neq; vẽtis: vbi profundus etiã tartar⁹ circùm.
Neq; si illuc perueneris errabunda, non te equidem
Iratam curo: quoniam non te impudentius aliud.

COMMENTARIVS.

a τῆσιν δ' ὄπασαν] Describit Iunonis & Mineruæ reditum ad cœlos & ministerium, quod ipsis ab Horis exhibetur, quas anteà cœli custodes appellabat, nunc verò pro Dearum ancillis videtur agnoscere. Vbi etiam notãdum est, seruari decorum hac in parte, cùm famulantes Deabus Horas eiusdem sexus faciat, vt etiam paulò post Ioui Neptunus inseruit. Exactè autem vtrobiq;, hoc est, tam in Dearum, quàm in Iouis, qui statim subijcitur, famulitium tum Horarum tum Neptuni persequitur: quòd, ni fallor, diuina illa quoq; sibi explorata esse indicaret: quo respectu aliàs etiam Deorum vocabula rebus attribuit, quasi eorum linguã calluerit, vt ei exprobrat in Troianis Dion Prusæus.

b Ζεὺς δὲ πατὴρ] Duabus de causis videtur Olympum repetere Iupiter: primùm, quòd iã nox instaret, ac proinde finitum iri hodiernum prælium intelligebat: deinde, vt sua præsentia reliquos Deos in officio contineret, quod ita oportere fieri nouissimum Iunonis & Mineruæ factum submonuerat: vel etiam vt eas præsens rursus verbis plecteret, quas anteà per Iridem absens castigauerat: ideoq; statim vbi aduenit, fingitur eas affatus, vt mox dicemus.

c τὴν δ' ἕζετ' ἐπὶ πατρὶ] Maiestatem & grauitatem supremi illius Dei his verbis exprimit, cùm sub illius pedibus Olympum dicit trepi-

dare & concuti, quod aliàs ex capite eius aut supercilijs commotis fieri ait, quod minus videtur: proinde hoc etiam magis credibile, cùm totius corporis grauius sit pondus, quàm vnius alterius partis motus.

d ἀϳ δ' οἵαϳ] Hic solet esse gestus eorum qui à potentioribus læsi sunt, nullaq; ratione iniurias sibi factas vlcisci possunt: recurrunt enim ad odium, quod testatum faciunt, cùm illorum potentiorum consortium & colloquium auersantur. Quod in his Deabus apparet, quas Homerus dicit seorsim à Ioue consedisse, memores nimirum recentis repulsæ, quam à Ioue passæ sunt, cùm in bellum proficisci eas vetuit. Repulsam appello quidem impropriè, si consideres eas nihil à Ioue postulasse: si verò attendas id ex Iouis voluntate dependisse, forsan ineptè loquutus non fuero. Vtvt sit, ægrè id tulerunt Deæ nostræ, doloremq; suum hoc Ioui testantur ad imbecillium solatium refugientes, qui iram tacitè concoquunt, vbi vindictæ locus esse non potest.

e ὡϛ πὰϱ ὁ ἔγνω] Quod Iouem in mentibus suis hoc cognouisse dicit, sic intelligo, eum obseruasse Dearum gestus, ex quibus facilè intellexit, eas indignabundas sic seorsim à se recedere, idq; recordatum, quod anteà ipsæ tentauerant se paulò pòst obstaculum eis suo mandato obijciente, itaq; hoc animo repetens Iupiter, iudicat ea de causa Deas istas condolere, cui etiam hoc accedit, quòd præter consuetudinem redeuntem nouissimè Iouem quasi aspernabantur.

f πάφϕ' ὅπως πεπίθοιτον] Facetè Iupiter, vt etiam annotat Eustathius, Deas mœstas carpit & vellicat earum dolorem ob non initam aduersus Troianos pugnam pro labore nimio, quem ipsæ in ea subierint, interpretatur. Qua ironia mœstitiam illarum auxit, & grauius sui apud illas odium concitauit. A' quo iniuriam acceperis insuper irrideri, id demum est intolerabile, cùm maximè amicitia quædam vel commiseratio tui prætexitur, vt hîc à Ioue. Paulò pòst tamen rem manifestè aperit, easq; temeritatis reprehendit, quæ ausæ sint aduersus se in prælium prodire, qui ne ab omnibus quidem Dijs superari possit. Vel sanè latet ibi etiam sarcasmus, neq; de illarum reditu reuerà loquitur. nam suis laudibus præmissis, quibus robur suũ insuperabile commendat adeò, vt à reliquis Dijs in fugam verti non possit: subijcit eas econtrà statim prælij metu, etiam antequàm illi interessent, recessisse: id falsè metui belli tribuens, quod illæ ob Iouis metum fecerant. Postremò addit, sapienter illas sibi à prælio metuisse: in quod si descendissent, suum fulmen erant experturæ.

g σφῶϊ ϳ πϱὶν καὶ πϱόμοϱος] Quamuis eadem ironia de bello continuetur, tamen hîc illa est apertior, quàm anteá. Hic enim non dicit, eas in bello laborasse, sed longè antequàm eò accedere eius metu consternatas: ibi autem cùm eas ira mœstas videret, laborem belli falsè causabatur, tamen ἀποφαικῶϛ. Nam cùm soleamus post multum laborem tristiores fieri, eumq; Deæ illæ in pugna non exantlauerint, negat debere illas remissiore esse animo aut contristari. Sciat lector, & attendat, hunc locum esse perelegantem, si quis vllus alius in Homero.

h ἦ ῥα ἀθηναίην ἀχέων ἔπος] Duplicem affectum in his Deabus animaduertere licet: primùm in Minerua, secũdum in Iunone. Minerua ergo dicitur nihil respondisse Ioui, sed iram suam animo cohibuisse: vbi proculdubiò prudentia Deę obseruatur, siquidem, cùm ex recenti & flagrante adhuc iniuria illa exasperata esset, non poterat nisi cum amarulentia summa Ioui se deridenti, vnde vulnus ildens pugnæ subeundæ consilium in se magis quàm in Iunonem exarsisse recordabatur. Itaq; cautè sibi moderatur, ne linguæ imperantia Iouem etiam exulceraret: proinde quamuis ringeretur, & iniquo valde animo non solùm se à Ioue impeditam ne ad prælium accederet, sed etiam insuper ironica præcedente oratione vellicari ferret: tamen prudẽtius esse censuit se ipsam coercere, quàm habenis iræ remissis in grauius patris odium impingere. Hic porrò Mineruæ affectus aliquid cum ea iræ specie, quę πικϱότηϛ appellatur, commune habet. Duo sunt enim mansuetudinis extrema, vt est apud Philosophum Ethic. 4. cap. 5. ὀϱγιλότηϛ & πικϱότηϛ (si licet hoc vti vocabulo) Illa est, cùm homines citò irascuntur quibus non oportet, magisq; quàm oportet: at citò desistunt, quia non detinent iram, sed reddunt, ὅτι ἐ κϱατέχουσι τὴν ὀϱγὴν, ἀλλὰ ἀνταποδίδασι. Illi autem summæ bilis sunt, vnde nomen etiam ἀκϱοχόλων sortiuntur. Πικϱότηϛ autem est, cùm aliquis difficilè placatur, diuq; iram animo continet, quam nisi cum vltione aut tractu temporis non excutit: & hoc vocat Aristoteles ὀϱγὴν πάλαι: quod nunc Minerua facit. nam iram suam non effert (quam tamen in vultu expressam referebat) sed concoquit, donec se aduersus Iouem vlciscatur: tunc enim modum deponendi iram à Minerua captari arguo tum ex præcedenti illius oratione, quâ cùm sua beneficia in Iouem commemoraret, eumq; ingrati animi vitio culparet, addidit se hoc tandem aliquando vlturam, affuturumq; tempus cùm à Ioue charissimæ Glaucopidis nomine compellaretur: tum ex ijs quæ paulò antè dicit Poëta, has Deas Troianis mala machinari, quæ ad vltionem etiam Iouis pertinent. Vnde etiam concludi potest, eam non ideò iram cohibere, vt lapsu temporis euanescat. In Iunone autem ὀϱγιλότηϛ expressa est, quia statim efferbuit, Iouiq; respondit: quam, seruato decoro, ei optimè tribuit, propter eius marito suo repugnandi, & cum eo altercandi perpetuam consuetudinem. De qua etiam anteà loquutus est ipse Iupiter.

i αἰνότατε κϱονίδη,] Respõdet Ioui Iuno, & cùm valde excanduisset, à contumelijs exorditur, quibus Iouem proscindit: quæ sequũtur tamẽ paulò sunt mitiora, cæterùm omnino reperita ex oratione Mineruæ, quæ extat circa initium huius libri. Quæ insignis est ταυτολογία, in tam longo opere toleranda. Quanquam eadem à diuersis diuerso animo proferuntur: Minerua enim his verbis Iouẽ potiùs demulcebat, & placidè pacateq; illa efferebat: Iuno verò cùm asperitate & eo consilio, vt se etiam Ioue inuito Græcis auxiliaturam testaretur, quod contrà in Minerua quasi veniæ petitionem præferebat. Iouis etiam responsa vtroq; loco id testantur: ibi enim Mineruæ clementer, hîc durè Iunoni respondet: quod non erat facturus, nisi illa acerbiùs quàm deceret, loquuta fuisset.

k ἦϵϵ δὴ κἠμὲ μάλλον] Quasi dicat Iupiter, Ringere quantumuis Iuno, & quicquid libuerit consilij Græcis tuis impertire: ego ideò ab auxilio Troianis ferendo non deterrebor, quin hodierna pugna maioris cladis est veluti præludium, quã Græcis sequenti die Troiani infligent, vbi robur illud & potentia mea, qua tu quoque nihil maius agnoscis, sese exeret. Vbi perstringitur paucis grauissimi illius prælij argumentum, quod pluribus & sigillatim sequentibus libris persequetur.

l σέϑεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω] Sensus huius loci videtur mihi talis esse: Non curo, ait Iupiter Iunoni, tuam iram, paruiq; facio quòd tu mihi succenseas: etiam si ita exeandescerες, vt à me longiùs semoueri & recedere in Tartarum velles me derelicto: quasi nimirum Iupiter tam morosæ & proteruæ coniugis absentiam facilè & æquo animo ferre non possit: quod illa significant, ἐπεὶ ἀ σέο κωϊτέϱου ἄλλο. de quibus paulò pòst.

m εἰ μὴ ἰάπετόϛ] Cur hîc Iapeti fiat mentio, mihi nondum compertum est: nam Eustathius in Allegorijs occupatur. De Saturno res sic habet. Ad Septentrionem, vbi Arimaspi habitant, mare est glacie astrictum, quod Saturnium & mortuum dicitur, id est, πεπηγὸϛ, κϱόνιοϛ, νεκϱὸϛ πόντοϛ, vt est apud Dionys. Alexand. Cæteris omissis Saturnium dicitur illud mare, quòd dicatur ea loca astrum Saturni regere, quod pro frigore accipitur. Ex fabula autem dicuntur abscissa Saturni pudenda in ea loca fuisse deiecta, ait Eustathius in Dionys. comment. Afferam integrum Dionysij locum:

- αὐτὰϱ ὑπὸϛ ῥέξθην
πόντον μὲν κλείουσι πεπηγότα τε κϱόνιόν τε
ἠελίκα. βϱῶσιν γὰϱ ἐπ' ἠπείϱοιο θαλάσσηϛ
ἀλλὰ τὸν μὲν φασὶν ἀπὸ ϑλαδίων ἀϱιμμανέων ἀϱιμφασσῶν
ἄλλοι δ' αὖ νεκϱὸν ἐφημίσαν ἕνεκ' ἀφϱοσύνηϛ
αἰεὶ δὲ σκιεϱῇσι παχυνόμενον νεφέλῃσι.

Ex quibus satis constat, loca illa tenebrosa & obscura, quòd perpetuis nubibus illic Sol obdensatus sit, ideoque ijs in partibus Homerus Tartara collocauit.

n ἐπεὶ ἀ σέο κωϊτέϱου ἄλλο.] Eustathius τὸ κωϊτέϱου vel χαλεπώτεϱον, vel etiam αὐταδέστεϱον interpretatur. Nos posterius arripimus. Etenim hoc intelligit Iupiter, Iunonem impudentem esse, idq; duabus de causis. Primùm, quòd nulla coniugis reuerentia cõmoueatur, audeatq; illi sic proteruè insultare: secundò, quòd omnia prout illi in buccam venerint, temerè effutiat: quod proprium esse impudentiæ docet Aristoteles Magnorum Moralium lib. 1. cap. 30. vbi impudentem sic definit: ὁ ϲὺν παντὶ ϰῷ εἰϛ πάνταϛ λέγων ϰῷ πεϱὶ πάντων ἃ ἔτυχεν: Qui vbiq, & in omnes loquitur, & omnia, vtcunq; euenerint. At contrarium in verecundia, quæ inter stuporem & impudentiam medium est. Siquidem verecundus neq; cuncta & omnino (vt impudens) aut dicit aut agit.

Ὡϛ φάτο· τὴν δ' οὔτι ϖϱοσέφη λευκώλενοϛ Ἥϱη·
Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπϱὸν φάοϛ ἠελίοιο,
Ἕλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωϱον ἄϱουϱαν.
Τϱωσὶν μὲν ῥ' ἀέκητι ἔδυ φάοϛ· αὐτὰϱ Ἀχαιοῖϛ

Sic dixit: hunc autem nihil allocuta est alba vlnas Iuno:
Incidit verò in Oceanum splendidum lumen Solis,
Trahens noctem nigram in fertilem terram:
Troianis quidem inuitis occidit lux: sed Achiuis

Ἀ ϖο-

Ἀῶσαν ἠῶ * τείλιος ☉ ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννή.

Τρώων δ' αὖτ' ἀγορὴν ποιήσατο Φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νόσφι νεῶν ἀγαγὼν ποταμῷ * ἐνὶ δινήεντι,
[d] Ἔν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος.
Ἐξ ἵππων δ' ἀποβάντες ἐπὶ χθόνα μῦθον ἄκουον
Τὸν ῥ' Ἕκτωρ ἀγόρευε Διὶ φίλος· ἐν δὲ ἄρα χερσὶ
[e] Ἔγχος ἔχ' ἑπταπήχυ· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς
Αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος ἄμπεν ὅμιλος·
Τῷ ὅγ' ἐρειπόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

[f] Κέκλυτέ μοι Τρῶες καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι,
Νῶϊ ἐφάμην νῆάς τ' ὀλέσας καὶ πάντας Ἀχαιούς,
Αἶψ' ἀπονοστήσειν πρὸς Ἴλιον ἠνεμόεσσαν·
Ἀλλὰ πρὶν κνέφας ἦλθε, τὰ νῶϊ ἐσάωσε μάλιστα
Ἀργείους καὶ νῆας ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἀλλ' ἤτοι νῶϊ μὲν πεθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθ'· αὐτὰρ καλλίτριχας ἵππους
Λύσαθ' ὑπ' ἐξ ὀχέων, παρὰ δὲ σφίσι βάλλετ' ἐδωδὴν·
Ἐκ πόλιος δ' ἄξαθε βόας καὶ ἴφια μῆλα (δμῶες·
Καρπαλίμως, οἶνον τε μελίφρονα οἰνίζεσθε,
Σῖτόν τ' ἐκ μεγάρων, ἐπὶ δ' ὕλα πολλὰ λέγεσθε,
Ὄφρα κεν παννύχιοι μέσφ' ἤθεα δῃώσωμεν
[g] Καίοντες πυρὶ πολλά, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἵκῃ·
Μήπως καὶ δι' νύκτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Φεύγειν ὁρμήσωσιν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης·
Μὴ μὰν ἀσπασδέ γε νεῶν ἅλαδε βασιν ἔκηλοι.
Ἀλλ' ὥς τις τέτων γε βέλος καὶ οἰηθῇ πάσῃ,
Βλήμενος ἢ ἰῷ ἢ ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Νηὸς ἐπιθρῴσκων· ἵνα τις φυγέσκακος καὶ ἄλλος
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισι φέρειν πολύδακρυν ἄρηα.
Κήρυκες δ' αὖτ' ἄσυ Διὶ φίλοι ἀγγελόωσιν,
Παῖδας πεφῃβότας πολιοκροτάφους τε γέροντας
Λέξασθαι περὶ ἄστυ, θεοδμήτων ἐπὶ πύργων·
Θῆλύτερα δὲ γυναῖκες ἐνὶ μεγάροισιν ἑκάστη
Πῦρ μέγα καιέτων· φυλακὴ δὲ τις ἔμπεδος ἔστω,
Μὴ λόχος εἰσέλθῃσι πόλιν, λαῶν ἀπεόντων.
Ὧδ' ἔστω Τρῶες μεγαλήτορες ὡς ἀγορεύω·
Μῦθος δ' ὃς μὲν νῶϊ ὑγιὴς εἰρημένος ἔστω,
Τὸν δὲ ἅδυς Τρώεσσι μεθ' ἱπποδάμοις ἀγορεύσω.
[h] Εὔχομαι ἐλπόμενος Διί τ' ἄλλοισί τε θεοῖσιν
Ἐξελάαν ἐνθάδε κύνας κηρεσσιφορήτους,
Οὓς κῆρες φορέουσι μελαινάων ἐπὶ νηῶν.
Ἀλλ' ἤτοι ἐπὶ νυκτὶ φυλάξομεν ἡμέας αὐτούς·
* Πρωὶ δ' ὦτ' ἠοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Νηυσὶν ἐπ' ἀγλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα.
Εἴσομαι εἰ νέ μ' ὁ Τυδεΐδης κρατερὸς Διομήδης
Πὰρ νηῶν πρῳρῆς τείχους ἀπώσεται, ἦ νυ ἐγὼ τὸν
Χαλκῷ δηώσας, εὖ αἰρεσιάδα φέρωμαι.
Αὔριον λὼ ἀρετὴν δαήσεται, αἴ κ' ἐμὸν ἔγχος
Μένῃ ἐπερχόμενον· ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Κείσεται ἀτιθεὶς, πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Ἠελίου φαέντος ἐς αὔριον. αἲ γὰρ ἐγὼν ὡς
[k] Εἰῶ ἀθάνατος καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα,
Τιόμην δ' ὡς τιεῖ Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων,
Ὡς νῶϊ ἡμέρη ἥδε κακὸν φέρει Ἀργείοισιν.
Ὣς Ἕκτωρ ἀγόρευ· ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν.

[l] Οἱ δ' ἵππους μὲν λῦσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας·
Δῆσαν δ' ἱμάντεσσι παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος·
Ἐκ πόλιος δ' ἄξαντο βόας καὶ ἴφια μῆλα

Grata, multoties rogata superuenit nox atra. ✱. τείλιος ☉

Troianorũ a. rursus cõcionẽ habuit illustris Hector,
Seorsim à nauibus ducens fluuium apud verticosum,
In mũdo, vbi iam à mortuis (vacuus) apparebat locꝰ. ✱. ἐπὶ
Ex equis verò descendentes in terrã, orationẽ audiebãt
Quam Hector dicebat Ioui charus: inq; manu (bat
Hastã tenebat vndecim cubitorũ: antè a. lãceæ splẽde-
Cuspis ærea: circum autem aureus ambibat annulus:
Huic innixus, verbis velocibus eos allocutus est:
Audite me Troiani & Dardani auxiliatores:
Paulò antè putabã nauib. pditis & vniuersis Græcis,
Rursus rediturꝰ (nos) ad Troiam ventis expositam:
Sed priùs caligo superuenit, quæ nũc seruauit maxi-
Argiuos & naues in littore maris. (mè
Quare nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnasq; præparemus: atq; pulchrè iubatos equos,
Soluite ex curribus, ipsis verò apponite pabulum:
Ex vrbe autem adducite boues, & pingues oues
Properè, vinumq; suaue afferte ↄ,
Panemq; ex domibus, insuper ligna multa colligite ↄ,
Vt per totam noctẽ vsq; ad auroram manè nascentem,
Accẽdamus ignes multos: splẽdor a. in cœlũ perueniat:
Ne quo modo & per noctem comati Achiui,
Fugere properent per lata dorsa maris:
Neve facilè naues ascendant quieti.
Sed vt quis eorum telum etiam domi curet,
Vulneratus vel sagitta, vel hasta acuta,
Nauem insiliens, vt quis horreat etiam alius,
Troianis equestribus inferre lamentabile bellum.
Præcones autem per vrbem Ioui chari nuncient,
Vt pueri pubescentes & temporibus cani senes,
Cubent circa vrbem à dijs ædificatis in turribus:
Florentes ætate autẽ mulieres, in domibus singulæ
Ignem magnũ incendant: custodia a. aliqua firma sit,
Ne insidiæ intrent in ciuitatem, copijs absentibus.
Sic sit, Troiani magnanimi, vt dico.
Oratio autem quæ quidem nũc habita est, integra sit.
Aliam autem manè Troianos inter bellaces dicam.
Glorior, sperans in Iouem aliosq; deos,
Expulsurum me hinc canes à fatis aductos,
Quos fata duxerunt nigris in nauibus.
Sed in nocte custodiamus nos ipsos:
Manè autem sub aurora cum armis armati, ✱. πρωὶ δ' ὦτ' ἠοῖοι
Naues apud concauas excitemus acre prælium:
Cognoscam, si me Tydides fortis Diomedes
À nauibus ad murum repellet: an ego hunc
Ferro confodiens, spolia cruenta auferam.
Cras suam potentiam ostendet, si meam lanceam
Sustinere possit aduersus se venientẽ: sed inter primos
Iacebit vulneratus: multi aũt circa ipsum socij, (puto
Sole ascendente cras: vtinam enim ego sic
Essem immortalis & non senescens per dies omnes,
Et colerer sicut colitur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies hæc malum fert Argiuis.
Sic Hector concionatus est: Troiani autem acclamârunt.
Hi autem equos quidem soluerunt à iugo sudantes:
Ligauerũt aũt capistris apud currus suos vnusquisq;:
Ex ciuitate autem adduxerunt boues & pingues oues

Καρπαλίμως· οἶνον δὲ μελίφρονα οἰνίζοντο,
Σῖτόν τ' ὀκ μεγάρων, ἐπὶ ᾗ ξύλα πολλὰ λέγοντο.
Κνίσ-ῃ δ' ὀκ πεδίῳ ἀνεμοι φέρον ἠρανὸν εἴσω·
κ. νεφύεως Οἱ δὲ, μέγα Φρονέοντες, ἐπὶ πτολέμοιο * νεφύρῃ
Εἵατο πανννύχιοι· πυρὰ δὲ σφισι καίετο πολλά·
κ. φαίνεν ὡ Ὡς δ' ὅτ' ὀκ ἠρανῷ ἄστρα * φαεινὴ ἀμφὶ σελήνη
Φαίνετ' ἀριπρεπέα, ὅτε τ' ἔπλετο νηνεμίη αἰθὴρ,
Ἐκ τ' ἔφανον πᾶσαι σκοπιαὶ, καὶ πρώονες ἄκροι,
Καὶ νάπαι· ἠρανόθεν δ' ἄρ ὑπερράγη ἄπειρος αἰθὴρ,
Πάντα δὲ τ' εἰδείη ἄστρα· γέγηθε δέ τε Φρένα ποιμὴν
Τόσσα μεσηγὺ νεῶν ἠδὲ Ξάνθοιο ῥοάων
Τρώων καιόντων πυρὰ Φαίνετο Ἰλιόθι πρό.
Χίλι' ἄρ' ἐν πεδίῳ πυρὰ καίετο, παρὰ δ' ἑκάστῳ
Εἵατο πεντήκοντα, σέλας πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἵπποι δ' ἑσταότες παρ' ὄχεσφιν, εὖθρονον ἠῶ μίμνον.

Celeriter: vinum autem suaue attulerunt,
Panemq; ex ædibus: ligna autem multa collegerunt.
Nidorem autẽ ex campo venti ferebant cælum intra.
Hi autem valdè exultantes ad belli semitam
Sedebãt per totã noctẽ: ignes.a. eis incedebãtur multi.
Sicut autem quando in cælo stellæ lucidam circa lunã
Apparent illustres, quando est sine vento æther.
Apparentq; omnes speculæ & vertices summi,
Et valles: è cælo autem disruptus est immensus æther.
Omnia.a. conspiciuntur astra, lætatur.a. animo pastor:
Tot inter naues & Xanthi fluenta
Troianorum incendentiũ ignes apparebant ante Iliũ.
Mille itaq; in campo ignes ardebant: apudq; singulos
Sedebant quinquaginta (viri) ad iubar ignis ardẽtis.
Equi verò hordeum album comedentes & auenam
Stãtes apud curr⁹ pulchrithronã aurorã expectabãt.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' οὔτι προσέφη] Quòd Iuno nihil Ioui respondeat, id vel iræ illius, vel etiam reuerentiæ & timori coniugis tribuo.

b ἔλκον νύκτα μέλαιναν] Hoc eleganter dixit Poëta: siquidem cũ Sol occidit, videtur secum tenebras in orbem pertrahere, quod illius lumini succedant: sic quod ex eius priuatione fit, ei vt causæ efficienti assignat: & noctem hac ratione aliquid esse fingit, cũ nihil sit quàm vmbra terræ Sole splendido carentis. Philosophi autem vmbram nihil esse statuunt, quia inter priuantia numeratur. Si tamen admitteremus, cum Stoicis tenebras esse visibiles: absurdum non erit, si noctem pro re aliquantulum corporea fateamur. vide Plutarchum de placitis Philosoph. lib. 4. cap. 15. Vel etiam hoc ita imaginatur Homerus propter lucis & tenebrarum vicissitudinem, adeò vt non minus tenebræ lucem, quàm lux tenebras trahere dici possint. Sic Plutarchus, & forsan ex huius loci æmulatione, in orat. consol. ad Apollon. cùm ex Heracliti sententia omnia esse in fluxu disputat, vt contrarium vnum aliud contrarium attrahat. Imò prima causa, inquit, quæ nobis Solis lumen ostendit, eadem tenebricosum orcum adducit. Atque haud scio, an huius simulachrum sit circumfusus nobis aër, qui inuicem diem & noctem efficit seriem continuantes vitæ & mortis, somni & vigiliæ, &c. Sed hæc, ppius non intuenti videbũtur ἀσυσσδίνητα. Certũ tamẽ est, ingeniosè hoc Homerũ cõminisci, vt Sol occidẽs noctẽ trahat.

c τρωσὶν μὲν ῥ' ἀέκητι] Noluissent Troiani noctem aduenisse, quia die vincebant: contrà Græci summis votis exoptatam adesse iam gaudent, qui die vincebantur. Vnde colligitur, quàm sit naturæ obseruator diligentissimus Poëta, qui hostilibus incursionibus noctis silentia, quæ prudens Natura quieti tantùm destinauit (vnde illud posteà πεπόνηται νυκτὶ, & aliàs) interturbari: nam alioqui, nihil impediebat, cur Græcos etiam noctu Troiani infestarent. Vel sanè huc detorquendum est, quod Etcocles apud Euripidem Phœnissis dicebat, ἴσον φέρει νύξ, Aequale affert nox cõmodum: hoc est, nõ minus vni quàm alteri parti fausta esse potest: vnde Troianus exercitus ab iniuria nunc per noctẽ abstinet, quia omnia confusè in tenebris geri par est: at in pugnãdo quàm sit ordo & cõcinnitas necessaria, sciunt eius rei periti, testanturq; satis historiæ, in quibus Barbarorum ἀταξία toties periclitatur: proinde Troiani intelligunt tam Græcis quàm sibi posse contingere, vt feliciter de nocte prælientur: tamen Græci Vlysses & Diomedes inf. lib. 10. Rhesi castra noctu inuadent, sed hoc dolo, non vi aperta aut instructa acie factum est.

d ἐν καθαρῷ,] Id est, vbi locus erat à mortuis purus & vacuus. Construuntur enim hæc verba per hyperbaton, ἐν καθαρῷ νεκύων, ὅπου διεφαίνετο χῶρος: id est, vbi locus perspicuus erat. Alij sic, ὅθι νεκύων, id est, ὅθεν τῶν νεκρῶν πλῶσιν ἐπὶ Ἀμφαναδρίην γῆν: vbi tellus apparebat, in qua mortuorũ cadauera ceciderant. quæ explicatio est τὸ ἐν καθαρῷ. Alij audentius, τὸ Ἀμφαίνεσθαι genitiuo iungentes, dicunt: ὅθεν διεφαίνετο νεκύων ὁ χῶρος, id est, vbi repurgatus erat locus à mortuis, vt iam perspicuè videretur non amplius cadaueribus obtectus, quia iam erant inhumata. Et tamen hæc triplex syntaxis diuersam non facit sententiam.

e ἔγχος ἐχ' ἑνδεκάπηχυ·] Eustathius monet, hastam, qua in pugna nauali vtebantur, esse cubitorum duũm & viginti apud Homerum: in pedestri autem pugna, vndecim.

f κέκλυτέ μοι Τρῶες] Superueniente nocte Hector à nauibus Græcorum recedit, quia eos penitus expugnare nondum potuerat: quia autem totus exercitus ex Ducis nutu & imperijs pendet, ideò conuocatis Troianis & auxiliaribus copijs, hoc est, vniuerso exercitu consilium suũ illis hac oratione exponit, vt sciant quid sibi imposterum faciendum sit. Primùm ergo videtur occurrere multorum calumnijs, qui sibi vitio vertere potuissent, quòd tam citò deferbuisset, cùm anteà tam impetuosè & alacriter in Græcos irrueret, atq; adeò excidium illis aut saltem fugam moliturum se iactaret: nunc verò illis adhuc integris, vno excepto Telamone, quem vulnerauerat, ab eorum expugnatione derepentè pedem referat. Nam hoc ingruenti nocti tribuendum docet, quæ anteà superuenit, quàm ille conatibus suis finem posset imponere. Cùm nox igitur quietem ab omnibus laboribus suggerat, ea nunc instãte à prælio esse abstinendum multis de causis, tum vt singuli cibo & potu sumpto vires suas hodierna pugna exhaustas recreent & reficiant (hoc enim sic in illis interpretor, Νῦν παυ' ἐφοπλισόμεσθα; & paulò pòst, ἐκ πολίων δ' ἄξασθε βόας, &c.) tũ etiam ipsis equis ab eodem labore respirandi, & se pabulis refocillandi otium concedatur (quod in illis significatur, αὐτὰρ καμόντεσσιν ἵπποις, &c.) Præterea ne cæteri existimẽt hæc ita se dicere, omnino à munijs bellicis quietem sibi hoc pacto indici ad custodiam nocturnam eos cohortatur, ignibus accensis, vt eò facilius Græcos animaduertant, si se in fugam cõijcere noctu voluerint: & si fecerint impunè, id nõ ferant, sed vulneribus acceptis saltem domum reuertantur, quod reliquis populis exemplo & terrori futurum sit, ne pari qua Græci temeritate Troianis bellum inferre audeant. Quia verò extra vrbem manente vniuerso exercitu relictabat Troia milite vacua, vnde hostium insidijs facilè patuisset: Hector dux prudentissimus & prouidus hac quoque in parte illi prospicit. Mitti enim illuc præcones iubet, qui curent tum adolescentes tũ ipsos etiam senes (quæ vtraq; ætas ad aperta prælia minus est habilis, ideò in vrbe etiam relicta fuerat) custodiam diligentem intra vrbem agere, in locis nimirum munitioribus (hoc enim expressum est, ἐποιχέσθων ἀνὰ πύργους) tum verò, quia formidabiles sunt magis tenebræ, quàm lux, timidumq; est genus mulierum, eas quoque curent luculẽtos ignes intra ædes extruere, quibus sibi melius caueant, atque adeò insidiæ hostium, siquæ aduenerint, intelligant ob aliorum, qui in castris versabantur, absentiam non minus reliquos in vrbe protegenda sedulitatis impendere. proinde periculosum esse illam inuadere: facilè enim posse ignium fulgore suas irruptiones detegi. Hanc enim rationem esse arbitror, cur ignes illos intra domorum penetralia accendi à mulieribus Troianis iubeat. Et hæc sunt quæ Hector hac oratione efficit apud Troianos: quæ sequũtur, paulò pòst enarrabimus.

g καίωμεν πυρὰ πολλά,] Hęc ita fieri iubet Hector, ne Græci tenebris tuti inscijs Troianis effugiant, fulgorq; flammarum ipsos collustret, vt videri & percipi possit, ideoq; plures ignes & magnos accendi iubet. Enimuerò, vt rectè monet Eustathius, consiliũ istud videtur ἀστρατήγητον: nõ magis enim qui ignes accendũt, alios vidẽt, quàm ipsos alij; ἀμᾶλλον (vt ipsum Eustathiũ loquentem audias) οἱ τὰ πυρὰ καίοντες τὸν ὁπόθι ὁρῶσιν, ἢ ὑπ' ἐκείνων ὁρῶνται. Imò contendo hoc maximè officere, si quis prope se ignẽ habuerit, ne remotiora cernat. Eius enim αὐγὴ ἀστράπτουσα fulgida quasi oculos præstringit, vt ei tenebræ adhuc tenebricosiores quàm sint, videantur. Hinc est quòd è loco splendido in obscurum minus videas, quàm econtrà: cuius rei rationes exponit Lucretius lib. 4. quia nimirum obtusus & crassus aer caliginis oculorum vias & foramina obsidat & compleat.

- ne simulachra Possint vllarum rerum contecta mouere. vel quia, vt ex Aristotelis & Mathematicorum doctrina ibidem Lambinus scribit, nihil per se videtur præter lucem & colorem: itaq; quicquid cernitur, opera & beneficio coloris, à luce illustrati.

ſtrati, cernatur neceſſe eſt,&c. Iam verò ſi Troiani hos ignes accendant, ſibi tantùm lucem videntur conciliare: ſed alio modo ſe res habet, quod miror neq; Euſtathium vidiſſe: ſiquidem non ſine cauſa dicit Hector, *σέλας δ' ἐς ἀκροτόνιχη.* nam ſi eiuſmodi ignes accẽdantur, qui fulgore ſuo ipſos etiam cœlos colluſtrent (quod hyperbolicè quidem, ſed non fruſtrà aut otiosè dictum eſt) peruenturus eſt omnino vſq; ad Græcorum naues, quæ eo facilius & clarius ab ipſis Troianis poterunt percipi. Quod autẽ ipſi etiam à Græcis videbuntur, id Hector parui facit, cùm eorum impetus ac incurſiones ſe non pertimeſcere ſatis hodierno prælio docuerit.

h *δ' ἄχμυ ἀλπόδυρ@-*] Hæc oratio Hectoris ſimpliciter cõſiderata videbitur ab arrogante & ſuperbo homine proficiſci, quòd huiuſmodi inſolentes iactationes multorum aures offendant: eæ nimirum, quæ de re adhuc incerta fiunt, vt iſta. Sed penitius & attẽtius intuenti & expendenti mihi, generoſos ducis illius animos ſpirare omnino videtur diuini auxilij ſpe quam optimè conditos: quod adeò piè factum eſt, vt nihil amplius deſiderari videatur: niſi pluralitatem Deorum, quæ viros Chriſtianos hic, vt etiam frequenter alibi, poteſt offendere, excipias. Neq; tamen negauerim hodiernam victoriam aliquid Hectori animorum & faſtus addidiſſe: quos in ipſo initio plus ſatis patefacit: tamen quia illa præmiſit *ἀλπόδυρ@- δὲ τ' ἄκοιτί τε ἧοιτι.* deinde in ſequẽtibus etiam adeò modeſtè loquitur, vt illud *μηδὲ σὺ ἄχαρ* rectè videatur obſeruaſſe. Nam cùm de ſe & Diomede dicit, non ait ſimpliciter ſe eum victurum ac proſtraturum: ſed dubio & incerto ſermone vtitur, Herois illius fortitudinem etiam quodammodo reformidans. Et licet audaciùs paulò pòſt loquatur, ea tamen omnia ex ipſius orationis principio facillimè excuſantur.

i *κυώας*] Ob impudentiam Græcos canes appellat, quam in hoc bello patefecerunt, quòd auſi ſint potentiſſimæ & validiſſimæ genti temerè bellum inferre. Id autem fato accidiſſe dicit, non Troianorum reſpectu: ſed Græcorum ipſorum, quaſi ij in ſuam perniciem quam ipſis Hector nunc machinatur, huc appulerint. Quanquam fortaſſe melius ſit eo ſenſu, Parcas hîc intelligi non ſimpliciter fatum: quod tam in bonam quàm in malam partem Græcorum ratione potuiſſet vſurpari. At Hector in malam partem accipit. Iam quòd nigras naues appellet, id videtur de induſtria feciſſe, quòd ille color funeſtus eſſe cenſeatur: vt illæ Græcorum interitum portenderint, & funeſtam eis hanc futuram nauigationem.

k *ἄλιος ἀθάνατος*] Adeò ſecurè Iouis reliquorumq; Deorum auxilium ſibi pollicetur Hector, vt de victoria Græcorum ſe non amplius dubitare nunc locupletiſſimè teſtetur. Id enim tam certum eſſe ait, vt perinde indubitatam & ratam immortalitatem, diuinosque honores ſibi exoptet. vbi ſanè paulò altiùs videtur inſurrexiſſe, cùm iam quaſi extra hominum cœtus in Deũm catalogum referri cuperet. Id autem flagitioſum eſt optare, quod te Natura eſſe noluit, præcipuè verò Deum, nimisque arroganter facit Hector, qui in hoc tam temerarium votum impingit. Voluit tamen militum animos hac quoque ratione confirmare, quorum fortitudo ac audacia ex Ducis fortitudine & audacia planè pendet.

l *οἱ δ' ἱππῆες ἅλιδσιν*] Sequitur mandatorum Hectoris *ἀπεργασία*, prout ab eo anteà ſunt propoſita cum eleganti comparatione, qua fulgor ignium Troianorum exprimitur. Eorum autem numerus definitur millenarius, circa ſingulos quinquaginta viri ſtatuuntur, vnde totius exercitus Troiani, quinquaginta millium hominum numerus colligi poteſt.

FINIS LIBRI IIX. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΟΣ *συμβουλεύοντος τοῖς Ἕλλησι φεύγειν, ἱσταμένων τῶν ἐναντίων ἀποφαινόμενοι γνώμην Διομήδης καὶ Νέστωρ. συμβουλεύοντος δὲ Νέστορος. ἀπεὶς Ἀχιλλεὺς πέμποντας πρέσβεις· οἳ ἐλθοῦσιν αὐτοῖς ἀπαγγέλλουσι, καὶ μὴ τοῦτο εἰς ὕπνον τρέπονται.*

ARGVMENTVM NONI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

AGAMEMNONE conſulente Græcis fugere, ſurgũt contrariam pronunciantes ſententiam, Diomedes & Neſtor. Conſulente autem Neſtore, ad Achillem mittuntur legati: & precantibus ipſis renuit Achilles. Hi verò renunciant: & poſt hæc in ſomnum vertuntur.

Aliud argumentum: vel inſcriptio.

Legatio ad Achillem non perſuaſum eſt. I.

Σ [a] οἱ μὲν Τρῶες φυλακὰς ἔχον· αὐτὰρ Ἀχαιὸς
Θεσπεσίη ἔχε φύζα, Φόβου κρυόεντα ἑταίρη·
Πᾶσιν δ' ἀτλήτω βεβολήατο πάντες ἄριστοι·
[b] Ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ἀείνεον ἰχθυόεντα,
Βορέης καὶ Ζέφυρος, [c] τώ τε Θρήκηθεν ἄητον·
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης ἄμυδις δέ τε κῦμα κελαινὸν
Κορθύεται, πολλὸν δὲ παρὲξ ἅλα φῦκος ἔχυσαν·
Ὣς ἐδαΐζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν·
[d] Ἀτρεΐδης δ' ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος ἦτορ,
Φοίτα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύων
Κλήδην εἰς ἀγορὴν κικλήσκειν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηδὲ βοᾶν· αὐτὸς γὰρ μετὰ πρῶτοισι πονεῖτο.
Ἵζον δ' ἐν ἀγορῇ τετιηότες. ἂν δ' Ἀγαμέμνων
[e] Ἵστατο δακρυόεων, ὥστε κρουνὸς μελάνυδρος,
Ὅς τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δυσφερὲς χέει ὕδωρ·
Ὣς ὁ βαρυστενάχων ἔπε' Ἀργείοισι μετηύδα·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
[f] Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ·
Σχετλίῳ, ὃς πρίν μοί γε κατένευσέ τε καὶ κατένυσσε
Ἴλιον εὐπέρσαντ' ἐτείχεον ἀπονέεσθαι.
Νῦν γὰρ κακὸν ἀπάτην βάλλουσι, καί με κελεύει

TAquidem Troiani cuſtodias agebant, ſed Achiuos
Diuinitus immiſſus tenebat pauor fugæ frigidæ ſocius:
Luctu verò intolerabili perculſi erant omnes optimates.
Sicut autem venti duo pontum commouẽt piſcoſum,
Boreas & Zephyrus, quiè Thracia ſpirant
Ruentes derepentè: ſimul autem & vnda nigra
Attollitur: multã autem extra mare algam fundunt:
Sic ſcindebatur animus in pectoribus Achiuorum.
Atrides autem dolore magno perculſus cor,
Obibat præconibus ſonora voce præditis iubens,
Nominatim ad cõcionem vocarent virũ vnũquemq;
Non a clamarent: ipſe autem inter primos laborabat.
Sedebant aũt in concione triſtes: Agamemnon autem
Surrexit lachrymas fundens, ſicut fons nigræ aquæ,
Qui ab excelſa petra obſcuram fundit aquam:
Sic hic grauiter ſuſpirans, verba Argiuis locutus eſt:
O Amici Argiuorum duces & principes, (ui,
Iupiter me valde Saturnides detrimẽto alligauit gra-
Infeſtus, qui anièquidem mihi promiſit & annuit,
Troia deſtructa benè murata me rediturum:
Nunc a pernicioſam fraudẽ cõmentus eſt, & me iubet

Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολλοὺς ὄλεσσε λαούς.
Οὕτω πως Διΐ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὅς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠ δ' ἔτι καὶ λύσει· τῷ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες,
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

Ingloriũ Argos reuerti, postquã multũ amissi populũ.
Sic sanè Ioui prapotenti gratum erit,
Qui iam multarũ ciuitatũ demolitꝰ est summitates,
Ac adhuc etiã demolietur: huius.n. potentia est maxi-
Sed agite, sicut ego dixero, pareamus omnes, (ma.
Fugiamus cum nauibus dilectam in patriam terram.
Non.n. amplius Troiam capiemus latas vias habentẽ.

COMMENTARIVS.

a ὡς εἰ μὲν πᾶσιν] Vt lectores attentiùs in huius Rhapsodiæ diligenti examinatione versentur, id eos præscire oportet, in toto hoc Iliadis opere nullam elegantiorem extare, & in qua maius artificium Rhetoricum eluceat. siquidem, vt inquit Eustathius, πάνυ ἀναγώνιος ἡ ῥαψῳδία καὶ πολλὰ ἔχουσα δηλώματα ῥητορείας διηνεκοῦς, ἐν οἷς οἱ μὲν πρέσβεις λέγουσιν, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς αὐτοπλέγει. καὶ ἔστιν ἃ πρὸς ἀλλαχοῦ εἰπεῖν ἀναπέμπεται τὸν ἐν λόγοις πολιτικῷ ῥητορικὸν Ὅμηρος ἐπιδεικνύμενος. Repetendum est autem memoria, quod anteà dictum est, hæc omnia facta esse, id est, felicem successum Troianis in prælio dari, vt Achillis desiderium sentiant Græci, eoq; pacto maior ei honos pro illato dedecore in ablata Briseide & eius contemptu ab ipso Agamemnone rependatur, quod hoc libro videbitur. Primùm ergo describuntur angustiæ, in quas se iam redactos Græci sentiunt: vt tamen semper meminerimus, hoc non tam Troianorum virtute, quàm Numinis voluntate accidisse, ait eos timore diuinitùs immisso conflictari, cùm θεσπεσίῳ φόβῳ appellat. Sic enim hîc malo interpretari, vt aliàs docebo. Et hoc quidem in genere de vniuersis Achiuis dicit, tum verò κλιμακηδὸν ad ipsos duces, deinde ad ipsum Agamemnonem ascendit, cùm Duces & principes non solùm sui, sed etiam totius populi esse sollicitos maximè conueniat. Quod omninò hîc à Poëta exprimi censeo.

b ὡς δ' αὖτε μέγα κῦμα] Conturbata Græcorum pectora hac egregia comparatione exprimit, qua nulla poterat ad hanc rem cõmodior excogitari: quæ si cum sua ὑποθέσει componatur, omnia peroptimè quadrare comperientur. Primùm Troianos duobus vẽtis comparat, Græcos autem mari. Quemadmodum ergo venti mare, sic Troiani Græcos miserè conturbant. Quòd autem duos ventos assumat, id neq; forsan otiosum est, quasi Iouem & Troianos intelligat Græcis imminere: id vt credam, fecit Didymus, qui θεσπεσίῳ φόβῳ sic interpretatur: ἰδίως μὲν ἀπὸ τοὺς πρῶτας, ἰδίως δὲ ἀπὸ τὸν πεσόντα κεραυνόν. Fulmẽ autem nõ aliũde quàm à Ioue. Deinde notum est, Iouis ope fretos Troianos vincere. Sanè hoc mihi magis arridet, quàm quod est apud Didymum, qui duos istos ventos duplici animorum affectui comparat, dolori & timori. eius verba sunt hæc: καλῶς δύο αὔεμους παρέλαβε παραπλησίως τῷ πέλαγος, ἵνα καὶ δύο πάθη ψυχῆς παράσχῃ, ὥσπερ φησὶν, ἐκ θυμοῦ δύο αὔεμοι ζαφόωσιν τὸν θαλάσσιον ὃν βυθὸν· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπαφόσονται ὑπὸ τῶν δύο χαλεπωτάτων παθῶν, λύπης τε καὶ φόβου. Iudicium vtriusque sententiæ lectoribus relinquo, quod illi ex æquitate si lubet ferunto.

c τὼ τε θρήκηθεν ἄητον] Hoc videtur non posse tolerari, quod vtrumque ventum Boream & Zephyrum ex Thracia flare dicat. nam reuerà Boreas ex Septentrione, vbi Thracia, Zephyrus verò ex occidente flat. Id quomodo soluant Græci interpretes, videamus. Primùm Didymus, ῥητέον ἔν, inquit, ὅλη ἡ τῶν θρᾳκῶν γῆ, ἐπὶ πολὺ δήκει. καὶ σημαντικῶς κεῖται τὴ θρᾴκη μέχρι τῆς δύσεως, ἀφ' ἑκατέρας ὂν μέρους τῶν αὐέμων ἔχει ἑκάτερον· οἱ δὲ φασιν, ὅτι συλληπτικῶς πέφρακε, μόνος δὲ ὁ Βορέας ἀπὸ Θρᾴκης πνεῖ. id est, Dicendum est igitur Thracam regionẽ late sese porrigere, & formam literæ σ referre vsq; ad Occidentem. Ab vtraque ergo parte vtrumq; ventum habet. Quidam autem dicunt, Poëtam collectiuè ac comprehensiuè loquutum. Solus enim Boreas flat è Thracia. Hæc ille. Noster autẽ Eustathius sic exponit, θρήκηθεν δὲ, inquit, πρέπει λέγειν τὸν Ζέφυρον καὶ τὸν βορρᾶν ὁμήρου, ἢ ἀπὸ τοῦ θρᾴκιον κοινὸν εἰκαστήριον αὐέμων μυθολογεῖσθαι, ἢ διότι δι' αὐτῆς τῆ καθ' ἡμᾶς ἐμπίπτουσι θαλάσσῃ, ἢ μᾶλλον ἐξ αὐτῆς σκάνης. id est, Ex Thracia autem flare Zephyrum & Boream Homerus dicit, vel quòd Thraciam commune ventorum domicilium fabulentur, vel quòd per eam in nostrum mare incidunt: nõ autem ex eadã ipsa. Porrò hoc Eratosthenes olim vellicabat, quasi Homerus in vniuersum pronunciârit Fauonium è Thracia spirare, quod ille non dicit, inquit Strabo Geograph. lib. 1. sed tum demum, cùm venti hi concurrunt ad Melanem seu nigrum sinum Thracij maris, quod Aegæi pars est. Nam Thracia quâ Macedoniæ committitur, in mare procurrens versus Austrum flectitur, eoq; fit, vt Zephyri inde videantur spirare Thaso, Lemno, ac Imbro, & Samothracæ ac mari quo alluũtur: sicut & Atticæ spirare videntur à Scironijs saxis, vnde etiam Zephyri maximè Cauri. Vide plura ibidem. Ammianus Marcellinus li. 27. de hoc loco ita scripsit: Has terras (Thracię) immensa quondam camporum placiditate, aggerumq; altitudine fuisse porrectas, Homeri perennis authoritas docet, Aquilonem & Zephyrum ventos exinde flare fingentis. Quod aut fabulosum est, aut tractus antehac diffusi latissimè, destinatique nationibus feris cuncti Thraciarum vocabulo censebantur. Hæc ille.

d ἀτρεΐδης δ' ἄχεϊ] Agamemnonem nobis proponit Poëta vt Ducem & Regem præstantissimum, cuius est calamitates militum suorum iniquissimè ferre, ob eorumq; infortunia maximè angi & cruciari: vt hoc loco Agamemnoni contingit, qui sollicitudine & anxietate sua cæteris omnibus est superior, vt illa indicant, αὐτὸς δὲ μετὰ πρώτοισι πονεῖτο. Neque dubium est, quin eius doloris hæc causa sit, quòd soleant subditorum miseriæ Regibus plerunq; tribui, vt Eteocles apud Aeschylum docet, ac proinde ille horũ malorum causa & reus ab exercitu censeri possit vel sanè simpliciter propter studium, quo erga suos afficiebatur, vt Iliadis primo testatus est his verbis: βέλομαι ἐγὼ λαὸν σαῶν ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

e εἷος δακρυόεσσα] Lachrymæ heroum apud Homerum inauditæ non sunt: nullus tamen tantas effundere dicitur ac nunc Agamemnon, quod ex decoro factum est: siquidem ingens ista calamitas, quæ ad vniuersum exercitum pertinebat, ingentes etiam luctus postulabat: quales sunt hîc Agamemnonis, vt in sequentibus exprimuntur: eos enim fonti aquæ ex petra exilientis comparat. vbi rectè κρήνην μελανύδρου & ἀενάου ὕδατος appellauit. φυσικῶς, inquit Didymus, μέλαν τὸ ὕδωρ ἀλλὰ λαμπρυνόμενον τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. id est, Naturâ nigra est aqua, sed solaribus radijs splendescit. Sed de his in Lexico nostro.

f ζεὺς μεμάκει Κρονίδης] Hæc ipsa verba Agamemnon suprà secundo libro Iliadis protulit. Sed hîc alio sensu profert: nam verè, & non fictè, vt ibi, loquitur. Sic, vt etiam libro præcedente monebamus, vna eademq; oratio diuersè potest vsurpari.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Δηὼ δ' αὖτε ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν·
Οἶφε δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Ἀτρεΐδη, σοὶ πρῶτα * μαχήσομαι ἀφρονέοντι,
Ἠ θέμις ἐστὶν ἄνακτ', ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς.
Ἀλλὰ μάν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι,
Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀϊδρείην. τὼ πάντα ἴσαο
Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες·
Σοὶ δ' διὰ δίχα δῶκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.
Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων·
Ἀλκὴν δ' οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Δαιμόνι', ἦ ῥα νύ τοι πολλὰ ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν
Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀϊδρείης, ὡς ἀγορεύεις;

Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Diu autem muti erant tristes filij Achiuorum:
Tandẽ.v. inter eos locutus est in bello fortis Diomedes:
Atride, tibi primùm aduersabor insipienti,
Sicut iustum est, Rex, in concione: tu aũt ne irascaris.
Fortitudinẽ qdẽ mihi primũ exprobrasti inter Græcos,
Dicens me esse imbellem & impotentẽ: hæc aũt omnia
Sciunt Argiuorum & iuuenes, & senes:
Tibi aũt bifariam dedit Saturni filius versuti:
Sceptro quidem tibi dedit honorari supra omnes:
Fortitudinẽ aũt nõ tibi dedit, quæ potentia maxima:
Infelix siccine valde putas filios Achiuorum
Imbelles & esse, & impotentes vt dicis?

Εἰ δὲ

Εἰ δέ τοι αὐτῷ θυμὸς ἐπέσσυται ὥστε νέεσθαι,
Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδός, νῆες δέ τοι ἄγχι θαλάσσης
Ἑστᾶσ', αἵ τοι ἔποντο Μυκηνόθεν μάλα πολλαί·
Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Εἰσόκε περ Τροίην ξαπέρσομεν· εἰ δ' ἦ καὶ αὐτοὶ
Φεύγοντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Νῶι δ', ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ' εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου ὄρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετεφώνεεν ἱππότα Νέστωρ·
b Τυδείδη, περὶ μὲν πολέμῳ ἔνι καρτερός ἐσσι,
Καὶ βουλῇ μετὰ τοῦ γε σαόσσεαι ὁμήλικας ἔμπης·
Οὔτις τοι νῦν μῦθον ὀνόσσεται ὅσσοι Ἀχαιοί,
Οὐδέ κε πάλιν ἐρέει ἀπερύκοι τέ σε μῦθον.
Ἦ μάλα νηπύτιός ἐσσι, ἐμὸς δέ κε καὶ πάις εἴης,
Ὀπλότερος γενεῇφιν, ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις
Ἀργείων βασιλῆας, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε νῦν, ἐγὼν, ὃς σεῖο γεραίτερος εὐχόμαι εἶναι,
Ἐξείπω, καὶ πάντα διΐξομαι· ἀδέ κε τίς μοι
Μῦθον ἀτιμήσῃ, ὃς δὲ κρείων Ἀγαμέμνων.
c Ἀφρήτωρ, ἀθέμις ἐστὶν, ἀνέστιός ἐστιν ὁμοῖος
Ὅς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος.
Ἀλλὰ ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυλακῆφι δὲ ἕκαστοι
Λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτοῖο τείχεος ἔκτος.
d Κούροισιν μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι, αὐτὰρ ἔπειτα
Ἀτρεΐδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ * βασιλεύτατός ἐσσι.
Δαῖνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, οὔτι ἀεικές.
Πλεῖαί τοι οἴνου κλισίαι, τὸν νῆες Ἀχαιῶν
e Ἠμάτιαι Θρήκηθεν ἐπ' εὐρέα πόντον ἄγουσι·
Πᾶσί τοι ἔνδοθι ἔστω ὑποδρήσσειν, πολέσσι δ' ἀνάσσῃς.
Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστῳ
Βουλὴν βουλεύσῃ· μάλα γὰρ τῳ νῦν ἀνίσις Ἀχαιοὺς
Ἔδμεναι καὶ πυκινῆς, ὅσοι δῆμοι ἐγγύθι νηῶν
Καίουσι πυρὰ πολλά· τίς αὖ τάδε γηθήσειεν;
Νὺξ δ' ἤδη ἥδε μεσσατίη φαρόων, ἥδε σαώσει.

Si autem teipsum animus mouet ad redeundum,
Abi, adest tibi via: naues autem tibi prope mare
Stant, quæ te secutæ sunt ex Mycenis valde multæ.
Sed cæteri manebunt comati Achiui,
Donec Troiã euertamus. Quòd si verò & ipsi (velint)
Fugiant cum nauibus dilectam in patriam terram:
Nos autem ego Sthenelusq; pugnabimus, donec finem
Ilij inuenerimus: fauente enim deo venimus.

Sic dixit: hi aũt omnes acclamarunt filij Achiuorũ,
Sermonem admirati Diomedis equitandi periti.
Inter hos autem assurgens locutus est eques Nestor:
Tydide, supra (omnes) quidem in bello fortis es:
Et consilio inter omnes æquales es optimus.
Nemo tibi hũc sermonẽ vituperabit, quotquot Achiui,
Neq; in cõtrariũ dicet, sed nõ ad finẽ puenisti cõsiliorũ.
Certè quidem iuuenis es, meus verò & filius esses
Minimus natu, sed prudentia dicis
(Erga) Græcorum reges, quoniam decenter dixisti.
Sed agè, ego qui te seniorem profiteor esse me,
Eloquar, & omnia persequar, neq; aliquis mihi
Sermonem improbauit, neq; rex Agamemnon.
Ciuilis societatis o sor, iniustus, sine domo est ille,
Qui bellum amat intestinum, asperum.
Sed nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnasq; præparemus: custodes autem singuli
Cubent ad fossam profundam, murum extra.
Iuuenibus quidem hæc præcipio: sed deinde
Atride tu quidem incipe: tu enim maximus rex es. γε βασιλεύτερος
Præbe conuiuium senibus: decet te, nec indecens est:
Plena tibi vino tentoria, quod naues Achiuorum
Quotidianæ ex Thracia per latum pontum aduehunt.
Omnis tibi est cõmoditas excipiendi, multisq; imperas.
Multis autem congregatis illi obedies, qui optimum
Consilium cõsuluerit, valdè aũt opus est omnib. Græcis
Bono & prudenti (consiliõ) quia hostes propè naues
Accendunt ignes multos: ecquis de his lætetur?
Nox autem hæc vel destruet exercitum, vel seruabit.

COMMENTARIVS.

a ἀτρεΐδη, σὺ μὲν πρῶτος] Post orationẽ Agamemnonis cæteri omnes proceres obmutuerunt, præter vnũ Diomedẽ: qui hoc loco eas partes sustinet, quas libro secundo Vlysses, cùm Agamemnon discessum Græcis persuaserat. Eadem enim ratione se regi opponit, qui fuga nunc etiam salutẽ petendam esse consulebat. Primùm honestẽ veniã petit suæ παῤῥησίας ab ipso Agamemnone, ne si liberiùs cum eo loquatur, id ægrè ferat: eam siquidẽ esse legẽ concilij, vt liceat cuiq; liberè suam sententiã proferre. Quod quidẽ cũ aliqua acerbitate facit: nam statim ab initio conuitijs eum aggreditur, per ἀφραδέστατε: vbi Poeta videtur docere iniustis reprehensionibus permitti aliquando asperiora quædam vocabula, quibus indignitas facti aut sermonis magis castigetur, etiam non adhibito maiorum & superiorum respectu, modò id cum τέμνοντι, vt dixi, fiat: non proteruè, vt lib. 1. à Therside factum vidimus, vbi etiã docuit Homerus, aut Vlysses Homericus, quàm malè se hac in parte gesserit. At hìc potiùs laudatur Diomedis factum à tota concione & ex illius applausu, qui paulò pòst sequitur, constat. Reliquæ porrò orationis artificium est huiusmodi. Primùm occasionẽ arripit Diomedes succensendi Agamemnoni, quòd cùm anteà sibi Agamemnõ ignauiam exprobrasset (nimirũ sup. lib. 4. vbi tamẽ Diomedes nihil responderat, quia tacendi & loquendi tempus apprimè nouisset: vel quòd, ni fallor, ibi de propria persona tãtùm agebatur, hìc de totius exercitus commodo aut salute, de qua cùm Agamemnon desperaret, & proinde turpem fugam Græcis suaderet, non potuit ei sese non opponere Diomedes) tamen immeritò quòd eius fortitudo vniuerso exercitui satis sit perspecta (hoc enim significant illa τῶν δὲ πάντων Γ' ἐσσὶ Ἀργείων ἡμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες) nunc tamen ipse suam ignauiam prodat. Turpe est autem ea vitia in alijs reprehendere quibus tu ipse scateas, & eo nomine quispiam acerbiùs est castigandus. Porrò cum hoc in Agamemnonem cadat, dignus etiam fuit qui grauissimè à Diomede increparetur. Tum elegãter docet, quàm sit pluris fortitudo quàm immẽsum imperium facienda: siquidem hoc quidẽ Agamemnoni à Ioue concessum esse dicit, vt reliquos sceptri honore antecelleret, ab eodem tamẽ illi fortitudinem denegatam, sine qua reliqua potẽtia nihili venit æstimanda: ideò addit, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. Eius siquidem beneficio summa retinentur & conseruantur imperia, quæ imbelles viros ac ignauos minimè postulant. Quibus verbis nõ tam ipsius Agamemnonis vituperium, quàm propriam laudem Diomedes complectitur: quasi se ipsum Regi eo nomine anteponat, qui ea sit virtute præditus, qua ille non sine summo dedecore destituitur. Vbi adhuc notandum est, quod alibi diximus, agnosci ab Homero virtutes esse dona Dei, quod ijs Philosophis omnino aduersatur, qui eas ab hominibus ipsis proficisci statuunt. Nõ enim diceret, Iouem Agamemnoni fortitudinem non concessisse, nisi intelligeret eius esse largitorem Deum. Cui subscribit Pindarus Od. 5. Isthmiorũ: κρέσσων δ' ἀλκὰ θεοῦ δόσις ἀνδρῶν, Fortitudo mortalium à Deo est. & Euripides in Bacchis, πιστὸν τόδε θεῖον ἐκ θεοῦ. Certa diuina virtus. Generaliùs de omnibus virtutibus Simonides apud Theophilum lib. 2. contra gentes: οὐ πεισαὶ δὲ θεῶν ἀρετὰν λάβεν, ἃ πόλις ἃ βρότος· θεὸς ὁ πάμμαχος ἀπήμαντόν τε δίδωσιν ἐσθλὸν αὐτός. Nam absq; Dijs (nos dicimus Deo, & Homerus, Ioue, & ipse Simonides statim, Deum dicet) virtutem accepit, neq; vrbs neq; homo. Deus omnium curam habet. Nihil autem integrum inest eis. Etrursus Pindarus Od. 3. Isthm. ζεῦ μεγάλαι δ' ἀρεταὶ θνατοῖς ἕπονται ἐκ σέθεν. id est, ô Iupiter eximiæ virtutes mortales comitantur

tantur tuo beneficio. Illud etiam hoc loco docet Diomedes, regiam dignitatem non aliunde quàm à Ioue proficiſci, qua de re aliàs copiosè dictum eſt. Tandem artificiosè Græcos ignauiæ ſuſpicione liberat, quos forſan in ſuam ſententiam alioqui pertraxiſſet Agamemnon, vt totum crimen in eum melius reijciat, & ſolum in tam magno exercitu ἀπτόλεμόν τε καὶ ἀϋτὰλκιδὰ doceat: ſiquidem nullus prætereà de diſceſſu ſit cogitaturus. quibus dexterè Græcorum animos occupauit, ne Regis conſilio adhęreſcerent, hac laude fortitudinis eos in ſuam mentem vocans, quòd à tanto Duce illius ſententiam culpari obſeruarent, qua ad ignominioſam fugā cōcitabantur. Id tamen leuiter attingit, hoc eſt, non ita de Græcorum voluntate pronuntiat, vt eos remanſuros certò ſibi polliceatur. Nouit enim quanto patriæ deſiderio omnes illi tenerētur, & iam ſuprà lib. 2. experientia periculoſiſſima id iam pro explorato habebatur: proinde non dubitauit, etiam eos facilè ad diſceſſum poſſe commoueri inſtantis periculi ratione. ideò addit, ἀ δὲ καὶ αὐτὸς φόβονδε σὺν νηυσὶ φίλῃσι ἐς πατρίδα γαῖαν. De ſe ergo & ſocio Sthenelo indubitatè loquitur: ſibi vtriq; non eſſe in animo, ex Regis ſententia fugæ ſeſe committere, ſed vſq; ad integrum belli exitum permanere. Cùm autem id temerarium videretur, vt duo illi ſoli vniuerſis copijs Troianorum opponerentur, quibus totus Græcorum exercitus non potuerit reſiſtere: addit egregiam vocem, & pio viro dignam, σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν: nam vbi te in aliquo negotio à Deo iuuari cognoueris, immò ab eodē ad illud impulſum fuiſſe, turpe eſt infectum illud relinquere, etiamſi multis ſalebris ab exitu prohibearis. Ideò laudabilis eſt illa virtus, quæ Perſeuerantia appellatur. At, vt lib 2. ex oratione Vlyſſis notum eſt, Deorum auſpicijs bellum iſtud eſt inchoatum: itaq; cùm id temerè factum non ſit, neq; etiam temerè, ante illius finem recedendum eſſe putat. Quaſi dicat: Fallacia eſſent Dei (nota etiam vnitatem Dei hic exprimi) auſpicia, ſi fruſtrà huc aduenisſemus, & re infecta domum reuerteremur. Eius ſiquidem ope & fauore freti non poſſumus felicem exitum, quanquam ſoli ego & Sthenelus remaneamus, non expectare. Qui nos enim deduxit, is ſine dubio integrum negotium conficiet.

b τυδείδη, σοὶ μὲν πόλεμος] Anteà quidē orationem Diomedis ab omnibus Græcorum proceribus (ita enim eſt reſtringendum illud, οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίκουροι ἦσαν Ἀχαιῶν: nam vt ex præcedentibus conſtat, colloquium iſtud ducum tantùm fuit, non totius exercitus) placuiſſe vidimus: ſed id Poëtę ſatis non eſt generaliter pronunciaſſe, niſi ſpeciatim aliquid amplius de ea dicat: quod nūc facit ſub perſona Neſtoris, quem inter omnes ſelegit, vt omnium prudentiſſimum, & cuius vox inſtar omnium eſſe poſſit. Hic ergo ſua oratione duo facit. Primùm orationem Diomedis comprobat; deinde conſilium etiam ſuum ad præſens negotium ſuggerit. Quod ad illud attinet, antequam expreſsè laudet, præmittit ipſius Diomedis encomia, quibus maior etiam eſt authoritas eius orationi acceſſura. Duo autem ſunt, quibus Diomedē commendet: primùm fortitudo, deinde conſilium ac prudentia. Diligenter tamen obſeruandum eſt, quid de vtroque dicat. Nam quod ad fortitudinem, ea ſuperiorem illum & præſtantiorem reliquis omnib. pronunciat, quaſi nullus ei hoc nomine ex Græcis poſſit comparari. Id tamen vel blandiendi gratia facit, cùm alij quoque proceres eſſent, qui magnanimitate bellica Diomedi non cederent, etiam vnus Aiax, qui poſt Achillem cæteros eā antecelluit, vt ipſe Homerus teſtatur. Vel quòd reliquis fortiorē eum eſſe oporteat in præſentia, cùm illis planè cōſternatis, vt Agamemnoni fugam ſuadenti nullus ſit refragatus, cuius ſpeciem eorum conſenſus præbebat, ſolus Diomedes imperterritum ſe exhibuerit, reliquisque animos iam collapſos erigendi & confirmandi author vnus extiterit. Secundò Diomedis conſilium laudat, ſed attende quàm cautè. nam eum hac parte æqualibus tantùm eius & ὁμηλικεσι anteponit: ne ſi generaliùs de omnibus loqueretur, hanc laudē ſibi ipſi Neſtor præriperet. qua ſe neminem, nedum hunc Diomedem, præſtantiorē agnoſcit. Quod apertiſſimè in ſequentibus teſtatur. Docebit enim reipſa optimè quidem & prudenter loquutum Diomedem, ſed mutilum & truncum eſſe illius conſilium, quòd ipſe abſolutius faciet. Suggerit enim, quæ ipſe prætermiſerat, & quæ ad vniuerſorum commodum ſpectarent, nimirum quid in his anguſtijs rerum faciendum ſit, cùm Diomedes remanēdum eſſe tantùm ſua oratione contendiſſet. At Neſtor pergit, & cùm iam à Diomede cæteros omnes à fuga, quam forſitan ex Agamemnonis conſilio moliebantur, deterritos exiſtimet, atq; ideò ſit omnib. remanendum, præcipit ea quæ ſaluum ab hoſtibus exercitum præſtare poſſint. Et nunc quidem collocandas ad foſſam extra murum cuſtodias, quæ hoſtium impetus detegant, & hoc quaſi munimine, cæteri qui ad naues remanebunt, tutius noctem tranſigant. Quia tamen iſta non ſufficiebant, & tempus longiori deliberationi non ſupererat, quòd cœnæ tempus inſtaret, & ex prælio diurno defatigatis virium reſtauratione opus eſſet: ſuadet vt Agamemnon reliquis proceribus cœnam exhibeat, vbi quid faciēdum ſit, meliùs, & maiore cum otio deliberabitur. Et hæc eſt ſecunda pars orationis Neſtoreæ, prout eam in principio diſtribuimus, quæ conſilium præſens Neſtoris complectitur.

c ἀφρήτωρ,] Qui hæc ſimpliciter attendet, primo intuitu hæc eſſe ἀπροσδιόνυσα iudicabit. Neq; enim cum præcedētibus neq; cū ſequentibus cohærēt, & videntur quaſi inepte hic eſſe inſerta. Sed interpretes Græci docēt, hęc κατηφορικῶς dici, vt Agamemnon de ſuo in Achillem odio decideret, quod quaſi bellum eſt ciuile: cuius iniquitatem & iniuſtitiam breuiter proponit. Exiſtimo autem hæc propter Agamemnonē præſentem dici, non propter Achillem, vt vult Didymus: quid enim hæc abſenti, & non audienti profuiſſent? Et illud docebit ſequens Neſtoris oratio, qua Agamemnonem ipſum ob factum aduerſus Achillē acriter increpabit, & ad placandum Achillem exhortabitur, cumq; totius negotij rem conſtituet. Itaq; nunc etiam hac γνώμη facit, vt animus Agamemnonis remolleſcat in Achillē: quia docet quibus criminibus ſe obliget, qui bella inteſtina concitat & fouet, nimirum vt omnia iura & vincula ſocietatis humanæ violet & perfringat. Ea ſocietas autem duplex eſt: publica, & priuata. Illa per ἀφρήτωρ, hæc per αἰσίμῳ explicatur. ἀθέμιστον autem eum intelligit, qui ſibi tantum iuris aſſumit, vt alijs iniuriam inferat: quod fit in bellis ciuilibus vbi illi inter ſe bella gerunt, qui ſe mutuo ciuilitatis nexu complecti debuerant, quod erat æquum & iuſtum. Eſt enim æquitas ſocietatum omnium vinculum firmiſſimum. Ergo peregregia eſt hæc Neſtoris ſententia, qua animum Agamemnonis Achilli tacitè conciliat, & eum ab his inteſtinis prælijs deterret: πόλεμος nomē etiā huic priuatæ ſeditioni tribuēs, ſiue quòd ſpecies ſub genere comprehendatur, ſiue quòd rem exprimere nolebat in præſentia propter ἀχαιΐδα & ἀτιμίαν: quod tamen impoſterum fiet, in ſequenti eius oratione poſt cœnam. At, Deus immortalis, quot ἀφρήτορας quot αἰσίμους, quot ἀθεμίστους habent hæc noſtra miſera ſecula? quos ſi numerauero, & Libycas arenas innumeras facilè numerauero. De ſola infelici Gallia nūc loquor, in qua nullus eſt qui Neſtorem hunc exaudiat, vt de pietatis noſtræ præceptis conticeſcam. Sed quid peregrinos audiat, quæ ad Homeri Gallici (Bartaſium noſtrum intelligo) carmina ante aliquot annos obſurduit, cùm ille horridus cometa in cœlo per aliquod tempus effulgeret. Cuius verba, prout mihi illa ante biennium vertere contigit, ſi placet, referam: vt intelligat rurſus Gallia, aut Galliæ pars quæ in hunc locum inciderit, ſi tanti noſtra ſunt, vt aliquando euoluantur, quantam ſui commiſerationem apud omnes excitet:

Quid tibi non prodeſſ', phrenetica Gallia, poſſunt
An potes hunc oculis, patiens, aduertere ſiccis
Qui cœlum horrendum noctes exaſperat omnes,
Bella, famem, peſtemq; quibus grauis ira Tonantis,
Sed quid inermis eheu! potis eſt ira horrida cœli,
Innumera tergus nullos tibi pectore duro
Inq; tuo tua dira fames ſe viſcere paſcit.
Tanquam lethargo, ipſa tui medicamina morbi
Calcitroſa magis ceſſas, & libera curis
Nec ſecus ac ciſpis candens aut lamina, quò plus
Signa, quibus ſuadent iam te reſipiſcere cœli?
Prodigioſum ignem, diros crinesq; cometæ,
Et terra, tonitrus tria ſpicula ſæua minatur,
Cùm magis exardet, noſtrum inc ipiut vndiq; ſæuit
Cùm tibi tot ſcuticæ, quæ nunc vibice flagellant
Eliciant gemitus? tuus eſt tua pocula ſanguis,
Quæ tibi ſunt damnoſa, placent, nullus tibi ſenſus
Effugis, & quo te ſtimulat Deus acrius, illo
Vulneribus duri pingueſcis ad inſtar aſelli.
Tunderis, hoc duros mage dura reſiſtis ad ictus.

Hæc Bartaſius: ſed quantò elegantius ſuo idiomate. At ille quod etiam ſubijcit, fabulam, vt eſt in prouerbio, ſurdis cecinit. Plura in hanc rem dici poſſent: ſed vt Pſammenitus ille apud Herodotum domeſtica mala maiora eſſe dicebat, quàm vt ea poſſet deflere: ſic patriæ noſtræ tam graues ſunt calamitates, vt omnem lugendi & deplorandi facultatē ſuperare videantur. Hunc porrò locum Homericum adumbrauit Tullius 13. Philip. his verbis: Nam nec priuatos focos, nec publicas leges videtur, nec libertatis iura chara habere, quē diſcordiæ, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat, &c. Sunt autem duo belli genera, vt eſt apud Plat. 1. de Legib. τὸ μὲν δὴ καλὸν μάχεσθαι ἅπαντες φάσιν, ὃς ἂν μὴ πάντων πολέμων χαλεπώτατος· τὸ δ' ἄλλο, ᾧ ἔστιν τὰς ἐντὸς τῆς ἀλλοφύλους χρώμενα διαφερόμενοι. De primo locus hic eſt intelligēdus, quod Neſtor vocat ἐπιδήμιον, longè extraneo pernicioſius, quòd in eo ciuitas ſeſe mutuò atterat, & vnius partis de altera victoria, victrici calamitoſa non eſſe non poſſit: vt qui brachium aut aliud membrum ſibi truncauerit, proprio corpori nocet: cùm ſi peregrinis bellum inferatur, nihil eſt, quòd victam partem victrix miſeretur, quia ſibi inuicem ſunt extranei. At quis ille, quęſo, furor eſt in ſuos tam rabidè deſęuire? Furioſos & demētes caterīs ferreis alligamus, qui ſibi fortè propria membra dilacerant: & hos ciuilium bellorum authores & fautores, Deus aſſertor ęqui, non compeſcueris?

d κρυ-

ἐν κούροισιν] In bellis familiare est, vt in excubijs iuniores collocentur: hoc est, qui corpore sunt robustiore, quia ad laboris tolerã-
diam aptiores videantur, qualis in vigilijs requiritur. Hæc est autem secunda pars, vt iam anteà monebamus, orationis Nestoreæ,
qua Diomedis consilio ea addit quæ ipse cõducibilia existimat. Duo autem sunt quæ proponit. Primùm, excubias esse in fossa ex-
tra murum disponendas, & hanc prouinciã iunioribus demandandam: secundò, Agamemnoni suadet vt reliquis proceribus con-
uiuium exhibeat: idq; duobus argumentis, primùm, quòd regem omnium supremum id maximè deceat, deinde quòd ei vini co-
pia suppetat (vt mox repetemus) ac ei omnino nihil desit, quod ad hospites excipiendos requiratur. Eius autem conuiuij finẽ ex-
plicat, non tantùm epulandi gratia, sed vt omnibus simul congregatis, sententiamque suam proferentibus commodiùs de negotio
statuitur, quia melior semper eligi potest: ideò dicit, πολλῶν δ' ἀρχομένων, τὸ βέλτιον ἔπλετο μῆτις ἀμείνων.

ἐκ μὲν πᾶν ἔρρηξεν] Anteà Homerus dixit, ex Lemno oneratas vino naues aduenire, quod rarò factum esse par est. Nunc autẽ la-
xius dicit ex Thracia, quæ est ex aduerso, cuius partes aliquas etiã Græci excolebant, vt quæ sunt circa Cherronesum, sicut memo-
ratur. Cuius Thraciæ pars est & Thracia Samos & insulæ circa illam, quarum vnam fuisse Lemnon conuenit. Videtur etiam eo
tempore vini feracissima fuisse Thracia: qua de re aliàs dicetur. Quòd verò hoc loco Agamemnonis cellas refertas videamus, vt
Nestor dicit, ansam Achilli præbuit, vt Regem οἰνοβαρῆ diceret primo libro: sed reuerà id erat propter frequentes epulas, quas Græ-
ciæ principibus exhibebat Agamemnon. Eustathius.

f ὅς κεν ἀρίστῃσιν] Obserua, inquit Eustathius, heroũ conuiuia olim semper seria extitisse, cùm ad pocula de rebus grauibus delibera-
rent. Vt enim dicunt antiqui, βάκχοι ἑαυτῶν ἐν οἴνῳ ἐσμέν. Vnde Comicus, τὸν νοῦν ἵν' ἅδω ἐν λέγω τὰ δέξιον. Ideò Persæ poti de rebus serijs
consultant: postero die sobrijs eadem à πρόσχαρα, domino domus, in qua deliberârunt, proponuntur: si in eadem sententia perman-
serint, consilio vtuntur: sin minus prætermittunt. Quod porrò sobrij deliberârunt, id poti rursus exagitant, vt memorat Herodotus
in Clione. Et lex Rhodiorum summis magistratibus iubet, præstantissimos ex illis de ijs, quæ altera die facienda sunt deliberaturos
simul conuiuari. Quippiam simile tacitus de Germanis narrat libro de moribus Germanorum. Vide Plutarchum Sympot. lib. 7.
quæstion. 9. & 10.

Ὣς ἔφαθ· οἱ δ' ἄρα μάλα μὺν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
Ἐκ δ' ἔβαν Φυλακῆες σὺν τεύχεσιν· ἐσσὰ δ' ἕοντο, (το.
Ἀμφὶ τε Νεστορίδῃ Θρασυμήδεα ποιμένα λαῶν,
Ἠδ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον, καὶ Ἰάλμενον, υἷας Ἄρηος,
Ἀμφί τε Μηριόνῃ, Ἀφαρῆα τε, Δηίπυρόν τε,
Ἠδ' ἀμφὶ Κρείοντος ἀγὸν Λυκομήδεα δῖον.
Ἑπτὰ δ' ἔσαν ἡγεμόνες Φυλάκων, ἑκατὸν δ' ἐπὶ πάσῳ
Κοῦροι ἅμ' ἕσπεσθον, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες,
Καδδὰς μέσον τάφρου καὶ τείχεος ἷζον ἰόντες.
Ἔνθα δὲ πῦρ κήαντο, δίδοντο δὲ δόρπον ἕκαστος.
Ἀτρεΐδης δὲ γέροντας ἀολλέας ἦγε Ἀχαιῶν
Ἐς κλισίην, παρὰ δέ σφι τίθει μυρίον εἶδαρ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἦσαν,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλὴ,
Ὅς σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
ᵇ Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἐν σοὶ μὲν λήξω, σέο δ' ἄρξομαι, οὐδέ κε πολλῶν
Λαῶν ἐσσὶ ἄναξ, καί τοι Ζεὺς ἐγγυάλιξε
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βουλεύῃσθα.
Τῷ σε χρὴ πέρι μὲν φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι,
Κρῆναι δ' ἠπιόως, ἄλλῳ, ὅτ' ἂν πινὰ θυμὸς ἀνώγῃ
Εἰπεῖν εἰς ἀγαθόν· σέο δ' ἔξεται ὅς κεν ἄρχῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.
Οὐ γάρ τις νόον * ἄλλ- ἀμείνονα τῶδε νοήσει
Οἷον ἐγὼ νοέω ἠμὲν πάλαι ἠδ' ἔτι καὶ νῦν,
Ἐξ ἔτι τὸ ὅτε * Διόθεν Βρισηΐδα κούρην
Χωόμενον Ἀχιλῆα ἕλες κλισίηθεν ἀπούρας·
Οὔτι καθ' ἡμέτερον γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δ' ὑπείρεο θυμῷ
Εἶξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν,
Ἣ τιμήσας· ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Φραζώμεσθ' ὡς κέν μιν ἀρέσσαμενοι πεπίθοιμεν
Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν ἔπεσί τε μειλιχίοισι.

Sic dixit: hi.a. eũ libenter audierunt & obedierunt.
Custodes verò cum armis exierunt,
Circaq; Nestoridẽ Thrasymedem pastorem populorũ,
Et circa Ascalaphum & Ialmenum, filios Martis:
Circaq; Merionem, Aphareumq; Deipyrumq;,
Et circa Creontis filium Lycomedem diuinum:
Septem erant duces custodũ: centum.v. cum quolibet
Iuuenes vnà ibant, longas hastas manibus habentes.
Inq; medio fossæ & muri sedebant profecti:
Ibi.a. ignẽ incenderũt, parauerunt q; cœnã vnusquisq;. χ. κάιωτο
Atrides autem seniores congregatos duxit Achiuorum
In tentorium, ipsisq; apposuit sufficiens conuiuium.
Hi aũt in epulas paratas appositas manus extẽderunt.
Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Illis senex primus texere cœpit consilium
Nestor, cuius & anteà optimum apparuerat consiliũ,
Qui ipsis rectè sapiens concionatus est, & dixit:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
In te quidem finiam, à te.a. incipiã, quoniã multorum
Populorum es rex, & tibi Iupiter dedit
Sceptrumq; & iura, vt ipsis consulas.
Ideo te oportet supra (oẽs) dicere sermonem, & audire:
Perficere etiã alterius quum aliquem animis iusserit
Dicere in bonũ: tibi.a. hærebit quodcũq; prior dixerit.
At ego dicam vt mihi videtur esse optimum:
Non enim quis sententiã alius meliorẽ hac cogitabit, χ. ἄλλον
Qualem ego cogito, & olim & adhuc etiam nunc,
Ex eo vsq; quum tu ô generose, Briseida puellam χ. διοθυεδε
Irati Achillis, iuisti extentorio auferens,
Non secundùm nostram sententiam. valdè enim tibi
Multum dissuadebam, tu autem tuo elato animo
Cedens, virũ optimũ, quem immortales honorauerũt,
Inhonorasti. ereptum.n. habes præmiũ, sed etiã & nũc
Deliberemus quomodo ipsum placantes inducere po-
Donisq; placidis, verbisq; blandis. (terimus

COMMENTARIVS.

a ἐκ δὲ φυλακῆες] Breuiter in præcedenti versu dixit, consilium Nestoris reliquos omnes proceres Græcos cõprobasse: id pluri-
bus non persequutus, quemadmodum fieri poterat, si vni eorum aut alteri eius laudandi partes cõcessisset, vt ipsimet Nestori an-
teà cùm Diomedis orationem approbaret. Nimirum præstabat re ipsa illud exequi, quandoquidem facto, non verbis hic opus e-
rat. Itaq; facit vt singuli vtramque consilij illius partem absoluant: primùm constituuntur duces septem, sub quibus excubias mili-
tes agerent non quidem vniuersi, sed qui ad eam rẽ electi & destinati fuerant certo numero, qui est septingentorum. nam sub quo-
libet duce erant centum (ἑκατὸν δὲ ἑκάστῳ κῆροι ἅμ' ἕσπεσθον) ijque iuuenes, vt Nestor iusserat, quales etiam duces ipsos fuisset arbitror.
Secundò apud Agamemnonem cœna proceribus instruitur, sub cuius finem Nestor rursus consilium suum explicat, vt videbimus.

b ἀτρεΐδη κύδιστε] Huius orationis artificiũ est insigne. Primùm enim animũ Agamemnonis sibi conciliat honesta reuerentia quã
illi in ipso initio exhibet, idque summa cum verborum modestia, cùm se ab eo orationis exordium sumpturum dicit, in eodemque
desitu-

desiturum: quia nimirum hoc ita par sit fieri ei, cui Iupiter regiam potestatem concesserit (vbi obserua, repeti quod anteà dicebamus, Homerum agnoscere regna à Deo proficiscei) id enim frustrà non fit: nam vt ea dignitas reliquis est superior, sic etiam decet remiquos ei subijci, & honorem eum præstare, qui testetur quantum ei te debere fatearis, cui hoc decus inter mortales contigit. Tum, ne forsan Agamemnon inertem potestatem ac otiosam datam cogitet, addit datum ei insuper sceptrũ & iura, quibus subditos suos regat & moderetur. Quod diligenter notandum Regibus maximè ac Principibus, quibus non effræne & exlex imperium datũ est, vt sibi quicquid lubet, licere putent: sed impositum sibi æquitatis & legum iugum, quod non nisi impiè & cum propriæ perniciei periculo excutere possunt. Sed vt hæc accuratius intelligamus, videtur duo Agamemnoni tribuere: primùm σκῆπτρον, deinde θέμιστας. Per σκῆπτρον potestatem illam intelligo, qua Rex in sui obsequium subditos suos compellit, aut compellere potest, si se rebelles ac refractarios exhibuerint: per θέμιστας verò normam illam legum, ad quam imperium suum dirigit. Quæ duo in Rege necessaria eleganter docet Aristot. Polit. lib. 3. cap. 11. & 12. Nam regia illa potestas, inquit, (hoc ad postremam partem referẽdum est) qua rex omnia ex voluntate sua gubernat, non est secundùm naturam. & paulò pòst: Qui legem præesse iubent, videntur iubere Deũ præesse, & leges: qui autem hominem iubet præesse, adiungit & bestiam. Libido quippe talis est, & transuersos agit etiam viros optimos, qui sunt in potestate: ex quo mens absque appetitu lex est. At in vndecimo (& hoc ad primam partem referendũ) statuit debere Regem potentia quadam instructum esse, qua leges tueri possit, & non parentes ad parendum compellere. Et hæc duo sunt quæ videtur Nestor intelligere. Vnde cõcludit, debere Agamemnonem cæteros omnes dicendo antecellere, hoc est, par esse, vt in cuius manibus sunt leges & iura: prudentia etiã non vulgari, sed eximia sit præditus, quæ in oratione, animi indice, apparet, cuius beneficio sensa nostra explicamus. Vel de potestate etiam Regis intelligit, qui aliorum sententias vnus aut infringebat aut confirmabat sua oratione. Quo sensu ὑστερολογίαν hîc agnoscemus, cùm ἐπαινέσαι debeat præcedere τὸ φάσθαι ἔπος (qualis fuit anteà, ὦ σοὶ μὲν λέξω τόδ' ἄρξομαι: debebat enim priùs ἄρχεσθαι, quàm λέγειν) vt sit sensus, debere Agamemnonem aliorum consilia attẽtè audire, & de ijs postmodùm iudicium ferre, quæ illius potestatis regiæ πρῶξις, vt vnum aut alterum sua authoritate confirmet: & hoc est quod anteà dicebat, πρὶν πάσσαι ἕως κεν ἀείσω βυλὴν βυλεύσαι: quæ sequentibus explicantur. nam dicit, debere eum illi se audientẽ præstare, qui salutare ac optimum consilium suggesserit. Porrò vbi Agamemnonis animum his monitis & præceptis sibi conciliauit, consilium suũ, in hoc negotio explicat satis liberè: primùm arguens eũ, quòd adeò petulanter cũ Achille egisset, nulla consilij sui, quod ei tũc temporis suggerebat, habita ratione, eripiendo illi Briseidem, vnde ille in tentoria sua indignatus recesserit non sine summa totius exercitus pernicie: quia hoc tuto præsidio destituatur, sine quo, vt Homerus vult, vniuersæ Græcorum copiæ nihil ferè sunt, quàm numerus. Itaque suadet, vt aliqua eius placandi ratio inueniatur siue donis, siue blanda oratione. Dona eò spectant, vt iactura Briseidis Achilli resarciatur, quæ illi in prædæ locum cesserat: blanda autem oratio, vt se Agamemnon non iam amplius durum & immitem, vt anteà, sed placidum & mansuetum illi exhibeat, quasi veniam iniuriæ postulans, vnde exulceratus heros illius animus sanari & demulceri possit, vt Græcorum afflictis rebus succurrat, eosque in his angustijs à Troianis opprimi non patiatur. Et hinc iam exordietur honos, quẽ Achilli ob acceptũ in superiore iniuria dedecus referri à Ioue impetrauit Thetis, vt primo lib. dictũ est.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ γέρον, οὔ τι ψευδὴς ἐμὰς ἄτας κατέλεξας.
Ἀασάμην, οὐδ' αὖτὸς ἀναίνομαι· ἀτὰρ σὺ πολλῶν
Ἀχαιῶν ἐσσὶ ἀνὴρ ὃν τε Ζεὺς κῆδε φιλήσῃ,
Ὡς νῦν δ' οὗτος ἔπος, δέμασε δὲ λαὸν Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, φρεσὶ λύγαλέῃσι πιθήσας,
Ἀψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Τύμῖν δ' ἐν πάντεσσι θεὴν κλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω,
Ἑπτὰ μὲν ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Εἴκοσι δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἱ ἄεθλα ποσὶν ἄροντο.
Οὐ κεν ἀλήϊος ἦεν ἀνὴρ ᾧ τόσα γήνοιτο,
Οὐδέ κεν ἀκλήεσσι πολυτίμοιο χρυσοῖο,
Ὅσσά μοι ἶσ' ἐπάεσσε ἄεθλια μώνυχες ἵπποι.
Δώσω δ' ἑπτὰ γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς ὅτε Λέσβον ἐυκτιμένην ἕλεν αὐτὸς,
Ἐξελόμην, αἳ κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν οἱ δώσω, μετὰ δ' ἔσσεται ἣν τότ' ἀπηύρων
Κέρλιν Βρισῆα, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μήποτε τ' οὐ νηῒ ἐπιβήμεναι ἠδὲ μιγῆναι,
Ἠὲ θεμις ἀνθρώπων πέλει αἰδοίων ἠδὲ γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἁλαπάξαι,
Νῆα ἅλις χρυσῷ καὶ χαλκοῦ νηησάσθω,
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα λήϊδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δ' ἤν γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθω,
Αἵ κε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλει φέρωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκώμεθ' Ἀχαϊκὸν, ἤθαρ ἀρέσθαι,
Γαμβρὸς κοὶ μοιέσσι τίσω δέ μιν ἶσον Ὀρέστῃ
Ὅς μοι τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἐνὶ πολλῇ.
Τρεῖς δέ μοι εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήλῳ,
Χρυσόθεμις, καὶ Λαοδίκη, καὶ Ἰφιάνασσα,
Τάων λὺ κ' ἐθέλῃσι φίλῳ ἀνὰ δόμον ἀγέσθω
Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ἐγὼ δὲ θαμείλια δώσω
Πολλὰ μάλ', ὅσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ οἱ δώσω εὖ ναιόμενα πολίεθρα,

Hunc rursus allocutus est rex virorũ Agamemnõ:
O senex, neutiq̃ mẽdaciter meas iniurias enumerâsti,
Offendi, neq; ipse nego: pro multis
Populis est vir, quem Iupiter ex animo amauerit,
Vt nũc hũc honorauit: domuitq; exercitũ Achiuorũ.
Sed postquam peccaui mentibus perniciosis obediẽs,
Iterum volo placare, dareq; infinita dona.
Vos autem inter omnes inclyta dona nominabo.
Septẽ tripodas q igni nõ imponũt, decẽq; auri talẽta,
Igni aptos. a. (v. nitentes) lebetes viginti 12. a. equos
Bene cõpactos, victoresq; q. p̃mia pedũ velocitate tu-
Nõ mẽdicus esset vir, cui tãta cõtingerent, (lerunt:
Neq; inops valdè precioſi auri,
Quanta mihi attulerunt præmia vnunguli equi.
Dabo itẽ septem mulieres præstantes: opera scientes,
Lesbias, quas, quãdo Lesbũ benè conditam cepit ipse,
Delegi, quæ pulchritudine vincebãt genera mulierũ.
Has quidẽ ei dabo: & inter eas erit, quã tunc eripui
Filiam Brisei: & insuper magno iureiurãdo iurabo
Nunquã cubile ascẽdisse, neq; rem habuisse (cum ea.)
Vt mos hominum est virorum & mulierum.
Hæc quidem statim omnia aderunt: si autem rursus
Ciuitatẽ magnã Priami dij dederint expugnare,
Nauem abundè auro & ære oneret
Ingrediens, quando diuiserimus prædam Achiui.
Troianas autem mulieres viginti ipse deligat,
Quæ post Argiuam Helenam pulcherrimæ sint.
Si autẽ Argos redierimus Achaicum, papillam terræ
Gener mihi sit, honorabo. v. eum æquè ac Orestem,
Qui mihi vnicus nutritur delicijs in multis.
Tres autem mihi sunt filiæ in domo benè compoſita,
Chrysothemis, Laodice, & Iphianassa,
Harum quam velit dilectam sine dote abducat
Ad domum Pelei: ego verò dotem addam.
Ingentẽ valdè, quantã nemo vnquã suæ dedit filiæ.
Septem autem ei dabo celeberrima oppida:

κ. ἀμύμονα ἔργα

κ. ὑπὲρ

γρ. ἐπὶ μάλιστα δώσω

Καρ-

Καρδαμύλῳ, Ἐνόπῃ τε, καὶ Ἱρῇ πιήεσσαν,
Φηράς τε ζαθέας, ἠδ' Ἀνθειαν βαθύλφμον,
Καλλίπτ' Αἴπειαν, καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται Πύλῳ ἠμαθόεντι·
Ἔνθ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβῶται,
Οἵ νέ ἑ δωτίνῃσι θεὸν ὡς τιμήσουσι,
Καί οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
Ταῦτα νέ οἱ τελέσαιμι μεταλήξαντι χόλοιο.
Δμηθήτω. [c] Ἀΐδης τοι ἀμείλιχος, ἠδ' ἀδάμας·
Τοὔνεκα καί τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων·
[f] Καί μοι ὑποσσήτω ὅσσον βασιλεύτερός εἰμι,
Ἠδ' ὅσσον γενεῇ πρεσβύτερος καὶ ἄρχιος εἶναι.

Cardamylem, Enopemq́, & Hiram herbosam,
Pherasq́, diuinas, & Antheam pratosam,
Pulchramq́, Aepeam, & Pedasum vitiferam:
Omnes autem prope mare vltimæ Pyli arenosi.
Viri autem eas incolunt pecore & bobus abundantes,
Qui ipsum donis deum tanquam honorabunt,
Et eius sub sceptro opima soluent tributa:
Hæc ei perfecero cessanti ab ira.
Mãsuetus fiat. Pluto quidẽ implacabilis & indomitus:
Propterea etiam hominib. deorũ odiosissimus omnium.
Et mihi cedat, quatenus maior rex sum,
Et quatenus ætate maior glorior esse.

COMMENTARIVS.

a ὦ γέρον οὔπω ψεῦδος.] Duo præstat hac oratione Agamemnon. Primùm fatetur, se in culpa esse, quòd ita durè se in Achillẽ gesserit: deinde proponit viam, qua illum placare velit, cum enumeratione donorum, quæ illi sit oblaturus. Quod ad primum attinet, ingenuè facit, qui peccatũ suum agnoscit, & quàm iniustus in Achille offendendo anteà extitit, tam se nunc clementẽ & mansuetum præbet, vt qui iram suam diuturnam non habeat. Ergo quod lib. 1. de Agamemnone Calchas innuere videbatur, eum animos suos facilè non deponere: hîc Agamemnon, vt falsum tacitè conuellit, eos non imitatus maximè è potentioribus, qui hoc demum magnanimi esse hominis putant, si nihil de fastu & ira sua remiserint, licet eam iniquè omnino primùm se concepisse intelligant. Clementem autem & mãsuetum hoc nomine appello Agamemnonem, quanquam impropriè, si vocabula Ethicæ doctrinæ apta consideres: huic tamen facto videntur aliquatenus conuenire, quum iniuriæ illi ira causam præbuisset, qua se vlcisci Achillem Agamemnon existimabat: clementer autem facit, qui vltionem remittit aut reparat, quod postremum addo huius loci gratia, vbi Agamemnon iniuriam Achilli illatam resarcire conatur. Est enim clementia, inclinatio animi ad lenitatem in pœna exigenda, vel temperantia animi in potestate vlciscendi, vel lenitas superioris aduersus inferiorem in constituẽdis pœnis: vt est apud Senecã lib. 2. de Clement. At iam Achilli Briseidẽ vel vltionis, vel pœnę gratia Agamemnon abstulerat (pœnam autem vel vltionem propriæ iniuriæ intelligo, qualẽ nimirum sibi ab Achille inferri Agamemnon putauit, quòd eius suasu Chryseidem restituere coactus sit, vt plenius lib. 1. vidimus) nunc cùm eius illum pœniteat, atque adeò cã locupletissimè compenset, pro remissa accipi potest. Fatetur ergo culpam suam Agamemnon, quòd Achillem iniuria illa affecerit: cuius gratia Iupiter vniuersum exercitum miserè his calamitatum fluctibus obruit, quos sedari cum Achille sedato intelligit: ideò paratum se esse docet ad eum omni ratione emolliendum, vt in gratiam cum eo redeat, neque imposterum eius absentia Græcis sit damnosa, qualem nunc esse experiuntur. In eum igitur finem varia dona proponit, quæ illi se daturum pollicetur. Primùm, septem tripodas ἀτρύτους, decem auri talenta, lebetes αἰθωνας viginti, duodecim equos præstantissimos, septem mulieres, in quibus etiam Briseidem complectitur. Et hæc quidem è vestigio donaturus erat, quod illi ad manum esset. Alia porrò addit, quæ in futurum ei daturus sit, nimirum post captam Troiam: primùm, æris & auri quantum ad onerandam nauem sufficere poterit, viginti mulieres Troianas, quas ipsemet eligat. Item post discessum in patriam vnam ex suis filiabus ei se locaturum promittit, idq́; non solùm sine vlla dote, qualem viri vxoribus olim pendere solebant, sed etiam cum dote, qualem viris vxores exhibebant, tanta quanta nulli vnquam contigit. Quænam est autem illa septem oppida celeberrima & pecorosa, in quibus ipsum Numinis cuiusdam loco incolæ reuerebuntur? Quæ omnia sanè iniuriam illam & damnũ Achilli ob Briseidem abreptam illatum satis redintegrare videntur: & sic perficietur votũ illud Thetidis, quo petebat à Ioue, vt Græci filio suo honorem adaugerent, his verbis: πέφρα οἱ ἐπὶ πρέσσει πίθεσθαι ἀρήτῳ, ὄφρ' αὖ Ἀχαιοὶ ὑὸν ἐμὸν πάσσωσιν, ὀφέλωσίν τε τιμῇ.

b αὖτή νυ πολλῶν.] Huius γνωμῆς hic est sensus, vt intelligat Agamemnon, vnicũ virum, quẽ Iupiter dilexerit, reliquis omnibus pluris esse faciendum: aut sanè fieri, quod in Achille nunc videt, cuius solius absentiam damnosam vniuersus exercitus experitur, idq́; non sine Iouis consilio, qui hoc pacto honori Achillis velificatur. Intelligit Agamemnon & subodoratur, in hunc maximè finẽ permisisse Iouem, vt Græci nunc à Troianis vincerentur: vt fieri sæpiùs anteà monuimus. Quod ergo vnum virum multorum esse instar, id eò refert quòd solus Achilles id præstare possit, quod reliqui omnes Græci principes nequeant: nimirum Troianos à nauibus repellere: qui si affuisset Troianis, tam longè progredi minimè licuisset. Eius itaq; vnius fortitudinem omnibus proceribus atque adeò toti exercitui anteponit, vnde eum à Ioue amari concludit: quasi sine peculiari illius gratia & fauore fieri non possit, vt vnus multos antecellat. Porrò ex hoc loco meliùs efformari illud prouerbium, Vnus multorũ instar, existimauerim, quàm ex illo, vbi dicitur, ἐπεὶ οὐδὲ μύριοι ἄνδρες ἀνταξιοι ἄλκαρ, vt Erasmus voluit: vel, vt Gilbertus Cognatus, ex Antimachi Clarij poëtę dicto. Quũ enim conuocatis auditoribus ingens recitaret volumen, quod conscripserat, & ab omnibus esset destitutus, excepto Platone: Legã, inquit, nihilominus. Plato enim mihi instar est omnium auditorum. Laërtius, ἐμοὶ ἀνὴρ ἅπας. Et sanè in hoc prouerbium etiã cõmodè potest detorqueri: sed hic locus Homericus magis mihi videtur ad eam rem expressus. Extat Emanuelis Philiberti Sabaudiæ ducis, vt idem Gilbertus notat, numisma cum hoc symbolo: Instar omnium. Cicero eodem sensu, quo nunc Agamemnon, videtur dixisse, sibi vnicum Catonem esse pro centum millibus: & Democrito vnus pro populo, populus pro vno fuit. Huc pertinẽt etiam quæ annotauit Giphanius in hunc locum, ex Sallust. in Catil. qui magnitudinem Imperij Romani paucorum ciuium egregiæ virtuti refert acceptum. Et Cornelius Nepos in Epaminonda extremo: ex quo intelligi potest, vnum hominem pluris quàm ciuitatem fuisse, &c. Porrò quod dicitur, ἑὰς ἀνὴρ ἑὰς ἀνήρ: per hunc locum restringitur, ne adeò generaliter dictũ intelligas, vt nullus reperiatur vir, cuius virtus multis hominum millibus longè sit præstantior. nam hoc in solo Achille manifestè comperitur.

c οὐ νεμεσσητόν.] Equos illos commendat à velocitate, vt quorum beneficio in certamine equestri sæpissimè victor extiterit.

d αὐτάδεσσον ἀγήνορα.] Ex hoc loco, inquit Giphanius, & eo qui est infrà λ. (vbi nimirum Theano vxori dicitur Iphidamas Antenoridis multa dedisse, &c.) intelligitur, apud antiquissimos non tantùm vxorẽ marito dotẽ attulisse, sed maritum vxori quoq; munera dedisse, & quasi dotem, quæ in libris Iuris ciuilis dicitur Donatio propter nuptias, quam velut talionem & in Gallijs obseruat Cæsar lib. 6 Nam de Germanis ita Tacitus: Dotem nõ vxor marito, sed vxori maritus affert, &c. Quem morẽ Germanicũ haud scio an rectiùs sit dicere Heroicis temporibus in vsu fuisse, non Gallicum, propterea quòd vxores ferè tuni emerentur, teste Thucyd. & Arist. atque ita mariti tantùm velut emptores, aliquid pretij loco darent. Nam quæ hic Agamemnon promittit ἐπιμείλια, ea velut ἐν παρουσίᾳ esse videntur. Veriùs tamen & vxores dedisse dotes, vt constat ex lib. 6. Iliad. (vbi Andromache πολύδωρος appellatur, id est, ex quorundã interpretatione, quæ Hectori magnam attulit dotem) Hæc vir ille doctissimus. Constat igitur, mutuũ hoc fuisse, vt viri & vxores darent & acciperent ad inuicem, quod vterque coniugij nomine erogare vellet, idque apud Græcos Homericis temporibus. Et vtrumq; manifestè Homerus hoc loco sub Agamemnonis persona proponit. Apud Cantabros, vt etiam apud Germanos, ceu scribit Tacitus, nisi à viro sponsæ dos fuisset soluta, nullum erat matrimonium. Quod autem dicit Giphanius, hæc ἐπιμείλια videri esse ἐν ἀπουσίᾳ, amplius inquirendum est: nam ille nititur vi præpositionis ἐπί. Vide Lexicon nostrum Homericum in voce ἐπιμείλια.

e ἀΐδης τοι ἀμείλιχος.] Pariter Aeschylus:

μόνος θεῶν θανάτος οὐ δῶρων ἐρᾷ,
Οὔτ' αἰμάσσων, οὔτ' ἐπισπένδων νεοῖς
Ἐν βωμός ἐστιν οὐδὲ παιωνίζεται
μόνος δὲ πειθὼ δαιμόνων ἀπᾴστατεῖ. id est,

Mors sola Deũm non amat munera,
Nec vllus ei sacrificat aut libat in templis:
Nullam habet aram, non celebratur hymnis,
Sed ab ea dæmonum sola aliena est Suadela.

Quod tamen eget animaduersione, cùm in Gadiris memoretur ara mortis. Est etiã Plutonis templũ apud Maciστios, vt ait Strab. lib 8. Scimus præterea Plutoni sacrificatũ olim nigra pecude, & libata pocula mero & lacte mixta. Sed Poëta noster & Aeschylus intelligunt, precibus nostris aut donis mortẽ non flecti, vt qui semel interijt, vitæ restituatur, aut vt homines leges fatorum effugiant.

giant. vnde Horatius Orcum auro non exorabilem dicit Et Seneca in Hercul. fur. Ic cuiq; ratus prece non vlla Mobilis ordo. Chorus apud Euripidem rectè θάνατον ἀπροφάσιστον, mortem quæ non accipit excusationes, appellat. Et Martialis:

Lanificas nulli tres exorare puellas *Contigit: obseruant quem statuêre diem.* Quò pertinet illud Flacci:
Cùm semel occideris, & de te splendida Minos *Fecerit arbitria* *Non, Torquate, genus non te facundia, non te*
Restituet pietas. Et illa Propertij:
Cùm semel infernas intrarunt funera leges, *Non exorato stant adamante viæ*

Hoc ergo ipsum est, quod nunc dicit Agamemnon, Plutonem, quem inferorum Deum credidit antiquitas, durum & implacabilem esse, eoq; nomine omnibus mortalibus inter cæteros Deos odiosissimum. Vnde ipsum Achillem optat ad mansuetudinem inflectere vt se exorari nunc patiatur: cùm durities illa & implacabilitas animi homine non sit digna, sed torui illius & immanis vmbrarum Regis tantùm peculiaris: quod vitium adeò est graue & pernicioſum, vt illud homines maximo odio prosequantur. Quasi innuat idem Achilli euenturum, si se talem nunc præbuerit. Quin hæc non solùm Achilli, sed sub eius persona nobis etiam dictum arbitremur. Immortales enim iras à mortalibus foueri omnino non decet, vt monet ille versiculus apud Arist. 2. Rhet. ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. Et illud Euripidis in Philoctete:

ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ,
ἄθανατον οὐκ εἰς σωφρονεῖν ἐπίστασαι.
ὅτῳ σεσῆκεν μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν

Vt mortale est corpus nostrum, ita quoque iram non mortalem retinere conuenit hominem sapientem. Bonum ad virum, inquit Publius, citò moritur iracundia.

f καί μοι ὑποσσάτω] Ambitioſiùs quàm par sit, videtur hoc postulare Agamemnon. Multa enim honestè dantur, quæ honestè non petuntur. Quod in reuerentiæ causa videtur valere. Nam qui in suprema aliqua dignitate collocati sunt, si honorem à subditis sibi extorqueãt, id cum fastu aliquo facere videri possunt. Res autem aliter se omnino habet. Moneri enim interdum officij sui subditi possunt, vt eius recordatione magistratibus suis morigeros & obedientes se præbeant, eumq́ue honorem ac reuerentiam, quàm par est, illis exhibere meminerint, idq́ue magistratus ipse sine vlla ambitionis culpa suggerere subditis possunt: frustrà enim dignitate illa sunt præditi, nisi conseruandæ & stabiliendæ illius desiderio teneantur. quod fieri nõ potest sine illius etiam interdũ commemoratione, loco tamen & tempore facta, qualis hæc Agamemnonis. Oportuit enim ita quoque Achillem quasi noua machina adhibita commoueri, ne tam diuturnam iram aduersus eum concoqueret, quem regiæ dignitatis nomine, quâ illi esset longè inferior, venerari debeat. Addit etiam ætatis respectum, quod non leue videbatur argumẽtum, vt Achilles iunior Agamemnoni seniori cederet. Vbi duo sunt, quæ docet Homerus: primùm Regibus, deinde senibus etiam præstandam esse reuerentiam.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Δῶρα μὲν οὐκ ἔτ' ὀνοστὰ διδοῖς Ἀχιλῆι ἄνακτι·
Ἀλλ' ἄγετε κλητοὺς ὀτρύνομεν, οἵ κε τάχιστα
Ἔλθωσ' ἐς κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.
Εἰ δ' ἄγε τὸν αὐτὸν ἐγὼν ὀπίσσομαι, οἵ τ' ἄπιθέσθων.
[a] Φοῖνιξ μὲν πρώτιστα Διὶ φίλος ἡγησάσθω,
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴας τε μέγας καὶ δῖος Ὀδυσσεύς·
Κήρυκων δ' Ὀδίον τε καὶ Εὐρυβάτην ἅμ' ἑπέσθων.
[b] Φέρτε δὲ χερσὶν ὕδωρ, ἀφήμησάς τε κέλεσθε,
Ὄφρα Διὶ Κρονίδῃ ἀρησόμεθ', αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ἀδόκητα μῦθον ἔειπεν.
Αὐτίκα κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχυαν.
Κοῦροι δ' ἐκ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νωμήσαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπείσαν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Ὧρμῶντ' ἐκ κλισίης Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.
Τοῖσι δ' πολλ' ἐπέτελλε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Δευδίλλων ἐς ἕκαστον. Ὁ δυσὶ μὲν μάλιστα
Πειρᾶν ὡς πεπίθοιεν ἀμύμονα Πηλεΐωνα.
Τὼ δ' βάτην παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
[c] Πολλὰ μάλ' εὐχομένω γαιήοχον Ἐννοσίγαιον,
Ῥηϊδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας Αἰακίδαο.
Μυρμιδόνων δ' ἐπὶ τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην·
[d] Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
Καλῇ, δαιδαλέῃ (ἐπὶ δ' ἄργυρος ἦεν ὑπουργός)
Τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων, πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας·
Τῇ ὄγε θυμὸν ἔτερπεν, [e] ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.
Πάτροκλος δὲ οἱ οἶος ἐναντίος ἧστο σιωπῇ,
Δέγμενος Αἰακίδην ὁπότε λήξειεν ἀείδων.
Τὼ δ' βάτην σπουδῇ, ἡγεῖτο δ' Ὀδυσσεύς.
Στὰν δὲ πρόσθ' αὐτοῖο· τὸν δ' οὐ λάθον ἐλθόντε περ ἔμπης,
Αὐτῇ σὺν φόρμιγγι, λιπὼν ἕδος ἔνθα θάασσεν.
Ὣς δ' αὔτως Πάτροκλος, ἐπεὶ ἴδε φῶτας, ἀνέστη·
Τὼ δὲ προσαμύμονα [f] χαίρετον, ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον, ἦ μάλα χρεώ,
Οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἔσσον.
Ὣς ἄρα φωνήσας πρόσθεν ἄγε δῖος Ἀχιλλεύς·
Εἷσεν δ' ἐν κλισμοῖσι, πάπηνέ τε πορφυρέοισιν·

Huic autẽ respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Dona quidem neutiquam aspernãda das Achilli regi:
Sed agite, electos legatos excitemus, qui velocissimè
Eant in tentorium Pelidæ Achillis.
Eia agè, hos aspiciendo deligam: ipsi verò obediant.
Phœnix quidem primùm Ioui dilectus, sit dux,
Sed deinde Aiax q́, magnus & nobilis Vlysses:
Præconum a. Hodius q́, & Eurybates simul sequantur.
Ferte aũt manib. aquam, & linguis fauere iubete,
Vt Ioui Saturnio supplicemus, si misereatur.
Sic dixit: his. a. omnibus placẽtem sermonem dixit.
Ilicò præconis quidem aquam in manus fuderunt.
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu:
Distribuerunt q́, omnibus denuò incipientes poculis.
Sed post q́ libauerũt, biberũt q́, quantũ voluit animus.
Properabant ex tentorio Agamemnonis Atridæ.
Illis autem multa mandabat Gerenius eques Nestor,
Nutu & gestu monens queng, Vlyssi autem maximè,
Eniti vt flectant eximium Pelidem.
Hi autem iuerunt iuxta littus multisoni maris,
Multùm valdè supplicantes terram cingẽti Neptuno,
Vt facilè inducerent magnum animum Aeacidæ.
Myrmidonum verò ad tentoria & naues venerunt:
Illũ. a. inuenerũt animũ oblectantẽ cithara dulcisona,
Pulchra, ingeniosè facta, supernè. a. argẽteũ iugũ erat:
Quam ceperat è spolijs, vrbe Eëtionis destructa:
Hac is aĩm oblectabat, canebat. a. gloriosa gesta virorũ:
Patroclus autem ei solus è regione sedebat cũ silentio,
Expectans Aeacidem, quando desineret canere.
Hi verò pgressi sunt vlterius: præibat. a. nobilis Vlysses.
Steterũt. a. ante ipsum: admiratus. a. surrexit Achilles
Ipsa cum cithara: relicta sede in qua sedebat.
Sic. a. eodẽ modo Patroclus, postq́ vidit viros surrexit.
Hos & excipiens allocutus est pedibus celer Achilles:
Saluete, certè grati viri venistis: sanè multũ necessitas
Qui mihi irato licet Achiu. gratiss. estis. (*tas*
Sic vtiq́ fatus vlterius duxit diuus Achilles:
Et sedere fecit in sedilibus, puluinisq́, purpureis:

Αἶψα

Αἶψα δ' Πάτροκλον ποσὶ φώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
Μείζονα δὴ κρητῆρα Μενοιτίου υἱὲ κάθισσον,
ἓξ Ζωρότερον δ' * κέραιρε, δέπας δ' ἐπὶ πᾶσιν ἑκάστῳ·
Οἱ γὰρ φίλτατοι ἀνδρες ἐμῷ ὑπὸ δώμασι μελάθρῳ.
Ὣς φάτο. Πάτροκλος δ' ἑτάρῳ πίθετο πτολεμίστορι.
h Αὐτὰρ ὅγε κρέιον μέγα κάββαλεν ἐν πυρὸς αὐγῇ.
Ἐν δ' ἄρα νῶτον ἔθηκε σὸς καὶ πίονος αἰγὸς,
Ἐν δὲ σύος σίαλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ· (λοῦς.
Τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάμνεν δ' ἄρα δῖος Ἀχιλ-
Καὶ τὰ μὲν ὗδ' μίσυλλε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρε·
Πῦρ δὲ Μενοιτιάδης δαΐων μέγα ἰσόθεος φώς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κάη πῦρ σκάν, κὴ φλὸξ ἐμαράνθη,
Ἀνθεμίλὼ σορέσας ὀβελοὺς ἐφύπερθε τάνυσσε·
i Πάσσε δ' ἁλὶ θείῳ, κρατὸς τὰ πάων ἐπιείρας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὤπτησε, καὶ ἐν ἐλεοῖσιν * ἔχυτο,
Πάτροκλος μὲν ὅπον ἑλὼν ἐπὶ δίμοιρα τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἄπαρχ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Αὐτὸς δ' αὐτόθι ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο
Τοίχῳ ἑτέροιο k θεοῖσι δ' ὄπιζε ἄνακτι
Πάτροκλον ὃν ἑτάρον· ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

Statim aũt Patroclum allocutus est propè existentem:
Maiorem iam craterem Menœtij fili appone, Meraciusq; misce, poculum autem para vnicuiq;. κ. κέρασαι
Isti enim charissimi viri meo sunt sub tecto.
Sic dixit. Patroclus autem dilecto obediuit socio.
Sed is carnem ingentem posuit ad ignis iubar:
Tergum autem apposuit ouis & pinguis capræ,
Apposuit etiã suis saginati scapulã abũdãtẽ pĩguedine.
Huic.a. tenebat Automedon: secabat.a. nobilis Achilles.
Ea quidẽ scitè in minuta secabat et verubus affigebat:
Ignẽ.a. Menœtiades accẽdebat magnũ, deo similis vir.
Sed postquã ignis deflagrauit, & flãma extincta est,
Prunas sternens verua desuper extendit:
Insperfit autem sale sacro, à lapidibus eleuans.
At postquam assauit, & in mensas culinarias fudit, κ. ἔθηκε,
Patroclus quidem panẽ accipiens distribuit in mensæ
Pulchris in canistris: sed carnem distribuit Achilles.
Ipse autem è regione sedit Vlyssis diuini,
Ad parietem alterum: dijs autem sacrificare iussit
Patroclum suum sociũ. is. v. in ignem iecit libamenta:
Hi aũt in cibos paratos appositos manus immiserunt.

COMMENTARIVS.

a φοῖνιξ μὲν πρῶτα] Tres legati à Nestore deliguntur, qui Achilli reconciliationis conditiones ab Agamemnone propositas referant, quorum princeps est Phœnix multis de causis, tum quòd ætate cæteros duos Aiacem & Vlyssem antecederet, tum quòd eius præsentia & authoritas aliquid amplius ab Achille discipulo extorquere posse videbatur. Quæri autem potest, quomodo Phœnix inter Græciæ proceres nunc fuerit, & non potius cùm Achille suo. Eustathius ergo notat antiquos interpretes coniecisse, cum ex Achillis tentorio ad pugnam spectandam exijsse: qui cùm aliquod tempus in cæterorum Ducum tentorijs esset commoratus nũc cum legatis redeat suscepto vnà cum ipsis inflectendi Achillis munere.

b φοίς τε δὲ χερσὶν ὕδωρ] Quam purè ad preces Deo fundendas accedẽdum sit, docent etiã illi veteres externo hoc lauandi manus ritu: qua de re diximus aliquid suprà lib. 6. Porrò hîc notandum est, quanta fuerit eorum pietas, qui non tam humanis fidant auxilijs, vt Deum non implorent, Deum, inquam, quem illi Iouem appellant: sed tamen solum inde videtur magis confirmari, Dei vnitatem antiquis fuisse creditam. Vel cùm intelligant Iouem peculiare auxilium nunc Troianis largiri, eum inuocãt quasi ἀποτροπαίῳ θεῷ & depellenti Deo, vt loquitur Persius.

c πολλὰ μὰλ' ὀχθήσω] Ecce quàm frequentia sint veterũ pietatis exempla. Hîc enim legati Neptuno supplicant, vt possint Achillem inflectere, quasi nullus eorum sibi aut facundiæ suæ tantùm fidat, vt diuinam opem huc aduocandam quoque non existimẽt, sine qua humani conatus omnino sunt irriti. Sed cur Neptunum implorant, & non Iouem, vt paulò antè? Respondeo, id videri factum, quòd cùm Neptunus Deus esset maris, & nunc ad mare esset Achilles, commodum erat vt in hoc negotio Deus ille opẽ suã præstaret, quia intra suæ ditionis fines peragendum esset: non quòd summus ille Iupiter, quem pro totius orbis moderatore agnouerunt, in mare quoque imperium haberet, atque in ipsius Achillis animum, de quo emoliendo non agitur: sed vt in vastissimo Regno fit, vbi Rex alios quoque proceres & magnates sibi subditos, partis tamen alicuius Regni moderatores habet, si ab ipso Rege aliquid impetraueris, quod in vnius aut alterius illorum regione exequendum sit ab eo etiam auxilium implorabis: sic quoque Neptuno nunc isti legali eadem ratione videntur supplicare. Quanquam scio fingere veteres, Neptuno diuisum esse cum Ioue imperium: tamen in illis figmentis adeò sunt inconstantes, quia Iouem etiam παντοκράτορα, vt diximus, agnoscãt: vt dubium mihi nõ sit, quin hic quoque locus ita possit intelligi.

d τὸν δὲ θεὸν φρενὰ πέρπομον] Cur Achilles citharam pulsans reperiatur, explicat Aelianus Var. hist. lib. 14. cap. 23. quod integrũ describam, quia ad hunc locum maximè facit, ex ipsius Aeliani mente. Clinias, inquit, moribus fuit honestissimus, sapientiæ studio Pythagoreus. Is si quando in iram delapsus esset, atque ad iracundiam se præcipitem ferri sensisset, confestim prius quàm prorsus inuaderetur ab ira, & elucesceret in ipso mentis affectus, chordis adaptatis citharã pulsauit. Interrogantibus autem, ob quã causam id faceret: Quoniam, inquit, mitigor animo. Videtur autem mihi Achilles in Iliad, cùm accinit citharæ, veterumque res gestas cantando sibi ipsi memoriam accersit, furorem indignationem sopire. Etenim cùm esset musicus, ex spolijs hosti ereptis primam arripuit citharã. Hæc ille, Iusto Velsio interprete. At Valerius Maximus lib. 8. cap. 8. id relaxandi animi gratia ab Achille fieri dicit his verbis: Homerus quoq;, inquit, ingenij cœlestis vates non aliud sensit, vehementissimis Achillis manibus canoras fides aptando, vt earum militare robur leni pacis studio relaxaret. Nimirum vult Maximus, vt lyra Achilli sit, quod P. Aemyliano & C. Lælio conchulæ & vmbilici, qui animi remittendi gratia eas interdum in littoribus lectitabant: Quod Q. Mucio Scæuolæ pila aut alueus & calculi, aut Socrati arundo, quasi strenuis quoque viris ocium interdum sit appetendum, non quo euanescit virtus, sed quo recreatur. Et ita quidem Aelianus & Valerius, sed Plutarchus vtriusq; sententiam expressit: Vsum Musicæ, inquit, viro conuenientem bonus ille Homerus docuit. Nam vt demonstraret passim Musicam conducere, Achillem finxit iram, quam aduersus Agamemnonẽ conceperat, musica, quam ex sapientissimo Chirone hauserat, concoquere: τὸν δ' θεὸν φρενὰ πέρπομον, &c. Disce, inquit Homerus, quemadmodum vsurpanda Musica. Canebat enim, quod iustissimi Pelei filium Achillem dicebat, clarorum virorum decus & heroica facta. Præterea tempus opportunum docens vtendi Musica Homerus, negotijs vacuo exercitium inuenit vtile & iucundum. Nam cùm bellator esset & strenuus Achilles, ex offensione, quam contra Agamemnonem conceperat, periculis bellicis abstinebat. Dignum igitur Heroë illo existimabat, vt animum eius optimis modulamentis exacuerat: quo ad expeditionem, quam breui pòst suscepit, esset paratus. Id sanè efficiebat veterum res gestas ad memoriam reducendo. Ea erat prisca Musica, quæ eò conducebat. Hæc Plutarchus in lib. de Musica, versus finem libri.

e ἀείδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.] Si mea vox in Principum nostrûm aulis exaudiretur, suaderem illis non solùm vt studiũ Musicæ tãti Herois exemplo amplecterentur: sed etiam & aures suas mollibus, lasciuis & eneruibus modulis circumsonare minimè paterentur, quibus iam in Sardanapalos ferè degenerant, sed quibus ad virtutem maximè inflammari possent, cuius beneficio non solùm laudem, sed etiam immortalitatem sibi comparent. Ecce enim Achilles non res amatorias aut muliebres, sed fortium virorum gesta modulatur, quorum recordatione sine dubio quasi generositatis suæ fomite vtebatur. Solet enim in bene natis & gloriæ cupidis Heroibus aliorum virtus commemorata maiores virtutis igniculos accendere, vt de Themistocle legimus, quem Miltiadis trophæa placidè quiescere non sinebãt. Vnde rectissimè Alexander, qui cùm Troiam lustraret, & aliquis ex prouincialibus Paridis lyram, si vellet, ei se daturum ostenderet. Nihil, inquit, illam requiro, quando Achillis lyram teneo, ad quam ille recreabatur,

--ἀείδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν. Ista verò Paridis eneruem & effeminatam prorsus canebat modis amatorijs harmoniam, vt refert Plutarchus de Alex. virt. orat. 1.

f χαίρετον,] Legatos istos Achilles humaniter dicitur excepisse, cùm tamē historia Dictys, vt lib. 1. recitauimus, testetur, eum nullum ad se admisisse, quia omnibus esset iratus: quòd cùm possent, iniuriam Agamēnonis à se non propulsassent. At Homerus non adeò durum Heroëm nobis effingit, sed mansuetum & clementem erga eos quos decet: hoc est, qui verè sunt ἀναίτιοι & inculpabiles, qualem se anteà præconibus ipsis ab Agamemnone ad auferendam Briseidem de legatis exhibuerat.

g ξωρότερον δὲ κέρασε,] Cùm de voce ξωρότερον aliàs quoq; scribendum sit, tamen hîc dicendum est, quid Plutarchus de huius loci sensu, ex dictionis illius notione tradat Sympos. lib. 5. Quæst. 4. vbi Zoilum Amphipolitanū reprehendit, quòd meracius (ita enim interpretatur etiam Plut. τὸ ξωρότερον) Achilli non conuenire diceret. Non enim cōsiderabat, inquit, cùm cognosceret Achilles Phœnicem & Vlyssem viros ætate grauiore non delectari vino diluto: sed vt cæteros senes meraciore, intendi eum iussisse vinum, quòd diffunderetur: hoc est, ἐπιτεῖναι τῷ κράσιν. Deinde qui discipulus esset Chironis, nec rationis victus rudis, reputaret nimirum desidentibus & feriantibus præter morem corporibus laxiorē & molliorē victum cōuenire. Siquidem equis cum reliquo pabulo obijcit apium non temerè, sed quoniam ociantium præter consuetudinem equorum pedes vitium contrahunt, cui incommodo potissimùm occurrit apium. Alijs certè equis haud inuenias in Iliade apium vel alium eius generis pastum obijcientē. Verùm Achilles, qui medicus esset, cùm equorum pro temporis ratione conuenientem curam agebat, tum corpori rationem victus leuissimam, vt in ocio saluberrimam, parabat. Enimuerò quòd viros qui totum diem in prælio & certamine fuerant, non pari existimaret accipiendos victu, plus dilui iussit vinum. Quin nec auidum vini fuisse Achillē apparet, sed immitem. Ac defendens aliquādo seipsum, multas iactat se noctes duxisse insomnes. Contractus autem somnus non satisfacit vinosis. Iam Agamemnonem increpans, primū vocauit eum vinolentum, quasi præ cæteris vitijs temulentiam exprobrans. Quamobrem omnibus modis decebat, vt expenderet superuenientibus illis, an non vinum, vt sibi solitum erat diffundi, illis laxius & parum conueniens esset. Hæc Plutarchus, vt Hermannus Cruserius transtulit.

h αὐτὰρ ὅγε κρέων] Notanda est hîc Heroum illorum αὐτοδιακονία: de qua etiam alibi diximus.

i πάσσε δ' ἅλὸς θείοιο,] Plutarchus Symp. lib. 5. quæst. 10. docet cur sal diuinum appelletur, & tres causas affert: primùm propter illius vtilitatem & præstantiam in cibis, cùm illud omnium obsoniorum propemodum obsonium & condimentum sit: pari quoq; ratione veteres ea quæ vsibus nostris inseruiebāt, pro diuinis agnoscebant, vt aquam, lucem, horas. Terram verò non solùm diuinum quippiam, sed etiam Deam crediderunt: quorum nulli vsu cedit sal, quod corporis alimento pro loricatione est, adaptaq; illud appetentiæ. Secunda causa, propter illius vim aduersus putredinem, qua animā videtur imitari, quæ facit ne corpora dissoluantur: sic quoque illa sal à tabe vindicat. Ea ratione quoque fulmen diuinum appellatur] quòd icta fulmine corpora diu putredini resistant. Tertia quòd sal sit fœtificum, vnde à sale abstinent sacerdotes Aegyptij, castitatis obseruatores: quia sale libidinis prurigo excitari solet, vnde etiam Venerem Philinus ἁλιγενῆ Saligenam dici putat, fabulamq; quę confictā de ea ex mari orta, quòd salis fœcunditatem veteres illi innuerent. Sed & omnes Deos marinos fœcundos, & numerosam prolem habere tradunt: & animalia marina tā terrestribus quàm cœlestibus sunt fœcundiora. Vnde Empedoles φῦλον ἀμυδρὸν ἄγουσα πολυσπερέων κεφαλάων. Hinc quoque nauigia, quibus sal subuehitur, immēsum numerum murium producunt: quòd fœminæ mures vel citra coitum (vt nōnulli volunt) vbi linxerunt salem, impleantur. Hinc etiam qui in canibus alendis studium ponunt, quoties segniores canes sunt ad initum, cùm alio pastu salso tum carnibus sale conditis cient & extimulant genitalis eorum socordiam. Ex his ergo constat, cur sal diuinum appellatur. Plato quoq; sal in Timęo θεοφιλὲς appellat, his verbis: τὸ δ' ἀνάρμοστον ἐν τοῖς κοινωνίαις ταῖς πρὸς τὸ σῶμα τοῦ σώματος ἀεὶ θεσιν ἁλῶν, κατὰ λόγον νόμῳ, θεοφιλὲς σῶμα ἐγένετο. id est, Tum & ita salis corpus, communis quidem vitæ vsui, in ijs quæ ad corporis sensum attinent accommodatum, & ex legis etiam formula, dijs amicum atq; socium generatur. Pro σώματος autem legitur quoq; σώματος. quæ lectio H. Stephano non displicet.

k θοῖσι δὲ θῦσαν] Diligenter notetur veterum pietas, qui cœnas à libatione Numini facta auspicabantur. Quod quamuis sæpius dictū sit, sæpius tamen adhuc dicendum est, vt magis innotescat, quàm sint damnandi hodierni homines, licet puriorem religionē profitentes, qui tamen pietate plerunq; & Numinis reuerentia à rudi illa vetustate superentur. Nec obstat, quod illi Deum verè nō agnouerint: præstaret enim eū non nosse, quā notū adeò miserè & nefariè contemnere, decusq; illius pedibus proteruis cōculcare.

---

a Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον αὖτο,
Νεῦσ' Αἴας Φοίνικι· νόησε δ' ἀμύμων Ὀδυσεύς,
Πλησάμενος δ' οἴνοιο δέπας δείδεκε' Ἀχιλῆϊ·
b Χαῖρ' Ἀχιλεῦ, δαιτὸς μὲν ἐΐσης οὐκ ἀπιδεύεις,
Ἠμὲν ἐνὶ κλισίῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
Ἠδὲ καὶ ἐνθάδε νῦν· πάρεσαν γὰρ μυηστῆρες πολλὰ
Δαίνυσθ'· ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηρᾶτε ἔργα μέμηλεν·
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφὲς, εἰσορόωντες,
Δείδιμεν· εἰ δοιῇ δὲ σαώσεμεν ἠ ἀπολέσθαι
Νῆας ἐϋσσέλμους, εἰ μὴ σύγε δύσεαι ἀλκήν.
Ἐγγὺς γὰρ νηῶν καὶ τείχεος αὐλιν ἔβαντο
Τρῶες ὑπερθυμοι τηλεκλητοί τ' ἐπίκουροι,
χ. κἀάμβυοι *Κηάμενοι πυρὰ πολλὰ κατ' ἀπρατον, οὐδέ σ' ἔπι φασὶν
Σχήσεσθ', ἀλλ' εἰνὶ νηυσὶ μελαίνῃσι πεσέεσθαι.
Ζεὺς δέ σφιν Κρονίδης εὐδείελα σήματα φαίνων
Ἀστράπτει· Ἕκτωρ δὲ κλέος ὄβριμος ἀθρήσας,
Μαίνεται ἐκπάγλως, πίσυνος Διὶ δὲ τιτύσκει
Ἀνέρας ἠδὲ θοὰς· κεφαλὴ δέ οἱ ἀμφὶς ἀείρει.
Ἀσπερχὲς δ' ἔβαλεν μαλερῷ πυρὸς· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
χ. ὀειρομέ. Δηώσειν παρὰ τῆσιν * ἀτυζομένους ὑπὸ κάπνου·
νας Ταῦτ' ἀνῶς δείδοικα κῆρ Φρυσία, μή οἱ ἀπειλὰς
Ἐκτελέσωσι θεοί. ἡμῖν γ' ἦ δὴ αἶσιμον εἴη
Φθίσθαι σὺν Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε καὶ ὠκέ περ ἔμπεδον ἦμαρ Ἀχαιῶν
Τφρομένους ἐρύεσθαι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, c οὐδέ τι μήχος

Sed postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Innuit Aiax Phœnici: intellexit autē diuinus Vlysses,
Implensq; vino poculum propinauit Achilli:
Salue Achil. conuiuij quidē æqualis nō egeni sumus,
Siue in tentorio Agamemnonis Atridæ,
Siue & hîc nunc: adsunt enim sufficientia multa
Ad epulādū: at nō cōuiuij amabilis opera nobis sūt cu-
Sed valdè magnā cladē, ô nobilis, inspicientes (ræ:
Timemus: in dubio. a. est vtrum seruentur vel pereant
Naues benè tabulatæ, nisi tu induas fortitudinem.
Prope enim naues & murum castra posuerunt
Troiani animosi, & è longinquo conuocati auxiliares,
Accendētes ignes multos per castra, neq; amplius aiūt
Se retentos iri sed in naues nigras irrupturos esse.
Iupiter aūt ipsis Saturnides prospera signa ostendens
Fulgurat: Hector verò valde robore superbiens
Fuerit terribiliter, fretus Ioue: nec quicquam honorat
Viros neq; deos: ingens autem ipsum rabies inuasit,
Precatur autem vt citissimè appareat aurora diuina.
Iactat enim nauium se abscissurum summa rostra,
Ipsasq; incensurum ardenti igne. at Græcos
Interfecturum apud ipsas, turbatos à fumo.
Hæc grauiter timui in mente, ne ei minas
Perficiant dij: nobis autem tam fatale sit
Perire in Troia longè ab Argo, equis pascendis apto.
Sed surge, si velis quidē vel serò quāuis, filios Achiuorū
Afflictos liberare à Troianorum tumultu.
Ipsi tibi postea dolor erit: neq; aliqua facultas,

Ρέχθέν-

Ρέχθεντ' κακοδ'ές' ἄκ' δύρεῖν ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φράζ' ὅπως Δαναοῖσιν * ἀλεξήσῃς κακὸν ἦμαρ.
Ὧ πέπον, ἦ μὲν σοί γε πατὴρ ἐπετέλλετο Πηλεὺς
Ἤματι τῷ ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε.
Τέκνον ἐμόν, κάρτος μὲν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Δώσουσ', αἴ κ' ἐθέλωσι, σὺ δὴ μεγαλήτορα θυμὸν
Ἴσχειν ἐν στήθεσσι· φιλοφροσύνη γὰρ ἀμείνων.
Λῆγε μένος δ' ἔριδος κακομηχάνε, ὄφρά σε μᾶλλον
Τίσωσ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Ὣς ἐπέτελλ' ὁ γέρων· σὺ δ' λήθεαι· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Παῦε, ἔα δὴ χόλον θυμαλγέα· σοὶ δ' Ἀγαμέμνων
Ἄξια δῶρα δίδωσι μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δὲ, σὺ μὲν μῦθον ἄκουσον, ἐγὼ δή νέ τοι καταλέξω
Ὅσσά τοι ἐν κλισίῃσιν ὑπόσχετο δῶρ' Ἀγαμέμνων,
[e] Ἑπτὰ ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὴ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὴ λέβητας εἰκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγούς, ἀθλοφόρους, οἱ ἀέθλια πολλὰ ἐνεῖκαν.
Οὔκεν ἀλήιός γ' εἴη ἀνὴρ ᾧ τόσσα γένοιτο
(Οὐ δέκεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο)
Ὅσσ' Ἀγαμέμνονος ἵπποι ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Δώσει δ' ἑπτὰ γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς, ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλες αὐτὸς,
Ἐξέλεθ', αἳ κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τάς μέν τοι δώσει, μετὰ δ' ἔσεται ἣν τότ' ἀπηύρα
Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμεῖται
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι, ἠδὲ μιγῆναι,
Ἣ θέμις ἐστὶν ἄνακτι, ἠδ' ἀνδράσιν ἔμπεδα γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἁλαπάξαι,
Νῆας ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νησάσθαι
Εἰσελθών, ὅτε κεν δατεώμεθα λήιδ' Ἀχαιοί.
Τρωιάδας δὴ γυναῖκας εἰκοσιν αὐτὸς ἑλέσθαι,
Αἵ κε μετ' Ἀργείῃ Ἑλένῃ κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκώμεθ' Ἀχαικὸν, ἔθαρ κ' ἐθέλῃσθα
Γαμβρὸς κεῖν' οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἶσον Ὀρέστῃ,
Ὅς οἱ τηλύγετος θρέπτα θαλίῃ ἐνὶ πολλῇ·
Τρεῖς δέ οἱ εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήλῳ,
Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα,
Τάων ἣν κ' ἐθέλῃσθα φίλῳ ἀνάεδνον ἄγεσθαι
Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ὁ δ' αὖτ' ἀπεμάλια δώσει
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ τοι δώσει δῖ' ναιόμενα πτολίεθρα,
Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε, καὶ Ἱρὴν παιήεσσαν,
Φηράς τε ζαθέας, ἠδ' Ἀνθειαν βαθύλειμον,
Καλήν τ' Αἶπειαν, καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται πύλῳ ἠμαθόεντι·
Ἐν δ' ἀνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,
Οἵ κέ σε δῶτίνῃσι θεὸν ὡς τιμήσουσι,
Καί τοι ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θεμιστας.
Ταῦτά κέ τοι τελέσαι μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δέ τοι Ἀτρεΐδης μὲν ἀπήχθετο κηρόθι μᾶλλον,
Αὐτὸς, καὶ τὰ δῶρα· σὺ δ' ἄλλους περ Παναχαιοὺς
Τειρομένους ἐλέαιρε κατὰ στρατὸν, οἵ σε θεὸν ὡς
Τίσουσ'· ἦ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἄροιο.
Νῦν γάρ κ' Ἕκτορ' ἕλοις, ἕπεται δὲ μάλα τοι ὀχέσθων
ἔλθῃ,
Λύσσαν ἔχων ὀλοιὴν· ἐπεὶ οὔτινα φησὶν ὁμοῖον
Οἱ ἔμμεναι Δαναῶν οὓς εἰν ἁλὶ δεῦρο νῆες ἔνεικαν.

Patrato malo erit remediũ inueniẽdi: sed multò antè
Cõsidera, vt Danais auxiliando propulses malum diẽ. ✱. ἀλεξήσῃς
O amice, profectò tibi pater præcipiebat Peleus
Die illo, cùm te ex Phthia Agamemnoni misit:
Fili mi, victoriam quidem Mineruaq; & Iuno
Dabunt, si voluerint, tu autem magnum animum
Contine in pectoribus: benignitas enim melior est.
Desine a contentione malũ machinante, vt te magis
Honorent Argiuorum & iuuenes & senes: (nũc
Sic præcipiebat senex: tu v. obliuiscéris, sed etiã &
Cessa, remitte irã animũ cruciantẽ: tibi a. Agamemnõ
Digna dona dabit desinenti ab ira.
Si verò (vis audire) tu me audi: ego a. tibi recẽsebo
Quanta tibi in tentoriis promisit dona Agamemnon:
Septẽ q; igni nõ imponũtur tripodes, decẽq; auri talẽta:
Igni aptos item lebetes viginti: duodecim etiam equos
Pingues, victores, qui præmia pedi: us reportârunt.
Non mendicus esset vir, cui tanta contingerent,
Neque inops valdè precioſi auri,
Quãta Agamẽnonis equi præmia pedibus reportarũt.
Dabit & septẽ fœminas præstantiſſimas, opera scientes,
Lesbias, quas, quãdo Lesbũ benè conditã cepisti ipſe,
Delegit, q; tũc pulchritudine vincebant genus mulierũ.
Has quidẽ tibi dabit: inter eas a. erit quã tunc abstulit
Filiam Briſei: & inſuper magno iureiurando iurabit,
Nunquam cubile se ascendisse, neq; rem habuisse cũ ea,
Vt mos est, Rex, & virorum, & fœminarum.
Hæc quidem ſtatim omnia aderunt: quod ſi rurſus
Ciuitatem magnam Priami dij dederint diripere:
Naues abundè auro & ære oneres
Ingreſſas, quando diuiſerimus prædam Achiui.
Troianas autem fœminas viginti ipſe deligas,
Quæ post Archiuam Helenam pulcherrimæ fuerint.
Si autem Argos redierimus Achaicum, vber terræ,
Gener ei ſis: honorabit autem te æquè ac Oreſtem,
Qui ei vnicus educatur delitijs in multis.
Tres autem ei ſunt filiæ in domo benè compacta,
Chryſothemis, & Laodice, & Iphianaſſa,
Harum quamcunq; volueris charã ſine dote abducas
Ad domum Pelei: is tamen dona dabit
Multa ſanè, quanta nemo vnquam ſuæ addidit filiæ.
Septem autem tibi dabit celeberrima oppida.
Cardamylem, Enopemq; & Hiram herboſam,
Pherasq; diuinas, & Antheam pratoſam
Pulchramq; Aepeam, & Pedaſum vitiferam.
Omnes autem prope mare habitantur Pyli arenoſi,
Viri a. eas incolunt multas pecudes multosq; boues ha-
Qui te donis deum tanquam honorabunt: (bẽtes,
Et tibi ſub ſceptro opima ſoluent tributa.
Hæc tibi perficiet ceſſanti ab ira.
Si autem tibi Atrides inuiſus est in corde magis,
Ipſe & eius munera: tu tamen cæteros omnes Græcos
Oppreſſos miſerare in caſtris, qui te deum veluti
Honorabũt: certè n. ipſis valdè magnã gloriam tuleris:
Nunc enim Hectorem interficeres, vbi valde tibi pro-
pè venerit
Rabiẽ habens perniciosam: nã neminẽ iactat ſimilem
Sibi esse Danaorum, quos huc naues tulerunt.

COMMENTARIVS.

a ὡπὰρ ἐπὲ πόσι.] Notandum est, quòd demũ post epulas legationis suæ munere Heroës isti defunguntur, quod in hoc tẽpus dilatum est propter ipsius Achillis ἀφοπίτου, ad parandum illis conuiuium, in quo etiam ipsemet occupabatur, propter veterũ Heroũ ὠτοξενίαν, vt aliàs diximus. Ait ergo Poëta, post cœnam Aiacem Phœnici nutu signum dedisse: quod cùm Vlysses animaduertisset, sermonẽ cum Achille inchoârit. Vbi mirũ est mihi, cur primas dicendi partes Vlysses sibi arrogârit, cùm potiùs deceret Phœnicem auspicari tribus de causis. Primùm quòd senior esset. Deinde, quòd plus videbatur momenti habitura eius oratio apud Achillẽ discipulũ, quem sua authoritate faciliùs poterat permouere. Tertiò quòd etiam ab ipso Nestore huius legationis princeps esset cõstitutus, his verbis: φοινὶξ μὲν πρώτιστα διὶ φίλος ἡγησάσθω. Immò & ipse Aiax Vlyssem antecedebat. Sic enim Nestor: ὠπὰρ ἔπειτ' αἶας μεγας ἠδ' ὀδυσσεύς. Ergo hunc honorẽ vtrique præripuisse Vlysses videtur, immò astutè: nam cùm videret Aiacẽ nutu Phœnici significare, vt Achillem alloqueretur, prout ac decebat, eum primũ locũ obtinere: Vlysses dicitur id obseruasse, & porrecto Achilli poculo statim loqui exorsum, quasi nimirum Phœnicem anteuerteret, vt qui in cursu socium manu depellunt. Huius porrò facti rationem ampliùs inuestigandam puto. Mihi N. L. nisi animum Vlyssis φιλοδόξου, & honoris ac præeminẽtiæ studiosum hac in parte fuisse existimemus: aut quia præstantissimum Oratorem voluit Poëta præcedere.

b χαῖρ' ἀχιλεῦ.] Quantum sit huius orationis artificium, lectores diligenter oportet attendere: nec leuiter, vt alioqui in hoc Poëta fieri consueuisse scio, prætereunda sunt quæ Homerus diligentissimè scribit, vt intelligat etiam quiuis spiritus Poëtę nostri ἐνθεσιασπάστου admiraculum. Et id quidem à Plutarcho ante nos præstitum est, qui in libro de Homero tres istas orationes enarrat: sed nos id accuratiùs præstabimus. Hanc igitur nos in sex partes distribuemus. Prima, est occasio loquendi, ex re præsenti sumpta, hoc est, è re nata, vt vocant Rhetores: cuiusmodi exordia Poëtæ nostro sunt vsitatissima, quæ magis commoda videntur, minusq; affectatæ industriæ, vt quasi non præmeditata, sed nunc primùm orta censeatur oratio. Ex hoc ergo Achillis conuiuio ansam dicendi arripit, quod quidem laudat & in eo Achillis τρυφερότητα, qui eiusmodi conuiuium instruxerit, cui nihil ad egregiè epulandum desit: sed hæc tempora conuiuijs non esse accommodata, in quibus & otium & animi tranquillitas requirantur, quæ duo nunc legatis deficiant: & hinc connexo iam suo argumento pergit ad secundam orationis partem, quæ Gręcorum calamitates complectitur. Eas orator exponit: sed in ipso initio statim mentem suam aperit, quæ erat de implorando Achillis auxilio: tum fusiùs per ἐπεξήγησιν eas ita persequitur, vt te in rem præsentem quasi deducat: adesse Troianos cum vniuerso auxiliarium copiarum exercitu, nauibusq; proximos cum tanta pugnandi alacritate, vt palàm & superbè dictitent instare iam tempus, quo in naues impetum faciant. Quod cùm inani iactantiæ, & quæ irrita futura sit tribui posset: addit, eos non frustra hanc spem animo concepisse, siquidem diuina ope freti sint, quibus Iupiter prosperè fulguret. Vnde magis esse metuendum ipsis Græcis, cùm Iouem quoq; sibi manifestè aduersari intelligant. Quia verò iactantia illa Troianorum nihili facienda videbatur, si eorum princeps Hector non memoraretur, cùm in ducis virtute posita sit quoq; militum virtus: addit ipsius quoq; Hectoris superbam arrogantiam, qua exitium Græcis omnibus minitatur, vniceq; optat, vt aurora diem reducat, qua illucescente, ferrum & flammam nauibus iniecturũ se prædicet, ex cuius fumo turbati Græci perituri sint: quod Vlysses ne accidat timet, statutumq; fato sit, vt in Troianis oris longè à patria ipsis occumbẽdum sit. Tertia pars habet exhortationem, qua Vlysses Achillem impellit, vt pro Græcorum salute dimicet, quæ tantoperè periclitatur: neque auxilium diutiùs differat, cùm re iam confecta nulla eius reparãdæ ratio inueniri possit. In quarta suadet Achilli, vt iram deponat, qua ab auxilio Græcis afferendo eum reuocari intelligebat: idq; grauissimo argumento, nimirum recordatione præceptorum, quibus Peleus eum ad bellum Troianum proficiscentem instruxerat, quorũ summa eò redibat, vt sibi à cõtentione Achilles temperaret. Et hoc, vt dixi, validissimum fuit argumentum, siquidem liberos parendum mandatis audientes esse deceat, alioqui impiè facere existimentur. Quintò, vt eum hoc pacto magis ab ira reuocet, commemorat dona quæ ipsi Agamemnon offerat, prout anteà vidimus: vt hic repetendum non sit, si suam iram deposuerit. Sextò artificiosè eum cõmouet, vt si nulla ratione aduersus Agamemnonem placari possit, saltem reliquorum Græcorum gratia Troianis sese opponat, ita dextrè vniuersorum salutẽ vnius odio anteponendam esse docens. Et quia generosum heroëm sciebat gloriæ & honoris cupidum, hoc quoque aculeo illum stimulat, cùm ei egregium fortitudinis suæ segetem hìc parari dicit in Hectore perdomando, & reprimenda illius ἀλαζονείᾳ, qua sibi nullum comparandum iactitat: in quib. videtur etiam ipse Achilles comprehendi, cùm generaliter omnes se inferiores dicat. Itaque non deceat Achillem torpescere, vt qui sinec Agamemnonis nec Græcorum omnium ratio cõmoueat, hoc saltem pacto ad arma aduersus Hectorem capienda inflammetur, à quo iam quasi pro homine nihili censeatur.

c ἀδὲπ μῆχος.] In rebus humanis ita accidere solet, vt qui negotij gerendi semel occasionẽ amiserit, eam vix amplius reparare possit, vnde eleganter fronte crinitam, occipitio caluam eam veteres confingebant: & prouerbio Gallico ferrum dum candens est, tundendum esse admonemur. Quod ipsum hoc loco Vlysses indicat, cùm Achilli suadet, vt dum adhuc res Græcorum sunt integræ, illas aduersus Troianos tueatur, ne cùm afflictæ pessumq; datæ fuerint, ijs opitulari amplius non possit: quod tamen eidẽ ipsi posteà molestum futurum esse intelligit, tam multa adhuc sibi de ipsius in Græcos beneuolentia pollicetur. Ergo cauendum esse, ne serò sapiat, cùm ipsi iucunda non sit ac grata Græcorum suorum, quos ipse amat, pernicies: quam cùm iam paratam, & ante pedes videat, maturè illi esse occurrendum. Quod tamen Achilles surda aure accepit, & tamen verum esse, illud monitum Vlyssis tandem agnouit post sui Patrocli necem, vt posteà videbimus. Vnde docet Poëta hoc exemplo, quid reliquis hominibus qui hæc legũt vel audiunt, faciendum sit. Serò sapiunt Phryges aut Cumani, inquiunt parœmiæ. Quod etiam Atheniẽsibus sæpe contingebat, qui, vt Demadem dicere solitum refert Plutarchus, nunquam pacem decernebant, nisi pullis vestibus induti. His adde etiam Achillis exẽplum: qua de re aliàs, nimirum Iliad. π, vbi illud ῥεχθὲν δέ π νήπιος ἔγνω, explanatur.

d πὴ ὄπα σ' ἐκ φθίης.] Non videtur Poëta Achillem inter Lycomedis filias à Thetide occultatum, vnde ab Vlysse ad Troiam adductus sit, vt posteà fabulati sunt. Quod ex hoc loco videtur constare, cùm dicit, sub Vlyssis persona eum à patre Peleo ad Agamemnonem missum. Sed si Papinio Achilleidis lib. 2. credimus, post detectum ab Vlysse Achillem missi sunt à Lycomede, qui Peleũ facti commonefacerent, & classem militemq; filio ab eo impetrarent,

Mittitur Aemoniam magni qui Peleafacti *Impleat, & classem comitesq; in prælia poscat.*

Vnde verisimile fit posteà Achillem ipsum ad Peleum profectum, vt copias instrueret: quod tamẽ Papinius nõ dicit, sed verba Homeri indicant, cùm dicit: ἐκ φθίης ἀγαμέμνονι πέμπε, quod in oratione Phœnicis etiam repetetur: vbi cum his monitis, quorum nunc Vlysses meminit, instruxerit. Illas autem Achillis latebras cur Poëta occultauerit, videbimus in sequentibus hoc ipso eodem libro.

e ἐπὶ' ἀπύρους πεζὸποδας,] Hæc est παρονομασία ipsorum verborum Agamemnonis, quam in legationibus vsitatam apud hunc Poëtam alibi docuimus.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ- (λεύς,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
ᵃ Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
Ἢ περ δὴ* Φρονέω τε, καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται, (*al. ἐρεω)
Ὡς μή μοι* τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος. (*al. τρυζοιτε)
ᵇ Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ βάζει.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκέει ἔσεσθαι ἄριστα.
Οὔτ' ἐμέ γ' * Οὔτε μὲ γ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα πείσεμεν οἴω, (*al. οὔτ' ἐμέ γ')
Οὔτ' ἄλλους Δαναούς, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.

Hũc. v. respondẽs allocutus est pedib. velox Achilles:
Iouigena Laërtiade prudentissime Vlysses,
Oportet quidem iam orationem præcisè refutare.
Quemadmodum iam sentio, & vt ratum erit,
Vt non mihi obstrepatis assidentes aliundè alius.
Inimicus enim mihi ille æquè ac inferni porta,
Qui aliud quidẽ occultat in animo, aliud verò dicit.
Sed ego dicam, vt mihi videtur esse optimè.
Neq; mihi Atridem Agamemnona persuasurum puto.
Neq; alios Græcos: quoniã nullũ meũ beneficium erat,
Pugnare hostibus cum viris assiduè semper.

Ita

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τὶς * πολεμίζοι·
Ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλὸς
Κάτθαν' ὁμῶς ὅ,τ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅ, τε πολλὰ ἐοργώς·
Οὐδέ τι μοι πρόσκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.
ᵈ Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι
Μάσσας' ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ·
Ὣς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν ἀϋπνους νύκτας ἴαυον,
Ἤματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμίζων,
Ἀνδράσι μαρνάμενος ᵉ ὀάρων ἕνεκα σφετεράων.
ᶠ Δώδεκα μὲν σὺν νηυσὶ πόλεις ἁλάπαξ' ἀνθρώπων,
Πεζὸς δ' ἔνδεκά φημι κ' Τροίῃ ἐρίβωλον·
Τάων μὲν πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἐξελόμην, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
Ἀτρεΐδῃ· ὁ δ' ὅπαθε μένων παρὰ νηυσὶ θοῇσι,
Δεξάμενος δὲ πολλὰ μὲν ἄσσατο, πολλὰ δ' ἔχεσκε·
Ἄλλα δ' ἀριστῆεσσι δίδασκε γέρα καὶ βασιλεῦσι·
Τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μοῦνος Ἀχαιῶν
Εἵλετ' ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα, τῇ παρελαύων
Τερπέσθω. τί ἦ δεῖ πολεμίζεμεναι Τρώεσσιν
Ἀργείους. τί ἦ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας
Ἀτρεΐδης; ἦ ἦχ Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο;
ᵍΗ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεΐδαι; ἐπεὶ ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
Τὴν αὐτῆς φιλέει καὶ κήδεται, ὡς καὶ ἐγὼ τὴν
Ἐκ θυμοῦ φίλεον, δηρικμητὴν περ ἐοῦσαν.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἐκ χειρῶν γέρας εἵλετο καί μ' ἀπάτησε,

Μή μοι παρὰ τὸν δόλον εἰδότα δεῦρο πρόσηλθε.
Ἀλλ' Ὀδυσεῦ, σὺ σοί τε καὶ ἄλλοισι βασιλεῦσι,
Φραζέσθω νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήϊον πῦρ.
Ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ πονήσατο νόσφιν ἐμεῖο,
Καὶ δὴ τεῖχος ἔδειμε, καὶ ἤλασε πάφρον ἐπ' αὐτῷ
Εὐρεῖαν μεγάλην, ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξεν·
Ἀλλ' οὐδὲ ὡς δύναται θοὸν Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Ἴσχειν. ʰ ὄφρα δ' ἐγὼ μετ' Ἀχαιοῖσιν πολέμιζον,
Οὐκ ἐθέλεσκε μάχην ἀπὸ τείχεος ὀρνύμεν' Ἕκτωρ,
Ἀλλ' ὅσον ἐς σκαιάς τε πύλας καὶ Φηγὸν ἵκανεν·
Ἔνθά ποτ' οἶον ἔμιμνε, μόγις δέ μοι ἔκφυγε ὁρμήν·
Νῦν δ' ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμίζειν Ἕκτορι δίῳ,
Αὔριον ἱερὰ Διὶ ῥέξας καὶ πᾶσι θεοῖσι,
Νῆάς δ' νῆας ἐπιθεὶς ἅλαδε σχεθέουσα,
Ὄψεαι (αἴ κ' ἐθέλῃσθα, καὶ οἱ κεν τοι τὰ μεμήλῃ)
Ἠῶ μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεύσας
Νῆας ἐμὰς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσομένους μεμαῶτας.
Εἰ δέ κεν ὐπολοίπου δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἤματι κεν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἱκόμην.
Ἔστι δέ μοι μάλα πολλὰ, τὰ κάλλιπον αὐθαδὲ ἔρδων·
Ἄλλον δὴ σὺνθεσθε χρυσὸν καὶ χαλκὸν ἐρυθρὸν,
Ἠὲ γυναῖκας εὐζώνους, πολιόν τε σίδηρον
Ἄξομαι, ἤν' ἔλαχόν γε· γέρας δέ μοι ὅστις ἔδωκεν,
Αὖτις ἐφυβρίζων ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρεΐδης· τῷ πάντ' ἀγορεύομεν ὡς ἐπιτέλλω,
Ἀμφαδόν· ὄφρα καὶ ἄλλοι ἐπιπτύζωσι Ἀχαιοὶ,
Εἴ πινα πὼς Δαναῶν ἔτι ἔλπεται ἐξαπατήσειν,
Αἰεὶ αἰσχροκερδείῃσιν ἐπιμαιόμενον· ἐπεὶ οὔ οἱ
Τετλαίη, κυνὸς περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι·
* Οὐδέ τι οἱ βεβλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δὴ μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' αὖτε ἀῦτις

Aequa portio est manenti (in castris) & si valdè quis πολεμίζῃ.
Inq; eodem honore tum ignauus tum fortis (pugnet:
Occumbit æquè, & otiosus vir & qui multa fecit:
Nec aliqd mihi superest, postq; passus sũ dolores animo,
Semper meam animam exponens ad pugnandum.
Sicut autem auis implumibus pullis affert
Escam postquam acquisiuerit, malè autem ei est ipsi:
Sic ego multas quidem insomnes noctes traduxi:
Dies autem cruentos exegi bellum gerens
Cum viris pugnans vxorum grãtia suarum
Duodecim vtiq; classe ciuitates vastaui hominum:
Pedester verò vndecim, aio, circa Troiam glebosam.
His ex omnibus res pretiosas multas & insignes
Diripui, & omnia ferens Agamemnoni dabam
Atridæ, hic verò retrò manens apud naues veloces,
Accipiẽs pauca distribuebat, pleraq; autẽ retinebat.
Alia autem optimatibus dabat munera & regibus.
Istis quidem firma manent, à me verò solo Græcorum
Abstulit: habet. a. vxorẽ animo gratam. cui accũbens
Delectetur. quid autem oportet bellare cum Troianis
Argiuos? quid verò exercitũ adduxit huc congregatũ
Atrides? an' non Helenæ causa pulchricomæ?
An soli diligunt vxores diuersilinguium hominum
Atridæ? nam quisquis bonus & prudens est
Suam ipsius amat & curat, vt & ego hanc
Ex animo amabam captiuam quamuis existentem.
Nunc. a. postquam è manibus præmium eripuit, & me fraudauit
Ne me tentet benè scientẽ: non enim mihi persuadebit.
Verùm, ô Vlysses, tecumq; & alijs regibus
Deliberet à nauibus propellere ardentem ignem.
Sanè quidem iam permulta fecit sine me:
Et iam murum ædificauit & effodit fossam ad ipsum
Latam, magnam, inq; ea palos defixit.
Sed neq; sic potest vim Hectoris, hominum occisoris
Coërcere: dũ aũt ego inter Græcos (v. cũ Græcis) pugna-
Non voluit pugnam à mœnibus mouere Hector. (bã,
Sed tantũ ad Scæasq; portas & fagũ veniebat. (petum.
Vbi aliquãdo me solũ expectauit, vixq; meũ effugit im-
Nunc. v. quoniam nolo pugnare cum Hectore nobili,
Cras sacris Ioui factis & omnibus dijs,
Oneratas deinde naues postquam in mare deduxero:
Videbis (si volueris, & si tibi hæc curæ fuerint)
Mane summo Hellespontum per piscosum nauigantes
Naues meas: inq; ipsis viros remigandi studiosos.
Si. a. prosperã nauigationẽ dederit inclytus Neptunus,
Die tertio Phthiam fertilem peruenero: (veniens:
Sunt. a. mihi permulta, quæ reliqui, huc cũ meo damno
Aliud verò hinc aurum, & æs rubrum,
Et fœminas graciles, splendidumq; ferrum
Abducã, quæ sum sortitus: præmium. a. qui mihi dedit,
Rursus iniuriam inferens abstulit rex Agamemnon
Atrides. Et omnia referto, vt mando
Palam, vt & alij indignentur Græci,
Si quem Danaorum adhuc sperat se decepturum,
Semper impudentia indutus, neq; me
Auderet, impudẽs vt canis licet sit, in faciem intueri:
Nec quicquã cum eo consilia communicabo, neq; opus. πρ. ἐπεὶ ἴπ
Nam me decepit & offendit, neq; item rursus

Ε'ξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἄλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἑκηλος
Ε'ρρέτω. ἐκ γάρ* οἱ Φρένας εἵλετο μητίετα Ζεύς.
Ε'χθρὸς δέ μοι τε δώρα, τίω δέ μιν ἐν καρὸς ἅπαν.
Οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίη
Ο'σσα τέ οἱ νῦν ἔστι, καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο,
κ. σθενείσ- k Οὐδ' ὅσ' ἐς Ορχομενὸν* ποτινίσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
σεται Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
Αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστω
Α'νέρες ἐξοιχνοῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν·
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε,
Οὐδέ κεν ὣς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσοι Α'γαμέμνων,
Πρίν γ' ἀπὸ πᾶσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λώβην.
l Κούρην δ' οὐ γαμέω Α'γαμέμνονος Α'τρεΐδαο·
Οὐδ' εἰ χρυσείῃ Α'φροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
Ε'ργα δ' Αθηναίῃ γλαυκώπιδι ἰσοφαρίζοι,
Οὐδέ μιν ὣς γαμέω· ὁ δ' Α'χαιῶν ἄλλον ἑλέσθω
Ο'στις οἱ τ' ἐπέοικε, καὶ m ὃς βασιλεύτερός ἐστιν.
Η'ν γάρ δή με σόωσι θεοί, καὶ οἴκαδ' ἵκωμαι,
Πηλεὺς θήν μοι ἔπειτα γυναῖκα γαμέσσεται αὐτός.
Πολλαὶ δ' Α'χαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ε'λλάδα τε Φθίην τε,
Κοῦραι ἀρίστων οἵ τε πτολίεθρα ῥύονται,
Τάων κεν ἐθέλοιμι φίλην ποιήσομ' ἄκοιτιν·
Ε'νθεν δέ μοι μάλα πολλὸν ἐπέσσυτο θυμὸς ἀγαυὸν
Γήμαντι μνηστὴν ἄλοχον, n εἰκυῖαν ἄκοιτιν,
Κτήμασι τέρπεσθαι τὰ γέρων ἑκτήσατο Πηλεύς.
ο ἐμῆς Οὐ γάρ* ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν
Ι'λιον ἐκτῆσθαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον
Τοπρὶν ἐπ' ἠρίβοης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Α'χαιῶν·
o Οὐδ' ὅσα λάϊνος ἔδος ἀφήτορος ἐντὸς ἔέργει
Φοίβου Α'πόλλωνος Πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ.
Ρ Ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Κτητοὶ δέ τρίποδές τε καὶ ἵππων ξανθὰ κάρηνα·
q ληϊστὴ Α'νδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε* ληϊστή,
Οὔθ' ἑλετή, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Μήτηρ γάρ τέ μέ φησι θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα
Διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε.
Εἰ μέν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,
Ω'λετο μέν μοι νόστος, ἄτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται·
Εἰ δέ κεν οἴκαδ' ἵκωμι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
q ὤλετο μοὶ* Ω'λετό μοι κλέος ἐσθλόν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν
Ε'σσεται, οὐδέ με κῆρ ὤκα τελεῖ θανάτοιο μιχῆναι.
Καὶ δ' αὖ τοῖς ἄλλοισιν ἐγὼ παραμυθήσομαι υἷας
Οἴκαδ' ἀποπλείειν· ἔσσῃ οὐκέτι δήθε τέκμωρ
Ι'λίου αἰπεινῆς· μάλα γὰρ ἔθεν Κρονίδης Ζεὺς
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.
Α'λλ' ὑμεῖς μὲν ἰόντες ἀριστῆεσσιν Α'χαιῶν
Α'γγελίην ἀπὸ φάσθε (τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων)
Ο'φρ' ἄλλην φράζωνται ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ἀμείνω,
Η' κέ σφιν νῆάς τε σόην καὶ λαὸν Α'χαιῶν
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσι· ἐπεὶ οὔ σφισιν ἥδε γ' ἑτοίμη,
Η'ν νῦν ἐφράσσαντο, ἐμοῦ ἀπομηνίσαντος.
Φοῖνιξ δ' αὖτι παρ' ἄμμι μένων κατακοιμηθήτω,
Ο'φρά μοι ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ' ἕπηται
Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω.

Imponet verbis: sat autem est sibi: sed quietus (piter.
Abeat in malam rē: nā ei mentē exemit cōsiliarius Iu-
Inuisa.a. mihi huius dona: honoro.a. eū in mortis loco,
Neq; si mihi decies & vicies tot opes daret,
Quotei nunc sunt, & si alicunde alia accederent,
Nec quot Orchomenon aduehuntur: nec quot Thebas
Aegyptias, vbi multæ in domibus opes reconditæ iacēt:
Quæ centum portarū sunt, ducenti.a. per vnāquamq;
Viri egrediuntur cum equis & curribus.
Neq; si mihi tot daret, quantum arenæq; puluerisq; est:
Nec sic adhuc animum meum inducet Agamemnon,
Priusquā oēm mihi luat animū cruciantē cōtumeliā.
Filiam.a. non ducam in vxorē Agamemnonis Atridæ:
Nec si aureæ Veneri pulchritudine certaret:
Operibus.a. Mineruæ cæsiæ par esset:
Ne sic quidē ipsam ducā: ipse.v. Achiuorū alium eligat,
Qui ei conueniat, & qui maior rex sit.
Si enim me seruent dij, & domum perueniam,
Peleus mihi tunc vxorem desponsabit ipse.
Multæ autem Achiuæ sunt in Græciaq; Phthiaq;
Filiæ optimatum, qui ciuitates tuentur,
Harum quam voluero dilectam faciam vxorem.
Illic autem mihi plurimùm appetit animus generosus,
Ducta legitima vxore apta coniuge,
Possessionibus delectari, quas senex acquisiuit Peleus.
Non.n. mihi vitæ æquipollens, nec quantas (opes) aiunt
Ilium possedisse benè habitatam vrbem
Antè tēpore pacis, quàm appulissent filij Achiuorum:
Nec quantas lapideū limen iaculatoris intus continet
Phœbi Apollinis Pytho in saxosa.
Parabiles namq; boues & pingues oues,
Acquisibiles & tripodes, & equorum flaua capita,
Viri autem anima, vt reuertatur neq; parabilis
Neq; acceptabilis, postquā transierit septū dentium.
Mater.n. me dicit dea Thetis argēteis pedibus insignis,
Duo fata ferre mortis ad finem. (uero,
Si quidē hīc manēs Troianorū ciuitatem circa pugna-
Perijt quidem mihi reditus: sed gloria immortalis erit.
Quòd si domum reuertar dilectam in patriā terram,
Perijt mihi gloria bona: in diuturnū tēpus.a. mihi ætas
Erit, neq; me celeriter finis mortis deprehendet.
Et alijs quoq; ego consuluero
Domum nauigare: quia non amplius inuenietis finem
Ilij excelsi: valdè enim ipsum altitonans Iupiter
Manu sua protegit: audaces facti sunt autem populi.
Sed vos quidem euntes optimatibus Achiuorum
Nuncium renunciate (hoc enim munus est senum)
Vt aliud considerent in mentibus consilium melius,
Quod ipsis naues seruet & populum Achiuorum
Naues ad concauas: quoniam non ipsis hoc paratum,
Quod nunc consultauerunt, me irato.
Phœnix autem hīc apud nos manens cubet,
Vt me in nauibus charam in patriam sequatur
Cras, si voluerit: vi autem neutiquam ipsum ducam.

COMMENTARIVS.

a χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον] Non minùs apparet artificium in Achillis responsione, quàm in præcedēti oratione Vlyssis: vt licet Achilles expressè apud hunc Poëtam eloquentiæ laude non effulgeat, disertiq; epithetum illi non tribuatur, vt aut ipsi Vlyssi aut Nestori: tamen hinc facilimè constet, eum non minus hac parte ornatum, quàm fortitudine bellica. Scilicet vt in sequenti Phœnicis oratione videbimus: Phœnix illum non solùm πρηκτῆρα ἐπέων, sed etiam μύθων ῥητῆρα esse docuit. Ita enim Vlyssis orationē refellit, causęq;

ſuæ patrocinatur, vt nihil amplius aut melius à quoquam de hoc ipſo argumento dici poſſet. Primùm igitur in ipſo limine teſtatur ſe verè, & prout animo ſuo ſtatutum eſt reſponſurum, quòd veritatis amantiſſimus, & mendaciorum inimiciſſimus ſit. Deinde manifeſtè mentem ſuam exponit, quæ eſt, ſe neque ab Agamemnone, neque à reliquis Græcis perſuaſum iri vt eis auxilium ferat. hanc ob cauſam, quòd cùm in bellis fortiores pluris fieri quàm ignauiores, eisque maiora tribui oporteat: contrarium tamen inter Græcos fieri conſueuerit, apud quos idem eſt fortis & ignaui honor. Quod generaliùs dictum ad ſe ipſum reſtringit, qui in eodem numero fuerit. Cùm enim plura extent ſua in Græcos beneficia in deuaſtandis Troianorum finibus, & ingenti præda in medium afferenda, vnde ſibi videbatur quiddam amplius quàm cæteris deberi, vt in qua comparanda ipſe tanto opere & vnus deſudaſſet: tamen ita ſemper ſe Agamemnon geſſerit, vt plura ſibi ipſi tribuerit, reliquis pauca impertitus. Quod leue tamen adhuc videretur, ſi ipſe ſaltem portione ſua frui potuiſſet: ſed eam Agamemnonem violenter ſibi eripuiſſe, cùm cæteris tamen omnibus ſua dona integra & illibata remanſerint. Id quàm iniquum fuerit, docet tum quòd, vt iam diximus, ſemel iure donata denuò repetere ſine cauſa injurioſum ſit, tum quòd ne ſuo quidem exemplo Agamemnon edoceri potuerit: qui cùm ob ereptam Helenam bellum Troianis intulerit, non tamen animaduerterit, alijs quoq; vxores ſuas adamari, & quod ipſe pro iniuria ducit, alijs quoque tale eſſe nõ exiſtimet. Cùm ergo Agamemnon ſibi tantum damnum intulerit, fruſtrà ſe rogari vt emolleſcat, quòd minimè ſit futurus: proinde ſuadet, vt ipſe cum reliquis Græcis Hectorem à nauibus propellere conetur, hoc ipſi ἐφαπλῶς facilè dicens ſine ſuo auxilio, ſine quo alia quoq; iam aggreſſus ſit, vt ædificationem muri & alia quibus caſtra præmuniuit. Ea tamen ad remorandos Troianorũ impetus ſufficere non poſſe docet, quod ex eo concludit: quia cùm anteà ſe bellum gerente ad Scæas portas & ad fagum vſq; tantùm Hector egredi auſus eſſet, nunc verò ſe abſente vix eſſe vt illum ea remorentur, quem vniuerſus exercitus, non compeſcuerit, opus ergo illis eſſe ſua virtute. quòd ideò facit, vt magis ac magis meminerint Græci, quanto Heroë ſe ipſos priuauerint, & hinc maius ſui deſiderium illis injiciat, factiq; illos eò ampliùs pœniteat. Vt autem meliùs legatis perſuadeat ſe immotum in hac animi dutitie remanſurum, teſtatur ſe craſtina die in patriam profecturum. Quod conſilium quàm ipſi ſit vtile, duobus modis docet. Primùm, quòd bona ſua, quæ illic non ſine ſummo ſuo incommodo propter Troianam expeditionem deſeruerat, repetiturus ſit, non ſine aliqua prædæ bello ſibi partæ acceſſione, vno excepto præmio, quod Agamemnõ abſtulit: deinde, quòd cùm certò ſciat fato ſibi ſtatutam in Troiano bello mortem, quanquam cum gloria, domi verò diuturnam, ſed ingloriam vitam ſe iam decreuiſſe hanc cõditionem illi præponere, licet anteà minoris feciſſet. Quo facto non ſolùm ſibi, ſed etiam miſeris Troianis conſulturus ſit, quorum ſartam tectamque vrbem relinquat: illi verò iam Iouis tuti auxilio reliqui Græcorum exercitus impetum non reformident. Itaq; concludit ſe diſceſſurum, Phœnicemq; præſentem monet vt noctem ſecum tranſigat: &, ſi quidem velit, vnà proficiſcatur, cęterùm inuitum eum ſe minimè abducturum.

b ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος] Ne forſan legati arbitrarentur Achillē diſſimulanter loqui, & ea quæ reuerà præſtiturus non ſit, hæc præmittit de ſe, vt eius mores, qui à mendacio maximè ſint alieni, eò meliùs agnoſcant, perſuadeanturq; nihil ſe dicturum, quòd certum & ſtabile in animo ſuo non fuerit. Eum etenim ſe quàm maximè & ipſorum inferorum loco odio proſequi dicit, qui aliud in ore promptum, aliud in pectore clauſum habuerit. Recte. Etenim ψεύδος, μισεῖ πᾶς σοφὸς ἡ χρήσιμος: Mendacium odit, quiſquis vir eſt frugi & ſapit, vt eſt apud Menandrum: nihilq; magis eſt viro probo indignum, quàm aliud in titulo, aliud in pyxide habere, vt eſt in parœmia apud Senecam. Quod cùm generaliter pateat & de omni diſſimulandi modo intelligi poſſit, vt de ijs quos duplices appellant, qui cùm ore amicitiam profiteantur, corde ſimultates fouent. de quibus extat illud apud Zenodotum,

μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν δικαῖ᾽ ἀπροκρύβδα χρηστὸν λόγοισι, πολεμίου δὲ τοῖς τρόποις:

Odi hominem duplicem, Qui ſe verbis amicum, reipſa hoſtem præbet. & quæ ſunt apud noſtrum Poëtam Odyſſ. ρ.

ἐστὶ ἀνὴρ δύονπες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδομεύων. & Odyſſ. σ. οἵτ᾽ οὖ μὰν βάζουσι, κακὸν δ᾽ ὄπιθεν φρονέουσιν. & apud Lucianum in libello calumniæ non temerè credendum: ἔ δῆτα ἐγὼ ἑαυτὸν οἶμαι ἀδικώτερον καὶ ἐπιλοιπότερον συνάπαντα τὸν χρόνον ἀποτρέφειν τῶν χολῶν, ἢ τὸ μίσος ἐν αὐτῷ ἀφανίσειν οὕτω, ἐπειδὰν μὴ κοῦφόν τι ἐπὶ φρεσὶν, ἅπαξ δὲ λαμπρῷ καὶ ἀνεπισκίαστον ἡλαρῷ καὶ κωμικῷ προσώπῳ μᾶλλον ἐπιπηδήσαν ἢ γέμοσαν τραγῳδίων. tamen hoc loco alium ſenſum habet: ſiquidem ſimpliciter de vera ſententiæ mentisque ſuæ expoſitione agit Achilles, cùm ſi generaliùs acciperemus, contrarius eſſet illis ſuperioribus ſenſus: etenim hæc dicendo quæ ſequuntur, odium ſuum in Achillem erat proditurus, & eo pacto amicitiam reuerà in pectore clauſam coh beret. Quod omnino non innuit: ſed, vt diximus, præmonet ſe ſyncerè ſequentia eloquuturum. Ex hoc loco autem Hippias colligebat, Homerum tum Vlyſſis tum Achillis mores expreſſiſſe: hunc nimirum ſimplicem & veracem, illum verſutum mendacemque, & hoc quod fingat Achillem hos verſus proferre ad Vlyſſem (verba Græca habent ἐς τὴν Ὀδύσσεα, quæ nouiſſimus Interpres I. Serranus vertit, aduerſus Vlyſſem, quod exiſtimo Hippiam intellexiſſe: non quòd hæc Achilles aduerſus Vlyſſem expreſsè loquatur & directè, ſed obliquè, quaſi innuat talem eſſe Vlyſſem, qualem ſe ipſum eſſe negat, quod non ita inuſitatum eſt. Sæpe enim aliquem carpimus aſſute, cùm nobis vitiũ non ineſſe dicimus, quod tamen in alio eſſe intelligamus.) Sed contrarium docet Socrates & Achillē hac ipſa in parte egregiè mentitum, cùm nuſquam conſtet illum aut aliquid apparaſſe, aut conatum eſſe naues in mare deducere, vt nauigaret domum: ſed valde ſtrenuè de obſeruanda veritate ſecurum fuiſſe, immò cùm poſteà affirmet Vlyſſi, ſe ſub primam lucem abnauigaturum, Aiaci tamen dicet ſe rem anſurum: quod leuitatis fuit, & non niſi mendacis hominis, quod Hippias eius ſimplicitati & ſtoliditati tribuit, non verò verſutiæ ac dolo malo, quæ Vlyſſi peculiaria facit: vnde familiare illi eſt mentiri, & πολυτρόπῳ nomine eum ab Homero mendacem deſignari. Sed Socrates ibi copioſè diſputat, præſtantiorem eſſe Vlyſſem Achille ob mendacium: quòd ille ſponte, hic coactus mentiatur. Qui autem in re aliqua vltrò peccant, meliores ſunt ijs, qui inuiti & præter animi ſententiam peccant. Vide integrum illum dialogum, qui eſt expreſsè περὶ ψεύδους, ex Achillis & Vlyſſis comparatione.

c ἀίδαο πύλῃσιν] Per portas inferorum totos inferos intelligit ſynecdochicè. Cùm autem illis nihil poſſit horrentius aut formidoloſius excogitari, meritò fingit Homerus ea Achillem ſummopere odiſſe, & hoc ipſum de ſummo in aliquem odio prouerbialiter dici poteſt. Quàm ſit autem odioſus ille locus, docet ipſemet Achilles ὀδυσ. λ. vbi ita loquitur:

βουλοίμην κ᾽ ἐπάρουρος ἐὼν θητεύειν ἄλλῳ ἀνδρὶ παρ᾽ ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη, ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν. Summum etiam odium paulò pòſt exprimet, cùm dicet: πῶς δέ μιν ἐν χερσὶν ἄασα;

d ὡς δ᾽ ὅτε ὄρνις] Hac comparatione Achilles tum ſeipſum extollit, tum Græcos ipſos deprimit. Eos ſiquidem pullis auium implumibus comparando imbecillitatem eorum ac ignauiam ſignificat, qui proprijs viribus aut dexteritate vitæ ſuæ alimenta ſubminiſtrare non potuerint: ſed eius ope & induſtria indiguerint, qui illis non ſecus atque auis ſuis pullis, tum victum tum alia quoque multa hinc inde Phrygias oras deuaſtando, ſuggeſſerit. Quæ commemorat, vt grauiorem faciet Agamemnonis erga ſe injuriam, qui ipſam eandem prædam, quam ille bello comparauerat, & ex omnium Græcorum conſenſu poſſidebat, violenter eripuerit. Ideò ſe aui illi confert, quæ cùm pullos nutriat, ipſamet tamen vitæ detrimentum patiatur, vt cui nihil ſit eſcæ illius, quam eis acquirebat, reliquum. Sic enim interpretor illa, ἠμὲν τῶς δ᾽ ὄρεα οἱ πόλλ᾽ ἀνατλῇ.

e ὀφρα σὺν εὐνῇ σφετέρῃσιν.] Ex animi perturbatione Achilles in mendaciũ delabitur, cùm ſe Græcorũ vxorum gratia pugnaſſe dicit, quod poſteà ad ſolos Agamemnonas reſtringit, item falsò: quando quidem ſolius Helenæ gratia pugnabatur. Veriùs infrà, cùm dicet, vnius Helenæ cauſa conflatum exercitum. Hinc autem deſumere Sophoclē, qui inducat Teucrum dicentem Agamemnoni, Aiacem illius vxoris ergò ad Troiam bellum geſſiſſe, fratris Menelai vxorem eandem cum Agamemnonis vxore facientem, ait noſter Euſtathius. Sed apud Sophoclem hæc non Agamemnoni, ſed ipſi Menelao dicit Teucer, vt facilè cuiuis conſtare poteſt, qui illius Aiacem μιαιγενῆ legerit. Immò negatiuè ibi Teucer loquitur: nam ne Menelaus ideò gloriaretur, quòd Aiax illius vxoris gratia ad Troianum bellum veniſſet, negat id ita ſimpliciter eſſe: veniſſe enim illum, vt ſuam fidem ſacramento præſtito ſolueret (de quo aliàs dictum eſt: nam in nuptijs Helenæ, cùm Menelao omnes principes Græciæ iuramento promiſerunt ſe auxilium Menelao præſtituros, ſi fortè accideret, vt illa raperetur) Quanquam non ignoro, ita quoque Teucrum alloqui Agamemnonem:

ἐπεὶ καλόν μοι τῶδ᾽ ὑπερπονεῖν μόθῳ ἀνεῖν ἀδήλως μᾶλλον ἢ τῆς σῆς ὕπο γυναικὸς; ἢ τῶδε δ᾽ ὁμαίμων λέγω.

Vbi ſcio, tum interpretem Græcũ illa poſtrema, ἢ τῶδε δ᾽ ὁμαίμων λέγω, quaſi ἐπανορθωτικῶς dicta accipi: quòd illud ἢ τῆς σῆς ὑπὸ γυναικὸς, ex iræ impetu falsò dixerit, quod expreſsè Camerarius ibidem annotat (nam interpretem Græcũ id ſentire, ex collocatione verborum ſola collegi) Sed pace illorum dixerim, id conſtare mihi videtur, etiamſi ſimpliciter de Agamemnonis vxore loquatur: quaſi dicat, malle ſe pro fratre, quàm pro Agamemnonis vel ipſius etiam Menelai vxore mortem oppetere, neque tamen intelligatur vxor Agamemnonis pro Menelai vxore præcipitanter obijci. nam propter coniunctam vtriuſque fratris cauſam hoc etiam potuit Agamemnoni dici, ſed ſeparatim, quaſi commune illis ſit, vt pro vxoribus dimicent. Menelao, quod nunc apertè probatur, Agamemnoni, quod etiam idem ei contingere poteſt. quod ſi fiat, malit Teucer nihilominus pro fratre nunc mori, quàm vel olim,

si res ita ferat, pro vxore Agamemnonis, vel nunc pro Menelai vxore. Sed forsan ista leuiora sunt, quæ si cui non probentur, æquo animo feram. Porrò in Achille manifestè iræ feruor apparet, qui se pro Græcorum vxoribus pugnasse dicit.

f δώδεκα δὴ σεῦ νηυσὶ] Opportuno loco Homerus Achillis facta ante decimum annum obsidionis commemorat, sed breuiter, cùm dicit de seipso Achilles, se tres & viginti Troianorum vrbes, duodecim quidem maritimo, vndecim verò terrestri prælio deuastasse. Strabo ait, Achillem, cùm videret Troianos intra muros cohiberi, exteriora depopulatum, quæ circum vrbem erant. Notanda est autem summa bellandi peritia Achillis, quæ non terris tantùm aut mari quoq; tantùm, sed vtroq; vigeat: quod tamen veteribus illis familiare fuisse existimo & vsitatissimum, vt aliàs, ni fallor, diximus.

g ἦ μᾶλλόι φιλέυσ' ἀλόχυς] Prouerbium est, Non soli Atridæ amant vxores: quoties significabimus suam cuique dolere iniuriam, contumeliam aut dãmnum, nec oportere quenquam impunè lædi, ait Erasmus Adag. Chil. 4. centur. 6. prou. 34. Sextus Cæcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterij accusatio non minus ipsis quàm ijs qui iustas vxores habent, permittatur. Vide Vlpianum l. si vxor. ff. ad legem Iuliam de adult. Vergilius lib. 9. hoc est etiam imitatus, - nec solos tangit Atridas Iste dolor.

h ὄφρα σὺ] Explicuimus iam initio Iliados pag. 1. hoc esse figmentum Homericum; vt Hector & Troiani ausi non fuerint egredi, quandiu Achilles Græcis συνεμάχετο. Quod nunc manifestè ipsemet Achilles dicit, & aliàs Homerus repetet.

i ἐκ δ' αὖτ' αὖλις] Egregiè hoc loco veteres annotabant, vt refert Eustathius, τὸ μὲν ἅπαξ ὑπὸ φίλυ ἀπατηθῆναι, σύνηθείας ἐστὶ, τὸ δὲ δὶς μωρίας. id est: Semel ab amico decipi simplicitatis est, bis autem stultitiæ. Itaq; rectè dicit Achilles se imposterum ita cautum futurum, vt ab Agamemnone decipi non possit, cùm ex præcedenti eius iniuria sapientior sit factus. Quod omnino est prudentiæ: primus enim error imprudentiæ aut casui potest imputari, secundus verò excusationem mereri non videtur. Hoc Græci prouerbialiter dicunt, δὶς ἐπὶ τὸν αὐτὸν λίθον λακτίζειν: Iterũ ad eundem turpe lapidem impingere & simplicius, δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ: Bis errare in eodem, non est sapientis viri. Ideò rectè Publianus Mimus, Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. Et Pindarus, τὰς δύο ἁμαρτακίας φέρειν πόνους dixit: quòd iteratum facinus non oporteat impunitum esse. At dici etiam solet, συγγνώμη τῷ πρώτῳ ἁμαρτάνοντι, Venia danda primùm delinquenti. Quod autem iteratus error stulti sit, disertè effert Gregorius in epist. seruato priore illo adagio, δὶς γὰρ ἐπὶ τὸν αὐτὸν λίθον προσκαίειν τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν: id est, Bis ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

k ἠδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν] De Orchomeno aliàs in Lexico. Apparet, inquit Strabo li. 9. hanc vrbem antiquitùs opibus floruisse, de quib. etiam Homerus testimonium fert: nam enumerans loca, in quibus copiosa esset pecunia, sic ait, οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν πατάσσεται, &c. In ea dicit Eustathius vicinos pecunias suas deponere solitos securitatis gratia, propter munitum eius loci præsidium. De Thebis Ægyptijs vide etiam Strab. lib. 17.

l κεῖνο δ' ἀγαμέω] Superioribus respondit illi parti orationis Vlyssis, qua dona ei ab Agamemnone oblata, tripodes, auri talenta, lebetes, equos, & septem fœminas recensebantur. Nunc verò sequenti parti, qua ei Agamemnon filiæ connubium pollicebatur, respondet, eamq; planè recusat: non quòd in filia quippiam reprehendat, nam etiamsi ijs omnibus quæ præstantẽ fœminam deceat, ornata fuerit, eam accepturus non sit, odio nimirum Agamemnonis, cuius affinitatem refugiat, οὐ κατὰ μοῖραν, vt anteà præmonuit. Vsitatum porrò fuit illis etiam temporibus dissidia matrimonijs componere, quasi hoc affinitatis vinculo disiuncti animi arctissimè colligentur. Nostris temporibus in Gallia funestissimum fuit eiusmodi matrimonium, & animos non quidem coniugum, sed coniugij authorum potiùs dissoluit, quàm conglutinauit.

m ὃς βασιλεύτερός ἐστιν,] Respicit Archilles ad dictũ superius Nestoris, εἰ δὲ σὺ κάρτερός ἐσσι, ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστιν ἐπεὶ πολέεσσιν ἀνάσσει. Sed videtur acerbitatis quippiam in hoc dicto Achillis subesse, quasi dicat regiam potestatem rem penè nihili sine virtute. multos enim reperturus erat Achille opulentiores, sed fortiorem neminem.

n ἐκτῆσθαι ἄνωγεν] Nota, inquit Eustathius, non fuisse primum Aeschylum, qui dixerit κηδεύειν καθ' ἑαυτὸν ἄριστόν ἐστι μακρῷ: hoc est, optimum esse vnicuique aptam sibi & conuenientem vxorem ducere, & superba coniugia non amare. Nam Homerus id primus hoc loco in Achille docet. Huc addo consilium Pittaci apud Laertium, τὴν κατὰ σαυτὸν ἕλου. Quod Plut. de liberis educandis repetit, sumptum à dicto veteri puerorum turbines agitantium & circumagentium flagellis. Notum est enim, Atarnitem quendam consuluisse Pittacum, vtra sibi vxor ducenda esset, duas quippe se expetere: alteram quidem opibus sibi & genere parem, alteram vtraq; in re excellentem: cui Pittacus nihil aliud respondit, nisi vt ad triuium ciuitatis pergeret, quò ludendi causa pueri conueniunt, eosq; consuleret quid facto opus esset, sequereturq; illorum monita. Sicq; factum est, adolescensq; ille Atarnites puerorum vocibus monitum, æqualem sibi duxisse. Nam pueri clamitabant, τὴν κατὰ σαυτὸν ἕλου: id est, Turbinem tibi conuenientem vel qui secundùm te est agita. Sic enim vertendum est, non vt Erasmus, Aequalem tibi vxorem ducito, vt monuit olim H. Stephanus. Idem consiliũ Callimachus Dioni post narratum illud superius factum suggessit, cuius extat in eam rem Epigramma apud Laertium in vita Pittaci. Eò pertinet quod est apud Euripidem in Rheso (quam tragœdiam tamen quidam, vt Iul. Scaliger, Sophocli tribuũt) σὺν ἐξ ἐμοῦ τὸν μείζονων γαμεῖν θέλω. Nolim ex potentioribus me coniugem. Sunt autem verba Dolonis, cui speculationis præmium vnam sororum pollicebatur Hector. Hoc porrò vt constat, ex hoc loco primus sub persona Achillis Homerus docuit, cùm Achilles se ἀκτῆσθαι ἄκοιτιν ducturum dicit.

o ἠδ' ὅσα λάϊνος ἠδὲ] Ditissimum fuisse Delphicum templum priscis temporibus, ex hoc loco docet Strabo lib. 9. quod Phocẽses postmodum sunt deprædati, vnde Phocicum siue Sacrũ bellum exarsit, vt Onomarchus, Phayllus, & qui sub Phalæco erant, qui postremi aggressi fuerant solum templi aperire, cùm à quodam esset dictum, argenti & auri magnam vim ibi defossam esse, iamq; locum circa focum & tripodem excauare cœperant. Qui verò thesaurum indicauerat, inquit Diod. Siculus lib. 16 testimonio clarissimi & antiquissimi Poëtæ nitebatur, vbi ait, ἠδ' ὅσα λάϊνος ἠδὲ, &c. Sed cùm à militibus loca prope tripodem foderentur, magnis terræ tremoribus factis, Phocenses valde sunt perterriti: planeq; ita Deis adnimaduersionem in sacrilegos præmonstrantibus, ab eo negotio destiterunt. Hæc Diodorus (quæ etiam Aelianus ex parte refert Var. histor. lib. 6. cap. 9.) ex quibus constat, eum vocem ἀφητορῷ pro thesauro accepisse, vt quosdam existimare etiam refert Strabo dicto li. 9. Neq; dubito quin Diodorum intelligat, vt quo videatur posterior. Nam Diodorus Iulij Cæsaris temporibus vixit, quanquam etiam ad Augusti tempora peruenerit: sed Strabo sub Augusto vixit, & ad Tiberium Cæsarem pertigit, vt cuius multis locis meminerit: proinde crediderim iã euulgatos fuisse Diodori libros paulò antè, quàm Strabo opus suum Geographicum inchoaret, & ex hoc ipso loco videtur comprobari. Sunt tamen qui dicant, vt idem Strabo testatur, aliam Delphici templi direptionem hac Phocensi priorem euenisse, quæ diuitias ab Homero commemoratas egesserit: quarum ne vestigium quidem ad posteriores peruenerit, & eam tempestatem, qua Onomarchus & Phayllus templum deprædati sunt.

p λήσειν μὲν γάρ τι βόες] Rationẽ reddit, cur tot oblata sibi ab Agamẽnone dona repudiet: nimirum quòd illis diuitiis se præuideret, vt apud Troiam remaneret, vbi moriendum sibi esse intelligebat: itaque se diuitiarum amore tanto non teneri, vt illis diuturnã vitam suam, qua nihil sit homini charius (intelligat lector me ipsum Achillis affectum exprimere, qui nunc pote ita sentiat, cùm alias gloriam vitæ diurnitati postposuerit) velit postponere, cùm præcipuè diuitiæ facilè possint comparari, vita autem semel amissa nunquam reparari, cuius prorogationem, si domi se continuerit, prædictam sibi à Theride matre subijcit. Quod autem ad geminum Achillis fatum attinet, vide quæ dicta sunt sup. lib. 1. pag. 20 in vocibus, αἶσα μίνυνθά περ. Est autem duplicitas fati apud Homerum vulgaris, vt quando Iupiter de Sarpedone deliberat: & cùm Corinthius vates Polyidus filio Euchenori vaticinatur, eum aut domi morbo periturum, aut ad Troiam pugna superatum iri. Qua de re nos aliàs etiam disputauimus.

Ὣς ἔφαθ· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀπέειπεν.
Τὸν δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ,
Δάκρυ' ἀναπρήσας (περὶ γὰρ δείδιε νηυσὶν Ἀχαιῶν)
Εἰ μὲν δὴ νόστον γε μετὰ Φρεσὶ φαίδιμ' Ἀχιλλεύ,
βλ. Βάλεαι *Βάλλεαι, οὐδέ τι πάμπαν ἀμύνειν νηυσὶ θοῇσι

Sic dixit: hi aũt omnes quieti facti sunt silentio,
Sermonẽ admirantes: admodum enim durè negabat.
Tãdẽ ait, interlocutꝰ est senex egregius Phœnix, (Achiu.
Lacrymas cũ gemitu effũdẽs. valdè.n. timebat nauib.
Si quidem iam reditum animum, clare Achill.
Inducis, neq; omninò defendere à nauibus velocibus

Πῶς ἐθέλῃς ἀϊδηλον ἐπὶ χόλῳ ἔμπεσε θυμῷ
Πῶς αὖ ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο φίλον τέκος αὖθι λιποίμην.
Οἷσι; σοὶ δέ μ' ἔπεμπε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς
Ἡμάλι τῷ ὅτε σ' ὧκα Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε
Νήπιον, οὔπω εἰδότ' ὀμοιίου πολέμοιο,
Οὐδ' ἀγορέων, [b]ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσι.
Τοὕνεκά μ' ἐπέπεμπε διδασκέμεναί τέ σε πάντα,
[c]Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πεπνυμένον τε ἔργων.
Ὣς αὖ ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι
Λείπεσθ', οὐδ' εἴκοι μοι ἀποσφήλῃ θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θύσθε νέον ἠδ' ὠνόντα,
Οἷον ὅτε πρῶτον [d]λίπον Ἑλλάδα καλλιγυναῖκα,
ἐφεύγων νείκεα πατρὸς Ἀμυντορίδαο,
Ὅς μοι παλλακίδος περὶ χώσατο καλλικόμοιο,
Τὴν αὐτὸς φιλέεσκεν, ἀτιμάζεσκε δ' ἄκοιτιν,
Μητέρ' ἐμήν· ἡδ' αἰὲν ἐμὲ λισσέσκετο γούνων
Παλλακίδι πρόμιγλιον, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα.
Τῇ πιθόμην, καὶ ἔρεξα. πατὴρ δ' ἐμὸς αὐτίκ' ὀιδὼς
Πολλὰ κατηρᾶτο, συνεχὲς δ' ἐπεκέκλετ' Ἐρινύς,
Μήποτε γουνάσιν οἷσιν * ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἢ ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαρὰς,
[f]Ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ * Περσεφόνεια.
Ἔνθ' ἐμοὶ ὀρσέμεν πάμπαν ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς
Πάτρῳ χωομένοιο κῆδ' μέγαρα * στρωφᾶσθαι.
Ἦ μὲν πολλὰ ἔτη καὶ αὐέξιοι ἀμφὶς ἐόντες
Αὐτοδ λιστόμενοι κατερήτυον ἐν μεγάροισι·
Πολλὰ μὲν ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
Ἔσφαζον, πολλοὶ δὲ σύες θαλέθοντες ἀλοιφῇ
Εὑόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς ἡφαίστοιο·
Πολλὸν δ' ἐκ κεράων μέθυ πίνετο πατρὶ γέροντι.
Εἰναέτυχες δέ μοι ἀμφ' αὐτῷ * παρὰ νύκτας ἄωτον.
Οἱ μὲν ἀμοιβόμενοι φυλακὰς ἔχον· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ
Πῦρ, ἕτερον μὲν ὑπ' αἰθούσῃ δαιτρὸς ἀνὴρ αὐλῆς,
Ἄλλο δ' ἐνὶ προδόμῳ, πρόσθεν θαλάμοιο θυράων.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη μοι ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννὴ,
Καὶ τότ' ἐγὼ θαλάμοιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας
Ῥῆξας ἐξήλυθον, καὶ ὑπέρθορον ἕρκιον αὐλῆς (κας.
Ῥεῖα, λαθὼν φύλακάς τ' ἀνδρας δμωάς τε γυναῖ-
Φεύγον ἔπειτ' ἀπάνευθε διὰ Ἑλλάδος εὐρυχόροιο,
Φθίην δ' ἐξικόμην ἐριβώλακα μητέρα μήλων,
Ἔς Πηλῆα ἄνακτ· ὁ δέ με πρόφρων ὑπεδέξατο,
[g]Καί με φίλησ' ὡσεί τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ
Μοῦνον, τηλύγετον, πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι·
Καί μ' ἀφνειὸν ἔθηκε, πολλὼ δέ μοι ὤπασε λαόν·
[h]Ναῖον δ' ἐσχατιὴ Φθίης, Δολόπεσσιν ἀνάσσων·
[i]Καί σε τοσοῦτον ἔθηκα θεοῖς ὅπιν ἐμμεναι Ἀχιλλεῦ,
Ἐκ θυμοῦ φιλέων, ἐπεὶ οὐκ ἐθέλησθα ἅμ' ἄλλῳ
Οὔτ' ἐς δαῖτ' ἰέναι, οὔτ' ἐν μεγάροισι πάσασθαι·
Πρίν γ' ὅτε δή σ' ἐπ' ἐμοῖσιν ἐγὼ γόνασι κλισίας,
Οἶνόν τ' ἄσαιμι προθαμὼν, καὶ οἶνον ἀπορρώς·
Πολλάκι μοι κατέλυσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα
Οἴνῳ ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ·
Ὧς ἐπί σοι μάλα πολλ' ἔπαθον, καὶ πολλ' ἐμόγησα,
Τὰ φρονέων, ὅ μοι οὔτι θεοὶ γόνον ἐξετέλεσσαν
Ἐξ ἐμεῦ· ἀλλά σε παῖδα θεοῖς ὅπιν ἔμμεναι Ἀχιλλεῦ,
Ποιεύμην, ἵνα μοί ποτ' ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς.
Ἀλλ' Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ σε χρὴ
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· [k]ἐρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοὶ,

Ignem vis nociuum, quoniam ira incidit animo,
Quomodo postea à te, chare fili, hîc relinquar
Solus? tecum verò me misit senex equitator Peleus
Die illo, quando te ex Phthia Agamemnoni misit
Infantem, nondũ peritum cõmuniter pernitiosi belli,
Neq; concionum, vbi viri egregij redduntur:
Propterea me misit, vt docerem te ista omnia,
Sermonumq; elocutor vt esses, actorq; operum.
Itaq; à te, dilecti fili, non velim
Relinqui: neq; si mihi promitteret Deus ipse
Senectutẽ abradens, effecturũ me iuuenẽ pubescentẽ:
Qualis (eram) cùm primum liqui Græciam pulchras
mulieres habentem,
Fugiens iurgia patris Amyntoridæ,
Qui mihi ob pellicem irascebatur pulchricomam,
Quam ipse diligebat: & contemnebat vxorem,
Matrẽ meã: hæc a. semper me rogabat genib. prehẽsis
Pellici miscerer, vt odio haberet senem.
Et obediui & feci: pater aũt meus statim suspicatus,
Multa imprecatus est: odiosas verò inuocabat Furias,
Ne vnquam genibus meis imponerem dilectum filiũ χ. ἐφέζεσθαι
Ex me genitũ: dij autem perfecerant imprecationes,
Iupiterq; infernus & dura Proserpina. χ. φερσεφόνεια
Tunc mihi nõ amplius omnino coërcebatur in mente
Patris irati in domo vt versarer. (bus animus χ. στροφᾶσθαι.
Certè quidẽ multũ familiares & cognati circùm exi-
Ibi orantes me detinebant in ædibus. (stentes
Multas. a. pingues oues & curuè gradiẽtes nigros bo-
Mactabant: multi aũt sues florentes pinguedine (ues
Assati extendebantur per flammam ignis.
Multum autẽ ex doliis vinum bibebatur huius senis.
Per nouem noctes. a. circa me ipsum noctes agebant. χ. δὲ
Hi qdẽp vices custodias habebãt: neq; vnq extingue-
Ignis, alter qdẽ in porticu benè munitæ aulæ: (batur
Alter autem in vestibulo ante thalami fores:
Sed quando iam decima mihi aduenit nox obscura,
Et tunc ego thalami foribus densè compactis,
Ruptis, exiui, & transilij septum aulæ
Facilè, latens custodesq; viros, famulasq; mulieres.
Fugi postea procul per Græciam spaciosam:
In Phthiam perueni glebosam, nutricem ouium,
Ad Peleum regem: hic autem me lubens excepit,
Et me amauit vt pater suum filium amaret
Solum, extrema ætate natum, amplis in possessionib.
Et me diuitẽ fecit, multũ autem mihi dedit populũ.
Incolebam. a. extremã orã Phthiæ, Dolopib. imperãs:
Et te tantum feci, ô dijs par Achilles,
Ex animo diligens: quoniam nolebas cum alio,
Neq; ad conuiuium ire, neq; in ædibus comedere,
Ante quàm te super meis ego genibus collocans,
Obsonioq; satiarem præincidens, & vinum adbibens.
Sæpè mihi rigasti in pectoribus vestem,
Vinum euomens, in infantia quæ cura indiget:
Sic propter te pmulta passus sum, & multa laboraui.
Hæc cogitans, quia mihi non dij prolem perfecerunt
Ex me, sed te in filium, ô dijs similis Achilles,
Adoptabã, vt à me aliquãdo seuã mortẽ propulsares.
Sed Achilles, mitiga animũ magnum, neq; te oportet
Crudele cor habere: flexibiles autem sunt & dij ipsi,

Τῶν

Τῶν ϖε καὶ μείζων ἀρετὴ, τιμή τε βίη τε.
Καὶ μιν τὰς θυέεσσι καὶ ὐχωλῆς ἀγαπῆσι,
Λοιβῆ τε. κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λιτόμενοι ὅτε κέν τις ὑποερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.
Καὶ γάρ τε λιταὶ εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ·
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπιθ' Ἄτης ἁλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' Ἄτη θοσαρή τε καὶ ὀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑποκυφθάδι, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσω.
Ὅς μιν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἄσσον ἱούσας,
Τόνδε μέγ' ὄνησαν, καί τ' ἔκλυον ὀξαμένοιο·
Ὅς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀπόείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα τάγε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ Ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.
Ἀλλ' Ἀχιλεῦ πόρε καὶ σὺ Διὸς κούρῃσιν ἕπεσθαι
Τιμιὴν, ἥτ' ἄλλων ϖε δαμᾷ πάμπαν φρένας ἐσθλῶν.
[m] Εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι, τὰ δ' ὄπιθ' ὀνομάζοι
Ἀτρεΐδης, ἀλλ' αὖτις ὑπίσχεσθαι μενεαίνοι,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε μιῶν ἀπορρίψασθαι κελοίμιν
Ἀργείοισιν ἀμυνέμεναι κατέουσί τε ἔμπης.
Νῦν δ' ἅμα τ' αὐτίκα πολλὰ δίδοῖ, τὰ δ' ὄπιθεν ὑπέσχη.
Ἄνδρας δὲ λίσεσθαι ὑπερθύμους ἀρίστους
Κεκριμένους ἠδ' ἀρίστους Ἀχαιῶν, οἵ τε σοὶ αὐτῷ
Φίλτατοι Ἀργείων τῶν μὴ σύ γε μῦθον ἐλέγξῃς,
Μηδὲ πόδας· πρὶν δ' οὔτι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.
Οὕτω καὶ τῶν πρόσθεν ἐπεύθόμεθα κλέα ἀνδρῶν
Ἡρώων, ὅτε κέν σιν ὑπερθύμῳ χολωθεὶς
Δωρητοί τε πέλοντο, παρφάρητοί τ' ἐπέεσσι.
Μέμνημαι τόδε ἔργον ἐγὼ πάλαι, οὔτι νέον γε
Ὡς ἴῳ· ὑμῖν ἐρέω πᾶσιν φίλοισι·
Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι
Ἀμφὶ πόλιν Καλυδῶνα, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον·
Αἰτωλοὶ μὲν, ἀμυνόμενοι Καλυδῶνος ἐραννῆς·
Κρῆτες δὲ Διάνῃ θέσαν μεμαῶτες ἄρηϊ.
[n] Καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσε
Χωσαμένη, ὅ οἱ οὔτι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
Οἰνεὺς ῥέξ', ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυθ' ἑκατόμβας,
Οἴῃ δ' οἶκ ἔρρεξε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Ἢ λάθετ', ἢ οὐκ ἐνόησεν ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
Ἡ δὲ χολωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα,
χ. θρέψεν ὁ* Ὦρσεν ἐπὶ κλόνιν σῶν ἄγελον λεχεποίην,
Οἳ κακὰ πολλ' ἔρδεσκεν ἔθων Οἰνῆος ἀλωήν·
Πολλὰ δ' ὅγε σὺν θεθαλυῖα χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρὰ
Αὐτῇσιν ῥίζῃσι, καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων. (κρὰ
Τὸν δ' υἱὸς Οἰνῆος ἀπέκτεινεν Μελέαγρος,
Πολλέων ἐκ πολίων θηρήτορας ἄνδρας ἀγείρας,
Καὶ κύνας· οὐ μὲν γάρ κ' ἐδάμη παύροισι βροτοῖσι·
Τόσσος ἔην· πολλοὺς δὲ πυρῆς ἐπέβησ' ἀλεγεινῆς.
Ἡ δ' ἀμφ' αὐτῷ θῆκε πολὺν κέλαδον καὶ ἀϋτὴν
ρ Ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ καὶ δέρμασι λαχνήεσσιν,
Κρητῶν τε μεσηγὺ καὶ Αἰτωλῶν μεγαθύμων
Ὄφρα μὲν οὖν Μελέαγρος ἀρηϊφίλητος πολέμιζε,
Τόφρα δὲ Κρήτεσσι κακῶς ἦεν, οὐδ' ἐδύναντο
Τείχεος ἐκτὸς ἐόντες ἀμύνειν, πολέες περ ἐόντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Μελεάγρου ἔδυ χόλος (ὅστε καὶ ἄλλων
Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον πύκα περ φρονεόντων)
Ἣ τοι ὁ μητρὶ φίλῃ Ἀλθαίῃ χώσατο κῆρ

Quorum etiam maior virtus honorq́; potentiaq́;.
Tamen hos suffimentis, & votis benignis.
Libamineq́; nidoreq́; conuertunt homines
Precantes, cum quis præuaricatꝰ fuerit vel peccârit.
Etenim Litæ sunt Iouis filiæ magni,
Claudæq́; rugoseq́; strabæq́; oculis,
Quæ & post Aten curant euntes.
Noxa verò robustaq́; & pedibus integra: ideo omnes
Longè præcurrit: anteuertit autem omnem per terrā
Lædens homines. Illæ verò medentur post modo
Qui quidē venerabitur filias Iouis propiùs accedētes,
Hunc valdē iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui a. recusauerit, & duriter negauerit, sese velle fle-
Precantur tunc hæ Iouem Saturnium euntes (ti
Eum vt Noxa simul sequatur, quò læsus pœnas luat.
Quare Achilles, da & tu Iouis filias sequi
Honorem, qui aliorum flectit mentem fortium.
Si etenim nō dona ferret, aliaq́; in posterū nomin aret
Atrides, sed semper grauiter iratus esset:
Non equidem te ira abiecta, hortarer
Argiuis auxiliari indigentibus quantumlibet.
Nunc verò simul statim multa dat, aliaq́; in posterū
pollicetur.
Viros a. ad precādum insuper misit præstantissimos,
Delectos inter exercitum Achaicū, qui tibi ipsi (nas,
Amicissimi sunt Arguorū: horā ne tu orationem sper
Neq; pedes: antea a. nō reprehēdendū erat te iratū es-
Sic & priscorum audiuimus laudes virorum (se.
Heroum, quādo aliquem vehemens ira occuparet,
Doniśq; placabiles erant exorabilesq́; verbis.
Memini hoc factum ego vetustum, neutiquam recēs.
Vt acciderit: inter vos autē exponam omnes amicos.
Curetes pugnabant & Aetoli pugnaces
Circa vrbem Calydona, & se mutuò interficiebant,
Aetoli quidem defendentes Calydona amœnam,
Curetes autem deuastare cupientes bello.
Etenim in hos malum aurea sede Diana excitauit
Irata, quòd ei non primitias in vbere solo
Oeneꝰ sacrificauerat: alij. v. dy epulati sūt hecatōbas,
Soli verò non sacrificauit Iouis filia magni,
Siue oblitꝰ est, siue nō aduertit: nocuit certè multū aīo
Hæc. a. irata, diuinū genus sagittis gaudēs, (dētibus,
Incitauit in gramine cubantē siuē sylue strem cādidis
Qui mala multa faciebat vastans Oenei campum.
Multas. a. hic funditus humi prostrauit arbores altas
Cum ipsis radicibus, & ipsis floribus pomorum.
Hunc autem filius Oenei occidit Meleager,
Multis ex ciuitatibus veneratores viros congregans
Et canes: non enim domitus fuisset paucis hominib.
Tantus erat: multos autē rogū ascendere fecit triste.
Hæc. a. de ipso excitauit magnum tumultū & prælium
Pro apri capite, & pelle setosa.
Curetasq́; inter & Aetolos magnanimos.
Quādiu quidē igitur Meleager bellicosus pugnabat.
Tamdiu Curetibus malè erat, neq; poterant
Mœnia extra manere, multi quamuis essent.
Sed quando iam Meleagrū inuasit ira (quæ & aliorū
Inflat in pectorib. mentē prudēter quāuis sapientiū)
Certè hic matri dilectæ Althææ iratus corde,

Κεῖτο

Κεῖτο παρὰ μνηστῇ ἀλόχῳ καλῇ Κλεοπάτρῃ,
Κούρῃ Μαρπίσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης,
Ἰδεώ θ' ὃς κάρτιστος ἀπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν,
Τῶν τότε, καὶ ῥα ἄνακτος ἐναντίον εἵλετο τόξον
Φοίβου Ἀπόλλωνος, καλλισφύρου εἵνεκα νύμφης.
Τὴν δὲ τότ' ἐν μεγάροισι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ἀλκυόνην καλέεσκον ἐπώνυμον οὕνεκ' ἄρ' αὐτῆς
Μήτηρ Ἀλκυόνος πολυπενθέος οἷον ἔχουσα
Κλαῖε ὅτε μιν ἐκάεργος ἀνὴρ ἀπὸ φοῖβος Ἀπόλλων.
Τῇ ὄγε παρκατέλεκτο, χόλον θυμαλγέα πέσσων,
Εἵνεκ' ἀρέων μητρὸς κεχολωμένος, ἣ ῥα θεοῖσι
Πολλ' ἀχέουσ' ἠρᾶτο κασιγνήτοιο φόνοιο·
Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολυφόρβην χερσὶν ἀλοία,
Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν,
Πρόχνυ καθεζομένη· δμῶες δὲ δάκρυσι κόλποι,
Παιδὶ δόμεν θάνατον· τῆς δ' ἠερόφοιτις Ἐρινὺς
Ἔκλυεν ἐξ Ἐρέβευσφιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσα.
Τῶν ἣ τάχ' ἀμφὶ πύλας ὁμαδοῦ καὶ δοῦπος ὀρώρει,
Πύργων βαλλομένων· τὴν δ' ἐλίσσοντο γέροντες
Αἰτωλῶν, πέμπον τε θεῶν ἱερῆας ἀρίστους
Ἐξελθεῖν καὶ ἀμῦναι, ὑποσχόμενοι μέγα δῶρον,
Οἵ πού θι πίοταρον πεδίον Καλυδῶνος ἐραννῆς,
Ἔνθά μιν ἴδμεναι τέμενος περικαλλὲς ἐλέσθαι
Πεντηκοντόγυον· τὸ μὲν ἥμισυ, οἰνοπέδοιο,
Ἥμισυ δὲ, ψιλοῦ ἄροσιν πεδίοιο τεμέσθαι.
Πολλὰ δέ μιν λιτάνευε γέρων ἱππηλάτα Οἰνεύς,
Οὐδὸν ἐπεμβεβαὼς ὑψηρεφέος θαλάμοιο,
Σείων κολλητὰς σανίδας, γουνούμενος υἱόν.
Πολλὰ δὲ τόνδε κασίγνητοι καὶ πότνια μήτηρ,
Ἐλίσσοντ'· ὁ δὲ μᾶλλον ἀναίνετο πολλὰ δ' ἑταῖροι,
Οἵ οἱ κεδνότατοι καὶ φίλτατοι ἦσαν ἁπάντων·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἔθελεν θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι πεδῆσαι,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θάλαμος πύκα βάλλετο, τοὶ δ' ἐπὶ πύργων
Βαῖνον Κρῆτες, καὶ ἐνέπρηθον μέγα ἄστυ· (γων
Καὶ τότε δὴ Μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις
Λίσσετ' ὀδυρομένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα
Κήδε' ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει τῶν ἅλις ἀλώῃ·
Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει·
Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
Τὸν δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντ' ἀκὰ ἔργα.
Βῆ δ' ἰέναι. χροὶ δ' ἕντε ἐδύσατο παμφανόωντα.
Ὣς ὁ μὲν Αἰτωλοῖσιν ἀπήμυνεν κακὸν ἦμαρ,
Εἴξας ᾧ θυμῷ. τῷ δ' οὐκέτι δῶρ' ἐτέλεσσαν
Πολλά τε καὶ χαρίεντα· κακὸν δ' ἤμυνε καὶ αὐτως.
Ἀλλὰ σὺ μή μοι ταῦτα νόῳ φρεσὶ, μηδέ σε δαίμων
Ἐνταῦθα τρέψῃ φίλ'· ἀκήριον δέ κεν εἴη
Νηυσὶν καιομένῃσιν ἀμυνέμεν· ἀλλ' ἐπὶ δώροις
Ἔρχεο· ἴσον γάρ σε θεῷ τίσουσιν Ἀχαιοί.
Εἰ δέ κ' ἄτερ δώρων πόλεμον φθισιμέσκεο δύῃς,
Οὐκ ἔθ' ὁμῶς τιμῆς ἔσεαι, πόλεμόν περ ἀλαλκών

Iacebat apud legitimã vxorem pulchrã Cleopatrã,
Filiam Marpissæ pulchræ: Eueni filiæ,
Idaq́, qui fortissimus inter terrestres fuit viros,
Eorũ qui tunc erãt, & sanè contra regẽ sumpsit arcũ
Phœbum Apoll. pulchræ gratiâ nymphæ (s. Marpissæ.)
Hanc verò in ædibus pater & veneranda mater,
Alcyonem vocabant cognominè: quòd ipsius
Mater Alcyonis luctuosæ casum ferens
Flebat, quãdo ipsam lõgè iaciens raputt Phœb. Apollo.
Huic is accubabat, irã cruciantem animum digerẽs,
Propter imprecationes matris iratus, quæ dijs
Multùm dolens supplicabat, propter fratris cædem.
Multũ a. & terra multa nutrientẽ manib. pulsabat,
Inuocans Plutonem & grauem Proserpinam,
In genua considens: rigabatur a. lachrymis sinus:
Vt filio darent mortẽ: hãc a. per aërẽ vagans Erinnys
Exaudiuit ex Erebo, implacabilem animum habens:
Horũ a. circa portas tumultus & strepitꝰ excitabaꝰ,
Turres dum ferirentur: hunc a. orabant senes
Aetolorum, mittebantq́, deorum sacerdotes optimos
Vt exiret & opem ferret, polliciti magnum donum:
Vbi pinguissimus ager est Calydonis amænæ,
Ibi ipsum iussserunt prædium amœnum eligere
Quinquaginta iugerũ. dimidium quidẽ vitiferi soli,
Dimidium a. ad nudam arationem terra diuidere.
Multum a. ipsum obsecrabat senex equitator Oeneꝰ,
Limen conscendens excelsi thalami,
Quatiens cõglutinatos asseres, suppliciter rogãs filiũ:
Multùm a. hunc sorores, & veneranda mater
Rogabant: hic a. magis recusabat: multumq́, socij,
Qui sibi maximè reuerẽdi & amicissimi erãt omniũ:
Sed neq́ sic huius animum in pectoribus flectebant,
Anteq́ iã thalamꝰ frequẽter pcutiebatur, ipsiq́, turres
Conscendebant Curetes, & incendebãt magnã vrbẽ,
Et tum iam Meleagrum formosa vxor
Rogauit eiulans, & ei recensuit omnes (fuerit:
Miserias quæ hominib. cõtingũt, quorum vrbs capta
Viros quidẽ alij occidũt, vrbẽ a. ignis in puluerẽ rede-
Liberos a. alij abducunt gracilesq́, mulieres. (git:
Huius a. cõmouebatur animus audientis mala opera.
Perrexit autem ire, corporiq́, arma induit splendida,
Hic quidem ab Aetolis propulsauit malum diem,
Cedens suæ iræ: huic aũt non item dona persoluerũt,
Multaq́, & decora: malum tamen depulit vel sic.
Sed tu ne mihi ista cogites mentibus, neq́ te dæmon
Huc vertat, ô amice: vituperabilius autem esset,
Nauibus incensis auxiliari: sed propter dona
Veni: æquè te ac deum honorabunt Achiui.
Si autem sine donis pugnam viros perdentem ineas,
Non itẽ æquè cũ honore eris, bellũ quãuis ppulsaueris,

COMMENTARIVS.

ἀὐτὰρ ὅτε δὴ θάλαμος] Cùm omnes isti legati, inter quos etiã erat Phœnix, vt anteà vidimus, superius Achillis respõsum audiuissent, adeò obstupefacti fuisse dicuntur, vt penitùs obmutuerint illius duritie perculsi, quòd tantùm abest vt aliquantulum eius remollesceret animus, vt potiùs durior & peruicacior factus videretur: & illud ex eo indicauit, quòd se discessum parare in patriam absolutè denunciasset. Tandem verò præceptor eius Phœnix rupit silentia, longaq́, oratione discipulum suum affatur: neque omnino sine fructu, vt posteà videbimus. Eius autem artificium retexuit iam Plutarchus in lib. de Homero paucis quidem, sed copiosè satis. Phœnix ergo, inquit, metuens ne deprecatio iusto languidior esset, lacrymas addit. Ac primùm assentitur instituto in patriã abeundi, dicens se nolle relinqui, eo nauigãte: id quod erat Achilli gratũ, causamq́; refert quomodo sibi eũ Peleus crediderit educandum puerũ etiamnum, docendumque & dicere & agere. Inserit etiam narrationi peccata per ætatem à seipso cõmissa, innuens cõsilij expertem esse iuuentutẽ. In progressu orationis nihil omnino, quod faceret ad exhortãdum, prætermittit, artificiosè omnia capita tractans: honestum esse reconciliari deprecanti, ac dona mittenti, & præterea legatos, viros præstantissimos, & maximè apud omnes

omnes honoratos. Se quoq; meritò debere impetrare quod petat, quippe alumnum & præceptorem. Pœnitentia correptum iri, in præsentem dimiserit occasionem: exempli causa narrationem de Meleagro inferens, qui ipse quoque à suis rogatus, vt patriæ opitularetur, non antè assensus sit, quàm necessitas patriæ iam calamitatibus circumuentæ eò adegit. Et ita quidem Plutarchus. Sed nos rem magis expressè ob oculos ponamus. Primùm Phœnix occasionem loquendi ex postremis Achillis verbis arripuit, in quibus cum reliquis duobus legatis suaderet, vt responsum suum optimatibus Græcorum renunciarent, Phœnicem tamen iubebat secum remanere, vt vnà crastina die proficiscerentur: relicto tamen ei arbitrio & libera voluntate vel discedendi vel remanendi apud naues, quòd eũ videlicet inuitum abducere nolit. Vnde videbatur sequi. Achillem valde non curare ac sollicitum esse, vtrum Phœnix etiam discederet, seque eum non minus socium itineris optare, quàm vt inter Græcos relinqueretur: vtique enim siue ipse discedere velit, siue non, nihil se de suo consilio remissurum. Quod Phœnici ansa fuit excipiendi, nolle se, discedente Achille, solum remanere, neque id honestum esse Achilli, vt quem è patre vitæ & morum moderatorem haberet, nunc à se dimitteret. Nam hoc planè innuit tota illa commemoratio demandatæ sibi à Peleo instituendi Achillis prouinciæ, & suæ ea in parte operæ diligenter & gnauiter præstitæ, vt cuius beneficio Achilles tantus euaserit. sed cùm datus ei sit ad Troianum bellum comes, quo ipse è Phthia ad Agamemnonem à Peleo missus est rudis adhuc, & tum bellorum tum etiam concionum imperitus, quam ruditatem ac imperitiã ipse perpoliuerit & excoluerit, Achilli indecorum esse eum, à quo tam sedulò & fideliter instructus sit, deserere, firmissimo est argumento. Itaque concludit, se non posse adduci, vt ab Achille relinquatur, ne siquidem Deus ipse iuuenilem ætatẽ ei restituat (quæ alioqui senibus exoptari tam obnixè solet, vt eius gratia nihil non facturi esse videantur) qualis in eo vigebat tunc, cùm primùm Græcia relicta ad Peleum confugit. vbi commodè altiùs repetit, & ab ipso capite quomodo Achillis institutioni & educationi præfectus sit, vt cùm Achilles intelligat se sub eo præceptore iam à teneris vnguiculis vixisse, maiore eius reuerentia tangatur, qua ratione præmunit sibi Phœnix faciliorem aditum ad Achillis beneuolentiam, his quasi cuniculis illius συνοικειώσεως imminuens, vt minus precibus suis & monitis sequentibus resistat. Non igitur authoritate sua simpliciter in discipulum vtitur, sed eam amicitiæ testimonio condit, quia intractabile eius ingenium his blanditijs erit emolliendum. Et hoc est primum argumentum huius orationis, vel potius solùm vt diximus, quasi vestibulum & præmunitio ad validiora, nimirum conciliatio Achillis beneuolentiæ. Quo facto rem ipsam proponit, & suæ elegationis munus exequitur, suadetq; Achilli, vt sedata ira patiatur se exorari: idq; quintuplici argumento. Primùm à maiori sumpto ex Deorum exemplo, quod ita concinnari potest. Si Dij qui Achille maiores sunt flectuntur precibus, &c. Ergo Achilles, qui Dijs minor est, debet flecti. Alterum est ex reuerentia, quæ Litis (id est, precibus) exhiberi debet, in eumq; finem adducit earum diuinum genus, cùm eas Iouis filias appellat: deinde exitum quem sortiuntur illi, qui eas neglexerint, aut qui venerati fuerint: hos si quidem gratiam apud eas Iouis filias appellat: deinde exitum quem sortiuntur illi, qui eas neglexerint, aut qui venerati fuerint: hos siquidem gratiam apud eas promereri, illos verò pœnas Noxæ, quam Aten vocat, luere. Proinde monet Achillem, vt earum non solùm veneratione, sed etiam formidine tangatur. Tertium argumentum est ab Agamemnonis exemplo, qui etiam iram suam deposuerit, atque adeò tot dona ipsi offerat, quibus allici eam conueniat. Quibus annectit etiam legatorum ipsorum præstantiam, quæ non parum momenti apud eum habere debeat, vt eorum orationem flocci non faciant & aspernetur. quod quarti argumenti locum obtinet. Quintum est ab exemplo Meleagri vetusto desumptum, in quo docet, quantum incommodi afferre possit diuturna Achillis ira non solùm vniuerso exercitui, sed ipsi etiam Achilli: qui si auxilium Græcis tum demum præstiterit, cùm iam ab ipso hoste profligabuntur, pœnitentia tangetur, & serius factis iam malis mederi volet, quæ nunc facilè possit præuertere. Monet ergo, ne, vt Meleager, durus adeò sit & implacabilis: sed tot donis sibi ab Agamemnone oblatis illectus, & sibi gloriam & Græcis salutem comparet, cùm post inflicta iam mala eum sine dubio ipsis succurrere oporteat: quod tamẽ sine eius honore futurum est, quia dona illa non sit habiturus, non secus atq; ipse Meleager. Nam Phœnix, vt mox etiam videbimus, gloriam Achillis in his immensis donis collocat.

b ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες] Existimo hæc verba ad vtrumque præcedentium referri posse, nimirum ad bellum & ad concionẽ, cùm tamen ad concionem tantùm Eustathius referat. Nam & infinitis locis apud Homerum μάχη κυδιάνειρα appellat.

c μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι,] Alterum ad conciones, alterum ad bella pertinet: erat autem vtriusque imperitus Achilles anteà, nunc hîc egregius magister eum in vtroque fecit præstantissimum. Vbi vides, quas partes in duce optimo requirat Vates: eas nimirum, quibus verum illius exemplar Achillem exornat. Oportet ergo eum vtrumque præstare posse & indeliberando, hoc est, in cœtibus & concionibus prudens consilium suggerere (neque enim hîc μύθων ῥητὴρ is est intelligendus, qui nugas aut nescio quæ futilia in foro deblaterat, sed qui & prudenter & eleganter animi sui sensa eloquitur) & ad ipsa bellica opera, quæ maturam deliberationem debent consequi, paratum & instructum esse, vt nihil in eo, quod ad rei executionem necessarium fuerit, desiderari possit. Hæc autem duo ita sunt coniuncta, vt qui vnum ab altero separet, summum amicitiæ & societatis illorum iugum disrumpat & dissipet: nec quispiam ex vno aut altero tãtum laudis sibi conciliare potest, ac vtriusq; vnita facultate. Vnde etiam ipse Nestor identidem alterũ sibi deesse, nimirum vt esset ἔργων πρηκτὴρ: facilè agnoscebat in hac ætate decrepita, quòd intelligeret illud in duce præstantissimo requiri, quod ipse etiam olim in fortiori ætate non defuisset. Summum est enim decus & ornamentum, siquis ea quæ optimè & prudentissimè consuluerit, non aliena manu, sed proprijs viribus possit exequi. Qui ergo aliorum consilia in opus deducit, aut qui ea consulit, quibus agendis ipsemet non sufficiat, sed alienam opem implorat: lõgè est inferiore eo, cui vtrunq; datum est, vt Achilli nostro, quem vtroq; Phœnix luculenter informauit. Ex hoc loco idem etiam docuit Crassus apud Tullium de Orat. lib. 3. Nam vetus quidem, inquit, illa doctrina, eadem videtur & rectè faciendi, & bene dicendi magistra: neque disiuncti doctores, sed ijdem erant viuendi præceptores, atque dicendi: vt ille apud Homerum Phœnix, qui se à Peleo patre Achilli iuueni comitem esse datum dicit ad bellum, vt illum efficeret oratorem actoremq; rerum.

d λίπον ἐλλάδα καλλιγύναικα,] Scepsius apud Strab. lib. 9. legebat, λίπον Ὀρμένιον πολύμηλον. Ait enim Ormenium Phœnicis patriã fuisse, eumq; inde profugisse à patre Amyntore Ormenida, Phthiam ad regem Peleum, &c. Sed tamen receptam lectionem tuentur ea quæ sunt infrà, φεύγων ἔκτα τ' ἀπάνευθε δι' ἑλλάδος εὐρυχόροιο Φθίην δ' ἐξικόμην, vt ipsemet Strabo docet.

e φεύγων νείκεα πατρὸς] Hoc Phœnicis factum diligenter est considerandum: nam prima fronte videtur incestum commisisse, sed res aliter se habet, quæ à capite est arcessenda. Ergo Amyntor pater fuit Phœnicis nostri, quem ex vxore Hippodamia suscepit. Vt autem solent, sed ab effrænatæ libidinis tantùm, profligatæq; pudicitiæ hominibus alieni concubitus appeti, quasi suos nimium vsitatos fastidientes: factum est vt hic Amyntor negelecta vxore legitima Hippodamia, & fastidito illius consortio pellicem nomine Clytiam asciuerit, quam videlicet in eum finem aluit: cuius cùm tanto amore teneretur, vt aspernaretur Hippodamiam, malè habuit hoc fœminam, castitatis, vt credo, amantem, & conturbati coniugij causa dolentem. Itaque rationem excogitat, qua coniugis sui amorem à pellice in se conuerteret: istam videlicet, vt odiosam pellicem ei redderet: in eumque finem suadet Phœnici, vt rem cum pellice habeat. Id Phœnix in matrem propensior fecit, quasi hac ratione parentes suos in gratiam redituros intelligeret. Quod an sequutum sit, non exprimit Poëta: sed solùm Amyntorem, re cognita, adeò Phœnici filio infensum, adeoq; grauia ei imprecatũ, vt eorum horrore & indignatione in patrem permotus effugerit. Non est autem intelligendum, vt veteres monuerunt, referente Eustathio, Amyntorem vnquam rem cum hac pellice habuisse: quod & ipse Homerus indicat, cùm dicit Phœnicem ei παλλακὴν, nimirum περὶ τῦ πατρός. Notandum præterea, non reformidasse Phœnicem patris iram, maluisseq; illi displicere, quàm matri: primùm, quòd, vt fieri plerunque solet, liberi vnum aut alterum parentem arctiùs & propensius amant: deinde, quòd cùm patrem hac in parte malè se gerere videret, iustumq; & in bonum finem hæc à se matrem petere. Quòd si quis quærat, an vlla re debuerit Phœnix ad rem turpem faciendam impelli. Respondebo, me Phœnici hoc in facto patrocinari, sed illud potiùs omnino damnare, authore etiam Aristotele in Ethicis, qui turpia honesti alicuius aut boni gratia non esse committenda docet. Tamen cùm finem pium, qui versatur reconciliatione dissitorum coniugum, quod per se iustũ & æquum est, nescio quid excusationis ac emollitionis criminis videtur sibi vendicare, saltem plus habet prætextus & coloris hoc factum, quàm eorum qui proprio impetu & sine vllo quàm voluptatis fine rapiuntur. Sed non defuerunt, qui Phœnicem hoc crimine liberarent etiam apud Homerum videlicet, Aristodemus, & ante illum Sosiphanes, qui pro τῇ πιθόμην ἓ ἔρεξα scribebant, ἃ πιθόμην, ἃ ἔρεξα (sic enim lego, non vt est apud Eustathiũ, ἃ δὲ ἔρεξα contra legem carminis) vt referebat Appion: vnde eos laudatos dicebat, quòd tam pium heroëm illum censuissent. Refert etiam Eustathius, Euripidem in Phœnice (quæ Tragœdia ad nos minimè peruenit, & malè sit incuriæ superiorum sæculorum, quæ tot elegantes libros interire passa sunt) ἄπλαγχνον τὸν ἥρωα σιωπᾶν, ab hoc lapsu & peccato immunem Phœnicem seruasse.

f ζοῦς τε καθαιχθήτω] Obseruatum iam est ab eruditissimo Giphanio ex Plutarcho de aud. Poët. post hunc versum, quatuor esse ab Aristarcho detruncatos, qui ita leguntur apud Plutarchum:

τὸν μὲν

τὸν μὲν ἐγὼ βέλδεσθαι ἀκαχεῖν ἀκαχήμενον ὀξεῖ χαλκῷ,
ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὃς ῥ' ἐνὶ θυμῷ
δήμου θῆκε φάτιν, ἠδ' ἐνείδεα πολλὰ καὶ ἀνδρῶν,
ὡς μὴ πατροφόνος & μετ' ἀχαιοῖσιν καλεοίμην, id est,

Hunc ego quidem volui interficere acuto ferro:
Sed aliquis immortalium sedauit iram, qui in animo
Vulgi posuit sermonem & opprobria multa hominum,
Ne parricida inter Achiuos nuncuparer.

Quos tempestiuè dictos ait Plutarchus, Phœnice Achillem docente quid rei sit ira, ac quæ per iram homines audeant ratione non vtentes, neque consulentibus obtemperantes.

g καί με φίλησε] Hyginus Fab. 257. Peleum & Phœnicem istum inter eos cõnumerat, qui inter se amicitia iunctissimi fuêre. Quod ex hoc loco Homerico desumptum fuisse suspicor. Sed amicitia ista non fuit æqualium, qualis Pyladis & Orestis, Achillis & Patrocli, Diomedis & Stheneli, Herculis & Philoctetæ, & aliorum: nam Phœnicem Peleus dilexit filij loco, filij, inquam, μόνα, πλυγίτα. Solet enim maior esse parentum amor in vnicum filium, quàm in plures simul, in quos dissipatus in seipso quidem magnus est, cùm ad multos extendatur: sed singulorum respectu minor, vt qui non vni soli, sed alijs præterea communicetur.

h ναίον δ' ἐχαπλῶ] Homerus quidem, inquit Strabo lib. 9. Xylandro interprete, in pugnis apud Ilium pugnatis nullibi mentionem facit Dolopicæ cohortis: non enim vt Nestorem, ita Phœnicem quoq; in prælium educit. Alij autẽ faciunt, vt Pindarus, mentione Phœnicis illata:

ὃς Δολόπων ἄγαγε θρασὺν ὅμιλον σφενδονάοων
ἱππεδαμῶν Δαναῶν βέλεσι εὐσθενέων. id est,

Qui Dolopum duxit audaces funda catervas:
Equitum Danaorum telis vtiles.

Atqui hoc etiam apud Homerum est κατὰ τὸ σιωπώμενον, vt vocant Grammatici, intelligendum fuisse notatum. Ridiculum enim sit Regem expeditioni interesse, qui sic dicit: ναίον δ' ἐχαπλῶ φθίης δολόπεσσιν ἀνάσσων, subditos autem non adesse. Hæc Strabo.

i καί σε τοσσῆτον ἔθηκα] Hæc verba summam habẽt emphasin attentiùs considerata. quasi dicat Phœnix: Ego sum ille, Achilles, cuius beneficio tu in tantum virũ euasisti, quantus nunc apud omnes iudicaris, vt eo nomine debeat te etiam quædam mei cura tangere, ne me iam pro homine nihili habeas: quod facturus videris, si me, discedens in patriã, nunc non sine insigni ingrati animi vitio deseras. Cuius facti vt etiam magis te pudeat, audi quis fuerit meus in tui educatione progressus. Primùm enim summo te amore complexus sum etiam ab ipsa infantia, ego tibi in genibus meis collocato nutricis more cibum & potum ministraui, passusq; sum sæpiùs vitia ætatis tuæ, atque adeò vomitus tuos, quibus mihi vestes madefaciebas: quæ minuta quidem sunt, & vt quispiam possit existimare, nihili facienda: significant tamen tædia innumera, quæ mihi pro te toleranda fuerunt, in ipsa etiã ætate, quæ plus solet negotij facessere. Ego pro te, inquam, has molestias deuoraui, neque destiti, donec talis & tantus fieres. Hæc, vt dixi, eò quidem spectant, vt cùm hæc audiat Achilles, pudeat eum, si discessum parauerit, Phœnicem suum relinquere, à quo tot beneficijs cumulatus sit: sed etiam eò possunt pertinere, vt horum commemoratione Achillem ad sui reuerentiam Phœnix excitet, dictisque suis ac monitis maiorem authoritatem conciliet, quæ ideò statim subijcit. hortatur enim eum ad iram suam deponendam.

k φρεπλοί δὲ θεοὶ αὐτοί,] Iam monuimus, Phœnicem hoc argumento vti ad faciliùs Deorum exemplo flectẽdum ad mansuetudinem Achillis animum. Sed videndum est, an Deitas rectè à nobis εὐφρεπὴς appellari possit: neq; enim res est leuis momenti, agnoscere qualis sit ille Deus, qui res humanas totumque orbem moderatur. Iam verò si eum pro flexibili agnoscamus, nescio quid inconstantiæ & instabilitatis ei videmur affingere, certaq; illum prouidentia atq; externa permanenteq; iam inde ab omni initio, siquid initij fas est in hoc argumento cõminisci aut nominare, immutabili solidaque voluntate spoliamus. siquidem ad libitum precum & sacrificiorum nostrorum flecti eum dicimus, quasi quicquid post illa fecerit, statutum iam inde ab æterno & immotum apud eum non extiterit. Vnde videatur Phœnix noster minus rectè φρεπλὸς suos Deos dixisse, nisi hoc Ethnico viro concedimus, cui integra diuinæ Maiestatis mysteria nondum planè innotuerant. Vel si Christianæ etiam locutiones ab ista non abhorreant, id dandum est hominum ruditati, qui de Deo nimis crassè in plerisque pronuntiant: hoc est, quantum fragilis ista mortalitas in re tam ardua & incomprehensa potest. neq; enim precibus nostris aliud facturus est Deus, quàm quod iam ante omnia sæcula apud se decreuerit: cùm autem eius ira erga nos remolluit, hoc homines flecti Deum dicunt. Ergo, dices, Deus orandus non est. Imò, inquam, maximè, cùm hoc ipse à nobis postulet, vt alibi satis docuimus.

l κὴ γάρ τε λιταί εἰσι] Phornutus hunc locum, quod ad Litarum siue Precum descriptionem attinet, interpretatur. Etiam Preces, inquit, Iouis esse filias, dicit Poëta, & quidem claudicantes: quòd se in genua deijciant, qui preces faciunt. Deinde etiam eorum imbecillitati & rugas addit. Adhæc debili & obliquo esse visu, quòd ad quædam semper conniueant. Postremò supplicandi necessitate deuinctos esse. Amplius delineat Poëta Preces tanquam deas quasdam. Claudas quidem vocat, quòd tardè & vix progrediantur, & his supplices esse, quos primò iniuria læserint: rugosas certè & visu obliquo, quòd affectos iniuria ægrè & fronte neutiquam læta intueri possent, quos veniam poscunt. Adhæc Iouis esse filias, quòd venerandæ sint. Hæc ille ex nostro Didymo. Easdem Preces Q. Calaber commemorat. Orpheus etiam Argon. ἐ γὰρ ἄπυρσοι ἱκέσθαι Ζηνὸς κούρσι λιτσί. Iouis autem filias dici ideò putat Natalis Mythol. lib. 2. cap. 1. quòd Reges & potentiores magna semper rogantium aliquid frequentia circumsistit. De Ate porrò, quam subijcit, videbimus infrà libro 19.

m ἐ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι,] De hoc Phœnicis dicto sic Socrates apud Plat. 3. de Repub. ἐδὲ, inquit, τὸν τῆ Ἀχιλέως παιδαγωγὸν Φοίνικα ἐπαινετέον, ὡς μετρίως, ἔλεγε, συμβουλεύων αὐτῷ, δῶρα μὲν λαβόντα, ἐπαμυνεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς· ἄνευ δὲ δώρων, μὴ ἀπαυθάδιστέον τῆς μήνιδος. id est, Neq; laudãdus est Phœnix Achillis pædagogus, quasi opportunè loquutus, dum Achilli author esset, vt acceptis muneribus opem Græcis ferret: sin munera minimè darentur, ne ab ira abstineret. Ratio Socratis ea videtur esse, quòd turpe sit generosum animum pecuniæ aut munerum gratia ad aliquid agendum impelli: vel quòd hoc pacto tum auarum, tum ambitiosum Achillem esse velit. Nam, vt est apud Aristot. Rhetor. ad Theod. lib. 1. cap. 5. tam æris auidi, quàm ambitiosi cupiunt sibi donationes fieri, cùm id donatio complectatur, quod vtrique appetunt. Est enim res ipsa quam auari desiderant, & honos, cui ambitiosi inhiant. Sed Phœnix ingenio Achillis, quod & diuitiarum & honoris fuit auidissimum, consilium suum accommodauit.

n κὴ γὰρ τοῖσι κακὸν] Placet hæc liberiùs & dilucidiùs enarrare, quàm à Phœnice factum sit, saltem in quibusdam. Oeneus ergo fuit Porthanois filius, rex Aetoliæ: qui cùm annua sacra (ita appellat Hyg. fab. 172. Homerus θαλύσια, id est, vt Didymus interpretatur, τὰ ὑπὲρ εὐθαλείας καὶ εὐφορίας τῶν καρπῶν διδόμενα θυσίας μετὰ τιὸ συγκομισθῆναι τῶν καρπῶν τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῇ Δήμητρι) Dijs omnibus feciſſet & Dianam prætermisisset: ea irata aprum immani magnitudine, qui agrum Calydonium vastaret, misit. Quod ab Ouidio octauo Metamorphos. eleganter describitur:

Oenea namque ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flauæ latices libasse Mineruæ.
Cœptus ab Aegolicis superos peruenit ad omnes
Ambitiosus honor. solas sine thure relictas
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos. At non impunè feremus
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ
Inquit: & Oeneios vltorem spreta per agros
Misit aprum, quanto maiores herbida tauros
Non habet Epirus. sed habent Sicula arua minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida ceruix.
Et setæ densis similes hastilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta hastilia, setæ.
Feruida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent,
Is modò crescentes segetes proculcat in herba,
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit, area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis semper frondentis oliuæ:
Sæuit & in pecudes, non has pastorve, canisve,
Non armenta truces possunt defendere tauri, &c.

Hic ergo aper cùm agros Aetolùm maximè circa Calydonem, quæ erat Oenei illius regia, deuastaret, de eo expugnando cœpit cogitare Meleager Oenei filius. Aduocatis ergo delectis Græciæ ducibus, quos enumerat Hyginus fab. 173. & Ouidius memorato libro 8. Metam. inter quos erant Plexippus, Idæus, Lynceus (Ouidius vocat Toxea & Agenorem, duos posteriores) Thestij filij fratres Althææ, quæ mater fuit Meleagri: præterea etiam Atalante virgo Schænei filia, ad illius apri venationẽ profectus est, tandemq; ab Atalante primùm vulneratum confodit, cuius pellem Atalantæ in præmium virtutis donauit. Id Thestiadæ ægrè ferentes, conati sunt virgini munus eripere, quam iniuriam vltus Meleager eos interfecit, amorem nimirum cognationi anteponẽs: nam visam Atalãtem dicitur statim adamasse. Id Althæa mater vbi resciuit, fratrum mortem filij morte vindicauit in hunc modum. Cùm Meleager nasceretur, dicuntur subitò in Regia Oenei apparuisse Parcæ, Meleagroque fata ita cecinisse: Clotho dixit eum generosum futurum, Lachesis fortem: Atropos titionem ardentem aspexit in foco, & ait: Tamdiu hic viuet, quandiu hic titio cõsumptus non

fuerit. Hoc Althæa mater cùm audiſſet, exiluit de lecto, atque titionem extinxit, & eum in Regia media obruit fatalem, ne ab igne obrueretur. Nunc verò quæ filio tot annos extincto, titione vitam produxerat: nunc, inquam, matris perſonam cum ſororis permutans eodem igni impoſito, donec flammis conſumeretur, auſa eſt ſummo & infando ſcelere decurtare. Et hæc quidem ſcriptorum vulgus: at Poëta noſter primùm fratris vnius interitum agnoſcit, deinde ſolùm indignatam filio fuiſſe matrem, diraq; & grauia multa illi imprecatam dicit, nulla huius mortis mentione facta (vide Apollod. lib. 1. de orig. Deorum, vbi mortem Meleagri ex Homeri ſententia videtur recitare.) Quod cùm Meleager à matre ægrè & iniquo animo ferret, dicitur in priuatas ædes ſeſe cum vxore matri maximè iratum abdidiſſe. Erat autem iam bellum Calydonijs cum Curetibus (quos cum Aetolis enumerat Strabo lib. 9. Didymus videtur eos Pleuronios appellare) pro apri pelle & capite: quod quidem concisè dictum eſt, ſed videtur cum aliorum narratione conſentire, vt Curetes, qui & Pleuronij & Acarnanes, grauiter ferentes, exuuias illas alij à Meleagro donatas Calydonijs bellum ea de cauſa intulerint: quòd eò vſque proceſſit, otioſo nimirum Meleagro, vt & nunc Achilles, vt Curetes Calydonijs ſuperiores eſſent, expugnatamq; iam vrbē occupaſſent, cùm nullis precibus aut donis Meleager permoueri poſſet vt ſuis opitularetur: tandem verò Cleopatræ vxoris precibus victus, armis indutis accurrit, hoſtesque ex vrbe fugauit, partem etiam interfecit. Hæc Phœnix Achilli propoſuit, vt eum à ſimili facto deterreret, nec Græcis auxilium ſuum denegaret, donec inflictæ iam cladis à Troianis eum illuc neceſſariò compellerent, vt anteà etiam diximus.

ο ἄρσεν ἐπὶ χλόνῳ] Euſtathius teſtatur apud Strabonem aliter etiam legi, nempe θρέψον: quod ego ad marginem annotaui. Sed obſeruandum præterea, hemiſtichium & verſum integrum apud eundem ex Ariſt. lib. 6. hiſt. anim. cap. 28. reperiri, qui hoc loco forſan erant interponendi —— ἀσὶξ ἐοῦσα θηρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι: id eſt, *neque ſimilis eras*

Feræ quæ frumento paſcitur, ſed montis cacumini ſyluoſo.

p ἀμφὶ σοὶ κεφαλῇ] Notādum eſſe monent Interpretes, moris fuiſſe antiqui, vt caput feræ venatori, qui eam percuſſiſſet, in præmium donaretur. Sed hic Poëta pellem addit. Porrò Strabo ſcribit, veriſimile eſſe Curetas & Aetolos pro parte regionis pugnaſſe, & Theſtium Altheæ patrem, qui Curetibus imperabat, Pleuronem obtinuiſſe, qui Oeneo & Meleagro bellum intulerit.

q ὅστε τῷ ἄλλων] Eleganter & valde appoſitè hæc de ira interſeruit Phœnix, vt ita Achilli ſuo ſubblandiretur: cùm ſi eam ſimpliciter damnaret, eius animum fortaſſe exaſperaret, ſiquidem hominibus familiare eſt, vt vitia ſua proſcindi facilè non audiant. quaſi dicat Phœnix: Tu quidem Achilles huic Meleagro ſimilis es, quòd ira ſis incenſus: ſed non eſt adeò hoc in vobis vituperandum, cùm affectus ille ſoleat etiam prudentiſſimos quoſque inuadere, quod etiam neſcio quem ſalem reconditum habere videtur, quaſi dicat, mirum non eſſe, ſi Achilles, quem iuuenilis ætas prudentem eſſe adhuc non patitur, eadem perturbatione conflictetur. Porrò videtur Phœnix iram ſentire, à viro ſapiente non eſſe alienam, neque defuerunt etiam inter Philoſophos, qui ita iudicarent: ſed eos refellit Seneca lib. 2. de Ira, cap. 6. Sed ille ibi diſputat, quid viro ſapienti faciendum ſit: at Phœnix noſter hîc docet quid fieri conſueuerit, ſiquidem cùm ſapientiſſimi quique hominem penitùs non exuunt, ſed eadem natura atque reliqui mortales præditi ſunt: aut ſi eius vitia caſtigant, tamen fieri non poteſt, vt has quoque perturbationes licet, damnandas non ſentiant. Nec quidem qui eas tantoperè vetant aut reprehendunt, ab ijs ſemper vacuos putauerim licet, facilius eas reprimant & contundant.

r φοίνικος ἀπόλλωνος,] Res nobis altiùs eſt repetenda, vt hanc Apollinis & Idę cōcertationem intelligamus. Euenus fuit rex Aetolię, qui cùm filiam haberet Marpiſſam, forma præſtantiſſima, eos qui illam in vxorem ambirent, ad certamen curule prouocabat hac conditione, vt quem ipſe fugientem inſequutus aſſequeretur, filiæ coniugio careret: eius porrò caput amputabat, & ſuper ædium mœnia erigebat ad aliorum terrorem. Cùm itaq; multi hoc pacto iam eſſent ſublati, Idas vulgi quidem opinione Apharei, ſed reuerà Neptuni filius, à parente equos velociſſimos impetrauit, raptaque Marpiſſa in fugam ſe coniecit. Euenus eum perſequutus longo relictus eſt poſt eum interuallo: cuius rei dolore motus, equis ſuis iugulatis, in fluuium Lycormam (quem Chryſorrhoam appellari vult Hyginus fab. 242. Strabo lib. 10. teſtatur poſteà dictum Euenum, vbi Neſſus portitor loci cōſtitutus ab Hercule fuiſſe occiſus fertur, cùm in tranſuehendo violare Deianiram eſſet conatus) præcipitem ſe dedit. Fugienti autem Idæ Apollo factus eſt obuiam, puellamq; eripere illi tentauit (eripuiſſe tradit Apollodorus lib. 1.) eaq; de cauſa in prælium deſcendētes, Iupiter Mercurium miſit, qui iuſſit puellam cum eligere, quem vellet. Illa autem Idam elegit, verita ne vbi conſenuiſſet, ab Apolline deſereretur. Hæc Didymus & Apollodorus lib. 1. Ex quibus elucet huius loci interpretatio.

ſ καπανγήτοιο φόνοιο·] Dictum eſt, vt monent Græci interpretes, ἀπὸ τοῦ καπανγήτας φόνους. Nam non erat vnus tantùm Althææ frater interemptus, ſed plures, Iphiclus, Polyphantes, Phanes, Eurypylus, Plexippus, vt eos refert Didymus: nos anteà trium tantùm meminimus. Sed ſanè plures interemit, atque adeò in ipſo bello Curetum & Aetolorum omnes Theſtiadas ab eo ſublatos ſcribit Apollod. lib. 1.

t εἴη κ' ἄπις δόρεως] Huc etiam pertinent, quæ ſuprà annotauimus ex Platone 3. de Republ. in illis verbis, ἐὰν μὲν γὰ μὴ δῶσι φέρειν.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ-
λεύς· φοῖνιξ ἄττα γεραιὲ, διοτρεφὲς, οὔτι με τούτης (λῆος,
Χρειὼ τιμῆς· φρονέω δ' ὑπὸ τὴν σὴν ἀγορὴν
Ἠδ' μ' ἔξ ἐξ παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν εἰσόκε θυμὸς
Ἐν στήθεσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σὺ νὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
χ. ἐνὶ στήθεσσιν ἀχεύων, Μή μοι σύγχα θυμὸν * ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Ἀτρεΐδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν· [b] ἐδὲ τί σε χρὴ
Τὸν φιλέειν, ἵνα μή μοι ἀπέχθηαι φιλέοντι·
Καλὸν τοι σοὶ ἐμοὶ τὸν κήδεμεν ὅς κε μὲ κήδῃ.
Ἴσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.
Οὗτοι δ' ἀγγελέουσι, σὺ δ' αὐτόθι λέξεο μίμνων
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ, ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένῃφι
Φραζόμεθ' ἤ κε νεώμεθ' ἐφ' ἡμέτερ', ἤ κε μενώμεν.
Ἦ, καὶ Πατρόκλῳ ὄγ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε σιωπῇ
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος, ὄφρα τάχιστα
Ἐκ κλισίης νόστοιο μεδοίατο. τοῖσι δ' ἄρ' Αἴας
Ἀντίθεος Τελαμωνιάδης μῦθον ἔφατο·
[c] Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴομεν ἠ χάρ μοι δοκέει μύθοιο τελευτὴ
Τῆδέ γ' ὁδῷ κραναίεσθαι, ἀπαγγεῖλαι ἰ τάχιστα
Χρὴ μῦθον Δαναοῖσι, καὶ οὐκ ἀγαθὸν περ ἐόντα,
Οἵ πε νῦν ἔαται ποτιδέγμενον· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἄγριον ἐν στήθεσσι θέτο μεγαλήτορα θυμὸν,
Σχέτλιος, οὐδὲ μετατρέπεται φιλότητος ἑταίρων,

Hūc.v. excipiēs allocutus eſt pedib. velox Achilles,
Phœnix, pater ſenex nobiliſſime, non mihi hoc (tate:
Opus eſt honore: puto.a.me honoratū eſſe Iouis volū-
Quæ me retinebit apud naues curuis puppib. dū ſpiritꝰ
In pectoribus maneat, & mihi chara genua moueātur.
Aliud verò tibi dico, tu autem animo manda tuo:
Ne mihi turba animum flens & mœrens,
Atridæ heroi gratificans: neutiquam te conuenit
Iſtum amare, vt ne mihi odio ſis te amanti.
Honeſtum tibi mecum eum ladere qui me læſerit.
Aequè ac ego regna, & dimidium partire honorem:
Iſti.a.renunciabunt, tu autem hîc cubator emanens
Lecto in molli: vnà cum autem aurora illuceſcente
Cōſultabimus, an redeamꝰ ad noſtra, an maneamus.
Dixit, & Patroclo hic ſupercilijs annuit tacitè,
Phœnici vt ſterneret denſum lectum, vt citiſſimè
E tentorio reditum curarent. inter illos autem Aiax
Deo par Telamonius orationem habuit:
Nobili genere orte Laërtiade, prudētiſſime Vlyſſes,
Abeamus: non enim mihi videtur ſermonis finis
Hoc quidē itinere abſolutus iri: nūciare.a. velociſſimè
Oportet reſponſum Danais, nō bonum licet exiſtens,
Qui alicubi nunc ſedent expectantes: ſed Achilles
Immitem in pectoribus repoſuit ſuperbam iram:
Durus, neq; rationem habet amicitiæ ſociorum,

Τῆς

Τῆς ἦ μιν παρὰ νηυσὶν ἐτίομεν ἔξοχον ἄλλων
Νηλεὴς· καὴ μὲν τίς τε κασιγνήτοιο φόνοιο
[d] Ποινὴν, ἠ οὗ παιδὸς ἑλέξατο τεθνηῶτος·
Καί ῥ' ὁ μὲν ἐν δήμῳ μένει αὐτοῦ πολλὰ ἀποτίσας,
Τοῦ δέ τ' ἐρητύει κραδίη κῆρ θυμὸς ἀγαίων,
Ποινὴν δεξαμένοιο· σοὶ δ' ἄλληκτόν τε κακόν τε
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν, εἵνεκα κούρης
Οἴης· νῦν δέ τοι ἑπτὰ παρέλκομεν ἔξοχ' ἀρίστας,
Ἄλλά τε πολλὰ ἔπι τῆσι. σὺ δ' ἵλαον σχέθε θυμὸν,
Αἰδέσαι δὲ μέλαθρον· [e] ἐπὶ σοὶ δέ τοι ἐμὲ ὠρόφιοι δὲ τοι ἐμοὶ
Πληθὺν ἐκ Δαναῶν, μέμαμεν δέ τοι ἔξοχον ἄλλων
Κήδιστοί τ' ἔμεναι καὴ φίλτατοι, ὅσσοι Ἀχαιοί.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ-
Αἶαν διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν, (λεύς,
[f] Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν * ἐείσατο μυθήσασθαι.
[g] Ἀλλά μοι οἰδαίνει κραδίη χόλῳ ὁππότ' ἐκείνου
Μνήσομαι, ὅς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
Ἀτρεΐδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.
Ἀλλ' ὑμεῖς ἔρχεσθε, καὴ ἀγγελίην ἀποφάσθε.
Οὐ γὰρ πὴν πολέμοιο μεδήσομαι αἱματόεντος,
Πρίν γ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος Ἕκτορα δῖον
Μυρμιδόνων ἐπί τε κλισίας καὴ νῆας ἰκέσθαι
Κτείνοντ' Ἀργείους, καπά τε σμύξαι πυρὶ νῆας·
Ἀμφὶ δέ τοι τὴν μὴν κλισίην καὴ νῆ' μελαίνην
Ἕκτορα κὴ μεμαῶτα μάχης ἐχέμεν δοκέω.

Eius qua eũ apud naues honorabamus supra cæteros
(O) immiſericordem: etenim aliquis pro fratris cæde
Satisfactionem, vel pro ſuo filio accepit occiſo:
Et is qdẽ in populo manet ibi multa poſt quã ꝓſoluit.
Alterius autem ſedatur cor & animus elatus
Satisfactionẽ ſuſcipientis: tibi. v. inceſſabilẽq; ſeuãq;
Iram in pectoribus dij poſuerunt, gratia puellæ
Vnius: nunc .a. tibi ſeptem præbemus eximiè optimas,
Aliaq; multa præter has. tu itaq; placidũ ſume animũ.
Reuera .a. (tuã) domum: domeſtici enim tibi ſumus
Multitudine ex Danaorũ: cupimus tibi ſupra cæteros
Familiariſſimi eſſe & amiciſſ. quotcunq; ſunt Achiui.
Hũc .a. excipiẽs allocutus eſt pedib. velox Achilles,
Aiax nobilis, Telamonie, princeps populorum,
Omnia mihi ex animo viſus es dixiſſe. ꝓ: ἐοίσω
Sed mihi tumeſcit cor ira, quoties illius
Recordor, qui me contemptibilẽ inter Argiuos fecit,
Atrides, tanquam aliquem immunem aduenam:
Quare vos abite, & legationem renunciate.
Non enim antè bellum curabo ſanguinolentum,
Quàm filius Priami bellicoſi Hector diuinus
Myrmidonum ad tentoria & naues veniat
Interficiens Argiuos, incendatq; igne naues:
Circum verò meum tentorium & nauem nigram
Hectorem etiam alacrem, à pugna cohibitũ iri puto.

COMMENTARIVS.

a φοῖνιξ ἄπα γεραιὲ,] Reſpondet Phœnici Achilles, non tamẽ ad omnia illius orationis capita, ſed ad illud tãtùm, quod in poſtrema parte fuerat à Phœnice repetitum: in quo hortabatur Achillem, ne hunc honorẽ, qui ipſi ab Agamemnone conferebatur, parui faciet: Achilles verò ea ſe contemnere & aſpernari profitetur, quaſi alia ratione honori ſuo à Ioue prouiſum fuerit: quaſi dicat nolle ſe, qui à Ioue tanti fiat & ęſtimetur, hominum gratiam & honores aucupari. Vel de hoc ipſo honore, quem nunc ſibi ab Agamẽnone oblatum videt, quaſi eum non tam ab Agamemnone, quàm ab ipſo Ioue proficiſci ſentiat: ait ergo ſe Iouis volũtate honorari, vnde iam decreuerit apud naues remanere, donec vita ſibi ſuppetat: quaſi dicat, impium hoc futurum, ſi Iouis volũtati refragetur, quæ ſibi hac in parte ſatis amplo ſit remanendi teſtimonio. Et hæc quidem quod ad illius reſponſum ad Phœnicis orationem attinet. Poſteà verò Phœnicem ipſum affatur, monetq; eũ primùm, ne ſuis luctibus & lacrymis ſibi amplius obſtrepat, ac in ea parte Agamẽnonis fautorem ſe præbeat, cùm potiùs in ſuas partes propendere debũiſſet: proinde ſui cauſa iam illum deſerat, parteq; regni ſecum fruatur, tum reliquis duobus legatis dimiſſis, iubet eum apud ſe pernoctare, vt de diſceſſu craſtino die ſimul poſſint deliberare. Vbi vides ambiguum iam proponi ab eo negotium, quod anteà pro indubitato ac irreuocabili adduxerat: neq; dubium eſt, quin eius animos Phœnicis oratio fregerit.

b κόσ τι σεχεῖν] Vrget Phœnicẽ Achilles non planè leui argumento. Videbatur enim conſentaneũ, vt Phœnix potiùs Achillis partes tueretur, quàm Agamemnonis, quòd Achillem amicum haberet nec quidem vulgarem, ſed tum vetuſtiſſimum tum etiam arctiſſimum, quod ipſum idem Phœnix anteà luculenter teſtabatur. Id autem neſcio quid æquitatis in ſe cõplectitur: qui enim amicũ poſſidet, nõ poteſt nõ eos odiſſe, qui amico illi inimici fuerint: vnde eſt illud Heſiodi παροιμίαν, vt legitur apud Euſtathiũ, τὸν φίλεοντα φιλεῖν, τὸν δ' ἐχθρὸν ἐῶσαι. Sed Phœnix totius exercitus amicitiã vnius amicitiæ anteponebat, quã tamen Achilles malè ad vnum, nimirum Agamemnonem, reſtringit: non enim tam eum Phœnix tuebatur, quàm potiùs omnium Græcorum ſaluti proſpiciebat. Sed Achilli hic idem accidit, quod iratis hominibus: & his idem, quod ijs quibus malè affectum eſt os, aut vitioſum, vnde ea amara & inſipida iudicant, quæ alijs & per ſe dulcia & ſapida ſunt: ita etiam Achilles præ iſta perturbatione, quod in Phœnice laudabile erat, id ipſe vituperabile iudicat, priuata negotia publicis anteponens: quorum tamen rationem maiorem habebat Phœnix, eo nomine maximè commendandus.

c διογενὲς Λαερτιάδη,] Hęc Aiacis oratio longè diuerſa eſt à præcedentibus, & quę nõ ſolùm indignatũ eius animum, ſed elatos illius ſpiritus ſignificat. Eſt autem eiuſmodi, quæ ducem plus armis & bellis gerendis, quàm eloquentiæ aptum deceat. Fuit tamen maioris efficacitatis quàm reliquæ, vt poſteà videbimus. Ergo eius formam attendamus. Primùm non ad ipſum Achillem, ſed ad Vlyſſem dirigitur, eum non dignatus affari, quem adeò immitem & durum animaduerterat, vt eum ſe verbis inflexurum deſperaret: quod alij præſtantiſſimi Oratores ante ſe fruſtrà tentaſſent. Deinde non de ſedãdo iterum Achille, ſed de diſceſſu agit, vt ſtatim legationis ſuæ irritæ exitum Græcis renuncient, continuò in Achillem inuectus, cuius tanta fuerit animi durities, vt nullo pacto remolleſcere potuerit, & adduci ad Græcorum auxilium. Adijcit tamen in tranſcurſu argumentum non inualidum, quo, quaſi aliud agẽs, conatur eum ab ira dimouere: quam cum alijs comparat, qui cùm ob grauiores cauſas (quales ſunt fratris aut filij mors, quod longè acerbius eſt quàm vnius mulierculæ raptus) in iras exarſerint, tamen placari ſe paſſi ſunt perſoluta etiam exigua pœna, qua peccatum eluitur: at Achilles leui de cauſa indignatus magnas etiam pœnas, quæ illi pro iniurię ſatisfactione penduntur, repudiat, quod omnino extremæ eſt immanitatis. Tandem ad eum ipſum orationem conuertit, paucisq; rogat, vt ſi aliorum gratia nihil de ſua indignatione remiſerit: at ſui ſaltem, qui illi affinitate & familiaritate coniunctus eſt, permoueri velit. Quod autem Aiax Achilli cognatus fuerit, teſtatur ipſemet apud Ouidium 13. Metam.

Frater (inquit) erat, fraterna peto: nimirum Achillis arma.

d ποινὴν,) Notandus eſt hic mos veterum, vt pro cæde perpetrata pecunię ſolùm penderentur, & patriæ habitatio, quæ etiã alioqui non longiùs quàm in annum peribat, vt annotat Euſtathius, nummis perſolutis retineretur.

e ὠρόφιοι δέ τοι ἐμμὲν] Hæc verba explicant præcedens μέλαθρον: Miſerere, inquit, domus tuæ, id eſt, noſtrũm qui tui ſumus domeſtici.

f πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν] Ecce quid potuerit illa Aiacis noſtri breuiloquentia. Duro enim & immobili penè Achilli hãc vocẽ extorſit, vt iuſtam eſſe illius poſtulationem fateretur. Hoc ſiquidem illa ſignificant, πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσατο μυθήσασθαι, penè dicas eum iam ſedatum in auxilium Græcorum prodire: ſed obſtitit adhuc facti Agamemnonis indignitas, cuius recordatio ab ira ſua eum deturbari non eſt paſſa. Cedit tamen aliquantulum, & ſe bellum quidem geſturũ aduerſus Hectorem pollicetur, ſed ea lege, ſi Hector ſua tentoria acceſſerit: quod fieri non poterat, niſi prius cæteris copijs profligatis: optat ergo per tranſennam, vt id priùs contingat, quod animi nondum depoſiti fuit teſtimonium. Attendendi ſunt porrò gradus iſtius emollitionis iręAchillis. Primùm enim Vlyſſis orationi cùm reſponderet, durum ſe omnino & intractabilem præbuit, qui nullis precibus aut donis cõmoueri poſ-

set,itaque statutum esse sibi testatus est profectionem crastina die in patriam moliri, vnde nullam spem sui auxilij Græcis ostentauit. Secundò vbi Phœnicem audisset,aliquantulum visus est emollitus:sed feritatis adhuc suæ signa ostendit,cùm in ipsum Phœnicem inuectus est: tandem verò, quod antea de discessu pro indubitato pronunciauerat,mitior factus deliberationem illam in dubium reuocauit:hoc est se amplius crastina die & maturiùs deliberaturum,an sibi discedendum, an verò remanendum esset. Nunc verò contorta & valida Aiacis oratione concussus, remansurum se pollicetur: auxilium tamen,quale postulabant legati, denegat, quòd videlicet non alios Græcos, sed se ipsum tantùm sit aduersus Hectorem defensurus. Ex quibus patet, quàm meritò Socrates Platonicus versutum atque adeò mendacem Achillem pronunciauerit, sibiq; ipsi contrarium: quòd cùm disertè ad Vlyssem profiteretur, se eos maximè odisse, qui aliud clausum pectore, aliud in ore haberent,nunc in idem vitium impingat,vt qui tam diuersa à se ipso toties extulerit.

γέλως μηδιδάσκεται] Hanc vocem non esse sapientis docebunt Ethici doctores,sed expressè ad hunc locũ Heracleotes Dionysi⁹, vt est apud Tullium Tusc. 3. cuius integrum locum huc non grauabimur describere. Qui sit frugi igitur,vel,si mauis moderatus & temperans, eum necesse esse constantem: qui autem constans,quietum: qui quietus,perturbatione animi vacuum: ergo etiam ægritudine. Et sunt illa sapientis: aberit igitur à sapiente ægritudo. Itaq; non inscitè Heracleotes Dionysius ad ea disputat,quæ apud Homerum Achilles queritur,hoc,vt opinor,modo:

Corq; meum penitus turgescit tristibus iris *Cum decore,atq; omnimo orbatum laude recordor.*

Num manus affecta rectè est,cùm in tumore est? aut num aliquod membrum tumidum ac turgidum,nõ vitiosè se habet? Sic igitur inflatus & tumens animus in vitio est. Sapientis autem animus semper vacat vitio, nunquam turgescit,nunquam tumet. at iratus animus eiusmodi est: nunquam igitur sapiens irascitur. nam si irascitur, etiam cõcupiscit. Proprium est enim irati, cupere, à quo læsus videatur, ei quam maximum dolorem inurere: qui autem id concupierit,eum necesse est, si id consecutus sit, magnopere lætari. ex quo fit, vt alieno malo gaudeat. quod quoniam non cadit in sapientem, ne vt irascatur quidem cadit. Si aũt caderet in sapientem ægritudo, caderet etiam iracundia: qua quoniam vacat,ægritudine etiam vacabit. Hæc ad verbum ex Tullio.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἕκαστος ἐλὼν δέπας ἀμφικύπελλον,
Σπείσαντες,πάρ ῥα νῆας ἴσαν πάλιν· ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.
κέλευε Πάτροκλος δ' ἑτάροισιν ἰδὲ δμωῇσι* κέλευσε
Φοίνικι στόρεσαι πυκινὸν λέχος· ὦκα τάμισσαι·
κέλευσε, Αἱ δ' ἅπιθον θάλαμονδε στόρεσαν λέχος· ὡς* ἐκέλευσε,
Κώεά τε,ῥῆγός τε,λίνεόν τε λεπτὸν ἄωτον.
Ἔνθ' ὁ γέρων κατέλεκτο καὶ ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς δὖ δέ μυχῷ κλισίης εὐπήκτου·
Τῷ δ' ἄρα παρκατέλεκτο γυνὴ τὴν λεσβόθεν ἦγε,
Φορβαντίδην Διομήδη καλλιπάρῃον.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἐλέξατο· παρ δ' ἄρα καὶ τῷ
Ἶφις ἐύζωνος, τὴν οἱ πόρε δῖος Ἀχιλλεύς,
a Σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν Ἐνυῆος πτολίεθρον.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίῃσιν ἐν Ἀτρεΐδαο γένοντο,
Τοὺς μὲν ἄρα χρυσέοισι κυπέλλοις ἡγεν Ἀχαιῶν
Δεξάμενος ἄλλοθεν ἄλλος ἀνασταδὸν,ἔκτοσε ἑρέων·
Πρῶτος δ' ἐξερέεινεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Εἰπὲ ἄγε μοι ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ,μέγα κῦδος Ἀχαιῶν
Ἦ ῥ' ἐθέλῃσιν ἀμυνέμεναι δηΐον πῦρ; (ὧν,
Ἦ ἀπέπε,χόλον δέ τ' ἔχει μεγαλήτορα θυμόν;
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
b Κεῖνός γ' οὐκ ἐθέλῃσι χόλον,ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Πιμπλάνεται μενεῆνος· σὲ δ' αὐτὸν αἰνείεται ἠδὲ σὰ δῶρα.
Αὐτόν σε φραζέσθαι ἄμ' Ἀργείοισιν ἄνωγε
Ὅππως νῆάς τε σόους καὶ λαὸν Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ δ' ἠπείλησεν ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃφι,
Νῆας ἐύσσελμους ἅλαδε ἑλκέμεν ἀμφιέλισσας·
Καὶ δ' αὖ καὶ ἄλλοισιν ἔφη παρμυθήσασθαι
Οἵκαδ' ἀποπλείειν ἐπεὶ οὐκέτι δῆθεν τέτυκται
Ἰλίῳ αἰπεινῇ· μάλα γὰρ ἔβεν ὑψόθι Ζεύς
Χεῖρα ἑὴν ὑπέρασπες,τεθάρσηκασι δὲ λαοί.
Ὣς ἔφατ'· εἰσὶ δὲ οἱ δὴ τάδ' ἐπέμπον, οἵ μοι ἕποντο,
Αἴας,καὶ κήρυκε δύω,πεπυμένω ἄμφω·
Φοῖνιξ δ' αὖθ' ὁ γέρων κατέλεξε· τοῖς γὰρ ἀνώγει,
Οἵ φέρ' οἱ ἂν νήεσσι φίλῳ ἐς πατρίδ' ἕπηται
Ἄμεινον,εἰ ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξει.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευσε.
Δηὼ δ' αὖτε μετέφη βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
c Μή ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλεΐωνα,

Sic dixit: hi verò vnusquisq; accepto poculo rotũdo,
Libãtes,ad naues iuerũt rursus. præibat aũt Vlysses.
Patroclus autem socijs & ancillis imperauit,
Phœnici sternere densum lectum quam celerrimé.
Illæ.a.obedientes strauerunt lectum vt imperauerat:
Pellesq; ouinas stragulamq;,liniq; subtilem florem.
Ibi senex cubuit, & auroram diuinam expectauit.
Sed Achilles cubuit in recessu tẽtorij artificiosè facti:
Huic aũt accubuit mulier,quam è Lesbo adduxerat,
Phorbantis filia Diomeda pulchras genas habens:
Patroclus.a.ex altera parte dormiuit:apudq; ipsum
Iphis formosa,quam ei tribuit nobilis Achilles,
Scyron cùm cepit altam,Enyei oppidum.
Illi verò postquam ad tentoria Atridæ venerunt,
Hos quidem aureis poculis filij Achiuorum
Excipiebãt aliunde alius cõsurgẽdo,interrogabantq;:
Primus aũt interrogauit rex virorum Agamemnon:
Dic agè mihi ô laudatiss. Vlysses,ingẽs gloria Achiu.
Ecquid vult à nauibus defendere ardentem ignem?
An recusauit, iraq; habet superbum animum?
Hunc.a.rursus allocutus est patiens nobilis Vlysses:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Ille non vult restinguere iram,sed adhuc magis
Impletur ira: te autem recusat & tua dona.
Ipsum te consultare vnà cum Argiuis iussit,
Quomodo naues salues & exercitum Achiuorum.
Ipse verò minatus est, simulatq; aurora apparuerit,
Naues benè tabulatas in mare tracturũ quæ vtring;
Atq; etiam alios dixit se hortari. (*remis aguntur.*
Vt domũ renauigent: quia nõ amplius inuenietis finẽ
Troiæ altæ.valdè enim ipsam altitonans Iupiter
Manu sua protegit,animumq; sumpserunt populi.
Sic dixit: possũt & hi hæc dicere,qui me secuti sunt,
Aiax & præcones duo,prudentes ambo,
Phœnix verò illic senex cubuit: sic enim iussit,
Vt se in nauibus dilectam in patriam sequatur.
Cras,si velit: vi autem neutiquam ipsum ducet.
Sic dixit: hi verò omnes quieti facti sunt silentio,
Sermonem admirati: valdè enim duriter dixerat:
Diu autem taciti erant tristes filij Achiuorum.
Tandem verò locutus est bello clarus Diomedes:
Atride,illustrissime rex virorum Agamemnon,
Vtinam non orasses eximium Pelidem,

Μυρία δῶρα δίδῃς· ὁ δ' ἀγλαΐῃφι ἔτι καὶ ἄλλως,
Νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγλαϊσόμεθ' ἠδ' ἐνίσπας.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν,
Ἤ κε μίμνῃ· τότε δ' αὖτε μαχήσεται ὅππότε κεν μιν
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγῃ, καὶ θεὸς ὄρσῃ.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αὖ ἐγὼ εἴπω, πιθώμεθα πάντες.
[c]Νῦν μὲν κοιμήσασθε τετιημένοι φίλον ἦτορ
Σίτου καὶ οἴνοιο· (τὸ γάρ, μένος ἔστι καὶ ἀλκή.)
Αὐτὰρ ἐπεί κε φάνῃ καλὴ ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καρπαλίμως πρὸ νεῶν ἐκέμεν λαόν τε καὶ ἵππους
Ὀτρύνων, [f]καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μάχεσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεσαν βασιλῆες,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Καὶ τότε δὴ σπείσαντες ἔβαν κλισίηθε ἕκαστος·
Ἔνθα δ' ἐκοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἔλοντο.

Infinita dona dans: is autem superbus est & aliàs:
Nũc rursus ipsum multò magis in superbiã impulisti.
Sed illum quidem sinamus, siue abeat,
Siue maneat: tũc verò rursum pugnabit, quãdo ipsũ
Animus in pectoribus impulerit, & deus incitauerit. μ. ἐθέλῃ
Sed agite sicut ego dixero, obsequamur omnes:
Nunc quidem cubate, refecti charum cor
Cibo & potu (hoc enim robur est & virtus.)
Sed postquam apparuerit pulchra roseis digitis au-
Statim ante naues tene exercitumq́, & equos, (rora,
Adhortans, & verò ipse inter primos pugna.
Sic dixit: hi verò omnes approbarunt reges,
Consilium admirati Diomedis equitandi periti.
Et tũc quũ libassent, iuerũt ad tẽtorium vnusquisq́:
Ibi autem cubuerunt, & somni donum sumpserunt.

COMMENTARIVS.

a σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν] Ex Eustathio sunt quæ sequuntur, paucis à nobis additis. Scyrus hoc loco est vrbs Scyri insulæ, cui est cognominis. Eam, cùm à Peleo deficere vellet ante raptum Helenæ, vt quidam volunt, vel post raptum aut nolentem copias in exercitum contribuere, Achilles expugnauit, vbi cum Deidamia Lycomedis filia cõgressus filium Neoptolemum suscepit. Quæ si vera sunt, & in cogendo exercitu decennium Græci consumpserint, vt viginti anni à raptu Helenæ vsq; ad Troiæ excidium numerentur, non caret dubitatione, qui tam iuuenis ad Troiam Achilles accesserit νήπιος, ἧ οὔπω ἐσσὺς πολέμοιο, vt dicebat Phœnix: si ante raptam etiam Helenam ex quorundam sententia, in Scyri expugnatione socio Patroclo bellicæ suæ peritiæ documenta iam dedit. Alij verò dicunt (in quibus est noster Didymus) Achillem ἀρωικῶς Scyrum percurrisse, & spolia quædam inde secum reportasse. Porrò Poëta Achillem latentem in Scyro inter virgines non agnoscit (quod consultò prætermisisse videtur propter herois infamiam, vt & multa alia, quemadmodum ad Achillis tumulum mactatam Polyxenam, vide Pausan. in Atticis) neq; eum ab Vlysse deprehensum coactum esse ad Troiam proficisci, sed eò à patre cum legatis missum extra etiam Agamemnonis potestatem & imperium: hoc est, ὁδὲ μᾶλλον κατὰ τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁρῶ σκηπτρῶ. Quidam verò non eam Scyrum in insula intelligunt, sed vrbem quandam nunc Phrygiæ, olim verò Ciliciæ, quam Achilles, vt alias expugnans, Deidamiam illinc captiuam abduxerit.

b κείνου γ' οὐκ ἐθέλοντος] Solus Vlysses responsum sibi tantùm ab Achille redditum Agamemnoni reliquisq; Græcis commemorat, quod erat omnium asperrimum, vt etiam paulò antè dicebamus: quæ verò tum Phœnicis tum Aiacis responsa sunt, ea nunc silentio prætermittuntur: & Aiax ipse, cùm mitius tamen responsum accepisset, conticescit, cuius rei variæ traduntur rationes ab Eustathio, vel ne Græci ad Achillis auxilij spem remollescerent. Sed quid erant auxilij expectaturi, quod Achilles non polliceretur? nam se solùm & sua tentoria se propugnaturum dixerat Achilles, & hoc solùm ab Aiace referri poterat? Vel Aiax fortasse, cùm adeò instabilem Achillem in consilijs suis vidisset, ad omniumq; orationes subinde mutari, ideò visus est eius παλιμβολίαν timuisse, & nihil certi ex eius responso sibi persuasit. Quæ ratio mihi maximè omnium placet, si licet in re dubia diuinare. Nam quod ait Eustathius, iniquo animo forsan tulisse Aiacem, quòd Vlyssem sibi videret præpositum, nihil habet pensi: cùm quòd ipse in legatione obeunda patienter tulerat, nunc quoque grauiter ferre non potuerit.

c μὴ ὄφελες λίσσεσθαι] Cæteros Græciæ proceres animo consternatos facit post auditum Achillis responsum, vno excepto Diomede, qui solus audet Achillis spreto auxilio reliquos ad prælium exhortari. Ait ergo primùm iam dolere se, quòd Agamemnon Achillem tanto sit honore dignatus, vt ei tot dona obtulerit: quia, vt exitus docuit, tantùm abest vt ipse eorum vllam rationem habuerit, vt potiùs magis intumuerit animo. Vbi naturam Achillis optimè expressit, sed & multorum præterea, qui ferè cùm semel excanduerint, si eorum iram extinguere moliaris, eò magis ac magis inflammari solent: præcipuè quibus naturâ superbus & elatus est animus, qui difficiliùs sanatur exulceratus. Ergo hoc malè habet Diomedem, quòd non solùm nihil profecerint legati apud Achillem: sed quòd factus inde sit superbior. Deinde missum illum & parui fieri eius auxilium iubet, suadetq; refectis cibo & potu corporibus, vt se somno tradant, donec dies craftina aduenerit, qua pugnandum illis sit, in quem finem Agamemnon exercitum educat: ipse autem, vt Regem decet, cæteros in bello antecedat, & inter primores versetur.

d ὁ δ' ἀγήνωρ ἔστι καὶ ἄλλως,] Achilles natura fuit superbus & animo elatiore, vnde toties à Poëtis atrox, animosus, sæuus, peruicax, immitis, indomitus, indocilis, inexorabilis, appellatur.

e νῦν μὲν κοιμήσασθε] Mirum est hoc Diomedis consilium. Ecquid enim? hosténe tam vicino debuerunt proceres illi & moderatores exercitus quieti se tradere, non potiùs insomnem noctem transigere? nunquid ducibus illis in salutem tum suam tum suorum euigilandum fuerat? & tamen eos hortatur Diomedes, vt somnum capiãt. Respondeo, duo esse hic consideranda: primùm, non ita in periculo versari exercitum nocte, qua vix quidquam molituros Troianos intelligebant tum, propter iam ad fossas collocata præsidia, quibus vigilandi onus incumbebat. Deinde prospici hoc pacto in craftinum diem, quo maiores præliandi labores sustinendi veniebant: quibus minimè suffecissent, si noctem traduxissent vigilijs, quibus sine dubio multum homini de viribus & animi alacritate deperit. Nam, vt disputat Arist. lib. de Somno & vigilia, necesse est animal, quod vigilauerit, dormire, quia semper in opus incumbere nequit. & paulò pòst: Cùm asseramus, inquit, rei alicuius gratia, quæ boni rationem obtineat, naturam omnia moliri, quies vniuersis animantibus quæ ad motum conficiendum aptæ sunt: quæque id continuò cum voluptate præstare nequeunt, & necessaria & vtilis est. Atque etiam hac veritate compulsi, talem quietis tralationem ad ipsum somnum aptare consueuimus, tanquam ad laborum quietem. Idcirco salutis causa quæritur, vigilia vt finis suscipitur. Oportuit ergo corpora Procerum istorum somno & quiete refici, cùm eam sine periculi metu, & cùm summo emolumento captare possent. Quod ad epulas attinet, plus satis notum est, ex cibo & potu augeri & confirmari robur corporis: ideò eleganter hic Diomedes, τὸ γὰρ μένος ἔστι καὶ ἀλκή. sine quibus tota hæc membrorum nostrorum compages labascit & marcescit. Hoc enim pacto sui conseruationi prospexit Natura, vt alimentis, quæ pro rerum diuersitate diuersitatem sui generis etiam constituunt, omnia rerum genera foueat, & ab interitu vindicet. Cùm illa porrò generaliùs omnibus sint necessaria (vnde Arist. lib. de Spiritu: Alimentum, inquit, ijs appositum, quæ animam habent, conseruat ipsa, & maiora reddit: & de Part. anim. In omnibus vita præditis & perfectis partes maximè necessarias duas esse ait: alteram, qua cibum capiant: alteram, qua excrementum emittant. Non enim, inquit, fieri potest vt sine cibo vel seruentur vel augeantur. & Polit. lib. 1. c. 5. Atqui species alimentandi, inquit, multæ sunt: quapropter & vitæ plures sunt animalium & hominum. Non enim fieri potest vt viuatur sine alimento) cùm inquam omnes alimentis egeant: illi præcipuè indigent, qui laboribus & sudoribus maximè corporeis destinantur, quales sunt prælia, de quibus iam Græci cogitant. Qua de re nos aliàs etiam in hoc opere nonnulla diximus.

f καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι] Admonet officij sui Agamemnonem, quatenus prælia attinet, in quibus eum inter primos pugnare est consentaneum, vt videlicet sua strenuitate ac fortitudine cæteros Heroas magis ac magis excitet. Vsitatum est enim vt pericula illa milites non detrectent, quibus capita sua Duces obiecerint, & fit nescio quomodo vt eorum virtus etiam ignauioribus stimulos virtutis subijciat, quibus illi naturam cum meliore commutent, ne quid de fortibus dicamus, in quibus ducum exemplis augetur fortitudo. Sed de his etiam alibi.

FINIS LIBRI IX. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ἀγρυπνήσας αὐίσησι τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων, αὐτός τε καὶ Μενέλαος· ἐπὶ τῆς πέφρας συμβαλόμενοι, πέμπουσι κατασκόπους εἰς τὸ τῶν Τρώων στρατόπεδον, Ὀδυσσέα καὶ Διομήδην. οἱ δόλωνα μὲν σὺν αὐτῷ σύντες ἀναιροῦσι· πυθόμενοι δ' παρ' αὐτοῦ Ῥῆσόν τινα βασιλέα, καὶ Θρᾷκας παρεῖναι, οὗ τὰ τέλη στρατοπεδεύουσιν, ἀπελθόντες Δολοφονοῦσι τὸν Ῥῆσον καὶ τῶν ἑταίρων τινάς· καὶ τοὺς ἵππους ἀπελάσαντες, εἰς τὸν ναύσταθμον παραγίνονται.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἡ ἐπιγραφή.

Κάπυα δ' Ῥήσου κεφαλὴν ἔλε Τυδέος υἱός.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Κάπυα δ' ἂρ' ἀμφοτέρων σκοπιαζέμεν ἤλυθον ἄνδρες.

Ἄλλη.

Νυκτηγερσία καὶ Δολωνοφονία, ἤτοι Δολῳάδια.

ΑΛΛΟΙ μὲν παρὰ νηυσὶν ἀρίστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον Παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
[a] Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερὸς, πολλὰ Φρεσὶν ὁρμαίνοντα.
[b] Ὡς δ' ὅτ' ἀν ἀστράπῃ πόσις Ἥρης ἠυκόμοιο,
[c] Τεύχων ἢ πολιὸν ὄμβρον ἀθέσφατον, ἢὲ χάλαζαν,
Ἢ νιφετὸν, ὅτε περ τε χιὼν ἐπάλυσιν ἀρούρας,
Ἢέ ποθι πολέμοιο [d] μέγα στόμα δυσκελάδοιο·
Ὡς πυκινὸν ἐν στήθεσσιν ἀνεστονάχιζ' Ἀγαμέμνων
Νόσφιν ἀπ' ἀγρομένης· τρομέοντο δὲ οἱ φρένες ἐντός.
Ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον γε Τρωϊκὸν ἀθρήσασε,
Θαύμαζεν πυρὰ πολλὰ τὰ κάετο Ἰλιόθι πρὸ,
[f] Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν, ὁμαδόν τ' ἀνθρώπων·
Αὐτὰρ ὅτ' ἐς νῆάς τε ἴδοι καὶ λαὸν Ἀχαιῶν,
Πολλὰς ἀπ' κεφαλῆς πρόθελύμνους ἔλκετο χαίτας
Τῷ ὄθ' ἑὸν Διΐ· μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ.
Ἦ δὲ δὴ οἱ κῆ θυμὸν ἀρίστη Φαίνετο βουλὴ,
[e] Νέσορ' ἐπὶ πρῶτον Νηλήϊον ἐλθέμεν ἀνδρῶν,
Εἴ τινα οἱ σὺν μῆτιν ἀμύμονα τεκμήναιτο,
Ἤ τις ἀλεξίκακος πᾶσιν Δαναοῖσι γένοιτο.
[h] Ὀρθωθεὶς δ' ἄνδυνε περὶ στήθεσσι χιτῶνα·
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἔπειτα βαφοῖνον [i] ἑέσατο δέρμα λέοντος
Αἰθωνος, μεγάλοιο, ποδήνεκές· εἵλετο δ' ἔγχος.
[k] Ὡς δ' αὖτως Μενέλαον ἔχε τρόμος (ἀνδρὶ γὰρ αὐτῷ
Τύπτε θανεῖν περὶ βλεφάροισιν ἐφίζανε) μήτι πάθοιεν
Ἀργεῖοι, τοὶ δὴ ἕθεν εἵνεκα πολλὰ μόγησαν
Ἦλυθον ἐς Τροίην, πόλεμον θεσπεσιον ὀρμαίνοντες·
Παρδαλέῃ μὲν πρῶτα μετάφρενον ἀμφὶ κάλυψε
Ποικίλῃ, αὐτὰρ ὑπὲρ στεφάνῃ κεφαλῆφιν ἀείρας
Θῆκατο χαλκείην· δόρυ δ' εἵλετο χερὶ παχείῃ.
Βῆ δ' ἴμεν αἰζήσων ὃν ἀδελφεὸν, [l] ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων λαὸς, θεὸς δ' ὡς τίετο δήμῳ·
Τὸν δ' ἄρ' ἀμφ' ὤμοισι πεδήμενον εὕτια καλὰ
Νηὶ παρὰ πρύμνῃ· τῷ δ' ἀσπασίως γήθησε ἐλθών.

ARGVMENTVM DECIMI LIBRI HOMERI *Iliadis.*

AGAMEMNON vigilans excitat optimos Achiuorum, ipſeq; & Menelaus: & in vallo conſultantes mittunt ſpeculatores in Troianorum exercitum, Vlyſſem & Diomedem: qui Dolonem quidem, vnà obuiam facti, interficiunt. Edocti autem ab ipſo Rheſum quendam regem & Thraces adeſſe, & vbi caſtrametati erant, digreſſi dolo conficiunt Rheſum, eiusque ſociorum quoſdam: & equos abigentes ad nauium ſtationem redeunt.

Aliud argumentum: vel inſcriptio.

K. autem Rheſi caput abſcidit Tydei filius.

Aliud argumentum.

K. verò iam ex vtraque parte ſpeculatum venerunt viri.

Aliud.

Nocturna excitatio, vel Dolonicidium, vel Dolonia.

CAETERI quidem apud naues principes omnium Achiuorum
Dormiebant per noctes molli domiti ſomno:
Verùm non Atridem Agamemnonem paſtorem populorum
Somnus tenebat dulcis, multa animo voluentem.
Veluti cùm fulgurat maritus Iunonis benè compta,
Parans vel magnũ imbrẽ, immenſámve grandinem,
Vel niuem, quandoquidem nix dealbauit arua,
Vel alicubi belli magnum os amari:
Tam frequẽter in pectoribus ſuſpirabat Agamemnon
Funditùs ex corde: tremebant aũt ei præcordia intus:
Cùm quidem in campum Troianum reſpexiſſet,
Mirabatur ignes multos, qui ardebant ante Ilium,
Tibiarũ fiſtularumq; ſonum, tumultumq; hominum:
Verũ quum ad naues q; reſpexiſſet & exercitũ Achi-
Multos ex capite radicitùs euellebat capillos (uorũ.
Supernè exiſtẽti Ioui, valdè ægemebat glorioſum cor.
Hæc autem ei in animo optima viſa eſt ſententia,
Ad Neſtorem primum Neleium accedere virorum,
Si quod ſecum conſilium ſalutare fabricaret,
Quod remedium malorum cunctis Danais eſſet.
Erectus itaq; induit circa pectora tunicam:
Pedibus autem ſub robuſtis ligauit pulchros calceos:
Deinde autem rufam induit pellem leonis (ſtam.
Fului, magni, demiſſam vſq; ad pedes: ſumpſitq; ha-
Eodẽ modo Menelaũ tenebat tremor (neq; enim ipſi
Somnus in palpebris inſidebat) nequid paterentur
Argiui, qui vtiq; ſui gratiâ ſpatioſum per mare
Venerant ad Troiam, bellũ audax in animo habẽtes:
Pelle pardi quidem primùm tergum latum texit
Maculoſa, ſed galeam in capite eleuans
Poſuit æream, haſtamq; cepit manu robuſta.
Perrexit ad ire excitaturus ſuum fratrem, qui potenter cunctis
Argiuis præerat: & tanquã deus colebatur in populo:
Hũc ad inuenit circũ humeros ponentẽ arma pulchra
Nauis apud puppim: hic autem gratus fuit veniens.

COM-

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' οὐκ ἀτρέδην] Huc reuocandum est γνωμικὸν illud somnij suprà lib. 2. pag. 27. ὃ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Vbi nos quædam non omnino pœnitenda annotauimus pag. 28. Cuius dicti praxin hoc loco in Agamemnone vides. Quanquam enim superiore libro Diomedes ad somnum captandum Græcos esset cohortatus, quod quàm esset factu vtile, nos ibi probabamus: tamen tot curæ pro salute exercitus Agamemnonem nostrum exagitarunt, vt insomnem noctem transegerit. Vbi enim tranquillo & sedato non fueris animo, vix est vt te quies vlla corporis occupet, non secus ac quæ fluctu & tempestate commouentur nauigia arcentur à portu. Cùm enim somnus, sensus immobilitas quædam sit, hoc est, τῆς αἰσθήσεως ἀκινησία ἢ οἷον δέσμος: vigilia est contrarium, vt docet Arist. in lib. de Som. & vigil. At in cogitando maximè occupantur sensus propter eorum sedem animum, qui tunc in vehementissimo est motu: proinde soporem illum à se longè arcet, cùm motus quieti sit contrarius, & vtrumque in eodem subiecto simul eodémque tempore esse nequeat.

b ὡς δ' ὅτ' ἀν' ἀστεροπὴν] Frequētia Agamemnonis suspiria fulguribus comparat, quæ nimirū crebritate subinde ingeminata è cœlo nubiloso erumpunt: sic quoq; illa suspiria è corde Agamemnonis curarum caligine denso & obscurato frequenter exiliebant. Quę omnia quàm eleganter conueniant, facilè potest lector eruditus iudicare, & vel ex hoc solo loco ingenium Homericum explorare.

c τεύχων ἢ πολυὼ ὄμβρον] Scio hic Mythologicos nostros aërem per Iouem interpretari, quòd in aëris regione fiant fulgura & huiusmodi meteora. Sed ego malo ipsum Iouem Deum supremum, ex Poëtarum sententia, quem etiam hic expressè Poëta maritum Iunonis θεοφορεῖσθαι, cùm Iuno pro aëre propriè sumatur secundùm eosdem Mythologicos, intelligere. Ille est enim omnium tempestatum author, &, ne à contextu recedamus, ipsorum fulgurum, quibus Poëta diuersum finem tribuit: quia nimirum Deus vno eodemque instrumento in varios vsus vtatur. Nam illis Iupiter significat, se vel imbres immensos, vel grandinem, vel niuem terris, vel tumultus bellicos minitari. Quæ ad duo reuocari possunt. Alterum enim commune est ac vsitatum, causisq; Physicis assignatur, quo adueniente nihil ampliùs inuestigant homines. Cùm enim simpliciter pluuias, grandines aut niues vident post fulgura, id naturæ tribuunt (quanquam vt niues fulgura consequantur, non intelligo, nisi hyeme extraordinariè accidat. Cuius rei rationem intelliges facilè ex Arist. 1 Meteor.) expensis eorum causis, si modò suo fiant tempore. Vbi verò extra tempus eueniunt, vt hyeme, tunc fulgura prodigiosa sunt, aliquidq; calamitatum portendunt: propriè verò bella, propter eorum aptam inter se comparationem & similitudinem. Et hoc est, ni fallor, quod Poëta voluit.

d μέγα στόμα] Os bello, vt iam annotauit quoque post P. Vict. Var. lect. lib. 29 cap. 6. eruditissimus Giphanius, eleganter Poëta affingit, propter eius quasi voracitatem: qua ratione dicuntur etiam, vt scribit Eustathius, ξιφῶν στόμαθα, & σίδηρον στομοδάϛ dicimus. A' quo non est alienum, cùm dicimus, ἅπαντα κορέσαι τὸν Ἄρηα. Simili ratione Tullius quoque belli os & fauces appellat pro Arch. poëta. Populi, inquit, Romani laus est, vrbem amicissimam Cyzicenorum, eiusdem consilio ex omni impetu regio, ac totius belli ore & faucibus ereptam esse atque seruatam. Vnde vides elegantiarum parentem meritò Homerum nostrum dici posse, & alijs hāc concinnè loquendi viam longo antè tempore præiuisse.

e τρομέοντος] Duobus modis Agamemnonem proponit sollicitum & anxium: primùm cùm Troianorum castra, deinde Græcorum naues intueretur. Ex illo contremiscere dicitur, ex hoc dolere à consequenti, cùm sibi crines auellat: & quod etiam verè exprimit Poëta his verbis, μέγα δ' ἔσσενε κυδάλιμον κῆρ. Vbi Stoici quidam in suas αὐθαδοποίας leges peccatum clamitarent, qui his perturbationibus Regem illum conflictari videant. Sed intelligant illi homines Homericos non esse saxeos aut fibris corneis, nec in rebus humanis humanam naturam exuere, quæ ab istis affectibus omnino non abhorret, vt satis alibi quoque docuimus. Nec sanè aliter affectum esse oportet βουληφόρον ἄνδρα, ᾧ λαοί τ' ἐπιτέλλεται, vt alias etiam dictum est, quàm hoc loco nostrum Agamemnonem, vbi suorum vitam periclitari videt: alioqui frustra cōmissos sibi populos habere, de quorum salute non esse sollicitus. At, inquient Stoici, illi facilè sine his perturbationibus prouideri potest. Imò, inquam, his quasi stimulis animus excitari solet ad inuestigandas remedij periculorum vias.

f αὐλῶν] Hoc tibiarum fistularumq; sono Troiani testabantur lætitiā suam ex hesterna victoria: quod vitiosum fuit, cùm immoderatè prosperum hunc euentum ferrent, & cum contumelia: vt rectè docet Alexander apud Dionem Prusæum, si bene memini.

g Νέστορ' ἐπὶ σοὶ τόνδε] Notandum est Agamemnonem nihil inconsultò aggredi, quod summæ est in eo prudentiæ. Illud est enim rerū gerendarū caput, μηδὲν ἄϊστα βουλῆς ἐξιέναι, vt ait ille, & id propriè homini donatum est, in quo viget pars illa præstantissima rationis, qua euentus & consequentiæ, deniq; omnes negotiorum ἀποτάσεις expenduntur, proinde qui temerè ad res gerendas prorumpunt, brutis ipsis animantibus deteriores censendi sunt, quorum nonnulla hac quoque βουλευτικῇ (vt ita loquar) facultate non carent. Deinde obseruandum, quem sibi consiliarium asciscat Agamemnon, nimirum eum, cui sup. lib. 2. pag. 37. similes decē alios sibi tantùm optabat ad euersionem Troiæ: ergo non Aiacem, non Diomedem, non Vlyssem ipsum aut aliū quemuis è Græcis proceribus accedit, sed Nestorem: neq; omnes simul, quod tutius videbatur, sed vnicum Nestorē, quasi ille solus esset instar omnium.

h ὀρθωθεὶς δ' εἵλετο] Cùm videas hîc Agamemnonem vestimenta sua induentem, facilè concludes illum ea paulò antè exuisse, nimirum ex Diomedis consilio, somnum captaturum: sed eum, vt vidimus, curæ à quiete prohibuerunt.

i εἵματα δ' ἕσσατο δέρμα λέοντος] Scholiastes Apollinij lib. 1. tradit moris fuisse apud veteres heroas, vt pellibus amicirentur, σκῆπτες, inquit, τοῖς ἥρωσι τὸ δέρματα φορεῖν. Ita enim ait Apollonius de Argo:

δέρμα δ' ὁ μὲν ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφέχετ' ὤμῳ Ἄργος ἀγασσαίδης λάχνῃ μέλαν. Et antea de Augæo: βῆ δ' ἴμεν ἀμφὶ λέοντος ἀκήρατα δέρεσθαι. Id etiam veteribus Germanis tribuit Tacitus, quod à Giphanio ante nos obseruatum est. De quo more quid aliàs ipse dicturus sit, vt pollicetur, auidè expectamus. Notanda sunt autē hæc vestimenta. Duo enim tantùm hîc memorantur: primùm tunica, quæ est tegendo pectori accommodata, Hesychio ἱμάτιον ἀνδρικόν, vt aliàs docebimus: deinde pellis leonina quæ ex humeris vsque ad talos dependebat. Aliàs tamen ei vestem purpuream tribuit. Sed vbique frugalitatem veterum illorum heroum animaduertas secus quàm hac nostra tempestate. Qua de re vide quid Alexander dicat apud Dionem orat. 1. de Regno.

k ὡς δ' αὖτως μενέλαον ἔχε πόθος] Noluit Poëta præcipuum belli caput Menelaum, cuius nimirùm gratia hæc expeditio suscepta erat, in his angustijs desidem esse, & aliorum exemplo, quos somnus iam occupauerat, eodem capi: sed vigilē eum facit, eodemq; pacto de Græcis sollicitum vt fratrem Agamemnonem. Ergo accinctus tum vestibus tum armis, ea enim exuerat, vt anteà de Agamemnone diximus, ad eum pergit, testaturus nempe vigilantiam suam, & eum è somno excitaturus. At ille fratris diligentiam iam anteuerterat. In paribus ergo negotijs hi aliorum belli ducum Germani typi sunto.

l ὃς μέγα πάντων] Agamemnonē θεοφορεῖσθαι, cuius θεοφόρητος duo sunt membra: primùm, quòd eum summum Græcorum imperatorē appellat: deinde, quòd in populo vt Deus honoraretur: vbi Poëta docuit, vt & multis præterea locis, quanta sit Regū maiestas, quæ Dei imaginem referat, siquidem eundem honorem ac ipsi Deo tribuant subditi. Vnde duplex elicitur doctrina: altera Regibus ipsis, altera subditis. Illis, vt cogitent quam personam in hoc supremo dignitatis gradu sustineant: his verò, vt videant qua reuerentia & honore Reges prosequi oporteat. Quod si ab vtrisque fieret, iurare ausim sæcula aurea denuò mox reditura,

---

Τὸν δ' αὖτε προσέφη κρατερὸς μενέλαος βοὴν ἀγαθός·
τίφθ' οὕτως ἡδεῖα κορύσσεαι; ἦ τιν' ἐταίρων
Τρωσὶν ἐπισκοπιὴν Ἀργείων; ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
δείδω μὴ οὔτις τοι ὑποδρήσσῃ τόδε ἔργον,
ἄνδρας δυσμενέας σκοπιάζεμεν οἷος ἐπελθὼν
νύκτα δι' ἀμβροσίην· μάλα τις θρασυκάρδιος ἔσται.

Hunc prior allocutus est in bello strenuus Menelaus:
Cur sic, frater, armaris? num quem sociorum
Impellis Troianis exploratorem? sed valdè admodū
Timeo, ne vllus tibi promittat hoc opus,
Vt viros hostes exploret, solus accedens
Noctem per diuinam: valdè quispiam audax erit.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
ὦ πόποι ὦ μενέλαε, τί νῶϊ τόσον μυθεόμεσθα,
ἢ ἐν σοὶ βουλῆς ἐμὲ καὶ σὲ διοτρεφὲς ὦ μενέλαε,
κερδαλέης, ἥτις κεν ἐρύσσεται ἠδὲ σαώσῃ

Hunc aūt, respōdens, allocutus est rex Agamemnō,
Opus est cōsilio mihi & tibi, à Ioue nutrite ô Menelae,
Prudente, quod liberabit atq; seruabit

Α᾽γείρε κὴ νῆας· ἐπεὶ Διὸς ἐνδάπερ φρεσίν.
Ε᾽κτορέοις ἄρα μᾶλλον ὀπὶ φρένα θῆκε ἱερῶσιν.
[c] Οὐ γάρ πω ἰδόμην, οὐδ᾽ ἔκλυον αὐδήσαντος,
Ἀνδρὶ ἑνὶ τοσάδε μέρμερ᾽ ἐπ᾽ ἤματι μητισάσθαι
Οἷα τ᾽ Ε᾽κτωρ ἔρρεξε Διὶ φίλος ἠδὲ καὶ ἄλλοις
Ἀθανάτοις, οὔτε θεᾶς υἱὸς φίλος, οὔτε θεοῖο·
Ἔργα δὴ ἔρεξ᾽ ὅσα φημὶ μελησέμεν Ἀργείοισι
Δηθά τε κὴ δολιχόν. τόσσα γὰρ κακὰ μήσατ᾽ Ἀχαιούς.
[d] Ἀλλ᾽ ἴθι νῦν Αἴαντα κὴ Ἰδομενῆα κάλεσσον,
Ῥίμφα θέων ὀπὶ νῆας· ἐγὼ δ᾽ ὀπὶ Νέστορα δῖον
Εἶμι, κὴ ὀτρωτέω αὐτήμενναι, αἴκ᾽ ἐθέλῃσιν
Ἐλθεῖν ἐς Φυλάκων [e] ἱερὸν τέλος, ἠδ᾽ ὀπιτεῖλαι.
[f] Κεῖνος γάρ κε μάλιστα πυθοίατο. τοῖο γὰρ υἱὸς
Σημαίνῃ Φυλάκεσσι, κὴ Ἰδομενῆος ὀπάων
Μηριόνης· τοῖσιν γὰρ ἐπετρέπομέν γε μάλιστα.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πῶς γάρ μοι μύθῳ ὀπιτέλλεαι, ἠδὲ κελεύεις,
Αὖθι μενῶ μετὰ τοῖσι, δεδεγμένῳ εἰσόκεν ἔλθῃς,
Ἦε θέω μετά σ᾽ αὖτις, ἐπὴν δὴ τοῖς ὀπιτείλω;
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέφη εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων,
Αὖθι μενῷν, μή πως ἀλλοπέξομεν ἀλλήλοιϊν
Ἐρχομένω· πολλαὶ γὰρ ἀνὰ στρατὸν εἰσὶ κέλευθοι.
Φθέγξεο δ᾽ ᾗ κεν ἴῃσθα, κὴ ἐγρήγορθαι ἄνωχθι,
Πάτρηθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων αἴσυλα ἕκαστον,
[g] Πάντας κυδαίνων· μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ·
Ἀλλὰ κὴ αὐτοὶ πὲρ πονεώμεθα· ὧδέ πὲ καὶ μοῖρα
Ζεὺς ὀπάζει γιγνομένοισιν ἐκ γενετῆς βασιλῆας.

Argiuos & naues, quoniã Iouis auersa est (à nobis) mẽs
Hectoreis sanè magis animum adiecit sacrificijs.
Non.n. vnquam vidi, neq; audiui (ex alio) referente,
Virum vnum tanta ardua opera vno die molitũ esse,
Quanta Hector fecit, Ioui charus, filijs Achiuorum
Sine causa: neq; deæ filius dilectus, neq; dei:
Opera autem fecit, quæ puto curæ fore Græcis
Diuq; & in longũ tempus, tãtis.n. malis affecit Achi-
Sed i nunc, Aiacem & Idomeneum voca (uos.
Citò currens ad naues: ego verò ad Nestorẽ diuinum
Vado & hortabor vt surgat, siquidem velit
Venire ad custodũ sacram turmam, & mandare eis:
Illum enim potißimùm audient: huius enim filius
Præest custodibus & Idomenei comes
Meriones: his enim commisimus maximè:
Huic autẽ respondit deinde voce bonus Menelaus,
Quomodo verò mihi sermone mandas & iubes?
Illic vt maneam inter illos, præstolans donec venias,
An curram ad te rursus, quum benè illis præcepero?
Hunc.a.rursus allocutus est rex virorũ Agamem-
Illic mane, ne quo modo aberremus ab inuicẽ (non,
Venientes: multæ enim per exercitum sunt viæ:
Clama autem quâ ieueris, & vigilare iube,
A maioribus ex stirpe compellans virum quemlibet,
Omnes laudans: neq; superbias animo:
Sed & nosmetipsi laboremus: sic quippe nobis
Iupiter nascentibus iniecit calamitatem grauem.

COMMENTARIVS.

a πῶς δ᾽ οὕτως] In hac Menelai interrogatione continetur artificiosè consilium, quod in presenti negotio omnium erat vtilissimum ideò etiam in sequentibus videbimus id omnium consensu optimum iudicatum. Quod tamen erat periculosissimum, idcirco Menelaus timet, ne quis hoc in se velit recipere, vt illud exequatur, quia id à solo tantùm fieri oporteret, at vix est vt quispiam solus in tam numerosum exercitum velit se conijcere vitæ periculum subiturus. Si tamen vllus reperiatur, qui non recusauerit, eum animo audaci & generoso pronunciat, cùm ab ignato & timido homine tam graue & difficile negotium confici non possit.

b μὴ ἐπὶ βουλῆς ἐμὲ κὴ σέ,] Hic locus diligenter est obseruandus, vbi Agamemnon, aut sub eius persona Homerus, humana consilia Dei voluntati opponit: obseruandus, inquam non laudandi, sed potiùs abhorrendi gratia. Ait ergo Agamemnon ad Menelaum, negotia Græcorum iam ad eas angustias esse redacta, vt optimo aliquo sit opus consilio, quo ea possint expediri & liberari, prudentiâ illis esse subueniendum. Non dicit implorandam Dei alicuius opem. Nam quem implorent? cùm Iupiter summus Deorum stet à Troianorum partibus, an est vllus qui se illi audeat opponere? Pluris igitur humanum, quàm diuinum auxilium facit. At quale tandem consilium, Agamemnon, comminiscêris, quod & tibi salutare, & Iouis auxilio ἀνυπόρατον esse possit? Atqui audi tuum Homerum, aut tu Homere, qui hæc per os Agamemnonis effatus es, audi te ipsum alibi dicentem:

ἀλλ᾽ αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος, ἠπὲρ ἀνδρῶν,
ὅστε κὴ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, κὴ ἀφαιρέεται νίκην
ῥηϊδίως,
ἀρχαλέος γάρ τ᾽ ἐστὶ Διὸς βροτοῦ ἀνδρὶ δαμῆναι:
—— θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν:

Præstantior semper est Iouis mens, quàm virorum,
Qui etiam fortem terret, & victoria priuat.
Facillimè. Et alibi:
Insuperabilis est Deus à mortali homine. Et alibi:
Dij viris potentiores.

Cùm ergo Iouẽ hostẽ habeatis, quid subsidij potestis, Agamẽnon & Menelaë, à vestra ipsa prudentia expectare? Hinc itaq; constat, quantum homini homines illi veteres tribuerint, vt eũ Dijs ipsis nõ dubitarẽt opponere, atq; adeò summo deorũ Deo: quod ipsimet confitentur. At potiùs precibus flectendus videbatur, aut placãdus votis vel sacrificijs pro frequenti veterũ consuetudine. Hoc est igitur quod sæpius inculcamus in hoc Poëta, credidisse antiquos multa etiam præter Deorum auxiliũ moliri & præstare posse.

c οὐ γάρ πω ἰδόμην,] Amplificat hesterna Hectoris facta bellica præcedentium omnium collatione, cùm dicit, se neq; visu neq; auditu obseruasse aut intellexisse, vllum vnquam tam ardua facinora vno die confecisse. Vbi videtur solam de Græcis victoriam pluris quàm alia quæuis gesta æstimare, quasi tam bellicosam & fortissimam gentem superare operosius fuerit, quàm quicquid vel Hercules vel Theseus, vel alij quotquot antecesserunt heroës magnifici, vt loquitur Seneca, fecerint. Id autem mirari Agamemnonem contigit, quòd talia Hector gesserit, cùm tamen ab vllo Deorum aut Dearum genus nõ traxerit: quod si foret, minus erat admiratione dignum ab Heroë res tam difficiles & operosas confici. Iam verò cùm à mortalibus tantùm sit oriundus, vnde illi tantũ animi & virtutis, vt tot heroas Græcos hesterna die fuderit, tot magnanimorum virorum copias profligarit? At mirari iam desinit Agamemnon, cùm anteà præmiserit, Hectorem Iouis ope & auxilio fretum, qui eius sacrificia propitiore animo respexerit, quàm Græcorum, tam feliciter in bello versari. Ex his porrò constat, Hectorem reuerà Priami & Hecubæ filium esse, hoc est, à mortalibus parentibus genus ducere, quod tamen Lycophron aspernatus, finxit eum à Ptoo, id est, Apolline genitum.

d ἀλλ᾽ ἴθι] Docet Homerus, Reges olim fuisse αὐτοδιακόνους. Fratrem enim Menelaum mittit Agamemnon ad cæteros duces & principes conuocandos (quod aliàs præcones exequuntur) ipsemet autem ad Nestorem se confert senis illius reuerentia, in quem fortasse tantum sibi non vsurpat imperij, vt eum per alium quempiam non accersat.

e ἱερὸν τέλος,] Quicquid tutelam hominum gerit, quasi sacrum videtur: vnde hîc dicitur, ἱερὸν τέλος Φυλάκων: & alibi etiam vrbis mœnia ἱερὰ appellantur à Poëta, qua ratione etiam Sophocles terram ἱερὰν appellat.

f κεῖνος γάρ κε μάλιστα] Hic locus diu me torsit. Nunquid enim Agamemnon omnibus Græcorum copijs imperabat? cur ergo Nestoris suasu hîc opus fuit, aut mandatis? aut cur ei potiùs quàm sibi obtemperaturos custodes dicit? Responderi posse arbitror duobus modis. Primùm, Agamemnon quidem imperium in vniuersum exercitum obtinebat, sed in prælijs tantùm ordinandis. Quod me legisse alicubi memini, locum tamen nunc indicare non possum, adeò mihi fragilis est memoria: scio tamen verè me legisse, & in probato quodam authore. Hîc autem de acie instruenda non agitur. Secundò, cùm custodijs Græcorum præesset Nestoris filius, hic patris mandatis faciliùs & lubentiùs erat auditurus, quàm Agamemnonis, quod ipsum etiam quasi αὐτολογικὸν subijcit. Præterea hoc Nestori fuit peculiare, vt eloquentia polleret, quam cum summa prudentia coniunctam habebat, cui accedebat magna rerum experientia, quibus omnibus tota ferè persuadendi facultas continetur.

g πάντας

ἓ πάντας κυδοιάνειν] Videtur intelligere, ne cæteros heroas Menelaus increpando excitet, quasi videlicet illis socordiam aut desidiam exprobret: qua ratione futurum erat, vt eorum animos à se alienaret. Quod ipsum Menelai superbiam proderet, ideò dicit, μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ. Itaque prudenter monet, vt singulos non solùm proprio nomine, quod etiam beneuolentiæ cuiusdam est testimonium, compellet: sed omnes etiam suis laudibus exornet, cui animorum ad se pelliciendorum rationi valde est tribuendum: & hoc duces belli maximè decet, ad conciliandam sibi militum beneuolentiam.

Ὣς εἰπὼν ἀπέπεμπεν ἀδελφεὸν, ὃ δ' ἔπιτο αἶλας.
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' ἰέναι μὴ Νέστορα ποιμένα λαῶν.
Τὸν δ' εὗρεν παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
[a] Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ· παρὰ δ' ὅπλα ποικίλ' ἔκειτο,
Ἀσπὶς, καὶ δύο δοῦρε, φαεινή τε τρυφάλεια·
Πὰρ δὲ ζωστὴρ κεῖτο παναίολος, ᾧ ῥ' ὁ γεραιὸς
* Ζώννυθ' ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήορα θωρήσσοιτο,
Λαὸν ἄγων· [b] ἐπεὶ οὐ μὲν ἐπήρεπε γήραϊ λυγρῷ.
[c] Ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος, κεφαλὴν ἐπαείρας,
[d] Ἀτρεΐδεω ἀγορήσατο, καὶ ἐξερεείνετο μύθῳ·
Τίς δ' [*] οὕτω κῆρ νῆας ἀνὰ στρατὸν ἔρχεαι οἶος,
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ὅτε θ' εὕδωσι βροτοὶ ἄλλοι;
Ἦέ τιν' ἠρήων διζήμενος, ἦέ τιν' ἑταίρων;
Φθέγξεο, μηδ' ἀνέων ἐπ' ἐμοὶ ἔρχεο· τίπτε δέ σε χρεώ;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
[e] Εἴσεαι Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονα, τὸν περὶ πάντων
Ζεὺς ἐνέηκε πόνοισι διαμπερὲς, εἰσόκε θὔτμὴ
Ἐν σήμασι μίμνῃ, καὶ μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Πλάζομαι· οὐδέ μοι ἐπὶ οὔ μοι ἐπ' ὄμματα νήδυμος ὕπνος
Ἴζανε· ἀλλὰ μέλει πολεμος καὶ κῆδε' Ἀχαιῶν.
[f] Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περὶ δείδια, οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκημαι· κεραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.
Ἀλλ' εἴπ περ δρήνῃς, (ἐπεὶ οὐδέ σε γ' ὕπνος ἱκάνει)
Δευρ' ἐς τὰς φύλακας καταβείομεν, ὄφρα ἴδωμεν
Μὴ τοὶ μὲν καμάτῳ ἀδηκότες ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Κοιμήσωνται, ἀτὰρ φυλακῆς ὀπιπύγιοι λάθωνται·
Δυσμενέες δ' ἀνέρες ἀγχοτάτω ἕαται, οὐδέ τι ἴδμεν,
Μήπως καὶ νύκτα μενοινήσωσι μάχεσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνον,
[g] Οὕθλῳ Ἕκτορι πάντα νοήματα μήτιεται Ζεὺς
* Ἑκτελέσαι ὅσα πέρ νυ ἔέλπεται· ἀλλά μιν οἴω
Κήδεσι μοχθήσειν καὶ ὠλέσσειν, ἄπιστον Ἀχιλλῆος
Ἦτορ χόλον ἀργαλέοιο μεταιχρέψῃ φίλον ἦτορ,
Σοὶ δὲ μεμάλ' εἴψομ' ἐγὼ ποτὶ δ' αὖ καὶ ἐγείρομεν ἄλλες,
Ἢ μὲν Τυδείδῃν ἀγερώχυτον, ἠδὲ Ὀδυσῆα,
Ἠδ' Αἴαντε ταχὺν, καὶ Φυλέος ἄλκιμον υἱόν.
Ἀλλ' εἶπ καὶ τέσδε μεταιχόμενος καλέσσαι,
Ἀντίθεόν τ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα.
Τῶν γὰρ νῆες ἔασιν ἐκασσάτω, οὐδὲ μάλ' ἐγγύς·
[h] Ἀλλὰ φίλον περ ἐόντα καὶ αἰδοῖον Μενέλαον
Νῶϊν ὀτρυνέω, [i] εἴπερ μοι νεμεσήσεαι, ἠδ' ὀπιδέσω,
Ὡς δὴ δὴθ' οὐ δὴ οἷσι ἐπέτρεψεν πονέεσθαι.
Νῶϊ ὄφελεν καὶ πᾶσιν ἀρίστοις πονέεσθαι
Λιστόμενος· καὶ γὰρ ἰηπύστην ὀκέτ' ἀνέντες.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
[k] Ὦ γέρον, ἄλλοτε μέν σε καὶ αἰτιάασθαι ἄνωγα·
Πολλάκι γὰρ μεθίει τε, καὶ οὐκ ἐθέλει πονέεσθαι,
Οὔτ' ὀκνῳ εἴκων, οὔτ' ἀφραδίῃσι νόοιο·
Ἀλλ' ἐμὲ τ' ἐσορόων, καὶ ἐμοὶ ποτιδέγμενος ὁρμήν.
Νῦν δ' ἐμέο πρότερος μάλ' ἐπέσσετο, καί μοι ἐπέσπη·
Τὸν μὲν ἐγὼ προέηκα καλήμεναι οὓς σὺ μετείλῃς.

Sic fatus: dimisit fratrẽ, benè postquã percepisset,
Sed hic perrexit ire ad Nestorẽ pastorem populorum:
Hunc verò inuenit apud tentoriũ & nauem nigram
Lecto in molli: iuxtaq; eũ arma variegata iacebant,
Scutum & duæ hastæ, splendidaq; galea.
Propè etiam balteus iacebat valdè varius, quo senex
Cingebatur quãdo ad bellũ pernicioſum armaretur, χ. ζώνυθ'
Populũ suũ ducẽs: nã nõ pmittebat se senectuti tristi.
Erectus autem super cubitum caput eleuans,
Atridem allocutus est, & rogabat sermone:
Quis autem sic ad naues per castra venis solus, χ. ἔτι
Noctẽ per obscurã, quando dormiũt mortales cæteri?
An aliquem custodẽ quærens, an aliquem sociorum?
Loquere, neq; tacitus ad me accede: quid tibi opus est?
Huic autem respondit rex virorum Agamemnon,
O Nestor Neleiade, ingens gloria Achiuorum,
Cognosces Atridem Agamemnona, quẽ supra omnes
Iupiter iniecit laboribus assiduè, quoad spiritus
In pectorib. maneat, & mihi chara genua moueãtur.
Erro ita, quoniam non mihi in oculis dulcis somnus
Insidet, sed curæ est bellũ & clades Achiuorum.
Vehementer enim pro Græcis timeo, neq; mihi cor
Firmum, sed perpulsus sum: cor autem mihi extra
Pectora exilit, tremunt verò præclara membra.
Sed si quid facere cogitas (quoniã neq; te somnus ca-
Eia ad custodes descendamus, vt videamus (pit)
Ne hi quidem labore defessi, vel etiam vigilia,
Dormiant: at custodiæ prorsus obliuiscantur:
Hostes autem viri propè sedent, neq; scimus
An fortè etiã per noctem in animo habeant pugnare.
Huic verò respõdit deinde Gerenius eques Nestor:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Minimè sanè Hect. omnia sua cogitata cõsiliarius Iu-
Perficiet quæcunq; sperat: sed ipsum puto (piter χ. ἐπιλλῆ
Curis laboraturum vel pluribus, siquidem Achilles
Ex ira molesta conuerterit dilectum cor:
Te verò libẽter sequar ego: insuper & excitemus alios.
Et Tydidem hastatum inclytum, & Vlyssem,
Et Aiacem celerem & Phylei fortem filium.
Quin si quis & hos accedens vocaret,
Diuinumq; Aiacem & Idomeneа regem.
Horum enim naues sunt longissimè, neq; valdè propè.
Sed amicũ quãuis existentẽ & venerandũ Menelaũ
Increpabo: quamuis mihi irascaris, neq; celabo,
Quòd dormit, tibi verò soli commisit laborare.
Nunc debebat circa omnes principes laborare, (lis.
Suppliciter orãs: necessitas. n. vrget minimè tolerabi-
Hũc. a. rursus allocutus est rex virorum Agamem-
O senex, aliàs quidem te eum accusare iussi. (non:
Sæpè enim negligens est, nec vult laborare,
Neq; pigritiæ cedens, neq; insipientiæ mentis:
Sed me respiciens & meum expectans nutum.
Nunc aũt me prior valdè surrexit, & mihi adstitit:
Hunc quidem ego præmisi vocare, quos tu quæris.

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἴομεν· κείνους δὲ κιχησόμεθα, σοὶ δὲ πυλάων
Ἐν φυλάκεσσ'· ἵνα γάρ σφιν ἐπέφραδον ἠγερέεσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
[l]Οὕτως οὔτις οἱ νεμεσήσεται, ὅστ' ἀπιθήσει
Ἀργείων, ὅτε κέν τιν' [m] ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.

Sed eamus: illos autem inueniemus ante portas
Inter custodes: ibi.n. ipsis indicaui, vt congregarẽtur.
Huic aũt respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Sic nullus ei irascetur, neq; immorigerus erit
Argiuorum, quãdo aliquẽ hortatus fuerit, & iusserit.

COMMENTARIVS.

a δύνῃ σὺν μαλακῇ·] Talia sunt senum Homericorum cubilia, vt & paulò antè Phœnicis. (Nam ibi πυκινὸν λέχος idem est, quod hîc, δύνη μαλακῇ) contrà iuuenis Diomedes ante tentorium armis indutus recubat substrata bouili pelle. Quamuis tamen molli in lecto recubet, nihilominus Poëta eum armis circũdatum dicit, quibus nimirum indueretur, si se aliqua præliandi occasio obtulisset. Ait enim, παρὰ δ' αὖτὰ ποικίλ' ἔκειτο, &c. & nequis Nestoris senectutem obijciat, paulò pòst adiecit Poëta, ἐπεὶ ἐ μᾶλ' ἐπέεσσι γήραϊ λυγρῷ: quasi ingraueſcentes anni nihil ei de virtute bellica imminuissent, & spiritus illi iuueniles adhuc in media senectute aliquãtulum efflorescerẽt. Vbi tamen Poëta videtur plus ei tribuere, quàm rei veritas postulet: si quidẽ idem alibi conqueritur, quòd robore suo & virtute pristina destituatur: ideò neque armorum, sed consilij & adhortationum militarium auxilium tantùm pollicetur, quandoquidem aliud præstare non possit. Sed & hîc intelligendum est his armis, quæ Poëta commemorat, Nestorem indui non ad præliandum: sed cùm suos tantùm ad bellũ educeret, quòd expressè illa verba indicant: ᾧ ῥ' ὀτρηρὸς Ζώννυτ' ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήνορα, λαὸν ἄγων. Ducebat autem ille quidem copias suas in prælium, immò & eas instruebat, vt tertio Iliados vidimus, cæterùm ipse propria manu non depugnabat, cuius facultas solùm ei à senectute denegabatur, nimirum afflicto & euirato penè corpore, at sano & integro penitus animo, qui munia sua semper exercuit. Quod ergo Herodes in Hemiambis dicebat, τὰ λόγῳ τῶν πέλας κακὰ μυρίως ὑπερβάλλω τὸν νέον, in Nestorem non competit, sed illa potius Remuli illius Virgiliani 9. Aeneid. gentem suam mirificè prædicantis, quòd illis, —— *nec tarda senectus Debilitat vires animi, mutat que vigorem*: & illud sequens magis, *Canitiem galea premimus*.

b ἐπεὶ ἐ μᾶλ' ἐπέεσσι] Elegans loquendi modus, quasi Nestor & senectus adinuicem contendant, vt senectus imperium in Nestorem affectet: at Nestor pro libertate sua pugnans, in eius potestatem non se mancipet. Senectus enim ei vires & alacritatem animi eripere conabatur, vnde eum à bellis arceri oportebat: sed ille contrà integer & adhuc crudus viridisque (vt Charon ille Virgilianus) conatus illos reprimit, & tyrannidis illius iugum excutit, neque se ei regendum ac moderandum committit.

c ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἔπη' ἀγορῶν,] Hoc ipsum testatur, quod Nestor, ἐ μᾶλ' ἐπέεσσι γήραϊ λυγρῷ: cùm se quieti ita non tradiderit, vt penitus sensus suos sopiuerit, si quidem venientem ad se Agamemnonem præsentiens, eius nimirum incessu percepto, leui & facili somno captum se fuisse docet: & quasi dicas, ὕπνῳ ἀΰπνῳ. Quod testatur sermone illo, in quem statim erupit: quo scisciatur, quis ille sit qui se nocte intempesta accedat, & quæ aduentus illius causa, quæ grauis non esse non potest, cùm eo tempore potiùs somnus esset captandus: ideò hæc omnia effari eum iubet, ne tacitus accesserit, quod cautionis militaris non postremum est caput.

d ἀτρεΐδην πρόσεφη,] Hoc Poëta dicit, qui scit hunc quem Nestor alloquetur, esse Agamemnonem. nam Nestor ignorauit quis esset, vt constat ex eius interrogatione.

e ἄπαν ἀτρεΐδην] Cùm duo essent, quæ sciscitabatur Nestor. Primùm, quis esset qui se accedebat: deinde, quam ob causam: ijs ordine respondet Agamemnon: & se primùm Nestori significat, secundò aduentus sui finem exponit, vtrumq; non nudè, sed cum eleganti ornatu. Nam primùm, cùm se esse Agamemnonem dicit, addit insuper calamitatum suarum commemorationem, quæ est quasi ad alteram partem παραμυθητικὴ: vbi affectus miserorum hominum optimè exprimuntur, qui de se ipsis nunquam sine status sui adiectione verba facere solent. Idem anteà de se & fratre Menelao dicebat Agamemnon.

ἀλλὰ καὶ ὧδε πονεώμεθα. ὧδε πως ἄμμι Ζεὺς ἐπιγνώμφοισιν ἰεὶ καμάτοιπι βαρεῖαν: sed hîc amplius ait, hos sibi labores diuturnos, & in totum vitæ spatium à Ioue immissos esse: quod inde, vt arbitror, colligit, quia ijs subinde se premi & circundari videat, à quibus ne respirãdi quidem locus sibi concedatur. Quòd autem causam eorum in Iouem referat, id quomodo sit intelligendum, aliàs apud hunc Poëtam fusè explicuimus: quales etiam sint isti Agamemnonis labores, mox videbimus in secunda parte. In qua causam aduentus sui exponit, quòd nimirum præ sollicitudine, quam de salute Græcorum gerit, somnum captare non possit. Hi sunt nimirum labores illi, quibus Iupiter eum subinde opprimit. vbi notandum est egregium Regis exemplum, qui de suis tantoperè angatur, & non minus, immò magis de illorum statu, quàm de proprijs ac domesticis negotijs sit sollicitus. Hinc est quòd idem Agamemnon apud Euripidem in Iphigenia ait, πολλ' ἀνδρὶ βασιλεῖ τῷ στρατηλάτῃ μέλει. neque id sine causa. Quemadmodum enim naufragij culpa nauis moderatori sæpe imputari solet: ita si quid mali in regno accidat, id solet tribui Regis socordiæ ac negligentiæ, vt eleganter de se Eteocles ille apud Aeschylum in Trag. ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας docet his verbis:

κἀμὲ πολίτων χρὴ λέγειν τὰ καίρια
εἰ δ' αὖθ', ὃ μὴ γένοιτο, συμφορὰ τύχοι,
ὅστις φυλάσσῃ πᾶσαν ἐν πρύμνῃ πόλεως
Ἐτεοκλέης αὐ εἷς πολὺς κῆ πτόλιν
οἴακα νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνῳ.
ὕμνοισιν ὑπ' ἀστῶν φροιμίοις πολυῤῥόθοις
εἰ μὲν γὰρ οὖ πράξαιμεν, αὐτίκα θεῶν.
οἰμώγμασί τε. id est,

O Thebani ciues, ea quæ ex vsu sunt dicere oportet.
Sin autem, quod absit, calamitas quædam contingat,
Eum, qui tuetur Rempub. in puppi vrbis
Eteocles solus per vrbem frequens
Clauum regens, palpebras nunquam sopiens somno.
Vituperabitur à ciuibus cantibus varijs & maledicis.
Nam si quid prosperè eueniat, Diis id attribuitur:
Planctibus quinetiam.

Proinde oportet Regem, præcipuè vbi grauia impendent malorum pericula, cautè & diligenter prouidere, ne quid damni subditi eius patiantur, vel ad Homerici Agamemnonis exemplum, in quo Homerus verã veri Regis effigiem expressit. Iam verò, vbi Agamemnon causam aduentus sui exposuit, causam, inquam, efficientem, posteà finalem docet: nimirum, vt cum Nestore ad custodes proficiscereturr, videretq; ne illi laboribus & somno victi negligentiùs essent in officio. Vbi obseruare licet primum Homerum visitãdi nocturnas custodias rationem edocuisse, quam posteriora secula sunt amplexata, sed nostra præcipuè: nam hæc in alijs non potui obseruare. Vnius tantùm Marij memini, nisi fallor, de quo Sallustius scribit in bello Iugurthino, eum vigilias circuisse, nõ tam diffidentia futurorum, quæ imperauisset, quàm vti militibus exequatus cum imperatore labos esset volentibus. Hoc Galli vocant *faire la ronde*, expressa Latina phrasi, Circuire vigilias: quia cùm illæ vndique collocentur ad maius & tutius exercitus præsidium, oportet eas etiam vndique, hoc est, ἐγκύκλῳ visitari. Ea autem cura non solet infimis hominibus demandari, sed ducibus aut præcipuis quibusdam in exercitu. Hîc rex Græcorum Agamemnon eam sponte suscepit.

f αὐτῶς γὰρ δαναοὺς] Varia circumloquutione timorem suũ pro vniuerso exercitu exprimit. Primùm enim generaliter timere se indicat, deindè accuratiùs id ipsum eloquitur, cùm ait, ἐλελίζεται ἦτορ ἐμπεδον, &c. vbi duo sunt consideranda. Primùm, ipsius cordis affectus: deinde membrorum, nimirũ interior & exterior, cuius ille causa est. Ne credat autem lector hęc esse læuia, quæ summa egent attentione, & quæ φιλοσοφώτατον Homerum planè edocent. Ecce enim constitutam timoris sedem ab illo in corde. Omnino rectè. Cùm enim cor principium sit eorum naturæ, quæ sanguinem habent, vim etiam sentiendi illi tribuere oportet, vt docet Aristot. de Partibus anim. libro tertio, capitulo quarto, & statuere ab eo motum omnium sensuum oriri. Itaque affectus omnes & perturbationes cordi attribuentur, illæ præcipuè, quæ frigidæ sunt, vt timor, iuxta etiam ipsum Aristotelem Rhetor. ad Theodec. libro secundo, capitulo decimotertio, cùm in corde sit caloris sedes propter sanguinem, cuius ipsum est receptaculum. Ergo timor, qui hominem inuadit, in eam potissimùm hominis partem agit, quæ calidissima est: in qua pugna, si frigiditas caliditate fuerit superior, concidunt virtus & audacia, quæ à calore maximè fouentur & sustentantur. Itaque refrigerata illa præcipua parte, quæ cæteris membris sanguinem & calorem impertiebatur, sequitur etiam & deriuatur in cætera membra vniuersale frigus, vnde etiam illorum tremores oriuntur. Siquidem, vt docet idem Arist. Probl. sect. 3. quæst. 5. & 25. Tremoris causa frigiditas est, & inopia caloris proprij. Calor autem proprius corrumpitur & perit vel marcore vel extinctione, id est, ὑπὸ μαρασμοῦ ἢ σβέσεως. Marcore vel indigentia nutrimenti, vt fit in lucerna & in senibus: vel ab alieno calore, vt ignis in sole, & calor hominis à nimio vini calore: extinctione verò à contrarijs, hoc est, à frigido & humido. Quod postremum ad hunc locum pertinet. Siquidem calor cordis à timore, qui est frigiditas, extinguitur, & inde manat tremor. τῶ γὰρ τρόμος αἰεὶ καὶ ψυχρότης, vt iam diximus. Ex ijs ergo constat, quàm rectè Agamemnoni

noni ex cordis affectu membra contremuerint. Vbi etiam quippiam maius obseruandum, videlicet hîc nõ frigus cordis, sed cõsequens, id est, motum vehementiorem exprimi, is enim, vt præcedentia etiam docent, in ipso corde refrigerationem consequetur. Sanè hic locus est elegantissimus.

g οὐδὲν ἔκτορι] Paucis consolari videtur Agamemnonẽ, periculum, quod ab Hectore impendebat imminuẽdo, si modò Achilles iram deposuerit. Vbi tacitè Agamemnonem arguit & vellicat, quasi is solus causam his calamitatibus dederit, qui belli vnicũ propugnaculum Achillem alienauerit, quo Græcos defendente Hector eò audaciæ non prorupisset, vt sæpiùs dictum est. Videtur tamen nescio quid subimpiè loquutus, cùm ait Iouem non omnia effecturum Hectori, quæ sperat, si Achilles beneuolentior Græcis reddatur. Opponit enim quodammodo ipsum Achillem non solùm Hectori, sed etiam Ioui: nisi intelligat partes Achillis Iouem defensurum, alienaturumq; se ab Hectore.

h ἀλλὰ φίλον περ ἐόντα] Intelligit Nestor quid esset officij Menelai in his rerum angustijs, nimirum vt cùm eius res potissimũ ageretur, ipse quoque non solùm somno non indulgeret, sed etiam laboris fraterni partem susciperet. Quod cùm non faciat, vt quidem Nestor existimauit, quia eum fortè cum Agamemnone non videret: dicit se bona cum ipsius Agamemnonis venia eum obiurgaturum, quòd segnius & negligentius officio suo defungatur. Sed diligentiùs est illius oratio examinanda. Cùm enim duo obstarent, quo minus liberè Menelaum increparent. Primùm amicitia & reuerentia, qua Menelaum prosequebatur: deinde ipse Agamemnõ, qui æquo animo increpari fratrem forsitan non tulisset, vtrumq; iam à principio submouet, testaturq; neutrum eorum obstaturũ, quo minus παῤῥησιαστικώτερον in eum inuehatur. Sed quid obstabat, quæso, amicitia? An etiam Menelaus fratris animũ gerit, qui reprehendi se non patiatur, vt lib. 1. pag. 6. docuimus? An non bonus amicus grauius multò irascitur? vt est in Mimographo. Quò deueniet illud præstantissimum Euripidis in Erechteo Meropes consilium,

Φίλους δ' ὅτις μὲν μὴ ψαλαῦρος ἐν λόγοις	*Amicos qui nihil tibi verbis indulgeant*
κέκτησο τοὺς δ' ἄγοντας ἡδονῇ σέθεν	*Comparato: qui verò vt complaceant & delectant te, verba faciunt,*
τῇ σῇ πονηρὸς, κλεῖσον ἐρρέτω θύρας.	*Eos tanquam malos præ foribus excludito.*

Atqui hoc ipsum est quod facit Nestor: nullam enim in castigando amico amicitiæ rationem habet, ne amici vitia si ferat, faciat sua, vt est apud Publium. At sunt quidam fuco amicorum tantùm illiti, qui amicorum peccatis & vitijs blandiri solent, hocque vnum potissimum cauent, ne ijs vlla in re aduersentur. & eos ψάλακας appellat Plutarchus, οἵτινες ἀφ' ὧν ἂν διαφθείρωνται μὲν τὸ ἡδὺ τῷ φίλῳ τοῦ δὲ χρηστοῦ καὶ ὠφελίμου μήτε ἔργον οἴδασιν ὠφελεῖον, οὔτε ῥῆμα λυπηρὸν, ἀλλὰ μόνῳ πειρῶνται τῷ βλαβερῷ συνῳδοῦντες ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενοι. Quod non faciendum primus in literis humaniorib. docet Nestor. Iam quod reuerẽtiam, qua Menelaũ prosequitur, increpationi suæ non obstaturam dicit, ab eodem ferè pendet: nisi quòd maior sit eorum ratio habẽda, quos reueremur, quàm quos simpliciter amamus. Et hoc in ijs videtur locum habere, qui cùm inferioris sint dignitatis, superiores tamen audent carpere & reprehendere. Tu de illis omnibus consule elegantem Plutarchi libellum de adulat. ab amicis discern.

i εἰπερ μοι νεμεσήσαι,] Mirum videri cuipiam possit, cur Nestor vereatur ne Agamemnonem offenderet, si Menelaum socordiæ increparet, cùm ex sequenti Agamemnonis responso constet, illud ipsum Nestorem Agamemnonis rogatu aliàs præstitisse, proinde nihil esse videatur, cur eius iram impræsentiarum in re non absimili reformidaret. Sed ego existimo Nestorem anteà ea cautione vsum, ne nimium sibi iuris in Menelaum arrogare videretur, & ipsius Agamemnonis voluntate abuti. Est enim nescio quomodo fratrum animis à natura insitum, vt quantumuis inter se dissiti sint: tamen vnius dolor aut etiam factum, quod ad vnum attinet, alterum quoque pertingat. Proinde non sine causa veritus est Nestor ne rem ingratam Agamemnoni faceret, si fratrem eius obiurgaret, quamquam meritò & de causa eadem, qua ipsius etiam petitione parem libertatem in eum sæpe aliàs vsurpauit. Quod leuiter & non auersis oculis obseruandum est, primùm, quia periculosum est se amicorum ac fratrum præcipuè rebus immiscere, cùm vix sit vt vni displiceas, quin alterius quoque odium in te cõcites, quòd eorum consanguinitas adeò proxima distributas & peculiares iniurias vni aut alteri esse non sinat. Deinde, quia temerè non est sibi ius in aliorum facta censenda & castiganda tribuẽdum: quod ad odiosam illam πολυπραγμοσύνην videtur accedere. Vbi tamen id operæprecium fuerit, ita illud faciendum est, vt arroganter id aggredi non videare: sed cum modestia, quâ nisi humanæ actiones condiantur insipidum & insipiens est, quicquid vsquam rerum geritur, & hac præcipuè in parte, vbi de non diffluendanda amicitia agitur, ac de morositatis cuitando crimine, quæ in fouendis societatibus valde est perniciosa.

k ὦ γέρον, ἄλλοτε μὲν] Hoc loco duo veniunt obseruãda. Primùm Agamemnonis factum, qui ad castigandã fratris socordiã Nestoris opera sit vsus: deinde Menelai ipsius negligentis. Quod ad primum attinet, res est satis familiaris, vt ad tuorũ reprehensionem lubentiùs alienos aduoces, quàm ipsemet eos reprehendas: duas potissimùm ob causas, primùm, quod ferè odium illorum pertimescas, quorum vitia sis castigaturus, si eos præcipuè aliquo nexu aut consanguinitatis aut societatis deuinctos habes, aut sanè vel tantillã apud eos ἀνυποιζησιν ac disciplinam, vt loquitur Plautus: vel displicentiã, vt Seneca. Deinde quòd vsitatum plerunq; sit, vt à minus familiaribus, si quid præ se authoritatis ac dignitatis ferunt, reprehensiones audiamus: à coniunctissimis verò nescio quo typia inter eiusmodi homines, & propter æqualitatẽ alter alterius castigationes difficile audit, quòd illæ imperiosum nescio quid præ se ferre videantur. Quod quidem generale non est propter diuersa hominum ingenia. Id tamen verisimile est, fuisse in Menelao: aut fortasse maiorem voluit Agamemnon fratri pudorem injicere, intelligenti sua vitia non solùm ipsi, sed etiam alijs cognita, & minimè probari: proinde si non fratris, saltem aliorum, apud quos contemptum & fastidiũ sui concitaret, hortationibus moueretur. Neque tamen adhæc quoslibet de via aduoces, sed qui tibi ac alteri quem castigari velis, tum amicitia coniuncti sunt, tum aliqua pollent etiam authoritate, vt paulò antè dicebamus. Sic Agamemnon Nestoris, quem φιλοδασπλέα esse primo & secundo libro suprà docuimus, & qui nunc se amicum ipsius Menelai venditat: Nestoris, inquam, opera ad castigandam fratris socordiã vtitur, cùm etiam non leuis sit illius Herois prudentissimi & eloquentissimi authoritas. Quod ad secundum attinet de Menelai socordia, quam hîc Agamemnon commemorat, ea notanda est, vt noscas dissimiles fratrum mores & diuersum ingenium ac naturã. Vnde possis colligere, verum esse quod Socrates apud Plat. in Sympos. dicebat, Menelaum apud Homerum mollẽ bellatorem fingi: vbi fortasse hunc locum intelligebat, aliorũ sponte non recordatus, vbi βολὼ ἀγαθὸς dicitur, & fortia eius facta recensentur. Quæ de re vide quid nos sup. lib. 2 pag. 38. & 39. diximus. Fuit ergò paulò negligentior Menelaus, vt ex fratris testimonio conuincimus, sed qui tamen nunc vrgentibus negotijs veternum illud excusserit, & ipsius adeò Agamemnonis diligentiam anteuerterit. Forsan caruit illo animi ad res tractandas impetu, & tardiore fuit ingenio: vbi tamen ita res postulabant, talem eum nobis proponit Homerus, qualis alius desiderari potest. Sic quamuis in bellis etiam longè ab alijs heroibus fortitudine vinceretur, tamen sæpe etiã egregia virtutis suæ documenta dedit: vt in duello cum Paride, in defendendo Patrocli aduersus Hectorem cadauere, in Euphorbo tum interimendo tum in medio Troianorum spoliando. Hoc etiam loco alioqui ex consuetudine segnior, tamen quia vigilantiam & sedulitatem requiri intelligebat, vtramque gnauiter adhibet. Quid emolumenti hæc exempla nobis afferant, facilè erit lectorĩ nasuto subodorari.

l ὅστις οὗλος οἱ νεμεσήσεται] Quisquis hæc legerit, roganti mihi audiat, neq; hæc limis oculis: sed rectis, hoc est, attentis aspiciat. Cùm intellexerit Nestor Menelaum officio suo strenuè defungi, respondet sic ei neminem succensurum, neque futurum immorigerum. Duo perstringit. Primùm, euitasse Menelaum suam reprehensionem, quam ei iam socordiæ nomine meditabatur: secũdò, comparasse sibi Græcorum beneuolentiam & patientiam, id est ἀπαθείαν. Prioris causam quidem video, nimirum sublatum reprehensionis argumentum: posterioris non ita derepentè vidi, sed hæc est. Videtur Menelaus animos Græcorum socordia sua & negligentia à se alienasse, ignauo siquidem duci non facilè obtemperant milites, quorum virtus, facinora & laudes ab eius præstãtia dependẽt, vt sæpius in hoc Poëta monuimus. Nunc ergo, cùm videbunt Græci diligentiorem & vigilantiorem factum Menelaum, sine dubio fient illi obedientiores, & eius mandata æquiore animo subibunt.

m ἀποτρωπᾷ ἠὲ ἀνώγῃ.] Hi sunt duo modi, quibus homines ad res faciendas impelluntur: aut hortando, aut imperando. Quorũ alterutro vti, prudentiæ est eius qui illis præest, vt vidimus antea libro secundo in Vlysse, dum exercitum Græcorum ad naues & discessum properantem coërceret, partim lenitate, partim asperitate verborum, quod in agendo est ἀποτρωπᾷν ἠὲ ἀνώγειν. Qui enim ad aliquid conficiendum ἀποτρωπῶσι blandiùs, qui ἀνώγουσι asperiùs id præstare solent, illud nimirum ex quadam beneuolentia, hoc ex imperiosa authoritate proficiscitur. Sic etiam Agamemnon, quos segniores ad bellum videbat, eos increpabat: quos contrà per se satis incitatos, leniùs hortabatur, vt in officio pergerent. Idem si fecerit Menelaus, vides quid sibi Nestor de illo polliceatur.

Ὣς εἰπὼν, [a] ἔνδυνε περὶ στήθεσι χιτῶνα,
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα·
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν περονήσατο φοινικόεσσαν,
Διπλῆν, ἐκτα δ' ἔπειτα· οὔλη δ' ἐπενήνοθε λάχνη.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ.
Βῆ δ' ἰέναι κατὰ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Πρῶτον, ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διὶ μήτιν ἀτάλαντον
[b] Ἐξ ὕπνου ἀΐξαντα Γερηνίῳ ἱππότα Νέστορι
Φθέγξάμενος. τὸν δ' αὖψα [c] περὶ φρενὰς ἦλυθ' ἰωὴ,
Ἐκ δ' ἦλθε κλισίης, καί σφεας πρῶτα μύθον ἔειπε·
Τίφθ' οὕτω κατὰ νῆας ἀνὰ στρατὸν οἶοι ἀλᾶσθε
Νύκτα δι' ἀμβροσίην; ὅτι δὴ χρὼ τόσον ἵκει;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερηνίος ἱππότα Νέστωρ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μὴ νεμέσα· πῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἔπου, ὄφρα καὶ ἄλλον ἐγείρομεν, ὅν τ' ἐπέοικε
Βουλὰς βουλεύειν ἢ φύγέμεν ἠὲ μάχεσθαι.
Ὣς φάτο· δόρπηκλισίηνδε κιὼν πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Ποικίλον ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο, βῆ δὲ μετ' αὐτός·
Βὰν δ' ἴμεν εἰς Τυδεΐδην Διομήδεα· [e] τὸν δ' ἐκίχανον
Ἐκτὸς ἀπὸ κλισίης σὺν τεύχεσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εὗδον· ὑπὸ κεφαλῆσιν δ' ἔχον ἀσπίδας· ἔγχεα δέ σφιν
[f] Ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐληλάατο· τῆλε δὲ χαλκὸς
Λάμφ' ὡς ἀστεροπὴ πατρὸς Διός. αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Εὗδ', ἐὶ ὑπὸ δέρμα βοὸς ἔρυτο ῥινὸν ἀγραύλοιο·
Αὐτὰρ ὑπὸ κεφάτεσφι τάπης τετάνυστο φαεινός.
χ. πὰρ πὸς Τὸν * παρστὰς ἀνέγειρε Γερηνίος ἱππότα Νέστωρ,
Λὰξ ποδὶ κινήσας, ὄτρυνέ τε, νείκεσέ τ' αὐτὸν·
Ἔγρεο Τυδέος υἱὲ· τί παύνυχον ὕπνον ἀωτεῖς;
[h] Οὐκ' ἀΐεις ὡς Τρῶες ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο
Εἵαται ἄγχι νεῶν, ὀλίγος δέ τ' ἔπι χῶρος ἐρύκει;
Ὣς φάτο· ὁ δ' ἐξ ὕπνοιο μάλα κραιπνῶς ἀνόρουσε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
[i] Σχέτλιός ἐσσι γεραιὲ· σὺ μὲν πόνος οὔποτε λήγει·
Οὐ νυ καὶ ἄλλοι ἔασι νεώτεροι υἷες Ἀχαιῶν,
Οἵ κεν ἔπειτα ἕκαστον ἐγείρειαν βασιλήων
Πάντη ἐποιχόμενοι; σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιέ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα φίλος κὴρ μοῖραν ἔειπες·
Εἰσὶ μέν μοι παῖδες ἀμύμονες, εἰσὶ δ' λαοὶ
Καὶ πολέες, τῶν κέν τις ἐποιχόμενος καλέσσαι·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη χρὼ βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν [k] ὑπὸ ξυρὸν ἵσταται ἀκμὴν
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.
Ἀλλ' ἴθι νῦν Αἴαντα πάχυν καὶ Φυλέος υἱὸν
Ὄρνυσον (σὺ γὰρ ἐσσι νεώτερος) εἰ μ' ἐλεαίρεις.

Sic locutus, induit circa pectora tunicam:
Pedibus autem sub robustis ligauit decoros calceos:
Circùm autem chlænã fibulis connexuit purpuream,
Duplicem, extensam: crispa autem inerat lanugo.
Accepit autem fortem hastam, acutam acuto ferro:
Perrexit autem ire ad naues Achiuorũ armatorum
Primùm: deinde Vlyssem Ioui consilio similem
E somno excitauit Gerenius eques Nestor,
Loquẽs: huius.a. statim circa præcordia aduenit vox,
Exiuitq; tentorio, & ipsos sermone allocutus est:
Cur sic ad naues per castra soli vagamini
Noctẽ per diuinam? an quia necessitas tãta aduenit?
Hunc excepit postea Gerenius eques Nestor,
Iouigena Laërtiade, ingeniose Vlysses,
Ne indignare, talis enim dolor impulit Græcos.
Sed sequere, vt & alium excitemus quem decet
Cõsilia consultare, vel fugiendi, vel pugnandi. (ses,
Sic dixit: hic.v. ad tentoriũ reuersus prudẽs Vlyf-
Variũ circa humeros scutum posuit, iuitq; ad eos:
Iuerunt aũt ad Tydidẽ Diomedẽ: hunc.a. inuenerũt
Extra tentorium procul cum armis: circumq; socij
Dormiebãt: sub capitib.a. habebãt scuta: hastæ.v. ipsis
Erectæ in cuspide posteriore fixæ erãt: longè aũt ferrũ
Splendebat velut fulgur patris Iouis. Sed hîc heros
Dormiebat: substrauerat q; pellem bouis agrestis:
Sed sub capite stragulum extensum erat splẽdidum.
Hunc astans excitauit Gerenius eques Nestor,
Summo pede mouens impulit q; obiurgauit q; coram:
Surge Tydei fili, cur per noctem somnum carpis?
Non audis quod Troiani in tumulo campi (nobis?
Sedẽt ppe naues: exiguus aũt adhuc locus arcet eos à
Sic dixit: hic aũt è somno valde celeriter surrexit,
Et ipsum, vociferans, verbis velocibus allocutus est:
Nimiũ patiẽs es senex: tu quidẽ à labore nunq; ces-
An non & alij sunt iuniores filij Achiuorum, (sas:
Qui iam vnumquenq; excitarent regum (nex.
Quaqua versum obeuntes? tu sanè indefessus es se-
Hunc.a. rursus allocutus est Gerenius eques Ne-
Certè iam hæc omnia, amice, decorè dixisti: (stor:
Sunt quidem mihi filij egregij, sunt & populi
Et multi, quorum aliquis percurrens accersere posset:
Sed valdè magna necessitas vrget Achiuos.
Nunc enim omnibus in nouaculæ stat acie
Vel valde triste exitium Achiuis, vel vita.
Sed i nunc, Aiacem celerem & Phylei filium
Excita (tu enim es iunior) si mei misereris.

COMMENTARIVS.

a ἔνδυνε περὶ στήθεσι] Hic ornatus Nestoris non videtur esse militaris, qualis antèa Agamemnonis: quanquam eum etiam dum recubaret, armis instructum nobis proponeret, vnde mirum videri possit, cur eum iam inermem ex tentorio educat, cùm præcipuè omnia ἐπὶ ξυρῷ ἵσταται ἀκμῆς, vt ipsemet in sequentibus subijciet. Sed paulò pòst hastam ei tribuit. Sed vbi sunt prætereà scutum, galea & baltheus? cur illa nunc quoque non accepit? Videtur Poëta breuitati studuisse, & ex vnius commemoratione reliqua intelligenda indicare. Sic postea Vlyssem solùm scuto instruxit, cùm sine dubio alijs etiam armis instructum eum fuisse oporteat. Id porrò in Nestore obseruandum, quòd ipsemet reliquos heroas excitandi officium in se recipiat: siue id sponte, siue quia hac in re ipsi quoque regi ministraret.

b ἐξ ὕπνου ἀΐξαντα] Hactenus Agamemnonem, Menelaum, & ipsum Nestorem ὑπνῶντας Poëta proposuit: nunc verò Vlyssem & Diomedem somno captos, eoque profundo: vt cùm ille voce, hic verò etiam ictu pedis excitetur.

c περὶ φρενὰς ἦλυθ' ἰωὴ,] Primus Homerus videtur author fuisse Heraclito siue Epicharmo, vt vult Tertullianus de anima, dicendi γὰρ ὀρθῶς, γὰρ ἀκριβές: vt ex hoc loco constat, vbi videtur statuere aures quasi ostium aut fenestram quandam, qua vox ad animũ transfertur: neque vllus miretur quòd φρενὰς dicat, nam cor etiam sensuum principium, quia nimirum vitæ quoque caput esse antèa ex Aristotele docuimus: & adhuc probari potest ex eodẽ de Partib. anim. lib. 2. c 10. adde, quòd illud ipsum sedes est sanguinis, in quo etiam multi animam collocarunt: vnde & ψυχὴν dici sanguinem, aliàs ostendimus. Quod autem de auribus diximus, id in cæteris quoque valet sensibus: quò spectat elegans locus Tullij 1. Tusc. quæst. Nos enim, inquit, ne nunc quidem oculis cernimus, ea quæ vide-

videmus. Neq; enim est vllus sensus in corpore: sed vt non solùm Physici docent, verùm etiam medici, qui ista aperta & patefacta viderunt, viæ quasi quædam sunt ad oculos, & aureis ad nareis à sede animi perforatæ. Itaque sæpe aut cogitatione aut aliqua vi morbi impediti, apertis atq; integris & oculis & auribus nec videmus, nec audimus: vt facilè intelligi possit, animum & videre & audire, non eas partes, quæ quasi fenestræ sunt animi: quibus tamen sentire nihil queat mens, nisi id agat & adsit. Quid, quòd eadē mente res dissimillimas comprehendimus, vt colorem, saporem, calorem, odorē, sonum? quę nunquam quinq; nuntijs animus cognosceret, nisi ad eum omnia referrentur, vt idem omnium index solus esset, &c. At Lucretius hoc disertè negat. lib. 3. præcipuè de oculis, his verbis:

Dicere porrò oculos nullam rem cernere posse,
Sed per eos animum, vt foribus spectare reclusis
Desipere est, contrà quam sensus dicat eorum:
Fulgida præsertim cùm cernere sæpe nequimus,
Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:
Quod foribus non fit, neq; enim qua cernimus ipsi,
Ostia suscipiunt vllum reclusa laborem.
Præterea si pro foribus sunt lumina nostra
Iam magis exemptis oculis debere videtur
Cernere res animus sublatis postibus ipsis.

d οὐ κλισίηνδε] Anteà enim vidimus Vlyssem audita Nestoris voce è tentorio exiuisse, vt eius aduentum causam scisciteretur.

e τῶ δ' ἐνίκαον] Notandus est primùm locus, in quo recubat Diomedes, deinde modus etiā recubandi. Extra tentoriū ergo cinctus sociorum corona recubat, non in tentorio vt Vlysses, proinde induratus magis laboribus videtur proponi: & qui licet somno corpus remiserit, tamē sub aperto cœlo id faciat, vt nimirum ad omnes casus esset paratior & expeditior: adde quòd cœli nocturnam iniuriam non formidauerit, quam videtur euitasse Vlysses, cùm se sub tentorium recepit. Quod ad modum recubandi attinet, is tam in socijs Diomedis, quàm in ipso Diomede est animaduertendus. Illi capitibus scuta substrauerunt, quod est tolerantiæ militaris indicium. Hic verò corpori pellem agrestis bouis, vt mox dicemus. at capiti, vt nimirū à cæteris distingueretur, eximiū stragulum substrauit loco clypei, super quo milites recumbebant.

f ὀρθ' ἐπὶ σακέεσσιν] Non est otiosum, quod erectas horum militum hastas fuisse dicat: videtur enim eorum ἐυκμότητα, vt ait Eustathius, significare: Contra paulò pòst Thracum arma reclinata describet & iacentia οὐ κατὰ κόσμον ὡς οἷον συμπεπτωκότα τοῖς αὐχέσιν. Porrò notat idem Eustathius, morem hunc erectas hastas collocandi exoleuisse longo pòst tempore, cùm aliquando hasta in terram decidisset vnde expauefactus totus exercitus in tumultum non exiguum fuisset concitatus.

g κὰδ δ' ἔρυθρο] Moris fuit veteribus illis vt in militia pellibus incubarent, imò etiam domi, vt Penelopes proci in Odyssea. Cuius rei etiam meminit Virgil. lib. 7. Aen.

— huc dona sacerdos
Cùm tulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit. & 8.
Dixit & angusti subter fastigia tecti
Ingentem Aeneam duxit, stratisq; locauit,
Effultum foliis & pelle Libystidis vrsæ.

Aliud est illud sub pellibus, apud Arrianum lib. 1. & 3. Tull. 4. Acad. Liuium lib. 5. & 37. Nam illæ erant pelles tentoriæ, sub quibus solebant milites degere. Qua de re vide Rhodig. Lect. antiq. lib. 27. cap. 14. Obseruatum est à Giphanio, hodie milites Germanicos vrsinis pellibus nocte velut insutos cubare solere, metu pediculorum, qui in illis pellibus nulli nidulari solent. Borussos quoque & Polonos etiam domi his stragulis, sed interdiu vti in sedilibus.

h σὺν αἴδι] Nestor Agamemnonem trepidantem & sollicitū, periculi imminutione erigebat & cōfirmabat, nūc verò securo Diomedi metum incutit. Siquidem, vt est apud Eustathiū, δεῖ τὸ ἔχοντα νοῦν τοὺς μὴ πεφοβημένους δειροτόνητους ὑ δειλοὺς, συνέχειν τῷ φόβῳ. ἵνα μήτε τῷ δείσῃ συνταλαίπωσι, μήτε τῷ θάρσει ἀπερίσκεπτοι ὦσι καὶ ἄφρονες. id est, Prudentis est viri formidātes corroborare, & nimium intrepidos aliquantulum terrere, ne illi pauore consternantur, hi verò dum nimis audaci sunt animo, imparati à periculo corripiantur.

i κέτλιος ἐστι γεραιὲ] Diomedes Nestoris tolerantiam in laboribus admiratus, cùm eum noctu sic vagantem videret quod ἀρτιὲ iuuenum est, non senum, aut quod etiam ipse per ministros & iuniores exequi possit, in hęc verba primo impetu exclamat κέτλιος ἐστι γεραιὲ: quibus videtur eius commiseratione tangi potius, quàm vt contumeliosè eum alloquatur, quod tamē ex voce κέτλιος possis conijcere. Vnde posteà Nestor dicet, quasi ex Diomedis verbis, ἀμ' ἐλεαίρεις, Si mei misereris. Sub Diomedis autem persona intelliges Poëtam iudicium suum de Nestore pronunciare, cuius sedulitas & αὐτοδιαφία in hac tertia iam ætate non sit imminuta.

k ἐπὶ ξυρὸν ἵσταται ἀκμῆς] Paroemia est elegans & celebris, qua summum & extremū periculum significatur. Quā Eustathius sumptam dicit à vulneribus, quæ iam incīdi nouacula oportet, ὅτι τῶν τραυμάτων, ἃ τομῆς ἤδη δέονται. Theocritus etiā vsurpauit in Dioscuris, ἀνθρώπων σωτῆρας ἐπὶ ξυρὸν ἤδη ἐόντων: vbi Interpretes volunt hoc prouerbium sumptum à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab ijs qui ferrum manu contrectant, vt refert etiam Eras. Adag. Chil. 1. cent. 1. prou. 18. Huic autem adagio similia sunt, Inter sacrum & saxum: &, Inter malleum & incudem, de quibus vide eundem Erasmum. Hoc autem loco, cùm illud ἐπὶ ξυρὸν ἀκμῆς obscurius videretur, subijcit Homerus illustrationis gratiā, ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. Vbi tamen superfluum mihi videtur, ἠὲ βιῶναι Nam quæ spes tandem salutis in his rerum angustijs apparebat, vt eam etiam conciperet? Imò potius omnia ruinā & perniciem minitabatur: & hoc ipsum est in acie nouaculæ esse, vbi res planè sunt deploratæ. Potest tamen tolerari propter constructionem quæ id postulat.

Ὣς φάθ' ὁ δ' ἀμφ' ὤμοισιν ἑέσατο δέρμα λέοντος
Αἴθωνος, μεγάλοιο, ποδηνεκές· εἵλετο δ' ἔγχος·
Βῆ δ' ἰέναι, τὸς δ' αὖθεν ἀνασσέμεναι ἄγε ἥρως.
Οἱ δ' ὅτε δὴ φυλάκεσσιν ἐν ἀγρομένοισι γένοντο,
Οὐδὲ μὲν οὐδ' εὗδον δῖοι φυλάκων ἡγήτορες υἷες,
Ἀλλ' ἐγρηγορτὶ σὺν τεύχεσιν ἦαρ ἅπαντες.
[a] Ὡς δ' ὅτε κύνες περὶ μῆλα δυσωρήσονται ἐν αὐλῇ,
Θηρὸς ἀκούσαντες κραταιφρόνος, ὅς τε καθ' ὕλην
Ἔρχηται δι' ὄρεσφι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ἕπ' αὐτῷ
Ἀνδρῶν ἠδὲ κυνῶν· ἀπὸ τέ σφισιν ὕπνον ὄλωλεν·
Ὣς τῶν νήδυμος ὕπνος ἀπὸ βλεφάροιιν ὀλώλει,
Νύκτα φυλασσομένοισι κακὴν· πεδίονδε γὰρ αἰεὶ
Τετράφαθ', ὅππως ὁτ' ἀπὶ Τρώων αἴσιμα ἰόντων.
Τὰς δ' ὁ γέρων γήθησεν ἰδὼν, ἐπέων τε μύθῳ,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
[b] Οὕτω νῦν φίλα τέκνα φυλάσσετε, μηδέ τιν' ὕπνος
Αἱρείτω, μὴ χάρμα γένωμεθα δυσμενέεσσιν.
[c] Ὣς εἰπὼν, τὰ φροιο διέσυτο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ἀργείων βασιλῆες, ὅσοι κεκλήατο βουλήν.
Τοῖς δ' ἅμα Μηριόνης καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς,
Ἤϊσαν, αὐτὰρ γὰρ καλέσαν συμμητιάασθαι.

Sic dixit: hic. a. circa humeros induit pellem leonis
Fului, magni, talarem: cepitq; hastam:
Perrexit verò ire: illos. a. illinc excitās abduxit heros.
Hi verò quādo iā custodes inter cōgregatos venerūt,
Neq; dormientes custodum duces inuenerunt,
Sed vigilanter cum armis sedebant omnes.
Ac veluti canes circū pecora ægrè custodiūt in caula
Feram audientes ferocem, quæ in sylua
Graditur per mōtes: multus autē tumultus in ipsam
Virorum & canum: atq; ab ipsis somnus perit: ἀπὸ δέ
Sic horum dulcis somnus à palpebris perijt
Noctem custodientiū iristem: ad castra enim semper
Cōuersi erāt (attēti) quādo Troianos audirēt īgruētes.
Hos itaq; senex lætat' est vidēs, cōfirmauitq; sermone,
Et eos, emissa voce, verbis velocibus allocutus est:
Sic nūc, dilecti filij, custodias agite, neq; aliquē somn.
Capiat, ne ludibrio fiamus hostibus.
Sic locutus per fossam trāsijt: hi. a. simul secuti sunt
Argiuorum reges quot quot vocati erant ad consiliū.
Cum his verò, Meriones & Nestoris inclytus filius
Iuerunt: ipsi enim vocabāt ad vnà secū consultandū.

Τάφρον δ' ὀκ ἀμφαὰς ὀρυκτὼν ἑδριόωντο,
[d] Ἐν καθαρῷ, ὅθι δὴ νεκύων διεφαίνετο χῶρος·
Πυκνὸν γὰρ ὄθεν αὐτὶς ἀπετράπετ' ὄβριμος Ἕκτωρ
Ὃς τότε γε Ἀργείοις, ὅτε δὴ πρὸ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ἔνθα καθεζόμενοι, ἔπε' ἀλλήλοισι πίφαυσκον·
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
[e] Ὦ φίλοι, ὀκ ἄν δὴ τις αὐὴρ πεπίθοιθ' ἑῷ αὐτῷ
Θυμῷ τολμήεντι μετὰ Τρῶας μεγαθύμους
Ἐλθεῖν; εἴ τινά κε δηΐων ἕλοι ἐκ ἀφάρωντα,
Ἢ τινά κε καὶ πᾶσαν ἐρύσσατο φῶτα Τρώων;
Ἀλλά τε μητιόωσι μετὰ φρεσὶν ἠμὲ μάσασιν
Αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπόπροθεν, ἦε πόλινδε
Αὖ ψ αὐαχωρήσασιν, ἐπεὶ δαμάσσωμεν ὁ γ' Ἀχαιούς.
Ταῦτά κε πάντα πύθοιτο, καὶ ἂψ εἰς ἦμαρ ἔλθοι
Ἀσκηθὴς· μέγα κεν οἱ ὑπουρανίον κλέος εἴη
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, καί οἱ δόρπα ἔσσεται ἀφθονα.
Ὅσσοι γὰρ νήεσσιν ὑπερφιάλοισιν ἄριστοι,
Τῶν αὖτ' ὠΐω οἵ ἑκάστῳ [f] ὄϊν δώσουσι μέλαιναν,
Θῆλυν, σὺν τόκεσσιν· τῇ μὲν κτέρας ἔστι καὶ ὁμοῖον.
Αἰεὶ δ' ἐν δαίτῃσι καὶ ἐλαπίνῃσι παρέσται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τ' αὖτες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
[h] Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Νέστορ, ἐμὸ μὲν κέρδιστα κραδίη καὶ θυμὸς ἀγαίων
Ἀνδρῶν δυσμενέων δηΐων ἐπὶ ἔργα κάεσθαι
Τρώων· [i] ἀλλ' εἴ τίς μοι αὐὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον εἴη.
Σὺν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ γ' ἐνόησεν
Ὅππως κέρδιον ἦεν ἐμοὶ δ' ἔπι μοῦνος ὀΐω τε νοήσαι,
Ἀλλά τε οἱ βέβασαν τε νόον, λεπτὴ δέ τε μῆτις.

Vallum.a.cùm transissent defossum, consederunt
In loco mundo. vbi tamen mortuorũ apparebat locus
Qui ceciderant: à quo reuersus erat fortis Hector
Interficiẽs Argiuos, quũ iam nox tenebras offuderat:
Ibi considentes verba inter se loquebantur.
Inter hos aũt sermonem cepit Gerenius eques Nestor:
O amici, an non iam aliquis vir cõfideret suo ipsius
Animo audaci, vt ad Troianos magnanimos
Eat? si quẽ fortè hostiũ capiat in extremis castris errã
Si quẽ fortè etiã rumorẽ inter Troianos audiat, (tẽ?
Quæq; consultent inter se, an velint
Istic manere apud naues procul, an ad ciuitatem
Iterum reuersuri sint, quoniam domuerunt Achiuos?
Hæc omnia discere posset, & rursus ad nos rediret
Illæsus, magna ei sub cælo gloria esset
Vniuersos apud homines: & ei præmium erit egregiũ.
Quotquot enim nauibus imperant optimates,
Ex his omnibus ei singuli ouem dabunt nigram,
Fœminã, agnũ vbere alentẽ: huic qdem possessio nulla
Sẽper.a.in cõuiuijs & festiuitatib.aderit. (est similis:
Sic dixit: hi autem omnes quietè facti sunt silentio.
Inter eos.v.etiam locutus est in bello fortis Diomedes:
Nestor, me mouet cor & animus generosus,
Virorum hostium ingredi castra propè existentia
Troianorum, sed si qs me vir simul sequatur & alius,
Maior mihi spes & audacius (i.maior fiducia) erit.
Euntibus simul duobus, alter ante alterum intellexit
Qualiter vtile sit: solus verò et si intelligat,
Tamen ei tardior animus est, debiliusq; consilium.

COMMENTARIVS.

a ὡς ἢ κυνὲς] Canes per antapodosin comparationis intelliguntur custodes Græcorum: pecora, ipsi Græci: caula, ipsa castra: ferox fera, Hector, ut etiam Eustathius explicat. Nota autem hoc loco, canes intelligi custodes, & speciatim pastorales, quos pecuarios vocat Columella: pastoritios, Apuleius: ποιμενίδες, αἰπόλους, Pollux, ποιμένων φύλακας. Constant. Geoponicis, κυνοβοσκὰς Suidas. vnde canis illa apud Ouidium inter canes Actæonis pecudesq; secuta Pœmenis. Quod genus ad defendenda pecora aduersus feras, putà lupos & leones, quos hîc Homerus θῆρας κρατερόφρονας appellat, adhiberi solet. Est autem canum vigilantia celeberrima inter reliqua quadrupedia, vt non immeritò varius sit eorum vsus ad custodias tam pecorum, vt diximus, quàm etiam priuatarum ædium & publicarum. Inter quadrupedia dixi, quia anser solertiorem custodiam præbet quam canis, vt ait Columella, testatam nimirum Capitolio defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus, authore Plinio.

b ἔτω νυῶ φίλα] Hic erat præcipuus scopus aduentus horum heroum ad custodiarum locum, vt custodum vigilãtiam aut socordiam explorarent, & eos pro ratione alterutrius ad officium suũ vel laudando vel increpando exhortarentur & incitarent. Id autem ab Agamemnone Nestori videbatur demandari, vt anteà diximus, & iam ille suo munere defungitur, idq; paucis. Vbi egregiè temporis rationem habuit orator Pylius qui satis alioqui longis sermonibus delectari, pro vitio ætatis, consuevit.

c ὡς ἐπὰν, πάφροιο διέσυτο·] Optimè notat Eustathius hoc loco, hanc audaciam transiliendi fossam Nestori tribui tũ ad custodes, tũ ad reliquos Heroas, qui ipsum comitabãtur, & eos qui explorandi partes erant suscepturi, quique illi tandem futuri sint, confirmandos & magis corroborandos, qui senem illum iam ætate decrepita videant periculum nullum reformidantẽ, vt facilè eos pudeat, qui annis vtantur florentioribus, eius virtutem non imitari: quod cùm faciant, satis docent plurimùm posse aliena exempla ad susceptionem periculorum.

d οὐ κεφαρῷ,] Hæc satis explicuimus suprà libro octauo.

e ὦ φίλοι,] Quia præsens negotium ὀξυλαβείας potiùs postulabat, quàm orationis ambages, ideò statim Nestor rẽ nudè proponit, cuius gratiâ hi proceres erant conuocati, idq; insuper contorto genere orationis, quasi in rem statim esset deueniendum. Habet enim interrogatio in dicendo nescio quid ad persuadendum & commouendum ἐνεργείας & efficacitatis, vnde eam Longinus dicit, παρὰ πολὺ ἐμποιητικωτέραν τοῦ ἀποφατικωτέρα σωτείνειν τὰ λεχθέντα: & Hermogenes περὶ μεθόδου δεινότητος dicit, τὸ μὲν πεῖσαι χάριτος εἶναι ἀναπόρριπτον. Nos autem singillatim orationem Nestoris excutiamus, primùm honesta & periucunda amicorum compellatione eorum animos quodammodo demulsit ac deliniuit, vt sperarent eum nihil dicturum, quod eis non esset decorum & glorioſum, prout amicum amico talia suadere par est. Deinde rem proponẽs quæ erat de suscipiendis explorandi Troianorum castra partibus audacem ad illud virum postulans, videtur omnes ad id alacriter aggrediendum excitare, vt qui hac ratione non obscura virtutis suæ documenta sint exhibituri. Cùm autem Troianos magnanimorum appellatione cohonestat, innuit eum etiã, qui eorũ castra speculaturus sit, magnanimum esse debere: imò, quod magis est, θυμῷ τολμήεντι, vt statim anteà dicebat. Tum exponit, quid sit exploratori faciendum, primùm videlicet, vt videat si quem in extremis castrorum partibus possit intercipere: vbi est tacita quædam ἀποφάνσις de capiẽdo Dolone, vt posteà videbimus. In eum tamẽ finem hoc dicit Nestor, vt ab eo quem explorator prehẽdere potuerit, de Troianorũ statu sciscitari possit. Secundò, si id fieri nequeat, conetur per se ipse aliquid inter ipsos Troianos de eorum consilijs certi expiscari. Quod quanti sit commodi & vtilitatis, norunt rei militaris periti: siquidem hoc est in bellis rei feliciter gerendæ caput, consilia hostium explorare & rescisscere. Hoc ergo si quis prosperè exequatur, addit Nestor quid inde adepturus sit, nimirum gloriam & laudem pro tam arduo & graui susceptо periculo. Solent enim illa egregijs factis, & quæ multos difficultate sua potuerint deterrere, quasi perpetui comites semper adhærescere. Deinde præmium etiam reliquorum omnium optimatũ nomine ei pollicetur, vt sentiat se non frustrà & incassum hoc beneficio Græcos affecisse, à quibus remunerationẽ etiam illius sit reportaturus, non quòd virtus magis præmijs, quàm per se ipsa debeat excitari: sed quia honestum est ea plerumque offerre, atque adeò impertiri, quæ quis honestè aut non petat, aut etiam non accipiat, vt alibi anteà copiosè probauimus. Sed quale est tandem illud præmium? πᾶν μὲν κτέρας ἐστὶν ὁμοῖον, inquit Nestor. Quod ille ὑπερβολικῶς dixit, ὃν οὐδεὶς ἀληθῶς λογισάμενος, ἀπὸ πυθμένος αὔξων τὸ μικρὸν, vt ait Eustathius, Nullus enim sanæ mentis dixerit quem, quæ agnum lacte, omnium bonorum præstantissimum. Et mireris forsan, quòd

quòd tam exiguo munere tantum negotium explorandi compensari velit Nestor: nisi dicas in summo honore & pretio habitā olim rem pecuariam, à qua etiam diuites & potentes viri denominabantur, vnde illa epitheta πολυμήλε, πολύαρνε, ex quibus Varro lib. 2. de Re rust. cap. 1 colligebat eius rei pecuariæ dignitatem, cùm ex illis appellationibus constaret, de antiquis illustrissimū quēque pastorem extitisse. Hinc est quod etiam ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderūt, vt Argis Atreus, quā sibi Thyestem subduxisse queritur: vt in Colchide Aeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicūtur Argonautæ: vt in Libya ad Hesperidas, vnde aurea mala, id est, secundum antiquam consuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciā exportauit. Ea enim sua voce Græci appellarunt μῆλα, &c. hæc Varro. Iam verò cùm hæc ita sint, nō fuit exigua illa merces, quā Nestor exploratori spondebat, si quidē ad rem pecuariam augendam non parum erat collatura ouis cum agno, ex quib. adhuc fœcundior soboles poterat propagari. Dicam generaliùs de ouibus, quod Varro ibidem notat, quadrupedum syluestrium, quas vtilitatis causas deprehensas homines ineluserunt, vt mansuescerent, primas oues assumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem: maximè enim hæ natura quietæ & aptissimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lac & caseum adhibitum, ad corpus vestitū & pelles attulerunt. Vnde Plinius corporum tutelam ouibus deberi, alteram illius vtilitatis partem intelligens, dixit. Proinde non immeritò ita de oue ista protulit Nestor, τῷ μὲν κτέρεας ἐσθλὸν ὁμοῖον: cùm ex eo tot commoda in possidentem redeant. Prætermitto alia etiam ex illo emolumenta, quæ ex rei rusticæ scriptoribus facilè poteris obseruare. Hanc porrò ouem Nestoris Palladius matricem appellaret, τοκάδα Florentinus, quæ agnum alit: vt hoc in transcursu sciat lector. Addit insuper quiddam tertium de conuiuijs, quibus illum exploratorem semper interfuturum pollicetur. Scimus autem ex hoc ipso Poëta, quantus honor sit ille qui in conuiuijs exhibebatur.

f οἶν δ' ἀσπετον μέλαιναν,] Cur colorem nigrum in hac oue commendaret Nestor, quærebam, cùm dicat Columella, colorem albū in ouibus esse optimum, tum etiam vtilissimum, quòd ex eo plurimi fiunt, neq; hic ex alio. Sed addit tamen, suapte natura pretio cōmendabiles pullum & fuscum. At pullum etiam nigrum est, authore Seruio. Aliud est etiam quod obseruemus, non intelligere Nestorē singulos proceres Græcos ouem singulam esse huic exploratori daturos, sed omnes simul vnicam tantùm. Nam ἕκας, vt ait Eustathius, σαφῶς significat κατὰ διαίρεσιν σύνοιαν.

g οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν] Quæ sit huius silentij procerum causa, non facilè dixeris. Non fuit enim pusillanimitas, quia ea etiā fuisset in Diomede, cui procul dubiò hoc quoq; silentium attribuitur: deinde singuli fortitudinem suam testatam facient, cùm se Diomedi socios adiungere certabant. Fuit ergo fortasse mutua quædam illorum Heroum inter se reuerentia, ne inferiores superioribus loquendi principatum præriperent, cuiusmodi etiam ratio potuit anteà esse lib. 3. pag. 52. vbi post silentium tandem Menelaus quem adhuc tacere non oportebat, cùm ad eum directè totum negotium spectaret, loquutus est. Aut si hoc non fuerit, nescio quid prudentię in illis comminiscendum est, qui temerè & præcipitanter non loquantur: sed re, de qua agitur, diligentiùs expensa & examinata.

h τοῖσι δ' ἦρχε μετὰ πεπνύμενος] Primas hic loquendi partes Diomedi assignat, quòd eum par esset cæteris ad hanc prouinciam suscipiendam alacriorem, qui eos hesterna die fortitudine antecellucrat. Ait ergo hoc explorandi munus se obiturum, cum ea tamen conditione, vt ei socius adiungatur: quod nos etiam paulò pòst enarrabimus. Nescio autem an Eustathio assentiamur, qui dicit impulsum fuisse ad hoc subeundum periculum Diomedem, quòd nimirum esset φιλόξενος, vnde audito præmio agnæ istius matricis, alacri⁹ hoc periculum subijt. Verba illius sunt hæc, ne quis me calumniari arbitretur: σκοπητέον δὲ μήποτε φιλόξενος ὢν ὁ Διομήδης ἐγείρεται πρὸς τὸ τοιόνδε κτῆμα· ζῴοις γὰρ ἔοικε γεγηθέναι ἢ περὶ μᾶλλον ἵπποις τε καὶ χαίρει ὡς οἰδάμῃ καὶ νῦν καινοπρεπεῖ ἀγέλῃ ἀνὰ σὰς τὴν ῥηθεῖσαν ὑποῤῥίψας μέλαιναν οἶν τὴν ἐξ ἑκάστου τῶν ἀέλλων, ἅπερ καὶ δι' αὐτὴν ἴσως τὸ μέγαν κίνδυνον. Vbi multùm heroi magnanimo detrahere videt, quia nō spe lucri, sed ex spontanea quadam generositate ei à natura insita tantum aggrediatur facinus, vt ego quidem benè ominor. Quòd si Eustathio credimus, id in Diomede erit improbandū: quia sordida & spurca est illa fortitudo (si verè dici debet fortitudo) quæ spē lucri tantùm excitatur, non ipsius honesti gratia, qui omnium virtutum est finis.

i ἀλλ' εἶπερ μοι αὐτῇ] Ait Diomedes se cum maiore audacia hoc periculum subiturum, si socius sibi adiungatur, quàm si solus esset: cuius rei statim sententiosam rationem subijcit, σύν τε δύ' ἐρχομένω, &c. Quod etiam vsurpauit Socrates apud Platonē in Protagora, vbi ad Protagorā sic loquitur: ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἷόν τε ἀμφισβητεῖσθαί με σοί, ἀλλό τι βεβούλημαι ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἐπιδεῖξαι, ταῦτα δή μοι ἔφησθα καὶ ἄλλῳ· ἐγὼ δὲ πάνυ λέγειν τὸ Ὁμήρου τὸ, Σὺν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὁ ἕ γνόησεν. οὕτω πορωτέροις χρῆ πως ἅπασιν ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανοήματα. id est, Protagora, ne existima me alia de causa tecū differere velle, nisi vt ea, de quib. quotidie ambigo, inter nos dispiciamus. Rectè enim Homerum dicere arbitror: Conueniant bini, melior sententia constat. Omnibus enim hominibus ita cōparatum videtur, vt coniunctis operis, ad rem quamuis & efficiendam & dicendam & cogitandam maiore etiam & feliciore valeant facultate. Hæc ille. Quæ experientia satis luculenter comprobat. Vix est enim vt vllum negotium solus feliciter conficias, adeò politicum & sociabile istud animal in omnibus rebus societatem & consortium postulat. Hinc illud vulgatum, ἓς αὐτὸς, ἐδὲις δὲ πανδ' ὁρᾷ. Quibus imbecilla hominum per se & singularis virtus significatur. Virtutem autem intelligo omnem ad res gerendas quaqua ratione facultatem, siue in deliberando siue in exequendo. A' quo non alienum aut absurdum contemplatione cēseo, qd' summus rerum omnium opifex Deus hominē solum esse iam ab ipso principio noluit, sed ei vitæ sociam & auxiliatricem adiūxit mulierē: οὐ καλὸν, inquit Deus, ἐὰν τ' αὐτὸν μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Quid quòd ipsamet Sacrosancta Deitas sola non est, personarum, quas ternas in vna essentia agnoscimus respectu: quas si ἐρημίαν illam vniuersa Natura abhorrescat, quod ex eius singulari inspectione facilè obseruari potest, ne nos in omnibus dispiciendis occupemur. Ergo quicquid geris, aduocato idoneo socio tum facilius tum quoque tutius geres, quod ipsum te Diomedes primus, in huiusmodi scriptoribus antiquis docuit egregio isto γνωματεύματι, quod vsurpauit bis Tullius Epist. ad Att. lib. 9. Vnà fuissemus, inquit, consilium certè non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Epist fam. li. 9. Varroni, Vellem, inquit, alicubi esses. Si quid bona salutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Ratio Diomedis hęc est, quòd duobus de re aliqua consilium capientibus melius alter altero quid vtilius sit iudicet: si quis verò solus fuerit, etiamsi aliquid factu vtile existimārit, minus tamen illi esse audaciæ, quòd nimirum sibi ipsi satis non fidat, & certi nihil tandem possit apud se statuere: vbi si duo fuerint, alterum alter confirmare in sententia potest, siquidem rectam indicauerit. Quod ipsum non solùm in priuatis, sed etiam in publicis negotijs obtinet, vnde quodcunque politiæ ac ciuilis gubernationis genus est, modò rectè institutum, nunquam ab vno solo, sed à pluribus administrari solet. A' pluribus dico, non quòd præter Diomedis sententiam binarium numerum nō approbem, qui potest etiam sufficere, modò ex Diomede ac Vlysse aliquo constituatur: nō etiam quòd nesciam periculosam esse interdum in rebus gerendis capitum & sententiarum pluralitatem, sed quia neq; tutum est semper omnia ad duos tantùm restringi, neque ad nimis multos etiam extendi. Proinde pluralitas illa, de qua loquor, mediocris intelligatur, quæ optimè potest admitti: quia facilius inter plurium sententias aliquid sani potest statui & iudicari, si quidem illud duobus tantùm tribuitur. Quod facillimè à quouis sano homine potest intelligi. A page ergo illas hominum monarchias, qui omnia solo suo arbitratu moderari volunt, qui in rebus gerendis se tantùm in consilium aduocant, & quocunq; eos animus impulerit, illud demum amplectuntur, secundi aut tertij cuiuspiam aspernantur consilia.

Ὣς ἔφαθ'· [a] οἱ δ' ἔθελον Διομήδει πολλοὶ ἕπεσθαι·
Ἤθελε τὼ Αἴαντε θοὼ θεράποντε Ἄρηος,
Ἤθελε Μηριόνης, μάλα δ' ἤθελε Νέστορος υἱός.
Ἤθελε δ' Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος·
Ἤθελε δ' ὁ τλήμων Ὀδυσεὺς κατὰ δῆιον ὁμιλον
Τρώων· αἰεὶ γάρ οἱ ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἐτόλμα.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη κρείων ἀνὴρ Ἀγαμέμνων·
[b] Τυδεΐδη Διόμηδες ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,

Sic dixit: illi verò voluerunt Diomedē multi sequi:
Volebant Aiaces duo, famuli Martis,
Volebat Meriones: valdè autē volebat Nestoris filius,
Volebat & Atrides hasta inclytus Menelaus,
Volebat & audax Vlysses adire exercitum
Troianorū: semper. n. ei in mētib. animus erat audax.
Inter hos verò dein locutꝰ est rex virorū Agamēnon:
Tydide Diomedes, meo charissime animo,

Τὸν μὲν δὴ ἕτερόν γ' αἰρήσεσθαι ὄνοσ' ἐθέλοιμι
Φαινομένων· τὸν ἄριστον, ἐπεὶ μεμάασί γε πολλοί·
Μηδὲ σύ γ' αἰδόμενος σῇσι φρεσὶ, τὸν μὲν ἀρείω
Καλλείπῃν, σὺ δὲ χείρον' ὀπάσσεαι αἰδοῖ εἴκων,
Ἐς γυναιῶν ὁράων, μηδ' εἰ βασιλεύτερός ἐστιν.
Ὣς ἔφατ', ἔδδισεν δὲ ῥα ξανθῷ Μενελάῳ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέφη πεπαλὼν ἀκαχὸς Διομήδης·
[a] Εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε κελεύετέ μ' αὐτὸν ἑλέσθαι,
[b] Πῶς αὖ ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην,
Οὗ πέρι μὲν κραδίη γε καὶ ἀφραδίῃσι κέκασται
Ἐν πάντεσσι πόνοισι, φιλεῖ δέ ἑ Παλλὰς Ἀθήνη;
Τάτε δ' ἐπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο
χ. θείοιδ' Ἀμφὼ νοήσαμεν, ἐπεὶ *περὶ οἶδε νοῆσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τυδεΐδη, μή τ' ἄρ με μάλ' αἶνεε, μήτε τι νείκει·
Εἰδόσι γάρ τοι ταῦτα μετ' Ἀργείοις ἀγορεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν· [f] μάλα γὰρ νὺξ αἶνεται, ἐγγύθι δὲ ἠώς·
χ. πλέω [g] Ἄστρα δὴ προβέβηκε, [h] παρώχηκεν δὲ *πλέων νὺξ
Τῶν δύο μοιράων, [i] τελέθει δὲ ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Hunc quidem socium eliges quem volueris
Præsentiũ optimũ, quando quidẽ prompti sunt multi:
Neq; tu reueritus tuis mentibus fortiorem quidem
Relinque: tu.a. deteriorẽ comitẽ deligas pudori cedẽs,
Ad genus respiciens: neq; si maior rex sit.
Sic dixit: timuit autem de flauo Menelao.
Inter eos.a. rursus locutus est in bello strenuus Diome-
Si igitur sociũ iubetis meipsum eligere, (des.
Quomodo deinde Vlyssis ego diuini obliuiscerer possem,
Cuius eximiè quidem abacre cor & animus virilis
In omnib. laboribus, amatq; ipsum Pallas Minerua?
Hoc certè comitante etiam ex igne ardenti
Ambo redierimus: nam valdè nouit consulere.
Hũc.a. vicissim allocutus est patiẽs nobilis Vlysses:
Tydide, neq; me nimiũ lauda, neq; quicquã vitupera:
Scientes enim hæc inter Argiuos loqueris.
Sed eam°: valdè.n. nox perficitur: propè.a. est aurora:
Stellæ.v. iam processerũt: præteriitq; maior pars noctis
Nempe duæ partes: tertia.a. adhuc pars reliqua est.

COMMENTARIVS.

a οἱ δ' ἔθελον] Iam ruptũ est Principum istorum silentium, & quos anteà periculum explorationis reformidasse credidisse potuisti, nunc sententiam demutes, cum eos mutua quadam inuidia & quasi altercatione illi sese sponte offerre animaduertis. Dubium enim non est, quin audito Diomede, omnes statim sermone suo testatum fecerint, optare se quàm maximè, vt singuli per se socij ei adiungerentur. Erant autem numero sex: Aiax Telamonius, Aiax Oileus, Meriones, Antilochus, Menelaus, & Vlysses, qui vnanimi consensu sese comites Diomedi addicebant. Poëta inter eos Antilochum Nestoris filium alacriorem omnibus fuisse obseruat: hoc enim significant illa, μάλα δ' ἤθελε νέστορος υἱός. Vbi videtur quodammodo Nestoris gloriæ velificari: vt cùm ipsemet Nestor huic adeundo periculo non esset idoneus, filium tamen habuerit paterni animi & alacritatis successorem, vnde factum etiam fuisse anteà annotauimus, vt eidem ipsi Antilocho primas in prælio tribuerit. Post Antilochum verò in Vlyssis exprimẽdo desiderio magis immoratur, in quo obseruat perpetuam audaciam: quæ cùm semper in eo viguisset, in præsentiarum etiam emicuit, nunc quoque nimirum in transcursu heroëm illum, maioris sibi operis futurum argumentum commendans fortitudinis nomine (hãc enim, quoque interdum πόλεμον appellat) nequis existimet eum aut consilio aut dolis tantùm, sed etiam bellico robore præstitisse, qua parte ab eo vinci Nestorem, aliàs etiam obseruamus, cùm in altera ei quoq; vix cederet.

b τυδείδη Διόμηδες] Scopus Agamemnonis in hac oratiuncula est, vt moneat Diomedẽ, quis ei ex tanto Heroum numero delect° sit faciendus, nimirum vt eum sibi pro socio assumat, quem reuerà fortissimum omnium iudicaret, nulla habita personarũ dignitatis ratione. Sed cur hoc? Respondet Poëta, ἔδδισεν δὲ ῥα ξανθῷ μενελάῳ: timuit Agamemnon fratri suo Menelao, siue quòd simplicitate cæteros omnes post Agamemnonem antecelleret. Porrò optimè exprimit Poëta multorum hominum ingeniũ, qui in quolibet negotio malunt esse πεζοσυμβολήσαντες, quàm homines eidem ipsi negotio idoneos aduocare, cùm generis claritas per se rẽs sit futilis & inanis ad rerum confectionem, & quæ parum iuuet, si reliquis adminiculis destituatur. Et id scilicet faciunt, quia illorum hominum gratiam captant, ijs quodammodo subblanditi, quibus tantùm honoris contulerint. Habet siquidem etiam nescio quid φιλονεικίας generis splendor, sub cuius specie alia quoq; iure deberi sibi censent, proinde gratiam apud eos quoq; demerentur, qui multa eis attribuerint, vt si fortitudine ad rei confectionem opus sit, nobilem cò aduoces, testerisque tantùm negotium sola illius mata nus ope posse peragi: cùm tamẽ res ipsa aliter se habeat, & veritas aliam à te vocem eliceret, nisi illã placendi & assentandi volũtas iam extorsisset. Quod videbatur facere Diomedes, si Menelaum in hoc negotio præ cæteris sibi socium adiunxisset, cùm nullus esset inter alios, qui eo non esset aptior.

c εἰ μὲν δὴ ἕταρόν γε] Cùm sibi datam eligendi socij libertatem videt Diomedes, ea statim vtitur, & nulla habita dignitatis ratione, eum sibi asciscit, qui consilio & fortitudine in obeundis laboribus pollebat, nimirum Vlyssem, quo socio non dubitare se testatur, quantumuis ardua adire pericula cum spe se ea facillimè euasurum. Vbi paucis Vlyssis laudes perstringuntur, quæ in eo potissimũ versantur, quòd πεφρονικὴ ἀγήνορι θυμῷ sit præditus: quæ duo ad similia negotia cõficienda multùm conferunt. Ex ijs autem dicit eum à Minerua diligi, quia non solùm in deliberando & capiendo consilio, sed in rebus etiam agẽdis potestas illius Deæ apud veteres exeri censeretur: ideò non solùm prudentem, sed bellicosam quoque fingunt. Quod docet non esse otiosam virtutẽ prudentiam, sed omnium ferè πρακτικωτάτην, cùm capta consilia actus rerum necessariò consequantur.

d πῶς αὖ ἔπειτ' ὀδυσῆος] Actius vetus Latinorũ tragicus hanc νυκτεγερσίαν, quã ipse Nyctegresiam inscripsit, composuerat, ex qua reliqua sunt paullula quædam fragmenta: ex quibus facilè est iudicatu, eum quasi καὶ πόλεις Poëtam nostrum imitatum. Videbit in hoc loco Lector, sic enim hæc verba Diomedis ille transferebat: An ego Vlyssem obliuiscar vnquam, aut quenquam præponi velim? Iam verò quòd Vlyssem sibi sociũ asciscit Diomedes, ita interpretatur Apuleius, ex ipsius Homeri mẽte. quod etiã Eras[m]° repetit, in rebus periculosis duo esse adhibenda, consilium & opem. Vlysses enim prudens: fortis verò Diomedes. Verba Apulei sunt hæc: Itidem cùm rebus creperis & afflictis spectatores deligendi sunt, qui nocte intempesta castra hostium penetrent: nonne Vlysses cum Diomede deliguntur? veluti consilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius, &c. Esse autem coniungendã fortitudinem cum prudentia nos aliàs satis docemus, præcipuè sup. lib. 1. pag 14.

e τυδείδη] Vulgatũ est illud Pittaci, seu vt alij volũt, Chilonis, μηδὲν ἄγαν: & illud Phocylidis, πάντων μέτρον ἄριστον. Quod nõ obseruatum, pleraque per se laudanda vituperio subijcit. Vnde in omnia virtutum genera peccatur, excessu videlicet, quod vitiosum esse, docent Morum scriptores. Ex iustitia fit τὸ ἀκριβοδίκαιον, quod summam esse iniuriã trita monet paræmia. Ex fortitudine audacia & temeritas in adeundis periculis. Ex liberalitate prodigalitas, ex clemẽtia misericordia, & sic planè de cæteris. Hinc est quod cùm honestum sit virtutes amicorum non solùm agnoscere, sed etiam laudibus extollere: tamen id damnandum videatur, vbi regina illa rerum omnium mediocritas abest, proinde videndum est ne nimis laudes, quod assentationis cuiusdam speciem præ se fert: adeò euitanda quoque est nimia illa amicorum & exuperans propensio, quæ in amicorum laudibus prædicandis versatur, idq; potissimum illis præsentibus: quia honesti est & cordati viri, laudes suas in os suum decantatas facilè non audire, ne nimium quoque sibi ipse placere videatur, & se dignum eiusmodi encomijs arbitrari. Atque hoc ipsum est, quod Vlyssem malè habuit. Ideo ait Diomedi, μήτ' ἄρ με μάλ' αἶνεε. Quamuis enim vera de quopiam dixeris, solet tamen ille ad sui prædicationem pudore quodã suffundi, vt iam diximus. Vnde alloquutura Achillem Clytemnestra his versibus egregiè præfatur apud Euripidem in Iphigen. Aulid.

πῶς σ' ἐπαινέσαιμι μηλίαν λόγοις,
μήτ' οὖν ἐπαινῶ, μήτ' ἀποστέροιμι τῶν χάριν;
αἰνοῦμαι γὰρ οἱ λαθοί, τρόπον τινὰ
μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνῶ δ' ἄγαν. id est,

Quomodo te laudabo neq; nimium oratione
Neq; minus quàm decet, ne tuam amittam gratiam?
Laudati enim boni, quodammodo
Odio persequuntur laudantes, si laudem nimis.

In hac

In hac ergo quoq; parte videndum est, vt mediocritas, quam non immeritò aureã appellabat Flaccus, obseruetur. Iam verò quod addit Vlysses, μήτε πεπνείκῃ, quò pertinet? aut quænam illud dicẽdi causa ipsi fuit à Diomede data? Quid enim in Vlysse vituperabat Diomedes? voluit ergo γνωμικῶς orator loqui, quasi dicat: Cùm de me sermonem injicis, Diomedes, noli in meis laudibus recẽsendis esse nimius, sed neque etiam in me vituperando occupari. Illud enim vt non patiar, facit pudor meus, & tot virorum, quibus ego iam sum cognitus, præsentia: hoc verò minus etiam mihi gratum foret, quia nihil in me vituperabile agnosco, testib. etiam tot amicis præsentibus. Nam illud ἀδύσπ γάρ τοι ταῦτα, &c. in vtramque partem refero. Vel sanè illud, μήτε πεπνείκῃ, habet nescio quid redundantiæ Græcanicæ in Homero aliud forsitan agente. Sed nolo Zoilum imitari.

μάλα γὰρ νὺξ] Ecce quàm copiosè rem vnicam Poëta expresserit, quinque enim diuersas locutiones adhibuit ad diei aduentum significandum. Dixi quinque, licet Eustathius quatuor tantùm enumeret, quia videlicet primùm illud, μάλα γὰρ νὺξ ἄωτος, nõ intellexit, quòd ad illud ipsum exprimendum reliquæ quatuor phrases adhibeantur.

ἄρα ἦ δὴ ἀστροβέβηκε] Hinc constat Vlyssem etiam astrologiæ fuisse peritum, qui ex siderum progressu instare diem intellexerit. Quod melius in Odyssea videbimus.

ἢ παρώχηκεν ἦ πλέων νύξ] Eustathius dicit ambiguum esse huius loci sensum. Incertũ enim an intelligat, τῶν δύο μοιρῶν τῶν πλέω μοῖραν παρώχηκεν ἡ νύξ, vt aliquid adhuc ex vtraque illa parte supersit & tertia pars integra. Vel an geminæ partes totæ transierint, & cum illis simul aliquid ex tertia, vt illa tota non supersit: vel an duæ iam partes integræ transierint, & tertia tota transcat. Ego verò postremum sensum, vt magis perspicuum, amplector.

ἱ περιπίτνη δ' ἐπὶ μοῖραι] Notandum est, quod ex veteribus monet Eustathius, intelligere Poëtam noctem περιφύλακτον, hoc est, triũ custodiarũ, cùm eam in tres partes diuidat, vt etiam diem, cùm ait, ἑσπερίη ἠώς, ἠ δείλη, ἠ μέσον ἦμαρ. Apud Romanos cùm diem à media nocte ad mediam noctem sequentem constituerent, obseruata non fuit illa partium noctis singularis distributio, sed solùm primã facem, vel Vesperiginem, id est, noctis initium & conticinium noctis, quæ mox concubia, vel intempesta dicebatur, expresserunt: illud tamen tempus tenebrarũ, quæ est altera pars diei naturalis, τετραφύλακτον fecerunt, non περιφύλακτον, vt Homerus. hoc est, quatuor constituerunt vigilias, quorum singulæ ex trib. horis constarent. hinc prima, secunda, tertia, quarta vigilia. Vnde Lucanus lib. 7. Tertia iam vigiles commouerat hora secũdos Ita q; hinc colligere licet, si noctes Homerus περιφυλάκτους fecit, vt fecisse summo est argumento hic locus, singulas vigilias quatuor horarum spatio fuisse supputatas. At memini in Euripidis Rheso τετράμοιρον νυκτὸς φέγγος legisse sub ipsum initium. Sed posteriores illi Poëtæ ab Homero sæpissimè dissentiunt. Porrò de partib. noctis consule Pollucem lib. 1. c. 7. vnde hic locus poterit aliquantulum illustrari.

---

[a] Ὣς εἰπόνθ', ὅπλοισιν ἐνὶ δηΐοισιν ἐδύτην.
Τυδείδῃ μὲν δῶκε μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Φάσγανον ἄμφηκες· τόδε οἱ ἐὸν παρὰ νηυσὶ λέλειπτο,
Καὶ σάκος· ἀμφὶ δὲ οἱ κυνέῃ κεφαλῇφιν ἔθηκε
Ταυρείῃ, ἀφαλόν τε καὶ ἄλοφον, ἥτε καπήτυξ
Κέκληται· ῥύεται δ' ὃ κάρη θαλερῶν αὐζηῶν.
Μηριόνης δ' Ὀδυσῆι δίδου βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
Καὶ ξίφος, ἀμφὶ δὲ οἱ κυνέην κεφαλῇφιν ἔθηκε,
Ῥινὸν ποιητὸν πολέσιν δ' ἔντοσθε ἰμᾶσιν
Ἐντέτατο στερεῶς· ἔκτοσθε δὲ λάχνοι ὀδόντες
Ἀργιόδοντος ὑὸς θαμέες ἔχον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, μέσση δ' ἐνὶ πῖλος ἀρήρει.
Τὴν ῥά ποτ' ἐξ Ἐλεῶνος ἀμύντορος Ὀρμενίδαο
Ἐξέλετ' Αὐτόλυκος, πυκινὸν δόμον ἀντιρρήσας·
*Σκάνδειαν δέ οἱ ἔπορε κυθήρόθι Ἀμφιδάμαντι·
Ἀμφιδάμας δ' Μόλῳ δῶκε ξεινήιον εἶναι·
Αὐτὰρ ὁ Μηριόνῃ δῶκεν ᾧ παιδὶ φορῆναι.
Δὴ τότ' Ὀδυσσῆος πύκασε κάρη ἀμφιθαλόντα.
Τὼ δ' ἐσαν ἐκ νηῶν ὅπλοισιν ἐνὶ δηΐοισιν ἐδύτην,
Βὰν δ' ἰέναι, λιπέτην δ' ἅμα πάντας ἀρίστους
[b] Τοῖσι δ' ἐξίην ἦκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο
*Παλλὰς Ἀθηναίη· τοὶ δ' οὐκ ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Νύκτα δι' ὀρφναίην, ἀλλὰ κλαγξαντος ἄκουσαν.
[c] Χαῖρε ἄναξ τῷ* ὄρνιθ' ὁδυσεῦ, ἠερόθεν δὲ Ἀθήνη,
[d] Κλυθί μοῦ αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, [e] ἠτέ μοι αἰεὶ
Ἐν παντεσσι πόνοισι παρίστασαι, ἠδὲ σε λήθω
Κινύμενος, νῦν αὖτε μάλιστά με* φίλαο Ἀθήνη·
Δὸς δὴ πάλιν ὅππι νῆας ἐϋκλείας ἀφικέσθαι,
Ῥῆξαντας μέγα ἔργον ὀπυιέμεν Τρωεσι μελήσῃ.
Δούπησεν δ' αὖτ' ἦρα βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Κέκλυθι νῦν καὶ ἐμεῖο Διὸς τέκος αἰγιόχοιο,
Σπεῖό μοι ὡς ὅτε πατρὶ ἅμ' ἕσπεο Τυδέϊ δίῳ
[f] Ἐς Θήβας, ὅτε τε σφὸς Ἀχαιῶν ἄγγελος ἦλθε,
Τὴς δ' ἄρ' ἐων Ἀσωπῷ λίπε χαλκοχίτωνας Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ὁ μείλιχον μῦθον φέρε Καδμείοισι
Κεῖσ', αὐτὰρ αὖθ' ἁπιὼν μάλα μέρμερα μήσατο ἔργα
Σεῦ σύ, θεά, ὅτε οἱ σὺ φόβον πάρεσχες.
Ὣς νῦν μοι ἐθέλουσα παρίστασο, καί με φύλασσε·
Σοὶ δὴ αὖ ἐγὼ ῥέξω [g] βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον,

Sic locuti, arma grauia induerunt.
Tydidæ quidem dedit cõstans in prælio Thrasimedes
Ensem ancipitem (nam suus apud naues remãserat) & vnà
Et scutum & ei galeam capiti imposuit
Taurinã sine conoq; & sine crista, q̃ καπήτυξ (i. cassis)
Vocatur: tuetur aũt caput pubescentium iuuenum.
Meriones autem Vlyssi dedit arcum & pharetram,
Et ensem & ei galeam capiti imposuit
Ex pelle factam: multis autem intrinsecus loris
Ligata erat fortiter: extrinsecus autem cãdidi dẽtes
Albi dentis suis crebri muniebant hinc atq; illinc,
Benè & scitè: in media autem pileus aptatus erat.
Hanc quondam ex Eleone Amyntoris Ormenidæ
Eripuit Autolycus, solidam domum quum effregisset:
In Scandia autem dedit Cytherio Amphidamanti: & σκανδείᾳ δέ
Amphidamas aũt Malo dedit pro hospitali munere:
Sed hic Merioni dedit suo filio ad gestandum:
Tum verò Vlysses texit caput circumposita.
Hi verò postquàm arma grauia induerunt,
Perrexerũt ire: reliquerunt. a. illic omnes optimates.
His autem faustam misit ardeolam prope viam
Pallas Minerua: hi autem non viderunt oculis
Noctem per obscuram: sed clangentem audiuerunt. & πλὸν
Gauisus est. a. ob auẽ Vlysses precatus est. a. Minerua, & ὄρνιθι ἐδύσ.
Audi me agidem gestãtis Iouis filia, quæ mihi semp
In omnibus laboribus ades: neq; te lateo
Quũ moueor: nũc rursus maximè me dilige Minerua: & φίλαε
Da. v. rursus ad naues nos illustres reuerti,
Patrato magno facinore, q̃d Troianis solicitudini sit.
Secũd⁹ deinde precat⁹ est in bello strenu⁹ Diomedes:
Audi nunc, & me Iouis filia indomita,
Sequere me, sicut quũ patrẽ sequebaris Tydeũ diuinũ
Ad Thebas, quando pro Achiuis legatus iuit:
Hos. a. ad Asopum liquit loricatos Achiuos.
Sed ipse blandam orationem ferebat Thebanis
Illuc, sed retrò abiens valde ardua patrauit opera
Tecum diua Dea, quando ei prompta astitisti:
Sic nunc mihi volens adsis, & me serua,
Tibi. a. ego sacrificabo inuencam hornam, lati frontẽ,

Ἀδμήτιν, ἣ οὔπω τις ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ·
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσοῦν κέρασιν περιχεύας.
Ὣς ἔφαν εὐχόμενοι· τῶν δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἠρήσαντο Διὸς κούρην μεγάλοιο,
Βαῖν' ἴμεν ὥστε λέοντε δυὼ διὰ νύκτα μέλαιναν
κ. ἀμφόνον h * Ἂν φόνον, αἰ νέκυας, διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.

Indomitam, quam nondum sub iugum duxit vir.
Hanc tibi ego sacrificabo: aurũ cornibus circũfundẽs.
Sic dixerũt precãtes: hos. a. audiuit Pallas Minerua.
Hi autem postquam precati sunt Iouis filiam magni,
Perrexerunt ire velut leones duo per noctem nigram,
Per stragẽ, p cadauera, perq; arma, & atrũ sanguinẽ.

COMMENTARIVS.

a ὣς ἔπονθ', ὅπλοισιν.] Iam vterq; Heros armis instruitur, quibus tutius susceptum explorandi munus obire possit: quia tamen vterq; præcipua arma, aut ea quæ saltem in hunc finem commodiora videbantur, in tentorijs reliquerant, duo illi excubiarum duces Thrasimedes & Meriones sua illis commodant: ille Diomedi ensem, scutum & cassida: hic Vlyssi areum & pharetram, ensem & galeam. Vbi galeam Merionis latiùs describit, tum quoad formam, tum quoad originem, docens quomodo illa in manus Merionis peruenerit, vt anteà idem in sceptro Agamemnonis præstitit.

b τῆσι δ' ἄριστον] Cùm hanc auem immittat Minerua, potest facilè colligi eam sacram Mineruæ existimatã à Poëta, quod & Claudium Philosophum existimasse refert Etymologus: cùm alij contrà dicãt auem esse Veneream, vnde etiã ἐρωδιὸν, quasi ἐρωπόδιον appellatum volunt. Quod Etymologus ita conciliari posse putat: cùm multa enim sint ardearum genera, secundùm Aristotelem lib. 9. Hist. anim. cap. 1. possint quædam eorum Mineruæ, quædam Veneri esse sacra.

c Χαῖρε ἄναξ.] Gauisus est, inquit noster Eustathius, hac aue Vlysses, vir scilicet prudentia celebris aue præsaga. nã quod ardea insidiãtibus lætum auspicium faciat, Hermon testatur. Cæterùm quod illi auem audierunt tantùm, non etiam viderunt: significabat ipsos quoq; non venturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos, quod hostes omnino auditu cognituri essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuissent, quasi periclitarentur deprehendi, & non latêre, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles dicit hoc eã interdiu facere, quod etiam annotat Gesnerus) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamandrũ locis conueniẽtem. Porrò Zopyrus pro voce παλλὰς scribit πελὸν (intelligit autem ardeam, quæ pulla seu cinerea dicitur) vt rapina significãtiùs designetur, quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit.

d κλῦθί μοι.] Quia etiam veteres illi nihil feliciter sine Numinis auxilio confici posse existimabant, præcipuè verò noster Homerus, ideò hos Heroas Mineruæ supplicantes nobis proposuit. Primùm ergo Vlysses preces suas fundit, sed paucis: quia tam familiare ipsi erat eius auxilium & præsentia, vt pluribus illud impetrare noluerit, de quo non posset dubitare, cùm etiam ex hoc ostẽto iã fauere & adesse eam sibi præsensisset: contrà verò Diomedes prolixiori oratione eius opem implorat, cõmemorato patre suo, cui ipsa olim apud Thebas affuit, continuari idem in se auxilium postulans. Addit quoq; in fine, se ei iuuencam immolaturum, quod ab ijs fieri solet, qui minus securè opem Numinis sibi pollicentur: proinde eo non indiguit Vlysses, vt iam diximus.

e Ἦ πολλοὶ μὲν ἐγὼ] Sic etiam idem Vlysses apud Euripidem in Rheso: δέσποιν' Ἀθηνᾶ, φύλαξ μόλου σὸν ἡδόμαν
τὸν σὸν σιωπῇ γῆρων· σὺν πόνοισι γὰρ παρὸν ἀμωσίας τοῖς ἐμοῖς ἀεί ποτε.
& apud Sophoclem, πάντα γὰρ τόλ' ἦν πάρα· τότ' ἐστέπτω, σῇ κυβερνῶμαι χερί.

f ἐς ἦθος.] Hoc ipsum Agamemnon lib. 3. & Minerua lib. 4. anteà commemorarunt. Videndus etiam Papinius in Thebaide. Nos etiam dicemus in Lexico, vt iam sumus ibi polliciti.

g βοῦν ἰδέειν] Aliàs etiam docuimus Iuuencas, sacrificari solitas Mineruæ, nimirum ἰδέας ἀδμήτας, &c. vt hîc dicitur. Illud etiam alibi enarrauimus, quod hîc Diomedes ait se aurum cornibus victimæ circumfusurum.

h ἀν φόνον,] Versus elegantissimus multa breui orationis gyro complectens, quod speculatorum celeritatem satis imitatur. Hæc Xenophõ æmulat' est his verbis: ἐπεὶ δ' ἐλήξεν ἡ μάχη, παρῆν ἰδεῖν, τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην νεκρῶν τε καὶ ὅπλων. δρόμῳ παρῆσαν μάρα, ἐγχειρεῖν μεμνημένοι κελεύειν. τὰ μὲν καιόμενα τὰ δὲ σώμασιν ἐμπεπτηότα. Sed hoc augustius & angustius noster Homerus. Vbi animaduerte notatum ab antiquis, καὶ τὸ σωπώμενον videri iam extinctos fuisse ignes Troianorum, nam illis collucentibus facillimũ erat discursatores istos visu deprehendere.

---

a Οὐδὲ μὲν ὃ γε Τρῶας ἀγαυοὺς εἴασεν Ἕκτωρ
Εὕδειν, ἀλλ' ἄμυδις κικλήσκετο πάντας ἀρίστους,
Οὅσσοι ἔσαν Τρώων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες.
Τοὺς ὅγε συγκαλέσας, b πυκινὸν φρασατ' ἤρτυνεν βουλήν.
c Τίς κέν μοι τόδε ἔργον ὑποδέξεται ἠδὲ τελέσσαι
d Δώρῳ ἔπι μεγάλῳ; (μισθὸς δέ οἱ ἄρκιος ἔσται·
Δώσω γὰρ δίφρόν τε, δύω τ' ἐρικύδεα ἵππω,
Οἵ κεν ἀριστεύωσι ἰῆς ἔπι νηυσὶν Ἀχαιῶν)
Ὅστις κεν τλαίη, οἵ τ' αὐτῷ κῦδος ἄροιτο,
Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι
e Ἢ ἐφυλάσσουσιν πρυμνὰς νῆας ἔτι ὡς τὸ πάρος περ,
Ἦ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες,
Φεύξιν βουλεύσι μετὰ σφίσιν, οὐδὲ ἐθέλουσι
Νύκτα φυλασσέμεναι, κεραμάτῳ ἀδὶ δουπήσαντες αἰνῷ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
f Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δόλων Εὐμήδεος υἱός,
Κήρυκος θείοιο πολύχρυσος, πολύχαλκος,
Ὃς δὴ τοιόσδ' ἦεν μὲν ἑὼν κακὸς, ἀλλὰ ποδώκης·
Αὐτὰρ ὁ μοῦνος ἦεν μετὰ τέσσασι κασιγνήτῃσιν,
Ὅς ῥα τότε Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι εἶπε παραστάς·
h Ἕκτορ, ἐμὸ ὀτρυνέ κεραδίη καὶ θυμὸς ἀγαίων
Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ἄγε μοι σκῆπτρον ἀνάσχες, καί μοι ὄμοσσον·
i Ἦ μὲν τοὺς ἵππους τε καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ
Δωσέμεν οἳ Φορέουσιν ἀμύμονα Πηλεΐωνα·
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐκ θαλάμοιο σκοπὸς ἔσομαι, ἐδὲ λόχῆς.

Neq; quidem neq; Troianos generosos pmisit Hector
Dormire, sed simul cõuocabat omnes præstantissimos
Quicunq; erant Troianorum duces & principes.
His ille conuocatis prudens parauit consilium:
Quis mihi hoc opus promittens perficiet
Præmium ob magnum? (merces ei sufficiens erit:
Dabo enim currumq; duosq; sublimis ceruicis equos,
Qui virtute antecellant celeres apud naues Achiuo-
Quisquis auderet (sibiq; ipsi gloriã cõpararet) rũ)
Naues veloces prope accedere & explorare,
An custodiantur naues sicut anteà:
An tam manibus à nostris superati Græci,
Fugam consultent inter se, neq; velint
Noctem custodire, labore defessi graui.
Sic dixit: hi. a. omnes obmutuerunt silentio.
Erat. a. quidã inter Troianos Dolon, Eumedis filius
Præconis diuini, dines auri, dines æris,
Qui vtiq; specie quidẽ erat deformis, sed pedib. velox:
At hic solus erat inter quinq; sorores:
Qui tunc Troianisq; & Hectori dixit astans:
Hector, me impellit cor & animus generosus
Ad naues veloces propèire, atq; explorare.
Sed agè mihi sceptrum porrige, & mihi iura
Certè ipsos equosq; & currus ornatos ære
Daturum, qui vehunt eximium Pelidem.
Tibi. a. ego nõ vanus speculator ero, nec remot' ab opi-
(nione.

τόφες

Τόφρα γὼ ἐς στρατὸν εἶμι Δαναῶν ποιμένας ἀνδρῶν, ὄφρ' αὖ ἴκωμαι
Νῆας Ἀχαιμενονέων, ὅθι πού μέλλουσιν ἄριστοι
Βουλὰς βουλεύειν ἢ φεύγεμεν, ἠὲ μάχεσθαι.
Ὣς φάτ' κὸ δ' ἐν χερσὶ σκῆπτρον βάλε, τῷ οἱ ὄμοσσε.
Ἴστω νῦν Ζεὺς αὐτὸς ἐριγδούπου πόσις Ἥρης,
Μὴ μὰν τῷ ἵππων οἷσιν ἀνὴρ ἐπιχήσεται ἄλλος
Τρώων· ἀλλά σε φημὶ Δαναῶν ἀγλαϊεῖσθαι.

Tãdiu.n.per exercitũ vadã paſsim, donec perueniam
Ad nauẽ Agamẽnoneã, vbi nimirũ futuri ſunt prin-
Conſilia capere, vel fugiendi vel pugnandi. (cipes
Sic dixit: hic.a.in manib.ſceptrũ iecit, & ei iurauit:
Sciat nũc Iupiter ipſe valdè ſonans maritus Iunonis,
Non profectò his equis vir inuehetur alius
Troianorum: ſed te aſſero perpetuò ornatum iri illis.

COMMENTARIVS.

a ἐδὲ μὲν ἐδὲ πρόσας.] Eodem tempore diuerſis idem conſilium eandemq; cogitationem ſolet Homerus tribuere, vt hoc loco Troianis & Græcis de mittendo in caſtra hoſtium exploratore. Quamuis enim Poëta nunc primum ſcribat hoc de Troianis, vt neſcio quid poſterius à miſſis iam Græcorum exploratoribus imaginari poſſis, tamen nihilominus exiſtimandum eſt Troianos eodem circiter tempore de eadem re quoq; cogitaſſe. Sed vtrumq; ſimul ſcribi non potuit. Voluit autem Græcis primum locum tribuere, ſiue quòd etiam ipſis hanc gloriam conciliet, quòd hoc conſilium primi ſumpſerint & exequuti ſint. Euripides verò in Rheſo ſolos de mittendo exploratore deliberantes Troianos inducit, vt mox videbimus. Cæterùm non immoratur Poëta in deſcribenda ſigillatim iſta Heroum Troianorum conuocatione, vt anteà in Græcis fecit, tum quia expeditior & paratior videatur fuiſſe eorum exercitus, qui præ lætitia ex heſterna victoria hilariores & alacriores fuerint, tùm ſanè, quod mihi magis placet, quòd Poëta ineptas illas ἀδιεργίας effugiat, & ad ipſum exploratorum vtriuſque partis concurſum deproperet.

b πυκινὸν] Quod Poëta prudens iſtud conſilium appellat, id ingenuè facit. Ad bellum enim feliciter conficiendum multùm cõfert conſilia & res hoſtium exploratas habere, vt anteà dicebamus. Sed cùm eius conſilij authorem Hectorem pronunciat, ea in parte aſtipulatorem non habet Euripidem, qui in Rheſo illud Aeneæ tribuit, cùm Hector etiam mediis tenebris in caſtra Græcorum temerè vellet irruere, & vix ab inſtituto poſſet dimoueri. Ideò etiam tandem Aeneas coactus eſt ſic eum affari:

Εἶτ' ἦσθ' αὐτὸς ἀδέκαλος, ὡς δράσων χρεών.
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο προσάπτειν γέρας,
Ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς πανθ' ἑπίσταμαι βροτῶν
Σὲ μὲν μάχεσθαι τοὺς ὑ βουλεύειν καλῶς.

Sanè & alibi Hector apud ipſum Homerũ à Polydamante, ni fallor, iſtis Euripideis ſimilia planè audit. Sed placet nunc etiam Homero credere, qui nõ nudè κορυθάϊολον, ſed etiam δέκαλον Hectorẽ nobis exhibet, vt vtrumq; ornamentũ in eum Heroẽ concurrat.

c πίσκόν μοι τόδε ἔρεξον.] Rem proponit Hector eadem orationis ἀφύσει, qua anteà apud Græcos in eodem negotio Neſtor, ſimiliq; penè artificio. Nam & exploratori duo proponit. Primùm præmium & mercedem laboris: Deinde etiam facti gloriam. Sed in primo obſeruare licet hominis audaciam nimium confidentem, qui ea polliceatur quæ in ſua non erant poteſtate, nimirum præſtantiſſimum Græcorum currum, quaſi poſt heſternam victoriam ſecura omnia ſibi promitteret, oblitus quam ſit Mauors ἀλλοτρεπὲς & ἐπιφαλής. Eadem erit futilitas poſteà in Dolone cùm Achillis currum & equos, interpoſito iureiurando Hectoris, ſtipulabitur. Quantò prudentiùs Græci qui ſuis non alienis exploratores ſuos remunerantur. Sanè hæc exempla luculẽtiſſima ſunt, illud verò Hectoris præcipuè & Dolonis, quod melius ex ipſo exitu poterit obſeruari. Neſcio quid tale mihi impræſentiarum ſuccurrit de Aurelio Antonino Commodo, qui anno primo Imperii ſui de Germanis nondum victis triumphum egit.

d δώρῳ ἐπὶ μεγάλῳ,] At nos iſtud tuum magnum præmium, Hector, quia incertum eſt, nihili planè æſtimamus, & te mente omnino deſtitutum, qui tam ſuperbè inſoleſcas, neque eius dicti memineris —— νίκη δ' ἐπιμέσσετον ἀνδρί.

e ἢὲ φυλάσσονται,] Sed quid prodiderit hæc noſſe? Docent Euripideus Aeneas, & ipſe Hector, quorum ille ſic loquitur:

κατάσκοπον ὑ πολεμίων, ὃς αὖ θέλῃ
πέμπειν δοκεῖ μοι. κἂν μὲν ἀέρωντιν φυγὴ
στείχοντες ἐμπέσωμεν Ἀργείων στρατῷ·

εἰ δ' εἰς δόλον τιν' ἦσθ' ἰὼν φρυκτωρίας
μοχθοῦντες ἐχθρῶν μηχανὰς κακίσκεπτε
βουλευσόμεσθα·

Hector verò tandem perſuaſus ſic:

ἐγὼ ὑ πέμψω πολεμίων κατάσκοπον.
κἂν μὲν πν' ἴχθρων μηχανὰν πεφώμεθα
σὺ (Αἰνέα) παῦσ' ἀκέσῃ, ἢ παρὼν εἴσῃ λόγων.
ἐὰν δ' ἀπαίρωσ' εἰς φυγὴν ὁρμώμενοι

f πωΐτες ἀκὴν ἐχθρόντες] Vide quid anteà de ſimili Græcorum ſilentio annotauimus.

g ἡσυχὴ δέ πς ἦν πρώεσσι] Silentibus cæteris Troianis, ſiue illud quòd magnitudinem periculi reformidarent, ſiue alia quacunq; de cauſa factum eſt, vnus Dolon auſus eſt in ſe hoc munus recipere. Eum autem nobis Homerus deſcribit, primùm quo parente ſit ortus, deinde opulentum & diuitem, tertiò deformem, quartò velocem. Quod ad parentem attinet, eum ait fuiſſe præconem: vnde concludo cum Euſtathio Dolonem etiam præconis officio defunctum fuiſſe. Nam, vt conſtat ex Herodoto, σπόνδης τοῖς παλαιοῖς τὰς πατρῴας πέχνας ἀμφέχεσθαι, αὐλήτεω δὲ αὐλητὴς, καὶ μαγείρου μάγειρος, καὶ κήρυξ κήρυκος. Addit deinde eum fuiſſe diuitem, vnde apud Euripidem in Rheſo, cùm Hector ei pro mercede pecunias offerret, his verbis, χρυσὸς γάρ ἐστιν, εἰ τόδ' αἰτήσεις γέρας, reſpondet: ἀλλ' ἐσ' ἐν οἴκοις, ὃ βίος σπανίζομεν. Tertiò dicitur ore deformis, quod Poëta memorat, vt velocitatem illius magis commendet, quæ quarto loco ponitur: quaſi dicat, eum quamuis ſpecie vultus minus eſſet decorus & amabilis, tamen compenſatam illam deformitatem altero ornamento & virtute, nimirum velociter currendi: quæ non exigua eſt laus apud Homerum, cùm etiam Achillem ſuum ea parte ſæpiſſimè commendet, & penè ad aurium faſtidium. Quòd autem quinto loco dicitur eum ſolum inter quinq; ſorores eſſe, id nobis exactum rerum perſcrutatorem Homerum exhibet: ſed id leuius eſt, quàm vt alia indigeat obſeruatione.

h ἐκλέξ, ἐμὸ ὀτρωϊκέ,] Hanc quidem alacritatem in Dolone amo & exoſculor, quia animi generoſitatem præ ſe fert: quæ verò ſequuntur, planè deſpuo & improbo: Primùm, quoniam ita eſt ſordidus, vt mercedem ſui laboris poſtulet, quod liberalem & ingenuum hominem minus decet, ſicut facilè potuit in Diomede ſuprà obſeruari, qui ne oblatũ quidem præmiũ acceptaſſe dicitur, nedũ de eo ſibi iuramẽto cautũ voluit, vt hoc loco Dolon. Vnde non malè ἀγλωῶν eum appellat Gryllus apud Plutarchum ἐπὶ τὲ πὶ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι: vbi notandum eſt prouerbium nunquam antea obſeruatum, quod ſciam, Δόλωνος ἀγλυνέστερος, Dolone ſordidior cuius interpretatio ex hoc loco petenda eſt, quod eius ſordes in hac lucri cupiditate ſignificentur. Oportuit eum ſi quidem non ſpe mercedis ſortem eſſe, cùm omnis virtus ſit αὐτάρκης. At ſanè compenſari honeſtè labores decet. Id equidem fateor, ſed non omnia quæ honeſtè accipiuntur, honeſtè quoque petuntur, vt ſæpiùs monui. Huc porrò pertinet eiuſdem Dolonis apud Euripidem petitio his verbis: ἐκὼν πονεῖν μὲ χρὴ πονεῖν δ' ἄξιον μισθὸν φέρεσθαι· Παντὶ γὰρ αὐτοκέλευστον Κέρδος αὐτὸς ἔργῳ τῷ χρέων πίπτει δικαίῳ. Secundò id in hac Dolonis petitione omnino vitupero, vt anteà attigi, quòd rem incertam ſibi dari in præmium poſtulet, quaſi ea iam in Hectoris eſſet poteſtate. Quod adeò puerile eſt & ſtolidi ingenij ſignum, vt nihil ſuprá. Sed id adhuc magis mirari licet, quòd auſus eſt etiam Hector illam iuramento gratiſſimo pollicerí, vt mox videbimus. Ab hac ſtoliditate aliena promittendi non manſit integer Virgilianus Aſcanius, qui Turni equum & arma Niſo ad Aeneam noctu proficiſcenti pollicetur, cùm is tamen nondũ eſſet deuictus verba hæc ſunt: *Vidiſti quo Turnus equo, quibus ibat in armis*
Aureus? ipſum illum, clypeum criſtaſq; rubentes *Excipiam ſorti, iam nunc tua præmia Niſe.*

i ἦ μὲν τὸς ἵππους] Tam magnum præmium poſtulat, quia vt ipſemet ait apud Euripidem:

—— χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος.

k ὁ δ' ὀν χερσὶ] Obſeruandus eſt hic mos antiquus iuramento aliquid alicui ſanciendi, à Rege videlicet injiciendo ſceptrum in manus eius, cui fit promiſſio. Quam ſit auguſtum ſceptrum in iureiurando, docuimus anteà lib 1. pag. 13. Non poteſt autẽ ſatis carpi hæc dementia Hectoris, qui audeat de re incerta iuramento Doloni cauere, idque abſolutè ac ſine vlla conditione, quod etiam alioqui in futuris fieri conſueuit.

Ὣς φάτο, καὶ ῥ' ἐπόρκιον ἀπώμοσε· τὸ δ' ὄρουσεν. *Sic dixit, & ſanè piuriũ iurauit: hunc.a.cõcitabat.* χρ. ἐπώμοτο.
Αὐτίκα δ' ἀμφ' ὤμοισιν ἐβάλλετο καμπύλα τόξα· *Protinus verò circa humeros aptauit curuos arcus,*

Ἕ ατο γὰρ δὴ ἔκλυθεν ῥινὸν πολιοῖο λύκοιο,
Κρατὶ δὴ * ὀπὶ κτιδέῃσι κυνέην· ἕλε δ' ὀξυὼ ἄκοντα.
γρ. ἐπ' ἰκπιδέῃσι
Βῆ δὲ ἰέναι ποτὶ νῆας ἀπὸ στρατοῦ· οὐδὲ ἄρ' ἔμελλεν
Ἐλθὼν ἐκ νηῶν, ἀψ Ἕκτορι μῦθον ἀπούσειν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν κάλλιφ' ὅμιλον,
Βῆ ῥ' ἵππους μεμαώς· τὼ δ' ἔφραδον Ἀτρεΐδαο
Διογενὴς Ὀδυσεύς· Διομήδεα δ' ὧδ' ἔειπεν,
b Οὗτός τι Διόμηδες ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεται ἀνὴρ,
Οὐκ οἶδ' ἢ νήεσσιν ἐπίσκοπος ἠμετέρῃσιν,
Ἦ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνηώτων.
γρ. παρὲξ ἐλθεῖν
Ἀλλ' ἐῶμέν μιν πρῶτα * παρεξελθεῖν πεδίοιο
Τυτθόν· ἔπειτα δέ κ' αὐτὸν ἐπαίξαντες ἕλοιμεν
Καρπαλίμως· εἰ δ' ἄμμε παραφθαίησι πόδεσσιν,
γρ. ποθὶ Αἰεί μιν * ποτὶ νῆας ἀπὸ στρατὸν ὧδε πιδᾶεῖν
Ἔγχεϊ ἐπαίσσων, μή πως ποθὶ ἄστυ ἀλύξῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε, παρὲξ ὁδὸν ἷξον ἐν νεκύεσσι
Κλινθήτην· ὁ δ' ἄρ' ὦκα παρέδραμεν ἀφεσσυίησιν.
γρ. ἐπὶ ἔσω
c Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' * ἐπίουρα πέλονται
Ἡμιόνων (αἳ γάρ τε βοῶν ποθιφερέστεραί εἰσιν
Ἕλκέμεναι νέον βαθείης πηκτὸν ἄροτρον)
Τὼ μὲν ἐπεδραμέτην· ὁ δ' ἄρ' ἔξοπιν ἀκέσας.
Ἔλπετο γὰρ κεν θυμὸν ἀπορρέψοντας ἑταίρους
Ἐκ Τρώων ἰέναι, πάλιν Ἕκτορι ὀτρυνέμεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἄπασαν ὁμαρτήσειε κέλευθον,
Γνῶ ῥ' αἰδρας δηΐους· λαιψηρὰ δ' γόνατ' ἐνώμα
Φεύγεμεναι· τοὶ δ' αἶψα διώκεν ὡρμήθησαν.
d Ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντε δύω κύνε ἰδρίτε θήρης,
Ἢ κεμάδ' ἠὲ λαγωὸν ἐπείγετον ἐμμενὲς αἰεί
Χῶρον ἀν' ὑλήεντ', ὁ δέ τε ποθὶ μερμηρίζει·
Ὡς τὸν Τυδείδης ἠδὲ πολίπορθος Ὀδυσεὺς
Λαὲς ἀποτμήξαντε, διώκετον ἐμμενὲς αἰεί.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλε μιγήσεσθαι Φυλάκεσσιν
Φεύγων ἐς νῆας, e τότε δὴ μετὰ ἔμβαλ' Ἀθήνη
Τυδείδῃ· ἵνα μή τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Φθάμενος ἐσσυμένως βαλέῃ, ὁ δ' ὕστερος ἔλθῃ.
Δεξὶ δ' ἐπαίσσων προσέφη κρατερὸς Διομήδης,
Ἦ ἐ μάν, ἦέ σε δεῦρο κιχήσομαι· ἐν δέ σε φημὶ
Δηρὸν ἐμῆς ἀπὸ χειρὸς ἀλύξειν αἰπὺ ὀλεθρον.
Ἦ ῥα, καὶ ἔγχος ἀφῆκεν· f ἑκὼν δ' ἡμάρτανε φωτός.
Δεξιτερὸν δὲ θῶμον ἐΰξοον ἄκρος ἀκωκὴ
Ἐν γαίῃ ἐπάγη· g ὁ δ' ἄρ' ἔσῃ πάρθησέν τε
Βαμβαίνων· ἄρεϊ δὲ τόμα γίνετ' ὀδόντων
Χλωρὸς ὑπαὶ δείους· τὼ δ' ἀθρήσαντε * κιχήτην·
γρ. κιχάτην
Χεῖρας δ' ἀψάσθην· ὁ δ' ἀκαχήσας ἔπος ηὔδα,
h Ζωγρεῖτ', αὐτὰρ ἐγὼν ἐμὲ λύσομαι· ἔστι γὰρ οὖδας
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύμητός τε σίδηρος·
Τῶν κ' ὔμμιν χαλόωντο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα
Εἴκοσιν ἐμὲ ζωὸν πεπύσοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.

Induit & exterius pellem cani lupi,
Caputq; super, mustelinā galeā: cepitq; acutū iaculū.
Perrexit aūt ire ad naues ab exercitu suo: neq; erat
Reuersurus à nauib. rursus Hectori nunciū relaturus.
Sed quādo iā equorumq; & virorū reliquit cateruā,
Iuit per viā promptus: hunc. a. percepit aduenientem
Nobilis Vlysses, Diomedemq; allocutus est,
Iste tibi ô Diomedes à castris (hostium) venit vir,
Haud scio an nauibus explorator nostris,
An aliquod spoliaturus cadauer mortuorum.
Sed sinamus ipsum primùm transire campum
Parumper: deinde. v. ipsum insequentes capiemus
Statim: si autem nos præcurrat pedibus,
Semper ipsum ad naues à castris suis propellito,
Hasta impetens, ne quo modo ad ciuitatem refugiat.
Sic loquuti extra viam inter cadauera
Declinarūt: hic. v. celeriter prætercurrit temeritate.
Sed cùm iam aberat quantū interualla sunt s. longè
Mularum (hæ enim bobus præstantiores sunt
Ad trahendū in nouali profundo compactū aratrū)
Hi quidē accurrerunt: ille. v. cōstitit strepitu audito.
Putabat enim in animo, vt se reuocarent, socios
Ex Troianis venire, rursus Hectore iubente.
Sed quando iā aberāt ad hastæ iactū, vel etiā minus,
Agnouit viros inimicos: velocia autem genua mouit
Vt fugeret: illi aūt cōfestim insequ festinarūt. (tionis
Ac veluti quā serratis dentib. duo canes periti vena-
Aut hinnulū vel leporem vrgent incessanter semper:
Locum per syluosum: ille autē antecurrit clamans:
Si hunc Tydides atq; vrbium vastator Vlysses (per.
Ab exercitu intercludētes psequebātur cōstāter sem-
Sed quādo iam mox erat permixturus se custodibus,
Fugiens ad naues, tum verò robur iniecit Minerua
Tydidæ, vt ne aliquis Achiuorum loricatorum (ret.
Prior gloriaretur vulnerasse, hic verò secūdus veni-
Hasta. a. impetens, allocutus est eum fortis Diomedes,
Vel mane, vel te hasta consequar: neq; te puto
Diu mea à manu effugiturum duram mortem.
Dixit, & hastam emisit: volēs. a. aberrauit à viro.
Dexterum. v. supra humerum politæ lanceæ cuspis
In terra fixa est: hic autem constitit timuitq;
Balbutiens, stridorq; per os fiebat dentium
Pallidus præ timore: hi aūt anhelantes assecuti sunt,
Manibusq; prehēderūt: ille. a. lachrymās verbū dixit,
Viuū capite: & ego me redimam: est. n. mihi intus
Aesq; aurumq;, & ad multos labores aptum ferrum.
Ex his vobis donabit pater infinita dona redēptionis,
Si me viuum esse audiuerit apud naues Achiuorum.

COMMENTARIVS.

a ὡϊτέῃσι δ' ἀμφὶ κυνέην] Hic habitus Dolonis attendendus est. primùm arma sunt arcus & iaculū: deinde corporis integumēta, pellis lupi albi, galeaque mustelina. De armis nihil est curiosius dicendum: de integumentis verò quid obserues, nisi meram istius Dolonis stultitiam, qui candidam pellem nocte induat, qua poterat facilius dignosci? Habet enim neque solùm noctu, sed etiā interdiu color candidus nescio quid conspicui, quod magis oculos afficiat, & magis, quàm alij colores, obseruetur. Dubitare autem possis, an pellis ista ex lupo fuerit sene, an aliàs ex quouis luporum candidorū genere. Nam lupos canescere, vt & equos, ac homines in senectute, notat etiam Erasmus in illo adagio, ὁ λύκος τὸν τρίχα, & τὸν γνώμην ἀλλάττει: Lupus pilum mutat, non mentē. Sed & aliàs est etiam genus luporum quoddam album, vt ex Oppiano lib. 3. Κυνηγετ. constat, qui lupos quinque colorum commemorat. Primus lupus est πξόυσης dictus toto corpore fuluo seu ruffo, id est, ξανθῷ: Secundus, circus & harpax dictus argenteo per latera & caudam colore. Tertius, qui aureus à pulchritudine coloris dicitur. Quartus colore niger. Quintus, quē ictinum, id est, miluum canum appellant. Quæ licet ita se habeant, tamen (vt etiam obseruat Gesnerus) canus color lupis magis proprius & communior existimatur: vnde Oppianus licet de diuersis etiam colore lupis dicturus, cōmuni epitheto πολιοπρῳρ ἀγέλας nominat. Sed nos in Lexico vocem πολύσημον, πολιὸς, explicabimus, quæ ad huius rei cognitionem maximè pertinet. Cùm autem Poëta dicat Dolonē pelle lupi tegi: hinc videtur occasionem cepisse fingēdi Euripides eum lupi speciem & gressum assumpsisse, quasi Græcos in ea forma fu-

sit delusurus: quod vt intelligas, iuuabit ipsius Dolonis verba apud eum videre, quæ sunt huiusmodi:

Χο. Σοφῆς παιᾷ ἀνδρὸς χρὴ σοφόν τι μανθάνειν
λέξον, τίς ἐσσι τῆδε σώματος στολή;
Δο. λύκου μὲν ἀμφὶ νῶτα θήσομαι δορᾶν
κἠ χήμα θηρὸς ἀμφ' ἐμῷ θήσω κάρᾳ
βάσιν τε χερσὶ προθοῦμαι καθημένος
κἠ κῶλα κώλοις, πεζὰ πεζὸν μιμήσομαι
λύκος κελεύθου πολεμίοις δύσοδρέστου
πόφροις πελάζων, κἠ νεῶν προσλήμμασιν.
ὅταν δ' ἐρήμων χῶρον ἐμβαίνω πόδι
δίδαμος ἁμὶ τῇ δὲ σύγκτιμι δόλος.

Hinc est quòd eum etiam paulò pòst ibidem πεζὰ πεζὸν μῖμον appellat Chorus. Quod si verum est, Dolus ille valde fuit insipidus, quia si Græci etiam lupi speciem vidissent, iaculis eum erant petituri.

b ἕτος τοι Διομήδες] Non fuit frustra, quod anteà de Vlysse dicebat Diomedes, ἐπὰ φρένες νοήσαι: Ecce enim promptum illius consilium in Dolonis deprehensione. Sic idem Rhæsum, & eius equos primos animaduertet. Vnde verè merunt dici ἐπίσκοποι, id est, explorator: nam τὸ ἐπὶ quandam ἀκρίβειαν in re gerenda significat. Ecce autem quid Vlyssi hunc Dolonem videnti in mentem venerit: Primùm dubitat, cur eum hic esse putet, an quòd exploraturus sit castra Græcorum, an quòd cadauer aliquod sit spoliaturus (vnde non immeritò apud Euripidem ambiguo vocabulo φήλητης appellatur, quòd non solùm deceptorem, sed etiam furem significat) Prudenter autem suadet ne vrgeatur, donec campum, Scamandrium nempe, vt aliàs vidimus, pertransierit: quia eo pacto poterat se facilè in castra, vnde exierat, reuerti sine periculo insequentium. Itaq; mox dicetur eo viso hos exploratores Græcos ad latus à via reflexisse: qui cùm iam transijsset campum, à tergo illi institerũt, & eum ad castra semper vrserunt, ne daretur ei regressus ad ciuitatem. quod fuit prudens Vlyssis consilium. Secundò, cùm de insequendo Dolone loquitur, operam quidem suam in ea re pollicetur: sed quia fieri poterat, (quod suspicatur Vlysses, quia in rebus dubijs sapientis est nihil sibi certi aut nimiùm tuti polliceri,) vt hic Dolon celeritate polleret, qua hos Heroas insequentes anteuerteret, Diomedi hoc dat negotij, vt eum à castris Troianorum ad naues propellat: non dicit autem se eum persequuturum, quòd nimirum velocitati suæ diffideret, vt voluit Eustathius, quanquam adducar vt credam, Vlyssem hanc prouinciam Diomedi demandare non propter celeritatem, sed propter hastam, quam habebat Diomedes, qua vult vt Dolonem fugientem impetat. ait enim, ἔγχει ἐπαίσσων: quia tamen telis idem præstare ctiam Vlysses poterat, non recuso assensionem Eustathio. Sed & ipse Vlysses quoque Dolonem persequetur, vt docent illa infrà:

ὡς τὸν τυδείδης ἠδὲ πολύμητις Ὀδυσσεὺς
τὼ δ' ἀθρήσαντε κιχήτην

Λαὲ ἀποπιμπλῶντε, διώκετον ἐμμενὲς αἰεὶ: & posteà,

c ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἀπέλω] Hunc locum ita interpretatus est Aristarchus, referente Didymo, ὅσον φησὶν ὑφ' οὗ τις ὁμοῦ τινὸς ἀφεθέντος ἀπολυθέντος ζεύγους ἡμιόνων, ἢ ζεύγους ἄλλου βοῶν, φθάνουσι καὶ προλαβοῦσι τὰς βοῦς οἱ ἡμίονοι. ἔχυτερα γάρ εἰσι τῶν βοῶν. τοσοῦτόν φησι ἐσαντες διάστημα παρελθεῖν τὸν Δόλωνα, μεθ' ὃν στραφέντες ἐδίωξαν. Id est: Quantum emisso simul ab aliquo tum mulorum tum boum iugo anteuertuntur à mulis boues, tantum spatium sinentes isti Heroës Dolonem progredi in via, conuersi persequuti sunt. Præuertunt autem, inquit Gesnerus, muli boues arando, nõ quòd robustiores sint, sed quòd celeriores, si pariter emittãtur. Ideò ait hic Didymus, φθάνουσι ὡς ὀξύτεροι οἱ ἡμίονοι τὰς βοῦς ἐν ἀρότῳ. Eadem porrò loquendi ratione vsus est etiam Poëta Odyss. θ. his verbis:

τῶν δὲ θεὴν ὀχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀρούρων,
τόσσον ὑπερθρῴσκοντε λάβοι ἐν ὀλκῷ περ ἐόντε. Vnde Erasmus sumptum existimauit illud prouerbium Theognidis, quod extat apud Athenæum lib. 7. γνοίης δὲ ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι, Noscas quantum asinis muli præstent. Olim, inquit, bubus, asinis & mulis proscindebant arua. Hinc illa lex Mosaica Deuter. 12. quæ vetat arandi gratia bouem & asinum sub idem iugũ mittere. Aratrum igitur, quòd à mulis trahebatur, multò celeriùs perueniebat ad sulci finem, quum arator inuertit aratrum, quàm quòd trahebatur à bubus. Hæc ille. Sed vt ex hoc loco videretur desumptum illud prouerbium, ita erat enunciandum: ὅσσον βοῶν κρείσσονες ἡμίονοι. Eadem tamen est origo, ni fallor, vtriusque prouerbij.

d ὡς δ' ὅτε κερχαρόδοντε] Adhibet iam egregium illud Poëtarum pigmentum, qui non solent simplici rei narratione contenti esse, sed eam comparationibus, qua in re mirus est ac frequens Poëta noster, illustrant, quibus solet meliùs ob oculos res gesta proponi. Nunc ergo aptissimè canibus comparat Vlyssem & Diomedem feram fugientem persequẽtibus. Dolonem verò feræ fugienti, non tamen cuilibet, sed solùm timidæ, quales sunt hinnulus & lepus.

e τόφρα δὴ μάν] Hoc erat quod præsagiebat Vlysses, futurum vt celeriùs Dolon curreret, proinde peti eum hasta à Diomede volebat, quòd nunc facit Diomedes: sed oportuit auxilium Mineruæ adesse. Ita solet Poëta in rebus paulò grauioribus περιβλογεῖν, vt aliàs diximus. Monemur porrò, quod iam sæpius est repetitum, intelligere etiam Poëtam, in rebus gerendis diuinam opem hominibus interuenire. Attendenda etiam Diomedis φιλοδοξία, qui hoc sibi voluit esse peculiare, nec ab alio vllo præripi, vt priores in suas manus veniret Dolon, quod etiam est feliciter assequutus.

f ἐκὼν δ' ἡμάρτανε] Illa etiam est summa hastam vibrandi peritia, quâ aberratur ab eo quem petis: non quòd difficile sit omnino aberrare, sed tunc cùm directè aliquem petis, & tamen hastam in eam partem, quam voles, emittis, eum tantùm illæsum lambens, vt hîc Diomedes Dolonem δεξιτερὸν ὑπὲρ ὦμον. Similis sagittandi dexteritas in Domitiano fuit, quę tanta fuit, vt inter parentes digitos extentæ manus viri procul positi iacula transuolarent, vt est apud Sextum Aurelium. Talis fuit in egregio & pręstantissimo illo Heluetio, cui nomen Guilhelmo Tellio qui malum supra caput filij hoc illæso iaculatus est.

g ὁ δ' ἄρ' ἔσῃ] Rectè hinc potes conijcere, pusillanimitatem adiunctum esse quasi perpetuum sordidi illius auaritiæ, quæ non nisi in angustos animos cadit, quales habet noster Dolon, qui non solùm se in fugam coniecit, sed etiam iam ad ictum hastæ, à qua tamen fuit illæsus, ita perterreatur, vt non immeritò lepori ac hinnulo timidissimis animalibus eum Poëta comparauerit. Hunc autem timorem eleganter ἀποφοίβει. Primùm à vocis inconstantia, siue generaliùs tremore (nam vtrumq; significat τὸ βαυβάινειν) deinde à stridore dentium, tum à pallore, quæ omnia frigiditatis signa sunt. Est autem frigiditas timoris comes, aut si mauis effectum, vt aliàs antea docuimus ex Aristotele. Eiusdem porro Dolonis pusillanimitas in sequentibus eius lacrymis obseruari etiam potest, quas Poëta in rebus miseris tantùm probat, quia illæ facilitatem & mansuetudinem hominis indicant: in simili autem casu, vbi fortitudo desideratur, eas solùm ignauis hominibus tribuit, vt etiam anteà in Thersite videri potuit.

h ἔστι δ' οἶδον] Quod anteà Poëta dicebat locupletem esse hunc Dolonem, nihil aliud fuit quàm ἀποπαρασκευὴ ad hanc sui redemptionem. Quod ipsum fuit in causa cur apud Euripidem, cùm diceret ei Hector, πλουτὸς γάρ ἐσσι, καὶ τὸ δ' αἰτήσῃς γέρας: respondeat Dolon, ἀλλ' ἐς' ἐν οἴκοις ἐβίοτον ὡς ἐξόμῃ.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Θάρσει, μηδέ τι τοι θανάτου κατὰ θυμὸς ἐσθω· (σθω,
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πῇ δ' οὕτως ὄπι νηὸς ἀπὸ στρατὸν ἔρχεαι οἶος
Νύκτα δι' ὀρφναίην ὅτε τ' ἄλλοι βροτοὶ ἄλλοι;
Ἦ τινα συλήσων νεκύων κατατεθνηώτων;
Ἦ σ' Ἕκτωρ προέηκε δι' ἀγγελίην ἑκάστην
Νῆας ὅπι γλαφυρὰς, ἦ σαυτὸν θυμὸς ἀνῆκε;

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Δόλων υἱὸς δ' ἔτρεμε γυῖα,
Πολλῇσί μ' ἄτῃσι παρὲκ νόον ἧκεν Ἕκτωρ,
Ὅς μοι Πηλείωνος ἀγαυοῦ μώνυχας ἵππους
Δωσέμεναι κατέβυσε, καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἦ νύ γέ μ' ἰόντα δολίῃ διὰ νύκτα μέλαιναν,

Hunc.v. excipiens, allocutus est prudens Vlysses,
Confide, neq; tibi mors in animo sit.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra:
Quónam sic ad naues à castris vadis solus
Noctem per obscurã, quando dormiunt mortales ca-
An aliquod spoliaturus cadauer mortuorum? (teri?
An te Hector præmisit speculatum singula
Naues ad concauas, an teipsum animus impulit?
Huic dein respõdit Dolon (mẽbra aũt tremebant)
Multis me pollicitis noxijs pter volũtatẽ induxit He-
Qui mihi Pelidæ illustris vnungulos equos (ctor,
Daturum annuit, & currus decoros ære.
Iussit auiẽ me euntem, velocem per noctem obscuram

Ἀνδρῶν δυσμενέων ἀγχοῦ ἐλθέμεν, ἦε τε πυθέσθαι
Ἠὲ Φυλάσσοντας νῆας ἅτε πάρος περ,
Ἠὲ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες,
Φύξιν βεβλῴοιτε μετ' ὀφθαλμοῖσιν, ὀδ' ἐθέλοιτε
Νύκτα φυλασσέμεναι, καμάτῳ ἀδηκότες αἰνῷ.

ο Τὸν δ' ὑπεμφθήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ἦ ῥα νύ τοι μεγάλων δώρων ἐπιμαίετο θυμὸς, (σεύς,
Ἵππων Αἰακίδαο δαΐφρονος· οἱ δ' ἀλεγεινοὶ
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ἠδ' ὀχέεσθαι
Ἄλλῳ γ' ἢ Ἀχιλῆι, τὸν ἀθανάτη τέκε μήτηρ,
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πῇ νῦν δὴ εὖρος κιὼν λίπες Ἕκτορα ποιμένα λαῶν;
Πῇ δέ οἱ εἵπετα κεῖνα θεηλάτα; πῇ δὲ οἱ ἵπποι;
Πῶς δ' αἱ τῶν ἄλλων Τρώων φυλακαί τε καὶ
εὐναί;
Ἀτὰρ τί μητιόωσι μετ' ὀφθαλμοῖσιν ἢ μεμάασιν
Αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπώσεσθαι, ἦε πόλινδε
Ἄψ αὐαχωρήσουσιν, ἐπεὶ δαμάσαντό γ' Ἀχαιούς.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Δολίων Εὐμήδεος υἱός,
Τοι γὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Ἕκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν ὅσοι βουληφόροι εἰσὶ,
Βουλὰς βουλεύει θείῳ παρὰ σήματι Ἴλου
Νόσφιν ἀπὸ φλοίσβοιο· φυλακαὶ δ' ἅς εἴρεαι ἥρως,
Οὔτις κεκελευσμένη ῥύεται στρατὸν, οἵδε φυλάσσει.
ε Ὅσσαι γὰρ Τρώων πυρὸς ἐσχάραι, οἵσιν ἀνάγκη,
Οἵδ' ἐγρηγόρθασι, φυλασσέμεναί τε κέλονται
Ἀλλήλοις· ἀτὰρ αὖτε πολυκλητοὶ ἐπίκουροι
Εὕδουσι· Τρωσὶ γὰρ ὑπερφιάλοισι φυλάσσειν.
Οὐ γάρ σφιν παῖδες ἀρηΐφιλοι ἕαται, οὐδὲ γυναῖκες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
f Πῶς γὰρ νῦν Τρῶες μεμιγμένοι ἱπποδάμοισιν
Εὕδουσ', ἢ ἀπαύδᾳ, δίκτε μοι, ὄφρα δαείω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Δολίων Εὐμήδεος υἱός,
Τοι γὰρ ἐγὼ καὶ ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Πρὸς μὲν ἅλὸς Κᾶρες καὶ Παίονες ἀγκυλότοξοι,
Καὶ Λέλεγες καὶ Καύκωνες, δῖοί τε Πελασγοί·
Πρὸς Θύμβρης δ' ἔλαχον Λύκιοι, Μυσοί τ' ἀγέρωχοι,
Καὶ Φρύγες, ἱππόδαμοι, καὶ Μήονες ἱππιοχρυσέῃ.
Ἀλλὰ τίη ἐμὲ ταῦτα διείρεσθε ἕκαστα;
Εἰ γὰρ δὴ μέμαασιν Τρώων κατὰ δῖα θύεσθαι,
Θρῄκες οἱ δ' ἀπάνευθε νεηλυδες ἔχαται ἄλλων·
Ἐν δέ σφιν Ῥῆσος βασιλεὺς, παῖς Ἠιονῆος,
g Τοῦ δὴ καλλίστους ἵππους ἴδον, ἠδὲ μεγίστους·
Λευκοτέρους χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοίους.
Ἅρμα δέ οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ εὖ ἤσκηται·
Τεύχεα δ' ἦλθ' ἔχων χρύσεια πελώρια, θαῦμα ἰδέσθαι,
Ἠλυθ' ἔχων· τὰ μὲν οὔτι καταθνητοῖσιν ἔοικεν
Ἀνδρεσσιν φορέειν, ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀλλὰ ἐμὲ νῦν νηυσὶ πελάσσετον ὠκυπόροισιν,
Ἢ ἐμὲ δήσαντες λίπετ' αὐτόθι νηλέι δεσμῷ,
Ὄφρά κεν ἔλθητον, καὶ πρήξητον ἐμεῖο
Ἦε κατ' αἶσαν ἔφην ἐν ὑμῖν, ἦε καὶ οὐκί.

Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη κεχαρὸς Διομή-
Μὴ δή μοι φύξιν γε Δόλων ἐμβάλλεο θυμῷ, (δης·
h Ἐσθλά περ ἀγγείλας, ἐπεὶ ἵκεο * χεῖρας ἐς ἁμάς.
Εἰ μὲν γάρ κε σε νῦν ἀπολύσομεν, ἠὲ μεθῶμεν,
Ἦ τε καὶ ὕστερον εἶσθα δόας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ἦε δηϊόφρονα, ἢ ἐναντίβιον πολεμίζων·
Εἰ δέ κ' ἐμῆς ὑπὸ χερὸς δαμεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃς,

χε. χεῖρας ἁμοῖο.

Ad viros hostes propè accedere, & explorare
An custodiantur naues veloces vt antea,
An iam manibus à nostris domiti
De fuga deliberetis inter vos, neq; velitis
Noctem custodire labore defessi graui.
Hunc.v. subridens allocutus est prudens Vlysses,
Certè tibi magna dona affectabat animus,
Equos Aeacidæ bellicosi: hi autem difficiles sunt
Viris mortalibus ad domandum & equitandum
Alteri quàm Achilli, quē immortalis peperit mater.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra: (pulorum?
Vbi nunc, huc veniens, reliquisti Hectora pastorē po-
Vbi.a. eius arma iacent mauortia? vbi & eius equi?
Quomodo autem aliorum Troianorum excubiæ &
cubilia dispositæ sunt?
Quæq; consultent inter se, narra: an cupiant
Illic manere apud naues procul, an ad vrbem
Retrò redituri sint, posteaquam domuerunt Achiuos.
Hunc.a. rursus allocutus est Dolon Eumedis filius,
Equidem tibi hæc valdè verè narrabo.
Hector quidem inter eos quicunq; consiliarij sunt,
Consilia init diuini apud monumentum Ili
Seorsum, à strepitu: de custodys.a. quas percōtaris he-
Nulla delecta tuetur castra, neq; custodit. (ros
Quotquot.n. Troianorum ignis foci, quib. necesse est,
Hi vigilant, excubiasq; agere hortantur (liarij
Inter se, sed rursus ex multis regionibus vocati auxi-
Dormiunt: Troianis enim committunt custodiam:
Non enim illis liberi propè sedent, neq; mulieres.
Hunc aūt excipiens, allocutus est prudens Vlysses,
Quomodo verò nunc Troianis permisti bellicosis
Dormiūt, an seorsum apertè dic mihi, vt intelligam.
Huic autem respondit deinde Dolon Eumedis fi-
Equidem & hæc valdè verè narrabo: (lius.
Apud mare qdē sunt Cares, & Pæones curuis arcub.
Et Leleges, & Caucones, nobilesq; Pelasgi: (vtentes.
Ad Thymbram.v. sortiti sunt Lycij, Misiq; superbi,
Et Phryges equites, & Meones equis armatis vtentes.
Sed cur ex me hæc percontamini singula?
Si.n. iam cupidi estis Troianorum adire exercitum,
Thraces hi seorsum sunt noui aduenæ extremi alio-
Interq; ipsos, Rhesus rex filius Eionei. (rum:
Huius pulcherrimos equos vidi & maximos:
Candidiores sunt niue, ad currendū.a. vētis similes,
Currus aūt ei auroq; & argento scitè fabricatus est:
Arma verò aurea, ingentia, mirabile visu,
Venit habens: quæ quidem neutiquam mortalibus
Viris gestare, sed immortalibus dijs. (conuenit
Sed me nunc ad naues adducite veloces,
Aut me ligantes relinquite hîc duro vinculo,
Interea dum redeatis, & experiamini me,
An secundum veritatem dixi vobis, siue non.
Hunc.a. torue à spiciens, allocutus est fortis Diome-
Ne iam mihi effugium Dolon injice menti, (des:
Bona quamuis nuntiasti, postq; venisti manus in no-
Si.n. te iam absoluamus, vel admittamus, (stras.
Certè & posthac venies veloces ad naues Achiuorū.
Aut speculaturus, vel contrà pugnaturus:
Si.v. meis à manibus stratus vitam amiseris,

Οὐκ

Οὐκ ἐτ' ἔπειτα σὺ πῆμά ποτ' ἔσεαι Ἀργείοισιν.

ⁱ Ἦ, καὶ ὁ μεν μιν ἔμελλε χερείῃ χειρὶ παχείῃ
Ἀψάμενος λίσεσθαι· ὁ δ' αἰχμὴ μέσσον ἔλασσε,
Φασγάνῳ αἶξας, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε.
ᵏ Φθεγξομένῳ δ' ἄρα τῷ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κυδάλιμον κυνέην κεφαλῆφιν ἔλοντο,
Καὶ λυκέην, καὶ τόξα παλίντονα, καὶ δόρυ μακρόν·
Καὶ τά γ' Ἀθηναίη λητίδι δίῳ Ὀδυσῆος
Ὑψόσ' ἀνασχεθέτην χειρὶ, καὶ ὤχετο δῖα θεάων.
Χαῖρε θεὰ τοῖσδεσσι· σὲ γὰρ πρώτην ἐν Ὀλύμπῳ
Πάντων ἀθανάτων ἐπιδωσόμεθ'· ἀλλὰ καὶ αὖτις
Ἔμπαιον ἐπὶ Θρηϊκῶν ἀνδρῶν ἵππους τε καὶ ὦκας.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕθεν ὑψόσ' ἀείρας,
ˡ Θῆκεν ἀνὰ μυρίκῃσι. δόρυ δ' ἐπὶ σῆμά τ' ἔθηκε,
Συμμάρψας δόνακας, μυρίκης τ' ἐρεθηλέας ὄζους,
Μὴ λάθοι αὖτις ἰόντε φόως Διὸς νύκτα μέλαιναν.

Nō amplius posthac tu nocumētū vnquā eris Argiuis.
Dixit, & is quidē ipsum erat barbā manu robusta
Tāgens precaturus: hic verò ceruicē mediā percussit,
Ense impetens, & ambos incidit neruos:
Loquentis verò huius caput pulueribus mistum est.
Huius aūt mustelinam galeam à capite detraxerūt,
Et pellē lupinā, & arc⁹ q retrorsum flectūtur, et hastā
Et hæc Miner. prædatrici nobilis Vlysses (longam,
In altū sublata dicauit manu, & precās verbū dixit:
Lætare Dea istis: te enim primam in Olympo
Omnium immortalium inuocabimus, sed & rursus
Prosequere nos ad Thraces viros, equosq; & cubilia.
Sic dixit, & à se in altum eleuans,
Posuit super myricam: conspicuūq; insigne imposuit,
Cōuellens arundines myricæq; latè frondentes ramos,
Ne lateret redeūtes præcipitantem per noctē nigram.

COMMENTARIVS.

a μηδέ τι τοι θάνατον] Non dicit eum ζωγρεῖν ac nō moriturū, sed à metu mortis tantùm dehortatur, quasi à securo melius sit omnia expiscaturus: alioqui Dolō ipse à Diomede mox interficietur. Percūctatur porrò Vlysses Dolonē, quid causæ eum ad hoc iter suscipiendum impulerit. Et (quæ est Homeri consuetudo) quædam ei proponit, quorum gratia eum profectum suspicatur. Eadem anteà dixerat idem Vlysses Diomedi, ἦτός τοι Διόμηδες ἀπὸ στρατὸς ἔρχεται οὖνε, &c. hîc autem addit illud, ἢ σαωτὸν θυμὸς ἀνῆκε.

b πολλῆσι μ' ἄτῃσι] Explicat causam cur hoc iter susceperit, sed iam ab ipso initio minus candidè & verè quàm ipsa res ferebat. Ait enim se inductum eò fuisse prẹter suam voluntatem ab Hectore, qui sibi equos Achillis & eiusdem currus in mercedem esset pollicitus. Quasi dicat, sibi quidē in animo non fuisse (& ita respondet illi Vlyssis interrogationi, ἢ σαωτὸν θυμὸς, οὖνε;) huic itinĕri sponte se committere (quibus videtur captare Græcorum istorum heroum gratiam, qui intelligant Dolonē per se nō esse Græcis quippiam incommodi illaturum, cùm malè affectus ipsis contrà existimari poterat, si fassus esset se hoc sponte subijsse) hoc sibi, inquam, in animo non fuisse, sed inductum se Hectoris pollicitationibus, quæ tantæ fuerunt, vt earum spe coactus sit ei obtemperare. Et vt Græci isti heroës intelligant se ob rem leuem eò non fuisse permotum, refert quidnam sibi Hector promiserit, quod tanti erat precij, vt cuiuis facilè sit persuasurum rem omnium difficillimam aggredi, nedum hoc quod nunc in se recepit Dolon: cuiuis, inquam, non ei quidem generoso, qui muneribus ac donis vix solent pellici: sed sordido cuipiam & lucri studioso, qualis est noster Dolon. Cuius hîc apparet mendax ingenium, qui culpam huius facti à se volens remouere, eam omnino in Hectorē transfert: quasi sibi inuito hoc fuerit demandatum, cùm tamen constet ex præcedenti, eum non solùm hoc sponte subiuisse, sed etiam equos illos & currum Achillis ab Hectore stipulatum.

c τὸν δ' ὑπομειδήσας] Salsè risu Dolonas institutum excepit Vlysses, quasi dicat, iam se non mirari, cur huic itineri ad eum finem se commiserit, quamuis satis esset periculosum, cùm tam magna præmia sperauerit: posteà tamen ostendit, quàm temerè ea exoptauerit, cùm Achillis equi nullius viri mortalis imperio sint obtemperaturi, eiusq; sint ingenij, vt soli us domini Achillis habenas audiant: Achillis inquam, qui etiā alioqui à parte matris Thetidis diuinioris ac præstantioris sit generis, quàm reliqui mortales, qui ad mortales suos natales tantùm referant, quibusq; res tam ardua est denegata. Achilli verò ratione matris concessa. Posteà scisciatur statum Hectoris totiusque Troiani exercitus, eorumq; de his rebus consilium, vbi iam exploratoris veri partibus fungitur.

d μάλ' ἀτρεκέως] Atqui non omnib. Vlyssis interrogationibus satisfaciet, siue quòd ita sit timore perturbatus, vt omnia capita meminisse non potuerit, siue quòd de industria cætera prætermiserit, nimirum hæc, vbi essent arma & equi Hectoris deinde quodnam sit Troianorum in præsenti rerum statu consilium. Id solùm respondet, vbi nam Hectorem reliquerit, & aliquid etiam de custodijs. Addit, quod Vlysses non erat percunctatus, de copijs auxiliaribus, quas excubandi munus non subire dicit, quod illud solis Troianis committant.

e ὅσσαι γὰρ πρόσθεν] Non sunt hoc loco intelligendi ignes illi, quos accendere anteà iubebat Hector, cùm ait καίωμεν πυρὰ πολλὰ σέλας δ' ἐς οὐρανὸν ἵκῃ: sed Troianorum lares domestici, id est, familiæ, & ipsi Troiani indigenæ ac non peregrini: &, vt est alibi, τρῶες ἐφέστιοι ἔασιν. Sic Porphyrius secunda quæstione Homerica. Ait ergo Dolon, quicquid custodiarum in castris Troianorum sit, id esse tantùm inter priuatos: quasi dicat Hectorem per se, Aeneam per se, Paridem per se, & sic cæteros excubias cum suis agere, cæterùm nullas esse generales ab vniuerso exercitu institutas. Vbi notanda est Troianorum securitas, qui sibi minus à deuictis hostibus timeant: contrà Græci alia ratione communibus excubijs sibi prouiderunt, vt qui victorem hostem magis reformidarent. Illud etiam in sequentibus venit obseruandum, quòd peregrinæ copiæ somno se tradiderunt, vigilandiq; prouinciam Troianis reliquerunt ea de causa, vt subijcit Dolon, quod extranei milites non habent hîc apud se liberos & vxores, quibus excubent: quasi dicat id optimè se habere, quia eum maiores labores tolerare sit æquum, cui maiori sint cessuri commodo.

f πῶς γὰρ νῦν] Quærit an copiæ auxiliares Troianis sint permistæ, cui respondet Dolon non directè, sed obliquè, indicans loca, in quibus illæ essent dispositæ. Id tamen breuiter, quia statim Rhesum commemorat, quod dextrè à Poëta confictum est, cùm hic sit huius libri scopus, vt is tollatur de medio, nec sine causa. Nam illi datum erat oraculum, Si eius equi herbam Troiani campi ederent, & aquam illius loci biberent, futurum eum inexpugnabilem. Quod ne accideret, factum est Diomedis & Vlyssis opera. Refert Eustathius, & videtur sequi Virgilius 1. Aeneid.

Nec procul hinc Rhesi niueis tentoria velis
Agnoscit lacrymans, primo quæ prodita somno
Tydides multa vastabat cæde cruentus,
Ardentesq; auertit equos in castra, priùs quàm
Pabula gustassent Troiæ, Xanthumque bibissent.

Hoc tamen memorat quoq; Eust. Pindarū alicubi scribere, Rhesum vna die pugnasse, detrimentiq; multū, Græcis intulisse: contrà Historia Dictys cum Homero ferè consentit. Per idem tempus, inquit, Rhesus de Eioneo genitus, haud alienus à Priami amicitia, pacta mercede cum magnis Thracum copijs aduentabat. Is incidente iam vespere paulisper moratus apud Oen insulam, quæ ante positam ciuitatem continenti eius adiungitur secundam circiter vigiliam ingressus Troianos campos, explicitisq; tentorijs ibidem opperiebatur. Quod vbi Diomedes atque Vlysses, vigilias in ea parte curantes, procul animaduertere, rati Troianos à Priamo exploratum missos, arreptis armis, mox presso gradu circunspicientes omnia, pergunt ad eum locum. Tum fatigatis ex itinere custodibus, & ob id somno pressis, ijque & interius progressi, in ipsis tentorijs Regem interficiunt. Dein nihil vltra audendum rati, currum eius, & cum egregijs insignibus equos ad naues ducunt. Ita reliquum noctis in suis quisque tabernaculis requiescentes transigunt. Hæc ille. Consulat etiam lector Rhesum Euripidis (quam tamen tragœdiam quidam Sophoclis asserunt) vbi Minerua dicit, si Rhesus in crastinum vixerit, fusos iri Græcos, atq; adeò ipsum Achillem. Hæc sunt verba:

ὃς ἐὰν διοίσῃ νύκτα τὴν ἐς αὔριον
οὔτε σοφ' Ἀχίλλεως οὔτ' αὖ Αἰακοῦ δόρυ,
μὴ πάλιν πέρσαι ναύσταθμ' Ἀργείων, ἐμοί,
τείχη καθαπτὰ φάναι, κ) πυλῶν ἔσω
λόγχῃ πλατεῖαν εἰς δρομὸν ποιήμασι
τοῦδ' ἐκβαλοῦσ', παῦτ' ἔχει, &c.

g τῶν δὴ κἀκείνους] Hos etiam equos valde laudabit posteà Nestor, cùm ad naues deducentur. Tria aūt sunt, vt hinc potes colligere, quæ

quæ eos cōmendāt: primùm magnitudo, deinde color, tertiò velocitas. Minerua apud Euripidē in Rheso eos à solo laudat colore:

πῶλοι Θρηικίων ἐξ ἁρμάτων
λεύκαι δέδενται, λίμνης ἐν δρόμῃ·
στίλβουσι δ' ὥστε πολιᾶς κύκνου πτέρον.

ταύτας, κλωνόντες δεσπότιν, κομίζετε.
Κάλλιστον οἶκος σπύλον. ὁ χαίρων ὅπως
τοῖόν δ' ὄχημα χθὼν κέκασθαι πωλικόν.

h ἐσθλά πως ἀγάλλας,] Posset videri res iniqua, vt hic Dolon, à quo Græci isti exploratores Troianorum statum expiscati sunt, id beneficij loco non reponant: immò contrà mortem ei inferant, quasi iniuria aliqua sint affecti. Sed Diomedes ait, nihil obstare quod bona nuntiârit, quo minus moriatur: siquidem si viuus relinquatur, posse eum aliàs etiam Græcis nocere. Potest etiam hæc fuisse eius mortis causa, quanquam illam Poëta non exprimit: quòd, vt ait Demosthenes, ὁ προδότης ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων μεμίσηται, οἷς τὸς οἰκείους προδέδωκε καί τι ἐσθλὰ τοῖς πολεμίοις ποιήσας. Inde Cæsar proditionem amabat, proditores non item. Ergo rectè & prudenter consultum à Diomede, qui Dolonem suos perfidè prodentem interficit.

i ἦ, καὶ ὁ μὲν ἐμεμάκτο] Hunc veterum supplicandi morem attigimus anteà lib. 1. pag. 23.

k φθεγξομένῳ] Existimaui aliquando legi posse hunc versum sic, φθεγξομένῳ δ' ἄρα τε καρὶ ἐν κονίῃσιν ἐμίχθη. Nam Suidas dicit καρὶ εἶναι τὸ κεφαλὸ καὶ τὸ γλῶσσαν. Sed nihil muto, quia etiam forsan stylum Homericum non redoleret. Quidam legunt φθεγξομένη, sed malè: quia κάρη non est fœmininum apud Homerum. Qua de re aliás.

l ἦεν αἰὰ μυρίκῃσι.] Myrica valde est ὑδροχαρής, & in paludibus arundines multæ crescunt. Vnde argumentum est, speculatores istos per paludem iter fecisse, quod & ardeola paulò antè significauerat. Porrò hoc loco trophæi speciem imitatur Poëta, quæ longè aliter apud cæteros in vsu fuit. Nam vel armorum de victorum hostium aceruo, vel lapidum & columnarum erectione cōstituta sunt trophæa, inquit Eustathius. Ego tamen credidcrim simpliciter Vlyssem voluisse illic caput Dolonis relinquere, nō quòd trophæum cogitaret, sed vt in reditu illud reciperet: quod manifestè docent ipsius Poëtæ verba, μή λάθοι αὖτις ἰόντα διὰ νύκτα μέλαιναν. Tamen hoc expressè non dicitur, recipisse illud caput Vlyssem: sed inde puto posse colligi, quod in fine libri dicitur, νηῒ δ' ἐνὶ πεύμνῃ σὺν τεύχεα βροτόεντα Δόλωνος θῆκ' Ὀδυσεύς, &c. suum tamen cuique liberum iudicium in hac re esto.

Τὼ ἢ βάτην πρότερω διὰ τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.
Αἶψα δ' ἔπι Θρηκῶν ἀνδρῶν τέλος ἶξον ἰόντες.
Οἱ δ' ἄλλον καμάτῳ ἀδηκότες, [a] ἔντεα δέ σφιν
Καλὰ παρ' αὐτῆσιν χθονὶ κέκλιτο δι' ἧς κόσμον
[b] Τριστοιχεί. παρὰ δέ σφιν ἑκάστῳ δίζυγες ἵπποι.
Ρῆσος δ' ἐν μέσῳ εὗδε, παρ' αὐτῷ δ' ὠκέες ἵπποι.
Ἐξ ὑπατιφερέος δέος πυμάτης ἐμάσσατο ἱμάντι.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς προπάροιθεν ἰδὼν Διομήδεϊ δεῖξεν,
[c] Οὗτός γε Διόμηδες ἀνήρ, οὗτοί δέ γε ἵπποι
Οὓς νῶϊν πίφαυσκε Δόλων, [d] ὃν ἐπέφνομεν ἡμεῖς.
Ἀλλ' ἄγε δὴ σὸν θοῦρε κεραιτόμον ἐγχείην
Ἑτάρωνα μέλεον σὺν τεύχεσιν, ἀλλὰ λύ' ἵππους·
[e] Ἢ ἐὺ γ' ἄνδρας ἕναιρε, μελήσεται δέ μοι ἵπποι.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἔμπνευσε μένος γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Κτεῖνε δ' ἔπειτα θοάς ἀμφιβρώσας ἐτάων ἠδὲ σὺν ὄρνυτ' ἀϋτὴν
Ἄορι θηγομένῳ· ἐρυθαίνετο δ' αἵματι γαῖα.
Ὡς δ' ἢ λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθὼν,
Αἶγάς ἢ οἰέας κακὰ φρονέων ἐνόρσῃ·
Ὣς μὲν Θρῄκας ἄνδρας ἐπάϊσσε Τυδέος υἱός,
[h] Ὄφρα δυώδεκα κῆας ἐπέφνεν· ἀτὰρ πολύμητις Ὀδυσ-
Ὅντινα Τυδείδης ἄορι πλήξας παραπάσας, (σεύς,
Τόνδ' Ὀδυσεὺς μετόπισθε λαβὼν ποδὸς ἐξέρυσσε·
Τὰ φρονέων κῆρ θυμόν, ὅπως καλλίτριχες ἵπποι
Ῥεῖα διελθοιεν. μηδὲ τρομεοίατο θυμῷ
Νεκροῖς ἀμβαίνοντες· [*] i ἀήθεσσον γὰρ ἔτ' αὐτῶν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆα κιχήσατο Τυδέος υἱός,
Τὸν τρισκαιδέκατον μενεδήϊον θυμὸν ἀπούρας,
Ἀθμαίνοντα· [k] κακὸν γὰρ ὄναρ κεφαλῇφιν ἐπέστη
Τῇ νύκτ' Οἰνείδαο πάϊς διὰ μῆτιν Ἀθήνης.
Τόφρα δ' ἄρ' ὁ τλήμων Ὀδυσεὺς λύε μώνυχας ἵππους.
Σὺν δ' ἤγαγεν ἑτάροισι, καὶ ἐξήλασεν ὁμίλου,
Τόξῳ θπιστάμενος, ἐπεὶ ἁ μάστιξ' ἐφαάνη
Ποικίλα ἐν δίφροιο νεήσατο χερσὶν ἐλέσθαι.
Ῥοίζησεν δ' ἄρα πῖ φαύσκων Διομήδεϊ δίῳ,
Αὐτὰρ ὁ μερμήριξε, μένων ὅ, τι κώτερον ἔρδοι,
Ἢ ὅγε δίφρον ἑλὼν ὅθι ποικίλα τεύχε' ἔκειτο,
Ῥῦμα ἐξερύσαι, ἦε ἐκ φέροι ὑψόσ' ἀείρας,
Ἦ ἔτι τῶν πλεόνων Θρηικῶν ἀπὸ θυμὸν ἔλοιτο.
Εἕως ὁ ταῦτ' ὤρμαινε κατὰ φρένα, τῷ δ' Ἀθήνη
Ἐγγύθεν ἰσταμένη προσέφη Διομήδεα δῖον·
[l] Νόσφι δὴ μνῆσαι μεγαθύμου Τυδέος υἱὲ
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, μὴ καὶ πεφοβημένος ἔλθῃς,

Hi.a.progressi sunt vlterius per arma & atrũ cruorẽ.
Statim.a.ad Thracũ virorũ cohortẽ venerũt euntes:
Hi autem dormiebant labore defessi: arma.v.ipsis
Pulchra iuxta ipsos terræ acclinata erãt, pulchrè de-
Triplici ordine: apudq; ipsos vnicuiq; bijuges eq. (cēter
Rhesus.v.in medio dormiebat, apudq; ipsum veloces
Ex parte currus vltima loris ligati erant. (equi:
Hunc a.Vlysses ante se conspicatus Diomedi ostendit,
Ecce tibi Diomedes vir, hi tibi equi,
Quos nobis narrauit Dolon, quem occidimus nos.
Sed agè iam profer validum robur, neq; te decet
Stare ociosum cum armis: sed solue equos:
Vel tu viros occide, eruntq; curæ mihi equi. (ua:
Sic dixit: huic aũt inspirauit robur cæsia Miner-
Interficiebat.a.cõuersim: horũ.a.gemitus excitabat
Ense cæsorum: rubebat.a.sanguine terra. (fœdus
Sicut autem leo pecudibus incustoditis superueniens,
Capris vel ouibus mala machinans irruit:
Sic quidem Thraces viros aggrediebatur Tydei filius,
Donec duodecim interfecit. Sed abundãs cõsilys Vlys-
Quemcunq; Tydides ense feriret astans, (ses,
Hunc Vlysses à tergo capiens pede extrahebat:
Hæc cogitans in animo, vt pulchros crines habẽtes e-
Facilè transirent, neq; tremerent animo (qui
Supra cadauera gradiẽtes: insueti erãt.n.adhuc eo-
Sed quando iam regẽ adeptus est Tydei filius, (rũ.
Hunc tertium decimum dulci animo priuauit
Anhelantem: malum enim somnium capiti astitit
Illa nocte Oenidæ filius per consilium Mineruæ.
Interea.a.audax Vlysses soluebat vnicam vngulam
habentes equos
Colligabatq; loris & educebat ab exercitu,
Arcu percutiẽs, quia non scuticã splendidã (v.tenuẽ)
Pulchro ex curru cogitauit manibus capere.
Sibilauit autem significans Diomedi diuino.
At hic cogitabat manens quid audacius patraret.
An ipse currũ capiens, vbi variegata arma iacebant,
Per temonẽ extraheret, an asportaret in altum attol-
An etiã pluribus Thracibus vitam eriperet. (lens,
Dum hic hæc agitabat in animo, interim Minerua
Propè astans allocuta est Diomedem diuinum:
Reditus iam memento magnanimi Tydei fili
Naues ad concauas, ne & perterritus venias,

Μήπου

a ἀήθεσσον ἢ ἀήθεσσαν

Μή πως τις καὶ Τρῶας ἐγείρῃσι θεὸς ἄλλος.
Ὡς φάθ' · ὁ δὲ ξωὸς ἔκε θεᾶς ὅπα φωνησάσης·
καρπαλίμως δ' ἵππων ἐπεβήσατο. κὴπε δ' Ὀδυσσεὺς
τόξῳ· φὶ δ' ἐπέτοντο θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οὐδ' ἀλαοσκοπίῃ εἶχ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ὡς ἴδε Ἀθηναίην μετὰ Τυδέος υἱὸν ἕποντα,
Τῇ κοτέων Τρώων κατεδύσατο πεδίον ὁμιλον·
[m] Ὦρσεν δὲ Θρηικῶν βουληφόρον Ἱπποκοωντα,
Ῥήσου ἀνεψιὸν ἐσθλόν. ὁ δ' ἐξ ὕπνου ἀνορούσας,
Ὡς ἴδε χῶρον ἔρημον ὅθ' ἕστασαν ὠκέες ἵπποι,
Ἄνδρας τ' ἀσπαίροντας ἐν ἀργαλέῃσι φονῇσιν,
Ὤμωξέν τ' ἄρ ἔπειτα, [n] φίλου τ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον·
Τρώων δὲ κλαγγή τε καὶ ἄσπετος ὦρτο κυδοιμὸς
Θωυσσόντων ἄμυδις· θηεῦντο δ' ἔργα
Οἷα δὴ ἄνδρες ῥέξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Οἱ δ', ὅτε δὴ ῥ' ἵκανον ὅθι σκοπὸν Ἔκλορος ἔκτα,
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μὲν ἔρυξε Διῒ φίλος ὠκέας ἵππους·
Τυδείδης δ' ἅμα χαμᾶζε θορὼν σὺν ἄορι βροτόεντι
Ἐν χείρεσσ' Ὀδυσῆι τίθη· ἐπεβήσατο δ' ἵππων·
Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· ὁ τῇ γὰρ φίλον ἔπλετο θυμῷ.

Ne fortè quis & Troianos suscitet deus alius.
Sic dixit: hic autem intellexit deæ vocem locutæ.
Confestim aũt equos ascendit: verberabat. a. Vlysses
Arcu: hi verò volabant celeres ad naues Achiuorum.
Neq; cæcã speculationẽ habebat argẽteo arcu Apollo,
Vt vidit Mineruam Tydæi filium sectari:
Huic irat⁹ Troianorũ ingressus est ingentẽ exercitũ.
Excitauit autẽ Thracum consiliarium Hippocoontẽ,
Rhesi consobrinum bonum: hic autem è somno surgẽs
Vt vidit locum desertum, vbi stabant veloces equi,
Virosq; palpitantes in sæuis cædibus, (cium.
Plorauit sanè deinde charũq; nomine compellauit so-
Troianorũ. a. clãgor & immensus ortus est tumultus
Currentium simul: admirabantur aũt ardua facta,
Quæ viri cũ patrassent, redierunt cõcauas ad naues.
Hi. a. quũ iã peruenerũt vbi speculatorẽ Hect. occi-
Ibi Vlysses cõtinuit Ioui charus celeres equos. (derãt.
Tydides verò humi desiliens, exuuias cruentas
In manibus Vlyssi posuit, conscenditq; equos.
Verberabat autem equos: hi verò non inuiti volabãt
Naues versus cõcauas: eâ quippe gratum erat animo.

COMMENTARIVS.

a κῦτεα δὲ σφιν] Notandum est quod dicit Poëta, arma Thracum fuisse in terram reclinata, quia illud significat eos securos de hoste fuisse, cùm è contra erecta illa haberent socij Diomedis, vt anteà ex Eustathio annotabamus. Quanquam rem mihi diligenter consideranti alia intelliguntur hîc Thracum arma, quàm hastæ vel lanceæ: siquidem ea κῦτεα appellat, quæ dicuntur ἀπὸ τῆς κύτης ἐσθῆτος τῆς σκέπης τὸ σῶμα, vt lorica.

b περιπολέα.] Hic locus ita est intelligendus, dispositas fuisse Rhesi copias triplici ordine, à quo ille circũdaretur maioris & tutioris custodiæ gratia: nam Poëta dicit eum fuisse in medio, vnde colligere licet difficile fuisse Rhesum interficere tot viris circumseptũ, quia ad eum aditus liber non esset. ideò veteres intelligunt, vt refert Eustathius, Diomedem ex singulis ordinibus quatuor interemisse, hoc est, duodecim viros, & quasi belli interualla & semitas, per quas vltrò citroq; commeare licet (quas χέφυρας πολέμου appellat Homerus, latum limitem Virgilius 9. Aeneid. cùm Nisus dicit Euryalo, Hæc ego vasta dabo & lato te limite ducam) conficiẽs ad Rhesum penetrârit, quem tertium à decimo sustulerit.

c ἕκτος δὲ Διομήδης] In tota hac exploratione Vlyssi has partes dat Poëta, vt primus omnia animaduertat, & statim consilium suũ quid sit gerendum, suggerat: sic nimirum constat, quod de eo prædicabat anteà Diomedes, ἐπεὶ σεῦ εἶδε νοήσαι. Hîc ergo primus castra Rhesi vidit, sed equos tantùm indicat Diomedi, quia eos tanto perè anteà Dolon cõmendauerat. Deinde alterutrũ Diomedi proponit vel equos soluere, vel armis in custodias desæuire: quod postremum fuit arreptum à Diomede, quia maioris erat virtutis quàm illud: & Homerus in hoc laborat, vt Diomedem fortiorem Vlysse, Vlyssem verò Diomede prudentiorem & cautiorem describat.

d ὃν ἐπέφνομεν ἡμεῖς.] Cùm certum sit ex præcedentibus, vt notat quoque Eustathius, à solo Diomede interemptum fuisse Dolonem: non veretur tamen Vlysses facinus illud quoq; sibi tribuere, ideoq; addidit illud ἡμεῖς, vt id meliùs & significantiùs exprimeret, cùm τὸ ἐπέφνομεν suffeciisset. Sic etiam paulò antè dixit ipse Diomedes Dolon, ἐπεὶ ἵκεο χεῖρας ἐς ἁμάς: id est, meas & Vlyssis. nam altera lectio, χεῖρας ἑμείο, minus proba est. Docet, credo, poëta in societate rerum gerendarum nihil esse vni peculiare, quod ab eo sit gestum, quod alteri socio non communicetur.

e ἦε σύ γ' ἄνδρας ἔπαιρε,] Hic versus olim in duos malos homines, Medicũ & Veterinariũ vsurpatus est iocũda & mordaci parodia. Nam Medicus ille apud Agathium Epig. lib. 2. τῷ γὰρ ἐγὼ πολλὰς ψυχὰς ἀϊδι προϊάπτω. Quod etiã malus Veterinarius in equis præstat.

f τῷ δ' ἔμπνυσε μάλα] Non frustrà Mineruæ soli vota conceperant Diomedes & Vlysses, sed maximè Diomedes, qui ardentiùs ei supplicasse visus est: siquidem illa etiam ei semper est auxiliata. Anteà in persequendo Dolone, nunc verò in maiore longè negotio, hoc est, in interimendis custodibus Rhesi & ipso Rheso. Quod sanè factum maius est, quàm vt à solo homine conficiatur, nisi certum quoddam & singulare diuinum auxilium accesserit.

g τῶν δὲ γόνῳ] Hoc vnum me monet in tota ista narratione: nam si tantus est factus gemitus Thracum, qui occidebantur, mirũ quòd reliqui custodes nõ sint excitati, & magnus eorum numerus hos duos nocturnos grassatores compescere non potuerit. Proinde absurdum videtur, quòd gemitus eorum describat Poëta, & prudentiùs Virgilius 9. Aeneid. qui talia minimè fingit in illa nocturna Nisi & Euryali expeditione. Sed hoc videtur posse solui ac dilui, si dicamus metu reliquos ita attonitos, vt cùm tantam cædem non ab vnico præstari crederent, ausi non sint sese armis huic facinori opponere. Sic quadraret hoc etiam loco illa comparatio Virgiliana lib. 9. Aeneid.

Impastus ceu plena leo per ouilia turbans (Suadet enim vesana fames) manditq; trahitq;
Molle pecus, metumq; metu: fremit ore cruento.

Illud enim mutum metu his Thracibus posset hoc sensu accommodari: Repentina autem, & non præuisa pericula maiores solent metus incutere, quàm longè antè præuisa, & quæ te imparatum non offenderint.

h ὄφρα δυώδεκ' ἔπεφνον] Vide superiorem annotationem in verbo περιπολέα.

i ἀνήρεσσον γὰρ ἔτ' αὐτῶν.] Quàm feliciter ergo se crastina die pugnaturũ existimabat Rhesus, si tales haberet equos, qui visis cadaueribus expauescerent? Hinc colligo, non sequi Poëtam aliorum opiniones, qui Rhesum alia quoque bella gessisse dicunt, vt ipsemet quoque narrat apud Euripidem. Sic enim ille ad Hectorem:

ἐγὼ δὲ μεῖζον, ἢ σύ, τῆς δ' ἀπὼν χθονὸς
λύπῃ σὸς ἦλθ' δυσφορῶν ἐτροφόμῳ
ἀλλ' ἀγχιτέρμων γαῖα μοι σπυθῆς λεὼς
μέλλοντε νόσον τὸν σὸς Ἴλιον περᾷν
ξυνῆψε πόλεμον. οὔξυνε δ' ἀφικόμην
πόντου σὺς ἀκτὰς, θρῆνα προθυμούσῃ φρενί.
σὺν δ' αἱματηρὸς πέλαν ἐς γαῖαν σπύθης
ἰωτλεῖ λόγχῃ θρῄξ τε συμμιγὴς φόνῳ, &c.

At, vt dixi, ista non agnoscuntur ab Homero, alioqui non erat dicturus hos Rhesi equos cadaueribus non esse assuetos: nisi forsan dicas, alios fuisse hos equos ab ijs quibus in gerendis illis bellis vsus fuerit. Sed in genere istorum etiam Thracum belli imperitia ex ista custodiæ incuria videtur argui, quanquam alioqui Martem pro parente suo venditent.

k κακὸν γὰρ ὄναρ] Eustathius hunc locum his verbis enarrat, ἰστέον ὅτι σὺν τῷ, κακὸν γὰρ ὄναρ κεφαλὴν ἐπέσχε τῶν νυκτῶν, ἀστείως μὲν ὁ ποιητὴς καὶ γλυκέως ἔφρασεν. ἤδη γὰρ καὶ ἀσφαλῶς, λοιπὸν τὸ ἐπανελθεῖν βαθὺ τὸν ῥῆσον ἐν συνυκτὶ, τῷ κακῷ συντυχεῖν. ἁπλῶς μὲν οἱ αἰσχύνας ὁμμον, βλημερὸν δὲ σὺκ ἀσφαλὲς ἐστι τὸ νόημα. τὸ μὲν γὰρ ὄναρ ὁρᾶται νυκτὸς τὸ ὀνειροπολεῖσθαι. συντεῦθεν δὲ ὁ οἷον ὀνειροπολέμου Διομήδης, οὐχ ὁρᾶται, ἀλλ' αὐτὸς τὸν ῥῆσον ὁρᾷ. ἃ μὴ ἔδρα ἡ μῆσα πάντα εἰδυῖα, οἶδεν ὅτι καὶ ἐν ὀνείρῳ τοῦτα τῷ ῥήσῳ ἐφαίνοντο. τὸ δὲ λύει μὲν ἀπορίαν, ἀφανίζει δὲ χάριν τοῦ νοήματος. ἵνα δὲ ἐπὶ τοῖς

τὸ ἀκριβὲς, ἐπιφωνηματικὸν ἐπὶ τὸ ζεῦστον, ἴχορ μὲν ἀσφάλαμα λέγε τὸν ὕπνον κὴ τὸ τῆς ἄρκυς νύκτερον. ἴχορ δὲ κὴ τόλμαν ὡς ἄρηται. ὥστε ἐπὶ νόμε ἐπὶ φωνήματος ῥητορικῶς. Hæc Euſtathij legat attentè ſtudioſus, & ſi placuerint, arripiat. Mihi ſenſus huius loci hic eſſe videtur. Facetè Poëta in Rheſi morte lúdit cùm Diomedem ſomnio comparat, quod ſolet capiti hominis inſiſtere, vt etiam antea Iliad. 2. Somnium dicitur ſuper capite Agememnonis ſtetiſſe: cuius rei cauſam alicubi, ni fallor, explicamus. Iam hæc optimè conueniunt, quia vt ſomnium capiti inſiſtit, ſic Diomedes capiti Rheſi, dum ei vitam infert: neque dubium quin ei aut caput abſciderit, aut eum iugulauerit, quod genus mortis eſt omnium & expeditius & certius. Conueniunt etiam tempora & quo ſomnia hominum capita inuadunt, & quo Diomedes Rheſum ſuſtulit, videlicet noctu. Sed neque valde hoc mihi diſplicet, quod hoc loco adhuc iunior cùm eſſem diuinabam, ſubintelligi ſpeciem illam ſomnij, quæ Incubus appellatur, qua videri plerunque ſomniantibus ſolet ſe glacijs ad iugulum admotis exanimari. quod cùm per ſe malum ſit, at hoc quia verum fuit, peius eſt exiſtimandum. Sed hęc ſequi neminem volo, ſi non arrideant, & vt ſuperflua chartis illita cenſeant.

l νόσφι φίλοισι μνήσας] Fruſtra fuiſſet Mineruam his Heroibus, maximè Diomedi, in frangendis & interficiendis Thracibus auxiliatam eſſe, niſi eos quoque è medio periculo eximeret, ne τραχυκώτερον finem tota hæc expeditio ſortiretur. Ideò nũc deliberantẽ aliquid etiam vlterius gerere, vnde tracturus erat moram longiorem in Thracum exercitu: Minerua ſuadet illi vt de reditu tantùm ad caſtra cogitet, idque ne forſan aliquo Deorum Troianos aduerſum ſe impellente & excitante perterreatur, & in maius veniat vitæ periculum. Apud Euripidem verò fingitur exercitus Troianorum iam excitatus, re nimirum detecta, ſtrepituque & tumultu exaudito, vnde illæ voces Chori: ἔα ἔα, βάλλε βάλλε, βάλλε βάλλε, θῆνε θῆνε, &c. Itaq; eadem Minerua ſic vtrunq; exploratorem alloquitur:

ὑμᾶς δ' αὖτως τὸς ἄριστον γ' ἐρωμὴ μὴς
Λαερτίαδη, θηκτὰ κηρὶ σῇσι ξίφη.
κεῖται γὰρ ἡμῖν θρῄκιος τραπληκτὴς
ἵπποι τ' ἔχοντες· πολέμιοι δ' ἠθημμένοι

χωρεῖτ' ἐφ' ἡμᾶς. ἀλλ' ὅταν τάχις' ἐγὼ
φεύγων πρὸς ὀλκὰς ναυσὶν ἀθρόων τί μέλλετε,
σκυτίδ' πιόντες πολεμίων, σῶσαι βίον;

m ὦρσεν δὲ θρῃκῶν] Accidit quod Minerua metuebat, vt aliquis Deorum Troianis fauens factum iſtud detegeret, ac eos excitaret. Non excitauit tamen Troianos, ſed, quod fuit longè commodius, in Thracum exercitu Hippocoontem, qui non fuit è vulgo militum, ſed ipſius Rheſi conſanguineus, quem magis erat affectura iſta clades: ideò ſtatim ac excitatus eſt, in lacrymas erupit, ad quẽ ciulatum & planctum, vt conijcio, accurrerunt Troiani, non quòd ab ipſo Apolline fuiſſent excitati, vt Hippocoon. Quod autem hæc viſa ab Apolline dicuntur, per Apollinem nihil aliud volunt intelligi, quàm Solem, qui ſtatim poſteà eſt exortus: nam illa penè ſub auroram gerebantur.

n φίλον τ' ὀνόμηνεν] Hoc videtur ad eam veterum conſuetudinem pertinere, qua viui mortuos nomine compellabant, quam nos etiam in Odyſſea fuſiùs explicamus.

o τῇ γὰρ φίλον ἵππλεθ.] Hæc verba ſuperflua & inutilia iudicat Euſtathius, qui etiam notandum eſſe monet, duos iſtos Heroas hoc loco eiuſdem eſſe ſententiæ, eiuſdemq; mentis. Veteres tamen in alio negotio quod ab vtroq; communiter gerebatur malũ quendam dolum Vlyſſi affingebant aduerſus Diomedem. Nam cùm Palladium Troianum vterque ſuſtuliſſent, noctuq; reuerterentur, Vlyſſes huius facti gloriam ſoli ſibi vendicare volens de occidendo Diomede cogitauit: cumq; ponè ſequeretur, enſem denudatũ iam in eius caput librabat, niſi Diomedes ad Lunæ radios vmbra percepta ictum eluſiſſet. Qua re indignatus Diomedes Vlyſſem comprehenſum vinxit, præireq; coactum ad naues gladio eum ſubinde cædens deduxit. vnde prouerbium, Diomedea neceſſitas, cuius tamen & aliæ dantur interpretationes. Vide Suidam & Zenodotum, & poſt eos Eraſmum Adag. Chil. 1. Cent. 9 prou. 4. Sed cautè Homerus has labes tam præſtantiſſimo Heroi non inuſſit, vt cuius laudi & decori totus velificaretur.

---

aΝέστωρ δὲ πρῶτος ὑπὸ κλύον ἄϊε, φώνησέ τε,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω· b κέλεται δέ με θυμός·
Ἵππων μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κλύω ὦτα βαλόντε.
Αἰὲν δὴ Ὀδυσεύς τε καὶ ὁ κρατερὸς Διομήδης
Ὧδ' ἄφαρ ἐκ Τρώων ἐλάσειαν μώνυχας ἵππους;
Ἀλλ' αἰνῶς δείδοικα κῆρ Φρυσὶ μήτι πάθωσιν
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
Οὔπω παῦε ἔριηρε ἔπος ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί.
Καί ῥ' οἱ μὲν κατέβησαν ἐπὶ χθόνα· τοὶ δ', χαρόντες
χ. δεξιῇ* Δεξιῇ ἠσπάζοντο, ἔπεσί τε μειλιχίοισι.
Πρῶτος δ' ἐξερέφνε Γερήνιος ἱππόθα Νέστωρ,
cΕἶπ' ἄγε μ' ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ὅππως τὼ δὲ ἵππω λάβετον κῆδεϊ θύμῳ
Τρώων; ἦ τίς σφωε πόρεν θεὸς αὐτοβολήσας;
d Αἰνῶς ἀκτίνεσσιν ἐοικότες ἠελίοιο.
Αἰεὶ μὲν Τρώεσσ' ἐπιμίσγομαι, οὐδέ κε φημὶ
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ γέρων ὧδ' ἐὼν πολεμιστής·
Ἀλλ' οὔπω τοίους ἵππους ἴδον, οὐδ' ἐνόησα,
Ἀλλὰ τιν' ὑμεῖ' οἷόν φημι νεὼν ἀνελάσσασθαι.
Ἀμφοτέρω γὰρ σφῶϊ φιλεῖ νεφεληγερέτα Ζεύς,
Κέρη τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ νέστορ Νηληιάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν, (σεύς,
eῥεῖα θεός γ' ἐθέλων κὲ ἀμείνονας ἠέ περ οἵδε
Ἵππους δωρήσαιτ', f ἐπεὶ πολὺ φέρτεροί εἰσιν·
Ἵπποι δ' οἵδε γεραιὲ νεηλύδες ἐς ἐρεείνεις,
Θρῃΐκιοι. τὸν δέ σφιν ἄναξ' ἀγαθὸς Διομήδης
Ἔκτανε, πὰρ δ' ἑτάρους δυοκαίδεκα πάντας ἀρίστους.
gΤὸν τρισκαιδέκατον σκοπὸν εἵλομεν ἐγγύθι νηῶν,
Τόν ῥα διοπτῆρα στρατὸς ἔμμεναι ἠμετέροιο
Ἔκλωρ τε προέηκε καὶ ἄλλοι Τρῶες ἀγαυοί.

Neſtor autem primus ſonitum audiebat, dixitq;,
O amici Argiuorum duces & principes,
Mentiar, aut verum dicã: iubet a me animus dicere:
Equorum mihi velocium ſonitus circum aures ferit.
Vtinam verò iam Vlyſſesq; & fortis Diomedes
Huc citò ex Troianis impellerent vnungulos equos?
Sed vehementer timeo in mente, ne quid paſſi ſint
Argiuorum hi præſtantiſſimi à Troianorũ tumultu.
Nondũ totũ dictũ erat verbũ, quũ aduenerũt ipſi.
Et hi quidem deſcenderunt in terram: hi verò gauiſi
Dextra amicè excipiebant verbisq; ſuauibus.
Primus a. percontabatur Gerenius eques Neſtor:
Dic agè mihi laudib. cumulate Vlyſſes, ingẽs gloria
Quo hos equos cepiſtis, ingreſſi ne exercitũ (Græcorũ,
Troianorum? aut aliquis vobis præbuit deus obuiãs?
Valdè radijs ſimiles ſunt Solis.
Semper quidem Troianis immiſceor: neq; me puto
Manere apud naues, ſenex quis ſim bellator: (aud.)
Verũ nõdum tales equos vidi neq; aduerti (nimirum
Sed aliquẽ vobis ſuſpicor dediſſe deum obuiã factũ.
Ambos. n. vos diligit nebularum cõgregator Iupiter,
Filiaq; ægidem geſtantis Iouis cæſia Minerua.
Hũc verò, reſpondens, allocutus eſt prudẽs Vlyſſes:
O Neſtor Neleide, ingens gloria Achiuorum,
Facilè deus quidem volẽs & meliores quàm ſunt iſti
Equos donaret, quoniam multo præſtantiores ſunt.
Equi. a. hi ô ſenex, nuper aduenientes, de quib. quæris,
Threicij ſunt: at ipſorum regem ſtrenuus Diomedes
Occîdit, iuxtaq; ſocios duodecim oẽs præſtantiſſimos:
Hunc tertiũdecimũ ſpeculatorẽ interfecimus ppe na-
Quem vt explorator exercitus eſſet noſtri (ues,
Hectorq; miſerat, & alij Troiani illuſtres.

Ωc ἐί-

Ὣς εἰπὼν, πάφροιο δι᾽ἅλαστε μώνυχας ἵππους,
Καγχαλόων· ἅμα δ᾽ἄλλοι ἴσαν χαίροντες Ἀχαιοί.
Οἱ δ᾽ ὅτε Τυδείδεω κλισίῃν εὐτυκτον ἵκοντο,
Ἵππους μὲν κατέδησαν ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι
Φάτνῃ ἐφ᾽ ἱππείῃ, [k] ὅθι τε Διομήδεος ἵπποι
Ἕστασαν ὠκύποδες μελιηδέα πυρὸν ἔδοντες·
Νηὶ δ᾽ ἐνὶ πρύμνῃ σίαρα βροτόεντα Δόλωνος
Θῆκ᾽ Ὀδυσεύς, ὄφρ᾽ ἱρὸν ἑτοιμασσαίατ᾽ Ἀθήνῃ·
Αὐτοὶ δ᾽ ἱδρῶ πολλὸν [l] ἀπονίζοντο θαλάσσῃ
Ἕσσάντες, κνήμας τε, ἰδὲ λόφον, ἀμφί τε μηρούς·
Αὐτὰρ ἐπεί σφιν ἱδρὼς θαλάσσης ἱδρῶ πολλὸν
Νίψεν ἀπὸ χρωτὸς, καὶ ἀνέψυχθεν φίλον ἦτορ,
Ἐς ῥ᾽ ἀσαμίνθους βάντες εὐξέστας λόεσθην.
Τὼ δὲ λοεσαμένω καὶ ἀλιψαμένω λίπ᾽ ἐλαίῳ,
Δείπνῳ ἐφιζανέτην· ἀπὸ δὲ κρητῆρος Ἀθήνῃ
Πλεῖα ἀφυσάμενοι, λεῖβον μελιηδέα οἶνον.

Sic fatus per vallum egit vnungulos equos,
Cachinnãs: simul aũt cæteri ibant gaudentes Achiui.
Hi verò quũ ad Tydidæ tentoriũ benè ſtructũ venerunt,
Equos quidem alligarunt ſcitè ſectis loris
Præſepe ad equinum, vbi Diomedis equi
Stabant veloces, dulce triticum edentes.
Nauis autem in puppi exuuias cruentas Dolonis
Poſuit Vlyſſes, vt ſacrum pararent Mineruæ.
Ipſi autem ſudorem multum abluebant, mare
Ingreſſi, ſuraſq́; & collum, circaq́; fœmora.
Sed poſtquam ipſis vnda maris ſudorem multum
Abluit à corpore, & refecti ſunt dilecto corde,
In labra ingreſſi benè polita loti ſunt.
Hiq́; loti & vncti pingui oleo,
Ientaculo aſſidebant: exq́; cratere Mineruæ
Pleno haurientes, libabant dulce vinum.

COMMENTARIVS.

a νέσσω δὲ πρῶθος] Poſt diſceſſum exploratorũ veriſimile eſt vnum inter cæteros Neſtorẽ magis quàm reliquos de illis fuiſſe ſollicitum, proinde attentis ſemper auribus expectaſſe, donec eos redeuntes audiret. Ideò etiã dicitur à Poëta ſtrepitum equorũ primus exaudiſſe, quod ipſe tamen ambigua oratione pronunciat, dubitans vtrum mentiturus, an vera eſſet eloquuturus. Quæ in huiuſmodi rebus cautio à prudente homine proficiſcitur: ita enim præfatus in ea quæ dicturus ſis non eſt quod leuis ac temerarij hominis exiſtimationem reformides, in quam alioqui facilè incurreris. Cùm autem Neſtor equorum ſtrepitum currentium intellexerit, & res illa eſſet generalior equos currentes audire, ſpecialius quippiam ſuſpicatur, idq; ſub voti ſpecie, cùm optare ſe dicit vt Vlyſſes & Diomedes à Troianorum exercitu equos illos, quos ipſe currentes audiret, abigerent. Tamen eadem prudentia, qua anteà, nihil certi pronunciat, immò planè ſe deſperare dicit, nõ ſolùm ne id quod optabat accidat, ſed etiam ne ſalui & incolumes ab illa expeditione ſint redituri. Sed ſi forſan hoc ita contigiſſet, quid de iſtis equis currentibus cogitaſſet Neſtor? Interruptus eſt nimirum illius ſermo & animi diſcurſus ab horum exploratorum, de quorum ſalute tantopere erat ſollicitus, aduentu: alioqui non dubito quin cæteros proceres eſſet ad arma hortaturus, quia poſſet fieri vt hoſtiũ quiſpiam cũ equis illis ad naues prorumperet.

b κέλετο δέ μεθυμός·] Hic locus eleganter exprimit ſubitos cogitationum in varias partes impetus. Nam cùm Neſtor rem dubiã ſibi, & non penitùs exploratam eſſet dicturus, potuit aliquantulum vocem ſuſpendiſſe: demum verò ſenſit impelli ſe ab animo ad id eloquendum: cuiuſmodi interna (vt ita dicam) certamina quiuis identidem poteſt experiri. Sunt autem quidam animi motus, maximè in ijs qui prudentia pollent, quò magis ſubiti, eò etiam minus ſuſpecti, quos ſi quis amplectatur, errare vix poteſt.

c ἐπ᾽ ἄγε μ᾽ ὦ πολύαιν᾽ ὀδυσεῦ,] Notãdum eſt Vlyſſem primùm à Neſtore interrogari, quòd videlicet recordetur, vt ait Euſtathius, οἷα ὁ Διομήδης εἶπεν εἰς ἕπαινον τοῦ Ὀδυσέως, καὶ ἅμα λεπτῶς ἀφανίσας τὸν καὶ γέροντα καὶ ἀρίστεα καὶ ῥήτορα. Rogat ergo Neſtor, quo pacto hos equos obtinuerint, & vt moris eſt apud Homerũ, vt qui interrogant, aliquot afferant, quibus ſibi reſponderi poſſe ſuſpicantur, duo affert in medium: quorum alterutrius ratione factum putat, vt eos poſſideant: vel quòd eos in Troianorum exercitu acceperint, vel quòd ab aliquo Deorum ſibi fuerint oblati. Iam cùm vtrunque conſtare non poſſit, vnum etiam remouet Neſtor, alterumque concludit. Non potuit enim perſuaderi, id quod primo loco poſuerat, hos equos in Troianorum exercitu fuiſſe, quòd tales nunquam ibi viderit: cùm tamen alioqui ſatis frequenter Troianis pugnando immiſceatur, neque fieri potuerit quin eos obſeruaſſet. Itaque concludit, quempiam Deorum obuiam illis factum, hoc munere eos cohoneſtaſſe: quod vt veriſimilius faciat, ait vtrumq; eorum tum à Ioue tum à Minerua quoque deligi. Vnde licet colligere quàm temerè de rebus incertis pronunciare etiam vir prudens poſſit, vir, inquam, prudens Neſtor, qui paulò antè non ita leuiter de re illa minus explorata pronunciabat. Et hic, ſi rectè attendamus, error eſt vulgaris, & ipſis etiam cordatis hominibus familiariſſimus. Solent enim pleriq; omnes de rerum euentibus iudicare ex proprio ſenſu, & ita factum fuiſſe quippiam, prout ipſis videtur, ſtatuere non dubitant, quaſi ipſimet negotium penitus geſſerint: ſic quid alij facturi ſint, eadem libertate iudicant, non ſecus ac ſi ex eorum conſilio tota rei adminiſtratio penderet. Iſtam verò audaciam emollit Neſtor verbo, οἴω, quo ſignificat ſe non certò ea de re pronunciare, ſed iudicare ſe aliter fieri non potuiſſe.

d αἰνῶς ἀκτίνεσσιν] Cùm Neſtor equorum candorem ſolaribus radijs aſſimilat, elegantius facere videtur quàm Dolon, qui eos niue candidiores appellabat, quod eſt ἀλιπώτατον. Hinc verò ſatis colligi puto, quàm rectè φοῖβος ἀργυρότοξος dicatur: radij ſiquidem Solis candidi ſunt & argentei coloris propter ſplendorem. Qua de re aliàs dictum eſt.

e ῥεῖα θεός γ᾽ ἐθέλων] Modeſtè & prudẽter reſpõdet Vlyſſes Neſtori: Primũ quòd ipſe ſuſpicabatur hos equos ipſis ab aliquo Deorum donatos, id nõ malè quidem cum ſuſpicatum docet, ſiquidem poſſint etiam Dij præſtantiores equos iſtis, cùm voluerint, largiri: quod argumentum eſt à loco minorum. Si poſſunt enim meliores ergo & hos deteriores donare vobis potuiſſent. Aliter autem ſe rem habere oſtendit, cùm docet quomodo eos ſibi comparauerint: in quem finem paucis repetit, quod antea prolixius à Poëta perſcriptum eſt.

f ἦ τοι μὲν πολὺ φέρτεροί εἰσιν.] Quò referemus iſta? An ad ipſos equos, vt dicamus poſſe præſtãtiores reperiri quàm iſti ſint? Sanè nõ eſt omnino ἄθεον. Quaſi dicat Vlyſſes, Neſtor, non caret omni ratione quòd credis hos equos nobis ab aliquo Deorũ donatos. Poſſunt enim & præſtantiores quales multi reperiri queunt. An verò ad θεὸς referemus noua quadam numeri ſingularis in pluralẽ immutatione, quaſi θεὸς nomen ſit appellatiuum? Id ego quidem violentũ iudico, ſed omnia diligẽtiùs à curioſo lectore examinẽtur.

g ἔτλαν.] Non defraudat Diomedem ſua laude, quæ tota etiam illi debebatur de interemptis Thracibus, & eorum rege Rheſo: aliud tamẽ facinus in Dolonis cæde ſibi etiam communicat. Vide in præcedenti ſectione annotationem in verbis, ὃν ἐπὶ φρονέοντα ἐμεῖο.

h τὸν τεισαμένην] Ex ſuperioribus conſtat non decimumtertium, ſed decimumquartum eſſe hunc Dolonem in numero eorũ qui à Diomede ſunt interfecti: mirum ergo videtur quòd nunc eum decimumtertium conſtituat. Euſtathius ita videtur intelligere hunc locum, vt quemadmodum antea, Dolone prætermiſſo, Rheſum in numero occiſorum decimumtertiũ collocabat, ſic etiã nunc Rheſo non intellecto ac ſubaudito, Dolonem in eodem numero reponat. Sed ego ita expono, Anteà cùm Rheſum tertium & decimum eſſe diceret, hoc factum eſt, quia iam erat intermiſſa mentio de Dolone, & continuabatur ſolùm cædis Thracum narratio: nunc verò cùm Regem Rheſum primum interemptum meminerit, ad quem equi illi pertinebãt, alios duodecim commemorant, videtur voluiſſe eius cædem ſeparatim intelligi, quaſi etiam mortuum Regem à reliqua turba diſtingui oporteret: tum duodecim alios referens cùm ijs vnum adiungit, non potuit numerum plus quàm vno adaugere, proinde conſequens fuit vt poſt eos Dolonem tertium & decimum appellaret. Hæc diligenter inſpiciat lector, & temerè non præteruolet.

i καγχαλόων·] Obſeruanda eſt hæc alacritas in Heroë læto & exultante ob rem benè & feliciter geſtã. Sed & reliqui proceres gaudere dicuntur, quòd omnia tam proſperè ſucceſſerint. Sed lectores pauliſper attendant, dum totum hoc negotium examino. Miſſi erant hi Heroës ad exploranda hoſtium conſilia, hoc enim expreſſis verbis proponebat Neſtor, vt poteſt ex eius præcedenti oratione repeti. Ecquid tandem illi tale præſtiterunt, aut ſi præſtiterunt quid non Græcos ea de re commonefaciunt? Cachinnantur omnes, exultant, triumphantq́ue gaudio rebus minimè exploratis, & cùm adeò incertas habeant oſtiũ deliberationes vt anteà, quod tamen præcipuum fuit illius expeditionis caput. Credo igitur ex illo ſucceſſu collegiſſe Græcos, nihil eſſe quod de rebus ſuis deſperarent, & animis paululùm reſumptis ab illa formidine, qua paulò antè conflictabantur, reſpiraſſe.

κ ὅθι τῷ Διομήδεϊ ἵππους] Si quid vnquam in Homero attentione fuit dignum, hoc maximè attendi postulo. Nam præda & spolia hostium inter se ita partiuntur spontaneè Heroës, vt non solùm obseruationem, sed etiam admirationem hæc narratio mereatur. Ecce enim Vlysses hos equos statim in Diomedis stabulum deducit, cùm in ijs tamen abigendis solus dicatur laborasse, deducit, inquam, per se satis iudicans deberi eos planè Diomedi, propter exhaustum in illa Thracum internecione laborem. Ergo etiam præstantissimam ei prædam sponte concedit, ipse verò ne sit omnino ἄμοιρος exuuias Dolonis accipit, quas Mineruæ deuouet. Hoc etiam optimè enarrauit Eustathius his verbis: τὸς ἵππους μὲν τῷ ῥήσει ὁ Φίλιππος Διομήδης ἔχον. ἐῤῥ ἔπεσον τῷ Θρακικῷ νησιώτῃ, ἤ πατρὶς αὐχήσοτος, ἐχ ἱππήλατος. ὡς ἡ ὁ υἱὸς αὐτῷ Τηλέμαχος ἐν Ὀδυσσείᾳ δηλοῖ. ὁ δὲ παρεμπεσόμενος ὑπὸ Δόλωνος τοῦ Φιλικίου ἵππους ἔχοντος ἀρίστους ἵππων. Ὀδυσσεὺς δὲ τὸν Δόλωνα ἔχθ ὅπλα, οἷς ὁ Διομήδης αὐτὸν ἐδιώξατο χαμαίζε θοροῦν. ἅτινα οἴδασιν ἀλλήλοις εἶναι οἱ ἄριστοι, ἐ μεγαλείᾳ ὕλης, ἀλλὰ πρεσβείᾳ φιλίας τὸ πλέον διδόντες. μήποτε δὲ ἐδολοῦ ἐδόλως ὑπέρθησεν ὀδυσσεὺς, ὡς μηδὲ φιλοκτήμων ἀλλὰ φιλότιμος. Διομήδης μὲν γὰρ ἤδη ἔχθ τὰς νεηλυδεῖς θρηϊκίσσας ἵππους. ὀδυσσεὺς δὲ τὸν Δόλωνα λάφυρον αἰτήσθ τῇ Ἀθηνᾷ, &c.

λαπαίζονται θαλάσσῃ] Aqua marina sudantibus salubris, quòd in ingressu musculorum coniunctiones relaxet, posteà vnctio olei cutem læuiorem reddit, vt etiam partes corporis, quæ non vnctæ sint, indurescant & asperiora reddantur. Vide Athenæi Epitomē lib. 1. Plutarchus in lib. de Homero ait, sudoris remedium à lauacris peti propter calorem & humorem: nam sudor desiccat & arefacit. Qua de re etiam alibi apud hunc eundem Poëtam dictum est.

FINIS LIBRI X. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ αὐτός τε ὁπλισάμενος, καὶ τοὺς ἄλλους καθοπλίσας Ἕλληνας, ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἕκτωρ δὲ Διὸς κελεύσαντος, ἀναχωρεῖ τῆς μάχης ἕως Ἀχαιμένων ἐπὶ τὰς ναῦς ἀφικέσθαι. μετὰ τοῦτο Ὀδυσσεὺς κυκλωσαμένων αὐτὸν τῶν Τρώων, ἀμυνόμενος αὐτοὺς, Αἴαντος καὶ Μενελάου βοηθησάντων αὐτῷ. τετρωμένον μέντοι τὸν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι, Ἀχαιμένων μὲν ὑπὸ Κόωνος, Ὀδυσσέως δὲ ὑπὸ Σώκου· ὑπὸ δὲ Ἀλεξάνδρου βληθέντα Διομήδη. Εὐρύπυλος δὲ καὶ Μαχάων ὑπὸ βέλους τοξεύματος ὑπὸ Νέστορος θεασάμενος Ἀχιλλέως, ἀποπέμπει Πάτροκλον μαθησόμενον τίς εἴη ὁ τετρωμένος. ὁ δὲ, ἀφικόμενος καὶ μαθὼν Μαχάονα εἶναι, παρὰ δὲ Νέστορος παραγένεται, ἢ τὸν Ἀχιλέα πίσας συμμαχήσας τοῖς Ἕλλησιν, ἢ αὐτὸς ὑπὸ λαβὼν τὸν παντὸς χόλου τοῦ Ἀχιλέως, ἐξελθεῖν εἰς μάχην ἐπανερχόμενος δὲ, ἀφικνεῖται Εὐρυπύλῳ, καμνόντας εἰς τὰς ναῦς θεραπεύσ.

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

AGAMEMNON ipseque armatus, & alios armans Græcos educit ad prælium: Hector autem Ioue iubente, recedit à pugna, quousq; Agamemnon ad nauale se recipit. Posthæc Vlysses circūdantibus ipsum Troianis vlciscitur ipsos, Aiace & Menelao auxiliantibus ei. Vulnerantur verò Græcorum optimi: Agamemnon à Coone: Vlysses à Soco: porrò ab Alexandro sagitta vulneratur Diomedes & Eurypylus, & Machaon: quem redeuntem cum Nestore conspicatus Achilles, mittit Patroclum ad cognoscendum quis esset ille vulneratus: hic verò perueniens cùm didicisset Machaonem esse, à Nestore admonetur, vt vel Achilli persuadeat opem ferre Græcis, vel ipse saltem accepta armatura, Achillis exeat ad pugnam. Rediens autem cùm incidisset in Eurypylum, portans eum ad naues, curat eum.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

▲ Inter antesignanos mixtus est rex Agamemnon.

Aliud argumentum.

▲ Optimates Danaûm vulnerant Hectoris viri.

Aliud.

Agamemnonis strenuitas.

Ἠὼς δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὄρνυθ', [b] ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσι·
[c] Ζεὺς δὲ Ἔριδα θοὴν ἀπέλασε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ἀργαλέην, [d] πολέμοιο τέρας μετὰ χερσὶν ἔχουσαν·
[e] Στῆ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ,
Ἥ ῥ' ἐν μεσσάτῳ ἔσκε γεγωνέμεν ἀμφοτέρωσε,
Ἠμὲν ἐπ' Αἴαντος κλισίας Τελαμωνιάδαο,
Ἠδ' ἐπ' Ἀχιλλῆος, τοί ῥ' ἔχαλον νῆας ἐίσας
Εἴρυσαν, ἰὼρεὴ πίσυνοι καὶ καρτεῖ χερῶν.
Ἔνθα στᾶσ' ἤυσε θεὰ μέγα τε δεινόν τε,
[f] Ὄρθι Ἀχαιοῖσιν, [g] μένος δέ σφιν ἐμβάλ' ἑκάστῳ
Καρδίῃ ἀλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι·
Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ', ἢ νέεσθαι
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἀτρεΐδης δ' ἐβόησεν, ἰδὲ ζώννυσθαι ἄνωγε
Ἀργείους· ἐν δ' αὐτὸς ἑλύσατο νώροπα χαλκόν.
[h] Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ὑπὸ φυσλοῖς ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἕλυτο,

ΑΡΓΟΥΜΕΝΤΟΝ ΤΟΥ ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ αὐτός τε ὁπλισάμενος, καὶ τοὺς ἄλλους καθοπλίσας Ἕλληνας, ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἕκτωρ δὲ Διὸς κελεύσαντος, ἀναχωρεῖ τῆς μάχης ἕως Ἀχαιμένων ἐπὶ τὰς ναῦς ἀφικέσθαι. μετὰ τοῦτο Ὀδυσσεὺς κυκλωσαμένων αὐτὸν τῶν Τρώων, ἀμυνόμενος αὐτοὺς, Αἴαντος καὶ Μενελάου βοηθησάντων αὐτῷ. τετρωμένον μέντοι τὸν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι, Ἀχαιμένων μὲν ὑπὸ Κόωνος, Ὀδυσσέως δὲ ὑπὸ Σώκου· ὑπὸ δὲ Ἀλεξάνδρου βληθέντα Διομήδη. Εὐρύπυλος δὲ καὶ Μαχάων ὑπὸ βέλους τοξεύματος ὑπὸ Νέστορος θεασάμενος Ἀχιλλέως, ἀποπέμπει Πάτροκλον μαθησόμενον τίς εἴη ὁ τετρωμένος. ὁ δὲ, ἀφικόμενος καὶ μαθὼν Μαχάονα εἶναι, παρὰ δὲ Νέστορος παραγένεται, ἢ τὸν Ἀχιλέα πίσας συμμαχήσας τοῖς Ἕλλησιν, ἢ αὐτὸς ὑπὸ λαβὼν τὸν παντὸς χόλου τοῦ Ἀχιλέως, ἐξελθεῖν εἰς μάχην ἐπανερχόμενος δὲ, ἀφικνεῖται Εὐρυπύλῳ, καμνόντας εἰς τὰς ναῦς θεραπεύσ.

AVRORA autem ex lectis à splendido Tithono
Surrexit, vt immortalibus lucem ferret, atq; mortalibus.
Iupiter autem Eridem misit veloces ad naues Achiuorum
Difficilem, belli signum in manibus gestantem.
Stetit autem in Vlyssis multum capaci naue nigra,
Quæ in medio erat ad clamādū vt exaudiri posset vtrobiq;
Et ad Aiacis tentoria Telamonij,
Et ad Achillis: qui in extremas partes naues æquales
Subduxerāt fortitudine sua cōfisi & robore manuū.
Illic stans clamauit dea altum horribileq; (que
Orthiū carmē Achiuis, magnā.a. vim iniecit vnicuique
In corde, ad incessanter bellandum & pugnandum.
His autem statim bellum dulcius fuit, quàm redire
In nauibus concauis dilectam in patriam terram.
Atrides autem clamauit, & armari iussit
Argiuos, ipse quoq; induit lucidum æs.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit
Pulchras, argenteis fibulis aptatas:
Secundò deinde thoracem circum pectora induit,

Τὸν

i Τόν ποτέ οἱ Κινύρης δῶκε ξεινήϊον εἶναι.
Πεύθετο γὰρ Κύπροιο μέγα κλέος, οὕνεκ' Ἀχαιοὶ
Εἰς Τροίην νήεσσιν ἀνακωλύσεσθαι ἔμελλον·
Τοὔνεκά οἱ τὸν δῶκε χαριζόμενος βασιλῆϊ.
Τῶ δ' ἥτοι δέκα οἶμοι ἔσαν μέλανος Κυάνοιο·
Δώδεκα δὲ χρυσοῖο, καὶ εἴκοσι κασσιτέροιο·
Κυάνεοι δ' ὄφιες τανύοντο ποτὶ δειρὴν
Τρεῖς, ἑκάτερθ' ἴρισσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων
k Ἐν νέφεϊ στήριξε τέρας μερόπων ἀνθρώπων.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος, ἐν δὲ οἱ ἧλοι
Χρύσεοι πάμφαινον· ἀτὰρ περὶ κνημὶς ἐκλεὸν ἦεν
Ἀργύρεον, ἆρμα χρυσείοισιν ἀορτῆρσιν ἀρηρός.
Ἀν δ' ἔλεθ' ἀμφιβρότην πολυδαίδαλον ἀσπίδα θῶρηξ,
Καλὴν, ἣν πέρι μὲν κύκλοι δέκα χάλκεοι ἦσαν,
Ἐν δὲ οἱ ὀμφαλοὶ ἦσαν ἐείκοσι κασσιτέροιο
Λευκοί, ἐν δ' ὄφις μέσσοισιν ἔην μέλανος κυάνοιο.
Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐσεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ Δεῖμός τε Φόβος τε.
Τῆς δ' ἐξ ἀργύρεος τελαμὼν ἦεν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Κυάνεος ἐλέλικτο δράκων, κεφαλαὶ δέ οἱ ἦσαν
Τρεῖς * ἀμφισσφέες, ἑνὸς αὐχένος ἐκπεφυῖαι.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυνέην θέτο, τετραφάληρον,
Ἵππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω, κεκορυθμένα χαλκῷ
Ὀξέα· τῆλε δὲ χαλκὸς ἀπ' αὐτόφιν οὐρανὸν ἔσω
Λάμπε· ἐπὶ δ' ἐγδούπησαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη,
Τιμῶσαι βασιλῆα πολυχρύσου Μυκήνης.
Ἡνιόχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπέτελλεν ἕκαστος
Ἵππους δῦ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ' ἐπὶ * τάφρῳ·
Αὐτοὶ δὲ πεζοὶ σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Ῥώοντ' ἄσπετος δὲ βοὴ γένετ' ἠῶθι πρό.
m Φθαὺ δὲ μετ' ἵπποισιν ἐπὶ τάφρῳ κοσμηθέντες.
Ἵπποι δ' ὀλίγον μετεκίαθον· ἐν δὲ κυδοιμὸν
Ὦρσε κακὸν Κρονίδης, n κατὰ δ' ὑψόθεν ἧκεν ἔερσας
Αἵματι μυδαλέας ἐξ αἰθέρος, οὕνεκ' ἔμελλε
Πολλὰς ἰφθίμους κεφαλὰς Ἄϊδι προϊάψειν.

Quem olim ei Cinyres dedit in munus hospitalitatis.
Audiebatur. n. vsq; in Cyprũ magna fama: q; Achiui
Ad Troiam nauibus nauigaturi essent.
Ideo ei illum dedit gratificans regi.
Huic quidẽ decẽ semitæ erãt ex nigro Cyano metallo,
Duodecim autem ex auro, & viginti ex stanno:
Cærulei autem dracones protensi erant iuxta collum
Tres, vtrinq; Iridibus similes, quas Saturnius
In nube fixit prodigiũ distinctè loquentiũ hominum.
Circa autem humeros posuit ensem, in eo verò claui
Aurei relucebant: sed vagina circundabat
Argentea, aureis loris coaptata.
Accepit. a. vndiq; corpi tegẽs elegãs scutũ impetuosũ.
Pulchrũ, circũ quod quidẽ circuli decem ærei erant:
Inq; eo vmbones erant viginti ex stanno
Cãdidi: in medijs autem erat vnus ex nigro metallo.
In eo Gorgon terribili aspectu cincta erat,
Horribiliter aspiciẽs: circũ erat etiã Terrorq; Timorq;.
Ex eo autem argenteum lorum pendebat, sed in ipso
Cæruleus circũuolutus erat draco: capita. a. ei erant
Tria circũducta loto, vna ceruice enata. (quatuor, ϰ. ἀμφιπρεφέες,
Capiti. a. vndiq; conos habẽtẽ galeã imposuit nempe
Crista tã ex setis equis: terribiliter. a. crista desup nu-
Cepit. a. fortes hastas duas munitas ferro, (tabat.
Acutas, procul autem ferrum ab ipsis ad cælum vsq;
Splendebat. Instrepuerunt verò Minerua & Iuno,
Honorantes regem opulentæ Mycenes.
Auriga quidem deinde suo præcipiebat vnusquisq;
Equos benè decenter continere illic ad fossam. ϰ. πάφρου
Ipsi verò pedites cum armis armati
Ruebãt: immensus verò clamor fiebat auroram ante:
Priores. a. cũ equitib. apud fossam instructi fuerunt:
Equites. v. paululũ pòst insequebantur: sed tumultũ
Cõcitauit pniciosũ Saturni, & ab alto demisit rores
Sanguine madidos ex æthere: eo quòd erat
Multa generosa capita Orco ante tempus demissurus

COMMENTARIVS.

a ἠὼς δ' ὅτε λέχεων] Non sunt incognitæ vel inauditæ Poëtas terentibus huiusmodi fabulosæ auroræ surgentis periphrases. De Tithono porrò satis Lucianus, Suidas, Natalis Comes Mitholog. li. 5. cap. 4. Eras. Adag. Tithoni senecta, & alij. Nos etiã de eo aliás.

b ἵ' ἀθανάτοισι] Quid ergo? Dij etiam tui, Homere, noctis tenebras patiuntur? Figmẽtum est sanè nimis Poëticum. At nihil tale Orpheus in thymiamate Auroræ. Nam ille solùm κλῦθι θεὰ θνητοῖς φαεσίμβροτον ἦμαρ ἄγουσα. Et paulò pòst, ἢ καὶ ἐθνητῶν μεσόπων χθόν, &c. Eustathius ergo ἀθανάτους interpretatur elementa, quæ supra terram sunt. Forsan etiam innuit, sidera quibus Sol suam lucem fœnerat, vt ait Plinius lib. 2. cap. 6. Nos tamen hanc loquendi formam Homericam in Odyssea excusamus.

c ζῶός δ' ἔγειρε] Iam sæpe monuimus solere Poëtam, vbi humana ope quippiam præstari non potest, diuinum auxilium aduocare. Quod hoc loco fieri vides. Cùm enim Græci per se ad bellum hodiernum inflammari non possent propter hesternam victoriæ iacturam, oportuit eos alia ratione commoueri. Vnde fingit Eridem, id est, contentionem ad eos à Ioue immissam, quæ clamore suo animos pugnaces & indefatigabiles illis injiceret. Quod etiam factum est: illicò enim Agamemnon Græcos armari iussit & ad bellum instrui, adeò sunt omnia in hoc Poëta ἐνεργῆ. Agnoscit ergo Eridem pro Dea contentionis, quam Discordiam Latini vocant. Eam sequitur bellum. Vnde Virgilius 8. Aeneid.

Et scissa gaudens vadit Discordia palla, *Quam consanguineo sequitur Bellona flagello.*

Eius descriptionem elegantem habes apud Aristidem: sed & apud Petronium Arbitrum in Satyrico his versibus elegantissimis:

Infremuêre tubæ, ac scisso Discordia crine *Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora*
Extulit ad superos Stygium caput, huius in ore *Atq; intorto laceratam pectore vestem*
Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant. *Sanguineam tremula quatiebat lumina dextra.*
Stabant ærati scabra rubigine dentes:

Hæc illa est videlicet, quæ dissidia & bella funestissima accendit (ideò eam quoq; incendio eleganter comparat Plutarchus in præceptis Politicis) & quam fingunt etiam hoc Troianum bellum prima inflammasse: quia illa pomum illud, quod etiam μῆλον ἔριδος vocatur, in nuptias Pelei & Thetidis coniecit: vnde rixæ illæ & Dearum trium concertationes fluxerunt, vt copiosiùs diximus in Prolegomenis.

d πολέμοιο τέρας [Id est, belli aliquod signum, vt inquit Eustathius, puta telum, gladiũ, in armorum nimirũ habitu, aut aliud quippiam περιττῶδες. Non enim est hic Eris ista simpliciter intelligenda, sed ἔρις ἐπὶ πολέμῳ. Nonnulli πολέμοιο τέρας periphrasticum belli esse voluerunt, vt dicerent, Eridem bellum secum habuisse. Alio etiam sensu πολέμου τέρατα intelliguntur, magni bellorum apparatus, quales sunt ducum vociferationes, & reliqua. Ideò etiam Eridi clamor posteà attribuetur. Quòd autem hîc Poëta Eridẽ induxit, nihil esse aliud volunt, quàm mutua Græcorum ad pugnam incitamenta. Qui enim tota nocte trepidi ferè fugam cogitabant, & ἔριδα istam prorsus abiecerant, eam nunc alacriter resumunt, totosq; se ad bellum comparant. Sed Deam, vt iam monui, hoc loco intelligi docent illa quæ infrà dicentur.

– ἔρις δ' ἄρ' ἔχαιρε πολύστονος εἰσορόωσα εἴη γάρ ῥα θεῶν παρετύγχανε μαρναμένοισιν.

e σὴν δ' ἐπ' ὀδυσσῆος] Vlyſſis naues, vt iam anteà vidimus, in medio reliquarum erant collocatæ, vnde nõ ſine cauſa ibi cõſiſtit Diſcordia, vt videlicet faciliùs à cæteris exaudiatur. Quòd ſi inſanus quidam allegoriarum amor nos teneret, poſſemus hæc ita interpretari, vt Vlyſſes ex poſtremæ expeditionis ſucceſſu confirmatus reliquis Græcis animos addiderit, vt non dubitârint iterum furori Troianorum ſeſe opponere. Quod autem Achillis & Aiacis naues extremæ ſunt ab vtraq; parte, idq; propter vtriuſq; Herois fortitudinem factum teſtatur Poëta, conſtat duo belli Troiani columina vtrumq; extitiſſe, vt etiam aliàs diximus.

f ὄρθι' Ἀχαιοῖσιν] Atticè dictum eſt ὄρθια, pro ὄρθιον. Quid ſit autem ὄρθιος νόμος, dicemus in Lexico.

g μέγα δ' ὄρνυτο] Ex tanto apparatu ſignificat Poëta, quàm graue ſit hodierno die futurum bellum. Primùm præconis loco Eris Græcos conuocans inducitur, deinde tubarum vice Iuno & Minerua tonantes: hinc clamor ille ἀσπετος, tumultus ingens, ſanguinei rores cœlo decidentes. Regis πανοπλία elegantiſſima, &c.

h κνημῖδας μὲν πρῶτα] Tota iſta Agamemnonis πανοπλία ex ſex partibus conſtat, nimirum ocreis, thorace, enſe, ſcuto, galea, & gemina haſta, quæ omnia Poëta elegantiſſimè deſcribit, præcipuè verò thoracem & clypeum. In his autem diutius immoratur, quàm vnquam anteà, cùm tamen non nunc primùm in aciem prodeat Agamemnon, & forſan cuipiam videri poſſit oportuiſſe hæc iam ab ipſo initio commemorari: ſed quamuis aliàs quoque anteà pugnæ interfuerit Agamemnon, tamen quia hodierno die eum ad egregia patranda facinora deſtinat, eiusq; fortitudinem ſupra reliquos Heroas eminentem declaraturus eſt, tanto apparatu vtitur, accuratiusq; eius arma, quibus inſtructum eum eſſe oportebat, deſcribit. Itaq; vidimus huius libri inſcriptionem eſſe περὶ ἀγαμέμνονος δοριτέας.

i τὸν ποτέ οἱ Κινύρης] Cinyres iſte (cuius nomen variè ſcriptum reperitur) fuit Rex Cypri, qui etiam Paphum condidit, vt eſt apud Apollodorum lib. 3. à quo quidam dicunt, vt refert Euſtathius, exceptos hoſpitio prætereuntes Græcos, pollicente ſe neceſſaria illis ad Troiam miſſurum: quod cùm facere cunctaretur, execrationibus ab Agamemnone deuotus eſt, tandemq; cum Apolline, vt Muſicæ peritus, decertans perijt: ideoq; Cinyras dictus παρωνύμως Κινύρα inſtrumento muſico. quinquaginta autem eius filias in mare deſilijſſe, & mutatas in Halcyonas. Alij referunt eum, cum Menelao Paphi iuraſſet quinquaginta naues ſe miſſurum, vnicam tantùm miſiſſe, reliquas è terra fictas hominibus terrenis intus collocatis, & ſic iuſiurandum eluſiſſe. Sed hoſpitium iſtud Cinyræ & reliqua Homerus ignorat, inquit Euſtathius. At ego ex verbis illis οὐδὲ ξεινήιον ἦεν contrarium poſſe colligi aſſero. Nõ dantur enim munera hoſpitalia niſi hoſpitibus. Locus tamen à lectore examinetur.

k ὡς νέφεϊ σήμηξε] Cùm Xenophanes, inquit Euſtathius, de Iride in Heroicis ſic dixiſſet,

Ἦ νυ Ἶριν καλέουσι νέφος, καὶ τόδε πέφυκε Πορφύρεον, καὶ φοινίκεον ἠὲ χλωρὸν ἰδέσθαι:

quidã ἀκριβέστεροι ex hoc loco Homerico dicebant non eſſe nubem Iridem, ſed πάθος circa nubem. Aliud eſt enim omnino τὸ σημειῶδες, & illud ὡς ὅτε σημήνῃ. De Iride dicemus aliàs.

l τέρας μερόπων] Iris propriè non eſt hominum ſignum, ſed Dei: id eſt, quod Deus immittit: Vnde aſſentiendum eſt Euſtathio, qui docet dictum eſſe ἀνθρώπων pro ἀνθρώποις, ἀνθρωπίνως. Sed cur dicit has Irides eſſe τέρας ἀνθρώπων? Vidimus alibi apud hunc Poëtam duo eſſe Iridis genera, aliud quidem commune & vulgare, quod Plinius lib. 2. cap. 59. extra miraculum extraq; oſtentum videtur appellare: aliud verò minus aſſuetum, vt quod ſuo tempore nõ fit, putà æſtate per meridiem, creſcente die ab æquinoctio verno, circa ſolſtitium diebus longiſſimis, & noctu: quanquam Ariſtoteles prodat aliquando noctu viſum, ſed tamen non niſi quartadecima Luna, vt ſcribit etiam Plinius ibidem. Hoc ergo genus quod minus eſt vſitatum, & cuius cauſas phyſicas ferè nequeas reddere, illud eſt quod Homerus appellat τέρας ἀνθρώπων, quaſi videlicet aliquid portendat.

m φῦλα δ' ἐπ' ἰππήων] Hic locus diligenter eſt annotandus, ne hæc aciei inſtructio confundatur, quod futurum eſt, ſi hæc per trãſennam legamus: quia cùm initio dicat pedites cum equitibus apud foſſam eſſe inſtructos, tum ſubijciat equites etiam ſubſequi, dubitari poteſt, quî hæc ſint intelligenda. Mihi ergo videtur equites partim cum peditibus, partim verò per ſe & ſeorſim fuiſſe inſtructos, alioquin non video quomodo poſſint iſta conciliari.

n καπὶ δ' ὑψόθεν] Vix eſt vt veteres ſcriptores aliquid memorandum & graue referant, quod prius aliquo prodigio aut oſtento non præmuniant, vt alibi etiam me obſeruaſſe memini. Quod hoc loco manifeſtè apparet. Hodiernam enim ſtragem Iouem hoc prodigio præſignificaſſe ſcribit Poëta quòd ſine errore nihil aliud potuit, quàm ingentem ſanguinis effuſionem portendere. Et ita res erit, vt etiam videri poteſt, præter naturam: quod tamen quidam negarunt, vt refert Euſtathius poſt Didymum. Nam cùm Troiani campi ſanguine occiſorum hominum iam abundarent, neceſſariò etiam rores qui cœlo diſtillabant, erant ſanguinei, quod tales etiam eſſent exhalationes. Cui non eſt abſimile, quod circa montes Armenios memoratur niuem illic rubicundam cœlum depluere, propter vapores illius loci rubicundos, ex terra nimirum miniata. Quod vt verum ſit, tamen non dubium eſt quin hoc vt prodigium afferat Poëta, vt ex ipſius verbis poteſt colligi. Sic enim in probatis Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus legimus, Cerites aquas ſanguine miſtas fluxiſſe, in Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe, Romæ carnes pluere, & alia eiuſmodi prodigia, quæ ſtudioſè collegit Valerius Maximus lib. 1. cap. 7. Magnam ergo cædem vtriuſque exercitus hi ſanguinei rores prænunciarunt, neque abſurdum eſt id accidiſſe, cùm talia etiam hiſtoriæ commemorent.

ª Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο,
Ἕκτορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀμύμονα Πηλυδάμαντα,
Αἰνείαν θ', ᵇ ὃς Τρωσὶ θεὸς ὣς τίετο δήμῳ·
Τρεῖς τ' Ἀντηνορίδας, Πόλυβον, καὶ Ἀγήνορα δῖον,
Ἠϊθέον τ' Ἀκάμαντ' ὀπιείκελον ἀθανάτοισιν.
Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι φέρ' ἀσπίδα παντοσ' ἴσην.
.αὔλιος ᶜ Οἷος δ' ἐκ νεφέων αὐγὴ φαίνεται * οὔλιος ἀστὴρ,
Παμφαίνων, ὅτε δ' αὖτις ἔδυ νέφεα σκιόεντα·
Ὣς Ἕκτωρ ὁτὲ μὲν τε μετ' πρώτοισι φαάνεσκεν,
Ἄλλοτε δ' ἐν πυμάτοισι, κελεύων· ᵈ πᾶς δ' ἄρα χαλ-
Λάμφ' ὥσε σεροπὴ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο. (κῶ
ᵉ Οἱ δ' ὥς τ' ἀμητῆρες ἐναντίοι ἀλλήλοισιν
Ὄγμον ἐλαύνωσιν ἀνδρὸς μάκαρος κατ' ἄρουραν,
Πυρῶν ἢ κριθῶν, τὸ δ' ὑπὸ δράγματα πίπτει·
χ. θεραπόντες Ὣς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι * θορόντες
Δήουν, οὐδὲ ἕτεροι μνώοντ' ὀλοοῖο Φόβοιο·
ᶠ Ἴσας δ' ὑσμίνη πεφαλὰς ἔχον· ἐν δὲ, λύκοι ὣς
Θωῦσσον. Ἔριδι δ' ἄρ' ἔχαιρε πολύσπορος εἰσορόωσα.
ʰ Οἴη γάρ ῥα θεῶν παρετύγχανε μαρναμένοισιν·
Οἱ δ' ἄλλοι οὔ σφιν πάρεσαν θεοὶ, ἀλλὰ ἑκηλοι
χ. εἵαται Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι καθήατο, * ἧχι ἑκάστῳ
Δώματα καλὰ τέτυκτο, κὴ ὑψόροφοι ἐλύμποιο.

Troiani. a. ex altera parte in tumulo cãpi inſtruebã
Hectorẽ circa magnũ & eximiũ Polydamãtẽ, (tur.
Aeneãq;, qũ ter Troianos ceu deꝰ honorabaſ in vrbe,
Tresq; Antenoridas, Polybũ, & Agenorem diuinum,
Iuuenemq; Acamanta, ſimilem immortalibus.
Hector. a. inter primos ferebat ſcutũ vndiq; æquale.
Qualis autem ex nubibus apparet pernicioſa ſtella
Lucens, interdũ. a. rurſus ingreditur nubes obſcuras:
Sic Hector interdum quidẽ inter primos apparebat,
Interdũ aũt inter extremos, imperans: totus verò ære
Splendebat, tãquã fulgur patris Iouis ægidẽ geſtãtis.
Hi autem ſicut meſſores oppoſiti inter ſe
Seriem ſulcorum impellunt viri locupletis per aruũ
Tritico vel hordei, manipuli autem crebri cadunt:
Sic Troiani & Achiui in ſe inuicem inſilientes
Cædebãt. neutri verò recordabãtur pernicioſæ fugæ.
Aequalia. a. in pugna capita habebãt, illi. a. lupi tanq;
Ruebant. Eris autem gaudebat luctuoſa aſpiciens.
Sola enim deorum aderat pugnantibus.
Alij autem non illis adorant dij, ſed quieti
Suis in ædibus ſedebant, vbi vnicuiq;
Domus pulchræ fabricatæ erant per iuga Olympi.

ⁱ Παίπες

Πάντες δ' ἠτίοωντο κελαινεφέα Κρονίωνα
Οὕνεκ' ἄρα Τρώεσσιν ἐβάλετο κῦδος ἀρέξαι·
Τῶν μὲν γὰρ οὐκ ἀλέγιζε πατὴρ ὁ γ', νόσφι λιασθείς,
Τῶν ἄλλων ἀπάνευθε καθέζετο κύδεϊ γαίων,
Εἰσορόων Τρώων τε πόλιν καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Χαλκῷ τε στερόπῃ τε, ὀλετρώπας τ' ὀλλυμένους τε.

Omnes.a.accusabãt nigras nubes reddentẽ Saturnum:
Eò quòd Troianis volebat gloriam dare.
Illos quidẽ non curabat pater, hic.a, seorsum separatus,
Ab alijs remotius sedebat gloria exultans,
Inspiciens Troianorumq; urbem & naues Achiuorum,
Aerisq; fulgorem, interimentesq; intereuntesq;

COMMENTARIVS.

a τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν] Explicato magnificè bellico Græcorum apparatu, nunc quoque Troianorũ aciei instructio describitur, id tamen angustiùs quàm illa superior: siquidem duces tantùm exercitus proponuntur, inter eos solius Hectoris alacritas & diligentia in imperando. Quinque autem sunt illi duces: Hector, Aeneas, Polybus, Agenor, & Acamas, qui tres postremi filij sunt Antenoris. Videtur tamen Hector princeps omnium extitisse, eiusque imperio cæteros fuisse obnoxios.

b ὡς τρωσὶ θεὸς ὡς] Eustathius hoc ita interpretatur, Aeneã apud populum quidẽ Troianum summo in honore fuisse, quasi nimirum ἀγαθὸν δυναστῆ, ἢ ἀνδρεῖον. Apud regium autem genus minimè, quia eum zelotypia quadam prosequerentur, quòd se regnaturũ post Priamidas speraret, vt in sequentibus videbitur.

c οἱ δ' ὁτὲ νεφέων] Hæc comparatio in eum finem sumpta est, vt ostendatur Hectoris sedulitas in peruagando exercitu, dũ interdum inter primipilos apparet, interdum quasi nube exercitus (sic enim quoque νέφος πεζῶν appellat Poëta (abditus latitaret: quia eadem quoque ratione ἕλκω ἀστὴρ (quem nonnulli, vt Didymus, Sirium, nonnulli Cometem, nonnulli Hesperum interpretantur) nunc emicat, nunc intra nubes absconditur, neque id tamen semper fieri est intelligendum, sed si quando accidat, tunc erit apta cõparatio. Rectè autem stellæ perniciosæ Hectorem comparat, vt qui etiam Græcorum exercitui talem se præbeat. Porrò hîc officiũ ducis optimi describitur, quod est in prælio omnes exercitus partes perlustrãdi, vt ducis præsentia milites magis ad pugnam incendantur. Quod aliàs in Agamemnone obseruauimus.

d πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ] Ornatum & apparatum ipsius Hectoris pluribus non persequitur, vt antea Agamẽnonis: quasi doceat, vt ait Eustathius, μὴ χρῆναι ἀεὶ γραφικῶς ἐμπλατύνεσθαι, ἀλλὰ τῇ ἐπιπροχώδην ὅτε δεῖ λαλεῖν. Est autem magnifica ista comparatio, qua armorum Hectoris splendor Iouis fulguri comparatur, & quæ possit longas illas armorum Agamemnonis descriptiones æquiparare.

e οἱ δ' ὡς τ' ἀμητῆρες] Cædes ab vtraq; parte exercitus perpetratas descripturus eleganti vtitur comparatione messorum, qui olim solebant, vt annotat Eustathius, ab extremis messis finibus ordiri, oppositi, & proinde quasi mutua quadam concertatione ad medium metendo pergere. Sic ergo Græci & Troiani ad inuicem oppositi stragem edebant. Cuius comparationis πρόδοσις & ἀπόδοσις planè inter se conueniunt. Oppositi enim inter se messores & pugnantes: & vt messores crebros sternunt manipulos, sic etiam hoc loco multa trucidantur corpora.

f ἴσας δ' ὑσμίνη] Id est, vno animo pugnabant, &, vt est alibi, σὺν θυμὸν ἔχον. Iam enim anteà κεφαλὴ pro ψυχὴ vsurpatum est in illo versu, πολλὰς δ' ἰφθίμους κεφαλὰς ἀΐδι προϊάψειν: & aliàs τέκνον φίλη κεφαλή, idq; quòd animę pars magis diuina in capite collocata sit. Hoc loco verò potest etiam translatio esse ab æquali corporum magnitudine. Sensus est, alterum ab altero strenuitate bellica non fuisse superatum.

g οἱ δὲ, λύκοι ὥς] Hæc breuis comparatio addita est à Poëta prętęr pręcedentẽ, quòd ab ea ἀδὲν ἄγριον καὶ πολέμῳ οἰκεῖον exprimebat, vt ait Eustathius. Hæc ergo feritatem militum, qualis in pręlijs adhibetur, magis exprimit, quòd ea in lupo summa sit, vnde eos perpetuò feros dicit Aristoteles, quanquam & cicurari posse constet: saltem in fame maximè sæuiunt. nam saturi animos remittunt, & quodammodo mansuescunt, vt & leones.

h οὐ γάρ ῥα θεῶν] Vidimus anteà, quod hoc loco est repetendũ, prohibuisse Iouem ne reliquorũ Deorum vllus vlli parti auxiliaretur: sed ex eo numero Eris siue Discordia est excipienda, quæ nunc dicitur sola huic prælio interesse: rectè. Nam illa bellorum author & efficiens, vt anteà dicebamus. Sed cur illa sola adest, absunt verò reliqui? Respondeo, eos ab hoc bello arceri, quia vni aut alteri parti auxilium exhibuissent, siquidẽ tota illa primorum Deorũ caterua in suas quæque partes propendebat, vt melius Iliad. φ'. videbimus. At Discordia non plus vni quàm alteri parti fauebat, sed vtramque solùm inuicem committebat, & tã ex horum quàm ex illorum excidio triumphabat. Hoc est enim ei proprium videlicet ἐπιχαιρεκακίας vitium detestabile, de quo aliàs dictum est.

i πάντες δ' ἠπόωντο] Hoc diligẽter expendẽdum est. Primùm loquitur Poëta de Dijs illis qui metu Iouis ab hoc prælio coërcebãtur, quos ait ipsi indignari, quòd Troianorum victoriæ planè faueret. Sed hóne omnes Dij fecerint, quorum altera pars Troianis auxilietur, nec nõ ex prospero eorum successu gaudere potest, nedum in præsentia ægrè tulerit, decus eorum ac gloriã Iouẽ moliri? Sed Eustathius id soluit, qui illud πάντες ad eos tantùm refert, qui Græcis fauebant. Et ita oportet intelligi, siquidem hoc σφοδρικῶς tantùm dicitur: nam huc vsque vterque exercitus, vt iam diximus, ἴσας ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχον: quia tamẽ præuidebant Græcos à Troianis victos iri, ideò eorum est solùm pro suis Ioui tacitè succensere, at alijs proculdubio gaudia pectus pertentarunt suorum quoque victoriam præscientibus. Quod autem Iupiter seorsum ab ijs nunc dicatur habitare, anteà satis explicuimus.

Ὄφρα μὲν ἠὼς λῦε καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἤπιπτε, πίπτε δὲ λαός.
[a]Ἦμος δ' ἤ θ' ὑλοτόμος περ αὔρη ὠπλίσατο * δόρπον
Οὔρεος ἐν βήσῃσιν, ἐπεὶ τ' ἐκορέσσατο χεῖρας
Τάμνων δένδρεα μακρὰ, ἃ δὴ τέ μιν ἵκετο θυμὸν,
[b]Σίτου τε γλυκεροῖο θοὴ φρένας ἵμερος αἱρεῖ·
[c]Τῆμος σφῇ ἀρετῇ Δαναοὶ ῥήξαντο φάλαγγας,
Κελόμενοι ἑτάροισι κατὰ στίχας [d]ἦρχε δ' Ἀγαμέμνων
Πρῶτος ὄρεσθ'· ἔλε δ' αὖθι βιήορα ποιμένα λαῶν,
Αὐτὸν, ἕπφνε δ' ἑτᾶρον Ὀϊλῆα ταλίκνημον.
Ἦ τοι ὅγ' ἐξ ἵππων καπεπάλμενος ἀντίος ἔστη·
Τὸν δ' ἰὺς μεμαῶτα μετώπιον ὀξέϊ δουρὶ
Νύξ, ἐδὲ κεφαίνῃ δόρυ οἱ σχέθε χαλκοβάρδα,
Ἀλλὰ διὰ αὐτῆς ἦλθε καὶ ὀστέου, ἐγκέφαλος δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα·
Καὶ τὼ μὲν λίπεν αὖθι ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Στήθεσι παμφαίνοντας, ἐπεὶ ἐκδύσετο χιτῶνας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' Ἰσόν τε καὶ Ἄντιφον ἐξεναρίξων,
Υἷε δύω Πριάμοιο, νόθον καὶ γνήσιον, ἄμφω

Quamdiu quidẽ aurora erat & crescebat sacra dies,
Tãdiu valdè vtrorũq; tela penetrabãt, cadebatq; popu-
Quãdo.a.arborũ incisor vir præparauit prandiũ (lus.
Montis in conuallibus, postquam saturauit manus
Incîdẽs arbores lõgas: fastidiũq; eius occupauit animũ,
Cibiq; dulcis circum mentes desiderium capit:
Tunc sua virtute Danai perruperunt phalanges,
Hortantes socios per acies. itaq; Agamemnon
Primꝰ exilijt: interfecit. a. virũ Bianorẽ pastorẽ populo-
Ipsum, deinde & sociũ Oileũ agitatorẽ equorum.
Ille quidem ex equis desiliens aduersus stabat:
Hunc autem rectà irruentem in fronte acuta lancea
Percussit: nec galea hastam ei repressit ære grauis:
Sed per ipsam penetrauit & os: cerebrum autem
Intus totũ fœdatũ est: strauit aũt ipsum ruentem:
Et hos quidem reliquit illic rex virorum Agamemnõ,
Pectoribus perlucentes, posteaquam spoliauit tunicas:
Cæterùm hic iuit Isumq; & Antiphum occisurus,
Filios duos Priami nothum & legitimum, ambos

Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας· ὁ μὲν νόθος ἠϋκόμοιο,
Ἄντιφος αὖ παρέβασκε θοὸς κλυτὸς, ᵉ ὥ ποτ' Ἀχιλλεὺς
Ἴδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόχθοισι λύγοισι,
ᶠ Ποιμαίνοντ' ἐπὶ ὄεσσι λαβὼν, καὶ ἔλυσεν ἀποίνων.
Δὴ τότε γ' Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Τὸν μὲν ὑπ' ἠῖθ βάλε δουρί.
Ἄντιφον αὖ παρὰ θῆς ἔλασε ξίφεϊ, ἐκ δ' ἔβαλ' ἵππων.
Σπερχόμενοι δ' ἀπὸ τοῖιν ἐσύλα τεύχεα καλὰ
Γινώσκων· καὶ γάρ σφε πάρ θ παρὰ νηυσὶ θοῇσιν
Εἶδεν, ὅτ' ἐξ Ἴδης ἄγαγε πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
ᵍ Ὡς δ' ὔ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα
Ῥηϊδίως ξυμέαξε, λαβὼν κρατερῇσιν ὀδοῦσιν,
Ἐλθὼν εἰς ἄυλιν, ἀπάλυνέ τε σφέτερον ἦτορ ἀπούρας·
Ἣ δ' εἴπερ τε τύχῃσι μάλα σχεδὸν, οὐ δύναται σφιν
Χραισμεῖν· αὐτὴν γάρ μιν ἔχει τρόμος αἰνὸς ἰκάνει·
Καρπαλίμως δ' ἤϊξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην
Σπεύδουσ', ἱδρώουσα κραταιῇ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς·
Ὣς ἄρα τοῖς οὔτις δηΐων χραισμήσαι ὄλεθρον
Τρώων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔφευγ' Ἀργείοισι φέβοντο.

In vno curru existentes: nothus quidem aurigabatur,
Antiphus verò pugnabat inclytus: quos olim Achilles
Idæ in iugis ligauit teneris viminibus,
Pascētes apud oues deprehēdēs, & dimisit ꝓ precio re-
Tū verò Atrides latè dominās Agamēnon, (dēptionis.
Alterū qdē supra papillā iuxta pectus sauciauit hasta:
Antiphū. a. iuxta aurē percussit ensē, depulitq; ab eqs.
Festinans autem ab his prædabatur arma pulchra:
Agnoscens etenim ipsos anteà apud naues celeres
Viderat: quando ex Ida duxit pedibus velox Achilles.
Sicut autem leo ceruæ velocis paruulos catulos
Facilè confregit arripiens solidis dentibus,
Veniens ad lustrum, tenerumq; ipsis cor abstulit:
Illa verò quamuis adsit valdè propè, non potest ipsis
Opitulari: ipsammet enim tremor vehemens subit:
Confestim autem ruit per querceta densa ad syluam
Festinans, sudans potentis feræ ab impetu:
Sic illis duobus nullus potuit arcere perniciem
Troianorum: quin & ipsi à Græcis fugiebant.

COMMENTARIVS.

a ἦμος δὲ δρυτόμος] Hac periphrasi meridiem significat, vnde collige præcedentia indicare tempus illud quod est ab aurora surgente vsq; ad meridiem. Siquidē alia ratione non distinguit Homerus diei spatia, vt postea factū est certis quibusdā horis, in quas tempus diurnum & nocturnum partiti sunt: quod prisca illa ætate vsitatum non fuit, vt superiore libro memini me attigisse, de nocte sermone instituto. Nunc verò paulò laxius, si placet, totam rem discutiemus. Ergo sciendum est primis sæculis, rem autem altiùs repeto, nempe ab ipsa mundi origine, quæ rudiora in his minutioribus videntur fuisse, crassiusculè diuisa tantùm fuisse noctis & diei, hoc est, tenebrarum & lucis tempora, & vtriusq; primam tantùm partem significatam ac expressam verbis, quod etiam sacræ indicant paginæ. Nā Deus nulla certa hora circūscripta aut præscripta, matutina & vespertina sibi sacrificia fieri iussit: deinde sabbathismus à vespera ad vesperā fuit à Iudeis obseruatus, neq; etiā certa hora eius initio aut fini apponebatur, qđ futurū proculdubio erat, si moris etiam tunc fuisset in horas tempus diurnum ac nocturnum secare. Qua de re tamen dicā quod Munsterus scribit Iudæos modernos putare obseruandum esse ab hora sexta pomeridiana vsque ad sequētis diei horam sextam post meridiem, sabbathum atque integram cœli reuolutionem veluti incarcerantes duabus certis metis atque temporis momentis, nescientes Iudæis qui in Chaldæa aut Assyria sunt, cùm hīc incipit Sabbathū, sextam Sabbathi partem iam absumptam, id quod ob regionū accidere solet longitudinem. At Scriptura sacra Vesperam generalius extulit non adiecta quota hora diei id fieri oporteret, vt iam dixi. Et hæc ἀπαξία, vt ita dicam, diei fuit ante diluuium, & aliquantisper etiam post: si quidem primi illi homines, vt etiam ait Munsterus in præfatione Horologiographiæ, qui multos viuebant annos, non erant tam curiosi & parci temporis expensores, vt nos, qui has minutias ob vitæ nostræ breuitatem non negligendas putamus, & rectè quidem si actio sit bona & vtilis, præsertim cùm tunc adhuc extarent multæ aliæ artes adinueniendæ quæ hominum vitæ fouendæ magis necessariæ erant, quàm dierum noctiumq; in partes discriminatio. Nam durauit mundus mille annis & supra priusquam homines inuenissent culturam vini, contenti potu aquæ, & cibo fructuum terræ nascentiū, vt constat ex 1. cap. Genes. Hæc igitur cùm ita se habeant, fit mihi verisimile, à Chaldæis, lōgo tempore post Diluuium inuentam fuisse hanc rationem dies in horas partiendi, cùm illos sciamus Astrologiam summo studio & primos coluisse. Sunt autem illi orti, vt ait Iosephus, ab Arphaxad tertio filio Semi, filij Noę. Dixi autem hoc longo pòst tēpore inuentum, quia Homeri tempore ignorabatur: quod tamen potuerat ab Aegyptijs, vnde etiam eum quendam ortum volunt, didicisse. Nihil tamen certi de tempore illius inuentionis traditur. Antiquissimum illud omnium est. quod de sciotherico regis Achaz extat in sacris paginis, nēpe 4. Regū cuius, tempore Roma creditur cōdita: & illud, vt docet Mūsterus, appellant Hebræi מעלות אחז id est ascensiones seu gradus Achas, Ionathan autem interpres Chaldæus מדרך לחן שעית id est, figuram lapidis horarum: fortassis quod hemicyclium esset excauatum, quale Berosus Chaldæus inuenisse scribitur, aut scaphe & σκάφιον siue hemisphæriū, quale Aristarchus Samius excogitauit. Quo loco Mūsterus, nisi ego dormito, dormitare videtur. Quomodo enim Aristarchi Sanij inuentum ad Iudæos peruenerit, quorum erat rex Achaz? Priori ergo satius est adhærescere, & inde etiā colligere primū fortasse hunc Berosum rem totā adinuenisse suo hemicyclio excauato. Fuit enim concha hemicyclea, lineis debita proportione distincta, cui prę longus ex ære aut ligno baculus Soli oppositus supereminebat, & eius vmbra in lineas incidens horas ostendebat. Sed & alia postmodum inuenta sunt horologia, de quibus copiosè Munsterus suprà citato libro. Atque hæc quidem fuerunt tantùm sciotherica, id est, quæ nulli essent vsui, nisi Sol vmbram faceret, proinde nubilo die inutilia erant, aut etiam noctu: vnde excogitata est deinde horariorum ratio ex aqua, quas κλεψύδρας Græci appellant. deinde verò quod arenarium dicitur, à nobis vsitatum. Sed illud longè nobilissimum, quod miro artificio, inquit idem Munsterus, & penè diuino ingenio est adinuentum, producituq; ex ferro, rotulis denticulatis & ponderibus libratis ad horas distinguendas, monstrandas & sonandas: quod horologium sub tecto vocant. Nam solari radio non eget, & noctu æquè vt interdiu suum complet cursum & ministerium. Sic cùm semper recentiores veterum inuētis addiderint, tandem consummata est illa horas signandi & distinguendi ratio, cui nihil amplius addi possit. Quā si nouisset Homerus, non erat illa periphrasi meridiei abusurus. Sed & Romani per trecentos annos hac horariorū ratione caruerūt: partiti sunt tamen diem in horas viginti quatuor, vt satis ex Varrone & Macrobio constat. Quanquam non simpliciter horam primam, secundam, tertiam & ita deinceps computabant, sed alijs nominibus distinguebant tempora. Obseruabant autem diem à media nocte in mediam, quem diem ciuilem appellarunt (vt testatur etiam Plinius lib. 2 cap. 77.) itaq; primum tempus diei, inquit Macrobius lib. 1. cap. 3. vnde repetit Gellius lib. 2. c. 3. & Censorinus lib. ad Cerel. de die natali cap. 19. dicebatur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticinium, cùm & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt: deinde diluculum, id est, cùm incipit dignosci dies: inde mane, cùm dies clarus est: inde meridies, hoc est, media dies: inde tempus occiduum: & mox suprema tempestas, quæ est Solis occasus, vt docent duodecim Tabularū verba, Solis occasus suprema tempestas esto: deinde vespera: posteà prima fax, deinde concubia: & inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Hæc est ergo ratio diuisionis diei ciuilis apud Romanos, quam si aduertat lector, duodecim membra reperiet. Habuerunt tamen etiam scioterica sua & gnomonicem, cuius inuentorem Anaximenem Milesium prodidit Plinius lib. 2. cap. 76. nos tamen altius hoc repetebamus, anteà videlicet à Berosō Chaldæo. habuerunt, inquam, sed seriùs quàm Græci, quibus tamen licet caruerint, nihilominus diem suum ciuilem distinguebāt: indiscretum verò ipsum lucis tempus habuerunt, donec illa scioterica exciperent, ante quæ, vt ex 12. Tabulis constat, non distinguebatur nisi Ortu & Occasu, quorum duorum tantùm illæ meminerūt: posteà adiecta est meridies, & hoc serenis tantùm diebus vsque ad primum bellum Punicum. Postea ante duodecim annos quàm cum Pyrrho bellatum est L. Papyrius Censor primus horologium Solarium statuit ad ædem Quirini, cùm eam dedicaret à patre suo votam, vt à Fabio Vestali proditum testatur Plinius lib. 7. cap. 60. qui subijcit, scriptum à M. Varrone primum horologium statutum in publico secundum Rostra in columna bello Punico

co primo, à Valerio Messala Cos. Catana capta in Sicilia: deportatum inde post 30. annos, quàm de Papyriano horologio traditum, anno Vrbis CCCCLXXVII. nec congruebant ad horas eius lineæ, paruerunt tamen eis annis vndecentũ, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo Censor fuit, diligentiùs ordinatum iuxtà posuit: idq; munus inter Censoria opera gratissime acceptũ est. Etiamtum tamen nubilo incertæ fuére horæ vsq; ad proximum lustrum. Tunc Scipio Nasica collega Lænatis, primus aqua diuisit horas æquè noctium ac dierum. Idq; horologium sub tecto dicauit anno Vrbis DXCV. Hæc scripsit Plinius, ex quibus cõstare melius de nostro instituto potest, quantum Romanos attinet. De quibus etiam nimium multa fortasse, & diutiùs quàm par sit, ab Homero absumus, proinde abstinebimus ab alia Mathematicorum disputatione de diei sectione in horas καιρικὰς ἢ ἰσημερινὰς, & de earum ad inuicem reductione: de quibus omnibus consule Copernicum Reuolut. lib. 2. & alios: nécnon ex recentioribus Scaligerum in suis doctissimis commentarijs in Manilium & Bartholomæum Schœnbornium in Computo Astronomico.

b σίτῳ πεγλυκερῷ] Post laborem dulces esse cibi consueuerũt. Vnde Socrates vesperi aliquando deambulans interrogatus quid illic faceret: Opsonium, inquit, quæro.

c τῆμος σφῇ ἀρετῇ] Nota Græcos sua virtute dici hoc præstare, non aliquo Deorũ auxilio, cùm Troianis contrà hoc vix ac ne vix quidem tribuat: quod cùm sæpiùs annotatum sit, iam longiore non eget obseruatione, nisi quod hîc τὸ σφῇ ἀρετῇ idem est, quòd alibi ὑπὲρ αἶσαν, & ὑπὲρ μόρον, id est, præter fatũ. Iupiter enim Troianorũ victoriæ velificabatur, Danaï verò sua, ppria virtute vincũt.

d ὁπ δ' Ἀγαμέμνων] Hic est illa, quam huius libri argumentum pollicebatur, Ἀγαμέμνονος ἀριστεία, qua cæteros omnes Græcos solus antecellit: sed tamen ad tempus tantùm, id est, donec vulneretur, quòd paulò accidet, vnde cogetur prælio excedere: cæteri verò Græci postmodum à Troianis fugabuntur. Itaq; à prima tantùm libri parte desumpta est illa ἐπιγραφή. Porrò adeò variè & eleganter omnia hîc à Poëta describentur, vt rei dignitatem orationis maiestate longè superet. primùm enim diuersa genera mortis, deinde egregia illa Poëseos lumina comparationes frequentes, quædam etiam ἐπισόδια obseruabis, eaq; omnia ferè cùm maiore & illustriore apparatu quàm vsquam alibi.

e ὥ ποτ' Ἀχιλλεύς] Hoc est vnum ex illis episodijs, quorũ anteà meminimus: in quo ansam arripuit Achillis mentionem faciendi, ne eius oblitus post tantam narrationis intercapedinem videretur, cùm in eius potissimùm gratiam totum hoc opus instituerit.

f ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι] Antiquissimam & nobilissimã olim habitam rem pastoritiam anteà satis ex Varrone probauimus: quò referes hunc locum, vbi duo potentissimi illius regis Priami filij eã exercent: quæ tamẽ hodierno die ita euiluit, vt infimæ plebis hominibus, nedum Regibus aut Regum gnatis ea demandetur.

g ὡς δὲ λέων] Hæc comparatio aptissima est huic negotio, cuius etiam ἀπόδοσις τῇ ὡσαύτως omnino quadrat. Agamẽnon enim leoni, Troiani verò partim catulis ceruæ eorum respectu, qui ab Agamemnone interficiebãtur: partim ipsi ceruæ ducum ratione, qui suos tueri non auderent, comparantur: quæ lector diligentiùs examinet, si velit, & omnia conuenientia omnino iudicabit.

Αὐτὰρ ὁ Πείσανδρόν τε καὶ Ἱππόλοχον μενεχάρμω,
Υἷας Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος (ὃς ῥα μάλιστα
Χρυσὸν Ἀλεξάνδροιο δεδεγμένος ἀγλαὰ δῶρα,
Οὐκ ἔασχ' Ἑλένην δῆμον καὶ ξανθῷ Μενελάῳ)
Τῶ περ δὴ δύο παῖδε λάβε κρείων Ἀγαμέμνων
Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, ὁμῶς δ' ἔχον ὠκέας ἵππους·
Ἐκ γὰρ σφεας χθρῶν φύγον ἰῶία σιγαλόεντα.
Τὼ δ' κυκηθήτην· ὁ δ' ἐναντίον ὦρτο λέων ὡς
Ἀτρεϊδης· τὼ δ' αὖτ' ἐκ δίφρου γναζέσθην,
[b] Ζώγρει Ἀτρέος υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα·
[c] Πολλὰ δ' ἐν * Ἀντιμάχοιο δόμοις κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος·
Τῶν κέν τοι χαρίσαιτο πατὴρ ἀπερείσι' ἄποινα
Εἰ νῶϊ ζωὸς πεπύθοιτ' ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς τὼ γε κλαίοντε προσαυδήτην βασιλῆα
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν· ἀμείλιχον δ' ὄπ' ἄκουσαν,
Εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος υἷες ἐσόν,
Ὅς ποτ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ Μενέλαον ἀνώγει
Ἀγγελίῃ ἐλθόντα σὺν ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Αὖθι κτεῖναι, μηδ' ἐξέμεν ἐς Ἀχαιούς·
[d] Νῦν μὲν δὴ τῶ πατρὸς ἀφείη πότε λώβην.
Ἦ, καὶ Πείσανδρον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν στῆθος· ὁ δ' ὕπτιος οὐδὶ ἐρείσθη.
Ἵππολοχος δ' ἀπόρουσε, τὸν αὖ καμὼν ἐξενάριξε,
[e] Χεῖρας ἀπὸ ξίφεϊ τμήξας, ἀπὸ τ' αὐχένα κόψας.
Ὄλμον δ' ὣς, ἔσαν δὲ κυλίνδεσθαι δι' ὁμίλου.
Τὸν μὲν ἔασ'· ὁ δ' ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο φάλαγγες,
Τῇ ῥ' ἐνόρουσ', ἅμα δ' ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοί.
[f] Πεζοὶ μὲν πεζοὺς ὄλεκον φεύγοντας ἀνάγκῃ,
Ἵπποι δ' ἱππῆας· ὑπὸ δὲ σφισιν ὦρτο κονίη
Ἐκ πεδίου, τὴν ὦρσαν ἐελμένοι πόδες ἵππων
Χαλκῷ δηϊόωντες, ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Αἰεὶ ἀποπροθέεσκε· κέλευε δ' Ἀργείοισι κελεύων.
[g] Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀΐδηλον ἐπὶ ἀζαλέῃ ἐμπέσῃ ὕλῃ,
Παντῇ τ' εἰλυφόων ἄνεμος φέρῃ, οἱ δέ τε θάμνοι
Πρόρριζοι πίπτουσιν ὑπὸ σθένεος φλεγέθοντος·
Ὣς ἄρ' ὑπ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι πίπτε κάρηατα
Τρώων φευγόντων, πολλοὶ δ' ἐελμένοι ἵπποι

Sed hic Pisandrumq; & Hippolochum bellicosum
Filios Antimachi bellicosi (qui sanè maximè
Aurum ab Alexandro accipiens splendida dona,
Non permittebat Helenam reddere flauo Menelao)
Huius iam duos filios deprehendit rex Agamemnon
In vno curru existẽtes, eodẽloco. a. agitabãt veloces e-
Nãq; ex ipsorũ manib. fugerant habenæ molles. (quos:
Hi autem turbati sunt: ille. a. cõtrà rugit, leo tanquam,
Atrides: hi. a. tũc ex curru supplicabãt flexis genibus,
Viuos cape, Atrei fili: tuq; digna accipe pcia redẽtiõis:
Multæ. a. in Antimachi ædibus opes reconditæ iacent,
Aesq; aurumq; & artificiosè factum ferrum:
Ex his tibi donabit pater infinita dona redemptionis,
Si nos viuos esse audierit apud naues Græcorum.
Sic hi flentes allocuti sunt regem
Blandis verbis, immitem verò vocem audiuerunt:
Si igitur Antimachi bellicosi filij estis,
Qui quondã in Troianorũ cõcione Menelaũ suadebat
Legatum profectum cum diuino Vlysse
Ibidem interficere, neq; dimittere rursum ad Achiuos:
Nunc quidem iam patris fœdam luetis iniuriam.
Dixit, & Pisandrũ quidẽ ab equis deiecit in humum,
Hasta feriens ad pectus: hic. a. supinus solo stratus est.
Hippolochus aũt desilijt, quem rursus humi interfecit
Brachia gladio amputans, & ceruicem abscindens.
Cylindrum aũt tanquã, demisit volutari per turbam,
Hos qdẽ reliqt: hic. a. vbi plurimũ turbabãtur phalãges
Illuc irruit, simulq; alij benè ocreati Achiui.
Pedites qdẽ pedites interficiebãt fugientes necessitate:
Equites verò equites: sub. a. ipsis concitatus est puluis
E campo, quem excitarant multisoni pedes equorum
Aere terram pulsantes: sed rex Agamemnon
Semper interficiens insequebatur, Argiuos adhortans.
Veluti. a. quãdo ignis pnicios⁹ in lignosã incident syl-
Et vndiq; conuoluens vẽtus fert: arbusta verò (uam,
Radicitus cadunt agitata ignis impetu:
Sic sanè sub Atride Agamemnone cadebant capita
Troianorum fugientiũ, multiq; procera ceruice equi,

γρ. ἀφυέσθαι πατρὸς

Κεί-

Κείν' ὄχεα κροτάλιζον ἀϊὰ πολέμοιο γεφύρας,
Ἡνιόχους ποθέοντες ἀμύμονας· οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ
Κείατο,[h] γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν.
Ἕκτορα δ' οὐκ ἀπάνευθε νεῶν ὑπάγε Ζεὺς, ἔκ τε κονίης,
Ἔκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.
Ἀτρεΐδης δ' ἔπετο σφεδανὸν Δαναοῖσι κελεύων·
χ. ἴλιου Οἱ δ' ἄρ' * Ἴλιος σῆμα παλαιοῦ Δαρδανίδαο,
Μέσσον καμπὸν ἐδίον παρ' ἐρινεὸν ἐσσύοντο,
Ἱέμενοι πόλεως· ὁ δ' ἀκέλευστος ἔπετ' αἰεὶ
Ἀτρεΐδης, λύθρῳ δ' ἐπαλάστερο χεῖρας ἀάπτους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἵκοντο,
Ἔνθ' ἄρα δὴ ἵσαντο καὶ ἀλλήλους ἀνέμιμνον.
Οἱ δ' ἔπι καμμέσσον πεδίον φοβέοντο, βόες ὡς,
Ἄς τε λέων ἐφόβησε μολὼν ἐν νυκτὸς ἀμολγῷ
Πάσας· [k]τῇ δέ τ' ἰὴ ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Τῆς δ' ἐξ αὐχεν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον ἔπειτα δέ θ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει·
Ὣς τοὺς Ἀτρεΐδης ἕπετο κρείων Ἀγαμέμνων,
Αἰεὶ ἀποκτείνων τὸν ὀπίσσω· οἱ δ' ἐφέβοντο.
Πολλοὶ δ' [l]πεσσεῖς τε καὶ ὕπλοι ἔκπεσον ἵππων
Ἀτρεΐδεω ὑπὸ χερσί· μάλα σπεύδων γὰρ ἔγχει ἤλασεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλεν ὑπὸ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
Ἵξεσθαι, [m]τότε δὴ ῥα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδήεσσης,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἔχε δ' ἀστεροπὴν μετὰ χερσίν.
Ἶριν δ' ὀτρύνασε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν·
[n]Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, τὸν Ἕκτορα μῦθον ἐνίσπες·
Ὅφρ' αὖ μιν κατίδω ὁράᾳ Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θωρήσσοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίροντα φίλας ἀνδρῶν,
Τόφρ' αὐτὰρ ἀναχωρεῖτω, τὸν δ' ἄλλον λαὸν ἀνώχθω
Μάρνασθαι δηΐοισι κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἢ ὀϊστὸς ἐλεύσεται, ἢ βελέμνων,
Εἰς ἵππους ἄλεται, τότε τοι κρατὸς ἐγχυαλίξω,
Κτείνω δ' εἰσόκε νῆας εὐσταθέλμους ἀφίκηται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·
Βῆ ῥ' ἴμεν κατ' Ἰδαίων ὀρέων εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Εὗρε δὲ Πριαμίδην ἀγαθὸν Ἕκτορα δῖον,
Ἑστεῶτ' οὐδ' ἵπποισι καὶ ἄρμασι κοιλητοῖσιν·
Ἆγχι δέ μιν στᾶσα προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις,
Ἕκτορ ἐγὼ μὲν Πριαμίδη Διὶ μῆτιν ἀτάλαντε,
Ζεύς με πατὴρ ὧδ' ἔπεμψε τεοῖν τάδε μυθήσασθαι·
Ὅφρ' αὖ μιν κατίδω ὁράᾳς Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Θωρήσσοντ' ἐν προμάχοισιν, ἐναίροντα φίλας αἰνῶς,
Τόφρ' [o]ἀνάσχεο μάχης, τὸν δ' ἄλλον λαὸν ἀνώχθω
Μάρνασθαι δηΐοισιν κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην·
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἢ σὲ ὀϊστὸς ἐλεύσεται, ἢ βελέμνων,
Εἰς ἵππους ἄλεται, τότε τοι κρατὸς ἐγχυαλίξω,
Κτείνω δ' εἰσόκε νῆας εὐσταθέλμους ἀφίκηαι,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ἦ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Ἕκτωρ δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἅλτο χαμᾶζε,
Πάλλων δ' ὀξέα δοῦρα κατ' στρατὸν ὤχετο πάντη
Ὀτρύνων μαχέσασθαι· ἔγειρε δὲ Φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσαν Ἀχαιῶν·
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐναρτύναντο φάλαγγας·
Ἀρτύνθη δὲ μάχη· σὺν δ' αὐτοὶ ἔσαν Ἀγαμέμνων
Πρῶτος· ὄρουσε· θέλεν δὲ πολὺ προμάχεσσι πάντων.

Vacuos currus cũ ſtrepitu vehebãt p ordinũ belli inter-
Aurigas deſiderantes eximios: hi. a. in terra (ualla,
Iacebant, vulturibus gratiores quàm vxoribus.
Hectorẽ. v. extra tela ſubduxit Iupiter extraq́ pulueręẽ,
Extraq́ cædem, extraq́ ſanguinẽ, extraq́ tumultum.
Atrides. a. ſequebatur vehementer Danaos adhortãs.
Hi autem apud Ili monumentum veteris Dardanidæ,
Medium per campum ad caprificum ruebant,
Cupidi ciuitatis: hic verò clamans ſequebatur vſq́
Atrides, cruore puluerulento. a. fœdabat manus duras.
Sed quãdo iam ad Scææq́ portas & fagum venerunt,
Ibi tunc conſtiterunt, & alij alios expectabant.
Hi. a. adhuc per mediũ campũ fugiebãt, boues tanquã,
Quos leo terruit adueniens nocte intempeſta
Omnes: tum vni ſaltem apparet graue exitium:
Huius autem ceruicẽ fregit correptã validis dentibus
Primũ: deinde. a. ſanguinẽ & viſcera omnia abſorbet:
Sic hos Atrides inſequebatur rex Agamemnon,
Semper occidens poſtremum: illi autem fugiebant,
Multi autem proniq́ & ſupini excidebant equis
Atridæ à manibus: vehementer enim haſta furebat.
Sed quando iam mox erat ad ciuitatem altaq́ mœnia
Peruenturus, tunc ſanè pater hominumq́ deorumq́
Idæ in cacuminibus reſedit abundantis fontibus
E cœlo delapſus: tenebat autem fulmen in manibus:
Irim autem concitauit aureis alis nunciaturam:
Eia vade Iri velox, hoc Hectori verbum dic:
Quãdiu quidẽ videt Agamemnonẽ paſtorẽ populorũ
Furentẽ inter propugnatores, perimentẽ acies virorũ:
Tamdiu ſecedat, ac reliquum exercitum iubeat
Pugnare cum hoſtibus in forti pugna.
Sed poſtquam vel haſta percuſſus, vel ictus iaculo,
In equos ſaliet: tunc ei robur immittam
Occidendi, donec ad naues benè tabulatas perueniat,
Occidatq́ ſol, & caligo ſacra ſuperueniat.
Sic dixit: nec immorigera fuit ventipes velox Iris.
Deſcendit autem ab Idæo monte ad Ilium ſacrum:
Inuenit filium Priami bellicoſi Hectorem diuinum,
Stantem ad equos & currus compactos,
Propè verò aſtans allocuta eſt pedibus velox Iris:
Hector fili Priami Ioui conſilio æqualis,
Iupiter me pater miſit tibi hæc dicere:
Quãdiu quidẽ vides Agamemnonem paſtorẽ populorum,
Furentem in propugnatorib. deuaſtantẽ acies virorũ,
Tamdiu cede à pugna, reliquumq́ exercitum iubе
Pugnare cum hoſtibus in forti pugna:
At vbi vel haſta vulneratus vel ictus telo
In equos ſaliet, tunc tibi robur inſeret
Ad occidendum, donec ad naues benè trãſtratas perue-
Occidatq́ ſol, & nox ſacra ſuperueniat. (nias,
Hæc quidem ſic locuta, abiuit pedibus velox Iris:
Hector autẽ è curribus cum armis deſilijt in humum,
Vibranſq́ acuta haſtilia per exercitum obibat paſſim,
Incitans ad pugnandum: excitauitq́ pugnam grauem.
Hi. a. conuerſi ſunt, & contrarij ſtabant Achiuis:
Argiui. a. ex altera parte corroborarũt phalãges: (non
Inſtaurata eſt. a. pugna, ſteterũtq́ aduerſi, ſed Agamẽ-
Primus irruit: voluit. a. longè pugnare ante omnes.

COM-

COMMENTARIVS.

a ὃς ῥα μάλιστα] Cùm Menelaus & Vlysses Græcorũ legati apud Troianos essent, solus Antimachus dicitur ipsis refragatus, Alexãdroq; fauisse, à quo nimirum donis & pecunia corruptus fuerit, vt hic Poëta monet, vnde non immeritò nomẽ etiam ἀντιμάχου ab aduersando & repugnando obtinet. Illud etiam Dictys Cretensis lib. 2. commemorat, ita tamen vt dicat eum tandem, quod vitę legatorum insidiari vellet, à reliquis concilio eiectum quasi seditiosum & iuris æquitatisque omnis perturbatorem. Eius filij nunc ab Agamemnone interimentur, quos tamen idem Dictys lib. 4. alia ratione sublatos prodidit. Ait enim eos post mortem Alexandri adiunctos Priami rebus, ad Helenum veniisse (qui iam ad Græcorum partes transierat) eumque, vt in amicitiam cum suis redeat deprecatos. Qui cùm nihil proficerent, ad suos remeantes, Diomedi atque Aiaci Oileo in itinere occurrerunt. A quibus comprehẽsi, deductique ad naues quinam essent & rem omnem ob quam venerunt, expediunt. Tum Græci recordati patris eorum, & quæ aduersum legatos dixisset ac esset molitus, tradi eos popularibus atque ante conspectum Barbarorum produci iubent, dein lapidibus iniectis necari.

b ζώγρει ἀτρεΐδη,] Deditiones huiusmodi Poëta nunquã Græcis, sed Troianis tãtùm tribuit, vt alibi ex Plutarcho obseruauimus, quia animi sunt parum generosi, qualem vix inter Græcos vllum esse patitur, præter vnum aut alterum.

c πολλὰ δ' ὃν αὐτιμάχοιο] Altera est lectio, quam in margine annotaui, ὃν ἀφνειὸν πατρὸς eleganti quidẽ Attica ἐκθλίψει, pro ὃν παῖδ' οἷον τὸν πατρὸς, sed tamen minus propria: quia hoc vult Poëta, vt ipsimet nomen patris sui prodant, & ita ab Agamẽnone cognoscerentur. qui etiam hoc pacto intelligeret datam sibi opportunam vlciscendi fratris occasionem, vt mox dicemus. Quòd si illa marginalis lectio admitteretur, non quadraret responsum sequens Agamemnonis, ἐὰ μὴν δὴ Ἀντιμάχοιο δαΐφρονος ἥδε γ' ἄκοινα: quia his verbis testatur se nomen eorum parentis exaudisse, quod non erat futurum ex solo ἀφνειὸν epitheto. Addidi tamen illam lectionem, quia Eustathius admonebat de eius elegantia, & ne nostra diligentia à lectore posset desiderari.

d νεῖ μὴν δὴ τῆ πατρὸς] Hîc duo sunt. Primùm enim frater fratri illatam iniuriam vlciscitur: deinde filij luũt parentũ scelera. Quod ad primum attinet, res est quæ speciem recti in se continet, & amoris fraterni exemplum satis luculẽtum: alterum verò nescio quid iniqui ac iniusti subdolet, vt qui non deliquit, delicti tamen pœnam luat. Licet enim Antimachus talia in Menelaum & Vlyssem esset machinatus, an id quoque in filiorum persona, qui forsan ne id quidem cogitarunt, lui meruit? Plato quidem in lib. 9. de Legibus hoc fieri vetat: sed quia ibi de politia agitur, hîc autem bellicum negotium, diuersa possunt iudicari. Iam quod Deus etiam, vt est in lege, parentum peccata in filijs etiam punit, aliud recipit interpretamentum. Hîc ergo nihil aliud statuo, quàm vt vltionis mater esse dicitur iniuria, sic sororem esse iram, vt ab Antonio Sabellico in libris Exemplorum nuper per trãsennam legebam, qua dominãte is qui iniuriam accepit, cogitur etiam in immeritos desæuire, quem affectum nunc sensit Agamemnon. Enimuerò si generalius nulli Troianorum parci voluit, vt vidimus in eo qui se Menelao dediderat: quanto minus eis parcet, qui authori tantæ iniuriæ fratri Menelao, idque legationis munere, quod est alioqui sanctissimum, defungenti, illatæ Antimacho, adeò sunt proximi? quasi forsan velit, quod in multis iuris capitibus fieri solet, vt etiam in hoc casu pater & filij pro vna persona censeantur.

e χεῖρας ἀπὸ ξίφει] In brachia sęquitur (brachia enim interpretamur χεῖρας, vt in Lexico docebimus) tum quòd, vt ait Eustathius, ab Alexãdro præmia acceperit Antimachus: tum quòd, vt ego puto, manus legatis afferre voluisset. In caput verò propter dictam ab eo sententiam contumelioſam de Helena non reddenda, vt anteà docuit Poëta. Nequis autem miretur, quòd causam ad Antimachum referimus, si quidem non suam, sed parentis pœnam luunt filij, vt etiam cominatus est Agamemnon.

f πεζοὶ μὲν πεζοῖς] Hic locus est obseruandus, vt intelligatur veterum illorum aciei instructio. Diuidebantur enim pedites ab equitibus ac seorsim instruebantur: neq; hi aduersus illos pugnabant, sed equites cum equitibus, & ita quoq; cum peditibus pedites.

g ὡς δ' ὅτε πῦρ ἄϊδηλον] Elegantissima comparatio, quam in re dissimili expressit Virgilius 2. Aeneid.

In segetem veluti cùm flamma furentibus Austris *Sternit agros, sternit sata læta, boumq; labores*
Incidit, aut rapidus montano flumine torrens, *Præcipitesq; trahit syluas.*

h γύπεσσιν πολὺ φίλτερος] locus est Poëtæ non infacetus, quales tamen rari sunt in eius Poësi propter maiestatem, quam in ea cõsectatur. Ait ergo mortuorum cadauera gratiora esse vulturibus, quod auis illa sit carnisuora, quàm vxoribus, vt quæ maritos ademptos sibi lugeant & ægerrimè ferant.

i ἔκτορα δ' οὐ βελέων] Licet Poëta Troianorum gloriæ minus faueat quàm Græcorũ, vt iam sæpiùs monuimus: tamẽ cùm de Hectore loquitur, cauet ne eum dedecore vllo afficiat, putà angusti animi. Nam cùm à lectore posset intelligi Hectorem quoq; se cum reliquis Troianis in fugam coniecisse, hoc dedecus Poëta honestè velat hoc prætextu, quòd Iupiter eũ à telis subduxerit: quasi dicat, per se quidem Hectorem Agamemnonis & Græcorum impetus non fuisse reformidaturum, nedum fugiturum, sed coactum esse Iouis imperio obsecundare, quod in sequentibus apparebit. Porrò hos duos versus sibi in somnio à Dæmone præceptũ vt eos fine suæ historiæ scriberet, testatur Dio Nicæus ibidem, vbi sibi ipsi eos eleganter adaptauit.

k τῇ δὲ τ' ἰῇ] Tota hæc comparatio ἀπόδοσιν habebit conuenientissimam. Quemadmodum enim leo cùm armẽta boum inuadit, omnes quidem boues, vt mox dicemus exterret, vt vnicam tantùm iugulandam arripuit: sic Agamemnon cùm omnes Troianos perterrefaceret, vnde in fugam conijciebantur, semper vnum aut alterum interimebat. Quòd autem ea sit leonis consuetudo, testatur Aelianus his verbis, vt translatum reperio apud Gesnerum: Cùm leo insidias bobus molitur, suo robore prudenter vtitur: nam noctu proficiscens ad stabula, fortitudine sua omnes quidem exterret, vnum vt arripiat.

l πρηνὲς πεσὸν ὕπτιοι] Proni iacent fugientes, supini verò qui Agamemnoni aduersabantur: sic etiam anteà Pisander ad pectus vulneratus, supinus decidit. Et ita quidem Eustathius. Sed cùm Poëta manifestè dicat omnes Troianos in fugam se cõiecisse, id potiùs videtur ad simplicem morientium casum, qui prout fortuna tulit, aut pronus aut supinus fuit, referendum, alioqui veritas narrationis non constaret.

m τόφρα δὲ μοῦνον] Quod hîc nunc à Poëta dicitur, non possum cum illis superioribus conciliare, in quibus memorat Iouẽ iam seorsim à reliquis Dijs sedentem, & pugna vtriusque exercitus se oblectantem, etiam antequàm tam strenuè se gereret Agamẽnon, hoc est, ante meridiem: nunc verò dicit eum nunc primùm in Ida considere, cùm videlicet Agamemnon ferè ad mœnia Troiæ peruenit, nisi hæc etiam sit superiorum solùm repetitio, sine vlla temporis ὑστερολογίᾳ, quæ alioqui esset intolerabilis.

n βάσκ' ἴθι Ἶρι] Duo hîc obseruo. Primùm Iridẽ Ioui etiam nuncij vice ministrare, cùm alioqui magis propriè & cõmunius illa Iunoni, Ioui verò Mercurius inseruiat: quod aliàs etiam nos annotasse memini. Secundò, Ipsum Iouis mandatum, quod huius est argumenti, vt Hector se à pugna contineat, donec Agamẽnon vulneratus ad naues redierit. Sed quónam euasit quæso illud Iouis consilium, quod totum ad Hectoris gloriam, Troianorumq; victoriam dirigebatur? Potuit etiam vnus Agamemnon tanti Dei mentẽ eludere ac facere irritam, vt nunc quasi iusto vnius homunculi furori cedat? Ergo non solùm homines, sed Deos etiam Homere, Græci tui deuicerint? Hoc dum ita anxiè inquiro, ne existimet lector me veritatẽ rei, vt gesta est, perscrutari, cùm hæc pro figmẽtis agnoscam: sed ipsius Poëtæ mentẽ, & qua ratione nixus hoc ita cõfinxerit, inuestigo. Crediderim ergo alterum ex duobus. Vel enim intelligit Poëta cedere Iouem fatis, in quibus sit Agamemnonem hæc patrare hodierno die facinora: cùm autẽ sæpe Iouem fati potestati subijciat, hac quoque in parte eundem ipsi voluit subijci: vel simpliciter hoc ita velle Iouem putauit, vt eò grauior esset imposterum Græcorum calamitas, qui ex tam felici successu in miserum statum illicò detruderentur, quod non longè ab hinc accidet, & sanè ea solet esse in rebus vicissitudo, vt paululum quasi ad prosperitatis fastigium euehantur, vbi tamẽ diu non sint constitutæ: sed eò magis deplorandam, ruinam passuræ, quod de sceleratis Iuuenalẽ quoq; dicere memini: *-tolluntur in altum Vt lapsu grauiore ruant-*. Hoc ergo nunc procurat Iupiter, vt Hector Agamemnoni non resistat, quasi paululum eius currenti furori cessurus, cùm & eius præsentia potuisset Agamẽnon perterreri, vnde adeò non increuisset eius audacia, quam postea retundi oportebat. Id ergo nunc fit, quod olim periti palęstritæ aut gladiatores, qui prius vires antagonistæ sui exhauriri patiuntur, quàm ipsi suas exerant. Vnde etiam obliquè docemur non esse ad omnes impetus quanquam viris fortissimis caput obijciendum: sed non mediocris esse prudentiæ interdum cedendo eos declinare, donec repellendi tempus & occasio opportuna sese obtulerint.

o ἦ βλήεται ὧδε ἰῷ,] Mirum est quod dubitãter hæc à Ioue pronunciẽtur, quasi Deus ille qui omnia præuidet, nesciat certò vtrũ hasta an iaculo Agamẽnon sit vulnerandus. Sic veram suam de Deo opinionem Homerus leuibus quibusdam maculis interdum aspergit, cùm eum humano loquentem more inducit.

[a] Ἔ σπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅστις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος αὐτῷ ἦλθεν,
Ἢ αὐτῶν Τρώων, ἢ κλειτῶν ἀπικούρων.
[b] Ἰφιδάμας Ἀντηνορίδης ἠΰς τε μέγας τε,
Ὃς τράφη ἐν Θρᾴκῃ ἐριβώλακι μητέρι μήλων·
Κισσῆς τόν γ' ἔθρεψε δόμοις ἔνι τυτθὸν ἐόντα
Μητροπάτωρ, ὃς τίκτε Θεανὼ καλλιπάρηον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἥβης ἐξικυδέος [c] ἵκετο μέτρον,
Αὐτοῦ μιν κατέρυκε· δίδει δ' ὄγε θυγατέρα ᾗ.
Γήμας δ', ἐκ θαλάμοιο μετ' κλέα ἵκετ' Ἀχαιῶν
Σὺν δυοκαίδεκα νηυσὶ κορωνίσιν, αἳ οἱ ἕποντο.
Τὰς μὲν ἔπτ' ἐν Περκώτῃ λίπε νῆας ἐΐσας·
Αὐτὰρ ὁ πεζὸς ἐὼν, εἰς Ἴλιον εἰληλάθει·
Ὅς ῥα τότ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονι αὐτῷ ἦλθεν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐσθλὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἀτρεΐδης μὲν ἄμαρτε, παρὰ δέ οἱ ἔτρατο ἔγχος·
Ἰφιδάμας δὲ κατ' ζωνῆα, θώρηκι ἔνερθε
Νύξ· ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε βαρείῃ χειρὶ πεπῆσας·
Οὐδ' ἔρρηξε ζωστῆρα παναίολον, ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Ἀργύρῳ αὐτομάτῃ, [d] μόλιβος ὡς, ἔτραπετ' αἰχμή.
Καὶ τόγε χειρὶ λαβὼν ὠρυκρεάων Ἀγαμέμνων
[e] Εἷλκ', ἐπὶ οἱ, μεμαὼς ὥστε λὶς· ἐκ δ' ἄρα χερσὶν
Σπάσατο· τὸν δ' ἀορὶ πλῆξ' αὐχένα. λῦσε δὲ γυῖα.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον,
[f] Οἰκτρὸς, ἄπο μνηστῆς ἀλόχου, αἰζηοῖσιν ἀρήγων,
Κεραϊδίης, ἧς οὔτι χάριν ἴδε, πολλὰ δ' ἔδωκε·
[g] Πρῶθ' ἑκατὸν βόας δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι' ὑπέστη
Αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄϊς, τά οἱ ἄσπετα ποιμάνοντο.
Δὴ τότε γ' Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἐξενάριξε·
Βῆ δὲ φέρων ἀνὰ ὅμιλον Ἀχαιῶν τεύχεα καλά.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Κόων ἀριδείκετος ἀνδρῶν,
Πρεσβυγενὴς Ἀντηνορίδης, περὶ γὰρ ῥά ἑ πένθος
Ὀφθαλμὸς ἐκάλυψε κασιγνήτοιο πεσόντος·
Στῆ δὲ κὰδ πλευρὰξ σὺν δουρὶ λαθὼν Ἀγαμέμνονα δῖον·
Νύξε δὲ μιν κατὰ χεῖρα μέσσῳ, ἀγκῶνος [*] ἔνερθεν·
[h. ὑπερθεν.] Ἀντικρὺ δ' διέσχε φαεινὸς δουρὸς ἀκωκή.
Ῥίγησεν δ' ἄρ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἀλλ' οὐδὲ ὣς ἀπέληγε μάχης ἠδὲ πολέμοιο·
Ἀλλ' ἐπόρουσε Κόωνι, ἔχων αἰχμὴν ἐυτρεφέα ἔγχος.
Ἦ τοι ὁ Ἰφιδάμαντα κασίγνητον κατὰ ὄπατρον
[h] Ἕλκε ποδὸς μεμαὼς, κατὰ δ' αὐτὸν πάντας ἀρίστους.
Τὸν δ' ἕλκοντ' ἀν' ὅμιλον ὑπ' ἀσπίδος ὁμφαλόεσ-
Οὔτησε ξυστῷ χαλκήρει, λῦσε δὲ γυῖα. (σης
Τοῖο δ' ἔπ' Ἰφιδάμαντι πάρη ἀπέκοψε παραξὰς,
Ἐν δ' Ἀντιόρου ἧες ὑπ' Ἀτρεΐδῃ βασιλῆϊ
Πότμον ἀναπλήσαντες, ἔδυν δόμον Ἄϊδος εἴσω.

Dicite nunc mihi Musæ cœlestes domus habitantes,
Quisnam tum primus Agamemnoni obuius venit,
Vel ipsorum Troianorũ, vel inclytorum auxiliatorum.
Iphidamas Antenorides amplusq; magnusq;
Qui educatus est in Thracia glebosa matre ouium.
Cisseus hunc educauit domi parvulum existentem,
Auus maternus, qui genuit Theano pulchrigenam.
Sed postquã pubertatis glorioſæ peruenit ad mensurã,
Illic eum detinuit: tradidit.a. hic filiam suam:
Vtq; duxit, è thalamo ad famã venit Achiuorũ (tur.
Cũ 12. nauib. curuas puppes habẽtib. quæ eũ sequeban-
Has quidem deinde in Percope reliquit naues æquales:
At ipse pedes existens ad Troiam venerat:
Quitunc Atridæ Agamemnoni obuius venit:
Hi.a. quãdo iam cominus erant inter se congredientes,
Atrides quidem errauit, auersa enim ei est hasta:
Iphidamas autem ad balteum, thoracem subter,
Percussit: & ipse incubuit graui manu confisus.
Neq; perforauit balteũ artificiosè factũ, sed multo prius
Argento occurrens, plumbũ tanquã retusa est cuspis.
Et hanc manu prehẽsam latè dominans Agamemnon,
Traxit ad se, promptus veluti leo: atq; è manu
Extorsit: illũ.a. ense pcussit ad ceruicẽ. soluit.a. mẽbra.
Sic is quidem illic lapsus, dormiuit æreum somnum,
Miser, procul à desponsata vxore, ciuibus auxilians,
Iuuene, cuius nullã voluptatẽ vidit: multa.a. dederat:
Primùm centũ boues dedit, deinde quoq; mille pmisit
Capras simul & oues, quæ ei multæ pascebantur:
Sanè tunc Atrides Agamemnon expoliauit eum.
Recessit.a. portans per turbã Achiuorũ arma pulchra:
Hunc autem postquam cognouit Coon illustris vir,
Maior natu Antenorides, grauis ipsum dolor
In oculis cooperuit, ob fratrem prostratum.
Stetit.a. ex obliquo cũ hasta, latẽs Agamẽnona nobilẽ:
Percussitq; ipsum in brachium medium, cubitũ infra:
Ex altera parte.a. transiit splendidæ hastæ cuspis:
Horruit.v. tum rex virorum Agamemnon.
Sed neq; sic cessauit à pugna atq; bello,
Sed irruit in Coonem tenens validam hastam.
Hic quidem Iphidamanta fratrẽ & eodẽ patre natum
Trahebat pede festinãs, & inclamabat oẽs fortissimos.
Hunc.a. trahentem per turbam, sub scuto rotundo
Vulnerauit hastili ærato, soluitq; membra:
Huius autem super Iphidamanto caput abscidit astãs.
Ibi Antenoris filij sub Atrida rege
Fatum complentes, iuerunt domum Plutonis intrò.

COMMENTARIVS.

a ἔσπετε νῦν μοι] Huc pertinet quod anteà lib. 2. pag. 46. dicebamus, solere Poëtas non solùm in operum initijs Musas inuocare, sed etiã in medio, vbi quædã grauis & ardua narratio exoritur, aut vbi quippiam memorabile sese offert: quale est, quod nunc dicetur de Agamemnone, cuius duo insignia facinora describet. Quæ ex hac sola inuocatione extollit plus, quã per se extollenda videantur: siquidem non est res tanta duos heroas interfeciſſe, vt ad eam commemorandã Musarum auxilium accersendum sit peculiari ista inuocatione, quam operi interseri non leui de causa iam diximus. Enimuerò id iam ab initio faciendum fuit, cùm res hodierno die ab Agamemnone gestas aggrederetur, potiùs quàm in ipsa catastrophe, quæ etiamnũ ipsi funesta fuit, vt paulò pòst videbimus. Sed cùm ita placuerit Poëtæ, in quem iam nõ Aristarchi aculeos contorquemus, nobis ampliùs ea de re non est inquirẽdum, aut pressiùs ac morosiùs omnia in eo resecanda. Id ergò musarum auxilio narrare instituit, quod post instructam recèns ex vtraq; parte pugnã (nam fugientes Troianos Hector & diuino consilio repressit, & ad prælium exacuit, vt paulò antè vidimus) gestum est ab Agamemnone, nimirum cædem duorum fratrum & filiorum Antenoris, Iphidamantis scilicet & Coontis.

b ἰφιδάμας ἀντηνορίδης] In huius Iphidamantis genere, educatione, & ad Troiam aduentu explicãdo paululum immoratur pro more solito, quo consueuit historicas quoque narrationes ac genealogias hominum Poëmati suo interserere. Ait ergo Iphidamãtem filium fuisse Antenoris & Theanûs: quæ Theano filia fuit Cissei regis Thraciæ, ad quem missus est adhuc infans Iphidamas educãdus, idq; donec ex ephebis excederet, quo tempore Cisseus auus maternus filiam suam ei despondit, ei, inquam, cuius erat auus. Vbi habes exemplum illegitimi coniugij apud illos veteres, vsitati: illegitimi, inquam, quod ad nos hoc tempore. nam ipsis nihil in ea re non videtur fuisse legitimum & concessum, excepto parentum & liberorum matrimonio, quod planè damnarũt. Quã de re

de re Odyſſeæ lib.7. & alibi diximus. Huic autem Iphidamantis coniugio ſimile eſt illud Diomedis, vterque enim matrum ſorores in vxorem duxerunt, vt hic obſeruaſſe veteres annotat Euſtathius.

c ἰκέτ μέτρον,] Menſura pubertatis, inquit Euſtathius, tempus illud nuptijs tempeſtiuum, id eſt, καίριον γάμου· ſignificat, ὅτε δηλαδὴ φίλοτο ἂν εἴη τῇ νύμφῃ ὁ γαμέτης, καὶ ἡδὺς ἐν τοῖς γρώμασιν, ἅπερ καὶ τὸν Ὅμηρον χαρίεσσάν φησι καὶ ἡδεῖαν. Et paulò pòſt dicit, ἥβης ἵκετ μέτρον, eſſe periphraſin τὸ ἥβησον. Quæ poſtrema prioribus illis dederunt lucem, alioqui obſcuriùs tempus illud nuptiarum deſcribebatur. Itaq; intelligit Homerus huic Iphidamanti & ephebis egreſſo ſororem matris deſponſatam: hoc eſt, ſtatim ab anno decimoquarto, quem natura pubertatis initio conſtituit in viris, in fœminis verò duodecimo. Quod cùm ita ſe habeant, aſſentitur Iureconſultis noſtris Homerus, qui eodem ſpatio nubilem ætatem circumſcribunt, vt cuiuis ex eorum ſcriptis conſtat. At Plato 6. de Legibus nuptiarū terminum fœminis à decimo ſexto ad viceſimū: maſculo à triceſimo ad triceſimū quintum. Sed hæc alius ſunt loci.

d μάλιδος ὡς,] Id haſtæ, quæ non probè eſſet acuminata, tribuit Euſtathius: ſed peruium aciei & γομφώσει quantumuis valido eſſe non potuiſſe credendum eſt: aut ſi eſſet, vires ipſius vibrantis potiùs accuſauero. quanquam quin Euſtathio aſſentiamur, non repugno: ſiquidem ei fauent illa, quibus dicitur retuſam fuiſſe cuſpidem, quod aut ipſi haſtæ ſecūdum illum imputari poteſt: aut etiam ipſius argenti ſoliditati, vt nos exiſtimamus. Sed in hoc non ſunt ſitæ opes Græciæ.

e ἕλκ' ἐπὶ οἱ,] Idem noſter Euſtathius intelligit hunc Iphidamantem, cùm Agamemnonem percuſſit, haſtam è manibus non dimiſiſſe, vnde Agamemnon ea apprehenſa facilè potuit eum quoque ad ſe pertrahere. Ac nequis me ei imponere clamitet, referam ipſa verba: καὶ τοῦτο δηλοῖ φαίνεται καὶ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ ἐπεῖν παύεσθαι χαλκῶς, ὅτι καθεὶς λέων ἕλκει δόρυ, ἕστω καὶ τὸ ἰφιδάμαντι ἐπισπαστὸν οἷον εἰς ὄλεθρον τὸ οἰκεῖον δόρυ γέγονεν· ἀφελών φησιν ἄρα ὁ ῥηθεὶς ἀσθενῶς μὲν ἀφιεὶς τὸ δόρυ, ἀλλ' ἑλκόμενον δ' αὐτὸ εἰς ἑαυτόν. Atqui hoc nullo modo innuit Poëta: nam illud, ἕλκ' ἐπὶ οἱ, planè ad haſtam refertur, quam Agamemnon arripuit, & ad ſe traxit, de ipſo Iphidamante tracto, ne κάκκα quidem apud Homerum. Ecquid enim eum trahi oportuit, cùm tam longè non diſtaret, vt enſe non poſſet percuti. immò quod ſequitur, perſpicuè meæ interpretationi aſtipulatur: ait enim Poëta Agamemnonem huic Iphidamanti haſtam è manibus eripuiſſe. οὐκ ὀλίγα χερὸς ἀπάσατο. Porrò ſequētem comparationem, ὥστε λις, idem Euſtathius cum verbo ἕλκων iungit, & ita interpretatur, feciſſe Agamemnonem vt leo, qui ſolet venatorum tela arripere, & gladium (intelligo autem partem illam ferream, quæ eſt in acumine iaculi) occultè conuellere: quod hic à veteribus Interpretibus annotatum idem admonet. Id vt fatear (quanquam & hoc mihi ſuſpectum eſſe poteſt, cùm à nullo, quod ſciam, probato authore tradatur) nego tamen cum ſenſu hoc loco cōuenire: nam manifeſtè illud ὥστε λις cum μεμαὼς coniungitur: de agilitate ac prompta & alacri leonis audacia nemo eſt qui dubitet: cùm vel ex hoc loco ſatis conſtet, vt ego quidem interpretor.

f οἰκτρὸς,] Miſeros eos exiſtimabant illi veteres, qui ex hac vita excedebant, mortis ſcilicet cum ea comparatione quæ per ſe infelix eſt etiam quoad nos, niſi quòd pios ad præſtātiorem longè vitam traducit. Hinc eſt quod Achilles in Odyſſea dicit, malle ſe miſeri agricolæ inter viuos ſeruum eſſe, quàm inter mortuos principem locum obtinere. Hoc tamen loco non ſolùm ea de cauſa miſerum hunc Iphidamanta pronunciat: ſed quòd moriendo, vt ſtatim ſubijcit, recèns ſibi deſponſatam vxorem deſerat, quam iacturam eò grauiorem facit, quòd locupletem & amplam dotem ei dediſſet, ſed præcipuè quòd ex ea nullam percepiſſet voluptatem, & ita dominum ἀμετέλεῖ, vt eſt aliàs de Proteſilao dictum, iam relinquat. Hoc enim ſignificant illa, ἧς οὔπω γάμνιδε.

g σθένος ἐκ τοκέων βοῦς] Hoc de Iphidamante eſt intelligendum, qui hanc dotem ſponſæ ſuæ dedit. Ea ſunt autem duplex, vel iam data vel promiſſa. Dati enim ſunt centum boues, promiſſæ verò mille capræ & oues ſimul. Vbi notandum eſt olim virginibus formoſis à ſponſis ſolere dari boues, in dona ſponſalia, ſiue iugalia, vt loquitur Ouidius. Vnde illę dicebantur ἀλφεσίβοιαι, vt hic etiam annotat Euſtathius. Qua de re alibi dicetur commodiùs. Porrò primis illis temporibus præcipuas diuitias in pecudibus & armentis fuiſſe docet Pauſanias in Meſſeniacis: quod etiam annotauit Giphanius.

h ἕλκε ποδὸς μεμαὼς,] Non poſſum hoc loco quin vocem rumpam. Notat Victorius, & poſt eū Giphanius, ex hoc loco manaſſe prouerbiale illud Ciceroni notum, Pedibus trahere: pro contemnere & non curare. Sed lector curioſus huius loci ſenſum expēdat, & an ποδὸς ἕλκειν ſit contemptus vllius indiciū. Poëta dicit Coōnem fratrum Iphidamantis, dolore fraternæ mortis commotum voluiſſe eum hoſti eripere, quod vt faceret pede correptum traxiſſe. Quis eſt hoc loco contemptus? an non potiùs germani in germanum ſtudium & amor? Aliunde ergo prouerbium illud vſurpatum eſt, forſan à Vulcani hiſtoria, quem pedibus tractum è cœlo deiecit Iupiter: vel ab Hectore, quem Achilles pedibus circum Troiam traxit, vt etiam docet Eraſmus Chil. 2. Cent. 1. Prou. 18.

Αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο ἴχνια ἀνδρῶν,
Ἔγχεί τ', ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν,
Ὄφρά οἱ αἷμ' ἔτι θερμὸν ἀνὼίοθεν ἐξ ὠτειλῆς·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο παύσατο δ' αἷμα,
Ὀξεῖαι ὀδῦναι δμῶον μένος Ἀτρεΐδαο.
Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα,
Δριμύ, τό, τε θοῦριδι μογοστόκοι εἰλείθυιαι
Εἰλείθυιαι κούρης Ἥρης θυγατέρες πικρὰς ὠδῖνας ἔχουσαι·
Ὡς ὀξεῖ' ὀδῦναι δμῶον μένος Ἀτρεΐδαο.
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε, καὶ ἡνιόχῳ ἐπέτελλε
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· ἦχθετο γὰρ κῆρ.
[b] Ἤϋσεν δ' ἠΰτε βαπτὸν Δαναοῖσι γεγωνώς·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὑμεῖς μὲν νῶϊ νηυσὶν ἀμυνέτε ποντοπόροισι
Φύλοπιν ἀργαλέην, ἐπεὶ οὐκ ἐμὲ μητίετα Ζεὺς
Εἴασε Τρώεσσι παναιόλον πολεμίζειν.
Ὣς ἔφαθ'· ἱππόχος δ' ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Νῆας ἔπι γλαφυρὰς· τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην·
Ἄφρεον δὲ στῆθε· ῥαίνοντο δὲ νέρθε κονίῃ,
Τροφόεσσαν βασιλῆα μάχης ἀπανδότε φέροντε.
[c] Εἶλωρ δ' ὡς ἐνόησ' Ἀγαμέμνονα νόσφι κιόντα,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο, μακρὸν ἀύσας,
Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Ἄνέρες ἐσθὲ φίλοι, μνήσασθε ἰῆς θαλερῆς ἀλκῆς.
Οἴχετ' ἀνὴρ ἄριστος, ἐμοὶ ἦ μέγ' δίχα ἔθηκε
Ζεὺς Κρονίδης· ἀλλ' ἰθὺς ἐλάσσετε μώνυχας ἵππους
Ἰφθίμων Δαναῶν, ἵν' ὑπέρτερον δίχα ἄρησθε.

At hic aliorum obibat acies virorum,
Haſtaq;, enſeq;, magnisq; ſaxis, (nere:
Quandiu ei ſanguis adhuc calidus ſubſiliebat è vul-
Sed poſtquā vulnus qdē ſiccatū eſt, ceſſauitq; ſanguis,
Acuti dolores ſubierunt robur Atridæ. (lierem
Veluti quando parturientem tenet telum acutū mu-
Acerbū, q̄d emittūt dolorē parturiētib. afferētes Lu-
Iunonis filiæ, amaros dolores habentes: (cinæ
Sic acuti dolores penetrârunt robur Atridæ.
In currum autem conſcendit, & aurigæ præcepit
Naues ad concauas currū agere, triſtabatur. n. corde.
Clamauit. a. clarè vt exaudiri poſſet, Danais vocife-
O amici Argiuorum duces & principes, (rans:
Vos quidem nunc à nauibus arcete pontigradis
Pugnā moleſtam: quoniā non me conſiliarius Iupiter
Permiſit cū Troianis toto die permanentem pugnare.
Sic dixit: auriga. a. flagellauit pulchrè iubatos equos
Naues verſus concauas. hi aūt non inuiti volarunt:
Spumabāt. a. in pectorib. aſpergebātur. a. infrà pulue-
Laborantem regem à pugna ſeorſim portantes. (re,
Hector. v. poſtq̄ intellexit Agamemnona ſeorſim ꝑfe-
Troianoſq; & Lycios hortabatur altè clamans: (ctū
Troiani, & Lycij, & Dardani comin⁹ pugnates, (nis.
Viri eſtote amici recordamini aūt ſtrenuæ fortitudi-
Abit vir fortiſſimus: mihi verò magnā gloriam dedit
Iupiter Saturdines: ſed rectà ī pellite ſolidūgulos equos
In robuſtos Danaos, vt excellētiorem gloriā referatis.

[d] Ὡς

d Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μάλ' ηὴ θυμὸν ἑκάστου.
Ὡς δ' ὅτε πὲρ τις θηρητὴρ κυνὰς ἀργιόδοντας
Σεύῃ ἐπ' ἀγροτέρῳ συὶ καπρίῳ, ἠὲ λέοντι·
Ὣς ἐπ' Ἀχαιοῖσιν σεύε Τρῶας μεγαθύμους
Ἕκτωρ Πριαμίδης, βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ.
Αὐτὰρ ὁ' ἐν πρώτοισι μέγα Φρονέων ἐβεβήκει·
Ἐν δ' ἔπεσ' ὑσμίνῃ, ὑπερφιάλῳ ἶσος ἀέλλῃ,
Ἥ τε καθαλλομένη ἰοφόρεα πόντον ὀρίνει.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξεν
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν;
Ἄσσαιον μὲν πρῶτα, καὶ Αὐτόνοον καὶ Ὀπίτην,
Καὶ Δόλοπα Κλυτίδηνον, ἠδ' Ἀγέλαον,
Αἴσυμνόν τ', Ὀρόν τε, καὶ Ἵππονοον μενεχάρμην·
Τὺς ἄρ' ὄγ' ἡγεμόνας Δαναῶν ἕλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
Πληθὺν, ὡς ὁπότε ζέφυρος νέφεα συφελίξῃ,
Ἀργέστεω νότοιο βαθείῃ λαίλαπι τύπτων
Πολλὸν ὑπὸ τροφὶ κῦμα κυλίνδεται, ὑψόσε δ' ἀχνη
Σκίδναται ἐξ ἀνέμοιο πολυπλάγκτοιο ἰωῆς·
Ὡς ἄρα πυκνὰ καρήαθ' ὑφ' Ἕκτορι δάμνατο λαῶν·

Sic loquutus, concitauit robur & animum cuiusq;
Veluti quãdo alicubi aliqs venator canes acutis den-
Irritet in ſyluestrem ſuem aprũ, vel leonem: (tibus
Sic in Achiuos instigauit Troianos magnanimos
Hector Priamides, pernicioſo ſimilis Marti.
Ipſe autem inter primos valdè confidens iuit.
Irruit autẽ in prælium deſuper flanti ſimilis turbini,
Qui deſiliens purpureum pontum commouet.
Tunc quem primum, quem vltimum interfecit
Hector Priamides, quando ei Iupiter gloriam dedit?
Aſſæum quidem primùm & Autonoum & Opitem,
Et Dolopem Clyti filium, & Opheltium, & Agelaum,
Aeſymnumq;, Orumq;, & Hipponoum bellicoſum:
Hos iſte principes Danaorum interfecit: ac deinde
Multitudinẽ, veluti quum Zephyrus nubes agitârit,
Velocis Noti vehementi procella verberans,
Multusq; & tumidus fluctus voluitur, in altũ a. ſpu-
Spargitur propter venti multiuagum flatum: (ma
Sic crebra capita ab Hectore ſternebãtur populorum.

COMMENTARIVS.

a μογοστόκους εἰλειθυίας] Non exiſtimo quenquam alium Poëtam plures Ilithyias nominaſſe præter Homerum, quanquam & aliàs vnicam agnoſcit, cùm dicit, ὀπὶ πρώτῳ εἰλειθυίης. Nam vnicam eſſe fictam Lucinam ſcimus, quæ parturiẽtibus opitularetur. Aliud tamen videtur noſter Vates ſenſiſſe, cùm Ilithyias dicit dolores ipſis parturientibus emittere. Sed Horatius Lenem Ilithyiam ritè maturos aperire partus, & Orpheus in hymnis, λεχὼν ἠδεῖαν πρόσοψιν, ὠδίνων ἐπαρωγὸν appellant. Idem Orpheus paulò pòſt:

μόνην γάρ σε καλοῦσι λεχοῖ ψυχῆς ἀνάπαυμα. — *Solam animi requiem te clamant parturientes,*
σὺ γάρ τοι τοκετῶν λυσιπήμονες εἰσιν ἀοιδαί. id eſt, — *Sola potes diros partus placare dolores.*

Quid illa Antigones filia apud Theocritum, quæ βεβαρυμμένα ὠδίνεσσιν εἰλειθυίαν ἐπόησε λυσίζωνον; Rem ergo Homerus inſpexit, nõ officium Deæ: & nouitate peculiari, qua ſæpe gaudet, vſus, tempus partus per Deas auxiliatrices indicauit. Quòd autẽ Iunonis filias Ilithyias dicit, præter alios eſt qui Lucinam Iouis & Latonæ filiam dicunt: excepto Pauſania in Atticis. Porrò dolores qui ex accepto vulnere Agamemnonem inuaſerunt, eleganter parturientium doloribus comparat, eorum videlicet magnitudinis ratione.

b ἤνσεν ὃ Ἀγαμέμνων] Hoc ſiquis attendat, mirum ac penè incredibile exiſtimabit: talem enim anteà ex dolore vulneris Agamemnonem deſcripſit, vt tantum illi vocis reſtare non poſſit colligi, vt clamando ab omnibus Achiuis exaudiretur. Et ſanè id mihi nõ fieret veriſimile, niſi ſcirem priſcos illos Heroas longè fortiore fuiſſe animo, quàm hodie eſſe poſſint, vt ex alijs multis exemplis patet. Itaq; ex eo nobis animus Agamemnonis eſt obſeruandus, qui neq; vulnere neq; vulneris dolore ita potuerit conſternari, vt βολῶν ἀλαπαδνὸς eſſe ceſſaret. Hortatur autem Græcos ad rem ſtrenuè gerendam, cùm ipſe d'utius in pugna conſiſtere non poſſit: cuius rei cauſam Ioui tribuit, non ipſi Cooni, à quo fuerat vulneratus. Quod leuiter non eſt obſeruandum, ſed attentè, quia docet Poëta eius Herois exemplo, quicquid hominibus accidat, ex Dei voluntate fieri, ſine qua nihil eſt hominibus conceſſum: adeò etiam non ſolùm generalium rerum, vt Ariſtoteles, ſed etiam particularium adminiſtratorem & moderatorem Deum agnoſcit. Itaque pergit ad naues Agamemnon, de quo quidam in Epigrammatis Græcis Achillem hæc verba dixiſſe refert, quæ ego recreandi lectoris gratia aſcribam:

Ἔγνως νῦν Ἀγάμεμνον ἐμὸν φρενοπήορα θυμὸν, — σοὶ δ' αὖτε μέγα πῆμ' ἤκοι θανάτοιο χέρδος.
ἔγνως δὲ σθένεσιν ὅσσον θοὸς ἐκπρὸ ἔπεσθαι; — ἀφροσυνῃς κακὸν ἔργα, τὰ δ' ἄχεϊ πήματα πάσχῃς,
νῦν γὰρ πάντες ὁμοῦ τεῇ πολυπήμονι λώβῃ — ὃς πᾶσιν Δαναοῖσιν ἀρήιον ἔρκος ἐτύχθης.

c Ἕκτωρ δ' ὡς ἐνόησε] Iam exequitur mandatum Iouis Hector ſibi ab Iride denunciatum, vt demum Agamemnone à bello recedente ipſe Græcis inſtaret. Ergo limites ſuos habuit & Troianorum virtus bellica atq; adeò potiſſimùm huius Troianorum columinis, & Deus etiam ille qui Troianorum partibus fauebat, quibus quidem finibus non remotis nihil Græcis damni inferri potuerit. Quod ſi attentè conſideretur, non exiguam laudem ſuæ genti Homerus affinxit, vt in qua deuincenda tanta fuerit difficultas, vt illud Virgilianum poſſis hoc loco exclamare, παρφθισμένον: Tantæ molis erat Danaũm peruincere gentem. Sed quid laudis ex hoc facinore in Hectorem redundabit? Scilicet quòd eius virtus tunc demum eluceat, cùm parem ac æqualem ſibi hoſtem ſe minimè habiturum intelligebat. Atqui hæ non ſunt leges fortitudinis, quæ in grauiſſimis periculis obeundis verſatur, etiam quæ ex hominum opinione ſuperari non poſſe credantur. Sed duabus de cauſis hoc à Poëta ſcriptum eſt. Primùm, vt doceret Hectorem à Ioue deligi, qui eum è periculo eripuerit: deinde, vt Agamemnonis ſtrenuitati hodiernæ locum daret, in cuius gratiam tota hæc pugna hactenus erat inſtituta, vt anteà attigimus.

d ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μάλ'] Hic eſt effectus orationis Hectoreæ, vt militum animos magis excitârit ac inflammârit: quòd in re ſimili aliàs expoſuimus. Eſt autem hic locus valde elegans, & comparationibus concinnatus: prima eſt huic ipſi rei accomodata, nimirum Hectoris orationi, quam venatoribus comparat, canes in aprum ſyluestrem vel leonem irritantibus: per canes, Troianos: per aprum ſyluestrem vel leonem κατ' ἀπόδοσιν, Græcos intelligens: vbi vides ſemper gloriæ Græcorum Poëtam veli ficari, cùm ne in ipſo quidem infelici ſucceſſu prælij quicquam illi detrahat, cùm tam generoſis animalibus eos comparat: quod vix, cùm de Troianis agitur, obſeruari ab eo videbis. Secundò ipſum Hectorem ad prælium ruentem, eleganter turbini mare conturbanti comparat: poſtmodum verò eandem comparationem de eodem Hectore auguſtiùs & latiùs enarrat, vt claritatem geſtorum Hectoris orationis maieſtate non ſolùm æquare, ſed etiam longè ſuperare videatur.

---

a Ἔνθά κε λοιγὸς ἔλεν, καὶ ἀμήχανα ἔργα γένοντο, — *Tũc exitiũ fuiſſet, & incurabilia opera facta fuiſſẽt,*
καί νύ κεν ἐν νήεσσι πεσὸν φεύγοντες Ἀχαιοὶ, — *Et ſanè in naues incidiſſent fugientes Achiui,*
εἰ μὴ Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ κέλετ' Ὀδυσεύς, — *Niſi Tydidem Diomedem hortatus fuiſſet Vlyſſes,*
Τυδεΐδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς; — *Tydide, quid paſsi obliti ſumus ſtrenuæ virtutis?*
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον, παρ' ἐμοὶ ἵστασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος — *Sed agè huc chariſs. apud me ſta. iã enim opprobrium*
Ἔσσεται εἴ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ. — *Erit, ſi quẽ naues capiat varia galea inſignis Hector.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρατερὸς Διομήδης, — *Hũc verò excipiens allocutus eſt fortis Diomedes:*
b Ἦ τοι ἐγὼ μενέω καὶ τλήσομαι· ἀλλὰ μίνυνθα — *Profectò ego manebo & tolerabo, ſed breuis*

Ἠμέων ἔστεπε ἦλθε, ἐπεὶ νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τρωσὶν δὴ ἐθέλῃ δῖναι κράτος ἠέ περ ἡμῖν.
Ἦ, καὶ Θυμβραῖον μὲν ἀφ' ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Δουρὶ βαλὼν κατὰ μαζὸν ἀριστερόν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀντίθεον θεράποντα Μολίονα τοῖο ἄνακτος.
Τὼς μὲν ἔπειτ' ἔασαν, ἐπεὶ πολέμου ἀπέπαυσαν·
Τὼ δ' ἀΐξαντε ὁμίλου ἰόντε κυδοιμέοντ,[c] ὡς ὅτε κάπρω
Ἐν κυσὶ θηρευτῆσι μέγα φρονέοντε πεσέσθην·
Ὣς ὄλεκον Τρῶας παλινορμενὼ· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀσπασίως φεύγοντες ἀνέπνευον Ἕκτορα δῖον.
Ἔνθ' ἐλέτην δίφρον τε καὶ ἄνδρε δήμου ἀρίστω,
Υἷε δύο Μέροπος Περκωσίου, ὃς περὶ πάντων
Ἤιδεε μαντοσύνας, οὐδ' ἔα παῖδας ἑοὺς
Στείχειν εἰς πόλεμον φθισιμβρότον. τὼ δέ οἱ οὔτι
Πιθέσθην· [d] κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο.
Τὼ μὲν Τυδεΐδης δουρικλυτὸς Διομήδης,
Θυμῷ καὶ ψυχῆς κεκασμένω, κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα.
Ἵππω δάμασσε δ' Ὀδυσσεὺς κῆρ Ὑπείροχον ἐξενάριξεν.
[e] Ἔνθά σφιν κῦδος ἴσα μάχῃ ἐτάνυσσε Κρονίων,
Ἐξ Ἴδης καθορῶν· οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ἦτοι Τυδέος υἱὸς Ἀγάστροφον οὔτασε δουρὶ
Παιονίδην ἥρωα κατ' ἰσχίον· ἀρ γὰρ οἱ ἵπποι
Ἐγγὺς ἔσαν πεφυγεῖν. ἀάσατο ᾗ μέγα θυμῷ·
Τὼς μὲν γὰρ θεράπων ἀπαΐδυθ' ἕκτο, αὐτὰρ ὁ, πεζὸς
Θωῦσσε μὲν πεμάχων, ἕως φίλον ὤλεσε θυμόν.
Ἕκτωρ δ' ὀξὺ νόησε κατὰ στίχας, ὦρτο δ' ἐπ' αὐτὼς
Κεκληγώς· ἅμα δ' Τρώων ἕποντο φάλαγγες·
[f] Τὸν δ' ἰδὼν * ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Αἶψα δ' Ὀδυσῆα πεπτεφώνεσκ' ἐγγὺς ἐόντα.
Νῶϊν δὴ τόδε πῆμα κυλίνδεται, ὄβριμος Ἕκτωρ·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν πεπτὸν δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν (οὐδ' ἀφάμαρτε πυκινόμενος κεφαλῇφιν)
Ἄκρην καυκάλιμον. πλάγχθη δ' ἀπὸ χαλκὸφι χαλκός·
Οὐδ' ἵκετο χρόα καλὸν· ἐρύκακε γὰρ τρυφάλεια
Τελήεσσα, αὐλῶπις, τὴν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων.
[g] Ἕκτωρ δ' οὐκ ἀπέλεθρον ἀνέδραμε, μίκτο δ' ὁμίλῳ·
Στῆ δ' γνὺξ εἰλπών, καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
Γαίης· ἀμφὶ δ' ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ὄφρα δ' Τυδείδης μετὰ δούρατα ὦχετ' ἐρωὴν,
Τῆλε δὴ πεμάχων, ὅθι οἱ καπέσσατο γούνης·
Τόφρ' Ἕκτωρ ἄμπνυτο, καὶ ἂψ ἐς δίφρον ὀρέσας,
Ἔξελασ' ἐς πληθὺν, καὶ ἀλύσατο κῆρα μέλαιναν.
Δουρὶ δ' ἐπαΐσσων πεπτέφη κρατερὸς Διομήδης·
[h] Ἐξ αὖ νῦ ἔφυγες θάνατον, κύον. ἦ τέ σε ἄγχι
Ἦλθε κακὸν, νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὅν μέλλῃς ἀνχεσθαι ἰὼν ἐς δοῦπον ἀκόντων.
Ἦ θήν σ' ἐξανύω γε καὶ ὕστερον ἀντιβολήσας,
[i] Εἴπερ τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ὑπαρήροθός ἐστι·
Νῦν, αὖ τοὺς ἄλλους ὑπαείσομαι, οὓς κε κιχείω.
Ἦ, καὶ Παιονίδην ἀγελαύλην ἐξενάριξεν.

Nostri erit voluptas, quoniã nebularũ cõgregator Iu-
Troianis mauult dare victoriam quàm nobis. (piter
Dixit & Thymbræum quidem ab equis depulit in
terram,
Hasta assecutus ad papillam sinistram: sed Vlysses
Diuinum famulam Moliona huius regis. (rant:
Hos quidẽ deinde missos fecerũt, postq̃ à bello remoue-
Hi.a.per turbã eũtes tumultuabant sicut quãdo apri
In canes venaticos valdè audaces inciderint: (duo
Sic perdebant Troianos conuersi à fuga: sed Achiui
Libenter fugientes, respirabant, Hectorem diuinum.
Tunc ceperũt currumq̃ & viros plebeios fortissimos,
Filios duos Meropis Percosij, qui supra omnes
Nouerat vaticinia, neq̃ suos filios sinebat
Proficisci in bellum mortiferum. hi autem ei non
Obediuerunt: fata enim eos ducebant atræ mortis.
Hos quidem Tydides hasta inclytus Diomedes
Anima & vita quũ priuasset, inclyta arma abstulit:
Hippodamum verò Vlysses & Hypirochum occîdit.
Tunc eis ex æquo pugnam prorogauit Saturnius,
Ex Ida despiciens. hi verò sese inuicem occidebant.
Tydei quidem filius Agastrophum vulnerauit hasta
Pæonidem heroẽm ad coxendicem: non enim ei equi
Propè erãt ad effugiẽdum: dolebat aũt valdè animo.
Hos enim famulus seorsum tenebat: sed hic pedestris
Currebat per ꝓpugnatores, donec dilectã ꝓdidit vi-
Hector. v. ilicò sensit per acies, irruitq̃ in ipsos (tam.
Vociferans, simulq̃ Troianorũ sequebatur phalanges.
Hũc. a. cõspicatus, horruit in bello strenuus Diomedes.
Continuò verò Vlyssem allocutus est prope existẽtem. ἦ, ὀλέσσαι
In nos autem hoc malum voluitur, sæuus Hector.
Sed agè iam stemus, & arceamus vim eius, manentes.
Dixit, & vibrans emittit longam hastam,
Et assecutus est (neq̃ errauit intendens capiti)
Summam iuxta galeam: repulsa est aũt ab ære cuspis,
Neq̃ penetrauit in cutem pulchrã: inhibuit. n. galea
Triplex, acuta, quam ei præbuit Phœbus Apollo.
Hector verè citò longè recurrit, mistusq̃ est turbæ.
Stetit. a. in genua ꝓlapsus, & innixus est manu forti
Terræ: circum verò oculos nigra nox obtexit.
Interea verò dum Tydides post hastæ ibat impetum
Lõgè per antesignanos, vbi ei delata erat in terram:
Interea Hector recreatꝰ est & rursus in currũ cõscẽdẽs
Egit ad multitudinem, & euitauit mortem nigram.
Hasta autem insequẽs allocutus est fortis Diomedes:
Rursum iã effugisti mortẽ, ô canis: certè tibi propè
Venit malũ: nunc iterũ te liberauit Phœbus Apollo,
Cui debes vota facere profectus ad sonitum iaculo-
Certè te expediam & pòst occurrens, (rum.
Si nimirum aliquis & mihi deorum adiutor est.
Nũc etiã alios aggrediar, quemcunq̃ deprehendero.
Dixit & Pæonidem hasta inclytum interfecit.

COMMENTARIVS.

a οὐδέ κε λοιγὸς ἔλῳ] Quanquam effugere non potest Homerus, quin suos Græcos iam ab Hectore profligatos ac fusos describat, cauet tamen ne integram iacturam faciant: ideò duos istos Heroas Troianis, & ipsi potissimum Hectori opponit, qui eorum impetus remorentur, vt eò facilius nimirum reliqui Græci tutò se in naues possent recipere. Duos, inquam, Heroas ipsis opponit, Vlyssem videlicet ac Diomedem: quorum facinora coniunctim describuntur, præcedente tamen Diomede, quem fingit ab Vlysse hortatum vt prælium instauraret. Vbi notandum est perpetuam seruari à Poëta laudem Vlyssis in consilio dando, vt etiam in Nyctegresia vidimus, & Diomedis virtutem in prælio, quam etiam primam hoc loco proposuit.

b ἦ τοι ἐγὼ μὲν] Ne timidus nimium Diomedes Vlyssi videretur, ac θεράποντι ἀλκῆς ἐλάσασθαι, vt ipse Vlysses anteà pronũtiabat, ait se quidem ex Vlyssis consilio substituturum, vt quantum fieri poterit, Troianorum impetus compescatur: id tamen ferè frustra

futurum docet, cùm intelligat Iouem Troianorum gloriæ ac victoriæ maximè studere. Vbi videre est Diomedis pietatem, qui Deo non esse resistendum aut resisti non posse existimat: hoc edoctus nimirum in superiore pugna, quæ ab eo lib. 5. gesta est, vt nos ibi quoque annotauimus. Quærat tamen aliquis, cur igitur prælium iam instituat, nec potiùs cedendum sibi putet? Respondeo, non directè ipsum hoc aduersus Iouem moliri, sed experiendæ fortunæ belli gratia, an penitus auersum quoque eundem Iouem habeat Græcorum exercitus. Quod autem ei omnino malè animi sententia non cesserit, constabit ex sequentibus, vbi quosdam è Troianis interimet, atque adeò ipsum Hectorem feriet. Imò hoc ipsum ex Iouis voluntate fieri testantur verba illa quæ sequuntur, εἰδώ σφιν κῆρ ἴσα μάχην ἐταώσατε κρονίων, &c.

c ὡς ὁτε κώων] Notet hoc diligenter lector φιλόμηρος. Siquidem ab ea cõparatione non recedit Poëta, quam anteà in describenda fuga Græcorum adhibuerat. Dicebat enim Græcos apris esse similes, quos canes venatici prosequerẽtur: nunc verò conuersos à fuga & paululum in hostem subsistentes ijsdem apris comparat, cùm interdum in canes venaticos se cõtorquent. Norunt autem qui hoc genus venationis excercent, quàm sit illa periculosa eo nomine, quòd aliquando sæuũ & rabidum illud animal tam in canes quàm in ipsos venatores miserè desęuit. Vnde verè de eo hęc scripta à Polluce legimus: ταχύς ἐστι πρὸς ὀργὴν ἀναθεκτικὸς τὸν θυμὸν, σύσμηχος, συστέλωτος, συναγώνιστος, προθωῶν, προσερηνύμενος, ἐμπίπλων, αὐαστέπων, &c. vbi feritas & difficilis eius venatio exprimitur. Hanc porrò comparationem quodammodo vsurpauit etiam Orpheus Argonaut.

ἰθυσάν ῥ᾽ κυύεσσιν ἐοικότες, οἵ τ᾽ ἐπὶ κάπρῳ
βλημένῳ ἀίξωσι πρὸ κέρων θηρητήρων
ἕως μὲν γάρ τε θέουσι συμφορέουσιν μεμαῶτες.

ἀλλ᾽ ὅτε δὴ ῥ᾽ ὐν τοῖσιν ἐλίξεται ἀλκὶ πεποιθὼς
ἄψ τ᾽ ἀνεχώρησαν σμῶ τ᾽ ἔτραπον ἄκριδες ἄκρω.

Sed & Homerus noster alibi eandem exprimit. Infrà Iliad. ε.

ὡς δ᾽ ὅταν ὐν τε κυύεσσι καὶ ἀνδράσι θηρ δύτῃσι

Κάπρος δὲ λέων τρέφεται δρυόχει βλεμεαίνων. Item Iliad. μ.

d κῆρες γὰρ ἄγον] Potuit quidem ex artis suæ peritia Merops filios suos de futura eorum morte prẽmonere, sed illi euitare eam non potuerunt. Atqui sapientem astris dominari vulgatum est verbum: & illud astra inclinare, sed non vrgere. Nunquid ergo licuit his Meropis filijs prædictam illam mortem euitare? Minimè licuit, si Homerum audias: quia prædictionem illam cum fato, quod est & ineluctabile & ineuitabile, coniungit. Vnde ait eos à fatis ductos, κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο. Proinde quod vulgò iactatur de declinandis prædictionibus, id Homerus non videtur agnoscere. Qua de re aliàs dicemus copiosiùs.

e ὧδέ σφιν κῆρ ἴσα] Hoc ego non possum concoquere. Quomodo enim æqualis est hæc pugna Diomedis ac Vlyssis & Troianorum, cùm multi ex Troianis cadant, illi autem Heroës ne minimum quidem damnum adhuc patiantur? Imò planè est inæqualis, quòd duo soli heroës tantam stragem edant in tam numeroso Troianorum exercitu. Quò pertinent igitur illa, οἱ δ᾽ ἀλλήλους ἐνάριζον; Quinam Græcorum à Troianis interficiuntur? Nodus est mihi difficillimus, quem qui dissoluerit, Oedipus per me esto.

f τὸν ῥ᾽ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς] Rectè monet Eustathius hæc duo appositè coniungi, vt intelligas non exhorruisse Diomedẽ prætimore & ignauia, nam erat βοὴν ἀγαθὸς: sed quòd sciret, vt anteà monuit, hanc esse Iouis voluntatem, vt iam Grẹci à Troianis vincerentur, his verbis: —— ἀλλὰ μίνυνθα

ἡμέων ἔσεσθαι ἦδος ἐπὶ νεφεληγερέτα ζεύς

τρωσὶν δὴ ἐθέλει δῦναι κράτος, ἠέ περ ἡμῖν.

Sed alia est lectio, inquit idem Eustathius, ἐνόησε pro ῥίγησε: quasi dicat, A` Diomede priùs animaduerti Hectorẽ irruentem non ex timore, sed ex opportuna attentione: quemadmodum neq; Vlysses, ideo timidus existimatus est, quòd prius Dolonem & Rhesum obseruasset. Ego verò τὸ ῥίγησε retineo, & ita interpretor, reuera Hectorem terrorem Diomedi incussisse, cùm neq; timor à viro forti sit alienus, vt aliàs ex Aristotele satis docuimus: non ita tamen, vt ideò in fuga sibi præsidium quærat. Nihil enim formidare, hominis est insani: ita verò formidare, vt planè animo concidas, id verò angusti est animi & ignaui. Proinde Diomedes iam se ad ipsi Hectori resistendum comparat, quod præsentissimi ac fortissimi animi fuit.

g ἑκτωρ δ᾽ οὐκ ἀπέληθρον] Plus extulit robur Diomedis, cùm fingit ex eius hastæ solo ictu Hectorem cõcidisse, quàm si eum vulneratum esse dixisset: & hoc ipsum magis est admirandum ipsius Hectoris respectu, quem & vasto & forti corpore fuisse ex Homero constat, & nihil tale de Diomede sit proditum. Sed tribui etiam potest ipsi parti, in qua percussus fuit Hector, quæ vel in fortissimis quibusq; valde est periculosa & lædi facilis. vtvt sit, remanet sua laus Diomedi de consternato Hectore. Quam ego furore poëtico abreptus nunc primùm inlubidè hoc Epigrammate decanto, ex ipsius Diomedis prosopopœia:

Ecquinam Danaûm cedit mea gloria laudi?
Quæ'ue mea non est gloria laude minor?
Mortales alij vincunt, ego Numina vinco.
Vis me etiam Heroas vincere, Troia, tuos?
En mihi Priamides solo cadit Hector ab ictu.
Quæris cur nostra non perit ille manu?
Scilicet obstabat Iouis inuiolanda voluntas:
Pars ea me fortem prædicat, ista pium.
Sedisses tantùm, Saturni, neuter in Ida,
Græcia Pelidæ non eguisset ope.

h ἐξ ὧ νῦν ἔφυγε] Elatus hac victoria Diomedes insultat Hectori, in cuius salute opem diuinam agnoscit, nimirum Phœbi in quo miror quòd Ioui illud non potiùs attribuerit, cùm etiam anteà disertè sit testatus Iouem hodierno die Græcis fauere. Intelligo igitur istud auxilium, Phœbi, intelligi de ipsa galea, quam Hectori Phœbus dederat. Cùm enim eius galeæ beneficio nihil ei Diomedis hasta nocuerit, galeam autem illam à Phœbo acceperit, meritò id ipsi Phœbo tribuitur. Et hæc interpretatio huic loco maximè conuenire mihi videtur, licet ipsum Phœbum Hectori adesse in hoc Poëta aliquãdo videamus: quod si cui hîc etiam placeat, per me, si volet, amplectatur.

i ἔπτα πεσὼν ἐμοί γε] Moderata est illa Diomedis iactantia, qua non ita se effert, vt proprio robore nitatur, aut ob prẹsentem successum insolescat, vt nihil aliud sibi imposterum deesse ad profligendum Hectorem existimet. Nam cùm eum diuina ope adiutum & communitum videat, ea quoque lege se eius victorem aliàs fore minitatur, si Deum aliquem etiam præsentem habuerit, quasi humanæ vires aduersus Deum planè sunt imbecillæ. Vbi vides mutatum esse hunc Diomedem ab illo Diomede, qui fuit suprà lib. 5. qualem nos etiam præcedenti Epigrammate describebamus, nempe de læsò Marte & Venere superbientem.

---

a Αὐτὰρ Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠϋκόμοιο,
Τυδείδῃ ἐπὶ τόξα τιτάνετο παμφανόωντι,
Στήλῃ κεκλιμένος ἀνδρομήτῳ ἐπὶ τύμβῳ,
Ἴλου Δαρδανίδαο, παλαιοῦ δημογέροντος.
Ἥρι ὁ μὲν θώρηκα Ἀγασθένεος ἰφθίμοιο
Αἴνυτ᾽ ἀπὸ στήθεσφι παναίολον, ἀσπίδα τ᾽ ὤμων,
Καὶ κόρυθα βριαρήν. ὁ δ᾽ ἔχε πῆχυι ἀνείλκε,
Καὶ βάλεν (ἀθλ᾽ ἄρα μιν ἄλιον βέλος ἔκφυγε χειρὸς)
Τarσὸν δεξιτεροῖο ποδός· διὰ δ᾽ ἀμπερὲς ἰὸς
Ἐν γαίῃ κατέπηκτο· ὁ δ᾽ μάλα ἡδὺ γελάσας,
b Ἐκ λόχου ἀμπήδησε, καὶ ἀγχόμενος ἔπος ηὔδα·
Βέβληαι, ἀθλ᾽ ἄλιον βέλος ἔκφυγε ὡς ὄφελόν τοι,
g. ἐλάσσαι· Νείατον ἐς κοιλεῶνα βαλὼν ἐκ θυμὸν * ἐλέσθαι·
Οὕτω κεν καὶ Τρῶες ἀϊέπνυσαν κακότητος,
c Οἵ τέ σε πεφεύγασι, λέοντι δ᾽ ὡς μηκάδες αἶγες.
d Τὸν δ᾽ ἠμείβετα ἔπειτα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιοὺς

Sed Alexander Helenæ maritus pulchricomæ
In Tydidem arcus tendebat pastorem populorum,
Pilæ innixus ppter virũ defunctũ facto super monu-
Ili Dardanidæ, antiqui senioris: (mento,
Profectò ille quidem thoracem Agastrophi robusti
Auferebat à pectore varium, clypeumq; ab humeris
Et galeam solidam: hic autem arcus cornu reduxit,
Et percussit (neq; ipsius vana sagitta effugit manu)
Plantam dextri pedis: penitus autem sagitta
In terram defixa est: hic autẽ valdè suauiter ridens,
Ex insidijs exilijt, & glorians verbum dixit: (tibi
Vulneratus nec incassum telũ effugit: vtinam ita
Infimum in ventrem iaculatus vitam eripuissem:
Sic enim etiam Troiani respirassent à calamitate,
Qui te horrent, leonem veluti balantes capræ.
Hunc. v. impauidus allocutus est fortis Diomedes:

c Τοξό-

e Τοξόται λωβητὴρ, f κέρα ἀγλαὲ, * παρθενοπῖπα·
Εἰ μὲν δὴ αὐτόθιον σεῦ τ' ὄχεσι πφηθείης.
Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃσι βιὸς καὶ πυρφόρες ἰοί·
g Νῦν δέ μ' ὀπιχράψας παρὸν πόδος ὦκεα ἄστως.
Οὐκ ἀλέγω, ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι ἢ πάις ἄφρων.
Κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀπάλκιδος ἠπεδανοῖο.
h Ἦ τ' ἄλλως ὣς ἐμεῖο, καὶ εἴ κ' ὀλίγον περ ἐπαύρῃ,
Ὀξὺ βέλος πέλεται, καὶ ἀκήριον αἶψα τίθησι·
Τὼ δ', γυναικὸς μέν τ' ἀμφίδυφοί εἰσι παρηαί,
Παῖδες δ' ὀρφανικοί· ὁ δέ θ' αἵματι γαῖαν ἐρυθρὴν
Πύσεται· οἰωνοὶ δ' * ἀμφὶ πολῆες ἢὲ γυναῖκες. (θὼν
Ὣς φάτο· i ξὺν δ' ὀδυσεὺς ἀγερώχυτο ἐγχύθεν ἐλ-
Ἔστη ἀμφὶ· ὁ δ' ὄπιθε καθεζόμενος, βέλος * ὠκὺ
Ἐκ πόδος εἶλκε· ὀδυνὴ δ' ἀΐξε χροὸς ἦλθ' ἀλεγεινή.
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε, καὶ ἡνιόχῳ ἐπέτελλε
Νηυσὶν ὅπι γλαφυρῇσιν ἐλαυνέμεν· ἤχθετο γὰρ κῆρ.
Οἰώθη δ' ὀδυσεὺς ἀγερώχυτος, οὐδέ τις αὐτῷ
Ἀργείων * παρέμιμνεν, ἐπεὶ φόβος ἔλλαβε πάντας·
k Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·
l Ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω· m μέγα μὲν κακὸν αἶκε φέβω-
Πληθὺν ταρβήσας, τὸ δ' ἄρίγνιον αἶσχιον ἁλώω (μαι,
Μῆν· τοὺς δ' ἄλλους Δαναοὺς ἐφόβησε Κρονίων.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλον διελέξατο θυμός;
Οἶδα γὰρ ὅ, τι κακοὶ μὲν ἀποίχονται πολέμοιο·
Ὃς δέ κ' ἀρίστευῃσι μάχῃ αὖι, τόνδε μάλα χρεὼ
Ἑστάμεναι κρατερῶς ἤτ' ἔβλητ', ἤτ' ἔβαλ' ἄλλον.

Sagittarie damnose, coma splẽdide, puellarũ obseruator: (x. παρθενοπῖπα·
Siquidem iam contrà cum armis experiaris: (tor:
Non te iuuabit arcus & crebræ sagittæ. (frustra.
Nunc.a.quũ me perstrinxeris in plãta pedis, gloriaris
Nõ curo, ac si me mulier pcussisset aut puer imprudẽs.
Obtusum enim telum viri imbellis, vilis.
Certè aliter à me, nam etsi paululum tantùm tãgat,
Acutum telum est, & exanimem statim reddit:
Illius aũt vxoris quidem vtrinq; lacerata sunt genæ,
Pueri autẽ orbi: hic .a. sanguine terram rubefaciens
Marcescit: auesq; circùm plures sunt quàm mulieres. (x. θῆες πλέ. ες
Sic dixit: hũc .a. Vlysses hasta inclytus ppè veniens.
Stetit ante: ille verò à tergo sedens, iaculum velox (x. ὀξὺ
Ex pede traxit: dolor autẽ per corpus venit grauis.
In currum autem ascendit, & aurigæ præcipiebat
Naues ad cõcauas dirigere currum: dolebat .n. corde.
Destitut⁹ est .a. Vlyss. hasta inclyt⁹, nec qs apud ipsum
Argiuorum manebat, quoniã timor occupauerat oẽs: (x. παρέμιμνεν
Ingemiscens verò dixit ad suum magnum animum:
Hei mihi quid patior? ingẽs enim malũ, si fugiam
Multitudinem metuens: illud verò peius, si capiar
Solus: cæteros aũt Danaos in fugã vertit Saturnius.
Sed cur mihi hæc charus disputat animus?
Scio enim quòd ignaui quidem recedunt à pugna:
Qui verò strenuus est in prælio, hunc omnino oportet
Consistere firmiter, siue feriatur, siue feriat alium.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἀλέξανδρ@] Ex tam numeroso exercitu, qui Hectorem circumstabat, solum Paridem fratris casum vlciscentem facit: sed id tamen non aperto Marte, sed ex insidijs, id est, loco occulto, vt mox docebimus. Præterea non hasta, quæ propriè in statiua pugna adhibetur: sed telo, quo adhuc infeliciter vtitur: non enim lethale vulnus Diomedi infliget.

b ἐκ λόχε] Citantur à Giphanio post Victoriũ, ni fallor, ex vetere Scholiaste ista, ἀπὸ τῶν ἐκ τῶ ἀφανῶς τοξεύοντα ἐκ λόχε αὐαπηδήσαντα φησί. Quasi ἐκ λόχε nihil sit aliud, quàm ex occulto. Porrò obseruandum est, iactantiam quãdam muliebrem effœminato isti iaculatori à Poëta eleganter tribui. Primùm illud ἡελῷ γελάσας planè potiùs de muliercula dictum videtur, quàm de viro quodam strenuo ac magnanimo: deinde quòd de hoc vulnere gloriatur, planè ἀναύδρως facit, cùm illud non apertè & oppositus hosti, sed ex loco occulto, quod est ignaui proprium, inflixerit. Sic apud Terentium Gnatho Thrasoni: *Fundam tibi nunc nimis vellem dari, Vt tu illos procul hinc ex occulto cæderes, facerent fugam.* Vide Victor. lib. 26. Var. lect. cap. 20.

c οἵ τέ σε πφείσηται,] Egregia est ea laus, quæ ab ipso etiam hoste proficiscitur, qualis nunc Diomedi cõtingit, qui à Paride dicitur ipsis Troianis adeò esse formidabilis, vt capris esse solet leo: vbi capris Troianos, leoni Diomedem assimilat: huius virtutem, illorum terrorem ac pauorem significans.

d τὸν δ' ὐ ἔτλης@σας] Vide præsentiam animi Diomedis, qui ne læsus quidem perterreatur: quòd ideò factum existimo, quia hoc sibi dedecus nollet inuri, vt ab imbelli viro timorem sibi incussum quispiam arbitraretur. Ea siquidem est mediocritas in timendo adhibenda. Nam siquis virum fortem timuerit, vituperandus non est, vt anteà vidimus in ipso Diomede, qui Hectorem aduentantem reformidabat: siquis verò imbellem quempiam terrori sibi esse patiatur, omnino ignominia afficiendus videtur. Hoc ergo iam præcauet Diomedes, & non solùm ad hoc vulnus non consternatur: sed Paridem conuicijs excipit eum deludẽdo, ac ipsam etiam vulneris grauitatem eleuando, nequid haberet quod ex ea re gloriaretur ac superbiret. In quo se prudentissimè gessit: posteà verò paulò ἀλαζονικώτερον, cùm suam ipsius fortitudinem ac robur prædicat, neque tamen omnino sine causa, quandoquidem ita quoque poterat illa Paridis inanis iactantia retundi.

e τοξόται λωβητὴρ,] Ista, vt docet Eustathius, vel cõiunctim à quibusdam, vel separatim olim legebantur. Qui coniunctim legebant, aiebant non dari vituperio nomen τοξότης simpliciter. Nam & Apollo talis, talis Diana, heroësque fortissimi Hercules, Idas, Eurytus Philoctetes, Teucer, Meriones. Vnde notam ὑφὲν his vocabulis subscribebant, vt dicatur Alexandro eum malum esse & irritum, id est, ἀχρεοδύτα τὼ τοξικὼ. Qui diuisim legebant, dicebant generosum non esse iaculandi officium in bello. Vnde periti quidem iaculandi erant viri fortes, sed potiùs statiuam pugnam pugnabant, ac ipse Vlysses in tota Iliade semel tantùm in Nyctegresia arcu vtitur. Mihi tamen prior sententia magis arridet, sed neque omnino displicet altera.

f κέρα ἀγλαὲ,] Hæc verba quoq; duplicem sortita sunt interpretationem. Nam quidam de arcus cornibus intelligebant, quæ anteà πηχεῖς dicta sunt. Alij de coma nõ simpliciter (cùm ea per se non sit ex Poëtæ sententia vituperabilis: nam & Græci καρηκομόωντες & Apollo ἀεροκόμης, & mulierum τὸ εὔκομον, laudatur) sed quæ ad fraudem & decipulas virginũ est comparata. nam illud παρθενοπῖπα coniunctim legunt, dicuntq; τὸ κέρας esse capillorum plicaturam, qualis Athenien sibus erat κρωβύλ@, vt est apud Thucyd. lib. 1. Iuuenalis Satyr. 13. —— *& madido torquentem cornua cirro.* Quæ nos copiosiùs aliàs excutiemus. Cæterùm hic rectè exprimit effœminatum Paridis animum, vt qui in decipulis virginibus struendis tantùm occupetur, vbi tacitè factum Helenæ illi exprobrat.

g νεῦ δ' μ' ἐπιχράψας] Dextrè vt diximus, Diomedes vulnus suum oratione minuit, vt iactantia illa Alexandri minueretur: cùm enim telum pedem eius penitus confixisset, vt etiam pòst in terrã defigeretur, qui poterat leuiter perstrictus esse & quasi delibatus?

h ἦ τ' ἄλλως ὣς ἐμεῖο,] Dixit obtusum esse telum Paridis, quod ab imbelli & nullius pretij homine emissum esset. In eo enim vis teli maximè constat, vt ab homine forti & valido emittatur. Nunc verò contra se ipsum hac in parte dissentaneè ipsi comparat, robúrque suum iactat, ab effectis: quæ tanta sunt, vt non solùm emissa à se tela leuiter homines non perstringant, ceu illud quod nũc est eiaculatus in se Paris, vt etiam si tantùm hominem delibent, tamen eum penitùs confodiant & interimant, quod longo orationis anfractu ἀφεφείζων exaggerat. Quamuis autem hæc tam animosè à Diomede sint dicta, tamen cogitur præ dolore vulneris, quod ipse tantoperè eleuabat, è prælio discedere, vbi Vlyssem solum relinquere coactus est.

i τὸν δ' ὀδυσσεὺς] Attendenda est hæc opera quam socio Diomedi Vlysses præstat: neq; enim statim in ipsum iaculatorẽ Paridem vlciscendi Diomedis gratia irruit, sed prius sagittam qua transfixus erat, illius pedi eruit. Quod nescio an semper tutum sit in re simili præstare: siquidem circa socium occupato potuit aut telum emitti, aut ab aliquo hostium in eum impetus fieri. Sed Homerus etiam cum periculo vitę auxiliantem socio mauult Vlyssem fingere, quàm eum deserentem. Neq; id malè, siquidem si Paridem es-

set persequutus, videbatur quidem Diomedis casum vindicaturus, sed curam illius tamen abiecisset, atqui oportuit prius eum ab illo teli nexu liberari, quod officium propius Diomedis commodum attingit.

k ὀχθήσας οἱ ἄρα εἶπε] Illud ὀχθήσας ad primam sequentis orationis partem est referendum. Nam in secunda animos resumpsit, vnde non propriè ὀχθεῖν illic diceretur.

l ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω] Affectum illum viris etiam fortissimis communem Vlyssi nunc tribuit, nempe timorem in tantis angustijs, quibus premebatur. Cogita enim solum hominem à tot hostium millibus opprimi, quid ei quæso animi reliquum esse potest? credas eum nullo terrore perculsum iri? Talis ergo est Vlysses impræsentiarum. Cùm autem timor in periculis fugam eorum maximè suadeat, deliberat an in illa vitæ præsidium sibi sit quærendum, quia nulla spes aliunde sibi affulgeat. Deliberat, inquam, non quòd eam amplecti velit, sed quia ex altera parte metuebat ne solus in hostium manus incideret. Nam iam ab ipso initio dicit, id se pro ingenti malo æstimare, si se in fugam dederit, tantùm abest vt ei se velit committere. Dubitanter tamen id videbatur proponere, ideò paulò pòst quasi sibi ipsi indignatur, quòd hæc animo suo ambiguè discutiat. Tandem statuit egregia γνώμη satius esse subsistere, quàm fuga salutem petere.

m μέγα μὴ κακὸν] Magnum appellat malum dedecus, quod fugientes in bello consequitur: vt contrà decus, gloria & honesta existimatio magnum bonum appellari possit.

Ἐ ὡς ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κῆ φρεσὶ καὶ κῆ θυμὸν,
Τόφρα δ' ἄρ' Τρώων τίχες ἦλυθον ἀσπιστάων·
Ἔλσαν δ' ἐν μέσσοισι μὴ σφίσι[a] πῆμα πιθόντες.
[b] Ὡς δ' ὅτε κάπριον ἀμφὶ κυνες θαλεροί τ' αἰζηοὶ
Σεύωνται, ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο
[c] Θήγων λευκὸν ὀδόντα μὴ γναμπτῆσι γλώσσιν,
Ἀμφὶ δέ τ' ἀΐσσονται, ἰωὴ δέ τε κόμπος ὀδόντων
Γίνεται, οἱ δ' ὑπὲρ μένσιν ἄφαρ δηΐοιο πέρ ἐόντος·
Ὣς ῥα τότ' ἀμφ' Ὀδυσῆα Διῒ φίλον ἐσσεύοντο
Τρῶες· [d] ὁ δ' πρῶτον μὲν ἀμύμονα Δηιοπίτην
Οὖτησεν ὦμον ὑπερθεν, ἐπάλμενος ὀξέϊ δουρί.
Αὖτὰρ ἔπειτα Θόωνα καὶ Ἔννομον ἐξενάριξε,
Χερσὶ δ' ἀμαινόμενος δ' ἔπεσε κατ' ἴπποιν ἀΐξαντα,
Δουρὶ κῆ ὠσθήμησιν ἰὼ ἀσπίδος ὀμφαλόεσσης
Νύξεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν, ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ,
Τὼς μὲν ἔασ'· ὁ δ' ἄρ' Ἱππασίδην χάροπ' οὖτασε
Αὐτοκασίγνητον δυνῷε Σώκοιο. (δουρὶ,
[e] Τῷ δ' ἐπαλεξήσων Σῶκος κίεν, ἰσόθεος φώς.
Στῆ δ' μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·

[f] Ὦ Ὀδυσεῦ πολύαινε, δόλων ἄτ' ἠδὲ πόνοιο,
Σήμερον ἢ δοιοῖσιν ἐπεύξεαι Ἱππασίδῃσι,
Τοιώδ' ἀνδρε κατακτείνας, καὶ τεύχε' ἀπούρας,
Ἦ κεν ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν[*] ὀλέσσῃς.

ℵ. ὀλέσσῃς. ℵ. παύσσῃ ἴσῳ.

Ὣς εἰπὼν, οὔτησε κατ' ἀσπίδα[*] παύροσε ἴσῳ·
Διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινὴς ὄβριμον ἔγχος,
Καὶ διὰ θώρηκος πολυδαιδάλου ἠρήρεθο·
Πάντα δ' ἀπὸ πλευρῶν χρόα ἔρρηξεν, ἀδῆσε τ' ἔασε
[g] Παλλὰς Ἀθηναίη μιχθήμεναι ἔγκασι φωτός.
Γνῶ δ' Ὀδυσεὺς ὃ οἱ οὔτε βέλος κεχαλέπτο νέεσθαι.
Ἀψ δ' ἀναχωρήσας Σῶκον πρὸς μῦθον ἔειπεν,

Ἄ δειλ', ἦ μάλα δή σε κιχάνει αἰπὺς ὄλεθρος·
[h] Ἦ τοι μέν ῥ' ἐμὲ ἔπαυσας ἔτι Τρώεσσι μάχεσθαι,
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐνθάδε φημὶ φόνον καὶ κῆρα μέλαιναν
Ἦματι τῷ δ' ἔσεσθαι· ἐμῷ δ' ὑπὸ δουρὶ δαμέντα,
Εὖχος ἐμοὶ δώσειν, ψυχὴν δ' Ἄϊδι κλυτοπώλῳ.

Ἦ καὶ ὁ μὲν φύγαδ' αὖτις ὑποστρέψας ἐβεβήκει·
[i] Τῷ ᾧ μεταστρεφθέντι μεταφρένῳ ἐν θώρηκι πῆξεν
Ὦμων μεσηγὺς, διὰ δ' στῆθος ἔλασσε.
Δέπησεν δ' πεσών· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ὀδυσσεὺς,

Ὦ Σῶκ' Ἱππάσου ἦ δαίφρονος ἱπποδάμοιο,
Φθῆσε τέλος θανάτοιο κιχήμενον, ἀδ' ὑπάλυξας.
[k] Ἆ δειλ', ἀ μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ὄσσε καθαιρήσουσι θανόντι περ, ἀλλ' οἰωνοὶ
[*] Ὠ μησαὶ ἐρύουσι, πολὺ πλεῖαι πυκνὰ βαλόντες·
Αὐτὰρ ἐπεί κε θάνω κτερέϊσόν με δῖοι Ἀχαιοί.

ℵ. ὠμήσαι

Ὣς εἰπὼν, Σώκοιο δαίφρονος, ὄβριμον ἔγχος
Ἔξω τε χροὸς εἷλκε, καὶ ἀσπίδος ὀμφαλόεσσης·

Dum is hæc versabat in mente & in animo,
Interim Troianorũ cohortes supuenerũt scutatorum:
Concluserunt.a.in medio sui, intra se malũ collocãtes.
Veluti.a.quãdo circa aprũ canes florentesq; iuuenes
Ruunt: hic autem prodit profunda ex sylua,
Acuens album dentem in curuis mandibulis, (tiũ
Circa.a.impetũ faciunt, sub maxillis.v.stridor den-
Fit: hi.a.expectant tamẽ, horrẽdum licet existẽtem:
Sic sanè tum circa Vlyssem Ioui dilectum sæuiebant
Troiani: hic.v.primum quidem inculpatũ Deiopiten
Vulnerauit super humerum insiliens acuta hasta.
Sed deinde Thoonem & Ennomum interfecit:
Chersidamantem verò deinde ab equis desilientem,
Hasta ad vmbilicũ sub clypeo rotundo, (ma manus.
Percussit: hic a.in puluerib.lapsus prehẽdit terrã pal-
Hos quidem reliquit, is.v.Hippasidem Charopem læ-
Germanum fratrem nobilis Soci. (sit hasta,
Huic aũt auxiliaturus Socus veniebat deo similis vir:
Stetit.a.valdè propè profectus, & ipsum verbo allo-
cutus est:

O Vlysses, clariß. fraudum insatiabilis & laboris,
Hodie aut de duobus gloriaberis Hippasi filijs,
Tales viros occidisse & arma abstulisse.
Aut meo ab hastili verberatus, vitam perdes.

Sic locutus vulnerauit eũ ad scutũ vndiq; æquale:
Per scutum quidẽ transiuit splẽdidum valida hasta,
Et per thoracem ingeniosè factum transacta est:
Omnem autem à lateribus cutem abstulit, neq; per-
Pallas Minerua misceri visceribus viri. (misit
Cognouit.a.Vlysses quòd ei non telum lethiferum ve-
Retroq; cedens Socum verbo allocutus est: (nisset:
Ah miserũ sanè valdè iã te apprehẽdit grauis mors.
Certè quidem mihi vetasti contra Troianos pugnare,
Tibi verò ego hîc assero cædem & mortem nigram
Die hoc fore: meaq; sub hasta domitum, (habenti.
Gloriã mihi daturũ, animã.a.Plutoni inclytos equos

Dixit, & hic quidem in fugam retrò conuersus a-
Huic autem conuerso in tergo hastile fixit (bierat:
Humeros inter, perq; pectora traiecit:
Insonuit aũt lapsus: hic verò insultauit diuus Vlysses:

O Soce, Hippasi fili rei militaris periti equitis,
Priorem te finis mortis assecutus est, neq; effugisti.
Ah miser, non quidẽ tibi pater & honoranda mater
Oculos claudent mortuo, sed aues
Crudiuoræ euellent, alas densas circundantes. (ui.
Sed vbi ego mortuꝰ fuero, funerabũt me diuini Achi-

Sic fatus, Socirei militaris periti validam hastam
E corpore traxit, & scuto vmbonem habente:

Aĩμα

Αἷμα δέ οἱ πᾶσαθ' ὑπέρτατον αὐέατο, κῆδε δ' ἰθυμόν.
Τρῶες δ' μεγάθυμοι ἐπεὶ ἴδον αἷμ' Ὀδυσῆος,
Κεκλόμενοι καθ' ὅμιλον ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔβησαν.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω αὐτοχάζετο, αὖε δ' ἑταίρους·
Τέσσυμαι μὲν ἔπειτ' ἠὔσειν ὅσσον κεφαλὴ χάδε φωτός,
Τέσσυτο δ' ἄϊσεν ἰάχοντα Δαναῶν φίλον Μενέλαον·
Αἶψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
Αἶαν Διογενὲς Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Ἀμφί μ' Ὀδυσῆος ταλασίφρονος ἴκετ' ἀϋτή,
[m] Τῷ ἰκέλη ὡς εἴ ἑ βιώσατο μοῦνον ἐόντα
Τρῶες ἀποτμήξαντες ἐνὶ κρατερῇσι μάχῃσι.
Ἀλλ' ἴομεν καθ' ὅμιλον· ἀλεξέμεναι γὰρ ἄμεινον.
Δείδω μή τι [*] πάθησιν ἐνὶ Τρώεσσι μονωθείς,
Ἐσθλὸς ἐών, μεγάλη γε πόθη Δαναοῖσι γένηται.

Sāguis.a.eiextracta hasta exiliebat:affligebat.a.aīm.
Troiāi.a.magnanimi postq̄ viderūt sanguinēVlyssis,
Cohortātes sese per multitudinē in ipsum oēs ruerūt.
Sed hic retrocedebat,inclamabatq; socios.
Ter qdē deinde clamauit quātū caput capiebat viri,
Terq; audiuit clamantem bellicosus Menelaus:
Confestim autē Aiacem allocutus est propè existentē:
Aiax nobilis,Telamonie princeps populorum,
Circum me Vlyssis patientis venit clamor,
Et similis,ac si ipsi vim afferrent soli existenti
Troiani intercludentes in forti pugna.
Quare eamus per turbam:iuuare enim melius.
Timeo ne quid patiatur inter Troianos solus relictus,
Strenuus existens:magnū.a.desiderium Danais fiat.

ἵκετ' φωνή,

πάθητι μιᾷ

COMMENTARIVS.

a πῆμα πεδέντες.] Ambiguè dictū ait Eustathius: vel vt intelligas Troianos Vlyssi malū inferre: vel, quod ipse magis probat, vt ipse Vlysses malum fuerit Troianis inclusus, quia multi eorum ab eo cæduntur. Sed præstat ipsius verba audire: τὸ δὲ μετὰ σφισι πῆμα πεδέντες ἀμφίσολον ἔχει σύνοιαν. δηλοῖ γὰρ, ἢ ὅτι ἔλασαν ἐν σφίσι τὸ Ὀδυσσέα πῆμα πεδέντες αὐτῷ, ἢ ὅτι ἔλασαν αὐτὸν πῆμα πεδέντες σφίσιν αὐτοῖς. ἔστι σεμνὸς ὁ λόγος ἔτι καὶ ὑψηλός. ὡς κρεῖττον ὂν τοῖς τρωσὶν ἀφεῖναι αὐτὸ ἀκύκλωτον εἰς διεκβολήν, ἢπερ κύκλῳ περιλαβεῖν καὶ κακὸν ἑαυτοῖς ἐπίασμον φυλάξαι ἄφυκτον. πολλὰς γὰρ ἀνῆκε τὸ κυκλωσόμενον.

b ὡς δ' ὅτε πρόσθεν] Adeò cōueniens est his rebus ista cōparatio, vt nunquā ab ea recedat: sed hīc paulò est luculentior quā anteá.

c ἠμὲν λοιγὸν ὀδόντα] Aelianus de Animal.lib.5.cap.45. τὸ σῦν τὸ ἄγριον, inquit, φασὶ μὴ πρότερον ἐπί τινα φέρεσθαι, πρὶν ἢ τὸν χαυλιόδοντα ὑποθήξαι. μαρτυρεῖ δὲ ἄρα καὶ Ὅμηρος τοῦτο, λέγων ἠμὲν λοιγὸν ὀδόντα (apud Hom legitur ἠμὲν) λοιγὸν ὀδόντα, &c. id est, Aprum priusquam in aliquem inuadit, dentes exacuere ferunt: cui rei testimonio est Homerus, cùm ait album acuens dentem. Acuit porrò dentes ad lapides læues & politos, vt ipse Aelianus dicit lib.6 c.1. in hæc verba: δέονται μὲν ἄνθρωποι λόγου καὶ προτρέψοντος καὶ παραμυθησομένου ἀγαθὰς εἶναι, καὶ τῷ μὲν ἁλίαν διώκοντος, τὸ δὲ σὺς πρὸς ἀσπαλάθους, ἀθλητὰς μὲν εἰς τὰ στάδια, στρατιώτας δὲ εἰς τὸ ὅπλα. τὴν δὲ ζῶσαν ἀνθρώπου φύσιν ἔξωθεν ἐπιῤῥώσεως, ἑαυτοῖς δὲ παροξύνει τὸ ἀλκιμον, καὶ ἑαυτὰ αὐίσησι καὶ ἐγείρει. Οἱ γοῦν σῦς μέλλων εἰς μάχην ἰέναι, πρῶτα τῆς λείας πέτρας τοὺς ὀδόντας ὑποθήγει, τῷ τοι καὶ ὅμηρος τὴν ζῶσαν μαρτυρῶν ἀλκὴν ἐστί. id est, Homines vt boni ac fortes sint, hortatione egent, & oratione suasionis plena, quæ & metum tollat & addat animos. Athletæ quidem ad stadia hortandi sunt, milites ad arma. Robore non item extrinsecus assumpto bestiæ egent: at ex sese potius vires incitant ac se confirmant. Aper quidem pugnaturus, ad lapides læues ac politos dentes exacuit, quod Homerus etiam testatur. Hunc autem locum intelligit. At Plin.lib.18.c.1. in arbore etiam ab apris dentes acui scribit. Arbore, inquit, exacuunt limantq; cornua Elephanti ex saxo Rhinocerotes, & vtroq; apri dentium sicas.

d ὀϊστὸν] Cùm tot milites Troiani Vlyssis manu concidāt, rectè se habebat anteà illa explicatio vocabuli πῆμα, vt ad Vlyssem nimirum actiuè referretur, quod & ab Eustathio nostro comprobatum vidimus. Sex igitur Heroas interficit, tādem verò ipse vulneratus à prælio recedet.

e τὸν δ' ἐπαλεξήσων] Studiosè ac diligēter hoc obseruat Homerus, vt in prælijs frater fratri opituletur, quasi doceat huiusmodi exemplis quid alijs in re simili sit faciendum. Sic anteà Paris, quanquam alioqui ignauus miles, Hectori auxilium tulit. Sic infrà lib.16. Glaucus Sarpedonem vlciscitur. Sed omnium ea in parte coniunctissimi sunt Aiaces, vt videbimus lib.13.

f ὣς ὀλυσσε πολύαινε.] Hic versus duplicem sensum recipit ex duplici τῷ πολύαινε, & δόλων ἄτος significatione. Vel enim ad vituperiū vel ad laudem Vlyssis dicta esse videntur. Sed nos hæc alibi examinabimus. Interea obseruet lector hunc morem, qui frequēter occurrit inter se colloquēdi, antequam pugnam hostes committant. Quod tamen non fit, nisi vbi aliquid insigne perpetrabitur: vt hoc loco vulnus Vlyssis & ipsius Soci, quem egregium Heroa fuisse oportuit.

g παλλὰς ἀθηναίη] Anteà Phœbus dicebatur Hectorem seruasse: sic enim Diomedes νῦν αὖτέ σ' ἐρύσσατο φοῖβος ἀπόλλων: nunc verò Minerua in casu simili Vlyssem protegit, dum auertit Soci telum ab intimis eius visceribus. Et hæc est, de qua aliàs dixim⁹, Homerica θεολογία in rebus quæ aliquid stupendi habent, quasi id Deorum auxilio non hominum dexteritati tribuat, nec minus fortunæ ac casui temerario. Hæc nimirum doctrina latet in his exemplis, quod cùm vulgus parum attendat, non dubito quin hoc meū opus calumnietur quasi impium: sed illi per me silento, aut ineptire desinunto, donec illud integrum perlegerint.

h ἤτοι μὲν ἐμὲ ἕπουσας] Hoc intelligit Vlysses de vulnere, quod à Soco accepit, vt anteà vidim⁹, vnde cogetur excedere prælio. Cętera quæ sequuntur, à nobis aliàs sunt explicata, nempe quòd Vlyssi dicit daturum sibi Socum gloriam, Plutoni verò animam. Nota tamen Homerum animæ immortalitatem credidisse.

i τῷδε μεταφρενίδιον] Indecorum fuit hoc vulnus à tergo inflixum non ipsius quidem Vlyssis respectu, sed Soci, vt ex Tyrtæi authoritate docuimus sup.lib.5.pag.96. ex qua ista huc pertinent:

αἰσχρὸν δ' ἐστὶ νέκυς κατακείμενος ἐν κονίῃσι νῶτον ὄπιθ' αἰχμῇ δηρὸς ἐληλαμένος.

k ἃ δείλε,] Hæc ab Vlysse non dicuntur commiserationis causa, sed potius Soco proteruè insultat, quod indicauit etiam Homerus, cùm dicit: ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος ὀδυσσεύς Obijcit Soco igitur infelicitatem, quòd morienti illi parētes oculos nō claudent, ac sepulchro destituetur: At contrà vt rem grauiorem hosti faciat (nam vt hostium infortunio lætamur, sic eorum felicitatem iniquo ferimus animo, cùm nobis ea præcipuè sit denegata) se hac in parte eo feliciorem futurum obijcit. Quod autem pertinet ad illum ritum oculos claudendi vel suggillandi, vt loquitur Marcellus, aliàs memini nos scripsisse. Hîc tantùm illud repetendum, quod ex Plutarcho refert Gyrald in lib.de Vario sepeliendi ritu, eos vulgò infelices vocari, quorum oculos propter absentiam non potuerunt parentes obtegere. Deinde hunc eundem morem Romanis fuisse vsitatum: quem tamen longè ante ipsos aliæ gentes habuerunt. De sepultura aliàs quoq; à nobis copiosè dictum est.

l ἐπεὶ ἴδον αἷμ' ὀδυσῆος,] καλῶς ἔν, inquit Eustathius in hunc locum, φασὶ Λυκοῦργος νομοθέτησε λακεδαιμονίοις, ἐσθῆτα φοινικοῦν ἐν πολέμῳ φορεῖν ὡς αἂν εἰ τρωθείη τις καμμένη δηλῶ τὸ τοιαύτης χλαμύδος ὁμόχρουν ποιεῖς αἷμα τοὺς ἐρυθρόπους. Quod tamen Plutarchus inter Rhetras Lycurgi non commemorat.

m τῷ ἰκέλη] Nescio an ex hoc loco videatur constare varias fuisse in bello clamandi rationes, ex quib. intelligeretur, quid singulę significarent. Et sanè adducor vt ita credam. Nam id manifestè indicat hoc loco Menelaus, cùm dicit vocē Vlyssis, qua nunc inclamat, ei esse similem, qui si ab hostibus cōcluderetur. Fortasse illud fuit, cùm ter clamarent: quod ex superioribus videor posse colligere, vbi τρὶς μὲν ἔπειτ' ἤυσεν ὅσον κεφαλὴ χάδε φωτός. Porrò hinc etiam constat quàm fuerit bellicosus, hoc est βοὴν ἀγαθὸς Vlysses.

Ὣς ἐπέων, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἶσος Ἄρηϊ φώς.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα Διὶ φίλον ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτὸν
Τρῶες ἕπονθ', [a] ὡσεί τε θοαὶ φοινοὶ θῶες ὄρεσφιν
Ἀμφ' ἔλαφον κεραὸν βεβληκυῖαν, ὅν τ' ἔβαλ' αἰζηὸς

Sic fat⁹ hic qdē pibat, ille.v. vnà sequebatur diuin'
Inuenerūt deīde Vlyssē louis charū.circū.v.ipsū (vir.
Troiani sequebantur sicut funesti thoes in montibus
Circa ceruū cornutū vulneratū, quē vulnerauit vir

Ἰῷ δὲπὶ νδυρῆς·[b] ἢ μὲν τ' ἤλυξε πόδεσσι
φεύγων, ὄφρ' αἷμα λιαρὸν κατὰ γουνάτ' ὀρώρῃ·
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τόν γε δαμάσσεται ὠκέες ἰοὶ,
Ὤμοφάγοι μιν θῆρες ἐν οὔρεσι δαρδάπτουσιν,
ἐν λὶν Ἐν νέμεϊ σκιερῷ· ἐπὶ τε* λῖν ἤγαγε δαίμων
Σίντιων· [c] θῆρες μέν τε διέτρεσαν, αὐτὰρ ὁ δάπτει·
ἐν. ποικιλόμητιν Ὥς ῥα τότ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα * ποικιλομήτιν
Τρῶες ἔπονθ· πολλοί τε καὶ ἄλκιμοι· αὐτὰρ ὅγ' ἥρως
Αἴαντ' ὤπασε δῶκε δ' ἀμυνέμεν· νηλεὲς ἦμαρ.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον·
[d] Στῆ δ' ὑπαρέξ. Τρῶες δ' διέτρεσαν ἄλλυδις ἄλλη.
Ἦ τοι τὸ Μενέλαον ἀρήϊον ἔξαγ' ὁμίλου
Χερὸς ἔχων, εἰὼς ἠερόφωνον ἀκοστὴν ἤλασεν ἱππουρις·
Αἴας δ' Τρώεσσιν ἐπάλμενον εἶλε Δόρυκλον
Πηλαμίδην, νόθον υἱὸν· ἔπεφνε δὲ παῖδ' ἀγαθὸν τε·
Οὖτα δ' Λύσανδρον, καὶ πύρασον, ἠδὲ Πυλάρτην.
[e] Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάρρους κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ,
πολλὰς δ' ὀρυς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε δρῦς
Ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ'* ἀφυσγεῖ εἰς ἅλα βάλλει·
ἀφύσγε. Ὣς σφέρεσκε, πολὺν δέ τ' ἀφυσγεῖ εἰς ἅλα βάλλει·
Ὣς ἔφερε κλονέων πεδίον κατὰ φαίδιμος Αἴας,
Δαΐζων ἵππους τε καὶ ἀνέρας· ἐδέξατο δ' Ἕκτωρ
Πρόσθε, ἐπεὶ ῥα μάχης ἐπ' ἀριστερὰ μάρναντο πάσης,
Ὄχθας παρ ποταμοῖο Σκαμανδρου, τῇ ῥα μάλιστα
Ἀνδρῶν πίπτε κάρηατα, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει,
Νέστορά τ' ἀμφιμέγαν καὶ ἀρήϊον Ἰδομενῆα·
Ἕκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν ὁμίλεε μέρμερα ῥέζων
Ἔγχει θ' ἱπποσύνῃ τε, νέων δ' ἀλάπαζε φάλαγγας.
Οὐδ' ἂν πω χάζοντο κελεύθεσφιν Ἀχαιοὶ,
[f] Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος Ἑλένης πόσις ἠυκόμοιο
Παῦσεν ὀϊστεύοντα Μαχάονα ποιμένα λαῶν,
Ἰῷ τριγλώχινι βαλὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον.
[g] Τῷ ῥα περὶ δὴ δόσαν μένεα πνείοντες Ἀχαιοὶ,
Μήπως μιν πολέμοιο μεταλλιθάτ· ἔλοιεν.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενεὺς προσεφώνεε Νέστορα δῖον·
Ὦ Νέστορ Νηλεϊάδη μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Ἄνδρ' ἄφαρ σῶν ὀχέων ἐπιβήσεο· παρὰ δ' ἴππους Μαχάων
Βαινέτω ἐς νῆας ἧς τάχιστ' ἔχε μώνυχας ἵππους.
[h] Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων,
[i] Ἰὸν τ' ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πᾶσιν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Αὐτίκα δ' ὧν ὀχέων ἐπεβήσετο. παρὰ δὲ Μαχάων
Βαῖν' Ἀσκληπιάδης ἠὺς ἀμύμων ἰητήρ·
Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· τῇ γὰρ φίλον ἔσκετο θυμῷ.

Sagitta à neruo: hunc quidem euasit pedibus
Fugiens, quãdiu sanguis tepidus & genua moueãtur:
Sed postquam hunc domuerit velox sagitta,
Crudiuori ipsum thoes in montibus dilaniant
In nemore umbroso: leonem. a. superinduxit fortuna
Nociuum, lupi quidẽ territi diffugiũt, sed hic vorat;
Sic tunc circa Vlyssem prudentem, versutum,
Troiani sequebantur multiq; & fortes: sed hic heros
Ruens sua hasta arcebat durum diem:
Aiax verò propè accessit ferens scutũ velut turrim:
Stetitq; comin': Troiani. a. diffugerũt aliorsum alius,
Hunc quidẽ Menelaus bellicosus eduxit multitudine
Manu tenens: donec famulus prope egit equos:
Aiax aũt Troianis insiliens interfecit Doryclũ (uit,
Priamidẽ, spuriũ filiũ, deinde quoq; Pãdocũ vulnera
Vulneravitq; Lysandrum & Pyrasum & Pylartem.
Veluti. a. quãdo inundans fluuius in campũ descẽdit
Torrens de montibus, auctus Iouis imbre:
Multas verò quercus aridas, multasq; piceas
Secum fert, multasq; sordes in mare voluit:
Sic insequebatur pulsans campum illustris Aiax
Cædens equosq; & viros. neq; dum Hector
Audierat, nã pugnæ in sinistra parte pugnabat toti',
Ripas iuxta fluuij Scamandri, quâ sanè maximè
Virorũ cadebãt capita: pugna. a. ingẽs excitata erat,
Nestoraq; circa magnum & bellicosum Idomeneum:
Hector quidem inter hos versabatur ardua patrans,
Hastaq; equitãdiq; peritia iuuenũ destruebat phalã-
Neq; dum cessissent via diuini Achiui, (ges.
Nisi Alexander Helenæ maritus benè comptæ,
Cõpescuisset strenuè pugnãtẽ Machaonẽ pastorẽ popu
Sagitta trisulca iaculatus in dextrũ humerũ. (lorũ.
Huic certè timuerunt vires spirantes Achiui,
Ne quo modo ipsum pugna inclinata interficerent.
Statim aũt Idomeneus allocutus est Nestora diuinũ:
O' Nestor Nelide, magna gloria Achiuorum,
Agè, tuos currus ascende, iuxtaq; Machaon (quos.
Ascẽdat: versus naues. a. celerrimè dirige vnũgulos e-
Medicus. n. vir multis anteponendus alijs (genda.
Ad sagittasq; excindendas & lenia pharmaca insper-
Sic dixit: neq; immoriger' fuit Gereni' eques Nestor:
Statim autem suos currus ascendit: iuxtaq; Machaõ
Ascendit Aesculapij filius eximij medici.
Flagellabat aũt equos: hi verò nõ inuiti volabãt (re.)
Naues versus cõcauas: eò. n. gratũ erat animo (pueni-

COMMENTARIVS.

a ὡσεί τε δαφοινοὶ θῶες] Hac comparatione vtitur Homerus, vt exprimat auxilium, quod Aiax Vlyssi à Troianis iam circumsepto & penè obruto præstitit: θῶπες autem & δάπεδοις ita conueniunt. Primùm thoes (de quo animali copiosè dicemus in Lexico) ad Troianos referũtur: Ceruus vulneratus, &c ad Vlyssem, Leo superueniens ad Aiacem. Sed in hoc magna est dissimilitudo: nam leo quidem ceruum illum vulneratum dilaniat, Aiax verò potiùs hunc Vlyssem seruat & eripit periculo. Sed præstat in hũc locum Eustathij nostri verba audire, quæ illum maximè illustrabunt. Describemus autem in eorum gratiam, quibus integrum illius volumen fuerit denegatũ, cæteri quib. erit præ manibus, fidelitatem meam testabuntur. ὅρα δέ, inquit, τὴν παραβολὴν μὴ μόνον ἐς ὅλον ἡρμοσμένην τῷ πράγματι, ἐς χάρεν παρεληφθῆναι, ἀλλὰ καὶ πάντη συναπηρμένην· ἐν μέρει τινὶ καὶ τὸ ἀκροτελεύτιον αὐτῆς τὸ, αὐτὰρ ὁ δάπτει· τὰ μὲν γὰρ λοιπὰ καλῶς ἔχει, ἐλαφρὸν μὲν γὰρ οἷον, ὁ βληθεὶς Ὀδυσσεύς. θῶες δὲ αὖτε, οἱ τρῶες. λέων δὲ ὁ Αἴας ἐλθόντα, οἱ θῶες φεύγουσι καὶ σώζεται Ὀδυσσεύς, ἐμοὶ μὲν κατὰ τὸν λέοντα δύσπετες ἐκεῖν' Ἀχιλῆϊ τὸ τῆς ἰσορροπίας σύνταλες σύνταυμα· ὡς δὲ ἀναπληροῦσιν σιωπῇ παραβολικῆς συνόδου κεῖται ὡς τὰ τοιαῦτα· ὁ δὲ αὐτὰρ ὁ δάπτει· ἐπεὶ ἐν πᾶσι παραβολὴ ὅλη δὲ ὅλῃ καθάπτεται τῷ πράγματι, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καί τινα ἔχει ἀνόμοια ἃ χρὴ ἀμελητέον ἐπιλεγομένους μόνα τὰ ὅμοια. ὡς καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν αὐτὰρ ὁ δάπτει, ἐν παραβολῇ λεγόμενον τῷ πράγματι, μόνον ἂν συμβιβαστέον τὸ ὡς θῶας ἀπελαυνόμενος λέων ἐπιφανεὶς ἔσωσε τοὺς ἑταίρους Αἴας. Ibidem etiam paulò pòst soluit illud, quod obijci poterat, videri Poëtam nescio quid timiditatis Vlyssi tribuere, cùm eum ceruo comparat (quod animal scimus esse timidissimũ) δῆλον ἦν, inquit, ὡς ἐν ἀλλοίαν ἐλάφῳ εἰκάζεται Ὀδυσσεὺς ὡς πρὸς Ἀλέξανδρον ἀλλὰ Διῒ πάθος ὁμοιότητα. καθ' ὃν καὶ βραχέων ὁ αὐτὸς ἡρωϊκῶς ἐκαυτὸν ὠνείδισεν ὃν κύκλῳ σὺν τε καὶ ἀλλοι ἀριστοι, ὅτε οὐπω τρωθεὶς ἦστο πονέων τῇ ῥυσὶ τὲ αἵματι.

b ἢ μὲν τ' ἤλυξε] Hunc locum eleganter est imitatus Oppianus lib. 2. ἁλιευτικῶν his verbis:

ὣδε δ' ὑπ' ἐξυλόχοισιν ἐχὶ φάτις ἀγροτήρων θῆας ὑπερφιάλως ἐλαφον πόδι πουπνύσσαι

ἀγρο-

ἀκρομάχας. οἱ μὲν γὰρ ἐπαΐσσομεν ἠδὲ μάχωνται ἄλλοτ' ἐπ' ἀλλοίων ὀρέων ἀλφηστῆσιν ἔοικε
σύεσσι ἀφαρπάζοντε. κὴν αἰπὺν ὄρεσφιν οἵ δέ μιν ἀκὰ λείπουσιν· ἀεὶ δ' οἱ ἐγχεῖς ἔπονται
θερμὸν ἔαρ λάπτουσιν. ὁ δ' οὐ μάλα θαρσαλέος περ ὠμηστὴ ζωὸν δ' ἀλφηστὴν ὀλέσσαι
βεβρυχὼς ὁλοῇσι παφίσσεται ἀκαλῇσιν ῥηϊδίως ἀποέργουσι παρ' ἠνεμόεντα κυρήσας, &c.

c θῶες μεν τε δίεσσαν,] Inimicitias naturales gerũt inter se thoes & leones, vt scribit Aristoteles de Histor. animal lib. 9. cap. 1. πολέμιοι δέ, inquit, εἰσὶ λέων καὶ θὼς ἀλλήλοις. ὠμοφάγοι γάρ ὄντες ἀπὸ τῶν αὐτῶν ζῶσι. Vbi Gaza vertit τὸν θῶα lupum ceruarium: quanquam aliud est lupus ceruarius, vt olim docebimus. Intereà vide Hermolaum Barbarum in Plinium lib. 8. c. 19.

d ἠΰτε πύργον] Benè exprimit magnitudinem illius clypei, cùm eum turri comparat, vbi etiam tacitè ipsius Aiacis robur subindicatur. De hoc porrò scuto diximus alibi. Huc refer ea quæ sunt sup. lib. 7.

αἴας δ' ἐγχύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον χάλκεον, ἑπταβόειον, &c.

e ὡς δ' ὁπότε πλήθων] Non erat satis gesta Aiacis narrare, nisi ea pigmentis Poëticis exornaret, nimirum comparatione elegantissima, qua impetus illius Herois in Troianos optimè exprimitur: impetus, inquam, cum insigni strage, quæ ab vnico perpetrata multam de se admirationem concitat, imò & ipsis Troianis formidinem. Ad hunc impetum mox Alexander, & ipse Iupiter qui Aiaci metum incutiet.

f ἁ μὲν ἀλέξανδρον] Hodierna pugna fauet aliquantulum Alexandro Homerus: anteà enim Diomedem læsit, & illum prælio coëgit excedere: nunc Machaonem, cuius gratia copiæ Græcorum, quæ adhuc in sinistra parte impetus hostium remorabantur, ad naues se contulerunt: vt videlicet ei etiam aliquid de sua salute deberet Troia, à quo in hos belli æstus coniecta fuerat.

g τῷ ῥα θεὸς πρόφρασσε] Obseruandum est quanti plerunq; vir vnus fiat, vt cuius solius iactura grauior quàm aliorũ multorum censeatur. Quod hoc loco in Machaone fieri videmus, de quo à Paride vulnerato Græci illi duo principes Idomeneus & Nestor tantopere sunt solliciti, vt non vereantur turpiter hosti cedere, vt eum in locum tutum collocent. Virtus autem ac præstantia, quæ cũ adeò charè ipsis commendauit, fuit rei medicæ peritia. Vbi Poëta docuit, quanti sint eius rei gnari faciendi, propter vsum videlicet ac emolumentum, quòd cæteris præstare possunt. Et sanè nihil est post sacrosanctam animæ medicinã ars vlla inter homines, quæ cum maiore fructu exerceatur, quàm medicina illa, cui subiectum est humanum corpus, modò id sine fuco & cum omni sinceritate ac probitate fiat. De cuius dignitate cùm satis illius professionis viri scribant, ad eos remittẽdus est lector. Nos de eius antiquitate ex Homero constare dicimus, nec minus de excellentia, cùm illius peritus nunc à Græcis tanti æstimetur, vt mox etiam meliùs dicemus.

h ἐντὸς γὰρ αὐτῆς] Antequàm legissem Eustathij παρεκβολὰς, locũ hunc expendebã: & cùm γνωμικῶς à multis adduci vidissem, dãnabam eorum temeritatem. Nam quanquam sententiosè potest vsurpari, huius loci tamen non esse contẽderim. Sed dum ita mecum disputo, iuuat me idem Eustathius, multosq; in mea esse opinione ex eo didici: licet non defuerint etiam, qui γνωμικὸν arbitrarentur. Nihilominus ego ad Machaonem referri volo. nam statim hæc in communem sententiam erupisse non credo: sed cùm Idomeneus dixisset Nestori, vt in suum currum Machaonem reciperet iam vulneratum, & de vita periclitantem, rationem qua magis Nestor incitetur subiungit. Est enim, inquit, vir Medicus, qui pluribus alijs solus est præferendus. Veruntamen apud Platonem in Sympos. ab Alcibiade de Eryximacho vsurpatur. Vide Eras. Chil. 3. cent. 8. Videtur etiam prouerbialiter vsurpari in Politico ab Hospite illo Platonico: sed hoc fit, quemadmodum alij quoque versus Homeri vsurpati sunt, de quibus peculiarem fecit centuriam Erasmus in Adag.

i ἰὸς τ' ὀκριόεις] Ex his verbis potest colligi, Machaonem τὸ χειρουργικὸν exercuisse, necnon τὸ φαρμακευτικὸν, cùm τὸ ἀσκληπιακὸν primus sit auspicatus Hippocrates, quem subsecuti sunt Herodicus, Praxagoras & Chrysippus & alij, illamq; Medicinæ partem locupletiorem reddiderunt. Quidam tamen volunt Machaonem chirurgum fuisse, Podalirium verò exercuisse τὰ περὶ τὰ ὀξέα. Quã partem decori gratia Homerus reliquerit. Et id quidem ex ijs versibus, quos in hanc rem Eustathius memorat, videtur confirmari. Distinguuntur enim vtriusq; fratris officia in hunc modum:

τῷ μὲν κεφαλῆς χεῖρας πόδας ἔκτε βελέμνα ἄσκοπά τε γνῶναι ἠδ' ἀναλθέα εἴδεται ἕλκη
σπερχὲς ἐλεῖν τμῆξαί τε καὶ ἕλκεα πάντ' ἀκέσασθαι ὃς ῥα καὶ ἄλλοισι πεπαρμένοισι μάλ' ἀμφὶ χολωθεὶς
τῷ δ' ἅμα ἀκρείδεα πάντ' ἐνὶ τοῖς κήδεσιν ἔθηκεν ἤμμασι πάντ' ἀπαλάμπλευκα βαρυώδυνόν τε νόημα.

Quibus manifestè diuersum vtriusq; fuisse munus intelligitur. Quintus autem Calaber Podalirium quoq; chirurgum facit lib. 4.

τῷ δ' ἀμφιτρεφέμεν τυμοῖσι πάντα· —ἠέσατ' ἐσσυμένως Ποδαλείριος ἕλκεα πάντα
ἠέσατ' ἐνδυκέως Ποδαλείριος, &c paulò pòst: ὅσσα περιδρύφθησαν, & alibi.

Ego priori sententiæ lubenter adhæresco, & vtrumque fratrem τὸ χειρουργικὸν καὶ τὸ φαρμακευτικὸν exercuisse puto. Vide Cornelium Celsum in Præfatione. Illud autem φαρμακευτικὸν intelligo tantùm de medicamentis, quæ vulneribus inspergebantur, qualia sunt quæ hodie vel vnguenta vel balsama, vel generaliùs emplastra appellantur. Nam non videntur in vsu fuisse potiones illæ, quas posteà ægris propinarunt, vt nostra tempestate faciunt duo medicorum genera. Vnum quidem eorum, qui se totos Hippocratis & Galeni dogmatibus astrinxerunt, & ab ijs ne latum quidem vnguem discedunt, denique Asclepiadarum nomen sibi solùm vsurpãt. Alterum eorum, qui Chymici vulgò appellantur, vel Spagyrici: & hi artem suam Theophrasto Paracelso clarissimo suæ Germaniæ lumini & ocello charissimo acceptam referunt: quanquam alij antiquiorem illam esse fateãtur, quod etiam mihi fit verisimile. Addam tertium eorum, qui vtrumq; superius amplectuntur, qui nimirum & dogmata principum illorum Hippocratis, inquã, & Galeni insistunt, & praxim Spagyricam adhibent: & hoc quò purius faciunt, eò felicius omnia penè morborum genera sanant. Quod ad τὸ χειρουργικὸν attinet, id hodie à medicis vulgaribus abest, & penè in indoctos homines cadit: quanquam illud Paracelsus exercuerit, saltem monumenta eius de hac parte extãt clarissima, vt eum lubẽter aut cum hoc Machaone aut potius cũ Pæone comparare audeam. Creditur habuisse præstantissimum illud vellus aureum, quod Iason apud Colchos conquisiuit (intelligunt me qui Suidam legerũt) quo desperatos morbos sanauit, vnde Magi etiam opinionem apud vulgus, imò apud quosdam pereelebres viros, quod magis miror, est consequutus. Sed quæ (malum) est ista insania, vt dona illa præstantissima à Diabolo potiùs, qui non ad salutem, sed ad perniciem mortalitatis est comparatus, quàm à Deo Opt. Max. deriuari credamus? Cur non eius potiùs hac in parte clementiam & beneficentiam agnoscimus, qui nobis arcana illa prodere dignatur? Sed ego hæc surdis, & Non nostrum inter eos tantas componere lites. Extorsit tamen rei veritas clarissimo illi viro Conr. Gesnero hoc de Theophrasto verè aureolo (tale enim eius cognomen vulgò circumfertur) imò potiùs planè Aureo testimonium in lib. 3. Epistol. & in ea Epistola quæ ad Didymum Obrechtum Argentinensem medicum scripta est: quod nõ grauabor scribere, vt hoc nostrum opus tam magni viri laudibus non careat. Ait ergo Gesnerus: Mitto ad te, clarissime Obrechte, libellum Paracelsi recens excusum, in quo si pleraq; fortè tibi displiceant, pleraq; etiam ita sint obscura, vt Oedipo, Delióve natatore opus habeant: erunt tamen aliqua fortè, quæ placeant, aut saltem quæ admireris. Fuit is Paracelsus nostra memoria Magus (non dubito quin hoc nomen Magi sanè intelligat, vt apud Persas vsurpatum fuit) admirabilis homo, notus amicis quibusdam meis, à vicinis nostris Heluetijs oriundus, peruagatus magnam orbis partem. Chymica arte, quam ipse puto Spagyricam vocat, excellentissimus omnium, ita vt per eam metalla immutaret, argentũ ac aurum faceret (quod nuper audio quendam testatum esse in libello Chrysocheæ titulo Coloniæ excuso) & morbos inueteratos ac alijs omnib. Medicis incurabiles, breui & facilè curaret, lepram, hydropes, epilepsias, vlcera cacoëthe: id quod mihi discipuli quidam eius testati sunt, & amici ex Polonia scripserunt. Libros complures scripsit, si quis aliquot, ordine præsertim legerit, facilè intelligi aiunt. Sed de his hactenus. Nos ad Homericum Machaonem reuertamur. Hic ergo ab Alexandro vulneratus, nũc à Nestore currui impositus ad naues deducitur, quasi in eius viri salute tota Græcorum salus esset collocata.

Κεβριόνης δ' Τρῶας ὀρινομένους ἐνόησεν·

[a] Ἕκτορι παρβεβαὼς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,

Ἕκτορ νῶϊ μὲν ἐνθάδ' ὁμιλέομεν Δαναοῖσιν,
Ἐσχατιῇ πολέμοιο μυσηχέος· οἱ δ' ἄλλοι
Τρῶες ὀρίνονται ἀμφιξ ἵπποι τε καὶ αὐτοί.

Cebriones, a Troianos turbatos animaduertit,
Iuxta Hectorẽ in curru sedẽs, & ipsũ verbo affat' est:
Hector, nos quidem hic versamur cum Danais,
In extremitate belli tristis: sed iam cæteri
Troiani turbantur promiscuè equiq; & ipsi

Αἴας

Αἴας γ᾽ ηλονέϕ Τελαμώνι ϑ. δῖ᾽ ἀλέμεν ἔγνων·
Εὐρὺ γὰρ ἀμϕ᾽ ὤμοισιν ἔχϕ σάκος· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς
Κεῖσ᾽ ἵππους τε καὶ ἅρμ᾽ ἰθύομεν ᾗ θ᾽ μάλιστα
Ἱππῆες πεζοί τε κακὼ ἔριδα ϖεϑαλόντες,
Ἀλλήλους ὀλέκουσι, βοὴ δ᾽ ἄσβεστος ὄρωρεν.
Ὣς ἄρα Φωνήσας ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους
Μάστιγι λιγυρῇ· τοὶ δ᾽ ϖληγῆς ἀΐοντες,
Ῥίμϕ᾽ ἔφερον ϑοὸν ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
Στείβοντες νέκυάς τε καὶ ἀσπίδας· αἵματι δ᾽ ἄξων
Νέρϑεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ αὐτυγες αἰεὶ ϖερὶ δίφρον,
Ἀς ἀρ᾽ ἀϕ᾽ ἱππείων ὁπλέων ῥαϑάμιγγες ἔβαλλον,
Αἴτ᾽ ἀπ᾽ ἀπασσώτερων· ὁ δ᾽ ἔϕετο δινῶσα ὅμιλον
Ἀνδρόμεον, ῥῆξαί τε μετάλμεν ϑ.· ἐν δ᾽ κυδοιμὸν
Ἧκε κακὸν Δαναοῖσι, μίνυϑα δ᾽ χάζετο δηϊός·
Αὐτὰρ ὁ τ᾽ ἄλλων ἐπεπώλεῖτο στίχας ἀνδρῶν
Ἔγχεί τ᾽, ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν·
b Αἴαντ᾽ ϑ. δ᾽ ἀλέϕνε μάχλω Τελαμωνιάδαο.
Ζεὺς δὲ πατὴρ Αἴανθ᾽ ὑψίζυγ ϑ. ἐν ϕόβον ὦρσε·
Στῆ δ᾽ ταϕὼν, ὄπιϑεν δὲ βάλεν σάκ ϑ. ἑπταβόειον.
Τρέσσε δὲ παπτήνας ἐϕ᾽ ὁμίλου, ϑηλύτεροισιν,
Ἔντροπαλιζόμεν ϑ., ὀλίγον τ᾽ γόνυ γυιὸς ἀμείβων.
d Ὡς δ᾽ αἴθωνα λέοντα βοῶν ἀπὸ μεσταύλοιο
Ἔσσυον κύνες τε καὶ ἄνέρες ἀγροιῶται,
Οἵτε μιν ἐκ εἰῶσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι,
Παννύχοι ἐγρήσσοντες· ὁ δὲ κρέων ἐρατίζων
Ἴθυϑ᾽ ἀλλ᾽ οὔτι πέσας ϕθάμενος γὰρ ἄκοντες
Ἀντίοι αἰόσσοισι ϑερσαίων ἀπὸ χερῶν,
e Καιόμεναί τε δεπαί, τάς τε τρὶς ἐσύμενός περ·
Ἠῶϑεν δ᾽ ἀπὸ νόσϕιν ἔβη τετιηότι ϑυμῷ·
Ὣς Αἴας τότ᾽ ἀπὸ Τρώων τετιημένος ἦρ
Ἤϊε πολλ᾽ ἀέκων· ϖεῖρε γὰρ δείσε νηυσὶν Ἀχαιῶν.
f Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ὄν ϑ. παρ᾽ ἄρεσϕιν ἰὼν ἐβλήσατο παῖδας
Νηϑὴς, ᾧ δὴ πολλὰ ϖεῖ ῥόπαλ᾽ ἀμϕὶς ἐάγη,
Κείρϕ τ᾽ εἰσελθὼν βαϑὺ λήϊον· οἱ δέ τε παῖδες
* Τύπτουσιν, ῥοπάλοισι, βίῃ* δέ τε νηπίη αὐτῶν.
Σπερχϑὴν τ᾽ ἐξήλασαν, ἐπεί τ᾽ ἐκορέσσατο Φορβῆς·
Ὣς τότ᾽ ἔπειτ᾽ Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱὸν
Τρῶες ἐπερϑυμοι τηλέκλειτοί τ᾽ ἐπίκουροι
* Νύσσοντες ξυσσοῖσι* μέσον σάκ ϑ. αἰεὶ ἔποντο.
g Αἴας δ᾽ ἄλλοτε μὲν μνησαίσκετο ϑούριδος ἀλκῆς,
Αὖτις ἐπασσυϕθείς, καὶ ἐρητύσασκε Φάλαγγας
Τρώων ἱπποδάμων· ὅτε δ᾽ τρωπάσκετο ϕεύγειν·
Πάντας δ᾽ ϖεϑέεργε ϑοὰς ἐπὶ νῆας ὀϊστεύων.
Αὐτὸς δὲ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ϑοῦρε μεσηγὺ
Ἱστάμεν ϑ.· τὰ δὲ δέκα h ϑερσαίων ἀπὸ χερῶν,
Ἄλλα μὲν ἐν σάκει μεγάλῳ πάγεν ὄρμενα ϖεδάσσω·
* Πολλὰ δὲ καὶ μεσηγὺ, πάρ ϑ. χρόα* λευκὸν ἐπαυρεῖν,
Ἐν γαίῃ ἵσαν τε, λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.
Τὸν δ᾽ ὡς οὖ ἐνόησε Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱὸς
i Εὐρύπυλ ϑ. πυκινοῖσι βιαζόμενον βελέεσσι,
Στῆ ῥα παρ᾽ αὐτὸν ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλε Φαυσιάδαο Ἀπισάονα ποιμένα λαῶν
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ᾽ ὑπὸ γυῖα λύσεν.
Εὐρύπυλ ϑ. δ᾽ ἐπόρουσε, καὶ ὤμοιο τάμνε ἀπ᾽ ὤμων.
Τὸν δ᾽ ὡς οὖ ἐνόησεν Ἀλέξανδρος ϑεοειδὴς
Τάμνε ἀπαγνύμενον Ἀπισάονος ϑ., αὐτίκα τόξον
Εἶλκεν ἐπ᾽ Εὐρυπύλῳ, καί μιν βάλε μηρὸν ὀϊστῷ
Δεξιὸν· ἐκλάσθη δὲ δόναξ, ἐβάρυνε δ᾽ μηρόν.

Aiax aũt turbat Telamonius: benè autẽ ipſum noui:
Latũ enim circa humeros gerit ſcutum: quare & nos
Illuc equosq́ & currum dirigamus, vbi maximè
Equites peditesq́ pernicioſo certamine ſibi propoſita
Mutuo ſe occîdunt: pugna autem ingens coorta eſt.
Sic fatus, verberauit pulchros crines habẽtes equos
Flagello ſtridulo: hi autem verbera ſentientes,
Celeriter ferebãt velocẽ currũ ad Troiãos et Achiuos,
Calcantes cadaueraq́ & ſcuta: ſanguine autem axis
Infra totus pollutus erat, & orbes qui circa ſellã currus erant,
Quos ab equinis vngulis guttæ aſpergebant,
Et à canthis: hic autem cupiebat ingredi turbam
Virilem, perrumpereq́ adſiliens: tumultum autem
Immiſit malum Danais. parum.a. cedebat ab haſta:
Sed is aliorum obibat ordines virorum
Haſtaq́, enſeq́, magnisq́ ſaxis:
Aiacis autem vitabat pugnam Telamonidæ.
Iupiter autem pater Aiaci altijugus metum incuſſit.
Stetit. v. attonit': ĩ tergũ. a. reiecit ſcutũ 7. boũ pellib.
Expauit. a. circũſpiciẽs in turbã feræ ſimilis, (cõſtãs.
Cõuertẽdo ſe reſpectãs, paululũ genu ante alterũ ge-
Sicut aũt fuluũ leonẽ boum à ſtabulo (nu alternãs.
Abigunt canesq́ & viri ruſtici,
Qui ipſum non ſinunt boum pinguedinem accipere,
Tota nocte vigilantes: hic autem carnium cupidus
Rectà irruit, ſed nihil proficit: frequẽtia enim iacula
Contrà feruntur audacibus à manibus,
Incenſaq́ faces, quas horret violentus quamuis:
Manè autem ſeorſum diſcedit mœſto animo:
Sic Aiax tum à Troianis triſtis corde
Abijt admodũ inuit': timebat. n. de nauib. Achiuorũ.
Sicut. a. quũ aſin' in aruũ ꝓfectus vim intulit pueris
Piger, circa quem iam multi fuſtes fracti ſunt,
Depaſcitq́ ingreſſus altam ſegetem: pueri autem
Verberant baculis: vis autem infirma ipſorum eſt,
Vixq́ expulerunt poſt quàm ſaturatus eſt pabulo:
Sic tunc deinde Aiacem magnum Telamonis filium
Troiani magnanimi, & è lõgiquo cõuocati auxiliarij
Ferientes iaculis medium ſcutum, ſemp ſequebãtur.
Aiax. a. modò quidem reuocabat impetuoſas vires
Retrò conuerſus, & cohibebat phalanges
Troianorũ equitũ: modò. a. cõuertebatur ad fugiẽdũ:
Omnes autem prohibebat celeres ad naues ire.
Ipſe verò Troianorum & Achiuorũ ruebat in medio
Stans: at iacula fortibus à manibus,
Alia quidem in ſcuto magno figebantur iacta antè:
Multa. v. & in medio priuſquã corp' albũ attingerẽt,
In terra ſtabant, conantia corpore ſe ſaturare.
Hũc poſtquã igitur aduertit Euæmonis illuſtris filius
Eurypylus denſis premi iaculis, (dida,
Stetit apud ipſũ ꝓfectus, & iaculatus eſt haſta ſplen-
Et percuſſit Phauſiadẽ Apiſaonem, paſtorẽ populorũ,
Ad hepar ſubter præcordia, cõtinuò aũt genua ſoluit.
Eurypylus aũt accurrit, & dempſit arma ab humeris.
Hunc verò poſtquam vidit Alexander diuinus
Arma auferentem, Apiſaonis ſtatim arcum
Traxit in Eurypylũ, & ipſũ ꝓcuſſit in fœmore ſagitta
Dextro: fracta eſt. a. arundo: grauauit autem fœmur.

Ἄψ δ' ἐπάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ ἀλεείνων.
Ἤϋσεν δ' Ἀργείοισιν Δαναοῖσι γεγωνώς·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Στῆτ' ἐλελιχθόντες, καὶ ἀμυνέτε νηλεὲς ἦμαρ
Αἴαντι, ὃς βελέεσσι βιάζεται· ἀνδρὶ δὲ φημὶ
φύξεσθ' οὐ πολέμοιο δυσηχέος· ἀλλὰ μάλ' ἄντην
Ἵστασθ' ἀμφ' Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱόν.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύπυλος βοὴν ἀγαθός· οἱ δ' παρ' αὐτὸν
Πλησίοι ἔσταν σάκεα ὤμοισι κλίναντες,
Δόρατ' ἀνασχόμενοι· τὸ δ' ἀντίος ἦλυθεν Αἴας·
Στῆ δὲ μεταστρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο.

Retrò autem sociorum ad agmen cessit mortẽ euitãs.
Exclamauit.a. vt exaudiri posset, Danais vociferãs:
O chari Argiuorum duces & principes,
State conuersi & arcete sæuum diem
Aiaci, qui telis obruitur, neq; ipsum opinor
Euasurum ex bello tristi: quare valdè ex aduerso
State circum Aiacem magnum Telamonium filium.
Sic dixit Eurypylus vulneratus: hi aũt apud ipsum
Propinqui steterunt, scuta ad humeros inclinantes,
Hastasq; eleuantes: his autem obuius venit Aiax.
Stetit.a. conuersus postquã venit ad agmen sociorũ.
Sic hi quidem pugnabant instar ignis ardentis.

COMMENTARIVS.

a ἔκτωρ νδί] His verbis Cebriones Hectorem hortatur ad auxilium Troianorum copijs, quæ in dextra parte (nam in sinistra cõflixisse Hectorem anteà vidimus) ab Aiace premebantur, ferendum. Facit autem Poëta, vt Hector moneri hac de re ab alio debuerit: vt tacitè significaret, eum adeò fuisse prælio intentum, vt ipsemet hoc animaduertere non posset. Præterea cũ hęc dixisset Cebriones Hectori, nullum responsum affinxit Poëta, quia nimirum præsens negotium manum, non verba postulabat: ita rigidissimus est temporis Homerus obseruator. Deinde etiam in illa festinatione Hectoris quędam adijcit, quæ magis narrationem illustrant, vt de fœdato curru sanguine: quod ita exprimit, vt lectorem penè in medias pugnas cogitatione pertrahat, adeò ὑποτυπωτικῶς omnia recenset, qua virtute à nullo adhuc Poëtarum est deuictus, neq; spes est eum deuictum iri.

b αἴαντος δ' ἀλέεινε] Rectè hoc à Poëta scriptum est, vt Hector Aiacis congressum reformidârit. Nam vidimus anteà vtriusq; duellum, in quo hic illum superauit, probatamq; ei longè maiorem suam virtutem fecit, vide sup. lib. 7. Neq; dubium est mihi, quin hoc Poëta hîc subintellexerit: quasi dicat, Hectorem cùm antea cum suo periculo Aiacis virtutem sit expertus, eam denuò experiri noluisse: vt solemus ex nostris malis fieri imposterum cautiores. Nihilominus tamen dicitur Aiax aduẽtu Hectoris perterritus, quod tamen prudenter Poëta maiori causæ tribuit, ne hanc timiditatis maculam Aiaci suo inurat. Itaq; dicit, ei metum à Ioue iniectum, idq; ex more suo in similibus negotijs. nam vbi aliquid insolitum aut admirandũ proponit, tum illam θεολογίαν diuinam inducit. Erat autem mirum & præter consuetudinem, vt Hectoris timore Aiax percelleretur. Ex timore illo porrò in fugam se coniecit, non eam tamen qua se penitus consternatum proderet, quod effecit fugiendo σκυλοπαλιζόμενος: vel vt hîc dicit, συντροπαλιζόμενος ὀλίγον γένυ γαιὸς ἀμείδων, ad exemplum videlicet leonis (quem per vocẽ, θηρίον, intelligit, ex genere videlicet speciem, eadem penè ratione epithetum Latini pro ipso substantiuo vsurpat: sic sæuum pro leone, ferrum pro equo) qua de re aliàs diximus. Solet enim leo cũ à venatoribus vrgetur, donec ab ijs conspicitur, ita pedem referre ac fugere, vt tamen terga non vertat, & rapido cursu salutem sibi comparet: sed pedetentim, id est, βάδην, vel κατὰ σκέλος, vt mox dicemus. Plin. lib. 8. c. 16. Illa, inquit, nobilior animi significatio, quãlibet magna canum & venantium vrgente vi, contemptim restitãsq; cedit in campis, & vbi spectari potest, &c. Ita quoq; Aiax nunc fugam capessit. Cùm autem id fortitudini eius sit tribuendum, tamen non est valde alienum, vt eius etiam naturali tarditati tribuatur. Fuit enim præ vasto corpore, vnde illi ποδωκεία illa denegata fuit, ac id eò in statiua pugna magis excelluit.

c γένυ γαιὸς ἀμείδων] His vocabulis lentus incessus significatur, qualis est leonis, nimirũ κατὰ σκέλος, vt scribit Aristoteles de Hist. anim. lib. 9. c. 44. quod Plinius & Gaza pedatim vertunt. id autem fit, inquit Arist. cùm pes sinister nõ transit dextrũ, sed subsequitur: & illud ipsum est γένυ γαιὸς ἀμείδειν. Eundem incessum autem idem Arist. in Physiognom. νεανικὸν, id est, strenuum appellat.

d ὡς δ' αἴθωνα] Hęc comparatio est præcedentis ἐπεξηγητική: qua illam quodammodo ex angustijs in loci amplitudinẽ educit. Cõparat ergo Aiacem leoni, quem rustici & canes ex boum stabulo, quibus inhiabat, propellunt & arcent, idq; tota nocte: quem cùm nihilominus abigere non possint, & ille semper in eos impetum faciat: tamen id frustra fit, cùm & iaculis obruatur & perterreatur accensis facibus, vnde ille tandem manè tristior discedere cogitur: vt sit hæc integra ἀπόδοσις: ita quoque Aiacem vrgeri & impelli in fugam à Troianis, eum tamen subinde restitare, atque adeò in eos irruere: sed nihil proficiendo, cùm tandem vi hostium superetur, vnde tandem salutem fuga petere (hoc est, vt anteà diximus, συντροπαλιζόμενος) cogatur. At Homerus postremam partem hic exprimit: quam adhuc sequenti comparatione meliùs illustrabit. Priorem autẽ in sequentibus exponit, ad illa verba: αἶψα δ' ἄμοτον μὲν μενοσύνην ἔτορε θούριδι δαΐ, &c.

e καιομένῳ τε δέτῃ,] Vulgatum est ac plus satis notum, leones flãmis perterreri, vnde eorum moderatores ijs maximè vtũtur ad eorum animos compescendos. Id quoque, vt vides, Homerus intelligit. Vnde sumpsit Aristoteles, cùm Hist. anim. lib. 9. cap. 44. ita de eo scribit: ἀληθῆ δὲ καὶ λεγόμενα τὰ περὶ φοβερὸν μάλιστα τὸ πῦρ. ὥσπερ καὶ ὁ Ὅμηρος ἐποίησε καιομένῳ τε δέτῃ ibi vitiosè legitur δεδέσθαι) πάσχει τοῦτο ἐσυμβαίνει πρὸς. Id quoque Aelianus de Animal. lib. 12. cap. 8. prodit, & simul causam his verbis: Ἀλέξιπυρον δέ ἐστι τὸ ζῷον ἰσχυρῶς, ὃ καὶ τεύξεται καὶ Ἡφαίστου αὐτὸ Αἰγύπτιοι. τὸ δὲ ἔξωθεν πῦρ δυσπάτητα καὶ φόβητρα, πολλῇ δὲ σὺν δίκῃ φασίν. ἐπεὶ δὲ ἄγαν πυρώδες ἐστὶ ἑαυτοῦ οἶκον ἥλιος φασὶν εἶναι. καὶ ὅταν γε ἡ ἑαυτοῦ θερμότητος καὶ θερειότητος ὁ ἥλιος, λέοντα αὐτὸ πελάζειν τῷ ἁρμονίᾳ φασί, id est, Animal illud valde est igneum: & ea est causa, cur illud Aegyptij Vulcano consecrarunt: Exteriorem autem ignem timet ac fugit, vt aiunt, propter magnam copiã interioris. Porrò cùm valde sit igneum, Solis domum esse dicũt: ac cùm Sol in æstate est calidissimus, ad cœlestem leonem dicunt eum accedere. Gesnerus tamen ex Aphrodisiensi aliam causam affert his verbis: Leones per solem ingredi acriorem non patiuntur: sunt enim acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu ijdem ob eandem causam fugiunt. Ex hoc porrò flammarum timore factum est, vt eas quoq; nonnulli in eorum venatione adhibeant, quæ altera est ex tribus, quas Oppianus recenset lib. 4. κυνηγετ. Vnde ista sunt huius loci:

ἔξοχα γὰρ δείδοικε πυρὸς μένος ἠύγενος λὶς, ἠδ' ἐπιδεῖν τέτλαι' ἀσπαρδαμύκτοισιν ὀπωπαῖς.

Quę sequuntur aut antecedunt, ex ipso authore petat lector. Porrò his ipse ignis timor leoni cum Elephanto communis est, vt scribit idem Aelianus de Animal. lib. 7. cap. 6, δεδοίκασι γὰρ πῦρ καὶ μᾶλλον τὸ λεόντων οἱ ἐλέφαντες. Sunt & qui tradant, lupos etiam ignem ex silicibus excussum reformidare. Addam corollarij vice alia quædam, quib. etiam leo solet perterrefieri. Primùm ergo galli cantu, qđ ipsi cum Basilisco est commune: itidem cum miluis, vt scribit Aelianus. Vide eũ Histor. anim. lib. 3. c. 31. lib. 5. c. 50. lib. 6. c. 22 lib. 8. c. vlt. & Plin. lib. 8. ca. 16. & lib. 10. c. 21. Prætereà rotarum strepitu, Plin. d. lib. 8. c. 16. Insuper etiã tympanorum pulsu (quod ei cum lupis est commune) vt docent Alcæi & Antipatri Epigrammata in Anthologia. Habet etiam alias antipathias, vt cùm ilicis foliis, quibus calcatis torpet, idem calcatis scillæ herbæ foliis patitur, & quercus cortice. De adamantide herba, qua admota leones resupinantur, vide Plinium: de reliquis Aelianum.

f ὡς δ' ὅτ' ὄνῳ] Hanc comparationem, vt iam monuimus, assumit ad maiorem præcedentis illustrationem, id est, ad tardum Aiacis incessum, dum fugit, significandum, in quo totus esse videtur Poëta: vt nimirum illum graphicè exprimat, ac lectori persuadeat non solùm cunctanter, sed etiam tardissimè Aiacem recedere: itaq; eum asino, quo nullum est segnius animal, comparat: neq; tamen asino simpliciter, sed fruges ac segetem in campo depascentem, à qua abigi non possit, donec planè sit exaturatus: vt hic etiam sit ἀπόδοσις in Aiace, quod à Troianis propelli non potuerit, nisi priùs cæde illorum fatur. Eustathius hoc etiam enarrat his verbis (attexam autem explicationem præcedentis, quam ipse etiam coniungit) σημείωσαι δὲ καὶ ὅτι ἀχ ἁπλῶς ἔικασε τὸν αἴαντα λέοντι, ἀλλὰ πῃ καὶ πῃ. τὸ μὲν κρεῖον ἐραπίζων, πανταχοῦ ἐστι τῷ ποιητῇ. ὃν αὖ ὁρῶν πολυχρόνιος μόλις ἐξεφόβησε. ὅτι σωτηρικῶ ἀχαιοῖς ἡ τοῦ αἴαντος ἀναχώρησις, φύγεσκον δ' ἀδρηκτα λιὼ γὰρ τότε ὡς μήδετο, τεύς μὲν κρῶας κωλύων ἐμπίπλων τῆς ναυσί. τοὺς δὲ ἕλκων ἀναχωρεῖν ποτε πρεπόμενος. καὶ ὅτι δευτέρων ἐπιφέρων παρεξολισθαίνει, τὸν λέοντα αἴαντα ὁπόταν ἐπιφώμενον, μόλις πῆδες πολλὰ τὸ φαντες ἐξήλασαν μετὰ κήρων παρείληπται καὶ τοὺς παλαιούς, ὁ μὲν λέων ποτὲ τὸ γληνάδιον τῆς πρόξεως, ὃ δὲ πολιηγῶν ἐθνικὸς ὄνος, ποτὲ τὴν ἀκομανίαν. φοναδίᾳ μὲν γὰρ ὁ αἴας, ὡς λέων. ἀναχωρεῖ δὲ ὁκνῶν ὡς ὄνος. ἐπιφερο-

φερονῶν τὰς πεζὰς ὡς παῖδας. ὥστε παραλαμβανομένων ὡς ἐπὶ πολὺ τῶν παραβολῶν, ὥς φασιν οἱ παλαιοί, πρίων σύγκρισιν, αὐξήσεως, συνεργείας, σαφηνείας, ἢ μὴ τοῦ λέοντος παραβολή, δι' αὔξησιν παρειλημμένη. ἢ ἵνα τὸ ὄνος, καὶ τὸ ἡρωϊκὸν συνέργειαν παρασημαίνῃ, καὶ ἀσαφῶς ἵνα τὸ τοῦ ἥρωος βέβαιον καὶ αὐσύδοτον. καὶ ἄλλως ἵνα μὲν πρώτη παραβολὴ, λέοντι τὸν Αἴαντα εἴκασεν ἐπιθυμοῦντι μὲν κρεῶν ἁδὲν ἵνα πρόξαυτι, ἢ ἵνα δευτέρα ὄνῳ ἐξελαθέντι μὲν, πολλὰ ἐπιδοῦν ἐνηρέσατο. Hæc Eustathius, quæ nos non conuertimus, ne omnia lectori in os præmansa indere videamur, cùm etiam per se facilè possint intelligi.

g αἴας δ' ἄλλοτε] Vide suprà ad illa verba, ὡς δ' ἀΐσσοντα.

h θρασυμάων ἀπὸ χειρῶν,] Non videtur sibi constare Homerus, qui anteà Troianos imbecillibus pueris comparauerit, nunc verò dicat hæc tela quæ à Troianis in Aiacem conijciebantur, à robustis manibus emitti. Sed hoc ita est intelligendum. Anteà Troianos pueris comparabat, quòd vix tantum virium ipsis adesset vt Aiacem expellerent: nunc verò fugientem Aiacem (sponte nimirum: nam illud, quod anteà vidimus, retineo, Aiaci à Ioue iniectum timorem, ergo non à Troianis) validè iaculis impetunt. Vires eis igitur anteà denegabat ipsius Aiacis respectu, qui vix ac ne vix quidem ab illis posset abigi: nunc illas ijsdem tribuit, quod ad telorum emissionem attinet, quam acrem & violentam fuisse oportet, vt qui summo impetu in cedentem hostem ferrentur. Tamen non omnes eodem robore iaculabantur: nam nonnulli Aiacis clypeum quidem assequebātur, sed nullo inflicto ei vulnere: nōnulli ne ipsum quidem attingebant, ac in medio itinere sagittas suas defigebant, ita vt hoc ipsum non tam robori, quàm audaciæ tribuendum videatur, quod etiam sonat vox θρασυμάων. Et ita difficultatem non habebit hic locus, qualem initiò proponebamus.

i Εὐρύπυλος] Duo sunt hìc attendenda. Primùm Aiacem, quamuis his angustijs premeretur, nullum Græcorum ad auxiliū suum aduocasse, vt anteà tamen facere Vlyssem vidimus: & aliàs Menelaū. ὁ γὰρ Αἴαντι, inquit Eustathius, περὶ πολεμικῆς τὴν ἐπικουρίαν. Deinde officium ipsius Eurypyli, qui sponte ad Aiacis liberationem accurrit, in qua tamen parum profecit. nam vnico ex hostibus interempto ipse mox vulnerabitur, & ita re infecta cogetur recedere: hoc vnum præcipuum fecit, quòd cæteros Græcos ad Aiacis auxilium accersiuerit.

---

[a] Νέστορα δ' ἐκ πολέμοιο Φέρον Νηλήϊαι ἵπποι
Ἱδρῶσαι· ἦγον γὰρ Μαχάονα ποιμένα λαῶν.
Τὸν γὰρ ἴδον [b] ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Εἰσῆκε γὰρ ὅτε πύργῳ μεγακήτει νηΐ,
Εἰσορόων πόνον αἰπὺν ἰῶκά τε δακρυόεσσαν.
Αἶψα δ' ἑτᾶρον ἐὸν Πατροκλῆα προσέφατο,
φθεγξάμενος παρὰ νηός· ὁ δ' κλισίηθεν ἀκούσας,
Ἔκμολεν ἶσος Ἄρηϊ. [c] κακὴ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή.
Τὸν πρότερος προσέφατε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός.

[d] Τίπτε με κικλήσκεις Ἀχιλεῦ, τί δέ σε χρεὼ ἐμεῖο;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ- (λεύς,
[e] Δῖε Μενοιτιάδη * τῷ μοι κεχαρισμένε θυμῷ, χ. τῷ ἐμῷ
Νῦν οἷος πρὶν γένατ' ἐμοὶ ἐφίσταται Ἀχαιὸς
Λιτομένους· χεφὼ δὲ ἰκάνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτός·
Ἀλλ' ἴθι νῦν Πάτροκλε Διὶ φίλε Νέστορ' ἔρεο,
Ὅν τινα τῆγον ἄγει βεβλημένον ἐκ πολέμοιο·
Ἦ μὰν τά γ' ὄπιθε μαχάονι πάντα ἔοικε
Τῷ Ἀσκληπιάδῃ, ἀτὰρ οὐκ ἴδον ὄμματα φωτός.
Ἵπποι γάρ με παρῆϊξαν, πρόσθε σφ' ἐμεμαῶτε.
Ὣς φάτο· Πάτροκλος δ' ἑτάρῳ ἐπεπείθετ' ἑταίρῳ·
[f] Βῆ δ' ἴθυ νηὸς παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίῃσι Νηλήϊος ἀφίκοντο·
Αὐτοὶ μὲν ῥ' ἀπέβησαν ἐπὶ χθόνα πολυβότειραν·
Ἵππους δ' Εὐρυμέδων θεράπων λύε γήραϊ κύρτος·
Ἐξ ὀχέων· οἱ δ' ἱδρῷ ἀπεψύχοντο χιτώνων,
Στάντε πρὸς πνοιῇσι παρὰ θῖν' ἁλός· αὐτὰρ ἔπειτα
Εἰς κλισίην ἐλθόντες, ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον.
Τοῖσι δὲ τεύχε κυκλόεν εὐῶλόκαμος Ἑκαμήδη,
[g] Τὴν ἄρετ' ἐκ Τενέδοιο γέρων ὅτε πέρσεν Ἀχιλλεύς,
Θυγατέρ' Ἀρσινόου μεγαλήτορος, τὴν οἱ Ἀχαιοὶ
Εἷλον οὕνεκα βουλῇ ἀρίστευεν ἀπάντων·
Ἣ σφωϊν πρῶτον μὲν ἐπιθήκατο τραπέζαν
Καλὴν, κυανόπεζαν, εὔζοον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῇ
Χάλκεον κάνεον, * [h] ἐπὶ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον, χ. παρὰ
[i] Ἠδὲ μέλι χλωρὸν, παρὰ δ' ἀλφίτου * ἱερὴ ἀκτή· χ. ἱερὸν
[k] Παρ δὲ λέπας θήκατο, ὃ οἴνοθεν ἦεν ὁ γεραιός,
Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, οὐατα δ' αὐτοῦ
Τέσσαρ' ἔσαν, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἔκαστον
Χρύσεαι νεμέθοντο, διώδω δ' * ὑπὸ πυθμένες ἦσαν. χ. πυθμένες καὶ ὑπὸ πυθμένες
Ἄλφι μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τράπεζης,
Πλέον ἐὼν· Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν.
Ἐν τῷ ῥα σφι κύκησε γυνὴ εἰκυῖα θεῇσιν,
Οἴνῳ Πραμνείῳ, ἐπὶ δ' ἄλγιον * κνῆ τυρὸν χ. κνίσῃ

Nestorem autem ex bello ferebant Neleiæ equæ
Sudantes: ducebāt. a. Machaonē pastorem populorū.
Hūc. a. intuitus, cognouit pedib. velox diuus Achilles.
Steterat enim in puppi super valde capacem nauem,
Inspiciēs laborē durū, insecutionemq; lachrymosam:
Mox verò sociū suum Patroclum allocutus est,
Vocans è naui: hic autem ex tentorio, vt audiuit,
Prodijt similis Marti. Mali autem ei fuit principium.
Hunc prior allocutus est Menœtij fortis filius:
Cur me vocas Achilles, quid autem tibi opus est me?
Hūc. a. mutua oratione allocut' est pedib. velox Achil-
Diuine Menœtiade, meo charissime animo, (les:
Nunc spero circa genua mea staturos Achiuos
Supplicantes, necessitas. n. vrget minimè tolerabilis.
Sed î nunc Patrocle, Ioui dilecte, Nestorem interroga,
Quémnam hunc ducit vulneratum è prælio:
Certè q̄dē posteriorib. partib. Machaoni omnib. simi-
Asclepiadæ, sed non vidi oculos viri: (lis videtur
Equi enim me præterierunt vlteriùs properantes.
Sic dixit: Patroclus autem dilecto obediuit socio:
Cœpit autem currere ad tētoria & naues Achiuorū.
Hi. a. quando iam ad tentoriū Neleidæ peruenerūt:
Ipsi quidem descenderūt in terram multos pascentē:
Equos autem Eurymedon famulus soluit senis
E curribus: hi aūt sudorem exsiccabant à tunicis,
Stantes ad ventum apud litus maris: sed deinde
In tentorium venientes in sedilibus sederunt.
His aūt præparabat potionē pulchricoma Hecamede,
Quā accepit è Tenedo senex, quando euertit Achilles,
Filiam Arsinoi magnanimi, quam ei Achiui
Elegerant, quoniam consilio præstabat omnibus:
Quæ ipsis primùm quidē appesuit mensam (per eam
Pulchrā, pedes ex cyano metallo habētē polita: at su-
Aeream lancem: insuperq; cepam, potioni obsoniū,
Atq; mel recens: iuxtaq; farinæ sacræ fructū (i. panē)
Iuxta etiā poculū ppulchrū, qđ domo tulerat senex,
Aureis clauis transfixum: ansæ autem ipsius
Quatuor erāt: binæ autem columbæ circumquāque bibēt
Aureæ pascebant: duo autem subter pedes erant.
Alius quidem laborans submouisset à mensa,
Plenum existēs: Nestor. a. senex sine labore tollebat.
In hoc ipsis potionem confecit mulier similis deabus,
Ex vino Pramnio, & super vinū caprinū rasit caseū

Κνήστι χαλκείῃ· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε·
Πινέμεναι δ' ἐκέλευσεν ἐπεὶ ῥ' ὤρσοι᾽ ἐκυκᾶτο,
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν πίνοντ' ἀφέτην πολυκαγκέα δίψαν,
Μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἀγορεύοντες.

Cultro æreo: adhæc verò farinas albas insperſit:
Bibere autem iuſsit poſtquàm præparauit potionem:
Hi a poſtquã bibentes, exemerũt multũ aridã ſitim,
Sermonibus delectabantur inter ſe colloquentes.

COMMENTARIVS.

a νέστορα δ' ὀκ πολέμοιο] Repetit intermiſſam illam narrationem de Neſtoris cum Machaone ad naues ex prælio diſceſſu: quod nõ eſt ad tempus referendum, hoc eſt, vt etiam adhuc in itinere eſſet Neſtor ab eo tempore quo primùm currum inſcendit: ſed potius, quia ſuperior illa de Aiacis prælio narratio commodè non poterat intermitti. Itaq; lector hunc locum ſuperioribus illis, vnde dependet, annectet.

b ὀνόησε] Tamen ita cognouit, vt illud in ſequentibus affirmare non audeat, quia à poſteriori tantùm parte Machaonem eſſe iudicauit: itaq; vt certior fieret, Patroclum delegauit, qui meliùs id reſciſceret.

c κακὸς δ' ἄρα οἱ πέλεν ὄρχος.] Hæc oratio eſt ἀπὸ παρασκευῆς copioſioris narrationis de Patroclo ad bellum exeũte, & ibi ab Hectore interfecto. Dicit autem, quòd hîc ab Achille accerſitur, principium ei mali extitiſſe, re nimirum altiùs repetita & reuocata ad ſuum caput. Neq; tamen hoc ita eſt intelligendum, vt hæc cauſa ſit princeps, niſi reſpectu progreſſus ipſius negotij: quia nũc primùm incipiet Patroclus ſibi ipſi malum ſuum machinari, non per ſe, ſed κατὰ συμβεβηκὸς: id eſt, nõ quòd talis ſit aut ſua aut ipſius Achillis cogitatio, ſed quia niſi hoc fuiſſet exordium, non erat futurum vt in mortis periculum veniret. Et hoc ſolet in rebus humanis conſiderari, minus tamen propriè: quia remota cauſa ita petitur, cùm potiùs propinqua ſit expendenda. Sed de hoc nos aliàs, ni fallor, diximus, & ex Dialecticis plura peti poſſunt.

d πότνι' ἐμὲ κικλήσκεις] Non eſt fruſtrà quòd priorem inducit Patroclum cum Achille loquentem, quia voluit intelligi eum nõ ſolùm amicum eſſe Achillis ſimpliciter, ſed amicum officioſum, qui operam ſuam amico non recuſaret. Horum autem duorum amicitia tanta fuit, vt abierit in prouerbium.

e δῖε Μενοιτιάδη] Hæc Achillis oratio duas habet partes. primùm ipſum exordium, in quo tum blandis verbis teſtatã facit Patroclo amicitiam, qua eum complectitur, tum generaliùs eum de præſenti rerum ſtatu affatur, exponens illi caſus hodiernos, ſed paucis, Græcorum: vnde ipſe ad ſuam gloriam argumentatur, futurum nimirum vt iam Græci ad ſua genua procumbant, hoc eſt, reparatam iri iniuriam ſuperiorem ſibi ab Agamemnone illatam. Secundò Patroclo dat in mãdatis, vt Neſtorem accedat, ac roget quis ſit ille, quem ex prælio vulneratum deducat: ſe enim ſuſpicari eum eſſe Machaonem, quod tamen, tùm quòd illum tantum à tergo viderit, tum quòd velocitas currus impedierit quominus defixis & attentis oculis eum potuerit obſeruare, certum ac exploratum non habeat. Fecit ergo amor Achillis in Machaonem, vt ob minimam de eius damno ſuſpicionem anxiè de eo ſit ſollicitus, & malit in curioſam percunctationem, quàm in negligentiam peccare.

f βῆ δ' ἴθι] Celeritatem in mandatis exequendis diligenter obſeruat Poëta, tam apud Deos quàm apud homines. Et licet in Patroclo & Achille nihil aliud quàm nomen amicitiæ agnoſcam, omni videlicet imperij atque authoritatis vnius in alterum prærogatiua dempta: tamen eſt etiam mutua quędam inter amicos officiorum, vt ita dicam, neceſſitudo, quam ſibi inuicem rogati denegare non poſſint, ſine maleuolentiæ aut minus candidi animi ſuſpicione. Ideò Patroclus dicitur Achilli quoq; paruiſſe omni abiecta cunctatione. Vnde etiam tardum amicum improbat Plautus in Pœnulo,

Ita me dij ament, inquit, *tardo amico nihil eſt quicquam iniquius:*

quaſi nimirum & ad eandem exequendi mandata celeritatem amici adinuicem, vt diximus, obligentur.

g τὴν ἄρετ' ἐκ τενέδοιο] Interſerit hanc hiſtoriam de Hecamede, vt maiori diuerſitate refertum opus habeat. Hanc ergo Hecamedẽ dicit fuiſſe oriundam ex Tenedo, & Arſinoi regis, ni fallor, Tenedi, filiam. Cùm autem Achilles Tenedũ euertiſſet (ſcimus enim Achillem omnia loca Troiam circumiacentia depopulatum) ac omnem prædam, vt moris fuit eo tempore, in mediũ exercitus attuliſſet: factum eſt, vt Græcorum conſenſu hæc ſorti in Neſtoris gratiam exciperetur, idq; eam ſolùm ob cauſam, quòd conſilio reliquos omnes antecelleret: hoc eſt, in rebus deliberandis prudentia, ſiquidẽ robur in bello iam ſeni Heroi erat denegatum. Vbi notandum eſt tamen, quantus honos ei ſit tributus, qualem etiam accipiet in funebri Patrocli certamine, quanquam in arenam non deſcendet. Sed magis eſt attendenda cauſa, cur eo ſit honore affectus, nimirum prudentia, qua vel ſolus totius exercitus negotia penè adminiſtrauit.

h ἐπὶ ᾧ κρόμυον] Vt iſta per tranſennã non inſpiciat lector, quàm maximè poſſum moneo. Agitur potiſſimũ de Machaone vulnerato & ſanando & refocillando, in eum finem propinatur ei vinum Pramnium admixta farina, melle & caſeo, ſed & cepe potionis obſonio. Ecquid verò, exclamarent hodie medici noſtri, illa ferè omnia pernicioſa ſunt vulneratis, vt quæ potius vulnera inflammarent adhibita, quàm dolores mitigarent: ſaltem vinum & cepe, quibus etiam vulgò ſolent ſic affectis interdici. Sed miſeros nos homunciones, qui tantùm à robuſta illa & ſincera veterum iſtorum heroum ἀκρασίᾳ deſciuimus, vt ea nobis iam dãnoſa cẽſeantur, quæ illis ſalutaria fuiſſe intelligimus. Nam ea ſolùm eſt cauſa, cur Machaon ab his rebus, quas nos iam nocere exiſtimam⁹, minimè abſtineat, nimirum quòd tanta fuit illi in reliqua vita temperantia, & circa victum frugalitate, vt κακοχυμίαν nullam contraxerit, ideò metus nõ fuit vitioſos humores vino ac cepe, in corpore conturbari aut irritari, quod vulneri damnoſum erat futurum: quia ſolent illi ad imbecilliorem partem concurrere, & ita magis ac magis affecta loca labefactare. Hæc ita quoq; ferè annotauit Athenæus lib. 1. his verbis: συνδεδυμῶσθαι οἶμαι, inquit, ἐκ τῶν δυσπεψίαν ὡς ὑγιεινὸν εἶναι καὶ δύσρηκτον ἐκ τοῦ σοφωτάτου Νέστορα πεποιηκέναι Μαχάονι τῷ ἰατρῷ τετρωμένῳ τὸ δεξιὸν ὦμον προσφέροντα οἶνον τοῖς φλεγμοναῖς συναυλιώτατον ὄντα, ἐκ τοῦτον Πράμνειον ὄντα ἰσμαρικὸν πάχυν ἐκ πολύροφον ἐκ δι' ὑφάσεως ἄκρατον, ἀλλ' ἐμφορήσεως ἕνεκα. πεπωκότι γοῦν παρακελεύεται συνεχῶς τοῦτο ποιεῖν, &c. Plato quoq; 3. de Repub. idẽ attigit, ſed inſigni μνημονικῷ ἁμαρτήματι, cùm id Eurypylo & Patroclo tribuit, quod Homerus de Machaone & Neſtore ſcripſit: quale tamen non fuit apud eundem in Ioue, quia verò, eo dempto, locus eſt noſtro iſti accommodatiſſim⁹, verba eius referam. τὸ δὲ ἰατρικῆς (ἐμοὶ δ' ἐγὼ) δεῖσθαι ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἢ πυδὶ ἐπιδείων νοσημάτων προσπεσόντων, ἀλλὰ δι' ἀρρώστιαν τε καὶ δίαιταν οἵαν διηλθομεν ῥεύματά τε καὶ πυδιάσματα τῶν ὠσπερ λίμνας ἐμπιπλαμένους, φύσας τε καὶ καταῤῥους νοσήμασιν ὀνόματα προσθεῖναι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας. σὺν αἰσχρὸν δοκεῖ; Καὶ μάλ', ἔφην, ὡς ἀληθῶς καινὰ τοῦτο καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα. Οἷα (δῶ δ' ἐγὼ) ὡς οἶμαι, σὺν δῶ ἐπ' Ἀσκληπιῷ τεκμαίρομαι ἢ ὅτι αὐτὸν οἱ ὑεῖς ἐν Τροίᾳ Εὐρυπύλῳ τετρωμένῳ (hic eſt Platonis peccatum μνημονικὸν) ἐπ' οἴνου Πραμνίου ἄλφιτα πολλὰ ἐπιπλάσθην τε καὶ τυρὸν ἐπιξυσθέντα (ἃ δὴ δοκεῖ φλεγμαντώδη εἶναι) σὺν ἐμέμψαντο τῇ δόσει πιεῖν ἀλλὰ Πατρόκλῳ τῷ ἰωμένῳ ἐπέτρεψαν. Καὶ μᾶλ' ὀξὺς (ἔφη) ἄκρατόν γε τὸ πῶμα ἔτυπτεν. σὺκ. εἰ γ' ἐννοεῖς (ἔπην) ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τε νοσημάτων ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρότερ' Ἀσκληπιάδαι σὺκ ἐχρῶντο, ὡς φασι, πρὶν Ἡρόδικον γενέσθαι, &c. Plutarchus verò in libro de Homero duas videtur cauſas reddere cur minus moderato victu vtentem Machaonem inducat Poëta: vel quòd non adeò eſſet magnum aut periculoſum vulnus vt ei nocere poſſet: vel quòd hac quoque in parte Machaonis peritiam ſignificet: nam quacunque vteretur victus ratione, ſeipſum nimirum curare poterat.

i ἡδὲ μέλι χλωρὸν,] Placet quædam de mellis vſu, delectandi varietate rerũ lectionis gratia, nonnulla conſcribere. Democritus Abderites, vt refert Athenæus li. 1. mellis beneficio vitam in Cerealium diem produxit, & eo veſcens vixit: vbi abſtinuit, viuere deſijt. Vnde interrogatus quomodo quiſpiam ſanus viuere poſſet: Si exteriora oleo, inquit, interiora melle irriget. Erat etiam Pythagoricorum cibus panis cum melle. Ariſtoxenus eos ſine morbo viuere poſſe aſſerebat, qui illud ſemper in prandijs comederint. Lycus multum Cyrnios viuere ſcripſit, qui apud Sardonem habitantes melle ſemper veſcuntur, quod plurimum apud illos naſcitur. Vide de melle (præter Ariſtotelẽ) Plinium lib 11. c. 12. & lib 22. c 24. Nos tamen hodie perfectius melle vti poſſumus, quàm illi veteres. Siquidem mel per ſe craſſum & terreſtre, vt etiam agnouit Plinius, vires planè obtuſas habet, niſi à ſuo corpore terreo & ſordido repurgetur, & ad abſolutiſſimum quoddam quintum eſſe deducatur. Quid dicam, intelligent qui nobiliſſimam illam Phyſicæ partẽ, vulgo nimis odioſam, tractant & exercent.

k πὰρ δ' ἴθι πῶς] Neſtoreum hoc poculum antiqui ſuis enarrationibus variè illuſtrarunt, qua de re poteſt legi Athenæus lib. 11 vbi inter varia poculorum genera hoc quoque recenſetur, ſingillatimque illius partes explicantur. Nos aliàs commodiore loco ea de re ſcribemus.

l κνῆστι χαλκείῃ·] Hic verſus à Platone in Ione ita refertur, κνήστι χαλκείῃ· παρὰ δ' ἴθι κρόμυον ποτῷ ὄψον. Sed vereor ne ſit μνημονικὸν ἁμάρτημα, quale fuit ſuperius. Nam illud παρὰ δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον, anteà fuit in illo verſu χάλκεον ἠέναο, &c.

Πάτροκλος ὃ θύρῃσιν ἐφίστατο, ἰσόθεος φώς.
Τὸν δ' ἰδὼν ὁ γεραιὸς [a] ἀπὸ θρόνου ὦρτο φαεινοῦ,
Εἷς δ' ἄγε χειρὸς ἑλὼν, κὴ δ' ἑδριάασθαι ἄνωγε.
Πάτροκλος δ' ἐτέρωθεν ἀναίνετο, εἶπέ τε μῦθον.
[b] Οὐχ ἕδος ἐστὶ γεραιὲ διοτρεφὲς, οὐδέ με πείσεις.
[c] Αἰδοῖος, νεμεσητὸς, ὃ μ' ὤτρυνε πυθέσθαι
Ὁππόσα δὴν ἄγος βεβλημένον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Γιγνώσκω, ὁρόω δ' Μαχάονα ποιμένα λαῶν.
Νεῦμ' ἔτι τοῦδ' ἐρέων, πάλιν ἄγγελος εἶμι Ἀχιλῆϊ.
Εὖ δὲ σὺ οἶσθα γεραιὲ διοτρεφές, οἷος ἐκεῖνος
[d] Δῖος ἀνήρ. τάχα κεν καὶ σὸν κῆρ ἀναΐτιον αἰτιόῳτο.
Τὸν δ' ἠμείβετ', ἔπειτα γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
[e] Τίπτε τ' ἄρ' ὧδ' Ἀχιλῆος ὀλοφύρεται υἷας Ἀχαιῶν,
ϰε. ὅσσά τε Ὅσσοι δὴ βελέεσσι βεβλήατο; ἁδὲ φρονεῖ οἷος
Πείθεται ὅσσον ὄρωρε κῆρ σταθερὸν; οἱ δ' ἄρα σοί
Ἐννησὶν κέαται βεβλημένοι, ἠδὲ μεμηνοί τε.
Βέβληται μὲν ὁ Τυδείδης κρατερὸς Διομήδης.
Οὔτασται δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, ἠδ' Ἀγαμέμνων·
Βέβληται δὲ καὶ Εὐρύπυλος κῆρ μηρὸν ὀϊστῷ.
Τοὺς δ' ἄλλους ἐγὼ νέον ἤγαγον ἐκ πολέμοιο,
Ἰητῶν ἀπὸ νοσφιν βεβλημένον· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐσθλὸς ἐὼν Δαναῶν οὐ κήδεται, ἠδ' ἐλεαίρει.
Ἦ μενοεικέστερον δὴ νῆες θοαὶ ἄγχι θαλάσσης
Ἀργείων ἀέκητι πυρὸς δηΐοιο θέρωνται,
Αὐτοί τε κτεινώμεθ' ὑπαχεροί; [f] οὐ γὰρ ἐμὴ ἴς
Ἐσθ' οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Εἰθ' ὡς ἠβώοιμι, βίη δέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὁπότ' Ἠλείοισι κὴ ἡμῖν νεῖκος ἐτύχθη
ϰε. βοηλασίῃ. Ἀμφὶ* βοηλασίῃ, ὅτ' ἐγὼ κλυτὸν Ἰτυμονῆα
Ἐσθλὸν ὑπὸ χθονὸς ἄνδρα χολωσάμενος ἐνάριξα,
Ῥύσι' ἐλαυνόμενος· ὁ δ' ἀμυδὶς ἧσι βόεσσιν,
Ἐλθὼν ἐν πρώτοισιν ἐμῆς ἀπὸ χθὸς ἄνακτι·
Καὶ δὴ ἔπεσον, λαοὶ δὲ θεήσαντο ἀχεῖοντες·
Λείδια δ' ἐκ πεδίοιο συνελάσσαμεν ἠλίθα πολλὰ,
Πεντήκοντα βοῶν ἀγέλας, τόσα τ' ὠΐεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσσ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν·
Ἵππους δ' ἠϋτρίχας ἑκατὸν κὴ πεντήκοντα,
Πάσας θηλείας· πολλοῖσι δὲ πῶλοι ἕποντο·
Καὶ τὰ μὲν ἠλάσσαμεθα Πύλον Νηλήϊον εἴσω
[g] Ἐννύχιοι πρὸς ἄστυ· γεγήθει δὲ Φρσία Νηλεύς,
Οὕνεκά μοι τύχε πολλὰ νέῳ πολεμόν δε κιόντι·
Κήρυκες δ' ἐλίγαινον ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃφι,
Τείς ἵμεν οἷσι χρεῖος ὀφείλετ' ἐν Ἤλιδι δίῃ·
Οἱ δ' ὅτε δὴ σφετέρονδε συνάγερθεν πολιῆται
Δαίνυσθον· [h] πολέσιν γὰρ ἐπὶ χρεῖος ὄφλον·
Ὡς ἡμεῖς παῦροι κεκακωμένοι ἦμεν ἐν Πύλῳ ἦμεν.
[i] Ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη,
ϰε. ἔκλαον Τῶν πρότερον ἐτέων κὴ δὴ * ἔκλαθον ὅσσοι ἄριστοι.
Δώδεκα γὰρ Νηλῆος ἀμύμονες υἷες ἦμεν,
Τῶν οἶος λιπόμην, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ὄλοντο.
[k] Ταῦθ' ὑπερηφανέοντες ἐπὶ χαλκοχίτωνες,
Ἡμέας ὑβρίζοντες, ἀπάλαμα μηχανόωντο.
Ἐκ δὴ ὁ γέρων ἀγέλας τε βοῶν κὴ πώεϊ μέγ' οἰῶν
[l] Εἵλετο κεινάμενος τελέσσι, ἠδὲ νομῆας.
Καὶ γὰρ τῷ χρεῖος μέγ' ὀφείλετο ἐν Ἤλιδι δίῃ,
[m] Τέσσαρες ἀθλοφόροι ἵπποι αὐτοῖσιν ὄχεσφιν
Ἐλθόντες [n] μετ' ἄεθλα· [o] πρὶ τρίποδ' ἦγε δὲ μέλλον
Θήσεσθαι· τοὺς δ' αὖθι ἄναξ ἀνδρῶν Αὐγείας

Patroclus autem foribus astitit diuinus vir.
Hunc verò intuitus senex, à sede surrexit splendida:
Introq; duxit manu prehensum, & sedere iussit.
Patroclus.a.ex altera parte renuebat, dixitq; verbũ:
Non sessio est, senex nobilis, neq; mihi persuadebis.
Reuerendus, iracundus est qui me misit scisciatari,
Quémnam hunc ducas vulneratum: sed & ipse
Cognosco: videoq; Machaonem pastorem populorum:
Nunc.a.verbum dicens, rursus nuncius ibo Achilli,
Bene verò tu scis senex diuine, qualis ille
Morosus vir, citò & insontem culpauerit.
Huic.a respondit deinde Gerenius eques Nestor,
Cur nam verò sic Achilles miseratur filios Achiuorũ,
Quotquot iam telis vulnerati sunt? ac nescit
Luctus quãtũ excitatũ sit per exercitũ? nã fortissimi
In nauibus iacent percussi, vulneratiq;. (quiq;
Læsus est enim Tydides fortis Diomedes,
Vulneratus est & Vlysses hasta inclytus, & Agamemnon:
Ictus est autem & Eurypylus in fœmore sagitta.
Hunc autem alium ego modò adduxi ex bello,
Sagitta à neruo (emissa) percussum, sed Achilles
Strenuus existens Danaos non curat neq; miseratur.
An expectat, donec iam naues, veloces prope mare
Argiuis inuitis igne sæuo comburantur,
Ipsiq; interficiamur ordine vnus post aliũ? nõ.n.me a
Est, qualis antea fuit in agilibus membris. (vis
Vtinã sic ætate florerẽ, robur verò mihi firmum esset,
Sicut quando Elidensibus & nobis contentio accidit
Pro abactione boum, quando ego interfeci Itymoneũ
Fortem Hypirochidem qui in Elide habitabat,
Pignora abigens: hic verò auxilians suis bobus,
Vulneratꝰ est inter primos mea à manu iaculo, (stes.
Et cecidit: populi verò circũ trepidi aufugerũt agre-
Prædam autem ex campo abegimus valdè multam,
Quinquaginta boum armenta totidem greges ouiũ:
Tot suum greges, tot greges amplos caprarum:
Equas autem flauas centum & quinquaginta,
Omnes fœminas, multis autem pulli suberant:
Et hæc quidem abegimus Pylum Neleium intra
Nocturni ad ciuitatẽ: lætabatur autẽ animo Neleus,
Eò q mihi cõtigisset multa iuueni ad militiã pfecto:
Præcones.a.edixerunt simul ac aurora oriretur,
Illos accedere, quib.debitũ debebatur in Elide gene-
At congregati Pyliorum principes viri (rosa.
Diuidebãt prædã: multis enim Epei debitũ debebãt:
Adeò nos pauci malis affecti in Pylo eramus.
Veniens enim afflixerat vis Herculea
Prioribus annis: interfecti sunt autem quiq; optimi.
Duodecim enim Nelei egregij eramus,
Ex his solus relictus sum: alij autem omnes perierunt.
Et ob hæc superbientes Epei loricati
Nos iniuria afficientes iniqua moliebantur:
Senex autẽ armentumq; boũ & gregem magnũ ouiũ
Exemit diligens trecentas, & pastores:
Etenim huic debitũ ingẽs debebatur in Elide nobili,
Quatuor præmiferi equi cum ipsis curribus
Venientes ad certamina: pro tripode enim erant
Cursuri: hos verò illic rex virorum Augeas

κάχε-

Κάχεθε τ' ὃ γ' ἐλατῆρ' ἀφίδ' ἀκαχήμενον ἵππων.
Τῶν ὁ γέρων ἐπέων κεχολωμένῳ ἠδὲ καὶ ἔργων,
Ἐξέλετ' ἄσπετα πολλά· τὰ δ' ἄλλ' ἐς δῆμον ἔδωκε
Δαιτρεύειν, μήτις οἱ ἀτεμβόμενον κίοι ἴσης.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν, ἀμφί τε ἄστυ
Ἔρδομεν ἱερὰ θεοῖς· οἱ δ' ἤτοι τρίτῳ ἤματι πάντες
Ἦλθον ὁμῶς αὐτοί τε πολῆες καὶ μώνυχες ἵπποι
Πασσυδίῃ· μετὰ δέσφι Μολίονε θωρήσσοντο,
Παῖδ' ἔτ' ἐόντ', οὔπω μάλα εἰδότε θέρμα καὶ ἀλκῆς.
Ἔστι δέ τις Θρυόεσσα πόλις αἰπεῖα κολώνη,
Τηλοῦ ἐπ' Ἀλφειῷ, νεάτη Πύλου ἠμαθόεντος·
Τὴν ἀμφεστήκεσαν Μινυήϊοι ἀμφιμάχεσθαι.
Ἀλλ' ὅτε πᾶν πεδίον μετεκίαθον, ἄμμι γ' Ἀθήνη
Ἄγγελος ἦλθε θέουσ' ἀπ' Ὀλύμπου θωρήσσεσθαι·
Ἔννυχος, ἀθρόον ἄγουσα Πύλον κατὰ λαὸν ἄγειρεν,
Ἀλλὰ μάλ' ἐσσυμένως πολεμίζειν· ἦ γάρ με Νηλεὺς
Εἴα θωρήσσεσθαι· ἀπέκρυψεν δέ μοι ἵππους.
Οὐ γάρ πω τιμὴ ἔφη ἴδμεν πολεμήια ἔργα·
Ἀλλὰ καὶ ὡς ἵπποισι μετέπρεπον ἠμετέροισι,
Καὶ πεζὸς περ ἐών, ἐπεὶ ὡς ἄγε νεῖκος Ἀθήνη.
Ἔστι δέ τις ποταμὸς Μινυήϊος εἰς ἅλα βάλλων,
Ἐγγύθεν Ἀρήνης, ὅθι μείναμεν ἠῶ δῖαν
Ἵππῃσι πυλίοισι, τὰ δ' ἐπέρρεσαν ἔθνεα πεζῶν.
Ἔνθεν πασσυδίῃ σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
*Ἔνδοι ἰκόμεσθ' ἱερὸν ῥόον Ἀλφειοῖο·
Ἔνθα Διὶ ῥέξαντες ὑπερμενέϊ ἱερὰ καλὰ,
Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ῥ ταῦρον ὃ Ποσειδάωνι,
Αὐτὰρ Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι βοῦν ἀγελαίην.
Δόρπον ἔπειθ' ἑλόμεσθα κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι·
Καὶ κατεκοιμήθημεν ἐν εἵμασιν οἷσιν ἕκαστος
Ἀμφὶ ῥοὰς ποταμοῖο. ἀτὰρ μεγάθυμοι Ἐπειοὶ
Ἀμφίστοιχοι δὴ, ἄστυ Διαπρὸ τεῦχον μεμαῶτες.
Ἀλλά σφιν προθέουσα φάνη μέγα ἔργον Ἄρηος·
Εὖτε γὰρ ἠέλιος φαέθων ὑπερέσχεθε γαίης,
Συμφερόμεσθα μάχῃ, Διί τ' εὐχόμενοι καὶ Ἀθήνῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πυλίων καὶ Ἐπείων ἔσπλεον νεῖκος,
Πρῶτος ἐγὼν ἔλον ἄνδρα, κόμισσα δὲ μώνυχας ἵππους,
Μήλιον αἰχμητήν· γαμβρὸς δ' ἦν Αὐγείαο,
Πρεσβυτάτην ὃς θυγατρῶν εἶχε ξανθὴν Ἀγαμήδην,
Ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών·
Τὸν μὲν ἐγὼ προθέοντα βάλον χαλκήρεϊ δουρί.
Ἤριπε δ' οὐκ ὀνίῃσιν· ἐγὼ δ' ἐς δίφρον ὀρούσας,
Στῆν ῥα μετὰ προμάχοισιν· ἀτὰρ μεγάθυμοι Ἐπειοὶ
Ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος, ἐπεὶ ἴδον ἄνδρα πεσόντα
Ἠγεμόν' ἱππήων, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐνόρουσα κελαινῇ λαίλαπι ἴσος·
Πεντήκοντα δ' ἕλον δίφρους, δύο δ' ἀμφὶς ἕκαστον
Φῶτες ὀδὰξ ἕλον ἔδμεναι, ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες.
Καὶ νύ κεν Ἀκτορίωνε Μολίονε παῖδ' ἀλάπαξα
Εἰ μή σφωε πατὴρ ὑπερκρείων Ἐνοσίχθων
Ἐκ πολέμου ἐσάωσε, καλύψας ἠέρι πολλῇ.
Ἔνθα Ζεὺς Πυλίοισι μέγα κράτος ἐγγυάλιξε·
Τόφρα γὰρ οὖν ἐπέμεσθα κατὰ στίβον εὐρὺν πεδίοιο,
Κτείνοντές τ' αὐτούς, αἰζηοὶ δ' ἵπποι καλὰ λέγοντες,
Ὅφρ' ὅτε δὴ Βυπεσίην πολυπύρην βήσαμεν ἵππους,
Πέτρης τ' Ὠλενίης καὶ *Ἀλησίου, ἔνθα Κολώνη
Κέκληται· ῥ ὅθεν αὖτις ἀπέτρεπε λαὸν Ἀθήνη.
Ἔνθ' ἄνδρας κτείνας πύματον λίπον· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ

Detinuit, auriga aũt dimisit tristẽ equorum causa.
Ob hæc senex dicta iratus ac etiam facta,
Exemit admodum multa: alia autẽ in populũ dedit
Diuidere, ne qs sua defraudatus iret æquali portione.
Nos qdẽ hæc singula administrabamus circa qꝫ vrbẽ
Faciebamus sacra dÿs: hi autem tertio die omnes
Venerunt simul & ipsi multi & vnica vngula equi
Cateruatim: cumqꝫ ipsis Moliones duo armabantur,
Pueri adhuc existẽtes, nõdũ valdè piti strenui robo-
Est a. quædã Thryoëssa ciuitas, altus tumulus: (ris.
Longè ad Alpheum, extrema Pyli areno si:
Hanc obsidebant expugnare cupientes.
Sed quando omnes campos transierãt, nobis Minerua
Nuncia venit, delapsa ab Olympo, vt armaremur,
Nocturna, neqꝫ inuitũ per Pylũ populum cõgregauit:
Sed valdè paratos ad bellandum: neqꝫ me Neleus
Sinebat armari: abscondit autem mihi equos:
Nondum enim me existimabat scire bellica opera.
Sed & sic inter equites lucebam nostros, (Minerua.
Quãuis pedes existẽs, quia sic me ducebat ad pugnam
Est autẽ quidam fluuius Minyeius in mare currens,
Prope Arenam, vbi expectauimus auroram diuinam
Equites Pyliorum & cõfluxerunt agmina peditum:
Inde omnibus copijs cum armis armati,
Sub meridiẽ peruenimus ad sacrum fluxum Alphei: κ. εἶθα πα. συίδη κ. εἴδηοι
Ibi Ioui quum fecissemus potenti sacra pulchra,
Taurumqꝫ Alpheo, taurumqꝫ Neptuno,
Sed Mineruæ glaucos oculos habẽti iuuencã gregalẽ:
Cœnam deinde sumpsimus, p exercitũ in ordinibus.
Et cubuimus armis suis quisqꝫ,
Circum fluenta fluuij: sed magnanimi Epeÿ
Circumstabant, ciuitatem euertere parati.
Sed ipsis ante apparuit magnum opus Martis.
Quando enim sol lucidus extulit caput supra terrã,
Cõgrediebamur pugnæ, Ioui supplicãtes & Mineruæ,
Sed quando iam inter Pylios & Epeios esset certamẽ,
Primus ego occîdi virum (abstuli verò vnungulos
equos)
Mulium bellatorem: gener autem erat Augeæ:
Maximam natu. a. filiã habebat flauam Agamedã,
Quæ tot pharmaca sciebat, quot alit lata terra.
Hunc quidem ego accedentem percussi ærata hasta:
Cecidit aũt in pulueres: ego autem in currum insiliẽs
Steti inter propugnatores: sed magnanimi Epeÿ
Territi fugerũt, alius aliorsũ, vt viderũt virũ lapsũ
Ductorem equitum, qui præstans erat in pugnando.
At ego incurri atræ procellæ similis,
Quinquaginta accepi currus, duo verò circa quemqꝫ
Viri mordicus phẽderũt terrã, mea hasta interfecti.
Et sanè Actoriones Meliones pueros interfeciss̃em,
Nisi ipsos pater latè dominans Neptunus
E bello seruasset, cooperiens nebula multa.
Tum Iupiter Pylis magnam victoriam præbuit:
Tãtisper. n. insequebamur per latè patentẽ campum, κ. ἀμφὶ ασ. δέ
Interficientesqꝫ ipsos, armaqꝫ pulchra colligentes,
Donec in Buprasium frugum ferax egimus equos,
Petramqꝫ Oleniam & Alesium (qui locus Colone κ. Ἀλησίου
Vocata est) vnde rursum cõuertit exercitũ Minerua.
Ibi virum interficiens extremum reliqui: sed Achiui

Α᾽ψ᾽ ἀπὸ Βυπρασίοιο πύλον δ᾽ ἔχον ὠκέας ἵππους.
Πάντες δ᾽ ἀχεύων λοιθεῶν Διΐ, Νέστορά τ᾽ ἀνδρῶν.
Ὡς ἔον, εἴποτ᾽ ἔλω γε μετ᾽ ἀνδράσιν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Οἶος τ᾽ ἀρετὴ ἀπονήσεται· ἦτέ μιν οἴω
[u] πολλὰ μεταγκλαύσεσθαι ἐπεί κ᾽ ἀπὸ λαὸς ὄληαι.
[x] Ὦ πέπον, ἦ μὲν σοί γε Μενοίτιος ὧδ᾽ ἐπέτελλεν
[z] Ἤματι τῷ ὅτε σ᾽ ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε·
Νῶι δέ τ᾽ ἔνδον ἐόντε, ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Πάντα μάλ᾽ ἐν μεγάροις ἠκούομεν ὡς ἐπέτελλε·
Πηλῆα δ᾽ ἱκόμεσθα διὰ μακρὸς δὴ ναιετάοντας,
Λαὸν ἀγειρόντες κατ᾽ Ἀχαΐδα * πτολυβότειραν. γρ. παλιγύναικα,
Ἔνθα δ᾽ ἔπειθ᾽ ἥρωα Μενοίτιον δῦρομεν ἔνδον,
Ἠδὲ σέ, πὰρ δὲ Ἀχιλῆα· γέρων δ᾽ ἱππηλάτα Πηλεὺς
Πίονα μυελὸν ἔκηε βοὸς Διὶ τερπικεραύνῳ,
Αὐλῆς ἐν χόρτῳ· ἔχε δ᾽ ἢ χρύσεον ἄλφι ον,
Σπένδων αἴθοπα οἶνον ἐπ᾽ αἰθομένοις ἱεροῖσι.
Σφῶϊ μὲν ἀμφὶ βοὸς ἔπλεον κρέα, νῶι δ᾽ ἔπειτα
Στῆμεν ἐνὶ προθύροισι· ταφὼν δ᾽ ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς.
Ἑὸς δὲ ἄγε χειρὸς ἑλὼν, κεῖσ᾽ ἐδριάασθαι ἄνωγε,
Ξεινιά * τ᾽ ἂν παρέθηκεν ἅτε ξείνοις θέμις ἐστίν. γρ. τε παρέθηκεν
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπημεν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ἦρχον ἐγὼ μύθοιο, κέλευον δ᾽ ὑμὶν ἅμ᾽ ἕπεσθαι·
Σφὼ δὲ μάλ᾽ ἠθέλετον, τὼ δ᾽ ἄμφω πολλ᾽ ἐπέτελλον·
Πηλεὺς μὲν γὰρ πατὴρ ἐπέτελλ᾽ Ἀχιλῆϊ
Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων·
Σοὶ δ᾽ αὖθ᾽ ὧδ᾽ ἐπέτελλε Μενοίτιος Ἀκτορίδης υἱός,
Τέκνον ἐμὸν, γλυκερὴ μὲν ὑπ᾽ ἐστὶ τέρτερός ἐστιν Ἀχιλλεύς,
Ἀ πρεσβύτερος δὲ σύ γ᾽ ἐσσὶ βίηφί τ᾽ ὄγε πολλὸν ἀμείνων·
Ἀλλ᾽ δὺ οἱ φάσθαι πυκινὸν ἔπος, * ἠδὲ νοῆσαι, γρ. ἠδ᾽ ἐπαγέσθαι,
Καί οἱ σημαίνειν· ὁ δὲ πείσεται εἰς ἀγαθόν περ.
Ὣς ἐπέτελλ᾽ ὁ γέρων, σὺ δὲ λήθεαι· ἀλλ᾽ ἔτι καὶ νῦν
Ταῦτ᾽ εἴποις Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι, αἴκε πίθηται.
Τίς δ᾽ οἶδ᾽ εἴκαί οἱ σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίναις,
Παρφὼν ὠΐς ἐὼν ἀγαθὴ δὲ παραίφασις ἑσσὶν ἑταίρου.
Εἰ δέ τινα φρεσὶν ἦσι θεοπροπίων ἀλεείνει,
Καί τινά οἱ πὰρ Ζηνὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ,
Ἀλλὰ σέ περ πρόθετ᾽ ὦμα δὲ ἄλλους λαὸς ἑπέσθω
Μυρμιδόνων, αἴκεί τι φόως Δαναοῖσι * γένηαι. γρ. γένοιο.
Καί κε τεύχεα καλὰ δύω πολεμόνδε φέρεσθαι,
Αἴ κέ σε τῷ ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δὲ δῆιοι υἷες Ἀχαιῶν
Τρῦμοι ὀλίγη δέ τ᾽ ἀνάπνευσις πολέμοιο·
Ῥεῖα δέ κ᾽ ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀϋτῇ
Ὦσαίατε πρὸς ἄστυ νεῶν ἀπὸ καὶ κλισιάων.

Retrò à Bupraſio, Pylũ vers⁹ impellebãt veloces equos.
Oẽs.a.gratias agebãt ex dijs Ioui, Neſtorig; ex homini
Talis fui, ſi quando erã inter viros: ſed Achilles (bus:
Solus ſua virtute fruetur: certè ipſum puto
Multùm pòſt deploraturum, vbi exercitus perierit.
O amice, ſanè quidem tibi Menœtius ſic præcepit
Die illo, quando te ex Phthia Agamemnoni miſit,
Nos autem intus exiſtentes, ego & diuinus Vlyſſes,
Omnia facilè in ædib. audiebamus ſicut præcipiebat.
Pelei autem venimus ad domos benè habitatas,
Exercitum congregantes per Achaidem fœcundam.
Illic verò deinde heroëm Menœtiũ inuenimus intus:
Atq; te, iuxta & Achillem: ſenexq; equitator Peleus
Pĩguia fœmora adolebat bouis Ioui gaudẽti fulmine,
Aule in ſepto. tenebat autem aureum cyathum,
Libans nigrum vinum ſuper ardentia ſacra.
Vos quidem bouis apparabatis carnes: nos verò tum
Stetim⁹ in veſtibulo: perculſus aũt ſurrexit Achilles:
Introq; duxit manu prehendens, atq; conſidere iuſſit,
Hoſpitaliaq; benè appoſuit, q̃ hoſpitib. apponere fas eſt:
Sed poſtquam ſaturati fuimus cibo & potu,
Ordiebar ego ſermonem, hortans vos ſimul ſequi:
Vos.a.libẽter volebatis: hi verò ambo multa p̃cepunt:
Peleus quidem ſuo filio ſenex præcepit Achilli,
Semper benè rem gereret, & eximius eſſet præ cæteris:
Tibi verò ſic præcepit Menœtius Actoris filius:
Fili mi, ſtirpe quidem ſuperior eſt Achilles,
Maior natu verò tu es: viribꝰ .a. hic multò præſtãtior.
At benè ei loquere prudens conſiliũ & admone, (rit.
Et ei impa: hic.a.parebit in eo ſaltẽ q̃ bonũ viſũ fue-
Sic præcepit ſenex: tu autem oblitus es: ſed ſaltem nũc
Hæc dicas Achilli bellicoſo, ſi fortè pareat.
Quis verò ſcit, ſi ei, fauente Deo, animum cõmoueris
Admonens? Bona autem admonitio eſt amici.
Si autem aliquod mentibus ſuis oraculum vitat,
Et aliquod ei à Ioue retulit veneranda mater,
Saltem te mittat: ſimul & reliquæ copiæ ſequantur
Myrmidonum, ſi fortè aliqua ſalus Danais fias:
Et tibi arma decora det ad pugnam geſtare,
Si fortè te huic aſſimulantes abſtineant à bello
Troiani, reſpirent autem bellicoſi filij Achiuorum
Afflicti: modica autem reſpiratio belli.
Facilè autem integri defeſſos viros prælio
Repuleritis ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.

COMMENTARIVS.

a ἀπὸ Βυπρασίοιο] Hoc à ſeniore erga iuniorem præſtitum, collati honoris argumentum eſt non leue: nam quod iunioribus erga ſeniores facere conuenit, id hoc loco ſenior Neſtor erga iuniorem Patroclum facit, cùm ipſi aſſurgit.

b ἐχέφρων] Defectiua oratio, & hominis feſtinantis: quaſi dicat Patroclus: Non eſt mihi iam opportunum vt conſideã, quia diutiùs hic apud te commorari non licet, propter eius qui me ad te delegauit aſperitatem: quam vt deuitem, ſatius eſt vt de plano rem totam à te intelligam, cuius gratia huc miſſus ſum, & ſtatim ad Achillem reuertar.

c αἰδοῖος, νεμεσητὸς,] Multis locis talis Achilles deſcribitur, moroſus nimirũ & difficilis, vt in fine Iliad. ω. quo loco in Priamũ exaſperatur. Vel forſan hoc prætextu vtitur Patroclus, vt ſe faciliùs à Neſtore expediat, & citiùs reuertatur. Qui tamẽ ſenſus ſequenti oratione refellitur, cùm dicet Patroclus ad Neſtorem, οὔ τοι οἶδα, &c. Qui enim mentiretur (inquit Euſtathius) cùm ſciente Neſtore loquatur à quo poterat mendacij & falſæ criminationis redargui? Quare potior eſt prima interpretatio. Porrò obſeruandum qua libertate Patroclus, quanquam Achillis amicus chariſſimus, eius auſteros mores deſcribat: quod pleriq; minus conſentaneum iudicare poſſent, quaſi non deceat amicum amici, abſentis præcipuè, vitia detegere, quod potius mali animi quàm candidi ſignificationem præ ſe ferre videtur: & id ferè dictat ratio, vt honorificè de amico minimè præſente pronunciemus, ne ſi ſecus faciamus, maleuolentiæ noſtræ aut minùs integræ mentis ſuſpicionem in nos concitemus. Quò reſpexit igitur Homerus, cùm ita παῤῥησιαστικῶς de Achille amico loquentem Patroclum inducit? Nimirum vt ſignificet, neque id omnino eſſe indecorum, ni fallor, de amicis, idq; potiſſimùm apud amicos, quid ſentias liberè pronuntiare: itaq; reprehendi non poteſt iure Patroclus, qui apud Neſtorem amicum Achillis eius vitia explicet, cùm id non calumniandi, ſed celeriorem ſibi reditum præmuniendi gratia faciat. Id ergo nõ eſt in eo damnandum, vt neque in vllo alio qui ea lege taciturnitatis ſeſe exoluerit, cùm præcipuè nullum inde amico dedecus accedat. Oportet enim amici quoque vitia noſſe, odiſſe tamẽ minimè: iuxta illud in Monoſtichis, φίλε τρέπτε γίνωσκε, μισεῖσθαι δ᾽ μή: quin & de

& de ijs interdum apud amicos verba facere licet. Differt enim hoc longè à Calumnia, quæ etiam nescio quid tale facit: sed longè diuersa & ratione & instituto. Quod diligenter à lectore attendi volo.

d *δξὺς αὐτῇ.*] Aliàs etiam tales Achillis mores descripsimus. Fuit enim morosus, asper & difficilis admodum: sed illud in eo lõgè grauissimum, quod de eo Patroclus subijcit, solere eum etiam insontem quempiam facilè culpare, quod tamẽ ex ea ipsa morositate ac asperitate deriuatur: sed vt factum intolerabile omnino censeas, quod etiam æquitatis leges omnes excedat. Sed discipulum Centauri, agrestis nimirum & fieri præceptoris, alium nobis Poëta exhibere non potuit: adeò nemo sine vitijs, vt ait ille, nascitur.

e *πῆπε τ' ἄρ ὦ δ' ἀχιλλῆϊ*] In hac interrogatione notat Eustathius prudentiam & sagacitatem (*σωφροσύνην*) Nestoris ostẽdi, qui hoc de Achillis ingenio diuinârit, vt Græcorum misertus Patroclum ad explorandum dimiserit. Docet autem, cætera quæ Achilles nescit de Græcorum calamitatibus, longè maiora esse præsentibus, quorum gratia ipse misericordia commotus est: quasi dicat Nestor, Quid nostri Achilles miseretur, cùm minimam eorum partem nesciat, quæ per nostrum exercitum contigerunt? Nam quid faciat, si intelligat fortissimos Heroas Diomedem, Vlyssem, Agamemnonem & Eurypylum vulneratos, si ob vnum tantùm, quẽ ipse obseruauit (is autem est Machaon) ita animo affectus est, vt te, Patrocle, ad rei explorationem delegârit? Ideò quadrabit hîc in Achillem illud Tragici, *τῶν πεπραγμένων τὰ μὲν ἄλγιστ' ἄκουσιν, ἡ δ' ὄψις ἐκ πάσης.* Et hæc quidem ferè Eustathius. Ego verò existimabam alium esse huius loci sensum, nimirum conqueri Nestorem in genere de Achille, qui Græcorum curam ita abiecisse videatur: imò reuerà abiecerit, vt calamitates eorum aspernetur, sinatq; eos tot malis sciens volens opprimi, cùm ab eius fortitudine eorum salus vnicè pendeat. Quod vt grauius esse ostendat, enumerat Heroas qui in hodierno conflictu à Troianis sunt vulnerati, quod vnũ sufficere videatur ad commouendum Achillis animum, vt tandem eorum defensionem acriter suscipiat: siquidem maiorum quę suis contingunt, commiseratione tangitur. Nam quod de Machaone sollicitũ Achillem intelligit, id tanti non facit Nestor, vt ideò quippiam sibi de eius auxilio polliceatur: imò de industria id in eo expressis verbis non laudat, quod patet in ipsa commemoratione de casu Machaonis: imò contrà, postquam vulneratos Heroas recensuit, querimoniam de Achille adhuc repetit negatiuè, & non affirmatiuè: quod ex eius dictis colligi vllo modo non potest, vt tamen volebat Eustathius. Porrò totius huius Nestoreæ orationis scopus est duplex. Conatur enim Nestor persuadere Patroclo vel vt Achillem inducat ad opem Græcis ferendam: vel, siquidem hoc apud eum efficere non potuerit, vt ipsemet indutus Achillis armis & eius milite instructus in aciem prodeat.

f *ἐγὼ ἐρέω*] Antequàm vnum aut alterũ orationis suæ scopum aggrediatur Nestor, longa narratione & explicatione veteris suæ virtutis & gestorum vtitur, quam non est quod simpliciter senili cuidam loquacitati aut iactantiæ tribuamus: siquidem multùm habet momenti ad Patroclo persuadendum quod instituit. Solent enim exemplis aliorum homines maximè affici & inflammari: proinde etiam Nestor ea facta commemorat, quæ aliquid simile habent cum præsentibus, tam quod ad ea quæ iam sunt gesta, quã ad ea quæ à Patroclo postulabit, pertinet. Et primùm hæc verba, quibus deesse sibi vim & robur pristinum dicit, non leue est argumentum in Achillem & Patroclum quibus cùm sit adhuc integra viriũ præsentia, pudeat eos necesse est, quòd ad hæc negotia bellica remollescant patianturq; robur suum inutile ac torpidum languere: quod ipse proculdubio facturus non sit, si ad florem illũ ætatis, quo ante multos annos viguit, fuerit rediturus. Et vt de sua fortitudine certiorem Patroclum faciat, narrat quid olim à se cũ summa laude gestum sit. Tota autem narratio quæ præpostero, hoc est, Poëtico ordine à Nestore tractatur, eò redit, Herculem ita Pylios afflixisse, vt inde superbientes Epei vicini contempto ob senectutem & orbitatem Neleo Pylijs contumeliosè insultauerint: se verò (nam Nestoris verba exponimus) contracta suorum, quantam licuisset, manu in Eleam impressionem fecisse, vnde maximã prædam abegerit: hoc est, quinquaginta armenta boum, totidem greges ouium, totidem suum, totidem & caprarum, & centum quinquaginta fuluas equas, quarum plerasq; pulli sequerentur. Tertio pòst die cùm ipse & sui in partitione prædæ & sacrificijs essent occupati, ait Epeos multitudine conducta equitum peditumq; exercitum eduxisse, ac circa Thyum super Alpheum positum castra locauisse. Pylios re statim intellecta ad profligandum hostem profectos, prope Arenam ad Minyeium flumen pernoctasse, inde sub meridiem ad Alpheum peruenisse, operatosq; sacris, cùm ad amnem ibi pernoctassent, sub auroram prælium commisisse, fusisq; hostibus, occidendi & persequendi finem non antè fecisse, quàm Buprasiũ peruenissent, & ad Oleniam petram, atq; Alesij tumulum: inde enim Mineruam Pylios retrò auertisse, itaq; Achæos à Buprasio equos Pylum versus flexisse. Atq; his concluditur longa illa Nestoris oratio, prout etiam à Strabone lib 8. coarctata est.

g *ἐννύχιοι ποθὶ ἀστυ.*] *ὡς μεθ' ἡμέραν μὲν* (inquit Strabo ibidem) *τὰ λεηλατούμενα γεγυμνώθη, τὴν τῆς τροπῆς τῶν ἐπιβοηθησάντων, ὅτε κλαυσεῖν λέγεται Τ' τυμωνέα. νύκτωρ δὲ τῆς ἐφόδου γεγενημένης, ὥς φησιν ἐννύχιος ποθὶς τὸ ἄστυ γένοιτο.* quasi dicat, ideò Nestorem hanc temporis nocturni circumstãtiam in reditu obseruare, vt ostenderet interdiu prædam abactam fuisse, fusosq; qui ad defensionem boum venerant, quando etiã interfectum à se Itymonem dicit: noctu autem se cum suis redijsse. Et hoc quidem Strabonis instituto inseruit, ad designandam nimirum regionem, in qua hæc Pylus Nestorea erat sita: quod nos in Lexico commodiùs referemus.

h *πολίσιν δὲ ἑπῴοι*] Hoc debitum Epeorum ita interpretor, vt ipsi illis è numero Pyliorum debeant, quibus bona antea vi eripuerunt, quasi rerum sibi ablatarum dominium ad eos voluntate possidentium translatum non sit, sed velut à repetituris ad tempus commodatum: & videtur hoc à Nestore festiuè debitum, vel *χρέος* appellari. Conuocati ergo sunt Pylij ad prædæ Epeorum diuisionem, & quibus plus fuit ab Epeis ablatum, plus etiam ex præda tributum fuit, & iacturam suarum facultatum alio genere compensarunt. Sic infrà Neleus pro ablatis sibi quatuor *ἀθλοφόροις* equis armentum boum & gregem ouium ac pastores sortitus est, & ita acceptum illud in equis damnum alio genere animalium resarciuit.

i *ἐλθὼν δὲ ῥ' ἐνάκωσε*] Præposterè, vt iam monui, meminit Herculis Nestor, cùm iniuria Pylo illata ab Hercule superius negotium præcessisset, & hoc genere narrandi delectari Poëtas aliàs satis docuimus. Quod Homero etiam familiare est, vt etiam testatur Eustathius, *φιλεῖ δὲ*, inquit, *ἐξ ὑστεροφῆς αὖθις πάντα πλέκειν τὰ πράγματα, καὶ παραβύδην ἐς τὸ μέσον τιθὲς δεχθῆναι φασὶν οἱ τεχνικοί, ὅπερ τὸ ἐν τοῖς ἑπτὰ μηκεσέροις τῶν διηγημάτων ἀπὸ δεχῆς δύτακτος ἐπὶ τὸν ἀφήγησιν ἰόντα, ἀμβλυτέραν καθίστησι τὴν ἀκρόασιν. τὸ δὲ ὅτι τῶν πεπλεκτικωτέρων ἐστὶ ῥᾴδιον, ἀβλύτερον τε καὶ ἀναγωνιώτερον ὡς καὶ ἐντεῦθεν δῆλον ἐκ τῆς μονομαχίας ἣν ἔξατο ὁ Τρῶς βοηλασίας ὁ Νέστωρ, ἐν οἷς τὸ ἔθος διηγήματός ἐστι δρασήριον.* Et hæc quidem ille eleganter, à quo nobis porrò discendum est, cur Hercules Pylum deuastârit. Ac ex pluribus quidem causis quas affert, eã, vel ipsius iudicio, vt absurdam reijciemus. quam nonnulli Iphiti morti assignarunt, probabiliores afferemus. Quidam ergo dicunt id accidisse propter superbiam, qua Periclymenus vnus ex duodecim filijs Nelei in Herculem vsus est. Alij verò, quia Orchomenijs Pylij vt affines contra Thebanos Herculis conterraneos essent auxiliati. Agias verò dicebat, causam huius deuastationis esse, quòd Neleus Herculi boues Geryonis, quas ipse Hercules summo cum labore comparârat, abstulisset. Telesarchus autẽ, quia cùm Hercules aurea mala, & Hyppolitæ Amazonis baltheum, ac Diomedis equos ageret, eum Neleus vrbem accedere prohibuisset. Quam ex ijs omnibus causis arripiamus, tutò non possumus affirmare.

k *τοῦθ' ὑπερφιάλοντες*] Hoc exemplum Epeorum est illustre ad indicandam hominum superbiam, qua in afflictos vtuntur, & eos eò audacius opprimunt, quò imbecilliores vident. Quod cùm per se in omnibus damnandum est, tum maximè in vicinis, quales fuerunt Epei Pylijs.

l *ἑλέτ' κεἰνάλφῳ*] Hîc repetendum est, quod aliàs obseruauimus, in prædæ partitione solitos veteres Regibus aut Ducibus partem primariam & præcipuum quippiam tribuere honoris gratia: quod nunc fit in Neleo, qui ante omnes prædæ exemit ac sorti excepit (vt loquitur Virgilius) suum debitum, hoc est, reparationem damni sibi ab Epeis inflicti.

m *τέσσαρες ἀθλοφόροι*] Secundum quosdam nullus est quadrigarum vsus apud Homerum, ideò hîc non *τέτρωρον*, sed duas *ξυνωρίδας* intelligunt, quarum vnaquæq; suum aurigam habuerit, vt monet Eustathius.

n *μετ' ἄεθλα.*] Duplex est de his certaminibus sententia, vt idem Eustathius retulit. Quidam enim volunt hîc à Poëta Olympica certamina intelligi, quòd eorum mentionem expressam non fecerit, sed potiùs certaminis cuiusdam pecuniarij hîc meminerit: nõ autem eius in quo corona in præmium sit proposita, quale fuit Olympicum. Neque enim hîc neq; alibi aiunt, coronam cognoscit Poëta, neq; in victoria, neq; in sacrificio, neq; in conuiuio. Et hæc quidem illi. Alij verò contrà volunt hîc Poëtam certamen Olympicum innuere, licet expressè non nominet. Siquidem Herculem agnoscat, vt cuius sæpe meminerit, & quem Pindarus & alij memorent, certamen illud instituisse.

o *ἆεθλα τρίποδος*] Non est res absurda pro tam læui præmio decertare, siquidem victoriæ magis, quàm pecuniarũ scopum sibi huiusmodi decertatores proponunt, vt etiam ex ijs agonibus constat, qui *στέφανῖται* appellantur.

p *ἀλλέ μεν ηλεὸς*] Miror quid Nestori in mentem venerit, vt dicat Neleum sibi noluisse concedere vt ad bellũ proficisceretur, quia non existimaret se eius peritum esse. Oblitus ergo est ea quæ antea memorabat, in quibus hoc quoq; inseruit, Neleum post suum à bello Epeorum reditum gauisum fuisse, quòd se tam feliciter pugnasse intelligeret. ipsa verba sunt; *γηθήσε δ' ὄφρα νηλεὺς ἔνησι μοι*

τύχε πολλὰ νέῳ πόλεμόν δὲ κίονπι. Hanc repugnantiam videtur subodoratus Eustathius, ideò sic hunc locum enarrauit: κωλύει ἤ, inquit, ὁ νηλεὺς θωμὸς τοῦ Νέστορος, ἐ μόνον ὡς μήπω εἰδότα πολεμεῖν, ᾗ καὶ τοῦτο ἐοικότα τοῖς μηλιόσιν, οἳ παῖδες ἔτι ὄντες, οὔπω μάλα εἰδότες, ἤχθιον εἰδὴ μητέρες εἰσὶν ἀλκῆς, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν φάσαν δύτυχίαν ἐν τῇ βοηλασίᾳ. δέδικε γὰρ τὸ σφαλερὸν τὸ εἰς ἄγαν δύ πιπλήσης τύχης. ἢ δὲ αὐτὴ σφαλερὸν καὶ τὰς ἄγαν δυξίας ἐσί. Sed hoc ego diuinare appello, & mala fide in explicando authore versari, cùm illi quippiam contra ipsis mentē affingimus. Nā Nestor ait manifestè de patre Neleo, ἐ γάρ πω τί μ' ἔφη ἰδμεν πολεμήια ἔργα. Quòd δυσυχίαν ei⁹ in bello timuerit, nulla apparēt vestigia, q̄ nos ad illud indagandū deducant. Ego rē indecisam relinquo, donec Delius q̄dem natator aut Oedipus accedat.

q ταῦρον ᾗ Ποσειδέωνι,] Cur taurus Neptuno immoletur, aliàs quoq; diximus, frementi scilicet & turbulento Deo ferox & furibūdum animal. Cùm autem è mari fluant reliqui oēs fluuij, Alpheo quoq; hoc loco taurus immolatur. οἱ ᾗ παλαιοὶ, inquit Eustathi⁹, λέγουσι ἕτω σωτέμως, ὡς οἰκείος ὁ ταῦρος τῷ πολεμικῷ ῥοῦ μᾶλλον τότε ἄλλα, ᾗ ὅτι βίαιός ἐσι τοῖς κέρασιν ἀνασκάπτων τὴν γῆν. ἐξ ἧς δὲ παιρηδὸν ἐπιῤῥήματος περὶ τοῦ κωφοῦ αὐτὸ τοῦ ἀρείως, &c. De Mineruae quoq; sacrificijs aliàs satis annotauimus.

r ἣ τέ σφι φάρμακα] Medicinae munus videtur olim etiam à fœminis exerceri solitum, tum ex huius Agamedæ exemplo, tū ex alijs quibusdam apud hunc Poëtam, vt in Odyssea lib. 4. de Helena ipsa videbimus & Polydamna Aegyptia, à qua sua medicamina dicerat Helena. Talis fuit Medea, talis Circe, talis Crocodice apud Aelianum.

s ὅθεν αὖτις ἀπέπεμπε] Rectè Mineruam inducit, quæ reducat exercitum, cùm ea etiam illum eduxisset, vt anteà vidimus: ἔμπης γ' Ἀθήνη Ἀργείῳ ἦλθε θέουσα, &c.

t αὐτὰρ ἀχαιοὺς] Explicita narratione suorum facinorū gestorū, nunc docet quàm sit ab Achille dissimilis, vt qui pote suam virtutem dum florerent sibi anni otiosam esse non sit passus: contrà verò Achilles solus sua virtute fruatur, neque eam suis dignetur impertire. Prudenter autem Nestor causam, qua Achilles id faciebat, intactam relinquit: sciebat enim satis grauem esse illam & legitimam, quod Agamemnoni anteà non dissimulauit.

u πολλὰ μεπεκλαύσεαι] Intelligit quidem Nestor Achillem casib. Græcorum ac periculis non delectari simpliciter, ideò ait futurum, vt ipse post interitum totius exercitus dolores immensos contrahat: quia ob eius absentiam clades illa infligetur, siue etiam postea ademptam sibi liberati exercitus gloriam ægrè sit laturus, cùm re adhuc magis integra tutum sit ei maturè honori suo & saluti suorum consulere. Paucis autem hanc querimoniam de Achille perstringit, quia ad vtrunq; narrationis suæ scopū deproperat.

x ὦ πέπον ἦ μάλά σοί γε Μενοίτιε] Cùm Nestor instituerit Patroclo persuadere, vt Achillē inducat ad Grecis ferendas suppetias, prudenter & artificiosè admodùm id facit. Repetit enim ab ipso initio ea quæ vim maximam habebant ad ipsum ei persuadendum, dum ei in memoriam reuocat patris Menœtij mandatū, quo ei iniungebat, vt iuniori Achilli consilijs & admonitionibus, cùm res ita postularet, præesset. Quæ ad duplicem finem pertinent. Primùm, vt Patroclum minus diligenter hac in re præstiti officij arguat, cùm dicit, σὺ ᾗ πίθεσθαι: Secundò, vt cum in hoc negotio alium faciat, hoc est, sedulum in Achille commonefaciendo. Quod etiam à Patroclo impetrabit, vt inf. Iliad π. videbimus.

y ὣς ὅ γ' ἐπέπτατο] Quid iusserit Menœtius, post aliquot versus intelliges: amat enim Nestor Homericus hyperbata.

z ἠμαθὲς] Hoc Episodium initiorum congregati exercitus Græcorum Poëta interserit, vt constet illud quod ex Aristotele initio Iliados monuimus.

A πρεσβύτερος] Ex hoc loco potest colligi, Patroclum Achille fuisse seniorem: quod Plato in Symposio est sequut⁹. Statius tamē in Achilleide eum Achilli annis æqualem facit, Martialis iuniorem, vt est quoq; à Giphanio obseruatum. Sed nos Homero subscribemus, & cum Platone Aeschylum explodemus, dicentem Patroclum fuisse ab Achille amatum, cùm Patroclus potius Achillem amârit.

B ἀλλ' ἔπι τοι νῶϊ] Nunc scopum orationis suæ attingit, scopum, inquam, primum, in quo nititur persuadere Patroclo, vt Achillē ab indignatione sua ad Grecorum partes contra Hectorem defendendas impellat. Idq; duobus potissimùm argumentis videtur vrgere. Primùm ex mandato patris Menœtij, cuius memoriam illi antea refricuit: & hoc magni fuit momenti, siquidem filiū parenti obedientem esse oportet, proinde hoc Patroclus non potuit nisi impiè denegare. Quamuis autem mādatum patris fuerit generale, tamen illud ad præsens negotium opportunè restringit, in quo Achilles sano & vtili consilio opus habet. Secundò vrget ex amicitia, quæ ipsi cum Achille intercedit, cuius propositio est in ijs verbis, ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐσιν ἑταίρου: vnde Patroclo bene sit sperandum, si hoc erga Achillem aggrediatur, quod ipse haud dubiè æquo animo sit amici sui cohortationes & consilia accepturus. Et hæc quidem quod ad primum scopum attinet: quæ tamen secundo inseruiunt, in quo petit Nestor, vt si primum illud ab Achille impetrare non possit, hoc saltem postulet, vt se illius armis & copijs instructum dimittat. Et hîc sanè illud meritò possis inculcare, quod anteà dixit Poëta, κακὸν δ' ἄρχε οἱ πόλεν ὀρχήν.

C ἀγαθὴ παραίφασις] Hîc Eustathius vult in voce ἑταίρου τὸ ἀγαθοῦ subaudiri. Non enim cuiuslibet amici, inquit, admonitio bona est, sed boni tantùm. Simile illud, ὡς ἀγαθὸν ᾗ παῖδα κεῖσθαι φθιμένοιο λιπόντος Πατρός: ibi enim quoque ait esse intelligendum ἀγαθοῦ. Sed vt de hoc exemplo nil dicam, hoc loco quidem intelligēdum esse fateor, sed ex voce ἑταίρου satis colligi potest: simulatas enim istas amicitias inter Græcos non agnoscit Poëta, quod sciam. Inter Græcos dixi, quia perfidiam in Troianis satis notauit, vt in Paride ob raptum Helenæ. Valeat tamen (si vult lector) Eustathij sententia, quam indicauit ei Didymus, & per me cuilibet eā amplecti liceat.

D ῥεῖα δέ κ' ἀκμῆτες] Persuadet Patroclum Nestor à rei facilitate, quia nimirū ipse & Myrmidones, cùm integris sint & illibatis viribus, Troianos iam longa defessos pugna facilè sint deuicturi. Est autem hoc argumentum in huiusmodi negotijs momenti non exigui, quanquam propriè vera fortitudo in grauissimis, non leuibus periculis occupatur, vt docet Aristot. in Ethicis.

Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Βῆ ῥ' ἴθὺ παρὰ νῆας ἐπ' Αἰακίδῃσιν ἄνακτι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κατὰ νῆας Ὀδυσσῆος θείοιο
Ἵξε θεῶν Πατροκλῆς, ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε
Ἦεν, τῇ δὴ καὶ σφι θεῶν ἐτετεύχατο βωμοί.
Ἔνθά οἱ Εὐρύπυλος βεβλημένος ἀντιβόλησε
Διογενὴς Εὐαιμονίδης κατὰ μηρὸν ὀϊστῷ,
Σκάζων ἐκ πολέμοιο, κατὰ δ' ἴνδοπι ῥέεν ἰδρὼς
Ὤμων κὴ κεφαλῆς, ἀπὸ δ' ἕλκεος ἄλετο θερμὸν
Αἷμα μέλαν κελάρυζε· νόος γε μὲν ἔμπεδος ἦεν.
Τὸν ᾗ ἰδὼν ὤκτιρε Μενοιτίου ἀλκίμου υἱὸς,
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δείλοι Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Ὥς ἄρ' ἐμέλλετε τῆλε φίλων κὴ πατρίδος αἴης
Ἄσσιν ἐν Τροίῃ ταχέας κυσὶ δερπέτι δημῷ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ διοτρεφὲς Εὐρύπυλ' ἥρως,
Ἦ ἔτι πῃ ὀχήσουσι πελώριον Ἕκτορ' Ἀχαιοὶ,
Ἦ ἤδη φθίσονται ὑπ' αὐτοῦ δηϊοτῆτι δαμέντες;
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύπυλος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,

Sic dixit: huic autem animum in pectoribus commouit:
Perrexit, a. currere ad naues ad Aeacidem Achillem.
Sed quando iam ad naues Vlyssis diuini
Peruenit currēs Patroclus, vbi ipsis forum q; iudiciū q;
Erat, qua parte etiam ipsis deorū extructæ erāt aræ:
Illic ei Eurypylus vulneratus obuiauit
Generosus Euæmonides, in fœmore sagitta,
Claudicās rediēs è bello, at humidus defluebat sudor
Humeris & capite: eiq; vulnere graui
Sanguis niger scaturiebat: mens tamen firma erat:
Hunc aūt intuitus miseratus est Menœtij fortis filius,
Et lugens, verbis velocibus eum allocutus est,
Ah miseri Danaorum duces & principes,
Siccine eratis procul ab amicis & patria terra
Satiaturi in Troia veloces canes alba pinguedine?
Sed agè, mihi hoc dic nobilis Eurypyle heros,
An' ne adhuc sustinebūt immanem Hectorē Achiui,
An iam conficientur ab ipso hasta interfecti?
Huic verò rursus Eurypylus prudens respondit:

Οὐκέ-

Οὐκέτι διογενὲς Πατρόκλεις ἄλκαρ Ἀχαιῶν
Ἔσεται, ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέονται.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι, ἠπήμονοί τε
Χερσὶν ὑπὸ Τρώων· τῶν ἢ δ' αἰνῶς ὄρνυται αἰών.
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν σὺ σάωσον ἄγων ὀπὶ νῆα μέλαιναν·
[f] Μηρῶ δ' ἔκταμ' ὀϊστὸν, ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
Νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ὀπὶ δ' ἤπια φάρμακα πάσσε,
Ἐσθλά, τά σε φασὶ φαεινὰ Ἀχιλῆϊ δεδιδάχθαι.
Ὃν Χείρων ἐδίδαξε δικαιότατος Κενταύρων.
Ἰητροὶ μὲν γὰρ Ποδαλείριός [g] ἠδὲ Μαχάων,
Τὸν μὲν σὴν κλισίῃσιν ὀΐομαι ἕλκος ἔχοντα,
[h] Χρηίζοντα καὶ αὐτὸν ἀμύμονος ἰητῆρος,
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἐν πεδίῳ Τρώων μένει ὀξὺν Ἄρηα.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς,
Πῶς τ' ἄρ' ἔοι τάδε ἔργα; τί ῥέξομεν Εὐρύπυλ' ἥρως;
Ἔρχομαι ὄφρ' Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι μῦθον ἐνίσπω
Ὃν Νέστωρ ἐπέτελλε Γερήνιος, ἔρκος Ἀχαιῶν.
[i] Ἀλλ' ἀδὴ ὥσπερ σεῖο μεθήσω τρομέοντος.
Ἦ, καὶ ὑπὸ στέρνοιο λαβὼν ἄγε ποιμένα λαῶν
Εἰς κλισίην· θεράπων δ' ἰδὼν ὑπέχυτο βοείας.
Ἔνθά μιν ὀκτανύσας, ὀκὺ μηρῶ τάμνε μαχαίρῃ
Ὀξὺ βέλος πικρὰς δὲ ἀπ' αὐτοῦ δ' αἷμα κελαινὸν
[k] Νίζ' ὕδατι λιαρῷ· ὀπὶ δ' ῥίζαν βάλε πικρὴν,
Χερσὶ διατρίψας, ὀδυνήφατον, ἣ οἱ ἁπάσας
Ἔσχ' ὀδύνας· τὸ μὲν ἕλκος ἐτέρσετο, παύσατο δ' αἷμα.

Non amplius diuine Patrocle, defensio Achiuorum
Erit, sed in naues nigras incumbent.
Illi enim iam omnes quotquot antè erant fortissimi,
In nauib. iacēt percussi (eminus) vulnerati (comin⁹)
A manib. Troianorū: horū. a. robur augetur semper.
Sed me quidem tu serua ducens ad nauem nigram:
E femore. a. excīde sagittā: ab ipso. a. sanguinē nigrū
Ablue aqua tepida: & lenia medicamenta insperge,
Bona: quæ te aiunt ab Achille doctum esse,
Quem Chiron docuit iustissimus Centaurorum.
Medici enim Podalirius & Machaon:
Hunc quidem in tentoriis puto vulnus habentem,
Indigentem & ipsum inculpato medico, (gnam.
Iacere: alter. a. in cāpo Troianorū sustinet acerbā pu-
Hunc. a. rursus allocutus est Menætij robust⁹ filius:
Quomodo erūt hæc opera? qd agemus Eurypyle heros?
Eo vt Achilli bellicosi sermonem dicam,
Quem Nestor præcepit Gerenius, custos Achiuorum:
Attamē ne sic quidē te dimittā afflictum. (pulorū
Dixit, & sub pectore prehēsum ducebat pastorē po-
Ad tentoriū: famulus. a. conspicatus, substrauit pelles
Ibi ipso extenso, è fœmore excîdit cultro (bouinas.
Acutum telum acerbum: ab ipso. a. sanguinem atrum
Abluit aqua tepida: & radicem imposuit amaram,
Manibus contritā, mitigatoriā, quæ ei cunctos (quis.
Sedauit dolores. vuln⁹ qdē siccatū est, cessauit. a. san-

COMMENTARIVS.

a τῷ δ' ἄρα θυμὸς] Diligenter est notandum, quod silentium Patroclo affingit Poëta post longam Nestoris orationem, siue quòd voluit Patroclum hoc silentio testari pudorem suum ob minus rectè factum in hoc negotio officium, refricata sibi præcipuè parentis mandatorum memoria: siue quòd persuasus iam Patroclus rem celeritate, non verbis egere intellexit. Et ita nouit Poëta pro ratione circumstantiarum quis sit orationis vsus & locus. Proinde festinantem iam facit Patroclum, vt consiliorum Nestoris alterutrum exequatur, & hæc iam explicabit Homerus. Multa autem interijciet, antequam Patroclum cum Achille colloquentem inducat, nimirum vsq; ad librum decimumsextum.

b ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε] Ad naues Vlyssis forum & aræ Græcorum collocantur, ὡς αὖ ὁ σόφος, inquit Eustathius, πᾶσιν ἐπισταθῆ τοῖς τε ἀνθρωπίνοις τοῖς τε θείοις.

c νόος γε μὴν ἔμπεδος ἦεν] Nō sunt hæc otiosa, inquit Eustathius, aut aduersus tantùm complementū addita, sed magni sunt momenti. Cùm enim multus sanguinis fluxus animi deliquium conciliet, vnde quodammodo quædam ἀλοφροσύνη ac mentis alienatio consequitur: Poëta vult Eurypylum sana nihilominus & integra mente ostendere, idq; ex sequenti eius oratione constabit.

d ὦ φίλοι Δαναῶν ἡγήτορες] Duæ sunt partes huius orationis: primùm exclamat Patroclus in Græcorum calamitates, cùm videat præter Machaonem nunc etiam Eurypylum vulneratum, dolereque se testatur quòd tot præstantissimi Heroës (nam aliorum etiam meminit, quos anteà ipsi Nestor commemorabat) procul ab amicis & patria in solo hostili mortem opperiant. Id autem grauissimum olim est habitum, si quis longè à patria moreretur, quasi ea morientes excipere debeat, quæ primùm viuentes tulit. Eadem ratio de amicis, quorum nomine, ni fallor, parentes & affines intelligit: qua de re nos alibi satis diximus. Secundò quærit ab Eurypylo Patroclus, an res ita sint deploratæ, vt Græci amplius Hectoris impetus sustinere non possint. Vbi Eustathius scribit videri Patroclum suspectam habuisse Nestoris ἀξιοπιστίαν, μή ποτε σὺν ἀληθοῦς, ἀλλὰ πιθανοῦς τοῦ περὶ Ἑλλήνων ὡς νικωμένων λόγου μετεχούσης: ideò enim id ipsum, quod iam ex Nestore audierat de his Græcorum calamitatibus nunc ab Eurypylo scisciatur. Ego tamen hoc Patroclo nolim affingere, vt de Nestoris fidelitate dubitauerit: sed vt certiùs omnia exploraret, voluisse quoque insuper Eurypylum, re ita potissimùm commonente, percontari.

e τὸν δ' αὖτ' Εὐρύπυλος] Respondet Patroclo Eurypylus, hoc est, secundæ illius orationis parti, docetq; desperatas esse res Græcorum, vt nihil aliud sit quàm eorum integra pernicies expectandum ex Troianorum impetu. Rationem addit, quia iam fortissimi quique ex Græcis, in quorum nimirum fortitudine potuit sita esse illorum salus, iaciant vulnerati, & ad sustinendum hostile robur impares, cùm è contra Troianorum vires magis ac magis adaugeantur, vbi Græcorum potestas collabascit. Intereà seipsum Patroclo commendat, vt ab eo suo vulneri remedium aliquod possit applicari, idque maximè reipsa vrgente, destituto ipso nimirum omni aliena ope: cùm iam è duobus medicis, qui soli in vniuerso erant exercitu, alter quidem vulneratus iaceat, alter in medio prælio adhuc versetur. Nequis autem posset mirari, quòd in hac parte Eurypylus Patrocli opem imploret, cùm Patroclus medici officio alioqui non defungatur: addit Eurypylus, edoctum esse illum varia & salutaria medicamenta ab Achille, qui rursus illa à peritissimo huius artis Chirone Centauro acceperit.

f μηρῷ δ' ἔκταμ' ὀϊστὸν,] Nouit quoq; Eurypylus, forsan ex aliena experientia, quo pacto esset Patroclo in huius vulneris curatione procedendum: tria enim illi quasi præscribit, primùm vt sagittam exscindat, deinde sanguinem è vulnere manantem aqua tepida abluat: tertiò, vt vulneri lenia inspergat medicamenta. Quæ etiam Patroclus præstitit, excepto quòd non lenibus, sed asperis vsus est medicamentis. ait enim, ἐπὶ δ' ῥίζαν βάλε πικρὴν: nisi illud nolis de medicamenti asperitate intelligi, sed de ipsius tantùm amaritudine, quæ potuit etiam cum lenitate coniungi, nec minus vulneri amica esse etiam sine doloribus. Vnde etiam paulò pòst, ὀδυνήφατον, ἣ οἱ ἁπάσας ἔσχ' ὀδύνας, appellabit. Qui sensus postremus si recipiatur à lectore, prior, quem ex Eustathio hausimus, igitur erit explodendus.

g δικαιότατος] Id est, vt annotat quoque Giphanius, idq; ex Eustathio, ni fallor, ex Centauris omnibus quidem iniustis & feris, hic minimè fuit iniustus & ferus.

h χρηίζοντα καὶ αὐτὸν] Hic locus videtur dedisse initium illi adagio, ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

i ἀλλ' ἀδὴ ὥσπερ] Hic exemplum est propensi in amicum animi: quamuis enim Patroclus pro salute communi Græcorū festinaret, vt facilè potuerit ac sine culpa priuati Eurypyli commoda publicis postponere: tamen ne inhumanus planè iudicaretur, hoc etiam amico suo dedit, vt tantillum temporis publica negotia intermitteret, sperans se hanc moram apud omnes etiam Græcos ex tam pio officio probaturum, quasi nimirum non parum interesset totius exercitus hunc Heroëm in pristinam valetudinē restitui.

κνίζ' ὕδατι λιαρῷ.] Cur aqua tepida vulnus abluat, rectè explicat Eustathius. τὸ μὲν γὰρ θερμὸν, inquit, εἰ καὶ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας ἀπαμβλύνει μᾶλλον, ἀμάτος ἐστὶν ἀγωγόν. τὸ δὲ ὡς ψυχρὸν φείκλῳ ἐμποιεῖ, ἄδηλον ἂν καὶ ἐν τούτῳ τὸ μέσον. Id est, Calida enim aqua quamuis dolores leniat, tamen sanguinem prouocat: frigida, rigorem conciliat. Optimum ergo medium hac in parte fuit.

ῥίζαν] Quænam fuerit hæc radix certò non constat: alij vocant Achilleiam, alij verò Aristolochiam, quæ etiam ἴσχαιμον dicitur à sistendo sanguine. Nam & Poëta dicit non solùm sedatos inde dolores, sed & cohibitum fuisse sanguinis fluxum. Porrò notat veteres etiam τὴν ῥιζοτομικὴν exercuisse, καὶ ὅτι σωστικὸ ἀνδρὸς ἐστὶν ἀεί ποθεν χρεῶν οἷον ἔχειν τὸ χρήσιμον. ἰδίᾳ γὰρ καὶ Πάτροκλον συμπαθείᾳ τῶν ῥιζῶν ὡς χρησιμούσαν εὕρε ἐξαπίνης παθὸν τυχὸν πρωματία τινὶ ὁποίῳ αὐτὸν σωέκυρσεν ὁ Εὐρύπυλος, vt est in Eustathio.

FINIS LIBRI XI. HOM ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΝΑΒΑΝΤΕΣ οἱ Τρῶες τῶν ἵππων, ἀμβαίνουσι τῷ τάφρῳ, καί τι ἀπαμύνειν αὐτοῖς φαντάζονται οἰωνοῦ καὶ εἰς πέντε πύλας διαιρεθέντες, προσβάλλουσι τῷ τείχει τῶν Ἑλλήνων. σὺν δὲ Σαρπηδὼν ἐπάλξεις ἀφαιρεῖται. Ἕκτωρ δὲ λίθῳ βαλὼν τὰς πύλας, ἐπέβη τῆς νεώς, καὶ οἱ ἄλλοι σὺν αὐτῷ πάντες Τρῶες.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἡ ἐπιγραφή.

Μᾶ, ὁ μάχη πρὸς τεῖχος· ὁ δὲ ἔκλαγξε φαεσίμβροτος Ἕκτωρ.

Ἄλλη ἐπιγραφή.

Μᾶ, Τρώων πυλάμῃσι καθήλασε τεῖχος Ἀχαιῶν.

Ἄλλη.

Τὴν μάχην.

Σὸ μὲν ἐν κλισίῃσι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Ἰᾶτ' Εὐρύπυλον βεβλημένον· οἱ δὲ μάχοντο
Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες ὁμιλαδὸν, οὐδὲ μάλ' ἄρ' ἔμελλε
Τάφρος ἔτι σχήσειν Δαναῶν καὶ τεῖχος ὑπερθεν
Εὐρὺ, [b] τὸ ποιήσαντο νεῶν ὕπερ· ἀμφὶ δὲ τάφρον
Ἤλασαν, [c] οὐδὲ θεοῖσι δόσαν κλυτὰς ἑκατόμβας,
Ὄφρά σφιν νῆάς τε θοὰς καὶ λήϊδα πολλὴν
Ἐντὸς ἔχον ῥύοιτο· θεῶν δὲ ἀέκητι τέτυκτο
Ἀθανάτων, [d] τῷ καὶ οὔτι πολὺν χρόνον ἔμπεδον ἦεν.
• Ὄφρα μὲν Ἕκτωρ ζωὸς ἔην, καὶ μένε Ἀχιλλεύς,
Καὶ Πριάμοιο ἄνακτος ἀπήμονος πόλις ἔπλε,
Τόφρα καὶ μέγα τεῖχος Ἀχαιῶν ἔμπεδον ἦεν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ κεῖνοι μὲν Τρώων θάνον ὅσσοι ἄριστοι,
Πολλοὶ δὲ Ἀργείων, οἱ μὲν δάμεν, οἱ δ' ἐλίποντο
Πέρθετο δὴ Πριάμοιο πόλις δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
Ἀργεῖοι δ' ἐν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἔβησαν,
Δὴ τότε μητιόωντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων
Τεῖχος ἀμαλδῦναι, ποταμῶν μένος εἰσαγαγόντες,
Ὅσσοι ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων ἅλαδε προρέουσι,
Ῥῆσός θ', Ἑπτάπορός τε, Κάρησός τε Ῥοδιός τε,
Γρανικός τε, καὶ Αἴσηπος, δῖός τε Σκάμανδρος,
Καὶ Σιμόεις, ὅθι πολλὰ βοάγρια καὶ τετυφάλας
Κάππεσεν ἐν κονίῃσι, καὶ ἡμιθέων γένος ἀνδρῶν·
Τῶν πάντων ὁμόσε στόμα τ' ἔτραπε Φοῖβος Ἀπόλλων
ᶠ Ἐννῆμαρ δὲ ἐς τεῖχος, ἰὴ ῥόον· ὗε δὲ Ζεὺς
Συνεχὲς, ὄφρά κε θᾶσσον ἁλίπλοα τείχεα θείη.
Αὐτὸς δὲ Ἐννοσίγαιος ἔχων χείρεσσι τρίαιναν
Ἦγεῖτ'· ἐν δὲ ἄρα πάντα θεμείλια κύμασι πέμπε
Φιτρῶν καὶ λάων, τὰ θέσαν μογέοντες Ἀχαιοί·
Λεῖα δὲ ἐποίησεν παρ' ἀγάρροον Ἑλλήσποντον.

ARGVMENTVM DVODECIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

DESCENDENTES Troiani ab equis, transeunt fossam, quamuis infausta ipsis visa aue: & in quinq; ordines diuisi adoriuntur murũ Græcorum: Ibi Sarpedon propugnaculum demolitur: Hector autem saxo effractis portis, conscendit naues, & cæteri cum eo omnes Troiani.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

M, autem pugna ad murum: irrupitq; clarus Hector.

Aliud argumentum.

My, Troianorum manibus euertit murum Achiuorum.

Aliud.

Muralis pugna.

Ic quidem in tentorijs Menœtij fortis filius
Curabat Eurypylũ vulneratum: hi verò pugnabant
Argiui & Troiani cateruatim, neq; certè futura erat
Fossa amplius arcere Danaorum, & murus supra
Latus: quem fecerant ante naues: circùm aũt fossam
Effoderant, neq; dijs dederant inclytas hecatombas,
Vt ipsis nauesq; veloces, & prædam multam
Intus cõtinẽs custodiret. Dijs. a. inuitis extructus erat
Immortalibus quo circa & non ad multum tempus integer fuit:
Quamdiu quidẽ Hector viuus erat, & irascebatur Achilles,
Et Priami Regis incolumis ciuitas erat:
Tamdiu & magnus murus Achiuorum integer erat.
At postquam Troianorum mortui sunt quiq; optimi:
Multiq; Argiuorũ, hi quidẽ domiti sunt, illi. a. relicti,
Euersa est autem Priami ciuitas decimo anno:
Argiui aũt in nauibus dilectam ad patriam abierũt:
Iam tunc consultabant Neptunus & Apollo
Murum euertere, fluuiorum violentiam inducentes,
Quicunq; ab Idæis montibus in mare profluunt,
Rhesusq;, Heptaporusq;, Caresusq;, Rhodiusq;,
Grenicusq;, & Aesepus, diuinusq; Scamander,
Et Simois, vbi multa scuta & galeæ
Deciderũt in pulueres, & semideorũ genus virorum:
Horum omnium simul ostia cõuertit Phœbus Apollo:
Nouẽ dies. a. in murũ misit fluxum: pluebat. a. Iupiter
Continuè, vt citius in mari natãtia mœnia efficeret.
Ipse autem Neptunus tenens manibus tridentem
Præibat, & omnia fundamenta vndis amouit
Stipitum & lapidum, quas iecerãt laborãtes Achiui:
Plana autem fecit ad rapidum Hellespontum.

Αὖτις δ' ἠϊόνα μεγάλῳ ψαμάθοισι κάλυψε,
Τεῖχος ἀμαλδύνας· ποταμὸς δ' ἔτρεψε ῥέεθρα
Καρῥόον, ἦπερ πρόσθεν * ἴεν καλλίῤῥοον ὕδωρ.

Rursus autem littus magnum arenis cooperuit,
Muro subuerso fluuiosq; vertit vt redirent
Per alueũ, quâ antea demittebant pulchrifluã aquã. ϰ. ἴεν

COMMENTARIVS.

a ὡς ὁ μὲν ὣν κλισίηφι] Duo facit in hoc principio Homerus. Primùm paucis repetit superiora, quæ in præcedente libro copiosiùs narrauerat, de Patrocli medicina facta Eurypyli vulneri, ac de Græcorum pugna. Secundò sequentium rerum narrationem instituit de muri Græcorum expugnatione.

b τὸ ποιήσαντο] Hanc muri extructionem vidimus Iliad. ν. de qua cùm apud Iouem conquereretur Neptunus, ab eo potestatem accepit illum in mare demergendi, quod ab eo factum mox videbimus.

c ἐοὶ θεοῖσι] Pietatis optimus est præceptor Poëta, docetq; vel hoc loco, omnia cum Deo gerenda & facienda esse: vt si secus fiat, iusta quoq; à Deo supplicia, ac omnia nostra opera irrita futura expectemus, quod ipsi quoq; Græci experti sunt. Sed de hoc etiam anteà lib. 7. ad finem nonnulla diximus.

d τῷ κε οὔτι πολιὸν] Rationem reddit, quam nos iam attigimus, cur hic murus Græcorum sit dirutus, quæ est τὸ παραφθορικὸν ad sequentem narrationem. Quia ergo hic murus inuitis Dijs erat extructus, oportuit tandem illum ruere: quid sit autem illud inuitis Dijs, exposuit anteà, cùm dicit Græcos non persoluisse Dijs hecatombas. Mirum autem est, cur Poëta hanc insignem impietatis labem Græcis suis inusserit, & aliud potiùs commentus non sit, quod ruinæ illi causam præbere potuisset, cùm eos potissimùm aliàs satis pios & Deorum cultores proposuerit. Enimuerò in re tam insigni potuit vllus caput illud omnium negotiorum prætermittere, & quod in minimis præstitit, in grauissimis obliuisci? Atqui Nestore tuo, Homere, hoc planè indignum, quem tu nobis penè omnis virtutis exempla depingebas, vt impræsentia de cæteris Heroibus, ac potissimùm de tuo Vlysse conticescã. Crassus est nimis hic error, & in tuis ferè non ferendus. Quia tu tamen hoc voluisti, sacrosanctæ tuæ authoritati per me quidem nihil detrahetur: id tantum testor, me hoc commentum de tuis non probare, nisi quod in eo diuinæ vltionis exemplum non vulgare exhibuisti.

e ὄφρα μὲν ἑλίου] Hîc explicat verba illa præcedẽtia πολιὸν χρόνον, docetq; quomodo sit tempus illud intelligendum: sic nimirum, vt murus iste à Græcis extructus tandiu durauerit, donec Græci in patriam redierunt post excisum Ilium & interfectum Hectorem. Et hoc quidem quod ad tempus attinet. Præterea rationem etiam indicat, qua dirutus est: vbi repetẽdum quod paulò antè etiam inculcauimus, ex libro septimo, datam esse Neptuno facultatem illius euertendi, quod nunc ipsum exequutum testatur Poëta. Vbi etiam notabis, quemadmodum superiore libro quędam interseruit Poëta, quę hoc bellum anteceſſerunt, videlicet exercitus instructionem, & quæ eam sequuta sunt: sic etiam hîc finem totius belli breuiter complecti, cui insuper addit nonnulla per transennam de reditu Græcorum. Ita tota hæc Poësis varijs & luculentis Episodijs est referta, vt initio Iliadis docuimus. Aduerte etiam partes diruendi huius muri Neptuno & Apollini datas, idq; recte: quia vt illi dicuntur Troiam primùm condidisse, oportuit etiam eos à Troianorum partibus stare, & in odium eorum excidij in opera quoque Græcorum sæuire. Hoc ego tamen miror, & forsan quispiam mecum demiretur, cur Dij illi socij in condenda illa vrbe, & futuri in eius ruina vlciscenda in pugna Deorum, quæ inf. lib. φ. describetur, Neptunus à partibus Græcorum stet, Apollo verò solus Troianis auxilietur: nisi hoc dicas, Neptunum Achillis, nempe nepotis sui causa præstitisse.

f εὐήμαρ] Quidam per simplex ν, & spiritu aspero in prima litera scribebant εὐῆμαρ, è quorum numero fuit Crates quidam Mallotes: quasi absurdum esset Græcos quidem murum vna die extruxisse, Deos verò istos in eo demoliendo nouem dies integros desudare. Hanc autem sententiam sæpiùs euertere conantur veteres, quod ex Eustathio nostro iam olim obseruauit H. Stephanus. Sed nõ videtur superfluus nouem dierum numerus, vt nimirum ἀλίπλοα τέλεα efficerentur, quod subiungit. Porrò in hac muri subuersione notandum est, Deos istos quamuis alioqui potentissimos, istis fluminibus in eum finem vti: quod maximè accedit ad id quod de Numine dicitur, illud post creatum mundum vix quicquam absolutè facere, nisi per causas secundas, quæ sunt instrumenta illius voluntatis & potestatis.

ᵃ Ὣς ἄρ' ἔμελλον ὅπιθε Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων
Θησέμεναι· τότε δ' ἀμφὶ μάχη ἀνόπαιε τε δεδήει
Τεῖχος ἐΰδμητον, κανάχιζε δὲ δούρατα πύργων
Βαλλόμενα· Ἀργεῖοι δὲ Διὸς μάστιγι δαμέντες,
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσιν * ἐελμένοι ἰοχαίρῃ,
Ἕκτορα δηϊοτῆτα, κεραϊζέμεναι μένοντα,
Αὐτὰρ ὅγ' ὡς τὸ πρόσθεν ἐμάρναθ' ἰσόφαρι ἀέλλῃ.
Ὡς δ' ὅταν ἢ σῦς ἔστι καὶ ἀνδράσι θηρευτῇσι,
Κάπριος ἢὲ λέων τρέφεται θαρσύνεϊ βλεμεαίνων,
Οἱ δέ τε πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες,
* Ἀντίοι ἵστανται, τοὶ ἀκοντίζουσι θαμειὰς
Αἰχμὰς ἐκ χειρῶν· τοῦ δ' οὔποτε κυδάλιμον κῆρ
Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται· [b] ἀγηνορέη δέ μιν ἔκλα·
Ταρφέα τε τρέφεται εἴσας ἀνδρῶν πειρητίζων,
Ὅππῃ τ' * ἰθύσῃ, τῇ τ' ἔπιθεν εἴκουσιν ἴσχες ἀνδρῶν·
[c] Ὡς Ἕκτωρ ἀν' ὅμιλον ἰὼν * εἰλίσσετ', ἑταίρους
Τάφρον ἐποτρύνων διαβαίνεμεν· [d] οὐδέ οἱ ἵπποι
Τόλμων ὠκύποδες· [e] μάλα γὰρ μεμέποντο ἔπ' ἄκρῃ
* Χείλεϊ ἐφεστάτες· ἀπὸ γὰρ δεδίσατο τάφρος
Εὐρεῖ', οὔτ' ἄρ' ὑπερθορέειν ποσὶν οὔτε περῆσαι
Ῥηϊδίη· κρημνοὶ γὰρ ἐπηρεφέες θέσαν ἔμπης
Ἔσσαν ἀμφοτέρωθεν ὕπερθεν ἠδὲ σκολόπεσσιν
Ὀξέσιν ἠρήρεν, τὰς ἔστασαν υἷες Ἀχαιῶν
Πυκνὰς καὶ μεγάλας, δηΐων ἀνδρῶν ἀλεωρήν.
Ἔνθ' οὔ κεν ῥέα ἵππος ἐΰξοος ἅρμα τιτήνας
Ἔσβαίη, πεζοὶ δ' ἠὲ μενοινέοι εἰς τελέσαι.
Δὴ τότε Πουλυδάμας θρασυμὸν Ἕκτορα εἶπε παραστάς,
[f] Ἕκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι Τρώων ἀγοὶ ἠδ' ὀπίκουροι,

Sic sanè erant in posterum Neptunus & Apollo
Facturi: tunc autem circa pugna clamorq; exarserat
Murum benè ædificatum: crepabant autẽ ligna tur-
Percussa. Argiui autem Iouis flagello domiti, (rium
Naues ad concauas conclusi detinebantur,
Hectorem timentes fortem magistrum timoris: ϰ. ἐειργμένοι
Sed hic, sicut priùs pugnabat similis turbini.
Veluti quando inter canes & viros venatores
Aper siue leo versatur, fortitudine superbiens:
Hi autem instar turris seipsos præparantes,
Aduersi stant, & iaculantur crebra
Spicula de manibus: huius aũt nunquã glorioſum cor ϰ. αὔπτον
Pauet, neq; terretur, audacia autem ipsum occîdit:
Frequenterq; vertitur cateruas virorum tentans:
Quaq;, irruerit, hâc cedunt cateruæ virorum:
Sic Hector per turbam profectus vertebatur, socios ϰ. ἰθύσῃ ϰ. εἰλίσσετ',
Vallum adhortans transcendere, nec ipsi equi
Audebãt veloces: valdè autem hinniebant in summo
Labro stantes: nam deterrebat fossa ϰ. χείλεϊ ἐστάτες·
Lata, neq; ad transiliendum cominus, neq; ad transe-
Facilis, præcipitia enim alta circa totam (undum
Stabant vtrinq;: desuper autem palis
Acutis munita erat: quos statuerant filij Achiuorum
Densos & magnos, hostilium virorum propulsionem.
Illuc non facilè equus volubilem currum trahens ϰ. εὐξοον
Intrasset: pedites autẽ cupiebant si perficere possent.
Tum verò Polydamas audaci Hectori dixit astans:
Hectorq; & alij Troianorum duces & sociorum,

Ἀφε-

Α᾽φραδέως δὴ τάφρον ε᾽λαύνομεν ὠκέας ἵππους·
Η᾽δὲ μάλ᾽ αἰγιαλὸν περιφαὼς σκόλοπες γὰρ ἐν αὐτῇ
Ο᾽ξέες ἑστᾶσιν, ποτὶ δ᾽ αὐτὰς τεῖχος Α᾽χαιῶν.
Ε᾽νθ᾽ οὔπως ἐστὶν ἐπιβήμεναι, οὐδὲ μάχεσθαι
Ἱππεῦσι· στεινὸν γὰρ ὄθι τρώσεσθαι ὄΐω·
Εἰ μὲν γὰρ δὴ πάγχυ κακὰ φρονέων ἀλαπάζει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Τρώεσσι δ᾽ ἐθέλει ἀρήγειν,
Ἤτ᾽ αὐ ἔγωγ᾽ ἐθέλοιμι καὶ αὐτίκα τῆτε γενέσθαι,
*Νωνύμνας ἀπολέσθαι ἀπ᾽ Α᾽ργεος ἰπποβάμοιο Α᾽χαιούς.
Εἰ δέ κ᾽ ὑποστρέψωσι, παλίωξις δ᾽ ἔμπεσε πολλὴ
Ε᾽κ νηῶν, καὶ τάφρῳ ἐνιπλήξωμεν ὀρυκτῇ,
Οὐκέτ᾽ ἔπειτ᾽ οἴω τις ἐγὼ ἄγγελον ἀπονέεσθαι
Α᾽ψορρόν ποτὶ ἄστυ, ἐλιχθέντων ὑπὸ Α᾽χαιῶν.
Α᾽λλ᾽ ἄγεθ᾽, ὡς αὐ ἐγὼν εἴπω πιθώμεθα πάντες·
Ἵππους μὲν θεράποντες ἐρυκέντων ἐπὶ τάφρῳ,
Αὐτὰρ ὃ πεζοὶ σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Εἵλετο πάντες ἑπώμεθ᾽ ἀολλέες, αὐτὰρ Α᾽χαιοὶ
Οὐ μενέσ᾽, εἰ δὴ σφιν ὀλέθρου πείρατ᾽ ἐφῆπται.

Imprudenter per fossam impellimus veloces equos:
Illa verò admodũ difficilis est transitu: palis.n. in ipsa
Acuti stant, propè.a. ipsos murus Achiuorum.
Illic nullo modo licet descendere, neq; pugnare
Equitibus: angustia.n.est, vbi nos vulneratũ iri puto:
Siquidẽ.n.iam omnino mala cogitans euertit Græcos
Iupiter altitonans: Troianis autem vult auxiliari:
Sanè equidem vellem vel statim hoc fieri,
Inglorios perire procul ab Argis hîc Achiuos.
Quòd si conuertantur, & viceuersa insecutio fiat
Ex nauibus, & fossæ impingamus profundæ,
Non postea puto neq; nuncium reuersurum
Retrogradum ad ciuitatem, conuersis ab Achiuis.
Sed agite, sicut ego dixero obediamus omnes.
Equos quidem famuli contineant ad vallum.
Ipsi autem pedites cum armis armati
Hectorem omnes sequamur conferti, at Achiui
Nõ sustinebũt, siquidẽ ipsis exitij termini impendeãt.

COMMENTARIVS.

a ὡς ἄρ᾽ ἔμελλον] In præcedenti narratione, quâ huius muri subuersionem exposuit, orationem ita instituebat Poëta, quasi res iam esset perfecta: nunc verò recordatus, se alia quæ factum illud præcedebant tractare, alia temporis circunstantia vtitur, & quasi rem futuram tantùm indicat. Repetit deinde intermissum huius pugnæ ad murum Græcorum contextum, quem iam fuerat exorsus, paucisque ac summariè præmittit (idque generaliter) illius magnitudinem: interea tamen cauet ne dicat Græcos à Troianis intra hæc claustra concludi, sed tantùm à Ioue, à quo solo eos peruinci posse confiteri videtur, vt sæpiùs monuimus. Neque obstat, quòd eos Hectorem timuisse subiungit. nam id non est simpliciter de Hectore intelligendum, sed de Hectore illo nimirum, cui hodierna die Iupiter gloriam & victoriam conciliat: ideoque etiam inprimis ipsius alacritatem & generositatem in hoc prælio describit geminata comparatione, turbinis videlicet, & apri siue leonis: quæ duo animalia licet diuersa sunt, tamen hîc vt coniunctim intelligantur, planè est commodum propter eiusdem effectus, eundemq; finem.

b ἀγηνορίη δέ μιν ἔχλα.] Hîc est inculcandum, quod aliàs suis locis interdum diximus, & nunc repetit Eustathius, περιττὰς τῶν παραβολῶν, ὅλας δὲ ὅλως ἀφαιρεῖσθαι τῷ πράγματι. Nam ista, ἀγηνορίη δέ μιν ἔχλα, superflua sunt in hac comparatione, neq; cum sua ἀποδόσει conueniunt: nam Hector sua fortitudine non interit. Sic anteà cùm Aiacem Vlyssi auxilium ferentem inducit, leoni comparauit: Vlyssem verò ceruo, quem fugantibus & insequẽtibus lupis ceruarijs, leo dilaniat, quod ipsum fuit superfluũ. nam non proinde Vlyssẽ Aiax dilacerauit, &, vt ait Eustathius, παρεξέπιπλον δὲ μόναν τὸ πλῆρες τῆς λόγου καὶ τὸ τῆς ἱστορίας συντελὲς, εἰ ἓ τῇ παραβολῇ ἐστιν ἀσυντελές.

c ὡς ἔχλῳ ἀν᾽ ὅμιλον] His verbis totius comparationis præcedentis ἀπόδοσις continetur, cætera quæ sequuntur, effecta sunt Hectoris extra illam comparationem considerանda. Describitur autem boni ducis officium in his bellicis negotijs, quod in eo maximè consistit, vt sua oratione milites ad rem strenuè agendam incitet.

d ἀδὲ οἱ ἵπποι] Hîc fit irrita iactantia illa Hectoris, qua se fossam istam transiliturum anteà prædicabat, vt nos etiam suo loco annotauimus. Mirum est autẽ, quòd Hector rei militaris peritissimus ἀδιώλως istud aggrediatur, nisi hoc illius superbiæ & arrogantiæ tribuas, quæ nonnunquam sapientiorum mentes solet perstringere, vt etiam impossibilia quæuis tentare non dubitent: qualis fuit, sed longè grauior istâ, Gigantum audacia, qui in cœlos viam sibi moliebantur, quod difficillimum erat, facillimum rati.

e μάλα δ᾽ ἁρμαίνειν] An hinnitus nunc his equis propriè tribuatur, mihi sanè dubium fit. propriè enim, ni fallor, equi ἁρμαίνειν γαυριῶντες: hîc verò Homerus vult equos hinnire quasi perterritos, quòd fossam illam transire non possent: id enim indicat quod subijcit, ἀπὸ γὰρ δὴ διάστεγε τάφρος: subijcit enim quasi ἀπολογικὸν τὸ ἁρμαίνειν. Examinet accuratus lector, si tanti hoc est, vt exactiorem diligentiam postulet.

f ἔκλυε τ᾽ ἦρ᾽ ἄμμοι] Hæc oratio Polydamantis eò tendit, vt suadeat Troianis dimittendos esse equos & currus cis fossam Græcorum (quandoquidem res ita est comparata, vt cum equis illa transiri non possit) vt pedites, quibus id longè erat facilius, transirent. Id autem vt persuadeat, artificiosè progreditur: nam primùm docet quid difficultatis sit in ea fossa cum equis transeunda, propter acutos palos in ea defixos, vnde colligere licuit non futurum equis solum, in quo tutò pedes figerent: quòd si se in illam cõijcerent, futurum vt equites, quanquam etiam descenderent, ad angustias maximas redigerẽtur pressi tum equorum & curruũ, tum ipsorum etiam militum frequentia. Hinc consequutura erat & ignominia & pernicies Troianis: ignominia quidem, quia cùm sit hodierna die illos Iouis præsidio esse subnixos, tamen à Græcis, de quibus victoriam tam splendidè sibi pollicebantur, profligarentur: perniciem, quia sine dubio nullus sit manus Græcorum euitaturus, adeò locus ille nec ad pugnam nec etiam ad fugam sit vlla ratione accommodatus. Cùm ergo illa ratione tutum non sit vallo isti se committere, tandem consilium suum de hoc negotio proponit, quod est eiusmodi, vt derelictis curribus pedites Hectorem omnes sequuti in Græcos erumpant.

g ἐλαύνομεν] Communicatione personę emollijt conuicium illud imprudentiæ, cùm se quoq; ipsum id imprudenter facere confitetur, quod de alijs fortassè tantùm intelligebat.

h ἠδὲ ἄγγελον ἀπονέεσθαι] παροιμιωδέστατόν ἐστιν, inquit Eustathius, ὅτε πανωλεθρίας τις γενομένης, ἠδὲ ὁ μηνύσων τὸ συμφορὰ ὑπολέλειπται. οἱ μὲν ὅμηρον, καὶ συμφορᾶς τὸν τοιοῦτον φασίν οἱ δὲ αὐτοὶ ἐφ᾽ ὁμοίοις δηλοῖς παροιμιάζονται καὶ τὸ, μὴ ὃ πυρφόρον ὑπολείπεσθαι. Ergo prouerbiũ est hoc, ἠδὲ ἄγγελος ὑπέλιφθαι, quando ingens clades ac internecio significatur: Cui simile est illud quod docet Eustathius, Ne ignifer quidẽ est reliquus factus: quod ita est intelligendum. Veteribus mos erat, vt scribit quoq; Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 5. prou. 26, vt vates aciem præcederet lauro coronatus, ac facem gestans: à quo vtriq; pugnantes abstinebant, quod nefas arbitrarentur in virum sacrum ferrum stringere: proinde si crudelem aliquam stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Thucydides quoq; lib. 7. πανωλεθρίαν prouerbialiter vsurpauit in eundem sensum. Quò videtur etiam pertinere quod est apud Lucianum in Vocalium iudicio, μηδὲ πάσσαλος κατέλιφθαι, Ne paxillus quidem relictus. cui simile illud apud Plautum in Truculento, Auferre cum puluisculo, vt annotauit Gilbertus Cognatus in suis Adagiorum Centurijs. Vt ad Homericum autem prouerbium redeamus, solet alioqui nuncius quidam relinqui ad cladem denuntiandam, vt videtur etiam indicare Eustathius: vt Tydeus facit apud Papinium, & Achilles apud Homerum alicubi, & alia huiusmodi exempla apud historicos.

Ὣς φάτο Πελυδάμας· ἄδε δ᾽ Ε᾽κτορι μῦθος ἀπήμων
Αὐτίκα δ᾽ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε·
Οὐδὲ μὲν ἄλλοι Τρῶες ἐφ᾽ ἵπποων ἠγερέθοντο,
Α᾽λλ᾽ ἀποβάντες ὄρουσαν, a ἐπεὶ ἴδον Ε᾽κτορα δῖον.
Η᾽νίοχῳ μὲν ἔπειτα ἑῷ ἐπίτελλεν ἕκαστος,

Sic dixit Polydamas: placebat.a. Hectori cõsiliũ sa-
Statim.a. ex curru cũ armis desilijt in terrã. (lutare.
Neq; quidem cæteri Troiani in equis cõgregabantur,
At descendentes ruerunt, vt viderunt Hectorẽ diuũ.
Aurigæ quidem deinde suo præcepit quisq;

Ἵππους δ' εὖ κόσμον ἐρυκέμεν αὖθ' ὅπι τάφρῳ·
Οἱ δ' Ἀμφιμάχοιο, σφέας αὐτοὺς ὀρτύνοντες,
Πρόσσω ἔσαν μετὰ Ἕκτορα καὶ θεοειδέα Πουλυδάμαντα,
Οἳ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἔσαν, μέμασαν δὲ μάλιστα
Τεῖχος ῥηξάμενοι κοίλης ἐπὶ νηυσὶ μάχεσθαι.
Καὶ σφιν Κεβριόνης τρίτος ἕσπετο, πὰρ δέ μιν ἄρ' ὄχεσφιν
Ἄλλον Κεβριόνα χερείονα κάλλιπεν Ἕκτωρ.
Τῶν δ' ἑτέρων Πάρις ἦρχε, καὶ Ἀλκάθοος, ἠδ' Ἀγήνωρ·
Τῶν δὲ τρίτων Ἕλενος καὶ Δηΐφοβος θεοειδὴς,
Υἷε δύω Πριάμοιο, τρίτος δὲ σφιν Ἄσιος ἥρως,
Ἄσιος Ὑρτακίδης, ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος.
Τῶν δὲ τετάρτων ἦρχεν εὐς πάις Ἀγχίσαο
Αἰνείας· ἅμα τῷγε δύω Ἀντήνορος υἷε.
Ἀρχέλοχός τ' Ἀκάμας τε, μάχης δ' εἰδότε πάσης.
[c] Σαρπηδὼν δ' ἡγήσατ' ἀγακλυτῶν ὑπικούρων,
Πρὸς δ' ἕλετο Γλαῦκον καὶ ἀρήϊον Ἀστεροπαῖον.
Οἱ γὰρ οἱ ἔσαντο μάχεσθαι εἶναι ἄριστοι
Τῶν ἄλλων μετὰ γ' αὐτόν· ὁ δ' ἔπρεπε καὶ μετὰ πάντων.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους ἄρσαρον τυκτῇσι βόεσσι,
Βαῖν ῥ' ἰθὺς Δαναῶν ἐλελιζόμενοι, οὐδέ τ' ἔφαντο
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Ἔνθ' ἄλλοι Τρῶες [*] τηλέκλητοί τ' ἐπίκουροι,
Βουλῇ Πουλυδάμαντος ἀμωμήτοιο πίθοντο·
[d] Ἀλλ' οὐχ Ὑρτακίδης ἐθέλ' Ἄσιος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Αὖθι λιπεῖν ἵππους τε καὶ ἡνίοχον θεράποντα,
Ἀλλὰ σὺν αὐτοῖσιν [e] πέλασεν νήεσσι θοῇσι,
Νήπιος, οὐδ' ἄρ' ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξας,
Ἵπποισιν καὶ ὀχέσφιν ἀγαλλόμενος παρὰ νηῶν
Ἂψ ἀπονοστήσειν πρὸς Ἴλιον ἠμαθόεσσαν.
Πρόσθεν γάρ μιν μοῖρα δυσώνυμος ἀμφεκάλυψεν
Ἔγχεϊ Ἰδομενῆος ἀγαυοῦ Δευκαλίδαο.
Εἴσατο γὰρ νηῶν ἐπ' ἀριστερά, τῇ περ Ἀχαιοὶ
Ἔκ πεδίου νίσοντο σὺν ἵπποισιν καὶ ὀχέσφι.
Τῇ ῥ' ἵππους τε καὶ ἅρμα διήλασεν, ἀμφὶ δὲ πύλῃσιν
Εὗρ' ὑπερκλιμένας σανίδας καὶ μακρὸν ὀχῆα·
Ἀλλ' ἀναπεπταμένας ἔχον ἀνέρες, εἴτιν' ἑταίρων
Ἔκ πολέμου φεύγοντα σαώσειαν μετὰ νῆας.
Τῇ ῥ' ἰθὺς φρονέων ἵππους ἔχε· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ὀξέα κεκληγοντες. ἔφαντο γὰρ οὐκέτ' Ἀχαιοὺς
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι,
Νήπιοι· οὐδ' ἄρα πύλῃσι δύω ἀνέρας εὗρον ἀρίστους,
Υἷας ὑπερθύμους Λαπιθάων ἀγχεμαχάων,
Τὸν μὲν, Πειρίθοόν γε κρατερὸν Πολυποίτην,
Τὸν δὲ Λεοντῆα βροτολοιγῷ ἶσον Ἄρηϊ·
Τὼ μὲν ἄρα σθεπάροιθε πυλάων ὑψηλάων
Ἕστασαν, [f] ὡς ὅτε τε δρυες οὔρεσιν ὑψικάρηνοι,
Αἵτ' ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑετὸν ἤματα πάντα,
Ῥίζῃσιν μεγάλῃσι διηνεκέεσσ' ἀραρυῖαι·
Ὣς ἄρα τὼ χείρεσσι πεποιθότε ἠδὲ βίῃφι,
Μίμνον ἐπερχόμενον μέγαν Ἄσιον, οὐδὲ ἐφέβοντο.
Οἱ δ' ἰθὺς τεῖχος τε καὶ εὐδμήτην βόας αὐλὰς
Τετύσσατ' ἀναρχόμενοι, ἔκιον μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
Ἄσιον ἄμφι ἄνακτα, καὶ Ἰαμενὸν, καὶ Ὀρέστην,
Ἄσιάδην τ' Ἀκάμαντα, Θοωνά τε, Οἰνόμαόν τε.
Οἱ δ' ἦρι ἔως μὲν ἐὺκνήμιδας Ἀχαιὰς
Ὄρνυον εἴσω ἐόντες ἀμυνέεσθαι περὶ νηῶν.

Equos bene in ordine coërcere illic ad fossam.
Hi autem separati, seipsos instruentes, (tur.
In quinq; agmina cõstituti simul suos duces sequebã-
Hi quidem cum Hectore iuerunt & eximio Polyda-
mante,
Qui plurimi & optimi erant: cupiebant a. maximè
Muro rupto concauas apud naues pugnare.
Et ipsos Cebriones tertius sequebatur: apud a. currus
Alium Cebrione deteriorem reliquit Hector.
Alteris a. Paris præfuit, & Alcathous & Agenor.
Tertijs autem Helenus & Deiphobus diuinus,
Filij duo Priami: tertius autem erat Asius heros,
Asius Hyrtacides, quem ex Arisba vexerunt equi
Rufi, magni, fluuio à Selleente.
At quartorum ductor erat bonus filius Anchisæ
Aeneas: cum hoc duo Antenoris filij,
Archelochusq; Acamasq;, pugnæ bene periti omnis:
Sarpedon autem dux erat inclytorum sociorum:
Assumpsit autem Glaucum, & mauortium Astero-
Isti enim visi sunt eximiè esse optimi (pæum.
Aliorum post se quidẽ: hic. n. excellebat inter omnes.
Hi autem postquam sese aptarunt fabrefactis coryis,
Iuerũt rectà ad Danaos cupidi: neq; amplius putabãt
Sustẽtaturos esse, sed in naues nigras præcipitaturos.
Tum cæteri Troiani & procul euocati socij,
Consilio Polydamantis inculpati paruerunt: γρ. τηλεκλυτοί τ'
Sed non Hyrtacides voluit Asius præfectus virorum
Illic relinquere equos & aurigam famulum,
Sed vnà cum ipsis accessit naues veloces,
Stultus: neq; erat, malo fato euitato,
Equis & curribus exultans, ex nauibus
Retrò reuersurus ad Ilium excelsum.
Prius enim ipsum fatum triste circumtexit
Hasta Idomenei clari Deucalidæ.
Irruit enim nauium ad sinistram partem, qua Achi-
Ex campo redibant cum equis & curribus: (ui
Hâc equosq; & currus egit, neq; portis
Inuenit acclinatas tabulas, & longum vectem.
Sed apertas tenebant viri, si quem socium
E bello fugientẽ saluũ perducerẽt ad naues. (bãtur
Hâc rectã exultans equos dirigebat: hi. a. simul seque-
Acriter clamantes: dicebant. n. non amplius Achiuos
Sustẽturos esse, sed intra naues nigras præcipitaturos,
Stulti: atq; in portis duos viros inuenerũt fortissimos,
Filios animosos Lapitharum bellatorum:
Alterum quidem, Pirithoi filium fortem Polypœtem:
Alterum verò Leonteum, pernicioso parem Marti.
Hi vtiq; ante portas altas
Stabãt: sicut quãdo quercus stant in montib. proceræ,
Quæ ventum sustinent & pluuiam per dies omnes,
Radicibus magnis latè diffusis firmatæ:
Sic sanè hi duo manibus freti atq; viribus,
Sustinebant aduenientẽ magnũ Asiũ, neq; fugiebãt.
Hi aũt rectà ad murum bene ædificatum scuta arida
In altum eleuantes, ibant cum magno clamore.
Asius imperator, & Iamenus, & Orestes,
Asiadesq; Acamas, Thooneq;, Oenomausq;.
Illi autem interim quidem fortes Græcos
Hortabantur, intus existentes, defendere naues.

COM-

a ἱπεὶ ἴδον ἔκθορα δῖον,] Diligenter solet obseruare Poëta, vt Duces magnanimitate sua suis militibus viam ad rem benè gerendam præmonstrent: quod nunc in nostro Hectore satis apparet. Vbi etiam notanda ipsius Hectoris εὐπιθέια, qui cùm vtile consilium immorigerum eidem se præstabit in sequentibus, vt nos etiam suo loco obseruabimus.

b πάντας κοσμηθέντες,] Attendenda est harum copiarum instructio: & primùm repetendum memoria, quantus fuerit earum numerus, vt nos anteà in fine libri octaui collegimus: fuit enim quinquaginta millium hominum. Iam verò totus ille exercitus sic instruitur, vt in quinq; partes diuidatur: singulis verò partibus tres præponuntur duces. Quod ad generalem illam distributionem attinet, putat Eustathius factam ἢ ἀλὸπ πέντε ἦσαν ἴσως αἱ τῆ ἐκλωικῆ τάχις πύλαι, ἢ μάλιςα ἵνα φασιν αἱ δύο ἡγεμονίαι μέσον δορυφορῶσιν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τὸν ἕκτορα: id est, vel quòd quinq; essent portæ in muro Græcorum, vel maximè vt duo vtrinq; agmina Hectorem in medio cum vno agmine collocatum circumsepirent ac stiparent. Quod ad duces spectat, eos ordine paulò pòst commemorat. Primum ergo agmẽ duxerunt Hector, Polydamas, Cebriones. Secundum Paris, Alcathous, & Agenor. Tertium Helenus, Deiphobus, & Asius. Quartum Aeneas, Archelochus, & Acamas. Quintum Sarpedon, Glaucus, Asteropæus. His ducibus erumpent grauissimi illi Troianorum cum Græcis conflictus.

c σαρπηδὼν] Dubitarunt nonnulli, vt testis est Eustathius, cur Sarpedon Lyciorum copias duceret, cùm Glaucus, cuius fit mentio sequenti versu, videretur præferendus, quòd è masculis descendisset, erat enim filius Hippolochi: Sarpedon verò Laodameiæ sororis Isandri & Hippolochi filiorum Bellerophontis. Soluunt dicũtq; hoc in Laodameiæ honorem factum: cùm enim fratres de regno decertarent, & conditio inter eos vel prouocatio facta esset, vt qui annulum pectori pueri resupini impositum iaculo feriret, is ex asse regnum possideret, Laodameia eorum soror in eam rem filium dicitur concessisse. Quid verò, bone Eustathi, si hoc ipsius Sarpedonis præstantiæ tribuendum sit? an non hoc tibi videtur innuere ipse Homerus in sequentibũs, cùm dicit, ὁ δ' ἔπεπε κὴ ἄλλὸ πάντων; quibus si præcedentia addideris, fiet id quoque manifestius.

d ἀλλ' ἐχ ὑρτακίδης] Fieri non potest vt in magna hominũ frequentia omnes penitùs rectum sequantur, cùm vix in parua id præstari possit. De priore habes hîc exemplum luculentissimum, cui addes, si velis, illud Thersitis sup. lib. 2. commemoratum. Sed, vt quod in præsentia adest tantùm agamus, Homerus hîc nobis Hyrtacidem Asium proponit solum, Polydamantis consilio non audientem: adeò præfectum est multorum ingenium, vt non solùm recta vnius mente non permoueantur, sed nequidem multitudine rectum quippiam comprobantium, quod alioqui solet interdum non leuis esse momenti: interdum, dico, quia illud ἀνθρώπικὸς dici non potest. Sed vt rem bene intelligamus, distinguenda est multitudo imperita ab ea quæ ex maxima parte peritis & prudentibus viris constat. Illi enim temerè non est adhærescendum, hanc verò si quis amplectatur, nihil est quòd minùs sapientis viri opinionem pertimescat: immò si quis ab ea recedat, non potest non mentis sanæ impos iudicari. Est quidem nonnunquam in magna multitudine cùm quispiam peculiare neque pernicioſum planè consilium sequitur: quod ego omnino non damno, sed vbi sana est totius multitudinis sententia, insanũ est ab ea recedere. Quis verò, inquies, talem eam iudicare poterit? Si non iudicet, inquam, iam se ipse satis prodit, vt si anteà id non viderit, ad re saltem factâ tandem visurus sit, vt de eo id iactetur, quod aliàs apud Homerum legimus, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Talis est hic noster Asius, qui quanquam viderit Hectorem aliosq; duces, denique vniuersum exercitum vnius Polydamantis consilium, vt rectum & salutare amplecti & exequi: solus tamen ad illud noluit adhærescere, quasi scilicet reliqui omnes, se vno excepto, insanirent. Sed νήπιος ille, vt eum appellat Homerus, qui suo exitu temeritatem suam ac νηπιότητα, serò tamen, prodidit. Iam animaduertat lector quanto cum fructu Homerica Poësis legi possit, cùm talia in rebus humanis exempla apud eum reperiantur.

e πέλασαν νήεσσι,] Intelligendum est irruisse Asium in illam partem muri, in qua erat porta ἱππηλατος secundum Aristarchum. Quo facto videtur posse illius audacia excusari, quandoquidem non fossam transire conatus sit: quod fieri non posse, & ipsa experientia & ipsius Polydamantis cõsilium docuerant, sed illac iter fecerit, quà tutum fuit. Sed nihilominus factum istud culpa non caret, tum quia satius fuit comitem se toti reliquo exercitui addere, tum quòd solus aggressus sit Græcos, ad quorum expugnationem tam numerosus exercitus adhibebatur. Solum autem dico, non ipsius personæ (nam & comites alios habuit, quos infrà Poëta enumerat, Iamenum, Orestem, Acamantem, Thoonem & Oenomaum) sed reliquarum copiarum, quas deseruerat respectu. Sed & ipsum temeritatis suæ pœnas luentem mox mox videbimus.

f ὡς ὅτε τε δρύες] Stabilitatem & constantiam duorum illorum Heroum quercubus comparat, quæ cùm radices habeant altissimas, facilè ventorum & pluuiarum impetus patiantur: sic etiam illi nimirum Troianos irruentes sustinent: vnde & violenta Troianorum incursio, & firmitas Græcorum heroum satis magna potest intelligi.

Αὐτὰρ ἐπὴν τεῖχος ἐπέσυμένως ἐνόησαν
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γίγνετο ἰαχή τε φόβος τε,
Ἐκ δ' ἴσαν αὖτις ἰόντι, πυλάων ὦθεον μάχεσθαι,
[a] Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότες, τώ τ' ἐν ὄρεσσιν
Ἀνδρῶν ἠδὲ κυνῶν ὀλέκαται κολοσυρτὸν ἰόντα,
Δοχμώ τ' αἴσσοντε, ῥεῖ σφίσιν ἄγνυτον ὕλην,
Πρυμνὴν ἐκτάμνοντες, ὑὴ δέ τε κόμπος ὀδόντων
Γίνεται, [b] εἰσόκε τίς τε βαλὼν ἐκ θυμὸν ἕληται·
Ὣς τῶν κόμπεε χαλκὸς ἐπὶ σήθεσφι φαεινὸς,
Ἀντίον βαλλομένων. μάλα γὰρ κρατερῶς ἐμάχοντο,
Λαοῖσι καθυπερθε πεποιθότες ἠδὲ βίηφι·
Οἱ δ' ἄρα κερμαδίοισιν ἐϋδμήτων ἀπὸ πύργων
Βάλλον ἀμυνόμενοι σφῶν τ' αὐτῶν καὶ κλισιάων,
Νηῶν τ' ὠκυπόρων· [c] νιφάδες δ' ὡς πίπτον ἔραζε,
Ἅς τ' ἄνεμος ζαὴς, νέφεα σκιόεντα δονήσας,
Ταρφέας κατέχευσι θαμὰ ζείδωρον ἀρούρην·
Ὣς τῶν ἐκ χειρῶν βέλε' ἔρρεον ἠμὲν Ἀχαιῶν,
Ἠὲ ἳ ἐκ Τρώων· κόρυθες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἀὐτεῦν
Βαλλόμεναι μυλάκεσσι, καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.
Δή ῥα τότ' ὠμωξέν τε καὶ ὧ πεπλήγετο μηρὼ
Ἄσιος Ὑρτακίδης, καὶ ἀλαστήσας ἔπος ηὔδα·
[d] Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά νυ καὶ σὺ φιλοψευδὴς ἐτέτυξο
Πάγχυ μάλ'· ἐ γὰρ ἔγωγ' ἐφάμην ἥρωας Ἀχαιὺς
Σχήσειν ἠμέτερόν γε μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους·

Sed postquam murum adorientes animaduerterũt
Troianos, Danaorum aũt factus est clamorq; fugaq;:
Tum verò hi duo ruentes ante portas pugnabant,
Agrestibus suibus similes, qui in montibus
Virorum & canum excipiunt strepitum venientem,
Obliquiq; impetũ faciẽtes circa seipsos frangũt arbu-
Radicitus euellentes: sub verò stridor dentibus (sta,
Fit, donec aliquis iaculatus vitam eripuerit:
Sic horum resonabat æs in pectoribus lucidum
Ex aduerso percussorum: valdè.n. fortiter pugnabãt,
Copijs quæ supernæ erant fidentes, atq; viribus:
Illi enim lapidibus, bene ædificatis ex turribus,
Iaciebant defendentes & seipsos & tentoria,
Naues q; veloces: grana niuis.a. velut cadebãt in ter-
Quæ ventus vehemens, nubes atras agitans, (ram,
Densa defudit in terram multos pascentem:
Sic horum è manibus fluebant tam Achiuorum
Quàm etiam ex Troianorũ: galeæ.a. circa siccũ quid
Percussæ saxis, & scuta vmbilicata. (sonabant,
Iam tunc plorabatq; & sua percutiebat fœmora
Asius Hyrtacides: & indignatus verbum dixit:
Iupiter pater, certè & tu amans mẽdacij factus es
Omnino admodum: nõ.n. ego putabã heroas Achiuos
Laturos nostrum robur & manus duras:

οἱ δ'

ε οἱ δ' ὥστε σφῆκες μέσον αἰόλοι ἠδὲ μέλισσαι
Οἰκία* ποιήσονται ὁδῷ ἐπὶ παιπαλόεσσῃ,
Οὐδ' ἀπολείπουσιν κοῖλον δόμον, ἀλλὰ μένοντες
Ἄνδρας θηρητῆρας ἀμύνονται περὶ τέκνων·
Ὣς οἵγ' οὐκ ἐθέλησι πυλάων καὶ δύ' ἐόντε
Χάσσασθαι πρίν γ' ἠὲ ἁλῶναι ἠὲ ἁλῶναι.
Ὣς ἔφατ', ἐς δὲ Διὸς κεῖθε φρένα πάντ' ἀγορεύων·
Ἕκτορι γὰρ οἱ θυμὸς ἐθύνετο κῦδος ὀρέξαι.
Ἄλλοι δ' ἀμφ' ἄλλῃσι μάχην ἐμάχοντο πύλῃσιν.
ε Ἀργαλέον δέ με πάντα θεὸν ὣς πάντ' ἀγορεῦσαι.
Πάντῃ γὰρ περὶ τεῖχος ὑὸρώρει θεσπιδαὲς πῦρ.
Λαοὶ τὸ πρὶν Ἀργεῖοι δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ, ἀνάγκῃ
Νηῶν ἡμύνοντο· θεοὶ δ'* ἀκαχήατο θυμῷ
Πάντες ὅσοι Δαναοῖσι μάχης ἐπιπάρροθοι ἦσαν.
Ἴσχυον δ' ἔβαλον Λαπίθαι πόλεμόν τε μάχην τε.
Ἔνθ' αὖ Πειρείθοος υἱὸς κρατερὸς Πολυποίτης
Δουρὶ βάλεν Δάμασον κυνέης ἄμ φάλον χαλκοπαρῄην·
Οὐδὲ διὰ χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν, ἀλλὰ διὰ σὺν
Αἰχμὴ χαλκείη ῥῆξ' ὀστέον, ἐγκέφαλον δὲ
Ἔνδον ἅπας πεπάλακτο· δάμασε δέ μιν μεμαῶτα.
Αὐτὰρ ἔπειτα Πύλωνα καὶ Ὄρμενον ἐξενάριξεν.
Υἱὸς δ' Ἀντιμάχοιο Δεοντεύς, ὄζος Ἄρηος,
Ἱππομάχον βάλε δουρὶ κατ' ἰγνύην τυχήσας.
Αὖτις δ' ἐκ κολεοῖο ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ,
Ἀντιφάτην μὲν πρῶτον ἐπαίξας διὰ ὁμίλου,
Πλῆξ' αὐτοχαλίνῳ· ὁ δ' ἄρ' ὑπτιος οὐδὶ ἐρείσθη·
Αὖτὰρ ἔπειτα Μένωνα καὶ Ἱαμενὸν καὶ Ὀρέστην,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πολυβοτείρῃ.

Hi.a.sicut vespæ in medio pictæ atq; apes
Nidos faciunt via in prærupta — *χρ. ποιήσαντο*
Neq; relinquunt concauam domum, sed expectantes
Viros venatores, defendunt fœtus suos:
Sic hi nolunt à portis quanquam duo existentes
Recedere, antequam vel occidantur vel capiantur.
Sic dixit, neq; Iouis persuasit menti hæc dicens:
Hectori enim eius animus volebat gloriam præbere.
Alij autem circa alias pugnam pugnabant portas.
Difficile.a.est me hæc deum tanquã omnia recensere.
Passim.n.circa murũ excitat⁹ est diuinit⁹ accẽsus ignis
Lapideum: Argiui autem quamuis dolentes necessariò
Pro nauibus pugnabant: dij verò tristes erant animo — *χρ. ἀκαχήατο θυμῷ*
Omnes quotquot Danais in prælio adiutores erant. — *χρ. Θυμῷ*
Commiserunt autem Lapithæ bellum & pugnam.
Tum verò Pirithoi filius fortis Polypœtes (bẽtem.
Hasta percussit Damasum per galeam æreas malas ha-
Neq; verò ærea galea prohibuit, sed penitus transacta
Cuspis ærea rupit os: cerebrum autem
Intus rotum fœdatum est: domuitq; ipsum animosum.
At deinde Pylonem & Ormenum interfecit:
Filius autem Antimachi Leonteus, ramus Martis,
Hippomachũ percussit hastili ad baltheum assecutus:
Rursum autem è vagina extracto ense acuto,
Antiphatẽ quidem primùm irruẽs per multitudinem
Percussit cominus: hic autem supinus sola stratus est:
Sed deinde Menonem & Iamenum & Orestem
Omnes cumulatos admouit terræ multos pascenti.

COMMENTARIVS.

ε ἀλεξοτέροισι σύεσσιν] Hos heroës anteà propter firmitatem, qua irruentes Troianos excipiebant solidis & immotis à tempestate quercubus comparabat: sed ex illa sola similitudine otiosa & stupida quasi firmitas tãtùm poterat intelligi: proinde nunc aliã vsurpat, vt ostendat quanta cum alacritate venientes hostes repulerint: neque enim sufficere videbatur immotos illos stare, vt loco moueri non possent, nisi vim hostium & irruptionem retunderent.

b ὡσόν τε πύς τε βαλὼν] Hæc sunt superflua in hac comparatione, quod ad eius ἀπόδοσιν spectat. nullus enim Lapitharum cadit, vt etiam notat Eustathius.

c τοιφάδες δ' ὡς πίπτον] Precedens apri comparatio fuit ad Heroum illorum alacritatem innuendam, hoc est, vt ait Eustathius, τὴν αὐτῶν ὀρμὴν καὶ ὡσεὶ τὸ βέλη ἀφιέμενον: hæc verò ad frequentiam lapidum ex vtraq; parte missorum significandam. Ex vtraq; parte dixi, iuxta illa quæ huic comparationi Homerus subijcit, ὡς τῶν ἐκ χερῶν βέλε' ἔῤῥεον ἠμὲν Ἀχαιῶν, ἠδὲ καὶ ἐκ πετέων. alioqui ex præcedẽtibus videbatur de solis Græcis posse intelligi. Cõparatio ergo desumpta est ex magna niuis copia, quæ venti vehementis impetus in terram defundit: illius niuis copiæ telorum frequentia, ventorum impetui Græcorum & Troianorum robur ἀνταποδίδοῖ.

d ζοῦ πάτερ] Iudicatus est antea stultus hic Asius quòd cum equis in castra Græcorum irruperit: iam verò impius iudicetur, qui spei suæ frustrationem in Iouem reijciat, adeò vt ipsum mendacij insimulet, quasi oportuerit temeritatem illam inconsultam Iouis nutu felicitari, vel infelix vnius aut alteris successus ad vniuersitatem sit in argumentum trahendus, quod vitium est in Dialecticis: aut potius contrà, quod Iupiter vni Hectori hodierno die est pollicitus, de omnibus Troianis sit accipiendum. Quòd autem vnius Hectoris gloriæ studeat Iupiter, & iam antecà patuit, & mox ipse Homerus repetet. Itaq; & impia & αὐθαδέστατος est hæc Asij oratio: adde etiam impudentem, quæ summum rerum omnium moderatorem conuitijs audeat proscindere.

e οἱ δ' ὥστε σφῆκες] Vespæ prolem suam acriter tuentur, inde prouerbiũ illud quod refert Eustathius, σφηκίαν κινήσας: de eo qui damnum sibi conciliauit, ἢ βλάβην ἤγειρε καθ' αὑτοῦ. Vidẽdus Erasmus in Adagio Crabrones irritare. Vbi tamẽ hic locus Homericus videbatur addendus, quod non factum est. Obserua porrò de apibus etiam Poëtam in hac comparatione loqui, quibus etiã τέκνων ἀμύνειν tribuit, vnde etiam ait Eustathius manasse prouerbium, ἀπὸ μελίττας ἐπὶ μάστας: de ijs qui præter opinionem & insperatò malo quodam afficiuntur, id est ἐπὶ τῶν παραδόξως κακουμένων. Hoc, ni fallor, Erasmus prætermisit. Porrò sunt etiã alia quæ eiusdem sunt cum istis sentẽtiæ, vt Capra gladium: Cornix Scorpium: Leonem stimulas: Octipedem excitas: Moues Camarinam: Anagyrum commoues. De quibus omnibus Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 1. Addam quod ad σφηκίαν attinet, locum Xenophontis ab isto Homerico non omnino dissimilem: ἐγὼ δ' ἔγωγ' ἔφη, καὶ ὁπότε σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλοιτο, ἐμοὶ μὲν ἐκείνους τοὺς σφῆκας πέρᾶν δοκεῖ, ἐπεὶ πολλῶν τυπτομένους. id est, Et ego, inquit, video etiam eos quicunque crabrones excipere volunt, siquidẽ euolantes conẽtur venari, à multis feriri (crabronibus) Homerus & Xenophon eundem habent finem, τὸ τύπτειν: rationem verò non eandem, quia Homerici crabrones suæ prolis gratia, Xenophontei verò simpliciter pro se depugnant.

f ἐκ δὲ διὸς πεῖθε φρένα] Hæc verba indicant sub illa mendaci exprobratione, & deniq; non præstiti auxilij Troianis à Ioue querimonia, Asium tacitè Iouem officij sui voluisse commonefacere: vt nimirum id sibi præstaret, quod generalius erat Troianis pollicitus, posset q; eius fretus ope Græcos iam profligare. Nam hoc omnino significat, quod Poëta dicit Iouem non esse ab Asio persuasum, addit q; rationem, quam nos etiam antea attigimus, quod non tam omnium Troianorum, nedum huius Asij, quàm solius Hectoris gloriæ velificari. ἔκτορι γὰρ οἱ θυμὸς ἐθύνετο κῦδος ὀρέξαι.

g ἀργαλέον δέ με ταῦτα] Cùm aliàs Poëta in graui & ardua quadam narratione Musas soleat inuocare, nunc contrà difficultatem in ijs commemorandis, quæ in hac pugna gesta sunt, tantam testatur, vt ad eam non mortalem Numine afflatum, sed Numen ipsum requiri significet: proinde à se hoc onus amouet, quia Deo soli id facile futurum sit, sibi verò ad illud sustinendum vires denegatas. Et hac ratione lectori cogitandum reliquit, quanta & quàm varia fuerint ista facinora, vt quæ mortalium oratione maiora ab illo censeantur. Sic plerunq; tali silentio, quod tamen in rei difficultatem præfatur, solet magis negotij grauitas augeri, quã si totum eloquentiæ Oceanum in eam explicandam effuderis. Porrò vide quæ infrà ad illas voces, σὺν δ' ἔβαλον, annotabimus.

h ὀρώρει θεσπιδαὲς πῦρ] Cur ignẽ circa murũ lapideũ accensum dicat Poëta, noster Eustathius sic explicat: λέγει δὲ πάντη τοῦ τὸ λίθινον τεῖχος πῦρ εἶναι, ἢ διὰ τὸ τοὺς λίθους τὸ τεῖχος πῆ συγκεῖσθαι πῦρ λάθρα ἐνδεδέσθαι σώματι ξηροῖς τισι τῶν βελῶν, ἢ ἔχει ὁ λόγος· ἔμφασιν συλλογιστέον γὰρ οἷαι ἦσαν βολαὶ, δι' ὧν ὡς διὰ πυρείων πυρὸς ἀνάπλεστο. ἢ ὅτι καὶ σκοπιζόμενοι πῦρ κατὰ τῶν νηῶν ὡς πᾶν ὁ ἐχθρὸς ἐγκαλοῦσι.

ἐοικεν ἐπιμωκᾶσθαι παρειμιωδῶς τοῖς τρωσὶ κατὰ τὰς παλαιὰς ὁ ποιητὴς, εἰ ἔτυ θυμομαχῆσιν, ὡς κ λάϊνον ὃν τὸ τεῖχος ἐπιχρᾶσαι ἐμπρῆσαι. ἕτεροι δέ φασι συντομῶτατα τὸ θερμὸν εἶπον τῆς μάχης τῆς ἀσθενείας κ καυσάρας. ἀ μόνον κατὰ τὸ ἀμφὶ μάχη συοπή τε δεδήει τεῖχος ὀ τωθ ὀλίγον ἔφη ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ κ κατὰ τὸ ἐμάχοντο δέμας πυρός. ὡς εἴνεκ χῆμα κ τοῦθ ἐπιφωνηματικὸν, ἔχον μὲν κ τόλμαν κατ ἰδιότητα τῆς κυρίως ἐπιφωνήματος. πῶς δ ἂν εἴη πῦρ αὐτόχρημα, τὸ κατὰ μάχην σῶμα θερμόν. ἔχον δέ κ ἀσφάλειαν ἤτοι παραμυθίαν τινὰ ὡς τῆς κατὰ τὸ αἷμα θυμικῆς ζέσεως. δηλοῖ δὲ κ τὸ πάντα δῆσαι, ὡς ὀλίγης μὲν τῆς τοσαύτης πυρὸς, ὅπερ ἡ σφοδρότης ἀνῆπτε τῶν παντοχῆ τοῦ τείχους βολῶν. εἰ δέ τις μὴ κατ ὑπέρβασιν ἐρεῖ τεῖχος λάϊνον, κατ ἀξίωσιν σωτάξας εἴπῃ θεατιδικὸς πῦρ λάϊνον, ἢ ὡς μὴ ἀπὸ ὕλης ἀνεξάπτω, ἀλλ ὡς λίθων ἀποπαλόμενον κατὰ λόγον μὲν ἐπιφωνήματος ποιῆ κ αὐτός. σκληρότερον μέν τι κ τραχυτέρον. Hæc ille, quæ nos integra descripsimus explendæ eorum sitis gratia, qui omnia perspicuè volūt in Homero intelligere, cùm nostrā diligentiam nihil impræsentia melius liceret excogitare: quod ratò tamen nobis contigit.

ἰσως δ' ἔβαλον Λαπίδαι] Atqui dicebas, Homere, non posse te facilè hæc omnia, ac si Deus esses, recensere, & tamē cōflictus istos describis. Notandū est autem lectori qui hoc posset obijcere, testatum esse illam difficultatem Homerum, non quasi penitus eam nolletattingere: sed vt eò magis attentum lectorem haberet, qui intelligat quod sit iam susceptus scribendi argumentum, quandoquidem ea solemus lubentius audire, quæ minus facilè possent recenseri: quia arduum & operosum quippiam, & proinde dignum etiam auditu, præ se ferunt, quàm quæ studium ac diligentiam scriptoris vel narratoris minimè desiderant. Hic porrò notādum est, quanto studio gentis suæ Poëta teneatur, vt cui primùm hāc particulam victoriæ assignet, licet intelligat Troianis meliùs hodierno die res cessuras, quàm Græcis, quorum tamen inuictam fortitudinem his initijs testatur cum magna Asij & eius sociorum ignominia.

---

[a] Ὄφρ' οἱ τὸς ἐνάριζον ἀπ' ὤτεα μαρμαίροντα,
Τόφρ' οἱ Πηλυδάμαντι καὶ Ἕκτορι κηρὶ ἕποντο,
Οἳ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἔσαν, μέμασαν δ' ὑμάλιστα
Τεῖχός τε ῥῆξαι, καὶ ἐνιπρῆσαι πυρὶ νῆας.
Οἵ ῥ' ἔτι μερμήριζον ἐφεστεότες παρὰ τάφρῳ.
[b] Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν,
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα· [c] καὶ οὔπω λήθετο χάρμης.
Κόψε γὰρ αὐχένα ἔχοντα κ ἐπὶ στῆθος * παρὰ δειρὴν,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω· ὁ δ' ὑπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε,
Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐνὶ κάββαλ' ὁμίλῳ·
Αὐτὰρ ὁ ἐκλάγξας πέτετο πνοιῇσ' ἀνέμοιο.
Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον ἄκολον ὄφιν
Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.
Δὴ τότε Πηλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστὰς,
[d] Ἕκτορ, ἀεί μ' ἁπαλοῖσι νεμεσσήσασθαι ἀγορῇσιν
Εὖ δὲ λὰ φρεσὶ σῇσιν ἐπεὶ οὐδὲ μὲν ἔδ' ἔοικεν,
Δῆμον ἐόντα παρεξ ἀγορεύεμεν, οὔτ' ἐν βουλῇ,
Οὔτέ ποτ' ἐν πολέμῳ, σὸν ἦτορ θωρήσσοντα αἰεὶ ἀέξειν.
Νῦν δ' αὖτ' ἐξερέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Μὴ ἴομεν Δαναοῖσι μαχησόμενοι περὶ νηῶν.
Εὖ δε γὰρ ἐκτελέεσθαι ὀΐομαι, εἰ ἐτεόν γε
Τρωσὶν ὅδ' ὄρνις ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν
Αἰετὸς ὑψιπέτης, [e] ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων,
Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον
Ζωὸν ἄφαρ δ' ἀφέηκε πάρος φίλα οἷ ἰκέσθαι,
Οὐδ' ἐτέλεσσε φέρων δόμεναι τεκέεσσιν ἑοῖσιν.
Ὣς ἡμεῖς εἴπερ τε πύλας καὶ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥηξόμεθα θ' ὑεῖ μεγάλῳ, εἴξωσι δ' Ἀχαιοὶ,
Οὐ κόσμῳ παρὰ νῆας ἐλευσόμεθ' αὖτὰ κέλευθα.
Πολλοὺς γὰρ Τρώων κ λείψομεν, οὓς κεν Ἀχαιοὶ
Χαλκῷ δηώσσουσιν ἀμυνόμενοι περὶ νηῶν.
[f] Ὣ δέ κ' ἐσσομένοισι θεοπροπέοιτο, ὃς σάφα θυμῷ
Εἰδείη τεράων, [g] καὶ οἱ πιθοίατο λαοί. (τως,
Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκ-
[h] Πηλυδάμα, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύ-
Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τόδε νοῆσαι. (εις·
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τοῦτον ἀπὸ στρατοῦ ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρεσὶν ὤλεσαν αὐτοί·
Ὃς κέλεαι ζωὸς μὲν ἐρίγδουπον λαθέσθαι
Βουλέων, ἃς τέ μοι αὐτὸς ὑπέσχετο καὶ κατένευσε·
Τιὴ δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
Πείθεσθαι, τῶν οὔτι μεταιτέομαι, οὐδ' ἀλεγίζω,
Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ βήσε πρὸς ζόφον ἠερόεντα.

Dum ÿ hos spoliabant armis splendidis,
Interea Polidamantē & Hectorē Iuuenes sequebātur,
Qui plurimi & fortissimi erant: gestiebant. a. maximè
Murumq; perrumpere, & incendere igne naues.
Hi adhuc deliberabant stantes apud vallum:
Auis enim ipsis superuenit transire volentibus,
Aquila altiuolans ad sinistram populum retinens,
Cruentatum draconem gestans vnguibus immanem,
Viuum adhuc palpitantē: & nondū oblitus est pugnæ:
Percussit enim ipsam tenentem ad pectus apud collum,
Reuolutus retrò: hæc autem à se dimisit in terram,
Dolens doloribus, medium. a. deiecit in multitudinem:
Ipsa autem clangens auolauit flatibus venti:
Troiani. a. horruerunt postquā viderūt variū serpentē
Iacentē in medio ipsorū, Iouis portentū ægidē habentis,
Iam tū Polydamas audacē Hectorē allocutus est astās,
Hector semp qdē quodāmodo me increpas in cōcionib.
Rectè monentem: quoniam neq; quidem neq; decet
Popularem existentem aliter dicere, neq; in Curia,
Neq; vnquā in bello: tuam. v. potētiam semper augere:
Nunc autem rursus dicā, vt mihi videtur esse optimè:
Ne eamus cum Græcis pugnaturi pro nauibus.
Sic enim euenturum esse puto, si verè quidem
Troianis hæc auis aduenit transire volentibus
Aquila altiuolans, ad lævam populum coërcens,
Cruentum serpentem portans vnguibus ingentem,
Viuū: citò tamen dimisit antequā ad charos nidos per- (ueniret,
Neq; perfecit portans vt daret pullis suis:
Sic nos, etiamsi portas & murum Achiuorum
Ruperimus robore magno, cedantq; Achiui,
Non decenter à nauibus veniemus per easdem vias.
Multos enim Troianorum relinquemus, quos Achiui
Ferro interficient, pugnantes pro nauibus.
Sic certè exposuerit augur, qui manifestè animo
Nōrit prodigia: & ipsi paruerint populi. (Ector
Hūc. a. torùe intuitus allocutus est galea ornata He-
Polydama, tu quidem necdum mihi grata hæc dicis:
Nosti & aliud consilium melius hoc excogitare.
Si autem verè iam hoc de industria dicis,
Sanè iam tibi deinceps dij mentes perdiderunt ipsi,
Qui iubes Iouis quidem altitonantis obliuiscī
Consiliorum, quæ mihi ipse promisit & annuit:
Tu verò auibus alas expandentibus iubes
Obedire, quas minimè moror, neq; curo
Siue ad dextram vadant, versus auroramq; solemq;
Siue ad sinistram istæ aduersus occasum obscurum.

[k] Ἡμεῖς

k Ἠ μεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πιθώμεθα βουλῇ,
Ὃς πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
l Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης,
m Τίπτε σὺ δείδοικας πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα;
n Εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε περικτείνωμεθα πάντες
Νηυσὶν ἔπι Ἀργείων, σοὶ δ' ἀμφὶ δηΐῳ ἔσσεται ὄλεθρος.
Οὐ γάρ τοι κραδίη μενεδήϊος, οὐδὲ μαχήμων.
Εἰ δ' αὖ σὺ δηϊοτῆτος ἀφέξεαι, ἤ τιν' ἄλλον
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις πολέμοιο,
Αὐτίκ' ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσεις.
o Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο,
Μέγα ἰαχὴν ἐσάντα, p ἐπὶ δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Ὦρσεν ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων αἰθέριος θύελλαν,
Ἣ ῥ' ἰθὺς νηῶν κονίην φέρεν· αὐτὰρ Ἀχαιῶν
Θέλγε νόον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζε,
Τοὺ περ δὴ πεφίδεσσι πεποιθότες ἠδὲ βίῃφι,
Ῥῆγνυσθαι μέγα τεῖχος Ἀχαιῶν πρῆσσον.
Κρόσσας μὲν πύργων ἔρυον, καὶ ἔρεπτον ἐπάλξεις,
Στήλας τε προβλῆτας ἐμόχλεον, ἃς ἄρ' Ἀχαιοὶ
Πρώτας ἐν γαίῃ θέσαν ἔμμεναι ἔρματα πύργων.
Τὰς οἵγ' αὖ ἔρυον, ἔλποντο δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥήξειν. οὐδὲ νύ πω Δαναοὶ χάζοντο κελεύθου,
Ἀλλ' οἵγε ῥινοῖσι βοῶν φράξαντες ἐπάλξεις,
Βάλλον ἀπ' αὐτάων δηΐους προπάροιθε τεῖχος ἰόντας.
r Ἀμφοτέρω δ' Αἴαντε κεμαδοπόωντ' ἐπὶ πύργων
Παντοσε * φοιτήτῳ μιν ὀτρύνοντες Ἀχαιῶν·
s Ἄλλον μὲν μαλακοῖσι, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι
Νείκεον, ὅντινα πάγχυ μάχης μεθιέντα ἴδοιεν,
t Ὦ φίλοι Ἀργείων, ὅς τ' ἔξοχος ὅστε μεσήεις,
Ὅς τε χερειότερος, ἐπεὶ οὔπω πάντες ὁμοῖοι
Ἄνδρες ἐν πολέμῳ νυῒ δ' ἔσσεται ἔργον ἅπασι·
Καὶ δ' αὐτοὶ τόδε που γνώσκετε, μήτις ὀπίσσω
Τετράφθω ποτὶ νῆας ὁμοκλητῆρος ἀκούων.
Ἀλλὰ προθόω ἴεσθε, καὶ ἀλλήλοισι κέλεσθε,
Αἴκεν Ζεὺς δώῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς
Νεῖκος ἀπωσαμένους δηΐους προπὶ ἄστυ δίεσθαι.

Nos autem magni Iouis parcamus consilio,
Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat.
Vnum auspicium optimum pugnare propatria,
Cur tu times bellum & pugnam?
Etsi enim alij circùm occidamur omnes
Naues ad Argiuorũ: tibi tamen non timor est pereũdi.
Non enim tibi cor audax in hostem, neq; pugnax.
Si verò tu à pugna abstinebis, vel alium
Clàm dehortans verbis auertes à bello,
Protinus mea ab hasta percussus vitam amittes.
Ita fatus præcessit: hi autem vnà sequebantur,
Clamore immenso: insuper a. Iupiter gaudẽs fulmine,
Excitauit ab Idæis montibus venti procellam,
Quæ rectà in naues puluerem ferebat: sed Græcorum
Stupefaciebat animũ: Troianis a. & Hectori gloriã da-
Huius iam prodigijs confisi, atque robore, (bat:
Perfringere magnum murum Achiuorum tentabant.
Pĩnas qdẽ turriũ detrahebãt, et diruebãt ppugnacula,
Pylasq; prominentes vectibus auellebant, quas Græci
Primas in terra posuerãt, vt essent sustentacula turriũ.
Has illi abstrahebant, sperabant a. murũ Achiuorum
Rupturos esse, nondum tamen Danai cedebant via:
Sed hi pellibus boum præmunientes propugnacula,
Feriebant ab ipsis hostes sub murum euntes,
Ambo autem Aiaces hortantes in turribus,
Quaqua versum ibant robur concitantes Achiuorum:
Alium blandis, alium duris verbis
Increpabãt, quẽcũq; omnino à pugna cessantẽ vidisset:
O amici Argiuorum, quiq; eximius quiq; mediocris,
Quiq; deterior est, quoniam non omnes similes
Viri in bello, nunc est opus omnibus,
Et verò ipsi hoc cognoscitis: nequis retrò
Vertatur ad naues minacem Hectora audiens,
Sed anterius procedite, & inuicem hortamini,
Si forsan Iupiter det Olympius fulminator
Pugnam, cùm repulerimus hostes ad ciuitatẽ abigere.

COMMENTARIVS.

a Ὄφρ' οἱ τὰς ἐνάριζον] Redit Homerus ad quinq; illa agmina, in quæ Troianum exercitum distributum vidimus, & à quibus se hic Asius cum suis temerè seiunxerat, docetq; qualis sit eorum status: impræsentia tamen Hectoris & Polydamantis meminit, quasi nimirum eorum, quibus præcipuæ copiæ erant commissæ, & à quibus cura totius exercitus pendebat: ab Hectore quidem quoad arma, à Polydamante verò quoad consilium. Repetit ergo Poeta illam narrationem ita, vt inde exordiatur, vbi anteà desierat: instructas enim copias tantùm anteà memorauit, nunc progredientes simpliciter, quibus in ipso progressus initio prodigium illud de quo posteà videbimus, apparuerit. Facit autem omnes alacriter pergentes tum ad murum perrumpendum, tum ad naues comburendas: sed paulùm tamen consistentes propter inopinum illum prodigij euentum, itaq; ad ipsius valli oram commorati, quam nimirum attoniti quodammodo rẽ in dubium ac deliberationẽ vocant, vtrum fossam trajciant, quandoquidem contrarium suadere prodigium videbatur. Illud aũt fuit huiusmodi: Aquila à sinistra volans vnguibus ingentẽ draconem prehensum tenebat, cúmque adhuc palpitantem, nec pugnæ oblitum, sed qui aquilam ad pectus prope ceruicẽm momorderit: vnde illa eo abiecto auolauit. Hoc cùm viderent Troiani, sine dubio malum sibi illud portendere iudicabant: quia per aquilam Troianos, per Draconẽ Græcos interpretabantur, vt ita proindè in hac pugna futurum esset, vt cùm ipsi iam à se deuictos Græcos sperarent, & quasi vnguibus suis prehenderent, insigne ab illis vulnus ac cladem acciperent, vnde illi re infecta & cum dedecore aufugere cogerentur, vt etiam Polydamas in sequentibus significabit: vbi nos etiam plura dicemus.

b ὄφις γάρ] Non pigebit simile isti prodigium recitare, quod extat apud Cic. 1. de Diuinat.

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles
Arboris è trunco serpentis saucia morsu
Subigit ipsa feris transfigens vnguibus anguem
Semianimum, & varia grauiter ceruice micantem,
Quem se intorquentem lanians, rostroq; cruentans
Iam satiata animos, iam duros vlta dolores
Abijcit e flantem, & laceratum affigit in vnda,
Seq; obitu à Solis nitidos conuertit ad ortus.

Apud Virgilium Aeneid. lib. 11. extat comparatio hinc tracta, in hunc modum:

Vtq; volans altè raptum cum fulua draconem
Fert aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæsit.
Saucius at serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squamis, & sibilat ore,
Arduus insurgens, illa haud minus vrget adunco
Luctantem rostro, simul æthera verberat alis.

Quæ comparans Macrobius cum Homerico prodigio, Virgilius, inquit, solam aquilæ prædam refert, nec Homericæ aquilæ omen aduertit, quæ & sinistra veniens vincentium prohibebat accessum: & accepto à captiuo serpente morsu, prędam dolore deiecit: factoq; tripudio solistimo, cum clamore dolorem testante præteruolat. Quibus omnibus victoriæ prænaricatio significabatur.

c ἡ ὅπως λάβοι κρέμνης.] Aristot. hist. Anim. li. 9. cap. 1. testatur, aquilę cum draconę naturale esse dissidium: Vescitur enim, inquit, aquila anguibus. ac ipsum dissidium tantum est, vt vbi primum draco aquilę alarum crepitum auribus perceperit, in latebras statim se abdat, vt Aelianus scribit. De eodem ac simul vtriusq; pugna Plin. lib. 10. cap. 4. in hunc modum prodit: Nec vnus hostis illi

x. ἀμυώμεθα

x. Φοιτάτιω

(aquilæ) satis est (dixerat autē proximè de primi & secundi generis, hoc est, Melanæeti & Pygargi aduersus ceruum pugna: sed quæ hic aduersus draconem describitur pugna, aquilæ simpliciter tribuenda est, quod & alij authores faciunt, inquit Gesnerus. Albertus tamen non omnem aquilam cum dracone pugnare: sed quoddam aquilæ genus esse paruum, quod venatur serpentem quendam, qui draco generali vocabulo nominatur.) Acrior est autē dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamsi in aëre. Qua hic cōsectatur aquilæ auiditate malefica: at illa ab hoc rapit vbicunq; visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, vt simul decidat. Aquila, inquit Nicander, interprete Gillio, infesto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens facilè aut ouem aut leporem eximit ex vnguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus sese in fugam dat: & draco frustrà oculos in aquilam retorquens, eam persequitur, quod in sublime elatam attingere non possit. Pugnam istam etiam ex Virgilio in præcedenti annotatione commemorauimus. Porrò quod ad hoc prodigium attinet, sciendum est aquilam auem diuinā censeri, ac Ioui sacram, quòd auspicijs sit accommodatissima. Quorum exempla varia possunt adduci. Fingitur Ioui aduersus Titanas pugnāti prosperum auspicium feciſſe, vt scribit Acron in Horatium, & Seruius in 9. Aeneid. sed hic paulùm diuersè ab illo. Aquilam inquit fingunt in bello Giganteo Ioui arma ministrasse: Quoniam Iupiter & Saturnus reges fuerūt: sed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem, ortum bellum est: ad quod egrediens Iupiter, aquilæ vidit augurium: cuius cùm viciſſet auspicio, fictum est quòd ei pugnanti tela ministrasset: vnde etiam à felice augurio natum est, vt aquilæ militum signa comitentur. Aquila, inquit Festus, volatu auspicium facit. habes apud Suetonium in Augusto exempla duo: Octauius Augustus, inquit, cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia cōderet, aquila eum sæpiùs circumuolauit, transgressaq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primā literam sedit. Et ibidem: Contractis, inquit, ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tētorio Octauij Augusti supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente. Ex illa porrò auspicia faciendi facultate Grammatici Græci ἀετὸν dictum aiunt ab α particula intensiua, & ἐτὸς, quòd valde & semper vera sit ales ac felix in auspicijs. Qua de re alibi. Vt autem ad Homerum redeamus, quæritur, inquit Didymus, cur cùm Iupiter victoriam Troianis concessurus sit, infausta nūc illis auspicia immittat: infausta enim sunt sinistra, dextra verò fausta. Quod ipse ita soluit, vt hoc in Græcorum gratiam fecerit, hoc est, demēdi illis timoris gratia: non enim volēs eos odit, sed vt Thetidi gratificaretur, vel si mauis Græca, νικῶν μὲν ἐβούλετο τοῖς τρωσὶν, ἐξελεῖν δὲ τὸ δέος τῶν ἑλλήνων. ἐπὶ γὰρ κοπὴ τοῦ τείχους αὐτοὺς ἐμισεῖ, ἀλλὰ χαριζόμενος θέτιδι. Gesnerus verò hunc locum interpretatur in cap. de Aquila: Troianis, inquit, feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam fossam ac vallum Græcorum transituris aquila sinistra apparet, non tanquā infausta auis (vt Scholiastes interpretatur) cùm alioqui aues sinistræ infortunatæ sint: sed ad decipiendos Græcos, quo minus illi sibi cauerent, tanquam Troianarum desiderio non successuro. Quam sententiā nos paulò pòst examinabimus.

d ἔκλος, ἀτὶ μεγάλη πάις] Polydamas viso illo prodigio statim coniecit quid portenderet: fuit enim augur præstātissimus ex successione paterna, vt aliās docebimus. Cùm ergo intelligat infausta portendi Troianis, rem Hectori exponit, ac eum reliquasq; copias à pugna deterret. Vtitur autem exordio commodissimo: antequàm enim prodigium explicet, insinuat se Hectori, vt facilius persuadeatur, siquidem intelligebat, bellicosum & generosum Heroëm ab instituto iam pugnandi consilio facilè non posse dimoueri. Itaque sic eum affatur, vt nos enarramus: Non est nouum, Hector, me in concionibus sententiam meam, rectamq; illam explicare: sed neq; tibi etiam nouum est mihi insultare, quasi eas mihi dicendi partes suscipiā, quæ virum populare non deceant. Cùm ergo sana mea consilia soleas plerunque aspernari, possem mihi hac quoq; in parte iam temperare, ne mentē meam tibi aperiam, vt parē præcedentibus repulsam non feram. Quia tamen negotium magni est momenti, dicam liberè quod sentio, &c. Et hìc notanda est viri boni παῤῥησία, qui nihil reformidet, quo minus sensa animi sui explicet, communem vtilitatem vnius aut alterius ἀνθρωπάρεσκον anteponēs. Habemus nos in Gallijs plerosq; sanè eiusmodi Polydamantas, sed proh dolor, quamplurimos etiam Hectoras, qui τοῦλὰ φερόμενοις ἐν ἀγορῇς ἐπαπειλήσει. Et vix locum in humanioribus literis reperias, qui statui Gallico melius accommodari possit, quàm iste. Atq; vtinā Belgicis rebus quomodo nunc geruntur, minimè respondeat, & dracones aquilam non mordeant, aut à leonibus lilia minimè discerpantur. Deus opt Max meliora ominari nos sinat: quicunque autem huic Hectori, qualem nunc depingit Polydamas, similes sunt, malè concutiat & disperdat, sceptroq; illo ferreo potentissimè conterat.

e ἐπ' ἀριστερὰ] Ex Gesneri sententia, quam anteà obseruabamus, videtur Polydamas malè colligere hoc auspicium esse infaustum, ex eo argumento, quòd sinistrum sit. Sed vt illud Gesneri interpretamentum ingeniosè excogitatum fateor, ita prudentē coniectorem hunc Polydamantem agnosco & ex artis suæ peritia peritè de hoc negotio iudicantem, cuius veritas etiam ex ipso euentu cōprobabitur. Neq; hìc refert quem in finem Iupiter hoc fecerit: cùm enim res ipsa manifesta sit, in recondita non est anxius inquirēdum, hoc est enim verè hariolari. Porrò moueor vt in partes Didymi transeam, & hunc sensum ex hoc loco statuo. Quamuis Iupiter hodierno die Hectoris gloriæ maximè faueat, tamen id quasi cum moderamine facit: hoc est, non ad Græcorum internecionē, sed quantùm ad Achillis honorem conciliandum, ex pacto suo cum Thetide anteà inito, sufficiat. In eum ergo finē Hectori cæterisq; Troianis, sed potissimùm Hectori habenas laxat, & sinit ipsum irruptione in Græcos facta eos in illas angustias redigere, in quas redactos illos posteà videbimus: cæterùm gentem Græcam funditùs perire non sinet, propter etiam ipsum eundē Achillem, cuius gratia tanta strages hominum oritur. Et hoc est quod aquila draconem vncis vnguibus arreptum tenet: at Græci tandē Hectorem repellent, & hoc est quod Draco aquilam momordit, & libertati restituitur. Proinde cōstat, quàm temerè plenam de Græcis victoriam Troiani sibi promitterent. Quin etiam sine dubio monitos de euentu huius pugnæ voluit Troianos Iupiter, & hoc ipsum agnouit Polydamas: sed fata, vt Poëticè iam in hoc Poëta loquamur, aliud statuerant, quod ratum & immotum fuit. Hìc se mihi disputandi campus latissimus aperit, sed noluimus ὑπὲρ τὸ ἐοικὸς μακρὸν πολῶν.

f ὦ δεῖ χ' ὑπερφιάλως] Ne existimaret, Hector Polydamantem aliam ob causam hæc eloqui, quàm quia ita verè se res haberet, sentētiam suam omnium iudicio, qui in augurijs explicandis versati fuerint, subijcit: id tamen non dubitanter, sed affirmatiué. quasi dicat: Ne putes, Hector, me ista siue quod periculum belli simpliciter reformidem, aut quòd etiam Græcis faueam, à quibus hanc cladem velim amoliri: sed quòd hoc mihi verè conijciendum ex hoc prodigio relinquitur, quod sine errore quilibet peritus augur est facilè conjecturus.

g ἢ οἱ πρόφρασιν λαοί.] Quasi dicat: Quanquam hoc ita expositurus sit augur quilibet, quid tamen proderit, si durum & non audiētem populum habuerit? dicit ergo Polydamas, requiri in huiusmodi negotio auditores, qui credant auguri hoc modo exponenti, alioqui enim nullus est expositionis illius futurus fructus, sicut neque tibi me hoc exposuisse proderit si te morigerum & audientem non præbueris.

h πεπνυμένε μοι, σὺ μὲν] Quo animo Polydamanti Hector respondeat, docuit anteà Poëta, cùm eum ἐπόδρα ἰδὼν fecit, & mox eius orationis asperitas docebit. Primùm iam in ipso limine testatur gratum sibi non esse Polydamantis consilium, quasi malum & perniciosum. Quod illud autem tale censeat, indicant satis illa, οἶδα γὰρ ἄλλον μοῦνον ἀμείνονα τῦδε νοῆσαι. Tum paulò progressus demētem eum appellat, qui à pugna recedere suadeat contra ipsius Iouis voluntatem: vbi vitiosè argumentatū Polydamanta voluit. Hoc enim confessum, credēdum esse Ioui iubenti naues accedere. At illud prodigium recedendum esse monet, vt vult quidem Polydamas. Ergo Ioui non credendum. Atque ita conclūsisse Polydamantem statuit Hector, falsò tamen cùm potiùs contrà Ioui credendum esse velit, siquidem illud prodigium sit δῖος τέρας αἰγιόχοιο, vt anteà dixit Poëta. At Hector non de præsenti augurio loquitur, sed de præcedentibus signis, quibus agnouit Iouem sibi perspicuè fauere. Equidem fateor, sed nihil obstabat, quominus & hìc etiā Iupiter aliud faciendum suadere videretur: ac sine dubio per hoc prodigium indicauit, quis esset futurus huius pugnæ exitus, neq; tam in eum finem vt abstineret à prælio Hector, quàm vt intelligeret non adeò feliciter omnia successura ac sibi pollicebatur, vt non adeò directè ipsius Hectoris quàm Achillis gratia à Græcis auxilium suum ad Troianos transferat. Hoc enim tantùm instrumento vtitur Iupiter ad conciliandum Achilli suo honorem debitum, prout sexcenties monuimus. Proinde habuit quidē Hector causam fidendi Ioui, de cuius beneuolentia tot signis erat confirmatus: sed Polydamas etiam suis rationibus, & quidem grauissimis ac certissimis non caruit, & quarum maior debuit esse apud Hectorem authoritas quàm fuerit, siquidem in his rebus posteriora prioribus quodammodo, immò planè derogant, vt Iuris consultorum formulas vsurpemus. Ita poterat primùm existimari impulsiua Iouis voluntas, quæ iam mutata reditum ab instituta via suadeat. Sed Mauortij Hectoris spiritus prudenter monenti auscultare non potuerunt. Eo siquidem ille argumento nitebatur, non esse temerè Ioui non credendum, qui cùm huius negotij princeps quodammodo & author sit, vix nunc ab illo desistere iubeat, quasi in summæ futurū esse inconstantiæ. Quod vt magis stabiliat & confirmet, eleuat auguriorum authoritatem, ac deprimit, quasi illa nimirum fortuita sint, & quibus fides nulla proinde sit adhibenda. Hoc enim planè intellexisse videtur, cùm se illa nō curare testatur, vnde constat eum ipsa quasi à Ioue missa minimè agnoscere

gnoscere. Qui enim Iouis consilio adhærere cupit, eum non est verisimile illa aspernaturũ, quæ à Ioue proficisci intellexerit. Quod id autem velit maximè Hector, docent illa, ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο διὸς πρὸς μῆδεα βωλὴν, &c. iam verò hæc diligenter sunt attendenda, & cui potiùs hac in parte credendum, an Hectori an verò Polydamanti, & cuius loquentis personam ex vtroque sustineat Homerus. Et vt ὕστερον πρότερον soluamus, quod Homerum spectat, non dubito quin ipsi magis Polydamanti assentiatur, quàm Hectori: cùm illi etiam augurijs soleat rerum euentus designare: vt Troiani belli tempus & exitum ex illo augurio, quod anteà Chalchas in Græcorum concione memorauit, vt alia prætermittam, quæ in tota Poësi Homerica obseruari à diligente lectore possunt. Fuit enim illa antiquitas his rebus addictissima, quibus instrumentis, ni fallor, vtebatur Diabolus, vt à vero Numinis cultu hominum animos auerteret: hoc est, vt his præstigijs occupati illi, in secretiora cognitionis Dei adyta non penetrarent. Vt autem quid illud fuerit intelligamus, tota diuinatio veterum paucis nobis est perstringenda. Duo sunt ergo, teste Tull. 1. de Diuin. diuinandi genera: quorum vnum naturæ est, alterum artis. Naturale sunt, Somnia & vaticinationes: artis, aruspicina, quæ & eadem extispicina appellatur, auguria, astrologia, sortes. Aruspicinæ inuentionem Plin. lib. 7. cap. 56. Delpho, auguriorum Tiresiæ Thebano, Astrologiæ Atlanti Libyæ filio tribuit. Sortium verò inuentionem idem Tullius de Diuin. 2. cuidam Suffeno. Ita non vnica tantùm ratione Serpens ille callidus miseræ mortalitati illusit, idque per tot secula, vt Cimerias gentis illius tenebras, nos qui iam sub Sole viuimus satis admirari, vel etiam deplorare non possimus. Videamus tamen exactiùs quantus fuerit stupor hominum in his diuinationibus, ex quibus tamen Ethnici ipsi Deos esse agnouerunt, adeò etiam in illa mendaciorum caligine Deus veritatis vmbrã percipi voluit, ne penitùs de mundo Veterator ille triumpharet. Primùm Somniorum interpretatio pro genere diuinationis est habita, cuius inuentorem Amphictyona tradit Plin dicto lib. 7. cap. 56. Existimarunt siquidem veteres vt animam diuinum quippiam agnoscebant, sic posse etiam quiescẽte corpore & sopito somno res futuras prẽuidere: quia tunc temporis liberè functionibus suis vtatur, ac quasi cùm cœlestibus etiam corporibus in antiqua sua domo communicet, & ibi omnia aperta videat: siue quòd illi sese rerũ offerant in somnio imagines, siue quòd etiam quę iam præsentit euentura ipsamet discurrendo apud se informet, interdumq; obscurè quasi adhuc his corporeis cõpedibus ac tenebris impedita minus liberè ac perspicuè omnia videat, & id quasi per speculum. quod non ita sæpe est ἀλόφως, vt vera omnia corpora referat. Quod cùm illi animaduerterent, quicquid in ijs obscuri esset, illustrandi ac explicandi scientiam instituerunt. Atque illa quidem cæteris diuinationibus minus est reijcienda, quòd ea sanctissimos etiam viros præditos fuisse locupletissimè testentur sacræ paginæ. Nostris tamen temporibus eam temerè non admittimus, quia sine dubio illa quoque in superstitionem degenerauit, vt promiscuè omnia somniorum genera sint veteres interpretati, vt ferè plus illis fidei quàm ipsius Numinis voci haberetur: tũ etiam quòd nihil ad generis humani salutem aut vtilitatem declarandum restat, siue generatim siue speciatim omnia examines, ac proinde necessarium nõ sit ea admittere, quorum vsus tanti momẽti non restat, siue generatim speciatim omnia examines, ac proinde necessarium non sit ea admittere, quorum vsus tanti momenti non sit, immò qui vana religione homines alligare posset: quia cùm in illis delectus esset adhibendus vt diuina ab humanis, & inter humana vana ac friuola à veris & certis, aut è quibus veritas ac certitudo quædam posset elici, distinguerentur: tamen sine dubio id futurum non esset, quin ad quasuis ineptias homines quasi attoniti consisterent de rebus suis anxij & solliciti. Porrò non est hoc hominum curiositati dandum, vt huiusmodi scientiam publico calculo comprobemus. Neque tamen inficias ibo, posse interdum aliquid fructus ac emolumenti ex illa speculatione manere, quod & exempla & frequens experiẽtia docet: sed hîc auream mediocritatem aduoco, & singularem illam hominum modestiam, ne ea pro veris & indubitatis haberi velint, quæ tam incerta & instabilia esse possunt, ne contingentium perinde ac necessariorum scientiam vllam statuamus. Quid de vaticinijs? Hîc verò illusisse humano generi Serpentem illum veteratorem manifestè conuincas. Furore enim concitatos vates (vt Sibyllas & sacerdotes) habuit illa antiquitas, qui in eo dementiæ statu rerum euentus prædicebant: adde his oracula Apollinis, Ammonis & alia eiusmodi: quibus tamdiu occæcatum mundum non tam mirari quàm lugere possum. Aliud est, si de veris Prophetis sermo instituatur, quorum nimirum Diabolus quoque simias & vmbras habuit. Deo. Opt. Max. laudes agimus immortales, cuius beneficio totus penè Orbis has nugas iam fastidiuit: penè dixi, quia restant adhuc quædam partes, quibus nondum Sol ille æternus illuxit, quem tamen oramus vt radios quoq; suos, & veritatis lumen impertiatur. Sed Aruspicina forsan plus stuporis in antiquis prodet: quam Tages nescio quis (Diabolus ni fallor, aut instrumentum Diaboli) arantem quendam in agro Tarquiniensi edocuit, à quo illa in vniuersam Hetruriam deriuauit, vt scribit Tull. 2. de Diuin. Ea continet in se exta, fulgura & ostenta, vt annotat Polydorus de Inuent. rerum lib. 1. cap. 24. mactata enim hostia ad aram, eaq; aperta quomodo cor, hepar & reliqua se haberent, inspiciebant, ex eorumque habitu atque colore futura coniectabant: vt, quo die primùm in sella aurea sedit Cæsar, in boue quem immolauit, cor non apparuit: quod Cicero & Appianus lib. 2. de bellis ciuilibus scribunt, ex quo futuram infelicitatem prædixerunt aruspices. Ostẽta autẽ sunt, cùm aliquid præter naturam accidit, vt equa léporem pariens authore Herod. lib. 7. Hîc etiam adduntur fulmina, fulgura & tonitrua. Virg. *De cœlo tactas memini prædicere quercus.* Auspicia verò vel auguria (quorum illa ab auibus inspiciendis, hæc ab auiũ garritu dicta sunt) introducta sunt, vt in hoc etiã genere animantium fraudẽ & dolos suos Diabolus experiretur: quod feliciter præstitit iam inde à Chaldæis, à quibus creditur ad Græcos, & ab istis ad Latinos scientia ista dimanasse. Per quã tria fuẽrunt diuinandi genera: primùm ex volatu auium, quas præpetes vocabant: & hoc genus Phrygibus primis obseruatum à Clemẽte dicitur. Deinde ex earum cantu quæ oscines dicebantur. Tertiò earum gustu. Et hoc tertium genus tripudio solistimo futura prædicebat: sunt autem tripudia solistima quoties ossa quæ pullis dabatur, aliquo modo cadebat in solum, vnde à solo solistimum. In quibus futilibus nugis pudet diutiùs immorari, proinde cachinnis tantùm illas excipiemus, sicut etiam astrologiam (quã nos hodie Iudiciariam vocamus: nam hæc tantùm pars astrologiæ à viris pijs exploditur) & sortes: quorum omnium copiosas refutationes qui videre volet, consulat doctissimos Pici Mirandulæ ea de re commentarios. Nos ista omnia in gratiam minus profecti lectoris nudè delibauimus, & digitum ad fontem, vt dicitur, intendimus.

i ἐπ' ἠῶ τε καὶ ἠέλιον τε] Hoc videtur fuisse in auspicijs obseruatum, quam in partem volarent, vel ad dextram nimirum, vel ad sinistrã: & hoc innuit hoc loco Hector. Manifestum est autem duas tantùm partes hîc nominari, dextram nimirum & sinistram: quod tamen nonnulli non probabant. dicebant enim per δεξιὰ intelligi meridiem, per ἀριστερὰ septentrionem. deinde oriẽtem per illa, πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε: occidentem per hæc, πρὸ ζόφον significari. Quod tamen Homeri sententiæ, vt ego iudico, repugnat. Illud enim τὸ δέξιον, hoc τὸ ἀριστερὸν explicat, vt dextra pars sit oriens, sinistra verò occidẽs. Quæ fuit summorum etiam hominum opinio, vt diligenter obseruat Hadrianus Iunius Animad. lib. 3. cap. 3. in hæc verba (non grauor enim loca authorum sæpe integra describere, vt lectorib. quib. minor est librorum supellex consulerem) In siderum cursu, inquit, orientem nominari dextram cœli partem, occiduã verò plagam, læuam sinistrámve, ex Hygini obseruatione annotandum est. Vnde & Plinius lib. 2. cap. 8. Natur. hist. errantia sidera læuum cursum mundi vertigini contrarium scribit, illo semper in dexteram præcipiti: cui consentit & Ptolemæus. Eôdem spectat & Orphei vetustissimi Poëtæ dictum, solum dextrum auroram producere, læuum noctem, dicentis: hoc est, in oriente diẽ proferre, in occasu noctem. Quid quod apud Græcos σκαιὰ, id est, læua dici τὰ δυσικὰ siue occidua, annotat diligentissimus Eustathius? Quin & ex Aristotelis sententia Chalcidius Timæi Platonici interpres, orientem dextram mundi partem statuit. Attestatur itẽ Plutarchus lib. 2. de Philos. placitis, in hæc verba: Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextram mundi plagam orientalem esse dixerunt, vnde motus initium existat: occiduam verò læuam. At Empedocles dextram statuit ab ea parte, qua solstitium æstiuum est: sinistram, quâ brumale. Similiter & Cleomedes, Græcus author, cuius opus nuper in lucem exijt, septentrionem pro dextra ponit. Similiter Hetrusci aruspices dextram nominabãt septentrioni subiectam, sinistram meridiei expositam, quomodo & Poëtæ accipiunt. Contrà apud T. Liuium in Numa, augur regiones ab oriente ad occasum determinans, dextras ad meridiem partes, læuas ad septentrionem esse dixit. Sed hanc distinctionem ridet Arnobius libro aduersus Gẽtes quarto, scribitq; pro ratione situs corporis, variare mundi partes, vel læuas vel dextras: nam quicquid teres est, & ex omni parte rotunditate solida connexum, definiri aliqua finis aut initij portione non potest Itaq; cùm dicimus, inquit, hæc regio dextra est, illa læua, non ad mundi habitum dicimus: quia sui simillimus totus est, sed ad positionem nostram situmq; reuocamus. Hæc ille. quibus addi poterat hic locus Homericus, qui etiam lucem ex præcedentibus accipit. Eandem porrò distinctionem partiũ in cœlo vellicat Picus Mirãdula lib. 6. Exam. Doctr. vanit. Gent. cap. 9. Io. Scotus in secundo Sententiarum commentario censet in cœlo ex natura rei non esse dextrum siue sinistrum.

k ἡμεῖς γ' μεγάλοιο] Pia quidem est Hectoris sententia, qua statuit Iouis consilio parẽdum: sed si ad veterum illorum nostrã pietatem exigimus, nimis piè aut non satis piè fecit, qui hoc etiã prodigium à Ioue immissum planè est aspernatus. Et hic locus docet, plerosque pietatis prætextu in impietatẽ contrà sæpissimè impingere, & tunc verè est excessus pietatis, vt hodierno die, qui Christum seruatorem nostrum plus æquo extollunt, aut eius humanitati nimis tribuunt. Quorum quidem opinio videtur specie pietatis præ se ferre, quia pium est de Deo honorificè & magnificè sentire: sed tamen reuerà ἀσεβήσαν habet: immò, ne quid [illegible]s

dicam, impiam pietatem. Sic etiam Hector, dum nimis Iouis consilio addictus esse cupit, quod pij erat hominis, errat, quòd ne nũc quoq; hoc prodigium pro diuino agnoscat.

l εἰς οἰωνὸς ἄριστος] Huic versum Aristot lib. 2. Rhet. inter sententias enumerat. Abijt autem in prouerbium, quo vtuntur Tullius & Plinius in Epistolis. Porrò, vt annotat Erasmus Chiliad. 3. Cent. 1. prou. 57. hanc Hectoris sententiam expressisse videtur Q. Fabius Maximus apud Tullium lib. de Senectute. Is enim cùm esset augur, dicere ausus est, optimis auspicijs ea geri, quæ pro reip. salute fierent: quæ contra Rempub ferrentur contra auspicia ferri. Placet addamus (quod non erit ἄπορον) exemplum Mossolami Iudæi, vt videat lector quanti auspicia sint facienda? Is ergo vt scribit Iosephus in 1. Antiq. contra Appionem ex Hecatæo, cùm in bello esset, & vates quidam dum iter facerent, statim iussisset omnes eatenus consistere, quoad ex aue, quæ in proximo erat, augurium ageret: tacitus sumpto raptim arcu, ac emissis sagittis, auẽ interemit: ac vati & nõnullis alijs id iniquo animo ferentibus, Quid furitis, inquit, mali Dæmones? hæc enim auis suæ ipsius salutis nescius, vestri itineris euẽtum nobis potuit prædicere? si enim præscire futura potuisset, in hunc locum nequaquam venisset, metuens vt sagittis à Mossolamo Iudæo peteretur.

m πῆλε οὐ ὀλεσσύμενος] Polydamanti accidit, quod ijs qui cùm ex prudentia iudicãt, periculum aliquod non esse subeundũ, ignauiæ suspicionem incurrunt. Illud enim ei Hector exprobrat, quòd timore tãtùm perculsus à pugna reliquos deterreat. Sed exitus negotium probabit, & Hectoris calumnia innotescet, ac sincerus Polydamantis animus.

n εἶπερ γάρ τ' ἄλλοι] Sarcasmus est satis acerbus, qui ita est concipiendus. Cur, inquit Hector ad Polydamantem, bellũ ac pugnam reformidas? an quòd te illic moriturum metuis? Atqui ignauis & timidis, qualem ego te sentio, id minimè accidit: siquidem illi periculum illud mortis non subeunt, quod te etiam detrectantem iam video. Sine ergo nos pugnam inire, quandoquidẽ tibi, vtpote timenti, res erit salua & integra, cui in hostes irruendi animus non suppetat. Subijcit tamen imperiosè Hector, iubere se vt Polydamas pugnet: alioqui si à prælio abstinuerit, aut quenquam alium clanculum dehortetur, mortem illi minitatur. Quod ex eius sententia fuit grauissimum: cùm enim arbitraretur id sponte non optare Polydamantem, longè grauius ei futurum putat hoc imperium, vt qui hoc inuitus præstare cogatur.

o ὡς ἔφατ' ἐκτορίδης] Hic terminat is colloquium illud Hectoris & Polydamantis, sed ita tamen, vt nescias qualis fuerit exitus, nisi præreptã ex festinatione Hectoris Polydamanti respondẽdi potestatem, vel Hectori Polydamantem assensisse: siue id minarum illius metu, siue quòd timidi & ignaui opinionem detrectaret.

p ἀτὰρ οὐδὲ Ζεύς] Si iam Iupiter Troianis manifestè fauet, quid profuit deterrere illos præcedenti prodigio? Scilicet, vt iam monuimus, noluit eos illa ratione deterreri. sed tantùm de huius pugnæ exitu moneri, ne se planè Græcorum hostem profiteretur: nunc verò maiores addit Hectori reliquis q; Troianis animos, ne ab incœpto desistant, cùm nouo hoc diuinæ beneuolentiæ testimonio cõfirmẽtur. Quod etiã accidit, mox enim à Poëta expugnatio muri Græcorũ & vtriusq; hostis cõflictus in ea admissus describitur.

q οὐδὲ βίηφι.] Hoc ambiguitatem habet, quia potest & de Ioue & de Troianis intelligi: vt dicas confisos Iouis robore Troianos, vel suo proprio, sic Græcorum murum aggredi. Existimo tamen meliùs de Troianis dici ex illo loco qui sequitur,

..τοῖ δὲ κατ' αὐτὰς ἱστάμενοι πέρων τε βίης ῥήξαντες ἐτελθεῖν.

r ἀμφοτέρωθι δ' ἄριστε] Cur has partes Aiacibus defendendi murum tribuat, dupliçem esse causam puto: primùm, quod ad maiorem natu attinet, quia eum talem nobis proponit Poëta, vt in statiua pugna quàm in cãpestri sit præstantior, proinde hic quoq; eũ consentaneum fuit alacriùs se reliquis omnibus gerere. Quod ad minorem Aiacem, qui Oileus dicitur, attinet, eum etiam in hoc officio principem locum tenentem facit, quia fratrem deserere non potuit: vnde eos semper in prælijs ita coniungit, vt mutuas auxilij operas inuicem sibi præstent: quod peroptimè describetur inf. lib. 15.

s ἄλλον μέλιχόν γε] Alias, neq; id rursus ita pridem, similia loca explicauimus. Ea lector, si velit, consulet: ne nos ad fastidium omnia repetamus. Vid. sup pag. 179. ad finem.

t ὦ φίλοι ἔρχεσθον,] Hæc Aiacis oratio valdè est præsenti negotio accommodata. primùm, quòd non ita prolixa sit: deinde, quod optimè sermonem vniuersaliter ad omnes milites dirigat. nulla præstantiorũ habita ratione, quandoquidẽ in hac statiua pugna omnium auxilia requirãtur: hoc est, in ista statiua pugna, cùm aliàs ἐν πολέμῳ soleat esse meliorum militum delectus: quod apparuit in Græci exercitus institutione, ideò dicit, οὔπω πάντες ὁμηλικες ἐν πολέμῳ. Quasi πόλεμος & σταδίη opponat.

Ὣς τώγε πρὸ ὁδοῦ τε μάχην ὤτρυνον Ἀχαιῶν.
Τῶν δ' ὥς τε Φαῦνες καὶ Πάνδεσι θαμιὰ
Ἤματι χειμερίῳ, ὅτε τ' ὦρτο μητίετα Ζεύς
Νιφέμεν αὐθρώποισι, πιφαυσκόμενον τὰ κῆλα,
* Κοιμήσας δ' ἀνέμους χέεν ἔμπεδον, ὄφρα καλύψῃ
Τ' ψηλῶν ὀρέων κορυφὰς καὶ πρώονας ἄκρους,
Καὶ πεδία λωτεῦντα, καὶ ἀνδρῶν πίονα ἔργα,
Καί τ' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς κέχυται, λιμέσιν τε καὶ ἀκταῖς,
Κῦμα δέ μιν προσπλάζον ἐρύκει· ἄλλα τε πάντα
* Εἰλύαται καθύπερθ' ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.
Ὣς τῶν ἀμφοτέρωσε λίθοι πρὸ τῶν πρὸ θαμειὰ,
Μαρναμένων· τὸ δ' ἦ τεῖχος ὑπὲρ παῦ δέπας ὀρώρει.
Οὐδ' ἄν πρό τε γε Τρῶες καὶ Φαίδιμος Ἕκτωρ
Τείχεος ἐρρήξαντο πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα,
Εἰ μὴ ὄρ' ἦγ' ἐὸν Σαρπηδόνα μητίετα Ζεύς
Ὧρσεν ἐπ' Ἀργείοισι λέοντ' ὡς βοσὶν ἑλίξιν.
Αὐτὰρ ὁ ἀσπίδα μὲν πρόσθ' ἔσχεθε * παντοσ ἴσην,
Καλὴν, * χαλκείην, * ἐξήλατον, ἣν ἄρα χαλκὸς
Ἥλασεν, αὐτὰρ ὕπερθε βοείας ῥάψε θαμειάς.
Χρυσείοις ῥάβδοισι διηνεκέσιν περὶ κύκλον.
Τὴν ἄρ' ὅγε πρόσθε σχόμενος, δύο δοῦρε παλάσσων
Βῆ ῥ' ἴμεν ὡ ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ὃς ἐπιδεύῃς
Δηρὸν ἔην κρέων, κέλεται δέ ἑ θυμὸς ἀγήνωρ,
Μήλων πειρήσοντα, καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·
Εἰπερ γάρ κ' ἔνδον περ αὐτόφι βώτορας εὕρῃ
Σὺν κυσὶ καὶ δούρεσσι φυλάσσοντας περὶ μῆλα,
Οὔ ῥα τ' ἀπείρητος μένος ἔμμεναι οὐδὲ δειλός.

Sic hi proclamantes pugnam excitabant Achiuorũ.
Horum autem sicut grumi niuis cadunt crebri
Tempore hyemali, quando motus est consiliarius Iupiter
Ad ningendum hominibus, ostentans sua tela.
Sopitis verò ventis fundit firmiter, donec operiat
Celsorum montium vertices & prominentias summas,
Et campos herbosos, & virorum læta opera:
Et super maris cani funduntur portubus & littoribus:
Fluctus a ipsam niuem allidens prohibet, aliaq; omnia
Operiuntur desuper, quando ingruit Iouis imber:
Sic horum vtring; lapides volitabant frequentes,
Hi quidem ad Troianos, illi autẽ à Troianis ad Græcos
Iacientibus: murũ aũt supra omnẽ strepitus ortus est.
Neq; dum Troiani & illustris Hector
Muri perrupissent portas & longum vectem,
Nisi filium suum Sarpedona consiliarius Iupiter
Monuisset in Argiuos, vt leonẽ in boues curuè gradiẽtes.
Statim a scutum quidem antè tenebat vndiq; æquale,
Pulchrũ, æneũ, lamina ærea extrinsecũs obductũ, q̃d fa-
Parauerat: intus a pelles bouinas assuit spissas, (ber
Aureis virgis longis circa orbem (clypei)
Hoc hic antè tenens, duo hastilia quatiens
Perrexit ire, sicut leo in montib. nutritus, qui indigens
Diu sit carnium, impellit autẽ ipsum animus superbus
Oues tentaturum, etiam in densam caulam ire:
Et si enim inuenerit apud ipsas pastores viros,
Cum canibus & hastis custodiam agentes circa oues,
Haud tamẽ non facto periculo sustinet à stabulo pelli:

Αλ. ὃ-

Ἀλλ' ὄγ' ἄρ' ἠδ' ἤρπαζε μετάλμενος, ἠὲ καὶ αὐτὸς
Ἔβλητ' ἐν πρώτοισι δοὶς ἀπὸ χειρὸς ἀκοντί.
Ὡς ῥα τότ' αὐτίθεον Σαρπηδόνα θυμὸς ἀνῆκε
Τεῖχος ἐπαίξαι, ἆψ τε ῥῆξαι θύρσας ἐπάλξεις.
Αὐτίκα δὲ Γλαύκῳ προτέφη πατρὶ Ἱππολόχοιο·

[f] Γλαῦκε, τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεθα μάλιστα
Ἕδρῃ τε, κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν,
Ἐν Λυκίῃ, σ ὠάπτες θεὸς ὡς εἰσορόωσι,
Καὶ τέμενος νεμόμεσθα μέγα Ξάνθοιο παρ' ὄχθας,
Καλὸν, φυταλιῆς καὶ ἀρούρης πυροφόροιο;
Τῶ νῦν χρὴ Λυκίοισι μετὰ πρώτοισιν ἐόντας,
Ἑστάμεν, ἠδὲ μάχης καυστιρῆς ἀντιβολῆσαι,
Ὄφρά τις ὧδ' εἴπῃ Λυκίων πύκα θωρηκτάων,
Οὐ μὰν * ἀκλεῖς Λυκίην καταπτιρανέουσιν
Ἡμέτεροι βασιλῆες, ἔδουσί τε πίονα μῆλα,
Οἶνον θ' ἡδὺν ἔραστον, μελιηδέα, ἀλλ' ἄρα καὶ ἵς
Ἐσθλὴ, ἐπεὶ Λυκίοισι μετὰ πρώτοισι μάχονται.
Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον δὲν τόνδε φυγόντε,
Αἰεὶ δὴ μέλλομεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἔσεσθ', οὔτέ κεν αὖτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτέ κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·
Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι,
Ἴομεν, [h] ἤ τῳ κῦδος ὀρέξομεν, ἠέ τις ἡμῖν.

Sedis aut rapuit transiliens, aut & ipse
Vulneratus est inter primos veloci à manu iaculo.
Sic tunc diuinum Sarpedonem animus impulit
Murum inuadere, perq; rumpere propugnacula.
Statim autem Glaucum allocutus filium Hippolochi:
Glauce, cur autem nos honoramur maximè,
Sessioneq; carnibusq; & plenis poculis
In Lycia, omnes autem, deos tanquam, nos inspiciũt,
Et prædium incolimus magnum Xanthi iuxta ripas,
Amœnum, soli arboribus consiti, & arui frugiferi?
Quare nunc oportet Lycios inter primos existentes
Stare, & pugnæ ardenti interesse,
Vt aliquis sic dicat Lyciorum accuratè armatorum:
Nequaquam inglorij Lyciam administrant ✱ ἀπλῆας
Nostri reges: eduntq; pingues oues,
Vinumq; electum dulce: sed sanè & vires sunt illis
Validæ, quoniam Lycios inter primos pugnant.
O amice siquidem enim bellum hoc deuitantes
Perpetuò iam essemus expertesq; senij immortalesq;
Futuri, neq; ipse quidem inter primos pugnarem,
Neq; te mitterem pugnam ad illustrem:
Nunc verò quandoquidem fata instant mortis
Infinita, quæ nõ licet effugere hominem neq; euitare:
Eamus, vel alicui gloriã dabimus, vel aliquis nobis.

COMMENTARIVS.

a τῶν δ' ὅστις ἀφαίδρης] Ex hoc loco facilè obseruare licet, quàm sit fœcundum Homericum ingenium & locuples Poësis. Siquidem hanc eandem comparationem anteà in simili negotio vsurpauit, sed ibi longè angustius, hic verò fusiùs. Tota autem vis comparationis in eo solo vocabulo ἀμφαὼ consistit: cætera sunt tantùm ornamenta. nam huic grumorum niualium crebritati multitudo lapidum vtrinque iactatorum comparatur.

b ἤματι χειμερίῳ,] Non est otiosa hæc temporis circunstantia, quia visus est quidem vere & autumno etiam niuosus aër interdum, sed sine magna niuis copia.

c ἦ μοι ἀρ' ὅγ' ὄφελος] Ergo non solius Hectoris gloriam procurat hodierno die Iupiter, immò ei multum iam detrahit, vtpote cuius auxilium solùm ad perrumpendum hunc murum sufficiat: vnde Sarpedonis opera fuit adhibenda. Quid nos adhæc? Ego quidem nihil aliud habeo quod respondeam, nisi non esse restringendum illud ad solum Hectorem, sed etiam ad omnes Troianos, atque adeò ad reliquas copias auxiliares, quibus Sarpedonem præesse anteà videbamus. Deinde non obstare, quin cæteri quoq; duces atq; milites præter Hectorem fortiter se in hac pugna gerant, & tamen eorum facta ad Hectoris gloriam redundent, quasi nimirũ principem locum in exercitu obtinentis: quæ μετωνυμικὴ loquendi formula satis est vulgaris, vt militum gesta Ducis virtuti tribuantur. Prætereà causam etiam habet Iupiter, cur Sarpedoni decus & laudem conciliet, quòd eius nimirum sit pater: quin fortasse dinatiua beneuolentia ad alium videlicet finem, quàm vt directè ei bene velit. Addam, posse hoc etiam ita intelligi, vt Hectori nonnisi gloriam illam, quam molitur Iupiter, tribuat: proinde cùm tempus illud nondum accesserit, nihil referre quo minus alijs quoque, præcipuè verò suis faueat Iupiter. Id potest probari ex verbis quæ postmodùm subiecit Poëta:

ὡς μὲν τὸν ἐπὶ ἴσα μάχῃ τάνυσθ' πτόλεμός τε πρὶν γ' ὅτε δὴ ζόφος κυδοιδοκτάσιος ἐκπρεσ δῦνε.

d ὣς ἔλεγεν] Hic rursus fœcunditas Homerica apparet, quod hanc leonis comparationem amplificat, quam anteà paucis complectebatur, ὣς τε κατ' αἰπόλια λέων ἐπιδὼν ἐλίξῃ: nisi quod ibi boues, hic verò oues sunt leonis subiectum.

e ὃς ἐπιδεύῃς] Similes comparationes alibi habet Poëta de leone, in quibus docet, eum impastum esse crudelissimum: quod nos etiam alibi illustrauimus.

f γλαῦκε, τίη δὴ νῶϊ] Non fuit satis Sarpedoni, si ipse solus in Græcos faceret impetum, nisi eôdem quoque fratrem Glaucum impelleret, quòd non minus illius quàm suæ propriæ laudi inhiet, propter coniunctos vtriusq; fratris animos. Itaq; vbi se repentina quadam ad pugnandum alacritate inflammatum sensit (quod fuit Iouis opus, vt potest, ni fallor, colligi ex præcedentibus) Glaucum affatur, hortaturq; illum, vt ijsdem stimulis gloriæ pungi se sinat. Quem ad finem duo argumenta, quantum obseruare possim, adhibet. Primùm præcedentis vitæ commemorationem, qualem illi anteà in Lycia vixerunt, honorificam nimirum, vt mox dicemus. Eius argumenti vis ita contorquetur, decere vt qui cæteris in rebus honoribus afficiuntur, pacis videlicet tempore: in remissis esse. Quales verò tandem illi honores extiterunt? Vt in epulis primi consideant, maiori & præstantiori carnium portione, pleniorib usque poculis donentur, à populo Deorum vice suspiciantur, frugifera deniq; prædia incolant. Itaq; Sarpedon hoc caput, vt obijci sibi & Glauco à militibus non possit, se diuitijs immensis ad placitum frui, cæterùm imbelles & ignauos esse. Atque hoc quidem primum fuit argumentum. Secundum ita concipitur: Etiam si, inquit Sarpedon, à pugna abstinuerimus, non sumus tamen immortales futuri: hoc enim si mihi esset exploratum, non obiturum me mortem extra bellum, sanè & ego domi me continerem, neque his me immiscerẽ prælijs: cùm tamen ea simus conditione, vt nos infinita mortis pericula circumstent, frustra præsens illa in bello maluerit occumbere, gloriam scilicet vitæ anteponens.

g πάντες δὲ θεοὶς] Quasi dicat: Turpe est nos quasi in Deorum numero collocari, nunc viros fortes esse nolle. Sunt porrò Reges non solùm ἀγχίθυοι, διοτρεφεῖς, & διὶ φίλοι: sed & θεοί: quod Reges subinde commonefacere debet, vt se dignos appellatione tanta præstent. Præstabunt autem, si pietatem, si iustitiam re ipsa, non solùm anagrammate exercuerint.

h ἤ τῳ κῦδος] Modestè facit Sarpedon qui ambiguè de pugnæ exitu pronunciet, quasi non minus ipsemet occumbere possit quàm alios propria manu perimere. Gloriæ autem caput in eo ponit, videlicet eius respectu qui hostem profligat, & mori alicuius manu hoc interficienti dare gloriam appellat Poëta hoc loco & alibi sæpissimè.

Ὣς ἔφατ'· [a] οὐδ' Γλαῦκος ἀπετρέπετ', οὐδ' ἀπίθησε. *Sic dixit: neq; Glaucus auersus est, neq; non obediuit.*

Τὼ δ' ἰθὺς βήτην Λυκίων μέγα ἔθνος ἄγοντε,
Τὸς δ' ἰδὲν ἰθὺς ἰόντας ὑὸς Πετεῶο Μενεσθεύς.
Τῶν γὰρ δὴ ῥα πρὸς πύργον ἴσαν κακότητα φέροντες.
Πάπτηνε δ' αὖτε πύργον Ἀχαιῶν, εἴ τιν' ἴδοιτο
χ. ἀμωή Ἡγεμόνων ὅτις οἱ ἑτάροισιν ἀμωὴν
Εἰς δ' ἐνόησε Αἴαντε δύω πολέμοιο ἀκορήτω
Ἑστάοτας, Τευκρόν τε νέον κλισίηθεν ἰόντα
Ἐγγύθεν· ἀλλ' οὔπως οἱ ἔλευ βώσασθαι γεγωνεῖν·
Τόσσος γὰρ κλύδων ἦεν. ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἶκε,
Βαλλομένων σακέων τε καὶ ἱππουρίδων τρυφαλείων,
χ. ἐπέχε· Καὶ πυλέων, πάσας γὰρ * ἐπώχατο· τοὶ δ' ἄρα κατ' αὐτὰς
Ἱέμενοι πτόλιος βίη ῥήξαντες ἐσελθεῖν.
Αἶψα δ' ἐπ' Αἴαντα θοὸν ἔκιε κήρυκα Θοώτην,
Ἔρχεο δῖε Θοῶτα, θέων Αἴαντε κάλεσσον,
Ἀμφοτέρω μὲν μᾶλλον· (ὃ γάρ κ' ὄχ' ἄριστον ἀπαύρῃ
Εἴη, ἐπεὶ τάχα τῇδε τετεύξεται αἰπὺς ὄλεθρος· (των
Ὧδε γὰρ ἔβλωσαν Λυκίων ἀγοὶ, οἵ τοπάρος γε
Ζαχρηεῖς τελέθεσκε κρατερὰς ὑσμίνας)
Εἰ δέ σφι καὶ κεῖθι πόνος καὶ νεῖκος ὄρωρεν,
Ἀλλά γε οἷος ἴτω Τελαμώνιος ἄλκιμος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἑσπέσθω τόξων δέ τε ἰδμὼς.
Ὣς ἔφατ'· οὐδ' ἄρα οἱ κήρυξ ἀπίθησεν ἀκούσας,
Βῆ δὲ θέειν παρὰ τεῖχος Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
χ. δ' ἀρ' ἐπ' Στῆ * δὲ παρ' Αἰάντεσσι κιὼν, εἶπέν γ' ἔπος αὐδήσας,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων,
Ἧνώγει Πετεῶο διοτρεφὲος φίλος υἱὸς
Κεῖσ' ἰμεν, ὄφρα πόνοιο μίνυνθά περ αὐτάσητον·
Ἀμφοτέρω μὲν μᾶλλον· (ὃ γὰρ κ' ὄχ' ἄριστον ἁπάντων
Εἴη, ἐπεὶ τάχα κεῖθι τετεύξεται αἰπὺς ὄλεθρος·
Ὧδε γὰρ ἔβλωσαν Λυκίων ἀγοὶ, οἵ τοπάρος γε
Ζαχρηεῖς τελέθεσκε κρατερὰς ὑσμίνας)
Εἰ δέ περ καὶ ἐνταῦθα περ πόλεμος καὶ νεῖκος ὄρωρεν,
Ἀλλά περ οἷος ἴτω Τελαμώνιος ἄλκιμος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἑσπέσθω τόξων δ' ἐὺ ἰδμώς.
Ὣς ἔφατ'· ἐδ' ἀπίθησε μέγας Τελαμώνιος
Αἴας.
Αὐτίκ' Οἰλιάδῃσι ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αἶαν, σφῶϊ μὲν αὖθι σὺ καὶ κρατερὸς Λυκομήδης
Ἑστάτε Δαναοὺς ὀτρύνετον ἴφι μάχεσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖσ' εἶμι, καὶ αὖτόθι πολεμίοιο·
Αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν δὲ τοῖς ἐπαμύσω.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη Τελαμώνιος Αἴας,
Καί οἱ Τεῦκρος ἅμ' ἦε κασίγνητος καὶ ὁπάων.
Τοῖς δ' ἅμα Πανδίων Τεῦκρος φέρε καμπύλα τόξα.
Εὖτε Μενεσθῆος μεγαθύμου πύργον ἵκοντο,
Τείχεος ἐντὸς ἰόντες, ἐπῳχομένοισι δ' ἴκοντο,
Οἱ δ' ἐπ' ἐπάλξεις βαῖνον, ἐρεμνὴ λαίλαπι ἴσοι,
Ἴφθιμοι Λυκίων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες·
Σὺν δ' ἐβάλοντο μάχεσθαι σὺν αὐτόν, ὦρτο δ' αὐτὴ.
Αἴας ᾗ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέκτα
Σαρπήδοντος ἑταῖρον Ἐπικλῆα μεγάθυμον,
Μαρμάρῳ ὀκρυόεντι βαλὼν, ὅ ῥα τείχεος ἐντὸς
Κεῖτο μέγας παρ' ἔπαλξιν ὑπέρτατος· ἁδρὸς δέ κε μιν ῥέα
χ. χερσὶν ἐπ' ἀμφοτέρῃσι φέροι ἀνὴρ ἁδρὸς μάλ' ἠδὲ νέοισιν,
ἔχοι χ. κἠχμεί- Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δ' ἄρ' ὑψόθεν ἔμβαλ' ἀείρας.
γε τῇ ἑτέρῃ Θλάσσε δ' ἱππουρίδα κρανείην, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
φέροι Πᾶντ' ἄμυδις κεφαλῆς· ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς,
Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλῆς πύργου, λίπε δ' ὀστέα θυμός.
Τεῦκρος δ' ἰὼ Γλαῦκον κεδνότερον παῖδ' Ἱππολόχοιο,

Hi.a.rectâ ibant Lyciorũ magnum agmen ducentes,
Hos aũt conspicatus, horruit filius Petei Menestheus:
Huius enim iam ad turrim ibant calamitatẽ ferẽtes.
Lustrauit.a.oculis p munitionẽ Achiuorũ, si quẽ vi-
Ducum, qui suis miseriam à socijs arceret. (deret
Aduertit autem Aiaces duos belli insatiabiles,
Stantes, Teucrumq; modo è tentorio profectum
Propè: sed nullo modo licebat ei clamanti exaudiri,
Tantus enim strepitus erat, clamorq; ad cœlum ibat
Percussorũ scutorũ, & setis equi cristatarũ galearũ,
Et portarũ, oẽs.n.claustris muniuerãt: hi aũt p ipsas
Stantes nitebantur vi perrumpentes ingredi.
Statim autem ad Aiacem misit præconem Thootam:
I diuine Thoota, currens Aiaces voca,
Ambos quidẽ magis (hoc.n.præcipuè optimũ omnium
Esset.nam citò hac parte fiet grauis cædes:
Huc enim ingruerunt Lyciorũ duces: qui antea etiã
Valdè acres existunt in validis prælijs.)
Si verò ipsis etiam illic labor & certamen mouetur,
Attamen solus veniat Telamonius fortis Aiax,
Et eum Teucer simul sequatur arcuum benè peritus.
Sic dixit, neq; ei præco nõ paruit postquã audiuit.
Perrexit.a.currere ad murũ Achiuorum loricatorũ:
Stetitq; iuxta Aiaces profectus. statim.a.allocut⁹ est:
Aiaces Argiuorum duces loricatorum,
Iubet Petei nobilis dilectus filius
Illuc ire, vt labori paululùm occurratis:
Ambo quidẽ magis (hoc enim præcipuè optimũ omniũ
Esset: nam ocyus ea parte parabitur grauis cædes.
Eò.n.impetum fecerũt Lyciorũ duces, qui antea etiã
Valde acres existunt in validis prælijs)
Si autem & hic bellum & contentio surgit,
Saltem solus veniat Telamonius fortis Aiax,
Et eum Teucer simul sequatur arcuum bene peritus.
Sic dixit: neq; immorigerus fuit magnus Tela-
monius Aiax.
Statim Oiliadem verbis velocibus allocutus est:
Aiax, vos quidem hîc tu & fortis Lycomedes
Stantes Danaos vrgete fortiter pugnare.
Cæterùm ego illuc ibo, & occurram bello.
Protinus.a.reuertar, postq; bene ipsis auxiliatus fue-
Sic vtiq; fatus, abijt Telamonius Aiax, (ro.
Et cum eo Teucer ibat frater, & eodem patre natus:
Vnà cũ istis verò Pãdion Teucri ferebat curuos arc⁹.
Quando Menesthei magnanimi ad turrim venerũt,
Murum intra euntes, laborantibus venerunt:
Hi.a.pinnas murorũ ascenderunt, obscuro turbini si-
Fortes Lyciorum duces & principes: (miles,
Cõgressi sũt.a.ad pugnãdũ ex aduerso, ortusq; est cla-
Aiax.a.primus Telamonius virũ interfecit, (mor.
Sarpedonis sodalem, Epiclem magnanimum,
Marmore aspero percutiens, qui munitionem intra
Iacebat magn⁹ apud pinnaculũ muri suprem⁹, nec eũ
Manib.ambab.ferret vir, neq; valde iuuenis, (facilè
Quales nũc homines sũt: hic.a.ex alto iniecit eleuãs:
Fregit aũt quatuor conorũ galeam: & ossa cõfregit.
Omnia simul capitis. hic.a.vrinatori similis
Decidit ab excelsa turri: liquitq; ossa animus:
Teucer autem Glaucum fortem filium Hippolochi

Ἰὼ ἐ-

Ἰῷ ἐπασσύμενον βάλε τείχεος ὑψηλοῖο,
Ἣ ῥ' ἴδε γυμνωθέντα βραχίονα· πᾶσε δ' ὀϊστός.
Ἂψ δ' ἀπὸ τείχεος ἆλτο λαθὼν, ἵνα μήτις Ἀχαιῶν
Βλήμενον ἀθρήσας, καὶ δύχετόφιν ἐπέεσσι.
Σαρπήδοντι δ' ἄχος γένετο Γλαύκοιο ἀπόντος·
Αὐτίκα δ' ἔπτατ' ἐνόησεν, ἕ ὅμως δ' ἔβλητο χάρμης·
Ἀλλ' ὅγε Θεστορίδην Ἀλκμάονα δίχα τυχήσας
Νύξ', οὐδ' ἔσχεν ἔγχος· ὁ δ' ἔσσυτο πεσε δίχα
Πρηνὴς, ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.
Σαρπηδὼν δ' ἄρ' ἔπαλξιν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν,
Εἵλκε, τὴ δ' ἔσσευε πᾶσα δ' ἁμαδδὲς αὐτὰρ ὑπ' ἔθεν
Τεῖχος ἐγυμνώθη, πολέεσσι δ' ὁδὸν ποίησε κέλεσθαι.
Τὸν δ' Αἴας καὶ Τεῦκρος ὁμαρτήσαντ', ὁ μὲν ἰῷ
Βεβλήκει τελαμῶνα θοὴν ἐπὶ φῶτα φαεινὸν
Ἀΐσσοντ' ἀμφιβρότης· (ἀλλὰ Ζεὺς κῆρας ἄμυνε
Παισὶν ἑοῖ, μὴ νηυσὶν ἐπὶ πρύμνῃσι δαμείη)
Αἴας δ' ἀσπίδα νύξεν ἐπάλμενος· ἡ δ' ἀπὸ δουρὸς
Ἤλυθεν ἐγχείη, συφέλιξε δέ μιν μεμαυῖα.
Χώρησεν δ' ἄρα τοῦ γε δὶς ἐπάλξιος, ἐς δ' ὄγε πάμπαν
Χάζετ', ἐπεὶ οἱ θυμὸς ἐέλπετο κῦδος ἀρέσθαι.
Κέκλετο δ' αὖτις ἰόντας ἐλιξάμενος Λυκίοισιν,

Ὦ Λύκιοι, τί τ' ἄρ' ὦδε μεθίετε θούριδος ἀλκῆς;
Ἀργαλέον δέ μοί ἐστι, καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι,
Ἐμὲνῷ ῥῆξαι πύλας, θοὸν περὶ νηυσὶ κέλεσθον.
Ἀλλ' ἕπεσθε. πολέων δὲ τοι ἔργον ἄμεινον.

Sagitta percussit irruentem in murum altum:
Qua vidit nudatum brachiũ: cessareq; fecit à pugna:
Retrò. a. à muro desilyit furtim, vt ne quis Achiuorũ
Vulneratum videret & insultaret verbis.
Sarpedoni autẽ dolor fuit Glauco abeunte, (pugna:
Statim postquã animaduertit: attamẽ nõ oblitus est,
Sed hic Thestoridem Alcmaonem hasta assequutus
Percussit: extraxit. a. hastã. ille. a. sequẽs hastã cecidit
Pronus: circa aũt ipsum crepuerunt arma decora ære.
Sarpedõ. a. murorũ pinnã apprehensã manib. validis,
Traxit, illa. a. sequebatur tota prorsus, sed desuper
Murus denudatus est: multis autem fecit viam.
Hũc. a. Aiax & Teucer simul obuiã facti, alter quidẽ
Percussit ad lorũ circa pectora splendidum (sagitta
Scuti totũ corpus circũdãtis (sed Iupiter fata depulit
À filio suo, ne nauium apud puppes interficeretur.)
Aiax autem scutum percussit insiliens, atq; penitus
Intrauit hasta: repressit autem ipsam irruentem:
Cesßit autem paululùm à pinna, neq; is omnino
Recessit: quoniam ei animus sperabat gloriam referre.
Adhortatus est autem diuinos conuersus Lycios,
O Lycij, cur sic remittitis strenuam virtutem?
Difficile autem mihi est & fortissimo existenti
Soli perrumpenti murum, facere ad naues aditum.
Sed simul sequimini: multorum autem opus melius.

COMMENTARIVS.

a ἐδὲ γλαῦκον] Frequentissimum est in nostro Poëta vt cùm quispiam alterum adhortatur ad aliquid gerendum, siquidem alter paruerit, tacentem eum introducat, vbi potissimùm ὀξυλαβείας desideratur, vt hoc loco.

b Λυκίων μέγα σθένος] Idcò ipsorum Lyciorum tanquam populi potentissimi nomine cæteras copias auxiliares complectitur, quibus omnibus duces Sarpedonem & Glaucum, & Asteropæum præposuit, vt anteà vidimus.

c ἤτοι ὅ γε πρὸς πύργον] Ad eos recurrit Menestheus, quos principes in hac statiua pugna intelligebat, nimirum ad Aiaces qui hoc munus propugnandi murum suscepisse soli iam videntur. Petit ergo Menestheus vt vterq; sibi suppetias ferant: quòd si in ea parte vnde ipsos aduocabat, grauitas prælij præsentiam eorum postularet, saltem alterum accedere cupit: nempe Aiacem Telamonium, maiorem natu, qui fratre præstantior erat (vt alibi docet Poëta) adiuncto fratre notho, cui nomen est Teucro, propter illius nimirum sagittandi peritiam. Hanc legationem sibi demandatam exequitur Thoos, fitq; è duabus petitionibus Menesthei altera, & Lyciorum copijs fortissimè resistitur.

d χέρσιν ἀμφοτέρῃσι] Quod veteribus illis Heroibus maiores vires quàm ijs qui erant suo seculo, tribuat Poëta, non est iam nouum: & id ipsum nos alias explanauimus.

e ὅμως δ' ἀλλ' ἐδάκχθη] Sarpedon quidem fratris vicem dolet, tamen potior fuit illi sine gloria propria, cuius studio se tangi paulò antè ipsemet testatus est: siue salus totius exercitus, quam ipse ex parte, immò ferè iam solus tuebatur, quàm vt fratrem vulneratum comitaretur. Immò credo fraternum illud vulnus acriores illi stimulos subdidisse ad alacriùs pugnandum, vt ipsum vlcisceretur. Neq; ipsi malè res tota successit. Nam statim Alcmaona solo prostrauit: sed tamen ipse mox à Teucro & Aiace reprimetur.

f ἀλλὰ Ζεὺς κῆρας ἄμυνε] Hic locus attentionem postulat. Si enim ex ipsius Poëtæ veterumque omnium sententia Iupiter ipse fatis subijcitur, quod multis exemplis doceri potest: quid est quod nunc dicit Poëta, Iouem à filio suo Sarpedone fata repulisse? Ego hoc ita concilio, vt non exactè hic fata accipiamus pro immoto illo decreto, quod fati nomine intelligimus, sed nudè pro mortis periculo: in quod hoc vulnere Sarpedon adductus videbatur.

g μέγα ῥῆξαι] Ergo verum illud prouerbium, ἓξ ἀνὴρ, ἑπτὰς ἀνήρ. In his autem bellicis negotijs proculdubiò collata multorum virtus potentior ac efficacior est quàm vnius. Nec obstat quòd tota multitudo sæpe ab vno homine cæditur: nam illud primùm est ἐκ τῶν συμβεβηκότων, proinde necessarium aut generale quiddam non constituit. Deinde sententia nostra ibi valet, vbi vnius robur sufficere non potest. Eò siquidem tunc plures erunt aduocandi, vt negotium conficiatur. Hinc Copreus, cùm videret se solum esse imbecilliorem ad abducendum ab ara Heraclidas, abire se dicebat: μιᾶς γὰρ χερὸς, inquit, ἀσθενὴς μόχθος. Eurip. in Heraclid. Nos quoque aliàs similia notauimus. Est tamen vbi illud Antiphidis commodè possit vsurpari, χρυσοῦν ἐστι πρᾶγμ' ἐρημία. Aurea res est solitudo: aut illud Philemonis, τὸν μισῶν' ὄνθ' ἁπλῶς ἡσυχὴ τύχη περιβλέπει. Hominem solum quantumuis angusta fortuna alit: aut illud Menandri in Hydria, ὡς ἡδὺ πᾶν μισοῦντας φεύγειν πόρους ἐρημίας: O quàm suauis est solitudo ei, qui malos odio prosequitur: Et sæpe verum illud apud Strab. ἐρημία μεγάλη ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. At nos de his nunc non agimus, sed in aciem & campum & in mediam negotiorum arenam neminem solum volumus descendere.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄνακτος ὑποδδείσαντες ὁμοκλὴν,
Μᾶλλον ἐπέδραμον βελῆφορον ἀμφὶ ἄνακτα.
Ἀργεῖοι δ' ἐτέρωθεν ἐκαρτύναντο φάλαγγας
Τείχεος ἔντοσθεν, μέγα δέ σφισι φαίνετο ἔργον.
Οὔτε γὰρ ἴφθιμοι Λύκιοι Δαναῶν ἐδύναντο
Τεῖχος ῥηξάμενοι θοὴν παρὰ νῆας ἐλάσσαι·
Οὔτέ ποτ' αἰχμητὴς Δαναοὶ Λυκίους ἐδύναντο
Τείχεος ἀΐξαντας, ἐπεὶ τὰ πρῶτα πέλασθεν.
Ἀλλ' ὡς τ' ἀμφ' οὔροισι δύο αἴσυλοι ἀνέρε δηριάασθον,

Sic dixit: hi autem regis subueniti increpationem,
Magis ingruerunt prudentem circa regem.
Argiui autem ex altera parte muniebant phalanges
Murum intra magnum autem ipsis apparebat opus.
Neq; enim fortissimi Lycij Danaorum poterant
Muro rupto parare ad naues viam:
Neq; vnquam bellatores Danai Lycios poterant
À muro retrò repellere, postquã primùm accesserant:
Sed sicut de finibus duo viri contendunt,

Μέτρῳ

Μέτρ' ἐν χερσὶν ἔχοντες ὀπιζύω ἐν δεδρῃ,
Ὥ'τ' ὀλίγῳ ἐνὶ χώρῳ ἐρίζητον ὦδὶ ἴσης·
Ὡς ἄρα τὼς διέεργον ἐπάλξιες· οἱ δ' ὑπὲρ αὐτέων
ζε. δήιοιω *Δήουω ἀλλήλων ἀμφὶ σφέτερι βοείας
Ἀσπίδας, ἀκύκλους, λαισήια τε πλεροέντα.
Πολλοὶ δ' ἐτάζοντο κῆ χρόα νηλέϊ χαλκῷ,
Ἢ μὲν ὅτῳ στρεφθέντι μετάφρενα γυμνωθείη
Μαρναμένων, πολλοὶ δ' ὀμφιτεροὶ ἀσπίδ' ἀΐξας.
Πάντη δὴ πύργοι καὶ ἐπάλξιες αἵματι φωτῶν
Ἐρράδατ' ἀμφοτέρωθεν ἀπὸ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ὁδὶ ὡς ἐδύναντο Φόβον ποιῆσαι Ἀχαιῶν·
ᵇἈλλ' ἔχον ὥστε πάλαντα γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς,
Ἥ τε σταθμὸν ἔχουσα καὶ ἐρίον ἀμφὶς ἀνέλκῃ
Ἰσάζουσ', ἵνα παισὶν ᶜ ἀεικέα μισθὸν ἄρηται·
Ὡς μὲν τῶν ἐπὶ ἶσα μάχη τέτατο πτολέμοιό τε·
Πεῦκε γ' ὅτε δὴ Ζεὺς κύδος ὀρέξειε μετ' ἄλλους
Πηλεΐδῃ, ὃς πρῶτα ἐπήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ἦὗσεν δ' Ἀπαπεύσιον Τρώεσσι μεγαυδὴς,
Ὄρνυθ' ἱππόδαμοι Τρῶες, ῥήγνυσθε δὲ τεῖχος
Ἀργείων, καὶ νηυσὶν ἐνίετε θεσπιδαὲς πῦρ.
Ὡς φάτ' ἐποτρύνων· οἱ δ' οὔασι πάντες ἄκουον,
Ἴθυσαν δ' ἐπὶ τεῖχος ὁμοκλέες. οἱ μὲν ἔπειτα
Κρουσάων ἐπέβαινον ἀκαχμένα δόρατ' ἔχοντες.
Εἵλετο δ' ἀρπάξας λᾶαν φέρων, ὅς ῥα πυλάων
ζε. εἰσήκει *Εἰσήκει στρεφθῆναι, * πεμνὸς, παχὺς, αὐτὰρ ὕπερθεν
ζε. πεύμνος, παχύς ζε. ὀχλίσαι- Ὀξὺς ἔλευ· ᵈ κὰν δ' οὔ κε δύω περὶ κάρε βροτοὶ ἄριστοι,
ων, Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
Τόν οἱ ἐλαφρὸν ἔθηκε κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.
Ὡς δ' ὅτε ποιμὴν ῥῆα φέρῃ πόκον ἄρσενα οἰὸς
Χερὶ λαβὼν ἑτέρῃ, ὀλίγον δέ μιν ἄχθος ἐπείγῃ·
Ὡς Ἕκτωρ ἴθυς σανίδων φέρε λᾶαν ἀείρας,
Αἵ ῥα πύλας ἔρυτο πύκα στιβαρῶς ἀραρυίας,
Δικλίδας, ὑψηλάς· δοιοὶ δ' ἐντοσθεν ὀχῆες
Εἶχον ἐπημοιβοί, μία δὲ κληὶς ἐπαρήρει.
Στῆ ῥ' μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, χῆ ἐρεισάμενος βάλε μέσσας
Εὖ δεδαὼς, ἵνα μή οἱ ἀφαυρότερον βέλος εἴη.
ερ' ἦξε δ' ἀπ' ἀμφοτέρας θαιρὰς· πέσε δ' λίθος εἴσω
Βεληδονίη, μέγα δ' ἀμφὶ πύλαι μύκον· οὐδ' ἄρ' ὀχῆες
ἔσχεθέτην, σανίδες δ' διέτμαγεν ἄλλυδις ἄλλη
Λα * ὑπαὶ ῥιπῆς. ὁ δ' ἄρ' ἔσσυτο φαίδιμος Ἕκτωρ,
Νυκτὶ δοῇ ἀπάλαντος ἰδὼ ὤπια· λάμπε δὲ χαλκῷ
*Σμερδαλέῳ, τὸν ἕεσσο περὶ χροΐ· δοιὰ δ' ἐν χερσὶ
Δοῦρ' ἔχεν· οὐκ ἄν τίς μιν ἐρυκάκοι ἀντιβολήσας,
Νόσφι θεῶν, ὅτ' ἐσύλα πύλας· ᶠ πυρὶ δ' ὅσσε δεδήει.
Κέκλετο δὲ Τρώεσσιν ἐλιξάμενος καθ' ὅμιλον,
Τεῖχος ἐσερβαίνειν. τοὶ δ' ὀτρυνθεν πίθοντο.
Αὐτίκα δ' οἱ μὲν τεῖχος ἐσέρασαν, οἱ δὲ κατ' αὐτὰς
Ποιητὰς ἐσέχυντο πύλας· Δαναοὶ δ' ἐφόβηθεν
Νῆας ἀνὰ γλαφυρὰς· ὅμαδος δὲ δ' ἀλίαστος ἐτύχθη.

Mensuras in manibus tenentes communi in aruo,
Quiꝫ exiguo in loco litigant de æquali portione.
Sic quidẽ hos distinebãt pinnæ murorũ, hi. v. pro ipsis
Vastabant alij aliorum circa pectora bubulos
Clypeos, ingentem orbem habentes, parmasq́ leues:
Multi autem vulnerabantur ad corpus sæuo ferro:
Et si cui verso terga denudabantur
Pugnantium: multi aũt penitus trans scutum ipsum.
Vbiꝫ verò turres & pinnæ murorũ sanguine virorũ
Aspersæ erant vtringꝫ, à Troianis & à Græcis.
Sed neqꝫ sic poterant fugã facere Achiuorũ: (*iusta,*
Sed se habebãt, vt lãces mulier nendo victũ quæritãs
Quæ pondus tenens & lanam vtringꝫ appendit
Exæquans, vt liberis tenuem mercedem ferat:
Sic qdẽ horũ in pares partes pugna extẽsa est bellũq́:
Antequam Iupiter gloriã excellentiorẽ Hectori dedit
Priamidæ, qui primus insilijt in murum Achiuorũ.
Clamauit aũt vt exaudiri posset, Troianis vociferãs:
Mouemini equites Troiani, perrumpiteq́ murum
Argiuorũ, & manib. ĩmittite immẽsum ardẽtẽ ignẽ.
Sic dixit incitãs: hi autem auribus oẽs audiuerũt:
Directè ibãt aũt ad murũ conferti: hi quidem postea
Scalas ascenderunt, acutas hastas tenentes.
Hector autẽ correptum lapidem portabat, qui portas
Stabat ante extremus, crassus, sed desuper
Acutus erat: eum. a. neqꝫ duo viri populares fortissimi
Facilè super plaustrum à terra submouerent,
Quales nũc homines sunt: hic. a. facilè ipsũ vibrabat
Hũc ei leuẽ faciebat Saturni filius versuti. (*& solus.*
Sicut. a. quãdo opilio facilè portat vellꝰ masculæ ouis,
Manu accipiens altera: paruũ. a. ipsum pondus vrget:
Sic Hector rectà ad tabulas portabat lapidẽ sublatũ,
Quæ portas muniebant valdè fortiter coniunctas,
Biſores, altas. duo autem intus vectes
Firmabant mutui: vna aũt clauis accõmodata erat.
Stetit aũt valdè ppè iẽs, & adnixus percussit medias
Bene transiens, vt ne ei imbecille telum esset.
Rupit autẽ ambos cardines: cecidit autem lapis intra
Cum grauitate, valdè. a. circa portæ crepabant neqꝫ vectes
Tenebant: tabulæ autẽ disruptæ dissilierunt aliò aliæ
Lapidis ab ictu: insilijt autem illustris Hector,
Nocti veloci similis aspectu, splendebat autem ære
Terribili quo indutꝰ erat circa corpus. duo. a. manib.
Hastilia tenebat nec quis ipsum repressisset occurrẽs,
Præter deos, quãdo ĩsilijt portis: igne. a. oculi ardebãt.
Imperabat aũt Troianis conuersus ad multitudinẽ,
Murũ transcendere. hi autem hortanti obediuerunt.
Murũ transcendere. hi qdẽ murũ transcenderũt, illi. a. ꝑ ipsas
Factas influxerunt portas: Danai autem diffugerunt
Naues ad concauas, tumultus. a. angẽs cõsequutus est.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὡς δ' ἄμφ' οὔεσσι] Admiranda & penè inimitabilis comparatio, cuius tota virtus in his verbis consistit, ὀλίγῳ ἐνὶ χώρῳ: quod in omnibus comparationibus semper est obseruandum, vt sæpe monuimus: quia alioqui multa sunt superflua, quę nullam possunt ad rem habere ἀνταπόδοσιν. Ideò vulgò dicitur, similitudines vno pede claudicare.

b ἀλλ' ἔχον ὥστε πάλαντα] Laudatur hæc comparatio ad æqualitatem rei significandam: nam alio modo non potest accuratiùs exprimi. In qua tamen Poëta mirè accuratus est: non enim mulierem dominam inducit ponderantem, ipsa enim fortasse tenue quidpiam in leuitate ponderis non curaret: neq; ancillam, ipsa enim non ita se fideliter fortè gestura est, vt exquisitè ponderet: sed operatricem fidam, quæ fallere non potest. nam additur, ἀληθὴς: neque ipsa falli, quia pauper.

c ἀεικέα μισθὸν] Eustathius putat Homerum hoc loco generaliter mercedem eleuare, quasi quæstũ facere res sit illiberalis: vnde Athenienses, inquit, mercedem in admirationem transferentes (μεταλαμβάνοντες τὸ μισθὸν ἀντὶ θαυμάτος) mercedem dare vocant θαυμάζειν, vt apud

apud Comicum, χρὴ γὰρ ἀοιδὸν μᾶσαι τὸ τὸν διδάσκαλον: quod σοφήμους dictum est, pro μισθὸν ἔχοντας. Qua de re aliàs dicemus. Sanè Didymus per ἀφεῖται μισθὸν, τὸν αὐτὸν τῷ οἰκτρὸν intelligit, quod versio nostra sequitur. Sed ex priore sententia sunt, vt testatur idem Eustathius, qui matrem Poëtæ ab ipso volunt intelligi, quam quidem laudet vt iustam, id est, ἀληθῆ: vituperat quasi indecenter viuentem, hoc est, mercenariè. Nam Herodotus in vita Homeri recitat Chretheida sic solitã ipsum alere ex opificio suo. Ipsius verba Græca si quis malit, hæc sunt: πρὸς μὲν οὖν ἡ Κρηθηὶς ἐῶ παρὰ τοῦ Σμινθέως. ὡραιότατος δὲ ἦν ἐργασίης χάριν ἀφικνεῖτο ἐς αὐτὸν ἐργασίης χάριν ἀπὸ Φοίνικος τοῦ Ἀμυντορίδεω ἐπὶ θάλασσαν τὸν παῖδα ἀφ' οὗ ἠσθιε ἀεί, &c. Nam subiungit etiam in hoc opificium ipsam à Phemio Smyrnæ conductam, à quo etiam ad sui matrimonium tandem est sollicitata.

τὸν δὲ ὄπνος ὀλοὸν ἀμείρει] De robore veterum heroum satis alibi. Tamen videtur obseruandum, non tam robur Hectoris hoc loco describi, quàm Iouis auxilium, sine quo neque Hector tantum saxum tollere potuisset. id docent illa, τὸν δ' οἱ ἀλαφρὸν ἔθηκε κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω: vt facilè notes, plus Græcis semper Poëtam quàm Troianis tribuere: siquidem Græcos id sine vllo negotio facientes inducit, quod Hector nunc Iouis ipsius ope facere dicitur.

ἐρήξει δ' ἀτ' ἀμφοτέρους] Hic est gloria & decus illud quod Hectori Iupiter erat conciliaturus, vt nimirum murum Græcorũ perrumperet, idque solus sine suorum adminiculo, præter quàm Iouis, vt anteà dicebamus.

ἐν δὲ οἱ ὄσσε δεδήει.] Oculorum ardor iram significat, vt ex Seneca docuimus lib. 1. pag. 7. vnde igneam illam esse constat, vt sequenti libro ostendemus.

FINIS LIBRI XII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ νικωμένους ἐλεῶν τοὺς Ἕλληνας, ὁμοιοῖ Κάλχαντι, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς Αἴαντας παροξύνει, ἔπειθ' ὑπὸ τοὺς ἄλλους. ῥᾳδίως τοίνυν Ἰδομενεὺς ἀφίσταται, καὶ ἀναιρεῖ Ὀθρυονέα, καὶ ἄλλους ἐλλογίμους. πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἀναιρεῖνται. λυπεῖ δὲ καὶ τοὺς Δηΐφοβον καὶ Ἕλενον. τοὺς δὲ ὑπηκόους συναγαγὼν Ἕκτωρ ἐπάγει τοῖς πολεμίοις, καὶ μεγάλας ἀμφοτέρωθεν ἀναιρουμένας.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Νὺ, ὃ Ποσειδάων Δαναοῖς κράτος ὦπασε λάθρη.

Ἄλλη.

ἢ ἐπὶ τῇς ναυσὶ μάχη,

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Homeri Iliadis.*

NEPTVNVS victos miserans Græcos, assimulatur Calchanthi, & ambos Aiaces concitat: deinde verò & alios. Posthæc Idomeneus fortiter se gerit, & interfecit Othryoneum, & quosdam alios. Multi autem ipsorum interficiũtur. Vulnerantur verò Deiphobus & Helenus: At subiectos suos cõgregans Hector ducit in hostes, & magna vtrinq; strages editur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

N, autem, Neptunus Danais robur præbuit clàm.

Aliud.

Pugna ad Naues.

ΕΥ Σ[a] δ' ἐσὲ οὐ Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε,
Τὲς μὲν ἔα παρὰ τῇσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀιζὺν
Νωλεμέως, αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὼ,
Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθορώμενος αἶαν,
Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν,
Γλακτοφάγων, Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων.
[b]Ἐς Ἰλιον δ' οὐ πάμπαν ἔτι τρέπεν ὄσσε φαεινώ.
Οὐ γάρ οἱ γ' ἀθανάτων τις ἔλπετο ὃν κῆρ θυμὸν
Ἐλθεῖν ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσιν.
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴ ἔμπεδε κρείων Ἐνοσίχθων.
Καὶ γὰρ ὁ θαυμάζων ἧστο πτολεμόν τε μάχην τε
Τῇσι ἐπ' ἀκροπάτης κορυφῆς Σάμου ὑλήεσσης
Θρηικίης· ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἴδη,
Φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
Ἔνθ' ἄρ' ὅγ' ἐξ ἁλὸς ἔζετ' ἰὼν, ἐλέαιρε δὲ Ἀχαιὲς
Τρωσὶν δαμναμένους, [c]Διὶ δ' ἦν κεκοτηότα θυμῷ.
Αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος καταβήσετο παπτήνας,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς· τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη
Ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.
Τρὶς μὲν ὀρέξατ' ἰὼν, [d]τὸ δὲ τέτρατον ἵκετο τέκμωρ
Αἰγὰς, ὅθι οἱ κλυτὰ δώματα βένθεσι λίμνης
Χρύσεα μαρμαίροντα τετεύχατο ἄφθιτα αἰεί.
Ἔνθ' ἐλθὼν, ὑπὸ ὄχεσφι δύω κατύσσετο [e]χαλκόποδ' ἵππω,
Ὠκυπέτα, [f]χρυσέῃσιν ἐθείρῃσιν κομόωντε.
Χρυσὸν δ' αὖτὸς ἕλετο περὶ χροΐ· βῆ δ' ἰμάσθλην
Χρυσείην, * εὖτυκτον· ἔβη δ' ἐπιβήσετο δίφρου·
Βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ'· ἄπειλε δὲ κήτεα ὑπὸ πάντα
Πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, ἐὸν ἐγνοίησεν ἄνακτα·
[g]Γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα διΐσατο· τὶ δ' ἐπέτοντο

[a] Ἐυ σὲ ἐσὲ οὐ Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε,
Τὲς μὲν ἔα παρὰ τῇσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀιζὺν
Νωλεμέως, αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὼ,

[Z]EVM autem postquã Troianos & Hectorem nauibus admouit, Hos quidem sinebat apud eas laboremq; sustinere & ærumnam indesinenter. ipse autem retrò vertit oculos splendidos Seorsim ad equitum Thracum despiciens terrã, (rũ Mysorũq; comino pugnãtiũ, & illustriũ Hippemolgo- Lacte vescentium, Abiorum, iustissimorum hominũ: Versus Troiã a. nõ oĩno amplio vertebat oculos splẽdi- Nõ. n. hic ĩmortaliũ quẽq; sperabat suo in animo (dos. Venientem, vel Troianis auxiliaturum, vel Danais: Negq; vanam speculationem agebat rex Neptunus: Etenim hic spectans sedebat bellumq; pugnamq; Altè super summum verticem Sami syluosæ Threiciæ: inde enim conspiciebatur tota quidem Ida: Apparebat etiã Priami ciuitas, & naues Achiuorũ. Illic is è mari sedebat egressus, miserãbãt. a. Achiuos. À Troianis domitos: Ioui autẽ grauiter irascebatur. Protinus verò de monte descendit aspero, Citò pedib. pgressº. tremebãt. a. mõtes magni & syluæ Pedib. sub immortalib. Neptuni euntis: (destinatũ Ter quidẽ passũ fixit eũdo, quartò. a. peruenit ad locũ Aegas. illic. a. & inclytæ ædes in profunditatib. maris Aureæ, nitentes ædificatæ sunt, incorruptæ semper. Illuc cùm veniisset sub curru iunxit æreis pedib. equos Celeriter volantes aureis iubis comantes: Aurũ. a. ipse induit circum corpus: accepit. a. scuticã Auream, eleganter factam: suuũq; ascendit currum: Cepit. a. agitare per vndas, exultabãt. a. cete sub ipso χρ. εὐτυκτον Vndiq; è latebris: neq; ignorauerunt regem: Prælætitia verò mare diducebatur. hi autẽ volabant

Ῥ' ἰμφ'

Γίμφα μάλ', ἀδμῆτε διαίνετο χάλκεος ἄξων.
Τὸν δ' ἐς Ἀχαιῶν νῆας ἐΰσκαρθμοι φέρον ἵπποι.
Εἶσι δέ ῥα πρὸς δῦρὸν βαθείης βόθρου λίμνης,
Μεσσηγὺς Τενέδοιο καὶ Ἴμβρου παιπαλοέσσης·
Ἔνθ' ἵππους ἔσησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Λύσας ἐξ ὀχέων, παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν ἔδμαρ
Ἔδμεναι· ἀμφὶ δὲ ποσὶ πέδας ἔβαλε χρυσείας,
Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν
Νοστήσαντα ἄνακτα· ὁ δ' ἐς στρατὸν ᾤχετ' Ἀχαιῶν.
[h]Τρῶες δ' ὡς φλογὶ ἶσοι ἀολλέες, ἠὲ θυέλλῃ,
Ἕπποισι πελαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτες ἕποντο,
Ἄτρομοι, αἰόλοι, ἔλποντο δὲ νῆας Ἀχαιῶν
Αἱρήσειν, κλυτένειν δὲ παρ' αὐτόφι πάντας Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος, ἐννοσίγαιος,
Ἀργείοις ὤτρυνε βαθείης ἔξ ἁλὸς ἐλθών,
Εἰσάμενος Κάλχαντι δέμας καὶ ἀτρέα φωνήν.
Αἴαντε πρώτω πειρήσετον αὐτὼ καὶ αὐτώ,
[k]Αἴαντε, σφῶϊ μὲν κε σαώσετε λαὸν Ἀχαιῶν,
Ἀλκῆς μνησαμένω, μηδὲ κρυεροῖο Φόβοιο
Ἄλλῃ μὲν γὰρ ἔγωγ' οὐ δείδια χεῖρας ἀάπτους
Τρώων οἳ μέγα τεῖχος ὑπερκατέβησαν ὁμίλῳ·
(Ἔξοσιν γὰρ ἅπαντας ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ)
Τῇ ἴη δὴ αἰνότατον πεδιδείδμεναι μήτι πάθωμεν,
Ἦ ῥ' ὅγ' ὁ λυσιώδης φλογὶ ἴκελος ἠγεμονεύῃ
Ἕκτωρ, ὃς Διὸς υἱὸς ἀγαυοῦ φαίνεται εἶναι.
Σφῶϊν δ' ὧδε θεῶν τις ἐνὶ φρεσὶ θαιτὸν ἐνείη
Αὐτώ θ' ἑστάμεναι κεκαρτερῶς, καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους·
Τῶ κε καὶ εὐθυμηνὸν πρὸ ἑρωήσειεν ἀπὸ νηῶν
Ὠκυπόρων, εἰ καί μιν Ὀλύμπιος αὐτὸς ἐγείρῃ.
[l]Ἦ, καὶ σκηπανίῳ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
[m]Ἀμφοτέρω κεκοπὼς θῆσεν μένος καρτερὸν αἰεί,
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἑλαφρὰ πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Αὐτὸς δ' ὥς τ' ἰρηξ ὠκυπτέρυξ ὦρτο πέτεσθαι,
Ὅς ῥα τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης πρῶτον μεθίησιν
Ὀρμηθεὶς πεδίοιο διιώκειν [n]ὄρνεον ἄλλο·
Ὣς ἀπὸ τῶν ἤϊξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Τοῖιν δ' ἔγνω πρῶτα ὁ Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας.

Celeriter admodũ, neq; subter madescebat æreus axis.
Hunc verò ad Achiuorũ naues agiles ferebant equi.
Est a. quoddã specus latũ, pfundi in gurgitib. maris,
Inter Tenedum & Imbrum asperum:
Illic equos stitit Neptunus quatiens terram,
Solutos ex curribus, iuxtaq; diuinum posuit pabulũ
Ad edendũ. circa autem pedes pedicas posuit aureas
Infrangibiles, insolubiles, vt firmiter illic expectarẽt
Redeuntẽ regem: hic. a. ad exercitum ibat Achiuorũ.
Troiani autem flammæ similes conferti siue procellæ,
Hectorẽ Priamidẽ insatiabiliter alacres sequebãtur,
Valdè strepẽtes, valdè resonãtes: sperabãt. n. naues A-
Capturos esse, occisurosq; apud ipsas oës Achiuos. (chi.
Sed Neptunus terram cingens, quatiens terram,
Argiuos concitabat profundo è mari veniens,
Assimulatus Calchanti corpore & indefessa voce.
Aiaces primus allocutus est promptos & ipsos:
Aiaces vos quidẽ seruabitis populum Achiuorum,
Fortitudinis memores, non autem lethalis fugæ.
Alibi quidem ego non timeo manus duras
Troianorũ, q magnũ murũ transcẽderũt suo agmine:
(Sustinebant enim omnes fortes Achiui)
Hac parte verò grauissimè extimui neqd patiamur,
Qua hic rabiosus flammæ similis imperat
Hector, qui Iouis iactat præpotentis filium se esse:
Vobis autem sic deorum aliquis in mentibus faciat,
Vt & ipsi persistatis fortiter, & hortemini alios:
Itaq; quantumuis alacrem repelleretis à nauibus
Velocibus, etsi eum Iupiter ipse incitet.
Dixit, & sceptro, terrã continens, terræ quassator,
Ambos feriens impleuit robore forti,
Membra autem fecit leuia, pedes, & manus supernè.
Ipse aũt, vt accipiter pernix concitatur ad volandũ,
Qui à præruptæ petra prælonga leuatus,
Properat per campum insequi auem alius generis:
Sic ab his digressus est Neptunus quatiens terram.
Ex ipsis duobus. a. sensit prius Oilei filius celer Aiax.

COMMENTARIVS.

a ζοῦς δ' ἐπὶ ἶπὰ τρῶας] Præcedentis libri finis docuit, irrupisse Hectorem, reliquasque Troianorum copias in Græcorum murum, coniecisse illos in fugam vsque ad Naustathmum: quo facto successit Iouis institutũ, quod erat de Hectore honorando, vt eo magis videlicet desiderium Achillis Græcis excitaret. Nunc verò ait Poëta ab hac pugna Iouem oculos reflexisse, quod artificium est Poëtæ, vt Græcis rem suam superiore pugna deperditam in integrum restituat. Id autem commodiùs præstare non poterat, quàm si Troianos auxilio Iouis destitueret. vidimus enim aliàs, cùm Poëta per se solùm confligentes vtrasque copias inducit (nam si dijs placet, voluit enim etiam vir bonus ille, vt sine diuina ope ac præsentia homines aliquid possint (Græcos superiores Troianis fieri. Quòd cùm ita sit, opportunè Iouem retrò ab vtroq; exercitu vertentem oculos fingit. Quia tamen res Græcorum ita erant afflictæ ac desperatæ, eorumque animi tam profligati & humiles propter recentes Troianorum impetus, diuina hortatione atq; auxilio incitat eos & confirmat. Nolumus tamen hic, in nobis repugnantiam obseruari, quod anteà per se solùm dimicare Græcos intellexisse videamur. nam hic, vt dixi, propter miserum eorum statum admiranda eos erigi ratione oportuit, vt esset ὡς θεὸς ἀπὸ μηχ. ἦς ἐπιφανείς, quod veteri iactatur prouerbio, huic loco accommodatissimum.

b ἐς τροίλον δ' ἐπάμπαυε] Hoc à Poëta sic confictum est præter superiores rationes, vt faciliùs & tutiùs Ioue non vidente Neptunũ suum inducat. Ipsi autem Ioui causam auertendi oculos assignat securitatem, quam de reliquis Dijs sibi pollicebatur, neminem videlicet ausurum alterutri parti auxilium ferre, quòd ipse antea graui addita comminatione prohibuerat. Sic enim lib. 8, ait:

ὃν δ' αὖ ἐγὼν ἀπερύκω ὀδὲ θεὸν ἐθέλοντα νοήσω
πολλὸν ἐς ἀντιβίην ἐλθόντ' ἢ τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσι,

c δὶ δὲ κραιπνῶς ἐνεμέσησε.] Iudicium est Homeri, quasi non frustrà ac immeritò Ioui Neptunus succenseat: sed κατὰ χέμεσιν, quæ est iusta reprehensio. Mirari autem subit, cur Neptunus iam Græcis faueat, cùm tamen lib. 12. circa initium docuerit Poëta ipsum Græcorum murum cum Apolline euertisse, quod fuit hostilis animi testimonium. Sed nos ibidem quod ea de re sentiebamus, scripsimus: ad voces ὄφρα μὴ ἔκπαγλ. Illud verò penè ἀσύγκλωτον, quòd cùm anteà lib. 8. Neptunus Iunoni aduersus Troianos pro Græcis auxilium denegârit, quia intelligeret se Ioui rem ingratam facturum, immò difficillimam, cùm tutò potentissimo Deorum Ioui non resistatur. Sic enim ille:

οὐκ αὖ ἔγωγ' ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι ἡμέας τὸς ἄλλους, ἐπεὶ πολὺ φέρτατός ἐστιν:

nunc verò sponte illud ipsum quod recusauit, aggrediatur. An non eadem Iouis potentia illum coërcere potuit aut debuit? Nos in poëtæ voluntate acquiescamus, cui hæc audere placuit pro sacrosancta Poëtarum in his figmentis potestate.

d τὸ δὲ πεζαῖον] Cùm corpora Dijs suis assignauerit antiquitas, corporeasque penè omnes actiones tribuerit: ne tamen eos mortalibus adæquaret, cauit vt in re simili dissimilitudo maxima videretur. Quod hoc loco licet obseruare in Neptuni incessu, qui omnium mortalium facultatem longè superat. Quarto enim passu à Samothracia ad Aegas peruenit, quorum locorum magna sine dubio fuit distantia: quam nos in Lexico in voce αἴγαι, explicabimus. Nam dubitatur quænam Aegæ hoc loco intelligi debeant: pro-

probabiliùs tamen est vt Aegæ ciuitas Achaiæ in Peloponneſo, vbi colitur Neptunus, intelligatur. Porrò quærit Didymus, cur ſtatim ad Troiam Neptunus non proficiſcatur, ſed tempus conſumat Aegas accedens, quaſi nimirum moras nectat? Soluit ipſe, ὅτι ἑηρσὶν οὖσι κωφοῖς τῶν μεμηχανῆσθαι ἡ ἀποδημία. πρῶτον μὲν ἵνα ἀποτολμήσῃ τὸν Δία ὡς ἀπλέλοιπως τὸν πόλεμον. δεύτερον ἵνα κρυφθεὶς εἰς τὸν Διὸς πόλεμον, ἐκεῖθεν ἄρμα φορηθεὶς εἰς τὴν συμμαχίαν κινδυνεύσῃ. Sed forſan quoq; Poëtæ figmentum huius aduentus tam repentini veriſimilitudine aduerſus ἀπιστίαν præmunire voluit, ne omnino παραλογίαν videretur.

e χαλκοποδ' ἵππω.] Equi meritò Neptuno attribuuntur: nam ipſe primus artem equitandi inuenit, vt ſcribit Pauſanias in Achaicis. Qua de re vide copioſiùs Gyrald. hiſt. Deorum Syntag. 5. Horum autem equorum numerus eſt quaternus, vnde Orpheus in Hymnis κυμοθοὴς, χαλκοπόδων, τετράορον ἅρμα διώκων: quanquam non deſint, qui Neptuni currum à vitulis marinis & cete trahi malunt, quàm ab equis, quod tamen non videtur Homeri ſententiæ aſtipulari.

f χρυσείοισιν.] Solet Homerus res Deorum auro exornare, materia ſcilicet apud nos prætioſiſſima, incorruptibili nimirum & rubiginem non patiente, proinde quæ Deorum etiam apparatibus & ornamentis digna facilè credi potuit.

g γηθοσύνη δ' ἅλατο.] Senſum rebus inanimatis tribuere noſtro Poëtæ non eſt nouum. Quod autem hîc de mari dicitur præ lætitia ſeſe diſcindente, minùs abſurdum eſſe videri poteſt: ſiquidem Calliſthenes, vt notat Euſtathius, Pamphylio pelagus tranſeunte Alexandro non ſolùm diffindi, ſed etiam aſſurgere dixerit, quaſi ſentiens ipſum tranſeuntem, & Regem nō ignorans, vt cùm demitteretur & incuruaretur, ipſum quaſi genu inflexo colere & adorare videretur. Cæterùm affectus humanos rebus inanimatis, vt dixi, aſſignare Poëticam ſubolet licentiam: quanquam & hoc ſibi interdum proſa oratio concedat.

h πρῶες δ' ὁμόγνιοι ἔσαν.] Hac comparatione confuſus & inordinatus impetus, clamorq; Troianorum ſignificatur, ideò neq; leonibus neq; lupis, aut eiuſmodi ferarum vlli comparat, ſed flammæ & procellæ: quorum vtriq; reſpondent etiam ſequentia, ἄερμοι αὐλαχοι. Nam βρόμος, eſt flammæ: ἰαχὴ verò, procellæ.

i ἐσάμβρῳ Κάλχαντι.] Hic Calchas, cui Neptunus aſſimilatur, à quibuſdam præco eius nominis eſſe coniiciebatur: ſed ij, mea quidem ſententia, decipiuntur, quia poſteà dicet Aiax, οὐδ' ὄγε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστὴς, ἀλλὰ θεός. Vnde conſtat Neptunum Calchantis Vatis ſpeciem induiſſe, quàm tamen adulterinam ex veſtigijs agnouit Aiax: vt ibi dicemus.

k ἄμυντε, σφὼ μᾶλλα.] Neptunus hac oratione hunc finem ſibi proponit, vt quo iure quaq; iniuria Græcos in Troianos exaſperet. Ideò vt eorum odium maius excitet, maximè verò Hectoris, opportuno mendacio dicit Hectorem ſe filium Iouis eſſe gloriari vt & ipſi reſiſtentes Græci non minores ſe Deorum filijs gerant. Calumniatur ergo Hectorem Neptunus forſan quòd alibi Hector dicit, ποιμένι ὡς πίσυνος ἀθηναίης καὶ Ἀπόλλωνι. Quod tamen mihi non poſſum planè perſuadere. Sed ita per αὔξησιν loquutus eſt Neptunus de Hectore, ὃς δίος ὄχεται ἐριθύνεος πάις ἄρεος. quòd ita videbatur ex recenti victoria elatus, vt iam ſe diuino ortum genere prædicare non dubitaret: quod καὶ τὸ στωπώμενον intelligendum relinquat Poëta: vel ſimpliciter, vt diximus, ſuperbum & arrogantem Heroëm in odiū vehementiùs vocat. Immò potiùs (eſt enim nobis ab Euſtathij ſententia etiam hoc loco recedendum) tota hæc Neptuni oratio ita eſt concinnata, vt magis optare fortitudinem Aiacibus, quàm ipſos hortari videatur. Primùm enim docet ſe perterrefactum ex Troianorum impetu (loquitur autem ſub Calchantis imagine) ac metuiſſe nequid grauius Græci patiantur ab iſto Hectore, qui flammæ inſtar efferbuerit & furat: mox optat, vt Deus etiam aliquis Aiacibus faueat: quod ſi fiat, non dubitat quin etiam Hectori ab ipſis reſiſti poſſit, atq; is etiam à nauibus propelli. Non ergo tam odium Hectori apud Græcos concitat (quid enim opus erat eum odioſum reddere, quem iam ſatis oderant?) quàm periculi magnitudinem explicat, ex qua ipſe adeò ſit perculſus ac attonitus. Directè autem eos non hortatur, ſed docet tantùm hîc magis diuino quàm humano eſſe opus auxilio. Res eſt plana, & proinde facilis intellectu lectori futura.

l ἢ, ἣ σκηπανίῳ.] Virgæ diuinæ apud Homerum ſemper aliquid magni præſtant, vt illa Mineruæ Odyſſ. π. quæ

ἄγχι παρίσταμένη λαερτιάδην Ὀδυσῆα
ῥάβδῳ ἐπωλυγίᾳ πάλιν ποιήσε γεραίην.

Sic virga Mercurij, qua — *animas ille euocat Orco*
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit,
Dat ſomnos adimitque & lumina morte reſignat:
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat *Nubila* —.

vt eſt apud Virgilium, vel vt apud Homerum Odyſſ. & Iliad. ω.

— τῇ τ' ἀνδρῶν ὀμμαλὰ θέλγει,
ὧν ἐθέλῃ, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Sic Circe Odyſſ. κ. virga vtitur ad transformationem ſociorum Vlyſſis. Et iam hic Neptunus ſceptro ſuo percuſſos Aiaces fortiores & audentiores in hac pugna facit.

m ὄρνεον ἄλλο.] Aliam auem intelligit alius generis, quàm ſit accipiter: indicat enim, accipitrem in ſui generis aues non inuolare. Res nobis in tranſenna diligenter notanda. Natura enim (hoc eſt, Deus,) ita omnia animantia condidit, vt nullum in ſuum genus ſæuiat: ac, vt ait Theocritus πάντες μὲν πέπλῳ φίλον, μύρμακι δὲ μύρμαξ. Ἔργον δ' ἁρπαγή, &c. præter ipſorum hominum, quod tamen animal omnium eſt longè præſtantiſſimum, ingenium qui ſe ipſos crudeliter cuiſcerant ac diſcerpunt. Quæ res etiam illos videtur cæteris animantibus deteriores hac in parte reddere. Hoc argumentum Plinius paucis eleganter tractauit lib. 7. in præfat. Denique inquit, cætera animantia in ſuo genere probè degunt: congregari videmus, & ſtare contra diſſimilia: leonum feritas inter ſe non dimicat: ſerpentum morſus non petit ſerpentes: ne maris quidem belluæ ac piſces, niſi in diuerſa genera, ſæuiunt. At Hercule homini plurima ex homine ſunt mala. Hæc ille. poterat etiam addere hoc exemplum Homericum de auibus rapacibus, quæ diuerſas tantùm aues venantur. Et hic nobis eſt fructus ex hoc loco colligendus, vt acriùs ſtylum in nos ipſos ſtringamus. Veloçem auſtem diſceſſum Neptuni accipitris volatui eleganter comparat, qui tam celer & feſtinus eſt, vt prouerbio locum dederit, quo de aliàs dictum eſt.

Αἶψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσέφη Τελαμώνιον υἱὸν,
[a] Αἶαν, ἐπεὶ τις νῶι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι
Μαντεῖ ἐισόμενος κέλεται παρὰ νηυσὶ μάχεσθαι,
Οὐδ' ὄγε Κάλχας ἐστὶ θεοπρόπος οἰωνιστής.
Ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ κνημάων
Ρεῖα ἔγνων ἀπιόντα· [b] ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ.
Καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Ματμώσσει δ' ἐνέρθε πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθεν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αἴας,
Οὕτω νῦν καὶ ἐμοὶ πρὶν δέρκεται χεῖρες ἄαπτοι
Μαιμῶσιν, καί μοι μετὰ φρεσὶν ὦρορε, νέρθε δὲ ποσσὶν
Ἔστυμεν ἀμφοτέροισι· μενοινάω δὲ καὶ οἷος
Ἕκτορι Πριαμίδῃ ἄμοτον μεμαῶτι μάχεσθαι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Χάρμῃ γηθόσυνοι τήν σφιν θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.
Τόφρα δὲ τοὺς ὄπιθεν Γαιήοχος ὦρσεν Ἀχαιούς,
Οἳ παρὰ νηυσὶ θοῇσιν ἀνέψυχον φίλον ἦτορ·
Τῶν ῥ' ἄμα τ' ὀξυόων καμάτῳ φίλα γυῖα λέλυντο.

Protinus. a. Aiacē allocutus eſt Telamonium filium,
Aiax, quoniā aliquis nobis Deorū, qui Olympū habitant,
Vati aſſimilatus, iubet apud naues pugnare, (bitāt,
Neq; hic Calchas eſt vates, augur:
Veſtigia enim retrò pedum & tibiarum
Facilè cognoui abeuntis: faciles cognitu aũt dij ſunt.
Atq; mihi ipſi animus in pectoribus dilectis
Magis concitatur ad bellandum & pugnandum,
Prompti ſunt autem ſubter pedes & manus ſuprá.
Hunc. a. excipiens, allocutus eſt Telamonius Aiax:
Sic nunc & mihi circa haſtam manus duræ
Geſtiunt: & mihi robur mouetur: ſubter aũt pedib.
Impellor ambobus: paratus ſum autem & ſolus
Cum Hectore Priamide inexplebiliter alacri pugnare.
Dum hi quidem talia inter ſe dicebant, (re.
Pugnæ ſtudio læti, quod ipſis Deus immiſerat animo.
Interim. a. retrò exiſtētes Neptunꝰ cōcitauit Achiuos,
Qui apud naues veloces reficiebant dilectum cor:
Quorū cũ moleſto labore chara mẽbra ſoluta erant.

Καὶ σφιν ἄχος κῆρ ὑμὸν ἐγίνετο, πλεῖοσι
Τρῶας ἐὶ μέγα τεῖχος ὑπερκατέβησαν ὁμίλῳ·
Τοὺς οἵγ' εἰσορόωντες, ὑπ' ὀφρύσι πάκρυα λείβον·
Οὐ γὰρ ἔφαν φόβοιο ὑπ' ἐκ κακὸν. ἀλλ' Ἐνοσίχθων
Ῥεῖα μετφομένῳ κεφαλῆφι ὤτρυνε φάλαγγας.
Τεύκρον δ' πρῶτον καὶ Λήϊτον ἦλθε κελεύων,
Πηνέλεών τ' ἦρωα, Θόαντά τε Δηΐπυρόν τε,
Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας ἀϋτῆς·
Τοὺς οἳγ' ἐποτρύνων, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

[a] Αἰσχεῶς Ἀργεῖοι[d] κοῦροι νέοι· ὔμμιν ἔγωγε
Μαρναμένοισι πέποιθα σαωσέμεναι νέας ἁμάς·
Εἰ δ' ὑμεῖς πολέμοιο μεθήσετε λοιγαλέοιο,
Νῦν δὴ ἔπειτα ἦμαρ ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.
Ὤ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι,
Δεινόν, ὃ οὔποτ' ἔγωγε τελεύτησεσθαι ἔφασκον,
Τρῶας ἐφ' ἡμετέρας ἰέναι νέας, οἵ τε πάρος περ
Φυζανίῃς ἐλάφοισιν ἐοίκεσαν, αἵτε καθ' ὕλην
Θῶων, πορδαλίων τε, λύκων τ' ἠϊα πέλονται,
Ἄυτως ἠλάστησαν, ἀϊάλκιδες, ὀδὲ θαὶ χάρμῃ·
Ὣς Τρῶες τὸ πρίν γε μιῷ καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν
Μίμνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἀνάντιον ὀδὲ ἠδαίων.
Νῦν δ' ἔπαθεν πόλιος κοίλης ὑπὸ νηυσὶ μάχονται,
Ἡγεμόνος κακότητι, μεθημοσύνῃσί τε λαῶν,
Οἳ κείνῳ ἐρίσαντες ἀμυνέμεν οὐκ ἐθέλουσι
Νηῶν ὠκυπόρων, ἀλλὰ κτείνονται ἀν' αὐτάς.
[f] Ἀλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν ἐτήτυμον αἴτιός ἐστιν
Ἥρως Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Οὕνεκ' ἀπητίμησε ποδώκεα Πηλείωνα,
Ἡμέας γ' οὔπως ἐστὶ μεθιέμεναι πολέμοιο.
Ἀλλ' ἀκεώμεθα θᾶσσον· ἀκεσταί τοι φρένες ἐσθλῶν.
Τ' μεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδι θυμῷ ἀλκῆς.
Πάντας ἄριστοι ἐόντας ἀνὰ στρατὸν οὐδὲ ἂν ἔγωγε
Ἄνδρι μαχεσσαίμην ὅστις πολέμοιο μεθείη,
Λυγρὸς ἐών· ὑμῖν δ' νεμεσσῶμαι πεῖ κῆρι.
Ὦ πέπονες, πάχα δή τι[h] κακὸν ποιήσετε μεῖζον
Τῆδε μεθημοσύνῃ· ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
[i] Αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν.
Ἕκτωρ δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴν ἀγαθὸς πολεμίζει,
Καρτερὸς· ἔρρηξεν δὲ πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα.

Et ipsis dolor in animo fiebat aspicientibus
Troianos, q magnũ murũ transcenderãt suo agmine.
Hos illi inspiciẽtes sub supcilijs lachrymas fundebant.
Non.n. putabant se effugituros è clade, sed Neptunus
Facilè interueniens fortes concitauit phalanges.
Ad Teucrum prius & Leitum venit adhortans,
Peneleumq; heroẽm, Thoantemq;, Deipyrumq;,
Merionemq;, & Antilochum, peritos belli:
Hos hic incitans verbis velocibus allocutus est:

Pudor Argiui adolescẽtes iuuenes, in vobis equidẽ
Pugnantibus confidebam, saluas fore naues nostras.
Si autem vos bellum negligetis pernicioſum,
Nunc sanè apparet dies à Troianis domari.
Proh dolor, magnum miraculum hoc oculis video,
Terribile, quod nũquam equidẽ euenturũ putabam,
Troianos ad nostras accedere naues: qui priùs
Fugacibus ceruis similes erant, quæ in sylua
Lyncũ, ceruariorũ, leopardorumq; luporũq; esse fũt,
Temerè errantes, imbelles, neq; ad pugnam:
Sic Troiani priùs robur & manus Achiuorum
Expectare volebant ex aduerso, ne paululũ quidem.
Nunc verò procul ab vrbe cõcauas ad naues pugnãt
Ducis ignauia, negligentiaq;, militum,
Qui cum illo contendentes, defendere nolunt
Naues veloces, sed interficiuntur in ipsis.
Sed si iam & omnino verè reus est
Heros Atrides latè regnans Agamemnon,
Eò quòd contumelia affecit pedibus celerem Pelidem,
Nobis quidem nullo modo licet negligere bellum,
Sed medeamur citò: medicabiles sunt mẽtes bonorũ.
Vos.a. minimè honestè remittitis strenuam virtutẽ,
Omnes fortissimi existẽtes per exercitũ, nec equidem
Cum viro litigarem qui à pugna cessaret,
Imbellis existens: vobis autem indignor ex animo.
O molles: mox iam aliquod malum facietis maius
Hac cessatione, sed in mentibus ponite singuli (est.
Pudorẽ & reprehensionẽ. iam.n. ingens certamẽ ortũ
Hector iam apud naues in prælio strenuus pugnat
Fortis: effregit verò portas, & longum vectem.

COMMENTARIVS.

a αἶαν, ἐπεί τις νῶϊ] Hæc Aiacis Oilei oratio non est quidem ἀκέφαλος, sed μέσος. Nihil enim subijcitur, quod sit huius initij ἀπόδοσις: siue quòd perturbatum hominem Poëta significare voluerit, siue quòd finem additurum Aiax Telamonius interruperit.

b χρίγνωθι θεοῖσιν.] Hic locus nobis est diligenter attendendus: pertinet enim ad veterum illorum Deorum cognitionem. Ergo Poëta (nam hîc de illo tantùm nobis erit sermo, vt qui putà antiquissimus sit horum omnium scriptor) vt persuaderet suæ tempestatis hominibus esse Deos, non tantùm hoc ita nudè scriptis prodidit: sed etiam eos oculis hominum subiecit, quòd ea quæ videmus, certiùs credere soleat mortalitas. Id tamen moderatè fecit. Videbatur enim absurdum, vt faciem Deorum agnoscerent homines, quasi fulgor & maiestas illa diuini vultus ab ijs non debeat crasso visu percipi, aut etiam percipi non possit. Ergo posteriores tantùm partes videri ab ipsis voluit, anterioribus aliam putà mortalem speciem assumentibus, quâ sese conspiciendos exhiberent. Hoc loco venit examinandus in eam rem locus Virgilij. 1. Aeneid. Cùm enim Venus Aeneæ apparuisset Virginis os habitumque gerens, & virginis arma Spartanæ: tamen non potuit vultum diuinum dissimilare, vnde in eam vocem erupit Aeneas,

O quam te memorem virgo? namq; haud tibi vultus *Mortalis, nec vox hominem sonat. O dea certè:*
An Phœbi soror an nympharum sanguinis vna? Et hinc quasi Deæ sacrificia pollicetur:
Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextrâ. Sed ibi Poëta id de industria fecit, quia formosissimę Deę κάλλος illud diuinum vix potuit adimere, & tamen ita texit, vt vix certò posset illius Numẽ argui. Hinc est quòd certiùs eam posteà Aeneas agnouit: & ipsemet Poëta à parte posteriore & ex incessu Deæ signa exhibuisse scribit his verbis:

Dixit (Venus) *& auertens rosea cervice refulsit,* *Ambrosiæque comæ diuinum vertice odorem*
Spirauêre: pedes vestis defluxit ad imos *Et vera incessu patuit Dea.*

Sic quoque ex auersi Neptuni vestigijs Oileus hic Numen illius colligit, at confusè, hoc est, non agnito iposmet Neptuno, sed generaliùs de diuinitate illius pronuncians. Ergo Deos suos noluit à facie verè videri Homerus pro ratione iam à nobis assignata. Non dubitabo res sacras & veras profanis & fictis miscere, vt meliùs videamus, non planè ineptè hanc ἀορασίαν. Dijs quoque suis Homerum tribuisse. Moses Exod. cap. 33. à Deo petebat, vt se ipsi manifestaret, ac gloriã suã patefaceret: at Deus negauit ipsi fieri posse vt faciem suã Moses videret: ὁ δυνήσῃ, inquit, ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. ὃ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. Vt tamẽ seruo suo sanctissimo aliquid magni concederet, & cum beneuolẽtiæ suæ luculentissimo testimonio confirmaret, permisit se ei à parte posteriori videndũ. Verba Prophetæ sunt hæc, vt à Septuag. Interp. versa sunt: καὶ ἔσται ἐν ᾧ ἂν παρέλθῃ ἡ δόξα μου, καὶ θήσω σε εἰς σπήλαιον τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μου ἐπὶ σοι, ἕως ἂν παρέλθω, καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρά μου, καὶ τότε

ὄψῃ τὰ ὀπίσω μου, τὸ δ' πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι. Quod scio viros doctos interpretari de Christo, qui Mosis tempore non erat apparitурus, & Moses eum tamen venientem poterat credere & annunciare, quod est quasi partem posteriorem illius tantùm videre. Sed hæc allegoricè sumpta videntur, & mihi simplex explicatio hoc loco perplacet: quandoquidē Deus ibi nudè faciem suā Mosi denegat, quod ille ad maiorem fiduciam in administratione Israëlitis populi flagitauerat. Quid ergo? inquies, non constabit catholicam illud axioma, Deum esse ἀόρατον? Maximè, inquam: & id ipsum hic locus luculenter probat. Sed & quomodo illa ἀοράτου intelligenda sit, docere videtur, nimirū à parte anteriori: vt se Deus, cùm vult, videndum à posteriori exhibeat, vt nunc Mosi. Quid verò, Deo etiam, inquies, anteriora & posteriora tribuis? Immò heus tu, inquam, qui me alio modo loqui iubes, quàm Spiritus S. sit in his mysterijs locutus: sed hoc in sacrosancta Theologorum stoa diligentiùs & accuratiùs excutiatur ac expendatur, satis sit sacri & profani scriptoris loca inter se contulisse: quod non erit, vt opinor, pijs lectoribus ingratum, à quibus & fidem & modestiam in his rebus postulo. Quod autem ad Homericum epiphonema ἐξίγνωθι δ' θεοῖσιν attinet, huc est aduocandum quod Calasiris ille apud Heliod. Aethiop. hist. lib. 3. dicit. Ille cùm se Apollinem & Dianam (Deos) vidisse dixisset, rogauit Cnemon, quomodo hoc factum fuerit: Eodem modo, inquit, quem sapiens Homerus quasi ænigmate significat, multi autē ænigma prætereunt ἰχνίᾳ δὲ μετὰ ποσσὶν, vt idem alicubi dicit, ὀδὸν δὲ κνημῶν ῥεῖ, ἔγνων ἀπιόντα. ἐξίγνωτοι τε θεοῖσιν. Tum posteà cùm se horum versuum sensum percipere Cnemon fateretur, subijcit Calasiris: θεοὶ γὰρ ὁλκάμονες, inquit, (iuuabit autem elegantissimi scriptoris, qui minus hodierno die in manibus iuuenum teritur, verba referre) ἐπιφοιτῶντες ἢ εἰς ἡμᾶς ἢ ἀπιόντες, εἰς ἄλλο μὲν ζῶον ἐπιλάχοιεν, εἰς ἀνθρώπους δ' ἐπὶ πλεῖστον ἑαυτοὺς εἰδὰ παισὶ, πλησίον πλέον ἡμῶν εἰς τὴν φανταστικὴν ὑπαγόμενοι. τοὺς μὲν δὴ βεβήλους καὶ ἀμαλάθους, τῷ δ' σοφῷ γνῶσιν, οὐκ αὐ ἀμαυρόν. ἀλλὰ τοῖς πρόσθαλμοις αὐγοειδεῖς ἀτενὲς διόλου βλέποντες. καὶ τὸ βλέφαρον οὔποτε ἐπιμύοντες (malè vulgo ἐπιμίοντες) καὶ τοῦ (malè in excusis τὸ) βαδίσματος πλέον ἢ τῷ ἀμάσησιν τοῖν ποδοῖν ἢ δὲ μεταθέσιν αὐτομάτῳ, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ῥύμῃ ἀέριον, καὶ ὁρμῇ ἀπαραπόδιστον πεμόντων μᾶλλον τὸ σχῆμα ἢ ἀμπερωμένων. διὸ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν αἰγυπτίοις τοῖς ποδὰς ζευγνύουσι καὶ ὡσανεὶ ἐνόντας ἱστᾶσιν. ἃ δὴ καὶ Ὅμηρος ἀοιδὸς ἀπ' αἰγυπτίων καὶ τῶν ἱερῶν παιδεύσιν ἐκδιδαχθεὶς, συμβολικῶς τοῖς ἔπεσιν εἰσαπτέλλει, ὅσοις δυναμένοις σοφῶς ἐπὶ μὴ τῆς ἀθηνᾶς, οὕτω δ' οἱ ὄσσε φαάνθεν ἀπὸν. ἐπὶ δ' τῶν ποσσοδῶν, τὰ ἴχνια γὰρ μετόπισθε ποδῶν ἠδὲ (malè vulgò ἢ δ') κνημάων ῥεῖ ἔγνων. ἀπιόντα, οἷον ῥέοντα ἐν τῇ πορείᾳ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ῥᾶν ἀπιόντα, καὶ ἐκ ὧν λίνες ἠπατῶντο ῥαδίως ἔγνων ὑπολαμβάνοντες. id est, vt interpretatur Stanislaus Vvaschevuizki Polonus, Dij & numina venientia ad nos, & à nobis recedentia, in alia animalia rarissimè, in homines autem vt plurimùm sese transformant, similitudine magis, vt visum insomnij esse opinemur, nobis imponentes. Quamuis igitur prophanos homines latuerit, tamen, quin à sapiente cognoscantur, effugere nō possunt: sed ex oculis notari possunt, cùm continuo obtutu intueantur, & palpebras nunquam concludant (hoc ego rarissimè accidere contendo, deinde etiam non apud omnes nisi apud sapientes, vt etiam docet Calasiris) & magis etiā ex incessu, qui non ex dimotione pedum, neq; transpositione existit, sed ex quodam impetu aērio, & vi expedita, findentium magis auras quàm transeuntium. Quamobrem statuas quoque Deorum Aegyptij ponunt, coniungentes illis pedes, & quasi vnientes. Quæ etiam Homerus sciens, vt Aegyptius & doctrina sacra instructus, occultè & inuolutè versibus reddidit, relinquens intelligenda ijs, qui possent. De Pallade quidem, Atque truces oculi fulsēre tuenti. De Neptuno autem: Namq; pedum crurumq; simul vestigia ponè Perfacilè agnoui remeante, tanquam fluente in incessu. Hoc enim est, Perfacilè remeante: non, vt quidam decepti, perfacilè agnoui, putarunt. Hæc ille apud Heliodorum, quæ hunc locum maximè explanabunt. Porrò vt ad Oileum redeamus, is iam dicitur, diuinam maiestatem in eo, qui se Calchantem simulauerat, deprehendisse: quia, vt ait Dydimus, φανταστὰν παρέχῃ τὸ θεῖον ἑαυτῆ: quod quamuis ex vestigijs potuerit, vt etiā dicit, tamen vbi auctam sibi alacritatem bellicam sensit, in ea sententia magis est confirmatus. In quo postremo assensorem habuit fratrem Telamonium.

c αἰδὼς ἀργεῖοι] Non satis fuit Neptuno, duces illos Aiaces (eos enim principes in hac pugna fecit Poëta, vt anteà videbamus) excitare, si idem apud cæteros Græcos præstaret: quod ista facit oratione, cuius hoc est artificium. Primùm docet, quid ipse hactenus de eorum virtute senserit, in cuius nimirum præsidio salutem exercitus collocatam esse existimārit, quam ille adhuc mentem retineat, si modò prælium iam non detrectauerint, alioqui paratum se videre Græcis exitium: quod exaggerando, præsentem statum demiratus, comparat eum cum eo, qui iam est elapsus: cùm videlicet Græci Troianos fugarent, ac ipsis tantum terrorem suæ magnanimitatis incuterent, vt resistere nunquam ausi sint: nunc verò contrà accidit, vt Græci confligere cum Troianis vereantur. Hic autem supponendum esse videtur, secessisse Græcos in naues, vbi otiosi essent ac abstinerent à bello, indignati nimirum' Agamemnoni, quòd iam agnoscerent, ni fallor, quàm pessimè secum ageretur, Achille absente, quem offenderat Agamemnon. Id manifestè docet Neptunus, cùm dicit: Troianos iam ad naues pugnare, ἠμενόν, nempe Agamemnonis:

κοιήσατο μεθημοσύνῃσε τε λαῶν οἱ κείνῳ ἐφόσσοντες ἀμωμήτῳ σὺν ἐθέλουσι νηῶν ὠκυπέρων.

Quid etiam posteà Neptunus in Græcis improbat, quasi vnius Agamemnonis, licet reus hac in parte existat, causa, nihil sit eis de bellica fortitudine remittendum, vt propriam etiam salutem aspernentur. Tandem eos ad illam tuendam exhortatur. Porrò nos singula orationis membra mox enucleabimus.

d κοῦροι νέοι] In horum duorum repetitione videtur σχετλιολογεῖν: satis enim fuerat dixisse κοῦροι, vel νέοι. Aut forsan sic duplicantur κατ' ἐπιμονὴν, vt meliùs meminerint iuuentutis suæ Græci, aut potiùs adolescentiæ, in qua solet esse flos roboris ac virtutis, (vnde posteà Idomeneus de Aenea Καὶ ὀΐεχθ' ἥδης αὖθι· ὅ τε κρατὺς ἔσκε μέγιστον) quam ipsi nimium turpiter langueſcere nunc patiuntur in tanto rerum discrimine, in quo satius esset fortiter cum sui propugnatione mori, quàm cum pusillanimitatis istius, à Neptuno ipsis exprobratæ, crimine diutiùs viuere.

e οὔποτ' ἔγωγε πελόμην] Nunquam credidissem, inquit Neptunus, sic à Troianis propulsatos iri Græcos, vt in has angustias detruderentur, cùm ipsi semper Troianos fugârint, non secus ac ceruos lupi (qui appositio nomine ceruarij appellantur) & leopardi. Quid fugârint? immò vt ipsi ijdem cerui ab ijsdem feris in cibos dilaniantur: sic à Græcis Troiani anteà trucidabantur, vt eorum robur ne tantillum quidem possent sustinere. Quæ commemoratio proculdubiò languentes illas Græcorum turmas recreauit & excitauit, vt huc illud Virgilij possit detorqueri: Tum pudor incendit vires. Nam, vt est apud Euripidem in Temeno, αἰσχύνομαι δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἀσκησας αὐτὸς κακὸς κεκλῆσθαι πάις πατρί: id est, Pudet virum fortem, si ignauus segnisque vocetur.

f ἀλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν] Nouit Neptunus ex Achillis absentia tot damna Græcis incumbere, ideò tamen nihil de diligentia & solertia militari remittendum esse monet: intereà verò consilium subijcit de Achillis reconciliatione. Sic enim accipio illa verba: ἀλλ' ἀκεώμεθα θᾶσσον, &c. nisi malis de præsentis periculi remedio intelligi, quod videtur voluisse Didymus, vt sit hic sensus: Vestra culpa, inquit Neptunus ad Græcos, factum est vt Troianis tantum licuerit, at nunc obtestor vos vt virtutis pristinæ memores, & odij quod aduersus Agamemnonem concepistis immemores, vestris rebus afflictis succurratis, quod vos facturos securè mihi spō deo, siquidem ea est bonorum natura, vt facilè persuaderi possint, ac exulcerati illorum animi demulceri ac sanari. Exulcerantur autem ira animi, placida verò & mansueta oratione placantur πρὸς δὲ λόγῳ (sic enim apud Didymum est legendum, non ὁλόγῳ, vt ibi vitiosè excusum est) αἱ πρὸς ἀγαθῶν φρένες, ῥᾳδίως πείθεσθαι τὸ κρεῖττον μελετήσαντες οὐδεμιᾷ πάθει ἕπονται. Idem tamen ἀκέσῃ etiam per θεραπεύσῃ interpretatur, hoc est, actiuè non passiuè: nimirum vt intelligantur animi bonorum, qui alijs mederi possint, ijsq; subuenire. Sed illud mihi minus probari potest.

g ὅστις πολέμοιο μεδέαι,] Quem virum, quæso, intelligit Neptunus? An Agamemnonem? Id quidem sermonis cohærentia postulat, & sanè hoc tempore pugnæ non interfuit Agamemnon, quia erat vulneratus, simul etiam Vlysses, Diomedes, & Machaon, quibus etiam adde Nestorem, nō vulneratum quidem illum, sed Machaoni assistentem. Hanc autem Agamemnonis absentiam appositè timori eius ac ἀπραξίᾳ tribuit, cùm tamen honestiùs facturus videbatur, si cum vulnere impeditum, vt res se habebat, causatus esset. Sic & illius gloriæ consuluisset, & Græcis gratiorem reddidisset. Sed sanè quamuis illa causa absentiæ legitima fuerit, tamen intelligemus etiam sequenti libro eum ita ex hoc rerum statu perculsum, vt fugam capessendam esse reliquis Heroibus suaderet, vt meritò hic λυγρὸς appelletur. Ex quibus constat, Giphanium, nisi ego maximè fallor, hunc locum non intellexisse, dicentem, Cùm viris non obscuris, sed cum præstāribus esse certandum, &c. Præterea videtur adulari Græcis Neptunus, quasi eorum sententiæ de Agamemnone astipulari velit, vt eam tamen doceat illorum virtuti obstaculo esse non debere. Tali adulationis genere in sequentibus vtitur cùm Græcos omnes fortes appellat, his verbis: ὑμεῖς οἵ τοὶ ἐπὶ καλὰ μεδέοντε θυέλλος ἀλκὴς πάντες ἄριστοι ἠδὲ τράπεν, &c. cùm tamen lib. præcedenti dicat Aiax, ὦ φίλοι Ἀργεῖον ὅς' ἔχομεν, ὅστε μεσηδὲ

ὅστε χερδοτέρω, ἐπεὶ οὔπω πάντες ὁμῶς αὐτῆς ἐν πολέμῳ.

h κακὸν μᾶλλον] Fugam intelligit, & incendium nauium.

i αἰδὼ καὶ νέμεσιν] αἰδὼς, inquit Eustathius, est ex nobis ipsis: νέμεσις verò ex alijs πρὸς ἃς τὸν αἰδῶ ἔχομεν, cuius quidem pudoris sedes

est in oculis, iuxta illud: αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, vt est in prouerbio. At hîc Neptunus suadet poni pudorem in mente, id est, in ipso bonorum affectuum receptaculo, in quo pudor est primariò, in oculis verò secundariò. De illo autem prouerbio vide Erasmum Chil. 2. Cent. 1. prou 70.

Ὣς ῥα κελευτιόων γαήοχος ὦρσεν Ἀχαιούς·
[a] Ἀμφὶ δ' ἄρ' Αἴαντε δοιὼ ἴσαντο φάλαγγες
Καρτεραί, ἃς οὔτ' ἂν κεν Ἄρης ὀνόσαιτο μετελθών,
Οὔτε κ' Ἀθηναίη λαοσσόος. οἱ γὰρ ἄριστοι
Κεκλήγοντες Τρῶάς τε καὶ Ἔκτορα δῖον ἔμιμνον,
Φράξαντες δόρυ δορὶ, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ·
[b] Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρεικε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
Ψαῦον δ' ἱπποκόμοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλῃσι
Νεύοντων, [c] ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν·
Ἔγχεα δ' ἐπίουσον θρασυφάων ἀπὸ χειρῶν
Σεύμενοι· οἱ δ' [d] ἰθὺς φρονέων, μέμασαν ἐὴ μάχεσθαι.
Τρῶες ἐὺ προθύροιψαν ὁμίλεες· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ
Ἀντικρὺ μεμαὼς, [e] ὁλοίτροχος· ὡς δὲ πέτρης,
ιε. ἄσῃ. Ὅντε κ' ἐξ εὐφαοῦς ποταμὸς χειμάρροος * ὦσῃ,
Ῥήξας ἀσπέτῳ ὄμβρῳ αἰπαλιὴν ἔχματα πέτρης,
Ὑψι τ' ἀναθρώσκων πίπτῃσι, κτυπέῃ δὲ θ' ὕλη
Ἴσατο δ' ἀσφαλέως θεῖ ἔμπεδον, ὄφρ' ἀν ἵκηται
Ἰσόπεδον, τότε δ' οὔτι κυλίνδεται, εὐθύμενός περ·
Ὡς Ἕκτωρ, εἵως μὲν ἀπείλεε μίχρι θαλάσσης
Ῥεῖα δ' ἐλύσεσθαι κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Κτείνων, ἀλλ' ὅτε δὴ πυκινῆς ἐνέκυρσε φάλαγξι,
Στῆρα μάλ' ἐγχείμφθεὶς· οἱ δ' αὐτίοι ἦες Ἀχαιῶν,
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν,
Ὦσαν ἀπὸ σφείων· ὁ δὲ χάσσατο κελεμίχθη.
Ἤϋσεν δ' Ἀμφιτρύσιον Τρώεσσι γεγωνὼς,

Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχεμαχηταὶ
Παρμένετ'· οὔτι δηρὸν ἐμὲ χήσεσθαι Ἀχαιοί,
Καὶ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες·
Ἀλλ' (οἴω) χάσσονται ὑπ' ἔγχεος, εἰ ἐτεόν με
Ὦρσε θεῶν ὄχ' ἄριστος ἐελδόμενος πόσις Ἥρης.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μενοῦ καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Δηΐφοβος δ' ὃν πρῶτα μέγα φρονέων ἐβεβήκει
Πελασμίδης, πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα [f] παντοσ ἴσην,
ιε. παντοσ ἴσην, Καββαλίχας· καὶ [g] ὑπασπίδια ποσὶ βάλλων·
Μηριόνης δ' αὖρίο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν, ἐσθλὸν ἀφάμαρτε κατ' ἀσπίδα παντοσ ἴσην
Ταυρείην· τῆς δ' οὔτι διήλασεν, ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Ἐν κανλῷ ἐάγη δολιχὸν δόρυ· Δηΐφοβος δ'
Ἀσπίδα ταυρείην ἀπὸ ἕο, δείσας γὰρ θυμῷ
Ἔγχος Μηριόναο δαΐφρονος· αὐτὰρ οὔγ' ἥρως
Ἄψ ἐπάρων εἰς ἑὸν ἔγχος ἐχάζετο, κώετο δ' αἰνῶς
Ἀμφότερον, νίκης τε καὶ ἔγχεος ὀξυόεσσης·
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Οἰσόμενος δόρυ μακρὸν ὅ οἱ κλισίηφι λέλειπτο.
Οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Τεῦκρος δ' υἱὸς πρῶτος Τελαμωνιάδης ἄνδρα κατέκτα
Ἴμβριον αἰχμητὴν, πολυΐππου Μέντορος υἱόν·
ιθ Ναΐῃ δ' ἐν Πήδαιον πρὶν ἐλθεῖν ἦας Ἀχαιῶν,
Κέρῃ δ' Πελάσγοιο νόθῳ ἔκτεινε Μηλησιάδῃ·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,
Ἂψ ἐς Ἴλιον ἦλθε, μετὰ Τρῶεσσι δὲ Τρώεσσι·
Ναΐῃ δ' παρὰ Πελάγῳ· ὁ δέ μιν τίον ἶσα τέκεσσι.
Τὸν ὁ υἱὸς Τελαμῶνος ὑπ' οὖατος ἔγχει μακρῷ
Νύξ', ἐκ δ' ἔπασεν ἔγχος· ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ὡς,
Ἥ τ' ὄρεος κορυφῇ ἔκαθεν πολυφαινομένοιο

Sic sanè adhortans Neptunus concitauit Achiuos.
Circum autem Aiaces duos stabant phalanges
Firmæ, quas non Mars vituperasset interueniens,
Neq; Minerua populos impellens, nam præstantissimi
Delecti Troianosq; & Hectorem diuinũ expectabãt,
Munientes hastam hasta, scutum alio scuto oppositio:
Clypeus itaq; clypeũ firmabat, galea galeã, virũ vir:
Tangebãt se cristatæ ex setis equis cassides splẽdentib.
Nutantium: adeò densi steterunt inter se. (conis
Lanceæ a. flectebãtur audacibus à manibus (gnare.
Cõcussæ: hi. a. rectà animũ intẽdebãt cupiebant. a. pu-
Troiani. a. priùs verberarũt cõferti: præibat. a. Hector
Contrà ruẽs: lapis rotũdus veluti à petra (conuulsus)
Quem à summo montis fluuius torrens impulerit,
Abruptis immenso imbre asperæ retinaculis petræ,
Altæq; subsiliens volat resonatq; sub ipso (veniat
Sylua: hic. a. sine impedimento currit continuò donec
In planitiẽ, tũc. a. neq; quã voluit, impulsus quãuis:
Sic Hector hactenus quidẽ minabatur vsq; ad mare,
Facilè se peruẽturum ad tentoria & naues Achiuorũ.
Occidentem. sed quando iam densis incidit aciebus,
Stetit valdè implicitus: hi. v. aduersi filij Achiuorum
Percutientes ensibusq; & hastis ancipitibus
Repulerunt eum à se: is verò cedens repulsus est.
Clamauit autem altè, Troianis vociferans:

Troiani & Lycij, & Dardani bellicosi,
Perstate, non diu me sustinebunt Achiui,
Quamuis valdè instar turris sese instruxerint.
Sed (puto) cedent ob hastam meam, si verè me
Incitauit deorũ optimus altitonans maritus Iunonis.

Sic fatus, commouit robur & animũ vniuscuiusq;.
Deiphobus autem inter hos valde animosus iuit
Priamides: ante autẽ tenebat scutum vndiq; æquale,
Leuiter pedibus procedens, & sub clypeo progrediens.
Meriones autem in eum collimabat hasta lucida,
Et assecutus est (neq; aberrauit) ad scutum vndiq;
æquale
Taurinum, id. a. minimè penetrauit: sed multò prius
In summitate fracta est lõga hasta. Deiphobus autem
Scutum taurinum remouit à se: timuit autem animo
Hastam Merionis bellicosi. sed hic heros (uiter
Retrò sociorũ ad agmẽ receßit. indignatus est. a. gra-
Propter' virtunq; victoriamq; & hastã, quam fregit.
Perrexit autem ire ad tẽtoria & naues Achiuorum,
Allaturus hastã lõgã, quæ sibi in tẽtoriis reliqua erat.
Alij verò pugnabant: clamor aũt immẽsus ortus est.
Teucer autem primus Telamonius virum interfecit,
Imbrium bellatorem, diuitis equorũ Mentoris filium:
Habitabat. a. Pedasũ antequã veniſſẽt filij Græcorũ
Filiã aũt Priami spuriam habebat Medesicastẽ. (se,
Sed postquã Danaorũ naues venerũt virinq; impul-
Rursus ad Ilium venit, & excellebat inter Troianos:
Habitabat. a. apud Pr. hic. a. eũ honorabat æquè ac fi-
Hunc filius Telamonis sub aurem hasta longa (lios,
Lasit, euulsitq; hastã: hic. a. ibi cecidit, fraxinus tan-
Quæ montis in vertice procul apparentis (quam,

Χαλ-

Χαλκῷ τεμνομένη τέρσα χθονὶ φύλλα πελάσσῃ·
Ὣς πέσεν· ἀμφὶ δέ οἱ βέφε τεύχεα ποικίλα χαλκῷ
Τεῦκρος δ' ὡρμήθη μεμαὼς ἀπὸ τεύχεα δῦσαι·
Ἔκλωψ δ' ὁρμηθέντος * ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ·
Ἀλλ' ὁ μὲν αὖτα ἰδὼν ἠλύσατο χάλκεον ἔγχος
Τυτθόν· ὁ δ' Ἀμφίμαχον Κτεάτου υἱὸν Ἀκτορίωνος,
Νισσόμενον πόλεμόν δε κατ' ὦθος βάλε δουρί.
Δούπησεν δ' πεσών, ἀράβησε δ' τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἔκλωψ δ' ὡρμήθη κόρυθα κροτάφοις ἀραρυῖαν
Κρατὸς ἀφαρπάξαι μεγαλήτορος Ἀμφιμάχοιο·
Αἴας δ' ὁρμηθέντος * ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ
Ἔκλωρος· ἀλλ' οὔ πη χροὸς ἵετο, πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ
Σμερδαλέῳ κεκάλυφθ'· ὁ δ' ἄρ' ἀσπίδος ὀμφαλὸν οὖσαν
Ὦσε δέμνιν θυμοῦ μεγάλῳ· ὁ δ' ἐχάσατ' ὀπίσω (τα,
Νεκρῶν ἀμφοτέρων. τὸν δ' ἐξέρυσαν Ἀχαιοί.
Ἀμφίμαχον μὲν ἄρα Στίχιος δῖός τε Μενεσθεὺς
Ἀρχοὶ Ἀθηναίων κόμισαν κατὰ λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἴμβριον αὖτ' Αἴαντε μεμαῶτε θέσθην ἀλκῆς,
ἰΩς τε δύ' αἶγα λέοντε κυνῶν ὑπὸ καρχαροδόντων
Ἁρπάξαντε φέρητον ἀνὰ ῥωπήια πυκνά,
Ὑψοῦ ὑπὲρ γαίης μετὰ χαμφηλῆσιν ἔχοντε·
Ὣς ῥα τὸν ὑψοῦ ἔχοντε δύω Αἴαντε κορυστὰ
Τεύχεα συλήτην, κεφαλὴν δ' ἀπαλῆς ἀπὸ δειρῆς
kΚόψεν * Οἰλιάδης κεχολωμένος Ἀμφιμάχοιο·
Ἧκε δέ μιν σφαιρηδὸν ἐλιξάμενον δι' ὁμίλου,
Ἔκλετ' ἰὼ πεδίοιο ποδῶν πέσεν ἐν κονίῃσι.

Aere incisa, tenera terræ folia admouit:
Sic cecidit: circũ.a. ipsum sonuerũt arma insignia æ-
Teucer autem accurrit cupiens arma exuere: (re,
Hector aũt in accurrẽtẽ iaculatº est hasta lucida. (stã χ. ὀρέξαϛ
Sed hic qdẽ ex aduerso cõspicatº, declinauit æreã ha-
Paululũ: hic.a. Amphimachũ Cteati filiũ Actorionis
Venientem ad pugnam in pectore percussit hasta:
Insonuit aũt lapsus, sonuerunt verò arma super ipso.
Hector aũt accurrit vt galeam temporibus aptatam
De capite raperet magnanimi Amphimachi.
Aiax autem ruentem petijt hasta lucida (ære χ. ὀρέξαϛ
Hectorem: sed nulli parti corporis adacta est: totus.n.
Horrendo tectus erat. hic.a. scuti vmbonem percussit:
Retrusit aũt ipsum robore magno, ille verò cessit retrò
Ab vtroq; cadauere: hæc aũt extraxerunt Achiui:
Amphimachũ quidẽ Stichius diuinusq; Menesthеus,
Principes Athenienſiũ, portauerũt ad exercitũ Achi-
Imbriũ verò Aiaces cupidi impetuosæ pugnæ. (uorũ:
Sicut duo capram leones à canibus asperos dentes ha-
Rapientes ferunt per virgulta densa, (bentibus
Altè supra terram in maxillis tenentes:
Sic hunc altè tenentes duo Aiaces armati
Arma spoliarunt: caput autem tenera à ceruice
Amputauit Oilades iratus propter Amphimachum: χ. Οἰλιάδης
Iecit autem ipsum instar globi contorquẽs per turbã:
Hectori autem ante pedes cecidit in pulueribus.

COMMENTARIVS.

a Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀῶτος] Ad huius loci iudiciũ omnes sanæ mentis homines aduoco, vt Panœdem illum, qui victorem Hesiodum pronunciauit, damnent, & pro Homero nostro aduersus illum sententiã ferant. Memorant enim, vt est in illo libello, quẽ H. Steph. primus luce donauit ann. 73. de Homeri & Hesiodi certamine, eo tempore, quo Gamnyctor epitaphium patris Amphidamantis Regis Eubœæ celebraret, viros quosq; præstantissimos non solùm robore & velocitate, sed etiam sapientia ac eruditione, ad certamen magnis præmijs inuitasse. Itaq; eò etiam Homerum & Hesiodum certaturos accessisse: vbi post interiectos alternatim versus, idq; varijs modis, vnde iam victoria omnium consensu Homero tribuebatur, tandem Panœdes, frater mortui Amphidamantis, vnusq; ex iudicibus certaminis iussit vtrunq; partem suorum operum præstantissimam in medium proferre. Tum exorsus Hesiodus, illa recitauit, πολιήδων ἀτλαχίων ἐπιπλομύων ἄρχεθ' ἁμήτου, δρυτομίη τε ἅμα τομύων, &c. At Homerus noster hunc locum pronunciauit. Vnde victoriam erat vno omnium ore relaturus, nisi Panœdes pacificum argumẽtum bellico, hoc est, Hesiodeum Homerico prætulisset. Atqui, bone vir, tu non id anteà iusseras, sed τὸ πάλλιστον ἆπτεν. An ego te Midæ comparauero, qui Pana vel Marsyam Apollini simili in casu præposuit. At ego Tmolus esse hac in parte voluissem, voloque, id est, iudex non ἀθρόωπολλήπλης, sed synceri & non fucati iudicij. Quid enim ornatius, quid pulchrius, quid elegantius omnes quotquot vlla tulere sæcula Poëtæ fingere hoc loco Homerico potuerunt? Hoc lectores attendere volo, vt Homeri nostri decus & gloria sarta tecta relinquatur.

b ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδι] Hic est σωματοπαθὴς & clypeorum cohærentia, cùm magis adhuc quàm in condensatione priore, de qua diximus, se coarctârit phalanx, secundùm Antistites, adeò vt propter continuationem non recipiant milites vllam declinationem neque in dexteram neque in læuam. Hæc fit, vt phalanx quasi eodem & toto corpore ab omni parte armata impetum hostium sustinere possit. Hæc Aelianus lib. iam laudato cap. 11. Porrò vt idem ait cap. 12. armatura phalangis constat clypeis & hastis. Quod ex Homeri loco comprobatur.

c ὡς πυκνοὶ ἔφραθεν ἀλλήλοισιν] Ideò paulò pòst Poëta de Hectore dixit, πυκινὰς ἐνίκυρτε φάλαγξι. Porrò hæc ordinatio phalangium in turris modum erat disposita. Vnde posteà Homerus dicit, τὼ μάλα πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες: hoc est, tutò propter densitatem. Hæc autem ordinatio turri assimulatur vel propter cohærentem vicissitudinem & compositionis armorum & militum stationis compositioni lapidum similem, ex quibus turris constituitur: vel quia fortasse in laterculi formam instructa erat. Sic enim erant disposiți, vt aiunt veteres. Protostatæ vel Antistites ad frontem obiectas habebant hastas, à terga verò ἀδυπρωστάται vel subst ites ad dextrum latus antistitum hastas duplici cubito maiores obijciebant. Tertij verò qui secundos ordine sequebantur, maioribus adhuc hastis ipsum ordinem implebant, vt triplicem mucronum ordinem frontis eminentes hastæ haberent. Quarti verò & quinti cuspides rectas habebant, vt si aliqua ex parte ordo deficeret, ipsi explerent: & sic erat, vt aiunt, instructio illa ἀμφίστομος. Cæterùm πύκνωσις ista & condensatio fieri solet, quando dux phalangem contra hostes educere voluerit, inquit Aelianus ἐπὶ φραγμοῦ πηγικοῦ πύξεων. Hoc loco tamen sit etiam ad hostium impetum sustinendum. Est autem condensatio, vt idem ait, quando ex latioribus interuallis minora interualla aliquis faciens condensârit phalangem secundùm longitudinem & latitudinem, adeò vt & astites & subst ites coarctentur quidem, verùm tantùm relinquatur spacij inter ipsos, vt mutationi sit locus.

d ἰθὺς φρόνεον] Hoc quasi posteà interpretatur, cùm dicit, μεμαότων ὑ μάχεσθαι: sed meliùs in sequentibus per αὐτοκὺ μεμαώς, quod de Hectore dicitur. Vnde ex vtraque parte consurgit pugna αὐτοκέλευστος.

e ὁλοίτροχος ὡς ὅτε πέτρης.] Apposita est comparatio. Nam barbarum & inordinatum Hectoris impetum rei inanimatæ confert. Deinde vt lapis iste à torrente, sic à Ioue quodammodo Hector impellitur. Cæterùm deest in ὁλοίτροχος τὸ λίθος, quod intelligendum est κατὰ κοινὸ ex sequentibus ὅτε πέτρης. Quod enim petra abscinditur, id omnino lapis est. Sed tamen per πέτρην saxosum montem intelligit potius quàm saxum ipsum.

f ἰθυπτίοιο ποδείης] Hoc est, incedens numerosè intra clypeum, neq; vestigia extra proferens, sed sub ea corpus tegens. Vnde colligebant antiqui, Deiphobum non habuisse ἀσπίδα ἀμφιβρότην, id est, illud clypei genus, quo totus homo potest circumtegi: deinde clypeum suum obliquè non tenuisse, quem duobus in locis posteà ἀσπίδα πυργέλην appellabit. Alij verò δύσωπα ὀχυρόφρονα, saltationẽ armatam saltante Deiphobũ per hæc verba ἰθυπτίοιο ποδείης intelligunt. Sed prior interpretatio mihi magis arridet.

g νηὸς ὑπὲρ Πηλίοιο] Elegantiæ & varietatis gratia de more suo historiam Imbrij istius interserit.

h ἥ τ' ὄρεϊ πορφύρῃ] Rectè fraxinum in montis cacumine collocat. Rarum enim est, vt in planitie nascatur fraxinus: accidit tamen, vt est apud Plin. lib. 16. cap. 18.

i ὥς τε δύ' αἶγα] Zenodotus videtur ineptè multis in locis Homerum reprehendisse. Hanc enim Poëtæ comparationem ipse reprehendebat eo prætextu, quòd leones inter se non decertant: ideoq; non αἶγα, sed αἶγε scribebat, vt leo vterq; capram singularem ra-

pere intelligeretur. Sed imperitè videtur postulare, vt res comparatæ vndiquaq; consentiant: quod rarò fit. Porrò non est hîc vlla συμμαχίας similitudo necessaria, sed elationis tantùm vnius corporis à duobus factæ. Dicuntq; veteres intelligendum, vno leone rapiente, alterum simul rapere subsidio venientem, sic vt vterq; prædam sibi adducat, nimirum vtrique communem futuram, vt ego interpretor. Sic Aeschylus istud Homericum æmulatus alicubi dixit, ἕλκει ὥσπερ λυκηδὸν ὡς δι' ὄλοοι λύκοι νεβρὸν φέρουσι. Cæterùm hîc per αἶγα capram syluestrem intellige.

κήδεον Ὀϊλιάδης] Crudelitatem istam iuniori Aiaci tribuit Homerus, quia seniorem nõ deceret, eiúsve magnanimitati consentanea non esset, neque sanè omnino Græci hominis fuerat sic cadaueri hostili insultare. Hoc ergo tum ætate iunioris feruidiore, tum eiusdem dolore, quem ob amicum Amphimachum interemptum contraxerat, vnde in tam immanem vindictam sese profudit, excusari aliquatenus potest: id est, quantum humanitus iræ furentis impetui concedi potest. Hos enim affectus ratio inexcusabiles facit, cuius imperio non se submiserint.

Καὶ τότε δὴ ῥα κῆρι. Ποσειδάων ἐχολώθη,
Υἱωνοῖο πεσόντος ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Ὀτρυνέων Δαναούς, Τρώεσσι δὲ κῆδε' ἔτυχεν.
Ἰδομενῆος δ' ἄρα οἱ δαϊφρονι κυδαλίμοιο
[a] Ἐρχομένῳ παρ' ἑταίρου, ὅ οἱ νέον ἐκ πολέμοιο
Ἦλθε, κατ' ἰγνύων βεβολημένος ὀξέϊ χαλκῷ·
Τὸν μὲν ἑταῖροι σῶκαν, ὁ δ' [b] ἰητροῖς ὀπιτέλλας
Ἧϊεν ἐκ κλισίης· ἔτι γὰρ πολέμοιο μενοίνα
Ἀντιάαν. τὸν δὴ ῥα προσέφη κρείων Ἐνοσίχθων,
Εἰδόμενος φωνῇ μὲν ἀνδράμονι υἱῖ Θόαντι,
[c] Ὃς πάσης Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Αἰτωλοῖσιν ἄνασσε, [d] θεὸς δ' ὡς τίετο δήμῳ.
Ἰδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε, [e] πῆ νυ ἀπειλαὶ
Οἵχονται, τὰς Τρωσὶν ἀπείλεον υἷες Ἀχαιῶν;
Τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς κρητῶν ἀγὸς αἰτίον οὔτι,
Ὦ Θόαν, οὔτις ἀνὴρ νιῦ γ' αἰτιος, ὅσσον ἔγωγε
Γινώσκω. [f] πάντες γὰρ ὀπιτρέομεθα πολεμίζειν·
Οὔτέ τινα δέος ἰσχει ἀκήριον, οὔτέ τις ὄκνῳ
Εἴκων, αἰδοῖός [g] πόλεμον κακὸν· ἀλλά πῃ οὕτω
Μέλλει δὴ φίλον εἶναι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι,
γρ. νωνύμνως * Νωνύμνως ἀπολέσθαι ἀπ' ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ Θόαν, καὶ γὰρ πάρος μενεδήιος ἦσθα,
Ὀτρύνῃς ἠμὲν καὶ ἄλλον ὅτινα μεθίστης ἰδηαι·
Τῷ νῦν μήτ' ἀπόληγε, κέλευέ τε φωτὶ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἰδομενεῦ, μὴ κεῖνος ἀνὴρ ἔτι νοστήσαι
Ἐκ Τροίης, ἀλλ' αὖθι κυνῶν μέλπηθρα γένοιτο,
Ὅστις ἐπ' ἤματι τῷδε ἑκὼν μεθίησι μάχεσθαι.
Ἀλλ' ἄγε τεύχεα δεῦρο λαβὼν ἴθι· ταῦτα δ' ἅμα χρὴ
Σπεύδειν· αἴκ' ὄφελός τι γένοιτο καὶ δὶς ἐόντε.
[g] Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλεται ἀνδρῶν [h] καὶ μάλα λυγρῶν.
Νῶϊ δὲ καί κ' ἀγαθοῖσιν ὑπισταίμεσθα μάχεσθαι.
Ὣς ἐπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς ἀμπνύνων ἀνδρῶν·
Ἰδομενεὺς δ' ὅτε δὴ κλισίῃ ἐὐτυκτον ἵκανε,
Δύσετο τεύχεα καλὰ περὶ χροϊ γέγαθε δὲ θυμῷ·
Βῆ δ' ἴμεν ἀσπερχὲς ἀναλίγκιος, ἠΰτε Κρονίων
Χερὶ λαβὼν ἐπάξῃσιν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Δφνὺς σῆμα βροτοῖσιν, ἐρίζηλοι δέ τε αὐγαί·
Ὡς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στέρνοισι θέοντος,
Μηριόνης δ' ἄρα οἱ θεράπων ἐὺς ἀντεβόλησεν,
Ἐγγὺς ἔτι κλισίης· μιν γὰρ δόρυ χάλκεον ἦκε
Οἰσόμενον. τὸν δὲ προσέφη θοὸς Ἰδομενῆος·
Μηριόνη, Μόλε ἰὲ, πόδας ταχύ, φίλταθ' ἑταίρων,
Τίπτ' ἦλθες πόλεμόν τε λιπὼν καὶ δηϊοτῆτα;
Ἦέ τι βέβληαι, βέλεος δέ σε τείρει ἀκωκή;
Ἦέ τοῦ ἀγγελίης μετ' ἐμὲ ἦλυθες; αὐτὸς γὰρ ἔγωγε
Ἧσθαι εἰν κλισίῃσι λελαίομαι, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἰδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε χαλκοχιτώνων,

Et tunc iam in animo Neptunus iratus est,
Nepote cæso in graui pugna.
Perrexit autem ire ad tẽtoria & naues Achiuorum,
Impulsurus Danaos. Troianis autẽ dolores parabat,
Idomeneus autem ei hasta inclytus occurrit,
Rediens à socio, qui ei nuper è bello
Venerat in poplite vulneratus acuto ferro.
Hũc qdẽ socij asportarũt: hic.a. medicis postq̃ præce-
Ibat ex tentorio, adhuc enim pugnæ cupiebat (pisset.
Obuiare: hunc autem allocutus est rex Neptunus,
Assimulatus voce Andræmonis filio Thoanti,
Qui in tota Pleurone & excelsa Calydone
Aetolis imperabat, deusq̃ tanquã honorabat vulgo:
Idomeneu Cretẽsium princeps, vbi nam tibi minæ
Abierunt, quas Troianis minabãtur filij Achiuorum?
Hunc rursus Idomeneus Cretensium dux contrà
allocutus est:
O Thoa, nullus vir nunc culpãdus, quantũ equidem
Intelligo: omnes enim scimus præliari.
Neq; quẽquã timor detinet exanimãs neq; aliquis pi-
Cedẽs recusat bellum malũ, sed nimirũ ita (gritia
Iam gratum futurum est præpotenti Ioui,
Inglorios perire procul à Peloponneso hîc Achiuos.
Sed Thoa, etenim ante bellicosus fuisti,
Hortari soles.a. & alium, vbi negligentem videris:
Quare nunc nec desine, & hortare virum quemq;.
Huic.a. respondit postea Neptunus quatiens terrã:
Idomeneu, vtinam non ille vir amplius reuertatur
E Troia, sed illic canum ludibrium fiat,
Quicunq; in die hoc voluntarius cessat pugnare.
Sed agè armis huc sumtis veni. hæc aũt simul oportet
Studere, si vtilitas aliqua fiam⁹ quãuis duo existẽtes.
Vtilis.n. virtus est virorũ, etiam valdè timidorum.
Nos.a. & cum fortibus nouerimus pugnare. (rum:
Sic fatus, hic quidẽ rursus abijt deus ad pugnã viro-
Idomeneus.a. quando iã ad tentoriũ pulchrũ venit,
Induit arma pulchra circa corpus: sumpsitq; duo ha-
Perrexit.a. ire fulguri similis, q̃d Saturnius (stilia.
Manu accipiens concussit à splendido Olympo,
Ostendens signum hominibus: conspicui.a. eius radij:
Sic huius as splendebat circa pectora currentis.
Meriones autem ei famulus bonus obuiauit,
Propè adhuc tentorium: nam hastam æream ibat
Allaturus. hunc.a. allocuta est potentia Idomenei:
Merione Moli fili, pedibus celer amicissime socio-
Cur venisti, prælioq; deserto & pugna? (rum,
An quid vulneratus es, teliq; te affligit cuspis?
An alicuius rei nuncius ad me venisti? neq; certè ipse
Desidere in tentorijs cupio, sed pugnare.
Hũc.v. rursus Meriones prudẽs cõtrà allocutus est:
Idomeneu Cretensium princeps loricatorum,

Ἐρχο-

Ἔρχομαι, εἴτι τοι ἔγχος ἐνὶ κλισίῃσι λέλειπται,
Οἰσόμενος· νῦν γὰρ κατέαξαμεν ὃ πρὶν ἔχεσκον,
Λᾶαν ὁπλὴν Δηϊφόβοιο βαλὼν ὑπερθορέοντα.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς αὐτίον ηὔδα,
Δέρκεται· ἀλλ' ἐθέλοντα, καὶ εἰ δέος ἔμπεσε θυμῷ,
Ἔστω· ἐνὶ κλισίῃ* πολέες ἐνόπαι[k] παμφανόωσαι
Τρῳάδες, ἃς, κλαμένοισιν ἀποαίνυμαι· ἐγὼ γὰρ οἴω
Ἀνδρῶν δυσμενέων ἐκὰς ἑστάμεν· οὐ πολεμίζειν.
Τῷ μοι δέρκαται ἔγχε' ἐπὶ δ' ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπτῆρι γανόωντες.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Καί τοι ἐμοὶ παρὰ δὴ κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Πολλ' ἔναρα Τρώων· ἀλλ' ἐγγύθεν ἔστιν ἑλέσθαι.
Οὐ γὰρ δὴ ἐμέ φημι[m] λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς,
[n] Ἀλλὰ μετ' ἰπποσόοισι μάχῃσιν αἰὲν ὀρίνειν
Ἴστημι, ὁππότε νεῖκος ὀρώρῃται πολέμοιο.
Ἄλλον πού τινὰ μᾶλλον Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Λήθω μαρνάμενος, σέ γ' ἰδμεναι αὐτὸν ὀΐω.
Τὸν δ' αὖ Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς αὐτίον ηὔδα,
Οἶδ' ἀρετὴν οἵην ἔστι τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι;
Εἰ γὰρ νηυσὶ παρὰ νηυσὶ λεγοίμεθα πάντες ἄεθλοι,
Ἐς λόχον, (ἔνθα μάλιστ' ἀρετὴ διαείδεται) ἀνδρῶν,
Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ, ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη·
Τοῦ μὲν γάρ τε καθυπτέη χρὼς ἄλλυδις ἄλλη,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧδαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, ἐπὶ δ' ἀμφοτέρῃσι πόδεσσιν
Ἕζεται· ἐν δέ τε οἱ περὶ μὲν κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει
Κῆρας ὀιομένῳ· πάλλει δέ τε γίγνετ' ὀδόντων.
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἄρ τρέπεται χρὼς, οὔτέ τι λίην
Ταρβεῖ ἐπεὶ δὴν πρῶτον ἐσίζηται λόχον ἀνδρῶν,
Ἁρπαλέως δ' ἂν ἔπειτα μιγήμεναι εἰν δαὶ λυγρῇ)
Οὐδέ κεν αἴνυτο τεύ γε μενεπτόλεμος[p] ἐν χείρας ὀνοιτὸ·
Εἴπερ γάρ κε βλεῖο πονεύμενος, ἢε τυπείης,
Οὐκ ἂν ἐπὶ αὐχένι ὄπιθε πέσοι βέλος, οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,
Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος αὐλιάσειε
Πρόσσω ἰεμένοιο μετὰ προμάχων ὀαρίσαι.
Ἀλλ' ἄγε, μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὥς
Ἑζόμενοι, μή πως τις ὑπερφιάλως νεμεσήσῃ.
Ἀλλὰ σύ γε κλισίηθεν ἐλὼν ὀβελὸν ἔγχος.
Ὣς φάτο· Μηριόνης δ' ἠϊθέος ἀπάλαντο Ἄρηϊ
Καρπαλίμως κλισίηθεν ἀείρατο χάλκεον ἔγχος·
Βῆ δὲ μετ' Ἰδομενῆα μέγα πτολέμοιο μεμηλώς.
Οἵῳ δ' ἠΰτε βροτολοιγὸς Ἄρης πόλεμόν δε μετέσσι,
Τῷ δ' ἅμα φοβος φίλος υἱὸς ἄμα κρατερός τε βαρύς τε
Ἔστην, ὃς τε φόβησε καὶ ἀλκιόωντα περ πολεμιστήν·
Τὼ μὲν ἄρα Θρῄκηνδε Ἔφυρας μέτα θωρήσσεσθον,
Ἠὲ μετ' Φλεγύας μεγαλήτορας· οὐδέ ἄρα τώγε
Ἔκλυον ἀμφοτέρων ἑτέροισιν ἢ κυδιόωντο·
Τοῖοι Μηριόνης τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀγοὶ ἀνδρῶν
Ἤϊσαν ἐς πόλεμον, κεκορυθμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τὸν κατὰ Μηριόνης πρότερος μύθοισιν ἔειπε,
Δευκαλίδη, πῆ τ' ἄρ μέμονας κῆλ' ἰθύνειν ὁμίλου,
Ἦ ἐπὶ δεξιόφιν πάντων τραφθῆ, ἢ αὖτα μέσσῳ,
Ἦ ἐπ' ἀριστερόφιν, ἔπει οὔπω δὴ ἔλπομαι ἔστω
Δυσσάσθαι πολέμοιο καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς αὐτίον ηὔδα·
Νηυσὶ μὲν ἐν μέσσῃσιν ἀμύμονές εἰσὶ καὶ ἄλλοι,
Αἴαντές τε δύω, Τεῦκρός θ' ὃς ἄριστος Ἀχαιῶν

Venio, si qua tibi hasta in tentorijs relicta est,
Allaturus: eā. n. iam confregimus quā priùs habebā,
Scutum Deiphobi feriens superbi. (est:
Hūc. v. rursus Idom. Cretensiū dux cōtrà allocutus
Hastas quidē si volueris & vnā & viginti inuenies, ϰ. δ'
Stantes in tentorio ad parietes lucentes, ϰ. πεφαιστε-
Troianas, quas à cæsis abstuli: non enim puto νώπια
À viris hostibus longè stantem me pugnare.
Ideo mihi hastæ sunt & scuta umbilicata,
Et galeæ, & thoraces splendidè nitentes.
Hūc. a. rursus Meriones prudēs cōtrà allocutus est:
Et mihi apud tentorium & nauē nigram sunt (sim.
Multa spolia Troianorū: sed nō ppè sunt vt capere pos-
Neq; enim neq; me puto oblitum esse fortitudinis.
Sed inter primos in pugna illustres viros reddente
Sto quando certamen motum est belli.
Alium fortè aliquem potiùs Achiuorum loricatorum
Lateo pugnans: te verò scire ipsum puto.
Hūc. v. Idomeneo Cretensiū dux cōtrà allocutus est:
Noui virtute qualis sis: qd te necesse est hæc enūerare?
Si enim nunc apud naues deligeremur oēs fortissimi,
Ad insidias (vbi maximè virtus perficitur virorum:
Vbi & timidus vir, & qui fortis est, apparuit:
Nam ignaui mutatur color aliter aliàs:
Neq; ei quietè vt sedeat cōtinetur in mentib. animo,
Sed mutat sedes, & super vtrung; pedem sedet:
Inq; ei cor valdè pectoribus pulsat
Mortem suspicanti, stridor autem fit dentium:
Strenui autem, neq; mutatur color, neq; valdè
Timet, postq primū ingressus fuerit insidias virorū:
Optat autem citò misceri in prælio acri)
Neq; tum tuum robur & manus quis vituperârit.
Siqdē. n. lædaris eminō, pugnās, vel verbereris cominō,
Non in ceruicem à tergo cadat telum, neq; in dorsum:
Sed vel pectoribus vel ventri obuiaret
Vlteriùs ruentis ad propugnatorum turbam.
Sed agè ne hæc dicamus infantes tanquam
Stantes, ne aliquis supra modum indignetur.
Sed tu ad tentorium profectus cape validam hastā.
Sic dixit: Meriones autem veloci par Marti,
Celeriter è tentorio sustulit ream hastam.
Iuit autem ad Idomeneum valdè belli curam habēs.
Qualis autem perniciosus Mars ad bellum accedit,
Ipsumq; Terror clarus filius simul validus & impaui-
Comitatur, qui terret fortē licet bellatorem: (dus
Hi quidem è Thracia in Ephyros armantur,
Vel in Phlegyas magnanimos: neq; hi quidem
Exaudierunt vtrosq;, alteris verò gloriam dederūt:
Tales Merionesq; & Idomeneus duces virorum
Ibant in bellum, armati splendenti ære.
Hunc & Meriones prior verbo allocutus est:
Deucalide, qua parte cupis ingredi multitudinem?
An ad dextram totius exercitus, an per medios,
An ad sinistram? quoniam nullibi existimo adeò
Indigere bello capite comatos Achiuos.
Hunc autem rursus Idom. Cretensium dux allocu-
tus est:
Nauib. quidē in mediis qui auxilientur sunt & alij,
Aiacesq; duo, Teucerq; qui præstātiss. Achiuorum est,

Τοξοσύνῃ, ἀγαθὸς ὃ κ' ἐὼν στασιῇ ὑσμίνῃ.
Οἵ μιν ἄδην ἐλόωσι κ' ἐστύμενον πολέμοιο,
Ἕκτορα Πριαμίδην· κ' εἰ μάλα καρτερός ἐστιν,
Αἰπύ οἱ ἔσσεται μάλα περ μεμαῶτι μάχεσθαι,
Κείνων νικήσαντι μετ' ἀμφοτέρῃσι χερεσσιν,
Νῆας ἐνιπρῆσαι, ὅτε μὴ αὐτός γε Κρονίων
Ἐμβάλοι αἰθόμενον δαλὸν νήεσσι θοῇσιν.
ϗ. ὃ δὲ οὐκ Ἀνδρὶ δέ κ' οὐκ εἴξαντι μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὃς θνητός τ' εἴη κ' ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν,
Χαλκῷ τε ῥηκτὸς μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν·
Οὐδ' ἂν Ἀχιλλῆϊ ῥηξήνορι χωρήσειεν.
Ἕν γ' αὐτοσταδίῃ· ποσὶ δ' οὔπως ἐστὶν ἐρίζειν.
Νῶϊν δ' ὦδ' ἐπ' ἀριστερὰ ἔχε στρατόν, ὄφρα τάχιστα
Εἰδόμεν ἠέ τῳ ὄγε κυδιόωντι ὀρέξομεν, ἦέ τις ἡμῖν.

Arte iaculandi strenuus autẽ & in stataria pugna.
Qui ipsum satis depellent etiam studiosum belli
Hectorem Priamidem: etsi valdè fortis est,
Arduum ei erit valdè licet cupido pugnandi
Illorum vbi vicerit fortitudinem & manus duras,
Naues incendere: modò non ipse Saturnius
Injciat ardentem torrem nauibus velocibus.
Viro autem non cesserit magnus Telamonius Aiax,
Qui mortalis sit & edat Cereris munus:
Ferroq; violabilis magnisq; saxis:
Neq; Achilli impetuoso cederet (tendere.
In stataria pugna qdẽ, pedib. a. nullo modo potest cõ-
Nobis. a. huc ad sinistrã cursũ dirige exercit°, vt citiss.
Videamus, an alicui gloriã præbeamus, an quis nobis.

COMMENTARIVS.

a ἐρχόμῳ παρ' ἑταίρου,] Variè torsit Grammaticos olim hic locus, & inquirebant quis hic esset socius Idomenei, à quo ipsum redeuntem offenderit Neptunus. Sed vbi Poëta ipse tacuit, silendum quoq; nobis est.

b ἰητροῖς ἐπιτάλας] Hic locus videtur ostendere non solos Podalirium aut Machaonẽ in exercitu Grẽcorũ medicinã exercuisse, sed in singulis nationibus, vt par est, alios quoq; prẽtereà extitisse. Dixit autem & alibi Poëta, ἰατροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένοντο.

c ὃς πάσῃ κλυδωνίῃ] Non dicuntur ista de Thoante quasi incognita. nam antea in Catalogo dicta sunt: sed quia multa multoties dicere consuevit Poëta ad memoriam refricandam, & ad loquendi profluentiam & diuersitatem dictionis amplificandam.

d θεὸς δ' ὣς πίστο δήμῳ,] De hac Regum & Principum diuinitate antea à nobis in hoc eodem libro & alibi satis dictum est.

e ὦ πέπον ἢ ἀπάλη] Hoc κατὰ σιωπώμενον intelligendum est, Troianis Græcos comminatos, puta in insula Lemno: qua de re Iliad. Θ. dictum est. Nam illud ipsum exprobrat Græcis Agamemnon. sic enim ille, πῇ ἔβαν ἀχνυμένη ὅτε δὴ φαρὸς εἶν ἄελσαι, Ἃς ὁπότ' ἐν λήμνῳ περιναιέτας ἠγερέθοντο, &c.

f πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα] Nota quàm rectè Poëta hoc loco omnes causas explicet, quibus pericula facilè non propulsamus. Sũt autem tres: ἀπειρία, δέος, καὶ ὄκνος: id est, Imperitia vel insciti, Timor, & Negligentia. Ideo hoc loco Idomeneus, cùm videat periculum imminens à capite Græcorum non propelli, quanta licet ipsi peritia, quanta audacia, quanta sedulitate pugnent, altius quippiam excogitat, nempe Iouis voluntatem, per quam ipsi in has angustias redigantur, vt nulla spes sit reliqua, nisi mortis.

g συμφερτὴ δ' ἀρετὴ] A minori. Virtus, inquit, ignauorum hominum, qui collati sunt & in vnum quasi compacti, strenua fit: quãta ita q; debebit esse nostra, qui singuli cum viris fortib. pugnandi tenemus peritiam: quanta, inquam, debebit esse nostra virtus, si simul & in vnum conferamur? Magna nimirum & longè timidorum hominum virtute præstantior. Sanè (vt iam sæpiùs à nobis dictum est, maximè cùm de Vlysse & Diomede loqueremur Iliad. κ.) vera est illa paroemia, quæ solum hominẽ nihili facit. Possit autem aliquis dicere, melliùs à Poëta hanc sententiam enuntiari potuisse hoc modo, Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα ἐσθλῶν: vt argumento à maiori dicatur, etiam ipsos strenuos & fortes viros strenuè se gerere non posse, nisi in vnum conferantur, quasi ex alia lectione hic sensus eliceretur, quòd si virorum fortium virtus συμφερτὴ, eò magis timidorum. Nunc è conuerso dicens, quod ἐκ τῶν ἀχρείων ἀρετὴ συμφερτή ἐστι, videtur propter coniunctionem καὶ, ridiculum quippiam dicere. Sed contra erit, si de viris fortibus loquatur, καὶ μάλα ἐσθλῶν scribendo: tunc enim rectè coniunctio ἐκ apponetur. Sed si Poëtæ sensus attendatur, omnia rectissimè cohærebũt. Ait enim, Timidos homines planè & simpliciter solitarios virtute defici: quæ tamen non est planè nihili, quando ex multis cõponitur. sic ἀρετὴ intelligenda est sine articulo: & sic dicendum, ἀρετὴ πέλει ἐκ τῶν λυγρῶν πολλὼ συμφερτή. Id est, Timidorum hominum est quidem virtus, sed quando collata est. Alij κατὰ κοινῆς intelligunt ἀρετὴ hoc sensu, ὅτι καὶ ἡ τῶν λυγρῶν ἀρετὴ συμφερτὴ γλυκερὴ ἀρετὴ ὄντως ἐστὶν ἢ ὃ τέρψει, πολλῷ πλείονι ἢ τῶν ἀγαθῶν: id est, virtutem timidorum hominum quando conferta est, verè esse virtutem. Quod si ita est, multo magis id de fortium virorum virtute dici potest. Ideo subiungi, νῶϊ δὲ καὶ κ' ἀγαθοῖσιν ἐπισταίμεθα μάχεσθαι. Porrò ἀρετὴν hoc loco ἀνδρίαν & fortitudinem appellat.

h κ' μάλα λυγρὸν.] Aliàs intelligimus timidorum hominũ multitudinẽ paucis fortibus postponendã. Sic Euripides in Erechteo, ὀλίγους ἐπαινῶ μᾶλλον, ἢ πολλοὺς κακούς. Et in Archelao apud Stobeũ, ὀλίγοι γὰρ ἐσθλοὶ κρείσσονες πολλῶν κακῶν. Elegantius Sositheus, ἐς μυρίας ὀργὰς αἰεὶς σοβεῖ λαοὺς τε δηλῶν πλῆθος οὗ τροφὰς αὐτῆς. Rursum Euripides de viris timidis: δηλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ Ἄρη βαθμόν, ἀλλ' ἀπίστοις κἀν παρῇσ' ὁμῶς.

i τὼ νυ γὰρ κατεύξαμην] Nouũ est loquẽdi genus, ἔγχος κατεύξασθαι ἀντὶ τοῦ ἔπειν ἔγχος. Debebat enim dicere, aut κατάξαι aut ἔαγμαι. Ei' nouitatis causa est, quòd videatur Meriones iactum hastæ confractæ cum Idomeneo communicare, amicitiæ nomine videlicet: cuius etiam lege, qua omnia sunt amicis communia, ex ipsius tentorio mox hastã accipiet. vel illud κατεύξαμην, de se & de Deiphobo dixit Meriones: hîc enim iecit hastam, ille clypeo excepit, in quo confracta est. Sic vtriq; communis videtur illa ruptura.

k παμφανόωντα,] Hoc participium potest vel cum ὀνόμασι, vel cum δέρκεται construi: vt in illo versu, ἀρμοῖσι δ' ἐπέλιναν ἀνὰ ὀνόμασι παμφανόωντα.

l τὼ δ' οὐ Μηριόνης] Neuter horum hac virtutis suæ commemoratione existimandus est ineptè φλυδρεῖν: sed ab æstu pugnæ, dum tantillum istud otij nanciscuntur, animos mutuo colloquio refocillare.

m λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς,] λελῆσθαι ἀλκῆς vsitata est loquendi formula Homero, quæ paulò honestior est, quàm si δηλιῶν diceret. Nam qui timet, fortitudinis priuationem patitur: qui verò roboris obliuiscitur, potest eius aliquando recordari.

n ἀλλὰ μεγαλήτορι] Pindarus videtur hoc imitatus Nem. Od. 3. cùm de viro timido dicit, οὐ πολὺ ἀτρεκὲς Καπέως ποδί. Locus est elegãs, & huic Homerico accommodatus, adeò vt ab Interp. Pindari hic quoq; locus laudetur.

o οὐτέ τι λίην Ταρβεῖ] Illud λίην quidã pro ἄγαν intelligunt, simile ad ἐκ παμπαν, id est, omnino non: quidã simplicius pro nõ valde iuxta fortitudinis regulam. Nam vir fortis turbatur quidem, sed non multum: iuxta illud, Nequid nimis. Sic. Arist. 3. Ethicorum ad Nicom. cap. 7. fortem ab omni metu non eximit. Nam qui & ea quæ oportet, inquit, & gratia cuius oportet, & vt oportet, & quãdo oportet, fert & metuit, & identidem confidit, is homo est fortis. Vide eundem Aristot. (nam doctorum quorundam consensus voluit, vt is liber quoque Aristoteli tribueretur) Ethicorum ad Eudemum lib. 3. circa principium: vbi differit, quatenus timor in virum fortem cadat.

p ἠκέως ὀτρύνοιτο] Sic festinanter se ad pugnam accingit Idomeneus, vt hoc loco defectiua oratio ipsi elapsa sit. Nã deest in ὀτρύνοιτο, vel πάς, vel ὁ θέλων ἀνόσιος.

q τῷ δὲ φόβος φύλος ἦεν] Hoc loco φόβος fingitur Martis filius, quanquam alibi cum Poëta dicit ἵππους κέλεται δείμου τε φόβου τε ζευγνύμεν, Antimachus Grammaticus equos Martis δεῖμον & φόβον intelligat. Hic autem φόβος actiuus intelligendus, non passiuus, vt constat ex Epitheto ἀταρβὴς. Duplex enim est fuga, nimirum fugientis, & fugantis: illius quidem vt fugam patientis propter terrorem, huius vt facientis, & intrepidi semperq; fugantis, nunquam fugientis. De hac ergo hîc est intelligendũ, quod vel illa verba docent, ὅς τ' ἐφόβησε πολὺ φρονέοντά περ πολεμιστήν.

r τὼ γὰρ ἄρα Θρήκης] Thraces, populi erant bellicosi: vnde Mars, belli Deus Geticus, Odrysius & Thracius dicitur.

Ὣς φάτο· Μηριόνης δ' ἦλθε θοῷ ἀπάλαντι Ἄρηϊ — *Sic dixit: Meriones autem veloci similis Marti*

Ηρχ' ἴ-

Ηρχ' ἴμεν, ὄφρ' ἀφίκοντο κατὰ στρατὸν, ἦ μιν ἀνώγει.
Οἱ δ' ὡς Ἰδομενῆα ἴδον [a] Φλογὶ εἴκελον ἀλκὴν,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα σὺν ὤκεσι δαιδαλέοισι,
Κεκλόμενοι καθ' ὅμιλον, ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔβησαν.
Τῶν δ' ὁμὸν ἵστατο νεῖκος· ὃ δὴ πεύμνησι νέεσσιν.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ λιγέων ἀνέμων ἀπέρχουσιν ἀέλλαι
Ἠματι τῷ ὅτε τε πλείστη κόνις ἀμφὶ κελεύθοις,
Οἵτ' ἀμυδὶς νώνυμος μεγάλῳ ἰσᾶσιν ὁμίχλῃ·
Ὡς ἄρα τῶν ὁμόσ' ἦλθε μάχη· μέμασαν δ' ἐνὶ θυμῷ
Ἀλλήλους καθ' ὅμιλον ἐναίρεμεν ὀξέϊ χαλκῷ.
[b] Ἔφριξεν δὴ μάχη φθισίμβροτος ἐγχείῃσι
Μακρῇς, ἃς εἶχον παμφαίνοντας· ὄσσε δ' ἀμέρδεν
[c] Αὐγὴ χαλκείη κορύθων τ' ἀπὸ λαμπομενάων,
Θωρήκων τε νεοσμηκτῶν, σακέων τε φαεινῶν,
Ἐρχομένων ἄμυδις· μάλα κεν θρασυκάρδιος ἔπλη
Ὅς τότε γηθήσειεν ἰδὼν πόνον, ἠδὲ ἀνάσχοιτο.
Τὼ δ' ἀμφὶς φρονέοντε δύω κρόνου υἱέε κεραυνῷ
Ἀνδράσιν ἡρώεσσι πεύκατον ἄλγεα λυγρά.
Ζεὺς μὲν ἄρα Τρώεσσι καὶ Ἕκτορι βάλετο νίκην,
Κυδάνων Ἀχιλῆα πόδας ταχύν, οὐδέ ὅγε πάμπαν
Ἤθελε λαὸν ὀλέσσαι Ἀχαιϊκὸν ἱλιόθι πρό,
Ἀλλὰ Θέτιν κυδαίνε, καὶ υἱέα κυδερόθυμον.
Ἀργείους δ' ἐνοσίχθων ὀρόθυνε μετελθών.
Λάθρη γὰρ ἐξαναδὺς, πολιῆς ἁλὸς ἦλθε γάρῳ
Τρωσὶν ἀλαμενάων, Διὶ δ' ἤρατο ἔκπαγλα ἀνάσσων.
Ἦμαι ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γόον, ἠδὲ μάχην,
Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γενόμην καὶ πολέσιν ἦδη.
Τῷ ῥα καὶ ἀμφαδίην μὲν ἀλεξέμεναι ἀλέφνε,
Λάθρη δ' αἰὲν ἔγειρε κρατὶ, φέρων ἰότητα.
Τὼ δ' ἔριδι [d] πειρηθέντε κρατερῆς καὶ ὁμοίης πολέμοιο
Πεῖραρ ἐπαλλάξαντες, ἐπ' ἀμφοτέροισι τάνυσσαν,
Ἄρρηκτόν τ' ἄλυτόν τε, τὸ πολλῶν γούνατ' ἔλυσεν.
Ἔνθα μεσαμπόλιος περ ἐὼν Δαναοῖσι κελεύσας
Ἰδομενεὺς, Τρώεσσιν ἐπάλμενος ἐν φόβον ὦρσε.
Πέφνε γὰρ Ὀθρυονῆα Καβησόθεν εἰσάδον ἐόντα,
Ὅς ῥα νέον πολέμοιο μετὰ κλέος εἰλήλουθε·
Ἤτεε δὲ Πριάμοιο θυγατέρων [e] εἶδος ἀρίστην,
Καλὰ δόρατι δωσέμεν, ἀνάεδνον ὑπέσχετο δὲ μέγα ἔργον,
Ἐκ Τροίης ἀέκοντας ἀπωσέμεν υἷας Ἀχαιῶν.
Τῷ δ' ὁ γέρων Πρίαμος ὑπεθήκατο καὶ κατένευσε
Δωσέμεναι· ὃ δὲ μάρναθ' ὑποσχεσίῃσι πιθήσας.
Ἰδομενεὺς δ' αὖτ' ἰὼν τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ.
Καὶ βάλεν· οὐδ' ἄρα βιβάντα τυχὼν· ὃ δὲ ἤκεστ' ὀθόρηξ
Χάλκεος· ὃν φορέεσκε, μέσῃ δ' [*] ἐνὶ γαστέρι πῆξε·
Δέμνιον δὲ πεσών, ὁ δ' ἐπεύξατο, φώνησέν τε,
[f] Ὀθρυονεῦ, περὶ δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἁπάντων,
Εἴ ἐτεὸν δὴ πάντα τελεύτησας ὅσ' ὑπέσχες
Δαρδανίδῃ Πριάμῳ· ὁ δ' ὑπέσχετο θυγατέρα ἣν·
Καὶ κέ τοι ἡμεῖς πῶς τάδ' ὑποσχόμενοι τελέσωμεν·
Δοῦμεν δ' Ἀτρεΐδαο θυγατέρων εἶδος ἀρίστην,
Ἄγρε ἐξαγαγόντες, ὀπυέμεν, [g] εἶκε σὺν ἄμμιν
Ἰλιὸς ἐκπέρσης· δὲ νασόμενοι πολιήθρου.
Ἀλλ' ἕπεο, ὄφρ' ὅπι νῆας ἐυσσέλμους ἀγάγωμεν πρὸς πόρους
Ἀμφὶ γάμῳ, ἐπεὶ οὔτι ἐεδνωτῇσι κακοῖσι εἰμέν.
Ὣς εἰπὼν, ποδὸς εἷλκε κρατερὸν ὑπερφερέως ὑπομίνων
Ἥρως Ἰδομενεύς· τὼ δ' Ἄρηι [*] ἤλυθεν Ἀμφιτρώ
Πεζὸς πεζόθι· ἵππων τὼ ὑπερθύντε κατ' ὤμων
Αἰσὲν ἔχ' ἰωὴν χρόα θερμάνων· ὃ δ' ἱέτο θυμῷ

Cœpit ire donec peruenerunt ad exercitũ, quo ipsum
iusserat. (ne,
Hi.a.postq̃ Idomeneũ viderũt flãmæ similẽ fortitu di-
Ipsum & famulum cum armis decoris,
Hortantes per turbam in ipsum omnes iuerunt:
Horum aũt par ortum est certamẽ ad puppes nauiũ.
Veluti.a.quãdo à stridulis vẽtis agitatæ festinãt pcel-
Die illo, quum plurimus puluis est per vias, (læ
Qui simul pulueris magnam excitant caliginem:
Sic sanè horũ simul venit pugna: cupiebat.a.in animo
Inuicem per turbam interficere acuto ferro.
Horruit autem pugna corruptrix hominum hastis
Lõgis, quas tenebãt incidẽtes corpora: oculos. a. pstri-
Splendor æris, galeis à lucentibus, (gebat
Thoracibusq̃ nuper politis, scutisq̃ splendidis
Congredientium simul: valdè animosus esset,
Qui tunc gauderet videns laborem, neq̃ tristaretur.
Hi duo autem discordantes duo Saturni filij fortes,
Viris heroibus fecerunt dolores graues.
Iupiter quidẽ Troianis & Hectori volebat victoriã,
Honoras Achillem pedibus celerẽ: neq̃.v. hic omnino
Volebat populum perdere Achaicum, Ilium ante:
Sed Theum honorabat, & filium magnanimum.
Argiuos autem Neptunus excitabat interueniens,
Clàm emersus è cano mari: dolebat enim certè
A Troianis domari. Ioui autẽ vehemẽter iratus erat.
Verè quidem utriusq̃ idem genus, eademq̃ patria:
Sed Iupiter prior natus fuerat, & plura nouerat,
Quocirca etiam palàm quidem auxiliari cauebat,
Clàm.v. semp cõcitabat eos per exercitũ viro similis.
Illi autem pugnæ validæ & æqualiter pernicioſi belli
Vinculum implicantes super utroſq̃ distenderunt,
Infrãgibileq̃, insolubileq̃, quod multorũ genua soluit.
Tunc semicanus quamuis existens, Danaos hortans,
Idomeneus Troianis insiliens in fugam impulit:
Interfecit enim Othryoneum ex Cabeſo, qui aderat,
Qui sanè nuper belli ad famam venerat.
Petebat autem Priami filiarum formâ optimam
Cassandrã, indotatam: pollicebatur aũt magnũ opus,
Ex Troia inuitos expulsurum se filios Achiuorum.
Huic verò senex Priamus promisit, & annuit
Daturũ esse: ille verò pugnabat promissionib. fretus.
Idomeneus autem in ipsum intendebat hasta lucida,
Et pcussit sublimiter incedẽtẽ assecut⁹, neciuuit tho-
Aereus quẽ gestabat: medio aũt in ventre fixit: (rax
Sonuit autẽ lapsus: hic.a. insultabat, exclamabatq̃,
Othryoneus supra iam te mortales laudo omnes,
Si verò iam omnia perficies, quæ pollicitus es
Dardanidæ Priamo: is verò promisit filiam suam:
Et ibi nos hæc quidem polliciti perficeremus,
Daremusq̃ Atridæ filiarũ formâ præstantissimam,
Ex argis adducẽtes vt in vxorẽ ducas sigdem nobiscũ
Ilium destruxeris bene habitatam vrbem.
Sed sequere vt in nauibus paciscamur pontigradis
De nuptijs, quoniam non tibi soceri mali sumus.
Sic fatus, pedetraxit per fortem pugnam
Heros Idomeneus: huic autem Asius venit vindex,
Pedester ante equos: hos autem spirantes ad humeros
Semp tenebat aurigæ famulus: hic.a. cupiebat animo

Ἰδομε-

Γ Δρμενῆα βαλεῖν, ὁ δὲ μὶν φθάμενος βάλε δουρὶ,
ϰ. ἀμπὶ Λαιμὸν ὑπ' αὐθερεῶνα, * διὰ πᾶν δὲ χαλκὸν ἔ-
λασσεν.
ϰ. ἀχλαὶς, Η' ὲμπὶ δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπε, ἢ* ἀχερωΐς,
Η' ὲ πίτυς βλωθρὴ, τὴν τ' οὔρεσι τέκτονες ἀνδρες
Ε' ξέπαμον πελέκεσσι νεήκεσι, νῆϊον εἶναι·
Ω'ς ὸ πρόσθ' ἵππων τε ποδῶν τε δίφρου τε κέκιτο τανυσθείς,
Βεβρυχὼς, κόνι@ δὲ διέδραγμαί@ αἱματόεσσης.
Ε' ν δὲ οἱ ἡνίοχ@ πολύμηχ@ Φρασίους ὰς πάρ@ εἶχεν,
Οὐδ' ὄγε τόλμησεν, δηΐων ὑπὸ χεῖρας ἀλύξας,
Α' ψ ἵππους τρέψαι. τὸ δ' Α' ντίλοχ@ μενεχάρμης
Δι' μέσον περόνησε τυχών· ὰδὶ' ἤρκεσε θώρηξ
ϰ. εἰν Χάλκε@ ὃν φορέεσκε, μέσῃ δ' * ἐν γαστέρι πῆξεν.
Αὐτὰρ ὄγ' ὰσθμαίνων ὰ ερτέ@ ἔκπεσε δίφρου·
Ι' πποι δ' Α' ντίλοχ@ μεγαθύμου Νέστορ@ υἱὸς
Ε' ξέλασε Τρώων μετ' ἐυκνήμιδας Α' χαιούς.
Δηΐφοβ@ ὴ μάλα σχεδὸν ἦλυθε Δ' δρμενῆ@,
Α' ίσσε δ' ὰχνύμεν@ ὴ ὰκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Α' λλ' ὁ μὶν ὰν' ὰσπὶδ' ἰδὼν ἠλάλητο χάλκειον ἔγχ@
Δ' δρμενέω@ κρύφθη γὰρ ὑπ' ὰσπίδι παντοσ' ἴσῃ,
Τὴν ὰρ ὅγ' ἐν ῥινοῖσι βοῶν ὴ νώροπι χαλκῷ
Δινωτὴν φορέεσκε, δύω κανόνεσσ' ὰραρυῖαν·
Τῇ υπο πᾶς ἐάλη, τὸ δ' ὑπ' ὲρπύλο χάλκειον ἔγχ@·
Κορυφαλέον δὲ οἱ ὰσπὶς ὲπιθρέξασ@ ἄυσεν
Ε' γχε@· ὲπ' ἀλλοτρίου δὲ βαρείης χειρὸς ὰφῆκεν,
Α' λλ' ἔβαλ' Ι' πασιδάμοιο τ' ψιθύρου τε λαῶν,
Η' παρ' ὑπὸ πεπόνησε δ' ὑπὸ γένυ' ἔλυσε.
Δηΐφοβ@ δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ὰύσας,
Οὐ μὰν αὖτ' ὰτὶ@ κεῖτ' Α' σι@· ὰλλά ἑ φημὶ
Εἰς Α' ίδης περιόντα πυλάρταο κρατερῶο
Τηλόσ' ἰὼν ἧ θυμὸν ὲπεὶ ῥα οἱ ὥπασα πομπόν.
Ω'ς ἔφατ'· Α' ργείοισι δ' ὰχ@ ἤλυθε δ' ξαμένοιο,
Α' ντιλόχῳ δ' ὴ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινεν·
Ἡ Α' λλ' οὐδ' ὰχνύμεν@ περ ἑῶ ὰμέλησεν ἑταίρου,
Α' λλὰ θέων προΐει, καί οἱ σάκε@ ὰμφεκάλυψε.
Τὸν μὶν ἔπειθ' ὑπασπίδιοι δύω ἐρίηρες ἑταῖροι,
Μηκιστεὺς Ε' χίου πάις ἠδὶ@ Α' λάστωρ,
Νῆας ὑπὶ γλαφυρὰς φερέτην, βαρέα στενάχοντε.
Δ' δρμενεὺς δ' ὲ λῆγε μάχ@ μέγα, ἴετο δ' ὰεὶ
Η' έ τινα Τρώων ἐρεβεννῇ νυκτὶ καλύψαι,
Η' αὐτὸς δμηθῆναι ὰμωμάων λοιγὸν Α' χαιοῖς.
Ε' νθ' Αἰσυήτεω διοτρεφέ@ φίλον υἱὸν
Η' ρω Α' λκάθοον γαμβρὸς δ' ἦεν Α' γχίσεω·
Πρεσβυτάτην δ' ὤπυιε θυγατρῶν Ι' πποδάμειαν,
Τὴν * περὶ κῆρι φίλησε πατὴρ κ' πότνια μήτηρ
ϰ. ὲν Ε' ν μεγάρῳ· πᾶσαν γὰρ ὁμηλικίην ὲκέκαστο
Κάλλεϊ κ' ἔργοισιν, ἰδὲ φρεσί· τοὔνεκα καί μιν
Γῆμεν ὰνὴρ κ ὥριστ@ ὲν Τροίῃ εὐρείῃ·
Τὸν τόθ' ὑπ' Ι' δομενῆι Ποσειδάων ἐδάμασσε,
Θέλξας ὄσσε φαεινὼ, ἐδῆσε δ' ὑφαίσιμα γυῖα.
ϰ. ἐξόπισω Οὔτε γὰρ * ἐξοπίσω φυγέειν δύνατ', οὔτ' ἀλέασθαι·
Α' λλ' ὥστε σήλεον ἢ δένδρεον ὑψιπέτηλον,
Α' τρέμας ἑστεῶτα, σὴν@ μέσον οὖτασε δουρὶ
Η' ρως Ι' δομενεύς, ῥῆξεν δὲ οἱ ἀμφὶ χιτῶνα
Χάλκεον, ὅς οἱ πρόσθεν ἀπὸ χροὸς ἦρκε' ὄλεθρον.
Δὴ τότε γ' αὖον ἄυσεν ἐρειπόμεν@ πεσὶ δουρί·
Δύσετο δ' ὑψ πεσὼν, δόρυ δ' ἐν κραδίῃ ἐπεπήγει,
Η' ρά οἱ ἀσκαίρουσι, καὶ ἐγγύθεν πελέμιζεν
Ε' γχε@· αὐτὰρ ἔπειτ' ὰφίει μένος ὄβριμο@ Α' ρης.

Idomeneũ percutere: is.a.ipſum prior percuſsit haſta
Ad iugulum ſub mento: penitus autem haſtam
tranſegit.
Cecidit.a.ſicut quãdo aliqua querc' cecidit, vel po-
Vel pinus alta, quam in montib.opifices viri (pulus,
Amputarũt ſecurib.recenter acutis, nauale lignũ vt
Sicille ante equos & currũ iacebat extenſus, (ſit:
Fremens, puluerem apprehendens cruentum.
Ipſius.a.auriga pculs' eſt mentib.quas antè habebat,
Neq; is audebat, hoſtium manus vitans,
Retrò equos vertere: hunc autẽ Antilochus bellicoſus
Haſta medium tranſfixit aſſecutus: neq; iuuit thorax
Aereus quem gerebat, medio autem in ventre fixit.
Sed hic anhelans affabrè facto excidit curru.
Equos.a.Antilochus magnanimi Neſtoris filius
Abegit à Troianis ad bene ocreatos Achiuos.
Deiphobus autem valdè propè venit Idomeneum,
Propter Aſiũ triſtatus, & iaculatus eſt haſta lucida.
Sed hic qdẽ ex aduerſo cõſpicatus vitauit æreã haſtã
Idomenè': occultat' eſt enim ſub ſcuto vndiq; æquali,
Quod hic in coriys boum & ſplendido ære
Rotundum portabat, duobus manubriys aptatum:
Hoc ſub, totus captus eſt, idq; ſuperuolauit æreahaſta.
Aridum autem eius clypeus attigente reſonuit
Haſta: neq; incaſſum ſanè graui manu emiſit:
Sed percuſsit Hippaſidẽ Hypſenorẽ paſtorẽ populorũ
In hepar ſub præcordiys: mox autem genua ſoluit.
Deiphobus autem mirificè gloriabatur, altè clamãs,
Non vtiq; inultus iacet Aſius, ſed ipſum dico
Ad Plutonis (loca) euntẽ, portarum validarũ, fortis,
Gauiſurum eſſe in animo, quoniam ei dedit comitẽ.
Sic dixit: Argiui.a. dolor factus eſt iactantis cauſa:
Antilocho aũt maximè bellicoſo animum commouit:
Sed neq; triſtatus quamuis, ſuum neglexit ſocium,
Sed currens circum iuit, & ei ſcutum obtexit.
Hunc quidem deinde ſubeuntes duo amabiles ſocij
Meciſteus, Echij filius, & nobilis Alaſtor,
Naues ad concauas portabant, grauiter gementes.
Idomeneus.a.nõ ceſſauit à robore magno: cupiebat.a.
Vel aliquẽ Troianorũ obſcura nocte tegere, (ſemper
Vel ipſe cadere, depellens exitium Achiuis.
Tunc Aeſyetæ à Ioue nutriti charum filium
Heroëm Alcathoum, gener autem erat Anchiſe:
Maximamq; natu duxit filiarum Hippodamiam,
Quã valde animo dilexit pater & venerãda mater
In domo: ſupra oẽm enim æqualiũ cœtũ ornata erat
Pulchritudine & operib. & mẽtibus: quare & ipſam
Duxit vir optimus in Troia lata.
Hunc tunc ſub Idomeneo Neptunus domuit,
Decipiens oculos lucidos: ligauit aũt illuſtria mẽbra,
Neq; enim retrò fugere poterat, neq; declinare:
Sed tanquam columnam vel arborem altam
Intrepidè ſtantẽ, ad pectus mediũ vulnerauit haſta
Heros Idomeneus: fregit autem ei circùm loricam
Aeream, quæ ei antè à corpore arcebat mortem.
Iam tunc aridum ſonuit fiſſa ab haſta:
Reſonuit autem lapſus: haſta autem in corde fixa eſt,
Quod ipſa palpitãs & extremam cuſpidem quaſſauit
Haſtæ: tũc.a.deinde remiſit impetũ eius fortis Mars.

Γ' δομε-

Ἰδομενεὺς δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο, μακρὸν ἀύσας,
Δηίφοβ', ἦ ἄρα * δή τι εἴσκομεν ἄξιον εἶναι
Τρεῖς σφῶϊν ἀπιπεφάλῳ, ἐπεὶ σύ περ δύχεαι * αὔτως.
Δαιμόνι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐναντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
ὄφρα ἴδῃς οἷος Διὸς υἱὸς γόνος εὐχετάασθαι,
ὃς πρῶτα Μίνωα τέκε κρήτης ἐπίουρον·
Μίνως δ' αὖ τέκετ' ἀγαυὸν Δευκαλίωνα·
Δευκαλίων δ' ἐμὲ τίκτε, πολέσσ' ἀνδράσιν ἄνακτα,
Κρήτῃ ἐν εὐρείῃ· νῦν δ' ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν,
Σοί τε κακὸν καὶ πατρὶ καὶ ἄλλοισι Τρώεσσιν.

Idomeneus.a. terribiliter gloriabatur, altè clamans:
Deiphobe, num putamus æquipollens esse
Tres p vno occisos esse? quoniã tu gloriaris inaniter.
Infelix, at & ipse contrarius consiste mihi,
Vt videas qualis Iouis soboles huc venio,
Qui primus Minoa genuit Cretæ custodem:
Minos.a. rursus genuit filiũ inculpatum Deucalionẽ:
Deucalio autem me genuit multis viris regem
Creta in lata: nunc verò huc naues vexerunt,
Tibiq; malum & patri & alijs Troianis.

πρ. δή τοι
πρ. ὦ, δή τε
πρ. αὔτως
Δαίμονι

COMMENTARIVS.

a φλογὶ ἴκελον ἀλκὴν,] Fortitudinem cur flammæ comparet, non explicat Eustathius. Nos dicemus. Et primùm illam Stoicorum ἀναισθησίαν, qua virum fortem ira planè destituunt, Poëtæ non admittunt. Hinc illa apud Homerum, θεὸν ἔμπλεε θυμὸς, & μῆνις ὃ θυμὸν ἔγειρε, & ἀλκὴν δ' ὠὰ ῥῖνας ἐμὴν ἐδύσετο θυμός, & ἔζεσεν ἀμφὶ, quæ ab Aristotele Nicomac. Eth. lib. 3. c. 8 recensentur. Porrò abutuntur fortitudinis nomine, si velis Philosophicè loqui. Neq; tamen semper viris fortibus iram tribuunt, vt Aiacem apud hunc nostrũ Poëtam progredientem videmus multa cum hilaritate, cùm depugnaturus esset cum Hectore. &c vt refert ipse Tull. 4. Tusc. quo loco multa in hanc rem disseruntur. Tamen subtilibus illis disputationibus relictis, nos Poëtæ mentem aperiemus. Iracos est fortitudinis, vt ipsi etiam Peripatetici dixerunt, teste Cicerone, ibidem: adeò vt etiam iuxta Nas. 1. de Arte: *Quas tibet imbelles aduuet ira manus.* Hinc illud Lyrici Romani lib. 4. Od. 15. —*ira procudit ensses Et miseras inimicat vrbes.* Et sexcenta eiusmodi Poëtarum exẽpla. Porrò ira ex feruore sanguinis excitatur. Feruor ille non potest meliùs quàm flammæ comparari, quod effectui tamen tribuit Homerus, non causæ: id est, fortitudini, non feruori sanguinis. Simili itaq; comparatione vtitur inf. lib. 15. μαίνετο δ' ὡς ὅτ' ἔγρης ἐγχέσπαλος ἠὲ κολοιὸν ὦδε.

b ἔφριξεν δ' ἔγχεα μάχῃ] Nõ est noua Homero hæc elegans metaphora in verbo φρίσσω, quod de hastis in bello erectis dicitur, de spicis in segete, de pilis in corpore: in quorum etiam numero est apri dorsum, quod inhorrescit perinde ac spinis echinus, leo iuba, & mare fluctibus.

c αὐγὴ χαλκείη] Audaciusculè ab Homero dictum hoc loco αὐγὴ, aiebant veteres. Non enim per similitudinem dixit, vt alibi, χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ Πυρὸς, aut tale quippiam: sed simpliciter ipsis armis splendorem proprium attribuit, quasi corpora essent lucida vt Sol, aut eiusmodi. Cæterùm alibi quoq; dictum est, non leue esse ornamentum generosi militis in armorum splendido apparatu.

d πεῖραρ ἐπαμμάξαντες,] Superiore comparatione confusionem pugnæ innuebat simpliciter, hac verò sic confusam, vt iam strictè & nodo indissolubili colligata sit. Vnde æquale vtrinq; bellum consurgit. Nam licet Iupiter Troianis faueat, tamen nollet Græcos funditùs perire: quia hoc solùm ratione Achillis decus & gloriam procurat iuxta preces Thetidis, quas Iliados primo pro filio suo ad illius genua profudit exorata. Neque minus Neptunus Troianorum integrum excidium machinatur, quia tangit eum adhuc studium Troiæ, quam ipse cum Apolline exædificasse dicitur. Itaq; ex ista, vt ita dicam, voluntatum contrarietate bellum pendet in æquilibrio: cuius etiam causa esse potest metus fraterni dissidij, quod alterius partis victoria concitasset.

e εἰδὼς ἀρίστου] Quidam ex veterib. εἶδος ἀρίστου, intelligebant ἀρίστου κατὰ σοφίαν εἰδὼς interpretantes, vaticinij scientiam. Vnde & celebrem illum vatem Polydium, de quo infrà, sic appellatum volunt. Quod autem dicit αὐάσσηνον, quidam ad ipsum Othrygoneũ referebant, quasi ipse adeo esset sordidus vel forsan pauper, vt Cassandram eo pacto vellet: vt ipse tamẽ à donationibus, quæ vxoribus fieri consueuerunt, à maritis immunis esset. Alij referunt ad Helenam, vt ipsam ἄσσον, id est, ἄφωνον & indotatã præ amore, quo eam deperibat, sibi dari idem Othrygoneus postulârit. Quod mihi magis probatur. De vocis autem illius significatione alibi dicetur.

f Ὣς φάτο μειδήσας] Rarum quidem est, vt in Iliade Homerus risum excitet, quod in Odyssea frequentius facit. Ilias autem tota ferè est grauis & heroica, plena bellorum sonitu, in quibus risui non est locus. Hic tamen vrbanitates quasdam intermiscet in Idomenei oratione. Ridet enim & subsannat Othryoneũ Idomeneus de reciprocis ipsius & Priami pollicitationibus, ipsius fugandi Græcos: huius ei filiam desponsandi. Hos autem sarcasmos iam meliùs expresserat sup. lib. 2. de Thersite. Cuius generis quædam etiam posteà occurrent.

g ἔικε σαώσασθαι Ἰλίου ἐκπέρσας.] Vrbanè. Quasi dicat: Rem magnam & impossibilem Troianis eras pollicitus, nimirum te Græcos è finibus Troianorum propulsurum. Nos verò faciliorem petimus, vt nobiscum videlicet Ilium euertas.

h ἀλλ' ἦ τοι ἀχνύμενοί περ] Solemus plerunq; præ mœrore & tristitia in rerum cura diligentiam nostram remittere. Hic verò contrarium obseruatur in Antilocho, cui dolor curam socij mortui non adimit.

i νυκτὶ καλύψαι,] Hic loquitur pro interficere, quod alibi dixit, εἶδε φαεσίμβροτον. Quod verò sequitur, ἀφαυρόν à consequenti etiã pro mori in bello dictum est.

k ὥς εἰ ἐνὶ τροίῃ δύρῃ] Post hæc verba testatur Eustathius subiecisse quosdam hos tres versus, qui sequuntur:

Πρὶν αὐτὸν οἰδῆσαι τεύχεσιν' ἢ παῦσαι ἥβας — Πελαμίδας θ' οἳ πρῶοι μετέπεσον ἐπὶ ποδαρκέσιν
Ἐς ἂς ἐθ' ἥλιον ἄχον, ὄφελε δ' ἕκατον αὖθις.

Vt intelligatur Alcathous præstantissimus in Troia extitisse, antequam illi nascerentur: Sanè iam illi veteres pleriq; plurimos versus Homericos in multis exemplaribus defecisse aiebant & demonstrabant. Hos autem versus cùm iam scripsissem, obseruatos etiam ab H. Stephano inueni, sed ex eodem isto Eustathij loco desumptos.

l δαιμόνιε,] Idem Henricus Stephanus diligẽter hunc locum enodauit, quod ego lubẽter amplector. Nam iungit, ἐπὰ σύπερ δύχεαι αὔτως cum sequentibus, nẽpe cum δαιμόνιε. vt hic sit sensus, Equidẽ Deiphobe, nos abundè vicem retulisse (vel iniuriam vltos esse) putamus in eo quòd tres pro vno à nobis occisi sint: quia (tamen) te ita iactas, vir præclare, tu quoq; mecum congredere: vt si non satis est tres occidisse pro vno, tu quartus numerum expleas. Hæc ille, quæ si quis non probet, det, siquidem potest, meliora. Cæterùm pro αὔτως, legi ἕτως: & ἐναντίον, pro ἐναντίος idq; non planè malè idem vir obseruauit. Cui pro istis, vt & pro multis præterea, debet illi multùm res literaria.

m ὄφρα ἴδῃς οἷος Διὸς γόνος] Pulchrum est quidem egregijs ortum esse parentibus, pulchrius re ipsa degenerem ab eorum virtute non esse, vel secundum illud Euripidis:

Δοκεῖς γαρύσῃ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς — *Præclara nota & insignis inter mortales*
Ἔσθλος γενέσθ', κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται — *E bonis natum esse, magisq; illustratur*
Τῆς εὐγενείας τοὔνομα τοῖσιν ἀξίοις. — *Nobilitatis nomen ab ijs qui dignos illo se præbent.*

Et quidem siquis virtute pollet, generis etiam obscuritatem illustrat suam, maximè siquis fortis est. iuxta illud Accij;

Non genus virum ornat, generi fortis vir sed est loco.
Indignus genere & præclaro nomine tantùm
—perit omnis in illo

Nam —*quis generosum dixerit hunc, qui*
Insignis—? Inquit Iuuenalis. Immò
Nobilitas, cuius laus est in origine sola.

inquit vel Ouidius, vel, vt alij malunt, Lucanus ad Pisonẽ: Atqui noster Idomeneus, cùm generis sui præstantiã in medium affert, illa se dignum iam rebus antè gestis comprobauit, meliusq; comprobaturus, si cum illo velit Deiphobus congredi.

Ὣς φάτο· Δηίφοβος δ' ἄρ' ἀδύνατα μερμήριξεν, — *Sic dixit: Deiphobus autem bifariam deliberauit,*

Ἢ ἵνα

Ἦ πνά πᾳ Τρώων ἐπεφείλασαιτο μεγαθύμων,
Ἀψ αὖ ἀναχωρήσας, ἢ πειρήσαιτο καὶ οἷος.
Ὣς δὲ δὲ οἱ Φρονέοντι δοάασατο κέρδιον εἶναι
Βῆναι ἐπ' Αἰνείαν· τὸ δ' ὕστατον οὐκ ὀλίγον δὴν
Ἑστάοτ'. αἰεὶ γὰρ πελάμῳ ἐπεμαίετο δίῳ,
Οὕνεκ' ἄρ' ἐσθλὸν ἐόντα μετ' ἀνδράσιν, [a] οὔτι θέσκεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, νῦν σε μάλα χρὴ
Γαμβρῷ ἀμυνέμεναι, εἴπερ τι σε κήδει ἰκαύνῃ
Ἀλλ' ἕπευ, Ἀλκαθόῳ ἐπαμυνέμεν, ὅς σε πάρος περ
Γαμβρὸς ἐὼν ἔθρεψε δόμοις ἔνι τυτθὸν ἐόντα·
Τὸν δέ τοι Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἐξενάριξεν.

Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ὄρινε·
Βῆ δὲ μετ' Ἰδομενῆα, μέγα πτολέμοιο μεμηλώς.
[b] Ἀλλ' οὐκ Ἰδομενῆα φόβος λάβε τηλύγετον ὥς,
Ἀλλ' ἔμεν' ὡς ὅτε τις σῦς οὔρεσιν ἀλκὶ πεποιθώς,
Ὅς τε μάλ' ἠλόσυρτ' ἐπερχόμενον πολυὰνδρῶν
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, φρίσσας δέ τε νῶτον ὕπερθεν·
Ὀφθαλμὼ δ' ἄρα οἱ πυρὶ λάμπετον· [c] αὐτὰρ ὀδόντας
Θήγει, ἀλεξάσθαι μεμαὼς κυσί τ' ἠδὲ καὶ ἀνδράσι.
Ὣς μείων Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς (ἀτὰρ ἔπι ἔχωρει)
Αἰνείαν ἀπόλλα βοῇ θοόν. αὖε δ' ἑτάρους,
Ἀσκάλαφόν τ' ἴσορρον, Ἀφαρῆά τε, Δηίπυρόν τε,
Μηριόνην τε καὶ Ἀντίλοχον, μήστωρας ἀϋτῆς·
Τοὺς ὀτρυνέων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Δεῦτε φίλοι, καί μ' οἶοι ἀμύνατε· δείδια δ' αἰνῶς
Αἰνείαν θοπόλα πόδας τε χεῖρ', ὅς μοι ἔπεισιν,
Ὅς μάλα καρτερός ἐστι μάχῃ ἔνι φῶτας ἐναίρειν·
[d] Καὶ δ' ἔχεθ' ἥβης αὖθι, ὅθ' περ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Εἰ γὰρ ὁμηλικίην γε νεώμεθα τῷ γ' ἐνὶ θυμῷ,
Αἶψά κεν ἢ ἐφέροιτο μέγα κράτος, ἢ ἐφεροίμην.

Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἑνὶ φρεσὶ θυμὸν ἔχοντες,
Πλησιοὶ ἔσταν, ὀάκας δ' ὤμοισι κλιναντες.
[e] Αἰνείας δ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἷς ἑτάροισι,
Δηΐφοβόν τε πάρεντ' ἠδ' Ἄγχιαλον δῖον,
Οἵ οἱ ἄμ' ἡγεμόνες Τρώων ἕποντ'· αὐτὰρ ἔπειτα
Λαοὶ ἔπονθ', ὡς εἴτε μετ' ἰλύν ἔσπετο μῆλα
Πιόμεν' ἐκ βοτάνης, γαύθη δέ τε φρένα ποιμήν·
Ὣς Αἰνείᾳ θυμὸς ἐνὶ στήθεσι γεγήθει
Ὡς ἴδε λαὸν ἑπόμενον ἑοῖ αὐτῷ.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀλκαθόῳ αὐτοσχεδὸν ὠρμήθησαν
Μακροῖσι ξυστοῖσι· θοὸν στήθεσι γ' ἠδὲ καὶ ἀσπὶς
Σμερδαλέον κονάβιζε τιτυσκομένων καθ' ὅμιλον
Ἀλλήλων δύο δ' ἄνδρες ἀρήιοι ἔξοχοι ἄλλων,
Αἰνείας τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀτάλαντοι Ἄρηι,
Ἵεντ' ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλεῖ χαλκῷ.
Αἰνείας μὲν πρῶτος [f] ἀκόντισεν Ἰδομενῆος·
Ἀλλ' ὁ μὲν αὖτα ἰδὼν ἠλύαρε χάλκεον ἔγχος·
Ἀίχμὴ δ' Αἰνείαο κεραδαινομένη κατὰ γαίης,
Ὦκ' ἔχετ', ἐπεί ῥ' ἄλιον πεδάρης ἀπὸ χειρὸς ὄρεσεν.
Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Οἰνόμαον βάλε μαστὸν ἄμ' ἰῷ·
Ῥῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δὲ σπλάγχνα χαλκὸς
Ἧπυσ'· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἐλεγαίνων ἀγκῶ.
Ἰδομενεὺς δ' ἐκ μὲν νέκυος [g] δολιχόσκιον ἔγχος
Ἐσπάσατ', ἐκ δ' ἄρ' ἔτ' ἄλλα δυνήσεσθαι τεύχεα καλὰ
Ὤμοιιν ἀφελέσθαι· ἐπείγετο γὰρ βελέεσσιν.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα ποδῶν ἰῷ ὁρμηθείη,
Οὔτ' ἄρ' ἐπάξαι μετ' ἐὸν βέλος, οὔτ' ἀλέασθαι.

An aliquẽ alicubi Troiãorũ ſociũ aſſumeret magna-
Retrò regreſſus, an experiretur & ſolus. (nimorum
Sic autem ei cogitanti viſum eſt vtilius eſſe,
Ire ad Aeneam. hũc. a. poſtremum inuenit in turba
Stantem: ſemper. n. Priamo iratus erat diuino, (bat.
Quòd ſanè ſtrenuũ exiſtentẽ ĩter viros, nihil honora-
Propè autem ſtans, verbis velocibus eũ allocutus eſt:
Aenea, Troianorum Princeps, nunc te planè oportet
Socero auxiliari, ſi quid te gloria tangit.
Sed ſequere, Alcathoo auxiliemur, qui te olim
Socer exiſtẽs, nutriuit in ædibus paruulũ exiſtentem.
Hunc verò tibi Idomeneus haſta inclytus interfecit.
Sic dixit: huic verò animũ in pectoribus cõcitauit.
Iuit autem ad Idomeneum valdè pugnæ cupidus.
Sed nõ Idomeneum fuga corripuit puerulum veluti,
Sed manſit, vt quũ quis aper in mõtib. robore fretus,
Qui expectat tumultum veniẽtem multum virorũ
Loco in deſerto: horret autem dorſo ſupernè,
Oculi verò ei igne lucent, ac dentes
Acuit, repellere promptus canes, atq; etiam viros:
Sic manebat Idomeneˢ haſta inclytˢ (neq; retroceſſit)
Aeneã aduenientẽ in prælio agilem: vocabat. a. ſocios,
Aſcalaphumq; aſpiciens, Aphareumq; Deipyrũq;,
Merionemq; & Antilochum peritos belli.
Hos hic adhortãs, verbis velocib. allocutus eſt: (ter
Adeſte amici, et mihi ſoli ſuccurrite: timeo. a. graui-
Aeneã accedẽtẽ pedibus celerem, qui me aggreditur,
Qui valde fortis eſt in pugna, ad viros interficiẽdũ.
Atq; obtinet iuuẽtæ florẽ, quæ res robur eſt maximũ:
Si enim eadem ætate eſſemus, eodemq; in animo,
Statim vel referret magnam gloriam, vel referrem.
Sic dixit: hi. a. omnes vnum mentibus animum
habentes,
Propinqui ſteterunt, clypeos humeris acclinantes.
Aeneas autẽ ex altera parte hortatus eſt ſuos ſocios,
Deiphobumq; Parimq; aſpiciẽs, & Agenorem diuinũ,
Qui cum eo duces Troianorum erant: at deinde
Copiæ ſequebantur, vt poſt arietem ſequũtur pecudes
Bibituræ ex herba: lætatur autem mente paſtor:
Sic Aeneæ animus in pectoribus lætatus eſt:
Vt vidit copiarum agmen ſequens ſeipſum.
Hi autem pro Alcathoo cominus conflixerunt
Longis haſtilibus, circa pectora verò ferrum
Horrendum reſonabat, petentium in turba
Se inuicem: duo autem viri bellicoſi præter cæteros,
Aeneasq; & Idomeneus, ſimiles Marti,
Cupiebãt alter alterius vulnerare corpus ſæuo ferro.
Aeneas autem primus iaculatus eſt in Idomeneum.
Sed hîc quidẽ ex aduerſo cõſpicatus, euitauit æreã ha-
Cuſpis autem Aneæ vibrata in terram (ſtam.
Abyit, quoniam vana forti à manu ruit.
Idomeneus. a. Oenomaum percuſſit ad ventrẽ mediũ:
Rupit autẽ thoracis concauitatem, inteſtina autẽ æs
Diffidit: hic. a. in puluerib. laps⁹ prehẽdit terrã palma
Idomeneus. a. ex mortuo quidẽ longã haſtã (manus.
Euulſit: neq; item alia potuit arma pulchra
Humeris auferre: vrgebatur enim telis.
Nõ enim amplius firma mẽbra pedum erãt incitato
Neq; ad currendũ ad ſuam lanceam, neq; euitandũ.

Τῶν ῥα

Τῷ ῥα καὶ ἐν ταφλίῃ μιν ἀμωὺσ νηλεὲς ἦμαρ,
Τρέσαι δ' οὐκέτι ῥίμφα πόδες φέρον ἐκ πολέμοιο.
Τὸ ῥ' βάλλ' ἀπόντας ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ
Δηΐφοβος· δὴ γὰρ οἱ ἔχεν κότον ἐμμενὲς αἰεί.
Ἀλλ' ὅγε γὰρ τόθ' ἅμαρτεν, ὁ δ' Ἀσκάλαφον βάλε
Τὸν Ἐνυαλίοιο, δι' ὤμου δ' ὄβριμον ἔγχος (δουρὶ,
Ἔσχεν· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἔλε χαῖραν ἀγοστῷ.
Οὐδ' ἄρα πω ἐν πέπυστο βελήπυος ὄβριμος Ἄρης
Τίῳ ἑοῖο πεσόντος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσείοισι νέφεσσιν
Ἧστο, Διὸς βουλῇσιν ἐελμένος, ἔνθα καὶ ἄλλοι
Ἀθάνατοι θεοὶ ἦσαν ἐεργόμενοι πολέμοιο.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀσκαλάφῳ αὐτοσχεδὸν ὡρμήθησαν·
Δηΐφοβος μὲν ἄπ' Ἀσκαλάφου πήληκα φαεινὴν
Ἥρπασε· Μηριόνης δ' θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Δουρὶ βραχίονα τύψεν ἐπάλμενος, ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Αὐλῶπις ῥυφάλεια χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Μηριόνης δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὡς,
Ἐξέρυσε πρυμνοῖο βραχίονος ὄβριμον ἔγχος·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο. τὸν δ' Πολίτης
Αὐτοκασίγνητος ᾗσι μέσσῳ χεῖρε πιτνάσας,
Ἐξῆγε πολέμοιο δυσηχέος, ὄφρ' ἵκανεν ἵππους
Ὠκέας, οἵ οἱ ὄπισθε μάχης ἠδὲ πολέμοιο
Ἕστασαν. ἰωιόχου τε καὶ ἅρματα ποικίλ' ἔχοντες·
Οἳ τόν γε πρόσθε ἄξυ φέρον βαρέα στοναχοντα,
Τρόμενον· κὴν δ' ἅμα νεστάτῳ ἔρρεε χαλκός·
Οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Αἰνείας δ' Ἀφαρῆα Καλητορίδην ἐπορούσας
Λαιμὸν τύψ' ἐπὶ οἱ τετραμμένον ὀξὺ δουρί.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε κάρη, ἐπὶ δ' ἀσπὶς ἐάφθη,
Καὶ κόρυς· ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Ἀντίλοχος δ' Θόωνα μεταστρεφθέντα δοκεύσας
Οὖτασ' ἐπαΐξας· ἐκ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔπερσεν,
Ἣ τ' ἀνὰ νῶτα θέουσα διαμπερὲς, αὐχέν' ἱκάνει·
Τὴν ἐκ πᾶσαν ἔπερσεν· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἑτάροισι πετάσας.
Ἀντίλοχος δ' ἐπόρουσε, κὴ ἄρτο τύχε' ἀπ' ὤμων,
Παπταίνων. Τρῶες δ' ἀθρήσαντο δὲ καὶ ἄλλοθεν ἄλλος·
Οὔτασεν αἰχμὴ δουρὸς παναίολον, ἐκ δὲ δυοῖν
Εἴσω ἐπιγράψαι τέρενα χρόα νηλεῖ χαλκῷ
Ἀντιλόχῳ· περὶ γὰρ ῥα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Νέστορος υἱὸν ἔρυτο καὶ ἐν πολλοῖσι βέλεσσιν.
Οὐ μὲν γάρ ποτ' ἀνὸν δηΐων λίε, ἀλλὰ κατ' αὐτὸς
Στρωφᾶτ' ἐκ δὲ οἱ ἔγχος ἔχ' ἀτρέμας, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Σφόμενον ἐλέλιχτο, πιτύσκετο δ' Φρεσὶν ἦσιν,
Ἢ τόν γε κονίσαι, ἢ ὀχέων ὁρμηθῆναι.
Ἀλλ' ἐλέη Ἀδάμαντα πιτνάμενος καθ' ὅμιλον
Ἀσάβιον, ὃς οἱ οὖρα σάκος μέσον ὀξεῖ χαλκῷ,
Ἐγγύθεν ὁρμηθείς· ἀμενήνωσεν δέ οἱ αἰχμὴν
Κυανοχαίτα Ποσειδάων, βιότοιο μεγήρας.
Καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ μεῖνε ὥσε σκῶλος πυρίκαυστος
Ἐν σάκεϊ Ἀντιλόχοιο, τὸ δ' ἥμισυ κεῖτ' ἐπὶ γαίῃς·
Ἂψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων·
Μηριόνης δ' ἀπιόντα μεταστρόμενος βάλε δουρὶ
Αἰδοίων τε μεσηγὺ καὶ ὀμφαλοῦ, ἔνθα μάλιστα
Γίνετ' Ἄρης ἀλεγεινὸς ὀιζυροῖσι βροτοῖσιν·
Ἔνθά οἱ ἔγχος ἔπηξεν· ὁ δ' ἐστρόμενος περὶ δουρὶ
Ἤστο, ὡς ὅτε βοῦς τὸν τ' οὔρεσι βουκόλοι ἄνδρες

Ideoq; in stataria pugna quidē arcebat sæuū diē: (lo
Ad effugiēdū. a. nō ampliꝰ facilè pedes eū ferebāt è bel
Hunc. a. pedetētim abeuntē iaculatus est hasta lucida
Deiphobus: etenim ci retinebat irā perpetuò semper.
Sed hic et tūc aberrauit: is. a. Ascalaphū pcussit hasta
Filium Martis: per humerum autem valida hasta
Penetrauit: hic. a. in pulueres lapsꝰ pēhendit terrā pal-
Negq; dū qd audiuerat clamosus fortis Mars (ma.
De filio suo lapso in forti pugna:
Sed is summo in Olympo sub aureis nubibus
Sedebat, Iouis consilijs conclusus, ubi cæteri
Immortales dij erant prohibiti à bello.
Hi autem circa Ascalaphum propè ruerunt.
Deiphobus quidem ab Ascalapho galeam lucidam
Rapuit: Meriones verò veloci similis Marti,
Hasta brachium verberauit insiliens, exq; manu
Acuta galea humi resonuit prolapsa.
Meriones autem denuò insiliens vultur tanquam,
Extraxit imo brachio validam hastam,
Retrò autem sociorum ad agmē cessit: hunc. a. Polites
Germanus frater circum medijs manibus extensis,
Eduxit bello tristi, donec peruenit ad equos
Veloces, qui ei post pugnam & bellum
Stabant, aurigamq; & currus ornatos habentes.
Qui hunc ad ciuitatē vehebāt grauiter lamentantē,
Afflictū: ex. u. sanguis modò vulnerata fluebat manu,
At cæteri pugnabant: pugna. a. immensa est excitata.
Aeneas autem Aphareum Caletoridem irruens
Adiugulum ferijt contra se versum acuta hasta.
Inclinatū est. a. in alterā partē caput: clypeusq; secuꝰ
Et galea: circa. a. eum mors fusa est exitialis. (est,
Antilochus aūt Thoonem terga vertentē obseruās,
Vulnerauit impetens: venam autem totam abscidit,
Quæ p dorsum currēs, perpetuò ad ceruicē peruenit,
Hanc totam abscidit: hic autem supinus in pulueres
Decidit, ambas manus dilectis socijs extendens.
Antilochꝰ aūt accurrit & abstulit arma ab humeris,
Circūspiciens. Troiani aūt circumstando aliūde alius
Pulsabant scutum latum, pulchrum, neq; poterant
Intrò perstringere tenerum corpus sæuo ferro
Antilochi, diligenter. n. Neptunus quatiens terram
Nestoris filium tuebatur etiam inter multa tela.
Nō. n. vnquā seorsum ab hostibus erat, sed circa ipsos
Versabatᵉ, neq; ei hasta stabat quietè, sed valdè semp
Quassata flectebatur: obseruabat autē mentibus suis
Aut quenquam iaculari, vel propè inuadere.
Sed nō latuit Adamāta obseruans in multitudine
Asiadem, qui ei percussit scutum medium acuto ære,
Cominus impetum faciens: debilitauit. a. eius cuspidē
Cæruleis crinibus Neptunus vitæ inuidens:
Et dimidiū quidē illic māsit tanq; sudes igne præusta
In scuto Antilochi: alterum verò dimidium iacebat
super terram:
Retrò autē sociorum ad agmen cessit mortem fugiēs:
Meriones porrò abeuntē insequens vulnerauit hasta
Pudenda inter & vmbilicum: vbi maximè
Est Mars grauis ærumnosis hominibus,
Illic ei hastam infixit: hic autem sequens circa hastā
Palpitabat, velut quū bos, quē in mōtib. bubulci viri

Ἰλάσιν οὐκ ἐθέλοντα βίῃ ἀγάγουσιν ἄγεσθαι.
Ὡς ὁ τυπεὶς ἤπαιρε μίνυνθά περ, οὔπω μάλα δηρὸν,
Ὄφρά οἱ ἐκ χροὸς ἔγχος ἀνέσπασεν ἐγγύθεν ἐλθὼν
Ἥρως Μηριόνης τὸν δὴ σκότος ὄσσε κάλυψε.

Vinculis nolentem vi ligantes ducunt:
Sic iste verberatꝰ palpitabat paululũ, nec valdè diu,
Donec ei ex corpore hastile euulsit propè accedens
Heros Meriones: hunc verò tenebræ in oculis texerũt.

COMMENTARIVS.

a οὔπω πίστευεν.] Suspectum Aeneam habebat Priamus, ne regnum affectaret. Nam redditum erat oraculum, Post captam Troiam Aeneam regnaturum: vt & Poëta dicet in sequentibus. Alij dicunt, inuidiæ causa sic in Aeneam malè affectũ fuisse Priamum, quia maximè à populo diligeretur, ἐπὲι θεὸς ὡς πέρι δήμῳ. Alij, quòd eius mater Venus Alexandrum ad Helenæ amorem impulisset.

b ἀλλ' οὐκ ἐ δολίῃσι φόβῳ] Si φόβον hîc pro metu acciperes, vt vulgò verterunt, contrarius esset ipsi Idomeneo: qui paulò pòst dicit se Aeneam timere, δείδια δ' αὐτῷ Αἰνείαν ἐπιόντα, &c. Ergo pro fuga accipiendũ. Itaq; ἐ δολίῃσι φόβου οὐκ ἔλαβε, id est, οὐκ ἐθέλησε φυγεῖν, noluit se in fugam conijcere. Τηλύγετον etiam vertunt puerulum, sed si solum interpreteris, nihil absurdi facies. Vnde & postea dicet, ἀεθλοσ φίλοι κὴ μὲ οἷον ἀμυάσπε metaphoricè sic dicta τηλύγετος à liberis vnicis.

c ὡσεὶ τε ὀδόντε θοῷ] Solent apri priusquam in aliquem inuadant, dentes acuere, ad lapides nimirum læues & politos. Vide Aelianum de Animal. lib. 6. cap. 1. & lib. 5. cap. 45. & Plin. lib. 18. cap. 1. Idem etiam Homerus sup. Iliad. λ. de apro, θῆξας λόφον ὀδόντα, &c.

d κὴ δ' ἔχεν ἥβης μέτρον] Idomeneus Aeneæ metu percellitur non quòd ipsi animo, sed viribus esset inferior, propter ingrauescentẽ iam senectutẽ, quæ viuida iuuentute solet esse imbecillior. At si iuuentuti animus desit, nihil habet senectus quod pertimescat, siquidem γήρας λεόντων κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, vt ait apud Stobæum Hippothoon. Adde illud Euripidis in Andromache,

πολλῶν νεῶν γὰ κρὰν γέρων ἄψυχος ἢ κρείσσων. τί γὰρ δεῖ δείλον ὄντ' ἄσωμάτων;

Porrò hîc metus in Idomeneo nihil eius fortitudini detrahit, cùm metum in fortem etiam cadere iam monuerimus.

e αἰνείαν δ' ἐπόρουσεν] Aeneas incertum pugnæ euentum timens, solus cum Idomeneo, cui iam varij aderant comites, non congreditur: sed aduocatis quoq; socijs, quod fortis viri, non temerariè pericula adeuntis, exemplum est.

f ἀκὴν πάσειν' ὁμίλῳ] Deest præpositio κὴ, sic suprà, πτυσσομένων κὴθ' ὁμίλου ἀλλήλων. pro, κατ' ἀλλήλων defectiuè.

g ἀτὰρ ὃς φλεβὸς πᾶσιν ἐκέρσεν] Venam intelligit, quę caua appellatur, aut dorsalis, ex spinæ dorsi dextra parte ab hepate surgentẽ, & per diaphragma venientem ad cor, inde ad ceruicem. Hæc est quæ vena maior ab Aristot. hist. Anim lib. 2. cap. 3. appellatur, quæ sua radice cor transfigit, cùm se promit: vbi hicidem locus Homeri adducitur.

h καὶ δίην τε μεσηγύ] Illud vocat ἦτρον vel ὑπογάστριον à Polluce, & Suida ἕλυτρον, pars corporis neruosa, & doloris impatientissima.

Δηΐπυρον δ' Ἕλενος ξίφεϊ κεδὸν ἤλασε κόρσῃ
Θρηϊκίῳ, μεγάλῳ, ἀπὸ δ' ἔρρεε τυφάλεια
Ἠ μὲν ἀποσκλαγχθεῖσα, κάμοι πέσε, καί τις Ἀχαιῶν
Μαρναμενέων μετὰ ποσὶ κυλινδομένην ἐκόμισσε.
Τὸν δ' ἦ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν.
Ἀτρεΐδῃ δ' ἄχος ἔλε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον·
Βῆ δ' ἐπαπειλήσας Ἕλενῳ ἥρωϊ ἄνακτι,
Ὀξὺ δόρυ κραδάων· ὁ δ' τόξα πῆχυ ἀνέλκε.
Τὼ δ' ἅρ' ὁμαρτήτην, ὁ μὲν ἔγχεϊ ὀξυόεντι
Ἵετ' ἀκοντίσαι, ὁ δ', ἀπὸ νευρῆφιν ὀϊστῷ.
Πελαμιδῃ μὲν ἔπειτα κατὰ στῆθος βάλεν ἰῷ
Θώρηκος γύαλον, ἀπὸ δ' ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός.
Ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ πλατέος πτυόφιν μεγάλῳ καθ' ἁλωῇ
Θρῴσκωσιν κύαμοι μελανόχροες ἢ ἐρέβινθοι,
Πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ καὶ λικμητῆρος ἐρωῇ,
Ὣς ἀπὸ θώρηκος Μενελάου κυδαλίμοιο
Πολλὸν ἀποσκλαγχθεὶς, ἑκὰς ἔπτατο πικρὸς ὀϊστός.
Ἀτρεΐδης δ' ἄρα χεῖρα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Τῷ βάλεν ἣ ῥ' ἔχε τόξον εὐξόον, ἐν δ' ἄρα τόξῳ
Ἀνδικρὺ δι' χροὸς ἐλήλατο χάλκεον ἔγχος.
Ἂψ δ' ἐπάρων εἰς ἔθνος ἑταίρων εἰχάζετο κῆρ' ἀλεείνων,
Χεῖρα παραγρεμάσας· τὸ δ' ἐφέλκετο μείλινον ἔγχος·
Καὶ τὸ μὲν ἐκ χροὸς ἕρυσεν μεγάθυμος Ἀγαμέμνων,
Αὐτῆ ἐ ξυνέδησεν εὐτροφέος διὸς ἀώτῳ,
Σφενδόνῃ, τῇ ἄρα οἱ ἠεροφόρων ἔκτα ποιμένι λαῶν.
Πείσανδρον δ' ἰθὺς Μενελάου κυδαλίμοιο
Ἤϊε· τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε,
Σοὶ Μενέλαε δαμῆναι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥα πέλας ἦσαν ἐσ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἀτρεΐδης μὲν ἅμαρτε, παραὶ δ' οἰ ἔτρεπε ἔγχος·
Πείσανδρος δ' ἄρα Μενελάου κυδαλίμοιο
Οὔτησεν, ὑπὸ δὲ σάκεϊ δουρὶ, κατεκλάσθη δ' ἐνὶ καυλῷ
Ἔγχος· ὁ δὲ φρεσὶν ἦσι χάρη καὶ ἐέλπετο νίκην.
Ἀτρεΐδης δ' ἐρυσάμενος ξίφος ἀργυρόηλον,
Ἆλτ' ἐπὶ Πεισάνδρῳ· ὁ δ' ὑπ' ἀσπίδος ἕλετο καλὴν
Ἀξίνην εὐχάλκεον, ἐλαΐνῳ ἀμφὶ πελέκκῳ,

Deipyrum a. Helenus ense propè læsit in tempus
Thracio, magno: galeam autem diffidit.
Hæc quidẽ excussa in terrã decidit, & quidã Achiuo-
Pugnantium inter pedes deuolutam sustulit. (rum
Hunc autem in oculis obscura nox cooperuit.
Atridẽ porrò dolor cepit in prælio strenuũ Mene-
Iuit autem minitans Heleno heroi regi, (laum,
Acutam hastã vibrans: hic a. arcus vlnam trahebat,
Hi verò simul emiserunt: alter quidem hasta acuta
Cupiebat iaculari, alter verò à neruo emissa sagitta.
Priamides quidem deinde ad pectus percussit sagitta
Thoracis conuexum: auolauit autem acerba sagitta.
Sicut a. quando à lato ventilabro magnam per aream
Saliunt fabæ nigræ vel cicera,
Flatu à stridulo & ventilatoris impetu:
Sic à thorace Menelai illustris
Multum reiecta longè volauit acerba sagitta.
Atrides autem manum in prælio strenuus Menelaus
Eam percussit, quæ tenebat arcum politum: in quẽ arcu
E regione per manum adacta est ærea hasta.
Retrò a. sociorũ in multitudinẽ cessit, mortem vitãs,
Manu suspensa illam a. attrahebat fraxineã hastã.
Et hanc quidẽ è manu traxit magnanimus Agenor.
Ipsam verò colligauit pulchrè circũuoluta ouis lana,
Funda, quam ei minister tenebat pastori populorũ.
Pisander autem rectà in Menelaum illustrem
Ibat: hũc a. ducebat fatum funestum mortis ad finẽ,
A te Menelaë vt sterneretur in graui pugna.
Hi autem quando iam propè erant in se profecti,
Atrides quidem aberrauit, ipsiq; auersa est hasta:
Pisander verò scutum Menelai illustris
Percussit, neq; penitus potuit æs trajicere.
Prohibuit n. scutũ latũ: fracta est a. in summa cuspide
Hasta: hic a. mẽtib. suis gauisus est, & sperabat victo-
Atrides a. extracto ense argenteis clauis insigni, (riã
Insilyt in Pisandrũ: hic a. sub scuto accepit pulchram
Bipennẽ ex bono ferro factã, oleaginũ per manubriũ

Μαιῳ̃,

Μακρῶ, εὐξέςῳ. ἅμα δ' ἀλλήλων * ἐφίκοντο.
Ἦρι ὁ κόρυθ Φάλον ἤλασεν ἱππομανείης,
Ἄκρον ὑπαὶ λόφον αὐτόν· ὁ δ' ὀπισθόνδε, μέτωπον,
Ῥῖνός τ' ὑπὲρ πυμάτης· λάκε δ' ὀστέα, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Παρ ποσὶν * αἱματόεντε χαμαὶ πέσον ἐν κονίῃσιν.
Ἰδομενῆι δὲ πεσών· ὁ δ' ἀκὺς ἐν στήθεσι βαίνων,
Τεύχεά τ' ἐξενάριξε, καὶ ὀχμήσας ἔπος ηὔδα,
Λείψετέ θην οὕτω γενέας Δαναῶν ταχυπώλων
Τρῶες ὑπερφίαλοι, δηΐης ἀκόρητοι ἀϋτῆς.
Ἄλλῃς μὲν λώβῃς τε καὶ αἴσχεσι οὐκ ὀπιδεύεις,
Ἥν ἐμὲ λωβήσασθε [a] κακαὶ κύνες· οὐδέ κ' ὀΐω
Ζηνὸς ἐριβρεμέτεω [c] χαλεπὼ ἐδμηθέντε μιῇσιν
Ξείνιον, ὅστε ποτ' ὔμμι δαφθερσὴ πόλιν αἰπήν.
Οἱ μὲν κ' ἐγχείῃσιν ἄλοχον καὶ κήματα πολλὰ
Ἁρπάσσοιτ' ἀπάγοντες, ἐπεὶ φίλεσθε παρ' αὐτῇ·
Νῦν αὖτ' ἐν νηυσὶν μενεαίνετε παντοπόροισι
Πῦρ ὀλοὸν βαλέειν κλῆναι δ' ἥρωας Ἀχαιούς·
Ἀλλά ποτε χρήσεσθε (καὶ ἐστύμενοί περ) ἄρηϊ.
Ζεῦ πάτερ, ἦτέ σε φασὶ περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων
Ἀνδρῶν ἠδὲ θεῶν, σέο δ' ἐκ τάδε πάντα πέλονται.
Οἷον δὴ αὖδρεσσι χαλέζεαι ὑβριστῆσι
Τρωσὶν, τῶν μέν τ' αἰὲν ἀπάσσαλον, ἐσθλὲ δαΐων,
Φυλόπιδά τ' ὀρέσασθαι ὁμοίῃ πολέμοιο.
Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς, [h] καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο,
* Τῶν πέρ τις καὶ μᾶλλον ἐέλδεται ἐξ ἔρον εἶναι,
Ἢ πολέμου· [i] Τρῶες δὲ μάχης ἀκόρητοι ἔασιν.
Ὣς εἰπὼν, τὰ μὲν αὖτε ἀπὸ χροὸς αἱματόεντα
Συλήσας, ἑτάροισι δίδου Μενέλαος ἀμύμων·
Αὐτὰρ ὁ αὖτ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη,
Ἔνθά οἱ υἱὸς ἐπᾶλτο Πυλαιμενέος βασιλῆος
Ἁρπαλίων, ὃ ῥα πατρὶ φίλῳ ἕπετο πτολεμίζων
Ἐς Τροίην, ἦδ' αὖθις ἀφίκετο πατρίδα γαῖαν·
Ὅς ῥα τότ' Ἀτρεΐδαο μέσον σάκος οὐτασε δουρὶ
Ἐγγύθεν, ἠὲ * μάλ' πρὸ πολιῆτάων ἑλάασκε.
Ἀψ δ' ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ ἀλεείνων,
Πάντοσε παπταίνων, μήτις χρόα χαλκῷ ἐπαύρῃ.
Μηριόνης δ' ἀπόντος ἰὴ χαλκήρεϊ οἰστῷ
Καί ῥ' ἔβαλε γλουτὸν κατὰ δεξιόν· αὐτὰρ ὀϊστὸς
Ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπὸ ὀστέον ἐξεπέρησεν,
Ἕζετο δ' ἔνθ' ἑτάρων ἐν χερσὶν ἐπάρων
Θυμὸν ἀποπνείων [k] ὦκα σπώλης ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο παθών· ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεδέατο δ' ἀμφὶ
Τὸν μὲν Παφλαγόνες μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο·
Ἐς δίφρον δ' ἀνέσαντες ἄγον προτὶ Ἴλιον ἱρὴν
Ἀχνύμενοι· [l] μετὰ δέ σφι πατὴρ κίε δάκρυα λείβων·
Ποινὴ δ' οὔτις παιδὸς ἐγίνετο τεθνηῶτος.

Longum, bene politũ: simul a. inter se cõgrediebãtur. κ. ἀφίκοντο.
Certè hic qdẽ galeæ conũ percußit eqnis setis hirsutæ
Summa sub crista ipsa: alter v. accedentem, in fronte
Naso super extremo: crepuerunt autẽ ossa: at ei oculi
Ante pedes sanguinolẽti humi deciderũt in pulueres. κ. αἱματό- ντε
Incuruatus est. a. lapsus: hic aũt calce in pectora ruẽs,
Armaq; exuit, & glorians verbum locutus est:
Relinquetis demũ sic naues Danaorũ celerib. equis
Troiani perfidi. grauis insatiabiles pugnæ: (vtentiũ
Alio quidem flagitio & probro non carentes estis,
Quo me violastis improbi canes, neq; quid animo
Iouis valde tonantis difficilem veriti estis iram
Hospitalis, qui aliquando vobis destruet vrbem altã:
Qui meam virginem vxorem, & opes multas
Sine causa venistis adducẽtes postq; amicè tractati fu-
Nũc rursꝰ in naues cupitis põtigradas (istis apud ipsã.
Ignẽ pernicioſum iacere, occidereq; heroas Achiuos:
Sed aliquando coërcebimini, cupidi quamuis, à bello.
Iupiter pater, pfectò te aiũt sapiẽtia superare cæteros
Homines atq; deos, ex te autem hæc omnia fiunt:
Qualiter iam viris gratificaris iniustis
Troianis, quorũ animus semper impius est, neq; posſũt
Pugna satiari ex æquo molestia belli.
Omnium quidem satietas est, & somni & amoris,
Cantusq; dulcis, & egregiæ saltationis:
Quorũ qdẽ quis etiã magis appetit desideriũ eximere κ. ἔ.
Quàm belli. Troiani verò pugnæ insatiabiles sunt.
Sic locutus, arma quidem à corpore cruenta
Diripiens socijs dedit Menelaus inculpatus:
Ipse verò retrò iterũ iens propugnatoribus mistus est:
Tunc ei filius insiliit Pylæmenei regis
Harpalion, qui patrem dilectum sequebatur bellans
Ad Troiam, neq; rursus venit in patriam terram:
Qui tunc Atridæ medium scutum læsit hasta
Cominus, neq; penitus potuit æs traijcere: κ. ἀφικω
Retrò. a. sociorũ in multitudinẽ cessit, mortem euitãs,
Vndiq; circumspiciens ne quis corpus ære cõtingeret.
Meriones. a. in abeuntium misit æream sagittam,
Et vulnerauit coxam ad dextram, ac sagitta
Eregione per vesicam sub os penetrauit:
Residens autem illic charorum inter manus sociorũ
Animam efflans, tanq; vermis super terrã (terram.
Iacebat extẽs: sanguisq; niger effluebat, tingebat. a.
Hunc quidem Paphlagones magnanimi curabant:
In currũ verò collocãtes ducebant ad Ilium sacrum,
Dolentes: cumq; ipsis pater ibat lachrymas fundens:
Vltio autem nulla filij fiebat mortui.

COMMENTARIVS.

a ἠρηϊκῷ μεγάλῳ] Soli inter barbaros magnis vtebantur gladijs Thraces, vt veteres obseruant. Quidam porrò hoc ξίφος μεγάλου frameam fuisse existimabant. Rectè autem magnum Heleno ensem tribuit, vt credibilius fiat ipsum galeam illo diffidisse.

b αὐτῷ ᾧ ξωιεδήτε ἐν τρόφῳ] Notabatur hîc à Scholiaste, olim lana solere complicari fundæ, vt ita dicã, brachia (Græci vocant κῶλα, quæ sunt τὰ τῆς σφενδόνης, ἑκάτερα μέρη, vt ait Suidas) nõ neruis, vt posteà, vt lana concedente, id est, facilè se extendẽte: vel si Græcè mauis, ἑαῖς ἰσοπαλέσσιν, ipsa in iactu extenderentur. Porrò nota funditores etiam in bello Troiano extitisse, eos tamen seruos vel famulos (vt puto) vt hoc loco minister Agenoris.

c λειψετέ θην] Facundiam Menelai cum acumine antea prædicauit Homerus, cuius hîc luculentum exemplũ habes. Vehemẽs autem est eius hoc loco oratio, vt qui iniuriarum sibi à Troianis in vxoris raptu illatarum recordetur, quas præsens eorundẽ in Græcos impetus exacerbauit. Primùm itaq; in Troianos inuehitur, & eorum furorem tandem aliquando cohibitum iri comminatur. Deinde per Apostrophem ad Iouem conqueritur de inexplebili pugnandi ardore, quibus Troiani vehementer inflammantur.

d κακαὶ κύνες] Ionicũ est quod genere fœminino κύνες dixerit. Cæteris porrò interpretationib. relictis, idcò canes à Menelao mihi videntur dici Troiani propter impudentiam, qua in Helenæ raptu vsi sunt, quasi nulla verecundia, nullo pudore à tanto facinore deterriti sint. Proinde canis impudens est animal. Vnde solet ab hostibus hostis ita appellari: & apud Homerum pro graui cõtumelia in aduersarium dicitur, vt etiam obseruauit Donatus in Eunucho Terentij. Hinc illa apud hunc Poëtam ἐξ οὗ νιν ἐφυγες κα-

κυνῶν κύνα, & alibi ἐξελάσαι σὺν δηΐοισι κυνώπας κυρεσιφορήτους. Canum etiam impudentiam Oppian. de venat. notat. Hinc κυνὸς ὄμματ' ἔχων Agamemnon ab Achille 1. Iliad. dictus est. Sed de his aliás. Vel forsan impudentes Troiani, quos nulla pudoris repagula Vrbe concludunt, & cùm eos raptus Helenæ coërcere debuisset præ verecundia & rubore: tamen impudentius egressi iniuriam iniuria cumulare connituntur tam acriter & indefatigatè ad Pelasgas rates dimicantes.

e χαλεπὴν ἐδόλησατε μητιν] Auget Troianorum scelus, quasi dicat: Creditis mihi soli illatam à vobis iniuriā, cùm vxorem & opes meas rapuistis? Atqui in superos etiam à vobis fœdissimè peccatum est, nimirum in Iouem hospitalem, cuius saltē iræ metu debueratis à tanto scelere perpetrando deterreri, in quo iura hospitalitatis perfidè violastis. Sed neq; hoc ille inultum patietur, impiæq; huius vestræ impudentiæ debitas pœnas aliquando vobis rependet in vrbis vestræ excidio. Itaq; Menelaus paulò pòst ad Iouem orationem suam conuertet, & fauorem, quo Troianos hodierno die prosequitur, exprobrabit. quasi dicat, eum violati sui iuris in hospitalitate non amplius recordari, cùm Numen tamen deceat iniustorum & impiorum scelera vindicare: Numē, inquam, supremum, sapientiaq; homines deosq; longè antecellens.

f κυνεδὸν ἄλοχον] Ergo, vt aiunt antiqui, nescit Homerus quæ sequens ætas de Helena à Theseo rapta commemorat (cuius rei meminit copiosè Plutarchus in vita Thesei) neq; ex ijs duobus natam Iphigeniam, si virgo sit Menelao vxor. Porrò hîc Virginem interpretor, quæ nulli prætereà vnquam matrimonio iuncta est: id est, quæ Virgo integra primo coniugi traditur.

g μάψ οἴχεσθε] Illud μάψ ad differentiam Græcorum dictum fuisse videri potest. Nam redibunt aliquando in patriam quoque Græci Troianorum spolijs onusti, sed iusta erit illa præda, cuius fundamentum in iniuriæ vltione positum est.

h ἠὲ ἀμύμονα ὲ ἐχθρὸν] Duplex est saltationis genus: aliud quidem bonum, aliud malum: vel si mauis, aliud honestum, aliud inhonestum & indecorum. Posterius intellexit Priamus, cum filijs suis quod ψόφοις & ὀρχήσεσι sint, exprobrat. Prioris honestas extra reprehensionis & vituperij aleam posita est, cuius inuentrix dicitur fuisse Minerua vel Dioscuri, vt quidam malūt: posterioris verò Pan vel Dionysius, quæ lasciuior est & Satyrica. Prius genus intelligebat vir summus ille Iulius Scaliger, summi viri Ioscphi Scaligeri, quem mea ætas suspicit, pater Poëtices lib. 1. cap. 18. Saltandi, inquit, non vulgare studium, nō obscœnum, quippè quod à sua dignitate neutiquam alienum Heroës arbitrati sunt. Sanè saltarūt & Theseus, & Achilles, & Pyrrhus, & Socrates ipse. Hæc ille. vbi de saltatione caput illud luculentissimum est. Duo saltationis honestæ genera belli & pacis, videlicet commendat in sua Repub. diuinus ille Plat. de Legib lib 7. Socrati saltationem exercitationem fuisse non iniucundam, scribit Plutarchus de tuenda valetudine. Vide eundem symp. 7. q. 8. Et ne nimius sim, multa possunt adduci, quæ hoc saltationis genus honestum, quod Homerus ἀμύμονα ὀρχηθμὸν appellauit, comprobent: abstineo tamen propter susceptam mihi imposterum breuitatem. Dicam solùm, morosos mihi nimium Catones quosdam & rigidiores τῶν ἐρώντων videri, qui vtilem illam corporibus exercendis etiā ad bellica munia componendis, vt dicebat Plato, saltationem finibus suis eliminant: cuius si abusum prætexunt, vini tamen vsum non prohibeant, ex cuius abusu tot sub inde exoriuntur incommoda: quod tamen si facerent, eandem subirent reprehensionem, quam Lycurgus ille atrox, quem sana non vsum mente dicit Plut lib. de aud. Poët. quòd multis vino captis ac per temulentiam peccantibus, vites passim excidit: cùm debuisset potius fontes propius adducere, insanumq;, vt ait Plato, Deum alio sobrio castigare, scilicet vinum aqua diluere. Nequis tamen putet me turpi & obscœnæ rei, quod non paucos susurrantes audire mihi iam videor, velificari: improbo ego Fescenina illa tripudia, Lupercaliaq; Romanorum φαλλώματα vel erissationes Hispanorum, vel Bactriasmos, Igdias, Mactrismos, Cnismos: Sabadas, Morphasmos & si qua hodie illis sunt similia & deteriora. Ea solùm commendo, quæ salua pietate & honestate facillimè retineri possunt, summo emolumento corporis valetudini, vt in eum etiam finem à Galeno saltatio commendatur.

i τῶες δ' ἐμάχηνε] Argumentum est à maiori: Honestarum, inquit, & vtilium rerum suauiumq; satietas hominibus interdum solet obrepere, (cui respondet illud apud Pindarum, hinc fortè desumptum, κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὸ τέρπνὸν αὖτε ἀφροδίσια.) quid ergo oporteret Græcos facere in re tam inutili & incucunda, vt bellū est: à quo ipsi nullo modo dimoueri possunt, immò tam multo iam profuso sanguine sanguinem adhuc spirant, neq; deniq; pugnando defatigantur. Quasi dicat, Deberet eos etiā belli capere satietas.

k ὥστε σιδήρῳ] Ecce comparationis humilitatem, qua videtur etiam cadentis ignobilitas significari. Aliàs enim de heroibus magnanimis morientibus dicit, σφαδάζειν, βρύχειν, &c. hîc verò vermi tantum assimilatur Harpalion, homo fortasse non tanti, vt rei grādiori cadens conferretur. Eius sanè imbecillitas in eo fuit manifesta, quòd læso Atridæ scuto hasta comminus, transfigere tamen illud non potuerit.

l μετὰ δὲ σφι πατὴρ] Supple Pylæmenes, cuius filium fuisse Harpalionem, dictum est anteà. Quis autem sit hic Pylæmenes, in dubio est. Quidam intellexerunt illum (de quo suprà dictum est lib 5.) ducem Paphlagonum interemptum: dixeruntq; hîc intelligendam animam Pylæmenis patris, quasi nondum sepulti, ideoq; adhuc super terram existentis, iuxta opinionem Græcorum: de qua in Odyssea, quam etiam iudicat Euripideus Polydorus, cadauer filij cum alijs sequi. Zenodotus verò pro πυλαιμένεϊ, substituebat Κυλαιμένεϊ diuersum nomen, quod non placuit. Alij homonymiam hoc loco causantur, quasi alius sit hic Pylemenes, ab illo iā perempto, cuiusmodi homonymiæ apud Homerum non paucæ reperiuntur: vt Schedij duo, Eurymedontes duo, Adrasti tres, Ophelestæ duo & alia eiusmodi.

Τὸν δ' ὀδυσσάμενος μάλα θυμὸν ἀποκταμένοιο χολώθη·
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην πολέσιν μετὰ Παφλαγόνεσσι.
Τοῦ ὄγε χωόμενος ἑκάβολον ἐξεναρίζει ὀϊστόν·
Ἦν δέ τις Εὐχήνωρ Πολυΐδης μάντις ἀμύμων ἰὸς,
[a] Ὃς φάτο τ' ἀγαθὸς τε, Κορινθόθι οἰκία ναίων,
Ὅς ῥ' ὀΐσατο κῆρ ὀλοὴν, ἐπὶ νηὸς ἔβαινε·
Πολλάκι γάρ οἱ ἔφη γέρων ἀγαθὸς Πολυΐδης,
[b] Νούσῳ ὑπὸ δεινῇ φθίσθαι οἴκοι ἐνὶ μεγάροισιν,
Ἢ μετ' Ἀχαιῶν νηυσὶν ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.
[c] Τῷ ῥ' ἅμα τ' ἀρχαλέῳ θώρηϊ ἀλέξετο Ἀχαιῶν,
χ. πάθη Νοῦσόν τε συγερὴν, ἵνα μὴ [x] πάθοι ἄλγεα θυμῷ·
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο κατ' οὖατος· ὦκα δὲ θυμὸς
Ὤχετ' ἀπὸ μελέων· σὺν δ' ἄρα μιν σκότος εἷλεν,
Ὡς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἕκτωρ δ' οὐκ ἐπέπυστο Διὶ φίλῳ, ὅττι ῥα τοῖγε
Ὄφρα μὲν ἀμφὶ νεῶν ἐπ' ἀριστερὰ δηΐοωντο
Λαοὶ ὑπ' Ἀργείων. πάχετο δ' αὐτὴ κυδάλιμος Ἀχαιῶν
Ἕλκεσι πολλοῖσι· χθὶ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Ὤτρυνε Ἀργείους, αὐτὸς δ', ὃ σὺν αὐτὸ ἄμυνεν·
Ἀλλ' ἔχεν ἣ τὰ πρῶτα πύλας καὶ τεῖχος ἐσήλτο,
Ῥῆξάμενος Δαναῶν πυκινὰς σάκας ἀσπιστάων.
Ἔνθ' ἔσαν Αἴαντές τε νέες καὶ Πρωτεσιλάου,
Οἵν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς εἰρυμέναι· αὐτὰρ ὕπερθε

Ob hūc.a. interfectū Paris valdè animo iratus est:
Hospes enim ei erat multos inter Paphlagonas.
Propter hunc is iratus emisit æratam sagittam.
Erat autem quidam Euchenor Polyidi vatis filius,
Diuesq; fortisq; Corinthi domos habitans:
Qui bene sciens fatū perniciosum in nauem ascēdit.
Sæpè enim ei dixerat senex bonus Polyidus,
Morbo à molesto mori suis in ædibus,
Aut inter Achiuorum naues à Troianis domari.
Ideo simul grauem mulctam declinabat Græcorum,
Morbumq; molestū, vt non pateretur dolores animo:
Hūc percussit sub maxilla & aure: protinus.a.anim⁹
Abijt à membris: horrēda.a.ipsum caligo occupauit.
Sic hi quidem pugnabant instar ignis ardentis.
Hector autē non audierat Ioui dilectus, neq; norat
Quòd eius nauium in sinistra parte profligabantur
Populi ab Argiuis (ppemodū etiā victoria Achiuorū
Erat: talis enim Neptunus terræ quassator (tur:)
Impellebat Argiuos: insuper.a. robore ipse auxiliaba-
Sed pstabat vbi primū portas & murum insilierat,
Perruptis Danaorum densis ordinibus scutigerorū,
Vbi erant Aiacisq; naues & Protesilai
Littus ad maris canis subductæ: at supernè

Τεῖχος

Τεῖχος ἐδέδμητο χθαμαλώτατον, ἔνθα μάλιστα
Ζαχρηεῖς γίνοντο μάχη [d] αὐτοί τε καὶ ἵπποι·
Ἔνθα ἦ Βοιωτοὶ καὶ Ἴαονες ἑλκεχίτωνες,
Λοκροὶ καὶ Φθῖοι, καὶ Φαιδιμόεντες Ἐπειοί,
Σπουδῇ ἐπαΐσσοντα νεῶν ἔχον· οὐδ' ἐδύναντο
Ὥσαι ἀπὸ σφείων [e] φλογὶ ἶκελον Ἕκτορα δῖον.
Οἱ μὲν Ἀθηναίων προλελεγμένοι· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
Ἦρχ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθῆος· οἱ δ' ἅμ' ἕποντο,
Φείδας τε Στιχίος τε βίας τ' ἐὺς· αὐτὰρ Ἐπείων
Φυλείδης τε Μέγης, Ἀμφίων τε Δρακίος τε.
Πρὸ Φθίων ἦ, Μέδων τε, * Μενεπτόλεμός τε ποδάρκης·
[f] Ἦ τοι ὁ μὲν, νόθος υἱὸς Ὀϊλῆος θείοιο
Ἔσκε Μέδων Αἴαντος ἀδελφεός, αὐτὰρ ἔναιεν
Ἐν Φυλάκῃ γαίης ἄπο πατρίδος, ἄνδρα κατακτάς,
Γνωτὸν μητρυιῆς Ἐριώπιδος, ἣν ἔχ' Ὀϊλεύς·
Αὐτὰρ ὁ, Ἰφίκλοιο πάϊς [g] Φυλακίδαο.
Οἱ μὲν πρὸ Φθίων μεγαθύμων θωρηχθέντες,
Ναῦφιν ἀμυνόμενοι, μετὰ Βοιωτῶν ἐμάχοντο.
Αἴας δ' οὐκέτι πάμπαν Ὀϊλῆος ταχὺς υἱὸς
Ἵστατ' ἀπ' Αἴαντος Τελαμωνίου, ἀλλ' ἠβαιόν.
ΕΑλλ' ὥς τ' ἐν νέῳ βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον
Ἶσον θυμὸν ἔχοντε διαπρήσσετον, ἀμφὶ δ' ἄρα σφὶν
Πρυμνοῖσιν κεράεσσι πολὺς ἀναπηνίζεται ἱδρώς,
Τὼ μέν τε ζυγὸν οἷον ἐΰξοον ἀμφὶς ἐέργει,
Ἱέμενὼ κατὰ ὦλκα, τέμνει δέ τε τέλσον ἀρούρης·
[h] Ὣς τὼ, * παρβεβαῶτε μάλ' ἔστασαν ἀλλήλοιϊν
Ἀλλ' ἦτοι Τελαμωνιάδῃ πολλοί τε καὶ ἐσθλοὶ
Λαοὶ ἕποντ' ἔταροι, οἵ οἱ σάκος ἐξεδέχοντο
Ὁππότε μιν κάματός τε καὶ ἱδρὼς γούνατ' ἱκοιτο·
Οὐδ' ἄρ Ὀϊλιάδῃ μεγαλήτορι Λοκροὶ ἕποντο·
Οὐ γὰρ σφι κατὰ θυμὸν ὑσμίνη μίμνε φίλον κῆρ.
Οὐ γὰρ ἔχον κόρυθας χαλκήρεας ἱππιοσύνας,
Οὐδ' ἔχον ἀσπίδας ὄκυκλες καὶ μείλινα δοῦρα·
Ἀλλ' ἄρα τοῖσιν καὶ [i] εὐτρόφῳ οἷος ἀώτῳ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕποντο πεποιθότες, * οἷσιν ἔπειτα
Ταρφέα βάλλοντες, Τρώων ῥήγνυντο φάλαγγας.
Δὴ ῥα τόθ' οἱ μὲν πρόσθε σὺν εὖτυκτοι δαιδαλέοισι
Μάρναντο Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ.
Οἱ δ' ὄπιθεν βάλλοντες ἐλαύνανον, ἐν δὲ χάρμης
Τρῶες μιμνήσκοντο· σινεκλόνεον γὰρ ὀϊστοί.
Ἔνθά κε λοιγὸς ἔην Δαναοῖς νηῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Τρῶες ἐχώρησαν πρὸς Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Εἰ μὴ Πολυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστὰς,
[k] Ἕκτορ, ἀμήχανός ἐσσι παραφρονέοισι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι πέρι δῶκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλὴν ἐθέλεις * πεπύσθαι ἄλλων;
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
[l] Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα·
[m] Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν·
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσι * τίθησι νόον βαθὺν Ζεὺς
Ἐσθλόν, οὗ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι,
Καί τε * πόλιν ἐσάωσε, [n] μάλιστα δὲ κ' αὐτὸς ἀνέγνω.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι * ἄριστα.
Πάντῃ γὰρ σε περὶ στέφανος πολέμοιο [o] δέδηε.
Τρῶες * νῦν μεγάθυμοι * ἐπεὶ κατὰ τεῖχος ἔβησαν,
Οἱ μὲν, ἀφεσσάμενοι σὺν τεύχεσιν, οἱ δὲ μάχονται
Παυρότεροι πολέσιν, κεδασθέντες κατὰ νῆας.
Ἀλλ' ἀναχασσάμενος κάλεσον ἐνθάδε πάντας ἀρίστους.
Ἔνθεν δ' αὖ μάλα πᾶσιν ὑπερφιάλως ἀγορεύσω

Murus ædificatus erat humillimus, vbi maximè
Acerrimi fuerant pugna ipsiq; & equi.
Illic autem Bœotij, & Iaones longis vestibus vtentes,
Locri, & Phthij, & clari Epeij,
Alacriter irruentem in naues arcebãt: neq; poterant
Repellere à se flammæ similem Hectorem diuinum:
Alij quidem ante Athenienses lecti erant: inter.a.eos
Præerat filio Petei Menest. ipsum.a. simul sequebãtur
Phidasq;, Stichusq;, Biasq; magnus: sed ante Epeios,
Phylidesq; Meges, Amphionq;, Draciusq;:
Ante Phthios autem Medonq;, Meneptolemusq; celer:
Certè alter quidem notus filius Oilei diuini
Erat Medon, Aiacis frater & habitabat
In Phylace, terra procul à patria, virũ cùm occidisset
Fratrem nouercæ Eriopidis, quam habebat Oileus:
Sed alter Iphicli filius Phylacidæ erat.
Hi quidem antè Phthios magnanimos armati
Nauibus auxiliantes cum Bœotijs pugnabant.
Aiax autem non procul omnino Oilei velox filius
Stabat ab Aiace Telamonio, ne paululum quidem:
Sed sicut in nouali boues nigri compactum aratrum
Aequalem animũ habentes trahũt, circa.a. ipsorum
Ima cornua multus erumpit sudor:
Hos quidem iugũ solum bene politũ vtrinq; distẽdit
Vadentes per sulcum: inciditur autem fundus arui:
Sic hi congressi valdè stabant inter se.
Sed Telamoniadem quidem multiq; & strenui
Populi sequebantur socij, qui ei scutum excipiebant,
Quando ipsum laborq; & sudor genibus occupasset.
Neq; verò Oiliadem magnanimũ Locri sequebãtur.
Non.n. ipsis in stataria pugna manebat dilectum cor:
Non.n. habebant galeas æreas equinis setis hirsutas
Neq; habebant scuta rotunda, & fraxineas hastas,
Sed arcubus & bene torta ouis lana
Ad Troiam simul secuti sunt confisi: quibus deinde
Frequenter iacientes, Troianorũ rũpebant phalãges:
Iam tunc illi quidem antè cum armis pulchris
Pugnabãt, cõtra Troianosq; et Hectorẽ ære armatum.
Hi autem post iacientes latebant, neq; quid pugnæ
Troiani recordabantur, conturbabant enim sagittæ.
Tum sanè miserè à nauibus & tentorijs
Troiani recessissent ad Ilium altum.
Nisi Polydamas audacẽ Hectorẽ allocut⁹ esset astans:
Hector impossibilis es monitorijs verbis flecti.
Quoniam tibi excellenter dedit Deus bellica opera,
Ideo & consilio vis præcellere cæteris?
At nullo modo simul omnia poteris tu solus diligere.
Alij enim tribuit Deus bellica opera,
Alij autem artem saltandi, alij citharam & cantum,
Alij.a. in pectorib. posuit animũ latè ꝓspiciens Iupiter
Prudentem, eoq; multi fruuntur homines:
Et Respub. seruauit: p̃cipuè.a. ipse cognoscit vtilitatẽ
Sed ego dico vt mihi videtur esse optimũ. (prudẽtiæ.
Vndiq; igitur te circum corona belli flagrat.
Troiani aũt magnanimi post quã trans murũ iuerũt,
Hi quidem cessant cum armis, alij verò præliantur
Pauciores cum pluribus, dissipati circa naues.
Sed retrocedens voca huc omnes proceres,
Hîc autem totum deliberauerimus consilium,

[d] γρ. Φυλείδης τε μέγης τ' ἠδ' ἀμφιπτόλεμός τε Ποδάρκης

[e] γρ. πὰς βεβαῶτε

[f] γρ. οἵσι μὲν

[g] γρ. ἀθλιέμεν

[h] γρ. ἀθλίεμεν

[i] γρ. πᾶσι μὲν

[k] γρ. ἐπεὶ κατὰ τεῖχος

[l] γρ. πολεῖσι

[m] γρ. ἄθλιον.

[n] γρ. δὴ

[o] γρ. ἐπεὶ κατὰ τεῖχος

Ἦ κεν ἐνὶ νήεσσι πολυκλήϊσι πέσωμεν,
(Αἴκ' ἐθέλῃσι θεὸς δόμεναι κράτος) ἦ κεν ἔπειτα
Πὰρ νηῶν ἔλθοιμεν ἀπήμονες. ἦ γὰ ἔγωγε
μ. λάπτώων Δείδω μὴ τὸ χθιζὸν ἀποτίσωσι Ἀχαιοὶ
Χρῃ, ἐπεὶ παρὰ νηυσὶν ἀνὴρ ἄτρ πολέμοιο
Μίμνῳ, ὃν οὐκέτι πάγχυ μάχης ἀχέεσθαι οἴω. (μων·
Ὣς φάτο Πουλυδάμας. ἄδε δ' Ἕκτορι μῦθος ἀπή-
Αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πουλυδάμα, σὺ μὲν αὖτ' ἐρύκακε πάντας ἀρίστους
Αὐτὰρ ἐγὼ κεῖσ' εἶμι, καὶ οὐτάσω πολέμοιο.
Αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν δὴ τῆς ὄφελλω.

An in naues multa transtra habentes irruamus,
(Siquidem velit Deus largiri victoriam) an deinde
A nauibus abeamus illæsi: certè enim equidem
Timeo ne hesternum exoluant Achiui
Debitum: quoniã apud naues vir insatiabilis belli
Manet, quẽ nõ amplius omnino à pugna cessaturũ puto.
Sic dixit Polyd. placuit aũt Hectori consiliũ salubre.
Continuò autem è curru cum armis desilijt in terrã,
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocutus est.
Polydama, tu quidẽ hic & cõtine omnes proceres,
At ego illuc ibo, & occurram prælio. (uero.
Mox verò reuertar rursus, postquam bene ijs impera-

COMMENTARIVS.

a ἀφνειός τ' ἀγαθός τε,] Hic Euchenor diuitias cum probitate cõiunctas habet, quod non semper accidit. Nã vt plurimùm qui magis magisque accumulandæ pecuniæ dediti sunt, quò maioris eam faciunt, eò minoris virtutem, vt ait Plat. 5. de Legib. Et incertus quidam apud Stobeum Ser. 91. virtutem diuitijs contrariam docet.

b νόσφιν ἑὸν ἀρταλέην] Duplicitas harum prædictionum alibi à nobis anteà enarrata est. Hìc notanda Euchenoris magnanimitas, (qualis Poëtarum, non qualis Philosophorum) qui maluerit in bello pro patria occumbere, quàm domi morbo conflictatus mori, quæ laus etiam in patre Polyido vate est, qui filium ad bellum accedere non prohibuerit. at Euchenor iste Achille longè inferior. Nam Achilles cùm sibi vitam longissimam domi futuram sciret, moriturum se verò in bello, citiùs ad bellum nihilominus profectus est. At Euchenor si domi remansisset, morbo erat moriturus grauissimo. Ideo ex duobus mortis generibus gloriosius arripuit, & cum laude in illo Græciæ theatro, quàm obscurè domi mori maluit.

c σὺν ἄμοσε τ' ὀργαλέῳ] Ex hoc loco notamus antiquissimum Græcorum morem, quo qui non militarent, multarentur: idq; non multa simplici, sed grauissima: quanquam si propter metum huius mulctæ Euchenor benè se in bello gerit, verè fortis non sit existimandus. Miror autem in vulgatis, ζημίῳ cædem dici, cùm sit mulcta: id est, ἡ καθαπτομένη ζημία, vt aliàs dicetur.

d αὖθί περ ἴσπτι.] Illud αὖθι posset quidem de Græcis intelligi, sed melius erit, si ad Troianos referatur. quanquam manifesta illorum mentio facta non sit, vt intelligamus sic eos illic acriter pugnasse tum propter impedimentum muri, tum quòd de gloria vicissim cum Aiacibus contenderent.

e φλογὶ εἴκελοι] Rationem huius comparationis ex superiore nostra annotatione potes petere, vbi diximus, cur φλογὶ εἴκελοι ἀλκὴν dixisset hoc eodem libro Poëta.

f ἦθι ὁ μὲν,] Hos quatuor versus repetet ijsdem verbis Poëta in sequenti Rhapsodia, non veritus opportunè πολυλογεῖν.

g ἀλλ' ὡς τ' ἐν νέφεϊ] Hæc comparatio ἀποδοσιν habet ad triplicem ἀπόδοσιν. Nam significantur heroum istorum idem animus, laboris societas, & pauca inter vtrosq; distantia: quæ intelligenda est iuxta condensationem, vel potius clypeorum cohærentiam, de qua anteà diximus ex Aeliano. Quod autem ἴσον ἠμὲν dicit, metaphoricum est à lance cùm proprium alioqui fuisset ὅμοιον.

h ὣς τὼ, πὰρ βεβάασι] Vidimus anteà collectam multorum virtutem fortiorem esse, cuius rei exemplum hìc habes in Aiacibus. Habes etiam mutui fratrum auxilij documentum in ipso vitæ periculo, deinde in Græcorum propugnatione studium, quod erat præsentis pugnæ caput.

i εὐπρόφρων οἷος ἀώτῳ] Dictum est anteà & aliàs quoq; dicetur, hanc esse fundæ definitionem, vel potiùs periphrasticam descriptionem. Porrò obserua quàm sit rei militaris peritus Homerus, qui in hac stataria pugna Locros funditores & iaculatores à tergo collocet, quia leuis armaturæ milites hostium impetui sustinẽdo non sufficerent. Discursionibus enim ipsi potiùs apti sunt, vt & omnes qui telis eminus pugnant, id est, βὶς ἀκροβολισπικοῖς χρώμενοι, quos Velites appellant Romani, Græci ψιλούς. Illi eminus tantùm feriunt, non cominus. Itaque hoc loco funditores & iaculatores longè ab hostibus recedunt, vt iactibus interuallum sit. Omnis siquidem exercitus armis instructus, aptus est ad pugnam, vel cominus faciendam, vel eminus. Cominus quidem est omnis πανοπλικὴ καὶ δορυφόρος ἐν ἱππικῇ, percussoria & lanceas gerens equestris: eminus verò, & ex interuallo pugnans est omnis sagittaria, iaculatoria & funditoria, id est, βελικὴ καὶ ἀκοντιστικὴ & σφενδονητικὴ, vt est in illa appendice librorum Aeliani.

k κέκλετο μειλιχίοισι] Veritus Polydamas ne rursus Hectorem consilio suo irritaret, vt anteà, Rhetoricè valde ipsum affatur, primũq; increpat leniter, quòd persuaderi se non patiatur, deinde adulatoriè ipsum demulcet, eius virtutem in bello prædicans, subiungit tamen rursus increpationem, qua docet Hectorem non ideò præstare cæteris, etiamsi eos belli laude antecedat.

l ἄλλῳ μὲν γὰ ἔδωκε] Mirari satis non possum quid Homero in mentem venerit, vt prudentiam à re bellica separet vel distinguat, maximè in duce. quod etiam Euripides in Rheso (siue alius est eius tragœdiæ author, vt vult. Iul. Scaliger) fecit. Sic enim ille: Εἰθ' ἦθ' ἀνὴρ σύμβουλος (vel δύβουλος) ὡς δράσαι χρεὼ Ἀλλ' ἐγὼ δ' αὐτὸς πάντ' ἐπίσταμαι ἀνὴρ Πέφυκεν ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖται γέρας Σοὶ μὲν μάχεσθαι τὰς δὲ βουλεύειν κρατεῖν. Ducis enim in consilio posita est virtus militum, inquit ille Publius. Hinc est quod Euripides in Supplicibus σφαλερὸν ἡγεμόνα θρασυτὸν, dixit: id est, periculosam esse rem ducem audacem, qui consilio caret, vt equidem subintelligendum puto. Porrò separationem istam vtriusq; de industria à Polydamante induci sentio ad innuendum illud Hectoris φρόνημα, ne sibi quoq; vim cõsiliariam vt rei bellicæ peritiam arrogaret, & proinde ipsi esset audientior, quod contigit. Cærerùm alterum ab altero seiungendum non esse, docet Creon ille apud Euripidem in Phœnissis. Cùm enim Eteocles rogasset, θύρασι πῶς κεῖνας, ἢ φρουρῶν δύβουλία; respondet ille, ἀμφότερον, ἀδελφὲ γὰ δεῖ τὸ δεῦτερον Eodem modo coniungit Homerus ipse inf. Iliad. π. σὺν γὰ μετὰ, inquit, πόλεμόν τε πολέμοιο, ἐπέων τε σὺν βουλῇ. Pind. quoq; Od. 9. Nemeorum χεῖρας καὶ ψυχὴν coniungit. Et si separare voles Consilium præstantius esse viribus reperies, σοφὸν γὰ εὖ βουλεῦσαι τοὺς πολλοὺς χεῖρας νικᾷ, vt est apud Plut. In bono etiam consilio victoriæ spem totam ponit idem Creon apud Euripidem his verbis: καὶ μὴν φέρ' νικᾶν ἐστὶ πᾶν βουλεύμασι.

m ἄλλῳ δ' ὀρχησιν,] Hunc versum in mea editione vix esse passus sum, fretus ipsius Eustathij consilio, & ipsa sanè potius ratione, ipso etiam H. Stephani vetusto codice refragante. Eum Zenodotus intercalauerat, sed inepté. Id enim solùm hoc loco Homerus facit, vt Hectoris bellandi peritiam cum Polydamantis consilio componat. quasi dicat Polydamas: Alijs bellicam peritiam largitur Deus, vt tibi Hector: alijs prudentiam, vt mihi.

n μᾶλλον δὲ αὐτὸς αὐέγνω.] Admirte, quod Eustathius τὸ αὐέγνω pro ἔγνω positum esse dicit: cęteras interpretationes nullo modo admitto. Ego simpliciter exponam sensum, quia non parum obscuritatis habet. Pertinet igitur ista ad laudem prudentiæ, cumque dixerit ipsius beneficio tum homines frui, tum Respublicas conseruari: addit, ipsam cognitione præpollere, quasi cætera sine istius auxilio & ope præstari non possint, quasi (inquam) ipsum robur in bello (de cuius comparatione cum prudentia nunc agitur) cęcũ sit sine huius prudentiæ lumine. Verum enim est illud Epicharmi secundum Plutarchum, vel Cercidæ secundum Stobæum νῶς ὁρᾷ, καὶ νῶς ἀκούει· πάντα δὲ τυφλὰ Καὶ κωφὰ τυγχάνοντα δείλαια. Illa igitur cognitio vel notitia prudentis animi effectus illos parit conseruationis Rerumpublicarum, cuius etiam fructus reliqui homines percipiunt, vt iam hoc loco prudentiam non otiosam & intellectualem, sed πραξικὴν intelligam, qualis in illo Phocilidis versu, ἀρχὴς καὶ πόλιος σοφίη καὶ νῆα κυβερνᾷ. porrò ista cognitio generaliter patet, putà in prouidentia periculorum, eorumq; euitatione diligenti, deniq; quicquid in actus rerum politicos tum pacis tũ belli tempore cadit, isti γνώσει subijcio, qua animus prudens instructus virum, qui bellica tantùm virtute est præditus, longissimè antecellit: qui videtur Polydamantis scopus: vt Hectorem se inferiorem ostendat, quippe qui non consilio, sed viribus tantùm bellica peragat negotia. Ergo illud αὐέγνω absolutè positum esto, neq; quippiam aliud subintelligatur, vt σωτηρίαν voluit Eustathius, præterea ἀναλογὴ quoque temporis notetur præteriti pro præsenti, αὐέγνω pro αὐαγινώσκει, deniq;, vt initio quoque diximus, compositum pro simplici vsurpatum est.

o δέδηε·]

o δδῆς] Elegans metaphora, quam non propter τὸ στῦφον Θ-, sed propter τὸ πολέμιον vsurpat. Nam & δῆϊς καυστιάων pugna ardens alibi dicta est, & hæc loquendi formula innumera est in hoc Poëta.

p μὴ τὸ χθιζὸν ἀποπίσωνται] Hæc lectio iam in vulgatis exemplaribus inualuit, quæ tamẽ non est à veteribus approbata, maluerũtq; τὸ ἀποστήσωνται, quod ad marginem annotaui, pro ἀποσταθμήσωσιν, id est, σταθμῷ ἀποδώσουσιν ἢ λήψονται, libræ pondere rependent vel accipient: & quantum nos heri accepimus, tantum ipsi hodierno die sibi restituent: sic vtriusque partis æqualitas iustum examẽ conficiet, quod totum est allegoricum. Innuit enim, Græcos victoriam hesternam, Troianorum hodie exæquaturos. Vox est παρὰ τὸ ἰσᾶν, quod de iugo dicitur, vt alibi copiosiùs explicabimus.

q παρὰ νηυσὶν ἀϋτὴς] Achillem intelligit, cuius nomen Polydamas subticuit Hectoris gratia. Nam illa erant gemina huius belli cõtraria fulmina, vt alter alterius virtutem solùm reformidaret, quanquam Achilles minus. De Hectore constat, quod ante iram Achillis Troia egressus non sit, vt primo Iliados monuimus, secundum opinionem Homeri: nam historia aliud narrat.

r ὣδε δ' ἐκ θεν μῦθος ἀπήμων] Nestor sup. Iliad. Θ. dixerat, τῷ πίσυνος, ὃς καὶ ἄριστα βάλλῳ βαλλόσῃ. Quod hoc loco Hector præstat, sibi tamen ipsi contrarius: nam anteà Polydamantis consilio repudiato ad pugnam perrexerat.

Ἦ ῥα, καὶ ὡρμήθη [a] ὄρεϊ νιφόεντι ἐοικὼς,
Κεκληγὼς, διὰ δ' ἴαχε Τρώων πέτετ' ἠδ' ἐπικούρων.
Οἱ δ' ἐς Πανθοίδην ἀγαπήνορα Πολυδάμαντα
Πάντες ἐπεσσεύοντ', ἐπεὶ ἔκλυον αὐδήσαντος.
Αὐτὰρ ὁ Δηΐφοβόν τε βίην θ' Ἑλένοιο ἄνακτος,
Ἀσιάδην τ' Ἀδάμαντα, καὶ Ἄσιον Ὑρτάκου υἱὸν
Φοίτα ἀνὰ προμάχους ζητέμεν' ἔπτα ἐφ' ὅροι.
Τὸν δ' οὔ ῥ' ὀκέα πάμπαν ἀπήμονας, ἠδ' ἀνολέθρους
Ἀλλ' οἱ μὲν δὴ νηυσὶν ἐπὶ πρύμνῃσιν Ἀχαιῶν,
Χερσὶν ὕπ' Ἀργείων κέαρ ψυχὰς ὀλέσαντες.
Οἱ δ' ὄπιθεν τείχεος ἔσαν βεβληκόσι, βεβλήκοντό τε.
Τὸν δ' ἄρ' ἐπὶ δεξιτερὰ λαοσσόος ἔστη
Δῖον Ἀλεξανδρον, Ἑλένης πόσιν ἠϋκόμοιο,
Θαρσύνων τ' ἐπάρους, καὶ ἐποτρύνων μαχέσασθαι·
Ἄγχι δ' ἰὼν μύθοισι κατατρωπᾶτο χολωτοῖς·
Δύσ πάρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανὲς, ἠπεροπευτά,
Ποῦ τοι Δηΐφοβός τε, βίη θ' Ἑλένοιο ἄνακτος,
Ἀσιάδης τ' Ἀδάμας, ἠδ' Ἄσιος Ὑρτάκου υἱός;
Ποῦ δέ νυ Ὀθρυονεύς; νῦν ὤλετο [b] πᾶσι * κατ' ἄκρης
Ἴλιος αἰπεινὴ νῦν τοι σόος αἰπὺς ὄλεθρος.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Ἀλέξανδρος θεοειδὴς,
Ἕκτορ, ἐπεί τοι θυμὸς [c] ἀναίτιον αἰτιάασθαι,
Ἄλλοτε δή ποτε μᾶλλον ἐρωήσειν πολέμοιο
Μέλλω, ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ πάμπαν ἀνάλκιδα γείνατο μήτηρ.
Ἐξ οὗ γὰρ παρὰ νηυσὶ μάχην ἤγειρας ἑταίρων,
Ἐν τῷδ' ἐνθάδ' ἐόντες ὁμιλέομεν Δαναοῖσι
Νωλεμέως· ἕτεροι δ' ἢ κατέβαινεν οὓς σὺ μεταλλᾷς.
Οἵῳ Δηΐφοβός τε βίη θ' Ἑλένοιο ἄνακτος
Οἴχεσθον μακρῇσι τετυμμένω ἐγχείῃσιν
Ἀμφοτέρω χεῖρ· φόνον δ' ἤμυνε Κρονίων.
Νῦν δ' ἄρχ', ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύῃ·
Ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', * οὐδέ τι φημὶ
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅσον δυνάμις γε πάρεστι·
[d] Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσθλὸν πολεμίζειν.
Ὣς εἰπὼν παρέπεισεν ἀδελφεὸν φρένας ἥρως.
Βὰν δ' ἴμεν οὗθι μάλιστα μάχη καὶ φύλοπις ἦεν,
Ἀμφί τε Κεβριόνην καὶ ἀμύμονα Πολυδάμαντα,
Φάλκην, Ὀρθαῖόν τε, καὶ ἀντίθεον Πολυφοίτην,
Πάλμυν τ', Ἀσκανίην τε Μόρυν θ', ἠδὲ Ἱππωτίωνα·
Οἵ ῥ' ἐξ Ἀσκανίης ἐριβώλακος ἦλθον ἀμοιβοὶ
Ἠῶι τῇ προτέρῃ, τότε δὲ Ζεὺς ὦρσε μάχεσθαι.
Οἱ δ' ἴσαν ὡς τε θύελλαι ἀνέμων ἀτάλαντοι ἀέλλῃ,
Ἥ ῥά θ' ὑπὸ βροντῆς πατρὸς μέγα Διὸς εἶσι πέδονδε,
Θεσπεσίῳ δ' ὁμάδῳ ἁλὶ μίσγεται, ἐν δέ τε πολλὰ
Κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης λα-
Κυρτὰ, φαληριόωντα, [e] πρὸ μὲν τ' ἄλλα, αὖθαρ ἐπ' ἄλλα·
Ὣς Τρῶες πρὸ μὲν ἄλλοι ἀρήτορες αὖθαρ ἐπ' ἄλλοι
Χαλκῷ μαρμαίροντες ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕποντο.
Ἕκτωρ δ' ἡγεῖτο βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ.

Dixit, & digressus est monti niuali similis,
Inclamans, perq; Troianos volabat & auxiliatores.
Hi autem ad Panthœdem benignum Polydamanta
Omnes accelerabãt, postquã Hectoris audierũt vocem.
Sed hic Deiphobumq;, vimq; Heleni regis,
Asiademq; Adamanta, & Asium Hyrtaci filium
Ibat per propugnatores quærens sicubi inueniret.
Hos.a. inuenit nullo modo prorsus illæsos, nec viuos.
Sed hi quidem iam ad naues & puppes Achiuorum,
Manibus ab Argiuorum iacebant animabus amissis:
Alij.a. intra murũ erãt percussi eminus, sauciatiq; ppè
Hunc.v.ptinus inuenit pugnæ ad sinistrã lachrymosæ
Nobilem Alexandrum, Helenæ maritum pulchricomæ,
Animantem socios, & incitantem ad pugnandum.
Propè autem stans allocutus est contumeliosis verbis,
Infelix Pari, forma optime, mulierose deceptor,
Vbi tibi Deiphobus, visq; Heleni regis,
Asiadesq; Adamas, & Asius Hyrtaci filius?
Vbi & Othryoneus? nunc perijt totum à summo
Ilium altum: nunc tibi integra grauis pernicies. χρ. κῆς ἢ, καὶ πάκρης
Hunc autem rursus allocutus est Alexander diuinus:
Hector, quoniam tibi est animus insontem culpare:
Aliàs fortè magis cessasse à prælio
Debeo, quoniã neq; me prorsus imbellem genuit mater.
Ex quo enim apud naues pugnam suscitasti sociorum,
Ex eo hîc existentes congredimur cum Græcis
Indesinenter: socij autem cæsi sunt, quos tu requiris.
Duo soli Deiphobusq; visq; Heleni regis
Abierunt longis saucij hastilibus
Ambo in manu: cædem autem auertit Saturnius.
Nunc autem duc quâte cor animusq; iubet:
Nos autem vsq; prompti simul sequemur: neq; puto χ. ἐδέ τε
Vires nos desideraturos, quãta quidem vis adest nobis.
Vltra vires.a. non licet quantumuis cupidũ, pugnare.
Sic fatus, flexit fratris animum heros.
Cæperunt aũt ire vbi maximè pugna & prælium erat,
Circumq; Cebrionem, & eximium Polydamanta,
Phalcen, Orthæumq; & diuinum Polyphœtem,
Palmumq; Ascaniumq;, Morumq; filios Hippotionis,
Qui ex Ascania fructifera venerant successores,
Die præcedenti: tunc verò Iupiter impulit pugnare.
Hi autem ibãt molestorum ventorum similes turbini,
Qui à tonitruo patris Iouis vadit per campum,
Magno.a. cum strepitu mari miscetur, insuntq; multæ
Vndæ æstuantes multisoni maris
Turgidæ, spuma albicãtes, antè quidẽ aliæ & post aliæ:
Sic Troiani antè quidem alij stipati, & post alij
Ferro fulgentes vnà cum ducibus sequebantur:
Hector autem præibat pernicioso similis Marti

Πελαμίδης· πρὸ ἕθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα παντοσε ἴσην,
Ῥινοῖσιν πυκινὴν· πολλὸς δ' ἐπελήλατο χαλκός·
Ἀμφὶ δέ οἱ κροτάφοισι φαεινὴ σείετο πήληξ.
Παντῃ δ' ἀμφὶ φάλαγγας ἐπέφραδε πρηπτοδίζων
Εἴ πως οἱ εἴξειαν ὑπασπίδια προβιβῶντι·
ᵍ Ἀλλ' οὐ σύγχεε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Αἴας δ' ἦ πρῶτος προκαλέσσατο μακρὰ βιβάζων,

Δαιμόνιε πρόσθεν ἐλθὲ· τίη δειδίσσεαι οὕτως
Ἀργείους; οὔτοι τι μάχης ἀδαήμονες εἰμέν,
Ἀλλὰ Διὸς μάστιγι κακῇ ἐδάμημεν Ἀχαιοί·
Ἦθελώ που τοι θυμὸς ἐέλπεται ἐξαλαπάξειν
Νῆας, ἄφαρ δέ τε χεῖρες ἀμυνέμεν εἰσὶ καὶ ἡμῖν.
Ἦ κε πολὺ φθαίη δ' εὐναιομένη πόλις ὑμὴ
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε,
Σοὶ δ' αὐτῷ φημὶ πρόσθεν ἔμμεναι ὁππότε φεύγων
Ἀρήσῃ Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι,
ʰ Θάσσονας ἱρήκων ἔμμεναι καλλίτριχας ἵππους,
Οἵ σε πόλιν δ' οἴσουσι κονίοντες πεδίοιο.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Αἰετὸς ὑψιπέτης· ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν,
Θάρσεω δ' οἰωνῷ· ὁ δ' ἀμείβετο φαίδιμος Ἕκτωρ,
ᵏ Αἶαν ἀμαρτοεπὲς, * βεχάϊε, ποῖον ἔφης;
χ. βεκάϊε, ᾗ βεχήϊε
Αἲ γὰρ ἐγὼν ὅτω γε Διὸς πάϊς αἰγιόχοιο
Εἰμὶ ᵗ ἤματα πάντα, τέκοι δέ με πότνια Ἥρη,
Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων·
χ. φέρει Ὡς νῦν ἡμέρη ἥδε κακὸν* φέρῃ Ἀργείοισι
Πᾶσι μάλ'· ἐν δὲ σοὶ τῷσι πεφήσεαι, ὄφρα τελάσσῃς
Μεῖναι ἐμὸν δόρυ μακρὸν, ὁ, τι χρόα λιμὸν ἔχοντα
χ. κρέσσις Δάψῃ ἀτὰρ Τρώων * κρέας κυῖσας ἠδ' οἰνοβλυς
Δημῷ καὶ σάρκεσσι, πεσὼν ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἠγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Ἦχῇ θεσπεσίῃ, ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὄπισθεν·
Ἀργεῖοι δ' ἑτέρωθεν ἐπάιξαν, ἀδὸν ἐλάθοντο
Ἀλκῆς, ἀλλ' ἔμελον Τρώων ὑπιόντας ἀρίστους.
Ἦχὴ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγάς.

Priamides: ante se autē habebat scutū undiq; æquale,
Pellibus densum: multum autem adaptatum erat æs:
Circum autē eius tempora splendens mouebatur galea:
Vndiq; a circum phalanges tentabat procedens
Si quo modo sibi cederent sub clypeo tectè progredienti,
Sed non confudit animum in pectoribus Achiuorum.
Aiax autem primus prouocauit latè incedens:

Infelix, propius accede, cur terres ita
Argiuos? nequaquam profectò pugnæ imperiti sumus:
Sed Iouis flagello malo profligati sumus Achiui:
Profectò tibi quidem animus sperat direpturum esse
Naues, at tamē mox manus ad repellēdū sunt & nobis.
Profectò multò præueniet bene habitata ciuitas vestra
Manibus à nostris captaq; euersaq;:
Tibi verò ipsi dico propè esse (tempus) quando fugiens
Supplicabis Ioui patri, & alijs immortalibus,
Vt velociores accipitribus sint pulchrè iubati equi tui,
Qui te ad ciuitatē ferēt puluerē excitātes per campū.

Sic ei loquuto aduolauit dextra auis
Aquila altiuolans, acclamauit autē populus Achiuorū
Confirmatus augurio: at respondit illustris Hector:
Aiax, nugator, iactator, quid dixisti?
Vtinam enim ego sic Iouis filius ægidem gestantis
Essem dies omnes, peperisseq; me veneranda Iuno,
Honorarer autem sicut honoratur Minerua & Apollo,
Vt nunc dies hæc malum affert Argiuis
Omnibus valdè. inter verò tu hos occideris, si audeas
Expectare meam hastā longā, quæ tibi corpus tenerum
Lacerabit, ac Troianorum saturabis canes & aues
Pinguedine & carnib. prostratus apud naues Græcorū.

Sic vtiq; locutus præcessit: hi aūt simul sequebantur
Clamore immenso: acclamauit autem populus à tergo.
Argiui a. vicissim acclamabant, neq; obliuiscebantur
Roboris, sed expectabāt Troianorū inuadētes optimos.
Clamor a. vtrorūq; puenit ad æthera et Iouis splēdores.

COMMENTARIVS.

a ἶρεϊ νιφόεντι ἐοικώς,] Monti niuali Hectorem comparat propter magnitudinē corporis. De eodem posteà πίπτω dixit, ad eius celeritatem designandam.

b πᾶσαι κατ' ἄκρης] Quidam hoc loco deesse dicunt τὸ πόλεως, vt dicatur κατ' ἄκρης πόλεως, vt & in Odyssea κύμα τὸν Ο' δυσσέα ἤλασε κατ' ἄκρης. sup. κεφαλῆς. Quidam tamē hîc κατὰ κρὴς scribebant, vt κρὴς esset monosyllabum, pro κάρης. Caput autem vrbis est ἀκρόπολις. Hoc ab alijs post Homerum dictum est κατάκρας, qua voce vtitur etiam Thucydides.

c αἰσχίονον αἰπάκοσθαι,] Rectè se non esse in culpa dicit Alexander, quasi eam in ipsum Hectorē reijciat, qui eos murū superare coëgerat. Id etiam veluti indicant illa paulò pòst, ἐξ ἧς γὰρ παρὰ νηυσὶ μάχῳ ἠγέρας ἐτάρους.

d πάρ' ἄλλοισιν δ' οὐκ ἔστι] Huic Paridis γνώμῃ respōdet illa Euripidis in Helena, τὸ γὰρ πολεμεῖν ἀλλήλοισιν, ἀνδρὸς ἐ σοφοῦ. & illud non absimile in Iphigenia Aulidēse, τὰ δ' ἀδύνατ' ἡμῖν, καρπερεῖν ἐ ῥᾴδιον. Sapiētis ergo est vires suas metiri. Quod cùm in bellis vsurpetur, tū ad alias res hominū traduci potest. quò pertinebūt illa, οἰκείᾳ μετρῷ γνῶθι σεαυτὸν, & Latinū illud, Intra tuā pelliculā te continc.

e πρὸ ἄλλοι,] Huic respondent illa in comparatione, πρὸ ἄλλων τ' ἄλλ' αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα, vnde τὸ κυρτὸν κυμάτων conficiebatur. Quod autem Troianos χαλκῷ μαρμαίροντας dicit, ἀπόδοσις est τῶ κύματι φαληρόωντα.

f φαεινὴ σείετο πήληξ] Hinc est fortasse quòd Hector κορυθαίολος dicitur, & κορυθαίξ.

g ἀλλ' ἐ σύγχυ θυμὸν] Hoc est animi præsentis indicium repentino casu non conturbari, quod elegāter σύγχυσιν θυμῶ appellat Poëta, id est, confusionem animi: cui contraria est κοσμιότης ἀκείνητα, ac ἀπάθεια. De Achille imperturbato alibi Homerus, ἀχιλῆος ἦτορ ἀκείνας, dixit.

h θάσσονας ἱρήκων] Prouerbiale hoc posteà factum est ad exprimendam velocitatē, vt obseruauit Erasmus. Venustius tamen fiet, inquit, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium aut eiusmodi quippiam detorqueatur. De hac porrò accipitris velocitate alibi copiosiùs dicetur.

i δεξιὸς ὄρνις] Illud δεξιὸς pro fausto accipiendum est. De aquilæ porrò auspicijs non ita pridem à nobis quædam annotata sunt, vbi & hunc eundem versum laudauimus.

k αἶαν ἀμαρτοεπὲς,] Duo hîc sunt notanda in Hectore. Primùm, quod cùm in monomachia Aiacem laudibus quibusdam affeciset, his verbis, αἶαν ἐπεὶ δὴ σοὶ δόσκε θεὸς μέγεθός τε βίλυν τε, &c. nunc eum contrà vituperet, indignatus nimirum arroganti Aiacis orationi. Secundò, quod auspicium illud aquilæ contemnat, vt etiam anteà fecerat, spreto quoq; Polydamantis ea de re consilio. In βεκάϊε autem diuersas lectiones adscripsi, βεκάϊε & βεκήϊε, quod postremum idem est cum βεκάϊε, sed alterum agrestem & rusticum significat: βεκάϊε aūt scribo, cum vitiosè semel apud Eustathium legatur βεκάκεε. si βεκάϊον vel βεκήϊον legas, idem erit quod γαύλοφος secundum Aelium Dionysium, quo vir crassus & αἰσθητικὸς significabatur apud antiquos.

l ἤματα πάντα,] Periphrasis est τὸ ἀεὶ. vnde videtur immortalitatem Hector exoptare, qualem Deorum quoque filij assequi credebantur. Ex hoc autem voto conuincitur Neptuni superius mendacium, dicentis Hectorem se Ioue natum gloriari, vt ibidem quoq; diximus.

FINIS LIBRI XIII. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ συμπεραλαβὼν τοὺς τραυματίας καὶ Νέστορα σὺν αὐτοῖς ἐξέρχεται ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἥρα δὲ τὸν ἱμάντα λαβοῦσα παρὰ τῆς Ἀφροδίτης κατέρχεται, καὶ τὸν ὕπνον πείσασα, κοιμίζει τὸν Δία. Ποσειδῶν δὲ θαρσύνει Ἀχαιοὺς βοηθεῖν. καὶ πολὺς φόνος γίνεται τῶν Τρώων. Αἴας δὲ λίθῳ βαλὼν Ἕκτορα πλησίον ὄντα ἀγαγὼν εἰς μακρὰν ἀποψυχᾷ, ἱστάμενός τε καὶ Αἴας ὁ Λοκρός.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ὑπογραφή.

Ζεὺς, Κρονίδαν λιτέσθαι καὶ ὕπνα ἀπαφεῖν Ἥραν.

Ἄλλη.

Διὸς ἀπάτη.

ΝΕΣΤΟΡΑ[a] δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης,
Ἀλλ' Ἀσκληπιάδῃσιν ἐπία πτερόεντα προσηύδα,
Φράζεο δὴ Μαχάονι ὑπὼς ἔσται τάδε ἔργα.
Μείζων δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴ θρασυκάρδιος αὐτῶν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν πῖνε καθήμενος αἴθοπα οἶνον,
Εἰόχεα θερμὰ λοέσσεται εὐῶλόν τε Ἑκαμήδη
[b] Θερμήνῃ, καὶ λέσῃ ἄπο βρότον αἱματόεντα·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐλθὼν τάχα σύομαι εἰς σκοπιήν.
Ὣς εἰπὼν, σάκος ἕλε τετυγμένον υἱὸς ἑῆος,
Κάμακον ἐν κλισίῃ θρασυμήδεος ἱπποδάμοιο,
Χαλκῷ παμφαίνον· ὁ δ' ἔχ' ἀπίδα πατρὸς ἑοῖο.
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέι χαλκῷ·
Στῆ δ' ἐπὶ νηὸς κλισίης, τάχα δ' ἔσιδεν ἔργον ἀμύμων,
Τεύχεσι, θ' ἑλκομένους, τοὺς ὑπὸ κλονέοντας ὄπιθε
Τρῶας ἰωὴ θυμὸς ἐρέξειπε τεῖχος Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτε περ φύρῃ πέλαγος μέγα κύματι κωφῷ,
Οὐτ' ὀρθὸν λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα
Λύτων, οὐδ' ἄρα τε σφιν ἐπιρρήσσῃ [*] δολιχόσδε,
Πρίν τινα κεκλιμένον γε βέμεναι ἐκ Διὸς ὄρνιν·
Ὣς ὁ γέρων ὥρμαινε, δαιζόμενον κῆρ θυμὸν
[c] Διχθαδίοι, ἢ μεθ' ὅμιλον ἴοι Δαναῶν ταχυπώλων,
Ἦ ἐμετ' Ἀτρεΐδῃσι Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν.
Ὡς δὲ φρονέοντε διαμπερὲς ἤρσατο κέρδιον εἶναι
Βῆναι ἐπ' Ἀτρεΐδῃ. οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον,
Μαρνάμενοι· λάκε δὲ σφι περὶ χροῒ χαλκὸς ἀτειρὴς
Νυσσομένων ξίφεσίν τε καὶ ἐγχείῃσιν ἀμφιγύοισι.
Νέστορι δὲ ξυμβλήντο διοτρεφέες βασιλῆες
Πὰρ νηῶν αἰόντες, ὅσοι βεβλήατο χαλκῷ,
Τυδείδης, Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων.
Πολλὸν γὰρ ἀπαλὸν δὲ μάχης ἐρύατο νῆες
Θῖν' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς· τὰς γὰρ πρώτας πεδίονδε
Εἵρυσαν, αὐτὰρ τεῖχος ἐπὶ πρυμνῇσιν ἔδειμαν.
Οὐδὲ γὰρ εὐρὺς περ ἐὼν ἐδυνήσατο πάσας
Αἰγιαλὸς νῆας χαδέειν σταθμοῦτο δὲ λαοί.
Τὼ ῥα προκρόσσας ἔρυσαν, καὶ πλῆσαν ἀπείρων
Ἠϊόνος στόμα μακρὸν, ὅσον σανίδεσσιν [d] ἄκραι.
Τὼ ῥ' οἱγ' [*] [e] ὀφέοντε ἀϋτῆς καὶ πολέμοιο,
Ἔγχεϊ ἐρειδόμενοι κίον ἀθρόοι· ἄχνυτο δὲ σφιν
Θυμὸν ἐπισταμένοις· ὁ δὲ ξύμβλητο γεραιὸς
Νέστωρ, [*] πῆξε δ' ὑμὸν ἐπὶ σταθμοῖσιν Ἀχαιῶν.

ARGVMENTVM DECIMIQVARTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

AGAMEMNON secum assumptis vulneratis & Nestore cum ipsis, exit ad bellū: Iuno aūt Cesto accepto à Venere descēdit, & Somno persuaso soporat Iouem. Neptunus aūt Græcis auxiliatur, & magna cædes fit Troianorum: Aiax aūt lapide iacto Hectorem percutit: hic autem excreans sanguinem exanimatur. Et strenuè etiam se gerit Aiax Locrensis.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ζ. Iouem lectis, somnoq; decepit Iuno.

Aliud.

Iouis dolus.

NESTOREM autem non latuit clamor bibentem quamuis tamen,
Sed Aesculapiadem velocibus verbis allocutus est:
Considera diua Machaon, quomodo erunt hæc opera:
Maior iam apud naues clamor florentium iuuenum.
Sed tu quidem nunc bibe sedens ardens vinum,
Donec calida lauacra pulchricoma Hecamedæ
Calefaciat, & abluat saniem sanguinolentam:
At ego iens actutum cognoscam in speculam.
Sic fatus, clypeum accepit scitè fabricatum filij sui,
Iacentem in tentorio, Thrasymedis bellicosi,
Aere splendentē. hic autem tenebat scutum patris sui.
Accepit autem fortem hastam acutam acuto ære:
Stetitq; extra tentoriū, protinusq; inspexit rē indignā:
Hos quidem turbatos: illos verò turbātes retrò, nempe
Troianos magnanimos: dirutus. a. erat murꝰ Achiuorū.
Veluti quum nigrescit pelagus magnum vnda surda
Præsentiens stridulorum ventorum celeres motus
Temerè, neq; sanè prouoluitur in neutram partem, ζ. ἠδ' ἐπίσ-σει.
Antequàm aliquis certus superueniat ex aere ventus:
Sic senex consultabat, distractus in animo
Bifariā, vtrum per multitudinē iret Danaorū equitū
An ad Atridem Agamemnonem pastorem populorum.
Sic autem ei cogitanti visum est vtilius esse,
Proficisci ad Atridē. Illi autem alij alios interficiebant
Pugnates: resonabat autem eis circa corpus æs solidum
Dum ferirentur ensibusq; & hastis ancipitibus.
Nestori autem obuiam facti sunt nobiles Reges
An auibus venientes, quotquot vulnerati fuerant ære,
Tydides, Vlysses q;, & Atrides Agamemnon.
Multùm enim procul à pugna subductæ erant naues
Littore in maris cani: nam primas in terram
Traxerant: sed murum ad puppes ædificārant.
Minimè enim latum quamuis esset, poterat omnes
Littus naues capere: arctabantur aūt copiæ:
Ideo seriatim more scalarum subduxerāt, & implerāt
Littoris sinū longū, quantū cōplectebātur promōtoria.
Quocirca hi cupientes videre clamorem & bellum, ζ. ὀ ψαύον-τε
Hastæ nixi ibant conferti: tristabatur autem ipsis
Animus in pectoribus, hic verò obuiauit senex
Nestor: terruit autem animum in pectorib. Achiuorū. ζ. πῆξε

Τὸν

Τὸν καὶ φωνήσας προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων,
Ὦ Νέστορ Νηληιάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
[f] Τίπτε λιπὼν πόλεμον φθισήνορα δεῦρ' ἀφικάνεις;
Δείδω μὴ δή μοι τελέσῃ ἔπος ὄβριμος Ἕκτωρ,
ὃ κατ' *ἐς Ὥς ποτ' ἐπηπείλησεν ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Μὴ πρὶν πὰρ νηῶν πρῶτα Ἴλιον ἀπονέεσθαι
Πρὶν πυρὶ νῆας ἐνιπρῆσαι, κτεῖναι δ' ἠδ' αὐτούς.
Κεῖνός θ' ὣς ἀγόρευε· τὰ δὴ νῶϊ πάντα τελεῖται.
Ὦ πόποι, ἦ ῥα καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐν θυμῷ βάλλουσ' ἐμοὶ χόλον, ὥσπερ Ἀχιλλεύς,
Οὐδὲ ἐθέλουσι μάχεσθαι ἐπὶ πρύμνῃσι νέεσσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ἦ δὴ ταῦτά γ' ἐτοῖμα τετεύχαται, [h] οὐδέ κεν ἄλλως
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης αὐτὸς παρὰ πάντα τιθοῖτο.
Τεῖχος μὲν γὰρ δὴ κατερήριπεν, ᾧ ἐπέπιθμεν
Ἄῤῥηκτόν νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι·
Οἱ δ' ἐπὶ νηυσὶ θοῇσι μάχῃ ἀλίαστον ἔχουσι
Νωλεμέως· οὐδ' ἂν ἐπιγνοίης, μάλα περ σκοπάζων,
Ὅππῃ τέρωθεν Ἀχαιοὶ ἀμυνόμενοι κλονέουσι·
Ὧς θαμὰ μίξ κλείνουσι, διὰ δ' ἠέρα ἴαχε πᾶσα.
[i] Ἡμεῖς δ' ἢν φράζωμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα,
Εἴ τινά νόῳ ῥέξομεν. πόλεμον δ' οὐκ ἄμμε κελεύω
Δύμεναι· οὐ γάρ πως βεβλημένον ἐς μάχεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη νέπρος ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Νέστορ, ἐπεὶ δὴ νηυσὶν ἐπὶ πρύμνῃσι μάχονται,
Τεῖχος δ' οὐκ ἔρυσαν μιν ἐπιπρηνὲς βεβολημένον, οὐδέ τι τάφρος
Ἧς ἔπι πολλὰ ἔπαθον Δαναοί, ἔλπονταί θ' ὑμῷ μένειν
Ἄῤῥηκτόν νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι·
[l] Οὔπω πᾶ Διὶ μέλλει ὑπερμενέι Φίλον εἶναι,
* Νωνύμνους ὀλέσθαι ἀπ' Ἄργεος ἐνθάδ' Ἀχαιούς.
Ἦ δεα μὲν γὰρ ὅτε πρῶτ' ἐμάχοντο Δαναοῖσιν ἄμυνον,
Οἶδα ἐγὼ καὶ ὅπως τοὺς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι θεοῖσι
Κυδάνῃ, ἡμέτερον δ' ὅ μὲν κῆρ καὶ χεῖρας ἔδησεν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αὖ ἐγὼ ἔπος πεφράδωμαι πάντες·
Νῆας ὅσαι πρῶται ἐρύαι ἄγχι θαλάσσης,
Ἑλκωμεν, πάσας δ' ἐρύσαντες εἰς ἅλα δῖαν
Τ' ψι δ' ἐπ' ἀγκύρας ὁρμίσσομεν, εἰσόκεν ἔλθῃ
Νὺξ ἀβρότη, ἵν' καὶ τῇ ἀπόσχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἔπειτα δέ κεν ἐρυσσάμεθα νῆας ἁπάσας.
Οὐ γάρ τις νέμεσις [m] φυγέειν κακὸν οὐδ' ἀνὰ νύκτα.
* Βέλτερον, ὃς φεύγων προφύγῃ κακὸν, ἢ περ ἁλώῃ.
[n] Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀτρεΐδη, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
Οὐλόμεν'; ἀΐδηλ' ὤφελλες ἀφήλικα στρατὸν ἄλλων
Σημαίνειν, μηδ' ἅμμιν ἀνάσσεμεν, οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Ἐκ νεότητος ἔδωκε καὶ ἐς γῆρας τελευτεῖν
Ἀργαλέους πολέμους, ὄφρα φθίσθαι ἕκαστος.
Οὕτω δὴ μέμονας Τρώων πόλιν εὐρυάγυιαν
Καλλείψειν, ἧς εἵνεκ' ὀϊζύομεν κακὰ πολλά;
* Σίγα, μήτις ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ
Μῦθον, ὃν οὔ κεν ἀνὴρ γε διὰ στόμα πάμπαν ἄγοιτο
Ὅς τις ἐπίσταιτο ἧσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν.
Σκηπτοῦχός τ' εἴη, καί οἱ πίθοιτο λαοὶ
Τόσσοι δ' ὅσσοισιν σὺ μετ' Ἀργείοισιν ἀνάσσεις.
Νῦν δέ σ' ὀνοστήσω πάγχυ φρεσίας, οἷον ἔειπες,
Ὃς κέλεαι πολέμοιο σινεσσιότου καὶ αὐτῆς
Νῆας εὐσταμένας ἁλαδε ἑλκέμεν, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Τρωσὶ μὲν δυκτὰ γήθησ', ἅπερ ἐκτέσσι περ ἔμπης·

Hunc & vociferans allocutus est rex Agamemnon:
O Nestor Neleide, magna gloria Achiuorum,
Cur relicto prælio pestifero huc venis?
Timeo ne iam mihi perficiat verbum fortis Hector,
Vt quondam minatus est inter Troianos concionans:
Non prius à nauibus ad Ilium rediturum esse,
Quã igne naues accẽdisset, interfecisseté etiã ipsos nos.
Is sic concionabatur: illa verò nunc omnia perficiũtur.
Proh malum, certè & alij bene ocreati Græci
In animo ponunt mihi iram, sicut Achilles,
Negz volunt pugnare ad puppes nauium.
Huic aũt respondit deinde Gerenius eques Nestor:
Certè hæc manifesta facta sunt: negz sanè aliter
Iupiter altitonans ipse moliri posset.
Murus etenim iam decidit, cui confidebamus,
Inuiolabile nauiumq; & nostri ipsorũ munimen fore.
Hi aũt ad naues veloces pugnam ineuitabilẽ sustinent
Inceßanter, nec amplius cognoscere, diligẽter licet spe-
Vtra ex parte Achiui commoti turbantur: (culans,
Adeò permistè cæduntur, clamor.a.cœlum peruenit.
Nos verò deliberemus, quomodo erunt hæc opera,
Siquid consilium proficiet: at bellum non nos suadeo
Ingredi, nullo enim modo vulneratum licet pugnare.
Hunc.a. rursus allocutus est rex virorum Agamem-
non:
Nestor quoniam iam nauium ad puppes pugnant,
Murus verò non profluit structus, neq; fossa,
Quã propter multa paßi sunt Danai, sperabãtq; animo
Inuiolabile nauiumq; & sui ipsorũ munimentum fore:
Sic nimirum Ioui futurum præpotenti gratum est.
Inglorios perire longè à Peloponnesio hic Achiuos.
Nouerã enim quando promptus Danais auxiliabatur:
Scio etiam nunc quòd hos quidem æquè ac beatos deos
Honorat, nostrum verò robur & manus ligauit.
Sed agè quemadmodum ego dixero, pareamus omnes,
Naues quæcunq; primæ subductæ sunt prope mare,
Trahamus, omnes autẽ deducamus in mare diuinum,
Altè verò in anchoris statuamus, donec veniat
Nox intempesta, si & in ea abstineat à bello
Troiani: deinde verò deducere poterimꝰ naues omnes.
Non.n. vlla reprehẽsio, fugere malum, negz per noctem.
Melius fecerit, q fugiens effugerit malum, q si capiatur.
Hũc.a. toruè intuitus allocutus est prudens Vlysses:
Atride, quale à te verbum fugit è septo dentium
Perniciosé? Vtinam ignauo exercitus alteri
Præesses: non autem nobis imperares, quibus Iupiter
À iuuentute dedit & vsq; ad senium conficere
Ardua bella, vt pereamus singuli.
Siccine iam cupis Troianorum ciuitatem latiuiam
Derelĩquere, cuius gratiâ toleramus ærumnas multas?
Tace, nequis alius Achiuorum hanc audiat
Sententiã, quã ne vir quidẽ per os omnino proferret,
Quicunq; sciret suo animo recta dicere,
Princepsq; esset, & ei obedirent populi
Tot, quot tu inter Græcos imperas.
Nunc.a. tuã damno omnino sententiã, qualem dixisti,
Qui iubes prælio concito & clamore
Naues benè tabulatas in mare deducere: vt etiã magis
Troianis quidẽ optata contingãt, vincẽtib. licet iamẽ:

Ἦ μὴν

Ἡμῖν δ' αὖτε ὄλεθρος ὑπερέπῃ. ἐν γὰρ Ἀχαιοὶ
Σχήσουσιν πόλεμον, νηῶν ἄλλα δ' ἐληλαμένων,
Ἀλλὰ ἅπο πανέεσσιν, ἐρωήσουσι δ' ἕκαστοι.
Ἔνθά κε σὴ βουλὴ δηλήσεται ὄρχαμε λαῶν.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ὦ πόποι, ἦ μάλα πώς με καὶ ἄκριτα θυμὸν ἐνίπῃ
Ἀρχαλέῃ· [a] ἀτὰρ οὐ μὲν ἐγὼν ἀέκοντας ἀνώγω
Νῆας εὐσταλμους ἄλαδ' ἐλκέμεν ἡμετέρους Ἀχαιούς.
[r] Νῦν δ' εἴη ὃς τῆσδέ γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
Ἠὲ νέος, ἠὲ παλαιός, ἐμοὶ δέ κεν ἀσμενέως εἴη.

[s] Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης,
Ἐγγὺς ἀνήρ, ἀ δὴ βουλὰς μαστεύσομεν, αἴκ' ἐθέλητε
Πειθέσθαι· καὶ μή τι [*] κότῳ ἀχάσησθε ἕκαστος,
Οὕνεκα δὴ νεώτατός [*] εἰμι μετ' ὑμῖν·
Πατρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ καὶ ἐγὼ γόνος εὔχομαι εἶναι
Τυδέος, ὃν Θήβῃσι χυτὴ κατὰ γαῖα κάλυψε.
Πορθεῖ γὰρ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἔξεγένοντο,
Οἰνεον δ' οἰκεῖν Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι,
Ἄγριον ἠδὲ Μέλανα, τρίτατον δ' ἵππιον Οἰνέα,
Πατρὸς ἐμεῖο πατήρ· ἀρετῇ δ' ἔτι τοῖσιν ἔεργεν αὐτῶν.
Ἀλλ' ὁ μὲν αὐτόθι μεῖνε, πατὴρ δ' ἐμὸς Ἄργεϊ νάσθη,
Πλαγχθείς· [t] ὣς γὰρ πῃ Ζεὺς ἤθελε καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ἀδρήστοιο δ' ἔγημε θυγατρῶν, ναῖε δ' ὃ δῶμα
Ἀφνεὸν βιότοιο, ἄλις δέ οἱ ἦσαν ἄρουραι
Πυροφόροι, πολλοὶ δὲ φυτῶν ἔσαν ὄρχατοι ἀμφίς·
Πολλὰ δέ οἱ πεθέσθαι ἔσαν, κέκασσο δ' ἁπάντας Ἀχαιοὺς
Ἐγχείῃ· τὰ δ' μέλλετ' ἀκουέμεν ὡς ἐτεόν περ.
Τῷ σθένι μ' οὔ τοι γόον γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φάντες,
Μῦθον ἀτιμήσητε πεφασμένον ὅν κεν ἐγὼ εἴπω.
Δεῦτε ἴομεν πόλεμόνδε, [u] καὶ οὐτάμενοί περ ἀνάγκῃ.
Ἔνθα δ' ἔπειτ' αὖτοί μὲν ἐχώμεθα δηιοτῆτος,
[x] Ἐκ βελέων, μή πέ τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἀρηται·
Ἄλλους δ' ὀτρύνοντες ἐνήσομεν, οἱ τοπάρος περ
Θυμῷ ἧσιν ἄγαυοι ἀφειδέες, οὐδ' μάχονται.

Nobis autẽ grauis internecio impendeat: non.n. Achiui
Sustinebunt pugnam nauibus in mare deductis:
Sed respicient ad naues, cedentq; pugna.
Tunc quidẽ tuum consiliũ nocebit, princeps populorũ.
Huic.a. respondit deinde rex virorum Agamemnõ,
O Vlysses, valdè meũ penetrasti animum increpatione
Graui, sed neutiquam ego inuitos iussi
Naues bene tabulatas in mare deducere filios Achiuo-
Nunc vtinã sit, qui hoc melius consilium dicat, (rũ.
Vel iuuenis, vel senex: mihi autem lubenti fuerit.
Inter hos.a. etiã locut⁹ est in bello strenuus Diomedes:
Propè adest vir, non diu inquiremus, si velitis
Obedire: & nequid ira vituperetis vnusquisq;
Quoniam iam natu minimus sum inter vos: ge. χόλῳ ge. νεωτερός
Patre autem ex nobili & ego quo ad genus glorior esse
Tydeo, quem Thebis offusa sepulchro terra cooperuit.
Ex Portheo enim tres filij egregij procreati sunt:
Habitabant autem in Pleurone & excelsa Calydone,
Agrius & Melas: tertius verò erat eques Oeneus,
Patris mei pater: virtute autem erat præstantior illis:
Ast hic quidẽ illic mãsit: pater.a. meus Argis habitauit
Ast' errorib⁹ ita.n. nimirũ Iupiter voluit, & dij cæteri:
Adrasti autẽ duxit vnã è filiabus: habitabatq; domum
Abundantem victu: abundè autem ei erant arua
Frugifera. multi autem plantarum erãt horti circùm:
Multæq; ei oues erant. ornatus erat.a. inter oẽs Achiuos
Hasta. hæc etiam debetis audisse, vtpote vera:
Ideò non me ex genere ignauũ & imbecillũ putantes,
Sententiam cõtemnatis dictã, quã quidẽ bene dixero.
Agè eamus ad pugnam, etsi vulnerati necessitate.
Tunc autem deinde ipsi quidem abstineamus à prælio
Extrà tela, ne fortè qs ad vulnus aliud vuln⁹ accipiat,
Cæteros.a. impellentes accendamus, qui iampridem
Animo gratificantes cessant, nec pugnant.

COMMENTARIVS.

a νέηρεα δ' ἐσὺ ἔλαθεν] Egregia est laus Nestorei animi, qui in cõuiuio non ita obtorpescat, vt ideò belli curam penitus abiecerit. Quod exemplum si Reges insequantur, negligentia sua dignitatem vt minuant, nihil est quod reformident, si seria iocosis semper commiscuerint, & in medijs voluptatibus (si quas ipsis honestas concedit) sui nunquã obliuiscantur. Sed locus hic peculiare quippiam de conuiuijs videtur præcipere, contra eos qui vino rationem & ratiocinationẽ totam obrui patiuntur, vnde socordia veternũq; mẽtis obrepit. Et si quis bene aduertat, vix potest exemplũ reperiri luculentius, quo ab immoderato vini vsu rerũ moderatores deterreantur, siquidẽ virtutis æmulandæ tenebuntur desiderio. Quæritur autem, quî fieri possit vt tandiu inter pocula fuerit Nestor, cùm iam inde à fine libri vndecimi bibere incœpisset. Respondemus tamen id narrationis intercalatæ longitudine factum: cùm autem Homerus memoriam Nestoris refricare voluerit, non potuit aliunde commodiùs quàm vbi mentio præcedens de Nestore desierat auspicari.

b ἀεγμίνῃ,] De hoc modo vulnera aqua abstergẽdi diximus iam ad finem libri vndecimi: vnde collige hoc loco, tepidam aquã intelligendam, non calidam omnino: ἀεγμίνη porrò dixit ratione aquæ frigidæ, quæ vt tepescat, calefaciẽda est.

c διχθάδια,] Ad hoc solum designandũ adducta est præcedens cõparatio: in qua tamẽ cùm dicit, πρίν πνα κινηθμὸν ποιήσασθαι ἐν δίῳ ἔρει, videtur tertium quendam ventum constituere, qui in certam quandã partem fluctus impellat: cùm tamẽ satius fuisset, si alterum ex duobus ventis superiorem factum dixisset, vt ex duplici actione alteram Nestor susceperit. Hoc solues, si intelligas altemiles sunt apud Hesiodum ἀνεμώνες αὖραι, quibus αἱ συγκεχυμέναι καὶ ἄπνευστοι opponuntur.

d ἄκραι.] Possunt intelligi & promontoria, & nauiũ etiã stationis cornua, id est, τὰ τῶν νεῶν σθένη κέρατα. Sed melius puto promontoria intelligi, siue spatium quod inter Rhæteum & Sigæum Troiæ promontoria intercedit, vt explicat Didymus.

e ὀψέοντες] Ptolemæus, cui cognomẽ Epitheto, τὸ ὀψέοντες, respuens, legebat, ἐπ' ὀψαίοντες, vt nos margini ascripsimus. quod etiã antiquis placuisse testatur Eustat. Sensus erit, hos heroas prælium nõ attingere post accepta vulnera. Tamen videtur mihi τὸ ὀψέοντες satis hoc loco conuenire propter illud quod sequitur, ἔγχεϊ ἐρεθόμενοι κίον ἀῤῥόοι: Heroës illi, inquit, pergebant pugnæ videndæ desiderio. Quod autem sequitur αὐτῆς, videtur impropriè iunctum, vtvt vis, vel cum ὀψέοντες vel cum ψαίοντες, quia propriè clamor exauditur, non videtur: sed αὐτὴ & πόλεμος hoc loco sunt παραλληλισμένα eiusdem significationis, vt alibi quoq; dictum est.

f παπτῆνα λιπὼν πόλεμον] Erat quod Nestoris à prælio absentiam demiraretur Agamemnon, quẽ ipse idem antea χείτιον, γήραϊ λυγρῷ τοι ἐπισσόμενον, καὶ πόνος οὔ ποτε λήγει appellabat. Cùm ergo eum à prælio abesse Agamemnon videat, quippiam sinistri toti exercitui accidisse suspicatus est, desperareq; de salute Græcorum incipit.

g ὡς ποτ' ἐπηπείλησεν] Illud ποτὲ ad hesternum diem referẽdum est. Sic alibi, cùm Diomedes dicere voluisset se paulò antè equos ab Aenea cepisse, dixit ὡς ποτ' ἀπ' αἰνείαν ἐλόμην. Hoc autem loco præterea obserua, consilia & sermones hostium hostes non latuisse. Ea enim iam Agamemnon resciuit, quæ Hector hesterno die dixerat.

h ἀδμὴξ καὶ ἄλλως] Nequis impiè Nestorem loquentẽ putet, quòd ἀδωναμίαν Ioui tribuat si quidem, vt est apud Homerũ sup. Iliad. θ. 1. Ἦτοι μὲν πάντα δυώσατο; quid ergo dicendum erit de Ioue, cùm sit κάρηπος ἁπάντων, vt est Iliad. ε. intelligẽdum est eum de præteritis loqui quasi dicat, sic esse res Græcorum profligatas, vt in Iouis ipsius potestate situm non sit infecta eorum damna reddere. Vnde est illud Agathonis apud Aristotelem 5. Moralium. Eudem. μόνα γὰρ αὐτὸν καὶ Θεὸς στερίσκεται Ἀγένητα ποιεῖν, ἅσ' ἂν ᾖ πεπραγμέ-

πραγμάτα. Quæ interpretatio ſicui nimium videbitur violenta, poteſt illi homini Ethnico in tanta rerum deſperatione βλασφημίαν iſtam ignoſcere: quanquam nō videtur Neſtor de Iouis poteſtate diffidere, cùm rem in deliberationē paulò pòſt vocet, expeririq; vult an aliquid poſſit conſilio profici. Num verò plus ſibi quàm Numini virium exiſtimet, vt iacturæ Græcorum reſarciantur?

i ἡμεῖς δὲ φερέζωμεθα] Sanum ſenis conſilium, quo de præſenti belli negotio deliberandum ſuadet. Quanquā autē videretur potius armis in tantis anguſtijs ſuccurrendum, quàm in tarda deliberatione: tamen verum eſt illud Publij, Deliberare vtilia mora tutiſſima eſt. & illud Creontis apud Euripidem, vt aliàs quoque retulimus, κρεῖμμον τὸ νικᾶν ἐξεὶ πᾶν εὐβουλία. Ergo rectè etiā ſuadet Pythagoras, λογίσαι δὲ σοὶ ἔρεξον. & Ephicharmus, - ὰ μετανοεῖν ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σόφον. Quàm elegans ergo illud Apollonij, μὴ δ' αὖτως ἀλκὴ πρὶν ἔπεσι γε πρηθῆναι, quod huius loci etiam eſt.

k νέφος, ἐπιδόμεν νηυσὶν] Hæc oratio quâ conſilium ſuum explicat Agamemnon, eò tendit, vt Græcos ad fugam capeſſendam concitet, cùm nulla ſalutis ſpes ipſis relicta videatur. Quod factum ab eo dicunt, vel quòd ita reuerà animo eſſet perturbato, cùm Grę-cos in eas anguſtias redactos ex Neſtore intellexiſſet: vel quòd ſic erat heroum iſtorum animos tentaturus, vt aliàs ſimili conſilio vniuerſum exercitum. Rectiſſimè Didymus: Dicendum, inquit, Agamemnonem cùm exploratum haberet illos fugæ non ſe mandaturos, tum propter eorum virtutem, tum quòd hoc inſcijs Troianis fieri non potuiſſet, ſuadet nihilominus vt fugiant, ne videatur ipſe eos illic tandiu proprij commodi cauſa detinere, moraq; longiſſima excidium ipſorum procurare, vt nimirum ſua ſponte, non autem coacti imperio eius ac authoritate remaneant: quod vt faciant, non dubitant dedecus iſtud fugæ ſubire, quam ipſe eorum ſalutis cauſa tamen ſuſcipit. Iſta Didymus ὀρθῶς.

l ὅπως πεδὶ] Non eſſe Ioui reſiſtendum, ac ipſius voluntati certum eſt, & vt quis velit, tamen reſiſti non poſſe. Hoc colore quaſi iā à Græcis alienatus ſit Iouis fauor, & ad Troianos conuerſus magis vrget conſilium ſuum fugiendi Agamemnon.

m φυγέειν κακὸν] Non dixit πόλεμον, quia erat ignaui hominis, belli euentum reformidare, cùm victoria ſit ἱπποβολικὴ, & Mars ἀμφότερα: ſed quaſi certum & indubitatum malum, cuius nullum ſit aliunde quàm ex fuga ſperandum remedium. Illud autem euitari non eſt timidi, ſed ſapientis viri. Nota autem illud προφύγειν, quo ſignificat euitandum malum, antequam aduenerit: alioqui ſerò ſapiunt, qui μεταγνόσι, non προγνόσι, vt anteà dicebamus

n τὸν δ' αὖ' ὑπόδρα ἰδὼν] Eundem hoc loco aduerſarium habet Agamemnon, quem anteà quoque habuerat lib. 2. in fugæ conſilio, ſic vt non immeritò glorietur Vlyſſes de euerſa Troia, cuius nimirum ſuaſu & hortatu mora ante Troiam tādiu diſtracta eſt, vt eſt apud Ouid. 13. Metamorph. qua de re alibi dictum eſt.

o σίγα νῦν πὰς ἄλλος] Silentium Agamemnoni Vlyſſes indicit, ne ſi hoc conſilium intellexerint cæteri Græci, Regem irrideant, ex cuius ore tam inſulſa oratio exciderit, indigna viro integro, idq; populi Principe. Monuit iam porrò Victorius lib. 30. cap. 7. & poſt cū Giphanius in ſuis Scholijs, ſimili prudentia vſum eſſe Fabium in ſententia Caruilij opprimenda apud Liuium lib. 23. Propter vtriuſque igitur loci affinitatem locum integrum afferamus. S. Carbilius, inquit, cùm longa oratione non ſolùm inopiam, ſed paucitatē etiam ciuium, ex quibus in patres legerentur, conqueſtus eſſet explendi Senatus cauſa, & iungendi arctius Latini nominis: quum pro magna re ſe ſuadere dixiſſet, vt ex ſingulis populis Latinorum binis ſenatoribus, ſi Patres Romani cenſuiſſent, ciuitas daretur, atque in demortuorum locum in Senatum legerentur: eam ſententiam haud æquioribus animis, quàm ipſorum quondā poſtulatum Latinorum Patres audiuerunt, & quum fremitus indignātum totâ curiâ eſſet & præcipuè Manlius, eſſe & nunc ſtirpis eius virum diceret, qui quondam in Capitolio Coſ. minatus eſſet, quem Latinum in curia vidiſſet, eum ſua manu ſe interfecturum, Q. Fabius Maximus nunquam rei vllius alieniore tempore mentionem factam in Senatu dixit, quàm inter tam ſuſpenſos ſociorum animos incertamq; fidem id tactum, quod inſuper ſolicitaret eos, eam vnius hominis temerariam vocem ſilentio omniū extinguendam eſſe, & ſiquid vnquam arcani ſanctiue ad ſilēdum in curia fuerit, id omnium maximè tegendum, occulendum, obliuiſcendum, pro non dicto eſſe habendum. Ita eius rei oppreſſa mentio eſt. Hæc Liuius.

p ἐξαμενηνῶν.] Sarcaſmum habet hoc Epithetum in fine additum, quaſi indignum eum iſta authoritate eſſe iudicet. Tota enim Vlyſſis oratio σκωπτικὴ eſt.

q ἀπὸς ἁ μὴ ἐγὼν] Cùm rex eſſet Agamemnon, & vniuerſo exercitui Græcorum imperaret, poterat abſoluta poteſtate iubere eos in fugam ſe conijcere: id tamen non fecit, ideò aduerſus Vlyſſem excipit: Non fuit, inquit, illud imperium meum violentū, quo vos fugam capeſſere cogamini: ſed nudum tantùm conſilium, quod vobis amplecti aut relinquere libitum eſt, non habes ergo quod me tam aſperè increpes.

r νωῖ δ' ἄν] Docet Agamemnon in periculis cuiuſlibet conſilium eſſe admittendum, inquit Euſtathius. Ego verò aliter cenſeo. Spectandæ enim ſunt huius Concilij perſonæ, quia ex viris prudentibus & bellicoſiſſimis conflatum eſt: vnde concludēdum fuerit, ab eiuſmodi viris conſilium etiam eſſe capiendum, non à quolibet indifferenter. Alterius porrò eſt doctrinæ argumentum. Monētur enim hoc exemplo Reges, propriæ ſententiæ nunquam ita confidere, vt aliorum tamen id circo, quibus item clauus rerum demandatus eſt, conſilia reſpuant, quæ audita non tam numerent, quàm ponderent, & meliori adhæreſcant. Præterea perſonarū ætatem non diſtinguant, dicta, ſingulorum tantùm attendant & examinant. Quanquam enim,

- - πᾶ γὴρ φιλεῖ χ' ὁ νεὸς ὁμαρτεῖν, ἢ τὸ βελτίον ἕλῃ, vt eſt apud Soph. in Thyeſte: poteſt tamen & ſapientia in iuuentute concurrere, quod admiratione dignum eſt, vt ait Euripid. in Archelao apud Stob. ſerm. 50.

s τοῖσι δὲ καὶ μετέπειτα] Non eſt Diomedis feſtinationi intempeſtiuæ tribuendum, quòd cùm iunior eſſet, inter reliquos tamen cōſilium ſuum primus aperiat. Nam id faciendi anſam illi præbuerunt Agamemnonis verba, ἦ νεὸς ἠὲ παλαιός. Nihilominus tamen factū hoc videri poteſt, quòd audax Diomedes Neſtori verba præripuerit.

t ὣς γάρ που ἔφυς] Fugam Tydei artificiosè reticet Diomedes. Ille enim cùm Lycopea & Alcathum interfeciſſet, effugit ad Adraſtū, vt copioſiùs in eius hiſtoria dicetur. Quòd autem claritatem generis ſui Diomedes afferat, ratio eſt, quòd in conſilijs dandis id erat neceſſarium, vt acceptius eſſet illius conſilium. Solent ſanè clarorum hominum orationes plus authoritatis, quàm vulgarium ſortiri.

u καὶ ἐπάμυνοι περ ἀνάγκη] Putat Euſtathius hoc quaſi repugnare illis verbis Neſtoris, ἐ γάρ πως βέλτερον ἐσσι μάχεσθαι, ego contrà, vt conſtat ex ſequentib. Diomedis verbis. Non ideò enim hortatur alios ad prælium pergere vt ipſi pugnent, ſed vt alios tantùm ad arma capeſſenda hortarentur, nimirum deſides & otioſos quos voluptates propriæ à prælio auocabant. (dag.

x ἐκ βελέων,] Hinc facta eſt paroemia ἔξω βέλων. Cui ſunt ſimilia illa alibi, ἐκ τ' ἀνδροκτασίης, ἐκ δ' αἵματος, ἐκ τε κυδοιμοῦ. Vide Eraſ. in A

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα μᾶλα μὰν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
Βὰν δ' ἴμεν, ἦρχε δὲ λαὸν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν ἔσχε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἀλλὰ μετ' αὐτὸς ἦλθε παλαιῷ φωτὶ ἐοικώς·
Δεξιτερὴν δ' ἕλε χεῖρ' Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

a Ἀτρεΐδη, νῦν δή πε Ἀχιλλῆϊ ὀλοὸν κῆρ
Γηθεῖ ἐνὶ στήθεσσι, φόνον καὶ φύζαν Ἀχαιῶν
Δερκόμενός· ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι φρένες οὐδὲ νόημα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλοιτο, θεὸς δέ τ' ἐπιφλώσειε·
Σοὶ δ' οὔπω μάλα πάγχυ θεοὶ μάκαρες νεμεσῶσιν·
Ἀλλ' ἔλπω πε Τρώων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Εὐρὺ κονίσσουσιν πεδίον, σὺ δ' ἐπόψεαι αὐτὸς

Sic dixit: hi.v. ſanè hunc libēter audiebāt & parebāt.
Perrexerunt.a.ire: ꝑibatq; ipſi rex virorū Agamemnō.
Neq; vanam ſpeculationem habuit inclytus Neptunus,
Sed poſt ipſos venit ſeni viro ſimilis:
Dexterā aūt prehendit manū Agamemnonis Atridæ,
Et ipſum emiſſa voce, verbis alatis allocutus eſt:
Atride, nunc fortaſsis Achillis pernicioſum cor
Lætatur in pectoribus, cædem & fugam Achiuorum
Aſpicientis: quoniā nō ei inſunt mētes, ne quidē parua.
Verū is quidē ſic pereat: Deus aūt ipſum turpē reddat:
Tibi.a. nondum admodū omnino dij beati iraſcuntur.
Sed adhuc fortaſſe Troianorum duces & principes
Latum puluere implebunt campum: tu.a. videbis ipſos

φεύ-

φεύγοντας ποτὶ ἄστυ νεῶν ἀπὸ καὶ κλισιάων.
Ὣς εἰπὼν, μέγ' ἄυσεν, ἐπεσσύμενος πεδίοιο·
Ὅσσον τ' ἐννέα χίλοι ἐπαχον ἢ δεκὰ χίλοι
Ἄνέρες ἐν πολέμῳ ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος,
Τόσσ' ἐκ στήθεσφιν ὄπα κρείων Ἐνοσίχθων
Ἧκεν· Ἀχαιοῖσιν δὲ μέγα σθένος ἔμβαλ' ἑκάστῳ
Κὰρ δίην, ἄλληκτον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ἤρη δ' εἰσεῖδε χρυσόθρονος ὀφθαλμοῖσι,
Στᾶσ' ἐξ Οὐλύμποιο καθορόων, αὐτίκα δ' ἔγνω
Τὸν μὲν ποιπύοντα μάχῃ ἀνὰ κυδιάνειραν
Αὐτοκασίγνητον καὶ δαέρα, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Ζηνὰ δ' ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς πολυπίδακος Ἴδης
Ἧστο νοήσασ', ἐχθρὸς δέ οἱ ἔπλετο θυμῷ.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα βοώπις πότνια Ἥρη
Ὅππως ἐξαπάφοιτο Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Ἥ δέ οἱ ἐκ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ἐλθεῖν εἰς Ἴδην δῦναι δ' ἐν ἀμβροσίῃ εὐπέπλῳ,
Εἴπως ἱμείροιτο παρὰ φιλότητι μιγῆναι
Ἧ ἑῷ, τῷ δ' ὕπνον ἀπήμονά τε λιαρόν τε
Χεύῃ ἐπὶ βλεφάροισιν ἰδὲ φρεσὶ πωδυκαλύψαι.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς θάλαμον, ὃν οἱ φίλος υἱὸς ἔτευξεν
Ἥφαιστος, πυκιναῖς δ' ἁρμοῖσιν ἐπῆρσε
Κληῖδι κρυπτῇ, ἣν θεὸς ἄλλος οὐκ ἀνέῳγεν.
Ἔνθ' ἣγ' εἰσελθοῦσα, θύρας ἐπέθηκε φαεινάς·
Ἀμβροσίῃ μὲν πρῶτον ἀπὸ χροὸς ἱμερόεντος
Λύματα πάντα κάθηρεν, ἀλείψατο δ' ἔλαιον λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμβροσίῳ, ἑδανῷ, τό ῥα οἱ πεπυκασμένον ἦεν·
Τῷ κινυμένοιο Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
Ἔμπνεε μὲν γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἶκετ' ἀὐτμή.
Τῷ ῥ' ἥγε χροὰ καλὸν ἀλειψαμένη, ἰδὲ καίτας
Πεξαμένη, χερσὶ πλοκάμους ἔπλεξε φαεινούς,
Καλοὺς, ἀμβροσίους, ἐκ κεφάλης θαλλοντας ἀθανάτοιο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον εἶμα ἔσατ', ὃν οἱ Ἀθήνη
Ἕσσατ' ἀσκήσασα, πολλὰ δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλά·
Χρυσείῃς δ' ἐνέτῃσι κατ' στῆθος περόνᾶτο.
Ζώσατο δ' ζώνην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν,
Ἐν δ' ἄρα ἕρματα ἦκεν ἐϋτρήτοισι λοβοῖσι,
Τρίγληνα, μορόεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή.
Κρηδέμνῳ δ' ἐφύπερθε καλύψατο δῖα θεάων,
Καλῷ, νηγατέῳ· λεύκιον δ' ὣς ἠέλιος ὤς·
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα περὶ χροῒ ἧκατο κόσμον,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο, καλέσασα μετ' Ἀφροδίτην
Τῶν ἄλλων ἀπάνευθε θεῶν, ὧδε μῦθον ἔειπεν,
Ἦ ῥα νύ μοι τι πίθοιο φίλον τέκος, ὅ, τι κεν εἴπω,
Ἦέ κεν ἀρνήσαιο, κοτεσσαμένη τό γε θυμῷ,
Οὕνεκ' ἐγὼ Δαναοῖσι, σὺ δ' ὔμμ' Τρώεσσιν ἀρήγεις.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἥρη πέσσα θεὰ θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Αὖσαι ὅ, τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἀνώγει,
Εἰ δυνάμῃ τελέσαι γε, καὶ εἰ τελεσθὲν ἐστί·
Τὴν δ' ἠπεροπεύουσα πολυμήτις πότνια Ἥρη,
Δὸς νῦν μοι φιλότητα καὶ ἵμερον, ᾧ τε σὺ πάντας
Δαμνᾷ ἀθανάτους ἠδὲ θνητοὺς ἀνθρώπους·
Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβης πείρατα γαίης,
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,
Οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐὐτρεφὲς ἠδ' ἀτίταλλον,
Δεξάμενοι Ῥείης, ὅτε τε Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς

Fugientes ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.
Sic locutus, altum exclamauit, ruens per campum
Quantum nouies mille exclamant, vel decies mille
Viri in bello, contentionem committentes Martis
Tantam ex pectoribus vocem rex Quassator terræ
Emisit: Achiuis autem ingens robur iniecit vnicuiq;
In cor, indesinenter ad bellandum & pugnandum.
Iuno autem inspexit aureum thronũ habens oculis,
Stans ex Olympo à vertice, statim autem cognouit
Hunc quidem occupatum pugnam circa gloriosam
Fratrem Germanũ & leuirũ, gaudebat verò animo.
Iouem autem in summo cacumine fontosæ Idæ
Sedentem vidit: odiosus autem ei erat animo.
Cogitauit aũt postea pulchris oculis venerãda Iuno,
Quomodo deciperet Iouis mentem ægidem gestantis.
Hoc autem ei in animo optimum visum est consiliũ,
Ire in Idam bene vbi concinnasset seipsam,
Si quo modo desideraret concumbere amore
Sua pulchritudini, huic.a. somnũ innoxiũq; mollemq;
Funderet in palpebris, & mentibus prudentibus.
Perrexit.a. ire in thalamũ, quẽ ei charus filius fecerat
Vulcanus: solidas autem ianuas postibus aptauerat
Cum claue occulta, quam nec deus alius aperuisset, κε, τὸν δ'
Illuc hæc ingressa fores clausit fulgentes.
Ambrosia quidem primùm à corpore amabili
Sordes omnes purgauit: vncta est autem pingui oleo,
Diuino, suaui: quod quidem ei odoriferum erat.
Huius & agitati Iouis ad solidam domum,
Tamen ad terram q; & cælum peruenit odor.
Eo hæc sanè corpus pulchrum vngens, & crines
Pectens, manibus capillos nexuit nitidos,
Pulchros, diuinos, ex capite immortali.
Circum.a. diuinã chlamydẽ induit, quã ei Minerua
Expoliuit elaborãs: intexuit autem ingeniosa multa:
Aureis autem fibulis ad pectus connexuit.
Cinxit autem cingulum cẽtum fimbrijs concinnatũ:
Ac sanè inaures apposuit bene perforatis auriculis,
Instar.3. pupillarũ factas, elaboratas: venustas.a. re-
splendebat multa.
Vittâ.a. desuper velata fuit diua virorum
Pulchra, nouiter facta: candida autẽ erat sol veluti,
Pedib.autem sub formosis ligauit pulchros calceos:
Sed postquàm omnem circum corpus posuit ornatũ,
Perrexit ire ex thalamo: vocatamq; Venerem
Ab alijs seorsum dijs, verbum allocuta est:
Nũ mihi quid obedieris dilecta filia, siquid dixero,
An negaueris? irata ob id animo,
Quoniam ego Danais, tu autem Troianis auxiliaris.
Huic autem respondit dein Iouis filia Venus:
Iuno antiqua Dea filia magni Saturni,
Loquere quod cupis: perficere autẽ me animus iubet,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Hanc.a. dolũ cogitans allocuta est venerãda Iuno:
Da nunc mihi Amorem & Desiderium, quo tu omnes
Domas immortales, & mortales homines:
Vado enim visura multa nutrientes fines terræ,
Oceanumq; deorum originem, & matrem Tethyn,
Qui me in suis ædib. bene nutrierunt & educarunt,
Suscipiẽtes à Rhea, quãdo Saturnũ latè vidẽs Iupiter

Γαίης νέρθε καθεῖσε καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.
Τὰς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἄκεα πύκεα λύσω.
Ἤ δὴ γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχονθ'
Εὐνῆς καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ.
Εἰ κείνω γ' ἐπέεσσι παραιπεπίθοι καὶ φίλον κῆρ,
Εἰς εὐνὴν αὖτις ἐμῶν ὁμωθῆναι φιλότητι,
Αἰεί κέ σφι φίλη τε καὶ αἰδοίη καλεοίμην.
Τὴν δ' αὖτε προσέφη Φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Οὐκ ἔστ' ἀρνήσασθαι ἐοικέτον ἔπος ἀμῦναι.
Ζηνὸς γὰρ ἔρις ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαύεις.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα,
Ποικίλον· ἐν δὲ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο·
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστύς,
Πάρφασις, ἥτ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων·
Τὸν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τῇ νῦν τὸν κεστὸν ἱμάντα, τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ
Ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τετεύχαται· οὐδέ σε φημὶ
Ἀπρηκτον γενέεσθαι ὅ, τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς.

Terram subter iecit & infructuosum mare:
Hos vado visura, & ipsi acerbas cõtentiones dissoluã.
Iam enim diuturno tempore inter se abstinent
Cubili & congressu, quoniam ira incidit animo
Si ipsos duos, verbis persuadens charo animo,
In lectum reduxero vt coëant amore:
Semper quidem eis dilectaq; & veneranda vocarer.
Hanc autem rursus allocuta est amãs risum Venus:
Non licet, neq; decet tuum verbum negare:
Iouis enim optimi in vlnis cubas.
Dixit & à pectoribus soluit acu pictum cingulum,
Varium. in eo autem ei illecebræ omnes factæ sunt:
Ibi inest qdẽ amor, inest. a. desideriũ, inest colloquiũ,
Blãdiloquẽtia q̃ decipit mentẽ valdè etiã prudentiũ:
Hoc ei imposuit manib. verbumq; dixit & cõpellauit,
Accipe nunc hoc cingulum, tuoq; impone sinui
Contextũ variè, in quo omnia facta sunt. neq; te puto
Irritam rediturã in eo quodcunq; mẽtibus tuis cupis.

COMMENTARIVS.

a ἀτρύγετον,] Neptunus hac oratione Agamemnonem (& sub eius persona reliquos etiam Heroas, qui Agamemnonem comitabãtur) consolatur, dum eum non planè à Dijs in his rerum angustijs desertum asserit: etiamsi Achillis gratia eò sit detrusus, ac ille idem Achilles ex eius infortunijs summum gaudium, id est, ἐπιχαιρεκακίαν cõtraxerit. Primùm igitur in ipsum Achillẽ aculeos orationis suæ contorquet, eiq; perniciem pro tam diuturna ira & inclementia imprecatur. Quod artificiosè, id est, simulatè fecit, quia sine dubio nepotem suum miserè perire noluit: verba tamen sua ad animum Agamemnonis composuit. Deinde spem illi quãdam victoriæ obijcit, cùm eum Dijs adhuc dilectum ait, vt diximus.

b ὅσσον τ' ἐννεάχλοι] Neptunus tanquam nimirum Deus vocem emittit, quãtam nouem aut decem millia hominũ possent: quod tamen Aristarchus aliter intelligebat, quia ἐννεάχλοι & δεκάχλοι scribit, id est, nouem aut decem labiorum, ex parte totum os innues. Sed hoc modo nihil grande de Deo isto diceretur, cùm aliàs Stentor tam fortiter clamet, ac quinquaginta homines possent.

c συγερὸς δ' οἱ ἐώλεπτο θυμός] Videtur hoc exemplo innuere, mulieres solere viros suos odio prosequi, cùm animi propositum non assequuntur, ait Eustathius: sed mihi hoc nimis videtur violentum, vt à specie sola genus concludatur. Sanè ipsa Iuno Iouem odit, cùm alias ob causas, puta ob adulteria & coniugium violatum, vt alibi dicitur: tum quòd eum Troianis fauere videret, cùm ipsa tamen in Græcorum partes animo inclinaret.

d ὅππως ἐξαπάφοιτο] Tria sunt, quib. solemus vinci: Viribus. Suadela, & dolo. Iupiter robore erat Iunoni inexpugnabilis, Suadela itidẽ cùm iam semel de Achille annuisset. Tertium ergo arripit Iuno, & dolosè voluptatis illecebra Iouem aucupatur, cuius beneficio fortiores imbecillioribus plerunq; cedunt: qua etiam sapientes sæpe stultescunt. Hinc illud Q. Calabri lib. 1. ἁ δὲ περπωλῆς ὀλοώτερον ἄλλο βροτοῖσιν Ἐς λέχος ἠιθέοισι, νόον δ' ἀφρονα φῶτα πιθήσαι, Καὶ πινυτὸν περ ἐόντα.

e δῶ ἐυπαώων] Arma mulierum in viros, sunt ornamenta corporis & venustas. Ideò lepidus ille Teius Deos fœminis concessisse dicit: τὸ καλὸν Ἀντ' ἀσπίδων ἁπασῶν Ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων, quibus subiungit: Νικᾷ δὲ Κύπρις ἔνοπλον Καὶ πόλεμον καλήτις ἔσται. Pigmẽtis igitur siue natiuis siue adulterinis solẽt sæpe mulieres viros suos delinire & fallere, quæ omnia hoc loco Poëta χάριτας appellat. Cùm aũt in Iunone pauca esset natiua pulchritudo, ideò ornamenta, quib. Iouẽ decipiat, putà vestes elegantes, cestũ & odores aliunde aduocat.

f τῷ δ' ἄρ' ἔθος] Malim lectionem alteram sequi, τ pro τῷ: nõ enim propriè dicitur clauis aperiri, sed thalamus, quẽ articulus masculinus τὸν indicat. κληῖδα κρυπτῷ autem dicit, vel quæ à parte interiori fores claudit, & ideò ijs qui foris sunt, occulta est: vel quæ insidiantibus sit intractabilis, qualia sunt apud Comicum κακοηθέσταται κλεῖδες.

g πείρατα γαίης,] Per finem terræ Oceanum intelligit, quem πείρατα φιλοῦ γαίης Orpheus quoq; dicit. Vnde videtur satis impropriè aliàs ἀπείρονα γαῖαν dixisse Homerus: sed illud hyperbolicè, propter immensitatem. Est autem reciprocum, vt quemadmodum terram Oceanus, sic Oceanum terra terminet: vnde quod infinitum pelagus à multis dicitur, id ratione nostri intelligendum, quia nihil vltra Oceanum videatur nobis quod ipsum finiat.

h ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν,] De Oceano posteà dicet, ὃς γένεσις πάντεσσι τέτυκται: vnde Oceanũ intelligere existimatur, pro aquæ elemẽto, ex quo antiquitas omnia nata censuit. Hinc Thales Milesius aquam omnium rerum initiũ dixit, vt est apud Laërt. in ei° vita, quod si verum sit, τὸ θεῶν hoc loco intelligendum erit pro πάντων, quasi à parte mũdi nimirum Dijs, siue elementa siue astra intelligas, totus mundus sit accipiendus. Sed quid eius mater Thetys? Terrã interpretãtur, quod mihi tamẽ nimis violentũ hoc loco videtur. Nam terra vix vsquam appellatur Thetys, imò illa Vestæ, id est, Terræ filia dicitur, quemadmodum & Oceanus. Quanquam tamen in his satis sunt inconstantes Poëtæ. Si verò post Didymum terram volueris significari, idem expressit Orpheus in terræ Thymiamate, quod hoc loco Homerus, cùm deorum matrem hîc Thetydẽ appellat. Sic enim ille, γαῖα θεὰ, μῆτερ μακάρεσσιν, ἰυγὴ τ' ἀνθρώποις. Eadem ergo erit Cybele, quam in sequenti Thymiamate matris Deorũ apud Orpheum intelligo, quæ etiã vulgò sic appellatur. Sed hoc cum Homero non conuenit, quia eo modo Thetys non esset filia, sed vxor Cœli, si Cybele eadem est cum Vesta, id est Terra, vt dicunt. Tutius igitur erit neq; Didymo neq; alijs, qui Thetydem pro terra intelligunt, assentiri. Recentiorum enim commenta non curo, cùm ab antiquioribus recedunt. Porrò Thetydem cum Oceano idem puto, quod etiam Socrates in Cratylo docuit, vbi de Heracliti sententia, Omnia χωρεῖν, nihilq; manere fluuij instar, quem eundem bis adire non potes, agitur. De his tamen accuratiùs alibi disputabitur.

ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν] Hoc idem quidam, siue is primus, siue secundus Orpheus, siue Proclus Lycius philosophus, dixit, in Oceani thymiamate. sic enim ille:

ὠκεανὸν καλέω πατέρ' ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων, &c.

i εὖθα δ' οἱ θελκτήρια] Cùm aliàs de Veneris cesto dicturi simus, sufficiat in præsentia Plutarchi lib. de audiẽd. Poët. huius loci moralem sensum afferre. In Veneris fabula, inquit, eos qui animum aduertũt, docet, musicam prauam & cãtilenas malas, sermonesq; de rebus vitiosis, facere ad corrumpendos mores, efficereque vitam effœminatam, & viros luxum, mollitiem consuetudinemque mulierum amantes.

k Ὁ μελιχὺς, πάφασις,] Quidam hæc duo separatim legunt: quidam, vt Didymus, cõiungunt, & ὁμιλίαν παραινετικὴν interpretãtur.

Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
Μειδήσασα δ' ἔπειτα κατὰ ῥινοῦ ἐγκάτθετο κόλπῳ.
Ἥ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη.

Sic dixit, risit autẽ magnis oculis veneranda Iuno,
Vig; risit deinde suo imposuit sinui.
Hæc quidem iuit ad domum Iouis filia Venus:

Ἥρη

Ἥρη δ' αἶξασα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
[a] Πιερίδα δ' ἐπιβᾶσα καὶ Ἠμαθίδα ἐρατεινὴν,
Σεύατ' ἐφ' ἱππείων ὀρέων νιφόεντα κάρηνα,
Ἀκροτάτας κορυφὰς, οὐδὲ χθόνα μάρπτε ποδοῖιν.
Ἐξ Ἄθω δ' ἐπὶ πόντον ἐβήσατο κυμαίνοντα.
[b] Λῆμνον δ' εἰσαφίκανε πόλιν θείοιο Θόαντος,
[c] Ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο [d] κασιγνήτῳ θανάτοιο,
Ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
[e] Ὕπνε, ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων,
Εἰ μὲν δή ποτ' ἐμεῦ ἔτι καὶ ἔκλυες, * ἠδὲ καὶ ἐπὶ νηῒ
Πείθευ, ἐγὼ δέ κέ τοι εὐδέως χάριν ἤματα πάντα
Κοίμησόν μοι Ζηνὸς ὑπὸ ὀφρύσιν ὄσσε φαεινὼ,
Αὐτίκ' ἔπειτά κεν ἐγὼ * παραλέξομαι εὐφιλότητι.
[f] Δῶρα δέ τοι δώσω, καλὸν θρόνον, ἄφθιτον αἰεὶ,
Χρύσεον· Ἥφαιστος δέ κ' ἐμὸς πάις ἀμφιγυήεις
Τεύξῃ ἀσκήσας· ὑπὸ δ' ἤθελα βάλλεσθαι ποσὶν ἥδε,
Τῷ κεν ὑπαὶ χοίνης λιπαρὰς πόδας εἰλαπινάζοις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε νήδυμος Ὕπνος,
Ἥρη, πέσσα θεὰ, θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἄλλον μέν κεν ἔγωγε θεῶν αἰθηρεταόων
Ῥεῖα κατευνήσαιμι, καὶ εἰ ποταμοῖο ῥέεθρα
Ὠκεανὸς, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται·
[h] Ζηνὸς δ' οὐκ ἂν ἔγωγε Κρονίονος ἆσσον ἰκοίμην,
Οὐδέ κε κατευνήσαιμι, ὅτε μὴ αὐτός γε κελεύοι.
Ἦ δὴ γάρ με * ἄλλο τεὴ ἐπίνυσσεν ἐφετμὴ,
Ἦμαρ τῷ ὅτ' ἐκεῖνος ὑπέρθυμος Διὸς υἱὸς
Ἔπλεεν Ἰλιόθεν, Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξας.
Ἦ τοι ἐγὼ μὲν ἔθελξα Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Νήδυμος ἀμφιχυθείς· σὺ δέ οἱ κακὰ μήσαο θυμῷ,
Ὄρσας ἐρεμνάων ἀέλλας ἐπὶ πόντον ἀήτας.
Καί μιν ἔπειτα Κόων δε δι' ἀγλαὸν ἄπτυξας
Νόσφι φίλων πάντων· ὁ δ' * ἐπεγρόμενος χαλέπαινε,
Ῥίπτάζων κατὰ δῶμα θεὰς· ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων
Ζήτεε, καί κεν ἔμελλε ἀΐσσων ἀπ' αἰθέρος ἔμβαλε πόντῳ,
Εἰ μὴ Νὺξ * δμήτειρα θεῶν ἐσάωσε καὶ ἀνδρῶν,
Τὴν ἱκόμην φεύγων· ὁ δ' ἐπαύσατο χωόμενός περ
Αἴζετο γὰρ μὴ Νυκτὶ θοῇ ἀποθύμια ἔρδοι.
Νῦν αὖτέ μ' ἄνωγας ἀμήχανον ἄλλο τελέσσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ὕπνε, τίη νύ σὺ ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς;
Ἦ φῂς ὡς Τρώεσσιν ἀρηγέμεν Οὐρανίωνι *
Ὡς Ἡρακλῆϊ * περιχώσατο παιδὸς ἑοῖο;
Ἀλλ' ἴθ', ἐγὼ γὰρ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὀπλοτεράων
Δώσω ὀπηδεμεναι, καί σφιν κεκλήσεαι ἄκοιτιν,
Πασιθέην, ἧς αἰὲν ἱμείρεαι ἤματα πάντα.
Ὡς φάτο. [k] Κήρυλλο δ' Ὕπνος, ἀμφὶ δόμενος ἣ ποσὶν ὦδε
Ἀργύφεα μοι ὄμοσσον ἀάατον Στυγὸς ὕδωρ.
Χειρὶ μὲν ἧ τῇ ἑτέρῃ μὲν ἔλε χθόνα πουλυβότειραν,
Τῇ δ' ἑτέρῃ ἅλα μαρμαρέην, ἵνα νῶϊν ἅπαντες
Μάρτυροι * ὦσι οἱ ὑπένερθε θεοὶ Κρόνον ἀμφὶς ἑόντες,
Ἦ μὲν ἐμοὶ δώσειν Χαρίτων μίαν ὀπλοτεράων,
Πασιθέην, ἧς αὐτὸς ἐέλδομαι ἤματα πάντα.
Ὡς ἔφαθ'. ὁ δ' οὐκ ἀπίθησε θεὰ λευκώλενι Ἥρη,
Ὤμοσε δ' ὡς ἐκέλευε, θεὸς δ' ὀνόμηνεν ἅπαντας
Τοὺς ὑποταρταρίους, οἳ [m] Τιτῆνες καλέονται.

Iuno autem festinans liquit summitatem Olympi:
Pieriam autem ingressa & Emathiam amœnam,
Properabat ad equitum Thracum montes niuosos,
Summa cacumina, neq; terram carpebat pedibus:
Ex Athoo.a. ad pontum descendit fluctuantem:
Lemnum autem peruenit ciuitatem diuini Thoãtis,
Vbi somno obuiauit fratri mortis.
Inq; eius hæsit manu, verbumq; dixit & compellauit:
Somne, rex omniumq; deorũ, omniumq; hominum,
Si quidẽ iam olim meũ verbũ audisti, atq; etiam nũc
Pare: ego autem tibi habebo gratiam dies omnes:
Sopito mihi Iouis sub palpebris oculos splendidos
Confestim, postquam ego accubuero in amore.
Dona aũt tibi dabo elegans solũ, incorruptũ semper,
Aureũ, Vulcanus.a. meus filius utroq; pede claudicãs
Fabricabit elaborans: sub.a. scabellũ pedibus mittet,
Super quo tenere poteris decoros pedes dũ cõuiuaris.
Hãc autem, respõdens, allocutus est dulcis Somnus:
Iuno, veneranda dea, filia magni Saturni,
Alium quidem ego deorum sempiternorum
Facilè soporauerim, etiam fluuij fluenta
Oceani, qui quidem parens omnibus est.
Iouem autem non ego Saturnium propè adiuero,
Neq; soporauero, quando non ipse quidem iusserit.
Iam enim me & aliâs tuum admonuit præceptum,
De illo quando ille magnanimus Iouis filius
Nauigauit ex Ilio Troianorum ciuitate destructa.
Certè ego quidẽ demulsi Iouis mentem ægidẽ gestãtis
Dulcis circũfusus: tu.a. ei mala machinabaris animo,
Excitans æuorum ventorum per mare flatus:
Et ipsum postea Coum bene habitatam asportasti
Seorsũ ab amicis omnib. hic.a. expresti indignabatur
Iactans per domum deos: me autem maximè omniũ
Quærebat, & me perditũ ab æthere iecisset ponto,
Nisi Nox domitrix deorum seruasset & hominum,
Quã supplex adiui fugiẽs: ille.a. cessauit irat⁹ quãuis:
Verebatur enim ne Nocti celeri ingrata faceret.
Nunc rursus hoc me iubes periculosum aliud ꝓficere.
Hũc.a. rursus allocuta est pulchris oculis venerãda
Somne, cur.a. tu hæc in mentibus tuis cogitas? (Iuno:
An putas ita Troianis auxiliari latè videntem Iouẽ,
Sicut Herculem propter iratus est filium suum?
Sed vade, ego.a. tibi Gratiarum vnam iuniorum
Dabo ducere in vxorem, & tuam vocari coniugem
Pasitheam, quam semper desideras dies omnes.
Sic dixit. gauisus est.a. Sõnus: respõdẽsq; allocut⁹ est,
Agè nunc mihi iura inuiolabilem Stygis aquam:
Manu verò altera quidem cape terrã multipascuã,
Altera autem mare marmoreum: vt nobis omnes
Testes sint inferi dij, Saturnum circa existentes,
Certè te mihi daturum esse Gratiarum vnã iuniorũ
Pasitheam, quam ego desidero dies omnes.
Sic dixit, neq; immorigera fuit dea cãdidis vlnis Iu
Iurabat.a. vt iubebat: deos.a. nominabat omnes (no:
Subtartareos, qui Titanes appellantur.

a πιερίδα δ' ἐπιβᾶσα] Iter Iunonis ordinatim & serie, qua confici oportebat, describit: non confusis & perturbatis locis, vt in Catalogo fecerat.

b Λῆμνον δ' ἀσαφίκανε πόλιν] Duo hîc sunt. Primùm, λῆμνον nomẽ generale toti⁹ insulæ pro particulari vrbe Thoantis, quę Myrin-

χ. ἦ μὲν δὴ χ. ἠδὲ π

χ. παραλέξωμαι φιλότητι.

χ. ἄλλοτε ἦ ἐπίνυσσεν ἐφετμὴ.

χ. ἀϊσσων ἔπεσθε.

χ. ἧς, ὅσαι εἰσὶ θεσπ.

χ. ἀνεχρόμενος

χ. μήτιδα

χ. ζεὺς Ν', ὡς χ. ἐκεχόλωτο

na appellatur. Deinde πόλιν pro νῆσον, cùm Lemnos non sit vrbs, sed insula. Sic paulò pòst, ἴδηλον ἵκοντο λεκτὸν dixit: vbi τὸ ἴδη totũ est, pars autem Lectum, nempe promontorium. Porrò duæ sunt in Lemno vrbes, Hephœstias & Myrinna.

c αὐτὰρ ὕπνῳ ξύμβλητο] Quidam fortuitum hoc esse dicebãt, quod Somnum in Lemno insula Iuno repererit, scilicet iam ad homines proficiscentem: credo propter noctem, quæ iam aduentabat. Alij dicunt Vulcanum insulæ Lemni dominũ, cuius vxor est Gratia: huius Gratiæ sororem Pasitheam amabat Somnus, ideò in Lemno insula tunc morabatur. Eam Pasitheam ipsi Iuno mox in vxorem pollicebitur. Alij dicunt, Somnũ in Lemno fuisse Philoctetis gratia, vt illius nimirum dolores sopiret, in quem finem apud Sophoclem inuocatur. Alij melius hoc ita fictum ab Homero dicebant, vt Somnus apud Lemnios habitaret: quorum vinositatem hoc pacto vellicauerit, qui à Thoante Dionysij filio descẽdebant. Nota est paræmia, Lemnia mala: quòd Lemnij somno ex ebrietate, vt verisimile est, contracto sopiti ab vxoribus interfecti sunt. Vinum enim & Somnus quasi conterranei sunt.

d κασιγνήτῳ θανάτοιο,] Idem dixit author hymnorum, qui Orphei nomine circumferũtur. Sic enim ille, Καὶ θανάτῳ μελέτλιον ἐπάγλης, ψυχὰς ἁλιπόρῳν Αὐτοκασιγνήτοις γὰρ ἔφυς λήθης θανάτῳ τε. Hinc Menander, ὕπνῳ θανάτῳ τὸ μελέτημα πάλιν. & alibi, ὕπνῳ τὸ μικρὸν θανάτου μυστήριον. Fratrem duræ langvidum Mortis Seneca appellauit, gelidæ mortis imaginem Ouidius. Non est hinc alienũ, quod Aristo dicere solebat, Somnum tanquam atrocissimum publicanum dimidium ætatis nostræ ad se rapere. Inf. li. 16. Homerus ὕπνον τῷ θάνατον διδυμάονας vocat. Hinc Cynicus ille Diogenes, vt refert Plut. de consolatione ad Apollonium, quum ante exitum vitæ obruissetipsum somnus, medicusq; excitasset, & an grauius aliquid accidisset quæreret. respondit nihil esse mali: fratrem enim à fratre anteuerti, somnum à morte. Vel si mauis Græca, ἐδέν, ἔφη, ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν παραμυθεῖται, ὁ ὕπνος τὸν θάνατον. Homerus etiam alicubi χάλκεον ὕπνον, mortem appellauit.

e ὕπνε, ἄνα ξ πάντων] Sic Orpheus, siue alius eorũ hymnorum author, ὕπνε ἄνα ξ μακάρων πάντων θνητῶν τ' ἀνθρώπων. Hinc Sophocles in Aiace Somnum παγκρατῆ appellat.

f δῶρα δέ τοι δώσω] δῶρα pro δῶρον synecdochicé. Hinc porrò orta est paræmia, δῶρα κὴ θεὸς πάλιν. cuius meminit Euripides in Medea & Plat lib. 3. Politiæ.

g ὅπερ γήρασις] Meminerimus superioris loci, vbi ὠκεανὸν θεῶν γένεσιν appellauit. Nam & ea per hunc locum illic interpretati sumus.

h ζωὸς δ' οὐκ ἀνέχωγε] Rectè Iouem somni expertem facit, quasi totius orbis moderatorem vigilare deceat: tum quia etiã diuina natura Somno non indiget, vt per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cùm nullum vel laborem vel incommodum patiatur, vt est à Natali Myth. lib. 3. cap. 4. annotatum. Allegorias in hanc rem quoque excogitati sunt, sed illæ, vt & aliæ multæ, alius erunt loci. Iupiter autem hoc loco Imperatorum & Regum, & omnium quibus rerum aliqua demandata est prouincia, exemplum quod sequantur, esto: non vt penitus somno abstineant, quia mortales non possunt, sed vt plus vigiliæ quàm quieti tribuant. Nam quod etiam paulò pòst dicit Somnus nõ audere se, nisi aduocatus ab ipso eodem fuerit, Iouem sopire: docet oportere illos somno imperare, non Somni tyrannidi subijci. Quod autem somno Iupiter sopiatur, potest videri impium: sacra tamen pagina dormientem etiam Deum aliquando inducit, cùm suorum curam videtur abiecisse, eorumq; res sus deq; ferri patitur.

i ἐκ μὴ νυκ ξ] Noctis filius Somnus ab alijs fingitur, ideò rectè ipsa filij sui tutelam hoc loco suscipit, quia naturalior est somnꝰ nocturnus, quàm diurnus. Deorum autem domitricem appellat, (quidam autem pro δμήτειραν μήτειραν scribũt, vt ad marginem scripsi: sed prior lectio veteribus placuit, quam author hymnorum, qui Orphei nomine circumferuntur, θεῶν γενέτειραν appellare quoque non dubitauit) quasi ipse superueniente non solùm inferna, sed etiam superna tenebris obscurentur. Vnde alibi Solem exorientem dicit lumen Dijs & hominibus afferre.

k γήραϊ δὲ ὕπνος,] Hi sunt effectus Cesti illius venerei. Nam quem dono sedilis oblato, non demulsit, eum spe vxoris flectit. Sic Voluptates malorum & impietatis causæ.

l ἀάατον συγὸς ὕδωρ,] De hac aqua Homerus Iliad. ο, Καὶ τὸ κατειβόμενον συγὸς ὕδωρ (ὅστε μέγιστος Ὅρκος ἀθανάτοισι τε πᾶσι μακάρεσσι θεοῖσι.) Adeò autem sacrum erat illud iusiurandum, vt qui ex superis violassent, ab omni Deorum consortio aliquandiu depellentur, vt copiosè docet Hesiodus in Theogonia. Hîc porrò forma Deorum iusiurandi obseruanda est. Nam per grauissima elementorum terram & aquam, deinde per Deos tam inferos quàm superos sancitur. Iupiter autem in sequenti Iliad. terram tantùm & cœlum aduocabit.

m πιδώσης κραλέον] Post hunc versum addebant quidam sequentem versum, ὤμνυε δ' οὐ πέτρης τε κατειβόμενον συγὸς ὕδωρ: quasi necessarium sit Iunonem omnino iuramentum concipere, vt Somnus postulabat.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὅμοσέν τε, τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
[a] Τὼ βήτην Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον ἄστυ λιπόντε.
Ἠέρα ἐσταμένω, ῥίμφα πεπαλόντε κέλευθον·
Ἴδην δ' ἱκέσθην πολυπίδακα μητέρα θηρῶν,
Λεκτὸν, ὅθι πρῶτον λιπέτην ἅλα· τὼ δὲ διὰ χέρσου
Βήτην· ἀκροπάτη δὲ ποδῶν ὑπεσείετο ὕλη.
Ἔνθ' ἴδε μιν [b] πάρος Διὸς ὀφθαλμὸς ἰδέσθαι,
Εἰς ἐλάτην αὐαλὸς ἐειμένος, [c] ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ
Μακροτάτη πεφυυῖα διὰ ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν·
Ἔνθ' ἧστ' ὄζοισιν πεπυκασμένος ἐλατίνοισιν,
Ὄρνιθι λιγυρῇ ἐναλίγκιος, ἣν τε κατ' ὄρεσσι
Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Κύμινδιν.
Ἥρη δ' αἶψα κραιπνῶς ἐπεπτήκει Γάργαρον ἄκρον
Ἴδης ὑψηλῆς· ἴδε δὲ νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ὡς δ' ἴδεν, ὡς μιν ἔρως πυκινὰς φρένας ἀμφεκάλυ- (ψεν,
[d] Οἷον ὅτε πρῶτόν περ ἐμισγέσθην φιλότητι,
Εἰς εὐνὴν ποιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας.
Στῆ δ' αὐτῆ προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἥρη, πῇ μεμαυῖα κατ' Οὐλύμπου φρονέουσα
Ἵππους δ' οὔ πω ἔστας παρέασιν ἠδ' ἅρματα τῇ κε βαείης.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα δολοφρονέουσα πότνια Ἥρη
Ἔρχομαι ὀψομένη πολυφόρβης πείρατα γαίης,
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθὺν,
Οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰτρεφον ἠδ' ἀτίταλλον.
Τὰς εἶμ' ὀψομένη, καί σφ' ἔριδα νείκεα λύσω.
Ἦ δὴ γὰρ δηρὸν χρόνον ἀλλήλων ἀπέχουσ')
Εὐνῆς καὶ φιλότητος· ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ.

Sed postquàm iurauit & absoluit iuramentum,
Illi ibant Lemnij & Imbri oppidum relinquentes,
Aëre induti, citò conficientes iter.
Ad Idã. a. venerũt fontib. abundantẽ, matrẽ ferarũ,
Lecton vbi primùm liquerunt mare: hi aũt in terrã
Ibant: summa autem pedibus submouebatur sylua.
Illic Sõnus quidẽ mansit, anteq; Iouis oculi viderẽt eũ.
In abietẽ ascendens procerã admodũ, quæ tunc in Ida
Altissima nata per aërem ad æthera ibat.
Illic sedit ramis opertus abiegnis,
Aui argutæ similis, quam in montibus
Chalcidem nominant dij, homines autem Cymindin.
Iuno autem celeriter ascenderat Gargarum summũ
Idæ excelsæ: vidit. a. eam nubiũ congregator Iupiter:
Vtq; vidit subitò ipsum amor dẽsis mẽtib. cõplexꝰ est,
Perinde ac quando primùm misti sunt amore,
In cubile ascendentes, dilectis clàm parentibus.
Stetit aũt ipsa ante, verbumq; dixit & elocutꝰ est:
Iuno, quò festinans ab Olympo huc venis?
Equi autem non adsunt & currus quos conscendas.
Hũc. a. dolũ meditata allocuta est venerãda Iuno,
Venio visura multa nutrientes fines terræ,
Oceanumq; deorum ortum, & matrem Thethyn,
Qui me in suis ædib. accuratè nutrierũt et educarũt:
Hos vado visura et ipsis inextricabiles cõtẽtiones sol-
Iam enim longo tẽpore inter se abstinent (uã.
Lecto & congressu, quoniam ira incidit animo.

Ἴππω οἱ

Ἵπποι δ' ἐν πευμνωρείῃ πολυπίδακι Ἴδης
Ἑστᾶσ', οἵ μ' οἴσουσιν ὑπὲρ πεδίον τε καὶ ὑγρόν·
Νῦν δέ σεο ἕνεκα δεῦρο κατ' Οὐλύμπου καταβαίνω,
Μή πως μοι μετέπειτα χολώσεαι, αἴκε σιωπῇ
Οἴκαδε βῶ πρὸς δῶμα βαθυῤῥόου Ὠκεανοῖο.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ἥρη, κεῖσε μὲν ἔσι καὶ ὕστερον ὁρμηθῆναι, (Ζεύς,
Νῦν δ' ἄγ' ἐν Φιλότητι πεπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γὰρ πώποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν,
Οὐδ' ὁπότ' ἠρασάμην Ἰξιονίης ἀλόχοιο,
Ἣ τέκε Πειρίθοον, θεόφιν μήστωρ' ἀτάλαντον,
Οὐδ' ὅτε περ Δανάης καλλισφύρου Ἀκρισιώνης,
Ἣ τέκε Περσῆα πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν·
Οὐδ' ὅτε Φοίνικος ἠρήρης τηλεκλειτοῖο,
Ἣ τέκε μοι Μίνω τε καὶ αὐτίθεον Ῥαδάμανθυν·
Οὐδ' ὅτε περ Σεμέλης, οὐδ' Ἀλκμήνης ἐνὶ Θήβῃ,
Ἣ ῥ' Ἡρακλῆα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα·
Ἣδε Διώνυσον Σεμέλη τέκε, χάρμα βροτοῖσιν·
Οὐδ' ὅτε Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο ἀνάσσης·
Οὐδ' ὁπότε Λητοῦς ἐρικυδέος, οὐδὲ σεό γε αὐτοῦ·
Ὡς σέο νῦν ἔραμαι, καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.
Τὸν δ' ἠπλοφρονέουσα προσηύδα πότνια Ἥρη,
Αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τ' μῦθον ἔφατες;
Εἰ νῦν ἐν Φιλότητι λιλαίεαι εὐνηθῆναι
Ἴδης ἐν κορυφῇσι, τὰ δ' ὄμματα πᾶσ' ἀνοῶνται,
Πῶς κ' ἔοι εἴτις νῶϊ θεῶν αἰθογενετάων
Εὕδοντ' ἀθρήσῃσι, θεοῖσι δὲ πᾶσι μετελθὼν
Πεφράδοι; οὐκ ἂν ἔγωγε τεὸν πρὸς δῶμα νεοίμην
Ἐξ εὐνῆς ἀναστᾶσα νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη.
Ἀλλ' εἰ δή ῥ' ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ,
Ἐν σῷ νυ θαλάμῳ, τόν τοι φίλος υἱὸς ἔτευξεν
Ἥφαιστος, πυκινὰς δὲ θύρας σταθμοῖσιν ἐπῆρσεν·
Ἔνθ' ἴομεν κείοντες, ἐπεὶ νύ τοι εὐδέμεν εὐνή.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ἥρη, μήτε θεῶν τόγε δείδιθι μήτε τιν' ἀνδρῶν (Ζεύς
Ὄψεσθαι· τοῖόν τοι ἐγὼ νέφος ἀμφικαλύψω,
Χρύσεον· οὐδέ κεν αὖτε Ἀελίου φάος ἀγλαὸν ἠέλιός περ,
Οὔτε τι ὀξύωπτον πέλει φάος εἰσορόωντι.
Ἦ ῥα καὶ ἀγκὰς ἕλεσθε Κρόνου παῖς εὖ παρὰ μηρῷ·
Τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
Λωτόν θ' ἑρσήεντα, ἰδὲ κρόκον, ἠδ' ὑάκινθον
Πυκνὸν καὶ μαλακὸν, ὃς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργε·
Τῷ ὄνε λεξάσθην, ἐπὶ δ' ὄνεφέλην ἔσαναντο
Καλὴν, χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.
Ὣς ὁ μὲν ἀτρέμας εὗδε πατὴρ αὖτ' ἀνὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ,
Ὕπνῳ καὶ Φιλότητι δαμείς, ἔχε δὲ ἀγκὰς ἄκοιτιν.
Βῆ δ' ἴμεν ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν νηλύμ τ' πῳ,
Ἀγγελίην ἐρέων γαμηλίχῳ Ἐννοσιγαίῳ·
Ἀγχοῦ δ' ἱσάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πρόφρων νῦν Δαναοῖσι Ποσειδάων ἐπάμυνον,
Καί σφιν κῦδος ὄπαζε μένων ἦμάρ περ, ὄφ' ἔτι δῦ δὴ
Ζεύς, ἐπεὶ αὐτῷ ἐγὼ μαλακὸν πέδι κῶμα κάλυψα,
Ἥρη δ' ἐν Φιλότητι παρήπαφον εὐνηθῆναι.

Equi autem in radice multifontis Idæ
Stant, qui me ferent supra terram & mare:
Nunc autem tui gratia huc ab Olympo ob hoc venio,
Neq; modò mihi posthac irascaris, si cum silentio
Abeam ad domum profundi Oceani.
Hãc.a. excipiẽs allocutus est nubiũ coactor Iupiter,
Iuno, illuc quidem licet & pòst proficisci:
Nos autem in amore conuertamus nos cubantes.
Non enim vnquam mihi sic deæ amor neq; mulieris
Animum pectoribus circumfusus domuit:
Neq; quando captus fui amore Ixioniæ vxoris,
Quæ peperit Peirithoum dijs prudentem similem:
Neq; quando Danaës formosæ Acrisij filiæ,
Quæ peperit Perseum, omnium clarissimum virorũ:
Neq; quando captus fui amore Phœnicis filiæ inclyti,
Quæ peperit mihi Minoáq; & diuinũ Rhadamanthẽ:
Neq; quando Semeles, neq; Alcmenes in Thebis,
Qui Herculem fortem peperit filium:
At Bacchum Semele peperit, gaudium mortalibus:
Neq; quãdo capt⁹ fui amore Cereris pulchricomæ regis
Nec quãdo Latonæ valde illustris, neq; tui ipsius: (næ:
Vt tui nũc amore teneor, & me dulce desideriũ capit.
Hunc autem dolosa allocuta est venerabilis Iuno:
Minimè ferende Saturnie quale verbum dixisti?
Si nunc in amore concupiscis cubare
Idæ in verticibus: hæc autẽ loca patẽtia sunt omnia.
Quomodo esset, si quis nos deorum semper existentiũ
Dormientes videret, dijsq; omnibus interueniens
Indicaret? non ego tuam ad domum redirem
È cubili consurgens: vituperabile autem esset:
Sed si sanè vis & tibi charum est animo,
Est tibi thalamus, quem tibi dilectus filius fecit
Vulcanus, solidasq; fores postibus admouit,
Illuc eam⁹ dormituri. quãdoquidẽ tibi placet cubile.
Hanc.a. excipiens allocutus est nubicogus Iupiter:
Iuno, nec deorum hoc metuo nec quenquam hominũ
Visurum esse, talem tibi ego nebulam circumfundam
Auream: neq; nos per eam conspiceret sol etiam,
Cuius & acutissimũ est lumen ad intuendũ. (xorem.
Dixit sanè, & vlnis cõplexus est Saturni filiã suã v-
Hos.a. subter, tellus diuina produxit recentẽ herbam,
Lotumq; roscidum, & crocum & hyacinthum
Densum & mollem, qui à terra in altũ eleuabat eos.
Hoc thoro indormierunt: insuper.a. nebulã induerũt
Pulchram, auream: lucidi autem decidebant rores.
Sic hic qdẽ getè dormiebat pater in Gargaro summo,
Somno & amore domitus: tenebat.a. in vlnis vxorẽ.
Perrexit.a. currere ad naues Achiu. dulcis Somnus,
Nuncium dicturus terram continenti Neptuno:
Propè autem stans, verbis velocib. eum allocutus est,
Alacris nunc Græcis Neptuno auxiliare,
Et ipsis gloriã præbe parũper saltẽ, dũ adhuc dormit
Iupiter, quoniam ipsi ego mollem soporem offudi:
Iuno autem in amore decepit eum vt dormiret.

COMMENTARIVS.

a τὼ βήτλω] Genus masculinum fœminino dignius esse hoc loco animaduertitur, vt & alibi μῆσαι κελεὺ τῷ λιπόλλωνι, οἷς ἐγὼ αὐτὸς ἀείδω: nisi quis neutrius esse generis dicat illud τὼ, quæ syntaxis aliquando etiam vsurpatur: vt eo loco, πελλίω τῷ ἀστέρε, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας.

b πρίν γ' ἄλλο νοιμῆσαι] Eleganter pro πρὶν τὸν ἄλλον νοιμῆσαι, antequam Iouem sopiret. Quod enim oculi somnum vident, nihil aliud est quàm indormiscere, quanquam illud ἰδέσθαι an de Somno intelligendum, an de Iouis ipsius oculis actiuè, an de alterutro passiuè, incertum est.

c ἦπάτ' ἐνἴσῃ] Non est otiosum illud πότε, sed ad probabilitatem, & contra eos qui sequentibus temporibus abietes in Ida nō repererunt. Si tamen illic fuerunt, mirum est quòd pauco abhinc tempore esse desierint. Fortasse figmentum est Poëticum.

d οἷον ὅτε πρῶτον] Adeò fuit in Venere flagitiosus Iupiter, vt sorori propriæ non pepercerit. Eius enim nuptias nefandas cū ambiret, clandestino primùm concubitu illam vitiasse dicitur (vt Apollodorus quoque retulit) siue in forma cuculi, vt quidam volunt: siue etiam ex matris voluntate, à qua impetrauit vt sororem comprimeret, modò eam in vxorem vellet ducere, vt est apud Pausan. in Corinthiacis. De huiusmodi autem nuptijs inter consanguineos aliàs diximus.

e νῶι δ' ἀγ' ὦν] Ecce alterum Cesti Venerei effectum, vt statim visa Iunone eius amore Iupiter corripiatur, quem ipse auget aliorū comparatione. Siquid porrò in Deorum fabulis damnandum est, hoc maximè pij viri exhorrescant, quòd quem ipsi Deorū Principem constituebant, adulterijs delectetur, & ipsa patefacere non erubescat. Quod etiam veteres Ethnici obseruarunt. Lucianus in dialogo Mercurij & Solis, Iouem vt adulteriorum autorem exagitat, cùm ante illum Saturni tempora casta essent & pudica, quod etiam Iuuenalis satyra sexta annotat. De eo sic Apollonius Rhodius lib. 4. Argon. ἕνεκεν οὐκ ἔτλης σόης Διὸς ἰερὰ μοιο
λέξασθ', κείνῳ γὰρ ἀεὶ ἀδὲ ἔργα μέμηλεν ἢὲ σοῖ ἀθανάτοις, ἢὲ θνητῇσιν ἰοῦσιν.
Quod flagitiū etiā in sororē propriam exercuit, vt anteà vidimus. Sequentia aūt Iouis adulteria aliàs singillatim interpretabimur.

f ἰξιονίης ἀλόχοιο,] Hæc Dia appellata est filia Deionei, siue Ionei, quam cùm primùm Iupiter stuprasset, Ixioni desponsata est.

g πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν,] Adeò vt non dubitarint quidā eum Herculi præponere, inter quos est Herodot⁹, referēte Eustathio.

h χάρμα βροτοῖσιν] Plus dixit Hesiodus in Aspide: nam & gaudium & dolores Bacchum afferre dicit, —διόνυσον δῶκ' ἀνδράσι χάρμα πῆμά τ' ἄχθος. quibus Athen. li. 10. sequentia adiungit, ὅσοις ἅδιον πίνειν, οἵνου δὲ οἱ ἔστελε μέρος Σιὼ δὲ πόδας χεῖράς τε δέει γλῶσσαν τε νόον τε Δεσμοῖς ἀφράστοισι, φίλε ἦ μάλα δακτὸς ὕπνου. quæ mala ex abusu vini docent. Quod ad hunc Homeri locum attinet, respondet id quod Pindarus apud Plutar. de Iside διόνυσον πολυγαθῆ appellat, & Simonides apud Athen. lib. 10. ἀμείνων ἀνυσφροσυνάων. Hinc Silenus apud Euripidem in Cyclope, ὃς γὰ πίνων μὴ γέγηθε μαίνεται. Quare optimè post istos Maro 1. Aeneid. Bacchum lętitiæ datorem appellauit. De quibus suo loco.

i δημητρὸς καλλιστεφάνοιο] Hos Cereris crines allegoricè intelligamus spicas, quibus ipsam coronari tradunt.

k ὡς περ φάντο ἄπαυστα,] Apud Pindarum Pyth. od. 9. Apollo Chironem rogat, quomodo posset Cyrene venatrice potiri: cui ille, —κρυπταί, inquit, Κλαῖδες εἰσὶ σοφᾶς Πειθοῦς ἱερῶν φιλοπαστῶν Φοῖβε. καὶ γὰρ ἐν θεοῖς τὸν καθ' ἡμᾶς ὁμῶς Αἰδέομαι ἀμφαδὸν ἀ Δείας τυχεῖν τὸ πρῶτον οὐνᾶς, id est, Occultæ claues sunt sapientis persuasionis sacris de amoribus, ô Phœbe. Et apud Deos similiter & homines nemo ita impudenter agit, vt se palàm in dulcem thorum conijciat. Cùm ergo hic pudor tam in Dijs quàm in hominibus sit, vt patentes concubitus diffugiant: Iuno hoc loco, dissimulatè tamen, Ioui copiam sui recusat, quasi turpe sit in propatulo loco Veneris officia exercere: quæ etiam vt legitima sint, tamen pudor naturalis & honestas occultari iubet. Volebat itaq; in thalamum Iouis secedere: sed Homerus eos in Ida remansisse fingit, vt propior esset Troiæ Iupiter, & cum maiori probabilitate eum clamore belli excitatū introduceret. Vt tamen decorum seruet, vtrumq; nebula infusa tegit: mollem etiam thorum substernit ex herbis repentè natis, qua in re diuinitatis vires significari voluit, quas humus præsentiens statim germinauerit.

l χρυσείῃ] Sic etiam ex aurea nebula aurum pluit in insula Rhodiorum Iupiter Minerua nata, vt ait ex Pindaro Strab. lib. 14.

m ὡς ὁ μὲν ἀτρέμας εὖδε] Anteà cùm vellet Homerus remissionem fati Troianorum significare, Iouem finxit oculos aliò auertentē: nunc eandem vt magis exprimat & augeat, enm dormientem facit, omni cura nimirum & sollicitudine sopita.

Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ὦρτο δι' ἀνθρώπους κλυτὰ δῶλ'· αὐθρώπων·
Τὸν δ' ἔπι μᾶλλον ἄνηκεν ἀμυνέμεναι Δαναοῖσιν.
Αὐτίκα δ' ἐν πρώτοισι μέγα σθένεϊ ὀρνυμένοισιν,
[a] Ἀργεῖοι, καὶ δ' αὖτε μεθήσομεν Ἕκτορι νίκην
Πηλαμίδῃ, ἵνα νῆας ἕλῃ καὶ κῦδος ἄρηται;
[b] Ἀλλ' ὁ μὲν οὕτω φησὶ ἔπος ἔξοχα, οὐδέ κεν Ἀχιλλεὺς
Νηυσὶν ὕπο γλαφυρῇσι μενῶν κεχολωμένος ἦτορ·
Καίνυσθ' δ' οὔτι λίην πολὺ ἔσσεται, εἴ κεν οἱ ἄλλοι
Ἡμεῖς ὀτρυνώμεθ' ἀμυνέμεν ἀλλήλοισιν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αὐ ἐγὼ εἶπω πιθώμεθα πάντες,
Ἀσπίδας ὀξείας ἄρμησαι ἐνὶ φρατὸν ἠδὲ μέγιστον
Ἑσσάμενοι, κεφαλὰς δ' ὑπὸ λαμπομένοισιν κορύθεσσι
Κρύψαντες, χερσίν τε τὰ μακρότατ' ἔγχε' ἑλόντες
Ἴομεν· αὐτὰρ ἐγὼν ἡγήσομαι, οὐδέ τι φημὶ
Ἕκτορα Πριαμίδην μενέειν, μάλα περ μεμαῶτα.
[c] Ὃς δέκ' ἀνὴρ μενέχαρμος ἔχῃ δ' ὀλίγον σάκος ὤμῳ,
Χείρονι φωτὶ δότω, ὁ δ' ἐν ἀσπίδι μείζονι δύτω.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὺν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο·
Τοῖς δ' αὖτε βασιλῆες ἐκόσμεον ἐτάμενοί περ,
Τυδείδης, Ὀδυσεύς τε, καὶ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων·
Οἰχόμενοι δ' ἔπι πάντας ἀρήια τεύχε' ἄμυδον,
Ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδυνε, χέρδια δ' [d] χείρονι * δόσκεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἔσαν αὖτε περὶ χροὶ νώροπα χαλκὸν,
Βαῖνον ἴμεν· ἦρχε δὲ σφι Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινὸν ἄορ ταμύουσιν ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ,
Ἴκελον ἀστεροπῇ τῷ· δὲ ἐρέμις ἐστὶ μιγῆναι
Ἐν δηϊοτῆτι μάχῃ, ἀλλὰ δέος ἰσχάνει ἄνδρας.
Τρῶας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐκόσμεε Φαίδιμος Ἕκτωρ.
Δὴ ῥα τότ' αἰνοπαθὴς ἔσκε πτολέμοιο ταμύσσαν
Κυανοχαῖτα Ποσειδάων καὶ Φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἦ τοι ὁ μὲν Τρώεσσιν, ὁ δ' Ἀργείοισιν ἀρήγων.
Ἐκλύσθη δ' ἁλὸς εὐρὺ ἀτέρπου κύματα πολλὰ
Ἀργείων· οἱ δ' ἔδραμον μεγάλῳ ἀλαλητῷ.
[e] Οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοάα * ποτὶ χέρσον

Sic fatus, hic quidē abijt ad inclytos cœtus hominū:
Illum autem magis impulit auxiliari Danais,
Statim autē inter primos altè prosiliens hortabatur,
Argiui, & rursus concedimus Hectori victoriam
Priamidæ vt naues capiat, & gloriam auferat?
At is quidem sic existimat, & gloriatur, quia Achilles
Naues ad concauas manet iratus corde:
Illius aūt nō magnum desiderium erit, siquidem alij
Nos excitemur ad defendendum inuicem.
Sed agite, sicut ego dixero, assentiamur omnes:
Scuta quotquot optima in exercitu & maxima
Induti, capitaq; splendentibus galeis
Tecti, manibusq; longissimas hastas tenentes
Eamus: ast ego præibo, neq; quid opinor
Hectorē Priamidem expectaturū, valdè licet alacrē.
Quicūq; vir a. strenuus, habetáq; paruū scutū humero,
Deteriori viro det, ipse verò scutum maius subeat.
Sic dixit: hi a. hūc libēter qdē audierūt, et paruerūt,
Hos autem ipsi reges instruebāt, vulnerati quamuis,
Tydides, Vlyssesq;, & Atrides Agamemnon:
Euntes autem ad omnes, martia arma commutabāt.
Bona qdē fortis induebat: peiora a. deteriori dabāt.
Sed postquam induti sunt circū corpus splēdidum æs,
Perrexerūt ire: præibat. v. eis Neptunꝰ quatiēs terrā,
Horrendum ensem longum habens in manu forti,
Similem fulguri, huic autem non fas est congredi
In pugna pnicioſa, sed timor detinet viros (Hector.
Troianos aūt rursus ex altera parte instruxit illustris
Itaq; tūc grauissimā contentionem belli intenderūt,
Cœruleam comā habēs Neptunus & illustris Hector,
Scilicet hic quidem Troianis, ille. a. Achiuis auxiliās.
Inundauit autem mare ad tentoriaq;, nauesq;
Argiuorum: hi autē congrediebātur magno clamore.
Neq; maris vnda tantum boat ad terram

Πουτό-

Ποντόθεν ὀρνύμενον πνοιῇ Βορέω ἀλεγεννῇ·
Οὔτε πυρὸς τόσσον γε * ποτὶ βρόμον αἰθομένοιο,
Οὔρεσι σὺν * βιοτῆς ὅτε τ' ὤρετο καίεμεν ὕλην·
Οὔτ' ἀνέμου τόσσον γε ποτὶ δρυσὶν * ὑψικόμοισιν
Ἠπύει, ὅστε μάλιστα μέγα βρέμῃ χαλεπαίνων·
Ὅσσον ἄρα Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἔσλετο φωνὴ
Δῆον ἀϋσάντων, ὅτ' ἐφ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.
Αἴαντα δ' ὑπάτου βάλε φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἐγχεῖ, ἐπεὶ τέτραπτο πρὸς ἰθὺ οἱ, ἐδ' ἀφάμαρτε.
Τῇ ῥα λύγα τελαμῶνε σὺν ἑπτάβοες πεπάσθην,
Ἦτοι ὁ μὲν σάκος ἦεν, ὁ δ' ὑπὸ φασγάνῳ ἀργυρόηλῳ·
Τὼ οἱ ῥυπάσθην τέρσια χρόα· χώσατο δ' Ἕκτωρ
Οἵτι δὴ οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός·
Ἂψ δ' ἐπέρων ἐς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων.
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἀπόνητα μέγας Τελαμώνιος Αἴας
Χερμαδίῳ, τά ῥα πολλὰ ποδῶν ἔχματα νηῶν
Πὰρ ποσὶ μαρναμένων σκολίνδητο· τῶν σὺ ἀείρας,
Στῆθος * βεβλήκει ὑπὲρ αὐχένος, ἀγχόθι δειρῆς·
Στρόμβον δ' ὡς ἔσσυτο βαλὼν, σὺν δ' ἔδραμε πάντη.
Ὡς δ' ὅτ' * ὑπὸ ῥιπῆς παιφάσσοντος Διὸς ἐξερέπτη δρυὸς
Πρόρριζος, δεινὴ δὲ θεείου γίνεται ὀδμὴ
Ἐξ αὐτῆς, τὸν δ' οὔπερ ἔχει θράσος ὃς κεν ἴδηται
Ἐγγὺς ἐὼν, καλεπὸς γὰρ Διὸς μεγάλοιο κεραυνός·
Ὣς ἔπεσ' Ἕκτορος ὦκα χαμαὶ μίνυνθ' ὑπὸ χερσίν.
Χειρὸς δ' ἔκβαλεν ἔγχος, ἐπ' αὐτῷ δ' ἀσπὶς ἐάφθη,
Καὶ κόρυς· ἀμφὶ δέ οἱ βάχε τεύχεα ποικίλα χαλ-
Οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες Ἀχαιῶν, (κῷ.
Ἐλπόμενοι ἑρύεσθαι, ἀκόντιζον δὲ θαμειάς
Αἰχμάς· ἀλλ' οὔτις ἐδυνήσατο πιμπλέα λαῶν
Οὐτάσαι, ἠδὲ βαλεῖν· πρὶν γὰρ σάωσαν ἄριστοι,
Πτελυδάμας τε καὶ Αἰνείας καὶ δῖος Ἀγήνωρ,
Σαρπηδών τ' ἀρχὸς Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων·
* Τῶν δ' ἄλλων οὔτις οὐ * ἀκήδησ', ἀλλὰ πάροιθεν
Ἀσπίδας ἀκύκλους σχέθον αὐτοί· τὸν δ' ἄρ' ἑταῖροι
Χερσὶν ἀείραντες φέρον ἐκ πόνου, ὄφρ' ἵκεθ' ἵππους
Ὠκέας, οἵ οἱ ὄπιθε μάχης ἠδὲ πολέμοιο
Ἕστασαν· ἡνίοχόν τε καὶ ἅρματα ποικίλ' ἔχοντες·
Οἳ ῥ' ὄν γε σεύαντο φέρον βαρέα σκυδάλοντα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἶξον εὐρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἔνθα μιν ἐξ ἵππων πέλασαν χθονί, καδδὲ οἱ ὕδωρ
Χεύαν· ὁ δ' ἀμπνύθη, καὶ ἀνέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Ἕζόμενος δ' ὀπὶ γουνῶν, κελαινεφὲς αἷμ' ἀπέμεσσε·
Αὖτις δ' * ἐξοπίσω πλῆτο χθονί, * καδδὲ οἱ ὄσσε
Νὺξ ἐκάλυψε μέλαινα. βέλος δ' ὑπὸ θυμὸν ἐδάμνα.
Ἀργεῖοι δ' ὡς οὖν ἴδον Ἕκτορα νόσφι κιόντα,
Μᾶλλον ὀπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης.
Ἔνθα πολὺ πρώτης Οἰλῆος ταχὺς Αἴας
Σάτνιον οὔτασε δουρὶ μεταλμενος ὀξυόεντι
Ἐνοπίδην, ὃν ἄρα νύμφη τέκε Νηὶς ἀμύμων
Ἐνοπῆι βουκολέοντι παρ' ὄχθας Σατνιόεντος.
Τὸν μὲν Οἰλιάδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
* Οὔτασε κὰπ λαπάρην· ὁ δ' ἀνερράπετ', ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐ-
Τρῶες καὶ Δαναοὶ σώεσθον κρατερὴν ὑσμίνην. (τῷ
Τῷ δ' ὄπι Πτελυδάμας ἐγχέσπαλος ἦλθεν ἀμύντωρ
Παντοίδης· βάλε δὲ προσθύρῳ δεξιὸν ὦμον,
Υἱὸν Ἀρηϊλύκοιο· δι' ὤμου δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἔσχε· ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε χαῖραν ἀγο-
σῷ.

E ponto impulsa flatu Boreæ graui.
Neq; ignis tantus crepitus ardentis,
Montis in cõcauitatibus, quãdo properat urere syluã:
Neq; ventus tantum in quercubus excelsis
Sonat, qui maximè valdè fremit sæuiens:
Quãtus pfectò Troianorũ & Achiuorum erat clamor
Vehementer vociferantiũ: quãdo in se inuicẽ ruerũt.
In Aiacem verò primus iaculatus est illustris Hector
Hasta, quoniã versa erat rectà ad se: neq; aberrauit,
Quâ duo lora circa pectora extensa erant,
Nẽpe hoc qdẽ scuti, illud.a. ensis argẽteis clauis decori κε.τῇ ῥὰ
Quæ ei defenderũt tenerũ corpus: ægrè.a. tulit Hector,
Quod ei telum velox irritum euolasset è manu.
Retrò.a. sociorũ in multitudinẽ cessit, mortem fugiẽs.
Hũc quidẽ deinde abeuntẽ magnus Telamonius Aiax,
Saxo, quæ sanè multa velocium retinacula nauium
Inter pedes pugnantiũ voluebantur: horũ vnũ tollẽs,
In pectus pcussit sup(scuti) circũferentiã ppè iugulũ: κε.ἐβεβλήκει
Trochum.a. sicut concussit feriẽs, rotatusq; est vndiq;
Veluti.a. quando ex ictu patris Iouis cõcidit quercus κε.ὑπὸ
Radicitus: teter autem sulphuris fit odor
Ex ea: hunc autem non habet audacia qui viderit
Propè existens: durum enim Iouis magni fulmen:
Sic cecidit Hectoris celeriter humi robur in pulueres:
Manu.a. eiecit hastã: ipsum autẽ scutum secutum est
Et galea: circa.a. ipsum sonuerũt arma decora ære.
Hi aũt valdè exclamãtes accurrerunt filij Græcorum
Sperantes trahere ad se: iaculabantur autem crebra
Spicula: sed nemo potuit pastorem populorum
Vulnerare, neq; percutere. prius n. protexerũt fortiss.
Polydamasq; & Aeneas, & diuinus Agenor,
Sarpedonq; princeps Lyciorum, & Glaucus eximius:
Cæterorumq; nullus ipsum neglexit, sed ante κε.πῶν τ'
Scuta rotunda tenebant ipsum: hunc autem socij κε.ἀκηδέσαν,
Manib. eleuãtes asportarũt ex labore, donec peruenit
Veloces, qui ei post pugnam & bellum (ad equos
Stabant, aurigamq; & currus decoros habentes,
Qui hunc ad vrbem portârunt grauiter gementem:
Sed quãdo iam ad vadum peruenerũt placidi fluuij
Xanthi vorticosi, quem immortalis genuit Iupiter:
Ibi ipsum ex equis admouerunt terræ, inq; ei aquam
Fuderunt: hic autem recreatus est & suspexit oculis.
Sedens autem in genua, atrum sanguinem euomuit:
Iterum autem retrò lapsus est in terram: eiusq; oculos κε.ἐξ ὀπίσω
Nox obtexit nigra: telum.n. adhuc animũ domabat. κε.τὼ δέ οἱ ὄσσε
Argiui igitur vt viderũt Hectorem seorsum euntem,
Alacrius in Troianos insilierũt, meminerũtq; pugnæ.
Tunc longè primus Oilei filius celer Aiax
Satnium vulnerauit hasta insiliens acuta
Enopidem, quem nympha peperit Nais inculpata
Enopi armenta pascenti apud ripas Satnioëntis.
Hunc quidem Oiliades hasta inclytus propè ascẽdens
Læsit ad ventrem: hic aũt cõuersus est, circaq; ipsum
Troiani & Danai commiserunt validam pugnam. κε.οὔτασε
Adhũc.a. Polydamas hastam vibrans accessit vindex καλλαπύ-
Pãthœdes. vulnerauit.a. Prothoënorẽ ad dextrũ hu- ελω.
Filiũ Areilyci: per humerum aũt fortis hastæ (merũ
Penetrauit: hic autem in pulueres lapsus prehendit
terram palma.

Πηλυδάμας δ' ἔκπαγλον ἐπ' ὄζατο, μακρὸν αὔσας,
Οὐ μὰν αὖτ' * οἴω μεγαθύμῳ Πανθοίδαο
χ. οἰῶ Χερὸς ἀπὸ τιθαρῆς ἄλιον πτολίηθεν ἄκοντα,
Ἀλλά τις Ἀργείων κύμισε χροΐ· καί μιν οἴω
Αὐτῷ σκηπόμενον κατιμεν δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὣς ἔφατ'. Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' ὄζαμενοισι·
Αἴαντι δ' μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε
Τῷ Τελαμωνιάδῃ· τὸ γὰρ πέσεν ἄγχι μάλιστα·
Καρπαλίμως δ' ἀπιόντα ἀκόντισε δῖος Ὀφέλτης.
Πηλυδάμας δ' αὐτὸς μὲν ἀλάλκαρ κῆρα μέλαιναν,
Λιγυφίς ἀίξας· κύμισεν δ' Ἀντήνορος υἱὸς
Ἀρχέλοχος. τῷ γάρ ῥα θεοὶ βάλλοιαν ὄλεθρον·
Τοῦ ῥ' ἔβαλεν κεφαλῆς τε καὶ αὐχένος ἐν συνοχμῷ,
Νείατον ἀστράγαλον, ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένοντε.
Τοῦ γὰ μὲν πολὺ πρόσθεν κεφαλή, στόμα τε, ῥῖνές τε
Οὖδει ἐλίσσετ', ἧπερ κνήμη καὶ γοῦνα πεσόντα.
Αἴας δ', αὖτε γέγωνεν ἀμύμονι Πηλυδάμαντι·
Φράζεο Πηλυδάμα, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπες.
Ἦ δὴ ἄχ οὗτος ἀνὴρ Προθοήνορος ἀντιφερίζει
Ἄξιος· ὃς μοί μοι κακὸς ἔδλη, ἐδλὲ κακῶν ἐξ,
Ἀλλὰ κασιγνήτου Ἀντήνορος ἱππιοδάμοιο,
Ἦ πάις· αὐτῷ γὰ ἐῴκει ἄγχιστα ἰδέσθαι·
Ἦ ῥ' οὐ γινώσκων. Τρῶας δ' ἄχος ἔλλαβε θυμῷ.
Ἔνθ' Ἀκάμας Πρόμαχον Βοιώτιον οὔτασε δουρὶ,
Ἀμφὶ κασιγνήτῳ βεβαὼς· ὁ δ' ὕφελκε ποδοῖϊν.
Τῷ δ' Ἀκάμας ἔκπαγλον ἐπ' ὄζατο, μακρὸν ἀΰσας,
Ἀργεῖοι ἰόμωροι, ἀπλάων ἀκόρητοι,
Οὔθλων οἷοισίν γε πόνου τ' ἔσεσθ' καὶ ὀϊζύος
Ἡμῖν, ἀλλὰ πρὸ ὧδε κατηφανέεσθε καὶ ὔμμες.
Φράζεσθ' ὡς ὑμῖν Πρόμαχος δεδμημένος εὕδει
Ἔγχεϊ ἐμῷ, ἵνα μή τι κασιγνήτοιό γε ποινὴ
Δηρὸν ἄπιτος ἔῃ· τῷ καί κέ τις ὄχεται ἀνὴρ
Γνωτὸν ἐνὶ μεγάροις * Ἄρεος ἀλκήεσσα λιπέσθαι.
χ. Ἄρεϊ Ὣς ἔφατ'· Ἀργείοισι δ' ἄχος γένετ' ὄζαμενοισι·
Πηνελέῳ δ' μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινεν·
Ὥρμηθη δ' ἀκάμαντος· ὁ δ' ἐχ ὑπὸ ἔμμενε ἐρωὴν
Πηνελέοιο ἄνακτος· ὁ δ' οὔτασεν Ἰλιονῆα,
Υἱὸν Φόρβαντος πολυμήλου, τόν ῥα μάλιστα
Ἑρμείας Τρώων ἐφίλα, καὶ κτῆσιν ὄπαζε.
Τῷ δ' ἄρ' ὑπὸ μήτηρ μοῦνον τέκεν Ἰλιονῆα·
Τὸν πρόσθ' ὑπ' ὀφρύος ἔπαρ κατ' ὀφθαλμοῖο θέμεθλα,
χ. Δι' ὠφ Ἐκ δ' ὦσε γλήνην, δόρυ δ' ὀφθαλμοῖο * Διὰ ὠσὲ
Καὶ διὰ ἰνίς ἦλθεν. ὁ δ' ἔζετο χεῖρε πετάσας
Ἄμφω. Πηνέλεως ὃ ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξὺ,
Αὐχένα μέσσον ἔλασσεν, ἀπήραξεν δ' ἄρα κάρη
Αὐτῇ σὺν πήληκι κάρη· ἔπι δ' ὄβριμον ἔγχος
Ἧκεν ἐν ὀφθαλμῷ. ὁ δὲ φὴ κώδεια κὰ κὰχώς,
Πέφραδέ τε Τρώεσσι, καὶ ὀχόμενος ἔπος ηὔδα.
Εἰπέμεναί μοι Τρῶες ἀγαυὸ Ἰλιονῆος
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρὶ, γοήμεναι ἐν μεγάροισιν·
Οὐδὲ γὰ ἡ Προμάχοιο δάμαρ Ἀλεγηνορίδαο,
Ἀνδρὶ φίλῳ ἐλθόντι γαυόσεται, ὁππότε κεν δὴ
Ἐκ Τροίης σὺν νηυσὶ νεώμεθα κοῦροι Ἀχαιῶν.
χ. ὑπὸ πρό- μ. ἔλλα- βε γῆα χ. ὅπου Ὣς φάτο. τὸς δ' ἄρα πάντας * ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλε·
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος * ὅπη φύγοι αἶψα καὶ ὦκα
θρον.
Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅστις δὴ πρῶτος βροτῶν ἀνδρῶν Ἀχαιῶν
χ. Ἄρεϊ· * Ἦρατ', ἐπεί ῥ' ἔκλινε μάχῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.

Polydamas.a.insolenter gloriatus est, valdè clamans:
Nequaquam rursus puto magnanimi Panthoïdæ
Manu à robusta vanum exilisse telum,
Sed aliquis Argiuorũ excepit corpore, & ipsum puto
Eò innitentem descendere domum Plutonis intra.
Sic dixit: Argiuis aũt dolor factus est ob gloriantẽ.
Aiaci autem maximè bellicoso animum commouit
Telamonidæ, hunc enim cecidit propè maximè.
Statim aũt in abeuntẽ iaculatus est hasta splendida.
Polydamas autẽ ipse quidem vitauit mortẽ nigram
Obliquè declinando: excepit autem Antenoris filius
Archelochus: huic enim dij destinauerant mortem.
Hunc percussit capitisq; & ceruicis adiunctura
Summã vertebrã spinæ: ambos.a.amputauit neruos.
Huius autem multò priùs caput, osq; nares q;
Solo adhæserunt, quàm tibiæ & genua cadentis.
Aiax autem rursus clamauit inculpato Polydamãti:
Animaduerte Polydama, & mihi verum dic,
An non est hic vir pro Prothoënore vt occisus sit
Dignus? nõ qdẽ mihi ignauus videtur, neq; exigna-
Sed frater Antenoris equorum domitoris, (uis:
Vel filius: ipsi enim genere proximè similis est.
Dixit bene cognoscẽs: Troïanos.a. dolor cepit animo.
Tunc Acamas Promachũ Bœotiũ vulnerauit hastâ,
Circa fratrem stans: is autem subtrahebat per pedes.
Ob hunc Acamas mirificè gloriatus est, altè clamans:
Argiui telis destinati, minarum insatiabiles,
Non quidem solis laborq; erit & luctus
Nobis, sed aliquando sic occidemini & vos:
Videte vt vobis Promachus cæsus dormit
Hasta mea, vt non fratris vindicta
Diu inulta sit: ideo & quilibet optat vir
Fratrem in ædibus belli vindicem restare. (tem:
Sic dixit: Argiuis aũt dolor obortus est ob iactan-
Peneleo autem maximè bellicoso animum cõmouit:
Ruit.a.in Acamantem: hic.a. non sustinuit impetum
Peneleï regis: hic.a. vulnerauit Ilioneum
Filium Phorbantis pecorosi: quem maximè (rat.
Mercurius Troianorũ diligebat, & possessionẽ dede-
Sub hoc autem mater solum peperit Ilioneum, (ces,
Quẽ tunc sub palpebra vulnerauit iuxta oculi radi-
Excussitq; pupillam, hasta verò per oculum penitus
Et per ceruicis neruũ venit: hic.a. resedit manus ten-
Ambas: Peneleus aũt extrahens ensem acutũ, (dens
Ceruicem mediam amputauit, deiecitq; humi
Ipsa cum galea caput adhuc autem fortis hasta
Erat in oculo. hic autem dixit capite sublato,
Denunciauitq; Troianis, & glorians verbum locutus
Renunciate mihi, Troiani, illustris Ilionei (est:
Patri charo & matri, vt lugeant in ædibus.
Neq; enim ipsa Promachi vxor Alegenoridæ
Ob virum charum redeuntem lætabitur, quãdo iam
Ex Troia cũ nauibus reuertemur iuuenes Achiuorũ.
Sic dixit: hos aũt omnes pallidus timor occupauit:
Circumspiciebat autem vnusquisq; quâ fugeret grauem mortem.

Dicite nunc mihi Musæ cælestes domos habitãtes,
Quis iam primus cruenta spolia Achiuorum (nus.
Sustulit, postquam inclinauit pugnã inclytus Neptu-

Αἴας ῥὰ πρῶτος Τελαμώνιος Γύρτιον οὖπα
Γυρτιάδην, Μυσῶν ἡγήτορα καρτερόθυμων·
Φάλκην δ' Ἀντίλοχος καὶ Μέρμερον ἐξενάριξε·
Μηριόνης δ' Μόρυν τε καὶ Ἱππωτίωνα κατέκτα·
Τεῦκρος δ' Προθοωνά τ' ἐνήρατο καὶ Περιφήτην·
Ἀτρεΐδης δ' ἄρ' ἔπειθ' Ὑπερήνορα ποιμένα λαῶν
Οὖτα κὴ λαπάρην, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς ἄφυσσε
Δηώσας· ψυχὴ δ' κατ' ἀκαμπὲς ὠτειλὴν
Ἐξυτ' ἐπιρρομέουσ'· τὸν δ' σκότος ὄσσε κάλυψε.
Πλείστους δ' Αἴας ἔλεν Οἰλῆος ταχὺς υἱός·
Οὐ γάρ τις ὁμοίος ἐπισσεύασθαι ποσὶν ἦεν,
Ἀνδρῶν τρεσσάντων, ὅτε τε Ζεὺς ἐν φόβον ὦρσε.

Aiax primus Telamonius Hyrtium vulnerauit
Gyrtiadem, Mysorum ducem strenuorum.
Phalcem autem Antilochus & Mermerum spoliauit:
Meriones autẽ Morymq;, & Hippotionem interfecit.
Teucer autem Prothoonaq; peremit, & Periphetem. χρ. Ἱππωτίωνα
Atrides aũt deinde Hyperenorem pastorẽ populorum
Vulnerauit ad ile: intestina verò as lacerauit
Incidens. anima autem per inflictum vulnus χρ. οὖτασε καλκὸς ἄφυσσε
Erupit coacta, huiusq; caligo oculos texit.
Plurimos autem Aiax interfecit Oilei celer filius:
Non enim ei aliquis par ad insequẽdum pedibus erat
Viros fugientes, quando Iupiter fugam immisisset.

COMMENTARIVS.

a ἀργεῖοι,] Ioue dormiẽte liberum fuit Neptuno Græcis palàm auxiliari: priùs enim non potuit, nisi sub persona simulata, quòd Iouem reformidaret adhuc vigilantem.

b ἀλλ' ὁμῶς ἔπω] Aliàs quoq; explicatum est, tum primùm fortiter se extra Troiæ muros gessisse Hectorem, cùm iratum Achillem in tentorijs desidem intellexit: quem idcirco tantopere Græci bello interesse exoptabant, vt faciliùs Hectori ferocienti resisteretur. Iam verò præsente se docet Neptunus Deus, hominem non esse desiderandum, itaq; cæteros Græcos ad fortitudinem cohortatur.

c ὃς δὲ κ' αὐτῇ] Habes hìc exemplum iustitiæ ex proportione Geometrica, secundùm videlicet qualitatem & dignitatem personarum. Præstantioribus enim arma quoq; præstantiora, sed deterioribus deteriora distribuuntur.

d χείρονι δοσκεν] Testis est Eustathius hìc ab accuratioribus δόσκον scribi, vt ad Reges referatur, quasi eorum fuerit fortes ab ignauis discernere: neq; par sit existimare, quenquam peculiariter hoc sibi arrogasse, vt fortitudinis sua opinione ei quem ipse ignauiorem arbitraretur, arma eriperet. Cùm tamen præcedat τὸ ἐδωκεν, non video cur absurdum sit, δόσκον etiam de eodem dici, qui arma aliena induerit, vt illi sua idem tradere intelligatur, etiamsi hoc ex ducum & Regum iudicio factum sit. Annotauimus tamen ad marginem variam lectionem, quia potest etiam tolerari.

e οὔτε θαλάσσης] Dicebant antiqui has non propriè dici παραβολὰς, sed ὑπερβολὰς, quasi bellici clamoris immensitas, cum maris boatu, cum ignis crepitu, cum ventorum sonitu non possit conferri. Et hæc comparatio ex earum est numero, quæ negatiuè afferuntur: vt aliquando in libro comparationum Poëticarum, quem affectum iam apud me habeo, explicabitur.

f ποτὶ δρυσὶν ὑψικόμοισιν] Agathocles, vt ex antiquorum relatu accepimus, pro ὑψικόμοις scribebat ἰξοφόροις, quasi dicas viscíferis, quod est proprium fructiferarum quercuum: sed cur hoc loco potiùs admittatur, quàm vulgata, ego non video. Eam tamen ad marginem annotaui, vt eruditi lectores iudicarent.

g τῇ ῥὰ τότε τελαμῶνος] Ex hoc loco videtur constare, ad pugnã sine thorace Aiacem accessisse. Non erat enim mentionẽ thoracis prætermissurus Homerus, si à thorace iactus hastæ Hectoris factus esset irritus, vt lora memorat paulò pòst, τὼ οἱ ῥυσάσθην τέγεα χρόα. Deinde videtur etiam Aiax fuisse vulnerabilis toto corpore, non in sola axilla, vt voluit Aeschylus. Hìc enim nisi lora illa obstitissent, proculdubio vulneratus fuisset: quin infrà Iliad. ψ in certamine Aiacis cum Diomede dicetur, Græcos Aiaci valde timere ne vulneraretur à Diomede: qui timor in eos non cecidisset, si eum inuulnerabilem existimassent. Quod à quibusdam tamen existimatum est, quia apud Homerum nullum vnquam Aiaci vulnus inflictum est.

h τέγεα χρόα·] Non minuit Aiacis robur hoc vocabulo τέγεα Homerus, sed communi tantùm est vsus corporis Epitheto: quanquam hoc loco malim χρόα cutem, quàm corpus interpretari. Alio sensu dixit de Aiace Hectore anteà λειριόεντα χρόα.

i θεῖον γίνεται ὀδμὴ] Plinius lib. 35. cap. 15. Fulmina & fulgura, inquit, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est.

k χαλεπὸς ἦ διὸς μεγάλοιο κεραυνὸς·] Ioui fulmina tribuit antiquitas quæ illi Vulcanus fabricaret, vt describit Virgil. lib. 8. Insula Sicanium iuxta latus, &c. Qua de re Plinius lib. 2. cap. 10 Latet plerosq;, inquit, magna cœli affectatione compertum à principibus doctrinæ viris, superiorum trium siderum ignes esse, qui decidui ad terras fulminum nomen habeant, sed maximè ex ijs medio loco siti: fortassis quoniam contagium nimij humoris ex superiore circulo, atque ardoris ex subiecto per hunc modũ egerat. Ideoq; dictum Iouem fulmina iaculari, &c.

l ὡς ἔπτο' ἐκτορ] Nota dignitatem & maiestatem comparationis, cui Hectoris casus assimilatur: de quo toties posteà gloriabitur Aiax, vt apud Ouid. lib. 13.

Hunc ego (Hectorem) *sanguineæ successu cædis ouantem* *Eminus ingenti resupinum pondere fudi.*

Et paulò pòst generaliùs de protectione nauium, quam ipse sibi arrogat:

Nempe ego mille meo protexi pectore puppes, *Spem vestri reditus* —.

m ἠμὲν δὴ οἱ ὕδατι χεῦαν·] Aquam frigidam in animi deliquijs prodesse, præter vulgarem experientiam testis est etiam Hippocrates lib. de Humidorum vsu, Aphor. 7. Ἀμφὶ τοῦτ' ἄρα, inquit, ἡ ἐξ ἀκρείων ἀνάλεα πολυμαίως τὸ ψυχρὸν καταχεόμενον ὠφελέει. Vbi Zuingerus, vir ille λογικώτατος, φιλοσοφώτατος, ἰατρικώτατος, de quo dic multa, & pauca dices: Id deliquijs animi, inquit, non quibusuis, sed ex caloris dissipatione ortis, putà ex gaudio, extrema perfundere aqua gelida, repulsionis ergò, vt sanguis & spiritus concentrentur, & ad interna redeant. At quibus animus deficit ex concenttatione caloris & spirituum, ijs aqua gelida, in faciem cum impetu proiecta, reuellendi erunt spiritus. Hæc ille. Sed & per aquæ frigidæ infusionem lethargum repentè excitari, dicit Cornel. Celsus de Re med. lib. 3. cap. 20. Sed cur animo deficientibus aqua frigida prodest? Quia obuians refrigeratio, inquit Arist. Prob. sect. 9. q. 9. calorem prohibet educi è sanguine, qui per ictum ad summa confluere corporis, atque concrescere solet, vbi calor decesserit. Fit enim vt perinde, ac si extrà sit, congeletur, cùm sub cute est, propeq; abest, vt extrà sit. At verò cùm calori exitus negatur, non concrescit, sed se rursum diffundit, & sedem vnde effluxit repetit. Hęc omnia superiùs elegãter expressit doctissimus ille Hippocratis interpres. Vtinam eundem in reliqua diuini illius Asclepiadæ opera laborem nobis impertiatur. Sed ad rem. Non ignorauit ergo omniscius Homerus noster, animi deliquio frigidam aquam opitulari, qua animum Hector penè exanimato recreat & reficit. Sic etiam apud Plautum in Amphit. Bromia illa loquitur, *Væ miseræ mihi, animo malè est, aquam velim, corrupta sum atq; absumpta sum.*

n αἷμ' ἀπέμεσσεν·] Hæc ab interpretibus, vt & superiora, intacta nos attingamus. Post recreatũ animũ dicitur Hector sanguinem vomuisse. Vnde hoc? Ea vomitum mouẽt, inquit Arist. Probl. sect. 3. q. 18. quæ fastidiosa sunt. Sanguis autem vitiatus ex ictu ingentis illius lapidis, prope illam maximè partem, in qua sanguinem Arist. de Partib anim. lib. 3. cap. 4. collocat, nempe prope cor (Nam κίνδεται βελήκεα, ἀγχόθι θυμοῖο.) vt anteà vidimus (puro sanguini & ipsi cordi fastidiosus fuit: ideò ex conflictu vtriusq; pauculũ illud roboris, quod recreato Hectori excitatum est, corruptum foràs expulit sanguinem, id est, κελαινεφὲς, quod non sine causa dictũ est. Siquidẽ quandiu sanguis integer est, rubescit: sed vitiatus, quacunq; ex causa atrior cernitur, vt est apud eundẽ Arist. hist. anim. lib. 3. cap. 19. Sed hanc vomitionem cur sequutum est rursum deliquium? Rationem Homerus subiungit. Dolore enim, inquit, ex ictu adhuc conficiebatur. Nam τὸ βέλος hoc loco cõmodiùs quàm telum interpretor, vel dolorem ex ictu, vel vulnus. Et ex hoc loco puto dixisse Suidam, βέλος καὶ τὸ τραῦμα· ὁμωνύμως τῷ πτρώσκοντι πυρ' ὁμήρῳ: qua de re aliàs, quod si, Telũ, malis, vt retinui in textu, eadem erit significatio, quæ Græcæ vocis. Telum enim & de lapide dici potest, vt etiam Iurisconsulti exponunt. Hanc rationem autem nisi Homerus explicasset, dixissem ego deliquium illud ex vomitione nimia, quæ lassationem parere generaliter solet vt exponit Arist. Probl. sect. 5. q. 7. tantò magis, cùm sanguis eijcitur, promanasse.

FINIS LIBRI XIV. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ο. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Οὐμήρου Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ ἐγερθεὶς, καὶ θεασάμενος τοὺς Τρῶας νικωμένους, Ἥρᾳ ἐπιπλήττει· καὶ ἵησιν μὲν μεταπέμπτῳ τῷ Ποσειδῶνα, κελεύων ἀφίστασθαι τοῦ πολέμου· Ἀπόλλωνα δὲ, ὅπως ἀναρρώσῃ τὸν Ἕκτορα. ὡς ἀναλαβὼν Αἰγίδα, τοὺς Ἕλληνας εἰς φυγὴν τρέπει. καὶ μέχρι τῶν νεῶν συνδιωχθέντων, Αἴας ὁ Τελαμώνιος πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων τοὺς ταῖς ναυσὶ πῦρ ἐπιφέροντας.

Ἄλλη ὑποθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ο Κρονίδης κεχόλωται Ποσειδάωνι καὶ Ἥρῃ.

Ἄλλη.

Παλίωξις.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ ἆλός τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν
φεύγοντες, πολλοὶ ὑπὸ δάμεν Δαναῶν ὑπὸ χερσίν.
οἱ μὲν δὴ παρ' ὄχεσφιν ἐρητύοντο μένοντες,
χλωροὶ ὑπαὶ δείους, πεφοβημένοι· ἔχεν ὑπ' Ζεύς
Ἴδης ἐν κορυφῇσι παρὰ χρυσοθρόνου Ἥρης·
στῆ δ' ἄρ' ἀναΐξας, ἴδε δὲ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
α Τοὺς μὲν ἐρευνομένους, τοὺς δ' ὑλονόντας ὄπιθεν
Ἀργείους· μετὰ δέσφι Ποσειδάονα ἄνακτα.
Ἕκτορα δ' ἐν πεδίῳ ἴδε κείμενον. ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵαθ', ὁ δὲ δεινάλεῳ ἔχετ' ἄσθματι κῆρ ἀπινύσσων,
Αἷμα ἐμέων, ἐπεὶ οὔ μιν ἀφαυρότατος βάλ' Ἀχαιῶν,
Τὸν δὴ ἰδὼν ἐλέησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Δφνὰ δ' ὑπόδρα ἰδὼν Ἥρῃ τοῖς μύθον ἔφατο,
b Ἦ μάλα δὴ κακότεχνος ἀμήχανε σὸς δόλος
Ἕκτορα δῖον ἔπαυσε μάχης, ἐφόβησε δὲ λαούς. (Ἥρη
c Οὐ μὰν οἶδ' εἰ αὖτε κακορραφίης ἀλεγεινῆς
Πρώτη ἐπαύρηαι, καί σε πληγῇσιν ἰμάσσω.
Ἦ ῥ' ἐμέμνῃ ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ πόδοιϊν
Ἄκμονας ἧκα δύω, τοῖς χεροὶ δὲ δεσμὸν ἧλα
Χρύσεον, ἄρρηκτον· σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
Ἐκρέμω, ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὄλυμπον.
Λύσαι δ' οὐκ ἐδυνάσθην παρασταδόν· ὃν δ' ἂν λάβοιμι,
Ῥίπτασκον τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ, ὄφρ' αὖ ἵκηται
γ. θυμὸν Γῆν ὀλιγηπελέων· d ἐμὲ δ' οὐδ' ὣς *θυμὸς ἀνίει
Ἀζηχὴς ὀδύνῃσι Ἡρακλῆος θείοιο,
Τὸν σὺ ξὺν Βορέῃ ἀνέμῳ πεπιθοῦσα θύελλας,
Πέμψας ἐπ' ἀτρύγετον πόντον, κακὰ μητιόωσα,
Καί μιν ἔπειτα Κόων δ' ὑ ναιομένην ἀπένεικας.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἔνθεν ῥυσάμην, καὶ ἀνήγαγον αὖτις
e Ἄργος ἐς ἱππόβοτον, καὶ πολλὰ περ ἀθλήσαντα.
Τῶν δ' αὖτις μνήσω, ἵν' ἀπολλήξῃς ἀπατέων,
χ. ὄφρα ἴδῃς ὧν τι *Ὄφρ' εἰδῇς ὧν τοι ξεραίσμη φιλότης τε καὶ εὐνή,
Ἦν ἐμίγης ἐλθοῦσα θεῶν ἄπο, καί μ' ἀπάτησας.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ἴστω νῦν γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος καὶ δεινότατός τι πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
f Σή θ' ἱερὴ κεφαλή, καὶ νώτερον εὐνὴ ἐμοῖο
Κνώδιον (ἦ μὲν οὔ κεν ἐγώ ποτε μάψ ὀμόσαιμι)

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IVPITER experrectus, & videns Troianos victos, Iunonem increpat: & Irim mittit ad Neptunum, iubens absistere bello: Apollinem autem vt animū inijciat Hectori: qui assumpta Aegide, Græcos in fugam conuertit, & ipsis iam ad naues vsque compulsis, Aiax Telamonius multos interficit hostiū, qui nauibus ignē inferebant.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

O, Saturnius iratus est Neptuno & Iunoni.

Aliud.

Mutua fuga.

ED postquam transq; palos & fossam iuerunt
Fugientes, multiq; prostrati sunt
Danaorum à manibus:
Hi quidem iam apud currus coërcebantur manentes,
Pallidi præ timore, fugati: experrectus est aũt Iupiter
Idæ in verticib. apud habentẽ thronũ aureũ Iunonẽ.
Stetit autem exurgens viditq; Troianos & Achiuos:
Hos quidem turbatos, illos autem turbantes à tergo
Argiuos, inter verò ipsos Neptunum regem.
Hectorem. a. in campo vidit iacentem: circum. a. socij
Sedebãt. hic. a. graui angebaſ anhelitu mẽte alienat⁹,
Sãguinem vomẽs, quo cũ vilissim⁹ læserat Græcorũ.
Hũc. a. intuitus miserat⁹ est pater hominũq; deorũq;.
Grauiter. a. toruè intuitus Iunonẽ verbo allocut⁹ est,
Certè valdè iã malignus, ô callida, tuus dolus Iuno,
Hectora nobilẽ cessare fecit à pugna. fugauit et copias.
Non quidem scio, si rursus insidiarum tristium
Prima fructum percipias, & te verberibus cædam.
An nõ meministi quãdo pepẽdisti ex alto, sub. a. pedib.
Incudes posui duas, circum manus. a. vinculũ ligaui
Aureum, firmum? tu. a. in æthere & nubibus
Pepẽdisti. ægrè ferebant. a. dij per magnum Olympum:
Soluere. a. nõ potuerũt circũstãtes, quẽ. a. apprehẽdissẽ
Proijciebam correptum de cælo, donec peruenirem
In terram vix spirans: me autem neq; sic ira remisit
Acerba propter cruciatum Herculis diuini,
Quem tu cum Borea vento inducens procellas
Misisti in infrugiferum pontum, mala machinans,
Et ipsum postea Coum bene habitatam adduxisti:
Hunc quidem ego inde liberaui & reduxi iterum
Argos in aptum equis, & multa licet perpessum.
Hæc tibi rursus in memoriã reducã, vt desistas à frau-
Vt scias an tibi pfuerit cõgressusq; & cubile (dibus,
Quo mista es veniens seorsum à dijs & me decepisti.
Sic dixit: horruit aũt bouinis oculis venerãda Iuno:
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocuta est:
Sciat nunc hoc terra & cælum latum supernè,
Et subter labens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimumq; est beatis dijs)
Tuumq; sacrum caput, & noster lectus ipsorum
Iuuenilis (quẽ quidẽ non ego vnquã temerè iurârim)

ε Μὴ δ' ἐμὲ ἰότητι Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Πημάνῃ Τρῶας τε καὶ Ἕκτορα, τοῖσι δ' ἀρήγῃ·
Ἀλλά πε αὐτὸν θυμὸς ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ,
*Τῆρομένῃς δ' ἔπι νηυσὶν ἰδὼν ἐλέησεν Ἀχαιούς.
h Αὐτάρ τοι καὶεἰνῳ ἐγὼ παραμυθησαίμην
Τῇ ἴμεν ἥκεν δὴ σὺ κελαινεφὲς ἡγεμονεύοις
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καί μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Εἰ μὲν δὴ σύ γ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἶσον ἐμοὶ φρονέουσα μετ' ἀθανάτοισι καθίζοις,
Τῶ κε Ποσειδάων γε, καὶεἰ μάλα βάλλεθ' ἑκάστε,
Αἶψα μεταστρέψειε νόον μετὰ σόν, καὶ ἐμόν κῆρ·
Ἀλλ' εἰ δὴ ῥ' ἔτεόν γε καὶ ἀτρεκέως ἀγορεύῃς,
Ἔρχεο νῦν μετὰ φῦλα θεῶν, καὶ ἐλθέμεν ἄλλους
Ἶριν τ' ἠλθεμεναι, καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον,
i Ὄφρ' ἡ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἔλθῃ, καὶ ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι,
*Παυσάμενον πολέμοιο, τὰ ἀ θεὸς ἄλλυδις ἄλλῃ·
Ἕκτορα δ' ὀτρύνῃσι μάχην εἰς φοίβος Ἀπόλλων,
Αὖτις δ' ἐμπνεύσῃσι μένος, λελάθῃ δ' ὀδυνάων
Αἳ νῦν μιν τείρουσι κῆ Φρυγὸς· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Αὖτις ἀποστρέψῃσιν, ἀνάλκιδα φύζαν ἐνόρσας·
Φεύγοντες δ' ἐν νηυσὶ πολυκλήισι πέσωσι
Πηλεΐδεω Ἀχιλῆος, ὁ δ' * αἶψ' ἑτάρῳ ὀπάσειεν
Πάτροκλον, τὸν δὴ ἕκτωρ ἐρχεῖ φαεσίμβροτος Ἕκτωρ
Ἰλίῳ πρόπαροιθε, πολεῖς ὀλέσασκε δ' αἰζηούς
Τοὺς ἄλλους, μετὰ δ', υἱὸν ἐμὸν Σαρπηδόνα δῖον·
Τὸν δ' ὀχλωσάμενος κτεῖνε Πετρόκλου δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἐκ τοῦδ' αὖ τοι ἔπειτα παλιωξὶν παρὰ νηῶν
Αἰεὶ ἐγὼ τεύξομι δαμπερές, εἰσόκε Ἀχαιοὶ
Ἴλιον αἰπὺν ἕλοιεν, Ἀθηναίης διὰ βουλάς.
Τοπρὶν δ' οὔτ' ἄρ' ἐγὼ παύσω χόλον, οὔτέ τιν' ἄλλων
Ἀθανάτων Δαναοῖσιν ἀμυνέμεν εἴσομαι, εἰσόκε
Πάτροκλος δὴ ἔπειτα τελευτήσῃσι πεπρωμένα·
Ὡς οἱ ὑπέστην πρῶτον, ἐμῷ δ' ἐπινεύσαι κάρητι
Ἤματι τῷ ὅτ' ἐμεῖο θεὰ Θέτις ἥψατο γούνων,
Λισσομένη τιμῆσαι Ἀχιλλῆα πτολιπόρθιον.

Non per meum consilium Neptunus terræ quassator
Lædit Troianosq; & Hectorem: his autem auxiliatur.
Sed nimirum ipsum animus impellit & instigat:
Afflictos.a. apud naues videns miseratus est Achiuos. ε. κλιτομενους δ'
Sed sanè & illi ego consuluerim (xeris.
Eâ ire, quâ quidē tu, ô Iupiter atras nubes cogens du-
Sic dixit: risit autem pater hominumq; deorumq;.
Et ipsam respondens, verbis velocibus allocutus est:
Si quidē iā tu nūc bouinis oculis veneranda Iuno,
Idem mecum sentiens inter immortales sederes,
Propterea Neptunus, etsi valdè velit alió,
Confestim cōuerteret mentē ad tuā & meā volunta-
Sed si iam quidem ex animo, & verè loqueris, (tem.
Vade nunc ad cœtus deorum, & huc voca
Irimq; accedere, & Apollinem inclytum arcu,
Vt hæc quidem ad exercitum Achiuorum loricato-
Eat & dicat Neptuno regi, (rum
Vt cessans à pugna, suas ad ædes redeat:
Hectorem verò incitet ad pugnam clarus Apollo: ζ. παυσασ μενῳ
Iterum autē inspiret robur, obliuiscaturq; dolorum,
Qui nunc ipsum affligunt in mentibus: sed Achiuos
Iterum auertat, imbellem fugam immittens.
Fugientes autem in naues transtratas cadant
Pelidæ Achillis: hic verò excitabit suum socium
Patroclum. huncq; interficiet hasta illustris Hector, ζ. αὐσήτη
Ilium ante, multos vbi perdiderit iuuenes
Alios: post autem filium meum Sarpedona diuinum:
Ob hunc. a. iratus, interficiet Hectorē nobilis Achilles.
Ex hoc. a. certè deinceps cōuersam insecutionē à na-
Semper ego faciam perpetuò, vsq; dum Achiui (uib.
Ilium excelsum capiant, Mineruæ per consilia:
Prius. a. neq; ego cessabo ab ira neq; quempiā aliorum
Immortalium Danais auxiliari hic sinam,
Priusquam Pelidæ compleatur desiderium,
Sicut ei promisit prius, meoq; annui capite,
Die illo, quando mea, Dea Thetis complexa est genua,
Supplicans vt honorarē Achillem vrbiū vastatorem.

COMMENTARIVS.

a τὰς μὲν ὀρινομένους.] Hunc eundem versum vidimus præcedenti libro, sed hîc alio modo vsurpatur. Nam quod ibi de Troianis, hîc contrà de Græcis dicitur. Ibi ὀρινόμενοι Græci & κλονεόντες Troiani: hîc Troiani ὀρινόμενοι, & Græci κλονέοντες.

b ἦ μάλα δὴ κακότεχνος.] Nota, inquit Eustathius, plerosq; cùm errârint, in propinquos culpam referre. Quod vt verum sit, tamen non videtur huius loci esse, vt ego quidem arbitror. Nam quod idem Eustathius ait, Iouem debuisse potius seipsum accusare, qui se ita in amoris potestatem tradiderit, quàm Iunonem, alium habet sensum. Nam reuera hîc causa huius facti Iunoni rectè tribuitur, quæ sic blanditijs & lenocinijs suis Iouem fefellit, vt ob eius amorem somno correptus sit. Tamen illud Eustathij constabit, si alia ratione hæc interpreteris, nempe potiùs ipsum Iouem esse accusandum, qui se ita decipi passus sit: siquidem in eius fuerit potestate, dolum illum euitare. At, inquies, dolum nullum illic est suspicatus. Immò, inquam, suspectam habere debuit Iunonis fidem, in his potissimùm negotijs, vbi magni illius interest, ne Troiani à Græcis reprimantur. Deinde Deus ille prouidentissimus, qualem summum Deorum esse oportuit, nunquid has etiam fraudes longè antè subodorari debuit? Vt ergo ebriosi, cùm à vino superantur, falsò vinum, nec potius suam intemperantiam accusant: sic pro seipso Iunonem Iupiter.

c ἐκ μὲν οἷσ' ἑ.] Vbi est nunc cestus ille Venereus, quo tutam esse Iunonem oportebat, si per eum gratia ipsi conciliabatur? Suos sanè vsus hoc loco etiam habet, quippe ea quidem facti grauitas fuit, vt ab ira Iupiter cohiberi non potuerit, abstinuit tamen à verberibus: quod tunc tamen non fecit, cùm aliàs à Iunone deceptus est. Memorat autem hoc loco idem, quod libro superiore Somnus de dolo Iunonis, vt inscio Ioue, Herculem tempestate oborta in mari agitaret: sed illud hîc copiosiùs paulò narratur. additur enim illud Iunonis suspendium.

d ἐμὲ δ' ἐσθλὸν ὡς θυμὸν.] Alia est lectio, quam ego annotaui, nempe vt pro θυμὸς legatur θυμόν. Quod si admittas, primùm illud, ἐμὲ δ' ἐσθλὸν ὡς θυμὸν αὐτὸν, sic construes vel ἐμὲ κατὰ τὸν θυμὸν, vel κατὰ τὸν ἐμὸν θυμὸν erit ἐμὲ pro ἐμόν. Nam non probo illud tertium Eustathij, vt ἐμὲ sit pro τῷ ἐμῷ ψυχῇ: sic enim superfluum esset illud sequens θυμῷ. Eodem porrò genere loquendi vsus est alibi, cùm dicit: τῷδε γὰρ ἔχαλκος ἕλεφε φύλα. Deinde illud ὀσέων non erit datiui, sed nominatiui casus, coniungeturque cum ἀζηχὲς. Erat autem datiui casus ὀσέῳ cùm aliam lectionem sequebaris: id est, cum θυμὸς legebas: subaudiendum q; erat, τὸ αὐ sic, αὐ ὀσέῳ.

e ἀρηΐθοος ἐς ἱπποσόων.] Eustathius quidem admonet duos versus à quibusdam in hunc contextum inseri, sed proprium eorum locum non assignat. H. Stephanus autem eos post hunc collocari rectè posse putat. Versus illi sic se habent:

πρίν γ' ὅτε δὴσ' ἀπέλυσα ποδῶν μύδρους ὀλοὶ σὺν τρυσὶν Καὶ βαλον, ὄφρα πέλοιθ' ὑπὲρ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Per μύδρους autem eos intelligit, quos antea ἄκμονας appellauit, id est, incudes quæ pedibus Iunonis erant appensæ: eos adhuc in illa regione videri testantur quidam Geographi, vt ait Eustath.

f σὴ δ' ἱερὴ κεφαλή.] Hoc iusiurandum locupletius est eo, quod præcedente Iliade vidimus, his duabus partibus: nempe Iouis capite, & lecto Iunonis & Iouis iuuenili, vt videlicet sanctius sit & magis persuasiuum.

g μὴ δὲ

g μὴ δ' ἐμεῖο ἑκητι] Obliquè se à fraudis crimine purgat Iuno. Nam cùm de ipso respondere debuisset, negat illa solùm ex suo consilio Neptunum Græcis auxiliatum: quod quidem omnino verum erat. Vidimus enim superiore libro id à Somno præstitum, quia Iouem iam somno sopito Neptunum ad pugnam cohortatus est. At hoc vxori Iupiter non obijciebat, sed tantùm dolos, quibus ipse delinitus ab illa fuerat, vt somnum captaret: quæ fuit Græcorum victoriæ causa, cùm ipsius Troianis præstitum anteà auxilium hac occasione relanguisset.

h αὐτάρ τοι κἀκείνῳ] Muliebris animi, id est, ficti exemplũ. Hoc enim Iuno inuita, & non ex libero animi impulsu dicit, tantùm vt iram mariti placare possit.

ἰὸφι δ' ἡμῖν] Hos sequentes viginti duos versus quidam expungebant, multis moti rationibus, inter quas sunt, quòd falsum esse dicerent illud φοβηθέντες δὲ νηυσὶν ἀχιλλέως πέσωσιν: non enim ad Achillis vsque naues recesserunt Græci. Item illud, ὁ δ' αὖτ' ἀπὸ δοῦπον ἐτύκτο Πάτροκλον. Non enim Patroclum Achilles ad pugnandum, sed ipse Patroclus Achillem exorauit. Præterea inusitatum dicebant apud Homerum, vt ἴλιον neutro genere efferretur, sed fœminino tantúm. Insuper quid est illud (aiebant) ἀθηναίης ἀλὸς βλαβὰς? quasi Mineruæ, non etiam Iunonis consilio Troia esset peritura. Sed & Achilles hoc loco πολύπρηθος dicitur præter morem loquendi Homeri, qui eum ποδάρκη, ποδώκη, & πόδας ὠκὺν appellare consueuit, & Vlyssem tantũ πολύπρηθον. Has ego rationes ex omnibus sedulò legi, quæ hunc locum infirmare videbantur, quòd, meâ quidem sententiâ, reliquis validiores sint, & dignæ quæ refutentur. Primùm ergo videntur Græci vsque ad Achillis naues fugisse, quia eos illuc vsque Troiani propulsassent sine dubio, nisi impediti fuissent. Quæ tamen solutio nimis mihi videtur frigida. Dixissem ego hoc fuisse Iouis consilium, vt significaret quanto studio Achillis honorem procuraret, iuxta fidem iam Thetidi iuratam: vel sanè non sit intelligendum id prope naues Achillis accidisse ratione propinquitatis loci, sed quia reliqua tota classis hoc periculum subijt exceptis Achillis nauibus. Quidam tamen illud πίσωσιν accipiunt non de morte, sed de precibus, quibus Achillis opem Græci implorabunt, genua inflectentes. Quod ad Patroclum attinet eum potest dici Achilles excitasse, quia sine ipsius consensu in pugnam non prodijsset. Et hæc est secundæ rationis dilutio. Tertiò Mineruæ consilio dicitur Troia capta iri, hoc est prudentiæ, Durici equi ope, quem Epeus cum Minerua fabricatus est, vt alicubi dicit Homerus, & noster Virgilius: *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant* —. Quartò ἴλιον αὖπτὺ ex ijs est, quæ semel tantùm apud Homerum reperiuntur. Quintò Achilles dicetur πολύπρηθος, non propter Ilij euersionem, cuius respectu sic est Vlysses appellatus: sed propter viginti tres vrbes, quas ipse πολισμαρχῶν cepit.

Ὣς ἔφατ' οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Βῆ δ' ἴμεν κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς μακρὸν Ὄλυμπον.
ᵃ Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ νόον ἀνέρος ὃς πάπτηνε πολλὼ
Γαῖαν ἐληλουθὼς, φρεσὶ πυκαλίμῃσι νοήσῃ
Ἔνθ' ἔμεν ἢ ἔνθα, μνοιήσατό τε πολλά·
Ὣς ῥαιπνὼς μεμαυῖα διέπτατο πότνια Ἥρη·
Ἵκετο δ' αἰπὺ Ὄλυμπον, ὁμηγερέεσσι δὲ ἐπῆλθεν
Ἀθανάτοισι θεῆσι Διὸς δόμῳ, οἱ δ' ἰδόντες,
Πάντες ἀνήϊξαν, κὴν δεδαιδάασιν δέπαεσσιν.
Ἣ δ' ἄλλας μὲν ἔασε, θέμιστι δ' ἐκαλλιπαρήῳ
Δέκτο δέπας· πρώτη γὰρ ἐναντίη ἦλθε θέουσα·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἥρη, τίπτε βέβηκας, ἀτυζομένη δὲ ἔοικας;
Ἦ μάλα δή σε φόβησε Κρόνου πάϊς ὀξὺ τοι ἀντίτης;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Μή με θεὰ Θέμι ταῦτα διείρεο, οἶσθα καὶ αὐτὴ
Οἷος ἐκείνου θυμὸς ὑπερφιάλου καὶ ἀπηνής·
ᵇ Ἀλλὰ σύ γ' ἄρχε θεοῖσι δόμοις ἐνὶ δαιτὸς εἴσης·
Ταῦτα δὲ καὶ μὴ πᾶσιν ἀκέσεται ἀθανάτοισιν,
Οἷα Ζεὺς κακὰ ἔργα πιφαύσκεται· ἐδὲ τι φημὶ
Πᾶσιν ὁμῶς θυμὸν κεχαρησέμεν, οὔτε βροτοῖσιν,
Οὔτε θεοῖς, εἴπερ τις ἔπι νηῷ δαίνυται δῦφρων.
Ἣ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσα καθέζετο πότνια Ἥρη·
Ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοί· ἡ δ' ἐγέλασσε
Χείλεσιν, ἐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν
Ἴαυθη· πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσι μετηύδα,
ᵈ Νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες,
Ἢ ἕλη μιν μέμαμεν κερπαωσέμεν ἄσσον ἰόντες,
Ἢ ἔπεϊ, ἠὲ βίῃ· ὁ δ' ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει,
Οὐδὲ δέδοικε· φησὶν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
Κάρτεί τε σθένεί τε διακτορίδην ἔμμεν ἄριστος.
Τῶ ἔχεθ' ὅ, τι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ·
Ἤδη γὰρ νηῒ ἔλπομ' Ἄρηί γε πῆμα τετύχθαι·
Τίος γάρ οἱ ὄλωλε μάχῃ ἐνὶ φίλτατος ἀνδρῶν
Ἀσκάλαφος, τὸν φησὶν ὀνύμεναι ὀβριμος Ἄρης·
Ὣς ἔφαθ'· αὐτὰρ Ἄρης θαλερὼ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ κρατερῇσιν, ὀλοφυρόμενος δὲ προσηύδα,
Μὴ νῦν μοι νεμεσήσετ' Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Τίσιαδαι φόνον εἶμι ἰὼν ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Εἴπερ μοι καὶ μοῖρα, Διὸς πολυγηθέα κεραυνῷ

Sic dixit: neq; immorigera fuit dea albis vlnis Iuno:
Descendit.a. ab Idæis montibus in altum Olympum.
Sicut.a. quando discurrit mens viri, qui per multam
Terram profectus, mẽtibus prudentibus considerârit,
Hic ineram vel illuc, cogitâritq; multa:
Sic citò properans peruolauit veneranda Iuno:
Peruenit.a. in altum Olympũ, cõgregatis.a. supuenit
Immortalibus dijs Iouis in domo, hi verò conspicati
Omnes assurrexerunt, & excipiebant poculis:
Hæc.a. alios quidẽ dimisit, à Themide.a. pulchrigena
Suscepit poculum: prima enim obuia venit currens,
Et ipsam edita voce verbis velocibus allocuta est:
Iuno cur ascendisti, turbatæ autem similis es?
Num valdè iã te terruit Saturni filius q̃ tibi maritus
Huic.a, respõdit deinde dea albis vlnis Iuno: (est?
Ne ex me, dea Themis, hæc interroga, scis & ipsa
Qualis illius animus superbus & sæuus.
Sed tu præsis inter deos in ædibus conuiuio æquali:
Hæc.a. & inter omnes audies immortales,
Qualia Iupiter mala opera machinatur: nec q̃q̃ puto
Omnibus pariter animũ gauisurum, neq; mortalibus,
Neq; dijs, etsi quis nunc conuiuatur hilaris.
Hæc quidem sic locuta consedit veneranda Iuno:
Molestè tulerũt autẽ per domum Iouis dij, illa.a. risit
Labijs: non tamen frons super supercilia nigra
Exhilarata est: inter omnes aũt indignata locuta est:
Ah stultos nos qui Ioui irascimur insipientes,
Aut etiã ipsum cupimus reprimere propius accedẽtes
Vel verbo, vel vi: hic verò longè sedens non curat,
Neq; mouetur: dicit enim inter immortales deos
Fortitudineq;, potentiaq; eximiè se esse optimum.
Ideo tolerate quodcunq; vobis malum mittat cuiq;.
Iam.n. nunc opinor Marti infortunium factum esse.
Filius enim ei interijt in pugna, dilectissimus virorũ
Ascalaphus, quem ait suum esse potens Mars.
Sic dixit: sed Mars virentia feriebat fœmora
Manibus demissis: lugens autem allocutus est:
Ne nunc mihi succenseatis cœlestes domos incolentes,
Vlciscì cædem filij, profecto ad naues Achiuorum,
Etiamsi mihi quoq; fatum sit, Iouis percusso fulmine,

Κεῖσθαι

ᵃ.ὡὐ ἀίξῃ
ᵇ.νοήσῃ
ᵇ.ἤλω, ἢ ἔλη
ᶜ.δ' ἴπω νυδα

Κεῖσθαι ὁμοῦ νεκύεσσι μεθ' αἵματι καὶ κονίῃσιν.
Ὣς φάρ· καὶ ῥ' ἵππους κέλετο δρείμου τε Φόβου τε
*Ζεύγνυμεν· αὐτὸς δ' εἵτε ἑδύσετο παμφανόωντα·
Ἔνθα κέ τις μείζων τε καὶ ἀρχαλεώτερα ἄλλα
Πὰρ Διὸς ἀθανάτοισι χόλος καὶ μῆνις ἐτύχθη,
Εἰ μὴ Ἀθηναίη πᾶσι φρεσὶ δείσασα θεοῖσιν
Ὦρτο δι' οὐρανόθεν, λίπε δ' ἕδρονον ἔνθα θάασσε.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κεφαλῆς κόρυθ' εἵλετο, καὶ σάκος ὤμων,
Ἔγχος δ' ἔσχε στιβαρὸν χειρὸς ἐλάσσαι
Χάλκεον· ἡ δ' ἐπέεσσι καθάπτερον θοῦρον Ἄρηα,
fΜαινόμενε, Φρενὸς ἠλὲ, διέφθορας· ἦ νύ τοι αὖτως
Οὔατ' ἀκούειν ἐστὶ, νόος δ' ἀπόλωλε καὶ αἰδώς.
Οὐκ ἀΐεις ἅττε φησὶ θεὰ λευκώλενος Ἥρη;
Ἦ δὴ νῶϊ παρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου εἰλήλεθεν.
Ἦ ἐθέλεις αὖτὸς μὲν ἀναστήσας κακὰ πολλὰ,
Ἄψ ἴμεν Οὔλυμπόν δε κιχήμεναι πέρ ἀνάγκῃ,
Αὖτὰρ τοῖς ἄλλοισι κακὸν μέγα πᾶσι φυτεῦσαι;
Αὐτίκα γὰρ Τρῶας μὲν ὑπερθύμους καὶ Ἀχαιοὺς
Λείψει, ὁ δ' ἡμέας εἶσι κυδοιμήσων ἐς Ὄλυμπον·
Μάρψει δ' ἐξείης ὅς τ' αἴτιος, ὅς τε καὶ ὁτί.
Τῷ σ' αὖ νῶϊ κέλομαι μεθέμεν χόλον ἠδὲ καὶ ἠνήν·
Ἦ δὴ γάρ τις τῆδε βίῃ καὶ χεῖρας ἀμείνων
Ἦ πέφατ', ἢ καὶ ἔπειτα πεφήσεται, εἰ ἐθελήσει
Παύτων ἀνθρώπων ῥηϊδίως ὀλέσαι τε φυήν τε.
Ὣς εἰπὼν ἵδρυσε θρόνῳ ἔνι θοῦρον Ἄρηα.

Iacere vnà cũ mortuis inter sanguinem & pulueres.
Sic dixit: & equos iussit Metumq; Fugamq;
Iungere: ipse autem arma induebat præfulgentia, κ. ζευγνύμην
Tunc quædam maiorq; & grauior alia
A Ioue immortalib. ira & indignatio parata fuisset,
Nisi Minerua cunctis timens dijs
Exilijsset è vestibulo: liquit autẽ solium vbi sedebat:
Huius quidẽ à capite galeã dẽpsit & scutum humeris:
Hastamq; firmauit valida è manu rapiens
Aeream: hæc.a. verbis corripuit impetuosum Martẽ:
Furiose, mẽtib. stolide. perijsti: an verò tibi frustrà
Aures ad audiendũ sunt, mens autẽ perijt & pudor?
Non audis quæ dicit dea albas habens Iuno:
Quæ etiam nunc à Ioue Olympio venit?
An velis ipse quidem perpessus mala multa
Reuerti ad Olympum quamuis dolens necessitate,
Cæterùm hic alijs malum magnum omnib. fecerit?
Continuò. n. Troianos q̃dẽ magnanimos & Achiuos
Linquet: hic. a. vos veniet cõturbaturus in Olympũ:
Corripiet aũt ordine, quiq; in culpa est, quiq; etiã nõ.
Ideò te rursus nunc iubeo sedare iram filij tui:
Iam enim aliquis eo potentia & manibus fortior
Vel ĩterfect⁹ est, vel etiã postea interficiet. Difficile. a.
Omniũ hominum liberare generationem & partum.
Sic locuta, firmauit in solio impetuosum Martem.

COMMENTARIVS.

a ὡς δ' ὅτ' ἂν αἰψα ἵξῃ νόος] Aliàs cùm celeritatem exprimit Homerus, vtitur auis & cogitationis comparatione, ὡς εἰ πτέρον ἦε νόημα: quod postremũ hoc loco longè copiosius expressit. Porrò nihil potest ipsa cogitatione velocius fingi ne ab ipsa quidẽ mẽte, q̃d inter entia possit numerari: ipsis aũt Dijs, qui toti sunt animæ, toti animi, vt est apud Plinium, velocitas ista satis ꝓpriè cõuenit.

b ἀλλὰ σύ γ' ἄρχε] Themis allegoricè est Iustitia, eam conuiuijs Deorum præesse iubet hoc loco Iuno, docens in ipsis etiam cõpotationibus iustum esse conseruandum. Illud nimiam castigat intemperantiam, & intra omnis officij limites conuiuas retinet. Cùm enim Iustitia virtus sit politica, quatenus actionis habetur respectus: in ea maximè societate seruari debet, in qua propter intemperantiam periculum est, ne ius omne fasq; violetur, quod in suæ etiam Reipub. legibus diligenter cauet diuinus ille Plato. Hanc autem conuiualem Iustitiam Temperantiæ sororem statuo.

c οὐδ' ἐγέλασσε χάλεπτιν,] Hic Iunonis risus labellis tantùm restrictis, vt loquitur Apuleius, risus est Sardonius, vel Sardanius, vt est apud Hom. Odys. v. id est, fictus, simulq; amarulentus. Talis est caninus vel equinus. Indicium autem illius fictionis & amarulentię est, quod frons non exhilaretur: quod alioqui illis contingit, qui ex animo rident. causam eius rei autem expendamus. Risus ex calore præcordiorum proficiscitur, vnde ictu etiam traiecta præcordia in prælijs risum attulisse proditum est, scilicet calore, quẽ moueat vulnus, vt est apud Philosophum de Partibus anim. lib. 3. cap. 10. Dolor autem refrigeratio est pectoris, vt est apud eundem Probl. sect. 11. quæst. 13. Hinc est quod flentes frigidum emittant spiritum, ridentes verò calidiorem, vt ibidem disputatur. Itaq; dolore conflictata Iuno hilaritatem risu & fronte testari non potuit, quam præcordijs non concepisset.

d νήπιοι οἱ ζῶσι] Vera est illa Senecæ sententia. Nemo potentes aggredi tutus potest. Vnde duram seruitutem seruiunt, qui potentiorum subditi sunt imperio, maximè tyrannorum, ad quorum crudelitatem miserum illud imbecillioribus relinquitur præsidium nudæ patientiæ, adeò vt si quippiam aduersus eos moliantur, illud nihil sit quàm conatus ille vanus auicularum, quæ pennis destitutæ πτερυγίζουσι. Itaque Iuno frustra Ioui resisti à cæteris dijs dicit, cùm illi ab eo viribus longè superentur. Quare ad tolerantiam hortatur. Cui non est absimile, quod de Dijs tolerandis alijs hominibus præcipitur, vt ab Eurip. apud Stob. Ier. 22. οὐ δεῖ ἐκ ἀνάγκης, θεοῖσι μὴ μάχου. Item à Menandro apud eundem ser. 106. — μὴ θεομάχει, μηδὲ ταῦτα πρὸς τοῦ πράγματα χαμῶνας ἐτέρους, τοὺς δ' ἀνάγκαίους φέρε. Vnde pendet illud Archilochi, quod est apud eundem Stob. ser. 123. — θεοὶ γὰρ αἰνέσειαν κἀπιτρέψειαν Ὦ φίλ' ἐπὶ κρατερῷ πλημμυρίδ' ὑγρὸν ἴππον φάσγανον. Videtur tamẽ Iuno astutè hoc loco ista proposuisse, ne allato Ascalaphi mortis nuncio, Marti, qui eius pater ferebatur, ansam bellici consilij præbuisse videretur, cùm alioqui ipsa tumultum illum excitari æquo animo fuisset inspectura, vt Iouis indignationem vlcisci posset.

e δείμου τε Φόβου τε] Non sunt isti Martis equi, sed tantùm comites, quibus apparandi currus bellici cura à Marte iniungitur, vt alibi quoque, ni fallor, dictum est.

f μαινόμενε, Φρενὸς ἠλὲ,] Sic Prudentia in affectus imperium vsurpare debet, vt ipsos castiget & coërceat, quemadmodum hoc loco Mars à Minerua increpatur & cohibetur.

g ἀργάλεον δέ] Difficile est, inquit Minerua, omnes homines à morte liberare. Omnes dixit, quia inter homines quidã reperti sunt, qui immortalitatem sunt assecuti: vt Tithonus ille Auroræ maritus, Centauros Chiron, Glaucus marinus ille Deus & alij. Cæterùm interitui obnoxia est humana proles, nisi quibus hoc peculiari Deorum munere concessum est, vt Enoho & Eliæ in sacris paginis, — γνῶθι μὲν, inquit Pythagoras, ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι. Et Euripid. apud Stob. Τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι κατθανεῖν μόνον. Hæc ergo fati societas totum genus humanum pertingens, argumentum fuit Minerua aduersus Martem, vt in bellum non prodiret vlciscendæ Ascalaphi filij mortis gratia: quippe cui non solùm moriendum fuerit, sed etiam alijs ipso fortioribus.

Ἥρη δ' Ἀπόλλωνα καλέσσατο δῶμα δ' ἵκοντο,
Γεύη θ', ἥ τε *θεοῖσι μετάγγελος ἀθανάτοισι,
Καὶ σφέας φωνήσασ', ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ζεὺς σφὼ εἰς Ἴδην κέλετ' ἐλθέμεν ὅπλ. πάντε,
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθητε, Διός τ' εἰς ὦπα ἴδησθε,
Ἔρδην ὅ, τι νεῖν ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.

Iuno autem Apollinem vocauit domum extra,
Irimq;, quæ dijs internuncia est immortalibus,
Et ipsos compellans verbis velocibus allocuta est:
Iupiter vos in Idã iubet venire quàm celerrimè, * θεοῖσι μετ' ἄγγελος
At postquã veneritis, Iouisq; conspectum aspexeritis,
Facite quicquid ille iniunxerit & præceperit.

Η μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσα, πάλιν κίε ποτνια Ἥρη·
Ἕζετο δ' ἐνὶ θρόνῳ· τὼ δ' ἀίξαντε πετέσθην,
Ἰδαίην δ' ἵκανον πολυπίδακα μητέρα θηρῶν·
Εὗρον δ' ἐρύοπα Κρονίδην αὐτὰ Γαργάρῳ ἄκρῳ
Ἥμενον, ἀμφὶ δέ μιν [a] νέφος ἐστεφάνωτο
Τὼ ἣ πάροιθ' ἐλθόντε Διὸς νεφεληγερέταο
Στήτην· ἀδδὲ σφῶϊν ἰδὼν ἐχολώσατο θυμῷ,
[b] Ὅττι οἱ ὦκ' ἐπέεσσι φίλης ἀλόχοιο πιθέσθην.
Ἶριν δὲ πρώτιστα ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, Ποσειδάωνι ἄνακτι
Πάντα τάδ' ἀγγεῖλαι, [c] μηδὲ ψεύδεα ἀγγελέουσα·
Παυσάμενόν μιν ἄνωχθι μάχης ἠδὲ πολέμοιο,
Ἔρχεσθαι μὲ φῦλα θεῶν, ἢ εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰ δέ μοι οὐκ ἐπέεσσ' ἐπιπείσεται, ἀλλ' ἀλογήσει,
Φρασσέσθω δ' ἤπειτα κῆρ' φρεσὶ καὶ κῆρ θυμόν,
Μή μὲ δεδὲ κρατερὸς περ ἐὼν ὀπίσσω ταλάσσῃ
Μάψ· [d] ἐπεὶ ἐσ φημὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Καὶ γένεῃ πρότερος· τὸ δὲ οὐκ ὀΐω φίλον ἦτορ
[e] Ἶσον ἐμοὶ φάσθαι, τὸν τε ξυγέσσι καὶ ἄλλοι.

Ὣς ἔφατ'. ἐδδεισεν δὲ ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Ὡς δ' ὅτε χιὼν ἢ κρύστallος νιφὰς ἠὲ χάλαζα
Ψυχρὴ ὑπὸ νεφέων πήγνυται νιφόεντα ῥιπῆς ἀΐδηλον ὑπ' ἀργεστάο Βορῆος·
Ὡς κραιπνῶς μεμαυῖα διέπτατο ὠκέα Ἶρις,
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσεφώνεε κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.

Ἀγγελίην τινά τοι Γαιήοχε κυανοχαῖτα
Ἦλθον ἐεδρο φέρουσα παρὰ Διὸς αἰγιόχοιο.
Παυσάμενόν σ' ἐκέλευσε μάχης ἠδὲ πολέμοιο,
Ἔρχεσθ' ἢ μὲ φῦλα θεῶν ἢ εἰς ἅλα δῖαν.
Εἰ δέ οἱ οὐκ ἐπέεσσ' ὑπιπείσεαι, ἀλλ' ἀλογήσεις,
Ἧπειλέ σε κάρηϊ ἐναντίβιον πολεμίζων,
Ἐνθάδε ἐλθέμεναι· σὲ δὲ φησὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Χείρας, ἐπεὶ σέθεν φησὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι,
Καὶ γένεῃ πρότερος· σὸν δὲ οὐκ ὀΐω φίλον ἦτορ
Ἶσον οἱ φάσθαι, τόν τε ξυγέσσι καὶ ἄλλοι.

[f] Τὼ ἣ μέγ' ὀχθήσας προσέφη κλυτὸς Ἐννοσίγαιος·

Ὢ πόποι, ἦ ῥ' ἀγαθός περ ἐὼν ὑπερωλον ἔφπεν,
Εἰ μὲ ὁμότιμον ἐόντα βίῃ ἀέκοντα καθέξει.
Τρεῖς γάρ τ' ἐκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοὶ, [*] οὓς τέκε Ῥείη,
Ζεύς τε ἐγὼ, τρίτατος δ' Ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάσσων·
[g] Τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.
Ἦτοι ἐγὼν ἅλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
Παλλομένοισιν, Ἀΐδης δ' ἔλαχεν ζόφον ἠερόεντα·
Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι,
[h] Γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς Ὄλυμπος.
Τῷ ῥα καὶ οὔτι Διὸς βέομαι φρεσὶν, ἀλλὰ ἑκηλος,
Καίπερ κρατερός περ ἐών, μενέτω τριτάτῃ ἐνὶ μοίρῃ.
Χερσὶ δὲ μή τι με πάγχυ κακὸν ὡς δειδιάσθω,
Θυγατέρεσσιν γάρ τε καὶ υἱάσι κέρδιον εἴη
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν ἐναίσιμα, οὓς τέκεν αὐτὸς,
Οἳ ἔθεν ὀτρύνοντος ἀκούειν καὶ ἀνάγκη.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
[i] Οὕτω γὰ δὴ τοι Γαιήοχε κυανοχαῖτα
Τόνδε φέρω Διΐ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε;
Ἦ τι μεταστρέψεις; σπερχναὶ μὲν τε φρένες ἐσθλῶν.
Οἶδ' ὡς πρέσβυτέροισιν Ἐρινύες αἰεὶ ἕπονται.

Τὼ δὲ αὖτε προσέφη Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἶρι θεὰ, μάλα τ' ἂρ ἔπος κατὰ μοῖραν ἔφπες·

*gr. πε κρόνυ
gr. οὓς τέκε Ῥέα ἢ ὃς τέκε ῥέα

Hæc quidem sic locuta, retrò cessit venerãda Iuno,
Sedebatq; in solio: hi autem properantes volauerũt.
Idam.a. peruenerũt multifontem, matrem ferarum:
Inuenerunt aũt latè videntẽ Iouẽ in Gargaro summo
Sedentẽ, circũ.a. ipsum odorifera nubes voluta erat.
Hi autem coram vt venerunt Ioue nubicogo
Steterunt, neq; ipsis videns iratus est animo,
Quoniã ei celeriter verbis dilectæ vxoris paruerant.
Irim autem priorem verbis velocibus allocutus est:

Vade agè Iri velox Neptuno regi
Omnia hæc nuncia, neq; falsa nuncia sis:
Vbi destiterit, ipsum iube à pugna & bello
Venire ad cœtus deorum vel in mare diuinum.
Si autem meis non verbis obediet, sed spernet,
Consideret verò deinde in mente & in animo,
Ne me neq; fortis quãuis existẽs, inuadentẽ sustineat
Expectare: quoniã eo dico virib. multò pstantiorẽ me
Et natu maiorẽ: huic.a. nõ veretur dilectũ cor (esse,
Aequalem mihi se dicere quem metuunt & cæteri.

Sic dixit: neq; immorigera fuit ventipes velox Iris:
Descendit autẽ ab Idæis montibus ad Ilium sacrum.
Veluti autem cùm ex nubibus volat nix, aut grando
Gelida ab impetu serenifici Boreæ:
Sic celeriter festinans deuolauit velox Iris,
Propè autem stans allocuta est inclytum Neptunum:

Nunciũ aliquod tibi Neptune nigris crinib. deco-
Veni huc afferens à Ioue ægidem gestante: (re,
Cessantem te iubet à pugna & bello
Venire ad cœtus deorum, aut in mare amplum.
Si autem eius verbis non obtemperabis, sed spernes,
Minatus est & ille ex aduerso pugnantem
Huc se venturum: te autem euitare iubet
Manus: quoniam te ait viribus multò fortiorem esse,
Et natu maiorem: tuum autem nõ curat charum cor
Aequalem te ei dicere, quem pertimescunt & alij.

Hunc autem valdè indignatus affatus est inclytus
Neptunus:

Proh malũ, certè bonus quãuis existẽs supbè locut⁹ est,
Si me paris honoris existentẽ vi inuitum prohibebit.
Tres.n. ex Saturno sumus fratres, quos peperit Rhea,
Iupiter & ego, tertius autem Pluto inferis imperans.
Trifariã.a. oĩa diuisa sunt: quisq;.v. nactus est hono-
Quippe ego sortit⁹ sum canũ mare habitare semp (rẽ:
Motis sortibus: Pluto.a. sortitus est caliginẽ obscurã:
Iupiter.a. sortitus est cælũ latũ in æthere & nubibus.
Terra aũt adhuc cõmunis omnium, & altus Olympus.
Ideò sanè nequaquã Iouis sequar mentes, sed quietus,
Quamuis fortis existens, maneat tertia in portione:
Manibus.v. ne quid me omnium ignauũ velut i ter-
Filias enim & filios vtilius esset (reat.
Asperis verbis increpare, quos genuit ipse:
Qui eum impellentem audient vel necessitate.

Huic autem respondit deinde ventipes velox Iris:
Itáne iam à te, Neptune cærulea coma decore,
Hoc referam Ioui responsum sæuumq; durumq;?
Anquid mutabis? Mutabiles quidẽ mentes bonorum.
Scis q eos q maiores natu sũt Erĩnyes semp sequũtur.

Hãc.a. rursus allocutus est Neptunus quatiẽs terrã
Iris dea, valdè hoc verbum opportunè dixisti.

Ἐ'σθλὸν

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ·
Ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος κεφαλὴν καὶ θυμὸν ἱκάνει,
[k] Ὁππως ὅτ' ἂν ἰσόμορον καὶ ὁμὴν πεπεπρωμένον αἶσαν
Νεικείῃ ἐθέλῃσι χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν κε νεμεσσηθεὶς ἐάσω·
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, καὶ ἀπειλήσω τόγε θυμῷ,
Αἴκα μὴ ἐμέθεν καὶ Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἥρης, Ἑρμείω τε, καὶ Ἡφαίστοιο ἄνακτος,
Ἰλίῳ αἰπεινῇ πεφιδήσεται, ἀδὲ ἐθέλῃσι
Ἐκπέρσαι, δῆσαι δὲ μέγα κράτος Ἀργείοισιν,
Ἴσθω τοῦθ', ὅτι νῶϊν ἀνήνυστος χόλος ἔσται.

Bonum & hoc est, quando nuncius decentia nouit.
Sed hic grauis dolor cor & animum occupat,
Quando parem dignitate & pari decretum fato
Obiurgare vult iracundis verbis:
Sed certè nunc quidem quamuis indignatus cedam.
Aliud verò tibi dicam, & minabor illud animo:
Siquidem sine me & Minerua prædatrice,
Iunone, Mercurioq; & Vulcano rege,
Ilio excelso parcet, neq; volet
Destruere, dareq; magnam victoriam Argiuis,
Sciat hoc, quòd nobis insanabilis iracundia erit.

COMMENTARIVS.

a θοὸν νέφος] Odor ille non à nube proficiscebatur, sed ex ipsis floribus, quos paulò antè tellus Ioui & Iunoni dormituris effuderat: deinde etiam ex ipsius Iunonis vnguentis odoriferis, vt est apud Didymum.

b ὅτι οἱ ὦκα] Solet enim dominis celeritas seruorum in obediendo esse gratissima, contrà verò negligentia & moræ.

c μηδὲ ψοῦδός γε εἶναι] Hoc nominatim prohibere videtur Iupiter, quia suspicio erat ne Iris, quę propriè in Iunonis est mancipio, aliquid mãdatorũ peruerteret studio placendi dominæ vel etiam ipsis Græcis, quibus Neptunus auxiliabatur, & Iuno fauebat.

d ἐπεὶ ἔο φημὶ] Duo sunt in Ioue, quæ reformidanda Neptuno proponuntur, Illius robur, & ætas, de robore anteà quoq; dictum est à Iunone. de ætate, cuius priuilegio reuerentiam sibi à iuniore Neptuno exhiberi postulat Iupiter, inter Saturni prolem primus solet ille numerari, quem Rhea mariti crudelitatem effugiens in insula Creta peperit. Huic tamen non propter ætatem, sed sorte cœlorum regnum obtigisse fabulantur. Porrò eum pro patre hominum & Deorum omnes agnouerunt, sed id non de omnibus Dijs intelligendum est. Nam Neptunus ipse hoc loco eius frater est, vt posteà ipsemet explicabit.

e ἴσον ἐμοὶ φάσθαι,] Argumentatur à minori, & maius significat. Nam si non est audendum paria cum aliquo dicere, multò magis reipsa præstare audendum non est.

f τλῶ ἧμεν' ὀχθήσας] Ætati & potentiæ Iouis, quàm Iris allegat, Neptunus opponit quam habet cum illa natura & generis æqualitatem, cuius prærogatiua ipse quoque in partem distributi inter ipsum, Plutonem & Iouem mundi venerit. Quòd si Iupiter spectet, & Neptunum quippiam iuris in sui imperij portionem vsurpare, aut in ea aliquid moliri videat, iustum existimaret, si de eo Iupiter apud eum conqueratur. Iam verò distributo inter illos tres fratres mundo, cœlum & æther Ioui, Inferi Plutoni, mare ipsi cõtigit. Remansit terra, quæ omnium Deorum esset communis: cùm ergo in terra bellum exerceat, iniustè secum agi putat, quòd eũ secedere Iupiter iubeat. Qua iustitia facti sui fretus audet superbè Ioui respõsare cum minarum illius contemptu. Hunc tamen fastum prudenter Iris depressit, hoc solo argumento, quòd maioribus natu feliciùs solcant omnia succedere, itaque non esse quòd ipse felicem rixarum suarum aut contentionis cum seniore fratre euentum expectet.

g τριχθὰ δ' πάντα δέδασται,] Huius loci explicationem lubet ex Lactantij de Falsa relig. lib. 1. cap. 11. describere. Non igitur, inquit, totum à Poëtis fictum est: aliquid fortasse traductum, & obliqua figuratione obscuratum, quo veritas inuoluta legeretur: sicut illud de sortitione regnorum. Aiunt enim Ioui cœlum obtigisse, Neptuno mare, inferna Plutoni. Cur non terra potius in sortem tertiam venit? nisi quòd in terra gesta res est. Ergo illud in vero est, quòd regnum orbis ita partiti sortitiq; sunt, vt Orientis imperium Ioui cederet, Plutoni (cui cognomen Agesilao fuit) pars Occidentis obtingeret, eò quòd plaga Orientis, ex qua lux mortalibus datur, superior, Occidẽtis autem inferior esse videatur. Et paulò pòst. De Neptuni sorte, inquit, manifestũ est, cuius regnum tale fuisse dicimus quale Cn. Pompeij fuit infinitum illud imperium, cui totius oræ maritimæ potestatẽ Senatus decreuerat, vt prædones persequeretur, ac mare omne pacaret. Sic Neptuno maritima omnia cum suis insulis obuenerunt. Quomodo id probari potest? Nimirum veteres historiæ docẽt. Hæc Firmianus, quæ longè æquiore animo accipimus, quàm reliquas mythologorum nugas.

h γαῖα δ' ἐπ ξυνὴ] In terram tamen plus iuris cæteris Dijs habere videtur Neptunus, vnde etiam γαιήοχος, ἐννοσίγαιος, ἐνοσίχθων passim appellatur. Prætereà Plutonem terram gubernare dicit Orpheus his verbis: πλούτων, ὃς κατέχεις γαίης κληῖδας ἁπάσης. Eũ etiã Euripides in Phœn. χθόνιον θεὸν vocat, ᾧ γῆ δωθεῖσα, inquit, χρὴ τὸν ἐκ πεπρωμένου Τιμᾶς διδόντα χθόνιον δύσοδον θεόν. Imperij autem quod in terram Neptunus habet, testimonio est, quòd eius tridente percussa illa frementem equum fudit. Vnde poterat etiam Neptunus ex hac potestate aduersus Iouem excipere: sed sola communione Deorum contentus est, ne forsan illorum inuidiam in se conciter.

i ἔτω γὰρ δὴ θεοί] Illud γὰρ vide ne superfluum sit: nam nihil αἰπολογεῖ. Cęterùm obseruanda est hoc loco Iridis prudentia, quæ irati Neptuni verba vt audiuit, illa statim Ioui referre noluit: sed proposito orationis vitio (appellat enim μῦθον ἀπήνεά τε κρατερόν τε) dat illi adhuc amplius deliberandi spatium, adiecto etiam suo ea de re consilio, in illo versu, οἰοθ' ὃς πρεσβυτέροισιν, &c. quasi dicat: Neptune aduerte quid dicas, Iupiter natu est te maior. Atqui in duorum contentione fortuna plus solet grandioribus fauere. Periculum hinc erit, ne tu quoq; in hoc cum Ioue dissidio longè ipso sis futurus inferior. Suadeo igitur vt sententiam immutes, quod à boni viri officio non abhorrescit. τρέπται μὲν τε φρένες ἐνθλαδε. Etenim vt est apud Homerum Latinum,

Vertuntur species animorum, & pectora motus *Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,* *Concipiunt ——.*

Sed hoc specialius in homine irato videtur, siquidem vt ille ait, siue is Menander siue Philemo est,

ἅπαντ' ὀργιζόμενος ἄνθρωπος ποιεῖ
Τοῦθ' ὕστερον λέβοις ἂν ἠμφεπισχύα·

& —— *qui non moderabitur iræ,*
Infectum volet esse, dolor quod suaserit aut mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto:

vt est apud Flaccum. Quod in nostro Neptuno perspicitur, siquidem statim eum dictorum pœnituit, & Iridis consilio à cœtu Græcorum se recepit: quanquam non sine indignatione, vt mox videbitur. Sic, μέγιστον ἐστιν ὀργῆς φάρμακον λόγος, vt est apud Menandrum: id est, Maximum iræ remedium oratio.

k ὀπποῖον ἰσόμορον] Aequalitas inter æquales iustum est, inquit Arist. Polit. lib. 3 cap. 6. Ea vbi violatur, iam desinit iustum esse. Hoc prætextu indignatur Neptunus, quòd cum se Ioui æqualem agnoscat, eius imperio nolit subijci, ægreq; idcirco fert, quòd cõtumeliosis verbis secum egerit Iupiter, cum quo parem dignitatem pari fato gerere se existimat, quasi in cœlo tantùm Iouis imperium debeat contineri. Cedit tamen ex Iridis consilio, comminatus anteà Ioui iram implacabilem (ἀνήνυστον, dicit Homerus, quasi ira animi sit morbus) nisi Troiam euerti patiatur.

Ὣς εἰπὼν λίπε λαὸν Ἀχαϊικὸν Ἐννοσίγαιος.
Δῦνε δ' ἅμ πόντον ἰών, πῆσεν δ' ἥρωες Ἀχαιοί.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
[a] Ἔρχεο νῦν φίλε Φοῖβε μεθ' Ἕκτορα χαλκοκορυστήν.
Ἤδη μὲν γάρ τοι Γαιήοχος ἐννοσίγαιος
Οἴχεται εἰς ἅλα δῖαν, ἀλεύαμενος χόλον αἰπὺν
Ἠμὲ τερον. μάλα γάρ κε μάχης ἐπύθοντο καὶ ἄλλοι,
Οἵπερ * νέρτεροί εἰσι θεοὶ, Κρόνον ἀμφὶς ἑόντες.

Sic fatus, liquit populum Achaicum Neptunus,
Subijtq; põtũ, pfectus, desiderabãt. a. eũ heroës Achiui.
Et tunc Apollinem allocutus est nubicogus Iupiter.
Vade nũc dilecte Phœbe ad Hectorẽ ære armatum:
Nunc etenim Neptunus quatiens terram
Abit in mare humidum fugiens iram grauem
Nostrã. nam (alioqui) valde pugnã audijssent & alij
Qui quidem inferi sunt dij, Saturnũ circa existẽtes. * ἐνέρτεροί

Ἀλλὰ τόδ' ἡμὶν ἐμοὶ πολὺ κέρδιον ἠδὲ οἱ αὐτῷ
Εἴωλεν, ὅτι μ' πάροιθε νεμεσσηθεὶς ἐπόρξε
[b] Χεῖρας ἐμὰς ἐπεὶ οὔ κεν ἀϋδρωτί γ' ἐπελέσθη.
Ἀλλά σύ γ' ἐν χείρεσι λάβ' αἰγίδα θυσανόεσσαν,
Τῇ μάλ' ἅπασσον, φοβέεσθ' ἥρωας Ἀχαιούς.
Σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω ἑκατηβόλε Φοῖβ' Ἑκάεργε.
Τόφρα γὰρ οὐδὲ οἱ ἔγχρε μιν μέγα, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
φεύγοντες νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκωνται.
Κεῖθεν δ' αὖτε ἐγὼ φρασόμεθ' ἔργον τε ἔπος τε,
Ὥς κε καὶ αὖτις Ἀχαιοὶ ἀναπνύσωσι πόνοιο.
ge, te
Ὣς ἔφατ' ἠδ' ἄρα πατρὸς ἀνήκουσεν Ἀπόλλων·
Βῆ ῥ' κατ' Ἰδαίων ὀρέων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὠκείῃ, φασσοφόνῳ, ὅς τ' ὤκιστος πετεηνῶν·
Εὗρε δ' ἔπειτα Πελάμωνος δαίφρονος Ἕκτορα δῖον
Ἥμενον, οὐδ' ἔτι κεῖτο, νέον δ' ἐσηγείρατο θυμὸν,
Ἀμφί ἑ γνώσκων ἑτάρους· ἀτὰρ ἄσθμα καὶ ἱδρὼς
Παύετ', ἐπεὶ μὶν ἔγειρε Διὸς νόος Αἰγιόχοιο.
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ ἴη Πελάμωνος, τίη ἦ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων
Ἧσο' ὀλιγηπελέων; ἦ τῳ τί σε κῆδος ἱκάνει;
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθάϊολος Ἕκτωρ,
Τίς ἦ σύ ἐσσι φέριστε θεῶν ὅς μ' εἴρεαι αὖτως;
Οὐκ ἀΐεις ὅ με νηυσὶν ὅπι πεύμνῃσιν Ἀχαιῶν
Οὖς ἑτάρους ὀλέσουσα, βολὴ ἀγαθὸς βάλον Αἴας
Χερμαδίῳ προσθὲς κῆδος, ἔπαυσε δ' θέλοντα μαχῆς;
Καὶ δὴ ἔγωγ' ἐφάμην νέκυας καὶ δῶμ' Ἀΐδαο
Ἤματι τῷ δ' ὄψεσθ', ἐπεὶ φίλον ἄϊον ἦτορ.
Τὸν δ' αὖτε προσέφην ἀνδρῶν ἐκάεργος Ἀπόλλων,
Θάρσει νῦν, τοῖόν τοι ἀρωγὸν ἡγεμόνα Κρονίων
Ἐξ Ἴδης προθέηκε παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν,
Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὅς σε πάρος περ
Ῥύομ', ὁμῶς αὐτόν τε καὶ ἀσπιδὸν πολιήθρον.
Ἀλλ' ἄγε, νῶϊ ἵπποισιν ἐπόρσυνον πολέεσσι,
Νηυσὶν ὅπι γλαφυρῇσιν ἐλαύνεμεν ὠκέας ἵππους·
Αὐτὰρ ἐγὼ προπάροιθε νίων, ἵπποισι κέλωμαι
Πᾶσαν λφανέων, τρέψω δ' ἥρωας Ἀχαιούς
Ὣς εἰπὼν, ἔμπνυσε μεγάθυμος μεγάθυμον λαῶν.
[d] Ὡς δ' ὅτε τις σαώτης ἵππος ἀνὴρ ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίοιο κροαίνων,
Εἰωθὼς λέεσθαι εὐρρεῖος ποταμοῖο.
Κυδιόων, ὑψοῦ ἥ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
Ὤμοις ἀΐσσονται, ὁ δ' ἀγλαϊῇφι πεποιθὼς,
Ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·
Ὣς Ἕκτωρ λαιψηρὰ πόδας καὶ γόνατ' ἐνώμα,
Ὀτρύνων ἱππῆας, ἐπεὶ θεὸς ἔκλυεν αὐδῆς.
Οἱ δ' ὡς τ' ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
Ἐσσεύοντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται·
Τὸν μέν τ' ἠλίβατος πέτρη καὶ δάσκιος ὕλη
Εἴρυσατ' ἠδ' ἄρα τέ σφι κιχήμενα αἴσιμον ἦεν.
Τῶν δέ θ' ὑπαὶ ἰαχῆς ἐφάνη λὶς ἠϋγένειος
Εἰς ὁδὸν, αἶψα ἦ πάντας ἀπέτρεπε καὶ μεμαῶτας·
Ὣς Δαναοὶ, ἔως μὲν, ὁμιλαδὸν αἰὲν ἕποντο.
Νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδον Ἕκτορ' ἐποιχόμενον τίχας ἀνδρῶν,
Τάρβησαν, ἐ πᾶσιν δὲ παρὰ στοὶ κάππεσε θυμός.
Τοῖσι δ' ἔπτ' ἀγόρευε Θοὰς Ἀνδραίμονος υἱὸς,
Αἰτωλῶν ὄχ' ἄριστος, ὀπιζόμενος μὲν ἄνωγι,
Ἐσθλὸς δ' ἐν σταδίῃ ἀγορῇ δέ ἑ παῦροι Ἀχαιῶν

Sed hoc tum mihi multò vtilius tum sibi ipsi
Fuit, quod antè indignatus euitauit (res.
Manus meas: quoniam nõ sine sudore perfecta fuisset
Sed tu quidem manibus accipe agidem fimbriatam,
Quã valdè quassans terreto heroas Achiuos: (clor.
Tibi.v. ipsi curæ sit ô Apollo procul feriẽs, illustris He-
Tantisper itaq; ei excita robur magnum, dum Achiui
Fugientes ad naues q; & Hellespontum perueniant.
Illinc autem ipse ego consultabo opusq; verbumq;,
Vt & rursus Achiui respirent à labore.
Sic dixit: neq; sanè patri immorigerus fuit Apollo:
Descendit verò ab Idæis montibus, accipitri similis
Celeri columbarũ occisori, quiq; celerrimus volucrũ
Inuenit filium Priami prudentis Hectorem nobilem
Sedẽtẽ, neq; ampliꝰ iacebat, modo.a. collegerat animũ
Circum se agnoscens socios: sed anhelitus & sudor
Cessârat, postq; ipsum excitauit Iouis animꝰ Aegiochi:
Propè aũt stãs, eum allocutus est longè operãs Apollo:
Hector fili Priami, cur autem tu seorsum ab alijs
Sedes infirmus? num aliquis te dolor occupat?
Hunc.a. lãguidus allocutus est galeæ motor Hector:
Quis verò tu es optime deorũ q me interrogas corám?
Non audis quòd me nauium ad puppes Achiuorum,
Suos socios perdẽtem, in bello strenuus percussit Aiax
Saxo ad pectus: cessare fecit.a. à strenua fortitudine?
Et certè equidẽ putabam mortuos & domũ Plutonis
Die hoc me visurũ, quoniã charam expirabã animã.
Hũc.a. rursus allocutus est rex longè operãs Apollo:
Confide nunc, talem tibi adiutorem Saturnius
Ex Ida emisit astare & auxiliari
Illustrẽ Apollinẽ aureo gladio conspicuũ, qui te antea
Protego simul ipsumq; & altam vrbem.
Sed agè, nunc equites hortare multos,
Naues & concauas impellere veloces equos.
Sed ego antè iens, equis viam
Omnẽ complanabo, & vertã in fugã heroas Achiuos.
Sic locutꝰ, inspirauit robur magnũ pastori populorũ.
Vt.a. quũ qs q diu stetit equus hordeo pastus ad pse pe,
Vinculo perrupto, currit per campum strepens pul-
Assuetus lauari pellucido fluuio, (sando terram
Exultans: altè autem caput tenet, circa autem iubæ
Humeros motantur: hic autem splendore fretus,
Facilè eum genua ferunt atq; consueta loca & pascua
equorum:
Sic Hector celeriter pedes & genua mouebat
Concitans equites, postquam Dei audiuit vocem.
Hi verò, vt vel ceruum cornutum vel syluestrem ca-
Insequuntur canesq; & viri agrestes: (pram
Hunc quidem alta petra & vmbrosa sylua
Seruauit, neq; adeò ipsis adipisci fatale erat:
Horum autem ob clamorem apparet leo bene tubatus
Ad viã, statim aũt omnes auertit quamuis animosos:
Sic Danai hactenus quidẽ cateruatim semper seque-
Ferientes ensibus & hastis ancipitibus: (bantur,
Sed postq; viderunt Hectorẽ obeuntẽ ordines virorũ,
Timuerunt: omnibus autem in pedes decidit animus.
His verò dein cõcionatꝰ est Thoas Andræmonis filius,
Aetolorũ lõgè præstantiss. peritus qdẽ iaculo pugnãdi,
Strenuꝰ etiã in stataria: cõcione. v. ipsũ pauci Achiu.

Νίκων, ὁππότε κῦροι ἐρίσσειαν περὶ μύθων·
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφην.
Ὦ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα φίλ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Οἷον δὴ αὖτ' ἐξαῦτις ἀνέσχ' κῆρας ἀλύξας
Ἕκτωρ. ἦ θεὸν μὲν μάλα ἔλπετο θυμὸς ἑκάστῳ
Χερσὶν ὑπ' Αἰακίδῃ θανέειν Τελαμωνιάδαο·
Ἀλλά τις αὖτε θεῶν ἐρύσατο καὶ ἐσάωσεν
Ἕκτορ' ὃ δὴ πολλῶν Δαναῶν [f] ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
Ὡς καὶ νῦν ἔστεται οἴομαι· ἀλλ' ἦ τοι ἄτερ γε
Ζηνὸς ἐριγδούπου πρόμος ἔσσεται, ὧδε μενοινῶν.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αὖ ἐγὼ εἶπω πειθώμεθα πάντες·
[g] Πληθὺν μὲν πού νῆας ἀνώξομεν ἀπονέεσθαι,
Αὐτοὶ δ' ὅσσοι ἄριστοι ἐνὶ στρατῷ εὐχόμεθ' εἶναι,
Στείομεν, εἴ κε πρῶτον ἐρύξομεν ἀντιάσαντες,
Δείσαντ' ἀναχθόμενον· τὸν δ' οἴω κε μεμαῶτα
Θυμῷ δείσεσθαι Δαναῶν κῦδιλλῶαι ὅμιλον.

Vincebãt, quando iuuenes contenderẽt circa verba:
Qui ipsis bene sapiens concionatus est & dixit:
Proh malũ, certè magnũ miraculũ hoc oculis video:
Qualiter aũt rursus de integro surrexit morte vita-
Hector: atq; ipsum valdè sperabat animo cuiusq; (ta
Manibus sub Aiacis moriturum esse Telamonij,
Sed aliquis rursum deorum liberauit & seruauit
Hectorẽ: qui iam multorum Danaorũ genua soluit,
Quemadmodum & nunc fore puto: non enim sine
Ioue valde tonante propugnator stat sic exultans:
Sed agitè, sicut ego dixero, obediamus omnes:
Multitudinem quidem ad naues iubeamus redire,
Ipsi verò quicunq; optimi in exercitu gloriamur esse,
Stemus: siquidem primùm prohibeamus obuiantes
Hastas eleuantes: hunc autem puto etiam alacrem
Animo veriturũ Danaorum ingredi multitudinem.

COMMENTARIVS.

a ἔρχεο νῦν φίλε] Remoto iam Neptuno, vt antea vidimus, hoc Ioui non satisfecit: quia forsan intelligebat, Græcos Troianis per se & à nullo præterea adiutis superiores futuros esse. Ideò Apollinem nunc excitat, datq; ei in mandatis, vt sese pro Troianis prælio immisceat, ac Græcis apponat, vt eos tantisper terreat, donec ad naues vsque pedem referant. Tunc verò, ne quid altiùs Apollo de Troianorum victoria conciperet, se de salute Græcorum prospecturum esse pollicetur.

b χεῖρας ἐμάς] Hoc mauult Eustathius cum νεμεσητὰς, quàm cum ὑπαΐξε coniungere. Id mihi tamen duriusculum videtur.

c ἴρηκι ἐοικὼς] De Accipitris celeritate anteà aliquid dictum est, & olim dicetur accuratiùs. Hoc loco sciamus, accipitrem ab Homero nominari eum, qui φασσοφόνος est: cuius cùm multa sint genera, difficile est hoc loco genus proprium statuere: nisi eum intelligas, qui volantem columbam capit. Vide Arist. Hist. anim. lib. 9. cap. 36.

d ὡς δ' ὅτε] Hæc comparatio repetita est ex Iliad. ζ. in fine. Vbi quoque commodiùs vsurpari putatur propter ἀπόδοσιν, quæ est illic de Alexandro, cùm hîc satis propriè τῇ ἀποδόσει respondere non videatur. Quinetiam antiqui solos duos primos versus illius retinebant, reliquos quatuor & obelo & asteriſco simul notabant, quibus significabatur eos ad alium locum meliùs pertinere (Dicam per transennam Aristachi fuisse propriam illam notam asteriſci cum obelo, qua vtebatur in ijs versibus, qui non suo loco positi erant, vt monuit Isidorus Orig. lib. 1. cap. 30. Vnde petenda est illius notæ forma) Sed illis ego non possum assentiri. Etenim iam per illos constat, ad celeritatem Hectoris significandam comparatione ista Poëtam esse vsum, an non eleganter ex illis verbis ῥίμφα δὲ γοῦνα φέρει, exprimitur? Cætera, vt multa alibi, ad ornamentum addita sunt.

e πᾶσιν ἦ παρειὰ ποσὶ κάππεσε θυμός·] Abijt hoc in prouerbium, de ijs qui vehementer consternãtur atque expauescunt. Vnde forsan Demosthenes de Athenienſibus dixit, eos καθάπερ παιδίον φέρειν οὐ πλέοντας τὸν ἐγκέφαλον. Potest tamen illud intelligi de animi, id est, fastus præcedentis ob victoriam in Troianos à Græcis cõtracti depressione, ob inuersam, Hectoris impetu, eorum fortunam. Quæ interpretatio à quodam in suo Lexico accepta est. ait enim, Id est, in re præsenti concidit animus.

f ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν] Periphrasis est, pro ἐθανάτωσε. Quod autem sequitur, ὡς καὶ νῦν ἔσεσθαι οἴομαι: idem est ac si diceret, ἀλλ' ἔτι λύσει, quod ibi dixit, πολλῶν πολίων κατέλυσε κάρηνα ἠδ' ἔτι λύσει.

g πληθὺν μὲν πού νῆας] Mirum videri cuipiam possit, cur hoc consilium Thoas proposuerit, quasi omnes simul Hectori meliùs non restitissent, quàm soli heroës. Eadem me sanè adhuc tenet admiratio, nisi fortè dicendum sit, hoc propter populi consternationem, in quam eum repentinus & insperatus Hectoris aduentus coniecit: à quo populo non erat ideò multum auxilij expectandum, Thoantem suasisse. Illud enim Euripidis in Meleagro verum est, ὀλίγοι γὰρ ἀνδρες σὺν ἔχουσι τὸ μάχη Ἀρηΐῳ, μὴ ἄπιστοι, καὶ παρῶσ' ὅμως. Satius ergo fuit hoc loco totam illam perterrefactam multitudinem dimittere, quàm si per eorum præsentiam aliorum fortitudo impediretur, licet eorum minor esset numerus. Non solent enim multitudine hominum victoriæ æstimari, ὀλίγοι γὰρ ἐσθλοὶ κρείσσονες πολλῶν κακῶν, vt est apud eundem Euripidem in Archelao.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
Οἱ μὲν ἄρ' ἄμφ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα,
Τεῦκρον, Μηριόνῃ τε Μέγῃ τ' ἀπάλαντον Ἄρηϊ,
Σθένελον ἤρτυνον δῃωτῆας καλέσαντες,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσιν ἐναντίον· αὐτὰρ ὀπίσσω
Ἠῦ πληθὺς ἤπτὶ νῆας Ἀχαιῶν ἀπονέοντο.
Τρῶες ἰὴ ἐκέλευσαν ἀολλέες· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ
Μακρὰ βιβᾶς, πρόθυμος ἰὴ καὶ αὐτὸς Φοῖβος Ἀπόλλων,
Εἰμένος ὤμοιϊν νεφέλην, ἔχε δ' * αἰγίδα θέσκελον,
Δῃνὴν, ἀμφίδασσαν, ἀριπρεπέ', τὴν ἄρα χαλκὸς
Ἥφαιστος Διΐ δῶκε φορήμεναι ἐς φόβον ἀνδρῶν·
Τὴν ὅ γ' ἐν χείρεσσιν ἔχων, ἡγήσατο λαῶν.
Ἀργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες· ὦρτο δ' ἀϋτὴ
Ὀξεῖ' ἀμφοτέρωθεν ἀπὸ νευρῆφι δ' ὀϊστοὶ
Θρῴσκον· πολλὰ δ' ἔπειτα θεάων ἀπὸ χερῶν,
Ἀλλὰ μὲν χροὶ πήγνυτ' ἀρηϊφάτων αἰζηῶν·
Πολλὰ δ' ἢ [a] μεσάγκυλα, πάρ θ' ὁξέα καλὸν ἐπωρεῖν,
Ἐν γαίῃ ἵσαντο λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.
Ὀφρα μὲν αἰγίδα χερσὶν ἔχ' ἀτρέμα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἤπτετο, πίπτε δ' ὁ λαός·

Sic dixit: hi. a. hũc facilè. q. audiuerũt & paruerũt:
Qui quidem erant circa Aiaces, & Idomeneũ regem,
Teucrum, Merionemq;, Megemq; similem Marti,
Pugnam apparabant, optimates conuocantes,
Hectorem & Troianos contra, sed retrò
Multitudo ad naues Achiuorum redibant. (ctor
Troiani. a. priores verberarũt conferti: præibat. a. He-
Latè incedens: ante autem ibat ipsum illustris Apollo,
Indutus humeris nebulã: tenebatq; ægidẽ impetuosã, ✱. ἀσπίδα
Grauẽ, vndiq; villosam, insignẽ, quã faber ferrarius
Vulcanus Ioui dedit gestare ad terrorem hominum:
Hanc vtiq; hic in manibus tenens duxit copias.
Argiui. a. expectabãt conferti: excitatus est. a. clamor
Acutus vtriq;: à neruis autem sagittæ
Exiliebant: multaq; hastilia fortibus à manibus,
Alia quidẽ in corpore figebantur bellicosorũ iuuenũ:
Multa. v. & in medio, antequã corpo pulchrũ tãgerẽt
In terra figebantur, cupientia corpus lædere:
Quoad. q. ægida manibus tenebat intrepidè illustris
Apollo, (populus:
Tamdiu valde vtrosq; tela attingebant. cadebat. a.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατενῶπα ἰδὼν Δαναῶν παχυπώλων
Σεῖσ', ὄπι δ' αὐτὸς ἄϋσε μάλα μέγα, [b] τοῖσι δ' ὑμὸν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηλξε, λάθοντο δ' ὀδόντων ἀλκῆς.
Οἱ δ' ὥς τ' ἢε βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μεγ' οἰῶν
Θῆρε δύω κλονέουσι μελαίνης νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἐλθόν τ' ἐξαπίνης, σημάντορος ὐ παρεόντος.
Ὡς ἐφόβηθεν Ἀχαιοὶ ἀϊάλκιδες. ἐν γὰρ Ἀπόλλων
Ἧκε φόβον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζεν.
Ἔνθα δ' ἄνηρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης·
Ἕκτωρ μὲν Στιχίον τε καὶ Ἀρκεσίλαον ἔπεφνε,
Τὼ μὲν Βοιωτῶν ἡγησάσθην χαλκοχιτώνων·
Τὸν δὲ Μενεσθῆος μεγαθύμου πιστὸν ἑταῖρον.
Αἰνείας δὲ Μέδοντα καὶ Ἴασον ἐξενάριξεν.
Ἦρι ὁ μὲν νόθος υἱὸς Ὀϊλῆος θείοιο
Ἕστο Μέδων, Αἴαντος ἀδελφεός· αὐτὰρ ὅ γαῖαν
Ἐν Φυλάκῃ ναίεσκε πατρὸς λελάχων θαλόντα,
Γνωτὸν μητρυιῆς Ἐριώπιδος, τὴν ἔχ' Ὀϊλεύς.
Ἴασος αὖτ', ἀρχὸς μὲν Ἀθηναίων ἐτέτυκτο,
Υἱὸς δὲ Σφήλοιο καλεσκέτο Βουκολίδαο,
Μηκιστῆ δ' ἕλε Πολυδάμας, Ἔχιον δὲ Πολίτης
Πρώτῃ ἐν ὑσμίνῃ, Κλόνιον δ' ἕλε δῖος Ἀγήνωρ.
Δηΐοχον δὲ Πάρις βάλε νείατον ὦμον ὄπισθε
Φεύγοντ' ἐν προμάχοισι, διὰ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν.

Ὣ μὲν ἄρ' οἳ τὸν ἔναιρον ἀπ' ἄντεα, τὼ δ' Ἀχαιοὶ
Τάφρῳ καὶ σκολόπεσσιν ἐνωμήξαντες ὀρυκτῇ,
Ἔνθα καὶ ἔνθα φέβοντο· δύοντο δὲ τεῖχος ἀνάγκῃ·
Ἕκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο μαιμῶν αὐτὸς,
Νηυσὶν θρῃσσόεσσι, [d] ἐᾶν δ' ἄνεμα βροτέοντα,
Ὅν δ' αὖ ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἐτέρωθι νοήσω,
Αὐτῷ οἱ θανάτοιο μετατροπίη, ὃς δέ νυ τόν γε
Γνωτοί τε γνωτή τε πυρὸς λελάχωσι θανόντα,
Ἀλλὰ κύες ἐρύουσι πρὸς ἄστεος ἡμετέροιο.

Ὣς εἰπὼν, μάστιγι κατωμαδὸν ἤλασεν ἵππους,
Κεκλόμενος * Τρώεσσι κῦ· τείχας· οἱ δὲ σὺν αὐτῷ
Πάντες ὁμοκλήσαντες, ἔχον ἐρυσάρματας ἵππους,
Ἧχῇ θεσπεσίῃ· πρόπαροιθε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων
Ῥεῖα ὄχθας καπέρνα βαθείης ποσὶν ἐρείπων
Ἐς μέσον κατέβαλλε· γεφύρωσεν δὲ κέλευθον
Μακρὴν ἠδ' εὐρεῖαν, ὅσον τ' ἀπὸ δίχρος ἐρωὴ
Γίνεται, ὁππότ' ἀνὴρ θοάζει πειρώμενος ἠπῇ.
Τῇ ῥ' οἵγε πρόχεοντο φαλαγγηδὸν, πρὸ δ' Ἀπόλλων
Αἰγίδ' ἔχων ἐρίτιμον· [e] ἔρεφε δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις ψάμαθον πάις ἄγχι θαλάσσης,
Ὅς τ' ἐπεὶ οὖν παίγνι' ἀθύρματα νηπιέῃσιν,
Αὖψ αὖτις συνέχυσε ποσὶν καὶ χερσὶν, ἀθύρων.
Ὣς ῥα σὺ * ἧϊε Φοῖβε πολλὺν κάματον κατὰ λαῶν
Σύγχεας Ἀργείων, αὐτῇσι δὲ [f] φύζαν ἐνῶρσας.
Ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶν ἐρητύοντο μένοντες,
Ἀλλήλοισί τε κεκλόμενοι, καὶ πᾶσι θεοῖσι
Χεῖρας ἀείροντες, μεγάλ' ἰάχεσκον ἕκαστος.
Νέστωρ αὖτε μάλιστα Γερήνιος, ἔρκος Ἀχαιῶν,
Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα.

Ζεῦ πάτερ [h] εἴποτέ τις τοι ἐν Ἄργεϊ πίονι πολλὰ
Ἢ βοὸς, ἠὲ ὄϊος καὶ τοῦ πονα μηρία καίων,
Εὔχετο νοστῆσαι, σὺ δ' ἐπήκοος ἦσθα καὶ ἔκλυες·
Τῶν μνῆσαι, καὶ ἄμυνον Ὀλύμπιε νηλεὲς ἦμαρ.
Μηδ' οὕτω Τρώεσσιν ἐᾶ δάμνασθαι Ἀχαιούς.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· [i] μέγα δ' ἐβρύπε μητίετα Ζεύς,

Sed postquam in vultũ intuitus Danaorũ equitum
Cõcussit, ipséq; inclamauit valdè admodũ illis animũ
In pectorib. eneruauit, obliuiscebãturq; strẽui roboris.
Hi. a. sicut vel boũ armentũ vel gregẽ magnũ ouium
Feræ duæ turbant nigræ noctis intempestæ tempore,
Venientes repentè, custode non præsente:
Sic timuerunt Achiui impotentes. in eos enim Apollo
Misit fugam: Troianis. a. & Hectori gloriam dedit.
Tunc vir interfecit virum dissipata acie,
Hector quidem Stichiumq; & Arcesilaum occîdit,
Hũc quidẽ Bœotiorũ ducem æreas tunicas habẽtium
Illum autem Menesthei magnanimi fidum socium.
Aeneas autem Medonta, & Iasum spoliauit.
Scilicet hic quidem nothus filius Oilei diuini
Erat Medon Aiacis frater, sed habitabat
In Phylaca, terra procul à patria, virũ cùm occidisset
Fratrem nouercæ Eriopidis, quam habebat Oileus:
Iasius autem dux quidem Athenien sium erat,
Filius autem Speli vocabatur Bucolidæ.
Mecisteum. v. sustulit Polydamas: Echiumq; Polites
Primo in cõflictu: Cloniũ. a. interemit nobilis Agenor.
Deiochũ. a. Paris percussit in extremo humero retrò
Fugientem: inter propugnatores, penitus autem ferrum transegit.
Dum hi illos spoliabant armis: interim verò Achiui
In fossam & palos delapsi effossam, (cessitate.
Huc & illuc fugiebant. ingrediebantur. a. murum ne-
Hector autem Troianis imperabat, altè clamans,
In naues ruere: omittere autem spolia cruenta,
Quem. v. ego remotũ à nauib. alibi animaduertero,
Ibi ei mortem struam, neq; sanè hunc
Fratresq; sororesq; rogo imponent mortuum:
Sed canes distrahent ante vrbem nostram.

Sic fatus, scutica per humeros impulit equos,
Adhortans Troianes per ordines: hi verò cum ipso
Omnes minaciter clamãtes, agebãt trahẽtes currũ e-
Clamore immenso: ante autẽ illustris Apollo (quos
Facilè labra fossæ profundæ pedibus proruens,
In medium deiecit: muniuit autem viam
Longam & latam, quantum hastæ iactus
Progreditur, cùm vir roboris periculũ faciens mittet,
Hâcilli pfundebantur turmatim. antè ibat. a. Apollo
Aegidẽ gestãs valdè p̃ciosã: diruit. a. murũ Achiuorũ
Facilè admodũ, vt cùm quis arenã puer propè mare,
Qui postquã igiẽ fecerit opera lusoria per infantiã,
Post iterum destruit pedibus & manibus, ludens:
Sic tu arcitenẽs Phœbe multum laborẽ & ærumnam
Conturbasti Argiuorum: ipsis autẽ fugam immisisti.
Sic hi quidem apud naues detinebantur manentes,
Inuicemq; adhortantes, & omnibus dijs
Manus eleuantes valdè vota faciebant vnusquisq;.
Nestor autẽ maximè Gerenius, custos Achiuorum,
Precabatur manus porrigens in cœlum stellatum:

Iupiter pater, si vnq; aliquis tibi in Argo frugifero
Vel bouis vel ouis pinguia fœmora comburens,
Precatus est vt rediret, tu aũt promisisti & annuisti:
Horum memento, & expelle, ô Cœlestis, crudelẽ diem,
Neq; sic à Troianis sinas domari Achiuos. (piter,
Sic dixit orans: valdè. a. intonuit consiliarius Iu-

χ. πρώεσσιν ἐπὶ

χ. ἧϊες

Ἀράων αἰῶν Νηληϊάδαο γέροντος.
Τρῶες δ' ὡς ἐπύθοντο Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Μᾶλλον ἐπ' Ἀργείοισι θόρον μνήσαντο τ' ἀρωγῆς.
Οἱ δ' ὥστε μέγα κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο
Νηὸς ὑπὲρ τοίχων κεκλήσεται, ὁππότ' ἐπείγῃ
Ἶς ἀνέμου· μάλιστα γὰρ τε μάλιστά γε κύματ' ὀφέλλει·
Ὣς Τρῶες μεγάλῃ ἰαχῇ κεκλήσεται τεῖχος ἔβαινον.
Ἵππους δ' εἰσελάσαντες ἐπὶ πρύμνῃσι μάχοντο,
Ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν αὐτοσχεδόν, οἱ μὲν ἀπ' ἵππων,
Οἱ δ' ἀπὸ νηῶν ὑψιμελαινάων ἐπιβαίντες,
Μακροῖσι ξυστοῖσι, τὰ ῥά σφ' ἐπὶ νηυσὶν ἔκειτο
Ναύμαχα, κολλήεντα, κεκασμένα χαλκῷ.

Preces audiens Neleidæ senis.
Troiani.a.vt intellexerũt Iouis mentẽ ægidẽ gestãtis
Magis in Argiuos ruebant: recordabanturq; pugnæ.
Hi autem veluti magna vnda maris latiuadi
Nauis supra latera transcendit, quando vrget
Vis venti, hæc enim maximè vndas auget:
Sic Troiani magno clamore per murum scandebant:
Equos autẽ vbi intromisissent, ad puppes pugnabant
Hastis vtrinq; acutis cominus: hi quidem ab equis,
Illi.a.à nauibus ex alto nigris quas conscenderant,
Longis contis, qui eis in nauibus iacebant
Ad nauale prælium cõpacti, circum os munit ferro.

COMMENTARIVS.

a μεσηγὺ,] Malo vt illud μεσηγὺ, ad locum potius referatur, quàm ad hastam, vt quibusdam veteribus Scholiastis placuisse refert Eustathius.

b πῖσι δ' ἄρ' ἦμεν·] Hinc disce quàm difficulter vel potiùs nullo modo Deo resisti possit, siquidem Troianis Græci, cùm fortiter sese opposuissent: vbi tamen Apollo apparuit, in fugam statim cõuersi sunt. Sic verum est illud Aeschyli, κρεῖσσον τὸ πλέον πόλεμος ἐν θεῶν χερσὶ κεῖται Illi etenim sunt φέρτεροι ἀνδρῶν, vt dicet ipse Homerus inf. Il. φ.

c ἔκπεφόβοντο,] Solent etiam viri fortissimi non solùm timere, sed etiam fugere in illis potissimùm terroribus, qui diuinitùs incutiũntur, vt hoc loco ab Apolline & anteà à Neptuno fugam illam Deorum etiam filijs tribuit Pindarus Neme. od. 10. ἐν γὰρ, inquit, ἁμαρτοῖσι φόβοις φεύγειν τε πεύθεται θεῶν.

d ἐᾷν δ' οὐκέτι κάρτα βροτοὺς θρασύνεσθαι.] Solet in fundendo hoste hoc à prudentib. ducibus præcaueri, ne vulgus militum in spoliãdis cadaueribus occupetur. Sæpe enim contingit, vt hac ratione victores imprudentes à victis alterna vicissitudine fundãtur aut prosternantur, quasi minus ad eos excipiendos instructi & parati.

e ἔρρηξε δὲ τεῖχος ἀχαιῶν] Diuinum robur proculdubio innuit, siquidem Apollo murum Græcorum facillimè euertit, in quo diruẽdo frustrà tantùm laborârant Troiani. Porrò ad illud exprimendam eleganti vtitur comparatione, & omnino inimitabili, ὡς ὅτε τις ψάμαθον, &c.

f φόβῳ ἐνάρσας] Idem anteà dixerat de ipso Apolline, ἐν γὰρ Ἀπόλλωνι ἧκε φόβον: vbi vide quæ nos annotauimus.

g χεῖρας ἀνίσχοντες] Prudentiùs fecit Nestor, vt statim sequitur, qui soli Ioui supplicat, ignara autem multitudo omnes Deos inuocat: atqui Apollinem habebant præsentem hostem. Vt vt sit, docet Poëta, cùm aduersis rebus conflictaris, Numen esse implorandũ, etiam in rebus bellicis, quarum successus ex illius voluntate dependet, adeò vt etiam Sophocles dixerit, εἴ τις θεῶν βλάπτοι, φύγοι δ' ἂν κοὐκ ὢν κρείσσων τ' κρείσσονα Itaq; proprium robur aut fortitudo militum, Deo minimè auxiliante, cassum & inane quiddam est.

h ἤ ποτε τις] Sic Chryses primo libro sua in Apollinẽ merita cõmemorabat, quasi voti sui perfectionem pro remuneratione impetraturus. Cuiusmodi preces viri quoque sancti vsurparunt, pietatem & cultum suum obseruantiamq; Deo obijcientes, vt eorum recordatione ipsis opem ferat. Sed illa humanæ sunt ruditatis & balbutiei testimonia, quæ in mortalibus clementia illa diuina tolerat. Nam quis ita purus sit & integer, vt auxilium Numinis demereri possit? Sanctius omnino facturi sumus, si beneficia Dei non dignitati nostræ, sed illius soli bonitati & munificentiæ accepta penitùs referamus, & eo solum nomine exposcamus.

i μέγα δ' ἔκτυπε] Cùm Iupiter mortaliũ preces exaudiret, notauit antiquitas ipsam intonare, vt hoc loco, ἀράων αἰῶν νηληϊάδαο γέροντος. Quod tamen Troianis imposuit, exaudito enim illo tonitru alacrius pugnare incœperunt, quasi illud ipsis fausti esset. Porrò ista diuina tonitrua sine causa fiunt, vt cætera quæ à flatu, vt voluit Anaximander: vel, vt magis ad rem accedamus, ex nubiũ allisione (nam spiritus in nubibus disploſio in conglobationes nubium impacta tonitru ciet) Deus siquidem cœlo etiam sereno tempestatem excitat, vt ait Thrasybulus apud Xenoph. ἐκλω. lib. 2. Ita secundis causis non est alligata diuina potentia.

Πάτροκλος δ' ἔνθ' αὖτε καὶ ἀμφοτέρους μενεαίνων
Τεύχεσιν ἀμφεμάχοντο ποδώκεες ἔκτοθι νηῶν,
Τόφρ' ὅγ' ἐνὶ κλισίῃ ἀγαπήνορος Εὐρυπύλοιο
Ἥστο τερπόμενος λόγοις, ἐπὶ δ' ἕλκεϊ λυγρῷ
Φάρμακ' ἀκήματ' ἔπασσε μελαινάων ὀδυνάων.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τεῖχος ἐπέσυτο κὰδ δὲ νέεσθαι
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γόος ἔσκετο φόβος τε,
Ὤ' μωξεν τ' ἄρ' ἔπειτα κιὼν ἀπεπάλετο μηρὼ
Χερσὶ κρατερῇσιν· ὀλοφύρατο δ' ἔπος ηὔδα,
Εὐρύπυλ', οὐκέτι τοι δύναμαι χαλεπόν περ ἐόντι περ ἔμπης,
Ἐνθάδε παρμένεμεν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν.
Ἀλλά σε μὲν θεράπων πολυπετέως αὖτε ἔγωγε
Σπεύσομαι εἰς Ἀχιλῆα, ἵν' ὀτρύνω πολεμίζειν.
Τίς δ' οἶδ' εἰ κεν ἐμοί γε σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίνω
Πηλεΐδῃ; ἀγαθὴ δὲ παραίφασις ἑσπομένοιο.

Patroclus autem dùm quidem Achiuiq; Troianiq;
Murum circa pugnabant veloces extra naues:
Tamdiu hic in tentorio humani Eurypyli
Sedebat, et hũc oblectabat sermonib. inq; vulnere gra
Pharmaca medelas spargebat nigrorũ dolorum. (ui
Sed postquam murum inuadentes percepit
Troianos, at Danaorum factus est clamorq; fugaq;:
Eiulauit vtiq; deinde, & sua percussit fœmora
Manibus pronis, lugensq; verbum dixit:
Eurypyle, nõ amplius apud te possũ, indigẽtẽ quãuis ϗ. ὃ πρόσθ-
Hic manere: iam.n. magnũ certamẽ ortũ est (tamẽ, δε.
Sed te quidem famulus consoletur: cæterùm equidem
Festinabo ad Achillem, vt eum adhorter pugnare.
Quis autem scit si fortè ei cum Deo animum mouero
Admonens? BONA autem admonitio est socij.
Hunc quidẽ sic locutũ pedes ferebant, sed Achiui
Troianos accedẽtes sustinebãt constãter, neq; poterãt
Pauciores quamuis existentes repellere à nauibus:
Neq; vnquam Troiani Danaorum phalanges ϗ. ἀλλ' οὔποτ
Rumpentes, tentorijs misceri, neq; nauibus ϗ. ἀλλ
Sed veluti amussis lignum nauale dirigit
Fabri in manibus periti qui omnem
Bene scit sapientiã (s. artis fabrilis) pceptis Minerue:

Ὣς μὲν τ̃ ἄπι ἴσα μάχη τέτληο πόλεμός τε.
Ἄλλοι δ᾽ ἀμφ᾽ ἄλλῃσι μάχῳ ἐμάχοντο νέεσσιν·
Ἕκτωρ δ᾽ αὖτ᾽ Αἴαντ᾽ ἐσίσων κυδαλίμοιο.
Τὼ μὲν μιῇ ὠδῖνι ἔχον πόνον, ἀδῖνε δ᾽ ἐδμώαντο
Οὔθ᾽ ὁ τ̃ ἐξελάσαι, κὴ σὺν πῆσαι πυρὶ νῆας,
Οὔθ᾽ ὁ γ᾽ ἂψ ὤσασθαι. ᵉ ἐσσεί ῥ᾽ ἐπέλασσέ γε δαίμων.

μων.

Ἔνθ᾽ ἦα Κλυτίοιο Καλήτορα Φαίδιμ᾽ Αἴας
Πρὸρ ἐς νῆα φέροντα κῆ ἔμβαλε δουρί.
Δάπησεν δ᾽ πεσών, δαλὸς δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἕκτωρ δ᾽ ὡς σύνοησεν ἀνεψιὸν ὀφθαλμοῖσιν
Ἐν κονίῃσι πεσόντα νεὼς πρυμνὰ ῥοιζδὲ μελαίνης,
Τρωσί τε κὴ Λυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας,
Τρῶες κὴ Λύκιοι, κὴ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί,
Μὴ δήπω χάζεσθε μάχης σὺ εἴνεϊ τῶδε·
Ἀλλ᾽ ἦα Κλυτίοιο σαώσατε, μή μιν Ἀχαιοὶ
Τεύχεα συλήσωσι, νεῶν σὺ ἀγῶνι πεσόντα.
Ὣς εἰπὼν, Αἴαντ᾽ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Τὸν μὲν ἄμαρθ᾽· ὁ δ᾽ ἔπιπτε Λυκόφρονα Μάστορ᾽ υἱὸν
Αἴαντ᾽ θεράποντα Κυθήριον, ὃς ῥα παρ᾽ αὐτῷ
Ναῖε, ἐπεὶ ἄνδρα κατέκτα Κυθήροισι ζαθέοισι·
Τόν ῥ᾽ ἔβαλεν κεφαλὴν ὑπὲρ οὖατ᾽ ὀξεῖ χαλκῷ,
Ἐς δ᾽ ὁτ᾽ ἄγχ᾽ Αἴαντ᾽. ὁ δ᾽ ὑπὸ σὺ κονίῃσι
Νηὸς ἀπὸ πρύμνης χαμάδις πέσε· λύτο δ᾽ γῖα.
Αἴας δ᾽ ἐρρίγησε, καὶ ἴγνη τὸν δὲ προσηύδα,
Τεῦκρε πέπον, δὴ νῶϊν ἀπέκτατο πιστὸς ἑταῖρ᾽
Μαστορίδης, ὃν νῶϊ Κυθήροθεν οἶκον ἐόντα,
Ἶσον φίλοισι τοκεῦσιν ἐτίομεν σὺ μεγάροισι.
Τὸν δ᾽ Ἕκτωρ μεγάθυμ᾽ ἀπέκτανε· πῇ νύ τοι ἰοὶ
Ὠκύμοροι ἕ̃ξον ὅ τοι πόρε φοῖβ᾽ Ἀπόλλων;
Ὣς φάθ᾽· ὁ δ᾽ ξυνέηκε θεῶν δέ οἱ ἄγχι παρέστη
Τόξον ἔχων σὺ χερὶ παλίλονον, ἠδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκην· μάλα δ᾽ ὦκα βέλη Τρώεσσιν ἐφίει.
Καί ῥ᾽ ἔβαλε Κλεῖτον Πισήνορος υἱὸν ἀγλαὸν υἱόν,
Πυλυδάμαντ᾽ ἐπάρον ἀγαυῆ Πανθοίδαο,
Ἡνία χερσὶν ἔχοντ᾽· ὁ μὲν πεπόνητο καθ᾽ ἵππους·
Τῇ γὰρ ἔχ᾽ ἦρα πολὺ πλεῖσαι κλονέοντο φάλαγγες,
Ἕκτορί κὴ Τρώεσσι χαριζόμενοι· τάχα δ᾽ αὐτῷ
χε. ἰπμῶν Ἦλθε κακὸν, τό οἱ οὔτις ἐρύκακεν ἱεμένῳ περ.
πε Αὐχένι γὰρ οἱ ὄπιθε πολὺν ἔμπεσε υἱός·
Ἦριπε δ᾽ ἐξ ὀχέων, ὑπὲρ ἡνίοχοι δέ οἱ ἵπποι,
Κεῖν᾽ ὀχέα κροτέοντες. ἄναξ δ᾽ ἐνόησε τάχιστα
χε. ἐναντί Πυλυδάμας, κὴ πρῶτ᾽ * ἐναντίον ἦλυθεν ἵππων.
Τὸς μὲν ὄγ᾽ Ἀστυόῳ Προθοήνορι υἷϊ δῶκε·
Πολλὰ δ᾽ ἐπαΰτειρε ὀχέων ἴχνι ἐισορόωντα
Ἵπποις αὖτις δ᾽ αὖθις ἰὼν πρόμαχοισιν ἐμίχθη.
Τεῦκρος δ᾽ ἄλλον ὀϊστὸν ἐφ᾽ Ἕκτορι χαλκηρυσῇ
Αἴνυτο, καί κεν ἔπαυσε μάχης ὀπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν,
Εἰ μὴν ἀρισεύοντα βαλὼν ἐξείλετο θυμόν·
Ἀλλ᾽ ἐ λῆθε Διὸς πυκινὸν νόον, ὃς ῥ᾽ ἐφύλασσεν
Ἕκτορ᾽ ἀταρ Τεῦκρον Τελαμώνιον αὖχ᾽ ἀπαύρας,
Ὅς οἱ εὐρεφέα νόσφιν ἐν ἀμύμονι τεύξῃ.
ᶠ Ῥῆξ᾽ ὀπὶ τῷ ἐρύοντι. παρεπλάγχθη δέ οἱ ἄλλη
Γὰς χαλκοβαρὴς τόξον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Τεῦκρ᾽ δ᾽ ἐρρίγησε, καὶ ἴγνην τὸν δὲ προσηύδα·
Ὦ πόποι, ἦ δὴ πάγχυ μάχης ὀπὶ μήδεα κείρῃ
Δαίμων ἡμετέρης, ὅ, τε μοι βιὸν ἔκβαλε χειρός·
χε. ἰῷ ἐνίδη- Νευρὴν δ᾽ ἐξέρρηξε νεόστροφον, * ἰῷ οἱ ἕδησα
σα Πρώϊον, ὄφρ᾽ ἀνέχοιτο θαμὰ θρῴσκοντας ὀϊστούς.

Sic qdẽ horũ inæquales partes pugna porrecta erat p̃-
Alÿ.a.circa alias pugnam pugnabant naues: (liũq;.
Hector verò contra Aiacem venit illustrem.
Hi.a.vnã circa nauem habebãt laborẽ, neq; poterãt,
Neq; hic hunc expellere & incendere igni naues:
Neque is illum repellere: quoniam eum admouerat deus.
Tunc filium Clytÿ Caletorem illustris Aiax
Ignem ad nauem ferentẽ in pectus vulnerauit hasta.
Sonuit autem lapsus, torris verò ei excidit manu.
Hector.a.postquam vidit consobrinum oculis
In pulueres procubuisse nauem ante nigram,
Troianosq;, & Lycios adhortatus est, altè clamans.
Troiani, & Lycÿ, & Dardani cominus pugnantes,
Nedum cedatis à pugna in angustia hac:
Sed filium Clytÿ seruate, ne ipsum Achiui
Armis expolient nauium in certamine lapsum.
Sic fatus, in Aiacem iaculatus est hasta splendida:
Ab hoc qdẽ errauit: hic.a.deinde Lycophr. Mast. filiũ
Aiacis famulum Cytherium, qui apud ipsum
Habitabat, quoniã virũ interfecerat Cytheris diuinis:
Hunc vulnerauit in capite super aurem acuta hasta,
Stantem prope Aiacem: hic autem supin⁹ in pulueres
Nauis à puppe humi cecidit: soluta sunt aũt mẽbra.
Aiax autem exhorruit, fratremq; allocutus est:
Teucer amice, iam nobis interfectus est fidus socius
Mast. quẽ nos ex Cytheris int⁹ existentẽ (al. profectũ,)
Aequè in charos parentes honorabamus in ædibus:
Hunc.a.Hector magnanimus occîdit. vbi tibi sagittæ
Lethiferæ, & arcus quem tibi dedit illustris Apollo?
Sic dixit: hic.a.intellexit, currens propè eum astitit
Arcum tenens in manu recuruum, atq; pharetram
Sagittiferã: valdè.a.citò sagittas Troiãis immittebat
Et percussit Clitum Pisenoris splendidum filium,
Polydamantis socium clari Panthœdæ,
Frena manib. tenentẽ: hic qdẽ laborabat circa equos.
Eâ.n.dirigebat quâ multò plurima turbabãtur pha-
Hectori & Troianis gratificãs: protin⁹.v.ei (lãgeis,
Venit malũ: quod ei nullus prohibuit cupiẽti quãuis.
Ceruici.n.eius à tergo multi gemitus incidit sagitta:
Decidit.a.ex curru: retrocesserunt autem ei equi
Vacuum currũ pulsantes. Rex.a.intellexit citissimè
Polydamas & primus obuiam venit equis.
Hos quidem hic Astinoo Protiaonis filio dedit,
Diligenter autẽ admonebat, ꝓpè se tenere inspiciẽtẽ
Equos: ipse.a.rursus profect⁹, ꝓpugnatorib. mistus est.
Teucer.a.aliam sagittam in Hectorem armatum
De ꝓmebat, et repressisset à pugna apud naues Achiu.
Si cũ egregiè pugnantẽ vulnerans, eripuisset animũ:
Sed nõ latuit Iouis prudentẽ mentẽ, qui custodiebat
Hectorẽ: sed Teucrum Telamonium gloria priuauit:
Qui ei pulchrè tortum neruum in optimo arcu
Rupit contra hunc trahenti: aberrauit autem ei aliò
Sagitta ære grauis, arcus autem ei excidit manu
Teucer verò exhorruit, fratremq; allocutus est:
Papæ, certè iam omnino pugnæ consilia præcidit
Deus nostræ, qui mihi arcum excussit manu:
Neruũ autem disrupit recens tortum, quẽ ei illigaui
Manè vt sustineret frequenter exilientes sagittas.

Τὸν

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ὦ πέπον, ἀλλὰ βιὸν μὲν ἔα καὶ ἰοὺς πτερόεντας
κεῖσθαι, ἐπεὶ σώεχθε θεὸς Δαναοῖσι μεγήρας·
Αὐτὰρ χερσὶν ἑλὼν δολιχὸν δόρυ καὶ σάκος ὤμῳ,
Μάρναό τε Τρώεσσι, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς.
Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε δαμασσάμενοί περ, ἔλοιμεν
Νῆας εὐσσέλμους, ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης.

Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἔρξον μὲν ἐνὶ κλισίῃσιν ἔθηκεν.
Αὐτὰρ ὀ γ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο πτερύγεσσιν·
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὐτυκτον ἔθηκεν,
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξεῖ χαλκῷ·
Βῆ δ' ἰέναι, μάλα δ' ὦκα θεὸν Αἴαντι παρέσση.
Εἶδεν δ' ὡς εἶδεν Τεύκρου βλαφθέντα βέλεμνα,
Τρωσί τε καὶ Λυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας,

Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχέμαχηταί,
Ἄνέρες ἔστε φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Νῆας ἀνὰ γλαφυράς· δὴ γὰρ ἰδὼν ὀφθαλμοῖσιν
Ἀνδρὸς ἀρείσσω Διόθεν βλαφθέντα βέλεμνα.
Ἦ ῥ' ἔα δ' ἀρείσσων καὶ Διὸς αὐδήσασι γένηται ἀλκή,
Ἠ μὲν ὀτρύνουσιν καὶ ὤτερον * ἐγγυαλίξῃ,
Ἠ δ' ὅ γε νῶϊν μινύθῃ τε, καὶ οὐκ ἐθέλῃσιν ἀμύξαι.
Ὡς νῦν Ἀργείων μινύθῃ μοῖρα κρατερή, ἄμμι δ' ἀρήγῃ.
Ἀλλὰ μάχεσθ' ἅπὶ νηυσὶν ἀολλέες· ὃς δέ κεν ὑμέων
Βλήμενος ἦε τυπεὶς θανάτου καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Τεθνάτω, ʰ οὗ οἱ ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης
Τεθνάμεν, ⁱ ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ παῖδες ὀπάων,
Καὶ οἶκος καὶ κλῆρος ἀκήρασται, ἔπεν Ἀχαιοὶ
* Οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

Ὡς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
ᵏ Αἴας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἷς ἑτάροισιν,
Αἰσχὼς Ἀργείοισι νῦν ἄρκιον ἢ ἀπολέσθαι,
Ἠὲ σαωθῆναι, καὶ ἀπώσασθαι κακὰ νηῶν.
Ἦ ἔλπεσθ', ἦ νῆας ἐλεῖν κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἐμβαδὸν ἰξέσθαι ἦ πατρίδα γαῖαν ἕκαστος;
Ἦ οὐκ ὀτρύνουσ' καὶ ἀκούετε λαὸν ἅπαντα
Ἕκτορα, ὃς δὴ νῆας ἐνιπρῆσαι μενεαίνει
Οὐ μὰν ἐς χορὸν ἧκε κέλευ' ἐλθέμεν, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Ἦ μὴν δ' οὔτις τοῦδε νόου καὶ μῆτις ἀμείνων
Ἠ αὐτοχεδὸν ἧμεν μῖξαι χεῖράς τε μιγῆναι τε.
Βέλτερον, ἢ ἀπολέσθαι ἅπα ἕρκεϊ νῆε βιῶναι,
Ἠ δηθὰ φρύγεσθαι ὑπ' αἰνῇ δηϊοτῆτι
Ἕκ δ' αὔτως παρὰ νηυσὶν * ὑπ' ἀνδράσι χείροτέροισιν.

Huic.a.respõdit deinde magnus Telamoniꝰ Aiax:
O amice, quin arcum quidem sine & crebras sagittas
Iacere, quoniam confregit deus Danais inuidens:
Sed manibus sumens longam hastã & scutũ humero.
Pugna contra Troianos & cæteras excita copias:
Ne quidẽ sine labore saltẽ, quãuis vicerint nos, capiãt
Naues bene transtratas, sed recordemur pugnæ.
Sic dixit: hic autem arcũ quidẽ in tentorijs posuit:
At hic circum humeros scutum posuit quadruplex:
Capiteq; in generoso galeam benefactam posuit
Equis setis cristatã: horrẽdè.a.conꝰ supernè nutabat:
Accepit.a.robustam hastam præfixam acuto ære.
Perrexit autem ire, valdeq; citò currens Aiaci astitit.
Hector autem postquam vidit Teucri fractas sagittas
Troianosq; & Lycios hortabatur altè clamans:
Troiani, & Lycij & Dardani bellicosi,
Viri estote, dilecti: memẽtote autem strenuæ virtutis.
Naues per concauas iam enim vidi oculis
Viri primarij à Ioue fractas sagittas.
Facilè autem perspicua Iouis viris fit potentia,
Tum quibus gloriam præstantiorem dederit,
Tum quos minuerit, & quibus non velit auxiliari, γρ. ἐγγυαλίξῃ, γρ. μινύθῃ.
Sicut nũc Argiuorũ minuit robur: nobis.a. auxiliatꝰ.
Sed pugnate ad naues conferti qui autem vestrũm
Vulneratus vel pcussus mortẽ & fatũ assecutꝰ fuerit,
Moriatur. NON ei indecorum pugnanti pro patria
Mori, sed vxor salua erit & liberi in posterum,
Et domus & patrimonium integrum, si Achiui
Abeant cum nauibus dilectam in patriam terram. γρ. οἴχονται
Sic fatus, excitauit robur & animũ vniuscuiusq;.
Aiax.v. rursus ex altera parte hortatꝰ est suos socios.
Pudor Argiui, nunc vtile vel perire
Vel seruari & auertere mala à nauibus.
An speratis, si naues occupârit galea decorus Hector
Pedib. peruenturos esse in suã patriã terrã singulos?
An non incitantem auditis exercitum omnem
Hectorem, qui iam naues incendere paratus est?
Non antè ad tripudium iubet venire, sed pugnare:
Nobis autẽ nulla hoc sententia & consilium melius,
Quàm cominus miscere manus & robur:
Melius aut perire vno tempore, aut viuere:
Quàm diu consumi in graui pugna
Sic temerè apud naues à viris deterioribus. γρ. ὑπ' ἀνδράσι

COMMENTARIVS.

a δύσπολ', ὅπως περ καὶ ἀμύναμεν] Patroclus suo exemplo docet, priuata amicorum negotia publicis postponenda. Ille enim, quãuis Eurypylo vulnerato lubenter affuisset, vt ei mederetur: tamen cùm Græcorum exercitum à Troianis videret profligari, vnaque Achillis præsentia eos liberari posse, ad eum pergit, vt illum ad prælium incundum exhortetur.

b τὸς δ' οἷσ' ἔνισπε] Hos duos versus, immutata tantùm persona secunda in primam, repetit Patroclus ex Iliad. λ. vbi Nestor eos cũ ipso colloquens protulit.

c σὺν προτέρῃς πρεσβάς] Hinc animaduertitur, bellicam victoriam non in virorum multitudine consistere, sed solùm in diuino auxilio: quod si ab exercitu altero recesserit, planè de illius victoria desperandum est. Sic tot centena millia Persarum parua manu fudit Themistocles omnino σὺν δαίμονι. E contrà verò pauci Troiani à tota multitudine Græcorum propelli non possunt, quanquã æqualitas prælij suam etiã laudem Græcis non adimit: immò & sola Aiacis manus, quæ Troianis resistit, inferiores eos & numero & virtute constituit. Illud tamen semper est σὺν θεῷ, quia post Nestoris preces Iupiter in Græcorum partes conuersus est. Neque enim hoc erat illius consilij, vt eos omnino disperderet: sed vt hac insigni calamitate de reuocando Achille cogitarent, cuius honorem cum illorum iactura procurat.

d ἀλλ' ὅσε θύμῳ] Æqualitatem prælij eleganti comparatione significat, cui similis est etiam illa libro 12, ἀλλ' ἔχον ὅσε πάλαιπτε γυῖα, &c.

e ἐπεὶ ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων.] Cæcitas illa Homerica non vidit suis Dijs hoc modo infligi dedecus, quòd Apollinis (hic enim est ille δαίμων) auxilio nauem Aiacis Hector non potuerit perrumpere: quãquam excusari illa possit ab ope quam Iupiter, cæterorũ Deorum fortissimus, iam Græcis exhibebat, quæ tamẽ non omnino fuit manifesta. Nam & infrà dicetur Hectori fauisse Iupiter, & Aiacem gloria priuasse, cùm sagittam in Hectorem deprompsisset.

f μὴ ἐπὶ τῷ ἔρυσιν.] Quamuis Iupiter Græcis iam fauere incœpisset, tamen non penitus ab Hectore recedit, quem ipse ad pugnã per Apollinem excitauerat: forsan ne illum in exitium conieciisse videretur: vnde fides Numini veniebat detrahenda. Itaque Aiacis

arcum

arcum confringit. Quid quæso de vero Deo expectent pij hodie homines, si talia de falso commemorauit antiquitas?

g ῥεῖα δ' ἀρίγνωτος] Vitiosa fuit ista Hectoris coniectura. Solet enim plerunq; Deus eos initio derelinquere, quos posteà studiosè protegit. Non est proinde istud γνωμάτυμα pro vero accipiendum. Ita enim enunciatum est à superbo & nimiū confidente Hectore. Scilicet generosum ducem diuina latuit voluntas, & ex vno casu malè in reliquum belli exitum argumentatus est.

h ὃ οἱ ἀέκὲς ἀμυνομένῳ] Patriæ studiosissimus fuit Hector, quod etiam alibi docuerat his verbis: εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμυνέσθαι περὶ πάτρης. Hic verò plus dicit, honestum esse pro patria mortem oppetere. Quæ honestas ex eo pendet, quòd patria nos sibi arctissimis vinculis astringat, vt eius charitas vna omnes omnium charitates superare dicatur, quod apud Platonem in dialogo περὶ πρακτῶν copiosè docuit Socrates, his verbis: ἢ ἄλλως εἴ σοφὸς ὢν τὲ λέληθε σε ὅτι μητρός, τε καὶ πατρὸς, καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερον πατρὶς ἐστὶ καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ, καὶ μᾶλλον ὑπαείκειν, καὶ θωπεύειν, παιδὸς δὲ καὶ γαλεπαίνουσαν, ἢ πατέρα, καὶ μητέρα, ἃ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν, ἃ ἂν κελεύῃ, καὶ πάσχειν ἐὰν τι προστέτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα ἐὰν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τραυματίαν ἢ ἀποθανούμενον ἢ ἀποθανόντα ταῦτα, &c. Itaq; innumeri heroës viriq; fortissimi patriæ causa mortē nō dubitarūt oppetere, quin & propria commoda illius vtilitati longè postposuerunt, suorumq; amorem, id est, coniugis & liberorū patriæ amore inferiorē constituerunt. Hinc elegāter Tyrtæus, τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα Ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον. Iam mors quæ simpliciter in bello obitur, semper præclara & honesta existimata est, vnde illa apud Virgil. *pulcramq; petunt per vulnera mortē*. cui⁹ rei causam explicat Socrates, ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ: Καὶ μὴν, inquit, πολλαχῆ κινδυνώδη καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν. καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεπεῖς τυγχάνει. ἐὰν πένης τὶς ὢν τελευτήσῃ, ἐπαύσατο ἂν ἔτυχε· ἐὰν φαῦλος ἦν, οὐκ ἂν ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐπαινέντων ἀλλὰ σὺν πολλῷ χρόνῳ λόγους παρασκευασμένων, &c. Sic Aristoteles Eth. lib. 3. c. 6. pulcherrimam esse mortem statuit, quæ in bello accidit. ἐν μεγίστῳ γὰρ καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμολογεῖται τοῦτοις εἶναι καὶ αἱ τιμαὶ αἱ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ παρὰ τοῖς μοναρχοις. Quanto igitur honestior erit mors, quæ pro patria in bello oppetitur? In eam sententiam multa quoque dixit Tyrtæus. Enimuerò mors per se neque honesta est, neq; turpis, sed causæ vel turpis vel honestæ respectu alterutra, vt docuit Xenophon in epistola ad Sotiram. Atqui honesta est causa defensionis soli patrij.

i ἀλλ' ἄλοχος πόσιν] Consolatio est eorum, qui pro patria moriuntur, quòd morte sua vxori liberisq; suis vitam & salutē pariant: cùm si vitæ propriæ studio ignauiùs se gesserint, miserum illud spectaculum visuri sint, vt ille cum suis in hostium potestatem veniat.

k αἴας δ' αὖθ' ἑτέρωθεν] Ex virtute ducis pendet virtus quoque militum, & sub leone cerui quoq; animosi sunt: contrà sub ceruo leones ignauissimi. Itaque receptum est militari consuetudine, vt ante prælium milites ducum exhortatione ad virtutem incendātur. Id Hector paulò antè, nunc Aiax præstat: sed illius oratio videtur paulò augustior propter Numinis, & patriæ mentionē, è quibus alterius fauor, alterius amor Troianos alacriores & audentiores efficiebat. Aiacis verò incitamentum πολιλικώτερον est & ἐπιχθεμαλικώτερον, adeò vt efficaciora ad persuadendum videantur, quæ hic memorat. sed tamen ex vtraque parte, si quis attentè consideret, paria sunt fortitudinis incentiua, quod subieci, ab Eustathio dissentiens, cuius erant præcedentia: cætera quæ scripsit in eandem rem, neglexi, quia λεπτόπαιγα.

Ὣς ἐπὼν, ὦτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Ἔνθ' Ἕκτωρ μὲν ἕλε Σχεδίον Περιμήδεος υἱὸν,
Ἀρχὸν Φωκήων· Αἴας δ' ἕλε Λαοδάμαντα,
Ἡγεμόνα πυλέων, Ἀντήνορος ἀγλαὸν υἱόν·
Πηλυδάμας δ' Ὦτον Κυλλήνιον ἐξενάριξε,
Φυλείδεω ἑτάρον, μεγαθύμων, ἄρχον Ἐπειῶν.
Τῷ ἦ Μέγης ἐπόρουσεν ἰδὼν· ὁ δ' ὑπαὶ λαιὸν ἦλθε
Πηλυδάμας· καὶ μὲν ἀπήμβροτεν (ἃ γὰρ Ἀπόλλων
Εἶα Πάνθου υἱὸν ἐν προμάχοισι δαμεῖν.)
Αὐτὰρ ὅγε Κροίσμου ξηθὴν μέσον οὔτασε δουρί.
Δέπησεν ἦ πεσών, ὁ δ' ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα.
Τόφρα ἦ τῷ ἐπόρουσε Δόλοψ αἰχμῆς δαΐφρων
Λαμπετίδης, ὃν Λάμπος ἐγείνατο φέρτατος ἀνδρῶν
Λαομεδοντιάδης, δῖος ἐν πρώτοισι μάχεσθαι,
Ὅς ῥ' ἔτυθεν ὁρμηθείς. πυκινὸς δέ οἱ ἤρκεσε θώρηξ,
Τόν ῥ' ἐφόρει γυάλοισιν ἀρηρότα· τὸν ποτε Φυλεὺς
Ἤγαγεν ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος.
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔδωκεν ἄνακτι ἀνδρῶν Εὐφήτης,
Ἐς πόλεμον φορέειν, δηΐων ἀνδρῶν ἀλεωρὴν,
Ὅς οἱ καὶ τότε παιδὸς ἀπὸ χροὸς ἤρκεσ' ὄλεθρον
Τῷ ἦ Μέγης κόρυθος χαλκήρεος ἵππιον ὅδασεν
Κύμβαχον ἀκρότατον νύξ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Ῥῆξε δ' ἄφ' ἵππουριν λόφον αὐτοῦ πᾶς ἦ χαμάζε
Κάππεσεν ἐν κονίῃσι, νέον Φοίνικι φαεινός.
Ἔως ὃ τῷ πολέμιζε μετ' ἀνέρας, ἔτι δ' ἤλπετο νίκην,
Τόφρα δέ οἱ Μενέλαος ἐρήτυμος ἦλθεν ἀμύστωρ.
Στῆ δ' ἀρὰξ σὺν δουρὶ λαθὼν, βάλε δ' ὦμον ὄπιθεν.
Αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα,
Πρόσσω ἰεμένη. ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐλιάσθη.
Τὸν μὲν ἐπισσεύας χαλκήρεα τεύχε' ἀπ' ὤμων
Συλήσων Ἕκτωρ δὲ καταντίος ἤλυθε κέλευε
Πᾶσι μάλα, πρῶτον δ' Ἱκεταονίδην ἐνέπαιρεν,
Ἴφθιμον Μελανίππον. ὁ δ' Ὄφελμὸν μὲν ἐλίπτοδας βοῦς
Βόσκ' ἐν Περκώτῃ δηΐων ἀπονόσφιν ἑταίρων·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἦλυθον ἀμφιέλισσαι,

Sic fatus, accendit robur & animum vniuscuiusq;.
Tũc Hector quidem sustulit Schediũ Perimedei filiũ
Ducem Phocensiũ: Aiax aũt interfecit Laodamantẽ
Ductorem peditum, Antenoris clarum filium:
Polydamas autem Otum Cyllenium interemit
Phydæ sociũ, magnanimorũ ducem Epeiorũ: (tus est
Hũc. a. Meges inuasit intuit⁹, hic. a. obliquũ incurua-
Polydamas: & ab hoc quidem errauit (non. n. Apollo
Siuit Panthi filium inter primos pugnatores sterni:)
Sed hic Cræsmi pectus medium vulnerauit hasta.
Insonuit. a. laps⁹, hic. a. ab humeris arma detrahebat.
Interea aũt in hunc irruit Dolops hasta bene peritus
Lampetides, quem Lampus genuit optimus virorum
Laomedontiades, bene gnarum strenuæ fortitudinis:
Qui tunc Phylidæ medium scutum percussit hasta
Cominus impetu facto: dẽsus autẽ ei profuit thorax,
Quẽ portabat cõcauitatib. aptatũ, quẽ quondã Phy-
Duxit ex Ephyro fluuio à Selleente. (leus
Hospes enim ei dedit rex virorum Euphetes,
In bellum ferre, hostilium virorum munimen,
Qui ei & tunc filij à corpore defendit mortem,
Huius autem Meges galeæ æratæ equisetæ
Conum summum percussit hasta acuta: (mi
Rupit. a. ex equinis setis factã cristã ab eo. totus. a. hu-
Decidit in pulueres, recẽter puniceo colore splẽdidus.
Dũ hic in hũc pugnabat perstãs, adhucq; sperabat vi-
Interim ei Menelaꝰ bellicosus venit adiutor: (ctoriã,
Stetitq; à latere cũ hasta latens: pcussit. a. humerũ re-
Cuspis autem pectus peruasit alacris, (trò:
Vltrà tendens: hic autem pronus prolapsus est.
Hiquidem iuerunt ærea arma ab humeris
Prædaturi: Hector autem cognatos adhortatus est
Omnes valdè: primùm aũt Hicetaonidem increpauit
Fortẽ Menalippũ. is. a. interea qdẽ curuipedes boues
Pascebat in Percota dũ inimici remotè abessẽt: (tur,
Sed postq; Danaorũ naues venerũt quæ vtrinq; agitã

Α᾽ψὲις Ἴλιον ἦλθε, μετέπρεπε δ᾽ ἧ Τρώεσσιν.
Ναῖε δὲ πὰρ Πελάμωνι· ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέκεσσι·
Τόν ῥ᾽ Ἕκτωρ ἐνένιπεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν·
Οὕτω δὴ Μενάλιππε μεθήσομεν; ἠδέ νυ σοί περ
Ἐντρέπεται φίλον ἦτορ ἀνεψιὸν κταμένοιο;
Οὐχ ὁρᾷς οἷον Δόλοπες θοὴν τεύχε᾽ ἔπουσιν;
Ἀλλ᾽ ἕπευ· [b] οὐ γὰρ ἔτι πρόσω ἀπόκειται Ἀργείοισι
Μάρνασθαι, πρίν γ᾽ ἢ κτάμεν, ἢ καὶ ἅλωσιν
Ἴλιον αἰπεινὴν ἑλέειν, * [c] κτᾶσθαί τε πολίτας.
Ὣς εἰπὼν, ὁμὸν ἦρχ᾽· ὁ δ᾽ ἅμ᾽ ἕσπετο ἰσόθεος Φώς·
Ἀργείους δ᾽ ὤτρυνε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
[d] Ὦ φίλοι, ἀνέρες ἐστέ, καὶ αἰδῶ θέσθ᾽ ἐνὶ θυμῷ,
Ἀλλήλους τ᾽ αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας·
Αἰδομένων δ᾽ ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἢὲ πέφανται,
Φευγόντων δ᾽ οὔτ᾽ ἀρκὲς ὄρνυται, οὔτε τις ἀλκή·
Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἂρ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον·
Ἐν θυμῷ δὲ βάλοντο ἔπος· φοβέξαντο δὲ νῆας
Ἐρικυδέος Ἑλικάωνος. [e] ἐπὶ δὲ Ζεὺς Τρῶας ἔγειρεν.
Ἀντίλοχον δ᾽ ὤτρυνε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ᾽, [f] οὔτις σεῖο νεώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Οὔτε ποσὶν θάσσων, οὔτ᾽ ἄλκιμος ὡς σὺ μάχεσθαι,
Εἴ τινά πῃ Τρώων ἐξάλμενος ἀνδρα βάλῃσθα.
Ὣς εἰπὼν, ὁμὸν αὖτις ἀπέστυτο, τὸ δ᾽ ὀρόθυνεν·
Ἐκ δ᾽ ἔθορε προμάχων, καὶ ἀφίετο δουρὶ φαεινῷ,
Ἀμφὶ ἑ πατρίδας· τοὶ δὲ Τρῶες κεκάδοντο
Ἀνδρὸς ἀκοντίσαντος· ὁ δ᾽ ἐχ ἅλιον βέλος ἧκεν,
Ἀλλ᾽ Ἱκετάονος υἱὸν ἐΰθυμον Μελανίππον,
Νιόμενον πολεμόνδε βάλε στῆθος παρὰ μαζόν·
Δοῦπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ·
Ἀντίλοχος δ᾽ ἐπόρουσε, κύων ὡς, ὅς τ᾽ ἐπὶ νεβρῷ
Βλημένῳ ἁίξῃ, τόν τ᾽ ἐξ οὐνῆφι θορόντα
Θηρητὴρ ἐτύχησε βαλών, ὑπὸ δ᾽ ἔλυσε γυῖα·
Ὣς ἐπὶ σοὶ Μελανίππε θόρε Ἀντίλοχος μενεχάρμης,
Τεύχεα συλήσων· ἀλλ᾽ ἐλάθευ Ἕκτορα δῖον,
Ὅς ῥά οἱ αὐτίος ἦλθε θεὼν αἶσα δηιοτῆτος·
[g] Ἀντίλοχος δ᾽ ἐμάνη, θοὸς περ ἐὼν πολεμιστής,
Ἀλλ᾽ οὐ μὰρ ἔτρεσε, [h] θηρὶ κακὸν ῥέξαντι ἐοικώς,
Ὅς τε κύνα κλείνας ἢ βουκόλον ἀμφὶ βόεσσι,
Φεύγει πρὶν περ ὅμιλον ἀολλισθῆμεναι ἀνδρῶν.
Ὣς τρέσε Νεστορίδης· ὀπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Ἕκτωρ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ βέλεα σμυόεντα χέοντο.
Στῆ δὲ μετατρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἕθνος ἑταίρων.
Τρῶες δὲ, λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισι,
Νηυσὶν ἐπεσσύοντο· Διὸς δ᾽ ἐτέλεσσεν ἐφετμὰς,
Ὅς σφισιν αἰεὶ ἔγειρε μέγα σθένος, θέλγε δὲ θυμὸν
Ἀργείων, καὶ κῦδος ἀπαίνυτ᾽· τοὺς δ᾽ ὀρόθυνεν.
Ἔκτορι γὰρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι
Πηλαμίδῃ, ἵνα νηυσὶ κορωνίσι θεσπιδαὲς πῦρ
Ἐμβάλῃ ἀπάμερσεν· Θέτιδι δὲ ἐξαίσιον ἄρῳτο
Πᾶσαν ὀπιπεύσας· τὸ γὰρ μένε μητίετα Ζεύς,
Νηὸς καιομένης σέλας ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι·
Ἔκ γὰρ δὴ τότε ἔμελλε παλίωξιν παρὰ νηῶν
Θήσεσθαι Τρώων, Δαναοῖσι δὲ κῦδος ὀρέξαι.
Τὰ φρονέων, νήεσσιν ὀπὶ γλαφυρῇσιν ἔγειρεν
Ἔκτορα Πηλαμίδεω μάλα περ μεμαῶτα καὶ αὐτόν.
Μαίνετο δ᾽ ὡς ὅτ᾽ Ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὁλοὸν πῦρ
Οὔρεσι μαίηται βαθέης ἐνὶ παύφεσιν ὕλης·
Ἀφλοισμὸς δ᾽ ἄρα οἱ στόμα γίνετο, τὼ δέ οἱ ὄσσε.

Iterũ ad Iliũ veniet: excellebatq; inter Troianos, (lios
Habitabat.a.apud Pr.hic.a.ipsũ honorabat æquè ac fi
Hunc Hector obiurgauit, verbũq; dixit & cõpellauit:
Itáne iam Menalippe negligemus? neq; tibi
Mouetur dilectum cor ob consobrinum occisum?
Non vides qualiter Dolopis circum arma curant?
Sed sequere: nõ enim amplius licet eminus cũ Argiuis
Pugnare, priusquã vel occidamus eos, vel funditùs
Ilium excelsum capiant possideantq; ciues. (vir. ꝛ.κπέω
Sic fatus, hic.q pibat: usq; simul sequebatur deo par
Argiuos.a. hortabatur magnus Telamonius Aiax:
O amici, viri estote, & pudorem ponite in animo,
Inuicemq; reuereminí in fortibus pugnis:
Verecũdatiũ.a. virorũ plures salui, quàm occisi sunt:
Fugientiũ.a. neq; gloria paratur, neq; vlla fortitudo.
Sic dixit: hi autem & ipsi auxiliari prompti erãt:
In animo.a. posuerunt verbũ: vallauerũt verò naues
Vallo æreo: contrà autem Iupiter Troianos excitabat,
Antilochum.a. instigabat in bello strenuus Menelaus:
Antiloche, nullus te iunior alius Achiuorum,
Neq; pedib. velocior, neq; robustꝰ sicut tu ad pugnãdũ.
Vtinam aliquẽ alicubi Troian. exiliẽs virũ vulneres.
Sic fatus, hic.q. rursus discessit: illum.a. concitauit.
Extra verò saliit propugnatores, & iaculatus est ha-
sta splendida,
Circum se respectans, Troiani verò secesserunt
Viro iaculante: hic.a. non vanum telum emisit,
Sed Hicetaonis filium animosum Menalippum
Procedentẽ ad pugnã percussit ad pect. apud papillã.
Insonuit autem lapsus, crepueruntq; arma super ipso.
Antilochus aũt irruit, canis tãquam, qui in hinnulũ
Vulneratum accurrit: quem ex lustro prosilientem
Venator adeptus est percutiens: soluit autẽ membra:
Sic in te Menalippe insilijt Antilochus bellicosus
Arma spoliaturus, sed non latuit Hectorem diuinum,
Qui ei obuius venit currens per prælium.
Antiloch᾽. a. nõ expectauit, velox quãuis existẽs bella
Sed is fugit, feræ quæ malum patrauit similis: (tor,
Quæ canem vbi interfecerit, vel bubulcũ circa boues
Fugit antequàm multitudo congregetur virorum:
Sic fugit Nestorides: cõtrà autem Troianiq; & Hector
Clamore magno tela luctuosa fundebant.
Stetit aũt conuersus postq; venit ad agmen sociorum:
Troiani autem, leonibus similes crudiuoris,
In naues ruebant: Iouis autem perficiebant mandata
Qui eis semp excitabat robur magnũ, fallebatq; ãimũ
Argiuorũ, & gloriã auferebat: illos autem instigabat.
Hectori. n. eius animus volebat gloriã præbere (ignẽ
Priamidæ, vt nauib. curuas puppes habentib. flagrãtẽ
Iniiceret indefessũ: Thetidis. a. indecẽtẽ supplicationẽ
Omnẽ perficeret: hoc. n. expectabat cõsiliarius Iupiter
Nauis ardentes splendorem oculis vt videret.
Ex enim iam illo erat repulsam à nauibus
Facturus Troianorũ: Danais aũt gloriam præbiturus.
Hæc cogitans, naues in concauas suscitauit
Hectorẽ Priamidẽ, quãuis promptũ & ipsum. (ignis
Furebat. a. veluti cũ Mars hastã vibrãs vel pniciosus
In montibus furit profundæ in densitatibus sylvæ:
Spuma autem circum os fiebat, at ei oculi

Λαμ-

Λαμπέσθην βλοσυρῇσιν ὑπ' ὀφρύσι· ἀμφὶ δὲ πήληξ
Σμερδαλέον κροτάφοισι πιάσατο μαρναμένοιο
Ἔκτορι γὰρ αὐτὸς γε πατὴρ ἐφαίνετο Ζεὺς
Ζεὺς, ὃς μιν πολέσιν μὲν ἀνδράσι μῦθον ἔειπε
Τίμα κῆ κύδαινε· μινυνθάδιος γὰρ ἔμελλεν
Ἔσεσθ'· ἤδη γάρ οἱ ἐπώρνυε μόρσιμον ἦμαρ
Παλλὰς Ἀθηναίη ὑπὸ Πυλείδαο βίηφι·
Καί ῥ' ἔθελεν ῥῆξαι στίχας ἀνδρῶν, πρηνίζων
Ἦ δὴ πολὺν ὅμιλον ὄρεα κῆ τεύχε' ἄρειστε·
Ἀλλ' οὐδὲ ὣς δμῴα το ῥῆξαι, μάλα περ μενεαίνων.
Ἴσχον γὰρ πύργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα,
Ἥ τε μάλ' ἰγαλέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλωνται,
Κύματά τε προφέοντα, τά τε πρόσπελα γίγνεται· αὐτάρ.
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.
Αὐτὰρ ὁ λαμπόμενος πυρὶ πάντοθεν εἴδετο ὁμίλῳ·
Ἐν δ' ἔπεσ', ὡς ὅτε κῦμα θοὴ ἐν νηῒ πέσῃσι
Λάβρον ὑπαὶ νεφέων ἀνέμοιο θυέφεις, ἥ δέ τε πᾶσα
Ἄχνη ὑπὸ ἐκρύφθη, ἀνέμοιο ὑπὸ δεινὸς ἀήτης
Ἱστίῳ ἐμβρέμεται· τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται
Δείδιότες· μάλα γάρ τε ὑπὸ θανάτοιο φέρονται·
Ὣς ἐδάϊζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ὅ γ', ὥστε λέων ὀλοόφρων βοσὶν ἐπελθὼν,
Αἵ ῥά τ' ἐν εἰαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο νέμονται
Μυρίαι, ἐν δέ τε τῇσι νομεὺς οὔπω σάφα εἰδὼς
Θηρὶ μαχέσσασθαι ἐλικωπὶ βοὸς ἀμφὶ φονῆσιν,
Ἦ τοι ὁ μὲν πρώτῃσι ἢ ὑστατίῃσι βόεσσιν
Αἰεὶ ὀμοστιχάᾳ, ὁ δέ τ' ἐν μέσῃσιν ὀρέσσας
Βουσὶ ἕλῃ, αἱ δέ τε πᾶσαι ὑπ' ἐτρέσσαν· ὣς τότ' Ἀ-
χαιοὶ
Θεσπεσίως ἐφόβηθεν ὑφ' Ἕκτορι καὶ Διὶ πατρὶ
Πάντες· ὁ δ' οἶον ἔπεφνε Μηκιστῆα Περιφήτην
Κυπρῆγον φίλον υἱόν, ὃς Εὐρυσθῆος ἀνακτος
Ἀγγελίης οἴχνεσκε βίη Ἡρακληείη.
Τῷ γ' ἔφερ' ἐκ πατρὸς πολὺ χείρονα υἷας ἀμείνων
Παντοίας ἀρετὰς, ἠμὲν πόδας, ἠδὲ μάχεσθαι,
Καὶ νόον ἐν πρώτοισι Μυκηναίων ἐτέτυκτο.
Ὅς ῥα τότ' Ἕκτορι κῦδος ὑπέρτερον ἐγλυκάλιξε·
Στρεφθεὶς γὰρ μετόπισθεν, ὑπ' ἀσπίδος αὐτυγὰ πάλτη,
Τῷ αὐτὸς φορέεσκε, πολυδαιδάλου ἔργα ἀκόντων,
Τῇ ὅγ' ἐνιπλαγχθεὶς πέσεν ὕπτιος· ἀμφὶ δὲ πήληξ
Σμερδαλέον κονάβησε περὶ κροτάφοισι πεσόντι.
Ἔκτωρ δ' ὀξὺ νόησε, θεῶν δέ οἱ ἄγχι παρέστη,
Στήθεσι *Στῆθος δ' εὖ δόρυ πῆξε, φίλων δέ μιν ἐγγὺς ἑταίρων
Κτεῖν'· οἱ δ' ἐδίωκόν τε καὶ ἀγχύμολοι περ ἑταίρῳ,
μαχ. Χαλκὸν μὲν Χραισμεῖν· αὐτοὶ γὰρ *μάλ' ἐδείδισαν Ἕκτορα δῖον
μάλα δέ Εἰσωποὶ δ' ἐγίγνοντο νεῶν, πρὶν δ' ἔσχεθον ἄκρας
Νῆας ὅσας πρῶτας ἐρύσατο· τοὶ δ' ἐπέχυντο.
Ἀργεῖοι γὰρ νεῶν μὲν ἐχώρησαν καὶ ἀνάγκη
Τῶν πρώτερον, αὐτὰρ ὁ πάρος κλισίηφιν ἔμιμνον
Ἀθρόοι, *δὲ κέλευθα διὰ σφέας ἐρράγη. Ἴσχε γὰρ αἰδὼς
δι. κίδυ- θαι Καὶ δέος· ἀζηχὲς γὰρ ὁμόκλεον ἀλλήλοισι.
Νέστωρ δ' αὖτε μάλιστα Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
πειθ. Λίσσετ' ὑπὲρ *πατέων γουνούμενος ἀνδρα ἕκαστον,
Ὦ φίλοι, ἄνερες ἐστὲ, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ
Ἄλλων αὖ ῥώπων· ὄπασ' ὑμῖν καὶ ἑκάστῳ
Παῖδας, ἠδ' ἄλοχον, κτήσιν, ἠδὲ πατρῆα,
Ἠ μὲν ὅτεῳ ζώουσι καὶ ὃν κατὰ πατέρα κικλήσκουσι.
Τῶν ὑπὲρ αὖθ' ἑστήκατ' ἐγὼ γενεάζομαι ἠδὲ παρείπω,

Splendebant torui sub supercilijs, circum.a. galea
Horrendum tempora motabatur pugnantis
Hectoris: ipse enim ei ab æthere erat auxiliator
Iupiter, qui ipsum plures inter viros solum existentẽ
Honorabat & glorificabat, breuis vitæ enim erat
Futurus: iam enim parabat ei fatalem diem
Pallas Minerua sub Pelidæ violentia.
Et volebat perrumpere ordines virorum, tentans
Quâ iam plurimã turbam videbat & arma optima:
Sed neq; sic poterat perrumpere, valdè licet cupiens.
Prohibebat enim turris, instar cõiuncti veluti petra
Alta, magna, canum mare propè existens,
Quæ sustinet stridulorum ventorum celeres meatus,
Vndasq; ingentes, quæ eructant in ipsam: (bãt,
Sic Danai Troianos sustinebat firmiter, neque fugie-
Sed hic splendens igne, vndiq; insiliebat turbæ.
Incidit.a. veluti cùm vnda velocẽ in nauẽ ingruerit
Vehemens è nubibus, ventis aucta: hæc autem tota
Spuma operta est: venti autem grauis flatus
In velo fremit: trepidant autem animo nautæ
Timentes: paululum enim à morte distant:
Sic diuidebatur animus in pectoribus Achiuorum.
Sed is, tanquam leo pernicioſus bobus superueniens,
Quæ in prato paludis magna pascuntur
Infinitæ: inter autem has pastor nondum rectè sciens
Cum fera pugnare nigræ bouis pro cæde,
Nempè hic quidem cum primis & postremis bobus
Vsq; simul graditur: ille autem in medias insiliens
Bouem deuorat: hæ verò omnes suffugerunt, sic tunc
Achiui
Diuinitº in fugã cõiecti sunt ab Hectore et Ioue patre
Omnes: hic autem solum occîdit Myceneũ Periphetẽ
Cyprei dilectum filium, qui Eurysthei regis
Nuncius ibat robori Herculeo.
Hoc genitus erat ex patre multò deteriore filiº melior
Omnigenis virtutibus, & pedibus, & pugnando,
Et prudentia in primis Mycenæorum fuit præstãtior:
Qui tunc Hectori gloriam superiorem præbuit.
Cõuersus enim retrò, in scuti extremam oræ offendit
Quod ipse gestabat, talare septem iaculorum:
Et hic impeditus cecidit supinus: circùm autẽ galea
Terribiliter resonabat circùm tempora prolapsi.
Hector.a. protinus cognouit: currẽs.a. ei propè astitit.
Pectori verò hastã infixit, charosq; ipsum propè socios
Interfecit: illi.a. non poterant, & tristes licet ob sociũ,
Opẽ ferre, ipsi enim valdè timebãt Hect. diuinũ: (mæ
In cõspectu.a. venerãt nauiũ: circũ.a. phibebãt extre
Naues quotquot primæ subductæ erãt: hi.a. infũdebã
Argiui.a. à nauib. quidem cesserunt, etiam vi (tur.
Prioribus: illic autem apud tentoria manserunt
Cõgregati, nec dissipabãtur p castra. detinebat.n. pu-
Et metus, continuè.n. stimulabant se inuicem. (dor
Nestor autem maximè Gerenius, custos Achiuorum,
Precatus est per parentes obtestans virum quenq;
O amici, viri estote & pudorem ponite in animo
Aliorum hominum: insuper memineritis quisq;
Filiorum & vxorum, & possessionis, & parentum,
Tum cui viuunt, tum cui mortui sunt.
Per hos hic ego obtestor non præsentes

Ἑ στάμεναι κεφαπερῶς, μηδ᾽ * τροπάλωθε φόβονδε.
Ὡς εἰπὼν, ὤτρυνε μεγ᾽ ἠδὲ θυμὸν ἑκάστου.
¶ Τοῖσι δ᾽ ἀπ᾽ ὀφθαλμῶν νέφος ἀχλύος ὦσεν Ἀθήνη
Θεσπέσιον· μάλα δ᾽ σφι φόως γένετ᾽ ἀμφοτέρωθεν,
Ἠμὲν ὑπὲρ νηῶν ἠδ᾽ ὁμοίϊον πολέμοιο.
Ἔκλυεν δ᾽ ἐφέσαντο βοὴν ἀγαθὸν καὶ ἑταίρους,
Ἠμὲν ὅσοι μετόπισθεν ἀφέστασαν, ἠδ᾽ ἐμάχοντο,
Ἠδ᾽ ὅσοι παρὰ νηυσὶ μάχῃ ἐμάχοντο θοῇσιν·
Οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔτ᾽ Αἴαντι μεγαλήτορι λύδανε θυμῷ
Ἑστάμεν· ἀλλὰ περ ἄλλοι ἐφέσαντο ἧες Ἀχαιῶν.
Ἀλλ᾽ ὄγε νηῶν ἴκελ᾽ ἐπώχετο μακρὰ βιβάντων.
Νώμα δ᾽ ἠΰξυτον μέγα ναύμαχον ἐν παλάμῃσι,
Κολλητὸν βλήτρῃσι, δυωκαιφικόσιπηχυ,
Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀνὴρ ἵππων οἰσι κελητίζῃ δαΐδως,
Ὅς τ᾽ ἐπεὶ ἂρ πολέων * πίσυρας * σωαγείρῃ ἵππους,
Σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα ποθὶ ἄστυ * δι᾽ ὠκέ
Λαοφόρον καθ᾽ ὁδὸν, πολέες τε ἐθηήσαντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δ᾽ ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεὶ
Θρῴσκων, ἄλλοτ᾽ ἐπ᾽ ἄλλον ἀμείβεται, οἱ δὲ πέτονται·
Ὡς Αἴας ἐπὶ πολλὰ θοάων ἴκελα νηῶν
Φοίτα μακρὰ βιβάς, φωνὴ δέ οἱ αἰθέρ᾽ ἵκανεν
Αἰεὶ δ᾽ Σμερδνὸν βοάων Δαναοῖσι κέλευε
Νηυσί τε καὶ κλισίῃσιν ἀμυνέμεν. οὐδὲ μὲν Ἕκτωρ
Μίμνεν ἐνὶ Τρώων ὁμάδῳ πύκα θωρηκτάων,
* Ἀλλ᾽ ὥς τ᾽ ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς ἀθρῶν
Ἔθνεϊ ἐφορμᾶται ποταμὸν * πάρα βοσκομενάων
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δολιχοδείρων·
Ὡς Ἕκτωρ ἴθυσε νεὸς κυανοπρῴροιο
Ἀντίος αἴξας· τὸν δὲ Ζεὺς * ὦρσεν ὄπιθε
Χερὶ μάλα μεγάλῃ, ὤτρυνε δὲ λαὸν ἅμ᾽ αὐτῷ.
Αὖτις δὲ δριμεῖα μάχη παρὰ νηυσὶν ἐτύχθη·
Φαίης κ᾽ ἀκμῆτας καὶ ἀτρέας ἀλλήλοισιν
Ἄντεσθ᾽ ἐν πολέμῳ ὡς ἐσυμένως ἐμάχοντο.
Τοῖσι δὲ μαρναμένοισιν ὅδ᾽ ἦεν νόος· ἦτοι Ἀχαιοὶ
Οὐκ ἔφασαν φεύξεσθαι ὑπὲκ κακοῦ, ἀλλ᾽ ὀλέεσθαι·
Τρωσὶν δ᾽ ἤλπετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἑκάστου
Νῆας ἐνιπρήσειν, κτενέειν θ᾽ ἥρωας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν τὰ φρονέοντες, ἐφέσαντο ἀλλήλοισιν·
Ἕκτωρ δὲ πρύμνης * νεὸς ἥψατο πντοπόροιο,
Καλῆς, ὠκυάλου, ἣ Πρωτεσίλαον ἔνεικεν
Ἐς Τροίην, οὐδ᾽ αὖθις ἀπήγαγε πατρίδα γαῖαν·
Τῇ περ δὴ πεῖνης Ἀχαιοί τε Τρῶές τε
Δήουν ἀλλήλους αὐτοσχεδόν· οὐδ᾽ ἄρα τοίγε
Τόξων αἰκὰς ἀμφὶς μένον ἠδὲ τ᾽ ἀκόντων,
Ἀλλ᾽ οἵγ᾽ ἐγγύθεν ἱσάμενοι σὺν θυμὸν ἔχοντες,
Ὀξέσι δὴ πελέκεσσι καὶ ἀξίνῃσι μάχοντο,
Καὶ ξίφεσιν μεγάλοισι, καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Πολλὰ δὲ φάσγανα καλὰ μελαίνδετα, πωπήσιντα,
Ἀλλὰ μὲν ἐκ χερῶν χαμάδις πέσον, ἄλλα δ᾽ ἀπ᾽ ὤμων
Ἀνδρῶν μενεαμένων· ῥέε δ᾽ αἵματι γαῖα μέλαινα.
Ἕκτωρ δ᾽ πύμνηθεν ἐπεὶ λάβεν, οὐχὶ μεθῆκε,
Ἀλλ᾽ ἔχε χερσὶν ἔχων· Τρωσὶν δ᾽ ἐκέλευεν,
Οἵσετε πῦρ, ἅμα δ᾽ αὐτοὶ ὁλλέες ὄρνυτ᾽ ἀϋτήν.
Νῦν * ἡμῖν πάντων Ζεὺς ἄξιον ἦμαρ ἔδωκε
Νῆας ἑλεῖν, αἳ δεῦρο * θεῶν ἀέκητι μολοῦσαι,
Ἡμῖν πήματα πολλὰ ἔθεσαν, κακότητι γερόντων,
Οἳ μ᾽ ἐθέλοντα μάχεσθαι ἐπὶ πρύμνῃσι νέεσσιν,
Αὐτόν τ᾽ ἰσχανάασκον, ἐρητύοντό τε λαόν.

Vt stetis fortiter, neq; vertamini in fugam. χ. πρωπᾶσθ
Sic fatus, accendit robur & animum cuiusq;.
His.a.ab oculis nebulam caliginis remouit Minerua
Diuinitùs delapsam: valdè.a.ipsis lux facta est vtrinq;.
Tàm ex parte nauium quàm æquè omnib.molesti belli:
Hectorem autem viderunt in bello strenuum & socios,
Tum quotquot retrò abstitebant, neq; pugnabant:
Tum quotquot apud naues pugnā pugnabant veloces.
Neq; amplius Aiaci magnanimo placuit animo
Stare, vbi alij consistebant filij Achiuorum:
Sed hic nauium foros obibat latè incedens:
Mouebat aũt contum magnum naualem in manibus
Compactum ligneis clauis, duodecim cubitorum.
Vt.a.quum vir equis desultorijs vti bene sciens,
Qui postquam ex multis quatuor congregauit equos, χ. σωαγείρ-
Impellens ex campo magnam ad ciuitatem agitat τωι
Publicā peruiam, multiq; eum admirando spectarunt χ. δίπτωι
Viri & mulieres: hic autem firmiter securè semper
Saliens, aliquando in aliũ alternat: illi autem volant:
Sic Aiax per multa velocium tabulata nauium
Obibat latè incedẽs, vox.a.eius ad æthera perueniebat,
Semper aũt terribiliter clamans Græcos hortabatur
Naues & tentoria tutari. Neq; quidem Hector
Manebat in Troianorum turba bene armatorum,
Sed sicut auium volatilium aquila fulua
Multitudinem inuadit fluuium iuxta pascentium
Anserum, vel gruũ, vel cygnorũ longa colla habentiũ: χ. παρφθε-
Sic Hector tendebat ad nauẽ nigrā proram habentem σκομμάων
Obuius festinans: hunc autem Iupiter impulit à tergo χ. ὦρσεν
Manu valde magna: concitabat aũt populũ cum ipso.
Iterum autem acris pugna apud naues facta est:
Dixisses indefessos & indomitos inter se
Occurrere bello: adeò alacriter pugnabant.
His.a.pugnantibus hic erat animus: Achiui quidem
Non putabant se euasuros è clade, sed perituros:
Troianis aũt sperabat animus in pectoribus cuiusq;
Naues incensuros esse se, occisuros q; heroas Achiuos.
Hi quidem hæc cogitantes instabant sibi inuicem.
Hector aũt puppim nauis apprehendit pontigradæ, χ. πὰς
Pulchræ, velocis quæ Protesilaum aduexerat
Ad Troiam, neq; rursum abduxit in patriam terram:
Huius iam pro naue Achiuiq; Troianiq;
Occidebant alij alios cominus neq; sanè vtriq;
Arcuum impetus eminus excipiebant, neq; iaculorum:
Sed hi cominus stantes, vnum animum habentes,
Acutis iam securibus & bipennibus pugnabant,
Et ensibus magnis, & hastis vtring; acutis.
Multi verò gladij pulchri, nigris manubrijs, capulati,
Alij quidem è manu in terram cadebant: alij verò ab humeris
Virorum pugnātium: fluebat.a.sanguine terra nigra.
Hector.a.puppim postquā prehendit, non dimittebat,
Summā oram cũ manib.tenens: Troianis autẽ iussit:
Ferte ignem, simul & ipsi conferti tollite clamorem:
Nunc nobis omnib.Iupiter æquiualentem diem dedit
Ad naues capiendas, quæ huc dijs inuitis profectæ χ. ἡμῖν
Nobis calamitates multas intulerunt, ignauia seniorũ,
Qui me volentem pugnare ad puppes nauium,
Ipsumq; detinebant, coërcebantq; exercitum:

Ἀλλ' εἰ δή ῥα τότ' ἔδλαπε Φρύνας ἀρύοπα Ζεύς
Ἡμετέρας, νῦν αὖτὸς ἐποτρύνῃ καὶ ἀνώγῃ.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα μᾶλλον ἐπ' Ἀργείοισιν ὄρουσαν.
Αἴας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε (βιάζετο γὰρ βελέεσσιν)
Ἀλλ' ἀνεχάζετο τυτθόν, ὀϊόμενος θανέεσθαι,
Θρῃκῶν ἐφ' ἑπποδόμων, λίπε δ' ἴκρια νηὸς ἑίσης·
Ἔνθ' ἄρ' ὅγ' εἰστήκει δεδοκημένος· ἔγχει δ' αἰεὶ
Τρῶας ἄμυνε νεῶν, ὅστις φέροι ἀκάματον πῦρ·
Αἰεὶ δ' σμερδνὸν βοόων, Δαναοῖσι κέλευεν,

Ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρηος,
Ἄνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δ' ὑθερμοσύνης ἀλκῆς.
Ἦέ τινας φαμὲν εἶναι ἀοσσητῆρας ὀπίσω;
Ἦέ πτεῖχος ἄρδον ὄκ' ἀνδράσι λοιγὸν ἀμύναι;
Οὐ μίς τις σχεδόν ἐστι πόλις πύργοις ἐρύσσα;
Ἦ κ' ἀπαμυναίμεσθ', ἐπιαλκέα δῆμον ἔχοντες·
Ἀλλ' ἐν δὲ Τρώων πεδίῳ πύκα θωρηχθάων,
Πόντῳ κεκλιμένοι, ἐκὰς ἤμεθα πατρίδος αἴης.
Τῷ ἐν χερσὶ φόως, οὐ μάλιχίῃ πολέμοιο.

Ἦ, καὶ μαιμώων ἔφεπ' ἔγχεϊ ὀξυόεντι.
Ὅστις δὲ Τρώων * κοίλης ἐπὶ νηυσὶ φέροιτο,
Σιὼ πυρὶ κηλείῳ, χάριν Ἕκτορος ὀτρυνόντος,
Τὸν δ' Αἴας οὔτασκε δεδεγμένος ὀξέϊ * δουρὶ·
Δώδεκα δὲ πρόσθε νεῶν αὐτοσχεδὸν ἕλε.

Sed si tum lædebat mentes latè prospiciens Iupiter
Nostras, nunc ipse impellit & instigat.

Sic dixit: hi.a. alacrius in Græcos impetum fecerũt:
Aiax.a. non amplius sustinuit (vrgebatur enim telis)
Sed retrocessit paululùm, putans se moriturum esse,
Scabellum ad septẽpedale: liquit.a. foros nauis æqualis
Ibi sanè hic stetit obseruans, hasta autem semper
Troianos arcebat à nauib. quunq; ferret indefessũ ignẽ:
Semper aũt horrendum clamans Danaos hortabatur:

O amici heroës Danai ministri Martis,
Viri estote, dilecti: recordamini autẽ strenuæ virtutis.
An aliquos putamus esse adiutores à tergo?
Aut aliquẽ murum fortiorẽ qui viris mortẽ auertat?
Non quidem aliqua propè est ciuitas turribus munita,
Qua propulsemus hostes, fauentem populum habentes,
Sed enim in Troianorum campo bene armatorum
Mari circundati longè sedemus à patria terra:
Quare in manibus salus, non mansuetudine belli.

Dixit & furens insectabatur hasta acuta.
Quicunq;.a. Troianorum concauas ad naues ferretur
Cum igne vrenti in gratiam Hectoris concitantis,
Hunc Aiax vulnerabat excipiens acuta lancea:
Duodecim autem ante naues cominus vulnerauit.

κ. κοίλας ἐπὶ νῆας ἄγοιτο,
κ. χαλκῷ·

COMMENTARIVS.

a ὃ γὰρ Ἀπόλλων] Polydamantem protexisse Apollo dicitur, quia Polydamas arte vaticinandi præditus erat, at Vaticinii orum Deus Apollo, vt imaginata est antiquitas.

b ὃ γὰρ ἔτ' ἐστὶν ἀποσσαῦδαι] Illud etiam anteà dixerat Aiax, ἡμῖν δ' οὔπις τόδε νόος κὴ μῆτις ἀμείνων Ἢ αὐτοσχεδίη μίξιν χερσί τε μάχῃ τε. Iam verò pugna quæ fit comminus, plus roboris & audaciæ postulat: ludicra enim penè est illa, quæ eminus committitur.

c κτεάτῃ τε πολίτῃ,] Approbo Eustathij lectionem κτεάτῃ accentu acuto in penultima, cùm vulgò penanflexum sit κτᾶσθαι, à κτάομαι possidere. Est autem κτεάτῃ idem quod φωνὴ ζήνῃ: vt tamen liberum cuiq; sit iudicium, alteram lectionem etiam reliqui.

d ὦ φίλοι, αἰδέρες ἐστὲ,] Eadem alibi vidimus, sed tamen ne pede sicco transeamus. Aiax Græcos adhortatur ad strenuè pugnandũ. Iubet autem inuicem eos verecundari, hoc est, vt alter alterius pudore fortiter se gerat, effugiatq; dedecus ignauiæ, quod sibi mutuò possunt inurere, si videantur tam graue periculum detrectare, vnde timiditatis nota semper insignientur. Et quãuis à pugna recedentes mortem euitare se existiment, quod fieri equidem solet: tamen egregio laudis & fortitudinis ornamento ipsos destitui, quod ipsi vitæ proculdubio anteponendum est.

e ἐπὶ δὲ ζόος τεῦας ἔγκεν.] Hinc videtur falsum, quod suprà dicebamus, Iouem in Græcorum partes à Nestoris precibus aliquantulum propendisse, cùm hic dicatur Troianos excitare. Sed quod anteà dictum fuit, intelligendum est generaliter. Iouem hoc Nestori concedere, Græcos à Troianis hodierno die deuictos non iri: sed tamen adhuc conflictantur ingenti ista calamitate, quam tamen Numen illud mox auxilio suo leniet & subleuabit.

f οὔπις θέῃο νεώτερος] Laudata virtus excitari & inflammari solet, vnde laudabilis quoque fuit illa semper consuetudo, vt virorũ fortissimorum encomia celebrarentur, quod modò adulationis speciem non habeat, fortiores eos reddit, & ad facinora excitatiores. Hinc illud, ni fallor, aurei illius, Chrysostomi, ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἐπαινούμενος σφοδρότερον τοῖς καθ' ἑτέρων πλεῖον ἐπιθυμίαν προσίδηται. Solent tamen aliquando ij qui laudantur, remolescere: vnde rectè Theodoritus, οἶδε γὰρ πολλὰς πολλάκις καὶ λανθάνειν τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔπαινος. καινοῖ γὰρ τὴν προθυμίαν, καὶ τὸν δρόμον λυμαίνεται. καὶ ἡνίκα τις αὐτὸ κατέληξε τοῦ δρόμου τὸ τέρμα (τότε γὰρ ὁ ἔπαινος ἀναπαύεται) παύεται τοῦ πρέχειν, καὶ τῷ νίκῃ ἀπόλλυσι. Sed secus in nostro Antilocho accidit, qui cùm à Menelao laudaretur, laudum illarum veritatem reipsa illicò comprobauit.

g ἀντίλοχος δ' ὃ μᾶνε] Forsan dicas, Ergo adulatoriè locutus est anteà Menelaus, qui huius Antilochi virtutem sic laudibus extulit. Immò aliter sentiendum. Nam temerarij fuisset hominis Hectoris & Troianæ manus impetus vnum sustinere, vnde peccatum esset in nimia confidentia ab Antilocho. Vel etiam fortè nimiæ fuit audaciæ, sic in periculum prorumpere, quod postea detrectauerit: quanquam illud egregium facinus satis Antilochum fortitudinis nomine commendare possit.

h θῆρι κακὸν ῥέξαντι ἐοικώς,] Illud animal leonem κατ' ἐξοχὴν Eustathius interpretatur. Aiunt enim, inquit hoc leonis reliquorúmque animalium peculiare, cùm aut ouili insidiata sunt, aut bubulcum aut canem interfecerunt, aut tale quippiam perpetrauerunt, metu pœnæ contrahi, & fugere antequã ab hominibus prehendũtur, quasi damni aut pauperiei factæ, vt loquuntur Iuris sacerdotes, sibi conscia. Quanquam, mea quidem sententia, leoni fugiendi vocabulum minus conuenit, vt huic Antilocho quadret, qui in conspectu Troianorum fugit. Atqui generositas leonis ea est, vt cùm à canibus premitur aut venatoribus cõtemptim restitansque cedat, vbi spectari potest: vbi tamen virgulta syluasq; penetrauit, acerrimo cursu fertur, velut abscondente turpitudinem loco, vt est apud Arist. de Hist. anim. Plinium, & Solinum. sed illa non obstant, quo minus locus iste de leone intelligatur: cùm vt olim monuimus, comparationes nunquam vndequaq; sint similes cum re comparata. Oppianus leones etiam θῆρας appellauit in Κυνηγετικῷ· θῆρες δ' ὃ μίμνουσιν ἐπισφοφόδην δὲ τρέφουσι).

i μινυνθάδιον γὰρ ἔμελλον] Videtur hac προαναφωνήσει consolari τὸν φιλέλκωα, qui ex præcedentibus Græcorum deuictorum misereatur, cùm is per quem tot mala infliguntur, breui sit periturus. Vbi diligenter notandum est, breuitatẽ vitæ Hectoris causam esse, cur eius gloriam tam studiosè Iupiter promoueat. Cuius rei exempla non ita rara sunt, vt res noua & inaudita censeatur. Porrò prudenter sic Hectorem Iouis auxilio suffultum finxit Poëta, vt victi Græci minus dedecoris hinc conciperent, vt quos mirum nõ fuerit turpe profligari, quib supremũ illud Numẽ aduersatum sit. Itaq; paulò pòst ab Hectore & Ioue Græcos in fugam conuersos dicet: ὣς τότ' ἀχαιοὶ θεσπεσίως ἐφόβηθεν ὑφ' ἕκτορι καὶ Διὶ πατρὶ Πάντες. Iam quod ἀφὲ τῆς ὀλιγοχρονιότητος Hectoris dictum, cuius causam cum Iupiter πολιόνεσσι μετ' ἀνδράσι μῆναν ἐόντα Τιμᾷ καὶ κύδαινε, simile est, quod etiam de Achille primo Iliadis vidimus, vbi ille apud matrem Thetidem conqueritur, quod cùm μινυνθάδιος sit, tamen se ἄτιμον esse patiatur, quasi breuitatem vitæ multo honore compenset Deus.

k ἤνυτε πίπτων] Hæc pars istius libri miris comparationibus luxuriat, vt nihil suprà non solùm imposterum, sed etiam anteà, quod monitum volui, vt ornamenta illa leuiter & perfunctoriè non prætereantur.

l αὐτὰρ ὁ λαμπόμενος πυρὶ] Sic refulget igne Hector vel propter armorũ splendorẽ, vt anteà de Diomede vidimus, & de Achille posthac videbimus. Vel ignem forsan intelligit, quia ad incendendas naues Græcorum à Troianis afferebatur, ex quibus Aiax, duodecim perimit, Vel πυρὶ λάμπεσθαι dicitur, ἀφ' ὧν αὐτὸν δῆμος πυρὸς μάχεσθαι καὶ ἀφ' ὧν τὸ παντελῶν φέρει αὐτὸν καυστῆρα μάχης εἶναι iux-

ta

ta illud loquendi genus, quod alibi Poëta vsurpauit: πάντη γάρ σε φόβος στέφανος πολέμοιο δέδηε. Quæ omnia Eustathius annotauit, & vt omnino respuenda non sint, tamen possum etiam ego quartum addere, vt dicatur πυρὶ λαμπόμενος Hector: qualis etiam anteà descriptus est, τὼ δέ οἱ ὥστε λαμπέσθω βλοσυρῶπιν ὑπ' ὀφρύσι.

m τυτθὸν γὰρ ὑπ' ὀλίγου θανάτοιο φέρονται.] Expressit Poëta periculum, in quo nauigantes versantur: quod eiusmodi est, vt parum à morte distent. vnde Calaber, ναῦται γὰρ ἀεὶ χέδυν ἔασιν ὀλέθρου. Distant autem solo ligno, vt dixit Aratus in Phœnomenis, ἴκελοι δὲ (ναῦται) κολυμβάσιν ἀίδηλοι Πολλάκις ὀλίγῃσι νηῶν πέλαγος ἅλις παπταίνοντες, Ἢ μετ' ἐπ' ἀκταλίῃς τετραμμένοι· οἱ δ' ἔπι πόρρω Κλύζονται· ὀλίγη δὲ διὰ ξύλου ἄϊστος ἐρύκει. Hinc est quòd infelicissimam nautarum vitam omnes prædicârint, vt rectè dixerit Antiphanes, εἰ γὴ πένεσθαι κρεῖττον, ἢ πλεστεύειν πλεῖν, & in Scyrijs Sophocles appellat πονθναύστους τῶν παλαιπώρων βροτῶν, οἷς ὅτε θαλάσσιον, ὅτε τὰς θεῶν νέμειν πλεύσεις ποτ' οὐ νέμοιεν ἀξίαν χάριν.

n διῃθμὸς ἄνακτος] Legitur etiam, vt ego ex Eustathio ad marginem annotaui, pro ἄνακτος, ἀέθλων: quæ spica mihi legenda post aliorum messem superfuit.

o τὸ γένετ' ἐν παιδὸς] De filijs, qui patribus sunt præstantiores, alio loco diximus. cuius rei si causam à Protagora Platonico exquiras, illud ex naturæ aptitudine fieri, quæ maior sit in liberis, quàm in parentibus, ad rei alicuius applicationem respondebit.

p ἰσχε γὰρ αἰδὼς καὶ φόβος] Pudor erat, si fugerent, & per castra dissiparent, id est, magnum sibi conciliabant dedecus: deinde timebāt ne naues amitterent, aut etiam vitam, si in hostium potestatem deuenissent: quæ duo tamen à viro forti abesse debēt, hoc est, neutrius horum causa rem strenuè gerere.

q τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν] Minerua hoc loco dicitur caliginem ex oculis Græcorum remouere, id est, consternatos eorum animos excitare: forsan quia ipsa εἰς τὸν φρόνησιν ἀλληγορεῖται, vel etiam exhortationis illius Nestoreæ beneficio. Est ergo, vt ait Eustathius, impræsentia φῶς ἰδεῖν, τὸ ἔξοπα ἀπαλλαγθῆναι ἀχλύος καὶ ὑπὸ ἡττοπικὴ ἐπῳδὴ, καὶ ἐλπίδος τὸ μέλλον θανάτου καὶ ὡς ἀπεῖν τὸ σῶστον. Vnde & alibi Poëta dixit, αἶψα δ' ἀνέσχε φάος ἑπάροισι νέεσσιν, vincens nimirum: & rursus, ἐν χερσὶ φάος, id est, salus per victoriam. Sunt enim quasi tenebris obruti, qui vincuntur. Vnde paulò pòst, Patroclo moriente, Achiui in tenebris erunt, & lucem Solis videre exoptabunt. Metaphoricumitaq; est istud loquendi genus à corpore ad animum translatum.

r πίσυρας συναγείρεται ἵππους,] Nota genus illud γυμνάσματος, quod etiam Eustathius indicat, quatuor equorū sine curru, quos oportuit non solùm celeres esse, sed etiam faciles & obedientes: ne si refractarij fuissent, desultor ab vno in alium subitò transiliens periculum cadendi incurrisset. Ideò dicit, συναγείρεται ἐκ πολλῶν, vt qui electi tales fuerint. Nihil refert autem, vtrum συναγείρ) vel συναείρ) legas. Equi autem eo modo iuncti vocabantur, vt monuerunt antiqui, ἄμιπποι. Porrò Demetrius, vt est apud veterem Scholiastem, scriptum reliquit, se equitem talem vidisse, qualem hìc Homerus proponit. Eos desultores appellant Romani, & equi illi desultorij appellantur, quibus Romani in prælio vtebantur, vt sudante altero transirent in siccum. Erant autem pares, id est, duo tantùm, vt est apud Sextum Pompeium, cùm hìc quatuor proponantur à Poëta. Credo autem illud exercitij genus militię vmbram fuisse, cùm de Numidis sic referat Liuius lib. ab Vrb. cond. 23. Numidis, inquit, desultorum in modum binos trahentibus equos, inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso armatis transultare mos erat, tanta velocitas ipsis, tamq; docile equorum genus erat, &c. Illos aurigas appellauit Vertumnos quidam hoc versu:

Est etiam auriga species Vertumnus, & eius Trajcit alterno qui leue pondus equo.

Vt est apud Rhod. lib. 21. Sed de his copiosiùs in verbo κελητίζειν olim dicetur. Cæterùm elegāti ista comparatione alacrem & agilem in pugna ducem ad suos milites obeundos & cohortandos docuit, tum etiam militum ipsorum εὐθυμίαν.

s ἀλλ' ὡς ὀρνίθων] Aptissima vtitur comparatione. Nam per aquilam significatur Hector, qui ventosam & in sublimi collocatam Troiam habitabat aquilarum more, quæ loca etiam ardua incolunt: per aues autem fluuiatiles innuit Græcos, qui etiam ad aquas tunc temporis confederant.

t τὸν δὲ ζόος] Non est superfluum quòd toties ista inculcat Poëta de Iouis auxilio erga Troianos, vt minus sit mirum, si ab illis ita Græci profligentur. Quod & infrà Hector dicet.

u πεύμνης νεὼς] Adscripsi alteram lectionem νεὼς, quam pro germana videtur Eustat. agnoscere. Nam si νεὼς scripseris, inquit, ratio satis aperta reddi non potest illius scripturæ: nisi ναῦς confingas inusitatum nominatiuum, cuius genitiuus Ionicus sit νεός. Quod si νεὼς legas, vt in antiquis exemplaribus scriptum erat, facienda erit συνίζησις in scandendo, vt νεὼς vna syllaba censeatur.

x θεῶν ἀέκητι] Ergo aliquid præter Deorum volūtatem, Homere, fieri autumas? neque potuêre illi appulsum Græcorum ad Troiam impedire? Cur aliàs igitur Deorum potentiam sic prædicâsti? Meo itaque calculo nunquam hoc impietatis crimine absoluerêris, nisi illud ἀέκητι nō de impotentia Deorum te intellexisse arbitrarer, quibus iam per Poëtas nihil est difficile: sed vt innueres infaustam fuisse illam nauigationem, & malis Deorum signis iam iniquam iudicatam, vt quidem vult Hector, cui tamen illi assenserint, vt hac tandem calamitate, quæ ipsis per Hectorem infligitur, eorum temeritatem multarent.

y κακότητι γερόντων,] Amolitur Hector honestè à se dedecus, quod ex præcedenti ignauia contraxerat, cùm donec Achilles Græcorum partes armis palàm tutatus est, Vrbe non sit ausus egredi, culpam in Optimates Troianos reijciendo, qui se non passi sint exire, vnde eos timidos appellat & ignauos: quod planè contra ipsius Homeri mentem dictum est, vt in ipso primi libri initio vidimus. Felicitatem pugnæ autem piè admodum Ioui tribuit & in ipso orationis principio & in fine, quod de industria factum est à Poëta, vt paulò antè obseruabamus.

z πῦρ ἐν χερσὶ φόως,] Aristarchus sic accipiebat hanc γνώμην, quasi Poëta diceret, ἐν τῷ δρᾶν ἐστιν ἡ νίκη, καὶ οὐκ ἐν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πολέμου. Dionysius autem Thracius τὸ μαχαίρᾳ in nominandi casu ponebat, dicens: ἐν χερσὶν ἡ μὲν ἡ σωτηρία, πεφόνηται δὲ ἐν πολέμῳ. Mihi si detur optio, Aristarcho subscribam, quia minus violenta sit illius interpretatio.

FINIS LIBRI XV. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΠΑΤΡΟΚΛΩ δεηθέντι Ἀχιλλεὺς τὴν ἑαυτοῦ πανοπλίαν ἐπιτρέπει ἀναλαβεῖν, καὶ τοὺς Μυρμιδόνας ἐξάγειν ἐπὶ τὸν πόλεμον· οἱ δὲ, ἐξελθόντες ἔτρεψαν τοὺς Τρῶας. Πάτροκλος δὲ Σαρπηδόνα τὸν Διὸς ἀναιρεῖ, τὸν παρόρουν ἵππον τοῦ Ἀχιλλέως ἀνελόντα Πήδασον. ἔπειτα δὲ Πάτροκλον Ἕκτωρ ἀναιρεῖ πληγέντα πρόσθεν ὑπὸ Εὐφόρβου, Ἀπόλλωνος ἀφελομένου τὸν πανοπλίαν αὐτοῦ.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἡ ἐπιγραφή.

Πάτροκλον ἔπεφνεν ἀρητὸν Ἕκτορος ἀκμή.

Ἄλλη.

Πατρόκλεια.

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

PATROCLO deprecanti Achilles suam ipsius armaturam concedit accipere, & Myrmidonas educere ad bellum. Hi verò egressi verterunt in fugam Troianos. Patroclus autem Sarpedonem Iouis filium occidit: qui extremum in curru equum Achillis interfecerat Pedasum. Postea autem Patroclum Hector interemit vulneratum priùs ab Euphorbo, cùm Apollo abstulisset armaturam ipsius.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Π. Patroclum interfecit strenuum Hectoris lancea.

Aliud.

Patroclina.

Σ' οἱ μὲν ὣ εἰνῆος ἐϋσσέλμοιο μάχονθ'.
Πάτροκλος δ' Ἀχιλῆϊ παρίστατο ποιμένι λαῶν,
[a] Δάκρυα θερμὰ χέων, ὥστε κρηὼ μελαίνυδρος,
Ἥ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης προφερὲς χέει ὕδωρ.
Τὸν δὲ ἰδὼν ὤικτιρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τίπτε νυ δὴ κλαίουσα Πατρόκλεες, ἠΰτε κούρη
Νηπίη; ἥ τ' ἄμμα μητρὶ θέσσ' αἰνοπαρήῳ,
πε. ἐσσυμένη Εἴσασ' ἀπομύσσῃ, καί τ' * ἐσσυμένην κατερύκῃ,
Δακρυόεσσα δὲ μίν τε παρέρχεται, ὄφρ' ἀνέληται.
Τῇ ἴκελ' Πάτροκλε τέρσι κατὰ δάκρυον εἴβεις.
[b] Ἦέ τι Μυρμιδόνεσσι πιφαύσκεαι, ἠὲ ἐμοὶ αὐτῷ;
Ἦέ πη ἀγγελίην Φθίης ἐξέκλυες οἷος;
Ζώει μὰν δὴ φασὶ Μενοίτιον Ἀκτορίωνα,
Ζώει δ' Αἰακίδης Πηλεὺς μετὰ Μυρμιδόνεσσι,
πε. ἀκαχήμε- Τῶν κε μάλ' ἀμφοτέρων * ἀκαχοίμεθα τεθνηώτων.
θα Ἦέ σύ γ' Ἀργείων ὀλοφύρεαι, ὡς ὀλέκονθ'
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσιν, [c] ὑπερβασίης σέο εἵνεκα σφῆς;
Ἔξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
Τὸν δ' βαρυστενάχων προσέφης Πατρόκλεες ἱππεῦ,
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
[d] Μὴ νεμέσα· τοῖον γὰρ ἄχος βεβίηκεν Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν γὰρ δὴ πάντες ὅσοι πάρος ἦσαν ἄριστοι,
Ἐν νηυσὶν κέαται βεβλημένοι ἠὲ τετμημένοι.
Βέβληται μὲν ὁ Τυδείδης κρατερὸς Διομήδης·
Οὖτασται δ' Ὀδυσεὺς δουρικλυτὸς, ἠδ' Ἀγαμέμνων
Βέβληαι δὲ καὶ Εὐρύπυλος κατὰ μηρὸν ὀιστῷ.
Τοὺς μὲν τ' ἰητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένονται,
Ἕλκε' ἀκεόμενοι· σὺ δ' ἀμήχανος ἔσσο Ἀχιλλεῦ·
Μή μοι γῶν ὅτε γε λάβοι χόλος, ὃν σὺ φυλάσσεις,
πε. αὖτ' ἀρετῆς e * Αἰναρέπεω. τίς σοι ἄλλος ὀνήσεται ὀψίγονος περ,
ἐπαρέτης Αἴκε μὴ Ἀργείοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς;
Νηλεές· οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἱππηλάτα Πηλεὺς,
πε. οὐδ' ἔπι Οὐδὲ Θέτις μήτηρ γλαυκὴ * δέ σε τίκτε θάλασσα,
κτι Πέτρη τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπλητος.
[f] Εἰ δέ τινα φρεσὶ σῇσι θεοπροπίων ἀλεείνεις,
Καί τινά τοι παρὰ Διὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ,
Ἀλλ' ἐμὲ περ σὺ πρόθες ὤχ', ἅμα δ' ἄλλον λαὸν ὄπασσον
Μυρμιδόνων, εἴ πῃ φόως Δαναοῖσι γένωμαι.
Δὸς δέ μοι ὤμοιϊν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι,
πε. αἴκ' * Αἴκ' ἐμέ σοι ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο
κε Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἐρήρεες υἷες Ἀχαιῶν
Τειρόμενοι, ὀλίγη δὲ τ' ἀναπνοὴ πολέμοιο.
Ῥεῖα δέ κ' ἀκμῆτες κεκμηότας ἄνδρας ἀὐτῇ
Ὠσαίμεν πρὸς ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
Ὣς φάτο λισσόμενος· [h] μέγα νήπιος ἦ γὰρ ἔμελλεν
Οἱ αὐτῷ θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα λιτέσθαι.
Τὸν δ' μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ὤ μοι διογενὲς Πατρόκλεες, οἷον ἔειπες·
[i] Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι οὐδέν τινα οἶδα,
Οὔτέ μοι [k] πρὸς Διὸς ἐπέφραδε πότνια μήτηρ·
Ἀλλὰ φρεσὶ εἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἰκάνει,
Ὁππότε δὴ τὸν ὁμοῖον αἰνὴρ ἐθέλησιν ἀμέρσαι,
Καὶ γέρας ἀψ ἀφελέσθαι, ὅ, τε κρατέει προθελήσας·
Αἰνὸν ἄχος μοι ἐστὶν, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ.

[a] *IC hi quidem pro naui bene trãstra-*
tapugnabant:
Patroclus autem Achilli astitit pasto-
ri populorum,
Lacrymas calidas fundens tanquam
fons nigram aquam habens,
Quæ ab alia petra atram fundit aquam.
Hunc.a.cõspicatus miseratus est celer diuinus Achilles,
Et ipsum edita voce verbis velocibus allocutus est:
Cur autem lachrymatus es Patrocle, tanquã puella
Parvula? quæ cum matre currens eleuari efflagitat,
Vesti adhærens,& properantem detinet,
Lacrymabunda autem ipsam aspicit dum suscipiatur:
Huic similis Patrocle humidam lacrymam profundis.
An aliquid Myrmidonibus nuncias, aut mihi ipsi?
Aut aliquot nuncium ex Phthia audiuisti solus?
Viuere quidem adhuc aiunt Menœtium Actoris filiũ,
Viuit & Aeacides Peleus inter Myrmidonas,
Quibus valdè ambobus tristaremur mortuis:
An tu Argiuorum causa luges, quia pereunt
Naues apud concauas iniustitiæ gratiâ suæ?
Eloquere,ne cela mente,vt sciamus ambo.
Hũc.a.grauiter suspirãs allocutus es Patrocle eques:
O Achilles Pelei fili, multò fortissime Achiuorum,
Ne indigneris:talis enim dolor inuasit Achiuos.
Hi etenim iam omnes quicunq; anteà erant fortissimi,
In nauibus iacẽt percussi eminus vulneratiq; cominus:
Sauciatus est quidem Tydides fortis Diomedes,
Vulneratus est.a.Vlysses hasta inclytus & Agamemnõ,
Percussus est etiam Eurypylus in fœmore sagitta:
Hos.q.medici multa pharmaca scientes curant,
Vulnera sanantes:tu.a.implacabilis es Achilles:
Non me igitur talis capiat ira,quàm tu seruas,
Inutili virtute p̃dite:qs à te alius iuuabitur serò natus
Si non ab Argiuis indignũ exitium auertas? (quidem,
O immitis:non vtiq; tibi pater erat eques Peleus,
Nec Thetis mater:cæruleum autem te peperit mare,
Petræq; altæ,quia tibi mens est sæua.
Si verò aliquod mentibus tuis vaticinium vitas,
Et aliquod tibi à Ioue retulit veneranda mater,
At me saltem mitte citò:simulq; reliquum exercitum
præbe
Myrmidonum,si fortè aliquod lumen Danais fiant.
Da autem mihi humeris tua arma armari.
Si me tibi assimilantes abstineant à bello
Troiani, respirent autem bellicosi filij Achiuorum
Afflicti:exigua autem respiratio belli fiat.
Facilè autem recentes nos,defessos viros prælio
Repellemus ad vrbem à nauibus & tentorijs.
Sic dixit supplicans valdè demens: certò enim erat
Sibijpsi mortemq; malam,& fatum rogaturus.
Hunc.a.valdè ingemẽs allocutus est pedib.celer Achil-
Hei mihi nobilis Patrocle,quid dixisti? (les,
Neq; oraculum curo quid sciam,
Neq; quid mihi à Ioue retulit veneranda mater:
Sed hic grauis dolor cor & animum occupat,
Quando iam æqualem vir vult priuare portione,
Et p̃mium rursus auferre,qui potẽtia antecellit: (mo.
Grauis dolor hic mihi est, quoniã passus sũ dolores ani-

Κάρη,

Κόρῃ, ἣν ἄεθλα μοι γέρας ἔξελον υἷες Ἀχαιῶν,
Δῃοὶ δ' ἐμῷ κλεάϊσα, πόλιν δ' ὑτείχεα πέρσας,
Τὴν αὖ ἐκ χερῶν ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρεΐδης,[m] ὡσεί τιν' ἀτίμητον μελανάϊκα.
[n] Ἀλλὰ τὰ μὲν δὴ πεπτύχθαι ἐάσομεν· ἀλλ' ἄγε δὴ περὶ δῶν
Ἀπτερχὲς κεχολῶσθαι ἐνὶ φρεσίν. ἦ τοι ἐφῶν γε
Οὐ πεῖν μείνιθμον κῆρ παυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
Νῆας ἐμὰς ἀφίκηται δύτή τε πολεμός τε.
Τεύχη δ' ὤμοιϊν μὲν ἐμὰ κλυτὰ τεύχεα δύσῃ,
Ἄρχε δ' Μυρμιδόνεσσι φιλοπολέμοισι μάχεσθαι,
Εἰ δὴ κυάνεον [o] Τρώων νέφος ἀμφιβέβηκε
Νηυσὶν ἐπικρατέως· οἱ δ' ῥηγμῖνι θαλάσσης
Κεκλιάται, χώρης ὀλίγῳ ἔτι μοῖραν ἔχοντες,
Ἀργεῖοι· Τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκε,
Θάρσει δ'· ἐμῆς γὰρ κόρυθος λύσουσι μέτωπον
Ἐγγύθι λαμπομένης· τάχα κεν φύγοντες, ἀταύλους
Πλήσειαν νεκύων, εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνων
Ἤπια εἰδείη· νῦν δὲ κρατὺν ἀμφιμάχονται.
[p] Οὐ γὰρ Τυδείδεω Διομήδεος ἐν παλάμῃσι
Μαίνεται ἐγχείη, Δαναῶν ἄπο λοιγὸν ἀμῦναι·
Οὐδέ πω Ἀτρεΐδεω [q] ὀπὸς ἔκλυον αὐδήσαντος
Ἐχθροῦ ἐκ κεφαλῆς, ἀλλ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Τρωσὶ κελεύοντος θεσπεσίῃ ὀτρύνοντος· οἱ δ' ἀλαλητῷ
Πᾶν πεδίον κατέχουσι, μάχῃ νικῶντες Ἀχαιούς.
Ἀλλὰ σύ γε, Πάτροκλε, νεῶν ἄπο λοιγὸν ἀμύνων
Ἔμπες ὀπιπεύθοντος, μὴ δὴ πυρὸς αἰθομένοιο
Νῆας ἀμπεύσωσι, φίλον δ' ἀπὸ νόστον ἕλωνται.
Πείθεο δ' ὥς τοι ἐγὼ μύθῳ τελέω ἐν φρεσὶ θείῳ,
Ὡς ἄν μοι τιμὴν μεγάλην καὶ κούδος ἄροιο
Πρὸς πάντων Δαναῶν, ἀτὰρ οἱ θοὺς καλλίκομον κούρην
Αὖψ ἀπονάσσωσιν, ποτὶ δ' ἄγλαα δῶρα πόρωσιν.
Ἐν νηῶν ἐλάσας, ἰέναι πάλιν· εἰ δέ κεν αὖρι
[r] Δώῃ κούδος ἀρέσθαι ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Μὴ σὺ γ' ἄνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν· ἀτιμότερον δέ με θήσεις.
Μὴ δ' ἐπαγαλλόμενον, πολέμῳ καὶ δηϊοτῆτι,
Τρῶας ἐναίρομεν, ποτὶ Ἴλιον ἡγεμονεύειν.
Μήτις ἀπ' Οὐλύμποιο θεῶν αἰειγενετάων
Ἐμβήῃ· μάλα τοῖς γε φίλει ἑκάεργος Ἀπόλλων·
Ἀλλὰ [*] πάλιν τρωπᾶσθαι, ἐπὶ νῆάς τε θοάς τε ἐνὶ νήεσσι
[*] Θείης, [s] τοὺς δὲ δ' ἐᾶν πεδίον κῆδε λάεσθαι.
Αἰ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Μή τέ τις οὖν Τρώων θανάτου φύγοι ὅσσοι ἔασι,
Μή τέ τις Ἀργείων, νῶϊν δ' ἐκδύμεν ὄλεθρον,
Ὅφρ' οἷοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύσωμεν.

Puellam, quam mihi præmiũ elegerant filij Achiuorũ,
Hastaq; mea acquisiueram, vrbe bene murata euersa:
Hanc rursus ex manibus rapuit rex Agamemnon
Atrides: tãquã ab aliquo magistratuũ experte inglino.
Sed hæc quidẽ ante acta esse sinamus. neq; enim liceret
Perpetuò iratum esse in mentib. verùm enimuerò dixi
Non prius iram depositurum, nisi cùm iam
Ad naues meas peruenisset clamorq; bellumq;.
Tu autem humeris quidem mea inclyta arma indue:
Dux esto aũt Myrmidonibus pugnacib. ad pugnandũ:
Siquidem obscura Troianorum nubes circumiuit
Naues fortiter: hi autem in littore maris
Conclusi sunt, loci paruam adhuc portionem habentes
Argiui: Troianorum autem ciuitas cõtra tota venit
Audax. non enim meæ galeæ vident frontem
Propè splendentis, mox fugientes fossas campestres
Impleuisset cadaueribus suis, si mihi rex Agamemnon
Lenis fuisset: nunc autem castra oppugnant.
Non enim Tydidæ Diomedis in manibus
Furit hasta, à Græcis mortem vt arcere posit.
Neq; dum Atridæ vocem audiui clamantis
Inimico ex capite, sed Hectoris homicidæ vox
Troianos adhortãtis circũ circa frãgitur: illi. a. clamore
Totum campum obtinent, prælio vincentes Achiuos.
Sed & sic Patrocle, à nauibus pestem propulsans,
Irrue strenuè, ne tandem igne ardenti
Naues incendant: dulcem autem reditum auferant.
Pare. a. sicut tibi ego sermõis summã in mẽtib posuero,
Vt mihi honorem magnum & gloriam referas
Apud omnes Danaos, ac illi perpulchram puellam
Iterum reddant, insuper autẽ splendida dona præbeãt.
Ex nauibus vbi repuleris, reuertere: si autẽ rursus tibi
Det gloriam auferre valdè sonans maritus Iunonis,
Ne tu sine me appete pugnare
Cum Troianis bellicosis: ignominiosiorẽ aũt me facies
Néve exultans bello & pugna
Troianos occidens, ad illum ducas exercitum:
Ne quis ab Olympo deorum sempiternorum
Ingruat in te: valdè hos dilige longè operans Apollo.
Sed retrò reuertaris postquam salutem in nauibus κ. παλιν-τροπίαθαι, κ. θῆις.
Feceris: illos autem mitte per campum pugnare.
Vtinam enim ô Iupiterq; pater & Minerua, & Apollo,
Neq; qs igitur Troian. mortẽ effugeret quotquot sunt,
Neq; quis Archiuorum: nos verò vitemus mortem,
Vt soli Troiæ sacra mœnia diruamus.

COMMENTARIVS.

a ἀάπνευα θερμὰ γόων,] Hîc festiuum illum Luciani in morte peregrini Oratorem risu effusissimo Theagenis lacrymosam orationem excipientem optarem: vt ille etiam pari festiuitate Patrocli nostri fletus subsannaret. Sed & nos agamus Democritum. Ridiculum enim est, & heroica maiestate indignum sic lacrymari, vt alibi ex Platone monuimus. Auget porrò risum Poëta noster comparatione illa aquæ desilientis planè hyperbolica. Sed tamen quia res est ista, quæ aliquando accidat, habet quâ nos Homerus excipiat, cùm potissimùm illud in persona Achillis dãnet. Etenim statim Achilles illud Patroclo exprobrabit docebitq; indignum esse heroë, vnde eum eleganter puellulæ comparabit. Quamuis enim vitiosos mores aliquando nobis obtrudat, solet tamen illos deretentè castigare: vt intelligamus, non ideò eum ista imitandi gratia proponere, sed ad humànæ imbecillitatis documenta. Itaq; antequàm sapientissimo Vati insultes, omnia tibi diligenter circumspicienda sunt: qua in re peccasse olim Zoilum autumo.

b ἦέπ μυρμιδόνεσσι] In hoc genere interrogationum solet Poëta fingere interrogantẽ, qui omnes causas disquirat, quibus aliquid contigisse potuerit. Postremo autem loco eam plerunque collocat, quæ magis ad veritatem accedit, vt hoc loco videmus.

c ὑπερβασίης οὕνεκα σφῆς] ὑπερβασία illa fuit iniuria, quæ Achilli illata est in Briseide rapienda: culpam autẽ in omnes Græcos refert, non quòd illi re ipsa iniurioso fuerint; sed quia Agamemnoni iniurioso non obstiterint, vt aliàs vidimus.

d μὴ νεμέσα] Fatetur Patroclus se indignã rem Heroë facere, qui sic lacrymetur, itaque non immeritò ab Achille obiurgari. Illius tamen nihilominus indignationem deprecatur, habita ratione causæ, cuius gratia fleuerit, quę adeò miseranda est, vt à quouis mãsueto & bene cordato homine, quantũuis inuito, lachrymas extorquere possit. Ecquid enim tristis illa belli facies nõ possit, in qua not duces ab hostibus vulnerati sunt Diomedes, Vlysses, Agamemnon (sic enim prudenter neq; primum neque vltimum Regẽ collocauit,

locauit, ne si primum, Achilli minus grata foret narratio, si vltimum memor Achilles postremæ partis orationis indignaretur hostis sui refricata memoria, vt indicauit Eustathius) & Eurypylus, quorum alij cominus, alij eminus vulnera acceperunt? Quis ad ista non commoueatur? Itaque Patroclus ista facilitatis laude se commendat, contrà Achilli duritiem animi obijcit, quam eleganter exaggerat & illustrat à causis procreantibus: quasi is qui in his Græcorum angustijs eorum non misereatur, humano se oriundum genere venditare non possit, immò potiùs aut mare aut saxa pro parentibus habuisse credendus sit.

e *αἰνοτάτη*] Sic legebat Aristarchus, vt impressum est in contextu, sicut Herodotus & Appion tradiderunt. Fuerunt tamen qui legerent, *αἶν' ἀρετῆς τις σοῦ ἄλλῳ ὀνήσεται*; quasi dicat Patroclus Achilli, *ὦ αἰνὲ τὶς ἄλλῳ τῆς σῆς ἀνδρίας ὀνήσεται*. Quidam etiã, *αἰναρέτης*, in nominandi casu scribebant, referendo ad *χόλῳ*, vt intelligatur *κακκώσων τοὺς ἀρείους*. Et ista nolui negligenter, vt alij præterire.

f *ἦ οἵ πνα φεσπί*] De hoc vaticinio satis primo libro diximus. Quod autem ad Patrocli postulatum attinet, illud est eiusmodi, vt se verè malis Græcorum affici comprobet, qui se ad eos pro virili parte defendẽdos in periculum lubenter conijciat: sed dissimulata tantùm Achillis forma, eius arma pro suis induendo, quia illa hostibus maiori futura terrori intelligebat. Quod stratagema imitatos fuisse Messenios, voluit Pausanias lib. 4. non satis rectè, nisi fallor, propter facti vtriusque dissimilitudinem. Illorum factum sic se habet. In vrbe Elide duplex erat factio: altera in Lacedæmonios, altera in Messenios propendens. Res ad ciuile bellum deducta est. Hoc vbi Lacedæmonij resciuerunt, auxilia statim partium suarum studiosis mittunt. At dum illi quidẽ delectu habendo & ordinibus describẽdis tempus terunt, interea è Messenijs lectissimi quiq; ad mille fermè homines raptim, clypeis Laconica insignia præferentes Elidem veniunt. Eos intra mœnia Spartanorum factio, rati auxiliares suos adesse, receperunt. Oppido potiti Messenij, eos qui Lacedæmonijs studuerant, malè mulctarunt: ijs qui suarum erant partium, vrbem tradidère. His subiungit Pausanias: Vsurparunt illi quidem opportunè commentum Homericum: nam & ille in Iliade Patroclum memorauit arma Achillis indutum, in hostium se aciem intulisse: cumq; Troiani ad pugnam rediisse Achillem putassent, conturbatis ordinibus omnes in fugã versos. Hęc Pausanias. Sed studiosus lector aduertat, &, si fas est, in Pausania iudicium desideret. Nam vtrumque factum longè est inuicẽ dissimile. Quid enim? Messenij hostium arma emẽtiuntur, Patroclus armis amici hostibus imponit. Elei Lacedæmonijs fauẽtes, Messenios istos pro amicis excipiunt. Troiani Patroclum pro hoste, immò etiam insigni nimirum Achille agnoscunt. An, rogo, ista similia sunt? Vmbram tamen similitudinis habent propter armorum mutationem.

g *πρόες ὤχ'*,] Citò mitti vult ad pugnam Patroclus, quum in tam graui periculo mora sit periculosissima. Vnde *διαφθαρτὰ* illa apud Euripidem, *-ἡ μάλις' Ἄρης συγὰ μέλουσας*.

h *μέγα νήπιος*] Stultum appellat Patroclum Homerus, quia, vt subijcit, nihil aliud ab Achille postulabat, quàm mortem suã, cùm sub illa armorum specie moriturus esset. Verùm satis magnanimi viri esse videtur pro suorum defensione, morti quantumuis certæ caput obijcere: quãquam fortè pusillanimitatem quandam præ se ferat sub alia specie, non sub propria, pugnare: quo facto virtutem suam depressit: Achillem simulando quod in eius sola potestate Græcorum salus sita esse credebatur. Voluit ergo Achilles apud hostes videri, id est, fortis, cùm tamen ipse exitus Patroclum re vera ostenderit, id est, Achillis virtute longè inferiorem. Quod ego prouerbialiter vsurpari posse puto, in eum qui sub habitu alieno sese pro illo venditare voluerit: cuiusmodi sunt illa, Aliud in titulo, aliud in pyxide: Personam, non faciem gerit, &c.

i *οὔτε θεοπροπίης*] Sic aliàs Hector auguria omnia contemnebat, sed minus prudẽter quàm Achilles. Hic enim non ita loquitur, quasi nihil faciat Deorum monita & vaticinia, sed vt se eò fortiorem esse doceat, quò illi mors certiùs destinata est: & cùm hoc bello se sciret periturum, tamen metu mortis se bello non abstinere, sed potius iusta quadam indignatione, quam breuiter commemorat: breuiter, inquam, quia scienti Patroclo.

k *παρ' Ζηνὸς*] Quidam dicebant ista dicta fuisse Thetidi à Nereo, vt monuimus libro primo Iliadis. Sed & lib. 9. suprà fatum istud ipse Achilles recitauit.

l *ἠὲν ὁμοίου*] Hîc se Agamemnonis æqualem dicit Achilles, cùm statim Regem præstantiorem, id est, *κρείσσονι προβεβηκότα*, appellet. Quæ per me sic conciliantur. Aequalis erit Agamemnoni virtute bellica Achilles, sed dignitate longè inferior, vt dicebat olim etiam Nestor.

m *ὡσά τιν' ἀτιμήτον μετανάστην*.] Aristoteles Polit. 3. ex hoc loco docuit, eum ciuem dici, qui muneribus in Republica fungi possit: & contrà, inquilinum. Probat etiam ciuium pluralitatem in quibusdam Rebuspub. id est, in vrbes sæpe admitti quoq; peregrinos: & illud tum maximè, cùm ciuium paucitas est. Sed illius verba ista sunt: *ὅτι μὲν οὖν εἷς εἶδος πολίτης, φανερὸν ὡς τούτων μὲν ὅτι λέγεται μόλις πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν. ἀλλ' ὅπερ τὸ τοιοῦτον ἐπικερδαμισόν ἐστιν, ἀτιμήτης χάριν τῶν σπουδαίων ἐστί. ὡσά τιν' ἀτιμήτον μετανάστην. ὥσπερ μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων*.

n *ἀλλὰ τὰ μὲν προέτυχθαι*] Ecce quid possint amicorum obiurgationes. Nam ad vnius Patrocli verba relãguit & emolluit Achillis ira, quæ à superioribus legatis frangi non potuerat. Itaque verum est illud iam bis scriptum, *ἀγαθὴ δὲ παραίφασις ἐσθ' ἑταίρῳ*: vel forsan non tam propter Patrocli preces id accidit, quàm ex commiseratione Græcorũ, qui iam in medijs nauibus profligabantur: immò etiam non propter ipsos Græcos, sed propter naues tantùm fortè sic sedatus est, vt posteà videbimus. Atqui eo vsq; se iram prorogaturum Achilles anteà dixerat, vt & idem subijcit, donec ad naues suas pugnaretur. Videbatur itaq; ad finem perducta illius ira. Cùm autem ipse egredi in prælium posset, maluit tamen Patroclum præmittere, vt eò meliùs & commodiùs honoribus meritis afficeretur, vt & negotium illud Patroclo studiosè commendauit.

o *τρώων νέφος*] Hinc potest colligi, quàm eleganter dicatur posteà Patroclus Græcis *φάος φέρειν*. Ingens enim illa Troianorum multitudo (*τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκε ζείοισιν*, vt mox dicetur) nauibus quasi tenebras offundebat, & totam stationem densitate sua obscurabat. Itaque Patroclus, qui eos dissipaturus est, rectè lucem afferre dicetur, non secus atq; cùm densatas & fuscas nubes suo iubare Sol discutit, suumq; mundo splendorem restituit.

p *ἀγὸ τυδείδεω*] Rectè Diomedis & Agamemnonis tantùm Achilles meminit: quorum vterq; quasi huius calamitatis authores viderentur. Etenim Agamemnon non proteruia sua heroëm expulerat, vt copiosè primo libro vidimus, & hîc duobus locis: Diomedes verò Achillem contempserat, adeò vt etiam superbum eum appellauerit, belli negotia in se securè recipiens, ac si Achille nõ opus esset, vbi Diomedes aderat. Locus est Iliad. 9. infine, vbi sic Diomedes:

Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ, ἀνδρῶν Ἀγαμεμνον, *Μυρία δῶρα δίδες ὁ δ' ἀγήνωρ ἐσὶ νὴ ἄλως*
Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα πηλεΐωνα, *Νωῖν ὧ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγηνορέηφιν ἀνώγας.*
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴησιν, Ἢ κε μάλη, &c.

q *ὀπὸς ἔπλετο ὠγήσαντος*] Quod Achilles Agamemnonis vocem se non exaudisse dicat, innuit eum vel timidũ, vel etiã fugisse: quæ cognata sunt, cùm ex timore fuga promanet, per quem etiam veluti fauces præcluduntur, vt ad clamorem vox homini non suppetat cùm alioqui in generosis meatus ille aëris contentiorem vocem emittat, siue id propter pulmonum robur, vel propter calorẽ fiat: quanquam vt per calorem, non est omnino necessarium ex Galeni sententia. Sed de his Physici copiosiús. Vide Rhodig. lib. 19. cap. 12. Porrò *βοὴν ἀγαθὸς* apud Homerum dici viros fortes, sæpe dictum est. Siquidẽ grauitas vocis naturæ est generosæ, vt docet Arist. de Gener. anim. lib. 5. cap. 7. vbi etiam docet, caliditatem vel frigidatem grauem aut acutam vocem reddere. Spiritus enim calidus crassitudine sua grauitatem vocis efficit, frigidus præ sua tenuitate contrarium. Iam verò in generosis spiritus ille calidus proculdubio regnat, timor verò siquid illius in homine est, conglaciat & extinguit, vt mirum non sit præ formidine multos obmutescere.

r *οἵην κύδος ἀρέσθαι*] Militiæ Patrocli limites ponit & terminos, quos transilire non audeat: nimirùm vt cùm à nauibus Troianos propulsauerit, vlteriùs non progrediatur. Sed quare? Quòd hac ratione periculum erat, ne si ad Troiam vsque hostem persequeretur, Deorum manus Patroclus incurreret, qui Troianas partes tutabantur. Cur autem dicit hoc sibi ignominiosum fore? An quòd illius armis indueretur Patroclus. & illa tam temerario homini commisisse dedecus illi futurum erat? An quòd etiam in Græcorum contemptum sic venturus erat, & priori ignominiæ ex raptu Briseidis contractæ, hæc insuper fuerat accessura? An quòd illius consortio destitutus rem nõ tam strenuè gesturus erat? quod videtur innuisse Pindarus in Olymp. od. 9. vbi narrat pulsis Græcis à Telepho solum Achillem cum Patroclo perstitisse: tum addit, *ὃς ἔμφρονι δεῖξεν μαθὼν Πατρόκλῳ βιοτὰν Νόον γ' ἐξ ἴσου θεῷ-Ν- ἐλίᾳ μὲν ἐν ἄρει Παρθενίῳ, μή ποτε Σφετέρας ἄπερθε πυρᾶς ἀρέσθαι Δαναοσμυδρότατα ἀχμάς*.

s *τὰς δὲ ἐᾶν πλέον*] Ergo naues liberari, quàm ipsos Græcos malebat Heros, vt suprà monebamus. Quod etiam magis indicãt sequentia quibus vtriusque exercitus perniciem & internecionẽ precatur, vt sibi soli subactæ & dirutæ Troiæ superesset gloria. Quatuor

nuor illos versus tamen, qui sequuntur, multi ex antiquis expungebant: quia indigni videbantur, quos Heros pronunciasset, Αἰάς τε ἄλκα καὶ Αἰὰς ὑπερβολιόφρονι καὶ παιδαρικῶδες τῆς ψυχῆς, & τὸ ἀδωώατον, & τὸ Ἔ ἦθος φθονερόν. Et sanè nisi iam longa lectione recepti essent, meo calculo lituram acciperent: nisi hoc quoque inter illa referamus, quæ malè Heroibus Poëta tribuit.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αἴας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε. βιάζετο γὰρ βελέεσσι·
Δάμνα μιν Ζηνός τε νόος καὶ Τρῶες ἀγαυοὶ,
Βάλλοντες· ἀμφὶ δὲ προτάφοισι φαεινὴ
Πήληξ βαλλομένη καναχὴν ἔχε. βάλλετο δ' αἰὲν
Καπ φάλαρ' εὐποίητα· ὁ δ' ἀριστερὸν ὦμον ἔκαμνεν,
Ἔμπεδον αἰὲν ἔχων σάκος ἀμφίπολον· οὐδέ μιν ἀνὼς
Ἀμφ' αὐτῷ πελεμίζαι, ἐρεύσαντες βελέεσσιν·
Αἰεὶ δ' ἀρχαλέῳ ἔχετ' ἄσθμαλι. * καδδὲ οἱ ἱδρὼς
Πάντοθεν ἐκ μελέων πολὺς ἔρρεεν, οὐδέ πη εἶχεν
Ἀμπνεῦσαι, ᵇ ταὐτῃ δὲ κακὸν κακῷ ἐστήριλτο.
Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Ἔκλαγε δ' Αἴαντος δόρυ μείλινον ἄγχι παραπρὸς
Πληξ' ἄορι μεγάλῳ, κόψεν δ' ἀπὸ καυλὸν ὀπίσθε·
Ἀψικορὺ δ' ἀπέαξε. τὸ μὲν Τελαμώνιος Αἴας
Πᾶλ' αὖτως ἐν χερὶ κοίλην δόρυ· τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ
Αἰχμὴ χαλκείη χαμάδις βόμβησε πεσοῦσα.
Γνῶ δ' Αἴας κῆρ θυμὸν ἀμύμονα, ῥίγησέν τε
Ἔργα θεῶν, ὅ ῥα πάγχυ μάχης ὀπὶ μήδεα * κύρει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Τρώεσσι δὲ βάλετο νίκην.
Χάζετο δ' ἐκ βελέων. τοὶ δ' ἔμβαλον ἀκάματον πῦρ
Νηὶ θοῇ· τῆς δ' αὐτίκα κατ' ἀσπίδα κέχυτο φλόξ.
Ὡς τὸ μὲν πρύμνῃ πῦρ ἄμφεπεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μηρῷ πληξάμενος Πατροκλῆα προσέφην,
Ὄρνυο δι᾽ὀξὺς Πατρόκλεες ἱπποκέλευθε,
Ἀδμὼ δὴ παρὰ νηυσὶ πυρὸς δηΐοιο ἐρωὴ.
Μή δὴ νῆας ἕλωσι, κατὰ ᵉ δὸν ἐπὶ φυκία πέλωνται,
Δύσετο τεύχεα θᾶσσον, ἐγὼ δέ κε λαὸν ἀγείρω.
Ὣς φάτο. Πατροκλῆος δ' ὑπὸ σύετο νώροπι χαλκῷ.
Κνημίδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἀμφὶ σφυρίοις ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ, θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε,
Ποικίλον, ἀστερόεντα, ποδώκεος Αἰακίδαο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκεον, αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε·
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὐτυκτον ἔθηκε,
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε, τά οἱ παλάμῃφιν ἀρήρει.
Ἔγχος μὲν οἷ ἔχ' ἔλετ' οἷον ἀμύμονος Αἰακίδαο,
Βριαρὸν, μέγα, στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν
Πάλλειν, ἀλλά μιν οἷος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεὺς·
Πηλιάδα μελίην, ᵉ τὴν παρὰ φίλῳ πατρὶ Χείρων
Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.
Ἵππους δ' Αὐτομέδοντα θοὰς ζευγνύμεν' ἄνωγε,
Τὸν μετ' Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα τιμάλιζαν·
Πιστότατος δὲ οἱ ἔσκε μάχῃ ἐν μέσσῃσι ὁμοκλῇ.
Τῷ δὲ καὶ Αὐτομέδων ὑπαγε ζυγὸν ὠκέας ἵππους,
Ξάνθον καὶ Βαλίον, τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην·
Τὼς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ ἅρπυια Ποδάργη
Βοσκομένη λειμῶνι * παρ' ὠκεανοῖο ῥοάων.
Ἐν δ' ἵππους ἐσάτην ἀμύμονα Πήλιον ἴξ,
Τὸν ῥά ποτ' Ἠετίωνα ἕλων πόλιν ἤγαγ' Ἀχιλλεὺς,
Ὃς καὶ θνητὸς ἐὼν ἕπετ' ἵπποις ἀθανάτοισι.
Μυρμιδόνας δ' ἄρ' ἔπειτα κάρη κομόωντας ἔνειρε Πατρόκλῳ,

Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Aiax aũt non amplius manebat: premebatur.n.telis.
Superábat eum louisq; mens & Troiani illustres
Iacientes, magnum autem circa tempora splendida
Galea pcussa sonũ edebat: percutiebatur aũt semper
Ad phaleras bene factas: hic.a.sinistro humero labora
Firmiter vsq; tenens scutũ variũ, neq; poterãt (bat,
Circum ipsum dimouere loco, iacientes telis.
Semper.a.molesto tenebatur anhelitu: deq; ei sudor κ. καὶ δὴ δ
Vndiq; ex mẽbris multus fluebat, neq; vsquã poterat
Respirare: passim autem malum malo firmabatur.
Dicite nũc mihi Musæ cœlestes domos habitantes,
Quomodo iã primò ignis incidit nauibus Achiuorũ.
Hector.a.Aiacis hastam fraxineam propè astans
Percussit ense magno, cuspidis iuxta cõmissurã retrò:
Penitus.a.amputauit. hãc quidem Telamonius Aiax
Vibrabat frustrà in manu mutila hastã: pcul.a.ab i-
Cuspis ærea in terram sonuit lapsa: (psa
Agnouit autẽ Aiax in animo inculpato, exhorruitq;
Opera deorũ: quod omnino pugnæ consilia præcidebat κ. κἄδη
Iupiter altitonans, Troianisq; vòlebat victoriam.
Cessit.a.è telis: hi autem iniecerunt irrequietũ ignẽ
Naui veloci: p hãc.a.statim inextinguibilis diffusa est
Sic qdẽ puppim ignis circũdedit: at Achilles (flamma:
Coxas percutiens Patroclum allocutus est:
Concitâre generose Patrocle, equo viam faciens
Video iam apud naues ignis ardentis impetum.
Ne iã naues capiãt, & nõ amplius potestas aufugiẽdi
Induere arma ocyus, ego.a.exercitũ congregabo. (sit,
Sic dixit: Patroclus.a.armabatur splendido ære.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit
Pulchras argenteis fibulis aptatas:
Secundo rursus thoracem circum pectora induit
Discolorem, stellatum, velocis Aeacidæ:
Circũ.a.humeros iecit ensẽ argẽteis clauis distinctũ,
Aereum: at deinde scutum magnumq; validumq;:
Capite autem in generoso galeam benefactam posuit
Equis setis cristatã: at horrẽdũ crista desup nutabat.
Accepit.a.robusta hastilia, quæ ei manib.quadrabãt:
Hastam autem non accepit solùm egregij Aeacidæ,
Grauẽ, magnã, solidã, quã quidẽ nõ potuit alius Græc.
Vibrare, sed ipsam solus sciebat concutere Achilles:
Peliadem hastam, quam patri charo dedit Chiron
Pelij ex vertice, vt cædes esset heroibus:
Equos autem Automedontẽ confestim iungere iussit,
Quem, post Achillem fortem honorabat maximè:
Fidelissimus.a.ei erat in pugna ad sustinẽdas minas:
Quapter et Automedõ duxit sub iugũ veloces equos
Xanthũ & Balium, qui duo similiter vẽtis volabant:
Hos peperit Zephyro vento harpyia Podarge
Pascens in prato iuxta fluxum Oceani:
Adq; lora exteriora eximium Pedasum admouit, κ. παρὰ ῥόον ὠκεανοῖο
Quẽ quondã Eetionis capta vrbe, abduxit Achilles,
Qui & mortalis existẽs sequebatur equos immortales.
Myrmidonas autem adiens armauit Achilles

Πάντας ἀνὰ κλισίας σὺν τεύχεσιν· οἱ δὲ λύκοι ὣς
Ὠμοφάγοι, τοῖσίν τε φρεσὶν ἄσπετος ἀλκὴ,
Οἵ τ' ἔλαφον κεραὸν μέγαν οὔρεσι δηώσαντες
Δάπτουσιν· πᾶσιν ἢ περὶ στόμα αἵματι φοινὸν,
Καί τ' ἀγεληδὸν ἴασιν ἀπὸ κρήνης μελανύδρου,
Λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ
Ἄκρον, ἐρεύγόμενοι φόνον αἵματος· ἐν δέ σφι θυμὸς
Στήθεσιν ἄτρομός ἐστι, φέρει δέ τε γαστέρ' ἐνερθεν·
Τοῖοι Μυρμιδόνων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Ἀμφ' ἀγαθὸν θεράποντα πολώκεος Αἰακίδαο
Ῥώοντ'· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν ἀρήιος ἵστατ' Ἀχιλλεύς,
Ὀτρυνέων ἵππους τε καὶ ἀσπιδιώτας.
Πεντήκοντ' ἦσαν νῆες θοαὶ ἧσιν Ἀχιλλεὺς
Εἰς Τροίλῳ ἡγεῖτο Διὶ φίλος· ἐν δὲ ἑκάστῃ
Πεντήκοντ' ἔσαν ἀνδρες ἐπὶ κληῖσιν ἑταῖροι·
Πέντε δ' ἄρ' ἡγεμόνας ποιήσατο, τοῖς ἐπεποίθη
Σημαίνειν, αὐτὸς δὲ μέγα κρατέων ἴθυνε.
Τῆς μὲν Μενεσθιος ἡρχε μενεπτολεμος αἰολοθώρηξ,
Υἱος Σπερχειοῖο Διϊπετοῦς ποταμοῖο,
Τὸν τέκε Πηλῆος θυγάτηρ καλὴ Πολυδώρη
Σπερχειῷ ἀκάμαντι, γυνὴ θεῷ εὐνηθεῖσα·
Αὐτῶρ ἐπίκλησιν Βώρῳ, Περιήρεϊ υἱῖ,
Ὅς ῥ' ἀναφανδὸν ὄπυιε, πορὼν ἀπερείσια ἕδνα.
Τῆς δ' ἑτέρης Εὔδωρος ἀρήιος ἡγεμόνευε
Παρθενίης, τὴν ἔτικτε χορῷ καλὴ Πολυμήλη
Φυλάντος θυγάτηρ· τὸν δ' ἤγειρε κραταιὸς Ἀργειφόντης
Ἡ ἐφάσατ', ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν μετὰ μελπομένῃσιν
Ἐν χορῷ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς·
Αὐτίκα δ' εἰς ὑπερῶ' ἀναβὰς, παρελέξατο λάθρῃ
Ἑρμείας ἀκάκητα πόρεν δέ οἱ ἀγλαὸν υἱὸν
Εὔδωρον, ὠκὺν μὲν θείειν παχυὶ, ἠδὲ μαχητὸν.
Αὐτὰρ ἐπὴν τόν γε μογοστόκος Εἰλείθυια
Ἐξάγαγε * ὠκυφόωσδε, καὶ ἠελίου ἴδεν αὐγὰς,
Τὼ μὲν Ἐχεκλῆος κρατερὸν μένος Ἀκτορίδαο
Ἠγάγετο ὠκὺς δῶματ', ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα·
Τὸν δ' ὁ γέρων Φύλας οἷ ἔτρεφεν ἠδ' ἀτίταλλεν,
Ἀμφαγαπάζόμενος ὡσεί θ' ἑὸν υἱὸν ἐόντα.
Τῆς δὲ τρίτης Πείσανδρος ἀρήιος ἡγεμόνευε
Μαιμαλίδης, ὃς πᾶσι μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσιν
Ἔγχει μάρνασθαι, μετὰ Πηλείωνα ἑταῖρον.
Τῆς δὲ τετάρτης ἦρχε γέρων ἱππηλάτα Φοίνιξ.
Πέμπτης δ' Ἀλκιμέδων Λαέρκεος υἱὸς ἀμύμων.
Αὐτὰρ ἐπὴν πάντας ἀμ' ἡγεμόνεσσιν Ἀχιλλεὺς
Στῆσεν εὐκνήμους, κρατερὸν δ' ὄτρυνε μυθον ἔτελλε.

Μυρμιδόνες, μήτις μοι ἀπηλάων λελαθέσθω
Ἃς ὄπιθ' νηυσὶ θοῇσιν ἀπηλείτε Τρώεσσι
Πάντ' ὀνοτὸ μυθεῖσθε καὶ μ' ἠπεροπεύετε ἔπεσσι,
Σχέτλιε Πηλέος υἱε, * χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ·
Νηλεὲς, ὃς παρὰ νηυσὶν ἐχὴς ἀέκοντας ἑταίρους.
Οἰκαδέ σε πρὸ σοῦ νηυσὶ νεώμεθα πουτοπόροισιν
Αὖτις, ἐπεὶ ῥά τοι ὧδε κακὸς χόλος ἔμπεσε θυμῷ,
Ταῦτά μ' ἀγορόμενοι θαμὰ ἐβάζετε· νῦν ὃ πέφαν-

τω

Φυλόπιδος μέγα ἔργον, ἐπὶ τρωσὶν δὲ θεάσεται·
Ἔνθά τις ἄλκιμον ἦτορ ἐχων Τρώεσσι μαχέσθω.
Ὣς ἐπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Μᾶλλον δὲ τίχες ἄρθεν, ἐπεὶ βασιλῆα ἄκουσαν.
Ὡς δ' ὅτε τοῖχον ἀνὴρ δεδάρῃ πυκινοῖσι λίθοισι
Δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων·

Omnes per tentoria cum armis: hi verò, lupi tãquam
Crudiuori, quibusq; circamentes immensum robur,
Qui ceruum cornutum magnum in montibus casum
Vorant: omnibus autem maxilla sanguine cruẽtata,
Et gregatim vadunt à fonte nigram aquam habẽte,
Hausturi linguis tenuibus nigram aquam
Summam, eructãtes cruorem sanguinis. in.a. animus
Pectorib. intrepidus est vndiq;, arctatur autẽ venter:
Tales Myrmidonum duces & principes
Circum strenuum famulum velocis Aeacidæ
Ruebant: inter autem hos bellicosus stabat Achilles,
Vrgens equosq; & viros scutatos.
Quinquaginta erant naues veloces, quas Achilles
Ad Troiam duxerat Ioui dilectus. in.a. vnaquaq;
Quinquaginta erant viri in transtris socij.
Quinque autem duces fecerat, quibus fidebat,
Vt imperarent. ipse autem multum potẽs regnabat.
Vnius qdẽ ordinis dux erat Menesthi⁹ vario thora-
Filius Sperchij ex Ioue fluentis fluuij, (ce ornatus
Quem peperit Pelei filia pulchra Polydora
Sperchio in defesso, mulier deo concubans:
Sed cognomento Boro, Perieris filio,
Qui palàm eam vxorem duxerat, data ingenti dote.
Alterius autẽ Eudorus mauortius dux erat (mela
Clàm susceptus, quẽ peperit in chorea pulchra Poly-
Phylantis filia: hanc verò fortis Argicida Mercur.
Amauit, oculis conspicatus inter cantantes
In choro Dianæ aureum arcum gestãtis, tumultuosa.
Statim aũt in cœnalem ascendens, accubuit clàm
Mercurius innocuus: dedit autem ei illustrem filium
Eudorum: in currendo celerem, atq; pugnacem.
Sed postquã hanc parientib dolorem afferens Lucina
Eduxit in lucem, & Solis vidit splendores,
Hanc quidem Echecles validam robur Actoridæ
Duxit ad ædes, postquã dedit infinita dona sp̃osalia.
Hunc.a. senex Phylas diligẽter nutriuit, & educauit,
Valdè diligens tanquam suum filium existentem.
Tertij autem Pisandrus bellicosus dux erat
Mæmalides, qui inter omnes excellebat Myrmidonas,
Hasta pugnando post Pelidæ socium.
Quarti autem dux erat senex equitator Phœnix:
Quinti autem Alcimedon Laërci filius eximius.
Sed postquam omnes cum ducibus Achilles
Collocasset bene ordinans, acrem sermonem præcepit:
Myrmidones, ne quis mihi minarum obliuiscatur
Quas in nauibus velocibus minabamini Troianis
Toto tempore iræ, & me criminabamini vnusquisq;
Dure Pelei fili, bile sanè te nutriuit mater:
Immitis, qui apud naues tenes inuitos socios:
Domum saltem cum nauibus reuertamur põtigradis
Rursus, quoniam tibi adeò sæua ira incidit animo,
Hæc mihi congregati frequenter dicebatis: nunc ap-
paret
Conflictus magnũ opus, cuius antea qdẽ cupidi eratis.
Ibi aliqs generosũ cor habẽs aduersus Troian. pugnet.
Sic fatus, cõcitauit robur & animũ vniuscuiusq;.
Magis.a. cateruæ densatæ sunt, postq; regem audierũt.
Sicut.a. quãdo murũ vir coagmentãrit dẽsis lapidib.
Domus altæ, incursus ventorum vitans:

Ὡς ἀ-

Ὣς ἄρεμον κόρυθές τε καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδι ἔρραδε, κόρυς κόρυθι, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπρῇσι φάλοισι
Νεύοντων· ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι.
Πάντων δ' ἔμπροσθε δύω ἄνδρε θωρήσσεσθον,
Πατροκλός τε καὶ Αὐτομέδων, σφὼ θυμὸν ἔχοντε,
Πρόσθεν Μυρμιδόνων πολεμίζεμεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς κλισίην· κλῆσε δ' ἀπὸ πῶμα ἀνέωγε
Καλὴν, δαιδαλέην, τὴν οἱ Θέτις ἀργυρόπεζα
Θῆκ' ὀπὶ νηὸς ἄγεσθαι, ἐϋπλήσασα χιτώνων,
Χλαινάων τ' ἀνεμοσκεπέων, οὐλῶν τε τapήτων.
Ἔνθα δέπας οἱ ἄνευθε πεπυγμένον, ᾧ ῥα καὶ ἄλλῳ
Οὔτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτοῦ λείβετο οἶνον,
Οὔτέ τεῳ ἀπολείβεσκε θεῶν ὅτε μὴ Διὶ πατρί.
Τόν ῥα τότ' ἐκ κλισίης λαβὼν ἐκάθηρε θείῳ
Πρῶτον. ἔπειτα δὲ νίψ' ὕδατι καλῇσι ῥοῇσι.
Νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσατο δ' ἀζόπα οἶνον,
Εὔχετ' ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ· λεῖβε δ' οἶνον,
Οὐρανὸν εἰσανιδών (δίε δ' ἐκ λάβε τερπικέραυνον)
Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ, τηλόθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου· ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
Σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες, χαμαιεῦναι.
Ἦ μὲν δή ποτ' ἐμὸν ἔπος ἔκλυες ἀξαμένοιο,
Τίμησας μὲν ἐμὲ, μέγα δ' ἴφθιμον λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἦ δὴ καὶ νῦν μοι τόδε δὸς τετελεσμένον εἶναι.
Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐγὼ μενέω νηῶν ἐν ἀγῶνι,
Ἀλλ' ἕταρον πέμπω πολέσι μετὰ Μυρμιδόνεσσι
Μάρναδ'· τῷ κύδος ἅμα πρόθες ἀμφὶ δὲ θοῦρον Ζεῦ,
Θάρσυνον δέ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν ὄφρα καὶ Ἕκτωρ
Εἴσεται ἢ ῥα καὶ οἶος ἐπίσταται πολεμίζειν
Ἦ μετὰ δηϊστῆσιν, ἢ οἱ τότε χεῖρες ἄαπτοι
Μαίνονθ', ὁππότ' ἐγὼ σθένεϊ μετὸν ἔλθω Ἄρηος.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ἀπὸ ναῦφι μάχην ἐνοπήν τε δίηαι,
Ἀσινὴς μοι ἕπεσθαι ἅμ' ἠῶθεν νῆας ἱκοίμην,
Τεύχεσί τε ξυὺν πᾶσι καὶ ἀγχεμάχοις ἑτάροισιν.

Sic densatæ erãt galeæq́, & scuta umbonem habẽtia:
Scutum autẽ scutũ fulciebat: galea galeã, virũ. a. vir:
Cõtingebãt se inuicẽ. a. cristatæ galeæ fulgentib. conis.
Nutantibus ipsis, adeò densi astabant inter se.
Omnes autem ante duo viri armabantur
Patroclusq́, & Automedon, unum animum habẽtes,
Ante Myrmidonas ad bellandum. sed Achilles
Perrexit ire in tẽtorium: ab arca. a. operculũ abstulit
Pulchra, affabrè facta, quam ei Thetis argentipes
Posuit in naue ducendam, bene implens tunicis,
Chlænisq́ arcentibus ventum villosisq́ tapetibus.
Illic. a. ei poculum erat elaboratum, neq́ aliquis alius
Neq́ virorum bibebat ex eo ardens vinum,
Neq́ alicui libabat deorum nisi Ioui patri.
Hoc vtiq́ tunc ex arca sumens purgauit sulphure
Primùm, posteà autem lauit aquæ amœnis fluxibus:
Lauitq́ ipse manus: hausit autem ardens vinum.
Precabat̃ deinde in medio stãs septo: libauit. a. vinũ,
Cœlũ suspiciẽs: (Iouẽ. a. non latuit fulmine gaudentẽ)
Iupiter rex Dodonæe, Pelasgice, longè habitans.
Dodonæ præsidens frigoribus expositæ: circum. a. Selli
Te habitant vates, illoti pedibus, humi dormientes.
Certè quidẽ olim meũ sermonem axaudisti precãtis,
Honorasti quidẽ me: vald. a. læsisti populũ Achiuorũ
Atq́ adhuc etiam nunc mihi hoc perfice desiderium:
Ipse quidem ego manebo nauium in congregatione,
Sed socium mitto multos inter Myrmidonas
Pugnare: huic gloriã simul cõcede ô latè ꝓspiciẽs Iupi
Confirma aũt ei cor in mentibus, vt & Hector (ter;
Intelligat, num etiam solus sciat pugnare
Noster famulus, an ei tunc manus inaccessæ
Iusaniant, quando ego eo ad stragem Martis.
Sed postquã à nauib. pugnam clamoremq́ amouerit,
Incolumis mihi postea veloces ad naues redeat,
Armisq́ cum omnibus, & pugnacibus socijs.

COMMENTARIVS.

a οἷας δ' ἐκέκαστ' ἔμιμνε] Non potest melius exprimi militis aut ducis labor in præliando, & hostium impetu sustinendo, quàm hîc Aiacis, cui multum eo nomine debuerunt reliqui Græci. Siquidem non solùm illi cum Hectore aut reliquis Troianis erat negotiũ, sed cum ipso Ioue: quod iterum inculcat Poëta, vt nihil habeant Troës quod de Græcis glorientur, cùm eos non proprio, sed aliciendo Numinis robore profligabant, vt aliàs etiam dictum est. Sic infrà Aiacem non Hectoris, sed Deorum facta perterrebunt.

b πάντη δὲ κακῶν] Ad hoc solùm epiphonema exprimendum tot sunt anteà dicta sigillatimque enumerata, tanta est Vatis nostri eloquentia.

c ὀνείη φυκλὰ πέλωνται.] Ista vel Græcorum gratia dicit, quasi illorum tandem commisertus, vel sui & Myrmidonum. Nauibus enim combustis nullus erat reditus sperandus, sed cùm terra pugnandum fuisset, at terra patrium solum repeti non posset, ex solo prælij euentu salus restabat expectanda, eoque adhuc incerto ex lege belli.

d ἔγχος δ' ἄχ ἑλετ' οἷον] Hunc locũ in comparationem traxit Plutarchus in dialogo, πῶς ἂν τις διακρίνοι τὸν κόλακα & φίλον. cuius hæc sunt verba: πρῶτα μὲν ὅτι λόγχη σοφιστῶν. ἐφεξῆς δὲ τὸ τῆς παῤῥησίας ἰδιωμα. ἐσθλὸς μὲν γὰρ, ὡς ὁ Πάτροκλος & Ἀχιλλέως τὸ ὅπλα φορῶν καὶ ἵππους ἄγων καὶ τοὺς ἵππους ἐξελαύνων ἐπὶ τὴν μάχην, μήνιν οὐκ ἐτόλμησεν τῆς πηλιάδος δόρυ, ἀλλ' ἀφῆκεν, οὔτε τὸν κόλακα, ὃς & φίλος σκυθρωπάζων & αὐστηρὸν ἐπισήμοις & συμβόλοις μέγιστον τὴν παῤῥησίαν, ὥσπερ ἐξαίρετον βάσταγμα φιλίας βελτίω, μείζω, σπουδαιότερον καταλιπεῖν ἄπιστον & ἀμείωτον. Hanc autem Achillis hastam Pausan. in Laconicis testatur Phaselide in templo Mineruæ positam, ex qua & Memnonis ensis apud Nicomedenses in Aesculapij, & bipenni Pisandri, & Merionæ sagittis probat docuisse Homerum heroum arma fuisse olim ex ære. Porrò sciendum est, olim duplex fuisse hastarum genus: vnum cominus, alterum eminus. Illo vtebantur Euboënses, vt dixit Homerus sup. Iliad. 2. Hoc vsus est Achilles, & ista huius est generis. Sed de vtroque sic Strabo lib. 10. Geogr. διττὴ γάρ, inquit, ἡ τῶν δοράτων χρῆσις· ἡ μὲν ἐκ χειρὸς, ἡ δ' ὡς παλτοῖς, καθάπερ & ὁ ποιητὴς ἀμφοτέραις τὰς χρείας ἀποδίδωσι. & γὰρ συστάδην χερὼ μεθ' ἑαυτοῦ ἔχοντα, & ἀκοντιζόλαττες, ὅπερ & ἡ συστάδιαν λέγει) κἀκ χειρός· δόρασι δὲ χερῶν) τοῖς ἀφετοῖς, ὡς φησιν ὁ ποιητὴς, οἱ & ἐπίσημοι καὶ πήλιαι ἀχιλλεῖοι, &c.

e τὸν παρὲ φίλῳ πόρε χείρων] Antiqui dicunt Peleum à Chirone hastam illam & eius vsum accepisse, quam Peleus posteà cum eiusdem vsu Achilli filio tradiderit, Achilles verò nulli. Fuit autem Peleus Chironis discipulus, vt à Xenophonte in κυνηγετικῷ memoratur, & cum eo item multi alij, inter quos postremus est hic noster Achilles: quem vbi Chiron instituit, mortuus est, vt aliàs dicemus.

f ξυνὸν κὴ βάλιον] Quæ de equis Achilleis ab Homero narrãtur, videri possunt homini rerum imperito fabulosa. Atqui res est verissima, & hoc intellexit, meo periculo, Homerus, quod posteà Varro obseruauit de Re rust. lib. 2. cap. 1. In fœtura, inquit, res est incredibilis, in Hispania, sed est vera: quòd in Lusitania ad Oceanum in ea regione, vbi est oppidum Olysippo, monte Sacro (sic enim pro Tagro in vulgatis legendum docuit Iosephus Scaliger, ex ipso etiam Columella, qui huius rei meminit) quædam è vento concipiunt certo tempore equæ: vt hîc gallinæ quoque solent, quarum oua ἀνεμίαια appellantur. Sed ex his equis, qui nati pulli non plus triennium viuunt. Illud repetijt Plinius lib. 4. cap. 22. lib. 8. cap. 42. & lib. 16, cap. 25. Aristot. Hist. anim. lib. 6. cap. 18. equas dicit

ἐξανε-

ἐξανεμῶσθαι: quod tamen non possum intelligere de hoc ventoso conceptu, vt voluit Scaliger apud Varronem, cùm alia sit illius verbi significatio, & exinanire potius quàm concipere indicet. Sic apud Theophrastum segetes dicuntur ἐξανεμῶσθαι, hoc est, ξηραίνεσθαι, & exinanire potius quàm concipere indicet. Sic apud Theophrastum segetes dicuntur ἐξανεμῶσθαι, hoc est, ξηραίνεσθαι, & apud Hesychiū per μεστοῦσθαι, vt possis intelligere equas ἐξανεμῶσθαι, quæ vento concepto turgeant. Sed non videtur hoc voluisse Aristoteles. Peruicax tamen non ero, si quis me secus docuerit: Sed ad rem. Hunc conceptum ventosum equarum eleganter expressit Poëta in 3. Georg.

Continuoq; auidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptantq; leues auras, & sæpe sine vllis
Coniugijs vento grauidæ (mirabile dictu)
Saxa per, & scopulos, & depressas conualles
Diffugiunt non Eure tuos, neq; Solis ad ortus:
In Boream, Caurumq;, aut vnde nigerrimus Auster
Nascitur & pluuio contristat frigore cœlum.

Hæc ille. quæ cùm recitasset Columella, subiecit illud etiam, quod suprà memorauimus. Obstat tamen Iustinus lib. 44. In Lusitania, inquit, iuxta fluuium Tagum, equas vento concipere multi authores prodiderunt: quę fabulæ ex equarum fœcunditate, & gregum multitudine natæ sunt, qui tanti in Gallecia ac Lusitania, ac tam pernices visuntur, vt non immeritò ipso vento concepti videantur, &c. Hunc tamen Brodæus ex eorū qui aliter opinantur turba, cui etiam Augustinus ascribi potest, elidi arbitrabatur. Res sic se habeat, vt velit. Multa fiunt, quæ si credibilia per se essent, nullam sui admirationem concitarent, quod tamen miraculorum est proprium. Quicquid sit, Homerus omnino illinc equos Achillis deducit, vt docent illa etiam de Zephyro & Oceano, quæ cum Plinio & Varrone consentiunt. Obstare videtur quod de illo equorum genere traditur, eos non vltra triennium viuere, cùm per totum ferè decennium ante Troiam fuisset Achilles. Sed aut hoc ignorasse Homerum puto, aut fingendi licentia, qua nonnihil audent Poëtæ, hoc illi concedendum est. Quòd porrò ad alteram lectionem παρὰ ῥόον ἠεριδάνοιο attinet, non placet. Ille enim Eridanus nullibi est terrarum, vt docet Strabo lib. 5. & hoc nomen ab aliquo Poëtarum confictum dicit Herodotus lib. 3. quanquā Eridanum Pausanias inter fluuios Atticæ recēseat, & vulgaris illius Eridani meminerit quoq; Dionysius de Situ orbis. Sin verò admittis, res fiet fabulosior, quàm anteà: fabulosam dico antea fuisse, quia vera falsis Poëta commiscuit.

g ὃς κῆ θνητὸς ἐὼν] Eustathius hoc ita interpretatur, vt Pedasus ideò mortalis dicatur, quòd fuerit ἐκ θνητῆς, vnde sobolem suā propagare non potuerit: contrà verò Xanthus & Balius immortales διὰ τὸ θεῖον μέρος εἶναι αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἁρμονίας ὥστε μὴ δύνασθαι ἀποθνήσκειν. Itaque hi non possunt ἀμύμονες dici, vt Pedasus. Sed illud mihi non placet, neq; vlli puto placiturum, quin potiùs eos immortales dixit, quia diuino fati genere, nimirum Zephyro, & Harpygia Podarge, quos inter numina etiam antiquitas illa referre non dubitauit. Vel immortales appellat eo sensu, quo inf. lib. sequenti arma Achillis ἄμβροτα dicet, quòd illa Deorum dono possideret. Videndum etiam eodem libro sequenti, quid de ijsdem equis dicat Iupiter. vnde mea corroborabitur sententia, In nuptijs Pelei & Thetidis dicuntur Thetidi omnes Dij munera cōtulisse, inter quos Neptunus ei equos Xanthum & Balium dederit, & ipsa postea Peleo.

h πεντήκοντ' ἔσαν αὐτῶν] Copias Achillis describit opportunè Poëta, quas in Bœotia prætermiserat, ea, credo, de causa, quòd nō simul cum reliquis Græcis Troiam appulerit, aut eodem tempore quo reliqui exercitum conscripserit: sed postea à Peleo ad Agamemnonem sit missus, vt vult Poëta. nam aliud sensit Dares Phrygius, vt & aliàs obseruauimus. Ergo quinquaginta naues habuit Achilles, quarum singulæ quinquaginta milites complectebantur, vnde fit totus numerus duūm millium & quingentorum militum. Deinde recensentur illorum duces quinq; (quibus omnibus Achilles imperitabat. Qui si æquales habuerunt copias, vt puto, habuerunt singuli decem naues & quingentos viros. Collocat autem primo loco Menestheum, Eudorum secundo, Pisandrum tertio, eorum videlicet virtutis bellicæ prærogatiua: Phœnicem verò quartum, cum hic alioqui sapientia & consilio ætatis grandioris respectu, præstaret: cæteros autem commendat tum à genere tùm à fortitudine, Phœnicem non item, quia de illo satis alibi. Sed & Alcimedontem penè intactum relinquit, forsan quia ad reliquorum præstantiam non accederet.

i μήτις μοι ἀπφλάων λελαθέσθω] Intelligendum est κῆ τὸ σωπώμενον ista accidisse. Notatur autem Myrmidonum pugnandi studium, immò etiam libera oratio, qua ducem suum increparunt, adeò vt contumeliosis verbis non abstinuerint, qualia sunt illa, χόλις πηλέος υἱέ, χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ, Νηλεὲς, &c. quibus nihil ferè potest dici durius, modestius poterat & debebat. Expressit tamen auidos præliandi animos Poëta, minus tamen Achilleæ maiestatis obseruantes, vt eos tamen esse par & consentaneum omnino fuit, ne nos ista vitiosè in exemplum forsasse traducamus.

k χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ] Acerbius hoc dictum est, quàm vllum Patrocli verbum, & tamen perelegānter: quasi ille qui tā pertinaci & obstinato in ira animo sit, non alio cibo nutritus, quàm ipsa bile, quæ iræ causa est, videatur. Sed qualis erit ista bilis, qua nutritus Achilles fuerit? Atra nimirum, quæ propter suam frigiditatem & siccitatem crassiorem q; materiam, non ita facilè dissoluitur, & diutiùs perseuerat. Vel etiam bilem hanc atram flauæ permiscebimus, quæ viros facit πικρὸς & amarulentos, qui difficulter placantur, vt Achilles fuit. quanquam fortè melior erit prior sententia, quia non nisi viso inimicorum sanguine iram deposuit.

l ἐκπάθησε θεείῳ] De hoc ritu aliàs copiosè satis loquuti sumus, vt hic illa rursus inculcare superfluæ sit operæ. Apparet autem ex hoc loco, vt ex infinitis alijs, quantus sit pietatis doctor Poëta noster: quam etsi impietatibus non paucis inuoluat, tamen facilè est homini attentiùs considerāti verum à falso discernere, vt hîc cùm Achilles Ioui Deorum summo, vt illi quidem voluerunt, libat, felicem pugnæ exitum Patroclo imprecans. Porrò malè videtur doctissimos Giphanius in suis Scholijs hanc purgationem de vestibus intelligere: nam Poëta manifestè ad poculum refert.

m Δωδωναῖε, Πελασγικὲ,] De hoc loco agit Strabo libro quinto, vbi docet Pelasgos antiquam gentem per vniuersam Græciam extitisse, maximè inter Aeoles Thessaliæ incolas clarā, &c. ū subijcit, Καὶ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἡ Θετταλίδα λέγεται τὸ μεταξὺ τοῦ Ὀλεσσόνος καὶ Πλάτης, καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, ἕως τῆς ὀρεινῆς τῆς κατὰ Πίνδον, ἀφ' οὗ τὸ ἐπάρξαι τῶν τόπων τούτων Πελασγοὺς, τόν τε Δία τὸν Δωδωναῖον αὐτοὺς ὁ ποιητὴς ὀνομάζει Πελασγικόν. ξεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ. Idem autem lib. septimo plura de oraculo Dodonæo: ἔστι δὲ, inquit, ὡς φησιν Ἔφορος Πελασγῶν ἵδρυμα· οἱ δὲ Πελασγοὶ τῶν περὶ τὸν ἑλλάδα Δωρικῶν ἔθνων, ἀρχαιότατοι λέγονται. καὶ ὁ ποιητὴς φησιν ὅτι Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ. Ὁ δὲ Ἡσίοδος, Δωδώνην, φηγόν τε Πελασγῶν ἔδρανον ἦσεν, &c. Quidam autem scribunt πελαργικὲ, λόπ, vt inquit Eustathius ἐν τῷ περὶ φασὶ δὲ Δωδωναίους διὸς, λευκὸς λόφος, ἵν' ὅτω καλέρηται. Appellat autem Iouem πελάσγιον, nimirum in cœlis habitantem, qui longè à terris sunt dissiti.

n ἀμφὶ δὲ σελλοὶ] Diuersitatem lectionis huius loci memorat idem Strabo, eod. lib. 7. cuius verba ascribamus, eorum gratia, quib. illius non est semper copia, & ille non solùm præsentia, sed etiam sequentia illustrabit. Περὶ δὲ Δωδώνης, inquit, τὰς μὲν παλαιοτάτας τὸ ἱερὸν διὰ βάρβαροι ἀφιδρυσαντο καὶ ὁ Ὅμηρος ἐκ τῆς διαίτης αὐτῶν τοὺς ποδας χαμαιεύνας λέγων. Πότερον δὲ χρὴ λέγειν Ἕλλας, ὡς Πίνδαρος ἢ Σελλὰς ὡς ὑποτοῦσι παρὰ Ὁμήρῳ κεῖσθαι ἢ χεραὶν ἀμφίβολος ἔστι σὺν ἐᾷ ἀμφιχέειν. Φιλόχορος δὲ φησι καὶ τὸν περὶ Δωδώνην τόπον ἀπὸ τῶν δένδρων ἐλλοπίαν κληθῆναι. καὶ γὰρ Ἡσίοδον ἔτι λέγειν· ἐσί δὲ ἐλλοπίη πολυμήλου ἠδὲ βολίμων. Ἐνταῦθα δὲ Δωδώνη τὸ ἐπ' ἐσχατιῇ πεπόλισται, &c. Paulò pòst autem de istis vatibus loquens ait, à multis eos Tomaros appellari, à Tomaro monte Thesprotiæ, sub quo fanum iacebat. Præterea ex hoc loco concludit, in eo templo Dodonæo primùm viros fuisse, qui futura prædicerent, cùm posteà tres anus ad hoc ministerium designatæ sunt, postquàm Dione etiam in societatem Iouis recepta est. Sed de his aliàs dicemus plura.

Ὣς ἔφατ' ἀχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς·
Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνέρυσε·
Νηῶν μὲν οἱ ἀπῶσαι ὀιζυρὸν τε μάχην τε
Δῶκε, σόον δ' ἀνέρυσε μάχης ἐξαπονέεσθαι.
Ἦ τοι ὃ μὲν, σπείσας τε καὶ ἀξάμενος Διὶ πατρὶ,
Ἀψ κλισίηνδε ἰὼν ἦλθε, δέπας δ' ἀπέθηκ' ἐνὶ χηλῷ.
Στῆ δ' ἆρα θ' ἑλθὼν κλισίης· ἔπι δ' ἵδρυε θυμῷ
Εἰσορόων Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπιν αἰνήν.
Οἱ δ' ἅμα Πατροκλῆι μεγαλήτορι θωρηχθέντες

Sic dixit, precās: hūc.a. audiuit cōsiliarius Iupiter:
Huic alterum quidem dedit pater, alterū.v. abnuit.
A nauibus quidem ei arcere bellumq; pugnamq;
Dedit: salnum autem abnuit è pugna reuerti.
Certè hic qdē quum libasset ac supplicasset Ioui patri,
Rursus tētoriū ingressus est: poculum reposuit in arcā.
Stetit.a. ante pfectº tētoriū: ampliusq; voluit animo
Inspicere Troianorū & Achiuorum pugnam grauem.
Hi verò cum Patroclo magnanimo armati

Ἔπιχον,

Ἔ ϛιχον, ὅφρ' ἐν Τρωσὶ μέγα Φρονέοντες ὄρσαν.
Αὐτίκα δ' σφῆκεσσιν ἐοικότες ἐξεχέοντο
Εἰνοδίοις, οὓς παῖδες * ἐλιδμαίνωσιν ἔθοντες,
Αἰεὶ κερτομέοντες ὁδῷ ἔπι οἰκί' ἔχοντες,
Νηπίαχοι· ξυνὸν δ' κακὸν πολέεσσι λιθῆσι·
Τὰς δ' εἴ ῥ' παρὰ τίς τε κιὼν ἀνθρωπος ὁδίτης
Κινήσῃ ἀέκων, οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες,
Πρόσσω πᾶς πέτεται κεῖ ἀμυνέ οἱσι τέκεσσι.
Τῶν τότε Μυρμιδόνες κραδίην καὶ θυμὸν ἔχοντες,
Ἐκ νηῶν ἐχέοντο· βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Πάτροκλος δ' ἑτάροισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας,
Μυρμιδόνες ἕταροι Πηλεϊάδεω Ἀχιλῆος,
Ἄνέρες ἐστέ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,
Ὡς κε Πηλείδην τιμήσομεν, ὃς μέγ' ἄριστος
Ἀργείων παρὰ νηυσί, καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες·
Γνῷ δὴ καὶ Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἦν ἄτιμον, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲ ἔπισσεν.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου·
Ἐν δ' ἔπεσον Τρώεσσιν ὁμίλαδον ἀμφὶ δὲ νῆες
Σμερδαλέον κονάβησαν ἀϋσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν.
Τρῶες δ' ὡς εἶδοντο Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν,
Αὐτὸν καὶ θεράποντα σὺν ἄντεσι μαρμαίροντας,
Πᾶσιν ὀρώρει θυμὸς, ἐκίνηθεν δὲ φάλαγγες,
Ἐλπόμενοι παρὰ νηυσὶ ποδώκεα Πηλέωνα
Μείλιχον μὲν ἀπορρίψαι, φιλότητα δ' ἑλέσθαι·
Πάσσυδοι δὲ ἔκαστος ὅπη φύγοι αἰπὺ ὄλεθρον.
Πάτροκλος δ' ὃ πρῶτος ἀκόντισε δῖον ἐπ' ἀνδρῶν
Ἀνδροκρὺ κῆ μέσον, ὅθι τε πλεῖστοι κλονέοντο,
Νηῒ παρὰ πρύμνῃ μεγαθύμου Πρωτεσιλάου·
Καὶ βάλε Πυραίχμεω, ὃς Παίονας ἱπποκορυστὰς
Ἦγαγ' ἐξ Ἀμυδῶνος ἀπ' Ἀξίου εὐρὺ ῥέοντος·
Τὸν βάλε δεξιὸν ὦμον· ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι
Κάππεσεν οἰμώξας· ἕτεροι δέ μιν ἀμφεφόβηθεν
Παίονες· ἐν γὰρ Πατροκλος φόβον ἧκεν ἅπασιν,
Ἥγεμόνα κλείνας ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι.
Ἐκ νηῶν δ' ἔλασεν, κῆ δ' ἔσβεσεν αἰθόμενον πῦρ.
Ἡμισέης δ' ἄρα νηὸς λίπετ' αὐτόθι· τοὶ δ' ἐφόβηθεν
Τρῶες θεσπεσίῳ ὁμάδῳ· Δαναοὶ δ' ἐπέχυντο
Νῆας ἀνὰ γλαφυρὰς· ὅμαδος δ' ἀλίαστος ἐτύχθη.
Ὡς δ' ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο
Κινήσῃ πυκινὸν νεφέλην στεροπηγερέτα Ζεύς,
Ἐκ τ' ἔφανον πᾶσαι σκοπιαὶ καὶ πρώονες ἄκροι,
Καὶ νάπαι, ἐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθήρ·
Ὡς Δαναοὶ νηῶν μὲν ἀπωσάμενοι δηΐον πῦρ,
Τυτθὸν αὐέπαυσαν· πολέμου δ' ἀγίνετ' ἐρωή.
Οὐ γάρ πω λῦσαν Τρῶες θρηΐ φίλων ὑπ' Ἀχαιῶν
Προτροπάδην φεύγοντο μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρ' αὖθις ἦσαν, νεῶν δ' ὑπόφηνεν ἀνάγκη.
Ἔνθα δ' ἄνηρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης
Ἡγεμόνων. πρῶτος μὲν ὃ Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Αὐτὸν ἄρα τρεφθέντα κατ' ἰλύος βάλε μηρὸν
Ἔγχει ὀξυόεντι, * Δόλοπα δὲ ὃ χαλκὸν ἔλασε.
Ῥῆξεν δ' ὀστέον ἔγχος, ὁ δὲ πρηνὴς ἐπὶ * γαίῃ
Κάππεσ'· ἀτὰρ Μενέλαος ἀρήϊος ἕξατο θούρου,
Στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα· λύσε δὲ γυῖα.
Φυλείδης δ' Ἄμφικλον ἐφορμηθέντα λοπάδευσε,
Ἔφθη ὀρεξάμενος πρυμνὸν σκέλος, οὗθι πάχιστος
Μυῶν ἀνθρώπου πέλεται· τοῦ δ' ἔγχεος αἰχμὴ

Ordine ibāt, donec in Troianos valdè exultātes irrue
Protinus a. vespis similes effundebantūr (runt.
In via habitantibus, quas pueri irritant consueti, κ. ἐλιδμαίνωσιν
Semper vexantes, in via domicilia habentes
Stulti, commune autem malum multis faciunt:
Has si præter aliquis iens homo viator
Mouerit inuitus, hæ verò generosum cor habentes,
Vltra quæq; volat, & defendit suos fœtus:
Harum tunc Myrmidones cor & animum habentes,
Ex nauib. fundebantur, clamorq; immensus ortus est.
Patroclus. a. socios hortatus est aliè clamans:
Myrmidones socij Pelidæ Achillis,
Viri estote amici, recordamini. a. impetuosæ virtutis,
Vt Pelidem honoremus, qui longè fortissimus est
Argiuorum apud naues, & bellicosi famuli.
Cognoscat aũt & Atrides latè dominans Agamemnō
Suã offensam, quod fortissimũ Achiu. non honorauit.
Sic fatus, accendit robur & animum vniuscuiusq;.
Irruerũt. a. in Troianos conferti. circum autem naues
Terribiliter resonuerunt clamantibus ab Achiuis.
Troiani. a. postquam viderunt Menœtij fortem filiũ,
Ipsum & famulum cum armis resplendentes,
Omnib. cõmotus est animus: turbabãtur. a. phalãges,
Suspicantes apud naues velocem Pelidem
Iram quidem abiecisse, amicitiam verò recepisse.
Circũspexit. a. vnusquisq; quâ fugeret grauẽ pnciẽ.
Patroclus. a. primus iaculatus est hasta splendida
E regione in medium, vbi plurimi tumultuabantur
Nauis circa puppim magnanimi Protesilai.
Et percussit Pyræchmen, qui Pæonas galeatos
Duxit ex Amydone, ab Axio latè fluente: (res
Hũc percussit ad dextrũ humerũ: is. a. supinus in pulue-
Cecidit gemẽs, socij. a. circa ipsũ in fugã coniecti sunt
Pæones. Patroclus enim fugam immisit omnibus,
Ductore occiso quos antecellebat in pugnando.
A nauibus. a. repulit, & extinxit ardentem ignem:
Semiusta autem nauis relicta est illic. hi autem in fu-
gam versi sunt
Troiani magno tumultu, Danai aũt infundebantur
Naues per cocauas: tumultus autem ingens ortus est.
Sicut aũt quando à summo cacúmine montis magni,
Dimouet densam nubem fulgurator Iupiter.
Apparuerunt. a. oẽs specula, & vertices prominẽtes,
Et saltus, cœlitùs autem erupit ingens serenitas:
Sic Danai à nauibus quidem expellentes hostilẽ ignẽ,
Paululũ respirârunt: belli autem non fiebat cessatio.
Non enim dum quid Troiani bellicosis ab Achiuis
Conuersim fugiebant nigris à nauibus.
Sed adhuc resistebãt, à nauib. a. cedebant necessitate.
Tum verò vir interfecit virum, dissipata acie
Ducum primus autem Menœtij fortis filius
Statim auersi Areilici percussit femur
Hasta acuta: penitus verò ferrum transegit:
Fregit autem os hasta: hic autem pronus in terram κ. Δόλοπα
Decidit, sed Menelaus mauortius vulnerauit Thoãtẽ κ. γαίῃ
Pectore nudatum iuxta scutum: soluit autem mẽbra.
Phylides autem Amphiclum irruentem obseruans
Præuenit iaculatus vltimum crus, vbi pinguissimus
Musculus hominis est: circa autem hastæ cuspidem

Νεῦρα

Νεῦρα διεχίθη· τὸν ἦ σκότος ὄσσε κάλυψε·
Νεστορίδη δ', ὁ μιν οὔτασ' Ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρὶ
Ἀντίλοχος, λαπάρης ἦ διήλασε χάλκεον ἔγχος.
Ἤριπε ἦ πεσόντι δ' ἐπαΐξασε μάρνατο δουρὶ
Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε, καὶ οὐ νήπιος ἐκφύγε μοῖραν,
Στὰς πρόσθεν νέκυος· ὃ δ' ἀνέρθη θρασυμήδης
Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν ἁπάσαι, δὴ ἀφάμαρτεν
Ὦμον ἄφαρ· πρυμνὸν ἦ βραχίονα δουρὸς ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυώνων, ἀπὸ δ' ὀστέον ἄχρις ἄραξε.
Δάπτησεν ἦ πεσών, κὴ ἦ σκότος ὄσσε κάλυψεν.
Ὣς τὼ μὲν δοιοῖσι καασιγνήτοισι δαμέντε
Βήτην εἰς Ἔρεβος Σαρπηδόνος ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τίες ἀκοντιστᾶ Ἀμισωδάρου, ὃς ῥα Χίμαιραν
Θρέψεν ἀμαιμακέτην, πολέσιν κακὸν ἀνθρώποισιν.
Αἴας ἦ Κλεόβουλον Ὀϊλιάδης ἐπόρουσας
Ζωὸν ἕλε βλαφθεῖσα κὴ κλόνον· ἀλλά οἱ αὖθι
Λύσε μένος, πλήξας ξίφεϊ αὐχένα κωπήεντι·
Πᾶν δ' ἐμπεδοθυμαίνη ξίφος αἵματι· τὸν ἦ κατ' ὄσσε
Ἔλαβε πορφύρεος θάνατος κὴ μοῖρα κραταιή.
Πηνέλεως ἦ Λύκων τε σακέσπαλον ἔγχεσι μὲν δὴ
Ἤμβροτον ἀλλήλων, μέλεον δ' ἠκόντισαν ἄμφω·
Τὼ δ' αὖθις ξίφεσι σακέσπαλον εἶθαρ Λύκων μὲν
Ἵππιον κόρυθος φάλον ἤλασεν· ἀμφὶ ἦ κανλὸν
Φάσγανον ἐρράσθη· ὁ δ' ἐπ' οὔατος αὐχένα θῆνε
Πηνέλεως, πᾶν δ' ἔισω ἔδυ ξίφος, ἔσχε ἦ οἷον
Δέρμα· παρήερθη ἦ κάρη, ἐπὶ ἔλυτο ἦ γυῖα.
Μηριόνης δ' Ἀκάμαντα κιχεὶς ποσὶ καρπαλίμοισι,
Νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κὴ δεξιὸν ὦμον.
Ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, κὴ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς.
Ἰδομενεὺς δ' Ἐρύμαντα κὴ στόμα νηλέϊ χαλκῷ
Νύξε· τὸ δ' αἰχμὴ δουρὸς χάλκειον * ἐξεπέρησε
Νέρθεν ὑπ' ἐγκεφάλοιο. κέασε δ' ἄρ' ὀστέα λευκά.
Ἐκ δὲ τίναχθεν ὀδόντες. ἐνέπλησθεν δέ οἱ ἄμφω
Αἵματος ὀφθαλμοί· τὸ δ' ἀνὰ στόμα καὶ κὴ ῥῖνας
Πρῆσε χανών. θανάτοιο ἦ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Οὗτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν ἕλον ἄνδρα ἕκαστος.
Ὡς ἦ λύκοι ἄρνεσσιν ἐπέχραον ἢ ἐρίφοισι
Σίνται, ὑπ' ἐκ μήλων αἶψα θύμενοι, αἴτ' ἐν ὄρεσσι
Ποιμένος ἀφραδίῃσι διέτμαγεν· οἱ ἦ ἰδόντες
Αἶψα διαρπάζουσιν ἀνάλκιδα θυμὸν ἔχοντας·
Ὡς Δαναοὶ Τρώεσσιν ἐπέχραον, οἱ δὲ φόβοιο
Δυσκελάδοιο μνήσαντο, λάθοντο ἦ θούριδος ἀλκῆς.
Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
Ἵετ' ἀκοντίσαι· ὁ ἦ ἰδρείῃ πολέμοιο,
Ἀσπίδι ταυρείῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους,
Σκέπτετ' ὀιστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων.
Ἤδη μὲν δὴ γίνωσκε μάχης ἐτεραλκέα νίκην·
Ἀλλὰ καὶ ὣς αὐέρυτο, σάω δ' ἐείσατο ἑταίρους.
Ὡς δ' ὅτ' ἀπ' Οὐλύμποιο νέφος ἔρχεται ἠρανὸν εἴσω,
Αἰθέρος ἐκ δίης, ὅτε τε Ζεὺς λάβρον τεύχῃ·
Ὡς τῶν ἐκ νηῶν γίνετο ἰαχή τε φόβος τε.
Οὐδὲ κῆ μοῖραν πέρασον πάλιν * ἐξ Ἑλίκης δ' ἵπποι
Ἔνεφερον ὠκύποδες σὺν τεύχεσι· λεῖπε ἦ λαὸν
Τρωϊκόν, ὃς ἀέκοντας ὀρυκτὴ τάφρος ἔρυκε,
Πολλοὶ δ' ἐν τάφρῳ ἐρυσάρματες ὠκέες ἵπποι
Ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ῥυμῷ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων.
Πάτροκλος δ' ἔπετο σφέλανον Δαναοῖσι κελεύων,
Τρωσὶ κακὰ φρονέων· οἱ ἦ ἰαχῇ τε φόβῳ τε

Nerui disrupti sunt. eũ. a. tenebræ in oculis cooperuẽrũt.
Nestoridæ. a. hic qdẽ vulnerauit Atymniũ acuta ha-
Antilochus: per ile aũt traiecit æream hastam: (sta
Cecidit autem coram. Maris autem cominus hasta
Antilochum inuasit, ob fratrem iratus,
Stans ante cadauer: hunc aũt diuinus Thrasymedes
Præuenit iaculatus antè vulnerare (neq; aberrauit)
Humerum protinus: extremũ. a. brachiũ hastæ cuspis
Amputauit à musculis: os. a. omnino abscidit:
Sonuit autem lapsus: caligo autem oculos cooperuit.
Sic hi quidem à duobus fratribus interfecti
Iuerunt ad inferos Sarpedonis strenui socij,
Filij iaculatores Amisodari, qui Chimæram
Nutriuit indomitam, multis malum hominibus.
Aiax verò Cleobulum Oiliades impetens
Vinum cepit impeditum in turba: sed ei illic
Soluit robur, percutiens ense ceruicem capulato:
Totus. a. incaluit ensis sanguine: hunc autem in oculis
Occupauit nigra mors, & fatum violentum.
Peneleus autẽ Lycongq; concurrerunt: hastis enim
Errarunt à se inuicẽ, incassum. a. iaculati sunt ambo:
Hi aũt rursus ensibus concurrerũt: tunc Lycon quidẽ
Equinis setis cristatæ galeæ conũpcussit: iuxta. a. cau-
Ensis fractus est: hic. a. sub aure ceruicẽ percussit (lon
Penelen: totus. a. intra penetrauit ensis: tenebat. a. sola
Pellis, pendebatq; caput, solutaq; sunt membra.
Meriones autem Acamanta assecutus pedibus
velocibus
Percussit equos ascendentem in dextero humero:
Cecidit autem ex curru: ob oculos autẽ fusa est caligo.
Idomeneus autem Erymanta in sæuo ferro
Percussit: ipsa. a. ex aduerso hasta æra penetrauit
Subtus sub cerebro: secuit autem ossa alba.
Excussi sunt autem dentes impletiq; sunt ei ambo
Sanguine oculi, quem quidem per os & per nares
Flauit hians, mortis autem nigra nebula obtexit.
Hi itaq; duces Danaorũ interfecerũt virũ vnusquis-
Sicut autem lupi agnos inuadunt vel hædos (que.
Noxij, ex ouibus surripientes, quæ in montibus
Pastoris stultitia disiunctæ sunt: hi autem conspicati
Statim diripiunt, impotentem animum habentes:
Sic Danai Troianos inuadebant: hi autem fugæ
Horrisonæ meminerũt: obliti sunt. a. strenuæ virtutis.
Aiax. a. magnus semper in Hectorem ære armatum
Cupiebat iaculari: hic autem scientia belli
Scuto taurino coopertos latos humeros
Obseruabat sagittarũq; stridorẽ, & sonitũ iaculorũ.
Certè qdẽ iã intelligebat pugnæ alternantẽ victoriã:
Sed & sic remanebat, seruabatq; amabiles socios.
Sicut. a. quãdo ab Olympo nebula vadit cœlum vsq;,
Aethere ex sereno cùm Iupiter procellam excitat:
Sic horum à nauibus factus est clamorq; fugaq;.
Neq; decenter transierunt rursus: Hectorem. a. equi
Efferebant veloces cũ armis: deseruit autem populũ
Troicum, quos inuitos depressa fossa coërcebat.
Multi autem in fossa trahentes currum veloces equi
Ruptos in primo temone liquerunt currus regum.
Patroclus. a. sequebatur vehementer Danaos hortãs,
Troianis mala cogitans: hi autem clamoreq; fugaq;

Παοσις

Πάσας τῶλῆσιν ὁδοὺς, ἐπεὶ ἀρτιμάχῳ. ὕψι δ' ἀέλλη
Σκίδναθ' ὑπ' αἰ νεφέων, τανύουσι δ' ὑμώνυχες ἵπποι
Ἀψορρον πρὸς ἄστυ, νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων.
[h] Πάτροκλ. δ' ἢ τῶλεῖσον ὀρινόμενον ἴδε λαὸν,
Τῇ ῥ' ἔχ' ὁμοκλήσας. ὑπὸ δ' ἄξοσι φῶτες ἔπιπτον
Πρωΐρεες ἐξ ὀχέων, δίφροι δ' ἀνεκυμβαλίαζον.
Ἀθλιπρὺ * αἰὰ τάφρον ὑπ' ἔρθορον ὠκέες ἵπποι,
Ἄμβροτοι, ἃς Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Πρόσσω ἱέμενοι· ὄπαζε δ' Ἕκτορι κέλευε θυμός.
Ἴετο γὰρ βαλέειν τ' δ' ἔνφερον ὠκέες ἵπποι.
Ὡς δ' ὑπὸ λαίλαπι πάσα κελαινὴ βέβριθε χθὼν
Ἤματ' ὀπωρινῷ ὅτε * λαβρότατον χέεται ὕδωρ
Ζεὺς, ὅτε δὴ ῥ' ἀνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ
[i] Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δ' ὄμβλῳ ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Τῶν δέ τε πάντες μὲν ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Πολλὰς δ' * κλιτὺς ῥῆξ' ἀποτμήγουσι χαραδράς,
Εἰς δ' ἅλα πορφύρεον μεγάλας συνάγουσι ῥέοντας
Ἐξ ὀρέων ὄμπνι κάρ· μινύθει δέ τε ἔργ' ἀνθρώπων·
Ὣς ἵπποι Τρωὰς μεγάλα στενάχοντο θέοντες.
Πάτροκλος δ' ἐπεὶ ἦ πρώτας ἐπέκερσε φάλαγγας,
[k] Ἀψ ὄπιν νῆας ἔεργε παλιμπετὲς, οὐδὲ πόλη
Εἴα ἱεμένας ὄπι δαινέμεν, ἀλλὰ μεσηγὺ
Νηῶν τε ποταμοῦ τε τείχε' ὑψηλοῖο
Κτεῖνε μετ' αἴσαν, πολέων δ' ἀπετίννυτο ποινήν.
Ἔνθ' ἤτοι Πρόνοον πρῶτον βάλε δουρὶ φαεινῷ,
Στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα· λύσε δὲ γυῖα.
Δεύτερον ὁρμηθείς. ὁ μὲν ἄξεσε Θέστορα Ἤνοπος υἱὸν
Δεύτερον ὁρμηθείς. ὁ μὲν ἄξεσε δεξιὸν ὦμον
Ἥστο γὰρ ἀλείς· ἐν δὲ πλήτο φρενὰς, ἐκ δ' ἄρα χειρῶν
Ἡνία ἠίχθησαν· ὁ δ' ἔγχει νύξε παραστὰς
Γναθμὸν ἐπὶ δεξιτερὸν, διὰ δ' ἀντία πάντ' ὀδόντων
Εἶλκε· τὸ δ' ἔρος ἐλὼν ὑπὲρ αὐχένα· ὡς ὅτε τις φὼς
Πέτρῃ ὄπι προβλῆτι καθήμενος, [l] ἱερὸν ἰχθὺν
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ λώπι χαλκῷ·
Ὣς ἄρ' ὑπ' ἐκ δίφροιο κεχηνότα δουρὶ φαεινῷ.
Καὶ δὴ ἄρ' ὄπι σφι ἔασε πεσόντα· δολιχὸν δέ μιν λίπε θυμός.
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύαλον ἐπασσύμενον βάλε πέτρῳ
Μέσσῳ κακκεφαλῇ· ἡ δ' αὐδιχα πᾶσα κεάδη
Ἐν κόρυθι βεβαρηῶτι· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ
Κάππεσεν· ἀμφὶ δέ μιν θανάτου χύτο θυμοραϊστής.
Αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύμαντα, καὶ Ἀμφοτερον, καὶ Ἐπάλτην.
Τληπόλεμόν τε Δαμαστορίδην, Ἔχιόν τε, * Πύρῆϊόν τε,
Ἰφέα τ', Εὐίππου τε, καὶ Ἀργεάδην Πολύμηλον,
Πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πολυβοτείρῃ.
Σαρπηδὼν δ' ὡς οὖν ἴδε θωρηχτὰς ἑτάρους
Χέρσ' ὑπὸ Πατροκλῆος Μενοιτιάδαο δαμέντας,
Κέκλετ' ἄρ' ἀντιθέοισι καθαπτόμενος Λυκίοισιν,
Αἰδὼς ὦ Λύκιοι, πόσε φεύγετε νῦν θοοί ἐστε.
Ἀντήσω γὰρ ἐγὼν τόνδ' ἀνέρα, ὄφρα δαείω
Ὅστις ὅδε κρατέει καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε
Τρῶας ἐπεὶ πολλῶν γε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἆλτο χαμᾶζε.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἐσσυμένως ἴδεν, ἔνθορε δίφρου.
Οἱ δ' ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται·
Ὣς οἱ κεκληγῶτες ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.
Τὸν δ' ἰδὼν ἐλέησε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω,

Oēs ĭpleuerūt vias postq̄ dissipatis ūt: in altū. a. ꝓcella
Spargebatur sub nubes: tendebāt aūt vnunguli equi
Retrò ad ciuitatem à nauibus & tentorijs.
Patroclus. a. quâplurimū turbatum videbat populū,
Eâtēdebat mīaciter clamās: sub axib. a. viri cadebāt
Proni ex curribus: currus. a. resonabant subsultātes:
E regione autem per fossam transilierunt veloces eq. κ. δ' ἄρ' ἄκρ.
Immortales: quos Peleo dij dederunt, præclara dona,
Vlterius cupiētes: cōtra. a. Hectorē instigabat animꝰ:
Cupiebat. n. eū percutere: hūc. a. efferebāt veloces eq.
Sicut autem à turbine omnis nigra grauata est terra
Tempore autumnali: quādo creberrimā fundit aquā κ. λαιψηρόν-
Iupiter, quando iam viris iratus sauit, τ.
Qui violentiâ in foro obliquas iudicant leges,
Iustitiā. a. expellunt, deorū reuerentiā non curantes.
Propter hos. a. omnes quidem fluuij inundant fluētes,
Multas autem conualles tunc abscindunt torrentes, κ. κλιτῦς
In autem mare nigrum valdè strepunt fluentes
Ex montib. in præceps: minuuntur. a. opera virorum:
Sic equæ Troianæ valdè ingemiscebant currentes.
Patroclus autem post quā primas dissipauit phalāges,
Rursus ad naues depulit retrorsum, neq; ciuitatem
Sinebat cupientes conscendere, sed inter
Naues & fluuium, & mœnia alta
Occidebat insequens: multorum. a. reddebat vltionē.
Tūc quidē Pronoū primùm percussit hasta splendida
Pectore nudatū iuxta scutū: soluit autem membra:
Sonuit autem lapsus. hic verò Thestorē Enopis filium
Secundo impetens: hic qdē bene polita in sella (nib.
Sedebat cōtract⁹: pculsus erat. n. animo, adeoq; ex ma-
Habenæ defluxerāt. hic autem hasta percussit astans
Maxillam dextram: per autē ipsius transegit dentes:
Traxit. a. cū hasta prehensū sup curru, sicut quādo a-
Petra in prominēti sedens sacrū piscem (liquis vir
Ex ponto foras trahit lino, & splendido ferro:
Sic traxit ex curru hiantem hasta lucida.
In os. a. excussit. lapsum autem ipsum liquit anima.
Sed postea Eryalum irruentem percussit saxo,
Medio in capite: illud. v. in duas partes totū sciſsū est
In galea forti: hic autem pronus in terram
Decidit: circum. a. ipsum mors fusa est animū perdēs.
At deinde Erymanta, & Amphoterum, & Epaltem:
Tlepolemúmque Damastoridem, Echiúmque Pyremq;, κ. πυρίητ.
Ipheaq; Euippumq;, & Argeadam Polymelum,
Omnes coaceruatos admouit terræ multipascuæ.
Sarpedon autem postquā vidit armis spoliatos socios,
Manibus Patrocli Menœtiade prostratos,
Hortatus est eximios obiurgans Lycios,
Pudor, ô Lycij quò fugitis? nunc celeres estote.
Occurram enim ego huic viro, vt intelligam,
Quisnam iste vincit, & iam malis multis affecit
Troianos, quoniā multorumq; & fortiū genua soluit.
Dixit, & ex curru cum armis saltauit humi.
Patroclus. a. altera ex parte vt vidit, desilijt è curru:
Hi. a. sicut vultures vnguib. curuis & rostris adūcis,
Scopulo in excelso valde clangentes pugnant:
Sic hi clamantes inter se irruebant.
Hūc. a. intuitus miseratus est Saturni filius versuti:

Ἥρῃ δὲ πρόφρασσε καὶ ἀγγέτῃ ἄλοχόν τε·
m Ὤ μοι ἐγών, ὅτε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν
Μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι.
Δίχθα δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι
n Ἢ μιν ζωὸν ἐόντα μάχης ἄπο δακρυόεσσης
Θείω ἀνασπάξας Λυκίης ἐνὶ πίονι δήμῳ,
Ἦ ἤδη ὑπὸ χερσὶ Μενοιτιάδαο δαμάασω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη·
Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τ' μῦθον ἔειπες;
o Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ
Αὖ ψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλύσαι;
Ἔρδ'· ἀτὰρ οὔ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
Αἴκε ζωὸν πέμψῃς Σαρπηδόνα ὄνδε δόμονδε,
Φράζεο μήτις ἔπειτα θεῶν ἐθέλῃσι καὶ ἄλλον
Πέμπειν οὐ φίλον υἱὸν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης.
Πολλοὶ γὰρ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο μάχονται
Υἱέες ἀθανάτων, τοισιν κότον ἀνέρι σῇσδε.
Ἀλλ' εἴ τοι φίλον ἐστὶ, τέον δέ οἱ ὀλοφύρεαι ἦτορ,
Ἤδη μὲν μίν ἔασον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Χερσὶ ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι·
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τόν γε λίπῃ ψυχή τε καὶ αἰών,
Πέμπειν μιν Θάνατόν τε φέρειν καὶ νήδυμον ὕπνον,
Εἰσόκε δὴ Λυκίης δῦρείης δῆμον ἵκωνται·
Ἔνθά ἑ περχύσουσι κασίγνητοί τε ἔταί τε
Τύμβῳ τε στήλῃ τε· γέρας γὰρ θεσπέσιον θανόντων.

Iunonem autem allocutus est sororem vxoremq́;:
Hei mihi, quãdo mihi Sarpedonẽ charissimũ virorũ
Fatum est à Patroclo Menœtiade interfici.
Bifariam aũt mihi cor deliberat mẽtibus, cogitanti,
An ipsum viuum existentem pugna à lacrymosa
Collocem raptum Lyciæ in diuite populo,
An iam sub manibus Menœtiade domabo. (no,
Huic.a.respõdit deinde oculis decora venerãda Iu-
Molestissime Saturnie, quale verbum dixisti?
Virum mortalem existentem diu destinatum fato,
Iterum vir à morte tristi liberare?
Fac tamen non te omnes approbabimus dij alij:
Aliud autẽ tibi dicam: tu verò in mentib. pone tuis:
Si viuum miseris Sarpedonem suam ad domum,
Considera ne quis postea deorum velit & alius
Mittere suum dilectum filium è forti pugna,
Multi enim circum vrbem magnam Priami pugnãt
Filij immortalium, quibus iram grauem inijcies.
Sed si tibi dilectus est, tuumq́; dolet cor,
Sanè quidem ipsum sinito in forti pugna
Manibus sub Patrocli Menœtiadæ interfici.
At postquam iam hunc reliquerit animaq́;, & vita,
Mitte ipsum Mortemq́; ferre, & suauem Somnum,
Donec Lyciæ latæ ad populum perueniant:
Ibi ipsum sepelient fratresq́; ciuesq́;,
Monumẽtoq́; columnaq́;. hic enim honor est mortuorũ.

COMMENTARIVS.

a τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε] Diximus olim nullas inefficaces esse apud Homerum preces, si modò iustæ fuerint. Hìc autem cũ duo à Ioue Achilles petat, alterum dicitur ab ipso tantùm impetrasse, nihilominus tamen constat veritas illius generalis sententiæ. quandoquidem inexoratus omnino non recesserit Heros, sed tantùm ex parte. Obtinuit ergo, vt à nauibus Troiani propulsarentur: vt autem incolumis Patroclus rediret, non obtinuit, forsan vt illius morte intellecta ad eius vltionem pariterq́; ad Græcorum propugnationem animosius sese accingeret, vt quoq; factum est. Hoc fuisse Numinis consilium Homerum intellexisse puto.

b ἤγετο θυμῷ ἀσπασίῃ] Sic Poëta facultatem videndi propriè animo tribuit, non sensui oculorum exteriori: tamen existimo eum significare voluisse Achillem non perfunctoriè, sed cum magna diligentia & sollicitudine propter amicum, ideoq́; toto animo prælium illud intueri.

c αὐτίκα ἴσφήκεσιν] Non credo elegantiorem, concinniorem & accommodatiorem rei præsenti comparationem à cætera Poëtarum caterua confingi posse: quod idem sentiet lector, si voluerit illam sigillatim examinare diligenti cum attentione.

d ὡς αὖ πηλείδῃσιν] Amicos docuit Patroclus amicorum potiùs honori quàm suo velificari: si quidẽ hortatur iam Myrmidonas, vt strenuè se gerant: non vt sibi decus & laudem pariant, sed ipsi Pelidæ: quasi ipse satis se decoratum putet, modò illius honorẽ procurauerit, qui ex præsentis pugnæ exitu pendebat. Attende enim quanto dedecori Achilli futurum fuisset, si Myrmidones bello illo concidissent, restabat enim copijs suis nudatus: aut si partem recuperasset aliquam pariter summa illi infligebatur ignominia, quasi non adeò esset à reliquis Græcis exoptandus, vt ipse prælio interesset, qui tam ignauos haberet milites. Contra ex illorum militũ strenuitate iudicaret Agamemnon, quãta cum exercitus sui iactura Achillem à pugna abesse pateretur, vnde subitura erat illum facti sui pœnitentia, quo tam indignè illum exceperat, vt iam sæpiùs dictum est.

e ὣς ὄφελον] Hæc ἀπόδοσις non videtur τῇ εὐχῇ prima fronte respondere, sed tamen reuerà respondet. Perseuerat enim Poëta in illo loquendi genere φόως φέρειν, pro salutem dare, & periculis eripere: quod hoc loco Patroclus fecit. Sensus est ergo: Quemadmodum fulgura tenebras discutiunt, quas densæ nubes obduxerant, ita vt non solùm speculæ & loci eminentiores, sed etiam ipsæ valles, quæ alioqui ὀλοφώιοι sunt, collustrentur: sic Achilleæ copiæ Græcos auxilio suo liberant à Troianis, id est, densam illam Troianorũ nubem (vt etiam anteà loquebamur) dissipauit, vnde Græcis sua lux est reddita, quũ anteà veluti nocte nigra obscurarentur.

f εἶπε δ' αἰνῶς ἕλεν ἄνδρα] Designat generaliter pugnam, quam mox particulatim persequitur magna orationis copia, & locutionum diuersitate ad mortem singulorum exprimendam, quam varijs modis enunciat, vt & alibi. Oritur autem à Patroclo, de quo etiam dixerat anteà, interemisse illum Phyræchmem, satis commodè: quasi eum primum oporteret strenuè sé gessisse, qui cæteros anteiret.

g ἔνθ' ἔφατο δ' ἵππους] Honestè fugam Hectoris exprimit, quasi inuitũ eum equi auexerint. Ita victoria alternatiua est, vt etiam Poëta dixit anteà Hectorem agnouisse. Cuius rei exemplum est hic luculentum. Sed, Homere, vbi est tuus nunc Iupiter, cuius auxilio freti Troiani paulò antè triumphabant? An idem quoq; cũ Troianis aufugit? aut eius potentia infirmata est? Nõ dices, sed exaudisse illum fortasse Achillis preces, quod & nos anteà vidimus. Iam verò quod de Troianorum fuga hìc dicitur, fuerat anteà à Polydamante eodem modo prædictum, vt posteà accidit.

h πάτροκλος δ' ἦ πολέεσσιν] Ducis generosi exemplum contra minores ac imbecilliores copias non præliantem, sed contra & maiores & fortiores.

i οἷ βίη ἐν ἀγορῇ] Docet Poëta nullum esse discendo inopportunum locum. Nam cùm hanc comparationem ad aliũ finem instituisset, tamen, vt moris ipsi est, interserit documenta quædam ad iustitiæ administrationem perneccssaria, vt qui illius curam gerunt ad officium probè faciendum magis ac magis incitentur, cùm intellexerint iniquos & prauos illius administratores sic à Deo vindicari. Magni porrò interest probos & incorruptos Iudices in Rebus pub. præfici, cùm earum salus ex recta illorum administratione pendeat. Solet enim Deus Principum & Magistratum causa in reliquum populum sæuire: quod iniustum non est, cùm eorũ etiam scelerũm particeps populus censeatur, qui illa non prohibeat pluris æstimãs homines quàm Deum. τὰ τῶν δρχόντων κακὰ, συμφορὴ τοῖς ἀρχομένοις γίνεται, inquit Sapiens Hebræus. Audiant ergo illi loquentem etiam Deum, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν: & item, κρίνατε πρωΐ, καὶ κατευθύνατε ἐξέλεσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐτὸν, ὅπως μὴ ἀναφθῇ ὡς πῦρ ἡ ὀργή μου, καὶ καυθήσεται, καὶ οὐκ ἔστι ὁ σβέσων, & sexcenta eiusmodi in sacris paginis. Quòd autem aquarum inundatione sic iustas ἀδικίας Deus vlciscatur, nouum non est. Testis illa generalis aquarum congeries, quæ ipse olim totum orbem obruit.

k ἆψ ἐπὶ νῆας ἔειρε] Non est oblitus ea quæ Achilles monuerat, vbi Troianos à nauib. expulisset, caueret ne vlterius progrederetur. σὺ νηῶν ἐλάσας ἴσχεν πάλιν, &c. Sed posteà cum suo damno obliuiscetur.

l ἰερὸν ἰχθυῶ] Quis piscis sit iste, variè à multis dictum est, quorum opiniones recitat Athenæus lib. ζ'. Sed nos Aristotelis authoritati tantùm tribuimus, vt ei assentiendum esse censeamus, qui Histor. anim. lib. 9. cap. 37. Anthiam intelligit: qui ideò sacer piscis appelletur, quòd vbi ille est, nulla sit bellua, quo indicio securè spongiatores vrinantur: quanquã hoc etiam casu euenire putet, quomodo & vbi sit limax, neque sus est neq; perdix. omnes enim limaces ab his eduntur. Qui volet tamen, reliquorum etiam opiniones examinet: nobis hoc loco inopportunum videtur ista longiùs persequi: qui autem magnum piscem significari volunt, ab huius loci sensu planè non abhorrent.

m ὤ μοι ἐγὼν, ὅπ μοι] Hic locus à Clemente Alexãdrino vellicatur in Oratione adhortatoria ad Gentes, quòd dicatur volũtas Iouis à fato superata. Et sanè indignum est tanto Numine, vt illo potentiora & efficaciora Parcarum consilia ab impia ista Poëtarum natione existimentur. Atque hoc inter næuos Poëseos Homericæ numeretur. Erat autem Sarpedon Iouis filius, ideò tam est de eo hoc loco Iupiter sollicitus, paterno nimirum animo.

n ἤ μιν ζωὸν ἐόντα] Deliberabat Iupiter an immortalem filium statueret: ita enim intelligendum est τὸ ζωὸν, vt responsum Iunonis docebit.

o ἄνδρα θνητὸν ἐόντα] Docet Iuno non licere Ioui præter fata quippiam moliri, vt nimirum qui iam morti essent destinati, immortales illius beneficio fierent. Est autem vnicuiq; hominum fatum, vt morte nullus se eripiat: de quibus apud Comicum, φύσει ἄνδρες ἀμαυρόβιοι φύλλων γένεα παραπόμποι, ὀλιγοδρανέες, πολὺ σώματα πηλῷ, σκιοειδέα φῦλ' ἀρήμματα, ἀπτερώτες, ἐφημέριοι, πολυοί βροτοὶ αἰῶνες, ἀκίνητοι. Non est ergo fas, secundum Iunonem, vt Sarpedonem rata illa moriendi lege liberet Iupiter: quia illud pessimo exemplo futurũ esse, cùm cæteri quoque Dij idem ius in suam sobolem vsurpaturi forent. Poterat tamen ex veterum sententia ἀποθέωσιν largiri, id est, vt vita humana exacta inter Deos censeretur, qualem Herculi & reliquis Heroibus concessit. At nos puriore mente & saniore homines credimus posse Deum non quidem nobis ἀποθέωσιν dare, quia nõ vult, quod profanus ille Iupiter non potuit, licet voluerit: sed nos peculiari gratia à communi mortem obeundi obligatione liberare, quod olim Henocho & Eliæ tribuit. Finxit tamẽ flagitiosa illa antiquitas hoc etiam à Ioue præstitum in Ganymede, qui in cœlum viuus elatus est ab aquila Iouis ministra, vt Deorum esset pincerna: sic Aurora Tithonum quoq; suum viuum è terris locauit cœlo. Sed illa fabulosa sunt, nostra veris verbora.

p τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.] Multi interfuisse olim antiquitas existimauit corpora inhumare, & honorem exhibere mortuo nõ minimũ in illius procuranda sepultura: qua de re nobis aliàs in sequentib. dicendum erit loco commodiore. Hic autem obserua quod de tumulo & columna dicitur. Prius commune fuit, sed posterius indicium fuit, illic sepultos supra cæteros mortales esse, vt dixit Plinius. Columnarum siquidem vsus nobilioribus tantùm concessum fuit. Itaq; meritò illa Sarpedonis tumulo tribuitur.

Ὣς ἔφαθ'. ὁδὲ οὐκ ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
[a] Αἱματόεσσας δὲ χαμάδις κατέχευεν ἔραζε,
Παῖδα φίλον τιμῶν, ὃν οἱ Πάτροκλος ἔμελλε
Φθίσθαι ἐν Τροίῃ ἐριβώλακι τηλόθι πάτρης.

Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Ἔνθ' ἤτοι Πάτροκλος μὲν ἁμαρτὼν Θρασυμήδεω,
Ὃς ῥ' ἠΰς θεράπων Σαρπηδόνος ἦεν ἄνακτος,
Τὸν βάλε νειαίρῃ κατὰ γαστέρα· λῦσε δὲ γυῖα,
Σαρπηδὼν δ' αὖτε μὲν ἀπημύνετο δουρὶ φαεινῷ
Δεξτερὸν ὁρμηθείς· ὁ δὲ Πήδασον οὔτασε ἵππον
Ἔγχει δεξιὸν ὦμον· ὁ δ' ἔβραχε [b] θυμὸν ἀΐσθων·
Κάδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός·
Τὼ δὲ Δαμάσιππω* κέλετο ζυγὸν, ἰῶ δὲ σφὶ
Σύγχυ', ἐπεὶ δὴ κεῖτο παρήορος ἐν κονίῃσι.
Τοῖο μὲν Αὐτομέδων δουρικλυτὸς ἄορ τέτμων,
Σπασάμενος ταχέως παρ μηροῦ, πὰρ μηρὸν ἄμησε,
Ἀΐξας ἀπέκοψε παρήορον· αὐτὰρ ἔμαπτε.
Τὼ δ' ἰθὺς ἰάχητον, ἐν δὲ ῥυτῆρσι τανύσθην·
Τὼ δ' αὖθις σωΐτην ἔριδι προμάχοιο.
Ἔνθ' αὖ Σαρπηδὼν μὲν ἀπημύνατο δουρὶ φαεινῷ,
Πατρόκλεος δ' ἵππων ἐρικύδεος ἦλυθ' ἀκωκὴ
Ἔγχεος, ἀμφὶ δ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὦρνυτο χαλκῷ
Πάτροκλος· βάλε δ' ἐκ θώρηκος ἐναφυγὲ χρόα,
Ἀλλ' ἔβαλ' αἶψ' ἄρα τε Φρύσιος ἔρχαν' ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ
Ἦλπε δ' ὡς ὅτε τις δρυὸς ἦλπεν, ἢ ἀγχερωΐς,
Ἢ ἐπίτυς βλωθρὴ, τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι, νῆιον εἶναι·
Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ ὀχέων κέαται τανυσθείς,
Βεβρυχὼς, κόνι δεδραγμένος αἱματόεσσης.
Ἠΰτε παῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μεμελθὼν,
Αἴθωνα, μεγάθυμον ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,
Ὃς λεπτὸν σύαχον ἐσθλῇσι μετὰ μάνδρῃσι λέοντος·
Ὣς ἐπὶ Πατρόκλῳ Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων
Κτείνομεν· μνήσαιτο, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,

Γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι, νῦν σε μάλα
Αἰχμητὴν τ' ἔμεναι, ἠδὲ θρασὺν ἠέ περ ἄλλον πολεμιστήν. (χρὴ
Νῦν τοι ἐελδέσθω πόλεμος καὶ ὀδὸς ἐσσὶ·
Πρῶτα μὲν ὄρσασον Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας,

Sic dixit: neq; immoriger fuit pater hominũq; deo-
Cruentas autem guttas defudit in terram, (rumq;
Filium dilectum honorans, quem ei Patroclus erat
Interempturus in Troia fertili, longè à patria.

Hi autem cùm iam propè erant inter sese profecti:
Tunc certè Patroclus qdẽ valdè inclytũ Thrassymedẽ,
Qui bonus auriga Sarpedonis erat regis,
Hunc percussit imum ad ventrẽ: soluit aũt membra,
Sarpedõ. v. ab illo quidem aberrauit hasta splendida
Secundò ruẽs: hîc autem Pedasum vulnerauit equũ
Hastili ĩ dextrũ humerũ hic. a. sonuit animã expirãs.
Decidit. v. in pulueres hinniẽs, auolauit aũt anima.
Hi autẽ diuisi sunt: stridit autẽ iugum, habenaq; ipsis χ. τείχ
Cõfundebãtur, postq; iacebat extra iugalis ĩ puluerib.
Huius rei quidẽ Automedõ hasta strenuꝰ inuenit finẽ
Extracto longo ense crasso à femore,
Insurgẽs abscidit extra iugalem equum, neq; errauit.
Hi autem rectà iuerunt: inq; habenis directi sunt.
Hi aũt rursus coibãt cõtentionẽ propter pernicioſam,
Tunc rursus Sarpedon quidẽ aberrauit hasta lucida,
Patrocli. a. super humerum sinistrum venit cuspis
Hastæ neq; percussit ipsum, hic. a. posterior ruebat æra
Patroclus: huius. v. nõ vanũ telũ effugit manu: (cor
Sed vulnerauit, vbi pcordia cõclusa sũt circa solidũ
Cecidit. a. veluti cũ aliqua querc⁹ cecidit, vel popul⁹,
Vel pinus alta, quam in montibus fabri viri
Excidẽrũt securib. recens acutis, lignũ nauib. aptũ vt
Sic is ante equos & currũ iacebat extensus, (esset:
Fremens pulueremq; carpens sanguinolentum:
Veluti taurum interfecit leo armentum adortus
Fuluum magnanimum, inter curuè gradiẽtes boues,
Perytq; gemens, sub maxillis leonis:
Sic sub Patroclo Lyciorum dux scutatorum
Dũ trucidareſ gemebat; charũ. a. appellabat socium:
Glauce amice, bellator in viros, nũc te valdè oportet
Pugnacemq; esse, & audacem bellatorem.
Nunc tibi cordi sit bellum pernicioſum, si agilis es.
Primùm quidem adhortare Lyciorum duces viros

Παύτη ἐποιχόμεν', Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι·
Αὐτὰρ ἔπειτα ἐς αὐτὸς ἐμεῦ πέρι μάρναο χαλκῷ.
Σοὶ γὰρ ἐγὼ ἐς ἔπειτα καὶ ἠπεφὴν ἐς ὀνείδη
Ἐσσομένῃ ἤματα πάντα διαμπερές, εἴκέ μ' Ἀχαιοὶ
Τεύχεα συλήσωσι, νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα.
Ἀλλ' ἔχεο κρατερῶς, ὄτρυνε δὲ λαὸν ἅπαντα.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε·
Ὀφθαλμὼ ῥῖνάς θ'. ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων,
Ἐκ χροὸς εἵλκε δόρυ, ᾧ ὅτι δὴ φρεσὶν αὐτῷ ἔποντο·
Τοῖο δ' ἅμα ψυχήν τε καὶ ἔγχεος ἐξέρυσ' αἰχμήν.
Μυρμιδόνες δ' αὐτοῦ σχέθον ἵππους ὠκυπόδας,
Ἱεμένους φοβέεσθαι, ἐπεὶ λίπον ἅρματ' ἀνάκτων.
Γλαύκῳ δ' αἰνὸν ἄχος γένετο φρεσὶν ἀΐοντι.
Ὤ ἐλύθη δὲ οἱ ἦτορ, ὅτ' ἀδμήτην περὶ μάρναν.
κε. αὐτὰρ Χερὶ δ' ἑλὼν ἐπίεζε βεβλήκει γὰρ ἀνῶγε
Ἕλκος ὀδυνηφατὸν βαλὼν ἰῷ,
Τέκχε δὲ Τεῦκρος ὑψηλοῖο ἀρίστου ἑταίροισιν ἀμῦναι.
Εὐχόμενος δ' ἄρα εἶπεν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι,
Κλῦθι ἄναξ, ὅς πού Λυκίης ἐν πίονι δήμῳ
Εἶς, ἢ ἐνὶ Τροίῃ· δμώεσσι δέ τε πάντοσ' ἀκούεις
Ἀνέρι κηδομένῳ, ὡς νῶϊ ἐμὲ κῆδε ἰκάνει.
Ἕλκε μοι ἦ γὰρ ἔχω τόδε καρτερὸν, ἀμφὶ δέ μοι χεὶρ
Ὀξείῃς ὀδύνῃσιν ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μοι αἷμα
Τερσαίνει δμώων· βαρύθει δέ μοι ὦμος ὑπ' αὐτοῦ·
Ἐγχος δ' οὐ δύναμαι σχεῖν ἔμπεδον, οὐδὲ μάχεσθαι
Ἐλθὼν δυσμενέεσσιν. ἀνὴρ δ' ὥριστος ὄλωλε,
Σαρπηδὼν Διὸς υἱός· ὁ δ' οὐδ' ἀρήξει ὧ παιδὶ ἀμύνῃ.
Ἀλλὰ σὺ πέρ μοι ἄναξ τόδε καρτερὸν ἕλκος ἀκέσσαι·
κε. κοίμησον *Κοίμησον δ' ὀδύνας, δὸς δ' ἥρωσι θοῆσι
Κεκλόμεν' Λυκίοισιν ἐποτρῦναι πολεμίζειν·
Αὐτός τ' ἀμφὶ νέκυϊ καταθύμῳ μαρνάμεν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Αὐτίκα παῦσ' ὀδύνας, ἀπὸ δ' ἕλκεος ἐσταλέοιο
Αἷμα μέλαν πέρσωσε, καὶ ἐνέβαλε θυμῷ ἀυτήν.
Γλαύκῳ δ' ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ, γήθησέν τε
Ὅττι οἱ ὦκα ἤκουσε μέγας θεὸς ὀξυαμύων.
Πρῶτα μὲν ὤτρυνεν Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας,
Πάντη ἐποιχόμενον, Σαρπηδόνα δ' ἀμφιμάχεσθαι.
Αὐτὰρ ἔπειτα μετ' Τρῶας κίε μακρὰ βιβάς ὠν,
Πηλυδάμαντ' ἆπτε Πανθοΐδην δ' Ἀγλωόρεα δῖον·
Βῆ δὲ μετ' Αἰνείαν τε καὶ Ἕκτορα χαλκοκορυστήν,
Ἆγχοῦ δ' ἱστάμεν' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἕκτορ, νῦ δὴ πάγχυ λελασμένος εἰς ὅπιν ἔρων,
Οἵ σέθεν εἵνεκα τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Θυμὸν ἀποφθινύθουσι· σὺ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐπαμῦναι.
Κεῖται Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
Ὃς Λυκίην εἴρυτο δίκῃσί τε καὶ σθένεϊ ᾧ.
Τὸν δ' ἰὸς Πατρόκλῳ δάμασ' ἔγχεϊ χάλκεος Ἄρης.
Ἀλλὰ φίλοι πάρστε, νεμεσήσητε δὲ θυμῷ,
Μὴ ἀπὸ τεύχε' ἕλωσι, ἀεικίσωσι δὲ νεκρὸν
Μυρμιδόνες Δαναῶν, κεχολωμένοι οἵ σοι ὅλοντο,
Τὰς ὅσσι νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνομεν ἐγχείῃσιν.
κε. κατέκτα- *Ὣς ἔφατο. Τρῶας δὲ καταμπὰς λάβε πένθος ἀρηθεν
Ἄλγεον, οὐκ ἄσπετον, ἐπεὶ σφίσιν ἔρμα πόληος
Ἔσκε, καὶ ἀλλοδαπὸς περ ἐὼν· πολέες γὰρ ἅμ' αὐτῷ
Λαοὶ ἕποντ', αὐτὰρ ὁ δεινὸς ἔεσκε μάχεσθαι.
Βὰν δ' ἰθὺς Δαναῶν λελιημένοι. ἦρχε δ' ἄρα σφι
Ἕκτωρ χωόμενος Σαρπηδόνα. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ

Vndiq; lustrans, vt pro Sarpedone pugnent.
Ac deinde & ipse pro me pugnare.
Tibi enim ego & deinceps mœstitia & infamia
Ero dies omnes perpetuo, si me Achiui
Armis spolient nauium in certamine lapsum.
Sed consiste fortiter, excita verò populum omnem.
Sic ipsi locutum finis mortis texit
Oculos naresq; hic autem calce in pectus scandens,
E corpore traxit hastã, pcordia.a. ipsã cõsequebãtur.
Huius.a. simul animamq; & hastæ extraxit cuspidẽ.
Myrmidones aũt illius detinuerunt equos anhelãtes,
Cupientes fugere post quam deseruerũt currus regũ.
Glauco autem grauis dolor accidit vocem audienti,
Commotum est autẽ ei cor, quod nõ potuit auxiliari:
Manu.a. tenẽs pmebat brachiũ, affligebat.n. grauiter
Vulnus, quod iã ipsi Teucer irruẽti inflixerat sagitta
E muro excelso nocumentum à socijs propulsans:
Precans autem dixit longè iacienti Apollini:
Audi rex, qui fortasse Lyciæ in diuite populo
Es, vel in Troia: potes autem vndiq; audire
Virum dolentem, sicut nunc me dolor inuadit.
Vulnus quidem sustineo hoc durum: circa autem mihi manus
Acutis doloribus confixa est: neq; mihi sanguis
Siccari potest: grauatur autẽ mihi humerus ab ipso.
Hastã autẽ non possum tenere firmiter, neq; pugnare
Cõgressus cũ hostibus: vir aũt præstantissimus periit,
Sarpedon Iouis filius: hic.a. neq; suo filio auxiliatur:
Sed tu mihi ô rex, hoc violentum vulnus cura:
Mitiga autem dolores, & da mihi robur, vt socios
Hortando Lycios concitem ad pugnandum,
Ipseq; de cadauere mortuo pugnem.
Sic dixit precans: hunc.a. audiuit Phœbus Apollo.
Statim sedauit dolores: ab autem vulnere molesto
Sanguinẽ atrũ abstersit: vires autẽ ei iniecit animo:
Glaucus autem agnouit suis in mẽtibus, lætatusq; est,
Quòd eum citò audiuit magnus deus precantem.
Primùm quidem concitauit Lyciorũ ductores viros,
Vndiq; lustrans vt pro Sarpedone pugnarent.
Sed deinde ad Troianos ibat latis pessibus incedens
Polydamantem ad Panthœdem, & Agenora diuinũ:
Iuit verò ad Aeneamq;, & Hectorem ære armatum:
Propè autem stans verbis velocibus allocutus est:
Hector, nunc iam õmnino oblitus es auxiliatorũ,
Qui tui gratiâ procul ab amicis, & à patria terra
Animam perdunt, tu autem non vis auxiliari.
Iacet Sarpedon Lyciorum ductor scutigerorum,
Qui Lyciam tuebatur iustitijs & virtute sua.
Hunc.a. sub Patroclo interfecit hasta æreus Mars.
Sed amici adeste, indignemini autem animo,
Ne arma auferant, dedecorentq; cadauer
Myrmidones, ob Græcos irati quotquot perierunt,
Quos apud naues veloces trucidauimus hastis.
Sic dixit: Troian. autem super capite cepit dolor
Intolerabilis, nõ coërcibilis: quoniã eis præsidiũ vrbis
Erat, alienigena quãuis existẽs: multi enim cum ipso
Populi sequebãtur: inter quos ipse excellebat ĩpugnã-
Ibãt.a. rectà in Danaos, ardẽtes: dux.v. erat ipsis (do.
Hector iratus ob Sarpedonem, sed Achiuos

Ὧρ-

Ὦρσε Μενοιτιάδαο Πατροκλῆϊ λάσιον κῆρ·
Αἴαντε πρώτω προθόρε, μεμαῶτε καὶ αὐτῶ,
Αἴαντε, νυῦν σφῶϊν ἀμυνέσθω φίλον ἔσω,
Οἷοί περ πάρος ἦτε μετ' ἀνδράσιν, ἢ καὶ ἀρείους.
Κεῖται ἀνὴρ ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν
Σαρπηδών· ἀλλ' εἰ μιν ἀφέλοιμεν ἀέκοντες,
Τεύχεά τ' ὤμοιϊν ἀφελοίμεθα, καί τιν' ἑταίρων
Αὐτοῦ ἀμυνομένων δαμασσάμεθα νηλεῖ χαλκῷ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρωθεν ἐκαρήατο φάλαγγας,
Τρῶες καὶ Λύκιοι, καὶ Μυρμιδόνες καὶ Ἀχαιοί.
Συμβάλον ἀμφὶ νέκυϊ καταπληθὼτι μάχεσθαι,
Δεινὸν ἀϋσαντες· μέγα δ' ἔβραχε δύρεα φωτῶν.
Ζεὺς δ' ὄπι νύκτ' ὀλοὴν ταύσε κρατερῇ ὑσμίνῃ,
Ὄφρα φίλῳ υἱεῖ παγχλὶ μάχης ὀλοὸς πόνος εἴη.
Ὧσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἐλίκωπας Ἀχαιούς.
Βλῆτο γὰρ οὔτι κάκιστος ἀνὴρ μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Υἱὸς Αἰακλῆος μεγαθύμου δῖος Ἐπειγεύς,
Ὅς ῥ' ἐν Βυθοεῖ εὐναιομένῳ ἴφθιμος ἔασι
Τοπρίν· ἀτὰρ τότε γ' ἐσθλὸν ἀνέψιὸν ἐξεναρίξας
Εἰς Πηλῆϊ ἰκέτευσε καὶ εἰς Θέτιν ἀργυρόπεζαν.
Οἱ δ' ἅμ' Ἀχιλλῆϊ ῥηξήνορι πέμπον ἕπεσθαι
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο,
Τόν ῥα τότ' ἀπτόμενον νέκυος βάλε φαίδιμος Ἕκτωρ
Χερμαδίῳ κεφαλήν· ἡ δ' ἄνδιχα πᾶσα κεάσθη
Ἐν κόρυθι βεβαρῇ· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἔπεσε νεκρῷ
Κάππεσεν, ἀμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής.
Πατρόκλῳ δ' ἄρ' ἄχος γλυκὺ γένετο φρεσὶν ἑταίροιο.
Ἴθυσεν δ' ἀιχὰ προμάχων, ἴρηκι ἐοικὼς
Ὅς κέι, ὃς ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆνάς τε·
Ὣς ἰθὺς Λυκίων Πατρόκλεες ἵππον ὀρέλθετε
Ἐς δυο καὶ Τρώων* κεχόλωσο δὲ κῆρ, ἑταίροιο.
Καί ῥ' ἔβαλε Σθενέλαον Ἰθαιμενέος φίλον υἱὸν
Αὐχένα δεξιτερὸν κατόπισθε, ῥῆξεν δὲ τένοντας.
Χώρησαν δ' * αὖτε προμαχοι καὶ Φαίδιμος Ἕκτωρ
Ὅσσον τε σφενδόνη ταναοῖο τέτυκται,
Ἣν ῥά τ' ἀνὴρ ἀφίῃ πειρώμενος ἢ ἐν ἀέθλῳ,
Ἢ ἐν πολέμῳ, δηΐων ἐπὸ θυμοραϊστέων·
Τόσσον ἐχώρησαν Τρῶες, ὄφραντο δ' Ἀχαιοί.
Γλαῦκος δὲ πρῶτος, Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
Ἐστρέψατ', ἔκτεινε δὲ Βαθυκλῆα μεγάθυμον,
Χάλκωνος φίλον υἱόν, ὃς Ἑλλάδι οἰκία ναίων,
Ὄλβῳ τε πλήθῳ τε μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσι.
Τὸν μὲν ἄρα Γλαῦκος σῆμος μέσον οὔτασε δουρὶ
Στρεφθεὶς ἐξαπίνης, ὅτε μιν κατέμαρπτε διώκων·
Δέπησε δὲ πεσών. πυκινὸν δ' ἄχος Ἕλλαδ' Ἀχαιὴν
Ὡς ἔπεσ' ἐσθλὸς ἀνήρ, μέγα δὲ Τρῶες κεχάροντο.
Στὰν δ' ἀμφ' αὐτὸν ἰόντες ἀολλέες· ἐδδ' ἄρ' Ἀχαιοὶ
Ἀλκῆς ἐξελάθοντο, μάχῃ δ' ἰθὺς φέρον αὐτούς.
Ἔνθ' αὖ Μηριόνης Τρώων ἕλεν ἄνδρα κορυστὴν
Λαόγονον θεράποντ', υἱὸν Ὀνήτορος, ὃς Διὸς ἱρεὺς
Ἴδαιος ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὡς τίετο δήμῳ.
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὔατος· ὦκα δὲ θυμὸς
Ὤχετ' ἀπὸ μελέων, σκοτόεις δ' ἄρα μιν κατὰ κῦρε.
Αἰνείας δ' ὄπι Μηριόνῃ δόρυ χάλκεον ἧκεν·
Ἔλπετο γάρ τε τυδείδην ὑποδύντα φεύγοντα·
Ἀλλ' ὁ μὲν αἶψα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος·
Πρόσσω γὰρ κατέκυψε· τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρὸν

Excitabat Menœtiadæ Patrocli prudens cor
Aiaces primos allocutus est promptos & ipsos:
Aiaces, nunc vobis auxiliari charum sit,
Quales qdē antea eratis inter viros vel & meliores.
Iacet vir qui primus insilijt murum Achiuorum
Sarpedon, sed si ipsum deturpemus accipientes,
Armaq; ab humeris auferamus, & aliquem sociorum
Ipsum defendentium interfecerimus ſæuo ære.
Sic dixit: hi autem & ipsi auxiliari prompti erāt.
Hi autem postquam vtringq; instruxerunt phalāges,
Troiani, & Lycij, & Myrmidones & Achiui,
Concurrebant pro cadauere mortuo ad pugnādum,
Horrendū clamātes: valdè.a. ſonuerūt arma virorū.
Iupiter.a. noctē pniciosam extēdit ſuper forti pugna,
Dum dilecto pro filio pugnæ pernicioſus labor eſſet.
Repulerunt.a. priores Troiani nigris oculis Achiuos.
Occiſus erat.n. neutiq; peßimꝰ vir inter Myrmidonas,
Filius Aiaclei magnanimi diuinus Epigeus,
Qui in Budeo bene habitata imperabat
Anteà: ſed tunc ſtrenuum conſobrinū cùm occidiſſet,
Ad Peleū venit ſupplex, & ad Thetin cādidis pedibꝰ.
Hi autem ſimul cum Achille virili miſerunt ſequi
Iliū ad pulchros equos habens, vt Troianis pugnaret:
Hūc tunc tangentē cadauer percuſsit illuſtris Hector
Saxo ad caput: illud verò bifariam totū diſciſſum eſt
In galea forti: hic autem pronus ſuper cadauer
Decidit: circa autem ipſum mors fuſa eſt pernicioſa.
Patroclo autem dolor factus eſt interfecto ſocio.
Iuit autem rectà per propugnatores, accipitri ſimilis
Veloci, qui terruit graculoſq; ſturnoſq;:
Sic rectà in Lycios Patrocle equis viam faciens,
Ruiſti & in Troianos: iratus erat.a. corde ob ſocium, κεχόλωσο
Et percuſsit Sthenelaum Ithameni dilectum filium
Ad ceruicem ſaxo: abrupit autem eius neruos:
Cesſerunt autem retrò primi pugnatores, & illuſtris πρόσσω γε
Hector:
Quantus autem iaculi iactus longi eſt,
Quod qdē vir emiſerit prouocatus vel in certamine,
Vel & in bello, ab hoſtibus animam deſtruentibus
Tantum receſſerunt Troiani: impulerūt aūt Achiui,
Glaucus autem primus Lyciorum ductor ſcutatorum
Conuerſus eſt, interfecit.a. Bathycleum magnanimū
Chalconis dilectū filiū, qui in Hellade domos habitās
Opibusq; diuitijsq; illuſtris erat inter Myrmidonas:
Hūc qdē Glaucus in pectore medio vulnerauit haſta
Cōuerſus repētè, quādo ipsum aſſecutus eſt inſequens:
Sonuit aūt lapſus. denſus autē dolor inuaſit Achiuos,
Vt cecidit ſtrenuꝰ vir: valdè verò Troiani gauiſi sūt.
Steterunt.a. circa ipsū euntes frequentes, neq; Achiui
Roboris obliti ſunt: vires.a. rectà ferebant in eos.
Tūc rursꝰ Meriones Troianorū ſuſtulit virū armatū
Laogonū audacē, filium Onetoris, qui Iouis ſacerdos
Idæi factus erat: deusq; veluti honorabatur in populo:
Hunc percuſsit ſub maxilla & aure, ſtatim. a. anima
Diſceſsit à mēbris: odioſa autem ipsum caligo inuaſit.
Aeneas autem in Merionem haſtam æream miſit:
Sperabat.n. ſe aſſecuturū illum ſub ſcuto procedentē.
Sed hic quidē contrà intuitus euitauit ferreā haſtā.
Antrorſum enim procubuit: at retrò haſta longa

Οὔδει ἐνισκίμφθη, ἀπὸ δ' ἔβαλε πελεμίχθη
Ἔγχεϊ. αὐτὰρ δ' ἔπειτ' ἀφίει μενεδήιος Ἄρης.
Αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης
Ὤκχεϊ, ἐπεὶ ῥ' ἄλιον τίνδρηϊς ἀπὸ χειρὸς ὄρεσσεν.
Αἰνείας δ' ἄρα θυμὸν ἐχώσατο, Φώνησέν τε,
Μηριόνη τάχα κέν σε, καὶ ὀρχηστῆρ περ ἐόντα,
Ἔγχεϊ ἐμὸν κατέπαυσε δάμπτερες, εἴ σ' ἔβαλόν περ.
Τὸν δ' αὖ Μηριόνης δεξιόλυτος αὐτίον ἤυδα,
Αἰνεία, χαλεπόν σε καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα,
Παντων ἀνθρώπων σθένεσαι μενεαίνειν, ὅς κέ σ' ἄυτε
Ἔλθῃ ἀμυνόμενον· θνητὸς δέ νυ καὶ σὺ τέτυξαι.
Εἰ καί σε βάλοιμι τυχὼν μέσον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αἶψά κε, καὶ κρατερός περ ἐὼν καὶ χερσὶ πεποιθὼς,
χρ. δοίης, Ἔγχεϊ ἐμοὶ* δώῃς, ψυχὴν δ' Ἀΐδι κλυτοπώλῳ.
Ὣς φάτο. τὸ δ' ἐνὶ πᾶσι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς,
Μηριόνη, τί σὺ ταῦτα καὶ ἠΰλιος ἐὼν ἀγορεύεις;
χρ. ἐνδελέοις Ὤ πέπον, οὔτι Τρῶες* ἐνδελέοις ἐπίεσσι
Νεκρὸν χωρήσουσι, πάρος τινὰ γαῖα καθέξει.
Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἑπέων δ', ἐνὶ βουλῇ.
Τῷ, οὔτι χρὴ μάψιον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν ἦρχε, ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο ἶσόθεος φώς.
Τῶν δ' ὥστε δρυτόμων ἀνδρῶν ὀρυμαγδὸς ὄρωρε
Οὔρεϊ ἐν βήσσης, ἔκαθεν δέ τε γίνετ' ἀκουή·
ρ Ὣς τ' ὤρνυτ' ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
χρ. σὺν ποιητάων Χαλκῷ τε, ῥινῷ τε, βοῶν τ' * εὐποιητάων,
Νυσσομένων ξυστοῖσιν τε καὶ ἐγχείῃσιν ἀμφιγύοισιν.
Οὐδ' αὖ ἔτι Φερσάμοιο πέρ αἰνῆ Σαρπηδόνα δῖον
Ἔγνω, ἐπεὶ βελέεσσι καὶ αἵματι καὶ κονίῃσιν
Ἐκ κεφαλῆς εἵλυτο ἅμ' ἀμφιπερὲς ἐς πόδας ἄκρους.
q Οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον, ὡς ὅτε μυῖαι
χρ. σὺν βρομέωσι* Σταθμῷ* σὺν βρομέωσι περιγλαγέας κατὰ πέλλας
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει·
Ὣς ἄρα τοὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον. δὲ ποτε Ζεὺς
Τρέψεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης ὄσσε φαεινὼ,
Ἀλλὰ καθ' αὐτὸς αἰεὶ ὄρα, κατὰ φέρζε θυμῷ
Πολλὰ μάλ' ἀμφὶ φόνῳ Πατροκλέος, μερμηρίζων
Ἦ ἤδη καὶ κεῖνον ὑπὲκ κρατερῆς ὑσμίνης
Αὖτις ἐπ' ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι φαίδιμος Ἕκτωρ
Χαλκῷ δηώσῃ, ἀπό τ' ὤμων τεύχε' ἕληται,
Ἦ ἔτι κὴν πλεόνεσσιν ὀφέλλειεν πόνον αἰπύν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Ὅππῃ ἠΰν θεράπων Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
Ἐξαῦτις Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα χαλκοκορυστὴν
Ὦσαιτο σθένεϊ ἄξυ, πολέων δ' ἀπὸ θυμὸν ἔλοιτο.
r Ἔνθ' ὃ γε δὴ πρώτιστα ἰὼν ἀνάλκιδα θυμὸν ἐνῶρσεν·
Ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς φύγαδ' ἔτραπε, κέκλετο δ' ἄλλους
Τρῶας φεύγεμεναι.s γνῶ γὰρ Διὸς ἱερὰ πάλαντα.
Ἔνθ' ἄρα δὴ Ἴφθιμοι Λύκιοι μετόπισθεν
Πάντες, ἐπεὶ βασιλῆα ἴδον βεβλαμμένον ἦτορ,
Κάμπτεσον ἐν νεκύων ἀγύρει. πολέες γὰρ ἐπ' αὐτῷ
Κάππεσον, ὅτ' ἔγειρε κρατερὸν Διὸς ἔντεα Κρονίων.
Οἱ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμοιϊν Σαρπηδόνος ὦκα τ' ἔλοντο,
Χάλκεα, μαρμαίροντα, τὰ μὲν κοίλας ἐπὶ νῆας
Δῶκε φέρειν ἑτάροισι Μενοιτίου ἄλκιμος υἱός.
Καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Εἰ δ' ἄγε νῦν φίλε Φοῖβε κέλαινεφὲς, αἷμα κάθηρον
Ἐκ βελέων Σαρπηδόνα, καί μιν ἔπειτα
χρ. ἀπὸ σεο φίζον Πολλὸν* ἀπὸ σεο φέρων, λῦσον τάχα μοῖρα ἑκηβόλου

Terræ infixa est: posterior autem pars concussa est
Hastæ: ibi.a. tum remisit vim fortis Mars:
Cuspis autem Aeneæ vibrata in terram
Iuit, quoniam frustra forti à manu ruit.
Aeneas autem animo iratus est, dixitq;:
Merione citò te, saltatorem quamuis existentem,
Hasta mea compescuisset perpetuò, si te attigissem.
Hūc.a. rursus Meriones lăcea inclytus cōtrà affat⁹
Aenea, arduū est, te fortem licet existentem, (est:
Omnium hominū extinguere robur, quicūq; te cōtrà
Venerit repugnans: mortalis certè & tu factus es.
Si & ego te tetigero nactus medium acuto ære,
Statim fortis quamuis existens, & manibus fidens,
Gloriā mihi dederis, animā.a. Plutoni inclyto equis.
Sic dixit. hunc.a. obiurgauit Menœtij fortis filius,
Merione, cur tu hæc quāuis strenuus existēs loqueris?
O amice, neutiquam Troiani contumeliosis verbis
A cadauere cedēt, antequàm aliquē terra detinebit:
IN.n. manib. finis belli: verborum autem in consilio.
Ideò non oportet sermonem augere, sed pugnare.
Sic fatus, hic.q. præcessit: ille.a. secut⁹ est diuin⁹ vir.
Horum.a. vt ligna incidētium virorum tumultus fit
Montis in cōuallibus: procul autem facta est auditio:
Sic horum excitabatur strepitus à terra spacioſa
Et ab ære, pelleq; scutisq; benefactis
Quæ feriebātur, ensibusq;, & hastis vtringz incidētib.
Neq; amplius solers quāuis vir Sarpedonem diuinū
Cognouisset, quoniam telis & sanguine & puluerib.
A vertice obuolutus erat vsq; ad pedes extremos.
Hi.a. semp circū cadauer versabātur, vt quū muscæ
In tugurio susurrant lacte plenas ad mulctras,
Tempore in verno, quando lac vasa madefacit:
Sic sanè hi circum cadauer versabātur: nunquā aut
Flectebat à forti pugna oculos splendidos: (Iupiter
Sed in ipsos semper aspiciebat, & consultabat animo
Multa valdè de cæde Patrocli cogitans,
Num iam etiam illum in forti pugna
Illic supra diuinum Sarpedonem illustris Hector
Æreæ cæderet, deq; humeris arma tolleret,
An adhuc pluribus augeret iam prælium acre.
Sic autem ei cogitanti, visum est melius esse,
Vt bonus famulus Pelidæ Achillis
Denuò Troianosq;, & Hectorem armatum
Repelleret ad vrbē, multorū autem animā eriperet:
Hectori autem primò imbecillem animum immisit:
In currum.a. conscendens in fugā vertit se, hortatus
est autem alios
Troianos fugere, cognouit.n. Iouis sacras lances,
Tūc neq; generosi Lycij māserūt, sed in fugā versi sūt
Omnes postquam regem viderunt vulneratū corde,
Iacentem in cadauerū acerno. multi enim super ipso
Decidērūt, quādo certamē asperū intēdit Saturnius.
Hi autem ab humeris Sarpedonis arma ceperunt,
Aerea, splendentia, quæ quidem concauas ad naues
Dedit portare socijs Menœtij fortis filius: (ter.
Et tūc Apollinē allocut⁹ est nebularū cōgregator Iupi
Eia agè nunc dilecte Phœbe, atro sanguine purga
Iens ex iaculis Sarpedonem, & ipsum deinde
Valdè procul exportans lauа fluminis fluxibus,

χελ-

χρῖσόντ' ἀμβροσίῃ καὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσον.
Πέμπε δέ μιν πομπῆσιν ἅμα πρηκτῆνοῖσι φέρεσθαι
Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν, οἳ ῥά μιν ὦκα
Θῆσαν Λυκίης εὐρείης πίονι δήμῳ.
Ἔνθά ἑ παρχύσασι κασίγνητοί τε ἔταί τε,
Τύμβῳ τε στήλῃ τε. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἄρα πατρὸς ἀνήκουσεν Ἀπόλλων·
Βῆ δ' κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἐς Φυλόπιν αἰνήν.
Αὐτίκα δ' ἐκ βελέων Σαρπηδόνα δῖον ἀείρας,
Πολλὸν * ἀπὸ ϖροφέρων λάσεν ποταμοῖο ῥοῇσι,
Χρῖσέν τ' ἀμβροσίῃ, ϖρὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσε·
Πέμπε δέ μιν ϖομπῆσιν ἅμα πρηκτῆνοῖσι φέρεσθαι,
Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν, οἳ ῥά μιν ὦκα
[u] Κάτθεσαν εὖ Λυκίης εὐρείης πίονι δήμῳ.

Inungitoq; ambrosia, & immortales vestes induito.
Mitte autem ipsum comitibus cum velocibus ferri,
Somno & Morte gemellis, qui ipsum sanè illicò
Statuent Lyciæ latæ in diuite populo.
Illic ipsum sepelient fratresq; amiciq;,
Monumentoq; pilaq;: hic enim honor est mortuorum.
Sic dixit, neq; patri immorigerus fuit Apollo.
Descēdit aūt ab Idæis montibus ad pugnam grauem:
Statim autem è telis Sarpedonem generosum tollens
Valde procul ferens lauit fluminis vndis,
Vnxitq; ambrosia: & immortalibus vestibus induit:
Misit autem ipsum comitibus cum celeribus portari
Somno & Morte gemellis, qui ipsum statim
Deposuerunt in Lyciæ latæ diuite populo.

χ. ἀπὸ ϖροφέρεων

COMMENTARIVS.

a αἱματόεσσας ὑγρὰδας] De hac sanguinea pluuia Iliad. λ. quædā dicta sunt. Hic porrò testis est illa vel doloris, quem ante ipsam Sarpedonis mortem de ea instante Iupiter conceperat, vel signum erat datum Troianis ingentis illius cladis, quam mox erant accepturi in præcipui illorum ducis interitu. Prior tamen sententia melior est, quia Homerus subijcit, ϖαῖδα φίλον ἤμεῖων, quasi Iupiter his lacrymis funus filij sui dilectissimi decoraret: & sanè honorem eum eximium fuisse oportet, si pro mortali summum illud Numen lacrymatus sit. Sed illud à piorum auribus longè abesto.

b θνμῷ ἀίδηλον.] Erat enim mortalis, vt anteà dixit, εὖ ϑ' ϖαρηορίησιν ἀμύμονα Πηλέα σον ἔϊεν, Ὅ'ς κε θνητὸς ἐὼν, ἕϖετ' ἴϖποις ἀθανάτοισι: Equos autem immortales dicit Xanthum & Balium, de quibus ibidem.

c ὅς ϖ' ἐν λυκίῃ] Videtur sibi non constare Homerus, vt qui dubitet, vbi gentium nunc Apollo sit, cùm anteà eum Troianorū pugnæ ad naues agitatæ non solùm immixtum, sed etiam ducem dixisset: neq; scio ab eo tempore quonam euaserit, quod Homerus reticuit, nisi ex hoc loco subintelligas, eum statim illinc secessisse.

d ϖάντ' ἀκούειν] Nihil refert, inquit, meo quidem respectu, Apollo, vbi nunc morêris: quia quocunq; in loco fueris scio, Deum, qualis tu es, omnia exaudire posse non solùm propinquum (esses tu autem mihi proximus, si Troiæ esses) sed etiam remotum, quod tu fores, si Lyciorum oræ te detinerent. Audis ergo meos luctus, quorum commiseratione oro te vt hunc Sarpedonem vulneratum, quandoquidem pater illius Iupiter curam filij abiecit, tu pro medendi facultate, cuius tu princeps & author es, sanare digneris. Neque sufficit, da præterea tantum roboris mihi, vt eius mortem vlcisci possim.

e μή σ' ὀΐομαι ἐμβαλέειν θυμῷ·] Dubito ad quem ista referam, an ad Sarpedonem, an verò ad Glaucum, quod satius videtur: quia orauerat Apollinem Glaucus, vt sibi robur concederet. —ὃς δὲ κρατὸς, ὄφρ' ἑτάροισι Κεκλόμβῳ λυκίοισιν ἐποτρύω ϖολεμίζειν, &c.

f νωῖν δὴ ϖάγχυ] Commoti & perturbati hominis oratio. Malè enim Troianis exprobrat, eos segniter & quasi ingratè se gerāt aduersus eos, qui ipsorum causa aliunde aduocati præliantes in bello occidissent, qualis est hoc loco Sarpedon. Nam eius mortem nondum illi resciuerant, vt ex sequentibus patet: quia vbi illam intellexerunt, ait Homerus eos ægrè illam tulisse. Ignoscimus autem iusto Glauci dolori ob fratris interitum.

g δίκηϊ τε κῆδί τε σῴζει ῥ'.] Duobus verbis eleganter Lycium Sarpedona commendauit: duplicem enim illi virtutem tribuit, Iustitiæ nimirum rectam administrationem, & Fortitudinem: illâ ciuilia regebat negotia, hac salutem patriæ tuebatur. Vtraque porrò Regibus & reliquis Rerumpub. magistratibus perneccssaria est, vt sine illarum præsidio corruentem statum breui non sustineant.

h ἐϖεὶ σφιν ἔρυμα ϖόλη϶] Eximio titulo donatur Sarpedon, quasi illi Troiæ propugnatio debeatur, cùm tamen id alibi Hectori tributū sit. Sed cōmune habèbant istud duo illi heroës, neq; tamen quòd soli essent, sed quia suas copias virtute & rei bellicæ peritia antecellerent: vnde meritò alter indigenis, alter extraneis militibus præficeretur. Itaque Troianis insigne damnum inflictum est in istius ducis auxiliaris manus interitu, ideoq; non sine graui causa tam acerbo dolore perculsi fuisse dicuntur, quem etiam Dictys lib. 3. descripsit, cuius verba si placet, audiamus. At in alia belli parte, inquit, Patroclus & Lycius Sarpedon locati in cornibus, nullis propinquorum præsentibus, signo inter se dato solitarij certaminis extra aciem processêre. Moxq; telis aduersum iactis, vbi vterque intactus est, curru desiliunt, atq; arreptis gladijs pergunt obuiam. Iamque crebris aduersum se ictibus congressi, neq; vulneratus quisquam, multum diei consumpserant. Tum Patroclus amplius audendum ratus, colligit in arma sese: & cautius contectus, ingressusq; hostem complectitur, manu dextra poplitem succidens. Quo vulnere debilitatum, atque exactis neruis inualidum propulsat corpore, ruentemq; interficit. Quod vbi animaduertêre Troiani, qui iuxtà steterant, gemitu magno clamorem tollunt. Relictisq; ordinibus signo dato, arma in Patroclū conuertunt: scilicet Sarpedonis interitū publicam cladem rati, &c. Paulò pòst autem: Tum apud Troiam inquit, circa Sarpedonis cadauer cunctis deflentibus, ac præcipuè fœminis, luctu atque gemitu omnia completa sunt, queis non alij casus acerbissimi ne interitus quidem Priamidarum præ desiderio eius cordi insederat: tantum in eo viro præsidium, & interfecto spes ablata credebatur. Hæc ille, ex quibus constat, quàm grauiter mortem tanti viri tulerint Troiani.

i ζόφος δ' ἐϖὶ νύκτ' ὀλοὴν] Nō abiecit curā filij Iupiter, vt nuper autumabat falsò Glaucus, cùm hoc loco immissa nocte, id est, aëris densitate & caligine quadam ex puluere concitato Græcis quasi tenebras offundat, ne ad Sarpedonis cadauer possint accedere.

k βλῆτο γὰρ οὔϖω ἡμέτερος϶] Tanti est aliquando solus vir in exercitu, vt illo deficiente cæteri exanimentur & recedant, quemadmodum hoc loco dicuntur Achiui repulsi à Troianis propter vnius Epigei inter Myrmidonas non pessimi, id est, præstantissimi (Sic enim loquitur Homerus, vt cùm Aiacem ὀὐκ ἀφαυρότατον ἀχαιῶν appellat, pro ἀνδρειότατον) cuius genus paucis interserit ex fertilitate illa ingenij, qua Poëta noster luxuriare solet, & ϖολυϊστορίᾳ rerum etiam minutiorum. Videtur autem hac ratione genti Græcæ scriptis suis consuluisse, vt familiarū & gentium origines longa temporis diuturnitate nō obscurarentur, eorum præcipuè hominum, quos in tam insigni bello mors honesta nobilitauit.

l κὴρ ἔδαλε] Mutatio personarum lepôrem habet in Homero, vt hîc cùm Patroclum affatus esset, in secunda persona eum compellans: nunc redit ad tertiam, narratiuè exponens reliqua, & eodem flo orationis quo præcedentia.

m κὴ ὀϊχησῶ ϖῆξ ἐόντα,] Vellicat Merionē Aeneas propter saltationem, cuius beneficio telum eius effugerat: illud est enim, quod anteà dicebatur ὑϖαϖαντιάζειν ϖοδοκιδάζων. Existimo autem genus illud saltationis, quo vtebatur Meriones, fuisse militare: forsan etiam Pyrrhica, quam apud Cretas maximè vsitatam tradit Eustathius, qua de alibi dicemus. De saltatione vide Lucianum.

n ἔγχος ἐμὸν κατϖαφών] Videretur ridiculus hic Aeneæ sermo, nisi rem attentiùs inspiciamus. Innuit ergo sibi tantū esse roboris, vt si hasta ab eo emissa Merionem attigisset, non leue & tenue quoddam vulnus inflicturam fuisse: qualia sunt illa, quæ faciunt viri imbecilliores sæpe apud Homerum. sed ipsum hoc ictu extremum vitæ diem clausurum. Quod ab Aenea dictum est, vt se ab ignominia non tacti Merionis vindicaret: quò pertinuit etiam illa saltationis exprobratio, quasi dixerit non mirum, si telum declinârit Meriones, cùm hoc non imperitia iaculandi Aeneæ factum sit, sed potiùs agili quodam corporis motu, quo ille vtitur, quodq; Aeneas nihili faciat: cùm si res virtute peragatur, incolumis manus illius non sit euasurus Meriones, qui generosè tamen respondit, vt se Aenea minorem non censeat, immò virtute etiam ipsa & robore, quo se Aeneas venditat illi ταὐτόϖονα, & æqualem.

o εὖτε ϖρῶες ὀνόσσεις ἐπέεσσι] Eleganter loquacem Merionem tempore inopportuno castigat & comprimit Patroclus, cùm prælia non verbis probrosis, sed manuum robore perficiantur. Vnde videtur ipse etiā Homerus reprehendendus, qui semper antea verbosas orationes diuersis præliantibus tribuit & affinxit, quibus solùm pronuntiandis dies integer nō sufficiat, quo nomine etiā à Criticis vellicatus est, atque adeò ab hodiernis. Eustathius tamen contrarium sentit, & hac Patrocli oratione Poëtam ipsum breuita-

ti suæ,quâ sit anteà vsus tacitè patrocinari. Sed hæcille φιλομηδὴς magis quàm φιλαληθὴς, vt mea quidem fert sententia,& res ipsa indicat.Sed nos meliùs Homerum tuebimur,si cum Philemone dixerimus, Τὸν δ' οὔ λέγοντα μὴ νόμιζ' εἶναι μάχην, Μηδ' ὡς σοφὸν' εἶπε πολλὰ, κοὐ πολὺν χρόνον. Τεκμήριον δὲ τῇδε τὸν Ὄμηρον λάβοις, Οὕτως γὰρ ὑμῖν μυριάσιν ἐπῶν χάριν, Ἀλλ' ἁδὲ εἶς Ὄμηρον εἶρηκεν μάχην. Vt sit, egregia & vera est illa Patrocli sententia,prælia & pugnas non prolixis comminationibus aut iurgijs,sed manu ipsa cõfici.Vsus autem verborum propriè est in consilijs & deliberationibus,vbi negotia disputatione & oratione agitantur. Potuerat etiam dicere, muliebre esse sic hostem verbis,non robore propulsare,& cum præcipuè qui ita contortè & breuiter loquutus fuerat.Cùm autem ita Patroclus suadeat,non etiam deprehenditur in toto hoc certamine verbosior in ipsos hostes, præterquam suos cohortando, quod tamen fuerat necessarium.

ρὸς τῶν ὠρυγὴ δέος] Sic horribiles fingit hos Heroas,vt probabilius sit Troianos sic ad eorum aduentum perculsos,vt salutem fuga petierint: quanquam accedet Iouis ipsius voluntas, qua timorem ipsi Hectori incutiet.Mira est autem Poëtæ solertia, qui sic derepentè viris animos inijciat,vt in momento penè commutentur ab altero habitu in alterum,aut in maiorem excrescant. Itaque nihil est huic scriptorum generi nefas.

οἱ δὲ μιὲν ἀμφὶ νεκρὸν ὁμιλέον,] Acriter pro cadauere Sarpedonis depugnasse dicuntur Troiani: quia si in Græcorum potestatem deuenisset vtrisque,id est,& ipsi Sarpedoni & Troianis ignominiosum futurum erat. Illi, quia spoliatus ab hostibus fuisset, quod auidè hostes ad inuicem in prælijs expetiuisse testis est sexcentis locis Poëta: deinde quia honore sepulchri caruisset, quippe qui canibus & auibus dilaniandus futurum erat vt exponeretur.Sic etiam de Patroclo infrà erit dicendum. His verò quòd pro tam insigni viro studiosè non dimicassent.Neq; tamen ita se fortiter gesserunt,vt Græcos potuerint prohibere,cùm ipsi paulò pòst fugam se coniecerint.Itaq; fingit eximius Poëta cadauer Sarpedonis ab Apolline de medio stragis ereptum ex Iouis mandato: qui cùm mortem filij omnino amoliri non potuerit,fecit tamen ne penitùs de sua prole Græci triumpharent.

τέκτοσι γὰρ θεὸς] Sic Deus idem fortes facit,idem ignauos,prout ipsi libitum est, quemadmodum Homerus etiam paulò pòst dicet.Videtur autem Hectori suo fugæ studium immisisse, vt illo recedente Græcisque persequentibus vacuus fieret locus,in quo cadauera prostrata iacebant,faciliusq; Sarpedonem illinc Apollo eximeret.

συνὰ γὰρ δὴ ἰέναν.] Concisè & festinanter,prout res ipsa postulat,loquutus est.Reuocanda sunt autem in memoriam, quæ suprà dicta fuerant lib 8.de lancibus Iouis,in quibus Græcorum & Troianorum fata pendebant.Hic tamen locus illi est cõtrarius: quia ibi Græcorum fata ponderosiora dicebantur,hîc verò Troiana grauiora Hector iudicat.

τύπνῳ θ' ἁνάτῳ ἀδελφεῷ.] Diximus alibi quanta sit Mortis & Somni consanguineitas. Rectè autem his duobus cadauer Sarpedonis committitur in Lyciam transportandum,quia reliquis Dijs non potuit commodè officium istud imponi,cùm illi non solùm immortales sint,sed & mortuos attingere,atq; adeò intueri metuant, vt ait Euripides in Hippolyto, & recitat Eustathius: cui tamen aduersari videtur hic idem locus,vbi Apollo è Deorum cœlestium numero vnus Sarpedonem & tangit, & illi corpus ad sepulturam adornat.

ὑπάρξειν ἐν Λυκίᾳ] Dubitat idem noster Eustathius,an verè & reipsa in Lyciam translatus sit.Dubitandi causam faciebat, quòd Mors & Somnus inania sint quædam,id est,ἃ πρέμνια πεφύκασι, ἀλλ' ἀνυπόστατα πάθη, quæ nihil ferre possint. Itaq; existimabat κενηλείην quoddam Herois illius fuisse in Lycia.Vel,inquit,quod ab ipsis Lycijs est præstitum diligenter & festinanter, in Somnum & Mortem res inanimatas μεταπωδέσαν translatum est.quod mihi quidem verè accidisse videtur: sed figmentum Poëticum nudè malim interpretari,propter concessam his scriptoribus licentiam & authoritatem dicendi quicquid in buccam venerit.

Πάτροκλος δ' ἵππουσι καὶ Αὐτομέδοντι κελεύσας,
Τρῶας καὶ Λυκίους μετεκίαθε, καὶ μέγ' ἀάσθη,
Νήπιος· εἰ γὰρ ἔπος Πηλεϊάδαο φύλαξεν,
Ἦ τ' ἂν ἐκφυγε κῆρα μελαινάων θανάτοιο.
Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἔπλετο ἀνδρῶν,
ὃς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην
ῥηϊδίως, ὅτε δὴ αὐτὸς ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι.
Ὅς οἱ καὶ τότε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινεν.
Ἔνθα τίνα πρῶτον, τίνα δ' ὕστατον ἐξενάριξας
Πατρόκλεις, ὅτε δή σε θεοὶ θανάτονδε κάλεσσαν;
Ἄδρηστον μὲν πρῶτα, καὶ Αὐτόνοον, καὶ Ἔχεκλον,
Καὶ Πέριμον Μεγάδην, καὶ Ἐπίστορα, καὶ Μενάλιππον·
Αὖτὰρ ἔπειτ' Ἔλασον, καὶ Μύλιον, ἠδὲ Πυλάρτην·
Τὼς ἕλεν· οἱ δ' ἄλλοι φύγαδ' ἐμνώοντο ἕκαστοι.
Ἔνθά κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν
Πατρόκλου ὑπὸ χερσὶ (πολὺ γὰρ ἔγχεϊ ἦῦεν)
Εἰ μὴ Ἄπολλων Φοῖβος ἐϋδμήτου ἐπὶ πύργου
Ἔστη, τῷ ὀλοὰ φρονέων, Τρώεσσι δ' ἀρήγων.
Τρὶς μὲν ἐπ' ἀγκῶνος βῆ τείχεος ὑψηλοῖο
Πάτροκλος, τρὶς δ' αὖτις ἀπεσσύφελιξεν Ἄπολλων,
Χείρεσιν ἀθανάτῃσι φαεινὴν ἀσπίδα νύσσων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δφνὰ δ' ὁμοκλήσας πολυσέφη ἐκάεργε Ἀπόλλων.

Χάζεο διογενὲς Πατρόκλεες· οὐ νύ τοι αἶσα
Σῷ ὑπὸ δουρὶ πόλιν πέρθαι Τρώων ἀγερώχων.
Οὐδ' ὑπ' Ἀχιλλῆος, ὅσσον περ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Ὣς φάτο· Πάτροκλος δ' ἀνεχάζετο πολλὸν ὀπίσσω,
Μήνιν ἀλυσκάζων ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Ἡρως δ' Ἡιονῆος ὑπὸ πρυμνὴν ἔσχε μώνυχας ἵππους.
Δίζε γὰρ ἠὲ μάχοιτο κατ' ὄκνον αὖθις ἐλάσσας,
Ἦ λαὸς ἐς τεῖχος ὁμοκλήσειν ἀλέεσθαι.
Ταῦτ' ἄρα οἱ φρονέοντι παρίστατο Φοῖβος Ἀπόλλων,

Patroclus autem eques & Automedontẽ hortatus,
Troianos & Lycios insequebatur: & valdè læsus est,
Stultus: si autem mandatum Pelidæ obseruasset,
Certè euitasset fatum malum nigræ mortis.
SED semper Iouis potentior mens quàm hominum,
Qui & fortem virum terret, & abstulit victoriam
Facilè,cùm tamen ipse iubeat pugnare.
Qui ei & tunc animum in pectoribus induxit.
Tum quem primum, quem & postremũ interfecisti
Patrocle,quando te dij ad mortem vocauerunt:
Adrestũ quidem primùm,& Autonoũ & Echeclum,
Et Perimum Megadem,& Epistora,& Menalippum:
At postea Elasum,& Mulium,& Pylartem,
Hos interfecit: at alij ad fugam cogitarunt singuli.
Tunc altam Troiam cepissent filij Achiuorum
Patrocli sub manibus (valdè enim hasta prorumpebat)
Nisi Apollo illustris bene ædificata in turri
Stetisset,huic pniciosa cogitãs, Troianis.a.auxilians
Ter quidem in prominentiam ascendit muri alti
Patroclus: ter autem ipsum deturbauit Apollo,
Manibus immortalibus lucidum scutum feriens:
Sed quando iam quartò irruit deo similis,
Grauiter comminatus,allocutus est longè operans Apollo.

Recede Patrocle generose,non tibi fatum
Tua sub hasta vrbẽ expugnari Troianorũ magnanimi
Neq; sub Achille,qui te multò præstãtior est. (morũ:

Sic dixit: Patroclus autem cessit longè retrò,
Indignationem deuitans longè iaculantis Apollinis.
Hector aũt in Scæa porta tenebat vnungulos equos.
Dubitabat.n.an pugnaret in turmã iterũ impellens,
An copias intra murum iuberet se concludere.
Hæc ei cogitanti astitit illustris Apollo,

Ἀνέρι εἰσάμενος αὐζηῷ τε κρατερῷ τε
Ἀσίῳ, ὃς μήτρως ἦεν Ἕκτορος ἱππιοδάμοιο,
Αὐτομασίγνητος Ἑκάβης, υἱὸς δ' Δύμαντος,
Ὃς Φρυγίῃ ναίεσκε ῥοῇς ἅπτι Σαγγαρίοιο.
Τῷ μιν ἐφσάμενος προσεφώνεε φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἕκτορ τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τι σε χρή.
Αἴθ' ὅσον ἤασων εἰμὶ, τόσον σέο φέρτερος εἴην·
Τῷ κε τάχα συγερῶς πολέμου ἀπερωήσαις.
Ἀλλ' ἄγε, Πατρόκλῳ ἔφεπε κρατερώνυχας ἵππους,
Αἴκε ἁπὸ πως μιν ἕλῃς δῴῃ δέ τοι δύχος Ἀπόλλων.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς * ἀμπόνον ἀν-
δρῶν.
Κεβριόνῃ δ' ἐκέλευσε δαΐφρονι φαίδιμος Ἕκτωρ
Ἵππους ἐς πόλεμον πεπληγέμεν. Αὐτὰρ Ἀπόλλων
Δύσεθ' ὅμιλον ἰών· ἐν δ' ἤλασεν Ἀργείοισιν
Ἧκε κακὸν, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἕκτορι κῦδος ὄπαζεν.
Ἕκτωρ δ' ἄλλους μὲν Δαναοὺς ἔα, οὐδ' ἐνάριζεν,
Αὐτὰρ ὁ Πατρόκλῳ ἔπεχε κρατερώνυχας ἵππους.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἀφ' ἵππων ἆλτο χαμᾶζε,
Σκαιῇ ἔγχος ἔχων· ἑτέρῃφι δὲ λάζετο πέτρον
Μάρμαρον, ὀκριόεντα, τόν οἱ πὲρ χεὶρ ἐκάλυψεν,
Ἧκε δ' ἐφεσσάμενος, οὐδὲ μάλα χάζετο φωτὸς,
Οὐδ' ἀλίωσε βέλος· βάλε δ' Ἕκτορος ἡνιοχῆα
Κεβριόνην, νόθον υἱὸν ἀγακλῆος Πριάμοιο,
Ἵππων λευκὼ ἔχοντα, μετώπιον ὀξέι λᾶϊ,
Ἀμφοτέρας δ' ὀφρῦς συνέλασε λίθος, οὐδὲ οἱ ἔσχεν
Ὀστέον· ὀφθαλμοὶ δὲ χαμὴ πέσον ἐν κονίῃσιν
Αὐτῷ πρόσθε ποδῶν· ὁ δ' ἄρ' ὀρνυτῆρι ἐοικὼς,
Κάππεσ' ἀπ' εὐεργέος δίφρου· λίπε δ' ὀστέα θυμός.
Τὸν δ' ὀπιτερομέων προσέφης Πατρόκλεες ἱππεῦ·
Ὦπόποι, ἦ μάλ' ἐλαφρὸς ἀνὴρ, ὡς ῥεῖα κυβιστᾷ.
Εἰ δή πού καὶ πόντῳ ἐν ἰχθυόεντι γένοιτο,
Πολλοὺς ἂν κορέσαι ἀνὴρ ὅδε σὺν τήθεα δίφῶν,
Νηὸς ἀποθρώσκων, εἰ καὶ δυσπέμφελος εἴη,
Ὡς νῦν ἐν πεδίῳ ἐξ ἵππων ῥεῖα κυβιστᾷ.
Ἦ ῥα καὶ ἐν Τρώεσσι κηδιστῆρες ἔασιν,
Ὣς εἰπὼν, ὀπὶ Κεβριόνῃ ἥρωϊ βεβήκει,
Οἶμα λέοντος ἔχων, ὅστε σταθμοὺς κεραΐζων,
Ἔβλητο προθὺς στῆθος, ἐὴ τέ μιν ὤλεσεν ἀλκή·
Ὣς ὀπὶ Κεβριόνῃ Πατρόκλεες ἅλτο μεμαώς.
Ἕκτωρ δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀφ' ἵππων ἆλτο χαμᾶζε.
Τὼ δὲι Κεβριόναο λέοντ' ὣς ἀμφιμάχητον,
Ὦρε ὄρεος κορυφῆσι δεὶ κταμένης ἐλάφοιο,
Ἄμφω πεινάοντε, μέγα φρονέοντε μάχεσθον.
Ὣς δεὶ Κεβριόναο δύω μήστωρες ἀϋτῆς,
Πάτροκλός τε Μενοιτιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἴσην ἀλλήλων περὶ μὲν χροὰ νηλεῖ χαλκῷ.
Ἕκτωρ μὲν κεφαλῆφιν ἑπὲι λάβεν, ἐχὶ μεθῆκε·
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἔχεν ποδός· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Τρῶες καὶ Δαναοὶ συνάγον κρατερὴν ὑσμίνην.
Ὡς δ' Εὖρός τε Νότος τ' ἐριδαίνετον ἀλλήλοιϊν
Οὔρεος ἐν βήσσης, βαθέλῃ πολεμιζέμεν ὕλῃ·
Φηγόν τε, μελίην τε, τανύφλοιόν τε κράνειαν,
Αἵ τε θοὸς ἀλλήλας ἔβαλον τανυήκεας ὄζους
Ἠχῇ θεσπεσίῃ, πάταγος δέ τε ἀγνυμενάων·
Ὡς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες
Δῄουν, οὐδ' ἕτεροι μνώοντ' ὀλοοῖο φόβοιο.
Πολλὰ δὲ Κεβριόνῃ ἀμφ' ὀξέα δοῦρα πεπήγει,
Ἰοί τε πτερόεντες ἀπὸ νευρῆφι θορόντες·

Viro similis iuueniq; fortiq;
Asio, qui auunculus erat Hectoris equitatoris,
Frater germanus Hecubæ, filius autem Dymantis:
Qui Phrygiam habitabat fluenta ad Sangarij.
Huic ipsum similis allocutus est clarus Apollo:
Hector, cur pugna abstines? neq; te oportet.
Vtinam quantò deterior sum, tantò te fortior essem,
Propterea fortè odiosè à bello recederes.
Sed agè, in Patroclum impellito solidungulos equos:
Si quo modo ipsum interficias, detq; tibi gloriã Apollo.
Sic fatus, hic quidem rursus iuit Deus in laborem ※. αὖ πόνον ※. ©, ἐς πόνον
virorum.
Cebrioni autem iussit bellicoso illustris Hector
Equos ad bellum flagellare, sed Apollo
Ingressus est multitudinẽ iens. tumultum. a. Argiuis
Immisit malũ: Troianis. a. & Hectori gloriã præbuit.
Hector. a. cæteros qdẽ Danaos omittebat, neq; occide-
Sed hic in Patroclũ dirigebat solidũgulos equos. (bat,
Patroclus. a. ex altera parte ab equis desilijt in terrã,
Sinistrâ hastam tenens, alterâ autem cepit saxum,
Marmoreum, asperum, quod eius manus obtexit:
Misit verò annixus, neq; diu veritus est virum,
Neq; frustra misit telũ, percussit. a. Hectoris aurigam
Cebrionem, nothum filium illustris Priami,
Equorum habenas tenentem in fronte acuto lapide:
Ambo. a. supercilia cõfregit lapis, neq; eum impediuit
Os: oculi autem humi cadebant in pulueres
Ipsius ante pedes: ille verò vrinatori similis (mus.
Decidit ab artificioso facto curru: liquit. a. ossa ani-
Hũc iocosè pstringens allocutus es Patrocle equitator:
Papæ, certè valdè agilis vir: quàm facilè vrina-
Sicubi & in mari piscoso esset, (tur.
Multos satiaret vir hic ostrea quærens,
Naue desiliens, etsi tempestuosum esset:
Ita nunc in campo ex equis facilè vrinatur:
Certè & inter Troianos vrinatores sunt.
Sic locutus, in Cebrionem heroëm tetendit,
Impetum leonis habens qui stabula vastans,
Vulneratus est ad pectus, suaq; ipsum perdidit forti-
Sic in Cebrionem Patrocle insilysti alacer, (tudo.
Hector. a. rursus ex altera parte ab equis desilijt hu-
Hi duo de Cebrione, sicut leones, contendebant, (mi.
Qui in montis vertice de interempta cerua
Ambo esurientes valdè animati pugnant:
Sic pro Cebrione duo artifices bellici clamoris
Patroclusq; Menœtiades, & illustris Hector,
Cupiebant inuicem incidere corpus sæuo ferro:
Hector quidẽ capite postquam prehendit, nõ dimisit:
Patroclus. a. ex altera parte tenebat pede: at iam alij
Troiani & Danai commiserunt acre prælium.
Sicut autem Eurusq; Notusq; certant inter se
Montis in conuallibus altam concutere syluam,
Fagumq; fraxinumq; corticosamq; cornum,
Quæ inter se quatiunt extensos ramos
Sono magno, fragor autem fit dum franguntur:
Sic Troiani & Achiui inter se prosilientes
Bellabant, neutri verò meminerant pernicioseæ fugæ.
Multæ autem Cebrionẽ circa acutæ lanceæ fixæ sunt,
Sagittæq; alatæ à neruis salientes.

Πολ-

Πολλὰ ἢ χερμάδια μεγάλ' ἀασπίδας ἐσυφέλιξε
Μαρναμενῶν ἀμφ' αὐτόν· ὁ δ' ἐν προφάλινῃσι κονίης
Κεῖτο μέγας μεγαλωστὶ, λελασμένος ἱπποσυνάων.
Ὄφρα μὲν ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκῃ,
Τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἤπετον· πίπτε δὲ λαός.
Ἦμος δ' ἠέλιος μεπενέατος βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δὴ ῥ' ὑπὲρ αἶσαν Ἀχαιοὶ φέρτεροι ἦσαν·
Ἐκ μὲν Κεβριόνην βέλεων ἥρωα ἔρυσσαν,
Τρώων ἐξ ὀνοπῆς, καὶ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἔλοντο.
Πάτροκλος δ' ἢ Τρωσὶ κακὰ φρονέων ἐνόρουσε·
Τρὶς μὲν ἔπτ' ἐπόρουσε θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ,
Σμερδαλέα ἰάχων· τρὶς δ' ἐννέα φῶτας ἔπεφνεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Καὶ τότε δή σφιν, Πάτροκλε, φάνη βιότοιο τελευτή.
Ἔνθ' ἄρα τοι Πάτροκλε φαάνη βιότοιο τελευτή.
Ἤντετο γάρ τοι Φοῖβος ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Δεινός. ὁ μὲν τὸν ἴόντα κατ' ὄκλον οὐκ ἐνόησεν·
(Ἦερι γὰρ πολλῇ κεκαλυμμένος αὐτεβόλησε)
Στῆ δ' ὄπιθε, ὤλεξεν δὲ μετάφρενον ἠδὲ τ' ὦμω
Χερσὶ πεπλωμένῃσι· πρηνὴς δ' ἐμμεμάυῖα.
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κρατὸς κυνέην βάλε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἡ δ' ὑπὸ κυλινδομένη κανάχιζε ποσσὶν ὑφ' ἵππων
Αὐλῶπις τετυφάλη· μιαίνηντο δὲ θῆραι
Αἵματι καὶ κονίῃσι. πάρος γε μὲν οὐ θέμις ἦεν
Ἱππόκομον πήληκα μιαίνεσθαι κονίῃσιν·
Ἀλλ' ἀνδρὸς θείοιο κάρη χαρίεν τε μέτωπον
Ῥύετ' Ἀχιλλῆος· τότε δὲ Ζεὺς Ἕκτορι δῶκεν
Ἧ κεφαλῇ φορέειν· ἐχέδασθεν δέ οἱ ἦσιν ὀλέθρῳ.
Παῦ δέ οἱ ἐν χείρεσσιν ἄγη δολιχόσκιον ἔγχος,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, κεκορυθμένον· αὐτὰρ ἀπ' ὤμων
Ἀσπὶς σὺν τελαμῶνι κατὰ πέσε τερμιόεσσα.
Λύσε δέ οἱ θώρηκα ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ἄτη φρένας εἶλε, λύθεν δὲ ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.
Στῆ δὲ παφὼν· ὄπιθεν δὲ μετάφρενον ὀξέϊ δουρὶ
μεσσηγὺς Ὦμων μεσσηγὺ κατέδυσεν βάλε Δάρδανος ἀνὴρ,
Παντοίδης Εὔφορβος, ὃς ἡλικίην ἐκέκαστο
Ἐγχείῃ θ' ἱπποσύνῃ τε, ποδέων τε καρπαλίμοισι·
Καὶ γὰρ δὴ πρότε φῶτας ἐείκοσι βῆσεν ἀφ' ἵππων
Πρῶτ' ἐλθὼν σὺν ὄχεσφι διδασκόμενος πολέμοιο·
Ὅς τοι πρῶτος ἐφῆκε βέλος Πατρόκλεες ἱππεῦ,
Οὐδ' ἐδάμασσ'· ὁμὸν αὖθις ἀνέδραμε· μίκτο δ' ὁμίλῳ,
Ἐκ κροὸς ἁρπάξας δόρυ μείλινον· ἐν δὲ τετύκτο
Πάτροκλον γυμνόν περ ἐόντ' ἐν δηϊοτῆτι·
Πάτροκλος δὲ θεῷ πληγῇ καὶ ἐλεὶ δαμασθείς,
Ἂψ ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων.
Ἔκτωρ δ' ὡς εἶδεν Πατροκλῆα μεγάθυμον
Ἂψ ἀναχαζόμενον, βεβλημένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀγχίμολον ῥά οἱ ἦλθε κατ' ἴχνια· δουρὶ δὲ νείατον ἐς κενεῶνα· διὰ τρὼ δὲ χαλκὸν ἔλασσε·
Δύπησεν δ' ἐπεσών, μέγα δ' ἤκαχε λαὸν Ἀχαιῶν.
Ὡς δ' ὅτε σῦν ἀκάμαντα λέων ἐδίησατο χάρμῃ,
Τώ τ' ὄρεος κορυφῆσι μέγα φρονέοντε μάχεσθον
Πίδακος ἀμφ' ὀλίγης, ἐθέλησι δὲ πίεμεν ἄμφω·
Πολλὰ δέ τ' ἀδμήνοντα λέων ἐλάασε βίηφι·
Ὡς πολέας πέφνοντα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Ἕκτωρ Πριαμίδης ἀγχέλου ἔγχει θυμὸν ἀπηύρα·
Καί οἱ ἐπιδρομέων ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε.
Πάτροκλ', ἦπου ἔφησθα πόλιν κεραϊζέμεν ἀμὴν,
Τρωιάδας θ' ὑπὸ γυναῖκας ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας,

Multa etiam saxa magna clypeos quatiebant
Pugnantiũ circa ipsum: hic .a. in vertigine pulueris
Iacebat ingens latè porrectus, oblitus aurigationis.
Quamdiu quidem sol medium cœlum circumibat,
Tamdiu valde vtrosq; tela tangebant: cadebat .a. po-
Quando autem sol vergebat ad vesperam, (pulus:
Et tunc quidem supra modum Achiui fortiores erãt.
Ex quidem Cebrionem telis heroëm traxerunt
Troianorum ex strepitu, & ab humeris arma ademe-
Patroclus aũt Troianis mala cogitans irruit: (runt.
Ter quidem deinde irruit veloci similis Marti
Horrendè vociferans: ter autẽ nouẽ viros interfecit.
Sed quando iam quartò irruit Deo similis,
Tunc tibi Patrocle apparebat vitæ finis.
Occurrebat enim tibi Phœbus in forti pugna
Terribilis: hic quidẽ hunc euntem per turbã nõ vidit:
(Caligine enim multa coopertus obuiauit:)
Stetit .a. à tergo: percussit .a. dorsum, latosq; humeros
Manu procliui. vertigine correpti sunt autẽ ei oculi:
Huius .a. quidẽ à capite galeã deiecit Phœbus Apollo:
Hæcq; prouoluta, crepitum edidit pedibus sub equorũ
In tibiæ formam facta galea: fœdatæ sunt .a. tubæ
Sanguine & pulueribus: antea quidem non fas erat
Cristatam galeam fœdari pulueribus,
Sed viri diuini caput venustum q; frontem
Protegebat Achillis: tũc autem Iupiter Hectori dedit
Suo capite ferendam: propè verò ei erat mors.
Tota autem ei in manibus fracta est longa hasta
Grauis, magna, valida, ferrata: sed ab humeris
Scutũ cum loro humi decidit pedum tenus demissum:
Soluit autem ei thoracem rex Iouis filius Apollo:
Huius .a. stupor mentẽ cepit, debilitatiq; sunt egregij
artus.
Stetit .a. attonitus: à tergo .a. dorsum acuta hasta:
Humeros inter cominus confixit Dardanus vir,
Panthœdes Euphorbus, qui æquales superabat
Iaculoq;, equitandiq; peritia, pedibusq; velocibus.
Etenim olim viros viginti deturbauit ab equis,
Primò veniens cum curribus discens artem præliãdi:
Qui tibi primus immisit telum, Patrocle equitator,
Neq; domuit. hic q; iterũ recurrit, mistusq; est turbæ,
Eẽ corpore extracta hasta fraxinea, neq; sustinuit
Patroclum, nudum quamuis existentem in pugna:
Patroclus autem Dei plaga & hasta domitus,
Retrò sociorũ in multitudinẽ cessit, mortem fugiens:
Hector aũt postquã vidit Patroclum magnanimum
Retrò recedentem vulneratum acuto ferro,
Cominus ad eũ venit p cateruas vulneraui tq; hasta
Extremũ in latus, penitus .a. ferrũ traiecit: (chiu.
Insonuit .a. lapsus: valdè .a. tristitia affecit populũ A-
Sicut .a. quando aprum fortem leo superauit pugnæ,
Hiq; montis in verticibus valdè acres pugnant
Fonte de paruo, volunt autem bibere ambo:
Multum .a. anhelantem aprum leo domuit violẽtia:
Sic multos occidentem Menœtij fortem filium
Hector Priamides cominus hasta animã priuauit,
Et ei gloriando insultans verba velocia dixit:
Patrocle, sanè putabas vrbem euertere nostram:
Troianas verò mulieres libero die erepto

Ἄ ξδν ἐν νήεσι Φίλιω ἐς πατρίδα γαῖαν,
Νήπιε· πάων ἢ ϖεόθ' Ἕκτορ ὠκέες ἵπποι
Ποσὶν ὀρωρέχατην πολεμίζδν· ἔγχει δ' αὐτὸς
Τρωσὶ φιλοπολέμοισι μεταπρέπω, ὅ σφιν ἀμύνω
Ἦμαρ ἀναγκαῖον· σὲ δέ τ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἆ δείλ', οὐδέ τοι ἐσθλὸς ἐὼν χραίσμησεν Ἀχιλλεύς,
Ὅς πρό τοι μάλα πολλὰ μενέων ἐπετέλλετ' ἰόντι,
Μή μοι πρὶν ἰσάην Πατρόκλεες ἱπποκέλευθε
Νῆας ἀνὰ γλαφυρὰς, πρίν γ' Ἕκτορα ἀνδροφόνοιο
Αἱματόεντα χιτῶνα ϖερὶ στήθεσι δαΐξαι.
Ὥς πρό σε ϖεισέφη, σοὶ δ' φρένας ἄφρονι πεῖθε.
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων ϖεισέφης Πατρόκλεης ἱππεύς,
Ἠπόδη νιῦ Ἕκτορ μεγάλ' ἄχεο· σοὶ γὰρ ἔδωκε
Νίκην Ζεὺς Κρονίδης καὶ Ἀπόλλων, οἵ μ' ἐδάμασαν
Ῥηϊδίως· αὐτοὶ γὰρ ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο.
Τοιῆδε δ' ἔπτ' μοι ἑπόεσσιν ἀντεβόλησαν,
Πάντες κὰν αὐτόθ' ὄλοντο, ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες.
Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱὸς,
Ἀνδρῶν δ' Εὔφορβος· σὺ δέ με τρίτος ἐξεναρίζεις.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Οὔ σ' ἐγὼ δηρὸν βέη, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή,
Χερσὶ δαμεὶς Ἀχιλῆος ἀμύμονος Αἰακίδαο.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε
Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη ἀΐδος δὲ βεβήκει,
Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' * ἀνδρότητα καὶ ἥβην.
Τὸν καὶ τεθνειῶτα ϖεϖνύσθαι φαίδιμος Ἕκτωρ·
Πατρόκλεες, τίνύ μοι μαντεύεαι αἰπὺν ὄλεθρον;
Τίς δ' οἶδ' εἰκ' Ἀχιλεὺς Θετίδος καλλιπλόκαμος υἱὸς
Φθήῃ ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι;
Ὣς ἄρα φωνήσας ὀδόντων χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἵρυσε, λὰξ ϖεσσὼν· τὸν δ' ὕπτιον ὧσ' ἀπὸ δουρός.
Αὐτίκα δ' ἰὼν δουρὶ μετ' Αὐτομέδοντα βεβήκει,
Ἀντίθεον θεράποντα ϖοδώκεος Αἰακίδαο.
Ἵετο γὰρ βαλέειν. τὸν δ' ἔκφερον ὠκέες ἵπποι
Ἄμβροτοι, οὓς Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν, ἀγλαὰ δῶρα.

Ducturum esse in nauibus dilectã in patriã terram,
Stulte. pro his autem Hectoris veloces equi
Pedibus extenduntur ad pugnãdum: hasta verò ipse
Inter Troianos bellicos excello: qui ab ipsis arceo
Diem necessarium. te autem hîc vultures comedent.
Ah miser, neq; tibi strenuus existens profuit Achilles,
Qui fortasse tibi valdè multa remanẽs p̃cepit abeũti,
Non mihi antè reuertere, Patrocle bellicose,
Naues in concauas, quàm Hectoris homicidæ
Sanguinolentam loricam circa pectora conscideris.
Si fortè te allocutus est, tibiq; mẽtes demẽti persuasit.
Hunc autem lãguidus allocutus es Patrocle eques,
Iam nunc Hector valdè gloriator: tibi enim dedit
Victoriam Saturnides, & Apollo, qui me domuerũt,
Facilè: ipsi enim ab humeris arma detraxerunt:
Tales verò etiamsi mihi viginti occurrissent,
Omnes illic perijssent mea sub hasta strati.
Sed me fatũ pernicioſum & Latonæ interfecit filius,
Ex viris aũt Euphorbus. tu verò me tertius occidis.
Aliud autem tibi dicam, tu. a. in mentibus pone tuis,
Non sanè neq; tu ipse diutius viues, sed tibi iam
Propè adest mors, & fatum violentum,
Manibus necando Achillis inculpati Aeacidæ.
Sic ipsum locutum finis mortis obtexit:
Anima. a. è membris volans ad infernum descendit,
Suam sortẽ lugens, linquẽs virilem ætatẽ & iuuentã. ✻. ἀνδροτῆτα τε
Hunc & mortuum allocutus est illustris Hector:
Patrocle, cur mihi vaticinaris grauem mortem?
Quis aũt scit si Achilles Thetidis filius pulchricomæ,
Præueniat hasta mea percussus animum perdere?
Sic sanè locutus hastam æream è vulnere
Traxit, calce innixus: hũc. a, supinũ pepulit ab hasta.
Statim autem cum hasta in Automedontem iuit
Diuinum famulum velocis Aeacidæ. (equi
Cupiebat. n. vulnerare: hunc verò extulerũt veloces
Immortales, quos Peleo dij dederant splendida dona.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἔπ' πηλῇϊάδαο] Sic est in rebus humanis comparatum, vt salutaria nobis suggesta consilia exitum suum non sortiantur: cuius rei causa planè cœlestis est. Et certũ est, quod vulgò nostrates dictitant: Proponit homo, disponit Deus. Solet enim ille statuta mortalium non rarò refringere, vt discat nostra imbecillitas non tam ingenio suo, quàm summi illius moderatoris voluntate niti, in cuius potestatem deliberationes omnes nostræ iure veniunt. Exemplum habes luculentissimum in hac narratione, vbi Poëta & cuentu & γνωμικῶς ista sic edocet, vt nihil præterea desiderandum sit.

b ὅστε δ' ἀλκιμον] Testatur Eustathius in quibusdam exemplaribus olim duos istos versus defuisse, & statim post κρέασιν νόσφι ἠϊόνος ἀνδρῶν, sequi ὡς οἱ δ' ἄπο, &c. Tolerari tamen posse puto, & quamuis H. Stephanus dicat, fieri potuisse vt ex altero loco sequentis libri (vitiosè enim apud eum scriptum est Iliad. π. cùm dicendum esset Iliad. ϱ. qui error est operarũ) hi duo versus translati sint, tãdem ex margine, cui adscripti erant, in contextum irrepentes: tamen non obstat quin ab ipso Homero hîc inserti credantur, neque nouum est illum ταυτολογεῖν. Probarem autem quod idem annotat, in sequenti versu legendum esse, ἱπποκορυστὴς μαχέσασθαι, vt est citato loco sequentis libri, vbi hæc sententia ad verbum penè integra repetitur, nisi Eustathius ibidem agnosceret hanc lectionem.

c ἐὰ δή πε δ' ἄπόντῳ] Ex hoc loco constat, antiquum illud Ilium à mari longè fuisse dissitum, alioquin frustrà putant hæc à Patroclo dicta fuisse: quòd ipse Eustathius commemorat. Ego tam frigidæ hoc arbitror esse obseruationis, quia cùm hæc à Patroclo dicebantur, longè à mari distabant, & præterea ipsum mare Græci possidebant, vt Troianis vrinandi facultas non esset. Ait ergo, Si Cebrion iste (qui spurius erat Priami, vt meminit Strabo lib. 13.) in mari forsan esset, doceret re ipsa quàm peritus sit vrinator, cùm in terra etiam existens peritiæ illius præbeat specimen. Scio tamen verum illud esse, veterem illam Troiam, quæ hoc bello expugnata est, remotam à mari fuisse, vt probat copiosè idem Strabo citato iam libro: sed solùm ad eius rei probationem infirmum hinc trahi argumentum contendo.

d πήδεα δίφων.] Hinc patet, non solùm piscium, sed etiam ostreorum apud veteres vsum fuisse. Hic autem Patrocli sarcasmus non minus intempestiuus videtur, quàm ille Merionis, quem idem ipse quoque reprehenderat: tamen excusari magis potest, quia iam interfecto hoste superbiat, Meriones verò virtutem suam ante factum prædicabat. Erat autem moris, vt alibi quoque dictum est, prostratos hostes ab hostibus prosternentibus risu & subsannatione excipi.

e ὣς πρὸς γαῖαν φοίβος] Patroclum Homerus non solùm tam egregijs facinoribus, quibus anteà inter pugnandũ inclaruit, illustrari vult: sed etiam ex ipsa morte maiorem, vt ita dicam, laudis illi splendorem concilat. Quantum enim, quæso, heroëm illum creditis, qui non alia ratione profligari potuit, quàm Deorum ipsorum manu? Exarmari illum enim oportuit cædi & consternari ab Apolline, antequàm mortales illum interimere valuerint: immò adhuc ab Euphorbo non ad pectus (periculosum enim erat) sed ad tergum dolo vulnerari. Magno itaque apparatu tam generosi & magnanimi viri mortem concinnat. Historia tamen quæ rerum non fucos, sed veritates consectatur simpliciter, eam enarrauit partim vt Poëta. Ait ergo Dictys, postero die quàm Sarpedon occidit (in quo diuersum ait ab Homero) Patroclum fortunam belli vincere aggressum (præcessit autem Barbarorũ & Græcorũ grauе sa-

ue satis prælium) Dum hortatur suos, inquit, atque instat hostibus, promptior quàm bellandi mos est, telo Euphorbij ictus ruit. Statimque Hector aduolans eum opprimit, ac desuper vulneribus multis confodit: moxq; nititur abstrahere prælio, scilicet insolentia gentis suæ illudere cupiens, per vniuersa genera dehonestamenti, &c.

ὃς ἤλιτλιλω ἐκέκασο] Non vult ab ignauo homine percuti Patroclum Poëta: itaq; Euphorbum istum breuiter commendat, à iaculandi equitandique peritia, ac pedum velocitate (quam laudi militi dari non est huic vati nouum) quanquam decus illud videtur hac dolosa hostis vulneratione perimi.

ἤδη νῦν ἐλπω μεγάλ' ὄζεο] Eludit optimè Hectoris arrogantiam & iactantiam Patroclus, docens se iam non illius sola manu cadere, sed de duplicis Dei robore: à quibus nisi armis suis spoliatus foret, nõ erat non solùm ipsum Hectorem, sed viginti Hectoras prostraturus, tanta est morienti Heroi viua adhuc generositas. Itaque paulò pòst dicit Hectori, σὺ δέ με τρίτῳ ἐξεναρίζεις, id est, Tu tertius à Ioue & Apolline me interimis. Bella scilicet gloria & laudis seges, in qua demetenda Numina etiam affuisse oportuerit. Maior itaq; Hectoris hac morte, quàm ipsi Patroclo conciliata est ignominia. Dicit autem se à Ioue quoque armis spoliatum, cùm tamen vnius Apollinis anteà meminisset Poëta. At verò in hanc etiam partem venit ipse Iupiter, cùm generaliùs animo cõcipimus hodierno die Troianis auxiliari Iouem, & propensiùs in illos quàm in Græcos ferri, vt acta comprobarunt.

ἢ ἐφάν ἐσ' αὐτὸς δηρὸν βέη,] Vaticinium est à moriente homine manans, vnde statim dicet, Πατρόκλεες, τί νύ μοι μαντοσύνας ἀτρεκὲως ὄλεθρον; Prædicendi autem quædam facultas morientibus tribuitur, quod animi diuinitatem proculdubio arguit, siquidem moribundo corpore expeditus ille paulò meliùs à sensuum vinculis, loco suæ originis propinquior, creditur acutius intelligere, vt indicasse arbitrabatur Philosophus quidam nostri temporis de Rerum prænot. lib. 2. cap. 6. Platonem de Repub. Locus est autem lib. 1. de Legib. vbi dicitur, animum in ipsa senectute, cùm appropinquat morti, meliùs percipere illa quæ post hanc vitam mala ipsum consequutura sunt. Idem Philosophus loco iam laudato rem istam attigit, sed paucis. Eius oratio tota eò redit, posse quidem animam proximam morti (id est, dissolutioni & discessui à suo corpore: sic enim sana mente locus intelligendus est) subtilitate suæ naturæ, in ipso suo transitu, vel antè paululùm, vtpotè vinculis corporis non omnino obnoxia reuelationes nec difficulter percipere: sicuti & in vigilia & in somnis: quæ & à malis spiritibus se immiscentibus turbari potest, & à bonis iuuari. Negat tamẽ idcirco Prophetiam illud dici posse, si virtutum naturæ ea cognitio non superet. Diuina autem reuelatio, inquit, non nisi à bonis Angelis & Deo prouenit: nullo autem modo, aut à malis aut à natura, &c. Tullius de Diuinat. 1. morte appropinquante multò esse diuiniorem animum docet. Vident enim, inquit, qui sunt morbo graui & mortifero affecti, instare mortem. Itaq; his occurrunt plerunque imagines mortuorum: tumq; vel maximè laudi student, eosque qui secus quàm decuit vixerunt, peccatorum suorum tum maximè pœnitet. (Hoc autem adumbratum est ex loco Platonis suprà citato) Diuinare autem morientes etiam illo exemplo confirmat Posidonius: quo affert, Rhodium quendam morientem sex æquales nominasse, & dixisse, qui primus eorum, qui secundus, qui deinceps moriturus esset, &c. Ergo summi isti viri docent animos instante morte faciliùs futura augurari, vt hoc loco vides, & postea in ipso Hectore videbitur, qui Achilli mortem quoque prædicet. Itaque Socrates apud Xenophontem in Apologia. ἀλλά μοί τοι, inquit, αὐτὸς μὲν, ἢ ὅμηρος ἐστιν οἷς τῶν ἐν κεφαλῇ τὸ βιᾶναι ἀποκεκρίκασιν τὰ μέλλοντα, βέλομαι ἢ κἀγὼ χρησμῳδῆσαί τι, &c. Vereor autem vt hoc ab Aristotele concedatur, si quidem diuinationem omnem tollit, vt author est Chalcidius in Timæo Platonis. Sed insuper Socrates in Apologia, quam illi Plato affingit, contrarium sensit, cuius hæc sunt verba: τὸ δὴ μὴ τοῦτο ἐπιφθονῆσαί μοι χρησμῳδῆσαι, ὦ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐν τούτῳ ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθνῄσκειν.

FINIS LIBRI XVI. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΠΕΡΙ τοῦ Πατρόκλου σώματος κρατερὰ συνίσταται μάχη, καθ' ὃν καὶ Εὔφορβος μὲν ἀναιρεῖται ὑπὸ Μενελάου, Ἕκτωρ δὲ τὸν Ἀχιλλέως ἐνδύεται παννυχίδα, καὶ ἀνδίσταται τοῖς Ἕλλησιν. οἱ δὲ πρὸς Μενέλαον Ἀντίλοχον διαπέμπουσι πρὸς Ἀχιλλέα, τὸν Πατρόκλου θάνατον ἀγγέλοντα. ὑποδύντες δὲ καὶ ἀράμενοι τὸ σῶμα τοῖς ὤμοις, ἐκφέρουσι τῆς μάχης· οἱ δὲ Αἴαντες προμαχοῦσι, καὶ ἀπείργουσι τοὺς πολεμίους.

ΑΡΓΥΜΕΝΤΥΜ DECIMISEPTIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

DE Patrocli corpore acris committitur pugna, in qua & Euphorbus occiditur à Menelao: Hector autem Achillis induitur armatura, & resistit Græcis. Qui autem circa Menelaum, Antilochum mittunt ad Achillem Patrocli mortem nunciantem: subeuntes autem & tollentes corpus humeris exportant prælio: Aiaces verò propugnant & arcent hostes.

Ἄλλη ὑπόθεσις· ἢ ἐπιγραφή.

Ῥῶ, Δαναοὶ Τρῶές τε νέκυι περὶ χεῖρας ἔμισγον.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

R, Danai Troianique circa cadauer manus commiserunt.

Ἄλλη.

Μενελάου ἀρίστεια.

ΤΟΝ ἔλαθ' Ἀτρέος υἱὸν ἀρήϊφιλον Μενέλαον
Πάτροκλον Τρώεσσι δαμεὶς ἐν δηϊοτῆτι.
Βῆ ῥ' ἰθὺ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖν', ὥς τις περὶ πόρτακι μήτηρ
Πρωτοτόκος, κινυρὴ, ὃ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο.
Ὣς περὶ Πατρόκλῳ βαῖνε ξανθὸς Μενέλαος.
Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην,
Τὸν κτάμεναι μεμαὼς ὅστις τῶ γ' ἀντίος ἔλθοι.
Οὐδ' ἄρα Παίθῳ γε βοὸς εὐμμελίης ἀμέλησε
Πατρόκλοιο πεσόντος ἀμύμονος· ἄγχι δ' ἄρ' αὐτοῦ
Ἔστη, καὶ προσέφη πρὸς ἀρήϊφιλον Μενέλαον,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε, διοτρεφὲς ὄρχαμε λαῶν.

ILLE latuit Atrei filium bellicosum Menelaum
Patroclus à Troianis interfectus in prælio.
Iuit autem per primos pugnatores armatus fulgenti ære:
Circa.a. ipsum iuit, sicut aliqua circa vitulum mater
Primo enixa, querula, non ante experta partum:
Ita circa Patroclum iuit flauus Menelaus,
Ante aũt se hastilia tenebat, & scutũ vndiq; æquale,
Eum interficere paratus quicũq; sibi obuius veniret,
Neq; sanè Pãthi filius tractãdæ lãceæ peritus, neglexit
Patroclum collapsum egregium: propè autem ipsum
Stetit, & allocutus est bellicosum Menelaum:
Atride Menelaë, generose dux populorum,

χάζεο,

Χάζεο, λεῖπε δὲ νεκρὸν, ἔα δ' ἔναρα βροτόεντα.
Οὐ γάρ τις πρότερος Τρώων κλυτῶν τ' ἐπικούρων
Πάτροκλον βάλε δηϊοτῆτι κρατερὴν ὑσμίνην·
Τῷ μέ ἔα κλέος ἐσθλὸν ἐνὶ Τρώεσσιν ἀρέσθαι,
Μή σε βάλω, ἀπὸ δὲ μελιηδέα θυμὸν ἕλωμαι.

Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
ᵉΖεῦ πάτερ, ἦ μὴν καλὸν ἐπ' ἐρσήεντα δίεσθαι.
ᵈΟὔτ' οὖν πρόσθε λέοντος μενεπτολέμοιο, οὔτε λέοντος,
Οὔτε συὸς κάπροιο ὀλοόφρονος (ἔστε μέγιστος
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν * πρὸς ἀντίον βλεμεαίνῃ)
Ὅσσον πρὸς ἀνδρὸς ἥρως εὐμμελίαι * φρονέουσιν.
Οὐδὲ μὲν ἀσχετόβιος βίη ὑπερίοπος ἱππόδαμοιο
Ἥρης ἤνδανε πόντηϑ', ὅτε μ' ὤνατο, καί μ' ὑπέμιμνε·
Καί μ' ἔφατ' ἐν Δαναοῖσιν ἐλέγχιστον πολεμιστὴν
Ἔμμεναι. ἀσχαλόωντι δέ οἱ φρεσὶ πότνια μήτηρ,
Εὐφρῆναι ἄλοχόν τε φίλην καὶ δώματα καλά.
Ὡς ϑέλω καὶ σὸν ἐγὼ λύσω μένος, εἴκε μοὶ αὐτῷ
Στήμεν. ἀλλά σ' ἔγωγε ἀναχωρήσαντα κελεύω
Ἐς πληθὺν ἰέναι, μηδ' ἀντίον ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παϑέειν. ᵉ ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Ὣς φάτο, τὸ δ' ἀπέπϑεν, ἀμφὶς δόμεν δὲ σιωπήν,
Νῦν μὲν δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς, ἦ μάλα τίσεις
Γνωτὸν ἐμὸν τὸν ἔπεφνες ἐπιδευχόμενόν τε ἀγοράων.
Χήρωσας δὲ γυναῖκα μυχῷ θαλάμοιο νέοιο,
*Ἀρητὴν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πῶκα τίϑεσας.
Ἦ κέ σφιν δηλοῖσι γόος καὶ πάτασμα γλυκίμων,
Εἴκων ἐγὼ κεφαλήν τε τιλὼ καὶ πύχας ἀνείκας,
Παίϑω δ' ἐν χείρεσσι βάλω καὶ φρόντιδι δίῃ·
Ἀλλ' ἁμαὶ ἔτι δηρὸν ἀπείρητος πόνος ἔσται,
Οὐδέ τ' ἀδηλήτου, οὔτ' ἀλκῆς οὔτε φόβοιο.

Ὣς εἰπὼν, οὔτησε κατ' ἀσπίδα πάντοσε ἴσην·
Οὐδ' ἔρρηξεν * χαλκὸν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ
Ἀσπίδι ἐν κρατερῇ. ὁ δὲ δεύτερος ὦρνυτο χαλκῷ
Ἀτρεΐδης Μενέλαος ᶠ ἐπιδευόμενος Διὶ πατρί.
Ἀψ δ' ἀναχαζόμενος κὴ σμάχοιο ϑέμεθλα
Νύξ, ὅπῃ δ' αὐτὸς ἔρυσε, βαρείῃ χειρὶ πιφήσας·
Ἀντικρὺ δ' ἀπαλοῖο δι' αὐχένος ἦλυϑ' ἀκωκή.
Δάπτησεν δὲ πεσὼν, ῥάϑησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Αἵματι οἱ δεύοντο κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι,
Πλοκμοί τ' οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο.
ᵉ Οἷον δὲ τρέφῃ ἔρνος ἀὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης
Χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, ὅϑ' ἅλις * ἀναβέβρυχεν ὕδωρ,
Καλὸν, τηλεθάον, τὸ δέ τε πνοιαὶ ποδόνεσσι
Παντοίων ἀνέμων, καί τε βρύει ἀνθεῖ λιπαρῷ·
Ἐλθὼν δ' ἐξαπίνης ἄνεμος σὺν λαίλαπι πολλῇ,
Βόθρου τ' ἐξέσπασε καὶ ἐξεταύσατ' ἐπὶ γαίῃ·
Τοῖον Πανθοΐδην ἐϋμμελίην Εὔφορβον
Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἐπεὶ κτάνε, τεύχε' ἐσύλα.
Ὡς δ' ὅτε τις τε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκὶ πεποιθὼς,
Βουκολιόωντος ἀγέλης βοῦν ἁρπάσῃ ἤτις ἀρίστη·
Τῆς δ' ἐξ αὐχένα ἕαξε λαβὼν πρατερῇσιν ὀδοῦσι
Πρῶτον, ἔπειτα δέ τ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει
Δηῶν, ἀμφὶ δὲ τόν γε κύνες τ' ἄνδρες τε νομῆες
Πολλὰ μάλ' ἰύζουσιν ὀπόπροθεν, οὐδ' ἐθέλουσιν
Ἀντίον ἐλθέμεναι· μάλα γὰρ χλωρὸν δέος αἱρεῖ·
Ὣς τῶν οὔτινι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐτόλμα
Ἀντίον ἐλθέμεναι Μενελάῳ κυδαλίμοιο.
Ἔνθά κε ῥεῖα φέροι κλυτὰ τεύχεα Πανθοίδαο

Recede, & linque mortuum, & mitte ſpolia cruenta.
Non.n.aliqs prior Troianorũ, illuſtriũq; auxiliatorũ
Patroclum vulnerauit haſta in forti pugna:
Quare me ſine gloriã bonã inter Troianos reportare:
Ne te vulnerem, & dulcem vitam eripiam. (laus:
Hunc valdè indignatus allocutus eſt flauus Mene-
Iupiter pater, nõ.q.honeſtum eſt ſupra vires gloriari.
Neq; igitur pardi tanta vis, neq; leonis,
Neque ſuis apri pernicioſi (cuius maximus
Animus in pectoribus magno robore furit) ᵡ.μέγα
Quantum Panthi filij pugnaces ſuperbiunt. ᵡᵡ.Φορέῃσιν.
Neq; verò vel vis Hyperenoris equitis (ctauit,
Sua iuuentute fruebatur, cũ me deſpexit & me expe-
Et me dicebat inter Danaos ignauiſſimum bellatorẽ
Eſſe: neq; ipſum puto pedibus ſuis reuerſum
Oblectaſſe vxoremq; dilectam, venerandosq; parẽtes:
Sic quidem & tuum ego ſoluam robur, ſi me contra
Steteris, ſed te ego recedentem moneo
In multitudinem ire: neq; aduerſus conſiſtas mihi,
Antequam aliquid malum patiaris. factum autem
demum ſtultus cognouit.
Sic dixit: hũc.a.nõ flectebat, ſed reſpondẽs inquit:
Nũc qdẽ iã Menelaë generoſe, certè valdè dabis pœnas
Pro fratre meo quẽ interfeciſti: iactabũdus.a.p̃dicas.
Viduaſti autem vxorem in conclaui thalami noui.
Perniciosum verò parentib. luctum & dolorẽ feciſti. ᵡ.Ἄρητον
Profectò ipſis miſeris luctus repreſſio fierem,
Siquidem ego caputq; tuum & arma ferens
Pantho in manus dedero & Phrontidi nobili:
Sed non quidem adhuc diu intentatus labor erit,
Neq; ſine pugna, neq; robore, aut terrore vtriuſq;.
Sic fatus, vulnerauit eũ ad ſcutũ vndiq; rotundũ.
Neq; perrupit æs: incuruata eſt autem eius cuſpis ᵡ.χαλκὸς.
Scuto in forti: hic verò ſecundus impetum fecit ferro
Atrides Menelaus, ſupplicans Ioui patri:
Retrò autem cedentis illius, in gulæ imas partes
Vulnerauit: ipſe verò nixus eſt, forti manu fretus.
Eregione aũt tenerã per ceruicem penetrauit cuſpis:
Inſonuit autẽ lapſus, crepueruntq; arma ſuper ipſo.
Sanguine ei madefactæ ſunt comæ Gratijs ſimiles,
Capilliq;, qui auroq; & argento reuinẽti erant.
Qualẽ autem nutrit plantam vir vireſcentem oliua
Loco in deſerto, vbi abundè ſcaturit aqua ᵡᵡ.αὐαξι-
Limpida vireſcens, illamq; flatus mouent βρόχῳ
Variorum ventorum, & ſcatet flore albo:
Veniens autem repentè ventus cum turbine multo
Foſſaq; euulſit, & extendit in terram:
Talem Panthi filium bellicoſum Euphorbum
Atrides Menelaꝰ poſtquã interfecit, armis ſpoliabat.
Vt autem quando quis leo montanus robore fiſus,
Paſcentis armenti bouem rapuit quæ optima eſt,
Huius aũt ceruicem fregit correptam validis dentib.
Primùm: deinde verò ſanguinẽ & viſcera oĩa ſorbet
Dilanians: circum aũt hunc canesq; viriq; paſtores
Multùm valdè exclamant procul, neq; volunt
Contra ire: valdè enim pallidus timor tenet eos:
Sic horum nulli animus in pectoribus audiebat
Contra ire Menelaum glorioſum.
Tunc facilè abſtuliſſet elegantia arma filij Panthi

Ἀτρεΐδης, εἰ μή οἱ ἀγάσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὅς ῥά οἱ Ἕκτορ ἐπῶρσε θοῷ ἀτάλαντον Ἄρηϊ,
Ἀνέρι εἰσάμενος Κικόνων ἡγήτορι Μάντῃ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἕκτορ νῦν σὺ μὲν ὧδε * θέεις, ἀκίχητα διώκων
Ἵππους Αἰακίδαο δαΐφρονος· οἱ δ' ἀλεγεινοὶ
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ἠδ' ὀχέεσθαι
Ἄλλῳ γ' ἢ Ἀχιλῆϊ, τὸν ἀθανάτη τέκε μήτηρ.
Τόφρα δέ τοι Μενέλαος ἀρήϊος Ἀτρέος υἱὸς,
Πατροκλῆα θείοιο, Τρώων τὸν ἄριστον ἔπεφνε
Πανθοίδην Εὔφορβον, ἔπαυσε δὲ θέρσος ἀλκῆς.

Atrides, nisi ipsi inuidisset Phœbus Apollo,
Qui in eum Hectorem incitauit veloci simile Marti,
Viro similis Ciconum ductori Mentæ,
Et ipsum edita voce verbis velocibus allocutus est:
Hector, nunc tu quidē sic curris, temerè persequēs
Equos Aeacidæ bellicosi: ipsi.a. difficiles
A viris quidem mortalibus domari & currui subdi
Ab alio quàm Achille, quē immortalis peperit mater.
Interim autem Menelaus bellicosus Atrei filius,
Patroclum protegens, Troianorū fortissimum occidit
Pāthædē Euphorbū: cohibuit.a. ab impetuoso robore.

COMMENTARIVS.

a βάσε ξωνὸς Μενέλαος] Inducitur à Poëta Menelaus, acriter depugnans pro Patrocli cadauere, quòd consentaneum videbatur: vt cùm illius causa Patroclus lubens in mortis periculum se coniecisset, ille etiam hoc officium Patroclo meritò rependeret. Porrò notandum est, Menelaum quidem alioqui satis imbellem ferè vbiq; describi: nisi vbi illud rei postulat occasio, aut necessariò vel pudore ad fortiter se gerendum incitatur, vt hoc loco, vt & ipsiusmet oratio paulò pòst indicabit, cùm Hectori cedet.

b ἀτρεΐδη Μενέλαε,] Opponitur Menelao Euphorbus ille Panthoides, de quo dictum est superiore libro, qui sibi Patrocli corpus vindicat eo potissimùm argumento, quòd à se primùm Patroclus vulneratus sit, vnde reliquos etiam Troianos forsan, & ipsum etiam Hectorem à parte prædę istius excludit. Iurisconsulti nostri ex hoc loco suam illam disputationem de rerum acquirendo dominio videntur posse illustrare, in illo capite, vbi quæritur, Vtrum qui prior belluam aut auem læserit, illius dominus dicatur: an qui posteà vel planè interfecit, vel læsam iam mortifero ictu cepit. Diximus enim anteà Patroclum ab Euphorbo priùs læsum, quàm ab Hectore: ipsum autem Hectorem posteà penitùs interemisse, & tamen cadauer ipsum sibi putat acquisitum Euphorbus prioris vulneris nomine.

c ξεῦ πάτερ,] Rectè sermonē ad Iouem conuertit γνωμάτυμα sequens enunciaturus, ἃ μὲν καλὸν ὑπαίθριον ἀχέπαλος: quia iactantiam illam odit Deus, vt ait Sophocles, ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους ὑπερεχθαίρει. & Chæremon, ὅλως τὸ κρεῖσσον σὺν ἐᾷ φρονεῖν μάγα. Item Menander, ὁ ζεὺς κολάσεις τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων. Ideò quasi testem appellat Iouem iactantiæ, qua sibi Euphorbus insultat, vt eam vlciscatur, aut etiam hominem derideat: vel quasi dicat, Iupiter audis hæc? Vidésne hominem iactabundum & superbum, qui præ suæ virtutis confidentia audet sibi de me victoriam polliceri, quasi res illi cum ignauo homine sit, aut quasi nullus sit, qui cum eo valeat comparari? Audis quidem & vides. Cùm ergo id genus hominum odiosum tibi sit, fac vt ille etiam sentiat quàm temerè superbiatur. Hæc mea est sententia, quæ si alicui non placuerit, huic eidem nolo Eustathij interpretationes arridere, quas insulsiores, vt arbitror, comperiet. Tripliciter enim hoc explicat, vt sic locutus sit Menelaus: vel quasi Euphorbum irrideat, qui mortem sibi minetur, quam ipse ex oraculo quodam sciat apud Troiam sibi non euenturam: vt sit, ô Iupiter, id est, fatum, aduersus cuius statutum superbit Euphorbus, &c. vel (quæ explicatio adhuc magis est ridicula) vt ξεῦ πάτερ cōmunius dictum sit, cùm Iupiter hominū & Deorum pater sit, Menelaus autem homo: vel vt Iouem compellet Menelaus, κῦ γένες οἰκτίσαιτο. Nam ille ex Ioue est, & διογενὴς, διοτρεφὴς δὲ φίλος tanquam Rex: ideò illum inuocat, persuasus ipsum pariter secum aduersus hunc iactabundum, indignatum iri. Hæc Eustathius, quæ ego planè repudio.

d οὔτ' ἔν ποδάλι] Videntur ista à Menelao superfluè adiecta fuisse, exaggerante illā Euphorbi iactantiam: quasi ille suum robur, pardi, leonis, aut apri robori anteposuerit, quod tamen non fecit. Sed forsan hæc olim ab ipso Hypenore dicta fuerant generaliter de prole Panthæi. Erat enim & ille Hypenor frater Euphorbi, item & Polydamas. quasi dicat Menelaus, Scilicet isti Panthoidæ tam generosi & fortes sunt, vt reliquos omnes antecellant. Atqui tuus ille Hyperenor, Euphorbe, qui se etiam perinde ac tu iactitabat, sensit virtutem meam cum suo dispendio. Nunquid enim ille à me interemptus est? (Illud enim significat illa ἀποφασις, ἀλλ' ἐμοὶ πόδεσί γε οἷσι κιών, &c.) Atqui si illo ego præstantior fui, credis mihi robur decreuisse, vt patem fortunam fratri à me non subiturus sis? Immò præstat vt saluti tuæ consulens, in multitudinem te referas, à qua non potes, nisi cum damno tuo, abesse.

e ῥεχθὲν δὲ πεπρωμένον ἔγνω.] Sapientiæ est & prudentiæ, sibi ita prouidere, & tam cautè rem suam gerere, ac nullus sit post factum pœnitentiæ locus, alioqui sera est illa cautela, qua tum demum instruare, cùm res confecta est. Sic Epimetheus post apertam Pandoræ pyxidem sapuisse dicitur, vnde ἀμαρτίνος & ὀψίνους appellatur. Sic quoq; Phryges, vt est apud Andronicum. Sic piscator ille apud Sophoclem, vt retulit Zenodotus, læsus à pisce scorpione. Itaq; euentum stultorum magistrum Fabius apud Liuium appellauit. Primus autem Homerus hæc omnia edocuit, hac sententia, quam item Hesiodus paululùm immutatam enuntiauit,

- μήκη δ' ὑπερφίαλον ἴσχει εἰς τέλος ἐξελθοῦσα, πολὺ δὲ πρόσθεν ἔγνω.

Repetit Homerus ipse infrà Iliad. υ.

f ἐποτρύνω δὲ παῖσι.] Aliàs ipsa verba exponit, quibus supplicatur à pugnantibus: hîc tantùm rem indicat. Nescio autem quo pacto fiat, vt magis pios & Dei meminentes facit Græcos Poëta, nisi hoc studio gentis factum est. Hîc enim Menelaum inducit cū Euphorbo pugnaturum, Deo primùm supplicantem, Barbarum verò minimé. Illius autem exemplo monendi sunt ij, qui in pari negotio versantur, Numinis semper meminisse, ex cuius solo nutu victoriæ dependet exitus, vt sæpiùs monuimus. Sed ista satis nūquam dici possunt & inculcari, tam rudis hac parte est mortalitas.

g οἷον δὲ τρέφει ἔργον ἀνῆς] Eleganti & concinnæ rei elegantem & concinnum Euphorbum prostratum à Menelao, comparat. describit autem illius comas Gratijs similes, capilloſq; auro & argento renodatos: quibus similis est virescens perpetuò oleæ surculus in locis humectis, illa etenim amat genus illud arborum, item & ipse flos oleæ candidus. Ventis autem vsque ab radice oleam extirpantibus comparatur Menelaus, cuius manu Ephorbus cecidit.

h οἱ δ' ἀλεγεινοὶ] Commendātur adhuc hi Achillis equi, quos ait Apollo à mortalibus equitari non posse, vt Hectorem ab illorum persequutione deterreat, sed ab Achille tantùm, cuius genus diuinum est à Thetide. Hinc etiam elici puto, quod superiorem meam sententiam de equorum Achillis immortalitate confirment, quasi ideò mortalibus ipsi subijci nolint.

χρ. αὐτόνον χρ. ἀμφιμελάνας.

Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖθις ἔβη θεὸς * ἀμπνύνθη δ' ἀνδρῶν
Ἕκτορα δ' ἄλγος ἄχος πύκασε φρεσίν * ἀμφὶ μελαίνας·
Πάπτηνεν δ' ἄρ' ἔπειτα κιὼν στίχας· αὐτίκα δ' ἔγνω
Τὸν μὲν ἐπαγνύμενον κλυτὰ τεύχεα, τὸν δ' ὑπὸ γαίῃ
Κείμενον· ἔρρεε δ' αἷμα κατ' ἀπτερύγων ὠκέλλω.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἰθοπι χαλκῷ,
Ὀξέα κεκληγώς, φλογὶ εἰκέλος Ἡφαίστοιο
Ἀσβέστῳ· ἀδινὸν δὲ μόγησεν Ἀτρέος υἱὸν
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμὸν,

Sic fatº, hic qdē rursus iuit deus in certamē virorū:
Hectorem autē grauis dolor cepit præcordia circa nigra:
Circūspexit.a. deinde per turmas: statim.a. cognouit
Hunc quidē auferentē inclyta arma: illum.a. in terra
Iacentem: fluebat verò sanguis per inflictum vulnus.
Iuit autem per primos in acie armatus splēdenti ære,
Acutè proclamans flammæ similis Vulcani
Inextinguibili. neq; filiū latuit Atrei acutè vociferās:
Ingemiscēs.a. dixit erga suū magnanimum animum:

a Ὤ μοι

Ὤ μοι ἐγὼν, εἰ μέν κε λίπω κλυτὰ τεύχεα καλὰ,
Πάτροκλον θ', ὃς κεῖται ἐμεῦ ἕνεκ' ἐνθάδε δμῳῆς,
Μήτις μοι Δαναῶν νεμεσήσεται ὅς κεν ἴδηται·
Εἰ δέ κεν Ἕκτορι μοῦνος ἐὼν καὶ Τρωσὶ μάχωμαι
Αἰδεσθείς, μήπως με περισσεύωσ' ἅμα πολλοί·
Τρῶας δ' ἐνθάδε πάντας ἄγει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Ὅππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃσι θεὸς δηΐμονα φωτὶ μάχεσθαι
Ὅς νέ θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη.
Τῶ μή τις Δαναῶν νεμεσήσεται, ὅς κεν ἴδηται
Ἕκτορι χωρήσαντ', ἐπεὶ ἐκ θεόφιν πολεμίζει.
Εἰ δέ τω Αἴαντός γε βοὴν ἀγαθοῖο πυθοίμην,
Ἄμφω κ' αὖτις ἰόντε δυσμενέων μεμνήμεθα χάρμης,
Καὶ τῶ γε δηΐμονά περ, εἴ πως ἐρυσαίμεθα νεκρὸν
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ· [b] κακῶν δέ κε φέρτερον εἴη.
Ἑως ὃ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα δ' ἆρ' ἐγγὺς ἵκανον Τρώων τέλεα ἡλυθον· ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ.
[c] Αὐτὰρ ὅγ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο, λεῖπε δὴ νεκρὸν
Ἑντροπαλιζόμενος, ὥστε λὶς ἠῢγένειος,
Ὅν ῥα κύνες τε καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῖο δίωνται
Ἔγχεσι καὶ φωνῇ· ὃ δ' ἐν φρεσὶν ἄλκιμον ἦτορ
Παχνοῦται, ἀέκων δέ τ' ἔβη ἀπὸ μεσσαύλοιο·
Ὣς ἀπὸ Πατρόκλοιο κίε ξανθὸς Μενέλαος.
Στῆ δ' μετατρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων,
Παπταίνων Αἴαντα μέγαν Τελαμώνιον υἱόν·
Τὸν δ' μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης,
Θαρσύνων θ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι.
Θεσπέσιον γάρ σφιν φόβον ἔμβαλε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Βῆ δ' θέειν, εἶδαρ δ' πεμπάζων ἕπετο νῦδις·
Αἴαν δεῦρο πέπον σὺν Πατρόκλοιο θανόντος
Σπεύσομεν, αἴ μεν ἔπειτα σὺν Ἀχιλῆϊ σῶν θέρωμεν
Γυμνὸν· ἀπὸρ τάγε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφατ'. Αἴαντι δ' μαὶ φρονὶ θυμὸν ὄρινε·
Βῆ δ' μὰ πρόμαχον, ἅμα δ' ξανθὸς Μενέλαος,
Ἕκτορα μὲν Πάτροκλον, [d] ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα,
Ἕλκε, σὺν ἀμοιῖν κεφαλὴν τάμοι ὀξεῖ χαλκῷ,
Τὸν δ' νέκυν Τρωῇσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη.
Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον.
Ἕκτωρ δ' ἂψ ἐς ὅμιλον ἰὼν σὺν ἑκάζετ' ἑταίρων·
Ἐς δίφρον δ' ἀνόρουσε· δίδου δ' ὄγε τεύχεα καλὰ
Τρωσὶ φέρειν πρὸς ἄστυ, μέγα κλέος ἔμμεναι αὐτῷ.
Αἴας δ' ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ στάς [e] εἰσάντα καλύψας,
Ὡς δὲ τὸ τε λέων ὥς τε οἷσι τέκεσσιν,
Ὅν ῥά τε νήπι' ἄγοντα συναντήσωσιν ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπαίδρες, ὁ δέ τε σθένει βλεμεαίνῃ,
[f] Πᾶν δέ τ' ὀπιπεύσιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων·
Ὣς Αἴας ἀμφὶ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει.
Ἀτρεΐδης δ' ἐπόρουσεν ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Εἰσάντα μέγα πένθος ἐνὶ φίλτατον ἀέξων.
Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάϊς, Λυκίων ἀγὸς ἀνδρῶν,
Ἕκτορ ὑπόδρα ἰδὼν χαλεπῷ ἠνίπαπε μύθῳ·

ε * Ἕκτορ [h] εἰδὸς ἄριστε, μάχης ἄρεα πολλὸν ἐδμεύεο·
Ἦ σ' αὔτως κλέος ἐσθλὸν ἔχει * φύξηλιν ἐόντα.
Φράζεο νῦν ὅπως κε πόλιν καὶ ἄστυ σαώσῃς
Οἶος σὺν λαοῖσι τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.
Οὐ γάρ τις Λυκίων γε μαχήσεται Δαναοῖσιν
Εἵνεκα τεῖο πόλιος· ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.

Hei mihi siquidem deseruero arma pulchra
Patroclumq́, qui iacet meum propter hic honorem,
Vereor ne qs mihi Danaorũ succẽseat, qcũq; viderit.
Si a.cum Hectore solus existens, & Troianis pugnem
Reuerit°, timeo ne quo modo me circũdẽt vnũ multi:
Troianos aũt huc omnes ducit ornatus galea Hector.
Sed cur mihi hæc charus deliberat animus?
Quando vir velit aduersus deum cum viro pugnare,
Quẽ Deus honoret, statim ei magna calamitas infer-
Ideò me nemo Danaorum arguet, qui viderit (tur,
Hectori cedentẽ, quoniam à deo (insligatus) pugnat.
Sicubi autem Aiacem in prælio fortem audirem,
Ambo rursus euntes reminisceremur pugnæ,
Quãuis aduersus deũ, si quo modo eriperemus cada-
Pelidæ Achilli: è malis verò sanè melius esset. (uer
Dum hæc cogitabat in mente, & in animo,
Interim Troum turmæ superuenerũt: pĩbat a. Hector.
Sed hic retrocessit, reliquitq́, cadauer,
Subinde sese conuertens. vt leo bene iubatus,
Quem canesq́, & viri à stabulo abigant
Hastis & clamore: huius a. in præcordijs forte cor
Turbatur: inuitus autem abit à caula:
Sic à Patroclo discessit flauus Menelaus:
Stetit a. cõuersus postquam venit ad agmen sociorũ,
Lustrans oculis Aiacem magnum Telamonium filiũ:
Hunc aũt valdè citò agnouit pugnæ ad læuam totius,
Hortantem socios, & concitantem ad pugnandum:
Ingẽtem. n. eis formidinem iniecerat Phœbus Apollo.
Perrexit autem currere: statim. a. astans verbũ dixit:
Aiax, huc amice pro Patroclo mortuo
Festinemus: si cadauer saltem Achilli feramus
Nudum. at arma habet galeæ motor Hector.
Sic dixit: Aiaci verò bellandi perito animũ cõmouit:
Iuit a. p primos pugnatores, simulq́, flauus Menelaus.
Hector. q. patroclũ postquã inclytis armis exuisset,
Trahebat vt ab humeris caput abscinderet acuto ære,
Et cadauer Troianis trahens canibus daret.
Aiax aũt propè venit gestans scutum velut turrim.
Hector. a. retrò in multitudinẽ iẽs recedebat sociorũ:
In currum autem ascendit, deditq́, hic arma pulchra
Troianis, ferẽda ad vrbẽ, magna gloria vt essent ipsi.
Aiax. a. circum Menœtiadem scutum latum obtegẽs,
Stetit, sicut aliquis leo circa suos catulos,
Cui quidem catulos ducenti occurrerint in sylua
Viri venatores, hic autem fortitudine superbit,
Totumq́, supercilium deorsum trahit, oculos tegens:
Sic Aiax circa Patroclum heroëm iuit:
Atrides autem ex altera parte bellicosus Menelaus
Stabat magnum luctum in pectoribus augens,
Glaucus autem Hippolochi filius Lyciorũ dux virorũ
Hectorem torùè intuitus graui obiurgauit sermone:
Hector, ô specie præstantissime, pugnam sanè mul-
tum deseruisti, — κ. Ἔκτως ὦ εἶδος
Certè te frustrà fama bona tenet, fugax cùm sis. — κ. φύξιλιν
Considera nunc quomodo ciuitatem & oppidũ serues
Solus cum populis qui in Ilio nati sunt.
Non. n. quis Lyciorũ saltẽ pugnaturus cum Danais
Ibit pro vrbe: quoniam nulla vtiq; gratia esset
Pugnare hostes inter viros indesinenter vsque.

Πῶς κεσὺ χείρονα φῶτα σαώσεις μεθ' ὅμιλον
Σχέτλι' ἐπεὶ Σαρπηδόν' ἅμα ξεῖνον καὶ ἑταῖρον
Κάλλιπες Ἀργείοισιν ἕλωρ καὶ κύρμα γυναιξί·
Ὅς τοι πολλ' ὄφελ' ἡμῖν πολέι τε καὶ αὐτῷ
Ζωὸς ἐών· νῦν δ' οὔ οἱ ἀλαλκέμεναι κυσὶν ἔτλης·
Τῶ νῦν εἴπερ ἐμοὶ Λυκίων ὑπιποίσεται ἀνδρῶν,
Οἶκαδ' ἴμεν, Τροίῃ δὲ πεφήσεται αἰπὺς ὄλεθρος.
Εἰ γὰρ νῦν Τρώεσσι μετὰ πολυθαρσὲς ἐνείη
Ἄτρομον, οἷόν τ' ἄνδρας ἐστέρξεται οἵ περ ἑοῖο
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πόνον καὶ δῆριν ἔθεντο,
Αἶψά κε Πάτροκλον ἐρυσσάμεθα Ἴλιον εἴσω·
Εἰ δ' οὗτος περὶ δῦσι μέγα Πηλάμοιο ἄνακτος
Ἐλθοι τεθνειῶς, καί μιν ἐρυσσάμεθα χάρμης,
Αἶψά κεν Ἀργείοι Σαρπηδόνος εὖτια καλὰ
Λύσαιμεν, καί κ' αὐτὸν ἀγοίμεθα Ἴλιον εἴσω.
Τοίου γὰρ θεράπων ἵ πέφατ' ἀμφὶ βοείας· ὃς μέγ' ἄριστος
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ, καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες.
Ἀλλὰ σύγ' Αἴαντος μεγαλήτορος οὐκ ἐπάλαστας
Στήμεναι ἄντα, κατ' ὄσσε ἰδὼν δηΐων ἀνὰ ἀὐτήν.
Οὐδέ τις ἰθὺς μαχέσασθαι ἐπεὶ σέο φέρτερός ἐστι. (ἰωὴ,
Τὸν δ' αὖ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Γλαῦκε, τίη δὴ σὺ τοῖος ἐὼν ἐὺ μυθέαι ἠδὲ βοώπης;
ᵍ. Ὦ εἶπον τ' Ὦ πέπον, ἦ τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων,
Τῶν ὅσσοι Λυκίῃ ἐριβώλακα ναιετάουσι.
ᵏ Νῦν δέ σε ὠνοσάμην πάγχυ φρένας, οἷον ἔειπες·
Ὅς τε μὲν Φῆς Αἴαντα πελώριον ἐξαλαπάξαι.
Οὗτοι ἐγὼν ἔρριγα μάχην, ὀδὲ κλύπον ἵππων·
Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος αἰγιόχοιο,
Ὅς τε καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, καὶ ἀφείλετο νίκην
ʰ. ἐτὲ δ' ποτὲ Ῥηϊδίως ᵏ ὅτε δ' αὖτε ᵏ ἐπορεύσατο μαχέσασθαι.
ʰ. ἐπορεύσατο Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἐμὲ ἵστασο, καὶ ἴδε ἔργον·
οἱ μάχεσθαι. Ἦ τοι μὲν νήπιός γε κακὸς ἔσσεαι, ὡς ἀγορεύεις,
Ἢ τινα καὶ Δαναῶν, ἀλκῆς μέγα πῶϊ μεμαῶτα,
Σχήσω ἀμυνόμενον περὶ Πατρόκλοιο θανόντος.

Quomodo tu deteriorem virũ seruares inter turbam
Crudelis, postquã Sarpedonẽ simul hospitem & sociũ
Reliquisti Argiuis direptionem & prædam fieri?
Qui tibi magno commodo fuit vrbiq; & ipsi,
Viuus existẽs, nũc.a.nõ ab eo arcere canes sustinuisti.
Itaq; nunc si quis mihi Lyciorũ obsequetur virorum,
Domũ ibimus, Troiæ verò exorietur grauis pernicies.
Si enim nunc Troianis robur audax inesset
Intrepidum, quale viros inuadit qui pro patria
Aduersꝰ viros inimicos laborẽ & pugnã instituerũt,
Statim Patroclum traheremus Ilium intra.
Si autem hic ad vrbem magnam Priami regis
Veniret mortuus, & ipsum traxissemus è pugna,
Illicò Argiui Sarpedonis arma pulchra
Redderent, & ipsum duceremus Ilium intra. (mus
Eius.n. famulus interfectus est viri, qui lõgè fortissi-
Argiuorũ apud naues, & cuius cominus pugnãtes fa-
Situ Aiacem magnanimũ non sustinuisti (muli.
Stare contra, oculos intuitus hostium in pugna,
Neq; ex aduerso pugnare: quoniãte præstantior est.
Hũc.a.torue inspiciẽs allocutꝰ est bellicosus Hector:
Glauce, cúrnam tu talis existens superbè locutus es?
O amice, certè putabã te prudentia superare cæteros,
Eos quotquot Lyciam glebosam habitant:
Nunc aũt tuam arguo omnino mẽtem, quale dixisti:
Qui me ais Aiacem magnum non tulisse,
Nequaquã ergo horrui pugnã, neq; strepitũ equorum:
Sed semper Iouis melior mens ægidem gestantis,
Qui & fortem virum terret, & aufert victoriam
Facilè: quando vtiq; ipse compellit pugnare.
Sed agè huc amice prope me sta, & vide opus,
An tota die ignauus ero, vt dicis.
An aliquẽ etiã Danaorũ à robore, admodũ quamuis
Reprimã defendẽdi Patroclũ mortuũ. (promptum,

COMMENTARIVS.

a ὦ μοι ἐγὼν, ἐ μοὶ κε λίπω] Hîc rursus aliud est exemplum pietatis Menelai: nam maluit Hectori, qui Apolline excitante & auxiliante præliabatur, cedere, quàm pertinaciter resistere, ne videlicet esset θεομάχος: quasi illi quoque Deo bellum inferãt, qui illud cum iis gerunt, quos ille sua dextera protegit. Quod vtinam hostes nostri intelligerent. Sed expectandum illius est insigne damnum, quod aduersum se pugnantibus struere Deum dicit Poëta, egregia illa sequenti γνώμῃ. Qua de re etiam aliàs dictum est. Mirum tamen est, quid nunc in mentem Menelao veniat, cùm totum hoc prælium aduersus Deos conficiatur, vnde videbantur melius Græci facturi, si iam inde ab initio à pugna destitissent. Sed ista adeò conturbata sunt, & tam temerè dicta, vt quid statuas, certum non sit. Id verò nobis præstandum est, vt à prauis recta discernamus, ne nos malè factorum exempla in documenta ac præcepta torqueamus. Hic locus porrò ex eorum est numero, qui nobis amplectendi sunt.

b κακῶν δέ κε φέρτερον εἴη.] Electio etiam in malis est, nõ quatenus mala sunt per se, at quatenus malũ altero malo minus est: quod in bonis etiam censetur respectu maioris. Alioqui electio propriè boni est, non mali.

c οὐτὲ γὰρ ὀγ' ἐξοπίσω] Fugientem introducit Menelaũ non quasi timidum, sed generosum. Comparat enim eum leoni, quẽ vbi venatores persequuntur, lento gradu recedit: & vt ait Poëta: ὑπαποπαλιζόμενον, semper ad tergus oculos conuertens, vt superiore libro ex Aristotele, Plinio & Solino diximus. Nunc addamus id ab Alberto negari. nam leones rarò aspicere retrorsum scribit: quem authoritates tot virorum eludant, quibus addimus Aelianum de Animalib. lib. 4. cap. 34. vbi idem repetit ex Arist. Hist. lib. 9. cap. 44.

d ἐπὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα,] Hîc semel dicendum, ne alibi repetendum sit, quod ex veteribus Eustathius refert, fictum esse à Poeta, vt Hector armis Achillis induerit, vt vtrunque olim pari genere armorum tutos committeret, ne Hector imbecillitatis suorum prætextu malè se ab Achille superatum diceret, quasi ab eo cui armis esset inferior: & vt verbà Interpretis audias, ἵνα εἰς ἴσον αὐτὸν ἀγάγῃ τῷ ἀχιλλεῖ, ἢ φαιστοδύκτοις ὅπλοις ἀμφοτέρους κοσμήσας μὴ τὸ ὀφθὲν ὁ ἕκτωρ ἀφ' τῶν ἀχιλείων τῶν αὐτὸ ὅπλων, πιστεῦον τῷ ἀχιλλεῖ.

e αἰσήκῃ ὡς λὶς τελέων] Dubitatur quid per hanc comparationem intelligatur, leo, an leæna. Antiqui ergo, vt etiam Eustathius noster annotat, leænam volebant intelligi, οἷα δὴ ποιητὴ μὴ εἰδότος ἀπὸ λέαιναν. vt etiam de Diana alicubi dicit, ἐπέσσι λέοντα γυναιξὶν ἐῄκτην ζώοις: id est, leænam. Qui autem ita sentiebant, dicebant leonem marem catulos non ducere: id est, τὸ συμναγωγεῖν. At Zenodotus ea de causa hos versus non recipiebat, quòd leonem marem intelligeret, & eum sciret non συμναγωγεῖν. Antimachus & alij συμναγωγεῖν dicebant Hæc ille, & post eum etiam Varinus. Nos autem alias ex Gesnero docebimus, nomẽ λέων, epicœni esse generis apud Homerum: quod Gellius etiam dixit lib. 13. cap. 7. nunc moneo, hoc leænis magis tribui, vt ab Oppian. lib. 3. de Venat. refertur Idem Gesnerus: Mihi certè, inquit, leonem marem, tam forte & generosum animal, vt maris ideam maximè omnium repræsentet: quòd fœminæ etiam venando se adiungere non solet, fœmineum catulos circunducendi officium subire, verisimile non fit.

f πὰν δέτ' ἐπισκύνιον] Magnum est leoni supercilium, inquit Aristoteles. Hoc dicitur oculos cõtegere, cùm pro catulis depugnat, ab Homero. De leæna dixit Plinius: Cùm pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabula expauescat. Id Solinus simpliciter de leonibus & in masculino genere proferens dixit: Sepe, inquit, à venantibus obtutu terram cõtuentur, quo minus cõspectis venabulis terreantur. Porrò quod Homerus hoc loco de leone pro catulis dimicante dicit, simile est quod Gellius ex Oppiani de Piscat. lib. 1. transferens scripsit. Pastor sæpe in pastionibus, leonem aspicit pro catulis acerrimè propugnantem, & præclarè contemnentem factam saxorum lapidationem & crebram missionem telorum, neque vel infinitis vulneribus cõfectus, in victo robore animi prius omittit eos tueri, quàm omnino moriatur: neque enim tantopere suæ morte mouetur, quàm vt ne ab antro sui catuli abripiantur.

γένος ἀλλ' ἄεικες] Hac oratione Glaucus Hectorem ignauiæ increpat, quæ dupliciter euenit. Primùm in deserto Sarpedone, deinde in Patrocli cadauere è Græcorum manibus non erepto, metu nimirum Aiacis, qui illud scuto suo protexerat. Hinc indignatus Glaucus discessum auxiliarium copiarum comminatur, quia priuatis militibus magnum sit ab Hectore sperandum subsidium, qui duces sic impudenter deserat. Vbi etiam ingrati animi vitio accusatur Hector Sarpedonis respectu, cui Troiæ propugnatio tribuitur, vnde quoque ἔρυμα πόλεως nuper appellabatur. Artificiosè autem & cautè admodum facinora Hectoris reticuit Glaucus: neque enim commemorare vult, quàm generosè & fortiter ipsius Sarpedonis, de quo Glaucus conqueritur, mortem vindicârit occiso Patroclo, à quo Sarpedon prostratus erat, quo solo videtur se ἐλεγείας labe repurgare potuisse. Quòd si illud fortiter gestũ neget, at feliciter eius beneficio tam celebrem vindictam contigisse fatebitur. Sed voluit pudorem Hectori ignauiæ sola cõmemoratione offundere, vt suis proscissus conuicijs (acris enim est & vehemens oratio) à fuga ad pugnam conuertatur. Itaque validum & generosum Heroëm facilè & sine vllo negotio persuasit, vnde ille erumpit, & graue illud circa Patrocli cadauer prælium excitat, vt mox videbimus.

h ἄλλ' ἄεικες,] Eodem conuicio Paridem proscindebat nuper ipse Hector, non quòd forma etiã viros dedeceat, quin vt ibi respõdit Paris, donũ est illud Iouis minimè indecorum, aut vitio vertendum: sed quòd illi fortitudo adiuncta nõ sit, quæ propriè virorum est: speciosa autem forma mulierum, sub qua plerunque ignauus & imbellis latitat animus. Quæ duo difficillimum est vni inesse. Pulchritudo enim homines maximè mollit, persuadetq; deliciari, vt nullius alterius gloriæ indigos, &c. vt est apud Dionem Prusæum orat. 30. Accidit tamen vt vtrumque in eodem subiecto concurrat, putà in ipso Hectore: vnde manifestò constat, hoc à Glauco ipsi obiectum merum esse & putidum cauillamentum. quòd autem ex præsenti fuga illius ansam arripuerit, docebit Hector posteà, se non virorum metu fugere, sed quia Ioue nolente nefas esset præliari.

i πέφατ' αἰζηῶν] Hoc est quod modò dicebam, reticere Glaucum hoc Hectoris facinus, vt vides. nam Patrocli mortem commemorans non eam illi tribuit, sed tantùm accidisse eam dicit, non eundem laudet, quem obiurgandum suscepit.

k νῦ δή σευ ἀνοσάμην] Tuetur sese Hector, & illam ignauiæ calumniam lõgè à se amolitur, primumq; insipientem appellat Glaucum: quasi minimè intelligat, se non quòd timidus ac formidolosus per se sit, & cuiusquam Græcorum, nedum ipsius Aiacis, quem ipsi anteponebat Glaucus, pugnam detrectet, fuga salutem petere: sed quòd à diuinitùs illi hoc fugæ studium incussum est. Nouit enim Hector, Iouis lances, vt anteà à Poëta dictum est: id est, iam in Græcorum partes victoriam propendere. Tamen ne Glauco sententiam corroboret, si fugere pergat, adeò est honoris cupidus, & fugiens ignominiæ & dedecoris, vt etiam, Ioue ipso non probante, quod illi omnino exploratum est, in illos dimicationum æstus denuò se conijcit, vnde nunquam emersurus est.

Ὣς εἰπὼν, Τρώεσσι κέκλετο μακρὸν ἀύσας,
Τρῶες, καὶ Λύκιοι, καὶ Δάρδανοι ἀγχέμαχοι τε,
Ἄνέρες ἔστε, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς·
Ὄφρα μὲν ἐγὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἔντεα δύω,
Καλά, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἀπάερσα κορυστάς.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθάϊξ Ἕκτωρ,
Αἶψα δὲ πολλὸν ὅμιλον ἐπίσσυτον ἐπέρησε.
Τοὶ δ' ἐπεὶ οὖν ἐσίδοντο μετὰ πρώτοισι μεθέντα,
Οἱ πρὸ πάλαι Φέρον κλυτὰ τεύχεα Πηλείδαο.
Σπερχὸς δ' ἀπ' ἀσπίδος τε μάχης πολυδακρύτου, εἵματά τ' ἄμφω.
Ἦ τοι ὁμοῦ τὰ μὲν ἀμφὶς ἔδυνε Φέρβε δ' ἔπειτα Ἴλιον ἱρὴν
Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν· ὁ δ' ἄμβροτα τεύχε' ἔδυνε
Πηλείδεω Ἀχιλῆος, ἃ οἱ θεοὶ ἐρανίωνες
Πατρὶ φίλῳ ἔπορον· ὁ δ' ἄρα ῥ' ὧ παιδὶ ὄπασσε
Γηρᾴς· ἀλλ' οὐχ υἱὸς ἐν ἔντεσι πατρὸς ἐγήρα.

Τὸν δ' ὡς οὖν ἀπάνευθεν ἴδεν νεφεληγερέτα Ζεὺς
Τεύχεσι Πηλείδαο κορυστόμῳ θείοιο,
Κινήσας ῥα κάρη προσεφώνεε ὃν μετὰ θυμόν,
Ἆ δειλέ, ἐδ δέ τι τοι θανάτου νόος ἐγγύθι ἐστίν,
Ὃς δή τοι ἀρείων ἐστὶ· σὺ δ' ἀμβροσίη τεύχεα δύῃς
Ἀνδρὸς ἀριστῆος, τόν τε τρομέουσι καὶ ἄλλοι·
Τὸν δὴ ἐπῶρσον ἔπεφνες ἐνήεα τε πρόσθεν τε·
Τεύχεα δ' ἐκ κεφαλῆς καὶ ἀπ' ὤμων
Εἴλου· ἀτὰρ τοι νεῦ γε μέγα κράτος ἐγγυαλίξω.
Τῶν τοι νῦν, ὅττι οὔτι μάχης ἐκνοστήσεαι
Δέξεται Ἀνδρομάχη κλυτὰ τεύχεα Πηλείωνος.

Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἔλετο δ' ἁρμόσε τεύχε' ἀμφὶ δὲ μέλε' ἔσχεν Ἄρηος
Δεινὸς ἐνυάλιος· πλῆντο δ' ἄρα οἱ μέλε' ἐντὸς
Ἀλκῆς καὶ θούριος· μετὰ δ' ἴαχε φαίδιμα γυῖα
Βῆ ῥα μέγα ἰάχων· ἐνδαίετο δέ σφισι πᾶσι,
Τεύχεσι λαμπόμενος μεγαθύμου Πηλείωνος.
Ὤρσεν δ' ἔκαστον ἐπιχώριον ἐπέεσσι,
Μέσθλῆν τε, Γλαῦκόν τε, Μέδοντά τε, Θερσίλοχόν τε,
Ἀστεροπαῖόν τε, Δεισηνορίδην τε, Ἱππόθοόν τε,
Φόρκυν τε, Χρομίον τε, καὶ Ἔννομον οἰωνιστήν
Τοὺς ὄγ' ἐποτρύνων, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Κέκλυτε μυρίοι φῦλα πολυκτιόνων ἐπικούρων.
οὐ γὰρ ἐγὼ πληθὺν δίζημενος, οὐδὲ χατίζων,

Sic locutus, Troianos hortabatur altè clamans:
Troiani & Lycij, & Dardani pugnaces,
Viri estote, ô amici, recordamini autẽ bellicæ virtutis:
Dum ego Achillis fortissimi arma induam,
Pulchra, quæ à Patroclo vi detraxi interficiens.
Sic locutus abijt galeam mouens Hector
Hostili è bello: currensq́, assecutus est socios
Citò admodũ, nõdũ procul pedib. velocib. insequut⁹,
Qui ad vrbem portabant inclyta arma Pelidæ:
Stãs verò seorsum à prælio lacrymoso, arma mutauit.
Quippe hic quidem sua dedit portare ad Ilium sacrũ
Troianis pugnacib. hic aũt immortalia arma induit
Pelidæ Achillis, quæ ipsius dij cœlestes
Patri dilecto dederant. hic autem suo filio dederat
Senescens: sed non filius in armis patris consenuit.
Hunc. a. postquã seorsum vidit nubicogus Iupiter
Armis Pelidæ armatum diuini,
Moto vtiq; capite erga suum locutus est animum:
Ô miser, neque tibi mors in animo est,
Quæ iã tibi propè est: tu aũt immortalia arma induis
Viri fortissimi, quem horrent & alij
Cuius socium interfecisti mitemq́, fortemq́:
Arma autem non decenter à capiteq́, & humeris
Abstulisti: verùm tibi nunc magnum robur præbebo,
Horũ cõpensationẽ, q́ à te neutiquã, è pugna reuerso, κ. τ. λ.
Excipiet Andromache inclyta arma Pelidæ.
Dixit, & nigris supercilijs annuit Iupiter:
Hectori. a. aptauit arma ad corpus: subytq́, eum Mars
Terribilis, bellicus: impletaq́; sunt eius membra intus
Fortitudine & robore. & ad inclytos auxiliatores
Iuit valdè clamans: similis videbatur. a. ipsis omnib.
Armis resplendens magnanimi Pelidæ.
Hortatus est autem vnumquenq́, obambulãs verbis,
Mesthlemq́, Glaucumq́, Medontemq́, Thersilochũq́,
Asteropæumq́, Desinoremq́, Hippothoumq́,
Phorcynq́, Chromiumq́, & Ennomum augurem.
Hos hic incitans verbis velocibus allocutus est:
Audite innumeræ gẽtes finitimorũ auxiliariorũ:
Non enim ego multitudinem quærens, neq; egens ea

Ἐνθάδ' ἀφ' ὑμετέρων πολίων ἤγερα ἕκαστον·
Ἀλλ' ἵνα μοι Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα
Προφρονέως ῥύοισθε φιλοπτολέμων ὑπ' Ἀχαιῶν.
Τὰ φρονέων ʰ δώροισι κιχάνω καὶ ἐδωδῇ
Λαούς, ὑμέτερον δ' ἑκάστου θυμὸν ἀέξω.
Τῶν τις νῦν ἰθὺς πεφαρμάσσω, ἢ ἀπολέσθω,
Ἢ σαωθήτω· ἡ δὲ πλεμεδαείνη.
Ὃς δέ κε Πατροκλον καὶ τεθνεῶτα περ ἕμπας
Τρῶας ἐς ἱπποδάμας ἐρύσσῃ, ἕξει δέ οἱ Αἴας,
Ἥμισυ τῶν ἐνάρων ἀποδάσομαι, ἥμισυ δ' αὐτὸς
Ἕξω ἐγώ. τὸ δέ οἱ κλέος ἔσσεται ὅσσον ἐμοί περ.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἰθὺς Δαναῶν βεβάασιν ἔθησαν,
Δέρατ' ἀνασχόμενοι· μάλα δέ σφισιν ἔλπετο θυμὸς
Νεκρὸν ὑπ' Αἴαντος ἐρύσσειν Τελαμωνιάδαο.
Νήπιοι· ἦτε πολέσσιν ἐπ' αὐτῷ θυμὸν ἀπηύρα.
Καὶ τότ' ἄρ' Αἰνείαν εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Ὦ πέπον, ὦ Μενέλαε διοτρεφές, ᵏ σὲ μὲν οὔ τι
Ἔλπομαι αὐτῷ περ νοσφισέμεν ἐκ πολέμοιο.
κ. περιφά- Οὔτι φόνου νέκυος * πέρι δήιδα Πατρόκλοιο,
λε Ὅς κε πάρος Τρώων κορέσσατο κυσὶν ἠδ' οἰωνοῖς,
κ. περιφά- Ὅσσον ἐμῇ κεφαλῇ * πέρι δήιδα, μήτι πάθησι,
λε Καὶ σῇ· ἐπεὶ πολέμοιο νέφος σῷσει τόδε πᾶν καλύψαι
Ἕλκεσι, ἡμῖν δ' αὖτ' ι ἀναφαίνεται αἰπὺς ὄλεθρος.
Ἀλλ' ἄγε, δεῖσαι Δαναῶν κάλεσσ', οἵ τις ἀκούσῃ.
Ὣς ἔφατ' ἠδ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Ἤϊσαν ᾗ Διαπρύσιον Δαναοῖσι γεγωνώς,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἵτε παρ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ
Δῆμια πίνουσιν, καὶ σημαίνουσιν ἕκαστος
Λαοῖς· ὃν δὲ Ζεὺς μὴ καὶ κῦδος ὀπάζει·
Ἀργαλέον δέ μοι ἐστὶ διαπρυσπάδα πάσας
Ἡγεμόνων· τόσση γὰρ ἔρις πολέμοιο δέδηεν.
Ἀλλά τις αὐτὸς ἴτω, νεμεσίζεσθαι δ' ἐνὶ θυμῷ.
Πάτροκλον Τρωῇσι ᵐ κυσὶν μέλπηθρα γενέσθαι.
Ὣς ἔφατ'. ὀξὺ δ' ἄκουσεν Οἰλῆος ταχὺς Αἴας·
Πρῶτος δ' αὖτε μετῆλθε, θεῶν ἀνὰ δηϊοτῆτα.
Τὸν δ' μετ' Ἰδομενεὺς καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος
Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδροφόντῃ.
Τῶν δ' ἄλλων τίς κεν ἥσι φρεσὶν οὐνόματ' εἴποι,
Ὅσσοι δὴ μετόπισθε μάχλῳ ἤγοντο Ἀχαιῶν;
Τρῶες δ' ἠμύτυψαν ἀολλέες ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ.
Ὡς δ', ὅτ' ἐπὶ πρυμνῇσι Διΐπετέος πόταμοῖο
Βέβρυχε μέγα κῦμα πολὺ ῥόον, ἀμφὶ δέ τ' ἄκραι
*Ἠϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω·
*Τόσση ἄρα Τρώων ἰαχὴ γένετ'· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ, σὺν θυμὸν ἔχοντες,
Φραξάμενοι σάκεσιν χαλκήρεσιν· ἀμφὶ δ' ἄρα σφιν
Λαμπετόωσιν κορύθεσσι Κρονίων ἤέρα * πολλὸν
Χεῦ'. ἐπεὶ οὐδέ Μενοιτιάδην ἤχθηρε πάρος γε,
Ὄφρα ζωὸς ἐὼν θεράπων ἦν Αἰακίδαο·
Μῖσησεν δ' ἄρα μιν δηΐων κυσὶ κύρμα γενέσθαι
Τρωῇσιν. τῷ καί οἱ ἀμυνέμεν ὧρσεν ἑταίρους.
Ὧν οὐκ ἦν ἀπάνευθε Τρῶες ἐλίκωπας Ἀχαιούς.
Νεκρὸν δὲ προλιπόντες ὑπ' ἐστερέωσαν, ἀδήν τιν' αὐτῶν
Τρῶες ὑπ' ἐρυθμοὶ ἔλον ἔγχεσιν, ἱέμενοί περ.
Ἀλλὰ νέκυν μὲν ἐρύσσαν· μίνυνθα δὲ καὶ σφ' Ἀχαιοὶ
Μέλλον ἀπερύκοντες· μάλα γὰρ σφέας ὦκα ἐλέλιξεν
Αἴας, ὃς πρὸ μὲν εἶδος, πρὸ δ' ἔργα πέλεκκε

Huc à vestris ciuitatibus congregaui quenque:
Sed vt mihi Troianorum vxores & paruos pueros
Alacriter tueremini bellicosis ab Achiuis.
Hæc cogitans donis exhaurio & commeatu
Populos, vestrum autem cuiusq; animum augeo:
Idcircò aliquis nunc rectà conuersus aut pereat
Aut seruetur. hoc enim belli est commercium.
Qui autẽ Patroclum, etiam mortuum tamen (iax,
Troian. ad equorũ domitores traxerit, cesseritq; ei A-
Dimidium huic spoliorum partiar: dimidiũ verò ipse
Habebo ego: gloria autem ei erit quanta mihi.
Sic dixit: hi. a. rectà cõtrà Danaos ingruẽtes iuerũt,
Hastilia protendentes, admodum autem ipsis spera-
bat animus
Cadauer ab Aiace trahere Telamonidæ.
Stulti, certè multis sup ipso cadauere animã eripuit.
Et tũc Aiax allocutus est in prælio strenuũ Menelaũ:
O amice, ô Menelaë generose, non amplius nos
Spero ne ipsos quidem redituros è bello:
Nec sanè tantum de cadauere timeo Patrocli,
Qui quidẽ mox Troianorũ saturabit canes, & aues,
Quantum meo de capite timeo, ne quid patiatur,
Et tuo: quoniam belli nebula omnia obtexit
Hector: nobis. a. rursus imminet grauis interitus.
Sed agè optimates Danaorum voca si quis audiat.
Sic dixit, neq; immoriger⁹ fuit in prælio strenu⁹ Me-
Clamauit. a. lõgè lateq; Danais vociferans: (nelaus.
O dilecti Argiuorum duces & principes,
Quiq; apud Atridas Agamemnonem & Menelaum
Publicè vescuntur, & imperant singuli
Copijs: ab verò Ioue dignitas & gloria procedit:
Difficile autem mihi est speculari vnumquenq;
Ducum, tanta enim contentio belli exarsit.
Sed aliquis sponte sua veniat, indigneturq; in animo
Patroclum Troianis canibus ludibrium fieri.
Sic dixit: cõtinuò. a. audiit Oilei filius velox Aiax.
Primus verò obuius venit currens per prælium:
Hunc verò post, Idomeneus & minister Idomenei
Meriones, similis Marti homicidæ.
Cæterorum verò quisnam sua mẽte nomina diceret,
Quotquot iã postea pugnã instaurarunt Achiuorũ?
Troiani. a. prius cõflixerũt cõferti, duxq; erat Hector.
Veluti autem cùm in ostijs à Ioue fluentis fluuij
Resonat ingẽs vnda ad fluxum: circa autem extrema
Littora resonant, eructante mari extrà:
Tantus Troianorum clamor erat, sed Achiui
Stabant circa Menœtiadem, vnum animum habẽtes
Septi scutis æreis: circa autem ipsis
Splendidas galeas Saturnius caliginem multam
Fundebat: quoniam neq; Menœtiadem oderat antè,
Quamdiu viuus existens famulus erat Aeacidæ.
Nolebat autem ipsum hostium canibus prædam fieri
Troianis, ideoq; & ei auxiliari impulit socios.
Repulerũt autem priores Troiani nigroculos Græcos.
Cadauer. a. relinquentes fugerunt, neq; aliquẽ ipsorũ
Troiani magnanimi interfecerũt hastis, cupiẽtes quis
Sed cadauer trahebãt: parũp tamẽ etiã ab eo Achiui
Abfuturi erant, valdè enim ipsos citò concitauit
Aiax, qui forma quidem atq; factis superabat

Τῶν

Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλέϊωνα·
Ἴθυσεν δ' ἄρα πρῶτα μαχήσων, σὺν ἴκελος ἀλκὴν
Καπρίῳ, ὅς τ' ἐν ὄρεσσι κύνας θαλερούς τ' αἰζηοὺς
Ῥηϊδίως σκέδασσεν, ἐλιξάμενος διὰ βήσας·
Ὣς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγακλυτὸς φαίδιμος Αἴας,
Ῥεῖα μετιὼν Τρώων σκέδασε φάλαγγας,
Οἳ ῥα περὶ Πατρόκλῳ βέβασαν, φρονέων δὲ μάλιστα
Ἄστυ πρὸς σφέτερον ἐρύσσαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ἤτοι γὰρ Λήθοιο Πελασγοῦ φαίδιμος υἱὸς
Ἵππωλον ποδὸς εἵλκε κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,
Δήσαμενος τελαμῶνι παρὰ σφυρὸν ἀμφὶ τένοντας,
Ἕκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος· τάχα δ' αὐτῷ
Ἦλθε κακόν, τό οἱ οὔτις ἐρύκακεν ἱεμένων περ.
Τὸν δ' υἱὸς Τελαμῶνος ἐπαίξας δι' ὁμίλου,
Πλῆξ' αὐτοχεδίην, κυνέης διὰ χαλκοπαρῄου.
Ἤλασε δ' ἵππου δασὺν λόφον· ἄλτο δὲ μυρὸς ἀκωκή,
Πληγεῖσ' ἔγχεϊ τε μεγάλῳ καὶ χειρὶ παχείῃ.
Ἐγκέφαλος δ' ὃ πάρ' αὐλὸν ἀνέδραμεν ἐξ ὠτειλῆς,
Αἱματόεις. τὸ δ' αὖθι λύθη μελέων· ἐκ δ' ἄρα χερῶν
Πατρόκλοιο πόδα μεγαλήτορος ἧκε χαμᾶζε
Κεῖσθαι· ὁ δ' ἄγχ' αὐτοῦ πέσε πρηνὴς ἐπὶ νεκρῷ
Τηλ' ἀπὸ Λαρίσσης ἐριβώλακος· οὐδὲ τοκῆσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν
Ἔπλετ', ὑπ' Αἴαντι μεγαθύμῳ δηωθεὶς δαμάσσας.
Ἔνθ' ὅ γε δὴ τὸν πρῶτα κιὼν ἐκ δηϊοτῆτος
Ἔγχει μὲν βάλε δεξιτερὸν κατὰ μάζαν ὀμοιο
Τυδεΐδην ὁ δὲ Σχεδίον μεγάθυμον Ἰφίτου υἱὸν
Φωκήων ὄχ' ἄριστον, ὃς ἐν κλειτῷ Πανοπῆϊ
Οἰκία νειετάασκε, πολέσσ' ἀνδράσιν ἀνάσσων·
Τὸν βάλ' ὑπὸ κληῖδα μέσῳ διὰ δ' ἀμπερὲς ὄκρη
Αἰχμὴ χαλκείη παρὰ νείατον ὦμον ἀνέσχε.
Δεῖπνησεν δ' ἐπεσών, ἀρέβησε δὲ τεύχεϊ ἐπ' αὐτῷ.
Αἴας δ' αὖ Φόρκυνα δαΐφρονα Φαίνοπος υἱὸν
Ἱππόθοῳ παρεβαίνε μέσῳ ἐν γαστέρα τύψε·
Ῥῆξε δ' ὑπὸ θώρηκος ὠμόν, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς
Ἧκ' ἔφυσ'. ὁ δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ.
Χώρησαν δ' ἔτι τε μεθέμαχοι καὶ Φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἀργεῖοι δ' ἐμέγ' ἴαχον, εἰρύσσαντο δ' ἔπειτα
Φόρκυν θ' Ἱππόθοόν τε λύοντό τε τεύχε' ἀπ' ὤμων.

Alios Danaos post inculpatum Pelidem:
Ruit autē p primos pugnatores, sui similis fortitudine,
Apro, qui in montibus canes florentes q̄ iuuenes
Facilè dissipauit, circumactus per loca perunia:
Sic filius Telamonius clari illustris Aiax
Facilè intergrediens, Troianorum dissipauit phalāges;
Qui circa Patroclum iuerant: cogitabāt autē maximè
Oppidum versus suum trahere & gloriā reportare.
Certè hunc Lethi Pelasgi illustris filius
Hippothous pede trahebat in forti pugna,
Cùm alligasset loro iuxta talum circa tendones,
Hectori & Troianis gratificans: repentè autem ipsi
Venit malū, quod ab eo nullus auertit quāuis cupiētiū.
Hunc a. filius Telamonius irruens per multitudinem,
Percussit cominus per galeam æneas malas habentem.
Scissa est a. equinas setas habēs galea circa hastæ cuspi-
Percussa hasta magna & manu crassa: (dem.
Cerebrum a. iuxta ferrum hastæ subsiluit ex vulnere
Sāguinolētū: hui⁹ a. ibi solutū est robur: è verò manib.
Patrocli pedem magnanimi remisit in terram
Iacere: ipse a. prope ipsum cecidit cernu⁹ super mortuū
Longè à Larissa feraci. neq; parentibus
Educationis p̄mia dilectis reddidit: breuis tēporis a. ei
Fuit, ab Aiace magnanimo hasta interfectus. (æuum.
Hector a. rursus in Aiacē iaculatus est hasta splendida,
Sed hic quidē ex aduerso intuitus euitauit æreā lanceā
Paululum: hic a. Schedium magnanimum Iphiti filiū
Phocensium longè præstantissimū, qui inclyto Panopeo
Domos habitabat, multis virisimperans,
Hunc percussit sub vngulum mediū: & penitus summa
Cuspis ærea prope summum humerum cuasit:
Sonuit autem lapsus: resonuerunt autē arma sub ipso.
Aiax a. rursus Phorcynæ bellicosum Phænopis filium
Hippothoum defendentem medio in ventre percussit:
Rupit a. thoracis concauum, viscera autē ferrum (ma.
Dilacerauit: hic a. in pulueres lapsus p̄hēdit terrā pal-
Cesserāt a. sensim primi pugnatores & illustris Hector:
Argiui a. valdè clamabant: trahentes autem mortuos
Phorcymq; Hippothoūq; solueruntq; arma ab humeris.

COMMENTARIVS.

a Ἀτὰρ διὰ, ἐκὼν παρὶ θεὸν ἴσταται.] Res mira, vt cùm saluum vellet Iupiter Hectorem, hic tamen, quasi eo inuito, in mortem ruat: quasi crediderit Homerus, liberas esse hominibus voluntates faciendi quodcunq; animus suggesserit, qui error etiam hodie regnat. vel etiam peccat Homerus, quia Iouem fato subijcit, vt nuper videbamus, vt decretum Hectoris interitum non magis prohibere potuerit, quam suprà Sarpedonis. Sed prius ab Homero intellectum puto.

b ἀλλὰ κορυθάϊξ περὶ κῆρι φέρηται.] Vellicat Hectorem Iupiter, quasi ea arma induat, quæ ille honestè & generosè sibi non comparauit. Vidimus enim Patroclum ab Apolline fuisse exarmatum. Vana ergo fuit illa Hectoris ostentatio, vel ipso Ioue teste.

c τῶν περιλω,] Sic infortunium istud felicitate altera compensabit Iupiter, quasi ipse dicat: Erat mihi quidem in animo Hectorem istum à periculo mortis liberare, quādo quidem autem ipse lubens in illud ruit, & quasi munus vitæ longioris, quod ipsi largiebar, recusat: tamen non abibit sine præmio tam immēsi laboris, quem, me impulsore, anteà pertuli. Antequam enim diē suum obeat, faciam vt virtutis suæ insignia exhibeat documenta, quæ illi fœcunda erit seges gloriæ pro tam citò resecato illi vitæ flore. Dion Prusæus in oratione 28. Hectorem inter eos heroas commemorat, qui, cùm Dijs dilecti fuerint, citò defuncti sunt: quibus Patroclum, Sarpedonem, Achillem & Memnonem annumerat. Hoc loco tamen videtur miseriæ & infelicitati mortem Hectoris deputare, cùm illam tam ægrè ferat: & compensari debere tantam iacturam illo laudis bono existimet, vt & suprà in Sarpedone. Sed Poëtarum Dij homines sunt.

d ἐνθεν δ' ἤτοι] Illud ἤτοι quidam ad Iouē referunt, vt ille dicatur hæc arma Hectori adaptasse: alij passiuè intelligunt de ipsis armis, vt sit ἤτοι pro ἠρμόσθησαν passiuè. Prior interpretatio mihi videtur melior. Quid si legeretur, ἔκτωρ δ' ἤτοι τεύχεα, &c.

e οἱ δέ κεν εἰδότι θυμῷ,] Duobus modis hoc intelligunt, vt refert Eustathius. Quidam enim dicunt, Hector speciem & imaginem sui exhibuit aspicientibus: neque tamen pro Hectore agnosci bene potuit, cùm sua non gestaret, sed Achillis arma. Alij dicunt, μεγαθύμῳ ἀχιλῆϊ δυσκλεῖ, illum dativum casum ἐκ κρίσεως repetentes. Est autem vrbana satis hæc armorum immutatio, qua ipsi Græci eludentur. Nam illis indutus Patroclus terrori fuit Troianis, nunc sub ijsdem Hector Græcis varia damna inferet.

f κελεύει μυθέεται] Seruat morem illum sexcenties iam in hoc Poëta vsurpatum Hector milites cohortandi, antequam ad prælium accedant & manus conserant: quia solent audaci ducum oratione veluti stimuli quidam in animos militum iniici, qui virtutem illorum excitent, cùm intelligent sub animoso quoque duce sese præliaturos. Alloquitur ergo auxiliares Troianorum copias in genere sub nomine ἐπικούρων, remotas quoque non minus intelligens: duoq; præstat. Primùm monet, vt fortiter Troianos tueantur, vt ad eum finem etiam conuocati fuerant. Deinde statuit etiam præmium eius virtuti, qui Aiacem expugnasset, in cuius debellatione tota vertebatur victoria.

g ἐγὼ δ' ἐγὼ πληθύω] Hoc est primum orationis caput, vbi docet se socios istos non augendi ciuium suorũ numeri, sed propugnãdæ tantùm ciuitatis gratia conuocasse. Docet autem Aristoteles Polit. 3. In multis Rebuspublicis attrahi lege ad ciuitatem etiam peregrinos: quod Homerus hoc loco indicat.

h δώροισι κῆλα τρύχω] Nihil habet ergo, quod ἀχαιὸς Hectorem Glaucus insimulet: qui paulò antè dicebat, ἐπεὶ οὐκ ἄρχ' ὅς χάρεσσι ἴσον Μάρναται δηΐοισι μετ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί. Profitetur enim Hector se nullis parcere sumptibus, vt Lycijs & reliqs copijs nihil desit, adeò vt eos ex ipso Troiano populo eroget, vt in eum vsum impendat. Quare hoc etiam in beneficiorum albo reponit, & eorum gratiam sibi ab illis re ipsa reddi postulat.

i ἢ γὰρ πολέμοιο ἀρίστους,] Alterutrum in bello euenit, vt aut vincas aut vincaris: neq; certò de illa aut altera parte statuere licet, &, vt ait Pindarus, ἔστιν δ' ἀφάνεα τύχας πρὸ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. Et hoc est quod Hector significat. quasi dicat: Non est eo animo ad pugnam procedendum, vt existimetis vos victos fore, vel victuros: sed Martem ἀλοσθαι μᾶλλον esse, non ignorantes ruite in periculum, quæq; vos fortuna consequatur, & qualem tandem exitum tota res sortitura sit.

k οὐκέτι νῶϊ ἑλπομαι] Mirum quanta diuersitate hoc prælium describat Poëta, prout ipsi libitum: in qua ingenium illi' adeò ferax apparet, vt nihil suprà. Nunc enim Troianos redeuntes timeri ab Aiace fingit, à quo tamen ipsi antèà propulsi fuerant: adeò vt nõ amplius de Patrocli cadauere sit sollicitus, sed de sui ipsius tuitione, cùm videat tantam Troianorum nubem ingruere. Sic apud Poëtam idem fortis & ignauus varijs est temporibus.

l αἰὰ φάνεται αὐτὸς ὀλεθρος.] Eleganti vtitur antitheſi. quasi dicat: Quãquam nubes illa Troianorum, quæ capiti nostro ferè impendet, obscuritatem & tenebras causatura videatur, tamen ex illa apparet manifestò & splendidè satis noster interitus. Hinc iubet Menelaum cæteras copias accersere, vt nimirum nubes illa nube quoq; elidatur.

m κυσὶν μελπηδρα] Vide quæ superiore libro in pugna pro Sarpedonis cadauere annotauimus. Vnde etiam debet intelligi locus ille primo Iliados, αὐτὰρ ὀ' ἑλώρια τεῦχε κυσὶν οἰωνοῖσι τε πᾶσι. Quæ enim in hostium potestatem veniebant cadauera, ea sepulturæ honore non afficiebantur, sed canibus & auibus dilanianda exhibebantur.

n ἦτοι ἄρα Τρώων ἰαχὴ ἔβη] De clamore huiusmodi sæpiùs iam vidimus. Notandũ est autem, eum propriè illis tribui in bello, q in hostes primi faciunt impetum: credo vt hac animi significatione, (nam vocis intentio hoc habet, vt aliàs diximus) & tam vasto tumultu & confusione clamantium, aduersarij perterreantur. Itaque hoc loco Troiani in Græcos irruentes inclamasse ingẽter dicuntur, vt exprimit illa maris elegans comparatio: at Græci dicuntur stetisse immobiles circa Patrocli cadauer, quibus aliàs taciturnitatem quoque attribuit. Et barbaris sanè peculiare magis fuisse videtur, quàm Græcis, vt etiam aliæ indicant historiæ. Porrò quod ad illam similitudinem attinet, notandum est, quod noster Eustathius scribit, Solonis, vel secundum quosdam, Platonis imitationes illius causa perijsse. Narratur enim alterutrum eorum, cùm ad Homericam Poësin sua informaret carmina, & illa imitaretur: & illud βοάων reperisset, quod alia voce tam significanter exprimere non posset, suos labores combussisse, ne longè à secũdis Homeri recederet, quò aspirabat. carmen ideò Homericum parodizãs, Η''φαιστ' ασβόμολ' ὦδε, πολάτων (vel σόλων) νύ πσέιο χατίζῃ. Hæc ille, & itẽ Victorius ex Vet. Scholiaste, vt in suis Scholijs etiam Giphanius meminit. Cùm autem de Platone vel Solone dubitetur, dicam ego quid de vtroq; comperiam. Et primùm quidem Plato cùm in primis annis poësim studiosè coluisset, tandem ad Philosophiam animum applicuisse dicitur, poëmataq; sua concremasse. Sed alio modo, quàm Eustathius. Scripserat Tragœdias, & prẽterea alia quædam: quæ omnia cùm recitaturus in Dionysij Theatrum ingressus Socratem audiuisset, vel, vt alij dicũt, ab eo monitus, igne cremasse proditur, hæc identidem verba repetens, Hic, ô Vulcane, Plato tua ope indiget. cuius rei meminit Apuleius pter Diog Laërt. in illius vita. Iam Solonem ita cõmendant omnes ob Poëticam facultatem, vt eũ Homero aut Hesiodo inferiorẽ non futurum prædicet Critias apud Platonem in Timæo: ἔμε μὲν παρέργῳ, inquit, τῇ ποιητικῇ κατεργάσαντ', ἀλλ' ἐπιδεικνύντε καθ' ἡμᾶς ἄλλοι, τότε λόγον ὃν ἀπ' Αἰγύπτιοι δεῦρο ἐπίτηδες ἠνάγκασαν ἀπιτέλεσιν, καὶ μὴ λῆρον τὸν πάντα τοῦτον καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι δεῦρο συνῳκίσθησαν ἥκων τε ἄλλων, ὅσα δὴ ἐν τοῖς ἐκείνων ἤθεσιν ἀκούοντες ἐμάθομεν, ἐπιμεληθῆναι καταμελήσαντα καὶ τοῦ ἐμοῦ δέους, ὅτε Ησίοδος ὅτε Ομηρος ὅτε ἄλλος ὁστισοῦν τῶν ποιητῶν, δυσκαμώτερος ἐγχωρῆσαι ἂν ποτε αὖθις. Operam autem multam in Homerum contulisse, testis est Plutarchus, & post eum Pausanias, qui etiam à plerisque Catalogi Homerici partem quampiam ipsi tributam referunt: à plerisq; author Poëseos Homericæ, potiùs quàm Pisistratus, in ordinem redigendæ censeatur: vt mihi verisimile fiat æmulatum fuisse illum Homerici carminis granditatem, & hoc loco à suo incœpto deterritum, vt iam diximus. Sed de re incerta nihil statuo, in qua tot præstantes, NON LIQVET, scripserunt.

o δόσε γνησίοι φίλτρα φίλοις ἀποδῶσι,] Per transennam videtur monere liberos, vt parentib. alimenta eadem rependãt, quæ ipsi ab illis acceperunt, & vocantur φίλτρα. Nam τὸ ἀποδιδόναι, χρεωστικῶς κυρίως δηλοῖ ἀπό που, ait Eustathius. Nos de hac filiorum in parentes gratitudine fusè diximus sup. lib. 4. pag. 76.

Ἔνθά κεν αὖτε Τρῶες ὀρῆφίλων ὑπὸ Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσανέβησαν ἀναλκείῃσι δαμέντες·
Ἀργεῖοι δέ κε κῦδος ἔλον, [a] ἢ ὑπὲρ Διὸς αἶσαν,
Καρτεῖ τ' ὀφνείῳ τε φερτέρῳ· ἀλλ' αὐτὸς Ἀπόλλων
Αἰνείαν ὄτρυνε, δέμας Περίφαντι ἐοικὼς
Κήρυκι Ἠπυτίδῃ, ὅς οἱ παρὰ πατρὶ γέροντι
Κηρύσσων γήρασκε, φίλα φρεσὶ μήδεα εἰδώς·
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
[b] Αἰνεία, πῶς κέν τε θεὸν ἐρύσαιο καθ' ὑμόν
Ἴλιον ἀπτόλιν, ὡς δὴ ἴδον ἄλλοτε πολλὰ
Καρτεί τε ὀφνεί τε πεποιθότας, ἠὲ ἄρειῃ τε,
Πλήθεί τε σφετέρῳ, καὶ ὑπερδέα δῆμον ἔχοντας·
Ἡμῖν δ' ὦ Ζεὺς μὲν πολὺ βάλεται ἠὲ Δαναοῖσι
Νίκην· ἀλλ' αὐτοὶ τρεῖτ' ἄπριον, οὐδὲ μάχεσθε.
Ὣς ἔφατ'. Αἰνείας δὲ ἑκατηβόλον Ἀπόλλωνα
Ἔγνω ἐσσύτα ἰδών· μέγα δ' Ἔκτορα εἶπε βοήσας,
Ἔκτορ τ' ἠδ' ἄλλοι Τρώων ἀγοὶ ἠδ' ὀπιφέρων,
Αἰδὼς μὲν νῦν ἥδε γ' ὀρῆφίλων ὑπὸ Ἀχαιῶν
Ἴλιον εἰσαναβῆναι ἀναλκείῃσι δαμέντας.
Ἀλλ' ἔτι γάρ τις φησὶ θεῶν ἐμοὶ ἄγχι παραστὰς
Ζῆν' ὑπατον μήστωρα μάχης ὀπιτάρροθον εἶναι.
Τῷ ῥ' ἰθὺς Δαναῶν ἴομεν, μηδ' οἵ γε ἕκηλοι
Πατροκλου νηυσὶν πελασσάμενοι τεθνιῶτα.
Ὣς φάτο· καὶ ῥα πολὺ προμάχων ἐξάλμενος ἔστη·
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, ἐναντίοι ἔσαν Ἀχαιῶν.

Tunc rursus Troiani bellicosis à Græcis
In Ilium ascẽdissent, propter impotentiã suã superati:
Argiui a. gloria accepissent, etiã præter Iouis consiliũ,
Robore & fortitudine propria: verùm ipse Apollo
Aeneam excitauit corpore Periphanti similis
Præconi Epytidæ, qui ei apud patrem senem
Præconẽ agẽs cõsenuit benenola mẽtibus cõsilia docti:
Huic se assimulans ipsum allocutus est Iouis filius:
Aenea, quomodo & præter Deum seruaretis
Ilium altum? siquidem vidi viros alios
Fortitudineq; potentiaq; confisos, virtuteq;,
Multitudineq; sua, & intrepidum populum habẽtes:
Nobis a. Iupiter quidem multò mauult quàm Danais
Victoriam, sed ipsi timetis valdè, neq; pugnatis.
Sic dixit: Aeneas autem longè iaculantem Apollinẽ
Cognouit corã ituit⁹: valdè a. Hectorẽ allocut⁹ est cla-
Hectorq; & cæteri Troianorũ duces & sociorũ, (mãs:
Dedecus quidem nũc hoc est, nos bellicosis ab Achiuis
In Ilium regredi ob ignauiam victos.
Sed adhuc aliquis dicit deorum mihi propè astans,
Iouem summũ consultorem pugnæ auxiliatorem esse.
Quare rectà in Danaos eamus, neq; hi quieti
Patroclum nauibus appropinquent mortuum.
Sic dixit, & multo ante ppugnatores psiliẽs stetit:
Hi autem conuersi sunt, & aduersi steterunt Achiuis.

Ἔνθ' αὖ

Ἔνθ' αὖτ' Αἰνείας Λεόκριτον οὖτασε δουρὶ,
Υἱὸν Ἀρίσβαντος, Λυκομήδεος ἐσθλὸν ἑταῖρον·
Τὸν δ' πεσόντ' ἐλέησεν ἀρὴϊφιλος Λυκομήδης·
Στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν Ἱππασίδην *Ἀπισάονα ποιμένα λαῶν,
Ἧπαρ ὑπὸ πραπίδων· εἶαρ δ' ὑπὸ γυῖα λέλυντο·
Ὅς ῥ' ἐκ Παιονίης ἐριβώλακος ἠλήλουθει,
Καὶ δεύτατ' Ἀστεροπαίου ἀριδείκετο μάχεσθαι.
Τὸν δ' πεσόντ' ἐλέησεν ἀρὴϊφιλος Ἀστεροπαῖος,
Ἴθυσεν δὲ καὶ ὁ πρόφρων Δαναοῖσι μάχεσθαι·
Ἀλλ' οὔπως ἔτι εἶχε· σάκεσι γὰρ ἔρκατο πάντη
Ἑστηῶτες περὶ Πατρόκλῳ, πρὸ δὲ δούρατ' ἔχοντες·
Αἴας γὰρ μάλα πάντας ἐπώχετο, πολλὰ κελεύων·
Οὔτε τιν' ἐξοπίσω νεκροῦ χάζεσθαι ἀνώγει,
Οὔτε τινα προμάχεσθαι Ἀχαιῶν ἔξοχον ἄλλων,
Ἀλλὰ μάλ' ἀμφ' αὐτῷ βεβάμεν, σχεδὸν ἠὲ μάχεσθαι.
Ὣς Αἴας ἐπέτελλε πελώριος, αἵματι δὲ χθὼν
Δεύετο πορφυρέῳ· τοὶ δ' ἀγχήμονες ἔπιπτον
Νεκροὶ ὁμοῦ Τρώων καὶ ὑπερμενέων ἐπικούρων,
Καὶ Δαναῶν· οὐδ' οἱ γὰρ ἀναιμωτὶ *γ' ἐμάχοντο·
Παυρότεροι ἦσαν πολὺ φθιτύοντ· μέμνητο γὰρ αἰεὶ
Ἀλλήλοις *ἀπὸ ὁμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο
Οὔτέ ποτ' ἠέλιον σάον ἔμμεναι, οὔτε σελήνην.
Ἠέρι γὰρ κατέχοντο μάχῃ *ἔπι, ὅσσοι ἄριστοι
Ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ κεκορυθμένοι.
Οἱ δ' ἄλλοι Τρῶές τε καὶ εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ,
Εὐκηλοι πολέμιζον ὑπὸ αἰθέρι πέπλατο δ' αὐγὴ
Ἠελίου ὀξέα, νῶτον δὲ ὑπὲρ φαίνετο πάσης
Γαίης, ὀφρ' ὀρέων μεταπαυόμενοι ἦ μάχοντο,
Ἀλλήλων ἀλεωὶ οἵτινες βέλεα σνοέσσαι
Πολλὸν ἀφεστῶτες πὶ δ' ἐν μέσῳ ἄλγε' ἔπασχον
Ἠέρι καὶ πολέμῳ τέρενος δ' ἐνηλεὶ χαλκῷ
Ὅσσοι ἄριστοι ἔσαν. δύο δ' οὔπω φῶτε πεπύθοιτο
Ἀνέρε κυδάλιμω, Θρασυμήδης Ἀντίλοχός τε,
Πατρόκλοιο θανόντος ἀμύμονος, ἀλλ' ἔτ' ἔφαντο
Ζωὸν σὺν πρώτῳ ὁμάδῳ Τρώεσσι μάχεσθαι·
Τὼ δ', ὅπποτε μνώοντο θανάτοιο καὶ φυζάν ἑταίρων,
Νόσφιν ἐμῆς ἐράδοιο, ἐπεὶ ὡς ἐπετέλλετο Νέστωρ,
Ὀτρυνόντων πολέμοιο μελαινάων ἀπὸ νηῶν.
Τοῖς δ', πανημερίοις ἐριδος μέγα νεῖκος ὀρώρει
Ἀργαλέης, πάμπρωτα δ' ἦκα ἰδρὼ νωλεμὲς αἰεὶ
Γουνοῦτό τε κνήμας τε πόδες θ' ὑπένερθεν ἑκάστου,
Χεῖρές τ' ὀφθαλμοί τε παλάσσετο μαρναμένοιιν,
Ἀμφ' ἀγαθὸν θεράποντα ποδώκεος Αἰακίδαο,
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ταύροιο βοὸς μεγάλοιο βοείην
Λαοῖσιν δώῃ παχύην μεθύεσθαι ἀλοιφῇ·
Δεξάμενοι δ' ἄρα τήγε διαστάντες πανύσσι
Κυκλόσ', ἄφαρ δέ τε ἰκμὰς ἔβη, διὰ δέ τ' ἀλοιφὴ
Πολλῶν ἑλκόντων, ταύη δὲ τε πᾶσα διαπρὸ·
Ὣς οἵγ' ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυι ὀλίγῃ ἐνὶ χώρῃ
Εἵλκεον ἀμφότεροι. μάλα γὰρ σφίσιν ἦλπετο θυμὸς,
Τρωσὶν μὲν, εὐρυάγυιαν εἰσελάσσαντες Ἰλιον, αὖτὰρ Ἀχαιοῖς,
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς πέλειν δὲ μῶλον ὀρώρει
Ἄχρι θ' ἑδέκη Ἄρης λαοστόος, ἐδμήσε δ' Ἀθήνη
Τόν γε διὰ σθένος ἐνόσφιν, ἐδμήσατο δ' ἐν μάλα μιν χόλος ἔσχεν.
Τοῖον Ζεὺς ἐπὶ Πατρόκλῳ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων
Ἦμαθ' ὑπὸ τρωσὶ καὶ ἕκτον πόλιν. ἐδμήσατο δ' ἄρα πώλι

Ibi rursus Aeneas Leocritum vulnerauit hasta,
Filium Arisbantis Lycomedis fortem socium.
Hunc autē lapsum miseratus est bellicosus Lycomedes.
Stetit.a.admodū ppe iens, & iaculat⁹ est lācea lucida:
Et percussit Hippasidem Apisaonem pastorē populorū, χ.Δ' μυθέ-
In hepate sub præcordijs, statim autem soluit:
Qui ex Pæonia fœcunda venerat,
Et post Asteropæum primas ferebat in pugnando.
Hunc.a.lapsum miseratus est bellicosus Asteropæus.
Irruit autem & hic promptus cum Danais pugnare:
Sed nullo modo adhuc poterat.scutis.n.obsepti erat vn
Stantes circa Patroclum:ante.a.hastis tenebāt. (dig
Aiax enim valdè omnes adierat,multùm adhortans:
Neque aliquem retrò à cadauere recedere iubebat,
Neq; quēq; ppurrere ad pugnandū Achiuos supra alios:
Sed valde circa ipsum adesse,cominus autem pugnare.
Sic Aiax iubebat magnus:sanguine autem terra
Madescebat purpureo:hi autem densi cadebant
Mortui simul Troianorū & fortissimorū auxiliatorū,
Et Danaorum:neq; hi enim sine sanguine pugnabant: χ.γ μάχο-
Pauciores.a.multò peribant:recordabantur.n.semper μ
A se mutuò per turbam depellere laborem grauem. χ.ηφ.δ'
Sic hi quidem pugnabant instar ignis:neq; dixisses
Neq; vnquam solem salvum esse,neq; lunam.
Caligine.n.detinebatur in prælio, quotquot fortissimi χ ἔπι δ'
Stabant circa Menœtiadem mortuum.
Alij autem Troianiq; & bene ocreati Achiui,
Quieti pugnabat sub æ e sereno,expansus erat.a.splē-
Solis acutus:nubes auiē non apparebat per totā (dor
Regionē neq; in montibus: interquiescēles.a.pugnabāt
Sua invicem fugientes tela luctuosa,
Longè disiti:qui.a.in medio erant,dolores patiebātur
Caligine & bello:affligebantur autem æuo ære,
Quotquot fortissimi erāt.duo.a.nondū viri audierāt,
Viri glorioſi,Thrasymedes Antilochusq;
De Patroclo mortuo eximio,sed adhuc putabant
Viuum in primo tumultu cum Troianis pugnare:
Hi autem,intuiti mortem & fugam sociorum
Separatim pugnabant:quoniam sic iusserat Nestor,
Concitans ad bellum nigris à navibus. (erat
His a.per totū diē,contentionis magnū certamē motum
Molestæ: labore autem & sudore indesinenter semper
Genuaq; tibiæq; pedesq; subtus vniuscuiusq;
Manusq; oculiq; fœdabantur pugnantium
Circa fortem ministrum velocipedis Aiacidæ.
Sicut autem quando vir tauri bouis magni pellem
Populis dederit distendendam temulentā pinguedine:
Accipientes autem vtiq; hi dispositi extendunt
In orbem, statim autem humor exijt, penetrátque a-
deps.
Multis trahentibus:tenditur autem tota vndiq;
Sic hi huc & illuc cadauer paruo in spacio
Trahebant vtrique:valde enim ipsis sperabat animus,
Troianis quidem trahere ad Ilium,sed Græcis,
Ad naues concauas,oro.a.ipso tumultus concitabatur
Crudelis neq; Mars copiarum cōcitator, neq; Minerua
Hūc vidēs, vituperasset,neq; si valdè ipsā ira cæpisset.
Talem Iupiter super Patroclo virorumq; & equorum
Die illo extendit noxium certamen. neq; verò dū quid

Sciebat de Patroclo interfecto diuus Achilles.
Multùm enim procul à nauibus pugnabant velocibus
Muro sub Troian. ob id ipsum nunq; existimabat animo
Mortuũ esse, sed viuum vbi appropinquasset portis
Reuersurum: quoniam neq; hoc sperabat animo
Euersurum oppidum sine se, neq; cum ipsomet.
Sæpè enim hoc ex matre didicerat seorsum audiens,
Quæ ei referebat Iouis magni mentem.
Tamẽ tũc nõ ei dixerat malũ tantũ, quantũ factũ erat
Mater, q̃ scilicet ei multò dilectissimus perierat socius.
Hi autem semper circa mortuum acutas hastas tenentes
Indesinẽter hærebãt inter se, & se inuicẽ interficiebãt.
Sic autem aliquis dicebat Achiuorum loricatorum:
O amici, non quidem nobis gloriosum est redire
Naues ad concauas, sed hic terra nigra
Omnib. debiscat. hoc. q. nobis statim multò vtilis esset,
Quàm si istum mortuum Troianis sinamus bellicosis
Ciuitatem ad suam trahere, & gloriam referre.
Sic. a. aliquis Troianorum magnanimorum dixit:
O amici, et si fatum est iuxta virum hunc prosterni
Omnes pariter, ne quo modo quis recedat à bello.
Sic sanè aliquis dicebat: robur. a. excitabat socij sui.
Sic hi quidem pugnabant. ferreus autem strepitus
Aereum ad cœlum ibat per aërem infrugiferum:
Equi autem Aeacidæ à pugna seorsum existentes
Flebant, post quam primum senserunt aurigam
In pulueribus lapsum ab Hectore homicida.
Certè quidem Automedon Diorei fortis filius
Sæpius quidem scutica cita concitabat verberans:
Sæpius verò blandis allocutus est, sæpius etiam minis:
Hi autem non retrò ad naues ad latum Hellespontum
Volebant ire, neq; in bellum ad Achiuos:
Sed veluti cippus manet firmiter, qui super tumulo
Viri stat mortui, aut mulieris:
Sic manebant immotè, pulcherrimum currũ habentes,
Solo inclinantes capita: lachrymæ autem ipsis
Calidæ ex palpebris in terram fluebant plorantibus
Aurigæ desiderio: florida autem fœdabatur coma
Circulo excidens iuxta iugum, ambobus.
Lugentes autẽ hos conspicatus miseratus est Saturnius:
Mouens autem caput ad suum locutus est animum:
Ah miseri, cur vos dedimus Peleo regi
Mortali? vos autem estis senij expertes immortales q̃
An vt infelices inter homines dolores habeatis?
Non enim quicquam alicubi est arumnosius homine
Omniũ animantiũ quæ super terrã spirãt q̃, & serpũt.
Sed non quidem nobis & curribus variegatis
Hector Priamides vehetur: neq; enim permittam.
An non satis quòd & arma habet & gloriatur vanè?
Vobis autem in genua mittam robur, & in animum,
Vt & Automadontem seruetis è bello
Naues ad concauas. adhuc enim ipsis gloriam dabo
Interficiendi, donec ad naues transtratas perueniant,
Occideritq; sol, & super caligo sacra veniat.
Sic loquutus, equis inspirauit robur magnum:
Hi autem à iubis pulverem in terram excutientes
Rapidè ferebant citũ currũ ad Troianos & Achiuos:
His. v. super Automedõ pugnabat, dolẽs quis ob socium,

Ἠ ὄφρα μὲν Πάτροκλον τεθνηότα δίῳ Ἀχιλλεύς.
Πολλὸν γὰρ ἀπαΐδιξε νεῶν μάρναντο θοάων
Τείχεϊ ὑπὸ Τρώων· τὸ μὲν οὔποτε ἤλπετο θυμῷ,
Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν σὺν ἐμπεφιθέντα πύλῃσιν,
Ἀψ ἀπονοστήσειν, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,
Ἐκπέρσειν πτολίεθρον αὐτοῦ ἔθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ.
Πολλάκι γὰρ τόγε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων,
Ἣ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.
Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσσον ἐτύχθη
Μήτηρ, ὅτε ῥά οἱ πολὺ φίλτατον ὤλεθ' ἑταῖρον.
Οἱ δ' αἰεὶ σθεῖ νεκρὸν ἀκαχμένα δόρατ' ἔχοντες,
Νωλεμὲς ἐγχείμπλαντο, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ὧδε δέ τις εἶπεσκεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ὦ φίλοι, ἦ μὰν ἦμιν εὐκλεὲς ἀπονέεσθαι
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα μέλαινα
Πᾶσι χάνοι· τόκεν ἦμιν ἄφαρ πολὺ κέρδιον εἴη,
Ἢ τὸν Τρῶες ἔασι μεθήσομεν ἱπποδάμοισιν
Ἄστυ πατὶς φέρτερον ἐρύσαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ὧδε δέ κε Τρώων μεγαθύμων αὐδήσασκεν·
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῖρα παρ' αὐτόθι τῷδε δαμεῖσθαι
Πάντας ὁμῶς, μή πως ἀρωείτω πολέμοιο.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκε, μετὰ δ' ὄρσασκεν ἑταίρους.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρεος δ' ὀρυμαγδὸς
Χάλκεον οὐρανὸν ἶκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο.
Ἵπποι δ' Αἰακίδαο, μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες,
Κλαῖον, ἐπεὶ πρῶτον πυθέσθην ἡνιόχοιο
Ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Ἦ μὰν Αὐτομέδων Διώρεος ἀλκιμος υἱὸς
Πολλὰ μὲν ἀρμαλιῇ ἰοῇ ἐπεμάσσετο θείνων,
Πολλὰ δ' ὑπὸ λιγυρὴν ὁμαδήσατο, πολλὰ δ' ἀρῇσι·
Τὼ δ' οὔτ' ἀψ ἐπὶ νῆας ἐπὶ πλατὺ Ἑλλήσποντον
Ἤθελέτην ἰέναι, οὔτ' ἐς πόλεμον μετ' Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὥστε στήλη μένει ἔμπεδον, ἥτ' ἐπὶ τύμβῳ
Ἀνέρος ἐσταότος τεθνηότος, ἠὲ γυναικός·
Ὣς μένον ἀστεφαλέως περικαλλέα δίφρον ἔχοντες,
κε. ἀνὰ μὴν κλίνις
Οὐδὲ * κονίσηψαντε καρήατα· δάκρυα δέ σφιν
κε. κονισήψαντε
Θερμὰ κὴ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν,
κε. ποθῇ·
κε. ἀμφοτέρωθι.
Ἡνιόχοιο * πόθῳ· ἁλερὴ δ' ἰμάσσετο χαίτη,
Ζεύγλης ἐξεριπῶσα παρὰ ζυγὸν * ἀμφοτέροισι.
Μυρομένω δ' ἄρα τὼ γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων,
Κινήσας δ' ἥκαρη, προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Ἆ δείλω, τί σφὼ δόμεν Πηλῆϊ ἄνακτι
Θνητῷ; ὑμεῖς δ' ἐστὸν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε·
Ἦ ἵνα δυστήνοισι μετ' ἀνδράσιν ἄλγε' ἔχητον;
Οὐ μὲν γάρ τι πάντων ἐστὶν ἐλεεινότερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.
Ἀλλ' ἤ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἅρμασι δαιδαλέοισιν
κε. ἐλέπτης ἄνδρος.
Ἕκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσει. * ἐγὼ δ' ἐάσω.
Ἦ ἔχ' ἅλις ὡς καὶ θοὸν ἔχει καὶ ἐπὶ δόρυ θεῖ αὐτως;
Σφῶϊν δ' ἐγὼ γένωμαι βαλὼν μένος, ἠδ' ἐνὶ θυμῷ,
Ὄφρα καὶ Αὐτομέδοντα σαώσετον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἔτι γάρ σφισι κῦδος ὀρέξω,
Κτείνω, εἰσόκε νῆας ἐύσσελμους ἀφίκωνται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς εἰπὼν, ἵππους ὁίους ἐνέπνευσεν μένος ἠΰ·
Τὼ δ' ἀπὸ χαιτάων κονίην ξεάσε βαλόντε,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὺς ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αὐτομέδων μάχετ', ἀκνύμενος περ ἑταίρῳ,

Ἠϊ ὄφρα μὲν Πάτροκλον τεθνηότα δίῳ Ἀχιλλεύς.
Πολλὸν γὰρ ἀπαΐδιξε νεῶν μάρναντο θοάων
Τείχεϊ ὑπὸ Τρώων· τὸ μὲν οὔποτε ἤλπετο θυμῷ,
Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν σὺν ἐμπεφιθέντα πύλῃσιν,
Ἀψ ἀπονοστήσειν, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,
Ἐκπέρσειν πτολίεθρον αὐτοῦ ἔθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ.
Πολλάκι γὰρ τόγε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων,
Ἣ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.
Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσσον ἐτύχθη
Μήτηρ, ὅτε ῥά οἱ πολὺ φίλτατον ὤλεθ' ἑταῖρον.
Οἱ δ' αἰεὶ σθεῖ νεκρὸν ἀκαχμένα δόρατ' ἔχοντες,
Νωλεμὲς ἐγχείμπλαντο, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ὧδε δέ τις εἶπεσκεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ὦ φίλοι, ἦ μὰν ἦμιν εὐκλεὲς ἀπονέεσθαι
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα μέλαινα
Πᾶσι χάνοι· τόκεν ἦμιν ἄφαρ πολὺ κέρδιον εἴη,
Ἢ τὸν Τρῶες ἔασι μεθήσομεν ἱπποδάμοισιν
Ἄστυ πατὶς φέρτερον ἐρύσαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ὧδε δέ κε Τρώων μεγαθύμων αὐδήσασκεν·
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῖρα παρ' αὐτόθι τῷδε δαμεῖσθαι
Πάντας ὁμῶς, μή πως ἀρωείτω πολέμοιο.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκε, μετὰ δ' ὄρσασκεν ἑταίρους.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρεος δ' ὀρυμαγδὸς
Χάλκεον οὐρανὸν ἶκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο.
Ἵπποι δ' Αἰακίδαο, μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες,
Κλαῖον, ἐπεὶ πρῶτον πυθέσθην ἡνιόχοιο
Ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Ἦ μὰν Αὐτομέδων Διώρεος ἀλκιμος υἱὸς
Πολλὰ μὲν ἀρμαλιῇ ἰοῇ ἐπεμάσσετο θείνων,
Πολλὰ δ' ὑπὸ λιγυρὴν ὁμαδήσατο, πολλὰ δ' ἀρῇσι·
Τὼ δ' οὔτ' ἀψ ἐπὶ νῆας ἐπὶ πλατὺ Ἑλλήσποντον
Ἤθελέτην ἰέναι, οὔτ' ἐς πόλεμον μετ' Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὥστε στήλη μένει ἔμπεδον, ἥτ' ἐπὶ τύμβῳ
Ἀνέρος ἐσταότος τεθνηότος, ἠὲ γυναικός·
Ὣς μένον ἀστεφαλέως περικαλλέα δίφρον ἔχοντες,
κε. ἀνὰ μὴν κλίνις
Οὐδὲ * κονίσηψαντε καρήατα· δάκρυα δέ σφιν
κε. κονισήψαντε
Θερμὰ κὴ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν,
κε. ποθῇ·
κε. ἀμφοτέρωθι.
Ἡνιόχοιο * πόθῳ· ἁλερὴ δ' ἰμάσσετο χαίτη,
Ζεύγλης ἐξεριπῶσα παρὰ ζυγὸν * ἀμφοτέροισι.
Μυρομένω δ' ἄρα τὼ γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων,
Κινήσας δ' ἥκαρη, προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Ἆ δείλω, τί σφὼ δόμεν Πηλῆϊ ἄνακτι
Θνητῷ; ὑμεῖς δ' ἐστὸν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε·
Ἦ ἵνα δυστήνοισι μετ' ἀνδράσιν ἄλγε' ἔχητον;
Οὐ μὲν γάρ τι πάντων ἐστὶν ἐλεεινότερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.
Ἀλλ' ἤ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἅρμασι δαιδαλέοισιν
κε. ἐλέπτης ἄνδρος.
Ἕκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσει. * ἐγὼ δ' ἐάσω.
Ἦ ἔχ' ἅλις ὡς καὶ θοὸν ἔχει καὶ ἐπὶ δόρυ θεῖ αὐτως;
Σφῶϊν δ' ἐγὼ γένωμαι βαλὼν μένος, ἠδ' ἐνὶ θυμῷ,
Ὄφρα καὶ Αὐτομέδοντα σαώσετον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἔτι γάρ σφισι κῦδος ὀρέξω,
Κτείνω, εἰσόκε νῆας ἐύσσελμους ἀφίκωνται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς εἰπὼν, ἵππους ὁίους ἐνέπνευσεν μένος ἠΰ·
Τὼ δ' ἀπὸ χαιτάων κονίην ξεάσε βαλόντε,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὺς ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αὐτομέδων μάχετ', ἀκνύμενος περ ἑταίρῳ,

Ἠ ὄφρα μὲν Πάτροκλον τεθνηότα δίῳ Ἀχιλλεύς.
Πολλὸν γὰρ ἀπαΐδιξε νεῶν μάρναντο θοάων
Τείχεϊ ὑπὸ Τρώων· τὸ μὲν οὔποτε ἤλπετο θυμῷ,
Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν σὺν ἐμπεφιθέντα πύλῃσιν,
Ἀψ ἀπονοστήσειν, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,
Ἐκπέρσειν πτολίεθρον αὐτοῦ ἔθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ.
Πολλάκι γὰρ τόγε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων,
Ἣ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.
Δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσσον ἐτύχθη
Μήτηρ, ὅτε ῥά οἱ πολὺ φίλτατον ὤλεθ' ἑταῖρον.
Οἱ δ' αἰεὶ σθεῖ νεκρὸν ἀκαχμένα δόρατ' ἔχοντες,
Νωλεμὲς ἐγχείμπλαντο, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον.
Ὧδε δέ τις εἶπεσκεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων·
Ὦ φίλοι, ἦ μὰν ἦμιν εὐκλεὲς ἀπονέεσθαι
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα μέλαινα
Πᾶσι χάνοι· τόκεν ἦμιν ἄφαρ πολὺ κέρδιον εἴη,
Ἢ τὸν Τρῶες ἔασι μεθήσομεν ἱπποδάμοισιν
Ἄστυ πατὶς φέρτερον ἐρύσαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Ὧδε δέ κε Τρώων μεγαθύμων αὐδήσασκεν·
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῖρα παρ' αὐτόθι τῷδε δαμεῖσθαι
Πάντας ὁμῶς, μή πως ἀρωείτω πολέμοιο.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκε, μετὰ δ' ὄρσασκεν ἑταίρους.
Ὣς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρεος δ' ὀρυμαγδὸς
Χάλκεον οὐρανὸν ἶκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο.
Ἵπποι δ' Αἰακίδαο, μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες,
Κλαῖον, ἐπεὶ πρῶτον πυθέσθην ἡνιόχοιο
Ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.
Ἦ μὰν Αὐτομέδων Διώρεος ἀλκιμος υἱὸς
Πολλὰ μὲν ἀρμαλιῇ ἰοῇ ἐπεμάσσετο θείνων,
Πολλὰ δ' ὑπὸ λιγυρὴν ὁμαδήσατο, πολλὰ δ' ἀρῇσι·
Τὼ δ' οὔτ' ἀψ ἐπὶ νῆας ἐπὶ πλατὺ Ἑλλήσποντον
Ἤθελέτην ἰέναι, οὔτ' ἐς πόλεμον μετ' Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὥστε στήλη μένει ἔμπεδον, ἥτ' ἐπὶ τύμβῳ
Ἀνέρος ἐσταότος τεθνηότος, ἠὲ γυναικός·
Ὣς μένον ἀστεφαλέως περικαλλέα δίφρον ἔχοντες,
κε. ἀνὰ μὴν κλίνις
Οὐδὲ * κονίσηψαντε καρήατα· δάκρυα δέ σφιν
κε. κονισήψαντε
Θερμὰ κὴ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν,
κε. ποθῇ·
κε. ἀμφοτέρωθι.
Ἡνιόχοιο * πόθῳ· ἁλερὴ δ' ἰμάσσετο χαίτη,
Ζεύγλης ἐξεριπῶσα παρὰ ζυγὸν * ἀμφοτέροισι.
Μυρομένω δ' ἄρα τὼ γε ἰδὼν ἐλέησε Κρονίων,
Κινήσας δ' ἥκαρη, προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Ἆ δείλω, τί σφὼ δόμεν Πηλῆϊ ἄνακτι
Θνητῷ; ὑμεῖς δ' ἐστὸν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε·
Ἦ ἵνα δυστήνοισι μετ' ἀνδράσιν ἄλγε' ἔχητον;
Οὐ μὲν γάρ τι πάντων ἐστὶν ἐλεεινότερον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.
Ἀλλ' ἤ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἅρμασι δαιδαλέοισιν
κε. ἐλέπτης ἄνδρος.
Ἕκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσει. * ἐγὼ δ' ἐάσω.
Ἦ ἔχ' ἅλις ὡς καὶ θοὸν ἔχει καὶ ἐπὶ δόρυ θεῖ αὐτως;
Σφῶϊν δ' ἐγὼ γένωμαι βαλὼν μένος, ἠδ' ἐνὶ θυμῷ,
Ὄφρα καὶ Αὐτομέδοντα σαώσετον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἔτι γάρ σφισι κῦδος ὀρέξω,
Κτείνω, εἰσόκε νῆας ἐύσσελμους ἀφίκωνται,
Δύῃ τ' ἠέλιος, καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ.
Ὣς εἰπὼν, ἵππους ὁίους ἐνέπνευσεν μένος ἠΰ·
Τὼ δ' ἀπὸ χαιτάων κονίην ξεάσε βαλόντε,
Ῥίμφ' ἔφερον θοὺς ἅρμα μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς·
Τοῖσι δ' ἐπ' Αὐτομέδων μάχετ', ἀκνύμενος περ ἑταίρῳ,

Ἵπποις ἀΐσσων, ὥς τ' αἰγυπιὸς μιν χλῶας.
Ῥεῖα μὲν γὰρ φεύγεσκεν ὑπ' ὀκ Τρώων ὁρυμαγδῶ,
Ῥεῖα δ' ἐπαίξασκε πολὺν καθ' ὅμιλον ὀπάζων.
h Ἀλλ' οὐχ ἥρᾳ φῶτας, ὅτ' ἐσσύετο διώκειν.
Οὐ γάρ πως ἦεν οἷόν γ' ἐόντ' ἰερῷ ἐνὶ δίφρῳ,
Ἔγχεϊ ἐφορμᾶσθαι, καὶ ἐπισχεῖν ὠκέας ἵππους.
Ὄψὲ δὲ δὴ μιν ἑταῖρος ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν
Ἀλκιμέδων, υἱὸς Λαέρκεος Αἰμονίδαο·
Στῆ δ' ὄπιθεν δίφροιο, καὶ Αὐτομέδοντα προσηύδα,
Αὐτομέδων, τίς τοί νυ θεῶν νημερτέα βάλλω
Ἔνθεσιν, ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς;
Οἷον πρὸς Τρῶας μάχεαι πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ
Μοῦνος, ἀτὰρ τοι ἑταῖρος ἀπέκταθ'· τεύχεα δ' Ἕκ-
τωρ
Αὖτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται Αἰακίδαο.
Τὸν δ' αὖτ' Αὐτομέδων προσέφη Διώρεος υἱός,
Ἀλκίμεδον, τίς γάρ τοι Ἀχαιῶν ἄλλος ὁμοῖος
Ἵππων ἀθανάτων ἐχέμεν δμηθήν τε μενεπτε,
Εἰ μὴ Πατροκλῆος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ζωὸς ἐών; νῦν δ' αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ἀλλὰ σὺ μὲν μάστιγα καὶ ἱμάντε σιγαλόεντε
Δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἀποβήσομαι ὄφρα μάχωμαι.
Ὣς ἔφατ'· Ἀλκιμέδων δ' ἐβοήθεε· ἆρμα δ' ἐπρᾶσσε,
Καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἱμάντε λάζετο χερσίν·
i Αὐτομέδων δ' ἀπόρουσε. νόησε δ' ἄρ' ὅν ῥα Φαίδιμος Ἕκτωρ,
Αὐτίκα δ' Αἰνείαν προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Αἰνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων,
Ἵππω τὼ δὴ ἐνόησα ποδώκεε Αἰακίδαο
Ἐς πόλεμον προφανέντε σὺν ἡνιόχοισι κακῆσιν·
Τὼ κεν ἐελπόμην αἱρησέμεν, εἰ σύ γε θυμῷ
Σῷ ἐθέλῃς· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐφορμηθέντε γε νῶϊν
Τλαῖεν ἀντίβιον στάντες μαχέσασθαι Ἄρηϊ.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δὲ πάις Ἀγχίσαο·
Τὼ δ' ἵππους βήτην βοέης εἰλυμένω ὤμους,
Αὐχένι, στερεῇσι· πολὺς δ' ἐπελήλατο χαλκός.
Τοῖσι δ' ἅμα Χρομίος τε καὶ Ἄρητος θεοειδὴς,
Ἤϊσαν ἀμφότεροι· μάλα δέ σφισιν ἤλπετο θυμὸς
Αὐτώ τε κτενέειν, ἐλάαν τ' ἐριαύχενας ἵππους.
Νήπιοι, ἔδδεισαν δ' ἄρ' ἔμελλον αἰνὰ μετ' ἀνδρῶν
Αὖθις ἀπ' Αὐτομέδοντος ὀϊστεύσεσθαι ἰόντες
Ἀλκῆς καὶ θούρου πλήτο φρένας ἀμφιμελαίνας·
Αὐτίκα δ' Ἀλκιμέδοντα προσηύδα πρὸς τὸν ἑταῖρον,
Ἀλκίμεδον, μή δή μοι ἀπὸ προθελυχέμεν ἵππους,
Ἀλλὰ μάλ' ἐμπνείοντι * μεταφρένῳ· ἐν γὰρ ἔγωγε
Ἕκτορα Πριαμίδην μένεος καὶ θούριδος αἰὼν
Πεύσομαι ἐν Ἀχιλῆος καλλίτριχας ἵππους βήμεναι ἵππων,
Νῶϊν κτείναντα, φοβήσας ἢ τίχας ἀνδρῶν
Ἀργείων· ἢ κ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισιν ἁλώῃ.
Ὣς εἰπὼν, Αἴαντε καλέσατο καὶ Μενέλαον,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε, καὶ Μενέλαε,
Ἢ τοι μὲν τὸν νεκρὸν * ὑπερθύμοισι κομίζειν
Ἀμφ' αὐτῷ βεβάμεν, καὶ ἀμυνέσθαι τίχας ἀνδρῶν·
Νῶϊν δ' ζωοῖσιν ἀμυνέτε νηλεὲς ἦμαρ.
Τῇδε γὰρ ἔδεισαν πόλεμον κρατερόν περ ἐόντα
Ἕκτωρ Αἰνείας θ', οἵ Τρώων εἰσὶν ἄριστοι.
Ἀλλ' ἦτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ἢ σῶ γὰρ ἐγώ. k τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Ἀρήτιον κατ' ἀσπίδα πάντῃ ἴσην.

Equis impetum faciens, tanquam vultur in anseres.
Facilè quidem enim fugiebat è Troianorum tumultu:
Facilè autem irruebat confertam per turbā insequēs,
Sed nō interficiebat viros, quando cōcitabatur psequi:
Non.n. vllo modo licebat soli illi vecto sacro in curru
Hasta ruere, & inhibere veloces equos.
Tandem autem iam ipsum socius vir vidit oculis
Alcimedon filius Laërcei Aemonidæ:
Stetit autē pone currū, & Automedontē allocutus est:
Automedon, quis tibi deorum inutile consilium
In pectoribus posuit, & abstulit mentem sanam?
Vt contra Troianos pugnes prima in acie
Solus, cæterum tibi socius interemptus est: arma.a. Hector
Ipse gerens humeris exultat Aeacidæ.
Hūc.a. rursus Automedō allocutus est Diorei filius:
Alcimedon, quisnam tibi Achiuorum alius similis
Equorū immortaliū ad tenēdam domitionem roburq;
Nisi Patroclus dijs artifex similis
Viuus existens? nunc autem mors & fatū deprehēdit:
Sed tu quidem flagellum & habenas splendidas
Accipe: ego.v. ab equis descendam ad pugnam.
Sic dixit: Alcimedon.a. celerem currum ascendens,
Statim flagellum & habenas accepit manibus.
Automedon.a. desilijt: intellexit autē illustris Hector.
Statim verò Aeneam allocutus est propè astantem:
Aenea Troianorum consiliarie loricatorum,
Equos hos duos vidi velocis Aeacidæ
In bellum prodeuntes cum aurigis ignauis:
Quocirca sperarem me capturum si modò tu animo
Tuo velis: siquidem nequaquam irruentes in nos
Sustinerent aduersum stantes decernere Marte.
Sic ait: neq; immorigerus fuit bonus filius Anchisæ.
Hi autem rectà iuerunt coriys contecti humeros
Aridis, firmis: multum verò superinductum erat æs.
His autem vnà cum, Chromiusq; & Aretus deo similis
Iuerunt ambo: valdè.a. illis sperabat animus (quos.
Ipsosq; interficere, & abigere latam ceruicē habētes e-
Stulti neque sanè erant sine sanguine reuersuri
Rursus ab Automedonte: hic.v. precatus Iouem patrem
Fortitudine & robore replet⁹ est p̄cordia vndiq; nigra.
Statim autem Alcimedontem affatus est fidum socium,
Alcimedon, nequaquam à me longè detineas equos:
Sed proximè inspirātes tergo nostro, neq; enim equidē κ. μεταφρένῳ.
Hectorem Priamidem à robore temperaturum puto
Antequam Achillis pulchrè iubatos conscendat equos,
Nobis interfectis & in fugam vertat turmas virorum
Argiuorum: aut ipse inter primos capiatur.
Sic fatus, Aiaces vocauit & Menelaum:
Aiaces Argiuorum duces & Menelaë,
Certè.q. hoc cadauer cōmittite eijs quotquot fortiß. sunt κ. ἐπετρέπεθ' οἱ ὅσοι
Vt illud defendant, & propulsent acies virorum:
Á nobis verò viuis auertite crudelem diem.
Huc namq; ingruerunt per bellum lacrymosum
Hector Aeneasq; qui Troianorum sunt fortißimi.
Sed quidem hæc Deorum in genibus posita sunt.
Iaculabor enim & ego. hæc autē Ioui omnia curæ erūt.
Dixit, & vibrans emisit longam hastam,
Et iecit Areti contrà clypeum vndiq; æqualem:

Ἦ δ'

Η᾽ δ᾽ οὐκ ἔγχος ἔρυτο, μάλ᾽ ὠκὺ δὲ θοῦρος ἀκοντὴς
Νηΐρῃ δ᾽ ὑπὲρ ὦμον ἰὼν μεσάτῳ ἐνέπηγεν.
Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀν᾽ ὀξὺν ἔχων πέλεκυν αἰζηὸς ἀνὴρ,
Κόψας ἐξόπιθεν κεράων βοὸς ἀγραύλοιο,
Ἵνα τάμῃ μάλα πᾶσαν, ὁ δ᾽ ὠκέα γούνατ᾽ ἐλάπτῃσιν·
Ὣς ἄρ᾽ ὅγε ὠκέα γούνατ᾽ ἐλάπτων πέσεν ὕπτιος· ὑπὲρ δέ οἱ ἔγχος
χ. Νηδύοισι *Νηδύοισι μάλ᾽ ὀξὺ κεραδαινόμενον λύε γυῖα.
Ἕκτωρ δ᾽ Αὐτομέδοντος ἀκόντισε δῖος ἑταῖρος
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν αἶψα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος·
Πρόσσω γὰρ κατέκυψε· τὸ δ᾽ ἐξόπιθεν δόρυ μακρὸν
Οὐδὲ ἐνισκίμφθη, ἐπὶ δ᾽ ἐλάχε πελεμίχθη
Ἔγχος. αὖθι δ᾽ ἔπειτ᾽ ἀφίδμενος ὄρμος Ἄρηος.
Καί νύ κε δὴ ξιφέεσσ᾽ αὐτοσχεδὸν ὡρμηθήτην,
Εἰ μή σφω Αἴαντε διήκριναν μεμαῶτε,
Οἵ ῥ᾽ ἦλθον καθ᾽ ὅμιλον, ἑταίρῳ κικλήσκοντ᾽ ἐπαρωγούς.
Τὼς δ᾽ ὑποδείσαντες ἐχώρησαν πάλιν αὖτις
Ἔκτωρ Αἰνείας τ᾽, ἠδὲ Χρομίος θεοειδής·
Ἄρηϊ δ᾽ ἄρα τὸν κατὰ κῦδος ἀπηύρα λιπόντα
Κείμενον. Αὐτομέδων δ᾽ ἥρωϊ ἀτάλαντος Ἄρηϊ
Τόν ῥ᾽ ἐξενάριξε, καὶ ἀχόμενος ἔπος ηὔδα,
Ἦ δὴ μὰν ὀλίγον γε Μενοιτιάδαο θανόντος
Κῆρ ἄχεος μεθέηκα, χερείονά περ κταμένοιο.

Hic autem haſtam non prohibuit, pertranſiit autẽ æs:
Intimum autem in ventrem per baltheum intorſit.
Quemadmodũ.v. quãdo acutã habẽs ſecurim iuuenis
Cedens poſt cornua bouis agreſtis (vir
Neruum incidat totum, hic.v. proſiliens cadit:
Ita hic proſiliens cecidit ſupinus, inq; illi haſta
Viſceribus valdè acutè vibrata labefactauit membra.
Hector verò Automedontem petijt haſtili lucido.
Sed is.q. ex aduerſo conſpicatus vitauit æream haſtam.
Antrorſum enim procubuit, retrò autem longa haſta
Solo infixa eſt: extrema pars autem concuſſa eſt
Haſtæ, tum deinde laxauit robur fortis Mars.
Et ſanè iam enſibus cominus dimicaſſent,
Niſi ipſos Aiaces diremiſſent alacres,
Qui venerunt per turmam, ſocio vocante.
Hos autem ſubueriti ceſſerunt rurſus retrò
Hector Aeneasq; & Chromius dijs par:
Aretum verò illic dereliquerunt conſciſſo corde
Iacentem: Automedon autem veloci æqualis Marti
Armisq; eum ſpoliauit, & glorians verbum dixit:
Profectò paululũ ſaltẽ propter Menœtiadẽ mortuũ
Cor dolore leuaui deteriorem licet interfecerim.

COMMENTARIVS.

a ἦ ῥα θεὲρ διὸς αἶσαν,] In bene dicendo Homerus inconſtans eſt, maximè de Deo: cùm enim aliàs potentiſſimum faciat, hîc non pudet eum dicere Græcos propria virtute nixos etiam præter Iouis ipſius conſilium ac voluntatem, decus ſibi victoria comparaturos fuiſſe, niſi Apollo Aeneam excitaſſet, &c. Neque eſt quod hîc per Iouem fata intelligamus, cùm illa anteà ipſo Ioue potentiora dixerimus.

b αἰνέια, πῶς αὖ ἦ θεὲρ θεὸν] Illud θεὲρ θεὸν dictũ eſt antea, θεὲρ διὸς αἶσαν, vnde error eſt cõtinuatus: ſed & hîc maior, quia ab vno Deorum proficiſcitur. Senſus eſt verborum Apollinis, ſub Epytidæ ſpecie huiuſmodi: Aenea, quo pacto Deo vobis auxilium non exhibente, ac præter illius mentem & conſilium vrbẽ veſtram tueremini, quod tamen à multis viris fortibus præſtari ſolet, ſi Deo vobis opitulante adhuc ignauia veſtra tanta ſit vt à Græcis ſuperemini? quaſi dicat: Poſſunt homines & præter Dei voluntatẽ ſeſe tueri, quanto ergo magis cum illius ope & auxilio? Sed vt dixi, impiæ ſunt iſtæ Poëtarum voces.

c χεῖρες τ᾽ ὀφθαλμοί τε ποδάρκεος] Notanda eſt conſtructio verbi ſingularis numeri cum nomine pluralis. Cui ſimilia exempla adducit Euſtathius ex Heſiodo, τῆς δ᾽ ὣ τρεῖς κεφαλαί. & ex Epicharmo, ὣ δ᾽ ἐρᾷ δοιὼ μακροκαμπυλαύχενες, &, ὣ δὲ νάρκαι ὣ δὲ ζύγωμαι. τέτρακές τε στερεμβόλοῖ, κἀγλααὶ συκαλίδες. Sed illud noſtrum ποδάρκεος poteſt cõſtrui cum γύναπα & analogicè cũ duobus ſequẽtibus generibus, vt docet Euſtathius. Illud autem μαρναμένοιϊν, intelligendum eſt de vtroq; exercitu.

d ὡς δ᾽ ὅτ᾽ αἰὴρ] Noua & minus vſitata comparatione vtitur, qualis fuit illa anteà de celeribus equis. Eò autem tendit, vt diſtractum hinc & inde Patrocli cadauer ſignificet, quod corio comparat à pellarijs, ſiue mauis, coriarijs (per λαὲς enim non quoſlibet, ſed eos, quorum eſt officij intelligendum puto) extenſo & dilatato, vbi primum illud pinguedine vel oleo madefactum eſt. Sicca enim minus facilè diſtenduntur.

e ἐπεὶ δὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,] Videtur aliud debuiſſe ſuſpicari Achillem de Patroclo ad Troiam appropinquante, cùm ipſemet hoc illi prohibuiſſet: metu nimirum alicuius Dei. Nam cur ita ſecurè de eius reditu nunc ſibi pollicetur? quia, inquit Poëta, non ſperabat euerſam iri Troiã ſine ſua præſentia: atqui metuiſſe eũ oportuerat, quod anteà, μήδε ἀπ᾽ ὀλύμποιο θεῶν αἰζηέας ἀέξῃ Ε᾽μεέ: ideoq; dicebat Patroclo, μὴ σὺ γ᾽ ἄνευθεν ἐμεῖο λιλαίεσθαι πολεμίζειν Τρωσὶ φιλοπτολέμοισι, &c. vbi etiam hoc expreſſè dicitur, ne ad Ilium accederet. Sed huius loci ſenſus hic eſt: Poëta dicit Achillem bene ſperaſſe de ſocij reditu, quia iam hoc pro explorato habebat, Troiã captam ſine ſe nõ iri. quid tum? neq; igitur excitatam iri idcirco pugnam, quòd Patroclus eam aggrederetur capere, cùm fato iam ipſo videretur illi hoc decus reſeruari, vt ipſe rem tantam tentaret: proinde ſi vſque ad Troianam etiam Patroclus perrexiſſes, factũ iri vt ſe intra Vrbem Troiani recepiſſent, quaſi qui tam longè à nauibus fugati eſſent, ante Vrbem non eſſent conſtituti. Huic accedebat, quod neceſſariò ſuperioribus eſt annectendum, illud à Thetide Achilli non fuiſſe denunciatum de morte Patrocli, quod facturam matrem proculdubio rebatur, ſi quidem id contingere debuiſſet. Vnde non intellexit multa amicos ab amicis plerunque celari incommoda, quæ ipſi euentura ſunt. Itaq; Achillem falli res ipſa comprobauit.

f ἵπποι δ᾽ αἰαχίδαο,] Cùm multa licentiosè ac fabulosè Poëta noſter ſcripſerit, tum etiam de equis aliquot dixit, quæ multis falſa videbuntur. Sed illa propiùs inſpecta, quanquam præter conſuetudinem ſint, tamen à veritate omnino non adhorrent. De ſermone quem equis Achillis cum diuina intelligentia commemorat, dicemus ſuo loco, id eſt inf. lib. 19. in fine. Nunc de lachrymis eorundem equorum dicendum nobis eſt. Multi abſurdã eſſe rem dicent. Ego contrà Homeri noſtri defenſor, quanquam aliquãdo iuſtus illius reprehẽſor, veriſimilẽ eſſe cenſeo. Scio enim & pictam & fictam eſſe ferè totã hanc narrationẽ. Non eſt quòd pluribus de equorum ingenio diſputemus, vt illis Adamãtius Phyſiognomon μεγαλαυχίαν & φιλοψυχίαν tribuerit, quod Virgilius, Ouid. Plinius, Aelianus confirmant: vt eos vocem quoq; equorum, cum quibus pugnant, agnoſcere (quod omnino magni eſt ingenij) ſcripſerit Ariſtoteles, vt eos tela humi collecta equiti porrigere Plinius memoret, vt ſaltandi peritos apud Sybaritas & Cardianos Athenæus & alij: quæ tamen omnia viam nobis eò faciliorem ſternunt, vt has lacrymas credamus, quas confirmant aliorum quoq; authorum loci. Equos præſagire pugnam, & amiſſos lugere dominos, lacrymasq; interdũ deſiderio fundere ſcribit Plin. lib. 8. cap. 42. & affectum equinum lacrymis probari Solinus cap. 47. Virgilius lib. 11. Palantis equum Aethonem lacrymãtem quoq; inducit:

Poſt bellator equus poſitis inſignibus Aethon *It lacrymans, guttisq; humectat grandibus ora,* &c.

Tranquillus in vita Cæſaris ſic loquitur: Proximis, ait, diebus, equorum greges, quos in traijciendo Rubicone Marti cõſecrauerat, ac ſine cuſtodibus vagos dimiſerat, comperit pabulo pertinaciſſimè abſtinere, vbertimq; flere. Id etiam de equis Caligulæ ſcribit Niphus, ſed ſine vllo authore. Quæ omnia mihi ſatis probant facti iſtius equorum Achillis veriſimilitudinem. Addam quod Aelianus de animalibus lib. 10. cap. 17. Elephantos ſcribit cùm patria priuantur, tãtam lacrymarum copiam profundere, vt oculorũ ſenſibus capiantur. Quæ ſimilitudo probabiliorem faciet Homeri narrationem.

g ὀϊζυροώτερον ἀνδρὸς] Audite mortales, quid de vobis Numẽ illud ſupremum ſentiat. Faſtus veſter, veſtrum ſuperciliũ hac vna voce deprimitur, aut deprimi debet, cùm vobis ærumnoſius nullum ſit animalium genus, ipſo Deo & teſte & iudice: adeò vt rectè exclamârit Empedocles, ὦ πόποι, ἦ δῆλον ἀνιηρῶν βροτείων ἔθνος. & huic reſpondent illa Solonis, ἀλλὰ πονηροὶ πάντες ὅσοις ἀνίητος ἠέλιος καθορᾷ. Sed & Simonides, πολύ γ᾽ ἐστὶ πάντων ζῴων ἀθλιώτατον ἄνθρωπος. Itaq; monſtrum eſſe perpetuam felicitatem dicebat Batho, - οὐ δὲ τῷ βίῳ πέφυκε δῆτα βίος. Quæ eiuſmodi apud hoc ſcriptorum genus infinita ſunt.

h ἀλλ᾽ ἐκ

h ἀλλ' ἐχ ἥρι φῶϛ,] Distinctum erat τῦ παραιβάτυ & τῦ ἡνιόχυ officium. Ille depugnabat, hic verò currũ moderabatur: itaque hîc ægrè præliari poterat, quia satis esset occupatus in equis regendis. Vnde hoc loco Automedon, quamuis currui insideat, & satis feliciter hostium cateruas perfringat: tamen neminem vulnerat, nedum occidit? Ideò temeritatis arguitur paulò pòst ab Alcimedonte: sed tamen hic fuit equorum impetus diuinitùs illis immissus, non consilium ipsius aurigæ, qui mox tamen officium παραιβάτυ & aurigæ Alcimedon defungetur.

i αὐτομέδων δ' ἀπόρουσε.] Sic etiam pugnaturos Heroas, qui παραιβάται essent, desilire vidimus sæpiùs. Desiliebant autem in terram, vnde commodiùs essent cum pedestribus copijs pugnaturi: quod si ita intelligendum non est, res videbitur absurdissima. nam & ita alijs Homericis locis exprimitur. Sed ita videntur etiam superflui fuisse currus, verùm ex curribus etiam aliquando pugnabant: vt de illis Alexandri equitibus memoratur, quos à duplici genere pugnæ vocabant διμάχας, qui in regione ἀφιππῳ, vt pedites congrediebantur. Non recedebant autem à desilientibus nimis longè currus. Ideò monet paulò pòst Automedon Alcimedontem aurigam suum, - μὴ δή μοι ἀπὸ νῶϊ θοὰς ἐλάσῃς ἵππυς, Αἶψα μάλ' ἐμπέσοντε κορύσσεται, &c.

k πὰ δὲ κεν δὴ παῦπα μελήσῃ] Monemus identidem pietatem Græcis tribui à Poëta, sed & illud semper inculcandum est, quia nõ potest odiosa esse tam vtilis rei repetitio. Cùm autem inconstanter de Deo & ipsius de mortalibus cura scripserit, videndum est vt ea quæ veritatis normam sequuntur, amplectamur, vt aliàs quoque diximus. Ex hoc loco tribuisse Deo prouidentiam Homerum constat. Itaque pius noster Automedon suprà Ioui supplicasse dicitur: —— ὁ δ' οὐρανῷ ἐν Διὶ πατρὶ λλῆς ἠδ' ὀνόσ ἐπλήτο φρένας ἀμφιμελαίνας.

l κῆρ ἄχος μεδέηται,] Hoc pròprium est hominis, vlcisci sese aut amicos, quærentis, animo semper afflictari, donec desiderium sum expleuerint: vt hoc loco Automedon, mactato vno ex hostibus, in Patrocli vltionem subleuatum se magno doloris pondere profitetur. Pariter Theognis loquitur, ἀνδρός τοι κραδίη μινύθει, μέγα πῆμα παθόντ ἠδ κυρ' λάστινυμένυ δ' οὔκετι ἐξοπίσω. & illud Publij: Inimicum vlcisci, vitam est accipere vltimam.

Ὣς ἐπὼν, ἐς δίφρον ἐλὼν σίναρα βροέντα
Θῆκ', * αὐ δ' αὐτὸς ἔβαινε πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθεν
Αἱματόεις, ὥς τις τε λέων κρ ταῦρον ἐδηδώς·
Αὖψ δ' ἐπὶ Πατρόκλῳ τέτατο κρατερὴ ὑσμίνη,
Ἀργαλέη, πολύδακρυς ἔγειρε δ' νείκ Ἀθηναίη,
Οὐρανόθεν κ ἔβασα· πρέπεν γὰρ δρύοπα Ζεὺς
Ὀρνύμεναι Δαναούς· δὴ γὰρ νόσ ἐτράπετ' αὐτός.
a Ἠΰτε πορφυρέην Ἶριν θνητοῖσι τανύσῃ
Ζεὺς ἐξ οὐρανόθεν, τέρας ἔμμεναι ἠὲ πολέμοιο,
Ἠὲ καὶ χειμῶνος δυσθαλπέος· ὃς ῥά τε ἔργων
Ἀνθρώπους αἰέπαυσεν ἐπὶ χθονί, μῆλα δ' κήδει·
Ὣς ἡ, πορφυρέην νεφέλην πυκάσασα * ἑαυτῇ,
Δύσετ' Ἀχαιῶν ἔθνος, ἔγειρε δ' Φῶτα ἕκαστον.
Πρῶτον δ' Ἀτρέος υἱὸν ἐποτρύνασα πρέπουσα,
Ἴφθιμον Μενέλαον (ὸ γὰρ ῥά οἱ ἐγγύθεν ἦεν)
Εἰσαμένη Φοίνικι δέμας καὶ ἀτρέα φωνὴν,

Σοὶ μὲν δὴ Μενέλαε κατηφείη καὶ ὄνειδος
Ἕσσεται, εἰς Ἀχιλῆος ἀγασσάμενος πιθὸν ἑταῖρον
Τείχεϊ ὑπὸ Τρώων παχέες κύνες ἑλκύσσωσιν·
Ἀλλ' ἔχεο κρατερῶς, ὄτρυνε δὲ λαὸν ἅπαντα.
* Τὸν δ' αὖτε προσέφη βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Φοῖνιξ ἄτα γεραιὲ παλαιγενές· εἰ γὰρ Ἀθήνη
Δοίη κάρτος ἐμοὶ, βελέων δ' ἀπερύκοι ἐρωήν.
Τῷ κεν ἐγὼν ἐθέλοιμι παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν
Πατρόκλῳ * μάλα γάρ με θανὼν ἐσεμάσσατο θυμόν·
b Ἀλλ' Ἕκτωρ πυρὸς αἰνὸν ἔχει μένος, οὐδ' ἀπολήγει
Χαλκῷ δηιόων· τῷ γὰρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὅτι ῥά οἱ πάμπρωτα θεῶν ἠρήσατο πάντων·
Ἐν δ' βίλιν ὤμοισι καὶ ἐν γένασιν ἔθηκε,
c Καί οἱ μιμνὴς θάρσος ἐνὶ στήθεσιν ἐπῶκεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ κύδεϊ ἀνδρομέοιο,
Ἰοχαίρα δηλέῃσι, λαὸν * τε οἱ ἄμυδις ἀείρῃ.
Τοῖς μὲν θάρσησε πρέπουσ' Ἀμφιμελάνας.
Βῆ δ' ἐπὶ Πατρόκλῳ, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.
Ἔστι δ' ἐν Τρώεσσι Ποδάρκης υἱὸς Ἠετίων,
Ἀφνεὸς τ' ἀγαθός τε· μάλιστα δέ μιν τίεν Ἕκτωρ
Δήμῳ, ἐπεὶ οἱ ἑταῖρος ἦεν φίλος εἰλαπινάστης·
Τόν ῥα κρ ζωὸν ἐόντα βάλε ξανθὸς Μενέλαος,
Αἰχμὴν τυπὶς Φοίνικος· διὰ δὲ στῆθος ἔλασσε.
Δούπησεν δ' πεσών. ἐπὶ δ' Ἀτρεΐδης Μενέλαος
Νεκρὸν κὼν' ἐκ Τρώων ἔρυσεν μετ' ἔθνος ἑταίρων.
Ἔκτορα δ' ἐγγύθεν ἰσάμων ὤτρυνε Ἀπόλλων,

Sic fatus, in currum capiens spolia cruenta
Posuit: ipseq; conscendit pedes, & manus desuper
Sanguinolentus, ceu quis leo taurum qui vorauerit.
Rursus autem super Patroclo aucta est fortis pugna,
Molesta, lacrymosa: excitauit verò certamẽ Minerua
E cælo descendẽs: præmiserat.n. latè ꝓspiciens Iupiter
Concitare Danaos. namq; mens mutata est eius,
Veluti purpuream Irim mortalibus cùm extenderit
Iupiter cælitùs, signum vt sit vel belli,
Vel etiam tempestatis frigidæ, quæ quidẽ ab operibus
Homines quiescere facit in terra, pecorib. verò nocet:
Sic hæc cærulea nebula conuoluens seipsam
Ingressa est Achiuorũ gentẽ: excitauit.a. virũ quẽq;.
Primùm verò Atrei filium cùm excitasset, affata est
Fortem Menelaum (hic enim illi propè aderat)
Assimilata, Phœnici forma & indefessa voce,
Tibi quidem Menelaë mœror & dedecus
Erit, siquidem Achillis clari fidum sodalem
Muro sub Troianorum celeres canes discerpserint.
Sed gere te fortiter, incita verò exercitum totum.
Hanc.a. rursus affatus est in ꝑlio fortis Menelaus:
Phœnix nutritie, senex antique, vtinam Minerua
Dederit robur mihi, telorũ verò depulerit impetum:
Ideo equidem vellem adesse & opem ferre
Patroclo: vehementer enim mihi moriens offendit animum:
Sed Hector ignis graue habet robur, neq; desistit
Ferro trucidans. huic enim Iupiter gloriam præbet.
Sic dixit: gauisa est autem cæsys oculis Minerua,
Quia ipsam ante deos precatus erat omnes:
Vim autem in humeris & genibus posuit:
Et ei muscæ audaciam in pectoribus immisit,
Quæ, quamuis depulsa, frequẽter à corpore humano,
Appetit mordere, dulcisq; illi sanguis hominis est:
Tali eum audacia repleuit in præcordijs atris.
Iuit aũt ad Patroclũ, & iaculatus est hasta fulgenti.
Erat autem inter Troianos Podes filius Eëtionis
Diuesq; strenuusq;, maximeq; ipsũ honorabat Hector
Inter populares, quoniã illei sodalis erat charꝰ cõuiua:
Hunc ad balteum percussit flauus Menelaus,
Properantem in fugã: penitus autem ferrũ intorsit.
Insonuit verò lapsus. at Atrides Menelaus
Cadauer à Troianis subtraxit ad agmen sociorum:
Hectorem autem propius stans instigauit Apollo

Φαίνοπι Ἀσιάδῃ ἐναλίγκιος, ὅς οἱ ἁπάντων
Ξείνων φίλτατος ἔσκεν, Ἀβυδόθι οἰκία ναίων·
Τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Ἕκτορ, τίς νέ σ' ἔτ' ἄλλος Ἀχαιῶν ταρβήσῃσιν;
Οἷον δὴ Μενέλαον ὑπέτρεσας, ὃς τὸ πάρος περ
Μαλθακὸς αἰχμητής, νῦν δ' οἰχεται οἶος ἀείρας
Νεκρὸν ὑπ' ἐκ Τρώων· σὸν δ' ἑλάνε πιστὸν ἑταῖρον,
Ἐσθλόν, σὺν προμάχοισι, ποδηνέμῳ υἱὸν Ἠετίωνος.
Ὣς φάτο, τὸν δ' ἄχεος νεφέλη κάλυψε μέλαινα,
Βῆ δ' ἰθὺς προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ·
Καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης ἕλετ' αἰγίδα θυσανόεσσαν,
Μαρμαρέην, ἵνα δεινὸν ὑπὲρ νεφέων κάλυψεν·
Ἄστραψας δ', μάλα μεγάλ' ἔκλυπε· τὼ δ' ἐτίναξε·
Νίκην δ' Τρώεσσι δίδου, ἐφόβησε δ' Ἀχαιούς.
Πρῶτος Πηνέλεως Βοιώτιος ἦρξε φόβοιο.
Βλῆτο γὰρ ὦμον ἄνω, ὑπὸ στόμαχον τετραμμένος αἰεί,
Ἄκρον ὑπιλίγδην· ἐράψεν δέ οἱ ὀξέον ἄγχι
Αἰχμὴ Πιτυοκάμαντος· ὃς ῥά ῥ' ἔβαλε σχεδὸν ἐλθών.
Λῆϊτον αὖθ' Ἕκτωρ σχεδὸν οὖτασε χεῖρ' ὑπὲρ καρπῷ,
Τὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου παῖδα γέροντος·
Τρέσσε δ' ὑπαπήνας, ἐπεὶ οὐκέτι ἤλπετο θυμῷ
Ἔγχει ἔχων οἱ χεῖρ' ἀλεὶ μαχήσεσθαι Τρώεσσιν,
Ἕκτορα δ' Ἰδομενεὺς μετὰ Λήϊτον ὁρμηθέντα
Βεβλήκει θώρηκα κατ' ἦθος παρὰ μαζόν·
Ἐν καυλῷ δ' ἔαγε δολιχὸν δόρυ· τοὶ δ' ἐβόησαν
Τρῶες, ὁ δ' Ἰδομενῆος ἀκόντισε Δευκαλίδαο
Δίφρῳ ἐφεστάοτος· τὸ μὲν ῥ' ἁπὸ τυπτὸν ἅμαρτεν·
Αὐτὰρ ὁ Μηριόναο ὀπάονά θ' ἡνιοχόν τε,
Κοίρανον, ὃς ῥ' ἐκ Λύκτου εὐκτιμένης ἕπετ' αὖτε·
Πεζὸς γὰρ τὰ πρῶτα λιπὼν νέας ἀμφιελίσσας
Ἦλυθε, καί κε Τρωσὶ μέγα κέρδος ἐγεγάλιξεν,
Εἰ μὴ Κοίρανος ὠκὺ ποδηνέμας ἤλασεν ἵππους·
Καὶ τῷ μὲν φάος ἦλθεν, ἄμυνε δὲ νηλεὲς ἦμαρ·
Αὐτὸς δ' ὤλεσε θυμὸν ὑφ' Ἕκτορι ἀνδροφόνοιο.
Τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο κατ' οὖατος, ἐκ δ' ἄρ' ὀδόντας
Ὤσε δόρυ πνείοντι, δι' ἀμφοτέρωθε δὲ γλῶσσαν τάμε μέσσην·
Ἦριπε δ' ἐξ ὀχέων, κὰδ δ' ἡνία χαῦνα ἔραζε.
Καὶ τὰ μὲν Μηριόνης ἕλαβεν χείρεσσι φίλῃσι,
Κύψας ἐκ πεδίοιο, καὶ Ἰδομενῆα προσηύδα.
Μάστιε νῦν ἔπειτα κατὰ νῆας ἴκηαι·
Γινώσκεις δὲ καὶ αὐτὸς ὅτ' οὐκέτι κάρτος Ἀχαιῶν.
Ὣς ἔφατ'· Ἰδομενεὺς δ' ἤμασεν καλλίτριχας ἵππους
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· δὴ γὰρ δέος ἔμπεσε θυμῷ.
Οὐδ' ἔλαθ' Αἴαντα μεγαλήτορα καὶ Μενέλαον
Ζεύς, ὅτε δὴ Τρώεσσι δίδου ἐπιδευὲς νίκην.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
Ὢ πέπον, ἤδη μέν γε καὶ ὃς μάλα νήπιος ἔσται,
Γνοίη ὅτι Τρώεσσι πατὴρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.
Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἄπεται ὅστις * ἀφείη, χ. ἀφίῃ,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθός· Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει·
Ἡμῖν δ' αὖτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔραζε.
Ἀλλ' ἄγετ', αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,
Ἥ μιν ὅπως ἐν νεκρὸν ἐρύσομεν, ἦλθε καὶ αὐτοὶ
Χάρμα φίλοις ἑτάροισι γνώμεθα νοστήσαντες· χ. γνοίμεθα
Οἵ περ δεῦρ' ὀρόωντες ἀκηχέδαται', οὐδ' ἔτι φασὶν
Ἕκτορα ἀνδροφόνοιο μενοῦ καὶ χεῖρας ἀάπτους
Σχήσειν' ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Εἴη δ' ὅστις ἑταῖρος ἀπαγγείλειε τάχιστα

Phœnopi Asiadæ similis qui illi omnium
Hospitum amicissimus erat, in Abydo ædes habitans:
Huic similis factus ipsũ affat' est lõgè iaculãs Apollo:
Hector, quis te amplius alius Achiuorũ formidet?
Vt iam Menelaum timuisti, qui antè quidem
Mollis bellator: nunc autem abit solus subtrahens
Cadauer ex Troianis: tuumq; interfecit fidũ socium
Strenuum inter ppugnatores, Podem filiũ Eëtionis.
Sic dixit: hunc verò doloris nebula obtexit nigra.
Ibat autem per primam aciem armatus fulgenti ære:
Et tunc sanè Saturnius sumpsit ægidem fimbriatam
Splendentem, Idam verò nubibus cooperuit.
Fulgurãs.a. valdè grauiter insonuit: hãc.v.cõcussit,
Victoriã Troianis dedit: in fugã vertit verò Achiuos,
Primus Peneleus Bœotius cepit fugam: (uersus vsq;
Vulneratus.n.erat ad humerũ hasta, antrorsum con-
Summum leuiter: perstrinxit autem ei ad os vsq;
Cuspis Polydamãtis. hic enim percussit propè accedẽs.
Leitũ rursus Hector comin⁹ pcussit in manu ad volã,
Filiũ Alectryonis magnanimi, cessare fecit.a. à pugna.
Territ⁹ est.v. circũspiciẽs, quoniã nõ ampli⁹ sperabat
Hastã tenentẽ manu se pugnaturũ cũ Troianis. (aïo
Hectorem autem Idomeneus in Leitum irruentem
Percussit ad thoracem in pectus iuxta papillam:
In summo.a. fracta est longa hasta. hi.v. clamauerũt
Troiani, hic.v. in Idomeneũ iaculatus est Deucalidẽ
In curru stãtem: ab hoc quidem paululum aberrauit:
Cæterùm hic Merionis comitem aurigamq;
Cæranũ, qè Lycto bene habitata sequebatur ipsum:
Pedester enim primò linquẽs naues vtrinq; agitatas
Venit: & Troianis magnam victoriam præbuisset,
Nisi Cæranus confestim celeres impulisset equos.
Et huic quidem salus venit, depulitq; crudelẽ diem:
Ipse autem perdidit animam sub Hectore homicida.
Hunc percussit sub maxillam & aurem: at sanè dẽtes
Excussit hasta extrema, linguamq; discidit mediam:
Cecidit aũt è curru, at habenas deiecit in terram:
Et has Meriones accepit manibus charis
Procumbens è campo, & Idomeneum allocutus est:
Flagella nũc, quousq; veloces ad naues peruenias:
Cognoscis.a. & ipse q nõ ampli⁹ victoria est Græcorũ.
Sic dixit: Idomeneus autẽ flagellauit pulchrè iu-
batos equos
Naues ad cõcauas: iam enim timor inciderat animo,
Neq; latuit Aiacem magnanimum & Menelaum
Iupiter, quũ iam Troianis dedit alternã victoriam.
Inter hos.a. sermonẽ incepit magn⁹ Telamonius Aiax:
Pape, iam quidem & qui valdè stultus est
Cognosceret, q Troianis pater Iupiter gloriã præbet.
Horum.n.omnium tela tangũt, quicunq; ea emittit,
Seu ignauus seu fortis: Iupiter.a. tamẽ eïa tela dirigit.
Nobis verò incassum omnibus irrita cadunt humi.
Sed agite, ipsi saltem excogitemus consiliũ optimum,
Cùm vt cadauer trahamus, tum etiam ipsi
Gaudio dilectis socijs simus, reuersi:
Qui fortè hùc respicientes tristantur, neq; putant
Hectoris homicidæ robur & manus inaccessas
Laturos, sed in naues nigras præcipitaturos esse.
Vtinam.v. esset aliquis socius qui nunciet citissimè

Πηλέ-

Πηλείδη· ἐπεὶ οὔ μιν ὀΐομαι ἤδὲ πεπύσθαι
Λυγρῆς ἀγγελίης, ὅτι οἱ φίλος ὤλετ' ἑταῖρος.
Ἀλλ' * οὔπη δύναμαι ἰδέειν γίγαντα Ἀχαιῶν.
Ἠέρι γὰρ κατέχονται ὁμῶς αὐτοί τε καὶ ἵπποι.
Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἠέρος υἷας Ἀχαιῶν·
Ποίησον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι·
Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, ἐπεὶ νύτοι ἅδετον οὕτως.
Ὣς φάτ'· τὸν δ' ὁλοφύρατο δακρυχέοντα.
[g] Αὐτίκα δ' ἠέρα μὲν σκέδασαν, νέφε' ἄπασαν ὁμίχλην·
Ἠέλιος δ' ἐπέλαμψε, μάχη δ' ὄφι πᾶσα φαάνθη·
Καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον.
Σκέπτεο νῦν Μενέλαε διοτρεφὲς αἴκεν ἴδηαι
Ζωὸν ἔτ' Ἀντίλοχον, μεγάθυμον Νέστορος υἱόν·
Ὄτρυνον δ' Ἀχιλῆϊ δαΐφρονι θᾶσσον ἰόντα
Εἰπεῖν ὅτι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλετ' ἑταῖρος.
Ὣς ἔφατ'. ἐδδείσθη δ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.
Βῆ δ' ἰέναι, ὥς τις τε λέων ἀπὸ μεσταύλοιο,
Ὅς τ' ἐπεὶ ἄρ κε κάμῃσι κύνας τ' ἄνδρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵτε μιν οὐκ ἐάσι βοῶν ἐκ πῖαρ ἑλέσθαι,
[h] Παννύχιοι ἐγρήσαντες· ὁ δ', κρέων ἔρατι ζων
*Ἰθύει, ἀλλ' οὔτι πέλασ[illegible]. θαμέες γὰρ ἄνωνται
* Ἀντίοι αἰάσσουσι θερσάων ἀπὸ χειρῶν,
[i] Καιόμεναί τε δεπαί, τάς τε τρέει ἐσύμενός περ·
Ἠῶθεν δ' ἀπονόσφιν ἔβη τετιηότι θυμῷ·
Ὣς ἀπὸ Πατρόκλοιο βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ἤιε πολλὰ ἀέκων· περὶ γὰρ δείσε μὴ μιν Ἀχαιοὶ
Ἀργαλέῳ σὺν φόβοιο ἕλωρ δηΐοισι λίπωσιν.
Πολλὰ δ' Μηριόνῃ τε καὶ Αἰαντέοισι κέλευσεν,
Αἴαντ' Ἀργείων ἡγήτορε, Μηριόνη τε,
Νῦν τις ἐυπείης Πατροκλῆος δειλοῖο
Μνησάσθω. πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι
Ζωὸς ἐών· νῦν δ' αὖ θανάτου καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη ξανθὸς Μενέλαος,
Παύροισι παπτήνας, [k] ὥς τ' αἰετός, ὅν ῥά τε φασὶν
Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν,
Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτώξ
Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κεκρυμμένος· ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ
Ἔσυτο, καί τε μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμόν·
Ὣς τότε σοὶ Μενέλαε διοτρεφὲς ὄσσε φαεινὼ
Παύροισι δυνέσθην πολέων κεχυ ἔθνος ἑταίρων,
Εἴ πῃ Νέστορος υἱὸν ἔτι ζώοντα ἴδοιο.
Τὸν δ' μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης
Θαρσύνοντ' ἑτάρους, καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι·
Ἄγχι δ' ἰστάμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος.
Ἀντίλοχ' ἦ δ' ἄγε δεῦρο διοτρεφὲς, ὄφρα πύθηαι
Λυγρῆς ἀγγελίης, ἣ μὴ ὤφελλε γενέσθαι.
Ἤδη μέν σε καὶ αὐτὸν οἴομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν ὅτι πῆμα θεὸς Δαναοῖσι κυλίνδει,
Νίκη δὲ Τρώων· πέφανται * δ' ἄρης Ἀχαιῶν
Πάτροκλος, μεγάλη δὲ πόθη Δαναοῖσι τέτυκται.
Ἀλλὰ σύ γ' αἶψ' Ἀχιλῆϊ, θέων ὅπι νῆας Ἀχαιῶν,
Εἰπεῖν, αἴκε τάχιστα νέεσθαι νηυσὶν ἐπὶ νῆα σαώσῃ
Γυμνόν· ἀπὸρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίλοχος δὲ πατέσσυτο μῦθον ἀκούσας·
Δεῦε δέ μιν ἀμφαδίην ἐπέων λάβε τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλήθοντο, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.
Ἀλλ' οὐδὲ ὣς Μενελάου ἐφημοσύνης ἀμέλησε·
Βῆ δὲ θέειν, τὰ δὲ τεύχε' ἀμύμονι δῶκεν ἑταίρῳ

Pelidæ: quoniam nõ ipsum puto ne quidẽ intellexisse
Triste nuncium, quòd ei dilectus perijt socius.
Atqui nondum possum videre talem inter Græcos: ῥ. οὔπω
Caligine enim septi sunt simul ipsiq; & equi.
Iupiter pater, sed tu libera à caligine filios Achiuo-
Facq; serenitatem, daq; oculis videre: (rum:
Ingq; luce etiã perde nos, quãdoquidẽ tibi placuit ita.
Sic dixit: hũc aũt pater miseratus est lachrymãtẽ.
Statim aũt caliginem dispersit, & amouit nebulam,
Sol verò affulsit, acies autem omnis apparuit.
Et tunc Aiax allocutus est in prælio fortem Menelaũ:
Circumspice nunc Menelaë generose, an videas
Viuum adhuc Antilochũ magnanimũ Nestoris filiũ.
Incita aũt vt ad Achillem bellicosum ocyus profectus
Nũciet, quòd sanè ei multò charissimus perijt socius.
Sic dixit: neq; immoriger° fuit in bello strenu° Me-
Perrexit aũt ire, veluti aliquis leo à caula, (nelaus:
Qui postquã fatigatus fuerit canesq; virosq; irritãs,
Qui ipsum non sinunt boum adipem auferre,
Totam noctem vigilantes: hic. v. carnium cupidus
Rectà irruit, sed nihil proficit. crebra enim iacula ῥ. Γθωύξ, ῥ. Ἀντίον
Aduersa prouolant audacibus à manibus,
Ardentesq; faces quas formidat, concitatus licet sit:
Manè autem seorsum iuit afflicto animo:
Sic à Patroclo in bello strenuus Menelaus (chiui
Ibat valdè inuitus: admodum. n. timebat ne ipsum A-
Graui præ timore dilaniationẽ hostibus relinquerẽt:
Multùm autem Merionemq;, & Aiaces hortabatur:
Aiaces Argiuorum duces, Merioneq;
Nunc aliquis mansuetudinis Patrocli miseri
Recordetur: omnibus enim norat mitis esse
Viuus existens: nunc verò mors & fatum occupat.
Sic fatus abijt flauus Menelaus,
Vndiq; circumspiciens veluti aquila, quam aiunt
Acutissimè cernere inter aërias volucres,
Quamq; etiã altè existentem pedib. velox non latuit
Arbusto sub frondoso iacens, sed in ipsum (lepus
Fertur, & ipsum confestim capiens exemit animam:
Sic tunc tibi Menelaë generose oculi lucidi
Vndiq; vertebantur multorum per agmen sociorum,
Si fortè Nestoris filium adhuc viuentem videres.
Hũc verò citissimè cognouit pugnæ in sinistra totius,
Animantemq; socios & excitantem ad pugnandum.
Propè verò astans allocutus est flauus Menelaus.
Antiloche, eia agè huc generose, vt audias
Triste nuncium, quod vtinam nunquam euenisset.
Iam quidem te & ipsum puto videntem
Cognoscere, quòd cladem deus Danais aduoluit:
Victoria. a. est Troianorũ: occisus est. a. optim° Achiu. ῥ. δ' ἄρης
Patroclus: magnum. a. desiderium Danais contigit. Ἀχαιῶν
Sed tu mox Achilli, currens ad naues Græcorum,
Nuncia, si fortè celerrimè cadauer ad nauem seruet
Nudum: namq; arma habet galeam mouens Hector.
Sic dixit: Antilochus autem perculsus est, verbum
vt audiuit. (culi
Diu. a. ipsum obmutescẽtia verborũ corripuit, eiq; o-
Lacrymis impleti sunt: florida autem eius hæsit vox:
Sed neq; sic Menelai mandatum neglexit:
Perrexit. a. currere, suaq; arma eximio dedit amico

Λαοδόκῳ, ὃς οἱ σχεδὸν ἔσχεφε μώνυχας ἵππους.
Τὸν μὲν δακρυχέοντα πόδες φέρον ἐκ πολέμοιο,
Πηλείδῃ Ἀχιλῆι κακὸν ἔπος ἀγγελέοντα.
Οὐδ' ἄρα σοὶ Μενέλαε δι' ὀστεοφὲς ἤθελε θυμὸς
Τῳρωμένοις ἑτάροισιν ἀμυνέμεν, ὄφρα θάνῃσιν
Ἀντίλοχος, μεγάλη ὴ πῆμ' Πυλίοισιν ἐτύχθη·
Ἀλλ' ὄγε τοῖσιν μὲν Θρασυμήδεα δῖον ἄνῆκεν,
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἰθὺ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' Αἰακίδῃσι κιὼν, εἶπαρ ὃ πρόσθεν.
Κεῖνον μὲν δὴ νηυσὶν ἐπιπρεθέηκα θοῇσιν
Ἐλθεῖν εἰς Ἀχιλῆα πόδας ταχύν· ἀτὰρ μιν οἴω
Νῦν ἰσάν, μάλα περ κεχολωμένον Ἕκτορι δίῳ,
Οὐ γάρ πως ἀν γυμνὸς ἐὼν Τρώεσσι μάχοιτο,
Ἡμεῖς δ' αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,
Ἢ μὲν ὅπως τὸν νεκρὸν ἐρύσσομεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Τρώων ἐξ ὀνοπῆς θαλάσσην καὶ κῆρα φύγωμεν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Πάντα κατ' αἶσαν ἔειπες, ἀγακλεὲς ὦ Μενέλαε·
Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ Μηριόνης ὑποδμῶτε μάλ' ὦκα,
Νεκρὸν ἀείραντες φέρετ' ἐκ πόνου· αὐτὰρ ὀπίσσω
Νῶϊ μαχησόμεθα Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι δίῳ,
Ἴσον θυμὸν ἔχοντες ὁμώνυμοι, οἵ τε πάρος περ
Μίμνομεν ὀξὺν Ἄρηα παρ' ἀλλήλοισι μένοντες.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα νεκρὸν ἀπὸ χθονὸς ἀγκάζοντα
Ὑψι μάλα μεγάλως· ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὀπισθε
Τρωϊκὸς, ὡς εἶδόν τε νέκυν ἀΐροντας Ἀχαιούς·
Ἴθυσαν δ' ἡυτε κύνεσσιν ἐοικότες, οἵτ' ἐπὶ κάπρῳ
Βλημένῳ αἴξωσι πρὸ κούρων θηρητήρων.
Ἕως μὲν γάρ τε θέουσι, δαφοίνεον μενεαίνοντες·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐν τοῖσιν ἐλίξεται ἀλκὶ πεποιθὼς,
Ἄψ τ' ἀνεχώρησαν, δᾴ τ' ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλη·
Ὣς Τρῶες, εἰὼς μὲν ὁμιλαδὸν αἰὲν ἕποντο,
Νύσσοντες ξιφέσιν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' Αἴαντε μεταστρεφθέντε κατ' αὐτὰς
Στήησαν, *τῶν δ' τρέπετο χρὼς, οὐδέ τις ἔτλη
Πρόσσω ἀΐξας, ὠθεῖ νεκρὸν * δηϊοάασθαι.
Ὣς οἵ γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον ἐκ πολέμοιο
Νῆας ἐπὶ γλαφυράς· ἐπὶ δ' πόλεμος τέτατο σφιν
Αἰθρίος, ἠύτε πῦρ, τὸ, τ' ἐπεσσύμενον, πόλιν ἀνδρῶν
Οἴρμενον ἐξαίφνης φλεγέθει, μινύθουσι δ' οἶκοι
Ἐν σέλαϊ μεγάλῳ τὸ δ' ἐπιβρέμει ὑπ' ἀνέμοιο·
Ὣς μὲν τοῖς ἵπποιν τε καὶ ἀνδρῶν αἰχμητάων
Ἀζηχὴς ὀρυμαγδὸς ἐπήϊον ἐρχομένοισιν.
Οἱ δ' ὥθ' ἡμίονοι κρατερὸν μέγα ἀμφιβαλόντες,
Εἵλκωσ' ἐξ ὄρεος κὴν παιπαλόεσσαν ἀταρπὸν,
Ἢ δοκὸν, ἠὲ δόρυ μέγα νήϊον· ἐν δέ τε θυμὸς
Τείρεθ' ὁμῇ καμάτῳ τε καὶ ἱδρῷ· τὼ δὲ δόντεσσιν·
Ὣς οἵ γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον αὐτὰρ ὄπισθεν
Αἴαντ' ἰσχανέτην, ὥστε πρῶνα ἰσχανόωσ' ὕδωρ
Τ' λήεν πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς·
Οἵ τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ῥέεθρα
Ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ῥόον πεδίονδε τίθησι
Πλάζων, ἠδέ τι μιν θεινεῖ ῥηγνῦσι ῥέοντες·
Ὣς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσω
Τρώων· οἱ δ' ἄμ' ἕποντο, μάλιστα δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ φαίδιμος Ἕκτωρ·
Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν
Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε σφέθεν ἰόντα

χρ. τῶν δ' ἐπέτρεπε χρ. δηϊοάασθαι. χρ. δηϊοάασθαι.

Laodoco, qui iuxta cùm flectebat vnungulos equos.
Hunc quidem lacrymantem pedes referebāt è prælio,
Pelidæ Achilli infaustum verbum nunciaturum.
Neq; tibi Menelaë generoſe voluit animus
Afflictis ſocijs auxiliari, vnde diſceſſit
Antilochus, ingensq; deſiderium Pylijs fuit:
Sed ille his Thraſymedem diuinum immiſit:
Ipſe verò rurſus ad Tatroclum heroëm profectus eſt.
Cōſtitit.a.cū ad Aiaces venit, & ſubitò allocutus eſt,
Illum quidem iam ad naues, præmiſi veloces
Vt iret ad Achillem pedibus velocem: neq; ipſum puto
Nūc vēturū vehemēter quāuis iratū Hectori diuino.
Nō.n.aliquo pacto nudº exiſtēs cōtra Troian. pugna-
Nos.a.ipſi ſaltem cogitemus conſilium optimū (ret:
Tum vt cadauer trahamus, tum etiam ipſi (mus.
Troianorū ex vociferatione mortem & fatum fugia-
Hunc.a.excepit dein magnus Telamonius Aiax,
Omnia pro decoro dixiſti, admodū inclyte ô Menelaë:
Sed tu quidem & Meriones ſubeuntes valdè citò
Cadauer ſublatum forte è prælio. ſed à tergo (uinū,
Nos pugnabimus aduerſus Troianosq; & Hectorē di-
Aequalem animū habentes, eiuſdē nominis, qui prius
Excipimus acre prælium prope inuicem manentes.
Sic dixit. hi verò cadauer à terra vlnis extulerunt
Altè admodum valdé. acclamauitq; populos retrò
Troianus, vt viderunt cadauer tollentes Achiuos:
Irruerunt autem canibus ſimiles, qui in aprum
Vulneratum feſtinant ante iuuenes venatores.
Aliquantiſper enim currunt vaſtare cupidi:
Sed cùm iam in illos conuertitur fortitudine fiſus,
Retroq; cedunt, diffugiuntq; aliô alius:
Sic Troiani aliquantiſper quidem turmatim ſeque-
Ferientes enſibusq; & haſtis ancipitibus: (bantur
Cæterùm vbi Aiaces conuerſi contra ipſos
Conſtitiſſent, eorum mutabatur color, neq; quis ſu-
Procurrens pro mortuo pugnare. (ſtinebat,
Sic hi alacres cadauer extulerunt è bello
Naues ad concauas: bellum verò intenſum eſt ipſis
Infeſtum, velut ignis, qui inuadens ciuitatē virorū
Excitatus ſubitò comburit, minuūtur autem domus
In flamma magna, illū.a.cum fremitu agit vis venti:
Sic quidem hos, equorumq; & virorum bellicoſorum
Indeſinens tumultus inſequebatur abeuntes.
Hi autem tanquam multi validas vires aſſumentes
Trahunt ex monte per aſperam viam (nimus
Vel trabem vel lignum ingens nauale: intus verò a-
Affligitur ſimul laboreq; & ſudore feſtinantibus:
Sic hi prompti cadauer ferebant. at à tergo
Aiaces arcebant Troianos, ſicut collis amouet aquam
Syluoſus, campum longè lateq; aſſecutus,
Qui rapidorum fluminum difficilia fluenta
Arcet, ſtatim.a.omnibus fluxum ad campum ponit
Amouens, neq; ipſum vi ſua perrumpunt fluentia:
Sic vſq; Aiaces pugnam reprimebant retrò
Troianorum. hi verò ſimul ſequebantur, duo autem
inter hos maximè
Aeneasq; Anchiſiades & illuſtris Hector:
Horum.a.ſicut ſturnorū agmen venit vel graculorū
Acutè vociferantes, quando vident accedentem

Κίρκον, ὅ, τε σμικρῇσι φόνον φέρῃ ὀρνίθεσσιν·
Ὣς ἄρ' ὑπ' Αἰνείᾳ τε καὶ Ἕκτορι κῶροι Ἀχαιῶν
Θοῦλον κεκλήγοντες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης·
Πολλὰ δὲ τόξεα καλὰ πεσὸν ὠκεῖ τ' ἀμφί τε τάφρον,
Φευγόντων Δαναῶν· πολέμου δ' οὐ γίνετ' ἐρωή.

Accipitrem, qui paruis cædem affert auibus:
Sic ab Aeneaq; & Hectore iuuenes Achiuorum
Acutè clamãtes ibãt, obliuiſcebãturq; dimicationis.
Multa.q. arma pulchra cecidẽrũt circũq; inq; foſſam
Fugientium Danaorum: belli aũt non fiebat ceſſatio.

COMMENTARIVS.

a ἠΰτε πορφυρέων ἶριν] Iſta non ſunt intelligenda de vulgari Iride, quę non ſolet tam grauia portendere, vt de iſta Homerus ſcribit. De qua ſic Euſtathius: σημέωσαι δ' ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἶρις, ἀλλὰ καὶ μέγα σημαίνουσα, οἷον πόλεμον, ἢ μέγαν χειμῶνα. οὐκοῦν μόνον φυσικῶς εἶδεν ὁ ποιητὴς τὴν ἐν τοῖς νέφεσιν ἶριν πρὸς τὴν διάδοσιν ἀέρος, ἀλλὰ καὶ περατωδῶς ἐστιν ὅτε, μάχης ὄσων σημαντικήν. ἔστω καὶ ἐν τῇ δι' ῥαψῳδίᾳ, ἀστέρα τὴν Φωσφόρον ἀθηνᾶν εἰκάσαν, ὃς ἐκ τοῦ ἡλίου σημεῖον πρωΐας ἀέρος γίνεται, ἢ τραχύτητος πολέμου μεταβολῆς. Quod videbatur à Mythologis noſtris obſeruandum. ſed Natalis ne ῥεῦ quidem. Ergo hæc Iris Homerica tam noua eſt & ominoſa, quàm Cometæ eſſe ſolent.

b ἀλλ' Ἕκτωρ πυρὸς] Prudentiſſimus eſt bellator Menelaus (hoc enim illi vitio vertere non auſim, quanquam fortè poſſim, ſi rem propiùs examinem) qui temerè in periculum ruat, aut cum fortiore congrediatur, niſi ſe Deorum auxilio tutum certiſſimè ſciat: quanquam videatur viri magnanimi non eſſe, mortis metu pugnã detrectare, in qua præcipua fortitudinis pars verſatur. Habet tamen & hoc pietatis graue documentũ, quòd robur & audaciam præliandi à Numine pendere fateatur, quod ei etiam bene vertit.

c Ἓξ οἱ μήνης ἅρσω] Lucianus in illo lepido encomio Muſcæ, hunc locum oblitus non eſt. Sic enim ait: τὸν μὲν γὰρ αὐδρείαν ἓξ τὸν ἀλκὴν αὐτῆς, ἐκ ἠμῶς χρὴ λέγειν· ἀλλ' ὁ μεγαλοφωνότατος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, τὸν μὲν ἄριστον τῶν ἡρώων ἐπαινέσας ζηλοῖ, ἐ λέοντι ἢ παρδάλει ἢ συὶ τὴν ἀλκὴν αὐτῶν ἐικάζει, ἀλλὰ τῷ θάρσει τῆς μάχης, καὶ τῷ ἀτρέστῳ, καὶ λιποδρεῖ τῆς ἐπιχειρήσεως. ἐῦ γὰρ θράσος, ἀλλὰ θάρσος φησὶν αὐτῇ πρόσεστιν. καὶ γὰρ ἀφρονέμων φησὶν, ὁμως τὸν ἀφίστασθαι, ἀλλ' ἐφίεσθαι, τῷ δήγματος. Euſtathius tamen illud θάρσος, per θράσος videtur interpretari. ait enim, ὅτι ἢ κατ' ἀναλογίαν φύσεως πάντων ζώων ἡ μύγα θρασυτάτων, ἀδείας ἀγνοεῖ. At Didymus in voce θάρσος, τὸ ἐπίμονον, inquit, τῷ ἥρωος λέγει. οὕτως γὰρ ἀποτρέπομενος εἰς ἄλλον τόπον ἐτρέχετο εἰς τὸν αὐτόν. Quicquid ſit, ſanè Lucianus nimis hunc locum detorſit ad ſuam mentem. Nam proculdubiò non indicauit robur aut fortitudinẽ Herois hac comparatione, quia ridiculũ eſſet, vt ait Euſtathius. deinde falſum eſt illud, quod Menelaum ἄριστον τῶν ἡρώων appellat. nam quid de Aiace? A Didymo porrò diſſentio, maloq; intelligere continuam illam inuadendi hoſtes proteruiam, quam Menelao Minerua dicitur indidiſſe, vt quamuis ſubinde repelleretur, ſubinde rurſus in medios hoſtes irrumperet: vt muſcæ ſolent, quæ paululùm fugantur, ſtatim audaciſſimè reuolant. Sic Euſtathio aſſentimur, qui θάρσος pro θράσος accipit. Hoc veſpis in Eryxia Platonis tribuitur. Nam mihi, inquit, Syracuſani erga nos non aliter affecti eſſe videntur, quàm ſint veſpæ: quæ ſi leuiter irritatæ prouocentur, fiunt inuictæ, donec eas aliquis aggreſſus funditùs extinguat. Et forſan generali muſcę vocabulo Poëta intellexit.

d ὃς τὸ πάρος γε θεῷ μαλθακὸς] Tanti eſt, Deo auſpice præliari, qui validis robur adimit, imbecillibus addit, vt ſine ſtupefactione hominum accidat, illos ab iſtis ſæpiſſimè ſuperari. Nam, Quid faciant homines, dicant cùm talia Diui? Eſt autẽ ſubamara hæc Apollinis obiurgatio, qua Hectorem vellicat, quòd ipſe qui verè fortis nomen mereatur, & hactenus in hoc certamine validè ſe geſſerit, adeò vt ipſe Menelaus illius congreſſum reformidaret: nunc illius aduentu perturbetur, & paſſus ſit cadauer, pro quo tam cruentè depugnatur, ante oculos ſibi eripi non ſine cum magno dedecore & ignominia. Huc accedit mors Podis ſocij eius qui ab eodem Menelao interemptus eſt.

e Ἓκτορ' ἄρα κρονίδης] Nimis maturè igitur videtur dixiſſe anteà Homerus, cùm ait: δὴ γὰρ νόος ἐτράπετ' αὐτῷ. Nam ſi mutata eſſet illius volũtas, non fugaſſent tam repentè Achiuos Troiani, adeò vt iocus fuerit illa Mineruæ legatio, qua Menelao dicitur animos adieciſſe, quaſi nihil aliud exoptaret Iupiter, quàm vt Græci vincerent. Sed credo illud debere intelligi de ſolo Patrocli cadauere, vt tantiſper Iupiter Græcis auxiliatus ſit, dum illud arriperet Menelaus (cui grande hoc facinus tribuitur à Poëta, propter rationes, quas aliàs diximus, vbi Menelaus ipſe dedecori ſibi futurum ait, ſi eum, qui ſui cauſa trucidatus eſt, non defenderit) vidimus enim alibi ſollicitum de Patroclo fuiſſe Iouem, vt eius cadauer in manus Græcorum rediret, quo facto pergit Iupiter in cumulando laude facinorum Hectore.

f ὦ πόποι, ἦ ῥα μὰ γε] Hæc ab Aiace dicta ſunt, vbi ipſi Troiani, cùm à cadauere aduẽtu Menelai receſſiſſent, rurſum in Græcos impetum fecerunt. Magnanimè autem facit, qui victoriam Troianorum non ipſorum virtuti tribuit, ſed ab ipſo Ioue deriuat, vt moris eſt apud Poëtam: immò & piè omninò, qui nolit θεομαχεῖν, ideoq; cedendum eſſe ſuadet: qualia anteà vidimus.

g αὐτίκα δὴ ἥρα μὰ σκέδασεν] Meminiſſe nos oportet conſilij Iouis, quod eò tendit, vt Achilles honoretur. Itaq; cùm noſſet cur tenebras illas diſcuti optaret Aiax, nimirum ad perquirendum quempiam, qui Patrocli mortem Achilli denunciaret: ac illa ratio erat, qua via ad decus Achillis ſternebatur, facilè id dicitur conceſſiſſe, non facturus, puto, ſi præliandi cauſa lucem rogaſſet.

h παύνυχοι ἐρήσοντες·] Rectè dixit. Nam, vt ait Aelianus, cùm leo inſidias bubus mollitur, ſuo robore prudenter vtitur: nam noctu proficiſcens ad ſtabula fortitudine ſua omnes quidem exterret, vnum vt arripiat.

i καιόμενά τε δείσῃ,] Mirum eſt tam generoſum, tam forte animal flammæ aſpectu perterreri: ſed verum, quod Ariſt. ex hoc Homerico loco confirmauit de Hiſtor. anim. lib. 9. cap. 44. quod leoni cum elephanto commune eſt, vt ſcribit Aelian. de anim. lib. 7. cap. 6. Eius rei cauſam cùm quæro, incido in eundem Aelianum eod. volumine lib. 12. cap. 7. ſic loquentem: Δάμπυρον δέ ἐστι τὸ ζῶον (leo) ἰσχυρῶς. ἐντεῦθεν ἠφάνισαν αὐτὸ Αἰγύπτιοι· τὸ γὰρ ἔξωθεν πῦρ δυσπαθὲς καὶ φοβερόν, πολὺ δὲ τὸ ἔνδοθεν φασιν. ἐπεὶ γὰρ ἅπαν πυρώδες ἐστὶ καὶ αὐτῶν οἶκον ἡλίου φασὶν εἶναι. ἔστιν γε ἡ ἑαυτῶν θερμότητος καὶ θερειότητος ὁ ἥλιος λέοντι αὐτὸν πελάζειν τῷ ἐαρινῷ φασί. Id repetijt Philes, dicitq; : Ignem metuit leo, vtpote natura feruidum animal. Græcum exemplar ad manus non fuit. Placet inſuper, quia ſpatij nobis ſatis eſt, audire quo pacto etiam exterriti flammis capiantur, vt ex Oppiano efformauit Gillius, ἐσλὰς καιρὸς τῇ μαθήσῃ ἄνακτος. Alter venationis modus (tres enim commemorat Oppianus) per ignem, hic eſt: Qui accolunt Euphratem, leones hoc modo venantur: Venatores partim in equis fortibus & charopis (id eſt, rauis ac fuluis, vt Gaza interpretatur apud Ariſtotelem. Vide Rhodig. lib. 13. cap. 8. Geſn. de quadrup. cap. de leone) vt qui tum celerrimi ſint, tum ſoli audeant obuiam leonibus ire, cùm cæteri equi leonum aſpectum non ſuſtineant: partim pedites retia tendunt. Eorum tres in inſidijs collocati ad retia frequentibus pedamentis ſuffulta manent, vnus in medio, alij ſinguli in vtroq; retium cornu, ita vt is qui in medio eſt vtrinque extremos alios audire poſſit: alij more bellico circumſedentes, piceas faces ardentes in dextra, in ſiniſtra clypeos habent: nam & ijs concrepant, & incredibilem facium obiectarum metum feris inijciunt. Itaq; cùm omnes pariter equites circumfuſi inuadunt, & pedites cum ſtrepitu ſequuntur: leones vociferatione venatorum territi, non audentes reſiſtere cedunt: & tum ignis metu, tum virorum in retia incurrunt, ac comprehenduntur: ſimiliter nimirum, vt piſces noctu à piſcatoribus igne in retia adiguntur. Hæc eadem aliàs quoque nos obſeruaſſe memini.

k ὥς τ' αἰετὸς,] Hũc locũ citat Aelianus de Animal. lib. 1. ca. 42. αἰετὸς ὄ, inquit, ὀρνίθων ὀξυωπέστερος. ἐ Ὅμηρος αὐτῷ σαφῶς δὲ ἐ τοῦτο, καὶ μαρτυρεῖ ἐν τῇ Πατροκλείᾳ εἰκάζων τὸν Μενέλεων τῷ ὄρνιθι, ὅτε ἀνεζήτει Ἀντίλοχον ἵνα ἄγγελον ἀποστείλῃ τῷ Ἀχιλλεῖ, πικρὸν μὲν, ἀναγκαῖον δ' ὡς τὰ πάντα τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ· ὃν ἐξέπεμψε μὲν ἐκ τῶν δεδεγμένων δ' καίτοι πυθῶν σκεῖνος τοῦτο. Eum authorem cùm nos aliquando legeremus, edituri fortaſſis olim, annotabamus, Aquilam ſexti generis eſſe intelligendam, quæ dicitur Haliæetos, clariſſima oculorum acie, quæq; partus ſuos ad Solem examinat, vt refert Plinius lib 10. cap. 3. poſt Ariſtotelem Hiſt. anim. lib. 9. cap. 32. qui tamen Haliæetum quinti generis facit, quanquam textus Græcus αἰετὸν ſimpliciter habeat: ſed legendum eſſe vt Plinius & Gaza tranſtulerunt, docuit olim Geſnerus. Horatius, Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? Ex ſenſibus ante cætera homini tactus, deinde guſtus: reliquis ſuperatur à multis, aquilæ clariùs cernunt, &c. inquit Plinius. Vnde cõſtat, fortaſſe viſus acumen non magis Haliæeto tribui debere, quàm omni Aquilarum generi, cùm ea de re ferè omnes generaliter ſcribant. Immò ſi omnia ita exactè diſtinguenda ſunt, fortaſſe Homerus aquilam tertij generis intelligat, quę Melanæetus ſeu Valeria Aquila appellatur, & ab Ariſtotele propriè λαγωφόνος, id eſt, leporaria, vt vertit Gaza. Subijcit enim quomodo ipſa lepores venetur.

FINIS LIBRI XVII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδ(ος).

ΑΧΙΛΛΕΥΣ μὲν Πατρόκλου θάνατον ἐπιγνοὺς ὀδύρεται· ἀναβᾶσα δὲ ἡ Θέτις ἐκ τῆς θαλάσσης, παρηγορεῖ αὐτόν, καὶ παραινεῖ ἀπέχεσθαι τοῦ πολέμου, ἕως ἂν αὐτῷ ὅπλα κομίσῃ παρὰ τοῦ Ἡφαίστου. κελεύσαντος δὲ Ἥρας, * ἄσπλου γενομένου ἐπὶ τὸν πάφρον, ἐπιφαίνεται τοῖς πολεμίοις, ᾧ αὐτὸν ἐκπλαγέντες φεύγουσι· καὶ ἐν τῇ φυγῇ πολλοὶ ἀναφέρονται. τοῦ δὲ τοῦ Πατρόκλου σῶμα ἀφωσιώσαντες οἱ Μυρμιδόνες λούσιν· Ἥφαιστος δὲ Ἀχιλλεῖ πανοπλίαν κατασκευάζει.

* ἄσπλου.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἡ ἐπιγραφή.

Σίγμα, τύχα τεύξει παρὰ Ἥφαιστος Ἀχιλλεῖ.

Ἄλλη.

Ὁπλοποιία.

Σοὶ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἀντίλοχος δ' Ἀχιλῆϊ πόδας ταχὺς ἄγγελος ἦλθε.
Τὸν δ' εὗρε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραιράων,
Τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμὸν ἃ δὴ τετελεσμένα ἦεν.
Οἰμώξας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤμοι ἐγώ, τί τ' ἄρ' αὖτε κατηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Νηυσὶν ἐπικλονέονται, ἀτυζόμενοι πεδίοιο;
Μὴ δή μοι τελέσωσι θεοὶ κακὰ κήδεα θυμῷ,
Ἃ δή μοι μήτηρ διεπέφραδε, καί μοι ἔφασκε,
Μυρμιδόνων τὸν ἄριστον, ἔτι ζώοντος ἐμεῖο,
Χερσὶν ὑπὸ Τρώων λείψειν φάος ἠελίοιο.
Ἦ μάλα δὴ τέθνηκε Μενοιτίου ἄλκιμος υἱὸς
Σχετλίως· ἦ τ' ἐκέλευον ἀπωσάμενον δαΐου πῦρ,
* Αὖψ ἐπὶ νῆας ἴμεν, μηδ' Ἕκτορι ἶφι μάχεσθαι.
Ἕως ὃ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα οἱ ἐγγύθεν ἦλθε δαΐφρων Νέστορος υἱός,
Δάκρυα θερμὰ χέων, φάτο δ' ἀγγελίην ἀλεγεινήν·
Ὤμοι Πηλέος υἱὲ δαΐφρονος, ἦ μάλα λυγρῆς
Πεύσεαι ἀγγελίης, ἣ μὴ ὄφελλε γενέσθαι.
Κεῖται Πάτροκλος· νέκυος δὴ ἀμφιμάχονται
Γυμνός· ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἕκτωρ.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἄχεος νεφέλη κάλυψε μέλαινα·
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν,
Χεύατο κὰκ κεφαλῆς, χαρίεν δ' ἤσχυνε πρόσωπον.
Νεκταρέῳ δὲ χιτῶνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη.
Αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι μέγας μεγαλωστὶ τανυσθεὶς
Κεῖτο, φίλῃσι δὲ χερσὶ κόμην ἤσχυνε δαΐζων.
Δμωαὶ δ' ἃς Ἀχιλεύς τε καὶ Πατρόκλος τε,
Θυμὸν ἀκηχέμεναι μεγάλ' ἴαχον, ἐκ δὲ θύραζε
Ἔδραμον ἀμφ' Ἀχιλῆα δαΐφρονα· χερσὶ δὲ πᾶσαι
Στήθεα πεπλήγοντο, λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης.
Ἀντίλοχος δ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο, δάκρυα λείβων,
Χεῖρας ἔχων Ἀχιλῆος· ὁ δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
Δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξειε σιδήρῳ.
Σμερδαλέον δ' ὤμωξεν· ἄκουσε δὲ πότνια μήτηρ,
Ἥ μιν οἱ βάθεσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι,
Κὰκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα· θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν·

ARGVMENTVM DECIMIOCTAVI LIBRI *Homeri Iliadis.*

ACHILLES Patrocli mortem resciens, luget: ascendens autem Thetis è mari consolatur ipsum, & suadet abstinere à bello, donec ei arma afferat à Vulcano. Iubente autem Iunone inermis procedens ad fossam apparet hostibus, & ipsum perculsi fugiunt, & in fuga multi extinguuntur: Patrocli autem corpus saluum perductum Myrmidones lauant: Vulcanus autem Achilli armaturam præparat.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Σ. Thetis Achilli à Vulcano attulit arma.

Aliud.

Armorum fabricatio.

IC hi quidem pugnabant instar ignis ardentis:
Antilochus autem Achilli pedibus celer nuncius venit:
Hunc autem inuenit ante naues erectas antennas habentes,
Ea cogitantem animo quæ iam perfecta erant.
Ingemiscẽs verò dixit erga suũ generosum animum:
Hei mihi, cur rursus comati Achiui
Ad naues tumultuosè pellũtur, turbati per campum?
Ne iam mihi perficiant dÿ tristes curas animo,
Vt olim mihi mater narrauit, & mihi dixit,
Myrmidonum fortissimum, adhuc viuente me,
Manibus sub Troianorum deserturum esse lucẽ Solis,
Profectò omnino iã mortuus est Menœtÿ fortis filius,
Miser: certè iubebam, cùm repulisset hostilem ignem
Ad naues redire, neq; cum Hectore fortiter pugnare.
Dum hic hæc voluebat in mente & in animo,
Interim ad eum propè accessit illustris Nestoris filius,
Lacrymas calidas fundens, dixitq; nunciũ triste:
Heu Peleï fili bellicosi, certè valdè triste
Audies nunciũ, quod vtinam non accidisset,
Iacet Patroclus: de cadauere autem iam pugnant
Nudo: cæterùm arma tenet galeam mouens Hector.
Sic dixit, hunc verò doloris nebula obtexit nigra:
Ambabus autem manibus capiens puluerem atrum
Fudit super caput, gratiosam aũt deturpabat faciem:
Diuinæ autem tunicæ niger circum hæsit cinis,
Ipse verò in pulueribus magnus latè extensus
Iacebat, charisq; manibus comã deturpabat euellens:
Ancillæ aũt quas Achilles prædatus erat, Patroclusq;
Animo afflictæ vehementer eiulabant & foras
Excurrerũt circa Achillem bellicosum: palmis.v. oẽs
Pectora plãgebãt: soluta sunt.a. subtus mẽbra cuiusq;.
Antilochus autem ex altera parte lugebat, lacrymas stillans,
Manus tenẽs Achillis: hic.a. suspirabat glorioso corde:
Timebat enim ne iugulum abscinderet ferro.
Terribiliter.a. plorabat, audiuit.a. veneranda mater
Sedens in gurgitibus maris apud patrẽ senem: (tur
Lamẽtataq; est deinde: Dee.a. circa ipsam cõgregabã-
Omnes, quotquot in imo vado maris Nereides erant:

Ἔνθ' ἄρ

Ἔνθ' ἄρ' ἔλω Γλαύκη τε, Θάλειά τε, Κυμοδόκη τε,
Νησαίη, Σπειώ τε, * Θόη θ', Ἁλίη τε βοῶπις,
Κυμοθόη τε, καὶ Ἀκταίη, καὶ Λιμνώρεια,
Καὶ Μελίτη, καὶ Ἰαίρα, καὶ Ἀμφιθόη, καὶ Ἀγαυή,
Δωτώ τε, Πρωτώ τε, Φερουσά τε, Δυναμένη τε,
Δεξαμένη τε, καὶ Ἀμφινόμη, ἠὲ Καλλιάνειρα,
Δωρὶς, καὶ Πανόπη, καὶ ἀγακλειτὴ Γαλάτεια,
Νημερτής τε, ἠὲ Ἀψευδὴς, καὶ Καλλιάνασσα·
Ἔνθα γὰρ αὖ Κλυμένη, Ἰάνειρά τε, καὶ Ἰάνασσα,
Μάιρα καὶ Ὠρείθυια, εὐπλόκαμός τ' Ἀμάθεια·
Ἄλλαι θ' αἳ ῥ' ἔβαθον ἁλὸς Νηρηίδες ἧσαν.
Τῶν ἥ γε ἀργύφεον πλῆτο σπέος· αἱ δὲ ἅμα πᾶσαι
Στήθεα πεπλήγοντο. Θέτις δ' ἐξῆρχε γόοιο,

Κλῦτε κασίγνηται Νηρηίδες, ὄφρ' ὐμῖν πᾶσαι
Εἰδῆτ' ἀκούουσαι ὅσ' ἐμῷ ἐνὶ κύδεα θυμῷ.
Ὤ μοι ἐγὼ δειλή, ὤ μοι δυσαριστοτόκεια,
Ἣ τ' ἐπεὶ ἄρ τέκον υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
Ἔξοχον ἡρώων, ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἴσῳ,
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὡς γουνῷ ἀλωῆς,
Νηυσὶν ὑπασπίσσω κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Τρωσὶ μαχησόμενον· τὸν δ' οὐκ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα δόμον Πηλήϊον εἴσω.
Ὄφρα δέ μοι ζώει τε ἰδὲ φάος ἠελίοιο,
Ἄχνυται, οὐδέ τι οἱ δύναμαι χρηΐσμῃσιν ἐπαρκεῖν.
Ἀλλ' εἶμ' ὄφρα * ἴδωμι τέκος φίλον ἠδὲ ἐπακούσω
Ὅ, τι μιν ἵκετο πένθος ἀπὸ πολέμοιο μενοντα.

Ὣς ἄρα φωνήσασα λίπε σπέος· αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
Δακρυόεσσαι ἴσαν, περὶ δέ σφισι κῦμα θαλάσσης
Ῥήγνυτο· τὰὶ δ' ὅτε δὴ Τροίην εὐδείελον ἵκοντο,
Ἀκτὴν εἰσανέβαινον ἐπὶ χέρῃ, ἔνθα θαμειαὶ
Μυρμιδόνων εἴρυντο νέες θοὰς ὑπὸ Ἀχιλῆα.
Τῷ ἥ βαρυστενάχουσα παρίστατο πότνια μήτηρ,
Ὀξὺ ἰωκύσασα κάρη λάβε παιδὸς ὀΐου.
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε. τὰ μὲν δή τοι τετέλεστο
Ἐκ Διὸς, ὡς ἄρα δὴ πρίν γ' ὄρεξο χεῖρας ἀναῤῥῶν,
Πάντας ὑπὸ πρύμνῃσιν ἀλήμονας υἷας Ἀχαιῶν,
Σεῦ ὑπὸ λοιμὸν ἰόντας, ἅμα τε τ' ἀεικέα ἔργα.

Τῷ δὲ βαρυστενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Μῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ἄρ μοι Ὀλύμπιος ἐξετέλεσσεν·
ἀλλὰ τί μοι τῇ δὴ, ἐπεὶ φίλον ὤλεθ' ἑταῖρον
Πάτροκλον, τὸν ἐγὼ περὶ πάντων τίον ἑπτάων
Ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ, τὸν ἀπώλεσα τεύχεα δ' Ἕκτωρ
Δηώσας ἀπέδυσε πελώρια θαῦμα ἰδέσθαι,
Καλά. τὰ μὲν Πηλῆι θεοὶ δόσαν, ἀγλαὰ δῶρα,
Ἤματι τῷότε σε βροτῷ ἀνέρι ἔμβαλον εὐνῇ.
Ὡς ὄφελες σὺ μὲν αὖθι μετ' ἀθανάτῃσι θαλάσσῃ
Ναίειν, Πηλῆος δὲ θυγατρὶ ἀγαγέσθαι ἄκοιτιν.
Νῦν δ' ἵνα καὶ σοὶ κῆρ πένθει φρεσὶ μύριον εἴη
Παιδὸς ἀπὸ φθιμένοιο τ' ἔχειν ἐνοσίχθονα δοιώ
Οἴκαδε νοστήσαντ'. ἐπεὶ * ἦ δὴ ἐμὲ θυμὸς ἄνωγε
Ζώειν, ἠδ' ἀνδρεσσι μετημμεναι, οὔκε μὴ Ἕκτωρ
Πρῶτος ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς λίπὸ θυμὸν ὀλέσσῃ,
Πατρόκλοιο δ' ἕλωρα * Μενοιτιάδεω ἀποτίσῃ.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θέτις κατὰ δακρυχέουσα,
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσεαι, οἷ ἀγορεύεις.
Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μετ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος.

Illic erat Glauce, Thalia, Cymodoce,
Nesæa, Spio, Thoa, Halia magnis oculis decora, κ. Θοήθ'
Cymothoa, & Actæa, & Limnoria,
Et Melita, & Iera, & Amphithoë, & Agaue,
Doto, Proto, Pherusa, Dynamene,
Dexamene, & Amphinome, & Callianira,
Doris, & Panope, & inclyta Galatea,
Nemertes, & Apseudes, & Callianassa:
Illic etiam erat Clymene, Ianira, & Ianassa,
Mæra, & Orythia, & crinibus decora Amathia,
Aliæ, quæ in profundo maris Nereides erant:
Istis verò argēteus implebat ſpec᷑: hæ.a. ſimul omnes
Pectora tundebant. Thetis verò incepit luctum:

Audite ſorores Nereides, vt bene omnes
Sciatis audientes quanti meo inſint dolores animo.
Hei mihi miſeræ, hei mihi infeliciter optimum enixæ,
Quæ poſt quam peperi filium eximium, fortem,
Præſtantiſſimū heroum, hic aūt creuit plantæ ſimilis:
Hunc quidē ego educatū, plātā velut in fertili terra,
In nauib. præmiſi curuas puppes habentibus ad Iliū
Contra Troianos pugnaturū: hūc.a.nō recipiā iterum
Domum reuerſum, domum Peleiam intra.
Quoad verò mihi viuit, & videt lumen Solis,
Triſtatur, neq; quid ei poſſum auxiliari profecta.
Sed vado vt viſam, dilectum filium, & audiam κ. ἴδωμι
Quinam ipſum occupet luctus à bello ceſſantem.

Sic locuta reliquit ſpeluncam: hæ autem cum ipſa
Lacrymabundæ ibant: circa autem ipſas vnda maris
Diſcindebatur. hæ.a. vbi iā Troiā fœcundā venerūt,
Littus conſcenderunt ordine, vbi frequentes
Myrmidonū ſubductæ erāt naues celerē circū Achillē.
Huic.a. grauiter ſuſpiranti aſtitit veneranda mater:
Acriter autem plorans caput prehendit filij ſui, κ. ἐῆ
Et lugens verbis velocibus eum allocuta eſt:

Fili, quid fles? quisve tuam mentem inuaſit dolor?
Eloquere, ne cela. hæc quidem iam tibi perfecta ſunt
A Ioue, ſicut iam prius orasti manibus ſublatis,
Omnes ad puppes concludi filios Achiuorum
Tui indigentes, patiq; moleſtas res.

Hanc.a. valdè ſuſpirans allocutus eſt pedib. velox Achilles:

Mater mea, hæc quidem mihi Olympius perfecit:
Sed quæ mihi ex his voluptas, quū char᷑ perierit ſoci
Patroclus? quem ego præter cæteros honorabā ſocios,
Æquè ac meipſum, hunc perdidi: arma verò Hector
Poſtquam trucidaſſet, exuit ingentia, mirabile viſu,
Pulchra, quæ quidē Peleo dij dederūt, ſplēdida dona,
Die illo, quando te mortalis viri collocarūt in cubili.
Vtinam tu quidem illic inter deas marinas
Habitares: Peleus verò mortalem duxiſſet vxorem:
Nunc autem, vt & tibi luctus in animo immenſus ſit
Filio interfecto, quem non ſuſcipies rurſus
Domū reuerſum: quoniam neq; me animus impellit κ. ἐδέ μέ
Viuere, neq; viris intereſſe, niſi Hector
Primus mea haſta verberatus animam amittat,
Patrocli autem dilaniationem Menœtiade luat.

Hūc.v. rurſ᷑ allocuta eſt Thetis lacrymas demit- κ. ἰθυσπε-
tens: δίω
Citò morituru mihi fili eris, vt dicis:
Ilicò enim tibi dein poſt Hectorem mors parata.

Τλὼ ἦ μέγ' ὀχθήσας ποδώκεϊ πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Αὐτίκα τεθνάοιμι, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑτάρῳ
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι· ὁ μὲν μάλα τηλόθι πάτρης
γρ. ἄρης, ὦ ἄρεω Ἔφθη· ἐμεῖο γ' ἕνεκ' οὐ*δρὸς ἀλιτήμονα γυῖα λῦσεν,
k Νῦν δ' ἐπεὶ ἐνθάδε γ' εἰμὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Οὐδέ τι Πατρόκλῳ γιγνομένῳ φάος, οὐδ' ἑτάροισι
Τοῖς ἄλλοις, οἱ δὴ πολέες δάμεν Ἕκτορι δίῳ·
Ἀλλ' ἥμενος παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης,
Τοῖος ἐὼν οἷος οὔτις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
Ἐν πολέμῳ· ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.
Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο,
Καὶ χόλος, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι·
l Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος κεχλῃδόμενόν περ
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται, ἠΰτε καπνός·
Ὡς ἐμὲ νῦν ἐχόλωσε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων.
Ἀλλὰ τὰ μὲν παρεόντα τετύχθαι εἰάσομεν, ἀχνύμενοί περ,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ.
Νῦν δ' εἶμ' ὄφρα φίλης κεφαλῆς ὀλετῆρα κιχείω
Ἕκτορα· m κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ' ἀθανάτοι θεοὶ ἄλλοι.
Οὐδὲ γὰρ Ἡρακλῆι φύγε κῆρα,
Ὅ περ φίλτατος ἔσκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι·
Ἀλλά ἑ μοῖρα δάμασσε καὶ ἀργαλέος χόλος Ἥρης·
Ὡς κἠγών, εἰ δή μοι ὁμοίη μοῖρα τέτυκται,
Κείσομ', ἐπεί κε θάνω· νῦν γ' ἥλιον αὐγὴν ἐσιδέσθαι
Καί τινα Τρωϊάδων καὶ Δαρδανίδων βαθυκόλπων,
Αἵ μοι τερπωσιν χεροὶ παρειάων ἀπαλάων
Δάκρυ' ὀμορξαμένω, ἀδινὸν δ' ἐπιδοῦναι ἐφείω.
Γνοῖεν δ' ὡς δὴ δηρὸν ἐγὼ πολέμοιο πέπαυμαι.
Μηδέ μ' ἔρυκε μάχης, φιλέουσά περ· οὐδέ με πείσεις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
γρ. ταῦτα Ναὶ δὴ τάδε* γε τέκνον ἐτήτυμον, οὐκ ἀκέοντες,
Τειρομένοις ἑτάροισιν ἀμυνέμεν αὖτιν ὀλέθρου·
Ἀλλά τοι εἵματα καλὰ μὲν Τρώεσσιν ἔχουσα,
Χάλκεα, μαρμαίροντα· τὰ μὲν κορυθαίολος Ἕκτωρ
Αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀφάλλεται· αὐτὰρ ἑ φημὶ
Δηρὸν ἐπαγλαίεσθαι, ἐπεὶ φόνος ἐγγύθεν αὐτοῦ.
Ἀλλὰ σὺ μὲν μήπω γε δύσεο μῶλον Ἄρηος·
Πείην γ' ἐμὲ δερὸ ἐλθέμεναι σὺν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἠῶθεν γὰρ νεῦμαι ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι,
Τεύχεα καλὰ φέρουσα παρ' Ἡφαίστοιο ἄνακτος.
Ὡς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τραπέθ' ἧος ἔοιο·
Καὶ τρεφθεῖσ', ἁλίῃσι κασιγνήτῃσι μετηύδα,
Τ' μεῖς μὲν νῦν δὴ τε θαλάσσης δῖαν ἅλμην,
Ὄψεσθ' ἠδὲ γέροντ' ἅλιον καὶ δώματα πατρός,
Καὶ οἱ πάντ' ἀγορεύσατ'· ἐγὼ δ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον
Εἶμι πὰρ Ἡφαίστου κλυτοτέχνεω, αἴκ' ἐθέλῃσιν
Υἱεῖ ἐμῷ δόμεναι κλυτὰ τεύχεα παμφανόωντα.

Hãc.a.valdè ingemiscẽs allocut' est pedib. velox Achilicò moriar, quoniam non debebam socio (chilles,
Dũ interficeretur auxiliari. ille quidẽ procul à patria
Interijt: me verò opus erat, iniuriæ ꝓpulsator vt essẽ.
Nunc quoniã non redeo dilectam in patriam terrã,
Neq; aliquid Patroclo factus sum lumen, neq; socijs
Alijs, qui iã multi interfecti sunt ab Hectore diuino,
Sed sedeo apud naues inutile pondus terræ,
Talis existens, qualis nullus Achiuorum loricatorum
In bello: in concione autem meliores sunt etiam alij.
Vtinam contentio ex Dijs, & ex hominibus pereat,
Et ira, quæ cogit prudentem licet sæuire:
Quæq; multò dulcior melle liquido
Virorum in pectoribus augetur velut fumus:
Sicut me nũc adirã ꝓuocauit rex virorũ Agamẽnõ.
Sed illa quidẽ antè facta esse sinamus, dolẽtes quãuis,
Animum in pectorib. charũ cohibentes necessitate:
Nunc autem eo vt chari capitis perditorem inueniã
Hectorem: mortẽ.a. ego tũc recipiam quando cũq; iam
Iupiter voluerit perficere, & immortales dij alij.
Neq; enim, neq; vis Herculis effugit mortem,
Qui dilectissimus erat Ioui Saturnio regi,
Sed eum fatum domuit & difficilis ira Iunonis:
Ita & ego si iã mihi simile fatũ paratũ est, (quar,
Iacebo vbi mortuꝰ fuero: nũc.a. gloriã bonã vtinã asse
Et aliq; Troiadũ & Dardanidũ mulierũ ꝓfundũ sinũ
Ambabus manib. genarum tenerarũ (habentiũ,
Lacrymas abstergentem, miserè susspirare cogam.
Intelligãt verò quod diu ego à bello cessaui, (suaseris.
Neq; me arceas à pugna, diligẽs quãuis: nec.n. mihi ꝑ-
Huic.a. respondit deinde dea Thetis argentipes,
Sanè iam hæc, fili, verè dicis, non malum est
Ab afflictis socijs auertere graue exitium:
Sed tibi arma pulchra inter Troianos detinentur,
Aerea, splendida, quæ quidem sæuus Hector
Ipse gerens humeris gloriatur, neq; ipsum puto
Diu gauisurum esse: quia cædes propè ei adest.
Sed tu quidem nondum ingredere stragem Martis,
Antequam me huc profectam in oculis videris.
Manè enim reuertar simul cum sole ascendente,
Arma pulchra ferens à Vulcano rege.
Sic fata, retrò versa est à filio suo:
Et conuersa, marinas sorores allocuta est:
Vos quidem nunc subite maris latum sinum,
Visuræq; senem marinum, & ædes patris,
Et ei omnia dicite: ego autem ad magnum Olympum
Vado ad Vulcanum inclytum fabrum, si velit
Filio meo inclyta arma dare vndiq; lucida.

COMMENTARIVS.

a ὥς ποτέ μοι μήτηρ] Atqui contrarium dictũ est ab ipso Poëta præcedenti libro, nimirum ideò bene de Patroclo Achillẽ speraſſe. quòd sibi Thetis mortem illius non denuntiasset, cùm alioqui cætera omnia quæ ad se pertinere videbantur, manifestò declarasset. verba ipsa non grauabimur repetere: — ὀδύ' ἄρα πώ τι Ἡφαίστου πεπνύσθαι ὀΐομαι ἀμφαδόν οὔ· Πολλὸν γὰρ ἀπεύθεν νεῶν μάρναντο θοάων Τεύχεσι τοῦ τρώων· τὸ μὲν οὔ ποτε ἤλπετο θυμῷ, Τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωὸν ἐυζέμεν ἠδὲ καὶ ὕστερ πύλῃσιν, Ἀψ ὀπάονος ἦδ' ἐπεὶ ἐσσεῖτο ἔλπετο πύμπαν, Ἐκπέρσειν πόλιν ἥδε καὶ ἄλλους· ἔδεν, ἐδ σφὼ αὐτώ. Πολλάκι γὰρ τόγε μητρὸς ἐπ' οὔδεϊ νόσφιν ἀκόντων, Ἢ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα. Δὴ τότε γ' οὐ οἱ ἔφραζε κακὸν τόσον ὅσσον ἐτύχθη Μήτηρ, ὅτι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος. Vbi verò vide quid nos annotauimꝰ. Sed ista sic puto posse cõciliari, vt ibi ideò non existimârit moriturũ Patroclum, quòd illi à matre expressè de Patroclo dictũ non esset, ac nominatim, sed generaliter tantùm Myrmidonũ præstantissimum mortem in bello obiturũ: quod ille non poterat de Patroclo interpretari, donec tumultum apud naues fugientium Græcorum exaudiuit, vbi suspicari primùm incœpit siniſtrum quippiam de socio, quo viuente non essent nimirum in fugam se coniecturi Græci.

b ἦ μάλα λυγρῆς] Si nos vnquam breues esse decet, tum maximè decet, cùm tristia cuipiam denunciamus. Dolor enim alioq; dolori infligitur. Primùm exaudita re tristi solemus dolere, deinde si illa longa oratione explicetur, grauior fit longè mœstitia, quia hos luctus subinde illa prolixitas refricat & adauget. Itaque prudenter Antilochus paucis hoc nuncium Achilli refert, adeò vt nihil breuius dici potuerit.

c κόμην αἰζαλόεσσαν,] Notandus est mos priscorum illorum hominum in luctu. Inspergebãtur enim atro puluere, & manib comas euellebant: quod etiam infrà Iliad. ω repetetur. Hunc morem apud Lacedæmonios in obitu Regum fuisse, obseruauit Genial. dierum. lib. 12. Alexander. De Aegyptijs & Assyrijs constat. Sed de his alibi plura. Sed Socrates in sua Repub. Achillem lugentem subsannabit, & Poëtam nostrum mulctabit, quòd tam indecora viro illi magnanimo affinxerit. Patiatur ille tamen homines humana pati, & qui ad luctus maximè natus est lugere. Modum sanè adhiberi oportebat, nec ita Achillem furentem præ animi mœrore inducere, vt sibi manus inferret, quod Antilochum prohibuisse, mox dicet: δείδιε γὰρ μὴ λαιμῷν ἀποπρομάξῃσι σιδήρῳ.

d πάτροκλός τε,] Laudem Achillis ob captiuas Patroclo communicat tanquam τῷ ἀχιλλεῖ συναιχμάσασθαι τε: vt Theseo etiam gloriæ fuit, quòd in quibusdam gestis Herculi adfuerit, vnde illud Prouerbium, οὐκ ἀνόσυγε ἥπεως: in eos qui in aliorum societate præclarè quippiam gerunt. Eustath.

e δείδιε γὰρ μὴ λαιμῶν] Idem Eustathius refert illud δείδιε, à quibusdam ad ipsum Achillem referri, vt dicatur ipse timere, ne Hector Patroclum iugulasset: quod ita concisè & defectuosè à Poëta dictum ex natura doloris, qui loquacitatem amputat. vt etiam in Antilocho suprà visum est, cùm dixit, νέκυος δ' ἀμφιμάχοντο). Quemadmodum enim ille eos qui circa Patroclum pugnabant, subticuit: sic hoc loco Achilles Hectorem. hic enim non Achilles, sed Poëta ipse loquitur: potiorq; est aliorum sententia, qui ad Antilochum referunt, vt ille timeat ne sibi manus proprias Achilles inferret.

f ἦκα δέ μιν ἀμφαγέροντο] Enumerantur hoc loco à Poëta triginta tãtùm Nereides, cùm alioqui quinquaginta sint apud Hesiodũ & Pindarum in Isthumijs Od. 6. Vid. Giral. d. in Nymphis, Natalem lib. 8. & hoc loco Eustathium, qui singularum nomina explicat, nos fortè etiam olim in Lexico Addo centum Nereidum mentionem fieri apud Platonem in Atlantico. Sed quia hęc fabulosa existimantur, videamus an veri aliquid contineãt. Sanè cùm Poëtarum figmenta accuratiùs expendo, illa non carere veri cuiusdã specie, video r mihi obseruare etiam hoc loco. Constat enim grauissimorum virorum authoritate hæc monstra in mari conspici non vbiq; neque semper, sed vspiam & aliquando. Scimus quid Plinius scripserit lib. 9. cap. 5. Locum transcribamus studiosorum gratia, quibus libri omnes semper ad manus non sunt. Tiberio Principi, inquit, nunciauit Olyssiponensium legatio ob id missa, visum auditumque in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma: & Nereidum falsa non est, squamis modò hispido corpore, etiam quà humanam effigiem habent. Namq; hæc in eodem spectata littore est, cuius morientis etiam gannitum tristem accolæ audiuere longé. Et Diuo Augusto legatus Galliæ cõplures in littore apparére exanimes Nereidas scripsit. Autores habeo in equestri ordine splendentes, visum ab his in Gaditano Oceano marinum hominem, toto corpore absoluta similitudine: ascendere eum nauigia nocturnis temporibus, statimque degrauari, quas insederit, partes: etsi diutiùs permaneat etiam mergi. Tiberio Principe, cõtra Lugdunensis Prouinciæ littus in insula simul trecentas amplius beluas reciprocãs destituit Oceanus, miræ varietatis & magnitudinis nec pauciores in Santonum litore: interque reliquas Elephantos & arietes, candore tantùm cornibus assimulatis, Nereidas verò multas Turanius prodidit, &c. cætera videntur malè excusa fuisse in meo exemplari, ideò reliqui & forsan post *multas*, interpungendum est, vt *Turanius* ad sequentẽ clausulã pertineat. Sed alij de hoc viderint. Ex eo loco constat veritas Nereidum. Adferam & ea quæ Alexander ab Alexandro Iurisperitus Neapolitanus Genial. dier. lib. 12. cap. 8. scriptum reliquit, vbi ex authoritate Draconeti Bonifacij cuiusdam. Theodori Gazæ, Georgij Trapezontij, quos αὐτόπτας & inculpatos etiam testes esse ait, docet eiusmodi monstra, Tritones nimirum & Nereidas existere. Germani appellãt Meerwunder. Quod si mauis Dæmonas aqueos appellare, per me quidem licet: sic enim à Zoroastre dici scribit Rhodig. lib. 2 & ab Orpheo Nereidas, videriq; in Perside atque Aphrica. Sed cùm Dæmones sint, videntur proinde inuisibiles, quòd à corporeis compedibus & nexibus liberi sint dæmones, vt scribit Apuleius in Dæmonio Socratis. Hesiodus quoq; dæmonas ἠέρα ἐσσαμένους vocat, quòd sint inuisibiles vt aër. Sed addit etiã Proclus, ideò forsan sic vocari, quòd aërea sint eorum corpora, vt Deorum ignea, hominũ terrena. Psellus corpora dæmonibus tribuit (de bonis Angelis hic supersedeo loqui) Quod vt melius intelligamus, sciendum est, corporum species esse quinque. Est quidẽ corpus vnum, & id primum, quod igne tantùm conflatur. At si ignis ille visui subijciatur, sydereum corpus dicitur: si visum non patiatur, dæmones sunt: quos igneos dicit Orpheus, vt cœlestes. Altera species corporum est, quæ ignis aërisque nexu attemperata sunt: & hi ætherei vel aërei nuncupantur dæmones, eodem Orpheo docente. Quòd si aqueum quiddam veluti tenuius ferrumen accesserit, tertium consurget genus qui nominantur aquei, qui quandoque etiã percipi possunt visu, si densius paulò subactum corpus sit, vbi autem terræ aliquid addatur, sed non adeò crassum, terreni iam efficiũtur Dæmones. Postrema sunt iam humana corpora, spissitudine crassiora. Ergo ex tertio corporum genere constant nostræ Nereides: adijcit tamen Porphyrius, illos Dæmonas solum videri, in quorum corporibus præter aquæ vaporem ignis abundet. Idq́ue in Oriente contingere, atque meridie. Quæ omnia in suas lectiones transtulit Cælius.

g ὤμοι ἐγὼ ὀϊζυρὴ,] Eadem querela fuit suprà li. 1. Quod autem paulò pòst dicit Thetis se filio non posse auxiliari, hoc est quod aliàs notauimus, Deos Homericos fato & Parcarum decretis imbecilliores esse, immò nefas existimare quippiam aduersus aut præter illa moliri.

h ἀλλὰ τί μοι τοῦ ἧδος] Achilles & Patrocl⁹ amici fuerunt arctissimi, vt copiosiùs in sequentibus dicemus. Eius rei exemplum dedit hoc loco Heros, docetque se pluris Patrocli amicitiam facere, quàm se ipsum, itaque delectari se malis Achiuorum non posse: quãquam illa ad honorem illi viam sternerẽt, cùm diremptum à se morte socium intelligat: socium, inquam non vulgarem, sed quem ipse pari quo se ipsum amicitia prosequutus sit. Hinc est quòd se lubenter mortis oblaturus est periculo, vt tantam cladem vlciscatur, qua maiorem nullam sibi contingere potuisse credit: & quanquam metu propriæ mortis à congressu Hectoris poterat deterreri (sciebat enim post illius necem se breui quoq; interiturum, vt etiam Thetis ipsi denuntiat) tamen adeò alto pectore infixam amici memoriam retinet, vt facilè & æquo animo suæ vitæ iacturam subiturum sese profiteatur, modò amicum ante extremum diem vlcisci potuerit. Vbi luculentum est generositatis & fortitudinis exemplũ & animi mortẽ contẽnentis, vt statim videbimus.

i ἐπεὶ οὐκ ἄρ ἐμελλον] Ait Achilles. Lubens sum moriturus: turpis enim mihi esset vita & multo cum dedecore, quod meum auxilium in eius mortem distuli: id est, tum demũ me illi opitulandi incesit cupiditas, cùm ipsum eripere morte amplius non possum. Oportebat cladem præuertere, & me ipsum amici causa in medios hostes conijcere, dum res adhuc erat in tuto. Iam verò cùm ego illo animæ meæ dimidio priuatus sim, quanto cum mœrore, immò quanta cum ignominia reliquum vitæ me exacturum arbitraris, si inulto amico superuixero? Illud post Hectoris mortem, quod me expectat, fatum longè mihi suauius futurum est.

k νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαι] Sensus est alioqui rudioribus satis inuolutus, quasi dicat Heros: Quid profuit mihi rixari, quid tandiu irasci, si tamen nihilo minus stat mihi fati certa hora, non declinanda, si idcirco dulcedo illa mea, illud delicium meum Patroclus, cùm ope mea destitueretur, quam ego iratus reliquis Græcis recusaueram, & innumeri alij ex meis socijs (intelligit autem, arbitror, Myrmidonas) miserè interfecti sunt? An non maiore me ipsum affeci incommodo, quàm ceteros, in quorum perniciem solùm sic indignabar? Enimuerò quid rerum apud naues gero? Sedeo ac otiosus sum, & terræ solùm pondus sum inutile, cùm tamen reliquos omnes fortitudine longè antecellam: nam non curo præstantiam & eminentiam illam in concionibus, in quibus multis me inferiorem candidè fateor. Iam verò cùm mihi illa omnia contigerint ob solam iram, quam meo tandiu pectore concoxi: nunquid, rogo, illam execrer & abominer, longeq; tam à Deorum quàm hominum cœtibus exulare velim: quæ cùm tamen dulcis homini, quem illa possidet, videatur, tamen has amaritudines malorum sui fructus nobis tandem parit?

l ὅστε πολὺ γλυκίων] Arist. Rhet. ad Theod. lib. 1. docet iram etiã inter res iucũdas, his verbis: τὸ δ' ὀργὴν ἐπὶ ὀλίγοις, ὅταν παρόντι ἢ δυφραίνῃ ἢ ὠφελεῖν φαίνηται, μεγάλη· ἢ ὠδὴ λύπης ὠφελεῖν, ὅλως δ' ὅσῳ παρόντι δυφραίνῃ, ἢ ἐλπίζοντας τῆς μεμνημένους, ὡς ἐπὶ πολύ, διὸ ἢ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ. ὥσπερ Ὅμηρος ἐποίησε φάσκων εἶναι ἡδυμέλη, ὥστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο. δόξειε γὰρ ὀργίζειν τῷ ἀδικωτάτῳ φανερῷ τιμωρίας τυχεῖν, ἧς τοῖς πολὺ ὑπερεχόντες τῇ δυνάμει ἢ σὺν ὀργιζόν) ἥπιον Quod autem Achilles noster paulò antè dixit. ὡς ἔρις ἔκπεσε θεῶν ἐκ τ' ἀνθρώπων ἀπολοιτο, vellicabat Heraclitus (vt refert Eustathius) qui existimabat omnia per contentionem, id est, pugnam & contrarietatem, vt sic loquar, qualitatum (quam illius opinionem sic refert Laërtius: ἐδόκει δὲ αὐτῷ γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα. & paulò pòst, τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν. τὸ δ' ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μεταβολὴν αὐτῶν κρίσιν) quasi Poëta confusionem totius mundi optet. Sed illi facilè respondetur, ἔριν alio sensu hic accipi, quàm ipse voluerit, nimirum pro rixa illa, quæ iram & animorum dissidium conciliat, qualis Achillis & Agamemnonis fuit, & illæ Deorum, puta inter Iouem & Iunonẽ fabulosè, non mythologicè. Vel etiam voluerunt antiqui, hoc indignanti & perturbato Heroi concedendum. Sed melior est altera sententia, ideo subiungit. ἐκ χόλου.

m κἤρυκ δ' ἴομεν φίτε δὴ ἔομεν] Non solùm generosi, sed etiam pij hominis est hæc oratio, qui tum è vita discedere velit, cùm Deus iusserit, neque longiorem vitam optet, quàm ipse illi constituerit. Par enim est, vt qui nobis vitam vsurariam tantùm largitus est, pe-

nes cum

nes eum illam quoque repetendi ius remaneat, cui nos submittere nihil est, quàm Deo obsequentem & audientem esse. Ille igitur mortem vnicuiq; constituit, ac proinde illa ineuitabilis est, & rectè hoc Epicurus, πᾶσι μὲν πόλλα μητὶ ἀσφάλειαν ποιήσασθαι, χάριν δ' θανάτε πάντες ἀνθρωποι πόλιν ἀτέκμηρον οἰκέομεν. Hinc mortem inexorabilem esse indicauit his verbis Aeschylus, Μόνῳ γὰρ θεῶν τὸ θανεῖν οὐκ ἐπίσταται φεύγειν δ' ἁπάντων ἐστὶν ἐπιστροφή. & Sophocles, ὅταν γὰρ ὁ καιρὸς ἐλθὼν τύχῃ, τότ' οὐ πρὸς οὐδὲν ἡ φυγὴ μόνον. Qua de re aliàs quoq; diximus. Hæc animo reuoluens Heros seipsum hoc argumento ad mortem bene comparat, quasi illi vtiq; moriendum sit: tum exemplo ipsius Herculis, qui hanc legem morien-di pariter euitare non potuit, eadem quoq; se teneri patitur.

Ὣς ἔφαθ'. αἱ δ' ἐπὶ κῦμα θαλάσσης αὐτὶς ἔδυσαν.

Sic dixit: hæ verò vndam maris statim subierunt:

Ἡ δ' αὖτ' Οὔλυμπόνδε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἤϊεν, ὄφρα φίλῳ παιδὶ κλυτὰ τεύχε' ἐνείκαι.
Τὴ μὲν ἄρ' Οὔλυμπόνδε πόδες φέρον. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Θεσπεσίῳ ἀλαλητῷ ὑφ' Ἕκτορι ἀνδροφόνοιο
Φεύγοντες, νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο.
Οὐδέ κε Πάτροκλον περ ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἐκ βελέων ἐρύσαντο νέκυν, θέρσαπόντ' Ἀχιλῆος.
Αὖτις γὰρ δὴ τὸν γε κίχον λαός τε καὶ ἵπποι,
Ἕκτωρ τε Πριάμοιο πάις, φλογὶ εἰκέλος ἀλκήν.
Τρὶς μέν μιν μετόπισθε ποδῶν λάβε φαίδιμος Ἕκτωρ,
Ἑλκέμεναι μεμαὼς, μέγα δ' Τρώεσσιν ὁμόκλα·
Τρὶς δ' αὖ Αἴαντες θέσφατον ἀμπεπαλόντες ἀλκὴν,
Νεκρὸν ἀπέσυφέλιξαν· ὁ δ' ἔμπεδον ἀλκὶ πεποιθώς.
Ἄλλοτ' ἐπαΐξας πεκτὴ μόνον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Στάσκε μέγα ἰάχων· ὀπίσω δ' ἐχάζετο πάμπαν.
Ὡς δ' ἀπὸ σώματος οὔτι λέων αἴθωνα θυμὸν
Ποιμένες ἄγραυλοι μέγα πτήσσοντα διώκτην
Ὣς ῥα τὸν οὐκ ἐδύναντο δύω Αἴαντε κορυστὰ
Ἕκτορα Πριαμίδην ἀπὸ νεκροῦ δηϊδίξασθαι.
Καὶ νύ κεν εἴρυσάν τε, καὶ ἄσπετον ἤρατο κῦδος,
Εἰ μὴ Πηλείωνι ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις
Ἄγγελος ἦλθε θέουσ' ἀπ' Ὀλύμπου θωρήσσεσθαι,
Κρυπτὰ Διὸς, ἄλλων τε θεῶν. τῇ δ' ἦκε μιν Ἥρη·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ὄρσεο Πηλέος υἱὲ, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν·
Πατρόκλῳ ἐπάμυνον, οὗ εἵνεκα φύλοπις αἰνὴ
Ἕστηκε προπάροιθε νεῶν· οἱ δ' ἀλλήλους ὀλέκουσιν,
Οἱ μὲν, ἀμυνόμενοι νέκυος πέρι τεθνειῶτος,
Οἱ δ' ἐρύσασθαι ποτὶ Ἴλιον ἠβαιόν δὴ
Τρῶες ὀπιθύουσι· μάλιστα δ' ἄρα σφιν ἀνώγει
Ἕκτωρ κυδάλιμος· ὁ μὲν ἐρύειν μένει ἠδὲ θυμός·
Πῆξαι ἀνὰ σκολόπεσσι κεφαλὴν δ' ἀπὸ δηρῆς.
Ἀλλ' ἄνα, μηδ' ἔτι κεῖσο· σέβας δέ σε θυμὸν ἱκέσθω
Πάτροκλον Τρωῇσι κυσὶν μέλπηθρα γενέσθαι·
Σοὶ λώβη, αἴκε τι νέκυς ἡμύσιος γένηται.

Hanc verò excepit, deinde agilis diuus Achilles:
Iri dea, quis te deorum mihi nunciam misit?
Hunc. a. rursus allocuta est ventipes velox Iris:
Iuno me præmisit Iouis gloriosa vxor,
Neq; scit Saturnides sublimis neq; quis alius
Immortalium, qui Olympum niuosum circũ habitãt.

Τὴν δ' αὖτε προσέφη ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·
Τίπτε σε τόσσον ἄνωγε θεῶν ἐμοὶ ἄγγελον ἦκε;

Hãc. a. respõdẽs allocutus est pedibus celer Achilles:

Τὸν δ' αὖτε προσέφη ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·
Ἥρη μ' πρόεηκε Διὸς κυδρὴ παράκοιτις·
Οὐδ' οἶδε Κρονίδης ὑψίζυγος, ἠδὲ βίς ἄλλη
Ἀθανάτων οἳ Ὄλυμπον ἀγάννιφον ἀμφινέμονται.

Quomodo sanè ibo ad stragem? habẽt enim arma illi:
Mater autem non me chara antè sinit armari,
Quàm ipsam venientem oculis conspiciam:
Spopondit enim à Vulcano allaturam arma pulchra:
Alteri⁹. a. nõ sanè scio cui⁹ inclyta arma induere possim
Nisi Aiacis scutum Telamonidæ:

Τὸν δ' αὖτε προσέφη ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·

Hunc rursus allocuta est ventipes velox Iris:

Εὖνυχ ἡμεῖς ἴδμεν * ὅτι κλυτὰ τεύχε' ἔχοντες·
Ἀλλ' οὕτως ὅπῃ τε φρονέῃσι Τρώεσσι φαίνηθι,
Αἰτέω σ' ὑποδείσαντες ἀπέχωνται πολέμοιο
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' Ἀρήιοι υἷες Ἀχαιῶν
Τφομενοι· ὀλίγη δέ τ' ἀναπνοὴ πολέμοιο.
Ἦ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς ὦρτο Διὶ φίλος· ἀμφὶ δ' Ἀθήνη
Ὤμοις ἰφθίμοισι βάλ' αἰγίδα θυσανόεσσαν·
f Ἀμφὶ δέ οἱ * κεφαλῇ νέφος ἔστεφε δῖα θεάων
Χρύσεον, ἐκ δ' αὐτοῦ δαῖε φλόγα παμφανόωσαν.
Ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ικηται)
Τηλόθεν ἐκ νήσου τὸν δηΐοι ἀμφιμάχωνται),
Οἵ τε πανημέριοι στυγερῷ κεκλονται Ἄρηι
Ἀστεος ἐκ σφετέρης, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Πυρσοί τε φλεγέθουσιν ἐπήτριμοι, ὑψόσε δ' αὐγὴ
Γίγνεται ἀίσσουσα, θέειν περὶ εἰσιδέεσθαι,
Αἴ κέν πως σὺν νηυσὶν Ἄρεος ἀλκιμόωντες ικωνται)·
Ὣς ἀπ' Ἀχιλλῆος κεφαλῆς σέλας αἰθέρι βαινε.
Στῆ δ' ὅπι τάφρου ἰὼν ἀπὸ τείχεος· οὐδ' ἐς Ἀ-
χαιους
Μίσγετο· μητρὸς γὰρ πυκινὰ φρονέοντος ἀπῄδει· ἐφημιώ.
Ἔνθα στὰς ἤυσ' ἀπὸ τέρθεν· Παλλὰς Ἀθήνη
Φθέγξατ' ἀπὸρ Τρώεσσιν· ἀνὰ πτολιν ὦρσε δ' ἀϋτὴν
h Ὡς δ' ὅτ' ἀεξιζήλη φωνή, ὅτε τ' ἴαχε σάλπιγξ
Ἄστυ περιστενόμενον δηίων ὑπὸ θηρητήρων·
Ὡς τότ' ἀεξιζήλη φωνὴ γίγνετ' Αἰακίδαο.
Οἱ δ' ὡς οὖν ἄϊον ὄπα χάλκεον Αἰακίδαο,
Πᾶσιν ὀρίνθη θυμὸς· ἀτὰρ καλλίτριχες ἵπποι
Ἂψ ὄχεα τρόπεον· ὄσσοντο γὰρ ἄλγεα θυμῷ.
Ἡνίοχοι δ' ἐκπληγεν, ἐπεὶ ἴδον ἀκάματον πῦρ
Δεινὸν ὑπὲρ κεφαλῆς μεγαθύμου Πηλείωνος
Δαιόμενον· τὸ δ' ἔδαιε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Τρὶς μὲν ὑπὲρ τάφρου μεγάλ' ἰαχε δῖος Ἀχιλλεὺς·
Τρὶς δ' ἐκυκήθησαν Τρῶες κλυτοί τ' ἐπίκουροι.
Ἔνθα τ' ὀκτὼ μὲν ἔπειτ' ὄλοντο δόρατα φῶτες ἄριστοι
Ἀμφὶ σφοῖς ὀχέεσσι καὶ ἔγχεσιν αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀσπασίως Πάτροκλον ὑπὸ ὠκυβελέων ἐρύσαντες,
i Κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι φίλοι δ' ἀμφέσταν ἑταῖροι
Μυρόμενοι· μετὰ δ' ἕσπετο ποδώκης αἰπὺ Ἀχιλλεύς,
Δάκρυα θερμὰ χέων, ἐπεὶ εἶσιδε πιστὸν ἑταῖρον
Κείμενον ἐν φερέτρῳ, δεδαϊγμένον ὀξέι χαλκῷ.
Τὸν ῥ' ἤτοι μὲν ἔπεμπε σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν
Εἰς πόλεμον, ἂψ δ' οὔτις ἐδέξατο νοστήσαντα.
Ἠέλιον δ' ἀκάμαντα βοῶπις πότνια Ἥρη
Πέμψεν ἐπ' Ὠκεανοῦ ῥοὰς ἀέκοντα νέεσθαι.
Ἠέλιος μὲν ἔδυ, παύσαντο δ' ἄρα Ἀργεῖοι
Φυλόπιδος κρατερῆς καὶ ὁμοιΐου πολέμοιο.
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀπὸ κλισιάων καὶ ὄχεων
Χωρήσαντες, ἔλυσαν ὑφ' ἅρμασι καλλιπόρους ἵππους.
Εἰς δ' ἀγορὴν ἀγέροντο πάρος δόρποιο μέδεσθαι·
Ὀρθῶν δ' ἑζόμενοι ἀγορὴ γίγνετ', οὐδέ τις ἔτλη
Εἶζεσθ' πάντας γὰρ ἔχε τρόμος, εἵνεκ' Ἀχιλλεύς
Ἐξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.
Τοῖσι δὲ Πηλεΐδης μερόπων ἀνδρῶν ἄρχε νέεσθαι
Παυσανίης· k ὁ γὰρ οἱ θοὸς ἔπλετο πατρὸς ἑταῖρος
Ἔκτορι δ' ἦεν ἑταῖρος, ἰὴ δ' ἐν νυκτὶ γένοντο·
Ἀλλ' ὁ μὲν οὐ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλοὶ ἐνίκα.
Ὅς σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφη τε·
l Ἀμφὶ μάλα φράζεσθε φίλοι κέλομαι γὰρ ἔγωγε

Rectè sanè, et nos scimꝰ tibi inclyta arma detinẽtur: ꝛ. ἔ. τι
Sed sic saltem ad fossam profectus Troianis aptare,
Siquidem subuerint, abstineant à bello
Troiani: respirent autem martij filij Achiuorum
Confecti: exigua respiratio belli. (multùm prodest.)
Hæc sic effata abyt pedibus velox Iris:
At Achilles motus est Ioui dilectus, circũ. v. Minerua
Humeros validos posuit ægida fimbriatam:
Circumq́; eius caput nubem sepsit diua dearum ꝛ. κεφαλὴ
Aureã. exq́; ipso incẽdebat flammam vndiq́; lucentẽ,
Veluti. a. quũ fumus iens ex vrbe in ætherem assurgit
Procul ab insula quam hostes oppugnant,
Qui tota die horrendo decernunt marte
Vrbe ex sua, simul verò sole occidente
Ignesq́; ardent crebri in altum autem splendor
Fit assurgens, vicini vt videant,
Si fortè cum nauibus Martis propulsatores veniant. ꝛ. ἄρεϊ, ἧς ἄρεως
Sic ab Achillis capite splendor ad æthera pertingebat.
Constitit autem ad fossam iens à muro, neque Achiuis
Immixtus est: matris. n. prudẽs obseruabat præceptũ.
Ibi stans clamauit: procul etiam Pallas Minerua
Insonuit, & inter Troiãos immẽsũ excitauit tumul-
Vt. a. cũ cognitu facilis vox est, cùm clãgit tuba, (tũ.
Vrbem obsidentes hostes propter pernicioſos:
Sic tunc clara vox fuit Aeacidæ.
Hi. a. postquã igitũ audiuerũt vocẽ ferream Aeacidæ,
Omnibus cõmotus est animus: sed pulchrè iubati equi
Retrò currus vertebãt, præsagiebãt. n. dolores animo.
Aurigæ. a perculsi sunt, vbi viderũt indefessum ignẽ
Horrendum super caput magnanimi Pelidæ:
Ardentẽ illum autem accenderat dea cæsia Minerua.
Ter. q. super fossam valdè clamauit diuus Achilles:
Ter autẽ turbati sunt Troiani, inclytiq́; auxiliatores.
Illic. v. & tunc perierunt duodecim viri fortissimi
A suis curribus & lanceis, sed Achiui
Alacriter Patroclum è iaculis subtrahentes
Collocârunt in lectis: chari autem circumstabãt socij
Lugentes. cum ipsis. a. velocipes sequebatur Achilles,
Lacrymas calidas fundens, postquã vidit fidũ socium
Iacentem in feretro, perfossum acuto ære,
Quem quidem miserat cum equis & curribus
Ad bellum, neq́; rursum excepit reuersum.
Solẽ. a. indefatigatum oculis decora veneranda Iuno
Misit ad Oceani fluenta inuitum ire.
Sol quidem óccidit, cessabantq́; diuini Achiui
À conflictu forti & omnibus peræquè molesto bello.
Troiani. v. rursus ex altera parte à forti pugna
Cedentes solverunt à curribus veloces equos.
Inq́; concionẽ congregabãtur, antequã cœnã curarẽt:
Erectis. a. stantib. cõcio fiebat, neq́; aliquis sustinebat
Sedere. omnes enim habebat tremor, eò quòd Achilles
Apparuisset, diu. v. à pugna cessauerat tristi.
His autem Polydamas prudens cæpit concionari
Panthoides: hic. n. solus videbat antrorsũ & retrorsũ:
Hectori. a. erat amicus, eademq́; nocte nati erant:
Sed hic quidẽ verbis, ille. a. hasta multùm superabat,
Qui ipsis bene consulens, concionatus est & ait:
Diligenter considerate amici. iubeo enim ego

Ἀνδρα

Ἀσυφελιῶ ἰέναι, μὴ μίμνῃ ἠῶ δῖαν
Ἐν πεδίῳ παρὰ νηυσὶν ἐκὰς δ' ἀπὸ τείχεος ἐμεῖο.
Ὄφρα μὲν οὗτος ἀνὴρ Ἀγαμέμνονι μήνιε δίῳ,
Τόφρα γὰρ ῥηΐτεροι πολεμίζειν ἦσαν Ἀχαιοί.
Χαίρεσκον γὰρ ἔγωγε θοῇς ἐπὶ νηυσὶν ἰαύων,
Ἐλπόμενος νῆάς γ' αἱρησέμεν ἀμφιελίσσας
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα ποδώκεα Πηλείωνα·
Οἵη οἱ ἐπέων θυμὸς ἐφέρβεται, οὐκ ἐθελήσῃ
Μίμνειν ἐν πεδίῳ, ὅθι περ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ
Ἐν μέσῳ ἀμφότεροι μὲν ἄρηος δατέονται,
Ἀλλὰ πρὸς πόλιός τε μαχήσεται ἠδὲ γυναικῶν.
Ἀλλ' ἴομεν τῇδε ἄσυ· πίθεσθέ μοι ὧδε γὰρ ἔσται.
Νῦν μὲν νὺξ ἀπέπαυσε ποδώκεα Πηλείωνα
Ἀμβροσίη· εἰ δ' ἄμμε κιχήσεται ἐνθάδ' ἐόντας
Αὖριον ὁρμηθεὶς πὰρ δύσεσιν, ὧν νύ τις αὐτῆ
Γνώσεται· ἀσπασίως γὰρ ἀφίξεται Ἴλιον ἱρὴν,
Ὡς κε φύγῃ· πολλὰς ἤ κυσὶν ἢ γῦπες ἑλόντα
Τρώων. αἰγὰ δή μοι ἀπ' οὔατα ὧδε γένοιτο·
Εἰ δ' αὖ ἐμοῖς ἐπέεσι πιθώμεθα κηδόμενοί περ,
Νύκτα μὲν εἰν ἀγορῇ θώμεν ἔξομεν, ἄστυ δὲ πύργοι
Ὑψηλαί τε πύλαι, σανίδες τ' ἐπὶ τῇσιν ἀρηρεῖαι
Μακραὶ, εὐξέστοι, ἐζύγμισιν εἰρύσσονται.
Πρωὶ δ' ὑπ' ἠῶ δῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
Στησόμεθ' αὐ πύργοις· τῷ δ' ἄλγιον αἴκ' ἐθέλῃσιν
Ἐλθὼν ἐκ νηῶν σεῖο πείρεσθαι μάχεσθαι.
Αὖ ψ πάλιν εἶσ' ὅπὶ νῆας, ἐπεί κ' ἐλάσῃσι ἵππους
Παντοίῃ δρόμῳ ἄσῃ ὑπὸ πόλιν ἠλασκάζων.
Εἰσῶ δ' οὔ μιν θυμὸς ἐφορμηθῆναι ἐάσῃ·
Οὐδέ πω ἐκπέρσῃ περίμμιν κοῦρες Ἀχαιῶν.

Τὸν δ' ἄρ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·

Ἔκτωρ.

Πολυδάμα, σὺ μοὶ οἶος ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις,
Ὅς κέλεαι κῆρ ἄσυ ἀλήμεναι αὖτις ἰόντας.
Ἦ οὔπω κεκόρησαι ἐελμένοι εἴσω ἰέναι πύργων;
Πάλαι μυθέσκουσιν πολύχρυσον, πολύχαλκον
Πάντες μυθήσονται· πολὺν δ' ἀπὸ κειμήλια καλὰ
Πολλὰ δὴ Φρυγίην καὶ Μηονίην ἐρατεινὴν
Κτήματα περνάμεν· ἐπεὶ μέγας ὤλυσε Ζεύς
Νῦν δ' ὅτε περ μοι ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
Κυδρῷ ἀρέσθαι ὅπὶ νηυσὶ, θαλάσσης τ' ἔλσαι Ἀχαιούς,
Νήπιε, μηκέτι ταῦτα νοήματα φαῖν' ἐνὶ δήμῳ.
Οὐ γὰρ τίς Τρώων ὅπιπείσεται· ἐσ γὰρ ἐάσω
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πίθωμεθα πάντες.
Νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσι,
Καὶ φυλακῆς μνήσασθε, καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος·
Τρώων δ' ὅς κε σάωσιν ὑπαὶ ἀγορὴν ἀνάζῃ,
Συλλέξας, λαοῖσι δοτὸν κατὰ δῆμον ἕρπων,
Τῶν τινα βέλτερόν ἐστιν ἐπαυρέμεν ἠὲ Ἀχαιούς.
Πρωὶ δ' ὑπ' ἠῶ δῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες,
Νηυσὶν ὅπὶ γλαφυρῇσιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα.
Εἰ δ' ἔτεον παρὰ νηυσὶ πύσει δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἄλγιον αἴκ' ἐθέλῃσι τῷ ἔστω· οὔ μιν ἔγωγε
Φεύξομαι ἐκ πολέμοιο δυσηχέος, ἀλλὰ μάλ' αὖτις
Στήσομαι, ὅππῃ φέρῃσι μένος καρτερὸν, ἠὲ φέροιμι.
Ἔνθος ἐνυάλιος, καί τε κλυτὸν ἔγχος ἀνέσχε.

Ad vrbẽ nuncire, neq; expectare auroram diuinam
In campo apud naues: procul enim à muro sumus.
Quamdiu qdẽ hic vir Agamẽnoni irascebatur diuo,
Tamdiu faciliores ad debellandum erant Achiui.
Lætabar enim & ego veloces apud naues excubans,
Sperãs naues capturos esse, quæ vtring; remis agũtur:
Nunc.a. valdè timeo velocem Pelidem,
Qualis illius animus inuictus, non volet
Manere in campo, in quo Troiani & Achiui
In medio vtrig; robur martis decernunt:
Sed de vrbe pugnabit atq; vxoribus.
Itaq; eamus ad vrbem, parete mihi, sic enim erit:
Nunc quidem nox cessare fecit velocem Pelidem
Intempesta: si autem nos offenderit hîc existentes,
Cras impetum faciens cum armis, probè quis ipsum
Sentiet, libenter enim veniet ad Ilium sacrũ, (dent
Quicũq; effugerit: multos. v. canes & vultures come-
Troianorũ: vtinã. n. iam mihi procul ab aure sic esset.
Si. v. meis verbis paruerimus, afflicti licet,
Noctu. q. in cõcione robur habebimus: vrbẽ. a. turres,
Altæq; portæ, foresq; ad has aptatæ
Longæ, bene politæ, coniunctæ tutabuntur.
Manè autem sub aurora armis instructi
Stabimus super turres, huic aũt grauis erit si voluerit
Profectus à nauibus pro muro nobiscum pugnare.
Retrò iterũ ibit ad naues, postq; ingẽtis ceruicis equos
Variæ cursitatione satiârit sub ciuitatem discurrẽs:
Intrò verò non ipsum animus irruere sinet,
Nec vnq; vastabit. prius ipsum canes celeres comedẽt.

Hunc autem torue intuitus allocutus est galeatus
Hector:

Polydama, tu. q. nõ adhuc mihi grata hæc cõcionaris,
Qui iubes in vrbem non concludi reuersos.
An nondum satiati estis clausi intra turres?
Antea. n. Priami vrbẽ diuersis lĩguis vtẽtes homines
Omnes prædicabant auro abũdantem, diuitem æris:
Nunc autem iam perierũt ex ædib. thesauri preciosi:
Multa. a. iam in Phrygiam & Mæoniam amabilem
Possessiones vẽditæ venerũt. postq; magn' irat' est Iup.
Nunc autẽ quando mihi dedit Saturni filius versuti
Gloriã referre prope naues, mariq; cõcludere Græcos,
Stulte, ne amplius hæc consilia declara in populo:
Non. n. quis Troianorũ obtemperabit. neq;. n. sinam.
Sed agite, sicut ego dixero, pareamus omnes:
Nunc quidẽ cœnam sumite per castra in ordinibus,
Et excubiarum recordamini, & vigilate singuli.
Troianorum. a. qui de opibus nimium sollicitus est,
Collectas populis det vt publicè consumantur:
Horum aliquem melius est illis frui quàm Achiuos.
Manè. v. sub auroram cum armis armati
Naues ad concauas excitemus acre prælium.
Si autẽ reuera apud naues surrexit nobilis Achilles,
Durius, si voluerit, ipsi erit: non ipsum equidem
Fugiam è bello lamentabili, sed audenter contrà
Stabo: vel feret magnam victoriam, vel feram.
Cõmunis mars est, & cupientem occidere interfecit.

COMMENTARIVS.

a ὡς δ' ὅτε σὶς ὄρεσφιν] Leo famelicus ferocissimus est, summoque periculo ei occurritur: vnde cùm ingentem audaciam exprimere volunt Poëtæ, leonis eluriens comparatione vtuntur. Sic Virgilius Aeneid. 10,

Impe-

Impastus stabula alta leo seu sæpe peragrans
(Suadet enim vasana fames) si forte fugacem
Conspexit capream, aut surgentem in cornua cervum:
Gaudet hians immane, comasq; arrexit: & hæret
Visceribus super accumbens, lauit improba teter
Ora cruor, &c. Sic 9. Aeneid.
Impastus ceu plena leo per ouilia turbans
(Suadet enim vesana fames) manditq; trahitq;
Molle pecus, mutumq; metu: fremit ore cruento, &c.

& idem noster Homerus suprà Iliad. 3. ὥστε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας
Εὑρὼν ἠὲ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα
Πίνάων μάλα γάρ τε κατεσθίει, εἴπερ ἂν ὠκὺν
Σεύωνται παχέες τε κύνες ἠλέκτορες τ' ἀίζηοι. & alibi:
βῆ ῥ' ἤμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ὄς τ' ἐπιδεύὴς
Δηρὸν ὑπ' κρείων· κέλεται δέ ἑ θυμὸς ἀγήνωρ
Μήλων πειρήσαντα, καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν, &c.

Notandum est autem quid hoc loco per σῶμα intelligat, quod Iliad. γ. explicuimus.

b κεφαλὴν δέ ἑ θυμὸς ἀνώγει.] Ex hoc loco videtur posse confirmari eorum sententia, qui illud, δείδια γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξῃσι σιδήρῳ, de Achille intelligebant: vt esset, Achillem timere ne Hector Patroclo iugulum abscinderet, tanquam videlicet Hector abscissum Patrocli caput esset palis posteà affixurum, dedecoris illi inferendi gratia. Sed illud tamen mihi violentum videbatur, & hoc forsan tunc ignorabat Achilles, donec iris indicauit. Siquis tamen amplecti velit, faciat, dum modò non sine ratione. Neque in hoc sanè sitæ sunt opes Græciæ, vt de illis pertinaciter dimicemus. Quicquid sit, hoc Achilli denunciat Thaumantias, vt eum eò magis excitet, cùm intelligat præcipuè dedecus & infamiam, quam ea ratione Patrocli cadauer sentiet, ad ipsum quoque deriuari.

c ἀλλ' οἶδε κρονίδης] En adhuc næuus Homericus, cùm Iouem supremum Numen fingit ignorasse Iridē à Iunone demissam, quasi rerum omnium moderatorem deceat quippiam fallere aut latêre, cui etiam ipsi animi recessus & latebræ occultiores patent & reserātur, cui nihil est adytum, nihil quod ipse non rescisat. Longè itaq; meliùs Hesiodus, πάντα ἰδὼν διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοήσας, &c. & Epicharmus, ἁδὲν ἀφανὲς τὸ θεῖον, & Menander, πάντη γάρ ἐστι, πάντά τε βλέπει θεός. & alibi, ἑξὸς θεὸς δ' ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πᾶν ὁρᾷν.

d ἔχεται δὲ τοῦτε ἀνδρός.] Hinc videre licet verè magnanimum fuisse Achillem, non temerarium, qui noluerit inermis in prælium prodire. μεγαλοψυχίαν enim cum prudentia iunctam esse oportet. Quod verò de Aiace subijcit, docet quid ipse de illo senserit, cùm non dubitat quin ipse in prima collocatus acie pro Patroclo depugnet: deinde etiam quanti illius arma faciat, cùm nullius prætereà induere se posse existimet, quàm Aiacis scutum.

e ἀμφὶ δ' ἀθήνη] Quia indecorum erat & omnino periculosum in aciem prodire inermem Achillem, atque adeò temerarij animi, vt modò diximus: ideo diuina aduocat Homerus, cùm humana nihil videbantur πιθανὲ habitura. Itaque Minerua dicitur Achilli ægidem dedisse, qua nimirum terrorem hostibus incuteret: non est siquidem ista ἀγὶς πολεμικὴ, sed φοβερικὴ, vt annotat Eustathius, & qualis anteà fuit illa Iouis, de qua libro superiore. Accedit fulgor capitis immensus, quo etiam grauiter hostes percellentur: tum deniq; vox illa horribilis, qua attoniti Troiani in fugam se dabunt.

f ἀμφὶ δὲ οἱ κεφαλῇ νέφος] Existimo ὕστερον πρότερον hæc à Poëta dici, quippe per nubem globos fumi, ex igne illo assurgentes, & in cœlum sese glomerantes interpretor: eo argumēto, quod idē factū est in cōparatione, vbi priùs fumos nominat, quàm ignes. Vnde forsan sic poterit elidi Aristarchus, qui illa, ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ' ἵκηται τήλοθεν ἐκ νήσου, sic scribebat ὡς δ' ὅτε πῦρ ἐπὶ πόντον ἀρίπρεπὲς αἰθέρ' ἵκηται: dicens absurdum esse ignem fumo assimilare. Neque obstat, quòd auream nubem illam appellet, quippe fumus etiam talis esse debuit, qualis ignis: qui cùm aureus esset, fumos etiam dedit eiusmodi. neque enim vulgaris fuit ignis, sed diuinus, proinde nouitatem etiam habebit color in fumo. Scimus enim fumos croceos ex igneis rebus multis oriri. Vel potius, vt eligendi copiam ex diuersitate faciamus, nubes illa talis erit, qualis in aëre fulgura eiaculans, vt sit Achilles quodāmodo ἀστεροπητής.

g μητρὸς γὰρ πυκινῶν] Hoc præceptum de eo intelligo, quòd vetuerat mater sine armis, quę à Vulcano illa erat impetratura Græcis pugnandi gratia permisceri.

h ὡς δ' ὅτε δριγνὴν φωνὴν] Sic Vlysses apud Sophoclem in Aiace lorario vocem Mineruę agnoscit, hac eadem vsus cōparatione, sed breuius: ὦ φθέγμα Παλλάνας φιλτάτης ἐμοὶ θεῶν ὡς σ' εὖ μ' ἔγνωκα κἂν ἄποπτον ὄντα, ὅμως φάσμα σὸν ἀκούω, καὶ ξυναρπάζω φρενὶ χαλκοστόμου κώδωνος ὡς τις σημάντορος. quod à nullo Interpretum vtriusque authoris obseruatum est. Itaq; tubarum sonum, militarem intelligi facilè dicit Poëta. Apud Romanos hoc qui factum sit, melius intelligimus. erat enim mos militaris, vt obseruauit Alexander, vt quoties mouenda erant signa castráve, & ad reliqua belli munia, soli cornicines signum darent: excubias verò, somniq́ue & vigiliarum tempora, buccina designarent. Si autem legiones ducendæ in hostes, & acie decernendum foret, aut receptui canendum, & cornua & tubæ eodem concentu canerent. Si conciones aduocarent, aut silentium indicerēt, per tibicinem fiebat. Hoc an ita apud illos veteres aut simili quodam modo vsurpatum sit, nescio. Videntur autem fuisse marina concha vsi, non tuba: quanquam huius meminerit hîc Homerus, (nimirum κῶδωνα, quod Gellius Poëtis familiare esse docet lib. 10. cap. 16. vt obseruauit Didymus his verbis, in voce σάλπιγξ: ἀπὸ τῶν ἰδίων χρόνων, inquit, ὁ ποιητὴς ὀνόμασε τὴν σάλπιγγα. ἐπεὶ δὲ λέγεται δύρητο παρὰ τοῖς παλαιοῖς· κόχλῳ γὰρ θαλασσίῳ ἐσάλπιζον. De tubis in Lexico.

i κάτθεσαν ἐν λεχέεσσι.] Numero plurali rem singularem enunciauit. Per lectum autem intelligit feretrum, quod sequentia omnino indicant, κείμενον ἐν φερέτρῳ.

k ὃς καὶ οἰωνοῖσι ἄρα] De Polydamante aliàs dictū est, vt ipse vates fuit, & homo prudentissimus, qui non solùm præterita, sed etiā futura nosset: quod hîc Poëta noster repetit, de eo alia subiungens, quæ anteà subticuerat. Ait enim eum Hectoris fuisse socium, vnde videtur debuisse Hector ab illo persuaderi, cogitans nihil ipsi damnosum à socio obijci posse. vt autem diuersitatem vtriusq; ostēdat, quod etiam aliàs Polydamas ipse dixerat, ait Polydamantem consilio, Hectorem virtute bellica antecelluisse, quanquam vna nocte vterque natus fuisset. vnde colligebat Heraclitus, vt refert Eustathius, Homerum fuisse astrologiæ peritum, qui intellexerit ex diuersitate horæ ortus, diuersos quoque mores contrahi.

l ἀμφὶ μάλα φραζέσθε] Polydamas sibi & suis consulens hortatur Troianos, vt de reditu ad vrbem cogitēt, cùm non sine periculo in aperto campo depugnetur Achille prodeunte: tantus erat illius terror, & contrà facilè aduersus eum vrbē ipsam tueri possent. Quæ duo sic exponit, vt artificiosius ferè nihil posse esse putem.

m πολυδάμας] Rarissimum est vt sana consilia momētum suum & authoritatem apud homines obtineant, quod in Polydamāte tum aliàs tum hîc nouissimè obseruari potest. Cùm enim salutaris esset ad reditum in vrbem Polydamantis exhortatio, tamen superbum illud & indocile Hectoris ingenium persuaderi non potuit, vt illam amplecteretur. Quod à Poëta prudenter confictum est, vt esset hæc quædam παροιμία ad Græcorum vltionem, & Troianorum perniciem.

n πολὺν γὰρ πολέμοιο] Priamus non solùm potentissimus fuit populorum sibi subditorum multitudine & amplitudine regionis, sed etiam ditissimus: qui diuitias illas dicitur ex aurifodinis, quæ apud Abydum sunt in Astyris, collegisse quidam existimabāt, vt refert Strab. lib. 14.

o ὄκνος φέρησι μεγαθύμους] Modestè loquitur Hector, neque tam validum aduersarium sese Achilli futurum putat, vt certò illius victoriam sibi spondere possit: neque idcirco tamen adeò se deprimit, vt illi se parem non futurum dicat, sed subiturum Martis instabilitatem, qua ἐπιφλοίσβοις committitur prælium. Verum est enim illud Pindari, ἔστιν δ' ἀφανὴς τύχας ἐν μεγαλοφρόνων πολὺν τέλεσσεν ἀκρον ἱκέσθαι. Porrò & Poëta paulò pòst & ipse euentus docebunt, quàm temerè hoc ab Hectore sit factum, spreto vtili Polydamantis cōsilio. Itaque monebuntur hac in parte & duces & imperatores, bellum magis prudentia quàm inconsulta vi armorum conficere: ἀσφαλὴς γὰρ ἐς ἀμείνων, ἢ θρασὺς σφετηλάτης, vt est apud Euripidem in Phœnissis.

Ὣς ἔφατ' ἀγόρευε· ἐπὶ δὲ Τρῶες κελάδησαν,
Νήπιοι· ἐκ γάρ σφεων φρένας εἵλετο Παλλὰς Ἀθήνη.
Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπήνησαν, κακὰ μηδόεντι,
Πολυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὰ φρονέεσκε βουλή.
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο κατὰ στρατόν. αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Παννύχιοι Πάτροκλον ἀνὲς ἐνάχοντο γοῶντες·

Sic Hector concionatus est: Troiani. a. applauserunt,
Stulti: nam ipsorum mētes abstulerat Pallas Minerua.
Hectori enim assenserunt malè consulenti:
Polydamanti. v. nullus qui tamē bonū dixerat cōsiliū.
Cœnam deinde sumpserunt per castra, sed Achiui
Tota nocte circa Patroclum suspirabant lugentes:

Τοῖσι δ' Πηλείδης ἀδινὸν ἐξῆρχε γόοιο,
Χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν ἑταίρου,
Πυκνὰ μάλα στενάχων. [a] ὥστε λὶς ἠϋγένειος,
Ὧι ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
Ὑλης ἐκ πυκινῆς· ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών·
πε. ἴχνη Πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος * ἴχνι' ἐρεύ-
νων,
Εἴ πού μιν ἐξεύροι· μάλα γάρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ·
Ὣς ὁ βαρυστενάχων μετεφώνεε Μυρμιδόνεσσιν,
Ὢ πόποι, ἦ ῥ' ἄλιον ἔπος ἔκβαλον ἤματι κείνῳ,
Θαρσύνων ἥρωα Μενοίτιον ἐν μεγάροισι·
Φίλῳ δέ οἱ εἰς Ὀπόεντα κλυτὸν υἱὸν ἀπάξειν,
Ἴλιον ἐκπέρσαντα, λαχόντα τε λῆίδα θ' αἱμὸν
[b] Ἀλλ' ἐν Ζεὺς ἀνδρεσσι νοήματα πελλὰ τετύκται.
Ἄμφω γὰρ πέπρωται ὁμοίῳ γαῖαν ἐρυθρὴν
Αὖθι σὺν Τροίῃ, ἐπεὶ οὐδέ με νοσφίσεσθαι
Δέξεται ἐν μεγάροισι γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς,
Οὐδὲ Θέτις μήτηρ, ἀλλ' αὐτῇ γαῖα καθέξει.
Νῶϊ δ' ἔπειτα σοῦ ὕστερος εἶμι ὑπὸ γαῖαν,
Οὐ σέ γε πρὶν κτερέω πρίν γ' Ἕκτορα σοὶ καὶ ἐμοὶ σὺν
Τεύχεα καὶ κεφαλὴν μεγαθύμου σεῖο φονῆος
Δώσειν ἐνθάδ' ἄγων· σὺ δὲ πὰρ ποσὶ δηϊοτμήσω
Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς.
Τόφρα δέ μοι παρέγηυς ἠὼς νυκτὶ κορωνίστι κεῖσαι αὐτως.
Ἀμφὶ δέ σε Τρωαὶ καὶ Δαρδανίδες βαθύκολποι
Κλαύσονται, νύκτας τε καὶ ἤματα δακρυχέουσαι·
Τὰς αὐτοὶ καμόμεσθα βίηφί τε δουρί τε μακρῷ,
Πειράσ' πέρθοντες πολὺς μερόπων ἀνθρώπων.
Ὣς εἰπὼν, ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος Ἀχιλλεύς,
[c] Ἀμφὶ πυρὶ ξῆναι τρίποδα μέγαν, ὄφρα τάχιστα
Πάτροκλον λύσαιεν ἀπὸ βροτὸν αἷμα πόσσαι.
Οἱ δ' λοετροχόον τε τρίποδ' ἵστασαν ἐν πυρὶ κηλέῳ,
Ἐν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχεαν, ὑπὸ δ' ξύλα δαῖον ἐλόντες·
Γάστρην μὲν τρίποδος πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ζέσσε ὑδωρ ἐνὶ λίθρῳ χαλκῷ,
Καὶ τότε δὴ λοῦσάν τε, καὶ ἤλειψαν λίπ' ἐλαίῳ·
Ἐν δ' ὠτειλὰς πλῆσαν ἀλείφατος ἐννεώρου·
Ἐν λεχέεσσι δ' ἔθηκαν, ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς· καθύπερθε δ', φάρεϊ λευκῷ.
Παννύχιοι μὲν ἔπειτα πόδας ταχὺν ἀμφ' Ἀχιλῆα
Μυρμιδόνες Πάτροκλον ἀϊνες ἐνάριζον γοῶντες.
Ζεὺς δ' Ἥρῃ σεβασθὲν ἅμα κασιγνήτῃ ἄλοχόν τε,
Εἶπε παρὲξ καὶ ἔπος· βοῶπις πότνια Ἥρη,
Ἀνστήσας Ἀχιλῆα πόδας ταχὺν [d] ἦ ῥά νυ σεῖο
Ἐξ αὐτῆς ἐγένοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
Αἰνότατε Κρονίδη ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Καὶ μὲν δή πῃ τις μέλλει βροτὸς ἀνδρὶ τελέσσαι,
Ὅς περ θνητός τ' ἐστὶ, καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδε·
Πῶς δὴ ἐγὼ (ἣ φημὶ θεάων ἔμμεν ἀρίστη,
Ἀμφότερον, γενεῇ τε, καὶ οὕνεκα σὴ παράκοιτις
Κέκλημαι· σὺ δ' ἅπασι μετ' ἀθανάτοισιν ἀνάσσεις)
Οὐκ ὄφελον Τρώεσσι κοτεσσαμένη κακὰ ῥάψαι;
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἦ φάτο δ' ἵκανε δόμον Θέτις ἀργυρόπεζα
Ἀθανάτοισι, καὶ οὐρανῷ ἀστερόεντι,
Χάλκεον, ὃν ῥ' αὐτὸς ποιήσατο κυλλοποδίων.
Τὸν δ' εὗρ' ἱδρώοντα ἑλισσόμενον περὶ φύσας,
Σπεύδοντα· [e] τρίποδας γὰρ ἐείκοσι πάντας ἔτευχε,

His.a.Pelides miserandum incœpit luctum,
Manus homicidas imponens pectoribus socij,
Crebrò admodum suspirans, sicut leo pulchrè iubatus,
Cuiq; catulos venaticus surripuerit vir
Sylua ex densa: hic autem tristatur posterior veniens:
Multas autem conualles subintrat post viri vestigia,
scrutans
Sicubi inueniat: valdè enim acris ira eum corripit:
Sic hic grauiter suspirans allocutus est Myrmidones:
Proh malum, certè vanum verbum emisit die illo,
Animum addens heroi Menœtio in ædibus:
Dicebam enim ei in Opunta clarum filium reducturũ
Ilio euerso, nactumq; prædæ portionem. (cit:
SED minimè Iupiter hominib. cogitationes omnes pfi-
Ambos.n. destinatũ est eandẽ terram rubefacturos esse
Hic in Troia, quoniam negq; me reuersum
Suscipiet in domibus senex eques Peleus,
Negq; Thetis mater, sed hìc terra detinebit.
Nunc.a. postquam Patrocle te posterior subeo terram,
Non te antè sepeliam quàm Hectoris huc attulero
Arma & caput magnanimi tui interfectoris:
Duodecim.v. ante rogum obtruncauero
Troianorum inclytos filios, ob te interfectum iratus.
Interea.a. mihi apud naues curuis puppibus iacebis sic:
Circum autem te Troianæ, & Dardanides amplo sinu
Plorabunt noctesq; & dies lacrymas fundentes,
Quas ipsi labore acquisiuimus viq; lanceaq; longa,
Opulẽtas destruẽtes ciuitates diuersis loquẽtiũ homi-
Sic fatus, socijs iussit diuinus Achilles (num.
Ad ignem statuere tripodem magnum, vt celerrimè
A Patroclo abluerent saniem cruentam: (tem,
Hi.v. aptũ ad lauacra tripodẽ statuerũt in ignẽ arden-
In ipsũ.a. quã fuderũt: subtus.a. ligna accẽdebãt capiẽ
Ventrẽ.q. lebetis ignis ambibat, caleficabatq; aqua. (tes:
Sed postquam ferbuit aqua in nitido lebete,
Et tunc quidem lauarunt, & vnxerunt pingui oleo:
Vulnera autem impleuerunt vnguento nouennali,
In lectis verò componentes linteo subtili texerunt
Ad pedes à capite, desuper autem veste alba:
Tota nocte quidem deinde pedib. celerem circa Achillẽ
Myrmidones Patroclum gemebant lugentes.
Iupiter.a. Iunonem allocutus est sororem & coniugem.
Perfeciſti etiã tãdẽ pulchris oculis venerabilis Iuno
Excitato Achille pedibus celere: nunquid te
Ex ipsa nati sunt comati Achiui? (no:
Huic.a. respõdit deinde pulchris oculis venerãdá Iu-
Grauissime Saturnie, qualem orationem dixisti?
Et.q. iam etiam aliquis potest homo homini perficere,
Qui tamen mortalis est, & non tot consilia nouit:
Quomodo iã ego, quæ dico dearũ me esse præstãtissimã,
Ob vtrumq; genereq; scilicet, & quoniam tua vxor
Vocor, tu autem omnes inter immortales regnas:
Non debebam Troianis irata mala machinari?
Sic hi quidem talia inter se loquebantur:
Vulcani.a. peruenit ad domum Thetis argentipes,
Incorruptam, stellatam, decoram inter immortales,
Aeream, quam quidem ipse fecit claudus.
Hunc autẽ inuenit sudantẽ, motantem sese circa folles
Properantem, tripodes enim viginti omnes fabricabat,

Ἐ'γρα-

Ε ἑτάμεναι ῥεῖ τοῖχον ἐϋζάλοο μεγάροιο·
Χρύσεα δέ σφ' ὑπὸ κύκλα ἑκάστῳ πυθμένι ἦκεν,
Ὄφρά οἱ αὐτόματοι θεῖον * δυσαίατ' ἀγῶνα,
Ἠ δ' αὖτις ῥέθος δῶμα νεοίατο, θαῦμα ἰδέσθαι.
Οἱ δ' ἤτοι τόσσον μὲν ἔχον τέλος, οὐδέ τι δ' οὔπω
Δαιδάλεα ῥεθέκτο, τά ῥ' ἤρτυε, κόπτε δ' ὀμμές·
Ὄφρ' ὅγε ταῦτ' ἐπονεῖτο ἰδυίῃσι παλάμῃσι,
Τόφρά οἱ ἐγγύθεν ἦλθε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα.
Τὴν δ' ἴδε ῥεθμολόου Χάρις λιπαροκρήδεμνος
Καλή, τὴν ὤπυιε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις.
Ἔνθ' ἄρα οἱ Φοῖβον προσεφώνεε καὶ κατ' ὀνόμαζε,

Τίπτε Θέτι τανύπεπλε ἱκάνεις ἡμέτερον δῶ,
Αἰδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις·
Ἀλλ' ἕπεο ὄφρα τοι πάρ ξείνια θείω.

Ὣς ἄρα φωνήσασα, πρόσω ἄγε δῖα θεάων·
Τὴν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δ' ἔθρια ποσὶν ἦεν.
Κέκλετο δ' Ἡφαίστον κλυτοτέχνην, εἶπέ τε μῦθον,

Ἥφαιστε πρόμολ' ὧδε, Θέτις νύ τι σεῖο χατίζει.

Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,

Ἦ ῥά νυ μοι δεινή τε καὶ αἰδοίη θεὸς ἔνδον,
Ἥ μ' ἐσάωσ' ὅτε μ' ἄλγος ἀφίκετο τῆλε πεσόντα,
Μητρὸς ἐμῆς ἰότητι κυνώπιδος, ἥ μ' ἐθέλεσκε
Κρύψαι χωλὸν ἐόντα· τότ' ἂν πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Εἰ μή μ' Εὐρυνόμη τε Θέτις θ' ὑπεδέξατο κόλπῳ
Εὐρυνόμη θυγάτηρ ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Τῇσι παρ' εἰνάετες χαλκεύομεν ἀμφὶς ἀπήνας,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε, κ' ὅρμους,
Ἐν σπῆι γλαφυρῷ· περὶ δὲ ῥόος Ὠκεανοῖο
Ἀφρῷ μορμύρων ῥέεν ἄσπετος· οὐδέ τις ἄλλος
Ἤιδεν οὔτε θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων,
Ἀλλὰ Θέτις τε καὶ Εὐρυνόμη ἔσαν αἵ μ' ἐσάωσαν.
Ἦ νύ μοι ἡμέτερον δόμον ἵκει· τῷ με μάλα χρεὼ
Πάντα Θέτι καλλιπλοκάμῳ ἐ ζωάγρια τίσαι.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν οἱ παράθες ξείνια καλά,
Ὄφρ' αὖ ἐγὼ φύσας ἀποθείομαι, ὅσσά τε πάντα.

Ἦ, καὶ ἀπ' ἀκμοθέτοιο πέλωρ ἀΐσσοντο αὖτις
Χωλεύων, ὑπὸ δ' ἴσχε σφυρὰ ἀρηρώς.
Φύσας μὲν ῥ' ἀπάνευθε τίθει πυρὸς ὅσσα τε πάντα
Λάρνακι ἐς ἀργυρέῃ συλλέξατο, τῇς ἐπονεῖτο.
Σπόγγῳ δ' ἀμφὶ πρόσωπα ἒ ἄμφω χεῖρ' ἀπομόρξω,
Αὐχένα τε στιβαρὸν καὶ στήθεα λαχνήεντα.
Δῦ δὲ χιτῶν', ἕλε δὲ σκῆπτρον παχὺ βῆ δὲ θύραζε
Χωλεύων· ὑπὸ δ' ἀμφίπολοι ῥώοντο ἄνακτι
Χρύσειαι ζωῇσι νεήνισιν εἰοικυῖαι
Τῇς ἐν μὲν νόος ἐστὶ μετὰ φρεσίν, ἐν δὲ καὶ αὐδή,
Καὶ σθένος, ἀθανάτων δὲ θεῶν ἄπο ἔργα ἴσασιν.
Αἱ μὲν, ὑπεσσεύοντο ἄνακτι· ὁ δ' ἐπίσπυον αὐτὰρ ὁ ἔρρων,
Πλησίον εἷσε Θέτιν περ' ἐπὶ θρόνου ἶζε φαεινοῦ,
Ἔνθ', ἄρα οἱ φοῖ χειρὶ ἑὸν τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,

Τίπτε Θέτι τανύπεπλε ἱκάνεις ἡμέτερον δῶ,
Αἰδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις·
Αὖδα ὅ,τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἀνώγει,
Εἰ δυνάμην τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δακρυχέουσα,

Ἥφαιστ', ἦ ἄρα δή τις ὅσαι θεαὶ εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Τόσσά δ' ἐνὶ φρεσὶν ἦσιν ἀνέσχεο κήδεα λυγρά,
Ὅσσ' ἐμοὶ ἐκ παντῶν Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν;

Vt starent ad parietem bene ædificatæ domus:
Aureas.a.ipsis rotulas vnicuiq; fundo supposuerat,
Vt ei sponte sua diuinum ingrediantur cœnaculum, ϰ. δύσωνται ϰ᾽ δύσον᾽
Ac rursus iterum domum redirent, mirabile visu:
Hi.v.tantum quidem habebant finem: ansæ.a. nondũ
Variæ additæ erãt, quas sanè apparabat, incidebat aũt
Dũ ille hæc elaborabat peritis artificijs, (clauos.
Interim eum prope accessit dea Thetis argentipes.
Hanc autem vidit progressa Charis bene compta,
Pulchra, quam vxorem duxerat inclytus Vulcanas:
Inq; eius hæsit manu, verbumq; dixit & compellauit,
Cur Theti extensũ peplũ gerẽs, accedis domũ nostrã
Venerandaq; amicaq;? antea.q. ne quicquã frequentas.
Sed sequere vlterius, vt tibi hospitales epulas apponã.
Sic locuta, vlterius duxit nobilissima dearum.
Hãc.q.deinde sedere fecit in sede argẽteis clauis distin-
Pulchra artificiosa: scabellum.a.pedibus suberat: (cta,
Vocauit.a.Vulcanum inclytum fabrũ, dixitq; verbũ,
Vulcane, ades huc, Thetis aliqua in re tui indiget.
Huic.v.respondit deinde inclytus Vulcanus:
Certè mihi potensq; & veneranda dea intus,
Quæ me seruauit, quando me dolor cepit pcul delapsũ
Matris meæ voluntate inuerecundæ, quæ me volebat
Occultare claudũ existentẽ: tunc passus fuissem dolores ϰ. τότ᾽ ἄρ
Nisi me Eurynomeq; Thetisq; excepissẽt sinu: (animo,
Eurynome filia refluentis Oceani.
Apud istas per nouẽnium fabricaui artificiosa multa,
Fibulasq;, tortilesq; armillas, fistulasq; & torques
In specu concaua: circum autem fluctus Oceani
Spuma murmurans fluebat immensus: neq; quis alius
Norat, neq; deorum, neq; mortalium hominum,
Sed Thetisq; & Eurynome aderant, quæ me seruârant,
Hæc nunc nostram domũ venit: ideò me admodũ decet
Omnia Thetidi pulchricomæ præmia salutis soluere.
Sed tu quidẽ nũc ei apponito epulas hospitales lautas,
Dum ego folles deponam, instruumentaq; omnia.
Dixit, & ab incudis loco monstrum ingens surrexit
Claudicans: subtus.a.suræ validè incedebant distortæ.
Folles quidem seposuit ab igne, instrumentaq; omnia
Arculam in argenteam cõposuit, quibus laborauerat.
Spongia autem circum faciem & ambas manus abs-
tersit,
Ceruicemq; solidam, & pectora villosa:
Induitq; tunicã, accepitq; sceptrũ crassũ, & exijt foras
Claudicans: ancillæ.v. validis ibant passibus sub Rege
Aureæ, viuis adolescentulis similes:
Quibus.q.prudentia inest in mentibus, inestq; & vox,
Et virtus: ab immortalibus.a.dijs opera sciunt.
Hæ.q.corã rege op᾽ faciebãt, sed hic difficulter gradiens
Propè vbi sedebat Thetis in throno sedit lucido,
In eiusq; manu, verbumq; dixit, ac elocutus est,
Cur Theti longũ peplũ gerẽs accedis nostram domũ
Reuerendaq; & chara? anteà sanè non frequentas,
Loquere quod sentis, perficere verò me animus iubet,
Si possum perficere modò, & si perfectibile est.
Huic autem respondit deinde Thetis lacrymabũda:
Vulcane, an verò aliqua quotquot deæ sunt in Olympo,
Tot in mentibus suis pertulit curas molestas,
Quot mihi p̃ cæteris Saturnides Iupiter dolores dedit?

Ἐκ μεν μ' ἀλλάων ἀλιάων αὐδρὶ δάμασσεν,
Αἰακίδῃ Πηλῆϊ, καὶ ἔτλην αὐέρα δυλεύειν,
Πολλὰ μάλ' οὐκ ἐθέλουσα· ὁ μὲν δὴ γήραϊ λυγρῷ
Κεῖται ἐνὶ μεγάροις δεδμημένος· ἄλλα δέ μοι νῦν.
Υἱὸν ἐπεί μοι δῶκε θυώδεϊ τε τρα φέμεν τε,
[k] Ἔξοχον ἡρώων, ὁδὶ αὐέδραμεν ἔρνει ἴσον,
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὡς, γουνῷ ἀλωῆς,
Νηυσὶν ὑπ' ὠκείῃσι κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω,
Τρωσὶ μαχησόμενον· τὸν δ' οὐκ ἐσοδέξομαι αὖτις
Οἶκαδε νοστήσαντα, δόμον Πηλήϊον εἴσω·
Ὄφρα δέ μοι ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἀχνύται, οὐδέ τι οἱ δυνάμαι χρήσιμος ἐσσα.
Κούρην μὲν γέρας ἔξελον υἷες Ἀχαιῶν,
Τὴν ἀψ ἐκ χειρῶν ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἠτίμησε γάρ, φρεσὶν ἐφθιμένῃσι· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Τρῶες ἐπὶ πτύμνῃσιν ἐείλεον, οὐδέ θύραζε
Εἴων ἐξιέναι· τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Ἀργείων, καὶ πολλὰ δεκλυτὰ δῶρ' ὀνόμαζον.
Ἔνθ' αὐτὸς μὲν ἔπειτ' ἰὼν ἤναρε λοιγὸν ἀμῦναι·
Αὐτὰρ ὁ Πάτροκλον δεῖ μὲν τὰ ἀτύχεα ἔσσε,
Πέμπε δέ μιν πολεμόνδε, πολλὼ δ' ἅμα λαὸν ὄπασσε.
Παῖν δ' ἦμαρ μάρναντο δεῖ Σκαιῇσι πύλῃσι.
Καὶνύ κεν αὐτῆμαρ πόλιν ἔπραθον, εἰ μὴ Ἄπολλων
Πολλὰ κακὰ ῥέξαντα Μενοιτίδι ἄλκιμον υἱὸν
Ἔκτα' ἐνὶ προμάχοισι, καὶ Ἕκτορι κῦδος ἔδωκε.
Τούνεκα νῦν τὰ σὰ γούνατ' ἱκάνομαι, αἴκ' ἐθέλῃσθα
*Υἱῒ ἐμῷ ὠκυμόρῳ δόμεν ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν,
Καὶ καλὰς κνημῖδας ἔπι σφυροῖς ἀραρυίας,
Καὶ θώρηχ'· ὸ γὰρ οἱ ἀπώλεσε πιστὸς ἑταῖρος,
Τρωσὶ δαμείς· ὁ δὲ κεῖται ἐπὶ χθονὶ θυμὸν ἀχεύων.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πόδας ταχὺς Ἀργυρόπεζα,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μὴ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Αἶ γάρ μιν θανάτοιο δυσηχέος ὧδε δυναίμην
Νόσφιν ἀποκρύψαι, ὅτε μιν μόρος αἰνὸς ἱκάνοι·
Ὡς οἱ τεύχεα καλὰ παρέσται, οἷα τις αὖτε
Ἀνθρώπων πολέων θαυμάσσεται ὅς κεν ἴδηται.

Vnam.q.me ex alijs marinis nymphis viro subiecit
Aeacidæ Peleo, & sustinui viri cubile
Admodum repugnans: hic quidem iam senio tristi
Iacet in ædib⁹ cõfectus. alia.a.mihi nũc infortunia de-
Filium postq̃ mihi dedit nasciq̃ educareq̃ (dit Iupiter
Præstantissimum heroum, hic.a.creuit plantæ similis:
Quem quidẽ ego postq̃ educaui vt plantã in fertili solo
Super nauibus misi curuas puppes habẽtib. Iliũ versus
Contra Troianos pugnaturũ: hunc. v. nõ suscipiã iterũ
Domum reuersum, domum Peleiam intra:
Quamdiu autem mihi viuit, & videt lumen Solis,
Tristatur, neq; ei possum auxiliari accedens.
Puellam quam ei præmium elegerant filij Achiuorum,
Hanc rursus è manibus rapuit rex Agamemnon:
Nẽpe hic ob hanc dolens animo tabescebat, sed Achiuos
Troiani apud naues, concluserant neq; foras
Sinebant exire: hunc autem precabantur senes
Argiuorum, & multa inclyta dona nominabant:
Tum ipse.q. deinde abnuit pestem arcere:
Sed hic Patroclum suis ipsius armis induit,
Misitq; ipsum ad bellũ: multumq; simul populum dedit:
Tota autem die pugnarunt ad Sceas portas.
Et sanè eadem die vrbem euertissent, nisi Apollo,
Multa mala qui fecerat, Menœtij fortem filium
Interemisset inter ppugnatores, & Hectori gloriã dedis
Huius gratia nũc tua genua amplector, si volueris (set.
Filio meo breui morituro dare scutum & galeam,
Et pulchras ocreas fibulis aptatas,
Et thoracem. eũ enim qui erat ei, perdidit fidus socius
A Troianis interfect⁹. hic. v. iacet in terra animo mœ-
Huic. v. respondit deinde inclytus Vulcanus: (rens.
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Vtinam enim ipsum à morte lamentabili sic possem
Seorsũ abscõdere, quando ipsum fatũ graue occupabit:
Vt ei arma pulchra aderunt, qualia quis rursus
Hominũ multorum admirabitur, quicunq; ea viderit.

COMMENTARIVS.

a ὥστε λὶς ἠϋχένι.] Vide quæ libro præcedenti annotauimus in verbis ἠΰτε πὲ ὥς τὶς τε λέων, &c. Nam hic locus perinde est intelligendus ac ille. Animaduerte autem quàm magnificè luctum herois exprimat Poëta, leonis animalis generosi vsus comparatione. Dicitur porrò Achilles luctui fecisse exordiũ, quasi cæteris silentibus: quod apud Romanos præficarum erat officiũ, aut etiam tibicinum, aliquando etiam mimorum: de quibus alibi erit accuratiùs dicendum.

b ἀλλ' ἃ ζοῦς αὐδρεσσι.] Sic est nimirum in rebus humanis comparatum, vt consilia & deliberationes nostræ finem suum semper non consequantur, vt aliàs quoque annotauimus. Et tamen genus est hominum sic sui securum, vt multa audeat sibi in futurũ polliceri, nulla Dic habita ratione, in cuius potestate sola & sola voluntate euentus omnes sunt positi. Itaq; prudenter alij qui ea cõditione deliberant, vt, si Deo placuerit, tantùm exitum mentis suæ statuta sortiri expetant.

c ἀμφὶ πυρὶ κῆαι.] Obseruandus est mos veterum Græcorum adornandi cadauera ad sepulturam. Primùm itaque lauabantur aqua calida, deinde vngebantur oleo, tum vnguentis preciosis imbuebantur: postea tegebantur à capite ad pedes subtili linteo, cui vestis alba superimponebatur. Quæ omnia ad Romanos quoq; deriuata sunt. Vide Gyrald. in lib de vario sepel. ritu. Alex. lib. 3. c. 8.

d ἦ ῥά νυ σεῖο.] Quasi dicat Iupiter: Nunquid Græci proles tua sunt, quòd eos tam amanter complectaris, & studiosè illis auxilium feras? Si quærit autem lector, quid hoc Iouis & Iunonis colloquium interserat: respõdemus, docere Poëtam non resciuisse Iouem consilia Iunonis, antequam Iris ad Achillem ab ipsa demitteretur, ideo fuisse inopportunum alibi ista commemorare, id est, antequam hæc contingerent: quæ cùm viderit Iupiter, Iunonis auxilium suspicatus est, & proinde commodè hoc illi exprobrat: cui pro sua, id est, regia dignitate respondet Iuno, quasi illa tantùm sibi arrogare potuerit, quæ Dea sit, atque adeò ipsius Iouis coniux, vt hoc in gratiam Græcorum molita sit, quod etiam quispiam è mortalibus, qui Dijs alioqui sunt inferiores, facilè aggrediatur.

e τρίποδας· γὰ ἐάσῃσι.] Videndum est quid hoc loco per tripodas istos intelligatur. Nam vocabulum illud varias recipit significationes. Est itaq; τρίπους vas velæneum vel aureum, quod tribus pedibus fulciebatur, ansasq; siue aures haberet, quibus capiebatur, quorum vasorum vsus erat in sacrificijs. Horum alij erant ab igne intacti, atque τρίποδες ἀναθηματικοὶ dicebantur: alij ἐμπυρεύοντες. Non desunt qui tripodes mensas intelligant, vt est apud Athenæum lib. 2. Quidam, sellam esse dicunt tribus pedibus suffultam: quę omnia copiosè à multis enarrantur, maximè ab Eustathio nostro infra Iliad. ϕ. à Cælio lib. 8. à Natali lib. 4. ab Athen. lib. 2. Ex illis omnibus videamus tantùm quid hoc loco conueniat. Eustathius apertè explicat lebetes: ego clariùs dicam. Sunt illi tripodes ἀναθηματικοὶ, quos in Deorum templa erat immissurus Vulcanus, vt docent illa, ὄφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον δύσονται ἀγῶνα, &c. quod Didymus sic interpretatur, εἰς τὰ τῶν θεῶν καταδύσονται τεμένη ἢ ἀθροίσματα. Et sic intelligendi sunt illi tripodes, quos aliàs ipse Poëta ἀπύρους appellauit, qui ornatus gratia domibus vel templis dicabantur, suspensi nimirum ad parietes, vt innuũt illa, ἑστεῶτα δεῖ τοῖχον. Porrò admirandum est hîc Vulcani artificium, qui αὐτομάτους hos tripodas fabricârit, subiectis nimirum rotulis, quibus illi innixi facilè per se mouebantur. Nam aliud hîc imaginor, quàm in vulgaribus curribus, cùm alioqui nihil esset à Vulcano nouum & singulare factum. Fuit ergo motus hic tripodum spontaneus, qualis in sphæra illa cœlesti, quæ nostro tempore visa est vtroq; motu se mouente, nimirum violento & naturali, cuius artificium videtur exhibere Philosophus Mediolanensis de Rerum varietat. lib. 12. Ta-

12. Talis fuit columbæ simulachrum Archytę Tarentini, ita libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum' vt volasse feratur: quod ex Phauorino Gellius lib. 10, cap. 12. refert, cuius etiam fabricandæ rationem præscribit Cardanus ibidem. Eodem artificio memorantur fuisse facta simulacra Dædali, quæ per se mouerentur, illud tamen alio modo explicant, nempe, cùm ante Dædalum sine pedibus, manibus & oculis statuæ fierent, posteà Dædalũ partes deficientes addidisse. vnde Hecuba apud Euripidem: εἴ μοι γένοιτ' φθόγξ' ἐν βραχίοσι, Καὶ χερσὶ κἀμαυσὶ κἀ ποδῶν βάσ' ἡ Δαιδάλου τέχναισιν, ἢ θεῶν ἴνα, &c. & Plato Comicus, τὸ Δαιδάλου πίνακ' κινεῖσθαι δοκεῖ βλέπειν τ' ἀγάλματ'. Idem memoratur de Rhodijs, qui primi dicuntur vagantia fecisse simulacra: quod Eustathius noster refert his verbis: σημειώσαι δέ, inquit, ὅτι τὰ διαῶτα νοοπτοῦντα καὶ λαλοῦντα ἔτυς, Δαίδαλ' τὸ τῶν χαλκουργικῶν τεχνικώτατον, ὡς μικρὸν δοκεῖν τὰ εἴδωλα ἔμψυχα εἶναι, οἷοιόν τινα καὶ ὁμοίαν ῥοδίαν ἱστορεῖται· οἷς ἔγεμέ ποτε διαύτης τέχνης ἡ νῆσος. καὶ τὰ ζῷδια ἐδόκουν μικρὸν κινηθήσεσθαι ὧν. διὸ καὶ ἀλύσεσιν ἐξεδέσμουν αὐτὰ, ἵνα δὴ δεν μὴ κινηθέντα φύγοιεν. λοιπὸν δὲ ἄρα οἱ νησιῶται Δαίδαλ' τὸ διάτ' δεσμόν. τὸ παρ' ὀλίγον ὡς κινηθέν τῶν ἀγαλμάτων σημῆναι, οἷοῖα πνα καὶ Δαίδαλ' ποιεῖν μυθεύε} Loci autẽ Homerici meminit Aristoteles primo Polit. c. 3. cuius hęc sunt verba: ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνωνύμου ἐπιτελεῖν τὸ αὐτὸ ἔργον. ὥσπερ τὸν Δαίδαλον φασὶν, ἢ τὸν τὸν Ἡφαίστου τρίποδας, οἷς φησὶν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, ἔτως αἱ κερκίδες ὑπέρχεσθαι αὖται, καὶ τὰ πλῆκτρα ὑφαίνειν, οὐδὲν ἂν εὖ ἔχειν τοῖς δεσπόταις δούλων, &c.

f μητρὸς ἐμῆς ἰότητι] Monuimus primo Iliadis bis de cœlo Vulcanum præcipitatum: primùm à Iunone, deinde à Ioue. Ille hoc loco attingitur, quẽ etiam Iuno ipsa apud Homerum in hymno in Apollinem cõmemorat his verbis: παῖς ἐμὸν Ἥφαιστον ῥικνὸς ποδῶκες, ὃν τέκον αὐτὴ Ἥ ἴψ' ἀνὰ χερσὶν, ἐλάσσατο, κὴ ἐμόησαν δῦσει πόντῳ Ἀλλὰ ἐνηεῖ θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα Δεξαθ, κὴ μετὰ ἧσι κασιγνήτῃσι κόμιζεν. Eius autem hoc loco meminit ipse Vulcanus, memor tanti beneficij, quod à Thetide accepit, cùm ab ea exceptus est, cui se optare ζωάγρια, ac vitæ seruatæ, præmia rependere profitetur. Diuersè verò narrat istud Vulcanus á Iunone. Illa enim ex hoc casu factum claudum filium Vulcanum dixit, hic se à matre eiectum, indignante & fastidiente se quòd claudum peperisset. Vnde constat illum hymnographum non esse Homerum nostrum, vt docet etiam Athenæus libro primo.

g ζωάγρια πνέν.] Qui animo sunt ingrato aduersus eos, à quibus beneficijs sunt affecti, non possunt satis vellicari: tam horrẽdum est illud vitium, & non hominibus, sed belluis ipsis etiam indignum. Quod ita abominatos credendũ est veteres Romanos, vt illi ne nomen quidem imposuerint, & quo nullum possis excogitare immanius. Proinde omni genere suppliciorum profligãdum videtur. Itaque omnes viri grauissimi eam vitandam esse aut præceptis aut exemplis docuerunt. Postremum hoc loco Poëta præstat, vbi Vulcanus paratissimum se esse dicit gratiæ Thetidi referendæ obseruatæ vitæ beneficium: qua si nihil charius aut preciosius habemus, quo tandem munere eos compensari putas, quibus illam acceptam aut seruatam refers? Re autem ipsa studiũ istud suum paulò post Vulcanus comprobabit.

h ἐν δυώματι πλέονι] In exoranda alicuius petitione virum bonum hæc diligenter decet obseruare. Primùm an in sua potestate situm sit rem illam perficere: stulti enim ac inconsulti hominis est, ea polliceri, quæ posteà exequi non possis. Deinde an fas & iustum sit illam præstare. Improbi enim & iniqui est, rem iniquam quacunq; de causa stipulari & promittere. Hæc duo præcauet prudenter Vulcanus, non adeò gratiæ referendæ studiosus, vt virium & probitatis suæ rationem habeat, non passus illo desiderio suã animi synceritatem abripi.

i ἤφαιστ', ἦ ἄρα δὴ ἰς] Exponit Thetis Vulcano cur ad eum venisset, orditurq; à suæ calamitatis commemoratione: quæ duplex. primùm in nuptijs Pelei, quarum causam in Iouem refert: qua de copiosiùs dicendum est. Apollodorus de ea re sic scribit: Δία καὶ Ποσειδῶνα μάνας φασὶν ἐρίσαι περὶ γάμου τῆς Θέτιδος. ἦσαν δὲ ὡς πραφεῖσαι ὑφ' ἥρας μὴ ἐλθόντες Διὶ συνελθεῖν, ὅθεν ὀργισθεὶς ἔλαβε τὸν Δία, ἀνατρέφουσαν αὐτόν. Inquiunt enim Iouem ac Neptunum solos de Thetidis nuptijs contendisse, Thetidem autem noluisse cum Ioue congredi, quod à Iunone esset educata: vnde iratum Iouem mortali illam copulasse. Quod illa tamen ægrè tulit, quasi turpe esset solam eam inter Deas homini nubere: itaq; cum Pelei nuptias fugeret & deuitaret, dicitur in varias formas sese transmutasse, donec tandẽ illa meridiano calore sopita in antro quiescens ab eo illigata est, ex consilio Protei: vbi illa quidem rursus varias figuras est mentita, sed ita compressa est strictè, vt in pristinum reuersa statum tota in Pelei venerit potestatem. Quod exponit Ouidius lib. 11. Metamorph. Itaq; inuita contraxit illa hoc coniugium: quod hoc loco ipsamet conqueritur. Sunt tamen qui aliter scripserint, vt ex Pythaneto in primo rerum Aeginetarum refert Natalis, aiũt siquidem Thetidem vxorem Pelei fuisse non coactam, neq; sub varijs formis deludentem compressam: sed sponte se in eius matrimonium concessisse, cuius nuptiæ in Pelio monte celebratæ sunt Dijs omnibus præsentibus, præter Discordiam. Sed nos, si placet, in re non magni momenti Poëtam sequamur. Matri autem Achilles hoc etiam infortunij loco accidisse dicebat nuper. Secunda calamitas Thetidis est in partu Achillis, quem infortunijs eam obruere non cessans Iupiter, subinde videtur in eius perniciem conspirare. Nuper enim passus est illum ab Agamemnone iniuria affici, nunc iactura etiam amici charissimi eum afflixit, cui iuncta est armorum illius priuatio, quæ in hostem transierunt. Est autem breuissima præcedentium omnium, quæ ad præsentis negotij illustrationem facere videbantur, narratio: vbi ingenium Poëtæ elucescit, qui possit res, cùm velit, fusissimè explicare: cùm velit rursus, easdem in arctissimum locum contrahere. Tum demum petit Thetis arma pro filio à Vulcano, à quo id facilimo negotio impetrauit.

k ἔξοχον ἠμάων,] Hi versus ab eadem Thetide suprà dicti sunt vsq; ad eum, κούρῃσιν ἠϋκόμοις: vbi incipiet breuis illa ἀναπεφαλαίωσις, de qua in superiore annotatione dicebamus.

l ὡς δὲ κἄπων] Achillis luctum sic describit historia, sed postquam vtrinq; reductæ acies, & iam in tuto miles noster erat, cuncti Reges ad Achillem conueniunt, deformatum iam lacrymis, atq; omni supplicio lamentandi. Qui modò prostratus humi, nunc cadaueri superiacens, adeò reliquorum animos perturbauerat, vt Aiax, qui solandi causa astiterat, nihil luctui remitteret.

Ὣς ἐπὼν, τὼ μὲν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δ' ἐπὶ φύσας·
Τὰς δ' ἐς πῦρ ἔτρεψε, κέλευσέ τε ἐργάζεσθαι·
Φύσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαν ἐφύσων,
Παντοίῃ δ' ἔπνειον ἀϋτμὴν ἐξανιεῖσαι,
Ἄλλοτε μὲν σπεύδοντι παρεμμεναι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὅππως Ἡφαίστοιό τ' ἐθέλοι καὶ ἔργον ἀνύοιτο.
Χαλκὸν δ' ἐν πυρὶ βάλλεν ἀτειρέα, καστίτερόν τε,
Καὶ χρυσὸν τιμήεντα, καὶ ἄργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα
Θῆκεν * ἐν ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα. χέρσὶ δ' ἑλέσθαι
Ῥαιστῆρα * κατερεὸν, ἑτέρῃ φορέειν δ' ἅμα πυράγρην.
Ποίει δ' πρώτιστα σάκος μέγα τε σθαρόν τε,
Παντοσε δαιδάλλων, περὶ δ' ἄντυγα βάλλε φαεινὴν,
Τρίπλακα, μαρμαρέην, ἐκ δ' ἀργύρεον τελαμῶνα.
Πέντε δ' ἄρ' αὐτ' ἔσαν σάκεος πτυχες· αὐτὰρ * ἐν αὐτῷ
Ποίει δαίδαλα πολλὰ ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.
Ἐν μὲν γαῖαν ἔτυξε, ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πληθύουσαν·
Ἐν δὲ τὰ τείρεα πάντα τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάωται,
[b] Πληϊάδας θ', Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος,

Sic locutus, hanc quidem liquit ibi: iuit.a. ad folles.
Illas.a. ad ignem admouit insitq; operari.
Folles.a. in foraminib fornacis viginti omnes spirabãt,
Omnigenã facilè accendentẽ flatum emittentes: (trà,
Interdũ vt properanti adesset vehemẽs, interdũ. v. cõ-
Quemadmodum Vulcanus vellet & opus perfici posset.
Aes autem in ignem iecit prædurum stannumq;,
Et aurum precio sum, & argentum, at deinde
Posuit in trunco magnam in cudẽ: accepit autẽ manu χ. ἐπ'
Malleum grauem: altera. v. accepit forcipem. χ. κατερεὸν
Fecit autem primùm clypeum magnumq; firmumq;,
Vndiq; variegans, circumq; circulum iecit lucidum,
Triplicem, splendentẽ: extra autem argenteum lorum.
Quinq; autem ipsius erant clypei plicæ, sed in ipso χ. ἐπ'
Fecit varia multa sapienti mente
In eo quidem terram effinxit, inq; cœlum, inq; mare
Solemq; infatigabilem, lunamq; plenam:
Inq; sydera omnia, quibus cœlum coronatum est,
Pleiadasq;, Hyadasq; roburq; Orionis,

Ἄρκτον θ', ἣν καὶ Ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει·
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Ἐν δ' ἄλυσ' ποίησε πολὺς μερόπων ἀνθρώπων
Καλάς· ἐν τῇ μὲν γάμοι τ' ἔσαν εἰλαπίναι τε·
Νύμφας δ' ἐκ θαλάμων, δαΐδων ὑπολαμπομενάων,
Ἠγίνεον ἀνὰ ἄστυ, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει·
Κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον· ἐν δ' ἄρα τῖσιν
Αὐλοὶ φόρμιγγές τε βολὴν ἔχον· αἱ δ' γυναῖκες
Ἱστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἑκάστη.
Λαοὶ δ' ἐν ἀγορῇ ἔσαν ἀθρόοι· ἔνθα δ' ἐνείκεα
Ὠρώρει· δύο δ' ἄνδρες ἐνείκεον εἵνεκα ποινῆς
Ἀνδρὸς ἀποφθιμένου· ὁ μὲν δύχετο παντ' ἀποδοῦναι,
Δήμῳ πιφαύσκων· ὁ δ' ἀναίνετο μηδὲν ἑλέσθαι.
Ἀμφὼ δ' ἱέσθην ἐπὶ ἴστορι πᾶραρ ἑλέσθαι·
Λαοὶ δ' ἀμφοτέροισιν ἐπήπυον, ἀμφὶς ἀρωγοί·
Κήρυκες δ' ἄρα λαὸν ἐρήτυον· οἱ δὲ γέροντες
Εἵατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις, ἱερῷ ἐνὶ κύκλῳ·
Σκῆπτρα δὲ κηρύκων ἐν χέρσ' ἔχον ἠεροφώνων·
Τοῖσιν ἔπειτ' ἤϊσσον, ἀμοιβηδὶς δ' ἐδίκαζον.
Κεῖτο δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι δύο χρυσοῖο τάλαντα,
Τῷ δόμεν ὃς μετὰ τοῖσι δίκην ἰθύστατα εἴπῃ.
Τὼ δ' ἑτέρῳ πόλιν ἀμφὶ δύο στρατοὶ εἵατο λαῶν,
Τεύχεσι λαμπόμενοι· δίχα δέ σφισιν ἤνδανε βουλή,
Ἢ ἐπαϊξαι πεπιθέμεν ἢ αὐδιχα πάντα δάσασθαι
Κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἔεργε.
Οἱ δ' οὔπω πείθοντο, λόχῳ δ' ὑπεθωρήσσοντο.
Τεῖχος μὲν ῥ' ἄλοχοί τε φίλαι καὶ νήπια τέκνα
Ῥύατ' ἐφεστάοτες, μετὰ δ' ἀνέρες ἦγε γέρας.
Οἱ δ' ἴσαν· ἦρχε δ' ἄρα σφιν Ἄρης καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἄμφω χρυσείω, χρύσεια εἵματα ἕσθην,
Καλὼ καὶ μεγάλω σὺν τεύχεσι, ὥς τε θεὼ περ
Ἀμφὶς ἀριζήλω· λαοὶ δ' ὑπολίζονες ἦσαν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκανον ὅθι σφίσιν εἶκε λοχῆσαι,
Ἐν ποταμῷ, ὅθι τ' ἀρδμὸς ἦεν πάντεσσι βοτοῖσιν·
Ἔνθ' ἄρα τοί γ' ἵζοντ' ἐλυμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ ἕατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δ' τάχα δὴ ἐπόμοντο, δύω δ' ἄμ' ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι· δόλον δ' οὔτι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργύφεα οἰῶν· κτεῖνον δ' ἅμα μηλοβοτῆρας.
Οἱ δ' ὡς οὖν ἐπύθοντο πολὺν κέλαδον παρὰ βουσὶν,
Ἑζόμενοι προπάροιθε καθήμενοι, αὐτίκ' ἐφ' ἵππων
Βάντες ἀερσιπόδων μετεκίαθον· αἶψα δ' ἵκοντο.
Στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχλῃ ποταμοῖο παρ' ὄχθας,
Βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν·
Ἐν δ' Ἔρις, ἐν δ' Ὁμάδος κυδοιμὸς ὁμίλεον, ἐν δ' ὀλοὴ Κήρ,
Ἄλλον ζωὸν ἔχουσα νεούτατον, ἄλλον ἄουτον·
Ἄλλον τεθνηῶτα κατ' μόθον ἕλκε ποδοῖιν.
Εἷμα δ' ἔχ' ἀμφ' ὤμοισι φαεινὸν αἵματι φωτῶν·
Ὡμίλευν δ' ὥστε ζωοὶ βροτοὶ, ἠδ' ἐμάχοντο,
Νεκρούς τ' ἀλλήλων ἕρυον κατατεθνηῶτας.

Ἐν δ' ἐπιθηλήϊον μαλακὴν, πίδακι ἄρουραν,
Εὐρεῖαν, τρίπολον· πολλοὶ δ' ἀροτῆρες ἐν αὐτῇ
Ζεύγεα δινεύοντες ἐλάστρεον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Οἱ δ' ὁπότε τρέψαντες ἰθυντὸν τέλσον ἀρούρης,

Vrsam q́, quam & Plaustrum cognomine vocant,
Quæ ibidem vertitur & Oriona obseruat:
Sola autem expers est vndarum Oceani.
Inǵ eo duas fecit ciuitates variæ linguæ hominum
Pulchras: in vna q. nuptiæ q́ erant, conuiuiaq́ solēnia:
Sponsas autem ex thalamis, tædis subaccensis
Ducebāt p vrbē: multusq́ hymenæus excitatus fuerat.
Iuuenes. a. saltatores in orbem agebant se: interq́ hos
Tibiæ citharæq́ sonum edebant, sed matronæ
Stantes admirabantur in vestibulis singulæ.
Populi. a. in concione erant frequentes: illic. a. contētio
Orta erat. duo autem viri contendebāt gratiâ mulctæ
Viri interfecti, alter qdē affirmabat omnia reddidisse
Populo declarans: alter. v. negabat quicquā accepisse:
Ambo verò cupiebant apud arbitrum finem accipere.
Ciues. a. vtrisq́ acclamabant, hinc inde auxiliatores:
Præcones autem populum continebant. at seniores
Sedebant in politis lapidibus, sacro in circulo:
Sceptra. v. præconum in manibus gestabant vocalium:
His sceptris dein incedebāt, alternatimq́ sententiā fe-
Iacebant. a. in medio duo auri talenta, (rebant.
Huic ad dandū q inter hos sententiā rectissimè diceret.
Alterā. a. ciuitatem duo exercitus obsidebāt populorū
Armis fulgentes: bifariam autem ipsis placebat con-
silium
Aut euertere, aut in duas partes omnia diuidere,
Possessionē scilicet, quātā oppidū amœnū intº cōtinet.
Hi. v. nondū parebāt: ad insidias. a. clàm armabantur,
Murū. q. coniugesq́ delectæ, & infantes filij (clus.
Custodiebāt suprà stātes: interq́ viri quos habebat sene
Hi. v. ibāt: dux erat. a. ipsis Mars & Pallas Minerua,
Ambo aurei, aureas & vestes induti erant,
Pulchri & magni cum armis: sicut dij scilicet
Vtringṣ conspicui: populi autem humiliores erant.
Hi. v. quādo puenerūt vbi ipsis cōmodū erat insidiari
Apud fluuium, vbi potatio erat omnibus armentis,
Ibi hi consederunt tecti splendenti ære.
His. a. deinde procul duo speculatores sedebāt populorū,
Obseruātes quādo oues viderēt et curuè incedētes boues
Illi. v. citò procedebāt, duoq́ simul sequebātur pastores,
Oblectantes sese fistulis: insidias. n. neutiq́ præsentiebāt.
Illi quidē hæc prouidentes incurrerunt: moxq́ deinde
Cædebant vndiq́ boum armenta, & greges pulchros
Candidarum ouiū: interficiebāt autē insuper pastores.
Illi. a. postquā audierunt multum strepitū apud boues,
Conciones ante sedentes, confestim equos
Ascendentes celeres insecuti sunt: moxq́ peruenerunt:
Consistentes verò pugnabant pugnā fluuij apud ripas:
Feriebant autem se inuicē æratis hastis. (tiale Fatum,
Interq́ Cōtētio, interq́ Tumultus versabat, interq́ exi-
Aliū viuum detinēs recēs vulneratum, alium illæsum:
Alium interfectū per stragem trahebat pedibus.
Vestē. a. gestabat circa humeros valdè cruētā sanguine
Versabātur. a. tanq́ viui hoīes, & pugnabāt, (virorū:
Cadaueraq́ mutua trahebant interempta.
In eo etiam ponebat nouale molle pingue solum,
Latum, ter aratum: multi. v. aratores in ipso
Iuga vertentes terram, agitabant huc & illuc:
Hi. a. quando verso solo venerunt ad finem arui,

Τοῖσι

Τοῖσι δ' ἐπὶ χερσὶ δέπας μελιηδέος οἴνου
Δόσκεν ἀνὴρ ἐλθών· τοὶ δ' ἐρέψασκον ἀν' ὄγμους,
Ἱέμενοι νέον ἦμαθ' ἱκέσθην τέλσον ἀρούρης.
Ἡ δ' ὄπιθεν μελάνετο· ὄπιθεν δ' ἐρήρομτο χὠκή,
Χρυσείη πέλεν ἔργα· τὸ δὴ περὶ θαῦμα τέτυκτο.
*Ἐν δ' ἐπὶ τέμενος βαθυλήιον εἶδε νέεσθαι
Ἤμων ὀξείας δρεπάνας ἐν χερσὶν ἔχοντες. (ζε,
Δράγματα δ' ἄλλα μετ' ὄγμον, ἐπήτριμα πίπτον ἔραζε·
Ἀλλὰ δ' ἀμαλλοδετῆρες ἐν ἑλλεδανοῖσι δέοντο.
Τρεῖς δ' ἄρ' ἀμαλλοδετῆρες ἐφέστασαν· αὐτὰρ ὄπισθε
Παῖδες δραγμεύοντες, ἐν ἀγκαλίδεσσι φέροντες,
Ἀσπερχὲς πάρεχον. βασιλεὺς δ' ἐν τοῖσι σιωπῇ
Σκῆπτρον ἔχων ἑστήκει ἐπ' ὄγμου γηθόσυνος κῆρ.
Κήρυκες δ' ἀπάνευθεν ὑπὸ δρυὶ δαῖτα πένοντο·
Βοῦν δ' ἱερεύσαντες μέγαν, ἄμφεπον. αἱ δ' ὑπογναῖαι
Δεῖπνον ἐέλδοισιν, λευκὴ ἄλφιτα πολλὰ πάλυνον.
*Ἐν δ' ἐπὶ καφυλῇσι μέγα βέβλητο ἀλωῇ,
Καλῇ, χρυσείῃ· μέλανες δ' ἀνὰ βότρυες ἦσαν·
Ἑστήκει δ' ἤκαχμαι ἀμαρπεῖς δεχμῆσιν.
Ἀμφὶ δ', κυανέην κάπετον, σπεῖρε δ' ἕρκος ἔλασσε
Κασσιτέρου· μία δ' οἴη ἀταρπιτὸς ἦεν ἐπ' αὐτήν,
Τῇ νίσσοντο φορῆες, ὅτε τρυγόωεν ἀλωήν.
Παρθενικαὶ δ' ἠΐθεοί τε ἀπάλὰ φρονέοντες
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισι φέρον μελιηδέα καρπόν.
Τοῖσιν δ' ἐν μέσσοισι παὶς φόρμιγγι λιγείῃ
Ἱμερόεν κιθάριζε. λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδε
Λεπταλέῃ φωνῇ. τοὶ δ' ῥήσσοντες ὁμαρτῇ
Μολπῇ τ' ἰυγμῷ τε, ποσὶ σκαίροντες ἕποντο.
Ἐν δ' ἀγέλῃ ποίησε βοῶν ὀρθοκραιράων.
Αἱ δὲ βόες χρυσοῖο τετεύχατο καστίτερόν τε,
Μυκηθμῷ δ' ἅμα κώοντο ἔπεσσύμενοι νομόνδε
Παρ ποταμὸν κελάδοντα, παρὰ *ῥοδανὸν δονακῆα.
Χρύσεοι δ' νομῆες ἅμ' ἑστιχόωντο βόεσσι
Τέσσαρες, ἐννέα δὲ σφι κύνες πόδας ὠκὺς ἕποντο·
Σμερδαλέω δ' λέοντε δύω ἐν πρώτῃσι βόεσσι
Ταῦρον ἐρύγμηλον ἐχέτην· ὁ δὲ, μακρὰ μεμυκὼς
Ἕλκετο· τὸν δ' κύνες μετεκίαθον ἠδ' αἰζηοί.
Τὼ μὲν ἀναρρήξαντε βοὸς μεγάλοιο βοείην,
Ἔγκατα καὶ μέλαν αἷμα λαφύσσετον· οἱ δ' νομῆες
Αὖτως ἐνδίεσαν, ταχέας κύνας ὀτρύνοντες.
Οἱ δ' ἤτοι μὲν ἔπειτα μετ' ἀμφοτέρων ἔβαν λεόντων,
Ἱέμενοι δ' μάλ' ἐγγὺς ὑλάκτεον, ἐκ τ' ἀλέοντο.
Ἐν δ' νομὸν ποίησε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις
Ἐν καλῇ βήσσῃ μέγαν οἰῶν ἀργιόδοντων,
Σταθμούς τε, κλισίας τε, καταπρεφέας ἰδὲ σηκούς.
Ἐν δ' χορὸν ποίκιλλε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Τῷ ἴκελον οἷόν ποτ' ἐνὶ Κνωσῷ Δαρίῃ
[f]Δαίδαλος ἤσκησεν καλλιπλοκάμῳ Ἀριάδνῃ.
Ἔνθα μὲν ἠΐθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Ὠρχεῦντ', ἀλλήλων ὑπὸ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.
Τῶν δ' αἱ μὲν λεπτὰς ὀθόνας ἔχον, οἱ δὲ χιτῶνας
Εἴαρο * δύνητος, ἦκα στίλβοντας ἐλαίῳ·
Καί ῥ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δ' μαχαίρας
Εἶχον χρυσείας ἐξ ἀργυρέων τελαμώνων.
Οἱ δ' ὅτε μὲν θρέξασκον ὑπιστάμενοί ποσὶ κοῦφα
Ῥεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις τροχὸν ἅρμενον ἐν παλάμῃσιν
Ἑζόμενος κεραμεὺς πειρήσεται ἤν ἑ θέῃσιν·
Ἄλλοτε δ' αὖ θρέξασκον ὑπ' ἴχνια ἀλλήλοισι.

Illis tum in manibus poculum dulcis vini
Dabat vir accedens: hi autem vertebant per sulcos,
Cupientes noualis profundi ad terminum peruenire.
Ipsum.a.nigrescebat à tergo: aratro.a.simile erat.
Aureum quãuis effet: hoc.a.ingens miraculum erat.
In eo etiã ponebat cãpũ altæ segetis: ibi.a.messores κ.Ενδ.
Metebant acutas falces in manibus habentes:
Manipuli.a.alij.q.in sulcũ densi cadebant in terram:
Alios.v.mergitum ligatores vinculis constringebãt.
Tres.a.mergitum ligatores astabant, sed ponè
Pueri mergites colligentes, in vlnis ferentes
Festinanter porrigebant. Rex.a.inter hos silentio
Sceptrum tenens stabat ad sulcum lætus corde.
Præcones a.procul sub quercu conuiuiũ præparabãt:
Bouẽ.a.postq̃ mactasset magnã, curabãt: mulieres.a.
Cœnam operarijs, albas farinas multas miscebant.
In eo etiam ponebat vuis valdè oneratam vineã, κ.Ενδ.
Pulchram, auream: nigri autem per eã racemi erant:
Stabat autem palis per totum argenteis:
Circùm aũt, cæruleam fossam, circa etiam sepẽ duxit
Ex stanno: vna autem sola semita erat in ipsam.
Quâibant baiuli, quando vindemiarent vineam.
Virgines aũt, & iuuenes innupti pueriliter sapiẽtes
Textis in calathis portabant dulcem fructum:
Hos autem inter medios, puer cithara sonora
Suauiter citharizabat: chorda autẽ bellè resonabat
Tenella voce. hi autem pulsantes terram simul
Cantuq̃ sibiloq̃, pedibus tripudiantes sequebantur.
In eo etiã armẽtũ fecit boũ erecta capita habẽtiũ.
Ipsæ autem boues auro factæ erant, stannoq̃:
Mugitu.a.ex stercore (i. stabulo) ruebant ad pascua,
Apud fluuium resonantem, valdè rapidum, cannis a- κ.ῥαδαλὸν
bundantem.
Aurei autem pastores vnà ibant cum bobus
Quatuor: nouẽ.a.ipsos canes pedib. celeres sequebãt.
Horrendi verò leones duo inter primas boues
Taurũ valdè mugientẽ tenebãt: hic aũt altè mugiens
Trahebatur: hunc.a.canes cõsequebãtur & iuuenes:
Illi quidem discerpta bouis magni pelle,
Viscera & atrũ sanguinem sorbebant. pastores verò
Frustrà immittebant veloces canes incitantes:
Hi nempe mordere quidem abstinebant à leonibus.
Stantes autem valdè propè latrabant & euitabant.
In eo etiam pascuum fecit inclytus Vulcanus
In amœna valle magnum ouium candidarum,
Stabulaq̃, tuguriaq̃ tecta atq̃ ouilia.
In eo etiã choream variè finxit inclytus Vulcanus,
Ei similem qualem olim in Cnosso lata
Dædalus elaborauit pulchricomæ Ariadnæ.
Ibi quidem adolescentes & virgines formosissimæ
Tripudiabant, inuicem in vola manus tenentes.
Horũ.a.hæ quidẽ tenues vestes gerebãt: illi.v.tunicas
Indutí erãt bene textas, sensim splẽdẽtes tanquã oleo: κ. Εἶχεν ἰῦ-
Et hæ quidẽ pulchras coronas habebãt: illi.a.gladios νητους
Gestabant aureos ab argenteis cingulis.
Hi.a.quandoq̃ in orbem cursitabant doctis pedibus
Agiliter admodũ, sicut quũ quis rotã aptatã manib.
Sedens figulus tentauerit si currat. (*terse:*
Quandoq̃.a.rursus cursitabant p ordines dispositi in-

Πολλὸς δ' ἱμερόεσσα χορὸν ἐκπάγλως ἐρατεινὸν
Τερπόμενοι. δοιὼ δ' ὑποδήτηρε κατ' αὐτὸς
Μολπῆς ἐξάρχοντε ἐδίνεον ἐν μέσοισι.
Ἐν δὲ ἐπὶ ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο,
Ἄντυγα πὰρ πυμάτην σάκεος πύκα ποιητοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε σάκος μέγα τε στιβαρόν τε,
Τεῦξ' ἄρα οἱ θώρηκα φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς·
Τεῦξε δέ οἱ * κόρυθα βεβαριῶ κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Καλὴν, δαιδαλέην. ἐπὶ δ' ἵππιον λόφον ἧκε.
Τεῦξε δέ οἱ κνημῖδας ἑανὸς κασσιτέροιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὰ πάντα δαίδαλα κάμε κλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Μητρὸς Ἀχιλλῆος θῆκε θρῴσκων ἀείρας.
Ἦ δ' ἴρηξ ὡς, ἅλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος,
Τεύχεα μαρμαίροντα πὰρ Ἡφαίστοιο φέρουσα.

*Plurima .v. delectabilẽ choreã circũstabat multitu-
Oblectantes sese. duo autem saltatores inter ipsos (do
Cantum incipientes versabant se per eos medios.
In eo etiam posuit fluminis magnum robur Oceani,
Ora in extrema scuti affabrè facti.*

*At postquã fabricauit scutum magnum solidũq;,
Fecit ei thoracem splendidiorem ignis fulgore,
Fecit etiam ei galeam fortem temporibus aptatam,
Pulchram, variegatã: supraq; aureã cristam posuit.
Fecit etiam ei ocreas ex ductili stanno.
At postq̃ omnia arma elaborauit inclytus Vulcanus,
Coram matre Achillis posuit attollens.
Hæc verò velut accipiter desilyt ab Olympo niuoso,
Arma splendentia à Vulcano afferens.*

COMMENTARIVS.

α πολὺ δὲ πρώτας] Huc omnes omnium literatorum hominum cohortes appello spectatrices tam elegantis artificij, & nõ humanam, sed diuinam, & Vulcano ipso planè dignam, manum intueantur. Si vnquam Poëtæ nostri ingenium apparuit, hîc luculentissimè inclaruit: quanquam Momo suo non careat vir tantus: sed qua fide & iudicio, viderit sua proles, & illius Manes, si possunt. Enimuerò quid factum ab artifice nostro existimatis, nisi vniuersum Orbem, quem tam spacioſum & penè immensum vnus clypei orbiculus complectitur & repræsentat? Ibi cœlum voluitur, ibi sydera rutilant, ibi terra complanatur, ibi mare intumescit, ibi stant vrbes, quarum altera pace amabilis, altera bello aperto & insidijs formidabilis: ibi agricolarum, ibi messorum labor & solatium: ibi vinitores & reliqua sic ingeniosè efformata, vt nihil ingeniosius excogitari posse existimem, vnde nõ sine causa videntur olim credidisse nonnulli hæc omnia spontaneè quodammodo moueri, non secus ac Vulcanij illi tripodes, & Venus illa Dędali αὐτοκίνητα, & nescio an satis rectè eorũ sententia ab Aristonico refutata sit. Sic enim à Poëta omnia describuntur, vt non ex duro & solido metallo constare putes, sed ex verè viuente & mouente anima. Neq; nego arma Aeneæ apud Virgilium summo quoque ingenio fabricata, sed illa ad Homerum minimũ. Habeo quem illi ex nostris viris comparem, qu Poëta vnus mihi hodie instar omnium est: & nisi Homeri interpres essem, ipso etiam Homero longè superior, adeò diuinum illi dedit opus condere illius argumenti diuinitas, & meliore spiritu cõcitatum, quàm ceteros omnino mihi sit credibile. Sed Bartasi noster, πῶς ἂν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις μήτ' ἐν δὼς μητ' ἀπολέσαιμι τὴν χάριν; ἀνέρμοι γὰρ οἱ ἔπαινοι, πρόπαν τινὰ μισεῖσι τὸν αἰνεῖν, ἐὰν αἰνῆσ' ἄγαν. Hic est igitur ille noster C. Sallustius celebri illo Heptamero celeberrimus, cuius elegantissimam picturam libri septimi eius operis, in ipso initio, Poëtæ nostro iure me opponere posse arbitror. Quod exteris nationibus dictum volo, vt intelligant, quanto lumine & splendore nouissimis his temporibus Aquitania nostra refulgeat, breui hoc suum iubar in peregrinos trãsmissura, si doctissimum, vt audio, illius interpretem Deus fortunauerit. Meditabar ego nescio quid tale paucos ante annos, sed in hoc curriculo me tam citis hominis quadrigis anteuersum maximo cum gaudio intellexi, cui ego palmam hanc, quæ proculdubio laurea futura est, concedens felicẽ metæ flexum imprecor: quod si sensero meam quoq; in ea re operam placere, eam tam sancto operi non recusabo. In hæc ego cum bona lectoris venia diuertero. Sed vt ad Homerum redeamus, moneo eos quicunque tanti Poëtæ lectione delectantur, hunc locum diligẽter animaduertant, ne sicco pede tantos opum & diuitiarum fontes, quibus scatet, pertranseant. Videamus igitur qua ratione singula explicẽtur, vt nos referimus ex Eustathio, prout ipsa ex Dæmone nescio (qua mulier enim fuit Philosophiæ, & ipsius Poëseos studiosa) retulit. Dicebat illa itaque per rotundum clypeum mundi quoque rotunditatem significari, per illa quatuor metalla, quatuor elemẽta: nimirum per aurum ignem, per æs terram, propter duritiem, per stannum aquam propter mollitiem & facilitatem fluendi per argentum aërem propter illius metalli sordes & quasi obscuritatem, antequam repurgatum fuerit. Tum paulò pòst dicit Poëtam ipsum vsum esse proprijs elementorum nominibus. Terram enim, cœlum & aquã nominat. Ignis aũt est ipsemet artifex Vulcanus (vel potiùs, vt ego sentio, ipse ignis, in quo Vulcanus operatur) Quod autem αὐτοματοποιητικὰ μαρμαρύσσω appellat, ait intelligi Zodiacũ, qui triplex dicatur propter eius latitudinem, per quem duodecim mouentur signa: & splendens, propter Solis perpetuum in illo circulo iter. Per ἀργύφεον τελαμῶνα axem intelligit, circa quem cœlum voluitur. Per quinque plicas, quinque circulos parallelos vel æquidistantes: nimirum Septentrionalem, Solstitialem, Aequatorem, Brumalem, Antarcticũ, &c. In quib. forsitan possis aliquid vellicare, sed nos proponere illa voluimus, quanquam breuissimè: & si cui minus arrideant, rogo obnixè lectorem, vt Goropium lib 4 Frãcicorum audiat: Goropium, inquam, quem ego authorem vnicè amo & amplector. Sic ergo ille, vbi de insignibus loquitur non longè à principio: Homerus, inquit, ille Poëtarum Apollo, animaduertens studiosè à plerisq; generis claritatem in armis præferri solere, illustrissimo nos exemplo docere voluit, quidnam illud esset, quod homines maximè nobilitaret, ac dijs ipsis proximos collocaret. Hic enim Achilli suo clypei insignia non à Thetidis, non à Pelei, non à Iouis, à quibus genus ducebat, splendore petenda sibi putauit, tametsi ab hoc fulmen, quo arma terribilia redderet, potuisset mutuari: verùm altius humani animi supputans decus, rectam nobis ad veram nobilitatem viam ostendit. Ea enim clypeo insculpsit, quorum inspectu animus noster ad summi opificis rapitur contemplationem: quæ cùm summum bonorum complectatur, summam quoque absoluit nobilitatem. Primùm enim Vulcanus omnem siderum varietatem in scuto depingit, deinde pacis & belli artes omnes & officia addit, nulla ferè earum rerum parte, quæ ad hominum cœtus bene gubernandos spectant, omissa: quo quid aliud voluit indicatum, quàm illud firmissimum ad omnem malorum impetum propulsandum esse, si tota sese sapientiæ panoplia armârit, atq; etiam quibusuis aduersitatibus obiecerit? Nec interim ociosam & inertem laudat Philosophiam, sed eam quam ab ordinatis astrorum motionibus ad Rempub. gubernandam detraxit: vnà & exemplar & finem rerum gerendarum proponens, vnà ipsius exemplaris inter homines vsum exponens. videant modò qui totam nobilitatem cædibus & sanguine metiuntur, quàm lõgè ab Homerica nobilitate absint, quãq; nihil habeant cum ea communionis pyrgopolinicæ illi, qui sibi eo maximè nomine placent: quòd nihil vnquam didicerint humanioris disciplinæ, &c. Reliqua poterunt perlegere, quibus erit ad manus Goropius Becanus noster.

b πλειάδας θ', ὑάδας τε,] Plutarchus in vita Homeri ex hoc loco obseruat, peritũ etiam Astrologię fuisse Poëtam his verbis: καὶ τῶν ἄλλων, οἷς καὶ τὸν ἑῷον ἀστέρα, ὃν ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντα φαίνεσθαι ἔσιν ἐξ ὧν πεποίηκε Πλειάδας θ' ὑάδας τε τό τε θοῦριν Ὠρίωνα, καὶ τὸν ἄρκτον τὸν ἀεὶ στρεφόμενόν φησι τὸν ἀρκτικὸν πόλον τὸν βορέαν, καὶ λέγει τὸ μετέωρον μὴ ἁπτόμενον θορύβου τινός, ὅτι ἐν ἴσῳ χρόνῳ ὁ τεμνόμενος κύκλος ὑπ' αὐτοῦ ἐστιν ἄρκτος, καὶ ὁ μέγιστος, ἐν ᾧ ὁ Ὠρίων στρέφεται ἐν τῇ τοῦ κόσμου φορᾷ καὶ τὸν βοώδους ἀνόμασεν βοώτην, ὅτι πολυχρόνιον ποιεῖ τὴν καταδυσιν ἅτε πεπλωκὼς ἧττον, ὥστε ὀψὲ δὺν καταφέρεσθαι, καὶ συγκαταδύεσθαι τέτρασι ζῳδίοις τῶν πάντων εἰς ὅλην νύκτα μεσοζῳδίων ἐξ ζῳδίων. ἐὰν δὲ μὴ πάντα τὰ ἐπὶ τῶν ἄστρων θεωρήματα διεξέλθῃ, ὡς ἄρτον ὁ ἄλλος τις, ἃ χρὴ θαυμάζειν· ἃ γὰρ τοῖς ἀρχὴν ἔπαιδ. id est. Quòd verò nec aliorum astrorum imperitus fuerit Homerus, ex ijs quæ finxit palàm est, πλειάδας θ' ὑάδας τε, &c. Ad hæc vrsam describit, quo pacto subinde iuxta polum Arcticum nobis semper apparentem versetur, & propter sublimitatem horizontem non attingat, eò quòd & æquali tempore & minimus circulus, in quo vrsa est, & maximus, in quo Orion, in mundi circunferentia vertitur. Præterea & Bootem tardè occidentem, quia diuturnum faciens occasum, eiusmodi situm habet, vt rectus deferatur, & vnà cum quatuor signis occidat, quæ sunt ex cunctis illis sex, quæ toti nocti attribuuntur. Quod verò non omnia, quæ ad siderum contemplationem pertinent, vt Aratus seu alius quispiam persecutus est, nemini videatur mirum. neque enim hoc ipsius institutum fuit. Hæc ille breuiter: nos singula examinemus. Arbitror itaque Pleiadum, Hyadum & Orionis tantùm meminisse: vt nimirum signa septentrionalia & meridionalia subintelli-

telligenda per illa indicaret. Sunt enim Pleiades & Hyades ad Boream, illæ nimirum in tauri dorso, hæ in capite: illarum sex tantùm visuntur, vt est apud Proclum in Sphæra, cùm tamen septem sint: Hyades verò quinque. Hygino lib. 3. septem. Has tantùm cùm nominet, id fecisse existimandum est Poëtam propter breuitatem, non quòd reliqua signa ignorârit: quin & de Arcto statim loquitur, quanquam Cynosuram potuit nescisse, quæ post eum inuēta à Thalete dicitur. Et cùm Orionem nominat, non est verisimile ignorasse illum Procyona, Lupum, Argo, Hydram, Cratera, Coruum, Centaurum & reliqua signa Australina. Obtulit tamen ex vtraq; parte aliquot tantùm, videlicet ex prima duodecim, ex secunda vnicum. Orionis autem robur appellat, quia Orion sydus est maximum. Dicunt porrò Orionem tantę fuisse magnitudinis, vt nulla esset tanta profunditas, è qua non humeri saltem extarent è mari, vnde Virg. lib. 10. Aeneid.

- quam magnus Orion
Cùm pedes incedit medij per maxima Nerei *Stagna viam scindens, humero supereminet vndas.*

Quod autem de Arcto subiungit Poëta, eam dictam etiam ἅμαξαν: sciendum est, quòd Hyginus lib. 2. notat, initiò qui sidera peruiderunt, & numerum stellarum in vnaquaque specie corporis constituerunt, quod non arctum, sed plaustrū nominarunt: ex septem stellis duas, quæ pariles, & maximè in vno loco viderentur, pro bobus habitas fuisse, reliquas verò quinque plaustri figuram simulasse. Itaque & quod proximum huic est signum, Bootem nominari voluisse, qui postea dictus est Arctophylax: eadem arctos dicta Homeri temporibus, vt ex hoc loco constat, & ita Hyginus exposuit. Posteriores autem distinxerunt Arctophylacem, qui & Boōtes, ab Arcto. Sic Aratus: ἐξόπιθεν δ' ἑλίκης φέρεται ἐλάουνι ἐοικὼς Ἀρκτοφύλαξ, τὸν ῥ' ἄνδρες ἐπικλέϊσι βοώτην. Illud porrò Plaustrū nunquā óccidit, ideò dicitur à Poëta ἀώτῳ τρέφεσθαι: id est, vt interpretatur Didymus, ἀεὶ τὸν αὐτὸν τόπον ὡς μὴ κατακλυσθῆναι· quod Poëta melius in sequenti versu exponit, οἵη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο: Solam porrò non occidere dicit habita ratione Pleiadum, Hyadum & Orionis, quæ occidunt: sunt tamen & quæ non occidunt præterea in circulo Arctico, Gynosura, Draco inter duas Arctos collocatus, manus Boōtæ sinistra, & Cepheus à pectore ad pedes. Porrò de hac vrsa vide Strab. lib. 1. & ibi Xylandrum. Quod autem dicit Arctum ἀρίγνωτα δολοῦσαν, alludit ad fabulam, Calysto filia Lycaonis à Ioue compressa, vel ab ipso vel à Diana, quam ad venationem sequebatur, in vrsam mutata est, & in cœlum relata. Orion autem venator fuit eximius, proinde cùm Diana venationem exercens, vt ait Euphorion, illius virginitatem attentauit, quem Dea serpente excitato perdidit (vnde Orion serpente oriente occidit) Orionem Iupiter miseratus inter sidera collocauit. Itaque dicitur vrsa Orionem quasi venatorem spectare, quasi timens ne ab illo capiatur. Sed hoc verè ad ἀστρολογίαν spectat: quippe vrsa ad Orionem spectat, & pariter cum illo mouetur. Iam fabulæ Pleiadum, Hyadum ipsius Orionis, & Arcti, copiosiùs in Lexico exponentur.

c ἐν δὲ δύω, ποίησε πόλεις] Didymus & Eustathius interpretes nostri referunt, Agalliam Cercyræum hunc locū sic enarrasse Duas itaq; ciuitates istas esse, Athenas & Eleusinem. Primùm, quòd Athenæ prima sit totius mundi vrbs, quę post elementa à Deo muris sit circundata & exædificata, in qua nuptiæ primùm inuentæ sunt; nimirum sub Cecrope (quem vt omnis antiquitas, inquit Iustinus lib. 2. fabulata est biformem prodidere, quia primus marem fœminæ matrimonio iūxit) Tibias Athenis prima reperit Pallas in nuptijs. Quod autem ἀεὶ λίκνης φοινικῆς loquitur Poëta, id etiam Athenis accommodat, quòd ibi primùm factum est iudicium de Halirrhothio Neptuni filio: quod ego ex Pausaniæ Atticis illustro, vbi refert in Aesculapij æde fontem esse, ad quem Halirrhothium Neptuni filium à Marte, cuius filiæ Alcippæ vitium obtulerat, interfectum tradunt: deq; ea cæde primùm capitis iudicium factum. Porrò cùm mercedem Athenis capiant Iudices, ideo dixisse Poëtam in medio stare duo auri talenta, mercedem illi qui rectè iudicium tulerit. Per ἱερὸν κύκλον autem intelligere Areopagum, qui locus est iudicij Athenienſium. Et hæc de Athenis. Alteram autem vrbem dicebat esse Eleusinem, circa quā duo exercitus illi sunt Phorbantis ex Acarnania, & Eumolpi Posidonis filij ex Thracia: vbi auxilium ferunt Mars & Minerua: ille, quòd in Areopago solutus est cædis illius Halirrhothij crimine, hæc, quòd vrbs Athenarum nomen ab illa haberet. Cætera quæ sequuntur, propria sunt, ait, Eleusinæ: nimirum ager ille noualis περίπολος, quod nimirum in Eleusine primùm fruges dedisse Ceres dicatur: item vuas propter Icarij & Dionysij illac iter. Illud autem clariùs Eustathius, quòd ibi nimirum Triptolemum dicant primùm frumentum seuisse, qu- m etiam Regem fuisse dicunt, vt & hîc Poëtæ messi Regem præponit, & aratrum ibi primùm iunctum est. Ideò quidam post ἢ μὲν ὀξείας δρέπανας ἐν χερσὶν ἔχοντες, hunc versum interserebāt, ἡ δ' ἕπετον ἑλόβαινης δημήτερος ἀγλαοδώρου. Ibidem præterea mactatur bos, quia dicunt primùm illic sacrificatum bouem à Thalone exule & fugitiuo. Porrò dicebat paulò pòst etiam Poëtam Thesei regis Athenienſium meminisse. Sic Cercyræus ille in gratiam ciuitatis suæ hæc Homerica interpretabatur, quo sensu etiam illa præcedentia explicabat, vt refert Eustathius. vnde etiam colligebat Poëtam ipsum Athenienſem fuisse, quod quidam scripserunt. Maximus autem Tyrius Orat. 16. has duas ciuitates interpretatur esse: alteram Phæacum, Ithacensium alteram: in altera, inquit verecundia, in altera regnat petulantia: altera habet legitimos Reges, altera impudentissimos procos. Hi quidem ingredientem Regem, perinde ac aliquem Deum, intuentur: illi regio thalamo insidias tendunt. Exitus verò quis est propositus vtriſq;? Nimirum hos perpetua habet delectatio, iucunda vita, peregrinorum hospitalitas, maritimæ classes, terræ fructus: pernicies illos, ipsis voluptatibus ingruens, qui quidem exitus contumeliosam improbitatem atque incastigatam licentiam protinus manet. Hæc ille.

d εἶδε δὲ νεῖκος ὀρώρεχθ'.] Iudicium inducit duorum quorundam hominum: è quibus qui accusatur, dicit se capitis sui redemptionem persoluisse pro homine à se interempto, accusans verò negat. Intelligit autem ea quæ Attici vocant ἀποφόνια, quæ domesticis interempti homicida persoluebat, ne illi in eum iure experirentur qua de re aliàs nobis dictum est. Fuisse olim moris, vt qui cadis esset reus, pecunia liberari posset. Cui simile fuit illud apud Trallianos, vbi qui Minyam aut Lelegeu occidisset, si leguminis modiū defuncti cognatis exoluisset, expiabatur è cæde.

e λίνον δὲ καλὸν ἄειδε] Quidā per λίνον chordas lineas intelligebant, quòd olim neruis non vterentur, existimantes illos Dijs displicere. Sed alij Linum Poëtā, qui à canibus discerptus est, vt ait Didymus: vel ab ipso Apolline, vt Pausanias in Bœoticis, cuius verba hunc locum in hanc sententiam interpretantur: λέγεται δὲ ὡς ὁ Λίνος ἦρς παῖς ἦν Ἀπόλλωνος ἐκ Ψαμάθης τῆς Κρωβίας, καὶ Ἀμφιμάρῳ τῷ Ποσειδῶνος· μειζόνως δὲ τῶν περὶ ἑαυτὸν καὶ ὅσοι πρότερον ἐγένοντο ἆδόντων ἐπὶ μουσικῇ καὶ ὡς Ἀπόλλων ἀπεκτάνισεν αὐτὸν ἐξισούμενον κατὰ τὴν ᾠδήν. ἀποθανόντος δὲ Λίνου τοῦτο αὐτῷ πένθος ἐπέλαβεν ἄρτι καὶ ἄχρι τῆς βαρβάρου πίστεως ὡς καὶ Αἰγυπτίοις ἆσμα ἡγεῖται λίνον, καλεῖσι δὲ τὸ ἆσμα Αἰγύπτιοι τῇ ἐπιχωρίᾳ φωνῇ Μανέρωτα, οἱ δὲ ἑλληνίσαντες ἔπη ποιήσαντες Ὅμηρος μὲν ἄτε ἆσμα ἐπιλύσιον ὀνειράτων· Ἔλινος τὰ παθήματα, ἐπὶ Ἀχιλλέως ἐφη τῇ ἀοιδῇ ἄλλά τε ἐρεσπόλος τὸν ἠφαιστον καὶ κιθαριῳδὸν παῖδα ἔδοντα εἰ Λίνον, τίσιν δ' ἐν μέσοισι, &c. Ex quibus verbis patet Linum poëtam hoc loco intelligi.

f δαίδαλον ἤσκησεν] Duo proponit saltandi genera: vnum Pyrrhichium & ὀρχηστικὸν, alterum ἴλεον, quod vtrunq; ad illius choreę modum factum esse dicit, quem Dædalus Ariadnę monstrauit, & quem ipsa Ariadna Theseo etiam manifestauit, vt se cum iuuenibus illis Athenienſium labyrintho eriperet: vnde constat flexuosam varie fuisse hanc impositam scuto choream à Vulcano in illius labyrinthi modum. Pausanias in Arcadicis dicit, Homerum chorum in Achillis clypeo à Vulcano fabricatum, idcirco cum Ariadnæ choro, quem fecerat Dædalus, comparasse, quia nullum solertioris artificij opus viderat. Historia autem illa seu fabula de Theseo scripta est apud Plutarchum in illius vita, & apud Didymum hoc loco, & Eustathium. Pleni sunt ea de re Poëtarum libri.

g ἐν δ' ἐπὶδίνη] Docet terram ab Oceano in orbem ambiri, vt etiam ex hoc loco notauit Strabo lib. 1. vbi etiam explicat cur flumen Oceanus iste appelletur ab Homero. quæ possem & multa alia in hunc locum describere, vt etiam pleraque minutiora ad præcedentium illustrationem: sed nolo diligentia mea lectores negligentiores fieri. quibus si omnia prę manſa ingerantur in os, vereor vt ne ipsi victum sibi postea quæritent. Deinde iniquum est ab vno omnia postulare, tum breuitatis me subinde typographus admonebat, veritus ne in nimiam molem volumen istud increscceret.

FINIS LIBRI XIIX. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΕΤΙΔΟΣ κομισάσης Ἀχιλλεῖ τὰ ὅπλα παρὰ Ἡφαίστου, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἕλληνας ὁ ἥρως, ἀποῤῥησιν ποιεῖται τῆς μήνιδος, καὶ λαμβάνει τὰ δῶρα ἃπερ αὐτῷ Ἀγαμέμνων δοὺς ὑπέσχετο πρόφασιν ἀπολαμβάνων ἐκείνων, αὐτὸς ἅπασιν Ἀχαιοῖς ἀπολίζεται, καὶ στρατιὰν ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ ὑστερεῖται τῶν ἵππων αὐτοῦ Ξάνθος τῷ ἐσομένῳ αὐτῷ ἀναίρεσιν προλαμφάνουσα· ᾧ καὶ ἐπιπλήττει.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ταῦ δὲ ἀπέληγε χόλοιο, καὶ ἔκθορε δῖος Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Μήνιδος ἀπόῤῥησις.

ΗΩΣ μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων
Ὄρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν.
Ἡ δὲ ἐς νῆας ἵκανε θεοῦ πάρα δῶρα φέρουσα.
Εὗρε δ' Πατρόκλῳ πεπιεσμένον ὃν φίλον υἱόν,
Κλαίοντα λιγέως· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Μύρονθ'. ἡ δὲ ἐν τοῖσι παρίστατο δῖα θεάων,
Ἔντ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε·
Τέκνον ἐμόν, τὸν μὲν ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ
Κεῖσθαι, ἐπεὶ ἦ πρῶτα θεῶν ἰότητι δαμάσθη·
Τεύχη δὲ Ἡφαίστοιο πάρα κλυτὰ τεύχεα δέξο,
Καλὰ μάλ', οἷ οὔτως τις ἀνὴρ ὤμοισι φόρησεν.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ κατὰ τεύχε' ἔθηκε
Πρόσθεν Ἀχιλλῆος· τὰ δ' ἀνέδεκτο δαίδαλα πάντα.
Μυρμιδόνας δ' ἄρα πάντας ἔλε τρόμος, οὐδέ τις ἔτλη
Ἀντίον εἰσιδέειν, ἀλλ' ἔτρεσαν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ὡς εἶδ', ὡς μιν μᾶλλον ἔδυ χόλος· ἐν δὲ οἱ ὄσσε
Δεινὸν ὑπὸ βλεφάρων ὥστε σέλας ἐξεφαάνθη·
Τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ φρεσὶν ἧσιν ἐτάρπετο δαίδαλα λύων,
Αὐτίκα μητέρα εἶπε ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ὄφρα θεὸς πόρε, οἵ περ ἀπίφρονες
Ἔργ' ἔμεν ἀθανάτων, μηδὲ βροτὸν ἄνδρα τελέσαι·
Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι ἀλλὰ μάλ' αἴνως
Δείδω μή μοι τὸ Φερεκλείου ἄλκιμον υἱὸν
Μύγαι καθίσωσι κατὰ χαλκοτύπους ἐς ὠτειλὰς
[b]Εὐλὰς ἐγκατιανύσωσι, ἀφείσῃσι δ' ὀνειρόν.
Ἐν κλισίῃσι πέφασιν, κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπείη.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα,
Τέκνον, μὴ τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων·
Τῶν μὲν ἐγὼ πρήσω ἀλαλκεῖν ἄγεα φύλα
Μυίας, αἳ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.
Ἢν δὲ καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἐς ἐνιαυτὸν μελεδῶμεν,
Αἰεὶ τῷ γε ἔσται χρὼς ἔμπεδος, ἢ καὶ ἀρείων.
Ἀλλὰ σύ γ' εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς,
Μῆνιν ἀποειπὼν Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Αἶψα μάλ' ἐς πόλεμον θωρήσσεο, δύσεο δ' ἀλκήν.
Ὣς ἄρα φωνήσασα μετὰ πολυθαρσὲς ἐνῆκε·
Πατρόκλῳ δ' αὖτ' ἀμβροσίην καὶ νέκταρ ἐρυθρὸν
Στάξε κατὰ ῥινῶν, ἵνα οἱ χρὼς ἔμπεδος εἴη.
Αὐτὰρ ὁ βῆ παρὰ θῖνα θαλάσσης δῖος Ἀχιλλεὺς,

ARGVMENTVM DECIMINONI LIBRI *Homeri Iliadis.*

THETIS cùm attulisset ACHILLI arma à Vulcano, cogens in concionem Græcos *Achilles* heros, renũciationem facit iræ, & accipit dona, quæ ipsi Agamẽnon se daturum promiserat. Cibum autem sumentib. illis, ipse ieiunus permanens, armat se: & exercitum educit ad bellum. Alter autem equorum ipsius Xanthus futurum ei interitum vaticinatur, quem & *ob hoc* increpat.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

T. autem cessauit ab ira, & excurrit nobilis Achilles.

Aliud.

Iræ depositio.

AVRORA quidem crocea ab Oceani fluctibus
Oriebatur, vt immortalibus lucem ferret & mortalibus.
Illa verò ad naues peruenit à deo dona ferens:
Inuenit a. Patroclo circumiacentẽ suũ charum filiũ,
Flentem acriter: multi autem circa ipsum socij
Lugebant: hæc. v. inter hos astitit nobilis dea,
Inq; eius hæsit manu, verbumq; dixit & elocuta est:
Fili mi, hunc quidem sinamus dolentes quamuis
Iacere, postq; primũ Deorũ voluntate interfectus est:
Tu verò à Vulcano inclyta arma accipe
Pulchra admodũ, qualia nõdũ q̃spiã vir humeris ge-
Sic loquuta Dea, arma deposuit (stauit.
Ante Achillẽ: hæc. v. insonuerunt artificiosa omnia.
Myrmidonas. v. oẽs cepit tremor, neq; quis sustinuit
Contrà aspicere, sed timuerant: at Achilles
Vt vidit, statim ipsum magis subijt ira: inq; ei oculi
Terribiliter sub palpebris tanquã iubar apparebant.
Oblectabatur. a. in manibus tenẽs dei splẽdida dona:
At postq; mẽtib. suis delectatus est artificiosa aspiciẽs,
Continuò matrẽ suam verbis velocibus allocutus est:
Mater mea: hæc. q. arma deus dedit, qualia par est
Opera esse immortaliũ, neq; mortalẽ virũ perficisse.
Nunc certè quidẽ ego armabor: sed valdè grauiter
Timeo, ne mihi interea Menœtij fortem filium
Muscæ ingressæ in impressa ære vulnera,
Vermes generent, deturpentq; cadauer
(Vita aut interfecta est) inq; corpore toto putrescat.
Hunc autẽ excepit deinde dea Thetis argentipes,
Fili, non tibi hæc mentibus tuis sint curæ.
Ab hoc quidẽ ego conabor arcere improba examina
Muscas, quæ viros bello necatos comedunt.
Etsi enim iaceret solidum per annum,
Semper huic erit corpus integrum, vel etiam melius.
Sed tu in concionem vocans heroas Achiuos,
Iram renuncians Agamemnoni pastori populorum,
Cõtinuò valdè ad bellũ armeris, indueq; fortitudinẽ.
Sic fata robur audax immisit:
Patroclo autem rursus ambrosiã & nectar rubrum
Instillauit in nares, vt ei corpus integrum esset.
Sed hic iuit ad littus maris nobilis Achilles,

Σμερδα-

Σμερδαλέα ἰάχων, ὦρσεν δ' ἥρωας Ἀχαιούς·
Καί ῥ' οἵ περ πάρος γε νεῶν ἐν ἀγῶνι μενέσκον,
Οἵ τε κυβερνῆται, καὶ ἔχον οἰήια νηῶν,
Καὶ ταμίαι παρὰ νηυσὶν ἔσαν σίτοιο δοτῆρες·
Καὶ μιὴν οἱ τότε γ' εἰς ἀγορὴν ἴσαν, ἔνεκ' Ἀχιλῆος
Ἐξεφάνη, δηρὸν δ' ὑμάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.
Τὼ δ' ἅμα σκάζοντε βάτην Ἄρεος θεράποντε,
Τυδείδης τε μενεπτόλεμος καὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἔγχεϊ ἐρειδόμενω. ἔπι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά.
Καδδὰν μὲν πρώτη ἀγορὴ ἵζοντο ἰόντες.
Αὐτὰρ ὁ δεύτατος ἦλθεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Ἕλκος ἔχων. καὶ γάρ τιν ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ
Οὖτα Κόων Ἀντηνορίδης χαλκήρεϊ δουρί.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἀολλίδθησαν Ἀχαιοί,
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἀτρεΐδη, ἦ ἄρα, πρός γ' ἀμφοτέροισιν ἄμεινον
Ἔμμεναι, οὐκ ἐμοί, ὅτε νῶϊν ἀχνυμένω κῆρ
Θυμοβόρῳ ἔριδι μενεήναμεν εἵνεκα κούρης,
Τὴν ὄφελ' ἐν νήεσσι κατακτάμεν Ἀρτέμιδι ἰῇ,
Ἤματι τῷ ὅτ' ἐγὼν ἑλόμην Λυρνησσὸν ὀλέσσας
Τῷ κ' ἐφέποντο Ἀχαιοὶ ὁμηλικίην ἕλον ἄσπετον ἔδμεναι,
Δυσμενέων ὑπὸ χερσίν, ἐμεῦ ἀπομνισσομένοιο.
Ἔκλομεν μὲν καὶ Τρωσὶ τὸ κέρδιον. αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Δηρὸν ἐμῆς καὶ σῆς ἔριδος μνήσεσθαι οἴω.
Ἀλλὰ τὰ μὲν δὴ πεπτεύχθω ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ.
Νῦν δ' ἦτοι μὲν ἐγὼ παύω χόλον, ὄφρα μὲ χρὴ
Ἀσχετόν ὠς αὖτως αὖτις μενεαίνειν· ἀλλ' ἄγε λαὸν
Ὄτρυνον πόλεμόνδε κάρηκομόωντας Ἀχαιούς,
Ὄφρα καὶ Τρώων πειρήσομαι αὐτόν ἐλθών,
Αἴκ' ἐθέλωσ' ὀπὶ νηυσὶν ἰαύειν· ἀλλά τιν' οἴω
Ἀσπασίως αὐτοῦ γόνυ καμπύξειν, ὅς κε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο ὑπὸ ἔγχεϊ ἠμετέροιο.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἐχάρησαν εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Μῦθον ἀπφάντα μεγαθύμου Πηλείωνος.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
ἈΑὖθι ἐξ ἕδρης, ὦδ' ἐν μέσσοισιν ἀϊάζων,
ἩΩ φίλοι ἥρωες Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος,
Ἔστω μὲν καλὸν ἀκουέμεν, ὦδε ἔοικεν
Τ' ἔβδαλφ· χαλεπὸν γὰρ ὀπιπεύμενόν περ ἐόντα.
Ἀνδρῶν δ' ἐν πολλῷ ὁμάδῳ πῶς κέν τις ἀκέοιτο,
Ἢ ἔπος; βλάβεται γὰρ ὁ λιγύς περ ἐὼν ἀγορητής.
Πηλεΐδῃ μὲν ἐγὼν ἐνδείξομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σώεσθ' Ἀργεῖοι μῦθόν τ' ἐμὸν εὖ γνῶτε ἕκαστος.
Πολλάκι δή μοι τοῦτον Ἀχαιοὶ μῦθον ἔειπον,
Καί τε μ' ὀνείειστον· ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι,
Ἀλλὰ Ζεὺς καὶ Μοῖρα, καὶ ἠερόφοιτις Ἐρινύς,
Οἵτέ μοι ἐν ἀγορῇ φρεσὶν ἐμβάλον ἄγριον ἄτην,
Ἤματι τῷ ὅτ' Ἀχιλῆα γέρας αὐτὸς ἀπηύρων.
Ἀλλὰ τί κεν ῥέξαιμι; θεὸς πάντα τελεστής
Πρέσβα Διὸς θυγάτηρ Ἄτη, ἣ πάντας ἀᾶται,
Οὐλομένη, τῆς μὲν θ' ἁπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὐδεῖ
Πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥγε κατ' ἀνδρῶν κεφάλας βαίνει,
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· ἑκὰς δ' οὐ ἕτερόν γε πέδησε.
Καὶ γάρ * δὴ νύ ποτε Ζῆν' ἄασατο, τόν περ ἄριστον
Ἀνδρῶν ἠδὲ θεῶν φάσ' ἔμμεναι· ἀλλ' ἄρα καὶ τὸν
Ἥρη θῆλυς ἐοῦσα δολοφροσύνῃσι ἀπάτησεν,
Ἤματι τῷ ὅτ' ἔμελλε βίην Ἡρακληείην

Horrendè vociferans: excitauit autẽ heroas Achiuos,
Et quicunq; anteà nauium in cœtu manebant,
Quiq; gubernatores, & qui tenebant clauos nauium,
Et quæstores apud naues erant cibi distributores:
Et quidẽ hi tunc in concionem ibat, eò quòd Achilles
Apparuisset. diu enim à pugna cessauerat molesta.
At duo claudicantes ibant Martis famuli,
Tydidesq; bellicosus, & nobilis Vlysses,
Hastæ innixi (adhuc enim habebat vulnera grauia)
Inq; prima concione sederunt profecti:
Sed hic vltimus venit Rex virorum Agamemnon,
Vulnus habens: etenim hunc in forti pugna
Vulnerauerat Coon Antenorides ærea lancea.
Verùm postquam omnes congregati sunt Achiui,
Inter hos cõsurgens locutus est pedibus celer Achilles:
Atride, an verò hoc ambobus vtilius
Fuit tibi & mihi, quando nos dolentes corde
Animum consumente lite irati fuimus gratiâ puellæ?
Quam vtinam in nauibus occidisset Diana iaculo,
Die illo quum ego cepi eam, Lyrnesum populatus:
Ideo nõ tot Achiui mordicus arripuissent immensam
Hostium sub manibus, me irato: (terram
Hectori quidẽ & Troianis hoc vtilio fuit: sed Achiuos
Diu meæ & tuæ contentionis memores fore puto.
Sed ea quidẽ antè facta esse sinamus, dolentes quãuis
Animũ in pectoribus dilectũ subigentes necessitate:
Nunc quidẽ profectò ego depono irã, neq; me oportet
Indesinenter semper irasci: sed agè ocyus
Impelle ad bellum comatos Achiuos,
Vt adhuc quoq; Troianos tentem obuius profectus,
Si velint apud naues pernoctare. sed aliquem puto
Libenter ipsorum genu flexurum esse, qui effugerit
Hostili ex bello ab hasta nostra.
Sic dixit: lætati autem sunt bene ocreati Achiui,
Iracundiæ renunciante magnanimo Pelidæ.
Inter hos autem etiam deinde locutus est rex virorũ
Agamemnon
Illinc à solio, neq; inter medios surgens:
O dilecti heroës Danai, famuli Martis,
Stantem quidem honestum est audire, neq; conuenit
Impedire: difficile enim, peritum licet existentem.
Virorum a. in multa turba quomodo quis audiret
Vel diceret? impedit̃ a. sonorus licet existẽs concionator.
Pelidæ quidem ego indicabo, sed vos cæteri
Aduertite animũ Argiui sermonẽ; bene cognoscite
Sæpè iã mihi hunc Achiui sermonẽ dixerũt (quisq;
Et me obiurgarunt: ego autem non author sum,
Sed Iupiter, & Fatum, & in tenebris agens Furia:
Qui mihi in cõcione mẽtibus iniecerunt sæuam noxã,
Die illo, quando Achillem præmio ipse priuabam.
Sed quid facerem? Dea omnia perficit
Veneranda Iouis filia Ate, quæ omnes offendit,
Pernicioſa: huic quidẽ molles pedes, nõ enim ad terrã
Appropinquat. sed hæc per virorum capita incedit,
Lædens homines. itaq; alterum quidem irretiuit.
Etenim iam olim Iouem læsit, quem præstantissimum
Hominum & deorum dicunt esse: sed sanè etiam hũc
Iuno fœmina existens, dolis decepit
Die illo, quando erat vim Herculeam

Ἀλλ-

Ἀλκμήνη τέξεσθαι ἐϋστεφάνῳ ἐνὶ Θήβῃ.
Ἦ τον ὄγ' ἀχόμενος μετέφη πᾶσιν θεοῖσι,
Κέκλυτέ μοι πάντες τε θεαὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὅφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγει.
Σήμερον ἄνδρα φόως δὲ μογοστόκος Εἰλείθυια
Ἐκφανεῖ, ὃς πάντεσσι περικλυτὸν ἀνάξει,
Τῶν ἀνδρῶν γενεῆς οἵ θ' αἵματος ἐξ ἐμεθεν εἰσι.
Τὸν δὴ δολοφρονέουσα προθοπόλα πότνια Ἥρη,
Ψεύσησθ. ἀλλ' ἄπτε τέλος μύθῳ ἐπιφήσω.
Εἰ δ' ἄγε νῦν μοι ὄμοσσον ὀλύμπιε καρτερὸν ὅρκον,
Ἦ μὲν τὸν πάντεσσι περικλυτὸν ἀνάξειν
Ὅς κεν ἐπ' ἤματι τῷδε πεσὴ μετὰ ποσσὶ γυναικὸς
Τῶν ἀνδρῶν οἳ σῆς ἐξ αἵματός εἰσι γεγεθλης.
Ὣς ἔφατ· Ζεὺς δὲ οὔτι δολοφροσύνῳ ἐνόησεν,
Ἀλλ' ὄμοσεν μέγαν ὅρκον, ἔπη δ' ἢ πολλὸν ἀάσθη·
Ἥρη δ' αἶψα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
Καρπαλίμως δ' ἵκετ' Ἄργος Ἀχαϊκὸν, ἔνθ' ἄρα ἤδη
Ἰφθίμην ἄλοχον Σθενέλου Περσηϊάδαο·
Ἡ δ' ἐκύει φίλον υἱὸν, ὁ δ' ἕβδομος εἰληλούθει.
Ἐκ δὲ ἄγαγε πρὸ φόως δὲ, καὶ ἠλιτόμηνον ἐόντα.
Ἀλκμήνης δ' ἀπέπαυσε τόκον, ἔχεθε δ' εἰλείθυας·
Αὐτὴ δ' ἀγγελέουσα, Διὶ Κρονίωνα προθοπόλα,
Ζεῦ πάτερ ἀργικέραυνε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω.
Ἦδη ἀνὴρ γέγον' ἐσθλὸς ὃς Ἀργείοισιν ἀνάξει,
Εὐρυσθεὺς, Σθενέλοιο πάις Περσηϊάδαο,
Σὸν γόνος· οὔ οἱ ἀφαὴς ἀναστέμεν Ἀργείοισιν.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ἄχος ὀξὺ κατ' φρενα τύψε βαθεῖαν·
Αὐτίκα δ' εἷλ' Ἄτην κεφαλῆς λιπαροπλοκάμοιο,
Χωόμενος φρεσὶν ἧσι, καὶ ὤμοσε καρτερὸν ὅρκον,
Μήποτ' ἐς Οὔλυμπόν τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα
Αὖτις ἐλεύσεσθαι Ἄτην, ἣ πάντας ἀᾶται.
Ὣς εἰπὼν, ἔρριψεν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Χερὶ πολλάκι δινήσας· τάχα δ' ἵκετο ἔργ' ἀνθρώπων.
Τὴν αἰεὶ στενάχεσκε, ὅθ' ἑὸν φίλον υἱὸν ὁρῷτο
Ἔργον ἀφαὴς ἔχοντα ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων.
Ὣς καὶ ἐγὼν, ὅτε δ' αὖτε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ
Ἀργείους ὀλέεσκεν ἐπὶ πρύμνησι νέεσσιν,
Οὐ δυνάμην λελαθέσθ' ἄτης ἣ πρῶτον ἀάσθην.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, καί μοι Φρενας ἐξέλετο Ζεύς,
Αἶψ' ἐθέλω δρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Ἀλλ' ὄρσο πόλεμόνδε, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς·
Δῶρα δ' ἐγὼν ὅσα πάντα παραστήσω, ὅσα τοι ἐλθὼν
Χθιζὸς ἐνὶ κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμενον, ἐπηγόμενός περ Ἄρηος·
Δῶρα δέ τοι θεράποντες ἐμῆς παρὰ νηὸς ἑλόντες,
Οἴσουσ', ὄφρα ἴδῃαι ὅτοι μενοεικέα δώσω.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ-
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμεμνον (λεύς,
Δῶρα μὲν αἴκ' ἐθέλητα παραστέμεν, ὡς ἐπιεικές,
Ἦ τ' ἐχέμεν, παρὰ σοί· νῦν γὰρ μνησώμεθα χάρμης
Αἶψα μάλ'· ἐν γὰρ ἐγὼ κλυτοπεύκῃ ἐνὶ δαΐ δῆσ' ἑόντας,
Οὐδὲ διατρίβειν· ἔτι γὰρ μέγα ἔργον ἄρεκτον·
Ὡς κέ τις αὖτ' Ἀχιλῆα μετὰ πρῶτοισιν ἴδηται)
Ἔγχει χαλκείῳ Τρώων ὀλέκοντα φάλαγγας.
Ὡς δὲ καὶ τις ὑμείων μεμνημένος αἰνὰ μαχέσθω.

Alcmena paritura bene munitis in Thebis.
Certè hic iactabundus locutus est inter omnes deos,
Audite me omnesq; dij, omnesq; deæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus hortatur.
Hodie virũ in lucẽ parturiẽtibus dolorem afferẽs Lu-
Edet, qui omnibus vicinis imperabit (cina
Eorum hominũ ex genere, qui sanguine ex meo sunt.
Hunc.v.dolũ meditans allocuta est veneranda Iuno:
Mentieris, neq; rursus finem sermoni imponens.
Eia nunc mihi iura Olympie firmum iusiurandum,
Sanè quidem hunc omnibus vicinis imperaturum
Quisquis die hoc ceciderit intra pedes mulieris
Virorum, qui tui ex sanguine sunt generis.
Sic dixit, Iupiter aũt neutiquam astutiam intellexit,
Sed iurauit magnũ iuramentũ.postea.v.multũ læsus
Iuno autem delapsa liquit summitatẽ Olympi: (est:
Statim.a.peruenit Argos Achaicum, vbi vtiq; norat
Præclaram vxorem Stheneli Perseidæ:
Hæc.a.gestabat vtero charũ filiũ, hicq; septimus erat
Eduxitq; in lucẽ, licet immaturũ existentẽ: (mẽsis.
Alcmenæ.a.cohibuit partũ, repressit & dolores part⁹:
Ipsa.v.renũtiatura factũ, Iouẽ Saturniũ allocuta est:
Iup.pater lucidũ fulmẽ habẽs, verbũ aliq; tibi in mẽte
Iã vir natus est nobilis, q Argiuis imperabit (ponã:
Eurystheus Stheneli filius Perseidæ
Tuum genus: non ei indecens imperare Argiuis. (da:
Sic dixit: hũc.v.dolor acut⁹ in mẽte verberauit, pfũ-
Ilicò.a.corripuit Atẽ capite nitẽtibus capillis ornato,
Iratus animo suo, & iurauit firmum iuramentum,
Nunquam in Olympum q; & cælum stellatum
Redituram Aten, quæ omnes infortunio afficit.
Sic fatus, iecit à cælo stellato
Manu rotans: mox.a.peruenit ad opera hominum.
Ob hanc semper ingemiscebat, quando suũ charũ filiũ
Op⁹ iniquũ sustinẽtẽ sub Eurysthei laborib. (videret
Sic & ego, quando rursus magnus bellicosus Hector
Argiuos perdebat ad puppes nauium,
Non poteram obliuiscì noxæ qua semel læsus fueram.
At postquã offendi, & mihi mentem abstulit Iupiter,
Iterum volo placare, dareq; infinita dona:
Sed concita te ad bellum, & cæteras incita copias:
Dona.a.ego ipse oĩa præbebo, quæcunq; tibi aduenienti
Hesternis in tentoriys promisit diuinus Vlysses.
Si.a.vis, expecta, festinans quamuis ad bellum:
Dona autem tibi ministri mea ex naue accipientes
Ferent, vt intelligas quòd tibi animũ placãtia dabo.
Hũc.a.respõdẽs allocutus est pedib.velox Achilles:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Dona quidem si vis præbere, vt æquum est,
Vel retinere, est in te: nũc.v.recordemur dimicationis
Statim valdè: nõ.n.oportet subterfugere hîc existen-
Neq; morari adhuc enim magnũ opus infectũ, (tes,
Vt sanè quis rursus Achillem inter primos videat
Hasta area Troianorum perdentem phalanges:
Si verò aliquis vestrûm memor cum viro pugnet.

COMMENTARIVS.

ἀχῶν ἰότητι δαμάσθη] Prohibet à longiore Patrocli luctu Achillem Thetis hoc argumento, quòd illius mors Deorũ voluntate cõtigerit, cuius commemoratio non leuem habet apud probos homines consolandi vim, & lacrymas ipsas reprimendi, si in mentem illis venerit, cùm nos Dei potestati & imperio subijciamur, non esse iustam causam eorum interitum deplorandi, quos ipse interi-

rc vo-

re volucrit: alioqui videntur homines huic voluntati aduersari, & ea improbare, cùm doleant, quæ Numinis sapientia comprobauit. Sed illinc videtur sequi omnino mortuis illacrymandum non esse. Verùm alius est Thetidis verborum sensus, quibus moderatum tantùm lugendi modum commendat. Cæterùm humanum est ex aliorum interitu condolère: vnde Solon dicebat μηδὲ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι Καλλίποιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στόναχας. Volebat Philosophus se tãti fieri, vt desiderium sui amicis lacrymas exprimeret: quod etiam optaturus non erat, si rem indignam mortalitate esset arbitratus. Quin & hoc à natura nobis insitum, vt docet ille apud Euripidem in Phryxo: Καὶ γὰρ πέφυκε τοῦτ' ἐν ἀνθρώπου φύσει Ἥν τις δίκη θνήσκῃ τὸν ἐχθρὸν πᾶσι δὲ δακρύειν τοὺς θανόντας φίλους Cui respondet illud Obrimi (aliàs Obrici) ἔστι γὰρ ἀνθρώποις καὶ θρηνῶν χάρις καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις ἐν τοῖς τύχαις. Sed neq; homo diuinus hos luctus omnino prohibet. Τέκνον, inquit ille, ἐπὶ νεκρῷ κοπτόμενε δάκρυα, καὶ πεῖσον πένθος καὶ τὴν πρέπουσαν (aliàs ἀξίαν) αὐτῷ ἡμέραν μίαν καὶ δύο, χάριν ἀμφιβολῆς. Vbi vides ex numero dierum diuturnitatem nimiam lugendi comprimi, sed melius sequentia ibidem, καὶ παραμύθιον λύπης εἶναι. γνῶθι γὰρ ὅτι σὸν ἔστιν ἐπανορθοῦν καὶ τοῦτο γὰρ σὸν ὠφελήσεις, καὶ σεαυτὸν κακώσεις. λύπη γὰρ λύπης ἐπιφαίνεται θάνατος. Itaq; prudenter Plato lib. 12. de Legibus id solùm à legislatore prohiberi posse existimauit, ne nimium lugerentur mortui, aut immoderatè luctus ille exprimeretur, in hæc verba: δακρύειν μὲν τὸν τελευτηκότα ἐπιπλήξαι, ἢ μὴ ἄμορφον θρηνεῖν δεῖ καὶ ἔξω τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν, ἀπαγορεύειν. καὶ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ φανερὸν προσιόντα τῶν ὁδῶν, κωλύειν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι καὶ πρὸ ἡμέρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. Ergo in lugendo hoc sancitum est, Nequid nimis. Rectè enim illud Euphorionis, καὶ τίνες μέτρια μήτηρ ἐπὶ φιλάδρῳ ἀκήχοιθ' υἱέτρια καὶ κλαυθμόν. ἐπεὶ καὶ πάμπαν ἄδακρυν μοῖραν ἐπιμήναντο: & dicendum cùm Phileta, ὦ κλαίων ξείνων σε φιλάτατε. πικρὰ γὰρ ἔγνως Καλὰ κακῶν δ' αὖ σοι μοῖραν ἔδωκε θεός. Quæ postrema Thetidis verbis ferè respondent. Agnoscit enim ille, à Dijs esse quòd morimur, vt & ille apud Euripidẽ, παῦσαι λύπης τὸ πεθνηκότων ὑπὲρ· πᾶσιν γὰρ ἀνθρώποισιν ὅδε κοινὸς θεῶν ψῆφος κεκραται καὶ θανεῖν τ' ὀφείλεται.

b οὐλὰς ἐχθέων.] Muscæ cadauerum sunt appetentissimæ, & adeò fœtidum & spurcum est insectu, vt illa vermibus implcat, quos ex sese generat, vt docet hoc loco Poëta, & Aristot. 1. de Gener. cap. 16. vbi cùm insectorum alia coire dicit, atq; ex animalibus eiusdem generis oriri modo eorum, quibus sanguis est: vt sunt locustæ, cicadæ, phalangiæ, vespæ, formicæ: aliqua coire quidẽ & generare, sed non sui generis animal, sed vermiculos tantùm: neq; ex animalibus procreari, sed ex putrescente humido vel sicco: vt pulices, muscæ, scarabei, &c. Quod autem ad vermiculantia cadauera pertinet, memorat Lucretius, primos homines, cùm aliquando vulnerarentur, & remedia ignorarent, sic interire solitos ex vermium multitudine, qui plagis innascebantur:

At, quos effugium (nimirum à feris) *seruârat corpore adeso*
Posterius tremulas super vlcera tetra tenentes
Palmas, horriferis accibant vocibus Orcum:
Donec eos vita prudârant vermina sæua
Expertes opis, ignaros quid vulnera vellent.

Ergo videntur muscæ vulneribus maximè delectari, quia puto humidis nutriuntur, & lubentissimè viuo cruore & carnibus pascũtur: vnde paulò pòst Thetis appellat μύας, αἳ ῥά τε φῶτας ὀρηφάτους κατέδουσιν.

c ἀπειλὴ, ἢ ἄρ, π.] Oratio est Achillis, qua Græcis ostendit se iam irã deponere, vt ipsis aduersus Troianos sit auxilio. Præfatur aũt commodè ab ipsius iræ detestatione, cuius gratia non solùm Græcis, sed sibi ipsi tot aduersa contigerunt cum gloria ipsius Hectoris, quàm lucrum appellat. Sed melius cum primariam iræ istius causam deuouet & execratur: tum exponit suam sententiam de ira deponenda, tandem hortatur Agamemnonem ad exercitus instructionem.

d καὶ ἐκ πάμπρωτον ἄρτεμις ἰὸν.] Alias quoq; annotauimus virorum mortes maturas in Apollinem, mulierum in Dianã referri. Ego per Dianam hoc sensu Hecatem puto intelligi, quæ eadem Proserpina Plutonis vxor, & forsan Pluto ipse per Apollinem quoq; intelligendus sit, eadem ratione.

e αὐτόθεν ἐξ ἕδρης] Non assurrexit concionaturus Agamemnon (vt ipse idem fecit libro primo, & nos ibi fieri obseruabamus) cùm tamen hoc moris esset, excusationem tamen habet vulneris ab Antenoride accepti, vt aliàs vidimus, & paulò antè Poëta ipse in memoriam reuocauit. Quæ sententia tamen accuratioribus Interpretibus non placuit, vt refert Eustathius: sed dicebant Regem assurrexisse quidem, sed nõ in medio omnium: & hoc esse quod dicitur, αὐτόθεν ἐξ ἕδρης, δηλ. ἐν μέσοισιν ἀναστὰς, quasi in ipso soli loco assurrexerit, & illinc verba fecerit.

f ὦ φίλοι ἡγῆες Δαναοί] Sciebat Agamemnon excitatos iri tumultus & murmura Græcorum in se, quòd ipse tanti detrimẽti causa videretur ob iniuria affectum Achillem, itaq; captat multitudinis attentionem: quasi non possit exaudiri quàm iustè cum Achille sit contracturus, & quàm moderatè facti sui pœnitentiam indicaturus, nisi placidè & sine vlla populi conturbatione perorandi facultas ipsi concedatur.

g ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός ἐμι,] Cautè accusationem, quam in Agamemnonẽ congerebat tota multitudo Græcorũ, ipse à se amolitur, pertexens triplicem facti sui, quo Achillem exulcerauit, causam: nimirum Iouem, Fatum & Erinnyn. Iouis est voluntas, Fati potestas, Erinnys agitatio, vnde facta est Ate illa, id est, Noxa, si placet sic interpretari: qua in tantos furores coniectus est, vt sui commodi maiorem, quàm totius exercitus rationem habuerit, præcipuumq; belli columen Achillem irritauerit. Sic peruersa est hominũ natura, vt quod illa per se facit, non vereatur in ipsum Numen referre. Si calamitatibus conflictamur, id Deum fecisse oportet: si malè à nobis quippiam gestum, id Deus voluit: & si flagitiorum omne genus à nobis perpetratum est, ecquis, aiunt, illud præter Deum? vnde impia vox illa Dianæ ad Thesеum, cùm inscius, Venere ita volente, perdiderit filium Hippolytum apud Euripidem. — ἀνθρώποισι γὰρ θεὸν δίδοντων εἰκὸς ἐξαμαρτάνειν: Hominibus licet, Dijs authoribus, peccare: quasi vitiorum & scelerum nostrorum causa sit Deus. Quod licet à fanatico hominum genere sæpe vsurpari scio: tamen cùm illos tot grauissimi viri refellant, operæpreciũ non puto in illorum impietate profliganda diutius immorari: monemus solùm pias mentes, vt ab hac veritate non recedant, si quid ab homine peccatur, id à solo homine peccari, Deo quidẽ non prohibente, boni videlicet alicuius gratia, quod ipse iam à sæculis meditatus est, neq; tamen culpæ reo: ac proinde impiè causam facti sui in Iouem referre Agamemnonem: neq; moramur reliquorum portenta, quæ licet fuco non careat, nos tamen genuinam veritatis speciem potiùs amplectimur. Sed nobis, si velint, non credant, audiant ex ipsis Ethnicis Pindarum apud Clem. lib. 5 Strom. Ζεὺς ὑψιμέδων, ὃς ἅπαντα λέγεται, σὺν αἴσῃ θνατοῖς μεγάλων ἀγέων ἀλλ' ἐν μέσῳ κεῖται κυβεῖν πᾶσιν ἀνθρώποισι δικαιοσύναν ἀγνὰν, δυνομίας ἀκόλαθον, ἢ πίνυτας ἥμιδες· ὀλβίων παῖδες ὦ νιν δύρο τες σωοίκων· aut ipsũ Socratem lib. 2. de Repub. ἔτος μὲν εἶναι (ἴσως ἢ ἐγὼ) ὃς ἂν εἴπῃ τῶν περὶ θεὸς νόμων τε καὶ τύπων ἐν ᾧ θέσφατα λέγοντες λέγῃ, καὶ τὰς ποιούσας ποιεῖν, μὴ πάντων αἴτιον τὸν θεὸν, ἀλλὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Neq; credendum est Homerum nostrum aliter sentire, sed cùm μιμητικῶς loquatur, orationem conuenientem Agamemnoni tribuisset qui non poterat maiore cum ratione factum suum Græcis probare, quàm si illis persuaderet illud diuinitùs contigisse, quasi secus non potuerit, cùm iam hoc Numen decreuisset: proinde ipsum culpa liberaret, quam alioqui subiturus erat. Hinc ait, ἀλλά τι καὶ ῥέξαιμι; θεὸς δέ μοι πίσσα πλάσατο, &c. Hoc de Ate intelligens, vt eam fatum nominat: quod vt probabilius faciat, subnectit exemplum potestatis, quam Dea illa in ipsum Iouem habuerit: à quo tamen postea è cœlo in terram præcipitata est, vbi eam nunc plenum dicit imperium obtinere. Aten verò generali vocabulo appellat Poëta, meo iudicio, furorẽ illũ hominũ, quo illi in scelera & vitia abripiuntur, atq, adeò in omne crudelitatis & immanitatis genus, id ò Erinnydis etiã paulò antè meminit. Hãc tamẽ licẽtiosè Lucianus in Tragopodagra fingit esse podagrã, vbi sic ista loquitur: Ἀπ' ἄκρου γὰρ λοιπὸν ἄπειμι. Ὦ μηρὲ, ἦλθ' ἐπὶ σὲ ἐγὼ βαίνω· ἐστ' αὐχὴν ἀνδρῶν κεφάλαια καὶ βάσις ποδῶν. Ἀ παλαὶ ἔχουσι παρὰ τοῖς ποιηταῖς ῥητὸν· Ποδάγρα καλὸν μὲν γυναικὶ πόδων ἄγρα. Quòd autem paulò pòst Poëta dicit, Aten de cœlo à Ioue præcipitatam, lubet referre quomodo illud recentiores quidam intellexerint. Cælius ergo Rhodig. lib. 2. cap. 6. sic loquitur: Verùm & illud, inquit, singulari dignum admiratione, Poëtarum principem Homerum, Bessarionis calculo, dignitate Cardinalis, doctrina verò classici & eminentissimi, Ates nomine, quã interpretamur Noxam vel detrimentum Luciferi de cœlo lapsum, vel naturæ eminẽtioris sublimitate, vel quod Mosaica introspexisset modo aliquo sacraria, nescientibus præmonstrasse, &c. Tam ingentem porrò hoc loco confingit, quæ capite cœlum tangat, pedibus capita hominum conculcet licentiosè, & poëticè, vt docet Dion Prusiæus Orat. 12 De Ate etiam vidimus suprà lib. 9.

h ἀλκμήνης δ' ἀπέπαυσε] Pausanias in Bœoticis refert, Iunonem odio pellicis Alcmenæ commotam, cùm sciret instare tempus propè pariendi mulieres veneficas immisisse, quæ partum impedirent. fertur autem eo tempore Historis Tiresiæ filia veneficas illas astutia elusisse: nam è loco quodam, vnde illæ facilè audire possent, exclamauit, Alcmenam peperisse: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ statim abierunt, quare Alcmena illicò enixa est. Quod refero, vt intelligamus quàm diuersę res plerunq; scribantur. Porrò in tota hac narratione notandum est primùm, quàm moderatè nobis gaudia nostra ferenda sint, vt ob illa insolenter nimium ne attollamur, vt Iupiter, qui iactabundus ortum Herculis filij sui prædicabat: maximè verò hoc in rebus futuris præstandum, vt ob illa quæ euentura speras, præter modum non superbias, imò prudenter exitum expectes, alioqui solent præcoces istæ gloriolæ citò marcescere. Deinde, vt cautè maximè cum mulierum genere contrahamus, ne illorum astutia decipiamur, vt hoc loco à Iunone Iupiter: illius Plautini memores:

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cùm etiam cauet, *Etiam cùm cauisse ratus sit, sæpe is cautor captus est.*

ἰ πλὼ αἰὲι ϛυνάχεχε,] Ait Agamemnon, vt Iouem iurisiurandi sui pœnituit (vbi adhuc nobis obseruandum est, quàm rigidè nobis iuramenta præstanda sint, quanquam non sine distinctione) & ob dolores & pericula, quibus subinde filiũ obijci ab Eurystheo videbat (intelligit autem duodecim labores Herculis) identidem animo afflictabatur: sic cùm à Troianis Græcos videbam profligari, pœnitebat me facti mei, & dolebam Achilli nostro à me tam grauem illatam esse iniuriam. Tandem dona quæ anteà pollicebatur, nunc nouissimè ipsi Achilli offert, eumq; ad prælium exhortatur.

κακ' ἐπὶ ἀασπίμλω,] Dioscurides Isocratis discipulus post hunc versum, alium subiunxit, ἢ οἴνῳ μεθύων, ἢ μ' ἔϐλαψεν θεοὶ αὐτὶ, vt refert Eustathius. Sed is mihi valde absurdus videtur, quòd indignum sit, vt Agamemnon se ipsum temulẽtiæ arguat: deinde illud, ἢ μ' ἔϐλαψεν θεοὶ αὐτὶ, superfluum est, quia iam in præcedenti dixerat, καί μοὐ φρένας ἐξέλετο ζόὸς.

Τὸν δ' ἀπαμειϐόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Μηδ' ὕτως ἀγαθὸς περ ἐὼν θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Νήϊας ὀτρύνειν προτὶ Ἴλιον ἠγάθεον υἷας Ἀχαιῶν
Τρωσὶ μαχεσομένους· ἐπεὶ οὐκ ὀλίγον χρόνον ἔσται
Φύλοπις, ἣν τ' αὖ πρῶτον ὁμιλήσωσι Φάλαγγες
Ἀνδρῶν, ἐν δ' ϑεὸς πνεύσῃ μεγάθυμον ἑκάστῳ·
[a] Ἀλλὰ πίσεσιν ἀνώγειν θοῇς ἅλα δῖαν ἐνῆσιν Ἀχαιοὺς
Σίτου τ' οἴνοιο· τὸ γὰρ μεγάθυμόν ἐστι καὶ ἀλκή.
Οὐ γὰρ ἀνὴρ ϖόϑεν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμητος ϖολεμίζειν ἀντιάσῃ μαχεσάμενος.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινᾶᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ καὶ ἰσχύς
Δίψα τε καὶ λιμὸς, βλάϐεται δέ τε γοῦνα ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο [b] κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς,
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι ϖαραμίμνῃ πολεμίζων,
Θαρσαλέον, νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ Φρεσὶν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνῃ πρὶν ϖάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο.
Ἀλλ' ἄγε, λαὸν μὲν σκέδασον, ἐπὶ δεῖπνον ἀνώγειν
Οἵ ϖερ ἔασι μέδοντες ἀριστῆες παρ' Ἀχαιῶν·
Οἵδε τ' ἐπειτ' ἄριστα παρὲξ ἀνὰ δῶρα φέρωνται
Ἀνδρῶν Ἀτρεΐδαο ἄνακτος ἐνὶ κλισίῃσιν·
Ἐν δὲ σοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ Φρεσὶν ἵλαος ἔστω·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τά σε ϑυμὸς ἐνὶ κλισίῃσι κέκευθε
Πιέρῃ, ἵνα μή τι δίκης ἀπιδεῖν ἔχῃ ἄλλο.
Ἀτρεΐδῃ, σὺ δ' ἔπειτα δικαιότερος καὶ ἔπ' ἄλλῳ
Ἐσσεαι, ἐμὲ γὰρ πενεσθαι ἐτὸν, βασιλῆα
Ἀνδρὸ ἀπαρέσασθαι ὅτε τις ϖρότερος χαλεπήνῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέϕη ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Χαίρω σεῦ Λαερτιάδη τ' ἀϕενὸν ἀνέστας·
Ἐν μοίρῃ γὰρ ϖάντα δίκης κατέλεξας.
Ταῦτα δ' ἐγὼν ἐθέλω ὀμόσαι, κέλεαι δέ με θυμὸς,
Οὐδὲ ϑεοπροπήσω ϖρὸς δαίμονα. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μιμνέτω αὖθι τέως γε, ἐπηγόμενός περ ἅρηος,
Μίμνετε δ' ἄλλοι ϖάντες ἀολλέες, ὄϕρα κε δῶρα
Ἐκ κλισίης ἔλθωσι, καὶ ὅρκια ϖιστὰ τάμωμεν.
Σοὶ δ' αὐτῷ τόδ' ἐγὼν ἐπιτέλλομαι ἥδε κέλευω,
Κεκριμένους κέρηας ἀρίστους ϖαναχαιῶν,
[c] Δῶρα ἐμῆς παρὰ νηὸς ἐνήκαμεν, ὅσσ' Ἀχιλῆϊ
Χθιζὸν ἐπώχεσθην δόμεν, ἀγάγμεν τε γυναῖκας·
Ταλθύβιε δέ μοι ὧκα καὶ ἅρματ' ἄριστ' ἀνὰ ϛρατὸν Ἀχαιῶν
Κάπρον ἐτοιμάσατω τάμεν Διΐ τ' Ἠελίῳ τε.
Τὸν δ' ἀπαμειϐόμενος προσέφη ϖόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Ἀτρεϊδὴ κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἄλλοτε περ καὶ μᾶλλον ὀφέλλεις ταῦτα πένεσθαι,
Ὁππότε περ καὶ μᾶλλον ὀφέλλεται ὧδε πόνοιο
Καὶ μὲν ὅσον ἦσιν ἐνὶ σήθεσσιν ἐμοῖσι.
Νῶϊ δ' οἱ μὲν κεῖσ' ὀλοϕυγόμενοι, οὓς ἐδάμασσεν
Ἕκτωρ Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν·

Hunc.a.excipiens allocutus est abundans consilijs Vlysses:
Non sic strenuus quamuis existens, ô deo par Achilles
Ieiunos impelle ad Ilium filios Achiuorum
Cõtra Troianos pugnatores: qa nõ exiguo tẽpore erit
Conflictus, quum semel congressæ fuerint phalanges
Virorum, inq; Deus spirauerit robur vtriq;.
Sed vesci iube velocibus in nauibus Achiuos
Pane & vino, hoc enim robur est & fortitudo.
Neq; n. vir toto die vsq; ad solem occidentem
Expers cibi poterit contrà pugnare,
Etiamsi. n. animo promptus sit ad pugnandum,
Tamen latenter mẽbra grauantur, & occupant
Sitisq; & fames: læduntur q; genua cunti.
Quisquis autem vir vino satiatus & cibo,
Cum viris hostibus tota die pugnat,
Audens ei animus in præcordijs, neq; quicquã mẽbra
Prius defatigantur, quàm omnes recedant à bello,
Sed agè populum quidẽ dimitte, & ientaculum iube
Instrui: dona autem rex virorum Agamemnon
Ferat in mediam concionem, vt omnes Achiui
Oculis videant: tu. v. in præcordijs proprijs læteris.
Iuret autẽ tibi iusurandum inter Argiuos surgens,
Nunquã huius cubile ascendisse & rem habuisse,
Quatenus mos est, Rex, & virorum & mulierum:
Atq; tibi ipsi animus in præcordijs mansuetus sit.
Ac deinde te conuiuio in tentorijs oblectet
Oppiparo, vt ne quid iuris mutilum habeas.
Atride, tu verò deinde æquior & in alium
Eris: non quidẽ enim quicquam vituperabile est, regẽ
Virũ priuatũ placare, quãdo qs prior iniuriã fecerit.
Hũc. v. rursus allocutus est Rex virorũ Agamẽnon:
Gaudeo tuum, Laertiade, verbum audiens.
Cõuenienter enim omnia persecut⁹ es & enumerâsti:
Hæc sanè ego volo iurare, suadet enim mihi animus:
Neq; peierabo apud deum, sed Achilles
Maneat hîc interea, cupidus licet sit belli:
Manete etiam alij omnes congregati, dum dona
Ex tentorijs veniant, & fœdera rata feriamus.
Tibi verò ipsi hoc ego præcipio & iubeo,
Delectis iuuenibus præstantissimis omniũ Achiuorũ,
Dona mea à naue afferre, quæcunq; Achilli
Heri promisimus daturos esse, adducereq; mulieres.
Talthybius autẽ mihi ocyus per castra lata Achiuorũ
Suem præparet mactandum Iouiq; Soliq;.
Hũc. a. excipiẽs allocutus est pedibus velox Achilles:
Atride illustrissime rex virorum Agamemnon,
Aliâs quidem & magis debetis hæc curare,
Quando aliqua cessatio à bello fuerit,
Et indignatio non tanta sit in pectoribus meis.
Nunc verò hi quidem iacent confossi, quos interfecit
Hector Priamides, dum ei Iupiter gloriam præbuit:

Τ' μεῖς

Ὑμεῖς δ' ἐς βρῶσιν ὀτρύνετον· ἦτ' αὖ ἔγωγε
Νῶϊ μὲν αὐώγοιμι πολεμίζειν ἴας Ἀχαιῶν
Νήϊας, ἀκμήνους· ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Τεύξεσθαι μέγα δόρπον, ἐπὴν τετύσσεται λώβη.
Πρὶν δ' οὔπως αὖ ἔμοιγε φίλον κατὰ λαιμὸν ἰείη
Οὔτ' ἄποινος, ἀδὲ βρῶσις, ἑταίρου τεθνειῶτος,
Ὅς μοι ἐνὶ κλισίῃ δεδαϊγμένος ὀξέϊ χαλκῷ
Κεῖται, [d] οὐδὸν ποθὶ τετραμμένος· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Μύρονται. τοῖ μοι οὔτι μετ' Φρεσὶ ταῦτα μέμηλεν,
Ἀλλὰ φόνος τε καὶ αἷμα, καὶ ὀρνυμένους ἰὸν ἀνδρῶν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν, (σεύς,
[e] Κρείσσων εἰς ἐμέθεν καὶ φέρτερος· οὐκ ὀλίγον περ
Ἔγχει, ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματι κεν προβαλοίμην
Πολλόν· ἐπεὶ προφρονέστερος εἰμὶ καὶ ἤπια οἶδα·
Τῷ μοι ὑπιστήτω καὶ ἐγὼ μύθοισιν ἐμοῖσιν.
Αἶψα γὰρ Φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν,
Ἥν τε μάλιστα μὲν καλάμιον χθονὶ καλὸς ἔχουσιν,
* Ἄμητος δ' ὀλίγος, ἐπὶ λίνησι τάλαντα
Ζεύς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται·
Γαστέρι δ' οὔπως ἐστὶ νέκυν κατὰ πευθήσαι Ἀχαιούς.
Λίσσω γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπήτριμοι ἤματα πάντα
Πίπτουσιν· πότε κεν τις ἀνατλαίη πόνοιο;
Ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν κατὰ γαῖαν ὅς κε θάνῃσι,
Νηλέα θυμὸν ἔχοντας, [f] ἐπ' ἤματι * δακρυόεντι.
Ὅσσοι δ' αὖ πολέμοιο θοὴν συγερὸν λιπόντες,
Μεμνῆσθαι πόσιός τε καὶ ἐδητύος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νωλεμὲς αἰεί,
Ἐσσάμενοι χροΐ χαλκὸν ἀτρέα. μηδέ τις ἄλλων
Λαῶν ὀτρωπᾶτω ποτὶ δηϊοτῆτα μένων ἰοχαιράων.
Ἥ δὲ μάλ' ὀτρωτὺς κακὸν ἔσσεται, ὅς κε λίπηται
Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων· ἀλλ' ἀθρόοι ὁρμηθέντες
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα.

Vos autem ad cibum festinate. certè equidem
Nunc iuberem pugnare filios Achiuorum
Ieiunos, impastos. simul verò sole occidente,
Parare magnā cœnā, postq; ulti erimus contumeliam.
Antè. v. nullo modo mihi charū per guttur descēdet
Nec potus neq; cibus, amico mortuo,
Qui mihi in tentorio confossus acuto ære
Iacet, in vestibulo pedibus conuersus: circum. a. socij
Lugent. ideò mihi neutiq; in mentibus hæc curæ sunt,
Sed cædes, & sanguis, & grauis gemitus virorum.
Hūc. v. excipiēs allocuto est abundās cōsilys Vlysses:
O Achilles Pelei fili, longè fortissime Achiuorum,
Præstantior es me, & potentior non parum quidem
Hasta: ego. v. te prudentia superauero
Multùm, quoniam prior natus sum, & plura noui.
Ita q; tibi acquiescat animus tuus verbis meis.
Mox pugnæ sit satietas hominibus,
Cuius plurimā quidem stipulam ad terram æs fudit:
Messis autem parua, postquam inclinat lances ῥ. ἄμητος
Iupiter, qui hominum dispensator belli est:
Ventre. v. neutiquā licet mortuum lugere Achiuos.
Admodum enim multi & crebri diebus omnibus
Cadunt: quando quis respiraret à labore?
Sed oportet eum quidē sepelire quicunq; mortuus sit,
Patientem animum habentes, in diem lacrymantes: ῥ. δακρυ-
Quotquot verò è bello odioso reliqui fuerint, χέοντας
Meminisse potus & cibi, vt adhuc magis
Viris cum hostibus pugnemus indesinenter vsq;,
Induti corpus ære indomito, neq; quis aliam
Populorum cohortationem expectans subsistat.
Hæc. n. cohortatio malè ei cedet, quicunq; remanserit
Apud naues Argiuorum. sed densi impetum faciētes
In Troianos equorū domitores excitem⁹ acre prælium.

COMMENTARIVS.

a ἀλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι] Cùm ciborum vsus naturalis sit & valde necessarius, vt sine illo vita hominum constare non possit, vt etiam apud Platonem 8. de Repub. dicitur, tum eo maximè nobis vtendum est in laboribus tolerandis: vnde Aristot. Oeconom. lib. 1. c. 5. opificibus à dominis cibum abundè vult tribui. Itaq; rectè hoc loco Vlysses vetat ieiunos Græcos in aciem prodire, cùm vacui ab alimentis si diutiùs ita perstiterint, defectum virium sentiant, & proinde pugnæ sufficere non possint: vbi, si vsquam, robore & multa opus est firmitate. Duo autem proponit vitæ sustentacula, tantùm panem & vinum: quia frugifera illa antiquitas, luxurias sæculorum sequentium ignorauit, iis solùm contenta, quæ ad vires conciliandas sufficerent: vnde addit, τὸ γὰρ οἶνός ἐστι κατὰ λαιμὸν ἀλκή. Quod autem de vino dicit, contrarium factum est apud Carthaginenses: quos dum militarent, vino abstinuisse refert Aristot. loco iam citato. Certum tamen est, illius vsum ad fortitudinem excitandam non parum conferre, vt est etiam apud Platonem primo de Legibus.

b κρείσσων ἀνήρ] Videtur peccare Vlysses, cùm cibo & vino repletos pugnæ tolerantiores esse dicit: excessus enim ille contrà languidiores facit hominum neruos & imbecilliores, vnde de Argiuis, qui semper ebrij pugnabant, dixit rectè Ephippus, πιγαρὸν φύγος ἀεί: hæc nimirum causa est, cur ipsi etiam in bello fugiant. Sed præstat intelligere verba Vlyssis de moderata repletione, vt neq; excessus sit neq; etiam defectus: opponit enim τὸ κρείσσονα τῷ ἀκμήνῳ σίτου.

c πρὸς δῶρα αἰδῆ] Vidimus antea quàm modestè Achilles, quod ad dona spectabat, Agamemnoni responderit, neq; illa nimirum exposcens: quasi φιλοκτέαν sit, aut illius mercedis gratia pugnaturus, illa potiùs inuitatus quàm studio amici vlciscendi: neq; etiam recusans, sed id libero Regis arbitrio relinquens, illa dandi, vel non. Vlysses verò prudentissimus hoc diffidium iam compositū firmiore nexurus vinculo, nequid desit iubet Agamemnonem dona illa iam promissa Achilli péndere cum Briseide restituta eo pacto & conditione, quam explicat, deniq; ab eo petit, vt omni officij genere Achilli satisfaciat, neq; hoc regia sua maiestate indignū putet, qua Achille ipso erat eminentior, cùm eum iniuriam resarcire oporteat, qui primus intulit, vt illo elegantí γνωματύμῳ pronunciat: cuius si inter homines vsus agnoscatur, citò sumus sopita & penitùs extincta illorum odia & sanguinolentas discordias visuri, nisi hoc fatum nobis est, vt illarum causa pereamus.

d αὐὰ παστὸν πετραμμένος] Mos antiquus obseruandus est, cadauera collocandi ad fores spectantia, ἀφ' ἧς ἐξερχόμενοι ἄνθρωποι βιᾶ μηκέτι ἀναστρέφειν εἰς τοὺς οἴκους, vt ait Didymus. Quem morem enarrauit Iustus Lipsius, ingeniosissimus nostri temporis scriptor, Electorum cap. 6. quem locum huc transcripsi, quia non tractat vulgaria, & Poëtam nostrum maximè illustrabit. Mos funebris fuit, inquit, vt post efflatam animam cadauer cubiculo efferrent, & in vestibulo ædium collocarent ad ianuam ipsam. Id proprio verbo dicebatur Collocatio. Glossæ priscæ, *Conlocatio*, ἀνάθεσις νεκροῦ. Suetonius in Augusto cap. 100. Corpus Decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bouillas vsq; deportarunt, noctibus, propter anni tempus: cùm interdiu in Basilica cuiusque oppidi, vel in ædium sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, vrbique intulit, atq; in vestibulo domus collocauit. Illustris locus, & quod interpretes adhuc fugit, clarum vestigium huius moris. Corpus enim ablutum, vnctum, coronatum ad ianuam deponebant, donec post legitimos dies efferretur ad bustum. Lucianus τοῖς πένησι μὴ τοῦτο ἐξὸν λύσαντες αὐτοὺς καὶ μύρῳ τῷ χαμαίστῃ χείσαντες τὸ σῶμα, καὶ στεφανώσαντες τῇσι ὠραίοις ἄνθεσι προθήσειν. Bene προθήσειν. Nam quod Collocatio Latinis πρόθεσις in hac re Græcis, & Collocare προτίθεσθαι. Dio lib. de Liuiæ excessu, ὃ αὐτῷ ὁ Τιβέριος οὔτε νοσοῦσαν ἐπεσκέψατο, οὔτε ἀποθανοῦσαν αὐτὴν προέθετο. Ita enim cū locum emendauit Scaliger, ille nostri Senatus meritò princeps: & bene colligit, eam collocationem à filij aut certè hæredibus solitam fieri. Hunc morem tangit, vt solet occultè vates magnus lib. 11.

— recipitq; ad limina gressum Corpus, vbi exanimi positum Pallantis Acetes Seruabat senior —,

Nam quod ad limina cadauer Pallantis posuit, non dubiè intelligi voluit solennem hanc ad ianuam positionem. In hoc ritu collocandi, cærimonia quædam adiuncta fuit & cantus. Seruabant enim, vt corpus mortui foras spectaret, & facie pedibusq; esset in publicum versis: fortasse eo situ abitionem illam postremam significantes (quod dubitanter dicit Lipsius, id poterat affirmare ex verbis Didymi initiò citatis, & ipsius Eustathij hoc loco: οἷα ἔθος οὖσι, ὅτε πρὸς ταφὴν νεκροὺς, ὡς ἐπὶ ἐξόδῳ τοῦ βίου γεγονότας) Elegãter Persius, ___ *tandemq; beatulus alto Compositus lecto, crassisq; lutatus amomis In portam rigidos calces extendit* ___. Hæc Lipsius.

ἐκ πρέσβεων τὰς ἐμέθεν] Suum consilium tuetur Vlysses aduersus Achillem, qui Græcis in aciem ieiunis prodeundũ esse arbitrabatur: quod facundus orator eleganter refutat: ac in ipso initio Achillem deprimendo, quod ad cõsiliorum facultatem se eo nomine extollit ætatis & experientiæ multæ ratione, qua Achille sit superior, cui eminentiã tamẽ bellicæ laudis tribuit. Sic anteà Polydamas Hectorem alloquebatur. Vnde constat, verum esse quod ipse Homerus alibi dicit, diuersa esse Deorum dona, nulliq; omnia tribui, vt etiam aliàs vidimus.

ἕστην κλίνητι πελασθέν] De his Iouis lancibus aliàs dictum est. Sensus autem huius loci, propter allegoriam qua efflorescit, perplexus admodum est & intricatus: nos hunc elicimus cum Eustathio, sed duplicem propter diuersitatem lectionis vocis ἄμητος. Nam ἄμητος etiam scribitur: illo modo significat tempus messis: hoc verò messem ipsam. Si priore modo accipias, dicet Vlysses, Facta cõuersione (hoc enim significat illa lancium Iouis inclinatio) multi quidem decident calami vel spicæ, hoc est, corpora: sed ἄμητος, id est, tempus metendi, nimirum interficiendi & persequendi hostes, breue erit. Metẽtes siquidem, & hostem profligãtes, animus deficiet, & præ fame citò pugna satiabuntur: vt dicat, nisi nos prius cibo & potu instruamus, quamuis ex hostibus multos disperdamus: tamen non est hoc diu duraturum, statimq; saturati præliando à cæde abstinebimus. Si posteriore modo interpreteris ἀμητός accentu in vltima acuto sic dicendum erit: Multos quidem interficiemus hostes, sed tamen parua erit illa messis, si famelici ac proinde minimo labore defatigati futuri, præliemur, respectu illius stragis, quam sumus edituri, si vires nostras alimentis quibusdam reparemus. Demus ergo, inquit Vlysses, iam inclinari lances Iouis & Troianorum fata nostris grauiora in terram ponderando deprimi: quod proculdubio futurum est si tu Achilles pugnaueris, at frustra ingens illa victoriæ seges nobis exhibebitur, si inter metendum languidi fame deficiamus. Nunquid igitur præstat corpora nostra cibis & potu sustentare, vt fortiores & robustiores ad messem istam accedamus, cuius ingens planè labor futurus est, proinde sufficientes sibi vires exposcat. Sic ego cum Eustathio locum illustro. Sed Didymus antiquior Interpres ab Eustathio differt in illorum vocabulorũ interpretatione. Siquidem ἄμητος scriptum ὀξυτόνως significare ait messem, id est, τὸ ἀμώμενον καὶ θερίζόμενον καιρὸν τοῦ σίτου: ἄμητος verò ὀξυτόνως tempus messis τὸ τοῦ θέρους καιρόν. Suidas verò cum Eustathio sentit. ἄμητος, inquit, αὐτὸ τὸ θερισμὸς ὀξυτόνως· πρὸ παροξυτόνως δὲ ἄμητος ὁ καιρὸς τοῦ θέρους. Vide vulgata Lexica. Quicquid sit, nihil vetat: nam sensus quoquo modo ad vocis significationem permutabitur. Et ista quidem Lexici erant Homerici, sed non poterat aliter locus intelligi.

ἐπ' ἦμαρ ἀκεύσαντας] De moderãdo luctu anteà diximus, in prima videlicet annotatione huius libri. Dicit autem Vlysses ad Achillem: Non est quòd ita Patroclum perlugeas, vt cibi capiendi tamen obliuiscaris. Satis enim in diem vnum luctus tempus extẽditur: proinde videndum est, vt eorum qui mortui sunt, sepulturam procuremus: qui verò superstites è bello remanserunt, illi videant vt se lacrymis & planctu nõ macerent & frangãt, sed resumptis cibo & potu virib. alacriores & fortiores in hostes exiliant.

Η' ,ῥ' Νέστορ' ἅμα δ' ἕπετο κλυτὰ τέκνα γεραιοῦ,
Φυλεΐδην τε Μέγητα, Θόαντά τε, Μηριονέα τε,
Καὶ κρείοντ' Ἀδρήστοιο Λυκομήδεα, ῥ' Μελάνιππον·
Βὰν δ' ἴμεν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ θ' ἅμα πᾶσι μετὰ φρεσὶν ἔειπε τέλεσσε θ' ἕκαστα·
Ἕπτα μὲν ἐν κλισίης τρίποδας φέρον, ἂς οἱ ὑπέστη,
Εἴκοσι δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους·
Ἐκ δ' ἄγον αὖθι γυναῖκας ἀμύμονας ἔργ' ἐδαΐας
Ἑπτὰ μὲν ἀτὰρ ὀγδοάτην Βρισηΐδα καλλιπάρηον.
Χρυσὸν δ' ἤρασε πρῶτος Ὀδυσσεὺς δέκα πάντα τάλαντα,
Ἦρχε, ἅμα δ' ἄλλοι δῶρα φέρον κήρυκες Ἀχαιῶν·
Καὶ τὰ μὲν ἐν μέσῃ ἀγορῇ θέσαν· αὐτὰρ δ' Ἀγαμέμνων
Ἵστατο. Ταλθύβιος δὲ θεῷ ἐναλίγκιος αὐδήν,
Κάπρον ἔχων ἐν χερσί, πελάσσατο πομπὸς λαῶν·
Ἀτρεΐδης δὲ ἑοῦ ἅμα χεῖρα μάχαιραν,
Ἣ οἱ παῤ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰεὶ ἄορτο,
Κάπρου ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος, Διὶ χεῖρας ἀνάσχων,
Εὔχετ' τοὶ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτόφιν ἕατο σιγῇ
Ἀργεῖοι κλῆρόν τε μοῖραν ἀκούοντες βασιλῆος.
Εὐξάμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἰδὼν εἰς οὐρανὸν εὐρύν,
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Γῆ τε, καὶ Ἠέλιος, καὶ Ἐρινύες, αἵ θ' ὑπὸ γαῖαν
Ἀνθρώπους τίνυσθον, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ·
Μήμοι ἐγὼ κείρῃ Βρισηΐδι χεῖρ' ἐπενεῖκαι,
Οὔτ' ἄρ μιν θῶΦασιν κεχρημένον, οὔτέ τιν ἄλλην
Ἀλλ' ἐμοὶ ἀπρηκτίμας ὑπὸ κλισίῃσιν ἐμῇσιν.
Εἰ δέ μ' ἐπίορκον ἐπόρκιον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
Πολλὰ μάλ', ὅσσα διδοῦσιν ὅτις σΦ' ἀλιτῃ ὀμόσσας.
Ἦ, καὶ ἀπὸ στόμαχον κάπρου τάμε νηλεῖ χαλκῷ·
Τὸν μὲν Ταλθύβιος θῆκε πολιῆς ἁλὸς εἰς μέγα λαῖτμα,
Ῥῖψ' ὀπιδνήσας, βόσιν ἰχθύσιν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἀνστὰς Ἀργείοισι Φιλοπτολέμοισι μετηύδα,
Ζεῦ πάτερ, ἦ μεγάλας ἄτας ἀνδρεσσι διδοῖθα·
Οὐκ ἂν δὴ ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν
Ἀτρεΐδης ὤρινε δαμασσάμενος, ἠδὲ καὶ ἔρξαι

Dixit, & Nestoris filios comites assumpsit clari,
Phylidemq;, Megeta, Thoantaq;, Merionemq;,
Et crionti adem Lycomedem, & Melanippum.
Perrexerunt ad tentoriũ Agamẽnonis Atridæ:
Statim deinde simul atq; verbũ fuit, pfectũ quoq; opꝰ.
Septẽ quidè tẽtorio tripodas ferebãt, quos ei promiserat,
Splendentesq;, lebetes viginti, duodecim quoq; equos:
Eduxerunt ad statim mulieres egregias, operã edoctas
Septem: sed octauã Briseida pulchras genas habentẽ.
Auri v. ponderans Vlysses decem omnia talenta,
Præibat: simulq; alij dona ferebãt iuuenes Achiuorũ:
Et ea qdẽ in mediã cõcionẽ posuerũt. astit Agamẽnon
Surrexit. Talthybius autem deo similis vocem,
Suem tenens manibus astitit pastori populorum.
Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei iuxta ensis magnam vaginã semper pẽdebat,
Suis setas delibans (i. abscindẽs) Ioui manib. sublatis
Vota faciebat: hi verò omnes ibidem sedebant tacitè
Argiui, conuenienter audientes regem.
Supplicans autem dixit suspiciens in cælum latum:
Sciat nunc Iupiter primũ deorũ summus & pstan-
Terraq;, & Sol & Furiæ quæ sub terram (tiss.
Homines puniunt, quicunq; periurium iurârit,
Quòd nequaquam ego puellæ Briseidi manũ intuli,
Neq; cubilis occasione vsus, neq; alicuius alterius rei:
Sed erat intacta in tentoriis meis:
Si verò quid horum periurium est, mihi dij mala dẽt
Multa admodũ, qcũq; dãt ei q ipsos offenderit iurãdo.
Dixit, & iugulum suis abscidit sæuo ferro:
Hũc quidẽ Talthybius cani maris in magnũ fluctum
Iecit rotans, escam piscibus: sed Achilles
Assurgens inter Argiuos bellicosos locutus est:
Iupiter pater, certè magna damna viris das,
Non sanè vnquam animum in pectoribus meis
Atrides mouisset prorsus, neq; puellam

ῥε. ἐπενεῖκαι, ῥε. Εἴτ' οὖν. πε. κεχρ. ἐστὶ τοῦ.

Η' ῥα

Ἦ ῥα νύ μοι ποτὲ καὶ σὺ διοτρεφὲς Φίλτατ' ἑταίρων,
Αὐτὸς σὺν κλισίῃ λαρὸν παρὰ δεῖπνον ἔθηκας
Αἶψα καὶ ὀτραλέως, ὅποτε σπερχοίατ' Ἀχαιοὶ
Τρωσὶν ἐφ' ἵπποδάμοισι φέρδην πολύδακρυν ἄρηα·
Νῶϊ γὰρ σὺ μὲν κεῖσαι δεδαϊγμένος, αὐτὰρ ἐμοὶ κῆρ
Ἄκμηνον πάσσῃ καὶ ἐδητύῃ ἔνδον ἐόντων,
Σῇ ποθῇ· ἀ μὲν γάρ τι κακώτερον ἄλλο πάθοιμι,
Οὐδ' ἔκιεν ξ πατρὸς ἀποφθιμένοιο πυθοίμην,
Ὅς πέ νύ σ' Φθίηφι τρέφεν κ' δάκρυον εἰβέ
Χήτεϊ παῖδ' ἠδ' ὅς· ὁ δ' ἀλλοδαπῷ ἐνὶ δήμῳ
Εἵνεκα ῥιγεδανῆς Ἑλένης Τρωσὶν πολεμίζω·
ⁱ Ἦ ἑτὸς σκύρῳ μοι ἐνιτρέφεται φίλος υἱὸς,
Εἴ πέ σ' ἔτι ζώει γε Νεοπτόλεμος θεοειδής.
Πελὶν μὲν γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Οἶον ἐμὲ Φθίηνδε ἀπ' Ἄργεος ἱππιοβότου
Αὖθι σὺν Τροίῃ, σὲ δέ τε Φθίῃ δεῖξαι νέεσθαι,

Abduxisset me inuito, mala struēs: sed nimirū Iupiter
Voluit Achiuis mortem multis contingere.
Nūc aūt ite adiēt aculum, vt cōmittamus prælium.
Sic dixit: soluit autem concionem celerem (i. citò)
Hi quidem dispergebantur suam ad nauem singuli:
Dona verò Myrmidones magnanimi curabant:
Iuerunt q; ad nauem ferentes Achillis diuini,
Eaq; in tētorijs posuerunt, ac sedere fecerūt mulieres.
Equosq; ad armentum egerunt famuli clari.
Briseis autem deinde similis aureæ Veneri,
Vt vidit Patroclum saucium acuto ferro, (bat
Circa ipsū fusa stridulè lamentabat: manib. a. lania-
Pectoraq; & tenerum collum & pulchram faciem:
Dixit autem flens puella similis deabus:
Patrocle, mihi miserę plurimùm grate animo,
Viuum quidem te reliqui ego ex tentorio discedens:
Nūc autem te mortuum inuenio, princeps populorū, κ. δὲ π
Iterum rediens: vt me excipit malum ex malo semp.
Virū. q. cui collocarant me pater & venerāda mater,
Vidi ante ciuitatem confossum acuto ære,
Tresq; fratres, quos mihi eadem peperit mater,
Amabiles, qui omnes exitialem diem assecuti sunt.
Minimè. q. me sinebas, quādo virū meū velox Achil- κ. ἐδὲ μ'
Interfecit, euertitq; ciuitatem diuini Mynetis, (les
Flere: sed me dicebas Achillis diuini κ. ἀλλά μ'
Iuuenilē uxorē te facturū esse, abducturūq; in nauib.
In Phthiā, instructurūq; epulas nuptiales inter Myr.
Ideò te insatiabiliter fleo mortuum, iucundum semp.
Sic dixit flens: ingemiscebantq; puellæ (bāt.
Patrocli p̄textu: sui. a. ipsarū miserias singulæ defle-
Ipsum. v. circum senes Achiuorum congregabantur,
Precātes, vt iē taculū sumeret: hic. a. negabat suspirās,
Obsecro, si quis mihi charorum paret sociorum,
Non me antè cibo iubete, neq; potu
Satiare dilectū cor: quoniā me dolor grauis inuadit.
Ad occidētem vsq; solem permanebo & patiar tamē.
Sic fatus, alios quidem dimisit reges:
Duo autem Atridæ remanserunt, & nobilis Vlysses,
Nestor, Idomeneusq; senexq; eques Phœnix,
Oblectantes assiduè tristem, neq; quicquam animo
Recreabatur, antequā belli aciē subiret sanguinolēti.
Recordatus. a. grauiter edidit gemitus, exclamauitq;:
Certè mihi olim & tu infelix charissime sodalium,
Ipse in tentorio suaue prandium apposuisti κ. κλισίηφι
Properè & diligenter, quando festinarent Achiui
Troiānis equorū domitorib. inferre lacrymabile bellū:
Nunc autē tu quidem iaces confossus, sed meum cor
Expers potus & cibi intus existentium,
Tui desiderio. nō enim aliquid peius aliud pati possē,
Non si vel patrem interfectum audirem,
Qui forte nunc in Phthia tenerā lacrymam distillat
Priuatione talis filij: hic. a. ego externo in populo
Gratiâ odiosa Helenæ aduersus Troianos bellum gero:
Vel hunc, qui in Scyro mihi educatur dilectus filius,
Si forsan adhuc viuit quidē Neoptolemus deo similis.
Antea quidē enim mihi animus in pectorib. sperabat
Solum me moriturum esse longè ab Argo apto equis
Hic in Troia: te autem ad Phthiam rediturum esse,

Ὡς ἄν μοι τὸ παῖδα θρῃ σὺν νηῒ μελαίνῃ
Σκυρόθεν ἐξαγάγοις, καί οἱ δείξῃς ἑκάστα,
Κτῆσιν ἐμὴν, δμῳάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ἤδη γὰρ Πηλῆά γ' ὀΐομαι ἤ κε πάμπαν
Τεθνάμεν, ἢ ὥς τυθὸν ἔτι ζώοντ' ἀκαχῆσθαι,
γρ. πεποδέγμενον γρ. πύθηται. Γήραΐ τε συγερῷ, καὶ ἐμεῖο πεπιδέγμενον αἰεὶ
Λυγρὴν ἀγγελίην, ὅτ' ἂν ἀπὸ φθιμένοιο πύθοιτο.
Ὡς ἔφατο κλαίων· ἅμα δ' ἂν στενάχοντο γέροντες·
Μνησάμενοι τὸ ἑὸν ἕκαστος ἐνὶ μεγάροισιν ἔλιπον.
Μυρμιδόνας δ' ὄρσε τέκος γε θεῶν ἐλέησε Κρονίων,
Αἶψα δ' Ἀθηναίῃ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τέκνον ἐμοὶ δὴ πάμπαν ἀποιχεται ἀνδρὸς ἑῆος.
χρ. ἑῆος. Ἦ νύ τοι οὐκέτι πάγχυ μεῖ φρεσὶ μέμβλεθ' Ἀχιλλεύς;
Κεῖνος ὄγε προπάροιθε νεῶν ὀρθοκραιράων,
Ἧστ' ἄχεϊ ὀδυρόμενος ἑτάρου φίλου· οἱ δὲ ἄλλοι
Οἶκόν δὲ μὲν ἔασιν, ὁ δ' ἄκμηνος καὶ ἄπαστος.
Ἀλλ' ἴθι, οἱ νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Στάξον ἐνὶ στήθεσσ', ἵνα μή μιν λιμὸς ἵκηαι.
Ὡς εἰπὼν, ὥτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Ἡ δ', ἅρπῃ εἰκυῖα ταναύπτερυξ λιγυφώνῳ,
Οὐρανὸς ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος, αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἀσπίστας θωρήσσοντο κλυτά τεύχεα πάντες.
Νέκταρ ἐνὶ στήθεσσι καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Στάξεν, ἵνα μή μιν λιμὸς ἀτερπὴς γούνατ' ἵκηαι.
Αὐτὴ δ' ὡς τε πατρὸς ἐρισθενέος πυκινὸν δῶ
Ὤχετ' ἐπιβροντήσασα· δι' ἀκόντισε δὲ νεῶν ἐχέπουσα θοάων.
Ὡς δ' ὅτε περφαὶ κήρυθες λαμπρὸν γανόωσιν
Νηῶν ἐκ φορέοντο, καὶ ἀστερόεσσαν ὀμαλόεσσαν,
Θώρηκές τε κραταιγύαλοι, καὶ μείλινα δοῦρα·
γρ. ἀδεὶ καὶ θὼν Αἰγλη δ' οὐρανὸν ἶκε, γέλασσε δὲ πᾶσα περιθὼν
Χαλκῷ ἰαχὼν στεροπῆς, ἰαχὼ δ' ὑπετύπεο ἄρουρα πρασιὴν
Ἀνδρῶν· ἐν δὲ μέσοισι κορύσσετο δῖος Ἀχιλλεύς·
Τοῦ δὲ καὶ ὀδόντων μὲν καναχὴ πέλε· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Λαμπέσθην ὡσεί τε πυρὸς σέλας, ἐν δέ οἱ ἦτορ
Δεῦ ἄχος ἄτλητον· ὁ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων,
Δύσετο δῶρα θεοῦ Ἡφαίστου κάμετ' ὄχων·
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἔπι φυσλοῖς ἀραρυίας·
Δεύτερον αὖ, θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον,
Χάλκειον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
Εἵλετο, τοῦ δ' ἀπαύδυε σέλας ἠΰτε μείης.
χρ. Φανείη Ὡς δ' ὅταν ἐκ πόντοιο σέλας ναύτῃσι Φανείη
Καιομένοιο πυρὸς, τὸ δὲ καίεται ὑψόθ' ὄρεσφι
Σταθμῷ ἐν οἰοπόλῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐθέλοντας ἄελλαι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φίλων ἀπαύδυθε φέρεσθαι·
Ὡς ἀπ' Ἀχιλλῆος σάκεος σέλας αἰθέρ' ἵκανε
Καλῆς, δαιδαλέης· περὶ δὲ τρυφάλεια ἀείρας,
Κρατὶ θέτ' ἱππόκομον· ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπεν
Ἵππουριν δὲ τρυφάλειαν περὶ δ' ἔθραε χρυσείας, ἃς Ἥφαιστος ἰεῖ λόφον ἀμφὶ θαμειάς.
χρ. Νοι δρήσθη χρ. δῶκε Πρῆσθη δ' ἔο αὐτὸς ἐν ὄβριμα δεῖα Ἀχιλλεύς,
Εἰ οἱ ἐφαρμόσαι δὲ ἐυτρέχοι ἀγλαὰ γυῖα.
Τῷ δ' ἦτορ πτερὰ ἦκε, ἄφαρ δὲ πομπίλα λαῶν.
Ἔγχος δ' ἄρα σὺν ἕλε βριθὺ μακρὸν ἐπασσύτερον ἔγχος,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν

Vt mihi filium veloci cum naui nigra
E Scyro educeres, & ei ostenderes singula,
Possessionē meā, seruosq;, & altū tectū habētē magnā
Nunc enim Peleum puto vel omnino (domum.
Interijsse, vel paululum adhuc viuentem affligi
Senioq; molesto, & meum expectantem semper
Tristem nuncium quando extinctum audiat.
Sic dixit flens: pòst autem ingemuerunt seniores,
Reminiscentes quæ quisq; in ædibus reliquerat.
Lugentes verò hos videns miseratus est Saturnius:
Cōfestim aūt Minervā verbis velocibus allocutus est:
Filia mea, iam omnino deseris virum fortem.
An tibi non amplius in mentibus curæ est Achilles?
Ille quidem ante naues erectas antennas habentes
Sedet lugens socium dilectum: alij autem
Abeunt ad cœnam: is verò ieiunus & impastus est.
Sed vade, ei nectar & ambrosiam amabilem
Instilla in pectoribus, vt ne ipsum fames occupet.
Sic dicens, impulit antea per se promptā Minervā.
Hæc.a. harpæ similis extēsas pēnas habēti, argutæ vo-
E cælo desilijt per æthera, sed Achiui (cis,
Continuò armabantur per castra: hæc.a. Achilli
Nectar in pectoribus & ambrosiam desiderabilem
Instillauit, vt ne ipsū fames iniucūda in genib. occu-
Ipsa aūt ad patris prepotentis solidam domum (pet.
Rediit. hi aūt longè à nauibus fundebātur velocibus.
Sicut autem quando densa niues ex aëre volant
Frigidæ, propter impetum sudifici Boreæ:
Sic tunc densæ cassides clarè splendentes
E nauibus ferebantur, & scuta umbilicata,
Thoraces q; solidi, & fraxineæ lanceæ:
Splendor.a. ad cœlū ibat: ridebat.a. omnis circū terra
Propter æris splēdorē. sub.a. strepit, excitabaī pedib.
Virorū. in autem medijs armabatur diuus Achilles:
Huius & dentium quidem stridor erat: at ei oculi
Ardebant velut ignis flamma: eiusq; cor
Inuasit dolor intolerabilis. is itaq; Troianis iratus
Induit dona Dei, quæ ei Vulcanus elaborauit faciens.
Ocreas quidem primùm circum tibias posuit,
Pulchras, argenteis fibulis aptatas:
Secundò rursus, thoracem circa pectora induit:
Circū. v. humeros posuit ensem argēteis clauis distin-
Aereum: at deinde clypeū magnū, firmumq; (ctum,
Cepit: huius autem procul splendor fiebat vt lunæ.
Vt. a. quando ex ponto fulgor nautis apparet
Ardentis ignis: ille. a. ardet altè in montibus
Stabulo in solitario: hos autem non volentes procellæ
Pontum in piscosum ab amicis procul deferunt:
Sic ab Achillis scuto splendor in æthere ibat
Pulchro, affabrè facto, cassidem verò tollens
Capiti imposuit grauem: hæc autem vt stella lucebat
Cristata galea: circùm. a. mouebantur crines
Aurei, quos Vulcanus posuerat cristā circū frequētes:
Tentabat. a seipsum in armis nobilis Achilles,
An ei apta essent & congruerent clara dona.
Ei. v. tanq; alæ erant, attollebātq; pastorē populorum.
Ex autem armamentario patriam extraxit hastam
Grauem, magnam, firmam, quam. q. nō poterat alius
Achiuorum

Πάλ-

Πάλφ. ἀλλά μιν οἶΘ ἐπίσειρ πῆλαι Ἀχιλλεύς,
Πηλιάδα μελίαν, τὴν πατρὶ φίλῳ τάμε Χείρων
Πηλίῳ ἐκ κορυφῆς. φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν·
Ἵππους δ' Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος ἀμφιέποντες
* ζεύγνυσαν, ἀμφὶ δὲ καλὰ λέπαδν' ἔσαν· οἱ δὲ χαλινὰς
Γαλφηλῆσ' ἔβαλον, κατὰ δ' ἱμάντα τείναν ὀπίσσω
Κολλητὸν ποτὶ δίφρον. ὁ δ' ἄρμασιν φαεινὴν
Χερὶ λαβὼν δεξιτερήν, ἐφ' ἵππων οἷν ἀόρεσεν
Αὐτομέδων· ὄπιθεν δὲ κορυσσάμενΘ βῆ Ἀχιλλεύς,
Τεύχεσι παμφαίνων, ὡς τ' ἠλέκτωρ ὑπερείων.
Σμερδαλέον δ' ἵππουσιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο.
Ξάνθε τε καὶ Βαλίε, τηλεκλυτὰ τέκνα Ποδάργης,
Ἄλλως δὴ φέρβεσθε σαώσομεν * ἰωιοχῆα
Ἀψ Δαναῶν ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ χ' * ἑῶμεν πολέμοιο·
Μηδ' ὡς Πάτροκλον λίπετ' αὐτόθι τεθνηῶτα. (πΘ
πΤὸν δ' ἄρ' ὑπὸ ζυγόφιν προσέφη πόδας ὠκὺς ἱππ-
ΞάνθΘ (ἄφαρ δ' ἤμυσε κάρηατι, πᾶσα δὲ χαίτη
Ζεύγλης ἐξερύη παρὰ ζυγόν, ἕλασε δ' ἱκάνων·
Αὐδήσασα δ' ἔφη θεὰ λευκώλενΘ Ἥρη)
Καὶ λίαν σ' ἔπι νῦν γε σαώσομεν ὀξέϊ Ἄρεϊ.
Ἀλλά τοι ἐγγύθεν ἦμαρ ὀλέθριον, οὐδέ τι ἡμεῖς
Αἴτιοι, ἀλλά θεός τε μέγας καὶ μοῖρα κραταιή.
Οὐδέ γὰ ἡμετέρῃ βραδυτῆτί τε νωχελίῃ τε
Τρῶες ἀπ' ὤμοιϊν Πατροκλῆ τεύχε' ἔλοντο·
Ἀλλὰ θεῶν ὃς πρῶτος Θ, ὃν ἠύκομοΘ τέκε Λητώ,
Ἕκτωρ σὺν προμάχοισι, καὶ Ἕκτορι κῦδΘ ἔδωκε.
Νῶϊ γὰ κέν κε ἅμα πνοιῇ Ζεφύροιο θέοιμεν,
Ὅνπερ ἐλαφρότατόν φάσ' ἔμμεναι· ἀλλά σοι αὖτε
Μόρσιμόν ἐστι θεῷ τε καὶ ἀνέρι ἶφι δαμῆναι.
Ὣς ἄρα φωνήσασΘ Ἐρινύες ἔσχεθον αὐδήν.
Τὸν δ' ἠμὲγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ξάνθε, τί μοι θάνατον μαντεύεαι; οὐδέ τι σε χρή.
οΕὖ νύφι οἶδα κἀγὼ ὅ μοι μοῖρΘ ἐνθάδε λοίγιος,
Νόσφι φίλης πατρὸς καὶ μητρΘ· ἀλλὰ καὶ ὣς ἔμπης
Οὐ λήξω πρὶν Τρῶας ἄδην ἐλάσαι πολέμοιο.
Ἦ ῥα, καὶ ἐν πρώτοις ἰάχων ἔχε μώνυχας ἵππους.

Tractare, sed ipsam solus sciebat vibrare Achilles,
Peliadē hastam, quam patri charo inciderat Chiron
Pelij ex vertice, cædem esse heroibus.
Equos autem Automedonq; & Alcimus curantes
Iungebant: pulchrasq; antilenas induerūt: in.a frena χ. ζεύγνυον,
Faucibus iecerunt, & habenas extenderunt retrò
Compactum ad currum: hic verò scuticam lucidam
Manui prehendens habilem, in equos insilijt
Automedon: retrò verò armatus insecūdit Achilles,
Armis totus fulgens tanquam lucidus Sol:
Terribiliter autem equis imperitabat patris sui,
Xantheq; & Balie, inclyti pulli Podarges,
Aliter iam considerate vt seruetis aurigam χ. ἰωιοχῆα
Retrò Danaorū ad turbā, vbi satiati fuerimus bello: χ. ἑωμεν
Neq; vt Patroclum relinquatis illic mortuum.
Hunc autē à iugo allocutus est pedibus celer equus
Xanthus (statim verò nutauit capite: omnisq; iuba
Circulo colli excidens iuxta iugū, ad terrā peruenit.
Vocalem autem eum fecit Dea albiulna Iuno)
Et valdè te adhuc nūc saltē seruabimus fortissime
Sed tibi ppè dies est exitialis, neq; quid nos (Achil.
Culpandi: sed deusq; magnus, & fatum præpotens.
Neq; enim nostra tarditate segnitieq;
Troiani ab humeris Patrocli arma ceperunt,
Sed deorū optimus, quē pulchricoma peperit Latona
Interfecit inter ppugnatores, & Hectori gloriā dedit.
Nos sanè etiam cum spiritu Zephyri curreremus,
Quem leuissimum dicunt esse, sed tibi ipsi
Fatale est, à deoq; & viro forti occīdi.
Sic sanè loquuti Furiæ inhibuerūt vocē. (chilles:
Hūc.a.valdè indignatus allocutus est pedib.velox A-
Xāthe, qd mihi mortem vaticinaris? neq; qd te de-
Bene noui & ipse quod mihi fatū est hic perire, (cet.
Procul à dilecto patre & matre: attamen
Nō cessabo, anteq; Troas abūdè abegero è plio (equos.
Dixit, & inter primos clamās direxit vnica vngula

COMMENTARIVS.

a κάσσιν ἔχων ὑπὸ χερσὶ,] Sanè imperitè fieri videtur, quod hoc loco & suprà & paulò pòst. Aprum vulgata versio reddat. Nam sus domesticus omnino est intelligendus, vt ipsius Eustathij verba docent: quin & tam ferum animal Ioui immolari absurdum est, cui neq; taurus animal furibundum immolari vnquam consueuerit. Confirmat Natalis lib. 1. cap. 17. Homerus, inquit, in Iliad. r. suem cicurem immolari facit Ioui & Soli, quod animal sanè non immite est, neq; ferum: sic autem inquit, κάπρον ἐθιμοσυνῶν ἕλομεν Διί τ' ἠελίῳ τε (qui versus paulò antè legitur) Sic & Theocritus in paruo Hercule, ἕλκει δ' ἐπιβρίσσας κἠμιτρέχα κάπρον ἄγουσα χείρ. Cur aūt hic sus immoletur, causam dat Eustathius, quod nimirum sus animal sit salax: proinde cùm mulieris gratia fiat hoc iusiurandum, commodè suem immolari, innuit porrò tale quippiam de muliere. Sed ridiculè ille, nisi ego toto fallor cœlo. Nam apud Theocritum valebitne eadem ratio. Nam ibi Herculis gratia præcipitur illud sacrificium suis à Tiresia: sed forsan quæras quid ego sentiam? Nihil, inquam, in præsentia: Scio quidem quid de suis immolatione literis mandatum sit, sed illud huc est ἀπροσδιόνυσον. Nisi velis exectum suem domesticum intelligi quasi innuat Agamemnon: quemadmodum hic sus à Venere integer est, sic se nunquam Briseidis attentasse pudicitiam, & fortè nihil possis melius excogitare.

b κάπρε δὸς τείχας ἀρξάμΘ·] Solebant illi veteres villos è fronte victimæ euellere, quos postea cum molarum parte in ignem super aram tunc accensum conijciebant, & illa vocabantur prima libamina, vel ἀπαρχαί. Homerus sup. Il. ξ, ἀλλ' ὁ γ' ἀπὸ χέρμΘ κεφαλῆς τείχας σὺν τυρῷ βάλλων ἈρχοδύντΘ ὕΘ, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι. Sic Odyss. ι, — πολλὰ δ' ἀθήνη Εὔχετ' ἀπαρχόμΘ κεφαλῆς τείχας σὺν πυρὶ βάλλων. Virgil. 6. Aeneid. *Et summas carpens media inter cornua setas, Ignibus imponit sacris libamina prima.*

c ἦ, καὶ ὑπὸ γόμφον] Ex hoc loco Pausanias docet, vt est in scholijs à Giphanio quoq; annotatum, primùm moris fuisse in sacrificijs, guttura pecudum incidere: deinde vt quicunq; in iureiurando adhibuerant homines, eorum prorsus esu abstinerent.

d ζεῦ πάτερ,] Idem peccat Achilles quod Agamemnon, vt anteà monuimus, in verbis, ἐγὼ δ' οὐκ αἴτιός εἰμι: quia malorum, quæ Græcis contigerunt, causam esse dicat Deum, hoc pacto suam culpam eluens. Illa quidem Deo non prohibente euenerunt, sed inculpatus ille tamen manet. Aut si velit Achilles à Ioue facta, quo instigante & mouente fecit, quàm Achille, qui hæc damna vt Græcis inferret sui honoris procurandi gratia per matrem ab ipso Ioue petiuit?

e νῶϊ δ' ἐχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον,] Vides non tantùm sibi arrogasse Heroëm, vt Vlyssis senioris & prudentioris consilio parêre recusauerit: sed tamen dolore nimio confectus cibum non potuit capere vt cæteri, vt melius in sequentibus patet. Itaq; eleganter finget Poëta eum ambrosia & nectare Mineruæ beneficio refocillatum.

f πάτροκλέ μοι ἄλλῃ] Visum Patroclum luget Briseis, cuius mortem magnæ sibi deputat calamitati, propter amicitiam, qua viuum illum complectebatur. Hac autem lugendi arrepta occasione cæteras præcedentes suas miserias deplorat & lamentatur πάτροκλον nimirum κλαίουσιν, vt mox dicemus.

g πάτροκλον κλαίουσιν,] Puellæ Troianæ nimirum & Dardanides (nā ita etiā dixerat præcedenti libro Achilles, deploraturas illas simul Patrocli mortem) dicuntur luxisse sub prætextu & specie lamentandi Patroclum, proprias calamitates, seruitutem videlicet suam, absentiam à patria & parentibus vel coniugibus, suorum etiam tum fata tum infortunia. Hinc prouerbialiter vsurpatus

hoc hemystichium in eos,qui cùm ob metum non ausint deplorare calamitates,deflent eas sub prætextu luctus alieni, vt ostendit Diogenianus,& ex illo Erasmus Chiliad.3.Centur.5 prouerb.53.Vbi miror tam insignē virum non recordatum huius loci Homerici,vnde diceret captum esse illud prouerbium: quod si fecisset,nō erat tam temerè opinaturus sumptum illud esse à Patrocli moribus,in quem aliquoties iocatur Aristophanes. Quod etiam rectè est ante me ab Adriano Iunio in Centur.6.prou.57. animaduersum.Non dissimulabo tamen,neque probari mihi quod idem Iunius πάτροκλον πρόφασιν, vertat Patroclū sub specie: nam proculdubiò id obscurum est,vertendumque,Patrocli prætextus. Non enim lugebant puellæ Patroclum sub specie,sed sub Patrocli prætextu proprias miserias.sic paulò pòst seniores,ob ea quæ domi reliquerant lamentabantur, Patroclum se lugere obtendentes. Apud Heliod. in Aethiop.hist.li.1.Theagenes & Chariclea ptextu illius calamitatis,quæ Cremoni acciderat,suos quoq; casus lugēt.

ἦ ῥα νύ μοι ποτὲ κῆδος ὀφέσκετο μύθῳ ἐνὶ] Arripit denuò occasionem lamentandi Achilles Patroclum satis commodam. Inuitatus enim à sex illis heroibus ad edendum erupit in querelas,à re præsenti exorsus: quasi dicat,non est fas, me in edendo occupari, cui Patroclus deest amicus ille meus,qui mihi sæpiùs prandium adornabat simili tempore,videlicet si quando nobis in prælium erat prodeundum.Hinc pergit & domesticos prætereà luctus commemorat,patris nimirum, quem ante mortuum aut morti proximum sua fata lugentem miseratur,& cætera quæ sequuntur.

ἰήονα δῖον ἄνακτα] Peleus cùm intellexisset cæteros Græcos in Troiam expeditionem adornare, dicitur filiū Achillem ad Lycomedem regem Scyri insulæ vnius ex Cycladibus,misisse, vt illic habitu muliebri inter virgines occultaretur,& sic fatū effugeret, quod illi impendebat,si ad Troiam cum reliquis proficisceretur. Apud eum Regem quandiu fuit,dicitur illius filiā Leidamiam cōpressisse,ex qua Neoptolemum istum, de quo in præsentia Achilles meminit,suscepit. Ista aliàs quoque, ni fallor, diximus,& olim repetemus.Vide interea Statij Achilleidem.

κ] τῷ δ' ἦυτε πῖσος γένετ',] Huius loci meminit Lucianus ὡδὶ οἶκε: ἢ τῷ μὲν Ἀχιλλεῖ (inquit) πιστεύομεν τὴν ὄψιν τῶν ὅπλων ἐπιτεῖναι καὶ τῶν φευγόντων τὴν ὁρμὴν, καὶ ἐπιδεῖν σύντονα αὐτὰ πρὸς μάχην, ἐπαρθῆναι, καὶ πτερωθῆναι πρὸς τὴν τῶν πολεμίων ἐπιθυμίαν, λόγον δὲ καὶ διδασκαλίαν μὴ ἐπιτείνειν πρὸς ἡδονὴν χωρίων id est, An verò Achilli credimus, visum armorum intendisse illum contra Troianos impetum, & postquam illa experiendi tantùm gratia induisset,elatum fuisse,& veluti sublimem ad belli desideria abreptum, orationis autem atque dicendi studium non eodem modo pulchritudine locorum intendi?

λ] πηλιάδα μελίην,] De hasta Piliade vide nostram annotationem suprà lib.16.ad illa verba ἔγχος δ' ἐχέλετ' οἷον.

m] τὸν δ' αὖρ' ὑπὸ ζυγὸν] Suprà lib.17.quædam de equis singularia vidimus, vt illos intelligētia quadam Natura subornasse videatur. Nunc maius est quod Poëta dicit,sed neque omnino incredibile: non quòd ita reuera acciderit,sed quòd accidere potuerit,vt ego ex similibus mox docebo.Primùm videamus elegantes Oppiani versus,in quibus loquentium equorum meminit li.1.Κυνηγετ.

ἵπποις γὰρ θείαλκα φύσις πόρε τεχνήεσσα
Ἠμὲν ἐλεῖν κραδίην, καὶ κήδεσιν αἴολον ἦτορ
Αἴσυ γιγνώσκουσιν ἑὸν φίλον ἠνιόχῃσι
Καὶ χρεμέθουσιν ἰδόντες ἀγακλυτὸν ἡγεμονῆα

Καὶ πολέμοισι πεσόντα μέγα στενάχουσιν ἑταῖρον,
Ἵππων δ' οὐ δύσμενής ῥῆξεν ποτε δεσμὸν ἀνάγκης
Καὶ φύσιν ἠθεμένης ὑπερέδραμε, καὶ λάβεν ἠχὴ
Ἀνδρομέην, καὶ γλῶσσαν ὁμοίην ἀνθρώποισι.

vbi nescio an Xanthum istum intelligat,an verò alium quempiam.Scio loquendi facultatem quadrupedibus denegatam, vt docet Aristot.Histor.anim.lib.4.cap.9.& Probl.sect.11.(qua tamen caret etiam illud genus hominum in Aethiopia,quibus pro sermone nutus motusq; membrorum est.Plin lib.6.cap.30.)sed voluit aliquando Deus illa etiam loqui, vt potentiam ea in re suam mortalitari manifestaret: testis ipsa sacra pagina de asella Balaami pseudoprophetæ, quam locutā esse nemo sanæ mentis dubitat.Lucam bouem his verbis memorat Liuius de bell.Maced.& Asiat.lib.5.Priusquam Cos. Prætoresq; in prouincias proficiscerentur, supplicatio fuit prodigiorum causa. Capram sex hœdos vno fœtu edidisse ex Piceno nunciatum est, & Arretij puerum vnum natum(horribile dictu)bouem locutam,Roma caue tibi.Cæterorum prodigiorum causa supplicatum est: bouem cum cura seruari aliquot aruspices iusserunt.Idem ab Vrb.cond.lib.3.refert anno quo P. Volumnius,Seruius Sulpitius Coss.erāt,visa fuisse multa prodigia: nam cœlum (inquit) ardere visum,terra ingenti concussa motu est,bouem locutam,cui rei priore anno fides non fuerat,creditum est. Idem de boue locuto in agro Romano meminit secund.bell.Pun.lib.8.Sed & Plinius lib.8.cap.45.Est frequens,inquit,in prodigijs priscorum,bouem locutum: Quo nuntiato,Senatum sub dio haberi solitum.Ex quibus videtur constare,non esse tam absurdum vt hic Xanthus loquutus fuerit: quanquam,vt dixi,non contendo factum,sed fieri posse, quòd tamen inter prodigia esset numerandū.Deinde cùm istius equi genus Poëtæ credatur diuinū,vox illa articulata ipsi rectè potest conuenire, vt figmenta fictè etiam persuadeamus: sed & ipse Poëta cùm sciret se rem inusitatam dicere, hanc loquendi facultatem equo isti à Iunone datam præfatus est,vt duritiem fictionis hoc commento emolliret Tota ergo Xanthi oratio in eo versatur,vt primùm Achilli polliceatur operam suam in pugna ingruente: deinde tamen mortem etiam ipsi iamiam instantem prædicit, cuius culpam à se amolitur, quòd nulli Dei voluntati & fato aduersari possit, tertiò respondet Achillis criminationi, quia eos deserti Patrocli accusabat (eos dico Xanthum & Balium,è quibus illi tantùm loquutio tribuitur) quod sua segnitie non accidisse dicit,sed imbecilles se aduersus diuinum robur fuisse,nimirum Apollinis,qui eum exarmarat,unde Hectori illum interimendi melior fuit copia.

n] ἦ καὶ τὴν ἀείρει] Memorant enim Achillem ab Apolline & Paride interfectum,quòd spectat hoc Xanthi vaticinium. Dicuntur autem ipsi vocem Erinnyes compescuisse, quòd prodigiosa omnia videantur à Furijs fieri: vel si mauis ipsa Didymi verba, πάντα τὰ παράλογα καὶ παράφατα δοκεῖ τοῖς ἐρινύσιν γίνεσθαι.

o] δὴ νύ τοι οἶδα] Commendauimus alibi Achillis fortitudinem eo nomine, quòd cum moriturum se apud Troiam certò sciuerit, tamen intrepidè semper in aciem prodijt.Iam verò profitetur se non ideò cessaturum, & impunè quicquid illud mortis est,aut inultum se non subiturum: quod re ipsa comprobat siquidem statim primis permixtus in hostes erumpit.

FINIS LIBRI XIX. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Υ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΙΟΣ ἐπιτρέψαντος, κατερχονται βοηθήσοντες οἱ θεοὶ παῦτες· τοῖς μὲν Ἕλλησιν Ἥρα τε, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ποσειδῶν, καὶ Ἥφαιστος, καὶ Ἑρμῆς· τοῖς δὲ Τρωσὶν Ἀφροδίτη, καὶ Ἀπόλλων, ἔτι δὲ καὶ Ἄρτεμις, καὶ Λητὼ, Ἄρης τε, καὶ Σκάμανδρος. Αἰνείαν δὲ αὖτις αὖτε Ἀχιλλεῖ σώζει. Ποσειδῶν νεφέλη καλύψας Ἀχιλλέα δὲ ἄλλας τε ἀναιρεῖ, καὶ Πολύδωρον τὸν Πριάμου παῖδα. Ἕκτορα δὲ αὖτις ἀναλαβὼν τῷ φόβῳ, Ἀπόλλων αὖτον αὖτον ἀνῄρει. τοὺς δὲ ἄλλους Ἀχαιοὺς ἐπὶ τὴν πόλιν φόβῳ ὧδε κατεπείγει.

ΑΛΛΗ ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ἢ ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

Ι. Μαχέων Ἕλις ὧδε, φέρει δὲ ἐπὶ κάρτος Ἀχαιῶν.

ΑΛΛΗ.

Θεῶν μάχη.

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IOVE permittente descenderunt auxiliatum dij omnes: Græcis quidem,Iuno & Minerua,& Neptunus & Vulcanus,& Mercurius: Troianis aūt Venus & Apollo:insuper etiā Diana,& Latona, Marsq; & Scamander. Aeneā aūt resistentē Achilli seruat Neptunus nebula cooperiens. Achilles autem aliosq; interficit,tum etiam Polydorum Priami filium. Hector verò postquam ei restitisset, fugit Apolline seruante ipsum. Cæteros autem Achilles ad vrbem fugientes vrget.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Y. Deorum lis orta est: affert autem victoriam Achiuis.

Aliud.

Deorum pugna.

Ως οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο.
Ἀμφὶ δὲ Πηλέϑῃ υἱὲ μάχης ἀνόρηνι Ἀχαιοί.
Τρῶες δ' αὖτ' ἐπέρωϑεν ὑπὲρ θρωσμῷ πεδίοιο.
[a] Ζεὺς δ' ἤ Θέμιν εἰς κέλευσε ϑεοὺς ἀγορήνδε καλέσσαι
Κεκλομένη δ' ἀπ' Ὀλύμποιο πολυδείρης· ἡ δ' ἄρα πάντη
Φοιτήσασα κέλευσε Διὸς ἐς δῶμα νέεσθαι.
Οὔτε τις οὐκ ἐτέλεσσε ποταμῶν ἀπέων, νόσφι Ὠκεανοῖο,
Οὔτ' ἄρα Νυμφάων, αἵ τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ * πίσεα ποιήεντα.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα Διὸς νεφεληγερέταο,
Ἕζοντ' ἐν στήμοσιν ἐφημένοι, οὓς Διὶ πατρὶ
Ἥφαιστος ποίησε δαήμοσι φρεσὶ τεύχων.
Ὣς οἱ μὲν Διὸς εἶσαν ἀγήνορος· αὐτὰρ ὅ γ' Ἐνοσίχθων
Νημερτὲς ἔπεσσε ϑεὰς, ἀλλ' ἐξ ἅλὸς ἦλϑε μετ' αὐτούς.
[b] Ἵζε δ' ἄρ' οἳ μέσσοισι, Διὸς δ' ἐξείρετο βουλὴν,
Τίπτ' αὖ νεφεληγερέτα νεμερήσατο ϑεὸς ἀγορήνδε κάλεσσας;
* Ἢ τί που ἔρχεαι Τρώων καὶ Ἀχαιῶν μερμηρίζεις;
Τῶν γὰρ νῦν ἄγχιστα μάχη πόλεμός τε δέδηε.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Οἶσθα Ἐνοσίγαιε ἐμοὶ ἐν στήϑεσι βουλὴν,
Οὕνεκα σ' ἕνεκα ξωννύμεϑα· μέλεαι δέ μοι ὀλλυμένοιπερ.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω πύματος Ὀλύμποιο
Ἥμενος, εἰν ὄρόων φρεσὶν τέρψομαι οἳ δὴ ἄλλοι
Ἔρχεϑ', ὅφρ' ἂν ἴκηϑε μὴ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς.
Ἀμφοτέροισι δ' ἀρήγεϑ' ὅπη νόος ἐστὶν ἑκάστῳ.
Εἰ γὰρ Ἀχιλλεὺς οἷος ἔπὶ Τρώεσσι μαχήσεται.
Οὐδὲ μίνυϑ' ἕξουσι ποδώκεα Πηλείωνα.
Καὶ γὰρ τε μιν καὶ πρόσϑεν ὑποτρομέεσκον ὁρῶντες·
Νῦν δ', ὅτε δὴ καὶ ϑυμὸν, ἐπάρσῃ χώετον ἀνῶγα,
Δείδω μὴ καὶ τεῖχος * ὑπὲρ μόρον ἐξαλαπάξῃ.
Ὣς ἔφατο Κρονίδης, πόλεμον δ' ἀλίαστον ἐγείρε·
[d] Βὰν δ' ἰμεναι πόλεμόνδε ϑεοὶ δίχα ϑυμὸν ἔχοντες·
Ἥρη μὲν μετ' ἀγῶνα νεῶν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἠδὲ Ποσειδάων γαιήοχος, ἠδ' ἐριούνης
Ἑρμείας, ὃς κὲν φρεσὶ πυκαλίμῃσι κέκασται·
Ἥφαιστος δ' ἅμα τοῖσι κίε ϑοὸν ἐσσυμένως βλεμεαίνων,
Χωλεύων, ὑπὸ δ' ἦεν ἐρικυδὲα γούνατ' ἀραιά.
Ἐς δὲ Τρῶας Ἄρης κορυϑαίολος· αὐτάρ ἅμ' αὐτῷ
Φοῖβος ἀκερσεκόμης, ἠδ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Λητώ τε, Ξάνθος τε, Φιλομμειδής τ' Ἀφροδίτη.
Εἰῶς μὲν ῥ' ἀπάνευϑε ϑεοὶ θνητῶν ἔσαν ἀνδρῶν,
Τέως Ἀχαιοὶ μὲν μέγ' ἐκύδαινον οὔνεκ' Ἀχιλλεὺς
Ἐξεφάνη, δῦσεν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς·
Τρῶας δ' ἔρεμνος ἀὴς ὑπάλυτε γυῖα ἑκάστου,
Δφδιόωντας ὁρῶντο ποδώκεα Πηλείωνα
Τεύχεσι λαμπόμενον, βροτολοιγῷ ἶσον Ἄρηϊ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μεϑ' ὅμιλον Ὀλύμπιοι ἦλυϑον ἀνδρῶν,
Ὦρτο δ' ἔρις κρατερὴ, λαοσσόος. αὐτὰρ δ' Ἀ-
θηνὴ,
Στᾶσ' ὅτε μὲν παρὰ τάφρον ὀρυκτὴ τείχεος ἐκτὸς,
Ἄλλοτ' ἐπ' ἀϊόνων ἐριδμήτων μακρὸν ἀύτει·
Αὖτε δ' Ἄρης ἑτέρωϑεν, ἐρεμνῇ λαίλαπι ἴσος,
Ὄξυ κατ' ἀκροτάτης πόλεως Τρώεσσι κελεύων,
Ἄλλοτε παρ Σιμόεντι * [e] ϑεῶν ὀτρηρὸς ἰόντων
Καλλικολώνῃ.
Ὣς τὼς ἀμφοτέρους μάκαρες ϑεοὶ ὀτρύνοντες,
Σύμβαλον, ἐν δ' αὐτοῖς ἔριδα ῥήγνυντο βαρεῖαν.

[a] ΙΟΝ hi quidem apud naues curuis puppibus armabantur.
Circum te, Pelei fili, pugnæ insatiabiles Achiui:
Troiani autẽ rursus ex altera parte in loco editiore campi.
Iupiter aũt Themidẽ iussit deos ad concionem vocare
Vertice ab Olympi multiplicis. hæc igitur passim
Obiens imperauit Iouis ad domum ire.
Neq; aliquis igitur fluuiorũ aberat, præter Oceanum:
Neq; sanè Nymparũ, quæ nemora pulchra habitant,
Et fontes fluuiorum, & prata herbosa.
Venientes autem ad domum Iouis nubicogi, (πείσε
Politis sedibus insederunt, quas Ioui patri
Vulcanus fecerat peritis artificijs.
Sic hi.q. Iouis intra ædes cõgregabantur, neq; Neptu-
Obaudiuit deæ, sed è mari venit ad illos: (nus
Sedit aũt in medijs, Iouisq; interrogabat sententiam.
Cur rursus fulminator, deos ad cõsilium vocasti?
Aut quid de Troianis & Achiuis deliberas?
Horum enim nunc proximè pugna bellumq; flagrat.
Hunc.a.excipiens allocutus est nubicogus Iupiter,
Nosti Neptune meũ in pectore cõsilium, (quamuis.
Quorũ gratiâ congregaui. curæ sunt mihi pereuntes
Sed profectò ego quidẽ manebo in cacumine Olympi
Sedẽs inde cõspiciẽs, mentẽ oblectabo. at iã vos cæteri
Abite, donec perueniatis ad Troianos & Achiuos.
Virisq; .v. auxiliũ ferte, vbicũq; animus est vniuscu-
Si.n. Achilles solus contra Troianos pugnet, (iusq;.
Ne paulisper quidem sustinebunt velocem Pelidem.
Etenim ipsum etiam anteà tremebant videntes:
Nunc.v. quũ iã & animo ob sociũ irascitur grauiter,
Vereor ne & murum præter fatum euertat. (ὑπὲρμο-
Sic dixit Saturnides bellũq; ineluctabile suscitauit: ρον
Perrexerũtq; ire ad bellũ dij diuisum animũ habẽtes.
Iuno.q. ad stationem nauium, & Pallas Minerua,
Et Neptunus terræ cinctor, & perutilis
Mercurius, qui præcordijs prudentibus ornatus erat:
Vulcanus autem cum his ibat ob robur superbiens,
Claudicãs: subtus.v. tibiæ validè incedebãt distortæ:
Ad.v. Troianos Mars mobilis in armis: sed cum ipso
Phœbus intonsus, & Diana sagittis gaudens,
Latonaq; Xanthusq;, amansq; risum Venus.
Quamdiu quidẽ seorsum dij à mortalibus erãt viris,
Tamdiu Achiui qdẽ valdè exultabant, quòd Achilles
Apparuisset, diu enim pugna abstinuerat molesta:
Troianos.a. tremor grauis inuasit in mẽbris queng;
Timentes quum viderunt pedibus velocem Pelidem
Armis conspicuum, pernicioso similem Marti.
Sed postquam ad turbam dij venerunt virorum,
Mota est contentio acris, populi commotrix, clama-
uitq; Minerua, (ϑῶν
Stans interdum.q. ad fossam cauatã extra murum,
Interdũ sup litorib. valdè sonãtib. valdè clamabat:
Clamabat & Mars ex alia parte obscuræ procellæ si-
Acutè à summa vrbe Troianos adhortans, (milis
Interdum apud Simoëntẽ currẽs prope Callicolonem
Sic vtrosq; beati dij excitantes (uem.
Cõmiserunt, interq; ipsos contentionẽ ruperunt gra-

Δφνὸν δ' ἐβρόντησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
ὑψόθεν· αὐτὰρ ὑπαὶ ἐνέρθε Ποσειδάων ἐτίναξε
[f] Γαῖαν ἀπειρεσίην, ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα.
Πάντες δ' ἐσείοντο πόδες πολυπιδάκης Ἴδης,
Καὶ κορυφαί, Τρώων τε πόλις, καὶ νῆες Ἀχαιῶν.
[g] Ἐδείδισεν δ' ὑπὸ ἐνέρθεν ἄναξ ἐνέρων Αἰδωνεύς,
Δείσας δ' ὃ γε θρόνου ἆλτο, καὶ * ἴαχε, μὴ οἱ ὑπερθε γε. ὑπὸ ἐρέθοιτε
Γαῖαν ἀναρρήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Οἰκία τ' ἤματα καὶ ἀθανάτοισι φανείη
Σμερδαλέ', οὐρώατα, τά τε τυγέουσι θεοῖπερ.
Τόσσον ἄρα κλύπτῳ ὦρτο θεῶν ἔριδι ξυνιόντων.
Ἦ τοι μὲν γὰρ ἔναντα Ποσειδάωνι ἄνακτι
Ἵστατ' Ἀπόλλων φοίβῳ ἔχων ἰὰ πτερόεντα·
Ἄντα δ' Ἐνυαλίοιο θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἦρῃ δ' αὖτέῃ χρυσηλάκατος κελαδεινὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, κασιγνήτη ἑκάτοιο·
Λητοῖ δ' αὖτέῃ σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς·
Ἄντα δ' ἄρ' Ἡφαίστοιο μέγας ποταμὸς βαθυδίνης,
[h] Ὃν Ξάνθον καλέεσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.
Ὣς οἱ μὲν θεοὶ ἄντα θεῶν ἴσαν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἔκτορα κάλλιστα μάλιστα λιλαίετο δῃῶσαι ὁμίλου
Πηλαμίδεω· τῷ γάρ ῥα μάλιστά γε θυμὸς ἀνώγει
Αἵματι φῶτα ἅσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστήν.
Αἰνείαν δ' ἰθὺς λαοσσόος ὦρσεν Ἀπόλλων
Ἀντία Πηλείωνος, ἐπῆκε δὲ οἱ μένος ἠῦ·
Υἱεῖ δὲ Πριάμοιο Λυκάονι εἶσαρ φωνήν,
Τῷ μιν ἐφωνήσας ἔπεσφε Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαὶ
Τὰς Τρώων βασιλεῦσιν ὑπέσχεο οἰνοπετάζων,
Πηλείδεω Ἀχιλῆος ἐναντίβιον πολεμίζειν;
Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμείβετο φώτα προσηύδα,
Πηλαμίδη, τί με ταῦτα κατὰ δῆν ἐθέλοντα κελεύεις,
Ἀντία Πηλείωνος ὑπερθύμοιο μάχεσθαι;
Οὐ μὲν γὰρ νῦν πρῶτα ποδώκεα δῖον Ἀχιλῆα
[i] Στήσομαι, ἀλλ' ἤδη με καὶ ἄλλοτε δουρὶ φόβησεν,
Ἐξ Ἴδης, ὅτε βοῦς ἐπήλυθεν ἡμετέρησι·
Πέρσε μὲν Λυρνησσὸν καὶ Πήδασον· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς
Εἴρυσσ', ὅς μοι ἐπῶρσε μένος καὶ γυῖα πέδησε.
Ἦ κ' ἐδάμην ὑπὸ χερσὶν Ἀχιλῆος καὶ Ἀθήνης,
Ἣ οἱ πρόφρασσι κιόσα πρὸ φάος, ἠδὲ ἑκέλευσεν
Ἐγχεῖ χαλκείῳ λέλεγας καὶ Τρῶας ἐναίρειν.
Τῷ οὐκ ἔστ' Ἀχιλῆι ἐναντίον ἄνδρα μάχεσθαι·
Αἰεὶ γάρ πάρα εἷς γε θεῶν ὃς λοιγὸν ἀμύνει.
Καὶ δ' ἄλλως τε γ' ἰθὺ βέλος πέτετ', ἠδ' ἀπολήγει
Πρὶν χροὸς ἀνδρομέοιο διελθέμεν, εἰ ἦ θεός περ
Ἔσσυτο τεύξειν πόλεμόν τέλος, οὔ με μάλα ῥεῖα
Νικήσει, δοκέω δὲ καὶ ἂν δύο γε εἶναι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἥρως, ἀλλά γε καὶ σὺ θεοῖς αἰειγενέτῃσιν
Εὔχεο· καὶ δέ σε φασὶ Διὸς κούρης Ἀφροδίτης
Ἐκγεγάμεν, κείνω δὲ χερείονος· οὐκ θεός ἐστιν.
Ἣ μὲν γὰρ, Διὸς ἔσθ', ἡ δ' ἐξ ἁλίοιο γέροντος.
Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λοιδορίης ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῆς.

Grauiter autem intonuit pater hominũq; deorumq;
Ex alto: sed subter Neptunus concussit
Terram immensam montiumq; alta cacumina:
Omnes autem mouebantur radices fontosæ Idæ
Et vertices, Troianorumq; vrbs & naues Achiuorũ.
Timuit verò subtus rex inferorum Pluto: (super
Territus aũt ex throno desilijt, & clamauit ne ei de-
Terram rescinderet Neptunus quassator terræ,
Domus a ipsius mortalibus & immortalibus appare-
Horrendæ, squalidæ, quasq; horrent dij etiam. (rent
Tãtus adeò sonitus ortus est deorũ cõtẽtione cõgredi-
Etenim quidem contra Neptunum regem (entium.
Stabat Apollo Phœbus, habens sagittas pennatas:
Contraq; Martem dea cæsia Minerua:
Contra Iunonem v. stabat, aurea tela gerens sonora
Diana sagittis gaudẽs, soror p culi aculãtis Apollinis:
Cõtra Latonã a. stabat seruator perutilis Mercurius:
Contra autem Vulcanum magnus fluuius altos vor-
tices habens,
Quem Xanthum vocant dij, homines a. Scamandrũ.
Sic quidem dij contra deos ibant: sed Achilles
Hectorem contra maximè cupiebat ire per turbam
Priamidem: huius enim potissimũ animus suadebat
Sanguine satiare Martem fortissimum bellatorem.
Aeneam autem rectà populi excitator mouit Apollo
Contra Pelidem: immisit autem ei robur ingens,
Filio autem Priami Lycaoni similis erat voce.
Huic se ipsum assimilãs allocutꝰ est Iouis filius Apollo,
Aenea Troianorum consiliarie, vbinam minæ,
Quas Troianorum regibus promisisti conuiuans,
Pelidem Achillem contra pugnare?
Hunc verò rursus Aeneas respondens allocutus est:
Priamide, cur me hæc & non volentem iubes
Contra Pelidem superbum pugnare?
Non sanè iam primùm velocipedem contra Achillem
Stabo, sed iam me & aliàs hasta terruit,
Ex Ida, quando boues inuasit nostras,
Diruit autẽ Lyrnesum & Pedasum: sed me Iupiter
Liberauit, qui mihi indidit robur velociaq; genua.
Certè occubuissem sub manibus Achillis & Mineruæ,
Quæ ei antè iens ponebat lumen: & iubebat
Hasta ærea Lelegas & Troianos interficere.
Ideò non potest contra Achillem vir pugnare.
Semper enim adest vnus deorũ qui pernicie auertat:
Imò alioqui rectà huius telum volat, neq; desinit
Antequam corpus humanum peruadat. si. v. Deus
Aequalẽ præberet pugnæ sortem, non me valdè facilè
Vincet, neq; si totus æreus glorietur esse.
Hunc a. rursus allocutus est rex Iouis filius Apollo,
Heros, quin & tu deos sempiternos
Precare: nam te aiunt Iouis filia Venere
Satum esse, ille autem inferiore ex dea est:
Hæc etenim Iouis filia est, illa autem ex marino sene.
Sed rectà fer æs indefessum, neq; te omnino
Sæuis verbis auertat & minis.

COMMENTARIVS.

a Ζεὺς δὲ ἤγειρε] Deorum concilium Iupiter conuocat, in quo exponit suã de bello sententiã, facitq; reliquis potestatem suis partibus opitulandi: itaq; illi dimissa concione bifariam diuiduntur, & alij in Græcos, alij in Troianos transibunt, vnde tam cruenta & funesta excitabitur pugna, in qua Troianorum columen Manibus Patrocli immolabitur. Sed quę, malùm, est ista Deorum discordia, quam Homerus confingit? Sanè egregium fuit illud Athenienſium iudicium, quo Homerus insanus pronunciatus est, qui

Deos

Deos cum hominibus belligeraſſe deſcripſerit, vt refert Cornelius Nepos. Proinde explodendus ille Euthyphro Platonicus, qui iſtas inter deos diſſenſiones eſſe concedebat: audiendus verò Socrates 2. de Repub. Η᾽ εως ἧ δεσμὸς τοῦ γέως, καὶ ἡφαίστε ῥίψας τοῦ παρὸς μέλλοντ' τῇ μητρὶ τυπτομένῃ ἀμυνέειν, καὶ θεομαχίας ὅσας Ὅμηρ' πεποίηκεν ὁ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας, οὔτ' ἄνευ ὑπονοίων. ὁ γὰρ νέ' ἔχ οἱ' τε κείνῳ ὁ, ἢ τε ὑπόνοια καὶ ὁ μή, &c. Tamen ſi fas eſt hac in re Poëtę patrocinari, videtur ille innuiſſe ſtatum Monarchiæ ſecuriorem & pacatiorem eſſe eo, in quo multi dominantur: illorum enim vix eſt vt ſemper animi cõſentiant, proinde confuſio illa & diſſenſio Deorũ exemplo erit perturbati multorũ ſtatus, quanquã omnino Deorũ hac in re mentionẽ improbo. Quæritur autem, cur ab hoc concilio abſint Oceanus & omnia Nympharum genera. Scio quid Didymus, quid Euſtathius reſpondeant: ſed illi nugas, vel ego. Aio itaq; hìc Deos illos tantùm conuocari, quorum intererat ſcire qualem exitum bellum iſtud Troianum eſſet ſortiturum: cæteros abeſſe, quia peculiarem animi propenſionem in alterutram partem non demonſtrarunt.

b ἵζε δ' ἄρ' ἐν μέσοισι,] In medio ſedere Neptunus dicitur, non quia is eſt aquæ cum terra ſitus, vt vult Euſtathius: ſed quia eum interrogaturum ſic oportuerat, Ioui eſſe proximiorem cæteris. Porrò non ignoramus eos qui verba in concione facerent, in medio fuiſſe, ſed ſtantes: exceptis Dijs, quorum maieſtati ſedere conuenit.

c μέλεσκε μοι ὀλυμβρίοισιν] Propenſior erat Iupiter in Troianorum partes, vt alibi vidimus, & ex hoc ipſo loco patet: tamen nunquam eorum defenſionem ita ſuſcepiſſe dicitur, vt eos ab extremo excidio eripere tẽtauerit: quod ſciebat eſſe ineuitabile, propter fati decretum, cui ſubiectum eſſe Iouem voluit craſſa illa antiquitas. Ocioſum autem hoc in loco ipſum Poëta fingit, quia primariam illam cauſam non per ſe, ſed per ſecundas operari ſtatuebant.

d βαὶ δ' ἴμμεν] Facta ſibi pro ſuis bellandi poteſtate, prodeunt iam Dij, ſeq; in ſuas partes bifariã recipiunt: nimirum quinq; ad Græcos, ſex ad Troianos migrant. Illi ſunt, Iuno, Minerua, Neptunus, Mercurius, Vulcanus: cui opponũtur ex aduerſo, vt ipſe Poëta in ſequentibus exponit, Diana, Mars, Apollo, Latona, Xãthus. Sexta autem numero Venus, numerus tantùm eſt: nam ad bellica munia inepta, vt olim ipſi obiecit Iupiter, vnde lepidè in illã ſequẽti libro iocabitur Minerua cũ Iunone, & Marti voluerit auxiliari.

e Ἤων ἐπὶ καλλιγλώνῳ] Lectio quam in margine annotaui, pro primaria ab Euſtathio in commentarijs accipitur: illa verò quæ in contextu eſt, pro diuerſa. Dicetur porrò Ἠὼν καλλιγλώνη, quaſi locus ille fuerit quædã Deorũ ἀμφιτεὴς & paruus quidã Olympus.

f γαῖαν ἀπρεσίῳ,] Timæus Locrus ex quadrangulo cubum generari docet omnium corporum firmiſſimum, & maximè ſtatarium, vt nullam in partem moueri poſſit: vtpote quod ſex latera, octo verò habeat angulos. Qua conſtitutione Terram etiam eſſe dicit elementum βαρύτατον καὶ ἀμετακινητότατον, grauiſſimum & difficulter mobile. Vnde prodigioſum eſt, ſi quando moueatur, quia præter naturam eſt: habet enim ab illa firmitatem, quam Deus tamen concutit per cauſas ſecundarias, non niſi inſtante graui aliqua calamitate. Neq; obſtat quòd id per naturales cauſas fieri diximus, quia hoc illæ ordinariè non faciunt: proinde aliud maius eſſe oportet, quod illas ſic extraordinariè agere impellat. Hoc loco autem cauſas illas intelligit Homerus, cùm Neptunum terram concuſſiſſe dicit, per quem aquæ elementum interpretantur. Coërciti ergo venti in terræ viſceribus, cùm erumpendi viam non inueniunt liberam, vi faciunt ſibi exitum. Spiritus autem illi ideò putant concludi, quod mare nonnunquam meatum exitus obſtruat: quando autem illud recedit, quaſdam terræ partes ſubuertit, vt ait Plutarchus in Homeri vita, cuius hæc ſunt verba: οὐκ ἀγνοεῖ δὲ τὰς αἰτίας (Homer⁹ ſcilicet) τῶν σεισμῶν τὰ στοιχεῖα συμπτώματα, οἷον σφομῶν καὶ ἀναλείψεων. ἐπεὶ γὰρ ἡ γῆ σύμπασα μετέχει ἐν ἑαυτῇ ἀέρ' τε, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατ' ὑφ' ὧν καὶ διείρεται καὶ τὸ ἀνὼ ἐν βάθει αὐτῆς συνίστανται ἀτμοὶ πνευματώδεις, τούτους φασὶν ἔνιοι μὴ φερομένους κινεῖν τὸν ἀέρα. ἐπέχοντα ζητῆσαι ἐκεῖνον ἐς τὸ ἔξω διαζητοῦντες. τὸ δὲ ἀναλείφειν τὸ πνεῦμα αὐτὸς τῆς γῆς τὰ θάλασσαν αὐτῶν ἔναγχος νομίζουσιν, ἐμφερόμενον εἰς τὰς ἐς τὸ ἔξω διόδους, ἔστι δ' ὅτε κατέχωσαν αὐτῷ καταρρήξαν τῆς γῆς πνὰ μέρη, ἐ τοῦτο ἔν ὁμηρ' ἐοίκασι, τὰ αἰτίαν τῶν σφομῶν τῷ Ποσειδῶνι ἀναπτῆναι γαιήοχον τε αὐτὸν ἐ ἐνοσίχθονα προσαγορεύων. Ergo aquæ terræ motum tribuit Homerus, quod Thales & Democritus ſequuti ſunt, & alij quidam, vt Plutarchus de Placitis Philoſ. lib. 3. cap. 15. qui terram dicebat innare aquæ, platani in modum aſſamentorúmve: quæ cauſa eſt vt moueatur. Quod alij aëri, vt Anaxagoras: alij frigoris antiperiſtaſi tribuunt, vt Ariſtoteles: alij terræ raritati, vt Plato: alij ventis, qui cauernas terræ ſubeant, vt Epicurus. Stoici ad Homerum magis accedebant, cùm terræ motum definiãt eſſe humorem in terra in aërem diſſipatum & erumpentem. De varijs terræ motuum generibus vide Pauſan. in Achaicis.

g ἔδδεισεν δ' ὑπὸ κεύθεσι γαίης] Ad terræ motum contremuiſſe Plutona inferorum deum dicit Poëta, non quòd ad illum transferat, quod de hominibus intelligendum, vt volebat bonus noſter Euſtathius, ὁ γὰρ ἄνθρωποι, inquit, ἐφοβήθησαν μήποτε ἐ ἀναῤῥαγείη ἡ γῆ τὸ δεδιέναι τὸν ἀϊδωνέα φησίν: ſed Poëtica omnino fictione quaſi timuerit ille, ne hoc motu terra dehiſceret, & proinde pateret obſcurus & tenebricoſus locus inferorum, quòd maximè perhorreſcit, quia noctis & caliginis amantiſſimus eſt, lucemq; odit tanquam contrarium. Vnde eſt illud Virgil. 8. Aeneid.

Non ſecus ac ſi qua penitus vi terra dehiſcens
Infernas reſeret ſedes, & regna recludat
Pallida, dijs inuiſa, ſuperq; immane barathrum
Cernatur, trepidentq; immiſſo lumine Manes.

h ὃν Ξάνθον καλέεσκον θεοί,] De hac duplicitate nominis aliàs diximus ex Cratylo Platonis.

i σήσομαι, ἀλλ' ἤδη] Aeneas congreſſum Achillis recuſat, quanquam hortante & ipſo impellente Apolline, idque quoniam proprio ſapuit periculo: ſenſit enim aliàs difficulter iniri pugnam cum illo, quem Deus ſemper aliquis comitetur, qualis Achilles, qui Mineruæ præſidio innixus aliàs feliciter rem aduerſus illum geſſerit. Veretur itaq; Aeneas θεομαχεῖν: nam ipſum, Achillem, ſi modò ſolus fuerit, nullo pacto reformidat, quanquam alioqui rei bellicæ peritia præſtantiſſimum eſſe ipſum confiteatur. Aeneam tamen ſic animauit Apollo, & generis eminentia (cùm ipſe à Venere, Achilles ſolùm à Thetide ſit oriundus) ſic confirmauit, vnde ſibi quoq; Deos adeſſe poſſe perſuaderetur, vt cum Achille congreſſus ſit, quãquam imparem ſe illi eſſe cognoſcet. vbi vide quàm leuiter animos Aeneas aſſumpſerit, generis claritate ſuperbiens, quaſi robur ea ſola præberet aduerſus Achillem ſufficiens: ſed, vt iam pertranſennam attigimus, hæc ideò ab Apolline dicuntur, vt Aeneas de auxilio Deorum etiam non diffideret, quod illi paratius erat propter maiorem generis cum illis affinitatem. Nam ille à Venere, Venus à Ioue: ſed Achilles à Thetide, Thetis à Nereo ortum ducit. quaſi dicat Phœbus: Cùm tu Aenea ad Deos proximiùs ſanguine accedas, de eorum etiam præſidio dubites, & hac parte qua te Achillem reformidare dicis, eo te inferiorem exiſtimes?

Ὣς εἰπὼν, ἔμπνευσε μεγ' ἠνορέην μενεαίνῳ
Βῆ δ' ἰθὺς προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ,
Οὐδ' ἔλαθ' Ἀγχίσαο πάϊς λευκώλενον Ἥρην
Ἀντία Πηλείωνος ἰὼν ἀνὰ ἔλαμὸν ἀνδρῶν.
Ἣ δ' ἄμυδις καλέσασα θεὰς μετὰ μῦθον ἔειπε.
Φράζεσθον δὴ σφῶϊ Ποσειδάων καὶ Ἀθηνὴ
Ἐν φρεσὶν ὑμετέρῃσιν, ὅπως ἔσεται τάδε ἔργα.
Αἰνείας ὅδ' ἔβη κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ
Ἀντία Πηλείωνος· ἀνῆκε δ' ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς πέρ μιν ἀποστρέψωμεν ὀπάσω
Αὐτόθεν· ἢ τις ἔπειτα καὶ ἡμείων Ἀχιλῆϊ
Παρστὰς, δοίη, δὲ κεάδ' μέγα, μηδέ τι θυμῷ
Δείδεσθω· ἵνα εἰδῇ ὅ μιν φιλέουσιν ἄριστοι
Ἀθανάτων· οἱ δ' αὖτ' ἀνεμώλιοι οἳ τὸ πάρ' πεν
Τρωσὶν ἀμύνεσθαι πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα.
Πάντες δ' Οὐλύμποιο κατήλθομεν ἀντιόωντες

Sic fat⁹, inſpirauit robur magnũ paſtori populorũ:
Iuit itaq; inter primos pugnatores armatus fulgenti
Nec latuit Anchiſæ filius albiulnam Iunonem (ære,
Contra Pelidem pergens per turmas virorum:
Hæc autem in vnum conuocans deos, verbum dixit,
Conſiderate iam vos Neptune & Minerua
In mentibus veſtris, vt ſe habebunt hæc negocia,
Aeneas ille iuit armatus fulgenti ære
Contra Pelidem: impulit autem Phœbus Apollo.
Sed agite nos ipſum auertamus retrò
Illinc: aut aliquis deinde etiam noſtrûm Achilli
Aſsiſtat, detq; robur magnum, neq; quid animo
Deficiat, vt ſciat, quod ipſum diligunt potentiſsimi
Immortalium: hi v. contrà inanes, qui antea quidem
Troianis auxiliantur in bello & pugna:
Omnes autem de cœlo deſcendimus obuiantes

Τῆσδ'

Τῆς δὲ μάχης, ἵνα μή τι μετὰ Τρώεσι πάθῃσι
Σήμερον ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται ἄσσά οἱ Αἶσα
[b] Γνομένῳ ἐπέκλωσε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
Εἰ δὲ Ἀχιλλεὺς ἃ πάντα θεῶν ἐκπεύσεται ὀμφῆς
Δείσετ' ἔπειθ' ὅτι κέν τις ἐναντίβιον θεὸς ἔλθῃ
Ἐν πολέμῳ, χαλεποὶ γὰρ θεοὶ φάνεσθαι ἐναργεῖς.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐννοσίγαιος.
χ. ἐδέ τι [c] Ἥρη, μὴ χαλέπαινε παρὲκ νόον· ἐδέ τι σε χρή.
χ. ξωνελάσαι. ἀλλ' ἡμεῖς Οὐκ αὖ ἔγωγ' ἐθέλοιμι θεὸς θεὸν ἔριδι ξωνελάσαι
Ἡμέας τοὺς ἄλλους, ἐπεὶ πολὺ φέρτεροι ἡμεν.
Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἔπειτα καθεζώμεθα νισόμενοι,
Ἐκ πάτου ἐς σκοπιήν, πόλεμον δ' ἀνδρεσσι μελήσει.
χ. ἄρχησι Εἰ δέ κ' Ἄρης ἄρχῃσι μάχης, ἢ Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἢ Ἀχιλῆϊ ἴσχωσι, καὶ οὐκ ἐάωσι μάχεσθαι,
χ. ὄρνυται Αὐτίκ' ἔπειτα καὶ ἄμμι παρ' αὐτόφι νεῖκος ὀρεῖται
Φυλόπιδος· μάλα δ' ὦκα μαχησόμενοι θοροῦσιν
Ἀψ ἴμεν Ὀλυμπόνδε θεῶν μετ' ὁμήγυριν ἄλλων,
χ. αἰαγ- καὶ ἡμετέρης ὑπὸ χερσὶν ἀνάγκη ἶφι δαμέντας.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο κυανοχαίτης
[d] Τεῖχος ἐς ἀμφίχυτον Ἡρακλῆος θείοιο,
Τρῳὸν ἦλον, τό ῥά οἱ Τρῶες καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
χ. ἁλίαιο Ποίεσαν, ὄφρα τὸ κῆτος ὑπεκπροφύγοι ἁλέοιτο,
Ὁππότε μιν σεύαιτο ἀπ' ἠϊόνος πεδίονδε.
Ἔνθα Ποσειδάων κατ' ἄρ' ἕζετο καὶ θεοὶ ἄλλοι,
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄρρηκτον νεφέλην ὤμοισιν ἔσαντο·
Οἱ δ' ἑτέρωσε καθίζον ἐπ' ὀφρύσι Καλλικωλώνης.
Ἀμφὶ σὲ ἧος Φοῖβε καὶ Ἄρηα πολίπορθον.
Ὣς οἱ μὲν ῥ' ἑκάτερθε καθέατο μητιόωντες
Βουλὰς· ἀρχέμεναι δ' ὀλοφωϊὸν πολέμοιο
Ὤκνεον ἀμφότεροι, Ζεὺς δ' ἤμενος ὕψι κέλευε.
Τῶν δ' ἅπαν ἐπλήσθη πεδίον, καὶ ἐλάμπετο χαλκῷ
Ἀνδρῶν ἠδ' ἵππων· κάρπαιμε δὲ γαῖα πόδεσσιν
Ὀρνυμένων ἅμυδις· δύο δ' αὐτῶν ἔξοχ' ἄριστοι
Εἰς μέσον ἀμφοτέρων ὤιστύσσαντε μάχεσθαι,
Αἰνείας τ' Ἀγχισιάδης καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.
Αἰνείας μὲν πρῶτος ἀπὸ λήσας ἐβεβήκει,
Νύσσων κόρυθι βριαρῇ· ἀπὸ δ' ἀσπίδα θῆκεν
Πρόσθεν ἔχε σθένεος, τανύσας δ' ἐπὶ χάλκεον ἔγχος.
Πηλεΐδης δ' ἐτέρωθεν ἐναντίον ὦρτο, [e] λέων ὡς
Σίντης, ὃν τε καὶ ἄνδρες ἀποκλάμεναι μεμάασιν,
Ἀγρόμενοι πᾶς δῆμος· ὁ δ' ἤπεδον μὲν ἀτίζων,
Ἔρχεται, ἀλλ' ὅτε κέν τις ἐρεμνῇσιν ἀϊζηῶν
Δουρὶ βάλῃ, ἐάλη τε χανὼν, ἀφεῖ τ' ἀφρὸς ὀδόντας
Γίγνεται, ἐν δέ τε οἱ κεφαλῇ σθένος ἄλκιμον ἧπερ,
Οὐρῇ δ' ὠλοφύς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν
Μαίεται, ἔς δ' αὐτὸν ἐποτρύνῃ μαχέσασθαι·
Γλαυκιόων δ' ἰθὺς φέρεται μενεῖ, ἤ τινα πύ-
φνῃ
Ἀνδρῶν, ἢ αὐτὸς φθίεται πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ·
Ὣς Ἀχιλῆϊ ὦτρυνε μενεπτόλεμον κῆρ καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Ἀντίον ἐλθέμεναι μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε πολύαρχος δῖος Ἀχιλλεύς,
[f] Αἰνεία, τί σὺ τόσον ὁμίλου πολλὸν ἐπελθών,
Ἐσσὶ ἢ σέ γε θυμὸς ἐμοὶ μαχέσασθαι ἀνώγει,
Ἐλπόμενον Τρώεσσιν ἀνάξειν ἱπποδάμοισι
Τιμῆς τῆς Πριάμου; ἀτὰρ εἴκοι ἐμὶ ἐξεναρίξας,
Οὐδὲ τοῦτό γε Πρίαμος γέρας ἐν χερὶ θήσει.
Εἰσὶ γάρ οἱ παῖδες· ὁ δ' ἔμπεδος, οὐδ' ἀεσίφρων.

Huic prælio, vt ne quid à Troianis patiatur
Hodie. in posterũ. v. ea patietur quæcunq; ei Parca
Nascenti neuit lino, quando ipsum peperit mater.
Si. v. Achilles non hæc ex deorum didicerit oraculo,
Timebit postea, quando quis contrà deus venerit
In bello. graues autem dij quum apparent manifesti.
Huic respondit deinde Neptunus terræ quassator:
Iuno ne irascaris præter rationem, neq; enim te decet.
Non ego velim deos in certamen concurrere
Nos alios, quoniam multò fortiores sumus:
Sed nos quidem deinceps sedeamus euntes
Ex via in speculam, bellum autem viris curæ erit.
Si autẽ Mars incœperit pugnam, aut Phœbus Apollo,
Vel Achillem impedierint, & non siuerint pugnare,
Statim tum etiam nobis iuxta ipsos cõtentio orietur
Conflictus: valdè autem celeriter diremptos puto
Redituros ad cœlum deorum ad cœtum aliorum,
Nostris sub manibus necessitate fortiter domitos.
Sic sanè loquutus pibat cærulea cæsarie Neptunus
Ad murum aggere cinctum Herculis diuini,
Altum, quem vtiq; ei Troiani & Pallas Minerua
Condiderant, vt cetum fugiens euitaret,
Quando ipsum abigeret à littore ad planiciem:
Illic Neptunus considebat & dij cæteri:
Circumq; densam nebulam humeris induerunt.
Hi. v. ex altera parte sedebant in iugis Callicolones,
Circum te, ô iaculator Apollo, & Martẽ vrbiũ euersor.
Sic hi quidem vtrinq; sedebant consultantes (rem.
Consilia: incipere autem per molestam pugnam,
Pigritabãt vtriq;: Iupiter. a. sedens altè, hortabatur.
Iis autem totus impletus erat campus, & fulgebat ære
Virorum & equorum: sonitũ dedit. a. terra pedibus
Concurrentium simul: duoq; viri longè fortissimi
In mediũ vtrorumq; congrediebantur parati pugna-
Aeneasq; Anchisiades, & diuinus Achilles. (re,
Aeneas autem primùm minatus processerat,
Nutans galea firma, sed clypeum violentum
Ante habebat pectus: vibrabat aũt ferreã hastam.
Pelides aũt ex altera parte contrà ruebat, leo veluti
Noxius, quem viri interficere parant
Cõgregati omnis populus: hic aũt primũ. q. contẽnens
Incedit, sed quando quis in bello velocium iuuenum
Hastã petierit, conuertitur hians: circũq; spuma den-
Oritur, inq; ei pectore gemit validum cor, (tes
Cauda verò lateraq; & lumbos vtrinq;
Verberat: seq; ipsum excitat ad pugnandum,
Oculis splendens autem rectà fertur robore, si quem
interficiat
Virorum, vel ipse trucidetur prima in turba:
Sic Achillem incitabat robur & animus superbus
Contra ire magnanimum Aeneam.
Hi. a. quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est agilis diuus Achilles:
Aenea, cur tu tam extra turbam multùm egressus
Constitisti? an te animus mecum pugnare hortatur,
Sperãtem Troianis imperaturũ equũm domitoribus
Dignitate qua Priamus? sed si me interfeceris,
Nõ tibi ppterea Priamus præmiũ in manibus ponet:
Sunt enim ei filij: ipseq; sanus est, neq; amens.

Ἦ νύ π

Ἦ νύ πῃ Τρῶες τέμενος καὶ πάμον ἔξοχον ἄλλων,
Καλὸν Φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμηαι
Αἴκεν ἐμὲ κλείνῃς; χαλεπῶς δέ σ' ἔολπα τὸ ῥέξειν.
Ἤδη μὲν σέ γε (φημὶ) καὶ ἄλλοτε δείσαν ἀνελὲ φόβησα.
Ἦ ἦ μέμνῃ ὅτε πέρ σε βοῶν ἄπο μοῦνον ἐόντα
Σεῦα κατ' Ἰδαίων ὀρέων ταχέεσσι πόδεσσι
Καρπαλίμως; τότε δ' οὔτι μεταστροπαλίζεο φεύγων.
Ἔνθεν δ' ἐς Λυρνησσὸν ἐπέκφυγες· αὐτὰρ ἐγώ τοι
Πέρσα, μεθορμηθεὶς σὺν Ἀθήνῃ καὶ Διῒ πατρί·
Λῃίδας ἂ γυναῖκας ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας,
Ἦγον· ἀπὸρ σε Ζεὺς ἐρρύσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ἀλλ' ἦ νῦν σ' ἐρύεσθαι ὀίομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ
Βάλλεαι ἀλλά σ' ἔγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω
Εἰς ἀγλαΐην ἰσίην, μηδ' αὐτόθι ἵζεσο ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

An aliquē tibi Troiani agrum diuiserunt eximiū præ
Commodū consiti soli & satiui, vt fruaris (cæteris
Si me interfeceris? difficulter. a. te spero hoc facturū.
Iam enim te (puto) & aliàs hasta terrui.
An non recordaris, quando te à bobus solum existen-
Repuli ab Idæis montibus, velocibus pedibus (tem
Celeriter? tunc verò non conuertebaris fugiens:
Indeq; in Lyrnesum euasisti, sed ego hanc
Euerti aggressus cum Minerua & Ioue patre:
Captiuas autem mulieres libero die priuans
Abduxi: sed te Iupiter liberauit & dij cæteri.
Sed non nunc te seruaturos puto, vt in animum
Inducis, sed te ego recedentem iubeo (gnouit.
In multitudinē regredi: neq; contrarius stes mihi, co-
Anteq; aliquod malū patiaris, cōmissam rē. a. stultus.

COMMENTARIVS.

a Φεύζεσθον δὴ σφῶϊ] Hæc Iunonis oratio eò spectat, vt reliquos Deos qui erant à Græcis, ad auxilium Achillis excitaret, aduersus quem Aeneam Apollo ex altera parte commouisset: quasi nimirum æquum sit, vt idem ipsi præstent pro suis, quod pro suis etiam alij aggressi sunt.

b ἠνορέῃ ἐπινήσατο λίνῳ,] En quanta sit nostra vita, quæ netur in lini modum. Quàm tenuis est hæc hominū gloria, quod animam ducunt. Ecquid verò illud tandem est? filum & gracile stamen, quod nobis fata (ego Deum intelligo) inconstanti ducunt pollice. Quid est ergo illud supercilij, quod è re tam fragili pendens tantopere extolleris & insuperbis? Ingeniosè sanè bona illa antiquitas hoc commentum effinxit, vt neri vitam nostram, quasi nimirum rem tenuem & fragilem admodum dicerent. Malè tamen peculiare Numen huic rei præposuerunt, quod necessitatem rebus eueniendi imponeret, quæ nulla ratione, aut hominis prudētia, ne quidem ipso Ioue volente, deuitari posset. Hoc autem Parcam Latini, Græci μοῖραν vel αἶσαν appellarunt, quæ ἑιμαρμένη & πεπρωμένη quoq; dicitur. Eam ipsi Deo dominari sic dixit lib. 1. Herodotus: τὸν πεπρωμένον μοίρῃσι ἀδύνατά ἐστιν ἀνθρώπῳ ἐκφυγεῖν καὶ θεῷ. Qua de re aliàs quoq; diximus. Nunc verò mirum mihi videtur, cur de Achille tam sit sollicita, si fatum illi non sit hodierno die interire: sed id illa potuit ignorare, & in omnem euentum voluisse ipsi opem ferre, nequid incommodi pateretur. Vel si sciuit, ergo potuit fati decretum vel anticipare vel etiam impediri.

c Ἦ ἐν, μὴ χαλέπαινε] Prudenter Iunoni respondet Neptunus non esse æquum vt ipsi se pugnæ immisceant, cùm ab altera parte ipsi quoq; Dij quiescant, neq; in aciem prodeant, hoc pro facto hostili non reputans, quòd ab Apolline Aeneas excitatur: pollicitus insuper si quid ipsimet Dij alterius partis manu propria aggrediantur, non esse sui consilij vt ocioſi sedeant Græcorum auxiliares: sed vt acriter & fortiter ipsis resistatur, quod non infeliciter successurum esse sibi pollicetur & sperat. Vbi notandum prudentiæ esse iniuriam expectare, vt te vlciscendi occasionem habeas, in tui ipsius defensione: temeritatis verò, si primus eam intuleris, adeò vt eo modo felicius rem gesturus sis, quàm posteriore.

d τάχ' ἐς ἀμφίχυτον] Res altiùs paulò repetenda prout à Didymo memoratur, vt ista faciliùs intelligantur. Neptunus & Apollo dicuntur ex Iouis voluntate vrbis Troianæ muros Laomedonti condidisse, à quo certam mercedem pacti sunt, iuramento ab ipso interposito. Vbi opus absolutum est, Laomedon peierauit, & pactam mercedem Dijs recusauit. Neptunus itaq; indignatus cetum è mari in terram emisit, quod Phrygium solum depopulabatur, oraculoque Laomedonti responsum est monstrum illud virgine Troiana oblata vt dilaceraretur, abigi tantùm posse: & cùm in illius filiam Hesionem sors cecidisset, renunciauit ille se equos ei donaturum, qui filiam à ceto liberaret, quos Iupiter in Ganymedis locum Troi dederat. Illac igitur cùm Hercules iter faceret, huic rei peragendæ sese obtulit: tum Minerua dicitur hoc propugnaculum extruxisse, in quod se reciperet, cetum deuitans. Homerus autem à Troianis & Minerua illud extructum fuisse dicit.

e λέων ὡς Σίντης,] Eleganti comparatione indicat, quàm generosè & fortiter aduersus hostē Achilles irruerit: illa ab animalium omnium generosissimo leone desumpta est: vbi illius natura, quoad fortitudinem, egregiè indicatur, in qua videamus quid sit notatu dignum. Primùm ergo dicit, πρῶτον μὲν ἀπίζων. Solet enim leo, cùm à venatoribus vrgetur, primò quasi illos contemnere, & ideò restitans cedit, crebroq; subsistens, vt aliàs quoq; annotauimus, quod Homerus aliàs appellauit σύντροπαλίζειν, Oppianus ἐπιστροφάδην νέεσθαι. Irritari autem solet, si vulnus acceperit, & à fuga rictu oris amplissimo (nam, vt ait Aristoteles, leo στόμα ἔχει διμέτρητον) & spumante (ὁ παρέχειν αὐτῷ συχνὸν δηλοῖ, οἵοιά τις καὶ ἐπὶ σύων γίνεται, ait Eustathius) in vulneratorem conuertitur, quem ipse dignoscere creditur, quod etiam Aristoteles scribit, & eius interpres Plinius his verbis: Vulneratus obseruatione mira percussorem nouit, & in quantalibet multitudine appetit, & ad illud allusit Horatius, in Epodo scribens: Quid vt nouerca me intueris, aut vt petita ferro bellua? Tunc verò dicitur cauda sese stimulare ad fortitudinem. quod Aristot. Plinius, & Aelianus scribūt. Quo pacto autem id fiat, videndum est. Eustathius ait, Φασὶ δέ τινες κέντρον εἶναι μέλαν τῇ τοῦ λέοντος ἀλκαίᾳ ἤγουν ἐρᾷ, ὡς κερκωπόν· ᾧ μαστίζει τὰς πλευρὰς ἐν καιρῷ μάχης ἐρεθίζων ἑαυτόν. id est: Dicunt autem spiculum inesse nigrum leonis caudæ, quæ Alcæa appellatur, quasi corneū, quo flagellat latera, pugnæ tempore se ipsum excitans. Didymus autem dicit, leonem cùm se eo stimulo pungit, præ dolore magis irritari. ἔχει δέ τι ἐν τῇ οὐρᾷ ἀκαμάτιον τῶν τειχῶν κεντητὸν μέλαν ὡς κερκωπόν (Eustathius dicit κερκαλοῦν fortè melius: κερκώπον siliquæ genus est) ὑφ' ᾧ ἀνυπόμονος, πολεμοῦ ἀρχιέτας ἐκ τῆς ὁδωνῆς. Alij simpliciter dicunt, leonem se cauda verberare, illiusque stimuli cornei nullus præter hos interpretes Græcos, quod sciam, meminit. Aelianus tamen dicit, caudæ verberibus quasi subditis stimulis se excitare, πρὸς γοῦν ἐπιόντα αὐθίστασθαι, τὸν ἀλκαίαν ἐπισείων, καὶ ἐλίττων καὶ τοῖς πλευροῖς, ἃ τὲ ἐγείρει αὐτὸν ὥσπερεῖ νεανίᾳ μύωπι. Sed vt vides, illud comparatiuè dictum est. Porrò ἀλκαίαν idcirco dici leonis caudam volunt, quòd per eam se εἰς ἀλκὴν stimulet, id est, ad fortitudinem & robur: quanquam & alio modo interpretentur, & de alijs etiam animalibus intelligant. Hoc autem leonis factum ad Cæsarem etiam transtulit Lucanus libro primo his verbis:

Inde moras soluit belli, tumidumq; per amnem
Signa tulit properè: sicut squallentibus armis
Aestiferæ Libyes, viso leo comminus hoste
Subsedit dubius, totam dum colligit iram.
Mox vbi se sæuæ stimulauit verbere caudæ,
Erexitq; iubas, vasto & graue murmur hiatu
Infremuit: tum torta leuis si lancea Mauri
Hæreat, aut latum subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti securus vulneris exit.

Quæ proculdubiò ex hoc loco Homerico adumbrata sunt. Sed ne prætereamus Alexandri Aphrodisæi hac de re sentētiam. Is Problem. 149. quærit, cur quàm plurima animantia caudas motant, cùm notos agnoscunt: leo verò etiam latus verberat, cùm irascitur, eodemque modo taurus? Respondet autem: Quia, inquit, tergi medullam ad caudam vsque pertinentem habent, quæ in se motiuam animalemque vim continet. Igitur cùm animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominum excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior & promptior est. Leonum verò & Taurorum anima, vt per iram affici potest cum natura, sic eandem naturam propterea moueri vehementiùs cogit: vt etiam homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. Cùm enim illicò vlcisci animus nequeat, alio quodā modo feruorem suum extinguit id est ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eius remedio. Hæc Aphrodisæus, quāuis illius esse Problemata illa negabat olim Theodorus Gaza.

f αἰνέαι, ἦ σὺ πάρος γε ὁμίλει] Solet in monomachijs Poëta inducere Heroas primùm verbis, deinde re ipsa disceptantes. Vnde tā lōga

oritur inter Achillem & Aeneam confabulatio. Primùm Achilles Aeneæ audaciam demiratus, quòd aduersum se non vereretur congredi, suspicatus rei alicuius ingentis proposito præmio eum sic fuisse incitatum, rogat an aliquod è duobus sit, vt ei nimirum spem regni fecerit ea conditione Priamus vt secum congrederetur, vel agrum illi in mercedem Troiani idcirco sint polliciti. Ea sic ἐξεφαντάζει Achilles: Ne crede, inquit, Aenea, tam vacuum à mente futurum Priamum, vt tot sibi superstitibus filijs, quibus iure regni debetur hæreditas, sceptro se in tui gratiam spoliet. Proinde vana & futilis est illa tua expectatio, & malè omnino illud tibi euenturum speras, hoc etiam dato, vt me viceris. Idem de agro tibi sentiendum est. Ecquid enim ab eo victoriam te reportaturum confidis, cuius tu fortitudinem iam semel expertus es, cùm me fugeres, & tamen nisi te Iupiter seruasset, mea manu concidisses? quasi dicat: Deberes ex alieno periculo fieri sapientior & cautior, quantò magis ergo ex proprio oporteret? Hæc cùm ita sint, iubeo vt saluus & incolumis ad tuos redeas, antequam cum tuo incommodo meum robur experiaris. Re autem iam confecta sapere stulti est planè hominis, & imprudentis.

g ἦ ἐ μέμνη ὅτε περ σεβὼν ἄπο] Hoc etiam commemorat Aeneas suprà cum Apolline verba faciēs. Hanc Aeneæ fugam Demetrius Scepsius ad suam patriam referebat, dicens eam fuisse Aeneæ regiam medio sitam loco inter Aeneæ ditionem & Lyrnessum, in quam dicatur fugisse Achille persequente. Sic enim loquitur Achilles, ἦ ἐ μέμνη, &c. nam integrum hunc locum citat apud Strab. lib. 13. Fuit autem Aeneæ ditio in agro Dardanio, vt docetur ibidem, quem ad Idam fuisse ex hoc loco conijcio: ait enim Achilles, σεῦα κατ' ἰδαίων ὀρέων, &c.

Τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Πηλεΐδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσι γε νηπύτιον ὡς
Ἔλπεο δηθήξεσθαι· ἐπεὶ οἶφα οἶδα καὶ αὐτὸς,
Ἠμὲν κερτομίας, ἠδ' ἀΐπυλα μυθήσασθαι·
Ἴδμεν δ' ἀλλήλων γενεὴν, ἴδμεν δ' ἀνέρας,
Πρόκλυτ' ἀκούοντες ἔπεα θνητῶν ἀνθρώπων·
Ὄψει δ' οὔτ' ἄρ πω σὺ ἐμὰς ἴδες, οὔτ' ἄρ' ἐγὼ σάς.
Φασί σε μὲν Πηλῆϊ ἀμύμονι, ἔκγονον εἶναι,
Μητρὸς δ' ἐκ Θέτιδος καλλιπλοκάμου ἁλοσύδνης·
Αὐτὰρ ἐγὼν υἱὸς μεγαλήτορος Ἀγχίσαο
Εὔχομαι ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ μοι ἔς Ἀφροδίτη.
Τῶν δὴ νυῦ ἕτεροί γε φίλον πόσθα κλαύσουσιν)
Σήμερον· ἀ γάρ φημ' ἐπέεσσί γε νηπυτίοισιν
Ὧδε διαμπερὲς ἐλθόντε, μάχης ἐξαπονέεσθαι·
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
Ἡμέτερον γενεὴν (πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασι·)
Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς·
Κτίσσε δ' Δαρδανίην, ἐπεὶ οὔπω Ἴλιος ἱρὴ
Ἐν πεδίῳ πεπόλισο πόλις μερόπων ἀνθρώπων·
Ἀλλ' ἔτι πὰρ πρώτεσσιν ὀρέσκῳοι πολυπίδακες Ἴδης.
Δάρδανος αὖ τέκεθ' υἱὸν Ἐριχθόνιον βασιλῆα,
Ὃς δὴ ἀφνειότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
Τῷ τρισχίλιαι ἵπποι ἐλ* κάτα βεβριθέοντο
θήλειαι, πώλοισιν, ἀγαλλόμεναι ἀταλῇσι·
Τάων καὶ Βορέης ἠράσσατο βοσκομενάων,
Ἵππῳ δ' εἰσάμενος παρελέξατο κυανοχαίτῃ.
Αἱ δ' ὑποκυσάμεναι ἔτεκον δυοκαίδεκα πῶλους·
b Αἱ δ' ὅτε μὲν σκιρτῷεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν,
Ἄκρον ἐπ' ἀθερίκων καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων·
Ἀλλ' ὅτε δὴ σκιρτῷεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης,
Ἄκρον ἐπὶ ῥηγμῖνος ἁλὸς πολιοῖο θέεσκον.
Τρῶα δ' Ἐριχθόνιος τέκετο Τρώεσσιν ἄνακτα.
Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ἶλός τ', Ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης,
Ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
c Τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διῒ οἰνοχοεύειν,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Ἶλος δ' αὖ τέκετ' ἀμύμονα Λαομέδοντα·
Λαομέδων δ' ἄρα Τιθωνὸν τέκετο, Πρίαμόν τε,
Λάμπον τε, Κλυτίον θ', Ἱκετάονά τ' ὄζον Ἄρηος·
Ἀσσάρακος δ' ἦν Καπυν· ὁ δ' αὖ Ἀγχίσην τέκε παῖδα.
Αὐτὰρ ἐμὲ Ἀγχίσης, Πρίαμος δ' ἔτεχ' Ἕκτορα δῖον.
Ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι·
Ζεὺς δ' ἀρετὴν ἀνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε.
Ὅππως κεν ἐθέλῃσιν· ὃ γὰρ κάρτιστος ἁπάντων.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ὡς,
Εἷατ' ἐν μέσῃ ὑσμίνῃ δηιοτῆτος.

Huic autem rursus Aeneas respondit, dixitq;,
Pelide, ne iam me verbis puerulum tanquam
Speres te territurum: quoniam planè scio & ipse
Et conuitia & indecentia etiam loqui, (rentes.
Nouimus quidem alter alterius genus, scimus & pa-
Passim diuulgata audiētes verba mortaliū hominū:
Visu tamen minimè tu meos vidisti, neq; vicissim ego
Aiunt te quidem Pelei præclari prolem esse: (tuos.
Matre verò ex Thetide pulchricoma marina nym-
At ego filius magnanimi Anchisæ (pha:
Glorior prognatus esse: mater autem mihi est Venus:
Horum iam nunc alterutri.q. charum filium plora-
Hodie: non enim puto verbis puerilibus (bunt
Sic diremptos à pugna redituros esse.
Quòd si autem vis & hæc intelligere, vt bene scias
Nostrum genus (multi sanè ipsum viri norunt)
Dardanum primùm genuit nubicogus Iupiter:
Condiditq; Dardaniā, quoniā nōdum Ilium sacrum
In cāpo conditū erat oppidū diuersilinguiū hominū,
Sed adhuc submontana habitabant fontosæ Idæ.
Dardanus rursus genuit filium Erichthoniū regem,
Qui tum ditissimus erat mortalium hominum:
Huius ter mille equæ paludem circa pascebantur
Fœminæ, pullis exultantes teneris:
Has autem Boreas amauit pascentes, (benti.
Equoq; assimilatus condormiuit cæruleas iubas ha-
Hæ verò grauidæ factæ pepererunt duodecim pullos:
Istæ autem quando saltarent in fertili aruo,
Per summū spicarū fructū currebant, neq; frāgebant:
At quum iam saltarent super lata dorsa maris,
In summitate littoris maris albentis currebant.
Troëm autem Erichthonius genuit Troianis Regem:
Ex Troë autē rursum tres filij inculpati geniti sunt,
Ilusq; Assaracusq;, & diuinus Ganymedes,
Qui tum pulcherrimus fuit mortalium hominum,
Quem etiam rapuerunt dij, Ioui vt pocillator esset,
Pulchritudinem ob suā, vt immortalibus interesset.
Ilus autē rursus genuit filium præclarū Laomedonta:
Laomedon autem Tithonum genuit, Priamumq;,
Lampumq;, Clytiumq;, Hicetaonemq; ramum Martis:
Assaracus aūt Capym: hic. a. Anchisem genuit filium:
Sed me Anchises: Priamus. a. genuit Hectorē diuinū.
Ex hoc sanè genere & sanguine glorior esse.
Iupiter autem virtutem viris augetq; minuitq;,
Prout voluerit: ille enim potentissimus est omnium.
Sed agè, ne amplius hæc dicamus pueruli veluti,
Stantes in medio conflictu pugnæ:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ᾽· ἐπὶ αὐ νηὸς ἑκατόζυγον ἄχθος ἄροιτο.
Σχεπτὴ γὰ γλῶσσ᾽ ἐστὶ βροτῶν, πολέες δέ τ᾽ ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι· ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Οἷόν πως εἶπησθα ἔπος, τοῖόν κ᾽ ἐπακούσαις.
Ἀλλὰ * τίη ἔριδας καὶ νείκεα νῶϊν ἀνάγκη
Νωΐτερον ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥστε γυναῖκας,
Αἵτε χολωσάμεναι ἔριδος πέρι θυμοβόροιο
Νωΐτερον᾽ ἀλλήλῃσι μέσῳ ἐς ἀγυιὰ ἴασιν,
* Πολλ᾽ ἐτεά τε καὶ οὐκὶ χόλος δέ τε κωτὸν ἐέλδῃ.
Ἀλκῆς δέ᾽ οὔ μ᾽ ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις μεμαῶτα,
Πρὶν χαλκῷ μαχέσασθαι ἐναντίον. ἀλλ᾽ ἄγε θᾶσσον
Γουσώμεθ᾽ ἀλλήλων χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ἦ ῥα, καὶ ἐν * δείνῳ σάκεϊ ἤλασε χάλκεον ἔγχος,
* Σμερδαλέῳ μέγα δὲ ἀμφὶ σάκος μύκε δίου ἀκωκή.
Πηλείδης δὲ σάκος μὲν ἀπὸ ἔο χεῖρὶ παχείῃ
Ἔσχετο ταρβήσας. Φάτο γὰρ ὁλιχόσκιον ἔγχος
Ῥεῖα οἱ ἐλάσσεσθαι μεγαλήτορος Αἰνείαο·
[d] Νήπιος, ὃς ἐνόησε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ὡς ἀ ῥηϊδίως ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι, ὅς τις ἵκηται.
Οὐδὲ τότ᾽ Αἰνείαο δαΐφρονος ὄβριμον ἔγχος
Ῥῆξε σάκος· χρυσὸς γὰρ ἐρύκακε, δῶρα θεοῖο·
Ἀλλὰ δύω μὲν * ἔλασε διὰ πύχας, αἱ δ᾽ ἄρ᾽ ἔτι τρεῖς
Ἦσαν· ἐπεὶ πέντε πύχας ἤλασε Κυλλοποδίων,
Τὰς δύο, χαλκείας, δύο δ᾽ ἔσθεν καστιτέροιο,
Τὰς δύο μὲν, χρυσοῖο, τῇ ῥ᾽ ἔσχεν * χάλκεον ἔγχος.
Δεύτερος αὖτ᾽ Ἀχιλεὺς ποδάρκης ὁλιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Αἰνείαο κατ᾽ ἀσπίδα παντοσ᾽ ἴσην,
Ἀντυγ᾽ ὑπὸ πρώτην, ᾗ λεπτότατος θὲν χαλκός·
Λεπτοτάτη δ᾽ ἐπέην ῥινὸς βοός, ἣ ἦ * δὲ ποδὶ
Πηλιὰς ἤιξεν μελίη, λάκε δ᾽ ἀσπὶς ὑπ᾽ αὐτῆς.
Αἰνείας δ᾽ ἐάλη, καὶ ὑπὸ ἕθεν ἀσπίδ᾽ ἀνέσχε
Δείσας. ἐγχείη δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὲρ νώτοιο ἐνὶ γαίῃ
Ἔστη ἰεμένη, δὲ δ᾽ ἀμφοτέρους ἔλε κύκλος
Ἀσπίδος ἀμφιβρότης. ὁ δ᾽ ἀλδάμενος δόρυ μακρὸν,
Ἔστη, καδδὲ ἄχος οἱ χύτο μυελὸν ὀφθαλμοῖσι,
Ταρβήσας ὅ οἱ ἄγχι πάγη βέλος, αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐμμεμαὼς ἐπόρουσεν ἐρυτάμενος ξίφος ὀξύ,
Σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δ᾽ ἑρμάδιον λάβε χειρὶ
Αἰνείας, μέγα ἔργον, ὃ δύο γ᾽ ἄνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ᾽· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἷος.
Ἔνθα κεν Αἰνείας μὲν ἐπασσύμενον βάλε πέτρῳ,
Ἢ κόρυθ᾽, ἥ ἑ σάκος, τό οἱ ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον.
Τὸν δέ κε Πηλείδης χειρὸν ἄορι θυμὸν ἀπηύρα,
Εἰ μὴ ἄρ᾽ ὀξὺ νόησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Αὐτίκα δ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖς μῦθον ἔφατο.
[e] Ὢ πόποι, ἦ μοι ἄχος μεγαλήτορος Αἰνείαο,
Ὃς τάχα Πηλείωνι δαμεὶς ἄϊδόσδε κάτεισι,
Πεφόμενος μύθοισιν Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Νήπιος· οὐδέ τι οἱ χραισμήσει λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλὰ * τίη νῶϊν οὗτος ἀναίτιος ἄλγεα πάσχει,
Μὰψ αὔτως ἀλλοτρίων ἀχέων, κεχαρισμένα δ᾽ αἰεὶ
Δώσετ᾽ θεοῖσι δόμεναι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
Ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽, ἡμεῖς πέρ μιν ὑπ᾽ ὀκνηρὸς θανάτοιο ἀγάγωμεν,
Μήπως καὶ Κρονίδης κεχολώσεται, αἴκεν Ἀχιλλεὺς
Τόνδε κτείνειεν. μόρσιμον δέ οἱ ἔπλετο μοῖρα,
Ὄφρα μὴ ἄσπερμος γένεὴ καὶ ἄφαντος ὅλητο

Licet enim ambobus opprobria loqui
Multa valdè, neq; nauis centiremis onus portaret.
Volubilis.n.lingua est hominũ: multiq; insũt sermones
Omnigeni: verborũ.a. multa profusio hinc atq; inde:
Quale dixeris verbum, tale etiam audies.
Sed quid rixis & opprobrijs nobis necesse est χ. πῆ
Contendere mutuò contrà, vt mulieres,
Quæ irata contentione pro pernicioſa
Contendunt mutuò, mediam in viam euntes,
Multa vera & non: ira autem & ista iubet. χ. πολλά τε ὀνῶ
A virtute autem non me verbis auertes alacrem,
Priusquam ære pugnes contrà: ſed agè ocyus
Experiamur mutuò æreis lanceis. (am haſtam
Dixit vtiq;, & in grauem clypeum impegit are- χ. δεινῷ
Vehementer. valdè autem circa clypeum crepuit haſtæ cuſpis. χ. Σμερδαλέῳ
Pelides autem ſcutum quidem à ſe manu craſſa
Tenuit perterritus. putabat enim longam haſtam
Facilè penetraturam eſſe magnanimi Aeneæ:
Stultus: neq; cogitabat in mente & in animo,
Quod non facilè poſſunt deorum glorioſa dona
A viris mortalibus perrumpi, & cedere eis.
Neq; tunc Aeneæ bellicoſi fortis haſta
Rupit clypeum: aurum enim inhibuit, dona Dei:
Sed duas quidem adegit per plicas: hæ aũt adhuc tres χ. ἤλασε
Erãt, quoniã quinq; plicas ſuperinduxerat Vulcanus,
Duas æreas, duasq; intus ſtanni:
Vnam verò auream: qua detenta eſt ærea haſta. χ. μείλινον
Secundò autem rurſus Achilles emiſit longã haſtam,
Et iaculatus eſt Aeneæ ad ſcutum vndiq; æquale,
Oram ſub primã, vbi tenuiſſimũ currebat æs, (nitus
Tenuiſſimũ etiã inductũ erat corium bouis, ipſáq; pe- χ. ἀμφὶ σάκος
Pelias tranſiuit fraxinus: reſonuit. a. ſcutum ſub ipſa:
Aeneas autem contractus eſt, & à ſe ſcutum tenebat
Timens: haſta autem ſupra dorſum in terra
Stetit emiſſa. nam vtroſq; diſruperat orbes (gam
Clypei cingentis hominẽ: hic.a. deuitans lanceã lon-
Conſtitit: dolor autem illi offuſus eſt plurimus oculis:
Territus quòd prope eum fixum erat telũ: ſed Achil-
Promptus irruit diſtringens enſem acutum, (les
Terribiliter clamans: at ſaxum accepit manu
Aeneas magnũ pondus, quod non duo viri ferrent,
Quales nũc homines ſunt: is.a. ipſũ facilè verſabat &
Tum Aeneas quidẽ irruentem petijſſet ſaxo, (ſolus.
Vel ad galeã vel ad ſcutũ, qd̃ ab eo defendiſſet triſtẽ
Hũc.a. Pelides ppè enſe anima priuaſſet, (pniciem:
Niſi mox animaduertiſſet Neptunus quaſſator terræ:
Statim, a. inter immortales deos verbum locutus eſt,
Heu certè mihi dolor ob magnanimum Aeneam,
Qui citò à Pelide domitus ad infernum deſcendet,
Perſuaſus verbis Apollinis longè iaculantis,
Stultus: neq; eum iuuabit aduerſus triſte exitium.
Sed cur hic nunc innocens dolores patitur χ. δὲ
Frustrà ob alienas miſerias, grata autem ſemper
Munera dijs exhibet, qui cælum latum habitant?
Sed agite, nos ſaltem ipſum à morte ſubducamus,
Ne fortè & Saturnides iraſcatur, ſi Achilles
Hunc interimat. fatale autem ei eſt euitare,
Vt ne ſine ſemine genus & prorſus extinctum pereat

Δαρδανίδης, ὃν Κρονίδης περὶ πάντων φίλατο παίδων,
Οἳ ἔσθεν ἐξεγένοντο γυναικῶν τε θνητάων.
[f] Ἤδη γὰρ Πριάμοιο γενεὴ ἠχθήρε Κρονίων·
Νῦν δ' ἤδη Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη,
[g] Ἐννοσίγαι, αὐτὸς δὲ μὴ φρεσὶ σῇσι νοήσῃ
Αἰνείαν, ἤ κεν μιν ἐρύσσεαι, ἤ κεν ἐάσῃς
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ δαμήμεναι ἐνθλὸν ἐόντα.
Ἦ τοι μὲν γὰρ νῶϊ πολεῖς ὠμόσσαμεν ὅρκους
Πᾶσι μετ' ἀθανάτοισιν ἐγὼ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη,
Μήποτ' ἀπὸ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ἦμαρ,
Μηδ' ὁπότ' ἂν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται
Δαιομένη, δαίωσι δὲ δῃῖοι υἷες Ἀχαιῶν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ' ἴμεν αἰὲν ἀνὰ τε μάχλην καὶ διὰ κλόνον ἐγχείάων,
[f] Ἷξε δ' ὅθ' Αἰνείας ἠδὲ κλυτὸς ἦεν Ἀχιλλεύς.
[h] Αὐτίκα τῷ μὲν ἔπειτα κατ' ὀφθαλμῶν χέεν ἀχλὺν
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ· ὁ δ' ἐκ μελίαο δόρυσθεν
Ἀσπίδ' ἐρύσσατο μεγαλήτορος Αἰνείαο·
Καὶ τὴν μὲν προθέλυμνον ποδῶν Ἀχιλῆος ἔθηκεν,
Αἰνείαν δ' ἐπέσευε διὰ χθονὸς ὑψόσ' ἀείρας·
Πολλὰς δ' ἴσχεας ἡρώων, πολλὰς δ' ἡνίοχων
Αἰνείας ὤσειε θοὴν διὰ χεῖρὸς ὀρέσθαι·
[f] Ἷξε δ' ἐπ' ἐσχατιὴν πολυάικον πολέμοιο·
Ἔνθα δ' Καύκωνες πόλεμον μεταδωρήσονται·
Τῷ δ' μάλ' ἐγγύθεν ἦλθε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Αἰνεία, τίς σ' ὧδε θεῶν [g] ἀτέουτα κελεύει
Ἀντὶ Ἀχιλλῆος πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Ὅς σεῦ ἅμα κρείσσων καὶ φίλτερος ἀθανάτοισιν;
Ἀλλ' ἀναχωρῆσαι, ὅτε κεν συμβλήσεαι αὐτῷ,
[i] Μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον Ἄϊδος εἰσαφίκῃαι·
Αὐτὰρ ἐπεί κ' Ἀχιλεὺς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Θαρσύνεσθαι δ' ἤπιτα μὴ πρώτοισι μάχεσθαι.
Οὐ μὲν γάρ τις σ' ἄλλος Ἀχαιῶν ἐξεναρίξει.

Ὣς εἰπὼν, λίπεν αὐτόθ', ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα·
Αἶψα δ' ἔπτ' Ἀχιλῆος ἀπ' ὀφθαλμῶν σκέδασ' ἀθεσπεσίῳ. ὁ δ' ἔπειτα μέγ' ἔξιδεν ὀφθαλμοῖσιν (χλυὺ
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμὸν,

Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι
Ἔγχος μὲν τόδε κεῖται ἀπὸ χθονὸς, ἀνδρὸς δέ τι φῶτα
Λάζομαι τῷ ἐφέπεσθαι, ἐπεὶ μάλα πολλὰ μενοινᾷ.
Ἦ ῥα καὶ Αἰνείας φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἦεν, ἀτὰρ μιν ἔφην μάψ αὔτως ἀνέσεσθαι.
Ἐρρέτω· οὔ οἱ θυμὸς ἐμεῦ ἔτι πρηθέα δύναι
Ἐστειν, ὃς καὶ νῦν φύγῃ ἄσμενος ἐκ θανάτοιο.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Δαναοῖσι φιλοπτολέμοισι κελεύσας,
Τῶν ἄλλων Τρώων πρήσσομαι αὐτίος ἐλθών.

Dardani, quẽ Saturnides præ omnibus dilexit liberis
Qui ex se nati sunt mulieribusq; mortalibus.
Iam enim Priami genus odit Saturnius:
Nunc autem iam Aeneæ vis Troianis imperabit,
Et filij filiorum, qui quidẽ in posterum nati fuerint.
Huic aũt respõdit deinde pulchris oculis veneran-
Neptune, ipse tu in mentibus tuis respice (da Iuno:
Aeneam, an ipsum seruabis, an sines
A Pelide Achille interfici fortem existentem.
Nam sanè nos multa iurauimus iuramenta
Omnes inter deos, ego & Pallas Minerua,
Nunquam à Troianis auersuras esse malum diem,
Neq; si quando Troiæ infesto igne tota flagraret
Incensa, incendant autem bellicosi filij Achiuorum.
Sed postquã hoc audiuit Neptunꝰ quassator terræ,
Perrexit ire perq; pugnam, & per strepitũ hastarum.
Peruenit autẽ vbi Aeneas, & inclytus erat Achilles:
Confestim.v.huic qdẽ deinde ob oculos fudit caliginẽ
Pelidæ Achilli: hic autem lanceam bene ferratam
Scuto extraxit magnanimi Aeneæ,
Et hanc quidem ante pedes Achillis posuit:
Aeneam aũt agilẽ reddidit à terra in altum tollẽs:
Multos aũt ordines Heroum, multosq; etiã equorum
Aeneas supersiliebat dei à manu actus:
Peruenit aũt ad extremam partem impetuosi belli:
Ibi verò Caucones ad bellum armabantur:
Hunc.a.valdè propè venit Neptunus quassator terræ,
Et ipsum vociferans verbis velocibus allocutus est:
Aenea, quis te sic deorum tui negligentem iubet
Contra Achillem præliari & pugnare,
Quite simul melior, & charior immortalibus?
Sed recede quandocunq; obuiaueris ipsi,
Ne & præter fatum domum Plutonis ingrediaris.
Sed postquã Achilles mortẽ & fatũ assecutus fuerit,
Audens deinceps inter primos pugna.
Non enim aliquis te alius Achiuorum interficiet.
Sic fatus, reliquit illic postquã significauit omnia:
Mox verò deinde Achillis ab oculis dispersit nebulam
Densam: hic autem deinde clarè vidit oculis:
Indignabundus autẽ dixit erga suũ elatum animũ:
Papè certè magnum miraculum hoc oculis video:
Hasta quidem hæc iacet in terra, neq; virum
Video in quem emisi, interficere cupiens:
Certè & Aeneas dilectus immortalibus dijs
Erat, sed ipsum putabam frustrà sic gloriari.
Valeat, non ei animus me amplius experiri
Erit, qui & nunc fugit lubens à morte.
Sed agè, iam Danaos bellicosos adhortatus,
Alios Troianos experiar obuius veniens.

COMMENTARIVS.

[a] πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσι] Achillis orationem altera oratione retundit Aeneas, eoq; se inferiorem non esse docere conatur, sed indirecto, vt credo, argumento, in quo anteà ab eodem peccatum fuisse monebamus. Etenim à generis splendore se commendat, à quo tamen fortitudo non descendit: quæ propria & insita nobis non est, non habemus quòd ob alienam gloriemur.

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipsi, Vix ea nostra voco —.

Hac autem occasione arrepta inserit Poëta Troianæ historiæ partem præcipuam, quod ad regnum & ipsum tandem Aeneam pertinebat. Docet enim regum Troianorum successionem vsque ad Priamum, cui nos aliunde lucem clariorem faciemus. Res itaque sic se habet. Dardanus, vt ex Lycophronis interprete, Tzetze & alijs collegit Canterus Nou. lect. lib. 1. cap. 1. è Samothracia proficiscens, siue diluuio territus, siue fratris infortunio commotus fuit, ad oppositum ex altera ripa collem enatauit: vbi cùm sedem vellet figere, Apollinis oraculo, ne id faceret, monitus est, quòd iste collis Atæ seu Noxæ sacer esset, ideóque eius incolas infortunium maneret. Inde Dardanus ad alium collem, qui Scamandrius dicebatur, concessit, & in eo Dardaniam vrbem extruxit. Posterioribus deinde temporibus Ilus, cùm in certamine victoriam obtinuisset, assumptis iuuenibus quinquaginta & totidem puellis, vaccam quandam vagantem secutus est: quoniam ita iusserat oraculum, vt, vbi illa primùm

primùm procubuisset, vrbem conderet. Tandem ad Noxæ collem, à quo Dardanus abactus fuerat, deuenit, ibique Ilium extruxit. Hæc se de antiquitate Troiana reperisse dicit Canterus. Sed tota historia in studiosorũ gratiam altiùs est repetenda. Atlas ex Pleione Oceani filia septem suscepit filias, quæ Pleiades cognominatæ sunt, inter quas Electra fuit, quam Iupiter compressit, & ex ea nati sunt Iasion & Dardanus. Iasion cùm Cererem depetiret, eique vim inferret, fulmine ictus interijt. At Dardanus fratris interitu (vulgatum Lexicon Poëticum tradit à Dardano Iasium interemptum, nescio vnde) mœstus Samothrace relicta in obiectam continentem tranauit, vbi Teucer Scamandri fluminis, Idææque Nymphæ filius regnabat: ab eo etiam qui regionem illam incolebant, Teucri vocabantur. A' quo Dardanus acceptus hospitio, atque in regni partem admissus, Bateam eius filiam in matrimonium duxit, ac vrbem Dardanum condidit. Mortuo Teucro vniuersam prouinciam Dardaniam appellauit: filios habuit duos, Ilum & Erichthonium: quorum ille sine liberis decessit, hic ducta Astyoche Simoëntis filia Troëm suscepit: qui regnum adeptus regionem sui nominis Troiam fecit: ductaque Callirrhoë Scamandri filia, Cleopatram ex ea filiã sustulit: mares autem tres Ilum, Assaracum, & Ganymedem. Ilus cùm in Phrygiam perueniisset, atque inibi ab Rege propositum certamen nactus esset, palęstra vicit, deditque illi rex præmij loco pueros quinquaginta & totidem puellas. At hæc ex oraculi sententia discolorem bouem adiecit, monuitque, vt vbi ea procubuerit, vrbem conderet. Hic bouem ipsam insequitur. Ea verò, simul atque ad Ates Phrygiæ tumulum (vel collem) peruenit, humi procumbit: quo in loco Ilus vrbem ab se conditam, Ilium nominauit. Hic Eurydicem Adrasti filiam vxorem cepit, ex qua Laomedontem genuit: cui Strymo Scamandri filia, secundum quosdam, secundum alios Placia Atrei, & ex aliorum opinione Leucippi filia nupsit: ex qua Tithonum, Lamponem, Clytum, Icetaonem & Podarcem, qui posteà dictus est Priamus: fœminas autem Hesionem, Cillamque & Astyochem procreauit. Assaracus verò ex Hieromneme Simoëntis filia Capyn suscepit: cuius, & Themidis Ili filiæ Anchises filius fuit: ex hoc & Venere Aeneas & Lycus, qui sine liberis decessit, nati sunt. Ganymedes verò ob corporis formam raptum per Aquilam Iupiter Deorum pincernam in cœlo constituit. Quæ omnia Apollodorus scribit lib. 3. de orig. Deorum. Lubenter autem in hunc locum transcribi voluimus, vt hæc origo Troianorum & ipsius Aeneæ melius illustraretur. Neq; grauabimur ipsum Diodorum Siculum Rerum antiq. lib. 4. audire eadem scribentem, in eorum gratiam, quibus semper libri ad manus non sunt. Prouinciæ Troadi, inquit, prout vertit Pogius Florentinus, primus imperauit Teucrus, ex fluuio Scamandro atq; Idæa Nympha genitus: vir quidẽ egregius, & qui populos subditos Teucros ab se nominauit. Teucro nata est filia, quã Dardanus Iouis filius vxorẽ sumpsit: regnoq; succedens, gentẽ de suo nomine Dardaniã dixit. Vrbem præterea sui nominis iuxta littus cõdidit. Huius Erichthonius filius primùm felicitate excelluit, & fortunis, quẽ & Homerus (hoc loco) scribit ditissimũ hominẽ fuisse, cui tres mille erant equi pascentes prata. Erichthonio natus est Tros, qui à se populos Troadas appellauit. Hic tres suscepit filios, Ilũ, Assaracũ, Ganymedẽ. Ilus cãpestria loca ad habitandũ eligens, vrbẽ insignẽ in Troade cõdidit, à se Ilium appellatam. Huius filiũs Laomedon Tithonum genuit, ac Priamum. Tithonus in Asiam orientem versus vsq; in Aethiopiam militans, dicitur genuisse ex Ida filium nomine Memnonem: qui cùm Troianis auxilium tulisset, postea ab Achille est interfectus. Priamus ex Hecuba vxore cùm alios multos tum Hectorem genuit: qui vir præclarus Troiano in bello fuit. Assaracus Dardanis imperans Capym genuit, ex quo Anchises natus est, exque eo & Venere Aeneas Troianorum clarissimus. Videndus est Dionys. Halic. antiq. Rom. lib. 1. Ganymedes omnium formosissimus à Dijs raptus est in pincernam Iouis. Hæc Diodorus pariter cum Homero, nisi quòd duos tantùm Laomedontis filios dicat, & Homerus quinque enumeret, vt itidem Apollodorus. Porrò hanc generis sui narrationem Aeneæ tribuit satis intempestiuo tempore, vt videtur: quod & ipsemet agnoscens paulò pòst dicit, ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, quasi dicat: Agè verò Achilles, superfluum & intempestiuum est hoc nostrum colloquium: re nobis est demonstrandum, nos à tanta generis nobilitate factis non discrepare, quod ego hodierno die comprobabo. Ideò etiam prolixæ illi narrationi subiunxit: Hæc est origo generis mei, sed virtus à Ioue est. quasi dicat: Noli existimare hæc ideò à me commemorata, vt fortiorem me idcirco tantùm putem: noui enim non esse hoc à parentibus, sed Dei munus, quòd ipse cuilibet largiri potest: proinde ne crede tam prolixa me oratione vsum, vt congressum tuum subterfugerem, & verbis solùm negotium istud peragi retur. Hoc enim muliebre est, & res admodum facilis. Ecquis enim opprobrijs se inuicem proscindendi finem fecerit? Quare agè, & experiamur quid vterque nostrũm possit.

b αἱ δ' ὅτε μὲν σπερχθεν] Eleganter leuitatem, agilitatem & celeritatem horum pullorum expressit, sed hyperbolicè & conuenienter tamen propter ortum, quem à Borea vento deducunt. Idem de Camilla scripsit Virg. 7. Aeneid.

Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas,
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

c τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ] A' Dijs raptum quoque fuisse Ganymedem, simpliciter dixit Diodorus Homerum sequutus: sed alij, vt Apollodorus, ab Aquila Iouis iussu cùm in Ida monte venaretur, quod Fulgentius Mythol. 1. de bellica præda intelligit: ait enim Iouem aquilæ insignibus pugnasse. Vid. Hyg. Poët. Astron. lib. 2. cap. de aquila. Porrò cùm hoc loco filium Trois faciat Ganymedem Homerus, mirari satis non possum, quid Hyginus diuersa & Homero & sibijpsi duobus locis scribat. Primùm in opusculo fabularum cap. 224. ait eum esse Assaraci filium: sed cap. 271. Erichthonij filium. Rei veritas ex Homero & alijs, quos suprà laudauimus, petenda est. Alia de Ganymedis raptu circumferunt, vt ex nostro Eustathio discimus. Nam alij dicunt raptum eum à Tantalo, mortuumque in venatione, & sepultum in Olympo Mysio: alij dicunt à Minoë, & raptus locum Harpagen appellari: dicunt etiam eum, cùm vis ipsi illata fuisset, de rupe præcipitem se dedisse: quod vt patrem latêret, renunciarunt patri factum commentitium, illum nube & cœli tempestate ac turbine quodam subreptum, vt Iouis esset pincerna.

d νήπιε, ἐδ' ὀνόησε] Stultum appellat Achillem, quod tam fragilem clypeũ sibi esse arbitraretur, vt ab Aeneæ hasta penetrari posset, neque cogitaret ea quæ diuina sunt, à mortalibus perfringi non posse. Enimuerò adeò est imbecilla mortalitas, vt ne quidem iuuante Deo satis sibi tuta plerunq; videatur, vnde cum fortitudine sua timorem etiam aliquem cõiunctum habuit Achilles, quod à Poëta confictum est: vt intelligeremus rem Achilli cum fortissimo etiam heroë, cuius robur extimuerit, fuisse: & hoc pacto Aeneam quoque commendat, cui etiam regnum ipsum Troianum paulò pòst tribuit.

e ἦ πόποι, ἦ μοι ἄχθος] Cùm Neptunus à Græcorum parte esset, mirum videri potest, cur iam Troiano homini auxilietur, quod præuaricatoris esse videtur: quin & reliquos etiam Deos in suam sententiam pellicit. Sed ille oratione sua docet factum istud, quod ipse molitur, culpa carere. primùm, quòd si moriatur, iniustè & sine causa sit moriturus. nam segnius paulò se in hoc bello ideo gerebat Aeneas, quòd illius iniquitatem videret. Iniquum ergo esse arbitratur Neptunus, vt Aeneas propter Paridis scelus occumbat. Deinde, quia pij hominis commiseratione moueatur: tertiò quòd fatum Aeneæ non sit, hodierno die interire. Diuinus est igitur affectus ille, Deum pijs & sanctis viris opitulari, vbi notandum est, intellexisse etiam Poëtam præmia probitatis & sanctitatis suæ homines apud Deum nancisci, quod ipsis in media periculorum turba confidentiæ argumentum non exiguum suppeditat. Quod autem ad secundum spectat, vbi Neptunus ait opem esse Aeneæ ferendam, quòd ei fatum non sit adhuc mori: idem demiror, quod anteà aliquando demiratus sum. Ecquid enim opus est alio auxilio? An potest fatum vllo modo anteuerti? Sed hoc sic interpretor, nimirum vt fatum est Aeneæ hodie Achillis manu non cadere: sic idem esse fatum, vt ipsi Neptunus auxiliaretur: itaque quod ipse facit, non est præter fatum, sed cum ipso fato coniunctum. Videbatur autem vtriusq; herois animo sitate vtriq; paratam mortem, & quasi decretum fati præuersum iri, quod ex rei simplici specie dictum est, & prout ignorantes fati iudicãt. Ecquis enim aliud sentiat, si duos congredi fortiter viderit? Solius ergo Dei est de statuto cuiq; interitus die decernere, vnde quod plerunque homines in eo casu statuunt, solet ipse peruertere. Itaque Neptunus hoc loco inducitur fati Aeneæ gnarus & conscius, proinde ex eodem Aeneæ fert opem.

f ἤδη γὰρ Πελάμοις] Ostendit Neptunus cur seruatum Aeneam velint fata & ipse Iupiter, quia videlicet exosum est iam ipsi genus Priami, credo propter parentis Laomedontis perfidias, & ipsius Priami filiorumq; eius iniustitiam, quam in retinenda Helena exercent. Itaque docet reseruari Aeneam ad ipsum regnum, ex quo Priami gens decidet. Quod nobis examinandum est. Hoc itaque vaticinium quidam interpretati sunt de Romani Imperij ortu & diurnitate, vt in suis etiam Scholijs annotauit Giphanius: quod etiam intellexerit Apollo apud Virg. 3. Aeneid. vbi Aeneæ sic vaticinatur, hunc locum perspicuè adumbrans:

Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris,
Et nati natorum & qui nascentur ab illis.

Sed vt dicam quod sentio, ista Virgilius ad suam detorsit mentem, legisseq; videtur pro πρώτοισιν, παύποσιν. Nam Homerus omnino regnum istud Aeneæ in Troianorum finibus concludit, vt docet Strabo lib. 13. vbi aliæ quoque huius loci interpretationes memo-

rantur, quas huc transferibere è re nostra est. Τὸν δ' Αἰνείαν φασὶν, inquit, μετ' Ἀγχίσῃ τῇ πατρὸς καὶ τῇ πομδὸς Ἀσκανίῳ λαὸν ἀθροίσαντα καὶ πόλιν οἰκήσαι πρὸς τὸν Μακεδονικὸν Ὄλυμπον φασὶν οἱ μὲν πρὸς Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας, κτίσαι Καπύας, ἀπὸ Κάπυος ἡγεμόνος τοὔνομα τῇ πόλει θέσθαι· οἱ δὲ ἐς Αἰγέσταν καταπλεῦσαι τῆς Σικελίας σὺν Ἐλύμῳ (Xylāder vellet legi Ἐλύμῳ) τῷ, καὶ Ἔρυκα, καὶ Λιλύβαιον καταλαβεῖν, καὶ πόλιν τῇ πόλει θέσθαι· οἱ δ' ἐς Αἰγέστην καταπλεῦσαι τῆς Σικελίας σὺν Ἐλύμῳ (Xylāder vellet legi Ἐλύμῳ) τῷ, καὶ Ἔρυκα, & Lilybæum occupasse, & urbem τῇ πόλει θέσθαι· οἱ δ' ἐς Αἰγέστην καταπλεῦσαι τῆς Σικελίας σὺν Ἐλύμῳ (Xylāder vellet legi Ἐλύμῳ) τῷ, καὶ Ἔρυκα, & Lilybæum occupasse, & urbem τραπέζης καὶ ἀπορίαν (malè in vulgatis ἀπέλειαν, vt docuit idem Xylander) & ἅμα ἀναλωθέντων τοῖς ἐπ' αὐτῷ κρέασιν. Οὔτε δὲ μῦθόν τινα τῷ ἄρχειν, & παραδεδωκότα παισὶ παίδων τῷ Δαρδάνῳ αὐτῆς ἀμφανισμένα τὰ τῶν Πελαμιδῶν γένη. Ἤδη γὰρ Πελάμης, &c. ἔτι δ' ἀδιάφορα τῷ Σκαμανδρίῳ Δαρδάνῳ σώζοιτ' ἄν. Πολὺ γὰρ μᾶλλον τοῖς ἑτέροις Δαρδανεῖ τοῖς μέχρι & Γ' πάλιας αὐτὰ τῷ πολάνῳ λέγεσι, & αὐτόθι ποιεῖσι τῷ καταφυλῷ τὰ βία. Τινες δὲ φασιν· Νεῶν δὲ δὴ Αἰνείαο γένος πάντεσσιν ἀνάξει, τὰς Ῥωμαίους λέγοντες. Quæ postrema sententia à Strabone quidem non refellitur, & res olim fuit in ambiguo, an in Italiam Aeneas venerit. Sed Titus Liuius id satis constare dicit, & vt rem indubitabilem refert: quod & Heraclides confirmabat, vt refert Solinus cap. 1. Sed Manetho Aegyptius scribit, anno Dynastiæ Diapolitanorum tertio venisse Aeneam in Italiam ad Latinum & Euandrum Tyrrhenos: vbi Ascanius anno septimo Latinis imperauerit. Optimè & copiosissimè omnium id probat Dionysius Halicarnas. lib. 1. antiq. Roman. vbi post longam narrationem, qua Aeneæ nauigationem in Italiam descripsit. In hanc autem nauigationem, inquit, vt vertit Gelenius, describendam necessariò digressus sum, quandoquidem scriptores partim negant Aeneam cum Troianis venisse in Italiam, partim alium quendam venisse dicunt, non Anchisæ ac Veneris filium: quidam Ascanium Aeneæ filium, alij quosdam alios. Sunt qui Veneris filium Aeneam deducta manu suorum in Italiam, domum reuersum apud Troiam regnasse, & post obitum reliquisse regni successorem Ascanium, eiusque progeniem tenuisse id regnum longo tempore: vt opinor decepti, non rectè intellectis versibus Homericis. nam is Poëta in Iliade sua facit Neptunum Aeneadum fata prædicentem in hanc sententiam: νῦν δὲ δὴ αἰνείαο βίη πρώεσσιν ἀνάξει Καὶ παῖς παίδων, τοί κεν μετόπισθε γένωνται. Intelligentes igitur Homerum sciuisse horum virorum imperium in Phrygia, quasi verò non posset in Italia regnum Troianorum tenere, reditum Aeneæ commenti sunt. Sed quid vetabat, ne Aeneas Rempub. sociorum administraret, vel apud exteros? &c. nam hoc argumentum pluribus author ille persequitur. Vnde vides diuersitatē in Strabone & Dionysio, quod ad huius loci explicationem. Deus nouit vtrum sit verius, vt ipsius Halicarnassæi verba eodem libro vsurpem. Siue ergo apud Troiam, siue alibi regnum Aeneæ fato promittitur: sciendum est, quod ex Acusilao refert Didymus, Venerem cùm rescisset (πρώτῃ ἐκπεσόντων) Priamidarum dissipato imperio, Anchisæ posteros regnaturos, Anchisæ iam ætate prouecto & senescente concubuisse: vnde cùm Aeneam peperisset. & prætextum euertendæ Priamidarum potestatis quæreret, dicitur Paridem Helenæ desiderio inflammasse: qua rapta specie quidem externa Troianis auxiliabatur, sed reuera eorum victoriam quasi mercata est, ne omnino desperantes Helenam restituerent, id est, sub vmbra sui præsidij, quod ipsis specie tenus exhibebat, rem ita protraxit & distulit, vt hac spe obstinatiores facti Priamidæ tandem à Græcis profligarentur, saluo & superstite Aenea, cui sceptrum sciebat reseruari. Vt autem varietate etiam placeamus, sunt qui scribant, vt est apud Natalem lib. 4, Aeneam post captam Troiam obtinuisse libertatem, & facultatem quicquid vellet efferendi, qui patrem, vxorem, filium, deos penates capiens Atho montem conscendit, ibique vrbem condidit, quam de suo nomine Aeneadem appellauit. Alij dicunt Aeneam captiuum vnà cum Andromache datum fuisse Neoptolemo Achillis filio, & in patriam Achillis Thessaliam deportatum, vt scriptum fuit à Lesche, qui paruam Iliada composuit. Versus breuitatis causa omittimus, quos apud Natalem leges.

g ὀννοσίγαι, αὐτὰς οὐ μὴν φρεσὶ] Respondet Neptuno Iuno cæterorum Deorum nomine, maximè verò Mineruæ & suo, astrictas se iuramento Troianis non auxiliandi, relinquere se tamen ipsius Neptuni arbitrio Aeneæ opitulari, vel non. vbi docet Poëta, quàm tenaces iuramenti nos esse oporteat.

h αὐτίκα τοι μάλ' ἔπειτα] Sic Aeneam seruauit Neptunus, vt ipsi Achilli tamen iniuriam non fecerit. nam hastam, quam in Aeneam erat iaculatus, ipsi restituit, nequid sibi subreptum aut ablatum dolo conquereretur. Apparet autem hoc loco ingeniosa confictio, quam Poëta commentus est in Aenea eripiendo.

i μήτ' ἰὼν ἰὼν μάχεσθαι] Quid sit ἰὼν μάχεσθαι mori, initio Iliadis diximus: vnde huius loci etiam interpretatio petenda est.

Ἦ, καὶ ὀπὶ στίχας ἦλτο· a κέλευε δ' ἑκάστῳ,
Μηκέτι νῦν Τρώων ἑκὰς ἔστατε δῖοι Ἀχαιοὶ,
Ἀλλ' ἄγ', ἀνὴρ αὐτ' ἀνδρὸς ἴτω, μεμάτω δ' ἐς μάχεσθαι.
Ἀργαλέον δέ μοι ἐστὶ καὶ ἰφθίμῳ περ ἐόντι,
Τοσσάδε δὴ αὐθρώπους ἐφέπειν, καὶ πᾶσι μάχεσθαι.
Οὐδὲ κε Ἄρης, ὅσπερ θεὸς ἄμβροτος, ἠδὲ κ' Ἀθήνη,
Τοσσῆσδ' ὑσμίνης ἐφέποι σάος, καὶ πονέοιτο.
Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δυνάμαι χερσίν τε ποσίν τε,
Καὶ θένει * οὔ μ' ἔτι φημὶ μεθησέμεν ἠδὲ ἠβαιόν.
Ἀλλὰ μάλα τιχὸς εἶμι διαμπερὲς, ἠδέ τιν' οἴω
Τρώων χαιρήσειν ὀτις ἀχεδὸν ἔγχεϊ ἔλθῃ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων. Τρῶες δ' ὑπέδυμεν Ἕκτορι
Κέκλεθ' ὁμοκλήσας, φάτο δ' ἴμεναι αὖτ' Ἀχιλῆϊ.
b Τρῶες ὑπερθύμοι μὴ δείδι τε Πηλείωνα.
Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχει δ' ἀργαλέον, ἐπεὶ πολὺ φέρτεροί εἰσιν·
Οὐδ' Ἀχιλεὺς πάντεσσι τέλει μύθοις ἐπιήσει,
Ἀλλὰ τὸ μὲν τελέει, τὸ δ' ὑπὸ κὴ μεσσυγὺ κηλέει.
Τῷ δ' ἐγὼ αὐτίον εἶμι, κὴ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν,
Εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε, μενεῖν δ' ἀΐθωνι σιδήρῳ.
Ὣς φάτ' ἐποτρύνων· οἱ δ' αὐτόθι ἔγχε' ἄφυσσαν
Τρῶες· τῶν δ' ἄμυδις μίχθη μένος, ὦρτο δ' ἀϋτή·
Καὶ τότ' ἄρ' Ἕκτορα εἶπε παραστὰς Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἕκτορ, μηκέτι πάμπαν Ἀχιλλῆϊ θεομάχιζε,
Ἀλλὰ κὴ ὁπηθὼ τε κὴ ὀκ φλοίσβοιο δέδεξο,
Μή πως σ' ἠὲ βάλῃ, ἠὲ ἀχεδὸν ἄορι τύψῃ.
Ὣς ἔφαθ'. Ἕκτωρ δ' αὖτις ἐδύσετο ἠλιβάτοιο ἀνδρῶν,
Ταρβήσας, ὅτ' ἄκουσε θεᾶ ὄπα φωνήσαντος.

Dixit, & in ordines salijt, imperauitq; viro cuiq;,
Ne amplius nunc à Troianis procul state diui Achiui:
Sed age, vir cōtra virum eat, paratusq; sit pugnare:
Difficile autem mihi est, & forti licet existenti,
Tot homines insequi & cum omnibus pugnare:
Ne Mars qdem qui deus immortalis est, neq; Minerua
Tanti prælij insequeretur aciem, & pugnaret.
Sed quantū quidem ego possum manibusq; pedibusq;,
Et robore, nō me ăpliꝰ puto remissurū esse, ne.q. paulu-
Sed valdè p cateruā ibo penitus, neq; aliquē puto (lū:
Troū gauisurū esse, qcunq; propè hastā meā venerit.
Sic dixit incitans. Troianos verò illustris Hector
Hortabatᵗ minatᵘ (affirmabat. a. ire se cōtra Achillē)
Troiani magnanimi, ne timete Achillem.
Etenim ego verbis vel cum immortalibus pugnarem,
Hasta verò arduū est, quoniam multò fortiores sunt.
Neq; Achilles omnibus finem sermonibus imponet.
Sed hoc qdem pficiet. hoc. a. in medio infectum sinet:
Huic. a. ego cōtrarius vado, etsi igni manib. similis est,
Et si igni manib. similis est: robore aūt ardenti ferro.
Sic dixit incitans: hi aūt aduersi hastas tollebant
Troës: horū. a. simul mistū est robur, ortusq; est clamor.
Et tunc Hectorē allocutus est astans Phœbus Apollo,
Hector, ne amplius omnino cum Achille congredi-
are ante aciem,
Sed per multitudinem & ex tumultu excipe illum,
Ne te vel iaculetur eminus, vel cominus ense feriat.
Sic dixit: Hector. a. rursus ingressus est globū viro-
Territus, quando audiuit dei vocē loquentis: (rum

Ἐν δ' Ἀ-

Ἐν δ' Ἀχιλλεὺς Τρώεσσι θόρε φρεσὶν ἀμφὶς ἀλύσκων,
Σμερδαλέα ἰάχων. πρῶτον δ' ἕλεν Ἰφιτίωνα
Ἐξαλίου, Ὀτρηρεΐδην, πολέων ἡγήτορα λαῶν,
Ὃν νύμφη τέκε νηΐς Ὀτρηρῇ πολιπόρθῳ,
Τμώλῳ ὑποδμηθεῖσα βίηφόρῳ, Ἱδάων ἐν πίονι δήμῳ.
Τὸν ῥ' ἰθὺς μεμαῶτα βάλ' ἔγχεϊ δῖος Ἀχιλλεύς,
Μέσσην κατὰ κρατέρφιν· ἡ δ' ἀνδιχα πᾶσι κεάσθη·
Δοῦπησεν δ' ἔπεσών· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς,

Κεῖσαι Ὀτρεϊδη, πάντων ὀκριοεσσάων ἀνδρῶν,
Ἔνθά σε τοι θανάτοιο μοῖραι κραταιαὶ ἐφέστασιν,
Γυναίμῃ, ὀθι σοι τέμενος καὶ πατρώϊόν ἐστιν,
Ἀλλ' ἐπ' Ἰκαρίοιο ῥοῇσι καὶ Ἑρμείαο δινήεντος.

Ὣς φάτ' ἐπευδυόμενος· τὸν δ' ὀξὺς ὄσσε κάλυψε·
Τὸν μὲν Ἀχαιῶν ἵπποι ὀπισθοστάτοις ὁλκηΐσιν
Πρώτῃ ἐν ὑσμίνῃ ὁ δ' ἐπ' αὐτῷ θῆμος ὀλέσθη,
Ἔξοχον ἀλεξητῆρα μάχης, Ἀντήνορος υἱόν,
Νύξε κατ' ὀφθαλμοῖο διὰ χαλκοπαρῄδος.
Οὐδ' ἄρα χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν, ἀλλὰ διὰ αὐτῆς
Αἰχμὴ ἰεμένη ῥῆξ' ὀστέον, ἐγκεφάλῳ δὲ
Ἔνδον ἄπασα πεπάλακτο· δάμασσε δέ μιν μεμαῶτα.

Ἵππους δ' ἐξάμαντα δ' ἔπτατο καθ' ἵππων αἰόντων,
Πρόσθεν ἔθεν φόβοντα, μετάφρενον οὔτασε δουρί.
Αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἄϊσθε ἑὸν ῥύγλῳ, ὡς ὅτε ταῦρον
Ἤ ῥυγλῳ ἑλκόμενον ἑ Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα,
Κάρων ἑλκήθων· γαύῳ δέ τε τοῖς Ἐνοσίχθων·
Ὣς ἄρα τὸν γ' ἐρύγοντα λίπ' ὀστέα θυμὸς ἀγλαΐων.
Αὐτὰρ ὁ βῆ σὺν δουρὶ μετ' αὐτίθεον Πολύδωρον
Πριαμίδην· τὸ δ' οὔτι πατὴρ ἐάσκε μάχεσθαι,
Οὕνεκά οἱ μετὰ πᾶσι νεώτατος ἦεν ἐπήλυς,
Καὶ οἱ φίλτατος ἔσκε, πόδεσσι δὲ πάντας ἐνίκα.
Δὴ τότε νηπιέῃσι ποδῶν ἀρετῇσιν ἀνάσσων,
Θοῦρος ἀεὶ προμάχων, εἶος φίλον ὤλεσε θυμόν.
Τὸν βάλε μέσσον ἄνω μετὰ θώρηκος δῖος Ἀχιλλεύς,
Νῶτα παραΐσσοντ' ὀπὶ ζωστῆρος ἰόντες
Χρύσειοι σύνεχον, ἠδὲ διπλοῦς ἔπλετο θώρηξ·
Ἀνικρὺ δὲ διέσχε πάρος ὀμφαλὸν ἔγχος ἀκωκή·
Γνὺξ δ' ἔπεσ' οἰμώξας· νεφέλη δέ μιν ἀμφεκάλυψε
Κυανέη, πρόσθεν δὲ ἑλασθεὶς σύντερα χερσὶ λιαθείς.
Ἔκλυε δ' ὡς ἐνάριξε κασίγνητον Πολύδωρον
Ἑστηὼς ἐπὶ σῆμα παλαιοῦ δίου ἀνακτος,
Ἔνθα οἱ ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς, ἐδμήθη δ' ἐπὶ θυμὸν
Δηρὸν ἐκὰς τρωφᾶσθ', ἀλλ' αὐτῷ ἦλθ' Ἀχιλῆϊ,
Ὀξὺν δόρυ κραδάων, φλογὶ εἰκέλῳ· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ὡς εἶδ', ὡς αὐέπαλτο, μέγ' ὀχθήσας ἔπος ηὔδα,

Ἐγγὺς ἀνὴρ ὃς ἐμόν γε μάλιστ' ἐσεμάσσατο θυμὸν,
Ὅς μοι ἑταῖρον ἔπεφνε τετιμένον· ἦδέ νυ δηρὸν
Ἀλλήλοις πήματα μενοῦμεν καὶ πολέμοιο γε φύρσας.

Ἦ, καὶ ὑπόδρα ἰδὼν προσεφώνεεν Ἠνορέην δῖον,
Ἄσσον ἰὼν ὡς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι.

Τὸν δ' ἐρεβεννὸς νὺξ ἀμφεκάλυψε κραναΐζων· Ἤλυθε,
Πηλεΐδη μὴ δή μ' ἐπέεσσί γε νηπύτιον ὡς,
Ἔλπεο δειδίξεσθαι, ἐπεὶ οὐ φατὸν οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι·
Οἶδα δ' ὅτι σὺ μὲν ἐσθλὸς, ἐγὼ δ' ὅσσον πολὺ χείρων.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Αἴκέ σε χειρότερός περ ἐὼν ἀπὸ θυμὸν ἕλωμαι,
Ἀγχέ βαλὼν· ἐπὴ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν.

Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δόρυ, καὶ ῥ' Ἀθηναίη

Inq; Achilles Troianos insilijt mentib. indutus robur,
Horrendè vociferans: primùm a. interfecit Iphitiona
Strenuũ, Otryntidem, multorum ductorẽ populorũ,
Quẽ nympha peperit Nais Otrynteo vrbiũ euersori,
Tmolo sub niuoso, Hydæ ĩ opulẽto populo. (i. ciuitate)
Hũc. q. rectà ruentẽ pcussit hasta diuus Achilles (est.
Medium per caput: id. a. in duas partes totum fissum
Insonuitq; cadens: hic. a. gloriabatur diuus Achilles,

Iaces Otryntide, omnium terribilissime virorum:
Hîc sanè tibi mors: genus autem tibi est ad lacum
Gygæum, vbi tibi ager paternus est
Hyllum adpiscosum, & Hermum vorticosum.

Sic dixit iactabũd⁹: hũc. v. caligo in oculis obtexit.
Hũc qdẽ Achiuorũ equi cantheris rotarũ contriuerunt
Prima in acie: hic verò post hunc, Demoleontem
Strenuum auersorem pugnæ Antenoris filium
Pupugit in tempus per galeam æreas genas habentẽ:
Nec sanè ærea galea prohibuit, sed per ipsam
Cuspis acta rupit os: cerebrumq;
Intus omne fœdatum est: interfecit. v. ipsum ruentem in se.

Hippodamantem verò deinde ab equis desilientem,
Ante se fugientem in dorso vulnerauit hasta:
Sed hic animam efflabat & mugiebat, vt quũ taur⁹
Mugijt tractus Heliconiũ circũ regẽ (i. Neptun. arã)
Adolescentibus trahentibus gaudetq; his Neptunus:
Sic vtiq; huius mugientis reliquit ossa animus elatus.
Sed hic iuit cum hasta in diuinum Polidorum
Priamidem, quẽ neutiquam pater sinebat pugnare:
Eo quod ipsi inter omnes minimus erat natu.
Et ei charissimus erat, pedibus verò omnes vincebat.
Iam tum iuuenili inscitia pedum virtutem ostentãs,
Currebat p ꝓpugnatores, quousq; charũ pdidit ani-
Hũc pcussit mediũ iaculo velocipes diu⁹ Achilles (mũ.
Intergum, dum prætercurreret, vbi balteum fibulæ
Aureæ colligabant, & duplex concurrebat thorax:
Ex regione. a. penetrauit iuxta vmbilicũ hastæ cuspis:
Et in genua procidit ciulans: nebula. a. ipsum obtexit
Nigra: ad se. v. collegit intestina manib. inclinatus.
Hector autem postquam vidit fratrem Polydorum
Viscera manibus tenentem aduolutum terræ.
Eius oculis offusa est caligo, neq; amplius sustinuit
Diu procul versari, sed contrarius venit Achilli
Acutam hastam vibrans flammæ similis. sed Achilles
Vt vidit, statim exilijt, & iactabũdus verbum dixit:
Propè est vir qui meum maximè confecit animum,
Qui mihi amicũ interfecit honoratũ, neq; sanè diuti⁹
Inuicem subterfugit abimus per belli semitas,

Dixit, et toruè intuit⁹ allocutus est Hectorẽ nobilẽ:
Propiùs accede, vt celeriter mortis fines consequaris.
Hunc. a. non territus allocutus est bellicosus Hector:
Pelide, ne me verbis puerulum veluti
Speres perterrefacturum te: quoniã ꝓbè noui & ipse
Et conuicia & dicta superba loqui:
Scio. a. quod tu quidẽ fortis, ego. v. te multò inferior,
Sed certè quidem hæc Deorum in genibus sita sunt:
Si tibi, inferior quamuis existens, animam exemero
Hasta iaculatus, quoniã et meum telũ acutũ antè est.

Dixit, & quatiens emisit hastam, & hãc Minerua

Πνοιῇ Ἀχιλῆος πάλιν ἔτραπε κυδαλίμοιο,
Ἦκα μάλα ψύξασα· τὸ δ' ἀψ ἴκετ' Ἕκτορα δῖον,
Αὐτῆς ἢ ῥα θοῇσι ποδῶν πέσεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐμμεμαὼς ἐπόρουσε, κῆλα βάλειν μενεαίνων,
Σμερδαλέα ἰάχων. τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων
Ῥεῖα μάλ', ὥστε θεὸς, κάλυψε δὲ ἆρ' ἠέρι πολλῇ.
Τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἔγχεϊ χαλκείῳ, τρὶς δ' ἠέρα τύψε βαθεῖαν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος,
Δφνὰ δ' ὁμοκλήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐξαῦ* νῦν ἔφυγες θάνατον κύον· ἦτέ τοι ἄγχι
Ἦλθε κακὸν, νῦν αὖτέ σ' ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὧ μέλλῃς ὄγχεσφι ἰὼν ἐς δῆϊον ἀκόντων·
Ἦ θήν σ' ἐξανύω γε καὶ ὕστερον ἀντιβολήσας,
Εἴπερ τις καὶ ἔμοιγε θεῶν ὑπαπάρροθός ἐστι·
Νῦν δ' ἄλλες Τρώων ὑπιείσομαι, ὄν κε κιχείω.
Ὣς εἰπὼν, Δρύοπ' ἔβαλε λαὶ αὐχένα μέσσον ἄκοντι·
Ἧριπε δ' ἐμπροπάροιθε ποδῶν. ὁ δέ τ' μιν ἔασε,
Δημοῦχον δ' Φιλητορίδην ἠΰν τε μέγαν τε
Καγγόνυ δεξιτερὸν βαλὼν ἠρύκακε τὸν μὲν ἔπειτα
Οὐτάζων ξίφεϊ μεγάλῳ, ἐξάνυε δ' ὀμόν.
Αὐτὰρ ὁ Λαόγονον Ἐ Δάρδανον, υἷε Βίαντος,
Ἄμφω ἐφορμηθεὶς ἐξ ἵππων ὦσε χαμᾶζε,
Τὸν μὲν δεξιτερὸν βαλὼν, τὸν δ' ὄχεσφιν ἀορτύψας.
Τρῶα δ' Ἀλαστορίδην ὁ μὲν αὐτίος ἦλυθε γένων,
Εἶπως* δὴ περφίδιος λαοῖσιν, καὶ ζωὸν* ἀφείη,
Μή οἱ κῆδεα φύσαι, ὁμηλικίην ἐλεήσας·
Νήπιος, οὐδὲ νοήσε ὁ γε πείσεσθαι ἔμελλεν.
Οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἔσκε, δὲ ἀγανόφρων,
Ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς· ὁ μὲν ἤπιος χείρεσι γένων,
Γούνασιν λίσσεθ', ὁ δὲ φασγάνῳ, ἔνθα καθ' ἧπαρ·
Ἐκ δὲ οἱ ἦπαρ ὄλισθεν, ἀτὰρ μέλαν αἷμα κατ' αὐτοῦ
Κόλπον ἐνέωλησεν, τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε
Θυμῷ δηϊόμενον· ὁ δὲ Μέλιον ἔπαρα ποσσὶ
Δεξιὸν κατ' οὖς· εἶθαρ δὲ διὰ οὐτὸς ἦλθ' ἑτέροιο
Αἰχμὴ χαλκείη· ὁ δὲ Ἀγλιόρην υἱὸν Ἐχεκλον
Μέσσῳ κακκεφαλῇ ξίφεϊ ἤλασε κωπήσιν.
Πᾶν δὲ τοι ἔνδοθεν αἰθὴρ ξίφος αἵματι τὸν δὲ κατ' ὄσσε
Ἔλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Δευκαλίωνα δ' ἔπειθ' ἵνα τε ξυνέχουσι τένοντες
Ἀγκῶνος, τῇ τόν γε φίλης διὰ χειρὸς ἔπειρεν
Αἰχμὴ χαλκείη· ὁ δὲ μιν μένε χεῖρα βαρυνθείς,
Πρόσθ' ὁρόων θάνατον· ὁ δὲ φασγάνῳ αὐχένα θείνας,
Τῆλε αὐτῆς πήληκι κάρη βάλε, μυελὸς αὐτὲ
Σφονδυλίων ἔκπαλθ'· ὁ δὲ ὕπτιος χθονὶ κεῖτο ταναυθείς.
Αὐτὰρ ὁ βῆρ' ἰσίην μετ' ἀμύμονα Πείρεω υἱὸν
Ῥῆσον, ὃς ἐκ Θρήκης εὐρυῤῥώλακος εἰληλάθει.
Τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι, πάγη δ' ἐν νηδύϊ χαλκὸς·
Ἧριπε δ' ἐξ ὀχέων· ὁ δ' Ἀρηίθοον θεράποντα
Ἡνίοχον ταρφέως ἐλάων, μετάφρενον ὀξεῖ δουρὶ
Νύξ, ἀπὸ δ' ἅρμαθ' ἕλε· σπερχνῶς δὲ κυκήσαντο δὲ οἱ ἵπποι.
Ὡς δ' ὅτε πῦρ ἀναμαιμάξ βάλῃ ἄγριον θεσπεσιαὶς πῦρ
Οὔρεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίετο ὕλη,
Πάντη τε κλονέων ἄνεμος φλόγα εἰλυφάζει·
Ὣς ὄγε πάντη θοῦρος ἐν ἔγχεϊ δαίμονι ἶσος,
Κτείνων μαίνετ' ὀπιπεύων. ῥέε δὲ αἵματι γαῖα μέλαινα.
Ὡς δ' ὅτε τις ζεύξῃ βόας ἀρτίνωτος ἀλετρεύοντας
ἰϋπωλήν Τελέθουσαν ἐϋτροχάλῳ ἐν ἀλωῇ,

Flatu ab Achille retrorsum conuertit glorioso,
Sensim admodum spirans: illaq; reuersa est ad Hectorem nobilem,
Ipsumq; ante pedes cecidit: sed Achilles
Furens irruit occidere cupiens,
Horrendùm clamans: illum.v. eripuit Apollo
Facilè admodū, vtpote Deꝰ: operuitq; nebula multa.
Ter quidem deinde irruit velocipes diuus Achilles
Hasta ærea, terq; nebulam percussit profundam:
Sed quando iam quartò impetyit dæmoni similis,
Grauiter clamans verbis velocibus allocutus est:
Rursus nūc effugisti mortem canis: certè tibi propè
Venit exitiū: nunc rursus te liberauit clarus Apollo,
Cui debes vota facere receptus intra sonitū iaculorū.
Attamen te conficiā & imposterum obuiam factus,
Si fortè aliquis etiam mihi deorum adiutor est. (ro.
Nūc.a. alios Troianos aggrediar quēcūq; assecutꝰ fue-
Sic locutꝰ Dryopē vulnerauit p ceruicē mediā iacu
Cecidit.a. ante pedes: ille.a. hunc quidē reliquit, (lo:
Demochum verò Philetoridē amplumq; magnumq;
In genu hasta percutiēs detinuit: hūc quidem deinde
Vulnerans ense magno, abstulit animam.
Sed hic Laogonum & Dardanum filios Biantis,
Ambos adortus ex equis depulit in terram,
Hūc.q. lāccea iaculatus, illū.v. cominus ense verberās.
Troëm.a. Alastoridem, hic.q. obuius venit, genua,
Si quo modo sibi parceret, pēdēs, et viuū dimitteret,
Neq; interficeret, coæqualem ætatem miseratus.
Stultus, neq; hoc nouerat quod non persuasurus erat.
Non enim quid mitis vir erat, neq; benignus,
Sed valdè ferox. hic quidem tangebat manib. genūa,
Cupiēs precari. ille.a. ense vulnerauit eum ad hepar.
Eius.a. hepar excidit, & ater sanguis ex ipso
Sinum impleuit: huncq; caligo in oculis texit
Animo deficiētē. ille.v. rursꝰ Muliū vulnerauit astās
Hasta ad aurem: moxq; per aurem iuit alteram
Cuspis ærea: ille.a. Agenoris filium Echeclum
Medium per caput gladio percussit manubriato:
Totus autē incaluit ensis sanguine: hunc.v. in oculis
Cepit nigra mors & fatum potens.
Deucalionē autem deinde, vbi connectunt se nerui
Cubiti, hâc illum charam per manum confodit
Cuspis ærea, hic.v. ipsum expectauit manu grauatus,
Præ se videns mortem. ille.a. gladio ceruicē verberās
Procul cum ipsa galea caput proiecit, medulla rursus
Vertebris exilijt: hic.a. in terra iacuit extensus.
At ipse perrexit ire in strenuum Pirei filium
Rhigmum, qui è Thracia, fertili venerat,
Hūc percussit mediū telo: fixumq; est in ventre ferrū:
Decidit autem è curru. hic aūt Areithoum famulum
Retrò equos conuertentem in dorso acuta hasta
Pupugit, eq; curru depulit, turbati sunt. a. eius equi.
Quemadmodū. a. furit p profundas valles ingēs ignis
Montis aridi: profunda autem accenditur sylua,
Et vbiq; quatiens ventus flammam circumuoluit:
Sic hic vbiq; currebat cum lancea dæmoni similis,
Occisos insequens: fluebat autē sanguine terra nigra.
Vt. a. quando quis subiugauit boues mares latifrontes
Ad terendum hordeum album rotunda in area,

Ῥίμφα

Ῥίμφα τε λέπτ' ἐγχρόνιο βοῶν ὑπὸ ποσσ' ἐερμύχων
Ὡς ὑπὸ Ἀχιλῆϊ μεγαθύμῳ μώνυχες ἵπποι
Στεῖβον ὁμῶς νέκυας τε καὶ ἀσπίδας· αἵματι δ' ἄξων
Νέρθεν ἅπας πεπάλακτο, καὶ οὐτυγες ἀμφὶς ἔβαινον
Ἃς ἀρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ῥαθάμιγγες ἔβαλλον,
Αἵτ' ἀπ' ὀπισθώτερον· ὁ ῥ' ἵετο κῦδος ἀρέσθαι
Πηλείδης, λύθρῳ δὲ παλάσσετο χεῖρας ἀάπτους.

Citoq; tenuia fiũt boũ sub pedib. veh emẽter mugien-
Sic sub Achille magnanimo vnica vngula equi (tiũ:
Calcabãt simul mortuosq; & clypeos: sanguine a. axis
Infrà totis fœdabatur, et orbes qui circa currũ erant,
Quos ab equorum vnguli. guttæ aspergebant,
Quæq; à cathis subsiliebãt: is. a. cupiebat gloriã refer-
Pelides: tabe verò maculabat manus inaccessas. (re

COMMENTARIVS.

a κέλευσε δὲ φωτὶ ἑκάστῳ.] Præcedunt, ex consuetudine militari, ducum exhortationes ad milites, quibus eos ad fortiter pugnandum incitant. Primùm ergo Achilles suos Aenea sibi sublato ope diuina, vt ipsemet agnouit, id est, leui illa velitatione præmissa ad acrius certamen impellit, quod cominus peragitur, in quo optimi & strenui ducis munere se defuncturum pollicetur: quod in eo vertitur, vt suæ fortitudinis & strenuitatis exemplo ad parem operam milites concitet. Poterat autem quispiam ipsi obijcere, Ecquid tibi, Achilles, opera nostra opus est, cuius tanta est virtus in bello, vt adminiculo alieno egere non videatur? Minimè verò, inquit ille: prælium tam operosum & arduum cum gente numerosa ab vno solo confici nõ potest: ne siquidem Mars aut Minerua susceperint, nedum ego qui Dijs longè sum inferior. Conferat ergo quisque vestrũm operam suam in præsens negotium, nullus sibi adinuicem desit: ego pro virili mea parte neq; vt spero, infeliciter, non deero.

b πῶς ὑπαίξομεν.] Exauditum Achillem ab Hectore verisimile est: nam & illud ipse idem innuit sua cohortatione, qua in milites vtitur. Eleuat enim Achillis iactantiam, qua se non sine Troianorum pernicie & strage pugnaturum confidebat. Etenim, inquit ille, facilè est Achilli hæc dicere, nullum est negotium sic se venditandi: eo enim pacto cum Dijs ipsis pugnauero: (& hoc est quod Aeneas anteà dicebat, τρέπῃ γ' ἀλλοῖος ἐπὶ βέλος &c.) sed vbi ad rem ventum est, ea manu exequi, quæ ore profuderis, hoc op', hic labor est. Proinde non est quòd illius iactantia perterreamini. Etenim vt ipse quædam faciat quæ dixerit, at infectam partem etiam non exiguam relinquet. Quin & inueniet ille parem sibi cum quo congrediatur: siquidem & si totus ignis sit, fortiter ipsi pro vestra defensione me opponam. Feruor tamen ille Hectoris paululùm restinguetur, ab Apolline, qui eum in media turba præliari iubebit, neq; Aeneam imitari, qui seorsim ab exercitu & in prima acie Achilli sese ausus est opponere.

c ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα.] Multi existimarunt, vt refert Strabo lib. 8. Poëtam hoc loco Panionici sacrificij mentionem facere, quod in agro Prienensi Iones Neptuno conficiunt, quando & Prienenses ab Helica se ortos aiunt: augetq; ijs coniecturæ fidem id, quòd de tauro dicitur: tum enim se perlitare eo sacrificio Iones putant, cùm taurus inter operandum mugit. Vnde colligebant, Poëtam deductione Ionicæ coloniæ posteriorem fuisse. Alij verò hoc ad ipsam Helicem transferunt, quod etiam ipse Strabo probare videtur, & Pausan. in Achaicis. Fuit autem Helice vrbs ab Aegio 40. stadijs distans, vt ibidem ait Paus. in qua fuit Ionibus religiosissimũ Neptuni Heliconij templum: apud quem vide in hanc rem plura. & apud Strab. eodem lib. 8. Porrò sciendum est, taurum vt animal furibundum Neptuno immolari, cuius mugitu delectari creditur propter maris impetum & vndarum boatum, cui assimilatur. Sed & Apollini, cùm ob nimium calorem excitaret pestem, Marti, & Plutoni solitus est taurus immolari. Hinc. Virg. Aen. 6.

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo. *Tum regi Stygio nocturnas inchoat aras,*
Et solida imponit taurorum viscera flammis

d μετ' αὐτήνορα πολύδωρον.] Ne quis homonymia Polydori fallatur, sciendum est hunc qui ab Achille interfectus est, Priami fuisse filium, ex Laothoë Altai regis Lelegum filia: eum verò quem Euripides & Virgilius memorant filium quidem Priami, sed ex Hecuba.

e ἀλλ' ἦθοι μὲν ταῦτα.] Egregiè facit Hector, qui Achillem se longè præstantiorem non reformidat, cùm in Dei manu victoria posita sit, non in solo hominis robore. Hinc est quòd fortiores ab imbecillioribus plerunq; superantur: quod si illi animo reuoluerint, cauebunt ne roboris & fortitudinis audacia nimis exultent, qua nihil potest esse incertius aut instabilius. Illa autem Hectoris confidentia aduersus Achillem, Apollinis eguit auxilio.

f ἦ ἦν σ' ἐξαυδῶ.] Est quædam προαναφώνησις ad Hectoris mortem. Vt autem Hectorem ope diuina ereptum sibi fuisse agnoscit, sic etiam Dei alicuius auxilio alias se cum illo pugnaturum minatur, ne hoc præsidio se nimis tutum fore confidat Hector, vt se etiam Dijs charum perinde ac ipsum esse ostendat. Atqui & idem in hoc ipso certamine expertus est. Dicitur enim Minerua ab ipso hastam Hectoris auertisse, retrorsum ipsam impellens flatu: id est ab ipso Achille, in quem iacta erat, in ipsum Hectorem, qui illam proiecerat.

g ὡς δ' αὐάμενος μάλε.] Hæc ignis comparatio ad pugnandi alacritatem designandam in hoc nostro Poëta frequentissima est, sed hoc loco elegantissimè omnium effertur. Sic antea Achillem Hector simulem igni dicebat, & candenti ferro.

h ὡς δ' ὅτε πὺς ζεύξῃ.] Notandus est mos triturandi veterum cum bobus iunctis, quem apud Iudæos fuisse constat ex illis verbis, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. Hinc est quod legimus apud Aelianum lib. 4. c. 25. remedium, ne boues in triturando spicas edant. Locus insignis, & non vulgaris: ὅταν ἀλοᾷ τις ἢ, inquit, ἡ σπέρμα τρίβῃ, δεῖ τὸ δένον τοῖς βουσὶν, ἢ πεπληρωμένον ἢ ἄλως ἦ, ὥσπερ τοῦτο τοῖς βουσὶ μὴ ἀπογεύεσθαι τῶν καρπῶν, βουλόμενοι τοὺς ῥίνας ἐπιχρίειν αὐτῶν σόφισμα ἐπινοήσαντες τοῦτο· ἡ μέλαν γὰρ ἐπιπολάζει τοῦτο· ἡδὺ γὰρ ζῷον μυσοπόλυπον τὴν ὀσφρησιν ἐστίν, ὅταν αὐτῆς ἀπογεύσηται, ἐκ τοῦ βαρυτάτου λιμοῦ πιέζοιτο. Id est, Ne boues in area ad triturandum accommodata spicas interim edant, dum proculcant, eorum bubulo fimo nares illinendæ sunt. Quæ astuta machinatio perficit, ab illarum vt sese esu abstineant. Hoc nimirum animal huiusmodi tetri odoris aspersione deterritum, nihil, ne si fame quidem acerrima premeretur, vnquam ederet. Quod per transennam scripsi, ne mancum & mutilum tam breue potissimum caput laudarem.

FINIS LIBRI XX. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

Ἐκ τῶν Τρώων εἰς δύο διῃρεθέντων μέρη, τοὺς μὲν εἰς τὴν πόλιν, τοὺς δὲ εἰς τὸν Σκάμανδρον ἀγχόθι διώκει, καὶ δεκαδύο νεανίας ζωγρεῖ εἰς ποινὴν Πατρόκλου· τὸν δὲ Λυκάονα τὸν Πριαμίδην Ἀστεροπαῖον ἀναιρεῖ· εἶτα τὸν ποταμὸν πλημμυροῦντα, κινδυνοῦντι αὐτῷ καὶ τῇ πόλει Ἥφαιστος, ἐμπρήσας τὸν πόλεμον καὶ τὸ πεδίον, μετὰ τῶν τοῦ Διὸς μάχη γίνεται πρὸς ἀλλήλους. Ἀχιλλεὺς δὲ Ἀπόλλωνα ἐρεθίζει· Ἀγήνορι ὁμοιωθείς, καὶ φεύγων ἐξαπατᾷ, ἕως οἱ Τρῶες διασώζονται εἰς τὴν πόλιν.

ARGVMENTVM VIGESIMIPRIMI LIBRI *Homeri Iliadis.*

TROIANIS in duas diuisis partes, hos quidem ad ciuitatem, illos autem ad Scamandrũ, Achilles persequitur: & duodecim iuuenes viuos capit in vltionem Patrocli: Lycaonem autem filiũ Priami, & Asteropæum interficit. Posteà fluuio inundante periclitãtem ipsum seruat Vulcanus, incendens fluuium & campum. Post hæc deorum pugna fit inter ipsos. Achillem a. Apollo impedit Agenori assimulatus: & fugiens decipit, donec Troiani salui perueniunt ad ciuitatem.

Ἄλλη

Ἄλλη ὑπόθεσις ἡ ἐπιγραφή.

Πῖ, μόγος Αἰακίδαο παρ' ἠιόνας πεδαρῖτι.

Ἄλλη.

Παρακτόπαμος μάχη.

ΑΛΛ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐυῤῥεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἔνθα διχθὰ δάιξε, τοὺς μὲν πεδίον δὲ ἔδιωκε
χ. Ἀχαιοὶ ἀπὸ ζ. Πρὸς πόλιν, ἦπερ οἱ ἄλλοι ἀπορνύμενοι φοβέοντο
Ἠματι τῷ πρότερῳ, ὅτε μήνιεν Φαίδιμος Ἕκτωρ.
Τῆ ῥ' οἵ γε πρόχεον τε φυζόντες· ἠέρα δὲ Ἥρη
Πίτνα πασσάθ' ὁδόν, ἐρυκέμεν· ἡμίσεες δὲ
Εἰς ποταμὸν ἁλεεῖνον βαθύῤῥοον ἀργυροδίνην
Ἐν δ' ἔπεσον μεγάλῳ παταγῷ· βρέμε δὲ ἀμφὶ ῥέεθρα,
Ὄχθαι δὲ ἀμφὶ περὶ μεγάλ' ἴαχον· οἱ δ' ἀλαλητῷ
Ἔννεον ἔνθα κ' ἔνθα, ἑλισσόμενοι κατὰ δίνας.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ καυλὸν πυρὸς ἀκρίδες ἠερέθονται
Φεύγουσαι ποταμόνδε, τὸ δὲ φλέγει ἀκάματον πῦρ
Ὄρμενον ἐξαίφνης· ταὶ δὲ πίτνασσι καθ' ὕδωρ·
Ὣς ὑπὸ Ἀχιλλῆος Ξάνθῳ βαθυδινήεντι
Πλῆτο ῥόος κελάδων ἁμαδὶξ ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν.
χ. ὄχθη, ω. ὦρσε Αὐτὰρ ὁ Διογενὴς δόρυ μὲν λίπεν αὐτοῦ ἐπ' ὄχθας,
Κεκλιμένον μυρίκῃσιν· ὁ δ' ἔνθορε δαίμονι ἶσος,
Φάσγανον οἷον ἔχων, κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα·
Τύπτε δ' ἐπισσυφέλιξ· τὼ δὲ στόνος ὦρτο βαρύς
Ἀνδρομεάων, ἐρυθαίνετο δὲ αἵματι νύδωρ.
Ὡς δὲ τὸν Δελφῖνος μεγακήτεος ἰχθύες ἄλλοι
Φεύγοντες, πιμπλᾶσι μυχοὺς λιμένος καλοῦ ἔρυσε,
Δαῆναι· (μάλα γάρ τε κατεσθίει ὅν κε λάβῃσιν)
χ. ἰλυοῖο Ὣς Τρῶες ποταμοῖο κατὰ ἰλυοῖο ῥέεθρα
Πτῶσσον ὑπὸ κρημνούς. ὁ δ' ἐπεὶ κάμε χεῖρας ἐναίρων,
Ζωοὺς ἐκ ποταμοῖο δυώδεκα λέξατο κούρους,
Ποινὴν Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
χ. τοὺς δὲ Τοὺς ἐξῆγε θύραζε τεθηπότας, ἠΰτε νεβρούς·
Δῆσε δ' ὀπίσω χεῖρας εὐτμήτοισιν ἱμᾶσι,
Τοὺς αὐτοὶ φορέεσκον ὑπὲρ τρομεροῖσι γυῖοισι·
Δῶκε δ' ἑταίροισιν καλάγδην κοίλας ὑπὲ νῆας.
χ. δαΐζεμεν αι Αὐτὰρ ὁ αὖ ἐπόρουσε, κεκλήμεναι μενεαίνων
Ἔνθ' υἱὸν Πριάμοιο σαωσίπτολιν Δαρδανίδαο
Ἐκ ποταμοῦ φεύγοντα Λυκάονα, τὸν ῥά ποθ' αὐτὸς
Ἦγε λαβὼν ἐκ πατρὸς ἀλωῆς οὐκ ἐθέλοντα,
Ἐννύχιος πρόμολον· ὁ δ' ἐρινεὸν ὀξέϊ χαλκῷ
Τάμνε νέους ὄρπηκας, ἵν' ἅρματος αἰσυλα εἶεν.
Τῷ δ' ἄρ' ἀϊδρείῃσι κακὸν ἦλυθε δίος Ἀχιλλεύς·
χ. ἐπέρασε Καὶ τότε μὲν Λῆμνον εὐκλειτὴν διὰ πρήσσων ἐπέρασε
Νηυσὶν ἄγων· ἀτὰρ υἱὸς ἰήσονος ὦνον ἔδωκε.
Κεῖθεν δ' ξεῖνός μιν ἐλύσατο, πολλὰ δὲ δῶκεν
Ἰμβρίος Ἠετίων, πέμψεν δ' ἐς δῖαν Ἀρίσβην·
Ἔνθεν ἀπεκπροθορὼν, πατρῷον ἵκετο δῶμα.
Ἔνδεκα δ' ἤματα θυμὸν ἐτέρπετο οἷσι φίλοισιν,
Ἐλθὼν ἐκ Λήμνοιο· δυωδεκάτῃ δέ μιν αὖθις
Χερσὶν Ἀχιλλῆος θεὸς ἔμβαλεν, ὅς μιν ἔμελλε
Πέμψειν εἰς Ἀΐδαο, κὴ οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Γυμνὸν ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, ἠδ' ἔχε ἔγχος,

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Πῖ, labor Acacidæ ad ripas fluuij.

Aliud.

Pugna ad flumen.

ED postquam ad alueum peruenerunt pulchrè fluentis fluuij
Xãthi vorticosi, quẽ immortalis genuit Iupiter,
Ibi diuidens eos, hos quidẽ per campum insequebatur
Ad vrbem, quâ alij turbati fugerant
Die superiori, quando furebat illustris Hector:
Illac hi profundebãtur in fugã versi: caliginẽ. a. Iuno
Offudit antè dẽsã vt inhiberet. dimidij. v. (habẽtẽ,
In fluuiũ voluebãtur profundifluũ, argẽteos vortices
Inciderũtq; magno strepitu: insonuerãt. a. alta fluẽta,
Ripæ. a. circũ circa valdè resonuerunt: hi. v. clamore
Innatabant huc & illuc conuoluti per vortices.
Sicut. a. quando ab iniectu ignis locustæ euolant
Vt fugiant ad fluuium: ardetq; indefatigatus ignis
Excitatus repentè: hæ. v. subeũt præ timore aquam:
Sic ab Achille Xanthi profundos vortices habentis
Implebatur fluxus resonans mixtim equisq; & viris.
Sed hic nobilis hastam quidem reliquit illic ad ripas,
Abditam myricis: ipse verò insilijt dæmoni similis
Gladiũ solũ habẽs: mala. v. mentib. cogitabat opera:
Verberabat. a. circũ circa: horũ. a. gemitu excitabaẽ
Ense cæsorũ: rubescebatq; sanguine aqua. (fœdus
Sicut autẽ à Delphino ingẽti pisces alij minores (tes:
Fugiẽtes, implẽt cauernas portus tutas stationes habẽ
Formidantes (mox enim deuorat quemcũq; ceperit.)
Sic Troiani fluuij per impetuosi fluenta
Abdebant sese ad rupes: is. a. vt fatigauit manus cædendo,
Viuos è fluuio duodecim delegit iuuenes,
Pœnam Patrocli Menœtiadæ mortui:
Hos eduxit foras è fluuio pauidos tanquã hinnulos,
Ligauit autem à tergo manus bene scissis loris,
Quæ ipsi ferebant super bene tortas tunicas:
Tradidit autem socijs deducere concauas ad naues.
At ipse iterum irruit interficere cupiens:
Illic filio Priami obuiam factus est Dardanidæ
Ex fluuio fugienti Lycaoni: quem olim ipse met
Duxit arreptum ex patris horto non volentem,
Per noctem accedens: is verò caprifici acuto ære
Incidebat nouellos ramos, vt currus orbes essent.
Huic. a. inopinatum malum venit nobilis Achilles.
Et tũc quidẽ ipsum in Lemnũ bene conditã vẽdidit
Nauibus abducens, sed filius Iasonis precium dedit.
Illinc. a. hospes ipsum redemit, multa autem dedit
Imbrius Eetio: misit autem ad nobilem Arisbem.
Inde clàm suffugiens paternam venit in domum:
Vndecim autẽ dies animũ oblectabat cũ suis amicis,
Reuersus ex Lemno: duodecimo. v. ipsum rursus
Manibus Achillis Deus iniecit, qui ipsum erat
Missurus ad Plutonis domũ, etiam non volentem ire.
Hunc igitur vt agnouit velocipes nobilis Achilles
Nudum sine galeaq; & scuto, neq; habebat hastam,

(Ἀλλὰ

(Ἀλλὰ τὰ μεί ῥ' ἀπὸ πάντα χαμαὶ βάλε. τεῖρε γὰρ ἱδρὼς
Φεύγοντ' ἐκ ποταμοῖο, πάμαν δ' ὑπὸ γοῦνα ἔδαμνα)
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε ποδώκεα δῖον Ἀχιλλῆα,
Ὦ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
e Ἦ μάλα δὴ Τρῶες μεγαλήτορες, ὅσπερ ἔπεφνον,
Αὖτις ἀναιδήσουσ' ὑπὸ ζόφου ἠερόεντος.
Οἷον δὴ καὶ ὅδ' ἦλθε φυγὼν ὑπὸ νηλεὲς ἦμαρ,
Λῆμνον ἐς ἠγαθέην πεπερημένος· ἔνθά μιν ἔσχε
Πόντος ἀλὸς πολιῆς, ὃ πολλοὺς ἀέκοντας ἐρύκει.
Ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ δηρὸς ἀκωκὴς ἡμετέροιο
Γεύσεται, ὄφρα ἴδωμαι ἐνὶ φρεσὶν ἠδὲ καὶ εἰσω
Ἦ ἄρ' ὅμως καὶ κεῖθεν ἐλεύσεται, ἦ μιν ἐρύξει
Γῆ φυσίζοος, ἥπερ καὶ κρατερώτερον περ ἐρύκει.
Ὣς ὤρμαινε μενεῶν· ὁ δὲ οἱ σχεδὸν ἦλθε πεζῇ περ ὼς,
Γούνων ἅψασθαι μεμαώς· πόθεν δ' ἤθελε θυμῷ
Ἐκφυγέειν θανατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.
Ἦ τοι ὁ μὲν δόρυ μακρὸν ἀνέσχετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐτάμεναι μεμαώς· ὁ δ' ὑπέδραμε καὶ λάβε γούνων
Κύψας· ἐγχείη δ' ἄρ' ὑπὲρ νώτοιο φαάνθη
Ἐν γαίῃ ἱεμένη χροὸς ἄμμεναι ἀνδρομέοιο.
Αὐτὰρ ὁ τῇ ἑτέρῃ μὲν ἐλὼν ἐλίασσετο γούνων,
Τῇ δ' ἑτέρῃ ἔχεν ἔγχος ἀκαχμένον, οὐδὲ μεθῆκε·
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
f Γουνοῦμαί σ' Ἀχιλεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον·
Ἀντί τοι εἰμ' ἱκέτης διοτρεφὲς αἰδοίοιο.
Πὰρ γάρ σοι πρώτῳ πασάμην Δημήτερος ἀκτὴν,
Ἤματι τῷ ὅτε μ' εἷλες ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Καί μ' ἐπέρασσας, ἄνδρθεν ἄγων πατρός τε φίλων τε,
Λῆμνον ἐς ἠγαθέην· ἑκατόμβοιον δέ τοι ἦλφον·
Νῦν ὑλύω τρὶς τόσα πρώων· ἦως δέ μοι ἐστὶ
Ἥ δε δυωδεκάτη ὅτ' ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα,
Πολλὰ παθών, νῦν αὖ με τεῆς ἐν χερσὶν ἔθηκε
g Μοῖρ' ὀλοὴ· μέλλω πῃ ἀπέχθεσθαι Διὶ πατρὶ,
Ὅς με σοὶ αὖτις ἔδωκε· μινυνθάδιον δέ με μήτηρ
Γείνατο Λαοθόη, θυγάτηρ ἀλτεο γέροντος,
Ἄλτεω, ὃς Λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει,
Πήδασον αἰπήεσσαν ἔχων· τὸν δὲ Σατνιοέντι·
Τῷ δ' ἔχε θυγατέρα Πρίαμος, πολλὰς γὰρ ἄλλας·
Τῆς δὲ δύω γεγάμεσθα, σὺ δ' ἄμφω δηροτομήσεις,
Ἦ τοι τὸ πρώτιστα μὲν πεδύλεσσι δάμασσας
Ἀντίθεον Πολύδωρον, ἐπεὶ βάλες ὀξέϊ δουρί·
Νῦν ἦ δὴ καὶ ἐμοὶ κακὸν ἔσσεται· οὐδέ γε οἴω
Σὰς χεῖρας φεύξεσθαι, ἐπεί ῥ' ἐπέλασσέ γε δαίμων.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Μή με κτεῖν', h ἐπεὶ οὐχ ὁμογάστριος Ἕκτορός εἰμι,
Ὅς τοι ἑταῖρον ἔπεφνεν ἐνηέα καὶ κρατερόν τε.
Ὣς ἄρα μιν Πηλέϊωνος ποδώκεος ἀντίον ηὔδα,
Λισσόμενος· ἐπέεσσιν ἀμείλιχον δ' ὄπ' ἄκουσε,
Νήπιε, μή μοι ἄποινα πιφαύσκεο, μηδ' ἀγόρευε.
Πρίν μὲν γὰρ Πάτροκλον ὑπαὶ κῆρα δυῆναι μόρσιμον ἦμαρ,
Τόφρα τί μοι πεφιδέσθαι ἐνὶ φρεσὶ φίλτερον ἦεν
Τρώων, οὓς πολλοὺς ζωοὺς ἕλον ἠδ' ἐπέρασσα.
Νῦν δ' οὐκ ἔστ' ὃς κεν θανάτου φύγῃ, ὃν κέ θεός γε
Ἴλιος ὑπαρόσθεν ἐμῆς ἐν χερσὶ βάλῃσι,
*Συμπάντων Τρώων, πρὸ δ' αὖ Πριάμοιό γε παίδων.
Ἀλλὰ φίλος, θάνε καὶ σύ. i τίη ὀλοφύρεαι αὕτως;
Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων·
Οὐχ' ὁρᾷς οἷός τοι καὶ ἐγὼ, καλός τε μέγας τε,

(*Namq; hæc.q.omnia in terram abiecerat: cõficiebat enim sudor*
Fugientem è fluuio: labor aũt subtus genua lassabat)
Indignabundus dixit erga suũ magnanimũ animũ:
Papæ certè magnum miraculũ istud oculis video,
Profectò iã Troiãi magnanimi, quos quidẽ interfeci,
Rursus resurgent à caligine obscura:
Qualiter iam & hic venit vitato infausto die,
Lemnum in clarã venundatus: neq; ipsum detinuit
Profunditas maris cani, quæ multos inuitos coërcet.
Sed agè iam & hastæ spiculum nostræ
Gustabit. vt videam in mentibus & intelligam,
An similiter & illinc euadet, an ipsum retinebit
Terra alma, quæ fortem etiam coërcet.
Sic cogitabat manẽs: is. v. prope eũ venit trepidus,
Genua cõtingere cupiẽs: valdè. n. desiderabat animo
Effugere mortemq;, malam & fatum nigrum.
Certè hic quidem hastã longã sustulit diuus Achilles, μ. ὑπέχειδε
Vulnerare cupiens. hic. a. accurrit & prehẽdit genua
Procumbens: hasta. v. supra dorsum in terra
Stetit, cupiens corpore satiari virili. (genua: μ. ἄμμωαι
Cæterùm hic altera manu quidem capiẽs supplicabat
Altera. v. tenebat lanceam acutam, neq; demittebat,
Et cum supplicans verbis velocibus allocutus est,
Genua tua tãgo Achille, tu. a. me venerare, & mei
Loco tibi sũ supplicis, ô nobilis, venerãdi. (miserere.
Apud te. n. primùm degustaui Cereris donum, μ. πρῶτον
Die illo quando me cepisti bene culto in horto,
Vt me vendidisti procul abducens à patreq;, amicisq;,
Lemnũ in clarã: centum boum preciũ. a. tibi inueni.
Nunc. v. redimerer ter tantũ dans: dies. n. mihi est
Hæc duodecima, ex quo in Ilium appuli
Multa perpessus: nũc rursum me tuis in manib. posuit
Fatum crudele. debeo fortasis odio esse Ioui patri,
Qui me tibi rursus tradidit: breuis aui. a. me mater
Peperit Laothoë filia Altæ senis,
Altæ, qui Lelegis bellicosis præest,
Pedasum altam obtinens prope Satnioëntem fluuiũ. μ. ὑποσατνιόεντα
Huius. a. habuit filiam Priamus: multas quoque alias:
Ex hac autẽ duo nati sumꝰ: tu. v. vtrũq; obtruncabis:
Illum quidem primos inter pedites domuisti
Diys parẽ Polydorũ, postquã iaculatus es acuta hasta.
Nunc. v. sanè hîc mihi malum erit: non enim puto
Tuas manꝰ effugiturũ, positq; me tibi appropinquauit
Aliud. a. tibi dico: tu verò in mẽtibus pone tuis: (deus.
Ne me interfice, quõiã nõ vterinꝰ frater Hectoris sum,
Qui tibi socium interemit mitemq; fortemq;.
Sic igitur ipsum Priami allocutus est illustris filius,
Supplicãs verbis: immite autem responsum audiuit:
Stulte, ne mihi pcia redẽptionis recense, neq; narra:
Antequam. n. Patroclus assecutus esset fatalem diem, μ. αἴσιμον
Interea aliquid mihi parcere in mẽtibus gratius erat
Troianis, & multos vivos cepi, & vendidi:
Nunc. a. non est qui moriẽ effugiat: quemcunq; Deus
Ilium ante, meas in manus coniecerit
Omnium Troianorũ: præcipuè. v. Priami filiorum. μ. Σ πάντων
Sed amice morere & tu: quid ingemis frustra?
Occubuit & Patroclus, qui te multò præstantior erat.
Nonne vides qualis & ego pulcherq;, magnusq;?

Πατρὸς

Πατρὸς δ' εἰμὶ ἀγαθοῖο, θεὰ δέ μ' ἐγείνατο μήτηρ.
Ἀλλ' ἐπὶ τοι καὶ μοὶ θανάτου καὶ κῆρες ἐφεσταμυῖαι
χ. δείλη, Ἔσσεται, ἠὲ πρωΐ, ἢ * δείλης, ἢ μέσον ἦμαρ,
χ. ἄρηι Ὅππότε τις καὶ ἐμεῖο * ἀφ' ἑκὶ θυμὸν ἕληται,
Ἦ ὄγε δουρὶ βαλὼν, ἢ ἀπὸ νευρῆφιν ὀϊστῷ.
Ὣς φάτο. τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Ἔγχος μὲν ῥ' ἀφέηκεν, ὁ δ' ἕζετο χεῖρε πετάσας
Ἀμφοτέρας. Ἀχιλεὺς ὑὲρυάμενος ξίφος ὀξὺ
Τύψε κληῖδα παρ' αὐχένα πᾶν δέ οἱ εἴσω
Δοῦ ξίφος ἄμφηκες· ὁ δ' ἄρα πρηνὴς ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο παθείς· ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τὸν δ' Ἀχιλεὺς ποταμόνδε λαβὼν ποδὸς ἧκε φέρεσθαι,
Καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν,
κ Ἔνθ' αὖθοῖ νῦν κεῖσο μετ' ἰχθύσιν, οἵ σ' ἀτάλῃσι
Αἷμ' ἀπολιχμήσονται ἀκηδέες· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐν λεχέεσσι γοήσει, ἀλλὰ Σκάμανδρος
Οἶσει δινήεις ἐς ἅλα δῖαν κόλπον.
Θρῴσκων τις κῆ * νῶμα μέλαιναν φεῖχ' * ὑπαΐξει
χ. ὑπαλύξῃ Ἰχθύς, * ὅς κε φάγῃσι λυκάονος ἀργέτα λιπόν.
χ. ὅς Φθείρεσθ', εἰσόκεν ἄστυ κιχείομεν Ἰλιόθι πρό,
Ὑμεῖς μὲν φεύγοντες, ἐγὼ δ' ὄπιθεν κεραΐζων.
Οὐδ' ὑμῖν ποταμός περ ἐυῤῥοος ἀργυροδίνης
Ἀρκέσει, ᾧ δὴ δηθὰ πολέας ἱερεύετε ταύρους.
Ζωοὺς δ' ἐν δίνῃσι καθίετε μώνυχας ἵππους.
Ἀλλὰ κὴ ὣς ὀλέεσθε κακὴν μόρον, εἰσόκε πάντες
Τίσετε Πατρόκλοιο φόνον καὶ λοιγὸν Ἀχαιῶν,
Οὓς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνετε νόσφιν ἐμεῖο.

Ex patre.a.natꝰ sum nobili: Dea.v.me peperit mater
Sed post te etiam mihi mors & fatum violentum
Erit, vel aurora, vel crepusculum, vel meridies,
Quando quis & mihi ferro animum auferet,
Siue is hasta iaculatus, siue à neruis sagitta.

Sic dixit, huiꝰ.v. ibi soluta sunt genua et charũ cor:
Hastam quidem emisit: hicꝙ sedebat manus tendens
Ambas: Achilles.a. distringens ensem acutum,
Percussit iuxta compagem ad ceruicem: totusꝙ intrò
Penetrauit ensis anceps: ille.v. pronꝰ in terra (terrã.
Iacebat extẽsus: extraꝙ sãguis ater fluebat, rigabatꝙ
Hunc.a. Achilles in fluuiũ arreptum pede misit ferri,
Et ei insultans verba velocia loquutus est:
Istic nunc iace cum piscibus, qui tibi vulneris
Sanguinem lambent securi, negꝫ te mater
Impositum lectis deflebit: sed Scamander
Feret vorticosus in maris latum sinum:
Saltãs aliquis per vndã, sub nigrũ horrorẽ percurret
Piscis, quò deuoret Lycaonis album adipem.
Pereatis, donec vrbe potiamur Ilij sacri.
Vos quidem fugientes, ego.v. à tergo cedens:
Negꝫ vobis fluuius pulchrifluus, claris vorticibus
Proderit, cui iam diu multos sacrificatis tauros,
Viuos.a. in vorticibus immittitis vnungulos equos.
Sed & sic peribitis dira morte, quoad omnes
Luatis Patrocli cædem & interitum Achiuorum,
Quos apud naues citas interfecistis, absente me.

COMMENTARIVS.

a ὁππόθεν ἀθάνατός τέ ἐσθ ζόος,] Quæritur, cur cùm omnes fluuij ex Oceano oriantur, & fluãt (quod ego ex Orpheo doceo, vbi de Oceano sic loqtur in hymnis, ἐξ ἕπτε πάντες ποταμοὶ & πᾶσα θάλασσα, quod etiã paulò pòst dicit ipse Homerus) cur, inquã, hoc loco Poëta Xanthum filium Iouis appellet? Soluit Didymus: quia, inquit, imbres à Ioue, Xanthus autem imbribus augetur. Hinc est nimirũ quòd fluuij dicuntur διοπετεῖς. Sed & hoc ad aliam historiam idem Interpres refert. cùm Hercules aliquando siti premeretur, Iouẽ patrem orauit vt laticem sibi ostenderet: qui cùm nollet diutiùs confici, deiecto fulmine guttulam ipsi exhibuit: eam cùm vidisset Hercules, & altius defodisset, vt aquarum maiorem reperiret copiam, appellauit Scamandrum, quasi κημάνδρον, quòd ipsi laborem leuasset: id est, quasi χανάνδρον καμάτου ἄκος ἑαυτῷ. Est autem appellatus Xanthus, quòd Troianæ huius fluminis aqua lotæ comis flauescebant. Aristoteles autem de hist. anim. lib. 3. c. 12, vt vertit Gaza: Scamander amnis, inquit, flauas reddere oues creditur: quam ob rem Xanthum pro Scamandro ab Homero appellatum autumant. Nos autem vidimus Xanthi nomẽ vetustius esse quàm Scamandri: nã illud à Dijs vsurpari dixit Homerus libro præcedenti, id est, ab antiquis: hoc aũt ab hominib. id est, à nuperis & nouitijs.

b σύνθα δ' ἀλόωντο.] Rectè copias Troianorũ dissipatas fingit Poëta, vt facilius sit Achilli partem alteram perdere: nam si coniũctæ fuissent, non poterant ab Achille ita sine negotio cædi: vt & ipse libro præcedenti dicebat, ἀχαιοὶ δέ μιν ἐσὺ κῆ ἰφθίμῳ περ ἐόντι Τρῶες δ' ἀνθρωποι ἐφεπτήσσουσι μάχεσθαι. Eos autem qui Xanthum subibãt potiùs persequitur, veritus fortasse matris prædictionẽ, quam ipse anteà retulit, & quæ illi sub mœnibus Troianis interitum prædicebat.

c ὡς δ' ὑπὸ δελφῖνος.] Præcedenti locustarum comparatione Troianos exprimebat, in aquã fugientes metu ignis, cui Achilles assimilatur: hic verò cùm vtriq;, nimirum Troiani & Achilles iam in medio aquæ versentur, commoda similitudine hunc persequẽtem illos fugientes exprimit. Illa à Delphino sumpta est, pisces (minores) in sequente, qui fugientes in cauernas sese abdunt. Sciendum autem est, quomodo ipsos persequatur. Facilè enim se à Delphino eripiunt, non propter celeritatẽ, qua à Delphino longè superantur. sed hoc pacto: Cæteri pisces à fronte capiunt minores, vt etiam meare solent: at cartilaginei, & Delphini, & omnes cetacei generis resupinati corripiunt: vnde fit, ait Arist. Hist. anim. lib. 8. c. 2. vt periculũ minores faciliùs possint euadere, alioqui pauci admodum seruarentur: quippe cùm Delphini celeritas atq; edendi facultas esse videatur. Sed illis ea fuga non prodest, vbi à Delphino corripiuntur, quemadmodum neq; Troianis istis profuit fuga sibi salutem ante Achillem petere.

d ἐπέφνετε] Hoc est quod Iurisconsulti nostri dicunt, Bella orta sunt & captiuitates sequute. Hinc est factum vt cũ omnes iure naturali liberi nati simus, iure gentium in seruitutem reducamur. Quod tamen conuellit Arist. lib. 1. Politicorũ, vbi docet seruos à natura fieri, sunt enim relata imperare & parẽre: cùm autem illud naturale sit, vt patet ex ipsa hominis constitutione, in qua animus dominicum habet in corpus imperium: mens verò in appetitum, ciuile & regium: item ex alijs animalibus quæ homini parent: item ex masculo & fœmina, quorum alter melior secundũ naturam, altera deterior: & hæc parens, ille verò imperans: cùm, inquã, hoc naturale sit, præterea etiam vtile (nam sciuncta vtilitate nihil facit Natura) proinde constat à natura esse seruos non secus atq; dominos. Et quamuis bello etiam liberi homines in potestatem victorum deueniant, tamen verè ea non est seruitus, quia hoc pacto qui indigni sunt seruire, serui fierent: tamen illud sapientibus quibusdam contrarium placuisse, idem Philosophus dicit: neque alterutram amplectitur sententiam, eorum nimirum qui dicunt bello seruos nos fieri, vel eorum qui negant: illud interea pro certo & indubitato refert, natura alios seruos, alios liberos nasci. Quod per occasionem monuimus. Videtur autem Poëta noster hãc seruitutem bellicam agnouisse. cùm hic Lycaon, quanquam regio genere oriundus ab Achille captus diuẽditur, quasi qui in hostis manum venit, in illius etiam ius transeat libertate propria & naturali amissa. Sed id solùm disputari potest, an ea seruitus quæ bello acquiritur, iusta sit vel non: quod alius est loci.

e ἦ μάλα δὴ πρωΐς] Miratur Heros quòd hunc Lycaonem videat, quem à se distractum Iasoni meminerat, & quasi re noua quę fidem etiam hominum superet (reditum enim tam repentinum Lycaonis non poterat animo complecti) exclamat obstupefactus: Ecquid hoc est, inquit, miraculi, quod Lycaonem istum video? An non ego illum in Lemnum deducendum vendidi, vbi illum mare coërcebat & diuidebat à suis? Ecquid nõ eos resurrecturos credam, qui iam mea dextera ceciderunt? quasi dicat: Tam facilè fieri potest vt mortui illi resurgant, quàm hoc, vt Lycaon hîc modò adsit.

f γουνάσομαί σ' ἀχιλεῦ] Videtur hoc moris fuisse apud antiquos, vt supplices ad genua accidentes, clementer exciperentur, & in gratiam: ideò Lycaon ἱκέσιος αἰδέσιος appellat: & Achilli dicit, σὺ δέ μ' αἴδεο καὶ μ' ἐλέησον.

g μοῖρ' ὀλοή.] Hoc loco Poëta docet per se fatum nihil aliud intelligere, quàm Iouem ipsum: subiungit enim, μίλλω πως ἀπέχθεσθαι διὶ πατρὶ ὃς μὲ σοὶ αὖτις ἔδωκε, quod antecà dixerat, νῦν αὖ μέ πῃς ὑὶ χερσὶν ἔδωκε μοῖρ' ὀλοή.

h ἀπὸ

h ἐπὰ ἐχ' ὀμοράσρι☉] Sciebat Lycaon inflammatum Achillem in Hectorē, ac in eos proinde qui Hectori sanguine erant cōiuncti ad Patrocli mortem vindicandam. Itaque monet Achillem ne se interficiat, cùm illius frater non sit vterinus, quod illi subterfugium angustiæ, in quas se redactum videbat, & desiderium viuendi, suppeditauit: quanquam inualidum sit, cùm patrem communem Hectori habeat, in Priamidas autem omnes Achillis indignatio redundet. Sic anteà existimabat precio ingenti oblato redemptum sese ab hoste, sed Achilles potiorem habuit Patrocli vindictam, quo extincto immisericorditer & inhumanè se cum omnibus Troianis pugnaturū, quanquā præter suū morem, cōminatur: vt videre est in sequenti illius oratione, qua Lycaoni respōdet.

i πὴ ὀλοφύρεσ☉] Hostem de patiēter toleranda morte commonefacit, adducto ipsius Patrocli exemplo & sui ipsius, quem etiā eadem lex moriendi incerto tempore expectat. Argumentum autē est à maiori: Si Patroclus, qui Lycaone præstantior est, & Achilles tantus vir moriendi legē non effugiunt: ecquid eius deuitandæ occasionē quærere Lycaonē oportet, vt præsens fatum deprecetur?

k ἐκπαυσοῖ νεῦ κεῖσο] Hæc Achillis iactantia super Lycaonis cadauere, iuncta est impietati, quia indignè & irreuerenter de fluuio Scamandro Iouis filio loquutus est. Vnde in sequentibus dicetur, eum animo valde indignatum in Achillem: vbi tamen alia narratur occasio, nimirum ob fœdatum sanguine fluuium, & duritiem Achillis, qui commiseratione non tangeretur. Possunt ista videri hodiernis nostris viris ridicula: sed quamuis fabulosa sint, habent tamen præcepta pietatis non pœnitenda, quę veteribus illis summæ quoque fuit commendationi.

Ὣς ἄρ' ἔφη· ποταμὸς δ' ἰ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Ὥρμηνεν δ' αὖτε θυμὸν ὅπως παύσοιτε πόνοιο
Δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δ' ἀλοιγὸν * ἀλάλκοι.
Τόφρα δ' Πηλέος υἱὸς ἔχων δολιχόσκιον ἔγχος,
Ἀστεροπαίῳ ἐπᾴξαι, καθαπτέμεναι μενεαίνων,
Υἱεῖ Πηλεγόνος· τὸν δ' Ἄξιος εὐρυρέεθρος
Γείνατο, καὶ Περίβοια Ἀκεσαμενοῖο θυγατρῶν
Πρεσβυτάτη· τῇ γάρ ῥα μίγη ποταμὸς βαθυδίνης.
Τῷ δ' Ἀχιλεὺς ἐπόρουσεν· ὁ δ' αὖτε κ ποταμοῖο
Ἐσσυμένως ἔχων δύο δοῦρε· μιν Ξάνθος γε
Ξανθὸν, ἐπεὶ κεχόλωτο δαϊκταμένων ἀϊζηῶν,
Τοὺς Ἀχιλεὺς ἐδάϊξε κατ' ῥόον, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Οἱ δ' ὅτε δὴ χεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, ὅ μοι ἔτλης ἀντία βαλθεῖν;
Δυσμόρων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσι.

Τὸν δ' αὖ Πηλεγόνος προσεφώνεε φαίδιμος υἱὸς,
Πηλείδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις;
Εἰμὶ δ' ἐκ Παιονίης εὐρυδώλου τηλόθ' ἐούσης,
Παίονας ἀνδρας ἄγων δολιχεγχέας· ἤδη δέ μοι νῦν
Ἠὼς εἰνάτη ὅτ' ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα·
Αὐτὰρ ἐμοὶ γενεὴ ἐξ Ἀξίου εὐρυρέοντος,
Ἀξίου ὃς κάλλιστον ὑδωρ ἐπὶ γαῖαν ἵησιν,
Ὃς τέκε Πηλεγόνα κλυτὸν ἔγχεϊ· τὸν δ' ἐμὲ φασὶ
Γείνασθ'· νῦν αὖτε μαχώμεθα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ.

Ὣς φάτ' ἀπειλήσας· ὁ δ' ἀνέσχετο δῖος Ἀχιλλεὺς
Πηλιάδαο μελίης· ὁ δ' ὁμαρτῇ δοιγδυπον ἀμφὶς
Ἥρως Ἀστεροπαῖος b ἐπεὶ προέηκε δαΐξας·
Καί ῥ' ἑτέρῳ μὲν δουρὶ σακέσπαλον βάλεν, οὐδὲ * διὰ πρὸ
Ῥῆξε σάκος· χρυσὸς γὰρ ἐρύκακε, δῶρα θεοῖο·
Τῷ δ' ἑτέρῳ μιν πῆχυν ὑπαιχάδιον βάλε χειρὸς
Δεξιτερῆς, σὺν δ' αἷμα κελαινεφὲς ἦλθ' ἐπὶ αὐτῷ
Γαίῃ ἐνεσσείλητο, λιλαιόμενον χροὸς ἆσαι,
Δεύτερος αὖτ' Ἀχιλεὺς μελίῃ * ἰθυπτίωνα
Ἀστεροπαίῳ ἐφῆκε, κατακτάμεναι μενεαίνων·
Καὶ ὃ μὲν ἀφάμαρτεν· ὁ δ' ὑψηλῷ βάλεν ὄχθῃ,
*Μεσσοπαγὲς δ' ἄρ' ἔθηκε κατ' ὄχθης μείλινον ἔγχος,
Πηλείδης δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενον παρὰ μηροῦ,
Ἆλτ' ὀπὶ οἱ μεμαώς· ὁ δ' ἄρα μελίῃ Ἀχιλῆος
Οὐ δύνατ' ἐκ κρημνοῖο ἐρύσσαι χειρὶ παχείῃ.
Τρὶς μὲν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσαι ἁδὺ μενεαίνων,
Τρὶς δ' μεθῆκε βίῃ· τὸ δ' τέτατον, ἤθελε θυμῷ
Ἄξαι ὀπιγνάμψας δόρυ μείλινον Αἰακίδαο,
Ἀλλὰ πρὶν Ἀχιλεὺς σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπούρας.
Γαστέρα γάρ μιν τύψε παρ' ὀμφαλόν· ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δ' σκότος ὄσσε κάλυψεν
Ἀθμήνοντ'. Ἀχιλεὺς δ' ἄρ' ἐνὶ στέρνοισιν ὀρέξας,

Sic dixit: fluuius aũt indignatus est animo magis,
Agitabatq; animo, quomodo coërceret à cæde
Nobilem Achillem: à Troianis verò pestem auerteret. ж. ἀμυίοι.
Interea autem Pelei filius habens longam hastam,
Asteropæo insilijt, interficere cupiens,
Filio Pelegonis: hunc.a. Axius latifluus
Genuit & Peribœa Acesameni filiarum (habens,
Natu maxima: huic.n.mistꝰ est fluuius altos vortices
Hunc Achilles adortus est: hic autẽ cõtrarius è fluuio
Stetit tenens duas hastas, robur.a.ei in mentib.posuit
Xanthus, quia iratus erat ob in pugna cæsos iuuenes,
Quos Achilles interfecerat in fluctu, neq; misertus e-
Hi.a.quando iã propè erant inter se profecti, (rat.
Hunc prior allocutus est velocipes diuus Achilles:
Quis, vnde es virorũ, q mihi audes obuius venire?
Infelicium autem filij meo robori occurrunt.
Hũc.a. rursus Pelegonis allocutus est illustris filius:
Pelide magnanime, cur genus quæris?
Sum ex Pæonia fertili procul distante,
Pæonas viros ducẽs lõgas hastas gestantes: hæc.a. mihi
Dies vndecima, quando in Ilium veni: (nunc
Sed mihi genus ex Axio latè fluente:
Axio, qui limpidißimam aquam per terram fundit,
Qui genuit Pelegonẽ inclytũ lanceæ: hunc .a. me aiũt
Genuisse. nunc autem pugnemus illustris Achilles.
Sic dixit minitans: sustulit autem diuus Achilles
Peliadẽ hastã, hic.a. simul geminis hastis vtraq; ma-
Heros Asteropæus iecit, quia ambidexter erat: (nu
Atq; altera.q. lancea scutum percußit, neq; penitus ж. Δῶκε δὲ
Rupit scutum: aurum enim prohibuit, dona Dei:
Altera.a. ipsum in lacerto leuiter attigit manus
Dextræ: exilijt.a. sanguis ater: illa.v. supra ipsum
Terra infixa est, cupiens corpore satiare se.
Secundus verò Achilles lanceam rectà volantem ж. ἰθυπλίωνα.
In Asteropæum immisit, occidere cupiens.
Et ab hoc quidẽ aberrauit: hic.a. altam tetigit ripã,
Medio tenus autẽ impegit ripæ fraxineam hastam. ж. μεσσοπαλὲς
Pelides autem ensem acutum extrahens à fœmore
Saliit in eum cupidus: hic autem hastam Achillis
Non poterat è præcipitio euellere manu valida:
Ter quidem ipsam concußit extrahere cupiens:
Ter autem defecit vis: quartò autem parabat animo
Frangere incuruando hastam fraxineam Aeacidæ,
Sed ante Achilles cominus ense animam abstulit:
In ventre.n. ipsũ verberauit apud vmbilicũ, omniaq;
Effusa sunt humi intestina: hũc.a. caligo ad oculos ob-
Expirantem: at Achilles in pectora irruens, (texit

Armáq; detraxit, & glorians verbum dixit:
Iaceas sic, difficile tibi præpotentis Saturnij
Cum filijs contendere, è fluuio licet natus sis.
Dicebas tu quidem fluuij genus te esse latè fluentis:
At ego genus magni Iouis glorior esse.
Genuit me vir multis imperans Myrmidonibus,
Peleus Aeacides: Aeacus.v.ex Ioue erat: (irrumpẽtib.
Quare præstãtior.q.Iup.fluuijs in mare cum strepitu
Præstantius etiam Iouis genus quàm fluuij est.
Etenim tibi fluuius adest magnus, si potest quid
Prodesse, sed non licet cum Ioue Saturnio pugnare:
Quapropter neq; rex Acheloius comparat se Ioui:
Neq; profundi magna potentia Oceani,
Ex quo omnes fluuij & totum mare,
Et omnes fontes, & putei alti oriuntur.
Sed & is timet Iouis magni fulmen,
Horrendũq; tonitru, quãdo è cælo fragorem ediderit.
Dixit certè, & è ripa euulsit æream hastam:
Hunc aũt illic reliquit.post quã charo corde priuauit,
Iacentem in arenis.alluebat.a.ipsum nigra aqua.
Hunc igitur quidem anguillæq; & pisces circũdabãt,
Adipem comedentes renibus obtensum rodentes.
Sed hic contendit ire ad Pæonas equites,
Qui etiam apud fluuiũ in fugã acti erãt vorticosum,
Post quam viderunt fortissimum in atroci pugna
Manibus sub Pelidæ, & ense fortiter interemptum:
Tũc interfecit Thersilochumq; Mydonaq; Astypylũq;,
Mnesumq; Thrasiumq;, & Aenium, & Opheleștem.
Et adhuc plures interemisset Pæonas velox Achilles,
Nisi irat⁹ allocutus fuisset fluuius pfũdos vortices ha
Viro similis: è profundo.a.affatus est vortice: (bens
O Achilles, supra cæteros qdẽ fortis es, supraq; ĩdigna
Viros cæteros: semp.n.tibi auxiliãtur dy ipsi. (patras
Siqdẽ tibi Troianos cõcessit Saturni filius oẽs perdere,
Ex me saltem expellens, in campo ardua patra:
Plena sunt enim iã mihi cadaueribus amœna fluẽta,
Neq; aliquô possum effundere fluxũ in mare diuinũ
Obstructus cadaueribus: tu autẽ interficis perniciosé.
Sed agè iã desiste, stupor me occupat, prĩceps populorũ.
Hũc.a.excipiẽs allocutus est pedibus celer Achilles:
Erunt hæc Scamandre diuine, vt tu iubes:
Troianos tamen non antè desinã superbos interficiẽs,
Quã conclusero intra ciuitatẽ, & cum Hectore tenta-
Contrà, an me interficiet, an ego ipsum. (uero
Sic fatus in Troianos irruit dæmoni similis.
Et tũc Apollinẽ allocut⁹ est fluuius pfundis vorticib.
Pròh malum, argenteum arcum gestans Iouis fili,
non tu consilia
Obseruasti Saturnij, q tibi admodũ diligenter p̃cepit,
Troianis vt adesses & opem ferres, donec veniat
Crepusculũ serò ingrediens, obumbretq; fertilẽ terrã
Dixit & Achilles qdẽ hasta inclytus insilijt medio
Ripa desiliens, ille autem irruit æstu feruens.
Omnia.a.mouit fluẽta turbat⁹, impulit.a.cadauera
Multa, quæ in ipso abũdè erãt, quæ cõfecerat Achilles:
Hæc eiecit foras mugiens tanquam taurus,
In terram: vinos autem seruauit per pulchra fluenta,
Occultans in vorticibus profundis, magnis:
Horrẽda.a.circum Achillem turbata constitit vnda:

Ὣ Ἥ ῥ' ἐν σάκεϊ πίπτων ῥόῳ, ὀξὺ πόδεσσιν
Εἶξε σὺν ἐξάλμενος· ὁ δ' ἐπελήλιτο χερσὶν
Εὐφυέα, μεγάλην· ἡ δ' ἐκ ῥιζῶν ἐλίποδσα
Κρημνὸν ἄπασσε διῶσεν, ἐπέσχε δὲ καλὰ ῥέεθρα
Ὄζοισιν πυκινοῖσι γεφύρωσεν δέ μιν αὖτις,
Εἴσω πᾶσ' ἐλίπεσ'· ὁ δ' ἄρ, ἐκ* λίμνης ἀΐξασα,
Ἤϊξεν πεδίοιο ποτὶ κραιπνοῖσι πέτεσθαι,
Δείσας. ὀξὺ δ' ἔληγε μέγας θεός, ὧρτο δ' ἔπ' αὐτὴν
Ἀχροκελαινιόων, ἵνα μιν παύσειε πόνοιο
Δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν ἀλάλκοι.
Πηλεΐδης δ' ἀΐσσεν ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς* ἐρωὴ,
Αἰετὸς οἵματ' ἔχων* μελανόχροα, καρχαρόδοντα,
Ὅς θ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὠκίστοσι πετεινῶν.
Τῷ εἰκὼς ἤϊξεν· ὑπὸ στέρνοισι δὲ χαλκὸς
Σμερδαλέον κονάβιζεν. ὑπαὶξ δ' ἴαχε λιαθεὶς
Φεύγων, ὁ δ' ὄπιθε ῥέων ἕπετο μεγάλῳ ὁρυμαγδῷ·
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρηνέων μελανύδρων
Ἀμφὶ καὶ κήπους ὕδατος ῥόον ἡγεμονεύῃ,
Χερσὶ μάκελλαν ἔχων, ἀμάρας δ' ἐξ ἔμπλατα βάλλων·
Τοῦ μέν τε* σφορέοντος, ὑπὸ ψηφῖδες ἅπασαι
Οἰχλειοῦνται, τὸ δέ τ' ὦκα κατηφόρμενον κελαρύζῃ
Χώρῳ ἐνὶ σφετέρῳ, φθαύῃ δέ τε καὶ τὸν ἀγόντα·
Ὣς αἰεὶ Ἀχιλῆα νιχήσατο κύμα ῥόοιο,
Καὶ λαιψηρὸν ἐόντα. ἰθεῖαι δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.
Ὁσσάκι δ' ὁρμήσε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς
Στῆναι ἐναντίβιον, καὶ γνώμεναι εἴ μιν ἅπαντες
Ἀθάνατοι φοβέεσκον τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Τοσσάκι μιν μέγα κῦμα διϊππεύεσκε ποταμοῖο
Πλάζ ὤμους καθύπερθεν. ὁ δ' ὑψόσε ποσσὶν ἐπήλτο,
Θυμῷ ἀνιάζων· ποταμὸς δ' ὑπὸ γούνατ' ἐδάμνα
Δάῤῥῳ, ὑπαὶξ ῥέων, κονίῃ δ' ὑπέρεπλε ποδοῖιν·
Πηλεΐδης δ' ὤμυξεν ἰδὼν, εἰς οὐρανὸν εὐρὺν,

Ζεῦ πάτερ, ὡς οὔτις με θεῶν ἐλεφύσσετ' ὑπέρη
Ἐκ ποταμοῖο σαώσαι· ἔπειτα δὲ καὶ μὰ πάθοιμι.
Ἄλλῳ δ' οὔτις μοι φόσσ' αἴτιος οὐρανίωνων,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ με ψεύδεσσιν ἐθελχθὲν,
Ἦμ' ἔφατο Τρώων ὑπὸ τείχεϊ θωρηκτάων
Λαιψηροῖς ὀλέεσθαι Ἀπόλλωνος βελέεσσιν.
Ὡς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι, ὃς εἰνάετέ γε φάος
Τῷ κ' ἀγαθὸν μιν ἔπεφνε, ἀγαθὸς δέ κεν ἐξενάριξε·
Νῦν δέ με λυγρῷ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι,
Ἐρχθέντ' ἐν μεγάλῳ ποταμῷ ὡς παῖδα συφορβὸν,
Ὅν ῥά τ' ἐναυλον ἀποέρσῃ χείμων πεδίονδε.
Ὣς φάτο. τῷ δ' μάλ' ὦκα Ποσειδάων καὶ Ἀθήνη
Στήτην ἐγγὺς ἰόντε, δέμας δ' ἀΐδρεσιν εἰκτὴν
Χθονὶ δ' ἧς χεῖρας λαβόντες ἀπεστήσαντ' ἐπέεσσι·
Τοῖσι δ' μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,

Πηλεΐδη μήτ' ἄρ λίην τρέε, μήτέ τι τάρβει.
Τοίω γάρ τοι νῶϊ θεῶν ἐπιτερρόθω εἰμὲν,
Ζηνὸς ἐπαγνήσαντε, ἐγὼ καὶ Παλλὰς Ἀθήνη·
Ὡς οὔ τοι ποταμῷ γε δαμήμεναι αἶσιμόν ἐστιν·
Ἀλλ' ὅδε μὲν τάχα λωφήσει, σὺ δὲ εἴσεαι αὐτός·
Αὐτάρ τοι πυκινῶς ὑποθησόμεθ', αἴκε πίθηαι,
Μὴ πρὶν παύσῃ χεῖρας ὁμοιΐου πολέμοιο
Πρὶν κῆ Ἰλιόφιν κλυτὰ τείχεα λαὸν ἐέλσαι
Τρωϊκὸν, ὅς κε φύγῃσι. σὺ δ' Ἕκτορι θυμὸν ἀπούρας
Ἄψ ἐπὶ νῆας ἴμεν· δίδομέν σέ τοι εὖχος ἀρέσθαι.

Τὼ μὲν ἄρ' ὣς εἰπόντε μετ' ἀθανάτους ἀπεβήτην,

Repellebat.a.eũ in ſcutum ingruens æſtus, negꝫ pedib.
Potuit firmus ſtare: ille.v.vlmum prehendit manib.
Pulchram,proceram: hæc verò à radicibus prolapſa
Crepidinẽ totam diſſulit: detinuit.a.pulchra fluenta
Ramis denſis: ponte iunxit.a.illam ipſam.
Intus tota prolapſa. hic autem ex alueo exiliens, χ. ἐξιπτ.
Properabat per campum pedibus velocibus volare,
Territus: negꝫ ceſſauit magnꝰ deus, motꝰ eſt.a.in ipſũ
In ſummo nigricans, vt ipſum cohiberet à bello
Diuinum Achillem: à Troianisq; exitium auerteret,
Pelides autem aufugit quantum eſt haſtæ iactus, χ. ἰεμὴν,
Aquilæ impetum habens nigræ venatricis, χ. μέλανός τε, καὶ μελανόστε, καὶ μελανόσσε
Quæ ſimul fortiſſimaq; & celerrima alitum eſt:
Huic ſimilis ruit: in pectoribus autem æs
Horrendè inſonabat: rectà autem ab hoc declinans
Fugiebat: hic.a.à tergo fluens ſequebaẽ magno ſtrepi-
Sicut aũt quando vir aquæductor à fonte nigro (tu.
Per plantas & hortos aquæ fluxum deducit,
Manibus ligonem habens, & riui obices amouens:
Hac quidem profluente ſubtus calculi omnes χ. σφορέοντ-
Prouoluuntur: hæc autẽ citò defluens immurmurat τος,
Loco in decliui: præuenit autem & ipſum deductorẽ:
Sic ſemper Achillem vrgebat vnda fluxus,
Quanquã alacrẽ exiſtentẽ: Dij.n.præſtãtiores viris.
Quoties autem parabat agilis nobilis Achilles
Stare contrà, & cognoſcere ſi ipſum omnes
Immortales terrerent, qui cælum latum habitant,
Toties ipſum magna vnda diuini fluminis (bat
Obruebat humeros deſuper: hic.a.in altũ pedib.ſalie-
Animo mœſtus: fluuius.a.ſubtus genua debilitabat
Vehemẽs, obliquè fluẽs: pũluerẽ.a.ſubtrahebat pedib.
Pelides autem eiulauit intuitus in cælum latum,
Iup.pater quã nullus me deorũ miſerabilẽ ſuſtinet
Ex fluuio liberare: in poſterũ.v.etiã quiduis patiar.
Alius autem nullus mihi adeò culpandus cæleſtium,
Quàm dilecta mater, quæ me mendacijs decepit,
Quæ me dicebat Troianorum ſub muro armatorum
Velocibus periturum eſſe Apollinis iaculis.
Vtinam me Hector occidiſſet, qui hic educatus eſt for-
tiſſimus,
Itaq; fortis quidẽ occidiſſet, fortẽ.a.me interfeciſſet:
Nunc.a.me ingloria morte fato decretum eſt corripi,
Oppreſſum in magno fluuio tãquã puerum ſubulcũ,
Quem torrẽs opprimit per tempeſtatem tranſeuntẽ.
Sic dixit, hunc.a.valdè citò Neptunus & Minerua
Steterũt, ppe accedẽtes, forma.a.hominib.ſimiles facti
Manuq; manũ prehẽdentes cõfirmarũt verbis. (erãt,
Inter hos.a.ſermonẽ orsꝰ eſt Neptunꝰ terræ quaſſator:
Pelide, ne quicq; trepidè fugias negꝫ amplius formi- χ. μήτ' ἔπ-
Tales enim tibi nos ex dijs auxiliatores ſumus, (des:
Ioue approbante, ego & Pallas Minerua:
Quoniam minimè tibi in fluuio morti fatale eſt.
Sed hic quidem citò deſinet: tu autem videbis ipſe.
Sed te prudenter admonebimus, ſi pareas: (lo,
Ne prius abſtineas manus ab omnib. æquè moleſto bel
Quàm in Ilij inclytos muros populum concluſeris
Troianũ, quicũq; fugerit: tu.a.Hectori anima erepta
Iterũ ad naues ito: damus autem tibi gloriã referre.
Hi ſanè ſic loquuti, ad immortales conceſſerunt.

Αὐτὰρ ὁ βῆ (μέγα γάρ ῥα θεῶν ὤτρυνεν ἐφετμὴ)
Ἐς πεδίον· τὸ δ' ἄρ' ἦεν ὕδατος ἐκχυμένοιο·
Πολλὰ δὲ τεύχεα καλὰ δαϊκταμένων αἰζηῶν
Πλῶεν, ἠδὲ νέκυες· τῇ δ' ὑψόσε γούνατ' ἔπηδα
Πρὸς ῥόον αἰσσοντος ἀν' ἰθὺ δὲ μίν ἔχε θυμὸς
Εὐρὺ ῥέων ποταμὸς· μέγα δὲ σθένος ἔμβαλ' Ἀθήνη.
Οὐδ' ὃ Σκάμανδρος ἔληγε τὸν ὃν μένος, ἀλλ' ἔτι μᾶλ-
Χώετο Πηλείωνι, κάρυστε δὲ κῦμα ῥόοιο (λον
Φῦσσ' ἀφρόμενος· Σιμόεντι δὲ κέκλετ' ἄυσας,
Φίλε κασίγνητε σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν, ἐπεὶ τάχα δὴν μέγα Πηλάμοιο ἄνακτος
Ἐκπέρσει, Τρῶας δὲ καὶ οὐ μενέουσιν ὁμίλῳ.
Ἀλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, καὶ ἐμπίπλησθι ῥεέθρα
Ὕδατος ἐκ πηγέων, πάντας δ' ὀρόθυνον ἀϋτμῇ
Ἴσχε δὲ μέγα κῦμα· πολὺν δ' ὀρυμαγδὸν ὄρινε
Φηγῶν καὶ λάων, ἵνα πάσωμεν ἄρειον ἄνδρα.
Ὃς δὴ νῦν κρατέει, μέρμερα δ' ὄρνυσι δαίφρονι θεοῖσι.
Φημὶ γὰρ οὔτε βίῃ χραισμήσειν, οὔτε τι εἶδος,
Οὔτε τὰ τεύχεα καλά, τὰ περ μάλα νηδύθι λίμνης
Κείσεται ἠϊόνι κεκαλυμμένα· καί νύ κε μίν αὐτὸν
Εἰλύσω ψαμάθοισιν, ἄλις χερόσδε βεβήκως
Μυρίον, οὐδέ οἱ ὀστέ' ὑπερήσονται Ἀχαιοὶ
Ἀλλέξαι· τόσσῃ οἱ ἄσιν καθύπερθε καλύψω.
Αὐτὰρ οἱ καὶ σῆμα τεύξεται, * οὐδέ τι μὴν χρειὼ
Ἔσσετ' ὑμβοχόης, ὅτε μιν θάπτωσιν Ἀχαιοί.
Ἦ, καὶ ἐπ' ὦρτ' Ἀχιλῆϊ κυκώμενος ὑψόσε δῦνων,
Μορμύρων ἀφρῷ τε καὶ αἵματι καὶ νεκύεσσι.
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα διίπετέος ποταμοῖο
Ἵστατ' ἀφρόμενον, περὶ δὲ ῥέεν Πηλείωνα.
Ἤρη δ' ὀξὺ ἄυσε, πρόσω δρόμον Ἀχιλῆϊ,
Μή μιν ἀποέρσῃ μέγας ποταμὸς βαθυδίνης·
Αὐτίκα δ' Ἥφαιστον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Ὄρσο Κυλλοποδίων, ἐμὸν τέκος· οὐ γὰρ ὀΐω,
Ξάνθον δινήεντα μάχῃ ἠΐσκομεν εἶναι·
Ἀλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, πυρὶ φαύσκεο δ' ἄφλοα πολλά·
Αὐτὰρ ἐγὼ Ζεφύροιο καὶ ἀργέστεο Νότοιο
Εἴσομαι, ἐξ ἁλόθεν χαλεπὴν ὄρσαι θύελλαν,
Ἥκεν ἀπὸ Τρώων κεφαλὰς καὶ τεύχεα κήαι,
Φλέγμα κακὸν φορέεσθαι· σὺ δὲ Ξάνθοιο παρ' ὄχθας
Δεύσεα καῖε, σὺν δ' αὐτὸν ἰδὲ πυρί· μηδέ σε πάμπαν
Μειλίχοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω * καὶ ἀρεκτὴ
Μηδὲ πρὶν ἀπέπαυε τεὸν μένος, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
Φθέγξομ' ἐγὼν ἰάχουσα, τότε χρεὼ ἀκάματον πῦρ.
Ὣς ἔφαθ'· Ἥφαιστος δ' ὑπὸ σκέτο θεσπεσιάων πυρ·
Πρῶτα μὲν ἐν πεδίῳ πῦρ δαίετο, * καῖε δὲ νεκρὺς
Πολλούς, οἵ ῥα κατ' αὐτὸ ἅλις ἔσαν, ὃς κλάδα Ἀχιλλεύς·
Παῦε δ' ἐξηράνθη πεδίον, ἔχετο δ' ἀγλαὸν ὕδωρ.
Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν
Αἶψ' αὐξηράνῃ, χαίρει δέ μιν ὅστις ἐθείρῃ·
Ὣς ἐξηράνθη πεδίον πᾶν, καὶ δ' ἄρα νεκρὺς
Κῆεν, ὁ δ' ἐς ποταμὸν τρέψε φλόγα παμφανόωσαν.
Καίνητο πτελέαι τε καὶ ἰτέαι, ἠδὲ μυρῖκαι,
Καίνητο λωτός * τ', ἠδὲ θρύον, ἠδὲ κύπειρον,
Τὰ θεῖ καλὰ ῥέεθρα ἅλις ποταμοῖο πεφυκά·
Τείροντ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες, οἵ ῥ' ἀνὰ δίνας,
Οἵ τε καλὰ ῥέεθρα κυδιόωντ' εἴσω καὶ ἔξω,
Πνοιῇ τρομέοντες πολυκμήτου Ἡφαίστοιο.
Καίετο δ' ἰς ποταμοῖο, ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ τ' ὀνόμαζεν,

At hic iuit (valdè.n. deorũ impellebat eũ præceptum)
In campum: hic.v. totus plenus erat aqua effusa:
Multa autem arma pulchra bello cæsorum iuuenum
Fluitabãt, & cadauera. huiꝰ.a. sursũ genua subsultа-
Aduersus fluxũ ruẽtis rectà: negꝫ ipsũ retinuit (bãt
Latè fluẽs fluuius: magnũ.n. robur iniecerat Minerua.
Negꝫ Scamander remisit suam vim, sed adhuc magis
Succensuit Pelidæ: extulit autem vndam aquæ
In altũ sublatus. Simoëntem.v. hortabatur clamans:
Chare frater, robur viri ambo saltem
Cohibeamus, quoniã citò ciuitatẽ magnã Priami re-
Euertet: Troiani verò in pugna nõ manebunt, (gis
Sed auxiliare celerrimè & imple fluenta
Aqua ex fontibus, omnesq́ concita torrentes:
Erige itaq́ magnã vndã, multumq́ fragorem excita
Truncorũ & lapidũ, vt compescamus immanẽ virũ,
Qui iam nunc prævalet, audetq́ hic paria dijs.
Affirmo enim, neq́ vim profuturã neq́ ipsam formã,
Negꝫ arma pulchra, quæ alicubi in imo alueo
Iacebunt sub luto tecta: sed cum ipsum
Inuoluam arenis, satis colluuiei circumfundens
Infinitè, negꝫ eius ossa poterunt Achiui
Colligere: tanta eum colluuie desuper operiam:
Illic ei & sepulchrum erit, negꝫ amplius ei opus
Erit humatione, cùm ipsum sepelire velint Achiui.
Dixit, & irruit in Achillẽ æstuans in altum furens,
Murmurans spumaq́, & sanguine, & cadaueribus.
Purpurea verò vnda à Ioue fluentis fluuij
Stetit eleuata, ac Pelidem corripuit.
Iuno aũt multùm clamauit admodũ timens Achilli,
Ne ipsum opprimeret magnus fluuius vorticosus:
Statim.v. Vulcanũ allocuta est suum charũ filium.
Mone te Vulcane, mi fili: contra te enim
Xanthũ vortic osum pugna conijcimus esse (i. stare,)
Proinde opẽ fer citissimè, accendeq́ flammã multam:
Ego verò Zephyri & procelloſi Noti
Ibo è mari grauem excitatura procellam,
Quæ Troianorum capita, & arma comburat,
Incendiũ malum ferens: tu autem Xanthi apud ripas
Arbores vre, ipsumq́ immitte igni, negꝫ te prorsus
Blandis verbis auertat, aut minis:
Negꝫ antè cohibeas tuam vim, nisi quando iam
Loquar ego clamans, tunc compesce indefessum ignẽ.
Sic dixit: Vulcanus.a. parabat ingentem ignem.
Primùm quidem in campo ignis ardebat, combussitq́ cadauera
Multa, quæ in ipso abũdè erãt, quæ cõfecerat Achilles.
Totus.v. siccatus est cãpus, coërcitaq́ est clara aqua.
Vt.a. quãdo autumnalis Boreas nuper rigatũ hortum
Statim exiccat, gaudet.v. ipsum quisquis colere solet.
Sic exiccatus est cãpus omnis, atq́ cadauera (tem.
Cõburebat. hic.v. in fluuiũ vertit flammã præfulgen-
Vrebantur ulmiq́, & salices, & myricæ:
Ardebat iam lotusq́, & vlua, & cyperus,
Quæ circum amœna fluenta abundè fluuij natæ erãt:
Cõsumebanť anguillæq́ et pisces q̃ in vorticib. versa-
Qui ppulchra fluenta natabãt huc & illuc, (bãtur.
Spiritu confecti sapientis Vulcani:
Ardebatq́ vis fluuij, verbumq́ dixit & elocutus est:

Ἥφαι-

Πῶς, οὔτις σοί γε θεῶν δμῴατ' * αὐτιφερίζῃ,
οὐδ' ὣ ἐγὼ σοί γ' ὦδε περὶ φλεγέθοντι μαχοίμην.
Λῆγ' ἔριδος· Τρῶας δὲ καὶ αὖτίκα δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἄστεος ἐξελάσειε. τί μοι ἔριδος καὶ ἀρωγῆς;

περὶ σοι φερίζῃ,

Vulcane, nullus tibi deorum potest aduersari,
Quare neq; ego tecũ sic igne flagranti pugnauerim.
Desine à cõtẽtione: Troianos a. & mox diuus Achilles
Vrbe expellat, quid mihi cũ contentione & auxilio?

COMMENTARIVS.

a ἔμπ' αὐ πομπίης] Virorum illustrium genus semper ferè exponit Poëta, vt alibi docuimus: quod quamuis in opportuno tẽpore fieri videatur, nimirum in medio pugnæ æstu, tamen discere volenti intempestiuum nihil est.

b ἐπτὰ θυγάτρασιν] Celeberrimus est hoc nomine Asteropæus, quòd ambidexter fuerit, vt etiam in prouerbium abierit, pro homine ingenio exprompto ad obeunda quæcunq; munia: sic Athenæus initio primi libri Antoninum Cæsarem Asteropæum quẽdam appellauit vtriusque linguæ iuxtà antistitem. Sic & Libanus Proconsulem Montiem. Vide Adr. Iun. Prouerb. cent. 8. prou. 29. Mirum autem cuipiam videri possit, cur se hoc loco Pæonum ductorem dicat hic Asteropæus, cùm in catalogo nulla eius facta sit mentio, & illis Pyræchmes præponatur. Quod cùm quibusdam absonum etiam videretur, locum illum in Catalogo, vbi Pæones memorãtur, sic legebant, ὡπὸς πηλαίχμης ἄγε πεύκας ἀγκυλοτόξους Πληξάρου τ' υἱὸς θυγατρὸς ἀστεροπαίου.

c Κῆτ' ἔπω·] Non existimauit Achilles Asteropæo verbis respondendum, à quo etiam statim post verba hasta petitus fuerat, donec eũ confodisset. Eum itaq; iam interemptum sic affatur: En claritas & splendor tui generis, quem paulò antè venditabas, & cuius præsidio malè aduersus nobiliores & fortiores tutus extitisti: illustrior siquidem mihi est sanguis, nimirum ab ipso Ioue. At Iuppiter fluuijs est præstantior, immò & ipso Acheloo & Oceano, à quo tamen vestri fluuij omnes deriuantur. Enimuerò si fluuiale tibi genus est, quid non tibi hic Scamander opitulatur? Nimirum scit & ille, quàm omnino difficile sit Ioui pugnare: vbi quanquam Scamandrum vellicet, in præcipuo tamen pietatis capite stat, quod ad supremi Numinis potestatem attinet, quam agnoscit in cætera omnia extendi: qua de re aliàs ex ipsorum veterum sententia dictum est.

d ἐξ οὗπερ πάντες ποτ]αμοὶ] Ea fuit veterum sententia, vt existimarent omnes fluuios ab Oceano deriuari, vnde Hesiodus in Theogonia tria millia filiorum ipsi & Thetidi attribuit: quia videlicet vapores, quos ex Oceano sursum Sol attollit, in aquam vertuntur, & decidentes in terram fontes & fluuios faciunt, cùm alioqui si non pluat, maximam illorum partem videmus arescere. Quæ opinio an vera sit, fusius examinandum est apud Aristot. 1. Meteororum. Eustathius hoc sic interpretatur, vt dicantur fluuij ab Oceano deriuari propter communem aquæ appellationem, pro qua sumitur Oceanus. τὸ δὲ ὅλῳ τῷ ὠκεανῷ πάντας ποταμοὺς εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς, inquit, ἡ ἀληθεία συμβιβάζει. λέγεται δ' ἔτως ἔχειν, ἀφ' τὸ ὑγρικῷ ὀνόματι, ὕδωρ τὰ τοιαῦτα πάντα εἶναι εἰς ὅπερ ὁ ὠκεανὸς ἐκλαμβάνει. Sed hoc ipsis aquis, nisi fallor, frigidius. Vide Natalem Mythol. lib. 8 cap. 1.

e βαθεῖς δ' ἐφθέγξατο δῖνης,] Non puduit antiquos illos homines rebus inanimatis vocem tribuere, vt fluminibus ipsis (nam de animantibus id minus absurdum est) quibus nulla sunt loquendi instrumenta, tantùm abest vt loqui possint. Sic apud Virg. 8. Aeneid. Tybris fluuius Aeneam fingitur in somno alloqui. Sed quibus diuinitatem, immò Deitatem tribuebant, perfractis pudoris cancellis poterant etiam ijsdem loquendi facultatem non denegare.

f οὔπερ μέσσῳ,] Monitus à fluuio Scamandro Achilles, vt se cadaueribus onerando desisteret, parere tamen noluit, quanquam Deum illum esse sciret: quod ipsi in summum vitæ vertit periculum, vt describitur in sequentibus. Monemur nos hîc quoq;, vt perturbationibus nostris adeò nos non concedamus, vt Dei monitis interea non obsecundemus.

g μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος,] Ex hoc loco, ait Didymus, poëtæ, qui Homerum secuti sunt, fluuios dicunt esse ταυρομόρφους, taurina specie, quoniam, inquit Natalis lib. 7. cap. 2. cum impetu irrumpentes tauris similem edant mugitum (quod ex hoc loco Homerico videtur colligi) vel, vt Hellanicus sensit, quia terram sulcare tanquam boues apparent: vel, vt alijs placuit, quia circa ripas fluminum tauri mugire ob vberiora pascua audiantur.

h πηλείδης δ' ἀπόρουσεν] Insana hyperbole saltum Achillis exposuit. ecquis enim vno saltu hastæ iactum æquare possit? Sed forsan hoc veteribus illis heroibus peculiare voluit Poëta, quod hodierni præstare nequeant, vt sæpe vidimus, cùm eos saxa immania iactare dicit. Quod autem in sequenti versu legitur, μέλαν θ' ὕδ, addidi in margine diuersas lectiones, quas Didymus & Eustathius referunt. Omnium autem longè probatissima est ea, quæ in contextu legitur.

i θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.] Hoc gnomateumate castigatur superior Achillis iactantia, qua vsus est suprà, cùm Asteropæum alloqueretur: ibi enim & Axium auum Asteropæi, & ipsum Scamandrum irridebat, quasi illorum virtus Iouis virtute minor esset, ac proinde ipse eorum progenie longè esset superior: pessima tamen ratione & argumento, vt hoc loco experitur Achilles in Scamãdro, qui cùm Deus sit, Achille homine fortior est: quod Dijs generatim Poëta tribuit.

k ἀλλὰ φίλη μήτηρ,] Matrem incusat mendacij, quod falsò sibi prædixisset moriturum se sub muro Troianorum, quod ipse tamen malè existimat ex præsenti periculo, quò sibi mortem instare verebatur. Ex hoc porrò loco confirmatur, quod anteà dicebamus, ideò ad Xanthum pugnasse Achillem, quòd sciret se sub mœnibus interiturum.

l ὡς μ' ὄφελ' ἕκτωρ] Conqueritur magnanimus Heros, quòd sine gloria sibi moriendum sit, eam glorioſam tantùm mortem ratus, quæ in bello à viro quodam forti infertur. ideò optaret potiùs Hectoris fortissimi inter Troianos manu occidere. Cui consentit ille apud Accium in armorum iudicio, qui sic loquitur: Nam trophæum ferre me à forti viro pulchrum est: si autem & vincar, vinci à tali nullum est probrum.

m φίλε κασίγνητε] Fratrem Simoënta appellat Xanthus vel propter vicinitatem vel propter ortum eundem ex Oceano, vt Poëta vult. Eum autem ad resistendum Achilli excitat, quia duorum virtus coadunata fortior est. vbi vides quantus sit hic Heros, cui propulsando Deus vnus non sufficiat, & aduocato Simoënte opus sit: adeò multum est Dei auxilio tutum esse, vt hoc loco Achilles, cui Minerua robur & animos inspirasse dicitur. Porrò hunc locum vsurpauit Socrates apud Platonem in Sophistis, vbi Prodicum vt secum Protagoræ se opponat vellicanti Simonidis carmina. δοκῶ δέ μοι ἐγώ, inquit, παρακαλεῖν σε, ὥσπερ ἔφη Ὅμηρος, τὸν Σκάμανδρον πολυρρόῳδον τοῖς τοῦ Ἀχιλλέως τὸν Σιμόεντα παρακαλεῖν· φίλε κασίγνητε δεινὸν ἀνέρα ἀμφότεροι ὦμεν Σχῶμεν. Ἀτὰρ καὶ ἐγώ σε παρακαλῶ, μὴ ἧττον ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέσῃ. Vbi vides Socratem multi etiam fecisse Homerica carmina, quæ in Republica tamen damnauit.

n ἄρσεο Κυλλοπόδιον] Vulcanus ex hoc loco intelligitur fuisse ignis Deus, quem opponit aquis Iuno: quæ cùm etiam aëris Dea sit, ac proinde ventorum causa, hoc loco se procellam excitaturam pollicetur, qua ignis impulsus facilius totum fluuium, qui iam in campum Troianum exundarat, siccaret. Deniq; totus hic locus docet, posse etiam allegorias tolerari in hoc Poëta enarrando: sed nos iam inde ab initio hoc onus à nobis sumus amoliti.

o Ζεφύροιο] Quid de ventis senserit Poëta, tardè à quibusdam pronunciatum est, quorum opiniones refert Strabo. lib. 1. Constat Poëtam quatuor ventos agnoscere, Eurũ, Notum, Zephyrum & Boream, quos in Odyssea nominauit, Σὺν δ' ἄρ' ἔπ' εὖρός τε νότος τε πέσον Ζέφυρός τε δυσαὴς Καὶ βορέης. Quidam tamen duos præcipuos ventos fecerunt, Boream & Austrum, à quibus reliqui parua differũt inclinatione: Eurus ab æstiuo ortu, Subsolanus ab hyberno: Fauonius ab occasu æstiuo, ab hyberno Caurus. atq; duos esse ventos, confirmat cum Thrasyalcis cuiusdam (eum Geographum quendam fuisse suspicor) testimonio, tum ipsius Poëtæ, qui Caurum (ἀργέστην) Austro (νότῳ) adscribit, vt Iliad. λ. ἀργέστεω Νότοιο. Fauonium autem Boreæ, vt Il. ι. βορέης τ' Ζέφυρός τε τὼ τε Θρῄκηθεν ἄητον. Sed eos docuit iam olim Posidonius malè de vẽtis differere, & secus, quàm probatissimi authores Aristoteles, Timosthenes, Dio Astrologus, qui ventum ob ortu æstiuo flantem appellant Cæciam: eum qui è regione illi est oppositus, & ab occasu flat hyberno Africũ: qui ab ortu hyberno Eurum, & ei oppositum, Caurum (Ἀργέστην) medios Subsolanum (ἀπηλιώτην) & Zephyrum. Sed ille mancam etiam ventorum tradit doctrinam. Nam Aristoteles copiosiùs ea de re loquitur in lib. de Mundo, & 2. Meteor. ca. 6. siquidem duodecim ventos esse docet, vt & post eum Plin. lib. 2. cap. 47. Isiodor. Orig. lib. 13. cap. 11. Hodie triginta duo numerantur à nautis: sed oës à quatuor illis Homericis dependent. & sanè si velis, infiniti erunt pro regione, ex qua flãt. verùm nos à Poëta ne recedamus, Is ergo hoc loco Zephyri & Argestæ Noti meminit. Posidonius apud Strab. eodem loco dicit, eum intelligere per Zephyrum, eum qui à nobis Caurus dicitur: per Ἀργέστην νότον autem eum, quem nos Leuconotum appellamus. Eustathius dicit, καὶ σημειοῦται ὁλικῶς πνέοντας αὐτοῦ τὰ ἑλληφθέντα ἀνέμους ὁ ποιητής. Ζέφυρον μὲν ὅτε ἀπωλῶς ξηραίνει καὶ σὺν τῷ καύματι ψύχει· νότον δέ, ἵνα καὶ φλέγμα ποιῇ ὁμιχλώδη ἐπεῖν.

p ἐξ ἀλόθεν] Ventorum causam ex aquis esse, docet Homerus: nam hic etiam Iuno ex mari procellam excitat: quod etiã Plutarch.

in vita Homeri annotat: ἡ ἀνέμων οὖν φύσιν, inquit, ἀκριβῶς κατενόησεν, ὧν τὰ μὲν γίνεσιν ἐκ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιάσεων· τὰ μὲν γὰρ ὑδάτος μᾶλλον, ἐξ ὧν ἐγγίνεται. ὁ δὲ ἄνεμός ἐστιν ἀὴρ ῥέων· τοῦτο δέ, ἐν τε ἄλλοις πολλοῖς ἐμφαίνει, καὶ ἐν οἷς φησιν, αὔσμων ὑδρηλὸν ἀσκόντων. id est: Et ventorum naturam accuratè perpendit, quorum ortum ex humidis esse ait. Aquæ enim commutatio fit in aërem. Ventus autem, est aër fluens. Hoc verò cùm in aliis multis ostendit, tum in quibus ait, Ventorum vim humectam spirantium. Arist. Meteor. lib. 2, ex sicca exhalatione conflari ventos dicit, vt & in lib. de Mundo, vbi illa copiosè disquiruntur. Metrodorus Homerum videtur sequutus, nam dicit humido expiramento à sole efferuefacto flatus impetum cieri, vt est apud Plut. de placit. Philos. lib. 3. cap. 7. Rectè autem procellam excitat Iuno, vt citius ignis impellatur. Est enim πνεῦμα violentus quidam spiritus, qui repentino allidat motu, vt definit Philosophus in libro de Mundo.

ὁπωρινὸς βορέης] Etesias intelligit, qui post biduum exortus caniculæ constanter perflant diebus quadraginta: naturam habent desiccandi, præterea etiam Solis vaporem geminatum ardore sideris molliendi, vt est apud Plin. lib. 2. cap. 47.

Φῆ πυρὶ καμόμενος· ἀνὰ δ' ἔφλυε καλὰ ῥέεθρα.
Ὡς δ' ὅτε λέβης ζέει ἔνδον ἐπιγόμενος πυρὶ πολλῷ,
Κνίσῃ μελδόμενος ἁπαλοτρεφέος σιάλοιο,
Παίπαθαι ἀμφὶς ὑλάδιλον· ὣς τοὶ ξύλα κάγχανα κεῖτο·
Ὡς ἔβ καλὰ ῥέεθρα πυρὶ φλέγετο, ζέε δ' ὕδωρ·
Οὐδ' ἔτλη πρόσσω, ἀλλ' ἴσχετο· τεῖρε δ' ἄϋτμη,
Ἥφαιστον βίηφι πολύφρονα· αὐτὰρ ὅγ' Ἥρῃ
Πολλὰ λιτόμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ἥρη, τίπτε σὸς υἱὸς ἐμὸν ῥόον ἔχραε κήδῃ
Ἐξ ἄλλων; ἐμέ περ τοι ἐγὼ φρονέω ἀλιτρός εἰμι
Οἷον οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοί.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼν ἀποπαύσομαι, εἰ σὺ κελεύεις·
Παυέσθω δ' ἠμὲν οὗτος· ἐγὼ δ' ὄπιν ἠμὲν ὀμοῦμαι,
Μήποτ' ὀπὶ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ἦμαρ,
Μηδ' ὁπόταν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται
Καιομένη, καίωσι δὲ δῃωταὶ υἷες Ἀχαιῶν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὄρσεν θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αὐτίκ' ἄρ' Ἥφαιστον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν·

Ἥφαιστε, σχέο τέκνον ἀγακλέες· οὐ γὰρ ἔοικεν
Ἀθάνατον Θεὸν ὧδε βροτῶν ἕνεκα συφελίζειν.
Ὡς ἔφαθ'. Ἥφαιστος δ' κατέσσεσε θεσπεσίῃσι πρὸς·
Ἄψορρον δ' ἄρα κῦμα κατέσσυτο καλὰ ῥέεθρα.
Αὐτὰρ ἐπὶ Ξάνθοιο δάμη μενεδήϊος, οἱ μὲν ἔπειτα
Παυσάσθην· Ἥρη γὰρ ἐρύκακε χωομένη περ.
Ἐν δ' ἄλλοισι θεοῖσιν ἔρις πέσε βεβρυχυῖα,
Ἀρχαλέη, δίχα δέ σφιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἄητο.
χ. παπάγω ² Σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ * ὁμάδῳ βράχε δ' εὐρεῖα (χθών·
Ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανός, ἄϊε δὲ Ζεύς
Ἥμενος Οὐλύμπῳ, ᵇ ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ
χ. ὀρώθω Γηθοσύνῃ, ὅθ' * ὀρώρεθ' θεὸς ἔριδι ξυνιόντας.
Ἐνθ' οἱ γ' οὐκ ἔτι δηρὸν ἀφέστασαν· ἦρχε δὲ Ἄρης
Ῥινοτόρος, πρῶτος Ἀθηναίην ἐπόρουσε,
Χάλκειον ἔγχος ἔχων· καὶ ὀνείδισεν φάτο μῦθον,

ᶜ Τίπτ' αὖ * κυνόμυια θεὸς ἔριδι ξυνελαύνεις,
χ. κυνάμυια Θάρσος ἀνερν ἔχουσα; μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν.
Ἦ μέμνῃ ὅτε Τυδείδῃ Διομήδεϊ μῆκας
Οὐτάμεναι; αὐτὴ * ἢ πανόψιον ἔγχος ἐλοῦσα,
χ. δ' ὑπονόσφιον Ἴθυς ἐμεῦ ὦσας, ἀμαθὴ δ' ἔρυσας καλὸν ἔδαψας.
Τῷ σ' αὖ νῦν οἴω ἀποτισέμεν ὅσσα μ' ἔοργας.
χ. κατ' ἀπαμεί βε Ὡς εἰπὼν, οὔτησε * κατ' αἰγίδα θυσανόεσσαν,
Σμερδαλέην, ἣν οὐδὲ Διὸς δάμναται κεραυνός,
Τὴν μιν Ἄρης οὔτησε μιαιφόνον ἔγχει μακρῷ·
Ἡ δ' ἀναχασαμένη λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε,
Τόν ῥ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι ἕρμα ἀρούρης·
Τῷ βάλε θοῦρον Ἄρηα κατ' αὐχένα, λύσε δὲ γυῖα·
Ἑπτὰ δὲ ἐπέσχε πελεθρα πεσών, ἐκόνισε δὲ χαίτας·
Τεύχεά τ' ἀμφαράβησε· γέλασσε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Καί οἱ ἐπιδρομάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Νηπύτι', οὐδὲ νύ πω σὺ ἐπιφράσσω ὅσσον ἀρείων

Dixit igne æstuans: ebulliebantq; limpida fluenta.
Sicut aũt lebes feruet intus dum vrgetur igne multo,
Aruinam liquefaciens bene saginati suis,
Vndiq; feruenter, subq; ligna siccа iacent:
Sic huic amæna fluẽta igne vrebaũ, bulliebatq; aqua,
Neq; poterat pfluere, sed detinebaũ: premebat.n. aura
Vulcani vi valdè prudentis: at ille Iunonem (ignea,
Multùm precans, verbis velocibus allocutus est:

Iuno, cur tuus filius meũ fluxũ inuadit vt torqueat
Præcæteris? non sanè ego tantum tibi culpandus sum,
Quãtum cæteri oĩs dy quotquot Troianis auxiliato-
Sed certè quidem ego desistam si tu iubes: (res sunt.
Desistat autem & hic: ego autem insuper & hoc iuro,
Nunquam à Troianis auersurum esse exitialem diẽ:
Ne.q. quando Troia combustiuo igne tota flagraret
Incensa: vrerent autem bellicosi filij Achiuorum.

At postquam hoc audiuit dea albiulna Iuno,
Confestim Vulcanũ allocuta est suum charum filium:

Vulcane, abstine fili inclyte: non enim decet
Immortalẽ Deum adeò mortalium gratiâ torquere.

Sic dixit: Vulcanus autẽ extinxit immẽsum ignẽ:
Retrogradaq; vnda rediit ad amæna fluenta.
At post qua Xãthi domita est violẽtia, hi quidẽ postea
Cessarunt. Iuno enim coërcuit, irata quamuis:
Inter.v. alios deos contentio cecidit grauis,
Difficilis: diuisim.v. ipsis in mentib. animus spirabat:
Concurrerũt.a. magno strepitu, insonuitq; lata terra
Circumq; resonuit magnum cælũ. audiuit.a. Iupiter
Sedens in Olympo: risitq; ei charum cor
Lætitia, quòd videbat deos contẽtione cõgredientes.
Tũ ij nõ amplius diu abstinuerũt: incæpit enim Mars
Clypeos tundens, & primus Mineruam inuasit,
Aeream hastã tenens. & probrosum dixit verbum:

Cur rursus ô canina musca deos prælio committis,
Audaciã insatiabilẽ habẽs? magn°. v. te animus ĩduxit.
An' non recordaris quãdo Tydidẽ Diomedẽ immisisti
Ad me vulnerãdũ? ipsaq; in omniũ cõspectu hastã ca-
Rectà in me ĩpulisti, corpusq; pulchrũ sauciasti? (piẽs
Ideò te nũc puto luituram esse quæcunq; mihi fecisti.

Sic fatus pulsauit ad ægidem fimbriatam,
Horrendam, quam neq; Iouis domat fulmen.
In hac ipsã Mars vulnerauit pollutus cæde hasta lõga.
Hæc.v. retrò cedens, lapidem accepit manu forti,
Iacentem in campo nigrum, asperumq; magnumq;:
Quẽ viri antiquiores posuerãt vt esset terminus agri,
Hoc percusit fortẽ Martẽ iuxta collũ. soluit.a. genua:
Septẽq; occupauit iugera laps°, & puluere fædauit cri
Armaq; circũ sonuerunt: risit.a. Pall. Minerua, (nes.
Et ei gloriãdo insultãs verbis velocib. eũ allocuta est:

Stulte, neq; adhuc saltẽ cõsideraũsti quanto pstantior

Εὐχε-

Εὔχομ' ἐγὼν ἔμμεναι, ὅτι μοι μόν@ * αὐτιφερίζεις;
Οὕτω κεν τῆς μητρὸς ἐρεννύας ἐξαπτίνοις,
Ἥ τοι χωομένη κακα μηδέῃ, οὕνεκ' Ἀχαιὺς
Κάλλιπες αὐτὰρ Τρωσὶν ὑπερφιάλοισιν ἀμυνῇς.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, πάλιν τράπεν ὄσσε φαεινώ·
Τὴν δ' ἄγε χερὸς ἑλοῦσα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Πυκνὰ μάλα στενάχουσα· μόγις δ' ἐσαγείρατο θυμόν.
Τὴν δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὤ πόποι, Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀτρυτώνη,
Καὶ δὴ ἀϋθ' ἡ κυνόμυια ἄγη βροτολοιγὸν Ἄρηα
Δηϊόω ἐκ πολέμοιο κλόνον· ἀλλὰ μέτελθε.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη δ' μετέσυτο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Καί ῥ' ὄπιθεν μετιοῦσα, ὡς εἴθεα κλειτὰ παρείη
Ἥλασε, τῆς δ' αὖτε λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Τὼ μὲν ἄρ' ἄμφω κεῖντο παρὲξ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Ἥ δ' ἄρ' ἐπιδρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τοιοῦτοι νῦν πάντες ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοὶ
Εἶεν, ὅτ' Ἀργείοισι μαχοίατο θωρηκτοῖσιν,
Ὧδέ τε θαρσαλέοι καὶ τλήμονες, ὡς Ἀφροδίτη
Ἦλθεν ἄρ' ἐς πόλεμον, ἐμῷ μεμαυῖα πιθέσθαι.
Τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πολέμοιο,
Ἰλίῳ ἐκπέρσαντες εὐκτίμενον πολίεθρον.
Ὣς φάτο, μείδησεν δ' ἁβρὰ λευκώλενος Ἥρη.
Αὐτὰρ Ἀπόλλωνα προσέφη κρείων ἐνοσίχθων,
Φοῖβε τίη δὴ νῶϊ διέσταμεν; ἀδὺ ἔοικεν,
Ἀρξάντων ἑτέρων. τὸ μὲν αἴσχιον αἰνὰ μαχητὴ
Ἴομεν οὐλυμπόνδε Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
Ἄρχε σὺ γὰρ γνωτῷ νεώτερος· ἀδ' ἔμοιγε
Καλὸν, ἐπεὶ πρότερος γνοφέω, καὶ πλείονα οἶδα.
Νηπύτι', ὡς ἄφρων κραδίην ἔχες· οὐδέ νυ τῶν περ
Μέμνηαι ὅσσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἀμφὶ
Μοῦνοι νῶϊ θεῶν, ἢ ὅτ' ἀγάσσατο Λαομέδοντι
Πὰρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν
Μισθῷ δηλήτῳ, ὃ δὴ σημήνατο εἰπών;
Ἦ τοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν καὶ τεῖχος ἔδειμα
Εὐρύ τε καὶ μάλα καλὸν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη.
Φοῖβε, σὺ δ' ἀλίπεδας ἕλικας βῶας βοσκέσκετε
Ἴδης ἐν κνημοῖσι πολυπτύχου ὑληέσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μισθοῖο τέλος * πολυγήθεες Ὧραι
Ἐξέφερον, τότε νῶϊ βιησάμενος μισθὸν ἄπαντα
Λαομέδων ἐκπαγλος, ἀπηλήσας δ' ἀπέπεμπε.
Σοὶ μὲν ὅγ' ἠπείλησε πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθε
Δήσειν, καὶ πεφάων νήσων ἐπὶ τηλεδαπάων.
Στεῦτο δ' ὅγ' ἀμφοτέρων * ἀποκοψέμεν οὔατα χαλκῷ
Νῶϊ δὲ τ' ἄψορροι κίομεν κεχολωμένοι θυμῷ,
Μισθὸν ἀποιχόμενοι, τὸν ὑπέσχετο, τὸν οὐκ ἐτέλεσσε.
Τῶ δὴ νῦν λαοῖσι φέρεις χάριν ἠδὲ μετ' ἠμέων
Πέρσαι ὥς κεν Τρῶες ὑπερφίαλοι ἀπόλωνται
Πρόχυτα κακῶς, σὺν παισὶ καὶ αἰδοίῃς ἀλόχοισι;
Τὸν δ' αὖτε προσέφη ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἐννοσίγαι, ὄφρ' οὐκ ἄν με σαόφρονα μυθήσαιο
Ἔμμεναι εἰ δή σοί γε βροτῶν ἕνεκα πολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀπήμονες· ἀλλὰ τάχιστα
*Παυσώμεσθα μάχης, οἱ δ', αὐτὰρ δηϊόωσιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας πάλιν ἐτράπετ'· αἰδετο γὰρ ῥα

Glorior ego esse, quòd mihi robur tuum opponis?
Sic matris furias exolueris,
Quæ tibi irata mala machinatur: quoniam Achiuos
Reliquisti, ac Troianis periuris auxiliaris.
Sic igitur loquuta conuertit oculos splendidos.
Hunc.v. abduxit manu prehendens Iouis filia Venus
Crebrò admodum suspirantẽ: vixq; recollegit animum.
Hanc igitur vt agnouit dea albiulna Iuno,
Mox Mineruam verbis velocibus allocuta est:
Papè, Aegiochi Iouis filia Minerua:
En rursus illa impudẽtissima ducit pernicioſum Martẽ
Hostili è prælio per tumultum: sed accede. (al. vlciscere)
Sic dixit: Minerua aũt irruit, gaudebat. v. animo:
Et adorta in pectus manu forti (cor.
Impegit: huius. a. illic debilitata sunt genua & dilectũ
Illi itaq; ambo iacebant in terra multipascua.
Hæc autem insultans verba velocia dixit:
Tales nunc omnes, quotquot Troianis auxiliatores,
Vtinam sint, quando cum Argiuis pugnant armatis:
Tamq; audaces & tolerantes, vt Venus
Venit Marti auxiliatrix, meo robori obuians.
Hoc pacto iam pridẽ nos cessassemus à prælio
Ilij depopulati munitissimam vrbem.
Sic dixit: risit autem Dea candidis vlnis Iuno.
Sed Apollinem allocutus est rex quassator terræ:
Phœbe, cur iam nos separati stamus? neq; decet,
Cùm cœperint alij: hoc quidẽ turpius erit, si sine pugna
Eamus in cælum, Iouis ad æream domum.
Incipe: tu autẽ natu iunior: non enim mihi quidem
Honestũ: quoniã prior natus sum & plura noui.
Stulte, quàm obliuioſum cor habes, nec verò horum
Recordaris, quæcunq; iam passi sumus mala ad Ilium
Soli nos duo ex dijs, quando superbo Laomedonti
A Ioue profecti seruiuimus in annum,
Mercede certa: hic autem imperans mandabat?
Ego quidem Troianis ciuitatẽ muro circumdedi, (set.
Latoq; & valdè pulchro, vt inexpugnabilis ciuitas eſ-
Phœbe, tu. a. distortè gradiẽtes & lunatis cornib. boues
Idæa in iugis multos colles habentis syluoſæ. (pascebas
Sed cùm iam mercedis terminum gratissima Horæ
Attulerunt, tunc nos vi fraudauit mercede tota
Laomedon terribilis, minatusq; dimisit.
Tibi quidem is minabatur pedes & manus desuper
Ligaturum, & venditurum insulis in longinquis,
Affirmabatq; idem vtriusque abscissurum aures ferro.
Nos autem retrogradi iuimus irato animo
Ob mercedem irati, quam pollicitus non persoluit.
Ideo iam nunc populis refers gratiam? neq; nobiscum
Tentas, vt Troiani fœdifragi pereant
Funditùs malè cum filijs & pudicis vxoribus?
Hũc. a. rursus allocutus est rex longè operans Apollo:
Neptune, haud me prudentem dixeris
Esse, si iam tecum hominum gratiâ dimicem
Miserorum, qui folijs similes interdum quidem
Florentes sunt, terræ fructum comedentes:
Aliquando. a. rursus pereunt excordes, sed citissimè
Desistamus à pugna: hi autem ipsi pugnent.
Sic igitur loquutus retrò versus est, verebatur enim

σχ. ἰσοφαρίζεις;

σχ. πολυγήθεω

σχ. ἀπόλεψω

σχ. παυώμεσθα

Πατροκασιγνήτοιο μιγήμεναι ἐν παλάμῃσι.
Τὸν δ' ἂ κασιγνήτη μάλα νείκεσε ποτνια θηρῶν
Ἄρτεμις ἀγροτέρη, καὶ ὀνείδεον ἔφατο μῦθον,
Φεύγοις δὴ ἔπειτα; Ποσειδάωνι δ' ἦ νίκλω
Πᾶσαν ἐπέτρεψας; μέλεον δέ οἱ ἄχθος ἔδωκας;
Νηπύτιε, τί νυ τόξον ἔχῃς ἀνεμώλιον αὔτως;
Μή σευ νῶϊ ἔτι πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἀκούσω
Εὐχομένου, ὡς τὸ πρὶν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἄντα Ποσειδάωνος ἐναντίβιον πολεμίζῃν.
Ὣς φάρ· τὴν δ' οὔτι προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀλλὰ χολωσαμένη Διὸς αἰδοίη παράκοιτις,
Νείκεσεν ἰοχέαιραν ὀνειδείοις ἐπέεσσι,
Πῶς δὴ σὺ νῦν μέμονας κύον ἀδρήκτεες αὖτις ἐμεῖο
*Στήσεσθαι; χαλεπήν σε θεὴν ἐγὼ μισέω· * αὖτις φέρεσθαι
Τόξον φόρω περ ἐοῦσ'· ἐπεὶ σε λέοντα γυναιξὶ
Ζεὺς θῆκεν, καὶ ἔδωκε κατακτάμεν ἠΰ κ' ἐθέλῃσθα.
Ἦ τοι βέλτερόν ἐστι κατ' οὔρεα θῆρας ἐναίρειν,
Ἀγροτέρας τ' ἐλάφους, ἠὲ κρείσσοσιν ἴφι μάχεσθαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις πολέμοιο δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῇς
Οἷόν σοι φερτέρη εἰμί, ὅτι μοι μισῷ ἀντιφερίζεις.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρας ὀπὶ καρπῷ χεῖρας ἔμαρπτε
Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμων αἶνυτο τόξα·
Αὐτοῖσιν δ' ἄρ' ἔθεινε παρ' οὔατα μειδιόωσα
Ἐντροπαλιζομένῳ· ταχέες δ' ἔκπιπτον ὀϊστοί.
Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγε, ὥστε πέλεια,
Ἣ ῥά θ' ὑπ' ἰρηκος κοίλῃ ἐισέπαρ πέτρῃ,
Χηραμόν· οὐδ' ἄρα τῇγε ἁλώμεναι ἦεν ὀΐσιμον ἦεν·
Ὣς ἡ δακρυόεσσα φύγε. λίπε δ' αὐτόθι τόξα.
Λητὼ δ' αὖτε προσέειπε Διάκτορον Ἀργεϊφόντην,
Λητοΐ, ἐγὼ δέ τοι οὔτι μαχήσομαι· ἀργαλέον δὲ
Πληκτίζεσθ' ἀλόχοισι Διὸς νεφεληγερέταο.
Ἀλλὰ μάλα πρόφερσαι μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Εὔχεσθαι ἐμὲ νικῆσαι κεραϊῇ βιῇφι.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Λητὼ δ' οὐκ ἀίνυτο καμπύλα τόξα,
Πεπτεότ' ἄλλυδις ἄλλα μετὰ προφάλιγγι κονίης·
Ἣ μὲν τόξα λαβοῦσα πάλιν κίε θυγατέρος ἧς·
Ἣ δ' ἄρ' Ὄλυμπον ἵκανε, Διὸς πρὸ χαλκοβατὲς δῶ·
Δακρυόεσσα δ' ἧστο πατρὸς ἐφέζετο γούνασι κούρη,
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον ἑανὸν τρέμε· τὸν δ' ἐπὶ οἱ
Εἵλε πατὴρ Κρονίδης, καὶ ἀνήρετο, ἡδὺ γελάσας,
Τίς νύ σε τοιάδ' ἔρεξε φίλον τέκος οὐρανιώνων
Μαψιδίως, ὡσεί τι κακὸν ῥέζουσαν ἐναργῶς;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φιλομμειδὴς Κυθέρεια,
Σή μ' ἄλοχος ἐυφήλιξε πάτερ λευκώλενος Ἥρη,
Ἐξ ἧς ἀθανάτοισιν ἔρις καὶ νείκεος ἐφῆπται.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Αὐτὰρ Ἀπόλλων Φοῖβος ἐσύετο Ἴλιον ἱρήν·
Μέμβλετο γάρ οἱ τεῖχος ἐυδμήτιον πολῆος,
Μὴ Δαναοὶ πέρσαιεν ὑπὲρ μόρον ἡμαλέον κῦμα·
Οἱ δ' ἄλλοι πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Οἱ μὲν χωόμενοι, οἱ δὲ μέγα κυδιόωντες.
Καὶ δ' ἵζον παρὰ πατρὶ κελαινεφεῖ· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Τρῶας ὁμῶς αὐτούς τ' ὄλεκεν καὶ μώνυχας ἵππους.
Ὡς δ' ὅτε καπνὸς ἰὼν εἰς οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ἄστεος αἰθομένοιο, θεῶν δέ ἑ μῆνις ἀνῆκε,
Πᾶσι δ' ἔθηκε πόνον, πολλοῖσι δὲ κήδε' ἐφῆκεν.
Ὣς Ἀχιλλεὺς Τρώεσσι πόνον καὶ κήδε' ἔθηκεν.
Εἵστηκει δ' ὁ γέρων Πριάμου θείοιο δὶ πύργου,

*χρ. στήσαι; χ. ἀπιφερίζει.

Cum patruo conferere manus.
Hunc autẽ soror valdè obiurgauit veneranda, ferarũ
Diana venatrix, & probrosum dixit sermonem:
Fugis ô Apollo: Neptuno autem victoriam
Omnem concedis? manemq; ei gloriam dedisti?
Stulte cur arcum gestas vanum frustra?
Non te nunc amplius patris in domibus audiam (ris
Gloriantẽ, sicut anteà inter immortales deos gloriaba-
Contra Neptunum aduersis viribus te pugnare.
Sic dixit: hanc. v. neutiquam allocutus est longè iaculans Apollo:
Sed irata Iouis venerabilis vxor,
Increpauit iaculis gaudẽtẽ Dianã, cõtumeliosis verbis,
Quomodo tu nunc audes, canis intrepida, cõtra me
Consistere? difficilis tibi ego robore conferri
Sagittatrici licet existenti: quoniam te leonẽ mulierib.
Iupiter constituit, & dedit interficere, quãcunq; velis.
Profectò facilius est per montes feras interficere,
Agrestesq; ceruas, quã cũ potentiorib. fortiter pugnare.
Sed si vis pugnæ periculum facere, vt bene scias
Quãto fortior sim, quandoquidẽ mihi robore cõfers te.
Dixit, & ambas ad primã palmæ partẽ manus pre-
Sinistra, dextra. a. ab humeris abstulit arcum: (hendit
Ipsoq; verberauit eam ad aures, ridens,
Huc illucq; se versantem. veloces. a. deciderunt sagittæ:
Lacrymabunda. a. deinde dea fugit velut columba,
Quæ quidem ab accipitre in cauam volauit petram,
In latebram (neq; enim illi capi fatale erat)
Sic hæc lacrymabunda fugit: reliquitq; illic arcus.
Latonam autem allocutus est nuncius Mercurius:
Latona, ego. v. tecum minimè pugnabo, arduũ autẽ
Confligere cum vxoribus Iouis nubicogi:
Sed valdè prompta inter immortales deos
Iactato te me vicisse firmo robore.
Sic dixit: Latona. v. collegit incuruos arcº & sagittas
Lapsas aliò alias in vertigine pulueris.
Hæc quidem tela capiens filiæ suæ, iterum recessit:
Illa. v. ad Olympum peruenit Iouis ad æream domum.
Lacrymabunda autem patris insedit genibus puella:
Circumq; incorruptibile peplũ tremebat: hancq; ad se
Cepit pater Saturnides & interrogauit dulcè ridens:
Quis tibi talia fecit, chara filia, superũm
Temerè, tanquam aliquid mali patrantipalàm?
Hũc verò rursus allocuta est bene coronata Diana,
Tua me coniunx percussit pater, albiulna Iuno:
Ex qua inter immortales contentio & lis imminet.
Sic hi quidem talia inter se colloquebantur:
Sed Apollo illustris subijt Ilium sacrum.
Curæ erat enim ei murus bene ædificatæ vrbis.
Ne Danai euerterent præter fatum die illo:
At cæteri ad Olympum ibant dij sempiterni,
Alij quidem irati: alij verò valdè exultantes:
Assederunt autem patri nubifero: sed Achilles
Troianis simul ipsosq; perdebat, & vnungulos equos.
Velut. a. quando fumus vadẽs in cælum latũ peruenit
Vrbe flagrante: Deorum. a. ipsum ira immisit:
Cunctisq; attulit laborem, multisq; dolores immisit:
Sic Achilles Troianis laborem & dolores imposuit.
Stabat autem senex Priamus diuina in turri,

Ἐς δ' ἐ-

Ὣς ἔφατ᾽· οἱ δ᾽ ἀνέῳγον ἀπὸ πτόρθοιο θύρετρα,
Τρῶες ἄφαρ κλονέοντο πεφυζότες· ἔδδεε δ᾽ ἀλκὴ
Τίνεθ᾽· ὁ δ᾽ οἰμώξας ἀπὸ πύργου βαῖνε χαμᾶζε,
Ὀτρυνέων παρὰ τεῖχος ἀγακλειτοὺς πυλαωρούς,
Πεπταμέας ἐν χερσὶ πύλας ἔχετ᾽, εἰσόκε λαοὶ
Ἔλθωσι φεύγοντες· ἐπεφύζοτες· ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἐγγὺς ὁδὸς κλονέων· νεῦόν οἱ λοιγὸς ἔσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κ᾽ ἐς τεῖχος ἀναπνύσωσιν ἀλεγεινάς,
Αὖτις ἔπ᾽ ἀψ θρῴσκοντας ποτινωμένους ἀραρυίας.
Δείδια γὰρ μὴ δῆλος ἀνὴρ ἐς τεῖχος ἅλῃ).

Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἀνέσαν τε πύλας, καὶ ἀπῶσαν ὀχῆας·
Αἱ δ᾽ πεπαθεῖαι πέδιξαν φάος· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ἀντίος ἐξέθορε. Τρώων ἵνα λοιγὸν ἀλάλκοι.
Οἱ δ᾽ ἰθὺς πόλιος καὶ τείχεος ὑψηλοῖο,
Δίψῃ * κεκηκότες κεκονιμένοι ἐκ πεδίοιο
Φεῦγον· ὁ δ᾽ σφεδανὸν ἔφεπ᾽ ἔγχεϊ λύσσα δέ οἱ κῆρ
Αἰεὶ ἔχε κρατερὴ, μενέαινε δ᾽ κῦδος ἀρέσθαι.
Ἔνθα κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν,
Εἰ μὴ Ἀπόλλων Φοῖβος Ἀγήνορα δῖον ἄνῃσε,
Φῶτ᾽ Ἀντήνορος ἠνὰ μύμονά τε κρατερόν τε.
Ἐν μὲν οἱ κραδίῃ θάρσος βάλε, πὰρ δέ οἱ αὐτὸς
Ἔστη, ὅπως θανάτοιο βαρείας χεῖρας ἀλάλκοι,
Φηγῷ κεκλιμένος· κεκάλυπτο δ᾽ ἄρ᾽ ἠέρι πολλῇ.
Αὐτὰρ ὅγ᾽ ὡς ἐνόησεν Ἀχιλλῆα πτολίπορθον,
Ἔστη, πολλὰ δέ οἱ κραδίῃ πὰρ θυμὸν ἰάνθη·
Ὀχθήσας δ᾽ ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤμοι ἐγών, εἰ μέν κεν ὑπὸ κρατερὸν Ἀχιλῆα
Φεύγω, τῆπερ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι * φοβέονται,
Αἰσχύνομαι καὶ ὅς, καί μ᾽ ἀνάλκιδα δέρσομαι ὠκύς·
Εἰ δ᾽ αὖ ἐγὼ τάδε μοῦνος ὑποπλαγχθέω ἑκάστῳ
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆι, τόσον δ᾽ ἀπὸ τείχεος ἄλλη
Φεύγω πρὸς πεδίον * Ἰλήϊον, ὄφρ᾽ ἀφίκωμαι
Ἴδης τε νημερτὲς, κατά τε ῥωπήια δύω,
Ἐς πατέρα δ᾽ αὖ ἔπειτα λοεσσάμενος ποταμοῖο,
Ἴδρῳ ἀπὸ ψυχθείς, πότι Ἴλιον ἀπονεοίμην.
Ἀλλά τί μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μ᾽ ἀπερχόμενον πόλιος πεδίονδε νοήσῃ,
Καί με μεταίξας μάρψῃ ταχέες ποδὸς ἔμμεν·
Οὐκέτ᾽ ἔπειτ᾽ ἔσται θανάτου καὶ κῆρας ἀλύξαι.
Λίην γὰρ κρατερὸς γε πάντων ἔσκε βροτῶν.
Εἰ δέκεν οἱ αὖτ᾽ ἔπειτα πόλιος κατὰ νηυσὶν ἔλθω·
Καὶ χάρ θ᾽ ὧδε τετεύχατο χεῖρας ἀλάλκοι,
Ἐν δ᾽ ἴα ψυχὴ, θνητὸν δέ ἑ φασ᾽ ἄνθρωποι
Ἔμμεναι· αὐτὰρ οἱ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.

Ὣς εἰπὼν, Ἀχιλῆα ἀλεὶς μένεν ἐν δέ οἱ ἦτορ
Ἄλκιμον ὠρμαίνε πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.
Ἠΰτε πάρδαλις εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο
Ἀνδρὸς θηρητῆρος * ἐναντίον, οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖ, οὐδὲ φοβεῖται, ἐπεί κεν ὑλαγμὸν ἀκούσῃ·
Εἴπερ γὰρ φθάμενός μιν ἢ ἐπάσῃ, ἠὲ βάλῃσιν,
Ἀλλά τε καὶ σεῦ δέ τε πεπαρμένη οὐκ ἀπολήγει
Ἀλκῆς, πρίν γ᾽ ἢ ξυμβλήμεναι, ἢ ἁλέασθαι·
Ὣς Ἀντήνορος υἱὸς ἀγαυὸς δῖος Ἀγήνωρ
Οὐκ ἔθελεν φεύγειν, πρίν πειρήσαιτ᾽ Ἀχιλῆος.
Ἀλλ᾽ ὃ γὲ πρόσθεν μὲν περὶ ἔσχετο παντοίσιν,
Ἐγχείην δ᾽ αὐτοῦ πετάσατο, καὶ μέγ᾽ ἀύτει,
* Ἦ δὴ πᾶν μάλ᾽ ἔολπας ἐνὶ φρεσὶ φαίδιμ᾽ Ἀχιλλεῦ,
Ἦμαρ τῶδε πόλιν πορσύνειν Τρώων ἀγερώχων

Agnouitq; Achillem immanem, atq; ab ipso
Troiani cõfestim turbabãtur in fugã acti, neq; vllare-
Erat: hic.a. eiulans à turri descendit in terra, (sistẽtia
Adhortans apud murũ inclytos custodes portarum:
Apertas in manibus portas tenete, dum copiæ
Venerint ad vrbem in fugam act.æ. certè enim Achilles
Propè iste perturbãs adest: nũc existimo exitialia fore.
Sed postquam intra murum respirauerint conclusæ,
Rursus obserate tabulas (i. valuas densè compactas.
Metuo enim ne pernicios⁹ vir in murum irrumpat.
Sic dixit: illi.a. aperuerunt portas, & amouerunt
obices.
Ha.v. apertè attulerunt salutem: sed Apollo
Obuius exilijt, à Troianis vt exitium arceret.
Hi verò rectà ad ciuitatem & murum alium
Siti aridi, puluerulenti ex campo
Fugiebãt. hic.v. acriter insequebatur hasta: rabies q; eius ϰ. κωφεφλει
Semper habebat grauis: cupiebat.n. gloriã referre. (cor
Tum sanè altiportam Troiam cepissent filij Achiuorũ,
Nisi Apollo clarus Agenorem diuinum excitasset,
Virum Antenoris filium eximium q; fortem q;.
In quidẽ eius corde audaciam iniecit, iuxta q; eum ipse
Stetit, vt mortis graues manus arceret,
Fago innixus, tectus q; erat caligine multa.
At ille postquã agnouit Achillẽ vrbiũ expugnatorẽ,
Constitit: multa.v. ei cor voluebat manenti.
Indignabundus igitur dixit ad suum virilẽ animum,
Hei mihi siquidem à forti Achille
Fugero, quã etiam alij perterriti fugiunt: ϰ. πλονέουϛ.
Capiet me etiam sic, & imbellem obtruncabit.
Si autem ego hos quidem turbari sinam
À Pelide Achille, pedibus q; à muro aliò
Fugero per campum Iliacum, donec perueniam ϰ. ἰδήϊον,
Ideã q; ad saltus, densa q; virgulta ingrediar:
Vespertinus.a. deinde lotus fluuio
A sudore refrigeratus, ad Ilium reuerterer.
Sed cur mihi hæc charus ratiocinatur animus?
Ne me discedentem ab vrbe ad campum persentiscat,
Et me persequens prehendat velocibus pedibus:
Non amplius deinde licebit mortem & fatum fugere,
Valdè enim fortis supra omnes est homines:
Quòd si ipsi ante vrbem obuiam venero:
Etenim sanè huic vulnerabile corpus est ac ⁊c:
Inest q; vna anima: mortalem q; ipsum dicunt homines
Esse, sed ei Saturnides Iupiter gloriam præbet.
Sic fatꝰ, Achillẽ cõuersus expectabat: in q; eo animus
Fortis concitabatur ad bellum & pugnam.
Velut i panthera venit profunda ex sylua
Virum venatorem contra, neq; quicquam animo ϰ. ἐναντίϐ,
Timet, neq; formidat, postquam latratum audiuit:
Et si.n. præueniẽs ipsam aut vulnerãrit aut iaculetur,
Tamen & ab hasta transfixa non cessat
À robore, anteq; vel cominus cõgrediat, vel sternatur:
Sic Antenoris filius clari nobilis Agenor
Non voluit fugere, antequam experiretur Achillem.
Verùm hic clypeum quidem ante se tenebat rotũdum.
Hasta autem in eum collimabat, & valdè clamabat:
Certè iã nimiùm sperasti in mẽtibus clare Achilles, ϰ. Ἦ ῥα νῦν
Die hoc vrbem excindere Troianorum strenuorum:

Νῦν δή.

Νηπύτι', ἦ τ' ἔτι πολλὰ τεύξεσθ' ἄλγε' ἐῶ' αὐτῆ.
Ἐν γάρ οἱ πολέες τε καὶ ἄλκιμοι ἄνέρες εἰμὲν,
Οἵκου τῶθ' ἑτάρων τε καὶ υἱῶν, ἀλόχων τε καὶ υἱῶν,
Ἴλιον * ἐρυόμεσθα· σὺ δ' ἐνθάδε πότμον ἐφεύξῃ
Ὡς δ' ἔκπαγλος ἐὼν καὶ θαρσαλέος πολεμιστής.
Ἦ ῥα, καὶ ὀξὺν ἄκοντα * βαρείης χειρὸς ἀφῆκε·
Καί ῥ' ἔβαλε κνήμῃ ὑπὸ γόνατος, ἀδὴ ἀφάμαρτεν·
Ἀμφὶ δὲ μιν κνημὶς νεοτόρνητος ἀκάστη
Σμερδαλέον κονάβησε· πάλιν δ' ἀπὸ χαλκὸς ὄρουσε
Βλημένος, ἀδὴ ἐπέρησε, θεὸς δ' ἠρύκακε δῶρα.
Πηλείδης δ' ὥρμησατ' Ἀγηνορίδαο ἄνακτος
Δεύτερος· ἔδετ' ἔασεν Ἀπόλλων κύδος ἀρέσθαι,
Ἀλλά μιν ἐξήρπαξε, κάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ,
Ἠύτε σύριον δὴ ἄρα μιν πολέμου ἐκπέμπε νέεσθαι·
Αὐτὰρ ὁ Πηλείωνα δόλῳ ἀπέρυκε λαοῦ·
Αὐτῷ γάρ ῥ' Ἐκάεργος Ἀγηνορι πάντα ἐοικὼς,
Ἔστη πρόσθε ποδῶν, ὁ δ' ἐπέσσυτο ποσὶ διώκειν·
Ἕως ὃς τὸν πεδίοιο διώκετο πυροφόροιο,
Στρέψας πὰρ ποταμὸν βαθυδινήεντα Σκάμανδρον,
Τυτθὸν ὑπεκπροθέοντα, δόλῳ * δ' ἄρ' ἔθελγε Ἀπόλ- (λων
Ὡς αἰεὶ ἔλποιτο κιχήσεσθαι ποσὶν οἷσι.
Τόφρ' ἄλλοι Τρῶες πεφοβημένοι ἦλθον ὁμίλῳ
Ἀσπάσιοι πρόσθε ἄστυ πόλις δ' ἔμπλητο ἀλείτων.
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἔτλαν πόλιος καὶ τείχεος οὖδος
Μεῖναι ἔτ' ἀλλήλους, ἢ γνώμεναι ὅς τε πεφυγοι,
Ὅς τ' ἔπεσε' ἐν πολέμῳ ἀλλ' ἀσπασίως ἐσέχυντο
Ἐς πόλιν, ὄφρα τῶνγε πόδες καὶ γοῦνα σόωσαν.

Stulte, adhuc multi fient dolores ob ipsam.
Intus enim multiq; & fortes viri sumus,
Qui pro charissimis parentibus uxoribusq; & liberis
Ilium defendimus: tu verò fatum hîc consequeris,
Adeò terribilis quamuis existens & audax bellator.
Dixit sanè, & acutum telum forti manu emisit,
Et percussit tibiam sub genu, neq; aberrauit:
Circaq; ipsam ocrea nuper facti stanni
Grauiter insonuit: ferrum autem resultauit à
Percusso, neq; peruasit: dei enim obstiterunt dona.
Pelides autem inuasit Agenorem diuinum
Secundus, neq; siuit Apollo ipsum gloriam referre,
Sed ipsum eripuit, texitq;, caligine multa:
Quietum verò ipsum à certamine misit vt abiret.
At hic Pelidem dolo auertit à populo.
Ipsi enim Apollo Agenori per omnia similis
Stetit ante pedes: hic aũt properabat pedibus persequi,
Dum ille hũc per campũ persequebatur frumentiferũ
Conuertens se ad fluuium vorticosum Scamandrum,
Paululũ p̃currentẽ fugiendo: dolo.n. decipiebat Apollo,
Vt semper speraret se assequuturum pedibus suis:
Interim alij Troiani territi venerunt cũ multitudine
Lati ad vrbem: vrbs.v. implebatur conclusis.
Neq; verò hi sustinebant vrbem & murum extra
Expectare se inuicem, & cognoscere quiq; fugisset,
Quiq; occubuisset in bello, sed cupidè infundebantur
In vrbem, quemcunq; horum pedes & genua seruârãt.

COMMENTARIVS.

a σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ ὁμάδῳ,] Primus Vulcanus Deorum pugnam auspicatus est, instigante Iunone: eam reliqui nunc persequũtur. Vbi non leuis impietatis macula Homericæ Poësi aspergitur, quod initio libri 20. copiosè satis monuimus.

b ἐγήθησε δὲ οἱ φίλον ἦτορ] Delectari reliquorum Deorum pugna dicitur Iupiter: causam adhuc mihi in compertam exquiro. An quia, vt dicit Eustathius, quemadmodum in Odyssea Agamemnon dicitur Achillis & Vlyssis contentionibus gaudere, quòd illæ nimirum essent honestæ & vtiles: sic etiam hoc loco gaudeat illud Numen, quod ad bonum spectet finem tota ista concertatio? Nam allegorias illius repudio. An, vt ego puto, quòd malignus sit adeò Iupiter, & contentionum amantissimus, vt hoc inter illius vitia quoque reponendum sit? (Hoc autem de Ioue illo falso veterum Deo tantùm intelligitor, ne quid durius pijs auribus dixisse videamur. Probamus enim illud Lactantij, qui Deum nostrum Iouis nomine appellari non patitur.) Quod si non arrideat, quòd ipse Iupiter Martem eo nomine odio prosequi se dicat suprà lib. 5. respondebo inconstantem esse in Deorum descriptione Poëtam, ac proinde omnino absurdum non esse, vt de Ioue sic in præsentia statuamus.

c πὰρ δ' ἄρ' Ὦ κυναμυῖα] Petulanti & inconsulto Marti conuenientem orationem attribuit: sui enim confidentissimus non veretur bellicosam Deam conuicijs in ipso pugnæ vestibulo proscindere, quam tamen ob ipsum factum quod ille commemorat, debuerat reformidasse. Nam sup. lib. ε. Mars à Diomede vulneratur Mineruæ auxilio: illa enim Diomedis hastam in ventrem infimum Martis adegerat. Hoc se nunc vlturum Mars minatur, sed frustra, potentior enim illo Minerua: quæ si allegoricè prudentia & consilium intelligitur, fructus huius loci qualis sit, iam constat.

d οὕτω καὶ τῆς μητρὸς] Per matrem Martis Iunonem intelligit, ex qua Iupiter illum suscepisse dicitur apud Hesiodum in Theog. λοιδορέτην δ' Ἥρην θαλερὴν ποιήσατ' ἀκοίτιν ἣ δ' Ἥφαιστον ἄνακτα, καὶ ἐπιειδέα ἔλεκτο. Tangitur autem hoc loco Martis perfidia, cuius explicatio petenda est ex lib. ε. vbi Minerua dicit Martem sibi & Iunoni stipulantibus pollicitum aduersus Troianos pro Græcis auxilium, ὃς (ἔρις) πρώην μὲν ἐμοί τε καὶ Ἥρῃ πεδ' ἀγερώχων Τρωσὶ μαχήσασθαι, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ὀρέξειν. Νῦν δὲ μετὰ τρώεσσιν ὁμιλεῖ, τῶν δ' ἐλάθετο.

e φοῖβε πὴ δὴ ταῦτ'] Videtur ad pugnam prima facie à Neptuno prouocari Phœbus, sed processus contrarium docebit. Nam recordatione communis iniuriæ, quæ illorum veteris societatis argumentum est, à manuum consertione abstinebunt: tum etiam patrui reuerentia commotus Apollo fuisse dicetur.

f ἄρχε· σὺ γὰρ] Neptunus Apollinem iubet, quòd iunior sit, pugnam primùm inchoare: quasi res inconsultò & temerariè aggredi propriè iuniorum est, in quibus feruor æstusque animi ad iniuriam inferendam procliuior est quàm seniorum, quos longa experientia cautiores fecit.

g νηπύτ', ὡς ἔοικεν] Conijcio, temerè Neptuno Apollinem credidisse, & persuasum vt in Neptunum primus faceret impetum: quem idcirco Neptunus his verbis à facto inconsulto deterrens castigat, νηπύτ' ὡς ἔοικεν, &c. quasi dicat: Hem Apollo, siccine repentinus est animus tuus, & ad pugnam mecum conferendam facilis, vt veteris nostræ societatis oblitus sis, in qua communem à Laomedonte, huius generis Troiani capite, iniuriam perpessi sumus? An non illius recordatione iustior tib. esset occasio contra Troianos, quàm Græcos meo exemplo præliandi?

h ὅτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι] Hoc diuersè paululum à cæteris commemorat Neptunus, cùm à se solo condita Troiana mœnia asserit. Deinde causam cur ipsi, cùm Dij fuerint, homini inseruierint opera mercenaria. Illa autem causa talis fuisse à quibusdam perhibetur. Conspirarunt aliquando Dij in Iouem, & eum vincire compedibus moliebantur: quod cùm à Thetide Ioui fuisset declaratum, vt est dictum lib. ά, ille reliquos Deos sua pœna affecit, hos autem duos Neptunum & Apollinem iussit Laomedonti seruire, dum Troiam ædificaret. Quidam dicũt Apollinem diuinis honoribus à Laomedonte exceptũ, Neptuno verò promissam mercedẽ denegasse, quam ob rem indignatus ille cetum emisisse in vniuersam regionem Laomedontis dicitur, vt est alibi obseruatũm. At Herodotus (vt refert Natalis lib. 2. cap. 8.) non verum esse, inquit, quod Laomedonti Neptunus & Apollo seruierint, sed datum esse locum fabulæ, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacrificijs dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit. Quicquid sit, altera narratio receptior est vulgato scriptorum consensu. Quod autem soli sibi Troiani muri extructionem Neptunus tribuit, expressit etiam Virg. 9. Aeneid.

-an non viderunt mœnia quondam *Neptuni fabricata manu considere in ignes.*

At Ouidius hoc Apollini tribuit in Epist. Paridis:

Ilion aspicies, firmataq; turribus altis Mœnia Phœbea structa canore lyræ.

Quidam dicunt, vt refert Eustathius, hos Deos non coactos, sed sponte peregrinorum personam induisse, vt Laomedontis iniuriam tentarent, quod Dijs consuetum in Odyssea Poëta docet. Vnde aiunt, Apollinem extincto iniuriæ illatore Laomedonte Troianis auxiliari, repẽdentem illis gratiam, quòd se honoribus prosequerentur: colebatur enim varijs in locis, vt in vrbe Chrysa, Cilla & Tenedo, prætereà etiam in ipsa Troia: Neptunum autem immunem debitis honoribus, veteris illius iniuriæ memoriam in Laomedontis posteros perpetuasse. Sunt etiam qui dicunt ad Deos referri, quod in opifices quosdam qui hanc seruitutem sine mercede seruierant, competebat.

i *οἱ φύλλοισιν ἐοικότες,*] Docet Apollo non decere immortales Deos pro mortalibus, quorum tam fragilis est conditio, sic adinuicem dimicare: quod idem leuiter à Iunone anteà dicebatur, *ὃ γὰρ ἔοικεν Ἀθανάτῳ θεὸν ὧδε βροτῶν αὖτε σφωιτέρων ὀφελίζειν.* Eleganter autem imbecillis mortalitas hoc loco describitur: quibus similia olim ex Aristophane protulimus.

k *τὸν δ' ἐπὶ τοιόνδε προσέφη*] Sic ineptis interrogationibus non respondere prudentiæ est non vulgaris, qualem hoc loco Apollo vsurpauit.

l *ἐπεὶ οὐ λέοντα γυναιξὶν*] Illud *λέοντα* pro *λέοσιν* dictum est. Didymus autem interpretatur *ἐπίφοβον ὡς λέοντα*, vt dicatur Diana inter mulieres sic à Ioue formidabilem & terribilem collocatam, vt leo inter animantia, quemadmodum ego expono. Ait præterea Poëta, datam esse Dianæ potestatem, mulierem quam voluerit, interficiendi, quod Eustathius de morte mulierum repentina intelligit, quam Dianæ tribui vt hominum Apollini, olim etiam obseruauimus. Noranda est autem hæc Iunonis oratio, quæ iram illius & feruorem testatur, maximè in fine, vbi defectiuè locuta est, & interrupto sententiæ filo pugnam inchoauit.

m *ἀϊσσομένην*] Homerus fato etiam ipsa animantia volucresq; subijcit, vt vides hoc loco de columba, quæ accipitrem effugit, quod ipsi nondum sit fatale mori. Videtur autem eam columbam intelligere, quæ cùm ab accipitre humipeta fugit, in altum euolare dicitur. Et ita esse intelligendum, docet similitudinis *ἀποδοσις*: nam Diana in cœlum fugit. Sciendum autem est, accipitres omnes modo venandi inter se dissidere. Alij enim columbam humi considentem rapiunt, volantem non appetunt. Alij super arborem, aut tale quid conscendentem venantur: sin humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur, sed volantem capere conantur. Fertur etiam, à columbis quodq; accipitrum genus cognosci. Itaque cùm accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta, qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant, vt legitur apud Philosophum Hist. anim. lib. 9 cap. 36.

n *οὐ πάνυ ἀχιλλῆος*] Absoluta Deorum pugna, quod impium fuit somnium, vt & ferè hæc omnia, quod ad rei veritatem spectat, vt in Troianis docet Dio, refert se ad mortalia, vt tamen diuina etiam illis intermisceat, quale erit mox illud de Apolline. Persequitur ergo intermissam narrationem de Achille Troianos persequente, quod cùm adeò feliciter gereret, vt captam iri eo die Troiam nullus non posset credere: commentus est factum, quod sequitur, Agenoris, qui Achillem dicitur remoratus, elusum posteà ab ipso Apolline, qui Agenoris illius speciem induerat. Omnia sunt facilia, proinde longa non egent expositione. Aduertenda solùm est ingenij Homerici feracitas.

o *ἠΰτε πάρδαλις*] Cùm inter animantium genera mares sint fortiores, vt scribunt Arist. & Plinius: hoc in pantheris & vrsis non valet, in quibus fœminæ maribus sunt præstantiores, vnde rectè hoc loco Homerus *πάρδαλιν* ad comparationem assumit (*πάρδαλιν* autem Græci pro mare enunciant) cuius generositas est maxima, vt ex hoc loco Homeri constat, & ex altero Oppiani, vbi scribit,

Pardalin in spectaculis sponte irruere in venabulum, opponentis se ei hominis. Tamen illud animal hoc habet peculiare,
vt citò fatigetur & exhauriatur: natura enim infirmum est, & in primos impetus, quodcunque habet virium & roboris, insumit, vt scribit Scholiastes in Alexipharmaca Nicandri. quod huic nostro Agenori optimè competit.

FINIS LIBRI XXI. HOMERI ILIADIS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΤΩΝ Τρώων ἐγκλεισθέντων εἰς τὴν πόλιν, μόνος Ἕκτωρ ὑπομένει Ἀχιλλέα, τὸ μὲν πρῶτον φεύγει, ἔπειτα δὲ αὐθις τολμᾷ, Ἀθηνᾶς αὐτὸν πείσασης καὶ αἱρεῖ· ἐξύψας δ' αὐτὸν τῷ ἅρματι Ἀχιλλεὺς, δι' ὅλου τοῦ πεδίου ἐπὶ τὰς ναῦς ἕλκει· οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὀδυρόμενοι ταῦτα ὁρῶντες ἐγκεκλεισμένοι.

Ἄλλη ὑποθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Χι δ' ἄρα τεῖς περὶ τεῖχος ἄγων κτείνει Ἕκτορ' Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Ἕκτορος ἀναίρεσις.

Οἱ μὲν ἄρ' ἔντοσθεν πόλιος φεύγοντες ἠΰτε νεβροὶ,
Ἱδρῶ ἀπεψύχοντο, πίοντ', ἀκέοντό τε δίψαν,
Κεκλιμένοι καλῇσιν ἐπάλξεσιν· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ
Τείχεος ἄσσον ἴσαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Ἕκτορα δ', αὖτε μένειν ὀλοὴ μοῖρ' ἐπέδησεν,
Ἰλίῳ πρόπαροιθε, πυλάων τε Σκαιάων.
Αὐτὰρ Πηλείωνα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Τίπτέ με Πηλέος υἱὲ ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
Αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νυ πώ με
Ἔγνως ὡς θεός εἰμι, σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.

ARGVMENTVM VIGESIMISECVNDI LIBRI *Homeri Iliadis.*

TROIANIS inclusis in ciuitatem, solus Hector expectans Achillem, primùm quidem fugit: posteà autem restitit Minerua ipsi suadente: & interficitur. Alligans autem ipsum currui Achilles, per campum ad stationem nauium trahit. Hi autem in ciuitate lugent hæc videntes inclusi.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

X, ter circa murum agens interfecit Hectorem Achilles.

Aliud.

Mors Hectoris.

SIC hi quidem in vrbem fuga acti velut hinnuli,
Sudorem refocillando abstergebãt, bibebantq; ac sedabant sitim,
Innixi pulchris propugnaculis, cæterùm Achiui
Murum prope ibant, clypeos humeris inclinantes:
Hectorem, vbi manere exitiosum fatum coëgit
Ilium ante, portasq; Scæas.
Sed Pelidem allocutus est lucidus Apollo:
Cur me Peleifili pedibus velocibus persequeris,
Ipse mortalis existẽs deum immortalem? nec dum me
Agnouisti quòd Deus sum: tu autẽ indesinẽter furis.

Ἦ νύ τοι οὔτι μέλεϊ Τρώων πόνῳ οὐς ἐφόβησας,
Οἳ δὴ τοι εἰς ἄστυ ἅλιν, σὺ δὲ * λεύρο λιάσθης.
ᵇ Οὐ γάρ με * κλανέεις, ἐπεὶ οὔτι μόρσιμός εἰμι.
Τὸν δ' μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἔβλαψάς μ' Ἑκάεργε, θεῶν * ὀλοώτατε πάντων,
Ἐνθάδε νῶϊ τρέψας, ἀπὸ τείχεος. ἦ κ' ἔτι πολλοὶ
Γαῖαν ὀδαξ ἕλον πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι.
Νῦν δ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ' ἐσάωσας
Ῥηϊδίως, ἐπεὶ οὔτι τίσιν γ' ἔδδεισας ὀπίσσω.
Ἦ σ' ἂν ποιμήλιον ἔμοι δμῶαμίς γε παρείη.
Ὣς εἰπὼν, πρὸς ἄστυ μέγα φρονέων ἐβεβήκει,
Σθάμενος ὥστ' ἵππος ἀεθλοφόρος, σὺν ὄχεσφιν,
Ὅς ῥα τ' ῥεῖα θέῃσι τιταίνομένος πεδίοιο.
Ὣς Ἀχιλλῆος λαιψηρὰ πόδας καὶ γένατ' ἀνώγει.
Τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι,
Παμφαίνονθ' ὡς τ' ἀστέρ' ἐπασύμενον πεδίοιο,
Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
Φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἀστράσι νυκτὸς ἀμολγῷ·
Ὅν τε κυνὶ Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι·
Λαμπρότατος μὲν ὅγ' ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται,
Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν.
Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στήθεσσι θέοντος.
Ὤμωξεν δ' ὁ γέρων, κεφαλὴν δ' ὄγε κόψατο χερσὶν,
Ὑψόσ' ἀνασχόμενος, μέγα δ' οἰμώξας ἐγεγώνει,
Λισσόμενος φίλον υἱόν· ὁ δ' πρὸ πάροιθε πυλάων
Εἰς ἧκε, μάρνασθαι μεμαὼς Ἀχιλῆϊ μάχεσθαι·
Τὸν δ' ὁ γέρων ἐλεεινὰ προσηύδα, χεῖρας ὀρεγνύς,
Ἕκτορ μή μοι μίμνε φίλον τέκος οἶος ἐόντα
Οἷον, ἀνδρὸς ἄλλων· ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπῃς
Πηλείωνι δαμείς· ἐπεὶ πολὺ φέρτερός ἐστιν.
Σχέτλιος, αἴθε θεοῖσι φίλος τοσόνδε γένοιτο
Ὅσσον ἐμοί· τάχα κεν κύνες καὶ γῦπες ἔδοντο
Κείμενον· ἦκέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος ἔλθοι.
Ὅς μ' υἱῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν δῦνιν ἔθηκε,
Κτείνων, καὶ πρὸς νήσων ἐπὶ Πηλεδαπάων.
Καὶ γὰρ νῦν δύο παῖδε Λυκάονα καὶ Πολύδωρον
Οὐ δύναμαι ἰδέειν, Τρώων εἰς ἄστυ ἁλέντων,
Τούς μοι Λαοθόη τέκετο κρείουσα γυναικῶν.
Ἀλλ' εἰ μὲν ζώουσι μετ' * στρατῷ, ἦ τ' αὖ ἔπειτα
Χαλκῷ τε χρυσῷ τ' ἀπολυσόμεθ'· ἔστι γὰρ εἴδον.
Πολλὰ γὰρ ὤπασε παιδὶ γέρων ὀνομάκλυτος Ἄλτης)
Εἰ δ' ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν,
Ἄλγος ἐμῷ θυμῷ τε καὶ μητέρι, τοὶ τεκόμεσθα.
Λαοῖσιν δ' ἄλλοισι μινυνθαδιώτερον ἄλγος
Ἔσται, ἰῶ μὴ καὶ σὺ θάνῃς Ἀχιλῆϊ δαμασθείς.
Ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρῳάς, μηδὲ μέγα κῦδος ὄρεξῃς
Πηλεΐδῃ αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῇς.
* Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔλεν φρονέοντ' ἐλέαιρε,
Δύσμορον, ὃν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ
Αἴσῃ ὀνοσσαμένῃ φθίσει, κακὰ πολλ' ἐπιδόντα,
Υἱάς τ' ὀλλυμένους, ἐλκυσθείσας τε θυγατρας,
Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, ὅτ' ἂν αἰνὴ δῃοτῆτι,
Ἕληται τε νύος ὀλοῆς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν.
Αὐτόν δ' οὐ πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσιν
Ὠμηστὴς ἐρύουσι, ἐπεὶ κέ τις ὀξεῖ χαλκῷ
Τύψας ἠὲ βαλὼν ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕλῃσι,

An tibi necquicquã est curæ Troum labor quos fugasti,
Qui iam in vrbem concluſi ſunt: tu v. huc diuertiſti?
Non tamen me interficies, quoniam nõ mortalis ſum.
Hunc. a. valdè indignatus allocutus est pedib. velox
Læſiſti me Apollo Deorũ pernicioſiſſime omniũ, (Ach.
Huc nunc auertens me à muro: ſanè adhuc multi
Terrã mordicùs cepiſſent, antequã in Iliũ peruenisſent.
Nunc. a. mihi magnam gloriã eripuiſti. illos. v. ſeruaſti
Facilè, quoniam non vltionẽ formidaſti inposterum.
Profectò te vlciſcerer, ſi mihi potentia adeſſet.
Sic fatus, ad ciuitatem valdè elatus iuit,
Ruens velut equus victor, cum curribus
Qui facilè currit extenſus per campum:
Sic Achilles celeriter pedes & genua mouebat.
Hunc. v. ſenex Priamus primus vidit oculis
Vndiq; fulgentem, vt ſtellam, irruentem per campum,
Quæ autumno oritur: valdè lucidi autem eius radij
Apparent multa inter aſtra noctis medio,
Quam canem Orionis cognomine vocant:
Splendidiſſima quidem hæc est: malum verò ſignũ est,
Et affert multam febrem miſeris mortalibus:
Sic huius æs ſplendebat circa pectora currentis:
Eiulabat. v ſenex: caputq; pulſabat manibus,
In altum tendens: valdè autem plorans clamabat,
Orans dilectum filium: is enim ante portas
Stabat, indeſinenter cupiens cum Achille pugnare.
Hũc. v. ſenex miſerabiliter allocutus est, manus exten-
Hector, ne mihi expecta, dilecte fili, virũ hunc, (dẽs,
Solus, abſq; alijs, vt ne mox mortem aſſequaris,
Ab Achille interfectus, quoniam multò fortior est.
Infelix, vtinam dijs charus tantum eſſet,
Quantum mihi: citò eum canes & vultures vorarent,
Iacentẽ: certè mihi grauis ex præcordijs dolor abiret:
Qui me liberis multisq; ſtrenuis orbum fecit
Interficiens, deportatos vendẽs inſulas in longinquas:
Etenim nunc duos filios Lycaonem & Polydorum
Non poſſum videre, Troianis in ciuitatem concluſis,
Quos mihi Laothoë peperit regina mulierum.
At ſiquidem viuunt in caſtris, certè poſtmodùm
Aereq; auroq; redimemus (est enim intus:
Multa enim dedit filiæ ſenex fama celebris Altes)
Quòd ſi iam mortui ſunt, & in Plutonis domibus,
Dolor meo animo & matri, qui genuimus:
Populis autem alijs breuior dolor
Erit, modò non & tu moriaris ab Achille domitus.
Sed ſubitò murum mi fili, vt ſerues
Troianos & Troianas, neq; magnam gloriam præbeas
Pelidæ: ipſeq; dilecta vita priueris.
Adhæc verò mei infelicis adhuc viuentis miſerere,
Infauſti, quem pater Saturnides in ſenectutis limine
Fortuna in acerba perdet, multa mala conſpicatum,
Filiosq; interemptos, raptasq; filias,
Et thalamos euerſos, & infantes filios
Illiſos ad terram in graui conflictu,
Tractasq; nurus pernicioſis manibus Græcorum.
Ipſum. v. extremum me canes in primis foribus
Crudiuori lacerabunt, poſtquam aliquis acuto ære
Verberans, vel iaculatus, ex membris animã eripuerit,

Οὓς

Οὓς τρέφον ἐν μεγάροισι τραπεζῆας* πυλαωρὸς,
Οἳ κ' ἐμὸν αἷμα* πίονες,* ἀλύοντες ὠὲι θυμῷ,
Κείσονται ἐν προθύροισι. νέῳ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν
*Ἀρηϊκταμένῳ, δεδαϊγμένῳ ὀξέϊ χαλκῷ,
Κεῖσθαι, πάντα δ' ἄλα καλὰ θανόντι περ ὁπόσα φανείη·
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη, πολιόν τε γένειον,
Αἰδῶ τ' αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος,
Τοῦτο δὴ οἰκτιστον πέλεται δαῆλοισι βροτοῖσιν.
Ἦ ῥ' ὁ γέρων, πολιὰς δὲ κάρη τρίχας ἔλκετο χερσὶ,
Τίλλων ἐκ κεφαλῆς· ἀτὰρ Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθε.
Μήτηρ δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο δακρυχέουσα,
Κόλπον ἀνιεμένη, ἑτέρῃ φέρουσ' ἅμα μαζὸν ἀνέσχε,
Καί μιν δακρυχέουσ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἕκτορ, τέκνον ἐμὸν, τάδε τ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον
Αὐτὴν, εἴ ποτέ τοι λαθικηδέα μαζὸν ἔπεσχον,
Τῶν μνήσαι φίλε τέκνον, ἄμυνε δ' ὅδε δήϊον ἄνδρα
Τείχεος ἐντὸς ἰὼν, μηδ' ἀμβήσῃ ἐναρίλου τούτου,
Σχέτλιος· εἴπερ γάρ σε κατακτανέῃ, ἀρὰ σέθεν ἔγωγε
Κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι φίλον δ' ἅλοχον, ὃν τέκον αὐτὴ,
Οὐδὲ ἄλοχος πολύδωρος ἀνάψεται ἐκ σέθεν μέγα νῶϊν
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ κύνες ταχέες κατέδονται.
Ὣς τὼ γε κλαίοντε προσαυδήτην Φίλον υἱὸν,
Πολλὰ λισσομένω· δὲ Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθον·
Ἀλλ' ὅγε μίμν' Ἀχιλῆα πελώριον ἆσσον ἰόντα.
ᶠ Ὡς δ' ὄφις ἐν σπείῃσι κακὸν μένει ἄνδρα βροτοῖσι
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακ', ἐδὺς δέ τε μιν χόλος αἰνὸς,
Σμερδαλέον δ' ὑπένερθε δέδορκεν ἑλισσόμενος περὶ χεῖ·
Ὣς Ἕκτωρ ἄστεσσιν ἔχων μένος οὐκ ἐχώρει,
Πύργῳ ὑπὸ προὔχοντι φαεινὰ δ' ἀμφὶ βάλετο·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήορα θυμὸν,
ᵍ Ὤ μοι ἐγὼν, εἰ μέν κε πύλας καὶ τείχεα δύω,
Πρῶτος δή μοι Πουλυδάμας ὄνειδος ὀφέλλει,
Ὅς μ' ἐκέλευσε Τρωσὶ κατὰ πτολίν ἠγερέσθαι
Νύκθ' ἁμόθεν τὴν δή· ὀλοὸν, ὅτε τ' ὦρτο δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην· ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν·
Νῦν δ' ἐπεὶ ὤλεσα λαὸν ἀπαφροσύνῃσιν ἐμῇσιν,
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
Μή ποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος ἐμεῖο,
Ἕκτωρ ᾧ φίσι βίῃ φίσι πίσῃσας ὤλεσε λαόν·
Ὣς ἐρέουσιν· ἐμοὶ δ' ἦ κ' οὐ πολὺ κέρδιον εἴη
Ἀντίον Ἀχιλῆα κατακτείναντα νέεσθαι,
Ἦ κεν αὖτως ὀλέσθαι εὐκλέα πρὸς πόλῃ.
Εἰ δέ κεν ἀσπίδα μὲν καὶ κυῆμιδα ὀμφαλόεσσαν,
Καὶ κόρυθα βεβλήκω, δόρυ δ' ἄγχι πρὸς τείχεος ἐρείσας,
Αὐτὸς ἰὼν Ἀχιλῆϊ κλυτοτέχνῃ ἀντίος ἔλθω,
Καί οἱ ὑποσχόμενος Ἑλένην, καὶ κτήματ' ἅμ' αὐτῇ
Πάντα μάλ' ὅσσα τ' Ἀλέξανδρος κοίλης ἐνὶ νηυσὶν
Ἤγαγε Τροίηνδ', ἥ τ' ἔπλετο νείκεος ἀρχὴ,
Δωσέμεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγω, ἠμὲν ἅμα τ' ἄμφις Ἀχαιοῖς
Ἄλλ' ὅσσα πλάσσεσσ' ὅσσα πόλις ἥδε κεύθει·
Τρωσὶν δ' αὖ μετόπισθε γερούσιον ὅρκον ἕλωμαι,
Μή πῃ κρύψωσ', ἀλλ' ἄνδιχα πάντα δάσωσιν,
Κτῆσιν ὅσ' ἐν πόλει ἔσθ' ἑκάτερθε δόμοις ἐν ἐρυστοῖς.
Ἀλλά τί μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μιν ἐγὼ μὲν ἰόντα ἰδὼν ὁ δέ με γνοὺς ἐσαΐσσῃ,
Οὐδέ τι μοὶ αἰδέσσεται, οὐδ' ἐλεήσει, οὐδέ με γυμνὸν ἐόντα,
Αὔτως ὥστε γυναῖκα, ἐπεὶ κ' ἀπὸ τεύχεα δύω.
Οὐ μετὰ πως νῦν ἔστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης

Quos nutriui in ædibus mensarios ianitores,
Qui meum sanguinem bibentes grauati in animo
Iacebunt in vestibulis: iuuenem autẽ omninò decet,
In bello interfectum, confossum acuto ære,
Iacere: omniaq; decora morienti, quodcũq; appareat:
Sed quum iam canum caput, canamq; barbam,
Pudendaq; deturpant canes interempti senis,
Hoc vtiq; miserrimum est miseris mortalibus.
Dixit senex: canos verò capillos extrahebat manibus
Vellens è capite, neq; Hectori animum flectebat.
Mater a. rursus ex alia parte lugebat, lacrymans
Sinũ denudans, altera a. manu mammilla exhibuit,
Et ipsum lacrymans verbis velocibus allocuta est:
Hector, fili mi, hæc reuerere, & me miserare
Ipsam, si vnq; tibi vagitus sedatricẽ mammã præbui, γρ. αὐέχον,
Horum reminiscere chare fili fugiens v. inimicum virũ
Mœnia introiens: neq; propugnator stes huic,
Infelix: si enim te interemerit, neutiquam te equidẽ
Plorabo in lectis charum vermen, quem peperi ipsa,
Neq; vxor dines: sed sursum autem te longè à nobis
Argiuorum apud naues canes veloces comedent.
Sic ploranles alloquebantur dilectum filium,
Multa precantes: neq; Hectori animum flectebant:
Sed hic expectabat Achillẽ ingeniẽ ppius accedẽtem.
Vt a. draco in lustro montanus virum expectat
Pastus mala venena, subitq; ipsum ira grauis,
Toruumq; tuetur conuoluens se circa latibulum:
Sic Hector inextinguibile habens robur, non cessit,
Turrim ad prominentem lucido scuto acclinato.
Indignabundus v. dixit ad suum elatum animum:
Hei mihi, si quidẽ portas & mœnia ingressus fuero,
Polydamas mihi primus vitio verterit, γρ. πρῶτος ἐλώφησε κακῷσι,
Qui me hortabatur Troianos ad ciuitatem ducere,
Noctẽ sub hãc exitiosam: quãdo excitabatur diuus Achilles.
At ego non parui, certè multò vtilius fuisset:
Nunc v. postquam amisi populum stultitia mea,
Vereor Troianos, & Troianas trahẽtes longas vestes,
Ne quando quis dicat deterior alius me:
Hector suis viribus fretus perdidit populum.
Sic dicent: mihi autem tunc vtilius esset,
Contrà aut Achille interfecto redire,
Aut ab ipso interfici gloriosè pro ciuitate.
Quòd si scutum quidem deposuero vmbilicatum,
Et galeam fortem, hastamq; ad murum acclinans,
Ipse profectus Achilli strenuo obuiam fuero,
Et ei pollicear Helenam, & opes cum ipsa
Omnes prorsus, quas simul Paris concauis in nauibus
Duxit in Troiam (quæ fuit contentionis origo) (uis
Daturũ Atridis abducẽdas, simulq; separatim Achi-
Alia distributurum quæcunq; ciuitas hæc occultat:
Ac Troianis v. rursus honorabile iusiurandum capiã
Nihil occultaturos, sed bifariam omnia diuisuros,
Possessionẽ quatãcunq; vrbs desiderabilis intùs cõtinet.
Sed cur mihi hæc dilectus disserit animus?
Non ipsi eqdẽ supplicabo iẽs. is. n. me nõ miserebitur.
Neq; qd me reuerebũ, interficietq; me nudũ existẽtẽ
Temerè vt fœminam, postquam arma exuero.
Non quidẽ vllo modo nũc licet à quercu, neq; à petra

Τῷ ὁαριζέμεναι ἄτε παρθένῳ ἠϊθέός τε,
Παρθένῳ ἠϊθέος τ' ὁαριζέτον ἀλλήλοισιν.
Βέλτερον αὖτ' ἔρδοι ξυνελαυνέμεν· ὄφρα τάχιστα
Εἰδόμεν ὁππότερῳ κεν Ὀλύμπιος δῦκος ὀρέξῃ.
Ὡς ὥρμαινε μενεών· ὁ δὲ οἱ σχεδὸν ἦλθεν Ἀχιλλεύς,
Ἶσος Ἐνυαλίῳ κορυθάϊκι πτολεμιστῇ,
Σείων Πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Δεινῷ ἀμφὶ γ' χαλκὸς ἐλάμπετο εἰκελος αὐγῇ
Ἢ πυρὸς αἰθομένοιο, ἢ ἠελίου ἀνιόντος.
Ἔκτορα δ' ὡς ἐνόησεν ἔλε τρόμος, οὐδὲ μάρ' ἔτλη
Αὖθι μένειν· ὀπίσω δὴ πύλας λιπε, βῆ δὲ φοβηθείς.
Πηλείδης δ' ἐπόρουσε ποδὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς·
Ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν ἐλαφρότατος πετεηνῶν
Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν·
Ἣ δὲ θ' ὑπαὶξασα φοβεῖται· ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὺ λελιηκὼς
χε. δὲ Ταρφέ' ἐπαΐσσει ἐλέειν * τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει·
Ὡς ἄρ' ὅγ' ἐμμεμαὼς ἰθὺς πέτετο· τρέσε δ' Ἕκτωρ
Τεῖχος ὑπὸ Τρώων, λαιψηρὰ δὲ γοῦνα θέεσκεν.
Οἱ δὲ παρὰ σκοπιὴν καὶ ἐρινεὸν ἰωμόεσσαν
χε. ἰοῦσε Τείχεος αἰεὶ * ὑπὸ ἐκ καθ' ἁμαξιτὸν ἐσσεύοντο·
Κρουνὼ δ' ἵκανον καλλίῤῥοω, ὅθι δοιὰ πηγὰ
k Δοιαὶ ἀναΐσσουσι Σκαμάνδρου δινήεντος.
Ἣ μὲν γάρ θ' ὕδατι λιαρῷ ῥέει, ἀμφὶ δὲ καπνὸς
Γίνεται ἐξ αὐτῆς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἣ δ' ἑτέρη θέρει περικαλὲς νᾶμα χαλάζῃ,
Ἢ χιόνι ψυχρῇ, ἢ ἐξ ὑάλου κρυστάλλῳ.
Ἔνθά δ' ἐπ' αὐτάων πλυνοὶ καλοὶ ἐγγύς ἔασι
Καλοί, λαΐνεοι, ὅθι εἵματα σιγαλόεντα
Πλυνέσκον Τρώων ἄλοχοι καλαί τε θύγατρες
Τοπρίν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν.
Τῇ ῥα παραδραμέτην, φεύγων, ὁ δ' ὄπαζε διώκων·
Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφυγε, διώκετο δὲ μιν μέγ' ἀμείνων
Κερπαλίμως· ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην
Ἀρνύσθην, ἅ τε ποσὶν ἄεθλια γίνεται ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ θοὴν ψυχὴν Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ὡς δ' ὅτ' ἄεθλοφόροι θοὶ ῥιμφάλα μώνυχες ἵπποι
Ῥίμφα μάλα τρωχῶσι, τὸ ἆθλον μέγα κεῖται ἄεθλον,
Ἢ τρίπος, ἠὲ γυνή, ἀνδρὸς κατατεθνηώτος·
Ὡς τὼ τρὶς Πριάμοιο πόλιν θοὸν ἀμφιδίναντε
Καρπαλίμοισι πόδεσσι· θεοὶ δέ τε πάντες ὁρῶντο.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ὤ πόποι, ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ τεῖχος
Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι· ἐμὸν δέ μοι ὀλοφύρεται ἦτορ
Ἕκτορα, ὅς μοι πολλὰ βοῶν ὀπὶ μηρί' ἔκηεν,
Ἤ ποτε κορυφῇσι πολυπίδακος Ἴδης, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἐν πόλει ἀκροτάτῃ· νῦν αὖτέ μιν δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἀμφὶ περὶ Πριάμοιο πόνον ταχέεσσι διώκει.
Ἀλλ' ἄγετε, φράζεσθε θεοὶ κατὰ μῆτιν ἄμεινον
m Ἢ ἐκ μὲν θανάτοιο σαώσομεν, ἦε μιν ἤδη
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ δαμάσσομεν ἐσθλὸν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἀρգικέραυνε κελαινεφὲς, οἷον ἔειπες·
Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα, πάλαι πεπρωμένον ἄῤῥῳ,
Ἄψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλύσαι;
Ἕρδ'· ἀτὰρ οὔτοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ζεύς,
Θάρσει Τριτογένεια φίλον τέκος· ἐκ νύ τι θυμῷ
Πρόφρονι μυθέομαι, ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι·

Huic confabulari, ceu virgo adoleſcens ſq;,
Virgo adoleſcens q; colloquuntur inter ſe.
Satius igitur prælio confligere, vt quam celerrimè
Videamus viri Olympius gloriam præbeat.
Sic cogitabat expectãs: at ei comin⁹ venit Achilles,
Similis Marti impetuoſo bellatori,
Vibrans Peliam haſtam ad dextrum humerum
Terribilem: circumq; ſplendebat æs ſimile fulgori,
Vel ignis ardentis, vel Solis orientis. (ſtinuit
Hectorẽ a. poſtq; agnouit, cepit timor, neq; ampli⁹ ſu-
Illic manere, à tergo a. portas liquit: iuitq; perterrit⁹.
Pelides verò irruit, pedibus celeribus fretus.
Veluti accipiter in montibus leuiſsimus volucrum
Facilè ruit in timidam columbam,
Hæc a. obliquè fugit. ille. v. propè acutè ſtrepens
Crebrò irruit, capereq; ipſam animus iubet: (ctor
Sic hic prõptus rectà volabat: trepidus fugiebat a. He-
Muro ſub Troianorum: leuia autem genua mouebat.
Hi verò iuxta ſpeculam & caprificum altam,
Murum vſq; ſubter, per curulem viam currebant,
Ad fluentũ autem venerũt pulchrifluũ: vbi fontes
Duo ſcaturiunt Scamandri vortico ſi:
Alter quidem aqua tepida fluit: circũ autem fumus
Fit ex ipſo velut ignis ardentis:
Alter. v. æſtate defluit ſimilis grandini,
Vel niui frigidæ, vel ex aqua concreto cryſtallo:
Illic autem ad ipſos labra lata propè ſunt
Pulchra, lapidea, vbi veſtes ſplendidas
Lauabant Troianorum vxores pulchræq; filiæ,
Antea, tẽpore pacis, priuſquã veniſſẽt filij Achiuorũ:
Hãc p̃ter currerũt, alter fugiẽs, alterq; à tergo pſequẽs:
Antè q fortis fugiebat: pſequebatur. v. ipſũ multò for-
Celeriter: quoniã nõ victimã, neq; tergus bouis (tior
Captabant: qualia pedibus præmia ſunt virorum:
Sed pro anima currebãt Hectoris equorũ domitoris.
Veluti a. quando certatores ad metas vnunguli equi
Leuiter valdè currũt, & magnũ propoſitũ eſt p̃miũ,
Vel tripus, vel mulier, viri in honorem defunctĩ:
Sic hi ter Priami ciuitatem circum acti ſunt
Velocibus pedibus: dij autem omnes videbant:
Inter hos. a. ſermonẽ cœpit pater hominũq; deorumq;:
Proh malũ, certè dilectũ virum fugatũ circa murũ
Oculis video: meum autem angitur cor
Ob Hectorẽ, qui mihi multa boum fæmora adoleuit
Idæ in verticibus cacuminoſi, nonnunquam etiam
In vrbe ſumma: nunc autem ipſum diuus Achilles
Vrbem circa Priami pedibus velocibus inſequitur.
Sed agite conſiderate dij & conſultate,
An ipſum à morte liberabimus, an ipſum iam
Sub Pelide Achille domabimus fortem exiſtentem.
Hunc. a. rurſus allocuta eſt dea cæſia Minerua,
O pater fulminator nubifer quale dixiſti?
Virum mortalẽ exiſtentem iam diu deſtinatũ morti,
Rurſus vis à morte lugubri eripere?
Fac: ſed neutiquam omnes approbamus dij alij.
Hanc autem excipiens allocutus eſt nubicogus Iu-
piter,
Confide Tritonia dilecta filia: non certè animo
Seriò loquor, volo enim tibi blandus eſſe.

Ἔρξον

Ἔρξον ὅπη δήνει νόος ἠδὲ θυμός σε κελεύει,
μηδέ τ' ἐρώησ.
Ὣς εἰπὼν, ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ ῥ' ἰθὺς καθ' Ὅλυμπον ἀπὸ λαοσσόων ἀίξασα,
Ἕκτορα δ' ἀμπερχὲς κλονέων ἔφεπ' ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ὡς δ' ὅτε νεβρὸν ὄρεσφι κύων ἐλάφοιο διήπτην,
Ὄρσας ἐξ εὐνῆς διά τ' ἄγκεα καὶ διὰ βήσσας,
Τὸν δ' εἴπερ τε λάθησι καταπτήξας ὑπὸ θάμνῳ,
Ἀλλά τ' ἀνιχνεύων θέει ἔμπεδον, ὄφρά κεν εὕρῃ·
Ὣς Ἕκτωρ οὐ λῆθε ποδώκεα Πηλεΐωνα.
Ὅσσάκι δ' ὁρμήσειε πυλάων Δαρδανιάων
Ἀντίον αἰζηοῖσι θυηπολίῃσι τιταίνων,
Εἴπως οἱ καθύπερθεν ἀλάλητοιν βελέεσσι·
Τοσσάκι μιν παρὲξ ἔτραπε κρατὸς ἀποστρέψασκε· παρεξιὰς
Πρὸς πεδίον γ' αὐτὸς ἰὼν ποτὶ πόλιος πέτετ' αἰεί.
Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ' ὁ διώκειν·
Ὣς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσίν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.
Πῶς δέκεν Ἕκτωρ κῆρας ὑπεξέφυγε θανάτοιο,
Εἰ μὴ οἱ πύματόν γε καὶ ὕστατον ἆσε παρστὰς
Ἐγγύθεν, ὅς οἱ ἐπῶρσε μενεπτόλεμόν τε γυῖα.
Λαοῖσιν δ' αἰσύδε κελεύετο δῖος Ἀχιλλεύς,
Οὐδ' ἐία ἔμεναι ὑπὸ Ἕκτορι πικρὰ βέλεμνα,
Μήτις κοὶ δῶρον φορέων βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ὑπὸ κρουνοὺς ἀφίκοντο,
Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τὼ μὲν Ἀχαιΐδι, τὼ δ' Ἕκτορι ἱππιοδάμοιο·
Ἕλκε δὲ μέσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ·
Ὤχετο δ' εἰς Ἀίδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.
Πηλεΐωνα δ' ἴκανε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἄγχι δ' ἰσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νῦν δὴ νῶϊ γ' ἔολπα Διὶ φίλε φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Οἴσεσθ μέγα κῦδος Ἀχαιοῖσι πρὸς νῆας,
Ἕκτορα δηιώσαντε, μάχης ἄτον περ ἐόντα.
Οὔ οἱ νῦν ἔτι γ' ἐστὶ πεφυγμένον ἄμμε γ' ἑκόντος,
Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Προπεσὼν κυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν στῆθι καὶ ἄμπνυε· τόνδε δ' ἐγώ τοι
Οἰχομένη πεπιθήσω ἐναντίβιον μαχέσασθαι.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη· ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Στῆ δ' ἄρ ὑπὸ μελίης χαλκηλεκέος ἐρυθρείης.
Ἡ δ' ἄρα τὸν μὲν ἔλιπε, κιχήσατο δ' Ἕκτορα δῖον,
Δηϊφόβῳ εἰκυῖα δόρυ καὶ ἀτρόμητα φωνεύσῃ.
Ἆγχι δ' ἰσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦ θεῖ, ἦ μάλα δή σε βιάζεται ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Ἀσπερχὲς Πηλείωνος ποσὶν ταχέεσσι διώκων·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη μεγαθύμου κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Δηΐφοβ', ἦ μοί μοι πάρος πολὺ φίλτατος ἦσθα
Γνωτῶν, οὓς Ἑκάβη ἠδὲ Πρίαμος τέκε πατρίς·
Νῦν δ' ἔτι καὶ μᾶλλον νόεω φρεσὶ τιμήσειας,
Ὃς ἕτλης ἐμεῦ εἵνεκ', ἐπεὶ ἴδες ὀφθαλμοῖσι,
Τείχεος ἐξελθεῖν. ἄλλοι δ' εἰρητῆφι μένουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἦ θεῖ, ἦ μοὶ πολλὰ πατὴρ ἠδὲ πότνια μήτηρ
Λίσσονθ' ἑξείης γονέμενοι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι,
Αὖθι μένειν (κρίνον γὰρ ὑποδδείσαντες ἅπαντες)
Ἀλλ' ἐμὸς ἐν στήθεσσι θυμὸς ἐτείρετο πένθει λυγρῷ·

Fac prout iam tibi animus est, neq; cessa.
Sic fatus, impulit ante per se promptã Mineruam:
Venit autem ab Olympi verticibus festinans.
Hectorẽ.v.incessanter urgẽs sequebaꝫ celer Achilles.
Vt.a.quũ hinnulũ in montib.canis ceruæ insequitur,
Excitans ex lustro, per valles & per saltus,
Hunc quamuis lateat trepidans sub frutice,
Veruntamẽ vestigia legẽs currit ppetuò donec inue-
Sic Hector non latebat velocipedem Pelidem: (niat:
Quoties autem nitebatur portas Dardanias
Contra ruere bene ædificatas ad turres,
Si quo modo ei desuper auxiliarentur sagittis:
Toties ipsum antè auertebat accurrens
In campum: ipse.a.ad urbem volabat semper. μ. πεδίον φθάς
Quemadmodũ in somno non potest fugientẽ insequi.
Neq; hic hunc potest fugere, neq; is insequi:
Sic hic illũ nõ poterat assequi pedib. neq; ille effugere,
Quo tamen pacto Hector fata euasisset mortis
Nisi ei vltimoq; & extremò obuiasset Apollo
Propè, qui ei indidit robur velociaq; genua?
Populis autem innuebat capite diuus Achilles,
Neq; sinebat mittere in Hectorem lethiferas sagittas, μ. ἴνα ἰὸν βάλῃσιν
Ne qs gloriã auferret iaculatus, ipse.v.posterior veni
Sed quando iam quartò ad fontes peruenerũt, (ret.
Et tunc sanè aureas pater extendit lances,
Imposuitq; duo fata asperæ mortis,
Hoc.q.Achill.illud.a.Hectoris bellicosi. (fatalis dies.
Traxit.v.medias pbendens, inclinatusq; est Hectoris
Descenditq; in infernũ: reliqt.v.ipsum clarus Apollo.
Ad Pelidem.a.accessit dea cæsijs oculis Minerua:
Cominusq; stans verbis velocibus eum allocuta est:
Nunc demũ nos spero, Ioui dilecte illustris Achilles,
Relaturos magnam gloriam Achiuis apud naues,
Hectorẽ interficiẽtes pugnæ insatiabilẽ licet existẽtẽ.
Non ei nunc amplius licet effugere à nobis,
Neq; si valdè multa patiatur longè iaculans Apollo, μ. κάμοι.
Aduolutus ante patrem Iouem ægidem gestantem.
Sed tu quidem nunc sta & respira: huic verò ego tecũ
Accedens persuadebo contrà pugnare.
Sic dixit Minerua: hic.v.persuasꝰ est gauisꝰq; est a-
Stetit.v.fraxineæ hastæ æratæ innixus, (nimo:
Hæc igitꝫ hunc.q.reliquit, assecutaq; est Hectorẽ diuũ
Deiphobo assimulata corpore & infracta voce.
Propè autem stans verbis velocibus allocuta est:
O frater, certè admodum te urget velox Achilles,
Vrbem circa Priami pedibus velocibus persequens.
Sed agè iam stemus & arceamus hostem manentes.
Hanc autem vicissim allocutus est magnus galea-
tus Hector:
Deiphobe, certè mihi anteà multò charissimus eras
Fratrum, quos Hecuba & Priamus genuit filios:
Nunc.v.adhuc etiã magis habeo in animo honorare,
Qui sustinuisti mei gratiâ, postquam vidisti oculis,
Murum egredi. alij.v.intus manent.
Hũc.a.rursus allocuta est dea cæsijs oculis Minerua,
O frater, pfectò.q.multùm pater & venerãda mater
Precabantur ordine genibus aduoluti: circumq; socij,
Illic vt manerem (adeò enim tremunt omnes)
Sed meus intus animus conficiebatur mœrore graui:

Nunc.v.rectà cupidi pugnemus, neq; amplius hastarũ
Sit parsimonia, vt videamus an Achilles
Nobis interfectis spolia sanguinolenta referat
Naues ad concauas: an tua hasta dometur.
Sic loquuta, & per fraudem præcessit Minerua:
Hi.v.quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est magnus galeatus Hector:
Non te amplius Pelei fili fugiam vt anteà:
Ter circũ vrbẽ magnã Priami fugi, nec vnq; ausus fui
Expectare te ingruentẽ: nunc.a.me animus impellit
Stare contra te: siue interimam siue interimar.
Sed agè hic deos respiciamus. hi enim optimi
Testes erunt, & custodes pactorum.
Nõ enim ego te immaniter deturpabo, si mihi Iupiter
Dederit singularem victoriam, tuãq; animã auferã.
At postquam te spoliauero pulchris armis Achilles,
Cadauer Achiuis reddam: sic & tu fac. (les,
Hũc.v.toruè intuit° allocut° est pedib.velox Achil-
Hector, ne mihi, acerbissime hostis, pacta recensẽ.
Vt non sunt leonibus & viris fœdera fida,
Neq; lupi & agni concordem animum habent,
Sed mala cogitant perpetuò sibi inuicem:
Sic nõ possibile est me et te diligere, neq; quicquã nobis
Fœdera erunt, antequam alter stratus
Sanguine satiet Martem fortem bellatorem.
Omnigenæ virtutis recordare: nunc te valdè oportet
Bellatorem esse, & audacem pugnatorem.
Non tibi est effugium, mox.n.te Pallas Minerua
Hasta mea domabit: nunc.v.simul omnes lues
Dolores meorum sociorũ, quos interfeci hasta furẽs.
Dixit & vibrans proiecit longam hastam.
Et hãc.q.ex aduerso intuit° euitauit illustris Hector.
Residebat.n.præuidens: superuolauitq; ærea hasta,
In terra.a fixa est: iterumq; euulsit Pallas Minerua:
Rursusq; Ach.dedit: latuitq; Hectorẽ pastorẽ populorũ.
Hector.a.allocutus est strenuum Pelidem:
Errasti, nec dum sanè quid, ô dÿs par Achilles,
Ex Ioue noueras meum fatum: atqui dicebas:
Sed quidem loquax & subdolus es verbis,
Vt te veritus, roboris virtutisq; obliuiscerer.
Non sanè mihi fugienti tergo lanceam infiges,
Sed rectà ruenti per pectora adige, (si,
Si tibi dedit deus, nunc rursus meam hastam euita
Aeream. vtinã iã ipsam tuo in corpore totã recipias,
Et sanè leuius bellum Troianis fieret
Te interfecto: tu enim ipsis es detrimentum maximũ.
Dixit, & vibrans proiecit longam hastam,
Et percussit Pelidæ medium scutum, nec aberrauit:
Longè.v.detorta est à scuto hasta: iratusq; est Hector,
Quòd ei telum velox incassum effugerat è manu:
Stetit.a.mœstus, neq; aliã habebat fraxineam hastã:
Deiphobũ.v.vocabat albo scuto vtẽtẽ, valdè clamãs:
Petebat ab ipso hastam longã: hic.v.neutiquã ppe eũ (erat:
Hector.a.cognouit in sua mente, dixitq;:
Eheu, profectò iam me dÿ ad mortem vocarunt:
Deiphobum.n.ego putabam heroëm adesse,
Sed hic.q.intra murum est: me.v.decepit Minerua.
Nũc.a.iã proxima mihi mors mala, neq; amplius pcul
Neq; effugiũ est: certè.q.olim hoc charius erat, (abest,

Ζλωί τε

Νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαχώμεθα, μηδ' ἔτι δηρὸν
Ἔστω φθισήνωρ, ἵνα εἰδόμεν εἴπερ Ἀχιλλεὺς
Νῶϊ κατακτείνας ἄρατα βροτόεντα φέρηται
Νῆας ἐπὶ γλαφυρὰς, ἦε καὶ σῷ δμηθείη δαμείη.
Ὣς φαμένη, ἡγήσατ' ὀλοφρονέουσα δολοπλόκος Ἀθήνη.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθάϊξ Ἕκτωρ,
Οὔσ' ἔπι Πηλέος υἱὲ φοβήσομαι ὡς τὸ πάρος περ.
Τρὶς μὲν ἀεὶ ἄσυ μέρα Πριάμῳ περὶ ἄστυ διέπλην
Μεῖναι ἐπερχόμενον· νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκε
Στῆμεναι ἀντία σεῖο· ἕλοιμί κεν ἢ κεν ἁλοίην.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεὼ ἐπιδησόμεθα τοὶ γὰρ ἄριστοι
Μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων·
Οὐ γάρ σ' ἔκπαγλον ἀφήσω, αἴκεν ἐμοὶ Ζεὺς
Δώῃ καμμονίην, σοὶ δ' ὕστερον ἐγχος ἀφέλωμαι·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ μέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε' Ἀχιλλεύς,
Νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὡς καὶ σὺ ῥέζειν. (λοῦς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλ-
Ἕκτορ μή μοι ἄλασο συνημοσύας ἀγορεύων.
Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδ' λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν·
Ὣς οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὐδέ τι νῶϊ
Ὅρκια ἔσσονται, πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἱματόεσσαν Ἄρηα φίλαυλον πολεμιστήν.
Πάντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο· νῦν σε μάλα χρὴ
Αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ ἀμήχανον πολεμιστήν.
Οὐ νύ τοι ἔτ' ἔστ' ἀποδρήξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς Ἀθήνη
Ἐγχεϊ ἐμῷ δαμάᾳ· νῦν δ' ἅθρόα πάντ' ἀποτίσεις
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οὓς ἔκτανες ἔγχεϊ θύων.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος·
Καὶ τὸ μὲν ἀπρὶξ ἰδὼν ἠλεύατο Πηλεΐωνος Ἕκτωρ·
Ἔξεπρο γὰρ πρόϊδών, τὸ δ' ὑπὲρ πάλτο χάλκεον ἔγχος,
Ἐν γαίῃ δ' ἐπάγη· αἶψα δ' ἥρπασε Παλλὰς Ἀθήνη,
Αὖψ δὲ Ἀχιλῆι δῶκε, λάθε δὲ ποιμένα λαῶν.
Ἕκτορα δ' ἂψ προσέφη κορυθάϊξ δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἥμβροτες, οὐδέ σοί ἔρχα πόρε Ζεὺς ὥκυμορος Ἀχιλ-
Ἐκ Διὸς ἠείδεις τὸ ἐμὸν μόρον, ἦτοι ἔφης γε·
Ἀλλά τις ὀρχηστὴς ἐπίκλοπος ἔσκεο μύθων.
Ὄφρα σ' ὑποδείσας μενεδηίου ἀλκῆς τε λάθωμαι.
Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στῆθος φίν ἕλασσον,
Εἴ τοι ἔδωκε θεὸς· νῦν αὖτ' ἐμὸν ἔγχος ἄλυσαι
Χάλκεον, ὡς δή μιν σῷ ἐν χροὶ πᾶν κομίσαιο·
Καί κεν ἐλαφρότερον πόλεμον Τρώεσσι γένοιο
Σεῖο κατακταμένοιο· σὺ γὰρ σφίσι πῆμα μέγιστον.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πηλεΐδαο μέσον σάκος, οὐδ' ἀφάμαρτε·
Τῆλε δ' ἀπεσκαδάγχθη σάκεος δόρυ. χώσατο δ' Ἕκτωρ
Ὅττι ῥα οἱ βέλος ὠκὺ διαμπερὲς ἐκφύγε χειρός·
Στῆ δ' κατηφήσας, οὐδ' ἄλλο ἔχε μείλινον ἔγχος·
Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα, μακρὸν ἀΰσας.
Ἦ τέ μιν δόρυ μακρὸν· ὁ δ' οὔτι οἱ ἐγγύθεν ἦεν.
Ἕκτωρ δ' ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσὶ, φώνησέν τε,
Ὤ πόποι, ἦ μάλα δή με θεοὶ θανάτονδε κάλεσσαν·
Δηΐφοβον γὰρ ἔγωγ' ἐφάμην ἥρωα παρεῖναι·
Ἀλλ' ὅ γε νῦν ἐντεῖχεν, ἐμὲ δ' ἐξαπάτησεν Ἀθήνη.
Νῦν δὴ ἐγγύθι μοι θανάτος κακός· οὐδέ τ' ἄνδθεν,
Οὐδ' ἀλέη· ἦ ῥα πάλαι γε φίλτερον ἦεν

Nunc.v.rectà cupidi pugnemus, neq; amplius hastarũ
Sit parsimonia, vt videamus an Achilles
Nobis interfectis spolia sanguinolenta referat
Naues ad concauas: an tua hasta dometur.
Sic loquuta, & per fraudem præcessit Minerua:
Hi.v.quando iam propè erant ad inuicem profecti,
Hunc prior allocutus est magnus galeatus Hector:
Non te amplius Pelei fili fugiam vt anteà:
Ter circũ vrbẽ magnã Priami fugi, nec vnq; ausus fui
Expectare te ingruentẽ: nunc.a.me animus impellit
Stare contra te: siue interimam siue interimar.
Sed agè hic deos respiciamus. hi enim optimi
Testes erunt, & custodes pactorum.
Nõ enim ego te immaniter deturpabo, si mihi Iupiter
Dederit singularem victoriam, tuãq; animã auferã.
At postquam te spoliauero pulchris armis Achilles,
Cadauer Achiuis reddam: sic & tu fac. (les,
Hũc.v.toruè intuit° allocut° est pedib.velox Achil-
Hector, ne mihi, acerbissime hostis, pacta recensẽ.
Vt non sunt leonibus & viris fœdera fida,
Neq; lupi & agni concordem animum habent,
Sed mala cogitant perpetuò sibi inuicem:
Sic nõ possibile est me et te diligere, neq; quicquã nobis
Fœdera erunt, antequam alter stratus
Sanguine satiet Martem fortem bellatorem.
Omnigenæ virtutis recordare: nunc te valdè oportet
Bellatorem esse, & audacem pugnatorem.
Non tibi est effugium, mox.n.te Pallas Minerua
Hasta mea domabit: nunc.v.simul omnes lues
Dolores meorum sociorũ, quos interfeci hasta furẽs.
Dixit & vibrans proiecit longam hastam.
Et hãc.q.ex aduerso intuit° euitauit illustris Hector.
Residebat.n.præuidens: superuolauitq; ærea hasta,
In terra.a fixa est: iterumq; euulsit Pallas Minerua:
Rursusq; Ach.dedit: latuitq; Hectorẽ pastorẽ populorũ.
Hector.a.allocutus est strenuum Pelidem:
Errasti, nec dum sanè quid, ô dÿs par Achilles,
Ex Ioue noueras meum fatum: atqui dicebas:
Sed quidem loquax & subdolus es verbis,
Vt te veritus, roboris virtutisq; obliuiscerer.
Non sanè mihi fugienti tergo lanceam infiges,
Sed rectà ruenti per pectora adige, (si,
Si tibi dedit deus, nunc rursus meam hastam euita
Aeream. vtinã iã ipsam tuo in corpore totã recipias,
Et sanè leuius bellum Troianis fieret
Te interfecto: tu enim ipsis es detrimentum maximũ.
Dixit, & vibrans proiecit longam hastam,
Et percussit Pelidæ medium scutum, nec aberrauit:
Longè.v.detorta est à scuto hasta: iratusq; est Hector,
Quòd ei telum velox incassum effugerat è manu:
Stetit.a.mœstus, neq; aliã habebat fraxineam hastã:
Deiphobũ.v.vocabat albo scuto vtẽtẽ, valdè clamãs:
Petebat ab ipso hastam longã: hic.v.neutiquã ppe eũ (erat:
Hector.a.cognouit in sua mente, dixitq;:
Eheu, profectò iam me dÿ ad mortem vocarunt:
Deiphobum.n.ego putabam heroëm adesse,
Sed hic.q.intra murum est: me.v.decepit Minerua.
Nũc.a.iã proxima mihi mors mala, neq; amplius pcul
Neq; effugiũ est: certè.q.olim hoc charius erat, (abest,

Ζεύ τε κὴ Διὸς υἱεῖ Ἑκηβόλῳ, οἵ με πάρος γε
Πρόφρονες ἐρύατ' ἐνὶ αὖτε μοῖρα κιχάνει.
Μή μὰν ἀπρηδεί γε κὴ ἀκλεέως ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι κὴ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Ὣς ἄρα φωνήσας, ἐρύσατο φάσγανον ὀξύ,
Τό οἱ ὑπὸ λαπάρην τέτατο μέγα τε στιβαρόν τε·
Οἴμησεν δ' ἀΐξας, ὡς τ' αἰετὸς ὑψιπετήεις,
Ὅς τ' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Ἀρπάξων ἢ ἀρνὸν ἀμαλὸν ἢ πτῶκα λαγωόν·
Ὣς Ἕκτωρ οἴμησε τινάσσων φάσγανον ὀξύ·
Ὥρμηθη δ' Ἀχιλεύς, μένεος δ' ἐμπλήσατο θυμὸν
Ἀγρίου· πρόσθεν δὲ σάκος στέρνοιο κάλυψε
Καλὸν, δαιδάλεον· κόρυθι δ' ἐπένευε φαεινῇ,
Τετραφάλῳ, καλὴ δὲ ἐείσατο δῖα ἔθειρα
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἐὶς λόφον ἀμφὶ θαμείας.
Οἷος δ' ἀστὴρ εἶσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ·
Ὣς αἰχμῆς ἀπέλαμπε δύηκετος, ἣν ἄρ' Ἀχιλλεὺς
Πάλλεν δεξιτερῇ, φρονέων κακὸν Ἕκτορι δίῳ,
Εἰσορόων χρόα καλὸν, ὅπη εἴξειε μάλιστα.
Τῷ δ' ἄλλο μὲν πρόσθεν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη,
Καλὰ, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς·
Φαίνετο δ' ᾗ κληῖδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσι
*Λαυκανίης, ἵνα τε ψυχῆς ὠκὺς θάνατος.
Τῇ ῥ' ἐπὶ οἱ μεμαὼς ἔλασ' ἔγχεϊ δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀντικρὺ δ' ἀπαλοῖο δι' αὐχένος ἦλυθ' ἀκωκή.
Οὐδ' ἄρα πάμπαν ἀπ' ἀσφάραγον μελίη τάμε χαλκοβάρεια,
Ὥφρά τι μιν προσέειπε καὶ ἀμφιβόμενος ἐπέεσσιν.
Ἤλπε δ' ὃν κορυστήν· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἕκτορ, ἀτὰρ πᾶ *ἔφησθα Πατροκλῆ' ἐξενάριζων,
Σοῦ ἐόντος τηλοῦ· ἐμὲ δ' οὐκ ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα·
Νήπιε, τῷ δ' ἄλοχον ἀπέβην ἀμείνων
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγὼ μετόπισθε λελείμμην,
Ὅς τοι γυῖα λύσα· σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοὶ
*Ἑλκήσουσ' αἰσχρῶς, τὸν δὲ κτερέϊσσιν Ἀχαιοί.

Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Λίσσομ' ἐπὶ ψυχῆς καὶ γούνων, σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας κατὰ δάψαι Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις καὶ χρυσόν τε δέδεξο,
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Σῶμα δ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες ἐκ Τρώων ἄλοχοί τε λελάχωσι θανόντα.

Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς
Ἀχιλλεύς,
¶ Μή με κύον γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων.
Αἴ γάρ πως αὐτόν με μενεαίνοντα καὶ θυμὸς ἀνείη
Ὠμὰ κατατμήξαντα φαγεῖν, οἷά μ' ἔοργας·
Ὡς οὐκ ἔστ' ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι·
Οὐδ' εἴκοσι δεκάκις τε καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα
Στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες, ὑπόσχωσίν τε καὶ ἄλλα·
Οὐδ' εἴκοσί σ' αὐτὶ χρυσῷ ἐρύσασθαι ἀνώγοι
Δαρδανίδης Πρίαμος· δὴ δ' ὡς σέ γε πότνια μήτηρ
Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ὃν τέκεν αὐτή,
Ἀλλὰ κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατὰ πάντα δάσονται.

Τὸν δ' ἠϋθέητον προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἦ σ' οὐ γνώσκων προλιόσομαι, ἀλλ' ἄρ' ἐμελλον
Πείσειν· ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός·
Φράζεο νῦν μή τοι ἐγὼ θεῶν μήνιμα γένωμαι
¶ Ἤματι τῷ ὅτε κεν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων

*Ζεύ τε κὴ Διὸς υἱεῖ Ἑκηβόλῳ, οἵ με πάρος γε
Πρόφρονες ἐρύατ' ἐνὶ αὖτε μοῖρα κιχάνει.
Μή μὰν ἀπρηδεί γε κὴ ἀκλεέως ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι κὴ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

*Ὣς ἄρα φωνήσας, ἐρύσατο φάσγανον ὀξύ,
Τό οἱ ὑπὸ λαπάρην τέτατο μέγα τε στιβαρόν τε·
Οἴμησεν δ' ἀΐξας, ὡς τ' αἰετὸς ὑψιπετήεις,
Ὅς τ' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Ἀρπάξων ἢ ἀρνὸν ἀμαλὸν ἢ πτῶκα λαγωόν·
Ὣς Ἕκτωρ οἴμησε τινάσσων φάσγανον ὀξύ·
Ὥρμηθη δ' Ἀχιλεύς, μένεος δ' ἐμπλήσατο θυμὸν
Ἀγρίου· πρόσθεν δὲ σάκος στέρνοιο κάλυψε
Καλὸν, δαιδάλεον· κόρυθι δ' ἐπένευε φαεινῇ,
Τετραφάλῳ, καλὴ δὲ ἐείσατο δῖα ἔθειρα
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἐὶς λόφον ἀμφὶ θαμείας.
Οἷος δ' ἀστὴρ εἶσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ·
Ὣς αἰχμῆς ἀπέλαμπε δύηκετος, ἣν ἄρ' Ἀχιλλεὺς
Πάλλεν δεξιτερῇ, φρονέων κακὸν Ἕκτορι δίῳ,
Εἰσορόων χρόα καλὸν, ὅπη εἴξειε μάλιστα.
Τῷ δ' ἄλλο μὲν πρόσθεν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη,
Καλὰ, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς·
Φαίνετο δ' ᾗ κληῖδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσι
*Λαυκανίης, ἵνα τε ψυχῆς ὠκὺς θάνατος.
Τῇ ῥ' ἐπὶ οἱ μεμαὼς ἔλασ' ἔγχεϊ δῖος Ἀχιλλεύς.
Ἀντικρὺ δ' ἀπαλοῖο δι' αὐχένος ἦλυθ' ἀκωκή.
Οὐδ' ἄρα πάμπαν ἀπ' ἀσφάραγον μελίη τάμε χαλκοβάρεια,
Ὥφρά τι μιν προσέειπε καὶ ἀμφιβόμενος ἐπέεσσιν.
Ἤλπε δ' ὃν κορυστήν· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἕκτορ, ἀτὰρ πᾶ *ἔφησθα Πατροκλῆ' ἐξενάριζων,
Σοῦ ἐόντος τηλοῦ· ἐμὲ δ' οὐκ ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα·
Νήπιε, τῷ δ' ἄλοχον ἀπέβην ἀμείνων
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγὼ μετόπισθε λελείμμην,
Ὅς τοι γυῖα λύσα· σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοὶ
*Ἑλκήσουσ' αἰσχρῶς, τὸν δὲ κτερέϊσσιν Ἀχαιοί.

Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Λίσσομ' ἐπὶ ψυχῆς καὶ γούνων, σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας κατὰ δάψαι Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις καὶ χρυσόν τε δέδεξο,
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Σῶμα δ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες ἐκ Τρώων ἄλοχοί τε λελάχωσι θανόντα.

Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς
Ἀχιλλεύς,
¶ Μή με κύον γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων.
Αἴ γάρ πως αὐτόν με μενεαίνοντα καὶ θυμὸς ἀνείη
Ὠμὰ κατατμήξαντα φαγεῖν, οἷά μ' ἔοργας·
Ὡς οὐκ ἔστ' ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι·
Οὐδ' εἴκοσι δεκάκις τε καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα
Στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες, ὑπόσχωσίν τε καὶ ἄλλα·
Οὐδ' εἴκοσί σ' αὐτὶ χρυσῷ ἐρύσασθαι ἀνώγοι
Δαρδανίδης Πρίαμος· δὴ δ' ὡς σέ γε πότνια μήτηρ
Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ὃν τέκεν αὐτή,
Ἀλλὰ κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατὰ πάντα δάσονται.

Τὸν δ' ἠϋθέητον προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἦ σ' οὐ γνώσκων προλιόσομαι, ἀλλ' ἄρ' ἐμελλον
Πείσειν· ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός·
Φράζεο νῦν μή τοι ἐγὼ θεῶν μήνιμα γένωμαι
¶ Ἤματι τῷ ὅτε κεν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων

*Iouisq; & Iouis filio Apollini, qui me anteà
Cupidi liberarunt: nunc.v. me fatum assequitur.
Ne certè ignauiter & ingloriè peream,
Sed magnum faciens aliquid, & posteris audiendũ.
Sic fatus, distrinxit ensem acutum,
Qui ei ad latus pendebat, magnusq; grauisq;:
Iuit.a. conuersus, velut aquila altè volans,
Quæ descendit in campum per nubes obscuras,
Raptura vel agnam teneram, vel timidum lẽporem.
Sic Hector irruit quatiens ensem acutum:
Irruit & Achilles, roboreq; impleuit animum
Feroci.ante.v. scutum pectus prætendit
Pulchrum, artificiosum: galea.a. nutabat lucida
Quatuor conorũ, pulchræq; circum mouebãtur iubæ
Aureæ, quas Vulcanus posuit circa conum densas.
Qualis autem stella oritur inter astra noctis vesperа,
Hesperus, quæ pulcherrima in cœlo stat stella:
Sic ex cuspide fulgor splẽdebat bene acuta, quã Achil-
Vibrabat dextera, cogitãs malũ Hectori diuino, (les
Inspiciens corpus pulchrum vbi cederet maximé.
Huius.a. alioq; tantundẽ.q. tegebãt corpus æreа arma
Pulchra, quibus Patrocli vim exuit occidens.
Apparebat.a. quâiũctura ab humeris ceruicem diri-
Colli, vbiq; animæ citissima mors. (munt
Ea parte in ipsum ruens ferijt hasta diuus Achilles,
Penitus autem teneram per ceruicem venit cuspis,
Neq; guttur hasta abscidit ære grauis,
Vt aliqd ipsũ alloqueretur excipiẽs alternatim verbis.
Cecidit.a. in pulueribus: at gloriat° est diuus Achilles:
Hector, sed fortè putabas Patroclum interficiens
Saluum te fore: me.a. nihil curãsti absentem.
Stulte, huius.a. seorsum vltor multò melior
Nauibus in concauis ego retrò relictus eram,
Qui tibi genua solui. te quidem canes & aues
Lacerabunt turpiter: hunc autem sepelient Achiui.
Hũc.a. parũ potẽs allocutus est galeã mouẽs Hector:
Precor per animam & genua tua, tuosq; parentes,
Ne me sinas apud naues canes dilaniare Achiuorum.
Sed tu quidem æs, q; abundè aurum, q; sume
Dona, quæ tibi dabunt pater, & veneranda mater:
Corpus autem domum meum redditо, vt rogo me
Troiani & Troianorum vxores dignentur mortuũ.
Hunc.a. toruè intuitus allocutus est pedibus velox
Achilles:
Ne me, canis, per genua precare, neq; per parentes.
Vtinã.n. aliquo modo ipsum me robur & animo sint
Crudas dissecantẽ carnes comedere: qualia mihi feci-
Adeò non est qui à tuo canes capite arceret, (sti:
Neq; si deciesq; & viciesq; tanta dona
Statuant huc afferentes, promittant etiam & alia:
Neq; si te ipsum auro redimere velit
Dardanides Priamo, neq; sic te qdẽ honoranda mater
Imponens lectis lugebit, quem peperit ipsa:
Sed canesq; & aues totum te discerpent.
Hunc.a. moriens allocutus est galeã mouẽs Hector:
Certè te bene noscens præuidebam: neq; sanè eram
Persuasurus: certè enim tibi ferreus intus animus:
Considera nunc ne quo pacto tibi deorum vltio fiam
Die illo, quando te Paris & Phœbus Apollo

Ε᾽ωλὸν ἐόντ᾽ ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσιν.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε·
Ψυχὴ δ᾽ ἐκ ῥεθέων πταμένη ἀΐδηλόσδε βεβήκει,
γρ. αὐθροτῆτα Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ᾽ *ἀδροτῆτα καὶ ἥβην.
Τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα δῖος Ἀχιλλεύς,
Τέθναθι καὶ σύ γε δ᾽ ἐγὼ τότε δέξομαι ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ᾽ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Ἦ ῥα, καὶ ἐκ νεκροῖο ἐρύσσατο χάλκεον ἔγχος.
Καὶ τὸν μὲν ἄνδυθεν ἧκε, δόρυ δ᾽ ἀπ᾽ ὤμοιιν τ᾽ ἀδύτοιο
Αἵματόεν᾽· ἄλλοι δ᾽ ὠτρύνθησαν υἷες Ἀχαιῶν,
Οἱ δ᾽ ἐθηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος· ἐγγὺς δ᾽ ἄρα οἵτις ἀϊστωθήσεσθαι γε παρέξει.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἁπτόμενός γε
Ἕκτωρ, ἢ ὅτε νῆας ἐνέπρησεν πυρὶ καιομένῳ.
Ὣς ἄρα τίς εἶπεσκε, καὶ ἐστήσαντο παραστάς·
Τὸν δ᾽ ἐπεὶ ἐξεύροντο πολύαρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Στὰς ἐν Ἀχαιοῖσι ἔπεα πτερόεντ᾽ ἀγόρευεν,
γρ. ἥρωες δαναοί, θεράποντες Ἄρηος Ὦ φίλοι* Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἐπεὶ δὴ τόνδ᾽ αὖ ἄνδρα θεοὶ δαμάασθαι ἔδωκαν,
Ὃς κακὰ πολλὰ ἔρεξεν, ὅσ᾽ ἐσύμπαντες οἱ ἄλλοι·
Εἰ δ᾽ ἄγετ᾽ ἀμφὶ πόλιν σὺν τεύχεσι πρηθῶμεν,
Ὄφρα κέ τι γνῶμεν Τρώων νόον ὀψὲ ἰόντων,
Ἢ καταλείψουσιν πόλιν ἄκριον, τοῦδε πεσόντος,
Ἦ ἐμὶν ἔμμεναι μένουσι καὶ Ἕκτορος οὐκέτ᾽ ἐόντος.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Κεῖται παρὰ νηυσὶ νέκυς ἄκλαυτος ἄθαπτος,
Πάτροκλος· τοῦ δ᾽ οὐκ ἀπολήσομαι ὄφρ᾽ ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ᾽ ὀρώρῃ·
Εἰ δ᾽ ἦ καὶ φθίμενοι περικαλλέες εἰν Ἀΐδαο
Αὖτάρ ἐγὼ καὶ κεῖθι φίλου μεμνήσομ᾽ ἑταίρου.
Νῦν δ᾽ ἄγ᾽ ἀείραντες Παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν
Νηυσὶν ἐπὶ γλαφυρῇσι νεώμεθα, τόνδε δ᾽ ἄγωμεν·
Ἠράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν Ἕκτορα δῖον,
Ὃν Τρῶες κατὰ ἄστυ θεῷ ὡς δύχεσκον.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀφίσεα μήδετο ἔργα·
Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέας δ᾽ ἐξῆπεν ἱμάντας,
Ἐν δίφροιο δ᾽ ἔδησε κάρη δ᾽ ἕλκεσθαι ἔασεν·
Ἐς δίφρον δ᾽ ἀναβάς, ἀνὰ τε κλυτὰ τεύχε᾽ ἀείρας,
Μάστιξέν ῥ᾽ ἐλάαν, τὼ δ᾽ οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
Τοῦ δ᾽ ἐκ μὲν κονίοιο κονίσαλος ἀμφὶ ἧ χαίτῃ
γρ. πίμπλαντο Κυάνεαι* πίλναντο, κάρη δ᾽ ἄπαν ἐν κονίῃσι
Κεῖτο, τὸ πάρος γε χαρίεν· τότε Ζεὺς ἀλύσκανεσσι
Δῶκεν ἀφίσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὣς τοῦ μὲν κεφαλὴ κάρη ἅπαν· ἡ δὲ νέμεσσι
Τίλετο κόμαι, ἃς ἅμα ἧ λιτέσθην ἔρρι᾽ ἐπὶ χθονὶ κεῖσθαι.
Τηλόσε κώκυσεν ἧ μάλα μέγα παῖδ᾽ ἐσιδοῦσα.
Ὤμωξεν δ᾽ ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Κωκυτῷ τ᾽ ἔχοντο καὶ οἰμωγῇ δὲ ἄσυ.
Τῷ δὲ μάλιστ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα ἐναλίγκιον ὥστο ἅπασιν
Ἴλιον ἀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο καθ᾽ ἅπασα.
Λαοὶ μὲν ῥα γέροντα μόλις ἔχον ἀχαλόωντα,
Ἐξελθεῖν μεμαῶτα πυλάων Δαρδανιάων.
Πάντας δ᾽ ἐλλιτάνευε κυλινδόμενος κατὰ κόπρον,
Ἐξονομακλήδην ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον,
Σχέσθε φίλοι, καί μ᾽ οἶον ἐάσατε κηδόμενοί περ,
Ἐξελθόντα πόλης ἰκέσθαι ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.

Strenuum existentem perdent in Scæis portis.
Sic igitur ipsum locutum finis mortis cooperuit:
Anima autem è membris volans, ad infernum iuit,
Suum casum lugens, linquẽs vigorem & iuuentutẽ.
Hunc & exanimem allocutus est diuus Achilles:
Morere: fatum verò ego tunc suscipiam, quandocũq;
Iupiter voluerit perficere, & immortales dij cæteri.
Dixit, & è cadauere traxit æream hastam.
Et hãc seorsim posuit: atq; ab humeris arma spoliauit
Cruenta: alij autem accurrerunt filij Achiuorum,
Qui & admirati sunt staturã & speciẽ admirabilem
Hectoris, neq; ei quis non vulnerans eum astitit.
Sic verò quis dicebat, respiciens in proximum alium:
Papè, certè valdè iam mollior tactu est
Hector, quàm quando naues incendit igne infesto.
Sic quispiam dicebat, & vulnerabat astans.
Hunc autem vbi spoliauit velocipes diuus Achilles,
Stans inter Achiuos verba velocia dixit:
O amici Argiuorum duces, atq; principes,
Postquam hunc virum dij occidendum dederunt,
Qui mala multa patrauit, quanta non vniuersi alij,
Eia agite, circa ciuitatem cum armis experiamur,
Vt quid intelligam Troianorũ mentẽ, quãnã habẽt,
An deserent vrbem summam, hoc interempto,
An manere velint etiã Hectore non amplius existẽte.
Sed cur mihi hæc dilectus disseruit animus?
Iacet apud naues mortuus, indefletus, inhumatus
Patroclus, huius, a, non obliuiscar quoad ego
Viuis interero, & mihi chara genua moueantur.
Et quamuis mortuorum obliuiscuntur in inferno:
Tamen ego & illic dilecti recordabor socij.
Nunc, a, agè canentes Pœana iuuenes Achiuorum,
Naues in concauas redeamus: hunc autem ducamus:
Retulimus magnã gloriã, interfecimus Hectora diuũ,
Cui Troiani in vrbe velut deo vota faciebant.
Dixit, & in Hectorẽ diuũ indigna molit' est opera.
Amborum ponè pedum perforauit neruos,
Ad talum vsq; à calcaneo: bouinaq; appendit lora.
Ex curru autem ligauit, caputq; trahi siuit:
In currum autem ascendens, supráque inclyta arma eleuans,
Flagellabat vt impelleret, hi aũt non inuiti volabãt.
Is cũ traheret, oriebatur turbo pulueris, circumq; ca-
Flaui implebãtur, caputq; totũ in pulueri. (pilli
Iacebat, olim gratiosum, tunc verò Iupiter hostibus
Dedit deturpandum sua in patria terra:
Sic huius, q, puluere fœdatum est caput totũ, mater, a,
Euellebat comam, molleq; abiecit velamen
Procul: eiulabat autem magnopere filium inspiciens.
Plorauit etiam miserè pater dilectus: circumq; populi
Eiulatu tenebantur & ploratu per vrbem.
Huic autem maximè erat simile, ac si totum
Ilium altum igne arderet à vertice.
Populi quidem senem vix tenebãt afflictantem sese,
Exire volentem portas Dardanias:
Omnes autem precabatur volutatus per fimum,
Nominatim nominans virum quemq;,
Quiescite dilecti, & me solum sinite soliciti licet,
Egressum vrbe ire ad naues Achiuorum:

Αἴσο-

Λίσσομαι αὐέρα τῆτον ἀπάφαλον, ὀβριμοεργὸν,
Ἤν πως ἠλικίῃ αἰδέσεται, ἠδ' ἐλεήσῃ
Γῆρας· καὶ δέ νυ τῷδε πατὴρ γοιός δε τέτυκται)
Πηλεύς, ὃς μιν ἔπικτε καὶ ἔτρεφε πῆμα γυνάιξι
Τρωσί· μάλιστα δ' ἐμοὶ αὖει παντων ἄλγε' ἔθηκε·
Τόσσους γάρ μοι παῖδας ἀπέκτανε τηλεθάοντας·
Τῶν πάντων ἁ γρῆον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνὸς, ὃν μὰ ἄχος ὀξὺ κατείσεται Ἄϊδος εἴσω,
Ἕκτορος· ὡς ὄφελον θανέειν ἐν χερσὶν ἐμῇσι·
Τῷ κε κορεσσάμεθα κλαίοντέ τε μυρομένω τε,
Μήτηρ θ' ἣ μιν ἔπικτε δυσάμμορος, ἠδ' ἐγὼ αὐτός.
Ὡς ἔφατο κλαίων· ἅπὶ δ' ἄσπετον ὦρσε γόοιο
Τρωῇσιν δ' Ἑκάβη ἀδινὸν ἔξαρχε γόοιο.
Τέκνον, ἐγὼ δειλὴ τί νυ βειομαι αἰνὰ *παθοῦσα,
Σεῦ ἀποτεθνηῶτος; ὅ μοι νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Εὐχωλὴ κέαται πελέμεν, πᾶσί τ' ὄνειαρ
Τρωσί τε καὶ Τρωῇσι κέαται πόλιν, οἵ σε θεὸν ὣς
Δείδεχατ'· ἦ γὰρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἔηθα
Ζωὸς ἐών· νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.
Ὡς ἔφατο κλαίουσ'. ἄλοχος δ' οὔπω τι πέπυστο
Ἕκτορος· οὐ γάρ οἱ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἐλθὼν
Ἤγγελ' ὅττι ῥά οἱ πόσις ἐκτὸς μίμνε πυλάων·
Ἀλλ' ἤγ' ἰστὸν ὕφαινε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Δίπλακα, μαρμαρέην, ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσε·
Κέκλετο δ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοις κατὰ δῶμα
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα πέλοιτο
Ἕκτορι θερμὰ λοετρὰ μάχης ἐκνοστήσαντι·
Νηπίη, οὐδ' ἐνόησεν ὅ μιν μάλα πῆλε λοετρῶν
Χερσὶν Ἀχιλλῆος δάμασσεν γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Κωκυτῷ δ' ἤκουσε καὶ οἰμωγῆς ἀπὸ πύργου,
Τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς·
Ἦ δ' αὖτις δμωῇσιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Δειρὴ, δύω μοι ἕπεσθον, *ἰδωμὶ ὅπιν ἔργα τέτυκται·
Αἰδοίης ἑκυρῆς ὅπες ἔκλυον, ἐν δέ μοι αὐτῇ
Στῆθεσι πάλλεται ἦτορ ἀνὰ στόμα, νέρθε δ' ὑπὸ γοῦνα
Πήγνυται ἐγγὺς δή τι κακὸν Πριάμοιο τέκεσσιν.
Αἲ γὰρ ἀπ' οὔατος εἴη ἐμεῦ ἔπος· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μὴ δή μοι θρασὺν Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεὺς
Μοῦνον ἀποτμήξας πόλιος, πεδίονδε δίηται·
Καὶ δή μιν καταπαύσῃ ἀγλαϊηφίης ἀλεγεινῆς,
Ἣ μιν ἔχεσκ'· ἐπεὶ οὔποτ' ἐνὶ πληθύι μιν' ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, φέρων μενεαίνετον ἦτορ.
Ὡς φαμένη μεγάροιο δίεσυτο μηνάδι ἴσῃ,
Παλλομένη κραδίῃν· ἅμα δ' ἀμφίπολοι κίον αὐτῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πύργον τε καὶ ἀνδρῶν ἵξεν ὅμιλον,
Ἔστη παπτήνασ' ἐπὶ τείχεϊ· τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑλκόμενον προθέουσι πόλιος, πρὸς δέ μιν ἵπποι
Ἔλκον ἀκηδέστως κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τὸν ἦ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν·
Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δ' ψυχὴν ἐκάπυσε.
Τῆλε δ' ἀπὸ κράτος χέε δέσματα σιγαλόεντα,
Ἄμπυκα, κεκρύφαλόν *τ', ἠδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην,
Κρήδεμνόν θ', ὅ ῥά οἱ δῶκε χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἤματι τῷ ὅτε μιν κορυθαίολος ἠγάγεθ' Ἕκτωρ
Ἐκ δόμου Ἠετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.
Ἀμφὶ δέ μιν γαλόω τε καὶ εἰνατέρες ἄλιες *ἔσαν,
Αἵ ἑ μετ' σφίσιν εἶχον ἀτυζομένην ἀπολέσθαι
Ἣ δ' ἐπεὶ οὖν ἄμπνυτο, κατὰ ἓς φρένα *θυμὸς ἀγέρθη,

Precabor virum hunc impium, horrenda patrãtem,
Si fortè ætatem reuereatur, & misereatur
Senectutis: & huic pater talis est (esset
Peleus, qui ipsum genuit & nutriuit nocumentũ vt
Troianis: p̃cipuè.v. mihi præcæteris dolores imposuit.
Tot enim mihi filios interemit florentes, (quamuis,
Quorum omnium causa non tantum lugeo afflictus
Quãtũ vnius (cui⁹ me dolor acris deferet ad inferos)
Hectoris: vtinam mortuus fuisset in manibus meis.
Sic enim satiati fuissemus flentesq́, lugentesq́,
Materq́, quæ ipsum peperit infelix, & ego ipsa.
Sic dixit flens: simulq́ ingemiscebant ciues,
Inter Troadas aũt Hecuba abundantẽ orsa est luctũ,
Fili, ego misera cúrnam viuo grauia patiens κ. πεκεῦσα,
Te mortuo? qui mihi noctesq́, & dies
Gloria per vrbem eras, omnibusq́, vtilitas
Troianisq́, & Troadibus per vrbẽ, quite deũ tãquam
Excipiebant. Certè enim ipsis magnopere gloria eras
Viuus existens: nunc autem mors & fatum occupat.
Sic dixit flens: vxor aũt nondum aliquid audierat
Hectoris, non enim ei aliquis verax nuncius veniens
Nunciárat, quod ei maritus extra mansisset portas,
Sed hæc telam texebat in conclaui domus altæ,
Duplicem, splendidam: inq́, flores varios intertexit.
Iusserat autem ancillis pulchricomis in domo,
Circa ignem statuere lebetem magnum, vt essent
Hectori calida lauacra è pugna reuerso,
Stulta, neq; intellexerat q̃ ipsis valdè longè à laua-
Manibus Achillis interfecerat cæsia Minerua. (cris
Lamentationem verò audiuit & vlulatum à turri:
Hui⁹.a.cõcussa sunt mẽbra: humi.a.ei excidit radius,
Hæc autem rursus ancillis pulchricomis locuta est:
Adeste, duæ me sequimini, vt videam quænam κ. ἴδωμι
opera sint,
Venerandæ socrus vocem audiui: inq́, mihi ipsi
Præcordijs salit cor ad os: infra autem genua
Hærent: propè iam aliquod malum Priami filijs.
Vtinã.v.ab aure sit meũ verbum, sed valdè grauiter
Timeo, ne iam mihi audacem Hectorẽ diuus Achilles
Solum intercludens ab vrbe per campũ insequatur,
Et iam ipsum cohibeat à virilitate molesta,
Quæ ipsum tenebat: nã nunq̃ in cœtu manebat viro-
Sed longè procurrebat, suo robore nulli cedens. (rũ,
Sic locuta, domo exyt furenti similis,
Commota animo: simul autẽ ancillæ ibant cum ipsa.
Sed postquam ad turrim q́ & virorum venit cœtum,
Stetit circumspiciens in muro: hunc autem cognouit
Tractum ante ciuitatem: celeres autem ipsum equi
Trahebãt inhumaniter cõcauas ad naues Achiuorũ:
Hanc autem in oculis obscura nox texit.
Decidit autem retrorsum, & animam expirauit:
Longè autem à capite fudit ligamina splendida,
Reticulum, vittamq́, & implexum redimiculum, κ. πε, ἰδὴ
Velumq́, quod ei dedit aurea Venus
Die illo, quando ipsam bellicosus duxit Hector
Ex domo Eëtionis, postquã præbuit ingentem dotem.
Circumq́, ipsam gloresq́, & fratriæ multæ satis stabãt, κ. ἔσαν,
Quæ ipsam inter se tenebant de vita periclitantem.
Sed hæc vt respirauit, & ad mẽtẽ animo collectus est, κ. θυμὸς

Ἀμβλήδην γοόωσα, μετὰ Τρωῆσιν ἔειπεν,
Ἕκτορ, ἐγὼ δύστηνος· ἦ ἄρα * γεινόμεθ' αἴση
Ἀμφότεροι, σὺ μὲν ἐν Τροίῃ Πριάμου κατὰ δῶμα,
Αὐτὰρ ἐγὼ Θήβῃσιν, ὑπωρόφῳ ὑληέσσῃ,
Ἐν δόμῳ Ἠετίωνος, ὅ μ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐόσαν,
Δύσμορος αἰνόμορον· ὡς μὴ ὄφελλε τεκέσθαι.
Νῦν ἦ σὺ μὲν Ἀΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης
Ἔρχεαι, αὐτὰρ ἐμὲ συγερῷ ἐνὶ πένθει λείπεις
Χήρην ἐν μεγάροισι, πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὖτως,
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι· οὔτε σὺ τόγε
Ἔσσεαι Ἕκτορ ὄνειαρ, ἐπεὶ θανες· οὔτέ σοι οὗτος.
Ἤνπερ γὰρ πόλεμόν γε φύγῃ πολύδακρυν Ἀχαιῶν,
Αἰεί τοι τόγε πῆμα καὶ ἄλγεα ὀπάσσω
Ἔσονται· ἄλλοι γάρ οἱ ἀποτμήξουσιν ἀρούρας.
Ἦμαρ δ' ὀρφανικὸν, παναφήλικα παῖδα πέδησι·
Πάντα δ' ὑπερμνήσεται, δεδάκρυται δ' ἔνι θυμῷ.
Δεύεται δὲ τ' ἀνίσταται πάϊς ἐς πατρὸς ἑταίρους,
Ἄλλον μὲν χλαίνης ἐρύων, ἄλλων δ' ἀπὸ κοτύλην·
Τῶν δ' ἐλεησάντων κοτύλην τις τυτθὸν ἔπεσχε,
Χείλεα μὲν τ' ἐδίην', ὑπερώδων δ' οὐκ ἐδίηνε.
Τὸν δ' ἢ καὶ ἀμφιθαλὴς ἐκ δαιτὸς ἐσῴζετο,
Χερσὶν πεπληγὼς, καὶ * ὀνείδειοισιν ἐνίσσων,
Ἔρρ' οὕτως· ἀΐδηλος γε πατὴρ μεταδαίνυται ἡμῖν.
Δακρυόεις δέ τ' ἄεισι πάϊς ἐς μητέρα χήρην
Ἀστυάνακ', ὃς πρὶν μὲν ἐπὶ γούνασι πατρὸς
Μυελὸν οἶον ἔδεσκε, καὶ οἰῶν πίονα δημόν·
Αὐτὰρ ὅθ' ὕπνος ἔλοι, παύσαιτό τε νηπιαχεύων,
Εὐδέσκ' ἐν λέκτροισιν, ἐν ἀγκαλίδεσσι τιθήνης,
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ, θαλέων ἐμπλησάμενος κῆρ·
Νῦν δ' αὖ πολλὰ πάθῃσι φίλος ἀπὸ πατρὸς ἀμαρ-
Ἀστυάνακ', ὃν Τρῶες ἐπικλῄζουσιν καλέουσιν. (τὼν
Οἶος γὰρ σφὶν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά.
Νῦν δέ σε μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι νόσφι τοκήων
Αἶόλαι εἰλαὶ ἔδονται, ἐπὴν κε κύνες κορέσωνται,
Γυμνόν· ἀτὰρ τοι εἵματ' ἐνὶ μεγάροισι κέονται,
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα, πεπυγμένα χερσὶ γυναικῶν.
Ἀλλ' ἤτοι τάδε πάντα κατὰ φλέξω πυρὶ κηλέῳ,
Οὐδέν τοί γ' ὄφελος, ἐπεὶ οὐκ ἐγκείσεαι αὐτοῖς,
Ἀλλὰ πρὸς Τρώων καὶ Τρωϊάδων κλέος εἶναι.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἀπὸ δ' ἔσπετο πολλὰ γυναῖκες.

Altè eiulans inter Troianas dixit:
Hector, ô me infelicem, eodem nati sumus fato
Ambo: tu quidem in Troia Priami in domo:
At ego Thebis vrbe sub Placo monte sita, nemorosa,
In domo Eëtionis, qui me educauit paruulã existẽtẽ,
Infelix infelicem: vtinam non genuisset me:
Nũc tu quidem ad Plutonis domos sub latebris terræ
Vadis: at me tristi in luctu linquis
Viduam in ædibus: puer autem infans prorsus
Quem genuimus tuq; egoq; infelices: neq; tu huic
Eris Hector vsui, quoniam occubuisti, neq; tibi iste.
Siquidẽ enim bellũ fugerit lacrymosum Achiuorum,
Semper huic quidem labor & dolores in posterum
Erunt. alij enim ei auferent agros:
Dies aũt orbatiuus omnib. æqualib. filium destituit,
In omnibus tristis est: lacrymis madent genæ:
Egens autem procedit filius ad patris socios:
Alium quidem sago trahens, alium verò tunica:
Horũ.a. miserantiũ cyathũ aliquis tantillũ admouit,
Labraq; quidẽ proluit, palatũ.a. non madefecit, (lit
Hũc.a. & iuuenis vtrũq; parẽtẽ habẽs è cõuiuio repu-
Manibus verberãs, & contumeliosis verbis insectãs,
Abi sic: non tuus pater conuiuatur nobiscum.
Lacrymabundus aũt redit filius ad matrem viduam
Astyanax, qui antè quidem sui super genua patris
Medullam solã comedebat, & ouium pinguẽ adipem.
At quando somnus occuparet, desijsseteq; vagire,
Dormiebat in lectis, in vlnis nutricis,
Lecto in molli: delicijs repletus corde:
Nunc autem multa patietur charo à patre seiunctus
Astyanax, quem Troiani cognomine vocant.
Solus enim ipsis defendebas portas & muros longos.
Nunc te quidẽ apud naues rostratas pculà parentib.
Mobiles vermes edent, postq; canes saturati fuerint,
Nudum: atqui tibi tot vestimenta in ædibus iacent
Tenuiaq; & venusta facta manibus mulierum:
Sed certè hæc omnia cremabo igne infesto,
Quæ nihil tibi vsui erũt, quoniã non iacebis in ipsis:
Sed ad Troianorum, & Troianarum gloriam sint.
Sic dixit flens: simulq; suspirabant mulieres.

COMMENTARIVS.

a ἕκτορ, ἦ σὺ] Vbi moriendi statuta dies aduenit, oblatas etiam salutis occasiones negligere solemus, quòd in Hectore videre licet: qui cùm se intra murum Troianum tutò posset recipere, Achille deuitato, à quo illi erat solùm periculum, tamen obstinatè extra vrbem moratur, congressum Achillis auidè exoptans: adeò vt ne patris aut matris consilio, quod illi imperij loco esse debuerat, obtemperauerit. Quod fato tribuit Poëta, id est, diuinæ necessitati, qua omnes certo tempore vitam coguntur exuere, nullo effugiendi remedio.

b ἐπεὶ γάρ με κιχάνεις,] Superiore libro vidimus Apollinem Agenoris specie Achillem fefellisse, cùm eum itaque Achilles Agenorem esse ratus persequeretur ardentius, diuinitatis suæ reuerentia heroëm repressit: qui cùm Apollinem agnouisset, præ ira à conuicijs non abstinuit, quibus illum excepit, vltionem huius doli comminatus, si mortalibus in Deos ius esset. Mirum autem, cur hîc Achilli hoc denegetur, quod olim Diomedi in Venerem & Martem concessum est. Sed notandum est, illud sine alterius Dei auxilio & impulsu non contigisse, siquidem Minerua Diomedi affuisse dicitur: alioqui simpliciter hominibus datum non est, vt Deos vulnerent aut lædant, nedum interficiant: quod vides hîc in Achille. Itaque rectè Apollo, ἐπεὶ γάρ με κιχάνεις, ἐπεὶ οὔτι μέρσιμός ἐμι. Idem est Achilles antea expertus cum Scamandro, vbi ipsemet cùm sibi aduersus Deum illum vires deesse agnosceret, pronunciauit generatim, θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.

c παμφαίνουσ' ὡς ἀστέρα] Sic suprà Iliad. ε. armorũ splẽdorem huic astro autumnali comparauit, δεῖτε δ' οἱ ὀκτὼ μὲν κήρυθός τε ἑκὰς ἀσπὶς ὁμάδου πίμπλατο πὸρ ἀστὴρ ὀπωρινὸς ὃς καλὸς ἔξοχος ἔρχεται ἄστρων, ὅστε μάλιστα λαμπρὸς πάμφαινησι λελουμένος ὠκεανοῖο. Hic autẽ copiosiùs omnia exprimuntur. Astrũ autem illud canis Orionis hîc ab Homero appellatur, quem alij tamen non Orionis, sed Erigones canem esse dixerunt, vt refert ex Eratosthene Didymus, his verbis, vt ego exposui: Icarius Athenienfis erat, filiamque habuit Erigonem, quæ caniculã aluit. Cùm autem Icarius Dionysium hospitio excepisset, hic ei vinum & palmitem (ἀμπέλου κλῆμα, quidam dicunt vtrem vini) dedisse dicitur. Icarius ex Bacchi iussu itineri se commisit, canicula illa Erigones comitante. Cùm ergo vrbẽ egressus esset, bubulcis quibusdam vinum propinauit: quo largiùs epoto, illi in profundum somnum se conuerterunt, tandem excitati, & venenum, sibi exhibitum ab Icario existimantes, eum interfecerunt. Canicula autem reuersa ad Erigonem, locum ei dicitur indicasse: quę cũ rem intellexisset, suspendio vitam finiit. Cùm autẽ morbus in Athenienfium regione grassaretur, oraculo moniti sunt, Icarium & Erigonem annuis honoribus decorare. Illi verò in sidera relati sunt. Icarius Bootes appellatus est, Erigone virgo, Canis nomen nõ commutauit. Idem sensit Lucianus in Dialogo, qui Deorum concilium vocatur, vbi Momus cõqueritur, quòd Bacchus Erigonem Icari agricolæ

gricolæ filiam & illius canem inter sidera retulerit. Alij dicunt, vt refert Hyginus lib. 2. hunc fuisse canem, qui à Ioue custos Europæ appositus sit, sed eum in fine narrationis in lapidem conuersum ab ipso Ioue dicit: refert etiam aliorū opiniones, qui hunc canem Oriontis & Icarij fuisse volunt. Sed Germanicus in Aratum dicit, vulpem quam canis ille persequeretur, in lapidem quidem conuersam, sed canem inter sidera relatum. Apud eundem aliud scribitur de hoc cane: Amphianus, inquit Germanicus, Tragœdiarum scriptor refert, quòd cùm hominibus stellæ relinquerent locum, missus est legatus canis ad Doloram: quam, vt vidit, tempore tempestiuo adamauit: qui cùm flagraret amore, nec posset frui, magis & asperius vrebatur, calamitate accepta, & Deos adiutores inuocare cœpit. Tunc Aquilo misit filios suos adolescentes, qui operam cani traderent, & ipse flatu suo canis ardorem sedauit, qui flatus Etesiæ dicitur, amoris autem memoria remansit. Hæc ille. Sed quod de Icario diximus, confirmat etiam idem Hyginus fabula 130. à quo tamen aliter refertur, quàm ab Eratosthene, vt item ab ipso Germanico. Fabulis autem relictis, vt nucibus, ad Homerum redeamus. Is hoc loco Orionis canem appellat, conuenienter satis, quòd venator fuerit eximius Orion, vt aliàs annotauimus. Oritur autem sydus illud, vt ait Poëta, autumno, vnde ἀστέρα ὀπωρινὸν appellat, scilicet post dies à solstitio viginti tres, sed interlunio accidente, vt ait Germanicus: quod tamen Astrologis exquirendum relinquo. Est autem feruentissimum omnium sydcrum, ideò cùm in eo Sol versatur, dicitur calores suos ingeminare, quòd eleganter expressit Manilius lib. 5.

Cùm verò in vastos surgit Nemeaus hiatus,
Exoriturq́; Canis, latratq́; canicula flammans,
Et rabit igne suo geminans incendia Solis:
Quà subdente facem terris, radiosq́; mouente
Dimicat in cineres Orbis, fatumq́; supremum
Sortitur, languetq́; suis Neptunus in vndis,
Et viridis nemori sanguis decedit, & herbis,
Cuncta peregrinos orbes animalia quærunt,
Atque eget alterius Mundus. Natura suismet
Aegrotat morbis nimios obsessa per æstus,
Inq́; rogo viuit, tantus per sidera feruor
Funditur, atque vno ceu sint in lumine cuncta.

Quod ille pluribus, sed Poëta noster vno versu arctauit, καί τε φέρει πολὺν πυρετὸν ἄλλοισι βροτοῖσιν. Et Anacharsis apud Lucianum, ἐγὼ δὲ ὥρᾳ, inquit, τὸ ἔτος, ὅτε καὶ τὸ πυρώδες ἐστὶ τὸν ὑμῶν κύνα φασὶ πάνυ καὶ καταφλέγειν καὶ τὸν ἀέρα ξηρὸν παρέχειν καὶ ὅτε ἥλιος κατὰ μεσημβρίαν ἤδη ὑπὲρ κεφαλῆς ἐπικείμενος φλογμὸν τὸν τοξικὸν ἐπάγῃ τοῖς σώμασιν. Eleganter igitur fulgorem hunc armorum Achillis huic canis ardori comparat Homerus, vt & de Aenea Virgilius:

Ardet apex capiti, crinemq́; à vertice flamma
Funditur, & vastos vmbo vomit aureus ignes:
Non secus ac liquidas si quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor:
Ille sitim morbosq́; ferens mortalibus ægris
Nascitur, & læuo contristat lumine cælum.

d ἕκτορ μή μοι μίμνε] Prudens Priamus de salute suorum, vt par est, sollicitus, cùm videat Hectori ab Achille instāte perniciem ingruere, deterret eum ab illius congressu his argumentis. Primùm docet, Achillem longè Hectore esse fortiorem, proinde non esse sperandum, vt tutò illi aduersetur. Deinde vt eius maiorem horrorem ipsi incutiat, docet quanto Achillem odio prosequatur, qui ipsum tam strenuis liberis orbauerit. Præterea cùm in Hectore posita sit Troianę vrbis salus, hortatur eum vt se ad illius propugnationem reseruet, quam inclusus mœnibus tutiùs exhibere potest. Denique, quod tanquam fortius ad postremum locum reseruauit, filium ad patris iam decrepiti commiserationem mouet, qui, interfecto Hectore, nihil aliud quàm miserum vitæ finem, quem reliquum populi proculdubio cōsequetur, expectare potest. Calamitatem autem illam varia oratione exprimit, vt animum quemuis durissimum emollire possent, nisi aliter fata disposuissent.

e νέῳ δέ τε παντ' ἐπέοικεν] At turbato Priamo hoc manauit, quia magis ad excitandum Hectorem, vt pulchram per vulnera mortem peteret (si quidem vt vult Priamus, honestum est iuuenem in armis occidere) quàm ad deterrendum valent.

f ὡς δὲ δράκων] Intrepidissima serpentium est Draco, vt ait Aelian. Hist. anim. li. 2. cap. 26. quanquā generalius videtur dixisse, cùm eum appellat τῶν ἠπείρων ἀτρεπτότατον. Sed eo modo legitur in editione Gesneri. Is Draco, cùm homini aut feræ insidias facturus est, mortiferas radices & herbas edit: earum enim vires nosse creditur, quod Aelian. Hist. anim. lib 6. cap. 4. annotat, vbi huius etiā loci Homerici meminit proinde huc trāscribemus: Οἱ δράκοντες, inquit, ὅταν ὀπώρας μέλαινα γένεσις τῆς πικρίδος καὶ κολεμιώνης ῥοφῶσι τὸν ὀπόν, ὀίνησι ἕρπα αὐτὸς αὑτῷ ὡς τὸ μὴ φύσις τινὸς ὑπεναπίπτωλος. Μέλοντες δὲ πυκὰ ἐλλοχᾶν ἢ ἀνθρωπον ἢ θήραν τὸν θανατηφόρον ῥίζαν ἐσθίουσι, καὶ τὰς πόας μὲν τὰς τοιαύτας. σὺν δὲ ἕρπα ἐδὲ Ὁ μὴς καὶ αὐτῶν τῆς τροφῆς ἀμφὶς λέγεται ὅπως ἀναμίμνῃ τὸν φολεὸν ἐλκύσῃ, ἐμπλησθεὶς σπίνων πολλῶν φαρμακαδῶν καὶ κηκῶν, id est, Cùm poma Dracones comesuri sunt (quod etiā obseruat Aristot.) syluestris intybi succum idcirco exorbent: quòd hæc illis ne inflatione impleātur, magnum adiumentum affert. Cùm verò homini aut ferę cuipiam insidias facturi sunt, mortiferas radices & herbas edunt. Id quod Homerum quoque non latuit. meminit enim Draconis, qui ante suum latibulum immorando, seque volutando noxias herbas vorârit. Hæc ille. Hunc autem locum intelligit. Eustathius autem dupliciter hoc à quibusdam explicari tradit. Nam alij intelligunt, Draconem herbam quandam iræ effectricem, χολῆς χθονηλικὴν edere, vnde ille nimirum ad iram solet se irritare. Alij verò aiunt, Draconem formicas & cantharidas edere, quibus comestis ad rabiem excitari solet: quod à Didymo dictum est. Quod ad formicas attinet, venenosas eas esse volūt, vnde μυρμηκιᾶν, & in formicarum nidos inspirare dicuntur, qui malum sibi imprudenter accersunt: vt etiam annotauit Adrianus Iunius Adag. cent. 3. prou. 46. Natum, inquit, inde, quòd qui inspirant, aut aperto ore loquuntur, in formicarum antra seu cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur: cuius rei causam assignant venenatum aërem, quo illarum antra imbuuntur è pastu serpentum. Formicas namq; mortuis anguibus vesci libenter, inter cōfessa habetur. Hæc ille (quod Eustathius ex Lexico rhetorico) ex Eustathio retulit. Addo Hesychium in voce μυρμηκιᾶ· λοιμὸς ἢ λόγος, inquit, ὡς ὀπλύσας εἰς μυρμηκιὰν οἰέσθαι τὰ χέλη, quod paulò diuersum est à superioribus. Plinius lib. 29. cap. 4. genus formicarum esse dicit venenatum: non ferè in Italia. Solpugas, inquit, Cicero appellat, Salpugas Bœtica. Eas tamen videtur solifugas appellasse, idem Plinius, lib. 22. cap. fin. vbi ad finem capitis sic legitur: Et leguminibus innascuntur bestiolæ venenatæ, quæ manus pungunt, & periculum vitæ afferunt, solifugarum generis. De cantharidibus eas esse venenatas constat, in qua autem parte non item. Vide Plin. libr. 29. capit. 4. vt ad Draconem redeamus, is venenum aliunde arcessit, vt eo irritetur ad furorem. Est enim per se innoxius à venenis, vt docet Isidorus Orig. lib. 12. cap. 4. Vnde etiam rictu oris non lædit, sed potius caudæ verbere, in qua robur habere dicitur: non aūt in dentib. vt reliqui serpentes. Draco non habet venena, inquit Plin. li. 29. ca. 3.

g ὤμοι ἐγὼν, ἐς μοῦ κε πύλας] Hæc ab Hectore animo tantùm sunt agitata, non elocuta, vt conijcio, & ipse Poëta videtur indicare, cùm dicit, ἅπτε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν: quibus tamen poterat Priamo & Hecubæ satisfacere. Primùm ergo de fuga cogitat, sed illum pudor deterret Polydamantis, cui hesterna die non audierat consilium danti, vt in orbem se reciperet: quod ille nimiùm confidenter recusauerat. Itaq; honestè mori mauult, quàm indecorè viuere. Deinde deliberat, vtrùm tutò possit cum Achille positis armis pacem inire restituendo Helenam, & cætera quæ Paris Menelao abstulerat: sed Achillis crudelitatem exhorruit. Deniq; ancipiti prælio potius se committit, quàm vt in manus hostis duri & implacabilis incidat.

h ἄμμα τ' ἀμφὶς ἀχαιοῖς] Morem antiquum per transennam notat, inquit noster Eustathius, qui fuit vt sæpe ciues hostibus dimidiam bonorum suorum partem darent pacis ineundæ causa. Quod etiam docetur suprà lib. 5. in clypeo Achillis, vbi alteram è duabus ciuitatibus, qui obsident, duplex capere dicuntur consilium, vt alterutrum eligant obsessi, nimirum vel patiantur ciuitatem suam euerti, vel in duas partes sua bona diuidant. Verba Poëtæ sunt: τὼ δ' ἑτέρῳ πόλιν ἀμφὶ δύο στρατοὶ εὖ διὰ λαῶν Τεύχεσι λαμπόμενοι. δίχα δὲ σφίσιν ἤνδανε βουλή Ἢ διαπραΐξειν ἢ αὐδῆσαι πάντα δάσασθαι Κτῆσιν ὅσην πόληϊ ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργει.

i ἀπὸ δρυὸς ἠὲ ἀπὸ πέτρης] Eustathius rectè ista explicauit, quasi dicat Hector: Non est Achilles vir simplex ac mansueto ingenio, vt homines illi qui à quercubus & saxis olim oriebantur: proinde non est mihi sperandum, vt humaniter me supplicem excipiat, aut vt mihi otium cum eo colloquendi concedat. Porrò illud de ortu hominum ex quercubus & saxis, sic se habet. Veteres & prisci illi homines, qui montes incolebant, cauas rupes & arbores pro domib inhabitabant: cùm autem mulieres parerent, solebant fœtus ante illas cauitates exponere, quos cùm alij reperirent, illac transeuntes existimarunt à saxis & arboribus nasci homines, vnde etiam fortasse tam simplicibus moribus esse credebantur. Recitat Didymus. Vid. Eras. Adag. Cent. 8. prouer. 87.

k δεῦτε αὐτοῦ] Strabo hunc locum enarrat lib. 13. vbi docet fontem Scamandri non esse, vbi Poëta assignat, sed in monte Ida: atq; eum vnum fontem, non duos: probabileq; esse dicit, calidas aquas defeciisse: frigidas autem, quia è Scamandro per alueū subterraneum effluentes, illic emergant, aut etiam quia vicinæ sint Scamandro, eius fontes dici potuisse. Paulò antè ex Demetrio, homine locorum perito, vt inquit, quippe ibi natum, collem esse ait Idæ nomine Cotylum, suprà Scepsin stadia circiter 120. sitū. ex eo manare Scamandrum, Granicum & Aesepum: hos quidem versus Septentrionem & Propontidē è pluribus fontibus confluentes: Scamandrum verò ex vnico, versus occasum. Hæc ille. Quod autem Poëta narrat, si verum est, inter aquarum miracula referendum est.

est. Herodotus in Melpomene narrat, Theariamnis Scythici duodequadraginta fontes esse, ex eadem petra manantes, partim calidos, partim frigidos.

l ἐφοδιάζηται] Non frustrà hoc dictum est: nam hinc probatur aliud fuisse antiquum Ilium à nouo, quod ambiri non potest ob continens montis dorsum. Strabo lib. 13. ἐστὶ ἡ τὸ Ἔκτορος, inquit, ἐφόδριον ἡ ἐπὶ τὴν πόλιν ἔχθ π ὄλοχθ· ἐ γὰρ ἐστὶ ἐφέδριος ἡ νῦν, ἀλλὰ τὴν συνεχῆ ῥάχιν, ἡ ἦ παλαιὰ ἔχθ ἐφόδριον.

m ἦέ μιν ἐκ θανάτοιο] Ex hoc loco adhuc conuinco, Poëtam per fatum aliud intellexisse, quàm ipsius Iouis decretum. nam & hoc idem ipsa Mineruæ verba paulò pòst perdocebunt, cùm dicet Hectorem fato iam destinatum morti: proinde non esse fas, vt illud Iupiter rescinderet: quod idem in Sarpedonis morte vidimus. Sed inconstans est in hoc argumento Poësis Homerica.

n ὡς δ' ὅτ' ὀνείρᾳ] Concisè dicit, quod Virgilius copiosiùs, vt mox dicemus. Intelligit autem eos, qui in somno premuntur incubone, qui Ephialtes Græcis dicitur, de quo Paulus Aegineta lib. 3. cap. 15. Macrob. lib. 1. in Somnium Scipionis. Lucret. lib. 4. ad præsentem locum facit Virgilius:

Ac velut in somnis oculos vbi languida pressit
Nocte quies, nequicquam auidos extendere cursus
Velle videmur, & in medijs conatibus ægri
Succidimus, &c.

Vides autem quàm fuerit arduum & operosum Achilli Hectorem vincere, vt etiam dolis tandem illi opus fuerit, vt dicemus.

ο κερδοσύνῃ νίκησε Ἀθήνη.] Vt nunc dicebamus, vincendo Hectori arcessendi fuerunt doli, quod Poëtam finxisse puto, quòd veritatem rei non potuerit dissimulare. Nam historia narrat Achillem insidiatum Hectori, & fraude illum interemisse. Nec multi, inquit Dictys lib. 3. de bello Troiano, transactì sunt dies, quum repentè nunciatur, Hectorem obuiam Penthesileæ cum paucis profectum. Quæ regina Amazonum, incertum precio, an bellandi cupidine auxiliatum Priamo aduentauerat. Gens bellatrix, & ob id à finitimis indomita, specie armorum inclyta per mortales. Igitur Achilles paucis fidis adiunctis secum, insidiatum properè pergit, atq; hostem securum iam sui præuortit. Tum ingredi iam flumen incipientem, circumuenit ita eum, & omnes qui comites regulo, dolos huiuscemodi ignorauerant, eximprouiso interficit. At Dares Phrygius in prælio occisum Hectorẽ ab Achille memorat, cùm Hector Polybœtem, ducem Græcorum fortissimum, à se interfectum spoliare inciperet, immò & ipsum Achillem ab Hectore ad fœmur læsum fuisse. Sed & Dion Prusęus in Troianis, memorat, post Onuphitum illum Aegyptium, à quo belli Troiani veritatem se didicisse ait, Achillem fuisse ab Hectore interfectum, proinde hoc etiam Homeri commentum miserè vellicat. Cuius verba, quia rem nouam plerisq; hoc esse scio propter illius authoris raritatem, huc transcribemus, vt à Naogeorgo translata sunt. Vix porrò tandem, inquit, Troianis in vrbem fugientibus, Hectorem scripsit ante mœnia animosissimè illum expectasse, & neque patri obsecranti, neq; matri paruisse: deinde fugisse circum ciuitatem, quum licuisset ingredi, atque ab Achille, qui semper ferè velocissimus ab ipso dictus est, non potuisse comprehendi. Achiuos autem vidisse omnes, tanquam adessent spectaculo: & neminẽ opem tulisse Achilli, quum tanta essent ab Hectore passi, eumque oderant, vt etiam mortuum vulnerarent. Deinde Deiphobum exijsse extra mœnia, immò Mineruam assimilatam Deiphobo, illumque decepisse, atq; in pugna Hectoris hastam furto abstulisse: neq; inuenire potuit, quomodo Hectorem interficeret, vertigine capitis laborans circa mendacium, & reuerà pugnam tãquam in somnis denarrans. Maximè enim absurdis somnijs similia videntur, quæ in ea pugna acciderunt. Quum aũt huc processisset, cætera transilijt silentio, non habens quidnam poëti vteretur: simul & infensus mendacijs, certamen quoddam sepulchrale apposuit, idque valde ridiculè: & regis Priami aduentum ad Achillem, nemine Achiuorum sentiente, & precia redemptionis Hectoris allata. Ec neque Memnonis auxilia, neq; Amazonum, tam admiranda magnaq; ausus est dicere: neq; Achillis mortem, neq; Troiæ expugnationem. Non enim sustinuit (opinor) olim mortuum Achillem, fingere denuò interfectum, neq; vicisse qui succubuissent, & fugissent: neque victricem ciuitatem vastatam esse. Posteri verò, vtpote in errorem ducti, & mendacio prævalente, iam confidenter ea scripserunt. Res autem in veritate sic habuerunt. Achille interfecto ab Hectore, quum nauibus ferret auxilium, Troiani castra, sicut & prius, prope naues habuerunt, vt Achiuos custodirent: metuebant enim ne noctu profugerent, &c. Hæc Prusæus. Vtvt autem res se habeat, fassus est Poëta nõ potuisse Hectorem, nisi dolis & fraude vinci: & ne quidem à solo Achille, nisi Minerua ipsi auxiliatrix affuisset, qua re superior fuit Hectore, quem ipse Apollo, cuius anteà semper, immò & in ipsa fuga præsidio nitebatur, vt ipse Hector paulò pòst agnoscet.

p λίσσοντ' ἰότες ψυχήν] Plutarchus in lib. de aud. Poëtis, vbi loquitur de ijs quæ nobis in Poëtis obseruanda sunt, hoc etiam annumerat, nimirum discrimina gentium, vt videamus quid Græcis, quid barbaris sit peculiariter à Poëta attributum. Interilla, hoc est, Troianorum, multos in potestatem hostium viuos peruenisse, neminem Græcorum: & quòd illorum multi supplices facti sunt hostibus, vt Adrastus, Antimachi filij, Lycaon, ipseq; Hector pro sepultura Achillem deprecans: horum nullum, quippe barbaricum esse, in pugna supplicare: Græcanicum, pugnando vincere aut mori.

q μὴ μενοινήσειεν] Indignam videtur rem heroë magnanimo facere, quem tam crudelem & inhumanum effinxerit. Sed hoc amici vlciscendi, quo flagrabat desiderio, temperari potest, vt omni excusatione Achilles non careat: modum tamen seruasse non videtur.

r ἤματι τῷ ὅτε κού σε Πάρις] Diuinatio morituro Hectori tribuitur, qualis etiam suprà Patroclo tributa est, qui Hectori hoc idem fatum augurabatur: qua de re vide quid illic diximus. Porrò finxit Homerus ab Apolline & Paride Achillem interemptum, quod ridet Dion loco iam laudato. Historia narrat, eum à Paride in templo Apollinis Thymbræi, quò dolo erat accersitus, ab Hecuba sub spe ducendæ Polyxenæ interfectum. Dissident tamen in aliquot narrationis partibus Dictys & Dares, sed de loco modoque mortis consentiunt. Ea referre longum esset. Pausanias in Atticis ab Apolline etiam interfectum Achillem admittit. Mirari enim se ait, omnes ex gente & Aeacidarum nomine, diuinitùs oblata nece occubuisse: Achillem enim, inquit, vt Homerus memoriæ prodidit, ab Alexandro Priami filio & Apolline: Pyrrhum verò eius filium à Delphis iussu oraculi occisum.

s ἀμφοτέρων μετόπισθε πόδων] Idem memoratur à Dicty lib. 3. Ipse (Achilles) inquit, cùm cæde inimicissimi, tum memoria doloris ferox, spoliatum armis hostem mox constrictis in vnum pedibus, vinculo currui postremò adnectit. Dein vbi ascendit ipse, Automedonti imperat, daret lora equis. Ita concito currui per campum, quà maximè videri poterat, peruolat, hostem mirandum in modum circumtrahens. Genus pœna nouum miserandumq;. At apud Troiam, vbi spolia Hectoris desuper è muris animaduertêre, quæ Græci præcepto Regis, ante ora hostium prætulerant, tantus per totam ciuitatem luctus atq; clamor editur, vt aues etiam consternatæ vocibus, ex alto decidisse crederentur, nostris cum insultatione reclamantibus. Mox ex omni parte cunctis clamantibus, vrbs clauditur. Fœdatur regni habitus, atque in modum lugubrem funestumq;, obducta facies ciuitatis: quum, sicut in tali negotio assolet, repentè concursus trepidantium fieret in eundem locũ: ac statim sine vlla certa ratione per diuersum fuga, nunc plãctus crebri, modò tota vrbe silentium ex incerto, &c. Hæc ille. Sed Dares hæc omnia non agnoscit, videlicet sic tractum Hectorem ab Achillis curru. Hos autem luctus Poëta præcipuè in Priamo, Hecuba & Andromache describit. Cætera facilia sunt, longioremq; nostram explicationem non requirunt. Quod autem ad hunc locum pertinet, quæritur apud Scholiastem Grecum, cur Achilles sic Hectorem trahat. Non quòd ita crudelis sit, inquit, cùm & ipsum Eëtionem cùm interfecisset, non spoliauerit, sed cum ipsis armis ĩhumauerit. Idcirco igitur fieri dicit, quòd indignè etiam anteà Patrocli cadauer deturpârit, adeò vt non qui vlciscuntur, sed qui iniuriam primi inferunt propriè ius violare dicantur: Callimachus autem ait, patrium esse morem Thessalis gentilium suorum occisores circa sepulchra mortuorum trahere. Simonem enim ait, genere Thessalum, Eurydamantem Midiæ filium, qui fratrem suum Thrasynum interfecerat, primùm traxisse, atque isti consuetudini fecisse primùm initium. Vnde & hoc Achillem ex patria consuetudine fecisse.

FINIS LIBRI XXII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ τὰ νενομισμένα ἐπὶ τοῖς νεκροῖς μεταδίδωσι Πατρόκλῳ, τυραννήσας ἐσφάξας ἐπ' αὐτῷ δυοκαίδεκα Τρωϊκοὺς νεανίσκους, καὶ κύνας καὶ ἵππους, καὶ ἄλλα ἱερεῖα. ἔπαθλά τε ἀγῶνα ἐπιτάφιον ποιεῖ, οὗ φ νικᾷ ἵπποις μὲν Διομήδης, δρόμῳ δ' Ὀδυσσεύς, ἄλλοι δ' ἄλλως· καὶ οὕτως ὁ ἀγὼν διαλύεται.

Ἄλλη ὑπόθεσις ἢ ἐπιγραφή.

Ψ, Δαναοῖσιν ἀγῶνα διοιχθὲς ἐτέλεσσεν Ἀχιλλεύς.

Ἄλλη.

Ἐπιτάφιος.

ΟΙ μὲν ἔπειτα κατὰ πτόλιν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Ἐπεὶ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο,
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑλὼ ἐπὶ νῆα ἕκαστος.
Μυρμιδόνας δ' οὐκ εἴα ἀποσκίδναασθαι Ἀχιλλεύς,
Ἀλλ' ὄγε οἷς ἑτάροισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα,
Μυρμιδόνες ταχύπωλοι, ἐμοὶ ἐαίρες ἑταῖροι,
Μὴ δήπω ὑπὸ ὄχεσφι λυώμεθα μώνυχας ἵππους,
Ἀλλ' αὐτοῖς ἵπποισι καὶ ἅρμασιν ἆσσον ἰόντες,
Πάτροκλον κλαίωμεν. [a] ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Αὐτὰρ ἐπεί κ' ὀλοοῖο πεπαρπώμεθα γόοιο,
Ἵππους λυσάμενοι δορπήσομεν αὐτόθι πάντες.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ὤμωξαν ἀολλέες· ἦρχε δ' Ἀχιλλεὺς
Οἱ γὰρ τρὶς περὶ νεκρὸν ἐυτρεχὲς ἤλασαν ἵππους
Μυρόμενοι, μετὰ δέ σφι Θέτις γόον ἵμερον ὦρσε.
Δεύοντο ψάμαθοι, [b] δεύοντο δὲ τεύχεα φωτῶν
Δάκρυσι· τοῖον γὰρ πόθεον μήστωρα φόβοιο.
Τοῖσι δὲ Πηλεΐδης ἀδινὰ ἔξαρχε γόοιο,
Χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν ἑταίρου.
[c] Χαῖρέ μοι ὦ Πάτροκλε καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστιλλον,
Ἕκτορα δευρ' ἐρύσας δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάασθαι·
Δώδεκα δὲ σθεπάροιθε πυρῆς ἀπὸ δηρομένοιο
Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κεχολωμένος ἐσθλοῦ.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀφ' ἵεα μήδετο ἔργα,
[d] Πρηὼν παρὰ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας
Ἐν κονίῃσ'· οἱ δ' εἵατ' ἀφαλλόμενοι ἔκαστος
Χάλκεα, μαρμαίροντα· λύον δ' ὑψηχέας ἵππους.
Καὶ δὴ ἵζον παρὰ νηὶ ποδώκεϊ Αἰακίδαο
Μυρμιδόνων· αὐτὰρ ὃ τοῖσι τάφον μεγαθύμου δαῖνυ.
Πολλοὶ μὲν [e] βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ,
Σφαζόμενοι, πολλοὶ δ' οἶες καὶ μηκάδες αἶγες·
Πολλοὶ δ' ἐρίσθενες ὗες θαλέθοντες ἀλοιφῇ,
Εὑόμενοι πανύοντο διὰ φλογὸς ἡφαίστοιο·
Πάντῃ δ' ἀμφὶ νέκυν [*] κατὰ λίτρυτον ἔρρεεν αἷμα.
Αὐτὰρ τὸν γε ἄνακτα ποδώκεα Πηλεΐωνα
Εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον βασιλῆες Ἀχαιῶν,
Σπερχθῆι παρπεπίθοντες ἑταίρῳ χωόμενον κῆρ.
Οἱ δ', ὅτε δὴ κλισίηνδε Ἀγαμέμνονα ἵξον ἰόντες,
Αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι [*] κέλευσεν
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, εἴ πεπίθοιτο

ARGVMENTVM VIGESIMITERTII LIBRI *Homeri Iliadis.*

ACHILLES iusta exequiarum exhibet Patroclo, tyrannizans & mactans propter ipsum duodecim Troianos adolescentes, & canes & equos, & alias victimas. Posteà & certamen funebre instituit, in quo vincit quidem equis Diomedes, cursu autem Vlysses: alij autem aliter. & sic certamen dimittitur.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ψ, Danais certamen exhibens perfecit Achilles.

Aliud.

Funebris.

IC hi quidem suspirabant per vrbem: at Achiui
Postquam ad naues & Hellespontum peruenerunt,
Hi quidem dispergebantur suam ad nauem quisque:
Myrmidonas autem non siuit dispergi Achilles,
Sed hic suis socijs bellicosis locutus est: (les socij,
Myrmidones veloces equos habentes mihi amabi-
Nō dū à currib. soluam° vnicā vngulā habētes equos,
Sed cum ipsis equis & curribus propius accedentes,
Patroclum defleamus: hic enim honor est mortuorū.
At postquam tristi delectati fuerimus luctu,
Equos soluentes cœnabimus hic omnes. chilles:
Sic dixit: hi aūt plorabāt frequentes, incœpit. v. A-
Hi. a. ter circa cadauer pulchrè crinitos egerūt equos,
Lugētes: interq; ipsos Thetis luct° desiderū excitauit.
Madescebant arenæ, madescebantq; arma virorum
Lacrymis, talem desiderabant artificem fugæ.
Inter hos aūt Pelides miserabilem orsus est luctum,
Manus homicidas imponens pectoribus amici:
Gaude mihi ô Patrocle, & in Plutonis ædibus.
Omnia enim iā tibi perago, quæ anteà pollicitus sum:
Hectorē huc tractū daturū canib. in frusta cruda dis-
Duodecim. a. ante pyrā obtruncaturū (cerpendum:
Troianorum nobiles filios, ob te interfectum iratus.
Dixit, & in Hectorē nobilē indignissimā molitus
Pronū apud lectū Menœtiadæ extendens (est rem,
In pulueribus: hi verò arma exuerunt singuli,
Aerea splendida: solueruntq; altisonantes equos.
Discubuerunt aūt apud nauem velocipedis Aeacidæ
Infiniti: at hic illic epulum funebre lautū instruxit.
Multi quidem boues candidi magiebant circa ferrū,
Dum iugularētur: multæ etiā oues & balātes capræ,
Multi etiam albis dentibus sues florentes pinguedine
Vsti extendebantur per flammam ignis,
Vndiq; autem circū cadauer multus fluebat sanguis:
At hunc regem velocipedem Pelidem
Ad Agamemnonem diuum duxerunt reges Achi-
Vix flectentes, causa socij iratum corde: (uorum,
Hi. a. cū iam ad tentoriū Agamemnonis peruenerūt,
Statim præconibus argutis imperauit (profecti
Ad ignem statuere lebetē magnū, si inducere possent

χρ. λύοντό τ' ὑπὸ μώνυχας ἵππ.

χρ. κατὰ λίτρυτον ἔρρ.

χρ. κέλευσε

Πηλεί-

Πηλείδλω[f] λόσαδαι ἀπὸ βρότον αἱμαφέντα.
Αὐτὰρ ὃγ' ἠρνεῖτο * στερεῶς, ἐπὶ δ' ὄρκον ὄμοσσεν, *ϰ. συγερῶς,
Οὐ μὰ Ζῆν' ὅστις τε θεῶν ὕπατ@ ϰὴ ἄριστ@,
Οὐ θέμις ἐστὶ λοετρὰ καρήατ@ ἆσσον ἰκέσθαι,
Πρὶν γ' ἐνὶ Πατροκλον θέμεναι πυρὶ, σῆμά τε χεύσαι,
Κείραδαί τε κόμην· ἐπεὶ οὔ μ' ἔτι δεύτερον ὧδε
Ἵξεται ἄχ@ τοσσῆνδε· φέρ' ὄφρα ζωοῖσι μετείω.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν νῦν συγερῆ πιθώμεθα δαιτί·
Ἠῶθεν δ' ὄρσαι ἄνακτ' ἀνδρῶν Ἀγαμέμνον
Ὕλην τ' ἀξέμεναι παρά τε ϰέειν, ὡς ἐπιφρὲς
Νεκρὸν ἔχοντα νέεσθαι ἐπὶ ζόφον ἠερόεντα·
Ὄφρ' ἦτοι τῆτον μὲν ἐπιφλέγῃ ἀκάματον πῦρ
Θᾶσσον ἀπ' ὀφθαλμῶν, λαοὶ δ' ἐπὶ ἔργα τράπωνται.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν ϰλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Ἐσταμένως δ' ἄρα δόρπον ἐφοπλίσσαντες ἕϰαστοι
δαίνυντ'· οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσι@ ϰαὶ ἐδητύ@ ἐξ ἔρον ἔντε,
Οἱ μὲν ϰακϰείοντες ἔβαν ϰλισίηνδε ἕϰαστ@·
Πηλείδης δ' ἐπὶ νηὶ πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
Κεῖτο βαρυστενάχων πολέσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Ἐν ϰαθαρῷ, ὅθι ϰύματ' ἐπ' ἠιόν@ ϰλύζεσϰον,
Ἔνθ' ἦ τὸν ὑπν@ ἑμάρπτε, λύων, μελεδήματα θυμῷ,
Νήλεμος ἀμφιχυθείς (μάλα γὰρ ϰάμε φαίδιμα γυῖα
Ἕϰτορ' ἑπαϊσσων περὶ Ἴλιον ἱρὴν ἀέθλους.)
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πατροϰλῆ@ δειλοῖο,
Παντ' αὐτῷ μέγεθός τε ϰαὶ ὄμματα ϰάλ' εἰϰυῖα,
Καὶ φωνὴν· ϰαὶ τοῖα πρὸς ϰρατὸς εἵματα ἕσσο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ ϰεφαλῆς, ϰάδε τε πρὸς μῦθον ἔειπεν.
Εὕδεις, αὐτὰρ ἐμεῖο λελασμέν@ ἔπλου Ἀχιλλεῦ·
Οὐ μέν μοι ζώοντ@ ἀϰήδεις, ἀλλὰ θανόντ@·
Θάπτε με ὅττι τάχιστα, πύλας Ἀΐδαο * περήσω. *ϰ. περῆσιν. ϰ. Τῆλε με ϖέργ.
Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα ϰαμόντων,
Οὐδέ με πω μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν·
Ἀλλ' αὔτως ἀλάλημαι ἀν' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Καί μοι δὸς τὴν χεῖρ', ὀλοφύρομαι· ἃ γὰρ ἔτ' αὖτις
Νίσομαι ἐξ Ἀΐδαο, ἐπὶν ϖύρ με λελάχητε.
Οὐ μὲν γὰρ ζωοί γε φίλων ἀπαναΐξεται ἑταίρων
Βουλὰς ἑζόμενοι βουλεύσομεν· ἀλλ' ἐμὲ μὲν ϰὴρ
Ἀμφέχανε γυγερὴ, ὅπερ λάχε γιγνόμενόν περ.
Καὶ δέ σοι αὖτ' ἐπιείϰελ' Ἀχιλλεῦ, τείχεϊ ὑπὸ Τρώων δηϊωτέων ἀπολέσθαι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω ϰαὶ ἐφήσομαι, αἴϰε πίθηαι,
Μὴ ἐμὰ σῶν ἀπάνευθε τεθήμεναι ὀστέ' Ἀχιλλεῦ·
Ἀλλ' ὁμοῦ, ὡς ἔτρεφόμεν ἐν ὑμετέροισι δόμοισιν,
Ἐυτε με τυτθὸν ἐόντα Μενοίτι@ ἐξ Ὀπόντ@
Ἤγαγε σὸν δόμον δε, ἀνδροϰτασίης * ὑπὸ λυγρῆς, *ϰ. ἀλεγκτύνης,
Ἥματι τῷ ὅτε παῖδα ϰατέϰτανον Ἀμφιδάμαντ@,
Νήπι@ οὐδὲ ἐθέλων, ἀμφ' * ἀστραγάλοισι χολωθείς. *ϰ. ἀστραγάλισι
Ἔνθα με δεξάμεν@ οἰ δόμασιν ἱππόται Πηλῆϊ,
Ἔτρεφέ τ' ἐνδυϰεως, ϰαὶ σὸν θεράποντ' ὀνόμηνεν·
Ὣς νῦν ϰαὶ ὀστέα νῶϊν ὁμὴ σορὸς ἀμφιϰαλύπτοι,
[m] Χρυσέ@ ἀμφιφορεύς, τήν τοι πρὸ ποτνια μήτηρ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμεν@ προσέφη πόδας ὠϰὺς Ἀχιλλεύς,
Τίπτε μοι ἠθεία ϰεφαλὴ δεῦρ' ἐλήλεθας, ἄλλα
Ταῦτα μάλ' ἐϰτελέων, ϰαὶ πείσομαι, ὡς σὺ ϰελεύεις.
Ἀλλά μοι ἆσσον ἴσταο· μίνυνθά περ ἀμφιβαλόντε
Ἀλλήλοις, ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο.

Pelidem vt ablueret tabem cruentam. (*rauit:*
At hic recusabat constanter, insuperq; iuramentũ iu-
Non per Iouẽ, qui deorũ summus & præstãtissimus
Non fas est lauacra ad caput propè accedere, (*est,*
Antequã Patroclũ imposuero rogo, tumulũq; erexero,
Secueroq; comã: quoniam nõ mihi amplius iterum sic
Inuadet dolor animum, quamdiu viuis interero.
At sanè nunc inuiso pareamus epulo.
Diluculo autem impera Rex virorum Agamemnon,
Materiamq; comportare, præbereq; quantum par est
Mortuum habere subeuntem tenebras obscuras:
Vt certè hunc quidem comburat indefessus ignis
Ocyus ab oculis, populi autem ad opera reuertantur.
Sic dixit: illi autem hunc libenter. q. audierunt &
paruerunt.
Sedulò autem cœnam parantes singuli (*quali.*
Conuiuabantur, neq; quid animus egebat cõuiuio æ-
At postquam potus & cibi desiderium exemerunt:
Hi. q. dormiturientes iuerunt ad tentorium singuli,
Pelides autem in littore multisoni maris
Iacebat grauiter ingemens, multos inter Myrmido-
In loco puro, vbi fluctus littus alluebant. (*nes*
Quando hunc somnus cepit soluens curas animi
Dulcis circũfusus (valdè. n. lassauerat formosa mem-
Hectorem persequens circum Ilium altum:) (*bra,*
Superuenit anima Patrocli miseri,
Omnib. ipsi magnitudineq;, & oculis pulchris similis.
Et voce, & tales circa corpus vestes induta erat.
Astitit aũt supra caput, & ipsum verbo allocuta est:
Dormis, & mei oblitus es Achilles?
Non quidem me viuentem negligebas, sed mortuum.
Sepeli me quàm citissimè, portas Plutonis vt intrem.
Longè me abigunt animæ, vmbræ defunctorum:
Neq; me aliquo modo misceri alijs trans flumẽ sinũt.
Sed incassum erro p latas portas habentẽ Ditis domũ,
Et mihi da manũ, lamentor: non. n. amplius iterum
Veniam ab inferis, postquam me rogo tradideritis.
Non etenim viui dilectis seorsim à socijs
Consilia sedendo cõsultabimus: sed me quidem fatum
Absorbuit odiosum, q̃d me sortitũ est etiã nascẽtem:
Atq; etiam tibi ipsi fatum, ô dijs par Achilles,
Muro sub Troianorum generosorum perire.
Aliud aũt tibi dicam, & mandabo, si fortè obedieris,
Ne mea à tuis seorsum condas ossa Achilles:
Sed simul, sicut nutriti sumus in vestris ædibus,
Quando me parulũ existentẽ Menœtius ex Opoënte
Duxit ad vestram domum, cædem ob pernicioſam,
Die illo quando filium interfeci Amphidamantis,
Stultus, non volens, in ludo talorum iratus.
Tum me excipiens in ædibus eques Peleus,
Nutriuit accuratè, & tuum famulum nominauit:
Sic etiam & ossa nobis vna vrna contegat,
Aurea amphora, quam tibi dedit veneranda mater.
Hunc aũt excipiens allocutus est pedibus velox A-
Cur mihi ô charum caput, huc venisti, (*chilles:*
Et mihi hæc singula mandas? at ego tibi
Omnia diligenter perficiam, & obediam, vt tu iubes:
Sed me prope sta, vt paululum saltem complexi
Inuicem miserabili delectemur luctu

Ὣς ἄ-

Ὣς ἄρα Φωνήσας ὠρέξατο χερσὶ Φίλῃσιν,
Οὐδ' ἔλαβε· ψυχὴ δ' ὑπὸ χθονὸς ἠΰτε καπνὸς
Ὠχετο τετριγυῖα. τὰ Φῶν δ' ἀνόρσεν Ἀχιλλεύς,
Χερσί τε συμπλατάγησεν, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,
Ὤ πόποι, ἦ ῥά τις ἐστὶ καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι
Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἐνὶ πάμπαν.
Παννυχίη γάρ μοι Πατροκλῆος δειλοῖο
Ψυχὴ ἐφεστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε,
Καί μοι ἕκαστ' ἐπέτελλεν· εἴκελο δ' αὐτὸν ἔσκε.
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Μυρομένοισι δὲ τοῖσι φαίνετο δακρυόεσσα Ἠὼς
Ἀμφὶ νέκυν ἐλεεινόν· ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων
Οὐρῆας τ' ὤτρυνε καὶ ἄνδρας ἀξέμεν ὕλην
Παύροθεν οὐκ ἀπὸ λισσῶν· ὀπὶ δ' αἰνὴ ἐσθλὸς ὁρώρει
Μηριόνης, θεράπων Ἀρηϊφίλου Ἰδομενῆος.
Οἱ δ' ἴσαν ὑλοτόμους πελέκεας ἐν χερσὶν ἔχοντες,
Σφεδανούς τ' ἀγκάλιμους· πρὸ δ' ἄρ' ἕρπεις ἦεν αὐτῶν.
Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε δήχθη ἤλθον
Ἀλλ' ὅτε δὴ κορυφὰς πολυπίδακος Ἴδης,
Αὐτίκ' ἄρα δρυὸς ὑψικόμους τανύηκεῖ χαλκῷ
Τάμνον ἐπιγρόμενοι· τὴ μὲν μεγάλα κλυπέεσκον
Πίπτον· τὰς μὲν ἔπειτα διαπλήσσοντες Ἀχαιοὶ,
Εὖκδεον ἡμιόνων, τὴ δ' ὕλοτα ποσὶ δατεῦντο,
Ἐλδόμεναι πεδίοιο διὰ ῥωπήια πυκνά.
Πάντες δ' ὑλοτόμοι φορτὸν φέρον· (ὡς γὰρ ἀνώγει
Μηριόνης θεράπων Ἀρηϊφίλου Ἰδομενῆος·)
Καὶ δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτὴν βάλλον ὅπιχερῶ, ἔνθ' ἄρ' Ἀχιλ-
Φέβδας ἄρ Πατρόκλῳ μέγα ἠέλιον, ἠδὲ οἱ αὐτῷ. (λεῦς
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάντη περιπάλλεον ἄσπετον ὕλην,
Εἶατ' ἄρ' αὖθι μένοντες ἀολλέες· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτίκα Μυρμιδόνεσσι φιλοπολέμοισι κέλευσε,
Χαλκὸν ζώννυσθαι, ζεύξαι δ' ὑπὸ ὄχεα φῶτας
Ἵπποι δ' οἱ δ' ἄρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσιν ἔδυνον.
Ἀν δ' ἔβαν ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνιόχοι τε·
Πρόσθε μὲν ἱππῆες, μυρίοι δ' ὄπιθεν πεζῶν,
Μυρίοι· ἐν δὲ μέσοισι φέρον Πάτροκλον ἑταῖροι.
Θρῖξι δὲ πάντα νέκυν κατερήνυον, ἃς ἐπέβαλλον
Κηδόμενοι· ὄπιθεν δὲ κάρη ἔχε δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἀχνύμενος· ἑταρον γὰρ ἀμύμονα πέμπε δαΐδος δε.
Οἱ δ' ὅτε χῶρον ἵκανον ὅθι σφίσι πέφραδ' Ἀχιλλεὺς,
Κάτθεσαν· αὐτὰρ οἵ γε μενοεικέα νήσαν ὕλην.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς·
Στὰς ἀπὸ νηὸς ἔβαλε πυρὴς ξανθῇ ἀπεκειρεσιάτῃ,
Τήν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε ἰδὼν ἐπὶ οἶνοπα πόντον,
Σπερχεί', ἦ ῥά νύ τοι πατὴρ ἡρήσατο Πηλεύς,
Κεῖσέ με νοσφισθέντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σοί τε κόμην κερέειν, ῥέξειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην·
Πεντήκοντά τοι ἔνθα δ' ἐνὶ ὄρχατα καὶ μέλ' ἱερδοσθαι
Ἐς πηγάς, ὅθι τοι τέμενος βωμός τε θυήεις.
Ὣς ἠρᾶθ' ὁ γέρων, σὺ δέ οἱ νόον οὐκ ἐτέλεσσας.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἂ νεόμαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πατρόκλῳ ἥρωϊ κόμην ὀπάσσομι φέρεσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο
Θῆκεν· τοῖσι δ' ὑπὸ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἐδύσατο ἠέλιος,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὖτ' Ἀγαμέμνονα εἶπε παραστὰς,
Ἀτρεΐδη (σοὶ γάρ τε μάλιστά γε λαὸς Ἀχαιῶν

Sic fatus, extendit manus amicas,
Neq; prehendit. anima. n. sub terram tanquam fumus
Abijt murmure stridēs: stupefactus. a. surrexit Achilles,
Manibusq; complosit, sermonemq; lugubrem dixit:
Papè, certè aliqua est etiam in inferni domibus
Anima, & simulachrū. sed p̄cordia non insunt omni-
Pernox enim mihi Patrocli infelicis (*no.*
Anima astitit ploransq; lamentansq;.
Et mihi singula præcepit: similisq; erat mirè ipsi.
Sic dixit: illis. a. omnib. desiderium excitauit luctus.
Lugentibus autem ipsis apparuit rosea Aurora,
Circa cadauer miserabile: at rex Agamemnon
Mulosq; exciuit, & viros ad conuehendam materiam
Vndiq; è tentorijs. simul. a. vir strenuus excitabatur
Meriones, minister fortitudinem amantis Idomenei:
Hi verò ibant ligniſecas secures in manibus habentes,
Vinculaq; bene implexa: ante. a. ipsos muli ibant:
Multaq; accliuia, decliuia, præruptaq; transuersaq;
transierunt.
At quum iam ad iuga venerunt fontosæ Idæ,
Protinus quidem quercus alticomas lato ferro
Incidebant festinantes: hæ. a. magnum sonum dantes
Cadebant. has quidem postea præcidentes Achiui
Alligabant mulis. hi. v. terram pedibus partiebātur,
Gestientes campi per arbusta densa.
Omnes. a. calones truncos ferebant (*sic enim iusserat*
Meriones famulus amantis viros Idomenei)
Atque in littore deiecerunt ordine, vbi Achilles
Designauerat Patroclo magnum sepulchrū, & sibijpsi.
At postq̄ vndiq; apposuerunt immensam materiem,
Sederunt illic manentes conferti: at Achilles
Confestim Myrmidonibus pugnacibus iussit
Armis indui, iungereq; sub curribus vnumquemq;
Equos: hi verò festinabant & arma induerunt,
Conscenderuntq; currus pugnatores aurigæq;:
Ante. q. equites, ponè aūt nubes sequebatur peditum.
Infiniti, inq; medijs ferebant Patroclum socij:
Capillis autem totū mortuum tegebāt quos inijciebāt
Tondentes. ponè autem caput tenebat diuus Achilles
Mœstus. socīū. n. strenuū mittebat ad inferos. (*chilles,*
Hi. v. quādo ad locū p̄uenerūt, vbi ipsis indicauerat A-
Deposuerūt. statimq; ei sufficiētē accumularūt materiā.
Ibi rursus alia cogitauit pedibus valens diuus Achilles.
Stans seorsum à pyra, flauam abscidit comam,
Quam Sperchio fluuio nutriebat florescentem.
Indignabundus aūt dixit, inspiciens nigrum pontum:
Sperchie, frustra tibi pater vouit Peleus,
Illuc me reuersum dilectam in patriam terram,
Tibi comā tōsurum, sacrificaturumq; sacrā hecatōben:
Quinquaginta. a. masculas illic oues sacrificaturum
Ad fontes, vbi tibi fanum, altareq; odoratum.
Sic vouit senex: tu. v. ei desiderium non perfecisti.
Nunc. a. quoniam non redibo dilectā in patriā terram,
Patroclo heroi comam præbebo asportandam.
Sic fatus, comam in manibus dilecti socij
Posuit: his autem omnibus desiderium mouit luctus.
Et sanè lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Achilles protinus Agamemnoni dixisset astans:
Atride (*tibi enim maximè populus Achiuorum*

Ὡς ἔφατο Φωνήσας ὠρέξατο χερσὶ Φίλῃσιν, 1
Οὐδ' ἔλαβε· ψυχὴ δ' ὑπὸ χθονὸς ἠΰτε καπνὸς 2
Ὠχετο τετριγυῖα. τὰ Φῶν δ' ἀνόρσεν Ἀχιλλεύς, 3
Χερσί τε * συμπλατάγησεν, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν, 4
Ὤ πόποι, ἦ ῥά τις ἐστὶ καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι 5
Ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἐνὶ πάμπαν. 6
Παννυχίη γάρ μοι Πατροκλῆος δειλοῖο 7
Ψυχὴ ἐφεστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε, 8
Καί μοι ἕκαστ' ἐπέτελλεν· εἴκελο δ' αὐτὸν ἔσκε. 9
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν * ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο· 10
Μυρομένοισι δὲ τοῖσι φαίνετο δακρυόεσσα Ἠὼς 11
Ἀμφὶ νέκυν ἐλεεινόν· ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων 12
Οὐρῆας τ' ὤτρυνε καὶ ἄνδρας ἀξέμεν ὕλην 13
Παύροθεν οὐκ * λισσῶν· ὀπὶ δ' αἰνὴ ἐσθλὸς ὁρώρει 14
Μηριόνης, θεράπων Ἀρηϊφίλου Ἰδομενῆος. 15
Οἱ δ' ἴσαν ὑλοτόμους πελέκεας ἐν χερσὶν ἔχοντες, 16
Σφεδανούς τ' ἀγκάλιμους· πρὸ δ' ἄρ' ἕρπεις ἦεν αὐτῶν. 17
Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε δήχθη ἤλθον 18
Ἀλλ' ὅτε δὴ κορυφὰς πολυπίδακος Ἴδης, 19
Αὐτίκ' ἄρα δρυὸς ὑψικόμους τανύηκεῖ χαλκῷ 20
Τάμνον ἐπιγρόμενοι· τὴ μὲν μεγάλα κλυπέεσκον 21
Πίπτον· τὰς μὲν ἔπειτα * διαπλήσσοντες Ἀχαιοὶ, 22
Εὖκδεον ἡμιόνων, τὴ δ' ὕλοτα ποσὶ δατεῦντο, 23
Ἐλδόμεναι πεδίοιο διὰ ῥωπήια πυκνά. 24
Πάντες δ' ὑλοτόμοι φορτὸν φέρον· (ὡς γὰρ ἀνώγει 25
Μηριόνης θεράπων Ἀρηϊφίλου Ἰδομενῆος·) 26
Καὶ δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτὴν βάλλον ὅπιχερῶ, ἔνθ' ἄρ' Ἀχιλ- 27
Φέβδας ἄρ Πατρόκλῳ μέγα ἠέλιον, ἠδὲ οἱ αὐτῷ. (λεῦς 28
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάντη περιπάλλεον ἄσπετον ὕλην, 29
Εἶατ' ἄρ' αὖθι μένοντες ἀολλέες· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς 30
Αὐτίκα Μυρμιδόνεσσι φιλοπολέμοισι κέλευσε, 31
Χαλκὸν ζώννυσθαι, ζεύξαι δ' ὑπὸ ὄχεα φῶτας 32
Ἵπποι δ' οἱ δ' ἄρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσιν ἔδυνον 33
Ἀν δ' ἔβαν ἐν δίφροισι παραιβάται, ἡνιόχοι τε· 34
Πρόσθε μὲν ἱππῆες, μυρίοι δ' ὄπιθεν πεζῶν, 35
Μυρίοι· ἐν δὲ μέσοισι φέρον Πάτροκλον ἑταῖροι. 36
Θρῖξι δὲ πάντα νέκυν κατερήνυον, ἃς ἐπέβαλλον 37
Κηδόμενοι· ὄπιθεν δὲ κάρη ἔχε δῖος Ἀχιλλεὺς 38
Ἀχνύμενος· ἑταρον γὰρ ἀμύμονα πέμπε δαΐδος δε. 39
Οἱ δ' ὅτε χῶρον ἵκανον ὅθι σφίσι πέφραδ' Ἀχιλλεὺς, 40
Κάτθεσαν· αὐτὰρ οἵ γε μενοεικέα νήσαν ὕλην. 41
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς· 42
Στὰς ἀπὸ νηὸς ἔβαλε πυρὴς ξανθῇ ἀπεκειρεσιάτῃ, 43
Τήν ῥα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν· 44
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε ἰδὼν ἐπὶ οἶνοπα πόντον, 45
Σπερχεί', ἦ ῥά νύ τοι πατὴρ ἡρήσατο Πηλεύς, 46
Κεῖσέ με νοσφισθέντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν, 47
Σοί τε κόμην κερέειν, ῥέξειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην· 48
Πεντήκοντά τοι ἔνθα δ' ἐνὶ ὄρχατα καὶ μέλ' ἱερδοσθαι 49
Ἐς πηγάς, ὅθι τοι τέμενος βωμός τε θυήεις. 50
Ὣς ἠρᾶθ' ὁ γέρων, σὺ δέ οἱ νόον οὐκ ἐτέλεσσας. 51
Νῦν δ' ἐπεὶ ἂ νεόμαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν, 52
Πατρόκλῳ ἥρωϊ κόμην ὀπάσσομι φέρεσθαι. 53
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο 54
Θῆκεν· τοῖσι δ' ὑπὸ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο· 55
Καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἐδύσατο ἠέλιος, 56
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὖτ' Ἀγαμέμνονα εἶπε παραστὰς, 57
Ἀτρεΐδη (σοὶ γάρ τε μάλιστά γε λαὸς Ἀχαιῶν 58

Πείσονται μύθοισι) χόος μοί ἐστι καὶ ἄσπι·
Νῦν δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς σκέδασον, καὶ δεῖπνον ἄνωχθι
Ὄφρα λεαγ' τάδε δ' ἀμφιπονησόμεθ' οἷσι μάλιστα
Κήδεός ἐστι νέκυς· παρὰ δ' οἱ τοιοὶ ἄμμι μενόντων·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Αὐτίκα λαὸν μὲν σκέδασεν κοῖλας νῆας εἴσας,
Κηδεμόνες δ' οἱ παρ' αὐτὸν ἔσαν, καὶ νήϊον ὕλην.
ρε ἑκατόμπε δον Ῥοίησαν δ' πυρὴν * ἑκατόμπεδον εὐρέαν καὶ ἑκάστε.
Ἐν δ' αὐτῇ κατέθηκαν νεκρὸν θέσαν ἀχνύμενοι κῆρ.
Πολλὰ δ' ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
Πρόσθε πυρῆς ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον· ἐκ δ' ἄρα παντων
Δημὸν ἑλὼν ἐκάλυψε νέκυν μεγάθυμος Ἀχιλλεὺς
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς, περὶ δ' ὀφρατὰ σώματα νήεν.
ρε. δ' νήεν Ἐν * δ' ἀμφιθέτην μέλιτος καὶ ἀλείφατος ἀμφιφορῆας,
Πρὸς λέχεα κλίνων· πίσυρας δ' ἐλεχώχονας ἵππους
ρε στοναχίζων. Ἔσυμένως ἐνέβαλλε πυρῇ, μεγάλα * στοναχίζων.
Ἐννέα τῷ γε ἄνακτι παραπλῆγες κύνες ἦσαν,
Καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρῇ δύο δειροτομήσας·
Δώδεκα δ' Τρώων μεγαθύμων υἷας ἐσθλοὺς,
Χαλκῷ δηϊόων· κακὰ δ' φρεσὶ μήδετο ἔργα·
Ἐν δ' πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον, ὄφρα νέμοιτο.
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, Φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Χαῖρέ μοι ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι·
Πάντα τοι ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστης.
Δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἷας ἐσθλοὺς,
Τοὺς ἅμα σοὶ πάντας πῦρ ἐσθίει· Ἕκτορα δ' οὔτι
Δώσω πελαμίδιον πυρὶ δαπέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.
Ὣς φάτ' ἀπειλήσας· τὸν δ' ἐκ κύνες ἀμφιπένοντο.
Ἀλλὰ κύνας μὲν ἄλαλκε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Ἤματα καὶ νύκτας· περὶ δ' χρῖεν ἐλαίῳ,
Ἀμβροσίῳ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων·
Τῷ δ' ἐπὶ κυανέην νεφέλην ἧκε Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὐρανόθεν πεδίονδε· κάλυψε δὲ χῶρον ἅπαντα
Ὅσσον ἐπ' εἶχε νέκυς, μὴ πρὶν μὲν ἠελίοιο
Σκήλη ἀμφὶ τοῖ χρόα ἵνεσιν ἠδὲ μέλεσσιν.
Οὐδὲ πυρὴ Πατρόκλοιο κάετο τεθνηῶτος.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Στὰς ἐπὶ παίδ' ἔθεν πυρῆς, δῖοισι ἠρήσατ' ἀέλλαις,
Βορέῃ καὶ Ζεφύρῳ, καὶ ὑπέσχετο ἱερὰ καλά·
Πολλὰ δ' ἧγε κατ' αὐδὼν χρυσέῳ δέπαϊ, λιταίνων
Ἐλθέμεν, ὄφρα τάχιστα πυρὶ Φλεγέθοιατο * νεκρὸν,
χ. νεκροί, Ὕλη τ' ἐσσυμένοιτο καήμεναι· ὠκέα δ' Ἶρις
Ἀΐσασ' * μετάγγελος ἦλθ' ἀνέμοισιν.
χ. μετ' ἄγγελος Οἱ μὲν ἄρα Ζεφύροιο δυσὶ δόμοι εὐρὸν ἔχοντες
Εἰλαπίνην δαίνυντο· θέων δ' Ἶρις ἐπέστη
Βηλῷ ἐπὶ λιθέῳ· τοὶ δ' ὡς ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Πάντες ἀνήϊξαν, κάλεον τέ μιν εἷς ἕκαστος·
Ἣ δ' οὐθ' ἕζεσθαι μὲν ἀνήνατο, εἶπε δὲ μῦθον,
Οὐχ ἕδος· εἶμι δ' αὖθις ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥέεθρα,
Αἰθιόπων ἐς γαῖαν, ὅθι ῥέζουσ' ἑκατόμβας
Ἀθανάτοις, ἵνα δή καὶ ἐγὼ μετὰ δαῖτα μοι ἔρχω.
Ἀλλ' Ἀχιλεὺς Βορέην ἠδὲ Ζέφυρον κελάδοντε
Ἐλθεῖν ἀρᾷ, καὶ ὑπόσχετο ἱερὰ καλὰ,
Ὄφρα πυρὴν ὄρνυτε καήμεναι, ἣν περὶ κεῖται
Πάτροκλος, τὸν πάντες ἀποιμώζουσιν Ἀχαιοί.
Ἣ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβησετο· τοὶ δ' ὀρέοντο
Ἦχῇ θεσπεσίῃ, νέφεα κλονέοντε πάροιθεν.
χ. ἀήμφοι· Αἶψα δ' πόντον ἵκανον * ἀήμεναι· ὦρτο δ' κῦμα

Parebunt dictis)luctu quidem licet etiã aliàs satiari:
Nunc autem à pyra dimitte, & cœnam iube
Parari: hæc.a. curabimus quibus maximè
Cura dignus est mortuus: apud nos.a. duces maneant.
At postquã hoc audiuit rex virorum Agamemnõ,
Confestim populũ quidem dimisit ad naues æquales:
Funeratores.a, illic manebãt, & accumulabant ligna.
Fecerunt autem pyram centum pedum quoquouersus:
Inq; pyra suprema cadauer posuerunt tristes corde.
Multas.a. pingues oues, & errabundas camuras boues
Ante pyrã excoriarunt & disposuerunt: exq; omnibus
Adipẽ accipiẽs, obtexit cadauer magnanimus Achilles
Ad pedes à capite: circũq; excoriata corpora accumu-
Imposuitq; mellis & olei amphoras (labat:
Ad feretrũ acclinans: quatuor.a. procera ceruice equos
Festinanter iniecit pyræ, grauiter suspirans.
Nouem huic regi mensarij canes erant,
Et quidem ex his iniecit pyræ duos obtruncatos:
Duodecim etiã Troianorũ magnanimorũ filios fortes
Ferro mactans: mala.a. mente metitabatur opera:
Inq; ignis robur proiecit ferreum, vt depasceretur,
Luxitq; deinde: dilectum.a. nominauit amicum:
Gaude mihi ò Patrocle, etiam in inferni domibus.
Omnia enim iã tibi perficio, quæ antea pollicitus sum:
Duodecim qdẽ Troianorũ magnanimorũ filios nobiles,
Quos vnà tecũ omnes ignis absumit: Hectorẽ à neutiq;
Dabo Priamidem igni deuorandum, sed canibus.
Sic dixit minatus: hunc verò non canes circumla-
niabant.
Nam canes quidem abegit Iouis filia Venus
Dies & noctes: rosaceoq; vnxit oleo
Diuino, vt non ipsum laceraret trahens.
Huic verò nigram nubem induxit clarus Apollo
Cœlitùs ad campum: operuitq; locum totum
Quantum occupabat cadauer, ne priùs vis Solis
Siccaret circùm circa corpus neruis & membris:
Neq; pyra Patrocli ardebat mortui.
Tunc rursus alia cogitauit pedibus valẽs diuus Achil-
Stans seorsim à pyra duos orabat ventos, (les.
Boreã & Zephyrũ, & promittebat sacrificia preciosa:
Multa etiam libans aureo calice, supplicabat
Vt venirent, vt citissimè igne comburerent cadauer,
Lignumq; festinaret ardere: velox autem Iris
Preces audiens, internuncia venit ventis:
Hi quidẽ Zephyri grauiter spirantis frequẽtes in domo
Conuiuium celebrabant: currens autem Iris astitit
Limine in lapideo: hi.v. vt viderunt oculis,
Omnes surrexerunt, vocaruntq; ipsum ad se quisq;.
Hæc.a. illic sedere quidem negabat: dixit autem verbũ,
Non sedi est locus. redeo.n. rursus in Oceani fluenta
Aethiopum ad terram, vbi sacrificant hecatombas
Immortalibus: vt iam & ego particeps sim sacrificiorũ.
Verùm Achilles Boream & Zephyrum sonorum
Venire orat, & pollicetur sacra pulchra,
Vt pyram suscitetis ad comburendum, in qua iacet
Patroclus, quem omnes deplorant Achiui.
Hæc quidem sic loquuta abijt: hi verò ruebant
Sonitu immenso, nubes tumultuariè agentes præ se:
Statim.a. ad põtũ pueneruãt ad stãdũ. elata est.a. vnda

Πυοιῇ

Πνοιῇ ἰὼν λιγυρῇ. Τροίῃ δ' ἐεἰδελον ἱκέσθην,
Ἐν δ' ἔπεσ' ἐς πεδίον, μέγα δ' ἴαχε δαΐδας ὀρούσας·
Παννύχιοι δ' ἄρα τοί γε πυρὴς ἀμυδὶς φλόγ' ἔβαλλον.
Φυσώωντες λιγέως· ὁ δὲ παννύχιος ὦκὺς Ἀχιλλεὺς
Χρυσέου ἐκ κρητῆρος, ἔχων δέπας ἀμφικύπελλον,
Οἴνου ἀφυσσόμενος χαμάδις χέε, δεῦε δὲ γαῖαν,
Ψυχὴν κικλήσκων Πατροκλῆος δαλοῖο.
Ὡς δ' ὅτε πατὴρ ἧΐος ὀδύρεται ὀστέα καίων
Νυμφίου, ὅς τε θανὼν δάλλης ἀπάνευθε τοκῆας·
Ὡς Ἀχιλλεὺς ἑτάροιο ὀδύρετο ὀστέα καίων,
Ἑρπύζων παρὰ πυρκαϊὴν, ἀδινὰ *γοναχίζων.
Ἦμος δ' ἐωσφόρος ἔλθῃ φόως ἐρέων ἐπὶ γαῖαν,
Ὅν τε μίτα κροκόπεπλος ἁλὸς ἔπι ἶρα κίδναται ἠώς,
Τῆμος πυρκαϊὴ ἐμαραίνετο, παύετο δ' ἕλξ·
Οἱ δ' ἄνεμοι πάλιν αὖτις ἔβαν οἰκόνδε νέεσθαι,
Θρηίκιον κῦμα πόντου· ὁ δ' ἔσσυτο εἴδμασι θύων.
Πηλεΐδης δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς ἑτέρωσε λιασθείς,
Κλίνθη κεκμηώς, ὅθι οἱ γλυκὺς ὕπνος ὄρουσεν.
Οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρέωνα ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Τῶν μιν ἐπερχομένων ὅμαδος καὶ δοῦπος ἔγειρεν·
Ἕζετο δ' ὀρθωθείς, καί σφεας τοῖσδ' ἔπεσιν ἔειπεν,
Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες παναχαιῶν,
Πρῶτον μὲν κῦμα πυρκαϊλὴ σβέσατ' αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν, ὅσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
Ὀστέα Πατροκλῆος Μενοιτιάδαο λέγωμεν,
Εὖ διαγινώσκοντες (ἀριφραδέα γὰρ τάδε πάντα).
Ἐν μέσσῃ γὰρ ἔκειτο πυρή, τοὶ δ' ἄλλοι ἀνώλεθεν
Ἑσχατιῇ κάτα κοῦτ' ἀνὰ μίξ ἵπποι τε καὶ ἄνδρες)
Καὶ τὰ μὲν ἐν χρυσέῃ φιάλῃ καὶ δικτάλαντι δίμῳ
Θείομεν, εἰσόκεν αὐτὸς ἐγὼ ἄϊδι *κάθωμαι·
Τύμβον δ' ἐμάλα πολλὸν ἐγὼ πονέεσθαι ἄνωγα,
Ἀλλ' ἐπιήρη τοῖον ἔπειτα καὶ ὑστέροι Ἀχαιοὶ
Εὐρυὺ θ' ὑψηλόν τε πεδήμεναι, οἵ κεν ἐμεῖο
Δεῦρο ἴωσιν νήεσσι πολυκληῖσι λίπησθε.
Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἐπίθοντο ποδώκεϊ Πηλεΐωνι·
Πρῶτον μὲν κῦμα πυρκαϊλὴ σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ,
Ὅσσον ἐπὶ φλόγ' ἦλθε, βαθεῖα δ' κάππεσε τέφρη·
Κλαίοντες δ' ἑτάροιο ἐυπλέκου ὀστέα λευκὰ
Ἄλεγον ἐς χρυσέην φιάλην, καὶ δίπλακα δημόν·
Ἐν κλισίῃσι δ' θέσαν, ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν·
Τορνώσαντο δ' σῆμα, θεμείλιά τε προβάλοντο
Ἀμφὶ πυρὴν αἶψα δ' χυτλὺν ἐπὶ γαῖαν ἔχυσαν·
Χώσαντες δ' τὸ σῆμα, πάλιν κίον· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὖτ' λαὸν ἔρυκε, καὶ ἵζανεν ἀγρὼν ἀγῶνα·
Νηῶν δ' ἔκφερ' ἄεθλα, λέβητάς τε τρίποδάς τε,
Ἵππους θ', ἡμιόνους τε, βοῶν τ' ἰφθίμους κάρηνα,
Ἠδὲ γυναῖκας ἐυζώνους, πολιόν τε σίδηρον·
Ἵππευσιν μὲν πρῶτα ποδώκεσιν ἀγλαὰ ἄεθλα
Θῆκε, γυναῖκα ἄγειν ἀμύμονα ἔργ' ἐιδυῖαν,
Καὶ τρίπος' ὠτώεντα δύω καὶ εἰκοσίμετρον,
Τῷ πρώτῳ ἀπάρ· αὖτε δευτέρῳ ἵππον ἔθηκεν
Ἑξετέ', ἀδμήτην, βρέφος ἡμίονον κυέσασαν·
Αὖτὰρ τῷ τριτάτῳ ἀπύρον κατέθηκε λέβητα,
Καλὸν, τέσσαρα μέτρα κεχανδότα, λάδνον ἔτ' αὖτως·
Τῷ δὲ τετάρτῳ θῆκε δύο χρυσοῖο τάλαντα·
Πέμπτῳ δ' ἀμφίθετον φιάλην ἀπύρωτον ἔθηκε.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι ἐυκνήμιδες Ἀχαιοὶ,

Flatu à vehementi.ad Troiam.a.fœcundã puenerunt,
Imq; ignẽ inciderunt: valdè.a. crepitauit ingens ignis:
Tota nocte.a.hi ex rogo simul flammã sursum iecerunt
Flantes stridulé.at tota nocte velox Achilles
Aureo ex cratere,habens poculum rotundum,
Vinum exhauriens humi fudit, rigauitq; terram,
Animam vocans Patrocli miseri.
Vt pater.a.sui filij lamentatur ossa cremans
Adolescẽtis,qui moriẽs miseros tristitia affecit parẽtes:
Sic Achilles socij lamentabatur ossa comburens,
Reptans prope rogum,frequenter ingemiscens. *ꝛ. στεναχίζων.*
Quando verò lucifer venit lumẽ nunciãs super terrã,
Quem post,crocea super mare spargitur aurora:
Tunc rogus emarcebat,cessabatq; flamma:
Venti.a.retrò iterum abiuerunt domum vt redirent
Thracium per pontum:hic.a ingemebat æstu feruens.
Pelides autem à rogo aliò se iunctus,
Procubuit fossus & in eum dulcis somnus irruit.
Qui.v.circa Atridẽ stare solent,crebri cõgregati sunt:
Quorũ ipsum accedentiũ tumultus & strepitus excita-
Sedit verò erectus,& ipsos verbo allocutus est, *(uit:*
Atrideq;,& alij optimates omnium Achiuorum,
Primùm quidem rogum extinguite nigro vino
Omnem, quantum occupauit ignis robur:at deinde
Ossa Patrocli Menetiadæ colligamus
Benè discernentes(cognitu facilia enim sunt:
In media namq; iacebat pyra,alij verò seorsum
In extrema ora vrebantur promiscuè equiq; & viri)
Et ea quidem in aurea phiala & duplici adipe
Ponamus,donec ipse ego apud inferos condar. *ꝛ. κἀλοῦμαι.*
Sepulchrum.a.non adeò magnum ego fieri iussi,
Sed mediocre tale,post modum autem & hoc Achiui
Latumq; altumq; facite, qui post me
Posteri in nauibus transtratis superfueritis.
Sic dixit:hi autem paruerunt veloci Achilli:
Primùm quidem rogum extinxerunt nigro vino,
Quantũ flãma penetrauerat: pfundus. a. decidit cinis
Flentes autem socij pij ossa alba
Collegerunt in auream phialam,& duplicem adipem:
In tentorijsq; ponentes linteo subtili operuerunt:
Torno designabãt.a.sepulchrũ, fundamentaq; iecerũt
Circa pyram,moxq; essossam terram infuderunt.
Aggesto.v.tumulo redierunt:at Achilles *(locum.*
Illic populũ detinuit,& sedere fecit ad latũ certaminis
È nauibus.a.afferebat præmia lebetesq; tripodasq;,
Equosq; mulosq; boumq; fortia capita,
Et fœminas benè cinctas,candensq; ferrum.
Equitibus. q primùm velocibus præclara præmia
Posuit mulierem vt ducerent inculpatã,opera doctam,
Et tripodem ansatũ duarum & viginti mensurarum
Primò:at secundò equam posuit
Sexennẽ,indomitam,fœtum mulum vtero gestantem:
At tertiò,nouum deposuit lebetem
Pulchrum,quatuor mensuras capientem, album etiã-
num ita:
At quartò posuit duo auri talenta:
Quintò.a.vtrinq; sidentem phialam nouam posuit:
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit:
Atrideq; & alij fortissimi Achiui,

Ἵππῳ ἅμ' ἠῶθεν πεδίονδε φέρεσθαι ἄεθλα
Εἰ μὲν νῦν ἄλλῳ γε μετὰ Τρώεσσι μαχοίμην
Ἠὲ μενοῦν ἐγὼ πρῶτα λαβὼν κλισίηνδε φεροίμην,
Οἶσθα γὰρ ὅσσον ἐμοὶ ἀρετῇ περιβάλλεται ἵπποι
Ἀθανάτω δέ τε γάρ εἰσι· Ποσειδάων δ' ἔπορ' αὐτὰς
Πατρὶ ἐμῷ Πηλῆϊ, ὁ δ' αὖτ' ἐμοὶ ἐγγυάλιξεν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω, καὶ μώνυχες ἵπποι.
Τοίσι γὰρ οὐκέτι ἔολπα ἀπώλεσαν ὠκύχοιο
Ἠμὲν ὅς σφῶϊν μάλα πολλάκις ὑδρηλὸν ἔλαιον
Χαιτάων κατέχυσε, λόεσσας ὕδατι λιγρῷ.
Τὼ τώ γ' ἑστήκοτε πενθείετον, οὐδὲ δέ σφιν
Χαῖτα ἐρηρεδάνη, τῷ δ' ἔσαν ἀχνυμένω κῆρ.
Ἄλλοι δὲ στέλλεσθε κατὰ στρατόν, ὅς τις Ἀχαιῶν
Ἵππους οἰστύν τε πέποιθε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.

Ὣς φάτο Πηλεΐδης, ταχέες δ' ἵπποι ἄειρεν.
Ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Εὐμηλος,
Ἀδμήτου φίλος υἱός, ὃς ἵππους οὖρε κέκασται·
Τῷ δ' ἔπι Τυδεΐδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης,
Ἵππους δὲ Τρῳοὺς ὑπαγε ζυγόν, οὕς ποτ' Ἀπόλλων
Αἰνείᾳ, ἀπάτῃ αὐτὸν θ' ὑπεξεπάωσεν Ἀπόλλων.
Τῷ δ' αὖ ἔπ' Ἀτρεΐδης ὦρτο ξανθὸς Μενέλαος
Διογενὴς, ὑπὸ δ' ζυγὸν ἤλασε ὠκέας ἵππους,
Αἰθῳ τὼ Ἀγαμεμνονέλω, τὸν ἑὸν τε Πόδαργον·
Τὼ Ἀγαμέμνονι δῶκε Ἀγχισιάδης Ἐχέπωλος
Δῶρ', ἵνα μὴ οἱ ἕποιτ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
Ἀλλ' αὐτὸς τέρποιτο μενῶν· μέγα γάρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος, νάϊεν δ' ὀχ' ἐν Σικυῶνι πολύχορῳ.
Τὼ ὀχ' ὑπὸ ζυγὸν ἦγε μέγα δρόμῳ ἰαχανόωντε.
Ἀντίλοχος δ' ἄρα τοῖσι τετάρτατος ὦρτο ἐΰτριχας ὠκὺλοιθ' ἵππους.
Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς ὑπασπερχὲς μενεπτόλεμος
Τὼ Νηληϊάδαο, Πυλήγενές ἆλτο δ' ἐπ' αὐτῶν
Ὠκυπόδες Φέρον ἅρμα, πατὴρ δέ οἱ ἄγχι παρεστὼς

Μυθέετ' ἐς ἀγαθὰ φρονέοντι καὶ αὐτῷ,
Ἀντίλοχ', ἦ τοι μέν σε νέον περιέοντ' ἐφίλησαν
Ζεύς τε Ποσειδάων τε, καὶ ἵππων πώεας εἰδέτην
Παντοίας τῶν καί σε διδασκέμεν οὔτι μάλα χρεώ.
Οἶσθα γὰρ εὖ περὶ νῶτα θοὰς ἑλίσσεμεν· ἀλλά τοι ἵπποι
Βαρδίστω δεύω, τῷ τ' οἴω λοίγια ἔσσαν.
Τῶν δ' ἵπποι μὲν ἔασιν ἀφάρτεροι, ἐδὲ μὲν αὐτοὶ
Πλέονα ἴσασιν σέθεν αὐτοῦ μητίσασθαι.
Ἀλλ' ἄγε δὴ σὺ φίλος μῆτιν ἐμβάλλεο θυμῷ
Παντοίην, ἵνα μή σε παρέκ τέθῃ φύγῃσιν ἄεθλα.
Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, ἠὲ βίῃ φι.
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι.
Μήτι δ' ἡνίοχος πολεμιζέμεν ὠκέας ἵππους,
Ἀλλ' ὃς μέν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν οἷσι πεποιθὼς,
Ἀφραδέως δήπου πολὺν ἐλάσσας ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἵππους δὲ πλανόωντας ἀνὰ δρόμον οὐδὲν ἀνέχει·
Ὃς δ' ἂν κερδέα εἰδῇ ἐλαύνων ἠνορέας ἵππους,
Αἰεὶ τέρμα ὁρόων στρέφῃ ἐγγύθεν, οὐδέ ἑ λήθει
Ὅππως τὸ πρῶτον ταύσῃ βοέοισιν ἱμᾶσιν·
Ἀλλ' ἔχε εὖ φαλέων, καὶ τὸν ῥυτῆρα θοάζων
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδές, οὐδέ σε λήσει·
Ἑστήκει ξύλον αὖον ὅσον τ' ὀργυιὴ ὑπερ αἴης,
Ἢ δρυὸς, ἠὲ πίτυος, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ·
Λᾶε δὲ τὼ ἑκάτερθεν ἐρηρέδατ' ἀμφὶ δὲ λυγρὼ
Ἐν ξυνοχῇσιν ὁδὸς λεῖος δ' ἱππόδρομος ἀμφίς·

Equites hæc præmia expectantia iacent in circo.
Siquidem nunc ob aliud certaremus Achiui:
Certè ego prima capiens ad tentorium portarem.
Scitis enim quantum mei virtute superent equi:
Immortales enim sunt. Neptunus autem dedit ipsos
Patri meo Peleo: hic autem rursus mihi tradidit.
Sed certè quidem ego manebo, & vnunguli equi:
Talis enim robur eximium amiserunt aurigæ
Mansueti, qui ipsis admodum sæpè humidum oleum
Iubis superfudit, quum lauissent aqua alba.
Hunc hi stantes lugent, & ad terram ipsis
Iubæ profusæ sunt. hi autem stant tristes corde:
Vos. v. alij accingimini per exercitũ, quicunq; Achiuo-
Equis fidit, & curribus compactis. (rum
Sic dixit Pelides: veloces. a. equites concitati sunt.
Motus est multò primus quidem rex virorũ Eumelus,
Admeti charus filius, qui equitandi arte ornatus erat:
Hunc. v. post Tydides surrexit fortis Diomedes:
Equos. a. Troianos duxit sub iugũ, quos quondã abstu-
Aenea: tamen ipsum liberauit Apollo. (lit,
Hunc autem post, Atrides motus est flauus Menelaus
Ioue satus, subq; iugum duxit veloces equos.
Aethen Agamemnoniam suumq; Podargum:
Illam Agamemnoni dedit Anchisiades Echepolus
Muneri, vt ne ipsum sequeretur ad Ilium altum,
Sic illic delitijs frueretur manens: magnas. n. ei dederat
Iupiter diuitias: habitabat. n. hic in ampla Sicyone.
Hanc iste sub iugum duxit valdè cursus cupidam.
Antilochus. a. quartus formosos parauit equos.
Nestoris clarus filius magnanimi regis
Neleidæ: Pylij autem ei equi
Velocipedes portabant currum: pater verò ipsi propè
astans
Cõsulebat ad honesta, prudẽs intelligẽti & ipsi: (runt
Antiloche certè. q. te iuuenẽ quãuis existentẽ dilexe-
Iupiterq; Neptunusq;, & equitãdi artificia docuerunt
Omnigena: ideò te docere non multùm opus est.
Nosti. n. rectè circa metas currum flectere: sed tibi equi
Tardissimi in currendo: ideo puto perniciosa fore.
Horum. a. equi quidẽ sunt celeriores, neq; quidem ipsi
Plura sciunt te ipso considerare.
Sed agè iam tu amice consilium impone animo
Omnigenem, vt non te effugiant præmia.
Arte. q. carpentarius multò præstantior q̃ viribus:
Arteq; rursus gubernator in nigro ponto
Nauem celerem dirigit iactatam ventis:
Arteq; auriga superat aurigam:
Sed qui tamen equis & curribus suis fidens
Ineptè multùm vagatur huc & illuc,
Equi autem vagantur in stadio, neq; detinet:
Qui autem & vtilia nouit agitans deteriores equos,
Semper metam inspiciens flectit propè, neq; eum latet
Quopacto primùm extendat bouinis loris,
Sed continet diligenter & præcedentem observat:
Metã. a. indicabo tibi valde manifestã, neq; te latebit:
Stat lignum aridum quantum vlna supra terram,
Vel quercus, vel picea (quod quidẽ non putrefit imbre:)
Lapides. a. eius ex vtraq; parte appositi sunt duo albi
In angustijs viæ: planus. a. hippodromus circùm:

Ἢ τοῦ

Ἤ τὸ σῆμα βροτοῖο πάλαι κατατεθνηῶτος,
Ἦ ὅ γε νύσσα τέτυκτο ὑπὲρ πολυτέρων ἀνθρώπων,
Καὶ νῦν τέρματ' ἔθηκε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς.
Τῷ σὺ μάλ' ἐγχείμψας, ἐλάαν σχεδὸν ἅρμα καὶ ἵππους·
Αὐτὸς δ' ἡνιοχῆϊ ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ.
Ἠΐ κε ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν· ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
Κέντρῳ ὁμοκλήσας, εἶξαί τε οἱ ἱμάσσι χερσίν.
Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχεμφήτω,
Ὡς ἂν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι
Κύκλου ποιητοῖο· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν,
Μήπως ἵππους τε τρώσῃς, κατά θ' ἅρματα ἄξῃς·
Χάρμα δὴ τοῖς ἄλλοισιν, ἐλεγχείη δέ σοι αὐτῷ
*Ἔασε δ'· ἀλλὰ φίλος φρονέων πεφυλαγμένος εἶναι.
Εἰ γάρ κ' ἐν νύσσῃ γε παρεξελάσῃσθα διώκων,
Οὐκ ἔσθ' ὅς κέ σ' ἔληισι μεταλλήσειέν θ', ὃδε παρέλθῃ·
Οὐδ' ἔσχεν μερόπεσσιν Ἀρείονα δῖον ἐλαύνοι
Ἀθρήσας ταχὺν ἵππον, ὃς ἐκ θεόφιν γένος ἦεν,
Ἦ τοὺς Λαομέδοντος οἳ ἐνθάδε τέρεα φυτεύθησαν.
Ὣς εἰπὼν Νέστωρ Νηλήϊος ἂψ ἐνὶ χώρῃ
Ἕζετ', ἐπεὶ ᾧ παιδὶ ἑκάστου πεῖρατ' ἔειπε.
Μηριόνης δ' ἄρα πέμπτος ἐὺ τρίχας ὠτρύνατο ἵπ-
πους.
Ἀν δ' ἔβαν ἐς δίφρους, ἐν δὲ κλῆρους ἐβάλοντο.
Πάλλε Ἀχιλλεύς, ἐκ δὲ κλῆρος θόρε Νεστορίδαο
Ἀντιλόχῳ· μετὰ τόν γε ἔλαχε κρείων Εὐμήλος·
Τῷ δ' ἄρ' ἔπ' Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος·
Τῷ δ' ἔπι Μηριόνης λάχε· δὴ γὰρ ἐλαυνέμεν ὔρατο πάντε
Τυδείδης ὄχ' ἄριστος· ἐὼν λάχε· ἐλαυνέμεν ἵππους.
Στὰν δὲ μεταιχμίῳ σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεύς,
Τηλόθεν ἐν λείῳ πεδίῳ· παρὰ δὲ σκοπὸν εἶσεν
Ἀνδρα θεοειδέα πατρὸς ἑοῖο,
Ὡς μεμνέῳτο δρόμου, καὶ ἀληθείῃ ἀποείπῃ.
Οἱ δ' ἅμα πάντες ἐφ' ἵπποισιν μάστιγας ἄειραν,
Πεπληγόν θ' ἱμᾶσιν, ὁμοκλησάν τ' ἐπέεσσιν
Ἐρρωμένως· οἱ δ' ὦκα διέπεσον πεδίοιο,
Νόσφιν νεῶν ταχέως. ὑπὸ δὲ στέρνοισι κονίη
Ἴετ' ἀερομένη ὥστε νέφος ἢ θύελλα.
Χαῖται δ' ἐρρώοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο·
Ἅρματα δ' ἄλλοτε μὲν χθονὶ πίλνατο πωλυβοτείρῃ,
Ἄλλοτε δ' ἀίξασκε μετήορα· τοὶ δ' ἐλατῆρες
Ἑστᾶσαν ἐν δίφροισι· πάσασε δὲ θυμὸς ἑκάστου
Νίκης ἱεμένων· κεκλοντο δ' οἷσιν ἕκαστος
Ἵπποις, οἱ δ' ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόντου τέλεον δρόμον ὠκέες ἵπποι
Ἀψ ἐφ' ἁλὸς πολιῆς, ὅτε δὴ ἀρετή γε ἑκάστου
Φαίνετ', ἄφαρ δ' ἵπποισι τάθη δρόμος· ὦκα δ' ἔπειτα
Αἱ Φηρητιάδαο πολώκεες ἐκφερον ἵπποι.
Τὰς δ' μετὰ ξέφερον Διομήδεος ἄρσενες ἵπποι
Τρῶιοι· ἀδελφεὸν δέ τιν πολὺν ἄνδ' ἔσαν ἀλλὰ μάλ' ἐγγύς.
Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιδευομένοισιν ἔικτην.
Πνοιὴ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον ἄρεσε ὤμω
Θέρμετ'· ἐπ' αὐτῷ γὰρ κεφαλὰς καὶ θύετε πετέσθην.
Καί νύ κεν ἢ *παρέλασσε ἢ ἀμφήριστον ἔθηκεν,
Εἰ μὴ Τυδεΐδῃ ἴκετεύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ὅς ῥά οἱ ἐκ χειρῶν ἔβαλεν μάστιγα φαεινήν·
Τοῖο δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χύτο δάκρυα χωομένοιο,
Οὕνεκα τὰς μὲν ὄρσε ἔπι καὶ πολὺ μᾶλλον ἰούσας,
Οἱ δέ οἱ ἐβλάφθησαν ἀνὰ κέντρον θέοντες.
Οὐδ' ἄρ' Ἀθηναίῃ ἐλεφηρέμεν λάθ' Ἀπόλλων

*Aut cuiusdã monumentũ hominis iampridẽ defuncti,
Aut meta fuit tempore priscorum hominum,
Et nunc metam posuit pedibus valens diuus Achilles:
Huic tu valdè appropinquãs impelle prope currũ & e-
Ipse verò incumbe benefacto in curru (quos:
Paululum in sinistram horum: ad dextrum equum
Punge vociferans, laxaq; ei habenas manibus:
Ad metam.a.tibi equus sinister appropinquet,
Vt tibi modiolus videatur summum attigisse
Rotæ benefactæ: in lapidem.v. vites impingere,
Ne quo modo equosq; vulneres, & currus confringas:
Gaudium.a.alijs, probrum.v.tibi ipsi
Erit: proinde dilecte prudens cautus esto.
Si etenim ad metam præterueharis persequens,
Non erit qui te assequatur transiliens, neq; prætereat,
Non si à tergo Arionem diuinum impelleret
Adrasti velocem equum, qui ex deo genere satus erat:
Aut illos Laomedontis, qui hîc nutriti sunt eximij.
Sic loquutus Nestor Neleius, iterum in loco
Sedit, postquam suo filio vniuscuiusque finem dixit.
Meriones autem quintus pulchrè iubatos parauit e-
quos.
Conscenderunt.a.currus: sortes verò iniecerunt.
Mouebat Achilles, & sors exilijt Nestoridæ
Antilochi: post hunc.a. sortitus est rex Eumelus:
Hunc.v. post Atrides inclytus hasta Menelaus: (aũt
Post hũc.a. Meriones sortitus est vt agitaret: postremus
Tyd. lõgè præstantiß. existẽs, sortitus est vt impelleret e-
Steterunt.a. ex ordine, signauitq; metas Achil. (quos:
Procul in plano campo iuxtaq; speculatorem collocauit
Diuum Phœnicem, assectatorem patris sui,
Vt consideraret cursum, & veritatem referret.
Hi.a. simul omnes super equos flagella sustulerunt,
Percusseruntq; flagellis, hortatiq; sunt verbis
Studiosè: hi autem ocyus peruadebant campum
Procul à nauibus celeriter: sub.v. pectoribus puluis
Stabat eleuatus tanquam nubes, vel procella:
Crines.v. mouebantur auris venti:
Currus.v. interdũ quidẽ terræ appropinquabãt almæ:
Interdum aũt attollebantur sublimes: at auriga
Stabant in sellis: palpitabat.a. animus vniuscuiusque
Victoriæ cupidorum: imperitabat.a. suis vnusquisq;
Equis: hi.a. volabant puluerem excitantes per campũ.
Sed quũ iam extremũ peragebãt cursum veloces equi
Iterum ad mare canum, tunc vtiq; virtus cuiusq;
Apparebat: statim.a. equis tensus est cursus: citò.a. dein
Pheretiadæ veloces efferebantur equi:
Has.v. post, præteruecti sunt Diomedis mares equi
Troiani, neq; valde procul erant, sed valde prope.
Semper enim currum ascensuris similes erant:
Flatu autem Eumeli dorsum latiq; humeri
Calefiebant: in ipsum.n. capita ponentes volabant.
Et certè præuertisset, vel ambiguum fecisset certamen, *κ. παρέλασσεν,
Nisi Tydei filio iratus fuisset clarus Apollo:
Qui ei è manibus excussit flagellum splendidum.
Huius verò ab oculis fundebantur lacrymæ irati,
Quoniam has quidẽ videbat etiã multò magis euntes:
Sui.v. & retardati fuerant sine stimulo currentes.
Neq; verò Mineruam deijciens latuit Apollo

Τυδείδῃ, μάλα δ' ὦκα μετέστυτο πομπύα λαῶν·
Δῶκε δέ οἱ μάστιγα, μετ' ἰγχεμπολίῳ δ' ἵππω οἰσιν ἐνῆκεν.
Ἦ ῥ' μετ' Ἀδμήτῳ γόνον ἀντίθεον ἐβεβήκει,
Ἵππον δέ οἱ ἦξε θεὰ ζυγόν· αἰὴ δέ οἱ ἵπποι
Ἀμφὶς ὀδὸν δραμέτην, ῥυμὸς δ' ἐπὶ γαῖαν ἐλύθη,
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο παρὲξ τροχὸν ἐξεκυλίσθη,
Ἀγκῶνάς τε βάρυψε, στόμα τε ῥῖνάς τε,
Θρυλλίχθη δ' μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλήσθην, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή.
Τυδείδης δ' παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους,
Πολλὸν τῶν ἄλλων ἐξάλμενος· ἐν γὰρ Ἀθήνη
Ἵππους ἧκε μένος, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκε.
Τῷ δ' ἄρ' ἔπ' Ἀτρείδης εἶχε ξανθὸς Μενέλαος.
Ἀντίλοχος δ' ἵππους οἷσιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο,
Ἐμβήτην, καὶ σφῶϊ πιφαύσκετον ὅττι τάχιστα.
Ἦ τοι μὲν κείνοισιν ἐελδέμεν οὔτι κελεύω
Τυδείδεω ἵππους οἷσι δαΐφρονα, οἷσιν Ἀθήνη
Νῦν ὦρεξε τάχος, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκεν·
Ἵππους δ' Ἀτρείδαο κιχάνετε, μηδὲ λίπησθον,
Καρπαλίμως, μὴ σφῶϊν ἐλεγχείλω καταχεύῃ
Αἴθη ἠΐθεος ἐοῦσα. τίη λείπεσθε φέρεσθαι;
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μιν τετιλεσμένον ἔσται
Οὐ σφῶϊν * κομιδῇ παρὰ Νέστορι πομπὶ λαῶν
Ἐσ. βίοτη Ἐσσεται, αὐτίκα δ' ὔμμε καπαιλυεῖ ὀξέϊ χαλκῷ,
Αἴκ' ἀπακηδήσαντε φερώμεθα χεῖρον ἄεθλον·
Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον, καὶ σφῶϊν δῦδετον ὅττι τάχιστα·
Ταῦτα δ' ἐγὼν αὐτὸς τεχνήσομαι, ἠδὲ νοήσω,
Στεφανῶν ὧν ὁδὸν εἰσιν· ἐπεὶ οὐκ ἀνεκτὸν ὀλίγον
Ἐσσεται· ἀλλὰ μάλα μιν ἐπιδραμέτην ὀλίγον χρόνον· αἶψα δ' ἔπειτα
Στεῖνος ὁδὸς κοίλης ἴδεν Ἀντίλοχος μενεχάρμης·
Ῥωχμὸς ἔλων γαίης, ἢ χειμέριον ἁλὶ ὕδωρ
Ἐξέρρηξεν ὁδοῖο, βάθυνε δὲ χῶρον ἅπαντα·
Τῇ ῥ' εἶχεν Μενέλαος, ἁμαξιτοχιὰς ἀλεείνων.
Ἀντίλοχος δ' ἰθὺ παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους
Ἐκ δὸς ὁδοῖο, ὀλίγον δ' παρεκλίνας ἐδίωκεν.
Ἀτρείδης δ' ἔδεισε, καὶ Ἀντιλόχῳ ἐγεγώνει,
Ἀντίλοχ', ἀφεμένους ἵππους ἄζευ ἀλλ' ἀνέχ' ἵππους.
Στεινωπὸς γὰρ ὁδός, τάχα δ' εὐρυτέρη παρελάσσεις,
Μήπως ἀμφοτέρους δηλήσεαι, ἅρματι κύρσας.
Ὣς ἔφατ'. Ἀντίλοχος δ' ἐπὶ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπιπρέχων, ὡς οὐκ ἀίοντι ἐοικώς.
Ὅσσα δ' ἧσκε βέρεθρα κατ' ὠμαδίοιο πέλοντο,
Ὅντ' αἰζηὸς ἀφῆκεν ἀνὴρ πρώμνην ἐλάων ἠΐθεος,
Τόσσον ἐπιδραμέτην· αἱ δ' ἠρώησαν ὀπίσσω
Ἀτρεΐδεω· αὐτὰρ γὰρ ἑκὼν μεθέηκεν ἐλαύνειν,
Μήπως συγκύρσειαν ὁδῷ ἔνι μώνυχες ἵπποι,
Δίφρους τ' ἀνσρεψειαν ἐυπλεκέας, περὶ δ' αὐτοὶ
Ἐν κονίῃσι πέσοιεν, ἐπιγόμενοι σπεύδοντες νίκης.
Τὸν καὶ νωλεμέως προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ἀντίλοχ', οὔτις σεῖο βροτῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Ἐρρ', ἐπεὶ οὔ σ' ἔτυμόν γε φάμεν πεπνύσθαι Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἁμὰ καὶ σὺ δὴ ὧς ἄτερ ὅρκου οἵσῃ ἄεθλον.
Ὣς εἰπὼν, ἵπποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Μή μοι ἐρύκεσθον, μηδ' ἔσσυτον ἀχνυμένω κῆρ·
* Φθήσονται τύδε σφιν ἐναντίον ἔσσεται ἀμφὶ γυναικί,
Ἐσ. φθίσονται Ἢ ὑμῖν ἄμφω δὲ τάχιστον νεότητος.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἀνακτος ὑποδείσαντες ὁμοκλὴν,

Tydidem: valdè.a.citò accessit ad pastorẽ populorum:
Dedit.a.ei flagellum, roburq; equis immisit.
Ipsa.a.ad Admeti filium indignata iuit:
Equinum.a.ei fregit dea iugum: atq; ei equæ
In vtrãq; partẽ viæ currebãt: temo.a.in terrã deolu-
Ipse.v.ex curru iuxta rotam excussus est: (tus est,
Cubitis autem laceratus est: oreq; naribusq;:
Collisus est etiam ad frontem in supercilijs: eiq; oculi
Lacrymis impleti sunt. florida.a.ei cohibita est vox.
Tydides autem præuertens, dirigebat vnũgulos equos
Multùm præ alijs emicans, etenim Minerua
Equis immisit robur, & gloriam præbuit.
Hunc.v.post Atrides agebat currum flauus Menelaus.
Antilochus autem equis imperitabat patris sui:
Incumbite, & vos extendite quàm celerrimè:
Certè quidem cum illis contendere neutiquam iubeo
Tydidæ equis bellicosi, quibus Minerua
Nunc præbuit celeritatem, & ipsi gloriam attulit:
Equos autem Atridæ assequimini, neq; deficiatis,
Statim, ne vobis dedecus offundat
Aetha fœmina existens. cur deficitis optimi?
Sic enim dico, & certè perfectum erit:
Nõ vobis cura iam apud Nestorem pastorẽ populorum
Erit: statim.n.vos interficiet acuto ære,
Si negligentes referamus vilius præmium.
Sed insequimini, & festinate quàm citissimè:
Hæc autem ego ipse machinabor & dispiciam,
Angusta in via aggredi metam, neq; me fallet.
Sic dixit: hi.v.regis subueriti vociferationem,
Magis currebant exiguo tempore: mox verò deinde
Angustiam viæ cauæ vidit Antilochus bellicosus:
Hiatus erat terræ, quâ hyemalis collecta aqua
Ruperat viæ partem: profundũ feceratq; locum omnẽ:
Hãc dirigebat Menelaus, curuum concursum vitans:
Antilochus.a.auertens impellebat vnunguIos equos
Extra viam: parumper.a.declinans agebat illos.
Atrides.v.extimuit, & Antilocho locutus est:
Antiloche, temerè equos regis: quare retine equos.
Angusta enim via, mox.v.latiore via agitabis,
Ne quo modo ambos offendas, currui meo impingens.
Sic dixit: Antilochus autem adhuc & multò magis
impellebat
Stimulo vrgens, tanquam non audienti similis:
Quantus autem disci impetus ab humeris iacti est,
Quem iuuenis emisit vir experiens pubertatem:
Tantum præcurrerunt: illæ verò recesserunt retrò
Atridæ: ipse enim volens remisit agitare,
Ne aliquo modo colliderentur in via vnunguli equi,
Currusq; euerterent benè connexos: & ipsi
In pulueres caderent festinantes pro victoria.
Hunc & obiurgans allocutus est flauus Menelaus:
Antiloche, nullus te hominum pernicioSior alius:
Abi, quia non te verè putabamus sapientẽ esse Achiui.
Enimuerò neq; sic sine iuramento auferes præmium.
Sic locutus, equos hortabatur, vociferatusq; est:
Ne mihi moremini néve stetis tristes corde,
Deficient istis pedes & genua fessa,
Potius quàm vobis: ambo enim priuatæ sunt iuuẽtute.
Sic dixit: hi autem regis subueriti vocem

Μᾶλλον ὀπιδραμέτην, τάχα δ' ἐς Φίσιν ἄγχι γένηται.
Ἀργεῖοι δ' ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσορόωντο
Ἵππους, τοὶ δ' ἤδη πέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Πρῶτος δ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἐφράσαθ' ἵππους.
Ἧστο γὰρ ἐκτὸς ἀγῶνος ὑπαίθρης ἐν σκοπιῇ·
Τοῖο δ' ἀΐσθοντος ἐόντος, ὁμοκλήτηρα δ' ἀκούσας
Ἔγνω· φράσσατο δ' ἵππον ἀγλαπεπέα παρὰ πολλούς,
Ὃς τὸ μὲν ἄλλο δέμας φοινίξ ἦεν, ἐν δὲ μετώπῳ
Λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο περιτροχον ἠΰτε μήνη·
Στῆ δ' ὀρθός, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἶός γ' ἐγὼν ἵππους ὁράομαι ἦε καὶ ὑμεῖς;
Ἄλλοι μοι δοκέουσι παροίτεροι ἔμμεναι ἵπποι,
Ἄλλος δ' ἡνίοχος· νοέω γὰρ καὶ τὸν ἀρίστου.
Ἔβλαβεν ἐν πεδίῳ· οὐ γάρ μιν κεῖθί γε φέρτερα ἦσαν.
Ἤδη γὰρ τὰς πρώτα ἴδον περὶ τέρμα βαλόντας,
Νῦν * οὔπω δηὐαμμε ἰδεῖν, πάντη δέ μοι ὄσσε
Τρωϊκὸν ἀμπεδίον παπταίνοντι ἐποπτεύει·
Ἦ τὸν ἡνίοχον φύγον ἱππάων ἢ δηώθη
Εὖ γὰρ δὴ πρώτιστα περὶ τέρμα, καὶ ὧδε ἐτύχησεν ἐλίξας·
Ἔνθά μιν ἐκπεσέειν οἴω, σοὶ δ' ἅρματα ἄξαι·
Αἱ δ' ἐξηρώησαν, ἐπὶ δὲ μέγα ἔλλαβε θυμόν·
Ἀλλ' ἴδεσθε καὶ ὑμμες, ἀναξαδόν· ἐγὼ γὰρ ἔγωγε
Εὖ διαγινώσκω· δοκέει δέ μοι ἔμμεναι αἰνῶς
Αἰτωλὸς γενεήν, μετὰ δ' Ἀργείοισιν ἀνάσσει
Τυδέος ἱπποδάμου υἱὸς κρατερὸς Διομήδης.
Τὸν δ' αἰψηρῶς ἐνόησεν Οἰλῆος ταχὺς Αἴας,
Ἰδομενεῦ, τί πάρος λαβρεύεαι; αἶψα δέ τ' αὖθις
Ἵπποι ἀερσίποδες πολέος πεδίοιο δίονται·
Οὔτε νεώτατός ἐστι μετ' Ἀργείοισι τοσσῆτον,
Οὔτέ τοι ὀξύτατον κεφαλῆς ἐκδέρκεται ὄσσε·
Ἀλλ' αἰεὶ μύθοις λαβρεύεαι· οὐδέ σε χρὴ
Λαβρεαγορέων ἔμμεναι· πάρεα γὰρ καὶ ἀμείνονες ἄλλοι.
Ἵπποι δ' αὖτε ἔασι παροίτεροι, οἳ τὸ πάρος περ
Εὐμήλου, ὃν δ' αὖτὸς ἔχων εὐήνορα βέβηκε.
Τὸν δ' ἠχολωσάμενος Κρητῶν ἀγὸς αὐτίον ηὔδα,
Αἶαν νείκεά ἐστε κακοφραδέες, ἄλλα τε πάντα
Δεύεαι Ἀργείων, ὅτε τοι νόος ἐστὶν ἀπλοΐης·
Δευρὸ νῦν ἠὲ τρίποδ' ἢ λέβητ' ὀπάσσομεν, ἠὲ λέβητε·
Ἴστω δ' Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα θείομεν ἄμφω,
Ὁππότερα πρόφρων ἵππους ἴνα γνοίης ἀποτίνων.
Ὣς ἔφατ'. ὄρνυτο δ' αὐτίκ' Οἰλῆος ταχὺς
Αἴας
Χωόμενος, χαλεποῖσιν ἀμείψασθαι ἐπέεσσι·
Καί νύ κε δὴ πρόφρων ἔτ' ἔρις γένετ' ἀμφοτέροισιν,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ φάτο μῦθον,
Μηκέτι νῦν χαλεποῖσιν ἀμείβεσθον ἐπέεσσιν
Αἶαν Ἰδομενεύ τε κακοῖς· ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε·
Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅς τοιαῦτά γε ῥέζοι·
Ἀλλ' ὑμεῖς ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσορόασθε
Ἵππους· οἱ δὲ τάχ' αὐτοὶ ἐπηγόμενοι περὶ νίκης
Ἐνθάδ' ἐλεύσονται· τότε δὴ γνώσεσθε ἕκαστος
Ἵππους Ἀργείων, οἵ δεύτεροι, οἵ τε πάροιθεν.
Ὣς φάτο. Τυδείδης δὲ μάλα σχεδὸν ἦλθε διώκων,
Μάστιγι δ' αἰεὶ ἔλαυνε κατωμάδιον· οἱ δέ οἱ ἵπποι
Τῦψόσ' ἀφέσθην ῥίμφα πεδήσαντε κέλευθον·
Αἰεὶ δ' ἡνίοχον κονίης ῥαθάμιγγες ἔβαλλον·
Ἅρμα δὲ χρυσῷ πεπυκασμένα καλὰ πάρῳ τε
Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέσχεθον· ἄντλος δὲ πολλὴ

Magis currebant: statim a. ipsis propiores facti sunt.
Argiui v. in stadio sedentes inspiciebant
Equos. hi a. volabãt puluerem excitantes per campũ.
Primus a. Idomeneꝰ Cretẽsiũ dux cõsiderabat equos,
Sedebat n. extra stadium sublimis in specula.
Hunc a. procul existentem aurigam audiens
Sensit, videbatq; equum conspicuum præëuntem,
Qui q. cætero corpore totus rufus erat: inq; fronte
Album signum erat, rotundum tanquam luna:
Stetit v. rectus, & verbum inter Argiuos dixit,
O dilecti Argiuorum duces & principes,
Solús ne ego equos video, an & vos?
Alij mihi videntur priores esse equi,
Alius etiam auriga videtur: illæ verò fortè illic
Læsæ sunt in campo, quæ illic præstantiores erant.
Profectò enim has primò videram metã circũflexisse,
Nunc v. nequaquã posſũ videre. undiq; a. mihi oculi κε. δ' οὔπω
Troianorum per campum lustrant inspicienti:
Aut aurigæ elapsæ sunt habenæ: neq; potuit
Bene sistere circa metam, & nõ feliciter circumflexit:
Illic ipsum cecidisse reor & currus confregisse:
Ipsæq; excurrerunt, postquã furor occupauit animũ:
Sed intuemini & vos stantes: non enim equidem
Bene discerno: videtur autem mihi esse vir
Aetolus genere: interq; Argiuos imperat,
Tydei equorum domitoris filius fortis Diomedes.
Hũc a. turpiter obiurgauit Oilei filius velox Aiax:
Idomeneu, quid coràm garris? hæ autem adhuc longè
Equæ aëripedes latum per campum insequuntur,
Neq; minimus natu es inter Argiuos tantùm,
Neq; tibi acutissimè ex capite cernunt oculi,
Sed semper verbis garris: neutiquam te decet
Loquacem esse: adsunt enim & præstantiores alij.
Equæ autem rursus sunt priores, quæ antè quidem
Eumeli: nam ipse tenens frena insc endit.
Hunc a. iratus Cretensium dux contrà locutus est:
Aiax, cõtẽtione optime, maledice, in cæteris v. omnib.
Inferior es Argiuis, quoniam tibi mens est immitis,
Agè vel tripodem deponamus vel lebetem.
Arbitrũ a. Atridem Agamẽnonem faciamus ambo:
Viri antè equi: vt noris cùm solueris.
Sic dixit. motus est autem protinus Oilei filius celer Aiax
Iratus asperis vt exciperet verbis:
Et iã vlterius adhuc contentio facta fuissset vtrisq;
Nisi Achilles surrexisset, & habuisset orationem:
Ne amplius nunc molestis contendatis verbis
Aiax Idomeneúq; malis: quoniam non conuenit.
Atqui aliũ reprehẽdere deberetis, quicunq; talia fa-
Sed vos in certamine sedentes inspicite (ceret,
Equos: hi autem citò ipsi festinantes pro victoria
Huc venient: tunc autem cognoscetis singuli
Equos Argiuorum, qui secundi, qui priores.
Sic dixit: Tydides aũt valdè propè venit impellẽs,
Flagello a. semper agitabat per humeros: ipsiq; equi
In altum tollebantur leuiter percurrentes viam:
Semper autẽ aurigam pulueris gutta percutiebant:
Currus autem auro ornati stannoq;
Equos veloces sequebantur, neq; profunda

Γίνετ' ὄπιθ' ἁρπαστώτερων ἁρματοεχὴς κατέπαθεν
Ἐν λεπτῇ κονίῃ τὼ ἴππω δύο τε πετέσθην.
Στῆ δ' ἐν μέσῳ ἐν ἀγῶνι, πολὺς δ' ἀνεκήκιεν ἱδρὼς
Ἵππων ἐκ τελόφων καὶ ἀπὸ στέρνοιο χαμᾶζε.
Αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο χαμαὶ θόρε παμφανόωντος,
Κλῖνε δ' ἄρα μάστιγα ποτὶ ζυγὸν ἀΐξαι μάτησεν
Ἴφθιμος Σθένελος, ἀλλ' ἐσυμαίνως λάβ' ἄεθλον·
Δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισιν ὑπερθύμοισι γυναῖκα,
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν· ὁ δ' ἔλυσε ὑφ' ἵππους.
Τῷ δ' ἄρ' ἔπ' Ἀντίλοχος Νηλήιος ἤλασεν ἵππους,
Κέρδεσιν, οὐ τάχεϊ γε παραφθάμενος Μενέλαον·
Ἀλλὰ καὶ ὡς Μενέλαος ἔχ' ἐγγύθεν ὠκέας ἵππους·
Ὅσσον τ' ἰὸς τρόχαλος ἵππου ἀφίετ', ὅς ῥά τ' ἄνακτα
Ἑλκήσιν πεδίοιο διαμπερὲς οὐδ' ὀχέεσφιν,
Τοῦ μιν φασὶ τε ψαύειν ἵππων τρίχες ἄκραι
Οὐρῆος, ὁ δέ τ' ἄγχι μάλα τρέχει, * ἠδέ τι πολλὴ
Χώρη μεσσηγύς, πολέος πεδίοιο θέοντε·
Τόσσον δὴ Μενέλαος ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο
Λείπετ' · ἀτὰρ τά πρῶτα καὶ εἰς * δίσκοιο λελάφθω,
Ἀλλά μιν ἆψα κίχανεν, ὀφέλετο γὰρ μιν ἠΰ
Ἵππος τῆς Ἀγαμεμνονίης καλλίτριχος Αἴθης·
Εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω γένετο δρόμος ἀμφοτέροισι,
Τῷ κέν μιν παρέλασσ', ἐδάη δ' ἀμφήριστον ἔθηκεν.
Αὐτὰρ Μηριόνης τερέων ὄπιθεν εὐὺς Ἰδομενῆος
Λείπετ' ἀγαυὸς ἥρως Μενελάου δουρὸς ἐρωήν.
Βάρδιστοι μὲν γὰρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι,
Ἤκιστος δ' ἐν ἀγῶνι ἐλαυνέμεν ἅρμ' ἐνὶ ἀγῶνι.
Υἱὸς δ' Ἀδμήτοιο θοὸς κάτα κῦμα κέλευθεν
Ἔλκων ἅρματα καλὰ, ἐλαύνων * ὠκέας ἵππους·
Τὸν ἴδε φίλων ὤκτιρε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
Στὰς δ' ἄρ' Ἀργείοις ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευε,
Λοιθὸς ἀνὴρ ὄφελες ἐλαύνεμεν ἵππους·
Ἀλλ' ἄγε δὴ οἱ δῶμεν ἄεθλιον, ὡς ἐπιφήσ,
Δεύτερ' ἀτὰρ τὰ πρῶτα φερέσθω Τυδέος υἱός.
Ὣς ἔφαθ' . οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον ὡς ἐκέλευε·
Καὶ νύ κεν οἱ πόρε ἵππον ἐπήνησαν γὰρ Ἀχαιοί)
Εἰ μὴ ἄρ' Ἀντίλοχος μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ δίκην ἠμείψατ' ἀναστάς,
Ὦ Ἀχιλεῦ, μάλα τοι κεχολώσομαι, ἄμκε τελέσσῃς
Τῆνδ' ἔπος. μέλλῃς γὰρ ἀφαιρήσεσθαι ἄεθλον,
Τὰ φρονέων ὅτι οἱ βλάβεν ἅρματα καὶ ταχέ' ἵππω,
Αὐτάς τ' ἐσθλὸς ἐών· ἀλλ' ὄφελεν ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθαι, τόν κεν οὔτι παύσειν ἦλθε διώκων·
Εἰ δέ μιν οἰκείρῃς, καί τοι φίλον ἔσσεται θυμῷ,
Ἔστι γοι ἐν κλισίῃ χρυσὸς πολὺς, ἔστι δὲ χαλκὸς,
Καὶ πρόβατ', εἰσὶ δέ τοι δμῳαὶ, καὶ μώνυχες ἵπποι·
Τῶν οἵ κεν ἄφθιτ' ἀέλλων δόμεναι καὶ μεῖζον ἄεθλον,
Ἤ κε καὶ αὐτίκα νῦν, ἵνα σ' αἰνήσωσιν Ἀχαιοί.
Τῷ δ' ἐγὼ οὐ δώσω· πρὶν δ' αὐτῆς πρηνῆτα
Ἀνδρῶν ὅς κε θέλῃσιν ἐμοὶ χείρεσσι μάχεσθαι.
Ὣς φάτο. μείδησεν δὲ ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Χαίρων Ἀντιλόχῳ, ὅτι οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος.
Καί μιν ἀμφαδόν τε ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίλοχ', εἰ μὲν δή με κελεύεις οἴκοθεν ἄλλο
Εὐμήλῳ ἐπιδόξαι, ἐγὼ * δέ κε καὶ τὸ τελέσσω·
Δώσω οἱ θώρηκα τὸν Ἀστεροπαίου * ἀπ' ὤμου,
Χάλκεον, ᾧ περὶ χεύμα φαεινὸν κασσιτέροιο
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιος ἔσται.

Fiebat canthorum orbita retrò
In tenui puluere: hi autem properantes volabant:
Stetit autem medio in stadio, multusq; exilijt sudor
Equorũ, exq; summis ceruicibus & à pectore in terrã:
Ipse autem è curru humi desilijt nitido.
Acclinauit igitur flagellũ ad iugũ, neq; impiger fuit
Fortis Sthenelus, sed studiosè accepit præmium:
Dedit autem ducendam socijs magnanimis mulierẽ,
Et tripodem ansatum ferendũ: ipse verò soluit equos.
Hunc autem post, Antilochus Neleius impulit equos,
Dolis, non velocitate, præueniens Menelaum.
Sed & sic Menelaus dirigebat propè veloces equos:
Quantum verò à rota equus distat, qui quidem regẽ
Vehit per campum extensus cum curribus:
Huius quidem tangunt canthum pili extremi
Caudæ: is aũt propè admodũ currit, neq; magnum
Spacium in medio, per ingentem campũ currente eo:
Tantùm iam Menelaus fortis Antilocho
Posterior erat: quãq; prius ad disci iactũ relictus esset,
Tamẽ ipsum statim assecutus est (augebatur n. robur
Equæ Agamẽnoniæ pulchrijubæ Aethes) (ingens
Si verò adhuc vlterius fuisset cursus ambobus,
Sic ipsum præterijsset, neq; dubiam rem posuisset.
Sed Meriones famulus bonus Idomenei,
Posterior erat inclyto Menelao hastæ iactu.
Tardissimi etenim eius erant pulchrijubi equi:
Infimus aũt erat ad agendum currum in certamine.
Filius autem Admeti vltimus venit aliorum,
Vehens currus pulchros, impellens antè equos:
Hũc. a. vt vidit miserat⁹ est pedib. valẽs diu⁹ Achilles:
Stans. a. inter Græcos verba velocia concionatus est:
Vltimus vir optimus impellit vnungulos equos:
Quare agè iam ei demus præmium, vt par est,
Secundum: at primum auferat Tydei filius.
Sic dixit, atq; omnes consenserunt vt iussit.
Et ei sanè dedisset equam (approbabãt enim Achiui)
Nisi Antilochus magnanimi Nestoris filius
Pelidi Achilli iure respondisset surgens:
O Achilles, valdè tibi irascar, si perfeceris
Hoc verbum: debes enim auferre præmium,
Hæc considerans, quòd ei læsi sunt currus & veloces equi,
Ipseq; bonus existens: sed debuit immortalibus
Supplicare, vt neutiquam vltimus veniret impellẽs:
Si autem ipsum miseraris, & tibi gratum est animo:
Est tibi in tentorio aurum multum, est etiam æs,
Et oues · sunt & tibi ancillæ, & maius præmium,
Ex his ipsi postea sumens da etiam maius præmium,
Siue etiam iam iamq;, vt te laudent Achiui:
Hanc equidem non dabo: deq; ipsa experiatur
Virorum quicunq; vult mecum manibus pugnare.
Sic dixit: risit autem pedibus fortis diuus Achilles,
Gratulans Antilocho, quòd ei dilectus erat socius:
Et ipsum excipiens, verbis velocibus allocutus est,
Antiloche, si quidem iam me iubes è domo aliud
Eumelo dare, ego quoq; id perficiam.
Dabo ei thoracem quem ab Asteropæo abstuli
Aureum, quem circumferentia fulgentis stanni
Circumuoluitur: valdè sanè eo dignus erit.

Hæc ego,

Ἦ ῥα, καὶ Αὐτομέδοντι φίλῳ ἐπέλευσεν ἑταίρῳ
Ζεύξασθαι κλισίηθεν. ὁ δ' ἄχετο, καί οἱ ἔπιφνεν
Εὐμήλῳ δ' ἐν χερσὶ πίθ'. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Τοῖσι δὴ καὶ Μενέλαος ἀνέσχετο θυμὸν ἀχεύων.
Ἀντιλόχῳ ἄμοτον κεχολωμένος. ἐν δ' ἄορ κήρυξ
Χερσὶ σκῆπτρον ἔθηκε, σιωπῆσαί τ' ἐκέλευσεν
Ἀργείους, ὁ δ' ἔπειτα μετηύδα δῖος ἐταῖρος.
Ἀντίλοχε, σῷ θυμῷ πεπνυμένε, ποῖον ἔρεξας;
Ἠ ἔβλαψας μὲν ἐμὴν ἀρετήν, βλάψας δέ μοι ἵππους
Τοὺς τεοὺς πρόσθε βαλών, οἵπερ πολὺ χείρονες ἦσαν.
Ἀλλ' ἄγετ' Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Εἰ μέσοι ἀμφοτέροισι δικάσσατε, μηδ' ἐπ' ἀρωγῇ
Μήποτέ τις εἴπῃσιν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ἀντίλοχον ψεύδεσσι βιησάμενος Μενέλαος
Οἴχεται ἵππους ἄγων, ὅτι οἱ πολὺ χείρονες ἦσαν
Ἵπποι, αὐτὸς δ' ἠνείρατο πολλὸν ἀμείνων τε βίη τε.
Εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς δικάσω, καί μοι οὔ τινα φημὶ
Ἄλλον ἐπιπλήξειν Δαναῶν· ἰθὺς γὰρ ἐρέω.
Ἀντίλοχ', ἀλλ' ἄγε δεῦρο διοτρεφές, ἦ θέμις ἐστί,
Στὰς ἵππων πρόσθε πληξίππων ἠνιοχεύειν
Χερσὶν ἔχων ῥαδινήν, ἣ περ σὰ πρόσθεν ἔλαυνες,
Ἵππων ἀθύρματι, γαμφόχον Ἐννοσίγαιον
Ὄμνυθι, μή μοι ἑκὼν σὸν ἐμὸν δόλῳ ἅρμα πεδήσῃς.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίλοχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ἄνσχεο νεῶν· πολλὸν γὰρ ἐγώγε νεώτερός εἰμι
Σεῖο ἄνακτ· Μενέλαε, σὺ γὰρ πρότερος καὶ ἀρείων,
Οἶσθ' οἷαι νέμεσ' ἀνδρὸς ὑπερβασίαι τελέθουσι.
Κρατερώτερος μὲν γάρ τοι νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.
Τῷ τοι δίππιν λήτω κεραλίμπεσθαι ἵππων δέ τοι αὖτις
Δώσω τὰ ἀρόμην· εἰ καί τι νύ κεν εἴποθεν ἄλλο
Μεῖζον ἀπαιτήσεις, ἄφαρ κέ τοι αὐτίκα δοῦναι
Βούλοιμ', ἢ σύ γε δεύτερος ἔμπεδα πάντα τελέσσαι
Εἰ μὴ θυμῷ πεπόσῃ, καὶ δαίμοσιν εἶναι ἀλιτρός.
Ἦ ῥα, καὶ ἵππων ἆγων μεγαθύμου Νέστορος υἱὸς
Ἐν χείρεσσι πίθ' Μενελάου· τοῖο δ' ὑμὸς
Ἰάνθη, ὥστε τε θεῖ σεχύεσιν ἔρση
Λήϊα θαλλήσοντα, ὅτε φρίσσουσιν ἄρουραι·
Ὣς ἄρα σοὶ Μενέλαε μὴ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίλοχε, νῦν μὲν σε τιθήσομαι αὐτὸς
Χωόμενος· ἐπεὶ οὔ τι παρήορος ἀδὲ νοήμων
Ἦσθα πάρος, νῦν αὖτε νόον νίκησε νεότης.
Βέλτερον αὖτ' ἀλέασθαι ἀμείνονας ἠδὲ σόφισσαι.
Οὐ γὰρ κεν μετὰ σεῖο θοὸς ἄλλος ἀνὴρ παρέπεισεν Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σὺ γὰρ δὴ πολλὰ ἔπαθες καὶ πολλὰ ἐμόγησας,
Σός τε πατὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀδελφεός, εἵνεκ' ἐμεῖο.
Τῷ τοι λισσόμενός γε πιθήσομαι, ἠδὲ καὶ ἵππους
Δώσω ἐμούς· σὺ δὲ εἶσον, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε
Ὡς ἐμὸς οὔποτε θυμὸς ὑπερφίαλος καὶ ἀπιθής.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντιλόχοιο Νοήμονι δῶκεν ἑταίρῳ
Ἵππους ἀγχί· ὁ δ' ἐπεσσυμένως λέβητ' ἔλε πυρὶ φαιδίμῳ·
Μηριόνης δ' ἀΐσσε δύο χρυσοῖο τάλαντα
Τέτρατος ὡς ἔλασεν. πέμπτον δ' ὑπελείπετ' ἄεθλον,
Ἀμφίθετος φιάλη, τὴν Νέστορι δῶκεν Ἀχιλλεύς,
Ἀργείων ἐν ἀγῶνα φέρων· καὶ ἔπεσι πρὸς αὐδήσας,
Τὴν νῶϊ, καί σοι τοῦτο γέρον κεφήλιον ἔστω,
Πατροκλείοιο τάφου μνῆμ' ἔμμεναι· ἀτὰρ δὴ ἔτ' αὐτὴν
Ὄψει ἐν Ἀργείοισι. δίδωμι δέ τοι τὸ δ' ἄεθλον

Dixit, & Automedonti dilecto iussit socio
Vt ferret è tentorio: is verò iuit, & ei attulit.
Eumelo aũt in manibus ponebat: hic.a.accepit lætus.
Inter hos autem & Menelaus surrexit animo dolens,
Antilocho grauiter iratus, inq; præco
Manibus sceptrum posuit, tacereq; iussit
Argiuos, ipseq; deinde locutus est diuinus vir:
Antiloche, antè prudens, quid egisti?
Dedecorâsti quidem meam virtutem: læsisti autem
mihi equos,
Tuos antè ponens, qui multò inferiores erant.
Sed agite, Argiuorum duces & principes,
Communiter vtrisq; iudicate, non ad auxilium,
Ne quando quis dicat Achiuorum loricatorum,
Antilochum mendacijs opprimens Menelaus
Iuit equum ducens, quòd ei longè peiores erant
Equi, ipse autem melior virtuteq; potentiaq;.
Eia verò ego ipse iudicabo, & me nullum puto
Aliũ increpaturũ Danaorũ: recta.n.erit mea senten-
Antiloche, eia huc ades generose, vt æquum est: (tia: κε. ἐλθὲ
Stans ante equos, & currum, & flagellum
Manibus tenens mobile, quo antea agitabas
Equos tangens: terram ambientem Neptunum
Iurato, an' non volens meũ dolo currum impediueris.
Huic autẽ Antilochus prudens contrà locutus est:
Patere nunc: multò enim ego iunior sum
Terex Menelaë. tu autem senior & præstantior.
Scis qualia iuuenis viri peccata sunt:
Acutior namq; mens, imbecille verò consilium.
Ideò ferat tibi animus: equam verò tibi ipse
Dabo quam accepi: & si è domo aliud
Maius requiras: mox sanè quam primùm dare
Mallem quàm tibi ô nobilis, diebus omnibus κε. ἐπαιτήσῃς,
Ex animo cecidisse, & dijs esse execrandus.
Dixit, & equã ducens magnanimi Nestoris filius
In manibus posuit Menelai: huius autem animus
Lætatus est, velut circa spicas ros
Segetis crescentis, quando horrent arua:
Sic tibi Menelaë in mentibus animus lætatus est.
Et ipsum edita voce, verbis velocibus allocutus es:
Antiloche, nunc quidem tibi ego cedam ipse
Iratus, quoniam non leuis neq; stolidus
Eras antea: nunc sanè mentem vicit iuuentus:
Satius autem fuerit cauere præstantiores decipere:
Non enim me citò alius quispiã mitigasset Achiuorũ:
Verùm tu iam multa passus es, & multa sustinuisti,
Tuusq; pater bonus, & frater gratiâ mei.
Ideò tibi precanti obsequar, atque equam
Dabo, meam licet existentem, vt intelligant & hi,
Quod meus nunquam animus superbus & sæuus.
Dixit vtiq;, & Antilochi Noëmoni dedit socio
Equã abducere: hic.a.posteà lebetẽ accepit splenden-
Meriones autem sustulit duo auri talenta (tem:
Quartus, vt impulit: quintũ.v.relinquebaẽ præmiũ,
Vtriq; sidens phiala, quam Nestori dedit Achilles,
Argiuorum per cœtum ferens, dixitq; astans,
Accipe nunc, & tibi hoc senex manus sit, (ipsum
Patrocli sepulturæ monimentũ vt sit: non.n.amplius
Videbis inter Argiuos: do autem hoc tibi præmium

Αὖτως,

Αὔτως. ἐγὼ δ' * πύξ γε μαχήσεαι, ἠδὲ παλαίσεις,
χρ. πύξ μὲ μαχήσεαι,
Οὐδέ τ' ἀνωΐστῳ ἐνιδήσεαι, ἠδὲ πόδεσσι
Θεύσεαι, ἤδη γὰρ χαλεπὸν κατὰ γῆρας * ἐπείγει.
χρ. ἔπεσιν κατὰ μαίεται.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Οὐ γάρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα, φίλος, πόδες, ἠδὲ τε χεῖρες
χρ. ἀπαίσονται
Ὤμων ἀμφοτέρωθεν * ἐπαίσονται ἐλαφραί.
Εἰθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὅτε κρείοντ' Ἀμαρυγκέα δῆλον Ἔπειοὶ
Βουπρασίῳ, παῖδες δ' ἔθεσαν βασιλῆος ἆεθλα·
Ἔνθ' οὔτις μοι ὁμοῖος ἀνὴρ ἠγήσατ', ἀτ' ἄρ Ἐπείων,
Οὔτ' αὐτῶν Πυλίων, οὔτ' Αἰτωλῶν μεγαθύμων.
Πύξ μὲν ἐνίκησα Κλυτομήδεα Ἤνοπος υἱόν.
Ἀγκαῖον δ' ἐπάλην Πλευρώνιον, ὄς μοι ἀνέστη·
Ἴφικλον δ' ἔποδεσσι παρέδραμον ἠδὲ λόγχῃ·
Δουρὶ δὲ τὸν βάλον ὀξέϊ Φυλῆά τε καὶ Πολύδωρον.
Οἷσιν μὲν ἵπποισι παρήλασαν Ἀτρεΐωνε,
Πληθὺϊ πεζοὶ βάλοντες, ἀγασσάμενοι περὶ νίκης
Οὐ γὰρ ἔτ' ἦεν ἐμοὶ μέγα πάρ' αὐτοῖς ἔπετ' ἆεθλα.
Οἱ δ' ἦσαν δίδυμοι· ὁ μὲν ἔμπεδον ἰθύνεσκεν
Ἔμπεδον ἰθύνεσκε· ὁ δ' ἄρα μάστιγι κέλευεν
Ὡς πρὶν ἔην, νῦν αὖτε νεώτεροι ἀντιόωντων
Ἔργων τοιάδε· ἐμὲ δὴ χρὴ γήραϊ λυγρῷ
Πείθεσθαι, ὅτε δ' αὖτε μετέπρεπον ἡρώεσσιν.
Ἀλλ' ἴθι καὶ σὺν ἑταίρῳ ἀέθλοισι κατέρχεο.
Τοῦτο δ' ἐγὼ προφρων δέχομαι χαίρῳ δέ μοι ἦτορ,
Ὡς μοι ἀεὶ μέμνησαι ἐνηέος· ἠδέ σε λήθω.
Τιμῆς ἧς τέ μ' ἔοικε τεπιμνάσθαι μετ' Ἀχαιοῖς.
Σοὶ δὲ θεοὶ τῶν δὴ αὖτε χαριζόμενοι κάρα δῶεν.
Ὣς φάτο. Πηλεΐδης δὲ πολὺν κατὰ ὅμιλον Ἀχαιῶν
Ὤρχετ', ἐπεὶ πάντ' ἄγνον ἐπέκλυε Κλειτόριον.
χρ. ἔθλον·
Αὐτὰρ ὁ πυγμαχίης ἀλεγεινῆς ἦκεν * ἆεθλα·
Ἡμίονον πολυέργον ἄγων κατέθηκ' ἐν ἀγῶνι
χρ. ἀγμῶνι,
Ἕξετε, * ἀθλητῖσι, ἢ κ' ἀλγίστη δαμάσασθε·
Τῷ δ' ἄρα νικηθεὶς τρίπτυχα δέπας ἀμφικύπελλον.
Στῆ δ' ὀρθὸς καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ἀτρεΐδη τε καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ἄνδρε δύο τῷδε τῶνδε κελεύομεν ὥστε θεάασθαι
Πυγμαλίμω ἀναχομένω πεπληγέμεν ἠδὲ καὶ Ἄπτων
Δώῃ καμμονίην, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί,
Ἡμίονον πολυέργον ἄγων κλισίηνδε νεέσθω·
Αὐτὰρ ὁ νικηθεὶς δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον.
Ὣς ἔφατ'. ὦρνυτο δ' αὖτις ἀνὴρ ἠύς τε μέγας τε,
Εἰδὼς πυγμαχίης, υἱὸς Πανοπῆος Ἐπειός.
Ἄψατο δ' ἡμιόνοιο παλαιεργοῦ, φώνησέν τε,
Ἄσσον ἴτω ὅς μοι δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον,
Ἡμίονον δ' οὔ φημί τιν' ἄλλον ἄξεμεν Ἀχαιῶν,
Πυγμῇ νικήσαντ'· ἐπεὶ δ' ὀχέω εἰμὶ ἄριστος.
Ἦ ἔχ' ἄλις ὅτι μάχης ὀπιδεύομαι; ἠδ' ἄρα πως
ἰῶ
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι.
Ὅδε δέ μοι ἐξερέω, τὸ δὴ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Ἀθλιχρὺ χροϊ σε τρήξω, στοιὸς τ' ὀστέ' ἀράξω.
Κηδεμόνες δέ οἱ εἰσὶ ἑταῖροι ἀολλέες αὖθι μενόντων,
Οἵ κέ μιν ἐξοίσουσιν ἀμοῦ ὑπὸ χερσὶ δαμέντα.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Εὐρύαλος δέ οἱ οἶος ἀνίστατο ἰσόθεος φώς,
Μηκιστέως υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος,

Gratis: non enim cæstibus pugnabis neq; luctaberis,
Neque iaculorum certamen imibis, neq; pedibus
Curres: iam enim difficilis senectus occupat.
Sic fatus in manib. ponebat: hic a. accepit gaudẽs,
Et ipsum inclamans verbis velocibus allocutus est:
Sanè hæc omnia fili, pro decoro dixisti.
Nõ. n. amplius firma mẽbra ô chare, pedes, neq; manus
Ab humeris vtrinq; mouentur agiles.
Vtinam ita pubescerem, roburq; mihi firmum esset,
Vt quum regem Amaryncea sepelierunt Epij
In Buprasio: filij autem posuerunt regis præmia.
Vbi nullus mihi similis vir erat, neque Epiorum,
Neq; ipsorũ Pyliorũ, neq; Aetolorum magnanimorũ.
Pugnis quidem vici Clydomedea Enopis filium:
Ancæum verò lucta Pleuronium: qui in me surrexit:
Iphiclum autem pedibus præcurri fortem existentẽ:
Hasta autem superaui Phileumq; & Polydorum:
Solis me equis præuerterunt Actoris filij
Multitudine superantes inuadentes ob victoriam,
Eò quòd iam maxima ab ipsis relicta erant præmia:
Hi verò erãt gemini: hic quidẽ firmiter aurigabatur,
Firmiter aurigabatur: ille verò flagello imperitabat.
Sic quondam eram: nunc autem iuniores subeant
Opera eiusmodi: me verò oportet senectæ tristi
Parere, tunc autem excellebam inter heroas.
Sed abi ad tuum socium certaminibus inferias fac.
Hoc autem ei libens accipio gaudetq; mihi cor,
Quòd mei semper recordaris beneuoli, neq; te lateo
Honore, quo me decet honorari inter Achiuos:
Tibi autem dij pro his gratiam plurimam referant.
Sic dixit: Pelides a. ingentem per cœtũ Achiuorũ
Iuit postquàm omnem laudationem audiuit Nelidæ.
Cæterùm ille pugilatus difficilis proposuit præmia:
Mulam laboriosam ducens ligauit in circo,
Sexennẽ, indomitã, quæq; difficillima ad domandũ:
Atq; victo posuit poculum rotundum.
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit,
Atridæq; & cæteri bene ocreati Achiui.
Viros duos, p his pmijs iubemus, qui quidẽ præstãtissi-
Pugnis altè elatis percutere. cui. a. Apollo (mi sunt
Dederit victoriam, sciantq; omnes Achiui,
Mulam patientem operum ducens ad tentorium eat:
At victus poculum feret rotundum.
Sic dixit, pdijt aũt statim vir amplusq; magnusq;,
Sciens pugillaris pugnæ filius Panopei Epeus,
Attigit autem mulam operosam, dixitq;,
Prope veniat quicunq; poculum feret rotundum,
Mulam. a. non puto aliquem abducturum Achiuorũ
Pugilatu vincẽtẽ, quoniã glorior esse præstãtissimus.
An non satis quòd in prælio inferior sum? neq; enim
vllo modo possibile est
In omnibus operibus peritum virum effici.
Sic enim dicam, quod certè & perficietur,
Ex aduerso corpus disrumpam, & ossa confringam.
Curatores autem ei hìc frequentes hoc loco maneant,
Qui ipsum efferant meis sub manibus prostratum.
Sic dixit: hi autem omnes obmutuerunt silentio,
Euryalus verò ei solus restitit insignis vir,
Mecistei filius Talaionidæ regis.

Ὅς ποτε

Ὅς ποτε Θήβας ἦλθε νεκροῦ ποτ' Οἰδιπόδαο
Εἰς πύθον· ἔνθα δὲ πάντας ὑπέρεπε Καδμείωνας.
Τὸν μὲν Τυδείδης δολιχεγχὴς ἀμφεπονεῖτο,
Θαρσύνων ἔπεσιν, μέγα δ' αὐτῷ βέλτερον ἴκλω.
Ζῶμα δέ οἱ πρῶτον παρὰ κάββαλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
Δῶκεν ἰμάντας εὐδμήτους βοὸς ἀγραύλοιο.
Τὼ δ' ζωσαμένω βήτην εἰς μέσον ἀγῶνα·
Ἄντα δ' ἀναχομένω χερσὶ σθεναρῇσιν ἄρ' ἄμφω,
Συμπρὸ ἔπεσον, σὺν δὲ σφι βαρεῖαι χεῖρες ἔμιχθεν·
Δμὸς δ' ἀμφ' ὠμάδεσσιν ἰδὲ γναθμοῖσιν ὀρώρει,
Παίοντες σὺν μελεσσιν. ὑπὸ δ' ὦρτο θεῖος Ἔπειός,
Κόψε δ' ἀναπλήξαντα παρ' ἴον, ἐδὲ μάλ' ἔτι δίω
*Εἰσήκει· αὐτὰρ γὰρ ὑπήειπε φαίδιμα γυῖα.
Ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ Φρικίῃ Βορέω ἀνὰ πάλλεται ἰχθὺς
Θῖν' * ἐπὶ φυκιόεντα, μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν·
Ὣς πληγεὶς ἀνέπαλτο. μεγάθυμος δ' Ἔπειὸς
Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε· φίλοι δ' ἀμφῆσαν ἑταῖροι
Οἳ μιν ἄγον δι' ἀγῶνος ἐφελκομένοισι πόδεσσι,
Αἷμα πάχυ πτύοντα, κάρη βάλλον δ' ἑτέρωσε·
Καὶ δὴ ἀλλοφρονέοντα μετὰ σφίσιν εἶσαν ἄγοντες·
Αὐτοὶ δ' οἰχόμενοι κέρμιον δέπας ἀμφικύπελλον.
Πηλείδης δ' ἄρ' ἔπειτα τρίτα θῆκεν ἄεθλα,
Ἀφνύμενος Δαναοῖσι, παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς,
Τῷ μὲν νικήσαντα, μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην,
Τὸν δ' ἑκατόμβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί.
Ἀνδρὶ δ' ἐνικηθέντι γυναῖκ' ἐς μέσσον ἔθηκε·
Πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα· τίον δέ ἑ τεσσαράβοιον·
Στῆ δ' ὀρθός, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν,
Ὄρνυσθ' οἱ κεφαλῇσι ἄεθλα πρήσεσθε.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Ἀν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις ἀείρατο κέρδεα εἰδώς·
Ζωσαμένω δ' ἄρα τώ γε βάτην εἰς μέσσον ἀγῶνα,
Ἀγκὰς δ' ἀλλήλων λάβεσθην χερσὶ σθεναρῇσιν·
Ὡς δ' ὅτ' ἀμείβοντες * τέκτονες ἥρμοσαν ἄρθρα
τέχνῃ,
Δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων,
Τετρήχασι δ' ἄρα νῶτα θεμοσφάων ὑπὸ χερῶν
Ἐλαφρότατα στρεφθέντες, κέντρῳ δ' ἔνι ῥέπεν ἰδρώς·
Πυκναὶ δ' ὑμωδίγες αἷμα τολύπευσάν τε καὶ ὦμους
Αἵματι φοινικόεσσαι ἀνέδραμον. οἱ δὲ μάλ' αἰεὶ
Νίκης ἔσθλὸν τρίποδ' ἐφέλοντο περὶ πατρίου.
Οὔτ' Ὀδυσεὺς δύνατο σφήλαι, οὔδέ πελάσσαι,
Οὔτ' Αἴας δύνατο, κρατερὴ δ' ἔχεν ἰς Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἀνίαζον ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Δὴ τότε μιν προσέφατο μέγας Τελαμώνιος Αἴας,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἦ μ' ἀνάφερ', ἦ ἐγώ σε. τὰ δ' αὖ Διὶ πάντα μελήσει.
Ὣς ἐπών, ἀνάειρε. δολίη δ' ἁλίσατο βουλὴ Ὀδυσῆος·
Κνήμην ὀπίσσω χώλησε τυχών, ὑπέλυσε δὲ γυῖα.
Καὶ δὴ ἔβαλ' ἐξοπίσω· ἐπὶ δ' ἤλτεσεν Ὀδυσσεὺς
Καππεσε· λαοὶ δ' αὖ ἠνεῶχέ τε θαμβήσαν τε.
Δεύτερον αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Κινήσαι δ' ἄρα τυτθὸν ὑπὸ χθονὸς, ἐδὲ τ' ἄειρε·
Ἐν δὲ γόνυ γναμψεν. ἐπὶ δὲ χθονὶ κάππεσον ἄμφω
Πλησίοι ἀλλήλοισι, μιαίνηστην δὲ κονίῃ.
Καὶ νύ κε τὸ τρίτον αὖτις ἀνάιξαντ' ἐπάλαιον,
Εἰ μὴ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο, καὶ κατέρυκε,
Μηκέτ' * ἐρεθίζεσθον, μηδὲ τρίβεσθε κακῶσιν·
Νίκη δ' ἀμφοτέροισιν, ἀέθλια δ' ἴσ' ἀνελόντες

Qui quondam Thebas venit, mortui Oedipodis
Ad exequias: illic autem omnes superabat Thebanos.
Hunc quidem Tydides hasta inclytus circumcurabat
Adhortans verbis: valdè.a. ipsi volebat victoriam:
Cingulum autem ei primùm circumposuit: ac postea
Dedit lora affabrefacta bouis agrestis:
Hi autem accincti iuerunt in medium certamen:
Ex aduerso.a. eleuatis manibus validis, simul ambo
Congressi sunt, atq; ipsis graues manus cõmixtæ sunt:
Grauisq; crepitus maxillarũ factus est: fluebatq; sudor
Vndiq; ex membris, irruit autem diuus Epeus: ж. ὦρτο δ'
Percussitq; circũspectantẽ in malã, neq; amplius diu
Stetit ipsius enim succiderunt nitida membra, ж. Εἰσήκει·
Ac veluti quando à stridore Boreæ resilit piscis
Littore in algoso, nigra autem ipsum vnda operit: ж. ἐν φυκι.
Sic percussus resilijt: at magnanimus Epeus
Manib. prehendẽs erexit: dilecti.a. circũsteterũt socij
Qui ipsum ducebant per cœtum labantibus pedibus,
Sanguinẽ crassũ expuentẽ, caput reiectantẽ in alterã
Alienatũ mente.a. apud se collocarũt ducẽtes: (partẽ:
Ipsiq; euntes portabant poculum rotundum.
Pelides autem mox alia tertia posuit præmia
Ostentans Danais palæstræ difficilis:
Nempe vincenti magnum tripodem ad ignem aptũ,
Hunc. v. 12. boum precio inter se æstimabant Achiui,
Viro autem victo mulierem in medium posuit:
Multa.a. sciebat opera, æstimabãtq; ipsam quatuor bo-
Stetit aũt rectus, & verbũ inter Argiuos dixit, (bus.
Surgite qui & huius præmij periculum facietis.
Sic dixit: prodijt.a. magnus Telamonius Aiax,
Vlysses autem astutus surrexit dolos sciens,
Accincti autem hi iuerunt in medium certamen,
Vlnis. v. inuicem corripuerunt manibus validis.
Sicut autem quando crepant trabes, quas inclytus ж. τὰς μ.
coaptauit architectus
Domus altæ, impetus ventorum vitans:
Sic crepuerunt dorsa validis à manibus
Tracta fortiter: atq; humidus defluebat sudor:
Densi autem vibices per lateraq; & humeros
Sanguine rubentes percurrebant: hi.a. valdè semper
Victoriam desiderabant tripode pro fabrefacto:
Neque Vlysses poterat dimouere, terreq; admouere,
Neq; Aiax poterat: fortis aũt prohibebat vis Vlyssis.
Sed quãdo iã tædio afficiebãt benè ocreatos Achiuos,
Tũ verò ipsũ allocutus est magnus Telamonius Aiax:
Generose Laërtiade sapientissime Vlysses,
Vel me sursũ tolle, vel ego te: hæc.a. Ioui oĩa curæ erũt.
Sic fatus sustulit: doli autem nõ oblitus est Vlysses.
Percussit pone coxã nactus, labefactauitq; membra:
Deiecitq; retrò: inq; pectus Vlysses
Decidit: populi verò mirabanturq; stupebantq;.
Secundò autem sustulit multa patiens diuus Vlysses:
Mouit autem paululum à terra, neq; leuauit.
Genu verò implicuit: inq; terram ceciderant ambo
Propè inuicem, fœdabanturq; puluere.
Et tertiò rursus surgentes luctati fuissent,
Nisi Achilles ipse surrexissẽt & cohibuissẽt,
Ne amplius incũbite inuicẽ, neq; cõterimini malis: ж. ἐρέθ-
Victoria ambobus: præmia autem æqualia accipiẽtes σθον,
Ἔρχεσθ',

Ἔρχεθ', ὄφρα καὶ ἄλλοι ἀεθλεύωσιν Ἀχαιοί.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
Καὶρ ἀπομορξαμένω κονίῃ, δύσαντο χιτῶνας.
Πηλείδης δ' αὖψ' ἄλλα τίθη ταχυτῆτος ἄεθλα,
Ἀργύρεον κρητῆρα τετυγμένον· ἓξ δ' ἄρα μέτρα
Χάνδανεν, αὐτὰρ κάλλει ἐνίκα πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Πολλὸν, ἐπεὶ Σιδόνες πολυδαίδαλοι δὺ ἤσκησαν,
Φοίνικες δ' ἄγον ἄνδρες ἐπ' ἠεροειδέα πόντον,
Στῆσαν δ' ἐν λιμένεσσι, Θόαντι δ' ὄδωρον ἔδωκαν·
Υἱῷ δὲ Πριάμοιο Λυκάονος ὦνον ἔδωκε
Πατροκλῳ ἥρωι Ἰησονίδης Εὔνηος.
Καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς θῆκεν ἀέθλιον ἔν τ' ἐπάροιο,
Ὅς οἱ ἐλαφρότατος ποσὶ κραιπνοῖσι πέλοιτο.
Δεύτερῳ αὖ βοῦν θῆκε μέγαν καὶ πίονα δημῷ·
Ἡμιτάλαντον δὲ χρυσοῦ λοιφῇ ἔθηκε.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπε,
Ὄρνυσθ' οἱ καὶ τόδε ἄεθλον πεφήσεσθε.
Ὣς ἔφατ'. ὦρνυτο δ' αὐτίκ' Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
Αὖτὰρ δ' Ὀδυσεὺς πολύμηλις, ἔπειτα δὲ Νέστορος υἱὸς
Ἀντίλοχος (ὃ γὰρ αὖτε νέος ποσὶ κάλλιστα ἐνίκα)
Στὰν δὲ μεταστιχέες· σήμηνε δὲ τέρματ' Ἀχιλλεύς.
Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος· ὦκα δ' ἔπειτα
Ἔκφερε Οἰλιάδης, ἆψε δ' ὄρνυτο δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἄγχι μάλ', ὡς ὅτε τίς τε γυναικὸς εὐζώνοιο
στ. χεὶ Στήθεός ἐστι κανὼν, ὄντ' ἄμμα μάλα χερσὶ τανύσσῃ,
Πλωίον ἐξέλασσε παρὲκ μίτον, ἀγχόθι δ' ἴσχει
Στήθεος· ὡς Ὀδυσεὺς θέεν ἐγγύθεν. αὐτὰρ ὄπισθεν
Ἴχνια τύπτε πόδεσσι, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι.
Κὰδ δ' ἄρα οἱ κεφαλῆς χέε εὐπλόκαμος δῖος Ὀδυσ-
Αἰεὶ ῥίμφα θεῶν. ἴαχον δ' ὑπὸ πάντες Ἀχαιοὶ (σεὺς
ζ. ἡμισυ, Νίκης ἱεμένῳ, μάλα ἦ περ ἐπὶ δόλον κέλσαντι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον, αὐτίκ' Ὀδυσσεὺς
Εὔχετ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ὃν κατὰ θυμὸν,
Κλῦθι θεὰ, ἀγαθή μοι ἐπ' ῥοθίῳ ἐλθὲ ποδοῖιν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη·
Γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρὰ, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλον ἐπαίξεσθαι ἄεθλον,
Ἔνθ' Αἴας μὲν ὀλισθε θεῶν· βλάψεν γὰρ Ἀθήνη,
Τῇρα βοῶν κέχυτ' ὄνθος ἀποσταμένων ἐρεμύκων,
Οὓς ὑπὲρ Πατρόκλῳ πέφνεν πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ἐν δ' ὄνθῳ βόεϊ στόμα τε ῥῖνάς τε.
Κρητῆρ αὖτ' ἀνάφρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὡς ἦλθε φθάμενος. ὁ δὲ βοῦν ἕλε φαίδιμος Αἴας·
Στῆ δὲ κέρας μὴ χερσὶν ἔχων βοὸς ἀγραύλοο,
Ὄνθον ἀποπτύων μὴ δ' Ἀργείοισιν ἔφησεν,
Ὢ πόπα, ἦ μ' ἔβλαψε θεὰ πόδας, ἠ τοπάρος περ
Μήτηρ ὡς, Ὀδυσῆι παρίσταται, ἠδ' ἐπαρήγει.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Ἀντίλοχος δ' ἄρα δὴ λοιφήιον ἔκφερε ἆεθλον,
Μηδίόων, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔφησεν,
Εἰδόσιν ὔμμ' ἐρέω πᾶσιν φίλοι, ὡς ἔτι καὶ νῦν
Ἀθανάτοι τιμῶσι παλαιοτέρους ἀνθρώπους·
Αἴας μὲν γὰρ ἐμεῖ ὀλίγον πρεσβύτερός ἐστιν.
Οὗτος δὲ προτέρης γενεῆς, προτέρων τ' ἀνθρώπων,
Ὧν μογέροντα δέ μιν φασ' ἔμμεναι· ἀργαλέον δὲ
Ποσσὶν ἐριδῆσαι Ἀχαιοῖς, εἰ μὴ Ἀχιλλεῖ.
Ὣς φάτο. κύδηνεν δὲ ποδώκεα Πηλείωνα.
Τὸν δ' Ἀχιλλεὺς μύθοισιν ἀμείβετο προσέφη τε,

Abite, vt & cæteri certent Achiui.
Sic dixit: hi autem hunc libenter.q.audierunt & paruerunt.
Et abstersopuluere induerunt vestes.
Pelides autem mox alia ponebat velocitatis præmia,
Argenteum cratera fabrefactum: sex autem mẽsuras
Capiebat: at pulchritudine supabat omnẽ supra terrã
Longè, quoniam Sidones ingeniosi scitè elaborarant.
Phœnices.a.abduxerunt viri per cæruleum pontum:
Steteruntq; in portubus: Thoanti.a.dono dederunt:
Pro filio autem Priami Lycaone precium dedit
Patroclo heroi Iasonides Euneus:
Et hoc Achilles posuit præmium sui socij,
Quicunq; leuissimus pedibus velocibus esset:
Secundò.a.bouem posuit, magnũ & pinguem adipe:
Semitalentum autem auri vltimò posuit.
Stetit autem erectus, & verbum inter Argiuos dixit,
Surgite q & huius certaminis periculum facietis,
Sic dixit: prodijt.a.statim Oilei filius velox Aiax,
Surrexit etiam Vlysses vafer, deinde.a.Nestoris filius
Antilochus. (hic.n.etiã iuuenes pedib.oẽs vincebat)
Steterunt.a.ordine, ostenditq; metam Achilles.
His.a.à carcerib.extẽsus est cursus: celeriter.a.posteà
Exiuit Oiliades: post verò ruit diuus Vlysses
Propè admodum.vt quum aliquis mulieris pulchræ
Ad pect⁹ est radiolus, quẽ scitè admodũ manib.expli-
Stamẽ extrahens extra licium: propeq; admouet (cet
Pectori: sic Vlysses currebat propè, atq; à tergo (tur,
Vestigia premebat pedib.anteq; puluis circũfundere-
Inq; eius caput fundebat halitum diuus Vlysses,
Semper facilè currens: acclamabant.v.omnes Achiui
Victoriæ cupido: valdè autẽ festinãtem hortabantur.
Sed quũ iã extremũ peragebant cursum, mox Vlysses
Precatus est Mineruam cæsiam suo in animo:
Exaudi Dea, felix mihi auxiliatrix veni pedibus.
Sic dixit precans: hunc.a.exaudiuit Pallas Minerua:
Membraq; fecit leuia, pedes, & manus superné.
Sed quum iam mox erant assecuturi præmium,
Tunc Aiax quidẽ lapsus est currens, læsit.n.Minerua:
Vbi boũ fus⁹ erat fim⁹ interfectorũ, valdè mugientiũ,
Quos ob Patroclum mactárat pedib.velox Achilles.
Ibi fimo bouino impletus est osq; naresq;
Cætera.a.abstulit patiens diuus Vlysses,
Vt venerat præuertẽs: at bouẽ accepit illustris Aiax,
Stetit autem cornu manibus tenens bouis agrestis,
Fimum expuens, interq; Argiuos dixit,
Proh malũ, certè mihi læsit Dea pedes, quæ iamdu-
Veluti mater Vlyssi astat, & auxiliatur. (dum
Sic dixit: hi.a.omnes super ipso suauiter riserunt.
Antilochus.v.iam extremum abstulit præmium
Ridens, & verbum inter Argiuos dixit,
Scientib.vobis dico omnib.amici, q adhuc et nunc
Immortales honorant ætate prouectiores homines.
Aiax enim me paulo natu grandior est:
Hic autem prioris generationis, priorumq; hominum,
Crudæ senectæ autẽ ipsum dicũt esse: difficile autem
Pedib.cũ eo contendere Achiuis, præterquam Achilli.
Sic dixit ornauitq; velocipedem Pelidem,
Hunc.a.Achilles verbis respondens allocutus est:

Ἀντι-

Ἀντίλοχ', ἤ μεν τοι μέλεος ἐιρήσετ' ἄϊνος,
Ἀλλά τοι ἡμιτάλαντον ἐγὼ χρυσοῦ ὀπυίσω.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθη· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Αὐτὰρ Πηλείδης κὴν μὲν δολιχόσκιον ἔγχος
Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων, κὴν δ' ἀσπίδα καὶ τευφάλειαν,
Τεύχεα Σαρπήδοντος, ἃ μιν Πάτροκλος ἀπηύρα.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν.
Ἄνδρε δύω τεῖδε τῶνδε κελεύομεν ὥπερ ἀρίστω,
Τεύχεα ἐσαμένω, παμεσσάκεα χαλκὸν ἑλόντε,
Ἀλλήλων πειρηθῆμεν ὁμίλου πάρος ἐσσυμένοιν.
Ὁππότερός κε φθήσιν ὀρέξαμενος χρόα καλὸν,
Ψαύσῃ δ' ἐνδίνων διά τ' ὄμπεα καὶ μέλαν αἷμα,
Τῷ μὲν ἐγὼ δώσω τόδε φάσγανον ἀργυρόπλευρον,
Καλὸν, Θρηΐκιον, τὸ μὲν Ἀστεροπαῖον* ἀπηύρων·
Τεύχεα δ' ἀμφότεροι ξυνήϊα πάντα φερέσθων.
Καί σφιν δαῖτ' ἀγαθὴν παραθήσομεν ἐν κλισίῃσιν.
Ὣς ἔφατ', ὦρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας·
Ἀν δ' ἄρα Τυδείδης ὦρτο κρατερὸς Διομήδης. (ας,
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλου θωρήχθησαν,
Εἰς μέσον* ἀμφοτέρων σπουδῇ μεμαῶτε μαχέσσῃ,
Δεινὸν δερκόμενω· θάμβος δ' ἔχε πάντας Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν* ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
Τρὶς μὲν ἐπήϊξαν, τρὶς δ' ἐσχεδὸν ὠρμήθησαν·
Ἔνθ' Αἴας μὲν ἔπειτα κατ' ἀσπίδα παῦρον ἴσῳ
Νύξ', οὐδὲ χρὸς ἵκανεν· ἔρυτο δὲ σύνθορε θώρηξ.
Τυδείδης δ' ἄρ' ἔπειτα ὑπὲρ σάκος ἔσσυτο μακρὸν,
Αἰεὶ ἐπ' αὐχένι κῦρε Φαέθοντι δερὸς ἀκωκή.
Καὶ τότε δὴ ῥ' Αἴαντι φοβησάμενοι Ἀχαιοὶ
Παυσαμένους ἐκέλευσαν ἀέθλια ἴσ' ἀνελέσθαι.
Αὐτὰρ Τυδείδῃ δῶκεν μέγα φάσγανον ἥρως
Σὺν κολεῷ τε φέρων καὶ εὐδμήτῳ τελαμῶνι.
Αὐτὰρ Πηλείδης θῆκεν σόλον αὐτοχόωνον,
Ὃν πρὶν μὲν ῥίπασκε μέγα θεῖος Ἠετίωνος,
Ἀλλ' ἤτοι τὸν ἔπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς,
Τὸν δ' ἄγετ' ἐν νήεσσι σὺν ἄλλοισι κτεάτεσσι.
Στῆ δ' ὀρθὸς, καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν.
Ὄρνυθ' οἳ καὶ τούτῳ ἀέθλῳ πρέρησθε·
Εἴ οἱ καὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι πῶνες ἀρηροὶ,
Ἕξει μὲν καὶ πέντε περιτελλομένους ἐνιαυτοὺς
Χρειώμενος· ὃ μὲν γάρ οἱ ἀτεμβόμενός γε σιδήρου
Ποιμὴν ἠδ' ἀρότηρ εἶσ' ἐς πόλιν, ἀλλὰ παρέξει.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα μενεπτόλεμος Πολυποί- (της,
Ἀν ὃ Λεοντῆος κρατερὸν μόρον αὐτιθέοιο,
Ἀν δ' Αἴας Τελαμωνιάδης, καὶ δῖος Ἐπειός.
Ἑξείης δ' ἵσαντο. σόλον δ' ἕλε δῖος Ἐπειός,
Ἧκε δ' ὃ μνήσας· γέλασαν δ' ὀπὶ πάντες Ἀχαιοί.
Δεύτερος αὖτ' ἀφέηκε Λεοντιάδης ὀβρίμου Ἄρηος·
Τὸ τέλεον αὖτ' ἔρριψε μέγας Τελαμώνιος Αἴας
Χερὸς ὑπὸ σθαρῆς, καὶ ὑπέρβαλε σήματα* πάντα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σόλον εἷλε μενεπτόλεμος Πολυποίτης,
Ὅσσον τίς τ' ἔρριψε καλαύροπα βουκόλος ἀνήρ.
Ἣ δέ θ' ἑλισσομένη πέτεται διὰ βόες ἀγελαίας,
Τόσσον παντὸς ἀγῶνος ὑπέρβαλε· τοὶ δ' ἐβόησαν.
Ἀνσάντες δ' ἑταῖροι Πολυποίταο κρατερῖο
Νῆας ὑπὸ γλαφυρὰς ἔφερον βασιλῆος ἄεθλον.
Αὐτὰρ ὃ τοξοσύνῃσι τίθη ἰοσσόον εἶδαρ,
Κάδη δ' ἐπὶ δέκα μὲν πελέκεας, δέκα δ' ἡμιπέλεκκα.
Ἔστὴν δ' ἔστησεν νηὸς κυανοπρῴροιο

Antiloche, non quidẽ tibi inanis dicet laus de me,
Sed tibi semitalentum ego auri addam.
Sic fatus, in manibus posuit, hic verò accepit lætus.
At Pelides quidem longam hastam
Deposuit in circum proferens, scutum & galeam
Arma Sarpedonis: quæ ei Patroclus abstulerat.
Stetit aũt erectus, & verbum inter Argiuos dixit.
Viros duos de his iubemus, qui præstantissimi sunt,
Arma indutos, incidens corpus æs sumentes,
Inuicem coram multitudine experiri:
Vter præoccupauerit appetens corpus pulchrum,
Attigeritq; intestina perq; arma & nigrũ sanguinẽ,
Huic qdẽ ego dabo hũc ensem argẽteis clauis distictũ,
Pulchrum, Threicium, quo quidẽ Asteropæũ priuauit: κ. ἀπηύρων.
Arma autem ambo communia hæc ferant,
Et eis conuiuium lautum apponam in tentoriis.
Sic dixit, pdijt.a. postea magnus Telamonius Aiax:
Pòst.a. Tydides prodijt fortis Diomedes. (*mati sunt,*
Hi.a. postquã igitur ex vtraq; parte multitudinis ar-
In medium vtrorumq; cõgressi sunt pmpti pugnare. κ. ἀμφοτέρω
Horrendè aspiciẽtes: stupor.a. tenebat omnes Achiuos.
Sed quum iam propè fuerunt inter se progressi, κ. ἴσαν
Ter quidẽ irruerunt: terq; cominus impetum fecerũt.
Tunc Aiax quidem deinde per scutum vndiq; æquale
Percussit, neq; corpus attigit. tutabat̃. n. int° thorax:
Tydides autem deinde supra scutum magnum
Semper ceruicem adeptus est splendidæ hastæ cuspi-
Et tunc iam Aiacis timentes Achiui, de.
Cessantes iusserunt præmia paria referre.
At Tydidæ dedit magnum ensem heros
Cum vagina proferens & artificiosè facto loro.
Caterùm Pelides posuit discum tantùm conflatum,
Quem prius iactabat ingens robur Eëtionis:
At hũc quidẽ interfecit pedibus fortis diuus Achilles:
Illum verò duxerat ad naues cum alijs possessionibus,
Stetit autem rectus, & verbum inter Argiuos dixit:
Surgite, qui & hoc etiam certamen experiemini:
Si ei etiam valdè admodum procul pingues agri sunt,
Habebit ipsum etiam quinq; circumuolutos annos,
Vtens: non enim ille indigens ferro
Pastor, neq; arator ibit ad vrbem, sed discus præbebit.
Sic dixit: prodijt autẽ postea bellicosus Polypœtes,
Surrexit etiam Leontei fortè robur diuini:
Surrexit etiam Aiax Telamonides, & diuus Epeus:
Ordine autem stabant: discumq; accepit diuus Epeus:
Missitq; rotans: riserunt autem omnes Achiui.
Secundus autem emisit Leonteus ramus Martis:
Tertiò verò proiecit magnus Telamonius Aiax
Manu à valida, & vltra iecit notas omnes:
Sed quum iam discum accepit bellicosus Polypœtes, κ. παίπαι.
Quantum quis proïcit pedum bubulcus vir,
Quod contortum volat per boues gregales,
Tantum omne spatium superauit: hi.v. clamauerũt.
Surgentes autem socij Polypœtæ fortis,
Naues in concauas retulerunt regis præmium. (rũ,
At hic sagittarijs posuit spiculis cõficiẽdis aptũ fer-
Proposuit autem decem quidem bipennes decemq; se-
curiculas.
Malum autem statuit nauis nigram proram habẽtis

Τηλοῦ δ' ἀπὸ φαμάθοιο· ἐπὶ δ' ἕζετο πέλφαν
Λεπτῇ μηρίνθῳ δεδεκὼς πόδας, ἧς ἄρ' ἀνώγει
Τοξοδάμ. ὃς μιν βάλῃ πετήρονα πέλφαν,
Πάντας ἀμύσσεσθαι πελέκεας, κλισίηνδε φερέσθω·
ϰε.φέρεσθ· Ὃς δέ κε μηρίνθοιο τύχῃ, ὄρνιθα δ' ἁμάρτῃ,
(Ἥασσων γὰρ δὴ κεῖνος) ὅδ' αἶσταν ἡμιπέλεκκα.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα βίη Τελαμωνιάδαο,
Ἀν δ' ἄρα Μηριόνης, θεράπων εὖς Ἰδομενῆος·
Κλῆρος δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρει πάλλον ἐλόντες.
Τεῦκρος δ' ὃ πρῶτος κλῆρον λάχεν· αὐτίκα δ' ἰὸν
Ἧκεν ἀπὸ κρατέως, ἀδὲ ἠπείλησεν ἄνακτι
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλυτῷ ἑκατόμβην.
Ὄρνιθος μὲν ἅμαρτε (μέγηρε γάρ οἱ τόγ' Ἀπόλλων)
Αὐτὰρ ὁ μίηλον βάλε πὰρ πόδα τῇ δέδετ' ὄρνις·
Αἶψα δὲ μίηλον τάμε πικρὸς οἰστός.
Ἡ μὲν ἔπιτ' ἴξε πρὸς ἕρματα, ἡ δ' ἐπαρέδη
Μήλινθος ποτὶ γαῖαν· ἀτὰρ κελάδησαν Ἀχαιοί·
Σπερχόμενος δ' ἄρα Μηριόνης ἐξείρυσε χεροὶν
Τόξον· ἀτὰρ δὴ οἰστὸν ἔχεν πάλαι ὡς ἰθύνειν.
Αὐτίκα δ' ἠπείλησεν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλυτῷ ἑκατόμβην·
ϰ' ὑψι δ' ὑπαὶ νεφέων * εἶδε πετήρονα πέλφαν,
* Τεύ ῥ' ὄγε δινεύοντα ὑπὸ πτέρυγος βάλε * μέσσῳ.
ϰε.Τῇ ῥ' μεσσης. Ἀντικρὺ δ' ἆλτο βέλος· τὸ μὲν αὖθι ἐπὶ γαίῃ
Πρόσθεν Μηριόναο πάγη πόδος· αὐτὰρ ὁ ὄρνις
Ἱστῷ ἐφεζόμενος νηὸς κυανοπρῴροιο,
Αὐχὴν' ἀπεκρέμασεν, σὺν δ' ἔπτερα πυκνὰ λίασθεν·
Ὧκὺς δ' ἐκ μελέων θυμὸς πάλε, τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ
Κάππεσε· λαοὶ δ' αὖ θηεῦντό τε, θάμβεόν τε.
Ἀν δ' ἄρα Μηριόνης πελέκεας δίζα πάντας ἄφρε,
Τεῦκρος δ' ἡμιπέλεκκα φέρεν κοίλας ἐπὶ νῆας.
Αὐτὰρ Πηλείδης ἐξ μὲν δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ δὲ λέβητ' ἄπυρον βοὸς ἄξιον αὐτεμόοντα
Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων· καὶ ῥ' ἥμονες ἄνδρες ἄεσαν·
Ἀν μὲν ἄρ' Ἀτρέος υἱὸς εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Ἀν δ' ἄρα Μηριόνης, θεράπων εὖς Ἰδομενῆος.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἀτρεΐδη, ἴδμεν γὰρ ὅσον προβέβηκας ἁπάντων,
Ἠδὲ ὅσον δυνάμῃ τε καὶ ἤμασιν ἔπλετο ἄεθλος·
Ἀλλὰ σὺ μὲν τόδ' ἄεθλον ἔχων κοίλας ἐπὶ νῆας
Ἔρχεο, ἀτὰρ δόρυ Μηριόνῃ ἥρωϊ πόρωμεν,
Εἰ σύ γε σῷ θυμῷ ἐθέλοις· κέλομαι γὰρ ἔγωγε. (νων.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμ-
Δῶκε δὲ Μηριόνῃ δόρυ χάλκεον· αὐτὰρ ὁ γ' ἥρως
Ταλθυβίῳ κήρυκι δίδου περικαλλὲς ἄεθλον.

Longè in arena, exq; eo timidam columbam
Tenui funiculo ligauit ex pede, in quam iussit
Iaculari: qui sanè percussérit timidam columbam,
Omnes tollens bipennes ad tentorium ferat.
Qui verò funiculum attigerit ab aue aberrans:
(Inferior nempe is) hic ferat securiculas.
Sic dixit: prodijt autem posteà vis Teucri regis:
Surrexit item Meriones comes bonus Idomenei:
Sortes autem in galea erata mouebant accipientes.
Teucer. v. primus sorte sortitus est: statim. a. sagittã
Misit fortiter, neq; vouit regi (*crificium:*
Agnorũ primogenitorum sacrificaturum inclytũ sa-
Ab aue quidẽ aberrauit (inuidit enim ei hoc Apollo)
At hic funem attigit iuxta pedẽ, quo ligata erat auis.
Prorsus autem funiculum abscidit amara sagitta:
Illa quidem dein tendebat ad cœlũ: hic. a. demissus est
Funiculus in terram. at clamauerunt Achiui.
Festinans autem Meriones extraxit manu
Arcum: at iam sagittam tenebat dudũ, vt direxerat:
Statim aũt vouit pcul iaculanti Apollini (*tomben:*
Agnorũ primogenitorũ sacrificaturũ inclytam heca-
Altè autem sub nubibus vidit timidam columbam:
Hanc hic huc illuc se vertentẽ sub ala pcussit mediã:
Penitus. a. trãsiuit telum: hoc. a. retrorsum in terram
Ante Merionis fixum est pedem: at auis
Malo insidens nauis nigram proram habentis
Collum suspendit, simul. a. pennæ densæ dispersæ sunt:
Velox. a. ex membris anima volauit, longè aũt ab illo
Decidit: populi. a. rursus admirati stupefactiq; sunt.
Itaq; Meriones bipennes decem omnes sustulit:
Teucer autem securiculas portauit cõcauas in naues.
At Pelides quidem longam hastam,
Lebetemq; nouum boue dignũ, variegatũ, (*xerũt.*
Deposuit in certamẽ ferẽs: & iaculatores viri surre-
Surrexit quidem Atrides latè dominãs Agamemnõ:
Surrexit etiam Meriones famulus bonus Idomenei.
His autem & locutus est agilis diuus Achilles:
Atride, scimus enim quantũ antecellis omnibus,
Et quantum viribusq; & iaculis es præstantissimus:
Quare tu quidẽ hoc præmiũ habẽs, concauas in naues
Vade. at hastam Merioni heroi demus,
Si tu tuo animo vis: volo enim equidem. (*memnon.*
Sic dixit: neq; immorigerus fuit rex virorũ Aga-
Dedit autem Merioni hastam æream: sed hic heros
Talthybio præconi dedit perpulchrum præmium.

COMMENTARIVS.

a ὁ γὰρ γέρας ἐπὶ θανόντων] De luctu mortuorum diximus satis copiosè suprà lib. 19. in principio, vnde multa ad hunc locũ possunt referri. Addimus solùm, summo esse dedecori ei qui mortuus est, si è suis superstitib. non defleatur. quãquam enim vitã istam cum meliore commutárint, vnde videtur gaudium nobis ob illorum felicitatem conciliari: tamen humanum est, vt cùm nostri ab hac nostra societate diuelluntur, aliquo illorum desiderio perculsi lacrymas etiam in eorum gratiam effundamus. Quin & dolorum leuamen est luctus, idcirco quædam etiam in illo delectatio, vt subijcit Achilles, αὐτὰρ ἐπεὶ κ' ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο. vt est enim apud Eurypidẽ, ἀλλ' ἐσὶ γὰρ δὴ ϛ οὐ κακοῖσιν ἡδονὴ ξυνὼς. ὀδυρμὸν, δακρύων τ' ἐπίρροαι· ἀλγηδόνας δὲ τἀνδρὸς κηφίζει φρενῶν. ϛ κἀρδίας ἔλυσε τὰς ἄγαν πόνους· id est, Est etiam in malis aliquid voluptatis hominibus, nempe luctus & lacrymarum defluxiones. Hæc enim leuant animi dolores, & nimios pectoris labores soluunt. Sic Demosthenes, ἀλλ' ἔχει πινὰ τοῖς ἀδικημένοις ῥᾳστώνην, τὸ λέγειν ἃ πάσχουσιν, ὥσπερ τοῖς ἀλγοῦσιν τὸ στένειν. Sentiunt se leuari, qui iniurijs affecti sunt ex illorũ narratione, quæ patiuntur: quemadmodũ dolẽtes per suspiria leuantur. Quod ad moderationem luctus attinet, videndus est Plato in Menexemo, Plutarch. in lib. de consolat. ad Apollon.

b πολλὸν θαμβοῦ] Dion Prusæus in Melancoma, quæ oratio est 29. sic hunc locum attigit, vt quidem vertit Naogeorgus: Defunctum verò, inquit, memoria honorate, nõ lacrymis. Non enim decet hic honor generosos à generosis: neq; Homerũ laudauerim, quòd dicit irrigatam esse arenam & arma Achiuorum lacrymis. Sed ille quidem poëticam secutus est voluptatem, lamentorum excellentiã ostentans: vos autem ferte id quod accidit, moderatè. Hæc ille. Consentiet etiam ipse Socrates 3. de Repub. vbi omnino à lugendis huiusmodi casibus abstinere iubet. Sed nos ista anteà moderati sumus etiam ex ipsius Platonis authoritate.

c χαίρει μοι] Sensum etiam mortuis tribuerunt antiqui, vnde ipse Achilles in inferis delectari dicetur, cùm facta sui filij intelligit. Ille autem sensus, cùm in anima sit quæ vbi à corpore exijt, liberiùs actionibus suis fruitur: absurdum esse non videtur, si vigere etiam

tiam in mortuis dicatur: an autem ex loco, vbi animæ post interitum hominis collocantur, ad mortales vsque perueniat illarum intellectus aut sensus, Theologis exquirendum est.

d πεφυκέα πάρ λεχέεσι] Mos erat qui & hodie, vt cadauera defunctorum supinè collocarentur, & verso in cœlum vultu, non prono: itaque hoc pacto dicitur Achilles hic Hectorem indignis modis tractasse, quòd eum supinum extenderit.

e βόες ἀργοί] Quid per hos boues ἀργοὺς intelligendum sit, dubitabant antiqui. Nam candidos interpretari non decet, cùm mortuis atri soleant cædi: itaque candidos appellabant, quibus excoriatis videlicet pingue do alba appareret, quales & apud Pindarum ἀργάντες. Alij τὰ ἀργὰ sequentibus iungebant sic ἀργὰ ὀρέχθεον: & exponebant celeres, id est, celeriter iugulabantur boues.

f λύσαντας ἀπὸ βρότον] De lauacris veterum diximus quædam suprà Iliad. κ in fine: quia autem locus Athenæi, quem ibi indicauimus, ad hunc etiã facit: hîc eũ transcribemus, quod ibi non præstitimus. ἵππους, inquit, κὴ λουτρὰ ἄκη πόνων παυτικὰ. κήπου μὲν γὰρ ἀλάπτῃ λύοντες, ἢ μάλιστα τοῖς ὑδρωπικοῖς ἐστὶ σῶφρον. ἀναχαιῶντες γὰρ τοῖς ἐμβάσεσι τὰς τῶν μυῶν συμπάσας, εἶτ' ἐπιλαίφοντες λίπος, ὥσθ' τὸ μὴ ῥαγῆναι τὸ ὕδατ@ ἀπεσκληρυμμένα γίνεσθαι τὰ σώματα, οἱ γοῦν ἀπὸ τῆς σκοπίης ἐπανελθόντες ἱδρῶ πολλὸν ἀπενίζοντο γαλάσαν κνήμας, ἠδὲ λόφον ἀμφί τε μηρὲς, κὴ ὕστως αὖ ἀψύξαντες, ἐς ἀσαμίνθους βαύτες δύσεσας λάσαντο κὴ ἀλείψάμενοι λίπ' ἐλαίῳ ἐμέπνεον ἐφιζανέτην. ἔστι γὰρ τόπ@ ἕτερος καμάτων λύσεως ὀπὴ τῶν κὴ κεφαλῆς κατιονήσεων, ὑμηῆρες κερῶσασα κὴ κρατὸς τε κὴ ὤμων αἱ γὰρ ἐμβάσες, ὥσθ' κεχυμέναι παυτυχόθεν τοὺς πόρους τὸ ὕδατ@ φερωπῶσι τῶν ἱρῶν ἐκκρισιν, καθάπερ αὖ ἔστις ἡδμὴς ἐς ὕδωρ βλητέον, &c. Vnde duplex genus lauacrorũ colligit, vt nos in Athenæo ipso, cuius editionẽ molimur breui, Deo fauente, docebimus. Hoc autem loco illud lauacrũ intelligendum est, quod fiebat infusa aqua in caput & humeros: quod ostendit ipse Achilles, cùm dicit, ἐς δ' ἐμὲ λουτρὰ κεραυν@ ἄασον ἰκέσθω. Idem intelligendum erat libro præcedenti, quod Andromache Hectori redituro adornabat.

g δεῖπνον δ'] Cœna ista non fuit propriè exequialis cœna, quæ post inhumatum cadauer solebat celebrari, nisi moris apud illos veteres fuerit ante inhumationem cœnare: aut id promiscuè fieri consueuerit. Eustathius, πάρ@, inquit, ὁ κρατίνας ὁ μὴ τὸ ζωφλῶσαι λέγων θεσπάν@ ἀλλ' ἀπλῶς ὁ ἐπὶ νεκρῷ ἐπὶ γοῦν Πατροκλῆς μήπω ἐφθάν@ πάρ@ ζῶντ@ νῦν μιγέν. Quod ab Alexandro Genial. Dierum lib. 3. cap 7. vbi cæremonias exequiarum recenset, obseruatum non est. Viscerationum enim tantùm & cœnæ exequialis post iusta funeris absoluta meminit. Quæ omnia irridentur apud Lucianum in Charonte, & de Luctu.

h μάλα γὰρ κώμε] Aristoteles lib. de Somno & vigilia, ex aliqua lassitudine somnum conciliari dicit, quòd ea vim liquandi obtinet. Colliquamentum verò quasi crudum alimentum est, nisi vehementiore teneatur frigore.

i ψυχὴ Πατροκλη@] Ex hoc loco constat, nihil aliud de anima sensisse Homerum, quàm illam esse immortalem, quod in illius vita Plutarchus quoque obseruauit, vnde Pythagoras & Plato suam sententiam desumpserint. Quod autem hanc animam Patrocli ipsi Patroclo similem fuisse dicit, inde colligebat Antisthenes, vt refert Eustathius, animas esse corpori similes forma & specie, id est, τῷ σώματι ὁμοιοσχήμονας. Chrysippus tamen dicebat, eas post mortem fieri σφαιροειδῆς. Plato, inquit Plutarchus in Homeri vita, & Aristoteles animam incoream esse putauerunt, semper autem circa corpus versari, atq; hoc tanquam vehiculo indigere, propterea quòd etiam dum à corpore liberatur, sæpenumerò veluti imaginem spiritualem eius formæ induit, quæ corpori fuerat. Quæ eò sunt etiam referenda, vbi animas εἴδωλα appellat, vt paulò pòst.

k ἤειπε μέν οἱ πῖτυ πύθεσθαι,] Quàm studiosè sepulturam obseruârint illi veteres, aliàs quoq; scripsimus: vnde possit intelligi, cur eam nunc anima Patrocli exigat. Credebant enim in sepultorum animas fluuium infernalem transire non posse, & citra ripam manere cogi, vbi torqueri miris modis existimabãtur, nimirum vago errore agitatæ, vt de anima Palinuri dixit quoq; in sexto Virgilius. Sed eam sepulturam contempsit Diogenes, qui dicebat, si canes cadauer suum lacerarent, Hyrcanam sepulturam fore: sin vultures, Iberã. Idem (sic legitur in versione Latina, cùm Græcus codex sit corruptus) At si nullum animal accederet, ipsum tempus pulcherrimam sibi fore sepulturam, corpore à preciosissimis rebus, sole, inquam, & imbribus absumpto. Socrates, vt est in Phædone, voluit sepeliri, vt legibus esset consentaneum.

l ὡς γὰρ ἐτ' ἀΐδος] Ex hoc loco conuincere licet, παλιγγενεσίαν Pythagoricam non agnosci ab Homero. Tota autem ista petitio Patrocli tria continet. primùm sepulturam poscit, quia se insepulto anima ad Elysias sedes transire non posset. Deinde vaticinatur ipsi Achilli mortem. Tertiò locum sui sepulchri indicat, quem iungi ipsius Achillis sepulcro petit, vt quos vita societate iunxit, mors, quæ omnia tamen alioqui separat, eosdem non disiungat. Per occasionem autem meminit Patroclus cædis à se per iram perpetratæ, quam etiam suprà Iliad. μ. vidimus.

m χρυσε@ ἀμφιφορῆος,] Hæc amphora donata est primùm Dionysio à Vulcano, cùm in insula Naxo ab eo esset exceptus hospitio. Dionysius verò cùm eum postea Lycurgus insequeretur, & is in mare fugisset, vbi eum Thetis humaniter excepit, dedit eam Thetidi: hæc filio, vt post mortem illius ossa in ea reconderentur.

n κέρσωμαι] Diximus etiam anteà, moris fuisse apud veteres, in luctu tonderi: hîc amplius dicitur, comas detonsas ab illis supra cadauer proijci, hunc honorem defuncto impartientibus. Has consuetudines pluribus persequutus est Adrianus Iunius in commentario de Coma, cap. 5.

o τὼ ῥα Σπερχειῷ] Achillea coma celebris est & peruulgata, tum quòd ad prolixitatem & densitatem, tum quòd ad venustatem: vt & apud Philostratum legimus, τὼ μὲν δὴ κόμω ἀμφιλαφῆ αὐτῷ (Ἀχιλλεῖ) φησὶν εἶναι, κὴ χρυσῆ ἠδία, & εὐχήμονα ὅπῃ & ὅπως κινοίη αὐτὴν ἡ αὔρα@, ἡ αὐτὸς, id est, comam illi attribuit spissam & vtraque manu prehensibilem auro venustiorem gratioremq; quocunq; aut vtcunq; agitaretur vel à vento vel ab ipso. Idem rursus alibi sparsam & prolixam cæsariem illi adhuc iuueni attribuit, ἐπισκιῶσάν τε & θυμοειδὲς φέρεσθαι. Eam autẽ Sperchio fluuio Thessaliæ Peleus pater Achillis hoc loco dicitur deuouisse pro illius reditu. Mos enim antiquus fuit, vt obseruant Interpretes, vt iuuenes ad ætatem vsq; coasistentem comã nuntrirent, subsequente deinde tempore patrijs eam fluminibus consecrabant, (quod etiam refert Pausanias in Atticis) tribuentes hunc honorem aquæ, vt alimoniæ parenti, vitæq; conseruatrici. vnde factum est, vt etiam fluuij κυροτρόφοι dicerentur: hinc liquidis tantùm rebus solent infantes ali: & esurientibus, si aquam biberint, fames sedari solet. Apud Philostratum etiam legimus, Memnonem Auroræ filium, Nilo comam suam vouisse. Statius in coma Farini lib. 3. Syluarum huius etiam Achilleæ comæ Sperchio sacratæ meminit. Hoc autem Achillis factum imitatus est Alexander in funere Hephæstionis, vt refert Plutarchus. Antoninus hoc stultè etiam voluit æmulari, quum ad Ilium Achillem ementiretur, vt Herodianus memorat.

p πολλῶν ἅμ' ἀγλαὰ μῆλα] Notandus est mos cremandi corpora, quod Græcis cum Aethiopibus fuit commune, vt item sequentia, boues videlicet, equos & canes, vinum & mel in rogum etiam imponere. Crudeliter autem fecit, & præter consuetudinem Achilles, qui duodecim hos iuuenes ad pyram mactauit: quod etiam damnauit Poëta, cùm dicit, κακὰ δ' ἔφρασε μήδεα ἔργα. quod tamẽ Achilles humanitati reputat, vt partim etiam erat, quòd eos saltem rogo & sepultura non destituisset: itaque Hectorem se non rogo impositurum, sed canibus dilaniandum præbiturum comminatur. Cæterùm quòd ad morem comburendi cadauera pertinet, is etiã Romanis fuit vsitatus: cur autem cadauera comburerentur, retulimus iam libro primo ex Eustathio & Rhodigino. Nunc notandum est quod Herodotus lib. 3. refert, Persas & Aegyptios nefas putauisse mortuos comburere. Nam Persæ, inquit, ignem Deum existimant. Quare non iustum esse dicunt humanum cadauer offerre Deo. Aegyptij verò persuasum habent, ignem animatã quandam esse beluam, quæ omnia quæ nanciscitur, deuorat & consumit: at cùm est expleta, ipsam, & quæ ab ea vorata sunt, vnà emori, & propterea nec cremare, nec beluis offerre corpora, vt aliæ pleræq; nationes, Aegyptij statuerunt: sed ea condire, ne à vermibus consumi possent. Hæc ille. Sed Heraclitus contrà dicet, in ignem resolui debere omnia corpora, quem omnium rerum constituit initium: sed Tales adobrui illa volet, quo possint humiditate resolui nam aquæ principium rerum tribuit.

q ῥοδέην ὑγρὸν ἔλαιον,] Intellexit etiam Homerus olea ex corporibus extrahi, vt hoc loco ex rosa: quod, vt & insignia multa alia, docet hodie ars Chymicorum. Vtinam illa tot careret fraudulentis artificibus, & æquius paulo de ea iudicium homines nostri ferrent, vt à genuina facie larvas distinguerent.

r δῶρα ἄεθλα.] Post funus absolutum Græcis fuit moris gymnica certamina & equestria celebrare in defuncti memoriam: vt hoc loco vides, vbi Achilles illa instituit omni genere præmij pro genere certaminis proposito. His comparanda sunt diligenter ea quæ Virgilius Aeneid. 5. scribit, & Papinius 6. Thebaidos, Aeneidi non cedentis. Romani hoc etiam obseruârunt, funebresque ludos appellabant, qui plerunque erant gladiatorij: sed & munera etiam populo distribuebant, vt notat Alex. lib. 3.

s εὐήλικ' ἦτοι μὲν σέ γε νῶϊ] Non sine causa Nestor ἱππηλάτης dicitur, vt qui eorum moderationem apprimè calleat: quod hac oratione docet, qua filio suo Antilocho currum in hoc equestri certamine regendi modum præcipit. Is in cauta metæ flexione consistit, quàm describit, ad eamq; non tam celeritatem equorum, quàm industriam requiri docet.

τμήπ τοι θρυτόμῳ] Hinc videre licet, quantò pluris sit faciendum consilium, quàm robur. qua de re aliàs à nobis satis copiosè dictum est, quanquam hoc loco non tam intelligamus consilium illud, quod in rerum deliberatione nuda versatur, quàm de practica prudentia, quâ rectè quilibet artifex, quod suæ est artis, facit, puta lignarius vel carpentarius in lignorum dolatione aut expolitione prudenter magis quàm robustè versatur: sic nautæ in nauis moderatione, & aurigæ in equorum regimine. Ouidius:

Arte citæ veloçs rates, remoçs; reguntur, *Arte leues currus, &c.*

Cætera quæ sequuntur, longa non egent explicatione. Notandum autem erit in contentione Idomenei & Oilei, quàm celebres eiusmodi conuentus vix dissidijs careant, quod item in Menelao & Antilocho meliùs videbitur: vbi adhuc obseruatione digna Antilochi prudentia, qua patrem retulit. Cùm enim iunior esset Menelao, quem tamē ipse in equestri certamine præuerterat, præmiū illi lubenter cedit: quo facto digniorem se eodem præmio reddidit, adeò vt illud Menelaus recusârit, iuuenis prudentiam admiratus, quæ annos anteuertebat: proinde ne superbus existimaretur, Antilochum præmio non defraudat. Veniet etiam in partem præmiorum Nestor, licet non certârit, quo labore illum senectus eximebat, tantus est illius sapientiæ honor habitus: vbi per occasionem Nestor iuuenilia sua facinora recensebit. Illud etiam erit obseruandum, quod victis etiam præmia fuerunt distributa, sed inferiora illis quæ victoribus donabantur. Illud etiam Epei prætereundum non erit, qui cùm pugil esset præstantissimus, tamen ad bellum cæteris erat deterior. In sagittarum autem certamine, vbi de sortibus Poëta loquitur, videndum erit quod nos suprà lib. 3. de earum vsu annotauimus. Cæterùm sequentia satis erunt Lectori facilia, & nos breuitatem consectari multis de causis cogimur: quàm aliàs, Deo dante, prolixitate non omnino pœnitenda pensabimus.

FINIS LIBRI XXIII. HOM. ILIAD.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὁμήρου Ἰλιάδος.

ΖΕΥΣ κηδεμόνα Ἕκτορος Θέτιν ἀποστέλλει πρὸς Ἀχιλλέα πέμπτῃ, ὅπως ἀποδῷ τὸν Ἕκτορος τῷ Ἡρῳ τὸ σῶμα. Ἶρις δὲ ἀποστέλλεται πρὸς Πρίαμον, ὅπως λύτρα κομίσας Ἀχιλλεῖ, τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς ἀπολάβοι. ὁ δὲ ἀναπεμφθεὶς ὑπὸ Διὸς, κομίζεται τοὺς Ἑλληνικοὺς φύλακας, παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἱκετεύσας αὐτὸν ἀπολαμβάνῃ τὸν υἱὸν καὶ ἀναπομίσας εἰς τὴν πόλιν, θάπτει, καὶ ἐπ' αὐτῷ δεῖπνον ἄγει.

ARGVMENTVM VIGESIMIQVARTI LIBRI *Homeri Iliadis.*

IVPITER curam habēs Hectoris, Thetim ad Achillem mittit, vt reddat Herois corpus: Irim autem ad Priamum, vt redemptionis præmia portans Achilli, cadauer filij recipiat. Hic autem deductus à Mercurio, qui sopiuerat Græcos custodes, accedit ad Achillem, & precans ipsum, accipit filium, & reportans ad ciuitatem, sepelit, & super ipso epulum constituit.

Ἄλλη ὑπόθεσις, ἢ ἐπιγραφή.

Ω, Πρίαμος νέκυν υἱὰ λαβὼν, γέρα δῶκε Ἀχιλλεῖ.

Aliud argumentum: vel inscriptio.

Ω, Priamus mortuum filium recipiens munera dedit Achilli.

Ἄλλη.

Ἕκτορος λύτρα.

Aliud.

Hectoris redemptoria munera.

ΑΥΤΟ δ' ἀγὼν, λαοὶ δ' ἆσαν ἐπὶ νῆας ἕκαστοι
Ἐσκίδναντ' ἰέναι. τοὶ μὲν δόρποιο μέδοντο
Ὕπνου τοῦ γλυκεροῦ παρπήμενοι· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Κλαῖε φίλου ἑτάρου μεμνημένος, οὐδέ μιν ὕπνος
Ἥρει παντοδαμάτωρ, ἀλλ' ἐπρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα,
Πατροκλῆα ποθέων * ἀδροτῆτά τε καὶ μένος ἠΰ·
Ἠδ' ὁπόσα τολύπευσε σὺν αὐτῷ, καὶ πάθεν ἄλγεα,
Ἀνδρῶν τε πολέμους, ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
Τῶν μιμνησκόμενος, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἶβεν,
Ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενος, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ὕπτιος, ἄλλοτε δὲ πρηνής· τότε δ' ὀρθὸς ἀναστὰς
Δινεύεσκε' ἀλύων παρὰ θῖν' ἁλός· οὐδέ μιν Ἠὼς
Φαινομένη λήθεσκεν ὑπουρανίη τε ἅλα τ' ἠιόνας τε·
Ἀλλ' ὅγ' ἐπεὶ ζεύξειεν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,
Ἕλκεσφιν δ' ἕλκεα δήσαιτο δίφρῳ ὄπιθεν·
Τεῖς δ' ἑρύσας περὶ σῆμα Μενοιτιάδαο θοῖο,
Αὖτις ἐνὶ κλισίῃ παύεσκετο, * τὸν δέ τ' ἔασκεν
Ἐν κόνι ἑλκηθμὸν ἀπεχέ μιν, φῶτ' ἐλεαίρων
Καὶ τεθνυῖαν περ· πολὺ δ' αἰγλὴ πάντα κάλυπτε
Χρυσείη, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.
Ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀεικίζεσκε μενεαίνων·
Τὸν δ' ἐλεαίρεσκον μάκαρες θεοὶ εἰσορόωντες,

ΑΡ. ἀνδροτῆτά τε

DIMISSVM est aũt certamen: populi aũt veloces in naues singuli
Dispergebantur vt irent. hi. q. cœnæ curam habebant,
Somnóque dulci vt fruerentur: at Achilles
Flebat, dilecti amici memor, neçs ipsum somnus
Cepit omnia domans: sed vertebatur huc & illuc,
Patrocli requirens vigorem & robur ingens,
Et quod peregerat cum ipso, & passus erat dolores,
Virorumçs bella periculosasçs vndas emensus:
Horum memor teneram lachrymam fundebat:
Aliquando in latera iacens, aliquando autem rursus
Supinus, aliquãdo. a. pronus: interdũ. a. rectus surgẽs
Volutabat sese mœrẽs ad littus maris: neçs ipsum Au-
Apparens latebat supra mareçs littoraçs: (rora
Porrò hic post quã iunxisset sub currib. veloces equos:
Hectorem, vt traheretur, ligabat post currum:
Ter aũt raptans circa sepulchrũ Menœtiade mortui,
Rursus in tentorio quiescebat. illum verò sinebat
In puluere extendens pronum. huius autem Apollo
Omnẽ turpitudinẽ semouit à corpore, virũ miseratus
Etiam mortuum circumçs egide totum operuit
Aurea, vt non ipsum laniaret raptans.
Adeò hic quidẽ Hectorem indignè tractabat furẽs:
Hunc autem miserabantur beati dij inspicientes:

ΔΚλέψαι δ' ὠκυμόροιο ἐΰσκοπον Ἀργεϊφόντεω.
Ἔνθ' ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἐΐδετο, οὐδέ ποθ' Ἥρῃ,
Οὐδὲ Ποσειδάωνι, οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ·
Ἀλλ' ἔχεν ὥς σφιν πρῶτον ἀπήχθετο Ἴλιος ἱρὴ,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαός, Ἀλεξάνδρου σέο εἵνεκ' ἄτης,
ΕΟἳ νείκεσσ' ἀθεμίστια, ὅτε οἱ μέσαυλον ἵκοντο,
Τὴν δ' ἤνησ' ἥ οἱ πόρε μαχλοσύνῃ ἀλεγεινήν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἄρ' ἀθανάτοισι μετηύδα φοῖβος Ἀπόλλων.
ΔΣχέτλιοι ἐστὲ θεοὶ, * δεδαήμονες, ἠ νύ ποθ' ὑμῖν
Ἕκτωρ μηρί' ἔκηε βοῶν αἰγῶν τε τελείων;
Τὸν νῦν οὐκ ἔτλητε πέλειν περ ἐόντα σαώσαι,
Ἠέ τ' ἀλόχῳ ἰδέσθαι, καὶ μητέρι, καὶ τέκεϊ ᾧ,
Καὶ πατέρι Πριάμῳ, λαοῖσί τε, τοί κέ μιν ὦκα
Ἐν πυρὶ κήαιεν καὶ ὀπὶ κτέρεα κτερέισαν·
Ἀλλ' ὀλοῷ Ἀχιλῆϊ θεοὶ βάλεσθ' ἐπαρήγειν,
Ὧ οὔτ' ἂρ Φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὔτε νόημα
Γναμπτὸν ἐνὶ στήθεσσι λέων δ' ὡς ἄγρια οἶδεν,
Ὅς τ' ὀπὶ ἀρ μεγάλη τε βίῃ καὶ ἀγηνόρι θυμῷ
Εἴξας εἶσ' ἐπὶ μῆλα βροτῶν, ἵνα δαῖτα λάβῃσιν·
Ὣς Ἀχιλλεὺς ἔλεον μὲν ἀπώλεσεν, οὐδέ οἱ αἰδὼς
Γίνεται, ἥτ' ἀνδρας μέγα σίνεται, ἠδ' ὀνίνησι.
Μέλλει * γάρ πέ τις καὶ φίλτερον ἄλλον ὀλέσσαι,
Ἢὲ κασίγνητον ὁμογάστριον, ἠὲ καὶ υἱόν.
Ἀλλ' ἤτοι κλαύσας καὶ ὀδυρόμενος μεθέηκε.
Τλητὸν γὰρ μοῖραι θυμὸν θέσαν ἀνθρώποισιν.
Αὐτὰρ ὁγ' Ἕκτορα δῖον, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα,
Ἵππων ἐξάπτων, ὄφρ' σῆμ' ἑτάροιο φίλοιο
Ἑλκύσσῃ· ἀ μὲν οἱ γε καλλιον, ἠδὲ τ' ἄμεινον,
Μὴ ἀνιηθῶ περ ἐόντι νεμεσητῶμεν οἱ ἡμεῖς.
ΕΚωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀφυσσάμενοι μενεαίνων.
Τὸν δ' χολωσαμένη προσέφη λευκώλενος Ἥρη.
Εἴη κεν καὶ τῷ γε τεὸν ἔπος Ἀργυρόπεζα,
Εἰ δὴ ὁμῶς Ἀχιλῆϊ καὶ Ἕκτορι θήσετε τιμήν.
Ἕκτωρ μὲν θνητός τε γυναικός τε θήσατο μαζόν·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς ἐστι θεᾶς γόνος, ἣν ἐγὼ αὐτὴ
Θρέψά τε καὶ ἀτίτηλα, καὶ ἀνδρὶ πόρον παρέκοιτιν
Πηλεῖ, ὃς περὶ κῆρι φίλος γένετ' ἀθανάτοισι·
Πάντες δ' αὐτάασθε θεοὶ γάμῳ· ἐν δὲ σὺ τοῖσι
Δαίνυ, ἔχων φόρμιγγα, κακῶν ἔταρ' αἰεὶ ἀπίστε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Ἥρη μὴ δὴ πάμπαν ἀποσκύδμαινε θεοῖσιν.
Οὐ μὲν γὰρ τιμή γε μί' ἔσεται· ἀλλὰ καὶ Ἕκτωρ
Φίλτατος ἔσκε θεοῖσι βροτῶν οἳ ἐν Ἰλίῳ εἰσίν·
Ὣς γὰρ ἔμοιγ' ἐπεὶ οὔτι φίλων ἠμάρτανε δώρων.
Οὐ γάρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Λοιβῆς τε κνίσης τε. τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.
Ἀλλ' ἤτοι κλέψαι μὲν ἐάσομεν· οὐδέ πη ἐστὶ
Λάθρη Ἀχιλῆος θεράποντ' Ἕκτορα. ἦ γάρ οἱ αἰεὶ
Μήτηρ παρμέμβλωκεν ὁμῶς νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
ΕἀΑλλ' εἴπῃς καλέσασθε θεῶν Θέτιν ἄσσον ἐμεῖο,
Ὄφρά τι οἱ εἴπω πυκινὸν ἔπος, ὥς κεν Ἀχιλλεὺς
Δώρων ἐκ Πριάμοιο λάχῃ, λύσῃ δ' Ἕκτορα λύσιν.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' Ἶρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα.
Μεσσηγὺς δὲ Σάμου τε καὶ Ἴμβρου παιπαλόεσσης
Ἔνθορε μείλανι πόντῳ, * ἐπεσονάχησε δὲ λίμνη.
Ἡ δὲ μολυβδαίνη ἰκέλη ἐς βυσσὸν ὄρουσεν,
Ἥ τε κατ' ἀγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα,

Vt furaretur.a.hortabatur bonũ ſpeculatorẽ Mercur.
Tunc alijs.q.omnib.placuit, nequaquã tamẽ Iunoni,
Neq; Neptuno, neq; cæſijs oculis puellæ: (crum,
Sed ſic affecti erant, vt ipſis primũ odio erat Iliũ ſa-
Et Priamus, & populus, Alexãdri propter damnum,
Qui contẽpſit deas, quando eius ad tugurium iuerãt,
Hancq; laudauit quæ ei præbuit libidinem triſtem.
Sed quando iam ab illo duodecima erat aurora,
Tum inter immortales locutus eſt illuſtris Apollo:
Improbi eſtis dij, noxij, nónne quondam vobis
Hector crura cremauit boũ, caprarumq; integrarum? ‖ ‖.ζηλήμονες,
Hũc iam nõ ſuſtinetis etiã mortuũ exiſtẽtem ſeruare,
Suæq; vxori ad videndum, & matri, & filio ſuo,
Et patri Priamo, populisq; qui ſanè ipſum mox
Igne vrerent, & iuſta exequiarum perſoluerent:
Sed pernicioſo Achilli Dij vultis opitulari,
Cui neq; mens eſt laudabilis, neq; animus
Flexibilis in pectoribus: leo aũt veluti, agreſtia ſapit,
Qui poſtquam magno robori & ſuperbo animo
Paruit, it ad oues hominum vt dapes accipiat:
Sic Achilles miſericordiam.q.perdidit, neq; ei pudor
Eſt, qui viros valdè lædit, atq; iuuat.
Poteſt enim fortè quis & chariorem alium amiſiſſe. ‖ ‖.μὴ
Vel fratrem vterinum, vel etiam filium:
At profectò poſtquam fleuit & luxit, negligit.
Patientem.n.Fata animum indiderunt hominibus,
At hic Hectora diuinum poſtq; charo corde priuauit,
Equis appendens circum ſepulchrum ſocij dilecti
Trahit: non ſanè ei hoc honeſtum, neq; vtile.
Caueat ne forti quamuis exiſtẽti ſuccẽſeamus ei nos:
Inſenſibilem enim terram contumelia afficit furens.
Hunc autem irata allocuta eſt albiulna Iuno:
Eſto & hoc tuum verbum Arcitenens,
Si iam parem Achilli & Hectori tribuitis honorem:
Hector.q.mortalisq; mulierisq; ſuxit mammam:
Cæterùm Achilles eſt deæ proles, quam ego ipſa
Nutriuiq;, & delicatè educaui, & viro dedi vxorem
Peleo, qui in animo charus fuit immortalibus.
Omnes autem interfuiſtis dij nuptijs: interq; tu hos
Epulabaris, geſtãs citharã, ô malorũ ſodalis sẽp ꝑfide,
Hanc autem excipiens allocutus eſt nubicogus Iupiter:
Iuno, ne iam omnino iraſcere dijs:
Non quidem.n.honor idem erit: attamẽ etiam Hector
Dilectiſſimus erat dijs inter homines qui in Ilio ſunt.
Sic.n.mihi qdem: nam nunq; chara prætermiſit dona.
Non enim vnquã ara caruit conuiuio æquali,
Libamine neq; nidore q;: hũc.n.ſortiti ſumus honorẽ nos.
Sed certè furari.q.omittamus, neq; vllo modo licet
Clam Achille audacem Hectora: profectò.n.ei ſemper
Mater adeſt ſimul noctesq; & dies.
Sed ſi quis vocet deorum Thetim prope me,
Vt aliquod ei dicam prudens verbum, vt Achilles
Dona à Priamo accipiat, atq; Hectora reddat.
Sic dixit: mota eſt verò Iris turbinipes nũciatura.
Inter autem Samumq; & Imbrum aſperam
Inſilijt nigro ponto, ingemuitq; ſtagnum. (lapſa eſt, ‖ ‖.ἐπισεύα-
Ipſa aũt glandula plumbea ſimilis in profundum de- χησε
Quæ in agreſtis bouis cornu poſita,

Ἔρχεο ὠμηστῆσιν ἐπ' ἰχθύσι κῆρα φέρουσα·
Εὗρε δ' ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ θέτιν, ἀμφὶ δὲ τ' ἄλλαι
Εἵαθ' ὁμηγερέες ἅλιαι θεαί· ἡ δ' ἐνὶ μέσσῃς
Κλαῖε μόρον ἧς παιδὸς ἀμύμονος, ὅς οἱ ἔμελλε
Φθίσεσθ' ἐν Τροίῃ ἐριβώλακι τηλόθι πάτρης.
Ἀγχοῦ δ' ἰσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἶρις,
Ὄρσο θέτι, κάλεϊ Ζεύς ἄφθιτα μήδεα εἰδώς.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ θέτις ἀργυρόπεζα,
Τίπτέ με κεῖνος ἄνωγε μέγας θεός; αἰδέομαι γὰρ
Μίσγεσθ' ἀθανάτοισιν, ἔχω δ' ἄχε' ἄκεα θυμῷ·
Εἶμι μὲν οὖν δὴ ἅλιον ἔπος ἔσται ὅ, τι κεν εἴπῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσασα, κάλυμμ' ἕλε δῖα θεάων
Κυάνεον, τοῦ δ' οὔτι μελαίντερον ἕσσετο ἕσθος·
Βῆ δ' ἰέναι, πρόθεν ἦγε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις·
Ἡ γεῖτ'· ἀμφὶ δ' ἄρα σφι λιάζετο κῦμα θαλάσσης,
Ἀκτὴν δ' εἰσαναβᾶσαι, ἐς οὐρανὸν αἰχθήτην·
Εὗρον δὲ Κρονίδην εὐρύοπα, περὶ δὲ ἄλλοι ἅπαντες
Εἵαθ' ὁμηγερέες μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες·
Ἡ δ' ἄρα παρ Διὶ πατρὶ καθέζετο, εἶξε δ' Ἀθήνη·
Ἥρη δ' χρύσεον καλὸν δέπας ἐν χερὶ θῆκε,
Καί ῥ' ὀρμὴν ἐπέεσσι. θέτις δ' ὤρεξε ποδώκη.
Τοῖσι δ' μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Ἦλυθες Οὐλυμπόνδε θεὰ θέτι κηδομένη περ,
Πρόφρον ἄλαστον ἔχουσα μετὰ φρεσὶν οἷσι καὶ αὐτός·
Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐρέω τοῦ σ' εἵνεκα δεῦρο κάλεσσα.
Ἐννῆμαρ δὴ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν
Ἕκτορος ἀμφὶ νέκυϊ, καὶ Ἀχιλλῆϊ πτολιπόρθῳ·
Κλέψαι δ' ὠτειώεσσαν εὐκνήμοιν Ἀργείοντιν,
Αὐτὰρ ἐγὼ τόδε κῦδος Ἀχιλλῆϊ* περιτίθημι,
Αἰδῶ καὶ φιλότητα τιεῖ μετόπισθε Φυλάντων.
Ἀλλὰ μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθέ, καὶ ὑμεῖς σῷ ἐπίφρονι
Σκύζεσθαί οἱ εἶπε θεὰς, ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων
Ἀθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένῃσιν
Ἕκτορ' ἔχει σῶσαι νηυσὶ κορωνίσιν, ἀπέλυσεν·
Αἴκε πού πως ἐμέ τε δείσῃ καὶ Ἕκτορα λύσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ Πριάμῳ μεγαλήτορι Ἶριν ἐφήσω,
Λύσασθαι φίλον υἱὸν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Δῶρα δὲ Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰλάῃ.
Ὣς ἔφατ'· ἀπὸ δὲ θεὰ θέτις ἀργυρόπεζα·
Βῆ ῥ' κατ' Οὐλύμποιο καρήνων αἰζησασα.
Ἷξεν δ' ἐς κλισίην ἧς υἱέος, ἐν δ' ἄρα τὸν γε
Εὗρ' ἀδινὰ στενάχοντα· φίλοι δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑτᾶροι
Ἐσσυμένως ἐπένοντο, καὶ ἐντυνόντο ἄεσσον·
Τοῖσι δ' ὄις λάσιος μέγας ἐν κλισίῃ ἱέρευτο.
Ἡ ῥ' μάλ' ἄγχ' αὐτοῖο καθέζετο πότνια μήτηρ,
Χερσί τε μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τέκνον ἐμὸν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἄχεσθαι
Σὴν ἔδεται κραδίην, μεμνημένος* οὔτε τι σίτου,
Οὔτ' εὐνῆς; ἀγαθὸν γυναικί περ ἐν φιλότητι
Μίσγεσθ'. ἃ γάρ μοι δηρὸν βέη, ἀλλά τοι ἤδη
Ἄγχι παρέστηκεν θανατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Ἀλλ' ἐμέθεν ξυνίες ὦκα· Διὸς δέ τοι ἄγγελος εἰμι,
Σκύζεσθαί σοι φησὶ θεὸς, ἐπὶ δ' ἔσσεται ἄλλους
Ἀθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένῃσιν
Ἕκτορ' ἔχεις σῶσαι νηυσὶ κορωνίσιν, ἀπέλυσας.
Ἀλλ' ἄγε δὴ λῦσον, νεκροῖο δὲ δέξαι ἄποινα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Τῇδ' εἴη ὃς ἄποινα φέροι, γε νεκρὸν* ἄγοιτο,
Εἰ δὴ

Descendit crudiuoris piscibus mortem ferens.
Inuenit autem in specu cauâ Thetim, circumq; aliæ
Sedebant frequẽtes marinæ deæ: hæc autem in medijs
Flebat fatum sui filij eximij, qui ei debebat
Perire in Troia fœcunda, longè à patria.
Propè verò stans, allocuta est pedibus velox Iris:
Surge Thetis, vocat te Iupiter ĩcorrupta cõsilia sciẽs:
Huic autem respondit deinde dea Thetis argentipes:
Cúrnam me illi iubet venire magnus Deus? vereor.a.
Misceri ĩmortalib.habeo.a. dolores ĩnumeros animo,
Ibo quidem, neq; vanum verbũ erit quodcunq; dixe-
Sic fata, velum accepit diua dearum (rit.
Nigrum.hoc aũt nullum nigrius erat vestimentum.
Perrexit autem ire: antè verò ventipes velox Iris
Ibat, circumq; ipsas dimouebatur vnda maris:
Littus autem ascendentes in cœlum festinarunt:
Inuenerunt autem latè videntem Saturnidem: cir-
cumq; cæteri omnes
Sedebant simul cõgregati beati dij semper existentes.
Hæc aũt apud Iouem patrem sedit, cessitq; Minerua:
Iuno.v.aureum pulchrum poculum in manu posuit,
Et exhilarauit verbis: Thetis.v. reddidit postq; bibit.
Inter hos.a.sermonẽ orsus est pater hominũq; deorũq;,
Venisti ad Olympum dea Thetis mœsta quamuis,
Luctũ intolerabilem habẽs in mentibus, noui & ipse:
Veruntamẽ & sic dicam, cuius de gratia huc vocaui:
Nouem dies iam contentio inter immortales orta est
Hectoris ppter cadauer, & Achillẽ vrbiũ euersorem:
Vt fararetur.a. hortabãtur bonũ speculatorẽ Mercu-
Verùm ego hanc gloriam Achilli defero, (rium,
Reuerentiam & amicitiam tuã deinceps conseruãs.
Cõfestim valdè ad exercitum ito, & filio tuo præcipe,
Irasci ei dic Deos: me autem præcipuè omnium
Immortalium iratum esse, quòd mentibus iracundis
Hectorẽ detinet apud naues curuis puppib.neq; red-
Si quo modo me vereat, Hectoremq; soluat. (didit,
Cæterùm ego Priamo magnanimo Irim mittam,
Vt redimat dilectũ filiũ profectꝰ ad naues Achiuorũ:
Dona autem Achilli ferat, quæ animum recreent.
Sic dixit, neq; renuit dea Thetis argentipes.
Descendit autem ab Olympi cacuminibus properãs,
Peruenitq; ad tentorium sui filij, intus vtiq; hunc
Inuenit abundè suspirãtem. dilecti.a. circũ ipsum so-
Certatim laborabant, & parabant prandium. (cij
Illis verò ouis lanigera magna in tẽtorio mactata est:
Ipsa verò valdè prope ipsum sedit veneranda mater,
Manuq; ipsum demulsit, verbumq; dixit, & compel-
Fili mi quò vsq; flens & dolens (lauit:
Tuum arrodes cor, memor neq; cibi
Neq; cubilis? bonum verò mulieri in amore
Misceri: non enim mihi diu viues, sed tibi iam
Propè adest mors & fatum præpotens.
Sed me intellige ocyus, Iouis enim tibi nuncia sum:
Irasci tibi ait deos: seq; maximè omnium
Immortalium iratum esse: quòd mentibus furibũdis
Hectorem tenes apud naues rostratas, neq; dimisisti.
Sed agè iam dimitte, cadauerisq; accipe præmia.
Hanc.v. excipiens allocutus est leuipes Achilles:
Huc veniat qui dona ferat, & cadauer abducat,

χ. ωεοϊάπω,

χ. οὔτί τε

χ. ἄγοιτο,

Εἰ δὴ θεὸφρονι θυμῷ Ὀλύμπιος αὐτὸς ἀνώγει.
Ὡς οἵγ' ἐν νηῶν ἀγυρῇ μήτηρ τε καὶ υἱὸς
Πολλὰ θεὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον.
Ἶριν δ' ὦτρυνε Κρονίδης ἐς Ἴλιον ἱρὴν,
Βάσκ' ἴθι Ἶρι ταχεῖα, λιποῦσ' ἕδρην Ὀλύμποιο,
Ἄγγελον Πριάμῳ μεγαλήτορι Ἴλιον εἴσω
Λυσαμένῳ φίλον υἱόν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν·
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ,
Οἷον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
Κήρυξ τίς οἱ ἕποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθυίοι
Ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν εὐτροχον, ἦ κε καὶ αὖτις
Νεκρὸν ἄγοι πρὸς νῆας, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς·
Μηδέ τι οἱ θανάτοιο μελέτω φρεσὶ, μηδέ τι πάρος.
Τοῖον γάρ οἱ πομπὸν ὀπάσσομεν Ἀργοφόντῃ,
Ὃς δὴ ἔξοχα ἔσκε ἄγων Ἀχιλῆϊ πελάσσαι.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγῃσιν ἔσω κλισίην Ἀχιλῆος,
Οὔτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπί τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
Οὔτε γὰρ ἔκφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
Ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἱκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός.
Ὡς ἔφατ'. ὦρτο δὲ Ἶρις ἀελλόπος, ἀγγελέουσα·
Ἦλθε δ' ἐς Πριάμοιο· κίχεν δ' ἐνοπήν τε γόον τε·
Παῖδες μὲν πατέρ' ἀμφὶ καθήμενοι εἴνοδον αὐλῆς,
Δάκρυσιν εἵματ' ἔφυρον· ὁ δ' ἐν μέσσοισι γεραιὸς
Ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος, ἀμφὶ δὲ πολλὴ
Κόπρος ἔην κεφαλῇ τε καὶ αὐχένι φιν γέροντος,
Τὴν ῥα κυλινδόμενος κατεμήσατο χερσὶν ἑῇσι·
Θυγατέρες δ' ἀνὰ δώματ' ἰὴ νυοὶ ὠδύροντο,
Τῶν μιμνησκόμεναι οἱ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
Χερσὶν ὕπ' Ἀργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες.
Στῆ δ' παρὰ Πρίαμον διὸς ἄγγελος, ἦδ' ἀπὸ μύθου,
Τύπτον φθεγξαμένη (τὸ δὲ τρόμος ἔλλαβε γυῖα)
Θάρσει Δαρδανίδη Πρίαμε φρεσὶ, μηδέ τι πάρδε.
Οὐ μὲν γάρ τοι ἐγὼ κακὸν ὀσσομένη τόδ' ἱκάνω,
Ἀλλ' ἀγαθὰ φρονέουσα. διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
Ὅς σεῦ ἀΐδυμον ἐὸν μέγα κήδεται ἠδ' ἐλεαίρει·
Λύσασθαί σ' ἐκέλευσε Κρονίων Ἕκτορα δῖον,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ,
Οἷον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
Κήρυξ τίς τοι ἕποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθυίοι
Ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν εὐτροχον, ἦ κε καὶ αὖτις
Νεκρὸν ἄγοι πρὸς ἄστυ τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς·
Μηδέ τι τοι θανάτοιο μελέτω φρεσὶ, μηδέ τι πάρδε.
Τοῖόν γάρ τοι πομπὸν ἅμ' ἕψεσθαι Ἀργοφόντην,
Ὅς σ' ἄξει ἕως κεν ἄγων Ἀχιλῆϊ πελάσσῃ·
Αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγῃσιν ἔσω κλισίην Ἀχιλῆος,
Οὔτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπί τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
Οὔτε γὰρ ἔκφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
Ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἱκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός.
Ἦ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἶρις·
Αὐτὰρ ὅγ' υἷας ἄμαξαν εὐτροχον ἡμιόνειον
Ὀπάλλειν κέλετο, πεῖραρ τ' ἦ δῆσαι ἐπ' αὐτῇ·
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Κέδρινον, ὑψόροφον, ὃς γλυφέα πολλὰ κεγάδησε,
Ἐς δ' ἄλοχον Ἑκάβην ἐκαλέσσατο, φώνησέν τε,
Δαιμονίη, δόθεν μοι Ὀλύμπιος ἄγγελος ἦλθε
Λύσασθαι φίλον υἱὸν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Δῶρα δ' Ἀχιλλῆϊ φερέμεν τά κε θυμὸν ἰήνῃ
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, τί τοι φρεσὶν εἶδος ἔνεικαι;

Si quidem volenti animo Olympius ipse iussit.
Sic hi in nauium congregatione materq; & filius
Multa inter se verba velocia dicebant.
Irim verò impulit Saturnides ad Ilium sacrum:
Vade agè Iri velox, linquens sedem Olympi,
Nuncia Priamo magnanimo Ilium intra,
Vt redimat charum filium iens ad naues Achiuorũ:
Donaq; Achilli ferat quæ animum recreent,
Solus neq; quis alius vnà Troianorum eat vir:
Præco aliquis eum sequatur senior, qui dirigat ϗ. κ' ἰθυίοι
Mulos & currum volubilem, atq; rursus (les:
Cadauer reducat ad vrbẽ, quod interfecit diuꝰ Achil
Non autem ei mors curæ sit mentibus, neq; terror:
Ipsum enim ei ducem viæ dabimus Mercurium,
Qui ducet donec ducendo Achilli appropinquet.
At postquam duxerit intra tentorium Achillis,
Neq; ipse interficiet, aliosq; omnes prohibebit.
Non enim est insipiens, neque inconsideratus, neque scelestus:
Sed valdè accuratè supplici parcet viro.
Sic dixit: ruitq; Iris turbinipes nunciatura.
Venit.a. ad Priami ædes, reperitq; clamorẽq; luctũq;
Filij quidem patrem circumsedentes in aula,
Lacrymis vestes rigabant, ipse verò in medijs senex
Obuolutim toga tectus: circumq; multæ
Sordes erant caputq; & ceruicem huius senis,
Quas volutans superiecerat manibus suis.
Filiæ verò per ædes & nurus lamentabantur,
Illorum reminiscentes, qui tum multi & strenui
Manibus sub Argiuorum iacebant vita priuati.
Stetit.a. apud Priamum Iouis nuncia, & allocuta est,
Paucis dicens (huius enim tremor occupabat artus)
Cõfide Dardanide Priame mẽtibus, neq; formida:
Non enim tibi ego malum nunciatura huc venio,
Sed bona cogitans: Ioui autem tibi nuncia adsum,
Qui tuî pcul existẽs magnã curã habet & miseretur.
Redimere te iussit Olympius Hectora diuum:
Dona autem Achilli ferre quæ animum exhilarent,
Solum, neq; aliquis simul Troianorum eat vir:
Præco aliquis te sequatur senior qui regat
Mulos & currum volubilem, atque (les:
Mortuũ reducat ad vrbẽ, quẽ interfecit diuus Achil-
Neq; tibi mors curæ sit mentibus, neq; metus.
Talis enim te dux viæ comitabitur Mercurius,
Qui te ducet, quousq; ducendo Achilli appropinquet.
At postquàm duxerit intra tentorium Achillis,
Neq; interficiet, atq; alios omnes inhibebit.
Neq; enim est demẽs, neq; inconsideratus, neq; impius,
Sed valdè studiosè supplici parcet viro.
Hæc quidem sic fata abijt pedibus velox Iris:
At hic filios currum aptè se voluentem mulorum
Apparare iubet: alueumq; ligare in ipso:
Ipse autem in thalamum descendit odoratum,
Cedrinũ, excelsum, qui visu digna multa cõtinebat,
Intrò.a. vxorem Hecubam vocauit, dixitq;:
Infelix, à Ioue mihi Olympius nuncius venit,
Vt liberem charũ filiũ profectus ad naues Achiuorũ:
Donaq; Achilli feram, quæ animum oblectent.
Sed agè mihi hoc dic, quid tibi in mẽtib. videtur esse?

Αἰνῶς γάρ μ' αὐτὸς γε μενεδηϊὸς καὶ θυμὸς ἀνώγει,
Κεῖσ' ἰέναι, ὅππῃ νῆας ἔσω πρατὶ δύρσι Ἀχαιῶν.
Ὣς φάρ' ἀνώκυσεν γυνή, ἐπὶ δ' ἀμείβετο μύθῳ,
ἰΩ μοι, πῇ δή τοι Φρενὶ οἴχονθ' ἥς τὸ πάρος περ
Ἔκλεε' ἐπ' ἀνθρώπους ξείνους ἠδ' οἷσιν ἀνάσσῃς;
Πῶς ἐθέλῃς ὅππῃ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
Ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμὸς ὃς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
Υἱέας ἐξενάριξεν; σιδήρεον νύ τοι ἦτορ.
Εἰ γάρ σ' αἱρήσει καὶ ἐσόψεται ὀφθαλμοῖσιν
Ὠμηστὴς καὶ ἄπιστος· ἀνὴρ ὅδε, οὐ σ' ἐλεήσει,
Οὐδέ τι σ' αἰδήσεται. νῦν ἴ κλαίωμεν ἄνδυθεν
Ἥμενοι ἐν μεγάρῳ· τῷ δ' ὥς ποθι Μοῖρα κραταιὴ
Γνωμεύῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκεν αὐτή,
Ἀργίποδας κύνας ὠμοφάγους ἔσαι ἑῶν ἀπάνευθε γονήων,
Ἀνδρὶ παρὲξ κεφαλῇ, τῷ ἐγὼ μέσον ἦπαρ ἔχοιμι
Ἐσθέμεναι· τῷ κέν οἱ ἐπήσια ἔργα γένοιτο
κ. ἔπ κακ. Παιδὸς ἐμοῦ· ἐπεὶ * οὔ ἑ κακιζόμενόν γε κατέκτα,
Ἀλλὰ πρὸ Τρώων καὶ Τρωϊάδων βαθυκόλπων
Ἐστότ', οὔτε φόβου μεμνημένον οὔτ' ἀλεωρῆς.
Τὼ δ' αὖτε προπέφνε γέρων Πελάμων θεοειδὴς,
Μή μ' ἐθέλοντ' ἰέναι κατερύκανε, μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλου· οὐδέ με πείσῃς.
Εἰ μὲν γάρ τις μ' ἄλλος ὀπιχθονίων ἐκέλοιτο,
κ. Οἵοι Ἠ * οἱ μαῦτίες εἰσὶ, θυοσκόοι, ἠὲ ἱερῆες,
Ψευδήλεές κεν φαῖμεν, καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον·
Νῦν δ' αὐτὸς γὰρ ἄκουσα θεᾶς καὶ ἐσέδρακον αὐτῷ,
κ. ἀλίη ὁδὸς ἔσ'. Εἶμι, καὶ ἀντίος * ἄλιον ἔπεσ· ἔσται δέ μοι αἶσα
Τεθνάμεναι παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Βέλομαι· αὐτίκα γάρ με καλακλείουσιν Ἀχιλλεύς,
Ἀγκὰς ἑλόντ' ἐμὸν υἱόν, ἐπιλὺ γόσ ἐξ ἔρον εἵλῃ.
Ἦ, καὶ φωριαμῶν ἀπεθήμαλε καλὰ ἀνέῳγε.
Ἔνθεν δωδεκάδα μὲν πέπλους ἔξελε πέπλους,
Δώδεκα δ' ἀπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλὰ, τόσσους δ' ἅπτε τοῖσι χιτῶνας.
Χρυσὸν δὲ ζήσας ἔφερεν δέκα πάλτα τάλαντα·
Ἐκ δὲ δύ' αἰθωνας τρίποδας, πίσυρας δὲ λέβητας,
Ἐκ δὲ δέπας πρέπαλλεν, ὃ οἱ Θρῆκες πόρον ἀνδρες
κ. Ἐξείλω δ' * Ἐξείλω ἐλθόν τι, μέγα κτέρας· ἐδέ νυ τὸ περ
Φείσατ' ἐνὶ μεγάροις ὁ γέρων· πρὶν δ' ἤθελε θυμῷ
Λύσασθαι φίλον υἱόν· ὃ δὲ Τρῶας μὲν ἄπαντας
Αἰθέσθη ἀπέρυκε, ἔπεσσ' αἰσχροῖσιν ἐνίσσων,
Ἔρρετε λωβητῆρες, ἐλεγχέες· οὔ νυ καὶ ὑμῖν
Οἶκοι σῖτος ἔνεστι, ὅτι μ' ἤλθετε κηδήσοντες;
Ἦ οὐνεθ' ὅτι μοι Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκε,
Παῖδ' ὀλέσαι τ' ἄφαρ τε καὶ ἀπτὴρ γώσεσθε καὶ ὔμμες.
Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε
Κείνου τεθνηῶτος ἐναιρέμεν· αὐτὰρ ἔγωγε,
Πρὶν ἀλαπαζομένην τε πόλιν καὶ περαϊζομένην τε
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδέειν, βαίην δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ἦ, καὶ σκηπανίῳ δίεπ' ἀνέρας· οἱ δ' ἴσαν ἔξω,
Σπερχομένοιο γέροντος. ὁ δ' υἱάσιν οἷσιν ὁμόκλα
Νέκτορος, Ἔλασόν τε, Πάρην τ', Ἀγάθωνά τε δῖον,
Πάμμονά τ', Ἀντιφόνου τε, Βολίου ἀγαθόν τε Πολίτην,
Δηΐφοβόν τε, καὶ Ἵππόθοον, ἠδὲ δῖον Ἀγαυόν·
Ἐννέα τοὺς ὁ γεραιὸς ὁμοκλήσας ἐκέλευε,
Σπεύδετέ μοι κακὰ τέκνα καὶ ἠφόνες· αἴθ' ἅμα πάντες
Ἕκτορος ὠφέλετ' αὐτὶ ἰῆς ἐπὶ νηυσὶ πεφάσθαι.
Ὤμοι ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους

Valdè enim me ipsum quidẽ robur, & animus iubet
Illuc ire ad naues in exercitum latum Achiuorum.
Sic dixit: Lamẽtabat̃ .a. mulier, & respõdit verbo,
Hei mihi, quò iam tibi prudẽtia abijt, qua ante quidẽ
Clarebas inter homines hospites, & quibus imperas?
Quomodo vis in naues Achiuorum ire solus
Viri in conspectum, qui tibi multos ý & fortes
Filios interfecit? ferreum sanè tibi cor.
Si enim te capiet & inspiciet oculis
Crudelis & infidus vir iste, non te miserabitur,
Neq; te reuerebitur: nunc autem ploremus seorsum
Sedentes in regia: huic autem sic olim Parca potens
Nascenti neuit in lino, quando eum peperi ipsa,
Velocipedes canes vt satiaret suis procul à parentib.
Virũ apud violẽtũ: cuius ego mediũ hepar vtinã posse
Comedere inhærens, tunc repensa opera fierent
Pro filio meo, quia non ipsum mala agentem occidit:
Sed pro Troianis & Troiadibus amplissimis
Stantem, neq; timoris memorem, neq; fugæ.
Hãc .a. rursus allocutus est senex Priamus diuinus:
Ne me volentem ire retine, neq; mihi ipsa
Auis in ædibus mala sis, neq; mihi persuadebis.
Siquidem aliquis alius terrestrium iuberet
Seu qui vates sunt aruspices, vel sacerdotes,
Mendacium .q. dicemus & abalienaremur magis:
Nunc aũt, ipse enim audiui deam & inspexi coràm,
Vado, & non vanus sermo erit: si autem mihi fatum
Mori apud naues Achiuorum ære tunicatorum,
Volo, mox enim me interficiet Achilles. (*exemero.*
Vlnis complectentẽ meũ filiũ postquã luct⁹ desideriũ
Dixit, & scriniorum opercula pulchra reserauit:
Hinc duodecim quidem perpulchros exemit peplos,
Duodecim etiam simplices chlænas: totidẽq; tapetas,
Totidemq; pallia pulchra: totidem adhæc tunicas:
Auri autem ponderans tulit decem integra talẽta,
Extulitq; duos fulgentes tripodes, quatuorq; lebetes:
Extulitq; poculũ ppulchrũ q. d. ei Thraces dederũt viri
In legationẽ profecto, magnum donum: neq; certè illi
Pepercit in ædibus senex: apprimè .n. cupiebat animo
Redimere dilectũ filiũ: hic aũt Troianos quidẽ omnes
Ab porticu prohibuit, verbis cõtumeliosis increpãs:
Abite perditi, flagitiosi, nónne & vobis
Domi inest luctus? quid me venistis curaturi?
An parui pẽditis q mihi Saturnides Iupiter dolores de
Filiũ, vt perderẽ optimũ? sed cognoscetis & vos. (dit,
Faciliores enim magis Achiuis iam eritis
Illo mortuo ad capiendum. ast equidem
Antequam depopulatam vrbem euersamq;
Oculis videam, descendero domum Plutonis intrà.
Dixit, et sceptro insequebatur viros: hi aũt exibãt
Vrgente sene: isq; filios suos minaciter appellabat
Obiurgans Helenumq;, Parimq;, Agathonemq; diuũ,
Pammonemq;, Antiphonumq;, in belloq; fortẽ Politẽ,
Deiphobumq;, & Hippothoum, & diuum Agauum:
Nouem his senex vociferans imperabat:
Festinate mihi mali filij infames. vtinam simul
omnes
Pro Hectore debuissetis velocib. in nauib. occubuisse,
Heu me miserum: quoniam genui filios optimos

Τροίῃ

Τροίη ἐν εὐρείη, τῶν οὔτινα φημὶ λελεῖφθαι·
Νέστορά τ' ἀντίθεον, καὶ Τρῶΐλον ἱππιοχάρμην,
Ἕκτορά θ' ὃς θεὸς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, οὐδ' ἐφάνη
Ἀνδρὸς γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο.
Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
Ψευσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐλίφων δημοβόροι ἁρπακτῆρες.
Οὐκ ἂν δή μοι ἅμαξαν ἐφοπλίσαιτε τάχιστα,
Ταῦτά τε πάντ' ἐπιθεῖτε, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο;
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πατρὸς ὑποδδείσαντες ὀμοκλήν,
Ἐκ μὲν ἅμαξαν ἄρτιον εὐτροχον ἡμιονείην,
Καλήν, πρωτοπαγῆ, πείραθε δῆσαν ἐπ' αὐτῇ,
Καὶ δ' ἀπὸ παξαλόφιν ζυγὸν ἤρεον ἡμιόνφιν,
Πύξινον, ὀμφαλόεν τ', ἐὺ οἰήκεσιν ἀρηρός.
Ἐκ δ' ἔφερον ζυγόδεσμον ἅμα ζυγῷ ἐννεάπηχυ,
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκαν ἐϋξέστῳ ἐπὶ ῥυμῷ,
Πέζῃ ἐπὶ πρώτῃ, ἐπὶ δ' ἤνεμον ἔστορε βαλλόν·
Τρεῖς δ' ἐπάτερθεν ἔδησαν ἐπ' ὀμφαλόν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἐξείης κατέδησαν, ὑπὸ γλωχῖνα δ' ἔγναμψαν·
Ἐκ θαλάμου δ' ἄγον φέροντες ἐϋξέστου ἐπ' ἀπλοΐης,
Νήεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα.
Ζεύξαν δ' ἡμιόνους κεραοὺς ὑψαυχένας ἐντεσιεργούς,
Τοὺς ῥά ποτε Πριάμῳ Μυσοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Ἵππους δ' ἡνιόχευε γέρων Πριάμῳ ὑπάγων ζυγόν, οὓς ὁ γεραιὸς
Αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλεν ἐϋξέστῳ ἐπὶ φάτνῃ·
Τὼ μὲν ζυγώθησαν ὑπὸ δμῳῇσιν ὑψηλοῖσι
Κῆρυξ τε Πριάμοιο, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες.
Ἄγχιμολον δὲ σφ' ἦλθε κάδην τεθνηότι θυμῷ
Οἶνον ἔχων ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῇφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην·
Στῆ δ' ἵππων προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε,

Τῇπάτερ Διὶ πατρὶ καὶ *δύχεο οἶκαδ' ἰόντε
Ἄψ· οὐκ ὀλοφυδνόων ἀνδρῶν. ἐπεὶ ἦ ῥά σέ γε θυμὸς
Οὐρανίδῃ ἐπὶ νῆας, ἐμεῖο μὲν οὐκ ἐθελήσας.
Ἀλλ' *δύχε σύγ' ἔπειτα κελαινεφέϊ Κρονίωνι
Ἰδαίῳ, ὅθεν Τροίῃ τε πᾶσιν τ' ὀρόασας·
Αἴτη δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τέ οἱ αὐτῷ
Φίλτατός ἐστι οἰωνῶν, καὶ δύναται μέγιστον,
Δεξιόν· ὄφρά μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴῃς Δαναῶν ταχυπώλων.
Εἰ δέ τοι αὐτῷ δῶσι ἑὸν ἄγγελον εὐρύοπα Ζεύς,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σ' ἔπειτα ἐποτρύνοιμι κελεύων
Νῆας ἐπ' Ἀργείων ἰέναι μάλα περ μεμαῶτα.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής,
Ὦ γύναι, ἦ μάν τοι τόδ' ἐφίεμαι ἀπτῆσθαι·
Ἐσθλὸν γὰρ Διὸς χεῖρας ἀνασχέμεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφίπολον ταμίην ὦρσεν ὀγειραίους
Χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκήρατον. ἡ δὲ παρέστη
Χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα.
Νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο παιδὸς ἀλόχοιο·
Εὔχετ' ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ, λεῖβε δ' οἶνον,
Οὐρανὸν εἰσανιδὼν, καὶ φωνήσας ἔπος ηὔδα,

Ζεῦ πάτερ Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δός μ' ἐς Ἀχιλλῆος φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν·
Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅστε σοι αὐτῷ
Φίλτατός ἐστι οἰωνῶν, καὶ δύναται μέγιστον,
Δεξιόν· ὄφρά μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων.

Τὸν δ' ἐπαμείβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής,
Ὦ γύναι, ἦ μάν τοι τόδ' ἐφιεμένῃ ἀπιθήσω·
Ἐσθλὸν γὰρ Διὸς χεῖρας ἀνασχέμεν, αἴκ' ἐλεήσῃ·
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφίπολον ταμίην ὦρσεν ὀγειραίους
Χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκήρατον. ἡ δὲ παρέστη
Χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα.
Νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο παιδὸς ἀλόχοιο·
Εὔχετ' ἔπειτα στὰς μέσῳ ἕρκεϊ, λεῖβε δ' οἶνον,
Οὐρανὸν εἰσανιδὼν, καὶ φωνήσας ἔπος ηὔδα,

Ζεῦ πάτερ Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
Δός μ' ἐς Ἀχιλλῆος φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν·
Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅστε σοι αὐτῷ
Φίλτατός ἐστι οἰωνῶν, καὶ δύναται μέγιστον,
Δεξιόν· ὄφρά μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴῃς Δαναῶν ταχυπώλων.

Troia in lata, quorum nullum puto reliquum esse,
Nestoraq́; pulchrum & Troilum equis pugnantem
Hectoraq́;, qui deus erat inter viros, neq; videbatur
Viri mortalis filius esse, sed Dei.
Hos quidē perdidit Mars: hi.v. culpādi oēs supersunt
Mendaces, saltatoresq́; choreis optimi,
Agnorum & hœdorum publici raptores.
An ne tādem mihi currum apparaueritis celerrimè, χ. ἐφοπλίσαιτε
Hæcq́; omnia imponetis vt perficiam iter?
Sic dixit: hi verò patris timentes minas,
Currum.q. extulerunt bene rotatum, mulis actum,
Pulchrū, nuper compactum: arcamq́; ligarūt in ipso: χ. ἅρμα τε παγήν,
Atq; à paxillo iugum abstulerunt mulinum,
Buxinum, vmbilicosumq́; benè clauis aptatum: χ. ὀμφαλόεν, δύ,
Extulerūtq́; lorū temonis simul cū iugo nouē cubito- χ. ἐννεάπηχυ,
Et hoc benè deposuerunt perpolito in temone (rū:
Parte in prima: atq; annulum passillo iniecerunt:
Ter.v. vtrinq; ligarunt ad vmbilicum: at posteà
Ordine alligarunt, subq́; angulum flexerunt:
E cubiculo autem ferentes pulchrum ad vehiculum
Accumularunt pro Hectoreo capite infinita dona:
Iunxerunt autem mulos validungulos subiugales, χ. ἐντεσιεργούς,
Quos quōdam Priamo Mysij dederāt splēdida dona:
Equos autem Priamo duxerunt sub iugū, quos senex
Ipse habens nutriebat polito in præsepio: χ. ἐϋξέστῃ
Hi quidem iungebantur in ædibus altis
Præco & Priamus prudētia mentib. cōsilia habentes:
Prope autem ipsos accessit Hecuba afflicto animo,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aureo in poculo, vt libantes abirent.
Stetit autem ante equos, verbumq́; dixit & compellauit:
Cape, liba Ioui patri, & precare vt domum redeas χ. δύχεο
Postliminiò ab inimicis viris, quoniam te animus
Impellit ad naues, me quidem non volente,
Sed supplicatu nigrarum nubium coactori Saturnio χ. δύχεο
Ideo, qui Troiam per totam conspicitur:
Pete autem alitem velocem nuncium (qui ipsi
Gratissimus inter alites, & cuius robur est maximū)
Dextrum, vt eum ipse oculis percipiens
Hoc fretus ad naues eas Danaorum equitum:
Si autem tibi non dabit suū nunciū late sonās Iupiter,
Non equidem te tum impellens iuberem
Naues ad Argiuorum ire, valdè licet cupidum.
Hanc.v. excipiēs allocutus est Priamus diuiformis:
O vxor, non quidem tibi hoc præcipienti negabo.
Bonum enim Ioui man⁹ eleuare, si fortè miserebitur.
Dixit, & ancillam penus custodem iussit senex
Manibus aquam infundere puram: hæc.a. astitit
Peluim ancilla gutturniumq́; simul manibus tenens:
Lotus verò, poculum accepit suæ vxoris,
Precatus est postea stās in medio atrio, libauitq́; vinū
Cœlum inspiciens, & vociferans verbum locutus est:
Iupiter pater, ex Ida imperās, glorioſissime, maxime,
Da me ad Achillis gratū venire & miseratiōe dignū:
Mitte autem alitem velocem nuncium, qui tibi ipsi
Dilectissimus ĩter alites, cuius fortitudo est maxima,
Dextrum, vt eum ipse oculis percipiens,
Hoc fretus in naues eam Danaorum equitum.

Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς.
Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν.
Μόρφνον, θηρητῆρ', ὃν δὴ Περκνὸν καλέουσιν.
Ὅσση δ' ὑψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται
Ἀνέρος ἀφνειοῖο εὐκληῒς ἀρηρυῖα·
Τόσσ' ἄρα τοῦ ἑκάτερθεν ἔσαν πτερά. εἶσαν δὲ σφιν
χε. δι' ἄς Δεξιὸς αἴξας * ὑπὲρ ἄστεος. οἱ δ' ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσι κατὰ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Σπερχόμενος δ' ὁ γέρων ξεστὸν ἐπεβήσετο δίφρον.
Ἐκ δ' ἔλασε προθύροιο καὶ αὐθαύλοιο θύρετρα.
Πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἕλκον τετράκυκλον ἀπήνην,
Τὰς δ' ἄρα κηρύκειος ἔλαυνε δαΐφρων Ἰδαῖος·
Ἵππω δ', τοὺς ὁ γέρων ἐφέπων μάστιγι κέλευε
Κρατερὰ λίμνωι καὶ ἄσυ. φίλοι δ' ἅμα τὼ γε ἕποντο,
Πολλ' ὀλοφυρόμενοι, ὡσεὶ θανατόνδε κιόντα.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο,
Οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι ποτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο,
χε. ξη. Ν', ἐς πεδ. Παῖδες δ' ἀμβροσίοιτιν ἅμα κρατὶ καὶ ὤμοις ἀΐσσω,
Εἰς πεδίον προφανόντε. ἰδὼν δ' ἐλέησε γέροντα,
Αἶψα δ' ἄρ' Ἑρμείαν υἱὸν φίλον αὐτίον ηὔδα.
Ἑρμεία (σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν
Ἀνδρὶ ἑταιρίσσαι, καί τ' ἔκλυες ᾧ κ' ἐθέλῃσθα)
Βάσκ' ἴθι καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ὡς ἄγχιστ', ὡς μή τ' ἄρ τις ἴδῃ μήτ' ἄρτε νοήσῃ
Τῶν ἄλλων Δαναῶν πρὶν Πηλείωνά δ' ἱκέσθαι.
Ὣς ἔφατ'. ἀδδ' ἀπίθησε διάκτορος Ἀργεϊφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο·
Εἵλετο δ' ἣ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μὲν χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργεϊφόντης·
Αἶψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκανε.
Βῆ δ' ἰέναι κούρῳ ἀϊσσητῆρι ἐοικώς,
Πρῶτον ὑπωπήτῃ, τέρπρ' ἀνέρες ἡβήσωσι,
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα πάρεξ Ἴλοιο ἔλασσαν,
Στῆσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίοιεν
Ἐν ποταμῷ· δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ νύφας ἦλυθε γοῆναν·
Τὸν δ' ἐξ ἀγχιμόλοιο ἰδὼν ἐφράσατο κῆρυξ
Ἑρμείαν, ποτὶ δ' Πρίαμον φάτο, φώνησέ τε,
Φράζεο Δαρδανίδη, φράδεο νόῳ ἔργα τέτυκται·
Ἀνδρ' ὁρόω, τάχα δ' ἅμμε διαρραίσεσθον ὀΐω.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φεύγωμεν ἐφ' ἵππων· ἦ μὲν ἔπειτα
Γουνῶν ἁψάμενοι λιτανεύσομεν, αἴκ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο. σὺν δ' ἄρα γέροντι νόος κάτω, δείδιε δ' αἰνῶς·
Ὀρθαὶ δ' τρίχες ἔστασαν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.
Στῆ δ' ταφὼν· αὐτὰρ δ' Ἑρμῆς ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Χεῖρα γέροντος ἕλων, ἐξείρετο καὶ προσέειπε,
Πῆ πάτερ ὣδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύεις
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, ὅτε θ' εὕδουσι βροτοὶ ἄλλοι;
Οὐδὲ σύ γ' ἔδδεισας μενεαίνεα πνείοντας Ἀχαιοὺς,
Οἵ τοι δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι ἐγγὺς ἔασιν;
Τῶν εἴ κέν σε ἴδοιτο θοὸν διὰ νύκτα μέλαιναν
Τοσσάδ' ὀνείατ' ἄγοντα, τίς οὐ δήπειτα νοήσει;
Οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσὶ, γέρων δέ τι οὔτε ποθέσκει,
χε. ἀπαμύ- νεσθ. Ἀνδρὸ * ἀπαμυνέμεναι ὅτε τις θοώτερος χαλεπήνῃ·
χε. ἠδέκων Ἀλλ' ἐγώ σε δόλῳ σόν ῥέξω κακὸν, * ἄλλα κεν ἄλλον
Σεῦ ἀπαλεξήσαιμι· φίλῳ δέ σε πατρὶ ἐΐσκω.

Sic dixit precans: hũc.a. audiuit cõsiliarius Iupiter:
Ilicò.a. aquilam misit perfectissimam volucrum,
Nigram, venaticam, quam & Percnon vocant:
Quanta.a. alti ianua cubiculi est
Viri diuitis, bene serata affabrè aptata:
Tantæ huius vtringz erant alæ. visaq; est ipsis
Dextera ruens supra vrbem: hi.a. videntes
Lætati sunt, & omnib. in præcordijs animo gauis' est.
Festinans.a. senex politum conscendit currum,
Exegitq; vestibulo & porticu valdè reboante:
Ante quidem muli trahebãt quatuor rotarũ currũ,
Quas Idæus agebat peritus: sed ponè
Equi, quos senex regens flagello vrgebat
Statim per vrbem: amici.a. simul omnes sequebãtur,
Multum lugentes, tanquam ad mortem euntem.
Illi.a. postq; vrbe descẽderũt, ad cãpumq; peruenerũt:
Hi quidem retrogradi ad Ilium redierunt
Filij & generi: hi.v. non latuerunt latè vidente Iouẽ
In campo conspicui: videnscq; misertus est senis.
Cõfestim.a. Mercuriũ filiũ dilectũ cõtrà allocutus est:
Mercuri, (tibi enim præcipuè gratissimum est
Virũ comitari, & potes exaudire quẽcunq; volueris)
Vade agè, & Priamum cauas ad naues Achiuorum
Sic ducas, vt ne quis videat neq; animaduertat
Aliorũ Danaorũ, antequam ad Pelidem perueneris.
Sic dixit, neq; non paruit internũcius Mercurius:
Moxq; sub pedibus ligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebãt et supra mare,
Et supra immensam terram simul cum flatu venti:
Accepit & virgam qua virorum oculos demulcet
Quorum vult: hos.a. rursus & dormientes excitat:
Hanc in manibus tenens volauit fortis Mercurius:
Statim.a. ad Troiam & Hellespontum peruenit.
Perrexit.a. ire iuueni regio similis
Primùm pubescenti, cuius gratissima pubertas:
Hi.v. postquã magnum sepulchrum Ili præterierunt,
Stiterunt mulosq; & equos vt biberent
In fluuio. iam enim & crepusculũ venerat sup terrã:
Hunc ex propinquo videns percepit præco
Mercurium: & ad Priamum locutus est, dixitq;:
Considera Dardanide, prudẽtem animum res requirunt,
Virum video: citò.a. nos perituros existimo.
Sed agè iam fugiamus in equis, vel ipsum postea
Genua prehendentes rogabimus, si fortè miserebitur.
Sic dixit: seni.a. animus confusus est, timuitq; valdè:
Rectæ.a. comæ steterunt in languentibus membris,
Stetitq; attonitus: ipse.a. Mercurius propè veniens,
Manũ senis accipiens, interrogauit & allocutus est,
Quò pater, sic equos & mulos dirigis
Noctem per solitariã, quando dormiũt homines alij?
Neq; tu timuisti robur spirantes Achiuos,
Qui tibi hostes & inimici propè sunt?
Quorum si quis te videat velocem per noctem nigrã
Tot opes ducentem, quæ iam tibi mens esset?
Neq; ipse iuuenis es: senex autem te hic sequitur,
Virum ad arcendum, quãdo aliquis prior infestârit.
Sed ego te non afficiam malo: imò alium
A te propulsarem: dilecto enim te patri adæquo.

Τὸν

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδὴς,
Οὕτω πη τάδε γ' ἐστὶ φίλον τέκος ὡς ἀγορεύεις,
Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχετε χεῖρα,
Ὅς μοι τοιόνδ' ἡνίοχον ὁδοιπόρον αὐτίβολῆσαι,
Αἴσιον, οἷός περ σὺ δαήμονας ἔπλετο πομπούς,
Πέπνυσθαί τε νόον, μακάρων δ' ἐξ ἔσσι τοκήων.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Διὸς ἄγγελος Ἀργοφόντης,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπας.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἤ ἔτι σκῆπτόν τε καὶ ἀμφιλύκη πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς, ἵνα περ σῇσί τοι σόα μίμνῃ;
Ἦ ἤδη πάντες κατελείπετε Ἴλιον ἱρὴν
Δείδιότες; τοῖος γὰρ ἀνὴρ ὤλεσε πάντα λαὸν
Σὸς παῖς. οὐ μὲν γάρ τι μάχης ἐπιδεύετ' Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδὴς,
Τίς νῦ σύ ἐσσι φέριστε, τέων δ' ἔξ ἔσσι τοκήων,
Ὅς μοι καλὰ τ' οἶον ἀπότμον παῖδος ἐμοῖο κέκλυες;
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Διὸς ἄγγελος Ἀργοφόντης,
Πειρᾷ ἐμεῖο γεραιὲ καὶ ἔρεαι Ἕκτορα δῖον.
Τὸν μὲν ἐγὼ μάλα πολλὰ μάχῃ, ἐνὶ νυὸς ἀρούρῃ
Ὀφθαλμοῖσιν ὅπωπα, καὶ ὅτ' ἐπὶ νηυσὶν ἔλασσας
Ἀργείους κτείνοντα, δαΐζων ὀξὺ χαλκῷ·
Ἡμεῖς δ' ἑστῶτες θαυμάζομεν· οὐδὲ Ἀχιλλεὺς
Εἴα μάρνασθαι κεχολωμένῳ Ἀτρεΐωνι.
Τοῦ γὰρ ἐγὼν ἕσπωμαι, μία δ' ἦγε γενὴς ἀραρυῖα
Μυρμιδόνων δ' ἐξ εἰμι· πατὴρ δέ μοι ἐστὶ Πολύκτωρ·
Ἀφνεὸς μὲν ὅδ' ἐστὶ, γέρων δ' ἦν ὡς σὺ περ ὧδε.
Ἑξ δέ οἱ υἷες ἔασιν, ἐγὼ δέ τοι ἕβδομός εἰμι·
Τῶν μετὰ πάλλομαι αὖθι, κλήρῳ λάχον εὖτε δαΐζειν
Νῶϊν δ' ἦλθον πεδίονδ' ἀπὸ νηῶν· ἠῶθεν γὰρ
Θήσουσι πρὸ ἄστεος μάχην ἐλίκωπες Ἀχαιοί.
Ἀχαλόωσι γὰρ οἵγε καθήμενοι, οὐδέ δύνανται
Ἴσχειν ἐστυφελίξας πολέμου βασιλῆες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδὴς,
Εἰ μὲν δὴ θεράπων Πηλείδαο πέλεαι Ἀχιλῆος,
Εἶς, ἄγε δή μοι πᾶσαν ἀληθείην κατάλεξον,
Ἦ ἔτι παρὰ νήεσσιν ἐμὸς πάις, ἦέ μιν ἤδη
Ἤ σι κυσὶν μελεΐστι ταμὼν πρόθυμον Ἀχιλλεὺς.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Διὸς ἄγγελος Ἀργοφόντης,
Ὦ γέρον, οὔπω τοί δε κύνες φάγον, οὐδὲ οἰωνοί·
Ἀλλ' ἔτι κεῖνον κεῖται Ἀχιλῆος παρὰ νηῒ
Αὐτῶς ἐν κλισίῃσι· δυωδεκάτη δὲ οἱ ἠὼς
Κμύει, οὐδέ τι οἱ χρὼς σήπεται, οὐδὲ μιν ὦλαὶ
Εἴδατ', αἵ τε φῶτας ἀρηιφάτους κατέδουσιν.
Ἦ μὰν μίν περὶ σῆμα ἑοῦ ἑτάροιο φίλοιο
Ἑλκέμεν ἀκηδέως, ἠὼς ὅτε δῖα φανείη·
Οὐδὲ μὲν αἰσχύνῃ θειοῖό κεν αὐτὸς ἐπελθὼν,
Οἷον ἐερσήεις κεῖται, περὶ δ' αἵματα νίπται,
Οὐδέ ποθι μιαρὸς σεσὼ δ' ἕλκεα πάντα μέμυκε,
Ὅσσ' ἐπύθη· πολέες γὰρ ἐπ' αὐτῷ χαλκὸν ἔλασσαν.
Ὥς νύ κε δόνται μάκαρες θεοὶ ὑμέτερον περ,
Καὶ νέκυός περ ἐόντος, ἐπεὶ σφι φίλος περ ἔκηε.
Ὣς φάτο. μήδησεν δ' ὁ γέρων, ἐπὶ δ' ἀμείβετο μύθῳ,
Ὦ πέπον, ἦ ῥ' ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶ κατὰ θυμὸν
Ἀθανάτοις ἐπέεσσι πρὸς ἐμοῦ πάϊς εἴπετ' ἐόντος,
Λήθεσθ' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι·
Τῷ οἱ ἀπεμνήσαντο καὶ ἐν θανάτοιο περ αἴσῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ τόδε δέξαι ἐμεῦ πάρα καλὸν ἄλεσσον·

Huic.a.respondit senex Priamus diuiformis,
Sic nimirùm hæc sunt dilecte fili, vt dicis:
Sed adhuc aliquis & me Deorum protegit manu,
Qui mihi talem misit viæ ducem obuiam fieri
Fausti, qualis iam tu corpore & specie admirabilis,
Sapisq; animo, beatisq; es exparentibus.
Huic.a.rursus allocutus est internuncius Mercurius:
Nè iam hæc omnia senex pro decoro dixisti: πρ. ἔειπες.
Sed agè mihi hoc dic & verè recense,
An aliquò mittis thesauros multos & pretiosos
Viros ad alienigenas, vbi ij tibi salui maneant?
An iam omnes relinquitis Ilium sacrum
Timentes? tam enim vir optimus perijt (chiuis.
Tuus filius: non enim pugna quicquã inferior erat A-
Huic.a.postea respondit senex Priamus diuinus,
Quis.v.tu es optime? quibusq; ex parentibus,
Qui mihi perfectè mortem infelicis filij dixisti? πρ. Ὡς
Hunc aũt rursus allocutus est nuncius Mercurius:
Tentas me senex, & interrogas super Hectore diuino:
Hunc quidem ego valdè sæpe in pugna glorioſa
Oculis vidi, & quando ad naues impellens
Argiuos interficiebat disrumpens acuto ære,
Nos.v.stantes mirabamur: non enim Achilles
Sinebat nos pugnare iratus Atridæ.
Huius.n.ego famul⁹: eadẽq; duxit nauis affabrè facta:
Ex Myrmidonibus enim sum: pater autẽ mihi est Po- πρ. Ἦμεν
lyctor:
Diues q.hic est: senex.a.iam sicut tu hîc,
Sex.a.ei filij sunt, ego.a.septimus sum:
Cum his sortẽ iaciens, sorte assequut⁹ sum huc sequi.
Nunc.a.veni in campum à nauibus, manè enim
Facient circum vrbem pugnam fusci Achiui.
Dolent enim hi desidentes, neque possunt
Continere cupidos belli reges Achiuorum.
Huic a.respondit postea senex Priamus diuiformis:
Siquidem iam famulus Pelidæ Achillis
Es, agè iam mihi omnem veritatem narra,
An adhuc apud naues est meus filius, an ipsum iam
Suis canibus membratim incîdens proposuit Achilles
Hũc.a.rursus allocutus est internuncius Mercurius:
O senex nondum hunc canes ederunt, neq; aues,
Sed adhuc ille iacet Achillis apud nauem,
Neglectim in tentorijs: duodecimus.a.ei dies πρ. Οὕτως
Iacẽti, neq; in aliquo ei corp⁹ putrescit, neq; ipsum ver πρ. δέ οἱ ἠώς
Edunt, qui viros in bello interfectos cõsumunt. (mes
Certè quidẽ ipsum circa sepulchrum sui amici dilecti
Trahit ĩmisericorditer, aurora quãdo diuĩa apparet,
Nõ tamẽ ipsum deturpat: mirareris & ipse supueniẽs
Qualiter roscid⁹ iaceat: circũ.a.sanguis ablutus est,
Neq; alicubi pollutus: at vulnera omnia cõclusa sunt,
Quæcũq; inflicta fuerãt: multi.n.ipsi ferrũ impegerũt
Sic tibi curant beati dij filium tuum, (nimo.
Et mortuũ licet existentẽ, quoniã ipsis char⁹ est ex a-
Sic dixit: gauisus est autem senex, & respõdit verbo
O fili sanè bonum est & decentia dona dare πρ. Νῦν
Immortalib.quoniã nunq; meus filius si quãdo licebat
Oblitus est in ædib.suis deorum qui Olympũ habitãt.
Ideò eius recordati sunt, & in mortis licet fato. πρ. ἐπεμνήσαντο
Sed agè iam hoc accipe à me pulchrum poculum:

Αὐτὸς

Αὐτόν τε ῥῆσον, πέμψον δέ με σοὶ γε θεοῖσιν,
Ὄφρά κεν ἐς κλισίην Πηληϊάδεω ἀφίκωμαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πρεσβυγενὴς Ἀργοφόντης,
Πφρᾶ ἐμεῖο γεραιὲ νεώτερος ἐσσὶ μὲ πείσῃς,
Ὅς με κέλῃ σέο δῶρα παρὲξ Ἀχιλῆα δέχεσθαι.
χρ. ἀχιλῆϊ ἔχεσθαι.
Τὸν μὲν ἐγὼ δείσασα καὶ αἰδεόμην ὠδὲ κῆνον.
χρ. ὠδὲ κῆνον.
Σὲ δὲ φύλαξ, μή μοι τι κακὸν μετόπισθε γένηται.
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ πομπὸς καὶ κεκλυτὸν Ἄργος ἰκάνω,
Ἐν νηυσὶν γοὴ ἢ πεζὸς ὁμαρτέων·
Οὐκ αὖ τίς τοι πομπὸν ὀνοσσάμενον μαχέσαιτο.
Ἦ, καὶ ἐπαΐξας ἔβη ἐς δίφρον ἆρμα τε καὶ ἵππους,
Καρπαλίμως, μάστιξε δὲ οἱ κὴ ἴαινε λάζετο χερσίν·
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵππους οἶσι κὴ ἡμιόνους μετὰ νῆας.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πύργους τε νεῶν κὴ τάφρον ἵκοντο,
Οἱ ῥ' ἤδη πῦρ δαῖνυ φυλακίδες περὶ νύκτα,
Τοῖσι δ' ἐφ' ὕπνον ἔχευε Διάκτορος Ἀργοφόντης
Πᾶσιν· ἄφαρ δ' ὤϊξε πύλας κὴ ἀπῶσε μοχλούς,
Ἐς δ' ἄγαγε Πρίαμόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ἐπ' ἀμφοῖν,
Ἀλλ' ὅτε δὴ κλισίην Πηληϊάδεω ἀφίκοντο
Ὑψηλήν, τὴν Μυρμιδόνες ποίησαν ἄνακτι,
Δοῦρ' ἐλάτης κείραντες· ἀτὰρ καθύπερθεν ἔρεψαν,
Λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες.
Ἀμφὶ δὲ οἱ μεγάλην αὐλὴν ποίησαν ἄνακτι
Σταυροῖσιν πυκινοῖσι· θύρην δ' ἔχε μοῦνος ὀχῆας
χρ. ἐπιρρήσεσκον. Εἰλάων, τὸν τρεῖς μὲν ἐπιρρήσεσκον Ἀχαιοί,
Τρεῖς δ' ἀναοίγεσκον μεγάλην κληῖδα θυράων,
χρ. ἐπιρρήσεσκε Τῶν ἄλλων· Ἀχιλεὺς δ' ἀρ' ἐπιρρήσεσκε καὶ οἶος.
Δή ῥα τότ' Ἑρμείας ἐσάγων ὤϊξε γέροντι,
Ἐς δ' ἄγαγε κλυτὰ δῶρα ποδώκει Πηλείωνι.
Ἐξ ἵππων δ' ἀπέβαινον ἐπὶ χθονί, φώνησέν τε,
Ὦ γέρον, ἦ τοι ἐγώ θεὸς ἄμβροτός εἰλήλουθα
Ἑρμείας, σοὶ γάρ με πατὴρ ἅμα πομπὸν ὄπασσεν·
Ἀλλ' ἦ τοι μὲν ἐγὼ πάλιν εἶσομαι, οὐδὲ Ἀχιλῆϊ
Ὀφθαλμοὺς εἰσάμενος νεμεσητὸν δέκεν εἴη
Ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτοὺς ἀγαπάζεμεν αὐτῶ.
Τὼ δὲ εἰσελθὼν λάβε γούνατα Πηλείωνος,
Καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠὐκόμοιο
Λίσσετο, καὶ τέκε, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνῃς.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη ταχὺς μακρὸν Ὄλυμπον
Ἑρμείας. Πρίαμος δ' ἐξ ἵππων ἅλτο χαμᾶζε,
Ἰδαῖον δ' ἧκατ' αὐθι λιπὼν· ὁ δὲ μίμνεν ἐρύκων
Ἵππους ἡμιόνους τε. γέρων δ' ἰθὺς κίεν οἴκου
Τῇ ῥ' Ἀχιλεὺς ἵζεσκε διοτρεφής, ἐν δὲ μιν αὐτὸν
χρ. καθήατο τὼ. Εὗρ' ἑταροι δ' ἀπάνευθε καθεύδετο· τὼ δὲ δύω οἷω
Ἥρως Αὐτομέδων τε δαΐφρων Ἄλκιμος ὀζος Ἄρηος
Ποίπνυον παρεόντε (νέον δ' ἀπέληγε ἐδωδῆς
Ἔδων καὶ πίνων, ἔτι καὶ παρέκειτο τράπεζα) (τοὺς,
Τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος μέγας, ἄγχι δὲ ἆρα
Χερσὶν Ἀχιλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας
Δεινὰς, ἀνδροφόνους, αἳ οἱ πολέας κταμένους ἔβαλον·
Ὡς δ' ὅταν ἄνδρ' ἄτη πυκινὴ λάβῃ, ὅστ' ἐνὶ πάτρῃ
Φῶτα κατακτείνας, ἄλλον ἐξίκετο δῆμον
χρ. ἔχοι. Ἀνδρὸς ἐς ἀφνειοῦ, θάμβος δὲ μ' ἔχει ἰσορόωντας·
Ὡς Ἀχιλεὺς θάμβησεν ἰδὼν Πρίαμον θεοειδέα·
Θάμβησαν δ' ἕταροι, ἐς ἀλλήλους δ' ἴδοντο.
Τὸν δὲ λιτοστρεφέως Πρίαμος πρὸς μῦθον ἔειπε,
Μνῆσαι πατρός σεῖο θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Τηλίκου ὥσπερ ἐγὼν οὐδῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ

Ipsumq; serua, & deduc me cum dijs,
Dum ad tentorium Pelidæ perueniam.
Hũc.a. rursus allocutus est internuncius Mercurij:
Tentas me senex iuniorem, neq; mihi persuadebis:
Qui me iubes tua dona clam Achille suscipere:
Hunc quidem ego timeo & vereor in animo
Prædari, ne mihi malum in posterum fiat:
Tibi.a. ego comes etiam vsq; inclytum Argos irem
Studiosè in naui veloci, aut pedester sequens:
Non aliquis tecum ducem me contemnens pugnaret.
Dixit, & irruens Mercurius in currum & equos,
Statim flagellum & habenas accepit manibus.
Inspirauit autem equis & mulis robur magnum.
Sed cũ iam ad turres q; nauiũ & fossam peruenerũt.
Hi aũt tum primùm circa cænas custodes laborabãt,
Illis somnum infudit internuncius Argicida
Omnibus, moxq; aperuit portas & amouit vectes,
Introduxit Priamúmque & splendida dona in vehiculo,
Sed quando iam ad tentorium Pelidæ peruenerunt
Altum, quod Myrmidones fecerant regi,
Ligna abietis secantes: sed desuper cooperuerant.
Lanuginosum culmen ex prato metentes,
Circùm.a. ei magnam aulam fecerant regi
Furcis frequẽtibus: ianuam.a. continebat vnus obex
Abiegnus, quem tres quidem claudebant Achiui,
Tres.v. aperiebant magnum claustrum ianuarum,
Aliorũ nempe hominũ. Achil.v. claudebat etiã solus
Iam tunc Mercurius perutilis aperuit seni,
Introq; duxit inclyta dona pedibus veloci Achilli.
Ex equis.v. descendit in terram, dixitq;,
O senex, certè ego deus immortalis veni
Mercurius: tibi enim me Iupiter simul ducẽ præbuit.
Sed certè equidem iterum discedam, neq; Achillis
Oculos subibo. inuidiosum enim esset
Immortalem deum, sic mortales amare palàm:
Tu autem ingressus, prehende genua Pelidæ,
Et ipsi per patrem & matrem benè comptam
Supplica & filium, vt ei animum commoueas.
Sic igitur fatus, abijt ad altum Olympum
Mercurius: Priamus autem ex equis desilijt humi,
Idæum autem illic reliquit: hic verò mansit retinens
Equos mulosq;: senex autem rectâ iuit domum,
Vbi Achilles sedebat Ioui charus, intusq; eum ipsum
Inuenit. socij autem seorsim sedebant: huicq; duo soli
Heros Automedonq; & Alcimus ramus Martis,
Ministrabant astantes (iamdudũ.a. abstinuerat cibo
Edens & bibens: adhuc etiam apposita erat mensa)
Hos latuit ingressus Priamus magnus: propè.v. stans
Manibus Achillis accepit genua: et osculatus est manus
Graues, homicidas, quæ ei multos interfecerãt filios:
Vt quando aliquẽ damnũ magnũ ceperit, q in patria
Viro interfecto, ad alium exiuit populum
Viri ad diuitis domum: stupor.a. habet inspicientes:
Sic Achilles stupuit videns Priamum diuiformem:
Stupueruntq; & alij, ad inuicemq; aspiciebant.
Huic & supplicans Priamus verbum dixit:
Recordare patris tui, ô dijs par Achilles,
Eiusdem ætatis vt ego in graui senectutis limine:

Καὶ

Καὶ μιν̀ τὸν κεῖνον πεπυσόμενοι * ἀμφὶς ἐόντες
Τείρωσ', οὐδέ τις ἐστὶν ἀρὴν καὶ λοιγὸν ἀμῦναι·
Αὐτὰρ ἥρι κεῖνός γε σέθεν ζώοντος ἀκούων,
Χαίρει τ' ἐν θυμῷ, ἐπί τ' ἔλπεται ἤματα πάντα
Ὄψεσθαι φίλον υἱὸν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντα.
Αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δέ οὔτινα φημὶ λελεῖφθαι.
Πεντήκοντά μοι ἦσαν, ὅτ' ἦλυθον, υἷες Ἀχαιῶν·
Ἐννεακαίδεκα μιν̀ μοι ἰῆς ἐκ νηδύος ἦσαν,
Τοὺς δ' ἄλλους μοι ἔπιλνον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες·
Τῶν μὲν πολλῶν θῦρος Ἄρης ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
Ὅς δέ μοι οἶος ἔην, εἴρυτο δ' ἄστυ καὶ αὐτούς,
Τὸν σὺ πρώην κτείνας ἀμυνόμενον περὶ πάτρης
Ἕκτορα· τοῦνεκα νῦν ἵκανω νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενος παρὰ σεῖο, φέρω δ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Ἀλλ' αἰδεῖο θεοὺς Ἀχιλεῦ, αὐτόν τ' ἐλέησον,
Μνησάμενος σοῦ πατρός· ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ,
Ἔτλην δ' οἷ' οὔπω τις ἐπιχθόνι βροτὸς ἄλλος,
Ἀνδρὸς παιδοφόνοιο πρὸ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι.

Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο,

Ἁψάμενος δ' ἄρα χειρὸς ἀπ' ὠσατο ἦκα γέροντα.
Τὼ δ' μνησαμένω, ὁ μὲν Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο,
Κλαῖ' ἀδινά, πεσπόντος ποδῶν Ἀχιλῆος ἑλυσθείς.
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς κλαῖεν ἑὸν πατέρ', ἄλλοτε δ' αὖτε
Πάτροκλον· τῶν δ' ἴαχε στονόεσσα δόμοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥα γόοιο τε καὶ ἀρπετοῦ δὶ Ἀχιλλεύς,
Καὶ οἱ ἀπὸ πραπίδων ἦλθ' ἵμερος ἠδ' ἀπὸ γυίων,
Αὐτίκ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, γέροντα δ' ἧκε χερὸς αἰσχύνων,
Οἰκτείρων πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον·
Καί μιν Φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ἆ δείλ', ἦ δὴ πολλὰ κακὰ κάμες ὃν κατὰ θυμόν.
Πῶς ἔτλης ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
Ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμοὺς ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
Υἱέας ἐξενάριξα; σιδήρεον νύτοι ἦτορ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἕζου ἐπὶ θρόνου, ἄλγεα δ' ἔμπης
Ἐν θυμῷ κατακείσθω ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
Ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένους· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὐδῷ
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων·
ὯΙ μὲν κα μιχθείς δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρει, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ·
ὯΙ δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκε·
Καί μιν κακὴ βόσκει ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει·
Φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος οὔτε βροτοῖσιν.
Ὣς μὲν καὶ Πηλῆϊ θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα
Ἐκ γενετῆς· περὶ γὰρ πάντας ὄλβῳ τε πλούτῳ τε,
Ὅλβῳ τε τολύτῳ τε, ἄνασσε δὲ Μυρμιδόνεσσι,
Καί οἱ θνητῷ ἐόντι θεὰν ποίησαν ἄκοιτιν·
Ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ ἧκε θεὸς κακόν, ὅττι οἱ οὔτι
Παίδων ἐν μεγάροισι γονὴ γένετο κρατέοντων,
Ἀλλ' ὀλίγον παῖδα τέκεν πανάωρον ἐόντα· νῦν γέ
Γηρὸς ὀπυίω κομίζω, ἐπεὶ μάλα τηλόθι πάτρης
Ἧμαι ἐνὶ Τροίῃ σέ τε κήδων ἠδὲ σὺ τέκνα.
Καί σε γέρον τὸ πρὶν μὲν ἀκούομεν ὄλβιον εἶναι,
Ὅσσον Λέσβος ἄνω Μάκαρ ἔδει ἐντὸς ἐέργει,
Καὶ Φρυγίη καθύπερθε, καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων.

Et.q.fortè illam alicubi vicini, procul te existentē, ꝛc. ἄμφις ἐόντες.
Infestant, neq; quis est qui damnū & pestem arceat:
Sed certè ille te viuere audiens,
Gaudet in animo, atq; sperat dies omnes
Visurum dilectum filium à Troia redeuntem.
Verùm ego omnino infelix, postq̄ genui filios optimos
Troia in lata: horum aūt nullum puto reliquum esse.
Quinquaginta mihi erāt, quādo venerūt filij Achiuo
Nouendecim.q. mihi vno ex ventre erant, (rum:
Alios.a. mihi pepererunt in domibus mulieres:
Horū qdē multorū impetuosus Mars genua dissoluit.
Qui.a. mihi vnicus erat custodiebatq; vrbē & ipsos,
Hunc tu nuper interfecisti pugnantem pro patria
Hectorē, huius nūc gratia venio ad naues Achiuorū
Redempturus à te: fero autem infinita dona.
Sed reuerere deos Achilles, meiq; ipsius miserere ꝛc.,
Recordatus tui patris: ego autem miserabilior:
Sustinui.n. qualia nō dū quidē terrestris homo alius,
Viri filiorum interfectoris ad os manum porrigere ꝛc.
Sic dixit: huic verò patris mentione desiderium
commouit luctus,
Attingens verò manu remouit modestè senem.
Hi verò reminiscētes, hic quidem Hectoris homicidā
Flebat abundè ante pedes Achillis prouolutus:
At Achilles plorabat suū patrem: interdum.a. rursus
Patroclum: horumq; gemitus in ædibus excitabatur.
At postquam luctu satiatus est diuus Achilles,
Et ei è præcordijs abijt desiderium atq; è membris,
Protinus è sede surrexit: senem autem manu erexit,
Miseratus canumq; caput, canamq; barbam:
Et ipsum, edita voce verbis velocibus allocutus est:
Ah miser, certè iā multa mala tolerasti tuo in aīo.
Quomodo sustinuisti ad naues Achiuorū venire so-
Viri ante oculos, q̄ tibi multosq; & strenuos (lus,
Filios interfeci? ferreus tibi animus.
Sed agè iam conside in sede, dolores tamen
In animo residere sinamus tristes licet.
Non enim aliqua vtilitas est frigidi luctus.
Sic enim destinârunt dij miseris mortalibus,
Vt viuant tristes: ipsi verò sine cura sunt.
Duo quippe dolia iacent in Iouis limine
Munerū, qualia dat, alterū malorū: alterū v. bonorū.
Cui quidem miscens dederit Iupiter fulminator,
Interdū quidē malū ille cōsequitur, interdū v. bonū:
Cui autem ex tristibus dederit, iniuriæ exponit:
Et ipsum mala fames in terra alma exagitat:
Versaturq; nec dijs honoratus, nec hominibus.
Sic quidem Peleo dij dederunt illustria dona
A natiuitate. omnes enim supra homines ornatus est
Felicitate diuitijsq;: imperabat. v. Myrmidonibus,
Et ei mortali existenti deam fecerunt vxorem.
Sed huic imposuit deus malum, quòd ei nulla
Filiorum in manibus soboles fuit imperantium.
Sed vnū filiū genuit breui morituru, neq; certè hunc
Senescentem foueo: quoniam valdè procul à patria
Sedeo in Troia, teq; affligens & tuos filios.
Et te, senex quondā quidē audiebamus beatum esse,
Quantum Lesbus superius Macaris sedes, intus cōti-
Et Phrygia desuper, & Helleſpōtus immensus. (net,

Τῶν σε γέρον πολέτω τε καὶ ἡγάσι φασὶ κεκάσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πῆμα πολὺ ἤγαγον ἀργυρόωνες,
Αἰεί τοι πρὸς ἄστυ μάχαι τ' ἀνδροκτασίαι τε,
Ἄνσχεο, μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κῆρ θυμόν.
Οὐ γάρ τι περίξεις ἀκαχήμενος υἱῷ ἑῷ ἐπὶ
Οὐδέ μιν ἀσκήσεις, πρίν καὶ κακὸν ἄλλο πάθῃσθα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδὴς,
Μὴ μέ πω ἐς θρόνον ἷζε Διοτρεφὲς, ὄφρα κε Ἕκτωρ
Κεῖται ἐνὶ κλισίῃσιν ἀκηδὴς ἀλλὰ τάχιστα
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω. σὺ δὲ δέξαι ἄποινα
πολλὰ, τά τοι * φέρομεν· σοὶ δὲ τῶν δὸς ἀπόναιο, ἐς ἔλθοις
Πατρίδα γαῖαν ἐσιδέμεν, ἐπεί με * πρῶτον ἔασας
Αὖτόν τε ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε γέρον· νοέω δὲ καὶ αὐτὸς
Ἕκτορά τοι λῦσαι, δῖος δέ μοι ἄγγελος ἦλθε
Μήτηρ ἥ μ' ἔτεκεν, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος·
Καὶ δέ σε γινώσκω Πρίαμε φρεσὶν, οὐδέ με λήθεις,
Ὅτι θεῶν τις ἦγε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Οὐ γάρ κεν τλαίη βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ' ἡβῶν,
Ἐς στρατόν· οὐδὲ γὰρ ἂν φυλάκους λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆας
Ῥεῖα μετοχλίσσαι θυρέων ἡμετερέων.
Τῷ νῦν μή μοι μᾶλλον ἐν ἄλγεσι θυμὸν ὄρινε,
Μή σε γέρων ἐόλ' αὖθι ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
Καὶ ἰκέτιν περ ἐόντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς.
Ὣς ἔφατ'· ἔδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Πηλεΐδης δ' οἰκῆος λέων ὡς ἅλτο θύραζε·
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω θεράποντες ἕποντο,
Ἤρως Αὐτομέδων τε, καὶ Ἄλκιμος, οὓς ῥα μάλιστα
Τιμᾶτ' Ἀχιλλεὺς ἑτάρων μετὰ Πάτροκλον θανόντα·
Οἵ ῥ' ὑπὸ ζυγὸν ἵππους λύον ἵππους ὠκείονας ἠμιόνους τε,
Εἰς δ' ἄγαγον κήρυκα καλήτορα τὸν γέροντος·
Καὶ δ' ἐπὶ δίφρου ἔσαν· ἐύξεστον δ' ἅπ' ἀπλοΐης
Ἤρεον Ἑκτορέης κεφαλῆς ἀώτοισι ἄποινα.
Καὶ δ' ἔλιπον δύο φάρε, εὐῆνέν τε χιτῶνα,
Ὄφρα νέκυν πυκάσας δῴη οἰκόνδε φέρεσθαι.
Δμῳὰς δ' ἐκκαλέσας λοῦσαι κέλεθ', ἀμφί τ' ἀλεῖψαι,
Νόσφιν ἀφεράσας ὡς μὴ Πρίαμος ἴδοι υἱόν·
Μὴ ὁ μιν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον οὐκ ἐρύσαιτο
Παῖδα ἰδὼν, Ἀχιλῆι δ' ἀρινθείη φίλον ἦτορ,
Καί ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Αὐτὸς φὼν γ' Ἀχιλῆος λεχέων ἐπέθηκεν ἀείρας,
Σὺν δ' ἑταροι ἤειραν ἐύξεστον ἐπ' ἀπλοΐην.
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον,
Μή μοι Πάτροκλε σκυδμαίνεμεν, αἴκε πύθηαι
Εἰν Ἀΐδαο βεβάς, ὅτι Ἕκτορα δῖον ἔλυσα
Πατρὶ φίλῳ· ἐπεὶ οὔ μοι ἀφαίρεια δῶκεν ἄποινα·
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ καὶ τῶνδ' ἀποδάσομαι ὅσσ' ἐπέοικεν.
Ἦ ῥα, καὶ εἰς κλισίην πάλιν ἦλθε δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ πολυδαιδάλῳ, ἔνθεν ἀνέστη,
Τοίχῳ τῷ ἑτέρῳ, ποτὶ δ' ἤνυδε Πρίαμον εἶπε μῦθον,
Τίς μιν δὴ τοι λέλυτο γέρον, ὡς ἐκέλευες·
Κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ', ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένῃφι
Ὄψεαι αὐτὸς ἄγων· νῦν δ' μνησώμεθα δόρπου.
Καὶ γάρ τ' ἠύκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
Τῇπερ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,

*Horũ te senex, diuitijsq́, et insup filijs aiũt ornatũ fu-
*At postquã tibi damnũ hoc adduxerũt superi, (isse.
*Semper tibi circa vrbem pugnaq́, virorumq́ cædes,
*Patere, neq́ rem ineuitabilem doleas tuo in animo:
*Non enim aliquid ages mœrens ob filium tuum.
*Neq́ ipsũ resuscitabis: qn potius malũ aliud patieris.
*Huic.a.respõdit postea senex Priamus diuiformis:
*Ne me adhuc in sedẽ colloca Iouis alumne, quãdiu He-
*Iacet in tentorijs insepultus, sed citissimè (ctor
*Solue, vt oculis videam: tu autem suscipe dona
*Multa, quæ tibi ferimus: tu.a. his fruaris, & peruenias
*Tuam in patriã terram, quoniam me primùm siuisti
*Ipsumq́ viuere & videre lumen Solis.
*Hunc autem toruè aspiciens allocutus est pedib. ve-
*lox Achilles,
*Ne amplius nunc me irita senex: scio & ipse
*Hectorem tibi soluere: à Ioue.n. mihi nuncia venit
*Mater, quæ me peperit filia marini senis:
*Et te cognosco, Priame, mentibus. neq́ me lates
*Quòd deorũ aliqs duxit veloces in naues Achiuorũ:
*Non.n. ausus esset homo venire, ne valdè.q. pubescens
*Ad exercitum, neq́ custodes latuisset, neq́ obices
*Facilè reserasset portarum nostrarum:
*Ideo nunc ne mihi magis in doloribus animũ moueas,
*Nec te senex, neq́ ipsum in tentorijs sinam,
*Et supplicẽ licet existentem, Iouisq́ fallam mandata.
*Sic dixit: timuit.a. senex, & paruit verbo:
*Pelides autem è domo tanquam leo saltauit foras,
*Non solus, simul hunc duo famuli secuti sunt,
*Heros Automedonq́ & Alcimus, quos maximè
*Honorabat Achilles inter socios post Patroclum mor-
*Hi tunc à iugo soluerunt equos, mulosq́: (tuum:
*Intrò.a. duxerunt præconem vocalem illius senis:
*Et de sella demiserunt, benepolito.a. à vehiculo
*Portárunt Hectorei capitis infinita dona:
*Reliqueruntq́ duo pallia, benè contextamq́ tunicã,
*Vt cadauer tectum daret domum ferendum.
*Ancillas.a. euocans lauare iussit, circumq́ vngere
*Seorsim tollentes, vt ne Priamus videret filium,
*Ne is quidem tristi corde iram non contineret
*Filium videns: Achilli.a. moueretur dilectus animus,
*Et ipsum interficeret, Iouisq́ falleret mandata.
*Hũc.a. postq́ igitur ancillæ lauerũt & vnxerunt oleo:
*Circa ipsum pallium pulchrum iecerunt & tunicam,
*Ipse hunc Achilles lectis imposuit eleuans:
*Simulq́ socij eleuarunt bene politum in vehiculum,
*Eiulauitq́ deinde: dilectumq́ nominauit socium:
*Ne mihi Patrocle irascere, siquidem audias
*In Plutonis existens, quòd Hectora diuinũ dimiserim
*Patri charo, quoniam nõ mihi indecẽtia dedit dona:
*Tibi.a. rursus ego & hæc impartiã quantũ conuenit.
*Dixit & in tentorium rursus iuit diuus Achilles:
*Sedit autem in sede affabre facta vnde surrexerat
*Pariete ex aduerso, adq́ Priamum dixit verbum:
*Filius quidẽ iã tibi dimissus est, senex, vt iussisti.
*Iacet autem in lectis: simul cum aurora apparente
*Videbis ipse abducens: nũc autem recordemur cænæ.
*Etenim pulchricoma Niobe recordata est cibi:
*Cui duodecim liberi in domibus perierunt:

Ἑξμὲν

Ἓξ μὲν θηλατέρες, ἓξ δ᾽ ἡβώοντες υἷες
Τὰς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ᾽ ἀργυρέοιο βιοῖο,
Χωόμενος Νιόβῃ, τὰς δ᾽ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
Οὕνεκ᾽ ἄρα Λητοῖ ἰσάσκετο καλλιπαρήῳ.
Φῆ δοιὼ τεκέειν, ἡ δ᾽ αὐτὴ γείνατο πολλούς·
Τὼ δ᾽ ἄρα καὶ δοιὼ ὢν ἐόντ᾽ ἀπὸ πάντας ὄλεσσαν.
Οἱ μὲν ἄρ᾽ ἐννῆμαρ κέατ᾽ ἐν φόνῳ, οὐδέ τις ἦεν
Κατθάψαι λαοὺς· ἦ λίθας ποίησε Κρονίων·
Τοὺς δ᾽ ἄρα τῇ δεκάτῃ θάψαν θεοὶ οὐρανίωνες.
Ἣ δ᾽ ἄρα σίτου μνήσατ᾽ ἐπεὶ κάμε δακρυχέουσα.
Νιῶ δέ οἱ ἐν πέτρῃσιν ἐν οὔρεσιν οἰοπόλοισιν,
Ἐν Σιπύλῳ, ὅθι φασὶ θεάων ἔμμεναι εὐνὰς
Νυμφάων, αἵ τ᾽ ἀμφ᾽ Ἀχελώϊον ἐρρώσαντο,
Ἔνθα λίθος περ ἐοῦσα θεῶν ἐκ κήδεα πέσσει.
Ἀλλ᾽ ἄγε δὴ καὶ νῶϊ μεδώμεθα δῖε γεραιὲ
Σίτου, ἔπειτά κεν αὖθι φίλον παῖδα κλαίοισθα,
Ἴλιον εἰσαγαγών· πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀναίξας οἶν ἄργυφον ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Σφάξ· ἑταροι δ᾽ ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον δεξιτερὴ κατὰ κόσμον,
Μίστυλλόν τ᾽ ἀρ᾽ ὀπιπτεύσαντες, πείραθ᾽ ὀβελοῖσιν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτομέδων δ᾽ ἄρα σῖτον ἑλὼν ἐπὶ κύμβε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀνείαθ᾽ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἵντο,
Ἦρι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ᾽ Ἀχιλῆα,
Ὅσσος ἔην οἷός τε· θεοῖσι γὰρ εἰκέλ᾽ ἔφαντο.
Αὐτὰρ Δαρδανίδην Πρίαμον θαύμαζεν Ἀχιλλεύς,
Εἰσορόων ὄψιν τ᾽ ἀγαθὴν, καὶ μῦθον ἀκούων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τέρπησαν ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τὸν πρότερος προσέφη γέρων Πρίαμος θεοειδὴς,
Λέξον νῦν μοι τάχιστα διοτρεφὲς, ὄφρα κεν ἤδη
Τ᾽ πρὸ γλυκερῷ περπώμεθα κοιμηθέντες.
Οὐ γάρ πω πρὸ μύσαν ὄσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν,
Ἐξ ὅτε σῆς ὑπὸ χερσὶν ἐμὸς πάϊς ὤλεσε θυμόν·
Ἀλλ᾽ αἰεὶ στενάχω καὶ κήδεα μυρία πέσσω,
Αὐλῆς ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον.
Νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην, καὶ οἴνοπα οἶνον
Λαοκοώνης καθέηκα· πάρος γέ μεν οὔτι πεπάσμην.
Ἦ ῥ᾽. Ἀχιλλεὺς δ᾽ ἑτάροισιν ἰῇ δμωῇσι κέλευσε
Δέμνι ὑπὸ αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε ἐμβαλέειν, στορέσαι τ᾽ ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ᾽ ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕεσθαι.
Αἱ δ᾽ ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μὴ χερσὶν ἔχουσαι·
Αἶψα δ᾽ ἄρ᾽ ἐστόρεσαν δμῳαὶ λέχε᾽ ἐγκονέουσαι.
Τὸν δ᾽ ὀπιπερχομένων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς,
Ἔκλυε μὲν δὴ λέξο γέρον φίλε, μήτις Ἀχαιῶν
Ἐνθάδ᾽ ἐπέλθησιν βουληφόρος, οἵ τε μοι αἰεὶ
Βυλὰς βυλεύουσι παρήμενοι, ἢ θέμις ἐστί·
Τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,
Αὐτίκα κ᾽ ἐξείποι Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Καί κεν ἀνάβλησις λύσις γένηται ἀγωνίου.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ποσσῆμαρ μέμονας ἱερεύειν Ἕκτορα δῖον,
Ὅφρα τόσσον αὖτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδὴς,
Εἰ μὲν δὴ μ᾽ ἐθέλεις τελέσαι τάφον Ἕκτορι δίῳ,
Ὧδέ κε μοι. * ῥέζων Ἀχιλεὺ κεχαρισμένα θείης.

Sex quidem filiæ, sex autem filij pubescentes:
Hos quidem Apollo interfecit argenteo arcu,
Iratus Niobæ: illas verò Diana sagittis gaudens:
Quoniam Latonæ se æquiparauerat pulchrigenæ,
Dixit duos peperisse: ipsa autem pepererat multos:
Hi sanè & duo existentes omnes perdiderunt.
Qui quidē nouē dies iacebant in cæde: neq; quis erat
Ad sepeliendum: populos enim lapides fecerat Satur-
Hos verò decimo die sepelierunt superi. (nius.
Hæc itaq; cibi recordata est, postq; fatigata fuerat la-
Nūc.a. alibi in saxis, in montib. desertis, (crymādo:
In Sipylo, vbi dicunt Dearum esse cubilia
Nympharum, quæ circa Acheloum tripudiant,
Vbi lapis licet existens, à dijs dolores coquit.
Sed agè iam & nos curemus diuine senex
Cibum: deinde autem charum filium desleas,
In Ilium adducens: lacrymosusq; tibi erit.
Dixit, & surgens ouem albam velox Achilles
Mactauit: socij autem excoriârunt, & disposuerunt
probè ex decoro,
Secueruntq; scitè, infixeruntq; verubus,
Assaueruntq; ritè, extraxeruntq; omnia:
Automedon autem cibum capiens distribuit in mēsa
Pulchris in canistris: at carnes distribuit Achilles:
Hi.a. ad cibaria parata apposita manus extendebāt.
At postquam potus & cibi desiderium exemerunt,
Certè Dardanides Priamus admirabatur Achillem,
Quantus erat, qualisq;: dijs.n. coràm similis erat.
At Dardanidem Priamum admirabatur Achilles,
Inspiciens aspectumq; bonum, & sermonem audiens.
At postquam satiati sunt inuicem inspiciendo,
Hunc prior allocutus est senex Priamus speciosus:
Cubare fac nunc me citissimè Iouis alumne, vt &
Somno dulci oblectemur dormientes. (iam
Nondum enim clausi sunt oculi sub palpebris meis,
Ex quo tuis sub manibus meus filius amisit animam:
Sed semper suspiro, & dolores infinitos digero,
Aulæ in septis prouolutus in fimo.
Nunc iam & cibum gustaui, & ardens vinum
Per guttur demisi, anteà quidem nihil comedi.
Dixit: Achilles.a. socijs & ancillis iussit
Lectos in cubiculo ponere, & stragula pulchra
Purpurea injcere, sternereq; desuper tapetas,
Chlænasq; imponere pilosas desuper ad induendum:
Hæ.a. iuerunt è domo lumen in manibus habentes:
Statim.a. strauerunt duos lectos, festinantes.
Hunc.a. cauillans allocutus est pedib. velox Achilles:
Extrà.q. iā dormi senex dilecte, ne quis Achiuorū
Huc adueniat consiliarius, qui mihi semper
Consilia consulunt assidentes, vt fas est:
Horum si quis te videret celerem per noctem nigrā,
Statim referret ad Agamemnonē pastorē populorum,
Et dilatio redemptionis cadaueris fieret.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Quot dies cupis sepelire Hectora diuum,
Vt interea ipseq; maneam, & populum contineam?
Huic.a. respondit tū senex Priamus specie diuinus:
Siquidem iā me vis persoluere iusta Hectori diuino,
Sic mihi faciens Achilles, grata facies. κ. ῥέξας

Οἶδα γὰρ ὡς κεν ἄστυ ἐέλμεθα, πλόθι δ' ὕλη
Ἀξέμεν ἐξ ὄρεος, μάλα δ' Τρῶες δεδίασιν.
Ἐννῆμαρ μὲν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν
Τῇ δεκάτῃ δέ κε θάπτοιμεν, δαίνυτό τε λαός·
Ἐνδεκάτῃ δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν,
Τῇ δ' υωδεκάτῃ πολεμίζοιμεν, εἴπερ ἀνάγκη.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Ἔστω τοι καὶ ταῦτα γέρον Πρίαμ' ὡς σὺ κελεύεις.
Σχήσω γάρ τόσον πόλεμον χρόνον ὅσσον ἀνώγας.
Ὣς ἄρα φωνήσας, δεξὶ καρπῷ χεῖρα γέροντος
Ἔλλαβε δεξιτερὸν, μή πως δείσῃ ἐνὶ θυμῷ.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐν προθύρῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο
Κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες·
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς εὐδε μυχῷ κλισίης εὐ πήληξ·
Τῷ δ' ἄρ Βρισηΐς παρελέξατο καλλιπάρῃος.
Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ αἰνέρες ἱππιοχρυσαι
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐχ Ἑρμείαν ἐριούνιον ὕπνος ἔμαρπτεν,
Ὀρμαίνονθ' ὅνα θυμὸν ὅπως Πρίαμον βασιλῆα
Νηῶν ἐκπέμψειε, λάθων ἱερὸς πυλαωρούς.
Στῆ δ' ἄρ ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ὦ γέρον, ἐπὶ νύ τοι γε μέλει κακόν. οἷον ἔθ' εὕδεις
Ἀνδράσιν ἐν δηίοισιν, ἐπεὶ σ' ἔασεν Ἀχιλλεύς.
Καὶ νῦν μὲν φίλον υἱὸν ἐλύσαο, πολλὰ δ' ἔδωκας·
Σεῖο δέ κεν ζωοῦ καὶ τρὶς τόσα δοῖεν ἄποινα
Παῖδες τοι μετόπισθε λελειμμένοι, αἴ κ' Ἀγαμέμνων
Γνοίη σ' Ἀτρεΐδης, γνῶσι δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Ὣς ἔφατ'. ἔδεισεν δ' ὁ γέρων, κήρυκα δ' ἀνίγη·
Τοῖσι δ' ἄρ Ἑρμείας ζεύξ' ἵππους ἠμιόνους τε.
Ῥίμφα δ' ἄρ' αὐτὸς ἔλασσε κατὰ στρατὸν, οὐδέ τις ἔγνω.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἶξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο
Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς,
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ἠὼς δ' ἠροκόπεπλος ἐπίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Οἱ δ' εἰς ἄστυ ἔλων οἰμωγῇ τε στοναχῇ τε
Ἵππους, ἡμιόνους δ' ἄρ' ἀνήκεστον φέρον. οὐδέ τις ἄλλος
Ἔγνω πρόσθ' ἀνδρῶν καλλιζώνων τε γυναικῶν,
Ἀλλ' ἄρα Κασσάνδρη ἰκέλη χρυσῇ Ἀφροδίτῃ,
Πέργαμον εἰσαναβᾶσα, φίλον πατέρ' εἰσενόησεν
Ἑστεῶτ' ἐν δίφρῳ, κήρυκά τε ἀσυφαόωντα·
Τὸν δ' ἄρ' ἐφ' ἡμιόνων ἴδε κείμενον ἐν λεχέεσσι·
Κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα, γέγωνέ τε πᾶσι κατ' ἄστυ,
Δεῦτε Τρῶες καὶ Τρῳάδες ἔκλυτε πάντες,
Εἴποτε καὶ χαίροντες ἐσοίετε θυμῷ
Ἐρχόμενον πόλεμόνδε· πόλιν γὰρ μέγα κῦδος ἔβη τε
μῶ.
Ὣς ἔφατ'. ἔδεισεν δ' ἀνὴρ ὃν πόλεμόνδε λίπεσθαι,
Οὐδὲ γυνὴ· πᾶσιν γὰρ ἀάχετον ἵκετο πένθος.
Ἄγχοῦ δ' ἵππων ξύμβλητο πυλάων νεκρὸν ἄγοντι.
Πρῶται γὰρ μήτηρ τε φίλη καὶ πότνια μήτηρ
Τιλλέσθην ἐπὶ ἅρμασιν ἐύτροχον αἰζηοῖσιν,
Ἀμφὶ δὲ λαὸς κλαιε κατὰ πτόλιν· ὡμῶς δ' ὅμιλος
Καὶ νύ κε δὴ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδῦναι
Ἕλκεα δακρυχέοντες ὀδύροντο πρὸ πυλάων,
Εἰ μὴ ἄρ' ἐκ δίφροιο γέρων λαοῖσι μετηύδα,
Εἴξατέ μοι ἀρέσθαι διελθέμεν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἄσεσθε κλαυθμοῖο ἐπὶ ἐμοὶ ἀχέοιμι δόμονδε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἔκιχησαν, καὶ εἶξαν ἀπλοΐῃ.
Οἱ δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα

*x. Παῖδες τοι

*x. Τρῳάδες

Scis.n.vt intra vrbem cõcludimur: procul verò ſylua
Cædenda eſt ex monte. valdè autem Troiani timent.
Nouem dies quidem ipſum in ædibus lugeremus,
Decima aũt & ſepeliremus, conuiuaretuŕq; populus:
Vndecima autem tumulum ſuper ipſo faceremus,
Duodecima autem pugnabimus, ſiquidem neceſsitas.
Hũc.a.rurſus allocutus eſt pedib.valẽs diu⁹ Achil-
Erunt tibi & hæc ſenex Priame vt tu iubes. (les,
Tenebo enim tanto bellum tempore quanto iubes.
Sic vtiq; affatus, in vola manum ſenis
Accepit dexteram, ne quo modo timeret in animo.
Hi quidem in veſtibulo domus illic dormierunt
Præco & Priamus, prudentia mentib.cõſilia habẽtes.
At Achilles dormiuit in penetrali tentorij benè cõpa-
Huic autem Bryſeis accubuit pulchrigena. (cti.
Alij quidem dijq; & viri galeati
Dormierunt tota nocte, molli domiti ſomno:
Sed non Mercurium perutilem ſomnus apprehendit,
Cogitantem in animo, quomodo Priamum regem
Nauibus emitteret, latens ſacros portarum cuſtodes.
Aſtitit.a.ſupra caput, & ad ipſum verbum dixit:
O ſenex, nõ tibi curæ eſt malũ, quomodo adhuc dor-
Viros inter hoſtes, poſtq; te dimiſit Achilles? (mis
Et nũc quidẽ dilectũ filiũ redemiſti, multaq; dediſti:
Pro te autem viuo & ter tot darent dona
Filij tibi ſuperſtites, ſiquidem Agamemnon
Agnoſceret te Atrides: agnoſcantq; omnes Achiui.
Sic dixit: timuit.a.ſenex, præconẽ.a.ſurgere iuſsit.
His autem Mercurius iunxit equos muloſq;:
Leuiter.v.ipſe egit per exercitum: neq; quis agnouit.
Sed quando iã ad alueũ venerũt pulchriflui fluminis
Xanthi vorticoſi (quem immortalis genuit Iupiter)
Mercurius.q.poſteà abijt ad altum Olympum:
Aurora.a.crocea ſpargebatur ſuper omnem terram.
Hi autem ad vrbem impellebant fletuq; gemituq;
Equos: muli.a.cadauer ferebant, neq; aliquis alius
Agnouit antè virorũ pulchrecinctarumq; mulierũ:
Sed Caſſandra ſimilis aureæ Veneri
Pergamon aſcendens, dilectum patrem perſenſit
Stantem in curru, præconemq; vocalem:
Hunc autem ſuper mulis vidit iacentem in lectis,
Ploraſſitq; deinde, clamauitq; totam per vrbem:
Aſpicite Troiani & Troianæ Hectorem venientes,
Si quando & viuo è pugna redeunti
Gratulabamini: nam magnum gaudium vrbi erat,
omniq; populo.
Sic dixit, neq; aliqs illic in ciuitate relictus eſt vir,
Neq; mulier: oẽs enim irretentibilis occupauit luctus:
Propeq; portas occurrerunt cadauer ducenti:
Primæ ſuper hoc vxorq; dilecta & veneranda mater
Laniabant crines, ad currum volubilem ruentes,
Tangentes caput: flens autẽ circumſtabat multitudo.
Et certè toto die ad ſolem occidentem
Hectora flentes eiulaſſent ante portas,
Niſi è curru ſenex populos allocutus fuiſſet:
Cedite mihi vt mulis tranſeam: at poſtea
Satiabimini fletu, poſtquam duxero domum.
Sic dixit: hi aũt diuiſi ſunt, & ceſſarunt vehiculo.
Hi.a.poſtquã duxerunt ad inclytas domos: hunc.q.tũ

Τρηπῶς

Τρηχεῖς ἐν λεχέεσσι θέσαν, τῶν δὲ δ' ἔπιπτε ἀοιδὴ
Θρηϊκίων ἐξάρχους, * οἵ τε ῥοιζηδὸν ἀοιδῇ
Οἱ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον, ὀλοφύρετο δ' ἣ ῥα γυναῖκες.
Τῇσιν δ' Ἀνδρομάχη λευκώλενος ἦρχε γόοιο,
Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο κάρη μετὰ χερσὶν ἔχουσα,
Ἄνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ὤλεο, καὶ δή με χήρην
Λείπεις ἐν μεγάροισι· παῖς δ' ἔτι νήπιος αὖτως
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε δυσάμμοροι, οὐδέ μιν οἴω
Ἡβῶν ἵξεσθαι· πρὶν γὰρ πόλις ἤδε κατ' ἄκρης
Πέρσει· ἦ γὰρ ὄλωλας ἐπίσκοπος, ὅστε μιν αὐτὴ
Ῥύσεσθ', ἔχες δ' ἀλόχους κεδνὰς καὶ νήπια τέκνα·
Αἳ δή τοι τάχα νηυσὶν ὀχήσονται γλαφυρῇσι,
Καὶ * δὴ ἐγὼ μετὰ τῇσι· σὺ δ' αὖ τέκος ἠὲ μοὶ αὐτῇ
Ἕψεαι, ἔνθά κεν ἔργα ἀφήνεα ἐργάζοιο,
Ἀεθλεύων πρὸ ἄνακτι δαμάλιχος ἥπιος Ἀχαιῶν
Ῥίψῃ χθρὸς ἐλὼν ἀπὸ πύργου λυγρὸν ὄλεθρον,
Χωόμενος· ὃ ἕνι δηΐτης ἀδελφεὸν ἔκλαον Ἕκτορ,
Ἢ πατέρ', ἠὲ καὶ υἱόν· ἐῶσι μάλα πολλοὶ Ἀχαιῶν
Ἕκτορ ἐν παλάμῃσιν ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον ὄδμας.
Οὐ γὰρ μείλιχος ἔπλετο πατὴρ τέος ἐν δαὶ λυγρῇ·
Τῷ καί μιν λαοὶ μὲν ὀδύρονται κατὰ ἄστυ·
Ἀρὴν γὰρ τοκέσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας
Ἕκτορ, ἐμοὶ δὲ μάλιστα λελείψεται ἄλγεα λυγρά.
Οὐ γάρ μοι θνήσκων λεχέων ἐκ χεῖρας ὄρεξας
Οὐδέ τι μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὗ τέκεν αἰεὶ
Μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἤματα δακρυχέουσα.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δ' ὀλοφύραντο γυναῖκες.
Τῇσιν δ' αὖθ' Ἑκάβη ἀδινοὺ ἐξῆρχε γόοιο,
Ἕκτορ, ἐμῷ θυμῷ σὺ αὖτων πολὺ φίλτατε παίδων,
Ἦ μήν μοι ζώεσκες ἐών, φίλος ἠδὲ θεοῖσιν,
Οἵ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιο πέσῃσι.
Ἄλλους μὲν γὰρ παῖδας ἐμοὺς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
Πέρνασχ', * ὅντιν' ἔλεσκε, πέρην ἁλὸς ἀτρυγέτοιο,
Εἰς Σάμον, εἰς τ' Ἴμβρον, καὶ Λῆμνον ἀμιχθαλόεσσαν·
Σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναηκέϊ χαλκῷ,
Πολλὰ ῥυσάζεσκεν ἑοῦ περὶ σῆμ' ἑτάροιο
Πατροκλῆος, τὸν ἔπεφνες, ἀνέστησέν τε μέν' ὡς.
Νῦν δέ μοι ἐρσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι
Κεῖσαι, τῷ ἴκελος ὃν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε.
Ὣς ἔφατο κλαίουσα, γόον δ' ἀλίαστον ὄρινε.
Τῇσι δ' ἔπειθ' Ἑλένη τριτάτη ἐξῆρχε γόοιο,
Ἕκτορ ἐμῷ θυμῷ δαέρων πολὺ φίλτατε πάντων,
Ἦ μήν μοι πόσις ἐστὶν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
Ὅς μ' ἄγαγε Τροίηνδ'· ὡς πρὶν * ὤφελλον ὀλέσθαι.
Ἤδη γὰρ νῦν μοι τόδε εἰκοστὸν ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβλων, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθα πάτρης.
Ἀλλ' οὔπω σεῦ ἄκουσα κακὸν ἔπος, οὐδ' ἀσύφηλον·
Ἀλλ' εἴπὶς μὲν καὶ ἄλλος ἐνὶ μεγάροισιν * ἐνίπτοι
Δαέρων, ἠὲ γαλόων, ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
Ἦ ἑκυρὴ (ἑκυρὸς γὰρ πατὴρ ὥς τε πατὴρ ἐμὸς αἰεί)
Ἀλλὰ σὺ γ' ἐπέεσσι παραιφάμενος κατέρυκες,
Σῇ τ' ἀγανοφροσύνῃ καὶ οἷς ἀγανοῖς ἐπέεσσι.
Τῷ σέθεν ἅμα κλαίω καὶ ἐμὸν ἄμμορον, ἀχνυμένη κῆρ.
Οὐ γάρ τις μοι ἔτ' ἄλλος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἦπιος, ἠὲ φίλος, πάντες δέ με περφέβηκασιν.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δ' ἔστενε δῆμος ἀπείρων.
Ἀοῖσιν δὲ γέρων Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπεν,

Penſilib. in lectis poſuerũt: iuxtaq; collocarũt cãtores
Luctus principes: hi flebile carmen, (res. χ. οἱ δ̃
Hi quidẽ lamentabãtur: inſuperq; gemebant mulie-
His. a. Andromache albiulna cæpit luctum,
Hectoris hominũ interfectoris caput in manib. tenẽs:
Vir, ætate iuuenis periſti: me verò viduam
Reliquiſti in ædibus: filius autem infans prorſus,
Quem genuimus tuq; egoq; infelices, neq; ipſum puto
Ad pubertatẽ pũturũ. prius. n. ciuitas hæc à culmine
Euertetur. certè enim periſti cuſtos, qui illam ipſam
Cuſtodiebas: ſeruabas autem vxores ſedulas & in-
fantes liberos:
Quæ breui nauibus auehentur concauis,
Et ſanè ego cum his: tu autem fili, vel me ipſam χ. μετ̃
Sequeris, vbi opera indecentia operaberis,
Laborans corã domino immiti. vel aliquis Achiuorũ
Rotabit manu corripiens à turri triſtẽ ad interitum
Iratus, cui fortè fratrem interfecit Hector,
Aut patrẽ, aut etiã filiũ. nam valdè multi Achiuorũ
Hectoris in manib. mordicꝰ carpſerũt immẽſum ſolũ:
Non enim mitis erat pater tuus in pugna triſti,
Ob id & ipſum populi lugent per vrbem.
Funeſtũ. a. parentibus luctũ & mœrorem impoſuiſti
Hector: mihi aũt maximè relicti sũt dolores graues.
Non enim mihi moriens è lectis manus porrexiſti,
Neq; aliquod mihi dixiſti prudens verbũ, cuius ſemp
Recordarer noctesq; & dies lacrymas fundens.
Sic dixit plorans ſimulq; ingemuerunt mulieres.
Inter has rurſus Hecuba vehementẽ orſa eſt luctum:
Hector, me animo omniũ multò dilectiſſime filiorũ,
Certè quidem mihi viuus exiſtens charus eras dijs,
Qui tui curam habuerunt & in mortis fato.
Alios enim filios meos pedibus celer Achilles
Vẽdidit, quemcumq; accepit, trans mare indomitum χ. ὧπ̃
In Samum, inq; Imbrum, & Lemnum infidi portus:
Tuam autem poſtquam exemit animam acuto ære,
Sæpè raptauit ſui circa ſepulchrum ſocij
Patrocli, quẽ interfeciſti: ſuſcitauit. a. ipſum neq; ſic.
Nũc. a. mihi roſcidus & recenter interfectus in ædib.
Iaces, illi ſimilis quem arciger Apollo
Suis diuinis ſagittis ſuperueniens occidit.
Sic dixit flens: luctum autem vehementem mouit:
Inter has autem poſteà Helena tertia incæpit luctũ:
Hector, meo animo leuir multò dilectiſſime omniũ,
Certè mihi maritus eſt Alexander ſpecioſus,
Qui me duxit ad Troiam. vtinam anteà periſſem. χ. ὤφελ' ἀπολέσθαι.
Iam enim nunc mihi hic vigeſimus annus eſt,
Ex quo huc veni, & à mea deceſſi patria:
Sed nunquã à te audiui malum verbum, neq; durũ.
Verùm ſi quis me etiam alius in ædibus increparet χ. ἐνίπτοι
Leuirorum vel glorum, vel fratriarum ſtolatarum,
Vel ſocrus (ſocer verò pater quàm mitis ſemper:)
Sed tu hunc verbis admonens cohibebas
Tuaq; lenitate & tuis blandis verbis:
Quocirca te ſimul fleo & me infelicem dolens corde.
Nõ enim quiſquam mihi amplius alius in Troia lata
Benignus neq; amicus: omnes autem me horrent.
Sic dixit flens: inſuper. a. gemuit populus multus:
Ad populos autem ſenex Priamus verbum dixit:

Ἄξετε νῦν Τρῶες ξύλα ἄσυλε, μηδέτι θυμῷ
Δείσητ' Ἀργείων πυκινὸν λόχον· ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
Πέμπων μ' ὦδ' ἐπέτελλε μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
Μὴ πρὶν πημανέειν πρὶν δώδεκάτη μόλῃ ἠώς.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ὑφ' ἁμάξῃσιν βόας ἠμιόνους τε
Ζεύγνυσαν· αὐτὰρ ἔπειτα πρὸ ἄστεος ἠγερέθοντο.
Ἐννῆμαρ μὲν τοί γε ἀγίνεον ἄσπετον ὕλην·
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς,
Καὶ τότ' ἄρ' ἐξέφερον θεράποντ' Ἐκτορα δακρυχέοντες·
Ἐν δ' ὑψηλὸν ἄσαντο νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ,
Ἠμος δ' ἠελίοιο φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τὴμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτὸν Ἕκτορος ἔσχεθε λαός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Πρῶτον μὲν κατέσβεσαν πυρκαϊὴν σποδιῇ αἴθοπι οἴνῳ
Πᾶσαν, ὅσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα
Ὀστέα λευκὰ λέγοντο κασίγνητοι ἑταροί τε
Μυρόμενοι, θαλερὸν δὲ κατείβετο δάκρυ παρειῶν.
Καὶ τὰ μὲν χρυσείῃσι λάρνακα δῆκαν ἐλόντες,
Πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν·
Αἶψα δ' ἄρ' ἐς κοίλην κάπετον θέσαν· αὐτὰρ ὕπερθε
Πυκνοῖσιν λάεσσι κατεσσώρευσαν μεγάλοισι.
Ῥίμφα δὲ σῆμ' ἔχεαν, πρὸ δὲ σκοποὶ ἵατο πάντη,
Μὴ πρὶν ἐφορμηθεῖεν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί.
Χεύαντες δὲ τὸ σῆμα, πάλιν κίον· αὐτὰρ ἔπειτα
Εὖ * σωαγρέμενοι, δαῖνυτ' ἐρικυδέα δαῖτα
Δώμασιν ἐν Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὣς οἵ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.

Ducite nũc Troiani ligna ad vrbẽ, neq; aliqd animo
Timeatis Argiuorũ dẽsas insidias, certè enim Achilles
Dimittens me sic promisit nigris à nauibus,
Non prius infestaturũ quàm duodecima veniret au-
Sic dixit: hi.a. sub curribus boues mulosq; (rora.
Iunxerũt: statim.a. dein ante vrbem congregati sunt.
Nouẽ dies quidẽ hi adducebant immensam materiã.
Ast cùm iã decima apparuit lucens mortalib. aurora,
Tunc extulerũt audacem Hectora lacrymas fundẽtes
Pyræq; summæ cadauer imposuerũt, iniecerũtq; ignẽ.
Quãdo.a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tũc circũ pyrã inclyti Hectoris cõgregatus est popul⁹.
Sed postquam congregati sunt, collectiq; fuerunt:
Primùm quidem pyram extinxerunt nigro vino
Totam, quantum occupârat ignis robur: at deinde
Ossa alba collegerunt fratres socijq;
Lugentes: teneræ autem distillabãt lacrymæ p genas.
Et hæc auream in vrnam posuerunt sumentes,
Purpureis peplis obtegentes mollibus:
Mox autem in cõcauam fossam posuerunt, at desuper
Crebris lapidibus obfirmârunt magnis:
Leuiter.a. tumulũ fuderũt: circũ.v. speculatores sede-
Ne priùs irruerent bellicosi Achiui: (bant passim,
Aggesto autem tumulo redibant: at deinde
Bene collecti cõuiuabãtur valdè splendidũ conuiuiũ,
Aedibus in Priami à Ioue nutriti regis.
Sic hi qdẽ curabãt funus Hectoris equũm domitoris.

* σωαγρέμενοι,

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἐπέφετ' οὐδέ] Hinc videre licet, quanto sit amore Patroclum Achilles persecutus. Licet enim reliqui luctum peregerint, & in quietem conuersi sint: at amicus amici etiam mortui non potest obliuisci, doloremq; quem de eo contraxit, tam facilè consopire. Recrudescit subinde vulnus illud, & ægrè cicatricem inducit. Res aliquantulum tolerabilis, nisi hæc humanitas grauissimæ foret inhumanitati coniuncta, quam in deturpando Hectoreo cadauere exercet. Equid verò magnanimitatis istud indicat? an non poterant dari heroës fortes, Homere, nisi simul etiam sæui, cruenti & ferini fingerentur? Itaque vitiosæ sunt hæ Achillis iteratæ immanitates, generosoque viro penitùs indignæ. Quod monitum esto, ne quis fama tanti herois permotus ad eius vitiorum æmulationem perducatur. Vnde colligere licet quàm sint cautè legendi Poëtæ, quantoq; cum iudicio.

b κλέψαι δ' ὀπυίεσκον] Etiam furta deerant, Homere, vt nullo ornatu Dij tui carerent? Non puduit hæc scelera Numini attribuere? Sed prudenter consilia tantùm furti perpetrandi suggeris, furtum ipsum perpetratum non admittis. Deinde impotẽtes & imbecillos facis Deos, qui propria virtute mortalibus non opitulentur, sed dolis. Accedit aliud tertium tibi familiare, de Deorum inter se dissidio.

c ὃς νείκεσσε θεὰς] Ex Plutarcho constat, vt in ipso Iliadis initio monuimus, Homerum nunquã de Dearum trium iudicio locutum, itaque hos duos versus expungi meritò dicit. Ἔστι δὲ τρωϊκὸς πόλεμος, inquit, καθ' Ὅμηρόν τινες φασιν ἀρχὴν εἶναι τῶν θεῶν κρίσιν, ἥραν, καὶ ἀθηνᾶς καὶ ἀφροδίτης ὑφ' ἑνὶ ζεύγει ὑπὸ Ἀλεξάνδρου γυμνούμενον λέγειν γὰρ τὸν ποιητὴν ὃς νείκεσσε θεὰς, &c. ἀλλ' ὡς ἔοικε πρέπον ἦν τὰ περὶ τὸν γάμον θεοὺς ὑπὸ ἀνθρώπων κρίνεσθαι, οὔτε ὑπὸ Ὁμήρου δ' ἄλλων παραδέδοται τοῦτο, ὅθεν εὐλόγως ἠθέτηνται οἱ παρεγκείμενοι στίχοι, &c. id est: Troiani autem belli occasionem quidam hanc fuisse perhibent, quòd Alexander de tribus Deabus, Iunone, Minerua & Venere, de formæ elegantia inter se contendentibus, sententiam dixerat. Sic enim Poëtam canere, Ὃς νείκεσσε θεὰς, &c. Sed profectò indecorum esset suspicari, Deos ab hominibus iudicari, præsertim cùm nusquam alibi Homerus id asserat. Quò fit vt prædicti versus meritò reiecti sint, &c. Eustathius refert, Aristarchum deleuisse sequentem versum, τὼ δ' ἰόντ' ἤ οἱ πάρε μαχλοσύνῳ ἀλεγεινῷ propter vocem μαχλοσύνῳ, quæ nõ fuerit in vsu Homeri temporibus: sed primùm vsurpata ab Hesiodo, qui eam de filijs Præti dixerit. Quidam verò versum eundem sic legebãt, τὼ δ' ἰόντε ἤ οἱ κεχαρισμένα ἔργ' ὀνόμαζε: quod Paridi Venus nõ μαχλοσύνῳ ἀλεγεινῷ, sed τῷ καλλίστῃ ἐλέσθαι dederit. Quod autem Plutarchus dicit, hoc alibi à Poëta non dictum, respondeti vult Eustathius, multa eiusmodi apud eum reperiri semel tantùm dicta, proinde non sequi, hæc Homerum non scripsisse. Nos rem dubiam relinquàmus. Quoniam autem illa iam à longo tẽpore recepta sunt, temerè expungeremus, cùm præcipuè ea sit vulgaris ferè omnium sentẽtia de tribus Deabus, quæ se Paridis subiecerunt iudicio: quod à nobis in Prolegomenis satis fusè scriptum est.

d χέτλιοι ἐστὲ θεοὶ,] Apollo qui semper Troianis fauit, & præcipuè ipsi Hectori, vt anteà sæpe vidimus, cùm videat tã indignis modis ab Achille cadauer illius tractari ipsis dijs patientibus, apud eos hac liberà oratione conqueritur: primùm quòd obliti pietatis Hectoris dum viueret, eum nunc mortuum deserant: deinde quòd tam crudelem Achillem ferant, & ei potius opitulentur: crudelitatem autem eius exponit, tum denique indignabundus vindictam facti comminatur. Iuno verò Achilli ob generis diuinitatem patrocinatur, pluriſque faciendum esse contendit quàm Hectorem, qui ex mortalibus traxerit originem. Adeò rixosi sunt dij Homerici. Vtriusque autem animos commodo consilio temperabit.

e κωφὸν γὰρ δὴ γαῖαν] Arist. Rhet. ad Theod. lib. 2. cap. 3. multa genera recenset sedandæ iræ, inter quæ hoc etiam est, cùm is qui irascitur, se in eum qui sensu caret, sæuire intelligit.

f πάντες δ' αὐλιάσθε] Diximus aliàs de Pelei & Thetidis nuptijs, quas nunc Iuno commemorat, vt testatum faciat genus diuinum Achillis.

g ἀλλ' ἔπος καλέσασθε] Regium est rem vni aliquid faciẽdum designatim imperare, quasi omnes ad iussa exequenda prompti & alacres esse debeant: quod tamen secus à Cyro fieri consuêrat, nisi fallor, vt est apud Xenophontem. Intellexit tamen Iris huius imperij onus ad se pertinere, quia ad Thetidem erat commigrandum: ea autem allegoricè aquas amat, & ebibit.

h Ἥρη δὲ χρύσεον κάλὸν] Veniendi Thetidi primùm Iuno poculum exhibet. Videtur Homerus humana ad cœlestia transtulisse, vt hic mos inter Græcos fuerit, vt accedentes poculis exciperentur, quod in aliquot Germaniæ partibus fieri etiam hoc nostro tempore solet: appellantque, prosperi & boni aduentus craterem, qui capacissimus est. Neque tamen hoc promiscuè ab omnibus fit, sed tantùm inter Nobiles.

i ὦ μοι, πῆ δὴ τοι φρένες] Consilium istud Hecubæ satis est insulsum, cùm Iouis mandatis ne obtemperet, Priamo dissuadet, ea sola ratione,

ratione, quòd nulla videbatur spes eum ab Achille tam inhumano & crudeli homine leniter exceptum iri, vtpote cuius feritas iam tot exemplis innotuisset. Stultè, cùm Deo, quippiam iubente cum securitate, nihil est quod mortales reformident. Prudenter ergo senex ille Priamus, qui Deo potiùs quàm mulieri auscultauit, vxorios homines non imitatus, qui ab vxorum mandatis in serijs etiam rebus ne transuersum, quod aiunt, vnguem audent discedere.

Hîc autem labores nostros Homericos segniùs fortasse quàm in ipsis initijs & longo etiam progressu, terminamus. Sed cùm in hunc finem inciderem, exortæ mihi sunt variæ occupationes, quæ animum meum, prioribus vigilijs & lucubrationibus satis exhaustum fregerunt, adeò vt vires meæ quodammodo collabascerent, neque huic oneri amplius sustinendo sufficerem. Spero tamen æquum lectorem hos Commentarios, qualescunque tandem illi sunt, aut per se aut hominum opinione, facilè probaturum, si paruitatem operis, voluntatis meæ, quæ in studioso um vtilitatem collimauit, magnitudine compenset. Quid verò me prolixiorem esse oportuit? Aut enim placui, aut non. Si placui, gaudeo mihi ob assequutum, quem consequebar, finem iucundior autem est bonorum breuis voluptas, quàm nimis diuturna satietas. Sin verò minimè placui, habeo etiam quod gaudeam, qui breuiter saltem displicui, neq; longius nostri fastidium lectoribus concitaui. Intereà tu Deus Opt. Max. cuius auspicijs Opus hoc inchoaui, & ad aliquem tandem finem perduxi, sanctæ illius tuæ benedictionis cornu in has vigilias defunde, sine qua aridum & exangue est, quicquid exarat mortalitas. Et vt passim in illo operam nauaui, quàm potui, sedulam, vt sacrosanctum tuum nomen ex antiquis illis tenebris, in quibus tu quoque radi.re aliquantulum voluisti, in apricum eruerem: fac vt impostorum ego à semitis tuis ne transuersum quidem vnguem deflectam, ac istis Ethnicorum profanorumq; scriptorum mæandris euripisq; non abripiar, sed solidam illam pietatem vnicè prosequar & amplectar. Cùm autem ex hac statione, in qua tu me collocasti, decedere iubebis, fac Deus, Deus Opt. Max. vt in eorum asciscar numerum, quibus tu ante iacta mundi fundamenta æternam felicitatem in cœlis adornâsti, per eum verum Deum verumq; hominem, filium tuum vnigenitum, redemptorem nostrum IESVM Christum, qui tecum ante secula & in secula viuit & regnat cum Spiritu sancto ineffabili Trinitate. AMEN.

QVAEDAM VERBA ET RES, QVAE IN HOMERO NON REPERIVNTVR.

VERBA.

Τύχη, ὀργὴ, πλοῖον, τύραννος, νόμος, δακτύλιον, ἀλεκτρύων. Eust. 1182. Macrobius lib. 5. Satur. cap. 16. Porphyrius quæst. 15. Eustathius in Odyss. M. in fin. Scholiast. Sophocl. in Oed. tyran. Plut. de Homero. Plin. etsi τύχης vocabulum in Hymnis Cereris reperiri monuit Pausan. in Arcad.

RES.

Carnes elixæ, nusquam heroibus apponuntur, vt nec pisces nec condimenta. Plato 3. de Repub. Athenæus lib. 4. & Porphyr. in lib. de abstin. Annulorum vsus, Plin. Fontes calidi, Plin. Sellarum curulium vsus. Testamentorum vsus. Elephantorum mentio. Pausan. in Attic.

LIBRI VIGESIMIQVARTI ET VLTIMI FINIS.

EPITOME AC SVMMA VNIVERSAE ILIADOS HOMERI,

PINDARO THEBANO auctore.

IRAM pande mihi Pelidæ diua superbi,
Triſtia qui miſeris iniecit funera Grais,
Atque animas fortes heroum tradidit orco,
Latrantumq; dedit roſtris volucrumq; trahendos
Illorum exangues inhumatis oſſibus artus.
Conficiebat enim ſummi ſententia regis,
Ex quo contulerant diſcordi pectore pugnas
Sceptriger Atrides, & bello clarus Achilles.
Quis Deus hos fato triſti contendere iuſſit?
Latonæ & magni proles Iouis iſte Pelaſgûm
Infeſtam regis peſtem in præcordia miſit,
Implicuitque graui Danaorum corpora morbo.
Nam quondam Chryſes ſolenni tempora vitta
Implicitus, raptæ fleuit ſolatia natæ,
Inuiſosque dies inuiſaque tempora noctis
Egit, & aſſiduis impleuit queſtibus auras.
Poſtquam nulla dies animum mœrore leuauit,
Nullaque lenibant patrios ſolatia fletus,
Caſtra petit Danaûm, genibusq; affuſus Atridæ
Per ſuperos regnique decus miſerabilis orat
Vt ſibi cauſa ſuæ reddatur nata ſalutis:
Dona ſimul profert. vincuntur fletibus eius
Myrmidones, reddique patri Chryſeida cenſent.
Sed negat Atrides, Chryſenque excedere caſtris
Deſpecta pietate iubet ferus oſſibus imis
Hęſit amor, ſpreuitque preces damnoſa libido.
Contemptus repetit Phœbeia templa ſacerdos,
Squallidaque infœſtis mœrens ſecat vnguibus ora,
Dilaceratque comas, annoſaque tempora plangit.
Mox vbi depoſiti gemitus, lachrymæque quierunt,
Vatidicis ſacras compellat vocibus aras:
Quid coluiſſe mihi tua numina Delphice prodeſt,
Aut caſtam vitam multos duxiſſe per annos?
Quîdve iuuat ſacros poſuiſſe altaribus ignes,
Si tuus externo iam ſpernor ab hoſte ſacerdos?
En hæc defectæ redduntur dona ſenectæ.
Si gratus tibi ſum, ſim te ſub iudice tutus.
Aut ſi quam vt luerem ſub acerbo crimine pœnam
Inſcius admiſi, cur ô tua dextera ceſſat?
Poſce ſacros arcus, in me tua dirige tela:
Autor mortis eris certè Deus, ecce merentem
Fige patrem: cur nata luit peccata parentis,
Atque hoſtis duri patitur miſeranda cubile?
Dixerat, ille ſui vatis prece motus, acerbis
Luctibus infeſtat Danaos, peſtemq; per omnes
Immittit populos. vulgus ruit vndique Graiûm,
Vixque rogis ſupereſt tellus, vix ignibus æther,
Deerat ager tumulis, iam noctis ſidera nonæ
Tranſierant, decimusque dies patefecerat orbem:
Tunc Danaûm proceres in cœtum clarus Achilles
Conuocat, & cauſas hortatur peſtis iniquæ
Edere Teſtoridem. tunc Chalcas numina diuûm
Conſulit, & cauſas pariter finemque malorum
Inuenit, effarique verens, ope tutus Achillis
Hæc ait: Infeſti placemus numina Phœbi,
Reddamusque pio caſtam Chryſeida patri,
Si volumus Danai portus intrare ſalutis.
Dixerat, exarſit ſubitò violentia regis.
Teſtoridem dictis primùm compellat amaris,
Mendacemque vocat, magnumque incuſat Achillem,
Inque vicem ducis inuicti conuicia ſuffert.
Confremuêre omnes tandem clamore repreſſo
Cogitur inuitos æger dimittere amores,
Intactamque pio reddit Chryſeida patri,
Multaq; dona (*ſimul*) ſuper: quam cunctis notus Vlyſſes
Impoſitam puppi patrias deuexit ad arces,
Atque iterum ad claſſes Danaûm ſua vela retorſit.
Protinùs infeſti placantur numina Phœbi,
Et propè conſumptæ vires redduntur Achiuis.
Non tamen Atridæ Chryſeidis excidit ardor:
Mœret, & amiſſos deceptus luget amores.
Mox rapta magnum Briſeide priuat Achillem,
Solaturque ſuos alienis ignibus ignes.
At ferus Aeacides nudato protinus enſe
Tendit in Atriden, & nî ſibi reddat honeſtæ
Munera militiæ, lethum crudele minatur.
Nec minus ille parat contrà defendere ſeſe,
Et niſi caſta manu Pallas tenuiſſet Achillem,
Turpem cæcus amor famam liquiſſet in æuum
Gentibus Argolicis. contempta voce minisque,
Inuocat æquoreæ Pelides numina matris,
Ne ſe plus Thetis contrà patiatur inultum.
At Thetis audita nati prece, deſerit vndas,
Caſtraque Myrmidonum præteruolat, inde per auras
Emicat æthereas, & in aurea ſidera fertur.
Tunc genibus regis ſparſis affuſa capillis,
Pro nato veni genitrix en ad tua ſupplex
Numina, ſumme parens: vlciſcere meq; meumq;
Corpus ab Atride quòd ſi permittitur illi,
Vt flammas impunè mei violaret Achillis:
Turpiter occiderit ſuperata libidine virtus,
Iuppiter huic (*contrà*) dixit, triſtes depone querelas
Magni diua maris, mecum labor iſte manebit.
Tu ſolare tui mœrentia pectora nati.
Dixit & illa leuis cœli delapſa per auras
Littus adit patrium gratasque ſororibus vndas.
Offenſa eſt Iuno, Tantumque (ait) optime coniunx
Dorida nata valet, tantum debetur Achilli,
Vt mihi, quæ coniunx dicor tua, quæque ſororis
Dulce feronomen, dilectos fundere Achiuos,
Et Troum renouare velis in prælia vires?
Hæc ita dona refers nobis? ſic diligor à te?
Talibus incuſat dictis irata Tonantem,
Inque vicem ſummi patitur conuicia regis.
Tandem interpoſito lis omnipotente reſedit,
Conciliumque ſimul genitor dimittit ab aula.
Interea ſol immenſo deſcendit Olympo,
Et dapibus largis curant ſua corpora diui,
Inde petunt thalamos iucundaque dona quietis.
Nox erat, & toto fulgebant ſidera cœlo,
Humanumque genus requies diuumque tenebat,
Tunc pater omnipotens ſomnum vocat, ac ita fatur:
Vade agè per tenues auras leniſſime diuûm,
Argolicique ducis celeri pete caſtra volatu,
Dumque tuo premitur ſopitus pondere dulci,
Hæc illi mandata refer: cùm craſtina primùm
Extulerit Titana dies, noctemque fugârit,

Coga-

Cogat in arma viros, incautumque occupet hostem.
Nec mora, somnus abit, leuibusque per aëra pennis
Deuolat in thalamos Agamemnonis: ille sopore
Corpus inundatum leni prostratus habebat.
Ad quem sic loquitur curarum operumque leuator:
Rex Danaûm Atrida vigila, & mandata Tonantis
Quæ tibi missa simul delapsus ab æthere porto,
Accipe: cùm primùm Titan emerserit vndis,
Fortibus arma iube socios aptare lacertis,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Dixit, & has repetit per quas descenderat auras.
Interea lucem terris dedit ignea lampas,
Conuocat attonitus iussis Pelopeius heros
In cœtum proceres, remque omnibus ordine pandit.
Cuncti promittunt socias in prælia vires,
Hortanturq; ducem: quorum rex fortia dictis
Pectora collaudat, grates agit omnibus æquas.
Hic tum Thersites (quo non deformior alter
Venerat ad Troiam, linguaque proteruior alter)
Bella gerenda negat, patrias hortatur ad oras
Vertere iter: quem consilijs illustris Vlysses
Correptum dictis sceptro percussit eburno.
Tunc verò ardescit conceptis litibus ira,
Vix telis caruêre manus, ad sidera clamor
Tollitur, & cunctos pugnandi corripit ardor.
Tandem solertis prudentia Nestoris æuo
Compressam miti sedauit pectore turbam,
Admonuitque duces dictis, responsa recordans
Temporis illius, quo visus in Aulide serpens
Consumpsit volucrum bis quattuor arbore fœtus,
Atque ipsam valido pugnantem pectore contrà
Addidit extremo natorum funere matrem.
Inquit deinde senex maneo remaneteque Achiui,
In decimo labor est quem Calchas dixerat anno,
Quo caderet Danaûm victricibus Ilion armis.
Assensêre omnes, laudatur Nestoris ætas,
Conciliumque simul dimittitur, arma parari
Dux iubet atque animos aptari & pectora pugnæ.
Postera lux tacitas vt primum depulit vmbras,
Et nitidus Titan radijs patefecerat orbem,
Protinus armari socios iubet acer Atrides,
Et petere Iliacos instructo milite campos.
Vos mihi nunc Musæ (quid enim non ordine nostis?)
Nomina clara ducum clarosque referte parentes,
Et dulces patrias, nam sunt hæc munera vestra:
Dicamus quot quisque rates ad Pergama duxit,
Et cœptum peragamus opus, sitque autor Apollo,
Aspiretq; libens operi per singula nostro.
Peneleus princeps, bello Laërtius acer,
Arcesilaus atrox Clonius dux, atque Protenor
Boetes decies quinas duxêre carinas,
Et tumidos valido pulsarunt remige fluctus.
Inde Mycenæis Agamemnon finibus ortus,
Quem sibi delegit bellatrix Græcia regem,
Centum egit plenas armato milite puppes.
Et bis tricenis Menelai nauibus ardor
Insequitur: totidemque ferox Agapenoris ira.
Quos iuxtà fidus solerti pectore Nestor,
Consilioque potens, gemina cum prole suorum
It cum ter denis munitus in arma carinis.
Ascadius virtute potens & Epistrophus ingens,
Gloria Myrmidonum, sæui duo robora belli,
Grandia ter denis pulsarunt æquora proris.
At bis vigenas Polybetes atque Leontes
Instruxêre rates ornatas milite forti.
Eurypylus Stelenusque ferox, & fortis in armis
Tidydes, valido pulsarunt remige pontum,
Bisque quadragenas onerarunt milite puppes.
Ascalaphusque potens, & Telamus acer, vterque
Ter denas valido complerunt milite naues.
At his vigenas equitum fortissimus Aiax
Instruxit puppes, totidemque Abantore natus,
Quos iuxta Graium ductor comitatur Achilles,
Cum quinquaginta materna per æquora vectus.
Thessalici iuuenes Pedippus & Antipus ibant,
Altaque ter denis sulcarunt æquora proris.
Et tribus assumptis ratibus secat æquora Teucer,
Triptolemusq; nouem, Rhodius quos viribus acer
Emeneleus sequitur minus vna naue profectus,
Quam duxit Telamone satus Salaminius Aiax.
Atcropus, & magno Thestoride natus, & vna
Eubocca, ac magnis Helpenor finibus ortus,
Dulichiusq; Meges, animisque insignis & armis,
Et clara de gente Thoas Andromene natus,
Hi quadragenas omnes duxêre carinas.
Et bis sex Ithaci naues solertia duxit:
Quam sequitur totidem ratibus Telamonius Aiax
Egregia virtute potens, simul ordine Phineus
Ire bis vndenis tentabat in arma carinis.
Idomeneus & Meriones, Cretæus vterque,
Bis quadragenis muniti nauibus ibant,
Et totidem puppes clara de gente Menetes
Duxit Athenæus, quos viribus ambit Achilles.
Amphimachusq; ferox, Alpinus & Elide nati,
Et clari virtute Polixeus atque Diares.
Hi bis vigenas onerarunt milite naues.
Protesilaus agit totidem fortisque Podartes
Instructas puppes, quas duxit Oileus Aiax.
At septem Vetonte satus tulit arma carinis,
Quem sequitur iuxta Podalirius atque Machaon,
Altaque ter denis sulcarunt æquora proris.
His ducibus Graiæ Troiana ad littora puppes
Bis septem venêre minus, quàm mille ducentæ:
Iamque citò appulerunt classes camposq; tenebant,
Tunc pater ad Priamum misit Saturnius Irim,
Quæ doceat fortes venisse ad bella Pelasgos.
Nec mora, continuò iussu capit arma parentis
Priamides Hector, totamq; in prælia pubem
Festinare iubet, portisq; agit agmen apertis.
Cui fulgens auro cassis iuuenile tegebat
Omni parte caput, munibat pectora thorax,
Et læuam clypeus, dextram decorauerat hasta,
Ornabatque latus mucro, simul alta nitentes
Crura tegunt ocreæ, quales decet Hectoris esse.
Hunc sequitur forma melior, non fortis in armis,
Belli causa Paris, patriæ funesta ruina,
Deiphobusque Helenusq; simul, fortisq; Poletes,
Et sacer Aeneas Veneris certissima proles.
Archilochusque Athamasque ferox Antenore nati,
Necnon & proles generosa Lycaonis ibat
Pandarus, & magnæ virtutis Glaucus in armis,
Amphionque, Adrastus, & Austius atque Phialtes.
Ibat & Amphimachus Mariusque insignis vterque,
Magnanimiq; duces Rhodius & Epistrophus ingens
Euphoriusque ferox, clarusque ætate Pyragmes,
Cum quibus Enesteus ac Amphius, & bonus armis
Ipothus atque Othamas venêre, Pigerius vnà
Ixioneq; sati, Crontusq; & Emonius, ambo
Florentes ætate viri, quos fortis & ingens
Ascanius sequitur, simul & Iouis inclyta proles
Sarpedon, claraque satus tellure Chorœbus.
His se defendit ducibus Neptunia Troia,
Vicissentq; dolo Danaûm, nisi fata vetassent.
Iamque duæ stabant acies fulgentibus armis,
Cùm Paris exitium Troiæ & funesta ruina,
Armatum aduerso Menelaum ex agmine vidit,

Seque

Seque velut viso perterritus angue recepit
Ad socios amens. quem postquam turpiter Hector
Confusum terrore videt: Proh dedecus, inquit,
Aeternum patriæ, generisque infamia nostri,
Terga refers? at non dubitabas hospitis olim
Expugnare toros, cuius nunc defugis arma
Vimq; times, vbi nunc vires, vbi cognita nobis
Ludorum quondam vario certamine vis est?
Hic animos ostende tuos, nil adiuuat arma
Nobilitas formæ, duro Mars milite gaudet.
Dum iaceas in amore tuo, nos bella geremus
Scilicet, vt nostrum fundamus in hoste cruorem.
Aequius aduersis tecum concurrat in armis
Impiger Atrides spectet Danaûmq; Phrygumque
Depositis telis populus, vos fœdere iuncto
Aduersas conferte manus, decernite ferro,
Vestrûm nunc Helenam sumat quis rectius ipsam.
Dixit. quæ contrà paucis Priameius heros,
Quid nimis indignis (inquit) me vocibus vrges,
O patriæ germane decus? nam nec mihi coniunx
Pronaq; luxuria est, fungor virtutis amore,
Nec vires dextramq; viri tentare recuso,
Dummodo victorem coniunx cum pace sequatur.
Dicta refert Hector, placuit sententia Graijs.
Protinus accitur Priamus, sacrisq; peractis
Fœdera iunguntur: post hæc discedit vterque
Depositis telis populus campusq; patescit.
Interea toto discedit ab agmine Troum
Pulcher Alexander clypeoq; insignis & hasta,
Quem contrà paribus fulgens Menelaus in armis
Constitit, & tecum mihi sunt certamina dixit,
Nec longum nostra lætabere coniuge, quæ te
Mox rapuit regem, tantummodo Iuppiter assit.
Dixit, & aduersum se concitat acer in hostem.
Ille virum forti venientem reppulit ictu,
Seque gradu celeri recipit, longeq; frementem
Hastam deinde iacit, quam deuitauit Atrides.
Inque vicem misso fixisset pectora telo
Prædonis Phrygij, nisi vastum ferrea corpus
Texisset lorica viri septemplice tergo.
Insequitur iuxtà clamor, tum aduersus vterque
Constitit, & galea galeam terit, & pede plantam
Coniungit, strident mucro mucrone corusco,
Corpus collectum tegitur fulgentibus armis.
Non aliter fortes nitida pro coniuge tauri
Bella gerunt, vastisque replent mugitibus auras.
Atque diu rigido captabant corpora telo,
Tunc memor Atrides raptæ sibi coniugis, instat,
Dardaniumq; premit iuuenem mox ense rigenti,
Cedentemq; retrò dum desuper appetit hostem,
Splendidus extremas galeæ percussit ad oras.
Desiluit mucro: gemuerunt agmina Graiûm.
Tunc verò ardescit, quamuis manus ense carebat,
Et iuuenem arrepta prosternit casside victor,
Ad socios traheretque, nisi caligine cæca
Texisset Citherea virum, subiectaque mento
Fortia rupisset laxatis vincula nodis,
Vltimus ille dies Paridi foret abstrahit auro
Fulgentem galeam secum Menelaus, & ardens
In medios mittit proceres. rursumque recurrit,
Et magnam validis contorsit viribus hastam
In cladem Phrygij. sua quem Venus eripit hosti,
Et secum in thalamos defert testudine structos,
Ipsa dehinc Helenam muris accersit ab altis,
Dardanioq; suos Paridi deducit amores.
Quem tali postquam conspexit voce locuta est:
Venisti mea flamma Paris, superatus ab armis
Coniugis antiqui. vidi puduitque videre,
Arreptum cùm te traheret violentus Atrides,
Iliacoque tuos fœdaret puluere crines:
Nostraque (me miseram) timui ne Doricus ensis
Oscula discuteret, totus mihi mente relicta
Fugerat ore color, sanguisque reliquerat artus.
Quis te cum sæuo contendere iussit Atridæ?
An vaga fama tuas nondum peruenit ad aures
De virtute viri? moneo ne rursus iniquæ
Illius tua fata velis committere dextræ.
Dixerat, & largis perfudit fletibus ora.
Tristis Alexander, non me superauit Atrides
O meus ardor, ait, sed castæ Palladis ira.
Mox illum nostris succumbere turpiter armis
Aspicies, aderitque meo Citherea labori.
Post hæc amplexu per mutua corpora iuncto
Incumbit membris Cygneidos, illa soluto
Accepit flammas gremio Troiæque suasq;.
Interea tuto Menelaus in agmine Troum
Quærit Alexandrum, victorque huc fertur & illuc.
Quem frater socias acuens in bella cateruas
Adiuuat, & forti populos Phryges increpat ore,
Et seruare iubet leges, Helenamque reposcit.
Cumque inter sese proceres certamen haberent,
Concilium omnipotens habuit regnator Olympi.
Fœderaque intento turbauit Pandarus arcu
Te Menelaë petens, laterique volatile telum
Incidit, & tunicam ferro squammisque rigentem
Desecat. excedit bello gemebundus Atrides,
Castraque tuta petit quem doctus ab arte paterna
Pæonijs curat iuuenis Podalirius herbis,
Atque iterum in cædes horrendaque prælia mittit.
Armauit fortes Agamemnonis ira Pelasgos,
Et dolor in pugnam cunctos communis agebat.
Bellum ingens oritur, multumque vtrinq; cruoris
Funditur, & totis sternuntur corpora campis,
Inque vicem Troumque cadunt Danaûmq; cateruæ,
Nec requies datur vlla viris, sonat vndique Mauors,
Telorumq; volant ex cunctis partibus imbres.
Occidit Antilochus rigido demersus in vmbras
Ense Calestiadis, optataque lumina linquit.
Inde manu forti Graiorum terga prementem
Occupat Amphione satum Telamonius Aiax,
Et prædurato transfixit corpora telo.
Purpuream vomit ille animam cum sanguine mixtam,
Ora rigat moriens. tunc maximus Antiphus hastam
Viribus aduersis conatus corpore toto
Torquet in Aiacem, telumque errauit ab hoste,
Inque hostem cadit. ictus in inguine Leucon
Concidit infelix prostratus vulnere forti,
Et carpit virides moribundus dentibus herbas.
Impiger Atrides casu commotus amici,
Demophoonta petit, teloque aduersa trabali
Tempora transfixit, vaginaque horridus ensem
Eripit ille suis moriens resupinus in armis
Occidit, & terram moribundus vertice pulsat.
Post hæc Aegæum saxi deiecerat ictu
Impiger Vmbrasides, dederatque silentibus vmbris:
Tuncque auidus prædæ iuuenem spoliare parabat,
Desuper hasta venit dextra vibrata Thoantis,
Perque viri scapulas animosaque pectora transit.
In vultus ruit ille suos, calidumque cruorem
Ore vomit, stratusque super sua palpitat arma.
Sanguine Dardanij manabant vndique campi,
Manabant amnes passim, pugnabat vbique
Immixtis ardens amborum exercitus armis,
Et modò Troianis virtus, modò crescit Achiuis,
Lætaque per varios petitur victoria casus.
Hic postquam Danaûm longè cedentia vidit

Agmina Tydides,tumidumq; increscere Martem,
In medias acies quâ plurimus eminet hostis
Irruit,aduersas prosternit cæde phalanges,
Huc illuc volat ense ferox,hastamq; coruscat.
Bellica Pallas adest,flagrantiaq; ignibus arma
Adiuuat,atq; animos iuueni viresq; ministrat.
Ille(boum veluti viso grege sæua leæna
Quam stimulat ieiuna fames, ruit agmina contrà
Et prostrata necat vesano corpora dente)
Sic ruit in medios hostes Calydonius heros,
Virginis armigeræ monitis & numine tutus.
Conuersi dant terga Phryges,fugientibus ille
Instat,& extinctos morientum calcat aceruos.
Dumq; furit sternitque viros, videt ecce Thoantis
Aduerso stantes furibundus in agmine natos,
Aegæum Idęumq; simul,quem cuspide præceps
Occupat antè graui,sed vulnera depulit vmbo,
Vibratumq; solo ferrum stetit, haud mora,totis
Ingentem torquet Tydides viribus hastam,
Transfoditq; viri pectus:pars cuspidis antè
Eminet,& prodit scapulis pars altera fossis.
Hunc vbi fundentem calidum de pectore flumen,
Versantemq; oculos,animamq; per ora vomentem
Conspexit frater,stricto celer aduolat ense,
Germaniq; cupit fatorum existere vindex.
Sed neque vim sæui nec fortia sustinet arma
Tydidæ,contraq; tamen defendere tentat.
Vt volucris,decerpta sui cum corpora nati
Accipitrem laniare videt,nec tendere contrà,
Auxilium nec ferre suo valet anxia nato,
Quodq; potest leuibus plangit sua pectora pennis:
Sic hostem Idæus germani cæde superbum
Spectat atrox,miseroq; nequit succurrere fratri:
Et nisi cessisset,dextra cecidisset eadem.
Nec minus in Teucros armis furit acer Atrides,
Insequiturq; acies, & ferro vulnera miscet.
Obuius huic fatis ductus occurrit iniquis
Infelix Rhodius,quem vasto cuspidis ictu
Sternit & ingenti scapulas transuerberat hasta.
Hinc petit Idomeum de aduersa parte ruentem
Merione natum,cuius post funera lætus
Astropio genitum Stygias dimittit ad vmbras.
Merionis puerum vibrata percutit hasta,
Pergellumque necat.vastisque horrendus in armis
Eurypylus gladio venientem Herpedona fundit,
Et pariter iuuenem vita spoliauit & armis.
Parte alia volitat sinuoso Pandarus arcu,
Tydidemq; oculis aduersa per agmina quærit:
Quem postquam vidit sternentem corpora Troum,
Horrida direxit contento spicula cornu,
Et summas humeri distrinxit acumine partes.
Tunc verò ardescit iuuenis Calydonius ira,
In medias acies animosi more leonis
Fertur,& Ascroneum magnumq; Alpenora fundit,
Comminus hunc gladio,iaculo ferit eminus illum.
Inde premit Polydona Abathanq; cuspide forti,
Et notum bello Xanthum, vastumq; Thoantum.
Post hos infestus Croniumq; & Scemona telo
Perturbat celeri, pariterque ad tartara mittit.
Tu quoque Tydidæ prostratus Pandare dextra
Occidis infelix accepto vulnere tristi:
Dextera quâ naris fronti coniungitur imæ,
Dissipat,& cerebrum galeæ cum parte reuulsum,
Ossaq; confossa spargit Tydideus ensis.
Iamq; manus Aeneas & Calydonius heros
Contulerant iactis inter se comminus hastis,
Vndique rimabant inimico pectora ferro,
Et modò cedebant retrò,modò deinde coibant.
Postquam vtriq; diu steterant, nec vulnera magnus
Quâ daret infesto Tydides ense videbat,
Saxum ingens medio quod fortè iacebat in agro,
Bisseni quod vix iuuenes tellure leuabant,
Sustulit,& magno conamine misit in hostem.
Ille ruit prostratus humo cum fortibus armis,
Quem Venus æthereas genitrix delapsa per auras
Accipit,& nigra corpus caligine condit.
Non tulit Oenides animo, nebulasq; per ipsas
Fertur,& in Venerem flagrantibus irruit armis:
Et neque quem demens ferro petat inspicit antè,
Cœlestemq; manum mortali vulnerat ense.
Icta petit cœlum terris Citherea relictis,
Atque ibi sidereo queritur sua vulnera Marti.
Dardanium Aeneam seruat Troianus Apollo,
Accenditque animos, iterumque ad bella reduxit.
Vndiq; consurgunt acies,& puluere cœlum
Conditur,horrendisq; sonat clamoribus æther.
Hic alius rapido deiectus in æquora curru
Conteritur,pedibusque simul calcatur equorum.
Atque alius volucri traiectus corpora telo,
Quadrupedis tergo pronus ruit,illius ense
Deiectum longè caput à ceruice cucurrit.
Hic iacet exanimis fuso super arma cerebro,
Sanguine manat humus,campi sudore madescunt.
Emicat interea Veneris pulcherrima proles,
Densaq; Graiorum premit agmina,nudaq; latè
Terga metit gladio,funestaq; prælia miscet.
Nec cessat spes vna Phrygum fortissimus Hector
Sternere cæde viros atq; agmina vertere Graiûm.
Vt lupus in campis pecudes cùm cernit apertis,
Non ductor gregis ipse comes, non horrida terret
Turba canum,premit esuriens, & negligit omnes,
In mediosq; greges auidus ruit:haud secus Hector
Inuadit Danaos,& territat ense corusco.
Deficiunt Graiorum acies, Phryges acriùs instant,
Attolluntq; animos:geminat victoria vires.
Vt vidit socios infesto cedere Marti
Rex Danaûm,sublimis equo volat agmina circum,
Hortaturque duces,animosq; in prælia firmat.
Mox ipse in medios audax se proripit hostes,
Oppositasq; acies stricto diuerberat ense.
Vt Libycus cùm fortè leo procul agmina vidit
Læta boum passim virides errare per herbas,
Attollit ceruice iubas,fitiensq; cruoris
In mediam erecto contendit pectore turbam:
Sic ferus Atrides aduersos fertur in hostes,
Infestasq; Phrygum perturbat cuspide turmas.
Virtus clara ducis vires accendit Achiuûm,
Et spes exacuit languentia militis arma.
Funduntur Teucri,Danai lætantur ouantes.
Tandem hic Aeneam immisso contendere curru
Conspicit Atrides,strictoque occurrere ferro
Apparat,& iaculum quantum furor ipse mouebat,
Viribus intorquet,quod depulit error ab illo
Pectus in aurigæ,stomachoq; infigitur alto.
Ille ruens ictu media inter lora rotasq;
Voluitur,& vitam calido cum sanguine fundit.
Ingemit Aeneas,curruq; animosus ab alto
Desilit,& valido Cretheona comminus ictu
Terssilochumq; ferit.quorum post funera victor
Paphlagonum ductor Menelai concidit armis,
Antilochumque Mison post hos Iouis inclyta proles
Sarpedon bello funesto prælia miscet.
Quem contra infelix non æquis dimicat armis
Triptolemus magno satus Hercule, sed neque vires
Hunc seruare patris,nec tot potuêre labores,
Quin caderet,tenuemq; daret de corpore vitam.

Saucius

Saucius egreditur medio certamine belli
Sarpedon,fraudisque ſubit commentor Vlyſſes,
Et ſeptem iuuenum pulcherrima corpora fundit.
Hinc pugnat patriæ culmen Mauortius Hector,
Illinc Tydides,ſternuntur vtrinque virorum
Corpora per campos,& ſanguine prata rigantur.
Pugnat bellipotens caſta cum Pallade Mauors,
Ingentemque mouet clypeum, quem ſancta virago
Egit,& extrema percuſſum cuſpide cædit,
Attonitumque ſimul cœlum petere ipſa coëgit.
Hic ille æthereo queritur ſua vulnera regi
Saucius,& magni genitoris iurgia ſuffert.
Interea magnis Atamantem viribus Aiax
Interimit,magnumq; petit Menelaus Adraſtum,
Et trahit ad claſſes manibus poſt terga reuinctis,
Ex hinc deducit lætos ex hoſte triumphos.
Incumbunt Danai,cedit Troiana iuuentus,
Tergaq; nuda tegit. ſenſit Mauortius Hector
Pro Danais pugnare deos,validasque ſuorum
Virginis armigerę ſubduci numine vires.
Continuoque petit muros, Hecubamque vocari
Imperat,& diuæ placari numina ſuadet.
Protinus armatas innuptæ Palladis arces
Iliades ſubeunt,feſtisque altaria ſertis
Exornant,cæduntque ſacras ex more bidentes.
Dumq; p[illegible]ces Hecube ſupplex ad templa Mineruæ
Pro charis natis genitrix & coniuge fundit:
Interea Glaucus ſtricto contendere ferro
Cum Diomede parat, nomenque genusque roganti
Quis ſit & vnde foret, magnis cum viribus haſtam
Mittere tentabat:tentanti Aetho lius heros,
Quò ruis? exclamat,quæ te ſcelerate furentem
Mens agit imparibus mecum concurrere telis?
Hoſpitis arma vides,Veneris quæ vulnere dextram
Perculit, & ſummo repulit certamine Martem.
Pone truces animos, infeſtaque tela coërce.
Poſt hæc inter ſe poſito certamine pugnæ
Commutant clypeos inimicaque prælia linquunt.
Colloquium petit interea fidiſſima coniunx
Hectoris Andromache, paruumq; ad pectora natum
Aſtyanacta tenet,cuius dum maximus heros
Oſcula parua petit,ſubitò perterritus infans
Conuertit timidos materna ad pectora vultus.
Terribilemque fugit galeam, criſtamque micantem.
Vtque caput iuuenis poſito detexerat ære,
Protinus infantem geminis amplectitur vlnis:
Attollensque manus,precor ô pater optime,dixit,
Vt meus hic pro quo tua numina natus adoro,
Virtutes patrias primis imitetur ab annis.
Hæc ait,& portis acies petit acer apertis,
Vnà deinde Paris. poſtquam in certamina ventum eſt,
Protinus in medium procedit maximus Hector,
Graiorumque duces inuictis prouocat armis.
Nec mora,continuò fraudis commentor Vlyſſes,
Et ferus Idomeneus,& notus gente paterna
Meriones, Graiûmque ſimul dux acer Atrides,
Aiacesq; duo clari,ſpecioſus in armis
Eurypylus, magnoque Thoas Andromene natus,
Quique manum Veneris violauit vulnere triſti,
Procedunt: aberat nam Troum terror Achilles,
Et dulci cithara diuûm lenibat amores.
Sortes miſerunt quis eorum in bella valeret.
Ergo vbi deiectis auratam regis Atridæ
Sortibus in galeam,magnus proceſſerat Aiax,
Concurrunt armis Aiax crudelis & Hector.
Principio iactis committunt prælia telis,
Mox rigidos ſtringunt enſes,& fortibus armis
Decertant,partesque oculis rimantur apertis.
Et modò terga petunt,duros modò fortibus ictus
Depellunt clypeis. ingens ad ſidera clamor
Tollitur,& vaſtis impletur vocibus æther.
Non ſic ſetigeri exacuunt feruoribus iras,
Pectoribusque petunt vaſtis,modò dentibus vncis
Alternos vibrant gladios,& vulnera miſcent,
Fortia terga premunt, ſpumantque per ora viciſsim,
Fumigeræ nubes concretaque fulgura & ignes
Iactantur,magnoque implentur murmure ſyluæ:
Talis Priamides ſimul Aiax fortis in armis.
Tandem animis armisque furens Telamonius Aiax
Inſignem bello petit Hectora,quaq; patebat
Nuda viri ceruix,fulgentem dirigit enſem.
Ille ictum celeri præuidit callidus aſtu,
Tergaque ſubmittit,ferrumque vmbone repellit.
Sed leuis extremas clypei dilabitur oras
Enſis,& exiguo ceruicem vulnere libat.
Acrius aduerſum rurſus conſurgit in hoſtem
Priamides,nec iam ferro Telamone creatum,
Sed magno ſaxi iactu petit.at ferus Aiax
Ingentem clypeo ſeptemplice reppulit ictum.
Et iuuenem ſaxo percuſſum ſternit eodem.
Quem leuat exemptum Graijs inimicus Apollo,
Integratque animum.iam rurſus ad arma coibant,
Stringebant iterum gladios,cùm feſſus in vndas
Cœperat igniferos Titan immergere currus,
Noxque ſubire polum: iuxtà mittuntur vtroſque
Qui dirimant à cæde viros, nec ſegnius illi
Deponunt animos:tunc bello maximus Hector,
Quæ te terra virum? qui te genuêre parentes?
Viribus es proles generoſa atque inclyta,dixit.
At contrà referre parat Telamonius Aiax,
Heſiona de matre vides Telamone creatum,
Nobilis illa domus fama, & generoſa propago.
Hector & Heſionæ nomen caſusque recordans,
Abſiſtamus ait,ſanguis communis vtrique eſt,
Aiacemque prior aurato munerat enſe.
Inque vicem, quo ſe bellator cinxerat Aiax
Accepit baltheum vario celamine ſculptum.
Poſt hoc extemplò Troum Danaûmque caterua
Diſcedunt, cœlumque tegit nox atra tenebris.
Implentur dapibus largis Bacchique liquore,
Atque auidè placido tradunt ſua corpora ſomno.
Poſtera cùm primum ſtellas aurora fugârat,
In cœtum venêre Phryges,tunc maximus Hector
Cum ſocijs memorans heſternæ funera noctis
Suadet vt inuictis Helene reddatur Achiuis,
Prædaque quæ duros Menelai mulceat ignes.
Idque placet cunctis. cum ſæuo miſſus Atridæ
Pertulit Idæus Troum mandata, neque ille
Aut animum precibus, nec dictis porrigit aures.
Vltrò etiam caſtris Idæum excedere iuſsit.
Paruit hic monitis,iterumque ad caſtra reuerſus
Troiæ,contemptum duro ſe narrat ab hoſte.
Interea Danai confuſi cæde ſuorum
Ingentes ſtruxêre pyras, collectaque paſsim
Fortia tradiderant ſociorum corpora flammis.
Tunc remouent foſſas,& vallum robore cingunt.
Vt nitidum Titan radijs patefecerat orbem,
Conuocat in cœtum ſuperos pater, & monet omnes
Ne contra ſua fata velint contendere diui.
Ipſe per æthereas cœli delabitur auras,
Vmbroſisque ſimul concedit montibus Idæ:
Inde acies videt Iliacas,dextraque potenti
Suſtinet auratas æquato pondere lances,
Fataque dura Phrygum, caſusque expendit Achiuûm,
Et Graiûm clades grauibus præponderat armis.
Interea Danaos ingenti concitus ira

Priami-

Priamides agit,& totis supereminet armis,
Vnum quippe decus Phrygiæ,turbantur Achiui,
Doricaq; ingenti complentur castra tumultu.
Hortatur socios muris inclusus Atrides,
Languentesq; animos iuuenum in certamina firmat.
Princeps Tydides ardentibus emicat armis,
Per mediosq; hostes immani turbine fertur.
Hîc illi occurrit fatis Ægæus iniquis
Telum immane manu quatiens, quem maximus heros
Occupat,& duro medium transuerberat ense.
Hinc Phrygias acies vastis protectus in armis
Teucer agit,spargitq; leues in terga sagittas.
Corisiona ferum letali vulnere fundit.
Mox alias acies petit, aurigamq; superbi
Hectoris obtruncat.quem saxo Troius heros
Occupat, excussoq; incautum proterit arcu.
Ast illum fidi rapiunt de cæde sodales.
Prostratumq; leuant ruit vndiq; turbidus Hector,
Aduersasq; acies infesta cuspide terret.
Sed rursus Danai turbati cæde suorum
Concurrunt,iterumq; leues in castra cateruæ
Confugiunt portasq; obiecto robore firmant.
At Phryges obsidunt inclusos aggere Graios.
Excubijsq; premunt muros, flammisq; coruscant.
Cætera per campos sternit sua corpora pubes,
Indulgentq; mero,curas animosq; resoluunt.
Attoniti Danaûm proceres discrimine tanto
Nec dapibus releuant animos,nec corpora curant,
Sed miseri sua fata gemunt. mox hoste repulso
Legatos mittunt,dextramq; hortantur Achillis,
Vt ferat auxilium miseris.Theteius heros
Nec Danaûm capit aure preces, nec munera regis
Vlla referre cupit. non illum redditus ignis,
Aut intacta suo Brysеis corpore mouit,
Irrita legati referunt responsa Pelasgis,
Et dapibus curant animos,leniq; sopore
Alterius noctis tardè labentibus astris.
Restabatq; super tacitæ pars altera noctis,
Tunc Danaûm iussu castris Ætholius heros
Egreditur, sociumq; sibi delegit Vlyssem,
Qui secum tacito sublustri noctis in vmbra
Scrutetur studio,quæ sit fiducia Troum.
Quidve agitent,quantásve parent in prælia vires.
Dumq; iter horrendum loca per montana vagantes
Carpebant,venit ecce Dolon,quem Troica pubes
Miserat,vt Danaûm solerti pectore vires
Adspiceret, sensusq; ducum plebisq; referret.
Quem procul vt vidit socius Diomedis Vlysses,
Abdiderant occultantes sua corpora furtim
In densos frutices,vt spe percussus inani
Troianus iuuenis cursu præcederet illos,
Ne facilè oppressus gressum in sua castra referret.
Pòst vbi transierat fidens animoq; manuq;,
Prosiluère viri,iuuenemq; euadere cursu
Conantem capiunt,ferroq; manuq; minantur.
Ille timore pauens,vitam concedite,dixit,
Hoc vnum satis est quod si perstatis in ira,
Quanta ex morte mea capietis præmia laudis:
At si cur veniam tacitis exquiritis vmbris,
Maxima Troia mihi currum promisit Achillis,
Si vestras cepisset opes.hæc dona secutus,
In dubios casus,coràm quos cernitis ipsi,
Infelix cecidi.nunc vos per numina diuûm,
Per mare,per Ditis fluctus obtestor opaci,
Ne rapere hanc animam crudeli cæde velitis.
Hæc prò concessa referetis dona salute,
Concilium Priami regis, remq; ordine gentis
Expediam Phrygiæ postquam quid Troia pararet
Cognouêre viri,fauces mucrone recluso
Detrudunt iuueni.post hæc tentoria Rhœsi
Intrant,atq; ipsum somno vinoq; sepultum
Obtruncant,spoliantq; viros,fusosq; per herbam
Exanimant socios.tunc tristi cæde peracta
Præda humeros onerant,multo candore nitentes
Rhœsi ventigenas secum adduxêre iugales.
Thraces equos rapiunt,quos nec præcedere ventus,
Nec posset volucri cursu superare sagitta.
Inde iterum Argolicas primæ sub tempore lucis
Ad classes redeunt,quos Nestoris accipit ætas,
Ac recipit portis. postquam sua castra tenebant,
Facta duci referunt:laudat Pelopeius heros,
Fessaq; iucundæ tradunt sua membra quieti.
Lux exorta viros in pristina bella remisit,
Instaurantq; animos recreato milite pugnæ
Dardanium Danaûmq; duces, volat vndiq; nubes
Telorum,& ferro ferrum sonat.vndiq; mixtis
Inter se strident mucronibus,instat vtrinque
Densa acies,mixtusq; fluit cum sanguine sudor.
Tandem feruenti Danaûm rex concitus ira
Antiphonem ingenti prostratum vulnere fundit,
Tessandrumq; simul,fratremq; ad bella ruentem
Hippolytum,post hos gladio petit Amphimodontâ.
Is fratris dextram gladio ferit, ille dolore
Acrior accepto fugientem Anthenore natum
Persequitur,traxitq; ferox cum vulnere pœnas,
Hector tunc pugnæ subit acri concitus ira
Priamides,mox perculsos agit vndiq; Graios,
Nec Paris hostiles cessat prosternere turmas,
Eurypyliq; femur contento vulnerat arcu.
Incumbunt Troës,fugiunt in castra Pelasgi
Viribus exhaustis,& vastis vndiq; firmant
Obicibus muros,saxo Mauortius Hector
Perfringit portas,ferrataq; robora laxat.
Irrumpunt aditus Phryges,atque in limine primo
Restantes sternunt Graios,valloq cateruas
Disturbant,alij scalas in mœnia ponunt,
Et iaciunt ignes: geminat victoria vires.
De muris pugnant Danai,turresq; per altas
Saxa volant, subeunt facta testudine Troës,
Ascenduntq; aditus,& totis viribus instant.
Turbati fugiunt omnes in castra Pelasgi.
Et scandunt puppes,instat Troiana iuuentus
Telaq; crebra iacit,resonat clamoribus æther.
Neptunus vires Danais animumq; ministrat,
Pugna ingens oritur, furit istinc hostis & illinc,
Dextraq; Idumenæ cadit Asius.Hector atrocem
Amphimachum obtruncat, nec non incumbit in armis
Anchisæ gener Achatius,quem fuderat ense
Magnanimus ductor Rhodius,tunc feruidus irâ
Deiphobus ferit Ascalaphum mergitq; sub vndas.
Hector vbiq; ferus violento pectore sæuit,
Quem saxo ingenti percussum maximus Aiax
Depulit,& toto prostratum corpore fudit.
Concurrit Troiana manus, iuuenemq; vomentem
Sanguineos fluctus,Xanthi lauere fluentis.
Inde iterum ad pugnam redeunt, fit maxima cędes
Amborum,& manat tellus infecta cruore.
Polydamas valido Protenora percutit ictu,
Amphilochumq; Antenoridem Telamonius Aiax,
Bethæumq; Athamas,Promachũ quoq; sternit atrocem
Penelei dextra,inde cadit Priameia pubes.
Acriùs insurgunt Troës ad Achaica bella,
Instaurantq; manus cedit Pelopeia virtus
Pulsa metu,vallumq; & muros aggere septos
Transiliunt,alij fossas voluuntur in ipsas.
Aduolat interea Danaûm metus impiger Hector,
Confugiunt iterum ad classes Agamemnonis alæ,
Atq; inde aduersis propellunt viribus hostem.

Fit pugna ante rates sæuit Mauortius Hector,
Et poscit flammas, totamq; incendere classem
Apparat huic validis obsistit viribus Aiax
Stans celsa in puppi, clypeoq; incendia sæua
Sustinet, & solus defendit mille carinas.
Hinc iaciunt Danai robustæ cuspidis hastas,
Illinc ardentes tædas Phryges vndiq; iactant,
Per vastos sudor pugnantum defluit artus,
Non valet vlterius cladem spectare suorum
Patroclus, subitoq; armis munitus Achillis
Aduolat, & falsa conuertit imagine Troas,
Qui modò turbabant Danaos animoq; fremebant,
Nunc trepidi fugiunt: fugientibus imminet ille,
Perturbat velox acies, vastumq; per agmen
Fertur, & ingenti Sarpedona vulnere fundit,
Et nunc hos gladio, nunc illos proterit arcu,
Præliaq; horrendi sub imagine versat Achillis.
Quem postquam socias miscentem cæde cateruas,
Turbantemq, acies respexit feruidus Hector,
Tollit atrox animos, vastisq; immanis in armis
Occurrit contrà, magnoq; hunc increpat ore:
Huc agè nunc conuerte gradus fortissime Achilles,
Iam nosces vltrix quid Troiæ dextera possit,
Et quantum in bello possit fortissimus Hector,
Nam licet ipse suis Mauors te protegat armis,
Inuito tamen hæc perimet te dextera Marte.
Ille silet, spernitq; minas animosaq; dicta,
Vt quem mentitur verus credatur Achilles.
Tunc prior intorquet collectis viribus hastam
Priamides, quam prolapsam celeri excipit ictu
Patroclus, redditq; vices & mutua dona.
Obijcit & saxum multo cum pondere missum,
Quod clypeo excussum viridi tellure resedit.
Tunc rigidos stringunt enses, & comminùs arma
Inter se miscent, donec Troianus Apollo
Mentitos vultus simulati pandit Achillis,
Denudatq; virum quem bello maximus Hector
Pugnantem falsis postquam deprendit in armis
Irruit, & iuuenem, nudato pectore, ferro
Traijcit, & victor Vulcania detrahit arma.
Vendicat extincti corpus Telamonius Aiax,
Oppositoq; tegit clypeo. Priameia pubes
Lætitia exultat, Danai dum funera mœrent.
Interea iuuenis tristi cum pube suorum
Testorides in castra gerit miserabile corpus.
Tunc vt Pelidæ rumor diuerberat aures,
Palluit infelix iuuenis, calor ossa reliquit,
Tristia membra simul materno nectit amictu
Deflens Æacides tristi de cæde sodalis,
Vnguibus ora secat, comptos in puluere crines
Deformat, scindit firmas de pectore vestes,
Et super extincti prostratus membra sodalis
Crudeles fundit questus, atq; oscula figit.
Mox vbi depulsi gemitus lacrymæq; quierunt,
Tristis ait, iam iamq; meo cruciabere ferro,
Non impune mei lætabere cæde sodalis,
Hector, ait, magnoq; meo violente labore
Persolues pœnas, atq; istis victor in armis,
In quibus exultas, fuso moriêre cruore.
Post hoc accensus furijs decurrit ad æquor,
Fortiaq; arma Thetim supplex rogat illa relictis
Fluctibus auxilium Vulcani protinus orat.
Excitat Æthnæos calidis fornacibus ignes
Mulciber, & validis fuluum domat ignibus aurum.
Mox effecta ferens diuinis artibus arma
Euolat ad Thetidem quæ postquam magnus Achilles
Induit in clypeum vultus conuertit atroces,
Illic ignipotens mundi cælauerat axem,
Sideraq;, & liquidas redimitas vndiq; Nymphas,
Fecerat & mira liquidas Nereidas arte,
Oceanum, terras, & cinctum Nerea circùm,
Annorumq; vices, diuersaq; tempora noctis,
Quattuor & mundi partes, quantum Arcton ab Austro,
Et quantum occasus roseo distaret ab ortu,
Lucifer vnde suis, vnde Hesperus, vnus vterq;
Exoriatur equis, quantum vel in orbe mearet
Luna caua, & nitida lustraret lampade terras.
Addideratq; freto suo numina, Nerea magnum,
Oceanumq; senẽ, (*nec eundem*) vertentẽ Prothea semper
Tritonesq; feros, & amantem Dorida fluctus.
Terra gerit syluas, horrendaq; monstra ferarum,
Fluminaq;, & montes, cumq; altis oppida muris.
In quibus exercent leges animosaq; iura
Certantes populi. sedet illic æquus vtriq;
Iudex, & litem discernit fronte serena.
Parte alia castæ resonant Pæana puellæ,
Dantq; choros molles, hæc dextra tympana pulsat,
Illa lyræ graciles extenso pollice chordas
Percurrit, septemq; modis modulatur auenis.
Carmina componunt mundi resonantia motum,
Rura colunt alij, sulcant grauia arua iuuenci,
Maturasq; metit robustus messor aristas,
Et gaudet pressis immundus vinitor vuis.
Tondent prata greges, pendent in rupe capellæ,
Hic intermedius stabat Mars aureus armis,
Atropos hunc circumstabat, reliquæq; sorores
Sanguineis mœstæ Cloto Lachesisq; capillis.
Talibus ornatus donis Thetideius heros,
In medias acies immani turbine fertur.
Cui vires præbet casta cum Pallade Iuno,
Dantq; animos iuueni. videt hunc Cithereius heros,
Occurritq; viro, sed non cum viribus æquis,
Æacidæ nec erat compar, tamen ira coëgit
Conferre inuictis iuuenem cum viribus arma.
Quem nisi seruasset magnarum rector aquarum,
Vt profugus lætis Troiam repararet in armis,
Augustumq; genus claris submitteret astris,
Non claræ gentis nobis mansisset origo.
Inde agit Æacides infesta cuspide Teucros,
Ingentemq; manum prosternit cæde virorum
Sanguinis Hectorei sitiens. at Dardana pubes
Confugit ad Xanthi rapidos perterrita fluctus,
Auxiliumq; petit diuini fluminis: ille
Instat & in medijs pugnatur gurgitis vndis.
Ira dabat vires, tinguntur sanguine ripæ.
Sparsaq; per totos voluuntur corpora fluctus.
At Venus & Phrygiæ gentis tutator Apollo,
Cogunt in Danaos Xanthi consurgere fluctus,
Vt fera terribili miscentem prælia dextra
Obruat Aacidem, qui protinus vndiq; totis
Impediatur aquis. sed vasto gurgite præceps
Voluitur, atq; virum terrentibus impedit vndis,
Prætenditq; gradus. ille omni corpore sæuas
Contra pugnat aquas, aduersaq; flumina rumpit,
Et modò disiectis humeris, modò pectore vasto
Propellit fluctus, quem longè prouida Iuno
Admonuit rapidæ quo cederet ictibus vndæ,
Sanctaq; pugnarunt inter se numina diuûm.
Rursus agit Phrygias ingenti cæde cateruas
Horridus Æacides, belliq; ardore resumpto
Funereas acies horrendaq; prælia miscet.
Non illum vis vlla tenet, non sæua fatigant
Pectora pugnando, vires successus adauget.
Perculsi dubitant trepida formidine Troës,
Atq; inter muros exhausta penè salute
Confugiunt, portasq; obiecto robore firmant.
Vnus tota salus in quo Troiana manebat,
Hector adest, quem non duri timor vndiq; Martis,

Nec

Nec patriæ tenuêre preces,quin obuius iret
Et contra magnum contendere vellet Achillem.
Ante oculos ſubitò viſa eſt Tritonia Pallas.
Quem procul vt vidit tectum cœleſtibus armis,
Pertimuit,clauſisq; fugit ſua mœnia circum
Infelix portis. ſequitur Thetideius heros
In ſomnis veluti cùm pectora terruit ira.
Hic rurſus ſuper inſequitur,fugere ille videtur,
Feſtinantq; ambo:greſſum labor ille moratur,
Alternis poterant inſiſtere cœpta periclis,
Nec requies aderat,furor vndiq; concitat iras.
Spectant de muris miſeri ſua fata parentes.
Iallentemq; vident ſupremo tempore natum,
Quem iam ſumma dies ſuprema luce premebat.
Huic ſubitò ante oculos ſimilis Tritonia fratri
Occurrens iuuenem ſimulato decipit ore:
Nam nunc Deiphobi tutum ſe credidit armis.
Tranſtulit ad Danaos iterum ſua numina Pallas.
Concurrunt iactis inter ſe comminus haſtis
Inuicti iuuenes, hic vaſtis intonat armis,
Ille hoſtem validum nequicquam vmbone repellit,
Alternisq; ferox mutat congreſſibus ictus.
Sudor agit riuos,enſem terit horridus enſis,
Collatusq; hæret pede pes,& dextera dextræ,
Interea validam Thetideius extulit haſtam,
Inq; virum magnis emiſſam viribus egit.
Quam poſt elapſam vitauit callidus Hector.
Exclamant Danai.contrâ Priameius heros
Vibratum iaculum Vulcania torquet in arma.
Nec ſucceſſus adeſt,nam duro inflectitur auro:
Diſſiluit mucro,gemuerunt agmina Troum.
Concurrunt iterum collatis fortiter armis,
Inq; vicem ſtrictos commutant comminus enſes.
Nec ſufferre valet vltra ſortemq; ſupremam
Horruit inſtantem defectis viribus Hector.
Dumq; retrocedit fraternaq; feſſus in armis
Reſpicit auxilia,& nullam videt eſſe ſalutem,
Senſit adeſſe dolos. quid agat? quæ numina ſupplex
Inuocet? in toto langueſcunt corpore vires
Auxiliumq; negant,retinet vix dextera ferrum,
Nox oculos inimica tegit,nec ſubuenit vllum
Defenſo auxilium, pugnat moriturus,& altos
Corde premit gemitus.inſtat Nereius heros,
Turbatumq; procul premit vndiq;:tunc iacit haſtam,
Et medias rigida tranſfixit cuſpide fauces.
Exultant Danai,Troës ſua funera deflent.
Tunc ſic amiſſis infelix viribus Hector,
Et concede meos miſeris genitoribus artus,
Quos pater infelix multo mercabitur auro:
Dona feres victor Priami nunc filius oro,
Te Priamus dux ille ducum, quem Græcia ſolum
Pertimuit ſi nec precibus, nec munere victus,
Nec lacrymis miſeri,nec clara gente moueris,
Adflicti miſerere patris,moueat tua Peleus
Pectora pro Priamo:pro noſtro pignore,Pyrrhus,
Talia Priamides contra quem durus Achilles,
Quid mea ſupplicibus tentas inflectere dictis
Pectora? quem poſſem diſcerptum more ferarum,
Si ſineret natura,meis abſumere malis.
Te verò triſtesq; feræ,cunctæq; volucres
Diripient,auidiq; canes tua viſcera paſcent.
Hæc ex te capient Patrocli gaudia manes,
Si capiunt vmbræ.dum talia magnus Achilles
Ore truci iactat,vitam miſerabilis Hector
Reddidit.hunc animo nondum ſatiatus Achilles
Alligat ad currum,pedibusq; exanguia membra
Ter circum muros victor trahit,altius ipſos
Fert domini ſucceſſus equos.tunc maximus heros
Detulit ad Danaos fœdatum puluere corpus.

Lætantur Danai,plangunt ſua funera Troës,
Et pariter captos deflent cum funere muros.
Interea victor defletum corpus amici
Funerat Æacidas,pompasq; ad funera ducit.
Ter circa tumulum miſeros rapit Hectoris artus,
Et varios cineri ludorum indicit honores.
Tydides Tiriſum curſu, pedibusq; ferocem
Merionem ſuperat, luctando vincitur Aiax,
Cuius decepit vires Laërtius aſtu.
Cæſtibus aduerſis cunctos ſuperauit Ephœbus,
Et diſco fortis Polibætes depulit omnes,
Merionesq; arcu.tandem certamine miſſo
In ſua caſtra redit turbis comitatus Achilles,
Flent miſeri amiſſum Phryges Hectora, totaq; mœſta
Troia ſonat planctu,fundit miſeranda querelas
Infelix Hecube,ſæuisq; arat vnguibus ora,
Andromacheq; ſuas ſcindit de pectore veſtes,
Heu tanto ſpoliata viro. ruit omnis in vno
Hectore cauſa Phrygum,cecidit defecta ſenectus
Adflicti miſeranda patris,quem nunc ſua coniunx
Turbaq; natorum, nec magni gloria regni
Oblitum tenuit vitæ,quin iret inermis
Et ſolum inuicti caſtris ſe redderet hoſtis.
Mirantur Danaûm proceres,miratur & ipſe
Æacides animum miſeri ſenis, ille trementes
Affuſis genibus tendens ad ſidera palmas,
Hæc ait: O Graiæ gentis fortiſſime Achilles,
O regnis inimice meis,te Dardana ſolum
Victa tremit pubes,te ſenſit noſtra ſenectus
Crudelem nimium.nunc ſis mitiſſimus oro,
Et patris adflicti genibus miſerere precantis,
Donaq; quæ porto miſeri pro corpore nati,
Accipias:ſi nec precibus,nec flecteris auro,
In ſenis extremos tua dextera ſæuiat annos,
Saltem ſæua pater comitabor funera nati.
Nec iam vita mihi magnos concedit honores,
Sed funus crudele meum, miſerere parentis,
Et pater eſſe meo mitis de(*corpore*)funere diſce.
Hectoris interitu viciſti Dardana regna,
Viciſti Priamum ſortis reminiſcere victor
Humanæ,variosq; ducum tu reſpice caſus.
His tandem precibus motus grandæuus Achilles
Alleuat à terra,corpusq; exangue parenti
Reddidit Hectoreum.poſt hæc ſua dona reportat
In patriam Priamus,triſtesq; ex more ſuorum
Comparat exequias,ſupremaq; funera ducit.
Tunc pyra conſtruitur, qua bis ſex corpora Troum,
Quadrupedes adduntur eis, currusq; tubæq;,
Et clypei galeæq; graues(*Argiuaq;*)argutaq; tela.
Hæc ſuper ingenti gemitu componitur Hector.
Stant circum Iliades matres,manibusq; decoros
Abrumpunt crines,laniataq; pectora tundunt:
Illo namq; rogo natorum funera cernunt.
Tollitur & iuuenum magno cum murmure clamor
Flebilis,ardebat flamma namq; Ilion illa.
Inter quos gemitus laniato corpore coniunx
Aduolat Andromache,mediosq; immittere in ignes
Se cupit Aſtyanacta tenens,quam iuſſa ſuorum
Triſtis turba rapit.contrà tamen vſq; reſiſtit,
Donec collapſæ ceciderunt robora flammæ,
Inq; leues abijt tantus dux ille fauillas.
Tu iam ſiſte gradum,finemq; impone labori
Calliope,vatisq; tui moderare carinam,
Quem cernis paucis ſtringentem littora remis.
Iamq; tenens portum metamq; patentis Homeri
Pieridum comitata cohors,ſubmitte rudentes.
Sanctaq; virgineos lauro redimita capillos,
Ipſa tuas depone lyras,ades inclyta Pallas,
Tuq; faue curſu vatis iam Phœbe peracto.

FINIS.

DARETIS PHRYGII POETARVM ET HISTORICORVM OMNIVM PRIMI, DE BELLO TROIANO LIBRI SEX, LATINO carmine à CORNELIO NEPOTE eleganter redditi.

LIBER PRIMVS.

HYPOTHESIS.

Protinus in Colcho primus liber expedit arma
Argonautarum, rapiunt qui velleris aurum.
Et parat Aesonidi redeunti prandia lauta.
Excidium Troiæ sub Laomedonte videbis,
Inde statum & formam graphicè depingier vrbis.

LIADVM lacrymas, conceſſaq; Pergama fatis,
Prælia bina ducum, bis adactam cladibus vrbem
In cineres, querimur: flemusq; quòd Herculis ira, (rit arcem.
Heſiones raptus, Helenæ fuga frege-
Impulerit Phrygios, Danaas exciuerit vrbes.
Vt quid ab antiquo vatum proſcripta tumultu
Veri ſacra fides longum ſylueſcis in æuum?
An quia ſpreta lates? mundoq; infenſa priori
Nos etiam noſcenda fugis? mecum inclyta, mecum
Exorere, & vultum ruga leuiore reſumens
Phœbeam dignare tubam, ſterilisq; vetuſtas
Erubeat, dum culta venis, dum libera frontem
Exeris en aureis blandas, en pectus amicum
Mulces, vulgarem leuius paſſura cachinnum.
Si noſtris nil dulce nouum, nil vtile viſum
Quod teneri pariunt anni, ſi ſecula tantum
Aurea Saturni memorant, & nulla recentis
Gratia virtutis: aude tamen ardua, pubes.
Mento caneſcant alij, nos mente: capillo,
Nos animo: facie, nos pectore. Tempora certè
Virtutem non prima negant, non vltima donant.
Quumq; duplex ætas varios contendat in vſus,
Hæc viget, illa iacet: hæc pullulat, illa fatiſcit.
Mira quidem dictu, ſed vera (aduertite) pandam.
Nam vati Phrygio Martem certiſſimus index
Explicuit præſens oculus, quem fabula neſcit.
Hunc vbi combiberit auidæ ſpes ardua mentis,
Quos ſuperos in vota vocem? mens (*æmula*) conſcia veri
Proſcripſit longè ludentem ficta poëtam.
Quin te Cecropij mentita licentia pagi
Et lædant figmenta pater, quo præſide floret
(*Pontia*) Tantia, & in priſcas reſpirat libera leges.
Felices quos non trahit ambitus. ardua nactus
Non in ſe deſcendit honos, non cæca poteſtas
Quid poſſit fortuna videt: non perfida ſentit
Proſperitas fleuiſſe humilem, qui ridet in altis.
Parcite ſacrilega ſuperos inceſſere præda,
Parcite. venales quiſquis venatur honores,
Vnde ruat, tabulata ſtruit. Premit vltio noxas
Tunc grauior, cùm tarda venit: tunc plena timoris,
Quum terrore caret: blanda nil ſæuius ira,
Quum floret miſeri felix iniuria voti.
At tu diſſimilis longè, cui fronte ſerena
Sanguinis egregij lucrum, pacemq; litata
Emptam anima pater ille pius, ſummumq; cacumen
In curam veniſſe velit, cui cederet ipſe
Prorſus, vel proprias lætus ſociaret habenas.
Hactenus hæc, tuq; (oro) tuo da maxime vati
Ire iter incœptum, Troiamq; aperire iacentem.
Te ſacræ aſſument acies, diuinaq; bella.
Tunc dignum maiore tuba, tunc pectore toto
Nitar, & immenſum mecum ſpargêre per orbem.

Luſerat omnificæ quondam ſolertia curæ,
Ignotas molita rates, auriq; cupido
Audendi tranſgreſſa modum, trans æquora miſit
Qui caperent thalamos, ſpoliarent templa metallis.
Siccine mortalis finem metitur hiatus?
Egeſtæ ſic Ditis opes, quas ambitus audax,
Quas prædo pallens Stygijs extorquet ab antris
Sufficiunt? cui iam ſatis eſt quòd regna, quòd vrbes,
Ipſaq; quòd pateant rapiendis tartara gazis?
Itur in ignotos fluctus, vltroq; procellis
Inſultare iuuat, & ſoli viuere fato.
Æſonides primus vndas aſſumpſit in vſus,
Phrixeam rapturus ouem: cui laudis alumnus
Alcides ſocias indulſit in ardua vires.
His Peleus, Telamonq; duces, his cætera pubes
Emathiæ, caſus pelagi coniurat in omnes.
Pars (*munita*) inuita ratem, pars famæ prona petendæ,
Pars mundum viſura nouum, gentesq; remotas.
Ergo ſequi docilis quas nondum nouerat vndas,
Thetyos in gremium migrat. prærepta Dianæ
Pinus, & è ramis remos habet. inq; profundum
Ornatu contenta rudi, plus robore, cultu
Fiſa minus, paucis exul peregrinat in armis.
Nondum ſæua deos ponto obiectare natantes
Relligio, non fluxa ſinu tumuêre (*recuruo*) ſecundo
Carbaſa: delicias dat faſtiditior vſus,
Exornatq; ſuum nouitas operoſa periclum.
Prima inopem pinus cultum, quo ſtabat in Hemo.
Detulit in fures. autor ratis Argus & Argo
Nauis erat, ſed vterq; rudis: nil illa ſuperbè,
Non auro ſuperos læſit, non rupibus aurum.
Stat dubius nouus hoſpes aqua, reditumq; fugamq;
Ludentis pelagi miratur, & æquora viſu
Metitur, patriæq; pium conſultat amorem,
Virtuti nutu facili ceſſurus, & vndis.
Sed rapit aura ratem. quònam, quò naufraga tendis?
Quò populos in fata trahis? téne angue vel armis
Patrandum faſtidit opus? ſcio tædia tollis,
Delicias lethi quæris. nunc vtere ſaxo
Terra potens, atq; iniectæ Symplegadis ictu.
Nulla prius (*cecidiſſe*) conſumpta refer. ferat ipſa cruentũ
Quod peperit fatum. primaq; ſuperbiat ira.
Fata obſtant, hominum prędatrix Atropos arcet.
Plus ſuperi quam fata queunt. trabs Theſſala diuos
Præſentes quos fecit habet. contemptus in antris
Hippotades, in aquis Triton, in carcere Corus,
Hac rate prærepta ſummos ſenuiſſet in annos.
Quippe deum genitore metu mens cæca creauit
Ditem vmbris, cœlo ſuperos, & numina ponto.
Vix pelagi ſenſêre minas, iamq; Æole clamant,
Æole, tuq; dato mulces qui cœrula ſceptro
Vndarum Neptune potens date numen ituris.
Si reduces meritis nomen ſacrabitur aris.
Mox ierant in vota dei, gaudentq; (*vocari*) vocati.
Hic faciles proclinat aquas, hic euocat antro

Qui

Qui vela impręgnet zephyrum, qui purget abacta
Nube diem.curſu tandem producta ſereno
Labitur in portus Phrygios ratis,improba pubes
Emicat,& vetita certant tellure potiri.
Fama nocens ſubitum Sygea in regna tumultum
Spargit,& inſidias populo regiq; minatur,
Dardana ſi coëant peregrinæ ad littora claſſes.
Plebs excita furit,nec abeſt qui Laomedontem
Intentet Danais, vltro ni littore cedant.
O ſuperis inuiſa manus,ſic pignora cœli
Creſcentesq; deos in ſyrtes cogis? an vnam
Extimeas gens tanta ratem? ſed cæca quid horres?
Huc hoſpes,non hoſtis adeſt,cui monſtra potenti
Debentur frangenda manu. reuerere tonantem,
Vel ſaltem cognoſce hominem. Si pendimus æquum;
Si rerum iuſtis metimur partibus vſum,
Omne homini commune ſolum. ſed iura peroſus
Publica ſacrilegis naturam barbarus auſis
Contrahit.& propriòs Phrygiam phariſcat in vſus.
O Aſiæ pollentis opes,ô Pergama nulli
Tranquillo ceſſura deo.nil dura ſororum
Licia. nil ſuperi peccant,gens incola fatum
Ipſa facit, cœlo Phrygius parcente meretur
Exilium,gladios,incendia.Pellitur Argo,
Armatumq; Iouem medijs exorat in vndis,
Ac Danai flagrant animis poſcentibus arma
Quo rapit ira ſequi, gladioq; vltore pudendam
Excuſare fugam. contrà, prudentia turbæ
Rara comes,raro Phrygiam cum milite pendit.
Excipit ancipites docti tuba Neſtoris aureis,
Suſpenſosq; regit,iratasq; pectora mulcet.
O qui magnanimo domuiſtis remige fluctus;
Qui freta, qui ventos primi libaſtis,& aſtra
Iratum didiciſtis iter non nota ſequuti,
Diſcite dura pati.ſola eſt quæ conterit hoſtem,
Virtutesq; regit Patientia: ſola triumphis
Militat innocuis,& honeſtæ conſulit iræ.
Eſt tempus quando locus eſt vbi lædimur omnes,
Lædimur immeriti, patimurq; indigna priores,
Vt cauſa meliore frui ſuperisq; ſecundis
Marte dato liceat. non hîc iniuria nobis;
Sed Danais facta eſt:veniet qui probra ſuorum
Enſe pio rediuat. Sic fatur,& accipit omnes
Delinita Thetys,gremiumq; exponit ituris.
Iam fluctus emenſa vagos in Phaſidis vndas
Declinat Pegaſæa ratis:pelagoq; relicto,
Pauperiore ſinu, ſed liberiore potita,
Multa prius metuenda tulit, dum littore in alto
Diſcordes agerent vndarum prælia motus.
Improbus audaci ſuſpendit gurgite pontum
Phaſis,& obnitens caſtigat in arua ruentem,
Ceſſuram miſeratus humum furit ille,feroxq;
Potandas inceſtat aquas, bilemq; refundit
In vada blanda ſuam,dedignaturq; teneri.
Ipſa etiam clauſisq; notis, cœloq; ſereno,
Continuas hyemes portus anguſtia voluit.
Nec ſpacio laxum languet mare. creſcit arena
Conſumptura rates, telluſq; occulta vadoſas
In cumulum ſuſpendit aquas,mentita profundum.
Fluctuat ambiguus Tiphys,prope littora ſpectat:
Suſpectam formidat humum,diſcitq; timere
Quo tutum ſperabat iter.timor elicit artem
Conſultura vadum medias minor alnus in vndas
Pellitur,& conto metitur iudice pontum.
Littoris inſidiæ poſtquam patuêre, coacto
Inter vtrunq; ſolum decurrens limite puppis
Arua petita premit, fractasq; offendit arenas.
Quid (*moror*) memorẽ Æſonidæ duras ineũbere leges
Oeetæ imperio? quid ſemina iacta? quid hoſtes
Terrigenas, Martisq; boues, ſæuiq; draconis
Excubias? ignis virtuti cedit & enſis.
Eripiturq; emptum ſummo diſcrimine vellus.
Neptunum ſenſiſſe putes,fugientibus æquor
Altius intumuit, fractiq; in littore fluctus
Intonuêre ſimul. Procul ô procul ite prophani,
Non licet in ſanctum cum præda tendere pontum.
Has notus haud paſſus cauſas inſtare timoris,
Præripuit voces,nec iter conceſſit in aures.
Nauigat auricomo ſpoliatis vellere Colchis
Prædo potens.culpem ne ratem quæ prima per vndas
Ad facinus molita vias,atq; Atropon auxit?
An cauſa potiore probem? ſine remigis vſu
Non noſſet Memphis Romam, non Indus Hiberum,
Non Scytha Cecropidem, nõ noſtra Britannia Gallum:
Primus ab excubijs montes proreta pelaſgos
Anticipat ſaluere iubens:at cætera pubes
Remorum aſſurgit ſtudio,victrixq; carina
Theſſalicis reddit quos in freta duxerat aruis.
Quis varios memoret plauſus, quis gaudia vulgi?
Si parcus meminiſſe velim,vel nolle fateri,
Vel ſeriem non noſſe putent:ſi prodigus,auris
Faſtidita neget faciles ad ſingula nutus.
Pelea miratur reducem Lariſſa,Pylonq;
Neſtor habet,Telamone ſuo Salamina ſuperbit,
Leda Cerauneis & fratribus Orithyia
Hyſmarijs.laudatq; ſuum Calydonia mater
Oenidem,nondum tantùm ſoror,Orphea Thraces,
Archades Admetum, Talaumq; & Theſea & Idam
Anthæumq; vrbes variæ,ſua mœnia quenque,
At Peloponneſum cum præda diuite Iaſon
Occupat,inſigni laſciuit regia cultu,
Victoriq; ſuo gratas plebs obuia voces
Elicit,& vero diſpenſant gaudia vultu.
Solus inexplicita Pelias ſub fronte ſerena
Inuidia ægreſcit,ſeſe cauſatur,in omnes
Vota deos conſumpta gemit. Martemq; laceſſit
Qui gratis domitos tulerit deferuere tauros.
Eluctata diu rapidis (*ſingultibus*) impulſibus ira
In verbum ſingultat atrox,queſtusq; ſuperbos.
O ſuperi,quò tura meant? ô fata, quis error
Imperat, ô hominum caſus, paucósne reſeruat,
Vt multos fortuna premat? iam ſentio, traxi
Inuito mea regna deo capemaxime tandem
Quorum faſtidit vſus regnare negantem,
Quæ longo emiſti voto: tumeasq; relictis.
Non raptis.tenui certè non ſponte deorum.
Hiſq; velim regnis emptum viciſſe tonantem.
Me magè (ſi qua fides) votorum offenſa laceſſit,
Quàm ſceptri iactura mei volui (*q*) ne ſub Arcton
Proſcripſiſſe virum? regnat.fregiſſe? ſuperbit.
Extinxiſſe? viget.titulos minuiſſe? triumphat.
Ergo deos dico ingratos datura tonanti:
Quum dederis,ſperata neget,doniſq; retentis
Rideat eluſum.melius fortuna pianda eſt,
Quæ pacem,quæ fulmen habet,quæ prima tyrannis
Imperium partita tribus conceſſit,abegit.
Mutato luſit cœlo,rurſusq; iubebit
Quos fecit reges mecum migrare ſub vmbras,
Et Ioue proſcripto Saturni leniat iras.
Sic fatur, diroq; animam depaſcitur æſtu.
Has tamen has cordis rugas hæc prælia mentis
Frontis oliua domat,faciesq; doloſa ſophiſtam
Mendicat vultum,& blandos peregrinat in vſus.
Gaudia prima ducum,ſolenni menſa tumultu
Excipit. At cœli prædo terræq; mariſq;
Ambitus acceptas venatur regibus eſcas.

Iuno lyram volucrum langueſcere ſentit,alumnos
Æquoris emungi Thetys dolet: aſpera Phœbe
Indignata ſui numerum rareſcere ciuis,
Excubat, vltoremq; humeris accommodat arcum,
Venantes venata viros, prædamq; petentes
In prædam petit, & lucos vigilantiùs ambit.
Ergo thoros conuiua premit, donumq; dearum
Interpres blandus hilarat deus,humida ſiccis
Mirè concilians comptos diſcreta clientes
Cura agit,hi Cererem cumulant,hi fercula mutant.
Illi hilares iterant calices. at rege ſuperbo
Emeritum libante merum menſalibus hærent,
Summiſſiq; hauſtum Bacchi regalis adorant.
Has menſæ genialis opes, hæc ocia curæ
Dapſilis, hoc grati certatum dulce laboris
Incolumi virtus delibat ſobria guſtu.
Non ignaua graui peperêre obliuia menti
Deliciæ, non in ſomnos elanguit ira
Amphitrioniadæ. Troiam bis terq; reſumens
Se vultu referat. animumq; his aſperat ægrum.
Ergo louem meritus cunali Marte parentem
Cœleſtes docui mecum vagire dracones,
Præueniq; minas? pudet heu.vir,victor,adultus
Barbaricis ceſſi,non viſo milite, iuſſus.
Ergo minis frangendus eram? proh fata pudenda,
Proh crimen ſuperum fato (*q; immani or*) Iunonior omni
Neſcio quis famæ meritum ſcidit:arma tenebam
Nec deerant hoſtes. i nunc, & priſca reuoluens
Priui gnum mirare tuum,Iouis inclyta coniunx.
Viciſti,fateor, fugi, victoria ſumma
Alciden fugiſſe fuit.rurſusne ſeuerum
Dignere artificem noſtris Euryſtea pœnis?
Si Lernam edomui,ſi Cerberus ore trifauci
In ſcopulos Dodona tuos aconita refudit:
Si grauis Anthæus, gratam ſuſpenſus arenam
Dedidicit mirante Rhea:ſi cætera mundi
Monſtra triumphali potui conſumere dextra,
In Phrygios dicamne viros? humanaq; bella
Depoſuiſſe pudet.ſed cur clarè acta reuoluo?
Degeneri grauiùs accedit gloria facto
Quin potiùs ferus gladius quid conferat auſis
Monſtrorum domitor reminiſcere,Pergama pœnas
Pendant,& meritis periuros perde ruinis.
Sic Phœbo liquidoq; Ioui ducture triumphum,
Sic tibi,ſic Danais docilesq; inſtare Pelaſgos,
Non fugiſſe ſciant,qui quum potuêre minari,
Et potuêre pati. Tacitis ſic quæſtibus iram
Exacuens, ſummos animum procudit in auſus.
Haud ſecus exilium gratæ dequeſtus arenæ
Armenti princeps lunatum robur in ornos
Aſperat obiectas,& ſe præmenſus in hoſtem
Ocia dura gerit,& prælia pulcra figurat,
Fronte furens,pulſasq; pudet non frangere ſyluas
Inde thoro meliore redit,vetereq; repulſam
Excuſans,victor regnat, lauroq; ſuperbit.
Vix primos belli motus librauerat heros,
Etiam fama loquax rapiens ex aure potentum
Quod ferat in vulgus, pauidas quod ſpargat in vrbes
Prælia mota canit illamne nocentis Auerni
Progeniem,cœlíne rear? quæ murmura rerum
Occulta extenebrat, redditq; latentia luci.
Immò quis è ſupera contendat pace creatam
Turbatricem hominum? quæ ſancta ſilentia regum
In mundi perfert aures,& plebis in ora
Diſſipat,arcanum curæ furata ſilentis.
Haud mora,non iuſſi lituis,non ære vocati
Conſpirant ad bella viri,ſed & arma tumultu
Plebs rapit, & vibrans quos non bene nouerat enſes,
Ingenuè iraſci diſcit, multumq; minatur,
Sed factura parum. terit hic in frena iugales,
Non longum manſurus eques, rapta ille ſuperbit
Caſſide,& impatiens captos decreſcere viſus.
Hi ſuras riguiſſe ſtupent,hi pondere victi
In clypeos nutant, pars barbara regna laceſſit
Litigijs audax & citra prælia fortis,
Obiecto ſecura freto. gemit anxia matrum
Turba,nec infauſtis ſolatia mœſta querelis
Ire negant lacrymæ,lacrymis certatur,& omnem
Exceſſiſſe putat flendi parciſſima luctum.
Hæc inter medios enſes timet,illa Charybdim
Incurrit, pietas nunquam ſecura quieſcit.
Mens ô prona virûm,non hæc ſuſpiria virtus
Infracta admittit,non dant complexibus artus,
Oſcula non iterant,ne vel ſic bella morentur.
Vix memores dixiſſe vale,mulcetur alumnus
Fatorum Alcides,& ſpe meliore ſuperbis
Aſſidet inceptis, fremitu naualia feruent,
Ægæoſq; ſinus ter quino remige frangit
Lecta cohors,totideq; mouet per cærula pinus.
At notus incumbens humeris,puppiq; ſequaci
Ducit inoffenſam Simoëntis in oſtia claſſem.
Puppibus emigrat primus Telamone ſecundo
Lariſſæ pollentis honos, cui cærula nupſit
Nereis,amplexus non aſpernata minores,
Mortaleq; thorum,quo principe gloria ſpirat
Myrmidonum, quem tota ſuis obnoxia fatis
Dorica caſtra (*tonant*) canũt. Danais hic debet Achillem,
Aiacem Telamon,æquale in (*Pergama*) prælia fulmen
Diuidit ergo acies æqui libraminis inſtar
Alcides,pars in Phrygios armata penates
Iam dictos ſortita duces. pars cura relictæ
Claſſis diſponit cum Neſtore,parsq; ſequuta
Amphitryoniadem ſocijs partitur vtriſque
Excubias hinc inde ſuas. ſic agmine trino
Conſulitur bello, patriumq; armauerat orbem
Principis edictum Phrygij. ruit omnis in arma
Barbaries: flammisq; rates conſumere fiſus,
Et Danaos ſparſurus aquis, ad littora Martem
Dux migrare iubet paretur,& ocyus omnes
Fluctibus inſiliunt.ſolitæ nil tale timere
Nereides viſa arma ſtupent,horrentq; tumultum.
Hi telis inſtant,alij face:pectora telum,
Fax puppes iniecta petit, cunabula Mauors
Cypridis infeſtat armis,& Lemnius igne.
Tunc primum bellis ruit mare ſanguinis illas
Murex hauſit opes. quas nondum oblitus in annos
Præſentes meminit,regumq; expendit in vſum.
Scyllæos noua præda canes ad funera mœſti
Gurgitis inuitat,coëunt latrantibus vndis
Monſtra ſinus Siculi, dehinc hauſto nectare diro
In freta ſparguntur ſimilem venantia potum.
At fremitu accepto Nereus excuſſus ab antris,
Mutatis horreſcit aquis:fontiq; relapſus
Naſcentem explorat lunam,viſoq; meatu
Quem genitrix natura dedit ſecurior exit.
Immò agitè,immiſſo bellum conſumite ponto,
Dij ſi qui vndarum:raptæq; Athlante repulſo
Euoluantur aquæ. fatis iniuria prima
Excuſanda fuit.an & hos impunè furores
Ferre iuuat? miſero completus ſanguine pontus
Spumat & incenſum fumat mare, Scylla Charybdim
Excitat & noſtris pingueſcunt monſtra ruinis.
Si neutros ſupereſſe ratum,ſi iudice pœna
Elicitis pœnas,Phrygios periuria mergent,
Exemplum ſceleris Danaos quæ iam mora ſegnes.
Pronius in facinus tardis vltoribus itur.

Ardua

Ardua iam trepidis murorum septa cateruis
Iliacæ traxêre manus. stat Dardana pubes
Pro iugulis armata suis: nec enim inuida regni
Ambitio ludit pugnas, sed & ira, minæque,
Et non extorti per vulnera cruda furores
Bella cient, hinc inde odijs flammata superbis.
Primus in aduersos vibrata cuspide muros
Torquet equum Peleus, fractaq; accenditur hasta.
Hâc (ait) hospitijs aditus, & inhospita tecta
Pulsanti referanda manu nos vrbe fruamur,
Portu alij, dixit. cunctiq; instare Pelasgi
Ceu belli tunc causa recens, nec tempore longo
Ira minor, minus accendant in prælia mentes
Iussa, tubæ, promissa, preces: asperrima cernas
Bella geri non præcipites telluris hiatus,
Non vndas timuêre viri: sibi quisq; videri
Dux alijs, milesq; sibi. pars cratibus instat
Continuas molita vias, vallemq; profundam
Molibus iniectis vincunt: pars aspera cliui
Impatiens hæsisse subit: iam copia muri,
Iam silices laxare licet. sed desuper vrgent
Dardanidæ, incussasq; trabes & saxea voluunt
Fragmina: pars iaculis audax, pars aspera flammis
Flagrantes (*immergit*) inuergit aquas. septũ arbore Dymus
Affectabat iter, fixoq; in mœnia vultu
Hæserat: hunc latices decaluauêre profusi,
Flumineiq; imbres, nudum spoliatur vtroque
Crine caput, penetratq; fluens in viscera vulnus.
At testudineo Telamon defensus amictu
Occultum furatur iter, silicumq; tenorem
Ære domat, iamq; in præceps pendente ruina
Cedit. & effracta tandem prior vrbe potitur.
Interea flammis populari vela parantem
Percellit vox dira ducem: Cui strenue ductor
Dardanidum, cui bella geris? ciuésne perosus
Monstripari pacem pelagi sancire laboras?
An pauidis profugisq; instas? & ne qua superstes
Sit fuga, consumis classes? propioribus ausis
Intendêre manus hostes, huc lumina flecte,
Atq; vrbem miserare tuam. vix credulus hæret
Laomedon, cernitq; tamen iam Pergama rumpi,
Stare hostes, nutare Phryges: rapit ocyus agmen
Attonitum, belliq; rudis non colligit alas,
Sed sparsis properat signis quem præpete gaudens
Excipit occursu Tirynthius: hisq;, ait, olim
Quum premerent portus optataq; littora fessi,
Exilem telluris opem tenuemq; negasti
Sæue moram spreta pacis cum fronde Minerua.
Sume vices. redijt hostis, qui venerat hospes.
Sic fatur, strictoq; ducem transuerberat ense:
Thoracisq; moras, clypeiq; vimbramina raptim
Dissipat, atq; animam tot defensoribus vsam
Elicit, & Stygios iubet irrupisse penates.
Fit fuga Dardanidum mactato principe. at hostis
Ciuiles prædatur opes, pars cædibus iras
Innumetis explere sitit. vox regia tandem
Castigat rapidos Danao grassante tumultus.
Parcite victores Danai, compescite dextras.
Labe pari peccat, pariterq; crudelis vterque,
Qui cunctis parcit, & nulli. nobilis iræ est,
Citra iram punire reos. iam copia regni,
Vrbs cecidit, cessit hostis. cæsoq; tyranno
Vt miseris faciles Graiorum exempla secuti
Esse Phryges discant, damus vltro rura colono,
Castra viris, pontum nautis, & ciuibus vrbem.
At pereat dira si quis de stirpe superstes,
Hanc quoniam delere iuuat. Sic fatur, & ecce
Amphitus, Hysiphilus, Volcontus, & inclyta vultu
Hesione, sæuis vincti post terga catenis
Traduntur ducibus, hi dira in funera rapti,
Hæc Telamon tibi præda datur, quòd Pergama victor,
Quòd prior effractis facilem das hostibus vrbem.
Ilicet, Argolici præda Hesioneq; potiti
Incumbunt pelago, laurumq; insigne triumphi
Puppibus exponunt, penetrantq; ad sidera plausu.
His aberat Priamus, aliam seruatus in iram
Fatorum, casusq; alios: cui Marte secundo
Eoos populata Phryges victoria læta
Fauerat, & reduci comites plausêre triumphi.
Dura hominum Lachesis, fors perfida, luditur anceps
Imperium, Priamus natales ampliat agros,
Troia ruit: sceptroq; nouus dum quæritur orbis,
Sceptri nutat honos. faustos in regna meatus
Fata dabant reduci: sed dira, sed aspera donis
Inuidit fortuna suis, quæ quum ardua donet,
Gustatos grauiore fauos vlciscitur ira.
Iamq; vrbis trepido conspectum pectore ductor
Hauserat, occurrit luctus, visumq; salutat
E` muris manuum plausus lacrymabilis, horror
Aggreditur, turbatq; ducem, totamq; pererrat
Infelix planctus aciem, stant vndiq; ciues,
Soluunturq; suam Priamo spirante ruinam.
Ille autem licet interno complura dolore
Corda gemant, vultu lacrymas castigat adultas,
Vt saltem speret ducis ad solatia vulgus.
Nam summè miser est, cui nec sperare relictum est.
Nec mora, diffusam spacijs maioribus vrbem
Integrat, ac potior constructio barbara Græcam
Excludit Nemesim. medicati vulnera muri
Respirant meliore manu, contemptaq; moles
In sæuum patuisse aditum: & quâ saxa recedunt,
Continuant valuæ duplices. hæc cardine laxo
Alternos pandit aditus, hæc robur acernum
Pectine ferrato tacitos suspendit in vsus.
Iamq; arces cecidisse iuuat, iam machina maior:
Et lucro iactura fuit. muralia primas
Propulsura manus, pinnarum culmine denso
Conspicuos tollunt apices, nec mœnia munit
Rarior excubias turris factura secundas.
Celsior in superas contendens vertice nubes
Ilios, æquaret gemini discrimina mundi,
Si spacio contenta suo, minus improba cœlo
Parceret, atq; alium iam non præsumeret orbem.
Si Phlegram conferre velis, si virginis arces
Assyriæ, feret hæc potiùs discrimina linguæ,
Tela Iouis. nulli spaciosior æthere tractus
Contigit, aut tantum patiens indulsit Olympus.
Penè pares totam turres sparguntur in vrbem,
Cyclopum fassæ studium, ciuisq; superbus
Celsa petens, fastidit humum: surgentia passim
Exhalant piceas incensa pyralia flammas.
Ingenti Vcalegon consumens aëra tecto
Arduus alta petit, Anthenor mœnibus æquis
Certat. at inconstans, nec maior, nec minor, ægris
Anchises parcit pedibus, gressumq; perosus
E` speculis videt vrbis opes, plaususq; viarum.
Haud procul incumbens vrbi mediantibus aruis
Idæus consurgit apex vetus incola montis
Sylua viret, vernat abies procera, cupressus
Flebilis, interpres laurus, vaga pinus, oliua
Concilians, cornus venatrix, fraxinus audax,
Stat comitis patiens vlmus, nunquamq; senescens
Cantatrix buxus: paulò procliuius aruum
Ebria vitis habet, & dedignata latêre
Canicolam (*Canocolam*) poscit Phœbum, vicinus aristas
Prægnantes fœcundat ager, nec plura Phalernus

Vina bibit,non tot pascit Campania messes.
Proxima rura rigans,alio peregrinat ab orbe
Visurus Troiam Simois,longoq; meatu
Emeruisse velit,vt per tot regna,tot vrbes,
Exeat æquoreas tandem Troianus in vndas.
Dumq; indefesso miratur Pergama visu
Lapsurum suspendit iter,fluuiumq; moratur
Tardior,& totam complecti destinat vrbem.
Suspensis infensus aquis violentior instat
Nereus,atq; amnem cogens procul ire minorem
Proximus accedit vrbi,contendere credas
Quis propior:sic alternis concurritur vndis,
Sic crebras iterant voces,sic iurgia miscent.
Vndiq; siderei maiestas conflua mundi
Iliacum dignata solum, iuga,mœnia, pontum
Vestit, & astrifero dat respiramina collo.
Idæos Cybele colles colit, ipsa superbis
Regnatura iugis, reliquos tibi Delia saltus
Donat,& Idæis pensant venatibus orbem.
Pampineum te Bacche nemus,te spicea cingit
Syłua Ceres Neptunus aquas,naualia Phœbus,
Arces Pallas habet,& habetur Pallade fatum.
Est sacer vrbe locus media,modicumq; laborat
In cumulum Pygmæus apex, quem surgere plenè,
Quem planè residere neges.hic celsa superbi
Fulgurat ara Iouis,non sceptro & fulmine nudi,
Non qualem Tyrius,non qualem prædicat Indus.

LIBRI PRIMI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER SECVNDVS.

HYPOTHESIS.

Mittitur à Priamo legatio sancta secundò
Ad proceres Danaûm,repetant qui pace sororem
Hesionam, magna vi nuper ab Hercule raptam.
Iudicium Paridis sequitur,quo iudice discet,
An Venus,an Iuno, vicitve decore Minerua.

AM floret Priamus populoso pignore felix,
Felix coniugio, felix natalibus(*armis*)aruis,
Si superi,si fata sinant,si stare beatis
Permissum videt Alecto quas fregerat arces
Fortuna meliore frui:videt,ardet,& hydris
Irascens circumq; genas & tempora crebris,
Mè ne,inquit,reginam Herebi,mundiq; potentem,
Atq; vtinam cœli,regnum mortale lacesset
Æternum?pudet heu.lasciuit terra superstes
Post Danaos quibus vsa fui, nostrisne triumphis
Contendit,vinciq; negat: ruat ocyus ergo
Aeunis concessa mihi.Sic questa,quietem
Inuidet exiguam Priamo,raptumq; sororis,
Seruilemq; colum,& lacrymas obiectat inultas.
O hominum superumq; pater.si numina curas,
Cur hominem plectis?miseræne quòd incola terræ
Despicitur?certè lacrymis noctiq; dedisti
Proscriptas à luce animas.pater optime tandem
Flectere,redde polo reduces,vel funera saltem
Exilij tutare tui. quur impia sæuit
Alecto in miseros? cur Pergama dîa fatigat
Tot superis confisa suis?tolle inclyta,tolle
Virgo moras, nec passa premi quas incolis arces
Gorgone prætenta Stygias perstringe Medusas.
En aras,en tura(*sibi*)tibi communia poscunt
Nutrices scelerum Furiæ:noctisq; tyrannos
Exorare iubent, cœlum inter mœnia clausum,
Conciues habuisse deos.hem linquet inultum
Tisiphone:regiq; suo cultore negato
Quam dedit inuidiam Phrygius luet. Ecce profundis
Curarum furijs, vigiliq; impulsa dolore
Mens Priamum in diuersa trahit.nec Marte reposcit
Hesionem,nunc bella timet: sententia tandem
Fortior,inniti precibus,tentare Pelasgos
Blandicijs,voce hac legatum Antenora demum
Instruit,& paruo claudit mandata libello.
Hactenus inuicti gens imperiosa Pelasgi,
Libertas Asiæ,nullis concussa vigebat
Casibus:inuidit solitum fortuna fauorem,
Et rerum decreuit apex.verùm Hercule vinci
Turpe minus,tantoq; leues autore ruinæ.
Nunc quia conciliat humiles fauor, exuo regem,
In miseras descendo preces. sic India Bacchum,
Sic Cyrum Crœsus, Thamirin sic Cyre rogabas.
At si Parca prior quâ cœperat ire mearet,
Ipse orandus eram, geminumq; impensus in vsum,
Aut pacem regerem iudex,aut prælia princeps.
Proh superi,quæ dira orbem deludit Erynnis?
Exieram miles,tractabam prælia ductor,
Victor eram:sed quur eoo blanda triumpho,
Si mœstos læto reditus fortuna parabas?
Hæccine post tantos mihi debita pompa labores?
Sic metui tibi Troia dari,quæ læta parabas
Quum redij?sæua illa dies semperq; gemenda,
Qua reduci primùm patriæ mœstissima clades
Visa audita simul.melius quem fecimus hostis,
Aut cui factus eram,vitam hanc tot tristia passam
Rupisset gladio,sceptróne & culmine regni
Dulce frui?sic sic fratrum patrisq; perempti,
Sic raptæ memor Hesiones?miserescite magni
Myrmidonum proceres.cæsum lugere parentem,
Exhaustam vidisse domum lapsosq; penates,
Sit satis: Hesionem lacrymis solatia tantis
Reddite.parua quidem posco, sed muneris instar
Maioris,vitæ pariter, pariterq; saluti
Exanimem dabitis.Sic postquam questus,& ipsi,
Et cui charta datur,tepidus fluit humor in ora.
Antenor zephyris blandum spondentibus æquor
Haurit iter:rapiensq; ducis mandata,per vndas
Magnesij fines,Sparten præteruolat altam,
Fatidicamq; Pylon,paucis vbi tracta diebus
Ocia dequestus cedit:non Pelea magnum,
Tyndaridas geminos Pyliam flexêre senectam
Verba ducis.læti tandem Telamonis ad vrbem
Flectit iter,Lachesisq; fugam vestigat in omnes.
Regia celsa nitet,complutaq; murice multo
Purpura Sidonios dispergit in atria luxus,
Solennem confessa diem, quà iungit herilem
Iuno thorum.læto cuncti connubia plausu
Concelebrant, populoq; suo certamina prima
Ventripotens ponit genius.cœnare decorum,
Et mensas variare iuuat:nunc pocula desunt
Fœcundam factura sitim.repetisse voluptas,
Et vires conferre libet,ciuiliter ipsi
Indulgent proceres cyathis,bibuliq; clientes
Heus Hymenæe sonant, & in aurea pocula fusi

Inuï

Inuitant ſeſe pateris, plebs mixta Britanni
Certatura ſiti, longiq́ue potentior hauſtus
Plebeios gaudet calices & ſobria vina
Regali mutaſſe mero, redimitq́; voluptas
Rara moras, nec ceſſat hians, dum pectore victo
Lingua fluat, creſcant lychni, veſtigia nutent.
Cætera multiplici laſciuit curia plauſu,
Pars ſyrtis, pars grata lyris, pars ore canoro
Natiuas oſtentat opes, contentaq́ue neruis
Arteriæ non artis opem, non carmina nerui
Ad vocis mendicat opus: ſe quælibet ornat
Muſa libens, quæ voce placet, quæ dote ſuperbit.
Non tamen indulgent ſtudijs communibus omnes.
Ætatum parium ſimilis concordia: narrat
Cum ſene canicies, ludit cum pube iuuentus,
At moduli alternat libamina prima choraules
Præuius, & dociles hoc explicat ore choreas:
Plaudite conciues, Salaminæ ditis alumni
Plaudite: victori nubit Priameia noſtro
Heſione. clamant vnà feliciter omnes,
Congeminantq́; iterum feliciter. Ille canoros
Concilians in plectra modos, his exit in aures:
Quid gentis Danaæ proauos, quid priſca ſtupem us
Prælia? miremur potius quem protulit ætas
Qua fruimur, rerum patrem, mundiq́; patronum
Amphitrioniaden, axis quem laudat vterq;,
Cuius opem ſæuos debellatura Gigantes
Aſtra petunt, geminoq́; armari fulmine poſcunt.
Hunc non Iuno ferox, non accuſator iniquus,
Non labor exhauſit. redolent cunabula primum
Vix ortæ virtutis opus. Nemeæus adultos
Expauit terror humeros. Erymanthus abacto
Reſpirauit apro. victricis victima clauæ
Abſoluit Creten taurus, dux flebat Hiberus
Damnatis quas Caccus opes abſconderat antris.
Non angues Lernæ reduces, non Cerberus ingens,
Non Lapithæ domuêre virum. vigilata draconi
Poma tulit, peſtem Libycam librauit in auras,
Edocuitq́; hoſtem nocituris artibus aſtra,
Qui quondam geometer erat, Achelous in armis,
Neſſus in effugio nimis effugiſſe queruntur.
Othriſios mactauit equos, reuocauit ab armis
Hippolyten, domuitq́; fero Stymphalidas arcu.
Nec ſolùm tibi ſe tellus, ſed ſidera debent.
Vector eras, & vector eris, da maxime felix
Auſpicium, lætum tribuas nubentibus omen,
Et proſit ceciniſſe tibi. ſi iuſſeris, ibunt
Monſtra procul, ridebit Hymen, vinoq́; fauebit.
Iam tua ſic Hebe pariat Saturnia cœlo,
Et noſtro noua nupta duci. Plaudentia rurſus
Tecta ſonant, feſtoq́; fauet plebs læta tumultu.
Sola tamen (*triſti*) duro turbat conuiuia (*luctu*) vultu
Heſione, ſpernit plauſus, oditq́; fauentes,
Nil titulis permota ſuis, non dote ſuperba,
Non cultus mirata nouos. ſibi capta videri,
Mœſta queri, & quotiens ſibi plaudit regia, nomen
Reginæ captiua pauet, nec libera fidit,
Sed iuſſa in thalamos timidè ventura coactos.
Cumq́; alijs modulentur aues, quæ coniuga fata
(*Exhilarant*) Expirant meliore lyra, ſibi credula fingit
Noctiuagas vlulaſſe ſtriges, bubone ſiniſtro
Tecta premi, Stygioq́; ſatas Acheronte ſorores
Funeſtas geſſiſſe faces. heu cæca futuri,
Quàm ſæuum patris paritura nepotibus hoſtem.
Quinetiam oblatos calices, oblata recuſat
Cymbia: nunc tacito perfundit pocula luctu,
Et lacrymas bibit ipſa ſuas, ſegniq́; morantes
Creſcentesq́; cibos guſtu ieiuna fatigat.

Triſtior interea Phrygius delabitur hoſpes
In portus Salamina tuos, ramoq́; verendus
Palladio, celſas ſubit arces. cætera noſſe
Curia cunctatur, conciuem ſola Phrygemq́ue
Agnoſcit noua nupta virum, pudibundaq́; vultum
Flectit, & orantem miratur talibus illum:
Inclyta ſceptrigeri proles Iouis, & minus vno
In natum perducte gradu, reuerende Pelaſgis
Iuſtitia, belloq́; potens, tibi ſupplicat omnis
Cum duce Troia ſuo Telamon. miſereſcite ciues,
Tuq́; prior: non tot terraq́; mariq́; labores
Incaſsùm fluxiſſe ſinas, poſt aſpera multa
Huc tandem huc veni. cerno quam quærere iuſſus
Heſionem, cerno: non hæc commercia certè
Iuno probat: victore ſuo captiua fruetur,
Flens hilari, famulans domino, vel barbara Græco.
Redde magis. tot veſtra nurus Europa ſuperbas,
Tot celebres habet illa faces: melioribus ortam
Quære aliam fatis: hæc edita ſidere diro
In raptus damnata fuit, facilisq́; vel omni
Præda venit, ſemperq́; ſuis rapienda minatur.
Nouerat Argolicas Alcides, nouerat alter
Cum Polluce error, nouit cum Neſtore Peleus,
Quum leuis aſcenſu facili tibi præda daretur
Heſione, meq́; haud fines truſiſſet in iſtos
Infelix Priamus, ſi quid de gente ſuperſtes
Cognata, patriæ penſaret damna ruinæ,
Hanc tibi, non ſuperis, animam debere fatetur
Quam ſibi ſeruatam gaudet (*non*) ſibi, ſed Telamoni,
Dic potiùs ſubicit Telamon, inuitaq́; flentis
Oſcula prædatur, & in hos ait ire lacertos
Emerui gladio Sic interfatur, & illud
Dircæum memorat: Teneo longumq́; tenebo.
Pulſus abit Phrygius, relegensq́; quod hauſerat æquor
In patrios delatus agros, iter explicat omne
Ciuibus, Heſiones thalamos, & nulla Pelaſgos
Iura ſequi, bellumq́; hortatur. At æger iniqua
Suſpicione Paris, Ne credite, ludimur (inquit)
Iardanidæ, miror hilarem ſibi commodus vni
Non ſperata refert, non quod commune decorum,
Molitus ſpeciale bonum. malè publica curat
Qui ſua pluris habet: gelidoq́; haud vtitur enſe
Saucia proximitas. mihi claſſem ac vela parate,
Ibo, ibo. non me pauidus quas obijcit Hector
Terruerint Syrtes, non arma aduerſa vel hoſtes,
Non aditus in regna graues: mihi numen ab alto
Indulget, dictatq́; vias, ſpemq́; addit ituro.
Mira quidem, ſed vera (duces aduertite) pandam.
Deſertura virum flebat Pallantias ortum
Proceſſiſſe diem, ſed iam maturior æſtus
Soluerat algentes lacrymas. me dulce trahebat
Certamen nemorum, populari luſtra, fugaces
Indagare feras, faciliq́; inſtare moloſſo,
Ocyus exciti qui caſſe, vel ore, vel aure,
Fraude, ſono, ſenſu, ludentes prælia caſſe
Fallunt, ore cient, veſtigant aure, ſimulq́;
Inuadunt ſaltus. me nutu numinis error
Deuius in ſpacium ſeductius, in nemus altum
Egit, venariq́; dedit ſecreta dearum.
Idæi regina ſinus digniſſima Phœbo
Laurus inoffenſo frondoſum vertice crinem
Explicat, & nemoris proſcripta plebe minoris
Sola viret, nulliq́; ſuas communicat vmbras.
Cætera Cyrrheam veneratur ſylua iuuentam
Celſum ſubmittens apicem, longeq́; reducta
Maiorem temerè poſcentes aëra frondes
Caſtigat, metuitq́; ſacris occurrere ramis.
Hue deus aut caſus, certè gratiſſimus error,

Pertur-

Pertulit ereptum ſocijs hac lætus in vmbra
Mirabar laurum viuacis lege iuuentæ
Nil Ioue mutato paſſam. mirabar & Eurum
Murmure adulantem folijs, & frondibus auram
Secretum ſpirare ſuum, quum languida ſenſim
Fur oculi ſomnus inuitans ocia, blandum
Pectoris eluſit ſtudium, curasq; fefellit.
Sic caput herboſo proiectum ceſpite fultus,
Delicias hauſi ſuperûm: nec friuola ſuetus
In plebem luſiſſe ſopor, ſed ſomnia regum
Dignatus ſubijt, magni mox nupta tonantis,
Et Venus, & Pallas, ſeſe languentibus vltrò
Ingeſsêre oculis: quarum quæ maxima, fando
Vix bene maturam viſa eſt ſoluiſſe quietem.
Venimus in ſaltus Phrygios ô Dardane, veni
Magni nupta Iouis, venit Mauortia Pallas,
Venit blanda Venus. gratare, en noſter alumnus
Quod dare Parca neget, timeat promittere votum,
Sidereæ libram formæ dedit ipſa tonantis
Vnica, quæ trini diſpenſo fœdera regni,
Cui parent vndæ Neptuni, tartara Ditis,
Aſtra Iouis. non ſi laudor cenſore caduco,
Indignor, non grata minus reditura tonanti
Si noſtro dubius hæſit mortalis in ore.
Quod longum eſt mirantis erit. neu fortè putetur
Mendax, quem debet famulatrix fama fauorem,
Quod rarum ſuperis, nudos en aſpice vultus:
Talis in amplexus venio Iouis. ergo quis auſus
Pallada Gorgoneam bellatricemq; Meduſam
His conferre geniſ? non ſic pudor exulat omnis,
Vt populi terror, vulgi fuga, baiula lethi.
Quòd terret, placuiſſe velit, vis dira doceri,
Diua tamen dictura fui. non hic opus enſe,
Angues tolle tuos, armatos exue vultus,
Da facilem viſu faciem, frontem exere, cedat
Caſſis, & incluſum ſine reſpirare ceraſten:
Detege quod galea horrendum, quod parma pudendum
Occulit, atq; aude præconia vera mereri.
Hícne nitor calybis, hic aurum hoſtile, decoris
Extorquebit opem? neſcis ſæuiſſima, neſcis.
In calybe horror ineſt, in caſſide fulgurat aurum,
In capulo crudeſcit ebur. ſic docta minaces
Delicias adfert, & vult placuiſſe Minerua.
Tûne Iouem mentita patrem? qua pellice noſtra
In luctus audente ſuos? Sed matre carere
Creditur. ô ſuperûm pudor hæc ne animoſa ſuperbit
Solius meminiſſe viri? dici q; virago
Emeruit? certè ſuperos inuiſa fatigat,
Mortales conſumit. At eſt Mauortia, dicunt.
Ergo mares vorat. At Pallas. ſit: ſed quia pallet,
Vel quia Pallanti iugulum ſcidit: hinc color, inde
Dextra nocens nomen alterno iure meretur.
Tuq; ſed ô facinus, tûne, inquam, prodiga ſexus
Fœmina plus quàm iura ſinant, & mollior æquo,
Tûne ergo Venus auſa venis in præmia formæ?
An neſcis cui iura petis communia? ſed quis
Credet? tot Iuno ſimiles habet. vnica quondam
Et nullis æquanda fui. quum prouida mundum
Digereret natura ſuum, ſine coniuge coniunx
Stabat, & in florem vultu creſcente ſeuerum
Stabat adhuc, cûm ſic mater Natura, quid hæres
Cœli hæres? quod poſcis habes. hæc ſanguine iuncta,
Iunctior amplexu: ſoror eſt, coniunx erit, vna
E' numero ſelecta tibi, vna, ſed vnica, cuius
Nec ſimilem memoret tellus, nec ſidera norint.
Abſq; pari parit illa tibi. ſic fata negantem
In fratris cupidi dedit oſcula. conſcius ille
Optati ſceptrum tribuit commune ſorori.
Ergo eat, & vultus noſtros Erycina laceſſat.
Nuptum iui ſelecta Ioui: ſed fallitur, iſſet
Diua Paphi potius: quoniam ortus nacta ſerenos
Concreuit ſpumante freto, cæſisq; pudendis.
Hæc patrem factura Iouem, tibi bellice Mauors
Et populo pareret: hac anceps ætheris hæres
Aurea degeneri violaret regna metallo.
Quiq; nec indicio Phœbi, nec vindice textu
Securam potuit noctemq; fidemq; mereri
Lemnius, vltum iret alieni probra pudoris
Lemnius, & proprios non ſuſpiraret amores.
Vt Phrygium ſileam, quis vulgatiſſima neſcit
Furta deæ? ſed blanda, ſed alma, ſed aurea, nectit
Blanda dolos. alit alma malum, petit aurea donum.
Olim (nam memini) certandi ſola poteſtas
Cum Ioue noſtra fuit. vbi tunc Venus? illáne venit
Tertia? vbi Pallas? an quarta vt iuſſa veniret?
Tireſia certè ſteterat ſub iudice Iuno.
Sed taceo tu Phryx potior, tu diſce mereri
Iunonem, quæ ſceptra ferat, quæ commodet aurum.
Tot mundus miratur opes, tot regna cometæ
Diſpenſant: quæ ſceptra velis, quas elige terras.
Quicquid agas, quacunque fluat ſententia, noſti
Iunonem placuiſſe Ioui. (*iuſtiſsime*) Iunonie iudex
Cenſorem ne ſperne Iouem. Sic alta profando,
Reginæ multum meminit, vultumq; ſuperbum
Vocibus ingeſſit, contempta fronte precantis.
Prodit in aſpectum Pallas, fandiq; ſecundas
Nacta vices, propriæ fidens & conſcia cauſæ,
Irriguo ſacras haurit de pectore voces.
Magna parens ſuperû, nec enim nego: magna tonanti$
Nupta nec inuideo: meritum Phryx inclyte noſtrum
Si quod erat, carpit. teſtor freta, teſtor olympum,
Teſtor humum, non armatas in prælia linguæ
Credideram veniſſe deas: hac parte loquacem
Erubeo ſexum, minus hic quam fœmina poſſum.
Martem alium didici. victoria fœda, vbi victus
Plus laudis victore feret noſtrisq; triumphis
Hic haud notus honos, ſed quo regina decoro
Effatu tendit? dea ſit cedo, immò dearum
Maxima: non dextræ ſortiri ſceptra potentis,
Partirive Iouem certatim venimus: illa,
Illa habeat quæ ſe oſtentat, nos gloria ſaltem,
Quum titulis opus eſt, ornat minor, & quia cogor
In laudes ire, haud omni ſine dote Minerua,
Si gena, ſi generis autor, ſi denique mores
Quærendi, in curis regnat pudor, à Ioue ſanguis,
Cenſori facies oculo patet hæccine forma,
Hoc genus, hic mentis cultus? ſi coniuga diuæ
Gaudia, nuptarum dotes, & pignora iactant:
Virginitas me ſola iuuat, nil paſſa pudendum,
Non læſura toros, non deprenſura maritos.
Macte Paris, mea bella viri, mea penſa puellæ,
Et mea laurigeri meditantur carmina Vates:
Sic populis vtriſq; fruor, ſic grata per omnes.
Sed quid ego hæc? quid ad hæc ſubnectere plura labore?
Moribus indignum, fateor, ſtudijsq; pudicis,
Oſtentare ſuum: propriæ nam venditor artis
Detitulat titulos, quos ingerit. at quia præſens
Viribus & vitijs armatur cauſa, Mineruam
Accipe plus tacitè meritam, quàm voce ſequutam.
Quum vetus efflueret in regnum mobile mundus,
Terrarumque notas vltrix detergeret vnda,
Emerſit cum ſole fides. mox cætera dudum
Nacta fugam virtus terris offenſa profanis,
Iam mundo meliore redit, prudentia nunquam
Velox, indulgens pietas, patientia victrix,
Strenua ſimplicitas, hilaris pudor, ardor agendi

So-

Sobrius,& nullo nutans constantia casu,
Non vaga pax aderat,rerum concordia custos,
Iustitiæ rectiq; tenor,sine iudice stabant
Visuræ populos & Deucaliona sorores,
Poscebantq; ducem:nec enim secura meandi
Copia,nec prorsus furijs in tartara pulsis
Cessauêre metus.tandem genitura Mineruam
Contremuit frons celsa Iouis, totusq; rogatu
Intonuit maiore polus,nec gratior vnquam
Lux superis.hoc patre fluens,hoc edita partu
Diuûm pandit iter,diras & monstra relegat
Virtutum custos,virtutum præuia Pallas.
Hæc illa est quam Iuno notat,quam Dardane cernis,
Marte Minerua potens,hæc cuius dextra minacem
Exhausit Phlegram.vidi,dicamne?sed omnes
Nouimus, Enceladi consumpsit flamma cyclopes.
Centimanus pharetras centum,Niobesq; sagittas
Spreuit, anhelanti iam maior Marte Typhœus
Cœlum poscebat.vbi tunc Mauortia Iuno
Iuuisset numero saltem, propiorq; stetisset
Pro sceptris armata suis?iam pene supernos
Persephone thalamos,Ditem complexa tenebat:
Quum tandem exiliens trepidis Saturnia stratis,
Exclamat Pallas.Pallas,proh fata,moraris?
Pellimur.accessi,sensit valuisse Medusam
Gorgoneamq; deam, sensit quod fulgurat aurum
Plus splendore potens, cùm cœlum,sceptra,penates
Reddidimus trepidæ.sit nunc ingrata,sit hostis:
Nostrum est quod regnat,nostrũ quod cum Ioue somno
Securo fruitur.at curam imbellis Olympi
Quum subij,tunc diua fui,tunc dicta virago.
Vos superos testor,quantis sudauerit ausis
Hoc caput,hoc pectus nostrum (ac ostendit vtrumque
Cœlum suspiciens)pudor hic,hic cassidis horror
Et parmæ quam Iuno notat. genuítne cerastas
Iuppiter?aduertat cuius conuitia tractat
Diua memor,parcatq; suis. parit illa potentem
Vulcanum,pariatq; velim non quòd pede molli
Militat inuideo,nectítve quòd arte catenas.
Sic fatur, Venereinq; obliquo figit ocello,
Atq; iterat,Res ô vatum digniſſima risu,
En generat voces,euoluit nomina, nugas
Pieridum,& nostras dignatur noscere frondes.
Sed malè vel didicit,meminit vel mollius æquo:
Vera voce fluit à Polleo, Pallas & alti
Splendorem meriti vix gloria nominis æquat.
Macte Paris,quid enim numerandis improba veris
Effluo,& in titulos suspiro prodiga?læsi
Fortè deos,exempla sequor,veniamq; coactus
Error habet,nosti Iunonem indigna locutam.
Sed taceo,proinpsi(fateor doleoq;) superba
Vera tamen,sed molle decus formæq; triumphum
Non hac mente peto,viles vt soluat in vsus
Vulgaresq; iocos.hac fronte,hoc oris honore
Venatrix hominum vernet Venus,ô fuga morum,
Dijs vtinam libranda forem. Nunc Cypris in omnes
Bella ciet, victrixq; placet,mundumq; superbit
Imperijs cessisse suis.heu rara securis
Aurea,rarus amor morum,quippe ardua frangit
Virus dulce,piæ syrtes,amentia supplex,
Molle malum,morbus hilaris.sic vendicat orbem
Exitium venale Venus,sic exit in omnes
Teligerum complexa suum: exemplumq; datura,
Vulcano Martiq; parit. moderantior olim
Mortali contenta iugo non astra coëgit
In(*numerum*)numẽ laqueumq; suum,non fulmine blando
Fulminis autorem fregit,non Cynthius ignes
Maiores miratus erat,non cura tridentis
In medijs feruebat aquis,sed nomine vero
Bacchus liber erat.pudet,Ægæonis alumna,
Sera vltrix superos vexat,cœlumq; reposcit
Cum patrio proiecta gelu,cumq; exule mentu.
Erubeo vlteriora loqui. me strenua certè
Omnipotensq; Venus tentabat flectere,cessit,
Sensi etenim.mecumq; vtinam deprenderet orbis
Quàm fallax & blanda venit.nil hoste polito
Sæuius.omnifico vultu mentita fauorem
Amplexum in luctus soluit, Martę omnia miscens.
Quum ventum in cædes,cedit: quum prælia feruent,
Frigescit:tunc arma iuuant,tunc Pallas in vsu,
Et Venus in probris.commercia turpia,molles
Exacuit,duros emasculat,& rapit orbem
In prædam,cui præda venit sic mutuus error
Inuenit alterni solatia digna pudoris.
Non cogo in certos numerosum Prothea vultus,
Non Venerem semper variam moresq; pererro
Implicitos,satis est aliquo si cognita casu
Non trahat incautum prorsus.sed voce monentis,
Exemplum cui mundus erit,quis dicat egere?
Maxime Priamidum,nostra est si gloria quicquid
Mars audet,quod Clio docet,quod certat Arachnę
Si tibi mixta manus & partitura Mineruam,
Si tutoris egent arces,& in arce triumphat
Palladium,formæ titulum si virgo meretur,
Annue,& Iliacum iudex ne despice fatum.
Desierat vultuq; animum vocemq; sequuto
In girum flectens aciem,sedet.emicat axe
Idalio prouecta Venus,tandemq; profatur
Mœsta parum,sed blanda oculis,& fronte serenâ.
Heu quibus exilium populis positura relinquar,
Libera Saturni proles?cui grata vel æqua,
Si superis inuisa vagor,si transfuga cœli
Fata sequor?vos ô spirat quibus orbe secundo
Indefessa fides,quos non liuescere certum est,
Si pia,si facilis,si nulli dura Dione,
Pendite quis causam casus premat,vnde tumultus,
Vnde minæ,cùm prima meos lux extulit ortus,
Foui hominem,duros tenerè solata labores,
Et casus miserata graues:sic publica grati
Templa mihi struxêre viri,sic tura merebar.
Hinc iræ,hinc odij causæ.miserescite saltem
Vos quibus exul agor,cœli rea deprecor orbem,
Quem colui,vestram populi defendite ciuem.
Flos iuuenum,spes nostra Paris,non vexo locutas,
Non incuso deas quis enim vel carpere possit,
Vel sacros æquare modos?at si qua fatendi
Libertas veri,nosti puer inclyte,nosti
Quæ rerum series,steterit quo cardine causa,
Quam bene rem sermo digesserit.indice vultu
Eloquio frontis,oculo censore secanda
Lis erat.vnde igitur armata licentia fandi
Infremuit,si dura minus reuerensq; pudoris,
Et Ioue progenita,& virgo Tritonia credi
Posset? At emeruit Musarum maxima dici,
Non nego,fingit enim,nulliq; hac parte secunda
Falsigraphos commenta docet,docet auribus vti
Mollibus,& cęcos per friuola ducere sensus.
Cumq; per ambages nugis pomposa venustis
Phillidas,Hysiphilas,& prælia nostra retractet.
Lucratur sacram venalis fabula laurum.
At si militiam fingendi fœda facultas
Hanc habitura fuit,saltem discrimen habenduin
In quam,quid,quare.nec enim si nata cerebro
Nostri plena Iouis,geliq; nil improba fando
Virginis elidit titulum doctissima virgo.
Illa virûm titulos raptis mendicet ab armis,

Sit

Sit ſeſe contenta Venus: tumidè illa minetur,
Nos humiles facilesq; pati: rorantia tabo
Signa ferat victrix, noſtri ſine cæde triumphi,
An quia naturæ non obluctata, fatigor?
Anchiſæ ſi blanda fui, ſexúmne refelli?
Si peperi, cui facta nocens? meus aſtra Cupido,
Æneas Phrygiam veſter colit. hæccine culpa?
Hoc Venus exitium ſuperis molitur & orbi?
His homines, his dono deos. ergo innuba Pallas
Sic meritæ mores Veneris notet. illane grata,
Grata viris, quos Marte vorat? placanda puellis,
Quarum faſtidit ſexum? dijs digna ſerenis,
Quos reſidos timidosq; vocat? ſic exit in omnes,
Sic telis placitura ſuis, ſic omnibus æqua.
At virgo eſt: negat Aglauros negat anguis opertus
At taceo. At facie pollet: conſulta reclamat
Vnda, tumorq; genæ, gladijs at ſtrenua ſumptis:
Non proprium quod fingat habet, mentita poteſtas
Læta breui, probroſa diu: poſt pauca ſerena,
Spuria perpetuo ſordeſcit gloria luctu.
Quondam certa fides, bella imperioſa deorum,
Non vna confecta manu, laurusq; per omnes
Dicta dari at victrix Perſeæ Gorgonis vmbra
Extorſit titulos, palmamq; imbellis Olympi.
Sic de ſe meminit Pallas, ſic credere oportet.
Crede Paris, res digna fide tradendaq; faſtis.
Plus Ioue, plus Phœbo potuit, plus fœmina Marte,
Marte vtinamq; meo: nec enim tibi Iuno nepotes
Inuideo, ſi digna tamen: nec turpe Mineruam
Vt ſocium numerare genus. tot freta Dione
Vindicibus potuit ſaltem, ſi fata tuliſſent,
Serpentum non eſſe parens, miſeriq; per vrbem
Exulis explicito raperet veſtigia giro.
Hermione Martis, vidi vidi ipſa nefandè
Cæſum quem peperit populum. Sic fata, madentem
Inclinat vultum, rurſusq; accenſa profatur:
De fatis nil læſa queror, metuenda deorum
Inuidia eſt. blando Semele conceperat aſtro,
Plena deo, paritura deum, denusq; tumebat
Menſis, quum Iuno vultum mentita ſeuerum
Accedit, perſuadet, abit; quid credula, ſimplex,
Inſcia: iurato premitur Ioue? ſic tua longis
Cadme fides perfecta vijs, ſic annuus error
Emeruit, cùm rapta ſoror, viduamq; parares
Iunonem ſancire Ioui, te luctibus ecce
Munerat, inq; tuos flammis armatur alumnos.
Gaudeat, en quali deitas rugoſa triumpho
Molitur titulos, tremula dum militat haſta
Altricis mentita fidem: nam cætera nullus
Confinxiſſe labor, faciles ad tempora cani,
Ad faciem rugæ veniunt. fallenda ſenectus,
Non fingenda fuit. ô ſi ad certamina formæ
Illa potens Beroë ſtaret ſocianda Dionæ,
Incuteret celebrem ſimulatrix ſimia riſum.
Stultè quid Europem genero Ioue quæris Agenor?
Illa rapi meruit, raptorem excuſat egeſtas,
Et thalami potioris amor, ſibi maxima debet,
Quod totiens vidua eſt coniunx Iouis: alite fauſto
Nupſiſſet ſtabiliq; thoro, ſi prima tuliſſent
Fœdera plus formæ, linguę minus. improba, turpis,
Garrula, legitimi mores inceſtat amantis.
At ſoror eſt coniunxq; Iouis: bene ceſsit in vno
Coniugis offenſam redimit ſoror, ardua regnat:
At patris in ſolio: fruiturq; iugalibus aſtris,
Stirpis non thalami merito fuit aureus olim
Ille ſenex, quo nata feror, fuit vnicus hæres:
Nec dum ſortilegam mundus nutabat in vrnam,
Cùm pia Saturni proles, æquanda Mineruæ,
Vel ſaltem non exul erat regnoq; tyrannis
Concedente tribus, triplicem proceſsit in orbem
Communis regina Venus quod cum Ioue Iuno,
Cum Ioue, cum Tritone fuit, cum Dite Dione.
Non mea ſideribus famulis contenta poteſtas,
Tartara ſolatur, mulcet freta: vos pia ponti
Turba dei, veſtræ ſcelus excuſate ſororis,
Si ſcelus hinc traxiſſe genus: tuq; optima vindex
Imperioſa Thetys cœlum Iunone fugata
Poſce tuum, raptasq; faces. iam pellice pulſa,
Iam non ſollicito venies paritura tonanti.
Fatis nulla fides, precium Saturnia formæ
Perdet opes, perdet. non hunc emptura decorem
Veniſſet, ſi pulcra domi. male Dardane mores
Conſuluit dare prompta tuos. non flectitur auro,
Qui titulum paritatis habet victricibus olim
Armentis impenſa fides, librantis habenæ
Non vendit nutum, veteris non immemor æqui,
Illane blande Paris vultu victore fruetur,
Cui gemit Heſione, ſanguis cui fluxit auitus,
Alcide quæ tela ſui librauit in arces
Bellica virgo tuas? vbi tunc quæ prælia iactas?
Fatum vbi? plus actum eſt rapto Phryge, pocula natæ
Eripuit, thalamumq; deæ. ſic molliter vltus
Aſpera miſcet adhuc ſuperis dotatus Olympo
Flos Aſiæ, veneranda deûm regumq; propago.
Non meus inſtabilis labor eſt, aut gloria verſus
Texere, non trepidas penſis vrgere puellas.
Non mecum Phœbus, mecum certauit Arachne:
Hos Pallas tibi pacta pedes, hæc ſtamina nectat
Plurima, dij (fateor) faciles & ſumma paciſci
Et dare: ſed quid opes, quid regna, quid arma potenti
Adijciunt? cuius ſceptrum pars amplior orbis,
Cuius opes Phrygiæ, cuius gens Dardana vires,
At ſi ſolanda eſt thalami regalis egeſtas,
Si vires, ſi ſceptra nihil ſine coniugis vſu,
Munus habe Veneris, munus quo Sparta ſuperbit,
Munius quod dici Iuno velit, eſſe Minerua.
Quid moror? internam propiùs rimare Dionem.
Res agitur tractanda palàm: iam pectora nuda
Pandimus hac facie Phœbo duce metior aſtra,
Hoc vultu produco diem. formoſe merenti
Gratare, & ſimilem iudex ne deſpice vultum.
Sic effata, genas rapto depromit amictu,
Nuda humeros, exerta ſinus, totoq; dieſcit
Ore. pudet diuas Veneri ceſſiſſe triumphum.
Conſulite vltores Phrygij, Venus excitat ægros.
Hac conſtant mihi viſa fide, vel ſomnia certè
Pondus habent, hic fata ſequor, parete Dionæ,
Quæ ciui lacrymas, riſus quæ terminet hoſti.

LIBRI SECVNDI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER TERTIVS.

PERIOCHA.

Tertius extremum Troiæ diuinat, & inde
Ad raptus Helenæ Paridem tranſmittit ad Argos,
Qui prius Heſionem captiuam reddere nollent.
Agmina Græcorum conſpirant illicò ad arma.
Et duo nymboſo merguntur in æquore fratres
Tyndaridæ, tumido extendunt in gurgite palmas.

SOLVVM.

SOLVVNTVR vario consulta silentia plausu:
Idalium Pæana canunt, plebs, aula, senatus.
Hic fatis vouet, ille deis, vna omnibus vna
Voce animoq; frequẽs plaudit Venus, altus
Sanguis obit, sacris vltrò cessantia cedunt (vbique
Arua, coronato luget spoliata marito
Inachis, & raptos gemebunda reposcit alumnos.
Illustres superis epulas molita potestas,
Sacrificis bibulos lictoribus instruit ignes,
Totaq; thuricremis Panchaia spirat in aris
Venales emptura deos. at pauper acerra
Principe digna deo, nostro placitura tonanti,
Mente litat pura, votis exorat honestis.
Celsior explicitas rapturus in ardua flammas,
Regius extruitur comestis floribus ignis,
Perstringitq; aciem. procul his expirat ab aris
Hostia dira cruor, Veneri quod dulce propinat
Ductor, Aristæos latices, Meliboea fluenta,
Icarios haustus, fracti phœnicis odores.
Fronde comas nexæ, sanctoq; astare parenti
Iliades iussæ, spumantia lacte serenis
Cymbia deuoluunt flammis: rex ipse ministrans
Idaliam delibat auem, sic antè precatus:
Diua potens hominum, diuûm imperiosa voluptas,
Vera deûm soboles, nostri Tritonis alumna
Alma Venus, seu te conuiuam Thetyos vrna
Poscit, seu nectar superûm, seu fortè papauer
Elysium, flecte hæc teneros ad dona iugales,
Hos dignare fauos: nec enim mactante securi
Grata minus pia sacra tibi. si digna litamus,
Exorata veni, partemq; hausturа recumbe.
Celsa licet caleant centeno thure Cithæra,
Idalium modulos nectat nemus, ardua Cypri
In flores crescant varios: incensa Cithæra,
Idalias volucres, Cypri thyma, Pergama vincent.
His mentis, his (si qua tamen) veneranda Dione
Adde fidem visis, sponsi memor adde fauorem,
Solatam solare domum. non improbus oro,
Vt tuus Inachias prædo prædetur alumnas:
Hesione contentus eat, Tritonia certè
Non neget, hosq; velit melior Saturnia raptus.
Olim Asiæ (sed quid vulgata ac flenda reuoluo?)
Claruit imperium formidandusq; Pelasgis
Phryx erat: inuersa est vetus alea. respice Diua,
Æneadas miserare tuos. Sic fatus in ignes
Hyblæas inclinat opes, ieiunaq; spirans
Nidor odorifero solatur sidera fumo.
Iam votis sacrisq; modus, iam fessa reclinat
Flamma apices: alios Helenus prorumpit in æstus,
Bacchantemq; deum flagranti pectore nactus,
Vocales tripodum furias augustat in vsus,
Orsus ita: Heu Phrygij, genus non præmensa futuri,
Quò noster spoliator abit? quæ nam illa carina,
Quæ Troiam mensura venit? iam littora tangit.
Ite duces contrà. sic interrupta profatus,
Plus dubios vrit, pleno tamen arguit ore
Deiphobum, cui summa fides & sola medendi
Copia, iussa sequi Veneris, raptum ire Lacænas,
Autores sperare deos. Quæ nam ista nefanda
Spes? inquit. superûmne fides, cœliq; potestas
Incestum dispensat iter? prædantibus adsit?
Macte Paris sceleris, alios molite ministros,
Et somnum tibi finge nouum non fallere norunt,
Qui falli nequeunt orantem haud sustinet vltrà
Troilus, vtq; animo præceps, belliq; fititor
Et gladio consultor erat: Timidissime fratrum
Vade (ait) ô tenebris antri damnate loquacis:
Vade, inquam, & quotiens visum tibi fallere plebem,
Finge deum: nobis alius iam constat Apollo.
Ibit Alexander. non si Cumana senectus
Aut aries Libycus, aut Chaonis obstrepat ales,
Iussum flectet iter: ibit, miseramq; reducet
(Quod nolles tamen) Hesionem conclamat herilem
Præceps ad nutum plebes, excire tumultus
Quos nequeat sopire potens, nec mensa futurum,
Audet, cùm præsens metuat nihil. omnibus arma
Arma animis, mentiq; frequens illabitur Argo,
Laomedoq; iacens, & inultæ dedecus vrbis.
Conclamantq; iterum: Quónam vsq; ô libera pubes
Dardanio cognata Ioui, patiemur inultum,
Tot iugulos rubuisse senum? tot colla parentum
Argiua nutasse manu? non impia sanxit
Atropos, hoc etiam nostris incumbere fatis,
Vltorem non posse dari. si numinis iram
Troia merens sensit, pœnam quoq; iudice Phœbo
Dira Mycenææ debent conuiuia mensæ.
Ite duces, Venus hæc, hæc certior augur Apollo
Bella iubet, fratrumq; exhausta funditùs vrbe
Poscit inoffensos Phrygio ductore meatus.
Vnde metus, metus vnde viris? concessit in ignes
Indutus Nessum Tirynthius, ecce timoris
Causa prior cessit. spirat par Herculis Hector,
Ecce animos gens nostra dabit: si prima Pelasgis
Laurea, fas Phrygibus palmam sperare secundam,
Et nostros redijsse deos. vos inclyta saltem
Pignora, cæsorum iugulos lugete parentum.
Vos quibus vberior lacrymas iniuria nectit,
Vos pietas armata vocat. Sic voce precantur,
Intenduntq; manus: ægras quum Panthus in aures
Priscos fatorum monitus ferit, & quod ab ipsis
Extorsit genitor aditis Euphorbius index,
In medium pandit proles. Lapsura sub (*Argis*) armis
Pergama, si Phrygias Helene conscendat in vrbes.
His iam facta fides ducibus, vulgiq; tumultus
Flectitur. ô quanto priscis noua mollius vrgent.
Plus superi constant Pantho memorante futura,
Quam dicente Heleno: Priami tamen ægra lacessit
Concilia Hesionę, superos premit: audit & audet
Dux falli: fatisq; fauet, quum fata recuset.
Atq; ita, dic (inquit) alio dic ordine fata
Antenor, memora iam facta. necesse peractum
Constat: venturum, mutabile transit. habemus
Iam cunctis grauiora minis, perfusa cruore
Pergama, nuptarum lacrymas, planctusq; parentum
Tu quoq; visa refer Phrygiæ repetitor alumnæ,
Atq; ita quæ passus, obiter tot cladibus adde.
His saltem cedat bacchantis fabula sani,
Et moneat potiora fides. prius esse negabit
Vnda fluens, ignis vrens, spirabilis aër,
Quàm dictet facienda furor. sic fatur. At ille
Ergo (ait) ô ciues, rerum testanda priorum
Historia? an lapsa est nondum vetus? indice questu
Non opus est, vbi regna dolos, & bella loquuntur.
Vidimus emeritis fœcundam ciuibus vrbem,
Atq; alium regnare ducem: nondum Ilios Argis
Cesserat. hàsne vices velox obliuio transit
Immemor, & longi præcîdit tædia luctus
Impatiens languere diu? quin inclyta pubes,
Si iuuat inuiso mentes absoluere questu,
Armata decurre diu. fortuna sequenda est,
Dum præclarum aliquid dolor indecoctus anhelat.
Nil grande & longum: segnem timor obruit iram.
Hæretis, quia (*fana*) fata vetant. hæc scilicet angit
Cura deos, æui tacitos vexare recessus.
Et rerum librare vices. stant fata tenore
Fixa suo. certam miseris si parca ruinam

Indixit Phrygibus, moriendum Marte triumphum
Si pepigit, meritum minuit victoria segnis.
O falli facilis, si fas depromere verum,
Deprendi insidias superûm Lernæus Apollo
Nostras vexat aues: & quæ metuenda minatur,
Dardanidis timet ipse suis. Sic ficta loquutus
Accinctos ad bella Phryges præuertere tentat.
Vos contrà cunctis potiora cuenta futuris
Pendite. donatos Tirynthius induit ignes,
Æacidæ senuêre duo, nulliq; timendus
Aut puer, aut virgo quem fata minantur Achilles.
Ipse viri, vidi ipse viros & mœnia, vidi
Vrbes: sed gelidos nil excitat. ite potentes,
Et iugulos aptate iugo, spretoq; triumpho
Reddite fatidicis victores ensibus enses.
His virtus accensa viris, procul omnis abacta
Religio, cedit Helenus, vittasq; minaces
Abijcit, & lacrymis incusat fata sequutis.
Dux cœpti legitur pastor Paris. aduena quondam
Regni, nunc regis hæres: nec proficit vrbi
Fatalem damnare facem, quum læderet ardens
Prægnantem somnus Cisseida. pullulat altè
Flamma vetus, reuehuntq; fidem præsagia plena.
It fati imperio Danaûm rapturus alumnam
Dardanus, & blandè debellaturus Achiuos
Præuelat fraudes. cæsas non induit alnos,
Pinnarum suspecta strues. numerosa vagatur
Tranquillo classis cultu: regalis oliuam
Prætendit pinus, tandemq; erepta furori
Semimaris galli, non aduersante Cybele,
Miratur similes bacchari ad littora voces.
Hanc decor insignit, qualem progressior vsus
Post longum lucratur opus, tabulata superbis
Præradiant inscripta notis, vestitur herili
Prora Tyro, puppisq; Tago, nitor erigit Indus
Anteinnam, spargitq; in transtra cupressus odorem
Velaregens: certant venti quîs lintea tendat.
Purpureos discincta sinus at lene fluentes
Arcessit zephyros puppi præscripta Dione.
Instabat iam dicta dies, qua classis in altas
Propulsum poscebat aquas, cùm lecta iuuentus
Priamiden sortita ducem per littora ferri
Discursu rapido, qualisq; abeuntibus ardor,
Certatim fremere, & varios miscere tumultus.
Haud mora, succinctos Nabathæos agmine ducens
Hector in arma Phryges, comites per cærula fratri
Ire iubet, certantq; rates stipare secuti
Pæonidæ duce Deiphobo. quin ipse Dionæ
Spes Anchisiades cum Polydamante secundo
Iungit opes: iamq; effractas rapiebat arenas
In pelagus classis, humerosq; manusq; secuta,
Cùm tandem exclamans adytis Cassandra relictis
Fata aperit, turbatq; Phryges, at sæua morantes
Impellit Lachesis pinus, vncosq; tenaces
Rumpit, & intento percellit flamine vela.
Vltimus in socias fatalis prædo carinas
Prouehitur: multum Priamo frustraq; rogatus
Ne quicquam temerè victori supplicet hosti,
Hesione contentus eat, sin reddere raptam
Velle negent, bellum intentet: sic format iturum,
Venturosq; Phryges accepto interprete spondet.
Vix in conspectu Paridi patuêre Cythæra.
Cùm patrias permensus aquas, ad Nestora casu
Atrides molitus iter, Simountide pinu
Aspecta, secum voluit cur, quo, vnde: stupentq;
Alternis reges figentes lumina velis.
En qua fata fide rerum discrimina nectant.
Hostis adest, Menelaus abest, geminosq; Lacones
Hermione sibi nacta duces Agamemnonis vrbem
Visum ierat, matrem cupidè visura secundam.
Plebs quoq; Iunoni celebrem confluxerat Argos
Ludificum ductura diem, pontusq; vacabat
Et tellus exuta viris. sic omnia casus
Expedijt ventura potens, victrixq; Dione.
Prodit in abruptum prætentis insula saxis
Myrtigeræ sacrata deæ, pars vna recessu
Abditiore latens refugos falcatur in artus
Deprensos furata sinus. huc littore blando
Freta Phrygum pubes, puppes agit. ipse propinquas
Sanguine sacrifico Latoidos irrigat aras
Princeps, & larga cumulat promissa securi.
Ergo Cytheriacas præceps it fama per vrbes
Priamidem venisse Parim, plebs vndiq; portus
Decursu complet: ac pollens ore Lacæna
Ignotos visura viros ad littora gressus
Dirigit, accliuemq; freto defertur Helæam.
Postquam Helenes Paridi patuit præsentia classem
Deserit: ac formæ fidens, & conscius oris,
Huc illuc gressum librans, qua Tyndaris ibat,
Indefessa vagis incessibus ocia texit,
Certantesq; offert vultus, incendia nutrit
Mutua, captatumq; breui lucratur amorem.
Quippe nec ad cursum præceps, nec segnior æquo
Librato gestu formam iuuat, actus in armos,
In caput erectus, tenero delibat arenam
Incessu, figitq; oculo mirante Lacænam.
Oblitosq; gradus sistit suspectus haberi
Mox metuens, transfert celeres ad cætera visus,
Ceu stupeat quicquid spectat moderantius illa
Obliquos vultus & non ridentia plenè
Ora gerit, totasq; velit cum pectore nudo
Ostentare genas: sed castigator adultos
Comprimit excessus animi pudor, ægraq; mixtus
Pulsat corda metus. sentit Paris, ardet & audet:
Promissorq; ingens, facilis præsagia prædæ
Ducit amor, dum signa iuuant, dum nutus oberrat
Interpres, cordisq; vagi præsentior index
Leno oculus taciti garrit præludia voti.
Vt verò explicitas peregrini Tyndaris auri
Blanditias hausit, compultaq; murice vela
Conspexit, quid agat hæret, præbere rogatas
Prompta manus cogiq; volens: ac turba precandi
Stipatrix, iuueni fas inuidet, inclyte prædo
Ne propera, dabit illa manus, manus aurea vincet:
Plus opibus, minus ore potes. Cicerone secundo
Non opus est, vbi fantur opes quin ipsa rapinis
Blanditur fortuna tuis, vrbs, aura, Lacæna
Nuda, fauens, facilis, cœptum iuuat, vrbis Helæa
Nomen, in hanc pelagus vndis decliuibus actum
Proxima littoreis delambit tecta procellis,
Et medias impingit aquas, clauditq; profundo.
Hic Latonigenis cognatas struxerat aras
Prisca fides: iubet hic noctem regina propinquam
Excubijs hilarare sacris, templum ipsa superbum
Prima petit, solitoq; deos implorat honore.
Res cupido perlata Phrygi, temeraria sancit
Consilia, indulgetq; aditus in vota secundos
Pollicito maiore Venus: rapere haud mora nuptam
Victor, & imbelles populari destinat aras.
Tantaq; præcipitem pulsat lasciuia mentem,
Vix noctem expectat, suspenso vespere credens
Zelotypum Titana suis liuere secundis.
Fregerat Hesperias radijs languentibus vndas
Phœbus, & astrorum medio poscebat in alto
Nauta diem: tellus, aër, mare, celsa remenso
Consopita deo, strepitu defuncta silebant

Vndique,& in teneros nutabant ocia ſomnos.
At Paris obſequio noctis pręſentiûs audet
Impatiens differre,deos Veneremq; ſecutus.
Primus ad imbelles thyaſos', & debile vulgus
Armatum maturat iter, ludentia turbat
Phana ferox,non hoſpes Hymen,non coniuga ſacra,
Hoſpitij non obſtat honos,non vltor iniqui
Aſperior tutela deus. temerè omnia præceps
Aſpernata Venus,nil reſpectura decorum,
In facinus votumq; ruit.rapit ergo Lacænam
Tendentemq; manus, & læta fronte vocantem
Dardanus:aut rapitur potius gratare trophæis
Prædo tuis,agnoſce deos: poſt aſpera multa
Excidium luctatus abis, reuehisq; parenti
Quas nollet peperiſſe faces. heu perdite neſcis
Quas tecum clades, quantos fugiente tumultus
Claſſe refers tuq; Herculea corruptior vnda,
Bellerophontæo flagrantior igne, ſereno
Certa minus, thalamos linquis Ledæa iugales:
Et ſpreto totiens iterum quærenda marito,
Nunquam rapta fugis:nunc ô Lilybæa vorago,
Latratus Syculi,Libycus tenor,& quod in omni
Sæuit triſte mari,mixtis huc confluat vndis,
Has infeſtet aquas,primosq; vltrice procella
Amplexus medium ſoluat mare:multa nocentes
Mutat, ſi vetitis velox occurrerit auſis.
Poſtquam exempta quies,& mœſto pulſa fragore
Inſeia turbatas hausêre ſilentia voces,
Aure prius menſi fremitus,vbi & vnde tumultus,
Armati cognata petunt oracula ciues.
Hic tritas ſtridere lyras,hic pocula cernunt
Effuſo calcata deo,funalia lucem
Ponere,& effracto lacrymari lampada vitro.
Mirati qua clade noua iucunda ſileret
Relligio,quæ cauſa pios inopina tumultus
Flexerit aduertunt alias ad littora (*voces*)lites
Et toto ſonuiſſe mari: Quô perfide leno
Hoſpitij temerator abis? ſic digna rependis
Regales prædate thoros? his nobile vulgus
Excitum,arma fremit,raptaq; ſuperſtite turba
Inuadunt Phrygios illi nec pandere vela
Moliriq; fugam ceſſant,nec iungere bello
Dignantur dextras:contenta paupere pugna
Sola tamen tumidos pertentat gloria,captis
Iniectare manus proprium quum quiſq; trophæum
Oſtentare paret,aut ciue aut virgine rapta.
Ecce redit Paphiæ meritus virgulta coronæ
Victrices vinctura comas,Tenedoq; potitus
Iam minus audentem ſolatur prædo Lacænam
Iam tandem patriæ memorem,ſed gnarus adulter
Pollicitis fluxis mœchæ ſancire fauorem
Et fictos lenire metus,ebur aggerat Indum,
Tura Sabæa,Midæ fluuios, & vellera Serum,
Ac mundi maioris opes,quodq; educat aër
Iucundum,pontus clarum, vel fertile tellus.
Hæc faciles emêre thoros, domuêre rebelles
Amplexus,pepigêre fidem. non iam oſcula reddit,
Non reddenda negat Helene, ſed pectore toto
Incumbens, gremium ſoluit,premit ore latentem
Furatur Venerem:iamq; expirante Dione,
Conſcia ſecretos teſtatur purpura rores.
Proh ſcelus,an tantis potuiſti peſſima votis
Indulſiſſe moras? expectabatq; voluptas
Emptorem? ô teneri miranda potentia ſexus,
Præcipitem in lucrum ſuſpendit fœmina luxum,
Nec niſi conducto dignatur gaudia riſu.
Res hilarat vulgata Phryges,Priamoq; ſereni
Clareſcunt vultus, rugas rareſcere ſentit
Infelix animi morbus, dolor. improba pauluin
Cedit hyems mentis, voto dux angere ſperat
Reddenda Heſionen, Helenam ſi reddat Achiuis.
Nondum Sygæas portu digreſſus arenas
Dardanus attigerat meritos mentita triumphos
Obuia(*turba*) pompa ſubit, pars curru vecta ſuperbo
Ærium ſuſpendit iter, pars cætera caſum
Haud metuens,greſſu veſtigia paupere rexit
Obſequio contenta pedum: & quæ cura nouorum,
Inachiam viſura nurum plebs currit anhela
Contemptrix operæ nutricis,& immemor artis,
Nec lucri meminit, prædam dum ſpectat amœnam
At cui ſublimes humeros proceraq; colla
Inuidit natura breuis,vel deſuper altis
Incumbit tectis, vel recto calce fatigat
Articulos humilesq; gradus ſuſpendit in altum.
Hoc populo dederat vulgati fama decoris
Certamen mirandi Helenam.ſubit illa pudicè
Ora gerens, oculis nuſquam vaga,voce fauenti
Spectantum pudibunda parum, mixtoq; nitore
Sidereas * neutrata genas.At regia vates
Vt veniſſe Parim certo Caſſandra relatu
Audit,& adductam monſtrum fatale Lacænam,
Ad tripodas queſtura fugit,ramosq; loquaces
Ore premit,poſcensq; deum non irrita longum
Fatis plena redit.claret interprete vultu
Extorti vindicta dei furioſa poteſtas
Imbelles vexat artus,ceruice rotata,
Crine vmbrante humeros, oculis ſpargentibus ignem,
Et(*facie*)facula prodente fidem, nunc liuida vitrum,
Nunc flammata facem ſuperat,nunc pallida buxum.
Tali ſe medijs procerum tot millibus infert.
Ore ferens,tremuloq; gradus vix ebria figit,
Atq; ita Tyndaridem cernens: Tûne illa iuuenca
Quæ ſaltus ingreſſa nouos,præſepe paternum
Inceſta liquiſſe fuga taurumq; iugalem
Diceris,& noſtros petis importuna penates?
Ite viri,deus ire iubet,pontoq; vel igne
Maternas abolete faces,ne dura ſequatur
Quam cecini clades.ſic paucis queſta quieſcit.
Expediuntq; deum ſuſpiria longa relictum.
His hilares hærent animi,totusq; fauentum
Sopitur ſtrepitus.fauiſſent agmina vatis
Imperio, motas reuerentia principis iras
Obruit,indigniſq; datur Caſſandra catenis.
Rex Helenam lenit,inopinaq; probra gementis
Solatur blandus:ſuſpiria vatis,anhelas
Excuſat furias, celeresq; ad iurgia voces,
Et vitio capitis ſolitos ſæuire tumultus.
Nec mora,laſciuit ſolenni regia cultu
Imperijs ornata ducis,tædasq; pudendas
Tollit adulter Hymen.melius caligo profunda
Pollutum merſiſſet opus: quid nomine ſacro
Inceſtum phalerare iuuat? prætendit operta
Bracteolam caries,agnum lupus,vlcera byſſum.
Sed famam fraus nulla latet. non vna duorum
Eſſe poteſt: nam prima fidem dum fœdera ſeruant,
Alterius non vxor erit, ſed præda cubilis.
Interea Graium præceps perlabitur orbem
Luctus, & Europæ dotatas nomine terras
Armato rumore quatit. læduntur in vno
Vnà omnes, ſeu quòd populos iniuria regum
Acriùs incendit,ſeu regnis prælia liuor
Inducit,ſeu quiſq; ſuas præſumit in iras
Quod fieri ſibi triſte poteſt:quod fiere peractum
Quodq; pati potuêre,gemunt.hinc omnibus idem,
Idem animus,ſimiles ſcelerum præcidere motus,
Et thalamos ſancire metu. ruit ocyus ergo,

Non iussa expectat populus, belli ardor inerti
Nascitur, augetur forti: sic prælia vulgus
Præcipit: at viduos it solatura penates
Clara ducum series, Maleæ quos erigit vmbo,
Quos Larissa fouet, quos Græcia cætera nutrit.
Enumerem? faciles q; fide dictante meatus
Victrices Danaûm certo sequar ordine vires?
Quæ loca, qui reges, pelagus quod quisq; fatiget
Classibus? ac celebres hac noui parte camœnas
Fraudari titulis, auresq; offendere molles.
Pauca tamen studio non ægrescente fauentum
Succinctè dixisse velim, numeriq; sigillo
Iuratas signasse rates, fert bella bis vna
Bis centum & decies centum, quas vndiq; raptas
Cecropij vocat vnda sinus, & Apollinis æquor,
Huc acies, huc arma meant, hinc bellica classis
Ordiri disponit iter, sic culmen herile
Imperij iussit, statuit consulta potestas.
Ast vbi gesta Phrygum geminos vulgata Lacones
Concussêre fremunt ambo, dolor excitat ambos,
Ambos ira quatit non sic orbata leones
Lustra indignati lugent, non fulminis ales
Sic gemit elinguis inopina silentia nidi.
Haud mora, conscendunt classem, Lesboq; relicta
Dum præceps animus, & nil decoctius audet
Ira recens nullos expectatura sequentes
Haurit iter fluidum pietas memor: alta tenebat
Castor, & Iliacas iamiam poscebat arenas
Excidium latura ratis, nox obuiat atra
Defensura Phryges, armatiq; aëris ira
Instrepit, & geminis expugnat vela procellis.
O pietas, qua nulla deum præsentior ambit
Virtus: ô mitis fraterni candor amoris.
Sola hæc in geminos cessit discordia fratres,
Discordes habuisse metus: hic illius, ille
Huius fata timet: quotiensq; illabitur æquor,
Inuergitq; latus puppis subitura profundum,
Æquoris occursum certatim vertice prono
Anticipare parant: & sic proclamat vterque:
In me dira Thetys, in me sæuissime Triton
Has intende minas, tantos molire tumultus,
Hunc serues, huic parce precor: tandem acrius acto
Incumbente Noto, nil iam sperante carina,
Ledæi iuuenes nexis per colla lacertis,
Nata simul simili deponunt corpora fato.
Desine Cecropij funesta licentia pagi
Incestos generare deos: non fabula cœlum,
Sed virtus non ficta dabit. quos cæcus ab alto
Mersit in ima furor, in summos erigis axes,
Et similes Iouis esse iubes: quos ignis in auras,
In scopulos sparsit fluctus, mentiris adeptos
Sidera, gentilisq; preces deludis acerræ.
Tyndaridis quos hausit hyems, dans Attica cœlum
Fabula Castoreos casus Pollucis in ortum
Fingit, & alterni redimit dispendia fati.
Ac neutrum testata deum, feralis vtrique
Atropos iniecit laqueum, quo fortibus ægros,
Quo fontes placidis, inopes quo regibus æquat,
Sola tamen fatis Ledæum Lesbos amorem
Concessisse negat, captosq; secuta Lacones
Quos nec apud Phrygios, medijs nec repperit vndis,
Credidit esse deos: sterilique reuersa fauore,
Dijs vrbes auxit, ture aras, marmore templa.
Sic Britonum ridenda fides & credulus error
Arturum expectat, expectabitq; perenne.

LIBRI TERTII FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER QVARTVS.

HYPOTHESIS.

Argolicos Phrygiosq; duces locat ordine Quartus.
Dira canunt iri destructum oracula Troiam.
Barbarica cum gente manus mox Græcia pugnax
Conserit, & Teuthras exspirat vulnere tactus,
Mandat ad Elysios campos quem pompa celebris.

POstquá Mygdonias bellatrix fama per vrbes
Armorum vulgauit opus, concussa minaci
Barbaries motu, trepidis coniurat in arma
Viribus, & totos Priamo Mars excitat ortus.
Primus opes Phrygibus Zelia tradente sequaces
Commodat Amphion, socium cui Pandarus arcum,
Consortem Adrastus gladium rapit, hospes iturum
Instruit Amphimachum Colophonia ducit alumnam
In bellum Lyciam socio Sarpedone Glaucus.
Marticolæ Thraces Xantippum, Memnona Mauri,
Pæonidæ Phorcum, sequitur Zizonia Remum.
Ephemus & Capesus, & quorum nomina longum
Æquato sermone sequi, stipare cohortes
Certant, & sese numero vel robore vincunt.
Dat Ganges Arabem, Syrium largitur Orontes,
Dat Scythicos Tanais: geminoq; obnoxia mundo
Ripa duplex bellis populum partitur vtrumque,
Nacta ducem geminum, migratq; in prælia, quicquid
Prima dies orbis oriens, cunabula Phœbi,
Gentis alunt, quicquid Asiæ dispendia, quicquid
Hermus aquis, Taurusq; iugis includit, & omnis
Iliacos legio tendit munire penates.
Hos inter fremitus, certantumq; ardua regum
Robora pugnaces iactantius armat alumnos
Troia potens: nulloq; locum sperante priorem,
Indigenæ vires cognataq; celsius arma
Consurgunt toto sed Troilus agmine princeps,
Fulmineusq; Hector par bellis impetus, æqua
Vulgi tempestas titulis præcellere certant,
Et dubia alterno contendit fama fauore.
Cætera fraterni Martis numerosa potestas,
Ductu quemq; suo discretis fulminat ausis.
Vt quot Priamidas, tot iurent Hectoras esse:
Quot Troës, tot Marte pares tibi Troile dicant.
Nunc vtinam, quo quisq; animo, quo fulserit ore
Quis membris inscriptus honos, quis pectora motus
Extulerit, meminisse queam, vultusq; peremptos
Suscitet eloquij virtus, oculisq; sepulti
Pectoribus viuant scripto præcone tyranni.
Sic olim positos populis mirantibus offert
Elinguis pictura viros, sic culta profatur
Charta duces: oculis hæc blandior, auribus illa.
Celsa duci Priamo latè surgentibus armis
Effulsit roseum ceruix caput, ardua scribunt
Membra virum, blandoq; genas terrore minaces
Regius ornat honos: placidæ vox nuncia mentis
Nil tumidum, nil triste sonat, propiorq; precanti
Mollibus imperijs famulantes instruit aures.
Hector magnanimum librato culmine pectus
Erigit, intorto candet coma crispa capillo,

Suc-

Succinctum complexa caput: blandeq; reciſos
Furatur vox (*bleſa*) blanda ſonos, pernicia membra,
Mens placida in ciues, faciem lanugo ſerenam
Induit, ac viſus acies obliqua cadentes
In geminas ſpargit partes, ſemperq; ſupina
Occiduo ſtabilem contriſtat lumine vultum.
Ore pares, patremq; genis (*vultuq;*) matremq; ſecuti
Priamidæ gemini ſtudio certante Mineruam
Partiti, colit hic artes, hic arma fatigat:
Deiphobum Mauors, Helenum demulcet Apollo
Troilus in ſpacium ſurgentes explicat artus,
Mente gigas, ætate puer, nulliq; ſecundus
Audendo virtutis opus, mixtoq; vigore
Gratior illuſtres inſignit gloria vultus.
Imperij cupidus, habiles prolatus in armos,
Siderea vernat acie Paris, ore ſerenus,
Eloquio lenis, pede præceps, ſtrenuus armis,
Vertice flaueſcens, frontemq; auctura ſuperbam
Præferat tonſura genas, in ſumma recurrens
Tempora: néve vagans formæ furetur honorem
Cæſ[illegible]es, vtranq; comam ſua detinet auris.
Crine minax, vultu placidus, ſermone ſerenus,
Affatu facilis, oculo nigrante venuſtus,
Conſilijsq; pius, ſtabiles libratur in artus
Æneas, fuſis humeris, & lumine grandis.
Antenor tenui productus corpore, ſura
Succincta, motu facili, quo nemo ſuorum
Inſidias vel noſſe prior, vel nectere maior.
Regius incendit Hecubam decor, ardua pingit
Gloria, nec partu ſpecies effœta frequenti
Marcida vectoris vteri diſpendia ſentit.
Mens victrix nil molle monet, nil debile dictat,
Sonti difficilis, at miti blanda rigorem
Exuit, afflictis clemens, & ciuibus æqua.
Forma, modus, pietas, ſenſus, pudor, auctiûs ornant
Andromachen erectam humeris, viſuq; ſerenam.
Non membris egreſſa modum, non cæca futuri,
Fulta gena tereti, ſuſpecto crine cruorem
Mentitur, flagratq; acie Caſſandra micanti.
Iliadum populo victore Polyxena vultu
Præradiat, ſoliq; decus ſpeciale meretur
Lactea membrorum ſeries, ridentis ocelli
Blandiciæ, pede fulta breui, procera venuſtas
Poplitis, erecto librans veſtigia greſſu.
Articulos non æquat ebur, non lilia colli
Ardua, non rutilum pauonis fimbria crinem.
Ipſa humilis, ſimplex, facilis, nil turget herile,
Nil varium fingens, nunquam fruſtrata petentes.
Martius ornat honos Agamemnona, fuſa vigorem
Celſaq; membra fouent, vultu præcone poteſtas
Enitet, & regem ſpecies armata profatur.
Mixta virum phalerant cirrho candente, decora
Virtus, nobilitas diues, facundia prudens.
Gratior æquato Menelaum forma venuſtat
Fulta ſtatu, virusq; comæ geniale rubentis
Mens domat: ipſe actu mentitos iudice crines
Arguit, acceptus noto, gratusq; merenti.
Audax magnificus, hilaris, plus æquat Achilles
Vultu Phœbum, animo Gradiuum, Pelea membris:
In pectus laterum laxatur culmen, in arctos
Criſpatur cirrhos coma myrtea, crinis in armos
Deprimitur, poplesq; gradus conſurgit in altos.
Actorides acie grandi, vernansq; decoris
Artubus, eloquio leni, cui cura iuuare
Muneribus, conſtare ſibi, diſponere cunctis.
Vox teneris diſcincta iocis, mens ardua, fuſi
Artus, Locrenſis titulos Aiacis opimant.
Aiacem Telamone ſatum coma pulla venuſtat
In torquem collecta leuem, modulata ſerenis
Lingua ſonis, mens fraudis hebes, ſed ſtrenua bellis.
Ore hilaris, modiceq; humiles collectus in armos
Dux Ithacus, prudens conſultum pendere, gnarus
Obliquare dolos, doctus captare loquendo.
Voce ferox, animo præceps, feruente cerebro,
Audentiq; ira, validos quadratur in artus
Tydides, plenisq; meretur Tydea factis,
Sic animo, ſic ore fero, ſic fulminat armis.
Neſtora magnificat morum prudentia, cuſtos
Conſilij librata fides, & ſobria dandi
Gloria: porrectoq; humeris, ſenioq; nitenti
Naſi grata minus breuitas incurua ſedentis.
Phyllacides vernante gena, candente capillo,
Alite mobilior, Scythica torrentior aura,
Ardua nulla timens, animum non vitibus æquans,
Nil graue, nil durum cenſet, nil linquit inauſum.
Ore virum faſſus, indignariq; minaces
Suſpendens ceruice genas, liuore ſuperbo
Obliquat ſocios Pyrrhus, ſcribuntq; ferocem
Ardua membra, teres oculus, proiectior aluus,
Texendis vox ægra ſonis, teneroq; laborans
Eloquio lingua bleſos fruſtratur hiatus.
Naupliaden tenui progreſſum corpore, lenem,
Magnanimum, prudens animi moderatur honeſtas.
Arduus in faſtum pingues demenſus in artus,
Criſpanti veſtit humeros Podalirius vmbra.
Cæſaries ceu rufa iacens, patientia ſupplex,
Vis temerè auſa nihil, pietasq; Machaona pingunt.
Impia præcipitem natura Meriona mergit
Inuidiæ cinctum ſtimulis, curaq; tenacis
Defeſſum excubijs, teretes cumulatur in artus
Carnea maſſa tumens animiq; ebullit Erinnys,
In caput, in corpus reliquum liueſcit inuſtum
Sanguineis pectus maculis, gena diſputat hydris,
Iudicio peiore virens: & mentis anhelas,
(*Incuſant*) Accuſant furias flammati incendia crinis.
In medium librata ſtatum Briſeis heriles
Promit in affectum vultus, notatur in æquos
Planicies crinita ſinus, vmbraq; minoris
Delicias oculus iunctos ſuſpendit in artus:
Diuitijs formæ certant inſignia morum,
Sobria ſimplicitas, comis pudor, arida nunquam
Poſcenti pietas, & fandi gratia lenis.
Tyndaridis geminis geminum nihil, vnicus ambos
Oris honos ambit, ſimilis flaueſcit vtrique
Crinis, par hilares augeſcit riſus in orbes:
Æquus membra modus, concordes pectora motus
Conciliant. ſpirantq; vnum gena, lumina, mores.
Sola pars varijs præſumunt nomina formas
Diſtinxiſſe notis, at victor vindice vultu
Eludit dubios error, vocumq; repugnans
Diſſidio, alterno confundit nomine nomen.
Inclyta cognatos æquat Spartana Lacones
Vultu, crine, genis: ſociæ cunabula ſtirpis
Par oris teſtatur honos, at plenius haurit
Sidereum Ledea Iouem, totosq; per artus
Lactea materni ſpirant mendacia cygni.
Natiuum frons fundit ebur, caput exerit aurum
Æquatis crinale comis, gena candida byſſum
Æquat, extra niuem, dens lilia, colla liguſtrum.
Auris inexpleto criſpata volumine, viſus
Excubitor, naſusq; vagi venator odoris.
Poſcunt alternum titulo certante triumphum.
Productum modicè mentum candeſcit, & alta
Leniùs vt preſſis inſidant baſia labris,
Parciùs in roſeum conſurgunt ora tumorem.
Fundit apex humeros, preſſum tegit vbera pectus,

Suc.

Ilia succingit leuitas, tractusq; lacertos:
Pes breuis incessu terram libante supino
Lasciuum suspendit iter, currumq; decora
Mobilitas compto libramine ponderat artus.
Sola supercilijs labes interfluararis,
Audaci macula tenues discriminat artus.
At nimis insignes latebras secretiùs ornat,
Vitalesq; colit thalamos, & digerit vrbem
Interior natura suam. cor principe motu
Libratum disponit opus, modulamina linguæ
Limat pulmo loquax, modico dispensat hiatu
Splen risum, facili fel castigatius ira
Vritur, ac teneri scintillat mollius æquo
Pruritus iecoris, meritæq; insignia famæ
Mergens, natiui titulos incestat amoris.
Hoc monstrum non ales edax, non labile saxum,
Non axis torquens, non mendax vicerit vnda.
Cùm bene fracta tepet, moriturq; sepulta libido,
Respirant plenis incendia pristina fibris.
Sic Helenen totam pars vnica mergit, & ipsum
Excitat in cladem regnis certantibus orbem.
Iam Pandionios collato robore portus
Argiuæ tenuêre rates, spaciumq; negabat
Terra viris, velis aêr, & puppibus æquor,
Quum tandem licitos poscebant bella meatus,
Et iussas libare vias, ac Delphica missum
Fata explorabant, refugasq; euoluere Parcas
Actoride socio Phœbum prælibat Achilles.
Mira fides, quos præcipites in prælia traxit
Impetus, atq; omnis nocuit mora, sponte quietis
Pigrescunt votis, placideq; oracula poscunt.
Ægra dolor differt suspiria, gloria palmam,
Ira minas, hærent suspensis agmina bellis.
Expectat antri veniam Mars ipse loquacis.
O varijs delusa modis gens credula curæ
Gentilis risu, an lacrymis, an flente cachinno
Ægypti portenta querar? Memphitica sulcos
Religio vestit, in cortice marcet in hortis
Crescit, nunc terra serpens, nunc aëra sulcans.
Plus errant responsa tamen, plus spiritus ille.
Quem miseræ poscunt animæ, quem nomine pulcro
Præsumunt censere deum. At non mugit in antro,
Quem suus autorem mundus sonat: ista priorum
Noxia simplicitas in nostros defluit annos,
Incestatq; fidem. nam ceu Balearicus augur
Gentiles distinguit aues, vel voce, vel alis,
Vel gestu vario venturis omina ducens,
Ridentem sic odit anus præsaga soporem,
Sic oris vacui casum timet: augure plausu
Pieriæ volucris, aut indice nunciat aure,
Hospitibus numerum discessurísve recessum.
Multa quidem captata diu fortuna secuta
Expedit, insidiansq; hosti malè credula fallit
Pectora, vt in fatuum decliuent pronius vsum.
At melius, ne labe leui mens casta labaret,
Augurium nescîsse fuit, veterumq; sepulti
Cessassent ritus: quorum decreta secuti
Graiugenæ summis oracula Delphica votis
Implorant prior Æacides lictoribus aras
(*Imbuit, &*) Ambit, & has donis tandê solennibus emptas
Inachidis voces pandit venalis Apollo.
Vincitis vlrores Danai, graue Marte bilustri
Hæret opus. decimum sequitur victoria bellum.
Talibus Æacides fatis excitus, in omnes
Secretum tripodum socios partitur: & ecce
Testorides Calcas medijs congressus in antris,
Concordesq; deos & consona fata reuoluit.
Hic patriæ & proprijs scitatum oracula regnis
Venerat, hosq; adytis monitus effudit eisdem
Numen idem: Non ô superis gratissime vates
Vana petis, dabitur patrijs clementior aër
Sulcis, ieiuni populator Syrius anni
Occidet, & plenis pinguescent messibus agri.
Tolle moras, te bella vocant, pete Cecropis vrbem,
Vltrices dispone acies: tibi bellica cedet
Turba manu, Mopsus oculis & pectore Nestor.
Sera quidem, sæuisq; virum mercanda ruinis
Inachidas lustro ditabit palma secundo.
Ergo hilares socias iungunt in fœdera dextras
Æacides Calchasq; pares. quippe altus vtriq;
Gentis honos, regni æquus apex: at maior Achilli
Spirat amor belli, Calchas tranquillior extis
Euoluisse deos & cœli nosse meatus.
Treis vnit iurata fides, consortia prima
Tertius auget amor, nec iam partitus amicum
Inuidet Actorides, sed pontum (*lætior*) lenior hauriț
Et reducem torquet socio Calchante carinam.
Vt tripodum vulgata fides per castra, per vrbem,
Per puppes, certo iam claruit indice, cunctos
Bella iuuant, cunctis iam pulcrum vincere, tardum
Marte frui: munit eques armis, nauta ceruchis,
Ciuis messe rates pauci quos debile pectus,
Mens plebeia, iacens animus, nescire triumphos
Iussit, & abiecti mersit caligine fati,
Aut acies metuunt, aut lentè vincere damnant.
Longa decennalis mensi dispendia belli,
Quum casus cedant varij, cùm prælia nulli,
Sanguine cum multo paucorum gloria vincat.
Hos tamen hos etiam regum reuerentia flectit.
Et passura pares consors vicinia motus.
Ergo animos hebetes mendax audacia frontis
Dissimulat, clamorq; minax despumat in ausus.
Haud mora, corripiunt classes, his pendula pandit
Dextra sinus, ceruix alios defixa fatigat
In fluctus latura rates, hi robore textas
Ædificant in transtra vias, mordacis habenæ
Nexibus indulgent alij, laxantq; carinas:
Quum subitò egressos inopino turbine turbat
Nimborum pincerna Notus: noxq; imbribus hausțis
Ebria tela, viros, puppes, humentibus vmbris
Inuoluit, cogitq; ipsos dubitare magistros.
Errat cæca freti classis, solitosq; procella
Egressus obiecta negat, fluitantia pinum
Percellunt mediam repetito verbere vela.
Primus vt à prora surgentes conspicit imbres
Testorides, frustraq; duces contendere. diuos
Præsago iubet ore sequi nolentibus austris
Cedere, & armatos ordiri ex Aulide cursus.
Parent Æolios nutus vatemq; secuti
Graiugenæ, & flexis repetentes Aulida (*proris*) velis.
Montiuagæ Phœbes pacem implorantibus aris
Conciliant, largoq; exorant thure meatum.
Ilicet irato bibulæ Tamanthidos arcu
Cœruleum (*mutante*) mirante iubar, ventoq; sereno
In risum redeunte polo detersa meretur
Iuno Iouem, atq; hilari solatur flentia vultu
Nubila, proscriptoq; Noto, leniq; susurro
Dante vias, maiora petit suspiria classis.
Ergo deûm nutu libratis flatibus vsa
Euboicas numerosa ratis descendit in vndas.
Consumptura fretum, totum sub puppibus æquor
Ire stupet, certat perplexis nauita remis
Quis prior, & iunctis confligunt ictibus æra.
Sic geminas miratus Athos Xerseius vmbras
Ignotum velis texit mare, sic tua syluæ
Voce potens Orpheu modulantia plectra secutæ

Biſtonios longis clausêre amplexibus agros,
Dum medijs ſpaciantur aquis, ſecuraq; fandi
Ocia ſopitus pelagi non inuidet æſtus,
Iaſonium relegens Philoctetes præuius æquor,
Has, inquit, paſſi ſyrtes, his hæſimus vndis,
Hos Cyanes tulimus ſcopulos, Phrixea ſecuti,
Vellera, Lemniacis domus hæc, Thracenſibus illa,
Hæc Paros, hæc Naxos, ſic cuncta rogantibus heros
Explicat, agnoſcens veteris veſtigia curſus
Æſoniasq; vias: ſic quæ ſubeunda, magiſtrat:
Quæ vitanda, docet: quum tandem hoſtilis arenæ
Allapſi gremio, ſæuis clangoribus vrunt
Aëra, & iratis impingunt littora contis.
Protinus effuſo per caſtra, per arma tumultu,
Littoreas populantur opes, & proxima ponto
Mœnia Dardanij titulo malè tuta tyranni.
Tandem comeſtis ſpolijs & diuite præda,
Conſumunt inopes flamma victrice penates,
Ac claſſes repetunt: & quas fecêre fauillas
Illabi medijs gaudent per cœrula velis.
Prima tulit Tenedos grauiores militis iras,
Non ſolas dequeſta faces, non rapta metalli
Pondera, ſed prorſus gladij conſumpta furore
Expiraſſe gemit iugulum puer enſibus affert
Imberbem, tremulumq; ſenex, & tyro comantem,
Hic ducibus ſtrepitu ſedet expectare ſepulto
Iliaci reſponſa ducis; Calydonius heros
Decreto procerum ſocio legatus Vlyſſe
Deligitur, qui dicta ferat, qui pace ſequeſtra
Res Danaûm, Spartæ ſpolium raptamq; repoſcat.
Interea Æacidem ſtimulantibus excitat auſis
Impatiens languere animus furor intima pulſat
Martius, & reſidem mens arguit effera dextram.
Conſorti ſtudio ſimilis præconia famæ
Telephus affectans, it iuncto robore Mœſos
Prædaturus agros: venientia bella Caycus
Horret, & in voces cantu ſtridente remiſſas
Plangit alumnus olor: peregrinum Naiades hoſtem
Non auſæ vidiſſe timent, tutasq; ſub vndis
Venantur lacrymas: pecudum laſciuia ceſſat,
Iam ſtudioſa minus & floris, & amnis, & vmbræ,
Quippe ferox vrbes, fluuios, & pabula turbat
Æacides: rapitur quicquid vel dulce, vel vſu
Egregium, vel Marte iuuans, vel pace decorum,
Cultores iuga queſta boues, fugiente colono
Deciſum mirantur opus, mirantur abactum
Septa gregem: quacunq; vagum fert impetus hoſtem,
Caſtra, caſæ, ſulci, ſyluæ teſtantur Achillem.
At Teuthras poſtquam bella increbreſcere ſentit,
Ciuiles miſeratus opes, & numina ruris
In prædam ceſsiſſe nouam, parat arma, cohortes
Excitat, & totis occurrit viribus hoſti.
Æacides oblata nouæ præconia palmæ
Lætatus, varijs intentas raptibus alas
Colligit, hoſtilemq; addens in verba cachinnum,
Siſtite, ait, defenſor adeſt: nec plura, feroxq;
Fertur in obiectum nimbis torrentior hoſtem,
Enſe metens medios, proſtrataq; impete primo
Calcat equo victore aciem. res plena ſtupore,
Turba fugit, ſolusq; fugat. ſic igne triſulco
Tota pauet percuſſa domus: pars ætheris iram
Sentit, at in cunctos ſpargit ſua fulmina terror.
Haud aliter diræ furijs exterrita dextræ
Barbaries, dat terga viro. fugientia primus
Indice deprendit curru veſtigia regis
Æacides, quippe æris apex radiantis inertes
Accuſat latebras. ô noxia gloria rerum:
Tuta inopes fatis adimit fuga, notus in auro
Dux timet, & vitæ diſcrimina ditia geſtans,
Cùm vellet latuiſſe, perit. iam ſæua cruores
Haſta alias hauſura fluit, primusq; tepebat
Mucro, cùm parma repetitum Telephus ictu n
Depulit obiecta, dextramq; eluſit inanem.
Miſſilis innocui mixta pudor aſperat ira
Æaciden, frendet, atq; igneſcentia torquens
Lumina: Túne meos (ait) auſus fallere niſus,
Et ſteriles quaſſare minas? ſic fatus in ipſum
Vibraſſet iaculum, timido cùm Telephus ore,
Heu parce, exclamat: procul hæc fortiſſime gentis
Myrmidonum, auertant ſuperi probra: túne bis vllum
Percuties hoſtem? quiſquis vel ſenſit Achillem,
Sufficiat cecidiſſe ſemel: tua fulmina paſſus,
Alterius non mortis eget: cur torua minaris?
Non tegimus, meruitq; tamen, ſcis ipſe tumultus
Et Diomedæi furias gregis. atra nefandi
Septa ducis, longis hominum ſatiata ruinis,
Herculea cecidêre manu: ſtratoq; tyranno
Tutior in patriam reducem Teuthranta regreſſus
Poſt crebras acies & equorum bella recepit
Ipſe triumphanti ſatus Hercule, Mœſa ſubiſſe
Regna ducisq; hoſpes blandos coluiſſe penates
Gratulor, ac memini gratus: ſed dicere longum
Quæ mecum geſſit, patris memor hinc mihi lapſum
Erigere, & gladios tutari cura timentem,
Et tardum veniſſe pudet, quin Martia magnum
Si manus Æaciden vt non ſenſura fatiget
Membra trahit, faciliq; animo noua ſuadet Erinnys
Vltra velle nihil, nil citra poſſe, ferendum eſt,
(*Credimus,*) Cedimus, hosq; artus gelidos, hęc redd imus
Vltrici calcanda rotæ. ſic fatus in altum (exta
Sublato clypeo, pauidè tamen, vltima queſtum
Fata ducem monſtrat, friget cruor, oraq; pallent
Eluctante anima tandem miſeratur Achilles,
Agnoſcitq; manum. ſic multa ſera furorem
Temperat, & pœnis tandem ſatiata ſupremis
Illaudata feros differt clementia motus.
At Teuthras vbi dura ægris inſidere fibris
Altius, & certam minitantia vulnera mortem
Sentit: Habe Mœſos, inquit, te Telephe noſter
Poſcit honos, quis enim propior, quis dignior hæres?
Me tuus Alcides Thracenſi vrgente tyranno
Edomitis abſoluit equis, ſceptriq; quietem
Sanxit, & armatos in pacem reddidit annos.
His meritis tibi regna damus, quæ perfida fati
Ira negat prædata mihi te lenius aſtrum
In ſenium ferosq; dies & ſumma reſeruet
Tempora, regno hilarem. vix hæc & frigida feſſis
Atropos inſerpit labris, turbata rigeſcunt
Lumina, hebent ſenſus, viuoq; exuta calore
Membra gelu letale ſubit: mens libera tandem
Euolat, & ſocios redit inſpectura Triones.
Telephus vt vacuos ſpiranti ſanguine vultus
Conſpicit, effuſo miſeranda in vulnera fletu
Funus herile ſtruit quicquid vel mulcet odore,
Vel virtute ligat neruos, artusq; fluentes
Continet, aggeritur buſto. compeſcit hiantem
Dextra premens ictum, fluxum domat arcta cruorem
Faſcia, & obſtruſos fruſtra negat ire meatus.
Regia conſpicuis moles inſcripta figuris,
Exceptura ducem, ſenis effulta columnis
Tollitur, electro vernat baſis, arduus auro
Ardet apex, radioq; ſtylus candeſcit eburno.
His excepta ſilex artus clauſura verendos
Iaſpide veſtitur, gemmæ quas littoris Indi
Diues arena gerit, aurum quod parturit Hermus,
In varias viuunt ſpecies, ditiq; decorum

Materiæ contendit opus. quod nobile ductor,
Quod clarum gessit, ars explicat, ardua pandit
Moles, & totum referat sculptura tyrannum.
Prin. ducis facies nascenti vagit in ære
Sidonijs variata togis, cunalis in altum
Surgit honos trepidæ circum nutrixq; parensq;
Alterno teneros demulcent vbere fletus.
Proxima lasciuis inhians discursibus ætas
Nunc labente pila, nunc se voluente fatigat
Buxo, nunc arcu credas curuata coire
Cornua, & excussam neruo stridere sagittam.
Tertia magnanimi loquitur primordia regis
Accingens pictura virum, regale verendas
Accendit diadema comas, sublime sedentem
Fulcit ebur, sceptroq; manus radiante superbit.
Ipse noua vultum pictus lanugine, regni
Maturum dispensat opus, belloq; togaq;
Alternus, rerum vario poscente meatu,
Commodat aut fremitus armis, aut ocia paci.
In serum perducta senem pars vltima canos
Colligit, & raris sulcantur tempora rugis
Progressos testata dies: procul exitus æui,
Mors longè, & Lachesi stamen vitale ministrat
Nondum fessa soror, at fato maior Erinnys
Præcipitat festinat ducem, tres ære propinquo
Hærent, irata Pelides fronte, precanti
Telephus, exanimi Teuthras pallere videres
Ora, genas, aurumq; mori, cruor altus in auras
Exilit, & minio rorant tabulata fluenti.
Hæc super exiguo breuiter collecta sigillo
Fata viri, quis regis honos, quis funeris autor,
Quod fatum, quæ causa, patentq; hoc singula scripto:
Dux Teuthras Mœsis, decus aruis, passus Achillem
Ense necem sensit, sceptri defensor auiti.
Postquam busta ducis nigro deplanxit honore
Fida manus, mœstaq; vlulatum voce quieuit
Supremo iam fine vale, redeuntia ducit
Agmina Pelides, vrbes inuitus amicas
Telephus & socios recturus linquitur agros:
Ipse quidem plus pace acies, minus ocia bellis
Poscat, & armatæ malit discrimina vitæ,
Spe palmæ. at populi dilecto principe nudi
Mœrentes vicêre preces, vt regis iniret
Excubias, molemq; datam: monet ipse futuri
Prouidus Æacides cultis insidere regnis,
In sulcos laxare solum, producere fruges,
Et missa socias solari messe cohortes.
Sic paribus vincet titulis, cùm ad prælia donec
Ille dies, ipsiq; manus. hæc fatus Achilles
Ad Danaos maturat iter, sed venerat antè
Dux Ithacus bellum referens, pacemq; negatam
Nunciat, ægrescunt indignanturq; Pelasgi,
Bella petunt, hæsisse dolent, & frondibus hostes
Palladijs tentasse pudet, iam libera maior
Laxat frena furor, stimulat Bellona volentes,
Mars cogit dubios, lugens per castra furentis
Interpres animi clamor tonat, arma capessunt,
Arma fremunt, augent lituiq; tubæq; tumultum,
Et responsuris inuitant vocibus Echo.
Isset in Iliacos classis Pelopeia portus
Non expectata venia ducis. at nocituras
Nox nectit vicina moras, humilemq; soporat
Decrepitus Titana dies, & anhela sub vndas
Admittunt radios Atlantia littora fessos.

LIBRI QVARTI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER QVINTVS.

HYPOTHESIS.

Prælia sub Priamo, sub rege Agamemnone Quintus
Conuocat, & primò cadit audax Protesilaus,
Patroclusq; armis mendax, & Merion acer.
Tum Paris aggreditur, Spartæ cum rege duellum,
Et latus Hectoreum Pelides perforat hasta.

ARDVA iam medium pulsans Latonia cœlum
Noctiuagos librabat equos, somnoq; profun-
Exarmata quies facilè spõdebat ituris (do
Portum, suadebatq; dolos dux ille Pelasgis,
Nocturnum disponit iter. non verbere pontus
Erigitur, non voce sonat, iussosq; silere
Sulcat inoffensos tacito sub remige fluctus
Incessum furata ratis sic cæde suorum
Exigua, innocuum lucrari fortè triumphum
Graiugenis fortuna dabas: at Martia Naupli
Proles erubuit fraudes, & furta negauit.
Vltimus hic Danaûm ter dena classe secutus
Signa ducum, longaq; exustus febre, moratas
Inachidis excusat opes, seq; obice morbi
Tentum, quàm primùm licuit venisse fatetur.
Hanc ipsa ad vocem facies facit, aspera passo
Coniurat pallor, & vultu teste merentur
Verba fidem: at sospes animus, nulloq; dolore
Fractior, imbelles artus neruosq; negantes
Exigit, & Martem manifestum suadet Achiuis.
Ocyus audentem virtus animatur in iram,
Iamq; dolis vicisse negant sua quælibet angit
Gloria, qui iaculis longè, qui comminus ense,
Qui pede, qui curru fidit, vt classe mereri
Promptior, agnosci petit, expectatq; videntem
Percussura manus, & si quid nobile possit,
In tenebris sepelire pudet. sic Martia pubes
Mutatis hæret animis, longiq; saporis
Impatiens noctem vigiles expendit in vsus.
In somnum non fracta leuem, seseq; vicissim
Excitat: hi tensos librant in bella lacertos,
Intenduntq; gradus, pugiles pars plurima vultus
Exercat, partem vestis furatur ahena
In summos perducta pedes, ac deniq; iussi
Armantur pariter galea caput, ægide pectus,
Ense latus, pharetris humeros, & stipite dextras.
His instructa fremit in lucem turba, morantem
Vix passura diem noctis dispendia damnant,
Et Venerem Tithone tuam, cùm præuia Phœbi
Amplexu gelido & sterili tardetur amore.
Vota virûm valuisse putes, intensior orbem
Spiritus astriferum torquet, semperq; negatis
Elidens modulis stupidas nouus impetus aures
Phœbeum maturat iter. sensêre Pelasgi,
Sensit & ipse ducum princeps Argæus Atrides
Aduentare diem. mox nectens ordine puppes,
In medijs alnosq; breues & vela minora
Claudit aquis: at turrigeras pelagiq; potentes
Et bellare auidas primos disponit in ictus.
Cumq; metu prædone animi perculsa labarent

Agmi-

Agmina, & horrorem præsens instantia Martis
Incuteret, dux orsa mouet, quis integrat iras,
Spem sancit, firmat animos, & roborat ausus.
Vltores Danai, non nectere verba necesse
Et longas cumulare preces: sese excitat vltro
Virtus, at quisquis pauidus, timor obstruit aures,
Et precibus mens tarda negat. quin aspera rerum
Ni longum meminisse foret, sibi publica bellum
Causa daret: patimur cuncti, nec sola maritos
Vrit hyems: taceo veniales hospitis ausus,
Et castum prædonis opus, nec numina læsa
Conqueror: at solus in nostras sufficit iras
Laomedonteæ pacis rigor. hæccine regum
Et pietas, & clara fides? ô barbara verè
Sæuitia, exemploq; carens & cognita nulli
Asperitas. quisnam nudæ clausisset arenæ
Hospitium miseris, quos obuia Scylla, secuta
Tellus, & socio fregit Thetys hospita fluctu?
At Peleus Telamonq; illic genitusq; tonante
Amphitryoniades, & quos habuisse superstes
Græcia gaudet auos: minus haud tamen ausa profana
Barbaries, spreuitq; deos, generosq; deorum
Dij melius, nec se lenta Tyrinthius ira
Et superos vltus, paucis in bella secutis
Accessit, vicit, redijt: bellum Hercule nullo
Nunc erit, & nullum sensit prior hostis Achillem.
Quòd si gentiles animos cognoscere certum
Certantesq; ausus, dignetur nemo priorem
Erubeat sibi quisq; parem, quare inclyta pubes
Tende per imbellem gladijs vltoribus hostem,
Tende agè. iuro deos, facilem sine Marte triumphum,
Ignauumq; queror: quid virtus alta, quid arma
Bellica? terga dabunt omnes, & pectora nullus.
Periurúmne viri pœnas soluisse tyrannum
Sufficiat? cecidit non exorabilis hostis,
Infestus superest hospes: violentior ille,
Hic peior gladios igitur nec tela recondas
Debita terrarum quisquis commertia quisquis
Integrare thoros (*castosq; impunè sopores*) castasq; impunè so-
Iungere securus curat, quid plura? voluntas (rores
Omnis in effectum causas habet. ite volentes,
Ite duces, arces nullæ, nulla arma morentur:
Et quos ter quina fregit Tyrinthius alno,
Innumera calcate manu. sic fatur, & ortum
Nox aperit proscripta diem, periuraq; labi
Pergama visuros vigiles properantior axes
Sol rapit, ipsi etiam lentas causantur habenas
Quadrijugi, voluiq; rogant intensius orbem.
Mira fides, ortus velox, & vespera nulla,
Luciferiq; sui Solis rota præuenit ignes.
Vtq; hilaris grato lux omine firmet Achiuos,
Non oriens Titana rubor, non pallor Eous
Inficit: at puro, qualiq; in luce superbit,
Cum sine nube dies & se confractior vmbra
Colligit in conum. tali pater ore serenos
Orditur cursus. miratur Achæa iuuentus,
Duxq; iterum: Superisne manus & tela negemus
Inachidæ? vocat ecce deus, Sol lætus anhelis
Instat equis, Neptunus aquas ac peruia mollit
Cærula credo equidem, vires à gentibus istis,
Laomedonteo poscunt ex hoste triumphum.
Sed moror, exclamant Danai, totoq; resultat
Vox animosa freto. non sic insibilat Auster
Frondibus hybernis, non tanto verna fragore
Flumina præcipitant montes, non flumina cautes.
Senserat Iliacæ custos Tritonidis Astur
Aduentare rates, celeriq; incerta per vrbem
Discursu rapiens vestigia, nunciat arma,
Arma iterat. Quónam vsq; viri torpebitis? inquit.
Ecce hostes, vidi ratibus tectum mare, iamq;
Littus habent. querulas tollit plebs credula voces,
Ac pueri lacrymis matres & voce secuti
Contendunt, gemitusq; æquant, acuuntq; tumultum,
Hector vt Europam totis adnare carinis
Audijt, extimuit paulùm: mox mente reducta
Colligit in vires animum, seseq;, quòd ardens
Ausa fugam virtus, peregrino pulsa timore
Cesserit, incusat: rapit ilicet arma, nec agmen
Expectat, solusq; effracto cardine, solus
Euolat: exiliunt pariter, longeq; secuti
Stipantur Phrygij, sæuos diffibulat vrbem
Murus in egressus aut vix iter vnda meantum
Expedit angustum tot millibus arua secundis
Troilus anticipat spacijs, hos tertius acer
Æquat Alexander, reliquos fert impetus idem,
Sed minor aut pedibus virtus, aut curribus ardor,
Primus vt Argolicos tonsis certantibus Hector
Densius allabi cernit, Quónam impetus? inquit.
Sistite Tantalidæ, medijs concurrimus vndis,
Tutores habet vnda suos. Sic fatus, anhelos
In fluctus admittit equos, propiusq; minantem
Phillacidæ puppim torta transuerberat hasta,
Affigitq; Lycum clauo, paucisq; cachinnum
Asperat, I pelago tutus, non te æquor & Eurus
Excutient, stabili pinum moderabere dextra,
Phasiacas dum quæris opes. turbantur Achiui,
Intendunt animos Phrygij, ferit astra tumultus
Dissonus: ast Echo dedignans barbara Græcum,
Frangit inexpletas iterato murmure voces.
Ocyus Hysiphides vacuas rectoris habenas
Intuitus, subit ipse, & toto robore pinum
Præcipitat: volat illa, & sese infringit arenis
Iratæ similis, ac sicco naufraga portu
Explicat Hemonidas. mox cum periura teneret
Littora, & inuisas primus calcaret arenas,
Prothesilaus, ait, Iter hac, hac ibimus (inquit)
O socij, non tota Phrygum quam poscimus Ide,
Communes partimur agros. hæc fatus, in enses
Irruit, & qua acies instat densissima, durum
Extorquet violentus iter: treis littoris Indi,
Quinq; Arabes, septem Nabathæq; gentis alumnos
Consumit victrice manu. dabat obuia Phorbas
Pectora, & intenta veniebat turbidus hasta.
At ferus Hysiphides præciso stipite ferrum
Decutit, ac maculis ruptis & casside fracta,
Pectora diuiduo perducit in ilia telum.
Stabat in occursu pelagi Chaldæus Orontes,
Dumq; rates inhibere parat suspensus in ictum,
Fallit arena pedes, & inanes excipit ausus
Præcipitem mersura Thetys premit Inacha pubes
Desuper, ille pauens in gyros brachia spargit,
In medijs se librat aquis, nunc exerit vltro,
Nunc caput immergit pelago, varioq; timore
Aut longos hausus aut tela prementia vitat.
Tandem dum fluctus grauior rimatur opacos,
Incidit in puppes; frontemq; infigitur vncis.
Acrius incumbunt Phrygij, contrà ira furentes
Et pudor Argolicos armat, nunc littora perdunt,
Nunc dubiam lucrantur humum, bibit vnda cruorem
Alternum: at Phrygio Græcus sociare superbit.
Emicat immodicus animi metuensq; priorem
Solus in extremum iamiam proruperat agmen
Turbidus Hysiphides: populum vaga turba secutum,
Non vnam sæuire manum creditq; pauetq;,
Ceu Mars ipse premat, acies præuectus vtrasq;
Liquerat, ardebatq; arces calcare relicti

Con-

Contemptor belli sed anhelo feruidus Hector
Obijcitur: Quónam vsq; hic terminus, inquit, & ensem
Nudat atrox, conumq; nihil tutante pyropo
In pectus consedit ebur: mox intonat orsis,
Quisquis es, i felix, reliquisq; superbior vmbris
Hectorea mactate manu ruit vnicus ille
Laodomia tuus, i fidæq; oblitus amantis
Non timidas in bella preces, non mollia iussa
Pertulerat: primos teneri respectus amoris
Cessit ad armorum fremitus. at nescia fati
Hemonis absentem suspirat mœsta maritum,
Et non sensuros vultus premit, oscula figens
Cerea, difficilesq; deos in vota fatigat
Nequicquam iacet ille quidem, lapsusq; iugales
Impedit, & curru non agnoscente fatiscit.
Hunc vbi præcipitem volui videre Pelasgi,
Pennificat formido gradus, stimulatq; volucres
Ire pedes: cunctis iter est ad littora longum,
Et tardum repetisse rates. At fulminis instar
Prosilit Æacides, & formidabile frendens,
Proh pudor Inachidæ, vix dum præsensimus hostes,
Et iam terga damus, inquit: syluæq; trabalis
Robur, in obliquas quæ carbasa porrigit auras,
Corripit, atq; iterat, Nunc ô nunc nemo sequatur,
Solus eam, vincam solus. fugit ilicet omnis
Turba Phrygum: non arua modò, non littora nudant,
Sed quicquid pontum Phrygiasq; interiacet arces,
Accessu vacuo Danais patet vltimus Hector
Tanquam instans cedit, indignatusq; moranti
Arua legit gressu. cogit moderantius ipse
Æacides flectitq; gradum, & quia neuter in armis
Dissimilem sperat, hærent, audentq; pauentq;,
Alternoq; truces obliquant lumine vultus.
Ilicet in patulos acies diffunditur agros
Argolica, & quo castra situ, quo milite tuta,
Qui teneant portus, belli moderator Atrides
Digerit. ille iterum raptis ad classica turmis
Orditur pugnas, iamq; æmula prodit in arua
Bellatura cohors: contrà (sic impetus vrget)
Non defensuri properant Phryges, atq; ope spreta
Quam turres muriq; dabant, sese hostibus vltrò
Dardanidûm pubes æquat, bellumq; lacessit
Ipsa prior, nulli iam responsura vocanti.
Vt sibi distitijs acies vicina propinquis
Et campo propiore stetit, non ignibus Æthna
Ruptis, non geminis Isthmos lacerata procellis,
Non sic Hippotades antris fremit. omnibus ausus
Auget, & accendit iram fragor: improba nullum
Frustratur belli virtus. auriga iugales,
Seq; pedes stimulat iam dextras vndiq; miscent,
Et quærit sibi quisq; parem: fæpe impare pugna
Aut vni plures, aut pluribus obuiat vnus.
Aspera iam cunctis calet ira, bipennibus enses
Contendunt, hastæ iaculis, glandesq; sagittis.
Ecce Meneciades Chironis cura secunda,
Alter amor, similemq; animis indutus Achillem,
Prosilit in medios. stabant tres pectore iuncto,
Aptabantq; manus in vulnera præuenit ausus
Impactis Patroclus equis, vmbone Diarcem,
Hysiphilum curru proturbans, Hyphiton ense.
Hector in obliquas reuocato lumine turmas,
Indignans cecidisse Phryges, ruit impiger hastam
Fulmineam quatiens iuuenemq; * *
Vectori collidit equo, consuta regenti
Membra refert sonipes. at festinantior instat
Priamides, prensoq; iugo violentus in auras
Contorquet plenum galea caput ipsa supremis
Vox nondum defuncta sonis, exile susurrat,
Vltor vbi Æacidæ tandem super agmina longè
Labitur in Dorylam cassis, reliquoq; potitus
Corpore Priamides, spolijs auroq; superbus
Isset: at audentem contrè ire Merione præceps
Persequitur. tuq; & vita spoliabere & armis,
Quisquis es, exclamat: sed cumq; post vulnera multa
Incubuisset ouans rapturus opima, Menestes
Aduolat, & socias animo indignante ruinas
Hectoreum ferit ense femur. fremit insçius ille,
Nec dolor in sensum vires habet. ac iuga spectans
Crurum tincta notis, dubius tamen vnde, suúsne
Fluxerit an cædis Danaæ cruor, emicat axe
Infensus, poscitq; faces, atq; hoste repulso
Igne rates populante premit. subit obuius Aiax
Iam tandem erumpens, & apertis Hectora campis
Irato mucrone petit. trux ridet Erinnys,
Cognatum lucrata nefas. at concita cæcos
Errores aperit pietas, nec passa furentes
Communes declarat auos illi arma facesq;
Sponte relicturi, galeas ad mutua laxant
Oscula mutatisq; petunt tentoria parmis.
Interea stragis sociæ concessa sepulcris
Pax erat. Æacides cæsum lugere sodalem,
Hemonij Hysiphidem, te Creta paterna Merion,
Quisq; suos, iamq; in geminos processerat annos
Fœdus: at in tanta populus quam sanxit vterq;
Pace, alia Inachios turbat discordia reges,
Et regni dubium culmen quatit altera semper
Iura premens Liuor, & nil insigne cupido
In socios cessisse ferens, coguntq; premuntq;
Naupliadam. ille queri, cæcis quod nutet habenis
Imperium, quôd non tantis inscitia curis
Pristinia accedat, quòd bellis segnior vsus,
Quodq; alio miles egeat duce singula texens
Obliquat proprium meriti decus, arma paratus,
Excubias, consulta, fidem: sic anxius ambit
Imperium, cæcus nimium, cui sola iubendi
Gloria, & innumeræ veniant cum principe pestes.
Dissensu vario certat fauor. his noua semper
Grata magis, veterisq; iugi fastigia tolli
Clamant: ast alijs notos mutasse molestum,
Et longum didicisse nouos sententia nondum
Certa ducum, redeunt enses, & pace sepulta
Arma iterum rapiunt: coniectis vndiq; signis
Collidit Bellona viros, hinc Troilus audax,
Fulmineusq; Hector, & formidandus in armis
Æneas: proles contrà suspecta tonanti
Æacides, gemini Atridæ, Calydonis alumnus,
Certantes acuunt iras. sic auster in Arcton
Irruit, in Zephyros Eurus, sic Æolus armat
Hybernas acies, Æthnæaq; fulmina vincit.
Hector continuò treis fundit Marte, Boëten
Saxis, Archilochum gladio, Prothenora telo.
Indignata ducum virtus coit omnis in vnum,
Vnum omnes contisq; premunt, gladijsq; lacessunt,
Et quicquid cupidis, Mars vsu, Mulciber arte
Ingessit fatis, cumulant, tortoris Iberi
Iactus, insidias Parthi, libramina Daci.
Ille, velut Siculis insurgens vmbo procellis,
Instantesq; premit, atq; iras ridet inanes.
Parte alia Paridem Phrygios in bella vocantem
Infestat Menelaus agens, paucisq; profatus
Increpat: Agnoscísne hospes? reminiscere tandem
Spartanos coluisse lares: ad mutua veni
Hospitia, heus age redde vices. duc Pergama tecum
Si qua domi rapienda tibi. quónam vsq; moraris?
Iunge manus num terga paras? Ille arte Cydonum
Fretus, Icirea delibat cuspide frontem

Prin-

Principis:atq; addit,I nunc,accedo petitis:
Sic Helenam viſure,veni.crudeſcit in iram
Pliſtinides.non ſic frendunt rapta vbera tigres
Hyrcanæ,Scythiciq; ſues,Mauriq; leones,
Aſtiterat ſocias Aiax Locrenſis in iras,
Hortaturq; ducem. Iouis igne citatius ambo
Obiectam (*ſpargunt*) rumpunt turbá, mediosq; per enſes
Accelerant. prior alipedes Menelaus ituros
Anticipat, prenſisq; iubis. Simul ibimus,inquit,
Sed iam Troia procul.dixitq;,& ſtare negantes
Infrenos impingit equos.pallere videres
Priamidem cùm iam celeres moderatus habenas
Hector adeſt,parmamq; comes Cythereius heros
Obijcit, ereptumq; hoſti Troiamq; reductum
Reſtituit thalamis,& bellis mollibus aptat.
Macte Paris,ſic terga paras? ſic prælia linquis
Atq; hoſtes ignaue tuos? at Martius Hector
Fraternas acies & bella vicaria tractans,
Vulnerat,interimit,fugat, indefeſſaq; mutat
Spicula,vbiq; potens & ad omnes integer ictus.
Labitur Horcomenes iaculos, ſude Schedius, enſe
Helpenor, Dorius conto, Polyxenus arcu,
His addens (*ſocium*) ſaxo Palamenen, Opiſtriphon axe
Protritum,ſeptem mortes manus explicat vna.
Hauſiſſet Phimachus Phegiæ latus,at ferienti
Succeſſiſſe timens, victor dat terga fugacem
Æneas oculis,& arundinis arte ſecutus
Traijcit.& fixæ(Morière)immurmurat auri.
Haud minus Æacides dextra ſtomachante Sileum
Hippolytumq; metit, fatis Eufenius hiſdem
Aſteriusq; ſruunt, teq; ô Xanthippe metenti
Tydides ſocium letho dedit atq; ita cedes
Alternant hinc inde pares,& funera librant.
Rarior Argolicas ferro pupulante cateruas
Agmina laxabat miles, ſociosq; ſuperſtes
Quærebat iam turba ſuos:cum tempore rapto
Imperiale tonans, acies Agamemno labantes
Increpat,hortatur,iubet, inſtruit,atq; obit omnes
Oebalio ſublimis equo, citiusq; futuras
Spondet opes: nec enim Mœſas armare cohortes
Telephus,& plenas Danais dare differet alnos.
Haud mora,præcipitem faciles repetiſſe tumultum
Ictibus indulgent omnes: iam quærere longum
Quæ feriant,tardumq; dari:manus omnis in hoſtem
Fulminat, & nulli furit irrita gaudia Martis
Horrida, deliciasq; truces,efferuere paſsim
Aſpiceres. fluit huic in vultus pulchra genarum
Rapta dies,mento hic linguaq; & nare reciſa
Informes aperit rictus,his auris adempta,
His manus,his nutat humerus,pars viſcera lapſa
Labitur, ac manibus nitens ſeſe eripit hoſti.
Hinc capitum largus ſtagnat cruor. inde relicti
In cumulum ſurgunt trunci,currusq; retardant.
Ipſe nec hybernis niuibus,nec grandine verna,
Nec riguo paſtus Symois Thaumantidos arcu
Maiores miratur aquas, & ſanguine rapto
Diſſimilis redit in pelagus venientia Triton
Funera,& expallens horret Thetys,omnia luſtrat,
Omnibus incumbit,centenaq; millia voluit;
Et non inuentum totiens lucratur Achillem.
Preſſerat occiduum Phœbus iubar,aſtra viciſſim
Aëre deterſo,lucemq; ſtupentibus vmbris
Sidereum pepigêre diem:conſulta vocati
Argolidæ tenuêre duces,iamq; ibat Vlyſſes
Tydide ſociante gradus Priamoq; ferebat
Vota ducum,vulgiq; preces. videt Inacha longè
Arma Dolon,creditq; dolos:mox acer ab ipſis
Deſilit excubijs,&, Quò properabitis? inquit.
State viri contrá,pacémne huc fertis an arma?
Illi Palladia legatos arbore pandunt,
Exorantq; aditus:iam regis copia, iam res
Edita iam redeunt, treis ſuſpenduntur in annos
Dextris bella datis.at fœdera Martius Hector
Incuſat, paciſq; moras, fractiſq; nouandas
Inachidis tanto coniectat tempore vires.
Incutiunt alias cunctis belli ocia curas,
Hi muris illi caſtris, vtriq; ſepulchris
Inuigilant. vix flore ſolum laxauerat æſtas
Tertia,deſueti rabida in diſcrimina campi
Proſiliunt hinc inde duces.rotat efferus enſem
Hector,& ingentes animos fortuna miniſtrat
Supremos ſpeculata dies,obitusq; decoros
Factis illuſtrat inſignibus Antiphus antè,
Pòſt Philibus clausêre virum,libratur vtriq;
Fraxinus, & medium ſuſpendunt Hectora at ille
Obliquam reuocans haſtam, ſic excipit ambos,
Lugeat vt primus oculos,cerebrumq; ſecundus.
Euphorbum premit Æacides, dumq; ille recedens
Haſtile incuſſum dextra obnitente retardat,
In turbam offendit, ſociumq; Lycaona præceps
Obruit:inſequitur victor,prolapſaq; tranſit
Pectora, conſortes mittens ad tartara manes.
Troilus Ideam rapiens per prælia clauam,
Myrmidonas ſeptem ſolo conſumit in ictu,
Atq; alios ſeptem,ſi ſeptem fortè fuiſſent,
Proturbaſſet agens, ipſumq; ardebat Achillem
Ferre manus contra: ſed tot centena cadentum
Millia,tam varios gemitus, tam diſſona fata
Indoluit Phœbus,celeresq; immerſit habenas
Mœſtior,& ſubitis conterruit agmina bellis.
Nox erat,& longo defeſſum Marte iacebat
Andromache complexa virum, cumq; aſpera belli
Quæſiſſet, gens vtra prior, quæ nomina regum,
Qui vultus, quid Dardanidæ,quid geſſerit ipſe
Egregium, paſsúsne metus. ſopita marito
Incubat, & primi nebula ceſſante ſoporis
In veras matura quies purgata figuras
Dira monet. Stabat thalamis iunctiſſima laurus,
Secretos amplexa lares: inimica ſecuris
Hanc à ſtirpe metit,rorantes ſanguine rami
In ſtratum geniale cadunt,plura ingerit horrens
Monſtra ſopor: iacet interdum ſine coniuge,toto
Fuſa thoro,nudos rurſus videt oris hiatus
Sanguineos fœdare ſinus. Tandem ægra ſoporem
Rumpit,& horrendis iterat clamoribus,Hector,
Hector vbi? timidaq; manu ſcrutata cubile
Ingeminat,Meus hîcne meus? lenire pauores
Ille,& adhuc ſegnes paulatim demere ſomnos
Cœperat illa fidem viſis nunc credula donat,
Nunc negat,amiſſumq; putans complexa maritum,
Omnia certa timet,& nil tamen auſa fateri
Armatum prohibere parat:muliebribus ille
Nil monitis motus,timidi præſagia ſexus
Spernit, & impatiens bellantibus acer abeſſe
Poſcit equos:tunc verò amens:tunc anxia vocem
Tollit, & occurſus omnes rogat, exit & intrat
Incerta, ac paruum matris lamenta ſtupentem
Aſtyanacta trahens,calcandum in limine patri
Obijcit.induerat galeam,curruq; ſedebat
Celſior:Andromache Priamo prænuncia clamat,
Heu morimur,ſuccurre pater.vix principe iuſſus
Tandem hæret patiturq; moras,moderante cateruas
Memnone: ſed nuſquam Phrygia ſub caſſide viſo
Hectore mens Danais maior,fiducia maior,
Maior in arma manus,maiorq; licentia campi
Audaces proferre gradus;iam Pergama iuxta

Effu-

Effugiunt Phryges,exclamant matresq́; seneśq́;
Queis pulcrum vel triste fuit de mœnibus arma
Conspicere, & miseris quatiunt vlulatibus vrbem
Hector in Andromachen oculorum fulmina torquens
Ergo iterum prohibebis? ait:stimulisq́; iugales
Præcipitat. non sic Ossæa per ardua Mauors
Armigero terrore ruit,mucrone Gelonos
Fracturus, vel falce Getas, vel cuspide Thraces.
Illum vbi fraxineum rapientem in prælia telum
Agnouêre duces,dant illico terga,retroq́;
Suadet iter custos animæ timor: at ferus Hector
Anticipat celeri fugientia pectora cursu,
In terga irasci spernens,teloq́; trabali
Hydomenea petit, cui strage Leontius æqua
Concidit at Sthelenus fugiens,atq; Hyfidus instans,
Spiranti certam referunt in vulnere mortem.
Vltimus Hectoreum Polybetes sensérat ensem
Altiùs impressum iugulo,non defuit augens
Supremam fortuna manum,transegerat armos
Arinaq́; & in geminos discreto corpore truncos
Solus inoffensus clypeus restabat,& illum
Dum victor mutare parat, læuamq́; superbus
Argolica Iunone onerat,fremit acrius illa
Marte suo, facibusq́; Iouis: sic pronus in iram
Sexus,sic priscus suadet dolor.excitat ergo
Æaciden.non ille quidem certamine,tanto
Tentasset conferre viro,sed Iuno negantem
Sollicitat,stimulat Pallas, pariterq́; precantes
Præbent hæc animos,hæc iras,vtraq; vires.
Postquam peruentum propius, fisusq́; dearum
Robore,fulmineum præceps nudauerat ensem
Æacides,trepidi coëunt hinc inde manipli,
Ipsaq́; sponte hærent retrò data prælia regum
In campi maioris opus:mox sæuus vtrinq;
Clamor,vtrinq; metus cupiunt vidisse furentes,
Et vidisse timent: facibus confligere iactis
Fulmina bina putes. prior occupat Hector Achillem
Fraxineamq́; trabem vibrat: volat illa,femurq́;
(Heus humili nimis acta manu, nimis inuida cœptis
Letiferis)hostile ferit.pudor aggerat iram,
Frustratæq́; manus.at stricto dedecus hastæ
Purgasset gladio, quum vulneris acrior ira
Æacides ensem librat, diuûmq́; suaq́;
Proturbat virtute virum:vix Martia tandem
Indignante anima,gelidos mens deserit artus.
Extemplò turbata Phrygum laxatur inerti
Turba fuga: trepidis violentior instat Achilles,
Ac dextra maiore furit. mactantur in ipsis
Millia bellantum portis. Tithonius heros
Obliquum pectus & respectantia terga
Obijcit Æacidæ.læditq́; ac læditur ipse,
Seraq́; vix tenebris dirimit nox bella secutis.
Heu heu quàm tenui nutant mortalia filo,
Nil homini fixum Fortunæ munera blandæ,
Insidias non dona reor:semperq́; timebis
Sirenum turbæ simileis, sub sole sereno
Nubem,sub risu lacrymas,sub melle venenum.
Si tibi res,fallit casus:si forma,senectus:
Si vires,morbus:si nomen grande,litura
Postera:& in nullis fati constantia donis
Ipse etiam has inter tenui virtute procellas
Fretus homo,aut languet moriens, aut mortuus aret.
Horum si neutrum, certè mortalis, & imos
Fraudatura dies medios metit Atropos annos.
Occidit heu spes vna Phrygum, Mauortius Hector
Occidit, æternos cui si natura dedisset
Artus,ipse suos iaculandos Iuppiter ignes
Ocia tracturus vltrò mandasset.at illum
Imperijs sensêre suis obsistere Parcæ,
Sensêre,& viridis crescentia fila iuuentę
Collata rapuêre manu,tutore perempto
Facturæ Phrygiam licito maiore ruinam.

LIBRI QVINTI FINIS.

DARETIS PHRYGII DE BELLO TROIANO LIBER SEXTVS.

HYPOTHESIS.

Anxia Sextus habet dubio certamina Marte,
Læduntúrq; duces, Sarpedon Deiphobusq;,
Troilus & sequitur Palameden,Memnona Achilles,
Et Paris.vrbs capitur, Priamus rex mittitur vmbris.
Fletúq; Hecuba, ac Danaûm reditum complectitur idem.

Segnior explicitis mœrentia signa cateruis
Troia mouet, rorant clypei, cristæq́; grauátur
Luctibus angustũ crebris singultibus aurum
Rumpitur,arma nocẽt, toto nil agmine lætũ.
Dulce nihil:signa ipse minus pugnantia vento
Mentitas laxant animas, morituraq́; tardis
Flatibus inclinant faciles languere Dracones,
At sonipes,animi non argumenta superbi
Iratas iterat voces,non puluere capto
Multiplicat suspensa leui vestigia gyro.
Non fremit incertum,sed tota immergitur aruis
Vngula,submittitq́; equitem, aurigamq́; perosus
Auertit collo venientia frena reflexo.
Stridentem litui gemitum, stridentia reddunt
Iussa tubæ,nulliq́; sonant non triste tumultus.
Talis in aduersas trahitur duce Memnone turmas
Mœsta Phrygum pubes, poscunt remeare,negantq́;.
Venturusq́; Hector semper post terga videtur.
Qualiter Hyblæi mellita pericula reges
Si signis inière datis,labente tyranno
Alterutro,viduos dant agmina stridula questus,
Et subitum vix nacta ducem metuentia vibrant
Spicula, & imbelli remeant in prælia rostro.
Iamq́; Argiua phalanx, lætis iactantior armis
Prodierat,tollitq́; animos,celeremq́; triumphum
Hectore deiecto sperat,dux digerit arma
Naupliades voti compos,curasq́; timendas
Induit & duro fruitur miserandus honore.
Atrides regis insignia ponit,& vltrò
Exuit imperium: nec enim venisse fatetur
Iure ducis,fieriq́; satis,si principe quouis
Freta cohors,redeat post diruta Pergama victrix.
Nil refert,quis vbi,quando, sed qualiter,& quid
Factum:durabunt actus,& transiet autor.
His addit,se iure, frui potiore Mycenis,
Et stabilem regnare domi:nec signa priora
Sic ambire cupit,vt fesso pectore malit
Et vigiles Lunas,& duros ducere Soles,
Martius Æacides mutatas solus habenas
Arguit,at rapto Palamedes Marte superbus
Vincere contendit titulis,regemq́; mereri.
Ergo iterum coëunt acies,properatur vtrinq;

Et mo

Et medius decreſcit ager, rapit agmina cuncta
Sarpedon Lyciosq; enſes, & turbine primo
Hoſtibus inuehitur: qualis vexilla Gigantum
Centimanus Briareus Phlegræo in vertice tollens,
Imbelles riſit Iouis ignes, tela Dianæ
Martis equos, Phœbi pharetras, & Palladis angues.
Haud minor inſurgens heros Ioue patre ſuperbus,
Iunonem Argolicam congreſſaq; ſigna deorum
Spernit atrox: quacunq; vagos raptatur in hoſtes,
Millia multa manu proturbat, millia multa
Axe ſuperiecto, fulmen ſæuire paternum
Credas, & tonitrus curru ſtridente minores.
Occidit infelix Gobius nec lætior illo
Triptolemus, ſuetusq; feras inceſſere telis
Mœnalius Cormas, quartus tot funera Perſes
Vltus obit. læuos miſſo Sarpedonis armos
Tranſierat iaculo, ſed vix tamen ille coactus
Tandem vertit iter, vultuq; in terga reiecto
Ad cunctos hæret greſſus, ſemperq; redire
Ardet, non poſſe indignans, pulſatq; vetantes.
At iam caligat acies, ſparſoq; cruore
Deficiunt quamuis victuro vulnere vires.
Interea Mœſas properat laturus ariſtas
Demophoon, Garamas, & te Theſida volentem
Tertia cura vocat. Danaas hebetauerat iras
Belligeræ meſſis viniq; audacis egeſtas,
Et vires depaſta fames. pax arma ſoporat
Inq; annum iurata fides: vtriq; cohorti
Vtraq; caſta patent, fas ciui Graia videre
Carbaſa, fas hoſti Phrygios luſtrare penates.
Dum ſic alternos aditus, alterna pererrant
Mœnia, natarum ſacra comitante caterua
Hectoreos manes Tymbreæ in limine portæ
Placat vterq; parens: cinis annuus, vmbra laborans
Solantes epulas lamentaq; feſta repoſcit
Et tumuli lugubre decus. ſtant crine ſoluto
Iliades, hæc quæſta virum, natum altera, fratrem
Multæ, nunc pariter lugent, nunc ſingula plangunt.
Cumq; alijs in pallorem candore ſepulto
Febricitent vultus, ſola ore Polyxena floret
Soſpite, & in faciem nil audent nubila mentis.
Hanc videt, hanc optat, & acuto Cypridis arcu
Saucius Æacides ſubitos ſuſpirat amores.
Vtq; vſu maiore Venus producta tenellos
Spondæo ſtabilit animos pede. ſic noua voti
Cauſa, pares ſtimulos ſimilesq; immobilis ignes
Haurit, & in thalamos periturum emollit Achillem.
Ergo nec armorum meminit, nec prælia curat,
Iamque redire velit patriosq; reducere cœtus,
Et totam turbare aciem, ſi regia detur
Virgo ſibi, conſorsq; thori, preciumq; receſſus.
Inſtruit his Phryga Sergeſtum, cui proxima in omne
Arcanum regale fides, pacemq; futuram
Aſſerit, & totum cogendum in fœdera Martem,
Si reduces ſua Myrmidones præcepta ſequantur.
Audierat Priamus, remeat Sergeſtus Achilli.
Pacta placent, ſed bella nocent, faciliq; repulſa
Creſcit amor. lex hæc: Virgo ſi publica ceſſent
Arma, viro patrias nuptum tradetur in oras.
Haud mora, cõmunes reditus monet, & graue fruſtrà
Diſcrimen paſſos queritur, nec iudicat æquum,
Vnius in thalamum & muliebria prælia tantos
Coniuraſſe duces, Spartanaq; damna medendo
Et populum & reges longis conſumere bellis.
Grata quies vulgo, Martisq; remiſſius ardens
Dignatur conſulta furor: ſibi craſtina quiſque
Vela parat, ſed mox accepto tempore, partæ
Maturant cum meſſe rates, quas donat Achiuis
Telephus, infenſusq; tamen quòd ſigna ſequantur
Altera, ductoresq; nouos, Agamemnone pulſo.
Vix dum contigerant portus, mutata tumultu
Agmina crudeſcunt alio, gladiosq; repoſcunt.
Torſerat aſtriuagum pacta in veſtigia Phœbum
Annua mobilitas biſſenos paſſa labores,
Et iam mixtæ acies: ſolus non prodit in arma
Æacides: ſolus non militat, obice belli
Vota hærere dolens. alios in prælia cogit
Naupliades, fauſtumq; ſuis comitantibus omen
Impete Deiphobum primo petit, vtraq; iacto
Tempora tranſadagit iaculo, funusq; ſecundum
Dat Phrygio lugere duci. rotat obuia tela
Sarpedon, quantaq; cruor virtute relictus
Sufficit in vulnus, vires expendit in ictus
Prodigus inſtandi, nec iuncta potentia fati
Prorſus abeſt, clypeum tranſit, læuumq; cruentat
Obliquo mucrone latus. felicior enſis
Naupliadæ, caſuq; manum meliore ſecutus
Iratis flendum ſuperis Sarpedona fundit.
His hilaris, multoq; alijs iactantior, Ecce
Ecce, iterat, quantos dextra victrice negantes
Enſe palàm ſterno. quid plus teſtabitur auſum
Phlegra Iouem? Libycus Alcidem? Theſea Minos?
Talis erat Danaûm princeps. vix iſta nec iſta
Fas plenis iactaſſe ſonis, venit ecce ſagitta
In iugulum ſtridens. Paris hanc excuſſit in auras
Aſſyrijs melior, æquaturusq; Gelonos.
Dux ruit, & tenues iactatrix gloria fructus
Cum luctu lucrata perit: cunctiq; iacentem
Mixtis confodiunt haſtis, at rege perempto
Non ſe turba regit. cæſo duce tota ſequentum
Debilis ægreſcit virtus, arma ipſa videntur
Poſſe minus. ſic ſi ruptis moderator habenis
Deciderit, turbatur equi, leuiora ſtupentes
Imperia, & ſubita iam libertate potiti,
Ceu timeant, incerta vago veſtigia curſu
Præcipitant. lege hac fugiunt, hoc ordine fuſi
Graiugenæ: iam caſtra procul, iam littora longè,
Seq; terunt vicibus, & qui prior, eſſe ſupremus
Atq; hoſti propior metuit: mox pectore nudo
Terga tegunt, armantq; fugam: ſed nulla tueri
Tela queunt, claſſes nullæ, munimina nulla:
Incendunt, ſternunt, perimunt, face carbaſa, contis
Arces, enſe viros. ſtrages vulgatur, Achilles
Diſſimulat. ſed tot tedas, tot tela ſecundus
Suſtinet Æacides, & defenſore laborat
Iam feſſus clypeo. tandem miſeratur anhelum
Altius attollens pontum Thetys, & venienti
Occurrit Phœbo, radios merſura morantes.
Poſtera vix vmbras lux ſoluerat, vndiq; in iras
Surgunt, armatoq; acclinia tela cubili
Corripiunt. pars in clypeos ceruice recepta,
Non madidum mucronis ebur, non caſſidis vmbram
Soluerat, aſt ipſis audax ſopor incidit armis.
It tuba præceptrix Phrygijs, it tibia Graijs,
Et litis litui teſtes. at prompta vocantes,
Anticipat virtus modulos, crudeſcit vtrinque
Pugna ferox: inſtant, cedunt, minitantur, & horrent.
Alternansq; vices fortuna ferensq; triumphos
Exiguasq; fugas populis permutat vtriſq;.
Vrget eques pedites, illi inclinantur in ictum
Arduus, hi tollunt humiles in vulnera dextras.
Ibat Abas. cumq; aurigam turbare Melampum
Sublato mucrone parat, ſenſiſſe putares
Cornipedes, ſuſpenſa truces in pectora ſurgunt,
Implicitumq; terunt pedibus, ſtratisq; relinquunt.
Lætior euentu, fiſusq; Melampus equorum

Auxilio,per & arma virum,perq; ora superbo
Feruidus axe velat,calcandaq; corpora quærens
Non vacuam dignantur humum. tandem Anxuris hasta
Dictæi ruit incuruus,proprijsq; fatiscit
Interceptus equis:clamantemq; ore supino
Parcite,nil miserans surdi rota præterit axis.
Anceps pugna ducum palmæq; incerta fluebant
Bella diu,donec medios prorumpit in hostes
Troilus,horrificisq; comes victoria signis:
Qualis Pellæus,qualis Calydonius exul
Fulmineas habuêre manus.prior ille secutus
Alter:at hic superat vtroq; potentior ambos,
Vtiq; omnes claudam titulos breuis, Hectore maior.
Mirati cedunt Danai, grauiore procella
Corda pauent,secura prius:pluresq; renasci
Hectoras attoniti censent, sic Troilus ardens
Fraternas renouat cædes: insignia dextræ
Victricis sensisse dolor,spectasse voluptas.
Eminus Alcesten Nisæum,cominus Idam,
Hunc iaculis, hunc ense metit,tantoq; sub hoste
Nulli turpe mori:pars tanquam occumbere certet,
Inflictis gaudet iaculis,& morte superbit.
Exierant Ithacus,Tydides,Nestor,Achillem
Flectere:is in tantis vnus te Troile dignus.
Sed steriles redire preces,stat linquere fixum
Bella duci, validaq; ipsos ratione rogantes
Arguit:ac bellum pendit,quòd causa pudori,
Congressus damnis,& commoda nulla triumphis.
Facta fides ducibus,hortantur fœdus, at obstat
Cui thalami propior spirat dolor,obstat Erynnis,
Obstat Parca tenax fatoq; potentior omni
Bella refert Danais scrutatus numina Calchas.
Haud mora,prosiliunt ductore Agamemnone læti
Oebalidæ,contrà non segnius æquor anhelis
Priamides, transmittit equis,vectore superbus
Magnanimo sulcos suspendit in aëre currus.
Et rarò defigit agros,vt tardior anguis
Triptolemi,Veneris ales,Panthera Lyæi.
Puluere crescit ager, putriq; in nube sepultam
Prætexit caligo diem,nec ciuibus hostes
Internosse datum,donec reuocante serenum
Cuspide sanguineos campus consedit in imbres.
Strauerat Alcidamas Teucrum Leoconta, trabalem
Eminus intorquens hastam,missamq; secutus
Extrahere ardebat,vt teli laude madentis
Aut formidandus Phrygijs,aut gratus Achiuis
Iret ouans.at glandiflua præuentus habena
Occidit, & iuncto solatur funere Teucrum.
Transigit Eurypylum iaculabilis hasta Menalcæ
Occiduas ingressa comas, læuumq; per orbem
Exit,& excussum defert in cuspide lumen.
Lernæa Lycidam transfigit arundine Glaucus
Qua ceruix connexa humeris:iugulo illa patenti
Insidians,galeæ clypeiq; interuenit oras
Herculeis imbuta vadis:dupliciq; fatigat
Morte animam, furit hinc virus,cruor inde secutus
Missile,& inciso tandem de stamine certant.
Tersilochum Cromius,Xerses Creteona, Nisus
Fundit Alym:iacet hic iaculo, iacet ille bipenni,
Tertius intento districtus palpitat arcu.
Rethea Rhesus agit,Lybidam proturbat Aconteus.
Stemona sternit Ion, Tessandrum vulnerat Argus,
Mactat Achonta Pholus, Pholon Ebalus,Ebalon Actor,
Actora Thyodamas,& Thyodamanta Lycæus.
Eminet asperior dextra,maiore lacessens
Troilus Argolicos, & quanquam Antenoris ensem,
Æneæ iaculum,prædonis tela tremiscant,
Hic tamen hic vincit,& lautos obruit omnes
Omniaq; in proprios lucratur facta triumphos.
Miratur Bellona virum,stimulatq; furentem
Parciùs, & docilem gaudet vicisse magistrum.
Ipse alias discis iras maioraq; Mauors
Prælia,& exemplum diuus mortale secutus,
Dum Scythicis instat,visos reminiscitur(*ausus*)actus.
Ibat fulmineo Phrygios mucrone fatigans
Feruidus Vmbrasides,hinc nudo Troilus ense
Disputat,& mortem,menti qua cella secunda,
Attonito concludit atrox:frustra ille laborat
Soluere,cùm nequeat fatale necesse refelli.
Mox premit Ascalaphum, ruit ille in terga, nec hastam
Expectat,fallitq; manum,sed fraxinus ictum
Sicca redire negans reperit,figitq; iugalem
Implicitum domino: trahitur retinentibus ille
Scansilibus,potoq; perit in sanguine mersus.
Contentus cecidisse virum,premit agmina victor,
Cætera Priamides,& terna tricuspide claua
Funera continuat.fossos gemit Astilus armos,
Pectus Itys, vacuamq; excussis ilibus aluum
Antiphates:sed sæua licet,tamen inguine nunquam
Inferius grassata manus,tumidusq; superbit
Poplitibus cæsis humilem infamare triumphum.
Iam magis ardentem tenues consumere pugnas
In populum tædet,vulgari tela cruore
Immensus violare pudor,nec paupere fraudat
Plebem anima,furit in iugulos regumq; ducumq;
Acrior,& quà acies stipat gemmata cohortes,
Irruit,Atridasq; ambos sed dispare telo
Sauciat.hunc iaculis,illum sude:tertius ensem
Vulnificum passus plangit Calydonis alumnus.
Hos quoque fudisset,sic nunquam debilis ira,
Sic præsens semper virtus:at turba profundo
Interiecta grauem frustratur vulnere dextram.
Ipsa etiam ceu nulla deis,sic rara tyrannis
Atropos,inq; animas inopes audacia maior.
Nutabant Danai, iamq; his spes nulla triumphi,
Nulla fugæ fati fraudes,commenta deorum,
Et falsum Calchanta dolent, reditusq; susurrant,
Si nulli post terga metus.mox Nestor & ipse
Peliden Agamemno rogant:negat ille suosq;
Myrmidonas in bella tamen concedit agendos.
Hos vbi conspexit rapido prodire tumultu
Troilus,Huc tendamus,ait,quæ nam hæc noua pubes?
Quis nouus hic puluis? an & hos huc destinat Argos
Nunc primùm,& totas properat consumere vires,
(At superi melius)deerant quos perdere possem
Et Stygio mandare Ioui gladiusq; timebat
Ocia faxo igitur post fulmina Dardana discant
Vtiliùs latuisse domi:Sic fatus Hypartum
Ductorem cunei, quà flammeus vmbo coruscat,
Robore fraxineo figit,teloq; moranti
Præcipitem perturbat equo:celer ille receptis
Gressibus,abiectaq; hasta,clypeoq; relicto,
Acriùs instantem fugit hostem: in castra recedens
Argolica,illic ante ipsum mactatus Achillem
Concidit, & fuso tentoria sanguine signat.
Frendit atrox,quantumq; ingens dabat ira,lacertum
Erigit Æacides, ac toto robore nisus
Iam responsuros parat ictus.venerat antè
Lancea Priamidæ,læuosq; inuaserat armos
Hostis:at innocuum fallit Tritonia telum.
Sentit,& aduersos incusat Palladis astus
Troilus.at iaculo melior fortuna secundo:
Lædit enim libatq; humeros,& morte petita
Inuenit indignans vulnus sine funere cuspis.
Tertia maiorem cornus potura cruorem
Rapta manu venit ecce abies,& stridula certos

Molitur iactus.celsos præsagus in armos
Erigitur sonipes:dubium,defendere tentet,
An timeat,gaudetq; tamen perculsus herilem
Anticipare necem.flexo tunc poplite fusum
Inuitus proculcat herum,fatumq; ruentis
Heu iuuat. ille quidem nolit,sed dum grauis vrget,
Occupat Æacides,& iam surgentia ferro
Colla metit:longeq; licet decurrere iussa
Cæsa viri ceruix,truncus manet,ipsaq; nondum
Exarmata manus bellum factura mouetur.
Quos casus,quæ fata querar? quos Troile diuos?
Troile,cuius opem gemit Ilios orba sepultam:
Troile,cui meritæ spirant præconia famæ:
Troile,quem solum dignatur laudibus Argos,
Macte iaces:quiq; antè Phrygi spes publica vitæ,
Vix vnum obsessæ tutorem Memnona mortis
Stratus habes:funus lacerum spoliare parabat
Æacides, prohibet Memnon,miseræq parenti
Pignoris egregij lugendos destinat artus:
Ipse alijs lacrymas,sibi bella:alijsq; tumultus
Fœmineos,sibi tela mouet,raptaq; superbum
Cuspide victorem vindex premit:inguina telo.
Pectora libârat gladio,respexit Achilles,
Atq; indignatus furialibus intonat orsis:
Et te fata vocant;Stygia prior hospes in alno
Expectat,Stygias pariter transnabitis vndas.
Dixit,& Eoo iamdudum viscera regi
Fraxineo perfossa stylo.niger emicat altè
Sanguis,& exutos mulcet styx frigida manes.
Fit fuga Persarum fuso duce.sæuior instat
Myrmidonum princeps,sic mens acceptaq; suadent
Vulnera:iam trepidos longum quæsisse tyrannos,
In vulgi iugulum violens furit, impetus iram
Mutat,& vltricem cogit plebescere dextram.
Ergo fugat pauidos,audentes fundit,inertes
Proculcat,redimitq; breui longa ocia bello.
Viderat Iliacos fremere in certamina campos
Iuppiter, & quanquam tardari puluere visus,
Arma tamen cernit Vulcania, sæuit in hostes
Sæuire Æaciden,gaudet cùm talia spectet
Nupturam pepulisse Thetim:pallore minori
Phlegræos montes,Phlegræaq; bella timeret.
Ipsa virum strages numerat,natoq; superbit
Immemor heu fati,mater: sic gloria vincit,
Charaq; suspendit mirantem prælia fluctus.
Quippe videre iuuat, & fas sperare triumphum,
Cùm manus vna fuget,fugiatq; exercitus omnis.
Haud aliter.cùm canet ager, cùm messis adulta,
Cedunt æstiuo fugientia iugera vento.
Vltimus effracti tardatus vulnere currus
Cardine iam clauso socios poscebat Iolas
Ingressum, perière preces,en Pelias hasta
Transactum affigit foribus,portæq; maritat.
Tandem castra licet longè,pauciq; sequantur,
Vrbs iuxtà cedit vix exorante Minerua.
Crastina luctificos mœsto Thernone iugales
Vix aurora mouet:nunquam tam prodiga roris,
Tam largè satiauit agros stupet ebria tellus
Hos imbres non passa prius,sic vbere fletu
Natum questa parens huic adgemit axis vterque
Lux pallens,laceræ nubes & saucia cœli
Forma,nec Idalio spirat decor integer astro.
Titonum superesse piget:poscensq; sepulchrum
Odit victuram per secula longa cicadam.
Legerat in tumulos Nabathææ messis odores
Ambitiosa parens,natoq; suprema parabat
Funera:mox volucrum famulantibus astitit alis
Exequias factura phalanx,auis vnica phœnix.
Et Progne non vna venit, cauat Ardea rostro
Marmoreum fossore solum.Luscinia planat,
Psittacus inscribit apices, philomela precatur,
Plangit olor,turtur tinnit Iunonius ales
Lustrales sparsurus aquas,properabat:at omni
Dura Phrygi, reuocat motas Saturnia pennas.
Fortè Ioui referens Telchinum tela,redibat
Rex auium:ac viso cunctantur funere,fulmen
Deponens,aliàsq; faces incensaq; thura
Corripit,& sacris solatur odoribus aras.
Iam flammæ sopita fames, iam plena soluto
Vrna viro,redeunt volucres,mulcentq; parentem,
Annua Memnonio pactæ solennia busto.
Parte alia natis flendos instaurat honores
Infelix Hecuba,heu quantos enixa dolores.
Iam tumulos numerare licet, iam tertia plangit
Funera:sic Niobæ geminis orbata pharetris.
Quem peperit populum fleuit, nec parcior ira
Iunonis:grauis huic Saturnia, Delius illi.
Aruerant lacrymæ,deploratusq; sepulcri
Iam tacitus,iam siccus honos at solus in altas
Maternus crescit curas dolor,excitat ægrum
Anxietas animum,fraudesq; in vota ministras
Vltor habet gemitus:stabant radiantia Phœbo
Templa suburbano, nomenq; auctura tegebat
Lanugo Thymbræa deum,circumq; supraq;
Vmbrabat dominas folijs ornantibus aras.
Huc Hecuba in facinus audax inuitat Achillem,
Coniugij factura fidem venit ille,sed arma,
Sed comites nulli,solum sibi Nestore natum
Iungit,vix gladio cingi memor:omnia linquit,
Dum miser optatos properat visurus amores.
Quin vetat insidias credi fraudesq timeri
Ipse locus templiq; fides at matri, adulter
Dardanus imperio post læsa cubilia sæuum
Nil reputans pacemq; deûm delubraq; turbans,
Occulit armatas post ipsa altaria turmas.
Vix fallunt animi præsagia,venerat heros
Martius, inq; ipso trepidus ter limine gressus,
Fixit, ter redijt atq; alternante pauore
Erectæ sedêre comæ:ter præscia fati
Effigies lacrymata dei,stupet ipse timorem,
Ter timuisse negat:ruit ecce inuisa iuuentus
Voce minax,dextraq; ferox,mediumq; coronant
Armata statione virum.prior occupat acer
Priamides,Ne flecte gradum sponsæ ne petitæ
Amplexus habiturus abis? venit ecce. sed illam
Ornatu studiosa parens, iussisq; moratur
Mollibus,& trepidam primæ docet oscula noctis.
Dixerat,& gladium vibrans.& vulnera præceps
Prima petens:Nunc nunc addit, nunc si qua iacentum
Gratia,si quis amor lapsis,hoc sanguine,ciues,
Expectant Phrygij suprema piacula manes
Ille quid? vnde animi? vel quò fuga? turpe precari,
Et veniæ spes nulla:tamen mox veste lacertum
Multiplici munit,ac rapta cuspide,quantum
Nuda potest virtus & vis obsessa,repugnat,
Et populum manus vna metit,nec segnior ira
Antilochi premit,instat,agit,laudisq; suprema
Ambitus,& præceps dat desperatio vires.
Sic quercus geminas certat pagana bipennis
Centena truncare manu,vix vulnere multò
Exhaustæ tandem nutant,lapsasq; sequuntur
Immensæ pariter nemorumq; virumq; ruinæ.
Haud secus heroës perstant,nec vincere pronum
Teucris,mille licet mortes hinc inde fatigent,
Nec iam vulneribus pateat locus,improba donec
Ipsa virum virtus fractos consumpserat enses.

Mox Phryges incumbunt propius, prolapſaq; nondum
Congeſtis clypeis caſura cadauera, hiſi
Quos nequeunt armis, armorum pondere vincunt.
Vidit, & vltorem Phœbus curuauerat arcum,
Tela dabat Pallas, vetuit pater igne ſagittis
Obuius intentis & pacem fulmine ſanxit.
Gaudet Alexander, faueant ceu numina factis
Et placeat fraus illa deis: auibusq; ferisq;,
Proh ſcelus, extorres artus & funera nuda
Proieciſſet atrox, melior nî iuſta moneret
Frater, & infandas Helenus compeſceret iras.
Heu quas lugendi facies, quos vndiq; vultus
Communis Danaûm dolor induit, inde querelæ,
Hinc lacrymæ, cùm bina ducum ceruice redirent
Funera, mortaliq; rogo duo numina belli
Religio permiſſa daret: nec ſepare luctu
Myrmidones Pilij ve dolent, certamine pulcro
Fletur, & æquanti iamiam latet agmine Neſtor.
Sic ſi deſtituat ſuperûm pater, orba querantur
Sidera, & ignoto contendant funera fletu.
Vincendi iam nulla fides: nec fata, nec ipſi
Spem præſtant ſuperi, perſtant tamen ire, deosq;
Conſultare libet, redeánt ne, an prælia firment.
Sed redeant potius, nec enim fiducia bellis
Æacide fuſo. Calchas it, quærit & audit
Audit Achillea vincendum prole Pelaſgis.
Pyrrhus erat quem fata dabant, hunc Scyrius hoſpes
Seruet fœminei quondam nutritor Achillis.
Nec mora, decreto procerum, Menelaus ituras
Diſponit claſſes, nouiq; & dicere pronum
Quas remo laſſauit aquas, quos legerit olim
Portus, quæ freta, quas vrbes, Calydonia virtus
Dulichijs adiuta dolis: cum puppe propinqua
Te Delos, te celſa Samos, te Bacchica Naxos
Raderet, at reſidem rurſus Bellona fatigat,
Armato modulanda ſtylo, produxerat ardens
Mygdonios in bella Paris iamq; agmine toto
Maximus innumeris fratres æquare triumphis
Deſtinat augeſcunt animi, maiorq; videtur
Ipſe ſibi, laxat arcus, & tela ſuperbit
Spargere morte alia, maioribus vtitur armis:
Nunc gladij pugiles, longo nunc fraxinus ictu
Fulminat, hi propius audent, hic eminus vrget,
Hac non arte citat contum Scytha, geſa Sycamber,
Pila Ligur, iaculum Medus, Perſesq; ſariſſas.
Enſe Thoanta, Lamum telo, ſude Dorcea fundit,
Ora Thoas plangit, Lamus inguina, pectora Dorceus
Hunc Pylos, hunc Pleuron, illum misère Celenæ.
Parte furens alia cognatos impiger hoſtes
Turbabat Telamone ſatus, ſeptena coruſcans
Terga boum, haſta viro quercus iaculabilis vni,
Vnam paſſa manum, non ferrea ſuta ſuperbum,
Velauêre latus, ſiue has bellare proterua
Non tulit ira moras, ſeu lato pectoris orbe
Se totum latuiſſe ratus, ſic ſæuit inermis,
Sic premit armatos: maturat fata cadentum
Terror, & ignauis mors eſt vidiſſe furentem.
Hunc Paris intuitus paulùm hæret, an enſe ſequatur,
An iaculo: tandem Cortinia tela reſumens,
Hic quia certa manus, & nunquam ſurda volenti,
Corython viduat arcu, pharetramq; ſagittis,
Arcum læua premit, intendit dextera neruum,
Vtraq; ſuſpendit telum, inſidensq; ſagittæ
Ductor in anguſtum viſus coit, ibat arundo
Hinc pennis pectus tangens, hinc cuſpide læuam.
Iamq; emenſa fugam lateri inſidiata ſiniſtro,
Ipſa morte madet, ſed iuncti frigora leti
Ira ardens neſcit, donec fuſo hoſte furentis
Vltrix tempeſtas animi ſatiata quieſcit.
Sic dextros in vota deos, alternaq; fata
Felices habuêre manus, felicior illa,
Quæ cædis ſcelerumq; faces, belliq; tyrannum
Abſtulit, & mœchos dedit ire in tartara manes.
Vade nocens, quò noxa trahit: te ſexta meretur
Tenariæ ſpelunca domus, ſi quartus amores
Tractus habet, quintusq; viros. at adultera vitant
Funera, & inceſto congreſſos Marte tyrannos.
Te plaga ſulfureas Titanum amplexa catenas
Demerſo clauſura ſinu, nox vltima, & ima
Poſcit humus: tibi Styx odium, Phlegethonq; vapores,
Cocytus lacrymas, Acheron lamenta propinat.
Te portu procul ire Charon, & limine cogat
Cerberus: at tandem cùm iam tranſmiſſus abibis,
Occurrant Herebi peſtes, mors omnis in vnum
Acceleret iurata caput: tibi Tantalus vndas,
Ixion radios, ſaxum remeabile reddat
Siſyphus, ac Tityus volucres: hæc gaudia ſumas,
Dum mare ſorbet aquas, imbres dum nunciat Iris.
Poſtquam Helenen trepidas exurens nuncius aures
Perculit, ingenti longum ſuſpenſa dolore
Vox pariter lacrymæq; hærent: fugitiuaq; fallit
Mens, ſubitam mentita necem, vix rore medenti
Frigidus in ſenſum remeat dolor, ilicet ori
Et laceris irata comis, circumſpicit enſes,
Et cauſas iam mortis habet, taciteq; volutat
Cuius furetur gladium, quem tela precetur
Ipſa ſua moritura manu ſenſere furentem
Iliades, nimiumq; auſos lenire dolores
Aggreſſæ vicibus, dux blandior ipſe furenti,
Quòd ſpretis nunquam Phrygijs optaſſet Achiuos.
Finis erat lacrymis, pariterq; exhauſta latebat
In noctem progreſſa dies. at feruidus ira
Tydides, quamuis fractos & in ipſa fugatos,
Mœnia turbat Adis hoſtes, clauſosq; laceſſit
Nocturna ſtatione Phryges. non teſſera ſortem
Elicit excubijs vltrò vigilantibus inſtant
Ignibus, & nullo pulſantur pectora vento.
Vix emenſa dies, redit armis impetus, vrbem
Inuadunt, tormenta rotant, dat vinea vireis,
Et ſilices baliſta vomens, teſtudo viatrix
Subdola, foſſoremq; aries ſuſpenſus in ictum.
At Phryges inſtantes prohibent, nunc grandine ſaxi:
Nunc ferri nimbo, nunc ſparſæ fulmine maſſæ.
Nulla tamen pauidis nudo fiducia Marte
Campeſtres iterare manus, ſeq; vrbe tuentur:
Virgineas donec Priamo peltata bipennes
Penthesilea mouet, hæc integrat arma, cohortes
Firmat, bellatrixq; viris dat fœmina vires.
Panduntur portæ, refugosq; in caſtra Pelaſgos
Pellit agens, iugulis gladios, incendia velis
Deſtinat. excutiens Tydides vnus vtrunq;,
Clarius in nullis expreſſit Tydea bellis.
Ecce Neoptolemus dena ſubit hoſtia pinu
Ægæas permenſus aquas. quis prælia fatis
Fortunam miſcere neget? dant fata Pelaſgis
Pyrrhum, dat Scythicas Phrygijs fortuna cateruas.
Prodierant in bella pares, ſtetit inde Pelaſgûm
In cuneos collecta acies, hinc virgine mixta
Troia frequens, vtrinq; dei. ſua quiſq; coruſcat
Numina, Palladiæ pacem mentitur oliuæ
Cecropidum clypeus, gentili Marte minatur
Biſtonidum caſſis: Mars vndiq;, & vndiq; Iuno
Plurima, fraxineo nunc verberat aëra peplo,
Nunc ſedet in parmis, capitum nunc ſurgit in arces,
At Phryx Idea Cybele, Idaliaq; ſuperbit
Cypride, fulminei Tyrias pars alitis alas

Incef

Inceſtat Ganimede ſuo ſic ire decorum
Certantes, ſic dulce viris confligere diuos.
Eminet horrificas rapiens poſt terga ſecures
Virginei regina chori, non prouida cultus
Cura trahit, non forma iuuat: frons aſpera, veſtis
Diſcolor, inſertumq; armis iraſcitur aurum.
Si riſum, ſi verba notes, ſi lumina pendas,
Nil leue, nil fractum, latet omni fœmina facto.
Obuius vltrices accendit in arma cohortes,
Myrmidonasq; ſuos curru præuectus anhelo
Pyrrhus, non ducibus miles, non vltor Atridis,
Sed ſibi bella gerit, meritosq; offenſus in hoſtes
Arma patris, patris vltor habet, ſed tanta recuſant
Pondera creſcentes humeri, maioraq; caſſis
Colla petit, breuiorq; manus vix colligit haſtam.
Prima Mycenæum dextra flagrante Menetum
Penthesilea petit dabat hic conuitia cunctis
Ore leo, ſed corde lepus, frendensq; ſtupebat.
Cum pauidæ & nullis vſæ Pelopeides armis,
Fœmineas audire tubas, at frigore neſcit
Natiuo geminum crudeſcere vulgus, & axem
Sarmaticum generare animis gentilibus iram
Tunc ſic increpitans, Pudeat Mars inclyte, dixit:
En tua ſigna gerit, & noſtra effœminat arma
Staminibus vix apta manus: nunc ſtabitis hercle
Periuræ turres, calathos & penſa puellæ
Plena rotant, ſparguntq; colos: hoc milite Troia,
His fidit telis, at non patiemur Achiui:
Etſi turpe viris timidas calcare puellas,
Ibo tamen contrà, ſic ille, at virgo loquacem
Tarda ſequi ſexum, velox ad prælia, ſolo
Reſpondet iaculo fatum miſerabile, lapſum
Haſta ſolo figit, pendent veſtigia, præceps
Ire laborat equus, cuſpis vetat, atq; ita carptim
Infelix diro lacerant certamine corpus.
Haud minus Adraſtum Pyrrhus premit, ille deorum
Proles, mortali vitam ſed reddidit hoſti.
Mox alias vtrinq; manus, dextrasq; minores
Accendunt exempla ducum. quis ſingula pandat?
Si fluctus Siculos, Libycæ ſi meſſis ariſtas,
Hyblæas ſi ſecter apes, tot vulnera, tantas
Haud tamen expediam cædes, nunquam antè Machaon,
Pluribus, aut tantis eguit Podalirius herbis.
Iamq; humiles populata manus concurrere binos
Molitur fortuna duces, nec longa morati
Arma parant, parentq; alacres. audentibus olim
Acceſſum nunc turba dabat, nunc largior vſus
Camporum numerusq; minor. prior improba Pyrrhum
Penthesilea premit, Mars hunc, hanc implet Enyo
Ad ſexum non tarda ſuum. Tritonia neutri,
Neutri Iuno fauet, Pyrrhum nec vincere malint.
In ſpacium iam creſcit ager, porrectus vterq;
Contus, vterq; enſis, admiſſos calce fatigant
Cornipedes, primas perdit ſed fraxinus iras,
Pars clypeis immenſa ſedet, pars ſpargitur aruis,
Partem dextra tenet, mox certior enſe propinquo
Crudeſcit ferri rabies. prima erigit ictum
Virgo, ſed raptis obliquo vulnere criſtis
In clypeum deſcendit ebur, medioq; retentum
Vix perfert vmbone moras: dumq; elicit enſem
Altius impreſſum, læuam mucrone papillam
Tranſadigit Pyrrhus, ſic imperioſa virago
Degladiata ruit. tanta eſt reuerentia ſexus,
Sidonias in crura togas, ſinuoſaq; texta
Colligit & multum fatis irata fatiſcit.
Fit fuga Dardanidum, turbantur Amazones, æger
Ad ſexum facilis redijt timor: vndique terror
Palantumq; metus, diſcors ignauia pugnat
Præceptura fugam: nulli ſuccurrere lapſis
Fratribus, aut notos mens reſpexiſſe vocantes.
Pars iam nacta vrbem, Danao pars præda ſequenti
Linquitur: at pauci cùm certa pericula cernant,
In portus redeunt, & fata decora merentur.
Venerat extremi reuoluto ſtamine penſi
Fatorum promiſſa dies, decimusq; rotabat
Speratum Titana labor. præſagia mille,
Mille mali micuêre minæ, metuenda cometæ
Sanguineis cecinêre comis, ac Phœbus vterq;
Nunc duplex, nunc nullus erat: non crebrior vnquam
Ira Iouis, non plura nouis portenta figuris
Viſa prius, ſilicum lacrymis, ſudore deorum,
Latrantum gemitu, partuq; in monſtra ſoluto
Venturi iam clara fides. accendit Achiuos
Teſtorides, panditq; deos. illi vndiq; muris
Inſultant, quà terra patet: pars nectere claſſes
Deſtinat, & cunctos vrbis tentare receſſus.
At Phrygij reditus Ledæos pace paciſci,
Et tandem longis hortantur fœdera bellis.
Suadet idem Antenor, ſuadet facundior illo
Polydamas, ſuadet leni mitiſsimus ore
Dux Anchiſiades. reges cecidiſſe queruntur
Et raras ſupereſſe manus: nec ſola gemiſcit
Ilios aut Phrygij fines, ac quicquid Idaſpem
Gemmiferum, Scythiciq; interiacet æquoris algas,
Belli damna dolet: nec par fortuna Pelaſgis.
Pugnat Achilleides, conſultat Neſtor, Vlyſſes
Fallit, & Atridas vltrix exaſperat ira.
Haud tulit Amphimachus, pacem negat, arma repoſcit,
Edicit laxare fores Phrygibusq; triumphum
Deſtinat aut pulcro victuram funere famam:
Ipſe æquaturus fratres, verùm Hectore maior,
Si cedat puer, & pugiles vir ſurgat in annos.
Quin Priamo licet in ſenium deiectior ætas,
Algentesq; negent onerari caſſide cani,
In ſene non marcet princeps, in principe vernat
Miles, & imbelles audent certamina rugæ.
At ducis offendunt auſus, coguntq; timere,
Mobilitas ſuſpecta Phrygum, bellum autor agendum
Iuſſerat Antenor, nunc ſuadet fœdera: Sparten
Æneas populatum ierat, nunc reddere prædam
Cenſet & hoſtilem cupiat meruiſſe fauorem.
Ergo dolis ceſſare dolos, & tollere fraudem
Fraude parat, formatq; artes hoc ordine ductor.
Fingere ſacra vouet, feſtæq; ad fœdera menſæ
Inuitare duces, dumq; vnà pocula tractant,
Irruat Amphimachus, armatis acer inermes
Occupet inſidijs: ſic tuti libera Martis
Copia & hærebit nullis victoria cauſſis.
Interea queſtiq; diu bellumq; peroſi
In fœdus coïère Phryges. iuratur in vſum
Perfidiæ periura fides, Antenore dirum
Parturiente nefas. huius conſulta ſecuti
Vcalegon, atq; Amphimadas, nec iuſtior ipſo
Polydamante Dolon, patriæq; in damna ruentis
Impius, & tantis Æneas conſonus auſis.
Nuncius Argolicis prodendas indicat arces
Polydamas, pacemq; in pactum fraudis habendam
Iuratis poſcit, tacitumq; in mœnia furto
Poſcit iter Danais. Neſtor timet, hæret Vlyſſes,
Furta negat Pyrrhus: illos incerta morantur
Pollicita, & falli metuunt: hic vincere certus,
Nocturnis refugit bellis fœdaſſe triumphum.
Res turbat ſuſpecta duces, Phrygioq; retento
Traditur Inachio legati cura Sinoni.
Promiſſis (*audenda*) addenda fides. petit ille penates
Iliacos, dubioſq; Anchiſa teſte timores

Soluit, & acceptas iurante Antenore voces.
Ergo finem ducibus testati numina pangunt
Inachidæ, lætiq; iubent, sua, seq;, suosq;,
In nullos nutare metus: dona insuper addunt,
Et firmant promissa datis. nec Pergama tantum,
Innumeras Asiæ spondent cum ciuibus vrbes,
His hilaris Phryx certus, abit, quidq; hostis in vrbe
Captet iter, quando veniat, quæ signa mouendi
Militis, & cauto dispensat singula nutu.
Porta latens, tacitosq; dolis furata meatus
Inscriptum Pegasi tollit caput: hac iter Argis,
Huc iussi venêre duces. Sol merserat axem,
Venturis hoc tempus erat: fax igne sereno
Visa viris, hæc signa dabat. sic milite iuncto
Securi dubijq; meant. Phryx indice flamma
Pandit iter, laxatq; fores ô dira nocentum
Consilia, ô cunctis incognita crimina fastis.
Florebant Asiæ fines, florebat opimis
Troia suis, & rege potens, & milite tuta.
Nec superos, nec fata timens. victoria Graium
Mentito Calchante breui cessisset. at hostis
Indigena, & (quo nil grauius) priuata nocendi
Copia Testoriden vatem facit. inuidet ipse,
Ipse vrbem ciuis aperit non cardo susurrat,
Non clypei, non tela sonant, scit turba silere.
Omnia clàm, clarumq; nihil. prior vrbe potitus
Impatiens sæuire dolis & vincere furto,
Exclamat Pyrrhus. Nunc obuia tela parate,
Ite Phryges contrà. quónam vsq; in somnia torpor?
Nil tuti superest, postes laxamus, & ecce
Irruimus Danai. si quos concurrere mecum
Ira trahit, non egregium damnabitur vmbris
Martis opus, facient ignes spectacula vestri.
Fatur, & incendit rapta face Pergama primus,
Ipse sibi patuisse volens. pars cætera ferro
Certatim, flammaq; furit: populator oberrat
Ignis, & in medios gladij venêre sopores.
Nox fera, nox verè, nox noxia, turbida, tristis,
Insidiosa, ferox, Tragicis vlulanda cothurnis,
Aut Satyra rodenda graui, tu sola triumphas.
Tantorum nisus steriles lucrata dierum.
Si mihi Carpathias linguis æquare figuras
Detur, & innumero crescant mihi pectora Phœbo,
Non tamen expediam cædes, incendia, luctus,
Quos Phrygijs nox vna parit. pars ignibus enses
Pars gladijs vitant ignes, casuq; gemendo
Incurrit fatum, fati fuga: sola timetur,
Quæ prior in sensum mors germinat: vtraq; passis
Funera, fas multis geminos conferre dolores.
Dira mali facies, æuoq; ignota priori.
Hinc somnus vigil, inde odium: nulloq; rebelles
Obiectante manus, ferienti copia dextræ
Delegisse necem, iugulúmne, an pectus, an ora
Occupet, aut cunctos in vulnera computet artus.
At quibus in mensas noctis productior vsus,
Aut verbis vigilata quies, vulgante tumultu
Vrbe frui Danaos, aut visis ignibus, arma
Defensura parant. sed flammis vndiq; septi
Præreptum mirantur iter, frustraq; parantes
Incensos exire lares, asperrima questi
Funera, consumptis pariter moriuntur in armis.
Expediam cædes? & singula fata réuoluam?
Sed tenebris latuêre manus, sed nocte perempti,
Sed premit vmbratam nocturna inscitia Musam.
Fugerat amplexus aras & templa tonantis
Infelix Priamus, nec enim fiducia dextræ:
Cesserat ira metu. magno tamen arduus ore
Non prece, non lacrymis, non vultu supplice regem
Dedecorat. cui Pyrrhus atrox, reddísne Pelasgis
Spartanas, reddísne murus? an prælia mauis?
Et nondum bellare times? cur stringis eburnos
Dijs inuise deos? læsisti numina sponte,
Cogor in exemplum. cecidit pater hostia Phœbo,
Tuq; Ioui. dixit, indignatusq; iacentis
Cæde frui, trepidum prensis à vertice canis
Erigit in vulnus, gladiumq; in viscera condit
Non longum cunctata manus. leuis ire sub vmbras
Vita hebes: ipse tamen membrorum pondere ferrum
Permissus cecidisse iuuat, tandemq; dierum
Plenus obit, felix senio, lætusq; iuuenta,
Si stabili fortuna fide, si fixa maneret.
Post zephyros plus lædit hyems, post gaudia luctus:
Vnde nihil melius quàm nil habuisse secundum.
Postquam Hecubæ iam certa mali vulgata recentis
Fama, rapit gressus, vt nil cunctata per enses
Audet iter, lacerisq; comis & pectore cæso
It quærens & questa virum. Quísnam, inquit, Achiui
Lugendos miserè secat artus? reddet? an illum
Prædam auibus, prædamq; feris sparsistis, ademptum?
Quærendumq; mihi? cedunt turbata furenti
Agmina, dantq; viam. regi illa instrata reperto,
Heu meus, ingeminat, longo pòst tempore muta;
Heu iterat repetitq; meus; sic sæpe diuq;
In voces dissuta breues, vix deniq; questus
Continuos nectit, & sic exorsa, profatur.
Quos gemitus, quæ digna satis lamenta rependes
In lacrymas simulate dolor? non arguo luctus,
Defecêre genæ, fletuq; exhausta profundo
Lumina caligant, acies hebet, insita dudum
Plagas sed elingues siluêre huc vsq; dolores,
O cœlum, ô superi, quibus irritata peperci
Fœmineis nil ausa modis, quo crimine tantis
In pœnas damnata malis? si digna necari,
Cur vixi? heu miseris longo nil tristius æuo.
Num thalamos, partúsne querar? sæuissima nupsi,
Infelix peperi potuit ditione serena
Iste frui, mecum Parcæ nupsêre nocentes,
Et pariter stetit ira deum. quin pignore multo
In partus fœcunda fui, fatoq; sinistro
Et coniunx & mater eram: nunc orba creatis,
Nuda viro, gemino didici contendere planctu,
Claudendis lassata genis, & funere multo.
At te chare Hector, te tuta superstite dudum
Troile Troia fuit: nec enim pars impia nostri
Fax vteri memorandus erit. sic fatur, & ignes
Quos Phaëtonteæ nequeant æquare fauillæ,
Quosq; neget tibi Roma Nero, miratur, & addit,
Hàsne faces peperi? peperîne, & fulmina cessant?
Hæc vteri fœtura mei, nec soluit hiatum
Terra vorax? peste hac tumui, parcuntq; minaces
Deucalionis aquæ? vos ô, quos impia læsi,
Vos potius quibus hæc peperi lamenta, nocentem
Certatim laniate Phryges, sed ferior ira:
Tunc tempus, cùm somnus erat. tuq; inclyte coniunx,
Tu thalami tumuliq; comes, tecum ibo sub vmbras.
Me miseram deeritne hostis? vbi bella furentum?
Pyrrhus vbi? date tela viri, date tela, seniles
Sufficient in fata manus. discàmne vereri
Argolicas captiua nurus? sic fatur, & omnes
In luctum Danaos pietas extorta resoluit.
Et iam rorificas noctis nudauerat vmbras,
Sed nondum detersa dies. vltrò ipse latebat
Phœbus, & euersis quæstruxit mœnibus, hostem
Ingemuisse putes. præda omnis in arce Mineruæ
Congeritur, noctisq; lucrum. Troiæq; iacentis
Metiri iam fata licet, tot ditia spectes

Arma,deos,cultus,geminas, ebur, æra,nec vnquam
Pluribus intumuit victrix fortuna tropæis.
Postquam iusta ducum suffecit copia,vulgo
Spesq; auidas tribuens vicit manus, vndiq; lætos
Conclamant reditus:tandemq;,sed exule bello,
In sese natura redit. dat tempora vates,
Dat lucem qua vela parent, suntq; ocia Graijs
Interea, lustrare vago fumantia gressu
Pergama pars odijs nondum furijsq; peractis,
Rheteos spoliat colles,latura cupressum
Funeribus, laurum sacris, & puppibus alnum
Iam votis tumulisq; modus,classisq; nouata
Æquoreum sulcabat iter rotat obuius ecce
Auster aquas, geminasq; hyemes & flamina & imbres
Tempestas inopina monet augur ituros
Nondum placatis iterare piacula diuis.
Iussa duces obeunt, memoriq; Polyxena Pyrrho
Non inuenta subit:frendit,Phrygiosq;lacessit
Efferus.hanc thalamis,Hecuba tradente, paternis
Dux Anchisiades absconderat. ô scelus ingens,
Redditur inuisis infelix præda Pelasgis.
At licet haud æquas,seruata virgine pœnas
Exul agi iussus Æneas pendit, & vsus
Puppe bis vndena,quas prædo duxerat alnos
Dardanus,exilij comites habet.vrbe potitur
Antenor,regnique decus rex lectus adauget,
Astrictus socijs in fœdera læta Gabinis.
Hunc tamen extorto cupiens euertere sceptro,
Menalias mendicat opes,Dircæa pererrat
Oppida,digressis audax bellare Pelasgis
Æneas:sed cassa noui molimina belli
Questus,in Hadriacas exul delabitur vndas.
Hic vrbi Corcyra nouæ, quam struxerat ipse,
Nomen, & exiguo regnat contentus agello,
Romanis olim permissus mœnibus autor.
At regina gemens,& nunquam credita Teucris,
Cernusium Cassandra petit, comitemq; secutus
Andromachen Helenus. sic Ilios vnica damno
Vbere regna, vrbes populis & gentibus implet.
Iamq; Phoronæi post diruta Pergama reges
Ægæum tenuêre fretum,spolijsq; superbi
Iliacis,nulla cursus turbante procella,
Concordes secuêre vias,quum carcere fracto
Effreni fremuêre Noti,cœliq; tumultus
Dispulit aut pelago puppes,aut fluctibus hausit.
At vaga Locrorum classis,dum turbine fertur,
In scopulos proiecta perit:quin fulmine quassa
Regia, qua vectus Aiax, ratis ipse profundis
Corporis obsequio frustra libratur in vndis.
Mox vbi victores audit remeare Pelasgos
Aiax Naupliades,titulos Palamede perempto
Fraternos obijsse dolens, liuore maligno
Saucius,Argolicas ad bella nefanda puellas
Prouocat, & sceleris causas molitur iniqui,
Heu miseræ quid sacra(inquit) quid vota tot annis
Deplorata iuuant,seruataq; iura maritis
Et nunquam temerata fides? redière, sed ecce,
Fama nurus Phrygias simul aduentare,premetq;
Barbara seruitio thalamos captiua priores.
Immò agè, Lemniadum memores audete Pelasgæ
Par factum caussis paribus.trepidatis inertes:
Imperat indignis pellex regina puellis.
Vix hæc,& subitos vulgauit fama tumultus
Argolicos venisse duces. ô rara deorum
In finem producta fides.sis tempore longo
Faustus,sis quouis maior, quid stulte superbis?
Vltima felices ætas facit. en habet Argos
Nil bellis quæstus,nil æquora passus Atrides:
Victorem iugulum coniunx secat audet adulter
Insidijs mactare ducem. tristisq; reuerso
Egiale Diomede suo,non oscula, risus,
Blanditias,sed bella mouet,similesq; tumultus
Molidæ Argolides alię, vel fraude maritos
Excipiunt, vel marte negant venientibus vrbes.
Ergo vbi Graiugenæ pulsi ciuilibus armis
Cessêre exilijs, & deuenêre Corinthum,
Singula collatis vltum conuitia bellis
Ire parant prohibet Nestor, pacemq; suorum
Consultu potiore petit:prece flectere ciues,
Non armis tentare monet,ne publica damna
Et regno pariat lis intestina ruinam.
Sic damnis bellum nullis ciuile soporat
Maiestas dignata preces,& Marte sepulto
Fœmineas non passa tubas pietasq; fidesq;
In dominos antiqua redit, sua cuilibet vltro
Regna patent, patriamq; Samon delatus Vlysses
Syrenum modulos,Siculum mare,Monycha passus
Hospitia,Antiphatis mensas,& pocula Circes,
Dulichios tandem fines tenet,inq; pudicas
Penelopes post multa redit connubia tedas.
At fati præsaga quies horrendaq; visa,
Telegoni gladios cognataq; tela minantur.
Sic Circes despector obit,sic victima nati:
Sed senio validus,Asiæ sed victor opimæ.
Postquam Tyndaridem patrias remeasse Mycenas
Claruit, occurrit densis Europa cateruis,
Plistiniam mirata nurum, flagrantq; videre
Euersorem Asiæ vultum quin ipsa superbit
Accendisse duces,laceratse in prælia mundum,
Infamem famæ titulum lucrata pudendæ.
Hactenus Iliacæ questus lamenta ruinæ
Confusa explicui veteris compendia veri.
Viue liber, liberq; vige: sed si qua nocebunt,
Disce libens liuore nihil sublimius esse.
Cùm tibi mordaces obliquent læua cachinnos
Murmura,cùm cupiant linguis lacerare prophanis,
Sis vtinam inuidia dignus, quæ summa lacessit,
Quam pascit præsens, extremaq; terminat ætas.

FINIS.

Abyd
Acam
Acesa
Achel
Achep
Tet
Achil
Achil
ber
cen
cos
nem
ſtis
irat
men
rat
tide
mat
bem
uit
lega
exci
cam
imp
vrbe
ibid
eſſe
glor
cõgr
gam
ibid
non
nuit
mat
hon
ria
reſp
ſpec
21
à pa
Chi
cina
mẽt
troc
tem
lio
gna
ri op
lium
ibid
quàr
pedi
mat
haſt
ius
Myr
ibid.
prec
det
ſiesr

INDEX IN ILIADA NOVVS.

A

Abantes 41.74
Abies Idæ nobilis 268
Abietem ascēdit somnus ibid.
Abydus 48
Acamas Græcis cōuitia dicit 87
Accesamenus 273
Achelous rex aquarū 374.423
Acheptolemus Hectoris auriga à Teucro percutitur 140
Achilles 44
Achilles Calchanti promittit libertatem & impunitatem dicendi 6. eius concio ad Græcos ibid. eius ad Agamemnonem oratio pro auersione pestis ab exercitu Græcorum 7. iratus ibid. cōuitia facit Agamemnoni 11. per sceptrum iurat 13. lachrymans orat Thetidem 18. causam sui doloris matri commemorat 19. Thebem Cilicum vrbem deuastauit 113. cōuiuiū apparat 156. legatis cœnā dat 157. legatos excipit ibid. cithara ludit & canit laudes virorū fortiū ibid. implacabilis 160. terra mariq; vrbes expugnauit viginti tres ibid. Hectorem sibi inimiciorē esse ait portis inferorum ibid. gloriatur Hectorē sibi nunquā cōgredi ausum 161. eius in Agamemnonem acerba oratio ibid. cōuitia iacit in Agamemnonem 162. Agamemnonis renuit omnia oblata munera ibi. mauult perire ad Troiam cum honore, quàm saluus sine gloria in patriā redire 162. Aiaci respondet 171. superbus 172. spectator prælij 216. morosus 218. Patroclo commendatus à patre 222. eius præceptor Chiro Centaurus 223. medicinæ peritus ibid. ei non inesse mētem 264. crudelis 292. Patroclum voti atq; precis cōpotem facit, & successus in prælio optat ibid. soli sibi expugnandæ Troiæ facultatem dari optat ibid. Patroclū in prælium mittit, eiq; dat præcepta ibid. hortatur Patroclum vt sequàm celerrimè ad pugnam expediat 293. Myrmidones armat ad bellum 296. solus suā hastam vibrare potest 293. eius naues quinquaginta 296. Myrmidones suos cohortatur ibid. Ioui vinum libat, & precatur vt Patroclo magnū det robur & facultatem hostes repellendi 297. ei cœlestē ambrosiam infundit Minerua, ne ieiunus ad bellū proficiscatur 354. eius equi lugent Patroclū 322. sese ob mortē Patrocli affligit 330. vetuit Patroclum pugnare cū Hectore, quia sciuit eum Hectori imparem esse ibid. eum vitæ suæ pœnitet 331. Thetidi luctū suum exponit ibid. clamore suo hostes territat 335. leonis instar Patroclū luget 336. Soli similis 355. leoni similis 360. furit, ignis instar 368. Dæmoni similis ibid. cū fumo cōparatur 380. stellæ similis 384. accipitri 385. cani 387. qualis 413.415. sæuitia sua cū leone cōparandus 412. armis delectatur 346. cōcionem cōuocat, & Agamemnoni exprobrat quam sibi iniuriam intulerit 347. timens ne corpus Patrocli Muscæ corrūpant, Thetis ei ambrosiam infundit ibid. eius placati oratio ibi. iræ suæ causam confert in Briseidem ibid. ante cibum capere negat, quā vltus sit Patroclum 351. suam iram transfert in Iouem 352. Patroclum patris loco amauit 353. Patroclum continenter luget ibid. in Scyro Insula educatus latuit ibid. armatur 354. equos suos alloquitur 357. eius Xanthiq; fluuij confabulatio ibid. 374. semper habet deos propugnatores 358. desiderat Hectorem, contra ipsum verò Aeneam concitat Apollo 358. ereptū sibi Aeneam ægrè fert 364. Græcos hortatur ad pugnam valdè sæuiens ibid. multos mactat viros 367. supplicē perimit 368. eius currus totus sanguine occisorū fœdatus, tantus hominum mactator fuit ibid. fugientes persequitur & occīdit 370. duodecim iuuenes in flumine capit ibid. eius crudelitas in Lycaonem filium Priami ibid. supplicem aspernatur 371. sibi quoque moriendum dicit ibid. genus suum iactat 374. emergit 376. mauult ab Hectore occidi, quàm in aquis perire ibid. eius ad Iouē preces ibid. Troianos insequitur 381. circa vrbem Hectorem ter fugat 386. continenter Hectorem insequitur 387. non vult iaculis peti Hectorem, ne quis sibi gloriam præripiat ibid. inexorabilis 389. memoriam Patrocli etiam in inferno vult retinere 390. Myrmidonibus luctum indicit, luctusq; præses est ipsa Thetis 395. non vult lauare antè quā parētārit 396. Sperchio fluuio comam aluit 397. Patroclo parentat ibid. ventis supplicat 398. ludos funebres instituit, præmijs in medium constitutis, in honorem demortui Patrocli 399. certantibus præmia constituit 400. Nestori donat phialam 405. pugillatum instituit 406. Aiacem & Vlyssem ambos victores pronunciat 407. inquietam agit noctem ibid. noctu Patroclum luget ibid. Indecēter luget Patroclum 413. inclementius & crudelius tractat Hectoris cadauer ibid. luctam instituit 407. eum Priami supplicis miseret 421. Priamo cœnam insuauem præbet 423. Priamum cōsolatur ibid. Hectorem prius benè lotum & purgatum Pheretro imponit, & Patroclum precatur ne ægrè ferat 395
Aciei instruendæ origo & ratio, teste Aeliano 42
Aciei instruendæ ratio, vt priore loco equites, deinde pedites ponantur 70
Acrisij filia Danaë 269
Actor auus Patrocli 292
Adamas bouis instar cōcidit 253
Admetus 44
Admonitio socij bona 283
Adrastus Sycione regnauit 42
Adrastus, Amphius, Percosij vatis filij 47
Adrasti filia Aegialea 88
Adrestus à Menelao capit̄ 102. iussu Agamemnonis à Menelao interficitur ibid.
Adulterorū pœna vetus, lapidib. obrui, seu lapidea tunica 50
Adolescentum instabiles animi & ingenia 52.405
Aegæ 239
Aegæon 19
Aegialea vxor Diomedis 88
Aegialus 48
Aegina 42
Aegialea Adrasti filia 88
Aegis Mineruæ 96. Apollinis 172. eius descriptio 39
Aeneas Pandarum incitat, vt aliud iaculū Diomedi immittat 81. Cum Pandaro Diomedem aggreditur 84. eius equi omnium præstātissimi 70. à Diomede grauiter lapide petitus, Venus eum eripit 85. in prælium reuersus interficit Crethonem, & Orsilochum 91. à suo vulnere reualescens, rediit ad prælium, & Græcorū multos occidit ibid. duobus, Menelao & Antilocho resistere non vult 92. veluti Deus à Troianis honoratur 198. eius acris pugna cū Idomeneo 252. Apharcum interficit 253. cū Merione confligit 348. Hectorem alloquitur 320. fortiter pugnat ibi. ab Apolline cōfirmatur, irruit in hostes, Liocritūq; statim trucidat 321. nō vult cū Achille manus cōserere, admonitus ab Apolline 358. ex Ida ab Achille fugatus ibid. eius & Achillis cōgressus 360. eius ad Achillem responsio, & hostilis in certamine fabulatio 242. eius et Achillis genealogia ibid. eius & Achillis prælium 363. Achillis clypeum disrumpit ibid. eius genus nunquam interemoriturum 364
Aeribæa Martis nouerca 87
Aeris multus vsus & honos 33. 40.45.342
Aesculapius medicus 94
Aesepus flumen, Græciæ & Lyciæ 47.64
Aesymnus ab Hectore occisus 206
Aethices rex deuorator populi 12.45
Aetoli 43.166
Affectus, Vide perturbationes
Agamemnon minatur Chrysæ 3. Calchantem obiurgat 7. rixatur, & minatur Achilli 8. auarus 10. ebrius ibid. ceruinū cor habet ibid. ei à Ioue immittitur permitiosum somnium 27. hortatur Græcos somnio deceptus, vt in patriam renauigent 30. decem Nestores exoptat 20. eius preces ad Iouem 38. bonus rex & fortis bellator 54. fratrem vulneratum alloquitur 66. milites cohortatur 69. timidos milites increpat ibid. Nestorem adit ibid. Nestori optat vires & iuuenilem ætatem ibid obiurgat Menestheum 171. Diomedem increpat ibid. suos hortatur, interficit Deicoontem 91. Græcorum ducibus cœnā dat 188. duces Græcorū ad prælium excitat 137. Iouem orat ibid. Teucro honorarium promittit 139. cōuocat concionem, & duces alloquitur 149. fugam suadet ibid. fontis instar flet ibid. eius filiæ tres 154. filiam Achilli in vxorem defert 156. Briseidem integram à se reddere pollicetur Achilli

chilli ibid. dotem pollicetur Achilli vrbes septem, si se iterum adiuuerit contra Troianos pugnare ibid. culpam suam fatetur, & Achilli dona pollicetur ibid. eum nō capit somnus præ officio boni magistratus 173. præ dolore sibimet crines euellit 174. pellē leonis induit ibid. animo æstuat ibid. eius metus 177. Nestorē noctu accedit ibid. armari iubet suos 196. eius armatura ibid. leoni similis 205. fortiter pugnat 202. sese defendentes suo animo occidit: vulneratur ibid. eius fortia facta 204. prælio excedit 205. à Neptuno ignauus dux ducitur 242. eius cum Nestore colloquium & consilium de fuga 261. angitur, ne minæ Hectoris sibi verè eueniant ibid. fugam Græcis suadet in patriam 262. propter vulnus vltimus venit in cōcionem 347. eius oratio de Ate Dea ibid. Achilli dona promissa vult dare 348 Vlysis orationem approbat 350. iurat à se intactam esse Briseidem 352. aprum mactat ibid. eius & Achillis amicitiæ redintegratio ibid.

Agamede 219

Agastrophus à Diomede occisus 201

Agelaus fugiens interficitur 138

Agenor 254. deliberat an cum Achille congrediatur 381. Achillem subornatus ab Apolline aggreditur ibid.

Agminis incessus 73

Agnis cum lupis nō cōuenit 388

Aiax post Achillem fortissimus Græcorum 45. Amphium interficit 93. Acamantem Thracē Eusori filiū interficit 101. sortitò cū Hectore manus conserit 122. Græcorum munimē 123. Martis simulis ibid. torrēti 212. cū asino cōparatus 214. leone 315. apro 310. eius cum Hectore monomachia 123. eius & Hectoris mutua dona 126. reprehendit Achillē 171. fortiter pugnat 212. in fugam cogitur à Troianis 214. Epiclem interficit 236. Hectorem miserè prosternit 245. fortitudine nemini cedit 248. Hectorem prouocat 260. Hectorem lapide ferit 281. Archelochū perimit 271. Calytorem nauibus ignem inferentem prosternit 284. patruelem Hectoris Clytum hastā transfigit ibid. Teucrum fratrem alloquitur ibid. suos hortatur ad pugnam 285. 287. naues ab hoste defendit 285. duodecim ante naues vulnerat 290. non potest amplius Troianorum telis resistere, & fugit ibid. Cleobulum capite obtruncat 300. cadauer Patrocli defendit, & iubet fortissimos quosq; sibi opem ferre 315. Hectori cedit ibid Menelaum alloquitur 318. forma & viribus pollet 319. irrumpit in hostes & lædit multos ibid. Hippothoum trahentē cadauer Patrocli interficit ibi. Iouem precatur 327. terretur 326. Menelao acclamat, se non posse sine periculo mortis Patrocli cadauer defendere 327. eius & Diomedis hastæ certamen 409. eius & Vlysis luctā 423

Aiax Oileus ex vestigijs Neptunum agnoscit 240. Imbrij caput præcidit 246. pedibus velox 273. eius & Idomenei contētio in ludo 403. labitur 408

Aiacum milites nimbo similes 69. leonibus similes 246. cū bobus arantibus comparantur 257. animis coniunctissimi ibid.

Alcathous Aesyeti filius trāsmittitur ab Idomeneo 240

Alcestis filia Peliæ 44

Alcimedon 296

Alcumena 269

Alcyone 167

Aleius campus 107

Alexander & Menelaus certant 50. turpiter increpatur ab Hectore 110. confitetur se velle omnia Menelao reddere quæ abstulerit, at vxorem non 128. verberat Machaonem 212

Aliud loqui, aliud sentire 160

Alphæus flumen 42

Altes rex Lelegum 371

Althea Meleagri mater 166

Alybe 48

Amazones 54. 106

Amicorum inimicos communes esse debere 167

Amici admonitio optima & vtilis 220. 283

Amisodarus Chimærā aluit 300

Amissa omnia recuperari possūt, præter solam animam 162

Amphiclus cadit 299

Amphimachus 48

Amyclæ 41

Amydon 48

Amyntor Ormenides Phœnicis pater 165

Anceps pugna 287

Ancillæ lugent Patroclum 330. Patrocli prætextu suam ipsarū deplorant miseriam 353

Andrestinum 47

Andromache filia Eetionis 113. Hectorem rogat ne se, nec filium deserat ibid. Hectorē luget 115. 392. 425. ignara mortis mariti ad tumultum accurrit 391. conspecto Hectoris miserabili casu in animi defectionem incidit 342

Anemoria 41

Anguillæ & pisces 374

Animam nihil æquiparat 162

Anima semel amissa non potest recuperari ibid.

Anima Patrocli euolat 311

Animi vinculum seu carcer, corpus 7

Animi partium inter se pugna 10

Animum esse Spiritum 75. 177. 278. 397

Animus in pedes decidit 281

Animorum migratio 336

Animus immortalis 389. 396

Anteia vxor Prœti furtiuū cōcubitū à Bellerophonte petit 106

Antenor ad Helenam de facundia Vlysis 54. bellū dissuadet 126. suadet Troianis vt Helenam reddant Atridis ibid.

Anthedon 41

Antilochus Nestoris filius Echeclum interimit 74. Mydonem aurigam Asij confodit 464. Thoonem occidit 253. cani similis 287. Hectorē fugit ibid. Melanippum interficit & spoliat ibid. ei lacrymæ erumpunt 328

Achilli mortem Patrocli nunciat ibid. equos suos hortatur 402. cedendo vincit Menelaum 405

Antimachus largitionibus corruptus Helenam reddendā negat 201. bellicosus ibid.

Antiphus 48. constrictus ab Achille 199

Antron 44

Annulorum nulla mentio apud Homerum, teste Plinio.

Apæsos 47

Aper 210

Aperosis 141

Apes 30

Aphareus Calethorides ab Aenea occiditur 253

Apisaon Hyppasides à Lycomede soluitur 110

Apisaon Phausiades occiditur ab Eurypylo 215

Apium edunt equi 45

Apollo Græcis pestem immittit 4. eius vrbes ibid. Admeto seruiens equis pascendis 45. Deus & præses ludorum & palæstræ 65. Troianis animum addit 75. Diomedem reprimit 89. facto Aeneæ simulachro hostes eludit ibid. cum Minerua de prælio dirimendo deliberat 238. ab Hectore Teucri sagittas auertit 139. accipitri similis 280. ad sanandū & in bello defendendum Hectorem mittitur ibid. Græcos debilitat voce & aspectu suo 282. murum diruit 283. animū injicit Glauco 304. Sarpedonem lauat & vngit 306. Hectorem alloquitur 308. Patroclū à mœmb. Troiæ repellit ibid. Patroclo occurrit 310. astans Aeneæ Periphantī similis, obiurgat, ne bellum deserat 320. specie formosi iuuenis Hectorem cohortatur 325. Aeneam impellit in Achillem 358. Hectorē cum Achille cōgredi vetat 366. Hectorem Achilli surripit 368. nō audet cū Neptuno manus cōserere 379. Achillem eludit 382. Agenorē eripit Achilli ibi. Achilli fraudem detegit 383. iratus Diomedi flagellum excutit 400. Deos obiurgat 413

Aqua rerum principium 69

Aquila dextra boni ominis 260. fortissima & celerrima 375. perfectissima 418

Arca argentea Vulcani 339

Arcades 42

Archilochus Antenoris filius 47. occiditur ab Aiace 272

Arcilycus prosternitur à Patroclo 272

Arene 42

Argenti fodina 48

Argissa 45

Argiui 41. 51

Argos 51

Arima 46

Arisbe 47

Arma Achillis à Vulcano fabrefacta describuntur 340

Arma olim ex ære & ex stano ib.

Armorum nomina 353

Arne vitifera 42

Arte, non viribus 400

Ars curriculum in certamine agitandi 402

Ascalaphus filius Martis 42. à Deiphobo percutitur 253

Ascanius 48. 259

Asine vrbs 42

Asinina patientia 214

Asiatium pratum 40

Asius 227. eius copiæ 48. Ioui succensēt 228. occiditur ab Idomeneo 249

Aspledones tes et Orchomenij 42

Assæus ab Hectore occisus 206

Asterum 49

Asteropæus cum Achille cōgreditur & occiditur 273

Astinoos 284

Astyanax etiam Scamādrius dictus 113. patris armati conspectum refugit 115. Hectoris filius 148

Athenienses 42

Ate Dea 347

Ate noxa etiam Ioui nocuit ibid.

Atymnius ab Antilocho occidit 399

Audacia muscæ 325

Augiæ 41

Augias ret. 218

Augurium deterrens Troianos à pugna Hector vt vanum contemnit 269

Augurium optimum pro patria pugnare 232

Augurium malum 416

INDEX.

Aulæ Priami descriptio 109
Aulis 41
Aurea Iouis catena 131
Aurigãdi sciẽtia & certamẽ 416
Aurium amputatio 379
Auspicia optima quæ patriæ vtilia 231
Automedon 296. *pugnat* 322. *Achillis equos cũ Alcimedonte regũ* 323. *Aretum occidit ibid. auxilium petit ab Alcimedonte ibid.*
Autumni pluuiæ 301
Axilus Teutrãtis filius interficitur à Diomede 101
Axius flumen 48. 299. 273.

B

Balnei vsus, vide Lauacra.
Bellerophõ filius Glauci 104
Bellũ altera gloriæ palæstra, vide altera Gloria.
Bellum viris, colus mulieribus curæ 115
Belli exempla & mala vsitata 170
Bellum æquale 237
in Bello non verbis, sed verberibus opus est 306
Bellum 342. *eius commercium* 318. 342
Belli satietas citò capit homines 350
Bellica honoraria 139
Boagrius 41
Bœbes 44
Bœotia 41
Bœoti ibid.
Bonorum animi molles & flexibiles 278
Boreas Sarpedonẽ viuificat 95. *Erichthonij equos amauit* 362. 376
Boũ pelles veterũ strata 120. *armẽta* 343. *iugũ triturãtiũ* 368
in Bubus diuitiæ, vide Diuitiæ
Briareus centimanus 91
Briseis adducitur Agamemnoni ab Achille vi 16. *Achilli reddita, Patroclum luget* 353. *calamitates suas recenset ibid.*
Brysiæ 42
Buprasium 219
Buprasiani 43.

C

Cabesus 335
Cadauera cæsorũ sepeliuntur 126
Cadmei 72
Cædis pœna 396
Cæli portæ 143
Cæneus 13
Cæstuum pugna 406
Caistri cygni 40
Calchas Græcorum vates 8. *eius oratio ad Achillem ibid. pestis causam aperit* 7
Agamemnone vates malorũ culpatur ibid.
Calidon 166
Campus segetis 343
Canis Orionis 384
Caniculæ ortus, & morborum effectio ibid.
Cantus ad citharam 25
Canit Achilles laudes clarorum virorũ Cic. in Tusculan. 156
Cantor vide Poëta
Capillis cõtegebãtur mortui 396
Capys pater Anchysæ 362
Cares 48
Carystos 41
Cassandra 249
Castor & Pollux 56
Castrorum munitio 226
Castrorũ situs, vt milites fortiores tendant in extremis castris: rex autẽ in tutissimo & medio loco tendat 137
Catalogus nauium Græcorũ qui ad Troiam venerunt militaturi 41. *Troianorum qui in bello desiderati sunt* 273
Catena aurea, vide Aurea catena
Cebriones Hectoris frater 140. *Hectorẽ hortatur vt Troianis succurrat aduersus Aiacẽ* 214
Cepa, obsonium potus 216
Certaminum variæ species 199
Chalcis aliàs cyminidis auis 41. 268
Charis Vulcani vxor 339
Charops Hippasides ab Vlysse vulneratur 210
Chersidamas ab Vlysse occiditur ibid.
Chimeræ descriptio 106
Chirurgos olim fuisse ipsos heroas, & principes viros. Chirurgi officia 68
Chorea 343. *vide Saltatio.*
Chriton 91
Chromis 48
Chryses petens filiam suam redimere, duram est passus repulsam 3. *ab Apolline vindictam petit de Græcis ibid. placat Græcis Apollinem* 20
Chryseis ad patrẽ remittitur 16
Cibo & potu vires hominum reparantur 173
Ciborum Homericorum genera, vide in verbo Conuiuij
Cicada 53
Cingulum Veneris 266
Cinyres thoracẽ hospitali munere Agamemnoni donauit 179
Cissæas 204
Cithara Achillis 156. 204
Ciuis nota, ius & potestas capiẽdi magistratus, teste Aristot. 170
Clamor bellicus 257
Clamor Achillis 335
Claua ferrea 121
Clauis argẽteis confixũ sceptrum imbria gladiorum 28. 59
Cleobulus ab Aiace Oileo occiditur 300
Cleopatra 167
Clonius 282
Clypei tegebant totũ corpus 38
Clypei rotundi 210
Clypeus Achillis 341
Coloris mutatio timidorum propria 247
Columba 380
Coma Euphorbi 313
Cometæ descriptio 64
Cõparatio ab accipitre 240. *apibus* 30. *apro* 210 310. *auibus* 40 50. *boum iugo triturantiũ* 368. *à ceruo* 280. *à colũba, à Delphino* 354. *à Dracone* 50. *ab equis* 115. 280. 386. *à fluctibus marinis* 8. 33. 271. 283. *à fluminibus* 74. *à fumo* 339. *à Gruibus* 49 *ab Hespero* 389. *ab igne* 270. 328. *ab iride* 325. *à lebete* 378. *à Leonibus* 91. 214. 280. 309. 334. *à lignatoribus* 306. *à litigiosis mulieribus* 363. *à locustis* 370 *à lupis* 300. *à messoribus* 198. *à mõtanis ignibus* 39. 271. 354. *à muro* 296. *à muscis* 40. 306. *à nebula* 300. *à niuib.* 216. 227. 228. 254. *à nubib.* 300. *à Panthera* 381. *à parturientib. mulieribus* 259. *à pastoribus* 40. *à pelle bouis* 321. *à pisc ib.* 407. *à populo arbo.* 74. *à procellis* 249. 301. *à puero ludẽte in arẽna* 282. *à quercub.* 227. 271. *à stellis, sudo, cœlo* 148. *à Sturnis & Graculis* 328. *à Suib.* 228. *à Tauro* 40. 303. *à Ventis* 49. 149. 271. 330. *à Vespis* 299. *à Vulturibus* 301
Concubinarum vsus 165
Coniunctis viribus pugnare prodest 246
Concio deorum 61
Concionum mos & instituta 30. 126. *vide & consilium.*
Consiliarium virum nõ conuenit integram dormire noctem 27
Consilium, & Consiliarius vide Senatus & Senator 28
in Consilio sedebãt, dicturus surgebat 30
Consilia capiunt Græci noctu prope murum 121
Consilij boni vtilitates. vide Senatus 257
Consilio inimica ebrietas 358
Conuiuium Deorum 24
Cõuiuia Homerica. Cœnabãt sedentes, mẽsæ remanebãt plenæ, donec abirent cõuiuæ. Piscibus nullus honos, primus locus principibus viris, & plena pocula. Carnes assæ summo in precio. Adhibebãt musicam, saltabant, quater in die edere soliti. Hæc Athen. lib. ex Homero, ibid.
in Conuiuijs quæ principibus viris debeantur, Plat. 157
Coon vulnerat Agamẽnonẽ 204 *occiditur ab Agamẽnone ibid.*
Coquunt ipsi heroës 158
Cor edere 107. 414
in corde sunt affectus vt audacia 123. *metus* 177. *dolor* 414
Corpus carcer animi, seu vinculũ 7
Crater 408
Cretenses 43
Curetes 166
Currere pro animã 386
Currus Achillis 189
ex Curribus pugnabant 249
Cursus 408
Cursus equitum 400
Cyanum metallum 216.

D

Damasus 229
Danaë 270
Danai 3
Danaus 4
Dardaniæ portæ 53
Dardanus 362
Dares Vulcani sacerdos, eiusq; filij Phlegeus & Idæus 77
Daulis 41
Dearum maris nomina 332
Deiochus 282
Deiphobus à Merione percutitur 244. *Hypsenoridem petit* 250. *Aeneã sibi secũ adsciscit aduersus Idomeneũ* 252. *Ascalaphũ Martis filiũ interficit* 253. *ab Idomeneo aberrat* 252. *vulneratur in brachio à Merione* 253
Deipyron 254
Delphinus 370
Delphos petricosa 162
Desertorum pœna 158
Deucalionis prognati 227
Deucalion confoditur 368
Dei voluntas & cõsilium sequẽdum 1
Deũ sequere 11. *eũ sola mẽte cernni, Plut.* 22. *omnia nõ dat omnib.* 70. 258. *eius ira grauis* 81. *& res secũdæ attribuũtur* 147. *salus & liberatio ex periculo* 327. *victoria* 390. *eo inuito q⁹ fit, firmũ nõ est* 224. *eius prouidẽtia & cura rerũ humanarum* 357. *semper aut sæpè orandus* 418. *eũ esse in perpetua contẽplatione & cogitatione. Sæpè*
Dextra fulmina boni ominis 36. 158. 259
Dextera fidei symbolum 116
Diana soror Apollinis 357. *à Minerua diuersa ibi. Apollini succẽset, & obiurgat quòd se adeò facilè præbuerit Neptuno* 380. *victa à Iunone spoliatur ibi. ex prælio ad Iouem tendit: eiq; de Iunone conqueritur ibid.*
Dijs obtẽperandũ 12. *eorũ cõuiuiũ* 25. *dona* 51. *concio apud Iouẽ* 62. *consiliũ de perdendo Ilio ibid. non omnia simul vnidant* 71. 258. *nec pane vescũtur nec vina bibunt, sunt exangues & immortales* 86. *eos etiã pati* 87. *bonorum & diuitiarum authores hominibus* 112. *eorum maior virtus & potestas, quàm hominum* 166. *faciles ibidem, minimè nobis omnia nostra consilia rata faciunt* 177. *facilè dignoscun-*

tur 241. eorũ dona varia 258. marini 331. eis vtriq; parti velint fauere potestas à Ioue datur 357. alter alteri resistit ibid. grauem cõflictum excitãt ibid. graues sunt, cùm manifestè apparent 360. de bello deliberant 360. eorum dona non facilè corrumpuntur 363. hominibus præstantiores 570. contentionẽ ob perditionẽ Troianorum ridet Iupiter 379 eorũ pugna ibidem. testes pactorum 388. honore afficiunt ætate prouectiores 408. Hectoris miserentur 413. eorum ingens negotium ad Hectorem eripiendum è manibus Achillis, deflendum & sepeliendum ibid. hominibus animum malorum patientem indiderunt ibid. eos habere corpora excepto fortasse Ioue, Passim.

Diluculum 128
Diocles 91
Diomeda Lesbia Achillis concubina 165
Diomedes regi increpanti nihil respondet 73. eius fortitudo 80. vulneratur ibi. fluuio similis ibi. leoni 80. 191. precatur Mineruam 80. eius & Pandari prælium 86. Aeneæ spolijs potitur ibid. Aeneam lapide petit ibid. Venerem vulnerat 86. Hectori cedit 92. seruator Græcorum 98. Marti vulnus infligit 99. ab Hectore laudatur 104. eius allocutio ad Glaucum ibid. cum dijs pugnare recusat ibid. cum Glauco arma permutat, & pugnare non vult 109. Vlyssem hortatur vt Nestori subueniat 133. solus à fuga abstinet, & Nestori succurrit ibid. eius fuga honorificis excusationibus ab Homero describitur 123. eius & Nestoris cum Hectore conflictus ibid. superbum vocat Achillem 173. iturus in hostium castra socium eligit Vlyssem 184. vult hostium castra explorare ibid. precatur Tritoniam, vt sibi astet quemadmodum parenti suo 185. eius & Vlyssis arma ibid. Dolonem occidit 190. eius & Vlyssis strages in castris hostium 192. in castra Rhesi ingreditur ibid. dormientem Rhesum obtruncat ibid. ad suos redit, & res gestas exponit Nestori 194. Hectori fugienti insultat 207. Hectorem ferit ibid. vulneratur à Paride 212. vulneratus prælio excedit ibid. irridet Paridem & verba contumeliosa dicit in eum ibid. eius genus recenset, & gloriatur à sua genealogia 263. eius consilium ibid. retardatus flet. 401
Dione mater Veneris 87
Discus 45. 409
Diuitiæ veterum in pecoribus & bubus, & Passim 155
Dius 48
Dodona 297
Dodoneus Iupiter ibid.
Dolia in Iouis limine posita malorum & bonorum 421
Dolon Eumedis filius se exploratorem dicit fore rerũ hostilium 186. petit ab Hectore, vt sibi Achillis currũ promittat ibid. inscius capitur ab Vlysse 188. metuit ibid. cogitur ad astra Græcorũ ibid. de castris Troianorum interrogatur 189. Græcorum res indagat, & Troianorum secreta prodit ibid. accipit explorationis & proditionis mercedem 190. Rhesum prodit ibid.
Dolops Clytides 206
Dolops Lampetides 286
Dolor de decore accepto, non sequitur rationem 171
Dona 154
Dona Deorum 51
Dona Achilli afferuntur 352
Dos 154
Draco, vide Serpens 50
Dryas 13
Duces militum alios in prima acie esse, alios extremum claudere agmen 70
Duliehum 43
Duo fontes 386
Duo leones 91.

E.

EBrietas, vide Vinum
Ebrietas probro data 11
Ebrietas consilio inimicissima 358
Echecles 296
Echepolus 400
Eribœa 87
Elephenor 41
Elli siue Selli 297
Eloquentiæ laus 54
Enienes 45
Eniopeus auriga Hectoris, à Diomede occiditur 123
Emispè alta 42
Epeus pugil. 406. vngit Euryalum ibid.
Emphyre 43
Emphyri 247
Epicles ab Aiace aspero marmore prosternitur 236
Epidaurus 42 (305
Epigeus ab Hectore occiditur
Epistolarum vsus 106
Epistrophus 48
Epulum, vide Conuiuium
Equæ Eumeli præstãtissimæ 45
Equestre certamen 400
Equus generosus 115. 280. loquitur 355. eorũ natura 386.
Equi ibid.
Equi niue candidiores 190
Achillis 295. 400. Menelai ibid. Rhesi præstantissimi 190. candidissimi 193
Erebus 142
Erechthæus 42
Eretnæ 44
Erichthonius ditissimus 362
Eris Dea 73. bellis gaudet 198
Erinnyes flagellant hominum animos ob perpetrata facinora 165. vltrices 278
Eubœa 41
Euchenor à Paride occiditur 256
Euentus stultorum magister 313
Eumelus Admeti filius 44. 401. curru excidit 401
Euncus vina vẽdidit Græcis 129
Eunomus Augur 48
Euphemus ibid.
Euphorbus Patroclum vulnerat 310. Menelaum cedere iubet 313. plantæ instar concidit ibi. eius mortem Apollo Hectori nunciat 314
Euphorbi coma 313
Eureuthalion 70
Euryalus 407
Euribates 8 (69
Eurymedon auriga Agamẽnonis
Eurynome filia Oceani 339
Eurypylus Euæmonis filius 45. Hypsenorẽ occidit 79. Apisaonẽ occidit 214. sagitta percutitur ab Alexãdro ibid. vulneratus occurrit Patroclo 223
Exercitationum genera, vide suo quæq; loco, vt Aucupium, Cursus, Discus, Hastæ, Piscatus, Pugillatus, Saltus, Venatio, vide Ludi.
Exilium 397.

F

FAbula Iouis constricti 19. de conspiratione Deorum contra Iouem ibid. Iouis & Thetidis 22. Herculis, Iunonis, Vulcani 25. Argi & Iouis 30. Mineruæ 41. Tlepolemi & Licymnij 43. Philoctetis 44. Lycurgi & Bacchi 104. Bellerophontis 106. Iapeti & Saturni 147. Meleagri 166. Niobes 422
Faces accẽsæ Iomb. terrori 214
Fatum nemo effugit 115
Fati potestas, etsi mitiũ rerum in hominũ potestate & voluntate esse vult, vide Plutarch. 126
Fatum Achillis geminum 162
Fata homines effugere non posse 235
Ferrea claua 121
Fidei symbolum dextra 109
Filij patris noxam luunt 201
Filij Priamo currum parãt 417
Fistula cum cithara 16
Flexibiles bonorum animi 277
Fluctus marini 31. 33. 38. 72. 271. 282
Flumina 74
Fluminum vis ibid.
Flumina, quæ ex Ida monte profluunt 224
Flumina omnia ex Oceano 374
Fœderis faciendi ritus 52.
Fœdera firmantur dextera, vt Virg. 109
Fœdera inter leones & homines nulla possunt iniri 388
Fœdifragis Iupiter non auxiliatur 66
Fontes duo 386
Forma commendatur 103. 419
Fortibus aliquem etiam metum inesse 247
Fortium & ignauorum dissimilis color & status ibid.
Forum, altera gloriæ palæstra 22. 32
Frater ad fratris conuiuium vltrò accedit 38
Fuga 188. Agamemnonis 133. Aiacũ ibid. Græcorũ ibi. 328. 334. Hectoris 350. Idomenei 133. 326. Lyciorum relicto rege hostibus 306. Nestoris & Diomedis 134. Troianorum 272. timoris socia 214
Fugientes gloria nulla consequitur 91. 287
Fulmina dextra boni ominis 158
Fumus 335
Funda 199
Funebre epulum 395. 426
Funebris vestis, Vide Vestis.
Funeris ratio & via 424. item funus ploratus in funere 351. 424. 425
Funus deflere donum est quod mortuis possit dari 392
Funus, vide Mortui & Sepulchrum 397
Furibus nox opportuna 49.

G

GAlea ex setis equinis cristata 58
Galea Merionis 185
Galea mustelina 188
Galeæ tibijs simles 310
Galea ad vsum sortium 410
Ganymedes Iouis pocillator 362
Gargarum 132. 268. 278
Genua 19. 23
Gigantes contra Iouem 145
Gladius Agamẽnonis 29. 196. Neptuni 270
Glaucopis 88
Glaucus 48. eius genus 104. eius & Diomedis in acie colloquiũ ibid. vulneratur à Teucro 236. eius preces ad Apollinem 304. hortatur Troianos vt Sarpedonis corpus tueantur ibid. Bathycleum interficit 305. Hectorem fugientem vt ingratum erga socios obiurgat 315
Gloriæ parandæ duæ palæstræ, Bellũ & Forum, seu Fortitudo & Prudentia 21. 33. 165
Gorgythion 140
Graculi 328

Græcos pestilentia inuasit,& qua causa 2. lustrantur 16. ad concionem veniunt 30. reditū parant 31. sacrificant 39. cū Troianis primò congrediuntur 49. cum Troianis fœdus percutiunt 56. cū Troianis prælium committunt 74. nebulis similes 90. nō fugiunt, sed recedunt 104. preces fundunt ad Iouem, ne Hector ipsos perimat 122. pro Aiace Iouem orant ibid. murū construunt 128. ne vni Hectori resistūt 137. inter pocula & epulas strenuam operam regi pollicentur ibid. è fuga in hostes iterū irruunt ibid. eorum desperata fuga 140. fugæ cupidi 150. eorum excubiæ 153. eorū res in acie nouaculæ constitutæ 180. sua virtute frangunt ordines 199. ad bellum sē cōparant iussu regis 220. Vespis & Apibus similes 229. omnes Troianos occisos spolijs exuunt, Troiani verò nullos Græcorū ibid. Hectori resistunt 244. Ioue dormiente vires recipiunt, impetuq; Troianos adoriuntur 269. magnam edunt stragem 271. Hectore conspecto valdè tristantur, & parant fugam 280. eorū optimi quiq; coëunt 281. petræ instar resistunt Hectori 288. Hectori cedunt suis nauibus 285. luporū instar irruūt in Troianos 300. eos Homerus laudat ob fortitudinem, quam tandē fuga claudit 317. densa caligine pugnāt 321. certiorē faciunt Achillem de morte Patrocli 327. mulis similes 328. tandem cadauere Patrocli potiuntur 335. niuiū instar è nauibus effunduntur 354. occisum Hectorē dispungunt 390 lignatum eunt 397. eorum equestris pugna 400

Grata nox Græcis, ingrata Troianis 147

Gratia Vulcani vxor vide Charis. Iunonē hospitio excipit ibid.

Grues 49. cum Pygmæis bella gerunt ibid.

Gunæi naues 45 (Gygæa 48

Gyrtone 45.

H

Haliartus herbosa 41

Harpalion regis Pylemenæi filius à Merione perimitur 256. inultus perit ibid.

Harpyiæ 295. 354

Hasta Palladis 142. Achillis 295. illā nemo alius Græcorū vibrare potuit 362. Hectoris 147

Hasta media accepta signū silentij & quietis 117

Hastæ exercitatio seu ludus ibid.

Hastis innixos stare 347

Hebe Deorū pocillatrix 64. Iuuonis equos curat 142

Hecamede Arsinoi filia Nestori ob præstantiam consiliorum donata 216

Hecatombes paratæ apud Chrysam sacerdotem descriptio 20

Hector Troianos in prælium educit 27. fugientē Paridē increpat 50. eius animus securis instar indomitus ibid. obiurgatur à Sarpedone 90. pugnam excitat ibid. Menesthem & Anchialum interficit 63. multos Græcos trucidat 94. eius & Martis magna strages 95. fugitiuos Troianos ad bellum rursus incitat 104. eius cum Hecuba matre colloquiū 110. Paridi imprecatur ibid. matrē Mineruæ peplum iubet offerre & supplicare ibid. ad prælium euocat Paridē 112. vxorem suā quærit 113. excidium Troiæ prædicit 114. suā filio virtutē optat ibid. lugetur adhuc viuens in sua domo ibid. cum Paride in bellum reuertitur 117. suasu Heleni ad singulare certamē optimū quemq; prouocat 119. belli gnarus 123. suos hortatur 135. 205. 244. 284. 285. 317. equos suos alloquitur 135. ignē minitatur nauibus ibid. insultat Diomedi fugienti ibid. Teucrū lapide petit 140. Gorgoneos oculos habet ibid. resistit Græcis, eosq; persequitur ibid. eius rabies ibid. suos alloquitur 147. rabie percitus 158. eius fortia facta 175. Dolonē mittit exploratum hostium castra 186. eius armorum splendor 198. pugnā redintegrat 202. venatori similis 207. turbini ibid. Zephyro leoni 200. 225. apro 225. opilioni 238. lapidi qui à torrente fertur 244. fluuio ibid mōti 257. fluctui marino 287. Marti & igni ibid. Aquilæ pernicioso 289. 300. Draconi 385. in hostes irruit 207. 288. fugit Diomedem, & ab eo prosternitur 208. cum Nestore & Idomeneo pugnat 211. in confertissimā aciem se conijcit 214. eius egregia laus 225. eum omnes Græci timent ibid. eo viuente Troia incolumis erat ibid. eum animositas perdidit ibid. eius generosum cor nunquā territū est ibid. nō curat augures 230. optimum Polydamātis consilium stultè repudiat ibid. muri portā perrumpit 438. eius furor & impetus incōparabilis in perfringendis muris ibid. murū ascēdit ibid. eum reijcere à nauibus nō possunt Græci 256. monitoribus asper 257. socios desiderat ib. hostes aggreditur 259. eius aduentu omnes timidi alacres fiunt ad pugnandum ibid. quocunque ingreditur, ibi victoria & defensio suorū 260. sibi victoriam pollicetur 265. eius ad Aiacem responsio ibid. concidit 271. in Aiacem iaculatur ibid. saucius ex acie effertur ibid. refectus denuò concidit ibid. recreatur ibid. sanguinem euomit 274. mortem suis minatur, nisi fortiter pugnent 282. fugientes Græcos vsq; ad naues persequitur ibid. Græcos in tantā salutis desperationem cogit, vt supplices dijs manus tendant 282. Aiacē rursus aggreditur, cum quo acerrimè pugnat 284. Lycophronē occidit ibid. Menalippum hortatur 287. eius atrox aspectus & furor pugnandi contra Græcos apud naues 288. Periphtem interficit ib. puppim apprehendit 289. ignem inferri iubet nauibus ibid. ignē nauibus injicit 295. Aiacis hastam gladio præcidit, ipsumq; in fugam cogit ibid. aufugit à suis 301. cum Patroclo cōgreditur 309. eū interficit 310. eū moribundum alloquitur ibid. eius præstantia describitur 314. Glauco obiurganti respondet 316. Achillis arma induit 317. cū Aenea Achillis equos prosequitur 323. Aeneam alloquitur ibid. Ceranū interficit 326. Patrocli cadauer iterum persequitur 334. cōtradicit Polydamāti suadenti Troianis fugā 336. eius audax cōsilium vim obtinet sibi, & Troianis pernitiosum 336. iactat se cum Achille congressurum 366. Achillē aggreditur 367. secum deliberat 385. eius sera pœnitentia, quod non paruerit cōsilio Polydamantis ibid. nec patris precibus, nec matris lacrymis mouetur ibid. Achillem alloquitur 388. Achilli insultat ibid. se desertū esse queritur 389. confoditur ibid. eo victo lætantur Græci 390. ad currū alligatus trahitur circa vrbem ibid. eius corpus à canibus Achillis defenditur, & vngitur oleo rosaceo 398. eius miserētur cū Apolli. omnes ferè dij, 413. gratus & acceptus Ioui ibid. eius cadauer integrum & saluū remanet 419. ei funus fit 426. eius sepulchrum ibid.

Hecuba Hectorem rogat ne vires suas in Achille experiatur 383. deflet Hectorē 391 425. pfecturo marito dat consiliū 417

Helena rapitur 57. eius ad Venerem responsio 59. Paridem obiurgat 60. eius cum Hectore colloquium 112. Hectorem luget 425

Helenus augurū præstantissimus 103. Hectorē monet, vt supplicare iubeat Troianorum fœminas Mineruæ ibid. Deipyro caput dissidit 254. à Menelao vulneratur ibid.

Hellespontus 161

Helos 42

Hercules Troiā expugnauit 73. eius descensus ad inferos 142. Iouis ope liberatus, & Argos missus 274

Heroēs ipsi coquunt 157

Hesperus 389

Hiatus terræ 402

Hippemolgi 239

Hippocoon magnum in castris excitauit tumultum 193

Hippodamia filia Anchisæ nupta Alcathoo 250

Hippodamus 207

Hippolochus 107

Hippomachus 229

Hipponous 142

Hippothous 48, cum Aiax interficit 319. ob educationis præmia parentibus non reddita, ad breue tempus vixit 320

Histiæa vitifera 42

Homerus inuocat deos deasq; vt sibi res omnes manifestent 40. laudat nō virtutibus cōmemorādis sed vitijs detrahēdis 305

Hominum genera diuersa 89

Homine miserius nihil vsquā 322

Homines malis perferendis, fato destinati 421

Homines folijs vernis similes 106

Honorū genera, vt assurrectio 24

Honor 148

Honores virtuti & benè meritis habiti 162 (cti 166

Honoribus hominum mentis flectitur ibid.

Honorē mouentur fortes ibid.

Honores principū in epulis ibid.

Horæ deæ cœli custodes & ianitrices 96. 142

Horæ Iunonis equos curant 144

Humanitas optima 159

Hyades 342

Hyampolis 42

Hyda, Sardes 367

Hyle 41. 367

Hyemenæus 342

Hyperia 115

Hypothebæ 42

Hyppirodum 207 (phobo 250

Hypsenor trāsuerberatur à Deiphobo 250

Hypsipyle 129

Hyrtacides suo damno non obtēperat consilio Polydamantis 227. Ioui irascitur 228

Hyrtiō Gyrtiades vulneratur 273.

I

Almenus filius Martis 42

Iapetus 145

Iardanus 122

Iason 129

Icarus Dædalus 31
Ida mons aquosus, & productor ferarum multarum 268
Idæus Paridis sententiã ad Græcos refert 128
Idas fortissimus 160
Idomeneus Phestũ interficit 79 Cretensiũ dux 246. fulguri similis 246. apro 252. cum Merione Marti similis in bellum proficiscitur 247. ignauos milites describit ibid. Othyronem interficit 249. Asium ibid. Alcathonũ 250. Deiphobum prouocat ibid. eius genus ibid. Aeneã metuit, & vocat cõmilitones vt se iuuent cõtra Aeneam 252. cũ Aenea confligit ibid. interficit Oenomaum ibid. Hectorem percutit 326. arbiter certantium 403. garrulitatis accusatur 403
Ignaui, hinnulis similes 69
Ignaui à pugna recedunt 209
Ignaui milites deprehenduntur ex insidijs faciendis 247
Ignis 38.201.271
Ilioneus 272
Ilithyæ seu Lucinæ parturientibus dolorem facientes 205
Ilij opes 162
Ilium in Iouis manu ibid.
Imbecillitas humana 379
Imbecilles leuiter vulnerant 209
Imbrius fraxino similis 244
Imbrius valdè honoratus ibid.
Immolandi mos 20
Imperij æternitas Aeneæ promissa 364
Impij à filijs nõ vocãtur patres 8
Impunitas nulla fœdifragis 69
Incendũtur naues Græcorũ 295
Inducię 424
Inferni Baratri descriptio 131
Inflati si rogentur inflatiores fiunt 173
Instigatores belli 73 (295
Inuocatio Musarum 204.272.
Iphidamas occiditur 204. centũ bobus sponsam emit, mille promisit ibid.
Iphis Patroeli concubina 172
Iphitides Archeptolemus Hectoris auriga 74
Ira diuina tarditatem grauitate compensat 76
Ira dei grauis 81
Ira etiam sapientes occupat, & transuersos rapit 166
Irã pellendã ex omni cõsilio 292
Ira etiã prudẽtes sæuire cogit 332
Ira melle dulcior ibid.
Iratorum sermo 161
Iris 325
Irides à Ioue 201
Iris Troianos armari iubet 47. Helenæ nunciat futuram monomachiã Paridis & Menelai 53 ad Hectorem mittitur 202. Græcos ad bellũ hortatur 197 Niui & grandini similis 287. Neptuno minantia verba à Ioue dicit ibid. Græcos excitat 325. Achillem iubet succurrere cadaueri Patrocli 334. clàm mittitur à Iunone, ad Achillem ibid. ventos adit vt inspirẽt in rogũ Patrocli 398. ad Priamum mittitur à Ioue, & eum alloquitur 415
Ithacenses 43
Iudicio iniustorũ irritatur Deus 301
Iuno cũ Ioue altercatur 24.62. Mineruã subornat ad Græcorum discessum prohibendum 31. infensissima Troianis 63. ei vrbes tres charissimæ ibid. consilium dat fœderis violandi 64. in maxilla vulnerata 87. cum Minerua ad prælium se parat 59.141. cum Minerua à Ioue petit pugnãdi copiam 96. Græcos cohortatur eisq; fugã improperat 98. Hectori indignatur 136. cum Neptuno colloquitur, & miseratur Græcos fugientes ibid. Mineruæ de Græcorum clade conqueritur 142. semper molesta Ioui ibid. de Ioue fallendo cõsultat 265. simulat reconciliationem inter Oceanum & Thetidem ibid. à Venere petit cingulũ, Iouis decipiendi gratia ibid. somnum adit Lemni, & eum alloquitur 267. somno promittit auream sellam si Iouem sopiat ibid. pollicetur somno Pasitheam in vxorẽ ibid. promissis suis tandem expugnat som. ibid. Iouem accedit 268. causam sui aduentus falsam Ioui exponit ibid. palàm cum Ioue congredi recusat 269. iurat 278. eius vincula ibid. Herculi noxia ibid. diffitetur suo suasu Neptunum Græcis contra Troianos opitulari ibid. de Ioue cõqueritur 276. deos adit ibid. Marti interitum nunciat Ascalapi 276. Iridi & Apollini Iouis mandata refert 277. cum Ioue de Sarpedone contendit 302. Ioui respondet 338. Neptunum & Mineruã de Aenea alloquitur 359. Vulcanũ mittit in Xanthum 376. cum Diana concertat 380. Apollini aduersa 42
Iupiter à dijs ligatus resoluitur à Thetide 92. conuiuatũ abijt ad Aethiopas 20. Iunonẽ vxorem timet 23, tam potẽs, vt nemo ei resistere possit 25. somniũ mittit Agamemnoni, eiq; falsò Troiam expugnandã promittit 27. dijs & hominibus imperans 44. belli gubernator 64. mendacia nõ probat 69. Marti inimicissimus 100. Martem obiurgat ibid. Deos conuocat 130.357. Mineruæ mitis 130. mãdat dijs vt à bello abstineãt ibi. deorũ robustissimus ibid. in Idam descẽdit ibid. ex Ida tonat & fulgurat 132. Troianos ex Ida aspicit ibid. lanceas habet aureas ibid. Diomedem pugnantẽ fulmine territat 125. coërceri non potest ibid. Agamẽnonis preces exaudit 138. in Mineruam iniquus 142 Mineruam Herculi adiutricẽ cœlitùs demisit ibid. prælio abstinere iubet Mineruã & Iunonẽ 143. in cœlũ redit ibid. Mineruam & Iunonem irritat 145. à Iunone & Minerua subsannatur ibid. potentia sua nulli cedit ibid. multas euertit vrbes 150. potentia maximus ibid. litẽ mittit ad Græcos 196. belli spectator 199. Hectorẽ è pugna surripit 202. mittit Iridem ad Hectorem quæ iubeat eum parùm à prælio abesse, donec Agamemnon saucietur ibid. deorum & hominum rex 231. filium Sarpedonẽ cõcitat 234. Sarpedonẽ conseruat 237. oculos parùm à prælio auertit 239. Neptuno præstantior 249. sapientia omnibus antecellit 255. fauet Troianis 262. molestus non est nocti 267. vxorẽ deperit 269. expetit Iunonis concubitũ ibid. suas vxores septẽ cõmemorat ibid. vxorem amplectitur ibid. somno & amore domatur ibid. miseretur Hectoris 244. Iunonẽ vinctã de cœlo pedibus suspendit ibid. è somno experrectus Iunonem increpat ibid. suã de bello voluntatẽ exponit 275. deorũ nemini cedit 276. Iridi 277. Apollinẽ mittit ad excitandũ Hectorẽ 279. Nestoris preces exaudit 282. potens facilè animaduertitur 285. nauibus vult ignẽ injci 287. Hectorẽ magis inflãmat ibid Sarpedonis miseretur 302. sanguineas guttas cœlitùs diffundit 303. prælij spectator 307. Troianis pauorem immittit, vt fugiant ibid. hominibus longè præstat ibidem. Apollinẽ iubet, vt Sarpedoni funus faciendum curet ibid. Hectori succenset 317. sæpè viris fortibus partã victoriam eripere solet, & timidis eam largitur ibi. equorũ Achillis miseretur 322. vires equis inspirat ibid. fugã Græcis injcit 326. nõ omnib. suas cogitationes perficit 338. Iunonẽ alloquitur de excitato Achille ibid. iratus Aten cœlo dejcit 348. belli dispensator 351. miseretur Græcorũ lugẽtium 354. Mineruam mittit ad reficiendum Achillem ibid. permittit omnes deos opitulari viri quisq; parti velit 357. tonat ibid. aliàs auget, aliàs diminuit, pro suo arbitrio, hominum felicitatẽ & fortitudinem 362. voluptatem capit ex deorũ prælio 357. Iunoni resistit 413. Thetim accersi iubet ibi. Achilli irascitur ibid. Thetim ad Achillem mittit, vt corpus Hectoris Priamo reddat 414. ad Priamum mittit Iridẽ 415. Mercurium ducem mittit Priamo 418
Iuramentum deorum 268. 275
Iuramenti veteris modus 352
Iurisdictio 12
Iusiurandum 352
Iustitia & robore 304
Iuuenum leues animos regi senio-rum prudentia 52
Iuuenũ instabiles animi ib. et 405
Iuuenes faciliùs peccant, quã senes ibid.
Iuuenes animis valent, consilijs non item ibid.
Iuuẽtutis robur maximum 252.

L

Laan 42
Lacedæmonij ibid.
Laconica breuitas 54
Lacrymæ vituperantur 292
Lances Iouis fatales 387
Laodamas 286
Laogonus sacerdos Iouis 305
Laomedontis pater Ilus 362
Laomedon affecit iniuria Neptunum & Apollinem 379
Laothoẽ mater Lycaonis 371
Lapides ac tela niuis cadentis instar volant vtrinq; 224
Lapithæ 227
Larissa 319
Latona, & eius partus 3.269
Lauantur cadauera 395
Laus Vlyssis 185
Laudandi ratio Homerica 305
Lebes 378
Lectulorum apparatus 423
Legationes & Legati 156
Legationis munera senibus committenda 162
Legati quinq; Achillẽ adeũt 156
Legati reuertuntur re infecta vide & Præcones 172
Leges bonæ à Deo probantur, vide & Ius & Themis 301
Leitus ab Hectore percussus 326
Leleges 190
Leo 214.280.334
Leones 309
Leombus terrorem faces incutiunt 214
Leones Taurũ cõprehẽdẽtes 343
Leonteus 227
Lesbius 154
Lesbiæ mulieres cõmendãtur ibi.
Liberorũ orbitas summum malum 422
Lignateres 306

INDEX.

Linguæ, & earum confusio in exercitu 73
Lingua mortaliũ versatilis 363
Linthei thoraces seu lorycæ 47
Lithæ 166
Littus Troianũ omnes Græcorũ naues non potuit capere 261
Locri 41
Locrorum pugnandi ratio 257
Locustæ 370
Loquaces reprehẽdũtur 34.403
Lucifer 399
Luctationis pugna 408
Luctus neq; nimios neq; nullos esse oportet 351.413
Luctus nulla vtilitas 421
Luctus esse inanes ibid.
Ludi funebres 397. *curules* ibid. *sagittarũ* 409. *iaculorũ* 410
Lupi & Agni coniunctio nulla 387
Lycaon Priami filius, captus ab Achille in Ida, diuẽditus 370. 371. *supplex Achilli* 371. *occiditur* 372
Lycia 190
Lycij bellatores acerrimi 236. *strenuè pugnant* 237
Lycophron occiditur ab Hectore 284
Lycurgus deorum expugnator 104. *interficit Arcithoũ* 121.

M

Macar 421
Machaon medicus ad vulneratũ Menelaum accersitur 68. *Menelaum curat* ibid. *eum vulnerat Paris* 212
Mæander 48
Mæon 72.78
Magistratus est à Deo 32.33
Magistratus aliter cũ Principibus & claris, aliter cum plebe ibid.
Magistratus boni officium describitur 174
Malum fugere, reprehensione carere 261
Malum augurium 42
Mandata morientium 425
Mandata ad propinquos ibid.
Manus mutuò porrigere 110
Manuum eleuatio in precando 374.417
Maris interficitur 300
Marpissa 167
Mars vinculis constrictus 87. *Troianos hortatur* 89. *cũ Bellona præit Troianos in acie* 92. *nullã nouit iustitiã* 97. *eius impetuositas* 99. *saucius cũ Ioue de Minerua expostulat* ibid. *filiũ eius vult vlcisci* 276. *cõmunis & anceps* 336. 340. *clamat* 357. *Mineruã petit* 379
Martis Balteus 46
Matutini temporis notatio 196. 346.401.426
Maturè occurrẽdũ esse malo, pòst frustra laborem insumi 158
Mecisteus rex & Alastor Teucri socij 140. *eum Polydamas interficit* 282
Medeon vrbs Græciæ instructissima 202
Medesicaste filia Priami 244
Medicina 45.68.88.212.219. 283 (*dura* 223
Medicina veterum valdè rudis & Medicinam veterum fuisse ferè Chirurgiam ibid.
Medicus honorandus 212
Medon nothus filius Oilei Aiacis 257 (*liantur* 282
Medon & Iasus ab Aenea spoMeges Pedæum & Phylidem interficit 78.286
Melanippus Hectoris frater 286
Melanydrus fons 292
Meleager 47.166
Melle dulcior oratio 13
Mendacia Deus odit 69
Menelai breuis & acuta oratio 74. *maledicit Ioui* 58. *quærit Paridẽ Prælio ekapsum* 61. *vulneratur* 66. *primus omniũ accipit ab Hectore oblatam monomachiã* 120. *valdè anxius est p salute Græcorũ* 112. *pellẽ Pardi induit* ibid. *cũ Aiace Vlyssi opem fert* 211. *cũ Heleno concertat* 254. *Helenum vulnerat* ibid. *indignat Troianis & grauiter in eos inuehitur* 255. *Antiloch. hortatur* 287. *Thoantẽ perimit* 299. *Euphorbo indignatur* 313. *Euphorbũ interficit* 313. *leoni similis* ibid. 327. *vaccæ* 313. *aquilæ* 327. *Hectori aduentẽti cedit* 315. *duces conuocat* 318. *mollis bellator* 326. *accipitris instar circũspicit* 327. *Antilochum mittit ad Achillẽ nunciatũ Patrocli mortem, equos suos alloquitur* 404. *irascitur Antilocho* 405
Meneptolemus 185
Menestheus Petei filius 42. *instructor equitũ* ibid. *ab Aiacibus auxilium petit per Thoota* 236
Menesthius 296
Menœtius 396
Mentum tangunt supplices 22
Mercurius ex Polymela Eudorũ filiũ suscipit 296. *eius cũ Priamo colloquiũ* 418. *genus suum mẽtitur* 420. *se indicat Priamo* ibid. *Priamum ducit ad Achillem* ibid. *dormientem Priamum alloquitur* 424
Meridiei notatio 199.310
Meriones 185. *Marti similis* 43. 247. *armat Vlyssem* 185. *Deiphobum iaculis petit, sed frustra* 244. *cum Idomeneo gloriatur de spolijs Troianis ablatis* 247. *Deiphobum vulnerat* 253. *Adamanta interficit* 254
Merops Percosius vates 207
Messeis 115
Messis & Messores 198.343
Mesthles 48
Meta 401
Meta cuitanda in certamine curruli ibid.
Meta currulium ludorum ibid.
Methonæ 44
Miles formosus, sed ignauus 50
Milites fortes taciti, cæteri magno cum strepitu eunt ad prælium 50
Militum duces & tribuni 153
Milites etiam ipsi principes viri coquere soliti 157
Militis strenui officium 209
Minerua inhibet manus Achillis 9. *Achillem ab ira dehortatur* 11. *de volũtate Iunonis retinet Græcos* 32. *Vlyssem alloquitur* 32. *Pandari opera fœdus rumpit* 64. *stellæ similis de cœlo descẽdit* ibid. *arcet à Menelao sagittam, vt mater muscam ab infante* 66. *Diomedi auxiliatur* 75. *Martẽ è prælio educit* 77. *à Diomede aufert caliginem* 80. *Venerẽ deridet, armatur aduersus Hectorẽ* 88. *Diomedem aduersus Martem incitat* 98. *Diomedis currũ ascendit* ibid. *sola Ioui nõ obedit* 99. *eius ad Iouẽ responsio* 131. *Martem cohibet* 277. *vires addit Menelaõ* 325. *Achilli ambrosiã & nectar instillat* 354. *de cœlo desilit* ibid. *clamat* 357. *Hectoris hastam ab Achille deflectit* 368. *Martem & Venerẽ prosternit* 378. *Deiphobi formã assumit* 387. *persuadet Hectori, vt cũ Achille cõgrediatur* ibid. *flagellum reddit Diomedi, & eius equos incitat* 402. *Ioui assidet* 414
Minois regis Cretæ soboles 251. 265
Minyeius flumen 219
Miseret Iouẽ Hectoris fugãtis 386
Moliones 219
Monarchiæ laus 33
Moneta qua vtebantur Græci ad Troiam 79
Monomachia 58
Montani ignes 354
Monumentum Ili regis 208
Mors pro patria gloriosa 235. 285.388. *ineuitabilis* 235
Mortis viæ innumerabiles ibid.
Mors & somnus gemelli 307
Mors communis 332
Mors optima rapit, deterrima relinquit 417
Mortuorum crematio 128
Mortuorum decus 302
Mortuorum honor ibid.
Mortui capellis tegi soliti 397. *lauantur & vnguntur* 422
Mos cremandi cadauera 5
Mos manus mutuo porrigendi 109
Mulæ bobus arando præstantiores 188
Mulieres lanam & colũ tractare debent 115. *solitæ lauare cadauera* 422. *in funere comam lacerantes* 424
Mulieres litigiosæ 363
Mulierum consuetudo 414
Mulius Augiæ gener 219
Multæ manus opus reddunt leuius, Prouerb. 237
Multitudo imperantium perniciosa 32
Muneribus & blanditijs homines placari 153
Munera Achilli promissa recensentur 159
Murus Græcorum post expugnationem Troiæ, inundatione perit 225
Murus Græcorum, quem multis diys constructerant, non diuturnus fuit ibid.
Muscæ 40.306
Muscæ audacia 325
Musicæ vsus in nuptijs, in opere faciendo, vt in vindemia, in bello 174. *in luctu* 425
Mycale 41
Mycenenses 42
Mygdon 54
Myrmidones 44. *lupis similes* 195. *à rege compulsi reddũtur animosiores* 296. *prælium eunt* 299
Mysi 417.

N

Nais Nympha mater Iphitionis 367
Nauium Græcorum numerus 42
Nauium Achillis cum ducibus descriptio 296
Nebula 302
Necessitas intolerabilis 177
in Necessitatib. vir apparet 247
Nectar 25
Nelei filij omnes excepto Nestore ab Hercule occisi 218
Neoptolemus Achillis filius 354
Neptuni pectus 40
Neptunus indignatur Græcis ob muri ædificationẽ 129. *Ioui resistere nõ vult* 137. *Iouis equos soluit* 145. *ad ferẽdã Græcis opem proficiscitur* 239. *Aegas venit* ibid. *sedet in vertice Sami, & spectat bellum* ibid. *in castra Græcorum venit* ibid. *Aiacibus animũ addit* 240. *Græcos ignauiæ accusat* 242. *iratus* 246. *clàm Ioue Græcos aduersus Troian. cõcitat* 249. *in prælio versatur* 253. *Antilochum tuetur* ibid. *in senẽ mutatus* ibid. *imprecatur Achilli* 264. *victores reddit Græcos* ibid. *eius clamoribus Græcis animum addit, & eos in bellũ ducit* 369. *gladium præfert* 270. *cum Hectore grauem excitat pugnã* ibid. *Ioui irascitur* 278. *eius genealogia* ibid. *terram mouet, ita vt Pluto timeat ne regna sua corruant* 357. *Iunoni respondet* 360. *Achilli Aeneam eripit, consilium de conseruando*

Aenea ibid. cum Minerua subuenit Achilli 376. Achillē cōsolatur, eiq; Hectoris animam promittit ibid. cum Apolline Laomedonti Troiæ muros cōstruit 379. Apollinem prouocat ad pugnam ibid.
Neritus 43
Nestoris poculum 216
Nestor inter Achillem & Agamemnonē reconciliationi studet 13. eius ætates tres ib. eius oratio melle dulcior ibid. eius verba ad exercitum 36. suos adhortatur 70.103. eius oratio ad Agamemnonem 70. eius res gestæ ad Phæam 121. præteritos annos optat 122.405. obiurgat Græcos, quod cū Hectore cōgredi non audeāt 121. eius oratione permoti Græci nouem cum Hectore congredi volunt ibid. murum construendum censet 126. in periculo versatur, & ei mortem auertit Diomedes 133. eius & Diomedis cū Hectore prælium 133. eius scutum nobile 135. Diomedē à pugna dehortatur 134. Diomedē alloquitur 151. iubet Agamemnonem cœnā apparare 153. eius optimū consilium ibid. Achillem placandū suadet ibid. mittendā legationem esse suadet 156. Vlyssem adit 180. Diomedem è somno excitat ibid. indefatigabilis senex ibid. eius verba de exploratoribus mittendis in castra hostium 182. cū Elidensibus cōcertauit de bobus 218. Mulū interficit, & prædā abigit 219. exprobrat Patroclo quòd parentis sui mandata non curet ibid. cum Vlysse hospitio exceptus à Peleo 220. hortat Patroclum pugnare indutus armis Achillis 222. mari similis 261. animo distrahitur ibid. ei Græcorum duces sauciī occurrunt ibid. Iouē precatur 282. Græcos orat vt hostibus resistant 285. eius filij Patrocli interitum ignorant 112. de se loquitur 406. Achilli pro dono gratiam habet ibid. filio Antilocho cursuro dat præcepta 401
Niobe & eius fabula 423. in lapidem conuersa ibid.
Nireus pulcherrimus Græcorum 44
Nisa 41
Niues 228
Niues hyberni 234
Nomina equorum Achillis 295
Nomos pro lege apud Homerum non extat. vide in eunomia & ius 199.310
Notatio matutini temporis 28
Notus ventus 49
Nothi nomen non peræq; turpe 101
Nouacula solent heroēs sua corpora leuigare 180
Nouale 343
Noctis interuentu monomachia dirimitur 125
Noctis aduentantis notatio 146
Nox acuta, obscura, Velox 185. intempesta 262
Nox 267
Noxæ descriptio 143.348
Nuptiæ 342.413
Nutus Dei non esse inanes 23
Nympharum appellationes 342
Nyssæum 104.

O

Obsidionis descriptio 342
Occipitium comatum 41
Oceanus 265
Oceanus pater fluuiorum & rerum principium 267
Oceanus solus à concilio deorum abest 357 (rentes 210
Oculos mortuis claudebant pa-
Oechalia 42
Oeneus 166
Oenomaus 252
Olenus 42
Olenia petra ibid. & 219
Olympius 87
Olympicum certamen ab Hercule institutum 218
in Omnibus nemo peritus esse potest 407
Onchestus 41
Onchestus lucus ibid.
Ophelius & Agelaus ab Hectore occisi 206
Opheleſtes 138
Opites & Antinous ab Hectore occisi ibid.
Opsonium potus 216
Opus 41.338
Ope deorum non omnes conseruari posse 277
Oraculum deorum Troianis 78
Orchomenus pecorosus 42
Ordeum album 82
Ormenus 138
Oreſtiades Nymphæ 114
Orion 342
Orionis sidus febrem hominibus fert 384 (cro 138
Orsiloch. occisus 91. à Teu-
Orus ab Hectore occisus 296
Os belli 174
Ostentum Græcis faustum 185
Otryoneus occiditur ab Idomeneo 249
Otus & Ephialtes 87
Otus Cyllenius spoliatur à Polydamante 286
Oues 73.

P

Pabula equorū triticum, hordeum, auena, apium, aliæ herbæ 135.148
Pacis, seu ciuitatis pace florentis species 342
Pacem deorum medicus 100
Pallas Achillis iram sedat 10
Pandarus perfidè in Menelaum iaculatur 65. Diomedem vulnerat 80. iaculandi peritus 81. sagittis suis indignatur 82. à Diomede interficitur 85
Panopæus 41
Panthera 381
Panthœdes 335
Parentes à liberis alendi pro beneficijs acceptis 252
Parentum in liberos imprecationes 165
Parentis Pelei mandatū & præceptum filio Achilli à se discedenti 220
Parientiū dolores & voces 209
Parientium præsides Iunonis filiæ ibid.
Paris in prima acie sese ostentat 50. refugit ibid. monomachiā defert Menelao 52. eius cum Menelao certamen 58. armatur ibid. Troiæ pernicies 110. eius nauigatio cū Helena ibid. è prælio surripitur ibid. cum Sole cōparatur 117. Helenam nō vult reddere 128. Diomedē percutit 190. Machaonē vulnerat 210. Hectori de socijs amissis conqueritur 259. eius iudicium 413 (240
Pars qua dolemus paret rationi
Parthenius 48
Parturientes mulieres 205
Pascua 343
Pasithea 267
Pastores 40.343
Patriæ defensio laudabilis 231
Patroclus mittit̄ exploratū quis vulneratus sit 216. eius cū Nestore colloquiū 218. Eurypyli vulnus curat 222. ad Achillē reuertitur 283. puellæ similis 292. fonti ibid. accipitri 305. leoni 309. flet 292. increpat Achillem ibid. armatur 295. Myrmidones hortatur 299. cū suis multos interficit ibid. 308. naues ardentes extinxit ibid. eo auxiliante magna fit Troianorum clades 299. strenuè pugnat 301. Thrasymedem percutit 303. Aiaces ad auxilium hortatur 305. Merionem increpat 306. eius præstantiā & cædes Homerus extollit 308. Cebrionem aurigam percusit 309. insultat Cebrioni ibid. ter nouem interficit 310. Hectori mortem auguratur 311. interfectus ingens circa se prælium cōcitauit 322. prælio exportatur 328. eius cadauer lauatur 338. Achilli in somnis apparet 396. iuxta Achillem vult sepeliri 397. eius corpus crematur 388. eius sepulchrum ibid.
Pedasus à Diomede occisus 101
Pedasus equus Achillis perit 303. Pedasus oppidum 155
Pedicæ 220 (225
Pelei ad Achillē præcepta 158.
Pelias hasta 355
Pelium 45
Pellices, vide Concubinæ
Pellis bouis 114
Pellitæ vestes veterū heroū 174
Peloponnesi nomina 3
Peneleus Troianis de Ilioneo 272. Ilionem perimit ibid. primus fugit 326
Percote 47, 286
Periphetes interficitur 288
Permutatio 129
Perseus 269
Perturbationes bonæ Nemesis & misericordia, vtpote Ioui tributæ, Plut. 386
Pharmaca 219
Phænops 326
Phæstus interficitur 78
Phereclus, nauium Paridis fabricator ibid.
Pherenses 44
Phidippi & Antiphi naues 44
Philoctetis naues, eiusq; cruciatus 44
Phocenses 41
Phœbus 4
Phœnix Achillē alloquitur 164. ab Achille disiungi non vult 165. Achillis tutor & educator ib. 165. eum pater diris deuouet 165. à patre in custodiā traditus, ex qua decimo die tandem euasit ibid. à matre impulsus, rem cum patris pellice habuit ib. exul à Peleo receptus, beneficijs affectus, Dolopum rex constitutus ibid. Achilli suadet, vt dona accipiat 170. ei sternitur lectus in Achillis tentorio ibid.
Phrontides 313
Phthia gleboſa 165
Phylas 296
Pieria 267
Pilius 218
Pirithous 13.269 (201.296
Pisander Antimachi filius occidit̄ Pisander à Menelao occiditur 254 (Pisces 407
Platium mons 114
Pleiades 341
Pluto 287
Pluto telo percussus 87
Pluto hominibus odiosiss. 155
Pluto & Proserpina imprecationum dij 165
Pluuia sanguinea 197
Poculo honorare 69
Poculis excipere aduenientes 276
Poculum Nestoris 216
Poculum Achillis 298 (tres 45
Podalirius et Machaō medici frā
Podarge Harpya 295
Podes Troianus 326
Pœna eorū qui bellū diis ferūt 88
Pœna deserторū fugientium 162
Pœnæ de liberis grauiores propter

propter scelera parentum 201
Pœonides spoliantur à Diomede 207
Polites 253
Polydamas de fossa transeunda consilium dat 216. Hectorem obiurgat 257. Prothœnorum occidit 271. eius prudentia 335, reditum in vrbem suadet Troianis, sed non obtemperant 293
Polydora 296
Polyidus vates genus mortis prædicit Euctenori 254
Polypœtes 45. 227. fortiter pugnat 224. disco vincit 409
Polyphemus 13
Pollux 56
Populus arbor 74
Portentū Draconis qui passeres in Aulide deuorauit 36
Portenta Iouis infausta Græcis 129
Portentum sanguinis 197
Portentum Aquilæ, deijcientis hinnulum ad aram Iouis 137
Practium 48
Prammium vinum 216
Præceptorem quomodo honoret Achilles 170
Præceptores seu duces principū et regum, vt Phœnix Achillis 44
Præceptoribus discipuli filiorum loco 164
Præceptoris officia 165
Præceptorem discipulus vocat patrem 170
Præcones ab Achille auferunt Briseidem 16
Præconum sceptra 348
Præda 218
Prædæ intētos nō debere esse statim fusis hostibus 103 (ibid.
Prædæ partitio 218. & victimæ
Prælium 69
Prælium renouatur 281
Prælium nocte diremptum 353
Præstabilius esse fugere, quàm capi 262
Præstabilius est mori, quàm malis diu affligi 285
Præstantiores non decipiendi sunt 402
Precum vtilitas 417
Preces fortium virorum 257
Priamus de quorundam Græcorum nominibus Helenam interrogat 54. accersitur ad exercitum vtrunq; fœderis paciscēdi gratia 56 pugnantē filium aspicere nō potest 57. eius verba ad concionem 142. portas aperire iubet fugientibus militibus 381. Achillē cōspicatur 384. Hectorē orat ne congrediatur cū Achille 385. eius calamitas ibid. crines sibi euellit ibid. cū Hecuba miserabilem Hectoris casum conspicit 390. mandata Iouis refert vxori, et illa dissuadet 415. nō patitur se ab vxore detineri 416. dona affert Achilli ibid. filios suos increpat ibid. Iouem inuocat 417. eius & Mercurij confabulatio ibid. supplicat Achillē 420. ei filij quinquaginta ibid. accedit Achillē ibid. federe recusat 423. dormire cupit 423. in vrbem corpore Hectoris impetrato redit 424
Principium rerum aqua seu Oceanus 120
Principum virorum honores in cōuiuijs 235
Procellæ 249
Prodigium Aquilæ 230
Prœtus rex 106
Protesilaus primus Troadem attigit 44
Prothœnor 210
Prothous 45
Prudentiæ laus 182
Puer ludens in arena 282
Pugna circa Alcathoi cadauer 252. ad naues 289. ad Sarpedonis cadauer 305. ptinacissima circa Patrocli cadauer 322
Pugnandū cū sola Venere 130. non autē cum ijs qui diuinitùs honorantur 310
Puluis in luctu super caput fundebatur 330
Purpurea heroum stragula 423
Pygmæorū pugna cū Gruib. 49
Pylemenes 48
Pylij ibid.
Pylō atq; Ormenus occidūt 229
Pyrechmes 48. occumbit 299
Python saxosa 41.

Q

Quercus 227.

R

Ratione vincitur ira 53
Reges inferioribus grauiter irasci solent 6. cū illis non cōcertandum 14
Regibus à Ioue dignitas, honor et splēdor habetur 15. 32. 318
Regē præter cæteros debere curā salutis animi gerere 27
Regum odia & iræ 6 (32
Reges cæteris virtute antecellere
Regis officium 55
Rex bonus & fortis miles 54
Regem non decet cum inferiore reconciliari, quem iniuria affecit 350
Regia forma 45
Regnum Deo charum 32
Rei militaris laus 257
Reip. duæ partes in clypeo expressæ 342
Reip tria genera, regnū Aristocratia & Democratia vide suo quæq; loco
Rhadamanthus 269
Rhesus rex 190 (199
Rhesus & Antipho occiduntur
Rhodij 43
Risus Deorum 25
Ritus sacrificandi 20
Rogus Patroclo cōstruitur 398
Romanum imperium 364
Rusticorum operæ in arando & metendo 342. 343.

S

Saeua Iouis fulmina 271
Sagitta 65
Sal sacrum 157
Salaminenses 42
Saltatio 343. 344
Saltatores infames 417
Salus belli in viribus cōsistit 290
Samothracia 239
Sangarus 54
Sanguis exsugitur ex vulnere 68
Sanguis deorum 86
Sanguinea pluuia 197
Sarpedon 48. Hectorē hortatur ad bellum 89. cùm Tlepolemo pugnat 93. Hectoris opem implorat 94. leoni similis 234. Glaucum ad pugnam hortatur 235. muri pinnam deijcit 238. cū Patroclo congreditur 301. occiditur 303. concidit arboris instar 304. moribundus Glaucum alloquitur ibid.
Satietas omnium rerum 255
Satnios flumen 371
Satnius ab Aiace Oileo vulnus accipit 271
Saxorum iactu pugnabant 205. 214
Scandæa 185
Scææ portæ 53. 161
Scamander 40
Scamandrius venator 78
Sceptrum Agamemn. 30. præconum 348. regum & princip. 14. 54. 343
Sceptris in altum sublatis, loquebantur, & iurabant 125. 186. & sequent.
Schedius Epistri filius 286. 319
Schœnus 41
Scolus ibid.
Scriptura in tabella plicata, i. epistola 106
Scutorum loca 310
Scutum Agamemnonis 197
Scutum Sarpedonis 234
Scyros insula 172. 354
Securis 410
Sedebant non accumbebant prisci in conuiuijs 216
Semele 269 (353
Semper ex malo malum nascitur
Senatus quæ deliberant, referuntur postea ad populum 29
Senioribus obtemperandum 13
Semores Troiani Helenæ pulchritudinem admirantur 3
Senibus primæ sententiæ ius dandum 121. 263
Sepulchri honores & ritus 395. 398
Sepulchrorum pilæ 209
Sepultura 303
Sepulturam mortuis non esse denegandam 128
Serpens nouem passerculos deuorat 36
Sicyoniorum rex Adrastus 42
Signa futuri venti 99
Silentij commendatio 35
Simois & Scamander commiscentur 97
Simoisius ab Aiace interficitur 97
Simultates & iras non decet esse perpetuas 293
Sipylus 423
Sisyphi fabula 106
Sitis & fames hominis vires eneruant 350
Socus Vlyssem vulnerat 210. interficitur ibid.
Solis occasus in Oceano 146
Solicitudo nimia cauenda 423
Somni parsimonia in rege & duce exercitus 174
Somnus rex hominum atq; deorū 267. Iunoni respondet ibid. peretur Iouem sopire ibid. à Ioue de cœlo præcipitatus ad Noctem peruenit ibid. cum Iunone ad Idam contendit 268. abietem ascēdit ibid. Neptunū incitat 270. mortis frater 307
Somnium à Ioue 5
Sortes in galeam, non in vrnam conijci solitæ 58
Sorte sua quemque contentum esse debere 276
Sperchius fluuius 296
Splendor Achillis 335
Stella autumnalis 77
Stentoris vocalitas 97
Sthenelus 84
Stichius 282
Strenui milites qui 247
Stulti serò sapiunt 360
Sturni & graculi 328
Superbos quò magis oras, eò superbiores efficis 173
Supplicum ritus, tangere mentū 23
Sus Calydonius 166. 228.

T

Talaria Mercurij 418
Talentum 154
Talthybius 16
Tapeta villosa 297
Tarne 78
Tartarus siue Infernus 130
Taumatia ciuitas Thessaliæ 44
Taurus 40. 303. 367
Telorum genera: saxū 205. 214. funda 254. hasta, gladius, iaculum, securis ibid.
Tenedus insula 240
Tentorium Achillis 420
Terra centrum mundi 150
Terra in gratiam Iouis & Iunonis herbas producit 269
Terror Martis filius 247
Testacea vini dolia 162
Teucer Telamonis filius nothus 139. sub

139. *sub Aiacis clypeo latens multos interficit ibid. ab Hectore aberrat ibidem. vulnerat Glaucũ 236. Amphimachũ petit 245. Imbriũ interficit ibid. iaculãdi peritissimus 284. Clitum ferit 284. eius arcus diuinitũs rumpitur ibid. cum Merione sagittis certat* 410
Thalamus Priami 415
Thamyræ fabula 42
Theano sacerdos 79. Mineruæ supplicat 110
Thebæ 185. expugnatæ à Sthenelo 72
Themis Iunoni propinat 276
Thersitæ genus & fabula 34. obiurgat Agamemnonem ibid.
Theseus 13
Thetis filiũ alloquitur 19. impetrat vindictam à Ioue 22. Achillem filiũ quærit 331. lugẽs alloquitur Nereides ibid. arma promittit Achilli 332. Vulcanũ adit de armis conficiendis 338. à Vulcano petit filio arma 340. Achilli arma affert 346. nectar instillat vulnerib. Patrocli 346. eam deæ excipiunt 414. filium adhuc viuẽtem luget atta veste ibid. mœrentem offendit 415
Theutranis hospitalis 101
Thisbe 41
Thoas Aetolorum rex 246. *Græcos alloquitur* 281
Thoon 210.253
Thorax Agamemn. 196. *Diomedis 136. Phylidis* 286
Thracia 151
Thraces 75
Thrasimedes 47.261
Thryoessa ciuitas 219
Thymbra 190
Thymbræus 207
Thyphoeus 46
Tibijs similes galeæ 300
Timoris index color 247
Tiria mons 47
Titanes 267
Titaresius fluuius 45
Tithonus auroræ maritus 196
Tlepolemus 43. eius cum Sarpedone pugna 94
Tmolus mons 48
Tonitrua cum fulmine 526
Tributa regum 155
Tripudiorum ratio 344
Tritico vescuntur equi 135
Trochus 271
Troia anno decimo euersa 224
Troiani & eorum socij 13. fœdifragi 69. agni similes 73. lupis 212. fluuio 318. apro 328. Græcos fortiter pellunt 117. 140. prælium redintegrant 132. eorũ ignes 148. ante portam excubias agunt ibid. ad bellũ se parant eorũ ingens fuga & cædes 201. 202. murum demoliri conantur 226. 231. pugnæ insatiabiles 255. Hectorẽ tuentur 271. magno clamore murum ascendunt 283. Hectoris malũ consilium stultè approbant 337. viso Achille perterrefiunt 357. incidunt in profluentem 378. sese in vrbẽ recipiunt 383
Troianorum regum stirps & nomina 383.384
Troij equi 83
Trois 362
Tros Alastoris filius se dedit Achilli 368
Tuba 335
Turbo 301
Turpe est abesse diu, & inanem redire 35
Tychius faber 123
Tydeus paruus quidem corpore, sed bellator 98. eius fabula & sepultura 263.

V

VAllum militare 126.140
Varia hominum verba 363
Vates, vide Diuini
Vaticinatur Iupiter Iunoni 143
Vaticinium de imperio Romano 364
Venatio 78.188.228.287
Venefica Agamede 219
Ventre ieiuno mortui non lugendi 350
Venti 259.309
Venti Zephyrus & Boreas 149
Venus vnde 59. 60. Paridem ex prælio subducit 59. Helenæ irascitur 60. Helenã ad Paridẽ vocat ibid. saucium Aeneã subducit è prælio 85. vulneratur à Diomede 86. à Marte equos petit ibid. apud matrem Dionem conqueritur de Diomede 87. eius officium esse nuptias administrare, non bella 88. amore omnia domat 265. eius cingulum 266. Martem percussum suscipit 378
Verba hybernis niuib. similia 55
Verbum quale dixeris tale audies 363
Verecundia plures seruari, quàm occidi 287
Veritas 159
de Versibus, in Præfatione.
Versus continens omnes orationis partes 10
Vespæ 299
Vesperæ notatio 310
Vestes pellitæ 174
Veste lintea & candida contecti mortui 338
Vestis in rogum inijci solita 392
Veterum superstitio in sacrificãdo 157
Veteres irati, donis placabantur & exorabantur 166
Victoriam esse persequendã 103
Victoria à Deo 119.308.390
Victoriæ vicissitudo 112
Victoria homines facilè mutat ibid.
Victoribus Achilles præmia dat 404
Vigiles Græcorum canibus similes 181
Vindemia 343
Vinea ibid.
Vinũ ex Lemno aduectum 129
Vina equis bibẽda dari solita 135
Vino modico vires instaurantur 110. itẽ audacia & robur gignitur 350
Vinum in testis 165
Vinum Prammium 216
Violatio iurisiurandi non inulta permanet 66
Virum bonum amare suam coniugem debere 161
Viri fortis, & viri timidi descriptio 247
Viri boni facilè placantur 242
Vires hominis pane & potu conseruari 350
Virga Mercurij 418
Virtus eximia diuina, vt Aristot. 7. Eth. initiò. hinc heroas diuinos vocat 32.304
Virtutum duarũ iustitiæ & fortitudinis concursus in principe viro pulcherrimus 304
Vitæ tria genera, ciuilis, militaris, rustica. in Clypeo. 342
Viuus videns quẽ 6.340
Vltorẽ quilibet sibi expetit 272
Vlysses Chryseidẽ patri restituit 21. iussu Mineruæ à discessu Græcos prohibet 32.35. coërcet Thersitem 34. eius descriptio 54. remouet à se ignauiæ suspicionem 71. eius fortitudo 74. 174. interimit multos 94. eius fuga 133. causam suæ legationis exponit 158. legatus eadẽ mittẽtis verba retinet 159. Agamemnoni recensẽt Achillis respõsionẽ 172. audax 185. Mineruam inuocat 185. 408. laudatur 185. à Diomede nec laudari nec vituperari vult ibi. cum Diomede hostes persequitur, canibus similes 188. vrbiũ euersor dicitur ibid. gratias agit Mineruæ pro rebus benè gestis 191. cum Diomede dormientes Thraces interficit 192. redit ad Græcorum naues magna spolia habẽs 194. Diomedem hortatur ad bellum 206. ab hostibus circũuenitur 209. solus sustinet totum Troianorum exercitum ibid. alloquitur suum magnũ animũ 210. vulneratur à Soco ibid. Socum fugientem interficit ibi. eum Aiax & Menelaus ex hostibus eripiũt 211. Agamemnonem grauiter obiurgat 261. Agamemnonis consilium de fuga, permitiosum esse docet 262. cum Diomede claudicans ad concionem proficiscitur 347. suadet ante prælium cibum esse capiendum 350. 351. Achillem hortatur ad mansuetudinen 350. inferior Achille viribus, sed præstantior consilijs, & natu maior 351. dolosus 407. currit 408
Vnus deorum princeps, & summus dominus, deorum & hominum 85
Vnus vir, nullus vir 182
Volucres 40
Vrbium duarum, vnius pace florentis, alterius bello flagrantis & obsessæ, species 342
Vrsa maior, & minor ibid.
Vulcanus de cœlo præcipitatus à Ioue, viuum eum seruat Thetis 25. 339. Thetidis in se beneficia cõmemorat, & promittit illi Achillis arma 339. 341. egreditur ad Thetidem cuius aduentus causam scisciatur 239. & thoracem fabrificat 327. Xanthum vrit 377
Vulnus in pectore glorioſum, in tergo turpe 247.388
Vultures 284
Vxor cuiq; viro bono chara, & curæ esse debet 161
Vxores non debere maritorum iniussu quoquã proficisci vel quicquam agere 269.

X

XAnthus fluuius indignatur Achilli 373. Apollinẽ alloquitur 374. Achillem affatur ibid. aquæductori similis Achillem persequitur, & eum suis vorticibus implicat 375. cadauera interfectorum in terram eijcit ibid. Simoënta fluuium vocat in auxilium aduersus Achillem 376. iterum corripit Achillem ibid. eum Vulcanus vrit ibid. Iunoni & Vulcano supplicat 377
Xanthus equus filius Podarges 355. Achillem alloquitur, & ei mortem vaticinatur ibid.

Z

ZElea ciuitas 64
Zephyrus ventus 31.

FINIS

RERVM ET VERBORVM IN COMMENTARIOS HOMERI MEMORABILIVM INDEX.

ACAMAS Antenoris filius 199
Acamas Asij comes 228
Acastus cum vxore à Pelio interfectus 107
Acastus Pelum feris lacerandũ præbet 107
Accij locus 251.260
accipitris celeritas 281
accipitris volatus qualis 241
accipitres omnes venãdi modo inter se dissidere 383
Achillea coma cur celebris 411
Achilles à Peleo ad Lycomedem mittitur 356. ab Hectore exauditus 369. Agamemnoni iniuriam inferenti non resistit 17. Agamemnoni maximè infestus 8. Apollinem consulit 6
Achilles ἄεις ἀχαιῶν 13.
Chironis Centauri discipulus. 221. cum Græcorum dispendio gloriæ suæ facit compendium 19.
à Ioue cur ametur 155.
cur ad Xanthum pugnârit 377. cur bellicam prædam sibi eripi doleat 9.
cur bene de Patroclo sperârit 332. cur citharam pulsans reperiatur 157.
cur ob suam fortitudinem gloriari non debeat 10.
cur per sceptrum iuret 13.
cur πολίπορδος dicatur 276
Achilles & Calchas responsa conferentes amicitiam confirmant 6
Achilles & Patroclus arctissimi amici 333
Achilles fortium virorum gesta modulatur 157.
Hectore longè fortior 393.
ictus ab Alexandro perit 576
igni similis 369.
muliebribus vestibus virilem sexum dissimulat 20.
natura superbus 173.
Nestoris consilio obtemperat 16. occasionem lamentandi Patroclum arripit 356. Phœnicem non leui argumento vrget 171.
publici commodi studiosus 7. qua re superior Hectore 394.
quanto amore patroclum sit prosecutus 426.
quatenus Meleagro similis 170. quomodo seipsum consoletur 88.
quo studio bellum exoptet 23. rei medicæ peritus 5.
Vlyssis dolo deprehensus Troiam venit 20
Achillis à Ioue preces 302.
absentia vniuerso exercitui damnosa 155.
amor in exercitum 5.
animi durities 171.
arma ἄμβροτα 298.
armorum fulgor 392.393.
bellandi peritia 164
Achillis beneuolentiæ conciliatio 168. bilis 298.
capitis fulgor 337.
clypeus 393.
clypei insignia 344.
cantilena ἡδυπνοὴ 22
conuiuium 160. copiæ 298
crudelitas 426.
decus & gloriam qua ratione Iupiter procuret 251.
dedecus 18. equi 297.
equorum lacrymæ 324.
equos vnde Homerus deducat 298.
fatum genuinum 164.
fortitudo 356.
genus 426. hasta 297.
iactantia quo gnomoteumate castigetur 377.
in legatos humanitas 158.
in Machaonem amor 217.
ingenium honoris & diuitiarum auidissimum 169.
instabilitas 173.
interitus 394.
ira ad vnius Patrocli verba emollescit 294.
ira, Græcorum exitij causa 2.
iræ causæ 3. iræ emollitionis gradus 171
ab Achillis ira cur pœta inceperit 1
Achillis lyra 51.
luctus 340.
luctus descriptio 341.
magnanimitas 337.
modestia imitanda 17.
mores 221. morositas 220.
naues 298. oratio quas partes habeat 217.
oratio quò redeat 9.
propositum 13. saltatio 256
Achilli quàm arduum fuerit Hectorem vincere 394
aciei dispositio 71
aciei veterum instructio 203
in Acie nouaculæ esse 181
ἀκροδοδίκαιον 184
ἀκροχόλον nomen qui sortiantur 146
actiones humanæ modestia condiendæ 179
Actius tragicus 184
Adam mandatum Dei prætergressus culpam in Deum transfert 100
ἀδελφὸς ἀνὴρ πυρέη 141
in Adolescentia roboris flos 243
Adramyttena Ciliciæ pars 21
Adrasti virtutes 14
adulterorum pœna 51
Aegæ Achaiæ ciuitas 241
Aegidis fimbriæ quales 97
Aegides apud Libyes 97
Aegides Deorum scuta 97
Aegyptij cur cadauera nõ crement 411
Aegyptij cur leonem Vulcano consecrent 215
Aegyptij diuini cultus inuentionem sibi vendicant 20
Aegyptiorum statuæ 243
Aegystus Clytęmnestra quando potitus 22
Aelius campus 85
Aelianus rei militaris scriptor 75
Aeliani locus 76.127.211.329. 361.369.393
Aeneas apud pop. Romanum in summo honore fuit 199.
congressum Achillis recusat 359. cum Idomeneo solus non congreditur 254.
ex Anchise & Venere natus 365. Pandari socius 82.
Pandaro optionem quam dederit 83.
Priamo suspectus 254.
quando in Italiam venerit 366. quò causam infelicis pugnæ referat 82.
quomodo Venerem agnouerit 242.
Veneris filius 82
Aeneæ armorum fabricatio 344
Aeneæ capitis rutilatio 78
Aeneæ ditio 362
Aeneæ & Achillis longa confabulatio 362
Aeneæ fuga ibid.
Aeneæ generis splendor 364
Aeneæ sermo ridiculus 307
Aeneæ regnum 365
Aeneam cur fata seruatum velint 365
ἄεσσα 25
æquitas societatem vinculum firmissimum 152
aëris intemperies vnde 4
æris sonus maximus inter metalla 98
Aeschylus Homeri æmulator 24
Aeschyli locus 13.14.155.178. 334
Aesculapij filij, Podalirius & Machaon 68
ætas nubilis quo spacio circumscribatur 205
ætatem quosdam triginta annorum spacio concludere 14
Aethiopes cur ἀμύμονες appellentur 20
Aethiopes solem orientẽ execrantur 20
Aethon Plutonis equus 85
Aetij locus 4
ἀετὸς vnde dicatur 232
affectus humanos rebus inanimatis assignare, poëticam redolet licentiam 241
affectus omnes cordi attribui 178
affectus quos ratio inexcusabiles faciat 246
Africanus M. Haliernum scuto protexit 124
Africus ventus 377
Agallias Cercyræus 345
Agamemnon ab Achille increpatur 158
Agamemnon ab Iphidamante hasta percussus 205.
accusationem Græcorum à se amolitur 349.
Achille modestior 9.
ad iræ remissionem excitatur 15. cur Achilli Briseidem abstulerit 155.
cur multitudinis attentionem captet 346.
cur perfrictæ frontis dicatur 12
Agamemnon cur pilos ex agnorum capitibus abscindat 576. cur vestem purpuream præ manibus tenea 137. ducis præstantissimi typus 93. duobus modis solicitus proponitur 175.
exitium sacerdoti comminatur 3.
fratris sui sortem luget 67.
in fœdifragos hostes quomodo sit affectus 103.
insomnem noctem transigit 175.
Nestoris consilium probatũ non sequitur 16.
Nestoris opera ad castigandam fratris socordiam vtitur 179. quæ dona Achilli promittat 155.
quanti prudentiam faciat 38. quantopere Vlyssem sit veritus 32.
quid oratione sua præstet 155. quomodo ad singula orationis Achillis capita responderit 10.
Vlyssem grauiter increpat 72. vulneris Menelai causa 67
Agamemnonis à Ioue postulatum 39. absentiæ causa 243. aduersarius 264.
animus 206.
ἀρισεῖα 201.
consiliarius 175.
dolores 205.
duplex peccatum 6.
cum Achille dissidium à Nestore sedatur 15
Agamemnonis & Achillis tixa 333
Agamemnonis iniustitia & impetus 7.
insignia facinora 204.
labores 78. lacrymæ 18. 50.
naues 46. oculi igni rutilanti cõparantur 78.
oratio 138. πανοπλία ex quibus partibus constet 198.
petitio 138. prudentia 175.
scopus 184. somnus 36.
stultitia 29.
suspiria 175
Agamemnoni cur decretum de restituenda Chryseide nõ placuerit 4.
exercitus incolumitas maximè cordi 8.
imprudentia ab Achille obiecta 12.
munus alterum dari non posse, quibus modis Achilles probet 8.
prudentiam deesse, vnde Achilles concludat 18.
quatenus Achilles æqualis 294. quo prodigio Iupiter indicârit, se preces illius exaudisse 138
in Agamemnonẽ duplex conuitium ab Achille iactatur 12
in Agamemnone veri regis effigies expressa 178
Agastrophi in coxa vulneratio 86
Agenor Achillem remoratur 383. Antenoris filius 199
agminum Græcorũ duces 228
agminum Troianorum status 231

ἀγρὲὰ 29
agri Calydonij vastatio 169
Aiax Achilli cognatus 171
Aiax & Achilles extrema nauium loca occupant 138
Aiax & Hector monomachiã suam mutuis donis terminãt 125. Græcos ad strenuè pugnandum adhortatur 290. Hectoris aduentu perterritus 215. leoni comparatur ibid.
Aiax Oileus Diomedis socius 184.234
Aiacis Oilei naues 46
Aiacis Oilei oratio qualis 242
Aiax sine thorace ad pugnam accedit 273. sorte electus vt cum Hectore pugnaret 61
Aiax Telamonius Diomedis socius 184
Aiacis Telamonij naues 46. superbia 102
Aiax Teucro fratri opitulatur 141
Aiacis auxilium Vlyssi præstitum qua comparatione explicetur 212. breuiloquentia 171. cum Hectore monomachia 118. fortitudo 152. gesta quibus pigmentis poëta exornet 213. interitus 125
Aiacis iunioris crudelitas 246
Aiacis labor in præliando 297
Aiacis Locrensis oris deturpatio 86
Aiacis monumentum 120. oratio 124. oratio cur præsenti negotio accommodata 234. oratio longè diuersa à præcedentibus 171. scutum 139. tardus incessus 215. virtus quomodo extollatur 76
Aiaci cur πολύκτεια denegata 215. timor à Ioue iniectus 216
αἰδὼς σὺν ὀφθαλμοῖς 244
Alastor Plutonis equus 85
Albani canes 141
Alcathoi in Troia præstantia 251
Alcippe Martis filia 345
Alcmaon à Sarpedone solo prostratus 237
Alcmenæ partus 349
Alesij tumulus 221
Alexander Achillis lyra recreatus 157. à Venere ad Helenæ amorem impulsus 254. ictus femur, cadit 61. qua ratione conspicuus factus 78. qua ratione magna perfecerit 40. Sidoniorum regem necat 111. ventis in Sidoniam abreptus 111
Alexandri Aphrodisei locus 361
Alexandri galea ferrea refulgens 78. longa nauigatio 111
Alexandri Magni lacrymæ 18
Alexandri rapina 129
ἀλήϊοι campi 108
alimentandi species multæ 173
alimentum non solùm viuendi, sed etiam moriendi materia 86
ἄλλων ἰατρὸς, αὖτ' ἔλκεσι βρύων, prouerb. 223
Alpheo taurus immolatur 222
Altaus Lelegum rex 369
Altea Meleagri mater 169
Amazones bellandi arte peritę 124
ambrosia deorum cibus 87
amici non cuiuslibet admonitio bona 222
amici vitia nosse, non odisse oportet 220
amico tardo nihil iniquus 217
ab Amico semel decipi, simplicitatis est, bis autem stultitiæ 164
de Amico absente honorificè pronunciandum 220
amicorum ac fratrum rebus se immiscere, periculosum 179. amicorum lites cur difficillimè à tertio quodam componantur 15. obiurgationes quid possint 294. priuata negotia publicis postponenda 285
de Amicis apud amicos quid sentias liberè pronunciandum 220
amicitiæ signum 105. solidum testimonium 72
ἄμιπποι 291
Amiterni prodigium 356
ἀμητὸς 352
Ammonis oracula 233
ἄμπαλον quid Pindaro 8
Amphictyon somniorum interpretandorum inuentor 233
Amphidamas Euboeæ rex 245
amphora Dionysio à Vulcano donatur 411
Amyntor Phœnicis pater 168
Anacreontis locus 26
Anchises ex quo natus 365
Anchisæ equi 85
Andromacha risum lacrymis admiscet 116
Andromache Hectoris vxor 114. Hectorem ad sui commiserationem mouere nititur 114. πολύδωρος 155
Andromachæ captiuitatis vaticinium 116
Andromachium studium de equis sui coniugis 136
anima à corpore exiens liberiùs actionibus suis fruitur 410
animæ immortalitatem Homerus credit 211. rationalis sedes in capite 23. similitudo apud inferos 131
animam habere posse corporis similitudinem 131
de Anima quid Homerus senserit 411
animæ quatenus corpori similes 411
animal nullum in suum genus sæuit 241
animalia timidiora φαντικώτερα animosis 49
animalium marinorum fœcũditas 158
animus inflatus, in vitio est 172
animi deliquiũ vnde 95. quid conciliet 223
animi in amicũ propẽsi exemplum 223. integritas, donum nostrum 105. ira exulcerantur 241. animi motus subiti, quò minus suspecti 195. præsentis indicium 260. recessus & latebræ occultiores Deo patent 337. virtus & pulcritudo corporis paucis insunt 51
animo deficientibus cur aqua frigida prodest 273
animum & videre & audire 181. generosum pecunię gratia ad aliquid agendum impelli, turpe 169
animorum instante morte auguratio 312. placatio 324
ἀνίπποις χεροὶ λεύσσειν 111
Antenoris consilium Paridi iniucundum 127. filij 199
Antia Bellerophontem de stupro sibi inferendo interpellat 107
Anthia piscis cur sacer appelletur 303
Antichristus 108
Antigoni hostibus ingruentibus cedentis dictum 93. interrogati, quomodo hostes oporteat aggredi responsum 93
Antilochus Diomedis socius 184. in conspectu Troianorum fugit 290. laudum veritatem reipsa comprobat 290. Nestoris filius 76.148. 411
Antilochi prudentia 412
ἀνιππολαργεῖν 76
antiquorum frugalitas 351.
A. Antoninus Commodus de Germanis nondũ victis triũphum agit 187
anseris solertior cura quàm canis 182
Atridę non solùm amant vxores, prouerb. 164
ἀπδία rei bellicæ vnde gignatur 12
aper agros Aetolũm deuastat 169. pugnaturus ad lapides dentes exacuit 311
aper & taurus cur Ioui nõ immolentur 355
apri dorsum 251. pellis Atlantæ in præmium virtutis donatur 169
aprorum venatio periculosa 208
Apollo ἀερσικόμης 209
Apollo Agenoris specie Achillem fallit 392. amarè Hectorem obiurgat 329. cur pastor dicatur 5. sagittandi peritus 141. Sarpedonis corpus ad sepulturam adornat 308. semper Troianis fauet 426. solus cur Troianis auxilietur 225. Teucri sagittam ab Hectore auertit 141
Apollinis cantilena 22
Apol. & Idæ concertatio 170
Apol. & Musarum musica 26. insignia 3. oracula 233
Apollodori insomnia 67. locus 341
Apollonij Rhodij locus 175. 270
Apuleij locus 184
apum volatus 31
aqua marina cur sordibus abluendis aptissima 16
aqua marina cur sudantibus salubris 196. tepida cur vulnus Patroclus abluat 234
aquæ honos apud veteres 411. nigredo 150
ex Aquæ elemento antiquitas omnia nata censuit 266
aquam frigidam in animi deliquijs prodesse 273
aquarum inundatione Deus ἀδικίας vlciscitur 302
aquila Ioui sacra 232. Octauium Augustum sæpe circumuolat 232
aquilæ auspicium 260. cum dracone naturale dissidium 231. & draconis prodigium ibid. militum signa comitãtes, felix augurium 232. visus 329
aquilam volatu auspicium facere 232
ara mortis in Gaderis 155
Arati locus 291
Archytæ Tarentini columba 341
Arctophylax nunquam occidit 345
Arctus ἄμαξα 345
ardeæ genus quódnam cæteris sit rapacius 186
ardeam cur Minerua emiserit 186. noctu venari ibid.
ardearum genera multa ibid.
arenariorum inuentio 200
Areopagus, locus iudicij Athenensium 345
Argiui cur in bello fugiant 351. semper ebrij pugnarunt 351
Ariadna Theseo quem saltandi modum monstrârit 345
Arimaspi 146
Arion, Adrasti equus 85
Aristarchi nota 281
Aristophanis locus 100
Aristotelis de Homeri poësi sententia 1. de morte locus 2. locus 7.23.154.215.248. 294.333.341
Aristoxenus quos sine morbo viuere asserat 271
arma cur σῶτρα dicantur 193. heroum olim qualia 297
armorum depositio ex vtriusque exercitus parte 121. æreorum vtilitas in bello 109. præstantiam egregios milites decere 36. armorũ splendor 251
ars culinaria multum à pastorali differt 35
Artabanus quãdo virum ἄριστον futurum dixerit 14
Artabani egregium dictum 37
Artemisiæ in nauali prælio strenuitas 120
aruspicina, quæ & extispicina 233
aruspicina quid 233
aruspicinę inuentor 233
Ascanij comam flamma lambit 78. promittendi stoliditas 188
asino nullum animal segnius 215
asinis quantum muli præstent 189
Asius in quam muri partẽ irruerit 228
Asij oratio impia 220. stultitia 229
Asphalio præco in exercitu Græcorum 51
Assaracus Capym genuit 365. Erichthonij filius ibid.
asteriscus 97
Asterius cur fulmine percussus 16
Asteropæus Pæonum ductor 377

Asteropæus quo nomine celebris 377
astra inclinare, sed non vrgere 208
astrologiæ inuentio ad quos referatur 26. inuentor 233. pars quę hodie à pijs viris explodatur 233
Astyanax Andromachæ filius 116
Astynome Chrysis filia 19
Astyoche Simoëntis filia 365
Atalante Schænei filia 169
Atarnites vocibus puerorum monitus, æqualē ducit vxorem 164
Ate cur à Ioue è cœlo in terrā sit præcipitata 349
Atem quid poëta generali vocabulo appellet 349
ἀθέμιστον 52
Athenæ prima totius mundi vrbs 345
Athenarum vrbs vnde nomen habeat ibid.
Athenienses nō nisi pullis vestibus induti, pacem decernunt 160
Athenienſium fames 82
Athenæi locus 22.39.217.270. 411
Atho mons 366
Ates Phrygiæ tumulus 365
Atlantis ex Pleione filiæ 365
αὐ ἐρύειν, vel ἀνερύειν 21
aues sinistrę infortunatæ 232
auferre cum puluiſculo 226
auguriorum inuentor 233. scientia vnde ad Latinos dimanârit 233. tria diuinandi genera 233
augurijs antiquitas addicta 233
aures & oculi animæ feneſtræ 118
aures feneſtra, qua vox ad animum transfertur 180
aurigæ officium olim regiū 83
auroræ surgentis periphrasis 197
Aurora Tithonum viuum è terris cœlo locat 303
aurum præstantissimum metallorum 130. sacra fames 130
auspicia fausta, item infausta 232
auspiciorum & auguriorum differentia 233
auspicia quanti facienda 234
in Auspicijs quid obseruari solitum 233
auspicijs optimis quæ gerantur 234
Automedō Ioui supplicat 325
Automedon temeritatis ab Alcimedonte arguitur ibid.
αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ μᾶλλον ἐπὶ λῆστας ἴασιν 38
Axius Asteropæi auus 377.

B

BAccharum in vincula conjectarum solutio 105
Bacchus dolorem & gaudium affert 278. lætitiæ dator 270
Balaami asellæ vox 356
Balimer è proprio corpore scintillas emittit 78. Theodorici pater ibid. totam Italiam subigit ibid.
Balius equus 298
τὸ βαμβαίνειν 189
Barbarorum ἀπειρία 148
Bartholomęus Schœnbornius mathematicus 201
Basiliscus galli cantu perterre fit 215
Bateam Dardanus in matrimonium ducit 365
Bellerephon à Pegaso excussus 85.108. ab Antia de stupro interpellatur 107. ab Oeneo hospitio exceptus 109. Antiæ cōsilium spernit 108. dijs exosus 108. Glauci filius 107
Bellerophontis cæcitas 108. etymon ibid. filij 107. literæ 108. pegasus 85
bellum magis prudentia quàm inconsulta vi armorum confici 337. Troianum, deorum auspicijs inchoatū 152. Troianum ex qua contrarietate in æquilibrio pendeat 251
belli conditiones 52. euentum reformidare, ignaui esse hominis 264. finis in manibus 95. genera duo 152. gerendi duplex forma 9. os 175
belli Troiani occasio 462. Troiani initia & progressus 2
bellum Troianū minimè Homerum scribere aggressum 1
bellum frustra geri, nisi Deus opem ferat 19
ad Bellum conficiendum quid multum conferat 187
in Bello bis peccare non licere 93
in Bello fugere, semper turpe habitum 135
in Bello morientes, violenter mori 2
bella iusta à Deo non improbari 100
bella maxima ex parua contētione oriri 75
in bellis rei feliciter gerendæ caput 182
Bessarion Cardinalis 349
Bias cur arbitrium inter duos recusârit 15
bigarum vsus apud veteres 136
Bœotia in medio Græciæ sita 46. nauibus potens ibid.
bonum omne in virtute consistere 17
boni ad bonorum conuiuia vltrò accedunt, prouerb. 38
bona caduca 82
bonorum natura 243
Bootes 392. aliàs Arctopylax 345. tardè occidit 344
Boreas ventus 377
Boreæ flatus 150
Borusſorum stragula 181
bos & asinus sub idem iugum non mittendi 189
bouis vox 356
bouem rufum Aegyptios sacrificasse 82
in Boue immolato cur non apparet 233
boues atri mortuis cædi soliti 411. ne spicas in triturando edant, remedium 369
boū Mineruæ immolatio 105
Briareus Neptunum robore antecellit 19
Briseis Achilli in prędæ locum cedit 154. ficto nomine à poëta nuncupata 10
Briseis Patroclum visum luget 355
Briseidis gratia cur Agamemnon & Achilles contenderint 10
bruta etiam non carere quadam intelligentia 136
L. Brutus effrenatius in Aruntem inuadit 124
Bucephalus, Alexandri equus 83
βυλὴ 29
Busiridis equi 85
Butacidis monumento Aegestani hostias offerunt 51
Butacidis pulcritudo ibid.

C

CAdaueris dedecus, ab hoste spoliari 114
cadauera ad sepulturam adornandi veterum Græcorum mos 340. quæ in hostium potestatem venerant, feris dilanianda exhibita 320. ad fores spectantia collocandi ratio 351. collocandorum ratio 411. comburendorum ratio 5.411. inhumatio honesta 127
Cæcias ventus 377
cædis expiatio 345
pro Cæde perpetrata pecuniæ solum pendebantur 171
C. Cæsaris irati pronunciatio 61
Q. Calabri locus 68.85
calamitas maxima quæ 122
calamitatum nostrarum causa 113
Calchas & Amphilochus terra, non mari in patriam remeant 31.
Calchas μαίνις κακῶν 7. præco in exercitu Græcorum 31. quæ in Agamemnone reprehendat 7. vates 5
Calchantis augurium 233. commendatio 6. genus ibid. libertas ibid.
calculis duobus suffragium olim Græci tulerunt 120
caliditas vel frigiditas grauem aut acutam vocē reddit 294
calliditas prudentiæ species 64
Calliope cur ab Hesiodo σεμνοφερεστάτη ἀπασέων dicatur 2. cur frequentius à poëtis inuocetur ibid.
Calliopē cur Aristarchus πρεσβυτάτην interpretetur ibid.
caloris sedes in corde 178
Calydonius aper 4
Calydoniorum cum Curetibus bellum 170
Calysto Lycaonis filia 345. à Ioue compressa 545. in vrsam mutata, & in cœlum relata 345
calumnia 221
calumniæ comites 108. pictura ibid.
calumniandi crimen à probo viro alienum ibid.
Camilli votum 119
campus Troianus Simoisius & Scamandrius 102
canis pastoralis 141
canis impudentia 12.255
canes Britannici 141
canes Indici ibid.
canum Indicorū ingenium 6
canum varius vsus 182
canum venaticorum varia genera 141. vsus 141.182
cantharidum venenum 393
cantilena ἐγκωμιαστικὴ 22. ὀρχηματικὴ 22. παιανικὴ ibid. θρηνητικὴ ibid. σωφρονιστικὴ ibi.
cantilenarū varię species ibid.
Capaneus cur fulmine à Ioue percussus 72
Capaneus Stheleni pater 73
Capanei audacia ibid.
capra gladium, prouerb. 229
caput corporis pars præstantissima 23. res sacra existimata ibid. salutis symbolum ibid.
capitis nutus promissum Iouis confirmat ibid.
capitis prægrauatio 141
capite Iouem annuere cur augustum 23
ex Capite totius corporis rectum aut prauum moderamen pendere 92
Carthaginenses militantes à vino abstinent 351
Caruilij sententia 264
Cassandra vates 118
catena aurea Homeri 132
catulorum leonis in parentes gratitudo 76
cauda leonis cur ἀλκαία dicatur 361
Caurus ventus 377
causam nullam sine numine compleri 65
causæ primariæ efficientis cōsideratio 101
causis secundis diuina potentia non allegata 283
Cebrion Priami spurius 311
Centauri Chironis immortalitas 277
Centauri 14
Cercidæ dictum 258
Cereris crines 270
certaminis exitus in Achille duplex 12
certamina gymnica & equestria Græci post funus absolutum celebrant 411
ceruorum timiditas 12
Chalcidius Timæi Platonici interpres 233
Chalrilaus Lycurgi nepos 34
Charilai regis de coma respōsio 28
χηρωσταὶ 81
choreæ flexuosæ pictura 345
Chreteis Homerum ex suo opificio alit 239
Chrysalus à Mnesilocho literis deceptus 108
χρύσεα χαλκείων quis verò permutet 109
Chryseis vnde abducta 21
Chryses filiam recipiens tacet 17. quomodo filiam suam recuperet ibid.
Chrysæ imprecatio 3
Chrysæ precibus Agamemnon aduersatur 4
in Chrysa vindictæ studium insigne ibid.
Chrysippus Hippodamiæ nothus 79
Chrysippi de anima post mortem sententia 411
Chrysorrhoa fl. 170
Chymica ars 411
Chymica ars, Spagyrica 213
cibi & potus dispositio 22
cibi dulces post labores 201
ciborum vsus valde necessarius

rius 351
cicadæ arborum amantes 54
cicadas masculas solùm canere 54
Ciceronis diligentia 19. lapsus 120. locus 14.124. 152.172. 180.231
ciconiæ in parentes gratitudo 76
Cinyrel Cypri rex 198
Cinyræ filiæ in halcyonas mutatæ 198
Circe Solis filia 85
ciuis quinam Aristoteli dicatur 294
Cerberus triceps 143
clamandi in bello vanæ rationes 211
clamor bellicus 320
Cleanthis de calumnia versus 108
clementia regum decus 6
clementia quid 155
Clementis Alexandrini locus 141.349
Cleomedis opus 233
Cleomeni litanti flammam è pectoribus simulacri effulsisse 78
Cleopatra Callirrhoæ filia 365
clepsydrarum inuentio 200
Clinias iratus citharam pulsat 157
clypei Aiacis magnitudo 213
Clytæmnestræ corpus igne depuratum 5
Clytia Amyntoris pellex 168
Cœlij Rhodigini locus 5.23
cœlum apertum, item clausum quid 97
cœli partitio 26
cœli portæ 97
cœna exequialis 411
cœnas quomodo veteres auspicabantur 158
Cœnei hasta 13
cogitatione nil velocius 277
color niger funestus 149
coloris cãdidi cõspicuitas 188
columnarum vsus nobilioribus tantùm concessus 303
coma Achillea cur celebris 411
coma Græcorum 28
coma libertatis indicium ibid.
comarum consecratio 411
cometę horridi apparitio 152
commercia victus gratia inuenta 130
commiserationē qui non promereantur 103
comparationes Homericæ 66
comparationes nunquam vndequaq; similes cum re comparata 290
comparationum vsus 141
in Comparationibus frequens Homerus 189
in Comparationibus quid obseruandum 238
concharum marinarum vsus 337
concio veterum Græcorũ 29
concubitus primi ardentiores 61
condensatio quid 245
coniugij illegitimi exemplum apud veteres 204
consanguineorum appellatione etiam fratres contineri 141
consilium à quibus viris capiendum 246. optimum 37. res præstantissima 63. viribus præstantius 258.412
consilio opus esse ante factum 81
à Consilio prauo discedendũ 144
consilia & deliberationes nostræ finem suum non semper assequuntur 340. optima cur noctu capiantur 28. quæ sequenda 228. sana rarò momentum suum apud homines obtinent 337
in Consilijs senex expertus semper melior, quàm iuuenis 52
consuetudo veterum 9
contendendi duo genera 12
conticinium 200
conuiuia heroum semper seria extitisse 153. hilaritati destinata 26
conuiuiorum antiquorum numerus 31. honor 183
in Conuiuijs veterum quibus rebus aliquis honestatus cæteris anteponi solitus 70
Coon Agamemnonem vulnerat 206. filius Antenoris 204. Iphidamantis frater 205
copiarũ Græci exercitus densitas 75
copiarum instructio 228
cor ceruorum 12
cor hirsutum 11
cor λάσια βαλδύμοπι reddere 11. nullo modo hirsutum posse dici, qui negent 11. principium sensuum 180
cordis calor vnde extinguatur 178
cornix scorpium, proverb. 229
corpus sidereum 333
corporis massa vnde composita 121
corporis pulcritudo & ornatus animi in quibus concurrant 51. robur cibo & potu confirmari 173
corpora cremandi mos 411
Cotylus collis 393
coxæ in sacrificijs penitùs adoleri solitæ 4
Cranaë insula 61
crabrones irritare, prouer. 229
crater boni aduentus 426
credere temerè, periculosum 108
Crenei naues 46
Creteis Acasti vxor 107
Cretris Pelum de stupri appellatione apud virum accusat 107
Crotoniatarum aduersus Locrenses inimicitiæ 119
cubi generatio 359
cubilia senum Homericorum qualia 178
Curetes bellum cur Calydonijs intulerint 170
Curetes etiam Pleuronij & Acarnanes 170
currentem incitare, vnde natũ 140
currus moderamen vnde pendeat 135
custodias nocturnas visitandi ratio ab Homero edocta 78
Cybele mater deorum 266
Cyllarus equus 85
Cynisci Luciani Iouem fato subijcientis refutatio 135
Cynosuræ inuentio 345
Cyrnij cur diu viuant 217.

D

Daedalus Ariadnæ quem choreæ modum ostenderit 345
Dædali simulacra quo artificio facta 341
Dædali Venus αὐτοκινητὸς 344
dæmones ætherei 333. aquei ibid. inuisibiles ibid. terreni ibid.
dæmones qui solùm videantur ibid.
dæmonum bonorum & malorum templa 105
dæmonum corporum quinq; species 333
dæmonibus corpora Psellus tribuit ibid.
dæmoniorum tam bonorum quàm malorum societas 11
Danais nympha Chrysippi nothi mater 79
Dardaniæ vrbis extructio 364
Dardanidarum clamor 49
Dardanus Bateam in matrimonium ducit 365. in quo colle Dardaniam extruxerit 364. Iouis filius 365
Dauidis literæ Vriæ perniciosæ 108
decus summum quod sit 168
Deidamia Lycomedis filia 173
Deiphobum non habuisse ἀστὶδα ἀμφιβρότην, vnde antiqui collegerint 245
deitas an rectè Δότειρα à nobis appellari possit 169
deliberare vtilia, mora tutissima 264
Delphicum templum ditissimũ fuisse vnde constet 164
Delphini celeritas 372
Δῆμος 8
Demadis rhetoris Athenensis responsum 92
Democritus mellis beneficio vitam in Cerealium diē produxit 217
Demodoci cantilena 22
Demophoon Thesei filius 116
Demosthenis grauitas 120. locus 410
desultores qui Romanis 291
dearum repulsa 146
in Deabus duplex affectus animaduertendus 146
Deus à fato non separatur 2. ab hominibus quale obsequium postulat 82. ἀόρατος 243. fortes & ignauos facit 308. in omni opere inuocandus 82. naturalibus causis non frustra vtitur 135. non præceps in puniendo 67. omnium tempestatum autor 175. principum & magistratuum causa in reliquum populum etiam sæuit 302. quando somniare dicatur 368. quibus rebus colendus 105. quomodo calamitatum nostrarum autor 38. statuta mortalium non rarò refringit 311. tam generalium quàm particularium rerum moderator 206. vnus bonorum largitor 10
Dei ἀοφασία quomodo intelligenda 243. beneficia cui accepta referenda 283. clementia 67
Dei supremi maiestas quibus verbis exprimatur 145
Deo nullo modo resisti posse 283
Deo repugnare, nemini vnquã tutum 135
dij aperta voce precandi 141
dij Homerici 90
dij Homerici fato & Parcarum decretis imbecilliores 333
dij toti animæ 277
deorum ἀοφασία 242. concilium Iupiter conuocat 358. res cur auro Homerus exornet 241. discordia 358. in Iouem conspiratio 382. inuocatio 283. ira magna 67
ex Deorum multitudine quæ mala proueniant 10
deorum simulacris hastæ cur addantur 13. veterum cognitio 242. victus 87. vitia 106
dijs quæ velocitas conueniat 277. proximus quis 11
dijs suis corpora antiquitas assignauit 240
deos quales misera antiquitas habuerit 144. quibus modis hominibus proposuerit Homerus 97
cum Dijs congredi periculosum 105
de Dijs opiniones 105
dextra mundi plaga orientalis 233
Dia à Ioue stuprata Ixioni despondetur 270
Dia Deionei filia ibid.
diabolus mortalitatis pernicies 213
Diana quibus sacrificijs placetur 109
Dianæ in mulieres potestas 383
Dianam luctu & cæde gaudere 109
τὸ διαστηκὸν Hippocrates primus auspicatus 213
διημάτολοι 13
Dictys Cretensis locus 3.5
Dictys & Daretis dissidiũ 394
Didymus Obrechtus, Argentinensis medicus 213
Didymus tres carminum errores obseruat 8
Didymi locus 105.241.337
dies ciuilis Romanorum 200
diei ἀπαξία ante diluuiũ 200. diuisionis ratio apud Romanos 200. in horas partiendi ratio quando inuenta 209. primum tempus, noctis mediæ inclinatio 200. ratio apud Romanos 185
dignitas regia à Ioue proficiscitur 125
in Dignitatis excelsæ fastigio collatis quid familiare 6
diluculum 200
Dimantis filij Mygdon & Otreus 55
Dimos Martis equus 85
Diodorus Siculus quãdo floruerit 164
Diodori Siculi locus 14.20. 164
Diogenes quam sepulturam contempserit 411
Diogenes Sinopensis deorum imitator 106
Diogenis Laërtij locus 333

INDEX.

Diomedis animi præsentia 209
Diomedes dextrè vulnus suũ oratione minuit 209. & Agamemnon Achillis calamitatis authores 294. Græcis dissuadet, ne Troianorum conditiones recipiant 129. honestè veniã petit suæ παρήσιας ab Agamemnone 151. Mineruæ auxilium aduersus Pandarum implorat 80. Mineruam agnoscit 99. patre ignauior ibid. quid in Vlysse vituperârit 185. est Tydei filius 73. Venerem auidè persequitur 86. victoria elatus Hectori insultat 208. illius armorum crepitus 75. fulgor 78. illius caligo 105. consilium 96. 152. 173. cur obiurganti Agamemnoni non respondeat 73. eius encomia 152. equi 85. fortitudo 152. fuga 135. impetus 79. moderata victoria 208. necessitas, prouerb. 194. oratio 153. orationis artificiũ quale 151. φιλοδοξία 189. pietas 208. prudentia 65. recubatio 181. socij 184. illius & Vlyssis & Troianorum pugna quomodo æqualis 208. cur primæ partes loquendi illi assignatæ 183. eligendi socij libertas data 184. securo Agamemnon metum injicit 181
Dionis locus 35. 40
Διὸς βυλὴ 2
Dionysius à Proteo rege hospitio acceptus 105
Dioscorides Isocratis discipulus 350
Diospolis Aegypti ciuitas 20
discẽdi nullus locus inopportunus 302
dissidia matrimonijs antiquitus composita 164
dissimulatio in regũ aulis grassatur 6
diuinandi duo genera 233. genus artis ibid. genus naturale quod ibid.
diuinationibus antiquitas addictissima ibid. quantus in eis hominum stupor ibid.
Dolon à Diomede interemptus 193. cur φιλήτης appelletur 189. lucri studiosus 191. non male ἀγενὴς à Gryllo appellatus 187. illius descriptio ibid. futilitas ibid. habitus 188. institutum falsè ab Vlysse exceptum 191. alacritas 187. mortis illius causa 192. parens 187. petitio ibid. pusillanimitas 189
δόλων ἀγενέστερ 197
Dolopica cohors 169
dolor pectoris refrigeratio 277
dolorum leuamen luctus 410
ad dolores leuandos quid valeat 88
Domitiani sagittandi dexteritas 189
doni & sacrificij differentia 105
dona & sacrificia antiquorum ibid.
donorum Dei diuersitas 352
donatio propter nuptias 155
δῶρα ἐσθλὰ 268
δόρυ à σκῆπτρον quomodo distinguatur 13
draco intrepidissimus serpentium 393. vnde venenum arcessat ibid. illius caudæ robur ibid. illius & aquilæ prodigium 231. pugna 231. 232. illius in iram irritatio 393
Dryas à Lycurgo amẽtia correpto interfectus 105
δύσπονον 251
duplices qui sint 163
dux audax sine cõsilio res periculosa 258. ducis beneuolẽtia 72. boni officium 139. 177. 199. 226. 228. virtutes. 14. 103. diligentis exemplum Agamemnon 70. generosi exemplũ 32. labor in præliando 267. optimi partes 168. periti esse, cũ summa sui cautione pugnare 93. prudentis stratagema 79. vigilantia 28. in Duce quid præcipuum 68.

E

EBriosi à vino superati falsò vinum accusant 275
Echepoli cadaueris prædatio 76
egregiæ elymon 4
ἐὰς μελίτας ἐκάμασας, prouerb. 229
ἐλάφου αὐὴς cur pro tumido intelligatur 12
electio rei melioris 12. quatenus in malis sit 316
Electra cur ab Oreste laudata 8. à Ioue compressa 365
Elei Messenios pro amicis excipiunt 294
elephantis & leonis communio 329
Eleusinæ πέπλοι 345
Eliæ à morte communi liberatio 303. illius immortalitas 277
ἔλλειψις figura 8
elogium funebre 120
Elpenoris naues 46
Emmanuelis Philiberti Sabaudiæ ducis numismatis symbolum 155
ἐμπειρία sera ætate comparatur 14
ἐμπερίβολον figura 3
Enceladus Neptuni equus 85
Enohi immortalitas 277
ἐνθουσιαζεσθαι 361
Eous Solis equus 85
Epaminondæ cõspecto egregio exercitu, dictum 92
Epeus pugil præstãtissimus 412
Epei circa Thyum castra locãt 221. in Eleam impressionem faciunt ibid. Pylijs vicini ibid. illorum circa Arenam præliũ ibid illustre exemplũ ibid.
ephialtes 394
ἐπὶ ξυρῇ ἕστηκα ἀκμῆς, prouerb. 181
Epicharmi dictum 258
Epicurus infernum negat 131
Epimetheus ὀψίνοος 314. post Pandoræ pyxidem apertam sapit ibid.
episodijs plurimis, Homerus vsus 1
ἐπιθυμητικῆς sedes 23
ἐπιχαιρεκακία an damnanda 14
equarum fœtura in Lusitania 297. ventosus cõceptus 298
equi cur Neptuno attribuantur 241. desultorij 291. poëtarum fabulosi 85
equorum Hectoris alimenta 136. hinnitus 226. sanum ingenium 83
ab Equis generosis dominos mirè diligi 84
equitãdi artem quis primò inuenerit 241
Eridanus 298
Erigone virgo 392
Erichthonius Dardani filius 365. eius diuitiæ ibid. tres filij ibid.
Ericles Neptuni equus 85
Eris à Ioue Græcis immissa 197. bellorum autor & efficiens 199. contentionis dea 197. incendio à Plutarcho cõparata ibid. eius descriptio ibid. cur illi clamor tribuatur ibid.
ἐρημίαν vniuersa natura exhorrescit 183
ἐρώδιον auis 186
errantes culpã in propinquos referunt 275
error iteratus stulti esse 164. primus imprudentiæ imputatur, secundus excusationẽ non meretur 164
erubescentia puerorũ vnde 7
Etcoclis dictum 15
Eteoneus præco in exercitu Græcorum 31
Etesiæ 393
Etesiarum flatus 378
eucharistia 105
Euchenor diuitias cum probitate coniunctas habet 258. qua parte Achille inferior ibid. eius magnanimitas ibid.
Euelthon quo dono affecerit Pheretimam 117
euentus hominum in sola Dei voluntate & potestate sunt positi 340 rerum omnium à Deo dependere 82. stultorũ magister 314
Euenus Aetoliæ rex 170. Idam persequens in Lycormã fluuium se præcipitẽ dedit 170
Eumeli naues 46
Εὐμηδόδως quando poëtæ scripsisse videantur 1
Eumolpus Posidonis filius 345
Euphorbus à Menelao prostratus 314. illius capilli quales ibid. eius telo ictus, Patroclus fuit 312
Euripidis locus 9. 14. 18. 76. 79. 156. 179. 184. 186. 187. 189. 191. 192. 193. 194. 243. 248. 251. 258. 277. 341. 349. 410
Europe custos 393
Eurus ventus 377
Eurybetes præco in exercitu Græcorum 31
Eurydamas fratris sui Thrasini interfector 394
Eurydice Adrasti filia 365
Eurypylus Patrocli opem implorat 223. illius naues 46. officium 216. vulnus aqua tepida cur à Patroclo abluatur 224
Eurystheus cur imperium in Herculem habuerit 143. eius labores ibid.
Eustathij locy 21. 144. 181. 193. 196. 205. 211. 212. 213. 215. 221. 222. 226. 229. 329. 341. 411
Εὐταξία ἀταξίας à Virgilio obseruata 1
Exalithus equus 85
ἐξωσμοῦσθαι 298
excessu in omnia virtutum genera peccari 184
excubiæ bellicę 153
exequiarum ceremoniæ 411
exercitus omnis aptus ad pugnandũ vel cominùs vel eminus 258. illius caput imperator 92. Troiani numerus 149
exinaniri 298
ἔξω βελῶν 264
exordia Hom. cuiusmodi 160
experientia in rebus humanis opinione antiquior 11
exustionis ratio diuersa 5
exuuias hostiũ in tẽplis suspẽdi, moris esse antiqui 119.

F

FAbij prudentia in Caruilij sententia opprimẽda 264. eius prudentia Metello coniuncta 14
fabulæ Homericæ cur non respuendæ 88
fabularum mythologia 26
facinus iteratum non esse impunitum 164
famæ descriptio 75
famis sedatio 411
fatum cuiusqũ; hominis 303. ineuitabile 208. mortalibus impossibile euitare 116 quid ibid. 135. eius duplicitas apud Homerũ familiaris 164. per illud poëtæ quid intelligat 394. illi cuius cedendũ 392. Deus illi non alligatus 135. per illud nihil aliud intelligi, quàm Iouem 372. illo qui cogantur 2. illa Ioue potentiora 324. illorum leges ineuitabiles 155. 156
feræ caput venatori, qui eam percussisset in præmium antiquitus dari solitum 170
fides quæ fit ab ipsis nuncijs in suo officio defungendo præstanda 144. fidem omnibus adhiberi sine discrimine aut iudici periculosum 108
filia patri quibus in rebus aduersari interdum possit 144
filiorum decus parentum gloriæ cedit 139. filios patribus esse præstantiores rarum 116
Flaminius de torquib. Gallorũ Marti tropheum ponit 119
flentes cur frigidum emittant spiritum 277
fluuij cur dicãtur διιπετὴς 372. cur non omnes ex oceano oriantur & fluant 372. vnde κρηναῖοι dicti 411. omnes ab oceano deriuari, veterum opinio 377
fœderis feriẽdi mos veterũ 57
fœmina administrãdæ rei familiaris studiosa 8. illius forma quantarum sit virtũ 54. illarũ minor quàm virorũ fortitudo 120. mollities 103. venustas 51. forma mulierũ ibid. illius præstãtia in Græcis maximè commendatur 138
formicarum venenũ vnde 393
formidari nihil, hominis est insani 208
præ Formidine multos obmutescere 294
Formijs prodigium 356
fortis & ignaui idem honor apud Græcos 163. quis Aristoteli 248. ex fortibus fortes generari 116. fortiores sæpe ab imbecillioribus superari 369. fortioribus interdum cedendum 135
fortitudo cur flãmæ compare-

tur 251
fortitudo & prudentia ducis egregij virtutes 14. Herculis 124. mutabilis 93. in grauissimis periculis occupatur 206.222. pluris quã mensum imperiũ facienda 151. sordida quæ 183. illius cũ prudẽtia cõiunctio 184 priuationem timidus patitur 248
fortuna hominem quantumuis angusta alit 237. in duorum contentione plus solet gratioribus fauere 279. illius nomen quomodo accipiendum 123. vicissitudo 80
fossæ cum equis transeundæ difficultas 226
frater fratri in rebus periculosis vix vnquã deest 141.211. fratrum mores diuersi 179
fraterni animi natura ibid.
fraxinum in planicie nasci, rarum 245
frigiditas timoris comes 189
frugalitas priscorum hominũ 86. illius exemplum 38
fuga duplex 248. honesta quæ 93. in bello magnum dedecus 210. tumultuaria quo vocabulo notetur 32. vnde permanet 294
fulgura fausta 135. quando prodigiosa 175
fulgurum & tonitruum obseruatio 135
fulmen cur diuinum appelletur 158. illius causa materialis 135. inflammatio ibid. odor ibid. fulmina & fulgura sulphuris odorẽ habent 273
fumi crocei vnde 337
fundæ definitio 258. olim lana complicari solitæ 255
funditores in bello Troiano etiam extitisse ibid.
funebre elogium 120. ludi apud Romanos 411
funium dissolutio 31
fures tenebrarum amantes 50
futuro quale tempus præfigatur 4.

G

GAlli vnde dicti 28
Galliæ calamitates 152. funestissimũ matrimoniũ 164
galli cantu leonẽ perterrefieri 215
gallicinium 200
Gannyctoris ephitaphiũ 245
Ganymedes à dijs raptus 85. 365 deorum pincerna 303. Erichthonij filius 365. in Olympo Mysio sepultus ib. Trois filius ibid. viuus ab aquila in cœlum elatus 303
gaudia moderatè ferenda 349
γενεὰ quid Ciceroni 14
generis claritas ad rerum confectionem inanis 184
generis humani instabilitas 107
generis splendor quid φιλοπμίας 184
generositas hominum exprobrata ignauia magis excitatur 98
gehennę ignis spiritalis 133. gehennæ ignẽ non deficere 131
geographicæ peritiæ primus autor Homerus 48
Germanorum in conuiuijs qui mos 22
Gerionis boues Neleus Hercules abstulit 221
C. Gesneri ad Didymum Obrechtum epistola 213. illius de aquila locº 232. de Theophrasto Paracelso testimonium 213
Gigantum ad inferos detrusio 132. audacia 226
Glaucus Apollinẽ orat, vt sibi robur concedat 307. Diomedis conditionem accipit 109. Hectorem ignauiæ increpat 317. Hippolochi filius 228. Neptuni equos 85. Sarpedonis frater 235. illius equi 85. illius & Diomedis permutatio 109,130. immortalitas 177. ortus 107
gloria hominum tenuis 63. quæ ignobilis 51
gloriolæ prȩcoces citò marcescunt 349
gnomonices inuentor Anaximenes Milesius 200
γόνυ γυιὸς ἀμείβειν 215
τὸ γόνυ κάμψειν 121
Gorgythion à Teucro vulneratus concidit 141
Goropij locus 344
Græcia καλλιγωναῖς 13
Græci Achillis opem implorant 276. καρηκομόωντες 209. mulierum causa pereunt 4. purgamenta suarum lustrationum in mare proijciunt 16. vsque ad Achillis naues fugiunt 276. vt à Troianis vincerentur cur à Ioue permissum 155. illorum ab Agamemnone exhortatio 91. ad Troiam nauigantium aberratio 5. angustiæ 150. coma 28. conturbata pectora qua comparatione expriuatur 150. copiæ 49. illorum & Troianorum ad inuicem strages 199. in pugna differẽtia 75. prælij descriptio ibid. exercitus 137. fuga 240
Græcorum ignauiam qua cõparatione Achilles significat 163
Græcorum murus cur dirutus 225. naues quomodo à Calchante ad Troiam deductæ 6. non militantum mulcta 258. potandi consuetudo 12. res desperatæ 223. simulatæ amicitiæ 222. status ex democratia & regia potestate commixta 3. status miser 140. suffragium 120. victoriæ causa quæ 276. dijs alta voce supplicandi mos 141
Græcis quam impietatis labẽ poëta inurat 225
Gracia Vulcani vxor 268
grauitas vocis vnde generetur 294
gruum cum pygmæis bellum 49. prudentia ibid.
Guilhelmi Tellij sagittandi dexteritas 189
Gunei naues 46
Gybella Phrygiæ vrbs 105
γυπιετὸς 119.

H

HAdriani Iunij locus 233
haliæetos 329
Halirrhothius Alcippæ vitium infert 345. cur à Marte interfectus ibid. Neptuni filius ibid.
Hannibalis risus 14
Harpalion Pylemenis filiº 256. vermi comparatur ibid. eius imbecillitas ibid.
Harpagus equus 85
hasta fortitudinis symbolũ 13
hastæ nouales pugnæ quantitas 148
hastam vibrandi quæ summa peritia 189
hastarum cultus 13. duplex olim genus 299 (181
hastas erectas collocandi mos
Hecamedes vnde oriunda 217
Hector ab Achillis curru tractus 394. ab Achille occisus 125. ab Achille victus 57. Achillis congressum auidè exoptat 392. Achillis iactantiam eluat 369. Aiacis congressum reformidat 215. auguria omnia contemnit 294. cani venatico comparatur 141. cur Achillem non reformidet 369. cur Græcos canes appellet 149. cur κορυθαίολος vel κορυθάιξ dicatur 260. cur niuali monti comparetur ibid. Diomedi terrorem incutit 208. diuino tutus præsidio, formidabilis 93. dolo ab Achille interfectus 394
Hector & Achilles belli Troiani contraria fulmina 259. ex Diomedis hastæ ictu concidit 208. exploratori quæ promittat 187. Græcos heroas ad singulare certamen prouocat 119. honestè dedecus à se amolitur 291. honestè mori mauult, quàm indecore viuere 393. ignauiæ calumniam à se amolitur 317. immortalitatẽ exoptat 260. κορυθαίολος 187. Priami & Hecubæ filius 176. ob Achillis absentiam audacior factus 124. Paridem quomodo prosciderit 117. 317. patriæ studiosissimus 286. perniciosæ stellæ comparatur 199. post recreatum animum sanguinẽ vomit 273. quando se fortiter ante Troiæ muros gesserit 273. quando odio Alexandrum prosequatur 111. quid Doloni promiserit 191. Troianorum præsidium, & Græcorum terror 141
Hectoris à Sarpedone increpatio 91. ad prælium ruentis comparatio 206. armorum splendor 199. arrogãtia 149. 160. cadauer indignè ab Achille tractatur 426. cadaueris deturpatio ibid. comparatio 291. coniectura vitiosa 286. cum Deiphobo concursus 61. deliberatio 393. dementia 267. festinatio 215. fuga 202. encomium 105. cũ Aiace cõgressus 125. cũ Aiace monomachia 124. cum Menelao certamen 51. ὄπιθεν 228. ignauia impetus inordinatus 245. inordinatus ibid. in Achillem odium 393. in prælio alacritas 226. insolentia 187. mandatorum ἀπραξία 149. morituri diuinatio 394. oratio 149. petitio 136. robur 239. votum 115,119
Hectori Aiax antagonista opponitur 141
Hectorem superbum Neptunus in odium Græcorum excitat 241
in Hectore quæ notanda 260
Hectoreæ obiurgationis efficacitas 510. rationis effectus 206
Hecubæ consilium insulsum 426
ἐις αὐτὴς, ἀδελὲις αὐτὴς 155
ἐις αὐτὴς ἀ παιδ' ὀρῷ 183
Helena à Menelao superata 61. ab Alexandro rapta 86. frugi mulieris exemplum 112. luctus suos Priamo exponit 55. ὀκρυόεσσα 113. Paridẽ vellicat 113. φιλανδρος 61. ῥιγεδανὴ 113. Troiani belli causa 75
Helenæ à Theseo raptus 256. ambitio 37. cum marito cõcumbẽtis recusato 61. pœnitentia 53. pedes 55. raptus 61
Helenus augur 104.118. Hectoris frater ibid. quibus argumentis Hectori persuadeat vt pugnet 118. eius oratio quæ contineat 103
Helice vrbs 369
Helicon Bœotiæ mons Musarum habitatio 46
Heliodori Aethiopica historia 1. locus 243
Hellen primus Græcis ἑλλάων imposuit 46 (ibid.
Hellesponti freta 120. latitudo hemicyclij excauatio Berosi 200
hemisphærium Aristarchi ibid.
Henochi à morte communi liberatio 303
Hephæstias vrbs in Lẽno 268
Heraclitus ignem initium omnium rerum statuit 411
herbæ sponte euanescẽtes cur altiùs excrescant quàm quos homines serunt 79
Hercules cur olim Troiam expugnârit 95. cur Pylũ deuastauerit 221. Iouis filius 249
Herculis ἀποθέωσις 303. eius & Hebes nuptiæ argenteæ 96. in hostes suos mansuetudo 127. labores 350. pugna cum Erymanthio apro 124
Hermione Helenæ ex Menelao filia 55 (11
Hermogenis cor hirsutissimũ
Herodoti locus 29.32.37.55. 83.230
heroum αὐτοψία 158. Homericorum commẽdatio 22. veterum frugalitas 175. veterum in cibis frugalitas 127. veterum robur 239
Hesiona Priami soror 139
Hesione Laomedõtis filia 85. 361. à ceto liberatio 95
Hesiodi & Hom. certamẽ 245
Hesiodi locus 4.132
ἱλιγμὸς, saltandi genus 345
Hipparchi insomnia 67
Hippias vnde collegerit Homerum tum Vlyssis, tum Achillis mores expressisse 163
Hippocoontis excitati lachrymæ 194
Hippocrates Cous primum πρὸ διαιτημάτων auspicatus 86.213
Hippocratis de peste locus 4
Hippodamia Amyntoris vxor 168

Hippo-

Hippodamia Pelopis vxor 79
Hippodamiæ nefandũ exemplum ibid.
Hippolochus Bellerophontis filius 107
Hippolyte & Melanippe Martis filiæ 55
Hippolytus in vitã ab Aesculapio restitutus 107. eius interitus ibid.
hirsutum pectus vnde 11
hirsuto corde qui dicatur ibid.
Homerus astrologiæ peritus 337. bellum Troianum quo anno perscribere voluerit 1. cæteris poëtis viam patefecisse 1. elegantiarum parens 175. exactissimus decori obseruator 17. in bene dicendo inconstans 324. ludicris rebus seria intermiscet 88. naturæ diligentissimus obseruator 148. non totum bellũ, sed partem conscribere voluisse 1. omnium virtutũ parens 21. poëtarũ Apollo 344. quo nomine à criticis vellicetur 307. rei bellicę peritus 258. rigidissimus temporis obseruator 215. Troianum bellum descripturus, à quo anno sit exorsus 1. vnde sana hauserit 10
Homeri de Deo sententia 132. eloquentia 297. cũ Hesiodo certamen 245. gloria ibid. in poësi licentia 2. luculenta geographia 48. mos vsitatissim⁹ 4. opus quò spectet 107
homo marinus 333
hominis mansuetudo 99
homini ex homine plurima sunt mala 241. in deos non superbiendum 89
hominem solum quantumuis angusta fortuna alit 237
homine nullũ animalium genus ærumnosius 324. nullum animal sæuius 64
homines quibus modis ad res faciendas impellantur 178. tumidi & iactabundi facilè perterrefiunt 84. vxorij 427
hominum gratia dij grauissima patiuntur 100. ortus ex quercubus & saxis 393. priscorũ simplicitas 365. quod nam genus sermone careat 356. quorum consortium fugiendum 65. vanitas 89
homonymiæ Homericæ 256
Horæ cœli custodes 145
Horarum officium 97
horas quis primùm aqua diuiserit 201
horariorum inuentione quãdiu Romani caruerint 200
horologium solarium primũ quis statuerit ibid.
horologiorum inuentio ibid.
ὁρμήματα quomodo Didymus interpretur 37
Horatij locus 3.4 21.127.156. 329
hospitalitatis indiscretę reprobatio 102. lex 109
hospitij ius apud veteres sanctum 108
hospitum interrogatio ibid.
hosti irruenti cedere interdum præstare, quàm cum euidenti iactura pertinaciter ipsi resistere 93
in Hostem quo argumẽto audentiores fieri soleamus 70
in Hoste fundendo à prudentibus ducibus quid præcaueri soleat 283
hostes duobus modis profligari 93. qui intelligendi 103
hostium consilia suspecta 93
hostium exuuias in tẽplis suspendi, moris esse antiqui 119. munera non munera prouerb. 125. prostratorum subsannatio 311. quorum cędes fugienda 103
hyades 345
Hypenor Euphorbi frater 314
ὑπολωίεμα 297
ὑπνος 27
ὑποχάριον 154
ὑποφόνια 345
ὑποτύπωσις Homerica 215
Hyrtacides Asius Polydamantis consilium non audit 228
πὸ ὑψιπετῆ cœlestibus dijs propria 119.

I

IActantiæ osor Deus 314
iaculandi officium in bello generosum 209
Iamenus Asij comes 228
Iasion Cereri vim inferens, fulmine ictus interit 365
Iasion & Dardanus vnde nati ibid.
Iasius à Dardano interemptus ibid.
ibicis cornu 66
Icari interitus 392
Idæus Hectoris & Aiacis certamen quomodo diremerit 125
Idęus legationis fines transilit 129
Idomeneus causas explicat, quibus pericula non facilè propulsantur 248. cur Aeneæ metu percellatur 254. cur Othryoneum subsannat 251. festinanter se ad pugnam accingit 248. cũ Oileo contentio 412. metus 254. præstantia 251
Idomeneum quibus rationibus Agamemnon adhortetur 70
ignauos obiurgandi formula 120
ne ignifer quidem reliquus est factus, prouerb. 226
ignis Aegyptijs animata belua 411
ignis ἀγριώτερος 5. timor leoni cum elephanto communis 215. cur circa lapideum murũ accensum poëta dicat 229. cur leones fugiant 215
Ilias Homerica in Achillis gratiam condita 98. cur in illo risui non sit locus 251
Ilienses cur Herculi sacra non faciant 95
Ilium antiquum non ambiri posse 394. longè à mari distitum 311. meritò excisum ob Laomedontis perfidiam 95. eius extructio 365
Ilithyiæ Homericæ 206
illactymabiles 18
Illyricorum erga cadauera inhumanitas 127
Ilus Dardani filius 365. Erichthonij filius ibid. Eurydicen vxorem capit ibid. Ilij vrbis cõditor ibid. vagantem vaccam sequitur 364
Imbrij historia 245
immolatio quid Latinis 21
imperatoris deterrima vox, Non putabam 93
imperium vnius cur poëta cõprobet 33
impiorũ supplicia 67. cur differantur 67
impudentiæ proprium 146
impudentis definitio ibid.
incessus strenuus 215
incubus somnij species 194. Græcis ἐφιάλτης 394
Indignatione iusta interdum in parentes ferri licere 143
Indorum coma 28
infernalis ignis 131. Inferorum nomen in scripturis ibid. infernus duplex Homeri ibid. item Mirandulę ibid. inferior ibid. eius descriptio ibid. pœna ibid. (sa 82
infortuniorum nostrorũ cauingenij Homerici fœcunditas 235 (144
ingenij muliebris mutabilitas
ingratitudinis vitium 341
iniuria cur viro improbo non possit inferri 17. quid ibid. à maioribus illatæ propulsatio ibid. iniuriam à quo acceperis iterum irrideri, id demum intollerabile 146
ex interitu aliorum condolere, humanum 349
interrogationis in dicendo ius 182
intra tuam pelliculam te cõtine 260
insanorum signa 17
insomnia improrum 67
inuocationes cuiusmodi poëtis familiares 2
Iosephus attentatæ pudicitiæ accusatus in carcerem conjectus 107
Ionum sacrificium 369
Iphidamas filius Antenoris 204. illius coniugium simile Diomedis 205
Iphigeniæ natiuitas 256
Iphiti mors 221
ira animi morbus 279. à viro sapiente non aliena 170. fortitudinis cos Peripateticis 123.251. mera vis ignea 7. quãdo rationi non aduersetur 11. vnde excitetur 251. illius causa 298. generatio 7. moderatio 63. sedandæ ratio 7. 426. violentæ potestas 143. illi intactum & sanctum nihil esse 83
iram moderari, vel non in nostra potestate situm 11. per iram & vehementiam nihil rectè dici 12. iræ immortales à mortalib. nõ fouendæ 156
iracundia cum potestate habitans, fulmen 6. illius initiũ insaniæ 124
irati proprium 172. cur non rigeat 7
irascendi exordia maximè in prȩcordijs 7. facultas nõ frustrà à natura insita 7
irascentium signa 11
Iris cur interdum Veneri familiaris 88. Dei signum 198. Homerica ominosa 329. Ioui nuncij vice ministrat 203. illius duo genera 198. prudentia 279
Isander Bellerophontis filius 107. illius interitus ibid.
ἴχαμον radix 224
iudices quales reipub. præficiendi 302
Iuno Achilli patrocinatur 426. aëris dea 377. blanditijs & lenocinijs suis Iouem fefellit 275. copiam sui Ioui recusat 270. cur Iouẽ oderit 266. cum Minerua Græcorũ partes sustinet 5. cum Ioue rec. sibi gratissimis cedit 64. Græcis consilio nõ deest 137. Iouem contumelijs proscindit 63. 146. Martis mater 382. nihil aggreditur, nisi prius petita à Ioue venia 97. obliquè se à fraudis crimine purgat 276. quando Iouis manus experta 25. Somnum in Lemno reperit 268. illius currus tractus 96. impudentia 146. in Priamidas odium 63. oratio 383. quò spectet 361. pulchritudo pauca natiua 266. risus 277. suspendium 275. vindictæ animus 63. illã & Mineruam Menelao promisisse Troiæ excidium 96
Iupiter cur in causa sit, quòd dij inter se pugnent 100. cur Martem odio prosequatur ibid. cur tam studiose gloriã Hectoris promoueat 290. fatis subiectus 237. Iunonis irã parui facit 146. Iunonis maritus 175. Menelao prælij victoriam tribuit 57. Minerua nata ex aurea nebula aurum pluit 270. prædator 119. promissorum perfector 23. quã fuerit venereus 270. somni expers 268. somno sopitus Neptunum ad pugnam cohortatur 276. summus deorũ 97. Troianis & deabus prouidet 144. illius αὐτοδιαγνοία 135. adulteria 270. cum Thetide consilium 2. de Patroclo solicitudo 329. cum Iunone perpetua iurgia & odia 23. 333. fulmina 273. in Idã proficiscentis apparatus 134. in Idam secessus 144. lachrymæ 307. læces 308. 352. mandatum obscurum 28. maximum templum in Diospoli 20. nomine quæ nuncupentur 2. nuptiæ nefandæ 270. reuerentia 24. somnus 27. illi arma cum Pallade communia 97. nihil præter fata moliri licere 303. illum iurisiurandi pœnitet 350. Xenium cur Græci implorent 52. in Ioue duo esse quæ reformidanda Neptuno proponuntur 279
iuramento aliquid alicui sanciendi mos 187. iuramenta rigidè præstanda 350
iusiurandum per caput 23. quã sacrum apud veteres fuerit 268
iurisiurandi deorũ forma 268
iurijurando non facile credendum 65
Iustini Martyris locus 2
Iustini locus 298
Iustinianus imp. Homerũ virtutum omnium parentẽ appellauit 21
Iustitia conuiualis Temperantiæ soror 27. politica virtus

tus 277
iustitiæ ex proportione geometrica exemplum 273
Iustus Lipsius ingeniosissimus nostri temporis scriptor 351
Iuuenalis versus 98.116.209
iuuenca Mineruæ sacrificari solita 186
iuuenes γυμνικῶν ἀσφαλέστεροι 52
iuuentus consilij expers 167
iuuentutis sapientia, admiratione digna 264
in Iuuentute roboris flos 243.

K

τὸ κηλὸν voluntarium, non coactum 11
κηπουρὸς 260
καθεύδειν 27
κερόπιον 361
κίτταρις 51
κλῆρος σῆμα 123
κτίσεις 290
κυνὸς ὄμμα πεῖραν ἔχειν 12.

L

LAcedæmonij Apollinis oraculum consulunt 79. illorum terræmotus 82. virtus breuitas in loquendo 55
Laconum coma 28
Lacrimabiles, viri boni 18
Lacrymari in calamitatibus viri esse ingenui 18. commẽdatio ibid. defluxiones etiã in malis aliquid esse voluptatis hominibus 410. profusio 18. illas etiam interdũ lætitiam sequi 116
læua mundi plaga, occidentalis 233
Laodamia à Ioue compressa 197. Bellerophontis filia 107
Laomedontis filij 365. periurium 361
Laothoë Altai regis Lelegum filia 369
Lampadophoriorum celebratio 105
Lampon Solis equus 85
Lamprius fortium dispẽsationem fortuitam esse dicit 125
lances Iouis 135
ad Lapidem eundem iterum impingere, turpe 164
latronis dissecti cor pilosum 11
lauacra veterum 411
lauandi ante sacrificiũ ritus 21
laus egregia quæ 209. etiam aliqua virtutis merces 139. propria sordet 116
legati iure gentium inuiolabiles 17
legatorum inuiolabilia iura à Romanis exacte obseruata 17. violatorum pœna ibid.
legationis munia quomodo apud Homerum perficiantur 28
legis autoritas ex circumstantijs emollienda 144. leges ex malis moribus ortæ 25
Leidamia à Lycomede compressa 356
Lemnia mala, prouerb. 268
Lemnos insula 153.268
leo cùm insidias bobus molitur, suo robore prudenter vtitur 329. cum lupo commune quid habeat 215. cum elephanto quid cõmune habeat 329. famelicus ferocissimus 336. fortè & generosum animal 316. igneum animal 215. iratus cùm latus verberet 361. quãdo cauda se ad fortitudinem stimulet ibid. quibus rebus perterrefiat 215. Solis domus ibid. λέων nomen epicæni generis apud Homerum 316. illius catulorum in parentes gratitudo 76. caudæ spiculum 361. consuetudo 203. esurientis cõparatione quãdo poëtæ vtuntur 336. flammis perterreri 215. fuga ibid generositas 290. impasti crudelitas 235. incessus 215. irritatio 361. os δρυόεσσα ibid. pro catulis pugna 316. proprium 290. supercilium 316. fugiendi vocabulum illi minus cõuenire 290. flammæ aspectu illum perterreri 329. stimulas, prouerb. 22
leones flammis exterriti quomodo capiantur 329. illorum venatio ibid. visus acutissimus 215
Leonidæ cor hirsutum 11
Lesche paruam Iliada composuit 366
Leuconotus ventus 377
libamina prima 355
liberorum pietas erga parentes 76
libido insana iuri & æquitati inimica 127
libidinis muliebris exemplum 107
libidinis pruritus sale excitari 158
Ligurum coma 28
è Loco splendido in obscurũ cur minus videatur 148
Lucani locus 26.54.108.120. 163 329.349.356.371
Lucilij locus 123
lucis & tenebrarum vicissitudo 148
Lucretij locus 79.131.148.181. 349
luctus dolorum leuamen 410
luctus moderatio ibid.
in Luctu hominum priscorum mos 333
in Luctu tonderi, veterũ mos 411
ludi funebres apud Romanos ibid.
luna noua furtis contraria 50
lupus pilum mutat, non mentem τρόπος 188
lupi ignem ex silicibus excussum timent 215
luporum canicies 188. feritas 199. genus album 188. quinque colorum ibid.
lupis canus color magis proprius ibid.
lustrationũ differentia 16.56
lustrationum varij modi 16
luxuria non solùm valetudinẽ vitiat, sed robur etiam imminuit 86
Lycaon ab Achille captus diuenditur 372
Lycia lõgè à Troia remota 91
Lyciorum coma 28
Lycomedes rex 356
Lycurgus amentia præceps Dryantem interficit 195
Lycurgus Dionysium contumelia affectum ejcit 105. equis laniatus occubuit ibid. Liberum de regno fugat ibid. pantheris obiectus ibid. quare insanus existimandus 12. vites exscindit 105. eius atrocitas 256
Lycurma fl. 170
Lynus poeta à canibus discerptus 345
Lyrnesum pugnando capit Achilles 19
Lysandri apud Ephoros accusatio 108. eius dictum 65.

M

MAchaon ab Alexãdro vulneratus 213. cur minus moderato victu vtat 217. Podalirij medici frater 213. vbi medicinam exercuerit 248. Græcorum insignis medicus 68. τὸ χειρουργικὸν exercuit 213
Machaonis rei medicæ peritia 213. temperantia 217
Machaoni vinum Pramnium propinatur ibid.
Macrobij locus 29
magnanimi viri esse pro suorum defensione morti caput obijcere 294
malum bono adiunctum 26
malum vnde oriatur 33
malum cuitare, sapientis esse viri 264
malorum expectatio eo facilius toleratur, quo incertius est euentus tempus 116
malos bonis cur Deus cumulet 12
Manilij locus 393 (146
mansuetudinis duo extrema manuum perenni aqua ablutio apud veteres 111
Marcelli fortitudo 124
Marcellini locus 4
mariti prærogatiua 24
mares inter animantium genera fortiores 383
mare mortuum 146
mare Saturnium ibid.
maris præ lætitia discissio 241
marinorum deorum fœcũditas 158
Marpissa Eueni regis filia 170
Mars à Diomede vulneratur Mineruæ auxilio 382. ἀλοπρόσωπος 93.187.320. Thracius 248. μαινόμενος 99
Martis boatus 98. eius & Mineruæ oppositio 75. inconstantia perfidia 99
Martem cur Iupiter odio prosequatur 97
Martialis locus 156
Marsyæ musica 26
masculinũ genus dignius fœminino 269
medicinæ munus etiam à fœminis olim exerceri solitum 222. partes quæ vetustissimæ 68. præstantia 213. subiectum humanum corpus ibid.
mediocrita aurea 185
melanæetus 329
Melanippe & Hippolyte Martis filiæ 55
Meleager Oenei filius 169. quando patriæ sit opitulatus 168. vxoris precibus victus hostes ex vrbe fugat 170
Melesigenis cæcitas 87
mellis vires 217. vsus ibid.
membrorum tremor vnde 178
Memnon Auroræ filius 411. comam suam Nilo vouet 411. Tithoni filius 365. Troianis auxilium ferens ab Achille interficitur 365
Menandri locus 91.115.279 mendacij odium 163
Menelaus Agamemnonis frater 175. acriter pro Patrocli cadauere pugnat 314. belli conditiones accipit 52. belli Troiani præcipuum caput 175. cui prouerbio locũ dederit 39. cũ filijs Priami fœdus ferire recusat 52. Diomedis socius 184. etiam sæpè egregia virtutis suæ documẽta dedit 179. Iouem hospitalem aduersus Paridem implorat 61. prudentissimus bellator 329. quanta fiducia ad prælium erumpat 51. quomodo leoni comparetur 316. reprehensionem suam euitat 179. seipsum consolatur 52. varijs in locis ab Homero commendatur 39
Menelai cum acumine facundia 255. cum Alexandro comparatio 66. cum Paride duelli descriptio 61. laudes 55. in oratione quid cõtineatur 176. pietatis exemplũ 316. socordia 179. vehemens oratio 255. virtutis 103
Menelao Helena in matrimonium datur 37
Menesthei petitiones 237
Menætius Patrocli pater 222
mensa epularum 22. poculorũ ibid.
Mensæ antiquorum duæ ibid.
mentis socordia vnde 263
mente res dissimilimæ cõprehendi 181
Mercurij virga 241
Meriones Diomedis socius 184. iactum hastæ confractæ cum Idomeneo communicat 248. virtutem suam ante factum prædicat 311
Merionis galea 186. sagittæ 297. saltatio 307
merops auis quo nomine ciconijs iustior 76. inter aues pijssima ibid.
Messiniorum stratagema 249
metallorum præstantissimum aurum 135
μετεμψύχωσις à Socrate comprobata 136
metus à fonti homine non alienus 93
Midas quo casu Pana & Marsyam Apollini præposuerit 245
Midæ aures prælongæ 108
militaris cautio 178. disciplinæ caput 49
militiæ vmbra 291
milites fortes etiã timido duce remollescere 92
milites Germanici cur vrsinis pellibus vtantur 181
milites qua ratione animosi fiant 92
militis generosi ornamentum 251. labor in præliando 297
militum compescendorum in bello qua ratione veteres vsi 119. fortitudo & audacia vnde pendeat 149
militum feritas 199. eorũ virtus in duob. posita 138.258. eadẽ vnde pendeat 68.286
Minerua Achillis dæmon prinatus 11. eiusdem iram cohibet 63. ad prælium se comparat 143. Ealiginem ex oculis Græcorum remouet 291. cùm

cùm Diomedis currũ ascẽdit à Marte nõ visa 100. cur aduersus Martem in bellũ non prodierit vlciscendæ Ascalaphi filij mortis gratia 277. cur Diomedi soli suam opem cõmunicet 78. cur Iouis κεστὸς induat 143. cur Martẽ amet 100. Diomedi caliginẽ ab oculis semouet 80. fraudulẽter Pandarum ad fœderis violationem impellit 64. Glaucopis 146. natura sua lucifera 100. quatenus medicos imitari videatur 12. quibus præmijs Pandarum ad petendum iaculis Menelaum pelliciat 65. Venerem iocoso scommate proscindit 88. Vlyssi quam prouinciam imposuerit 32. Vlyssem protegit 211
Mineruę affectus aliquid cũ ea iræ specie, quæ πικρόμης dicitur, cõmune habeat 146. ægis 337. apparitio quid portenderit 65. eius cõsilio Troiam captum iri 276. igneus currus 143. in Laodoci formam transmutatio 65. in rebus agendis potestas 184. oratio 146. peplum 143. placatio 105. prudentia 146. sacrificium 105. simulacrum ibid.
Mineruam ex omnib. dijs proximum Ioui locũ tenere 97
Minyeius fl. 221
miraculorum proprium 298
misericordia cum clemẽtia nõ confundenda 103
Molossi 141
Momi consilium 2
monarchia inexpugnabilis 10
monarchiæ præstantia 33
monomachiæ stante exercitu prœclusio 105
monarchiæ status pacatior eo, in quo multi dominantur 359
Moraphiorũ genus apud Persas vnde 55
morbis posteri magis obnoxij quàm maiores 86
mori ὑπὲρ μοίρων 366
morti infelices qui dicãtur 211. pro patria cur honestũ 286
moriendi lex omnibus hominibus impositа 116.
morientis hominis vaticiniũ 312
morientibus vnde prædicendi facultas tribuatur ibid.
mors quæ honesta 268. inexitabilis 334. precibus aut donis non flectitur 155. naturalis 2. violenta ibid.
mortis duo genera 2. cũ somno cõsanguinitas 308. genus quod omniũ expeditius 194
morte appropinquãte animus multo diuinior 312
mortes cur poëta ἄλγεα vocet 2
mortalitatis imbecillitas 365
mortuo summum dedecus à suis non defleri 410
mortui nõ nimiũ lugendi 349
mortuorum collocatio apud veteres 351. cadaueta vulturibus grata 203
mortuis etiam sensum veteres tribuerunt 410
Mosaicæ faciei mutilatio 78
Moses Deũ à parte posteriori videt 242
moues Camarinã, prouer. 229
muli boues arãdo puertũt 189
muli & canes cur pestilentia conflictati 4
mulier viri socia 183
mulieris metus 8
mulieres ad omnia maritorũ consilia non admittenda 24. in alienos fœtus minus propensæ, quàm in proprios 79. parcæ filẽtij 24. quãdo viros suos odio prosequantur 266
mulierum arma in viros ibid. curiositas 24. ingeniũ irritatũ non facilè verborum blanditie deliniri 24. interitus, Dianæ à veteribus tribui 109. quarum ingenia exosa 107
mulieres nuptas apud Homerum sacerdotij officio fungi 111
muliebris animi exemplũ 276
muliercularum mores 19
multitudo exasperata miti alloquio sedatur rarò 32
multitudo quibus rebus plerunq; capiatur 37
multitudinis à dominatione prohibitio 33
multitudinis dominatio vitiosa ibid.
multorum potestas ibid.
muri ædificatio ficta 130
muri Grẽcorũ magnitudo 226
Musæus 1
Musarũ à poëtis inuocatio 46. habitatio in Helicone ibi. inuocatio poëtis familiare 204
Musica cur conuiuijs adhibita 26. in deorum conuiuijs ibid.
Musicę genus mixtum ib. eius vsum Homerũ docuisse 157
Muscæ spurcities 349. cadauerum appetentissimæ ibid. paululum fugatæ audacissimè reuolant 329
in Mutinensi prælio aduersus Antonium qua ratione veterani pugnarint 49
Mycenarum ab Heraclidis subactio 63
per Μύθησιν qui intelligẽdi 275
Mygdon & Otreus Herculis fratres 55
myrica valde ὑδροχαρὴς 192
Myrinna vrbs in Lemno 268
Myrmidonum pugnandi studium 298. superatio 222
Μυρμηκιῶν 393
myrti folia ex amoris ægrimonia crinali acu Phædra transfigit 107.

N

NAogeorgus Dionis Prasæi interpres 40. 410
narratio de Venere Paridẽ eripiente, mera fabulosa 61
naturæ humanæ peruersitas 249
natura quo pacto cõseruationi sui prospexerit 173
nauigantium periculum 291
nauium Græcorum catalogus quãtæ autoritatis ib. eorundem enumeratio cur Bœotia dicatur 46. & de numero cõsensus & dissensus ibid.
nauium putredo 31
Naumachij sermo 24. naustathmus 130
nautarũ infelicissima cura 291
necessarij cũ fato coniunctio 2
necessitudo cõiũctissima q̃ 37
nectar deorum potus 87
Neleus Herculi boues Geryonis abstulit 221
Neoptolemus Achil filius 366
Neoptolemus Lerdamię filius 356
Neptunus Briarei pater 19. maris deus 157. Agamem consolatur 266. Calchantis vatis speciem induit 241. cur à Græcorũ partib. stet 225. cur ἐνοσίχθων passim appelletur 279. cur Hectorẽ calumnietur 241. cur in medio sedeat 359. cur non statim ad Troiã proficiscatur 241. cur tauri mugitu delectetur 369. Græcorum murum cum Apolline euertit 240
Neptuni adulatio 243. consilium de Achillis reconciliatione 243
Neptuni currus à vitulis marinis trahi 241. discessus velocis cõparatio ibid. erga Troianos amor 142. Heliconij templum 369. incessus 240. mendacium quo voto conuincatur 260 orationis artificium 243. concinnitas 241. vestigia 243
Neptuno à legatis supplicatur 157. cur equi attribuãtur 241. cur taurus immoletur 222. facultas euertendi Græcorũ murum data 225
Neptunum improbè accusat, qui iterum naufragium facit 164
Nereides ex corporum genere constent 333. quinquaginta apud Hesiodum ibid.
Nereidum veritas ex quo loco constet ibid.
nerui tractio antiquorum 141. illum ad mammas admouere, antiquus mos 65. cur olim nullus illorum vsus 345. à corde oriri, quo errore scripserit Aristoteles 11
nequitiæ & scelerata facinora hominum improbitati tribuenda 64
Nessi interitus 170
Nestor cur tam diu inter pocula fuerit 263. de reb. incertis temerè pronũciat 195. equorum candorem solaribus radijs assimilat ibid. Græcos impietatis accusat 37. ἱππηλάτης 411. in mortis periculo constitutus à Diomede eripitur 135. in Vlyssem inuehitur 37. oratione sua quid faciat 152. Patroclo assurgit 220. prudẽter dissidium duorum heroum sedat 15
Nestoris ætas 14. cautio 179. consiliũ 103. 217. consilium quid cõplectatur 127. cõsilij comprobatio 153. consilio Achilles obtemperat 16. cum Machaone ad naues ex prælio discessus 217. eloquentia 14. eloquentia cum summa prudentia coniuncta 176. cum senectute cõtentio 178. institutum sua ratione non carere 37. interrogatio 195. naues 46. oratio 182. qualis 37. orationis artificium insigne 153. ornatus 180. ouis 183 prudentia 14. 152. sagacitas 221. sapientiæ quãtus hos habitus 412. sententia peregregia 152
Nestori prudenter Vlysses respondet 195. quantus honos sit tributus 217. satis quidem esse prudentiæ, non autem roboris 71
Nestoreæ orationis scopus 221
Nestoreum poculum 217
Nestorei animi laus 263
Niceria Hebri Tolucis coniux 79
nix rubicunda circa montes Armenios 198
nomen duplex quibusdam rebus imponi, vsitatum Hom. 19
nominum diuersa ratio ibid.
nothi apud veteres nõ minoris facti quàm legitimi 139
Notus ventus 377
nouenarius numerus tetragonus & perfectus 31
nouerca nihilo clementior vipera 79 illas mariti liberos priores vix amare ibid.
nox æquale affert commodũ 148 nox conubia vel intempesta 185. nox quid 148. nox προφύλαξ 185
noctis conticinium 185. & diei diuisio 200. silentia quieti natura destinauit 148
nocti qui parere dicantur 125
nubes aurea 337. cœli portę 97
Numen diuinum hominibus reconditum 116. suorum calamitates infinita compensatione resarcit 12
numinis apparens præsentia igni assimilatur 64. inuocatio, poëtis familiaris 1. iræ concitatio 67. natura qualis ibid.
numerus par, impar 33
numerorum vis ibid.
nuptiæ consanguineorũ 270. illarum inuentio 345. terminus qui sit tam fœminarum quàm virorum 205
Nyctæus Plutonis equus 85
νὺξ ὀλοφρονὴ 28
σὺν νυκτὶ βελὴ, prouerb. ibid.

O

OBiurgationes iustæ apud generosos homines non ociosæ 91
obseruatio Romanorum 24
Oceanꝰ πέρμα φίλον γαίης 266. terram ambit 345
ocium strenuis viris interdum etiam appetendum 157
occasionis impensa sumptuosissima 40. ratio habenda 160
occidentis plaga inferiore 279
occidua mundi plaga 233
Octauij, Lepidi & Antonij triumuirorum dissensio 64
octipedem excitas, prouerb. 229
oculi & aures animæ fenestræ 110
oculi quando somnum videre dicuntur 269
oculorum ardor 239
oculos claudendi mos 211
Odius præco in exercitu Græcorum 31
Oeneus Aetoliæ rex 169. Tydei pater 109
Oenomaus Asij comes 228
Olenia petra 221
Olympicum certamen ibid.

Olympum quibus de causis Iupiter repetat 145
Olysippo opp. 297
Omphitus 394
ὄνειρ& vocis diuersitas 5
ὄνειροι πεόπεμπτοι ibid.
ὄνειρον 28
operarum coniunctio quantum valeat 183
operationum distinctio 40
opiniones veterum ridiculæ ibid.
Oppiani loc⁹ 12.212.215.356
orbis regnum quomodo dij partiti sunt 279
oraculum Dodonæum 2
oracula deorum 79
oraculorum vsus 28
oratio, animi index 154. hominis perturbati 307. imperfecta, irati hominis indicium 8. maximum iræ remedium 279. vna eademq; diuersè potest vsurpari 150
orationis finis in consilio 95
orationum clarorum hominū autoritas 264
Orci galea 100. qui illam ferre dicatur 100
Orchomeni vrbis p̃sidiū 164
Orestes Asij comes 228
ὀργιλότης 146. in Iunone expressa ibid.
orientis plaga superior 279
orientalis mundi plaga q̃ 233
Orion astrum feruentissimum 393. cur serpente oriente occidat 345. in mundi circumferentia vertitur 344. venator eximius 345.393
Orionis astrum 392. magnitudo 345. ortus 393. robur 345
Orphei locus 4.206.208
Orphicæ poësis imitator Homerus 2
Orphneus Plutonis equus 85
ὄρφν& νόμ& 198
ostenta quid 233
ostreorum apud veteres vsus 311
Othrygonei sordes 251
Otreus & Mygdon Hecubæ fratres 55
Ouidij locus 12.15.105.169. 383.412
οὐδ' ἄρσεν& ὑπὲλαφθαι, prouerb. 226
ouium vtilitas 183
in Ouibus qui color optimus ibid.
οὐκ αὖδ' ἥτεως, prouerb. 333.

P

PAcis ineundæ gratia qui mos antiquus 399
Palamedem cur Agamemnon è viuis tolli iusserit 10
παλιγγενεσία Pythagorica non agnoscitur ab Hom. 411
τὸ παλιμπλαγχθέντ& metaphora 5
πάλιν πλάζος quid Homero 5
Pallantis cadaueris ad limina collocatio 352
Pallas ἀλαλκομένις 63. quæ Diomedi cõcedat 80. Troianos perterrefaciens flammam vndiq; in Achillis vertice accendit 78
Palladis è cœlo descensus cõparatio 64. erga Phereclum amor 79. oculi truces 245
Palladem & Martem cur vcteres bellis præfecerint 14
Palynuri anima 411
Pammenes Thebanus, Homeri reprehensor 37
Pandarus ad fœdera violanda à Minerua selectus 77. cur à Minerua quæsitus 65. cur moderationem currus non susceperit 83. ex perfida gente oriundus 65. fœdera vtriusque exercitus violat 62. iactabundus in lingua vulneratur 86. iaculandi arte peritissimus 65. Menelaum iaculatur 61. quódnam præsidium exoptet 83
Pandari amentia 65. arcus 66. sagittæ, virtutis irritamenta 83
Panœdes Amphidamātis frater 245
Pangæus mons 105
Panionicum sacrificium 369
Paphū à Cinyre conditū 198
παραιβάτης cur λοίσθ& vocetur 135
Paralleli 344
Parca ἀμφιμήρη & παραμήρη 361
Parcarum apparitio in Meleagri partu 169
Pardalis generositas 388. quid peculiare habeat ibid.
parentes à liberis in senectute alendi 76
parentum amor in vnicum filium maior, quàm in plures simul 169. indulgentia causa improbitatis filiorum 100. naturalem affectum exuere, difficile 101. peccata in filijs Deum punire 203.
parentes seniores alendi propensio à natura insita 76
cum Parentibus quomodo agendum 143
παρῆα 66
Paris acerbè ab Hectore increpatur 51. belli conditiones exponit 52
Paridis arma in thalamo tractat 112. cithara 51. ignauia 112. metus 51. pulcritudo ibid.
Paridi cur meritò ab Hectore forma corporis exprobretur 51.
Paride fugiente vtrum penes Menelaum fuerit victoria 67
partes in omnibus vita præditis duæ necessariæ 173
Parthorum coma 28
Pasithea Gratiæ soror 268
pastoris opus 35
pastoritia nobilissima olim habita 201
patientiæ in Achille egregium exemplum 17
patrisfamiliâs ingenium 82
ex Patre malo etiam probum filium nasci 116
patrum virtutes à filijs superari, rarum 19
patriæ charitas vna reliquas omnes charitates vincit 113
patriæ tenuitas viri bonitatem non impedit 55
à Patria longè mori, olim grauissimum habitum 223
Patroclus ab Achille excitatur 276. ab Apolline exarmatus 319. Achillis amicus 217. Achillem ad pugnandum exorat 276. Achille senior 222. cur Græcis φάσ& φέρειν dicatur 294. in hostium aciem se infert ibid. malum sibi machinatur 217. Nestori Achillis vitia explicat 220
Patrocli lacrymæ 18. laus 312. petitio quid contineat 411. medicamenta 223. postulatum 294. prætextus 356. sarcasmus 311. sententia egregia 308. silentium 223. sub prætextu lamentatio 355
Patroclum cur stultũ Homerus vocet 294. salutaria medicamenta ab Achille didicisse 223
Pausaniæ insomnia 67. locus 294.345
ne Paxillus quidem relictus, prouerb. 226
peccatum dissimulans inuitat vt iterum peccetur 100
peccati causa homo, nõ Deus 349
pectus hirsutũ, insolentis roboris argumentum 11
pecuaria res olim in summo honore habita 183
pecuarię rei dignitatem vnde Varro colligat ibid.
in Pecudibus & armentis olim præcipuæ diuitiæ 205
Pedasus cur mortalis dicatur 298
pedibus trahere, vnde manârit prouerb. 205
Pegasus alatus equus 85.108. à Ioue inter sidera relatus 85
pelagus transeunte Alexandro assurgit 241
Pelasgi antiqua gens per vniuersam Græciam 298
Peleus Achillis pater 122
Pelei & Thetidis nuptiæ 298
Pelij liberatio 107
Pella Alexandri patria 55
pellis leoninæ vsus 175
pellium amictus apud veteres heroas 175. vsus in militia apud veteres 181
Pelopis in Myrtilũ facinus 57
Penthesilea Amazonum regina 394. Priamo auxiliatum venit ibid.
peplũ muliebre vestimẽtũ 143
Periandri pœna 67
perfidiæ crimen veteribus odiosum ibid.
perfidis Numẽ non fauere 70
Periclimenus Nelei filius 221
Periclimeni superbia ibid.
periculorum non præuisorum metus 193
periuria Numini displicere etiã ethnicos agnouisse 57
periuriorum vltor, Deus ibid.
Persæ cur cadauera crement 411. poti de rebus serijs consultant 153
Persarum coma 28
perseuerantia laudabilis virtus 152
Persij locus 325
pestilentiæ causæ 4
in Petitione q̃ obseruãda 341
petitionũ nostrarũ ratio 39
Petronij Arbitri locus 197
Phædra Minois filia 107. priuignum suum adamat ibid. suspendio se necat ibid. Thesei vxor ibid.
phalangum adornatio 245
phalangis armatura quibus constet ibid.
per φαεμμακόπικὸν quid intelligendum 213
Pharmabazi, prouincia à Lysandro deuastata 108. simulatio ibid.
φασοφόν& 281
Pherecles turpi plaga ad inguen dehonestatus 86
Pheretima quale donum ab Euelthone acceperit 117
Philemonis dictum 24
Philes alter Aelianus 141
Philippi regis dictum 15
philosophia olim prima poësis 4
Philostrati locus 14.411
Phlegon Solis equus 85
Phlogeus equus ibid.
φοβος & ἁδδὼς bene coniungũtur 17
Phobos Martis equus 85. filius 48
Phocicum bellum vnde exarserit 164
Phocylidis versus 258
φοιβ& ἀργυρότοξ& 195
Phœbus Hectorem seruat 211
Phœnix Achillis moderator morum 168. Achillis pædagogus 169. an vllare ad rem turpem faciendã impelli debuerit 168. Nestoris legatus 157
Phœnicis erga Achillem amor 169. eius & Achillis amicitia ibid. oratio 167, tragœdia 168
φείσασιν 251
Phryges serò sapiunt 160
φυὴ 8
pietas veterum 158. veterum maximè in sacrificijs 82
pietatis excessus 233. species in Dei obsequio versatur 12. veterum exempla frequentia 157
piorum cum deo expostulatio 61
πικρότης 146
Pindari locus 6.15.169.258.294
Pisandri bipennis 297
piscator ictus sapit 314
Plato hospitium indiscretum recusat 102
Platonis de anima sentẽtia vnde sumpta 411. loc⁹ 2.12.14.18. 19.26.65.132.152.169.183. 286.312.320.349.359.377. loci ab Athen. castigatio 39. poëmatum concrematio 320
Plauti locus 108.273.350
Pleiades 345
plebis ingenium mobile 32
Plinius Aristotelis interpr. 361
Plinij locus 333
Plutarchi locus 13.24.28.105. 108.124.257.169.233.297. 344.359.394.426
Pluto inferorũ deus 156. quare mortalibus odiosissimus ibi.
Plutonis ad terræmotũ tremor 359. canis 143 implacabilitas 156. sacrificium quale 155 tẽplum apud Macistios ibid.
pluuia sanguinea 307
pocula coronandi mos apud Romanos 22
Podalirius medicus 68. eius naues 46
Podalirium τὸ περὶ τὸν Ναυτεα exercuisse 213

INDEX.

Podis interitus 326
πολέμου τέρματα 197
Polonorum stragula 181
πῶλος 79
Polybetes dux Græcorum fortissimus 394
Polybus Antenoris filius 199
Polydama Aegyptia 222
Polydamas ab Apolline protectus 290. augur præstantissimus 2323.37. Hectoris socius 337. quomodo Hectorem affetur 258
Polydamantis ad Hectorem oratio 232. consilium ab Hectore non auditum 393
Polydamantes & Hectoriæ Galliæ 232
Polydamantis oratio quò tendat 226
Polyidus celebris vates 251. Euchenoris pater 258
Polyxenæ ad Achillis tumulũ mactatio 173
poëmatis huius rectum principium 1
poëtæ mos 13
poëtæ quanto cum iudicio legendi 426
poëtarum scribendi libertas 1. opera sua contexendarum ratio 1
poësis Homerica variis episodijs referta 225
Pæon medicus 213
Cn. Pompeij imperium 279
portæ cœlorum 143
potentes nemo tutus aggredi potest 277
potentiorum humilitas 15
à Potentioribus læsorum gestus 145
potiones olim non in vsu fuisse 213
potus cur cibo præferatur 22
præcones cur sileant 17. διὸς ἄγγελοι ἠδ' ἀνδρῶν ibid. in exercitu Græcorum quot 31. iure gentium inuiolabiles 17
præda iusta 256. maxima ab Eleis abacta 221
prædæ portio aliqua selecta olim regibus dari solita 9
in Prædæ partitione ducibus præcipuum quippiam honoris causa tributum 221
prædarum bellicarum conditiones 9
prælij æqualitas 285. descriptio 75
præliandi audaciã à Numine pendere 329
Pramnium vinum 217
Preces Iouis filiæ 169. cur claudæ ibid. nullæ inefficaces apud Homerum 302. quem euentum à Deo sortiantur 4
precum iustarũ exauditio ibid.
preces iniquas Deus non exaudit 39. quas Numina exaudiant 80
ad Preces Deo fundendas purè accedendum 157
Priamidæ φιλοφίλοι 13
Priamidarum numerosa soboles 91
Priamus Paridis mentem amplectitur 127
Priami diuitiæ 337. prudentia 55.427
Prienensium ortus 369
principis non solũ sui, sed populi totius solicitudo 105
πεζῶν & ἵππων quomodo differant 111
προφανοφάνησις 13
proceres & magnates viros prouocare, periculosum 6
procerum silentij causa 185
prodigium aquilæ & draconis 231
prodigia in Sicilia 198. Romæ ibid.
prodigiorũ causa Romæ supplicatum 356
proditionem cur Cæsar amârit, proditores non item 192
Prætus Antiæ maritus 107. cur à Bellerophontis cæde abstinuerit 108
Prætos quid dicatur ibid.
προφυγὴν 264
proijciendi à tergo mos 16
promissa quibus rebus aliquis non exequatur 23
proportio Geometrica 9
Proserpina vxor Pluton. 349
προσωποποιΐα nõ semper absurda 32
Protagoræ consilium bonum & malum 30
Proteus Aegyptiorũ rex Dionysium hospitio accipit 105
prudentia & fortitudo ducis egregij virtutes 14
prudentia ὅμμασι νοερὸν ὅλον ὑπαγὲς 18. vt iuuentuti comes adsit, rarum 52
prudentiæ laus 258
prudentiæ per cogitationem operatio 18. virtus 184
prudentis viri officium 18
Prusæi locus 394
ψυχὴ cur sanguis dicatur 180
Ptolemæi insomnia 67
pubertatis initium tam virorũ quàm fœminarum 205
Publij Mimi dictum 6.11
pudoris sedes in oculis 243
pugna ardens 259. laudabilis quæ 14. quæ cominus fit, plus roboris postulat 290. vnius manus imbecilla 93
pugnæ cõuenit ἔγχεϊ ὀρέγεσθαι 119
pugnam detrectare non esse viri magnanimi 329
pugnarũ causa & effecta 75
pugnantes strenuè quomodo excitandi 139
in pugnando ordo & concinnitas necessaria 148
pugnare pro patria, optimum augurium 111
puluueris cum nebula comparatio 50. ἀθέσφατος ibid.
purpuræ colores in Lydia vel Caria frequentes 66
pusillanimitas sordidæ auaritiæ perpetuũ adiunctũ 189
Pygmæi 49
Pygmæorum habitatio ibid.
Pylemenes Paphlagonum dux 256
Pylius orator 182
Pylij ab Hercule quomodo afflicti 221
Pylij ad prædæ Epeorum diuisionem conuocati ibid.
Pylus Nestorea ibid.
Pyrois Solis equus 85
Pyrrhichius, saltãdi genus 345
Pyrrhus à quo occisus 394
Pyrrhi saltatio 256
Pythagoras sententiam suam de anima vnde sumpserit 411
Pythagoricus cibus 217
Pythia 65
Pythiæ Delphis oraculũ ibid. responsum 79.

Q

QVadrigarum nullus vsus apud Homerum 221
quercus radices altissimæ 228. sacra 2
quercuum fructiferarum proprium 273
quies vniuersis animantibus vtilis 173.

R

RAtionis & partis irascibilis in Achille certamen 11
regnum omne sub grauiore regno 15
regna à Deo proficisci, Homerus agnoscit 154. humana à Dei nutu pendere 107
reprehensiones mansueto animo exaudire, candidi est hominis 51
in Reprehensionib⁹ iustis permitti aliquando aspera vocabula 151
rerum turbulentarum & iocosarum mixtura 34
in Rebus periculosis quæ adhibenda 184
reuerentia maioribus exhibenda 12. qualis esse debeat 24
rex φιλονεῖκος 28
rex quarum rerum memor esse debeat 15
regis epitheton 35. exemplum egregium 178. officium 3. παιδοτρόφια 198. præstantis officium 150
reges διὶ φίλοι 235. in Dei auxilio maximè spem collocare decet 10. Iouis amici 35. nutricij ibid.
regum epitheta 33. ira formidabilis ibid. iugum quando excutiendum 17. maiestas 275. modestia 15. offensorum vindictæ studium 6. potentia 154. Spartanorum in conuiuijs mos 9. veterum αὐτοσχεδιάσματα 57
regibus iniquis & incuriosis quomodo resistendum 12. in quibus rebus subditi obediant 17. nunquam satis dignus honos tribuitur 15. quinam honos à Ioue deferatur 15
regij status Homerus amantissimus 33
in Rhapsodiæ examinatione quomodo diligẽs lector versari debeat 150
Rhesus Thracum rex 195. vna die pugnans, multum infert Græcis detrimenti 191
Rhesi castra Vlysses & Diomedes noctu inuadunt 148
Rhesi copiarũ dispositio 193
Rhesi equi cadaueribus non assueti ibid.
Rhœsi equi 85
Rhœteium 120
Rhœteum Troiæ promontorium 263
Rhodiorum vagantia simulacra 341
Rhodope Thraciæ mons 105
ridentes cur spiritum calidiorem emittant 277
risus caninus 277. equinus ibid. qualis esse debeat 26. Sardonius 277. vnde proficiscatur ibid. hilaritatis testis 26
risui cur in Iliad. nõ sit loc⁹ 251
robur virorũ ornamentum 51
Rodati equus 84
Romani veteres quantopere ingratitudinem sint abominati 341
rores sanguinei in Troiano campo 198
rotarum strepitu leo perterrefit 215
rubentes pallidioribus Catoni chariores 49.

S

SAbbatismi obseruatio 200
Sacerdotes Aegyptij castitatis obseruatores 158
sacrificantiũ Græcorũ mos 21
sacrificia & dona antiquorum 105
sacrificia horrenda vnde nata 105. impurorum hominum Deo minimè accepta 16
sacrificiorum ritus 21
in Sacrificijs cur sal in aquam conijci soleat 16
in Sacrificijs guttura pecudum incidi solita 355
sal cur diuinum appelletur 158. θεοφιλὲς à Platone dictũ 158
salis facultas καθαρτικὴ 16
à Sole cur sacerdotes Aegyptij abstineant 158
salices tumulis cur conueniant 114
Salpugæ 393
saltandi duo genera 345
saltatio honesta 256. inhonesta ibid.
saltationis duplex genus ibid.
saltationis honestæ inuentores ibid item inhonestæ ibid.
salubritatis violatio 4
Samos insula 153
Sangarius fl. 55
sanguis vitiatus atrox cernitur 273
sanguinis sedes cor 180
sanus quomodo quis viuere possit 217
sapientis animus semper vacat vitio 172
sapientem non irasci ibid.
Sarpedon cõtumeliosè à Tlepolemo vellicatur 95. cur Lyciorum copias ducat 228. fratris vicem dolet 237. Iouis filius 237. 303. Laodameiæ filius 228. quàm sit diuersus ab Achille 235. quomodo Glaucum alloquatur ibid. quo titulo donetur 307. rebus bellicis clarus 95. studium suum in Troiano cõmendat 91. vnde genitus 95
Sarpedonis cadauer ab Apolline de medio stragis ereptum 308. cõmendatio 307. mortem quàm grauiter Troiani tulerint ibid. oratio quæ contineat 91. ortus 107. tumulus 303
saxa Scironia 150
Scææ portæ 115
Scamander fluuius 365. vnde Xanthus dictus 372
Scamandri fontes 393
Scamandri fluuij appellatio 372
Scamandrius collis 364
sceleratí homines semper sepultura indigni habiti 127
scelerum natura 50
sceptrum iustitiæ signum 13

per Sce-

per Sceptrum regis quid intelligendum 154
ſcioteria nubilo die inutilia 200
ſcriptores antiqui cum iudicio legendi 106
Scyllæ rogus 5
Scyrus inſula 356
Scyrus vrbs Scyri inſulæ 163
Scyri ab Achil. expugnatio 173
Senecæ locus 6.15.88.156
ſenectus ingraueſcens iuuentute imbecillior 254. iuuenũ mente ſapientior 52
ſenectutis incommoda 71
ſenũ & cicadarũ cõparatio 54
ſenibus familiare quid 122
ſenſuum omnium motus in corde 178
ſepultura etiam belli Troiani temporibus neglecta 127. quàm ſtudioſè à veteribus obſeruata 411. ſummæ curæ veteribus fuit 127
ſermonis Homerici fertilitas 78
ſermone quódnam hominum genus careat 356
ſerò ſapiunt Phryges, prouerb. 129
ſeruitus dura quæ ſit 277. quę bello acquiritur, an iuſta ſit, vel non 372
ſeruorum celeritas dominis in obediendo gratiſſima 279. in dominos obſequium 17
ſeruos à natura eſſe non ſecus atq; dominos 372
Seſoſtris Aegyptiorũ rex 120. quomodo gentium ignauiã ſignificârit 120
Sibyllæ veterum 233
ſidera quæ non occidant 345
Sigeũ Troię promontoriũ 263
Silij Italici verſus 28
ſimile nullum, idem 31
ſimilitudinis claudicatio ibid.
ſimilitudines vno pede cur vulgò claudicare dicãtur 238
Simoiſi⁹ ab Aiace perẽptus 76
Siſyphus Glaucum genuit 107
ſitis fame fit potentior 22
ſocietas duplex 152
ſocordia veternusque mentis vnde obrepat 263
Socrates cur verſutum atq; adeò mendacem Achillẽ pronunciauerit 172. Homeri diſcipulus 22. imperij iniquitatem agnoſcens, domum abit 17. ſub Platonis nomine nõ iniuria reprehenditur 39
Socratis ſaltatio 256
Socus egregius heros 211. Vlyſſem vulnerat ibid.
ſol cur aurea catena 132
ſolitudo aurea res 237
ſomniũ διὸς ἄγγελος 28. qd ibi.
ſomnij germana interpretatio Neſtorem fallit 30. ſuper Agamemnonis capite apparitio 194
ſomnia ciuitatis vera 30. diuina cur nulla dixerit Ariſtoteles 5. diuina ibid. humana ibid. q̃ nõ falſa ibid. ſub aurorã cur certiora appareant 29
ſomniorum diſtinctio 5. cõiector homo diuinus ibid. cõſideratio nõ penitus abijcienda ibid. incertitudo 28. interpretatio pro diuinatione habita 233. interpretationis inuentor ibid. veritatis cauſæ 29. vſus 28
de ſomnijs cautè ſentiendum 5
ſomnus χάλκεος ὕπνος 268. dimidiũ ętatis ad ſe rapit ibid. immobilitas ſenſus 175. Noctis filius 268. παγκρατὴς ib.
Somni apud Lemnios habitatio 268. conciliatio 411
Sophoclis locus 6.102.186.337
ſors quid 123
ſortes à Deo regi 123. ex quibus rebus fieri ſolitæ 122. in dubijs rebus dirimendis adhibitæ 122
ſortium inuentor 233. vſus 123
ſortiendi ratio cur inuẽta ibid.
ſortitio militaris 60
Spagyrica praxis 213
Spartani cur comã nutriãt 28
Spartanorum factio 294
Sperchius Theſſalię fluuius 411
σπεύδοντα ὁ τρωὸς vnde natũ 140
Spithamæi 49
ſpitameorum ſtatura ibid.
in Spoliando quę cautio adhibenda 76
ſponſæ à viro niſi dos fuiſſet ſoluta, apud Cantabros nullum matrimonium 155
Stanislaus Vvaſcheuuizki Polonus, Heliodori interpres 243 (num autor 2
Staſimus Cypriorum carmi-
ſtatus regij præſtantia 33
ſtellas cadẽtes quo ſenſu Virgilius dixerit 64
Stentor pręco in exercitu Grę-corum 31
Stentoris vox 98.266
H. Stephani de Homeri & Heſiodi certamine 245
ſternutamenta ſacra vnde Ariſtoteles dixerit 25
Stenobæa Bellerophontem de ſtupro ſibi inferendo interpellat 107
Sthenelus Agamemnoni contumeliosè inſultat 72
Sthenon Neptuni equus 85
Stobæi locus 71.91.107.116
Stoica ἀπάθεια à ſacris literis exploſa 11
Stoicorum ἀναισθησία 251
Strabonis locus 20.120.130. 394.297.298
Strymo Scamandri filia 365
ſubditi qua reuerentia regem proſequi debeant 175
ſubditorum obedientia erga magiſtratus 156
ſubſiſtere ſatius eſſe, quã fuga ſalutem petere 210
Subſolanus ventus 377
ſudoris remedium vnde petẽdum 196
Suetonij locus 351
ſuffragium olim duobus calculis Græci tulerunt 120
Suidæ locus 352
ſupplicandi mos 192
ſupplicantium ritus 23.143
ſupplicia improborũ cur differantur 67. cur Deus differat 67
ſupplices ad genua accidẽtes, clementer excepti 372
ſus animal ſalax 355
σωφασμὸς 245.

T

TAciturnitas in bello colenda 95
Tagus fl. 298
Talthybius præco in exercitu Græcorum 13
tartarus 131. quid Tzetzæ 132. vnde appellatus 125
tartari & inferni differẽtia 132
tartarorum locus ibid.
tartara quibus in partibus Homerus collocârit 146
taurus ad imaginem regni regisq; factus 40. cur Neptuno immoletur 222.369. cum apro cur Ioui non immoletur 355
telum etiã de lapide dici 273
teli vis in quo conſtet 209
temperantia priſcorum hominum 86
temperantiæ exemplum in omnibus heroum conuiuijs Homerus proponit 22
templum Delphicũ à Phocẽſibus deprædatum 164
tempus pœnitentiæ minimè obnoxium 67
tempori parcendum 40
temporũ diſtinctio apud Romanos 200. ſeneſcẽtium natura 86
tenebræ nocturnæ ſub equante circulo maiores quã prope cardines 132
Temedi ab Achille euerſio 217
Terentij locus 14.209
terra elementum βαρύπωτον & δυσκίνητον 359. veteribus dea 158
terræ à Ioue precatio 2. motus quid 359. cauſa ibid.
Teucer ex Heſiona natus 139. ſagittandi peritia clariſſimus ibid. Troiano nomine appellatur ibid.
Teucri 365
Teucrus ex Scamãdro & Idæa genitus ibid.
Thales Mileſius aquam initiũ omnium rerum dixit 266. aquæ principium rerum tribuit 411
Thalonis exulis ſacrificiũ 345
θεὰ idem quod Muſa 2
Theano Antenoris vxor III. filia Ciſſei regis Thraciæ 204
Theari amnis fontes 384
Thebanorum clades 4
Themis cur deorum cõuiuijs præſit 277
Themiſtocles parua manu Perſarũ exercitum fundit 285
Themiſtoclem Miltiadis trophea placidè quieſcere non ſinebant 157
θεῶν μάχεσθαι δεινὸν 26
tergis verſis fugere, ſemper indecorum exiſtimatum 96
Theocriti locus 16
Theodori Siculi locus 365
Theognidis locus 325
Theophraſtus Paracelſus Germaniæ lumen 213. magi opinionẽ apud vulgus vnde ſit conſecutus ibid.
Theophraſti Paracelſi aureum vellus 213
Theophraſtum τὸ χειρεχικὸν exercuiſſe 213
Therſites γλώσσῃ μανὸς & σαφὸς 34
Therſitæ deformitas 138. narratio 34
Therſitem qua ratione Vlyſſes compeſcat 35
Theſandri naues 46
θεσμοφύλακες 13
Theſeus Marathonij tauri cornua comprehendit 124
Theſei ſaltatio 256
Theſtius Altheæ pater 170
Theſtor pręſtãtiſſimus vates 6
Thetis Achillis mater 290. à Ioue hoſtimentum petit 23. à Vulcano arma pro filio petit 341. filio ſuo Achilli gloriam conciliat 143. Nerei filia 105. Pelei nuptias fugiens, in varias formas ſeſe transmutat 341. quale reſponſum de fato Achillis à Nereo acceperit 20. quibus modis Ioui profuerit 19. quo argumento Achillem à longiore luctu prohibeat 345
Thetidis calamitas 341. maternus affectus erga filium 20. nuptiæ in Pelio monte celebratæ 341. votum 155
Thetidi Achilles cauſam ſuarum lacrymarum exponit 19
θήκαι 378
Thoantis cõſiliũ 281. naues 46
thoës & leones inimicitias naturales inter ſe gerunt 213
Thoon Aſij comes 228
Thootes præco in exercitu Græcorum 31
Thracia vini feraciſſima 153
Thraciæ regionis forma 150
Thracij maris niger ſinus ibid.
Thracum arma cur in terra reclinata 193. bellicoſitas 248. gemitus 183. gladij 255
thraſonum ob virtutem propriam gloriantium fatum 95
θρεπτήρια 320
τρίποδες αὐτόματοι 340
θυμικὴς ſedes 23
θυμὸς σώζεται 260
Tibulli locus 22
Tiberij equus fauillas ex ore eiaculatur 78
τιλήτης 254
Timarchidæ carmina 16
in Timendo quæ mediocritas adhibenda 209
timidorum hominum multitudo paucis fortibus poſtponenda 248. hominum qualis curſus ibid.
timor à viro forti non alienus 208. in periculis fugam ſuadet 210
timoris perturbatio à viro forti nõ aliena 75. ſedes, cor 178
Tithonus Laomedontis filius 365. immortalitas 278. in cicadã cõuerſio 54. ſenecta 197
Tiſſapherni periurium 57
Tlepolemi interitus 95
Tlepolemi naues 46
Tomar⁹ Theſprotiæ mõs 298
tonitruum & fulgurum obſeruatio 135
tonitrua dextra 135. diuina 283. fauſta 135. cauſa 283
Torquati nomen vnde 124
tori maritalis ſanctitas 107
Trallianorum cædis expiandę mos 345
tremoris cauſa, frigiditas 178
tripes quid 340
tripodis vocabuli variæ ſignificationes 340
τρίποδες ἀναθημάτικοὶ 340
tripodes Vulcanij 344
tripodum motus ſpontaneus 340. vſus in ſacrificijs ibid.
tripudia ſoliſtima 233
triſtia cuipiam denunciantis breuitas 332

INDEX.

eriturandi mos veterum cum bobus 369
Troglodytæ vnde nomẽ sumpserint 49
Troia cur olim ab Hercule expugnata 95. ob quos equos ab Hercule euersa 85. vetus à mari longè dissita 311
Troiæ antiquitas 365. excidium Homerus vaticinatur 116
Troianæ vrbis salus in Hectore posita 393
Troiani à Græcis trucidati 243. acriter pro Sarpedonis cadauere pugnant 308
Troiani belli causa 9.55. occasio 426
Troianum bellum vnde excitatum 2
Troiani cur canes à Menelao dicantur 255. cur Chrysæ infensi 3. cur Deum aduersarium sint habituri 70. Græcos miserè conturbant 150. Patroclum pro hoste agnoscunt 294. vociferantes cur rectè gruibus conferantur 49
Troianorum acici instructio 199. clades 307. clamor qua comparatione significetur 241. clamorum comparatio 49. copiæ ibid. eorum & Græcorum myriades 31. fuga 203 294. à Polydamante prædicta 302. impudentia 256. incursio violenta 228. inexplebilis pugnandi ardor 255. in Græcos irruentium clamor 320. in Paridem odium 112. origo 365. mulierũ preces diuersas ab Heleni intentione 111. pugna acris 258 pusillanimitas 103. securitas 191. scelus 265
Troianis quale oraculum redditum 79
trophei species apud veteres 192
τὸ τροφεῖα ἀποδιδόναι 136
Tros Erichthonij filius 365
tubarum sonus in bellis 337
tumulandi ratio veterum 303
tunica tegendo pectori accõmodata 175
turpia honesti alicuius gratia non committenda 168
tutelam hominum quicquid gerit, quasi sacrum videtur 176
Tybris fl. Aeneam in somno alloquitur 377
Tydeus Diomedis pater 73. 99
Tydei fuga 264
tympanorum pulsu leonem perterrefieri 215
Tyndareus Helenæ pater 37
tyrannis cur deorum vita videatur 33
Tyrtei locus 96.

V

VAcuum discedere turpe 36
Valeria aquila 329
vaticiniorum robur 29
Velites Romanorum 258
vellus aureum à Iasone apud Colchos quæsitum 213
vena maior 254
venia primùm delinquẽti danda 164
ventus quid 378
venti duo præcipui 377. quatuor Homerici ibid. triginta duo à nautis hodie numerantur ibid.
ventorum causa vnde ibid. turbinis vis 79
ventos duodecim esse, docet Aristoteles 377. sicca exhalatione conflari 378
de Ventis quid senserit Homerus 377
Venerea furta 88
Venus merito à Ioue reprehẽditur 88. quo epitheto insigniatur 63
Veneris manus iaculo læsa 86. narratio ridicula 88. vtra manuum à Diomede vulneratur 86
Venerem cur ἁλιζώνῃ Plinius dici putet 158
verborum vsus 308
verecundia 146
versus criticus 16
vespæ leuiter irritatæ inuictæ fiunt 329. prolem suam acriter tuentur 229
vesperigo 185
vicissitudo rerum 203
victimæ præstantiores ad deorum sacrificia reseruari solitæ 4
victimarum voluntas molarũ insperſione probare solita 21
victoria bellica in diuino auxilio consistit 285. ἐπαγλαΐης 93. 264. perfecta 58
victoriæ multitudine hominum non æstimantur 281. spes in bono consilio posita 258
victorum præmia qualia 412
victus incommoda 86
vigiliæ nocturnæ 185
vinci quibus rebus soleamus 266
vindictæ propulsationem æquitas admittit 17
vinosis somnus contractus nõ satisfacit 158
Vinum & Somnus conterranei 268
vinum pramnium 217
vini cultura quando inuenta 200. diuersa facultas 111
vir sapiens, Deo similis 97. vnus quanti plerunq; fiat 213
viri boni παῤῥησία 232. fortis turbatio 248. prudentis officium 181
viro politico licere interdum φειδιωτολογεῖν 13
virum probum neq; iniuriam facere neq; pati 17
viri clarissimi plerunq; è locis obscurioribus exoriuntur 55. etiam fortissimi in quib. terroribus fugiant 283
virorum fortium virtus συμφερτὴ 248. fortissimorum encomia 290. insignium cædes tantùm Homerus describit 76 interitus Apollini à veteribus tribui 109
viros fortes iracundia non inflammari 124
vires humanæ aduersus Deum imbecillæ 208
vires suas mẽtiri, sapientis esse 260
virgæ diuinæ apud Homerum vsus 241
virginibus formosis olim à sponsis boues in dona sponsalia dari 205
Virgilius, Latinus Homerus 23
Virgilij cum Homero comparatio 31. locus 13.16.22.76. 78.85.97.120.181.187.191.193. 197.203.231.242.298.337. 345.351.359.365.369.382.393
virtus diuitijs contraria 258. multorum collectu fortior ibid. omnis ἀϋπερηὸς 187. sopita interdum excitanda 91
virtutis excitatio 90. excessus, vitium 103. laudatæ excitatio 290. stabilitas 93
ad Virtutem quo argumento maximè incitemur 73
virtutes Dei dona 151. in bellis gerendis quæ sufficiant nunquam absolutæ in hominibus reperiuntur 139
virtutum finis 183
vita breuis, hominum nequitiæ iudicium 106. vsuraria 333
vitæ sustentacula 351. humanę fragilitas 361
ex Vita hac excedentes cur veteres miseros existimârint 205
vitiorum nostrorum nõ Deus causa 249
vlciſci sese, hominis proprium 325
vlmi cur timulis cõueniant 114
vltionis mater iniuria 203
Vlysses Achille præstãtior 163. astrologiæ peritus 185. bellicosus 211. cur in medio reliquorum versetur 138. cur à Diomede Dolonem hasta peti voluerit 189. Diomedis socius 184. Nestorem qua re antecellat 35. πολύτροπος 13.276. quam operam Diomedi præstet 209. quomodo se gesserit in compescendis à fuga Græcis 32. silentium Agamemnoni indicit 264. Soco insultat 211
Vlyssis ad populum oratio 33. dolus aduersus Diomedem 194. laudes 55. in quo potissimùm versentur 184. naues 46. nauium collocatio 198. oratio qualis 36. σκωπτικὴ 264. orationis refutatio 162. 186. prudentia 32. robur 65. sacrificium 21. sceptrum 32. socij sua stultitia in perniciem prolapsi 2
Vlyssi Dolonem videnti quid in mentem venerit 189. quàm familiaris Minerua fuerit 32
vmbram cur philosophi nihil statuant 148
vnus multorum instar, prouerb. 155
de Voluntate nostra quibus modis deturbemur 8
voluptates malorum & impietatis causæ 268
vomitionẽ Hectoris cur rursum deliquium secutum 273
vomitum quæ moueant 273
vox angusta angustiarum animi index 49. ingens fortissimis heroibus ab Homero tribuitur 141. quid sit 98. Stoicis corpus 46
vocis grauitas naturæ est generosæ 294
voces iratorum ventosæ 61
vpuparum aduersus parentes pietas 76
vrsa Orionem quasi venatorẽ spectat 345
Vulcanus à Ioue è cœlo deiectus 205. deorum pugnam primus auspicatur 382. ex vno periculo sapientior factus 26. ignis deus 377. Lemni insulæ dominus 268 de cœlo præcipitatus 341. exhortatio 26. lapsus 26
vulneratorum interitus 349
vulneratis quæ pernicioſa 217
vulpanseres pullorum suorum amantes 76
I. Vultius Aeliani interpres 127
vxor qualis ducenda 164
vxoris non solùm dos apud antiquos, sed etiam mariti 155
vxores cur mense Maio non ducantur 89
vxorij homines 427.

X

XAnthus Achillis equus 85. cur Simoënta fratrem vocet 377
Xanthus & Balius equi immortales 307
Xanthus equus 298
Xanthi equi vox 356. equi vaticinium 356
Xenophanes Colophonius Homero maximè infensus 120. vnde ansam arripuerit dicendi, principia rerum esse aquam & terram 120
Xenophon à Timone ὄυηρος πάντ- vocatus ibid.
Xenophontis locus 13.22. 186.299
Xerxes æquori stigmata inflixit 83
Xylander Plutarchi interpres 2.

Z

ZEno Stoicus infernum esse docet 131
Zenodotus multa inepta in Homero inuomat 29
Zenodoti correctiones 19
Zenodoti locus 29
Zephyrus ventus 377
Zephyri flatus 150
Zephyrũ & Boream ex Thracia flare, Homerus asserit 150
Zoili Amphipolitani reprehensio 158
Zoili peccatum 291
Zodiacus triplex 344
Zuuingerus Hippocratis interpres 273
Zuuingerus λογικώτατος, φιλοσοφώτατος, ἰατρικώτατος 273.

FINIS.

HOMERI
ODYSSEA

Iusto Ioannis Spondani Mauleonensis Commentario illustrata,

& Praefatione exornata.

Item
Batrachomyomachia, Hymni, & Poematia aliquot, quæ Homero adscribuntur.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

PRÆFATIO IOANNIS SPONDANI IN ODYSSEAM CVM ILLIVS ARGVMENTO.

ALCIDAMAS grauis Philosophus Odysseam vitę speculum pulcerrimũ appellauit, quod dictum miror ab Aristotele (si tamẽ Aristotelis sunt illi libri) Rhet. l. 3. inter frigida numerari. Iudiciũ potiùs in Aristotele, aut quisquis est eorũ autor, summoperè desidero, & elegantiam illius apophthegmatis suspici & laudari volo. Primùm enim verè dictum est, deinde translatio illa speculi non ita est remota, vt facilè tolerari non possit. In Vlysse enim Homerus virum nobis depingit, qualem eum esse oportet, qui prudenter transigere vitam exoptat. Hoc enim innuunt illa epitheta, ποικιλόμητις, πολύτροπος, κερδαλεόφρων, & cætera huiusmodi. Neque enim vafritiem illam in eo fingit, qua alijs iniustè noceat, sed qua sibi tantùm prosit, vt varij Commentariorum nostrorum loci indicabunt. Non est necessarium sigillatim eius facta recensere, quæ ex huius voluminis lectione facilè innotescent. Breuiter tantùm totam historiam perstringemus, vt Plutarchus fecit in Iliade. Hæc esto ergo totius operis Synopsis. Integram narrationem Homerus Poëticè ab ipso quasi fine est auspicatus, vt suo loco exponemus. Diuersabatur Vlysses apud Calypso, vnde consilio Deorum in patriam dimitti à Dea iubetur Mercurio nuntiante. (interea Telemachus ad Nestorem & Menelaum, vt aliquid de patre expiscaretur, proficiscitur) Dimittitur, dum nauigat à Neptuno obseruatur, qui tẽpestate immissa naufragium eum facere coëgit: excipitur tandem à Leucothea, à qua arrepto natandi adminiculo, ad Phæacum terram peruenit. Ibi nudus per noctem integram delituit. Postera die Nausicaa Alcinoi Phæacum Regis filia, Minerua ita negotium disponente, ad flumen accedit. Vbi Vlysses ab ea excipitur, in vrbemq; deducitur. Ibi Alcinous hospitio eum excipit, tum in conuiuio errorum suorum ordine narrationem persequitur. inde omni genere humanitatis ab Alcinoo alijsque proceribus cohonestatus, comites & nauem ad reditum in Ithacã accipit, vbi somno sopitus deponitur. Excitatus, à Minerua quid facto opus sit monetur: tuguriolum subulci peruenit, & ignotus apud eum diuersatus est, se Vlyssem esse dissimulans. Intereà redit Telemachus, & subulcum accedens, post sermones vltrò citroque habitos, Telemachus subulcum in vrbem ad Penelopem, vt eam de suo reditu commonefaceret, ablegat. Eo profecto prodit se Telemacho Vlysses, de interimendis procis consilium capiunt, & illud postmodum feliciter exequuntur. Interemptis procis fit in Vlyssem ab Ithacensibus tumultus, manu coacta in eum, qui iam in agro apud Laërtem patrem, ad quem clàm erat post illam cædem profectus, versabatur, irruunt, pugna commissa paucos Ithacenses desiderant, bellum tandem Iouis fulmine potissimùm dirimitur, suoque regno, pacto cum ciuibus fœdere, Vlysses Mineruæ beneficio restituitur. Hoc est paucis argumentum totius Odysseæ, ad cuius lectionem satius est accedere, quàm nimis longa oratione lectores remorari, quandoquidem abundè Iliadis Prolegomena ea, quæ ad Homerum pertinent, indicant. Hîc ergo eò breuiores esse volumus, quò ibi prolixiores fuimus. Quædam tantùm de Homero παραλειπόμενα certis de causis in primis Prolegomenis obmissa, hîc referemus. Primum qualis fuerit Homerus, docet eius statua, quam describit Cedrenus. Locum integrum autem describemus, vt melius cohæreat oratio, ex Xylandri versione. Tunc & Octagonum (sup. Constantinopoli) incendio est absumptum: & balneum Seueri quod Zeuxippi nomen gessit, in quo varium inerat spectaculum, artiumque splendor, quippe ibi fuerunt omnis ætatis opera ex marmore, saxis, lapidibus, & æreæ imagines: quibus hoc vnum deerat, quòd animæ non inerant eorum, quos eæ referebant. Inter præcipua illa & ingenium superantia opera stabat & HOMERVS, qualis fuerat, cogitabundus, manibus confertis infra pectus, barba sine cultu demissa: capilli capitis æquales, rari ab vtraque sincipitis parte, facies præ senio hirsuta ac curis de vniuerso, nasus ad reliquas partes proportione æquali: oculi palpebris affixi, ita vt cæci formam præ se ferrent, qualem eum fuisse fama fert. Supra tunicam palliolo erat amictus, & ad basin infra pedes eius lorum quoddam æneum erat subiectum. Hæc est statua Homerica, quæ etiam in illo incendio perijt. Lucianus in Encomijs Demosthenis meminit statuæ Homericæ, quæ erat in templo Ptolemæi ad dextram collocata, prolixa coma insignis. Memorat prætereà alibi idem Cedrenus fuisse Constantinopoli in Basilica bibliothecam librorum M. C. XX. continentem: inter quos fuerit etiam Draconis intestinum pedes centum & viginti longum, cui Homeri Poëmata Ilias & Vlyssea aureis literis inscripta: quod miraculum absumpsit incendium, creato Imperatore Basilisco. Manasses hoc Leonem 3. fecisse memorat in Annalibus, ac solius intestini Draconis meminit non etiam literarum aurearum. Quàm sit autem antiquus scriptor Homerus, testatur Iosephus lib. 1. contra Appionem his verbis: Constat autem, quod apud Græcos nulla inuenitur conscriptio, poëmate Homeri vetustior: & hunc etiam post bella Troiana fuisse manifestum est. Quod autem subijcit: Et aiunt neque hunc literis suum Poëma reliquisse, sed cantibus memoria reseruatum, posteà fuisse compositum, & propterea multam in eo comperiri dissonantiam. hoc, inquam, arguit parum diligenter in Homero versatum Iosephum. Nam quæ est rogo illa dissonantia in Homero? Mihi sanè hactenus nulla est obseruata, quod sciam. Quanti hunc Poëtam fecerit Plato, ex locis sequentibus constabit. In Phædone appellat eum θεῖον ποιητὴν, diuinum Poëtam. In Ione ἄριστον καὶ θειότατον τῶν ποιητῶν, Poëtarum omnium & præstantissimum & diuinissimum, de quo multa in eodem Dialogo. In Theæteto adductis Poëtarum quorundam locis & tandem Homeri, reliquos exercitum: Homerum verò Imperatorem appellat, τίς δ' ἂν αὖ ἐπι, inquit, πεῖσε γε τοσοῦτον τραπέπεδον καὶ τραπηγὸν Ὅμηρον ἀμῴσαι τὰ ἀμφισβητήσιμα μὴ εὖ καὶ καλῶς θ' ἡγεῖσθαι. Decimo lib. de Repub. Socrates fatetur Homerum esse ποιητικώτατον & πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν. Scio tamen in libris de Repub. damnari Homerum à Socrate, quòd multa habeat in sua Poësi minus conuenientia, sed ei facilè responderi potest, quod patrocinium suscepit Maximus Tyrius, & Dion Prusæus libris quatuor, vt testatur Suidas, qui nobis perierunt. Tamen non eum indecorè è sua Repub. eijcit, sed honestè & valde pacificè lana coronatum, perfusumq; vnguento dimittit ad alios, vt hinc constet quanti eum fecerit in multis, quem in plerisque damnaret. Quin & Homeri discipulum esse Socratem manifestè docet Dionys. orat. 56.

Sed & ipſe Plato honorificè ſemper eius meminit & carmina Homerica ſuis ſcriptis tanquam precioſas gemmas diſſeminat Ælianus Var. hiſt. lib. 2. teſtatur eum primùm omnium ad artem Poëticam animum adieciſſe, & Heroica carmina cœpiſſe condere: Poſteà verò combuſſiſſe, cùm ad Homeri verſus examinans longè deteriora eſſe videret. Ariſtoteles etiam paſſim Poëtam iſtum prædicat. Quid quod apud Barbaros etiam non ſolùm nomen, ſed etiam poëmata Homeri innotuerunt? Indi, ait Ælianus Var. hiſt lib. 12 cap 48. Vernacula lingua deſcripta Homeri poëmata cantare ſolent, neque ij tantùm, ſed etiam Perſarum Reges. De Indis idem teſtatur Pruſæus Orat. 54. Idem Ælianus Var lib 9. cap. 15. Argiui, inquit, poëticæ totius primam Homero palmam tribuebât, ab eo reliquos omnes ſecundos ponebant: & ſi quando rem diuinam facerent ad hoſpitij conſuetudinem, inuitabant Apollinem & Homerum. Lucianus in Demoſthenis Encomio docet, ſolitum celebrari à Poëtis Homeri natalem, & illi primitias verſuum offerri. Hoc enim ſe facere reſpondet ibi Luciano Therſagoras. Idem Lucianus multa de Homero, quem apud inferos viderit, narrat: vt Babylonium fuiſſe, & à ciuibus ſuis Tigranem appellatum. Iliadem priorem Odyſſea, cæcum non eſſe, &c. Sed eorum ſuſpectam fidem ipſe Lucianus primo lib. Ver. hiſt. fecit. Eum autem verè ἄεισον ποιητὴν in Ioue Tragœdo nominat. Alexander Paphius (inquit Euſtathius) tradit, Homerum Ægyptijs parentibus Dmaſagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuiſſe Prophetin quandam, filiam Ori ſacerdotis Iſidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit: vnde is noctu voces nouem diuerſas ediderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, ſturni, luſciniæ, & merulæ: & puerum inuentum eſſe cum nouẽ coIumbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri infania captam carmen effudiſſe, cuius initium Δμφσαγόρᾳ πολυώνυμε: in quo Dmaſagoram etiam μεγακλεῆ & σεφωτάτῳ appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc eſt, Muſarum, condere iuſſerit. Hoc illum feciſſe, & puero iam adulto rem omnem aperuiſſe. Itaque Poëtam in honorem auium, quibus cum infans colluſiſſet, finxiſſe eas ipſas Ioui ambroſiam aduehentes. Locus eſt Odyſſ. 12. Homeri elogium luculentiſſimum exhibet Strabo initio Geograph. Id rectè, inquit Xylandro Interp. rectè & à nobis, & à maioribus noſtris, quos intereſt etiã Hipparchus, exiſtimatum fuiſſe, primum Geographicę peritiæ autorem eſſe Homerum, qui non modò poëtica virtute omnes & priores & poſteriores ſuperauit, ſed ferè etiam vitæ ciuilis experientia, qua is adiutus non in hoc modò operam dedit, vt actiones plurimas cognoſceret, eásque ad poſteritatem tranſmitteret, ſed & in locorum, cùm quæ ſingularum ſunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis marisq; explorationem ac deſcriptionem idem impendit induſtriæ: abſque enim hoc fuiſſet, nunquam ille in Orbem rediens commemorando terræ ſitu, ad extremos vſq; eius fines pertigiſſet, &c. Videndus eſt de Homero etiam Philoſtratus in Achillis imagine & in Proteſilao. Iſocrates in encomio Helenæ tantam venuſtatem Homerico poëmati acceſſiſſe dicit, quia illi in ſomnis Helena apparuerit. Eum ad Ægyptios profectum ſcribit Diodorus lib. 1 multaq; ab eorum ſacerdotibus percepiſſe. Eius præceptorem idem lib. 3. appellat Pronopidem virum ingenio Muſicaq; egregium. Alij vocant Ariſteam, quorum tamen opinio non eſt veriſimilis, vt docet Lilius Poët. hiſt. lib. 2. Alij etiam magiſtrum ei dant Creophilum, quem tamẽ alij dicunt eius generum fuiſſe, alij amicum, Apuleius hoſpitem, & canendi æmulatorem. Herodotus Phemium appellat Homeri magiſtrum, qui pueros Smyrnæ publicè literas doceret. Sed de his plus ſatis. Antequam autem Odyſſeam Homericam accedamus, lubet hîc Goropianos loculos recentes excutere Is in Hiſpanicis contendit, Vlyſſem hunc Homericum omnino eſſe fabuloſum, ad quem Poëta veteres illas Elyſæ Moſaici narrationes retulerit. Eſt autem Elyſa filius Iauani (vel vt legi vult Becanus, Ionis, à quo Ionia) nepos Iapeti. Geneſ. 10. à quo & Tarſi fratre conditam Hiſpaniam docet, & acerrimè contendit Goropius. Eum ergo celeberrimum Heroëm inducit, de quo cùm ſeculis voluentibus hiſtoria propagaretur, Homerus ex eo ſuum Vlyſſem finxit. Sed præſtat eum ipſum videre in Hiſpanicis, cuius ſententiam ſi quis exuto affectu maleuolo inſpiciat, fortaſſe veram, aut ſaltem non omnino abſurdam iudicabit. Nos ad Vlyſſem Homericum animos conuertamus, quem tam ſplendidè Muſa Homerica concelebrat.

ΥΠΟ-

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΩΝ ἀγορὰ γίνεται περὶ τῆς Ὀδυσσέα εἰς Ἰθάκην πεμφθῆναι ἀπὸ τῆς Καλυψοῦς νήσου· μεθ' ὧν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς Ἰθάκην παραγίνεται πρὸς Τηλέμαχον, ὁρμηθεῖσα Μέντῃ βασιλεῖ Ταφίων. γλυκείας δὲ ὁμιλίας παραγενομένης ἡ Ἀθηνᾶ Τηλεμάχῳ παρεγλυκάνθη περὶ τοῦ πατρὸς ζητῆσαι, εἰς Πύλον μέν, πρὸς Νέστορα, εἰς Σπάρτην δέ, πρὸς Μενέλαον, ἀπάρῃ, ἐμφήνασα ὡς θεὸς εἴη. εἶτα μνηστήρων γίνεται εὐωχία.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI *Odysseæ.*

DEORVM consilium fit de Vlysse in Ithacam mittēdo à Calypsûs insula. Post quod Pallas in Ithacam proficiscitur ad Telemachum, similis facta Mentę regi Taphiorum. Facto autē colloquio Pallas adhortata Telemachum, vt proficisceretur ad patris inquisitionē: ad Pylum quidē, ad Nestorem: in Spartā verò ad Menelaum, euanuit, indicio dato quòd dea esset. & procorum fit cōuiuium.

Ἄλλη.

Aliud.

Ἄλφα, θεῶν ἀγορή, Ὀδυσσῆος Παλλάδι θάρσος.

In primo lib. est deorum concio, Vlyssęæ Palladi confidentia.

ΑΝΔΡΑ μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.
Πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,
Ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἑταίρων·
Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἑτάρους ἐρρύσατο ἱέμενός περ.
Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀπαφάλῃσιν ὄλοντο,
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος Ἠελίοιο
Ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Τῶν ἁμόθεν γε θεὰ θύγατερ Διὸς ἐξ ἐπὶ καὶ ἡμῖν.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ὅσοι φύγον αἰπὺ ὄλεθρον,
Οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφυγότες ἠδὲ θάλασσαν.
Τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικὸς
Νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι
Εἰς Ἰθάκην, ἔνθ' οὔπω περύγμένος ἦεν ἀέθλων,
Καὶ μετ' ὀΐοισι φίλοισι. θεοὶ δὲ ἐλέαιρον ἅπαντες,
Νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀπερχὲς μενέαινεν
Ἀνδρὶ θείῳ Ὀδυσῆι, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

IRVM dic mihi Musa versutum,
qui valdè multum
Errauit, postquam Troiæ sacrum
oppidum diripuit:
Multorum aūt hominū vidit vrbes, & mentem nouit. (mo
Plurimos verò ille in mari p. ßs est dolores suo in ani-
Magna cura seruās suamq; animā & reditū sociorū:
Sed neq; sic eripuit socios tametsi cupidus.
Suis enim ipsorum nequitijs perierunt
Stulti, qui boues supergradientis Solis
Comederunt: astt is his abstulit reditus diem.
Horum partem aliquam dea filia Iouis dic & nobis.
Iam alij quidē omnes quotquot effugerāt sæuā mortē
Domi erant, belloq; elapsi & mari,
Hunc solum reditus indigentem atq; vxoris
Nympha veneranda detinebat Calypso diua dearū
In specub. cauis, illū inprimis cupiens sibi maritū esse.
Sed quando tempus venit circummeantibus annis,
Quo ei destinârunt dij domum redire
In Ithacam, neq; tum expers erat certaminum,
Etiā inter suos amicos: dij verò miserebātur omnes,
Præter Neptunum: ille indesinenter irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam in terram veniret.

COMMENTARIVS.

a ἄνδρά μοι ἔννεπε] Eodem modo Odysseam exorditur Poëta, ac Iliadem. Tamen notanda est vocum diuersitas, qua vtrūq; initiū concinnauit, vt sigillatim obseruauit Eustathius. Quod enim in Iliade dictum est ἄειδε, hic ἔννεπε dicitur. Deinde cùm paulò obscurius ibi, θεὰ, inuocasset, vnde dubitatum fuit, quid per θεὰ intelligeret: hîc quasi quæstionem soluens, μῦθον se interpretari videtur innuere, quæ specialior est appellatio quàm illa latiùs patens & pluribus accommodata. Quæ tamen ex nouē Musis apud Homerum in inuocationibus sit intelligenda, in ipso Iliadis principio à nobis explicatum est, vt hîc eadem rursus nō sint inculcāda. Porrò in ipso huius libri vestibulo pro more suo exponit Poëta, quid imposterum scripturus sit, vt eo pacto in narrationis fluctus prorumpens lector non nesciat, quod sidus nauigationis sibi sequendum sit. Itaq; hanc Cynosuram Homerus ostendit, animos legētum ad sui lectionem pelliciens, & studio tantæ rei intelligendæ, quam se persequuturum pollicetur, inuitans. Quod etiam præstādū in exordijs, maximè Poëticis, docet Aristoteles tertio Rhetor. ad Theod. cap. 14. cuius verba in Iliadis exordio adduximus. Sed tamen cautio est adhibenda nam si res patet aut exigua sit, non est vtendum exordio, inquit ille: proinde constat, necessariò vatem nostrum narrationem incognitam & grauem hoc initio præmunuisse. Itaq; nos ad eam audiendam & intelligendam, quam studiosè fieri poterit, accingamur: & siquid ea luminis desideret, illud ei impertiamur, vt hoc altero beneficio manes Homericos nobis deuinciamus. Ait ergo Poëta scripturum se errores, quos post dirutam Troiam per decennium integrum Vlysses subiuerit, cum proprio periculo & sociorum suorum iactura: cuius causam perstringit, nouem versibus tam immensum scribendi argumentum ingeniosè complexus. Animaduertendum est autem, in hoc exordio reticuisse Poëtam proprium Vlyssis nomen, secus atq; in Iliade, vbi statim Achillis nomē inseruit. Hic autē videtur ἑτεροκλινέστερον locutus, cùm Vlyssem solo epitheto πολυτρόπου indicauit: quod ita voluit intelligi, vt nullus præterea designari per illud posset, quàm solus Vlysses, cui illud propriè conuenit. Post viginti autem versus nomen illius proprium extulit, ne suspensos lectores diutiùs remoraretur.

b ἐπεὶ πτολίεθρον] Euersæ Troiæ gloriam & laudem Vlyssi tribuere solet Homerus, atq; idcirco eum sæpe appellat πτολίπορθον. Quod mirum videri possit. Nam quid igitur præstitit Achilles, sine quo Troiam capi non posse etiam diuino oraculo exauditum est? Quid Aiax fortissimus, quid Diomedes, quid Idomeneus, quid reliqui, quorum in expugnanda Troia diligentiam & operam satis luculenter Ilias testatur & comprobat? Sed quid Nestor ille cum Agamemnone? quorum huic totius exercitus principi, eo nomine tota gloria iure deberi videbatur, quod maximè militis gesta in ducem referri vsitata loquendi formula soleant: ille verò prudentia & consilio suo plus in ea præstitisse credi possit, vel ipsius Agamemnonis testimonio suffragante, vt in Iliade vidimus, cùm decem Nestores tantùm ad Troianum excidiū sibi exoptat. Sed vt natura nihil frustra, sic neq; Homerus. Nam, vt ex factorum Vlyssis commemoratione constat, ille omnia præstitit, quæ ad Troiæ expugnationem facere videbantur. Ille Achillem ad bellum perduxit: ille sagittas Herculis à Philoctete exoratas ad Troiam tulit: ille cinerem Laomedontis, qui super Scæa porta Ilij seruabatur, clàm sustulit, Palladiumq; vnà cum Diomede ex Troia, cæsis custodibus, rapuit: ille explorator cum eodem Diomede

missus Rhesum Thraciæ regem occidit,equosq; eius abduxit,antequàm Xanthũ fluuium degustassent.Hæc,inquã,omnia Vlysses exequutus est,quæ in Troianorum erant fatis,sine quibus Troia non poterat expugnari. Sed & ille prætereà discedentes re infecta Græcos repressit,vt in Iliade vidimus:ille deniq; equum Troianum in arcem deduxit,vt ipse de se infrà lib.8.prædicabit, assentiẽte ipso Demodoco.Proinde satis patet, quàm meritò πολύτροπος titulo Vlysses insigniatur.

c πολλῶν δ' ἀνθρώπων] Prudentissimi heroës apud veteres sunt existimati,q. in longinquas regiones peregrinati fuissent,vt scribit Strab.lib.1.Itaq; idcirco prudentissimum Vlyssem fuisse indicat Homerus,quòd multorum prouidus vrbes & mores hominũ inspexit,vt est interpretatus Flaccus.Hinc est quod eum πολύτροπον idem Homerus appellet,quasi ex diuersorum morũ obseruatione ad maiorem prudentiam animus noster informetur.Vnde adeò celebrantur Hercules(qui idcirco,vt censet Strab.lib.1.μεγάλων ἐπίστωρ ἔργων dictus est inf.Ody.φ.) Dionysius & reliqui apud antiquos ob varias & lõginquas peregrinationes. Sunt tamẽ nõ pauci,qui eas magnoperè non probent, quasi per eas nulla fieri possit probitatis accessio (vt vulgari etiam Gallorum iactatur prouerbio)tum quòd sæpè externos induamus ritus,& eos patrijs anteferamus,quod Scythæ Anacharsidi contigit.Proinde gloriari solebat Aelianus,vt scribit Philostratus,quòd fines Italię nunquam esset egressus,nauem nunquã inscendisset,neq; nouisset mare:quare in magna dicitur fuisse authoritate, veluti patrij moris studiosè obseruans. Nos verò aliud sentimus,& non mediocre ad prudentiam comparandam auxilium variarum gentium mores cognitos arbitramur. Neque enim aut nobis ipsis aut patriæ nostræ tantum est tribuendum,vt nusquam prætereà scientiæ,eruditioni ac prudentiæ vllus locus relinquatur : immò ab exteris regionibus optimi Rerumpublicarum moderatores in patriam suam elegantes mores ac leges inuexerunt,vt Lycurgus,Solon,ipsiq; adeò Romani, vt docent satis historiæ.Ingenium tamen peregrinantis sanum & integrum desidero, quia vbique tam vitia quàm virtutes patent:vt has amplecti, illa verò respuere possit. Et hoc ad probitatem spectat. Cæterùm vt in vno solo omnia fructuum genera non pullulant,quantumuis pingui & culto:sic vnica patria omnium rerum sufficientem notitiam suppeditare non potest, quæ proinde nobis est aliunde comparãda.Et hoc ipsum agnouit noster vates,vt de eo testatur Herodotus in ipsius vita. Scribit enim, facilè persuasum fuisse illum à Mente,vt cum eo proficisceretur,quòd sibi conueniens arbitraretur etiam adhuc iuueni χώρας ἐπόλιας ἠήσασθαι. Alioqui solet etiam diuturna proprij soli habitatio αὐθάδειαν nescio quam in animis hominum generare, vt dum sibi solis placent,alios contemnant:quorum si vsi fuissent consuetudine,aliter sentiant. Vtvt sit,Homeri grauissimi scriptoris authoritate constat,quàm sit vtilis longinqua peregrinatio:quę,si Menandro credimus,βίον πᾶσι σωφρονέστερον. Quanquam nunquam possumus rectè dici peregrinari,si Socratem dicentem audimus,se neq; Atheniensem neque Græcum,sed mundanum esse:quod Plutarch.lib.de exilio probat.qua de re nos in sequentibus nonnulla insuper dicemus.

d κῆρ νόον ἐγγύθεν] Addit hæc postrema nõ frustrà,quia solẽt pleriq; non solùm corpore, sed animis etiã in exteris terris peregrinari: vt cùm apud se nunquam sint,ne in eo etiam loco,vbi sunt,commorentur. Itaq; licet vrbes & gentes alienas videant,inani tamen aspectu aciem oculorum pascunt:cæterùm mores,consuetudines & ingenia populorum nõ intuentur ac inspiciũt, vt segnes mercatores,qui latentes gazas per transennam strictim obseruant prætereuntes. Aliter ergo se gessit Vlysses, qui non solùm vrbes,sed etiam mores ac ingenia hominum multorum nouit,vnde factus dicitur longè prudentior.

e ὃν κῆρ θυμόν,] Hic locus aliter vulgò interpungitur,quàm à Didymo,q iubet post ἄλγεα distinguere,vt ὃν κῆρ θυμὸν ad ἀγνύμενον referatur hoc sensu:τὸν ἰφ' ἑαυτῷ φείδεσθαι ὄντα καὶ σώζειν ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἑταίρους. id est, sui curam habens seipsumq; & socios conseruans.vel pro καθάπαξ ὁρμῶντα τῷ ἑαυτοῦ ψυχῷ καὶ τῷ εἰς τὸν οἶκον πορείαν,ἀτὰρ καὶ ἑταίρων,vt in Lexico nostro olim exponetur. Hîc autem animaduertendum est,Vlyssis non solùm in se ipso,sed etiam in amicis cõseruandis studium:ἐκεῖνο μέν, inquit Eustathius, ὅτι φίλαυτον καὶ φιλόξωον ἐν τοῖς καιρίοις ἀποδείκνυσιν ἄνθρωπος· τὸ δὲ δεύτερον,ὅτι καὶ φείδεται ἐν κινδύνοις τοὺς φίλους ὁ σόφος. Illud, quòd vir circunspectus & solers seipsum amat & tuetur in angustis rebus:hoc,quòd viri est sapientis,amicos in periculis non deserere. Quod postremum cæteris etiam imitandum proponitur,qui parem laudem atque Vlysses consectari voluerint.Neque enim satis est,si te ipsum periculo eripias,derelictis ijs quos in securitate socios habuisti,quasi tunc extingui debeãt illi amicitiæ igniculi, qui paulò antè inter vos præfulgebant.Id verò potissimùm à ducibus exerceri par est, qui non solùm pacatæ, sed etiam conturbatæ & periculosæ vitæ comites suos habent.Quod autem sequitur de socijs Vlyssis,quos suis nequitijs perijsse dicit Poëta,suo loco explicabitur imposterũ: illud verò specialiter,quod eorum exitium propriæ ipsorum improbitati tribuit,mox in sequenti Iouis oratione enarrabitur.

f ἑαυτὸν δὲ καὶ ἡμῖν,] Illud δὲ vel otiosum est,inquit Eustath. vt non ita rarò fieri solet: vel ratione futuri dicitur,quasi par sit multos hoc idem opus post Homerum aggressuros:vel forsan ratione præteriti,si quis ex historia intelligat Homerum huius narrationis argumentum ex Aegyptijs desumpsisse.quasi dicat,ὡς ἑτέροις φθάσαντα εἰπεῖν,εἰπὲ δὲ καὶ ἡμῖν: vt alijs anteà dixisti,dic etiam nobis.

g αὖθ' ἄλλοι μὲν πάντες] In scribenda Odyssea aliter se gessisse Poëtam,quàm in Iliade,ingenuè fatendum est:videlicet exordiũ narrationis hîc fecisse ab ipso penè fine,cùm ab ipso discessu ex Troia naturali ordine incipiendũ esse videretur. Itaq; huc est reuocãdum,quod alij de Iliade dicebant,me non probante,vt in illius initio demonstraui. Integra tamen narratio ab ipso principio contexetur ab ipso Vlysse infrà lib.9.ἐκ μὲν γὰρ Ἰλίοθεν με φέρων ἄνεμος κικήσατο πόντον ἐπ' Ἰσμάρῳ, ἔνθα δ' ἐγὼν πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς, &c.

h ἦσιν ἀέθλων] Auget labores Vlysses, quòd ij perpetui fuerint,etiã cùm inter amicos suos versaretur,quasi hoc magis sit quàm ab hostibus infinita pati. Quos autem amicos intelligat,mihi satis nõ liquet, nisi de Calypso loquatur,à qua inuitus detinebatur sub spe oblati matrimonij,quod ille tamen patriæ suæ postponebat:vnde perpetuò illi cum Calypso,quæ se amicam alioqui ostendebat,perpetuum fuerit certamen.At verò Eustathius,certandum illi fuisse cum fortuna dicit, his verbis: πρὸς ἣν ἆρα ἢ αὐτὸν ἔδει ἀεθλεύειν ὁ ὀδυσσεύς. ἢ πάντως πρὸς τὴν αὐτοῦ δυσμενῆ αὐτῷ τύχην. id est, Cum quónam aduersario fuit Vlyssi certandum? An omnino cum opposita illi fortuna?

i νόσφι Ποσειδάωνος] Solus Neptunus ex Dijs Vlyssi infensus dicitur,nimirum propter excæcatum ab Vlysse Polyphemũ Neptuni filium,vt paulò pòst dicetur à Ioue. Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσπερχὲς αἰεί, Κύκλωπος κεχόλωται ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, Ἀντίφατον Πολύφημον, &c.Itaq; Vlysses infelici vsus est semper nauigatione,quia propitium maris Deum non habuerit.

---

a Ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας,
(b Αἰθίοπας τοὶ δίχθα δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένοιο ὑπατρέος, οἱ δ' ἀνιόντος)
c Ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης.
Ἔνθ' ὅγε τέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ζωὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίοι ἀθρόοι ἦσαν.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Μνήσατο γὰρ κῆρ θυμὸν ἀμύμονα Αἰγίσθοιο,
Τὸν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκπαγλον Ὀρέστης
Τῶ ὅγ' ὀπιμνησθεὶς, ἔπε' ἀθανάτοισι μετηύδα,
Ὤ πόποι, οἷον δὴ νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται.
d Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν e ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.
f Ὡς καὶ νῦν Αἴγισθος ὑπὲρ μόρον, Ἀτρεΐδαο
g Γῆμε ἄλοχον μνηστὴν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
Εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον· ἐπεὶ πρό οἱ εἴπομεν ἡμεῖς,

Sed ille quidem Aethiopas accesserat longè semotos,
(Aethiopas q bifariã diuisi sunt, vltimi hominum,
Alij quidem occidentalis Solis, alij verò orientalis)
Communicans taurorumq; et agnorum hecatombas.
Ille delectabatur conuiuio assidens:cæterùm dij alij
Iouis in regia Olympij congregati erant.
His aũt sermones cœpit pater hominumq; deorumq;
Recordabatur enim in animo inculpati Aegisthi,
Quem Agamemnonides inclytus occîdit Orestes:
Huius ille memor his verbis immortales affatus est,
Papè vt scilicet deos mortales culpant.
Ex nobis enim inquiunt mala esse,qui verò ipsi
Suis stultitijs præter fatum angores patiantur.
Quemadmodũ & nũc Aegisthus præter fatũ Atridis
Duxit vxorem spõsam,ipsum verò occidit reuersum,
Veritus grauẽ mortem,quoniam illi prædiximus nos.

Ερμεί-

Ἑρμείαν πέμψαντες ἐΰσκοπον Ἀργιφόντην,
Μήτ' αὐτὸν κτείνειν, μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν.
Εἰ γὰρ Ὀρέστεω πάις ἔσσεται Ἀτρείδαο.
Ὁππότ' ἂν ἡβήσῃ τε καὶ ἵμερτὴν ἀΐσσῃ.
Ὣς ἔφαθ' Ἑρμείας. ἀλλ' οὐ Φρυγίας Αἰγίσθοιο
Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων. νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀπέτισε.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
[h] Καὶ λίην κεῖνός γε ἐοικότι κεῖται ὀλέθρῳ·
Ὣς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι ἀμφ' Ὀδυσῆι δαΐφρονι δαίεται ἦτορ
Δυσμόρῳ, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχει,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ ὀθί τ' ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης,
Νῆσος δασυδρήεσσα· θεὰ δ' ἐν δώμασι ναίει
Ἀτλαντὶς δυσάτηρ ὀλοόφρονος, ὅστε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὰς
Μακρὰς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι·
Τῆς δυσάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει·
Αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Θέλγει, ὄπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
[k] Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι
Ἧς γαίης, θανέειν ἱμείρει. σοὶ δέ νυ σοί περ
Ἐντρέπεται φίλον ἦτορ Ὀλύμπιε. ἦ νύ τ' Ὀδυσσεὺς
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεύς;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ζεύς,
Τέκνον ἐμόν, [m] ποῖόν σε ἔπος φύγε ἕρκος ὀδόντων;
Πῶς αὖ ἔπτατ' Ὀδυσῆος θείοιο λαθοίμην;
[n] Ὃς πέρι μὲν νόον ἐστὶ βροτοῖς, περὶ δὲ ἱερὰ θεοῖσιν
Ἀθανάτοισιν ἔδωκε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
[o] Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
Ἀντίθεον Πολύφημον, ὃς ἐκπρέπει ἐστὶ μέγιστος
Πᾶσι Κυκλώπεσσι· θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη,
Φόρκυνος δυσάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι Ποσειδάωνι μιγεῖσα.
Ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
[p] Οὔτι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης.
[q] Ἀλλ' ἄγεθ', ἡμεῖς οἵδε φρεσὶ φραζώμεθα πάντες
Νόστον, ὅπως ἔλθῃσι, Ποσειδάων ἔ μεθήσῃ
Οὐ χόλον. ἐμὲ γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
Ἀθανάτων, ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἷος.
Τὸν δ' ἠμείβετ', ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ὦ πάτερ ἡμέτερε, Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσι,
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὄνδε δόμονδε,
Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον Ἀργιφόντην
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην ὀτρύνομεν, ὄφρα τάχιστα
Νύμφῃ δολοπλόκῳ εἴπῃ νημερτέα βουλὴν,
Νόστον Ὀδυσσῆι πολυφρονι νωμῆσαι ἐλεινὸν,
Αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκηνδ' εἰσελθέμεν, ὄφρά οἱ υἱὸν
Μᾶλλον ἐποτρύνω, καί οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείω,
Εἰς ἀγορὴν καλέσαντα καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς,
Πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τέ οἱ αἰεὶ
Μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι, ἑλίσσοδας ἑλικας βοῦς.
Πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεσσαν,
Νόστον ὃν ὀδύρομενον πατρὸς φίλου, εἴπως ἀκούσῃ,
[s] Ἠδ' ὄφρα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

Mercurio misso speculatore Argicida:
Neq; ipsum occide, nec duc uxorem.
Ex Oreste enim erit ultio Atridæ,
Postquam pubuerit, & suam desiderabit ditionem. μ. ἂρ ἡβήσῃ
Sic ait & Mercurius: sed non mentem Aegisthi
Persuasit bona consulens: nunc simul omnia luit.
Huic respondit posteà dea cæsia Pallas,
O pater noster Saturnie summe regum,
Et valdè ille quidem merita perijt morte:
Sic pereat & alius, quicunq; talia fecerit.
Verùm mihi pro Vlysse bellicoso cruciatur cor
Infelice, qui sanè diu ab amicis calamitates patitur
Insula in circumflua, ubi umbilicus est maris,
Insula syluosa: dea verò intra domum habitat
Atlantis filia multiscij, quiq; maris
Omnes profunditates nouit: sustinet aũt colũnas ipse
Longas, quæ terramq; & cœlum amplectuntur:
Eius filia infortunatum lugentem detinet.
Semper enim mollibus & dulcibus sermonibus
Demulcet, ut Ithaces obliuiscatur: cæterùm Vlysses
Cupiens vel fumum exilientem videre
Suæ terræ, mori desiderat. at non tibi tandem
Conuertitur charum cor, Olympie. nónne Vlysses
Græcorum apud naues gratificabatur sacrificando
Troia in lata? quid illi tantum iraſceris, ô Iupiter?
Huic respondens allocutus est nubium congregator Iupiter,
Mea filia, qualis sermo excidit septum dentium?
Quomodo unq; ego Vlyssis diuini obliuiscerer? (Dijs
Qui lõgè superat prudẽtia homines, plurima. u. sacra
Immortalibus persoluit, qui cœlum latum inhabitat?
Sed Neptunus terram continens assiduò semper
Ob Cyclopem irascitur, quem oculo priuauit
Diuinum Polyphemum, cuius robur est maximum
Inter omnes Cyclopas: Thoosa autẽ eum peperit nym-
Phorcynis filia maris indomiti regis (pha
In specubus cauis Neptuno mixta.
Ex eo tempore Vlyssem Neptunus terræ quassator
Neutiquã occîdit errabundũ, arcet. a. à patria terra.
Sed agite nos, ipsi verò dispiciamus omnes
Reditũ, quo pacto cõtingat. Neptunus autem deponat
Suam irã: neq; enim quicquã poterit contra oẽs unus
Immortales inuitis Dijs contendere.
Huic respondit deinde dea cæsia Minerua,
O pater noster Saturnie, supreme regnantium,
Siquidem nunc hoc gratum beatis dijs,
Redire Vlyssem prudentem ad suam domum.
Mercurium tum internuncium Argicidam
Insulam in Ogygiam celeriter mittam⁹, ut celerrimè
Nymphæ pulchricomæ edicat firmam voluntatem,
Reditum Vlyssis prudentis, uti redeat.
Porrò ego in Ithacam proficiscar, ut ei filium
Magis excitem, & ipsi robur in mente ponam,
In concionem vocando comatos Græcos,
Omnibus procis interdicere, qui eius semper (ues.
Pecora pinguia mactãt, et flexipedes sinuosis cornib. bo
Mittam autem in Sparten & in Pylum arenosam
Reditum scisciturum patris sui, si cubi audiret,
Atq; ut cum gloria insignis inter homines habeat.

HOMERI ODYSSEAE
COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ὁ μὲ αἰθίοπας] Hoc de Neptuno est intelligendum, qui ad Aethiopas profectus dicitur propter festum fortasse illius ibi celebratum, aut honores diuinos illi alioqui habitos. Vnde constat piam fuisse gentem illam Aethiopum, cultusq; diuini amantissimam, cùm ijs delectata etiam Numina videamus. Idem visum est in Iliade, cùm Iupiter ad eosdem populos commigrauerit. Vbi vide quid nos annotauimus.

b αἰθίοπας τὶ δίχθὰ δεδαίαται,] Aethiopū Homerus duo facit genera: alios in Oriente, alios in Occidente collocat, quod à Plinio his verbis comprobatur lib. 5. cap. 8. Interiori autem, inquit, ambitu Africæ ad meridiem versus, superq; Getulos interuenientibus desertis, primi omnium Libyægyptij, deinde Leucæthiopes habitant. Super eos Aethiopum gentes Nigrite, à quo dictum est, flumine: Gymnetes, Pharusi, & iam Oceanum attingentes, quos in Mauritaniæ fine diximus, Perorsi. Ab his omnibus vastæ solitudines Orientem versus, vsq; Garamātes, Augylasq;, & Troglodytas: verissima opinione eorum, qui desertis Africæ duas Aethiopias superponunt, & ante omnes Homeri, qui bipertitas tradit Aethiopas ad Orientem Occasumq; versos. *Hæc ille.* Ptolomæus quoq; duplicem Aethiopiam esse dicit: vnam quæ sub Aegypto est, alteram interiorem appellat. De prima cap. 7. de secunda cap. 8 lib. 4. tab. 4 Africæ. Sed expressè & copiosissimè omnium Strab. lib. 1. Geogr. hanc ipsam diuisionem Homericam enarrat, & à calumniātibus defendit, maximè contra Grammaticos Aristarchum & Cratetem. Quæ omnia breuitatis causa apud Strabonē legenda studiosis relinquimus. Nam duplex pagina illis describendis vix sufficeret.

c αἰπόλων] Athenæus li. 8 circa finem obseruat ex hoc Homeri loco & alijs, solitos Deos ab antiquis inter conuiuas ordinari. Nam cùm virorum impetum ad voluptates cognouissent, neq; homines ab his abstinere posse intelligerent, vtile verò, maximeq; reducens his arbitrarentur, si compositè ornateq; assuescerent: tempus quoddam certum determinarunt, deisq; prius sacrificantes sic ipsos ad relaxationem animi dimittebant, vt Deos omnes ad primitiarum oblationes accedere existimantes, & ad sacrificia cū verecundia quadam ac timore conuenirent. Et paulò pòst: Cùm igitur Deos præsentes esse arbitrarentur, festiuitates & ornatè & temperanter præteribant, &c.

d ἐξήμεων γάρ φασι] Elegans est hic locus, & nō Ethnico, sed Christiano homine planè dignus. Agnoscit enim Poëta sub Iouis loquentis persona, malorum quæ hominibus contingunt, causam non esse in Deum, sed in ipsas hominum nequitias & improbitates referendam. Quod qualiter sit intelligendum, optimè exposuit Maximus Tyrius Orat. 25. Qua de re à nobis quoque satis copiosè alicubi in Iliade dictum est. Sed quia hic locus expressus est ad eam rem, lubet aliqua ratione eum illustrare, quia res est alioqui perplexa, & etiam hodierno tempore in dubium à multis reuocata. Primùm nō est cēsendum, quicquā siue boni siue mali inscio aut inuito Deo contingere. Iam verò cùm ille boni sit amantissimus, malum autem odio ineffabili prosequatur: mirum est quòd illo sciente & permittente malum ab homine perpetretur. Quod ad veteres attinet, scio eos existimasse actiones in hominum esse posse testate, quasi hoc illi à Deo separatum munus obtinerent. Et hoc innuit Tyrius, cùm dicit, animam corpori humano vt currui impositam a Deo, aurigæq; fungentem officio, cum ἀπειρίας tamen facultate, hoc est, vt aurigandi arte etiam abuti possit. Itaq; postquam insenderit currum, & habenas acceperit, siquidem fœlix beataq; sit anima, memineritq; se iussu Dei sublatam in currum, vadeq; aurigationem regere debere, nimirum habenas moderatur, regitq; currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuersum appetunt cursum, temereq; huc atq; illuc rapiunt currum: hic ad petulantiam, ingluuiem ac contumeliam, ille ad temeritatem atq; ferociam: alius verò tarditatem, mollitiem, seruitutem, fatuitatem, atq; humilitatem sectatur, cuiusmodi seditionibus distractus currus, aurigam conturbat, & si equorum vnius impotens vis cæteros vincat, fertur currus pro libidine equi vectoris. Quo fit vt victrice interdum petulantia, vnà currus & auriga ad contumelias, cōuicia, impuritates atq; alias nefarias, minimeq; sinceras voluptates: interdum verò dominante iracundia, in multas variasque calamitates, vterq; feratur in præceps. *Hæc ille.* In quibus veterum sententiæ hac de re comprehenduntur. Et sanè fatendum est, propria & libera ac innata voluntate homines ad malum ferri, quod ita Deus constituit ad maiorem sui Nominis gloriam: quia splendidiùs eo pacto clementia illius erga nos elucet, cùm nostri miseretur. Libera voluntate homines peccare dixi, quia pars illa integri illius arbitrij quod primùm homini insitum est, in homine restat. Et hoc sentiunt Ecclesiastici nostri Doctores. D. Augustinus contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium, lib. 1. ca. 2. Quis, autem, inquit, nostrùm dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem perijt per peccatum: sed illa quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam, propter quod humana natura diuina indiget gratia, dicente Domino (Ioan. 8.) Si vos Filius liberauerit, verè liberi eritis: vtiq; liberi ad bene iusteq; viuendum. Nam liberum arbitrium vsq; adeò in peccatore non perijt, vt per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet, &c. Itaq; nihil est quòd Deum accusemus, cùm peccamus. Si nos ipsi peccati causa sumus sibi, hoc est, sine Deo. nam alioqui à Diabolo est omnis mali auxilium. Sed ista θεολογικώτερα sunt, & tamen hic fuerunt dicēda, quia etiam hodierno die cum eiusmodi fanaticis hominibus nobis est negotium, quibus lib. 19. Iliadis circa initium respondimus, etiam ex ipsorum Ethnicorum authoritate: quibus tanta luxu veritatis non defuit, quod iam in Homero, sub Iouis persona, animaduertimus. sed & ipse αὐτοπαθῶς anteà dixerat de socijs Vlyssis, αὐτῇ γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο νήπιοι, &c. Iam verò præcedentia eò pertinent, vt doceamus, malorum, id est, peccatorum causam Deum non esse, & ad ea Iouis verba referenda sunt, σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν: quibus hoc etiam à Dijs videtur remouere velle, ne ipsi τῶν ἀτασθαλιῶν humanarū authores existimentur. Cæterùm hoc præcipuè agit Iupiter, vt calamitatum causam in ipsam hominum improbitatem referat. Nam hoc loco κακὰ, calamitates interpretari decet. Sensus loci est: Dicit Iupiter, falsò nos Dij ab hominibus accusamur, quasi nos illis iniustè & immeritò damna & calamitates creemus, cùm tamen eas ob flagitia & scelera, quæ perpetrant, optimè sint promeriti. Sed cùm Deus sine omni dubio author sit pœnæ mali, mirum est quòd ita Iupiter authores calamitatum, quæ hominibus contingunt, Deos esse neget. Intelligendum puto, proprium esse Deitatis, bona & felicitatem largiri, itaque malis hominum eam non gaudere: proinde non ei causam calamitatum tribuendam, quæ à nostris ipsis vitijs promanant. nam ista illæ vt corpus vmbra sequuntur. Quod autem Deum authorē pœnæ mali dixi, orthodoxè dixi cum Augustino lib. 1. de Lib. arb. c. 1. Si Deum, inquit, bonum esse nosti, vel credis (neq; aliter fas est) malum non facit. Rursus, si Deum iustum fatemur (nam & hoc negare sacrilegum est) vt bonis præmia, ita supplicia malis tribuit: quæ vtiq; supplicia, patientibus mala sunt. Quamobrem si nemo iniustè pœnas luit, quod necesse est credamus, quandoquidē diuina prouidentia hoc vniuersum regi credimus: illius primi generis malorum nullo modo, huius autem secundi author est Deus. *Hæc ille.* Aliùd autem videtur velle Iupiter, qui calamitatum causam ipsis vitijs hominum attribuit, vt homines minus liberè Deū accusent ob mala quæ patiuntur, cùm potius proprias eos nequitias incusare oporteat: quod & nos piè dictum existimamus. Porrò quæ nos mala dicimus, ea ita sunt nostri habita ratione: Dei verò respectu, supplicia sunt bona & iusta, vt dicit Augustinus: immò ad salutem vniuersi, vt ait Maximus Tyrius. Enimuerò, inquit, vt vertit Cosmus Paccius, quæ apud nos opinionem malorum corruptionisq; habent, pro quibus etiam angimur, ea profectò ipse artifex ad salutem vult esse vniuersi. Nam cùm vniuersi curam intendat, partes nimirum ipsas oportet pro vniuersi salute laborare. Premuntur fame Athenienses, terræ motu laborant Lacedæmonij, inundatur Thessalia, vritur Aetna. Et quādo vnquam Iupiter aut immortalitatē Athenienſibus spopondit (à quibus si abierit fames, Alcibiades tamen classem in Siciliam perditum eat) aut Lacedæmonijs immobilem terram, aut Thessalis terram nō inundatam, aut Siculis incendij compressionem? cum sequentibus, quæ breuitatis causa relinquo: vbi dicit se hæc salutem appellare, quòd futurarum rerum successionem ob eam esse coniectetur. Sed hæc aliquantulum πάρεργα, quia non expressè de malis ob peccata loquitur, sed generaliùs de partibus vniuersi quibusdam labefactatis: quæ affectio est materiæ, non culpa ipsius artificis. Itaq; mala nostra sunt respectu Dei solùm supplicia. quod meliùs intelligi potest, si hæc humana contemplemur. cùm enim Iudex reū capite plectit, iustè facit, qui scelera puniat: & tamen supplicium illud reo malum est, sic de tormentis & alijs puniendi vitia generibus dicendum est. Quanquam autem Iudex ea reis infligat, quis tamen eum illorum causam proferat: ac non potius reos, qui ea promeruerint? Porrò de hoc ipso loco consule Chrysippum apud Gellium Noct. Attic. lib. 6. c. 2. & Cicer. lib. de Fato. Et si vis, August. lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 8. & sequentibus, vbi de fato copiosa est disputatio.

e ὑπὲρ μόρον] Cur præter fatum homines malis plecti dicit Iupiter? An est quippiam in rebus mortalibus, quod nō ex fati decreto, cur etiam ipsos Deos alibi Poëta subijcit, eueniat? Sciendum est, diuersis modis vsurpari hanc locutionem, vt initio Iliadis fatis monuimus. Hic intelligimus, dicere Poëtam ea præter fatum hominibus contingere, quæ violenta sunt, & præter naturæ ordinem, quo videtur securus vitæ status vsq; ad legitimi temporis viuendi spatium sponderi sine vlla malorum aut calamitatum tempestate.

f ὑπὲρ μόρ

ἴως κ᾽ ηὖ πᾶσιν ἀνήνοθε] Siquis orationem istam, quam Ioui affingit Poëta, cõsideret, mirari eum subibit, cur à proposito suo dimoueatur: & cùm de Vlysse animus illi sit scribendi, Aegisthum aduocet. Ego verò respondeo, hoc eleganter à Poëta sic institutum vt cùm ita de hominibus conquerentem Iouem etiam cum indignatione audiret Pallas, occasionem arriperet de Vlysse sermonẽ faciẽdi, vt ad illius commiserationẽ patrem permoueret. Giphanius verò: Dicendum fortasse, inquit, Iouis orationem à Minerua nimio iuuandi Vlyssis studio interruptam esse, eaq; re factum vt exemplum Aegisthi non sit Vlyssi accommodatum: vt igitur Agamemnonis vxor Clytęmnestra longa mariti mora, Aegistho tamen nupsit, qua ex re multæ calamitates euenerint: ita & de Penelope metuendum, ne longa Vlyssis mora tandem flectatur, & procis nubat, qua ex re similes calamitates sequantur.

g γῆμε᾽ ἄλοχον μνησιλ᾽] Historia Aegisthi tertio libro à Nestore exponitur. Nunc verò notandum est, quod Iupiter dicit, monitũ à se fuisse Aegisthum per Mercurium, ne vel vxorem Agamemnonis duceret, vel eum interficeret, quia illi periculum idcirco ab Oreste impendebat. Vndè constat, existimasse illos veteres homin bus actiones esse l beras tam bonas quàm malas, adeò vt cùm obiatam bonam non amplectantur, propria eorum culpa id contingat, quasi in eorum fuerit potestate, & per se illud amplecti valuerint. Itaq; cùm malis conflictantur, nihil est, quæ Iouis est sententia, quòd nos Deos accusent, cùm ipsi illa sibi soli creent. An non enim possunt à flagitijs abstinere, cùm à nobis moneantur vt abstineant? Agnoscite, mortales, quanta sit vestra imbecillitas ad probitatem, quanta contrà ad vitium procliuitas, vt vestris viribus diffisi in Deo solo nitamini, monentẽq; attentè audiatis: non quòd in vobis facultas sit boni vllà, sed quia sine vobis in vobis gratia Dei ad bonum operari non potest, sine qua neque vos quicquam efficere potestis, quod virtutem & probitatem sapiat. Cùm ergo vos Deus ad vitam rectam exhortatur, & à praua deterret, cauete ne Aegisthi exemplum insequamini, sed Mercurium, hoc est, diuinam vocem placidis excipite auribus, alioqui culpa tota vestra est, cùm vos ita refractarios Numini exhibetis.

h ἐκ λίθω κεῖνός γε] Exorditur orationẽ suã Minerua, ἀπὸ καιροῦ, & ex re nata. Hoc enim est, quod anteà dicebam, ex illa Iouis querela arripuisse occasionem Mineruam de Vlysse verba faciendi, quod cõmodè & opportunè præstat. Nam cùm dixerit Iupiter Aegisthũ propria culpa perijsse, quòd anteà à Mercurio monitus esset, ne scelera illa nefaria perpetraret: opponit nunc ei Vlyssem Minerua, quasi nimirum Aegisthus mortẽ suam meruerit, qui tam flagitiosus & perditus esset, Vlysses verò pius & religiosus iniquè & sine vlla causa tot laboribus exerceatur, antequam in patriam suã peruenire possit. Itaq; si Aegisthus tam grauem exitum meritò sortitus sit, cõtrà Vlyssem mereri, vt ei ob pietatem & integritatem gratia à Dijs habeatur, maximè à Ioue, ad quem dirigitur oratio, & tandem aliquando Ithacæ suæ restituatur, à qua tam longo tempore diuellitur, vnius Calypsûs blanditijs: quibus tamen neq; ipse Vlysses permoueri possit, quo minus animum semper in patriam retorqueat, cùius desiderio tantoperè tenetur, vt solo Ithacæ fumo viso lubenter mortem illicò sit oppetiturus.

i ἔχθε δὲ τε κίονας ἀμφὶς ἀπ᾽ τὸς] De Atlante satis Natalis Comes lib. 4. Myth. cap. 7. & nos alibi dicemus. Hic fingitur à Poëta vir scientissimus adeò, vt etiam eum maris profundos gurgites nosse dicat: quod immensæ scientiæ argumentum est, cùm res adeò latentes, & nulli ferè hominum peruiæ illi pateant. Quod autem etiam cœli & terræ columnas sustinere dicit, planè fabulosum est, & proindè allegoricè intelligendum. Itaq; vel ob illius hominis scientiam id cõfictum est, quemadmodum de Aegyptio Atlante scribit Tzetzes hist. 1. 5. Chiliad quem ait dictum fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Aegyptios: quod posteà Græci ad hunc Libycum Atlantem transtulerunt. Vel intelligendũ est id ei tributum propter montem Mauritaniæ ei cognominem, qui quòd cœlum penè vertice feriat, creditus est ab incolis cœlũ sustinere. Atlas aũt in Mauritania regnauit, de quo idem dixit Oceanus apud Aeschylum in Prometheo, quod hic Homerus. Sic ille:

ἀλλ᾽ τ᾽ ἐπέμε ἔ κραπνήτς τύχη — ἔσχε κίον᾽ ἀφράκτῳ χθονός.
Τέρμο᾽ Ἄτλαντος, ὃς πρὸς ἑσπερίς πόρς — ὤμοις ἐρείδων ἄχθ᾽ οὐρανὸν ἀδάμαντον.

Sed de his copiosiùs aliàs dicendi erit locus. Notanda est autem Poëtæ nostri diligentia, qui res insignes, si quæ minima occasio se obtulerit, leuiter non præterit, vt hîc de Atlante, cùm alioqui narratio hoc non postularet.

k τέρψ᾽ ἐν κραπνῷ] Habemus hoc à natura, vt in eum locum propensiores simus, cui ortum nostrum acceptum referimus. Itaque quantumuis ab eo distemus, tamen mentis oculos semper eò reflectimus: neque potest eò redeũdi desiderium in nobis deleri, neque etiam post multos annos, quibus solet rerum aliqua induci obliuio. Res admiratione planè digna, si tã vulgaris & vsitata non esset. Diximus quidem anteà Socratem non magis vni loco, quàm toti mundo sese alligasse, vnde se mundanum esse prædicabat: sed hæc vox aut rara est, aut sapientissimi omnino viri, & eius præcipuè, cui patria ingrata sit, vt fuit ipsi Socrati. Deinde illud eò pertinet, vt agnoscat homo liberum se esse, cuius habitationi totus Orbis terrarum pateat, vnde ipsi vbiq; futurum est bene si voluerit: & hoc in eorum gratiam potissimum dici solet, qui patrio solo expulsi exteras regiones incolunt, vt se eo pacto consolentur. Restant tamen in singulis radices illi amoris, quo natale solum prosequimur. Quod in Vlysse docet Poëta. Nam ille oblatam etiam immortalitatem pro patriæ reditu repudiauit, vt infrà lib. 5. videbimus. Quod egregiè Aristoteles Oecon. lib 2. cap. 3. explicat: si libri tamen illi sunt Aristotelis. Sanè multùm debemus solo, quod nos primùm tulit nascentes, vnde manant arctissima illa officia, quibus patria nos sibi deuincit, adeò vt nostra propria commoda publicis anteferre iubeamur, quod Socrates apud Platonem in Critone disputat. Vnde Hierocles apud Stobæum, ἔστι γὰρ, inquit, ἀσαφὴς δεύτερός τις θεὸς οὗτος (πατρὶς) καὶ Δία, πρόδηλος δὲ μείζων γονεύς. παιδὸς δὴ δὲ ὀνόματος τοῦ πρώτου μεθ᾽ ἡμᾶς, ὃν αὐτίκα ἔλεγε παραχαράξασα μὲν τοῦ πατρὸς, θηλυκῶς δ᾽ ἐξενεγκοῦσα, ἵν᾽ οἷον μίγμα τυγχάνοι τό τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρώας, καὶ δηλοῖ μὲν ὁ λόγος ὑπαγορεύειν παιδείαν ἡμῖν, ἐπίσης τοῖς ἀμφοῖν γονεῦσι τιμὴν, &c. Id est, Est enim patria, per Iouem, velut alter quidam Deus, & primus maximusq; parens. Quare qui nomen ei imposuit à re ipsa, non temerè patriam nominauit, vocabulo quidẽ à patre deducto, pronunciato tamen fœminina terminatione, vt ex vtroq; parente mistũ esset. Atq; hæc ratio insinuat patriam vnam ex æquo duobus parentibus colendam esse. *Hæc ille.* Iam verò si quis parentum adeò obliuiscatur, vt ab illis abesse possit, non credas eum naturam humanam cum bruta commutasse? Idem ergo de ijs dicendum esset, qui à patria remoti de reditu ad illam non sunt solliciti: si modò talia monstra tellus alit. quæ pluris alienum solum faciunt, quàm natale: quod tamen Zaleucus in Proœmio legum (quod extat in fragmentis Politicis Pythagoreorum, quæ nos nuper conuertimus & emendauimus) vetat his verbis: πόλιν δ᾽ φιλαυτέρων μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς αὐτῆς παλαιᾶς. ὡς θεῶν πατρῴων νεμεσώντων. δεῖ γὰρ πεφυκέναι φύσει τοῖς φιλοῦσι βελομένοις, ἐπὶ δ᾽ χαλεπώτερον τὴν οἰκείας γῆς στερόμενον, ζῆν ἐπ᾽ ἀλλοτρίας. δεῖλεν γάρ ἐστιν οἰκειότερον παλαιᾶς. Itaq; optimè sapientissimum Vlyssem idcirco appellauit Tullius 2. de Legib vide infrà lib 9. circa ipsum principium.

l ἀνύτ᾽ ὀλυσσεῦς] Credidit antiquitas, sacrificijs suis homines Deos sibi deuincire, vnde, modò ritè illa fierent, gratiã & remunerationem ab ipsis non poterant non expectare, quam sibi debitam arbitrabantur. Itaq; Minerua Vlyssis sacrificia, quæ apud Troiam celebrauit, commemorat, vt eorum recordatione eò magis ad eius commiserationem Iupiter permoueatur. Quæ ex eo pendent, quòd probos & pios per se esse posse homines censebant, vnde Dijs suas placere actiones. Nos verò qui meliore viuimus seculo, nostra Deo grata arbitramur non ex nobis, sed ex ipsius Numinis clementia.

m ποῖόν σε ἔπος] Respondet Palladi Iupiter, in ipsoq; initio leuiter illius temeritatem in loquendo castigat, quasi imeritò obliuionis erga Vlyssem ab ipsa accusetur: sed & plus dixerat Minerua, nimirum Iouem iratum esse Vlyssi, quod (vt credo) pariter sequentibus verbis refutat. πῶς ὦ ἔπτ᾽ ὀλυσῆϊ, &c. Eleganter autem ἕρκος ὀδόντων appellauit Poëta, quasi innuat naturam loquacitatem illo septo obstruxisse. Quod Eustathius noster rectè enarrat: αἰνίττεται δ᾽, inquit, ὁ ποιητὴς ὡς ἡ Φύσις, ἵνα μὴ πτερόεντες ὄντες οἱ λόγοι εὐπετῶς ἐξίοιεν ἐκ στόματος ἐξίπτασθαι, διπλῷ ἕρκει τὸν αὐτῶν διεζόδον ἐσεχάνωσε, τῷ τε τῶν ὀδόντων, τῷ τε τῶν χειλέων. ᾗ τεῖχος οἷον ἐπὶ τείχει τοῦτο ἐμηχανήσατο, καὶ ὡς δεσμώτας τοὺς λόγους ἐγκατεκλῄσειν. id est, Innuit Poëta, naturam, ne sermones veloces alioqui facilè ac temerè ex ore possint euolare, duplici septo eorum exitum obturasse, septo nimirum dentium & labiorum, ac murum muro quasi superædificasse, & quasi captiuos sermones inclusisse. Gellius li. 1, cùm obseruasset linguam debere non esse liberã nec vagã, sed vinculis de pectore imo, ac de corde apertis moueri, & quasi gubernari: vnde Vlysses vir sapienti facundia præditus, vocem mittere ab Homero dicitur non ex ore, sed ex pectore, quo scilicet non ad sonum magis habitumq; vocis, quàm ex sententiarum penitus cõceptarũ altitudine pertineret: subijcit hoc etiam, quòd petulantiæ verborum coërcendæ vallum esse oppositum dentium luculentè Homerus dixerit, vt loquendi temeritas, non cordis tantùm custodia atque vigilia cohibeatur, sed & quibusdam quasi excubijs in ore positis sepiatur. Theognis etiam dentes & labra portas appellat. Sic enim ait:

πολλοῖς ἀνθρώποις γλώσσης θύρας οὐκ ἐπίκειται — ἁρμόδιαι καὶ σφιν πάντ᾽ ἀμέλητα μέλει.

Id est, Multis hominibus linguæ portæ non adiacent Congruæ, & ipsis multa non curanda curæ sunt.

n ὃς πέρι πάντων] A duplici virtute Vlyssem commendat, Prudentia & Pietate: illa homines spectat, hæc verò Deos. Quæ duo vera sunt hominum ornamenta. Primam autem Iupiter addidit, cùm secundæ tantùm Minerua meminisset, vt doceat ille quanti Vlys-

sem æstimet: tantùm abest vt illius potuerit obliuiſci, aut illi ſuccenſere.

o ἀλλὰ Ποσειδάων] Iouem aliquando Homerus tanquam ſummum Deorum, & potentiſſimũ proponit, ſine quo cæteri nihil audeant vel poſſint aggredi, vt ſatis in Iliade vidimus. Aliquando verò æquales cæteros ei facit, & ſeorſim exequentes quæcunque voluerint, vt hoc loco Neptunum: qui ſolus, præter Iouem & reliquam Deorum turbam, Vlyſſem tot laboribus marinis exercet. Cauſam autem ſtatim exponit, cur adeò Vlyſſi infenſus ſit Neptunus, nimirum ob excæcatum ab Vlyſſe Cyclopem Polyphemum eius filium. Vnde conſtat, ab ipſis extremis exorſum eſſe hanc narrationem Poëtam. Illa autem hiſtoria de excæcato Polyphemo infrà lib. 10. videbitur.

p οὔπω κεκαφηότι] Qui mortem ſupplicium omnium grauiſſimum exiſtimant, allucinari mihi videntur, vt ex hoc ipſo loco cõſtat. Nam Neptunus excæcationem filij vlciſcens Vlyſſem morte non plectit, ſed vitam ei acerbam & moleſtam facit tot errorum agitationibus. Et hoc eſt quod obſeruat Iupiter, nimirũm Neptuni crudelitatem, cũ mitius vna morte poſſet Vlyſſem de medio tollere. Quod cùm non fecerit, ſine dubio exiſtimãdum non eſt voluiſſe Neptunum hoc pacto clementiùs cum Vlyſſe agere, quia magis eſt in medio calamitatum viuere, & longè grauius quàm ſemel mori. Hinc ille apud Plautum in Rudente:

Neq; eſt melius morte in malis rebus miſeris. Et Euripid. Ταχὺς γὰρ ἅδης ῥᾴστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

Itaq; in medio malorum plures mortem exoptant. Sed & Tiberius (vt eſt apud Suetoniũ) mori volentibus, vim adhibuiſſe viuendi dicitur. Nam mortem adeò leue ſupplicium putabat, vt quum audiſſet vnum ex reis Carnulium nomine anticipaſſe eam, exclamauerit: Carnulius me euaſit. Et in recognoſcendis cuſtodijs precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpondit: Nondum tecum in gratiam redij. Hinc Lycus apud Senecam in Hercul. fur. ait,

Qui morte cunctos luere ſupplicium iubet
Neſcit tyrannus eſſe, diuerſa irroga:
Miſerum vota perire, felicem iube.

Et ea fuit olim Cæſaris in Senatu ſententia: De pœna, inquit ille apud Salluſtium, poſſum equidem dicere id quod res habet, in luctu atque miſerijs, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum eſſe, eam cuncta mortalium mala diſſoluere, vltrà neq; curæ, neque gaudio locum eſſe, &c. Quibus Cato quidem acutè reſpondit, hoc ideò dici fortè à Cæſare, quòd pœnas inferorum negaret. Sed nos de præſentibus ſupplicijs loquimur, quæ in hac vita tolerari poſſunt: Catoni autem, ſi Chriſtianus eſſet, reſponderem, ſceleratis, etiam pœnitentibus viam ad cœlos pro Dei miſericordia patere. Sed hîc de ſimplici vindicta quæſtio eſt, quam Neptunus grauiorem exiſtimauit, ſi Vlyſſem ita miſerè vndique exagitaret, quàm ſi vno impetu de medio viuorum ſuſtuliſſet.

q ἀλλ' ἄγε δὴ] Aduertenda eſt iſta Iouis oratio, qua ſe non ſuperiorem reliquis Dijs, ſed quaſi eorum ſociũ præbet, cùm ijs initurus conſilium de Vlyſſe liberando: niſi hîc Poëta exemplum ſummi illius Dei proponat, qui nihil inconſultè aggrediatur. Vide annotationem præcedentem in verbis, ἀλλὰ Ποσειδάων.

r ὦ πόπερ ἡμέτερε] Cùm Iupiter conſilium de Vlyſſe liberando rogaſſet omnes Deos, Minerua, quaſi omnium prudẽtiſſima mythicè & allegoricè, has partes in ſe recepit, neque re longiùs diſtracta (mora enim in huiuſmodi rebus periculoſiſſima eſt) è re nata duo proponit. Primùm ſuadet, vt Mercurius ad Calypſo proficiſcatur, firmam Deorum voluntatem de Vlyſſis reditu illi nunciaturus, ne videlicet ab ea inuitis Dijs coërceatur. Deinde ipſa ſuam operam hac in re offert, nimirum ituram ſe ad Telemachum, cui animos addat, tum ad prohibendam & coërcendam Procorum inſanam luxuriam & libidinem, tum ad iter ſuſcipiendum Pylum & Sparten verſus, vt aliquid de patre ſuo à Neſtore & Menelao ſciſcitetur. Sed notanda eſt hyſterologia, nam hæc poſteriora prius fient: niſi intelligamus illa ſimul fieri, quæ tamen Homerus inuerſo narret ordine: quia æquius eſt præceſſiſſe illam Telemachi operam, poſt tam longam patris abſentiam.

s ἦ οἱ ἵνα μιν κλέος] Ambigua videtur oratio, nam illud μιν non facile dictu eſt, quò referatur, an ad Vlyſſem, an ad Telemachum. Si ad Vlyſſem referatur, ſenſus erit: Si cubi Telemachus audiat, Vbi gentium famâ ſit Vlyſſes. ſi ad Telemachum, intelligendum eſt, hac diligentia & officio Telemachum laudem & famam ſibi eſſe comparaturum.

---

[a] Ὣς εἰπὼν ὑπὸ ποσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέι χαλκῷ,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι σίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη·
Βῆ δ' ἰὼν καθ' Ὀλύμπιον κορυφῶν [b] αἰζηοῦ·
Στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ, ὅπι πρόθυροι Ὀδυσῆος,
Οὐδὸν ἐπ' αὐλείην· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
[c] Εἰδομένῃ ξείνῳ Ταφίων ἡγήτορι Μέντῃ.
Εὗρε δ' ἔπειτα μνηστῆρας ἀγηνορας· οἱ μὲν ἔπειτα
[d] Πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον,
Ἥμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν [e] οὓς ἔκπαγλον αὐτοί.
Κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες,
Οἱ μὲν ἄρ' οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι [f] καὶ ὕδωρ,
Οἱ δ' αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
Νίζον, ἐπ' ἀσσοτέρω θέντες, ἰὴ κρέα πολλὰ δατεῦντο.
Τῶν δ' πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδής·
Ἧστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον [g] τετιημένος ἦτορ,
Ὀφθαλμοῖσι πατέρ' ἐὸν λόον ἐνὶ φρεσὶν, εἴποθεν ἐλθὼν
Μνηστήρων τ' μὲν σκεδάσειν κατὰ δώματα θείη,
Τιμὴν δ' αὖτὸς ἔχοι, κτήμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.
Τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενον, [h] εἶσι δ' Ἀθήνη·
Βῆ δ' ἰθὺς προθύροιο, νεμεσσηθὴ δ' ἐνὶ θυμῷ
Ξείνον δηθὰ θύρῃσιν ἐφεστάμεν. ἐγγύθι δ' στὰς
[i] Χεῖρ' ἕλε δεξιτερὴν, ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε ξεῖνε· πάρ' ἄμμι φιλήσεαι, αὖτὰρ ἔπειτα
Δείπνῳ παυσάμενος μυθήσεαι ὅττεό σε χρή.
Ὣς εἰπὼν ἡγεῖθ', ἡ δ' ἕσπετο Παλλὰς Ἀθήνη·

Sic fata pedibus ſubligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipſam ferebant ſuper mare,
Et ſuper rotundam terram ſimul cum flatu venti.
Accipit autem fortẽ haſtam, acuminatam acuto ære
Grauem, magnã, validã, qua domat acies virorum
Heroum, quib. vtiq; iraſcitur fortis patre natus. (ter.
Deſcẽdit a. ab Olympi verticib. impetu ruẽs pcipitã-
Stabat autem Ithacæ in populo ad veſtibulũ Vlyſſis,
Limine in aulæ, in manu aũt gerebat ferream haſtã,
Similis hoſpiti Taphiorum duci Mentæ.
Inuenit autem procos ſuperbos, qui quidem tum
Calculis ante ianuam animum oblectabant.
Sedentes in pellibus boum quos occiderant ipſi:
Præcones autem ipſis & ſeduli famuli,
Alij quidem vinum miſcebãt in crateribus & aquã,
Alij quidem ſpongijs foraminoſis menſas (bãt.
Abſtergebãt & apponebant, & carnes multas diuide-
Hanc verò longè primus vidit Telemach' deo ſimilis.
Sedebat enim inter procos ſuo mœrens corde,
Repræſentãs patrẽ probũ in mente ſi alicunde veniẽs
Procorum quidem diſperſionem per cædes faceret,
Honorẽ autem ipſe haberet, & bonis ſuis imperaret:
Hæc cogitans, procis aſſidens vidit Palladem.
Ibat autem rectà foras: indignabatur autem animo
Hoſpitam diu ad ianuam ſtare: propè autem aſtans,
Manum prehendit dextrã, & ſuſcepit ferreã haſtam,
Et ipſam alloquutus verba alata dicebat,
Salue hoſpes, à nobis amicè tractaberis, cæterũ dein-
Cœna fartus loquere quæcunq; opus ſit. (de
Sic fatus præibat, atq; ſequebatur Pallas Minerua.

οἳ δ' ὅ-

Αὐτὰρ ὅτε δὴ ῥ' ἔντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
Ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
Δουρὸς λόκμης ἔντοσθεν εὐξόου, ἔνθά περ ἄλλα
Ἔγχε' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά.
[k] Αὐτὰρ δ' ἐς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσας
Καλὸν, δαιδάλεον, ὑπὸ δ' ἠρίθυς πόσις ἦεν.
Πὰρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκλοθεν ἄλλων
Μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὁρυμαγδῷ,
Δείπνῳ ἀδήσῃσιν, ὑπερφιάλοισι μετελθὼν,
Ἠδ' ἵνα μιν θεῖο πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος θεράπων ἐπέχυτε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθ'· [l] παρὰ δ' ἥ ξεστὴν ἐτανύσσατο τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδεα πολλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
[m] Δαιτρὸς δ' ἀρῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας.
Παντοίων, πρὸς δὲ σφι τίθη χρύσεα κύπελλα.
Κῆρυξ δ' αὐτοῖσι θαμὰ ἐπώχετο οἰνοχοεύων.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγακλυτόρες· οἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Τοῖσι δ' κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπιχέρνιβας ἔχυαν,
Σῖτον δ' ἁμαὶ παρνεύεον ἐν * κανέοισιν,
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Κοῦροι δ' κρητῆρας [n] ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσις καὶ ἐδητὺς ἔξ ἔρον εἶτα
Μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει,
[o] Μολπή τ' ὀρχηστύς τε (τὰ γάρ τ' ἀνθήματα δαιτός)
Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶ λύρην περικαλλέα θῆκε
Φημίῳ, ὅς ῥ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ·
Ἣ τοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδην.

Illi vero quidem intra domum erant excelsam,
Hastam quidem statuit ferens ad columnam lõgam,
Intra armarium bene politum, vbi vtiq; aliæ
Hastæ Vlyssis prudentis stabant multæ.
Ipsam verò in thronum collocauit, stragulo substrato,
Pulchro, ingeniosè facto: sub.a.pedib. scabellum erat.
Ipsi.a.lecticam apposuit variegatam seorsum ab alijs
Procis, ne hospes offensus strepitu,
In conuiuio turbaretur, cum superbis congressus,
Atq; vt ipsam de patre absente interrogaret,
Aquam verò ancilla ex gutto profundebat ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauãdum: iuxtà autem politam strauit mensam.
Panem verò veneranda cellæ custos apponebat,
Fercula multa apponens de præsentibus,
Coquus autem carnium lances apposuit sumens
Omnigenûm, ipsis autem apponebat aurea pocula.
Præco autem eos sedulò obibat vinum fundens.
Ingressi aũt sunt proci superbi, qui quidem continuò
Ordine sedebant per sedilia thronosq;:
His verò præcones quidem aquã manib. infundebãt,
Panem verò ancillæ expediebant è canistris:
Illi aũt ad cibos paratos & antè appositos manus pro-
Pueri verò crateres coronarunt potus.
Sed postquam potus & escæ desiderium exemerunt
Proci, ipsis verò alia in mente curæ erant.
Cantus saltatioq; (hæc enim sunt ornamẽta cõuiuij.)
Præco autem in manus citharã perpulchram posuit
Phemio, qui quidem cecinit inter procos vi, i. coactus,
Videlicet ille citharæ ludens cœpit pulchrè canere.

* κανέοισιν, Κῆροι δ' κρ. ἐπ. π. Οἱ δ' ἐπ.

COMMENTARIVS.

a ὡς ἐπέσσ' ὣς πρὸς πότον] Nihil est optimè de rebus consulere, si consilia exitum suum nõ sortiantur. Quòd cùm intelligat Minerua, statim exequitur, quòd ipsamet proposuerat, quasi mora & procrastinatio damnosa hac in parte videretur: quia hoc illa maximè exoptabat, vt quàm citissimè Vlysses patrijs suis finibus redderetur. Est tamen vbi cunctatio requiritur, celeritasq; periculosa est. Sed hoc prudentis est examinare, & pro negotij qualitate alterutrum eligere.

b ἀίξασα] Hoc sic oportuit intelligi, ne mirum aut incredibile videretur, Mineruam tam repentè sese ad Vlyssis aulæ limẽ in Ithaca stitisse. Quam celeritatem Numinibus solet tribuere Poëta, vt alibi de Mercurio, Iride, Neptuno, Ioue, Iunone, Venere, Somno, & alijs vidimus.

c ἀδμοσύνη] Herodotus in vita Homeri meminit huius Mentæ nauicularij cuiusdam, qui multa beneficia in Homerum contulerit. Hic ergo illi hanc gratiam retulit, quòd eius tam honorificè hac in parte Poëseos meminerit, cùm Mineruam illi assimilatã scribit. Quòd non exiguæ laudi ducendum est, quia verisimile est Deam illam prudẽtiæ nullius, quàm prudentis etiam viri speciem induisse. Sed de hoc Mente plura infrà.

d πότοιο] Vitam procorum leuiter describit luxuriosam & inertem tantùm, vt qui ludis & comessationibus eam transigant otiosi. Ludunt autem talis, quod non ita vulgariter intelligendum: nam alius fuit & peculiaris eorum modus, vt ab Athenæo lib. 1. describitur ex Apionis Alexandrini relatu, qui se hoc ex Ctesone Ithacensi intellexisse dicebat. Talis ergo fuit ille procorum ludus. Octo supra centum cùm essent proci, disposuerunt calculos inter se contrarios, pares paribus, tot numero, quot ipsi erant, opponẽtes: atque sic quinquaginta & quatuor ex vtraque parte statuebantur: spatium quod in medio erat, vacuum relinquebatur, in quo vnum ponebant calculum, quem vocabant Penelopen: hanc scopum faciebant, si quis calculo percuteret, posteà cui sors accidisset, is ictum in hanc intendebat: si quis verò illam attigisset, vlteriusq; propulisset suum calculum in loco proiectæ expulsæq; Penelopes, & in quo illa prius steterat, deponere oportebat: atq; rursus cùm Penelopen, in quo loco secundò commorata est, firmârit, secundum proijcere calculum: quod si quis alijs intactis solam illam sæpiùs consequeretur, erat victor, multamque habere spem iubebatur se Penelopen esse ducturum. Eurymachus sæpe vicerat hoc ludo, quare maximè omnium Penelopes coniugium sperabat. Hæc ille, vt transtulit Natalis à Comitibus. Nouissimus autem Interpres Athenæi, locum aliter reddidit quibusdã in locis. Quod placet oculis lectorum subijcere, vt videant nihil esse in mortalibus ab omni parte integrum. Verba Athenæi priùs referemus. Ἀπίων ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀκηκοέναι φησὶ παρὰ τοῦ Ἰθακησίου Κτήσωνος τοῦ τὴν μνηστήρων πότιν· οἷα δὴ ὄντα φησὶ, τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν ὄντες οἱ μνηστῆρες, διαθέσεις ψήφους ἑαυτοῖς ἀλλήλοις, ἴσους πρὸς ἴσους τὸν ἀριθμὸν, ὅσοι πρὸς ἦσαν τὸν αὐτοῖ· γίνεσθαι δὲ ἐν ἑκατέρωθεν τεσσαράκοντα καὶ πεντήκοντα. τὸ δὲ αὐλὸν μέσον ἑκάτων ἀφαλιπεῖν ἐλάττω κενόν. ἐν ᾧ τὴν μετοχμίδα τίθεσθαι μίαν πρώτην ψῆφον, ἣν καλεῖν μὲν αὐτοὺς Πηνελόπην. σκοπὸν δὲ προκεῖσθαι, εἴπις βάλοι ψῆφον ἑτέραν, καὶ κλίνοι μὲν τὸν λαχόντα φέρεσθαι τούτου. εἰ δὲ μὴ τύχοι καὶ ἐπανέρχοιτο πρόσω τὴν Πηνελόπην, ἀποτίθεσθαι τὴν αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς βληθείσης ἐξωτερικὴν χώραν, ἐν ᾗ πρόσθεν ἦν. καὶ πάλιν σκοπεῖσθαι τὴν Πηνελόπην, ἐν ᾧ ἂν δοκῇ ἐγγύτερον ἐγκύρσαι χωρίῳ ἐντεῦθεν βαλεῖν τὴν ἑτέραν. εἰ δὲ τύχοι, αὖθις τὸν μηδεμίαν τῶν ἄλλων ψαῦσαι, νικᾶν, καὶ ἐλπίδας ἔχειν πολλὰς, γαμήσειν αὐτήν. Τὸν δὲ Εὐρύμαχον πολλὰς εἰληφέναι ταύτῃ τῇ παιδιᾷ, καὶ διὰ ταύτην ἐλπίζειν τὸν γάμον. Hæc ita transfert nouus Interpres: Apion Alexandrinus se ab Ithacensi Ctesone audiuisse memorat, qualis esset apud procos ille latrunculorum ludus. Centum enim ac octo fuisse procos, qui totidem quot essent ipsi, calculos inter se cõtrarios, numero pares statuerint, vt ex vtraque parte quinquaginta quatuor essent, intermedio quodam relicto spacio, quod vacuum esset. In ea quæ acies & ordines discernebat area, calculum vnum collocasse, quem Penelopen nominabant. Pro signo ac scopo is erat, si quis altero calculo ferire posset. Cui iaciendi sors obuenerat, in illum collimans dirigebat calcem: &, si fortè attigisset Penelopen, antrorsumq; è sua sede propulisset, calculus eius qui miserat, in eiecti ac protrusi locum deponebatur. Et cùm denuò Penelopen in eam sedem quam obtinebat priùs, restituissent, secundò alterum calculum rursum mittebat: ac, si percussisset, nullo ex cæteris calculis icto, vincebat, optimamq; spem concipiebat de Penelopes coniugio. Hoc lusu pluries Eurymachus victoriã adeptus. Penelopes nuptias sibi magna spe pollicebatur. *Hæc ille.* In hac autem versione hoc habeo quod reprehendam, quia dicit calculum Penelopes in priorem locum vnde deiectus erat, restitui: cùm aliud sonent verba Græca, vt mihi persuadeo. Sed nos locum integrum cum

maiore otio aliàs examinabimus in noſtra editione Athenæi Græca & Latina, quam breui dabimus, Deo annuente. Intereà non pœnitebit nos hunc ludum procorum ex Apione intellexiſſe.

e οὓς ἑκάστου αὐτοί.] Nimirum ex boum Vlyſſis numero, nam anteà ſic loquuta eſt Pallas: πῶϑι μνησήρεσσιν ἀπὸ πέλῃ, οἵ τε οἱ αἰεὶ Μηλ' ἀδινὰ σφάζωσι. & εἰλίποδας ἕλικας βοὸς, &c.

f & ὕδωρ,] Attendenda eſt σὺπέλφα & frugalitas huius procorum conuiuij, procorum (inquam) alioqui πολυλώντων, vt loquitur Euſtathius, laſciuientium, quorum tota vita erat voluptuaria. Etenim nihil hîc ſuperfluum animaduertas, ne quidem ἀκρατοποσίαν: dicuntur enim procis famuli vinum aqua temperare, quanquam alibi Achilles dicat, ζωρότερον ᾗ κέρασσε. Vide Athenæum lib. 1. ca. 4. vbi hanc frugalitatem conuiuiorum Homericam copiosè perſequitur.

g τεπηλῷ & ἦτορ.] Non diſcedit à propoſito Vates: ipſum enim Telemachum fingit anxium & ſollicitum de Vlyſſis reditu, quo præſente ſperabat domum ſuam ſic indignis modis tractatam non iri. Poterat autem alia etiam cogitatione Telemachum implicare: ſed placuit illi omnia ad præſentem narrationem diſponere, vt par etiam eſt hoc ſæpiſſimè à Telemacho animo agitatum.

h ἅτε δὴ ἀθήνῃ] Hæc ex Poëtæ ſententia dicuntur. Nam Telemachus ignorabat hoſpitem hunc eſſe Palladem, quod docent ſequentia. Notanda eſt autem veterum ad hoſpitalitatem gratuitam propenſio, quæ in Telemacho ad patris exemplum fuit. Nam de Vlyſſe dicet paulò pòſt filius, ἐπεὶ δ' κεῖνον & ἐπιστροφὸν ἴδῳ ἀνθρώπων.

i χεῖρ' ἑλέ δεξιτερῇ,] Dextram apprehendere, ſignum fuit olim beneuolentiæ, vt etiam hodierno die vſurpari ſolet, inter Germanos præcipuè, qui hoc veſtigium antiquitatis adhuc retinent. Hinc appellati ſunt boni viri, δεξιοὶ, & δεξιῶσις dicitur τὸ φιλοφρονεῖσϑαι. Qua de re etiam in Iliade dictum eſt. Porrò ſiniſtra manus ad hos vſus non eſt recepta, quin res læuæ ac ſiniſtræ pro infelicibus acceptæ ſunt: niſi in rebus ſacris, vt in auſpicijs, prodigijs, fulminibus. Sed illa quoque tamen dextra ſunt, reſpectu numinis: ſiniſtra verò, noſtri.

k αὐτὰρ ὃ γ' ἐς θρόνον] Qui ritus antiquorum intelligere cupiunt, iſta debent ſigillatim obſeruare, quod ad conuiuia pertinet: vt ſedilia, ſtragula, ſubſtrata, κλισμοὶ, ciborum apparatus & reliqua, quæ etiam apud Athenæum lib. 1. annotata reperiuntur.

l παρὰ δαῖτα ξεσσάμενος] Ex hoc loco quidam colligebant, ſingulis conuiuarum viritim menſam apponi olim ſolitam. Sed hoc non ſufficit, inquit Athenæus lib. 1, ad huius confirmationem: poterat enim Pallas ex Telemachi menſa comedere.

m δμητοὺς] Athenæus lib. 5. monet, hunc verſum eſſe ſuperfluum. ἀ γὰρ, inquit, εἴδωλα παρέθηκεν ἡ Ὁμήρου, δῆλον ὡς κρεάτων λείψανα τυγχάνοντα τὸν δμητὸν οὐκ ἔδει προσφέρειν. διόπερ τὸ δίστιχον ἀπαρκεῖ. Intelligit autem duos verſus præcedentes.

n ἐπιστεψαντες πότοιο] Obſeruandus eſt hic mos antiquorum pocula vino coronari ſolita, quod ex augurio faciebant, vt ait Athenæus lib. 1. ἐπιστέφοντας δ', inquit, ποιοῦσιν οἱ κρατῆρες, ἤτοι ὑπερχλεῖς οἱ κρατῆρες ποιοῦσιν ὥστε ἄγειν τοῦ ποτὲ ἐπιστεφανοῦσϑαι τῶν ἐπιφανῶς & τοῦτο ἐπεκάστου ἐσϑῆτος οἰωνὸν πηδάλιον. Quale autem fuerit hoc οἰώνυσμα, conijcit noſter Euſtathius, nimirum ad plenum & perfectum felicitatis indicium: quod vaſorum inanitati, id eſt, τῇ κενεαγγείᾳ contrarium eſt. Nam coronatio illa crateris ſimilis eſt orbi ſphærico τῷ κυκλώματι σφαιροειδεῖ. Illæ autem figuræ perfectæ ſunt, & multi captus, ideoq; illi augurio felicitatis conuenientes.

o μολπή τ' ὀρχηϑμός τε] Cantum & choream conuiuiorum ἀναϑήματα ac ornamenta appellat, quæ Diogenianus apud Plutarchũ Symposia lib. 7. cap. 8. vocat ἀκροάματα. Quod ad cantum attinet, obſeruauimus lib. 1. Iliadis, quantus eius olim fuerit vſus in cõuiuijs: nunc ex Athenæo id rurſus docebimus, vt res hac quoq; authoritate innoteſcat. Sic ergo ille lib. 14. ὧν δ', ὡς ἔοικε, τὸ τοιοῦτο νενομισμένον, ϑεῶν τινὰ ὁπως ἕκαστος & τῶν ἐς μέϑην & πολήρωσιν ὁρμημάτων ἰατρὸν λαμβάνῃ τῆς ὕβρεως, & τῆς ἀκοσμίας τινὰ μουσικὴν, ἐφ' ὅτι τινὰ αὐλήσεων, πρωϊνὰ δ' ἀσϑματικὴν μὲν τινὰ συγκοπὴν ποιεῖ πρὸς τὴν & χαρὰν ἐλευθέριον, &c. Sed de Muſica, & eius vtilitate vide plura ibidem. Quod ad ſaltationem eam eleganter Simonides tacitam Poëſim appellauit (à pictura hoc traducens) contrà Poëſim, loquentẽ ſaltationẽ. Quare, inquit, nihil habet cum Poëſi pictura germanitatis, neq; Poëſis cum pictura, neq; habent quicquã inter ſe cõmercij. At inter artem ſaltandi & Poëticam omnis ſocietas & communio intercedit, &c. vt refert Plutarch. Symp. lib. 9. cap. vlt. Videmus autem eam in conuiuia etiam veterum, vt rem honeſtam videlicet admiſſam, quam Diogenianus quoq; apud eundem Plut. loco antea recitato tanquam decorum acroama conuiuiorum recipit. Cùm tamen vitioſa ſint ac turpia infinita ſaltationum genera, delectus eſt adhibendus honeſtorum, vt ſatis in Iliade quoque docuimus. Illa genera vide apud Athenæum lib. 14. cap. 12.

p κίϑαριν] Diogenianus Plut. loco ſupradicto: ἀλλ' ἡμῖν κιϑάρα, inquit, πάλαι ποτὲ & καϑ' ὅμηρον ἐπὶ τοῖς χρόνοις γνωρίμη τῆς ϑοίνης ἑταίρα. & μάκραν ἔτους φιλίαν & συνήϑειαν, ἃ περὶ λῦσαι, ἀλλὰ δεῖσϑαι τῶν κιϑαρῳδῶν μόνον, ὅπως τὸν πολιὸν ϑρῆνον & γόον ἐξάρωσι τῶν ᾠδῶν, οὗ ϕήμαι & πρέπον ϑαλιάζουσιν ἀνθρώποις ἄδοντες. id eſt, Enimuerò cithara olim Homeri etiam temporibus cognita erat conuiuiorũ ſocia. Hanc tam diuturnam amicitiam & familiaritatem, non decet abrumpere: ſed orãdi ſunt ſolùm citharœdi, vt nimiam illam lamentationem & luctum cantibus ſuis eximant, lætaq; & conuiuantibus hominibus conuenientia cantitent. Athenæus lib. 14. c. 11. πολλοὶ & βάρβαροι πρὸς ἐπικηρυκείας ποιοῦνται μετ' αὐλῶν & κιϑάρων, καϑάπερ αὐνοντες τῶν ἐναντίων σὰς ψυχάς. Θεόπομπος δ' ἐν πεντεκαιδεκάτῃ ἐκτῃ τῶν ἱστοριῶν, γέτας ϕησὶ κιϑάρας ἔχοντας, & κιϑαρίζοντας πρὸς ἐπικηρυκείας ποιοῦσϑαι. ὅϑεν ἔοικε & Ὅμηρος ϑαλιάρχαν τῶν δεχαίων τὸν ἐκλύων καταίσχυναι, λέγων, Φόρμιγξ & δ' ἐν δαιτὶ ϑεοὶ ποίησαν ἑταίρω, ὡς & τοῖς δυσχερέσι χρησίμης οὔσης τῆς τέχνης. id eſt, Multi etiam Barbari legationes cum tibijs & citharis obeunt, hoc pacto aduerſariorum animos deliniendo. Theopompus verò 46 hiſtoriarum: Getæ, inquit, citharas habentes, & eas pulſantes, officio legationis defunguntur. Vnde videtur Homerus antiquam Græcorum conſtitutionem obſeruaſſe, cùm dicit: Citharæ quam conuiuio Dij fecerunt ſociam, quaſi epulantibus illa etiam ars vtilis ſit. *Hæc ille.* Quid autem Phemius cithara cecinerit, infrà dicitur, nimirum reditum Achiuorum è Troia.

Αὐτὰρ Τηλέμαχος γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
Ἄγχι μαχὼν κεφαλῇ, ἵνα μὴ πύϑοιαϑ' οἱ ἄλλοι,
[a] Ξεῖνε φίλ', εἰ καί μοι νεμεσήσεαι ὅ, τι κεν εἴπω;
Τοῖσι μὲν ταῦτα μέλει, κιϑάρις & ἀοιδή,
Ῥεῖα ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν
Ἀνέρος & ἔτι δηρὸν ὀϊζυροῦ ὀστέα πύϑῃ ὄμβρῳ,
Κείμενα ἐπ' ἠπείρου, ἢ ἐν ἁλὶ κύμα κυλίνδῃ·
Εἰ κεῖνόν γ' Ἰϑάκηνδε ἰδοίατο νοστήσαντα,
Πάντες κ' ἀρησάμενοι ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι
Ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῦ τε ἑσϑῆτός τε.
Νῦν δ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλωλε κακὸν μόρον, ἁδέ τις ἡμῖν
Θαλπωρὴ, εἴπερ τις ἐπιχϑονίων ἀνϑρώπων
Φησὶν ἐλεύσεσϑαι· τῷ δ' οὔλεο νόστιμον ἦμαρ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ & ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς; πόϑεν εἰς ἀνδρῶν; ποῦ τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Ὁποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο; πῶς δέ σε ναῦται
Ἦγαγον εἰς Ἰϑάκην; τίνες ἔμμεναι ηὐχετόωντο;
Οὐ μὲν γάρ τι σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνδάδε ἰκέσϑαι.
Καί μοι τόδ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ
Ἦ ἑὸν μεϑέπεις, ἦ & πατρῴιός ἐσσι

Porrò Telemachus alloquutus eſt glaucis oculis Pallada,
Propè habens caput, vt non audirent alij: (dem,
An hoſpes chare, ob id mihi iraſceris quod dixero?
His quidem hæc curæ ſunt, cithara & cantus,
Faciliter ſanè: quoniã alienũ cibũ impunè abſumunt
Viri, cuius certè alicubi alba oſſa putreſcunt imbre
Iacentia in continenti, vel illa in mari nuda verſat,
Atqui ſi illum in Ithacam viderint reuerſum,
Omnes optârint celeriores pedibus eſſe,
Quàm inſtructiores auro veſteq;,
Nunc verò ille ſic obijt malam mortem, neq; vlla no-
Spes eſt, etiam ſi quis terreſtrium hominum (bis
Qui dicat redituru̇ eſſe: hui⁹ verò perijt reditus dies.
Sed agè, mihi hoc dic, & verè enarra: (tes?
Quis? vnde es hominum? vbi tibi ciuitas atq; paren-
Quali autem in naui aduenisti? quo pacto te nautæ
Duxerunt in Ithacam? quinam ſe eſſe prædicant?
Neq; enim vllo pacto te peditem exiſtimo huc veniſ-
Et mihi hoc dic verè, vt benè cognoſcam, (ſe.
An recens veniſti, aut paternus es

ξεῖν.

ξεῖνε· ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
Ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίσροφος ἷὼ ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτε θεοπέσπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα [b] μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος ἔχομεν εἶναι
Υἷος, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηῒ κατήλυθον ἠδ' ἑτάροισι,
Πλέων οἴνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους,
Εἰς Τεμέσην μετὰ χαλκόν· ἄγω δ' αἴθωνα σίδηρον.
Νηὸς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγρῷ νόσφι πόληος,
Ἐν λιμενι Ῥείθρῳ,* ὑπὸ Νηίῳ ὑλήεντι.
Ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώιοι εὐχόμεθ' εἶναι
Ἐξ ἀρχῆς, εἴπερ τε γέροντ' εἴρηαι ἐπελθὼν
Λαέρτην ἥρωα· τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
Ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπαύδην ἐπ' ἀγρῷ [c] πήματα πάσχει
Γρηῒ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἣ οἱ βρῶσίν τε πόσιν τε
Παρτιθεῖ δὴ τ' αὖ μιν κάματος κῆρ γῆρα λάβῃσι,
Ἑρπύζοντ' ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.
Νῦν δ' ἦλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἦπιδήμιον εἶναι
[d] Σὸν πατέρ'· ἀλλά νυ τόν γε [e] θεοὶ βλάπτεσι κελεύθῳ.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ὀπὶ χθονὶ δίῳ Ὀδυσεύς,
Ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται ἀρεῖ πόντῳ,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ· χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
Ἄγριοι, οἵ πού κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
Αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὄΐω,
Οὔτέ τι μαντιν ἐὼν, οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς·
Οὔτι ἔτι δηρὸν γε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης
Ἔσται, δεδηὲ ἔπέρ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσι·
Φράσσεται ὥς κε νέηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ δὴ ἐξ αὐτοῦ τόσσος πάις εἰς Ὀδυσῆος·
[f] Αἰνῶς γὰρ κεφαλήν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
Κείνῳ ἐπεὶ θαμὰ τοῖον ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισι
Πρίν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθά περ ἄλλοι
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἔσαν κοίλης ἐνὶ νηυσίν·
Ἐκ τοῦδ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον, οὔτ' ἐμὲ κεῖνος.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὖτιν ἠύδα,
Τοὶ γὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
[g] Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι· αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ'· ἐκ γάρ πω τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
Ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον μάκαρος νύ του ἔμμεναι υἱὸς
Ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἔπι γήραος ἔτετμε·
Νῦν δ', ὃς, ἀποτμότατος γέγετο θνητῶν ἀνθρώπων,
Τοῦ μ' οὐκ φασὶ γεγάμεν· ἐπεὶ * σύ με τοῦτ' ἐρεείνεις.

Τὸν δ' αὖτε θεοπέσπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Οὐ μέν τοι γενεὴν γε θεοὶ νώνυμον ὀπάσσω
Θῆκαν· ἐπεὶ σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον.
Τίς δαὶς, τίς δ' ὅμιλος ὅδ' ἔσκετο; τίπτε δέ σε χρεώ
[h] Εἰλαπίνη, ἦε γάμος; ἐπεὶ οὐδε ἔρανος τάδε γ' ἐστίν·
Ὡς τέ μοι ὑβρίζοντες ἐπ' ἀνέρι φίλῳ δηρόεσσι
Δαίνυσθ' ἀκρήγυον· νεμεσήσαιτό κεν αἰνῶς
Αἴσχεα πόλλ' ὁρόων, ὅστις πινυτός γε μετέλθοι.

Hospes, quoniã multi frequentabãt viri nostrã domũ
Alij, quoniam etiam ille hominibus erat gratiosus:
Hunc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Enimuero ego tibi hæc valde verè narrabo,
Mentes Anchiali prudentis præmefero esse
Filius: cæterùm Taphijs nauigandi studiosis impero.
Nunc verò huc cum naui atq; socijs (mines,
Nauigãs per obscurum pontum ad alienæ linguæ ho-
Ad Temesen propter æs: duco autẽ splendidũ ferrum.
Nauis autem mihi stat ad agrum seorsim ab urbe,
In portu Pethro sub Neio syluoso. χρ. κατὰ νηΐῳ
Hospites autem inuicem paterni gloriamur esse:
Ab initio, siquidem senem interroges accedens
Laertem heroëm, quem non amplius aiunt in urbem
Venire, sed seorsum in agro dolores pati
Vetula cum ancilla, quæ illi cibumq; potumq;
Apponit, quoties ipsum labor circa mẽbra inuaserit
Repentem per fertile solum planitiei vitibus consitæ:
Nunc autem veni, sed ipsum aiunt peregrè esse
Tuum patrem, verùm huic dij impediunt iter.
Non.n. adhuc mortuus est super terrã diuinus Vlysses,
Sed adhuc alicubi viuus detinetur in lato ponto,
Insula in circumflua: sæui autem ipsum viri tenent
Feri, qui alicubi illum inuitum detinent.
Porrò nũc tibi ego vaticinabor quẽadmodũ in animo
Immortales suggerũt, & quẽadmodũ pfectũ iri puto.
Non quasi vates sim neq; auspiciorum clarè peritus:
Neq; adhuc diu chara à patria terra
Erit, neq; si etiam ferrea vincula illum detineant:
Cogitabit quî redeat, quoniam callidus est.
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarrato,
Si certè ex ipso tantus filius es Vlysse.
Vehemẽter enim & capite & oculis pulchris similis es
Illi, quoniã frquẽter ad eũ modũ versabamur inuicẽ,
Antequam in Troiam conscenderet, quo vtiq; alij
Græcorum optimates ierant cauis in nauibus:
Ex hoc tempore neq; Vlyssem ego vidi, neq; me ille.

Hanc rursus Telemachus prudens alloquebatur,
Certè enim ego tibi hospes valdè verè enarrabo,
Mater quidem me inquit eius esse: cæterùm ego
Nescio. nõ enim vllo pacto aliquis semẽ ipse cognouit.
At ego vtinam felicis cuiusdam forem filius
Viri, quem in facultatibus suis senium deprehẽdisset:
Nunc verò ille infelicissimus est mortaliũ hominum,
Ex hoc me inquiunt natum esse: quoniam tu me hoc χρ. σὺ γε
interrogas.

Hunc aũt rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Non sanè tibi genus vtiq; dij ignobile in posterum
Dederunt: quandoquidem te talem peperit Penelope.
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarrato, (get,
Quod epulũ, q̃ verò hæc turba est, q̃ verò te opus vr-
An splẽdidũ cõuiuiũ? an nuptiæ? quoniã non symbolũ
Vt q̃ mihi supra modũ cõtumeliosè vidẽtur (hæc sũt.
Conuiuari per domum, indignè ferat vtiq; vir
Flagitia multa vidẽs, q̃cunq; cordatus interuenerit.

COMMENTARIVS.

ἀ ξεῖνε φίλ', ἠ] Obseruãda est antiqua hospitalitatis ratio, vt priùs extranei hospites cibũ caperẽt, postq̃à qui essent ipsi interrogarentur: quod etiam posteà in Telemacho Menelaus exercebit. Iam ergo Telemachus & Minerua inter se colloquuntur. Ille aũt sermonem exorditur ex rei præsentis occasione. Perstringit enim procorum hilarem vitam, quasi hanc illi impunè nimis viuant in ædibus alienis præcipuo domino Vlysse absente, cuius bona illi sic temerè dilapidant & consumunt. Deinde opportunè facta Vlyssis men-

sis mentione (quem quidem proprio nomine non indicat: sed ita tamen designat, vt alius non possit intelligi) deflet illius casum & mortem, hanc quasi pro re comperta tenens, sine vlla spe illius reditus. Quod de industria sic est à Poëta confictum, vt locus daretur Mineruæ de Vlysse verba faciendi. Tum rogat hospitem de sua conditione pro more antiquo, vt diximus.

b μηλ' ἀτρεκέως] Tamen ficta sunt ea, quæ paulò pòst dicet, se Mēten esse Anchiali filiū, totumq; illud de susceptæ nauigationis fine: sed illud ἀτρεκέως ad sequentia de Vlysse referenda sunt, vt constet veritas, quem adhuc esse superstitem Telemacho nunciabit. Alioqui officiosum est ac opportunum mēdacium, quod de se Minerua dicit, vt cùm se Deus in sacris paginis sub hominis specie exhibet.

c πήμαθι πάσχῃ] Laërtes adeò grauiter filij Vlyssis absentiam tulit, quòd eum mortuum arbitraretur, vt hominum consortia fugiens in agrum priuatum recesserit, vbi solitariam vitam transegit, quæ doloribus maximè est accommodata. In illa tamen ociosus non fuisse dicitur, sed in decrepita etiam senectute rusticis laboribus occupatus, vt monet Homerus in sequentibus. Nam illi, postquam satis illis defatigatus esset, ancilla cibum & potum exhibebat.

d σὸν πατέρα.] Cùm manifestè Vlyssem Telemachi patrem pronunciet, cur posteà à Telemacho quærit, an ipse Vlyssis sit filius? Nescio, nisi hoc maioris ἐπιξηγήσεως gratia factum sit.

e θεοὶ βλάπτεσι,] Atqui initio vidimus solum Neptunum à reditu Vlyssem arcere, quin & aduersus eum reliqui Dij cōsilium inierunt, vt Vlyssi opitularentur. Dicendum est itaq; omnino veritatem historiæ Mineruam non persequi, ne si omnia ita sigillatim exponeret, Deam se esse proderet. Quod ipsa diligenter cauet, ideoq; posteà cùm Vlyssis reditum prædiceret, ne Vatis quidē aut Auguris opinionem captauit. Porrò non erat absurdum ista de Vlysse Mentē resciuisse, vt qui nauigando in varias Orbis partes, quo pacto remotiora explorantur, potuisset fama isthæc exaudiuisse.

f αἰνῶς γὰρ κεφαλῷ τε] Conijcit ex vultu Minerua, Telemachum Vlyssis esse filium, quo pacto etiam Menelaus de eodem posteà argumentabitur, non leui omnino coniectura, quia amat natura simile sibi procreare: & hoc valde consentaneum, vt eorum referas imaginem, à quibus ortum ducis. Arist. de Gener. anim. lib. 1. c. 19. ᾗ τὸ ὅμοια γίγνεσθαι τοῖς γεγεννηκόσι τὰ ἔκγονα, ἄλογον· ὅμοιον γὰρ τὸ σπερμα τοῦτο τῷ μὲν, τῷ δὲ τοιονδὶ ἔσται. ὥστε τὸ σπέρμα ἐστὶ τὸ τῆς χειρὸς ἢ τὸ τοῦ σπερματικοῦ ἢ ὅλως τοῦ ζώου, ἀδιόριστον δυνάμει· πρόσωπον, ἢ ὅλον ζῶον. ᾗ οἷον σκεύων ἕκαστον ἐνεργείᾳ, τοιοῦτον τὸ σπέρμα δυνάμει ἢ ᾗ τὸν ὄγκον τὸν ἑαυτοῦ, ἢ ἔχει τινὰ δύναμιν ἐν ἑαυτῷ. id est, Et vt filij parētibus similes sint, ratio exigit. Simile est enim, quod ad partes accesserit, ei quod remanet. Itaq; semen manus aut faciei, aut totius animalis est manus indefinita, aut facies aut animal totum indefinitum. Et quale quodcunq; illorum est actu, tale semen potentia est, aut corpulentia sua, aut facultate, siue virtute, quam in seipso contineat. Hæc ille. Non est tamen necessarium argumentum, ideo idem Aristoteles eodem lib. cap. 18. eos refellit, qui propter similitudinem prolis & progenitorum semen ex toto corpore excerni existimarunt. Nam & maioribus plerunq;, qui tamen non generarunt, assimilantur liberi, vt in Helide contigit: quæ cum Aethiope concubuerat, nō filiam forma Aethiopis peperit: qui autem ex filia natus est, erat Aethiops, ita redditur post plura genera similitudo. Dissimilitudinem autem Physici & Medici parentum cogitationibus & animi impressionibus tribuunt. Hieronym. Cardan lib. de Hominis natura & temperamento, rationem eius rei ita tradit. Cùm semen, inquit, paternum materno dominatur, filij animo similes sunt patri: si contrà, matri. Si autem paternum semen sanguini menstruo imperet, corpore similes patri efficiuntur: si vincatur, matri: propter hæc animo quidem filij patribus similes sunt, corpore autem matribus, &c. Sed quid dices, Cardane, de liberis, qui neq; patrem neq; matrem referunt? aut quid etiam de ijs, quod maius est, qui ne quidem consanguineis, sed etiam extraneis similes existunt. Huc exemplum illud rustici, qui Augustum referebat, omnino aduocare esset commodum. Sed nos ista Physicis enucleanda relinquamus.

g μήτηρ μὲν τ' ἐμέ φησι.] Mirū est illud Telemachi responsum, & quod vix in pios liberos cadere credideris. Hoc enim pacto videtur de matris castitate dubitare, quæ tamē satis per viginti annos probata est integra & inexpugnabilis: sed & sibi ipsi facit iniuriā, & in spurij suspicionem venit, cùm patrem suum verè nō agnoscit. Sic ille apud Menandrum, qui dicit: ἴσην ἡ μήτηρ φιλότεκνον μᾶλλον πατρός. ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς οἶδεν υἱόν, ὁδὶ οἴεται. Mater magis amat liberos, quàm pater. Suum enim ipsa filium certò cognoscit, ille putat. Dubitanter etiam de patre pronunciabat ille apud Sophoclem σὺ ἀλεάσθαι: Παῦσαι καθυβρικὼς τὸδε κεκλῆσθαι πατρὸς Εἴπερ πέφυκά γ'· εἰ δὲ μὴ, μείζων (quidam μείων) βλάβη. Τὸ τί νομισθὲν τῆς ἀληθείας κρατεῖ. id est, Desine. Sufficit huius filius patris dici, si modò sum: sin verò maius nocumentum (vel parum incommodi fuerit) Nam opinio pro veritate obtinet. Sic ille apud Euripidem in Menalippe, αὐτὸς γὰρ οὐδεὶς οἶδε πως ἐγήνετο. Nullus nouit quomodo natus sit. Sed ego has voces probæ sobolis esse pernego. Itaque iura Romana optimè liberis prouiderunt, vt eorū patres censerentur, quos nuptiæ demonstrant, vt est in l. 5. ff. de in ius vocando. Alioqui spuriū esse illum oportet, qui patrem suum ignorat. Et si hoc in dubium reuocetur à singulis ex legitimo coniugio procreatis: quò deuenient præcepta illa sacrosancta, quibus parentes reuereri iubemur? Neque poterat igitur Agaue illa laudari, quæ Cadmum senem patrem humeris gestabat, exemplo pietatis luculentissimo, vt est in Iulij carminibus apud Stob.

κοὐδ' ὧδε μὴν δρᾶμα σὴν τλήμων ἐξῆλθεν Ἀγαυὴ Οὐ πατέρα τρομέουσα. Φέρον δέ μιν ὦν ὑπὸ δῶμα

Γήραϊ κεκμηῶτα· καλῷ δ' ἐβαρύνετο φόρτῳ. Quid illa quæ patri alimenta lacte pio restituit, vt memorauit Gellius? Quid Aeneas, qui patrem tam religiosè ac piè humeris extulit? Sed tam absurda sententia longiore non indiget refutatione. Itaq; rectè Eustathius hunc sermonem Telemachi puerilis & simplicis esse ait μεθακιωδῆς καὶ ἀφελῆς qui sit ab Homero μιμητικῶς tantùm scriptus. Tamē excusat idē Eustathius Telemachū, vel quòd intellexerit neminē per se ortū suum agnoscere, nisi hoc à matre intelligat, cui ipse idcirco credat, dicenti se Vlyssis esse filium: vel quòd ita præ dolore loquutus sit. quasi dicat, Non possum persuaderi me ab Vlysse procreatum esse, nimirum à tanto & tam inclyto viro, cùm iam talia à procis patiatur, vt subaudiendum esse puto.

h ἑλαπίνῃ, ἢ γάμῳ;] Tria proponit genera conuiuiorum, de quibus Athenæus lib. 8. cap. 12. Vide in nostro Lexico Homerico.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖν', ἐπεὶ ἆρ δὴ ταῦτά μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
[a]Μέλλει μοί ποτε οἶκος ὅδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων
Εἶμεναι, ὄφρ' ἔτι κεῖνος ἀνὴρ ὀπιδήμιος ἦεν·
Νῦν δ' ἕτερως ἐβάλοντο θεοὶ, κακὰ μητιόωντες,
Οἳ κεῖνον μὲν ἄϊστον ἐποίησαν περὶ πάντων
Ἀνθρώπων· ἐπεὶ οὔ κε θανόντι περ ὧδ' ἀκαχοίμην,
Εἰ μετ' οἷς ἑτάροισι δαμεὶς Τρώων ἐνὶ δήμῳ,
Ἢ ἐν Φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσε·
Τῷ κέ οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοὶ,
Ἠδ' υἱῆϊ ᾧ παμφῖ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·
Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς [b]Ἅρπυιαι εἰνερέψαντο·
Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε
Κάλλιπεν. οὐδ' ἔτι κεῖνον ὀδυρόμενον σύναχίζω
Οἷον, ἐπεὶ νύ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔθεσαν.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Ἠδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κατὰ κοιρανέουσι,

Hanc rursum Telem. prudēs contrà alloquutus est,
Hospes, quādo certè me hæc interrogas atq; pcontaris:
Futurū qdē erat vt aliquādo dom⁹ hæc locuples & re-
Esset quādiu adhuc ille vir p̄sens erat. (p̄hēsiōe carēs
Nunc verò aliter statuerunt dij mala cogitantes:
Qui illum quidem ignobilem fecerunt supra omnes
Homines, quoniā nō ob mortuū vtiq; sic lugere posse,
Si inter suos socios occisus fuisset Troianorū in populo,
Aut amicorū in manibus postquā bellū egregiè admi-
Cui ipsi tumulum fecissent omnes Græci, (nistrasset.
Atq; etiā suo filio ingentē gloriā retulisset in posterū.
Nunc verò ipsum ingloriè Harpyiæ discerpserunt:
Perijt obscurus, inglorius, mihi verò dolores luctumq;
Reliquit, neq; amplius illum lugens defleo
Solū, quoniā certè mihi alia dij mala incōmoda fece-
Quotquot enim insulis dominātur optimates (rūt.
Dulichioq; Samoq;, & nemorosa Zacyntho,
Atq; quotquot asperam Ithacam regunt,

Τόσσοι

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, πύχασι δ' οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται. τοὶ δ' Φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὤ πόποι, ἦ δὴ πολὺν ἀπoιχόμενός γ' ὀδυσῆος
Δηΐη, ὅ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφείη.
Εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν, δόμον ἐν προθύροισι θύρῃσι
Στείη, ἔχων πήληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,
Τοῖος ἐὼν οἷόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,
Ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο,
(Ὧ γὰρ κεῖσε δοὴς ἔβη ἐν νηὶ ὀδυσσεύς,
[a] Φάρμακον ἀνδροφόνον δηλήμονα, ὄφρά οἱ εἴη
Ἰὰς πρὸς χαλκῆρας ἀλὶ ὁ μὲν οὔ οἱ
Δῶκεν, ἐπεὶ ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας·
Ἀλλὰ πατὴρ οἱ δῶκεν ἐμός· φίλεέσκε γὰρ αἰνῶς)
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειν ὀδυσσεύς,
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γάμοιό τε πικρόγαμοί τε.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ἢ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἦε καὶ οὐκί,
Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δ' ἤ φράζεσθαι ἄνωγα
Ὅππως κεν μνηστῆρας ἀπώσεαι ἐκ μεγάροιο,
Εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων,
Αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιούς,
Μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων·
Μνηστῆρας μὲν ἔπι σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι·
Μητέρα δ' εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι,
Ἂψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο·
[d] Οἵ ῥ' γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παῖδὸς ἕπεσθαι.
Σοὶ δ' αὖτῳ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἴκε πίθηαι,
Νῆ' ἄρσας ἐρέτῃσιν εἰκοσσιν ἥτις ἀρίστη,
Ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δηλῶν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς τοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσῃς
Ἐκ Διός, [e] ἥτε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἐλθὲ, καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον.
Κεῖθεν δ' Σπάρτηνδε βὰς ξανθὸν Μενέλαον·
Ὃς γὰρ δὴ βέβαται ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
[f] Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσῃς,
Ἦ τ' ἂν τετληότι περ ἔπι τλαίης ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνηῶτος ἀκούσῃς, μηδέ τ' ἐόντος,
Νοστήσας δ' ἤπιτα φίλῳ ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τέ οἱ χεύσαι, καὶ ἐπὶ κλέρεα πτερόεντα
Πολλὰ μάλ', ὅσα ἔοικε. καὶ αὖτε μητέρα δώῃ.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς,
Φράζεσθαι δ' ἤπιτα κῦ φρεσὶν ἠμὲ κῆ θυμὸν
Ὅππως κεν μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τοῖσι
Κτείνῃς, ἦε δόλῳ, ἠ ἀμφαδόν. ἐδέ τι σε χρὴ
[*] Νηπιάας ὀχέμεν, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τηλίκος ἐσσί.
[g] Ἦ οὐκ ἀΐεις οἷον κλέος ἔλαβε δῖος Ὀρέστης
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα
Αἴγισθον δολόμητιν, ὃς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα;
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοὴν καταβήσομαι ἤδη,
Ἠ δ' ἑτάρους, οἵ πέ με μάλ' ἀσχαλόωσι μένοντες.
Σοὶ δ' αὖτῳ μελέτω, τ' ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων.

Tot matrem meam ambiunt, destruunt aũt domum.
Illa verò neg; abnuit odiosas nuptias, neq; finem
Facere potest. hi verò dilapidant epulantes
Domum meam: fortassis me malè perdent & ipsum.
Hunc gemebunda alloquebatur Pallas Minerua,
Papè, sanè verò plurimum absentis Vlyssis
Indiges, vt qui quidẽ procis impudentib. manus inij-
Si enim nunc veniens, domus in primis foribus (ciat.
Staret, habens galeam & scutum & duo hastilia,
Talis qualem ipsum ego primùm vidi
Domo in nostra bibentemq; oblectantemq; se,
Ex Ephyre reuersum ab Ilo Mermerida.
(Profectus enim erat illuc celeri in naui Vlysses,
Venenum mortiferum inquirens, vt ipse esset
Ad sagittas vngẽdas ære acuminatas: sed ille quidem
Dedit: quoniã deos verebatur sempiternos. (non illi
Sed pater illi dedit meus, amabat enim vehementer)
Talis existens procis si obuersaretur Vlysses,
Omnes & breuis fatisfierent & amaris nuptijs.
Verùm enimuerò hæc deorum in genibus posita sunt,
Siue reuersus vlciscatur, siue non
Suis in ædibus. te enim considerare iubeo
Quonam modo procos expelles ex ædibus.
Sed agè nunc intellige, & meam aduerte orationem,
Cras in concionem vbi vocaueris Græcos,
Orationem edissere omnibus: dij verò testes sunto,
Procos quidem ad propria abire iubeo:
Matrem autem si ipsi animus incessit nubere,
Redeat in domum patris multùm potentis.
Hi nuptias conficient & apparabunt dotem
Sanè eximiã, quãtam decet charam filiam comitari.
Tibi. a. ipsi prudenter consulam, siquidem parueris,
Naui instructa remigibus viginti quæ sit optima,
Proficiscere interrogaturus de patre diu absente,
Si quis tibi dicat mortalium, aut famam audiueris
Ex Ioue, quæ potissimùm gloriam adfert hominibus.
Primùm quidẽ ad Pylũ abi, & interroga Nestorẽ di-
Illinc in Sparten ad flauum Menelaum: (uinum
Hic enim nouissimus venit Græcorum loricatorum.
Si fortè patris vitam & reditum audieris,
Sanè tristis quantumuis adhuc perdurabis annum.
Si verò mortuum audieris, neq; amplius viuentem,
Reuersus postea charam in patriam terram,
Monumentum illi erige, & parentalia perfice
Eximia valdè, qualia decet & viro matrem dare.
Porrò postquam quidem hæc finieris & perfeceris,
Considera deinde in mente & in animo,
Quo pacto procos intra ædes tuas
Interficias, siue dolo, siue palàm: minimè te conuenit
Puerilia consectari, quoniam non amplius talis es. ꝑ. Νηπιά-χοις
An' nõ audisti qualẽ gloriã cõsecut⁹ fuerit diuus Ore-
Omnes p homines, postq; interfecit patricidam (stes
Aegisthũ dolosum, qui illi patrẽ inclytum interemit?
Et tu amice (te enim video eximium q; magnum q;.)
Strenu⁹ esto, vt aliqs te etiã posterorũ eximiè laudet.
Cæterùm ego ad nauem celerem descendam iam
Atq; ad socios, qui ibi me plurimum expectant ma-
nentes.
Tibi autem ipsi curæ sit, & meos aduerte sermones.

Τλὴ

Τὼ δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ξεῖν' ἤτοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,
Ὥστε πατὴρ ὧ παιδί, καὶ οὔποτε λήσομαι αὐτῶν·
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπιμεῖνον, ἐπεὶ γόμενός περ ὁδοῖο,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ,
[h] Δῶρον ἔχων ἔβη νῆα κίης, χαίρων ἐνὶ θυμῷ,
Τιμῆεν, μάλα καλόν, ὅ τοι κειμήλιον ἔσται
Ἐξεμεῦ· οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι φίλησι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μή μ' ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο·
Δῶρον δ', ὅ, τι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγῃ,
Αὖθις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἴκονδε φέρεσθαι,
Καὶ μάλα καλὸν ἑλών· σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς.

Hanc rursus Telemachus prudens contra allocutus
Hospes profectò hæc amicè sentiens dicis, (est,
Perinde atq; pater suo filio: & nunq̃ obliuiscar illo-
Sed agè nunc expecta, accelerans licet iter. (rum.
Vt & totus & oblectatus amicum pectus
Donum habens ad nauem eas gaudens in animo,
Pretiosum, valdè eximiũ, q̃d tibi reconditi muneris
Ex me, qualia amici hospitibus dant. (loco erit
Huic respondebat deinde dea cæsia Minerua,
Ne me amplius detine cupidum nimirum itineris.
Donũ autẽ quodcunq; mihi dare charũ pectus iubet.
Rursus redeunti da vt domum feram, (tione.
Etiã eximio accepto. tibi. v. dignum erit remunera-

COMMENTARIVS.

a μέλλον μύ ποτε] Cùm hospes à Telemacho peteret, quid sibi vellet tam tumultuarium conuiuium, videtur Telemachus minus appositè respondere. Nam repetit adhuc incommoda, quæ ob absentiam Vlyssis sibi contigerunt: deinde conqueritur de patris fato, quòd ingloria morte occubuerit. Sed Homerus nouit ingenia calamitosorum hominũ, qui miserias suas omni occasione semper solent obtrudere. In fine autem respondebit quæstioni Telemachus.

b ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο·] Quod ab Harpyis Vlyssem discerptũ ait, id puto prouerbiali quadam ratione dictum, pro eo qui incerta & incognita morte perijt. Vel cùm redeunti Vlyssi iter esset per mare, sintq; Harpyiæ volucres insulas habitantes: conijcit Telemachus, ab ijs eum potuisse discerpi, quòd illa animalia hominibus infesta essent, ideoq; & Furiæ dicuntur. Vnde Virg. 3. Aeneid.

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla *Pestis & ira Deum Stygijs sese extulit vndis, &c.*

c φάρμακον ἀνδροφόνον] Non possumus expresè diuinare, quo tempore hæc venena quæsierit Vlysses: tamen existimo hoc ante bellũ Troianum contigisse, vel etiam sub ipsius expeditionis tempus. Eustathius tamen dicit sagittis apud Troiam non esse vsum Vlyssem, qui cùm illic sagitta indigeret, illam Merionæ accepit. Hic autem Ilus (filius Mermeri, filij Pheretis, filij Iasonis & Medeæ) à quo venenũ Vlysses petijt, ea parabat in Ephyre vrbe Thesprotiorũ, venenis abundantissima. Quidam tamen Ephyren Corinthiorũ intelligunt, in qua est Selleis fluuius, quę venena etiam tulerit olim propter Medeæ in illis locis habitationem: vnde filia Augeæ regis Epeorum, vt est in Iliade, dicta Agamede, venefica erat. Noluit autem Ilus, illa venena Vlyssi concedere: quia, inquit Poëta, Deos timebat. Existimauit vir bonus non esse illa homini committenda, cuius ille exploratam non haberet probitatem, vt illis abuti non posset. Contrà verò Anchialus, qui non solùm Vlyssi amicus erat, sed eius mentem perspectam habebat, ea illi præbet: quòd etiam sciret, inquit Eustathius, eum illa ad venationem desiderare, non ad ἀνδροφονίαν. Quod ego vt dubium relinquo.

d οἱ δ' ἅμα τοὔνεκα,] Oratio videtur esse σολοικοφανής. nam cùm de vno patre præmiserit, subiungit de multis relatiuè: cùm hęc etiã sequẽtia de solo patre debuissent enunciari, cuius est dotem filiæ cõstituere. Eustathius hoc soluens, ait: ὁ δὲ ποιητὴς, inquit, ἐκ τοῦ τὸν πατέρα τῷ συντάξιν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ πρὸς ἕνας πολλοὺς τοὺς ἀμφὶ τὸν πατέρα, οἱ ἦσαν, ὡς ἂν τοῖς ἑξῆς ἱστορεῖ), τῷ Πηνελόπην ἐκέλευον γήμασθαι, id est, Poëta constructionem retulit non ad solum patrem, sed ad multos alios qui cum patre erant, quiq; vt in sequentibus dicetur, Penelopen iusserunt nubere. Vide infrà lib. 19.

e ἦτε μάλιστα φέρει] Famam vulgarem ex Ioue dicit esse, illam nimirum pro re diuina agnoscens. Vnde Martialis:

Crede mihi verum dicere fama solet. Hesiodus lib. 2. Operum:

Φήμη δ' οὔπως πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα πολλοὶ λαοὶ φημίζουσι· θεὸς νύπερ ἐστὶ καὶ αὐτή.

id est, Non planè nulla est fama multorum sermone agitata: cùm Dea quædam & ipsa sit. Hinc etiam inualuit, vt vox populi, vox Dei diceretur. Solet tamen illa sæpissimè mendacijs commisceri. Apud Ouid. 9. Metam. —*fama loquax peruenit ad aures*
Deianira tuas, quæ veris addere falsa *Gaudes, & à minimo sua per mendacia crescit.*

Virgil. 4. Aeneid. Tam ficti prauiq; tenacem, quàm veri nunciam appellauit. Silius lib. 6. *Vera ac ficta simul spargebat fama per vrbes.*

f εἰ μήν που πατρός] Dubias apponit Telemacho conditiones Minerua, cùm tamen rem certissimã esse sciret, videlicet Vlyssem esse adhuc superstitẽ. Sed hæc ambiguè proposuit, ne si aliter fecisset, aliud videretur quã homo, cuius animo omnia certò non cõstãt.

g ἦ τὸν αὖτις] Ab exemplo Orestis, Telemachum ad se ipsum ab iniurijs procorum vindicandum excitat. Cùm enim ille ob Aegisthum, qui Agamemnonẽ perfidè interfecerat, occisum tantùm sibi laudis cõparauerit: non est dubitandũ Telemacho, quin eandem gloriã cõsequatur, si se strenuè ac fortiter in procis necãdis gesserit, quò eũ maximè Pallas exhortat, addita ipsius Telemachi non vulgari laude præstantis & eximij corporis. Quod autem Minerua suadet ei, vt procos siue dolo seu vi aperta vlciscatur: consilium est salutare, si hoc spectes, vt te hostibus tuis quàm celerrimè expedias. de dolo loquor (Nam de vi aperta, dubium non est eam non prohiberi) si verò fidem hospitij attendas, culpari omninò debet: nisi omnino ita iniurioſi tibi sint hospites, vt à te præmoniti, molesti tibi esse non desinant. Itaq; verbis prius experiundum est negotium, quod etiam anteà prudenter Minerua suasit.

h δῶρον ἔχων] Non fuit res vilis olim hospitalitas & mercenaria, vt hodierno die: sed magna & gratuita, quãtũ ex multis locis Homericis conijcere licet, ac ex hoc præcipuè, in quo donum hospiti Mineruæ offert Telemachus. Quin etiam & ab ipso Deo missos hospites, qui essent honesti, veteres arbitrati sunt, ideoq; muneribus eos prosequuti sunt. Vnde infrà Odyss. ζ. dicetur, —πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε. A Ioue sunt omnes hospites & mẽdici. Itaq; appellatus est Iupiter Xenius, qui hospitum iniurias vlciscceretur: quod paulò pòst in hoc eodem libro indicabitur, ξοῦς δ' ἐπιμαίεται ἠδὲ ἱκετάων τε ξείνων τε Ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ. id est, Iupiter Xenius defensor est atque censor supplicum & hospitum, idemq; hospites comitatur modestos. Aurea nimirum fuerunt illa sæcula, in quibus tanta fuit hospitum reuerentia: quanquam neq; illa suis nævis caruerunt hac etiam in parte, vt Paridis exemplum docuit. Sed tamen fuit quædam beneuolentia post illa tempora rarò vsurpata, vt extranei tam humaniter & gratuitè exciperentur cum amoris etiam appendice & corollario in muneribus exhibendis: quod officium tamen fuit reciprocum, vt in Glauci & Diomedis parentibus vidimus in Iliade: & hìc ipsa Minerua paulò pòst indicat, cùm dicit se redeuntem domum illud Telemachi accepturum cum remuneratione.

Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦρσε δ' ὃ γ' ὡς αὐτοῖο διέπρεπε· [a] τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ,
Θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ ἑ πατρὸς
Μᾶλλον ἔτ' ἢ τὸ πάροιθεν· ὁ δ' ἣ φρεσὶν ἧσι νοήσας,
Θάμβησεν κῆρ· ἣν γὰρ θεὸν εἶναι.
Αὐτίκα δ' μνηστῆρας ἐπὼχετο ἶσος θεῷ φώς·
Τοῖσι δ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτὸς, οἱ δ' ἄρα σιωπῇ
[b] Εἵατ' ἀκούοντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε.
Λυγρὸν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.

Illa sic loquuta abijt cæsa Minerua:
Auis aũt vt sublimipeta auolat: huic autẽ in animo
Indidit robur & audaciam, recordariq; fecit patris
Magis adhuc quàm anteà: hic. a. mẽte sua cõsiderans.
Obstupuit in animo, putabat enim deum esse.
Continuò autem procos adibat deo æquandus vir:
Illis autem cantor canebat insignis, hi verò tacitè
Sedebãt audiẽtes: ille verò Achæorum reditũ canebat
Molestum, quem ex Troia indixit Pallas Minerua.

Τοῦ δ'

Τοῦ δ' ὑπερῳϊόθεν Φρεσὶ σώζετο θέσπιν ἀοιδὴν
Κέρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια·
Κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσατο οἷο δόμοιο.
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύο ἕποντο.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρ' ἀμφιθαλὲς τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρὰ σχομένη λιπαρὸν κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Δακρύσασα δ' ἔπειτα περισμύδα θεῖον ἀοιδὸν,
Φήμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτήρια οἶδας,
[c] Ἔργ' ἀνδρῶν τε, θεῶν τε τά τε κλείουσιν ἀοιδοί,
Τῶν αὖ γέ σφιν ἄεισε παρήμενος. οἱ δὲ σιωπῇ
Οἶνον πινόντων. ταύτης δ' ἀποπαύε' ἀοιδῆς
Λυγρῆς, ἥτέ μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
Τείρει· ἐπεί με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
Τοίλλη γὰρ κεφαλῇ πόθεν, μεμνημένη αἰεὶ
Ἀνδρὸς [d] ἐξοχ' ἐκλέος ἐρὺ κατ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπυκασμένος αἰτὸν ἠύδα,
[e] Μῆτερ ἐμή, τί τ' ἄρ' αὖ φρονέεις ἐρίηρον ἀοιδὸν
Τέρπειν ὅππη οἱ νόος ὄρνυθ'; ὃ νύ τ' ἀοιδοὶ
Αἴτιοι ἀλλὰ πολὶ Ζεὺς αἴτιος, ὅστε δίδωσιν
Ἀνδράσιν ἀλφηστῆσιν ὅπως ἐθέλησιν ἑκάστῳ.
Τέτῳ δ' ὃ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον ἀείδειν.
Τοὶ γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.
Σοὶ δ' ἐπιτολμάτω κραδίη καὶ θυμὸς ἀκούειν.
Οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἷος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
Ἐν Τροίῃ, πολλοὶ γὴ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο,
[f] Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ' ἀνδράσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τὸ γὰρ κράτος ἔς' ἐνὶ οἴκῳ.
Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπυκασμένον ἔμβετο θυμῷ.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶ,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, [g] ὄφρά οἱ ὕπνον
Ἠδὲ μιν ὀπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα,
Πάντες δ' ἠρήσαντο παρὰ λεχέεσσι κλιθῆναι·
Τοῖσι γὰρ Τηλέμαχος πεπυκασμένος ἤρχετο μύθων,
[h] Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπερβασίην ὑβρίν ἔχοντες,
Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς
Ἔστω· (ἐπεὶ τόγε καλὸν ἀκούειν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ', οἷος ὅδ' ἐστὶ, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν·)
Ἠῶθεν δ' ἀγορήνδε καθεζώμεσθα πιόντες
Πάντες, ἵν' ὑμῖν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποείπω,
Ἐξιέναι μεγάρων· ἄλλας δ' ἀλεγύνετε δαῖτας,
Τὰ μὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμοιβόμενοι κατ' οἶκους.
Εἰ δ' ὔμμιν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, αὐδρὸς σίνος βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κύρετ', ἐγὼ δ' ἦ θεὸς ὄπιδώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκέ ποθι Ζεὺς δῶσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι,
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων εἴσοδον εἰσθε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύν-
Τηλέμαχον θαύμαζον, ὃ θαρσαλέως ἀγόρευε. (τες,
Τὸν δ' αὖ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή σε διδάσκησιν θεοὶ αὐτοὶ
Ὑψαγόρην τ' ἔμεναι, καὶ θαρσαλέως ἀγορεύειν.

Huius è cœnaculo mente intellexit diuinam cantile-
Filia Icarij prudens Penelope, (nam
Cochleam verò altam descendit suæ domus,
Non sola vnà cum hac ancillæ duæ sequebantur.
Illa verò quando iam ad procos pueniſſet diua mulie-
Stabat sanè iuxta limen aulæ benè fabricatæ, (rum,
Ante maxillas habens tenues vittas:
Ancilla verò certè ei honesta vtring, astabat,
Lacrymãs.v.tum alloquebatur diuinum cantorem,
Phemie, multa sanè alia mortaliũ oblectamẽta a no-
Gesta hominũq, deorũq, q̃ celebrant cantores. (uisti
Horum vnum ipsis cane assidens: illi autem silentio
Vinum bibant, ab hac verò quiesce cantilena
Molesta, quæq, mihi perpetuò in pectorib. charum cor
Affligit: quando me in primis incessit dolor immẽsus.
Tale enim caput desidero memor semper
Viri, cuius lata est gloria per Græciã & mediũ Argos.
Hanc rursus Telem. prudens cõtrà alloquutus est,
Mater mea, quid sanè rursum inuides iucũdũ cãtorẽ κ. ἄεσα φ.
Oblectare, quocũq, illi mẽs impellitur, nõ sanè cãtores
In causa sunt: sed interdum Iupiter in causa est, qui
Viris ingeniosis ita vt velit vnicuiq. (suggerit
Huic a. non reprehẽsio quòd Danaũm aduersa canit,
Eam enim cantilenam magis celebrant homines,
Quæcunq, auditoribus recentissima existat.
Tibi verò sustineat cor & animus audire.
Non enim Vlysses solus perdidit reditus diem
In Troia, multi verò alij viri perierunt:
Sed in domum profecta, tua opera administra,
Telamq, & colum, & ancillis impera
Opus accelerare: sermo verò viris curæ erit
Omnibus, potissimùm verò mihi. huius enim impe-
rium est in domo.
Illa quidem attonita, rursus in domum iuit:
Filij enim dictum prudens ponebat in animo.
Ad cœnaculũ vbi cõscendisset cũ ancillis mulieribus,
Fleuit subinde Vlyssem charũ maritũ, donec illi som-
Dulcem palpebris immisit cæsia Minerua. (num
Proci autem tumultuabantur per ædes obscuras,
Omnes autem cupiebant ad lectos reclinari:
Illis autem Telem. prudens incæpit sermonem,
Matris meæ proci immensa contumelia elati,
Nunc quidem conuiuantes delectemur, neq, clamor
Adsit: (nam hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis voce.)
Manè verò in concionem consideamus venientes
Omnes vt vobis sermonem audenter renunciem
Exire ex ædibus: alias porrò sequimini dapes,
Vestra bona absumẽtes, alternis cõuiuijs per ædes sin-
Si verò vobis videtur hoc satius & melius (gulas.
Esse, viri vnius victum impunè perdere,
Absumite, ego verò deos inuocabo sempiternos,
Si vnquam Iupiter det vicissim pœnam infligẽtia o-
Inulti sanè postea intra ædes pereatis. (pera fieri,
Sic ait, illi verò omnes mordicus labijs compressis
Telemachũ admirabãtur, q audacter loquutus esset.
Hũc. a. rursus Antinous alloquutus est Eupithei fi-
O Telemache, quàm sanè te docuerunt dij ipsi (lius,
Sublimiloquum esse, & confidenter proloqui,

Μή σέ γ' ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλῆα Κρονίων
Ποιήσειν· ὅ τοι γλωχὶν πατρώϊόν ἐστιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[k] Ἀντίνο', ἦπέρ μοι κεχολώσεαι ὅ, τι κεν εἴπω;
Καί κεν τῶτ' ἐθέλοιμι Διός γε διδόντος ἀρέσθαι.
Ἦ φῂς τῶτο κάκιστον ἐν ἀνθρώποισι τετύχθαι;
Οὐ μὲν γάρ τι κακὸν βασιλεύεμεν. αἶψά τοι δῶ
Ἀφνειὸν πέλεται. καὶ τιμήεστερος αὐτός.
Ἀλλ' ἦτοι βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι
Πολλοὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, νέοι ἠὲ παλαιοί,
Τῶν κέν τις τόδ' ἔχησιν, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ἐγὼν οἶκόν γε ἄνακτ' ἔσομ' ἠμετέροιο,
Καὶ δμώων οὕς μοι κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' αὖ Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς αὖτίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', ἦτοι ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ὅστις ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλεύσῃ Ἀχαιῶν·
Κτήματα δ' αὐτὸς ἔχοις, καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσοις.
Μὴ γὰρ ὄγ' ἔλθοι ἀνὴρ ὅστις ἀέκοντα βίηφι
Κτήματ' ἀποφθήσει, Ἰθάκης ἔπι ναιετάουσης.
Ἀλλ' ἐθέλω σε φέρειν περὶ ξείνοιο ἔρεσθαι,
Ὁππόθεν οὗτος ἀνὴρ, ποίης δ' ἐξέχεται γαίης· πῇ δὴ νύ οἱ γλωχὶν καὶ πατρὶς ἄρουρα·
Ἦέ τοι ἀγγελίην πατρὸς φέρεται ἐρχομένοιο,
Ἦ ἐὸν αὖτε χρεῖος ἐλήλουθε πρὸς ἰκάνειν.
Οἷον ἀναΐξας ἄφαρ οἴχετο, δὲ δ' ὑπέμενε
Γνώμεναι· ἃ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐώκει.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Εὐρύμαχ', ἦτοι νῶϊν ἀπώλετο πατρὸς ἐμοῖο,
Οὔτ' οὖν ἀγγελίης ἔτι πεύσομαι, εἴ ποθεν ἔλθοι,
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι, τὼ πινα μήτηρ
Ἐς μέγαρον καλέσασα θεοπρόπον ἐξερέηται.
Ξεῖνος δ' ἔτος ἐμὸς πατρώϊος ἐκ Τάφου ἐστὶ,
Μέντης ἀγχιάλοιο δαΐφρονος αὐχέω εἶναι
Υἱὸς, ἀτὰρ Ταφίοισι φιλήρετμοισιν ἀνάσσει.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· φρεσὶ δ' ἀθανάτην θεὸν ἔγνω.
Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο· μένον δ' ὀπὶ ἔσπερον ἐλθεῖν.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ὀπὶ ἔσπερος ἦλθε.
Δὴ τότε κακκείοντες ἔβαν οἰκόνδε ἕκαστος.
Τηλέμαχος δ' ὅθι οἱ θάλαμος περικαλλὲς αὐλῆς
Ὑψηλὸς δέδμητο, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἔβη εἰς ἀνιών, πολλὰ φρεσὶ μερμηρίζων.
Τῷ δ' ἄρ' ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε κεδνὴ ἐπίτροπος
Εὐρύκλει', Ὦπος θυγάτηρ Πισηνορίδαο·
Τὴν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.
Ἴσα δέ μιν κεδνῇ ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισιν·
Εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο, χόλον δ' ἀλέεινε γυναικός·
Ἣ οἱ ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε, καί ἑ μάλιστα
Δμωάων Φιλέεσκε, καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐοῦσα.
Ὣιξεν δὲ θύρας θαλάμου πύκα ποιητοῖο·
Ἕζετο δ' ἐν λέκτρῳ, μαλακὸν δ' ἔκδυνε χιτῶνα·
Καὶ τὸν μὲν χειρὶ πυκιμήδει ἔμβαλε χερσίν·
Ἣ μὲν τὸν πτύξασα καὶ ἀσκήσασα χιτῶνα,
Παστάλῳ ἀγκρεμάσσασα παρὰ τρητοῖσι λέχεσσι,
Βῆ ῥ' ἰμεν ἐκ θαλάμοιο· θύρας δ' ἐπέρυσε κορώνῃ
Ἀργυρέῃ ὀπὶ δὲ κληῖδ' ἐτάνυσσεν ἱμάντι.
Ἔνθ' ὅγε παννύχιος, κεκαλυμμένος οἰὸς ἀώτῳ,
Βάλλε Φρεσὶν ἦσιν ὁδὸν τὴν πέφραδ' Ἀθήνη.

Ne te vtiq; in circumflua Ithaca regem Saturnius
Constituat, quod tibi propter genus paternum est.
Hunc rursum Telem. prudens cõtrà alloquutus est,
Antinoë, an mihi irasceris si quid dixero?
Et sanè hoc vellem, Ioue vtiq; concedente accipere.
An dicis hoc pessimum in hominibus esse?
Non enim vllo pacto malum est imperare, statim ei
Dines fit, & honoratior ipse, (domus
Sed certè reges Achæorum sunt etiam alij
Multi in circumflua Ithaca, iuuenes & veteres:
Horum aliquis hoc habeat, mortuus est diuus Vlysses,
Cæterùm ego domus rex ero nostræ,
Et mancipiorum quæ mihi acquisiuit diuus Vlysses.
Hũc statim Eurymachus Polybi filius cõtrà alloq. est,
Telemache, certè hæc deorum in genubus posita sunt,
Quinam circumfluæ Ithacæ dominabit' Achiuorum
Bona verò ipse habeas, & ædibus tuis imperes.
Non enim ille veniat vir qui inuitum vi
Bonis deprædaturus sit, Ithaca adhuc habitata.
Sed volo te optimè de hospite interrogare,
Vnde ille vir, quali autem gloriatur esse
E terra, vbinam ei genus & patrium solum,
An tibi nuncium patris adferat venientis,
An suum ipsius debitum expetens huc veniat.
Vt facto impetu statim abijt, neq; sustinuit (rebat.
Vt cognosceremus: neq; n. improbi vultum præ se fe-
Hunc autem rursus Telemachus prudens alloq. est:
Eurymache, certè reditus perijt patris mei,
Neq; sanè nuncio amplius credo si unde veniat.
Neq; vaticinium curo, si quem mater
Domum vocatum vatem consulat.
Hospes verò hic meus paternus è Tapho est.
Mentes Anchiali bellicosi prædicat se esse
Filium: cæterùm Taphijs nauigãdi studiosis imperat.
Sic ait Telemach. mente. v. immortalem deam co-
Hi verò ad tripudia & dulcem cantum (gnouit.
Cõuersi oblectabãtur, expectabant. a. vesperũ aduen-
Dum hi. a. oblectabantur, niger vesper venit: (tare.
Et tunc dormituri ibant domum vnusquisq;:
Telemachus autẽ vbi ipsi thalamus perpulchra aulæ
Sublimis ædificatus erat perspicuo in loco,
Illuc iuit ad lectum multa mente reputans.
Simul cum eo ardentes faces ferebat pudica sciens
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Quam olim Laërtes emerat facultatibus suis
Impubem adhuc, precium viginti boum dedit.
Perinde. a. ipsam ac pudicã vxorẽ honorabat in ædib.
Lecto. v. nũq; cõmixt⁹ est: irã scilicet fugiebat vxoris,
Hæc illi simul ardẽtes faces ferebat, & ipsum maximè
Ancillarũ amabat, & enutrierat paruulus cùm esset.
Aperuit autem ianuas thalami benefacti.
Sedebat in lecto, molle autem exuit indusium:
Et id quidem aniculæ sedulæ imposuit in manus.
Illa quidem plicato & aptato indusio
Trabe suspenso iuxta vermiculatos lectos
Festinabat ire ex thalamo ianuam attraxit annulo
Argenteo: insuper autem pessulum obtendit loro.
Hic ille pernox tectus Iouis floridalana
Examinabat mẽtib. suis viã q; significauerat Pallas.

COM-

COMMENTARIVS.

a τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,] Dij etiam Homerici cùm homines familiariter alloquuti sunt, numinis sui vestigia in illorum animis relinquũt: adeò efficax est Deitatis sola præsentia, quod sine dubio Homerus significare voluit. Hinc etiam statim Telemachus persuasus est hospitem illum fuisse Deum. Sed & infrà cum Eurymacho respondet, interroganti quis esset ille hospes, dicitur mente immortalem Deam agnouisse. Intellexit prætereà Homerus, non esse absurdum, vt induta humana specie Deus homini sese videndum præberet: quod nos sacræ paginæ satis luculenter docent. Qua de re aliàs diximus in Iliade.

b ἕατ' ἀκέοντες] Phemium canentem attentè dicuntur audire proci, vel cantus suauitate demulsi, vel potiùs quòd mortem Vlyssis auidè expectabant, quam in illo Phemij argumento de Græcorum reditu par erat comprehendi. Quæ causa etiam erit Penelopæ, cur eum pergere prohibeat, verita ne tam tristia de marito simul caneret: quod illa sine magno animi cruciatu non poterat exaudire, vnde illi necessariò procorum libidini parendum fuisset: qui si hoc etiam à vate intellexissent (sunt enim cantores αὐθεοι & μνηστηροφθορες, vt posteà in hoc Opere videbimus) eò liberius nuptias erant Penelopes postulari. Porrò artificiosè incœptas Phemij cantilenas Poëta interrupit. Nam aut mortuum Vlyssem dixisset, aut adhuc viuum. Si mortuum, vis fuisset illata Penelopæ: si viuum, effugissent illi & proinde eorum neci, quam describere Homerus meditatur, non fuisset locus, quam tamen habent historiæ, vt ait rectè noster Eustathius.

c ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε,] Nota quibus olim argumentis egregij cantores delectarẽtur, nimirum hominũ & Deorum gestis recensendis ac celebrandis. Quod tamen posteà, vt ætate omnia in peius ruunt, exoleuit, vt ipse Athenæus lib. 14. queritur, his verbis: συνέβαινε δὲ τὸ μὲν παλαιὸν φιλομούσους τοὺς Ἕλληνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἠμελημένης ἀταξίας, καὶ γηρασάντων σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἀρχαίων νομίμων ἥτε αἵρεσις αὕτη κατελύθη, καὶ τρόποι μουσικῆς φαῦλοι κατεσκέυασαν, οἷς ἕκαστος τῶν χρωμένων, αὐτὸ μὲν πραότητος ἀπεποιεῖτο μαλακίαν, αὐτὸ δὲ σωφρωσύνης, ἀκολασίαν καὶ ἀνεσιν· ἔστι δ' ἴσως τοῦτο μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλέον συμβαῖνον θεωρῆσαι, ἐὰν μή τις ἀγάγῃ πάλιν, εἰς τὸ συμφωνὲς τῷ πάτριον μουσικῷ, τὸ παλαιὸν γὰρ ἐν τοῖς ἡρώων τοὺς πράξεις, καὶ τῶν θεῶν τοὺς ὕμνους δι' ᾠδῆς ἐποιοῦντο Ὅμηρος γοῦν φησὶν ἐπ' Ἀχιλλέως, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν Ἡρώων, καὶ τὸν Φήμιον δέ φησιν ὅτι πολλὰ βροτῶν θελκτήρια οἶδεν, ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε πάντε κλείουσιν ἀοιδοί. τὸ δ' ἔθος τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἐσώζετο ὡς φησι Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς. Id est, vt vertit Natalis: Accidit verò vt Græci antiquitùs musicæ fuerint studiosi. Cùm posteà ordinis confusio esset insecuta, omnesq; ferè leges antiquæ conseruissent, ipsa quoq; disciplina dissoluta est, musicæq; mores absoni emerserunt, quibus singuli vtentes pro humanitate mollitiem, pro temperantia intemperantiam, animiq; dissolutionem operantur. In peius etiam multò fortasse conuertetur atq; proruet, nisi quispiam Musicam ipsam patriam ad purissimum splendorem rursus reuocârit. Nam & Deorum immortalium hymni & Heroum ipsorum res gestæ in odis antiquitùs canebantur. Inquit igitur Homerus de Achille, Canebat quippe laudes virorum Heroum. De Phemio etiam dicit, πολλὰ βροτῶν, &c. Seruabatur apud Barbaros etiam hæc consuetudo, vt asserit Dinon in rebus Persicis.

d τῷ κλέος οὖρυ] Modicè maritum laudat Penelope, cùm eum per Argos & Græciam inclytum dicit, quasi fama tanti viri vlterius non se porrigat. Sed videtur Poëta decorum muliebris ἀφελείας ac simplicitatis seruasse, cui integra Vlyssis gloria nondum potuerit esse cognita.

e μῆτερ ἐμή,] Matrem reprehendit Telemachus, quòd Phemium à suscepto cantus argumento deterreat. Primùm docet, patiendum esse vt illa Phemius canat: cùm verisimile sit hoc non temerè illi in mentem veniisse, sed diuino afflatu potius, vt fieri assolet. Deinde cùm oblectationi studeant cantores, eaq; lubentissimè homines audiant, quæ sunt recentiora (vt docuerũt ipsi Athenienses, qui noua semper audire cuperent) non est absurdum hæc à Phemio cani, quæ ob nouitatem voluptatis non parum afferunt. Tertiò consolatur matrem, quòd dixerit molestè se ista intelligere propter Vlyssis mortem (vt rectè conijcit Telemachus) consolatur, inquam, ex eo quòd eiusmodi calamitas in eam solam non exundârit, sed socias etiam illius alias præterea habeat. Solet autem illa recordatio aliquod malorum leuamen párere, vt alibi in Iliade diximus. Tandem iubet matrem ad opera muliebria ac domestica secedere, paulo q; liberius locutus quàm de more, vt credo, haberet, propter insitam sibi nunc primùm diuinitùs audaciã, indicat ipsi hæc virilia curæ non esse debere: hoc est, munus hoc viros castigandi ac coërcendi in eo præcipuè loco, vbi ipse absolutam imperij potestatem obtinet.

f ἀλλ' εἰς οἶκον] Eodem ferè modo Andromachen Hector in Iliade coërcet, excepto quòd illic πόλεμος, hîc μῦθος dicitur hominem attinere. Ita nouit Poëta sua ipsius carmina πολυφραδῆ.

g ὄφρα οἱ ὕπνον] Post lacrymas somnum conciliari, docuimus in Iliade, cùm de Achille loqueremur Patroclum lugente.

h μητρὸς ἐμῆς] Prudenter facit Telemachus, qui etiam iniurioſos ac proteruos istos homines tam leuiter affatur. Nam eorum cõuiuium subito tumultu non perturbat, quin animo eos læto esse iubet, cùm maximè tam honesto Musices oblectamẽto detineantur. Porrò hæc vlterius se non toleraturum monet, proinde sequenti luce diem illis dicit, iubetq; vt in concione adsint, vt à se audiant sibi esse in animo eos ædibus suis exturbare, si sponte illi ac præmoniti, non excesserint.

i ἦ μάλα δή σε] Inter procos Antinous & Eurymachus erant principes, ideò hi duo Telemacho respondent: sed diuersis modis, vt etiam diuersis erant moribus. Nam Antinous durus & difficilis, Eurymachus autem lenior & simulatior (hoc est ὑπερλόπης, vt ait Eustath.) Primus ergo Antinous Telemacho aduersatur. Eius autem orationis hic est sensus: Fastuosus nimis es, inquit, Telemache, & paulò verbis audacior quàm par sit. Vnde tamen nouus hic tuus nobis insultandi procaciter modus? Sanè diuina ope sic te informatum mihi planè persuadeo: nam neq; hoc ætas tua adhuc imbecillis, neq; pristina consuetudo vt facias, patiuntur. Itaq; orandum nobis proculdubiò est, ne te Regem Ithacæ Iupiter constituat, prout hoc tibi hæreditatis iure vendicas, quia superbè nimium ac arroganter nobis imperares. Intelligendum est autem, prohibitum fuisse Telemachum vi procorum, maximè istius Antinoi, regni paterni possessione, quod apertè prodit Antinous.

k αἴνιν', ἀπέρυκε] Prudenter Telemachus, ioco furorem Antinoi, ac asperitatem emollijt. Nam ita dictum illius interpretatur, vt existimetur censere iocosè illa etiam ab Antinoo aduersum se pronunciata. Et primùm ironicè se Regem esse exoptat propter cõmoda, quæ Reges solent comitari. Ne tamen inuidiam in se ambitionis concitet, testatur se regnum Ithacæ non ambire mortuo Vlysse, cùm id alij possidere queant se longè præstantiores ac digniores: hoc vnum ait se molíri, vt propriarum ædium & bonorum solus sit dominus, ijs exclusis ac eiectis, qui vi illa occupare ac disperdere conantur.

l ἤτοι τοῦτ' ἐθέλω] Ex hac oratione conijci possunt Eurymachi mores. Sermo enim certus est index animi. Leniter ergo ac mansuetè Telemachum alloquitur, eius hac ratione animum sibi deuinciens, cùm eum contra à se Antinous alienaret. Sed tamen Eurymachus sequenti libro asperior erit ipso Antinoo.

FINIS LIBRI I. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΣΥΝΑΓΑΓΩΝ ἐκκλησίαν Τηλέμαχος, παραγγέλλει τοῖς μνηστῆρσιν ἐξιέναι τῆς οἰκίας τοῦ Ὀδυσσέως. Λαβὼν δὲ παρὰ μὲν Εὐρυκλείας τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἐπιτήδεια, παρὰ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπιβὰς τῆς νεὼς, εἰς πλοῦν αὐτοὺς ἀνάγει ἅμα ἡλίῳ δυομένῳ.

Ἄλλη.

Βῆτ' ἀγορὴν ἔχει, ἦια γερὼς, πλοῖῳ μετ' ἀθήνας.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI *Odysseæ.*

COACTA concione Telemachus denuntiat procis, vt exeant è domo Vlyssis. Acceptis autem ab Euryclea ijs quæ ad peregrinationẽ necessaria erant, à Pallade socios & nauem, ad nauigationem proficiscitur sole occidente.

Aliud.

B. Concionem habet, viatica anus, nauigationem cum Minerua.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυθ' ἔπ' ἐξ εὐνῆφιν ὀδυσῆος φίλος υἱός,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δ' ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ.
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην.
Αἶψα δ' κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν ἀγορήνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Βῆ ῥ' ἴμεν εἰς ἀγορήν, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος·
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷγε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο·
[a] Θεσπεσίῃ δ' ἄρα τῷγε χάριν κατέχυσεν Ἀθήνη.
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἕζετο δ' ἐν πατρὸς θώκῳ· εἶξαν δὲ γέροντες.
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἥρως Αἰγύπτιος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ὃς δὴ γήρᾳ κυφὸς ἔην, καὶ μυελὸν ἤδη.
Καὶ γὰρ τῷ φίλος υἱὸς ἅμ' ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Ἴλιον εἰς εὔπωλον ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσὶν,
Ἀντίφος αἰχμητής· τὸν δ' ἄγριος ἔκλαβε Κύκλωψ
Ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ. πύματον δ' ὠμόλισατο δόρπον,
Τρεῖς δέ οἱ ἄλλοι ἔσαν, καὶ ὁ μὲν μνηστῆρσιν ὁμίλει
Εὐρυνόμῳ, δύο δ' αἰεὶ ἔχον πατρώϊα ἔργα·
Ἀλλ' ἀδὸν ὡς τῷ λήθετ' ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων.
Τοῖς ὅγε δακρυχέων ἀγορήσατο καὶ μετέφησεν.
[c] Κέκλυτε δή νεῦ μοῦ Ἰθακήσιοι ὅ, τι κεν εἴπω,
Οὐδέ ποθ' ἡμετέρη ἀγορὴ ἧστ' οὐδὲ θώκος,
Ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς δῖος ἔβη κοίλης ἐνὶ νηυσί·
[d] Νεῦ δὴ τίς τάδε ἦγρε; τίνα χρεὼ τόσον ἵκε.
Ἦε νέων ἀνδρῶν, ἦ οἱ ὀπιθογενέστεροί εἰσιν;
Ἦέ τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυον ἐρχομένοιο,
Ἣν χ' ἡμῖν σάφα εἴπῃ ὅτε θοώτερός γε πύθοιτο;
Ἦέ τι δήμιον ἄλλο πεφάσκει ἠδ' ἀγορεύει;
Ἐσθλός μοι δοκεῖ εἶναι, ὀνήμενος· εἴθέ οἱ αὖτως
Ζεὺς ἀγαθὸν τελέσειεν ὅ, τι φρεσὶν οἷσι μενοινᾷ.
Ὣς φάτο. χαῖρε δὲ φήμῃ Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Οὐδ' ἄρ' ἔπι δηρὸν ἧστο, μενοίνησεν δ' ἀγορεύειν·
Στῆ δὲ μέσῃ ἀγορῇ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρὶ
Κῆρυξ Πεισήνωρ πεπνυμένα μήδεα εἰδώς.
Πρῶτον ἔπειτα γέροντα καθιππόμενος προσέφη.
[e] Ὦ γέρον, οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνὴρ (τάχα δ' εἴσεαι αὐτὸς)
Ὃς λαὸν ἤγερε· μάλιστα δέ μ' ἄλγος ἱκάνει.
[f] Οὔτέ πυ' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυον ἐρχομένοιο,
Ἣν χ' ὑμῖν σάφα εἴπω, ὅτε προθοώτερός γε πυθοίμην,
Οὔτέ τι δήμιον ἄλλο πεφάσκομαι ἠδ' ἀγορεύω.
Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Δοιὰ· τὸ μὲν πατρὸς ἐσθλὸν ἀπώλεσα, ὅς ποτ' ἐν ὑμῖν
Τοῖσδε ἄνασσε βασίλευε, θεοῖς πατρὶ δ' ὡς ἔπος ἦεν.
Νῦν δ' αὖ καὶ πολὺ μεῖζον, ὃ δὴ τάχα οἶκον ἅπαντα
Πάγχυ διαρραίσει, βίοτον δ' ἀτὸ πάμπαν ὀλέσσει·
Μητέρι μοι μνηστῆρες ἐπέχραον οὐκ ἐθελούσῃ,
Τῶν αὐθρῶν φίλοι υἷες οἳ ἔνδοθέ γ' εἰσὶν ἄριστοι·
Οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
Ἰκαρίου, ὡς κ' αὐτὸς ἑεδνώσαιτο θύγατρα,
Δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι καί οἱ κεχαρισμένος ἔλθοι·
Οἳ δ' εἰς ἡμέτερον πωλέμενοι ἤματα πάντα,

[a] VANDO verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Surrexit tunc ex lectulo Vlyssis dilectus filius,
Vestes indutus, gladium verò suspẽdit ab humeris:
Pedibus verò nitidis alligauit pulchra calceamenta.
Festinabat ire è cubiculo deo similis obuius.
Continuò autem præconibus canoris imperauit
Conuocare ad concionem comatos Achæos. (leriter.
Hi.v.conuocarunt: illi aũt congregabantur valde ce-
Porrò postq̃ congregati sunt, confertimq̃ adfuerunt,
Iuit vtiq̃ ad concionẽ, manu.a. tenebat ferreã hastã:
Non solus, simul eum duo canes veloces sequebantur.
Diuinam certè huic gratiam perfudit Pallas.
Hunc sanè omnes populi aduenientẽ admirabantur.
Sedebat verò in patris sella, cesserunt autem senes.
His verò continuò heros Aegyptius cœpit concionari,
Qui ob senectutem incuruus erat & multa sciebat.
Atqui huius dilectus filius cũ diuino Vlysse (nauib.
Ad Iliũ pulchros equos nutriens cõscenderat cauis in
Antiphus bellator, illũ verò sæuus interfecit Cyclops
In spelunca caua, vltimamq̃ parauit cœnam.
Tres.a.illi alij erant, & vnus inter procos versabatur
Eurynomus, duo.a.perpetuò habebãt paterna opera.
Sed neq̃ sic illius oblitus erat lugens & dolens.
Hos lacrymans allocutus est, & dixit:
Audite sanè nũc me Ithacenses quodcunq̃ dixero.
Nunquã nostrum concilium factum est neq̃ cõsessus,
Ex quo Vlysses diuinus abijt cauis in nauibus,
Nũc.a.quis huc cõgregauit, quẽ necessitas tãtùm vr-
Siue ex iunioribus viris, aut qui seniores sunt, (get?
An aliquem nuncium exercitus audiuit venientis,
Quẽ nobis palã dicere queat, quoniã prior audiuerit?
An quippiam publicum aliud declarat, aut profert?
Probus mihi videt esse, iunãs vel felix, vtinã illi ipsi
Iupiter bene vertat, quæcunq̃ mente sua cogitat.
Sic ait, gaudebat autem laude Vlyssis charus filius,
Neq̃ amplius diu sedit, cupiebat enim concionari.
Stabat.a.in media cõcione, sceptrum aũt ei imposuit
Præco Pisenor prudentia consilia edoctus (manui
Primùm, deinde ad senem conuersus loquutus est:
O senex, non procul abest ille vir, statim autem ipse cognosces
Qui populũ congregauit: potissimùm me dolor vrget.
Neq̃ vllum nuncium exercitus audiui venientis,
Quem vobis palàm enarrem, quod prior audiuerim,
Neq̃ quicquam publici aliud enarro, neq̃ dico,
Sed meũ ipsius negociũ, nam malum in domũ incidit
Duplex: alterũ q̃ patrẽ eximiũ perdidi, qui quondã
Ipsos imperabat, pater.a.velut mitis erat, (inter vos
Nunc.a.lõgè maius, quòd mox citò domũ vniuersam
Funditùs euertet, facultates autẽ omnino dissperdet.
Matri meæ proci instant nolenti,
Eorum virorum chari filij qui hic vtiq̃ sunt optimi,
Qui patris quidem in domum nolunt proficisci
Icarij, vt ipse quidem dotet filiam:
Det verò cui voluerit, & ipse gratus venerit.
Illi verò in nostram domum diuertẽtes dieb. omnib.

Eους

Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζωσι, πίνωσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ γὰ πολλὰ καταύει. ὁ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι·
Ἡμεῖς δ' ὁ νύτι τοῖοι ἀμυνέμεν· ἦ καὶ ἔπειτα
Ἀθυρτέοι τ' ἐσόμεσθα, καὶ ὁ δεδαηκότες ἀλκήν.
Ἦ τ' ἂν ἀμυναίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἀνεκτὰ ἔργα τετεύχαται, οὐδ' ἔτι καλῶς
Οἶκος ἐμὸς διόλωλε. νεμεσήθητε καὶ αὐτοί,
[h] Ἄλλους τ' αἰδέεσθε περικτίονας ἀνθρώπους
Οἳ περιναιετάουσι· θεῶν δ' ὑποδείσατε μῆνιν,
Μήπι μεταστρέψωσιν ἀκεσσάμενοι κακὰ ἔργα.
[i] Λίσσομαι ἠμὲν Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἠδὲ Θέμιστος,
Ἣ τ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει ἠδὲ καθίζει,
Σχέσθε φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε πένθεϊ λυγρῷ
Τείρεσθ'. * εἰ μήπου τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Δυσμενέων κάκ' ἔρεξεν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Τῶν μ' ὀτρύνοντες κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες,
Τέτρας ὀτρωύοντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Υἷας ἐδέμεναι κτήματά τε σφέτερα τε·
Εἴ χ' ὑμεῖς γε φάγοιτε, τάχ' ἄν ποτε καὶ τίσις εἴη.
Τόφρα γὰρ ἀν κατ' ἄστυ ποτιπτυσσοίμεθα μύθῳ,
Χρήματ' ἀπαιτίζοντες, ἕως κ' ἅπαντα δοθείη.
[k] Νῦν δέ μοι ἀπρήκτους ὀδυσὰς ἐμβάλλετε θυμῷ.

Ὣς φάτο χωόμενος, ποτὶ δ' σκῆπτρον βάλε γαίῃ,
Δάκρυ' ἀναπρήσας. οἶκτος δ' ἔλε λαὸν ἅπαντα.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν· οὔτέ τις ἔτλη
Τηλέμαχον μύθοισιν ἀμείψασθαι χαλεποῖσιν·

Boues mactantes & oues & pingues capras,
Splendidè conuiuantur, bibuntq; generosum vinum
Temerè: plurima verò absumunt: nō enim adest vir
Qualis Vlysses erat, qui detrimentū vel diras à domo
Nos. v. neutiq; q auertere queamus, qn etiā (arceat:
Imbelles q; sumus, & neq; periti roboris.
Omninò sanè auerterem, si mihi vis adesset.
Non. n. iam tolerabilia facinora patrantur, neq; ho-
Domus mea perit: indignemini & ipsi, (nestè
Alios reueremini vicinos homines
Qui circùm habitant: deorum verò timete iram,
Ne quid infesti retalient malis facinoribus.
Oro siue per Iouem Olympium siue Themidem,
Quæ hominum consilia vel dimittit vel cogit,
Abstinete amici, & me solum sinite dolore molesto
Affligi, si vsquam pater meus probus Vlysses γρ. τείρεαι· ἔπτα δι
Hostili animo malis affecit fortes Achæos:
Eorum me vindictā capientes malè afficite hostili a-
Istos incitantes: mihi verò satius esset (nimo
Vos absumere possessionem q; prouentum q;: (rit.
Quòd si vos comederitis, fortassis olim etiā vltio fue-
Tamdiu enim per vrbem prehensabimus colloquio,
Bona repetentes, donec omnia persoluta sint.
Nunc verò mihi inanes dolores injcitis animo.

Sic ait iratus, sceptrū a. iecit in terram, (mnem.
Lacrymas distillans, commiseratio verò cepit pop. o-
Tunc alij quidē oēs in silentio erant, neq; quisquā au-
Telemacho verbis respondere molestis: (debat

COMMENTARIVS.

a δύω κυνὲς ἀργοί] Obseruandus est hic Telemachi comitatus, qui duorum est canum tantùm: Telemachi, inquam, cui regnum Ithacæ iure debebatur, vt præcedenti libro vidimus, ac proinde regio cingi eum comitatu oportebat, in hoc potissimum negocio. Sed illa fuit veterum Regum simplicitas, vt nulla comitatus pompa incedant, nisi in bello: neque aliud in tota Homeri Poësi me animaduertisse scio. Forsan & hoc in adeundis cōcionibus magis obseruatum fuit. Eustathius verò dicit, hoc esse testimonio, procorum opera Telemachum omni esse hominum comitatu destitutum. Cæterùm canes solebant heroës ad conciones comitari, vt scribit Pollux: videturq; moris fuisse antiqui, vt canum fidelitate stiparentur, quos socios appellat Gesnerus, nimirum qui ipsius tantùm hominis causa nutriuntur, præcipuè vt è domo prodeuntibus, & iter facientibus comites sint, siue simpliciter & voluptatis, aut etiam defensionis gratia. Tales fuisse hos Telemachi canes arbitror: putat tamen Eustathius, potuisse etiam ipsos esse venaticos, quòd eodem studio venationis ac pater Telemachus teneretur. Sed aliam quoque sententiam adducit, vt sint τραπεζῆες ὃς ἀγλαΐης εἵνεκεν κομέουσιν ἄνακτες: quales sunt Achillis in Iliade, vt ait ille.

b ἠαρεσίλω] Familiaris est Poëtæ huiusmodi παρῳδία: neq; sine causa hoc loco illam vsurpauit. Cùm enim præter morem Telemachum in concionem induceret, oportuit diuina illum perfundi venustate, vt reliquis placeret, quos illuc inuitos accedere certum est. Procos intelligo: nam non pauci fuerunt, qui ob hunc conuentus diem lætarentur, vt Aegyptij sequens oratio perdocet.

c κέκλυτε δὴ νεῦ] Rem nouam & egregiam simul commendare voluit Poëta sub probati viri loquentis persona, nimirum præconis huius nomine Aegyptij, qui primus in hoc conuentu verba fecit: vt hoc pacto videlicet animi reliquorum huius instituti laude captarentur.

d νεῦ δέ τις ὧδ' ἤγορε;] Licet dubitare videatur Aegyptius, quis sit huius concionis author, tamen existimo eum resciuisse Telemachum eam conuocasse. Sed artificiosè eum reticuit, ne procorum inuidiam aduersum se excitaret, aut etiam non videretur Telemacho adulari, aut Telemachus hoc suffragium emendicasse censeretur. Hoc autem Aegyptium sciuisse, ex eo colligo, quòd omnia fausta illi imprecatur, qui huius conuentus author sit, felicemq; cogitationum exitum illi optat. Quòd si ignorasset, poterat intelligere se hoc posse alicui ex procis illa optare: quorum sine dubio perniciem ille potius sit exoptaturus. Deinde sciebat, nulli hoc ius præterea esse populum conuocandi, quàm vnius Telemachi, qui Vlyssem patrem referebat: ideo in eius throno, senioribus etiam cedentibus, dictus est paulò antè consedisse.

e Ὦ γέρον, ἀχέηος ἔτ' οὐκ ἀΐδρις] Prodit Telemachus, arreptaq; concionandi occasione ex Aegyptio, illi primùm respondet, ac se eum esse, de quo ipse dubitaret, significat: tum causam docet, cur eos ipse conuocârit. Ea est, quòd diutius pati non possit sua bona sic à procis dilapidari.

f οὔτέ πω ἀγχελίῃ] Hæc duo sunt, quæ Aegyptius proposuerat, tanquam alterutrius causâ potuerit accidere, vt hic conuentus esset institutus. Negat ergo Telemachus se horum gratia accedere, sed priuati tantùm commodi causa, vt nimirum ipsis in vnum conuenientibus faciliùs suas exponeret calamitates: quæ duæ sunt. Vna, quòd patrem Vlyssem amiserit: altera, quòd opes suæ à procis miserè diripiantur. Illam autem videtur innuere Telemachus ad cæteros etiam Ithacenses pertinere, quòd ipsi tam mansueto Rege quoque destituti sint.

g πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν] Paucis docuit Telemachus qui Reges laudem mereantur, nimirum qui populo suo vt pater mitis imperat: vt fecisse Vlyssem hîc dicitur, & posteà à Mentore, ὡς οὔπις μέμνηται ὀδυσῆος θείοιο Λαοῖν οἷσιν ἀνάσσει, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν. Est enim naturalis clementia patrum in liberos, amicitiæq; maxima propensio (qualis vix vnquam in vitricos cadit, qui patribus opponi solent, vt nouercæ matribus) iuxta illud Euripidis in Alcmena, φίλτρον τι τέκνων φίλτερον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις: Vehementem in liberos amoris affectum indidit Deus hominibus. Quæ autem proportio est patrum in liberos, ea est Regum in subditos: proinde vt patres clementer & mansuetè sese erga liberos gerunt, sic etiam debent Reges erga subditos. Nam si qui duriùs liberos suos tractent, ac inhumaniùs pro insita quibusdam ferina crudelitate, ij iam patrum nomine honestari non merentur: sic Reges vbi subditis crudeliter præsunt, in Tyrannorum cognomen delabuntur.

h ἄλλους τ' αἰδέεσθε] Iubet procos ab istis iniurijs, quas enumerauit, cessare, tum quòd par sit eos dedecore cōmoueri, quod ipsis à vicinis populis inuritur: quibus omnino perspectū est, talia non nisi à proteruis & flagitiosis hominibus perpetrari posse: tum

quòd eos saltem Deorum indignationem oporteat pertimescere, qui tanta scelera impunita planè non sunt relicturi.

i λίσσομαι] Modestè precibus tentat procos exorare, vt tandem aliquando ab hoc iniurioso vitę genere desistant, vel in patris meam moriam, à quo talia nunquam sunt illi passi: quod si tamen accidisse putant, offert sese neci & vindictæ, quam vt de se illi sumant, petit. Cùm ergo ita non sit, neque hoc ille per se promeruerit, modum his tandem & finem imponant.

k νωῖ δέ μοι] Oportuit ista cum vehementi indignatione à Telemacho pronunciari, vt etiam sceptrum, alioqui venerabile & sanctum, in terram proiecerit. Quod autem lacrymasse Telemachum dicit, id pro decoro personæ puerilis factum est. Sed & alioqui solet hoc ipsis heroibus fortissimis tribuere. qua de re alibi in Iliade.

Ἀντίνοος δέ μιν οἷος ἀμείβετο μῦθον ἔειπεν.
[a] Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μεγάθυμε, ἄσχετε, ποῖον ἔπος,
Ἦ μέας αἰσχύνων; ἐθέλοις δέ κε μῶμον ἀνάψαι;
Σοὶ δ' οὔτι μνηστῆρες Ἀχαιῶν αἴτιοί εἰσιν,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ τοι περὶ κέρδεα οἶδεν,
Ἤδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος, τάχα δ' εἶσι τέταρτον,
Ἐξ οὗ ἀτιμήσῃ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Πάντας μὲν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπισχνεῖται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,
Ἀγγελίας πεφιεῖσα, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Ἦ δὲ δόλον τόνδ' ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν, ὑφαίνε,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δὴ μνῶν μετέφησι,
Κοῦροι, ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θανέ δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπιγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω (μή μοι μεταμώλια νήματ' ὄληται)
[b] Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήιον, εἰς ὅτε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μήτις μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖτο, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἔφαθ'. ἡμῖν δ' αὖτε πεπείθετο θυμὸς ἀγλαΐῃ.
Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκε μέγαν ἱστὸν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὶ λαμπάδας ἁψαμένη.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὅτε τέρπαπον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή τις ἔφη γυναικῶν ἠδὲ σάφα ᾔδη,
[c] Καὶ τὴν γ' ἀλλύουσαν ἐφεύρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ' ὑπ' ἀνάγκης.
Σοὶ δ' ὧδε μνηστῆρες ὑποκλείνουσι, ἵν' εἰδῇς
Αὐτὸς σῷ θυμῷ, εἰδῶσι δὲ πάντες Ἀχαιοί·
Μητέρα σὴν ἀπόπεμψον, ἄνωχθι δέ μιν γαμέεσθαι
Τῷ ὅτεῳ κε πατὴρ κέλεται, καὶ ἥ οἱ ἁνδάνῃ αὐτῇ.
Εἰ δ' ἔτ' ἀνιήσῃ γε πολὺν χρόνον υἷας Ἀχαιῶν,
Τὰ φρονέουσ' αὐτὴ θυμὸν ἃ οἱ πέρι δῶκεν Ἀθήνη,
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλὰς,
Κέρδεά θ' οἷ' οὔπω τιν' ἀκούομεν ἔμπης παλαιῶν,
Τάων αἳ πάρος ἦσαν εὐπλοκαμῖδες Ἀχαιαὶ,
Τυρώ τ', Ἀλκμήνη τε, εὐπλόκαμός τε Μυκήνη·
Τάων οὔτις ὁμοῖα νοήματα Πηνελοπείη
Ἤιδη. ἀτὰρ μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησεν
Τόφρα γὰρ οὐκ βιότου τε τεὸν καὶ κτήματ' ἔδηλον,
Ὄφρά κε κείνη τῆτον ἔχῃ νόον ὅντινά οἱ νῷ
Ἐν στήθεσι τιθεῖσι θεοί· μέγα μὲν κλέος αὐτῇ
Ποιεῖ τ', αὐτὰρ σοί γε πολὺ πλέος βιότοιο.
Ἡμεῖς δ' οὔτ' ἔρχα πάρος γ' ἴμεν, οὔτέ πῃ ἄλλῃ,
Πρὶν γ' αὐτὴν γήμασθαι Ἀχαιῶν ᾧ κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὖτιον ηὔδα,
[d] Ἀντίνοε, οὔπως ἐστὶ δόμων ἀέκοντα ἀπῶσαι
Ἠμὲ ἔπεχ', ἣ μ' ἔθρεψε· πατὴρ δ' ἐμὸς ἄλλοθι γαίης
Ζώει ὀΐω ἢ τέθνηκε· κακὸν δέ με πολλὸν ἀποτίνει
Ἰκαρίῳ, αἶψ' αὐτὸς ἑκὼν ἀπὸ μητέρα πέμψω.
Ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πείσομαι, ἄλλα δ' ἑλοίμην
Δώσει ἐπὶ μήτηρ συγερὰς ἀρήσεται Ἐρινῦς

Antinous autẽ ipsum solus respondens alloquutus est,
Telemache altiloque animo indomite, vt loquuti es
Nos dedecorans, vis autem maculam inurere?
Tibi verò neutiquam proci Achæorum in causa sunt,
Sed tua mater, quæ sanè inprimis versutias callet.
Iam enim tertius est annus, statim.a.aderit quartus,
Ex quo eludit animum intra præcordia Achæorum:
Omnes quidẽ sperare facit, & ꝓmittit viris singulis,
Nuncios præmittens, mens autem illi alia cogitat,
Illa verò dolum hunc alium in mente deliberauit,
Exorsa magnam telam in ædibus texebat,
Subtilem & immensam: statim nos alloquuta est:
Iuuenes mei ꝓci, postquã mortuus est diuinus Vlysses
Sustinete vrgentes meas nuptias, donec linteum
Perfecero (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi pollinctum, quando tandem ipsum
Fatum malum prehenderit asperæ mortis.
Ne aliqua me in populo mulierum Græcarum culpet,
Si quidem absq; tegumento iacuerit multa possidẽs.
Sic ait, nobis.v. statim ꝑsuasus est animo generosus:
Tum verò interdiu quidem texebat magnam telam,
Noctu verò dissoluebat postquam faces adhibuisset.
Sic triennio quidem latuit dolo, & persuasit Achæos:
Sed quum quartus venit annus, & aduenerũt horæ,
Et tunc certè aliqua dixit mulierũ quæ benè sciebat,
Et ipsam dissoluentem inuenimus pulchram telam,
Sic illa quidem perfecit etiam nolens præ necessitate.
Tibi verò sic proci respondent, vt scias
Ipse tuo animo, sciant & omnes Achiui,
Matrem tuam dimitte, iube autem ipsam nubere
Illi cuicunq; pater iusserit & placuerit ipsi.
Si verò amplius vexabit multo tẽpore filios Achiuorũ
Hæc agitans in animo, quæ ei abundè dedit Pallas,
Operaq; scire insignia & mentem sanam,
Versutias quales nunq; aliquãdo audiuimus neq; ve-
Earũ quæ olim fuerunt pulchricomæ Græcæ, (terum
Tyroq; Alcmeneq; pulchricomaq; Mycenæ
Illarum nulla similes artes Penelopæ
Norat, cæterùm quidem hoc non vidit vtiliter.
Tam diu igitur victum tuum & bona consument,
Donec illa hunc habebit animum, quẽ quidẽ nũc illi
In pectorib.posuerunt Dij, magnã quidem gloriã sibi
Comparat, cæterùm tibi desiderium multi victus.
Nos v.nec ad res nostras antè ibimus, neq; aliquò aliò,
Antequam ipsa nubet Achiuorum cuicunq; voluerit.
Hũc rursus Telemachus prudẽs cõtrà allocutus est,
Antinoë, nullo modo licet è domo inuitam expellere,
Quæ me peperit, quæ me enutriuit, pater autem meus
alicubi terræ
Viuit, siue mortuus est, durum.a. esset me multa red-
Icario, siquidem ipse ego matrem dimisero. (dere
Ex patre autem mala patiar, alia autem deus
Dabit, postq; mater odiosas imprecata fuerit Furias

Οἴκου ἀπερχομένη, νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
Ἔσσεται, ὡς δ' αὖτε τόνδε ἐγώ ποτε μῦθον ἐνίψω,
Τὴ μέτερ· ἦ δὴ εἰ μὲν θυμὸς νεμεσίζεται αὐτῇ,
Ἔξιτέ μοι μεγάρων, ἄλλας δὴ ἀλεγύνετε δαῖτας,
Τὰ μὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμοιβόμενοι κατ' οἶκους·
Εἰ δ' ὑμῖν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς σῦς βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κείρεθ'· ἐγὼ δ' ἤδη θεὸς ἐπιβώσομαι αἰεὶ ἐόντας,
Αἴκέ ποτε Ζεὺς δῶσι παλίντιτα ἔργα γυναιξί·
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἀτερπέα οἶκον ὄλοισθε.

A domo discedens, reprehensio aũt mihi ex hominib.
Erit: sic itaq; hunc ego sermonem nunquam dicam.
Vester verò siquidem animus indignatur illis,
Exite è domo mea, alias curate dapes.
Vestra bona edẽtes alterniscõuiuijs p singulas domos:
Si verò vobis videbitur satius & melius
Esse, viri vnius substantiam impunè perdere,
Corrodite, ego verò deos inuocabo sempiternos,
Si vnquam Iupiter dabit talionis opera fieri,
Inulti deinceps intra domum pereatis.

COMMENTARIVS.

a πλέμαχ' ὑφαρέῃ,] Respõdet Telemacho Antinous, seq; ac cæteros procos crimine liberat, quod ipsis videbatur Telemachus inurere, quòd sua bona diriperent: totamq; culpam in Penelopen rejicit, quæ potius his diuturnis conuiuijs ansam præbuit, quòd tam longas moras necteret dolo illo, quod commemorat, telam diu texendo, quam noctu retexeret: cùm neque nuptias omnino recusaret, neque eas etiam liberè amplecteretur: non recusabat enim verbis, sed reipsa negotij consummationem distrahebat. Tãdem indignabundus Antinous, & sub eius nomine cæteri proci testantur, se non discessuros, donec illa vni se marito ex eorum numero alligauerit. Hoc siquis attendat, miretur forsitan, quid animo versârit Penelope, quòd tam longo tempore nuptias recusaret, quas verbo tamen polliceretur. Existimo debuisse hoc illam procorum petulantiæ concedere, quòd illorum perpetuis & importunis precibus vrgeretur: cùm tamen illa reuerà Vlyssis coniugis charissimi reditum expectaret, de quo mallebat faustè ominari, quàm desperare, donec certo nuntio veritatem rei exploraret. Itaq; summa oportuit prudentia (quam astutiam iniuriosè appellat Antinous) prẽditam illam mulierem, quæ sola tot proceres sic diu eluserit, ne suorum quidem bonorum & filij iactura commota, quibus castitatem & pudicitiam longè anteponebat, cum laude & gloria æternùm apud homines permansura. Sed & diuturna mariti absentia poterat de eius morte persuaderi, exitus tamen docuit, quàm sapienter illa tempori non crediderit, tam altè infixum amore m coniugalem in pectore cohibuit, qui tot annis, tot illecebris conuelli non potuerit. Res memoranda, si quæ vnquam, & quę instabile & varium mulierum genus pudore ac ignominia perfundat, quarum amicitia præsenti coniuge vrere videtur, illo verò tantillum absente protinus extinguitur.

b λαέρτῃ ἥρωϊ πορφύριον,] Hoc pendet ex antiqui moris obseruatione, quo solebant veteres funebrem vestem sibi in vita cõficere, vt ante me obseruauit doctissimus Giphanius. Vnde apud Virg. lib. 9. mater ad Euryalum interfectum sic loquitur:

—nec te tua funera mater *Veste tegens, tibi quam noctes festina diesq;*
Produxi pressive oculos, aut vulnera laui, *Vrgebam, & tela curas solabar aniles.*

Sic hoc loco hanc telam ad Laërtis pollinctum texere se astutè Penelope prætexit, quæ illud ipsum infrà Odyss. τ. referet ijsdem ferè verbis.

c ὦ πόποι ἦ ἄλυσαν] Telam Penelopes nullus est qui nesciat, adeò fuit decantata res tam memorabilis & ingeniosa. Prouerbium est autem, telam Penelopes retexere, de quo satis apud Erasmum, Chil. 1. Cent. 4. prou. 42.

d αἰπύνο', οὔπως ἐστί] Dixerat anteà Telemacho Antinous, μητέρα σὴν ἀπέπεμψον: cui nunc respõdet Telemachus, seq; hoc non posse exequi dicit, neq; sui esse officij, pro beneficijs, quæ matri suæ accepta refert, primùm ortum, deinde nutrimentum, quibus se illi sic deuinctum agnoscit, vt non nisi impiè de ea expellenda possit cogitare: addito hoc, quòd si eam dimiserit, multas teneatur opes Icario restituere, quibus instructa Penelope ad Vlyssem venerit, quod ille non possit præstare, adeò imminutas facultates suas sentit: vbi tacita etiam videtur querela subesse aduersus procos. Prætereà si hoc fecerit, cùm dubium adhuc sit an viuus an mortuus sit Vlysses, habet quod sibi timeat à patre, si forsan redierit: deinde & ab ipsa Penelope, quæ non sit lubenter discessura, ac proinde ipsum Telemachum diris deuouebit: adde, quòd vulgus hominum factum hoc minimè sit comprobaturum. Porrò concludit, procos iniustè hoc à se exposcere, vt matrem dimittat. nam eò tendit illius oratio, tandemq; iubet eos bonis suis excedere, alioqui fatigaturum se precibus superos, vt has iniurias vlcisci possit.

Ὣς φάτο Τηλέμαχος. [a] τῷ δ' αἶετὼ ὑψόσε πέμψε Ζεύς
Ἐξ ὄρεος κορυφῆς ὀρεσιτρόφου ὠκέας ἀκτούς.
Τὼ δ' ἔσαν μὲν ἐπέτην μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι πτερυγωμένω πτερύγεσσιν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ μέσσῃσιν ἀγορῇσιν πολύφημον ἵκέσθην,
Ἔνθ' ὀπιδνηθέντε τινάξατον πτερὰ πολλὰ,
Ἐς δ' ἰδέτην πάντων κεφαλὰς, ὄλεθρον δ' ὄλεθρον.
Δρυφαμένω δ' ὀνύχεσσι παρηίδας ἀμφί τε δειρὰς,
Δεξιὼ ἤιξαν κατά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῆς.
Θάμβησαν δ' ὄρνιθας ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ὤρμηναν δ' αὐτοὶ θυμὸν ἄπερ τελέεσθαι ἔμελλον.
Τοῖσι δὲ μετέφη γέρων Ἥρως Ἀλιθέρσης,
Μαστορίδης· ὃ γὰρ οἷος ὁμηλικίην ἐκέκαστο,
Ὄρνιθας γνῶναι, καὶ ἐναίσιμα μυθήσασθαι,
Ὅσσ' ἦν εὖ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφη·
Κέκλυτε δὴ νῦν μεῦ Ἰθακήσιοι ὅ, τι κεν εἴπω.
Μνηστῆρσιν μάλιστα πιφαυσκόμενος τάδε εἴρω.
Τοῖσιν γὰρ μέγα πῆμα κυλίνδεται· οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Δηρὸν ἀπαύρεται φίλων ἔσται, ἀλλά που ἤδη
Ἐγγὺς ἐὼν, τοῖσδεσσι φόνον καὶ κῆρα φυτεύει
Πᾶσιν· πολέσιν δὲ καὶ ἄλλοισιν κακὸν ἔσται,
Οἳ νεμόμεσθ' Ἰθάκην δασπλήτιδα. ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὡς κεν παυσώμεσθα, ἦ δὲ καὶ αὐτοὶ

Sic ait Telemachus: huic duas aquilas latè vidẽs Iu-
Ex alto à vertice montis præmisit volare, (piter
Hæ vsque quidem volabant ad flatum venti,
Propinquæ inuicem extendentes alas.
Sed cũ iam ad mediam cõcionẽ celebrẽ peruenissent,
Hic conuersæ quatiebant alas densas,
Aspexerunt .a. omniũ capita, portendebant .a. mortẽ,
Laniãtes verò vnguibus maxillas, circum .a. collum,
Ad dextrã volarũt, & per ædes & per vrbem ipsorũ.
Admirati sunt aues postquam viderunt oculis,
Dispiciebant .a. in animo quæ perfici debebant.
His verò interfatus est senex heros Halitherses
Mastorides, hic enim solus æquales vincebat,
In auibus dijudicandis & fatalibus edicendis.
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit,
Audite nunc me Ithacenses quodcunq; dixero.
Procis .a. potissimum significans ista dico,
Illis .n. ingens periculum imminet, non enim Vlysses
Diu seorsum à suis amicis aberit, sed alicubi iam
Propè cùm sit, his ipsis cædem & fatum molitur
Omnibus, pluribus etiam alijs malè erit,
Qui habitamus Ithacam claram. sed longè antea
Consideremus, quomodo imponam⁹. at tamẽ etiã ipsi

Παυέσθων· ἐ γάρ σφιν ἄφαρ κάρ ἐστιν ἐοῖον.
Οὐ γὰρ ἀτερπείρημαι μαντεύσομαι, ἀλλ' εὖ ἐπιστάμενος·
Καὶ γὰρ ἐκείνῳ φημὶ τελεύτητον ἔμμεναι ἅπαντα
Ὡς οἱ ἐμυθεόμην ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργείοισι, μετὰ δέ σφισιν ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Φίλῳ κακὰ πολλὰ παθόντ', ὀλέσαντ' ἀπὸ πάντας ἑταίρους,
Ἄγνωστον πάντεσσιν ἐόντ' ὀψὲ ὀκτωκαιδεκάτῳ
[b] Οἴκαδ' ἐλεύσεσθ'· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς αὐτίον ηὔδα,
[c] Ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε νῦν μαντεύεο σοῖσι τέκεσσιν,
Οἴκαδ' ἰών, μήπως ἑ κακὴν πάθωσιν ὀπίσσω·
Ταῦτα δ' ἐγὼ σέο πολλὸν ἀμείνων μαντεύσομαι.
[d] Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ἴσασ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ'· ἀδδέ τε πάντες ἐναίσιμοι· οὐδὲ Ὀδυσσεὺς
Ὤλετο τῆλ'· ὡς ἤ σὺ κατεφθίσθαι σὺν ἐκείνῳ
Ὤφελες· οὐκ ἂν τ' ἄσσα θεοπροπέων ἀγόρευες,
Οὐδέ κε Τηλέμαχον κεχολωμένον ὧδ' ἀνιείης,
Σῷ οἴκῳ δῶρον πολιήγμενος· ἀλλὰ τόδε φράζευ·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τόδε δὲ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴκε νεώτερον ἄνδρα, παλαιά τε πολλά τε εἰδότ',
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἐποτρύνῃς χαλεπαίνειν,
Αὐτῷ μὲν οἱ πρῶτον ἀνιηρότερον ἔσεσθαι,
Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεαι εἵνεκα τῶνδε,
Σοὶ δ' γέρον θωὴ ἐπιθήσομεν ἣν κ' ἐνὶ θυμῷ
Τίνων ἀφραδίῃσι, χαλεπὸν δέ τοι ἔσται ἄλγος.
Τηλεμάχῳ δ' ἐν πᾶσιν ἐγὼν ὑποθήσομαι αὐτὸς,
Μητέρα ἣν ἐς πατρὸς ἀνωγέτω ἀποπέμψαι·
Οἱ δ' γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα,
Πολλὰ μάλ', ὅσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παισὶν ἕπεσθαι.
Οὐ γὰρ πρὶν παύσασθαι οἴομαι υἷας Ἀχαιῶν
Μνηστῆρας ἀρηγάλεης· ἐπεὶ οὔτινα δείδιμεν ἔμπης,
Οὔτ' οὖν Τηλέμαχον μάλα περ πολύμυθον ἐόντα·
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομεθ' ἣν σὺ γεραιὲ
Μύθεαι ἀκρήαντον, ἀπεχθάνεαι δ' ἔτι μᾶλλον.
Χρήματα δ' αὖτε κακῶς βεβρώσεται, ὄφρα τοπρίν περ
Ἐς ὃ κεν, ὄφρά κεν ἦγε Διὶ τείσῃσιν Ἀχαιοὺς
Οὐ γάμον· ἡμεῖς δ' αὖ πολιήγμενοι ἤματα πάντα,
Εἵνεκα τ' ἀρετῆς ἐρεθιαίνομεν, ὄφρα μετ' ἄλλας
Ἐρχόμεθ' ἃς ἵππηκε ὀπυίεμεν ἐστὶν ἑκάστῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
[e] Εὐρύμαχ', ἦ δὴ καὶ ἄλλοι ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοὶ,
Ταῦτα μὲν ἤχ ὑμέας ἔτι λίσσομαι, ἀδδ' ἀγορεύω·
Ἤδη γὰρ τά γ' ἴσασι θεοὶ ἠδὲ πάντες Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Οἵ κέ μοι αὖθι καὶ αὖθις ἀφαπήσασθαι κέλευθον.
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς δηρὸν οἰχομένοιο,
Ἤν τις μοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὅσσαν ἀκούσω
Ἐκ Διός, ἥτε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσω,
Ἦ τ' ἂν τετυχόμενός περ ἔτι τλαίην ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνηῶτος ἀκούσω μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοσήσας δ' ἤπιαρ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τε οἱ χεύσω, καὶ ἀπὶ κτέρεα κτερείξω
Πολλὰ μάλ' ὅσσα ἔοικε· καὶ αἶψά μιν μητέρα δώσω.

Quiescant: etenim ipsis statim hoc vtilius est.
Non enim inexpertus vaticinor, sed bene doctus.
Etenim illi puto perfecta esse omnia, (derunt
Quemadmodũ illi prædixerã, quãdo ad Iliũ conscen-
Argiui, cum ipsis etiam conscendit versutus Vlysses.
Dixi postquã mala multa passũ esset, amisisset q; oẽs so-
Incognitũ ab omnib. vicesimo demum anno (cios
Domum venturum: hæc autem omnino perficiũtur.
Hũc rursus Eurymachũ Polybi filius cõtrà alloqu-
O senex, agedũ nunc vaticinare tuis liberis (tus est,
Domũ vadẽs, ne fortè quid mali patiãtur in posterũ.
In his autem ego te lõgè melior sum ad vaticinandũ,
Aues sanè multæ sub radijs Solis
Volitant, neq; omnes ad auspicia aptæ, porrò Vlysses
Perijt longè, vtinam etiam tu peryisse cum illo
Debuisses: non tanta vaticinans blaterares,
Neq; Telemachum iratum sic incitares,
Sua in domo donum expectans si quod præbeat.
Sed tibi edico, quod etiam perfectum erit,
Si iuuenem virum, veteraq; & multa doctus,
Deceptum verbis incitaueris ad iracundiam.
Illi quidem ipsi pernicios us erit,
Efficere aũt tamen neutiquam poteris illorũ gratia:
Tibi verò ô senex pœnam infligemus, quam in animo
Luens, indignè feras: grauis autem erit dolor.
Telemacho autem inprimis ego suadebo ipse,
Matrem suam ad patrem iubeat redire:
Illi verò nuptias facient, & component dotem
Insignem, qualem conuenit charam filiam sequi.
Non enim antea quieturos puto filios Græcorum
A cõiugij ambitu: quoniã neminẽ timemus vtvt sit
Neq; sanè Telemachum, tametsi multiloquus sit,
Neq; vaticinium curamus, quod tu senex
Loqueris irritum: odio autem eris adhuc magis:
Bona verò rursus malè absumẽtur, neq; vnquã paria
Erunt, donec hæc distulerit Græcos
Suis nuptijs, nos verò rursus expectãtes dieb. omnib.
Gratia eius virtutis contendimus, neq; ad alias
Ibimus, quas decens ducere est vnicuique.
Hũc. a. rursũ Telemachus prudẽs cõtrà loquutus est:
Eurymache, & alij quotquot sunt proci generosi,
Ista quidem non vos amplius precor, neq; dico:
Iam verò hæc sciunt dij & omnes Græci.
Sed agè mihi date nauem celerem, & viginti socios,
Qui mihi hinc atq; hinc secent viam maris.
Ibo enim in Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris diu absentis.
Si aliquis mihi dicat mortalium, aut famam audiã
Ex Ioue, quæ potissimùm fert gloriam hominibus,
Siquidem patris vitam & reditum audiuero,
Sanè quantumuis afflictus adhuc sustineam annũ:
Si verò mortuum audiuero, neq; amplius superstitẽ,
Reuersus posteà charam ad patriam terram,
Sepulchrum illi condam & parentalia celebrabo
Eximia, qualia conuenit, & viro matrem dabo.

COMMENTARIVS.

a πῆ δὴ αἶσιτο] Hoc augurium repentinum futura demonstrant, vt paulò pòst docebit Halitherses. Aquilę enim istæ duæ Vlyssem & Telemachum significant, qui breui venturi sunt ad procorum excidium, vt in sequentibus videbitur.

b οἴκαδ' ἐλεύσεσθ'·] Istud Halithersis vaticiniũ potuit esse Penelopæ perspectum longè anteà, vnde de Vlyssis reditu semper bene spera-

sperauit: quod miror ab Homero non dictum, quin ita ipsum Telemachum dubitasse de illius statu, vt nihil certi vnquam pronũciârit, cùm tamen hoc vaticinio posset confirmari. Saltem hoc intellecto deinceps potuit securior fieri, & meliore spe fulciri, quàm anteá.

c ὦ γέρον, ἦ σοὶ ἄγχι] Qui sibi sceleris alicuius sunt conscij, solent prædictiones sibi factas repudiare ac contemnere, vbi præcipuè de illorum agitur periculo. Sic Agamemnon in Iliade Calchantem obiurgauit, quòd aduersum se esset vaticinatus: neq; potuit persuaderi hæc ita esse, vt ille affirmabat, quin ex eius erga se maleuolentia illa proficisci existimauit Eodem pacto Eurymachus hoc Halitherſis vaticinium eleuat, contraq; asserit temerè, Vlyssem iam è viuis excessisse, adiecta cõminatione aduersus vatem, si talia proferat, vt Telemachum alioqui satis indignatum magis exasperet: & quæ sequuntur.

d ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ] Vocem istam sine dubio impiam Homerus credidit: nam apud veteres illos auguria diuina existimata sunt, proinde qui illa contemneret, non potuit impius non censeri. Nos verò illud deliramentum cum Mose repudiamus: Gentes, inquit ille, ad populum verba faciens, augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino tuo aliter es institutus. & alibi: Non augurabimini. & rursus: Non inueniatur in te qui obseruet auguria. Malignus autem Dæmon, inquit Picus Mirandula de Rerum prænot. lib. 6. c. 4, cùm aliqua ex auibus capi conspiceret, ex quibus coniecturam de futuris texere homines possent, natura duce, quemadmodum tertio libro docuimus, cùm de naturali prænotione verba faceremus, immiscuit se fallacijs innumeris, vt ex vera coniectura naturæ innoxiam superstitionis fraudem, curiosum hominum genus præcipitaret: cùm aliquid imminere aduersi vel regionibus, vel vrbibus, vel principibus deprehenderet. Nam hoc ille prænosse ante homines potest, vt supià monstratum, impingere aues, vel inconsuetis volatibus, vel tetris garritibus, vel stridulis crocitationibus consueuit, vt obseruatis his quæ auibus insolita cõtigerant, collatisq; posteà vel ad exorta bella, vel secutas cædes: colligi posset ars, vel hac obseruatione, vt quotiescunq; id auibus eueniret, consequi vel bellum, vel pernicies expectaretur, tanquam hoc ex illo portenderetur, & veluti effectus ex sua causa pẽderet. Decepit olim Gentes hac noxia vanitate &c. Hæc ille. vbi etiam pluribus augurandi artem refutat. Eam etiam Hector contempsit in Iliade, vt hic Eurymachus: qui tamen non omnes aues excludit ab augurio, sed vt rem incertam conuellit.

e Εὐρύμαχ', ἦδὲ σὺ πάντες] Cùm irritos suos omnes conatus Telemachus esse animaduertat, neq; flecti posse precibus aut cõminationibus procos, miserorum more, quibus nullum est refugij solatium, omnia in Deorum & hominum medio relinquit, quos testes veluti suæ actionis aduocat, & sermonis cum procis habiti, vt præmoniti cùm sint, nullus excusationi locus eis relinquatur. Hunc enim locum sic interpretor. Petit ergo ad nauigationem subsidia per annum integrum, quo elapso, si nihil de patre audiuerit, nuptias matris alicui illorum pollicetur.

Ἦτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν καθ' ἅρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Μέντωρ, ὅς ῥ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἦεν ἑταῖρος,
Καί οἱ ἰὼν ἐν νηυσὶν ἐπέτρεπεν οἶκον ἅπαντα,
Πείθεσθαί τε γέροντι, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσειν.
Ὅς σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφη τε,
Κέκλυτε νῦν μοι Ἰθακήσιοι ὅττι κεν εἴπω.
[a] Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς ἵππος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μήτ' ἤπια εἰδὼς ἕρδοι
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσῆος θείοιο
Λαῶν οἵσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὡς ἵππος ἦεν.
Ἀλλ' ἤτοι μνηστῆρας ἀγήνορας οὔτι μεγαίρω
Ἔρδειν ἔργα βίαια, κακῇ ῥαφίῃσι νόοιο·
Σφὰς γὰρ παρθέμενοι κεφαλὰς, κατέδουσι βιαίως
Οἶκον Ὀδυσσῆος, τὸ δὲ δὴ κλέος ἐστὶ νέεσθαι·
Νῦν δ' ἄλλῳ δήμῳ νεμεσίζομαι· οἷον ἅπαντες
Ἥατ' αὐτῷ, ἀτὰρ οὔτι καθαπτόμενοι ἐπέεσσιν,
Παύρους μνηστῆρας κατερύκετε πολλοὶ ἐόντες.
Τὸν δ' Εὐηνορίδης Λειώκριτος ἀντίον ηὔδα,
[b] Μέντορ ἀπαρτιέ, φρεσὶν ἠλεέ, ποῖον ἔειπες,
Ἧ μέας ὀτρύνων καταπαύεμεν; ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί.
Εἰ περ γάρ κ' Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος αὐτὸς ἐπελθὼν
Δαινυμένους κατὰ δῶμα ἐὸν μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Ἐχθαίρει μεγάροιο μνοιὴν ἐνὶ θυμῷ,
[c] Οὐκέτι οἱ κεχάροιτο γυνὴ, μάλα περ κατέουσα,
Ἐλθόντ' ἀλλά κεν αὐτῷ ἀφαὴ πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πρὸς ἐόντας μάχοιτο· σὺ δ' ἀκὴ μοῖραν ἔειπες.
[d] Ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν σκίδνασθ' ἅτε ἔργα ἕκαστος,
Τέτρω δ' ὀτρυνέμ Μέντωρ ὀδὸν ἠδ' Ἀλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώιοί εἰσιν ἑταῖροι.
[e] Ἀλλ' (οἶω) καὶ δηθὰ καθήμενος, ἀγγελιάων
Πεύσεται ἐν Ἰθάκῃ, τελέει δ' ὁδὸν οὔποτε ταύτην.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. λύσαν δ' ἀγορὴν ἀίψηρὰν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο κατὰ δώματα ἕκαστος·
Μνηστῆρες δ' αὖτ' ἄμυδις ἴσαν θείου Ὀδυσῆος.
Τηλέμαχος δ' [*] ἀπάνευθεν ἰὼν ἤλυθε θαλάσσης,
[f] Χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς ὄφρ' εὔχετ' Ἀθήνῃ,
Κλῦθί μοι ὅ τις θεὸς ἦλυθες ἡμέτερον δῶ,

Certè illic sic loquutus consedit, his autem surrexit
Mentor, qui Vlyssis inculpati erat socius,
Et illi cùm proficisceretur commisit totam familiam,
Obediregq; seni, & securè omnia custodire,
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit,
Audite certè me nunc Ithacenses quodcunq; dixero,
Nec quisquã amplius beneuolus, mãsuetus & mitis sit
Sceptriger rex, neq; in mente pia opera cogitans.
Sed semper infestus sit & iniusta perpetret.
Vt nullus recordatur Vlyssis diuini
Populorũ quib. pfuit, vt velut pater mansuetus erat.
Verùm enimuerò procos superbos nequaquã inuideo
Committere facinora violenta malis consilijs mentis:
Suis enim obiectantes capitibus cõsument violenter
Domum Vlyssis, quẽ nõ amplius putant rediturũ esse.
Nunc autem alij populo succenseo, vt omnes
Sedetis muti, porrò nullo pacto redarguentes verbis,
Pauciores procos compescitis cùm sitis plures.
Hunc Euenorides Liocritus contrà alloquebatur.
Mentor conuiciator, ingenio stolide, vt loquutus es.
Nos adhortans quiescere, difficile autem erit,
Cum viris pluribus pugnare de conuiuio,
Etiamsi Vlysses Ithacensis ipse aduenies
Conuiuantes per domum suam procos eximios
Expellere è domo cogitauerit in animo,
Non sanè illo lætabitur vxor, quãtumuis valdè egẽs,
Veniente, sed ibi sæuam mortem inuenerit,
Si plurib. pugnârit. tu verò nõ ex officio loquutus es.
Sed agè populi qdẽ dispergamini ad opera vnusquisq;
Huic autem disponat Mentor viam & Halitherses,
Qui illi à principio paterni sunt amici.
Sed (puto) & diu sedens, nuncios
Audiet in Ithaca, perficiet viam nunquam hanc.
Sic certè loquutus soluit concionem celerem.
Hi quidem dispergebantur ad domum quisq; suam:
Proci autem ad domum ibant diuini Vlyssis,
Telemachus autẽ seorsum profectus est ad litt° maris *κ. ἀπαάδη-*
Manus lauans è cano mari, supplicauit Palladi, *κιων*
Audi me qui heri deus aduenisti ad domum meam, *κ. ὃς*

Καὶ

Καί μ' ἐν νηὶ κέλευσας ἐπ' ἠεροφοίτιδα πόντον,
Νόστον πευσόμενον πατρὸς ἐμῶ οἰχομένοιο,
Ἔρχεαι· τὰ δ' ἤδη πάντα διατρίβουσιν Ἀχαιοὶ,
Μνηστῆρες δὴ μάλιστα κακῶς ὑπερφιάλως ἀγορεύοντες.
Ὣς ἔφατ' ὀχόμενος· σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Τηλέμαχ', ἦ δὴ ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, ἦ δὲ καὶ ἀνὴμων·
Εἰ δή τοι σὸς πατρὸς ἐνέσακται μένος ἠύ,
Οἷός κεῖνος ἔην τελέσαι ἔργον τε ἔπος τε,
Οὔ τοι ἔπειθ' ἁλίη ὁδὸς ἔσται, ἦ δ' ἀτελεύτητος·
Εἰ δὲ δὴ ἦ κείνου γ' ἐσὶ γόνος ἠὲ Πηνελοπείης,
Οὔ σ' ἔτ' ἔπειτα ἔολπα τελευτήσειν ἀ μνοινάς.
[h] Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται·
Οἱ πολλοὶ, κακίους· παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἦ δὴ ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, ἦ δὲ καὶ ἀνὴμων,
Οὐδέ σε πάγχυ γε μοῖρα ὀιζυρὴ τελευτῆσαι πάρος ἔργα.
Τῷ νῦν μνηστήρων μὲν ἔα βουλήν τε νόον τε
Ἀφραδέων, ἐπεὶ οὔτι νοήμονες, οὐδὲ δίκαιοι·
Οὐδέ τι ἴσασιν θάνατον, ἧ κῆρα μέλαιναν,
Ὅς δή σφιν ἀχεδόν ἐστιν ἐπ' ἤματι παύτας ὀλέσσαι.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκέτι δηρὸν ἀπέσσεται οἷ σὺ μενοινᾷς·
Τοῖος γάρ τοι ἑταῖρος ἐγὼ πατρωΐος εἰμι,
Ὅς τοι νῆα θοὴν τελέω, ἕπομαι δὲ καὶ αὐτός.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει,
Ὄφρα τοι ἤια, ἧ ἄγξεσιν ἄρσαν ἅπαντα,
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι, καὶ ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν,
[k] Δέρματι ἐν πυκινοῖσιν· ἐγὼ δ' αὖτ' ἀνὰ δῆμον ἑταίρους
Αἶψ' ἐθέλοντ' ἤρας συλλέξομαι εἰσὶ δὲ νῆες
Πολλαὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τάων μέν τοι ἐγὼν ὄπιδ' ὄψομαι ἥτις ἀρίστη·
Ὧκα δ' ἐφοπλίσαντες ἐνήσομεν ὑγρὸν ἐπὶ πόντον.
Ὣς ἔφατ' Ἀθηναίη κούρη Διός· οὐδ' ἄρ' ἔπειτα
Τηλέμαχος μάρμηνεν, ἐπεὶ θεὸν ἔκλυεν αὐδήν.
Βῆ δ' ἰέναι *ἴμενος πρὸς δῶμα, φίλον τεθυμένος ἦτορ.
Εὗρε δ' ἔπειτα μνηστῆρας ἀγλαΐορας ἐν μεγάροισιν
[l] Αἶγας ἀπεμύσσοντας, σιάλους θ' ὗας ἐνδατέοντας ἐν αὐλῇ.
Ἀντίνοος δ' ἰθὺς γελάσας κίε Τηλεμάχοιο,
Ἔνθ' ἄρα οἱ φθ' ἕλε χεῖρ', ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
[m] Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένεος ἄσχετε, μήτι τοι ἄλλο
Ἔνι φρεσὶ κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
*Ἀλλὰ μάλ' ἐδμεναι ἠμὲν πινέμεν, ὡς τὸ πάρος περ·
Ταῦτα δέ τοι μάλα πάντα τελευτήσουσιν Ἀχαιοὶ,
Νῆα ἧ ἐξαίτους ἐρέτας, ἵνα θᾶσσον ἵκηαι
Ἐς Πύλον ἠμαθόεσσαν ἐπ' ἀγγελίῃ πατρὸς ἀκουήν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ἀντίνο', οὔτως ἐστὶν ὑπερφιάλοισι μεθ' ὑμῖν
Δαίνυσθαί τ' ἀέκοντα, ἧ δὲ φράζεσθαι ἔκηλον.
Ἦ ἐχ ἅλις ὡς τὸ πάροιθεν ἐκείρετε πολλὰ ἧ ἐσθλὰ
Κτήματ' ἐμὰ μνηστῆρες, ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα;
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, ἧ ἄλλων μῦθον ἀκούω
Πυθόμενος, ἔ δή μοι ἀέξεται ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Πρήσσω ὥς κ' ὔμμι κακὰς ὀπὶ κῆρας ἰήλω,
Ἦ ἐς Πύλον δὴ ἐλθὼν, ἦ αὖτ' ἐνὶ δήμῳ.
(Εἶμι μὰ, δὴ ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται οἷ μὲν ἀγοράσω)
Ἔμπορος ἐν νηὸς ἐπήβολος ἠδ' ἐρετάων
Γίνομαι, ὡς νύ περ ὔμμιν ἐείσατο κέρδιον εἶναι.

Et me in naui iussisti per obscurum pontum
Reditum interrogaturum patris diu absentis
Ire: hæc autem omnia impediunt Achiui,
Proci autem potissimùm malè superbientes.
Sic ait precatus: prope autem illum venit Pallas,
Mentori similis facta, tum corpore, tum etiam voce,
Et ipsum compellans verba alata dixit,
Telemache, neq; in posterũ ignauus eris neq; stolidus,
Siquidem tibi tui patris instillata est indoles bona,
Qualis ille erat ad perficiendum opusq; dictumq;,
Non sanè continuò vanum iter erit, neq; imperfectũ:
Si verò non illius esses filius & Penelopes,
Nõ sanè prætereà sperarẽ te perfecturũ esse quæ moli-
Pauci enim filij similes patri sunt: (ris.
Pleriq; peiores: pauci verò parentibus meliores:
Sed quoniã neq; in posterũ ignauus eris, neq; stolidus,
Neq; te penitus intelligentia Vlyssis reliquit,
Spes tibi deinceps est te perfecturum esse hæc opera.
Ideò nunc procorum sine consiliumq; mentemq;
Insipiẽtiũ, quoniã neutiquã prudẽtes neq; iusti sunt,
Neq; vllo pacto sciunt mortem & fatum nigrum,
Quæ illis imminet die vno omnes perire.
Tibi verò via non amplius aberit quam tu cupis.
Talis enim tibi socius ego paternus sum,
Qui tibi nauem celerem parabo, & simul sequar ipse,
Sed tu quidem domum vadens, procis conuersare.
Apparaq; viatica, & vasis accommoda singula,
Vinum in amphoris, & farinam medullam hominũ,
Vtribus in densis: ego autem per populum socios
Statim voluntarios colligam: sunt autem naues
Multæ in circumflua Ithaca noua & veteres.
Harum quidem ego dispiciam quæcunq; optima est,
Statim armatam deducamus in latum mare.
Sic ait Pallas filia Iouis, neq; amplius diu
Telemachus immoratur, postquã deæ audiuit vocẽ,
Festinabat ad domum ire suo tristatus corde:
Inuenit autem procos superbos in ædibus,
Capras excoriantes, porcosq; assantes in aula.
Antinous autem ridẽs obuiam veniebat Telemacho,
Illũq; manu apprehẽsũ affatus est, et nomine cõpellauit:
Telemache magniloque, animo indomite, ne tibi a-
In præcordijs malũ sit curæ vel opus vel verbũ. (liud
Sed egregiè comede, & bibe vt anteà:
Ista enim omninò omnia perficient tibi Achiui,
Nauem, & electos remiges, vt ocius venias
Ad Pylum diuinam, ad inclyti parentis famam.
Hunc autem rursus Telemach. prudens contrà al-
loquutus est:
Antinoë neutiquam licet cum vobis superbis
Conuiuari inuitum, & lætari quietum.
An' non satis est quòd antea qdẽ absumpsistis eximia
Bona mea proci, ego autem infans eram?
Nũc.a.quãdo grãdior sum, & aliorũ orationẽ audiẽs
Percipio, & sanè mihi intus auget animus,
Tentabo vt vobis malum fatum inferam,
Siue in Pylum profectus, aut hîc in populo.
(Ibo sanè, neq; inutilis via erit quam dico)
Vel naue conducta, neq; n. nauis compos neq; remigũ
Sum, sic sanè vobis videtur conducibilius esse.

Ἦ ῥα,

Ἦ ῥα, καὶ χερὸς χεῖρα ἀπὸ σθένος Ἀντινόοιο
Ῥεῖα. μνηστῆρες δ' ἀθρόον καὶ δαῖτα ποιοῦντο,
Οἱ δ' ἐπελώβευον καὶ κερτόμεον ἐπέεσσιν,
Ὧδε δέ κε εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα Τηλέμαχος, φόνον ἡμῖν μερμηρίζει.
Ἢ τινας ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας ἠμαθόεντος,
Ἢ ὅγε καὶ Σπάρτηθεν ἐπεὶ νύ περ ἱεμένως.
Ἢ ἐς καὶ ἐς Ἔφυρον ἐθέλει πίφαυσκα ἄρεσθαι
Ἐλθεῖν, ὅφρ' οὖθαρ θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ,
Ἐν δὲ βάλῃ κρητῆρι, καὶ ἡμέας πάντας ὀλέσσῃ.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἰπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Τίς δ' οἶδ' εἴ κε καὶ αὐτὸς ἰὼν κοίλης ἀπὸ νηὸς,
Τῆλε φίλων ἀπόληται, ἀλώμενος ὥστε Ὀδυσσεύς;
Οὕτω κεν καὶ μᾶλλον ὀφέλλοιεν πόνον ἄμμι.
Κτήματα γάρ κεν πάντα διασσάμεθα, οἶκον δ' αὖτε
Τέτυγμητέρι δῶμεν ἔχειν, ἠδ' ὅστις ὀπυίοι.
Ὣς φάν. ὁ δ' ὑψόροφον θάλαμον καταβήσετο πατρὸς
Εὐρυῒ, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο,
Εἵματά τ' ἐν κηλεῦσιν, ἄλις τ' ἀδμῶτες ἔλαιον.
Ἔνθ' ἦσαν πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἑστεῶτες, ἄκρητον θεῖον ποτὸν ἐν σφιν ἔχοντες,
Ἑξείης ποτὶ τοῖχον ἀρηρότες, εἴ ποθ' Ὀδυσσεὺς
Οἶκαδε νοστήσειε, καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας.
Κληῖσαι δ' ἔπεσον σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι,
Δικλίδες· ἐν δὲ γυνὴ ταμίη νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Ἔσκεν ἣ πάντ' ἐφύλασσε νόῳ πολυιδρείῃσιν,
Εὐρύκλει', Ὦπος μεγαθύμου θυγάτηρ Πισηνορίδαο.
Τὴν ῥ' ὅτε Τηλέμαχος θεσπέσιον θάλαμόνδε καλέσσας,
Μαῖ', ἄγε δή μοι οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσον
Ἡδὺν, ὅπις μετὰ τὸν λαρώτατος ὃν σὺ φυλάσσῃς,
Κεῖνον ὀϊόμενος ἦ κάμμορον, εἴποθεν ἔλθοι
Διογενὴς Ὀδυσεὺς, θανάτου καὶ κῆρας ἀλύξας.
Δώδεκα δ' ἔμπωλησον, καὶ ὥπασιν ἄρσον ἄπαυλας.
Εἴν δέ μοι ἄλφιτα χεδνὸν ἐϋρραφέεσσι θοροῖσιν·
Εἴκοσι δ' ἔστω μέτρα μυληφάτου ἀλφίτου ἀκτή.
Αὐτὴ δ' οἴη ἴσθι· τὰ δ' ἀθρόα πάντα τετύχθω.
Ἑσπέριος καὶ ἐγὼν αἰρήσομαι, ὁππότε κεν δὴ
Μήτηρ εἰς ὑπερῷ' ἀναβῇ, κοίτου τε μέδηται,
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς φίλου ἤν πού ἀκούσω.
Ὣς φάτο. κώκυσεν δὲ φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Τίπτε δέ σοι, φίλε τέκνον, ἐνὶ φρεσὶ τόδε νόημα;
Ἔβλετο; πῆ δ' ἐθέλεις ἰοῦσα πολλὸν ἐπὶ γαῖαν,
Μοῦνος ἐὼν ἀγαπητός; ὁ δ' ὤλετο τηλόθι πάτρης
Διογενὴς Ὀδυσεὺς, ἀλλογνώτῳ ἐνὶ δήμῳ.
Οἱ δέ τοι αὐτίκ' ἰόντι κακὰ φρεσὶ τεκταίνονται ὅπασω,
Ὥς κε δόλῳ φθίῃς, τόδε δ' αὖρι πάντα δάσωνται.
Ἀλλὰ μεῖν' αὐτοῦ ἐπὶ *σοῖσι κατήμενον· ἐσθλέ τι σε χρὴ
Πόλλον ἐπ' ἀτρύγετον καὶ πάσχειν, ἠδ' ἀλάλησθαι.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Θάρσησον μῆτερ· ἐπεὶ οὔτι ἄνευθεν θεοῖο ἥδε γε βουλή·
Ἀλλ' ὄμοσον μὴ μητρὶ φίλῃ τάδε μυθήσασθαι
Πρίν γ' ὅτ' ἀπὸ δεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται,
Ἢ αὐτὴ πόθεσσα ἐπὶ Φορμηθεύτ' ἀκέσσῃ·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃ.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γηθοσύνη δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ἀπώμνυ.

Dixit, & ex manu manum auulsit Antinoi
Facilè, proci aũt per domum conuiuium apparabãt,
Hi verò cauillabantur & conuiciabantur verbis.
Tum verò aliquis dicebat iuuenum superborum,
Enimuerò Telemachus cædem nobis molitur:
Aut quosdam ex Pylo ducet auxiliatores arenosa,
Aut ipse etiã ex Sparta: quãdoquidẽ sanè cupit vehe-
Aut & in Ephyram vult pinguem terram (mẽter:
Proficiscí, vt inde mortifera venena afferat,
Injiciat verò crateri, & nos omnes perdat.
Alius rursus dicebat iuuenum superborum,
Quis scit, si etiam ipse profectus caua in naue
Longè ab amicis peribit, errans vt Vlysses?
Sic & magis augere poterit nobis laborem.
Bona verò omnia diuideremus, domum verò
Illius matri daremus habẽdã, atq; ei qui illã duxisset.
Sic aiebãt. ille. v. in excelsum thalamũ ascẽdit pa-
Latum, vbi cumulatum aurum & æs iacebat, (tris
Vestisq; & in cistis, abundeq; odoriferum oleum.
Ibi verò dolia vini veteris dulcis
Stabant, purum diuinum potum intus habentia,
Ordine ad murum aptat, si quando Vlysses
In patriam reuerteretur, etiã dolores multos passus.
Obserata verò erant fores accuratè aptatæ,
Duplici claue, intus aũt mulier custos noctesq; diesq;
Erat, quæ omnia asseruabat mentis multa solertia,
Euryclea Opis filia Pisenoridæ,
Hanc tunc Telemachus alloquutus est in thalamum
vocatam,
Nutrix agè mihi vinum in amphoris hauri
Suaue, quod quidẽ post illud dulcius est q͡d tu seruas γε. λάβε πε-
Illum expectans infelicissimum, si quando venerit ρᾶς
Generosus Vlysses, mortẽ & fatũ postquã euitauerit.
Duodecim verò imple & operculis apta omnia:
Mihi verò farinam infunde benè consutis vtribus,
Viginti autem sint mensuræ molitæ farinæ.
Ipsa verò sola scias: hæc autem cõgregata omnia sint.
Sub noctem enim accipiam, quando certè iam
Mater ad cœnaculũ conscẽderit, lecti curã habuerit.
Vado enim ad Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris chari si cubi audiero.
Sic dixit, eiulauit verò chara nutrix Euryclea,
Et quidem lugens, verba alata dixit,
Cur verò tibi, chare fili, in mente hæc sententia
Est? quónam vis ire multam per terram,
Solus cùm sis dilectus? is. v. periit longè à patria terra
Generosus Vlysses, ignoto in populo:
Illi. v. tibi statim, pfectò mala machinabũtur posthac
Vt dolo pereas, hæc verò ipsi omnia diuidant.
Sed manè hîc apud tuos sedens, neutiquã te oportet κ. πῖω
Per pontum indomitum mala pati, neq; errare.
Hãc verò rursº Telemachº prudẽs cõtrà loquutº est,
Confide nutrix: quia non absq; deo hoc consilium est.
Sed iura ne matri charæ hæc dixeris,
Priusquam vndecimaq; duodecimaq; dies aderit,
Aut ipsa desideret, & me soluisse resciuerit,
Videlicet ne flens pulchrum corpus lædat.
Sic loquuta anus deorũ magnũ iuramentũ iurauit.

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὅμοσέν τε τελεύτησέν τε τ' ὅρκον,
Αὐτίκ' ἔπειτά οἱ οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσεν,
Ἐν δέ οἱ ἄλφιτα χεῦεν ἐϋῤῥαφέεσσι λοροῖσιν.
Τηλέμαχος δ' ἐς δώμαθ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει.
Ἔνθ' αὖ ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλεμάχῳ δ' εἰκυῖα κιῇ πόλιν ὤχεο πάντη,
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Ἔσσευέ δ' ὅππι νῆα θοὴν ἀγέρεσθαι ἑταίρους.
Ἦ δ' αὖτε Φρονίοιο Νοήμονα φαίδιμον υἱὸν
Ἤτεε νῆα θοήν· ὁ δέ οἱ πρόφρων ὑπέδεκτο.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Καὶ τότε νῆα θοὴν ἄλα δ' εἵρυσε, πάντα δ' ἐν αὐτῇ
Ὅπλ' ἐτίθη τά τε νῆες ἐΰσσελμοι φορέουσιν.
Στῆσε δ' ἐπ' ἐσχατιῆς λιμένος· πρὶ δ' ἑσταότες ἑταῖροι
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο· θεὰ δ' ὤτρυνεν ἕκαστον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δώμαθ' Ὀδυσῆος θείοιο·
Ἔνθα μνηστῆρεσσιν ὕπνον γλυκὺν ὕπνον ἔχεύεν,
Πλάζεν δὲ πίνοντας· χερῶν δ' ἔκβαλλε κύπελλα.
Οἱ δ' οὐκέτ' ἀνὰ πόλιν ὦρνυντο κοῖλον κατὰ δ' ἄρ' ἔπι δόμον
Εἶαθ', ἐπεὶ σφισιν ὕπνος ὑπὸν βλεφάροισιν ἔπιπτεν.
Αὐτὰρ Τηλέμαχον προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἐκπρολιπόντων ἀμφίμεδον ἀνακτόντων,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν·
Τηλέμαχ', ἦ μέν τοι ἐΰκνήμιδες ἑταῖροι
Εἵατ' ἐπήρεμοι· τὼ σὼ πολὺ δέγμενοι ὁρμὴν,
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ δηθὰ διατρίβωμεν ὁδοῖο.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ νῆα θοὴν καρηκομόωντας ἑταίρους·
Τοῖσι δὲ μετέφη ἱερὴ ἰς Τηλεμάχοιο,
Δεῦτε φίλοι, ἥια φερώμεθα· πάντα γὰρ ἤδη
Ἀθρόα ἐν μεγάρῳ μήτηρ δ' ἐμὴ οὔτι πέπυσται,
Οὐδ' αἱ ἄλλαι δμωαί· μία δ' οἴη μῦθον ἄκουσεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· οἱ δ' ἅμ' ἕποντο.
Οἱ δ' ἅμα πάντα φέροντες, ἐϋσσέλμῳ ἐπὶ νηῒ
Κάθεσαν ὡς ἐκέλευσεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος νηὸς βαῖν', ἦρχε δ' Ἀθήνη.
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ κατ' ἄρ' ἕζετο· ἄγχι δ' ἄρ' αὐτῆς
Ἕζετο Τηλέμαχος· οἱ δ' ἐκ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Αἶψα δ' ἐπ' αὐρίοις βάντες, ἐπὶ κληῖσι κάθιζον·
Τοῖσιν δ' ἵκμενον ἦρον ἰδὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἀκρῃ ἐπὶ Ζεφύρου, κελάδοντ' ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὁπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ὀρσάντων ἄκουσαν,
Ἱστὸν δ' ἐλάτινον κοίλης ἐντὸς ἔθεσαν μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες κατὰ δ' ἔβησαν ἐΐσης,
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ εὐτρεπέεσσι βοείοις.
Ἔπεσεν δ' ἀνέμου μέσον ἱστίον· ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης·
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθον.
Δησάμενοι δ' ἄρα ὅπλα θοὴν κατὰ νῆα μέλαιναν,
Στῆσαν κρητῆρας ὑπὲρ φέας οἴνοιο.
Λείβον δ' ἀθανάτοισι θεοῖς αἰὲν ἐόντεσσιν·
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Διὸς γλαυκώπιδι κούρῃ.
Παννυχίη μὲν ῥ' ἤγε κατὰ ἠῶ πεῖρε κέλευθον.

Cæterùm postquam iurauit perfecitq; iusiurandum,
Statim postea illi vinum in amphoris hausit:
Farinam autem illi infudit benè consutis in vtribus.
Telemachus.a.domũ ingressus cũ procis versabatur.
Tum rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Telemacho autem assimulata vrbem obibat,
Et singulis viris astans dicebat sermonem:
Sub noctem verò ad nauem celerem cõgregari iussit.
Ipsa rursus Phronij Noëmonem clarum filium
Rogabat nauem celerem, ille verò ipsi vltrò promisit.
Occiditq; sol, obumbrabanturq; omnes viæ.
Et tũc nauem celerẽ in mare protraxit, omnia in ipsa
Arma posuit, quæ naues bene tabulatæ ferunt.
Statuit in extremitate port', circùm aũt eximij socij
Frequentes cõgregabãtur, dea.v.concitabat singulos.
Tunc alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Festinauit ire ad domum Vlyssis diuini.
Hîc procis dulcem somnum infudit.
Disturbauit.a.bibẽtes, è manib.verò excussit pocula.
Hi verò dormitũ festinabãt in vrbem, neq; amplius
Sedebant, postquam ipsis somnus palpebris incidit.
Cæterùm Telemachum alloquuta est cæsia Minerua,
Euocatum ex ædibus benè habitatis,
Mentori similis facta tum corpore tum voce:
Telemache, iam sanè bellicosi socij
Assident remigio tuam expectantes alacritatem:
Sed eamus, ne diutiùs differamus iter.
Sic certè locuta præcessit Pallas Minerua
Subitò: ille autẽ cõtinuò ad vestigia sequutus est deæ:
Cæterùm postquã ad nauem peruenerunt atq; mare,
Inuenerunt postea ad littus comatos socios.
Hos verò interfatus est diuus Telemachus,
Venite amici, viatica feramus, omnia enim iam
Cõgregata sunt in ædibus, mater verò neutiquã scit,
Neq; aliæ ancillæ, vnica sola rem audiuit.
Sic certè loquutus præcessit, hi simul sequebantur.
Ipsi.v.simul omnia ferentes benè tabulatam in nauẽ
Deposuerũt, quãdoquidẽ præcepit Vlyssis charꝰ filius:
Telemachus verò nauem conscendit, duxit autem
Minerua,
Nauis autem in puppe consedit, prope autem eam
Sedebat Telemachus: ipsi verò oram soluebant,
Etiam ipsi ascendentes per transtra sederunt.
His.v.ferentem secũdum ventũ misit cæsia Minerua
Haud miscentẽ Zephyrũ resonantẽp obscurũ põtum:
Telemachus autem socios hortatus iussit
Arma aptare, hi verò adhortantem audiuerunt.
Malum autem abiegnum cauam intra basem
Constituerunt eleuantes, rudentibus aũt colligarũt,
Traxerunt autem vela alba benè tortis loris.
Impleuit aũt ventus medium velum, circa.a.fluctus
Carinam purpureus insonabat naue euntẽ.
Illa currebat per fluctus, sulcans vadum.
Ligantes autem arma celerem per nauem nigram,
Constituerunt crateras plenos vini.
Libabant autem dijs immortalibus sempiternis:
Ex omnibus aũt potissimùm Iouis glaucis oculis filiæ,
Per totam noctẽ quidem illa & diem trajiciebat iter.

COM-

COMMENTARIVS.

a μήτις ἔτι σοφρων] Mentor fidi & ſtudioſi amici officio fungitur, cùm Telemachum protegit, vt hac oratione ſe facere profitetur: quæ eò tendit, vt cæteris pudorem inijciat, qui hæc patiuntur à procis Telemacho fieri, cùm tamen illis ſint longè fortiores. Sic autem ait: Ecquis eſt impoſterum, qui ſe clementem Regem exhibeat ſuo populo, ſi tamen apud eum tantum gratiæ non conſequitur, vt eum inuicem populus ab iniurijs protegat & tueatur? Quid prodeſt Regi, ſi ſubditis ſuis inſtar manſueti patris præſit, vt ab illis tandem in rerũ anguſtia deſeratur? Nam hoc Regi fuit propoſitum, vt tam pacato & miti regimine animos ſubditorum & beneuolentiam ſibi conciliaret: qualis fuit Vlyſſes noſter, qui tam humaniter Ithacenſes ſuos moderatus eſt. Nunc verò quid hoc illi attulit emolumenti, ſi iam à vobis res illius tam perfidè ſine præſidio derelinquuntur? Hæc eſt obiurgatio probi illius Mentoris.

b μέντορ ἀπαρτηγέ,] Hic Liocritus vnus è procorum numero dicitur Mentori reſpondiſſe, oratione contumelioſa: quod procis nouum non eſt, vt qui ſemel verecundiæ limites tranſiuerint, ac proinde gnauiter impudentes ſint, qui nullo humanitatis aut honeſtatis iure moueantur. Ait igitur confidenter hic Euenorides, malè & ſtolidè ſuadere Mentorem procis vt deſiſtant: quod ipſi minimè facturi ſint, ne ipſo quidem ædium domino Vlyſſe ſuperueniente: cui mortem etiam, ſi acceſſerit, minitatur, ſuorum multitudine numeroſa confiſus, cum qua ſoli cuipiam tutum non ſit congredi.

c οὔ κεν οἱ κεχάροιτο] Quaſi dicat, Scio Penelopen læto animo Vlyſſem excepturam: ſed ſi venerit, & nobis mortis periculum creauerit, faciemus vt breuis ſit illa Penelopæ lætitia ac quaſi momentanea, quia ſtatim noſtra manu periturus eſt.

d ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν] Hic homo proteruus ac petulans concionem ſoluit. Vnde dicas rectè, quod Euſtathius ſcribit, alias quidem conciones ſecundum Poëtã à Themide cogi & dimitti. ἀλλὰ τὴν σήμερον ὧν Ἰθάκην ταύτην Θέμις μὲν ἐκάθισεν, ἀθεμίστῳ δὲ ἀνδρὸς ὕβρει ἔλυσε: id eſt, Hanc Ithacenſem Themis quidem conuocauit ac conſtituit, iniqui autem hominis proteruia diſſoluit ac diſrupit.

e ἀλλ' ἴδιω] Reuocat quod anteà dixerat, cùm permitteret vt Mentor & Halitherſes Telemacho omnia quæ ad hoc iter ſuſcipiendum faciebant, inſtruerent: nunc enim contrarium iubet, & nolle ſe teſtatur vt hanc viam Telemachus perficiat: ideò hoc paulò pòſt Telemachus apud Mineruam conqueritur, obſtaculo ſibi eſſe procos, quo minus ſe itineri committat.

f χεῖρας νιψάμενοι] Mos eſt antiquus, vt ante preces manus aqua perfunderent, vt in Iliade docuimus. Sic Priamus in fine Iliadis, ſic poſteà Penelope: ὑδρηναμένη καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἑλοῦσα δύχετο, ὡς ἀεὶ καθαρὸν ὕδωρ ἐν χερσὶ θείοις χρεὼν ὄν, inquit Euſtathius.

g τηλέμαχ', ἀσφαλέως] Minerua commodè Mentoris ſpeciem hoc loco accipit, quia iam Mentor is erat, cui multum fideret Telemachus, deinde ea illi demandata erat prouincia, vt Telemacho neceſſaria ad iter inſtrueret cum Halitherſe.

h παῦροι γάρ τοι παῖδες] Hanc αἰτιολογίαν ego ſanè non complector, neque ſcio cur hoc loco ſit poſita. Attende enim propius. Sic ait Minerua: Telemache, ſi non eſſes filius Vlyſſis & Penelopes, non ſperarem te ea effecturum, quæ moliris. Ratio. Pauci enim filij patris ſunt ſimiles. Imò dicendũ fuit: Quanquã ſis Vlyſſis filius, tamẽ dubito an hoc perficias, quia nõ ſolent ſemper filij patrũ virtutẽ referre. Vlyſſis autẽ virtus erat ea cõſummare, quæ aggrederetur, vt paulò antè præmiſit. Porrò hoc fateor ingenuè me non intelligere, niſi hunc verſum, εἰ δ' ἐκεῖνος γ' ἐστὶ γόνος, ſic interpreteris: Si illius Vlyſſis vt genere, ita virtute eſſes filius: quod fortaſſe videtur faciendum. Nam ſic anteà dixit, εἰ δή τοι σὸς πατὴρ ἐνέσσατ' μενοεικὴς. Integrum locum Euſtathius noſter ſic enarrauit, ἔστι δέ inquit, τὸ σαφῶς ὀρθὸν τῆς ὅλης τοῦ χωρίου φράσεως τοιοῦτον. εἰ δή σοι, ὦ τηλέμαχε μενοεικὲς ἔνεστι τοῦ ἐνεργεστάτου πατρὸς ὀδυσσέως, οὐκ ἂν εἰς τὸ μέλλον ἔσῃ κακὸς, οὐδὲ ἀτέλεστα πολλοῦ σὰς. εἰ δὲ μὴ ἐκείνου τοῦ πηνελόπης ἐξέφυς, ἔμοιγε ἐλπὶς ἐπί σοι ἀγαθή. αἴτιον δὲ μοι οὐκ ἀπιθὴς δοκεῖ εἶναι ἐπὶ τῇ σῇ ἀφέσει τοὺς ἀγαθοὺς γονέας ὁμοιότητι. τὸ πολέονας δὲ εἶσκον παῖδας ἀνομοίους τῇ πατρικῇ ἀγαθότητι. ἐπεὶ δέ ὡς ἡ δημιουργία σοῦ ἐδόκει, εἰ πέρυ σοι ἐγγένοιτο τὸ τοῦ πατρὸς ἀρετὴ καὶ Διὸς τοῦτο δὲ τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήμονος ἔσῃ, ἐλπὶς τελευτήσειεν σοι τὰ τοῦ σκοποῦ, καὶ ἔσῃ ὡς ἂν ἐπιτύχῃ ἀπέρ τὸ παῦρα τοῦ λόγου τοιοῦτον. εἰ πατρώιζοις, ἀγαθὸς ἔσῃ καὶ ὁμόφρων· οὐ δύσῃ. μὴ τοιοῦτος δὲ ὢν οὐκ ἀνύσῃς ἃ θέλεις. ἀλλὰ μᾶλλον πατρώιζοις μὲν κακὸς ὢν μὴ δὲ ἀνοήμων ἔσῃ ἄρα ἐπίσοι ἐλπὶς ἀγαθή. id eſt, Perſpicuè autẽ totius huius loci ſenſus talis eſt. Siquidẽ tibi, ô Telemache, ineſt robur patris tui Vlyſſis ſtrenui viri ac ſoliti finem negotijs ſuis imponere (hoc enim eſt ἐνεργέστατον εἶναι) non eris in futurum ignauus, neq; re infecta nauigabis. Sin verò neque ex illo ac Penelope natus es, nihil de te optimi ſpero. De te autem dubitandi quod ad parentũ bonorum ſimilitudinem attinet, cauſam habeo non omnino ineptam, quòd maxima pars liberorum paternam fortitudinem non referant. Cùm autem oratio quam in concione paulò antè habuiſti, ſatis teſtatum fecerit te omnino patris virtute non eſſe deſtitutum, ideò ignauus aut inſipiens ac inconſultus non eris, ſperandumq; eſt te inſtituti tui finem aſſequuturum. Et vt breui complectar, ſi patriſſas, ſtrenuus eris, neq; fruſtra te itineri commiſeris: Si verò talis non fueris, non perficies quæ voles. Atqui patriſſas, neque ignauus exiſtens neque inſipiens ac mente deſtitutus. Optimè ergo de te ſperandum eſt. *Hæc ille.* Sed paulò pòſt rurſus locũ interpretatur breui⁹ quidẽ, ſed dilucidiùs: τηλέμαχε εἴ σοι ἐνέσσακταί γε πατρικῆς ἀρετῆς οἷος ἐκεῖνος ἐὼν ἠθέλεν, οὐκ ἂν εἰς κενὸν ὁδὸν ὕσῃς ἄρα. εἰ δ' ἦ ψεύδῃ τ' ἐξ ὀδυσσέως καὶ πηνελόπης εἶναι, κακὸς αὖτ' ὢν καὶ μὴ κατ' ἐκείνους ἀγαθὸς ὃ ἧ πολλοὶ τῶν παίδων πέφυκεν, οὐκ οἶδα εἰ τελευτήσῃς ἅπερ ἐθέλῃς. ἀλλά μοι πατρώσῃς τάδε ἄλλα καὶ τὰ εἰς νοῦν, σόκεν ἔλπωρήθοι τελευτῆσαι πόδ' ἔργα. id eſt, Telemache ſi tibi aliquid paternæ virtutis inſtillatum eſt, vt is ſis, qualis ipſe erat, nimirum validus perfector eorũ quæ volebat, non incaſſum hoc iter ſuſcipies: Sin verò natum te Vlyſſe & Penelope mentiris, ignauus exiſtens, & non ſecundum illos bonus ac fortis, quod multi liberorum faciunt, neſcio an ea quæ vis ad ſuum finem ſis perducturus. Sed iam patriſſas, tum in cæteris tum ſecundum mentem. Quare te hæc perfecturum ſperandum eſt. De hac autem filiorum cum parentibus vulgari diſſimilitudine aliàs in Iliade ſatis diximus.

i ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν,] Appellat ἄλφιτα μυελὸν quaſi medullã facientia, id eſt, θρεπτικὰ & nutrientia. Quod dixit, vt ait Euſtathius, eorum gratia, qui negant oſſa facultatis alicuius animalis viuificantis participia fieri: ideò alibi quoque dixit, λίπε δ' ὀστέα θυμός. Et videtur, inquit, vt totum corpus χρῶν & χρῶτα appellauit à parte, nimirum ſpeciei corporis apparentis: ſic hoc loco per internam medullam, totam alendi facultatem ſignificare. Sic cùm dicit, λίπεν ὀστέα θυμὸς, ex parte corporis, quæ ſunt oſſa totum corpus innuit: vt quemadmodum illud totius corporis interitum, ſic eius conſtitutionem integram demonſtret, hominum medulla. Ego verò addo, quod Plato docet, oſſibus, carni, & cæteris medullæ generationem initiũ præbuiſſe: vincula enim vitæ illius, quam anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq; per omne diducta vinciunt fulciuntq; corporis noſtri conſtructionẽ. Quin etiam oſſa mortalis animæ receptacula appellauit, quorum princeps ſit caput, in quo continetur pars illa medullæ, in quam veluti in agrum quendam, diuinum iaciundum erat ſemen (nimirum ratio) & appellatur cerebrum. Cùm primas ergo partes medullæ tribuat Plato, conſtat quàm rectè Poëta farinam medullam hominibus facere, pro nutrire, dixerit. Locus Platonis eſt in Timæo. Qui cùm elegans ſit, & huc maximè pertinens, non pigebit eum deſcribere. Τὸ δὲ ὀστοῦν, inquit, καὶ σαρκῶν καὶ τῆς ἐκείνου τοῦ φύσεως πέρι πάσης ὧδε ἐχέτω. ζῴοις ξύμπασιν δὴ τοῖς μὲν ἡ τοῦ μυελοῦ γένεσις. οἱ γὰρ τοῦ βίου δεσμοὶ, τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος ἕνεκα ἥρμοσ', ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὅσοι καταπρῶτα ζῴου τὸ θνητὸν γένος ἐβλάστησεν ἐξ ἄλλων. τῶν γὰρ τριγώνων ὅσα πρῶτα ἀστραφῆ καὶ λεῖα ὄντα, πρός τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν δι' ἀκριβείας μάλιστα λόγῳ παρασχεῖν σώματα, ταῦτα ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ ἑκάστου γενοῦς χωρὶς ἀποκρίνων, μιγνὺς δ' ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν πᾶσι τὴν θνητὴν μηχανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπεργάσατο, καὶ μετὰ ταῦτα δὴ φυτοῖς μὲν ἐν αὐτῷ, καθάπερ ἐν ἁρμαμάξαις τὰ τῶν ψυχῶν γένη, σχήματα τόσα ἐμέλλοντα οἷά τε καθ' ἕκαστα εἴδη τὸν μυελὸν αὐτὸν, ζῴοις δὲ τὰ διαιροῦντα σήματα δοῦς ἐν τῇ διανομῇ τῇ κατ' ἀρχὰς· καὶ τὸ μὲν θεῖον σπέρμα, οἷον ἄρσενα, μέλλοιεν ἕξειν ἐν αὐτῇ, θεῖον περιφερῆ πανταχῇ πλάσαντες, ἐπωνόμασε τὸν μυελὸν ταύτην τὴν μοῖραν, ἐγκέφαλον, ὡς ἀποτελοῦντος ἐκφύσει ζῴου, τὸ δὲ τοῦ ἀγγείου κεφαλὴν γένος ὁμόμορον. ὃ δ' αὖ τὸ λοιπὸν καὶ θνητὸν τῆς ψυχῆς ἐμέλλε καθέξειν, ἅμα στρογγύλα καὶ προμήκη διῃρεῖτο σχήματα. μυελὸν δὲ πάντα ἐπεφήμισε· καὶ καθάπερ ἐξ ἀγκυρῶν, βαλλόμενον ἐκ τούτων πάσης ψυχῆς δεσμοὺς, θεὸς αὖτὸ ξύμπαν ἤδη τὸ σῶμα ἡμῶν ἀπέρριζόω. id eſt, Oſſium verò, carnis, cæterorumq; huiuſmodi ſic eſt natura comparata. His omnibus quidem primordiũ eſt medullæ generatio. Illius enim vitæ, qua anima cum corpore copulatur, vincula ſic conſtituta, generis humani radices & fundamentũ fuerunt: ipſa verò medulla ex alijs nata eſt. Sunt nimirum trianguli primi quidam & indeflexi atque læues, ad ignis & aquæ & aëris & terræ exactiſſimam generationem præſtandam maximè idonei: è quorum generibus ſingulis Deus ſecernens ſingulos, & inuicem miſcendo cõtemperans, vniuerſo mortalium animantum generi ſeminationis vim moliens, medullam ex ipſis effecit: & poſt hæc in eo inſeminans, animarũ genera colligauit. Porrò figuras quotcunq; & qualeſcunq; habitura eſſet medulla per ſingulas ſpecies, tot penitus & tales in illa diſtributione initiò diſtinxit. Et illam quidem medullæ partem, in quam veluti in agrum quendam, diuinum iaciundum erat ſemen, globoſam & vndiq; teretem efformauit, eamq; Cerebrum appellauit: & quidem idcirco, quòd vnoquoq; animali abſoluto hoc vas cerebri capax, præcipua capitis pars eſſet. Quod verò reliquas mortalis animæ partes comprehenſurum erat, rotundis ſimul oblongisq; figuris diſtinxit, totumq; Medullam voluit nominari: atque ex his, veluti ex ancoris, iaciens omnia animæ vincula, circa illas vniuerſum noſtrum corpus abſoluebat, &c. Hæc ille.

k σίσυμνον ἐν πυκινοῖσιν·] Solebant illi veteres farinã pellibus concludere, prudentiùs ni fallor ijs qui ſaccis lineis ad eã rem abu-

tuntur,ex quibus multum deperit, quia loco tam foraminoso res adeò subtilis non potest contineri. In patria mea, prope Cantabros, veterem morem sequuntur: nam vtribus eam de loco ad locum transferunt.

l ἄγχας αἰνέμοιτο,] Notandum est, hic etiam principes hos viros αὐτοδιακονεῖν pro candido antiquorum more, qui seruilia tractare non dedignabantur.

m πολέμοιο ὑφαγέειν,] Venientem Telemachum Antinous humaniter excipit, sed credo ironiam sub hac specie beneuolentiæ latitare: quod etiam Telemachus subodoratus est, ideoq; tam acerbè illi respondet in sequentibus. Illius tamen cōminationes proci nihili fecêre, & illi sannas & ludibria rependerunt, eius ætatem iuuenilem negligentes, cæteraq; proinde consilia, quibus ille aduersus eos tam audacter insurgebat.

n χεῖρ' ὀπὴ χειρὸς χεῖρος] Dexteram in amicitiæ signum porrigebat Antinous, pro veterum more: sed Telemachus nō existimauit sincerè hoc ab eo factum, qui sub amici larua in ferenda illi iniuria nihilominus pergit.

o διζήσεις.] Hæc omnia sic diligenter seruabantur, ne procorum etiam rapinis paterent, quæ videbatur Euryclea seorsim condidisse: ne, si forsan Vlysses rediret, vacuas omnino ædes offenderet, cùm cætera tam miserè dissipari animaduerteret.

p ὀλέσθαι.] Hæc ab Euryclea vt certa pronunciantur, vt Telemachum à suscepto itinere deterreret: cùm tamen ipsamet dubitârit, an Vlysses vel mortuus, vel rediturus esset, vt constat ex eo quod in eius aduentum ea accuratè & studiosè seruaret recondita, quæ suprà enumerauit Poëta.

q οἱ δέ.] Aliud est argumentum, quo vtitur Euryclea, vt Telemachum à via suscepta reuocet: vrgens, si ipse discedat, eò liberius insidias ei mortis structuros procos, vt hærede bonorū, quibus ipsi tanto pere inhiant, sublato, ipsi melius illa inuadant, & inter se partiantur. Res autem speciem veri habebant. nam in medio Ithacensium regno non audebant proci Telemachum interficere, populi furorem subueriti: iam verò à patrijs finibus remoto facilius erat nocere, minorq; contra procos suspicio.

Sed ea omnia conuellit Telemachus eo solo, quod hæc non sine Dei consilio suscipi respondit.

FINIS LIBRI II. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΝ Ἐλθόντα πρὸς Ἀθηνᾶν ξενίζει Νέστωρ, καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα τοῖς Ἕλλησι, καὶ τὸν ἐκ Τροίας ἀπόπλουν. πυθόμενος δὲ παρὰ τοῦ μάντεως, καὶ γνωρίσας τὴν Ἀθηνᾶν ἀπίσσαν, θυσίαν αὐτῇ ἐπιτελεῖ λαβὼν δὲ ὁ Τηλέμαχος ἅρμα σὺν Πισιστράτῳ Νέστορος υἱεῖ, εἰς Σπάρτην ἀπαίρει. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης ξενίζονται παρὰ Διοκλεῖ ἐν Φηραῖς.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI *Odysseæ.*

TELEMACHVM venientem cum Pallade hospitio suscepit Nestor, & enarrat illi quæ acciderint Græcis, & ex Troia nauigationem: vt autem audiuit ea quæ de procis dixit, & cognoscens Palladem discedentem, sacrificium illi facit: vt accepit autē Telemachus currū cū Pisistrato Nestoris filio in Spartē discedit, nocte autē facta hospitio excipitur apud Dioclē in Pheris.

Ἄλλη.

Γάμμ', ἐπὶ Νέστορ δέχθ', σωσδεῖ δ' ὃς ἤϊθεὰ δ' ἔπτη.

Aliud.

Γ Nestor suscepit, abijt ipse cum filio: dea euolauit.

Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην,
Οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον, ἵν' ἀθανάτοισι φαείνῃ,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Οἱ δὲ Πύλον, Νηλῆος εὐκτίμενον πτολίεθρον,
Ἵξον· τοὶ δ' ἐπὶ νηὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
Ταύρους παμμέλανας Ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ.
Ἐννέα δ' ἕδραι ἔσαν, ὡς ἑκατηβόσιοι δ' ἐν ἑκάστῃ
Ἧατο, καὶ πεφύχοντο ἑκάστοθι ἐννέα ταύρους.
Ἔνθ' οἱ μὲν σπλάγχν' ἐπάσαντο, θεῷ δ' ἐπὶ μηρία καῖον,
Οἱ δ' ἰθὺς κατέγοντο, ἰδὲ ἱστία νηὸς ἔΐσης
Στεῖλαν ἀείραντες, τῇ δ' ὥρμισαν· ἐκ δ' ἔβαν αὐτοί,
Ἐκ δ' ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βάν· ἦρχε δ' Ἀθήνη.
Τὸν πρότερη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Τηλέμαχ', ἐπὶ μὲν σε χρὴ ἔτ' αἰδοῦς ἠδ' ἠθαίου
Τοὕνεκα γὰρ καὶ πάντ' ἐπίστω λώφα πίθηαι
Πατρὸς, ὅπου κύθε γαῖα, καὶ ὁππότε μοῖραν ἐπέσπεν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέστορα ποιμένα λαῶν·
Εἰδόμεν ἵνα μῆτιν ἐνὶ στήθεσσι κέκευθε.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ὅπως νημερτέα εἴπῃ.
Ψεύδεται δ' οὐκ ἐρέω· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, πῶς τ' ἄρ' ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν;
Οὐδέ τι πω μύθοισι πεπείρημαι πυκινοῖσιν·
Αἰδὼς δ' αὖ νέον ἄνδρα γεραίτερον ἐξερέεσθαι.

Τὸν

Τὸν δ' αὖτε προσέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχ', ἃ ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δ' ὑπ' ἀθανάτων ὑποθήσεται· ἐ γὰρ οἴω
Οὐ σεθεῶν ἀέκητι γεγάμεν τε τραφέμεν τε.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἕπετο μετ' ἴχνια βαίνε θεοῖο.
Ἵξον δ' ἐς Πυλίων ἀνδρῶν ἄγυιάς τε καὶ ἕδρας.
Ἔνθ' ἄρα Νέστωρ ἧστο σὺν υἱάσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Δαῖτ' ἐντυόμενοι κρέα ὤπτων, ἄλλα δ' ἔπειρον.
[h] Οἱ δ' ὡς οὖν ξείνους ἴδον, ἀθρόοι ἦλθον ἅπαντες,
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο, καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον.
Πρῶτος Νεστορίδης Πεισίστρατος ἐγγύθεν ἐλθὼν
Ἀμφοτέρων ἕλε χεῖρα, καὶ ἵδρυσεν παρὰ δαιτὶ
Κώεσιν ἐν μαλακοῖσιν, ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσι,
Πάρ τε κασιγνήτῳ Θρασυμήδεϊ καὶ πατέρι ᾧ.
Δῶκε δ' ἄρα σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευε
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ· δεδιδισκόμενος δ' ὃ προσηύδα
Παλλάδ' Ἀθηναίην κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο,
[i] Εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε Ποσειδάωνι ἄνακτι·
Τοῦ γὰρ καὶ δαίτης ἐπιβήσατε δεῦρο μολόντες.
Αὐτὰρ ἐπὴν σπείσῃς τε καὶ εὔξεαι ᾗ θέμις ἐστὶ,
Δὸς καὶ τῷ τὸ ἔπειτα δέπας μελιηδέος οἴνου
Σπεῖσαι· [k] ἐπεὶ καὶ τὸν ὀΐομαι ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθ'· ὡσεί τε θεῶν χατέουσ' ἅπαντες ἄνθρωποι.
Ἀλλὰ νεώτερός ἐστιν, ὁμηλικίη δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Τοὔνεκά τοι πρώτῳ δώσω χρύσεον ἄλφιτον.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἡδὲ μελίφρων οἶνος,
Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,
Οὕνεκά οἱ πρώτῃ δῶκε χρύσεον ἄλφιτον·
Αὐτίκα δ' εὔχετο πολλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
[l] Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε, μηδὲ μεγήρῃς
Ἡμῖν εὐχομένοισι τελευτῆσαι τάδε ἔργα.
Νέστορι μὲν πρώτιστα καὶ υἱάσι κύδος ὄπαζε,
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοισι δίδε χαρίεσσαν ἀμοιβὴν,
Σύμπασι Πυλίοισιν, ἀγακλυτῆς Ἑκατόμβης.
Δὸς δ' ἔπι Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ πρήξαντα νέεσθαι,
Οὕνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ,
Ὣς ἄρ' ἔπη' τ' ἠρῶτο, καὶ αὐτὴ τὰ αὐτὰ τελέσσαι,
Δῶκε δὲ Τηλεμάχῳ καλὸν δέπας ἀμφικύπελλον.
[m] Ὣς δ' αὖτως ἠρᾶτο ὀδυσῆος φίλος υἱὸς,
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι, δαίνυτ' ἐρικυδέα δαῖτα.

Hũc autẽ rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Telemache, alia quidem in mente tua perspicies,
Alia verò & deus suggeret: non enim puto
Te dijs inuitis natumq; esse, nutritumq;.
Sic quidẽ loquuta præcessit Pallas Minerua (deæ. χ. πτεραφί-
Celeriter: ille verò continuò post vestigia incedebat μῳ
Venerũt.a.in Pyliorũ virorũ cõgregationẽ & cõsessũ.
Hîc sanè Nestor sedebat cum filijs, circùm.a.socij
Cõuiuiũ apparãtes carnes assabãt, aliasq; traijciebãt. χ. κρέα τ' ὤπτων, ἄλ-
Illi.v.vt vidẽt hospites viderũt, cõglobati venerũt oẽs λά τ'
Manibusq; prehensabant & considere insserunt.
Primus Nestorides Pisistratus propè accedens,
Vtrorumq; prehendit manũ, & collocauit ad epulum
Pellibus in mollibus ad arenas marinas,
Iuxtaq; fratrem Thrasymedem, & patrem suum.
Præbuit autem viscerũ partes, infundebatq; vinum
Aureo in poculo, propinans autem allocutus est
Palladem Mineruam filiam Iouis ægidem habentis:
Supplica nunc ô hospes Neptuno regi,
Huius enim dapium participes fuistis huc venientes.
Cæterùm postq̃ libaueris & supplicaueris vt decẽs est,
Da & huic deinde poculum dulcis vini
Libare, quoniam etiam hunc puto immortalibus
Supplicare: omnes verò dijs indigent homines,
Sed iunior est, ætate similis mihi ipsi.
Propterea tibi priori dabo aureum poculum.
Sic loquutus in manibus posuit poculũ dulcis vini.
Gauisa est.a.Pallas propter prudentem virum iustũ,
Eò quòd ipsi priori præbuerit aureum poculum.
Statim supplicauit multa Neptuno regi,
Audi Neptune terrã continens, nõ autẽ inuideas
Nobis supplicantibus perficere hæc opera:
Nestori quidem primò & filijs gloriam præbe.
Cæterùm posteà alijs da gratam remunerationem,
Cum omnibus Pylijs ob inclytam Hecatombam.
Da insuper Telemachum & me re confecta redire,
Cuius gratia huc venimus celeri cum naue nigra.
Sic certè deinde precabaĩ, & ipsa omnia pficiebat.
Dedit verò Telemacho pulchrum poculum rotũdum.
Vt verò sic supplicauit Vlyssis charus filius,
Hi postquam assarunt, carnes superiores abstraxerũt,
Partibus distributis celebrarunt splendidũ cõuiuiũ.

COMMENTARIVS.

a ἠέλιος δ' ἀνόρουσε.] Vsitata est hæc periphrasis Poëtæ, qua ortum diei significat. Per λίμνην ὠκεανὸν autẽ Oceanum intelligit, qui melius lacus quàm fluuius appellari potest: quia fluuiorum necessariò ostendimus fontes & ostia, vt de Nilo, Tyberi, & alijs constat. sed Oceanus illa non habet, sicut neque lacus: qui, vt ita loquar, indigenas habent aquas. Sed neq; oceanus aut lacus profluunt, sed stant in loco, vt sunt Asphaltites, Lucrinus, Auernus, & alij. At fontes labuntur in flumina, flumina in freta discurrunt: vt Araxis in Caspium mare, Iordanes in mare Mortuum iuxta Iericho, Eusis in Euxinum, Mæander in sinum qui Miletum & Prienẽ diuidit, Tanais in Pontum, Padus in Adriaticum mare, & sic de reliquis: at Oceanus & lacus aliò non defluunt, sed in eo solùm loco manent, vbi primùm exorti sunt.

b ἐν ἀθανάτοισι φαείνῃ.] Memini nos in Iliade hunc loquendi modum castigasse, quòd dicatur Sol lucem etiã Dijs immortalibus afferre, quasi sine eo in tenebris versentur. Sed quia in cœlis versatur illud Solis lumen, & ibidem Dij, potest excusari hæc formula: non vt intelligamus existimasse Poëtam Deos illo indigere, sed propter cursum illius per medium cœlorum, quos illi inhabitãt.

c τοὶ δ' ἐν δαὶ.] Hoc de Pylijs est intelligendum, qui Neptuno sacrificia ista celebrarunt eodem numero hominum quo erant milites, quos in expeditionem Troianam Nestor secum adduxerat, referũt. Sedilia sunt nouem, secundum numerum vrbium Nestoris. forsan etiam aliquantulum numerum nauium referunt, quæ erant numero nonaginta: cui respondet simpliciter consideratus nouenarius. Et vt in singulis nauibus quingenti erant milites, sic quingenti etiam hic in sedilibus illis considebant. Et hoc ex veterum obseruatione refert Eustathius. Strabo autem lib. 8. dicit inter Lepreum & Anium esse Samij Neptuni templum: hoc est illud, inquit, in quo Pylios sacris operantes Telemachus apud Poëtam offendisse scribitur. addit tamen, licuisse etiam Poëtæ fingere, quæ nusquam essent.

d ταύρους πωμηλάνασσε.] Tauri per se Neptuno olim sacrificabantur, quia furiosum est animal, & ipsius maris agitati motus quodãmodo refert, vt alibi diximus. Quòd autem hîc nigri immolantur, id fit propter similitudinem, quam habet nigror ad mare, quod πορφύρεον, μέλαν, ἠεροειδὲς, & ἰοειδὲς appellatur propter intimos maris recessus, qui ob densitatem aëri lucido non patentem nigri sunt. Quòd autem apud Pindarum ἀργῆντες ταῦροι, id est, candidi Neptuno immolantur, vt refert Eustathius, id potest etiam fieri

propter ſpumam maris albam. Quanquam veteres candidos tauros ibi interpretantur, propter album pinguedinis colorem, vt κρηδέμνα λιπαρὰ dicuntur candida. Giraldus veloces intelligit. Vide illius Hiſt. deorum, ſyntag. 17.

e τηλέμαχ', ἦ μού τε χρὴ] Imbecilla Telemachi ætas & pauca rerum experientia diuini indiguit auxilij, vt audacior in inſtituto ſuo exequendo fieret. Verecundia enim iuuenilis timori coniuncta prohibebant eum, quo minus ſeſe negotijs ſuis explicaret, vt res ipſa poſtulabat. Hoc cùm noſſet Minerua, ſuam adhibuit exhortationem, qua illius animos excitaret, & pudorem illum ſubruſticũ, quo audaciam iuuenis velari intelligebat, conuelleret. Monet ergo, vt Neſtorem liberè de Vlyſſis ſtatu percunctaretur.

f ψεῦδος δ' οὐκ ἐρεί] Ex eorum numero demit Neſtorem, qui de rebus interrogati vel ſimulant vel diſſimulant veritatem. Simulant, cùm ad gratiam interrogantis reſpondent, vt cùm ſciunt aliquid ei auditu gratum eſſe, id ſolùm etiamſi non acciderit, referant: diſſimulant autem, cùm rem triſtem & iniucundam interroganti futuram ſciunt, eam tegunt. Neſtor itaque, vt qui prudentiſſimus ſit, hoc non eſt præſtiturus: rem enim, quatenus illi explorata eſt, candidè & ſincerè exponet. Quaſi ſic argumentetur Minerua: Vir prudens odit mendacium: At Neſtor prudentiſſimus eſt: Ergo non eſt timendum eum mendacia pro veris relaturum. Vnde videtur innuere vates, alienum eſſe mendacium à prudenti viro, futilisq; eſſe hominis potiùs: cùm tamẽ ſolers etiam aliquãdo illo non incommodè vtatur, & non ſine laude, vt de Vlyſſe in ſequentibus videbitur. Nos etiam alias ex Herodoto illud dictum Darij adduximus, οἶδα χρὴ ψεύδεα λέγειν, λεγέτω, &c. Sed aliud eſt, vbi ſeriò res agitur, & mendacium nulli prodeſſe, alicui autem obeſſe poteſt.

g ἀλλὰ μοὶ αὐτὸς] Giphanius ad hæc verba in ſuis Scholijs: Sentẽtia, inquit, præclara etiam in ſacris libris expreſſa. Ego verò pace viri doctiſſimi dixerim, nihil tale exiſtimo in ſacris paginis contineri. Nã (quod illum innuere arbitror) aliud eſt quod Chriſtus Apoſtolos iuſſit nõ eſſe ſollicitos, cùm ad ſynagogas venerint, quid ſint loquuturi, quia ſatis verborum ſuppeditaturus ſit Spiritus Sanctus: aliud quod hîc ait Minerua Telemacho dubitanti, quid ſit Neſtori dicturus, nimirum ipſum partem mente propria perſpecturum, partem Deum illi ſuggeſturum. Nam ibi nihil iubentur Apoſtoli meditari, hîc contrà Telemachus. Et proculdubio intellexit ſeparatam aliquatenus hominis facultatẽ à diuina, hoc eſt, vt per ſe homo aliquid in rebus huiuſmodi præſtare poſſit ſeorſim à Deo. Telemachus autem propter ætatis imbecillitatem id perfectè exequi non poterat, ideo diuina ope indiguit, quæ annorum defectum repararet. Deniq; omnino diuerſum eſt dicere, Omnia vobis ſuggeret Deus, quæ dicenda erunt: & aliud, Tu ex propria ingenij tui dexteritate loquéris, aliud tibi Deus inſpirabit. Hoc pacto relinquitur homini ſuum poſſe, illo denegatur, vt aliunde petendum auxilium eſſe intelligat.

h οἱ δ' ὡς οὖν ξένιτες] Exemplum eſt liberalis illius veteris hoſpitalitatis, qualem etiam primo libro obſeruauimus. Ecce enim ignotos ac peregrinos quàm humaniter Neſtor & Piſiſtratus excipiant, vt lugenda ſint noſtra ſæcula, quæ tantum candorem animi non referunt.

i οὔρεο νωῖ ὦ ξεῖνε] Adeò fuit pietati cultrix illa ætas, vt nequidem nouis his hoſpitibus licuerit ſacro illo ſupplicandi ac libandi pocula Dijs abſtinere. Quimos in officio veteres illos mirificè continuit, vt cùm Deorum meminiſſent, eò ſe modeſtius ac temperantius in illa lubrica ad luxum via ſe gererent. Cur autẽ primùm Mentori huic (id eſt, Mineruæ Mentoris ſpeciem referenti) poculũ obtulerit Piſiſtratus, ratio ſtatim ab eodem ſubiungitur, nimirum ætatis profectionis reſpectu. Quod erga hominem ignotum tutius eſt, quia videtur conſentaneum vt ſenioribus magis ſit deferendum, quàm iunioribus: quanquam dignitas ſemper ætatem nõ ſequitur, quæ tamen non niſi in eo qui notus ſit, diſtingui poteſt.

k ἐπεὶ ἦ τοῦτον] Videtur ex hoc loco veteres illos intellexiſſe, non eſſe omnium gentium conſuetudinem Dijs ſupplicãdi, quòd eos omnino non nouiſſent. Ideò Piſiſtrato dubitandi fuit occaſio, an Telemachus etiam ex eorum eſſet numero.

l κλῦθι ποσειδάων] Paret Minerua Piſiſtrato Neptunoq; ſupplicat, idq; adeo appoſitè, vt nihil aliud dici potuerit. Primùm ne ingrati erga tam humanos ac beneuolos hoſpites cenſerentur, primùm à Deo petit vt hoc hoſpitalitatis beneficium dignè Neſtori totiq; eius familiæ ac ſubditis rependat, vel potiùs ob ſacrificium: cui tamen annecti etiam puto illud antecedens. Deinde cùm alijs fatis ſit imprecata, ſibi etiam & Telemacho felicem ſuſceptæ viæ exitum ab eodem Numine exoptat.

m ὡς δ' αὔπως] Nimirum eadem repetijt Telemachus, quæ Minerua anteà dixerat.

Αὐτὰρ ἐπὰν εἰς πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἦσαν,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
[a] Νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ξείνους οἵτινές εἰσιν, ἐπεὶ τάρπήσαν ἐδωδῆς.
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πολεῖσθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἦ τί κ' πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε
κατὰ πόντον [b] οἷά τε λῃστῆρες ὑπεὶρ ἅλα; τοί γ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Θαρσήσας· αὐτὴ γὰρ ἐνὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὅφρα μιν τοῦ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο,
Ἠδ' ὅπως κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

Cæterùm poſtquam potus & cibi deſideriũ exemerũt,
His certè ſermonibus cœpit Gerenius eques Neſtor:
Nunc certè ſatius eſt inquirere & interrogare,
Hoſpites quinam ſint, poſtquam ſaturati ſunt cibo.
O hoſpites, quinã eſtis? vnde nauigatis humidas vias?
An ob aliquod negocium, aut temerè erratis,
Tanquam prædones per mare qui errant,
Animis in diſcrimen coniectis, malum alienis ferẽtes.
Hũc rurſus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus eſt
Confidẽs, ipſa enim intra præcordia confidentiã Pallas
Poſuit, vt ipſum de patre abſente interrogaret,
Et vt ipſum gloria ingens inter homines conſequatur.

COMMENTARIVS.

a νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι] De hoc antiquo more diximus ſuprà lib. 1.

b οἷά τε λῃστῆρες] Mirum videri poſſit, cur hoc interrogaret Neſtor, non veritus latrones ac piratas hos eſſe ſuſpicari, cùm res ſit ignominioſa hodierno die. Sed veteres illi hoc non ſolùm non indecorum, ſed etiam honorificum exiſtimarunt, alioqui non erat ſuos hoſpites ita offenſurus Neſtor. Hoc docet Thucydides in procœmio ſuæ hiſtoriæ his verbis: οἱ γὰρ ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἱ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παράθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ἐτράποντο διὰ τῶν λῃστικῶν, ἡγεμόνων ὠδοῦν ἐπὶ τῶν ἀδυνατωτέρων, κέρδους τε σφίσι μᾶλλον αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τροφὴς, καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις, καὶ κατὰ κώμας οἰκουμένας, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τοῦτο τὸ ἔργον, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον δηλοῦσθαι ἔνια τῶν περὶ ἠπείρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦθ' ὁρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν, τοὺς πύσμασι τῶν κατασταθέντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες ἐς λῃστείαν, ὡς οὐκ ὄντων ὠνείδιστον τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς ἦν εὐδοκίμησις, οὐκ ὀνειδιζόντων. id eſt, Nam olim Græci, & è Barbaris, quique in continenti erant maritimi, quiq; inſulas habitabant, vbi cœperunt nauib. crebrius inter ſe commeare, ad latrocinia cõuerſi ſunt, idq; ſub virorum non infimorum imperio, proprij ſui lucri cauſa, & imbecillioribus victum ſuppeditandi. Et cùm in vrbes mœnijs nudas incíderent, & vicatim habitatas, prædati ſunt, & inde copias ad vitam ſibi compararunt: cùm hęc res nihil afferret dedecoris, ſed potiùs aliquid gloriæ. Quin etiam eorum qui continentem habitant, aliqui hoc docent, quibus laudi & ornamento vertitur hoc egregiè ac honeſtè exercere: item veteres Poëtæ, apud quos extant interrogationes, ad eos factæ qui appellunt, vtrum latrones ſint: quaſi his qui rogantur, non indecorum ſibi ducentibus hoc facinus, & his qui quærunt non exprobrantibus. Hæc ille: quæ huic loco lucem afferent non pœnitendam. Addo Strabonem, qui lib. 17. teſtatur, Græcos ob ſoli penuriam populari atque appetere aliena ſolitos, aduerſus quos ideò ſe primi Aegyptiorum reges munierint.

---

[a] Ὦ Νέστωρ νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Εἴρεαι ὅππῃ ὁδὸν ἐμὴν ἐγὼ δέκε τοι καταλέξω·

O Neſtor Neleiade, ingens gloria Græcorum,
Interrogas vnde ſimus, ego quidẽ tibi enarrare poſſem:

Ἡμεῖς

Ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης Νειὸν εἰλήλυθμεν,
Πρῆξις δ' ἤδη ἰδίη, ἀδήμιος, οὐ* ἀγορεύσω.
Πατρὸς ἐμοῦ κλέος εὐρὺ μετέρχομαι εἴ πῃ ἀκούσω,
Δίου Ὀδυσῆος παλαίφρονος, ὃν ποτέ φασιν
Σοὶ σὺν μαρνάμενον Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξαι
Ἄλλους μὲν γὰρ πάντας ὅσοι Τρωσὶν πολέμιζον,
Πεύθόμεθ' ἤχι ἕκαστος ἀπωλέσθη λυγρῷ ὀλέθρῳ·
Κείνου δ' αὖ καὶ ὄλεθρον ἀπευθέα θῆκε Κρονίων.
Οὐ γάρ τις δήουδ' οὐδὲ φάτις εἴρυται ὅππῃ ὄλωλεν,
Εἴθ' οὔγε ἐπ' ἠπείρου δαμὴ ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Εἴ τε καὶ ἐν πελάγεσσι κύμασιν ἀμφιρύτῃσι.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱκάνομαι αἴ κε θέλῃθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴτε ὄσσε ὤπτας
Ὀφθαλμοῖσι τοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου· πέρι γάρ μιν οἰζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τι μ' αἰδόμενος μηδ' ἐλεαίρων,
Ἀλλ' οἱ μοι κατάλεξον ὅπως ἴδες ὤτησας ὀπωπῆς·
Λίσσομαί εἴποτέ τοι τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Ἢ ἔπος ἢέ τι ἔργον ὑπέσχετο τελέσασθαι
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνήσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπες.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Χερωνίου ἱππότα Νέστωρ,
ᵇ Ὦ φίλ', ἐπεί μ' ἔμνησας οἰζύος οὐ σὺν ἐκείνῳ
Δήμῳ ἀνέτλημεν μενεχάρμαι ἔνθεν ἱκάνεις Ἀχαιῶν,
ᶜ Ἢ μὲν ὅσα ξυνὼ νηυσὶν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Πλαζόμενοι κατ' ἠπείρους ὅππῃ ἄρξειεν Ἀχιλλεύς,
Ἠδ' ὅσα καὶ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Μαρνάμεθ', αὖθα δ' ἔπειτα κατέκταθεν ὅσσοι ἄριστοι·
Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται δεδαϊγμένος, αὖθα δ' Ἀχιλλεύς,
Ἔνθα Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ἔνθα δ' ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα πρεσβηΐς τε καὶ ἀμύμων,
Ἀντίλοχος, ᵈ περὶ μὲν θείειν ταχὺς, ἠδὲ μαχητής.
Ἄλλα τε πολλὰ ἔπι τοῖς πάθομεν κακὰ τίς κεν ἐκείνα
Πάντα γε μυθήσαιτο κατ' ἀνθρώπων ἐνιαυτούς;
Οὐδ' εἰ πεντάετές γε καὶ * ἑξάετες παραμίμνων
Εἴροιο ἕκαστα κακὰ πάθον ἄλγεα λαοὶ Ἀχαιοί·
Πρὶν κεν ἀνιηθεὶς σὸν πατρίδα γαῖαν ἵκοιο.
Εἰνάετες γὰρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι· μόγις δ' ἐτέλεσε Κρονίων.
Ἔνθ' οὔτις ποτε μῆτιν ὁμοιωθήμεναι ἄντην
Ἤθελ', ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἐνίκα δῖος Ὀδυσσεύς
Παντοίοισι δόλοισι, πατὴρ τεός· εἰ ἐτεόν γε
Κείνου ἔκ γονός ἐσσι· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα·
Ἦ τοι γὲ μυθοῖό γε ἐοικότες, οὐδέ κε φαίης
Ἄνδρα νεώτερον ὧδε ἐοικότα μυθήσασθαι.
Ἔνθ' ἤτοι ἐμὸς μὲν ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Οὔτέ ποτ' ἐν ἀγορῇ * δίχ' ἐδάζομεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,
Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε, νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ
Φραζόμεθ' Ἀργείοισιν ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπὴν,
Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς·
Καὶ τότε δὴ Ζεὺς λυγρὸν ἐνὶ φρεσὶ μῆδετο νόστον
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὔ πη νοήμονες ἐδὲ δίκαιοι
Πάντες ἔσαν· τῷ σφέων πολέες κακὸν οἶτον ἐπέσπον,
ᵉ Μητίετα δ' ἐξ ὀλοῆς Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης,
ᵉ Ἣ τ' ἔρριν Ἀτρεΐδῃσι μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκεν.
Τὼ γὰρ καλέσαμένω ἀγορὴν ἐς πάντας Ἀχαιοὺς
Μάψ, ἀτάρ ᵍ καὶ νηφ κόσμον, ἐς ἠέλιον καταδύντα.

Nos ex Ithaca ad Neium sita venimus,
Negotium hoc priuatum est, non publicũ, quod dicã, γρ. ἀγορεύω.
Patris mei rumorem magnũ inquiro si cubi audiero,
Diui Vlyssis patientis, quem pridem aiunt
Vnà tecum pugnantem Troianorum urbẽ euertisse.
Alios quidẽ omnes quotiquot cũ Troianis pugnarũt,
Audiuimus quo in loco vnusquisq; perijt sæua morte.
Illius verò mortem incognitam fecit Iupiter.
Neq; quisquam potest clarè dicere vbinam perierit,
An ille in continenti domitus sit à viris hostibus,
An in pelago inter fluctus maris.
Eius gratia nunc ad tua genua venio, siquidem velis
Illius sæuam mortem dicere, si cubi videris
Oculis tuis, an alterius orationem audieris
Errantis. nimiũ. n. ipsum ærumnosum peperit mater.
Neq; vllo pacto me veritus blandieris neq; misertus,
Sed planè mihi narres vt cunq; contigit videre:
Supplico, si vnquam tibi pater meus bonus Vlysses,
Siue dictum siue factum promittens perfecit
Populo in Troianorum, vbi passi estis clades Græci,
Horũ nunc mihi memor sis, & mihi veritatem dicas.
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
O amice, quoniã me memorẽ facis calamitatis, q̃ in il-
Populo passi sum⁹ robore indomiti filij Achiuorũ, (lo
Siue quæcunq; cum nauibus per obscurum pontum
Errantes ad prædam vbi duxerat Achilles.
Siue quæcunq; circa vrbem magnam Priami regis
Pugnauimus, ibi subĩde occisi sunt quotquot optimi.
Illic quidem Aiax iacet martius, illic Achilles.
Illic verò Patroclus dijs consilio æquiparandus.
Illic meus dilectus filius vnà & fortis & inculpabilis
Antilochus, supra modũ currẽdo velox atq; pugnator.
Aliaq; multa præter hæc passi sumus mala quis illa
Omnia vtiq; enarraret inter mortales homines?
Neq; si quinquennio vtiq; & sexennio hic permanens γρ. ἑξάετες τ' ἔμα μίμνων
Interrogaueris, quæ illic passi sunt mala diui Græci:
Priusquã tadio affect⁹ tuã ad patriã Terrã pueneris.
Nouennio enim ipsis mala nexuimus circùm
Omnigenis dolis, vix tandem finem dedit Iupiter.
Ibi nullus vnquam prudentia similis esse palàm
Voluit, nam valdè multùm vincebat diuus Vlysses
Omnimodis dolis pater tuus, siquidem tu verè
Illius filius es, admiratio me tenet aspicientem.
Profectò enim sermones similes, neq; tu diceres
Virum iuniorem, vsq; adeò similia loqui.
Ibi profectò vsq; quidem ego & diuus Vlysses,
Nunquam in concione diuersum dicebamus neq; in γρ. δίχα βου-
consilio: ζομεν
Sed eundẽ animum habẽtes mẽte & prudenti cõsilio.
Consultabamus Græcis, vt quã eximiè optima fierẽt.
Cæterùm postq̃ Priami vrbẽ expugnauim⁹ excelsam,
Abiuimus in nauibus, deus autem dispersit Græcos.
Et tũc certè Iup. tristẽ in mẽte machinabatur reditũ
Græcis: nam neq; prudentes neq; iusti (sunt
Omnes erãt. ideoq; ipsorũ plures malũ fatũ cõsequuti
Ira ex perniciosa Minerua terribilem patrẽ habẽtis,
Quæ contentionem Atridas inter vtrosq; immisit.
Hi verò conuocatis ad concionem omnibus Achiuis
Frustrà, sed neq; ex officio ad solem occidentem.

(Οἱ δ' ἦλθον οἴνῳ βεβαρηότες υἷες Ἀχαιῶν)
Μῦθον μυθείσθην τῷ εἵνεκα λαὸν ἄγειραν.
Ἔνθ' ἦτοι Μενέλαος ἀνώγει πάντας Ἀχαιοὺς
Νόστον μιμνήσκεσθαι ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Οὐδέ οἱ Ἀγαμέμνονι πάμπαν ἐΐδανε· βούλετο γάρ ῥα
Λαὸν ἐρυκακέειν, * ῥέζειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας,
Ὡς τὸν Ἀθηναίης δηνὸν χόλον ἐξακέσαιτο.
Νήπιος, οὐδὲ τὶ ἤιδη οὐδ' πείσεσθαι ἔμελλον.
Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.
Ὣς τὼ μὲν χαλεποῖσιν ἀμφεβόμενώ ἐπέεσσιν
Ἕζοντ' οἱ δ' ἀνόρουσαν εὐκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἦχῇ θεσπεσίῃ· δίχα δέ σφισιν ἴδανε βουλὴ
Νύκτα μὲν ἀδόσαμεν χαλεπὰ φρεσὶν ὀρμαίνοντες
Ἀλλήλοις (δπὶ γὰρ Ζεὺς ἤρτυε πῆμα κακεῖο)
Ἠῶθεν δ' οἱ μὲν νέας εἵλκομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Κτήματά τ' ἐντιθέμεσθα, βαθυζώνους τε γυναῖκας·
Ἡμίσεες δ' ἄρα λαοὶ ἐρητύοντο μένοντες
Αὐθι παρ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν·
Ἡμίσεες δ' ἀναβάντες ἐλαύνομεν. αἶψα δ' ὦκα
Ἔπλεον· ἐσύρεσκε δ' ὑπὸ μεγακήτεα πόντον.
Ἐς Τένεδον δ' ἐλθόντες, ἐρέξαμεν ἱερὰ θεοῖσιν,
Οἴκαδε ἱέμενοι· Ζεὺς δ' οὔπω μήδετο νόστον,
Σχέτλιος, ὃς ῥ' ἔλεν ὦρσε κακὴν ὀπιδεύτερον αὖτις.
Οἱ μὲν ἀποστρέψαντες ἔβαν νέας ἀμφιελίσσας,
Ἀμφ' Ὀδυσῆα αἶψα πολύφρονα ποικιλομήτην,
Αὖτις ἐσ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἦρα φέροντες.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηυσὶν ἀολλέσιν αἵ μοι ἕποντο,
Φεῦγον, ἐπεὶ γίνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων.
Φεύγων δ' ἦλθε Τυδεΐδης ἠὸς δεΐδης, ὦρσε δ' ἑταίρους.
Ὀψὲ δ' ἄρ' ἦλθε νέεσσι κιὼν ξανθὸς Μενέλαος,
Εὗρε δ' ἔπειτ' ἐνὶ Λέσβῳ δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντας,
Ἦ καὶ ὑπὲρ δὲ Χίοιο νεοίμεθα πὰρ πάλον αἰὲν,
Νήσου δπὶ Ψυρίης, αὐτοῦ ἐπ' ἀριστερὰ ἔχοντες,
Ἦ ὑπὸ νέρθε Χίοιο, παρ' Αἰγαίμονα Μίμαντα.
Ἠ. τόμεν δ' ἦ θεὸν φῆναι τέρας· αὐτὰρ ὅγ' ἡμῖν
Δεῖξε, καὶ ἐπὶ πέλαγος μέσον εἰς Εὔβοιαν
Τέμνῃ, ὄφρα τάχιστα ὑπ' ἐκ κακότητα φύγοιμεν.
Ὦρτο δὲ δπὶ λιγὺς ἔρος ἀήμεναι, αἱ δ' ὦκα
Ἴχθυόεντα κέλευθα διέδραμον, εἰς δ' γεραιστὸν
Ἐννύχιαι κατέπαυον· Ποσιδάωνι δ' ταύρων
Πολλὰ δπὶ μῆρ', ἔθεμεν, πέλαγος μέγα μετρήσαντες.
Τετρὰς τὸν ἦμαρ εἶεν ὅτ' ἐν ἄργει νῆας εἶσας
Τυδείδεω ἕταροι Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Ἔκτοσθεν, αὐτὰρ ἔγωγε Πύλον δ' ἔχον· οὐδέ ποτ' ἔσθη
Οὖρος ἐπιδδὴ πεῶτα θεὸς ὤρεγεν ἀλιῆσι.
Ὣς ἦλθον φίλε τέκνον ἀπόλλυμαι· οὐδέ τι οἶδα
Κείνων οἵ τ' ἐσάωθεν Ἀχαιῶν οἵ τ' ἀπόλοντο.
Ὅσσα δ' ἐνὶ μεγάροισι καθήμενος ἠμετέροισι
[m] Πεύσεαι, ἦ θέμις ἐστὶ δαήμεναι, οὐδέ σε κεύσω.
Εὖ μὲν Μυρμιδόνας φάσ' ἐλθέμεν ἐγχεσιμώρους,
Οὓς ἄγ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου Φαίδιμος υἱός·
Εὖ δὲ Φιλοκτήτεω Ποιαντίου ἀγλαὸν υἱόν.
Πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους
Οἳ φύγον ἐκ πολέμου πόντος δέ οἱ οὔτιν' ἀπηύρα.
Ἀτρεΐδεω δ' ἦ καὶ αὐτοὶ ἀκούετε νόσφιν ἐόντες,
Ὡς τ' ἦλθ', ὡς τ' Αἴγισθος ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἦτοι κεῖνος μὲν ἐπισμυγερῶς ἀπέτισε,
Ὡς ἄλοχον καὶ παῖδα κατακτείνειε λιπέσθαι

(*Illi verò venerunt vino grauati filij Achiuorum,*)
Sermones explicabãt, cuius gratia populũ cõgregârãt,
Ibi tum Menelaus iubebat omnes Græcos,
Reditus memores esse super lata dorsa maris.
Neq; Agamemnoni penitus placebat, volebat sanè
Populum detinere & facere sacras Hecatombas,
Vt Palladis vehementem iram placaret
Stultus: neq; istuc nouerat, quod non persuasurus erat.
Non enim statim deorũ vertitur mens sempiternorũ.
Sic hi quidem asperis inter se altercantes dictis
Stabant, ipsi verò surrexerunt fortes Græci,
Clamore ingenti: bifariam ipsis placebat consilium.
Noctẽ quidẽ dormiuimus pernicioſa mente cogitantes
Inuicẽ (insuper.n. Iupiter parabat damnum maximũ)
Manè.a. quidẽ naues deduximus in mare humidum,
Resq; imposuimus, demissas zonas habẽtesq; mulieres.
Dimidij autem populi retenti sunt manentes
Ibi apud Atridem Agamemnona pastorẽ populorum.
Dimidij.a. cõscensa naue, puecti sumus, hæ.a. valdè ve-
Nauigabãt. strauit.a. deus mõstro sum pontũ. (locitèr
In Tenedum autem vbi venimus, fecimus sacra dijs
Domũ puenire cupiẽtes, Iup.a. nondũ curãbat reditũ
Infestus, qui cõtentionẽ conciuit mala secũdò iterũ.
Alij.v.auersi ascenderũt naues remis vtrinq; impulsas
Qui circa Vlyssem erant regem prudentẽ vary consilij,
Rursus Atridæ Agamemnoni gratificantes.
Sed ego cum nauibus congregatis quæ me sequebantur
Fugi, quoniã cognoscebãq; iã mala meditabatur deus.
Fugit & Tydei filius bellicosus, excitauit & socios:
Serò autem ad nos venit flauus Menelaus,
In Lesbo.a. offendit de longa nauigatione deliberãtes,
An supra Chium iremus asperam
Ad Insulam Psyriam, ipsam à sinistris habentes,
An sub Chio ad ventosum Mimanta.
Rogauimus autẽ deum ostẽdere signum, sed hic nobis
Ostendit & iussit pelagus mediam in Eubœam
Sulcare, vt quàm celerrimè infortunium fugeremus.
Cœpit aũt stridulo vẽtus spirare, hæ.a. valdè velociter
Piscosas vias percurrerunt & ad Geræstum
Nocturnæ deductæ sunt, Neptuno autem taurorum
Multas coxas imposuimus, pelagus magnum emensi.
Quartus dies erat quando in Argis naues æquales
Tydidæ socij Diomedis bellicosi
Cõstitêre, sed ego Pylũ versus cursum tenui, nec vnq;
Ventus, postquã primùm deus præmisit flare: (desijt
Sic veni, dilecte fili, inscius, nec scio quicquam
De illis qui seruati sint Achiuorum, quiq; perierint
Quæcunq; autem in domibus sedens nostris
Audiui, quatenus fas est doceberis, neq; te celabo.
Bene quidẽ Myrmidonas dicũt iuisse hasta exercitatos,
Quos duxit Achillis magnanimi præclarus filius.
Bene autem Philoctetem Pœantis illustrem filium.
Omnes autem Idomeneus in Cretam duxit socios
Qui fugerunt ex bello: pontus autẽ ipsi nullũ abstulit.
Atridem autem & ipsi auditis, quanquam procul sitis.
Et quò venit, & quò Aegisthus molitus est tristem
mortem:
Sed ille quidem etiam miserabiliter persoluit,
Quàm bonum, & filium interempti relictum esse

Ἀνδρός· ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐΐσατο πατροφονῆα,
Αἴγισθον δολόμητιν, ὃς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσο, ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.

Viri, quoniam & ille vltus est patricidam
Aegisthũ dolosum, qui eius patrẽ inclytum interfecit.
Et tu amice. valdè enim te video bonum & magnũ & magnũ,
Fortis sis, vt aliquis tibi, & posterorum bene dicat.

COMMENTARIVS.

a ὦ Νέστορ Νηληϊάδη,] Tria erant capita interrogationis Nestoreæ, videlicet, qui essent hi hospites, deinde vnde accederent, tertiò cur venissent, ac quis esset eorum nauigationis finis. Ad duo posteriora Telemachus nunc respondet. Nam primùm potuit ex sequentibus intelligi, quod ad ipsum Telemachum attinet, nimirum eum Vlyssis esse filium.

b ὦ φίλ', ἐπεί μ' ἐμνήσας] Responsurus Telemacho Nestor, à postremis illius verbis exorsus est, vbi Telemachus meminit malorũ, quæ Vlysses & Nestor simul apud Troiam passi sunt: quorum recordatione motus Nestor non potuit ea non repetere summatim, ea solùm commemorando, quæ insigniora videbantur: vt est fortium heroum iactura: Achillis, Aiacis, Patrocli & Antilochi sui filij.

c ὃ μὲν ὅσα ξυὼ πυθοίτ] Labores Græcorum in Troiana expeditione duo fuerunt, ideoq; exercitum in duas partes diuisum fuisse constat, alia vicinas regiones depopulabatur, cui præerat Achilles: alia vrbi ipsi Troiæ instabat sedulò sub Agamemnone rege, cui reliqui proceres Nestor, Vlysses, Diomedes & reliqui aderant. Quod etiam in Iliade obseruatum fuit.

d ἆρα μὲν θάσσων ἔχυς] Hanc laudem velocitatis filio tribuit Nestor. quia res fuit olim in egregijs ducibus desideranda, quasi illa ad persequendos fugientes hostes maximè posset. Vnde sunt illa toties repetita, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς. Solus Aiax hac gloria caruit propter crassam corporis molem, vnde in stataria pugna magis præstitit.

e μάντιός γε ἰοικώς,] Coniecturæ Nestoris de Telemacho, quòd Vlyssis sit filius, ex sermonum similitudine tantùm petuntur, quas ex habitu corporis Minerua libro primo capiebat.

f μάλα δ' ἐξόλοῃς] Hic exitus Græcorum melius infrà libro sequenti ex Prothei relatione audietur. Cùm autem hìc de ira Minerux loquatur, videndum est quid sit, & nunquid Vlysses quoq; eam subiuerit. Primùm constat Mineruã apud Troiam semper Græcis esse auxiliatam, Troianis nunquam, nisi simulatè: quid ergo fuit causæ, cur illis postmodum ita infensa fuerit, vt eos ad naufragium vsque & interitum, sicuti Aiacem Locrorum regem, persequuta sit? Sciendum est, capta Troia, Græcos, vt huiusmodi clades pietatem solent obscurare, Mineruæ templum cæde & stupris polluisse, ideoq; ob spretum Numen suum indignata Dea eos miserè vlta est. siquidem recentioribus scriptoribus credimus: eos intelligo, qui Homerum subsequuti sunt. Nam Homerus infrà lib. 4. dicet, Aiacem à Neptuno ob verborum iactantiam fuisse perditum: iam verò Vlysses videtur etiam illius Deæ furorem in se concitasse, cùm Palladium illius, cæsis templi custodibus, rapuit. Sed Poëta non meminit iratam fuisse ei idcirco Palladem, quæ illum potius omni beneficij genere prosequuta est, etiamq; nunc prosequitur.

g ἦ' ἔτι νῦν ἀτρέκεια] Hanc contentionem Atridarum explicabat Sophocles in Polyxena, sed illam tragœdiam tempus nobis, vt reliqua eiusdem authoris abstulit. Adducam locum ex Strabone lib. 10. ὁ δ' οὖν Σοφοκλῆς ποιήσας τὸν Μενέλαον ἐπὶ τῆς Τροίας ἀπαίρειν σπεύδοντα ἐν τῇ Πολυξένῃ τὸν δ' Ἀγαμέμνονα μικρὸν ὑπολείπεσθαι βουλόμενον ἕνεκα τιμῆς Ἀθηνᾶς χάριν, εἰσάγει λέγοντα τὸν Μενέλαον Σὺ δ' αὖθι μίμνων κατ' Ἰδαίαν κθόνα Ποίμνας Ὀλύμπιε σηκὸν ἀγαλλόμενος θυηπόλει. id est, Sophocles in Polyxena Menelaum faciens festinanter è Troia discedere, Agamemnonẽ aũt cupientem aliquantulum morari placãdæ Mineruæ gratia, Menelao hæc verba tribuit. Tu verò hic manens in Idęo solo greges Olympi cogens fac rem sacram. Hæc sunt quæ de hac Atridarum contentione legere mihi contigit.

h ἐς καὶ ἀνόστιμον] Veteres matutino tempore conciones habebant, ideò hoc indecenter factum esse ait Poëta, vt noctu Græci conuenerint.

i ἐκ δὲ τ' ἀΐψα] Intelligit Nestor improborum hominum vota nõ facilè à Deo exaudiri, donec supplicia ab eis sumpserit. Sed vox illa Ethnica est, nostroq; Deo minimè conueniens, qui ad misericordiam longè procliuior est quàm ad iustitiã: cùm tamen idem animum supplicantis exploret, non solet prima quaq; illius voce flecti, donec mente puriore præditus accesserit.

k ὅσσ' ἐέιν ἄμφις] Hæc contentio secunda fuit inter eos qui Menelaũ sequuti sunt, forsan quòd quidam cõquesti sunt de deserto Agamemnone: & cùm Menelaum remorari conarentur, in rixas inciderunt. Itaq; reuersi sunt nonnulli ad Agamemnonem: quorũ princeps fuit ipse Vlysses, regiam beneuolentiam captans: siue quòd etiam pium existimaret remanendi desiderium, ad Mineruam placandam, vnde feliciorem nauigationem subsequuturam arbitrabantur. Nestor verò cautior ac prouidentior in medio huius dissidij aufugisse se dicit, quòd parari à Deo Græcis pericula prospiceret.

l δῆλος,] Quale fuerit hoc signum, dici non potest, nisi diuinemus fuisse fulmen, quo sæpe ad res faustas vel infaustas significandas vtuntur Dij veterum. Per Deum autem hìc Iouem intelligo. Aliàs de vnitate Dei ab Homero expressa diximus.

m πύθομαι] Hinc potest colligi candor & sinceritas Nestoris in horum relatione. Ea enim quorum ipse αὐτόπτης fuit, priùs narrauit: sequentia verò se ex aliorum relatu tenere ingenuè profitetur, vt doceat quid sit Telemacho certò credendum, quid non, nisi ambigua & ancipiti fide.

n ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα] Exemplo Aegisthi Nestor Telemachum ad fortitudinem excitat, sed indefinitè, hoc est, non proposito fortitudinis scopo, vt dubium sit, an de procis intelligat: quod forsan dicendum est, quia ab ijs eum indigna pati anteà resciuerat, vt ipse in sequentibus testabitur. Videbitur tamen dubitasse, an lubenter hæc à procis Telemachus pateretur, quod posteà ipsemet dicet.

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Καὶ λίην κεῖνος μὲν ἐτίσατο, καί οἱ Ἀχαιοὶ
Οἶσιν κλέος εὐρὺ, καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδήν.
Αἰ γὰρ ἐμοὶ τοσσήνδε θεοὶ δυνάμιν ὀφέλλειαν
Τίσασθαι μνηστῆρας ὑπερβασίης ἀλεγεινῆς,
Οἵτέ μοι ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἀλλ' οὔ μοι τοῖόν γε ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον
Πατρί τ' ἐμῷ καὶ ἐμοί· νῦν οὖν ἔχε τετλάμεν ἔμπης.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ πᾶσι μ' ἀνέμνησας καὶ ἔειπες,
Φασὶ μνηστῆρας σῆς μητέρος εἵνεκα πολλὰς
Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν κακὰ μηχανάασθαι.
Εἰπέ μοι ἦε ἑκὼν ὑποδέγμενος, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον ἀπειπόμενοι θεὸς ἀμφίς.
Τίς δ' οἶδ', εἴ κε ποτέ σφι βίας ἀποτίσεται ἐλθών
Ἢ ὅ γε μοῦνος ἐών, ἢ καὶ σύμπαντες Ἀχαιοί;

Hũc rursus Telemachus prudẽs contrà alloquutus
O Nestor Neleiade magna gloria Græcorum, (est:
Et iure ille quidem vltus est, & ei Græci
Deferent gloriam latam, & posteris præconium.
Vtinam enim mihi tantam dij vim dedissent
Vlcisci procos iniuriæ molestæ causa,
Qui me contumelia afficientes nefanda moliuntur.
Sed neutiquã mihi huiusmodi destinarũt dij honorẽ
Patriq; meo & mihi, nũc.a. opus est pati nihilo secius.
Hũc.a. mutuis excepit verbis Geren. eques Nestor:
O amice, quãdoquidẽ de his admones & loquutus es,
Ferunt, procos tuam matrem propter multos
Domi te inuito mala machinari.
Dic mihi, an lubens victus es, an te ciues
Odio habeant publicè sequentes dei oraculum,
Quis nouit an aliquãdo ipsorũ violentiã puniet, ve-
Siue ille solus siue vniuersi Graci? (niens

Vel. ἐσσομένοις
ἀπυθοῦ

Εἰ γάρ σ' ὣς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὡς πρὶν Ὀδυσῆϊ παρίστατο κυδαλίμοιο
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεὸς ἀναφανδὰ φιλεύσας,
Ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη.
Εἴ σ' οὕτως γ' ἐθέλοι φιλέειν, κηδοιτό τε θυμῷ,
Τῶ κέν τις κείνων γε καὶ ἐκλελάθοιτο γάμοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γέρον, οὔπω τοῦτο ἔπος τελέεσθαι ὀΐω.
Λίην γὰρ μέγα εἶπες ἄγη μ' ἔχει· οὐδὲ μὰν ἔμοιγε
Ἐλπομένῳ τὰ γένοιτ', οὐδ' εἰ θεὸς ὣς ἐθέλοιεν.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχε, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ῥεῖα θεὸς γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι.
Βουλοίμην δ' αὖ ἔγωγε καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι,
Ἢ ἐλθὼν ἀπολέσθαι ἐφέστιος, ὡς Ἀγαμέμνων
Ὤλεθ' ὑπ' Αἰγίσθοιο δόλῳ καὶ ἧς ἀλόχοιο.
Ἀλλ' ἤτοι θανάτοιο μὲν ὁμοίιον, οὐδέ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δηώσαι ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, μηκέτι ταῦτα λέγωμεθα, κηδόμενοί περ.
Κείνω δ' οὐκέτι νόστος ἐπήτυμος, ἀλλά οἱ ἤδη
Φράσαντ' ἀθάνατοι θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Νῦν δ' ἐθέλω ἔπος ἄλλο μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Νέστορ' ἐπεὶ περὶ φῶτα δίκας ἠῦ φρονέοντα ἄλλων.
Τέλος γὰρ δὴ μιν φασὶν ἀνάξασθαι γλυκὺ αἰῶνα·
Ὡς τέμοι ἀθανάτοις ἐνδάλλεται εἰσορόωσι.
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, σὺ δ' ἀληθὲς εἰπὲ νωΐτε,
Πῶς ἔθανε Ἀτρεΐδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων;
Πῇ Μενέλαος ἔην; τίνα δὲ δόλον ἄμπλακε τοῦτον
Αἴγισθος δολόμητις; ἐπεὶ κτάνε πολλὸν ἀρείων.
Ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαιϊκοῦ, ἀλλά που ἄλλῃ
Πλάζετ' ἐὼν ἀνθρώπων, ὅ οἱ θαρσήσας κατέπεφνε;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τοι γὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἦ τοι μὲν τάδε κ' αὐτὸς ὀΐεαι ὥς κεν ἐτύχθη·
Εἰ ζώοντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔπετμεν
Ἀτρεΐδης Τροίηθεν ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος,
Τῷ κέ οἱ οὐδ' θανόντι χυτλὼ ὑπὲρ γαῖαν ἔχυσαν,
Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν
Κείμενον ἐν προδόμῳ αὐλῆς· ἄσσε· οὐδέ κε τίς μιν
Κλαῦσεν Ἀχαιάδων. μάλα γὰρ μέγα μήσατο ἔργον.
Ἡμεῖς μὲν γὰρ κεῖθι πολέας τελέοντες ἀέθλους
Ἤμεθ'· ὁ δ' εἰ κηλῷ μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο
Πολλὰ Ἀγαμεμνονέλῳ ἄλοχον θέλγεσκε ἐπέεσσιν,
Ἡ δ' ἤρι τοπρὶν μὲν αἰνέτο ἔργον ἀμύμων
Δῖα Κλυταιμνήστρη (φρεσὶ γὰρ κεχρῆτ' ἀγαθῇσι·
Παρ γὰρ ἔην καὶ ἀοιδὸς ἀνὴρ ᾧ πολλὰ ἐπέτελλεν
Ἀτρεΐδης Τροίηνδε νέων, εἴρυσθαι ἄκοιτιν)
Ἀλλ' ὅτε δὴ μιν μοῖρα θεῶν ἐπέδησε δαμῆναι,
Δὴ τότε τὸν μὲν ἀοιδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην,
Κάλλιπον οἰωνοῖσι ἑλώρ καὶ κύρμα γενέσθαι.
Τὴν δ' ἐθέλων ἐθέλουσαν ἀνήγαγον ἦν' ὄνδε δόμονδε.
Πολλὰ δὲ μηρί' ἔκηε θεῶν ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς.
Πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀνῆψεν, ὑφάσματά τε χρυσόντε,
Ἐκτελέσας μέγα ἔργον, ὃ οὔποτε ἔλπετο θυμῷ.

*Si enim te sic vellet amare cæsia Minerua, (glorioſi
Quẽadmodũ Vlyſsis quõdã ſupra modũ curã habuit
Populo in Troianorum, vbi paſsi ſumus dolores Graci.
Non.n. vnquã vidi vſq; adeò deos manifeſtè amãtes,
Quemadmodũ illi manifeſtè aſsitit Pallas Minerua.
Si te adeò vellet amare, curareq; in animo,
Sanè quiſpiam illorũ vtiq; obliuiſceretur nuptiarũ.*
Hunc rurſus Telemachus prudens contrà alloquutus eſt:
*O senex nunquam hanc rem perfectam iri exiſtimo.
Supra modũ.n. magna dixiſti, ſtupor me tenet nõ vtiq;
Speranti ea contingerent, neq; ſi dij ſic vellẽt. (mihi*
*Hunc rurſus alloquebatur dea cæſia Minerua,
Telemache, quod tibi dictum effugit ſeptum dentiũ?
Facilè Deus ſanè poteſt ex longinquo virum ſeruare:
Mallem verò ego etiam dolores multos paſsus
Domum redire, & reditus diem videre,
Potius quàm veniẽs perire incola, veluti Agamẽnon
Perijt ab Aegiſtho fraude & ſua vxore.
Verũ enimuero mortẽ omnib. communẽ, neq; dij ipſi
Etiã ab amato viro poterũt arcere, quãdocũq; tandẽ
Fatum pernicioſum corripuerit aſperæ mortis. (eſt,*
*Hũc rurſus Telemachus prudẽs contrà alloquutus
Mentor, ne amplius hæc diſſeramus triſtes quamuis,
Illi verò non amplius reditus verus, ſed ei iam
Deſtinarunt immortales mortem & fatum nigrum.
Nunc verò volo dictũ aliud inquirere & interrogare
Neſtorẽ, quoniã ſupra modũ nouit iura et ingenia alio-
Ter.n. ipſum dicunt imperaſſe ſæculis virorũ, (rum,
Atq; mihi immortalibus æquiparatur aſpectu.
O Neſtor Neleide, tu verò verum dic, (non?
Quomodo mortuus eſt Atrides laiè imperãs Agamẽ-
Vbi Menelaus erat? quam illi machinatus eſt mortẽ
Aegiſthus doloſus? quoniã occîdit ſe multò pſtantiorẽ.
An non in Argo erat Achaico, an alicubi alibi
Errabat apud homines, ille. v. sũpto animo ĩterfecit?*
*Huic reſpondit deinde Gerenius eques Neſtor,
Profectò ego tibi fili vera omnia dicam, (dit,
Enimuerò quidẽ hoc ipſe ſuſpicaris quẽadmodũ acci-
Si viuentem Aegiſthum in ædibus inueniſſet
Atrides à Troia profectus flauus Menelaus,
Sanè ei neq; mortuo fuſilem terram infudiſſet,
Sed certè caneſq; & aues comediſſent
Iacentem in campo procul ab Argis, neq; vlla ipſum
Deploraſſet Achiuarũ. valdè.n. ingẽs admiſit facinus.
Nos quidem illic multa obeuntes certamina, (tis
Aſsidebam', ille deſidioſus in ſeceſſu Argi equos paſcẽ-
Multùm Agamemnoniam vxorem demulſit verbis.
Ipſa quidem anteà certè abnuebat facinus indignũ
Diua Clytæmneſtra (mente enim vtebatur bona:
Etenim aderat cantor vir, cui plurimùm mandârat
Atrides ad Troiam profectus ſeruare vxorem)
Sed cũ iã ipſum fatũ deorũ irretiuit ad hoc vt doma-
Iam tũ ipſum poëta ducẽs ad inſulã deſertã, (retur,
Dereliquit auibus laceratio & rapina fieri.
Ipſam verò volens volentem duxit ſuã domũ. (ria.
Multa verò fæmora adolebat deorũ ſuper ſacra alta-
Multa ornamenta ſuſpẽdit, veſtẽq; aurũq;, (animo.
Quòd pfeciſſet magnũ negociũ quod nũq; ſperaſſet in*

Ἡμεῖς μὲν ὅμα πλέομεν Τροίηθεν ἰόντες
Ἀτρεΐδης καὶ ἐγώ, φίλα εἰδότες ἀλλήλοισιν·
Ἀλλ' ὅτε Σουνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον Ἀθηνῶν,
Ἔνθα κυβερνήτην Μενελάου φοῖβος Ἀπόλλων
ῥοῖς ἀγανοῖσι βέλεσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε,
Πηδάλιον μὲν χερσὶ θεὴς νηὸς ἔχοντα,
Φρόντιν Ὀνητορίδην, ὃς ἀκαίρῳ φῦλ' ἀνθρώπων
Νῆα κυβερνήσαι ὁπότε * πνέρχοιτο ἄελλαι.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα κατέσχετ', ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
ὄφρ' ἕτερον θάποι, καὶ ὀπὶ πλέρεα τελέσσειν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἰὼν ὀπὶ οἰνοπα πόντον
Ἐνήνυσε γλαφυρῇσι, Μαλεάων ὄρος αἰπὺ
Ἵξε θέων, τότε δή μιν ὀλοὸν ἐπῶρσε Ζεὺς
Ἐς φέρασθαι, * λιγέων δ' ἀνέμων ἐπ' ἀϋτμένα χεῦε,
Κύματά τε * τροφόεντα, πελώρια, ἴσα ὄρεσσιν.
Ἔνθα διατμήξας, τὴς μὲν Κρήτῃ ἐπέλασσεν,
Ἦι Κύδωνες ἔασιν, Ἰαρδάνῳ ἀμφὶ ῥέεθρα.
Ἔστι δέ λις λιστὴ αἰπεῖά τε εἰς ἅλα πέτρη
Ἐσχατιῇ Γόρτυνος, ἐν ἠεροφόρῃ πόντῳ,
Ἔνθα Νότου μέγα κῦμα * ποτὶ σκαιὸν ῥίον ὠθεῖ
Ἐς φαεινὸν μικρὸς δὲ λίθος μέγα κῦμ' ἀποέργει.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἦλθον, ἀπὸ δὲ μόλις ἦλυξαν ὄλεθρον
Ἄνδρες, ἀταρ νῆάς γε ποτὶ σπιλάδεσσιν ἔαξαν
Κύματ'· ἀταρ τὰς αὖτε νέας κυανοπρῳρείσας
Αἰγύπτῳ ἐπέλασσε Φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα πολὺν βίοτον καὶ χρυσὸν ἀγείρων,
Ἦλασε ξὺν * νηυσὶν ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους.
Τόφρα δ' ὃ τῶν' Αἴγισθον ἐμήσατο οἴκοθι λυγρὰ,
Κτείνας Ἀτρεΐδην· δέδμητο δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ.
Ἑπτάετες μὲν ἄνασσε πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Τῷ δέ οἱ ὀγδοάτῳ κακὸν ἦλυθε δῖος Ὀρέστης
x* Ἀψ ἀπ' Ἀθηνάων, κτείνας δ' ἔκλαυε πατροφονῆα
Αἴγισθον δολόμηδιν, ὃς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Ἦτοι ὃς γὴν πλείνας δαίνυτ' ἄφορον Ἀργείοισιν
Μητρός τε συγερῆς καὶ ἀνάλκιδι Αἰγίσθοιο.
Αὐτῆμαρ δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πολλὰ κτήματ' ἄγων, ὅσσά οἱ νέες ἄχθος ἄφαρον.
Καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλε ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπών, ἄνδρας τ' ἐν οἴσι δόμοισι
Οὕτω ὑπερφιάλως, μή τοι κτῆ τοιαῦτα φάγωσι
Κτήματα δασάμενοι, σὺ δὲ τηύσιλον ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ἐς μὲν Μενέλαον ἐγὼ κέλομαί τε καὶ αἰνῶ
Ἐλθεῖν· κεῖνος γὰρ νέον ἄλλοθεν εἰλήλουθεν
Ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅθεν οὐκ ἔλποιτό γε θυμῷ
Ἐλθέμεν, ὅππα πρῶτον ἀπέπτυσαν ἄελλαι
Ἐς πέλαγος μέγα τοῖον, ὑ ὅθεν τέως οὐδ' οἰωνοὶ
Αὐτέτες οἰχνέουσιν, ἐπεὶ μέγα τε δεινόν τε
Ἀλλ' ἴθι νῦν σὺν νηΐ τε σῇ καὶ σοῖς ἑτάροισιν.
Εἰ δ' ἐθέλῃς πεζός, πάρα τοι δίφρός τε καὶ ἵπποι.
Πάρ δέ τοι υἷες ἐμοὶ, οἵ τοι πομπῆες ἔσονται)
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ὅθι ξανθὸς Μενέλαος.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ἵνα νημερτὲς ἐνίσπῃ.
Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένός ἐστιν.

Ἡμεῖς quidem simul nauigabamus à Troia profecti
Atrides & ego, amica cognoscentes inuicem.
Sed cũ ad Sunium sacrũ peruenimus promont. Athẽ.
Illic gubernatorem Menelai augur Apollo
Suis suauibus telis superueniens occidit,
Clauum in manibus currentis nauis gestantem,
Phrõtin Onetoridem, qui vincebat nationes hominũ
In naue gubernando, quoties ingruebant procellæ:
Sic ille qdẽ illic detentus est festinabũdus licet ad iter
Vt socium sepeliret, & parentalia parentaret.
Sed quando certè ille vadens in obscurum pontum
In nauibus cauis, Malearum montem excelsum
Peruenit currẽdo, tũ certè inuisum iter lata voce Iup.
Edixit: stridulorum ventorum flatum effudit,
Fluctusq; nutritos ingentes, æquales montibus,
Illic partitus, partem quidem Cretæ admouit,
Vbi Cydones habitant Iardani circa fluenta.
Est autem quædam leuis præruptaq; in mare petra
Ad fines Gortynis in obscuro ponto.
Huc Auster ingentẽ fluctũ ad sinistrũ prõtoriũ pel-
Ad Phæstũ: paruulus a lapis ingẽtem fluctũ impedit.
Illi quidem huc venerũt: vix aut effugerunt mortem
Viri: cæterùm naues sanè ad saxa fregerunt
Fluctus: cæterùm quinq; naues cæruleis proris
Aegypto admouit ferens ventusq; & aqua.
Sic ille quidẽ illic plurimũ victũ & aurũ congregans,
Errabat cum nauibus ad alterius linguæ homines.
Interea verò illa Aegisthus molitus est domi tristia
Occidens Atridem: subactus est autẽ populus sub illo.
Septennio verò imperauit diuitibus Mycenis.
Et verò ipsi octauo in perniciem venit diuus Orestes
Rursus ab Athenis: occidit autem patris interfectorẽ
Aegisthũ dolosum, qui illi patrẽ inclytũ interfecerat.
Sanè hic cũ hũc occidit, dedit cænã sepulchralẽ Argi-
Matrisq; inuisæ & imbecillis Aegisthi. (uis
In ipsa verò die superuenit bello bonus Menelaus,
Plurima dona ducens, quãta illa nauis põdere porta-
At tu amice ne diutius à domo longè aberres, (bat.
Bonisq; relictis virisq; in tuis ædibus
Sic superbis, ne tibi omnia absumant
Facultatibus diuisis, tu verò vanum iter feceris.
Sed ad Menelaum quidem ego adhortor & iubeo
Proficisci: ille enim nuper alicunde venit
Ex alienis hominibus, vnde non speraret in animo
Redire, quemq; primùm abegerant procellæ
In pelagus tam magnum, vnde vtiq; nec aues
Intra annũ venire possunt, quoniã ingẽs horrẽdumq;
Sed vade nunc cum naue tua & tuis socijs.
Si verò velis pedes ire, aderit currusq; & equi.
Aderunt tibi etiam filij mei, qui tibi duces erunt
Ad Lacedæmonem diuinam, vbi flauus Menelaus.
Precare autem eum ipsum vt vera dicat.
Mendacium autem nõ dicet: valdè enim prudens est.

χ. ἀπίεχω-σιν

χ. λιγέων αὐέμων ἐπ' ἄϋτ. χόας, χ. τροφόεντα,

χ. ϗῖ

χ. νηυσὶ καὶ

χ. Αἶψ, ἀπ'

COMMENTARIVS.

ἀπιστόμενοι θεῦ ὁμφῆ.] Monet Eustathius, olim abiectos interdum Reges fuisse propter oraculum aliquod interueniens. Et hoc est quod intelligit Nestor, existimans aliquo oraculo monitum fuisse populum Ithacensem, vt Telemachum regia sede depelleret: alioqui fieri non posse, vt si subditorum animos sibi obnoxios habuerit, aliquid ipsi iniuriarum, à procis inferri possit, cùm hoc illi pro suo in Regem officio æquo animo passuri non sint. Sed ea fuit sine dubio populi socordia, quam illis præcedenti libro Mentor exprobrauit.

b ὃ μέρος,

b ἂν χρεών, οὕτως] Postremæ parti orationis Nestoreæ Telemachus respondet, quæ votum Nestoris ad vltionem procorum complectitur: qua motus videlicet magis fuit iuuenis, quòd eius maximè interesset tanto malo liberari.

c ἀσπερχὲς ἐ θεοῖ] Impiam esse hanc vocem Telemachi, & à Poëta minimè comprobatam, docet sequens Mineruæ oratio, quâ Telemachus erroris arguitur & castigatur.

d βουλοίατο δ' αὖ ἔπειτα] Præfert Vlyssis conditionem Agamemnonis sorti, vt Telemachum magis ac magis ob patris absentiam consolotur. Nam Vlyssem possunt Dij domum è longinquis terris reuocare (quod ita dictum puto, vt spes aliqua supersit eum reditурum esse) sanum videlicet ac incolumem: cùm Agamemnon contrà reditum infelicem sortitus sit, vtpote ab vxore & adultero Aegistho interemptus. Itaque melior est Vlyssis conditio, vt de quo spectandum sit aliquid fausti, Agamemnon verò iam miserum subiuerit exitum.

e ἀλλ' ἥτοι θάνατόν] Videtur esse quædam præcedentiũ ἐπιφώνησις, quasi nihil certi sit de his rebus pronunciandum, cùm si ipsi Vlyssi statutus sit vitæ finis, à Deo ipso præuerti ac impediri non possit. Et ita, dum dubitanter loquitur, dissimulat magis ac magis Minerua, se Deam esse. Vel etiam hæc verba ad proximiora sunt referenda, nimirum ad id quod de ipsius Agamemnonis fato dictum est. quasi dicat: Sed ita oportuit illum mori, neq; hoc ab ipsis Dijs potuit impediri, cùm illi hunc exitum fata ipso Numine potentiora, vt alibi Poëta dicit, decreuerint. Nihilominus possumus etiam dicere, esse quãdam ἀθεοπαραφθορίαν ad ipsius Vlyssis mortem, quæ illi apud lares proprios continget, vt & ipsi Agamemnoni.

f ἀνὴρ θεοείκελος] Vox ista audax est & nimium periculosa, cùm ita nudè effertur. Nam veteres illi intellexerunt fata, quibus ius mortis in homines etiam supra ipsos Deos (vt in præcedenti annotatione diximus, & alibi) aliud quippiam esse quàm Deum: & tamẽ oportuit aliquid præstantius existimatum illud, quicquid fuit. Nos verò fatum à Deo non seiungimus, sed illud in eius sanctissima voluntate collocamus, à qua pendet, quicquid in rebus humanis accidit. Iam si dixeris, Deum ipsum non posse mortẽ ab homine, cùm illius momentum iam instat, arcere, impiè loqueris, si vis hoc pacto Dei impotentiam arguere. Nam & hoc ipsum esset, non posse, in Deo si contingeret. nam sibi ipsi aduersaretur, quæ esset summa in eo imbecillitas. Cùm ergo aliquid decreuit, id firmum ac ratum manet: sin contrà, Deus non erit Deus, sed monstrum aliquod mobile & incertum. Et ita excusabimus hoc Poëtæ dictum.

g πῶς ἔτι δ' ἀσχέδιος] Eustathius apud Macrobium Saturn. lib. 7. cap. 2. disputat, de quibus rebus interrogari se quilibet libẽter ferat: vbi hoc in postrema capitis parte addit, cùm senectuti loquacitas sit familiaris, senem lubenter ad rerum narrationem prouocari, etiamsi ad illum omnino non pertineant. Quod sciens Homerus (inquit) quandam congeriem simul interrogationum Nestori fecit offerri, vbi hunc locum adducit, & postea subnectit, Tot loquendi semina interrogando congessit, vt pruritum senectutis expleret.

h ἀλλ' ἐμοὶ ἄστρεπτον] Respondet Telemacho Nestor, & primùm de absentia Menelai quædam præmittit, quia illa erat postrema pars orationis Telemachi. Nam si viuentem, inquit, Aegisthum Mycenis offendisset, tam graue facinus inultum non reliquisset. Tantùm autem abest vt Agamemnonis morti interfuerit, vt varijs intereà periculis ac erroribus exagitatus sit. Quos postea copiosè describit Nestor: sed anteà docet facinus Aegisthi quale fuerit, posteà Menelai peregrinationes, tum Agamemnonis interitum, deinde Orestis factum in vlciscenda patris morte. Horum omnium narrationem persequitur Nestor, pro congestis interrogationum à Telemacho seminibus, vt anteà monuimus.

i τῷ κέ οἱ ἐσθλὸν θυμὸν] Honorem mortuorum esse sepulturam, in Iliade satis docuimus, quantiq; illa à veteribus æstimata sit. Eamq; denegari cadaueribus ignominiosum est, itaq; argumentum fuit olim scelerati hominis, si quis post mortem iaceret insepultus. Ideò nunc dicit Nestor, Aegistho sepulturam & luctum denegaturum fuisse Menelaum. Quam tyrannis pœnam constitutam ait in hunc locum Plutarchus in lib. de Homero. Cur autem pœna ea dicatur, ratio est, quòd insepultorum animæ creditæ sunt vagari sine vlla quiete, quam eis ipsi inferi denegent, vt aliàs diximus.

k κλαῦσεν] Luctus etiam mortuorum in eodem honore ac sepultura fuit.

l ὃς δόλον] Hinc sumpsit Ouidius:

Quæritur Aegisthus quare sit factus adulter? In promptu causa est, desidiosus erat.

Est autem desidia omnium pene scelerum seminarium, maximè adulterij, vnde ocia tolli iubet ille in amoris remedio.

Hæc vt ames faciunt: hæc, vt fecêre, tuentur:
Hæc sunt iucundi causa, cibusq; mali.
Ocia si tollas, periêre Cupidinis arcus,
Contemptæq; iacent, & sine luce faces.
Quàm platanus riuo gaudet, quàm populus vnda,
Et quàm limosa canna palustris humo:
Tam Venus ocia amat: qui finem quaris amoris,
Cedit amor rebus: res age tutus eris.

Hic ergo Aegisthus cùm ad bellum Troianum non esset profectus, proinde ociosam vitam viueret, in hoc impium facinus delapsus est: quod indicat Nestor, cùm ait, Nos quidem apud Troiam varijs exercebamur certaminibus & prælijs, quibus omnis libidinum ansa præcidi solet: at hic Aegisthus nullis negotijs implicitus facilè Clytæmnestræ pudicitiam attentauit. Et hoc est quod Ouidius expressit lib. 1. de Remed. amor. post illud superius distichon, quod primo loco adduximus:

Pugnabant alij tardis apud Ilion armis,
Quò tulerat vires Græcia tota suas.
Siue foro, vacuum lustrabat Argos erat.
Siue operam bellis vellet dare nulla gerebat:
Quod potuit, fecit: nil ageretur, amauit.
Sic venit ille puer, sic puer ille manet.

m ἀλλ' ἦτορ γυναικῶν] Castitas mulierum res est valdè lubrica & fragilis, quæ longo tempore aut importunis ac sedulis precibus debilitari possit, non secus atq; arces munitissimæ, quæ expugnari tandem solent: vt Carthago, vt Numantia, vt ipsa Troia siue bellicis fulminibus & aperta vi, siue insidijs & proditione, siue victus penuria, qua militum animi remollescunt. Exemplum castitatis expugnatæ nobis exhibet ista Clytæmnestra, quæ primæ obsidioni & velitationibus adulteri restitit, tandem verò victam se hosti lubenter dedidit: hoc est, post interfectum cantorem illum, qui suis odis σωφρονισμοῖς eam in honestatis officio continebat. Vbi notanda est immensa vis Musicæ hoc exemplo nobilissimo, de qua apud Athenæum lib. 14. Quidam autem per hũc cantorem Eunuchum intelligunt non rectè, vt ait Didymus, his verbis: τὸ ἀρχαῖον οἱ ἀοιδοὶ φιλοσόφων τάξιν ἐπέσχον, οἵνες δὲ πρώτως νοήσαντες τὸν εὐνοῦχον ἀπέδοσαν. De hoc cantore vide Athen. lib. 1.

n ὃν δὲ δόμον δὲ] Nimirum Aegisthus duxit eam in suam domum, vt est moris antiqui: & hoc est quod dicitur vxorem ducere.

o ἀτρεΐδης πρέσβυς,] In illo Græcorum dissidio sub reditum, quem anteà narrauit ipse Nestor, vidimus Nestorem Menelai partibus adhæsisse, suadentis reditum. Cùm autem rursus inter ipsos Menelai comites reperirentur, qui malè consultum sibi existimabant, si non placata Minerua discederent: in medio huius dissidij Nestor aufugisse se dixit, relicto ad Tenedum Menelao: tandem verò ipse Menelaus Nestorem in Lesbo assequutus est, vnde verisimile est eos simul vsq; ad Sunium Atticum promontorium nauigasse: tamen hac superueniente naucleri Phrontis morte, cùm illic ad eum sepeliendum Menelaus remaneret, Nestorem vlterius perrexisse Pylum versus intelligo, vt integra narratio cohæreat: alioqui mirum videri possit, quod infrà dicetur, à Nestore Menelaum nunc primùm venisse, cùm tamen iamdiu Nestor ipse venerit; deinde neque se Menelai socium in illa Aegyptiaca nauigatione profitetur.

p εἰς ἀγαθοῖσι βέλεσσι] Aliàs in Iliade à nobis obseruatum est, solere Poëtam repentinas ac maturas mortes virorum Apollini tribuere: contrà mulierum, Dianæ. Prioris exemplum habemus in hoc nauclero, quem Apollo suis telis suauibus dicitur interemisse, quia nimirum repentè & inopinatè mortuus est. Nam hic ἀγαθὰ βέλη interpretantur dici, quòd qui repentè moriuntur, dolorem non sentiant, ὥστε ἀβάσανοι γὰρ ὀδυνέων οἱ αὐφνης θνήσκοντες. Magis dicam, apud hunc Poëtam neminem mori, nisi aut violenta morte: qualis illa quæ armis contingit, aut diuinitùs immissa. Nam frugalitas illorum temporum morbis causas non præbebat, vt posterioribus sæculis accidit: quod primo libro Cornelius Celsus obseruauit.

q ὄφρ' ἐπιγόν θάπτοι] Adeò fuit religiosum corpora insepulta relinquere, vt Menelaus hoc officium Phronti mortuo præstare malucrit, quàm vento secundo in patriam contendere, cuius desiderio incredibili non secus atq; Vlysses noster proculdubio tenebatur. Pietatem videlicet rebus proprijs antepositit.

r αἰγύπτῳ ἐπιλλώσας] Quod Menelaus in Aegypto fuerit, satis constat ex historia, sed alij diuersè ab alijs eius aduentum in eam regionem memorant. Vide Prolegomena nostra in Iliadem, vbi hæc ex Herodoti lib. 2. & Dione Prusæo in oratione vndecima, quæ Troianam historiam perstringit, docemus. Sed & hoc de se Menelaus libro sequenti referet.

s ὡς ὁ μὲν εὗρε] Quo pacto has diuitias congregaret in Aegypto Menelaus, dubiũ est: nisi pro antiquorũ more, de quo nos anteà ex Thucydide, piraticam exercuerit, vt mihi planè persuadeo: quanquam ab hospite Aegyptiaco multa accepisse lib. 4. dicetur.

t πέφρα

τοῦφρα δὲ ταῦτ' Αἴγισθ-] Hoc est præcipuum illud caput, ad quod Nestori respondendum fuit: quia sic docet, quomodo Menelaus fratris Agamemnonis mortem vlcisci non potuerit, cùm indè longissimè abesset. Quod autem hîc de Aegisthi facto perstringitur, Tragici multi in scenam produxerunt. Videndus est Sophocles in Electra, Euripides in Oreste & in Electra, Aeschylus in Agamemnone. Latini etiam hoc argumentum tractarunt, quorum scripta perierunt: Attius Aegisthum ediderat, Agamemnonidas & Clytæmnestram: Liuius Andronicus, & Næuius Aegisthum. Restat Senecæ Agamemnon.

υ ἐπτέτεες] Quidam dicunt Aegisthum regnasse per decennium, vt obseruat Camerarius in argumento Electræ Sophocleæ.

χ ἄψ ἀπ' ἀθηναίων,] Alij dicunt Orestem è Phocide venisse, in quam Electræ studio exportatus fuit, ibique à Strophio educatus: posteà verò accepto oraculo, quo iubebatur paternam mortem vlcisci, rediens in patriam, illud non aperta vi, sed occulto dolo exequutus est.

ψ ὅσσον τε πρὸς ἠὼ ἠδ' οἰωνοί] Rectè Eustathius post veteres hyperbolem hoc esse ait, ad ostendendam maris istius magnitudinem, vel potiùs integræ nauigationis.

Ὣς ἔφατ'. ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε·
Τοῖσι δὴ καὶ μετέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ γέρον, ἦ ῥα σὺ μῦθον ἐνὶ μοῖραν κατέλεξας·
[a]Ἀλλ' ἄγε τάμνετε μὲν γλώσσας, κεράασθε δ' οἶνον,
Ὄφρα Ποσειδάωνι καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Σπείσαντες, κοίτοιο μεδώμεθα· τοῖο γὰρ ὥρη.
Ἤδη γὰρ φάος οἴχεθ' ὑπὸ ζόφον· οὐδὲ ἔοικε
Δηρὸν θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν, ἀλλὰ νέεσθαι.
Ἦ ῥα Διὸς θυγάτηρ, τοὶ δ' ἔκλυον αὐδήσασης.
Τοῖσι μὲν κήρυκες μὲν ὑδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο πρόποσι·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσι.
Γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, ἀνιστάμενοί δ' [b]ἐπέλειβον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Δὴ τότ' Ἀθηναίη καὶ Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἀμφὶ ἑὰ βήσεσθον κοίλην ἐπὶ νῆα νέεσθαι.
Νέστωρ δ' αὖ κατέρυκε καταπτόμενος ἐπέεσσι,
[c]Ζεύς τοι γ' ἀλεξήσαι καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὡς ὑμεῖς παρ' ἐμεῖο θοὴν ἐπὶ νῆα κίοιτε,
[d]Ὥς τέ τοι ἠπεδανὸν πάμπαν ἀνείμονά θ' ἥβης,
Ὡς οὔτε χλαῖναι καὶ ῥήγεα πολλὰ ἐνὶ οἴκῳ,
Οὔτ' αὐτῷ μαλακῶς οὔτε ξείνοισιν ἐνεύδειν.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πάρα μὲν [e]χλαῖναι καὶ ῥήγεα καλά,
Οὐθὲ δὴ τῆδ' αὐδρὸς ὁ δυσητῆρ φίλος υἱὸς
Νηὸς ἔσω ἰκελόφιν καταλέξεται, ὄφρ' αὖ ἔγωγε
Ζώω, [f]ἔπεται δ' ὅσσοι μεγάροισι λίπω·
Ξείνους ξεινίζω, ὅς κ' ἐμὰ δώματ' ἵκηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εὖ δὴ ταῦτά γ' ἔφησθα γέρον φίλε· σοὶ δ' ἔοικε
Τηλέμαχον πείθεσθαι, ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Ἀλλ' οὗτος μὲν νῦν σοὶ ἅμ' ἕψεται, ὄφρα κε δὴ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ἐγὼ δ' ἐπὶ νῆα μέλαιναν
Εἶμι, ἵνα θαρσύνω τ' ἐπάρους, εἴπω τε ἕκαστα.
Οἷος γὰρ μετὰ τοῖσι γεραίτερος ἔσσομαι εἶναι,
Οἱ δ' ἄλλοι φιλότητι νεώτεροι αὐδρες ἕποντο
Πάντες ὁμηλικίη μεγαθύμῳ Τηλεμάχοιο.
Ἔνθά κε λεξαίμην κοίλῃ παρὰ νηὶ μελαίνῃ
Νῦν. ἀτὰρ ἠῶθεν [h]μετὰ Καύκωνας μεγαθύμους
Εἶμι, ἔνθα χρεῖός μοι ὀφέλλεται, οὔτι νέον γε
Οὐδὲ ὀλίγον. σὺ δὲ τοῦτον (ἐπεὶ τέον ἵκετο δῶμα)
Πέμψον σὺν δίφρῳ τε καὶ ἡνίοχος δέ οἱ ἵππους,
Οἵ τοι ἐλαφρότατοι θέεν, καὶ κάρτει ἄριστοι.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
[i]φθὴ εἰσορμήσασα. [k]θάμβει δ' ἕλε πάντας ἰδόντας·
Θαύμαζεν δ' ὁ γεραιὸς ὅτι ὡς ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Τηλεμάχῳ δ' ἕλε χεῖρα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὦ φίλος, [l]οὔ σε ἔολπα κακὸν καὶ ἄναλκιν ἔσεσθαι,
Εἰ δὴ τοι νέῳ [m]ὧδε θεοὶ πομπῆες ἕποντο.
Οὗ μὲν γάρ τις ὅδ' ἄλλος ὀλύμπια δώματ' ἐχόντων,

Sic ait: Sol.a. quidē descēdit, et tenebræ aduenerūt.
His verò & dixit dea cæsia Minerua,
O senex profectò hæc ex officio dixisti.
Sed agite diuidite quidem linguas, miscete vinum,
Vt Neptuno & alijs immortalibus
Vbi libauerimus, lectū curemus: eius enim hora adest.
Iam enim lumen iuit sub occasum, neq; decet
Diu deorum in epulo sedere, sed redire.
Dixit sanè Iouis filia, hi verò audiuerunt loquutā.
His quidem præcones aquam manibus infuderunt,
Iuuenes autem crateres coronarunt vino,
Diuiserunt aūt omnibus, initium sumentes à poculis,
Linguas a. in ignem coniecerūt, surgentesq; libarūt.
Cæterùm postq̄ libarūt biberūtq; quantū desiderabat
Tū certè Pallas & Telemachus deo similis, (animus,
Ambo desiderabant cauam ad nauem redire.
Nestor autem statim detinuit incessens verbis,
Iupiter hoc prohibeat, & immortales dij alij,
Vt vos à me celerem ad nauem eatis, (lo
Tāq; ab aliquo vel prorsus veste carēti aut paupercu-
Cui neq; vestes & operimenta multa domi,
Vt neq; ipsi molliter, neq; hospitib. dormiendi copia sit.
Cæterùm mihi adsunt vestes & operimenta pulchra.
Nunquam certè huius viri Vlyssis charus filius
Nauibus in tabulatis pernoctauerit, donec ego
Vixero, donec liberi in regia linquentur,
Qui hospites suscipiāt, quicūq; ad domū meā pueniet.
Hunc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Bene sanè hæc dixisti senex amice: te verò decet
Telemachum persuadere, quoniam longè melius sic.
Sed ille quidem nunc te sequatur vt dormiat
Domi tuæ, ego autem ad nauem nigram
Vado, vt confirmem socios, præcipiamq; singula.
Solus enim inter illos senior glorior esse.
Alij verò ob amicitiam iuniores viri sequuti sunt
Omnes æquales ætate magnanimi Telemachi.
Illic dormiam caua in naui nigra
Nunc: sed manè ad Cauconas magnanimos
Vado, vbi nomen mihi debetur, neq; adeò nouum,
Neq; paruū. tu. v. hūc (quādoquidē tuā pœnit domū)
Mitte cum curru & filio: da autem illi equos,
Qui tibi celerrimi currendo, & robore fortissimi.
Sic certè loquuta abijt cæsijs oculis Minerua,
Ossifrago similis, stupor autem inuasit omnes videntes.
Admiratus etiam est senex postquam vidit oculis.
Telemachi. v. prehēdit manū, verbū dixit & loq. est,
O amice, neq; te spero ignauum & imbellem fore,
Siquidem te iuuenem, sic dij ductores sequuntur.
Non enim quisquā alius cælestes domos habitātium.

Ἀλλὰ

ω. κυδίστη Ἀλλὰ Διὸς θυγάτηρ* ἀγελείη τετιγυῖα,
Ἥ τοι καὶ πατέρ' ἔσθλὸν ἐν Ἀργείοισιν ἐτίμα.
Ἀλλὰ σύ γ' εὖ γουνοῦμαι, ἴλαθι, δίδωθι δέ μοι κλέος ἐσθλόν,
Αὐτῷ καὶ παίδεσσι καὶ αἰδοίῃ ἀλόχοιτι,
Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἤνιν, εὐρυμέτωπον,
ρ Ἀδμήτην, ἣν οὔπω τις ζυγὸν ἤγαγε οὐτάζων.
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσὸν κεράεσσι περιχεύας.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
υἱάσι καὶ γαμβροῖσιν ἑὰ κατὰ δώματα καλά.
Ἀλλ' ὅτε δώματ' ἵκοντο ἀγακλυτὰ τοῖο ἄνακτος,
Ἑξείης ἕζοντο κατ' κλισμούς τε θρόνους τε.
Τοῖς δ' ὁ γέρων ἐλθοῦσιν ἀνὰ κρητῆρα κέρασσεν
Οἴνου ἡδυπότοιο, τὸν εἰνδεκάτῳ ἐνιαυτῷ
Ὤιξε ταμίη, καὶ ἀπὸ κρήδεμνον ἔλυσε.
Τοῦ ὁ γέρων κρητῆρα κεράσσατο· πολλὰ δ' Ἀθήνῃ
Εὔχετ' ἀποσπένδων, κούρῃ Διὸς Αἰγιόχοιο.
Αὐτὰρ ἐπὴν σπείσαν τε πίον θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
Τὸν δ' αὐτοῦ κοίμησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Τηλέμαχον φίλον υἱὸν ὀϊστῆος θείοιο,
Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Παρ δ' ἄρ' ἐϋμμελίην Πεισίστρατον ὄρχαμον ἀνδρῶν,
Ὅς οἱ ἔτ' ἠίθεος παίδων ἔσκε μεγάροισιν·
Αὐτὸς δ' αὖτε καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Τῷ δ' ἄλοχος δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Sed Iouis filia prædatrix Pallas,
Quæ tibi & patrẽ bonum inter Græcos honorabat,
Quare regina propitia sis, da aũt mihi gloriã bonam,
Mihi ipsi & filijs & venerandæ vxori:
Tibi autem sacrificabo bouem legitimam lata fronte
Indomitam, quam nullus sub iugum duxit vir.
Hanc tibi ego sacrificabo, aurũ cornibus circũfundẽs.
Sic ait supplicans, hunc audiuit Pallas Minerua.
Illis autem dux erat Gerenius eques Nestor,
Filijs & generis suam ad domum pulchram.
Sed postquam ad domum venerunt inclytam regis,
Ordine sedebant per sediliaq; thronosq;:
His verò senex venientibus craterem miscuit
Vini dulcis, quod vndecimo anno
Aperuit ancilla, & operculum remouit.
Huius senex craterẽ miscuit. plurimùm verò Palladi
Supplicauit, libans filiæ Iouis Aegida habentis.
Cæterũ postq; libarũt biberũtq;, quãtũ voluit animus,
Hi quidẽ dormiturientes abierunt ad domũ singuli:
Hũc verò illic dormire curauit Gerenius eques Nestor
Telemachum charum filium Vlyssis diuini,
Tessellatis in lectis sub porticu sonanti:
Iuxta eum verò bellicosum Pisistratũ ducẽ virorum,
Qui ei adhuc cælebs filiorum erat in regia.
Ipse verò reuersus dormiuit in secessu domus excelsæ.
Huic verò hera lectum præparauerat & cubile.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἄγε πόμνετε γλώσσας,] Peracto sacrificio cùm somni tempus instaret, linguæ etiam adolebantur in honorem Deorum, vt inquit vetus interpres Didymus, quibus sermones curæ sunt. ἔθος λέγει, inquit, τοῖς παροῦσιν ὡς τὸ καθεύδειν, τῶν ἱερείων τὰς γλώσσας ἀποτέμνειν καὶ καίειν τοῖς θεοῖς τὰς λόγους ἐπιμελουμένοις. Intelligitur aũt ab alijs & ab Eustathio nostro Mercurius, quem omnes orationis præsidem ex Poëtarum libris intelligunt. Eum autem fuisse Ionum vel Atticorum morem aiunt, rationesq; huius rei afferunt varias: quas collegit Rhodig. Lect. antiq. lib. 13. cap. 5. vel quia inter mẽbra reliqua, bonitate lingua præstet: optima verò Dijs reddi par sit: vel quòd linguæ & verbis parcant somnum petentes: vel quia in conuiuijs prolata, silentio sint obruenda (vnde est illud, μισῶ μεράμονα συμποτῶν: Odi memorem compotorem) vel quoniam linguas amburendo (amburi autem solebant, vt docent sequentia, γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον) perperam dictorum labes inustas expurgarent. Addo hoc fieri solitum in fine cõuiuij, quia post multas confabulationes significabatur tunc illis esse finem imponendum: nec poterat melius vllum silentij symbolum vsurpari, quàm ista linguarum adustio, cùm lingua sit orationis instrumentum. Athenæus lib. primo vtrumque ritum, qui hic à Poëta proponitur, libationis & linguarum adustionis, enarrauit his verbis: ἔστι συνήθη δὲ ἀπὸ τῶν δείπνων ἀναλύοντες, καὶ τὰς σπονδὰς ἐποιοῦντο Ἑρμῇ, ὡς ἔχω εἰπεῖν ὕστερον Διὶ τελείῳ. δοκεῖ γὰρ Ἑρμῆς ὕπνια παρέχειν τοῖς ἀνθρώποις εἶναι. σπένδοντες δ' αὐτοὶ ἐπὶ τὰς γλώσσας ἐκ τῶν δείπνων ἀπιόντες παρεσπένδοντο δ' αὐτοὶ αἱ γλῶσσαι, ἀφ' ὧν λιβάνους ἐκάλουν, id est, Libabant verò à cœnis discedentes, quæ libationes fiebant Mercurio: & non, vt postea, Ioui adulto. Videtur enim Mercurius somni præses esse. Libant autem & super linguas ex cœnis abeuntes. Attribuuntur verò illi linguæ, propter interpretationem. Sed apud Aristophanem in Pluto ad hæc verba, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τέτων τέμνε): Interpres refert, Callistratum tradere olim in sacrificijs linguã exectam præconibus dari solitam. Vnde forsan colligi possit, linguam Mercurij ob illius præconium, quo Dijs inseruit, deberi. Vide Erasmum Adag. Chil. 3. cent. 7. adag. 42. Illud autem, τέμνειν γλώσσας hoc loco, malè Gyraldus Histor. deor. syntag. 17. pro, fauere linguis accipit, quasi etiam ad præcones dictum sit. Vide Apollonij Interpr. lib. 1.

b ἐπέλιβον.] Ex hoc vocabulo collegi, vinum libari solitum super linguas, in ignem coniectas. Et hoc docuit manifestè Athenæus loco anteà citato, cùm ait, σπένδεσθαι δὲ αὐτοὶ καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσας: quod est ἐπέλιβον. Et hoc non intellexit Interpres Athenæi Natalis.

c ζώει γὰρ ἀλεξήσας] Qui dimidiata beneficia conferunt, ij amicitiam integram non habent: proinde boni viri cauẽt, nequid in beneuolentia exhibenda quippiam desideretur. Quod etiam obseruat Nestor, qui cùm hos peregrinos humaniter hospitio excepérit, communicato illis sacrificij victu: tamen pergit in hac sua humanitate & facilitate hospitali, cùm eos ad naues noctem transigere non patitur, sed in ædibus suis retinere conatur. Et reuera Telemachum retinuit, sed Minerua quæsita discessus specie abijt: quia postera die noluit cum Telemacho ad Menelaum proficisci, quòd Menelaus filij & filiæ nuptias celebraret, quibus interesse Pallas non solet propter virginitatem, quam illa studiosissimè colit.

d ὥστε τοῦ μὴ παρῇ] Duo sunt quæ Nestorem impediãt, quo minus Telemachum dimittat. primùm, quòd eius facultates adeò profligatæ non sunt, vt satis vestium & stragulorum illi nõ suppetat ad sternendos lectos, in quibus hospites illi recubent. Deinde, quòd filium tanti herois Vlyssis honestè dimittere non possit, cui amicitiæ paternæ nomine hospitium suum pateat: proinde in hac officij particula commissurus non sit, vt ipse de sua in eum amicitia (quæ olim etiam fuit hæreditaria) quippiam remisisse videatur.

e χλαῖναι καὶ ῥήγεα] Abundantiam vestium & stragulorum suorum iactat Nestor, vt doceat rei domesticæ angustijs se ab hoc beneficio conferendo non præcludi. Sed Nestor in hac copia vincitur, ni fallor, à Tellia illo Acragantino, de quo apud Athenæum lib. 1. Is quingentos hospites aliquando hyemis tempestate cùm excepisset, singulis tunicam & pallium exhibuisse dicitur.

f ἐπὶ δὲ παῖδες] Hospitalitatis huius obligationem ad posteros quoq; suos deriuat Nestor, quia solebat sanctissimum illud ius hæredibus hospitum etiam communicari, honesta & liberali quadam animi propensione: vt in Iliade de Glauco & Diomede exemplum vidimus.

g ἵνα θαρσύνῃ] Confirmari oportebat reliquos Telemachi comites ob illius absentiam, quę sinistri quippiam ipsis incussisset, nisi de illius statu certiores fuissent facti. Mirum est autem, solum Telemachum ac nullo comite, ex eorum numero, quos ex Ithaca secum adduxerat, Spartam versus contendere.

h μετὰ Καυκώνας] Qui sint hi Caucones, dicendum erit in Lexico ex Strabone, qui huius loci lib. 8. meminit. Hic autem prætextus Mineruę potuit esse verus, vt nimirum dicamus, apud Cauconas postera die celebratum iri sacrificium ac festum, cui ipsa interesse, pro veterum deorum more, debeat. Sed Minerua quandiu cum hominibus loquitur, sermones humanos vsurpandos esse putat, ne se Deam prodat.

i φιλίη ἀδελφεή.] Minerua discedens ossifragio (sic enim vertendũ esse φιλίη docebitur in Lexico) assimilata est, non sine causa: si

licet

licet & vatum interpretibus diuinare. Sciendum est igitur, Ossifragum siue Ossifragam, auem esse, quæ non solùm suos pullos, sed etiã quos aquila nutriẽdi tædio eiecit, studiosè alere solet, vt testãtur Aristoteles & Plinius. Iam verò Minerua quasi eiectũ hũc Telemachum, ac omni parentum ope destitutum suscepit: ac proinde hac assimilatione ostendere voluit, quid illa in hac re præstitisset. Addit Eustathius noster, φιλίλω denominatam esse παρὰ τὸ φαίνω: esse autem Mineruam φωσφόρον, id est, luciferam. Sed mihi prior sententia arridet.

k ἡμὶ δ' ὀλ' ἔλε] Subita illa metamorphosis attonitos spectatores istos fecit, & suspicari Deam: vnde autem Mineruã esse intellexerint nescio, nisi hæc prudentissimi Nestoris coniectura fuit. Nam cùm Vlyssem à Pallade tam obnixè adamari sciret, potuit & hoc colligere, eandem Deam filio illius adesse.

l οὐ σε ἔολπα] Qui Deum non solùm propitium, sed præsentẽ habent, de suis rebus benè sperare possunt. Eos enim sine dubio magnifacit, qui ales fuerunt olim quidam Patriarchæ: vt Abrahamus, Lothus, Iacobus & cæteri qui Deum (sed humana indutum specie) hospitem, comitem & familiarem habuerunt. Nolo tamen profanis sacra componere: nisi vt intelligamus absurda nõ esse omnia quæ ab Homero proponuntur. Quicquid sit, ijs maximè fauet Numen, quibus seria humanitùs exhibet: & hoc intelligens Nestor, Telemachum fortem futurum pronunciat: hoc est, præter iuuenilis ætatis captum euenturum, vt ipse propter hanc Mineruæ præsentiam imposterum res suas bene gerat. Fortitudinis autem meminit, quia eâ aduersus superbam procorum gentẽ indigebat.

m ὧδε ἕκαστοι] Pluralitatem istam sequenti versu corrigit: nam eam ad Mineruam restringit. Et est vulgaris loquendi formula, cùm primò rem generaliter, deinde specialiter enunciamus.

n ἀδμήτην,] Victima Deo conuenit: nam & Pallas virginitatem coluit perpetuam, proinde teneras adhuc boues sacrificari illi par fuit, quæ nondum iugum subijssent. Eadem ratione agna quoq; ipsi litabatur. Iuuenalis:

— niueam reginę ducimus agnam, Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.

Sed & tauris ei sacrificabant, nimirum quatenus armis præest: alioqui furiosum illud & vir armenti, virgini Deæ non congrueret.

o χρυσὸν κέρασι] De modo hoc veteri inaurandi victimarum cornua, dicemus in sequentibus.

ᾗ μὲν δ' ἠελίοιο φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Quãdo.a.manè genita apparuit roseis digitis aurora
Ὦρνυθ' ἅρ' ἐξ εὐνῆφι Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Surrexit quidem ex lecto Gerenius eques Nestor.
Ἐκ δ' ἐλθὼν, καθ' ἑὸν ἐζέσθη θῆκι λίθοισιν,
Egressus autem sedit super politos lapides,
Οἳ οἱ ἔσαν πρὸ θύρηφι θυράων ὑψηλάων,
Qui illi erant ante fores excelsas
Λάϊνοι, ἀποστίλβοντες ἀλείφατι οἷς ἔπι μοῖρα πέλεν
Albi, resplẽdentes vnguẽti instar, quib. quidẽ antea
Νηλεὺς ἵζεσκεν, θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος·
Neleus sedebat dijs consiliarius æquiparandus.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κῆρι δαμεὶς ἀΐδος δὲ βεβήκει,
At ille quidem iam fato domitus ad inferos descẽdit.
Νέστωρ αὖτ' ἐφίζε Γερήνιος, ἶρος Ἀχαιῶν,
Nestor autem tum insidebat Gereni° custos Græcorũ
Σκῆπτρον ἔχων· τῷ δὴ οἱ ἕες ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Sceptrũ habens, vndiq; a. filij frequẽtes cõgregabãtur
Ἐκ θαλάμων ἐλθόντες, Ἐχέφρων τε, Στρατίός τε,
Ex thalamis egressi, Echephronq; Stratiusq;,
Περσεύς τ', Ἀρήτός τε, καὶ ἀντίθεος Θρασυμήδης·
Perseusq;, Aretusq;, & diuinus Thrasymedes.
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἕκτος Πεισίστρατος ἦλυθε ἥρως·
His verò deinceps sextus Pisistratus venit heros.
Πὰρ δ' ἄρα Τηλέμαχον θεοείκελον εἶσαν* ἄγοντες.
Iuxta verò Telemachũ deo similẽ collocarũt ducẽtes.
Τοῖσι δ' μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Illis verò loqui cœpit Gerenius eques Nestor,
Καρπαλίμως μοι τέκνα φίλα κρηήναθ' ἑλέσθαι,
E vestigio mihi, filij chari, perficite desiderium,
Ὄφρ' ἡ τοι πρώτιστα θεῶν ἱλάσσομ' Ἀθήνην,
Vt certè primam deorum placem Palladem,
Ἥ μοι ἐναργὴς ἦλθε θεὸς ἐς δαῖτα θάλειαν.
Quæ mihi palàm venit dei ad conuiuium celebre.
Ἀλλά γ' ὁ μὲν πεδίονδ' ἔπι βουῶν ἴτω, ὄφρα τάχιστα
Sed alius quidem rus causa bouis eat, vt celerrimè
Ἔλθησιν, ἐλάσῃ δ' βοῶν ἐπιβουκόλος αὐτὴρ·
Veniat, adducat autem bouem bubulcus vir.
Εἷς δ' ἐπὶ Τηλεμάχῳ μεγαθύμῳ νῆα μέλαιναν
Vnus ad Telemachi magnanimi nauem nigram
Πάντας ἰὼν ἑτάρους ἀγέτω, λιπέτω δ' δύο οἴους·
Omnes profect° socios adducat, relĩquat. a. duos solos.
Εἷς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δέμνιον κελέσθω
Vnus iterum aurificem Laërceum huc iubeat
Ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.
Venire, vt bouis aurum cornibus circumfundat.
Οἱ δ' ἄλλοι μενέτω αὐτοῦ ἀολλέες, εἶπα τε δ' εἴσω
Vos verò alij manete illic sedulò, dicite autem intus
Δμωῇσιν κατὰ δῶμα δαΐφρονι δαῖτα πένεσθαι,
Ancillis per domum celebre conuiuium apparare,
Ἕδρας τε ξύλα τ' ἀμφὶ κλυτὰ δαῖτα πένεσθαι, ὑδωρ.
Sediliaq;, lignaq; vndiq; & limpidam afferre aquam.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐποίπνυον· ἦλθε μὲν ἀρ βοῦς
Sic ait: illi certè omnes administrabãt: venit quidem bos
Ἐκ πεδίοιο. ἦλθον δ' θοῆς ἐπὶ νηὸς ἑταῖροι
Ex agro, venerunt etiam celeri à naue æquata
Τηλεμάχου ἑταροι μεγαλήτορος· ἦλθε δ' χαλκεύς,
Telemachi socij magnanimi: venit autem faber
Ὅς ῥ' ἐν χερσὶν ἔχων χαλκήια, πείραλα τέχνης,
Arma in manibus tenẽs fabrilia administra artis,
Ἄκμονά τε, σφῦράν τ', εὐποίητόν τε πυραγρίδα,
Incudemq; malleumq; benefactamq; forcipem,
Οἷσίν τε χρυσὸν εἰργάζετο· ἦλθε δ' Ἀθήνη
Quib. scilicet aurum faciebat: venit autem Minerua
Ἱρῶν αὖ πώωσα. γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Sacris potitura. a. senex autem eques Nestor
Χρυσὸν ἔδωκε· ὁ δ' ἔπειτα βοὸς κέρασιν περιχεύσῃ
Aurũ dedit: ille. v. deinde bouis cornib. circumfudit
Ἀσκήσας, ἵν' ἄγαλμα θεὰ κεχάροιτο ἰδοῦσα·
Aptans, vt simulachrum dea gauderet videns:
Βοῦν δ' ἄγετον κεραῶν Στράτιός τε δῖός τε Ἐχέφρων·
Bouẽ. a. ducebat cornib. Stratius & diuus Echephrõ:
Χέρνιβα δὲ σφ' Ἄρητος ἐν ἀμφιμόσιλῃ λεβητι
Lotionem manuum ipsis Aretus in florido lebete
Ἦλυθεν ἐκ θαλάμοιο φέρων· ἑτέρη δ' ἔχεν ἀλφὰς
Venit ex thalamo ferens: altera gestabat molas
Ἐν κανέῳ. πέλεκυν δ' μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
In canistro: securim autem bellicosus Thrasymedes
Ὀξὺν ἔχων ἐν χειρὶ παρέστατο, βοῦν ἐπιόψων.
Acutam gestans in manu astabat, bouem cæsurus.
Περσεὺς δ' ἄμπυον εἶχε· γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Perse°. a. vas sãguini recipiẽdo tenebat: senex. a. eques
Χέρνιβά τ' ἀλφίτων τε κατήρχετο πολλὰ δ' Ἀθήνῃ
Aquamq; molasq; accepit: multis. a. Mineruæ (Nestor

Εὔχετ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ ὁλοχύτας ἐπεβάλοντο,
Αὐτίκα Νέστορος υἱὸς ὑπέρθυμος Θρασυμήδης
Ἤλασεν ἄγχι στὰς· τοῦ πέλεκυς δ' ἀπέκοψε τένοντας
Αὐχενίους, λῦσεν δὲ βοὸς μένος. αἱ δ' ὀλόλυξαν
Θυγατέρες τε νυοί τε, καὶ αἰδοίη παράκοιτις
Νέστορος Εὐρυδίκη, πρέσβα Κλυμένοιο θυγατρῶν.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀνελόντες ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Ἔσχον ἀταρ σφάξαν τε Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν.
Τῆς δ' ἐπεὶ ἐκ μέλαν αἷμα ῥύη, [d] λίπε δ' ὀστέα θυμός,
Αἶψ' ἄρα μιν διέχυθαν· ἄφαρ δ' ἐκ μηρία πάντα
Πάντα κατ' μοῖραν, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες ἐπ' αὐτῇ δ' ὠμοθέτησαν,
Καῖε δ' ἐπὶ σχίζης ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λείβε. νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίσυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν δ', ἀκροπόροις ὀβελοῖς ἐν χερσὶν ἔχοντες.
Τόφρα δὲ Τηλέμαχον λοῦσεν [e] καλὴ Πολυκάστη,
Νέστορος ὁτωλοτάτη θυγάτηρ Νηληϊάδαο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠῦ χιτῶνα,
ιε. δ' ὄμε Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
Πὰρ* δ' ἄρα Νέστορι ἶσον καθ' ἕρ ἕζετο ποιμένι λαῶν.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέα τ' ὄπταρτα, καὶ ἐρύσαντο,
Δαίνυθ' ἑζόμενοι· δῖπνοι δ' ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄρουτο
Οἶνον ἐνοινοχοεῦντες ἐν χρυσέοις δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶντο,
Τοῖσι δ' μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Παῖδες ἐμοί, ἄγε Τηλεμάχῳ καλλίτριχας ἵππους
ιζ. πήσασθαι ζεύξαθ' ὑφ' ἅρμαθ', ἵνα* πήσησιν ὁδοῖο.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
ιη. ἔχουσι, Καρπαλίμως δ' ἔζευξαν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους.
Ἐν δὲ γυνὴ ταμίη σῖτον καὶ οἶνον* ἔθηκεν,
Ὅσσά τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες.
Ἂν δ' ἄρα Τηλέμαχος εὐεπαλέα βήσατο δίφρον·
Πὰρ δ' ἄρα Νεστορίδης Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν
ιθ. ἀίξαντε Ἐς δίφρον τ' αἰἐβαινε, καὶ ἱππία λάζετο χερσί·
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ* ἄκοντε πετέσθην
Ἐς πεδίον, λιπέτην δ' Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.
Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες·
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόων τό τε πᾶσαν ἀγυιάς.
Ἐς Φηρὰς δ' ἵκοντο, Διοκλῆος πότι δῶμα,
κα. ὁ δ' ἄρα Υἱὸς Ὀρτιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
ξείνια δῶκεν Ἔνθα δ' νύκτ' ἄεσαν· *ὁ δ' τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ἵππους τ' ἐζεύγνυσ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·
κβ. αἴθοντι Ἔκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐρικτῆς·
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ* ἄκοντε πετέσθην.
Ἵξον δ' ἐς πεδίον πυρηφόρον· ἔνθα δ' ἔπειτα
Ἦνον ὁδὸν, τοῖον γὰρ ἔπεφερον ὠκέες ἵπποι.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.

Supplicauit initia faciẽs ex capite pila in ignẽ iaciẽs
Cæterùm postquã precati sunt, & molas porrexerũt
Statim Nestoris filius generosus Thrasymedes,
Impulit propè stans: securis autem abscidit neruos
Ceruicales: soluit a. bouis robur, ipsa verò vlulabant
Filiæq; nurusq;, & pudica vxor
Nestoris Eurydice maxima natu Clymeni è filiabus.
Hi quidem deinde corripientes à terra spacioſa
Tenebãt: cæterũ iugulauit Pisistratus dux virorum.
Ex illa postq; niger sanguis stuxit, reliquit ossa animꝰ,
Celeriter verò ipsam diuiserũt: statim. a. coxas exci-
Omnia ritè, insuper omento cooperuerũt, (derũt
Bifariam facientes, super ea verò cruda imposuerũt,
Torrebat. a. super ligna, senex. v. nigrum vinum
Libauit: iuuenes verò iuxta eum tenebant manibus
verua quinq; cuspidum.
Cæterũ postq; coxæ cõbustæ sunt, & viscera gustarũt,
Minutatimq; dissecuerũt, aliaq; verubꝰ transfixerũt,
Assarunt. a. acuta verua in manibus tenentes.
Interea verò Telemachum lauit pulchra Polycaste,
Nestoris minima natu filia Nelei filij.
Porrò postquam lauit, & vnxit pingui oleo,
Circa ipsum. a. indusium pulchrum iecit atq; tunicã
E lauacro exijt corpore immortalibus similis:
Apud Nestorẽ verò profectus resedit pastor populorũ.
Hi. v. postq; assarunt carnes exteriores & detraxerũt,
Epulabantur sedentes, deinde viri fortes surgebant
Vinum infundentes in aureis poculis.
Cæterùm postquam potus et cibi desideriũ amouerũt
Inter illos sermonem cœpit Gerenius eques Nestor,
Filij mei, agite Telemacho pulchros pilos habẽtes e-
Coniungite sub currũ ducẽtes, vt cõficiat iter. (quos
Sic ait, hi certè illũ statim audierũt atq; paruerũt:
Celeriter. a. iunxerunt sub currum celeres equos.
Custos verò ancilla panem & vinum infudit,
Obsoniaq; qualia edunt à Ioue nutriti reges,
Telemachus certè perpulchrum conscendit currum:
Iuxta eum verò Nestorides Pisistratus dux virorum
In currumq; conscendit, & habenas cepit manu:
Verberauit ad impellendũ, illi verò nõ inuiti volabãt
Ad campum, reliquerunt autem Pyli arduam vrbẽ.
Illi verò tota die quatiebant iugum vtring; tenentes:
Occidit tum sol, obumbranturq; omnes viæ,
Ad Pheras autem venerunt Dioclei ad domum
Filij Ortilochi, quem Alpheus genuit puerum
Vbi p noctẽ quieuerũt: ille. v. illis hospitalia apposuit.
Quãdo. v. mane gẽita apparuit roseis digitis aurora,
Equosq; iunxerunt, currusq; pulchros conscenderũt:
Eq; vestibulo agitarunt & è porticu resonanti:
Flagellauit aũt vt irent: illi verò non inuiti volabãt.
Venerunt. a. in campũ frugiferũ: hinc autem deinde
Perficiebãt iter: huiusmodi strenuè currebãt veloces
Occiditq; sol, inumbranturq; omnes viæ. (equi.

COMMENTARIVS.

a ἦμος δ' ἠεριγένεια φάνη] Persoluturus Nestor Mineruæ promissum sacrificium, id matutino tempore faciendum intelligit, quia superis Dijs tunc sacrificabatur: contrà verò inferis sole occidente, vt ait Callixenus Rhodius in ijs quæ scripsit de Alexandria, his verbis, quæ refert Natalis Mythol. 1. cap. 10. τοῖς μὲν ἐν καταχθονίοις θεοῖς τὴν ἥλιου δυσμὰς εὐαγίζομεν, τοῖς δ' οὐρανίοις ὑπὸ τὴν ἕω τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἱερεύομεν. id est, Vita defunctis sanè circa occasum Solis parentamus, at cœlestibus Dijs auroræ tempore sub exortum Solis sacrificamus.

b ἤλυθε δ' Ἀθήνη] Quòd Mineruam huic sacrificio interfuisse dicit, non fit sine causa, quam exponit Athenæus li. 8. sub finẽ his verbis (quæ nunc correctiora referam quàm in vulgatis legantur) οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τὰς θεὰς ἀνθρωποειδεῖς ὑπέστησαν καὶ τὰ ὅπλα τοὺς ἐορτοὺς διέταξαν.

διέταξαν. ὁρῶντες γὰρ ὡς τὸ μὲν ἐπὶ τὰς ἀπολαύσεις ὁρμῆς ἐχ οἷόν τε τὰς ἀνθρώπους ἀποσῆσαι, χρήσιμον δὲ συμβάλλεται πρὸς τοιαύτας ἀπολαύσεις ἡσυχίαν ἄγειν, χρόνον ἀφορίσαντες καὶ τοῖς θεοῖς καθιδρύσαντες ὅτῳ μεθῆκαν ἑαυτὰς εἰς ἄνεσιν, ἵν' ἔκας ἐγκρίνῳ ἥκῃ τὰς θεὰς ἐπὶ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς ἀπολαύσεις μὴ αἰδῶς τινὰ σωφροσύνην ποιῆται. Ὅ μὲν γοῦν φησὶν, ἦλθε δὲ Ἀθήνη ἱρὰων ἀντιόωσα. καὶ ὁ Ποσειδῶν, Αἰθίοπας μετεκιάθε πάλαι ἐοῦσιν Ἀνδρῶν ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης· καὶ ὁ ζεὺς, χαίρων ἔβη μετὰ δὲ ἄλλοι θεοὶ δ' ὅμα πάντες ἕποντο. Καὶ ἄνθρωπος δέ πε παρὰ πρεσβύτερον, καὶ τῇ σωφρέσι ἀσκεῖν, αἰδεῖσθαι λέγειν τι ἢ ποιεῖν ἀκοσμότερον ἢ ἐν πρώτοις, ὡς καὶ Ἐπίχαρμός πε φησὶν, ἀλλὰ καὶ σιγᾶν ἀγαθὸν ὁκόταν παρέωσι κάρρονες τὸν λαμβάνοντα σφᾶς θεοὺς πλησίον αὐτῷ εἶναι, τοὺς ἑορτὰς κοσμίως καὶ σωφρόνως διάγειν, &c. id est, Veteres autem & Deos humana specie constituentes, hæc etiam circa festa ordinarunt. Cùm enim viderent ab impetu ad fruitiones (voluptatum) homines abstinere non posse, vtile autem intelligerent illis moderatè & compositè vti assuescere: tempus distribuentes, & primùm Dijs sacrificantes, sic se ad relaxationem dimiserunt, vt quilibet existimans venire Deos ad primitias & libationes, cum verecundia conuentus suos celebrarent. Itaq; Homerus dicit, Venit Minerua sacris potitura, & Neptunus ad Aethiopas transijt longè remotos, potiturus taurorum & agnorum hecatomba. & Iupiter, Heri iuit ad conuiuium, Dei autem simul omnes sequuti sunt. Iam verò si quis homo senior, & instituto vitæ prudentior adsit, verentur quippiam turpe dicere aut facere, vt etiam Epicharmus alicubi dicit: sed & tacere bonum virum oportet, cùm adsunt meliores. Cùm itaque arbitrantur Deos sibi esse proximos, festa modestè & temperanter celebrabant, &c.

c χρυσὸν ἔδωκ'.] Hostia si maior erat, inquit Gyrald. Hist. Deorum Syntag. 17. auratis cornibus plerunq; immolabatur. S. C. extat de ludis Apollinaribus primùm faciendis, quod Macrobius recitat primo Saturn. in quo Decemuiris præceptum fuit, vt Græco ritu hostijs sacrum facerent, Apollini boue aurato, & capris duabus albis auratis: Latonæ boue fœmina aurata. Hinc Ouidius:

— indutaq; cornibus auro *Victima, vota facit.* & alibi:
— blandis indutæ cornibus aurum *Conciderant ictæ niuea ceruice iuuencæ.* Iuuenalis: *— frontēq; coruscat,*

dixit propter cornua aurata. Ascanius in decimo Aeneid. apud Virgil.

Et statuam ante aras aurata fronte iuuencum *Candentem pariterq; caput cum matre ferentem.*

Si minor autem hostia esset immolanda, illius de fronde coronabatur, cui sacra fiebant, &c. Porrò accuratè descripsit hoc sacrificiū Homerus, vbi obseruanda est filiorum Nestoris & ipsiusmet αὐτοψία, quam sæpiùs obtrudit Poëta.

d λιπε δ' ὀστέα θυμὸς.] Quomodo hoc sit intelligendum, docuimus lib. 2. vbi Poëta ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν appellat.

e κοίλῃ Πολυκάστῃ.] Antiquorum fuit consuetudo, vt hospites à mulieribus ac puellis lauarentur, quasi tēperantes illius sæculi homines libidine propterea non inflammarentur. Quod Athenæus lib. 1. sic exponit, ποιεῖ δ' Ὅμηρος, inquit, τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας λούσας τοὺς ξένους, ὡς οὔτε φλεγμονὴν οὔτε ἀκρασίαν παρόντων τῶν εὐδιαιτήτων, καὶ σωφρόνως ἁπτομένας. ἀρχαῖον δὲ τοῦτο ἔθος· λέγουσι γοῦν καὶ Κωφάλην θυγατέρες, ὡς νενομισμένον, τὸν Μίνω παραγινόμενον ἐς Σικελίαν. id est, Introducit autē Homerus puellas & mulieres, quæ lauant hospites: quasi neq; inflammationem neq; intemperantiam patiantur, quæ bene vixerunt, easq; temperanter attingentes. Antiqua est autem hæc consuetudo. Lauant itaq; Cocali filiæ (vt moris erat) Minoa, cùm Siciliam peruenisset. *Hæc ille.* Exemplum habes hîc etiam in Polycaste Nestoris filia, quæ patris iussu (vt conijcit Eustathius) Telemachum lauat: vt item ab ancillis Menelai libro sequenti idem lauabitur.

FINIS LIBRI III. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Παρὰ Μενελάῳ ξενισθεὶς σὺν Πεισιστράτῳ Τηλέμαχος, ἀπαγγέλλει τὰ κατὰ τὸν Ἰθάκην τοῖς τῶν μνηστήρων πραττόμενα· ἐφ' οἷς ἐξηγεῖται αὐτῷ ὁ Μενέλαος καὶ περὶ τῆς νόστου τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς Πρωτέως μαντείας, δι' ἧς ἔγνω τὸν Ἀγαμέμνονος θάνατον, καὶ ὡς Ὀδυσσεὺς παρὰ Καλυψοῖ ἐστὶν βουλῇ δὲ θεῶν τὸν μνηστήρων φόνον τοῦ τοῦ Τηλέμαχον ἀνελεῖν. παραμυθεῖται δὲ καὶ Ἀθηνᾶ δι' ὀνείρου τὴν Πηνελόπην, ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀποδημίᾳ ὀλιγοφρονήσασαν, λαβοῦσα εἰδώλου, ὁμοιωθεῖσα Ἰφθίμῃ τῇ τοῦ Πηνελόπης ἀδελφῇ.

Ἄλλη.

Δέλτα, μάθ' ἀμφὶ πατρὸς πὰρ Ἀτρείδεω λοχώμῳ ὑός.

Ἵ δ' ἵξον κοίλῃ Λακεδαίμονα κητώεσσαν.
Πρὸς δ' ἄρα δῶμα' ἔλων Μενελάου κυδαλίμοιο.
Τὸν δ' εὗρον δαινυίσι γάμον πολλοῖσιν ἑτῆσιν,
Υἱεῖ ἠδὲ θυγατρὸς ἀμύμονι· ᾧ ἑνὶ οἴκῳ.
Τῷ μὲν Ἀχιλλῆος ῥηξήνορος υἷα πέμπον·
(Ἐν Τροίῃ γὰρ πρῶτον τῷ ἔσχετο καὶ σύνθεσαν
Δώσεμεναι· τοῖσιν γὰρ θεοὶ γάμον ἐξετέλεσσαν.
Τῷ ἄρ' ὄγ' εὖθ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι πέμπε νέεσθαι
Μυρμιδόνων πρὸς τὰ ἄστυ· τοῖσιν δ' ἀνάσσεν.)
Υἱεῖ δ' Σπάρτηθεν Ἀλέκτωρ ἤγετο κούρην,
Ὅς οἱ τηλυγέτῳ γήρατος μεγαπένθης
Ἐκ δάμαρος Ἑλένης ἓν τέκνον θῆκε γόνον θυγατέρ' ἐφαινον,
Ἐκ παλλακῆς τοπρῶτον ἐγείνατο παῖδ' ἐρατεινὴν
Ἑρμιόνην, ἣ εἶδος ἔχε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Ὡς οἱ μὲν δαίνυντο κατ' ὑψερεφὲς μέγα δῶμα

ARGVMENTVM QVARTI LIBRI *Odysseæ.*

Apvd Menelaum hospitio susceptꝰ cum Pisistrato Telemachus, nūciat ea quæ à procis in Ithaca fiebant. Deinde narrat ipsi Menelaus de reditu Græcorum, & Protei vaticinio, per quod agnouit Agamemnonis mortem, & quo pacto Vlysses apud Calipso esset: consilium autem habetur à procis de Telemacho occidendo. Consolatur autem Pallas per somnium Penelopen de filij profectione grauiter tristatam per simulachrū, similis facta Iphthimæ Penelopes sorori.

Aliud.

Δ, discit de patre ab Atrida insidijs circundatus filius.

I verò venerunt cauam Spartam amplam.
Ad domum autem diuerterūt Menelai glorioſi.
Hunc inuenerunt exhibentem nuptias multis sodalibus.
Filij atq; filiæ inculpatæ, sua in domo.
Hanc quidem Achillis bellicosi filio mittebat:
(In Troia quidem primùm spopōderat atq; annuerat
Dare, illis verò dij nuptias perficiebant:
Eam certè ipse illuc cū equis & currib. mittebat ire,
Myrmidonum ad vrbem inclytam, quib. imperabat)
Filio autem ex Sparta Alectorus tradidit filiam,
Qui ei in senectute natus erat fortis Megapenthes
E serua: Helenæ autē dij prolem non amplius dabāt,
Ex quo semel genuit filiam amabilem
Hermionem, quæ speciem habebat aureæ Veneris.
Sic hîc quidē epulabātur per sublimē magnā domū,

Γείτονες ἠΰ ἔπαν Μενελάϊ κυδαλίμοιο,
Τερπόμενοι μετὰ δῖα σὺν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς,
Φορμίζων· δοιὼ δ' ἀκροβατεῦντε κατ' αὐτὰς
[f]Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνεον ἐν μέσσῳ.
Τὼ δ' αὖτ' ἐν προθύροισι δόμων αὐτώ τε ἔππω,
Τηλέμαχός θ' ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Στῆσαν· ὁ δ' ἐσσεμόλων ἴδετο κρείων Ἐτεωνεύς,
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάϊ κυδαλίμοιο·
Βῆ δ' ἰμεν ἀγγελέων Διὶ δώματα ποιμένι λαῶν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

γρ. πῶλε, γρ. ἐίκτην.

Ξείνω δή τινε τώδε, Διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
Ἄνδρε δύω, γενεὴ δὲ Διὸς μεγάλοιο ἔοικεν·
Ἀλλ' εἰπὲ εἰ σφῶϊν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους,
Ἦ ἄλλον πέμπωμεν ἰκανέμεν ὅς κε φιλήσῃ.
Τὸν δ' μεγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
[g]Οὐ μὲν νήπιος ἦσθα βοηθοίδη Ἐτεωνεῦ
Τὸ πάρ μὲν νῶϊ γε πάις ὡς νήπια βάζεις.
Ἦ μὲν δὴ νῶϊ ξείνια πολλὰ φαγόντε
Ἄλλων ἀνθρώπων δεῦρ' ἰκόμεθ', [h]αἴκέ ποθι Ζεὺς
Ἐξοπίσω περ πάσῃ οἴζυϊ· ἀλλὰ λύ' ἵππους
Ξείνων, ἐς δ' αὐτοὺς πρόπρο ἄγε δαινυθέων.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἔκ μεγάροιο δίεσσυτο, κέκλετο δ' ἄλλους

γρ. ἄμα πεδάων.

Ὀτρηροὺς θεράποντας· ἅμ' ἑσπόμενοι ἐτάροισι.
Οἱ δ' ἵππους μὲν ἔλυσαν ὑπὸ ζυγὰ ἰδρώοντας,
Καὶ τοὺς μὲν κατέδησαν ἐφ' ἵππειοισι κάπῃσι,
[k]Πὰρ δ' ἔβαλον ζειὰς, ἀνὰ δ' ὄλυραν ἔμιξαν·
Ἅρματα δ' ἔκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
[l]Αὐτοὺς δ' εἰσῆγον θεῖον δόμον· οἱ δ' ἰδόντες
Θαύμαζον κατὰ δῶμα Διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὡς τε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα καθ' ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
[m]Ἐς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες εὐξέστας λόεσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμῳαὶ λόεσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἕζοντο ῥα θρόνους ἔζοντο παρ' Ἀτρεΐδην Μενέλαον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δ' ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πολλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων·
Δαιτὸς δ' ἡρῴων πίνακας παρέθηκεν ἀείρας
Παντοίων· παρὰ δ' ἔστη χρύσεα κύπελλα.
Τὸν δ' ἡσπάζετο μᾶλλον ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος,

γρ. Σῖτα ἄμ' ἄπτ'

[n]Σῖτα θ' ἅπτεσθον, καὶ χαίρετον· αὖτὰρ ἔπειτα

γρ. πωσαμέθω, ἐρησόμεθ' ὅπτινες ἐστὸν γρ. γὼ

Δείπνου παυσαμένω, ἐρησόμεθ' οἵ τινες ἐστὸν
Ἀνδρῶν. οὐ γὰρ σφῶν γε γὼ ἀπολωλότα κήων,
Ἀλλ' αὐδρῶν γὼ ἐστὲ Διοτρεφέων βασιλήων,
Σκηπτέχων· ἐπεὶ οὔκε κακοὶ γε φίσ δε τέκοιεν.
Ὣς φάτο· καὶ σφιν νῶτα βοὸς παρὰ πίονα θῆκεν
Ὀπτὰ ἐν χερσὶν ἑλών, τὰ ῥά οἱ γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείατ' ἐτοῖμα προθεμένοισι χεῖρας ἄλλον.

Vicini autem & socij Menelai glorioſi,
Oblectati, inter eos autem cantabit diuinus cantor,
Citharam pulſans: duo autem ſaltatores inter eos
Cantum auſpicantes ſaltabant in medium.
Porrò in veſtibulo ædium ipſiq́ & equi,
Telemachus heros, & Neſtoris inclytus filius
Steterunt. ipſe verò procurrẽs vidit pſtans Eteoneꝰ,
Sedulus famulus Menelai glorioſi:
Iuit celeriter annũcians per domos paſtori populorũ:
Propè autem ſtans verba alata dixit,
Hoſpites iam quidam à Ioue nutrite Menelaë,
Viri duo, generatione verò Iouis magni ſimiles ſunt:
Sed dic ſi ipſis ſoluere debeamus veloces equos,
Aut ad alium mittamus ire, qui eos amet.
Hunc grauiter ingemiſcẽs alloquutꝰ eſt flauus Me-
Non quidem ſtultus eras Boëtides Eteoneu (nelaus,
Antea, cæterũm nũc quidem puer veluti puerilia lo-
Profectò iã nos hoſpitalia multa vbi edimus (queris.
Aliorum virorum, huc venimus, ſi alicubi Iupiter
In poſterũ ſaltẽ liberaret ab ærũna: ſed ſoluite equos
Hoſpitum, ipſos verò deinde introduc ad epulãdum.
Sic ait, ille verò ex ædib. proruit, vocabat aũt alios
Fidos famulos vnà ſequi ſeipſum.
Hi verò equos quidem ſoluerunt ſub iugo ſudantes:
Et hos quidem alligarunt ad equina præſepia,
Apponebãt a. ſpeltas & ordeũ album commiſcuerũt:
Currus verò poſuerunt ad parietem pellucidum.
Ipſos a. duxerunt in diuinam domum, hi aũt videtes
Admirabantur per domum à Ioue nutriti regis.
Inſtar enim Solis ſplendor erat atq́ lunæ
Domum per excelſam Menelai glorioſi.
Cæterùm poſtquam ſaturati ſunt videndo oculis,
Ad labra deſcendentes perpolita lauabant.
Hos poſtquã igitur ancillæ lauarunt et vnxerũt oleo,
Circa verò chlænas villoſas poſuerant atq́ tunicas.
In thronos collocarunt ponè Atriden Menelaum.
Aquam ancilla in gutturnio fudit ferens,
Pulchro, aureo, ſuper argenteo lebete,
Lauare: iuxta verò politam extendit menſam,
Cibum verò veneranda cuſtos appoſuit ferens,
Fercula multa imponẽs de rebus præſentib. largiens:
Coquus autem carnium lances propoſuit ſublatas
Diuerſarum: ipſis autem appoſuit aurea pocula.
Hos etiã data dextra alloquutus eſt flauus Menelaꝰ,
Cibumq́ guſtate & gaudete: cæterùm deinde
Cibo ſaturati, interrogabimus quinam ſitis
Virorum: nõ enim veſtrorũ vtiq́ genus peryit parẽtũ,
Sed virorum genus eſtis à Ioue nutritorum regum
Sceptriferorũ: quoniã neutiq́ ignaui huiuſmodi pare
Sic ait, et ipſis terga bouis pĩguia appoſuit (re poſũt.
Aſſatũ in manib. capiẽs, q̃ ſibi dona appoſuerant ipſi.
Hi verò ad cibos paratos appoſitos manus extẽdebãt.

COMMENTARIVS.

a ἠέ θ' ἠὲ γάμοιο] Menelaum offendũt Telemachus & Piſiſtratus filij Megapenthis & filiæ Hermiones nuptias celebrãtem, hoc eſt, ſolennitatem conuiuij, quod exhiberi eo tempore ſolet. nam alioqui Pyrrhus, cui deſpondebatur Hermione, non erat præſens: aderat tamen Alectoris filia, quæ Megapenthæ iungebatur: itaque Menelaus vno eodemque die vtramque celebrationem confudit, quòd fortaſſe gaudium, quod inde percipiebat, ſeparare noluit, & in diuerſa differre tempora. An hoc autem ita ſit intelligendum, docebitur mox ex Alcide.

b εὖ ποιῇ γὰρ πρῶτον] Sophocles in Hermione tradidit, referente Euſtathio, eo tempore quo ad Troiam bellum gereret Menelaus, deſponſatam fuiſſe Oreſti Hermionem à Tyndareo auo materno. Eodem etiam tempore Menelaum filiam ſuam Pyrrho pollicitum

tum esse, itaq; in patriam reuersum eam ipsi tradidisse. Eo autem sublato, in templo Apollinis à Machæreo, cùm is Apollini gratias acturus esset, ac honores exhibiturus ob vindicatam patris mortem, Hermionem rursus Oresti restitutam: ex qua Tisamenum filiũ suscepit, sic appellatum, quòd pater Orestes patris Agamemnonis homicidas vltus esset. Sed quidam dicunt Pyrrhum ab Oreste ipso interfectum. Pyrrhus autem cùm Andromachen priùs haberet, eam Heleno tradidit, cùm Hermionem ducturus esset. Hæc ipsa narrat Andromache apud Virg. lib. 3. Aeneid.

Nos patria incensa diuersa per æquora vectæ
Stirpis Achilleæ fastus, iuuenemq; superbum
Seruitio enixæ tulimus: qui deinde secundis
Ledæam Hermionem Lacedæmoniosq; hymenæos
Me famulam famuloq; Heleno transmisit habendam.
At illum ereptæ magno inflammatus amore
Coniugis, & scelerum furijs agitatus Orestes
Excepit incautum, patriasq; obtruncat ad aras.

Dictys Cretensis lib. 5. illa etiam commemorat, quæ nos in Lexico referemus loco opportuniore. Hermione apud Ouidium facit istud de nuptijs sic exponit Oresti suo:

Me tibi Tyndareus vita grauis author, & annis
Tradidit: arbitrium neptis habebat auus.
At pater Aeacidæ promiserat insscius acti:
Plus quoque, qui prior est, ordine posse auus.

At Homerus noster videtur noluisse hanc secundam maculam Menelai familiæ inurere.

c οὐκ ἀξέλης] Athenæus refert lib. 13. circa initium, mirari Aristotelem quòd Homerus nullam concubinam Menelao tribuat, cùm cæteris tamen heroibus non deneget, etiam senioribus, vt Nestori & Phœnici: hanc q; rationem affert: ἔοικεν οὖν, inquit, ὁ σπαρτιάτης αἰδεῖσθαι γαμετὴν ἔσαν τῷ ἑλκύλῳ, ὑφ' ἧς ὃ τῷ σφετέρῳ ἤρωτο, διόπερ φυλάττειν τῷ πρὸς ἄλλον κοινωνίαν. id est, Videtur igitur Spartianus (Menelaus) ob vxorem Helenam verecundari, cuius gratia etiam exercitum contraxit, ideoq; ab alterius consortio abstinuisse. *Hæc ille.* Sed videtur mihi hic locus obstare, vbi manifestè dicitur Menelaus ex serua concubina filium Megapenthen suscepisse, nimirũ absente ipsa Helena (vt ait Eustathius) vnde etiam nomen filio imposuerit à magno luctu ac dolore, qui ob raptum Helenæ Menelai domum inuasit. Tamen Aristotelica illa dubitatio manebit, si intelligas in Iliade, vt ipse ait, nullam Menelao concubinam tribui. Pausanias autem in Corinthiacis, Nicostratum etiam filium Menelai ex serua præter hunc Megapenthem commemorat, vbi dicit, Lacedæmonijs haud inuitis Orestem imperasse: illi enim Tyndari nepotem, cui parerent digniorem putarunt, quàm Nicostratum & Megapenthem, quos Menelaus è serua susceperat. Ἀξέλω porrò quidam dicunt esse nomen proprium.

d ἐπιδὴ θοῆς ὧν] Eustathius dicit denegatam fuisse Helenæ pluralitatẽ partus, quia solet illa deformiores mulieres reddere, ideoq; vt celebris illa forma in Helena permaneret, solam Hermionem peperisse non amplius. Peperit autem etiam, quia sterilitas pro re infausta censetur. Sunt tamen qui dicant, eam ex Menelao Nicostratum peperisse: quem tamen, vt suprà vidimus, Pausanias ex serua natum asserit. Eadem dicitur Paridi Corithum siue Helenum peperisse. Qua de re in Iliade quoq; dictum est.

e ὡς οἱ μὲν ἀείνων] Alcides Musicus apud Athenæum lib. 4. longa oratione hunc locum discutit, docetq; insertos esse hos versus ab Aristarcho, incipientes ab, ὡς οἱ μὲν ἀείνων, & desinentes in illo, μολπῆς ἐξάρχοντες, &c. deceptũq; eum esse ex superiore versu, qui est initio huius libri, τοῖ δ' ἄρα μιν ποιμὴν λαῶν πολλοῖσιν ἔτησιν. Iam enim finijsse, ait Alcides, nuptias Megapenthis, solosq; in ædibus restare Menelaum & Helenam. Porrò translatos hos versus ex armorum Achillis in Iliade à Vulcano fabricatorum descriptione, vbi Creticus chorus ijsdem verbis describitur. Deinde illud ἐξάρχοντες malè ad saltatores referri (ad cantorem autem non potest, tum propter interuallum tum propter numeri diuersitatem) cùm proprium sit citharæ cantum incipere, saltatorum verò inchoato cãtu saltationem auspicari. Prætereà arguit Aristarchum insscitiæ, quia hoc pacto tribuit Laconibus modum saltationis ipsis minimè vsitatum. Nam, vt Timæus scripsit, illi οὐ τετραγώνοις χοροῖς ᾖδον in quadratis choris cantabant: proinde ab eorum institutione alienum genus chori introduxit Aristarchus. Insuper neque cantoris neq; cantus nomen exprimitur: sed neq; Telemachus aures illis præbuit, immò totum conuiuium sermonibus & confabulationibus peragitur, & in ipso initio Telemachus Pisistrato in aurem quippiam insusurrauit: quod tamen facturus non erat, si cantores affuissent, quibus alioqui solet præstari audientia, vt ab ipso Vlysse infrà Odyl. 8. quanquam varijs curis impedito, qui Phæacenses cantores audiuit: cùm posset dicere, κήδεά μοι θ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶν, ἠπερ ἀοιδοί. Itaque rusticitas fuisset & ἀβελτερία in Telemacho, si cantores illos spreuisset, potiusq; in admiranda ædium Menelai ornamentis occuparetur. His argumentis moti poteramus hos versus expungere: sed quia iam longo vsu recepti sunt, piaculum censuimus tam diuini Poëtæ scripta luxari. Iudicium tamen sagacis lectoris esto.

f μολπῆς ἐξάρχοντες] Cùm hoc etiam alibi scriptum reperiatur, vt præmonuimus: factum est, vt mihi persuaserim, saltatores motu suo indicasse cantori, quo genere cantus saltaturi forent.

g ἐπὶ νήπιθ' ἥδια] Reprehendit Eteoneum seruum Menelaus, quòd ita difficilem & tardum ad hospites istos excipiendos se præbeat. Videtur tamen seruus officio suo rectè defungi hac in parte, quòd non priùs nouos homines in domini ædes introducat, quã illius voluntatem exploratam habeat: alioqui nimium authoritatis sibi arrogasse putandus esset, qui eo insscio, tam facilem se illis præbuisset. Itaque aut immeritò seruum verbis castigat Menelaus, aut docet expressam de re aliqua domini voluntatem non desiderandam: vbi ea alioqui conijci potest, vt hoc loco. Poterat enim Eteoneus intelligere rem gratam se domino facturum, si hos, illo etiam inconsulto, hospites recepisset, cùm ad hospitalitatem Menelaum procliuem esse consentaneum videretur, vt qui eius beneficio apud exteras gentes sæpiùs affectus esset. Et hoc innuit, meo iudicio, cùm illud statim refert, ἦ μὲν δὴ νέοι ξεῖνοι πολλὰ φαγόντες, &c. Itaq; eò magis displicuit Menelao serui officium, quòd eo pacto de eius ad hospitalitatem propẽsione dubitaret, illudq; officium pro inofficioso censuit: qualis solet esse plerunque seruorum exacta & accurata nimis diligentia & officij rigida obseruatio, vt iniussi nihil aggredi ausint, etiamsi rem in commodum domini se facturos intelligant. Eos ergo hoc loco Menelaus prudenter castigabit.

h αἰκέ ποθι Ζεὺς] ἔοικε γὰρ, inquit Eustathius, ἕνεκα δύσελπις ἕως τῷ ἑλκύλῳ ἦσθαι. Videtur Menelaus, donec Helenam habebit, securum se satis non arbitrari, nimirum veritus simile periculum, quod antea in ea expertus est.

i ὁ δ' ἐν μεγάροιο] Hoc ad seruum est referendum: nam Menelaus in ædibus remansit.

k πὶς δ' ἔβαλον ζειὰς] Pollux equorum nutrimenta enumerat, hordeum, zeam, olyram, fœnum, & ex Homero, triticum, lotum, àpium syluestre: sed & ex Homero poterat, hordeum & zeam, enumerare, vt ex hoc loco patet. Addam Camerarium, vt hordeum equis apponatur, maximè probare, quòd alat magis, sitq; minus crudum: id est, ἄπεπτον, & sanguinem gignat tenuiorem.

l αὐτὰρ οἱ ἐσῆλθον] Apud Athenæum li. 4. legitur αὐτοί δ' εἰσῆλθον, Ipsi verò ingressi sunt: vbi etiam dicitur obseruasse Poëtam decorum, quod ab ijs oportet obseruari, qui alienas domos inuitati ingrediuntur: nimirum non statim esse ad epulas prorumpendum, sed aliquid videndi studio tribuendum, vt ædes putà & earum ornatum contemplentur admirabũdi. Et hoc est quod puer ille semi rustico, quem ad politiorem deducit vitam, præcipere fingitur apud Aristophanem in Vespis.

m ἐς ῥ' ἀσυμίνθους] Audiendus est etiam in hunc locum Athenæus eodẽ libro, his verbis: πάντες δ' ὧν ἀκελεῖς Ὀ μὲν πρῶτος, ἢ τὸ μικρὸν τὸ δὲ πυρέλιπε τὸ δεῖν ἥρμοττε δύσαντι τὸ σῶμα πάνυ ἢ λεπτὰ μὲν ἐνὶ αὐγὴ πρὸς τὸ δεῖπνον. ἔπειτ' ἔντε Ὀ δυσεῖ εἶπε πρὸ τ' πυρὸ φαέεσσι ἰόντες, Αὐτὰρ ἄρα μιν πειμὴ λέσσαο ἄνωγεν. ἔπι δὲ Πεισίστρατος ἢ Τηλέμαχος (sic enim corrigo) ἐς ῥ' ἀσυμίνθους βάντες ἐὐξέστοις λέσσαντο. Ἀ πρεπὲς γὰρ ὣς φησὶν Ἀριστοτέλης, ἥκειν εἰς τὸ συμπόσιον σὺν ἱδρῶτι πολλῷ ἢ ἠθιόρτῳ. δεῖ γὰρ τὸν χαρίεντα μήτε ῥυπᾶν, μήτε αὐχμεῖν, μήτε βορβόρῳ χαίρειν ἠὲ Ἡ- ἐφαλάσθαι. id est, Cùm autem Homerus accuratus sit, hoc etiam quamuis exiguum non prætermisit, oportere curato corpusculo & loto ad cœnam accedere. Itaq; de Vlysse dixit ante conuiuium apud Phæacas, è vestigio igitur illum Proma lauari iussit: præterea Pisistratus & Telemachus, Ad labra descendentes perpolita lauabant. Nõ decebat enim, ait Aristoteles, accedere ad conuiuiũ cum sudore multo, & puluere. Oportet siquidem hominem elegantem neque sordidum esse, neque squallere, neque cœno delectari secundum Heraclitum.

n σίτυ, δ' ἔπιθον,] Iam docuimus libro primo, antiquum hunc suscipiendi hospites morẽ, vt demum post epulas quinam ipsi essent rogarentur.

o ἃ δ' σφῶν γε γλῶ] Benè de hospitibus suis ominatur Menelaus, quasi animo iam peruideat, aut in eorum facie legat, obscuro genere eos non esse oriundos. Quin & statim ac primo impetu videtur diuinatoria quadam facultate Telemachum, quasi eum iã pernouerit, de ipsius parentis vita certiorem facere, ait enim, ἃ δ' σφῶν γε γλῶ- ἀπολωλεκότων. Et quanquam aliter potest intelligi, vt dicat Menelaus, existimare se hos viros non adeò videri ignobiles, vt eorum parentes ignorentur, vt ignorari solent, quos iam mors absumpsit: tamen hoc quod præmisi, voluisse Homerum ausim contendere, nimirum obliquo quodammodo sensu. Nam alioqui sequentia pro posteriore sententia faciunt.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶτο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος θεοειδέα Νέστορος υἱὸν,
Ἄγχι κάρη κεφαλὴν, ἵνα μὴ πάντες ἀΐοιεν οἱ ἄλλοι,
[a] Φράζεο Νεστορίδη τῷ μῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Χαλκόν τε στεροπήν τε δόματα ἠχήεντα,
Χρυσόν τ', ἠλέκτρόν τε, καὶ ἀργύρεον, ἠδ' ἐλέφαντος.
[b] Ζηνός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου εἴσοθεν αὐλή.
Ὅσσα τοί δ' ἄπειρα πολλὰ σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Τὸν δ' ἀγερώχοιο ξυνέτο ξανθὸς Μενέλαος,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. φίλα ξυνὶ μῷ βρ. [c] Τέκνα φίλ', ἤτοι Ζηνὶ βροτὸς οὐκ ἀν τις ἐρίζοι·
(Ἀθάνατοι γὰρ τοῦ γε δόμοι καὶ κτήματ' ἔασιν)
Ἀνδρῶν δ' ἤ κεν τις μοι ἐρίσσειεν, ἠὲ καὶ οὐκί,
Κτήμασιν· ἢ γὰρ πολλὰ παθὼν καὶ πολλ' ἐπαληθεὶς
Ἦγαγόμην ἐν νηυσὶ, καὶ ὀγδοάτῳ ἔτει ἦλθον
Κύπρον, Φοινίκην τε, καὶ Αἰγυπτίους ἐπαλήθεις,
Αἰθιοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους, καὶ Ἐρεμβούς,
[d] Καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι.
Τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν·
Ἔνθα μὲν οὔτε ἄναξ ὑπερήνορος οὔτε τι ποιμὴν,
Τυρὸν καὶ κρειῶν, ἠδὲ γλυκεροῖο γάλακτος·
Ἀλλ' αἰεὶ παρέχουσιν ἐπητανὸν γάλα ποίης.
Ἔνθα μὲν ἐγὼ πολὺν κεῖνον πολυωρὸν βιότοιο
Ἠλώμην, τείως μοι ἀδελφεὸν ἄλλος ἔπεφνε,
Λάθρη, αὐωῒξὶ, δόλῳ ἐλομένης ἀλόχοιο.
[e] Ὡς οὔτοι χαίρων τοῖς δὲ κτεάτεσσιν ἀνάσσω.
γρ. ὑμῖν γρ. πολλὰ πάθον, Καὶ πατέρων τάδε μέλλεθ' ἀκηκέμεν, οἵ τινες [*] ὔμμιν
Εἰσὶν· ἐπεὶ μάλα [*] πολλ' ἔπαθον, καὶ ἀπώλεσα οἶκον,
Εὖ μάλα ναιετάοντα, πεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
[f] Ὃν νόστον τελέσαι τῶν περ ἔχων ἐν δώμασι μοῖραν
Ναίοιν, οἱ δ' ἄνδρες τόσοι ἔμμεναι οἵ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, ἐκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἔμπης πάντας μὲν ὀδύρομαι καὶ ἀχεύων,
Πολλάκις ἐν μεγάροισι καθήμενος ἠμετέροισιν,
Ἄλλοτε μέν τε γόῳ φρένα τέρπομαι, ἄλλοτε δ' αὖτε
[g] Παύομαι· αἶψηρὸς γὰρ κόρος κρυεροῖο γόοιο,
Τῶν πάντων ἀτέων ὀδύρμενος, ἀχνύμενός περ,
Ὡς οὔ τοι, ὅστε μοι ὕπνον ἀπέχθαίρῃ καὶ ἐδωδὴν
Μνωομένῳ, ἐπεὶ οὔτις Ἀχαιῶν τόσ' ἐμόγησεν
Ὅσσ' Ὀδυσεὺς ἐμόγησε καὶ ἤρατο· τῷ δὲ μάλιστα
Αὐτῷ κήδε' ἔσεσθαι, ἐμοὶ δ' ἄχος αἰεὶ ἄλαστον
Κεῖνος, ὅπως δὴ δηρὸν ἀποίχεται· οὐδέ τι ἴδμεν
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκεν· ὀδύρεσθαι νύ που αὐτὸν
Λαέρτην θ' ὁ γέρων καὶ ἐχέφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχός θ', ὃν ἔλιπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ὣς φάτ'· τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Δάκρυ δ' ἀπὸ βλεφάρων χαμάδις βάλε πάλλοις ἀκέσας
Χλαῖναν πορφυρέην αὖτ' ὀφθαλμοῖιν ἀναχώων (σας
Ἀμφοτέρῃσι χερσί· [h] νόησε δέ μιν Μενέλαος·
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
γρ. ἐκάστῳ ἐπιμνησθῶμεν, γρ. πρήσσομεν. Ἢ ἑ μιν αὖτ' πατρὸς [*] ἑκάστῳ μνησθῶμεν,
Ἢ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε [*] μυθήσαιτο.

Cæterùm postquã potus & cibi desideriũ ademerũt,
Iam tum Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Propè admouens caput, vt ne audirent alij,
Considera Nestoride meo gratissime animo,
Aerisq; splendorem & domum sonantem
Auroq; electroq; & argento atq; ebore.
Iouis nimirum talis est Olympij intus aula,
Quãta hæc ĩfinita multa, admiratio capit inspiciẽtẽ.
Hunc itaq; alloquentem intellexit flauus Menelaus,
Et ipsos compellans verba alata dixit,
Filij chari haud sanè cũ Ioue mortal. vll⁹ cõtẽderit:
(Immortalia enim huius habitacula & bona sunt.)
Hominũ. v. siue aliqs mihi contendere posit siue mi-
Reb. certè plurima passus & multùm errans (nus,
Vectus in nauibus, & octauo demum anno veni
Cyprum, Phœnicemq;: & Aegyptios oberrans,
Aethiopesq; adij, & Sidonios, & Erembos,
Et Libyam, vbi agni protinus cornuti sunt.
Ter enim pariunt oues per annum perfectum:
Ibi enim neq; herus indigens est neq; pastor
Casei & carnium, neq; dulcis lactis:
Sed semper præbẽt per totum annum lac mulgendũ.
Interea dum ego circa loca multum victũ congregãs
Errabam, interèa mihi fratrem alius interfecit,
Clàm insperatò, dolo pernicioſæ vxoris:
Sic non gaudens istis facultatibus impero,
Et ex patrib. ista debebatis audiuisse siqdẽ vobis (mũ,
Sũt, quandoqdẽ valdè multa passus sum, et pdidi do-
Perquã benè habitatã, cõtinentẽ multa, & preciosa.
Quorũ vtinã debuissẽ vel tertiã habẽs in domo partẽ
Habitare, illi verò viri salui essent: qui tum perierũt
Troia in latæ, longè ab Argis pulchros equos pascẽte.
Sed tamen omnes quidem lugens & deflens,
Crebrò domi desidens nostræ,
Interdũ quidẽ luctu mentẽ oblector, interdũ rursus
Quiesco. breuis verò satietas molesti luctus.
Horum omnium non tantùm lugeo, tametsi tristis,
Vt vni⁹ gratia, quiq; mihi somnũ inuisũ facit et cibũ
Recordanti, quoniã nullus Græcorũ tãta elaborauit,
Quot Vlysses elaborauit & sustulit: huic futuri sunt
Ipsi dolores fieri, mihi verò tristitia semp incessabilis
Ob illum, quoniam diu longè abest, neq; scimus
An viuat ille, an mortuus sit, deflent illius gratia
Laërtisq; senex, & prudens Penelope,
Telemachusq; quem reliquit recens natum in domo.
Sic ait, huic certè ob patrẽ desideriũ excitauit luctũ.
Lacrymas verò à palpebris humi fudit de patre au-
Chlænam purpuream oculis obtendens (diẽs
Vtraq; manu: animaduertit autem Menelaus ipsum:
Cogitauit verò deinde in mente & in animo,
An ipsum eum patris sineret memoriam inducere,
An prior interrogaret, singulaq; diceret.

COMMENTARIVS.

a Φράζεο νεστορίδη] Non fuit satis Telemacho, antequam balneum intraret, splendorem ędium Menelai cum admiratione summa contemplatum esse, quin etiam post conuiuium iubet Pisistratum earundem varia & egregia ornamenta obseruare. Quod Poëta fingit duab de causis. Primùm, vt magnificentiam Menelai describeret, quæ notatu etiam digna est, vt mox dicemus: deinde vt ex oratione Telemachi occasio Menelao loquendi porrigeretur, vt Vlyssis mentionem ipse sua sponte induceret, & sic cætero colloquio campus pateret apertissimus. Quod ad ædes Menelai attinet, sanè admirationem merebantur, sed ab eo qui pluris hęc superflua quàm vtilia & necessaria facit: vt fecisse Telemachum obseruat Plutarchus in comm. de cupiditate diuitiarum: οἱ δ' πολλοὶ, inquit, τὰ τῶ Τηλεμάχῳ παρόντα μᾶλλον δὲ ἀπέροκα λίαν, τοῦ μὲν Νέστορος ἰδίων οἰκίων κλίνας ἔχουσαν, τραπέζας, ἱμάτια,

πα,

πα, ερώμαζα, οἶνον ἡδυμὸν, οὐκ ἐμακάρισε τὸν δὴ πορσύνοντα τῶν ἀναγκαίων ἢ χρησίμων. παρὸ ἦ τῷ Μενελάῳ θεσπεσίῳ· Ἠλέφαντά τε χρυσόν τε ἤλεκτρον, ἐξεπλάγη, εἴπερ ζωός γε τοιόνδε γ' ὀλυμπίῳ ἔνδοθεν αὐλή. ὅσσα τὰ δ' ἄσπετα πολλά, σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα. Σωκράτης δ' ἂν εἶπεν ἢ καὶ Διογένης, ὅσα πάρ' ἄθλια πολλὰ (καὶ ἄχρηστα καὶ μάταια) γέλως μ' ἔχει εἰσορόωντα. Τί λέγεις ἀβέλτερε τῆς γυναικὸς ὀφείλων παρελεῖν τὸν πορφύραν καὶ τὸν κόσμον ἵνα παύσῃ) τρυφῶσα καὶ ξενομανοῦσα, τὴν οἰκίαν πάλιν καλλωπίζῃς ὡς θέατρον ἢ σκηνὴν τοῖς εἰσιοῦσι; id est, Cæterùm plerisque nostrûm illud Telemachi vsu venit. Ille vt erat imprudens, immò ineptus, Nestoris domum cùm vidisset lectis, mensis, vestibus, stragulis, suaui vino instructam: non gratulatus est rerum necessariarum vel vtilium compoti. Sed cùm apud Menelaum ebur, aurum, electrum spectasset, obstupefactus ait,

Iouis nimirum talis Olympij intus est aula *Quanta hæc infinita multa, admiratio capit aspicientem.*

Socrates dixisset, vel etiam Diogenes, Quanta hæc misera multa, (inutiliaque & vana) risus me capit aspicientem. Quid ais, inepte, cùm vxori detrahere purpuram & mundum debeas, vt luxui & rerum exoticarum æstui salutem dicat: tu contrà ædes in theatri vel scenæ modum ingressuris mangonizas? *Hæc ille.* Sed tamen cùm aliud sit regia, aliud pauperis tuguriolum: oportet singula suis ornamentis inuicem distingui, hocque opulentis (diuitiæ autem donum etiam sunt Dei) concedendum est, vt opes suas & gazas ostentent, non ad abusum, sed ad ornatum. Proinde nihil est quòd Menelai regia tam magnifica culpemus, & vt culpanda sit, quemadmodum vult etiam Alexander ille apud Dionem Prusæum, orat. 2. de regno: tamen illam meritò admiratus est noster Telemachus, tum propter rei ipsius dignitatem, quæ intuentium animos solet obstupefacere, tum propter insolentiam eius, cui talia ob oculos nunquam erant obuersata. Deinde decuit etiam maximè hospitis tam beneuoli ac humani bona suspicere, quod speciem interdum gratitudinis exhibet.

b ζωός πε τοιόνδε] Quanquam hic versus constantissimè sic in omnibus exemplaribus legatur, tamen Athenæus scribit lib. 5. Seleucum aliter legisse: nimirum, ζωός πε τοιαῦτα δόμοις ἐν κτήμασι κεῖται. id est, Tales res sunt in Iouis ædibus. Aristarchum autem, vt vulgò scribitur, sed malè. Nam non solius domus elegantiam demiratur Telemachus. Quomodo enim electrum, argentum ac ebur essent in parietibus? De ædibus autem dixerunt, eas esse δώματα ἠχήεντα, sonantes ædes: qualia sunt excelsa & vasta palatia. Sed de vasis hoc protulerunt, χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου, ἠδ' ἐλέφαντος: quibus bene subsecutiuè adijcitur, ζωός πε τοιαῦτα δόμοις ἐν κτήμασι κεῖται Ὅσσα πάρ' ἄσπετα πολλά, &c. In lectione autē Aristarchi non rectè sequitur, ὅσσα πάρ' ἄσπετα πολλά: cùm hîc in plurali dicatur, quod præcedit dictum in singulari. Deniq; contendit, αὐλὴ non dici de domo apud Homerum, qui αὐλὴ semper locū subdialem appellat, cuius rei exempla sunt ibi. Hodie tamen τὰ βασίλεια dicit vocari αὐλάς.

c τέκνα φίλ', ἦτοι ζωὶ] Quanquam Telemachus in aurem Pisistrato laudes illas insusurraret, placuit tamen Poëtæ fingere eas à Menelao exauditas: quòd fortassè Telemachus dum assentatoris crimen fugit, ideoque simulat se illa de Menelao dicere velle, ne Menelaus exaudiret, quòd ex habitu corporis significauit. nam dicitur Pisistratum alloquutus, ἄγχι γὰρ κεφαλῆ ἵνα μὴ πυθοίατ' οἱ ἄλλοι: tamen ea voce loquutus est, vt non esset Menelao difficile attendenti verba illius obseruare. Quæ illi commoda fuit oblata loquendi occasio. Nam quod postremum erat in sermone Telemachi arripiens, cùm audiat suas ædes aut ædium ornamenta cum illis Iouis cōferri: modestè respondet, se sua tanti nō facere, vt ea diuinis longè inferiora nō existimet, vel sola immortalitatis prærogatiua, quâ diuinæ illæ opes mortalia ista antecellunt. Tùm verò non negat hominum aliorum comparatione sua quoque admirationi esse posse: neque tamen id expressè pronunciat, sed dubitanter & ancipiti oratione, vnde excurrit statim in suos errores: deinde Agamemnonis fratris sui casum perstringit: tum eorum qui vel ad Troiam perierunt, vel in reditu varijs agitantur laboribus, vbi opportunè Vlyssis mentio, & cætera, quæ quàm artificiosè contexantur, facile est cuiuis iudicare, perpetuam orationem intuenti.

d καὶ λιτοῦλω] Herodotus in Melpomene causam huius rei caliditati regionis tribuit, vt contrà in Scythia boues sine cornibus nasci propter frigora dicit, his verbis: δοκέει δέ μοι καὶ τὸ ψῦχος τῶν βοῶν τοκαθόλου λόγῳ τοῦτο ἐν Φυγὴν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μοι καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ ἔχον ὧδε Καὶ λιτοῦλον, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι. Ὀρθῶς εἰρημένον. ἐν τοῖσι θερμοῖσι ἧκιστα παραγίνεσθαι τὰ κέρεα. ἐν τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ δὲ Φυὴν κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχόμενα, ἢ φύοντα, φύει μόγις. συναῦθι μὲν νυν λόγῳ τὰ ψύχεα γίνεται τοῦτο. id est, Et hæc mihi videtur esse causa (nimirum frigus Scythiæ, de quo anteà loquutus est) cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet, *Et Libyen vbi sunt cornuti protinus agni.* Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere, at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua: aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. *Hæc ille.* Vbi nota, Herodotum molliùs dixisse, ψυχὺ quàm Homerum ἄφαρ, quod est hyperbolicum. Quod ad Cyprum, Phœnicem, & cætera nomina gentium, de ijs dicetur in Lexico.

e ὡς οὔτοι χαίρων] Hoc ad mortem fratris refert Menelaus, nimirum se adeò molestè tulisse & adhuc ferre, vt nulla cum voluptate tanta bonorum copia, quam Telemachus admirabatur, perfrui possit: adeò nulli ferè mortalium, sine calamitatum acerbitate aliqua, vita transacta est. Et solet Numen sic fausta infaustis temperare, vt norint homines qualis sit eorum conditio, quæ in media bonorum affluentia malis carere non possit. Dixi autem, non sine causa de morte fratris hæc Menelaum intelligere, quia alioqui post tot errores non poterat non lætitia perfundi, cùm eorum recordatus iam se in tranquillitate collocatum intelligebat. Præteritorum enim malorum iucunda solet esse secura recordatio.

f ὧν ὄφελον τελευτὴν] Artificiosissimè subnectit memoriam eorum, qui apud Troiam perierunt, tum transit ad ipsum Vlyssem, de cuius absentia se maximoperè esse sollicitum testatur, adeò vt plus ob eum solum quàm ob reliquos omnes dolore afficiatur. Quòd autem se tertia bonorum suorum parte priuatum optaret pro reliquorum, qui in expeditione Troiana interierunt, vita: docet quàm id ægrè tulerit, nec ingratum se ipsorum etiam cineribus exhibere velit, cùm illi eius causa occubuerint, quin & hæc grata & iucunda videtur mortuorum proli superstiti facta retributio. πῶς ἂν οὖν, inquit Athenæus, τῶν ἐκγόνων ἐκείνων τῶν ὑπὲρ τοῦ θείου τεθνηκότων οὐκ ἂν αὐταξίαν δόξειεν τῷ ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ πατρὸς λύπην τῇ τοῦ πατρὸς εὐχαρίστῳ μνήμῃ διορθοῦσθαι; id est, Quisnam est ex posteris eorum qui huius gratia (nimirum Menelai) mortui sunt non pro retributione censeat, quod eorum dolor de parentis priuatione, tam grata & officiosa parentis memoria, dirigatur, hoc est, leniatur & mitigetur? Sic enim hunc locum verti præter Natalem.

g παύομαι·] Nullus est ferè dolor, qui temporis diuturnitate non minuatur & relaxetur: si quis autem interuallum non admittit, is demum est grauissimus. Proinde cùm Menelaus dicat se à cæterorum luctu interdum quiescere, ab Vlyssis verò infortunio defiendo cessare nunquam: facilè conijci potest, quanto amicitiæ vinculo illi deuinctus sit. Et ita docet, virum bonum erga amicos non æqualiter affici: sed in alios propensiore, in alios remissiore esse beneuolentia, quæ in eorum casibus lugendis maximè appareret. Quin etiam ego facile existimârim cum Aristotele, amicum neminem multis esse posse: adeò quæ amicitiæ exempla proponūtur, ea de duobus tantùm meminerunt, vt Orestis & Pyladis, Damonis & Pythiæ, Nisi & Euryali, &c. Qui verò multos amicos habent, & omnibus sese familiariter offerūt, ij nemini sunt amici, nisi ciuiliter, quos ἀρίστους appellant. Vide Philosophum Ethicorum Nicomachiorum lib. 9. cap. 10. Itaque Menelaus cùm multis amicus fuerit, tamen vni maximè omnium fuit talis, nimirum Vlyssis, hoc est, verè & integrè amicus: quod docet aliorum casus interdum obliuiscendo. Vlyssis nunquam.

h νόησε δ' ἔμιν] Ex lacrymis Telemachi suspicatus est Menelaus eum esse filium Vlyssis, vt dicet in sequentibus. Quod tacitè innuit etiam per hoc verbum, νόησε, existimo.

Ἑως ὃ τῶν ἄρμαινε κὴ φρεσὶ κὴ κῆρ ἦμὸν,
[a]Ἐκ δ' Ἐλένη θαλάμοιο θυώδεος ὑψορόφοιο
Ἦλυθεν, Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ ἐικυῖα·
Τῇ δ' ἄρ' ἄμ' Ἀδρήστη κλισίην εὐτυκτον ἔθηκεν·
Ἀλκίππη δ' ὑπέπητα φέρε μαλακῆς ἐερίοιο·
Φυλὼ δ' ἀργύρεον τάλαρον φέρε, τόν οἱ ἔδωκε
Ἀλκάνδρη Πολύβοιο δάμαρ, ὃς ἔναι' ἐνὶ Θήβῃς

Interim dū ille ista deliberabat in mēte & in animo,
Helena verò ex thalamo odorifero excelso
Egressa est, Dianæ aureum arcum habenti similis:
Huic statim Adresta sellam bene factam apposuit:
Alcippe verò tapeta ferebat mollis lanæ:
Phylo a. argenteum talarum ferebat, quem illi dedit
Alcandre Polybij vxor, qui habitabat in Thebis

Αἰγυπτίης, ὅθι πολλὰ φάρμακα ἐνὶ κήδεα πολλά.
[b] Ὃς Μενελάῳ δῶκε δύω ἀργυρέας ἀσαμίνθους,
Δοιοὺς δὲ τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα·
Αὐτὰρ ἀκοιτὶς ἑλένη ἄλοχος περικαλλέα δῶρα,
Χρυσῆν τ' ἠλακάτην, τάλαρόν θ' ὑπόκυκλον ὄπασσεν,
Ἀργύρεον, χρυσῷ δ' ὄπιθεν χείλεα κεκρύφαντο·
Τὸν ῥά οἱ ἀμφίπολος Φυλὼ παρέθηκε φέρουσα,
Νήματος ἀσκητοῖο βεβυσμένον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἠλακάτη τετάνυστο ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχουσα.
[c] Εἵζετο δ' ἐν κλισμῷ, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν·
Αὐτίκα δ' ἥγ' ἐπέεσσι πόσιν ἐρέφνεν ἕκαστα.
Ἴδμεν δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς οἵ τινες οἵδε
Ἀνδρῶν δυχετέων) ἰκάνεμεν ἡμέτερον δῶ;
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω· [d] κέλεται δέ με θυμός.
Οὐ γάρ πω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Οὔτ' ἀνέρ', οὔτε γυναῖκα (σέβας μ' ἔχει εἰσορόωσαν)
Ὡς ὅδε Ὀ δυσαῆος μεγαλήτορος υἷι ἔοικε
Τηλεμάχῳ, τὸν ἔλιπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ
Κεῖνος ἀνήρ, ὅτ' [e] ἐμεῖο κυνώπιδος εἵνεκ' Ἀχαιοὶ
Ἦλθεθ' ὑπὸ Τροίην, πόλεμον θεσπιδὼ ὀρμαίνοντες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Οὕτω νῦν καὶ ἐγὼ νόεω γυάλ' ὡς σὺ ἔοικᾳς.
[f] Κείνῳ γὰρ τοιόδε πόδες, τοιάδε τε χεῖρες,
Ὀφθαλμῶν τε βολαί, κεφαλή τ', ἐφύπερθέ τε χαῖται.
Καὶ νῦν ἦτοι ἐγὼ μεμνημένος ἀμφ' Ὀδυσῆι,
Μυθεόμην ὅσα κεῖνος ὀϊζύσας ἐμόγησεν
Ἀμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ὁ πικρὸν ὑπὸ ὀφρύσι δάκρυον εἶβε,
Χλαίναν πορφυρέην αὐτ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχών.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
[g] Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Κείνως μὰν τοῖοί γε ἐτήτυμον, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλὰ σαόφρων ἐστί, νεμεσσητὰ) δὲ ἐνὶ θυμῷ,
ζ. ἐπισσομένας Ὧδε δὲ ἐλθὼν τοπρῶτον, * ἐπεσβολίας ἀναφαίνῃ.
Ἄντα σέθεν, [h] τῷ νῦν δεῦρ' ὡς τερπόμεθ' αὐδῇ.
Αὐτὰρ ἐμὲ πρόφρων κατερύκει Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
ζ. πομπὸν * πομπὸν ἔπεμψε· ἑέλδετο γάρ σε ἰδέσθαι,
Ὄφρα οἱ ἤ τι ἔπος ὑποθήσεαι, ἦέ τι ἔργον.
Πολλὰ γὰρ ἄλγε' ἔχει πατρὸς πάις οἰχομένοιο,
ζ. ἄλλοι Ἐν μεγάροις, ᾧ μὴ * πολλοὶ ἀρηγόνες ἔασιν·
Ὣς νῦν Τηλεμάχῳ· ὁ μὲν οἴχεται, ἄλλοι δέ οἱ ἄλλοι
Εἶσ' οἴκῳ κῆδος δὲ μέγα μάλα κικλήσκει.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
[i] Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ φίλου ἀνέρος υἱὸς ἐμεῖο
Ἵκετ', ὃς εἵνεκ' ἐμεῖο πολεῖς ἐμόγησεν ἀέθλους.
Καί μιν ἔφην ἐλθόντα φιλησέμεν ἔξοχον ἄλλων
Ἀργείων, εἰ νῶϊν ὁμὸν πόρε νόστον ἐφῆκε
Νηυσὶ θοῇσι γλαυκῶπις Οὐλυμπιος Ἀργυρόπεζα Ζεύς·
Καὶ κεν ἐμοί γε Ἄργει ναίειν πόλιν, καὶ δόμον ἔντος,
Ἐξ Ἰθάκης ἀγαγὼν σὺν κλήρῳ καὶ τέκεϊ ᾧ,
Καὶ πᾶσιν λαοῖσι, μίαν πόλιν ἐξαλαπάξας,
Αἳ κεν ἐναιετάωσιν, ἀάατον) δὲ ἐμοὶ αὖτε·
Καί κε δόμ' ἐνθάδε ἐόντες ἐμισγόμεθ'· ἄλλο κεν ἡμέας
Ἄλλο διεκρίνε φιλεόντε τε. τερπομένω τε,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Ἀλλὰ τὰ μέν κε μέλλον ἀγάασθαι θεὸς αὐτὸς,
Ὅς κεῖνον δύσφορον ἀνόστιμον οἷον ἔθηκεν.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὴ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Κλαῖε μὲν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα,

Aegyptiacis, vbi plurima in ædibus bona iacent,
Qui Menelao dedit duo argentea labra.
Geminos verò tripodas, decem verò auri talenta:
Seorsim. v. rursus Helenæ vxor dederat pulchra do-
Aureamq; colũ, talarumq; rotundum præbuit (na,
Argenteum, auro verò labia immixta erant:
Hunc sanè ei ancilla Phylo, apposuit ferens,
Filo elaborato repletum: cæterùm super eum
Colus extensa erat violaceam lanam habens.
Sedit verò in sella, scabellum verò sub pedibus erat:
Continuò aũt illa verbis maritum interrogabat sin-
Scimúsne Menelaë rex quínam hi gula,
Viri gloriantur venisse nostram domum?
Mentiar, an verum dicam: iubet me animus.
Nullum enim vnquam puto similiter adeò vidisse
Neq; virum neq; mulierem (admiratio me tenet a-
Vt iste Vlyssis magnanimi filio similis (spicientem)
Telemacho, quem reliquit recens natum domi suæ
Ille vir, quando mei impudicæ gratia Græci
Venerunt ad Troiam, bellum audax excitantes.
Hanc vicissim respõdens alloquutus est flauus Me-
Sic nunc ego cognosco vxor vt tu putas. (nelaus,
Illius enim eiusmodi pedes eiusmodiq; manus,
Oculorumq; iactus caputq; & supernæ comæ.
Et nunc sanè ego recordatus de Vlysse,
Loquebar quantas ille ærumnas patiens tolerauit
Pro me: cæterũ hic amaras à palpebris lacrymas stil-
Chlænam purpuream oculis obtendens. (lat,
Hũc rursus Nestorides Pisistratus cõtrà alloquutus
Atrida Menelaë à Ioue nutrite dux populorum, (est,
Illius quidẽ certè hic filius est, verè quẽadmodũ dicis:
Sed modestus est, indignum putat in animo,
Hunc veniẽs primùm, iactationes verborũ ostentare
Coram te, cuius nos dei tanquam delectamur voce.
Cæterùm me præmisit Gerenius eques Nestor
Hunc simul comes sequerer, cupit enim te videre,
Vt ei aut verbis consulas, siue reipsa.
Plurimos enim dolores patitur ob patrem filius ab-
Domi suæ, cui non multi auxiliatores sunt: (sentẽ:
Sic nunc Telemacho est: hic quidem abest, neq; alij
Sunt, qui per populũ auertere possent calamitatem.
Hunc autem vicissim respõdens alloquutus est fla-
uus Menelaus,
Papè, quàm certè amici viri filius meam domum
Peruenit, qui mei gratia plurima subijt certamina.
Atq; ipsum statuebã reuersum amaturũ esse pcipuum
Græcorum, si nobis super mare reditum dedisset
Nauibus velocibus fieri Olympius latè tonãs Iupiter:
Et sanè ei in Argo erexisse vrbẽ & ædes ædificassem,
Ex Ithaca ferens cum facultatibus & filio suo,
Et omni populo, vna vrbe euacuata earum,
Quæ circum habitabantur, imperantur. a. à meipso:
Et sanè crebrò hîc vnà fuissemus versati: neq; nos
Aliud diremisset amantesq; oblectantesq;,
Antequam mortis nigra nebula obruisset.
Sed hæc quidem fortè erat vt inuideret deus ipse,
Qui illum infelicem absq; reditu solùm reddidit.
Sic ait, his verò omnib. desideriũ excitauit luctus.
Flebat quidem Argiua Helena ex Ioue nata.

Κλαῖε δ' Τηλέμαχός τε καὶ Ἀτρεΐδης Μενέλαος·
Οὐδέ ἄρα Νέστορος υἱὸς ἀδάκρυτα ἔχεν ὄσσε.
[k] Μνήσατο γὰρ κῆρ θυμὸν ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Τὸν ῥ' Ἠοῦς ἔκτανε φαεινὸς υἱὸς ἀγλαὸς υἱός·
Τῷ οὔ' ὑπεμνησθεὶς ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον.

[l] Ἀτρεΐδη, περὶ μέν σε βροτῶν πεπνυμένον εἶναι
Νέστωρ φάσχ' ὁ γέρων ὅτ' ὑπεμνησάμεθα σεῖο
Οἴσιν ἐνὶ μεγάροισι, καὶ ἀλλήλους ἐρέοιμεν.
Καὶ νῦν εἴπερ πᾶ ἐστι, [m] πίθοιό μοι· ἃ γὰρ ἔγωγε
Τέρπομ' ὀδυρόμενος μεταδόρπιος· [n] ἀλλὰ καὶ ἠὼς
Ἔσται ἠερίγένεια. νεμεσσῶμαί γε μὲν ἐδὲν
Κλαίειν, ὅς κε θάνῃσι βροτῶν καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἷον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
[o] Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν·
Καὶ γὰρ ἐμὸς τέθνηκεν ἀδελφεός, [p] οὔτι κάκιστος
Ἀργείων, μέλλεις γὲ σὺ ἴδμεναι. [q] ἃ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ', οὐδὲ ἴδον· περὶ δ' ἄλλων πάντων γε φάσθαι
Ἀντίλοχον, ὠκὺν μὲν θείειν ἠδὲ μαχητήν.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
[r] Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ πάντα εἶπες ὅσ' οὐ πεπνυμένος ἀνὴρ
Εἴποι καὶ ῥέξειε, καὶ ὃς πολὺ γείτερος εἴη.
([s] Τοίου γὰρ καὶ πατρὸς ὃ καὶ πεπνυμένα βάζεις·
Ῥεῖα δ' [*] ἀρίγνωτος γόνος ἀνέρος ᾧ τε Κρονίων
Ὄλβον ὑπέκλωσε γαμέοντί τε γενομένῳ τε·
Ὡς νῦν Νέστορι δῶκε διαμπερὲς ἤματα πάντα,
Αὐτὸν μὲν λιπαρῶς γηράσκειν ἐν μεγάροισιν,
[t] Υἷας δ' αὖ πινυτούς τε καὶ ἔγχεσιν εἶναι ἀρίστους)
Ἡμεῖς γὰρ κλαυθμὸν μὲν ἐάσομεν, ὃς πρὶν ἐτύχθη·
[u] Δόρπου δ' ἐξαῦτις μνησόμεθα, χερσὶ δ' ἐφ' ὕδωρ
Χεύαντων· μύθοι γὰρ καὶ ἠῶθεν περ ἔσσιν)
Τηλεμάχῳ καὶ ἐμοί, διαμπερὲς ἀλλήλοισιν.

Flebat etiam Telemachusq; & Atrides Menelaus:
Neq; sanè Nestoris filio abſq; lacrymis habebat oculos.
Recordabatur enim in animo inculpati Antilochi,
Quē sanè Aurorę interfecit ſplendidę inclytus filius:
Huius ille recordatus verba volatilia dixit.

Atride ſupra alios immortales te prudentem eſſe
Nestor dicebat ille ſenex, quando recordaremur tui
Suis in domibus, & nos mutuò alloqueremur.
Quare nunc ſi fortè licet, parcas mihi: non enim ego
Delector flens poſt cœnam, ſed cùm aurora
Erit manè genita neq; quicquam moleſtè feram
Flere, quicūq; mortuus fuerit mortaliū & fatū cōſeq.
Illud certè munus ſolū eſt miſerorū mortaliū (fuerit.
Tondereq; comas, profundereq; lacrymas à genis.
Etenim meus mortuus eſt frater neutiquam ignauus
Græcorum: ſcies autem tu, non enim ego
Obuiam fui neq; vidi: ſupra alios ferunt fuiſſe
Antilochū, ſupra alios qdē currēdo velocē bellatorē.

Hūc mutuis verbis excipiēs alloq. eſt flauus Menelaus:
Amice, quādoquidē talia dixiſti quæcūq; prudēs vir
Diceret & faceret, & qui maior natu eſſet:
(Eius etenim patris qui etiam prudentia loqueris:
Faciliter inſignis proles viri cui Saturnius
Honorem dedit, & dum nuberet naſceretur q;: με· ἀρίγνωτον γόν
Quēadmodū nūc Neſtori dedit aſſiduè dieb. omnib.
Ipſum quidem molliter ſeneſcere domi ſuæ,
Filios rurſus prudentes, & haſta eſſe optimos)
Nos verò fletum relinquamus qui prius incidit:
Cœnæa. rurſus memores ſimus, manib. verò aquam
Profundant: ſermones autem etiam manè erunt
Telemacho & mihi ad colloquendum innicem.

COMMENTARIVS.

a ἐπὶ δ' ἑλένῃ] Quanquam ea quæ excidium Troianum ſubſecuta ſunt, Homerus non ſcripſit: tamen hoc conſtat, credidiſſe illum Menelaum Helenam in priſtinum coniugij ſtatum recepiſſe. Cui aſſentitur Dictys Cretenſis lib. 5. Quin & ſuadentibus multis, Helenam eſſe interimendam, dicitur Menelaus amorem coniugij etiamnum retinens, interceſſu Vlyſſis perfeciſſe, vt illa ſibi incolumis traderetur. Eam nūc Homerus nobis proponit cum ornatu, qui mulieres frugi maximè deceat, nimirum lanificio occupatam. Iis enim inſtructa, quæ ad illud opus pertinent, thalamum in quo hoſpites conſederant, ingreditur, comitantibus ancillis, quarum ſingula inſtrumentum illius operis dominæ præcedenti geſtat. Notandum eſt autem, non eaſdem ancillas hîc Helenæ tribui, quas in Iliade: quia non videbatur conſentaneum honeſtum, eas quæ facinoris illius fuerant participes, adhuc dominæ inſeruire, vt refert ex veterum ſentētia Euſtathius. Ego potiùs dixerim, potentiſſimę Reginæ Helenæ multas affuiſſe famulas, ideoq; hîc alias exhiberi propter diuerſitatem, & ad copiam deſignandam.

b ὃς Μενελάῳ] Duo hîc notanda eſſe arbitror. Primùm, dona à viro offerri, à muliere mulieri. Deinde vtrique conuenientia. Menelao, quæ ad domus ornamenta & ſumptus neceſſarios pertinent: Helenæ, quæ ad lanificium, nimirum colum, & talarum: vtraque non vilia, ſed aurea & argentea, quòd talia etiam dignitati Helenæ maximè congruebant, & donantis etiam magnificentiam cum liberalitate coniunctam teſtabantur.

c ἕζετο δ' ἐγκλισμῷ,] Hoc etiam prætereundum non eſſe cenſeo, non priùs Helenam ſermonem auſpicatam, quàm conſediſſet: ſiue hoc maieſtati regiæ conueniret, ſiue quòd aliter lanificij opus non poſſet aggredi. Veriſimile eſt autem, eam antequam operi manum admouiſſet, Menelaum allocutam, vel paulò póſt.

d κέλεται δέ με θυμός.] Hoc ij propriè dicunt, qui aliquid animo verſantes ambiguum, tandem quod illis potius videtur, enuntiant: quod animi eſt officium, effingentis ea quæ ipſe meliora iudicat, in quo acquieſcit, vlteriusq; dubitandum eſſe non cenſet. Sic Helena aſpecto Telemacho, quanquam eum ſimilem Vlyſſi iudicet, non auſa tamen id pro certo & indubitato pronunciare: id ſe dicturam dicit, quod ipſa animo concipit, & vt negocium imaginata eſt. Sed & videtur Poëta intellexiſſe, eſſe in homine primos motus, in quibus rarum ſit ſagaces nimirum & inſtructos prudentia allucinari. Vnde audacior facta eſt Helena ad ea dicenda, quæ ſe primùm animo illius obtulerunt: quaſi ſe non aberrare aut decipi à cogitatione intelligeret. Quòd autem à ſimilitudine Telemachi cum Vlyſſe eum huius filium eſſe, conijcit, id prudenter facit: quia hoc pacto mulierum generi patrocinatur, cuius maximè intereſt, filios parentum imaginem referre, vt abſit adulterij ſuſpicio. Et hoc mihi videtur voluiſſe Athenæus, in hunc locum ſic dicēs, πάνυ γὰρ αἱ γυναῖκες διὰ τὸ παραπλήσιον τῶν ἀλλήλων σωφρονεῖν, εἶναι τὰς ὁμοιότητας τῶν παίδων σκοπὸν τοῖς γονεῦσιν ἐλέγξαι. id eſt, Omnino enim mulieres quòd ſuam inuicem continentiam obſeruent, poſſunt ſimilitudines liberorum ad parentes arguere.

e ἐρεῖο κυνώπιδος] Sæpiſſimè hæc verba Helenæ tribuit Poëta, de quibus nos in Iliade aliquando diximus. Dio Pruſæus autem, qui hiſtoriam Troianæ expeditionis ex Aegyptijs retulit, negat hoc adulterium Helenæ: ſed eam Paridi legitimo coniugio à parentibus traditam peruincit, vt nos in Prolegomenis Iliados memorauimus.

f τοῖαι γὰρ τοιοίδε πόδες] De his coniecturis diximus ſuprà lib. 1. vbi & huius loci meminimus. Duo ſunt, ex quibus hunc eſſe Vlyſſis filium arguit Menelaus. Primùm, corporis habitus ſimilis, quoad pedes, manus, oculorum iactus, caput, & comas: deinde, quòd ad Vlyſſis mentionem lacrymas profuderit, quod facturus non ſit, niſi ei arctiſſimo ſanguinis vinculo coniunctus. Alium aūt non poſſe hunc exiſtimari quàm filium, ex præcedentibus ſignis confirmatur: nam alioqui poterat & alius Vlyſſis conſanguineus in fletum effundi. Vtrumq; ergo ad certiſſimum argumentum concurrere oportet.

g ἀτρεΐδη μάλα] Noluit Poëta Piſiſtratū quaſi καιρὸν ἀποσιωπᾶν inducere, ſed illi etiā loquēdi ſuas partes tribuit opportunè. Nam cùm illi duo Menelaus & Helena ſuper Telemacho ambigerent, oportuit eos in ſentētia confirmari, & id propriè ab ipſo Telemacho præſtandum eſſe videbatur: ſed tum dolor tum iuuenilis etiam verecundia fauces illi præcludebant, vt ne hiſcere quidem auderet;

deret: vel,vt Pisistratus dicit,quòd non honestum existimaret, se iactantia odiosa pro Vlyssis filio venditare: ideò Pisistratus officio veri socij, cuius est sodali qualibet occasione adesse,functus,rem,vt est,coniugibus exponit, pariterq; Telemachum, ficta, nisi fallor,causa tuetur & excusat à silentij culpa. Tum verò ipse etiam de se pauca,docetq; non rogatus, quis ipse sit,ac susceptæ peregrinationis huius causas explicat ipsius Telemachi nomine: cuius in fine orationis perstringit casum domesticum,quòd illius bona à procis tam miserè dilapidentur.

h τῶ νῦν ἥδε] Intelligit Pisistratus,noluisse Telemachum sui commemoratione egregios Menelai sermones interturbare, ideoque tamdiu ab ea sese compescuisse, ne statim molestus esset tam humano hospiti ac morosus: quod futurum videbatur, si sui iniecta mentione orationis illius contextū abrupisset. Nam repetatur memoria series peracti iam negotij. Ingrediuntur ædes noui isti hospites,admirantur earum splendorem,lauacris vtuntur, ad Menelaum accedentes mensæ assident, ibi epulantur nullo habito sermone: post remotas dapes obstupefactus Telemachus in tam magnifico ornatu eius laudes Pisistrato insusurrat,hinc data loquendi ansa Menelao,ille sub finem Vlyssis meminit, Telemachus patris nomen exaudiens lacrymatur: prodit Helena, quæ eum filium Vlyssis conijcit,vt & Menelaus. Itaq; nusquam locus Telemacho de se verba faciendi, nisi importuné. Nam in ipso initio id fieri iam docuimus, habitum fuisse olim pro indecoro: exinde verò sermonum series nullum ei loquendi interuallum reliquit. Prætereà quòd Telemachum & se vocem Menelai,vt dei esse admiratos,& ea proinde delectatos dicit Pisistratus, modestè laudauit Menelaum: hoc est,non prolixa oratione,sed ea quæ multùm complectitur. Et id fecit nouitas inaudita rerum, quas Menelaus suæ narrationi inseruit: quæ iuuenum animos sic perculit,vt non iam reliquis hominibus comparandum eum censerent, cui tam varia essent cognita,sed ipsi Deo. Qui loquendi modus vulgaris est ac vsitatus. Adde quod apud Homerum eloquentiæ laude Menelaus bene audit qua historiæ recensio non parum exornari solet, & in sui attentionem mirificè animos audientium attrahere non sine dicentis admiratione.

i ὧ πόποι,] Rursus oblata occasione refricat Menelaus amicitiæ mentionem,qua in Vlyssem affectus est,vt se non leui lætitia perfundi testetur,qui tanti amici filium hospitio exceperit. Quod vt magis confirmet,ea commemorat,quæ Vlyssi, si redijsset, prestiturus fuerat in gratiam tot laborum,quos ipse sui gratia in expeditione Troiana pertulerat. Vbi se pro rege Argi venditat,quòd tamen pernegat sacerdos ille Aegyptius apud Dionem Prusæum.

k μνήσασθαι δ'] Causa lacrymarum Pisistrati tribuitur recordationi mortui fratris Antilochi. Atqui Vlyssis tantùm facta erat à Menelao mentio,mirumq; videri possit, cur non illius gratia fleuisse dicatur. Sed cùm Pisistratus neq; Vlyssem alioqui nosset, nisi de nomine,neque illi vllo beneficij aut amicitiæ vinculo deuinctus esset,non potuit ad eius memoriam commoueri, nec satis grauis causa erat,cur ille ob eum lacrymaretur. Quod cùm Poëta intelligeret, aliud finxit, quod illi fletum ciëret: nimirùm quod recordatus sit Antilochi, quem ante Troiam Memnon interfecit. De illo ergo id dici potest, quod simili in casu de puellis illis in Iliade dictum est,quæ πάτροκλον ἀμφέπουσιν lugebant: id est,sub Patrocli specie suos casus, id est, cùm prætexerent ac simularent se Patroclum deflere. Sic etiam Pisistratus ἀδυσσέα ἀμφέπουσιν luxit. Nam qui aderant,nihil aliud eius lacrymis causę esse arbitrabantur, quàm cæteris,nimirum Vlyssem: sed Poëta in animorum abdita penetrat. Tamen leuis fuit proculdubio Pisistrati luctus, vt qui reliquos primùm consolari potuerit: itaq; de eo Homerus non dixit, ἴκλαιεν vt de cæteris, quos affatim lacrymatos par est: sed, ὧδε ἁπλῶς ἀδάκρυτον simpliciter.

l ἀτρεΐδη,] Artificiosè exorditur ab ipsius Menelai laude,vt eius animum sibi conciliet. Laudat autē illius prudentiam: quæ cùm in eo maximè versetur,non solùm vt per nos ipsi prudenter nos geramus,sed vt etiam rectè monentibus obtemperemus: ideò petit Pisistratus,vt qui alioqui prudens est Menelaus,quod se à patre intellexisse testatur, talem se nunc exhibeat in audiendo ipsius consilio. Quod quàm rectum sit,ipsius Menelai verba sequentia demonstrabunt.

m πίθοιό μοι] Quid? senex Menelaus iuueni Pisistrato monenti auscultet? Videretur sanè temerè sic loqui Pisistratus, qui tantum sibi arroget,vt senem ad suam sententiam trahat, quem ætatis ratione longè prudentiorem fuisse consentaneum est. Sed intelligit etiam Poëta,non esse animaduertendam in iuuene loquente ætatem,sed ea quæ dicit, adeò vt ne seniores quidem illius monita aspernari possint. Itaq; non est catholicum illud quod est infrà Odyss. 7. ἀεὶ χαίρε τι νεώτεροι ἀφραδέεσσι. Iuuenes semper stulte sunt. Sed aliquando illud Menandri quibusdam competit, μὴ τὸ βλέψης, εἰ νεώτερ' ἀλλ' εἰ φρονοῦντ' ἄνδρὸς λέγεις ἐρῶ. id est, Ne respicias an iunior ætate dicam,sed an prudentis viri sermones proferam.

n ἀμάχῃ ἠώς] Ne videatur Pisistratus omnē exuisse humanitatem,qua ad lugendos mortuos nullus est qui non afficiatur: docet se non omnino recusare hoc officium lacrymandi,sed in tempus commodius differre, nimirum in auroram, vbi ieiunus cum nulla ebrietatis suspicione melius lacrymari poterit. Adde quòd saturatis iam conuiuio tristitia & luctus non parum detrimenti afferunt. Quò etiam respexisse Pisistratum facilè crediderim.

o κείρασθαί τε κόμην] De hoc more tondendi comas,& lugendi mortuos,satis diximus anteà in Iliade. (ἔρχω, ἠδὲ μαχητόν.

p οὔ τι κρύπτω] Hoc modestū fratris encomiū paulò pòst amplificat, cùm dicit, πρὸς δ' ἄλλων φασὶ γλυκὺν Ἀντίλοχον, σὸν δὲ μάλ' ἔμμεν.

q ἠδὲ ἔοικε] Post cœnam lachrymis se non delectari dicit Pisistratus,verecundatus dicere id decorum non esse: quia posset dici, eos vbi vino se satis ingurgitârunt,præ copia humoris ex ebrietate contracti in lacrymas erumpere, quod veritus ipse Vlysses dicitur infrà Odyss. 19. Ne me cogas flere,inquit ad Penelopen,mei generis cōmemoratione, μή πως μοι δμωῶν νεμεσήσεαι, ἠὲ σύ γ' αὐτὴ φῇς δακρυπλώειν βεβαρηότα με φρεσὶν οἴνῳ. id est,Ne aliqua mihi ancillarum irascatur,vel tu ipsa. Dicat autem lacrymas spargere grauatum me mentibus vino.

r ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσον] Probat Menelaus Pisistrati consilium,illudq; Menandri,quod anteà memorabamus, sequutus est: tantumq; abest vt ob eius ætatem iuuenilem verba eius aspernetur,vt ea potiùs talia esse affirmet,qualia & à seniore proferri possint. Itaque de Pisistrato illud Euripidis dici possit, νεανίας σοφός θ' ἅμα ταῦτ' ἐς εὖ ἐλθοντ' ἄξι' ἐνθυμήσεως: Cùm iuuentus & prudentia in vnum concurrunt,res est admiratione digna.

s τοίη γὰρ καὶ παῖδος] Nihil est parentes optimos corpore referre, si eos animo non repræsentamus, eorumq; virtutes imitamur. Nam si ex Thersite optamus Achillem fieri potius quàm ex Achille Thersitem, meritò ex Achille Achillem optabimus, & ex Nestore prudente prudentem Pisistratum natum esse laus est non exigua, tum quòd per se illud amabile, tum quòd etiam rarum est. παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται, vt diximus suprà lib. 2.

t ἦέ σ' ὦ πινυτός τε] Beatum iurè Menelaus pronunciat in rebus humanis, duabus de causis. primùm,quod in priuatis ædibus senectutem pacatè & suauiter transigat: deinde, quòd filios suos tum prudentes tum fortes habeat. Prudentes dixit,propter hunc Pisistratum: fortes, propter Antilochum. Est autem non leue parentibus solatium, cùm in decrepita iam ætate filijs eiusmodi fruuntur,quales hîc describit Menelaus. Et hoc Menander sic dixit:

οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ τοῦτης πατρὶ	*Non potest vlla maior esse patri voluptas*
ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα	*Quàm temperantem & prudentem videre aliquem*
τῶν ἐξ ἑαυτοῦ. id est,	*Eorum qui ex se prognati sunt.*

Et alibi, ὄλβιον μοῖρα τέτ' ἔστιν, υἱὸς νοῦν ἔχων: *Felicitas est filius prudens patri.* Et Euripides in Ione:

ἐμοὶ μὲν πολύτε τε πάρα	*Mihi quidem & diuitijs præferantur*
βασιλικῶν θαλάμων τ' ἔξω	*Et regijs thalamis*
τροφαὶ κλύειν κεδνῶν τέκνων.	*Educationes propriæ inclytorum filiorum.*

u δόρπα δ' ἐξαῦτις] Eustathius noster in hunc locum sic ait: δοκεῖσιν οἱ παλαιοὶ καὶ μετὰ κλαυθμὸν ἀπονίπτεσθαι εἰς ἀποτροπιασμόν τινα. id est, Videntur veteres etiam post luctum lauisse in expiationem quandam. Sed ego ampliùs quæro, qualis sit huiusmodi cœna, quę tam citò post illam priorem exhibita est. Athenæus lib. 1. vbi quatuor nomina veterum cœnarum (Per cœnas hîc tempora intelligi volo varia, quibus cibi in die capiuntur) nimirum ἀκρόδισμα, ἄριστον, ἐπιδόρπισμα, δεῖπνον recensuit: tandem cùm videret hæc ad nullum referri posse, dixit peculiare fuisse hoc Menelai conuiuium, nimirum alio modo institutum, quàm reliqua. Siquidem licet paulò antè à cibis quieuerint, nunc tamen pauco interiecto tempore ad eos capiendos se componunt.

Ὣς ἔφαθ' Ἀσφαλίων δ' ἄρ' ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευεν
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο.

Sic ait: Asphalion verò aquam manibus infudit
Sedulus famulus Menelai glorioſi.

Οἱ δ' ἐ-

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα παρηρτύνατο χεῖρας ἴαλλον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε Διὸς κυδρὴ θυγατρὴ Ἑλένη.
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον αἰθοπα νήπενθες τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
Ὃς τὸ κατασταθρόξειε σὺν κρητῆρι μιγείη,
Οὐκ αὖ ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν,
Οὐδ' εἴ οἱ κατὰ τεθναίη μήτηρ τε πατήρ τε,
Οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν ἢ φίλον υἱὸν
Χαλκῷ δηϊόωσιν, ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῷτο.
Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόωσα
Ἐσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρε Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δ' ὀλοά.
Ἰητρὸς δ' ἕκαστος ἀπιδέμεν ἐπὶ πάντων
Ἀνθρώπων· ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἐκέκαστο, κέλευσέ τε οἰνοχοῆσαι,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμειβομένη προσέφατο.
Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφές, ἦ δὴ καὶ αἵδε
Ἀνδρῶν ἐσθλῶν παῖδες (ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ
Ζώει ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα)
Ἦ τοι νῦν δαίνυσθε καθήμενοι ἐν μεγάροισι,
Καὶ μύθοις τέρπεσθ' ἐοικότα· τὼ δὲ καταλέξω.
Πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσσοι Ὀδυσῆος πελασίφρονος εἰσὶν ἄεθλοι·
Ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχετε πῆμαθ' Ἀχαιοί·
Αὐτὸν μιν πληγῇσιν ἀφεικέλῃσι δαμάσας,
Σπείρῃ κακὰ ἀμφ' ὤμοισι βαλών, οἰκῆϊ ἐοικώς,
Ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυ πόλιν εὐρυάγυιαν·
Ἄλλῳ δ' αὖτὸν φωτὶ κατακρύψας ἤϊσκε
Δέκτῃ, ὃς ἔδεκτο τοῖο ἕλω ὑπὸ νηυσὶν Ἀχαιῶν·
Τῷ ἴκελος κατέδυ Τρώων πόλιν. οἱ δ' ἀδάκησαν
Πάντες· ἐγὼ δέ μιν οἴη ἀνέγνων τοῖον ἐόντα,
Καί μιν ἀνηρώτων· ὁ δ' ἐπερροπέων ἀλέεινε.
Ἀλλ' ὅτε δή μιν ἐγὼν ἐλόεσσα καὶ χρῖον ἔλαιῳ,
Ἀμφὶ δ' εἵματα ἕσσα, καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μὴ μὲν πρὶν Ὀδυσῆα μετὰ Τρῶας ἀναφῆναι
Πρίν γε τὸν ἐς νῆάς τε θοὰς κλισίας τ' ἀφικέσθαι·
Καὶ τότε δή μοι πάντα νόον κατέλεξεν Ἀχαιῶν.
Πολλοὺς δὴ Τρώων κλεινὰς ταναηκέϊ χαλκῷ,
Ἦλθε μετ' Ἀργείους κρύψας ὃ φρόνιν ἦγε πολλήν.
Ἔνθ' ἄλλαι Τρωαὶ λίγ' ἐκώκυον, αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρε, ἐπεὶ ἤδη μοι κραδίη τετραπτο νέεσθαι
Ἂψ οἶκόν δ' ἄτην δὲ μετέστενον, ἣν Ἀφροδίτη
Δῶκ' ὅτε μ' ἦγε κεῖσε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης,
Παῖδά τ' ἐμὴν *νοσφισαμένην, θάλαμόν τε πόσιν τε,
Οὔ τευ δεύομενον, οὔτ' ἂρ φρενῶν, οὔτέ τι εἴδει.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γυναὶ κατὰ μοῖραν ἔφησθα·
Ἤδη μὲν πολέων ἐδάην βουλήν τε νόον τε
Ἀνδρῶν ἡρώων, πολλὴν δ' ἐπελήλυθα γαῖαν·
Ἀλλ' οὔπω τοιοῦτον ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οἷον Ὀδυσῆος πελασίφρονος * ἔσκε φίλον κῆρ.
Οἷον καὶ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ,
Ἵππῳ ἐνὶ ξεστῷ, ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρωεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
Ἦλθες ἔπειτα σὺ κεῖσε· κελοιόμενον δέ σ' ἔμελλε
Δαίμων, ὃς Τρώεσσιν ἐθέλετο κῦδος ὀρέξαι,

Hi verò ad cibos paratos appositos manus mittebant.
Ibi tum alia excogitauit Helena è Ioue nata. (bant,
Protinus sanè in vinum misit pharmacũ vnde bibe-
Abſq; dolore & ira, malorum obliuionem inducens,
Qui illud deglutierit postquam crateri mixtũ erit:
Non vtiq; tota die ꝓfundere poterit lacrymas à pal-
Neq; si ei mortui fuerint materq; paterq;, (pebris
Neq; si ei coràm fratrem aut charum filium
Ferro trucidarent, ipse verò oculis videret.
Talia Iouis filia habebat pharmaca vtilia
Bona, quæ illi Polydamna præbuit Thonis vxor
Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima quidem salubria mixta, multa
letalia,
Medicus verò vnusquisq; peritus supra omnes
Homines: sanè enim Pæonis sunt ex generatione.
Cæterũ postquam sanè immisit, iussitq; vinũ infun-
Denuò verbis excipiens alloquutus est. (dere,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, atq; etiam hi
Virorum fortiũ filij (porrò Deus alterũ post alterum
Iupiter bonumq; malũq; tribuit, potest enim omnia)
Quare nunc conuiuamini sedentes in domibus,
Et sermonib. delectamini: decentia.n. ordine dicam,
Omnia quidem nõ ego enarrare queã, neq; nominare
Quot Vlyssis patientis sunt certamina:
Sed qualiter istud fecit & sustinuit fortis vir
Populo in Troianorum, ibi passi estis ærumnas Græci:
Seipsum plagis indecentibus domando,
Vilibus pannis circumiectis ad humeros seruo similis,
Virorum hostium ingressus est vrbem latam:
Alteri verò seipsum viro dissimulans assimulauit
Mẽdico, qui neutiquã talis erat apud naues Græcorũ
Huic similis ingressus est Troianorũ vrbẽ, illi.v. igno-
Omnes: ego verò ipsum sola agnoui talem, (rabant
Et ipsum interrogabã: ille verò astutia tergiuersa-
Sed quando certò ipsum laui & vnxi oleo, (batur.
Vestibus autem indui & iuraui validũ iuramẽtum,
Non ante Vlyssem Troianis me edituram,
Quàm ipse ad naues celeres tentoriaq; peruenisset:
Et tandem mihi omnem rem aperuit Græcorum.
Plurimos aũt Troianorũ cùm interfecisset lõgo ferro,
Venit ad Græcos: astutiam verò induxit multam,
Ibi aliæ Troianæ stridulè eiulabant: sed meum pectus
Gaudebat. nam iam mihi corde versum erat redire
Rursus domum: damnum verò deflebam quod Venus
Dederat, quãdo me duxit hinc chara à patria terra,
Filiamq; meam defraudans, thalamumq; maritumq;, ꝓ. νοσφισαμένην.
Nullius rei indigentẽ, neq; mẽte, neq; pulchritudine.
Hanc verò dictis excipiens alloquutus est flauus
Et certè hæc omnia vxor vt decet dixisti: (Menelaë,
Iam quidem multorũ cognoui consiliumq; mentemq;
Virorum heroum, multamq; peragraui terram:
Sed nondum talem ego vidi oculis,
Qualis Vlyssis patientis erat gratum pectus, ꝓ. ἦτορ
Quale etiam illud fecit & sustinuit fortis vir,
Equo in polito, vbi insidebamus omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & fatum inferentes,
Venisti deinde illuc: iussisse autem te debuit
Deus, qui Troianis voluit gloriam præbuisse,

° Καί τοι Δηίφοβος θεοείκελος ἕσπετ' ἰούσῃ.
Τρὶς μὲν ὑπὲξ ὤμοιο λόχον ἀμφαφόωσα,
Τεὶς δ' ὀνομακλήδην Δαναῶν ὀνόμαζες ἀρίστους,
Εἰς ὅ κε τοὺς πάντων Ἀργείων φωνῇ ἴσκων
P Αὐτὰρ ἐγὼ τε Τυδείδης τε δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἥμενοι ἐν μέσσοισιν, ἀκούσαμεν ὡς ἐβόησας.
Νῶϊ μὲν ἀμφοτέρω μενεήναμεν ὀρμηθέντε
Ἠὲ ἐξελθέμεναι, ἢ σὐνθεν αἶψ' ὑπακοῦσαι·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, καὶ ἔσχεθεν * ἱεμένω περ.
ge. ἱεμένω περ. Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν ἥρες Ἀχαιῶν·
q Ἄντικλος δ' ἄρα οἱ μέλλεν ὑπείρεσιν ἐπέεσσιν
Ἤθελεν· ἀλλ' Ὀδυσεὺς ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε
Νωλεμέως κρατερῇσι, σάωσε δὲ πάντας Ἀχαιούς.
Τόφρα δ' ἔχ' ὄφρά σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
s Ἄλγιον ἀ γάρ οἱ τι τάγ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Οὐδ' εἴ οἱ κραδίη γε σιδηρέη σὶνδρὸθεν ἦεν.
ge. ὄφρα κε ἀλλ' ἄγετ', εἰς δόνακα τρέπετ' ἠμέας, * ὄφρά κεν ἤδη
ge. τερπώμεθα Ὕπνῳ ὑπὸ γλυκερῷ * ταρπώμεθα κοιμηθέντες.
Ὣς ἔφατ'. Ἀργείη δ' Ἑλένη δμωῇσι κέλευσε
Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάς μὴ χερσὶν ἔχουσαι·
Δέμνια δὴ στόρεσαν. ἐκ δὲ ξείνους ἄγε κήρυξ.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐν προθόρῳ δόμῳ αὐτόθι κοιμήσαντο
Τηλέμαχος θ' ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱός·
Ἀτρεΐδης δ' ἤδη κάθευδε μυχῷ δόμῳ ὑψηλοῖο,
Πὰρ δ' Ἑλένη ταναύπεπλος ἐλέξατο δῖα γυναικῶν.

Et te Deiphobus deo similis sequebatur profectam,
Ter autem circumlustrati cauas insidias attrectans,
Nominatim verò Græcorum nominabas optimates,
Omnium Græcorum voce assimulata vxoribus:
Cæterùm ego & Diomedes & diuus Vlysses
Sedentes inter medios, audiuimus vt vocabas.
Nos quidem ambo prompti eramus facto impetu
Potius exire quàm intus rursus audire:
Sed Vlysses phibuit & continuit quantūuis cupidos.
Ibi alij quidem omnes absq; voce filij Græcorum:
Anticlus verò te solus conuenire verbis
Voluit: sed Vlysses os manibus compressit
Indesinēter fortib⁹, seruauit verò oēs Græcos: (nerua.
Tādiu detinuit, donec te seorsim adduxit Pallas Mi-
Hūc rursus Telemach⁹ prudēs cōtrà alloquutus est,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, dux populorum,
Durum est: non enim ei ista depulerūt tristem mor-
Neq; si ei cor ferreum intus esset. (tem,
Sed agite ad cubile ducite nos, vt iam
Somno à dulci delectemur dormientes.
Sic ait, Argiua autem Helena ancillis præcepit
Cubilia sub porticu ponere, & stragula pulchra
Purpurea injicere, sternereq; supernè tapetas,
Lanasq; imponere villosas ad suprà cooperiendum.
Illæ ibant ex ædibus facem in manibus gestantes.
Cubilia verò strauerūt, hospites autem eduxit præco.
Hi quidem in vestibulo domus illic dormiebant
Telemachusq; heros & Nestoris inclytus filius:
Atrides verò dormiuit in recessu domus excelsæ,
Iuxta.n. Helena lato peplo cubabat præstāt. mulierū.

COMMENTARIVS.

ἀνηπενθές τ' ἀχολόν τε,] In Lexico exponemus quid sit νηπενθὲς: nunc mihi dicendum est, non posse me persuaderi hîc aliud esse quàm adiectiuum τῷ φαρμάκῳ illius, quod Helena vino immiscuit. An verò hoc verum sit pharmacum, an quippiam allegoricum, multi disputant. Plutarchus & Macrobius de narratione Helenæ intelligunt, quæ mœrorem ac dolorem auditorum discusserit. Vtriusq; locos tum propter huius rei pleniorem illustrationem, tum ob vtriusq; inter se similitudinem placet huc describere. Sic ergo Plut. Sympos. l. 1. Quæst. 1. οἱ μὲν οὖν τὰ βέλτιστα καθαρμοσάμενοι τῶν ἀκροατῶν, καὶ τοῖς ἀποβρέγμασι τῶν ἀρίστων, καὶ ἀδιάντων τὰ ἐδάφη ῥαίνοντες, ὡς τέττιγι τῷ ἐσιωμένῳ δύθυμίαν καὶ φιλοφροσύνῃ δύσδιδόντων ἀπομιμούμενοι τὴν Ὁμηρικὴν Ἑλένην ὑποφθεγξάμενον τὸν ἄκρατον, ὑπὸ ἡδονῆς ἐπαλύτουσιν. ἡ γὰρ Ἑλένη πίνουσιν αὐτοῖς διηγεῖται) πρὸς τὸ ὁδοιπορικὸν — οἷον ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ· αὐτὸν μὲν τοληέσσιν ἀκηλήσι δαμάσας. τοῦτο γὰρ λέγει ὡς ἔοικε τὸ νηπενθὲς φάρμακον καὶ αὐάλεον, λόγον ἔχον καιρὸν ἁρμόζοντα τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασιν. id est, Ac nonnulli quidem bugloſſa vinum permiscentes, & verbenacarum vel adiantorum aspergine pauimenta irrorant: quasi hæc quandam conuiuis lætitiam atque hilaritatem concilient, ad exemplum illius Homericæ Helenæ, quæ vinum nonnihil medicatum propinabat: non considerant etiam illam fabulam lōgo itinere ex Aegypto vsq; circumuagantem in sermones euasisse vrbanos & congruos. Namq; commemorat illis potentibus Helena de Vlysse, quid fecerit & passus sit fortissimus vir, seipsum plagis fœdis affligens. Id scilicet mœrorem & dolorem discutiens pharmacum, oratio erat tempestiua & accommodata præsentibus animorum motibus & negotijs. *Hæc ille.* à quo dessumpsit Macrobius Satur. lib. 7. cap. 1. his verbis: Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altiùs, delinimentum illud quod Helena vino miscuit, νηπενθὲς τ' ἀλοχόντε κακῶν τ' ἐπίληθες ἁπάντων, non herba fuit, non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quę hospitem mœroris oblitum flexit ad gaudium. Vlyssis enim præclara facinora filio præsente narrabat. Ergo paternam gloriam & singula eius fortia facta dicendo, animum filij fecit alacriorem, & ita credita est contra mœrorem vino remedium miscuisse. Huc vsque Macrobius. Sed hæc allegorica interpretatio mihi non placet, neq; vllus probabit, si propiùs Homerica verba intueatur. Siquidem expresse Homerus narrationem Helenæ ab hoc pharmaco distinguit. Quinimò siquidem ita sit intelligendum, vt ipsi volunt, cur hoc illi pharmacum à Polydamna Thonis medici vxore datum obseruasset? cur eo nomine Aegyptum pharmaca omnigena ferentem laudasset? Deinde cur has vires huic pharmaco tribueret lacrymas omnibus sistendi, qui eo vsi fuerint? An illa narratio sola Vlyssis adeò potens & efficax erit? Porrò aliud statuendum est, & cùm Aegyptus inter cętera hoc habeat singulare, quòd pharmacorum sit feracissima, vt ipse Poëta paulò pòst pronunciabit, & reliqui testantur historici: hoc reuera fuisse aliquod pharmacum ex herbis quibusdam compositum, aut ex simplici, vt nonnulli volunt, & nos paulò pòst dicemus. Cæterùm abijt in prouerbium Helenæ crater (vt notant Rhodiginus variarum lectionum lib. 19. cap. 3. & Iunius in Adagijs) cuius exemplum est apud Philostratū in Sophistis, καὶ τὸ φρόνημα τοῦτο ἄρασα ὑπὸ ἀτῶν, καὶ πρὸ ἄκρης ἤδη σοι κυφεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φλεγμαίνουσι. De hoc loquutus est Plin. lib. 25. Homerus (inquit) primus doctrinarum & antiquitatis parens gloriam herbarum Aegypto tribuit, herbasq; Aegyptias à regis vxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ afferens, & ab Helena vtiq; omnibus mortalibus propinandū. Porrò, inquit Cœlius, sunt ex diligētioribus, qui rimati exactiùs cuiusnám modi foret pharmacum id, ex quibusq; concinnaretur, suspicati sunt esse bugloſſam. propterea quòd de ea sic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης ἄπιον γίνεσθαι): id est, Vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt medicorum scientissimi euentus mirabilis eam censeri rationem, quòd sanguis inde clarior fiat, expurgatiorq; : porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar: id autem sic affectum, laudabilem sanguinem producere, vnde cooriatur lætitia. Medicamenta verò hoc genus dicebant πιφὼ, iuxta Aeschylum, quòd ebiberentur velut ποτὰ vel πόπομα, &c. Hæc Cœlius loco memorato. Quod autem reuerà pharmacum fuerit, testatur Athenæus lib. 5. ait enim de Helena, εἰς τὸν οἶνον ἐμβάλλῃ παύακες τῷ ὄντι φάρμακον: id est, In vinum injcit salutare ad omnes morbos reuerà pharmacum.

b τὰ δὲ Πολύδαμνα] Cōijcio Menelaū, cùm in Aegypto esset, ab hoc Thoni rege hospitio fuisse exceptū, & p more vsitato hospitalitatis ab eodem muneribus donatum, & Helenam ab eius vxore Polydamna. Tamē legisse me apud Aelianum de Animal. lib. 9. cap. 21.

cap. 21. memini, cùm Thônis Aegyptiorum rex custodiēdam accepisset Helenam à Menelao, per superiora Africæ circa Aegyptum & Aethiopiam oberrante, inq; eius amorem incidisset, & vim illi inferre conaretur, famam esse, illam vxori Thonidis Polydamnæ rem omnem aperuisse. Polydamnam verò & metuētem, ne propter formam sibi aliquando præferretur Helena, & simul miserantem in Pharum (quæ insula est diuersis & multis serpentibus plena) eam exposuisse, & donauisse illi herbam serpentibus illic abundantibus aduersariam: cuius sensus (vt ferunt) quàm primùm perceptus est à serpentibus, illi passim in terram sese abdiderunt. Helena verò herbam plantauit, quæ suo tempore semen serpentibus inimicum protulit, Heleniumq; appellatur. Ea si vera sunt, dicemus Homerum, cùm hæc intellexisset, potuisse fingere Helenæ à Polydamna donata quoq; alia fuisse pharmaca, eodem planè animo, quo herbam illam serpentalem. Quanquam malim priori meæ coniecturæ adhærere, cùm rem tam memorandam de proiecta in illam insulam Helena alioqui non esset prætermissurus.

c ἰητρὸς δ' ἔξοχος] Laudat Aegyptios à rei medicæ peritia, quam παρὰ δοξότερον omnibus tribuit, nimirum vt medicorum pluralitas intelligatur. Vel etiam cùm adeò fœcundam pharmacis Aegyptum proponat, potuit etiam fingere omnes illic esse medicos, vt faciliùs credatur eadem pharmaca dignosci, vt ait Eustathius. Sed Herodotus in Euterpe hoc idem quod de pluralitate medicorū in ea regione diximus, confirmat. Nam ibi medicinam in hunc modum distributam esse ait, vt singulorum morborum sint medici, non plurium, itaq; omnia referta esse medicis. Alij enim sunt oculorum, alij dentium, alij alui & vicinarum partium, alij morborum occultorum, &c. Itaq; non sine causa Aegyptijs omnibus medicinæ facultatem tribuit propter innumerabiles eius gentis medicos, quò respiciens hyperbolicè loquutus est.

d αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὀνέηκε] Ex his verbis manifestè constat, reuerà pharmacum ab Helena conuiuarum poculis immixtum fuisse, neq; illud de narratione esse intelligendum: siquidem expresè dicit Poëta, post immissum pharmacum demum esse sermonem exorsam Helenam.

e ἀτρείδη Μενέλαε] Obseruat apprimè decorum: oportuit enim Helenam, pro reuerentia, qua vxores viros prosequi par est, primùm Menelaum affari, deinde cæteros conuiuas.

f κεκλήμεθα] Ex hoc loco apparet, veteres illos mensis assedisse, non verò accubuisse, vt posteriore seculo factum est, præcipuè apud Romanos.

g πάντα μὲν σὺ οἶσθα αὐτὸς ἐγώ] Duplici figura vtitur, inquit Eustathius. Primùm Præteritione, cùm se non omnia Vlyssis facta memorare posse dicit: deinde Admiratione in illis verbis, ἀλλ' οἷον τὸ δὴ ἔρεξε, &c. quod sine dubio attentiores fecit auditores. Et sanè factum illud Vlyssis, quod narratura est Helena, egregium est adeò, vt nesciam an vllum inter cætera quæ illi attribuuntur, maiore sit admiratione dignum. Nam dicitur se ipsum plagis ac vulneribus defœdasse, ac pannosus Troiam ingressus hostilia castra exploraturus. Vbi satis testatum fecit, quàm Græcorum vtilitati velificaretur, vt qui illius gratia ne corpori ac vitæ suæ pepercerit, cùm se ita miserè afflixisset, & in periculum mortis se coniecisset. De corporis sui defœdatione exemplum etiam extat apud Herodotum de Zopyro, sed historia huic est dissimilis.

h ἐγὼ δέ μιν] Helena Vlyssem dicitur agnouisse, quia nimirū sæpe anteà illum in Græcia viderat, putà Lacedæmone, vbi fuerit Vlysses, aut visitandi Icarij patris Penelopes gratia, aut etiam tum cùm Penelopen duceret. Immò & inter Helenæ procos numeratur. Norat etiam illa præterea cæteros Græcorum proceres, vt testatur liber tertius Iliadis, vbi ea ipsos Priamo roganti designat.

i ἐλόοῦν] Agnitum Vlyssem Helena excepit occultè, vt credo, vel sub humanitatis prætextu, qua in pauperem & miserum hominem qualis ille apparebat, affecta sit. Dicitur autem ipsamet eum lauisse, ac oleo vnxisse, quod argumentum est, probans id olim mulierum fuisse officium, vt anteà quoq; annotauimus. Cùm autem hoc illa ancillis suis posset demandare, tamen non potuit ipsa regi Vlyssi, licet in illa calamitate alius videretur, non præstare, tum vt faciliùs de rebus Græcorum ipsum percunctaretur. Vtebantur autem veteres post aquæ balneum, olei vnctione, qua partes per lotionem asperiores factæ mollescebant, vt est apud Athenęū libro primo Dipnosoph.

k ἐπεὶ ἤδη] Talem nobis Helenam effingit Poëta, vt sæpe monuimus, nimirum quę sponte Troiam cum Paride nauigârit (quod ipsa tamen nunc Veneri tribuit: quasi dicat, non potuisse se Numini ita iubenti resistere) deinde verò facti pœnitentia commota sit. Sed qui Helenam nunquam Troiæ fuisse tradunt, vt Euripides, qui eam in Aegyptum à Mercurio translatam dicit, hoc negabunt. Sed nos omnia in Prolegomenis Iliadis attigimus.

l ἤδη μὲν πολέων] Pergit in laudando Vlysse Menelaus, eumq; primùm generaliter reliquis omnibus anteponens, quos ipse nouit (nouit autem multos in tam longa & varia peregrinatione) deinde factum eius commemorat, ex quo summa illius prudentia apparebit. Cùm Græci in equo illo Troiano laterent, compellante Helena singulos Heroas, reliqui duo Diomedes & Menelaus veriti ne fraus eorum detegeretur, parati erant exire, ac potiùs impetum facere, quàm si denuò se vocari paterentur: at Vlysses cùm rē fore irritam intelligeret, compressisse eos dicitur: quæ summa fuit prudentia. Detecto enim dolo, metus erat ne vel ipsi à Troianis opprimerentur, vel sibi imposterum ab huiusmodi insidijs Troiani præcauerent, & ita elusi expectatione Græci in patriam re infecta reuerterentur. Vt & hoc ad ea quæ primo libro dicebamus, addi possit, deberi Vlyssi Troiæ excidium hoc etiam nomine, quòd eius beneficio hîc dolus equi Troiani felicem exitum sortitus sit.

m ἵππῳ ἐνὶ ξεστῷ,] Equus iste Troianus celeberrimus est, de quo infrà lib. 8. dicitur quippiam à Demodoco. Vulgaris fama est, sub finem decennalis belli suasu vatis Heleni fabricatum equum ab Epeo, quem, fœdere sophistico cum Troianis de pace ac discessu contracto, simularunt se Mineruæ dicasse, vt Troiæ in illius Deæ templo collocaretur. In eius vtero concluſi proceres Græcorum fuerunt, admisso tandem intra mœnia equo, illi media nocte erupisse dicuntur, & Troianos vino & somno obrutos (nimirum in illa festi celebritate) profligasse. Sed Dictys Cretensis lib. 5. ait, Græcos discessum simulantes ad Sigæum secessisse, ibi noctem operientes: quia veniente datoq; signo à Sinone, ad eam rem clàm posito, eos ad Troiam nauigasse multo silentio, Barbarosq; propter securitatem pacis vino & somno fessos oppressisse, diuisis inter se ciuitatis locis: anteà tamen admissum in vrbem equum illum scribit. Sed sacerdos ille Aegyptius apud Dionem hoc quidem munus à Græcis Mineruæ oblatum dicit, sed Troiam captam vllo modo negat. Ait ergo fessos longo bello Græcos pacem à Troianis petijsse, quam Priamus illis concesserit: petens tamen & ipse vt Græci mulctam præstarent aliquam, quòd nulla læsi iniuria bellum intulissent. Quam Vlysses Græcorum legatus concedens dixit se relicturos pulcherrimum & maximum Mineruæ donum, & inscripturos, Propitiatorium hoc donum dederunt Achiui Mineruæ Ilienſi: hoc illis magno futurum honori, & aduersus se testimonium, quòd essent victi. Facta ergo esse fœdera inter Troianos & Achiuos: tandem equum perfectum esse ab Achiuis, magnum opus, Troianosq; sursum eum traxisse ad ciuitatem: quem cùm portæ susciperę non possent, partem mœniorum diruisse. Vnde ridiculè dictum est, inquit, quòd ciuitas ab equo capta sit. Hinc recessisse exercitum, hunc in modum fœderi illigatum. *Hæc ille.* Cæterùm Durateus est equus ille appellatus à Lucretio lib. 1.

Nec clam Durateus Troiai Pergama partu *Inflammasset equus nocturno Graiugenarum.*

Vbi vox Partu indicat, eum vulgarem opinionem sequutum esse. Dicitur & Durius ἀπὸ τῶν δουρατῶν, hoc est, lignis seu trabibus, vt canit Poëta, *- sectaq; intexunt abiete costas.* Et Apollonio lib. 2. Argon. lignea turris vocatur: ab Horatio Carm. lib. 4. Od. 6. Equus Mineruæ, vbi de Achille loquens sic ait:

Ille non inclusus equo Mineruæ *Troas, & lætam Priami choreis*
Sacra mentito, malè feriatos *Falleret aulam.*

A M. Tullio Equus Troianus dicitur. Abijt autem in prouerbium Durateus equus, de clandestinis insidijs: aut vbi repentè complures apparent, qui latebant anteà. Vide Erasmum Adag chil. 4. cent. 2. prou. 1. Clemens etiam Alexandrinus li. 2. Stromatum ex eo aliud prouerbium fecit, Duræi equi speciem præfert, quod obseruauit Iunius. νῦν δὲ, inquit, τοῦτο μόνον παρασημαντέον, ὡς ἄρειός τινος ἵππου κατὰ τὸν ποιητὴν μῦθον εἰκόνα σώζει καὶ τὸ βασιλείδην ἄνθρωπος· ἐν ᾧ σώματι τοσοῦτον πνεῦμα φησὶν ἀλλοφόρου στρατὸν ἐγκεκλεισμένον· id est, Id solùm nunc obseruandum, quòd Durei equi speciem quandam obtinet, iuxta Poëtarum fabulā, Basilidæ homo vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Pausanias lib. 1. in Athenienſium arce Durium ex ære positum dicit, quem machinam fuisse bellicam, inquit, ab Epeo factam ad muros deijciēdos, fateatur necesse est, qui Troianos nolit stuporis ac stultitiæ condemnare. Verùm, quod non traditum est, Græcorum fortissimum quenq; in equum illum se abdidisse, conuenit equi ænei forma cum ijs, quæ de Troiano memoriæ prodita sunt. Menestheus enim Teucer, Thesei etiam filij ex equo erumpunt. Sed de hoc equo etiam in Lexico.

n κελσύσεμβρυα δέ σ' ἔμελλε] Cùm dixisset anteà Helena, mutatum vbi iā animum fuisse ad reditum, pœnituisseq; illam tam turpis facti, quod Menelaum credidisse par est, noluit proinde Menelaus vxori mendacij aut inconstantiæ labem aspergere: quod facturus

videbatur, si eam proprio motu ad equum Durium accessisse pronunciaret. Itaq; maluit eius rei causam Numini assignare, alicui nimirum ex ijs qui Græcorum partibus aduersabantur, à quo Helena coacta sit ad explorandos ea vocum simulatione Græcos. Nequis autem miretur Poëtam sibi non constare, cùm aliàs malorum causam hominibus ipsis tribuat: solet enim ipse pro ratione personarum loquentium sermones fingere. Deinde hic locus non agit expressè de ea malorum causa, de qua anteà Iupiter egit. Porrò cùm ausus sit Poëta Deos inter se opponere, alios Græcis, alios Troianis affingendo: potuit etiam liberè pronunciare, hoc periculum Menelao & cæteris Græcis à Deo aduersario creatum fuisse.

ο καὶ Δηΐφοβ@ Eustathius dicit, Deiphobum & Helenam solùm ad hūc equum accessisse: mortuo Paride autem, Helena Deiphobo nupsit, tanquam vni ex fratribus præstantiori: quod & Menelaus significat, cùm eum δυοέικελον appellat. Venit autem cum Helena, ne illa loquutos fuisse Græcos dissimulare posset, si forsan interroganti eorum quispiam respondisset.

ρ πάντων ἀργείων] Veteres hoc Poëtę figmentum vituperarunt, quòd incredibile sit Helenam sic vocem pro libito commutasse. Deinde quî fieri potuisset, inquiunt, vt quæ paulò antè mentem ad reditum conuerterat, sic dolosè vocem confuderit, vt ea ratione Græcos detegeret, & pauco tempore maius illis damnum, quàm per integrum decennium subierint, compararet? Sed satis videtur respondisse Poëta, cùm hoc vi diuina peractum fuisse dicit. Addunt tamen validius argumentum, quomodo essent crediturí Græci suas vxores adesse? Ita que ridicula est illa varia vocum simulatio, quæ Helenæ affingitur. Neq; hoc superiore responso solui arbitror, vt Eustathius tamen existimat. Ego dixerim licuisse hoc Poëtæ, vt & infinita alia. Cæterùm fabula fert, Helenam fuisse φωνόμιμον, vocumq; imitatricem, vnde & ipsam Echo dictam aiunt. Et hoc munus illi à Venere oblatum, cùm Menelao nupsit, vt siquando vir alij se iungeret, hac vocis eius, quæ amaretur, simulatione illum posset facti arguere. Et hoc refert Eustathius, quod me alibi nusquam legisse memini.

q ἀνῆκλ@] Quanquam Poëta non dicat expressè hunc Anticlum ab Vlysse suffocatum, id videtur tamẽ innuisse Triphyodorus. Tamen hoc ex ipsius Poëtæ verbis colligi non posse contenderim, etiam ipso Politiano refragante in Miscellaneis. Nam aliud videtur significare illa quæ sequuntur, πόρε δ' ἔχ' ὄφρα σε νόστιν ἀπήμονα πάλλὰς ἀθήνη. Enimuerò si res ita se haberet, an erat hoc prædicturus Menelaus? Atqui dicit, tantùm Vlyssem Anticlo os compescuisse manu, ne Helenæ responderet. Videntur mihi tum Politianus tum Triphyodorus allucinati propter verbum πίεζε, vel potiùs propter integram phrasin, ἐπὶ μύστακα χερσὶ πίεζε: quod nihil est aliud quàm ἔσφιγξεν, i. strinxit & compressit, vt ab ijs fieri solet, qui manu, loqui volentium ora premunt, ne vox egrediatur. Sed vlterius hoc vrgeamus. Si forsan vim mortis huic Anticlo Vlysses intulisset, an erat Anticlus hoc sine sui tutela passurus, & cum tumultu ac clamore quodam qui potuisset ab Helena exaudiri, quem virum fortem esse oportuit, qui ad has insidias inter tot millia hominum deligebatur. Proinde non mihi persuadeo, nisi luculentiores accedant probationes, hunc Anticlum ab Vlysse peremptum fuisse.

r πάλλὰς ἀθήνη.] Si à parte Troianorum fuit aliquis Deus, non tamen ideo in tam grauissimo periculo suo Numine Græci destituti sunt.

s ἄλγιον·] Neque his etiam patris laudibus potuit leuari dolor Telemachi, sed potiùs cùm ea de illo audierit recitari, quæ superiùs Helena & Menelaus memorarunt, factum est vt ea nihili faceret: cùm nihilominus ipsum perijsse sibi persuaserit, neq; sua fortitudine à moriendi lege liberatum fuisse.

t ἀλλ' ἄγετ',] Ex hoc loco tradit Athenæus lib. 5. doceri nos ab Homero, eos qui ad conuiuium accersuntur, oportere eos qui conuocarunt, hortari vt surgant. Quod decorum etiam Pallas sub Mentoris specie suprà libro tertio vsurpauit.

u ὑπ' αἰθούσῃ] Videtur moris fuisse apud illos veteres, vt hospites extranei extra domum cubarent. Erant enim porticus ante ædes, & hoc etiam paulò pòst exprimitur his verbis: οἱ μὲν ἄρ' ἐν προθόμῳ δόμου αὐτοῦ κημήσαντο. At de Menelao & Helena dicitur, eos in recessu ædium, μυχῷ δόμου, cubuisse.

Ἦμος δ' ἠελίοιο φαεινὸν ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Ὦρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ ᾗ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ,
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην,
Τηλεμάχῳ δ' ἆσσον στὰς ἔπτατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Τίπτε δέ σε χρεὼ δεῦρ' ἤγαγε Τηλέμαχ' ἥρως,
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης;
Δήμιον, ἢ ἴδιον; τόδε μοι νημερτὲς ἐνίσπες.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα.
Ἀτρεΐδη μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Ἦλυθον εἴ τινά μοι κληηδόνα πατρὸς ἐνίσποις·
Ἐσθίεταί μοι οἶκος, ὄλωλε δὲ πίονα ἔργα·
Δυσμενέων δ' ἀνδρῶν πλεῖος δόμος, οἵτέ μοι αἰεὶ
Μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἑλίκας βοῦς,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπερφίαλον θυμὸν ἔχοντες,
Τοὔνεκα νῦν σὰ γουνάθ' ἱκάνομαι αἴ κ' ἐθέλῃθα
Κείνῳ λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴπερ ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου· πέρι γάρ μιν ὀιζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τι μ' αἰδόμενος μηδὲ ἐλεαίρων,
Ἀλλὰ σοί κατάλεξον ὅπως ἐτύησας ὀπωπῆς.
Λίσσομαι, εἴ ποτε δή τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς ὀΟδυσεὺς
Ἢ ἔπος ἢ ἔργον σοὶ ἐξετέλεσσε
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπες.
Τὸν δ' ἠμὲν ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀναλκιδέες περ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατερῷ λέοντε
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας θαλαθώσς,

Quando v. manè genita apparuit roseis digitis auro-
Surrexit ex lectulo voce bonus Menelaus (ra,
Vestes indutus, acutũ. v. gladiũ circũposuit humero,
Pedibus verò mollibus subligauit pulchros calceos,
Festinabat ire ex thalamo deo similis obuiam,
Telemacho. v. assidebat, sermonẽq; habuit et ploquiũ:
Et quid te incitans huc egit Telemache heros
Ad Lacedæmona diuinam per lata dorsa maris?
An publicum an priuatum? hoc mihi verè dic.
Hunc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus,
Atride Menelae à Ioue nutrite, rex populorum, (est:
Veni si aliquam mihi famam de patre diceres:
Dissipatur mihi domus, pereunt verò pinguia opera:
Hostium virorũ plena est domus, qui mihi perpetuò
Oues imbecilles mactãt & flexipedes, sinuosos boues,
Matris meæ proci, immensam iniuriam habentes,
Præterea nunc ad tua genua venio, siquidem velis
Illius sæuam mortem dicere, si cubi vidisti
Oculis tuis, aut alterius sermonibus audiuisti
Errãtis. supra modũ. n. ipsum ærũnosa peperit mater.
Neq; quicquam me veritus blandiaris neq; misertus,
Sed planè mihi enarra quomodo incidisti conspectu.
Precor si vnquã tibi aliquod pater meus bon⁹ Vlysses
Aut dictum aut etiam factum promittens effecit
Populo in Troianorũ, vbi passi estis ærumnas Græci:
Horum nũc mihi memor sis, & mihi verum enarra.
Hũc multùm suspirãs alloquutus est flauus Mene-
Papè, certè valde iam fortis viri in cubili (laus,
Voluerunt cubare, imbecilles ipsi cùm sint.
Quemadmodũ si quando in lustro cerua fortis leonis
Hinnulos collocans nuper genitos lactantes.

f Κνημοὺς

[f]Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα πιήεντα
Βοσκομένη, ὀλίγη δ' ἔπεται εἰλὴ εἰσήλυθεν ὕλῃ,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀφήκεα πότμον ἔφηκεν·
Ὣς Ὀδυσεὺς κείνοισιν ἀφήκεα πότμον ἐφήσει.
Αἴθε γὰρ Ζεύς τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ,
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ [g]ἐπάλαισεν ἀνάσσας,
Καδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειε Ὀδυσσεύς,
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γένοιατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δ' ἄ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι ἰὼν δόκλισίην, ἠδ' ἀπατήσω.
Ἀλλὰ τὰ μοί μοι ἔφαθ' γέρων ἁλιος νημερτής,
Τῶν ἤδη σοί τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος ἠδ' ὀπιδέσω.
Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, [h]ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τελείας Ἑκατόμβας·
Οἱ δ' αἰεὶ [*] βάλλοντο θεοὶ μεμνῆσθαι ἐφετμέων.
[i]Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε (Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
Τοσσον ἀπ' ἀλλήλων ὅσσον τε διαμετρέῃ γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν ἢ λιγὺς ἔρος ὀπιπνείησιν ὄπισθεν.
Ἐν δὲ λιμένι κάρμος, ὅθεν τ' ἀπὸ νῆας ἐίσας
Ἐς πόντον βάλλουσιν, [k]ἀφυσάμενοι μέλαν ὕδωρ.
Ἔνθά μ' ἐείκοσιν ἤματ' ἔχον θεοί· οὐδέ ποτ' ἔροι
Πνείοντες φαίνονθ' ἁλιαέες, οἵ ῥά τε νηῶν
Πομπῆες γίνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Καὶ νύ κεν ἤια δωδεκάτην καὶ μείνε' ἀνδρῶν,
Εἰ μή τις με θεῶν ὀλοφύσατο καί μ' [*] ἐσάωσε,
Πρωτέος ἰφθίμου θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος,
[l]Εἰνοσίφυλλος Πρωτεύς· τῇ γάρ ῥα μάλιστά γε θυμὸν ὄρινα,
Ἣ μ' οἴῳ ἔρρουσι συνεύνετο νόσφιν ἑταίρων.
Αἰεὶ γὰρ τοὶ νῆσον ἁλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔδηε δὲ γαστέρα λιμός.
Ἦ δ' ἐμεδ' ἄγχι στᾶσα ἔπος φάτο, φώνησέν τε,
Νήπιος εἰς ὦ ξεῖνε λίην τόνον, ἦε χαλίφρων,
Ἦε ἑκὼν μεθίης, καὶ τέρπεαι ἄλγεα πάσχων,
Ὡς δὴ δηθ' ἐνὶ νήσῳ ἐρύκεαι, οὐδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύναται, μινύθῃ δέ τοι ἦτορ ἑταίρων.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομαι θεσπέσιον·
Εἴκομαί τοι ἐρέω, εἴτις σύ γε ἔσσι θεάων,
Ὡς ἐγὼ οὔτι ἑκὼν κατερύκομαι, ἀλλά νυ μέλλω
Ἀθανάτους ἀλιτέσθαι οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ σύ γε μοι εἰπὲ (τι θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅς τις μ' ἀθανάτων πεδάα καὶ ἔδησε κελεύθου·
Νόστον θ', ὡς δὴ πὰν ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτὴ ἀμείβετο δῖα θεάων,
Τοι γὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Πωλεῖται μὲν δεῦρο γέρων ἁλιος νημερτὴς,
Ἀθάνατος Πρωτεὺς Αἰγύπτιος, ὅστε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδε, ποσφαάων ὑπὸ δυμῷ·
[n]Τόνδέ τ' ἐμὸν φασὶν πατέρ' ἔμμεναι, ἠδὲ τεκέσθαι.
Τόνγ' εἴπως σὺ δολίῳ λοχησάμενος λελαβέσθαι,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα,
Καὶ δέκε τοι εἴπῃσι διοτρεφές, οὐκ ἐθέλῃθα,
[o]Ὅ, τι κε ἐν μεγάροισι κακὸν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται
Οἰχομένοιο σέθεν δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
Ὣς ἔφαθ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομαι θεσπέσιον·

Iuga inuestigat, & valles herbosas
Pascens, hic deinde suum ingressus cubile,
Vtriusq; verò illis indecentem mortem immittit:
Ita Vlysses illis indecens fatum immittet.
Vtinam Iupiterq; pater, & Minerua, & Apollo,
Talis sit, qualis olim benè condita in Lesbo,
Contentione cum Philomelide luctatus est insurgens,
Prostrauit verò fortiter, gauisi sunt verò oës Græci:
Talis existens cum procis versaretur Vlysses,
Omnes sanè breuis vitæ fierent, amariq; matrimonij:
Ista verò quæ me interrogas, & precaris, nõ vtiq; ego
Alia præter verum dixero declinando, neq; decipiã:
Sed ea quidem quæ mihi dixit senex marinus verus,
Ex his neutiquã te ego celabo dictum, neq; occultabo.
In Aegypto me adhuc huc dij cupidum venire
Detinuerunt, quoniam non ipsis exhibueram legitimas Hecatombas.
Ipsi.n. semper volunt dij nos memores esse præceptorũ. μ. βέλοιντο
Insula deinde quædam est valde vndoso in ponto.
Aegyptum ante (Pharum verò ipsam vocant)
Tantùm semota, quantùm tota die cana nauis
Confecit, cui stridulus ventus aspirat à puppi:
In ea autem portus portuosus, vnde naues æquales
In pontũ deducũt, postquã hauserũt nigram aquam:
Illic me viginti dieb. detinuerũt dij, neq; vnq; vẽti se-
Spirãtes apparuerũt marini, qui sanè nauiũ (cundi
Ductores sunt supra lata dorsa maris. (rorum,
Et forta ssis viatica omnia corrupta essẽt et animi vi-
Nisi me aliqua dearũ respexisset, & mei miserta esset, μ. ἐλέησε,
Protei glorioſi filia marini senis,
Edothea huic sanè potissimùm animum commoui,
Quæ mihi soli inter eundũ obuia fuit seorsum à socijs.
Semper enim circa insulam errantes piscabantur
Curuis hamis: domabat verò ventrem fames.
Hæc me prope astans, verbũ dixit, & proloquuta est,
Stultus es ô hospes maximopere, aut remisso animo,
Aut sponte cessas, & delectaris dolores ferens,
Qui certè diu in insula detineris, neq; vllum finem
Inuenire poteris, minuitur autem tibi pectus sociorũ.
Sic ait, cæterũ ego ipsã mutuis excipiẽs alloqu. sum:
Sanè tibi dicam, quæcunq; tandem sis dearum,
Quòd ego neutiquã voluntarius detineor, sed videor
Immortales offendisse qui cœlum latum habitant.
Sed tu mihi dic (dij enim omnia sciunt)
Quisnam me immortalium impedit & moratur iter
Reditumq;, vt in pontum deueniam piscosum.
Sic dicebam, illa verò statim respondebat diua dearũ,
Enimuerò ego tibi, ô hospes, valdè verè enarrabo,
Versatur quispiam hic senex marinus veridicus,
Immortalis Proteus Aegyptius, quiq; maris
Totius profunditates nouit, Neptuni minister:
Hunc meum inquiunt patrem esse, atq; genuisse:
Quem si quo pacto tu poteris ex insidijs prendere,
Qui tibi dicat viam & mensuras itineris,
Reditumq;, vt per mare proficiscaris piscosum.
Atq; prætereà tibi diceret ô nobilis, si modò velis,
Quodcũq; tibi in domibus malũmq; bonũq; accidisset,
Absente te per longam viam difficilemq;.
Sic ait, cæterùm ego ipsã vicissim alloquutus sum,

Αὐτὴ νῦν φράζεο σὺ λόχον θείοιο γέροντος,
Μήπως με προϊδὼν ἠὲ προσδραὶς ἁλέηται.
Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι.
Ὣς ἐφάμην. ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
χρ. ἐγὼν ἐρέω σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι
Τοιγάρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω.
Ἡ μὲν δὴ ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει,
Τῆμος ἄρ' ἐξ ἁλὸς εἰσὶ γέρων ἁλιος νημερτὴς,
Πρωτεὺς Αἰγύπτιος, μελαίνῃ φρικὶ καλυφθεὶς,
Ὅς ῥ' ἐλθὼν κοιμᾶται ὑπὸ πρέσι γλαφυροῖσιν.
Ἀμφὶ δέ μιν Φῶκαι νέποδες καλῆς Ἁλοσύδνης
Ἀθρόαι εὕδουσιν, πολιῆς ἁλὸς ἐξαναδῦσαι
Πικρὸν ἀποπνείουσαι ἁλὸς πολυβενθέος ὀδμήν.
Ἔνθά σ' ἐγὼν ἀγαγοῦσα φαεινομένῃφι,
Εὐνάσω ἐξείης· σὺ δ' ὅτι κε μνησάσθαι ἑταίρους
Τρεῖς, οἵ τοι νῆάς τε νεὼς ἐῢ ἐλμοισιν ἄριστοι.
Πάντα δέ τοι ἐρέω ὁλοφώια φῶτα γέροντος.
Φώκας μέν τοι πρῶτον ἀριθμήσει, καὶ ἔπειτα
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάσας πεμπάσσεται, ἠδ' ἐνόησεν,
Λέξεται ἐν μέσσοισι νομεὺς ὡς πώεσι μήλων.
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτα καταδύνηθεν ἴδηαι,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ὔμμιν μελέτω κάρτός τε βίηφί τε.
Αὖθι δ' ἔχειν μεμαῶτα καὶ ἐρεύμενον ὦκ' ἀλύξαι
Πάντα δ' γενόμενον πρήσσειν ὅσ' ὄπι γαῖαν
Ἕρπετὰ γίνονται, καὶ ὕδωρ, καὶ θερμοτέρας ὦ πῦρ.
Τύ μεῖς δ' ἀσφαλέως ἐχέμεν, μᾶλλόν τε πιέζειν.
Ἀλλ' ὅτε κεν δή σ' αὐτὸς ἀνείρηται ἐπέεσσιν,
Τοῖον ἐὼν οἷόν κε κατάδυνηθεν ἴδηαι,
Καὶ τότε δὴ χείρας τε βίης, λύσαι τε γέροντα
Ἥρως· εἴρεσθαι δ' θεῶν ὅς τις σε χαλέπτει,
Νόστον θ', ὡς ὄπι πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.

Ipsa nunc explica insidias senis,
Ne quo pacto me præuidens aut præsciens effugiat,
Difficilis enim est deus mortali homini domari.
Sic dicebam, ipsa continuò respondit diua dearum:
Enimuerò ego tibi hospes valdè verè dicam:
Quando verò sol medium cœlum ascenderit,
Tum certè è mari emergit senex marinus veridicus,
Flatu sub Zephyri, nigra procella obtectus:
Egressus verò dormit sub specubus cauis.
Circa ipsum. v. Phocæ carẽtes pedib. pulchræ Halosydnes
Frequentes dormiunt è cano mari egressæ,
Acerbum spirantes maris profundi odorem.
Illuc te ego ducens simul aurora illucescente,
Collocabo ex ordine: tu verò probè elige socios
Tres, qui tibi apud naues transtratas optimi sunt:
Omnes autem tibi enarrabo astutias ipsius senis.
Phocas quidem primùm numerabit, & inspiciet:
Cæterũ postq̃ oẽs p̃ q̃nterniones numerârit atq; inspexerit,
Cubabit in medio, pastor veluti in grege ouiũ
Atqui vbi primùm sopitum videritis,
Tum deinde vobis curæ sit roburq; visq;,
Illic verò tenete cupientem & gestientem elabi.
Omnia verò factus molietur, quæcunq; in terra
Reptilia sunt, & aqua, & diuinitùs ardens ignis.
Vos autem firmiter tenete, magisq; premite.
Sed quando certè te ipse interrogauerit verbis,
Talis qualem consopitum videratis.
Et tum certè desiste à vi, solueq; senem
Heros: interroga verò, deorum quisnam te affligat,
Reditumq;, vt per pontum proficiscaris piscosum.

COMMENTARIVS.

a ἀπὸ δέ σε χρεὼ] Cùm anteà Menelao expositum fuerit Pisistratus causam, cur Telemachus ad ipsum accedat: videtur nunc superfluũ esse, quòd eandem à Telemacho scisciteretur. Sed interiecta hesternis sermonibus nocte oportuit altera die quæstio illa refricari & ipsemet Telemachus interrogandus fuit, neque alteri de altero respondenti tam credendum, vt præcipua persona de se ipsa non responderet.

b ἀτρεκέως Μενέλαε] Eustathius annotat, hoc Telemachi responsum ex variorum locorum carminibus esse concinnatum, vt ipsemet Poëta primus inuenisse dici possit modum centones carminum consarcinandi, & ita apertam viam illi operi, quod ὁμηροκεντρα appellatur, in quo multi tantoperè desudarunt.

c ὄλυθον] Exponit Telemachus aduentus sui finem: deinde domesticam calamitatem, tum petit obnixè à Menelao, vt verè & candidè certiorem se faciat de patris statu.

d εἴποτέ τοι καὶ πατὴρ] Visitatum est inter probos homines, vt beneuolentiam erga patres in filios etiam deriuent: itaque eò meliùs, cùm à parentibus beneficijs affecti sunt, eorum gratiam filijs referre non grauantur in amicitiæ illorum memoriã. Et hoc est quod Telemachus à Menelao postulat, neq; veretur, id quod est apud Comicum nostrum, ne hæc beneficiorum parentis commemoratio, exprobratio quædam Menelao videatur: quia iam illi eius animus exploratus erat, libertatemq; istam loquendi à modesto homine boni æquiq; consultam iri facilè sibi persuadebat.

e ὦ πόποι,] Ordine respondet Menelaus Telemachi orationi, in qua primo loco erat priuatæ calamitatis commemoratio: postea nuncij petitio de patre. Ad hanc secundo, ad eam primò respondet, miseratus nimirum amici bonorum sortem, quæ tam miserè ab his ganeonibus & fruges consumere natis, vt ait ille, dilapidentur. Eos ergo culpat, quòd illi tam ignaui & imbecilles audeant viri fortis thorum attentare, eisq; idcirco eleganti comparatione exitium vaticinatur.

f κνημοὺς ἐξερέῃσι] Apud Gesnerum cap. de Ceruo, sic obseruatum reperio: Cerui montes excelsos non ascendunt, vt qui nimiùm corpulenti, ad planiciem magis quàm montes idonei sint: quamobrem syluas & valles, & fluminibus vicina loca frequentiùs habitãt. Cerui gaudẽt τοῖς ὀργάσι. Pollux. Est autem ὀργὰς, vel ὀργὰς γῆ, ἡ ἀργὴ καὶ αὐέργαστος, ἀπὸ τοῦ οὐ αὐτὴ φυτὰ ποιεῖς αὔξησιν ὀργᾶν: λοχμώδες καὶ ὀρεινὸν χωρίον: ἡ ὕλη καὶ τὸ σύμφυτος, καὶ λιπαρὰ καὶ ἀκμαία γῆ. Varinus. Hoc est, Orgas est locus incultus, syluosus aut nemorosus, vbi solum bonum & pingue est. Apud eundem tamen ὀργάδες etiam pro cultis locis exponitur: item ὀρεάδες, loci syluosi. Quicquid de his postremis sit, tamen constat malè hîc vulgo verti κνημοὺς, iuga. Sunt enim potiùs radices montis κνημοὶ, non autem cacumina. Quod autem hîc de cerua catulos suos in stabulo leonis occultante dicitur, id confictum est à Poëta, & ad rem præsentem accommodatum. Nam leoni Vlyssem propter fortitudinem, ceruæ procos ob eorum ignauiam ac pusillanimitatem comparat. Solet autem eo nomine leoni opponi cerua (vel ceruus, vt vtrumq; sexum comprehendamus: quod Attici etiam in fœminino faciunt, inquit Gesnerus) vnde prouerbia, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, hinnulus leonem sup. vicit, cepit, aut quippiã simile: & γήρως λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, Senecta l onis præstantior hinnulorum iuuenta: quod ex Hippothoonte poëta refert Stobæus.

g ἐπάλαισεν ὠκαιτὰς,] Commendat Vlyssem à robore corporis, exemploq; id comprobat. Refert enim, vt ille luctatus cum Philomelide, quem, Achiuos ad luctam prouocantem, cum magno Græcorum gaudio prostrauit. Sed quid sequitur? Vnus vnum si vicit, ergo plures vincere poterit? Credendum est igitur, tam parui procos æstimasse Menelaum, vt eos omnes etiam vno forti longè inferiores censuerit.

h ἐπεὶ οὖ σφιν ἔρεξα] Cùm ex Aegypto Menelaus proficisceretur, Dijs hecatombas nõ persoluit, ideò iubebit eum paulò pòst Proteus illuc redire, vt Deos ad nauigationem felicem sibi conciliet. Et hæc est veterum pietas, quanquam cæca, qui nihil prosperè agi ac perfici existimarunt, nisi Deos haberent propitios: ac infausti successus causam in negligentiam diuini cultus referebant, placariq; oportebat Numen, quod offensum à se arbitrabantur.

i νῆσος ἔπ' ἀντικρὺς] Pharos, inquit Mela li. 2. Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim vt Homerico carmine proditum est, ab eisdẽ oris cursu diei totius abducta: &, si ita res fuit, videri potest coniectantibus in tantum mutatæ causas Nilum præbuisse, dum limum sub-

ſubinde, & præcipuè cùm exundaret, littori annectens, auget terras, ſpaciumq; augeſcentium in vicina vada promouet. Lucanus lib. 10. de Cæſare:

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon: insula quondam,
In medio stetit illa mari, sub tempore vatis Proteos: at nunc est Pellæis proxima muris.

Quidam tamen, vt Poſidonius, ignorationem Poëtæ obijciebant, quòd inſulam Phariam (ſic apud Strabonem ſcribitur) mari cingi dixerit. Quibus Strabo lib. 1. Geograph. ſic reſpondit: Quicunq;, inquit, ſuas peregrinationes narrant, inflatè illi ſolent omnia iactare: qualis etiam Menelaus, qui cùm neque ad Aethiopas aſcendiſſet, inaudiuerat de Nili exundatione, & quantum is terræ regioni illi apponeret, & quod traiectum, qui eſt ante fauces iam ferè aggere aggeſto cum continente coniunxiſſet: vt nō iniuria Herodotus (malè legitur in Latino Heſiodus) totam Aegyptum fluuij donum dixerit, ſi non totam, eam ſaltem, quæ infra Delta ſita, inferior Aegyptus nominatur. Cognouit etiam Pharum priſcis temporibus mari ambitam fuiſſe: itaque mentitus eſt eam adhuc pelago circundari, quanquam iam inſula eſſe deſiiſſet. *Hæcille.* Fuit tamen vir doctiſſimus Brodæus noſtro ſæculo, qui in ſuis Miſcellaneis li. 3. cap. 5. fabulоſum eſſe cōtendit, quod tradit Homerus Pharum à Nilo diei curſu abfuiſſe. Qui locus ſtudioſis eſt perlegendus. Vide Goropium in Niloſcopio, quem authorem quò ſæpius laudo, eò diligentius legi volo. Cæterùm de tota Pharo & de portu illius videndus eſt idem Strabo lib. 17. ex quo nos in Lexico, vt ſpero, dicemus.

k ἀφυοστόμφοι] Intelligit naues prius expurgari ab aqua, quam in portu imbiberunt, antequam in altum agantur. Solent autē immota nauigia plus aqua impleri, quàm ſi moueantur.

l ἐὐδοξη.] Qui Deo curæ ſunt, quàm magnis periculis obruantur, etiā in media rerum deſperatione, vbi nullus apparet ſeſe eripiēdi modus, nulla via ſalutis aut propria induſtria, aut aliunde aduocato humano auxilio ſeſe aperit, eos Deus ſua ope erigit & ſuſtinet. Quod mihi videtur Homerus adumbraſſe hac narratione. Nam deſtituto humana ope Menelao, offert ſe ſponte, & non vocata hæc Dea Edothea (quam Zenodotus Eurynomen appellat, referente Euſtathio) quæ illi rationē perficiundæ nauigationis ſuę patefacit. Vnde potuit Menelaus perſuaderi, ſe non planè Dijs inuiſum, quorum auxilium in tanta anguſtia animi experiretur.

m θεοὶ δέ τε πάντ' ἴσασιν] Sic argumentabatur Menelaus: Dij omnia ſciunt: Tu autem Edothea Dea es: Fieri itaq; non poteſt, vt neſcias quis mihi Deorum infenſus nauigationem impedit. Tamen non obtinuit hoc à Dea, vel quòd non ſit catholica illa propoſitio, vel quòd Homerus hunc quoq; Proteum nobis vult eſſe cognitum, de quo tam miranda poſteà ſubijcientur. Cùm ergo Edothea hoc Menelao non præſtiterit, tamen Menelai adeò ſtudioſa fuit, vt eius gratia patrem ſuum Proteum illi prodat, à qua ea omnia quæ exoptat, intelligere poſſit. De hoc autem Proteo locus erit dicendi in Lexico Homerico, in voce πρώτος. Tu interea conſule Virgilium 4 Georg. ſub finem, vbi hunc locum Homericum expreſſit. Vide Eraſmum in Adag. Proteo mutabilior.

n τὸν δέ τ' ἐμὸν φασιν] Edothea dubitanter patrem hunc ſuum eſſe aſſerit, cùm ex vulgari fama hoc ſe ſcire dicit. Vide quid nos hac de re ſuprà lib 1. ſcripſimus de Telemacho, qui ſic etiam de Vlyſſe patre loquutus eſt.

o ὅ, τι τ' ἐν μεγάροισι] Quæ præcedunt, præſentia & futura ſunt: quæ nunc verò dicuntur, præterita. ait enim Edothea patrem ſuū Proteum Menelao expoſiturum, cur illi nauigandi via præcluſa nunc ſit: & hoc eſt præſens. deinde, quod illi iter faciendum ſit, & quantum, & hoc eſt futurum. tertiò, quid illi abſenti domi acciderit: & hoc eſt præteritum. Vnde rectè de hoc Proteo Orpheus in Hymnis: - ἐπιστάμενον τά τ' ἐόντα ἔσσομένα τε πρό θ' ἕκαστα ἴδε, ὅσα τ' ἔστεπται ὕστερον αὖτις. & Virgil. 4. Georg.

- nouit namq; omnia vates Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

p δολίον τε θεὸν τέρ τ' ἐσιδέσθαι] Dubito an hoc ſit γνωμικὸν, id eſt, an de Deo generaliter intelligatur, an ſpecialiter de hoc Proteo, qui ob varias & horribiles formas, quas induit, non facilè ab homine domari poſſit. Vtrumq; ſanè huic loco accommodari poteſt. Tamen vtvt ſit, illud de Deo pronunciatum malè eſt: dicit enim, tantùm eſſe difficile Deum ab hominibus vinci, non dixit ἀδύνατον. Quales igitur habuit Deos illa antiquitas, qui licet cum difficultate, tamen humano robori ſubiacerent? Hîc autem manifeſtè huic deo Proteo prouidentiam aut præſcientiam ademit Poëta. Nam ſi inuitus in hominum poteſtatem veniat, & ab eis inſidias ſibi ſtrui intelligat ſua ἀφραδίῃ, quomodo eas non effugiat in maris receſſus abditus? Ita non potuit ſibi conſtare cæcum illud ſæculum, vbi Deorum mentionem facit.

q πικρὸν ἀποπνείουσι] De Phocarum odore paulò pòſt dicetur. Cur autem νύμφαι appellentur, dicemus in Lexico.

r δῆσεν ἰών] Oportebat hunc Protea tandiu conſtringi, & fortiter premi, donec in formam hominis priſtinam rediret. Vnde Cyrene ad Ariſtæum filium:

Sed quanto ille magis formas se vertit in omnes, Donec talis erit mutato corpore, qualem
Tanto, nate, magis contende tenacia vincla: Videris, in cepto tegeret cùm lumina somno.

Tunc autem erant illius vincula diſſoluenda.

Ὣς ἐιπῶσ', ὑπὸ πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἴμεν νῆας, ὅθ' ἔσσαν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἴα· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠϊόα θάλασσαν,
Δόρπον θ' ὁπλισάμεθ', ἐπί τ' ἦλυθεν ἀμβροσίη νύξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠελίοιο φαείνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Καὶ τότε δὴ πρὸς δῖαν ἴμεν θαλάσσης ἀρυπόροιο
Ἴα, πολλὰ θεὸς γενέθλην. αὐτὰρ ἑτάρους
Τρεῖς ἄγον, οἷσι μάλιστα πεποίθεα πᾶσαν ἐπ' ἰθύν.
Τόφρα δ' ἄρ' ἦ γ' ὑπὸ δοῦπον θαλάσσης ἀρέα κόλπον,
Τέσσαρα φωκάων ἐκ πόντου δέρματ' ἔνεικε.
Πάντα δ' ἔσαν νεόδαρτα. δόλον δ' ἐπεμήδετο πατρί·
Εὐνὰς δ' ἐν ψαμάθοισι * διαγλάψας ἀλίησιν,
Ἧστο μένων· ἡμεῖς δ' ἄμα σχεδὸν ἦλθομεν αὐτῆς·
Ἐξείης δ' ὄνυσε βάλεν δ' ἐπὶ δέρμα ἑκάστῳ.
*Κεῖθι δὴ αἰνότατον λόχον ἔστορε· τείρε δὲ θυμὸν
Φωκάων ἁλιοτρεφέων [a] ὀλοώτατον ὀδμή.
Τίς * γὰρ κ' ἐναλίῳ παρὰ κήτεϊ κοιμηθείη;
Ἀλλ' αὐτὴ ἐσάωσε, καὶ εὖ φράσατο μέγ' ὄνειαρ·
Ἀμβροσίην ὑπὸ ῥῖνα ἑκάστῳ ἧκε φέρουσα,
Ἡδὺ μάλα πνείουσαν· ὄλεσσε δὲ κήτεος ὀδμήν.
Πᾶσαν δ' ἠοίην μένομεν τετληότι θυμῷ·
[b] Φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθον ἀολλέες· αἱ μὲν ἔπειτα
Ἐξῆς [c] ἡιώιζοντο παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Sic loquuta, sub pontum subijt fluctuantem:
Cæterùm ego ad naues, vbi stabant in arena,
Ibam, plurima verò mihi cor cogitabat euntí.
Cæterùm postquam ad nauem veni atq; mare,
Cœnam apparauimus, deinde accessit diuina nox,
Tum obdormiuimus in littore maris.
Quando. v. manè genita apparuit roseis digitis auro-
Tunc ad littus maris lata vada habentis (ra,
Ibam, plurimùm dijs supplicans: porrò socios
Tres ducebā, quib. potiss. confidebam ad omnem vim.
Intereà verò hæc ingressa maris latum sinum,
Quatuor Phocarum ex ponto pelles attulit:
Omnes. v. erāt recēs excoriatæ, dolū. a. struebat patri:
Cubilibus autem in arena exsculptis marina, χ. διαγλάψασ'
Sedebat expectans: nos valdè propè venimus eam.
Ex ordine verò collocauit, iniecit aūt coriū vnicuiq;.
Illic iam molestiss. insidiæ erāt: affligebat. n. grauiter χ. ἐνθάκησε αἰνότ'.
Phocarum in mare nutritarum pessimus odor:
Quis etenim marinum prope cetum posset cubare? χ. γάρ κ' ἐν.
Sed ipsa seruauit & excogitauit magnam vtilitatē:
Ambrosiam ad nares vnicuiq; posuit afferendo,
Dulce valdè spirantem: fugauit ceti odorem.
Totū matutinū tēpus expectauimus patienti animo:
Phocæ. a. è mari venerūt frequentes: illæ quidē deinde
Ordine sopiebantur iuxta littus maris.

Ἔνδιον δ' ὀγέρων ἦλθ' ἐξ ἁλός, ὄφρα ἴ φῶκας
Ζατρεφέας πάσας δ' ἄρ' ἐπώχετο, λέκτο δ' ἀριθμόν.
Ἐν δ' ἡμέας πρώτους λέγε κήτεσιν, ἀδδέ τι θυμῷ
Ὠΐσθη δόλον εἶναι· ἕπετο δ' ἴ λέκτο καὶ αὐτός.
Ἡμεῖς δ' αὖψ' ἰάχοντες ἐπεσσύμεθ'· ἀμφὶ δ' ἴ χεῖρας
Βάλλομεν. ἀτὰρ ὀγέρων δολίης ἐπελήθετο τέχνης,
Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστος λέων ἔμμεν' ἠϋγένειος,
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σύς·
Γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.
Ἡμεῖς δ' ἀστεμφέως ἔχομεν τετληότι θυμῷ.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' αἶψα ζ' ὀγέρων ὀλοφώια εἰδὼς,
Καὶ τότε δὴ μ' ἐπέεσσιν ἀμείβομεν ἠδὲ προσέφην,
Τίς νύ τοι Ἀτρέος υἱὲ θεῶν συμφράσατο βουλὰς,
Ὄφρά μ' ἕλοις ἀέκοντα λοχησάμενος; τέο σε χρή;
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομενος προσέφην,
Οἶσθα γέρον· τί με ταῦτα δολοφρονέων * ἐρεείνεις;
Ὡς δὴ δὴ θ' ἑνὶ νήσῳ ἐρύκομαι, ἀδδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύναμαι, μινύθῃ δέ μοι ἔνδοθεν ἦτορ.
Ἀλλὰ σύ γε μοι εἰπὲ (θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅς τις μ' ἀθανάτων πεδάα καὶ ἔδησε κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἅπι πόντον ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμείβομενος προσέφη,
Ἀλλὰ μάλ' ὤφελες δῖτ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν
Ῥέξας ἱερὰ κάλ' ἀναβαινέμεν, ὄφρα τάχιστα
Σὴν ἐς πατρίδ' ἵκοιο, πολέων ὅπι οἴνοπα πόντον.
Οὐ γάρ τοι πεπρωμένον ἦεν φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἐϋκτίμενον κατὰ οἶκον ἐϋκλείμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Πρίν γ' ὅτ' ἂν Αἰγύπτοιο διίπετέος ποταμοῖο
Αὖτις ὕδωρ ἔλθῃς, ῥέξῃς θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι·
Καὶ τότε τοι δώσουσιν ὀδὸν θεοὶ ἣν σὺ μενοινᾷς.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐμοιγε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Οὕνεκά μ' αὖτις ἄνωγε δυσηλεγέ' ἐς πόντον
Αἰγύπτιον δ' ἰκέσθαι, δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
* Ἀλλὰ καὶ ὣς μιν ἔπειτα ἀμειβόμενος προσέφην,
Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω τελέω γέρον ὡς σὺ κελεύεις·
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ πάντες σὺν νηυσὶν ἀπήμονες ἦλθον Ἀχαιοὶ
Οὓς Νέστωρ καὶ ἐγὼ λίπομεν Τροίηθεν ἰόντες,
Ἦέ τις ὤλετ' ὀλέθρῳ ἀδευκέι ἦς ὅπι νηὸς,
Ἦὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον πολύπονον.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέφη,
Ἀτρεΐδη, * τί με ταῦτα διείρεαι; οὐδέ τι σε χρὴ
Ἰέμεναι, εὖ δ' ἀλιῶναι ἐμὸν νόον· οὐδέ σε φημὶ
Δηὖ * ἄκλαυτον ἔσεσθαι, ἐπὴν δὴ ταῦτα πύθηαι.
k* Πολλοὶ μὲν γὰρ τῶνδε δάμεν, πολλοὶ δ' ὑπολίπονται.
Ἀρχοὶ δ' αὖ δύο μοῦνοι Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ἐν νόστῳ ἀπόλοντο. l μάχῃ δέ τι καὶ σὺ παρῆσθα·
Εἷς δ' ἔτι ὥς περ ζωὸς κατερύκεται εὐρέι πόντῳ.
m Αἴας μὲν πρῶτα νηῒ δαμεὶς ὁλιχήρετμοισι.
Γυρῇσι μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐπέλασσε
Πέτρῃσι μεγάλῃσι, καὶ ἐξέσάωσε θαλάσσης.
Καὶ νύ κεν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἐχθόμενός περ Ἀθήνῃ,
Εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μέγ' ἄασθη.
Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης·
Τὸν δὴ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντα.
Αὐτίκα ἔπειτα τριαινοχαλκῷ χειρὶ τυδαρῆσιν,
Ἤλασε Γυραίῃ πέτρῃ, ἐσσὰ δ' ἔχισεν αὐτήν·

Meridie autem senex venit è mari, inuenit a. Phocas
Obesas: omnes verò adibat, recẽsuit autẽ numerum.
Nos aũt primos recensuit inter cetos, nulloq; animo
Putauit dolum esse, deinde cubauit & ipse.
Nos verò protinus vociferantes irruimus: circum autem manus
Iecimus, neq; ipse senex dolosæ obliuiscitur artis:
Sed certè primùm leo factus est magnis iubis,
Porrò deinde draco, & panthera. atq; ingens sus
Factus est, etiam liquida aqua, & arbor altis foliis:
Nos verò firmiter tenebamus forti animo.
Sed cùm iam angustabatur senex versutias doctus,
Tunc certè me verbis interrogans alloquutus est,
Quis sanè tibi Atrei fili deorum consuluit consilia
Vt me caperes inuitum insidijs cuius rei opus habes.
Sic ait, caterùm ego ipsum excipiẽs alloquut⁹ sum,
Scis senex: quid me ista decipiens interrogas?
Quòd iam diu in insulâ detineor, neq; vllo pacto finẽ
Inuenire queo, minuitur autem mihi intus cor.
Sed tu vtiq; mihi dic (dij verò omnia sciunt.)
Quinam me immortalium impedit & auertit à via,
Reditumq;, vt per pontum vadam piscosum.
Sic dicebã: ille. v. rursus respondens, alloquutus est,
Atqui omnino debebas, Ioui alijsq; dijs
Sacris litatis conscendere, vt velocissimè
Tuam ad patriã venires nauigans per nigrũ pontũ.
Non. n. tibi anteà fatũ est amicosq; videre & venire
Ad domum benè constructã, & tuã ad patriã terrã,
Quàm Aegyptij à Ioue fluentis fluuij
Rursus ad aquas redieris, fecerisq; sacras Hecatombas
Immortalibus dijs, qui cælum latum tenent:
Et tunc tibi dabunt viam dij quam tu desideras.
Sic ait, caterùm mihi infractum est charum cor,
Eò quòd me rursus iubebat per obscurum pontum
Aegyptum ire, longam viam difficilemq;.
Verũ etiã sic ipsum verbis excipiens alloquutus sum,
Ista quidem sic perficiam senex vt tu præcipis,
Sed agè mihi hoc dic & verè recense,
Num omnes cum nauibus illæsi redierint Græci,
Quos Nestor & ego reliquimus à Troia profecti,
Num quispiam perijt morte inopinata sua in naue,
Aut amicorũ in manibus postquã bellum confecerũt?
Sic dicebã, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Atride, ne me ista interroga, neutiquam te conuenit
Scire neq; cognoscere meum animum, neq; te puto
Diu absq; lacrymis fore, postq; benè omnia audieris.
Multi quidẽ istorũ domiti sunt, plurimi verò relicti.
Duces autem duo Græcorum loricatorum,
In reditu perierunt: pugnæ etenim & tu interfuisti:
Vnus. a. adhuc alicubi viuus detinetur lato in ponto,
Aiax quidẽ in naui domitus est longos remos habẽte.
Ad Gyras quidem primùm Neptunus aduexit
Petras ingentes, & seruauit è mari.
Et sanè effugisset mortem, quantũuis inuisus Palladi,
Nisi impiũ dictũ ptulisset, & graue facinus patrasset,
Dixit inuitis dijs effugere ingentes fluctus maris:
Hunc Neptunus magnifica audiuit iactantem,
Statim deinde tridente arrepto manu forti,
Percussit Gyream petram, abscidit q; ipsam:

Καὶ

ἦ. ἀνηρεθόμην
ἦ. μὴ ταῦτα
ἦ. ἄκλαυτον ἔσεσθαι, ἐπεί κε δὴ
ἦ. Πολλοὶ μὲν τῶν ἔθανον, πολλ. καὶ Πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν με-θάνον, πολλ.

Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δ' ἠύτε φῦκος ἔμπεσε πόντῳ·
Τῶρ Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μεγ' ἀάθη,
Τὸν δ' ἐφόρει κὴν πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.
Ὡς ὁ μὲν αὖθ' ἁπόλωλεν, [n] ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ·
[o] Σὸς δὲ πρὸ ἔκφυγε κῆρας ἀδελφεὸς ἠδ' ὑπάλυξεν,
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι· σάωσε δὲ πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλε Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἵξεσθ', τότε δή μιν ἀνάρπαξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα ςενάχοντα,
Ἀγρὸς ἐπ' ἐσχατιὴν, ὅθι δώματα ναῖε Θυέστης
Τοπρίν, ἀτὰρ τότ' ἔναιε Θυεστιάδης Αἴγισθος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κἀκεῖθεν ἐφαίνετο νόςος ἀπήμων,
[p] Αὖ ψ' ἐθεοὶ ἔδρον τρέψαν, καὶ οἶκαδε ἵκοντο,
Ἥ τοι ὁ μὲν χαίρων ἐπεβήσετο πατρίδος αἴης,
[q] Καὶ κυσὶ ἁπτόμενος ᾗσι πατρίδα· πολλὰ δ' ἀπ' αὐτοῦ
[r] Δάκρυα θερμὰ χέοντ', ἐπεὶ ἀσπασίως ἴδε γαῖαν.
Τὸν δ' ἄρ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδε σκοπὸς, ὃν ῥα καθεῖσεν
Αἴγισθος δολόμηδις ἄγων· ἆθλον δ' ἔχετο μισθὸν,
Χρυσοῦ δοιὰ τάλαντα· φύλασσε δ' ὅγ' εἰς ἐνιαυτὸν,
Μή ἑ λάθοι παρεών, μνήσαιτο δ' ἀρῆος ἀλκῆς.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων πρὸς δώματα ποιμένι λαῶν·
Αὐτίκα δ' Αἴγισθος δολίῃ ἐφράσατο τέχνῃ·
Κεκρίμενος κὴ δῆμον ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους,
Εἶσε λόχον, ἑτέρωθι δ' ἀνώγει δαῖτα πένεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ βῆ καλέων Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν,
Ἵππων οἰσιν καὶ ὄχεσφιν, ἀφραδέα μερμηρίζων.
Τὸν δ' οὐκ εἰδότ' ὄλεθρον ἀνήγαγε καὶ κατέπεφνε
[s] Δόκνιάσας, ὡς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Οὐδέ τις Ἀτρείδεω ἑτάρων λίπεθ' οἵ οἱ ἕποντο,
Οὐδέ τις Αἰγίσθου· ἀλλ' ἔκταθεν ἐν μεγάροισιν.
Ὡς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔμοι γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Κλαῖον δ' ἐν ψαμάθοισι καθήμενος· ἤδέ νυ μοι κῆρ
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίων τε κυλινδόμενός τ' ἀκορέσθη,
Δὴ τότε μοι τοιόνδε γέρων ἁλιος νημερτὴς
Μυκέλη Ἀτρέος υἱὲ πολυκλυτὲ, χρόνον ἀσκελὲς ἔτω
Κλαῖε, ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δηρόμενος· ἀλλὰ τάχιστα
Πείρα ὅπως κεν δὴ σὸν ἐς πατρίδα γαῖαν ἵκηαι.
[u] Ἦ μὲν γὰρ ζώοντά γε κιχήσεαι, ἦ κεν Ὀρέστης
Κτείνειε προφθάμενος· σὺ δέ κεν τάφου αὐλιδολήσαις.
Ὡς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμοὶ κραδίη καὶ θυμὸς ἀγλαΐωρ
[x] Αὖθις ἐνὶ στήθεσσι, καὶ ἀχνυμένῳ περ, ἰάνθη·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τέτυξο μὲν δὴ οἶδα· σὺ δ' εἰπὲ τρίτον ἄνδρ' ὀνόμαζε
Ὅς τις ἔτι ζωὸς κατερύκεται εὐρέι πόντῳ,
Ἦ θανὼν· ἐθέλω δ' ἤκουσέ μου ἀχνυμένοιό περ ἀκοῦσαι.
Ὡς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖθις ἀμειβόμενος προσέφη-
πεν,
[y] Υἱὸς Λαέρτεω Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν δ' ἴδον ἐν νήσῳ θαλερὸν κλαίοντα δακρυ χέοντα
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκη
Ἴσχει· ὁ δ' οὐδὲ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κεν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
[z] Σοὶ δ' ὦ θεσπεσιε Φαίνεται ὀτρεφὲς ὦ Μενέλαε
Ἄργεϊ ἐν ἱππο βότῳ θανέειν καὶ πότμον ἀπύσσαι.
Ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν (ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς·
Τῇ περ ῥηϊδίη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.

Et vnũ quidẽ illic manſit, alterũ fruſtũ incidit mari:
Huic ſanè Aiax primùm inſidens, valdè læſus eſt,
Hunc ferebat per mare ingens, vndoſum.
Sic ille quidem mihi periit, poſt quã bibit ſalſam aquam:
Tuus verò fortè effugit mortem frater, atq; elapſus eſt
In naui concaua: ſeruauit verò veneranda Iuno.
Sed quando certè ſtatim videbatur Malearũ mõtẽ ar-
Peruenire, tum certè ipſum abreptũ procella (duum
Pontum per piſcoſum tulit valdè ingemiſcentem,
Agri ad extremam oram: vbi ædes habitabat Thyeſtes
Prius, cæterùm tunc habitabat Thyeſtiades Aegiſthus.
Sed cùm iam & illinc apparebat reditus illæſus,
Retrò verò dij ventum verterunt, & domũ venerunt.
Certè ille quidẽ gaudens conſcẽdit in patriam terram,
Et oſculabatur attingens ſuam patriam: multæ ab ipſo
Lacrymæ frequẽtes effundebãt, poſtq; libẽter vidit ter.
Hũc ſanè à ſpecula cõſpexit ſpeculator, quem conſtituit
Aegiſthus doloſus, ducens: promiſit autem mercedem,
Auri duo talenta: obſeruabat verò hic toto anno, (ris.
Ne ipſum latêret accedẽs, memorq; foret ſtrenui robo-
Feſtinabat, a.ire annũciaturus ad ædes paſt. populorũ:
Statim Aegiſthus doloſam excogitauit artem:
Delectis ex plebe viginti viris optimis, (rare.
Cõſtituit inſidias, ab altera parte iuſſit cõuiuiũ appa-
Cæterũ ipſe iuit inuitãs Agamemnona paſt. populorũ,
Equis & curribus indecentia deliberans.
Hunc imprudentem ad mortẽ deduxit & trucidauit,
Cõuiuio excipiẽs, veluti ſi qs interficit bouẽ ad præſepe,
Neq; quiſquã Atridæ ſociorũ relictus qui eũ ſequitur,
Neq; quiſquam Aegiſthi, ſed trucidati ſunt in regia.
Sic ait, cæterùm mihi confractus eſt charus animus.
Flebam autem arenis deſidens: neq; mihi cor
Volebat amplius viuere & videre lumen Solis.
Porrò poſtq; flendo meq; ipſum volutãdo ſaturat⁹ ſum,
Tum me alloquutus eſt ſenex marinus veridicus:
Ne amplius Atrei fili, longo tẽpore indeſinenter ſic (mè
Fleas, quoniã nõ remediũ aliquod inuenim⁹, ſed citiſſi-
Tenta, quo pacto iam tuã ad patriã terram peruenias,
Aut enim ipſum viuum deprehendes, aut Oreſtes
Interfecit pueniẽs: tu verò cœnæ ſepulchrali intereris.
Sic ait, cæterùm mihi cor & animus generoſus,
Rurſus intra pectus etiã quãtũuis triſti gauiſum reflo-
Et ipſum alloquutus verba alata dixit, (ruit:
Iſtos quidem noui, tu verò tertium virum nomina,
Qui adhuc viuus detinetur in lato mari,
Aut mortuus, volo autem quãtumuis mœſtus audire.
Sic dicebam, ille me rurſus excipiens alloquutus
eſt,
Filius Laërtii in Ithaca domos habitans,
Hunc vidi in inſula lacrymas vberes fundentem
Nymphæ in ædibus Calypſus, quæ ipſum neceſſitate
Detinet, ille non poteſt ſuam patriam terram adire.
Non enim ei adſunt naues remigio inſtructæ & ſocijs,
Qui ſanè ipſum reducere poſſent per lata dorſa maris.
Tibi autem non à fato decretum eſt nobilis ô Menelaë,
In Argo equos paſcente mortem & fatum ſubire,
Sed te ad Elyſium campum, & fines terræ
Immortales mittent (vbi flauus Rhadamanthus eſt,
Vbi vtiq; facillima viuendi ratio eſt hominibus.

Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἂρ χθμὼν πολὺς, οὔτέ ποτ' ὄμβρος·
Ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς αὐτῆσιν, ἀναψύχειν αἰθρώπους)
Οὕνεκ' ἔχεις Ἑλένην, καί σφιν γαμβρὸς Διός ἐσσι.
Ὣς εἰπὼν, ἐπὶ πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἅμ' ἐπὶ νῆας ἅμ' ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ἤϊα· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἅμ' ἐπὶ νῆα καταλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον δ' ὁπλισάμεσθ', ἐπὶ τ' ἤλυθεν ἀμβροσίην νύξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠελίοιο φαίνη ροδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆας μὲν πάμπρωτον ἐρύσαμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐν δ' ἱστοὺς πτήσσεσθε καὶ ἱστία νηυσὶν ἔϊσης·
Ἐν δ' αὐτὴ καὶ αὐτὸς ἐπὶ κληῖσι κάθιζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἄψ δ' ἐς Αἰγύπτοιο διίπετέος ποταμοῖο
Στῆσα νέας, καὶ ἔρεξα τελήεσσας ἑκατόμβας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέπαυσα θεῶν χόλον αἰὲν ἐόντων,
Χεῦ' Ἀγαμέμνονι τύμβον, ἵν' ἄσβεστον κλέος εἴη.
Ταῦτα τελευτήσας νέομην· ἔδοσαν δέ μοι ὄρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμενον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ὀφρά κεν ἑνδεκάτην τε δυωδεκάτην τε γένωμαι·
Καὶ τότε σ' ἀμπέμψω, δώσω δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα,
Τρεῖς ἵππους καὶ δίφρον ἐΰξοον· αὐτὰρ ἔπειτα
Δώσω καλὸν ἄλεσσον, ἵνα σπένδῃσθα θεοῖσιν
Ἀθανάτοις, ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρεΐδη, μὴ δή με πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἔρυκε.
Καὶ γάρ κ' ἐς ἐνιαυτὸν ἐγὼ παρὰ σοὶ γ' ἀνεχοίμην
Ἤμενος, ἀδέκετο δέ με οἶκος ἔλοι πόθος, ἀϊδηλητοκήων·
(Αἰνῶς γὰρ μύθοισιν ἔπεσσί τε σοῖσιν ἀκούων
Τέρπομαι) ἀλλ' ἤδη μοι ἀτιάζουσιν ἑταῖροι
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, σὺ δέ με χρόνον ἐνθάδ' ἐρύκεις.
Δῶρον δ' ὅ, τι κέ μοι δοίης, κειμήλιον ἔστω·
Ἵππους δ' οὐκ ἐς Ἰθάκην ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Ἐνθάδε λείψω ἄγαλμα· σὺ γὰρ πεδίοιο ἀνάσσεις
κ.τ.λ. Εὐρέα, ᾧ * ἔνι μὲν λωτὸς πολύς, ἐν δὲ κύπειρον,
Πυροί τε, ζειαί τε, ἠδ' εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν.
Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἄρ δρόμοι εὐρέες, οὔτέ τι λειμὼν
Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο.
Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, ἀδὲ μελάμπων,
Αἵ θ' ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ πεδίον παρέων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος·
Χεῖρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
ε Αἷμα τοῦ ἐσθλοῦ φίλου τέκος, οἷ' ἀγορεύεις·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μεταείσω· δώσω γάρ.
κ.τ.λ. * Δώρων δ' ὅσ' ἂν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμήεσσαν ἔπ' ἔσται.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἔστιν ἅπας, χρυσῷ δ' ὑπὶ χείλεα κεκρόανται·
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο. πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεύς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσέ μ' ἐνοσήσαντα· τὸν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσσαι.

Non nix neq; hyems longa, neq; vnquam imber,
Sed semper Zephyri suauiter spirantes auras
Oceanus emittit, ad refrigerandum homines)
Quòd habes Helenam, & ipsius Iouis gener es.
Sic loquutus, subijt in pontum fluctuosum.
Cæterùm ego ad naues simul cum diuinis socijs
Ibam. plurima mihi cor alternabat incedenti.
Cæterùm postquam ad nauem venimus atque mare,
Cænãq; apparauim', superuenit subijtq; solitaria nox,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Naues quidẽ ante omnia deduximus in mare diuinũ,
Malos autem imposuimus & vela nauibus æquatis,
Ipsi etiam ingressi super transtra sederunt.
Ordine. a. cõsidẽtes spumosum mare verberabãt remis
Rursus ad Aegyptum à Ioue cadentis fluminis,
Constitui naues & perfeci legitimas Hecatombas.
Cæterùm postquam sedaui deorum iram immortaliũ,
Fudi Agamemnoni tumulum vt immensa gloria esset.
Hæc vt perfeci, redij: dederũt. a. mihi vẽtum secundũ
Dij qui me celeriter charam ad patriam miserunt.
Sed agè nunc mane in ædibus meis,
Donec vndecimaq; duodecimaq; fiat dies,
Et tunc te benè mittã, dabo autẽ tibi splendida dona,
Tres equos, & currum benè politum: cæterùm postea
Dabo pulchrum poculum vt libes dijs
Immortalibus, mei memor diebus omnibus.
Hũc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est.
Atride, ne sanè me multo tempore hîc detine.
Etenim ad annum ego apud te vtiq; perdurarem
Sedẽs, neq; me domus caperet desideriũ, neq; parentũ,
(Vehementer enim verbis sermonibusq; tuis audiens
Oblector) sed iam mihi tristantur socij
In Pylo diuina, tu aũt me longum tempus hîc detines.
Donũ. a. quodcũq; mihi dare cuperes, tale sit vt ferri et
Equos. a. in Ithacã non ducã, sed tibijpsi (recõdi possit.
Hîc relinquam in delicijs: tu enim campo imperas
Lato, in quo quidem lotus frequens, in quo cyperus,
Triticum, spelta, atq; latè germinans hordeum album.
In Ithaca. a. neq; sanè curricula lata, neq; vllũ pratũ.
Capris pascendis apta, & optabilior equorum pascuo.
Nulla. n. insularum spaciosa neq; pratis accommodata,
Quæ ad mare inclinantur, Ithaca etiam supra omnes.
Sic ait, risit verò voce bonus Menelaus,
Manu ipsum prendit, verbumq; dixit atq; nominauit:
Sanguinis es boni, chare fili, qualia loqueris.
Atqui ego tibi commutabo: possum enim.
Ex donis autem quæcunq; in mea domo thesauri iacẽt,
Dabo quod pulcherrimum & preciosissimum est:
Dabo tibi craterem elaboratum: argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt:
Opus. a. est Vulcani, dedit autem ipsum nobilis heros
Sidoniorum rex, quando sua domus suscepit
Illuc me profectum, tibi autem volo præbere.

COMMENTARIVS.

a ὀλοώπατος ὀδμή.] Phocarum odor est deterrimus, vnde Gesnerus ideò à Virgilio turpes, appellatas esse mauult, quàm propter magnitudinem, vt ait Seruius. Hinc Aristophanes in Pace & in vespis Cleonem traducens, ei phocarum odorẽ, vtpote coriario attribuit. Vbi Scholiastes hoc Homeri carmen recitat. Cœliut Rhodig. Lectionum antiquarum lib. 18. cap. 9. huic odori amaro ac acerbo, vt Homerus appellat, tribuere velle videtur, quòd phocæ fulmine non tangantur, vt neq; hyæna, neq; arbor ficus. Itaq; legimus

mus apud Plinium lib.2.cap.13.Seuerum imperatorem lecticam suam corio vituli marini tectam voluisse.Est autem vitulus marinus idem quod Phoca.

b φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς] Circa meridiem accesserunt Phocæ ad littus.Est enim animal ἀμφίβιον, vt alibi copiosiùs docemus. Exit autẽ è mari meridiano tempore,sed magis circa vesperam,authore Aeliano de Animalib.lib.9.cap.50.vbi etiã huius loci Homerici meminit his verbis: Κυφῶσαι δὲ αἱ φῶκαι ἐξίασι μᾶλλον ἢ δὴ μεσημβρίας οὔσης, καὶ καθεύδουσι τῆς θαλάττης ἔξω. τοῦτο δὲ καὶ Ὅμηρος ἤδει. καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν Μενέλεων πεποίηκε τῷ Τηλεμάχῳ, καὶ τῷ Πεισιστράτῳ τοιαῦτα διηγούμενον τῶν κοιτῶν αὐτῶν τούτων, ὅτε τὰ ἐν Φάρῳ καὶ τοῦ Πρωτέως τοῦ θαλαττίου δαίμονος αὐτοῖς ὁ Μενέλεως διεξῄει, καὶ τῆς μαντείας ὧν ἐμαντεύσατο οἱ ὁ Πρωτεὺς ὧν εἶπεν. id est, Phocæ circa vesperam magis exeunt,aliquando tamen etiam meridie,& extra mare somnum capiũt.Hoc & Homerus nouerat,qui in Odyssea Menelaum inducit,hoc earum cubile Telemacho & Pisistrato narrantem, cùm de ijs quæ in Pharo acciderant,& marino dæmone Proteo,eiusq; vaticinio verba faceret *Hæc ille.* Vide Oppianum lib.1. ἁλιευτικῶν.

c νωθρόν] Phocas animal somniculosum esse testantur scriptores.Vnde Martialis:

Dormitis nimium glires vitulique marini.

Vnde Phocæ imagine somniculosum denotari ait Pierius Valerianus in Hieroglyphicis.Inter dormiendum autem altè stertit,vt mugitum edere videatur:vnde vituli nomen,inquit Rondeletius,cuius rei causam affert pituitosum humorẽ,qui in aspera arteria est, inspirãdo & expirãdo agitatus.Tales sonos dormiẽdo edũt, qui crasso sunt collo & breui,destillationibus obnoxij:itẽ ij,quib excidit columella.Hæc ὁμ παιρέργε occasione mentionis de somno Phocarũ.

d ζαπληφίας·] Ideò eas magnas appellat Ouidius,& alibi deformes:Virgilius etiam turpes,si Seruio credimus (qua de re nos anteà) & tamẽn,vt scribit Rauisius,hoc animal breuissimum est à partu, posteà verò euadit maximum. Gesnerus addit,se intellexisse circa Angliam phocas crassas præpinguesq; fieri,& ad vrsi magnitudinem accedere.

e ὧν δ' ἡμέας πρῶτος] Hic est dolus,quo Proteus decipitur,sanè mirabilis,ne dicam incredibilis,ab Edothea instructus tectis Menelao & reliquis pelle Phocarum,vt anteà vidimus.Quod autem illi homines existentes cum Phocis esse potuerint,fidem non excedit Nam animal illud est φιλάνθρωπον, more delphinorum, quod Eudemi authoritate comprobat Aelianus de Anim.lib.4.cap.56.referentis,vitulum marinum in hominem,spongias piscari solitum,amore flagrasse,eoq; vbi subterranea petra esset,extra mare progressum,cum spongiatore versatum fuisse. Rondeletius etiam vitulum illum marinum,cuius ipse iconem expressit,ait circa insulam Lerinum captũ,& in insulæ illius Xenobio multos dies educatũ, nullo metu cum hominibus versatum, per terram se trahentem,gradus etiam scandentem.De hac etiam Phocarum φιλανθρωπίᾳ,vt ita loquar, scripsit Plinius,eas nimirum accipere disciplinam,voceq; pariter & visu populum (in spectaculis exhibitos) salutare, incondito fremitu: nomineque vocatos respondere.Apud Varinum scriptum est,ἡ φώκη ἱερᾷ σωφρόνων ἀνδρῶν.

f ἀλλ' ἦθι πρώτιστα λέων] Cùm de Proteo simus polliciti nos dicturos in Lexico,tamen in hunc locũ Diodorũ Siculum afferemus, qui causam fictę huius mutabilitatis Protei exponit his verbis lib.1. τότε δὲ παραδεδομένων τῶν τε πυθμένων ἐχόντων ἐμπρέσεως, καὶ τῶν μοχλῶν κεπαδάλων, ὅτε μὲν εἰς ζώων τύπους, ὅτε δὲ εἰς δένδρων, ἢ πόας, ἢ καὶ τῶν ἄλλων, ὁμολογούμενα συμβαίνει καὶ τοὺς ἱερεῖς λέγειν περὶ αὐτῶν. ὁμοίως δὲ τῆς μετὰ τῶν ἀστρολόγων συμβιώσεως, ὧν ἐπιστῆσθαι συνεχῶς, ἐμπειρίαν ἐσχηκέναι τὸν βασιλέα τούτων. ὁμοίως δὲ τῷ νομίμως παραδεδομένων τοῖς βασιλεῦσι τὸ περὶ τὰς μεταβολὰς τῆς ἰδέας μυθολογηθῆναι παρὰ τοῖς ἕλλησιν. ὁμοίως δὲ εἶναι τοῖς κατ' αἴγυπτον δοκιμάσεις περιπίπτειν περὶ τῶν κεφαλῶν λεόντων καὶ ταύρων καὶ δρακόντων πρόβολον, σημεῖα τῆς ἀρχῆς. καὶ ποτὲ μὲν δένδρα, ποτὲ δὲ πῦρ, ἔτι δ' ὅτε καὶ θυμιαμάτων ὀδωδὰς ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁμοῦ ὀλίγα καὶ ἀριθμὸν τούτων ἅμα μὲν ἑαυτοὺς εἰς ἀπάτην ἡσυχεῖν, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους εἰς κατάπληξιν ἄγειν καὶ δόξαν μάντεως περιποιεῖν. id est, Cùm aũt hic tradatur peritiam spirituum (malè Pogius,artium) habuisse & formam mutasse aliquando in animalium species,aliquando in arborũ,vel ignẽ,vel quippiam aliud,eadem contingit sacerdotes ipsos de eo scribere.Ex continua enim familiaritate,qua cum Astrologis vixit,peritiam harum rerum calluisse. Consuetudo autẽ regibus tradita Græcis,ansam huiusmodi transformationes fabulãdi præbuit.Moris enim esse Aegyptijs regibus,aut leonis,aut tauri,aut draconis priorem partem in capite ferre,insignia principatus: & aliquãdo arbores,aliquando ignem, interdum etiam redolentia supra caput vnguenta non pauca.Et his eos sese exornasse,tum stuporem ac superstitionem quandam aspicientibus iniecisse *Hæc ille.* Sed allegorias istas ego non admitto,vt iam aliàs monui,ac cum ijs sentio,qui veteres illos à Satana sic miris modis delusos asserunt.Nulla enim elementa malis spiritibus carent,aut vnquam caruerunt,proinde vbique facilè fuit illi veteratori sese in hominum manus dedere, vt eos magis ac magis in hac abominanda ac execranda dæmonomania captos retineret. Quòd aũt spiritus ille omnigenas formas induere possit,satis cõstat:qui se cùm totus tenebricosus sit, tamen in Angelum lucis non ita rarò transformet: quod maius est,sine dubio, quàm hæc de quibus est quæstio. Et si mihi allegoriæ hoc loco placerent,Heraclidi Pontico potiùs subscriberem:cui tamen adderem Goropium in Niloscopio, vbi hunc locum diligentissimè enarrat.

g οἶσθα γέρον·] Virgilius: *Scis Proteu,scis ipse,neq; est te fallere cuiquam.* Quod ex eo pendet generaliùs anteà dicto,& quod paulò pòst sequitur, θεοὶ δὲ τε πάντα ἴσασιν: Sciunt omnia Dij.

h ἀλλὰ μάλ' ὤφελες] De hac veterum pietate anteà diximus. Quid autem in sequentibus per αἰγύπλιον διὶ πατὴ ποταμὸν intelligat, docet Strabo lib.1.nimirum Nilum,quod nomen tamen Homeri temporibus videtur non fuisse διιπετῆ autem appellat, quòd ab imbribus augeri existimetur à quibusdam.Vide de hac re copiosiùs apud Herodotum,Diodorum,Plinium, Strabonẽ & reliquos, quorum opiniones recitat diligenter Ioachimus Vadianus in suis Commentarijs in Melam.lib.1. Vide Goropium in Niloscopio, vbi quæstionem eius incrementi accuratissimè & doctissimè,vt solet omnia,pertractat.

i ἀτρέϊδη,] Intelligebat Proteus se res non gratas Menelao narraturum,ideò recusat prima frõte hoc illi præstare officium quod expostulabat,ne illi dolorem páreret,ad lacrymas, cùm audiret non solùm Aiacis mortem, & Vlyssis remotam peregrinationem, quem vtrunq; pro non vulgari amico habeat:sed etiam,quod mœstitiæ caput est,fratris Agamemnonis fatum.

k πολλοί μὲν γὰρ] Aggressurus narrationem sequentem,tres gradus procedẽdi videtur obseruasse. Primùm enim generalissimè rẽ proponit, cùm ait multos perijsse è Græcis multos seruatos:deinde specialiùs numerum eorum qui perierunt & seruati sunt,perstringit.Tertiò rẽ per partes discutit,hoc est,singulorum casus exponendo,Aiacis nimirũ Agamemnonis,Vlyssis,ipsiusq; Menelai.

l μάχη δὲ π] Quasi dicat:Non est necesse me illa narrare, quæ in bello Troiano acciderunt,cùm ea tibi notissima sint, vt qui ipsi interfueris:ea igitur me dicere sufficiet,quæ tibi sunt incognita, vt ea quæ redeuntes Græci subierunt,quæ tu etiam à me flagitas.

m αἴας μὲν] Hoc concisè dictum posteà sigillatim explicatur,cuius rei hæc summa est:Aiacem Pallas,propter raptum Cassandrę in eius templo ab eo perpetratum (vt quidam volunt) redeuntem in patriam acriter persequuta est vsque ad excidium: quod illi tamen ideò non potuit contingere,salutem illi Neptuno procurante. Sed,vt solent homines rebus secundis efferri, temerarius ille heros pro felici nauigationis successu sui ipsius oblitus, & beneficij à Dijs accepti immemor,ausus est impiè sibi ipsi hoc tribuere, se inuitis Dijs periculo naufragij ereptum. At Neptunus voce ista exaudita, vt honoris & gloriæ suæ zelotypum est Numen, eum in scopulos impulit,confractaq; naui in mare demersit,vbi animam expirare miserè coactus est.Vbi elegans est exemplum diuinæ vindictæ,quæ in impios exercetur.Hoc Aiacis naufragium narrauit etiam Dictys lib.5.statim circa principium, idque sine Palladis aut Neptuni mentione,his verbis:Postquam impositis,quæ singuli (Græci) bello quæsierãt,ascendére ipsi,solutisq; ancoralibus nauigant.Dein à puppi secundante vento, paucis diebus peruenére ad Aegæum mare:vbi multa imbribus ventisque, & ob id sæuiente mari indigna experti,passim vt fors tulerat, dispalantur.In quis Locrorum classis,perturbatis per tempestatem officijs nautarũm,& inter se implicatis,ad postremum fulmine comminuta & incensa est. At rex Locrorũ Aiax, postquam natando euadere naufragium enisus est,reliqui per noctem tabulis aut reliquo ex naufragio leuamine fluitantes, vbi ad Eubœam deuenére, Chæradibus scopulis appulsi pereunt.Eos namque recognita Nauplius vltum ire cupiens Palamedis necem,per noctem igni elato ad ea loca deflectere,tanquam ad portum coëgerat,&c.Hęc contulisse non erit studioso,vt opinor,infructuosum.Porrò Aiax à Poëtis ἀλαίζων & Deorum contemptor nobis proponitur.

n ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ·] Hunc versum nullius pretij existimatum olim veteres tradiderunt,vt refert Eustathius,propter illius videlicet simplicitatem:ideò mirari ipsos quomodo ab Aristarcho prætermissus sit sine obeli signo. Simplicitas illius autem non ex mente,sed ex verbis ponderatur,quæ speciem habent scurrilitatis in re seria, & tristi minimè conuenientis.

o τὸν δὲ πὺξ ἔκφυγε] Hanc historiam de Agamemnonis interitu variè narrari video ab ipsis Poëtis. Vide argumentum tragœdiæ Agamemnonis Aeschyli.Noster autem Proteus ita sentit,Agamemnonem,cùm ad Malearum montem veniisset primùm abreptum vento,& ad eam partem appulisse vbi Aegisthus habitaret: Agamemnonis aduentum cùm obseruasset,is quem in specula ad eam rem Aegisthus collocârat sub spę mercedis,Aegistho diligenter renunciauit:qui humaniter exceptum Agamemnonẽ cõuiuio dolosè tandem interfecit, non tamen sine suorum quoque iactura. Hæc summatim ex Protei narratione colliguntur,Dictys Cretensis

sis lib.5.factum seciùs proposuit. Ait enim,audito Græcorum reditu,Oeacem Nauplij filium,Palamedis fratrem, Argos veniſſe I-
bi Aegialem atq; Clytæmneſtram falſis nuncijs aduersum maritos armasse,prædicto ducere eos secum vxores Troia his prælatas:
præterea addidisse ea, quibus mobile suapte natura ingenium muliebre magis aduersum suos incenderentur. Ita Aegialem adue-
nientem Diomedem per ciues aditu prohibuisse. Clytæmneſtram per Agisthum adulterio sibi cognitum,Agamemnonem insidijs
cepisse,eumq; interfecisse,&c.

p ἀψ δὲ θεοὶ] Id est,cessauit vela inflare ventus:quod finitæ nauigationis fuit argumentum.Nã venti,vt anteà dicebat noster Me-
nelaus, πομπῆες γίγνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.

q γῆν πάτριδ' ἀπτόμενον] Patriam terram Agamemnon deosculatur,superstitione quadam veterum post diuturnam peregrinationẽ
domos redeuntium,ni fallor.Mirari hoc quispiam poterit,sed illi non minùs solum illud deosculari voluerũt, quàm proprios pa-
rentes, cùm se illi non minùs etiam debere,quàm parentibus agnoscerent: itaq; non minore reuerentia eam prosequuti sunt,quin
etiam illam cæteris rebus omnibus communi consensu antepoſuerũt,vt aliàs à nobis dictum est.Porrò generaliter pro Dea est ha-
bita Terra,quæ etiam ab Homero in hymnis θεῶν μήτηρ appellatur,& εὐφυὲς ἀστερόεντος ἄλοχον, cœli stellantis coniux.

r δάκρυα θερμὰ] Xenophon de rebus gestis Græcorum lib.7.memorat,cùm Spartæ auditum esset Messenios ab Archidamo La-
cedæmoniorum duce deuictos fuisse,ab Agesilao seniores ac Ephoros cunctos lacrymari cœpisse, ὅπως ηδιόν τι χαρᾷ γλύπη δάκρυά
ἐστι, adeò gaudio & trisitiæ lacrymæ communes sunt. Res vulgaris est, & quæ an verè accidat, amplius quærendum non sit.Ratio
eius tamen reddenda est.Expositor noni libri Almansoris,inquit Rhodiginus Lect.antiq.lib.12.cap.4 lacrymas quasdã esse volun-
tarias dicit:aut ex tristitia,dum fit cerebri constrictio,& inde humecti aquosi expressio:aut ex lætitia, per quam fit cerebri laxatio,
& meatuum;indeq; humoris effusio,dum videlicet circumfunditur calor ad totius circumferentiam, & potissimùm cerebrũ scan-
dit.Alexander etiam in sua problemata hoc retulit,Cur mœrentes & lætiùs ridentes lacrymantur. sic autem soluit,Mœrentes vtiq;
(inquit) meatuum siue pororum densitate extrudunt,quod in ipsis est humectum : tristitia enim frigiditatem facit, & pororũ den-
sitatem. Gaudentes verò ratione diuersa,raritate atque laxitate eorundem humida effundunt. Ego verò hæc distinguenda sic ar-
bitror. Qui gaudent, aut effusè gaudent, id est, cum risu largiore, qui poros rarefaciens & laxans humidum illud cerebri resoluit:
aut cum mœstitia,hoc est, (verbi gratia)ne à nostro proposito discedamus,cùm post longam peregrinationem & infinita pericula,
quæ effugeris, tandem in patriam tutus reuerteris. Tunc enim exprimi lacrymas arbitror non solùm propter lætitiam recuperatæ
patriæ,sed etiam propter recordationem tam diuturnæ ab illa absentiæ, qua tu re tam charissima tamdiu priuatus sis : itaque hoc
gaudium habet nescio quid mœroris ac doloris sibi coniunctum, vt non tam illi quàm his lacrymæ tribui possint. Sed quid Xe-
nophonti respondebimus? Ibi videlicet fuisse etiam permixtam mœstitiam pro recordatione ingentis periculi, quod Archidamus
effugerat.

s ἀλπνίσσας,] Eustathius monet, quod etiam ab Adriano Iunio in Adagiorum Centuria 6. prouerb. 34.obseruatum est,hinc posse
prouerbialiter enunciari, ἀγαμεμνόνιος δαὶς, ἡ τράπεζα, id est, Agamemnonium epulũ, vel Agamẽnonia mensa:de ijs qui in exitiali
mensa epulantur,vltimamq; cœnam sumunt.Talis erat ab Alexandro sexto Pontifice instructa,in qua tamen ipse,errore pincernæ,
interijt:quanquam alij aliter scribant.Iunius ait idem quod Agamemnoni,multis ex collegio purpuratorum contigisse,qui ab A-
lexandro pontifice eius nominis sexto, oppiparè excepti Agamemnonia mensa paulò pòst interierunt. Sed tamen modus est di-
uersus:quia hic veneno est vsus,Aegisthus verò armis. Quod si prouerbialiter ad aliud quoq; genus mortis referri possit,exemplũ
eius cœnæ suppetet nobis Nero,qui Britãnicum hoc pacto sustulit,vt est apud Suetonium in vita Neronis.At apud Sophoclẽ ἀγα-
μεμνόνιος δαὶς,pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo vsurpatur.

t βοωῖ ἐπὶ φάτνῃ] Non vult Eustathius noster hoc perinde scommaticè dictum,vt superius illud, ἐπὶ πίσυρα ἀλμυρὸν ὕδωρ : sed po-
tiùs grauissimam esse comparationem, qua non potuerit grauior vlla adhiberi ad exprimendam Regis fortissimi mortem in cõ-
uiuio.Nam vt in Iliade Agamemnon heroibus stipatus tauro armentum ductanti comparatur, nunc boui,quem non audens ali-
quis aggredi,dolosè ad præsepe statuit,vt ibi eum mactet,comparari absurdum non est.Mihi tamen videtur aliquid hic σκωμμα-
τικὸν,& iocus Protei,vt anteà.

u ἦ γάρ μιν ζωὸν γε] Aegisthum intelligit,quem Orestes ex oraculi monitu ante Menelai aduentum interfecit,vnaq; matrem Cly-
tæmneſtram.Videndi sunt Græci Tragici,in Electra,& in Oreste.

x αὐδὴς οὐκ ἐπέοικεν,] Non est doloris acceptæ iniuriæ leue solatium, cùm eam esse vltam intelligimus : ideò vix est vt cessemus,
donec illud accidat.Itaq; vbi audit Menelaus vel spem sibi superesse,interfectũ iri Aegisthũ parricidam illum nefarium,vel iam O-
restis beneficio interijsse:quantumuis mœstus,tamen erigitur & gaudet,inultam fratris sibi charissimi necem non futuram.

y ἦος λαέφτεω] Hic est totius narrationis scopus,in quo tamen minus immoratur, quàm in reliquis duobus:quod à Poëta de in-
dustria factum est,ne quòd aliàs copiosè dicturus est, nunc Proteus præstaret.

z σοὶ δ' ὦ γέρον] Hoc corollarium addit sponte sua Proteus,non interrogatus à Menelao,vt ei spem de suo statu futuro opti-
mam relinqueret.Hic autem, vt etiam frequenter alibi,docet Poëta se vitam aliam post præsentem credidisse, contra impiã & stu-
pidam fanatici Epicuri sententiam, qui animam cum corpore interire putauit.Ait ergo Proteus Menelao, ipsum in Argo non mo-
riturum,quid ergo?ad Elysios campos migraturũ.Sed nunquid eum mori priùs oportet,quàm eò deueniat, hoc est,animã à cor-
pore dissolui lege cæteris mortalibus communi & inuitabili? Existimo intellexisse Homerum peculiari Deorum fauore, & præ-
cipuè ipsius Iouis,cuius gener Menelaus hic appellatur,Menelaum non moriturum omnino,sed in campos Elysios cum vita tran-
siturum.Res non est noua,ne apud ipsos quidem veteres Sic Elias, sic Henoch in cœlum viui à Deo assumpti sunt,vt testantur sa-
cræ paginæ.Quod mihi intellexisse non videtur Dio Prusæus,qui oratione vndecima Homerum dixisse ait,Menelaum à morte in
campum Elysium à Dijs missum.Non enim dicit Homerus à morte, sed sine morte,nam eum planè non moriturum ait.Hoc autẽ
idem Prusæus de Aegypto interpretatur, nimirum obscurè fassum esse Homerum,Menelaum in Aegypto mortuũ:quia Aegyptus
talis est regio, qualis campus Elysius, quem Homerus describit. Sed hoc nullo modo voluit Poëta, & ita distorqueri illius men-
tem non possum pati:non enim cætera omnia conuenient, si hoc admittamus,quod sagaci lectori subodorari facile est.

A γαμβρὸς Διός ἐστι] Helenam ex Leda susceptam Iupiter:ita q; fit,vt ducta Helena,Menelaus Iouis gener dici possit.Mirũ autem est,
cur,re ita se habente,tamen in Iliade Iupiter potiùs Troianorum partibus faueat,quàm ipsi Menelao,cui huius affinitatis nomine
magis videbatur alligatus,vt hanc ipsi illatam iniuriam vlciscereturꝰ

B χεῦ ἀγαμέμνονι] Hæc etiam inter veterum superstitiones numeranda est. Solebant enim mortuos parentes aut cognatos hoc
honore post fata prosequi,nimirum sepulchro imaginario (quem honorarium tumulũ appellat Suetonius in vita Claudij Cæ-
saris circa initium) quod se fratri constituisse dicit Menelaus,vt illius gloriam illustriorem efficeret, videlicet in tam longinqua re-
gione,vbi tanti viri monumentum relinquendum esse arbitratus est,vt post mortẽ peregrinis & exteris gentibus etiam notus esset.

C ἀτρεΐδη,]Modestè se excusat Telemachus erga Menelaum,à quo vt diutiùs apud se remaneret,rogabatur.Primùm docet, se nõ
discessum parare,quòd odiosa aut molesta sit cum eo familiaritas & conuersatio, qui tam elegantibus colloquijs auditores suos
demulceat, quibus se mirificè delectatum testatur: sed cùm natura in res domesticas propensiores simus, eas inani illi voluptati,
quam ex sermonibus Menelai percipiebat,anteponit:petitq; à Menelao,vt sibi liceat ad socios redire,quos in Pylo reliquerat,nẽpe
mœstos ac solicitos pro ducis sui reditu.Quod ad oblata sibi à Menelao munera,quomodo illa,ac quę ex illis accipiat,iã videbimꝰ.

D ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην] Duo offerebat Telemacho Menelaus:equos cum curru (nam ista simul coniungo)& poculum ad libatio-
nes. Primùm recusat Telemachus, facetè respondens,Ithacam suam equis curribusque non esse aptam propter loci asperitatem,
quæ equorum pascua non admittit:ne tamen vt insulam nihili proponat, ait eam αἰγιβοτον esse, caprisq; pascendis fertilem, quod
ipse pluris quàm equorum pascua æstimat:immò solam Ithacam cæteris omnibus anteponit,siue id δόκησις à iuuene dictũ est, siue
per iocũ,vt anteà monebamus.Vtvt sit,non minus patriã diligit Telemachus,quàm Vlysses pater,qui apud Plutarchum in Dialo-
go περὶ τῶ πὶ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι, alienas terras se admirari quidem fatetur,suam verò Ithacam præ cæteris amare. Colloquium in-
ter Gryllum & Vlyssem est huiusmodi.Γρυ. ἀπόκρινον δή μοι σοφώτατε ἀνδρῶν. ἦκεσας γάρ τε ποτὲ διηγουμένου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώ-
πων γῆς, ὡς ἔτε ἀρημένη σπαράττων, ἔτε πνὸς ἐς αὐτὸν φυτεύοντες ἔδεν, οὕτως ἐστὶν ἀγαθὴ ἡ χθὼν αὕτη φύσιν. ὥστε ἅπαντας ἀνφέρειν τὸς καρπὸς
ἀπ' αὐτῆς. πότερον ἓν ταύτῃ ἐπαινεῖς μᾶλλον, ἢ τὴν αἰγίοθον Ἰθάκην ἢ τραχεῖαν, ἢ μέλις ἀπ' ἔργων τε παλῶν ἢ λύπη πόνων μεγάλων, μικρᾷ ἢ
γλίχρᾳ ἢ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδιδῶσι, ἢ ὅπως ἁλεπῶς οἰσθ' παρὰ τὸ φαινόμενον, δύνοια τῆς πατρίδ' ἀπεκεινόμεθ'. Ο. Ὀ δυ. ἀλλ'
ἐσθ' ψοὐδος. Φιλῶ μὲν γὰρ ἢ ἀποδέχομαι τὴν ἐμαυτῦ πατρίδα ἢ χάριν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ ἢ τὴν ἐμὴν μᾶλλον. id est,Iam mihi respõ-
de homo sapiẽtissime: Audiui enim,cùm aliquãdo Circę Cyclopũ regionẽ cõmemorares,nemine prorsus arãte vel quicquã plãtã-

te vi-

te, vsque adeò bona esse ac generosa indole, omnes vt sponte sua fundat fructus. Hanccine igitur cõmendas potiùs, an montosam asperamq; Ithacam, quæ ægrè multa opera & labore ingenti exigua & vilia malignè cultoribus reddit? Sed caue molestum sit præter animi sententiam charitate patriæ respondere. Vly. Sed mentiendum non est. Amo quidem & amplector patriam meam & regionem impensius: laudo tamen & admiror illorum. *Hæc ille.* Quæ proculdubio dicturus etiam esset Telemachus, Si à Gryllo aut alio quopiam pariter interrogaretur. Notandum est autem, non discedere Poëtam à sua consuetudine iocosa serijs intertexendi: cuius rei exempla in Iliade vidimus. Adducor tamen vt hæc reuerà ita à Telemacho pronunciari existimem. Hunc locũ porrò exprimit Horat. Epist. lib. 1. Ep. 6. in hæc verba:

Haud malè Telemachus, proles patientis Vlyßis, *Porrectus ſpatijs, nec multæ prodigus herbæ,*
Non est aptus equis Ithacæ locus: vt neq; planus *Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.*

ε οὐ μεγαπρεπὲς] Quanquam peccatum fuisse à Telemacho videatur, qui oblatum sibi donum ab hospite munifico recusârit (nam non minor est rusticitas beneficentiam grati hominis aspernari, quàm flagitando nimium esse importunum) tamen prudenter Menelaus ad responsum Telemachi arridens, eius animum æqui boniq;, consuluit, eaq; se illi daturũ pollicetur, non solùm quæ illi in via non essent oneri, sed quę ille preciosissima inter suas gazas recondita seruat. Fuit autem hoc poculum Menelao à rege Sidoniorum datum, ad quem ille in sua peregrinatione tanquam ab hospite diuerterat. Porrò anteà vidimus de hac egregia hospitũ apud veteres beneuolentia. Risit autem Menelaus adolescentis Telemachi simplicitatem, qui horridulam Ithacam cæteris locis anteponebat: quod ab ijs fieri solet, qui villas aut tuguriola, in quibus assueuerunt, longè pluris quàm regum palatia faciunt.

Ὣς οἱ μὲν ῥαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
[a] Δαιτυμόνες δ' ἐς δῶμα τ' ἴσαν θείου βασιλῆος.
Οἱ δ' ἦγον μὲν μῆλα, φέρον δ' [b] ἡδύοπα οἶνον·
Σῖτον δὲ σφ' ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι * ἔφηκαν.
Ὣς οἱ μὲν ῥεῖα δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πόνοντο.
Μνηστῆρες δ' ἤρωοτεν Ὀδυσῆος μεγάροιο
[c] Δίσκοισι τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἰάπτες,
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀντίνοος δ' ἦ καθῆστο καὶ Εὐρύμαχος θεοειδὴς,
[d] Ἀρχοὶ μνηστήρων, ἀρετῇ δ' ἔπαν ἔξοχ' ἄριστοι·
[e] Τοῖς δ' ἐγγὺς Φρονίοιο Νοήμων ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Ἀντίνοον μύθοισιν ἀνείρετο φωνήσας,
Ἀντίνοε, ἦ ῥά τι δμεν ἐνὶ Φρεσὶν ἠὲ καὶ οὐκί,
Ὁππότε Τηλέμαχος νέετ' ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος;
Νῆά μοι οἴχεθ' ἄγων· ἐμὲ δ' ἔμμορε χρήιω γενέσθαι
Ἠλιδ' ἐς εὐρύχορον· δώδεκα δή μοι ἵππω οἱ
Δώδεκα δὴ λῆγες, ἅτε δὴ ἠμίονοι ταλαεργοὶ
Ἀδμῆτες, τῶν κέν τιν' ἐλαυνάμενον ζαμενάμην.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα θυμὸν ἐθάμβεον· ἐκ γὰρ ἔφαντο
Ἐς Πύλον οἴχεσθαι Νηλήϊον, ἀλλά που αὐτοῦ
Ἀγρῶν ἠμήλοισι παρέμμεναι, ἠὲ συβώτῃ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Νημερτές μοι κεῖνο πόθ' ὧχετο, καὶ τίνες αὐτῷ
Κοῦροι ἕποντ'· Ἰθάκης ἐξαίρετοι, ἢ οἱ αὐτοῦ
Θῆτές τε δμῳοί τε, δμῳαί γε καὶ τὸ τελέσσαι.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Ἦ σε βίη ἀέκοντα [f] ἀπούρατο νῆα μέλαιναν,
Ἦ ἑκὼν οἱ δῶκας, ἐπεὶ προσπύξατο μύθῳ.
Τὸν δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων αὖτιον ηὔδα,
[f] Αὐτὸς ἑκὼν οἱ δῶκα. τίκτει ῥέξαντι καὶ ἄλλῳ,
Ὅππως ὅστις τοῖός τε ἔχων μελεδήματα θυμῷ
Αἰτίζῃ· χαλεπὸν κεν ἀνήνασθαι δόσιν εἶη.
Κοῦροι δ' οἱ κατὰ δῆμον ἀριστεύουσι μετ' ἡμέας,
Οἵ οἱ ἕπονθ'· ἐν δ' ἀρχὸν ἐγὼ βαίνοντ' ἐνόησα
[g] Μέντορα, ἢ θεὸν, τῷ δ' αὖτῳ πάντα ἐΐσκε.
Ἀλλὰ τὸ θαυμάζω· ἰδὸν ἐν ἠῶθεν Μέντορα δῖον
Χθιζὸν γ' ὑπ' ἠοῖον, ὅτε δ' ἔμβη νηὶ Πύλονδε.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς δώματα πατρός.
Τοῖσιν δ' ἀμφοτέροισιν ἀγάσσατο θυμὸς ἀγλαΐηφι.
Μνηστῆρες δ' ἄμυδις κάθισαν, καὶ πᾶσαν ἀέθλων·
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Ἀχύμενος, μένε δ' ἧμαι [h] φρένες ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλανθ', ὅσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐίκτην·
[i] Ὦ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως ἐτελέσθη
Τηλεμάχῳ· ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ ὔ τελέεσθαι.
Ἔκ τόσσων δ' ἀέκητι νέος παῖς οἴχεται αὐτως

Sic hi quidem huiusce modi inter se loquebantur.
Cõuiuij instructores. v. in domum ierant regis diuini:
Illi. v. adducebant oues, afferebanq; animosum vinũ.
Cibum verò ipsis vxores pulchris vittis intulerunt. ρε. ἔπεμπον.
Sic illi quidem circa cœnam in domo laborabant:
Proci autem ante Vlyßis domum
Discis delectabantur & tragulas torquentes
In ornato pauimento, vbi anteà insolentiã exercebãt.
Antinoꝰ. v. cõfederat, & Eurymach. deo forma similis,
Duces procorum, virtute enim erant longè optimi.
His filius Phronij Noëmon propè accedens,
Antinoum verbis interrogans alloquebatur,
Antinoë, an quid scimus in mente nostra, an' non?
Quando Telemachus redit ex Pylo arenosa,
Nauem mihi abijt abducens, mihi verò opus est illius,
Vt Elidem in spaciosam trajiciam, vbi mihi equæ
Duodecim fœminæ, subtus autem muli patiẽtes operis
Indomiti, ex quibus aliquem adigens subiugarem.
Sic ait: hi. v. in animo obstupescebãt, non. n. putabãt
Pylum abijsse Neleiam, sed alicubi in ipsius
Agris aut ouibus adesse aut subulco.
Hunc statim Antinous alloquutus est Eupithei filius,
Verè mihi dic quando abijt, & quinam illum
Iuuenes sequuntur ex Ithaca electi? an suijpsius
Mercenarijq;, mancipiaq;? poterant hoc etiá perficere?
Et mihi hoc dic verè, vt benè sciam,
An te per vim inuitum priuauit naue nigra,
An sponte ei dedisti, postquam conuenit te sermone?
Hunc. a. filius Phronij Noëmon cõtrà alloquutus est,
Ipse sponte ei dedi, quid faceret etiam alius,
Quando vir talis habens curas in animo
Peteret? difficile sanè negare munus foret.
Iuuenes autem qui in populo optimates apud nos.
Illi eum sequuntur, ducẽ verò ego cõscendentẽ agnoui
Mentorẽ, aut deum. huic. n. ipsi omnimodo similis erat,
Sed hoc admiror, vidi hîc Mentorem diuinum
Heri sub aurora, tum tamẽ cõscendit nauẽ ad Pylum,
Sic certè loquutus abijt ad domum patris.
His verò vtrisq; perculsus est animus generosus.
Proci verò simul sederunt & quieuerũt à certaminib.
His verò Antinous interfatus est Eupithei filius
Tristatus: furore verò multum præcordia nigra
Implebantur, oculi verò ei igni splendẽti similes erant.
Papè, quàm ingens facinus superbè commissum est,
Telem. profectio ista hæc: dixerimus non perfectum iri,
Tot verò inuitis iuuenculus puer abijt temerè

Νῆα ἐρήνασάμενοι, κελήνας τ' αὐὰ δῆμον ἀρίστους.
Ἄρξεται καὶ πρότερον κακὸν ἔμμεναι· ἀλλά οἱ αὐτῷ
Ζεὺς ὀλέσαι βίλῳ πρὶν ἡμῖν πῆμα * φυτεῦσαι.
κ. ἰλιάς. Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν ἐείκοσ' ἐπάρας,
Ὄφρά μιν αὐτὸν ἰόντα λοχήσομαι ἠὲ φυλάξω
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλόεσσης·
Ὡς αὖ δὴ πρόμυχος νωλεμὲς ἔσσεται εἵνεκα πατρός.

Naue deducta, electisq; per populum optimis.
Incipiet & vlterius malum esse: sed illi ipsi
Iupiter perdat vim, antequam nobis malum ferat.
Sed agite mihi date nauem celerem & viginti socios,
Vt eum ipsum redeuntẽ insidijs excipiã, atq; obseruem
In freto Ithacaq; Samiq; aspera,
Vt cum sua pernicie nauiget propter patrem.

COMMENTARIVS.

a δαιτυμόνες] Peracto Menelai & Telemachi colloquio redintegrat Poëta procorum memoriam. Eos itaq; intereà describit in Vlyssis ædibus epulantes, posteà verò certiores de Telemachi profectione factos ipsi redituro insidias struentes. Per δαιτυμόνας autem instructores conuiuij intelligimus, vt docebimus in Lexico: vnde apparet error vulgaris, qui *Conuiuas*, interpretatur.

b ἡδύοινα οἶνον] Hoc vini epitheto videtur Poëta innuere, vinum moderatè sumptum tales habere effectus, vt viros animosiores ac fortiores reddat. Nã alioqui ignauiores fiunt, roburq; totum dissoluitur & labascit. De illo etiam videtur intellexisse Horatius in Epistola 5. ad Torquatum lib. 1. cùm ait:

Quid non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ratas, ad prælia trudit inermem, &c.

quod postremum est huius loci.

c ἄλλοισι πέρπουθε] Intelligo alios è procis sese hac discorum iactatione exercuisse, alios verò tela illa leuia, quæ αἰχμὰς appellãtur. Vbi nota, non fingi ociosos procos etiam in medio libidinosæ rabiei æstu, adeò antiquitas illa ferè quietem sordidam & ignauiam non amauit. Erant autem huiusmodi exercitia planè virilia: tamen Eustathius de procis ita se exercentibus, sic ait, ἔκαιρον οὐκ αὐθημερὸν οἱ μνηστῆρες ἔτι γυμναζόμενοι, ἀλλὰ ἔμφασιν μόνην ἐσκιάζον τὸ περὶ ἀνδρίαν ἡρωϊκὴν γυμνάζεσθαι. id est, Non statim fortes proci vel studiosi virtutis sunt existimandi, quòd ita se exerceant: sed prætextam solum virilium & heroicorum exercitiorum obtendebãt: videlicet, ne prorsus libidine molliores effici à plebe putarentur, hanc ideo generositatis vmbram exhibentes. Mihi verò videtur reuerà docuisse Poëta, quàm fuerit olim res odiosa ocium, vt quod gens ista alioqui effœminata maximè effugere tentauerit.

d ἀρχοὶ μνηστῆρων] Obserua, ne ignauam quoque istam gentem ducibus caruisse, propter periculum ἀναρχίας: quæ vbicunq; sit, excidium & perniciem parit. Sed neque solùm duces habent, sed præstantissimos è suis Antinoum & Eurymachum, qui reliquos virtutis opinione antecellere credebantur. Quod etiam docet, qui iurè possint hoc præfecturæ officio defungi, & ad quos maximè pertineat.

e τῇς δ' ἦος φρονέοιτο] Hoc accidisse post tertium aut quartum diem à Telemachi profectione, verisimile est. Sperauit nimirũ Noëmon, citiùs eum rediturum: vel hoc ita fictum est à Poëta, vt hac ratione proci de Telemachi discessu audirent, vnde sequuntur insidiæ, quas illi postmodùm struent. Nam hoc verè ignorabant proci, & quod absentem eum videbant id eius occupationi in re familiari, putà agris aut gregibus inuisendis assignabant: prout videlicet de more anteà semper habuerat, alioqui nullus erat huiusmodi suspicioni locus. Fuit ergo Telemachus, non secus atque Laërtes auus, rei domesticæ, ipsiusq; adeò agriculturæ & rei pastoritiæ cultor diligens.

f αὐτὸς ἑκὼν οἱ] Tria quærebat Antinous. Primùm, quando Telemachus discessisset. Deinde, quis esset illi comitatus. Tertiò, an Noëmon sponte vel coactus ac inuitus nauem illi concessisset. Sed Noëmon ad duo capita tantùm respondet, & pro consuetudine respondentium apud Homerum: vltimo prius satisfacit, deinde verò secundo. Ait ergo, se non coactum, sed sponte nauem Telemacho suppeditasse. Odit nimirũ & Poëta mendaces, amatq; veritatis candorem. Nã poterat Noëmon sibi à procis metuere, si hoc fateretur, à quibus sciebat iam prohibitum, ne res Telemacho ad iter necessariæ suggererentur. Maluit tamen cum eorum inuidia, ingenuè rem, vt se habet, confiteri, quàm veritati aliquid detrahere, quin etiam se ipsius esse misertum dicit, proinde non potuisse ei hoc munus denegare. Quod ad Telemachi comitatum attinet, exponit eadem libertate, quisnam ille sit.

g μέντορα γὰρ ἐγὼν] Vt eum fuisse Mentorem crediderit, faciebat species similis: vt autem Deum, quòd cùm hesterna die verũ Mentorem viderit, tamen cum nauem Telemachi simul conscendisse tunc, cùm proficisceretur, obseruârit.

h φρένες ἀμφιμέλαιναι] Cur præcordia iratis nigra sint, & oculi rubicundi & micantes, docuimus, ni fallor, in Iliade.

i ὦ πόποι] Antinous cæteris procis renunciat, quæ à Noëmone de discessu Telemachi intellexit: docetq;, quàm ipsis sit inde corũ, tot viros à iuuenculo tam astutè delusos, vt ipsis inuitis institutum iter suum, de quo nuper in concione egerat, perfecerit. Cùm igitur res ad eorum perniciem dispositæ sint, crescenti periculo, antequàm adolescat, occurrendum statuit: proinde redeunti Telemacho insidias faciendas, quo sublato, de salute sua optimè sperandum sit. Prudenter autem faciũt quidem proci, qui maturo cõsilio sibi imposterum prouident: sed prudentia illa in sceleris subiecto versatur, quo præcedentia cumulãt, & se magis ac magis Vlyssææ familiæ odiosos propinant: adeò difficile est, vbi semel prauam viam insistas, ab ea deflectere.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον, ἠδ' ἐκέλευον.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀνασάντες ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος.
Οὐδ' ἄρα Πηνελόπεια πολὺν χρόνον ἦεν ἄπυστος
Μύθων οὓς μνηστῆρες ἐνὶ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπύθετο βουλὰς,
Αὐλῆς ἐκτὸς ἐών· οἱ δ' ἔνδοθι μῆτιν ὕφαινον.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα Πηνελοπείης·
Τὸν ῥ' ἤντησε θύρῃσι πεφραδυῖα Πηνελόπεια,
[a] Κῆρυξ, ἦ ῥά σε πέμψαν ἑταῖροι μνηστῆρες ἀγαυοί;
Ἦ ἐπέμεναι δμωῇσιν Ὀδυσσῆος θείοιο
Ἔργων παύσασθαι, σφίσι δ' αὐτοῖς δεῖπνα πένεσθαι;
Μὴ μνηστεύσαντες, μηδ' ἄλλοθ' ὁμιλήσαντες,
[b] Ὑστατα καὶ πύματα νῦν ἐνθάδε δεῖπνήσειαν.
κ. οἵτ' ἄμ' * Οἳ θάμ' ἀγείρομενοι, βίοτον κατακείρετα πολλὸν,
Κτῆσιν Τηλεμάχοιο δαΐφρονος· ἐδέ τι πατρῶν
Ὑμετέρων τὸ πρόσθεν ἀκούετε παῖδες ἐόντες
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μετ' ὑμετέροισι τοκεῦσιν·
[c] Οὔτέ τινα ῥέξας ἐξαίσιον, οὔτέ τι εἰπὼν
Ἐν δήμῳ· τὰ δὲ δῖα θεῶν βασιλήων,

Sic ait, hi certè omnes laudabant atq; iubebant.
Statim deinde vbi surrexissent, ibant in domũ Vlyssis.
Neq; sanè Penelope longo tempore fuit inscia
Sermonum, quos proci in mente profundè cogitabant.
Præco enim ille dixit Medon, qui audierat consilia
Cùm extra aulã esset, illi. v. interitus consiliũ texebãt.
Festinabat. v. ire annũciaturus per domum Penelopæ.
Hunc autem à limine euntem alloquebatur Penelope?
Præco, cur te præmiserunt proci inclyti?
An dicere ancillis Vlyssis diuini
Vt à labore cessent, ipsis autem conuiuium apparent,
Ne ambientes nec vsquàm aliò decedentes,
Vltimò & postremò nunc hîc cœnent.
Quiq; simul congregati, victum absumitis multum,
Facultatẽ Telemachi prudẽtis: nunquã ne à patribus
Vestris anteà audistis pueri cùm essetis,
Qualis Vlysses erat inter vestros parentes?
Neq; vllum tractans iniquè, neq; quicquàm loquutus
Publicè, quod tum ius est diuinorum regum,

Ἄλλον κ' ἐχθαίρῃσι βροτῶν, ἄλλον κε φιλοίη.
Κεῖνῳ δ' οὔποτε πάμπαν ἀτάσθαλον ἄνδρα ἐώργει.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὑμέτερος θυμὸς ἠὲ ἀφαυρὰ ἔοργε
φαίνῃ, [d] οὐδέ τις ἐστὶ χάρις μετόπισθ' ἀρεργέων.

Τὸν δ' αὖτε προσέφη Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
* Αἲ γὰρ δὴ βασίλεια τόδε πρόφρων κακὸν εἴη·
Ἀλλὰ πολὺ μεῖζόν τε καὶ ἀργαλεώτερον ἄλλο
Μνηστῆρες φεφάσονται, ὃ μὴ τελέσαι Κρονίων·
[e] Τηλέμαχον μεμάασι κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ,
Οἵκαδε νοστήσαντα· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Εἰς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ' εἰς Λακεδαίμονα δῖαν.

Ὣς φάτο. τοῦ δ' αὖτε λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Δηρὸν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλήσθην, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ὀψὲ δὴ μὲν ἔπειτα ἀμοιβομένη προσέφη.

Κῆρυξ, τίπτε δέ μοι παῖς οἴχεται; ἠδέ τι μιν χρεὼ
Νηῶν ὠκυπόρων ἐπιβαινέμεν, [f] αἵτ' ἄλλος ἵππους
Ἀνδράσι γίγνοιτο, περόωσι δὲ πᾶσαν ὑγρὴν,
Ἢ ἵνα μὴ δὴ ὄνομ' αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποισι λίπῃ;

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Οὐκ οἶδ', εἴτις μιν θεὸς ὤρορεν, ἦε καὶ αὐτοῦ
Θυμὸς ἐφορμήθη ἴμεν ἐς Πύλον, ὄφρα πύθηται
Πατρὸς ἑοῦ ἢ νόστον, ἢ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κατὰ δῶμα Ὀδυσῆος.
Τὼ δ' ἄχος ἀμφεχύθη θυμοφθόρον, οὐδέ τ' ἔτλη
Δίφρῳ ἐφεζέσθην, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων·
Ἀλλ' ἄρ' ἐπ' οὐδοῦ ἷζε πολυκμήτου θαλάμοιο,
Οἴκτῳ ὀλοφυρομένη. [h] περὶ δὲ δμῳαὶ μινύριζον
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ δῶμα' ἔπεν νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τῇς ἀδινὸν γοόωσα μετηύδα Πηνελόπεια.

Κλῦτε φίλαι. περὶ γάρ μοι ὀλύμποιο ἄλγε' ἔδωκαν
Ἐκ παντέων ὅσσαι μοι ὁμῷ τράφεν ἠδ' ἐγένοντο·
[k] Ἦ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίης ἀρετῆσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Εὐθλὸν, τοῦ κλέος εὐρὺ κατ' Ἐλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·
Νῦν δ' αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν * ἀνηρείψαντο θύελλαι
Ἀκλέα ἐκ μεγάρων· ὃν δ' ὁρμηθέντ' ἄκουσα.
[l] Σχέτλιαι, ἦ ὑμεῖς περ ἐνὶ φρεσὶ θέσθε ἑκάστη
Ἐκ λεχέων μ' ἀνεγεῖραι, ἐπισταμένην σάφα θυμῷ,
Ὁππότ' ἐκεῖνος ἔβη κοίλην ἐπὶ νῆα μέλαιναν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ πυθόμην τάδε οἱ νόον ὁρμαίνοντα,
Τῷ κε μάλ' ἢ κεν ἔμεινε, καὶ εἰ σπουδῇ περ ὀίῳ,
Ἢ κέ με τεθνηκυῖαν ἐνὶ μεγάροισιν ἔλιπεν.
Ἀλλά τις ὀτρηρὸς Δολίον καλέσθω γέροντα,
Δμῶα ἐμὸν (ὃν μοι ἔδωκε πατὴρ ἔπι οἷσιν ἔπασσε,
Καί μοι κῆπον ἔχει πολυδένδρεον) ὄφρα τάχιστα
Λαέρτῃ τάδε πάντα παρεζόμενος καταλέξῃ,
Εἴ πῃ πὰ κεῖνος ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ὑφήνας,
Ἐξελθὼν λαοῖσιν ὀδύρεται, οἳ μεμάασιν
Ὄν καὶ ὀλυσσῆος φθῖσαι γόνον αἰτιθέοιο.

Τὴν δ' αὖτε προσέφη φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
[m] Νύμφα φίλη, σὺ μὲν ἄρ με κατακτείνειας νηλεῖ χαλκῷ,
Ἢ ἔα ἐν μεγάρῳ· μύθον δέ τι τόνδε ἐπιβδήσω.
Ἦ. ἦ δὲ ἐγὼ τάδε πάντα πόρον δέ οἱ ὅσσ' * ἐκέλευσε,
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· ἐμεδ δ' ἔλετο μέγαν ὅρκον,
Μὴ πρὶν σοὶ ἐρέειν πρὶν δωδεκάτῃ * τε γενέσθαι,
Ἢ σ' αὐτὴν πυθέσθαι, καὶ ἀφορμηθέντ' ἀκοῦσαι·
Ὡς αὐ μὴ κλαίουσα κατ' ὄσσε καλὸν ἰάπτῃς·

Alium vicinum odio habuit, alium autem amet:
Ille verò nunquam prorsus improbum virum egit,
Sed quidem vester animus, & indigna facinora
Apparẽt, neq; vlla est gratia post beneficia accepta.
Hãc rursus alloquutus est Medon prudẽtia doctus,
Vtinam sanè ô regina, hoc maximum malum esset, ϰ. ἀ. γ.
Sed multò maiusq; & perniciosius aliud
Proci tentant, quod non perficiat Saturnius.
Telemachum cupiunt interficere acuto ferro
Domũ reuertentẽ: ille.v. profectus est ad patris famam
Ad Pylum sacram, atq; ad Lacedæmona diuinam.
Sic ait: huic illic soluta sunt genua & amicũ pect⁹.
Diu ipsam silentium verborũ cæpit, ipsius verò oculi
Lacrymis impleti sunt, tenella aũt ei detenta est vox:
Tandem verò ipsum verbis excipiens alloquuta est,
Præco, cur mihi filius abijt? neq; ipsum necessitas e-
Naues celeres conscendere, quæ in mari equi (rat
Hominib. sunt, penetrãt. a. immensum humidũ mare,
An vt ne qdẽ nomẽ eius inter homines relinquatur?
Hãc. v. alloquutus est deinde Medon prudẽtia do-
Haud scio, an aliquis ipsum impulit, & ipsius (ctus,
Animus impulsus est ire ad Pylum, vt audiat
Patris sui, aut reditum, aut quonam fato interijt.
Sic certè loquutus abijt ad domum Vlyssis.
Hanc. a. dolor circũfudit animũ crucias, neq; amplius
In sella sedere, licet multi in domo essent: (sustinuit
Verùm super limen sedebat elaborati thalami,
Miserabiliter lugens, vndiq; autem ancillæ eiulabãt.
Omnes quotquot in domo erant iuuenes atq; vetulæ.
Illas assiduò lugens alloquebatur Penelopea,
Audite amicæ, supra modum mihi cælites dolo-
res dederunt
Ex omnib. quæcũq; vnà mecũ nutritæ, atq; natæ sunt.
Quæ antea quidem maritũ bonum amisi animosum,
Omnibus virtutibus ornatum inter Græcos (gos.
Eximiũ, cuius gloria lata per Græciã & medium Ar-
Nunc rursus filium dilectum perdiderunt procellæ ϰ. ἀπο κλᾶ-ναι μεμάασι
Inglorium ex ædibus, neq; abeuntem audiui.
Infelices, neq; vos quidem in mẽte induxistis singulæ
E lectulo me suscitare, scientes manifestè in animo,
Quando ille conscendit cauam ad nauem nigram.
Si enim ego sciuissem istã profectionem expediẽtem,
Sanè statim aut mãsisset, quãtumuis festinãs ad iter.
Aut me mortuam in domo reliquisset.
Sed aliquis famulus Dolium vocaret senem
Mancipium meum, quem mihi dedit pater huc eũti,
Et mihi hortũ seruat multis arboribus consitũ, vt ce-
Laërtæ hæc omnia assidens indicet, (lerrimè
Si fortasse aliquod ille in mẽte consilium commentus,
Progressus apud populum deploraret, qui cupit
Suam & Vlyssis perdere prolem diuini.
Hanc rursus alloquuta est chara nutrix Euryclea,
Domina chara, tu quidem me interfice crudeli ferro,
Siue relinquas in ædibus: sermonem certè non celabo.
Noui ego ista omnia, præbui. a. illi quæcũq; postulauit ϰ. ἐκέλευσε,
Panẽ & vinũ dulce: à me exegit magnũ iuramẽtum,
Nõ prius tibi dicerẽ, quàm duodecimaq; adesset dies, ϰ. δὲ
Vel tu ipsa desiderares, & abijsse resciscere:
Ne flens corpus pulchrum læderes,

ᾼλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀνάβαιν' σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν,
Εὔχετ' Ἀθηναίῃ κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο·
Ἦ ῥ' ὅ γ' κεί μιν ἔπφτα καὶ ἐκ θανάτοιο * σαώσας.
Μηδ' γέροντα κάκ' κεκακομένον ἀ ῥ' ὀΐω
Πάγχυ θεοῖς μακάρεσι γονλὼ Ἀρκεισιάδαο
Ἔχθεθ'· ἀλλ' ἔτι πᾶ τις ἐπέσσεται ὅς κεν ἔχῃσι
Δώματά θ' ὑψερεφέα καὶ ἀπίσσεθι πίονας ἀγρούς.
Ὣς φάτο. τῆς δ' ὄνησε νόον, χύθε δ' ὅστε γόοιο.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀνέβαινε ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀλοχύτας κανέῳ. ἠρᾶτο δ' Ἀθηνῆ.
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη·
Εἴποτέ τοι πολύμητις ἐνὶ μεγάροισιν Ὀδυσσεὺς
Ἢ βοὸς ἢ ὄιος κῆ πίονα μηρί' ἔκηε,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι φίλον υἷα σάωσον,
Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε κακῶς ὑπερηνορέοντας.

Sed lota puras corpori vestes induens
In cœnaculum conscendens cum ancillis mulieribus,
Supplica Palladi filiæ Iouis à capra nutriti.
Hæc enim ipsum deinde & à morte seruabit.
Ne autem senem malè affectum. non enim existimo
Penitus dijs beati sobolem Arcesiadæ
Inuisam esse, sed alicubi aliquis supererit, qui posside-
Domos excelsas, & porrectos fertiles agros. (at
Sic ait, huius. a. sedauit luctũ, cohibuit & oculos à
Ipsa verò lota puras corpori vestes induens, (luctu.
In cœnaculum conscendit cum seruis ancillis,
Imposuit molas canistro, supplicauit autem Palladi,
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Si vnquam tibi versutus in ædibus Vlysses
Aut bouis, aut ouis pingues coxas adoleuit,
Horum nũc memor sis, & mihi charum filium serua.
Procos verò auerte malè superbientes.

COMMENTARIVS.

a κῆρυξ πάπτηνε δέοντα] Duo facit hac oratione Penelope. Primùm in procos inuehitur, qui non cessent bona Telemachi consumere: deinde conqueritur de Ithacensium ingratis animis. cùm enim olim ab Vlysse eorum rege non nisi humaniter excepti sint, omniq; amicitiæ & beneficiorum genere honestati: nunc tamen eorum omnium immemores, tot illi iniurias ac damna in bonis eius aut Telemachi hæredis à procis fieri patiantur. Sic Penelope nullius indignationem metuens, παῤῥησιαστικῶς loquuta est: quod etiam partim in concione populo Mentor exprobrauit suprà lib. 2.

b ὕφρα ἑ κῆρ πύματα] Vel optat vt hac cœna sumpta in Vlyssis ædibus, imposterum ab eius bonis diripiendis abstineant: vel ἀπηνεικῶς mortem procorum desiderat.

c οὔτε πατὴρ ἔρξας] Boni & clementis regis typus est Vlysses, quem dicit Penelope neq; re neq; verbis subditos suos læsisse: id est ῥέξας, ἢ εἰπών. Et hoc tamen præter Regum aliorum morem esse ait, qui alios amare, alios odisse soleant, quod malè seruatæ æquitatis est indicium, cùm eodem & æquali iure erga subditos vti debeant Reges, qui beneuolentiam illorum captant, & animos sibi æqualiter deuincire studeant. Quod cùm Vlysses ad eorum exemplum non præstiterit, hoc videtur promeruisse, vt hanc illi clementiam, exigente necessitate, in conseruandis eius bonis & coërcenda procorum petulantia Ithacenses rependerent.

d ἀδέης ἐστὶ χάρις] Huic carmini similia sensu leguntur apud Menandrum, ἅμ' ἠλεήσῃ κἀπέθανεν ἡ χάρις, simul & misertum est, interijtq; gratia: ἐπιλανθάνου πᾶσιν οἱ παθόντες σέ, Beneficij memor esse non quisquam solet, &c. Est autem vitium immẽsum ingratitudo (sic enim liceat per Latinitatem ἀχαριστίαν interpretari) adeò vt homine ingrato terram nihil peius creare dixerit ex Menãdro Ausonius. & hominem ingratum ab ipsis quoq; malis culpari, Plautus in Bacchide, adeò res est detestabilis acceptorum beneficiorum se præstare immemorem. Proinde vituperandi sunt maximè Ithacenses, qui Vlyssi etiam absenti, aut illius saltem hæredibus auxilium in procos non exhibuerint, & tantam calamitatem à benefici & clementis Regis ædibus non arcuerint.

e τηλέμαχον μεμάασι] Duo narrauit Medon Penelopæ, consilium procorum de interimendo Telemacho, & illius discessum ad Pylum & Lacedæmona. Quorum alterum ad consternandam Penelopem sufficiebat, proinde duo illa cõiuncta procul dubio matris animum mirificè contristarunt: vt etiam sequentia docent, vbi penè exanimata est ad eorum narrationem. Sed hæc illius animi vulnera sanabunt posteà Euryclea & Pallas.

f αὐτὰρ ὁ λὸς ἵππος] Hæc addita superfluè videntur, & potiùs à Poëta proficisci, quàm à Penelope, cui tristi & mœstæ non potuit placere illa ἐπεξήγησις de nauibus. Nos tamen his relictis, attendamus quid Poëta doceat: nam nullus est discendo locus incõmodus aut intempestiuus. Dicuntur ergo naues, hominum equi in mari: quia sicut ad terrestria itinera conficienda equis vti moris est, sic ad maritima nauibus. Cui respondet quod Euripides nauigium ἁπήνην, id est, currum appellat, nimirum similitudine. nam currui πτερωτῷ apud Homerum nauis Phæacum comparatur. Lilius de Nauig. ca. 3. obseruat, nauibus quosdam se vti dixisse, quasi aquatico quodam elephanto, quem suis frenis moderentur, & quò velint, agant. Alij contrà, nauim affirmant esse haud aliud quippiam, quàm arcem quandam, per maris æquora ambulantem.

g κῆ δῶμ' ὀλυπᾶ] Videtur mihi posse ex hoc loco & alijs colligi, domum Penelopæ ab Vlyssis domo separatam. Siquidem dicitur Medon iste, vbi hæc Penelopæ renunciauit, ad domum Vlyssis perrexisse: ergo oportuit eum in domo ipsius Penelopæ fuisse, cùm hæc ei narraret: vbi etiam fuisse procos arbitror. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

h πρὶν ὃ μωσὶ μινύεσθον] Laborante capite cætera quoq; dolere membra, iactatum est vulgari paræmia. Id docet exemplum totius familiæ Penelopeæ, quæ dominæ casum & luctum in se quoq; deriuent: quasi cõsentaneum minimè sit principẽ domus mœrore conflictari, cæteros gaudere, aut earundem lacrymarum non fieri participes.

i ὀλύμπιοι] Calamitatem suam cœlitùs descendere dicit Penelope, non minus verè quàm pié. Nihil enim mortalibus accidit, qd̃ diuina voluntas non faciat aut permittat. Permittit homines labi & peccare: facit autem ipsis mala, nimirum pœnæ, vt vulgus nostrorum Theologorum dicit. Vide Annotationem nostram in oratione Iouis sup. lib. 1.

k ἦ περὶ μὲν πόσιν] Luget suos casus ob mortem Vlyssis, & ipsius Telemachi discessum. Nam fragilitas muliebris, & in rebus aduersis facilis consternatio, fecit vt illud de Vlysse sibi persuaserit. Ita derepentè orbitatem suam deplorat, quæ vt grauior existimetur, faciunt laudes ipsius mariti, quas commemorat: vt intelligatur se nõ viro nullius pretij destitutam, sed omni genere virtutũ ornato, & per Græciam ac Peloponnesum celeberrimo. Vbi nota quàm angustis locis Penelope famam Vlyssis coërceat: qua in re decorum mirè obseruat Poëta, quasi nondum de Vlyssis peregrinationibus, quibus remotissimis etiam gentibus innotuit, resciuisse quippiam potuerit. Quod etiam anteà lib 1. obseruatum est.

l κέτλιαι,] Nunc exprobrat ancillis suis, quòd cùm sciuerint (nam eas hoc sciuisse omnes existimat, cùm tamen vnicæ Eurycleæ fuisset ab ipso Telemacho indicatum) Telemachum profectionem parare, id tamen ipsam celauerint. Nam, inquit, aut ego illius iter impedijssem, aut ipse me penitus exanimatam reliquisset. Ex quibus conijcere licet, prudenter feciisse Telemachum, qui matre insscia discesserit, ideoq; non sine causa Pallas prudentiæ Dea ipsi adfuisse fingitur.

m νύμφα φίλη,] Quanquam indignatam Penelopen videat Euryclea, tamen noluit rei veritatem dissimulare: adeò mendacium odit Poëta, vt anteà monuimus in persona Medonis. Itaq; obijcit se dominæ furori, promeritamq; se mortis pœnam fatetur, siquidem summo iure secum agat, proinde se illius arbitrio committit: affert tamen causam cur hoc fecerit, nimirum iuramentum, quo se Telemacho alligauit de celanda illius profectione vsque ad diem duodecimum, quo tempore elapso, liberum sibi esset illa promulgare ac indicare Penelopæ. Quærat tamen quispiam, curante illud tempus non obstante iuramento, rem vt euenit, nunc exponat? Respondeo, superstitiosam fuisse ab Euryclea existimatam illius obseruationem, vbi iam negotium ad aures Dominæ peruenisset, cuius rei gratia illo se obstrinxerat: itaq; se in culpa non futuram, etiam si rem patefaceret. Addo præterea, alteram partem juramenti accidisse, qua liberatur eo Euryclea, quòd aliunde profectionem Telemachi intellexisset.

n ἀμφ' ὑδρηναμένῃ] Solebãt post luctũ lauari, vt anteà vidimus de Menelao & Telemacho, quasi illo corpus fœdaretur. Deinde etiam

iam ſolebāt Dijs ſupplicaturi prius lauacro vti, vt hoc loco Penelope Mineruam oratura. Eodem pertinere puto veſtes puras, quibus, ni fallor, talem habitum animi quoq; indicabant.

ο μηδὲ γέρονθα] Habebat in animo Penelope Laërtem accerſere, vt ſibi deſolatæ tutum aliquod cōſilium aduerſus procorum petulantiam ſuggereret. Sed quantò prudentius Euriclea? quæ ad diuini auxilij implorationem recurrendum ſuadet, ſpreta ſenis ope, qui annis iam imbecillior factus non videatur hoc negotio onerandus. A' Dijs ergo pendere certā totius rei procurationē, eos adhuc non oblitos Arceſiadæ, id eſt, Laërtis ſobolis: quibus verbis afflictum & deiectum Penelopes animum erexit & recreauit.

ρ ἄ ποτέ τοι] De hac pietatis commemoratione erga Deum aliàs diximus. Orat autem pro ſolo Telemacho, quia Vlyſſem iam è viuis exceſſiſſe credidit. Petit verò à Minerua, vt à procorum inſidijs filium ſeruet incolumem. Eadem enim de re ſunt hæc duo intelligenda, καί μοι φίλον υἱὸν σάωσον: & ſequens verſus, Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε, &c.

Ὣς ἐπόησ' ὀλόλυξε, θεὰ δέ οἱ ἔκλυεν ἀρῆς.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα·
Ὧδε δέ τις εἶπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
[a] Ἦ μάλα δὴ γάμον ἄμμι πολυμνήστη βασίλεια
Ἀρτύει· ἠδέ τι οἶδεν ὃ οἱ φόνος ἐγγὺς ἐτύχθη.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκε. τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέφατο.
Δαιμόνιοι, μύθοις μὲν ὑπερφιάλοις ἀλέασθε
Πάντας ὁμῶς, * μήπως τις ἐπαγγείλῃσι καὶ εἴσω.
Ἀλλ' ἄγε σιγῇ * τοῖον ἀναστάντες τελέωμεν
Μῦθον ὃ δὴ καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶν ἤρεσεν ἡμῖν.
Ὣς ἐπών, ἐκρίνατ' ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους·
Βὰν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ ἐπὶ θῖνα θαλάσσης.
Νῆα μὲν * ἂρ πάμπρωτον ἁλὸς βαθυδοσίης ἔρυσαν·
Ἐν δ' ἱστόν τ' ἔστησαν καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ·
Ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι,
Πάντα κατὰ μοῖραν. ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πέτασαν.
Τεύχεα δέ * σφιν ἔνεικαν ὑπερθύμοι θεράποντες.
Ὑψοῦ δ' ἐν νοτίῳ πλῦ γ' ὥρμισαν· ἐν δ' ἔβαν αὐτοὶ,
Ἔνθα ἑὸν δόρπον ἔλοντο, μένον δ' ἐπὶ ἔσπερον ἐλθεῖν.
Ἦ δ' * ὑπερῷ' ἀναβᾶσα πολύφρων Πηνελόπεια
Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ὁρμαίνουσ' εἴ οἱ θανάτον φύγοι υἱὸς ἀμύμων,
Ἦ ὅγ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη.
Ὅσσα δ' ἐμερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὁμίλῳ
Δείσας, ὁππότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσι·
Τόσσα μιν ὁρμαίνουσαν * ἐπέλλαβε νήδυμος ὕπνος·
Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εἴδωλον ποίησε, δέμας δ' ἤικτο γυναικί,
Ἰφθίμῃ κούρῃ μεγαλήτορος Ἰκαρίοιο,
Τὴν Εὔμηλος ἔπεμφε φερὴς ἐνὶ οἰκία ναίων.
[b] Πέμπε δὲ μιν πρὸς δῶμα δαΐφρονος Ὀδυσῆος θείοιο,
Εἵπως Πηνελόπειαν ὀδυρομένην γοόωσαν
Παύσειε κλαυθμοῖο, γόοιό τε δακρυόεντος·
Ἐν θάλαμον δ' εἰσῆλθε θοὰς κληῖδος ἰμάντα.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν.
Εὕδεις Πηνελόπεια φίλον τετιημένη ἦτορ;
Οὐ μέν σ' ἔᾳ ἔωσι θεοὶ [c] ῥεῖα ζώοντες
Κλαίειν, ἠδ' ἀκάχησθαι, ἐπεὶ ῥ' ἔπι νόσφιός ἐστι
Σὸς πάις· [d] ἃ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμονός ἐστιν.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύφρων Πηνελόπεια.
Ἦ δὴ μάλα νώσατο ἐν ὀνείρασι πύλησι.
Τίπτε κασιγνήτη ἐμὸν ἦλυθες; οὔτι πάρος γε
Πώλεαι, ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀποῦρωσθαι δώματα ναίεις·
Καί με κέλῃ παύεσθαι ὀϊζυρῶν, ἠδ' ὀδυνάων
Πολλέων, αἵ μ' ἐρέθουσι κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἦ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίης ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Εὐκλέα· τοῦ κλέος οὐρὺ κατ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.
Νῦν δ' αὖ παῖς ἀγαπητὸς ἔβη κοίλης ἐπὶ νηὸς

Sic loquuta, eiulauit, dea aũt illius audiuit preces,
Proci autem tumultuabantur per atria obſcura.
Tum hic verò aliquis dicebat iuuenũ ſuperbientium,
Profectò iã nuptias nobis à multis ãbita regina (natã.
Apparat, neq; vllo pacto nouit q; ſuo cædes filio ſubor-
Sic certè quiſpiam dicebat, ea aũt nõ erãt ſic acta.
Illis verò Antinous concionatus eſt & fatus,
O' miſeri, ſermones quidem arrogantes fugite
Omnes pariter, ne fortè quiſpiam annunciet etiam κε. μήπως
Sed agè ſilentio illis exurgentes perficiamus (intus. κε. τοῖσιν
Cõſilium, q̃d iam etiã omnib in mente placuit nobis.
Sic loquutus, elegit viginti viros optimos,
Feſtinãtes verò pfecti ad nauẽ velocẽ & littus maris.
Nauem quidem principiò maris in altum traxerunt, κε. οιδ
Malum verò impoſuerunt, & vela naui in nigra,
Aptabant verò remos vertebris coriaceis.
Omnia ritè, ſurſum autem vela alba expanderunt.
Arma verò ipſis tulerunt generoſi famuli, κε. σφ' ὑψό-
Altè in humidũ hanc traxerũt, ingreſi ſunt etiã ipſi χαυ
Illinc cœnã ſumpſerũt, expectarũt. a. heſperi aduẽtũ.
In cœnaculo verò illic prudens Penelope
Iacebat ſanè ieiuna, non guſtans cibum neq; potum, κε. ὑπερῴῃ
Cogitans an eius mortem fugeret filius inculpatus, ὠδὶ πεφρ.
An ipſe à procis impijs domitus eſſet.
Quàm multa autem cogitat leo virorum in turba,
Timens, cùm ipſum doloſo in circulo agitant:
Tam varia ipſam cogitantẽ corripuit dulcis ſomnus: κε. ἐπήλυθε
Dormiebat verò recumbẽs, ſoluta ſunt ei compages o-
Ibi tum alia excogitauit dea cæſia Minerua, (mnes.
Idolum effinxit, corpore autẽ aſſimulatum erat mu-
Iphthimæ filiæ magnanimi Icarij. (lieri
Hanc Eumelus duxerat Pheris in domo habitans.
Miſit verò ipſam ad domum Vlyſſis diuini,
Si quo pacto Penelopen lamentantem, lugentem
Compeſceret à luctu fletuq; lacrymoſo.
In thalamum verò ingreſſa ſeræ ad lorum.
Stetit autem ſupra caput, & ipſam ſermone alloquu-
Dormis Penelope charo afflicta corde? (ta eſt,
Nequaquam te ſinunt dij facilè viuentes
Flere, neq; triſtem eſſe, quoniam adhuc redituru eſt
Tuus filius, minimè enim quicquam deorum offenſor
Hanc verò excipiens prudens Penelope, (eſt.
Valdè ſuauiter dormiens in ſomniorum portis,
Cur ô ſoror huc veniſti, non antea quidem
Aderas, quandoquidem valdè multũ longè domum
Et me iubes ceſſare ærumna atq; doloribus (habitas,
Plurimis, qui me irritant in mente & animo,
Quæ antè quidẽ maritũ bonum amiſi magnanimum
Omnibus virtutibus ornatum, inter Græcos
Eximium, cuius gloria lata per Græciam & medium
Argos:
Nunc rurſus filius dilectiſſimus abijt, cauain naue,

Νήπιος, οὔτε πόνων δὴ εἰδὼς, οὔτ' ἀγορέων.
[a]Τοῦ δὴ ἐγὼ καὶ μᾶλλον ὀδύρομαι ἤπερ ἐκείνου.
Τοῦ δ' ἀμφιτρομέω καὶ δείδια μήτι πάθησιν,
Ἢ ὅγε τῶν ἐνὶ δήμῳ ἴῳ οἴχεται, ἢ ἐνὶ πόντῳ.
Δυσμενέες γὰρ πολλοὶ ἐπ' αὐτῷ μηχανόωνται,
Ἴεμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Θάρσει, μηδέ τι πάγχυ μιν Φρεσὶ δείδιθι λίην.
Τοίη γάρ τοι πομπὸς ἅμ' [b]ἕσπεται, ᾗ τε καὶ ἄλλοι
Ἀνέρες ἠρήσαντο παρεσσόμενοι (δι ἰώαι) γε)
Παλλὰς Ἀθηναίη· σὲ δ' ὀδυρομένῳ ἐλεαίρει·
Ἦ νῦ μιν προέηκε τεὴν πάρα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεπνυμένη Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ θεός ἐσσι, θεοῦ τε ἔκλυες αὐδῆς,
Εἰ δ' ἄγε μοι καὶ [c]κεῖνον ὀϊζυρὸν κατάλεξον,
Εἴπερ ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἦ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Οὐ μέν τοι κεῖνόν γε δηρὸν ἐεργόμενον ἀγορεύσω,
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε. κακὴν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Ὣς εἰπὼν, εὐθμοῖο διὰ κληῖδα λιάσθη
Εἰς πνοιὰς ἀνέμων· ἡ δ' ἐξ ὕπνου ἀνόρουσε
Κούρη Ἰκαρίοιο· φίλον δέ οἱ ἦτορ ἰαίνθη,
Ὡς οἱ ἐναργὲς ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῷ.
Μνησῆρες δ' οὐκ αὖθι καθεύδετον ἐπέσσυτο δ' ὑγρὰ κέλευθα,
Τηλεμάχῳ φόνον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν ὁρμαίνοντες.
Ἔστι δέ τις νῆσος μέσῃ ἁλὶ πετρήεσσα,
Μέσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλόεσσης,
Ἀστερὶς, ἣ μεγάλη· λιμένες δ' ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι τῇ τὸν γε μένον λοχόωντες Ἀχαιοί.

Stultus, neq; laborũ probè gnarus, neq; cõmerciorum.
Huius causa iam ego etiam magis lugeo quàm illius,
Ob hoc undiq; tremisco & timeo ne quid patiatur
Aut ipse ab aliquo horũ in populo quò abijt, aut in põ-
Hostes enim multi in ipsum insidias struunt, (to,
Cupiẽtes occidere, antequã ad patriã terram veniat.
Hãc respondẽs alloquutus est simulachrũ obscurũ,
Confide, neq; prorsus in mente timeas tantoperè,
Talis enim comes unà sequitur, quam etiam alij
Viri optârint adesse (potest enim)
Pallas Minerua, te verò lamentantem miseratur,
Quæ nunc me præmisit tibi hæc dicere.
Hanc rursus alloquuta est prudens Penelope,
Siquidem tu dea es, deaq; audiuisti vocem,
Agè mihi & illum ærumnosum enarra,
Num alicubi adhuc viuat, & videat lumen Solis,
An iam mortuus est & in Plutonis ædibus.
Hanc respõdens alloquutum est idolum obscurum,
Non quidem tibi illum identidem inculcabo
Viuat ille an mortuus est, turpe verò vana loqui.
Sic dicens postium apud seram euanuit
In flatus ventorum: ipsa verò ex somno excitata est
Filia Icarij, amicum aũt illi pectus refloruit, (cinio.
Quando ipsi euidẽs somniũ irruisset noctis in conti-
Proci verò conscendentes nauigabant humidas vias,
Telemacho cædem arduam in mente meditantes.
Est autem quædam insula medio mari petricosa,
Inter Ithacamq; Samumq; asperam
Asteris, nõ magna, port⁹. v. nauib. apti in ipsa (Achiu.
Ab utroq; latere introitũ habẽtes, ibi hũc expect. insi.

COMMENTARIVS.

a ἦ μάλα δὴ γάμου] Intellexit hic quisquis fuit ex iuuenibus, Telemachum his insidijs, quas ipsi proci moliuntur, interceptum iri, quo sublato minus futurum sit impedimentum ad impetrandum Penelopæ matrimonium. Itaq; subsannat reginam quasi istius doli nesciam. Quàm autem temerè faciat, docet statim Antinous, qui rem cum silentio & sine iactantia perficiẽdam esse admonet. Quæ non mediocris est prudentia in rebus gerendis, vbi taciturnitas maximè desideratur.

b πέμπε δέ μιν] Cùm multi de somnijs scribant, primus Homerus eorum causam videtur ostendisse, præterea quoq; rationem. Causam, cùm docet à quo mittantur: rationem, cùm modum etiam indicat. Mittuntur autem à Deo (nam ὀνείρους διοπέμπους tantùm agnoscit Poëta) idq; per idola & imagines, quæ in hominum cerebro effingũtur: hoc enim sibi vult, quod paulò pòst dicitur, hoc Iphthimæ simulachrum supra Penelopes caput constitisse, τῇ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς: quia in ea parte corporis versatur hominum φαντασία & omnium imaginum quasi conceptaculum. Sunt autem imagines, somniorũ materia, vt cõmuni consensu scribunt Onirocritici. Cuius sentẽtiæ princeps est Poëta noster, vt videmus. Hinc sumpsisse opinionẽ suã Democritũ ait hoc loco Eustathius, somnia ex extrinseca imaginũ incidentia (vt ita loquar) id est, ἐμπλώσεις, fieri. Sed aut falsus est Eustathius, aut corrigendus est Laërtius in vita Democriti, vbi hoc de visu dixisse Democritũ ait his verbis: ὁρᾶν δ' ἡμᾶς κατ' ἀδήλων ἐμπλώσεις (sup. δοκεῖ) Quod etiam secutus est Interpres: Intueri nos, incidentib in nos rerum imaginib. (sup. opinatur) corrigendus, inquam, & pro ὁρᾶν substituẽdum, ἀνθρώπειν. Quod ego lectori discutiendum relinquo. Quoniam autem in somniorum causas incidimus, non est negligendum neque ab hoc loco planè alienum, quod multi tradunt, referente Rhodigino Lect. antiq. lib. 27. cap. 7. Duas esse somniorum causas: intimam vnam, extimam alteram. Intimam item duplicem. Vnam quidem, fortuitum in quiete phantasmatum motum, qui nihil præsagit: alteram ex corporis affectione, vt qui frigidioris sunt naturæ, glacie aut niuibus sibi videntur obrui. Extimam itẽ duplicem: Corpoream, & spiritalem. Ex quibus illa quidem ex cœlestibus profluit corporibus, & aëre nos ambiente. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producuntur diuersæ, vt Plantarum & metallicorum, &c. sic & virtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata effingi valent, cœlesti consentanea dispositioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus somnia veritatis opinionem sibi facilè conciliant. Spiritalis ex Deo est, item bifaria: nam vni quandoq; imaginaria modò ingeritur visio, vt Pharaoni: alteri verò eiusdem intellectus, vt Iosepho: interdum vtrumq; vni soli, vt Danieli. Et hæc est vna spiritalis ratio: altera est dæmonum commercio infamis, & magica insignitior vanitate. Hæc Rhodiginus ex theologicis, vt inquit, sanctarijs. Vbi vides semper regnare materiam somniorum, nimirum imagines. Spiritalem autem rationem primam hîc intellexit Poëta: quo sensu ὄνειρον, ὄναρ διόπομπον, & θεὰ ὀμφὴ appellantur. Tenendum est ergo, imagines illas in hominis capite effingi. Sed in qua parte? in memoria, vt tradit Cardanus. Sed duplex est memoria: alia quidem vt actus primus, & est in corpore animato & cerebro seu illius parte: alia verò, quæ est dum contẽplamur, & est visio imaginis, à spiritibus eleuatæ, facta ab anima. Sed ista propriè pertinent ad extimam & corpoream somniorum causam, de qua anteá. Quæ omnia tamen nõ videtur agnouisse Poëta, cùm à Dijs missorum somniorum tantùm meminerit: quia nimirum illa certiora sunt, & vix est vt fidem non mereantur. Neq; ignoro multos nobis succensuros, qui ita de somnijs scribamus, quæ illi vana existimant. Sed nõ moror maleuola & imperita (homine enim imperito nihil iniustius) eiusmodi ingenia, quæ peculiaribus opinionibus adhærescere delectantur.

c ῥεῖα ζώοντες] Quid per hoc Deorum epithetum intelligat, docuimus in Iliade ex Plutarchi sententia.

d ἠ μάλα γάμου] Inter cætera quæ Homerus de vero hominum statu ignorauit, hoc non est inter postrema numerandum. Credit enim, ante prouectã ætatem Deos ab hominibus nõ offendi, & hoc de Telemacho Iphthima nunc pronunciat: offendi igitur Deos putauit ab hominibus sceleratis, quales sunt homicidæ, libidinosi, & si quod aliud est maleficiorum genus, quorum nullum in Telemachum cadit. Itaq; bene sperare iubetur de salute illius Penelope, cùm eos qui vitæ integritate pollent, Dij soleant tutari & protegere. Vbi tamen vestigium est pietatis, quòd homines Dei tutelæ subijciantur, à quo tum salus, tum vitæ pericula dependent, in quæ ille cùm voluerit, nos conijcit: & è quibus si item volet, eripit. Quod autem ad Telemachum attinet, quem à vitio & crimine erga Deum perpetrato liberat, nos meliore doctrina vsi vniuersum mortale genus ab ipsa conceptionis & ortus tempore peccato,

cato,& proinde iræ Dei obnoxios asserimus. Et hoc monitum volo, nequis nos in veterum erroribus hærere existimet, quos diligenter, ni fallor, semper obseruauimus, ne in Ethnicorum quidem nugis solidæ pietatis immemores.

ετῦ δὴ ἐγὼ] Impensus matris amor, quo filium prosequitur, hîc apparet. Nam se filij casum dolere vehementiùs testatur, quàm Vlyssis mariti. Forsan eo tempore non fuit tanta coniugum reuerentia, quantam inter nos esse Dei iussu conuenit: vel, quod potiùs mihi persuadeo, iam temporis longinquitate dolor de Vlyssis morte erat penè deletus, aut ita saltem imminutus, vt hic recens de Telemacho longè esset grauior.

ϝκᾶνον οἰζηρὸν] Existimo hîc Vlyssem intelligi, non Telemachum. Voluit enim Penelope cùm de hoc bene sperare iuberetur, de illo quoq; oblata loquentis huius occasione, quam Deam esse ex tam certis responsis coniiciebat, aliquid explorare: sed hoc illi denegatum est, quia inscia Penelope domum venturus sit Vlysses, vt posteà videbimus: rem ergo ab instituto suo alienam noluit facere Poëta.

FINIS LIBRI IV. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ τῶν θεῶν δευτέραν ποιησάμενος ὁ Ζεὺς, Ἑρμῆν πέμπει ἐπὶ Καλυψὼ, κελεύων ἀποπέμπειν τὸν Ὀδυσσέα· ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ. τῇ δὲ ὀκτωκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν, καὶ χαλεπήνας λύει τὸν σχεδίαν. Ἵνα δὲ αὐτῷ δίδωσι κρήδεμνον, ἐντεῦθεν ἐπιβαὶς τῆς γῆς ἀπορρίψαι αὐτὸ, καὶ πολλὰ παθὼν, εἰς τὴν τῶν Φαιάκων χώραν ἔρχεται διασωθείς.

Ἄλλη.

Ε, πλεῖ ἐπὶ σχεδίης Ὀδυσεὺς κεκαθέσιος πόντῳ.

Ἠὼς δ' ὃκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ' ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν·
Οἱ δὲ θεοὶ θῶκονδε καθίζανον, ἐν δὲ ἄρα τοῖσι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὅ τε κρατὸς ἐστὶ μέγιστον.
Τοῖσι δ' Ἀθηναίη λέχε κήδεα πολλὰ Ὀδυσῆος
Μνησαμένη· μέλε γάρ οἱ ἐὼν ἐν δώμασι Νυμφης.
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
[b] Μήτις ἔτι σκήπτοῦχος ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μηδὲ φρεσὶν ἄσπορα εἰδὼς,
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ ἄφρονα ῥέζοι·
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἵσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν·
[c] Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖται κρατερὰ ἄλγεα πάσχων,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἣ μιν ἀνάγκη
Ἴσχει, ὁ δ' οὐκ ἔστ' οἴκονδε βίβαντα πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι,
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Νῦν αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν ἀπὸ κλεινὴν μεμάασι,
Οἴκαδε νεόμενον. ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην ἠδ' ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Τὼ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγε ἕρκος ὀδόντων;
Οὐ γὰρ δὴ τέτυν μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτὴ,
Ὡς ἤτοι κείνης Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθών;
Τηλέμαχον δ' σὺ πέμψον ἀπημαμένως (δύναται γὰρ)
Ὡς κε μάλ' ἀσκηθὴς εὖ πατρίδα γαῖαν ἵκηται,
Μνηστῆρες δ' ἐν νηὶ παλιμπετὲς ἀπονέωνται.
Ἦ ῥα, καὶ Ἑρμείαν φίλον υἱὸν αὐτίον ηὔδα,
Ἑρμεία (σὺ γὰρ αὖτε τά τ' ἄλλα περ ἄγγελος ἐσσι)
Νύμφῃ εὐπλοκάμῳ εἰπεῖν νημερτέα βουλὴν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται,
[d] Οὔτε θεῶν πομπῇ, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·

ARGVMENTVM QVINTI LIBRI *Odysseæ.*

CONCILIO deorum secundum coacto, Iupiter Mercurium mittit ad Calypso, iubens dimittere Vlyssem. Ipsa verò iussum facit. Decima verò octaua die videns eum Neptunus, & indignatus, soluit ratem. Ino verò ei dat vittam: præcipiens, vt postquam terram appetisset, deijceret eam, & multa passus in Phæacum regionem venit seruatus.

Aliud.

E, nauigat in rate Vlysses discissa mari.

AVRORA autem ex lecto ab generoso Tithono
Surrexerat, vt immortalibus lumen ferret, atq; mortalibus.
Ipsi verò dij ad consessum consederant inter illos sanè
Iupiter altitonans, cuius potentia est maxima.
Illis autem Pallas recensebat pericula multa Vlyssis
Memor: curæ enim ei erat cùm esset in domo Nymphæ.
Iupiter pater atq; alij beati dij semper existentes,
Nullus amplius benignus, mitis & mansuetus sit
Sceptrifer rex, neq; mente pia opera cogitans,
Sed semper durus sit, & iniusta perpetret:
Ita nullus memor est Vlyssis diuini
Ciuibus quibus præfuit, vt pater autem lenis erat.
Sed ille quidem in insula iacet graues dolores patiens
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, hic.v. non potest suã in patriã terrã venire.
Non enim ei adsunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum comitentur super lata dorsa maris.
Nunc rursum filium dilectissimum occidere cupiunt
Domum reuertẽtem, ille verò abijt ad patris famam
Ad Pylum diuinam, atq; ad Lacedæmona claram.
Hanc excipiens alloquutus est nubicola Iupiter,
Filia mea quale tibi dictum excidit septo dentium?
An' non iam hoc quidem consultasti mente tua ipsa,
Vt certè illos Vlysses vlciscatur reuersus?
Telemachum autem tu deduc accuratè (potes enim)
Vt ille sus suam in patriam terram veniat.
Proci verò in naue retrò iter relegant.
Dixit sanè, & Mercurium dilectum filium allo- *Mercuri (tu enim in alijs nuncius es)* *(quebatur,*
Nymphæ pulchricomæ dicito latum consilium,
Reditum Vlyssis patientis: vt redire queat,
Neq; deorum ductu neq; mortalium hominum,

Ἀλλ' ὅγ' ὅτε δὴ ἀχεδίης πολυδέσμε πήματα πάσχων
Ἤματί κ' ὀκτωκαιδεκάτῳ Σχερίῃ ἐρίβωλον ἵκοιτο,
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἱ ἀγχίθεοι γεγάασιν,
Οἵ κεν μιν θεὸν κῆρι θεὸν ὡς τιμήσουσιν·
Πέμψουσι δ' ἐν νηῒ φίλῳ ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες,
Πολλ' ὅσ' οὐ δὴ πέρσε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ λῆδον ἁπάσης.
Ὧς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφατ'. ἐδδεισεν δὲ διάκτορος Ἀργεϊφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια· τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
[a] Εἵλετο δ' ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει. τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μὲν χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργεϊφόντης.
Πιερίην δ' ὑπιδὰς, ἐξ αἰθέρος [b] ἔμπεσε πόντῳ.
Σεύατ' ἔπειτ' ὑπὲρ κῦμα, λάρῳ ὄρνιθι ἐοικὼς,
Ὅστε κατ' ἀζαλέας ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκιναὶ πέρᾳ δεδύῃ ἅλμῃ·
Τῷ ἴκελ' ὁπλεσθεῖσαν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν,
Ἔνθ' ἐκ πόντοιο βὰς ἰοειδέος, ἤπερόνδε
Ἤιεν· ὄφρα μέγα σπέος ἵκετο, τῷ ἔνι Νύμφη
Ναΐεσκεν εὐπλόκαμος. τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν·
[g] Πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, [*] τηλόθι δ' ὀδμὴ
Κέδρου τ' ἀκριβοῦ θύου τ' εὐόδμου νῆσον ὀδώδει,
Δαιομένων. ἡ δ' ἔνδον ἀοιδιάουσ' ὀπὶ καλῇ,
Ἷζεν ἐποιχομένη, χρυσείῃ κερκίδι φαίνων·
Τηλε δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάρισσος.
Ἔνθα δὲ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι ἐνάζουσι,
[h] * Σκῶπές τ' ἰρήκες τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι
Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
Ἡ δ' αὐτὸ τετάνυστο περὶ * σπείους γλαφυροῖο,
Ἠμὲν ἰὴ ἑδώδυσι, τεθηλὸς ἠδὲ καὶ ὑλῇσι·
Κρῖαι δ' ἐξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ,
Πλησίαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλη·
[i] * Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴῳ ἠδὲ σελίνῳ
Θήλεον· ἔνθά κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
Θηήσαιτο ἰδὼν, καὶ τερφθείη φρεσὶν ἧσιν·
Ἔνθα τὰς ἧκτο διάκτορος Ἀργεϊφόντης.

Sed ipse in rate colligatà dolores patiens
Die vicesima ad Scheriam fertilem perueniat,
Phæacum ad terram, qui propinqui dijs sunt,
Qui ipsum animo deum veluti honorabunt:
Mittent autem in naui charam in patriam terram,
Aesq; aurumq; abundè vestemq; exhibuerint,
Plurima quanta nunquã ex Troia sustulisset Vlysses,
Etiam si illæsus euenisset, portionẽ ex præda sortitus.
Sic enim ei fatum est amicosq; videre, & adire
Domum excelsam & suam patriam terram.
Sic ait, negq; renuit internuncius Mercurius,
Statim deinde pedibus subligauit pulchra talaria
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant siue per mare
Siue per immẽsam terrã pariter cum flamine venti:
Cepit autem virgam, qua virorum oculos demulcet,
Quorumcunq; vult, eos autem ipsos sopitos excitat.
Hanc in manibus tenens delabitur fortis Mercurius,
Ad Pieriam delapsus ex æthere incidit in mare.
Ruit autem deinde super fluctus laro aui similis,
Quæ circum magnos sinus maris indomiti
Pisces venans densas alas mergit salsugine: (rius.
Huic similis plurimos superiectus est fluctus Mercu-
Sed quando iam in insulã peruenisset longè iacẽtem,
Tum ex ponto conscendens cæruleo, ad continentem
Ibat, donec ad ingentẽ specũ puenit, in quo Nympha
Habitabat pulchricoma, hanc verò intus inuenit:
Ignis quidem ad focum ingẽs ardebat, procul. v. odor
Cedriq; fissilis thuriq; per insulam redolebat,
Ardẽtium. ipsa verò intus cantillans voce pulchra,
Telam percurrens, aureo radio texebat.
Sylua autem specum circumcreuerat virescens,
Alnus populusq; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubones, accipitresq; latas linguas habentes cornices
Marinæ, quibusq; marina opera curæ sunt:
Atq; illic extensa erat circum speluncam cauam
Vitis pubescens, florebat verò uuis.
Quatuor verò serie fontes fluebant aqua lympida,
Vicini inter se versi aliò atq; alió.
Circùm verò mollia prata violarum atq; apij
Virescebant: eò tametsi immortalis accedens,
Admiraretur videns & oblectaretur mente sua.
Illic stãs admirabatur fortis internũcius Mercurius.

COMMENTARIVS.

a ἶν' ἀθανάτοισι] De hac loquendi formula Homerica diximus anteà lib 3. circa principium.

b μήπης ἔπι σεῦφρων] Hi quinq; versus repetiti sunt ex lib. 2. vbi à Mentore pronunciantur. Sed hîc alius est illorum vsus. Exprobrat enim Ioui reliquisque Dijs Minerua Vlyssis mansuetudinem regiam & pietatem: quasi hac ratione debuerit sibi Deorum Numina conciliare, quæ tamen à se maximè alienata habeat, cùm ipsum tam longi temporis spatio à patrijs finibus arceant. Et hoc est quòd superiore libro & alijs locis diximus. Non solùm homines Deos aliquando non offendunt, sed suis etiam meritis eos quasi sibi deuinciunt, vt cæca illa sæcula putauerunt.

c ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ] Duo conqueritur Minerua. Primùm, quòd Vlysses in Calypsûs ædibus tamdiu detineatur: deinde, quòd proci Telemacho mortem insidiosè moliantur. Sed Iupiter vtriq; sic prouidet. Quod ad Telemachum attinet, ipsimet Mineruæ dat negocium illius tutò domum reducendi: quod ad Vlyssis reditum, mittitur Deorum nuncius Mercurius, qui Calypso Iouis voluntatem ea de re exponet. Ita voti sui compos Minerua fuit pro charissimorum sibi hominum incolumi reditu.

d οὔτε θεῶν πομπῆ,] Hoc ex falsa illa veterum doctrina pendet, posse aliquid homines sine Deorum auxilio: quod idcirco Vlyssi non adesse vult Iupiter, nimirum in ipso nauigationis principio, vt submonet Eustathius. Nam nullus aut Deorum aut hominum dicitur Vlyssem à Calypsûs insula ad Phæacas trãsmisisse. Alioqui in media nauigatione Leucothea Vlyssi affuit, & à Phæacibus ad Ithacam homines eum deduxerunt.

e οἱ ἀγχίθεοι γεγάασιν] Cur Phæaces ἀγχίθεοι appellentur, docet Didymus. Vel, inquit, eorum generis habita ratione. Nam Phæax eorum parens filius erat Neptuni. Vel propter eorum soli fertilitatem & εὐδαιμονίαν: Vel propter studium hospitalitatis, quo gẽs illa bene audiuit, cæterasq; virtutes. Quod postremum Eustathio magis placet: nam & ipse Alcinous in sequentibus dicet idem, se nimirum adeò vicinos Dijs esse, vt Cyclopes Gigantibus. Quod ibi explicabitur.

f ἕλετο δ' ῥάβδον] Virgilius copiosiùs de hac virga sic scripsit Aeneid. 4. *Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco*
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit: *Dat somnos, adimitq; & lumina morte resignat.*
His similia Statius Pap. 1. lib. Theb. Horat. 1. lib. Carm. Od. 10.

Tupiam

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaq; leuem coërces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Hæc virga autem erat aurea, vnde χρυσόῤῥαπις ἑρμῆς appellatur. Sed de hac virga dicemus etiã inf. lib. vltimo. Nunc referemus tãtùm verba Phornuti, qui in speculatione de Deorum natura exponit, cur huic virgæ tribuatur facultas somni inducendi, & amouendi. Sic ergo ille. Adhæc animarum ducem, Mercurium esse fabulantur: innuentes, illi esse proprium, homines voluptate delinire, obque id virgam ei dant in manus, qua virorum demulceat oculos, mentis nimirum. Deinde iterum dormitantes excitat, & illi in manu est, facile impetum addere remissis ac flaccescentibus: atq; hos retrahere ac sistere, qui nimio ferebantur impetu. *Hæcille.* vt Velareus est interpretatus: nam Græcus codex mihi ad manum non erat.

g ἔμπισε πόντῳ.] Mirum est quod Mercurium ponto immergat, cùm vel citiùs vel faciliùs volando eò esset perúenturus, quò cõtendebat Sed hoc Poëtæ placuit, & mihi non licet aliud diuinare. Nunc verò illum laro comparat, nimirum laro marino, vt respõdeat similitudo: quæ non est intelligenda de corpore, sed de solo impetu & incessu super mare, vt rectè monet Didymus.

h πυξ μὶ ἐπ' ἐχαρόφιν] Egregia est τοπογραφία Calypsûs ædium, quæ in profunda specu collocantur, quia Nympham vicina loca mari incolere oportuit. Interiora ergo domus primùm attingit, ignemq; describit. Non est enim leue indicium magnificæ domus, cùm in ea ingens ignis accenditur, hauetq; hoc nescio quid illustris. Sed nec vulgaris quidem hic fuit ignis, sed qui Deam deceat, nimirum ex cedro, (quam odoratam Virgil. appellat. *Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum*) & thure, vnde tantus odor emanat, vt totam insulam impleat. Quid verò Calypso? Cantu laborem suum texendi solatur. Vbi notandum est, quàm oderit ocium & desidiam Homerus, vt qui nec Deas ipsas à labore ac opere alienas fingat. Pergit deinde Poëta, & amœnitates specũ illam circumiacentes describit Eæ sunt, sylua arboribus cõstans eiusmodi, quæ riguis amant locis conseri: vt alnus, populus. Est & in illis cupressus arbor odoratissima. Sunt & aues, è quibus recensetIcopas (quarum meminit præter alios Aelianus Hist. anim. lib. 15. ca. 28. sunt qui bubones vertant nomine nimis generali, cùm scops minor sit bubone, vt nos in Lexico docebimus) accipitres, cornices marinas: accedit vitis, quæ vuis onerata speluncam ambiebat. Insuper quatuor fontes ad inuicem oppositi. Quæ omnia pratis virentibus circundantur violis (quidam ἄϊς legunt pro ἴαις: vide Lexicon) & apio refertis. Ea tandem sic extollit, vt ipsis Dijs esse admirationi scribit: quasi dicat, ea non parui ab hominibus esse faciẽda, quæ Deos ipsos sic ad sui rapiant tum admirationem, tum etiam oblectationem. Quod generaliter præmisit, id in Mercurio specialiter demõstraturus. Sed quamuis hæc tam iucunda & amœna sint, tamen Momum suum quoq; repererunt, nimirum Alexandrum, vt refert Dio Prusæus orat. 2. de Regno, vbi dicit: Omnia illa supra modum amatoria & suauia moribus Deæ Calypsûs fuisse accommoda. Sed hoc tribuendum esse. Alexandri ingenio puto, qui rebus bellicosis impensiùs intentus cætera omnia negligebat. Ibi enim quæstio est de ornatu Regiæ domus, ex qua ambitiosos & magnificos ornatus, quales sunt Alcinoi, Calypsûs, atque etiam Menelai exulare iubet, & in eorum locum exuuias & arma hostiũ, secundum Hectoris sententiam, substituit: cætera quæ his non respondẽt, Sardanapalo quodam aut stulta virgine aut petulãte muliere digniora esse dicit. Nos tamen, si placet, has quoq; honestas delicias cum Mercurio admiremur, & laudemus.

Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ παῦλα ἐῷ ἐνὶ θυμῷ,
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἦλυθεν· [a] ἐν δέ μιν αὐτὼ
Ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψὼ δῖα θεάων.
(Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτές γε θεοὶ ἀλλήλοισι πέλουσι)
Ἀθανάτοι, ἤν περ τις ἀπὸ πρὸ δόματα ναίῃ)
[b] Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα κὖδον ἔτελμεν,
Ἀλλ' ὅγ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος· κὰθα πάρος περ
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
Ἑρμείαν δ' ἐρέῑνε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἐν θρόνῳ ἱδρύσασα φαεινῷ σιγαλόεντι,
Τίπτέ μοι Ἑρμεία χρυσόῤῥαπι εἰλήλουθας,
Αἰδοῖός τε φίλος τε πάρος γέμεν οὔτι θαμίζῃς.
Αὖδα ὅ, τι φρονέῃς· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δυνάμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν.
Ἀλλ' ἕπεο πρόφερω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὡς ἄρα φωνήσασα θεὰ προπάρεθηκε τράπεζαν,
Ἀμβροσίης πλήσασα κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ὃς πῖνε καὶ ἤσθιε δῖος Ἀργειφόντης.
[c] Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δεῖπνησε, καὶ ἤπαφε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καὶ τότε δὴ μιν ἔπειτα προσέφη καὶ μῦθον ἔειπεν,
Εἰρωτᾷς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν, αὐτὰρ ἐγώ τοι
Νημερτέως τ' μῦθον ἐνισπήσω· [d] κέλεαι γάρ.
Ζεὺς ἐμὶ λὐώγᾳ δεῦρ' ἐλθέμεν [e] οὐκ ἐθέλοντα.
Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Ἄπτερον· ἐγγὺς δέ τις ἀγχίβροτοι πόλις οἵτε θεοῖσιν
Ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἑξαίτους Ἑκατόμβας.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπως ἐστὶ διὸς νόον Αἰγιόχοιο
Οὔτε [f] παρεξ ἐλθεῖν ἄλλον θεὸν, οὔθ' ἁλιῶσαι,
Φησί τοι [f] ἄνδρα τὸν αρεῖναι οἴζυρώτατον ἄλλων
Τῶν ἀνδρῶν οἳ ἄστυ περὶ Πριάμοιο μάχοντο
Εἰνάετες, δεκάτῳ δὲ πόλιν πέρσαντες ἔβησαν
Οἶκαδ'· ἀτὰρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίῃ ἀλίῃντο,
Ἣ σφιν ἐπῶρσε σ' ἄνεμόν τε κακὸν Ἐκύματα μακρά.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἀνέμος τε φέρων Ἐκύμα πέλασσεν,

Cæterùm postquam omnia suo admiratus est animo,
Statim in latam speluncã perrexit, neq; ipsum cõtrà
Ignorauit conspicata Calypso diua dearum.
(Non enim ignoti vtiq; dij inuicem sunt
Immortales: neq; siquis longè procul domos habitet.)
Neq; verò Vlyssem magnanimum intus deprehendit,
Sed ipse ad littus flebat sedens, vbi anteà etiam ἀπ. κ
Lachrymis & gemitib⁹ & doloribus animũ macerãs
Põtum in irrequietũ prospiciebat, lachrymas stillãs.
Mercurium autem interrogabat Calypso diua dearũ
In throno collocata splendido, admirando:
Cur ad me Mercuri aurea virga venisti,
Venerãdus & charus? ante qdẽ neutiq; frequẽtabas,
Loquere quodcũq; cupis, perficere aũt animus iusit,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Sed sequere vlterius, vt tibi hospitalia apponam.
Sic certè loquuta dea apposuit mensam,
Ambrosia replendo, miscuit aũt nectar rubrũ. (cur.
Cæterũ ipse bibebat & comedebat internũcius Mer-
Porrò postquã cœnatus est & cõfirmauit animũ cibo,
Tum ipsam verbis excipiens alloquutus est,
Interrogas me veniẽtẽ dea deum, cæterùm ego tibi
Verè sermonem enarrabo: iubes enim.
Iupiter me iussit huc ire inuitum,
Quis enim volens tantam percurreret salsam aquã
Immẽsam, neq; vlla propè mortalium vrbs, quiq; dijs
Sacra faciant, & legitimas Hecatombas.
Sed nullo modo fas est Iouis mentem Aegida habẽtis,
Neq; prætergredi alium deum, neq; irritam facere. ἀπ. παρεξελθεῖν
Ait tibi virum adesse ærumnosissimum aliorum
Virorum, qui circa vrbem Priami pugnarunt (uem
Nouẽnio, decimo verò vrbẽ depopulati cõscẽderũt na
Domum: cæterùm in reditu Palladem offenderunt,
Quæ ipsis excitauit vẽtumq; malũ & fluctus ingẽtes.
Ibi alij quidem omnes perierunt boni socij.
Hunc certè huc ventusq; ferens & fluctus appulit.

Τὸν νῦν σ' ἰὼν ἀποπεμπέμεν ὄ, τι τάχιστα.
Οὐ γάρ οἱ τῇδ' αἶσα φίλων ἄπο νόστιμον ὀλέσθαι,
Ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἔστι φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δ' Καλυψὼ δῖα θεάων,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
χ. διλήμονες ε Σχέτλιοι ἐστὲ θεοί, * ζηλήμονες ἔξοχον ἄλλων,
Οἵτε θεαῖς ἀγάασθε παρ' ἀνδράσιν εὐνάζεσθαι
χ. Ἰώπις Ἀμφαδίην, * ἤ τις τε φίλον ποιήσεθ' ἑκητί.
Ὡς μὲν ὅτ' Ὠρίωνα ἔλετο ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Τόφρα οἱ ἠγάασθε θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Εἰ ὡς μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτεμις ἁγνὴ
h Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν·
Ὡς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ,
Ὧ. θυμῷ εἴξασα, μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Νηΐῳ ἐν τριπόλῳ· οὐδὲ δολίη ἦεν ἄπυστος·
Ζεὺς, ὃς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
i Ὣς δ' αὖ νῦν μοι ἄγασθε θεοὶ βροτὸν ἄνδρα παρεῖναι,
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐσάωσα, ὃς ἱππείῃ ἐνὶ πρώτῃ
Οἶον ἐπεὶ οἱ νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
k χ. ἐλάσας Ζεὺς * ἔλασας σκέδασε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἑσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε.
Τὸν μὲν ἐγὼ φίλεόν τε καὶ ἔτρεφον, ἠδὲ ἔφασκον
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐπεὶ οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον Αἰγιόχοιο
χ. παρεξελθεῖν Οὔτε * παρὲξ ἐλθεῖν ἄλλον θεὸν, ὅς τ' ἀλιῶσαι,
Εἴρεό τω, εἴ μιν κεῖνος ἐποτρυνὼν καὶ ἀνώγοι
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· l πέμψω δέ μιν οὔπη ἔγωγε.
Οὐ γάρ μοι πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κεν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Αὐτάρ οἱ πρόφρων ὑποθήσομαι, ὅς τ' ἀπιδύσω,
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς εὖ πατρίδα γαῖαν ἵκηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη νεφεληγερέτα Ἀργιφόντης,
Οὕτω νῦν ἀπόπεμπε, Διὸς δ' ἐποπίζεο μῆνιν,
Μή τοι ὀπιζομένῃ κοτέσσεται ἀμφιγυήεις.

Hunc nunc te iubet dimittere quàm celerrimé.
Non enim ei hic fatum est ab amicis seorsim perire,
Sed adhuc illi fatum est amicosq; videre et peruenire
Ad domum excelsam & suam ad patriam terram.
Sic ait, extimuit verò Calypso diua dearum,
Et ipsum compellans voce verba alata dixit,
Improbi estis dij inuidi præ alijs,
Quiq; deabus inuidetis, vt cum viris dormiant
Palàm, si aliqua charum adepta fuerit maritum,
Sic quidem cùm Orionem cepit roseis digitis aurora,
Tamdiu illi inuidistis dij faciliter viuentes,
Donec ipsum in Ortygia aurea sella Diana casta
Suis mitibus sagittis aggrediens occîdit.
Sic etiam quando Iasioni pulchricoma Ceres
Suo animo cedēs, commixta est in amicitia et lectulo
Nouali in tertiato: neq; diu fuit ignarus
Iupiter, qui ipsum occidit feriens candenti fulmine.
Sic rursus nūc mihi inuidetis dij mortalē virū adesse,
Illum quidem ego seruaui à carina susceptum
Solum, posteaquā illi nauem celerem coruſco fulmine
Iupiter iaculando diffidit medio in nigro ponto.
Tum alij quidem omnes perierunt eximij socij.
Hunc certè huc ventusq; ferens & fluctus adegit,
Hunc ego amaui & enutriui, atq; promiseram
Facere immortalē, & absq; senio diebus omnibus. (chi
Verū quādoquidē nullo pacto fas est. Iouis mētē Aegio
Vel prætergredi alium deum, neq; irritam facere,
Valeat, si illum ipse excitat & iubet
Pontū p irrequietū, dimisero verò ipsum nūquā ego.
Nō. n. mihi præstò sunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum deducant per lata dorsa maris.
Cæterùm ei lubens consulam neq; celabo,
Vt omninò incolumis suam in patriā terrā pueniat.
Hanc statim alloquutus est internūcius Mercuri⁹,
Sic nunc dimitte, Iouis autem euita iram,
Ne fortassis tibi in posterum iratus succenseat.

COMMENTARIVS.

a ἠδέ μιν αὖτίκα ἠγνοίησεν] Cùm multis alijs partibus Deos ab hominibus satis distinguat Poëta, tamen hoc quoq; addendū est, quod hîc obseruatur: statim Calypso visum Mercurium agnouisse, cùm soleant homines alios ad se venientes interrogare qui sint. Tum verò nequis repentinam istam agnitionem miretur, aut non credat, monet hoc esse Dijs familiare, vt etiā remotissimos quātumuis cæteros agnoscant. Qua in re videntur mihi illi veteres non omnino malè de Deo sensisse, cùm in tāta pluralitate ac multitudine Deorum, nihil tamen ita diuersum inter illos constituerunt, vt non sese inuicem agnoscerent, quasi ex vna diuinitatis essentia constantes.

b ἠδὲ μὰν Ὀδυσῆα] Cur absentem fingat Vlyssem, explicat Eustathius: ἵνα, inquit, πρόφασιν καὶ τὸ ποιητὸν δόξῃ χαρίσασθαι αὐτῷ ἡ Καλυψὼ τὸν πλοῦν ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ὀφλήσῃ ἐκεῖνος χάριν αὐτῇ. id est, Vt ipsa Calypso videatur per se & sponte sua veniam & facultatem nauigandi Vlyssi concessisse, & eum sibi hoc nomine deuinciret. Sed videbimus in sequentibus ita fuisse institutam Vlyssis vitam, vt interdiu secederet in rupes & littora, vt seorsim doleret, noctu verò in speluncam se cum Calypso reciperet.

c αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε,] Vides inter Deos quoq; obseruari, vt post cœnam demum causam aduentus sui exponant.

d κέλευσε γάρ.] Sciebat Mercurius se rem ingratam Calypso indicaturum, ideò artificiosè hoc præmittit: quasi dicat, Referam tibi causam aduentus mei, quandoquidem ita iubes, quam alioqui spōte mea non dixero: itaq; si ea tibi iniucunda fuerit, tu ipsa in culpa eris, quæ me sic interrogas atq; adeò iubes, vt mihi fas non sit tibi non obtemperare.

e ὅν ἐθέλοντα,] Cur inuit⁹ hoc iter susceperit Mercurius, statim dicit, nimirū quòd is locus esset nō solùm remotissim⁹, sed quòd in via nulli occurrerent populi: hoc est, nulla essent hospitia, in quæ solandi sui gratia posset diuertere. Has tamen molestias se deuorasse, quia Iouis mandata recusare non potuerit, vtpote cui vniuersam Deorum turbam morigeram & obsequentem esse oporteat. Et hoc pacto istud officium suum magis probat & commendat, quòd non tantæ sit laudis facile, ac difficile negotium administrare: & solet in rebus arduis gratior esse nauata opera, quàm in tenuibus.

f αὐτὰρ ἔπειτα παρεῖναι] Maluit Mercurius circumloquutiuè Vlyssem indicare, quàm proprio ei⁹ expresso nomine: quod illud ἐμφατικώτερον videatur. deinde etiam commiserationem mouere Deæ instituerat, vt illa eò clemētiorem ac humaniorē illi sese exhiberet. Itaque eum ærumnosissimum omnium Græcorum, qui post dirutam Troiam in patriā reuersi sunt, appellat. Sed quia amore nimio, quo in Vlyssem flagrabat, fieri poterat vt ipsum Calypso nō dimitteret, quem potius spe immortalitatis illi oblata ad sui matrimonium pelliciebat: addit postremò hoc ita fato decretum esse, vt Vlysses in patriam rediret. Cui quidem fato cùm nulli Deorum liceat refragari, necessariò eò redacta est Calypso, quanquam inuita, vt sequens illius oratio docebit, vt tandem Vlyssem dimiserit.

g σχέτλιοι ἐστὲ θεοὶ,] Vide quid faciant & amor & ira. Ille Dijs etiam aduersam Calypso constituit, vt pluris amasiū suum faciat, quā ipsa Deorum mandata. Hæc verò mentem de sua sede dimouet, insanamq; eam reddit, vt conuicijs ipsos Deos prosequatur. Quod non solùm temeritatis fuit, sed etiam impietatis. Docet igitur iniquos esse Deos & inuidos, qui voluptatem Dearum qua in hominū amorem feruntur, præripere illis soleant. Id exemplis duobus probat: quibus tamen plus in se ipsam videtur agere. Nam exitus

Orio-

Orionis & Iasionis, satis monent non esse hominum cum Deabus consortium, & illud superis Dijs non placere, itaq; aduersum Calypso illa potuerunt contorqueri.

h οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν] Alij diuersa tradũt de Orionis morte. Aiunt enim eum ausum Dianæ pudicitiam tentare, eamq; indignatã serpentem immisisse, à quo interemptus sit, vt Euphorion scribit his verbis: σωκωκυῶν ὑπ' ἄρτεμιδι ἐπιχειρήσαντα αὐτὴν βιάσασθαι, ὀρχισθεῖσα ὑπὸ γῆς σκόρπιον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸ ἀστράγαλον ἀπέκτεινε. id est, Cùm verò vnà cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus est: at Dea irata scorpium è terra excitauit, qui illius talum percutiens interemit. Horatius sagitta percussum ait

—*& integræ Tentator Orion Dianæ Virgineæ domitus sagitta.*

Alij alia. Sed Homerus repentinæ eius mortis tantùm meminit. Hoc enim significari ait Eustathius his verbis: οἷς ἀγανοῖς, *&c.* quibus dicitur Dianam suis telis Orionem confixisse, aliquid videlicet in se peccantem: alioqui enim nõ solet viros Diana interficere, vt aliàs dictum, sed Apollo. Qua de causa testis est idem Eustathius, quosdam hunc locum propter insolitum Dianæ factum expũxisse. De Orione & Iasione vide Lexicon Homericum.

i ὡς δ' αὖ νῦν μοι ἄγγελος] Nunc rẽ de se ipsa interpretatur, docetq; se duab. illis Deabus similem in amore fuisse: non solùm quòd hominem mortalem adamarit, sed quòd, vt illi amasijs suis priuatæ sint, sic sibi quoq; Vlyssem iam superi inuideãt. Finis tamẽ inter se longè differt: nam illi morte perierunt, hic verò viuus tantùm illi adimitur. Sed Calypso idem censet, sui respectu nec minus grauis est illi hæc priuatio, quàm cæteris sua fuerit: forsanq; non minus exoptatura sit Vlyssis mortem, quàm perpetuam illius absentiam. Vt autem melius doceat sibi hac in parte à Dijs iniuriam fieri, commemorat beneficia, quæ in Vlyssem contulit, vnde ipsi quodammodo Vlysses ita deuinctus sit: vt cùm ei acceptam vitam & alia commoda post naufragium referre debeat, non possit ei etiam perpetuam suam præsentiam denegare. Tamen Iouis victa imperio discessum ei concedit.

k ζώσ' ἔλασσα] Aliquid πικρὸν in his lautare censeo. quasi dicat Calypso: Ego Vlyssem naufragũ excepi, naufragum inquã ex ipsius Iouis fulmine, qui me iubet nunc eum dimittere, breui tempore commutatus. Quid enim oportebat Iouem sic in eum sæuire, vt eundem posteà a me repeteret: quæ tamen ei clementior fui, neq; mei misereatur aut humanitatem & beneuolentiam, qua eiectum Vlyssem foui, respiciat.

l πέμψω δέ μιν] Videtur intelligere se sua sponte Vlyssem non esse dimissurum, sed coactam Ioue ita iubente: vel non suppeditaturam se illi nauem ac socios, quib illa omnino careat: quod si faceret, videretur dici ipsum dimittere. quasi dicat: Adsit ei Iupiter, si volet, ego adesse illi aut illius nauigationem iuuare non possum.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργεϕόντης·
Ἡ δ' ἐπ' Ὠγυγίην μεγαλήτορα πότνια Νύμϕη
Ἤϊ', ἐπεὶ δὴ ζωὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων.
Τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εὗρε καθήμενον· ἀδὲ πρὶν ὄσσε
Δακρυόφιν ἔρρεντο κατείβετο δ' γλυκὺς αἰὼν
Νόσον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι λῦε μένος Νύμϕη.
[a] Ἀλλ' ἤτοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν κατὰ ἀνάγκην
Ἐν σπέεσι γλαϕυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ἤματα δ' ἐν πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο, δάκρυα λείβων.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ϖροσέφη θεὰ δία θεάων,

Κάμμορε, μή μοι ἔτ' ἐνθάδ' ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν
Φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα ϖρόϕρασσ' ἀποπέμψω.
[b] Ἀλλ' ἄγε, δέρβελα μακρὰ ταμὼν, [c] ἁρμόζεο χαλκῷ
Εὐρείῃ σχεδίῃ, ἀτὰρ ἵκελα ϖῆξαι ἐπ' αὐτῇ
Τ' ψῆ, ὥς σε ϕέρησιν ἐπ' ἠερόεσσαν ἁλὸν πόντον.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον τε καὶ ὕδατος ἠδ' οἶνον ἐρυθρὸν
Ἐνθήσω μενοεικέ', ἀλκὴν τοι λιμὸν ἐρύκοι.
Εἵματά τ' ἀμϕιέσω· πέμψω δέ τοι ἦρον ὄπισθεν,
Ὥς κεν μάλ' ἀσκηθὴς σὸν ϖατρίδα γαῖαν ἵκηαι,
Αἴκε θεοί γ' ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οἵ μοῦ ϕέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε ϖρέξαί τε.

Ὣς ϕάτο. [d] ῥίγησεν δ' ϖολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν ϕωνήσας ἔπεα ϖτερόεντα ϖροσηύδα·
Ἄλλο τι δὴ σὺ θεὰ τόδε μήδεαι, ἀδέλϕι ϖομϖῷ,
Ἤ με κέλεαι σχεδίῃ ϖερόην μέγα λαῖτμα ϑαλάσσης,
Δϕνόν τ' ἀργαλέον τε· τῇ δ' οὐδ' ὅτε νῆες εἴσιν
Ὠκύποροι ϖερόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ.
Οὐδ' αὖ [*] ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ὑϖοδύω,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μήτί μοι αὖτῳ ϖῆμα κακὸν βουλεύσεμεν ἄλλο.

Ὣς ϕάτο. μείδησεν δὲ καλυψὼ δῖα θεάων
Χεῖρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔϕατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Ἦ δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσὶ, καὶ οὐκ ἀϖοϕώλια εἰδώς·
Οἷον δὴ τ' μῦθον ἐπεϕράσαο ἀγορεῦσαι.
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον [e] Στυγὸς ὕδωρ (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος καὶ δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι ϑεοῖσι)
Μήτί τοι αὖτῳ ϖῆμα κακὸν βουλεύσεμεν ἄλλο.

Sic certè loquutus auolauit fortis Mercurius,
Ipsa ad Vlyssem magnanimum veneranda Nympha
Ibat, postquam Iouis accepisset mandata.
Hũc certè in littore inuenit sedentẽ, neq; vnquã oculi
A lacrymis siccabantur, consumebatur a dulcis ætas
Ob reditũ lugẽti, quoniã nondũ placuerat Nymphæ.
Sed certè nocte quidem dormiebat etiam coactus
In spelunca caua, nolens apud volentem.
Die verò in petris & littoribus sedens,
Lacrymis & gemitibus & dolorib. animũ macerans,
Pontum in indomitum prospiciebat lacrymas stillãs.
Propè autem astans alloquuta est diua dearum,

Infelix, ne amplius mihi hîc lugeas, neq; tibi ætas
Consumatur, iam enim te valdè prompta dimittam.
Sed agè lignis longis abscissis apta ferro
Latam ratem, cæterùm tabulata fige super eam
Sublimiùs, vt te ferat per obscurum pontum.
Porrò ego panem & aquam, & vinum rubrum
Imponam dulce, quæ tibi famem arceant,
Vestesq; induam, mittam tibi ventum à tergo,
Vt omnino incolumis tuã in patriã terrã peruenias,
Si modò dij vtiq; voluerint, qui cœlum latũ habitãt,
Qui me fortiores sunt in cognoscendoq; iudicandoq;.

Sic ait, exhorruit autem patiens diuus Vlysses,
Et ipsam alloquutus verba alata dixit, (fectionẽ
Aliud quippiã iã tu dea hac ĩ re molieris, neutiq; p-
Quæ me iubes rate traÿcere ingentes vndas maris
Horrendas difficilesq;, quas neq; naues æquales
Veloces traÿciant lætantes Iouis vento:
Neq; verò ego te inuita ratem conscenderim, κ. ἔγωγ'
Nisi mihi sustineas dei magnum iusiurãdum iurare,
Ne vllum mihi ipsi damnum malum consulas aliud.

Sic ait, risit verò Calypso diua dearum,
Manuq; ipsum demulsit, verbumq; dixit et ploquuta
Certè veteranus es, & non incauta sciens. (est:
Qualem certè hunc sermonem excogitasti proloqui?
Sciat nunc istuc terra & cœlum latum supernum,
Et ipsa subterlabens Stygis aqua (*quod maximum*
Iuramentum grauissimumq; existit beatis dijs)
Non vllum tibÿpsi damnũ malũ me cõsulturã aliud.

[f] Ἀλλὰ

f Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέων κ) φρεσὶν ὁμῇσι, g ἅσσ' ἀὺ ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι.
Καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἀναίσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο δῖα θεάων.
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἕπετο μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο
Ἵξον δ' ἀπ' εἰσαφίκοντο γλαφυρὸν θεὸς ἠδ) κ) ἀνήρ·
χρ. κἀθέζετ' Καί ῥ' ὁ μὲν ἔνδοθι κάββαλ' * κάθιζεν δ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη
Ἑρμείας, h Νύμφη δ' ἐπέθηκε πάρα πᾶσαν ἐδωδήν,
Εἶδαρ θ' οἷ' ἐπιτέρπετ' ἐδώδιμα θνητοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
Αὐτὴ δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἔχεν Ὀδυσῆϊ θείοιο,
Τῇ δ' ἄρ' ἀμβροσίην δμῳαὶ κ) νέκταρ ἔθηκαν.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάρποιθεν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Τοῖσι μύθων ἦρχε Καλυψὼ δῖα θεάων.
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσεῦ,
i Οὕτω δὴ οἴκονδε φίλους ἐς πατρίδα γαῖαν
Αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι σὺ δὲ χαῖρε κ) ἔμπης.
Εἴγε μὲν εἰδείης σῇσι φρεσὶν ὅσσά τοι αἶσα
Κήδεα πρὶν ἀνατλῆναι πεῖν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
χρ. Ἐνθάδε κ' ἀὖθι μείνων * σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσ-
χρ. παρ' ἐμοὶ Ἀθανάτης τ' εἴης ἰμερόμενός περ ἰδέσθαι (σοις,
Σεῖο ἄλοχον, τὴν αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα.
Οὐ μέν θην κείνης γε χερείων δέχομαι εἶναι,
Οὐ δέμας, οὐδ' φυήν· ἐπεὶ οὔπως οὐδ' ἔοικεν
k Θνητὰς ἀθανάτῃσι δέμας κ) εἶδος ἐρίζειν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλις Ὀδυσ-
l Πότνια θεά, μή μοι τόδε χώεο· οἶδα κ) αὐτὸς (σεύς,
Πάντα μάλ' οὕνεκα σεῖο m περίφρων Πηνελόπεια
Εἶδος ἀκιδνοτέρη, μέγεθός τ', εἰς αὖτε ἰδέσθαι.
(Ἣ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθανάτη κ) ἀγήρως)
χρ. ἐλδομαι Ἀλλὰ κ) ὣς, ἐθέλω κ) * ἐέλδομαι ἤματα πάντα
Οἶκα δόμεν' ἐλθέμεναι, κ) νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Εἴ δ' αὖτις ῥάψῃσι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Τλήσομαι, ἐν στήθεσσιν ἔχων τελαπενθέα θυμὸν,
Ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πάθον κ) πολλὰ μόγησα
Κύμασι κ) πολέμῳ· μετὰ κ) τόδε τοῖσι γενέσθω.

Sed ea quidem dispicio & suadeo, quæcunq; mihi ipsi
Vtiq; suaderē, si quādo me necessitas tātopere urgeret.
Etenim mihi mens est integra, neq; mihi ipsi
Animus intra præcordia ferreus, sed misericors.
Sic loquuta, præcessit diua dearum
Celeriter, ille deinde post vestigia iuit deæ,
Peruenerunt ad speluncam cauam dea atq; ipse vir.
Et ille quidem illuc resedit in solio vnde surrexerat
Mercurius: Nympha verò apposuit omnem cibum
Edere & bibere, qualia mortales viri edunt.
Ipsa verò è regione sedit Vlyssis diuini.
Huic verò ambrosiam ancillæ et nectar apposuerunt.
Hi verò ad fercula parata apposita man' extenderūt.
Cæterùm postquam saturati sunt cibo & potu,
His certè sermonibus cœpit Calypso diua dearum,
O inclyte Laërtiade versute Vlysses,
Siccine iam domum charam ad patriam terram
Protinus nūc vis pficisci: tu verò gaude nihilominus.
Siquidem scires tua mente, quantos tibi fatum est
Dolores implere, priusquā ad patriā terrā peruenias,
Certè hīc manēs vnà mecum hāc domum custodires,
Immortalisq; esses, quantumuis cupidus sis videndi
Tuam vxorē, cuius vsq; desiderio teneris dies omnes.
Neq; verò certè illa inferior glorior esse,
Nec corpore, neq; indole: quādoquidē nequaquā decet
Mortales cū immortalib. corpore & forma cōtendere.
Hanc respondendo alloquutus est versutus Vlysses,
Venerāda dea, ne mihi ob hoc succēseas, scio enim ipse
Omnia rectè, quare te prudens Penelope
Forma inferior est, proceritate q; coram aspectu.
(Illa quidē mortalis est, tu. v. immortalis & senij ex-
Sed etiam sic volo & desidero dieb. omnibus, (pers.)
Domumq; redire, & reditus diem videre.
Quòd si quispiā me malè mulctarit deorū in nigro pō
Patiar in pectore habens patientem animum. (to,
Iam enim valdè multa passus sum & multa pertuli
In fluctibus & bello, post quæ & hoc illis accedat.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἤτοι νύκτας] Sic miserè tempus partiebatur Vlysses: interdiu quidem solitudines quærit, vt casum suum propter diuturnam à patria charissima absentiam lugeat: quod forsan fecit, ne cum Calypso remanēs eam irritaret, à qua etiam beneficiū hospitij acceperat, hoc est ne ei molestus esset continuis suis lamentationibus. Nocte autem cogebatur, inquit Poëta, in speluncam se recipere, vt nolens cum volente dormiret. Hoc ergo factum inter illa est numerandum, quod ex coacta voluntate proficiscitur. An autē vitiosa sit, & ob eam Vlysses culpandus, concludent Ethici ex Arist. lib. 3. Nicomach.

b ἀλλ' ἄγε,] Ita Vlyssem alloquitur Calypso, vt nihil aliud potuerit Vlysses sibi persuadere, quàm hoc ipsam ex proprio motu proponere, nullo alio impellente: itaq; vt posteà videbitur, suspectam habuit eius orationem. Primùm igitur quasi Vlyssis commiseratione tangatur, iubet eum à lacrymis desistere: & cùm intelligat eum reditum maximè exoptare, hunc ei se concedere dicit operā & subsidium suum ad nauigationem pollicita, victum, vestes & ventum: quod erat potissimum caput.

c ἀρμόζειο] Norat Calypso Vlyssem esse πολυμήχανον, ideò ipsum iubet nauem sibi cōpingere: quod etiam ipse paulò pòst faciet.

d ῥίγιστον] Cùm timorē in viros fortes cadere aliàs satis probauerimus, non est quòd miremur nūc Vlyssem exhorruisse ad Calypsūs orationem. Causa hæc est: Anteà quandiu apud eam commoratus erat, nō potuit ab ea impetrare, vt in patriam cum eius venia proficisceretur (ἐπὰ οὐκέτι λῶιόν μιν νύμφη, dixit anteà Poëta) quin potius eum omnibus modis, etiam oblata immortalitate, quod omnino non erat contemnendum, rembrari conabatur: nunc verò, cùm videat diuersè à præcedentibus colloquijs eam loqui, veretur ne Deam longa obstinatione sua offenderit: vnde illa irata, se immortalem à mortali contemni, vltura sit hanc iniuriam, & insidias Vlyssi sub specie reditus instruat. Itaque oblatam quidem redeundi licentiam non aspernatur, sed caueri sibi iuramento, à Calypso petit ipsam secum perfidè non acturam alia sibi moliendo vitæ pericula. Hinc constat, quantus sit prudentiæ Vlysses doctor, cuius gratia sic eum ipsa Calypso dignis extollet laudibus. Disce isthinc, quisquis tibi bene consultum cupis, ἀπιστίαν, aut saltē προπετῆ πίστιν temerariam & repentinam fidem effugere.

e στυγὸς ὕδωρ] De Styge & hoc iuramento diximus in Iliade, & olim plura dicemus in Lexico.

f ἀλλὰ περὶ νοέω] Hoc illustrat, quod anteà dicebamus, Calypso hæc tanquam ex se proponere, vt videlicet hoc pacto Vlyssem sibi soli deuinciret. Noluit autem Iouis mandati meminisse, quia tunc Vlysses non Calypso, sed Ioui gratias ob reditum ageret. Credibile est etiam, sic Ioui idcirco indignatam fuisse, vt pigueritillam fateri se eò Ioue impellente redactam, vt etiam nolens Vlyssem dimitteret.

g ὅσσ' ἀὺ ἐμοί περ] Vnusquisq; aliorū apud se quasi regulā habet, qua quid eis vtile sit ac cōmodum, examinat: ideò iubet Christi Dei hominis sacrosancta vox, Id alijs vt faciamus, quod nobis ipsis fieri exoptamus. Et tunc satis in alios humaniter nos videmur gessisse, cùm non minus illis ac nobis consultum volumus. Nam non sunt audiendi φιλόφιλοι quidam, suadentes etiam cum nostro incommodo alijs succurrendum: quasi nulla sit nobis nostri ipsius gerēda cura, sed ea in reliquos expēdenda & penitus exhau-

haurienda. Videndum est ergo quid tibi ipsi commodum putes, & hoc alijs suadeto (nam hic Calypso suadere se tantùm dicit, potest autem & in cæteris rebus idem dici) quod etiam Calypso præstat.

h νύμφη δ' ἐπόθεν] Hoc loco duo sunt obseruãda. Primùm ipsammet Calypso cibos Vlyssi apponere (quod speciem habet adulationis, vt ait Eustathius) ancillas verò ipsi Deæ. Deinde mortalibus viris conuenientes cibos Vlyssi apponi: Calypso verò ambrosiam & Nectar, quibus Dij tantùm vescuntur. Hęc sunt ea nimirũ, quæ Vlyssi Nympha illa pollicebatur ad immortalitatem consequendam. Cibi enim illi eiusmodi sunt, vt qui ex hominibus eos degustassent, immortales fieri crederentur.

i ἕως δὴ οἰκήνδε] Ecce quàm cæc⁹ sit amor. Sciebat enim Calypso parẽdũ sibi esse Iouis imperio, quo Vlyssem dimittere iubebatur: tamen eum à proposito conatur denuò demouere, adeò, ne iubentibus quidem Dijs, non potuit voluntas illa immutari. Repetit ergo (vt equidem conijcio) vsurpatam sæpius orationem, qua profectionem Vlyssi dissuadebat, duobus argumentis. Primum est, quòd si Vlysses discesserit, multa supersint adhuc ei subeunda pericula, quibus ille ab itinere possit deterreri. Secundum, quòd apud Calypso remanendo non solùm calamitates illas euitaturus sit, sed etiam ipsa vxore potiretur factus etiamnũ particeps immortalitatis: quod illi longè potius esset, quàm ad Penelopẽ mortalẽ, & quæ ipsa Calypso longè sit inferior, siue formam siue indolem spectes. Ita Calypso omnem mouet lapidem, vt Vlyssem suum exoret. Sed frustrà, quia aliud erat fato definitum, quòd ipsa cùm intelligeret, vt iam dixi: tamen libidine sua abripi sese passa est, hocq; pacto tũ in Deos tum in homines iniurioſa est. In Deos, quòd eorum iussis obtemperare subterfugiat: in homines, quòd alienum virum detineat.

k θνητὸς ἀθανάτῃσι] Non decere vt mortales cum immortalibus de forma & corporis præstantia contendant, hic locus docet, & alia insuper exempla, quorum aliquot quæ mihi in mentem veniunt, iuuandi lectoris gratia referam. Apud Aelianũ Hist. anim. lib. 15. cap. fin. hæc extat historia. Apud Pygmæos, cùm masculum genus regium aliquando defecisset, fertur mulier Gerana nomine ipsis imperitasse. Quæ cùm à Pygmæis, suprà quàm deceret, diuinis prope honoribus afficeretur: inde animo inflata, ipsas etiã Deas contemnebat: nominatim verò Iunonem, Mineruam, Dianam & Venerem à suæ formæ præstantia procul abesse dictitabat. At hũc suæ iactantiæ morbum non impunè tulit. Nam à Iunone irata ex homine in auem conuersa est, quæ nunc Geranos, id est, grus nominatur: Pygmæis infesta eam ob causam, quòd illi immodicis honoribus ei delatis, ad hanc insaniam & exitium eam adegerint. *Hæc ille.* Quod fortasse intellexit Ouid. lib. 6. Metam. vbi in tela Mineruæ Pygmæam mulierem à Iunone victam, in gruemq; mutatam dicit:

Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet, hanc Iuno iussit certamine victam *Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.*

Ad hanc rem illustre est exemplum Niobes, quæ inter cætera quibus se Latonæ anteponebat, erat quoque formæ suæ opinio

—*accedit eodem Digna Dea facies,* inquit apud Ouid. ibidem. Cuius tamen arrogantiæ illa pœnas tandem luit amissis liberis suis, quos Apollo & Diana iaculis confixerunt: ipsa tãdem in silicem conuersa est. Cassiope etiam, quæ se Nymphis formę nomine, anteponebat, in filiæ periculũ venit. Nam Andromeda ideirco scopulis est alligata, marino monstro futura præda, nisi superueniſſet Perseus, qui ingentem hanc calamitatem virtute sua anteuertit: vt est apud eundem Ouid. lib. 4. Metam.

l πότνια θεὰ,] Modestè Calypsus orationi respondet, testaturq́ se nõ Penelopes desiderio, quòd eam Deæ immortali anteferat, ac pluris faciat quàm Calypso, reditum in patriam optare: sed simpliciter propter nudum amorem, quo in patriam suam propendet. Et hoc pacto respondet vltimæ parti orationis Calypsus pro vsitato apud Poëtam respondendi more. Quod autem ad primã eius partem attinet, qua sibi subeunda multa incommoda proponebantur: docet, se ideò non magis commoueri, vt qui alia iã perpessus sit & bello & alto, vt de suo Aenea dicit Virgilius: proinde se ad noua, si quę contingant, minimè perterritum iri: quasi dicat, nihil sibi grauius accidere posse illis, quæ iam varijs modis expertus est. Quare concludit, μὴ κῆδε τοῖσι θνητοῖσι.

m ἀρίφρων] Subscribo Eustathio monẽti Vlyssem, hoc solo vocabulo docuisse, se nõ frustra amare Penelopem, vt quæ sit nimirũ prudens. quasi dicat: Licet Penelope forma, proceritate ac immortalitate longè tibi Calypso cedat, tamen habet etiam illa quo cõmendetur, videlicet prudẽtiam. Verba Eustathij hæc sunt: κῆ τῇ σωτόμῳ συγκρίσει ἐπαπέναστε τὴν Πηνελόπην. ὅμως μήν τοι ἄλλως λεληθότως ἐσέμνωσεν ὀπίνην, παραῤῥίψας ἔπαινον, τὸ, ἀρίφρων πηνελόπεια· ἕνεκεν δηλονότι ὀπίνης φιλεῖν. μόνον γὰρ φάρμακον, ὡς εἰ μὴ τὰ ἄλλα σε ἀποδυσοτέρα, τὰ γοῦν μὴ νοῦν ἀριστήσει.

Ὣς ἔφαθ'. ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν.
Ἐλθόντες δ' ἄρα τώγε μυχῷ σπείους γλαφυροῖο,
Τερπέσθην φιλότητι παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Ἦμος δ' ἠελίοιο φαεινὴ ροδοδάκτυλος ἠὼς,
Αὐτίκ' ὁ μὲν χλαῖναν τε χιτῶνά τε εἵνυτ' Ὀδυσσεὺς,
Αὐτὴ δ' *ἀργύρεον φᾶρος μέγα εἵνυτο Νύμφη,
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δ' ζώνην βάλετ' ἰξυῖ
Καλὴν, χρυσείην. κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην·
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆι μεγαλήτορι μήδετο πομπήν·
[a] Δῶκε μοι οἱ πέλεκυν μέγαν, ἄρμενον ἐν παλάμῃσι,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον. αὐτὰρ ἐν αὐτῷ,
Στυφελὸν ἐλαίης εὐποιήτοιο, δῦ *ἐναρηρός·
Δῶκε δ' ἔπειτα σκέπαρνον ἐΰξοον. ἦρχε δ' ὁδοῖο
Νήσου ἐπ' ἐσχατιῆς, ὅθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
[b] Κλήθρη τ' αἴγειρός τ', ἐλάτη τ' ἰὼ οὐρανομήκης,
[c] Αὖα πάλαι, εὐκηλα, τά οἱ κουφότατα ἐλαφρῶς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δεῖξε ὅτι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Ἦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Καλυψὼ δῖα θεάων·
Αὐτὰρ ὁ τάμνετο δοῦρα· θοῶς δέ οἱ ἴσσυτο ἔργον.
Εἴκοσι δ' ἔκβαλε πάντα· πελέκκησεν δ' ἄρα χαλκῷ,
Ξέσσε δ' ὀπισσαμένως, ἐὺ δ' ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τόφρα δ' ἔνεικε τέρετρα Καλυψὼ δῖα θεάων,
Τέτρηνεν δ' ἄρα πάντα, ἐὺ ἤρμοσεν ἀλλήλοισι·
Γόμφοισι δ' ἄρα τά γε ἁρμονίῃσιν ἄρηρεν.
Ὅσσον τις τ' ἔδαφος νηὸς τορνώσεται ἀνὴρ
[d] Φορτίδος εὐρείης, ὅν τε μάλιστα τετυγμένον οἶδε,
Τόσσον ἐπ' εὐρείῃ σχεδίῃ ποίησε γ' Ὀδυσσεύς.
Ἱστία δ' ἔστησε, τάχ' ἀρτῶν ἁμμέσι σαμίνθοις,

Sic ait, Sol autem occidit & tenebræ subortæ sunt:
Venientes autem hi in secessum spelunca cauæ,
Oblectabantur amore, iuxta se manentes.
Quãdo a. manè genita apparuit roseis digitis aurora
Continuò chlænam q́, tunicam q́, induit Vlysses,
Ipsa verò candidam stolam ingẽtem induit Nympha, χρ. ἀργύφειον
Tenuẽ & gratiosam, zonã autẽ circumposuit lumbis
Pulchram, auream, capiti autem imposuit calyptrã,
Et tũ tandẽ Vlyssi magnanimo apparabat ꝓfectionẽ.
Dedit quidem ei securim magnam habilẽ in manus,
Ferream, vtrinq; acuminatam, cæterùm in ipsa
Manubrium perpulchrum, oleaginum fabrefactum. χρ. ἐπαρηρώς.
Dedit verò deinde ascia politam, dux verò viæ erat
Insulæ ad extremã orã, vbi arbores ꝓceræ natæ erãt,
Clethra, populusq́, abiesq́, in cœlum pertingens
Aridæ dudum vehementer quæ ei nauigarẽt leuiter.
Cæterùm postquã ostẽdit vbi arbores longæ creuissẽt,
Rediit quidẽ domum Calypso diua dearum. (opus:
Cæterùm ipse scindebat ligna, celeriter ei absoluebatũ
Viginti aũt diebus deiecit omnes, dolauit verò ferro,
Poliuit verò scitè, & ad perpendiculum direxit.
Interea attulit terebras Calypso diua dearum,
Terebrauit verò omnia, & commisit inter se,
Clauis autem hanc & compagibus aptauit,
Quantum quisq; fundum nauis circumscribit faber
Onerariæ latæ, bene peritus fabrilis artis.
Tantam latam ratem confecit Vlysses.
Tabulata. v. erigẽs cõpingens frequẽtibus foris rectis

Πολύ,

Ποίει, ἀτὰρ μακρῇσιν ἐπηγκενίδεσσι τελάσσαι.
Ἐν δ' ἴστον ποίει, ἐπίκελον ἄρμενον αὐτῷ.
Πρὸς δ' ἄρα πηδάλιον ποιήσασθ', ὄφρ' ἰθύοι.
Φράξαι δέ μιν ῥίπεσσι διαμπερὲς οἰσυΐνῃσι,
Κύμαλα δ' εἴλαρ ἔμεν· πολλὴν δ' ἐπεχεύατο ὕλην
Τόφρα δ' ἄρ' ἐξ ἄντροιο κασιγνήτη κιε δῖα
Ἱστία ποιήσουσ'· ὁ δ' ἐτεχνήσατο κἠτέα.
Ἐν δ' ὑπερίας τε κάλως τε πόδας τ' ἐνέδησεν αὐτῇ·
Μοχλοῖσιν δ' ἄρα τὼ γε καλέεσκον εἰς ἅλα δῖαν.
[e] Τέτρατον ἦμαρ ἔην, κὴ τῷ τετέλεστο ἅπαντα·
Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου δῖα Καλυψώ,
χ. σιγαλόεντα. Εἵματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα, κὴ λόσασα.
Ἐν δὲ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανα κρατερόν τε οἶνον
Τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν· ἐν δὲ κὴ ἤια
Κωρύκῳ ἐν δέ οἱ ὄψα τίθη μενοεικέα πολλά.
Οὖρον δ' ἧκεν ἄπημονά τε λιαρόντε.
Γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέλασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνεν τεχνησάμενος
Ἧμενος· οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐπίπτε
[f] Πληιάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ' Ὠρίωνα δοκεύει·
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Τὴν γὰρ δὴ μιν ἄνωγε Καλυψὼ δῖα θεάων
Πόντον πορθυμεῦσθαι ἐπ' ἀριστερὰ χεῖρα ἔχοντα.
Ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν ὤλεσεν ἡμαθόεντα πόντον πορθμεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγχιστον πέλεν αὐτῷ·
Εἴσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ.
Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων αἰνιὸν κρείων Ἐνοσίχθων,
Τηλόθεν ὑψόθεν Σολύμων ὀρέων ἴδεν εἰσαΐσσων· γάρ οἱ
χ. ἐπιπωλῶν. Πόντον ὄπιπλεῖων, ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Κινήσας ἦ κάρη ἠϐαθὺ ὃν μυθήσατο θυμόν,
[h] Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μεταΐσσεται θεὸς ἄλλως
Ἀμφ' Ὀδυσῆϊ, ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσσιν ἐόντος·
Καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ὔθι οἱ αἶσα
χ. πεῖρον. Ἐκφυγέειν μέγα πεῖρας ὀϊζύος ἥμιν ἰκάνει.
Ἀλλ' ἔτι μέν μιν φημὶ ἄδην ἐλάαν κακότητος.
Ὣς εἰπὼν, σὺν ἄρ' νεφέλας ἐτάραξε ἰὼν πόντον,
Χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων· σὺν δ' νεφέεσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' ἐρανόθεν νύξ.
χ. τε πέσον. [i] Συνὸν δ' Εὖρός τε Νότος τ' ἔπεσε, Ζέφυρός τε δυσαὴς,
Καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης, μέγα κῦμα κυλίνδων.
Καὶ τότ' Ὀδυσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγὼ δειλός, τί νύ μοι μήκιστα γένηται;
[k] Δείδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν,
Ἥ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
Ἄλγε' ἀναπλήσειν· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Οἷοισι νεφέεσσι πρεῖσ' ἐφ' ἑρανὸν εὐρὺν
[l] Ζεύς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ὄπιπνοαι δ' ἔρχονται ἄελλαι
Παντοίων ἀνέμων· νῦν μοι σάως αἰπὺς ὄλεθρος.
[m] Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες.
χ. ὄφελον * Ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ὀπίσσω
[n] Ἦμαρ τῷ ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα

Faciebat, cæterùm lõgos asseres in summo imponebat:
Et verò malum fecit, & antennam congruentem ei.
Prætereà temonem fabricauit, vt gubernaret.
Communiuit autem ipsam cratibus vndiq; saliginis,
Fluctuũ propugnaculũ vt forẽt, multã ingesſit mate-
Interea verò lintea attulit Calypso diua dearũ, (riã.
Velis conficiendis, ille benè confecit & ista.
Et rudentes antennarum & veli funes ligauit in ea:
Vectibus sanè hanc deduxit in mare vastum.
Quartus dies erat, & ei absoluta sunt omnia.
Quinta verò demisit ab insula diua Calypso
Vestesq; indutum odoratas & lauatum.
Imposuit autem vtrem dea nigri vini
Alium, alium aquæ magnum & viatica, (ma:
In perã, itẽ ei posuit obsonia animum firmãtia pluri-
Ventum verò misit innocuum placidumq;,
Lætus verò vento secũdo extendit vela diuus Vlysses.
Cæterùm ipse temonem gubernabat artificiosè
Sedens, neq; ei somnus palpebris incedebat,
Pleiadesq; comtemplanti, & tardè occidentem Bootẽ,
Vrsamq; quam & Currum cognomento vocant,
Quæ ibidem vertitur atq; Orionem obseruat.
Sola verò expers est aquarum Oceani.
Etenim ipsam iusserat Calypso diua dearum
Ponto nauigare ad sinistram manum habentem,
Septẽdecim quidẽ nauigabat dies iter faciẽs marinũ,
Octodecima verò apparuerunt montes vmbrosi
Terræ Phæacum, quà proximum iter erat illi.
Apparebat veluti scutum in obscuro ponto.
Hũc verò ex Aethiopum terra rediẽs potẽs Neptunꝰ,
Elõginquo ex Solymorũ mõtib. cõspexit, cõspicatꝰ erat
Pontũ nauigans, hic efferbuit corde vehementius. (ei
Mouens autem caput ad suum dixit animum,
O dij, profectò iam consultarunt dij aliter
De Vlysse, cùm ego apud Aethiopas essem:
Atq; adeò Phæacum terram propè, vbi ei fatum est
Effugere magnam metã ærumnarũ, q̃ ipsum occupãt.
Sed adhuc ipsum credo satis miseriarum subiturum.
Sic loquutus, collegit nubes, & commouit pontum
Manibꝰ tridente capto, omnes. a. concitauit procellas
Omnium ventorum, nubibus autem operuit
Terram simul & pontum: ruit autem è cælo nox.
Simul Eurusq; Nothusq; incidit, Zephyrusq; vehemẽs,
Et Boreas serenus ingentem fluctum prouoluens.
Et tunc Vlyssis soluebantur genua & amicum pectus.
Tristatus sanè dixit ad suum magnanimum animũ,
Heu me miserum quid mecum tandem fiet?
Vereor, ne iam omnia dea vera dixerit, (peruenirẽ,
Quæ me dicebat in mari priusquã in patriã terram
Dolores impleturum esse: ea certè nunc omnia perfi-
ciuntur,
Qualibus nubibus coronat cælum latum
Iupiter. commouit autem mare, sæuitũt verò procellæ
Omnium ventorum, nũc mihi præsens graue exitiũ.
Ter beati Græci & quater, qui quondam perierunt
Troia in lata Atridis gratificantes.
Vtinam ego debuissem mori, & fatum assequi
Die illo, quando mihi plurimi ferratas hastas

Τρῶες

Τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλείωνι θανόντι·
Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καὶ μὺ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
Νῦν δέ με λυγρολέῳ θανάτῳ ἑίμαρτο ἁλῶναι·

Troës contorserunt circa Achillem mortuum.
Tũ sortitus essem parẽtalia, & meã gloriã celebrassent
Nunc me tristi morte fatum est perire. (*Græci.*

COMMENTARIVS.

a δῶκε μοὶ εἰ πίλεκυν] Stat promissis suis Calypso, omniaq; Vlyssi suppeditat, quæ ad nauis confectionem necessaria videbantur: vtpote securim ad incidenda ligna, tum arbores alnum, populum, abietem ad ipsius nauis structuram deinde terebras ad lignorũ inter se commissuram & compagem, vbi etiam claui adhibentur ad retinenda membra coadunata, item linsea pro velis, rudentes. Sic constructa & compacta naui, donatur primùm Vlysses vestibus: deinde vtre vini, & aquæ altero: cæterisq; viaticis ac obsonijs: denique secundo ferenteque vento.

b κλήθρη] Qui de materia scripserunt, ex qua naues conficiendæ sunt, quantum ego colligere potui, has arbores enumerant, quę illi operi inseruire possunt. Primùm cupressum, qua Assyrij naues fabricant, vt post Aristobulum scribit Arrianus. Deinde pinum siue domesticam siue syluestrem: hinc pinus pro ipsa naue apud Poëtas vsurpatur. Item piceam, quæ tamen citò putrescit. Præterea abietem: cuius nomine etiam plerunque Poëtæ nauem metonymicè intelligunt. Theophrastus spinam nigram ad costam, & ventris compages laudat. Idem cedrum ad naues, ijs qui Phœniciam Syriamq; incolunt, vsui esse dicit. Quercus etiam ad carinam apta est: sed in nauibus tantùm onerarijs, in minoribus scissima (Sic vertit Gaza ἐξωΐλω: quæ etiam ἐξοὴ vocatur) probatur. Tornatus nauibus rotundis ex moro, fraxino, vlmo, platano: lentitiam enim firmitatemq; adesse oportet, inquit Lilius Gyraldus lib. de Nauig cap. 4. vbi hæc diligenter obseruantur. Sunt qui confundant arbores, & promiscuè ex omnibus confici naues statuũt, vt Claudianus, cuius carmina adducit idem Gyraldus. At noster Homerus tres tantùm arbores agnoscit: alnum, populum, & abietem.

c αὖα πάλαι] Ligna quæ sicciora sunt, plus longè habent leuitatis, quàm humidiora: quia ad naturam aëris accedunt, & siquæ nauis ex illis constat, facilius aqua fertur. Adferam in eam rem verba Lilij cap. 6. Sed & hoc, inquit, experientia cognoscitur, vt quæ ex humida materia nauigia construuntur, non eundem celeritatis vsum habere, quàm quæ ex arida fiunt, id quod contra Cæsarianos milites Massilienses bene ficio fuisse in 1. Bell. ciuil. Cæsar ipse prodidit. *Hæc ille.* Cæsaris verba sunt hæc. Nostri, quòd minus exercitatis remigibus, minusq; peritis gubernatoribus vtebantur, qui repentè ex onerarijs nauibus erant producti, neque dum etiã vocabulis armamentorum cognitis, tum etiam grauitate & tarditate nauium impediebantur: factæ enim subitò ex humida materia non eundem vsum celeritatis habebant. Ex his apparet Homeri nostri in rebus nauticis peritia.

d φορτίδος ἀρούης,] Duo sunt nauium genera, Oneraria & Cursoria: his lõgitudo aptior, illis latitudo, vt est apud Giraldum. Itaq; rectè Poëta φορτίδα ἄρουραν appellat, quod ea in ipsa requiratur. Aggreditur autem ex hoc loco Vlysses nauem fabricare, orditurq; ab ipso fundo, id est, carina, cuius latitudo non finitur à Poëta: sed ea fuisse ostenditur, quæ à perito artifice fieri potuerit, qualis Vlysses fuit. Pergit deinde ad tabulata, inde ad malum, antemnas, temonem, & crates, hoc est, ad præcipuas nauis partes: non quidẽ omnes, res enim erat nimiùm laborioſa singula anxiè persequi. Quæ si quis nosse voluerit, legat Lilium lib. iam laudato.

e τετράβοιον ἤμαρ ἐίσω] Intra quatuor dies dicitur Vlysses nauim suam absoluisse, quod mirum est à solo homine tam celeriter præstitum. Tamen qui veterum scripta legerit, hoc incredibile non putabit. L. Piso tradit, referente Plinio, Hieronem regem ducentas viginti naues effectas diebus quadraginta quinque in mare deduxisse. Secundo bello Punico Scipionis classis quadragesimo à securi die nauigauit. Minus mirum est, quod de Duillij imperatoris classe primo bello Punico dicitur, eam ab arbore excisam sexagesimo die nauigasse.

f πολυπλάγκτους τ' ἀστρῶν ἐπιγνῶναι] Astrologia in re nautica necessaria semper existimata est, tum ad regionũ climata dignoscenda, tum etiam ad prænoscendas tempestates: vt intelligunt ij, qui illud vitæ institutum sectantur. Eas autẽ cœli partes potissimùm intuentur, quæ Septẽtrionales & Meridionales sunt, ibiq; sidera quæ Vrsæ appellantur, hîc Pleiadas & Orionem, vt vult Homerus. Fuerunt verò qui Vrsam minorem tantùm vt Phœnices: qui maiorem, vt Peloponnesij, obseruarent. Per Bootem autem, qui & Arctophylax, Homerus Vrsam maiorem intellexit, vt docet Hyginus lib. 2. Proponitur ergo nobis Vlysses illius quoque scientiæ peritus, quasi neq; illa à regibus sit aliena, cuius fructus in mari nauigantibus percipitur: nam ex recta siderum obseruatione pendet recta nauigatio.

g ἠὲ σολύμων] Idem est, ac si dixisset à meridionalibus locis, inquit Strab. lib. 1. Non enim loquitur de Solymis, qui sunt in Pisidia: sed (sicut suprà dixi) fingit ijs quosdam cognomines, qui eundem habeant respectum ad rate vectum Vlyssem: & eos qui istis in locis versus meridiem habitant, ac sunt Aethiopum instar, vt Pisidici ad Pontum & Aethiopas vltra Aegyptum incolentes. Suprà autem hoc eodem primo libro Geograph. Strabo eadem de re sic dixit. Item cùm Solymi excelsissimas Tauri extremitates à Lycia ad Pisidiam vsq; tenerent, & cacumina versus meridiem sita admodum conspicua essent ijs qui intra Taurum habitant, maximè circa Pontum, similitudine quadam eos vltra Oceanum posuit. Sic enim loquitur de Vlysse rate vecto, πόντῳ ἐξολισθόπων, &c.

h ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ] Intelligit quidem Neptunus, non fuisse ausurum Vlyssem sese mari committere sine peculiari Deorum voluntate: præterea etiam in Phæacum terra liberatum iri ipsum ab omnibus suis miserijs & erroribus: tamen nihil prætermittit, quod ad miseri herois perniciem facere videatur, adhucq; illum nauis exercere tempestatibus aggreditur. nolebat enim eum interficere, vt primo libro monuimus: vbi etiam causam huius odij, quo Vlyssem prosequebatur, vidimus.

i οἱ δ' ἄρ' ἔρος τε] rectè quidem, ἕταροι νηῶν πομπῆες libro præcedenti appellabantur à Menelao: sed hoc de vno tantùm est intelligẽdum, qui flet à puppe nam vbi omnes concurrunt, tunc excitantur tempestates, agitanturque huc illuc naues ratione perspicua, quòd contrarijs & oppositis ventis flantibus in diuersas quoque partes agi eas oportet pro vi venti impellentis. Quod nunc infelix Vlysses experitur.

k ἐλάσσω] Hinc colligi potest, non credidisse Vlyssem quòd ei à Calypso anteà prædicebatur, expectare eum redeuntem adhuc multa pericula: quòd hæc ab ea ideò confingi existimaret, vt se eorum metu perterritum apud se detineret.

l Ζεὺς] Ioui has tempestates tribuit, siue quòd per Iouem mythologicè aërem intelligat, siue quòd sine eius permissu nõ potuerint accidere, cùm pro summo Deo, cui omnes reliqui subijciantur, ab antiquis sit habitus.

m τρὶς μάκαρες] Beatos illos prædicat, qui apud Troiam perierunt, quòd cum laude & gloria fortitudinis, ac sepulchri honore (τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων) saltem perierint. Ipse verò nunc sibi ingloriũ paratum exitium in mari videat. De hoc autem versu obseruandum est, quod etiam Giphanius in Scholijs suis meminit, quod apud Plutarchum Sympos. lib. 9. quæst. 1. narratur in excidio Corinthi, Mummium, cùm ingenuos pueros, qui literas nossent, iussisset se inspectante scribere, & puer quidam captiuus hunc versum scripsisset, τρὶς μάκαρες, &c. ita commotum fuisse vt lacrymas profunderet, omnibusq;, qui puerum genere contingebant, libertatem concederet.

n ἤμαρ τοῦ] Hanc Achillis mortem nusquam prodidit Homerus, eam tamen hîc leuiter attingit, vbi Vlysses exoptat mortem sibi tum contigisse, cùm Achillis cadauer tueretur, contorquentibus in eum hastilia Troianis. Hoc ex Dictys Cretensis narratione intelligendum est. Is lib 4. de bello Troiano refert, Achillem spe Polyxenæ, quam amabat, spe, inquam, sibi facta à Priamo eã in coniugẽ ducendi ad lucum Apollinis, cui tunc Troiani sacrificabant, à Priamo per Idæum accersitũ venisse separatim ab alijs Græcis. Qua re cognita, cùm iam antea Græci ipsi diffiderent, indignatus est vniuersus populus, alienatumq; ducẽ clamat: hac causa moti Aiax, Vlysses & Diomedes ad lucum pergunt. Hiq; ante templum resistunt, opperientes, si egrederetur, Achillem, simulq; vti rem gestam iuueni referrẽt. De cætero etiam deterrent, ne colloquium clàm cum hostibus haberet. Interim Alexander compositis iam cũ Deiphobo insidijs, pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator veluti eorum quæ Priamus polliceb atur. Moxq; ad aram Apollinis, quo ne hostis dolum persentisceret, auersusq; à duce, assistit. Dein vbi tempus visum est, Deiphobus amplexus inermẽ iuuenem, quippe in sacro Apollinis nihil metuentem, exosculari, gratularique super his quæ concessit, neque ab eo diuelli aut omittere. Quo Alexandro librato gladio procurrens aduersus hostem, per vtrumque latus geminato ictu transfigit. At vbi dissolutum vulneribus animaduertêre, parte alia quàm veniunt, proruunt. Recta maxima, & super vota omnium perfecta, in ciuitatem recurrunt. Quo viso Vlysses: Non temerè est, inquit, quòd turbati ac trepidi repentè prosiliêre. Dein ingressum lucũ, circumspicientesq; vniuersa, animaduertunt Achillem stratum humi exanguem atque etiam seminecem. Tunc Aiax: Fuit, inquit, confirmatum ac verum, etiam per mortales nullum hominum existere potuisse, qui te vera virtute superaret: sed vti palàm est, tua te inconsulta temeritas

ritas perdidit. Deinde Achilles extremum adhuc retẽtans ſpiritum: Dolo me atque inſidijs, inquit, Deiphobus atq; Alexander Poſtremùm ſalutant. Delyxenæ gratia circumuenére. Tum expirantem cum duces amplexi, cum magno gemitu, atque exoſculati poſtremùm ſalutant. Delyxenæ gratia circumuenére. Tum expirantem e

Ὦρσε δ' ὄπι μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε κατηρεφές· ἤλασε δ' αὐτόν.
Ὡς δ' ἄνεμος ζαὴς ἠΐων θημῶνα τινάξῃ
Καρφαλέων, τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλη·
Ὣς τὸ δόρατα μακρὰ διεσκέδασ'· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀμφ' εἷ δέρματι βαῖνε, κέλητι ὡς ἱππεὺς ἐλαύνων,
Εἵματα δ' ἐξαπέδυνε τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
Αὐτίκα ἦ κρήδεμνον ὑπὸ στέρνοιο ταύσασα·
Αὐτὴ ἦ πρηνὴς ἀλὶ κάππεσε χεῖρε πετάσσας,
Νηχέμεναι μεμαυῖα· ἴδε ἦ κρείων Ἐνοσίχθων,
Κινήσας ἦ κάρη ᵉ ποτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν·
Οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἀλόα κῆ πόντον,
Εἰσόκεν ἀνθρώποισι Διοτρεφέεσσι μιγείης·
Ἀλλ' ἐδέ σ' ὥς σε ἔολπα ὀνόσεσθαι κακότητος.

Excitauit ingentem fluctũ Neptunus terræ quassator,
Horrendumq; grauem & excelsum: impulit.a.ipsum.
Veluti.a.ventus vehemẽter spirãs palearũ aceruũ cõ-
Aridarum, quas quidem dissipat alias aliò: (quassat
Sic ipsius tabulata longa dispersit.porrò Vlysses
In vnũ lignũ cõscendit, veluti equũ diuaricatis tibijs
Vestes.a.exuit, quas ei pbuit diua Calypso. (impellẽs:
Statim autem vittam sub pectus extendit. ℞. στέρνοισι
Ipse autem pronus in mare cecidit manus extendens,
Natare cupidus, vidit verò potens rex Neptunus,
Mouens verò caput ad suum loquutus est animum,
Sic nunc mala plurima passus erra per mare,
Donec ad homines à Ioue nutritos accedas:
Sed neq; sic te spero irrisurum ærumnas.

COMMENTARIVS.

ἀλοὺς ἦθέη,] Hæc Leucothea dicitur Vlyssẽ è naufragio seruasse: est enim Dea quę nauigantibus præesse à veteribus existimata est, cùm prius mulier esset mortalis, nimirum Athamantis Thebanorum regis vxor: eam autem fingunt Veneris beneficio inter marinas Deas relatam, quæ hoc à Neptuno impetrauit, vt est apud Ouidium 4. Metam. Orpheus in hymnis sic de ea dixit:

κλῦθι θεὰ πόντοιο βαθυσέργε μεδέουσα
Κύμασι περκομένη, θνητῶν σώτειρα μελίσσῃ,
Ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πελαγέδρομος ἔστι ὁρμή. id est, vt ego lusi:

Audi quæ magni Dea, curas æquora ponti,
Cuiq; placent fluctus, seruatrix magna virorum.
A te etenim instabilis pelagi ratibus via pendet.

Nam hunc postremum versum malè videtur interpretatus Natalis de Comitibus.

b ἀλλὰ μάλ' ὦθ' ἔξω] Suadet Vlyssi Leucothea, vt sese, abiecta rate, mari committat, & natando sese periculo eripiat: ad quem finem suppeditat illi vitam immortalem, qua sub pectore cinctus nihil est quòd reformidet. Quod ideò factum à Leucothea existimo, vt suo tantùm auxilio Vlysses seruaretur. nam si nauem ei reliquisset, poterat hoc naui solùm tribuere: vel quia reuerà tutius esset. nã hoc etiam nautæ facere solent in naufragio, vbi nullam spem salutis paratam vident, ad solatium tamen laboris in natando tabulas dilaceratæ nauis arripiunt quibus impositi vndis sese ferri patiuntur. In tabularum locum autem habuit Vlysses vittam illam immortalem.

c κρήδεμνον] De hac vitta sic ait Eustathius: ἔοικε δὲ τὸ τοιοῦτον κρήδεμνον φυλακτήριόν τι ποθὲν φερόμενον τῷ ὀδυσσεῖ. Φυλακτήριον θαλαττίοις κακοῖς καθάπερ καὶ τὸ μῶλυ φερόμενος ἀποτροπὴν φέρει κακοποιοῦ ἀλογίας. ἔοικε γὰρ εἰδέναι καὶ τὴν φύσιν τῶν φυλάκτων ὁ ποιητὴς ὡς δηλοῖ καὶ τὸ φόρημα τῆς ζώνης, id est, Videtur autem huiusmodi vittâ quasi amuleto quodam Vlysses cinctus fuisse, quod à maris periculis aut malis conseruaret: vt alibi moly gestat, vt à se dementiam & pernicioſam rationis priuationem auerteret. Videtur enim Poëta naturã amuletorum nosse, vt docet etiam cestus gestamen, id est, cinguli Veneris.

d ὤ μοι ἐγὼ] Seruat præceptum ἀπιστίας, quod antea erga Calypso vsurpauit. Nihil enim videbatur causæ, cur naue relicta in mare se conijceret, qua ratione maius sibi periculum imminere censeret, ne videlicet fluctibus absorberetur, quam si nauim retineret adhuc integram: deinde remotam terram à se videbat, longumq; maris tractum natando sibi emetiendum, antequam portum attingeret. Adeò est misera infortunati hominis conditio, qui ne quidem bene sibi consulentibus fidat, multorum iam perfidiam videlicet expertus. Itaq; diuersum à Leucothea capit consilium. Donec enim fluctibus nauem suam discerpi viderit, eam retinet, post remedium illius experturus. Eustathius putat hoc ad ipsius Vlyssis laudem pertinere, vt qui Dea ipsa fuerit prudentior, quod tamen vitiosum fuit: σεμνοῖς δ' ἂν τύποις τὸν Ὀδυσσέα ἐπὶ πλεῖον ὁ μῦθος. Aliud idem obseruat, nimirum hoc exemplo posteriores cogitationes esse prudentiores: iuxta illud Euripidis, δεύτεραι φρονίδες σοφώτεραι.

e ποτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,] Hãc phrasin vsurpat Poëta de ijs, qui cùm soli sint, aliquid animo meditantur aut ratiocinantur: id est, ad suum animum loquuntur, vt anteà iam de Vlysse dixit, & posterum sæpiùs dicet.

Ὣς ἄρα φωνήσας, ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους.
Ἵκετο δ' εἰς Αἰγὰς ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ' ἔασιν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ' ἐνόησεν·
ᵃ Ἥρι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε καλ. λύθρις,
Παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ ξυνθεῖναι ἅπαντας·
Ὦρσε δ' ὄπι κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δ' ἧγε κύματ' ἔαξεν,
Εἵως * ὄγε Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγείη
Διογενὴς Ὀδυσεύς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας,
ᵇ Ἔνθα δύω νύκτας * δύο δ' ἤματα κύμαλι πηγῷ
Πλάζετ'· πολλὰ δέ οἱ κραδίῃ προθέλοντο ὀλέθρον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἦδὲ γαλήνη
Ἔθλετο νωμεμίη· ὁ δ' ἄρα σχεδὸν εἰσιδε γαῖαν.
Ὀξὺ μάλα προθέων, μεγάλῳ ὑπὸ κύματι θρῳδείς.
ᶜ Ὡς δ' ὅταν ἀσπασίῳ βίοτος παίδεσσι * φανείη
Πατρὸς, ὃς ἐν νήσῳ κεῖται κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Δηρὸν τηκόμενος, ᵈ συγερὸς δὲ οἱ ἔχραε δαίμων,
* Ἀσπάσιον δ' ἄρα τόν γε θεοὶ κακότητος ἔλυσαν·
Ὣς Ὀδυσῆι ἀσπαστὸν ἐείσατο γαῖα καὶ ὕλη·
Νῆχε δ' ἐπιγόμενος ποσὶν ἠπείρου ἐπιβῆναι·
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ δὴ ῥοθον ἄκουσε ποτὶ σπιλάδεσσι θαλάσσης.

Sic certè loquutus impulit pulchricomos equos.
Peruenit autem Ad Aegas, vbi ei inclytæ domus sunt.
Cæterùm Pallas filia Iouis alia cogitauit,
Atq; aliorum ventorum obstruxit vias:
Quiescere verò iussit, & consopitos esse omnes.
Excitauit autem velocem Boream, fluctus aũt fregit,
Donec ipse Phæacibus rei nauticæ studiosis misceretur ℞. ὄδε
Inclytus Vlysses, morte & fato euitato effugiens,
Hîc duas noctes, duosq; dies in fluctu nigro ℞. δύο τ'
Errabat: sæpe ei cor ante oculos proponebat mortem.
Sed quãdo iã tertiã diẽ pulchricoma adduxit aurora,
Deinde tunc ventus quidem quieuit atq; serenitas
Erat tranquilla, ipse verò propè conspexit terram,
Valdè acutè prospiciens, à magno fluctu leuatus.
Vt autem desiderata vita filijs apparet ℞. Φανείη
Patris qui morbo decumbit immensos dolores patiens,
Diu contabescens, infestus autem et ingruit deus,
Optatio verò hunc dij à morbo liberarunt: ℞. ἀσπα-σίῳ
Sic Vlyssi optatò apparuit terra & sylua.
Natabat verò nitens pedibus continentẽ conscendere:
Sed cùm tantum abesset, quantum auditur clamans,
Ilicò sonitum audiuit aut scopulos maris,

Ῥ' ὀχθήσ' ἠδὲ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο
Δφνὸν ἐρεβόμενον, εἴλυφρ' ἠ παῦθ' ἁλὸς ἄχνη.
Οὐ γὰρ ἔσαν λιμένες νηῶν ἔχοι, ἠδ' ἐπιωγαί,
Ἀλλ' ἀκταὶ προβλῆτες ἔσαν, σπιλάδες τε πάγοι τε.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆϊ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
ε Ὤ μοι ἐπὶ δὴ γαῖαν ἀελπέα λῶκον ἰδέσθαι
Ζεύς, καὶ δὴ τόδε λαῖτμα διατμήξας ἐπέρησα,
Ἐκ δὲ θεσπεσιὴ φαίνετ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε.
Ἐκ πόντου μὲν γὰρ πάγοι ὀξέες, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Βέβρυχεν ῥόθιον, λιαδὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη,
Ἀγχιβαθὴς δ' ἁλάασα· καὶ οὔπως ἐστὶ πόδεσσι
Στῆμεναι ἀμφοτέροισι, καὶ ἐκφυγέειν κακότητα,
Μήπως μ' ἐκβαίνοντα βάλῃ λιθακι ποτὶ πέτρῃ
Κῦμα μέγ' ἁρπάξαν, μελέη δέ μοι ἔσεται ὁρμή.
Εἰ δέ κ' ἔτι πρόσθεν παρανήξομαι, αἴ πέ μ' ἐφεύρῳ
Ἠϊόνας τε βαθυκλήϊδας λιμένάς τε θαλάσσης,
Δείδω μή μ' ἐξαῦτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρῃ βαρέα στενάχοντα,
Ἠ ἔτι μοι καὶ κήτεα θοὸς δήσασθαι μέμαων
Ἐξ ἁλὸς, οἷά τε πολλὰ τρέφει κλυτὸς Ἀμφιτρίτη.
Οἶδα γὰρ ὡς μοι ὀδώδυσται κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ἐως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κῆ φρεσὶ καὶ κῆ θυμόν,
Τόφρα δέ μιν μέγα κῦμα φέρεν τρηχεῖαν ἐπ' ἀκτήν.
Ἔνθ' ἀπορῶός τε ῥυφθη, σύν τ' ὀστέ' ἀράχθη,
Εἰ μὴ ὅπι φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἀμφοτέρῃσι γὰρ χερσὶν ἐπεσσύμενος λάβε πέτρης,
Τῆς ἔχετο στενάχων, εἷως μέγα κῦμα παρῆλθε.
Καὶ τὸ μὲν ὣς ὑπάλυξε· παλίρροθον δέ μιν αὖτις
Πλῆξεν ἐπεσσύμενον, τηλὸ δέ μιν ἔμβαλε πόντῳ·
Ὡς δ' ὅτε Πολύποδος θαλάμης ἐξελκομένοιο
f Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάϊγγες ἔχονται·
Ὣς τοῦ πρὸς πέτρῃσι θέρσηφι χεῖρας ἀπ' ὤμων
Ῥινοὶ ἀπέδρυφθεν, τὸν δ' ἄμφεχε κῦμα καλύψαν.
Ἔνθά κε δὴ δύστηνος ὑπὲρ μόρον ὤλετ' Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὴ ὄπι φρονέων γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Κύματος ἐξαναδῦς τά τ' ἐρύκεε ἤπερόν δε,
Νῆχε παρὲξ ἐς γαῖαν ὁρώμενος, εἴ πέ οἱ ἔφαροι
Ἠϊόνας τε βαθυκλήϊδας λιμένάς τε θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ποταμοῖο κατὰ στόμα καλλιρόοιο
Ἵξε νέων, τῇ δή οἱ ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ὄπι σκέπας ἦεν ἀνέμοιο.
Ἔγνω ὃ πρηνέοντα, κατὰ δ' ὗσε ὃν κατὰ θυμόν,
g Κλῦθι ἄναξ ὅς τ' ἐσσί· πολύλλιστος δέ σ' ἱκάνω,
φεύγων ἐκ πόντοιο Ποσειδάωνος ἐνιπάς.
Αἰδοῖος μὲν γάρ τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅστις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼν νῦν
Σόν τε ῥόον τε σά τε γούνατ' ἱκάνω πολλὰ μογήσας·
Ἀλλ' ἐλέαιρε ἄναξ, ἱκέτης δέ τοι εὐχόμαι εἶναι.
Ὣς φάθ'. h ὁ δ' αὐτίκα πῶσεν ἑὸν ῥόον, ἔσχε δὲ κῦμα.
Πρόσθε δέ οἱ ποίησε γαλήνιον· τὸν δ' ἐσάωσεν
Εἰς ποταμοῦ προχοάς· ὁ δ' ἄρ' ἄμφω γούνατ' ἔναιψε.
Χεῖράς τε στιβαρὰς· ἀλί γὰρ δέδμητο φίλον κῆρ.
Ὤδεε δὲ χρόα πάντα· θαλάσσα δὲ κήκιε πολλὴ
Ἀν ῥῶμα τε ῥῖνάς τε· ὁ δ' ἄπνευς καὶ ἀναύδος
Κεῖτ' ὀλιγηπελέων, κάματος δέ μιν ἀμὸς ἵκανεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Καὶ τότε δὴ κρήδεμνον ἀπὸ ἕο λῦσε θεοῖο·

Murmurabat ingens fluctus ad aridam continentis
Horrẽdũ eructãs, obducta.a.erãt omnia maris aspergi-
Non.n.erant nauiũ portus capaces neq; secessus, ne:
Sed littora proiecta erant scopuliq; saxaq;.
Tum Vlyssi soluta sunt genua & charum cor.
Ingemiscẽs verò dixit ad suũ magnanimum animum,
Heu mihi postquam terrã insperatam dedit videre
Iupiter, atq; adeò has vndas sulcans penetraui,
Egressus nusquam apparet ex mari cauo foras.
Extra enim saxa acuta, vndiq; autem fluctus
Fremuit impetuosus, plana verò eminet petra.
Propè.a.profundum mare, & nullo modo licet pedibus
Consistere ambobus, & effugere ærumnas.
Ne fortasse egredientem iactet ad lapidosum rupem
Fluct⁹ magnus abripiẽs, vanus verò mihi erit conatus.
Si verò adhuc vltrà natabo, si alicubi inueniam
Littora fluctu percussa, portusq; maris,
Vereor ne me rursus abripiens procella,
Pontum in piscosum auferat grauiter ingemiscentem,
Aut etiam mihi & cete immittat magnus deus
Ex mare velut plurima nutrit clara Amphitrite.
Noui enim quàm mihi infensus est inclytus Neptunus.
Interea dum ille hoc deliberabat in mẽte & in animo,
Interea ipsum magnus æstus tulit ad asperum littus.
Ibi sanè cutem lacerasset, simulq; ossa fregisset,
Nisi in mentem indidisset dea cæsia Minerua.
Ambabus verò manibus irruens apprehendit petram,
Quã amplectebatur ingemiscẽs, donec ingẽs fluct⁹ præ-
Et hũc sic effugit, retrofluens ipsum rursus (terijsset.
Percussit irruens, longè autem ipsum iniecit ponto.
Sicut Polypodis è suo domicilio extracti
Acetabulis multi lapilli adhærescunt:
Sic huius ad scopulum fortibus à manibus
Cutis lacerata erat: hunc verò ingens fluctus obtexit,
Ibi tandem infelix præter fatum obijsset Vlysses,
Nisi prudentiam indidisset cæsia Minerua
Ex fluctu emergens qua propellitur ad littus,
Præternatabat in terram circũspiciẽs sicubi inuenerit
Littora q; fluctibus percussa portusq; maris.
Sed quando certè fluuij ad ostia pulcrifluentis
Peruenit natans, illic ei visus est locus optimus
Aequabilis petris, & tectum erat à ventis.
Agnouit aũt profluentem & supplicauit suo in animo,
Audi rex quisquis es, valdè supplex ad te venio
Fugiens ex ponto Neptuni iras,
Venerabilis quidem est etiã immortalibus dijs (nunc
Ex hominib. quicunq; venit errãs, quemadmodũ ego
Ad tuum fluẽtum tuaq; genua accedo plurima passus.
Sed miserere rex, supplex tibi esse præmefero.
Sic ait, ille continuò sedauit, suum fluentum continuit & fluctum
Ante eum fecit tranquillitatem, hunc autem seruauit
In fluuij ostijs, ille verò utrunq; genu flexit,
Manusq; fortes: mari enim afflictus charum cor erat.
Timebat verò corpore toto, mare.a.manabat copiosum
Per osq; naresq;, ille.v.absq; anhelitu & voce (uaserat.
Iacebat animo deficiẽs, vehemẽs.a.ipsũ defatigatio in-
Sed postquã respirauit, & in mẽte animus collectus est
Tum certè vittam à se soluit deæ,

γ. πολύλιστον

Καὶ

Καὶ τὸ μὲν ἐς ποταμὸν ἁλιμυρήεντα μεθῆκεν,
Αὖψα δ' ἔφερεν μέγα κῦμα κατ' ῥόον· αὐτὰρ ὅ γ' ἄρ' Ἰνὼ
Δέξατο χερσὶ φίλῃσιν. ὁ δ' ἐκ ποταμοῖο λιασθεὶς
Σχοίνῳ ὑπεκλίνθη, κύσε δ' ζείδωρον ἄρουραν.
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι ἐγώ, τί πάθω, τί νύ μοι μήκιστα γένηται;
Εἰ μέν κ' ἐν ποταμῷ δυσκηδέα νύκτα φυλάξω,
Μή μ' ἄμυδις σίβῃ τε κακὴ καὶ δῆλυς ἔερση
Ἐξολίγῃ πελίης δαμάσῃ κεκαφηότα θυμόν.
Αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέῃ ἠῶθι πρό.
Εἰ δέ κεν ἐς κλιτὺν ἀναβὰς καὶ δάσκιον ὕλην,
Θάμνοις ἐν πυκινοῖσι καταδραθῶ, εἴ με μεθείη,
Ῥῖγος καὶ κάματος, γλυκερὸς δέ μοι ὕπνος ἐπέλθῃ,
Δείδω μὴ θήρεσσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένωμαι.
Ὣς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι·
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς ὕλην· τὴν δ' ἐκ θεδὸν ὕδατι δῦρεν
Εὖ φαεινομένῳ, δοιὼ δ' ἄρ' ἐπῆλυθε θάμνω
Ἐξομόθεν πεφυῶτε· ὁ μὲν φυλίης, ὁ δ' ἐλαίης.
Τὼ μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάγ μιν ὑγρὸν ἀέντων,
Οὐδέποτ' ἠελίῳ φαέθοντι καταΐσσειν ἔβαλλεν·
Οὔτ' ὄμβρῳ περάασκε διαμπερές· ὣς ἄρα πυκνοὶ
Ἀλλήλοισιν ἔφυν ἐπαμοιβαδὶς οὓς ὑπ' Ὀδυσσεὺς
Δύσετ'. ἄφαρ δ' ὑλὴν ἐπαμήσατο χερσὶ φίλῃσιν
Εὐρεῖαν. φύλλων γὰρ ἔην χύσις ἥλιθα πολλή,
Ὅσσον τ' ἠὲ δύω ἠὲ τρεῖς ἄνδρας ἐρύσσαι
Ὥρῃ χειμερίῃ. εἰ καὶ μάλα περ χαλεπαίνοι.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς·
Ἐν δ' ἄρα μέσῃ λέκτο, χύσιν δ' ἐπεχεύατο φύλλων.
Ὡς δ' ὅτε τις δαλὸν ἀποδιῇ ἐνέκρυψε μελαίνῃ,
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, ᾧ μὴ πάρα γείτονες ἄλλοι,
Σπέρμα πυρὸς σώζων, ἵνα μὴ πόθεν ἄλλόθεν αὖοι·
Ὣς Ὀδυσεὺς φύλλοισι καλύψατο· τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
Ὕπνον ἐπ' ὄμμασι χεῦ, ἵνα μιν παύσειε τάχιστα
Δυστονέος καμάτοιο, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.

Et ipsam ad fluuium in salsuginosum immisit.
Rursus.a.ferebat ingẽs fluct⁹ ꝑ aquæ decursum: statim
Suscepit manib.charis: ille.v.ex fluuio secedẽs (.a.Ino
Iunco recubuit, osculatus verò est almam tellurem.
Ingemiscens sanè dixit ad suũ magnanimũ animum,
Heu mihi quid patior, quid mecum tandem fiet?
Si etenim in fluuio difficilem noctem excubias egero,
Timeo ne me simul frigus malum & vegetans ros
Imbecillitate conficiat afflictum animum.
Aura autem ex fluuio frigida spirat matutino tẽpore.
Si verò ad cliuum conscendens, & vmbrosam syluam
Arbustis in densis dormiero, etiamsi cesset ꝑ. εἰκὲ
Frigus & lassitudo, iucundus.v. mihi somnus irrepat:
Vereor ne feris laceratio & præda fiam.
Sic sanè ei deliberanti visum est satius esse:
Festinabat ad syluam, hanc aũt propè aquam inuenit
In circumspicuo loco, duo sanè ingressus est arbusta.
Vnà adnata, hoc quidem oleastri, alterum autem olei.
Hic neq; ventorum perflat vis humida spirantium,
Neq; vnquam sol lucens radijs percussit,
Neq; imber penetrabat penitus, sic sanè densa ꝑ. Οὐδέ ποτ' ἀὴ λι.
Inuicem creuerunt alternatim intertexta quæ Vlysses
Subijt, statim verò cubile messuit manibus suis
Latum, foliorum enim erat copia affatim ingens,
Quantum ad duos vel tres viros tegendos sat esset
Tempore hyberno, etiamsi potissimùm sæuiat.
Illum quidem videns lætatus est patiens diuus Vlysses.
In medio.a. cubuit, copiam verò superingessit foliorũ.
Quemadmodum cùm quispiam torrẽ abscondit nigrò
Agro in extimo, cui non adsunt vicini alij,
Semen ignis seruans, vt ne aliunde incedat:
Sic Vlysses folijs absconditus erat, huic sanè Pallas
Somnũ in oculis fudit, vt ipsum quiescere facere citò
Ab anxio labore, charas palpebras abscondens.

COMMENTARIVS.

a ἤ τοι τῶν ἄλλων] Aliorum, videlicet præter Boream quẽ αἰθρηγενέτην anteà appellauit: ideò cùm illicò dicit, πάσαθεν δ' ἀκέλευστοι ἠὲ Διὸς νηλῆνεϊ ἄπαυστοι. illud ἄπαυστοι, de Euro, Noto, & Zephyro intelligendum est, excluso Borea. Hos autem quatuor ventos à Poëta tantùm agnosci, docuimus in Iliade.

b αἶψα δέ οἱ νύξ] Rem videbatur incredibilem dixisse, nisi illud de vitta immortali præmunijsset: qua non solùm periculum submersionis effugit Vlysses, sed etiam robur & vires suas sustentârit, & subinde languescentes propter ingentem natãdi laborem refocillârit, neque hoc quidem sine mortis periculo fuit nam addit, πολλὰ δέ οἱ κραδίη ποτιπόντετ' ὀλέθρου, vt hoc etiam modo fiat πιθανώτερα, & minus à fide aliena narratio.

c ὡς δ' ὅταν ἀσπάσιος] Non potuit cõmodiore comparatione exprimere, quàm læta & iucunda fuerit Vlyssi è mari erepto terra. (eò enim tantùm spectat, vt lætitia filiorum cum Vlyssis lætitia conferatur: alioqui partes ποτίτυπτος & ἀντιπαθείας non conueniunt omnino) Quanquam enim generalis non sit de omnibus liberis illa comparatio, siquidem non est omnibus insita illa pietas & reuerentia paterna, de quibus ab Ouidio dictum est, *Filius ante diem patrios inquirit in annos*: tamen habet quoque suum pondus, si ἐπιτωλεῖσον intelligatur & de ijs quos natura non solùm humanos, sed etiam ἀντιπελαργωτὰς informauit. Eos Poëta mirificè lætari dicit, si conflictatum morbo parentem in bonam restitui valetudinem viderent. Quem ego affectum (vt de reliquis taceam) in me sæpissimè expertus sum. Habeo enim patrem mihi multis nominibus charissimum Regis Nauarræorum Mecœnatis mei clementissimi à Consilijs & Secretis, quam ille dignitatem iã plus quàm à tricesimo anno obtinet. Is me præsente variis morborum generibus conflictatus, vna præcipuè Nephritide laborabat: quæ tormenta, quos cruciatus toleraret, mihi durum est recensere. Vbi conualuerat, ausim affirmare mihi plus lætitiæ conciliatum, quàm illi in ipsa ægritudine doloris affuerit. Deus Opt. Max. in longos annos felicem illi vitam porrigat, & nos tandem in æternam gloriam cohæredes filij sui Dei hominis excipiat.

d συνεχὸς δέ οἱ ἔχθεε δαίμων] Videtur Homerus explicare quid sit ille νῆσος, quo patrem hunc laborare dixit. Nam cùm antiquis illis temporibus nulla morborum genera ex interna causa fuisse memorentur, sed potiùs in Deum semper referantur, vt aliàs quoque ex Cels. lib. 1 docuimus: hoc additum est à Poëta, vt intelligamus, patrem illum nõ suo morbo, hoc est, cuius causa ex ipso fuerit, quales sunt illi quos generat intemperantia ciborum, libido & cætera, laborasse, sed hoc ei malum à malo quopiam Dæmone creatum. Eustathius φρικτὸν ἢ δαιμόσιον τύχῳ intelligit. Forsan etiam intellexit, quod à quibusdam hæreticis nostris sæculis renouatum est, esse cuique suum bonum & malum Dæmonem, quem Latini Genium appellarunt: ab illo bono nobis, ab hoc mala contingere. Vt autem morbum à malo hoc Dæmone fuisse dicit, sic econtrà valetudinem illi à Dijs restitutam esse docet: vt intelligerent etiam illius sæculi homines, quibus esset tantum bonum acceptum referendum.

e ὦ μοι ἐπιδὴ δαΐων] Attendenda est Vlyssis calamitas, quæ ne in ipso quidem portu exitum sortiatur, immò ea nunc maior videtur, quàm anteà fuerit: siquidem vbi sibi quietem paratam existimabat, ibi maiora obiecta sibi impedimenta ad salutem videat. Itaque vt mare ipsum ventis agitabatur, sic suam quoque mentem varia & ancipiti deliberatione Vlysses fluctuare sentit. Si portum accesserit, ille saxis & rupibus ingentibus consitus est, vt nusquam locus accessui pateat, vbi possit consistere: si vlterius nauiget, metus est ne fluctibus abripiatur, feraturq; in altius mare, vel ceto à Neptuno ipsi infensissimo, immisso discerptus aut deuoratus pereat. Hic ergo diuino opus fuit auxilio, vbi humanum consilium nihil tutum aut certũ inuestigare potuit: ideoq; Minerua opem illi in his angustijs tulisse dicitur, neque tamen scopulos illos effugit, quin ad eos non sine damno impingeret.

f ὡρὸς κοτυληδονόφιν] Κοτυληδόνες sunt, quæ Latinis dicuntur acetabula, vascula quædam exigua rotūda, quibus brachia Polypodis exasperantur. Qua de re in Lexico. Nunc videamus huius loci sensum: ait, Polypodis è cubili suo exeūtis caliculos vel acetabula lapillis impleri Primùm sciendum est, quod Aristoteles tradit, Polypodem cubile suum ex conchis tenuioribus scabrisq; sibi conficere. Sed hoc non intelligit Poëta, quia de lapillis loquitur. Agit ergo de Polypode in siccum exeunte. Constat autem, eum vnum ex mollibus exire in siccum gradiriq;, per asperiora vitare læuia, vt scribunt Aristoteles, Athenæus, Plinius. Hoc cùm faciat, certum est illius acetabulis lapillos subire inhærere, quò accedit ratio illius incessus, nimirum tractus: nam acetabula iaciens, vt cuique applicuit, id apprehensum tenet, deinde corpus admouet. Tanta autem est vis illius brachiorū, vt vix, nisi volens, ab eo dimoueatur, vbi semel adhæserit, adeò vt hominem arreptum subuertere credantur. Quod eò facit, vt intelligamus qua ratione lapilli eiusmodi caliculis brachiorum eius inhæreant, propter vim nimirum astrictiuam, quæ illis ineſt: est etiam alia ratio, nimirum propter eorum cauitatem. Quòd autem loca petrosa amet, docet Ion apud Athenæum, qui Polypum Petræum appellat,

κὴ τὸν πετραῖον πλεκτάνεως ἀναμήσῃ συγῶ μαλακτῆρα πελύπτυχον χθονός.

Phocylides appellat πετροφυῆ. Gesnerus πετραῖον dici non vult ea ratione, qua pisces saxatiles Græci πετραίους vocant: sed quia petris sese agglutinare soleat. Oppianus eum incolere dicit ἄλὸς σπαύλυς, id est, cauernas maris, in petris nimirum. amat enim loca aspera, quæ brachijs suis (Ouidius vocat flagella) commodiùs prensat & retinet.

g κλῦθι ἄναξ] Nihil est quòd Poësis non audeat, cùm res surdas etiam auritas faciat: vt hoc loco Homerus hunc fluuium, cui Vlysses supplicat. Sunt autem existimati apud veteres fluuij non solùm animatum quippiam, sed etiam Dij, adeò nullam Orbis particulam Numinibus vacuam esse voluerunt: qua ratione videntur voluisse hominum animis pietatem insculpere, persuasis vbicunque locorum essent, adesse ipsis aliquem Deum. Hic autem iste fluuius Regis tantùm appellationem ab Vlysse recipit: nō dubito tamen, quin sub Regio nomine diuinitatem etiam imaginatus fuerit: quod ex ijs verbis colligi potest,

αἰδοῖός μοί τ' ἐσσὶ κὴ ἀθανάτοισι θεοῖσιν Ἀνέρων ὅστις, ἵκηται ἀλώμενος.

quasi dicat Vlysses: Non dubito, ô Fluuie, quin tibi acceptus sim, qui me in tuā tutelam post miseros errores meos dedam: cùm soleant Dij, quorum è numero tu vnus es, quorum libet errantium misereri.

h ὁ δ' αὖτικα πῶσεν] Ergo non est ipso Orpheo,

Arte materna rapidos morante Fluminum lapsus, celeresq; ventos

(vt est, apud Flaccum) inferior Vlysses noster, qui voce sua commotum hunc fluuium & vndantem sedauerit.

i κύσι δὲ ξείδωρον ἄρουραν,] De hac terræ osculatione dictum est copiosè libro præcedenti.

k ὤμοι, ἐγώ τι πάθω,] Ecquis Vlyssis nostri non misereatur, quem subinde tot mala obruunt? Ecce enim licet extra mare, tamē in tuto nondum est collocatus. Instat nox, & quò se recipiet hic naufragus? Si in fluuio remanserit, frigore nocturno obrigescet: si vicinam syluam ingrediatur, ecquis illum à ferarum rabie & impetu proteget: sic frigoris & iniuriæ cœli euitato incommodo, quasi è Scylla in Charybdim, in vitæ periculum venit. Quid è duobus istis eligat? Dubius animi cùm esset, tandem factum est vt in syluā propenderet, quasi iudicet aduersus feras robore & fortitudine sua vti se posse, cùm nox frigida & intempesta nullo pacto posset arceri. Maluit ergo commodum cū incommodo quàm incommodum sine commodo arripere. Commodum erat in sylua noctē transigere, sed cum ferarum incommodo: in fluuio verò incommodum, propter frigus sine vlla specie commodi. Sic è duobus malis prudenter elegit minus. Incidit autem opportunè in arbores, quæ non solùm Mineruæ auxiliatrici eius dicatæ sunt: sed etiam ex mutua adhæsione veluti domunculam præbuerunt, vt dicas in eum vsum sic à natura comparatas. Vbi videndum est, quàm studiosè Vlyssem suum foueat Poëta, vt quem desertum & omni ope destitutum non patiatur.

l αὖρη δ' οὐ ποταμῦ,] Aristoteles Probl. sect. 23. prob. 16. quærit, cur mane aura frigida de mari non spirat, de fluminibus spirat. quem vide.

m ὡς δ' ὅτε τις δαλὸν] Hæc comparatio egregia est. Quemadmodum enim ignis semen ab aliquo seruatur & conditur sub cineribus: sic noster Vlysses, quasi semen aliquod virtutis sub istis foliis reconditur. Dixit autem δαλὸν, non ἀστιν ad maiorem ἔμφασίν τε κὴ σεμνότητα, vt notat Eustathius.

FINIS LIBRI V. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ο' ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ.

ΑΘΗΝΑ ἐπισῶσα ὄναρ Ναυσικάᾳ τῇ Ἀλκινόου θυγατρὶ, κελεύει αὐτῇ τὼ ἐσθῆτα ἐπὶ ποταμὸν ἀπαγέσθη τολυῶν· τοῦτο γὰρ αὐτῇ ἔσεσθαι τὸν γάμον· ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ· ἔπεσθαι παίζει μὴ τῶν θεραπαινῶν. ἀνέσας δ' αὐτῶν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξυπνίζεται, κὴ δεηθεὶς Ναυσικάας, ἐσθῆτα κὴ τροφὴν παρ' αὐτῆς λαβὼν, ἕπεται αὐτῇ εἰς τὼ πόλιν.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI *Odysseæ.*

MINERVA in somnio astans Nausicaæ Alcinoi filiæ, iubet illi vestes ad flumen adductas lauare, instare enim ei nuptias. Illa verò iussa fecit, deinde ludit cum ancillis. Audiens autem ipsas Vlysses expergiscitur, & precatus Nausicaam, vestibus & cibo ab ipsa acceptis, sequutus est eam in vrbem.

Ἄλλη.

Ζῶπα δὲ Ναυσικάα κήρυσ' ἐν Σχερίῃ Ὀδυσῆα.

Ὣς ὁ μὲν ἔνθα κάθευδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,

Τὴν δὲ κὴ καμάτῳ ἀρημένον αὐτὰρ Ἀθήνη

Βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε.

a Οἳ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,

Ἄγχὶ Κυκλώπων ὑπερφιάλων ἀνδρῶν ὑπερλωβεόντων,

Οἳ σφέας σίνεσκοντο, βίηφι ἧσσονες ἐόντες.

Ἔνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοον θεοειδὴς,

Εἶσεν δ' ἐν Σχερίῃ ἐκὰς ἀνδρῶν ἀλφηστάων·

b Ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, κὴ ἐδείματο οἴκους,

Καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, κὴ ἐδάσσατ' ἀρούρας.

Ἀλλ' ὅ

Σῶπα δὲ Ναυσικάα κήρυσ' ἐν Σχερίῃ Ὀδυσῆα.

IC quidem illic dormiebat patiens diuus Vlysses,

Somno & labore afflictꝰ: interea Minerua

Ibat ad Phæacum virorū populúmque vrbemq;,

Qui antea quidem habitabant in spacioſa Hyperia,

Prope Cyclopas viros superbientes,

Qui ipsos prædabantur: viribus enim potiores erant,

Hinc exurgens deduxit Nausithous deo similis.

Collocauit. v. in Scheria procul ab hominib. ingeniosis:

Circùm. v. murū duxit ciuitati, ædificauit & domos,

Etiam templa fecit deorum, & diuisit agros.

Ἀλλ' ὅ

Ἀλλ' ὁμοὶ ἤδη κῆρ ἐλάμασε δαΐδος ἐΐσης·
Ἀλκίνοος γὰρ τότ' ἦρχε, θεῶν ἄπο μήδεα εἰδώς·
Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μηδιόωσα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἔνι κούρη
Κοιμᾶτ', ἀθανάτῃσι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο·
Πὰρ δὲ δύ' ἀμφίπολοι [c] Χαρίτων ἄπο κάλλος ἔχουσαι
Σταθμοῖιν ἑκάτερθε, θύραι δ' ἐπέκυρσαν φαειναί.
Ἡ δ' ἀνέμῳ ὡς πνοιὴ ἐπέστυτο δέμνια κούρης.
[d] Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εἰδομένη κούρῃ ναυσικλυτοῦ Δύμαντος,
Ἣ οἱ ὁμηλικίη μετὰ ἔῳ, κεχάρητο δὲ θυμῷ·
*Τῇ μιν ἐφαμαρτὴ προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
[e] Ναυσικάα, τίνυ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ;
Εἵματα μοί τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα·
Σοὶ δὲ γάμος ἐγγὺς ἔοικε, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
Ἔννυσθαι, τά τε καὶ τοῖσι προφέρειν οἵ κε σ' ἀγωσι.
[f] Ἐκ γὰρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή· χαίρουσιν δὲ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
Ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃφι,
Καί τοι ἐγὼ συνέλθω ἅμ' ἕψομαι, ὄφρα τάχιστα
Ἐντυνέαι· ἐπεὶ οὔτοι ἔτι δηρὸν παρθένος ἔσσαι·
Ἤδη γάρ σε μνῶνται ἀρίστῃες κατὰ δῆμον
Πάντων Φαιήκων, ὅθι περ γεγάασι καὶ αὐτῇ.
Ἀλλ' ἄγε νηοῦν πατέρα κλυτὸν ἠῶθι πρὸ
Ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν ἐφοπλίσαι, ἥ κεν ἄγῃσι
Ζώστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα·
Καὶ δέ σοι αὐτῇ περ πολὺ κάλλιον ἠὲ πεδέσθαι
Ἔρχεσθαι· πολλὸν γὰρ ἀπ' ἄστεος εἰσὶ πόληες.
Ἦ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
[h] Οὔλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἔμμεναι· οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὔτέ ποτ' ὄμβρῳ
Δεύεται, οὔτε χιὼν ἐπιπίλναται· ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
Πέπταται ἀννέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη·
Τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα·
Ἔνθ' ἀπέβη Γλαυκῶπις, ἐπεὶ τὰ πάντα φράσασα.
[i] Αὐτίκα δ' ἠὼς ἦλθεν ἐύθρονος, ἣ μιν ἔγειρε
Ναυσικάαν ἐύπεπλον, ὄφαρ δ' ἀπεθαύμασ' ὄνειρον.
Βῆ δ' ἰσάν [*] ἀμὰ δώματ', ἵν' ἀγγείλαι τοκέεσσι,
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρί· τὰ δ' ἔνδοθι πάντα μέμηλεν.
[k] Τὴν μὲν ἔπ' ἐσχάρῃ ἧστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν,
Ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα· τῷ δ' ὑφάαζε
Ἐρχομένῳ ξύμβλητο [l] μιῇ κλυτὸς βασιλῆας
Εἰς βουλήν, ἵνα μιν κάλεον Φαίηκες ἀγαυοί.
Ἦ δ' ἄγχι στᾶσα φίλον πατέρα προσέφη,
[m] Πάππα φίλ' ἦ κε δή μοι [*] ἐφοπλίσαις ἀπίοιμι
Ὑψηλὸν, εὔκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἵματ' ἄγωμαι
Εἰς ποταμὸν πλυνέουσα, τά μοι ῥερυπωμένα κεῖται;
Καὶ δέ σοι αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν [*] ἑόντι
Βουλὰς βουλεύειν καθαρὰ χροὶ εἵματ' ἔχοντι.
Πέντε δέ τοι φίλοι υἷες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
Οἱ δύο μὲν ὀπυίοντες, τρεῖς δ' ἠίθεοι θαλέθοντες·
Οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἵματ' ἔχοντες
Εἰς χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμοὶ φρεσὶ πάντα μέμηλεν.
Ὣς ἔφατ'· οὐδήλητο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
Πατρὶ φίλῳ· ὁ δὲ πάντα νόῳ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Οὔτέ τοι ἡμιόνων χρονίω τέκος, οὔτέ τ' ἄλλου

Sed hic iam fato domitus, ad inferos descenderat:
Alcinous verò tunc imperabat, à dijs consilia doctus:
Huius quidē perrexit ad domum dea cæsia Minerua,
Reditum Vlyssis magnanimi consultans,
Celeriter ibat ad thalamū fabrefactū, in quo puella
Dormiebat, immortalibus indole & specie similis,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi.
Aderant duæ ancillæ à Gratijs pulchritudinē habētes
A postibus vtring, fores verò imminebant lucidæ.
Illa verò ventiveluti flatus accessit ad cubilia puellæ.
Stetit sanè supra caput, et ipsā sermone alloquuta est,
Assimulata filiæ celebris à re nauali Dymantis,
Quæ ei æqualis quidem erat, grata autem animo.
Huic seipsam assimulās alloquuta est cæsia Minerua,
Nausicaa, ecquid te sic negligentē peperit mater? ꝛe. τῇ μὲν ἐφαμάρτη ϖροσέφη γλαυκῶπις.
Vestes etenim tibi iacent neglectæ pulchræ,
Tibi verò nuptiæ instāt, vbi oportet pulchras teipsam
Induere, alias verò illis præbere qui te ducent.
Etenim ex his fama hominibus nascitur
Bona, gaudent verò pater & veneranda mater.
Sed eamus loturæ simul cum aurora apparente,
Et ego adiutrix simul sequar, vt celerrimè
Expediaris, quoniam non diu virgo eris.
Iam enim te ambiunt optimi in populo
Omnium Phæacum, vbi tibi genus est etiam ipsi.
Sed agè incita patrem inclytum matutino tempore
Mulos & currum apparare, qui vehere queat
Tunicasq́, & peplos, & pallia pulchra,
Quippe tibi sic ipsi multo honestius est quàm pedibus
Ire, multùm enim absunt lauacra ab vrbe.
Ipsa quidem sic loquuta abijt cæsia Minerua
Ad Olympū, vbi inquiunt deorū sedē firmam semper
Esse, quæ neq; ventis concutitur, neq; vnquam imbre
Rigatur, neq; nix admouetur, sed potius serenitas
Volat absq; nube, lucidus verò circumfulget splendor
In quo delectantur beati dij diebus omnibus.
Huc abijt Pallas postquam rem narrauit puellæ,
Cōtinuò aurora aderat pulchra quæ ipsam excitabat
Nausicaam pulchris peplis, cæterum admirata est somnium.
Festinabat ire per domos vt annunciaret parentib.
Patri charo & matri: nacta autē est intus existentes. ꝛe. κῆ
Illa quidem ad focum sedebat cum ancillis fœminis
Pensū versans marina purpura tinctū: in hūc a foras
Egredientem incidit ad inclytos reges
Ad concilium, quò ipsum vocârant Phæaces generosi.
Hæc valdè propè astās charum patrem alloquuta est,
Pater chare, num certè mihi apparaueris currum ꝛe. ἰφοπλίσαις ἀπίοιμι
Excelsum, rotundum, vt pulchras vestes ducam
Ad flumen lotura, quæ mihi sordidatæ iacent? (tē
Quin etenim tibi ipsi cōuenit inter primores versan-
Consiliū consulere, pulchras corpori vestes habentē. ꝛe. ἑόντι
Quinq; autem tibi chari filij in regia sunt,
Quorū duo in matrimonio, tres aūt iuuenes florētes,
Hi semper volunt recens lotis vestibus induti
Ad saltationem ire, hæc mea menti omnia curæ sunt.
Sic ait, verebatur enim floridas nuptias nominare
Patri charo, ille. v. omnia ītelligebat & respōdebat ser
Neq; tibi mulos īuideo filia neq; quicq̄ aliud (mone,

Ἔρχεο δ' ἀπόρ τοι δμῳῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
Ὑψηλὴν ἀκύκλον, ὑπαίθριον ἠερτερίην δέ σφιν
Ὣς εἰπὼν, δμῳῶσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν ἐύτροχον ἡμιόνειον
Οὖλεον, ἣ ἡμίονοι δ' ὕπαγον, ζεύξαν δ' ὑπ' ἀπήνῃ
Κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρον ἐσθῆτα φαεινὴν,
χ. κατέθηκαν Καὶ τὴν μὲν * κατέθηκαν ἐϋξέστῳ ἐν' ἀπήνῃ
Μήτηρ δ' ἐν κίστῃ ἐπίθετο μυρί' ἐδωδὴν,
Παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει. ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
* Ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ (κούρη δ' ἐπεβήσετ' ἀπήνης)
Δῶκε δ' ἄρ' χρυσείῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
Εἴως χυτλώσαιτο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἡ δ' ἔλαβεν μάστιγα καὶ ἱμάσσε σιγαλόεσσα,
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ὑπὸ ἡμιόνοιιν·
Αἱ δ' ἄμοτον τανύουσ'. Φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτὴν,
Οὐκ οἶαι· ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Αἱ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλὲ' ἵκοντο,
Ἔνθ' ἦτοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπήετανοὶ, πολὺ δ' ὕδωρ
Καλὸν ὑπερθορέειν, μάλα περ ῥυπόωντα καθῆραι·
Ἔνθ' αἳ γ' ἡμίονας μὲν ὑπεκπροθέλυσαν ἀπήνης,
Καὶ τὰς μὲν σεύαν ποταμὸν παρὰ δινήεντα.
Τρώγλην ἄρχωσιν μελιηδέα· τὴ δ' ἀπήνης
Εἵματα χερσὶν ἔλοντο, καὶ ἐς Φόρεον μέλαν ὕδωρ.
Στεῖσον δ' ἐν βόθροισι ποδῶκεες ἔριδα περθέμεναι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πλυνῶάν τε κάθηραν ῥύπα πολλὰ,
Ἐξείης πέτασαν παρὰ δ' ἦϊεν ἄλσος, ἔπι μάλιστα
Λάϊγγας ποτὶ χέρσον ἀπὸ πλύεσκε θάλασσα.
χ. ἀλοιψάμεναι Αἱ δ' λοεσσάμεναι, καὶ * χρισσάμεναι λίπ' ἐλαίῳ,
Δεῖπνον ἔπειθ' εἵλοντο παρ' ὄχθῃσιν ποταμοῖο·
Εἵματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου πάρφθεν θυμόν τε καὶ αὐτὴ,
* Σφαίρῃ τὰ τ' ἄρ' ἔπαιζον ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι.
Τῇσι δ' Ναυσικάα λευκώλενος ἦρχε μολπῆς.
* Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεα ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ τηΰγετον περιμήκετον, ἠ Ἐρύμανθον,
τῇ δὲ. Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
* Τῇ δέ θ' ἅμα Νύμφαι κοῦραι Διὸς Αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι· γέγηθε δέ τε Φρένα Λητώ,
Πασάων δ' ὔπερ ἦγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα.
Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
Ὣς ἥγ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἁδμής·

Abi, cæterùm tibi famuli apparabunt currum
Altum, rotundum contabulatione instructum.
Sic loquutus seruis præcepit, hi verò paruerunt.
Illi quidem extrà currum velocem à multis agitatũ,
Instruebãt, mulos. v. subegerũt iũxeruntq; sub curru,
Filia verò è thalamo ferebat vestes pulchras,
Et eas quidem composuit bene polito in curru.
Mater verò in cista collocabat decentem cibum
Varium, obsonia autem imposuit, vinũ verò infudit
Vtrem in caprinum, puella verò conscendit currum.
Dedit verò aurea in ampulla humidum oleum,
Vt ungeretur cum famulis mulieribus.
Illa verò accepit flagellum & lora pulchra,
Flagellauit. a. vt curreret, strepitus. a. fiebat à mulis.
His. a. inceßãter extẽdebãtur, ferebãtq; vestes & ipsã
Non solam, simul cum illa ibant ancillæ aliæ.
Illæ. v. quãdo iã fluuij ad alueũ limpidũ peruenerũt,
Vbi lauacra erãt toto anno durantia, multa. a. aqua
Pulchra pfluebat, atq; plurimũ sordidata ad purgã-
Ibi illæ multos quidem soluebant à curru, (dũ apta.
Et eos quidem agebant fluuium ad vorticosum,
Vt ederent gramina dulcia, ipsæ verò à curru
Vestes manib. ceperunt, & infundebant nigrã aquã.
Calcabant. a. in scrobib. celeriter certamẽ proferẽtes,
Cæterùm postquam lauarũtq; purgarũtq; sordes oẽs,
Ordine extenderunt ad littus maris, qua potißimùm
Lapillos ad littus abluebat mare:
Illæ verò lotæ & vnctæ splendido oleo,
Prandium deinde sumpserunt ad ripam fluuij.
Vestes aũt Solis expectabãt dum siccarẽtur splendore.
Cæterùm postquam cibo saturatæ ancillæq; & ipsa,
Pila ipsæ ludebant capitis redimicula deponentes.
His autẽ Nausicaa pulchris vlnis incepit cãtilenam,
Qualis. a. Diana incedit per montes sagittis gaudens
Aut per Taygetum arduum aut Eurymanthum
Se oblectans capris, & velocibus ceruis,
Simul cum illa Nymphæ filiæ Iouis Aegiochi
Agrestes ludunt, gaudet verò mente Latona.
Omnes verò ipsa capite supereminet, atq; fronte,
Facilis verò cognitu est, pulchræ verò omnes:
Sic illa inter ancillas excellebat virgo indomita.

COMMENTARIVS.

a οἱ πρὶν μὲν πολὺ ἄριστον] Cùm iam sæpe de Phæacensibus loquutus sit, tamen hoc libro incipit seriò de illis agere, à quib. Vlyssem excipi facit: ideò noluit eorum originem intactam relinquere, quam breuiter describit. primùm docet, quæ loca anteà incoluerint à quo in istam regionem, quam nunc habitant, deducti sint, ab eodemque ædificatam vrbem, tum sub quo rege nunc viuant Incoluerunt igitur anteà Hyperiam, quæ an insula sit, an vrbs, dubium est. Præstat tamen, vt vrbs fuisse intelligatur: quia si esset insula, non constaret quod sequitur, vt rectè monet Eustathius, Cyclopas solitos eam deprædari, cùm sine nauibus id præstare nõ potuerint: Cyclopas autem nauibus caruisse, constat ex Homeri historia. Ergo satius est vt vrbem esse intelligamus, nimirum Siciliæ, vt dicunt, quæ posteà Camarina appellata est. Quod autem Phæacenses isti cùm Cyclopum vicini essent, ab ijs tamen recesserunt, habet quiddam lepõris, vt qui sint ἀγχίθεοι, noluerint esse ἀγχικύκλωπες, hoc est, vicini Cyclopibus, quæ gens fuit immanis, barbara & impia, hoc est, à Dijs etiam aliena. Sed reuera eorum violentiam & vires quibus ipsis longè erant inferiores, euitasse dicuntur. A' reliquis autem hominibus remotos esse, videbimus in sequentibus.

b ἀμφὶ δὲ τεῖχος] Duobus versibus omnia complectitur, quæ vrbem habitandam spectant. Primùm muris cingitur, deinde domus continendis ciuibus ædificantur, tertiò Deorum templa, tum denique diuiduntur agri à ciuibus possidendi. Duo priora securitatẽ & commoditatem spectant, duo posteriora pietatem & iustitiam distributiuam. In hac postrema obseruamus Respublicas Homericas longè à Socratis alienas, quæ confusam bonorum communionem admittunt. Homericis conuenientem vnam instituit Plato 5. de Legib. vbi dicit: τῶν μὲν δὴ πρώτων γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ μὴ κοινὴν γεωργεῖν. id est, Primùm igitur agros domosque partiantur, neque agros colant communiter.

c χαρίτων ἀπὸ κάλλος] Docet Homerus, quæ sit vera forma existimanda, nimirum ea quæ à Gratijs proficiscitur, ideò non sine causa Gratias Veneris asseclas Veteres existimarunt. Et de ipsa Venere Ouidius 2. de Arte:

Misceat; cum forma gratia multa fuit.

Solet enim quibusdam species aliqua inesse, sed sine leporibus & Gratijs, quæ sunt vera & sapida formæ condimenta.

d τὴ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς,] De somnijs & de hac ratione loquendi vide libro quarto circa finem: diximus etiam Iliad. lib. 5.

e ναυσικάα,] Nausicaam ad lauandas vestes in flumine excitat Minerua, vt hac occasione Vlyssem suũ ipsi cõmittat. Notãdus est autem hic modus lauandi vestes nuptiales, vt puriores & nitidiores essent, tum etiam à sponsa dari solitas vestes ijs qui se deducebant,

bant,sup. in mariti ædes. Vestes autem partim muliebres, partim viriles fuisse credendum est: nam ex earum numero dicetur paulò pòst,Nausicaam Vlyssi nudo pallium & tunicam induisse. Cur verò in flumine lauentur vestes,non autem in mari,cùm tamen perinde vicinum esset,exponemus in sequentibus ex Plutarcho.

f ἐπὶ γάρ τοι τέτων] Hunc versum intellectum putat Erasmus à Quintil. Inst. 8. vbi sic loquitur: Et cultus concessus atque magnificus,addit hominibus, vt Græco versu testatum est, authoritatem. *Hæc ille.* Porrò certum est inesse vestibus cultis multum momenti ad conciliandam hominibus non solùm formam,sed etiam dignitatem. Vnde prouerbium, ἔσθε ἀνήρ: quo ipsis vestibus virum ipsum faciendi tribuitur, quasi sine illis non videatur viri appellatione dignus. Id hodie, inquit Erasmus, vulgo tritissimum est. Aiunt enim in hunc modum: Vestitus virum reddit,qui habet induat. Apud meos Vascones formam ex vestibus conciliari hac parœmia dictatur: Speciosæ plumæ auem speciosam constituunt. Eius rei exemplum paulò pòst in Vlysse videbitur, de quo vestibus induto sic dicet Nausicaa:

ὡς δ' αὖ νῦν μὲν ἐγὼ μοι ἀμείλιχος ἔδοξ' εἶναι νῦν δ' ἐῢ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

Cum ijsdem dicetur κρείσσων ἠχέεσσι πέλεσθαι.

g πολὺ κρείσσων] Ergo non solùm ad necessitatem equis ac curribus vtimur,sed etiam ad dignitatem: vnde regi aut principi aut cæteris quos vulgo eminentiores honoris gradus constituat, minimè conueniat pedibus longum iter conficere, ἐπὶ πολὺ κρείσσων, inquit Minerua Homerica,equis vti.

h Οὔλυμπόν δε] De Olympo dicetur in Lexico. Videtur autem hîc montem Olympum intelligere, ad cuius cacumen nubes non perueniunt: ideò sedem Deorum ibi finxerunt,quod maximè Deitati cõuenire existimabant extra nubila positos habitare, quæ ad fragilem mortalitatem & hos inferiores mundi partes pertinent. Itaq; Aristoteles, siue quis alius Peripateticus in lib. de Mundo, ἠέρα νὸν etiam appellari putat,quod supra οὔρεα,id est,mõtes existat: vbi etiam huius loci meminit,cùm Olympum dici refert, quia totus splendeat (ὅλον λάμπει) & omnis nubis ac inordinatæ motionis expers sit. Hunc locum, nimirum supremum,Deo attributum communi gentium consensu ibidem disputat, eo addito argumento, quòd omnes deprecaturi ad cœlum manus tollimus. Heracleon apud Plutarch. de Oracul. def. dicit à Grammaticis statui, Homerum vniuersitatem in quinquẽ mundos dispertiri: cœlum,aquam,aëra,terram,Olympum. Quorum duo communia relinquat, Terram,quæ vniuersitatis infera sit: Olympum,qui vniuersitatis supera. Tres intermediæ sint tribus Dijs delegati: id est, vt puto, Ioui, Neptuno & Iunoni. Idem Plutarchus in lib. de Homero, Partem aëris purissimam, quæ summo est loco, longissimeque à terra & eius exhalationibus remota, Olympum dici ait ex communi aliorum sententia, quasi ὅλον λαμπρὸν,id est,totum splendidum. Eustathius ex veteribus refert, cœlum dici ab Homero spatium illud,quod est à nubibus vsque ad partem illam sideream. ἕως ἂν καθαρεύσωμεν: id σαφωνύμως cum ipso καθαρεύσωμεν, quod etiã ἠέρινος propriè appellatur. Sed etiam ex hoc loco colligi potest, confundi à Poëta ὀλύμπιος καὶ ἠέριος eo sensu appellationes. Porrò hũc locum sic transtulit Lucretius lib. 3. circa initium:

Apparet Diuûm Numen,sedesq; quietæ
Quas neq; concutiunt venti,neq; nubila nimbis
Cana cadens violat:semperq; innubilus æther
Aspergunt,neq; nix acri concreta pruina
Integit,& largè diffuso lumine videt.

i αὐτίκα δ' ἠὼς] Hoc ideò dicitur,vt intelligamus non sine causa huic somnio fidem adhibuisse Nausicaam,cùm soleant circa auroram somnia videri veriora: vt alibi quoque à nobis obseruatum est.

k ἡ μὲν] Hoc de matre Nausicaæ dicitur, quam Homerus non minus operi alicui intentam exhibet, quàm anteà vel Penelopen vel Calypso: adeò desidiam & ignauiam odit Poëta, quam etiam ab ipsis Reginis vult esse alienam.

l μετὰ κλυτὸν βασιλῆα] Hîc indicatur fuisse apud Phœacenses Aristocratiam, vt etiam infrà lib. 7. meliùs videbitur: obstare tamen videtur,quòd anteà dictum est,nunc Alcinoum imperare: sed hoc intellectu est facile,vt dicamus Alcinoum primum inter illos optimates fuisse: forsan etiam quales erãt olim Romæ consules, & adhuc hodie in Heluetia: aut etiam qualis in Republica Venetorum Dux vulgò appellatus.

m πάππα φίλ' οὐκ ἂν] Petit à patre Nausicaa,vt curet sibi equos & currum parari, vt ad lauacra proficiscatur, nimirum ad vestes lauandas,iuxta somnium præteritæ noctis. Finem tamen cuius gratia hoc factura est,non exponit,nimirum virginali pudore impedita: qui non patiebatur,vt illa de nuptijs cogitare maximè apud patrem videretur. Perfrictæ enim frontis & profligatæ verecundiæ eas esse oportet, quę manifestò hoc de se pronunciant,præcipuè virgines: quæ vt rem preciosam & charissimam florem & primitias virginitatis seruare vt plurimùm consueuerunt,eæ saltem quibus modestis & verecundis esse natura dedit. Aliud igitur prætexit Nausicaa, nimirum optare se, vt vestes quas ipsa possidet, longo iam fortè situ sordidæ in flumine purgentur: in eum finem, vt eas fratribus suis chori & saltationum cupidissimis suppeditet, vt videlicet non sordidi aut inornati cultus vestium penuria eò accedant. Quod quàm decorum sit,colligit ex ipsius patris exemplo, qui ita magnificis indutus vestibus in cõciones aut conciliabula prodire soleat pro suæ dignitatis merito. Cùm ergo hoc ipse non dedignetur, ne ipsos quidem liberos eum cultum debere aspernari, qui non minoris scilicet ludicros illos saltantium conuentus faciant, quàm ipse suos, vbi grauiora & magis seria tractantur negotia. Et hic videtur fuisse amabilis quidam iocus filiæ ad patrem, non sine delitijs & leporibus, quibus mirificè pater sit delectatus. Sed & hoc ipsi placuit, quòd modestè filia nuptias reticuerit,quatum tamen gratia hæc ab ea dici prudens & sagax pater facilè intellexit. Quod indicant sequentia, vbi Poëta dicit, ὁ δὲ πάντα νόησε.

n ἡμιόνους θ' ὑπαγεν,] Nescio an verum sit, aut pluribus exemplis confirmari possit, dicam tamen quod sentio: videri mihi priscis illis temporibus, equorum & mulorum diuersum fuisse vsum ad currus, vt illi vel ad prælia vel ad certamina tantùm iungerentur. De prælijs exempla vidimus in Iliade, de certaminibus Olympia satis docent: Scio tamen, ἀπήνῃ apud Pausaniam Eliacorum 2. bigas dici mulis iunctas, quibus cursu certabatur in Olympijs: sed testis est etiam idem author, mulare certamen non diu durasse, cùm Arcades mulas detestarentur. Quod ad mulos,eorum vsum fuisse puto ad vehendum,ad arandum,& ad itinera conficienda, vt hoc loco: ratione ista, vt puto, quòd securiùs incedant,& viam rectè gradiantur,vt scribit Columella. Neque ignoro quod Absyrtus notat his verbis: Equi,inquit,cùm suspicantur vel metuunt aliquid,manifestum est,sic vt insidens cauere sibi queat: asininum verò pecus & bigenerum (vt muli) rerum conspectu consternabile nouitatisq; verens in discrimen adfert: vt apud Gesnerum annotatum reperio. Sed ego de firmitate gressus intelligo: nam sic alioqui turbantur interdum equi, vt non liceat insidenti sibi prouidere: quod accidit olim Hippolyto, quem equi ob visas Phocas perterriti discerpserunt. Sanè cùm hæc iam obseruassem, incidi fortuitò in locum Camerarij, ab eodem Gesnero annotatum, vbi planè mecum sentit, statimq; lætatus sum me nescientem (quod sanctissimè iuro) in tanti viri sententiam incidisse. Sic ergo ille: Veteres Græciæ & Italiæ populi non equos ad plaustra & vehicula,sed boues aut mulos adiunxêre,& viatoribus mulis magis quàm equis vsi fuêre. *Hæc ille.* Quod ego de curribus intelligo. Nã recẽs est mos mulis insidere vt equis. Sic enim idem alio loco: Mulis superiori ætate vehi cœperunt opulentiores, &c. Quanquam obstare videatur locus Pausaniæ lib. 5. qui est Eliacorum prior: vbi dicitur, videri Olympiæ virgines mulis insidentes duas: quarum altera habenas tenet, altera verò velato capite sedet. Nausicaam, inquit Pausanias, Alcinoi filiam esse putant, cum ancilla ad lauacra contendẽtem. Vel si mauis ipsa Pausaniæ verba, sic habent Græcè: παρθένους ἐπὶ ἡμιόνων, τὴν μὲν ἔχουσιν λύσας τὴν ἐπικρήδιον ἠλυμένας ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ναυσικάᾳ τε νομίζουσιν εἶναι τὴν ἀλκίνου, καὶ τὴν γεραίταιραν ἐλαυνούσας ἐπὶ τὰς ἡμιόνους. Atqui, inquit Gesnerus, Nausicaa apud Homerũ Odyss. 3. (malè pro. 5.) non mulis, sed apenæ vehiculo, quod à binis mulis trahitur, insidet. Hoc quidem ille rectè, idq; cùm videret, ni fallor, Romulus Amasæus, Pausaniæ Interpres sic vertit: Iam verò insidentes cisio, virgines duas, &c. Est autem cisium, genus vehiculi δίτροχον. Mentem nimirum authoris sequutus, non verba: nam ἐπὶ ἡμιόνων non est cisio, sed mulis insidere. Potuit ergo synecdochicè ἡμιόνους pro toto curru, qui à mulis traheretur, accipere: id est, pro ἡμιονείῳ ζεύγει quam propriè Rhedam appellari, nonnulli à Latinis putant. Sic etiam intelligendus est ex hoc eodem loco Plinius lib. 35. cap. 9. vbi sic scribit: Protogenes Rhodius pinxit Athenis nobilem Paralum & Hemionida (sic enim correxit Hermolaus Barbarus) quam quidam Nausicaam vocant. Vbi tamen Barbarus dicit, post citatum locum Pausaniæ, inde ortum vt virgines in iumentis siue mulis sedentes, hemionidas vocarent artifices. Quod nescio an tolerandum sit, nam Hemionides etiam dici possunt, quæ currui mulari vehuntur: saltem debent, nisi Homeri nostri Manibus sumus iniurij, à quo illud de Nausicaa primùm intelleximus.

o ἄσπετον οἰνηείου] Vt farinam vtribus concludebant, quemadmodum lib. 2. anteà vidimus: sic etiam vinum, vt hîc videre licet. Quod apud meos populares adhuc seruatur, & in quibusdam Hispaniæ regionibus, quantum mihi obseruare illarum vicino licuit. Sed & oleum ijsdem continent: hic verò in aurea lecytho, quod est propriè vas olearium. Vnde prouerbium, Non est oleum in lecytho, vt aliàs dicemus.

p ὑγρὸν ἔλαιον] Cur Homerus alijs liquoribus peculiaria epitheta tribuat, solum oleum humidum appellet, explicat Plut. Sympos. lib. 6.

lib.6.quæſt.9.ſatis copioſé. Sed ego rem contraham. Oleum humidum dicitur potiſſimum, quod nihil aridi in ſe admixtum habet, quod ex eius partium læuore conſtat, qui æquabilitatem illius demonſtrat, cùm mixtus alijs ſibi ſemper conſentiat, contra naturam aliorum humorum: Deinde oculis præbet lucidiſſimi ſpeculi vicem. Prætereà ſi moueatur, nullum ſonitum edit, quod proprium eſt puri humidi. Item reſpuit omnem mixtionem, cùm ſit ſpiſſiſſimum. Sed hæc eſt maxima illius humiditatis nota, quòd quantumuis exigua eius guttula latiſſimè diſtrahitur & diffunditur, vt licet videre in corpore, ſi illud vngas: & in veſte, in quam oleum, cùm ſummè ſit tenue & humidum, intimè penetrat, vnde olei maculas non eſt vulgaris negotij abſtergere, cùm alij liquores, vt lac, mel, vinum, aqua, &c. faciliùs eximantur.

q ἠδ' ἔλαδον μάστιγα] Aurigandi munus non ſolùm viris, ſed etiam mulieribus apud Homerum tribuitur.

r καὶ εὐφόρεον μέγα ὕδωρ.] Apud Plutarchum Symp.lib.1.quæſt.9. Themiſtocles quidam quærit, cur Homerus Nauſicaam in flumine veſtimenta lauantem, non in mari, quamuis vicino ſcripſerit? Sic ergo reſpondebat Theon ex Ariſtotele (Prob.ſect.23.) Mare multùm habet admixtum aſperæ & terreſtris materiæ, atque id eius ſalſitudinem facit. Hinc etiam magis mare natantes ſuſtollit, & pondera ſuſtinet: cùm aqua dulcis ex leuitate & infirmitate cedat oneri. eſt enim liquida & pura. Quare propter ſubtilitatem ſubit, penetransq; magis quàm marina eluit maculas. Sed Plutarchus hæc probabilia tantùm eſſe dicit, minusq; vera. Video enim (inquit) cinere quoq; & lapidibus, ac puluere frequenter denſari aquam ſolere, quòd terreſtria aſperitate ſua extergere ſordes valeant: cùm aqua id perſe ob tenuitatem & imbecillitatem ſuam non perinde queat præſtare. Craſſitudinem igitur maris parum rectè dixit in cauſa eſſe, vt quod præterquam quia non eſt purum, etiam præditum eſt acore. Etenim hic meatus diſtringendo & recludendo illuuiem detrahit. Quandoquidem quicquid pingue eſt, idem difficile eluitur, & labem inducit. Eſt autem oleoſum mare: quæ cauſa fuerit potiſſima, cur minus probè mundet. Nam pingue hoc eſſe, vel ipſe teſtatur Ariſtoteles: Siquidem ſal quoque vnguinoſus, & lucernas meliùs efficit ardentes. Marina etiam flammis aſperſa vna inflammatur, nullaq; aqua perinde ac marina incenditur. Ideoq; mea quidem ſententia, eſt calidiſſima: verùm tamen alia quoq; ratione. Nam lotionis conſummatio, exiccatio eſt: atque vt quocunq; eſt ſicciſſimum, ita puriſſimum apparet. Debet autem humor, quo quid lauatur, cum ſordibus profluere, ſicut vnà cum morbo veratrum excedit. Atque aquam dulcem quidem ſol propter leuitatem facilè extrahit: ſalſa verò meatibus inhæreſcentia ob ſcabritiem ægrè areſcunt. Cui reſpondens Theon: Nihil ad rem, inquit, quippe eodem in libro refert Ariſtoteles, qui in mari lauerunt, eos maturius, quàm qui aqua dulci ſunt vſi, ſiccari, ſi in ſole ſteterint. Quod cùm fateatur Plutarchus, tamen ſecundum Homerum ſtatuit, qui Vlyſſem aſpectu horrendum proponit, quòd vnda marina eſſet deformatus: quam vt abſtergat, deſcendit in fluuium, vbi ſordes illas ex ſpuma contractas abluit, vt poſteà videbimus. Itaque verum eſt quidem illud quod Ariſtoteles dicit, è mari exeuntes, ſi in ſole apricentur, celeriter exiccari: nam id quod tenuiſſimum & leuiſſimum eſt, id diſcutit æſtus: ſed tamen ipſum ſalſum & aſperum relinquitur incubans corporibus, eisq; adhæret ſalſa concretio, quoad aqua potabili & dulci eam abluerint. Habes, lector, enodatum problema, ex Plutarchi mente. Sed mihi adhuc reſtat ſcrupulus, quem qui euellet, erit mihi pro altero Oedipode. Memini nos in Iliade ſæpiùs obſeruaſſe, vti heroas lauacro maris, eiusq; rei cauſas ex Athenæi libro primo reddidimus. Nūc verò quæro, cur aqua dulci lauetur Nauſicaa, non marina, cùm tamen illi adeò vicina eſſet? Si quis me κενόφρονα appellet, is Plutarchum quoque in idem album referat. Notari autem volo, quanta fuerit priſci illius ſæculi ſimplicitas, cùm ipſa Regis filia veſtes lauandi officium exerceat, quod apud nos ſeruile exiſtimatur, ideoque in Regijs id munus infimæ conditionis hominibus demandatur. Deinde obſeruetur etiam modus lauandi calcando, quod hodie manibus aut bacillis craſſiuſculis & latiuſculis, quibus veſtimenta tunduntur, fieri conſueuit.

s σφαίρη] Ex hoc loco duo colligi poſſunt. primùm, antiquum eſſe pilæ ludum, quod ſphæriſterium vocat Lampridius: deinde, quod hodie indecorum foret, non ſolùm viris, ſed etiam fœminis fuiſſe communem, quod poſtremum etiam Athenæus lib.1. annotauit. De primo, poteſt quæri, quis huius ſphæriſterij ſit author. Rhodiginus Lect.antiq.lib.20. cap.14. Quod de pila diximus, inquit, ſciendum porrò eius inuentionem Nauſicaæ contribui ab Agallide Corcyrea (ſic enim lego, cùm vitioſè apud eum impreſſum ſit Cocyrea) grammatica, in Sicyonis id referente Dicæarcho: alijs verò in Lacedæmonios, quibus & gymnaſia aſcribuntur primis, &c. Initio capitis dixit aliquot ex Græcis memoriæ mandaſſe (puto eum intelligere Herodotum) Lydos eum ludum excogitaſſe. Vtvt ſit, ludus ille celebris factus eſt ipſius Iulij Cæſaris, Octauij Auguſti, Scæuolæ Iurecõſulti, aliorumq;, qui exercendi corporis & recreandi animi gratia eo vſi feruntur. Porrò apud Romanos fuit frequens in campo Martio: eratq; pila altera paganica, altera trigonalis, in qua ſiniſtræ vſus præcipuus traditur. Namque illius impulſu magis quàm dextræ ludus agebatur, cuius erat vſus uel maximè in corporis motu & agilitate, vt ſciret aptè pilam iacere atque excipere, modò incurrere, modò recurrere, ut ſcribit Alexander Genial. dierum lib.3.cap.21.

t οἵη δ' Ἄρτεμις] Virgini Dianæ virginem Nauſicaam non ineptè comparat: ſed præcipuus illius finis eſt ad Nauſicaæ ſupereminentiam (vt ita loquar) & proceritatem, quâ ancillas ſuas excellebat, ſignificandam. Itaque tota vis comparationis in eo eſt verſu, παισάων δ' ὑπὲρ ἦγε κάρη ἠδὲ μέτωπα. Porrò locus iſte olim à Grammaticis commendatus eſt etiam ſupra Virgilium, qui illum æmulatus eſt. Vide Gellium lib.9 cap.9. Scaligerum, qui pro Virgilio tanquam pro aris & focis pugnat, Poëtices libro quinto, qui & Criticus appellatur.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἶκόνδε νέεσθαι,
Ζεύξασ' ἡμιόνους, πύξασά τε εἵματα καλά,
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὡς Ὀδυσεὺς ἔγροιτο, ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,
Ἥ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἠγήσαιτο
Σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλεια·
κ. ἔμβαλε Ἀμφίπολος μὲν ἅμαρτε, βαθεῖαν δ' * ἔμπεσε δίνην·
Αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσαν· ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἑζόμενος δ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Ἦ ἐ φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεοδμής;
Ὥς τέ με κεφάων ἀμφήλυθε θῆλυς ἀυτὴ
Νυμφάων, αἳ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινὰ κάρηνα,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ ἐίσεα ποίηεντα·
Ἦ νύ που ἀνθρώπων ἐμὶ σχεδὸν αὐδήεντων;
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι, ἦὲ ἰδωμαι.
Ὡς εἰπὼν θάμνων ὑποδύσετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἐκ πυκινῆς δ' ὕλης πόρθησε χερὶ παχείῃ
Φύλλων, ὡς ῥύσαιτο περὶ χροὶ μήδεα φωτός.
b Βῆ δ' ἴμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ἀλκὶ πεποιθώς,
Ὅς τ' εἶσ' ὑόμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὄσσε

Sed quando iam rurſum domum itura erat,
Iunctis mulis plicatisq; veſtibus pulchris,
Tum ſtatim alia excogitauit dea cæſia Minerua,
Vt Vlyſſes excitaret & videret pulchris oculis puellã,
Quæ illum ad Phæacum virorum vrbem deduceret.
Pilam deinde iecit ad ancillam regina. (gitem.
Ab ancilla quidẽ aberrauit, in pfundũ. a. incidit gur-
Illæ verò altè clamarunt, ipſe excitatur diuus Vlyſſes.
Sedens autem deliberabat in mente & in animo,
Heu mihi quorúmnam hominũ ad terrã deueni?
An'ne hîc iniurij & agreſtes neq; iuſti?
Aut hoſpitales, & ipſis eſt mens deorum reuerens?
Vt me puellarum inuaſit fœmineus clamor
Nympharũ, quæ habitãt montium ſummos vertices,
Et fontes fluuiorum, & paluſtria loca herboſa,
An fortaſſis homines ſum prope vocales?
Quin ego ipſe experiar atq; videbo.
Sic loquutus arbuſtis clàm egreditur diuus Vlyſſes,
Ex denſa. a. ſylua ramum fregit manu craſſa,
Folijs vt tegeret circa corpus pudenda viri.
Feſtinabat ire, veluti leo montanus viribus fidens,
Qui incedit madidus & vẽtos paſſus, intus ei oculi

Δαίε-

Δαίζῃ· αὐτὰρ ὃ* βουσὶν ἐπέρχεται ἢ ὀΐεσσιν,
Ἠὲ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἑ γαστὴρ
Μήλων πρήσσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·
Ὣς Ὀδυσεὺς κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισιν ἔμελλε
Μίξεσθ', γυμνός· ὥς ἑώς· χρὼ γὰρ ἵκανε.
Σμερδαλέως δ' αὐτῇσι φάνη, κεκακωμένος ἅλμῃ·
Τρέσσαν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπὶ ἠιόνας θοὺ χέουσας·
Οἴη δ' Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε, τῇ γὰρ Ἀθήνη
Θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε, καὶ ἐκ δέος εἷλετο γυίων·
Στῆ δ' ἀντομένη· ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσεὺς
Ἢ γουνῶν λισσοίτο λαβών. ἀὼπτὰ δὲ κέρδιον εἶναι,
Ἢ αὖτως ἐπέεσσιν ἀποφθιμένοισι μειλιχίοισι
Λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἵματα δοίη·
Ὣς ἄρα οἱ φρονέοντι δόξασε τὸ κέρδιον εἶναι
Λίσσεσθαι ἐπέεσσιν ἀποφθιμένοισι μειλιχίοισι,
Μή οἱ γουνῶν λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη.
Αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον,
Γουνοῦμαί σε ἄνασσα, θεὸς νύ τις ἢ βροτὸς ἐσσί.
Εἰ μέν τις θεὸς ἐστὶ τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀρτέμιδί σε ἔγωγε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
Εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα εἴσκω·
Εἰ δέ τις ἐστὶ βροτῶν τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσι,
Τρισμάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Τρισμάκαρες δ' ὅ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς
Αἰὲν ἐϋφροσύνῃσιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
Ἀθρόντων χορὸν εἰσιόντα θαλερὸν χορὸν εἰσοιχνεύσαν.
Κεῖνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔξοχον ἄλλων
Ὅς κέ σ' ἕεδνοισι βείσας οἶκόνδ' ἀγάγῃται.
Οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὀφθαλμοῖσιν,
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ
Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
(Ἦλθον γὰρ καὶ κεῖσε, πολὺς δέ μοι ἕσπετο λαὸς
Τῷ ὁδὸν ἣ δὴ ἔμελλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσεσθαι)
Ὣς δὴ αὖτως καὶ κεῖνο ἰδὼν, ἐτεθήπεα θυμῷ
Δηρὸν ἐπεὶ οὔπω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δέρου γαίης·
Ὣς σὲ γυνάι ἄγαμαί τε τέθηπά τε, δείδιά τ' αἰνῶς
Γουνῶν ἅψασθαι· χαλεπὸν δέ με πῆμα πιφαύσκει.
Χθιζὸς εἰκοστῷ Φύγον ἤματι οἶνοπα πόντον,
Τόφρα δέ μ' αἰὲν ἄελμα φόρει κραιπναί τε θύελλαι
Νήσου ἀπ' Ὠγυγίης· νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλε δαίμων,
Ὄφρ' ἔπι καὶ τῇδε πάθω κακόν· ἐκ γὰρ οἴω
Παύσεσθ'· ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέσουσι πάροιθεν.
Ἀλλὰ σύ γε· ἐλέαιρε· σὲ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἐς πρώτην ἱκόμην· τῶν δ' ἄλλων οὔτινα οἶδα
Ἀνθρώπων οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
Ἄστυ δέ μοι δεῖξον, ἧ δός τ' ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
Εἴ τι τύγ' εἴλυμα πανέρων ἔχες εἰνάδι ἰοῦσα.
Ἰσοί τοι θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ἄνδρά τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσαι,
Ἐσθλὴν· ἔμεν γὰρ τοῦτό γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον
Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον
Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· κ πολλὰ ἄλγεα δυσμενέεσσι,
Χάρματα δ' ἐχθροῖσι μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί.

Ardent, caterùm hic ad boues accedit, aut oues, (χ. βουσὶ μετέρχεται)
Aut ad agrestiores ceruos, iubet verò eum venter
Pecudes tentaturum, etiam ad densam domum ire:
Ita Vlysses puellas pulchricomas erat
Accessurus, nudus quis esset, necessitas enim vrgebat:
Horrendè autem ipsis apparuit afflictus salsugine.
Diffugerũt aũt huc atq; illuc per littora prominẽtia.
Sola autem Alcinoi filia constitit, ipsi enim Pallas
Audaciã in mẽte indidit, et metũ exemerat è mẽbris.
Stetit. a. cõtra ipsum exceptura: hîc cogitabat Vlysses,
An supplicaret genua prendẽs pulchris oculis puellæ,
Aut temerè verbis longè stans blandis
Precaretur, si ostenderet ciuitatẽ & vestes donaret.
Sic sanè ei cogitanti videbatur satius esse,
Precari verbis eminus stando blandis,
Ne ei genua prehendenti irasceretur mente puella.
Protinus blandum & astutum dixit sermonem,
Suppliciter te oro ô regina, deus siue qs, aut morta-
Siquidem deus es qui latum cœlum incolunt, (lis,
Artemidi te ego Iouis filiæ magni
Formáq; magnitudineq;, indoleq; q̃ pximè assimulo.
Siue aliquis es hominum, qui supra terram habitant,
Ter beati tibi pater & veneranda mater,
Ter beati fratres, valdè nimirum ipsorum animus
Vsq; lætitia perfunditur, tui gratia,
Videntibus tale germen ad choream te euntem.
Porrò rursum ille animo felicissimus præter cæteros,
Quicunq; te sponsalijs onerans, domum duxerit.
Nondum enim talem vidi hominem oculis,
Neq; virũ neq; mulierẽ: admiratio me tenet aspicien-
Nuper in Delo tale Apollinis iuxta aram, (tem.
Palmæ recens germen succrescens vidi.
(Profectus.n. eram illuc. multus.a. mihi erat populus χ. ἴσως δ'
In ea profectione, quæ mihi malum infortuniũ erat)
Sic fortè & illud conspicatus obstupui animo
Diu, quãdoquidẽ nũq; tale succreuerat lignũ è terra:
Ita te ô mulier admiror, obstupeo, & vereor vehe-
menter
Genua prehendere, difficilis nam me dolor occupat.
Heri vigesimo effugi demum die nigrum pontum.
Interea me vsq; fluctus ferebat, & celeres procellæ
Insula ab Ogygia: nunc verò me huc appulit deus,
Vt adhuc fortasse & hîc patiar malum. nõ enim puto
Finẽ facturos, verùm adhuc multa dij efficiunt anté.
Sed ô regina miserere. ad te.n. miserias multas ppes-
Primam veni, aliorum autem neminem noui (sus
Hominum, qui hanc vrbem & terram incolunt.
Vrbẽ mihi ostende, da. v. pannũ ad me circũcingendũ
Si q̃ fortasse integumenti ũ lintearũ vestiũ habes huc
Tibi. v. dij tãta dẽt, quãta animo cõcupiscis (profecta.
Maritum, & familiam, & concordiam præbeant
Bonam. non enim eo quicquã præstantius & melius
Quã cùm cõcordes consilijs, rẽ familiarẽ administrãt χ. ἔχετον
Vir atq; coniunx: multos dolores hostibus,
Gaudia autẽ beneuolis, maximè autem audiunt ipsi.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ὃ ἐπὶ μακρὸν ἄϋσεν.] Hic clamor respectu Nausicaæ fuit fortuitus, hoc est, non spectauit vllum alium finem, quàm simpliciter proiectam in fluuium pilam, vt fieri solet in re simili. Sed quoad Mineruam, aliter se habet. Illa enim dicitur hoc excogitasse, vt eo clamore

clamore exaudito Vlysses excitaretur. Itaque videtur, mihi intellexisse Poëta, ne rem quidem minimam sine Numinis prouidentia contingere, quæ aliud decernit per humanas actiones, quàm ipsi homines moliantur aut cogitent. Hinc perspicuè videmus, quod commodiore loco docent Theologi, fortunam in rebus humanis dici non posse, nisi hominum ratione: qui cùm præter deliberationes suas aliquid vident fieri, illud casui tribuunt, quia consilio præcedente non accidat: Numinis autem respectu nihil improuisum, aut sine causa & fine certo euenit. Quod hoc exemplo satis docet Homerus. Sed & Vlyssis ratione idem est existimandum, quod Nausicaæ. Nam cùm ipse ad clamorem excitetur, fortuitum eum esse putat, quia ille non præuiderat aut sciebat, an hoc Minerua in commodum suum excogitasset.

b βῆ δ' ἰέμεν ὥστε λέων] Quanti Vlyssem suum Homerus faciat, hinc videre est: nam neq; etiam nudum & calamitosum contemnit, cùm eum nihilo seciùs leoni generoso animali comparet. quasi dicat: Licet ille in has angustias paupertatis atque adeò nuditatis detrusus sit, tamen restat & remanet idem Vlysses, qualis olim fuit, cùm prosperiore fortuna vteretur. Hic est ergo ille qui Troiam euertit, fortissimus & prudentissimus heros: qui nunc exaudito clamore Nausicaæ expergiscitur, proditq; ex arbustis exploratorus, vnde vox illa promanârit.

c τέσσαν δ' ἄλκυδις] Eustathius in hunc locum, παλαιὸν δὲ τοῦτο. Ὁ μὲν γὰρ κατὰ τὸ εἰκὸς· καὶ πᾶσα μὲν γάρ φασι νεότης, διὰ ἀπειρίαν ἔμφοβον· ἡ δὲ θήλεια μᾶλλον, μάλιστα δὲ αἱ ἐν τρυφῇ διὰ τὸ ἄπρακτες καὶ ἀπόληπτον). id est, Fingit autem hæc Homerus secundum decorum. Omnis enim iuuentus propter imperitiam timida: sed muliebris magis, maximè verò quæ in luxu viuunt, propter insuetudinem vel insolentiam perterrefiunt. Nausicaa autem remansisse dicitur, quod mirum esset, cur pudor etiam virgineus hoc postulare videretur, vt nudo viso homine, illa quoque cum reliquis effugeret: ideò præstruit, hoc non sine diuina aliqua ope factum, qua timiditatem muliebrem exuit. sic enim fieri oportuit, vt illa remanens commodiùs Vlyssi auxiliaretur.

d ὡς ἄρα οἱ φρονέουσι] Nesciebat Vlysses audaciorem factam Nausicaam à Minerua, ideò veritus ne nudus propiùs accedendo virginem perterreret, quæ verecundiæ gratia illum foret euitatura, eminus stare honestius existimauit: vel potius de se ipso verecundatus est Vlysses, puduitq; ita nudum videri. Porrò vtramque rationem coniungendam esse arbitror, prima quidem à Poëta exprimitur in eo versu, μή οἱ γυῖα λαβόντι χαλώσαιτο φρενα κέρη: altera ex ijs colligi potest, quæ superiùs dicta sunt, Vlyssem nimirum solijs arborum pudenda sua texisse: quod argumentum est veri & genuini pudoris in heroë. Est autem pars illa in homine, quæ plus quàm cætere tegi postulat, quod omnibus à Deo inditum est.

e μᾶλλον καὶ κερδαλέον] Rationem horum vocabulorum explicat rectè Eustathius his verbis: ἰσέον ὅτι μᾶλλον μὲν οἱ ἐξ ὀδυσσέως λέγει, διὰ τὸ ἐγκωμιαστικὸν εἶδος εἰώθαμεν γὰρ οἱ πολλοὶ, τοῖς εἰς ἡμᾶς αὐτὸς ἐπαίνοις χαίροντες, μᾶλλόσεσθαι. κερδάλεον δὲ διότι μικρὸν αἰτήσας. οἷος γάρ φησι ῥάκος καὶ ἄζυ δέξον, κερδαλέα μεγάλα ἐκ τῆς βασιλικῆς, παιδὸς. τὸ ἀναχθείσης οἷς ἐπαινέτη ἐθ διδασκομένης τὸ δέον, &c. Sed nos hæc singillatim in sequentibus explanabimus.

f γουνοῦμαι] Cùm hanc Vlyssis orationem μᾶλλον & κερδάλεον appellet, sciendum est ex hac parte quæ proœmiũ illius est dici μᾶλλον. Multis enim varijsq; laudibus Nausicaam delinit ac demulcet miro quodam artificio, vt non frustrà eloquentissimus fingatur, vt est Iliadis lib. 3. vbi dicitur ex pectore emittere ἔπτα νιφάδεσσιν ἐοικότα χιμερίῃσιν. Primùm igitur ancipiti reuerentia illam affatur, ancipiti dico, quia dubitat an Dea sit, an mortalis quædam fœmina. Quicquid autem fuerit, tanti se eam facere testatur, vt vix discernas quod illi potiùs optandum fuisset. Nam si Dea est, non eam in vulgus infimum aut ignobile Dearũ reponit, quales sunt, putà Nymphæ aut Oreadiades aut Naiades (ex quarum numero vt esset, videbatur docere locus tum montosus tum fluuiatilis) sed eam Dianæ Iouis filiæ comparat. Qua comparatione quãtùm illi tribuerit, facilè quiuis iudicare potest: nam & ipsemet Poëta paulò antè eadem est vsus. Vt ei autem similis videretur, faciebant forma, proceritas & elegantia corporis (sic enim φύλα hoc loco accipio) quibus illam planè referebat. Sin mortalis est fœmina, parentes & cognatos felicissimos prædicat, quibus datum sit tam elegantem præstantemque virginem in choreas progredientem intueri: sed (quòd rem gratam se ipsi facturum censuit, vel ita res tulit, vt quæ de nuptijs cogitaret, ab ignoto homine earum felicitatem audiret, quod plenius paulò pòst videbitur) sed, inquam, longè omnium felicissimum iactat eum, cui ipsa despondebitur. Quia videlicet tam speciosa & egregia virgo non potest viro non esse gratissima: & cùm id soleat quasi bonum aliquod à viris exoptari, cui hoc contigerit, oportet felicem existimari, qui optato potiatur. Tum exaggerat illius laudes, primùm, cùm dicit se nunquam talem animaduertisse hominẽ, quod, quasi genus, in suas deinde species partitur virum & mulierem: de hac si dixisset, tantùm res videbatur minus mirabilis: vbi verò etiam eam viris anteponit, maximam encomij facultatem in eo collocasse videtur, cùm inferius virili genere muliebre censeatur, si potissimùm paria de singulis constituantur. Sed in laudando mediocritatis leges esse violandas censuit Orator noster, vbi maximè ex eius personæ, ad quam oratio dirigitur, beneuolentia commodorum tuorum ratio pendet. Nihil ergo par aut simile Vlysses, huic virgini reperias? Immò verò. Quidnam? Rarum aliquid & vsitatum, proinde etiam admiratione dignum, cui appositè raram hanc virginem comparat, non quidem ipsius rei respectu solùm, sed etiam ipsius raritatis. Quantumuis enim vile quippiam fuerit, modò rarum, satis in se habet quo plurimi censeatur, adeò vt etiam preciosissimis, sed cõmunibus & vulgaribus tamen rebus anteponatur. Quid verò tandem est rarum illud, quod tantoperè Vlysses admiratus est? Palmæ germen, quod vidit in Delo ad arã Apollinis succrescere, quale nimirum nunquam anteà è terra succreuerat. Qua de re infrá. Tandem artificiosè cum verecundia & timore in petitionẽ humanitatis descendit, præmittitque narrationem compendiosam præsentis suæ calamitatis. Petit denique duo. primùm, vt vrbem ei Nausicaa significet: deinde, vt leuiusculis vestibus induat, in cuius beneficij gratiam egregium pro illa votum profundit.

g φοίνικος νέον ἔρνος] Quid hunc surculum palmæ tantoperè sit demiratus Vlysses, mirũ videri potest: & cur paulò pòst dicat, talem nunquam è terra succreuisse. Mihi sanè ratio nulla succurrit, cur hoc factum existimem, nisi intelligamus palmulam illam primam esse, quæ ab hominibus illis cognita sit & animaduersa, & alibi nusquam visam? Id tamẽ mihi non persuadeo. Nam Herodoto teste, Delus insula, quæ Plote ab eo appellatur, arboribus illis ferax est. Quid ergo? Speciem tantùm huius palmæ raram fuisse ab Vlysse existimatam, vt solet arbor arbori præstare. Rhodiginus autem Lect. antiq lib. 5. cap. 6. generaliter de omni palma accepit, his verbis: Inest omnino arbori eiusmodi decor non ingratus, quando Poëtarum princeps puellæ Phæaciæ venustatem palmæ ramo assimulare sibi Homerus permiserit. Propterea fuêre qui ita arbitrarentur, in certaminibus sacris varias quidem singillatim coronas dari, vniuersim tamen ex palma solenni quodam more consecrari, vna eâ de causa. *Hæc ille.* Ego verò non nego, in genere palmam speciosam esse arborẽ, cùm tamen de hac vna, quæ in Delo ad Apollinis aram fuit, loquitur, quiddam magis peculiare in hac imaginor. Qualem etiam oportuit fuisse eam quæ Latonem parientem sustinuerit, vt in Hymno Apollinis ab Homero dicitur. De qua Ouidius intellexit in Epistola Cydippes:

Miror & innumeris strictam de cornibus aram, *Et de qua pariens arbore nixa Dea est.*

Scio de hoc partu Latonæ diuersa ab alijs tradi, atque adeò ab ipso Plutarcho in vita Pelopidæ, vnde istud de palma dictum posset refutari: sed sciat lector, me vulgarem fabulam sequi. Pausanias in Arcadicis, qui est liber octauus, hanc palmam vt antiquissimam memorat, quæ cùm iam ante multa sæcula extitisse in veteribus Græcorum monumentis legatur, tamen suo tempore extet. Cicero 1. de Legib. Aut (inquit) quod Homericus Vlysses Deli se procerã & teneram palmam vidisse dixit, hodie monstrant eandem. Sed tamen Vlysses non exprimit illam proceritatem: eam verò si placet, authore Tullio, amplectamur, vt nostræ etiam comparationi inseruiat. Nam talis erat etiam Nausicaa, ideò illius etiam proceritatis gratia potuit rectè cum palma conferri, vt etiam cum Diana anteà conferebatur.

h δῖος δὲ ῥάπτης] Hic est altera ratio, cur orationem Vlyssis κερδάλεον appellet Poëta. nam ideò talis dicitur, vt ait Eustathius: quòd cùm exiguum & leue quiddam à Nausicaa petat, tamen longè maiora impetrãrit, vt docent sequentia.

i σοὶ δὲ θεοὶ] In spem beneficij, quod in se conferri à Nausicaa cupit, omnia illi fausta imprecatur: sed ea ratione, vt eam iam pro mortali puella agnoscat. Optat enim illi maritum & quod maximum est matrimonij vinculum, concordiam. Quod appositè fit, vt anteà monebamus, cùm de nuptijs celebrandis illa etiam virgo cogitaret. Quàm elegantia sint autem illa quæ de concordia subijcit, facilè quiuis intelligit, de qua qui plura scire volet, legat Plutarchi præcepta connubialia, & elegantem illam disputationem amatoriam, vbi quædam ad hunc locum facientia, & ex huius loci authoritate scribuntur: οὔτε γὰρ ἡδονὰς μείζονες ἀπ' ἄλλων, οὔτε χρεῖαι συνεχέσεραι πρὸς ἄλλους, οὔτε φιλίας τὸ κοινὸν ἑτέρας εὔδοξον ἅπτω ἐ ζηλωτόν. Ὡς ὀφθαλμοφανέστατα νοήματα οἶκον ἔχειθον. Ἀνὴρ δὲ γυνή. id est, Neque enim oblectamenta aliunde maiora, neque vtilitates frequentiores mutuæ sunt, neque amicitiæ bonum alterius ita illustre & admirandum, vt cùm concordes consilijs rem familiarem administrant vir & vxor.

k πολλ' ἄλγεα] Triplex est fructus huius matrimonialis concordiæ. Primùm hostibus tuis parit molestiam (ea enim est hostiũ natura, vt quemadmodum ob infelicitatem tuam lætantur, sic ob prosperitatem contrà tristentur) deinde amicis gaudium, quorum affe-

affectus contrarij sunt illis hostium: tertiò laudem & gloriam coniugibus apud homines conciliant. Sed hęc humana tantùm sunt: nos altiùs rem hodie intelligimus ex sacrosancto Dei præcepto.

Τὸν δ' αὖ Ναυσικάα λευκώλενος αὐτίον ηὔδα·
Ξεῖν', ἐωεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠὲ κακοῖσιν, ὅτῳ ὡς ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ·
Καί τῳ δοὶ * τάδε ἔδωκε, σὲ δὴ χρὴ τετλάμεν ἔμπης·
Νῦν δ' ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἱκάνεις,
Οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι, οὔτε τοῦ ἄλλου
Ὅν τις ἐπιχρὶ ἱκέτῃ ταλαπείριον αὐτιάσειεν.
Ἄστυ δέ τοι δείξω, ἐρέω δέ τοι οὔνομα λαῶν.
Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κράτος ἠδὲ βίη τε.

Ἦ ῥα, καὶ ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι κέλευσε,
Στῆτέ μοι ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδόντες;
Ἦ μήπω τινὰ δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν;
Οὐκ ἔστ' οὐτος ἀνὴρ δίερὸς βροτός, οὐδ' ὑπολήθοι,
Ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται)
Δηιοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
Οἰκέομεν δ' ὀπάζθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι * βροτῶν ὀπιμίσγεται ἄλλος·
Ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνει·
Τὸν νῦν χρὴ κομέειν. πάντες γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε. δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρώσιν τε πόσιν τε·
Λόεσθε δ' ἐν ποταμῷ ᵒ ὄθι δὴ σκέπας ἔσ' ἀνέμοιο.

Ὣς ἔφαθ'. αἱ * δ' ἔσαν τε καὶ ἀλλήλοισι * κέλευσαν.
Καὶ δὴ ἔπειτ' ἄρ * ὀ δυστὴ εἶσαν ὅπι σκέπας, ὡς ἐκέλευσε
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Πὰρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτὼνά τε εἵματ' ἔθηκαν.
Δῶκαν δ' ἠρύσειαν ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἤνωγον δ' ἄρα μὲν λοέσθαι ποταμοῖο ῥοῇσι.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφίπολοι ξῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
Ἅλμην ὤμοιϊν ἀποδύσομαι, ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
Χρίσομαι. ἦ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροὸς ἔστιν ἀλοιφή·
Ἄντην δ' οὐκ ἂν ἔγωγε λοέσομαι· αἰδέομαι γὰρ
Γυμνοσάων, κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισι μετελθών.

Ὣς ἔφαθ'. αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν εἶπον δ' ἄρα κούρῃ.
Αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χέρσον νίζετο δῖος Ὀδυσσεύς
Ἅλμην, ἥ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ὤμπεχον ὤμους.
Ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἁλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα λοέσατο ᵉ καὶ λίπ' ἄλειψεν,
Ἀμφὶ δ' ἕματα ἕσσατ' ἃ οἱ πάρε παρθένος ἀδμής·
ᶠ Τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δ' ἔθηκε
Οὖλας ὑπὲρ κρατὸς, ὑακίνθῳ εἴκελα ἄνθῳ.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀνὴρ ἰδρις,
Ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθηναίη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δ' ἔργα τελείει·
Ὡς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλεϊ καὶ χάρισι τέθηπεν. θηεῖτο δὲ κούρη.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Κλῦτέ μοι ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρά τι εἴπω·
Οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
Φαιήκεσσ' ὅδ' ἀνὴρ ἐπιμίσγεται ἠδὲ θεοῖσι.

Hūc.a.rursus Nausicaa albis vlnis cōtrà alloquuta,
Hospes quādoquidē nō ignauo, nec stulto similis es viro,
Iupiter ipse distribuit felicitatē Olympius hominibus
Bonis atq; malis prout vult, vnicuiq;. (cius
Et fortasse tibi isthæc dedit: te.a.oportet pati nihilo se- χρ. πάγ'
Nunc, postquam ad nostram & terrā & vrbē venis,
Neq; vestium indigebis, neq; alicuius alterius rei
Earum quæ decent supplicem, miserum occurrentē.
Vrbem autem tibi ostēdam & dicā nomen populorū.
Phæaces hanc vrbem, & terram habitant,
Sum autem ego filia magnanimi Alcinoi, (tētia.
Huius inter Phæaces supereminet & imperiū, & po-
Dixit sanè & ancillis pulchricomis imperauit.
Sistite gradū mihi ancillæ, quò fugitis virū intuitæ?
An scilicet aliquem hostium putatis esse virorum?
Non est hic vir humidus homo, neq; esse possit,
Qui Phæacum ad terram veniat
Hostilia inferens: valde.n. chari sunt immortalibus.
Habitamus præterea seorsum vndoso in mari
Extremi, neq; aliquis nobiscū homo commerciū habet χρ. βροτὸς
Verùm hic aliquis infelix errans huc venit. (alius.
Quem nunc oportet curare, à Ioue.n. sunt omnes
Hospites et egeni, donū.a. quantūuis exiguū gratū ta-
Quare date ancillæ hospiti cibū & potum, (men est.
Et lauate in fluuio, vbi defensio est à vento.
Sic ait, illæ verò stabant, & se mutuò hortabātur. χρ. δ' ἔσαν τε
Vlyssē collocarūt sub vmbraculo, quēadmodū iusserat χρ. κέλευσεν.
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi, χρ. Ὀ δυστὴ εἶσαν
Prope ipsum pallium & tunicam vestesq; apposuerūt.
Dederunt verò ei aurea in ampulla liquidum oleum,
Iusserunt deinde vt se ablueret in fluuij fluento.
At tum ancillas alloquutus est diuus Vlysses,
Ancillæ state sic paululum seorsum, vt ego ipse
Salsuginem ab humeris abluam, circum autem oleo
Inungam, iam enim diu à corpore est vnctio:
Coràm verò non ego lauero, vereor enim
Nudari inter puellas pulchricomas versans.
Sic ait, illæ seorsum abibant, referebant aūt puellæ.
Cæterū ipse ex flumine à corpore lauabat diu⁹ Vlysses
Salsuginē, quæ ei dorsū & latos accingebat humeros:
E capite autem eluit maris sordes indomiti. (set,
Cæterùm postquam omnia abluisset, & oleo inunxis-
Vestesq; induisset quas illi præbuerat virgo intacta:
Hunc quidem Mineruæ reddidit ex Ioue nata,
Maioremq; aspectu, & spissiorem: à capite verò
Crispas demisit comas hyacinthino flori similes.
Quemadmodū cùm quis aurū circūfudit argēto vir
Solers, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnifariam, glorioſa verò opera perfecit:
Sic huic infudit gratiam capitiq; & humeris.
Consedit deinde seorsum incedens ad littus maris:
Pulchritudine & gratia resplendēs, admirabatur.a.
Tunc ad ancillas pulchricomas loquebatur, (puella,
Audite me ancillæ pulchris lacertis, vt aliqd dicā.
Non omnibus inuitis dys qui cœlum tenent,
Ad Phæacas hic vir peruenit diuinus.

Πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀφαυρότερ' εἶναι δοκεῦσα,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε τοὶ εὐρυνὸν οὐρανὸν ἔχουσιν.
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοῖός δε πόσις κεκλημένος εἴη
Ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἄδοι αὐτόθι μίμνειν.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἄρα τῇ μάλα μὲν κλύον, ἠδὲ πίθοντο,
Πὰρ δ' ἄρα Ο' δυσεῖ θέσαν βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ἦτοι ὁ πῖνε καὶ ἤλυθε πολύτλας δῖος Ο' δυσσεύς
Ἁρπαλέως· δεινὸν γὰρ ἐδήτυε ἦεν ἅπασα.
Αὐτὰρ Ναυσικάα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
Εἵματ' ἄρα πύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
Ζεῦξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας, αὐτὴ δ' ἔβη αὐτή·
Ὦρσεν δ' Ο' δυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὄρσεο δὴ νῦν ξεῖνε· πόλιν δ' ἴμεν, ὄφρά σε πέμψω
Πατρὸς ἐμῆς πρὸς δῶμα δαΐφρονος· εὖθά σε φημὶ
Παντῶν Φαιήκων εἰσήσεμεν ὅσσοι ἄριστοι·
Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρδειν (δρηκτὸς δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Ὄφρ' ἀν μὲν κ' ἀγρὸς ἴομεν καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
Τόφρα σὺ ἀμφιπόλοισι μετ' ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν
Καρπαλίμως ἔρχεσθον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω·
Αὐτὰρ ἐπὴν εἰς ἄστυ κιώμεθα τεῖχος ἐπ' ἀμφὶς
Τ' ψηλὸς, καλὸς δ' εἰλίμενος ἑκάτερθε πόληος,
Λεπτὴ δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
Εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιον ἐστὶν ἑκάστῳ·
Ἔνθα δέ τε σφ' ἀγορὴ, καλὸν, Ποσειδήιον ἀμφὶς,
Ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
Ἔνθα δ' νηῶν ὅπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
κ. πείσματα καὶ * πείρα, καὶ ἀποξύουσιν ἐρετμά.
Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς, οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐΐσαι,
Ἧς σὺν ἀγαλλόμενοι πολιὴν ἁλὸς ἐρχατόωσιν·
hΤῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδηκέα, μήτις ὀπίσσω
Μωμεύῃ (μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον)
Καί νύ τις ὧδ' εἴπῃσι κακώτερος ἀντιβολήσας,
Τίς δ' ὅδε Ναυσικάᾳ ἕπεται καλός τε μέγας τε
Ξεῖνος; πῇ δέ μιν εὗρε; πόσιν νύ τοι ἔσσεται αὐτῇ.
Ἦ πού τιν' αὐασθεῖσα κομίσσατο ἧς ἀπὸ νηὸς,
Ἀνδρῶν τηλεδαπῶν· ἐπεὶ οὔ τινες ἐγγύθεν εἰσίν·
Ἦ τις οἱ ἀξαμένη πολυάρητος θεὸς ἦλθεν,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἐξῆς δέ μιν ἤματα πάντα.
Βέλτερον εἴ κ' αὐτή γε ἐποιχομένη πόσιν εὕροι
Ἄλλοθεν· ἦ γὰρ τούς γε ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
Φαίηκας τοί μιν μνώονται πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
κ. δ' αὖτε. Ὣς ἐρέουσιν, ἐμοὶ * δέ κ' ὀνείδεα ταῦτα γένοιτο·
iΚαὶ δ' ἄλλην νεμεσῶ ἥτις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
Ἥ τ' ἀέκητι φίλων πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων
Ἀνδράσι μίσγηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.
Ξεῖνε, σὺ δ' ὦδ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
Πομπῆς καὶ νόστοιο τύχῃς ὧδ' ἀπὸ πατρὸς ἐμεῖο.
Δήομεν ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθηναίης ἀγχιπελάδθε
Αἰγείρων· ἐν δ' κρήνη νάει ἀμφὶ δ' λφιῶν.
Ἔνθα δέ οἱ πατρὸς ἐμοῦ τέμενος τεθαλυῖά τ' ἀλωὴ,
Τόσσον ἀπὸ πτόλιος ὅσσον τε γέγωνε βοήσας·
Ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον εἰσόκεν ἡμεῖς
Ἄστυδε ἔλθωμεν, καὶ ἱκώμεθα δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπὰν ἡμέας ἔλπῃ ποτὶ δώματ' ἀφῖχθαι,
Καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν, ἠδ' ἐρέεσθαι
Δώματα πατρὸς ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.

Nam anteà mihi nihili videbatur esse,
Nunc verò dijs similis, qui cœlum latum inhabitant,
Vtinam mihi talis maritus vocatus esset
Hîc habitans, & ipsi placeret hîc manere.
Sed date ancillæ hospiti cibum potumq;. (*runt,*
Sic ait, illæ sanè hãc diligenter audiuerũt & paruerunt,
Vlyssi verò apposuerunt cibumq; potumq;.
Profectò ipse bibebat, & edebat prudens diuus Vlysses
Rapaciter, diu enim cibum non gustauerat.
Cæterùm Nausicaa albis lacertis aliud commenta est:
Vestes certè plicatas posuit pulchrum in currum
Iungens mulos fortibus vngulis, conscendit autẽ ipsa,
Adhortata Vlyssem, verbumq; dixit & elocuta est,
Surge nunc hospes ad vrbem ire, vt te mittam
Patris mei ad domum prudentis, vbi te puto
Omnes Phæaces visurũ esse, quotquot optimates sunt.
Sed omnino sic facito, (videris enim mihi non parum sapere)
Donec quidem per agros iuerimus & opera hominũ,
Tamdiu cum ancillis post mulos & currum
Celeriter venito, ego verò viam præibo.
Cæterũ postq; ad vrbẽ cõscenderimus, circa quã turres
Altæ, pulcher autem portus ab vtroq; latere vrbis,
Arctus aũt introitus, naues per viam vtrinq; agitatæ
Subducuntur, omnibus enim statio est vnicuiq;.
Ibi verò ipsis forũ est pulchrũ Neptuni circa templum
Ingentibus lapidibus excisis locatum.
Ibi verò nauium armamenta nigrarum curant
Rudentes & spiras, & poliunt remos.
Non enim Phæacibus curæ est arcus neq; pharetra,
Sed mali & remi nauium, & naues æquatæ,
Quibus freti, penetrant spumosum mare.
Horum cuito famam amaram, ne quis à tergo
Obtrectet (valdè enim sunt superbi vulgò)
Et fortassis quis sic diceret malignior obuiam factus,
Quis ille qui Nausicaã sequitur pulcherq;, magnusq;
Hospes? vbi illum nacta est? maritus certè erit ipsi,
Aut alicubi errantem benignè tractauit sua naui
Ex viris externis. nam nulli propè sunt huiusmodi,
Aut quispiã supplicãti multùm exoptatus deus adest
E cælo delapsus, habebit verò ipsum dies omnes.
Rectè fecit si ipsa obambulans maritum inuenit
Aliundè, certè hos spreuit in populo
Phæacas, qui ipsam ambiunt multi & nobiles.
Sic dicent, mihi verò hæc probra essent.
Atq; alij succenserem quæcunq; talia faceret,
Quæ inuitis charis patre & matre viuentibus
Viris miscetur, priusquam palàm nuptiæ aduenissẽt,
Hospes autẽ tu sic mecum audi sermonẽ, vt celerrimè
Deductionem & reditum assequaris à patre meo.
Inueniemus pulchrum lucum Palladis prope viam
Ex populis, fons autẽ effluit, circa nemus. a. pratum.
Ibi verò patris mei & prædium & florentes horti
Tantum ab vrbe, quantum auditur clamans,
Ibi desidens præstolare aliquandiu, donec nos
Ad vrbẽ venerimus, & peruenerimus ad ædes patris.
Cæterùm postquam nos speraueris ad ædes peruenisse,
Tum Phæacum eas ad vrbem, atq; require
Ædes patris mei magnanimi Alcinoi.

Ῥ̓ηϊα δ᾽ δείγνωτ᾽ ἐστι, καὶ οὐ πάις ἠμήσαιτο
Νήπιος, ὃ μοὶ γάρ τοι ἐοικότα φῶτι τέτυκται
Δώματα Φαιήκων, οἵ περ δόμοι Ἀλκινόοιο
Ἥρωος. ἀλλ᾽ ὁπότ᾽ αὖ σε δόμοι * κεκύθωσι καὶ αὐλή,
Ὧκα μάλ᾽ ἐκ μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ᾽ οὐ ἴηαι
Μητέρ᾽ ἐμεῖο· ἡ δ᾽ ἥσται ἐπ᾽ ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Ἠλάκατα στρωφῶσ᾽ ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κίονι κεκλιμένη, δμῳαὶ δέ οἱ ἑσπόμεναι δὲ
Ἕνθα ἓ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος πεπιθήκλιται αὐτῇ,
Τῷ ὅγε οἰνοποτάζων ἐφέζεται, ἀθανάτοισι
Τὸν δ᾽ ἀμφαφόωμαι, μητρὸς ποτὶ γούνασι χεῖρας
Βάλλῃν ἱμερτῆς, ἵνα νόστιμον ἦμαρ ἴδωμαι
Χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐστί.
Εἰ γάρ τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ᾽ ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ᾽ ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὸν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἄρα φωνήσασ᾽, ἵμασεν μάστιγι φαεινῇ
Ἡμιόνους· αἱ δ᾽ ὦκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα·
Αἱ δ᾽ εὖ μὲν τρώχων, εὖ δ᾽ ἤλλοσαν· τὸν δὲ βοῦστον
Ἡ ἤμελ᾽ ἰωιόχεσφιν, ὅσους ἄμ᾽ ἑπίαρε πεζοὶ
Ἀμφίπολοί τ᾽ Ὀδυσῆος τε νόῳ δ᾽ ἐπεβάλλετο μάλα πρὶν
Δύσεθ᾽ ὑπ᾽ ἠέλιον, καὶ τοὶ κλυτὸν εἰς ἄλσος ἵκοντο
Ἱερὸν Ἀθηναίης, ἵν᾽ ἆρ᾽ ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτίκ᾽, ἔπειτ᾽ ἠρᾶτο Διὸς κούρην μεγάλοιο,
Κλῦθί μοι Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Νῦν δή πως μοὶ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔποτ᾽ ἄκουσας
Ῥαιομένοιο, ὅτε μοι ἐράασκε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Δός μ᾽ ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ᾽ ἐλεεινόν.
Ὣς ἔφατ᾽ εὐχόμενος, τοῦ δ᾽ ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Αὐτῷ δ᾽ οὔπω φαίνετ᾽ ἐναντίον, αἴδετο γὰρ πὰρ
Πατρὸς καὶ ἀίσσητον· ὁ δὲ θπλα φελῶς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

Faciles cognitu sunt & si puer ducere posset
Infans, neq; vllo pacto similes illis sunt
Aedes Phæacum, qualis domus Alcinoi
Herois, sed postquam te ædes celauerint & aula, χ. κἀὔτως.
Quã celeriter ex regia domo vlterius pge, vt pueniας
Ad matrẽ meã, hæc aũt sedet ad focũ in ignis splẽdore
Pensum versans purpureum, mirabile visu,
Columnæ recumbens, ancillæ verò sedent pone illam.
Hic verò patris mei solium vergit ad eam,
Quo ille vino indulgens insidet velut deus.
Quod vbi præterieris, matris ad genua manus
Extende nostræ, vt reditionis diem videas
Gaudens statim: etiamsi valdè procul hinc es.
Siquidem tibi illa vtiq; bene volet in animo,
Spes tibi deinde amicosq; videre & peruenire
Domũ ad pulchrè ædificatã, & tuã in patriam terrã.
Sic loquuta flagellauit flagello lucido
Mulos, hi verò celeriter reliquerunt fluuij fluenta:
Illi sciuè quidẽ currebãt, & pulchrè penetrabãt pedib.
Illa aũt bene gubernabat, quo simul sequerẽtur pedi-
Ancillæ Vlyssesq;, arte verò impetit flagellum. (tes
Occidit a sol, & illi inclytum ad nemus peruenerunt,
Sacrum Palladi, vbi consedit diuus Vlysses.
Statim deinde supplicauit Iouis filiæ magnanimi:
Audi me à capra nutritã Iouis filia indomita,
Nũc sanè me exaudi, quoniã antea nunq; exaudinisti
Inclatum, quando me iactabat inclytus Neptunus.
Da me ad Pheacas gratum venire atq; miserabilem.
Sic ait supplicãs, hunc audiuit Pallas Minerua,
Ipsi verò nequiq; apparebat palàm, verebatur enim
Patruum, is verò vehementer irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam ad terram veniret.

COMMENTARIVS.

a ξεῖν᾽, ἐπεὶ οὔτε κακὸν] Respondet Vlyssi Nausicaa. primùm facit de eo iudicium, videriq́ue ipsum sibi ait neque improbum neque insipientem. Non esse malum, hinc fortè collegit, quòd cùm vir esset: tamen ipsi iniuriam non intulerit, quæ poterat pro imbecillitate muliebris sexus ab eo facilè vinci. Non esse insipientem verò, ex tam prudenti oratione, maximè ex illius postremo membro. Vel quæ laudes tantas ab eo acceperat virgo, voluit pares illi rependere. Deinde consolatur ipsum, monetq; has ei calamitates à Ioue immitti, ac illius permissu illi contingere, præmissa illa eleganti γνώμῃ: Ζεὺς δ᾽ αὐτὸς νέμει, &c. qua iubemur agnoscere quicquid nobis accidat infortunij, id à Deo esse. Sequentia verò docent, in miserijs muniri nos oportere præstantissima illa virtute, Patientia, qua malis nostris non cedimus, sed contrà audentiores imus: ad exemplum palmæ, quæ quò magis pondere premitur, eò fortiùs subrigitur. Postea omnia illi se præstituram pollicetur, quæ ipse tam supplicíter postulauit: immo statim plus exequitur, quàm ipse petijsset. Docet enim quis esset nomen populo, qui regiones illas incoleret. De se autem quod dicit, tutam se esse. Atq; hinc videtur Vlyssem ea in re vacillantem confirmare, qui in orationis suæ limine dubitabat an Dea, an verò mortalis esset.

b οὐκ ἐθέλει ἕτος αὐτῇ] Reuocat fugientes ancillas, docetq; nihil esse causæ, quòd sibi ab hoc viro timeant, quia non sit hostilis, quod ex corporis habitu squallido collegit. Sic enim accipio, quod eum non esse δῖον dicit. nam adeò ex maris spuma deformis, & exipso metu in naufragij periculo & ex longo natandi labore defatigatus & macératus, vt σκελετὸς aut ἀλιτὸς potius videretur. Non apparebat enim in illo qui in benè constitutis hominibus manifestus est vegetus sanguis: qui cùm ex ijs quæ corpori insunt, præcipuam vim habeat simul calidus & humidus est: ex eius ergo inopia aridiores simus, vti in senibus videre licet, & magis in ipsis mortuis, vt constat ex Plutarcho Symp. lib. 8. cap fin. & ex libro, vbi aqua & ignis inter se comparantur. Iam cùm Vlyssem ita exucceum & exanguem animaduertat Nausicaa, nihil sinistri potuit de eo suspicari, cùm hostis vultus horridior & magis sanguineus futurus esset. Vt autem magis persuadeatur hunc virum hostili animo non accessisse, duo faciunt. primùm, quòd Phæacenses Dijs esse charissimos sciat, proinde non permissuros eos, vt vlla amicis suis clades aut cladis periculum immineat. Deinde quòd fieri non possit, vt remotam ita à reliquorum hominum commercio gentem Phæacensem quispiam inuadat, aut inuadere conetur: cùm nullus alioqui soleat ad eos appellere, immò penè cæteris populis ignoti sint. Concludi tandem, hunc errabundum temerè appulisse, vt etiam ex Vlyssis narratione acceperat, præterea à miserè paupertate cõflictari. Iam verò cùm hospites & egeni à Deo sint, & quodcunque illis beneficium conferetur, quantumuis exiguum tamen iucundum sit: proinde non solùm inhumaniter, sed & impiè se facturam, si eius non misereatur. Itaque illi statim vestimenta impertitur, oleo inunctum lauari iubet, cibosq; apponi, tandem eum in paternam domum deducit.

c οὐδ᾽ ἐπὶ σκέπας ἐστὶ λαοῖσι] Lauantibus in aqua frigida nociuus solet esse ventus, cutẽ asperat, & vi tenuitatis suæ vsque ad partes interiores penetrans, ibi quoq; non parum damni infert. Ideò prudenter Nausicaa cauet, ne Vlyssem in loco ventoso lauet, itaque ab ancillis in vmbroso collocatur.

d αἰδέομαι] Attigimus anteà aliquid de pudore Vlyssis, à quo sit prohibitus, ne nudus Nausicaam propiùs accederet. Id vt credã, facit etiam hic locus, vbi manifestè testatur, verecundari se ita nudum inter puellas versari. Quod miretur quispiam, si meminerit viros à mulieribus ac virginibus apud Homerum lauari, vt de Telemacho & Pisistrato non ita pridem vidimus. Nam cur hoc recusat nunc Vlysses, si tamen illius temporis consuetudo ita tulit? Fortè Poëta illam consuetudinem hoc loco castigauit sub σωφρονέστατο & temperantissimi viri persona. Neque sanè honestum videtur id fieri, vt etiam illud sæculum suis nævis non caruerit.

e ἐκ λιτὸ ἀλείψεται] Oleo post lauacrum inungi solitos veteres ad læuigandam cutem, docuimus ex Athenæo in Iliade.

f τὴν δὲ Ἀθηναίη] Ne hoc quidem sine Numine voluit fieri Poëta, quod alioqui tum lauacro tũ compti vestibus tribui poterat. Nam aquâ fluminis sordes è maris spuma contractas, quibus deformis videbatur, abluerat, vnde in pristinum nitorem est restitu-

tus. Deinde cùm non parum pulchritudinis ex vestibus homini concilietur, iuxta parœmiam, εἵματα ἀνῆκε (quam non ita pridem exponebamus) potuit formosior his indutus Vlysses apparere. Sed Homerus hoc à Deo manare vult. Itaque dicit Mineruam hoc illi concessisse, vt longè maior & crassior videretur, atque adeò pulchrior: quod infrà quærendum est, vbi dicitur, κάμε τῇ χάριν τε εἶδος βῶν, & paulò pòst gratiam & lepòrem capiti & humeris eius infudit Minerua.

φοβεῖτο γὰρ ἐμοὶ πόσιν εἶναι] Notanda est atque etiam castiganda hæc Nausicaæ proteruitas, cùm Vlyssem sibi maritum ob eius speciem & decorem optat, quo eum nunc præditum videt: non autem ob prudentiam, quam in eo anteà laudabat. Quod à Plutarcho in lib. de audiend. Poët. obseruatum est his verbis: Οὐ πάνυ δὲ ἀσύφωλα τῆς γνώμης, ἐπιεικέστερον οὕτω πως ἐφιστάνουσα τὸν νέον ἐπὶ μὴ ἡ Ναυσικάα ξένον καὶ ἄνδρα νέον ὀδυσσέα θεασαμένη, ὃν παιδεύσαι τὸ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτὸν, ἅπερ δὴ τρυφῶσαι καὶ γάμων ὥραν ἔχουσαι τοιαῦτα μειρακιώδη πρὸς τοὺς ξένους πάσχουσι τοὺς σώζοντας αὐτὰς καὶ τὴν τοῦ ἤθους σύνεσιν καὶ χαριέντισαι τοῖς σπουδαίοις καὶ πολιτικοῖς ἔχουσαι, δύνηται τοιούτων συνοικεῖν μᾶλλον ἢ τοῖς πλουσίοις (malè vulgò πλουσίῳ) καὶ ἐρχικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἀγαθοῦ. id est, At vbi sententia in obscuro est, ita disterminanda est ac definienda ab eo qui inuenem moderatur. Nam si Nausicaa hospitem ac peregrinum virum Vlyssem contemplata, ac perinde ac Calypso erga eum affecta, vt iam lasciuiens & ætate nubilis talia ad ancillas delirat. Vtinam mihi, &c. audacia eius proteruitasq; est vituperanda. Si verò ex verbis eius notans mores, colloquiumq; eius mirata insigni prædita prudentia, præoptat tali iuncta esse, quàm ciui alicui pecunioso aut saltatori, commendatione digna est.

ἢ τοῦ ἀλεείνων] Egregius est hic locus, quo docet Poëta nõ solùm malum, sed etiam mali suspicionem remouendam ab ea (nã hîc de fœminis tantùm erat sermo) quæ probitatis ac pudicitiæ famam aucupatur. Hoc enim diligenter cauet & prudenter Nausicaa.

ἢ τοῦ ἄλλη νεμεσᾷ] Qui in parentum sunt potestate, nuptias contrahere non possunt illis aut insciis aut inuitis: quod quàm antiquum sit obseruatu, docet eleganter hic locus.

FINIS LIBRI VI. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΝΑΥΣΙΚΑΑ εἰς τὴν πόλιν ἀφικνεῖται, καὶ μετ' ὀλίγον Ὀδυσσεὺς ἱκετεύει τὴν Ἀρήτην Ἀλκινόου τοῦ βασιλέως γυναῖκα. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον πυθομένης ὑπόθεν τὴν ἐσθῆτα ἔχοι (ἐγνώρισε γὰρ αὐτὴν) τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν ἀπὸ τῆς Ὠγυγίας μέχρι τῆς τῶν Φαιάκων γῆς διηγεῖται.

Ἄλλη.

Ἦτοι μὲν δὴ φρονέεσκε Ὀδυσσῆι Σχερίης βασιλῆες.

ΣΟὶ μὲν ἔπειτ' ἤειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Κέρσῃ δὲ σχεδὸν ἄστυ φέρων μετὰ δῆμον ἰόντα.
Ἦ δ' ὅτε δὴ οὔ παιρὸς ἀγακλυτὸν ἄλσος ἵκανεν,
Στῆσεν ἄρ' ἐν προθύροισι· καδίζησεν δὲ μέμιν ἀμφὶς
Ἴσαντ' [a] ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι, οἵ ῥ' ἀπ' ἀπωλέης
Ἠμιόνους ἔλυον, ἐσθῆτά τε ἕσσον ἔσω.
[b] Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον ἐὸν ἤιεν· ἀμφὶς δὲ οἱ πῦρ
Ἐρήνυς ἀπέραίη θαλαμηπόλος Εὐρυμέδουσα,
Τὴν ποτ' Ἀπείραθεν νέες ἤγαγον ἀμφιέλισσαι·
Ἀλκινόῳ δ' αὐτὴν γέρας ἔξελον, [c] οὕνεκα πᾶσι
Φαιήκεσσιν ἄνασσε, θεοὺς δ' ὡς δῆμος ἄπιζεν·
Ἣ ῥέ οἱ Ναυσικάαν λευκώλενον ἐν μεγάροισιν
Ἠ' οἱ πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσω δόρπον ἐκόσμει.
Καὶ τότ' Ὀδυσσεὺς ὤρτο πόλινδ' ἴμεν, ἀμφὶ δ' Ἀθήνη
[d] Πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ' Ὀδυσῆι,
Μήτις Φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας
Κερτομέοι τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐξερέοιθ' ὅτις εἴη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πόλιν δύσεσθαι ἐραννὴν,
[f] Ἔνθά οἱ αὖτε βόλησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Παρθενικῇ ἐικυῖα νεηνίδι κάλπιν ἐχούσῃ·
Στῆ ῥ' ἔμπροσθ' αὐτοῦ· ὁ δ' ἀνείρετο δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὦ τέκος, οὐκ ἂν μοι δόμον ἀνέρος ἠγήσαιο
Ἀλκινόου, ὃς τοῖσδε μετ' ἀνθρώποισιν ἀνάσσει;
Καὶ γὰρ ἐγὼ ξεῖνος τηλαπέλεθρος ἐνταῦθ' ἱκάνω
Τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης τῷ οὔτινα οἶδα
Ἀνθρώπων οἳ τήνδε πόλιν [g] καὶ γαῖαν ἔχουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI *Odysseæ.*

NAVSICAA in vrbē peruenit, & paulò pòst Vlysses supplicauit Aretin Alcinoi regis vxorem. Et post cœnam interrogante vnde vestem haberet (cognouit enim eam) omnia quę acciderant illi in nauigatione, ab Ogygia vsq; ad Phęacum terram, narrat.

Aliud.

H, beneuolunt Vlyssi Scheriæ reges.

IC quidem illic supplicabat prudẽs
diuus Vlysses,
Puellam verò ad vrbem ferebat ro-
bur mulorum:
Illa verò quando iã ad sui patris in-
clytas ædes peruenit,
Constitit in vestibulo: fratres verò ipsam vndiq;
Circũstabant immortalibus similes, qui sanè à curru
Mulos soluebant, vestemq; portarunt intrò.
Porrò ad thalamũ suum ibat, accendebat a illi ignẽ
Anus Aperæa cubicularia Eurymedusa,
Quam olim ab Apera naues duxerunt biremes.
Alcinoo autem in domum elegerunt, eò quòd omnib.
Phæacẽsibus imperabat, & veluti deũ populus audie-
Quæ enutriuit Nausicaã pulchris vlnis in regia, (bat,
Quæ ei ignem accẽdebat, & intus cœnam adornabat,
Et tunc tandem Vlysses surrexit ad vrbẽ ire, at Pallas
Multam caliginem circumfudit bene volens Vlyssi,
Ne quis Phæacum insolentium obuiam factus,
Conuiciaretur verbis, & interrogaret quisnam esset.
Sed cùm iam ciuitatem ingressurus amabilem,
Tum ei obuiam facta est dea cæsia Minerua,
Virgini similis iuuenculæ vrnam gestanti.
Stabat verò ante eum: interrogabat a diuus Vlysses,
O filia, an' non mihi domum viri ostendere poteris
Alcinoi, qui inter hosce homines imperat?
Etenim ego hospes multa passus huc venio,
Procul ex aliena terra, quare nullum noui
Hominum, qui hanc vrbem & terram inhabitant.
Hunc contrà alloquuta est dea cæsia Minerua,

Τοι γὰρ

[a] ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι] Ἐναλίγκιος, ἐοικὼς, ὅμοιος. Hesychius. Ἐναλίγκιος, ὁμοίως. Suidas.

[b] Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον ἐὸν ἤιεν] Ἐὸν, ἴδιον. Hesychius. Ἐὸν, ἴδιον. Suidas.

[c] οὕνεκα πᾶσι Φαιήκεσσιν ἄνασσε] Ἄνασσε, ἐβασίλευε. Hesychius. Ἄνασσε, ἐβασίλευε. Suidas.

[d] Πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ' Ὀδυσῆι] Ἠέρα, ἀντὶ τοῦ ὀμίχλην. Hesychius. Ἠέρα, ὀμίχλην. Suidas.

[f] Ἔνθά οἱ αὖτε βόλησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη] Βόλησε, ἐβούλησε. Hesychius. Βόλησε, ἐβούλησε. Suidas.

[g] καὶ γαῖαν ἔχουσι] Ἔχουσι, κατοικοῦσι. Hesychius. Ἔχουσι, κατοικοῦσι. Suidas.

Τοι γὰρ ἐγώ γοι ξεῖνε πάτερ δόμον ὃν με κελεύεις
Δείξω· ἐπεὶ μοι πατρὸς ἀμύμονος ἐγγύθι ναίει.
Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω·
Μηδέ τιν' ἀνθρώπων προθελύστεο, μηδ' ἐρέφνε.
Σοὶ γὰρ ξείνους οἴδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχουσι,
Οὐδ' ἀγαπαζόμενοι φιλέουσ' ὅς κ' ἄλλοθεν ἔλθοι.
Νηυσὶ θοῇσιν τοίγε πεποιθότες ὠκείῃσιν,
Λαῖτμα μέγ' ἐκπερόωσιν, ἐπεὶ σφίσι * δῶκε Ἐνοσί-
Τῶν νέες ὠκεῖαι ὥστε πτερὸν ἠὲ νόημα. (χθων
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθηνὴ
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἕπετο μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Τὸν δ' ἄρα Φαίηκες ναυσικλυτοὶ οὐκ ἐνόησαν
Ἐρχόμενον κατ' ἄστυ· θέσφατος δὲ σφέας ἐδὲ Ἀθηνὴ
Εἴα ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός, ἣ ῥά οἱ ἀχλὺν
Θεσπεσίην κατέχευε, φίλα φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
[h]Θαύμαζεν δ' Ὀδυσεὺς λιμένας εἴσας,
Αὐτῶν θ' Ἡρώων ἀγορὰς καὶ τείχεα μακρά,
Ὑψηλά, σκολόπεσσιν ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆος ἀφίκανε δῶμα θεοειδές,
Τοῖσι δ' ἔπειτα μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθηνή,
Οὗτος δή τοι, ξεῖνε πάτερ δόμος ὃν με κελεύεις
Πεφραδέμεν, δήεις δ' διοτρεφέας βασιλῆας
Δαίτῃσι φαινυμένους. σὺ δ' ἔσω κίε, μηδέ τι θυμῷ
Τάρβει· θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισι τελέθει. εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι.
[k]Δέσποιναν μὲν πρῶτα κιχήσεαι ἐν μεγάροισιν,
Ἀρήτη δ' ὄνομ' ἔστιν ἐπώνυμον· ἐκ δὲ τοκήων
Τῶν αὐτῶν οἵπερ τέκον Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ναυσίθοον μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Γείνατο καὶ Περίβοια, γυναικῶν εἶδος ἀρίστη,
Ὀπλοτάτη θυγάτηρ μεγαλήτορος Εὐρυμέδοντος,
Ὅς ποθ' ὑπερθύμοισι Γιγάντεσσιν βασίλευεν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὤλεσε λαὸν ἀτάσθαλον, ὤλεσε δ' αὐτόν.
Τῇ δ' Ποσειδάων ἐμίγη, καὶ ἐγείνατο παῖδα,
Ναυσίθοον μεγάθυμον, ὃς ἐν Φαίηξιν ἄνασσε.
Ναυσίθοος δ' ἔτεκε Ῥηξήνορά τ' Ἀλκίνοόν τε.
Τὸν μὲν ἄκουρον ἐόντα βάλ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Νυμφίον ἐν μεγάρῳ μίαν οἴλιον παῖδα λιπόντα
Ἀρήτην· τὴν Ἀλκίνοος ποιήσατ' ἄκοιτιν,
Καί μιν ἔτισ' ὡς οὔτις ἐπὶ χθονὶ τίεται ἄλλη,
Ὅσσαι νῦν * γε γυναῖκες ὑπ' ἀνδράσιν οἶκον ἔχουσιν,
Ὣς κείνην περὶ κῆρι τετίμηταί τε καὶ ἔστιν,
Ἔκ τε φίλων παίδων ἔκ τ' αὐτοῦ Ἀλκινόοιο,
Καὶ λαῶν, οἵ μιν ῥα θεὸν ὡς εἰσορόωντες,
Δηδέχαται μύθοισιν. ὅτε στείχῃσ' ἀνὰ ἄστυ.
Οὐ μὲν γάρ τι νόῳ γε καὶ αὐτὴ δῖα πέλεται ἐσθλοῦ,
*Οἷσίν τ' δὲ Φρονέῃσι [m] καὶ ἀνδράσι νείκεα λύῃ.
Εἰ κεί τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.

Profectò ego tibi hospes pater domum quam me iubes
Monstrabo, quoniā mihi patrē inculpatū iuxta habi-
Sed eas tacitè, hanc ego viam monstrabo. (tat.
Neq; quenquam hominum alloquere, neq; interroga.
Non enim hospites hi diligenter homines suscipiunt,
Nec curātes amplectūtur, quicunq; aliunde venerit,
Nauibus celeribus isti freti velocibus
Vndas ingentes tranant: nam ipsis dedit Saturnius
Horum naues veloces, veluti penna atq; cogitatio.
Sic sanè loquuta præibat Pallas Minerua,
Celeriter ipse deinde post vestigia ibat deæ.
Hunc certè Phæaces inclyti nauigandi non nouerunt
Vadentem per vrbem per ipsos: non enim Pallas
Sinebat pulchricoma veneranda dea, illa ei caliginē
Diuinitùs immissam infudit bene volens in animo.
Miratur autem Vlysses portus & naues æquatas,
Ipsorūmq; Heroum insulas & murum longum,
Sublimes valles munitas, mirabile visu.
Sed quando iā regis ad inclytam domū peruenerunt,
His verò sermonibus cœpit dea cæsia Minerua:
Hæc tibi hospes pater domum quam me iubes
Indicare, inuenies verò à Ioue nutritos reges
Dapes celebrantes, tu verò intrò eas, ne quid animo
Timeas: audax enim vir in omnibus potior
Rebus existit, etiam si quando aliunde veniat.
Reginam quidem primò inuenies in regia,
Arete verò nomen est cognomine. ex parentib. autem
Eisdem est, qui vtiq; genuerunt Alcinoum regem.
Nausithoum quidē primū Neptunus terræ quassator
Genuit, & Peribœa mulierum forma pulcherrima,
Minima natu filia magnanimi Eurymedontis,
Qui olim superbis Gigantibus imperauit.
Sed hic quidē perdidit populū impium, perijt & ipse.
Cum hac Neptunus congressus est, & genuit filium
Nausithoum magnanimum, qui Phæacas rexit.
Nausithous verò genuit Rhexenoremq; Alcinoumq;
Hūc a. virili prole carētē percussit decorus arcu Apol-
Sponsum in regia, vnica sola filia relicta (lo
Areta, hanc Alcinous duxit vxorem,
Et ipsā honorabat, vt nulla sup terra honoratur alia,
Quotquot nunc mulieres sub viris domum habent.
Quemadmodum illa ex animo honorata atq; est
Cum à charis liberis, atq; ab ipso Alcinoo,
Et ciuibus, qui ipsam sanè veluti deam suspicientes,
Excipiunt verbis, cùm incedit per vrbem.
Minimè enim mente etiam ipsa eget bona,
Quibus bene vult, etiam viris lites soluit.
Quando tibi illa bene vult ex animo,
Spes est tibi postea amicosq; videre & peruenire
Domum in excelsam & tuam in patriam terram.

COMMENTARIVS.

a ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι,] In genere Phæaces omnes ἀγχίθεοι appellantur, vnde non mirum est, si filij regis Alcinoi Dijs comparantur cùm soleat alioqui Homerus eximios viros hac nota à reliqua plebe distinguere. Tamen seruile officium hic sorori videntur exhibere, cùm mulos à curru soluunt, & vestes lotas in flumine domum inferunt, quod potiùs ad famulos aut etiam ancillas videbatur pertinere. Sed illius sæculi simplicitas hoc permisit, vel fraternus quoque amor tantus fuit, vt libenter hanc redeunti charissimæ sorori operam præstiterint.

b αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον] In Alcinoi Regia, vt etiam in alijs apud veteres, etiam apud nostros, distincti erant singulorum thalami: eorum, inquam, qui sanguine regio inter se coniungebantur: quod de Alcinoo patre, de Arete matre, & de se ipsa docuit libro præcedenti Nausicaa circa finem, neque dubium est quin idem etiam inter fratres aut reliqua familiæ membra obseruatum sit.

c οὐδενὶ πᾶσι] Superiore libro ex Plutarcho docebamus, statum Phæacensium fuisse Aristocraticum: nunc verò Alcinous dicitur omnib. Phæacensibus imperare. Sed nos ibidem ostendimus Alcinoum talem fortè fuisse, qualis hodie in Repub. Venetorū is quē

Ducem nominant: talem, inquam, dignitate & præminentia. Tamen hîc noſter Euſtathius ſic ſcribit: τὸ ἔργ. ὡς φανερᾶς ἀρχῆς φασὶ καὶ τὸν Ἀλκίνοον, εἰ δ' ἄλλως δρισικρατεῖσθαι ὡς ἐ πεφιλέχθη. Ex quibus verbis videtur mihi vacillare in definienda illius ſtatus forma. Nos ſi erramus, erroris ducem Plutarchum habemus.

d πολλὸν ἐέργε χεῖρ] Pergit in Vlyſſe ſuo protegendo Minerua: cùm autem certum ſit ex ipſius Nauſicaæ relatu, Phæacas ſuperbos eſſe, atq; adeò proteruos in ipſos hoſpites propter nullum cum cæteris hominibus commercium, nullamq́ue ſocietatem, adeò vt non mihi videantur à Cyclopum ingenio fero & barbaro, quibus etiam anteà viciniores fuerant, valde diſcrepare: cùm inquam id certum ſit, metus erat ne nouum quoque hunc hominem malè exciperent ſiue reipſa ſiue verborũ contumelia. Itaq; bene ipſi conſuluit Minerua, quæ eum ignotum & inuiſibilem conſtituit, caligine multa circumfuſum: non ſecus atque ſuum Aeneam Venus apud Virgilium cum reliquis Troianis, ad nouam Carthaginem accedentibus.

At Venus obſcuro gradientes aëre ſepſit, *Cernere ne quis eos, neu quis contingere poſſet*
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu: *Molirive moram, aut veniendi poſcere cauſas.*

Et paulò pòſt Aeneas:

Infert ſe ſeptus nebula (mirabile dictu) *Per medios miſcetq́; viros, neq; cernitur vlli.*

e ἐρατεινὸν,] An propterea, quòd amœna & omni deliciarum genere abundabat? an quòd talis fuerit Vlyſſi, quòd in ea portum & finem laborum ſuorum ſe aſſequuturum ſperaret?

f οὐδέ οἱ αὐτὸς ἔδωκε] Cùm à nullo hominum videretur Vlyſſes, non potuit in Alcinoi ædes peruenire, cùm aliquo ex vrbis incolis duce indigeret. Ei ergo proſpicit Minerua, & ipſamet illi ſeſe oſtentans ſub aliena ſpecie viam præmonſtrat. Sed cur in habitu Deæ non apparuit? Ratio iam præcedenti libro reddita eſt à Poëta, quòd patruum videlicet Neptunum, qui Vlyſſi erat infenſiſſimus, reformidaret: - αὐτὰρ δ' ἔπω φαίνετ' ἐναντίον οὐδὲ γὰρ ἦα Ποσειδάωνα, &c.

g ἐὸν γὰρ ξείνους] Notat Phæacas inhoſpitalitatis: quæ hinc manauit, quòd cùm à cæteris hominibus diſtarent, αὐθάδεα quædam in eorum animis radices egerit: vt dum ſibi ſolis viuunt, alienos non ſolùm non curent, ſed etiam contumelioſè tractent, ſi in ſuam portestatem deuenerint. Quod vitium in ijs regnare ſolet, qui ſolitudine delectantur, & in genere populis & gentibus aliarum commercio carentibus.

h μνᾶσε δ' Ὀδυσῆα] Hanc nouam regionem ingreſſus Heros, cùm præcipuè hoſpitium Alcinoi quæreret: tamen non relinquit inobſeruatum, quod in ea dignum admiratione videbatur. Quod peregrinantibus faciendum ſuo exemplo in re ſimili propoſuiſſe videtur. neque dubium eſt, quin paululum ſingulis contemplandis immoratus ſit, accuratiusq́; quàm quod per tranſennam à quibuſdam factitari ſolet non ſine eorum diſpendio.

i μηδέ τι θυμῷ πάρος] Ad audaciam Vlyſſem exhortatur Minerua, de qua Menander videtur intellexiſſe, cùm dicit, ἔστι τόλμης ἐφόδιον μεῖζον βίῳ: Nullum eſt maius vitæ viaticum, quàm audacia. Et hoc propriè ad eos pertinet, qui cùm egeſtate conflictantur, in ea deliteſcunt audaciæ iſtius penuria: cuius beneficio, ſi ea inſtructi forent, in potentiorum ædes aditum ſibi patefacerent. Itaque pudor ille ruſticus meritò appelletur, qualem in Vlyſſe non optat Minerua, cùm ditiores aut nobiliores accedere vereatis.

k δέπαστον ἰέναι μύθῳ πάρος] Ad reginam prius accedere iubet, quòd, vt arbitror, cùm muliebre genus afflictorum commiſeratione facilius tangatur, veriſimile eſt procliuiorem ad Vlyſſem humaniter excipiendum futuram Reginam. Si quidem fortè & pro homine illorum ingenio, de quibus anteà dictum eſt, ὃ γὰρ ξείνους οὐδὲ μάλ' ἀνῆρ κακὸν ἔσκεν, &c poterat eſſe minus humanus Alcinous, & ad beneuolentiam procliuis: quod ex eo videtur conſtare, quòd in ſequentib. oporteat Alcinoum ad hoſpitalitatis officium ab heroë Echeneo excitari: quanquam & ille hanc gloriam Aretæ vxori eripiet. Sed nos hîc de Mineruæ conſilio diſputamus, quod nobis tale eſſe videtur, quale propoſuimus.

l τὼ δ' Ἀλκινόῳ] Hunc locum attendi à lectore poſtulo. Obſeruo enim, quòd nuſquam alibi me præterquam in Homero legiſſe memini, neptem ex fratre in vxorem duxiſſe Alcinoum. Quod vt meliùs appareat, libuit Diagramma genealogicum vtriuſque proponere.

Neptunus ex Peribæa ſuſcipit
Nauſithoum,
ex quo
Rhexenor, Alcinous.
Huius filia
Areta, — Alcinoi patrui vxor.

Vnde colligo, illius temporis coniugia ipſa conſanguinitate non abſtinuiſſe, atque adeò eâ quæ deſcendens appellatur. In collaterali proxima idem fuiſſe obſeruatum, videre licet in Ioue, qui ſororem Iunonem duxit, neque ideò inceſtuoſè feciſſe dicitur. Idem de Aeoli liberis dicetur infrà lib. κ', in ipſo initio. Affinitas etiam inuiolata non manſit, vt conſtat ex Deiphobo, qui Paridis fratris mortui vxorem Helenam obtinuit, ex recepto, vt veriſimile eſt gentium illarum more (hoc poſtremum tamẽ populus Iſraëliticus ſub Lege exercuit.) Vnicum inceſtum video apud illos damnatum, parentum & liberorum, vt docet exemplum Myrrhæ apud Ouidium. De cæteris qui hodie lege tum diuina tum humana prohibentur, nullus eſt qui pro licito & legitimo non fuerit vſurpatus.

m Καὶ ἀνδράσι νεῖκεα λύει.] Videtur aliquid γυναικοκρατέας in illo Phęacum ſtatu admixtum fuiſſe, vt ex his verbis conſtare poteſt.

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· λίπε δ' Σχερίην ἐρατεινήν·
Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ Εὐρυάγυιαν Ἀθήνην,
Δῦσε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀλκινόῳ θείοιο δόματ' ἴεν κλυτά· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαιν' ἰσανύσσῃ, ὅ οἱ χάλκειον ἐδὸν ἱκέσθαι.
Ὡς τε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα κατ' ὑψερεφὲς μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
χ. ἐλελίχθων *Χάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι *ἐρηρέδαται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ θεῖοι δ' ἔσαν ἀμφιπόλεσσι·
Χρύσεαι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔεργον·
Ἀργύρεοι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλκέῳ ἑστασαν οὐδῷ,
Ἀργύρεον δ' ἐφ' ὑπερθύριον, χρυσείη δὲ κορώνη.
Χρύσεοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν,
Οὓς Ἥφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
Δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Ἀθανάτους ὄντας καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.
Ἐν δὲ θρόνοι πρὸς τοῖχον ἐρηρέδαται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ διαμπερές· ἐν δ' ἐπὶ πέπλοι

Sic loquuta, abijt cæſia Minerua
Pontũ per indomitũ: deſeruit v. Scheriam amabilẽ:
Venit autem ad Marathona, & latiuias Athenas.
Ingreſſa eſt Erechthei benè munitã domũ, ſed Vlyſſes
Alcinoi ad domum ibat inclytã: plurima verò illi cor
Cogitabat ſtãti, priusquã ad æreũ pauimentũ veniſ- (ſet.
Inſtar enim Solis ſplendor erat aut lunæ
Domum per excelſam magnanimi Alcinoi.
Aerei etenim muri firmati ſunt hinc atq; hinc.
In intimũ receſſum à limine pinnaculum. a. ex cyano.
Aureæ verò fores firmam domum intus claudebant,
Argentei autem poſtes in æreo ſtabant limine.
Argenteum verò ſuperius limen, aurea item cornix,
Aurei autem vtrinq; & argentei canes erant,
Quos Vulcanus fecerat peritis præcordijs,
Domum vt cuſtodirent magnanimi Alcinoi,
Immortales exiſtentes & ſenio non obnoxios dies oẽs.
Intus ſolia circa murum firmata erant hinc atq; hinc.
Ad infimum receſſum à limine vndiq; ibi pepli

Λεπτοὶ

Ἀεπτοὶ* δ' ἔνητοι βεβλήατο, ἔργα γυναικῶν.
Ἔνθα δ' ἦ Φαιήκων ἡγήτορες ἑδριόωντο,
Πίνοντες καὶ ἔδοντες· ἐπὴετανὸν γὰρ ἔχεσκον.
Χρύσεοι δ' ἄρα κοῦροι εὐδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.
Πεντήκοντα* δέ οἱ δμωαὶ κατὰ δῶμα γυναῖκες·
Αἱ μὲν ἀλετρεύουσι μύλης ἔπι μήλοπα καρπὸν,
Αἱ δ' ἱστοὺς ὑφόωσι καὶ ἠλάκατα στρωφῶσιν
Ἥμεναι, οἷά τε φύλλα μακρῆς αἰγείροιο·
[a] Καμρσεῶν δ' ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον·
Τόσσον Φαίηκες πέρι πάντων ἴδριες ἀνδρῶν
Νῆα θοὴν ἐνὶ πόντῳ ἐλαυνέμεν ὡς ἥ γυναῖκες
Ἶσον τεχνῆσαι· περὶ γὰρ σφίσι δῶκεν Ἀθήνη
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς.
Ἔκτοσθεν δ' αὐλῆς, [e] μέγας ἄρχατος ἄγχι θυράων
Τετράγυος· περὶ δ' ἕρκος ἐλήλαται ἀμφοτέρωθεν.
Ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ, [f] καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαί τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι·
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται, οὐδ' ἀπολείπει
Χείματος οὔτ' ἤρους ἐπετήσιος, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Ζέφυρος πνείων τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ,
Ἔνθα δέ οἱ πολύκαρπος ἀλωὴ ἐρρίζωται·
Τῆς ἕτερον μὲν θλόπεδον λοιβῷ ἐνὶ χώρῳ
Τέρσεται ἠελίῳ, ἑτέρας δ' ἄρα τε τρυγόωσιν,
Ἄλλας δὲ τραπέουσι· πάροιθε δέ τ' ὄμφακές εἰσιν,
Ἄνθει δ' ἀφιεῖσαι, ἕτεραι δ' ὑποπερκάζουσι.
Ἔνθα δὲ κοσμηταὶ πρασιαὶ παραείαται ὄρχου
Παντοίαις πεφύασιν, ἐπήετανὸν γανόωσαι·
Ἐν δὲ δύω κρῆναι, ἡ μὲν τ' ἀνὰ κῆπον ἅπαντα
Σκίδναται, ἡ δ' ἑτέρωθεν ὑπ' αὐλῆς βένδον ἰησι
Πρὸς δόμον ὑψηλὸν, ὅθεν* ὑδρεύοντο πολῖται.
Τοῖ' ἄρ' ἐν Ἀλκινόοιο θεῶν ἔσαν ἀγλαὰ δῶρα.
Ἔνθα στὰς θηεῖτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάντα ἰὼν θηήσατο θυμῷ,
Καρπαλίμως ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσατο δώματος εἴσω.
Εὗρε δ' Φαιήκων ἡγήτορας ἠδὲ μέδοντας
Σπένδοντας δεπάεσσιν [h] εὐσκόπῳ Ἀργεϊφόντῃ,
ὯΙ πυμάτῳ σπένδεσκον ὅτε μνήσαιτο κέλευθα
Αὐτὰρ ὁ βῆ διὰ δῶμα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Πολλὴν ἠέρ' ἔχων ἣν οἱ περίχυτο Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὄφρ' ἵκετ' Ἀρήτην τε καὶ Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' Ἀρήτῃ [i] βάλε γούνασι χεῖρας Ὀδυσσεύς·
Καὶ τότε δὴ ῥ' αὐτοῖο πάλιν χύτο θέσφατος ἀήρ.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο δόμον κατὰ φῶτα ἰδόντες·
Θαύμαζον δ' ὁρόωντες· ὁ δ' ἐλιτάνευεν Ὀδυσσεύς,
[k] Ἀρήτη θύγατερ Ῥηξήνορος θεοειδέος,
Σόν τε πόσιν σά τε γούναθ' ἱκάνω, πολλὰ μογήσας,
Τούς δέ τε δαιτυμόνας τοῖσιν θεοὶ ὄλβια δοῖεν
Ζωέμεναι· καὶ παισὶν* ὀπιτρέψειεν ἕκαστος
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι, [m] γέρας θ' ὅ,τι δῆμος ἔδωκεν·
[n] Αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν ὀτρύνετε πατρίδ' ἱκέσθαι
Θᾶσσον· ἐπεὶ δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχω.

Tenues bene neti reconditi erant opera mulierum.
Hic autem Phæacum primates sedebant,
Bibentes & edentes: annuum enim habebant:
Aurei verò iuuenes fabrefactas ad aras
Stabant, ardentes faces manibus gestantes,
Illucentes nocte per domum conuiuantibus.
Quinquaginta autem ei ancillæ per domum fœminæ.
Aliæ quidē molūt sub mola pomacei coloris frumentū,
Aliæ telas texunt & pensum versant
Sedentes, qualiter folia excelsæ populi,
Staminatis è vestibus distillat humidum oleum.
Quantum Phæaces supra omnes periti sunt homines
In celeri naue, per pontū nauigando: tantùm mulieres
In tela operanda, supra modum enim illis dedit Pallas
Operaq; scire perpulchra & ingenium bonum.
Extra verò aulam ingens hortus propè ianuas
Quatuor iugerum, circa. a. septū deductū est vtringq;
Ibi verò arbores proceræ crescebant florentes,
Pirus & malus punica & alij mali pulchrū fructū pro-
Ficusq; dulces & oleæ virescentes. (ducentes
Ex yis fructus nunquam perit neq; deficit
Hyeme neq; æstate toto anno durans, sed sanè semper
Zephyrus spirās, hæc crescere facit, aliaq; matureſcere.
Piros post pirum, senescit pomum post pomum,
Porrò post vuam vua, ficus autem post ficum.
Ibi autem ei fructuosa vinea radicatur:
Huius alterum quidem apricum lato in loco
Aresci t sole, alias sanè vindemiant,
Alias autem calcant, longè autem vuæ maturæ sunt
Florem emittentes, nonnullæ. v. aliquādo matureſcūt.
Ibi exculti horti ad extremam seriem
Omnis generis producuntur toto anno florentes.
Duo aūt fontes aderant, alter quidem per hortū omnē
Dispergiť, alter. a. ex altera parte sub aulæ limē vadit
Ad domum excelsam vnde aquantur cives.
Talia certè in Alcinoi domo deorū erāt splēdida dona.
Ibi stans admirabatur patiens diuus Vlysses.
Cæterùm postquam omnia suo admirabatur animo,
Celeriter super limen ingressus est domum intrá.
Inuenit autem Pheacum duces atq; consiliarios
Libantes poculis speculatori Mercurio,
Cui vltimò libabant, quando cogitabant de lecto.
Cæterùm ipse iuit per domum patiens diuus vlysses,
Multam caliginem habens, quā ei circumfudit Pallas,
Vt peruenit ad Areten & Alcinoum regem.
Aretæ autem circumiecit genua manus Vlysses.
Et tum certè rursus ab ipso decidit diuinus aër:
Hi verò tacitifacti per domum vt virum cōspexerūt,
Admirabantur. a. videntes, ipse. a. supplicauit Vlysses.
Arete filia Rhexenoris diuini, (sus,
Ad tuū maritū, et ad tua genua peruenio plurima pas-
Et ad hosce conuiuas, quibusq; dij feliciter dent
Viuere, & liberis committant singula
Bona domi, honoremq; quemcunq; populus concesserit.
Cæterùm mihi deductionē parate ad patriā peruenie-
Ocyus, quoniam diu ab amicis ærumnas patior. (di

* ἀεπτοὶ ξ. ἐύννητοι
* ἑκατὸν δ' ἔσαν ἐν δόμῳ ἀμφιπολεύειν. ξ. δ' ἔσαν ἐν δόμῳ.
* ὑδρεύοντο πολῖται ξ. ὑδρεύονθ'
* ἐπιτρέψειεν ἕκαστα ξ. ἐπιτρέψειαν ἕκαστα

COMMENTARIVS.

a χάλκειοι μὲν γὰρ] Cùm Phæacum populus luxibus mirificè abundasse memoretur, illi proculdubiò non solùm in commessationibus aut in reliquo viuendi genere eluxerunt, sed etiā in ædificiorum elegantia. Eam porrò apud Alcinoū maiorē extitisse, quàm

apud cæteros ciues, mihi non sit dubium, quòd illis omnibus etiam potentior & magnificentior fuerit pro dignitate regia, vi delicet qua illos antecelluit. Itaque in describenda eius regia tantus est hoc loco Homerus, quam talem nobis proponit, vt sine dubio non minori nobis admirationi, quàm ipsi Vlyssi esse debeat. Constat enim ex metallis preciosissimis auro, argento & ære, deinde etiam ex gemma vel lapide non contemnendo (qui lapis lasuli à quibusdam existimatur: ancipiter autem de eo non pronuncio, quia hîc quoque hærere viros doctos obseruaui. Vide nostrum Lexicon Homericum in voce κυανὸς) nimirum cyano. Habes ergo æreos muros vtrinque, minas murorum verò, vel suggrundia ex cyano. Habes aureas fores, argenteos postes, argenteum vtrumq; limen, videlicet superius & inferius, aureum ostij annulum (vide ἠγεώνη in Lexico) aureos canes, opus Vulcani memorabile, & cætera quæ tute lector, poteris in contextu obseruare.

b χρύσεοι] Rectè monuit Giphanius hunc locum à Lucretio lib. 2. expressum his versibus:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes, Lumina nocturnis epulis vt suppeditentur.
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris, Nec domus argento fulget, auroq; renidet, &c.

Hunc autem postremum versum puto etiam ex præcedētibus adumbratum. Totum autem locum à Lambino nullo pacto obseruatum, cùm alioqui scriptor esset diligens, miratus sum.

c οἷά τε φῦλα] Quò referatur hæc comparatio, an ad ancillas, an ad telas, dubium est. Nos veterum opiniones referemus, & eam indicabimus, quæ nobis verior videbitur. Sic ergo Eustathius ex Didymo, nimirum vetere Scholiaste: Folijs populi, inquit, ancillas comparat, quòd expeditè & continuè operarentur: hoc est, διὰ τὸ δύκινητον καὶ συνεχὲς τῆς αὐτῶν ἐργασίας. Nam facilè commouentur populi folia propter proceritatē arboris. est enim αἰγίλιψ καὶ μακεδνὴ (vt ipse Poëta loquitur) Alij verò construentes hoc pacto, ἤμφαγε οἷα φύλα ἀιγείρου: scribunt eas theatricè, quasi in ordinē heliotropij vel solisequij considerent. Obscurum autem hunc sermonē esse dicit Eustathius, quod cùm sciamus folia solisequij aliquatenus affecta esse ad orientem solem & occidentem: tamen hoc populo attribuere durum sit. Videntur tamen populi folia ad illa solisequij similitudinem quandam habere, vt docet quispiam ita scribens: φύλλα, inquit, ἤτοι διὰ τὸ πολὺ τῶν δμωΐδων ἢ διὰ τὸ δύκινητον τῶν χειρῶν ἐν τῇ στρέφειν τὸν κρόκον, ὡς καὶ τὰ φύλλα αὐτῶν ἐμμανῶς ἀλλήλοις καὶ δύκινητα: id est, folia, vel propter multitudinem ancillarum, vel propter manuum mobilitatem in subtegmine vertendo, vt etiam folia inuicem conuertuntur, & facilè mouentur. sunt tamen quidam, qui dictum putent, ἤμφαγε οἷα φύλα αἰγείρου: pro, καθὰ πυκνοῦται τὸ δένδρον φύλλοις, vt foliis arbor illa condensata vel referta est. Priorem sententiā ego impræsentiarum reliquis antepono.

d καιρούσεων δ' ὀθονίων] Cur dictū sit hoc loco ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον, variè antiqui opinati sunt. Vel quòd vestes illæ quæ texebātur, adeò densæ erant, vt oleum illas penetrare non posset: Vel quòd exterius sic splenderent, vt oleum esse viderentur: aut quòd ita lautæ essent, molles & delicatæ, vt videretur ex ijs oleum effluere. Optimè omnium Eustathius his verbis: ἴσως δὲ καὶ ἄλλως στλεγνὰ τοιαῦτα λέγοιντο εἰς ὀθόνας, ὡς ἅπερ ἔλαιον αὐτῶν ἀπολείβεσθαι διὰ τὸ στιλπνὸν χρῶμα τῶν νεοφαύτων καὶ ἔτι ἀπλύτων ὑφασμάτων.

e μέγας ὄρχατος] Non sint minores lautitiæ ac deliciæ in hoc Alcinoi horto, quàm in ædium elegantiæ fuit, adeò vt etiam Alcinoi horti prouerbialiter vsurpentur, quod pometum Tertullianus appellauit libro de Pallio. Rectè, nam hic hortus arboribus fructiferis tantùm est consitus. Hîc pyrus, hîc malus punica, hîc ficus, hîc oleæ, hîc vites: &, quod mirandum est, nullis anni temporibus hortus ille fructibus omnium generum destituitur: quia, vt colligo, vniuscuiusq; arboris duo fuerunt genera, vt vna quiescente altera ferret fructus: & hoc est, quod dicitur, ὄχνη ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ, &c. Idem est in vitibus miraculum: nam cùm vnius vuæ calcantur, altera nouas profert, sequentium vindemiarum spem ostentans.

f καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι] Iam annotatū est à Giphanio, docere Plutarchū Symp. 5. q. 8. cur μηλέαι ἀγλαόκαρποι ab Homero appellentur: nimirum ex arboris huius cum reliquis comparatione, quòd per quam pusilla atq; aspectu abiecta, fructum tamē pariat pulchrum & grandem: atq; illa Tryphonis medici sententia. Alius tamen quidam dicit, Poëtam cùm pulchrum vndiq; in vnū collegisset, huic fructuum ἀκροδρύων vni maius inesse animaduertisse. Contactu enim violæ assimilari, vt non inquinet, sed fragrātia impleat attingentem: deinde gustu esse suauem, olfactuq; & aspectu iucundissimam. Ideoque cùm omnes sensus deliniat, iure eum celebrari. *Hæc ille.*

g Σῦκά τε γλυκερὰ,] Ficus dulces appellat non ratione ipsius arboris, sed fructus. Nam illa arbor cùm summæ sit acritudinis, tamen fructum profert dulcissimum. Cuius rei causam senex ille apud eundē Plutarchum Symp. 5. q. 9. reddit huiusmodi: Quicquid dulcedinis arbori inerat, in succum exprimitur: itaq; quod supereſt, immodicè amarum euadit. Nam vt iecur vnū in locum, omni reiecto felle, ipsum fit dulcissimum: sic (è contrà videlicet) ficus, quæ in fructum suum quicquid est pinguedinis & maturi succi, absumit: ipsa expers dulcedinis, remanet. Siquidem lignum eius non prorsus vili succo orbum esse, inde colligi potest, quòd aiunt rutam, quæ sub ficu crescit, aut propè nascitur, suauiorem esse, liquorisq; mollioris: quòd dulcedinis à ficu vsuram aliquam accipiat: qua sapor ille immodicè grauis & odiosus extinguitur: nisi sanè contrà retrahens alimentum ficus, quicquid est acredinis (in ea ruta prope se consita) elicit. *Hæc ille.* Oleas autem viresccntes appellat, quia per totum annum virorem illum retineant. neq; Autumni, qui φυλλοχόος dicitur, iniuriæ sint obnoxiæ: quod eis propter suam pinguedinem peculiare est: vt lauro & palmæ propter caliditatem: myrto & hederæ propter humiditatem, vel madorem. Vide eundem Plutar. Sympos. lib. 8. cap. vltimo.

h ἐὺσκόπῳ ἀμφιφόντῃ] Athenæus lib. 1. docet, hunc fuisse antiquorum morē, vt à cœnis discedentes Mercurio libarent: non autem, vt posteà, Ioui adulto. Mercurium enim somno præesse arbitrabantur. Qua de re nos aliàs scripsisse opinor, nimirum suprà lib. 1. Vide Pollucem lib. 8. cap. 16.

i βάλε γοὺνατα χειρὸς] Hic est modus supplicum iam anteà sæpiùs obseruatus, non solùm erga viros, sed etiam erga fœminas, vt hîc erga Areten feciſſe Vlyssem videmus. Præterautem hanc genuum apprehensionem erant etiam alij supplicantium ritus, vt videlicet mentum & dextram eius cui se insinuarent, contingerent: διὰ τὴν ἡμφοτικὴν καὶ πρακτικὴν, vt aiunt Scholiastæ. Genibus aduolui autem supplices, docet etiam Plut. in Quæst. centur. Rom.

k ἀρήτη] Minerua anteà iubebat Vlyssem primò ad Aretē accedere, & illi se supplicē exhibere: nunc verò Vlysses nō solùm Aretes, sed etiam Alcinoi, atque adeò reliquorum conuiuarum opem & subsidium implorat. Dicendum est Vlyssem personarum circumstantiam obseruasse. Nam cùm omnes simul conuenissent, non videbatur consentaneum, vt cæteris in nominatis ad solam Aretem seſe conuerteret: quin etiam videtur decorum vsurpasse, cùm prius Alcinoi mentionem facit, vt hoc etiam pacto ipsum maritum sibi deuinciret.

l κῆδος πασὶν.] Omnibus hoc est à natura insitum, vt bona sua in liberos transferant. Quod Iureconsultus his verbis expressit in l. nā etsi. ff. de inofficioso testamento: Nam etsi, inquit, parentibus non debeatur filiorum hæreditas, propter votum parentum & naturalem erga filios charitatem: tamen ordine mortalitatis & naturæ conuerso parentibus nō minus quàm liberis piè relinqui debet. Ideò Vlysses precatur, vt hoc his conuiuis accidat, quod naturale in hominibus intelligit, vt liberis suis bona sua relinquant. Siquidem non mediocris est felicitatis, si in tuo sanguine opes tuas remansuras præuides: hoc est, in sobole tua, nec in alienas manus deriuari. Ideo etiam commune est & satis vsitatum, vt quilibet suscipiendæ prolis studio teneatur, vt cum maiore gaudio bona sua possideat, quæ suis, non autem extraneis se transmissurum intelligit.

m γέρας] Hic duo obseruari iubeo. Primùm hæreditarios nō minus honores fuisse, quàm ipsas opes, alioqui frustrà hoc exoptaret Vlysses, quòd ad hæredes non transire intelligeret. Deinde, hos honores à populo in parentes conferri, vt Democraticum etiā statum in hac Phæacum Republica agnoscamus. Sed quærat aliquis: Si honores à populo conferebantur, cur dicis esse illos hæreditarios? Respondeo, eos in parentes primùm collatos, deinde illo hæreditatis iure ad liberos transmitti consueuisse. Sed illi parētes, inquies, nónne eosdem à parentibus suis eodem iure acceperunt? Respondeo, me eos imaginari, qui primùm illis à populo sint donati. Liberum tamen esto lectori iudicium.

n αὐτὰρ ἐμοὶ πατρὶς] Concisa hæc petitio non parum, vt verisimile est, conuiuas illos obstupefecit. Videtur enim narrandā fuisse primùm ab Vlysse conditionem suam & causam, cur hoc ab illis postulāret. Siquidem ita breui & arcta oratione deduci se in patriā postulare, hoc videtur potius risu dignum, quàm vt exoretur. Sed prudens Vlysses angustias animi sui commodè expressit hac sua breuitate, quæ ijs qui doloribus aut calamitatibus conflictātur, valde est peculiaris. Deinde veritus est ne longa deblateratione alioqui ob noui hominis & incogniti aduentum perterrefactis aures obtunderet, & morosus nimiùm esset. Satis ergo fuit se pro egeno & peregrino homine exhibere, cætera interrogatus commodiore loco & tempore referet.

Ὣς ἐπιὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι — *Sic fatus, resedit ad focum in cineribus*

Ἠΰπυεν. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Τοῖσι δὲ μετέφη γέρων ἥρως Ἐχένηος,
ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
καὶ μύθοισι πέπασθαι, παλαιά τε πολλά τε εἰδώς·
ὅσσ' ἴδεν εὖ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφη·
Ἀλκίνοε, ἦ μήν τοι τόδε κάλλιον, οὐδὲ ἔοικε,
ξεῖνον μὲν χαμαὶ ἧσθαι ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσιν,
οἵδε δὲ σὸν μῦθον ποτιδέγμενοι ἰσχανόωσιν.
Ἀλλ' ἄγε δὴ ξεῖνον μὲν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
εἶσον ἀναστήσας, σὺ δὲ κήρυξιν κέλευσον
οἶνον ὀπιπρῆσαι, ἵνα καὶ Διὶ τερπικεραύνῳ
σπείσομεν, ὅς θ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Δόρπον δὲ ξείνῳ ταμίη ἐπιτωσάτω εὖ ἐόντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάγ' ἄνωγε ἱερὸν μέγα Ἀλκινόοιο,
πρὸς ἑλὼν ὁδὸν ἡγεμόνευε πολυμήτιος,
ὧρσεν ἀτὰρ ἑταίρους ἐπαρήξαι μενεχάρμῃ,
τὸν αὐασήσας ἀρχὸν λαοσσόον Λαοδάμαντα,
ὅς οἱ πλησίον ἷζε, μάλιστα δέ μιν φίλεεσκε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος ποχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
νίψασθαι παρὰ δ' ἕστο τετυγμένη ἀμφιπόλοισιν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
εἴδατα πολλὰ θυβεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἤσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μέγα Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κεραστάμεν μέθυ νείμαν
πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ἵνα καὶ Διὶ τερπικεραύνῳ
σπείσομεν, ὅς θ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς φάτο. Ποντόνοος δ', ἡμελίφρονα οἶνον ἐείρας·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενος δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ', ἔπιον δ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Τοῖσιν δ' Ἀλκινόος ἀγορήσατο καὶ μετέφη,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Νῦν μὲν * δαισάμενοι κατακείετε οἶκαδ' ἰόντες.
Ἠῶθεν δ' γέροντας ὅπι πλέονας καλέσαντες,
ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις ξείνιον ὁμὸν ἐδώμεν, ἠδὲ θεοῖσι
ῥέξωμεν ἱερὰ καλά· ἔπειτα δὲ καὶ φρονέωμεν
μηδόμεθ', ὥς κ' ὁ ξεῖνος ἀνιδρείῃσι καὶ ἄτῃσι
πομπῆς ὑφ' ἡμετέρης λευγαλέον γοόωντα ἰκηται
χαίρων, ἧ περ πάλιμος, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐστί.
Μηδέ τι μεσσηγύς γε πανὸν καὶ πῆμα πάθῃσι
πρίν γε τὴν ἧς γαίης ἐπιβήμεναι· εἶτα δ' ἔπειτα
πείσεται ἄσσα οἱ αἶσα καὶ * κατακλῶθες τε βαρεῖαι
γήσομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
εἰ δὲ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ ἐλήλυθεν,
ἄλλό τι δὴ τόδ' ἔπειτα θεοὶ τετιμηκυῖαν·
αἰεὶ γὰρ τοπάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς
ἡμῖν, ὁππότε κεν ἀγακλυτὰς ἑκατόμβας
δαίνυνθ' ἁγνὰ παρ' ἄρμενα καθήμενοι αὐτοὶ περ ἡμῖν,
εἴ τις καὶ μοῦνος ἰὼν ξυμβλήῃ ὁδίτης,
οὔτι κατακρύπτουσιν· ἐπεὶ σφίσιν ἐγγύθεν εἰμὲν,
ὥς περ Κύκλωπές τε καὶ ἀγρια φῦλα Γιγάντων.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκινόε, ἄλλό τι μελέτω φρεσὶν ἠδὲ νόημα
Ἀθανάτοισιν ἔοικα τοι οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
οὐ δέμας οὐδὲ φυὴν, ἀλλὰ θνητοῖσι βροτοῖσιν,
οὕς τινας ὑμεῖς ἴστε μάλιστ' ὀχέοντας ἀρούρης

Iuxta ignem, illi certè omnes facti taciti sunt silentio,
Serò tandem interfatus est senex heros Echeneus,
Qui certè Phæacum virorum maximus natu erat,
Et eloquentia vincebat priscaq; & plurima doctus.
Qui inter eos benè sapiens cōcionatus est et interfatus,
Alcinoë, non sanè tibi hoc honestum, neq; conuenit
Hospitem quidē humi sedere ad focum in pulueribus.
Isti verò tuum iussum expectantes detinentur.
Sed agedum hospitē in sede argenteis clauis distincta
Colloca erectum, tu autem præconibus impera
Vinum infundere, vt & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices venerandos comitatur,
Cænā verò hospiti proma det ex rebus quæ sunt intus.
Porrò postquā hoc audiuit sacrum robur Alcinoi,
Manu prehensum Vlyssem prudentem varium consilio
Leuauit à foco, & in sedem locauit splendidam:
Filio exuscitato virili Laodamante,
Qui ei proximus sedebat, maximè verò ipsū amabat,
Aquam aūt ancilla gutturnio superinfudit ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauandū, iuxta autem politam extendit mensam,
Panem verò veneranda proma apposuit fereus,
Fercula multa inferens, gratificās de præsentibus reb.
Cæterùm ipse bibebat et comedebat prudēs diuus Vlyf-
Et tum præconem alloquutus est Alcinoi, (ses,
Pontonoë craterem miscens vinum distribue
Omnibus per domum, vt & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices honoratos benignè prosequitur.
Sic ait, Pontonous autem dulce vinum miscebat,
Distribuit autem omnibus propinans poculis.
Cæterū postq; libarūt biberūtq; quantū cupiebat ani-
His verò Alcinous cōcionatus est & interfatus, (mus
Audite Phæacum duces atq; consiliarij,
Vt dicam quæ me animus in præcordijs iubet.
Nunc autem epulati dormiatis ad domum profecti.
Manè autem senibus pluribus aduocatis
Hospitem in ædibus hospitio excipiemus, atq; dijs
Faciemus sacra iusta, deinde etiam de reditu
Cogitabimus, vt hic hospes absq; labore & tristitia
Deductione sub nostra suam in patriā terrā deueniat
Gaudens, actutùm, etiam si valdè procul sit.
Neq; quicquam interea mali & damni patietur,
Antequam ipse suā terrā conscendat, hinc & deinceps
Patiatur quæcunq; ei fatum Parcæq; graues,
Iam nato nerunt filo, quando ipsum peperit mater.
Quòd si quis immortalium vtiq; de cœlo venerit
Aliud quippiam hoc deinceps dij meditantur.
Semper enimetiam antea dij apparent manifesti
Nobis quando facimus inclytas Hecatombas:
Conuiuantúrq; apud nos sedentes, vbi & nos:
Si autem aliquis & solus iens occurrerit viator.
Nullo modo occultant, quoniam ipsos propè sumus,
Quemadmodū Cyclopesq; & agrestes gētes Gigantum.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë: aliud quid tibi curæ sit mentibus. nō enim ego
Immortalibus similis sum, qui cœlum latū habitant,
Neq; corpore, neq; indole, sed mortalibus hominibus,
Quos vos scitis maximè deuehentes ærumnam

* δαισάμενοι
* κατακλῶθές τε βαρεῖαι

Ἀνθρώ-

Ἀνθρώπων, τοῖσίν περ ἐν ἄλγεσιν ἰσωσάμην.
Καὶ δ' ἔτι κεν καὶ πολλὸν ἐγὼ κακὰ μυθησαίμην,
Ὅσσ' ἄγε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν δόρπῳ ἐάσατε κηδόμενόν περ.
Οὐ γάρ τι συγερὴ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔστ', ὅτε τις μιν ἔπειδε καὶ ἐν φρεσὶ πύθηται ἔχοντα.
Καὶ μάλα τηρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πύθηται ἔχοντα.
Ὡς καὶ ἐγὼ πύθομαι μὲν ἔχω φρεσὶν, αἰὲν ἄρ' αἰεὶ
Ἐσθέμεναι κέλεται καὶ πίνέμεν, ἐκ δέ με πάντων
Λήθει ἐόων ἔπαθον, καὶ ἐνιαυτὸς ἀνώγει.
Ὑμεῖς δ' ἐπειγέσθω ἐμοὶ φαινομένῃφι,
Ὡς κέ με τὸν ὀλίγιστον ἐμῆς ἐπιβήσετε πάτρης,
Καίπερ πολλὰ παθόντα· ἰδόντα με καὶ λίποι αἰὼν
[k] Κτῆσιν ἐμὴν δμῳάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ὡς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.

Hominum, quibus in doloribus æqualis sum.
Et adhuc etiam plura ego mala dicerem,
Quæ certè omnia deorum voluntate passus sum.
Sed me quidem cœnare sinite dolentem quamuis,
Non enim odioso ventre peius aliud
Est, qui iubet sui recordari necessitate:
Et valdè afflictũ aliquẽ, & in mentib. dolorẽ habentẽ.
Sic & ego luctũ quidẽ habeo mentib. hic. a. valdè sem-
Comedere iubet, & bibere, & me omnium (per
Obliuiſci facit, quæcunq; passus sum, & repleri iubet.
Vos autem festinate simul atq; aurora apparuerit,
Vt me infelicem meam imponatis in patriam, (vita
Quãuis multa passũ, vbi semel videro, etiã relinquat
Nẽpe possessionẽ meã famulosq; & altã magnã domũ.
Sic dixit, hi autem omnes laudabãt & hortabãtur
Deducere hospitem, quoniam decenter dixit.

COMMENTARIVS.

a κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ] Notandus est, præter cæteros quos anteà enumerauimus hic supplicum ritus apud veteres, in lare sedẽdi: quod factum est quasi ad Deos penates confugeret, vel quòd ibi tuti essent propter Vestæ reuerentiam (quæ ignis est etiam allegoricè) quæ cùm prima domos extruẽdi rationẽm inuenisse dicatur, domorum etiam seruatrix est habita, & domos incolentium. Itaque non malè securitatem in lare quærebant supplices, non secus atque ij qui ad aram cõfugiunt. Sed & ἑστίαν pro ara legisse memini apud Xenophontem lib. 2. ἐκλογ. Hinc est ἱκέτιδα τῆς ἑστίας, supplicem Vestæ, apud Plutarchum in lib. de Virtutib. mulierum legimus; vt quidem Rhodiginus Lect. antiq. lib. 15. cap. 18. explicat. Siquidem, inquit, tangitur ibi supplicantium ritus quem in Oeconomicis non prætermisit Aristoteles. Primùm, inquit, inter virum & vxorem statuendæ leges, vt cessaret iniuria: sic enim nec ipsi iniusti quippiam patietur. Id namq; communis inducit lex, sicuti à Pythagoricis sancitur, ὥσπερ ἱκέτην τὴν ἀφ' ἑστίας ἠγμένην: id est, velut supplicem, & à Vesta, hoc est, lare, ductam arbitrari vxorem, vt nullatenus inferatur iniuria. Apollonius Argon. 1.

τὼ δ' αὖτε, τὼ αὐτοῖσι ἐφ' ἑστίῃ ἀίξαντες ἷξον, ἵνα δίκῃ λυγροῖς ἱκέται τετύχῃ).

Vbi interpretes dicunt Lege sancitum fuisse vt supplices apud larem sederent. Ego verò, pace Rhodigini dixerim, hîc castigandi videntur illi interpretes. Νόμῳ enim pro lege accipiunt, cùm hoc loco apud Apollonium pro ritu vsurpetur, vt & apud Homerũ anteà lib. 4. ἦτ' ἐπὶ δίκῃ θεῶν βασιλήων: id est, quæ consuetudo est Regum. Sed è diuerticulo in viam. Hic mos in laribus considendi non solùm illis veteribus communis fuit, sed etiam in posterioribus sæculis, vt à Themistocle & Coriolano, quæ duo exempla nobis nunc succurrunt. De Themistocle sic in eius vita scribit Plutarchus: Cùm Athenienses & Lacedæmonij eum persequerentur, coniecit se in asperam & cæcam spẽ, & ad regem Molossorum Admetum recurrit. Hic cùm nescio quid ab Athenienſibus postulauisset, ignominiosè à Themistocle, qui tunc in ciuitate florebat, eiectus perpetuo eum habuit odio: ac præ se tulit, si in ipsum incidisset, pœnas se ab eo periturum. At illa in fuga formidans magis Themistocles domesticum & recens odium, quàm veterem iram & regiam, huic se permissum iuit, ac supplex Admetum adijt nouo & inusitato more. Nam filium eius puerum admodũ tenens, abiecit se ad focum eius. Hunc maximum & propè solùm, qui non reijciatur, Molossi modũ ducunt supplicãdi, &c. Vbi notandũ est, quod Plutarchus dicit, inusitatum fuisse illum supplicandi morem: quod de Athenienſibus intelligi debet, aut etiam reliquis Græcis. De Coriolano idem Plutarchus in eius vita scribit, eum ad Tullium Volscorum regem odio Romanorum confugisse, & eius domum ingressum repentè ad focum nullo sentiente penetrasse, ibique tacitum, nihilque agentem capite obuoluto sedisse. Miror aũt quid Interpretem hoc loco vellicet Rhodiginus. nam Græca κατὰ πόδας sequutus est. Sed ex iam memoratis exemplis, videtur hic ritus à supplicibus erga eos tantùm obseruatus, qui sibi infensi essent. Id doceo. Primùm Vlysses non quidẽ specialiter Phæacũ crudelitatem erat demeritus: sed cùm homines illi per se duri & inhospitales admodum essent, oportuit eum sibi hac ratione prouidere, ne eorum sæuitiam experiretur. Audiuimus enim quid anteà Minerua de illis dixerit, ἃ γὰρ ξεῖνοι οἵδε μάλ' ἀνθρώπους αἰνίζουσι, &c. Ideo ὑπερφιάλους & ὑπερφιάλους appellatur. Iam verò Themistocles Admetum inimicum habebat. Coriolanus verò itidem suum Tullium (quem Actium Tullium Dionysius Halicarnasseus & Liuius vocant) Sic enim Plutarchus: Hũc sibi, inquit, præ cæteris Romanis certus erat Coriolanus, esse infensum. Quia enim ex concertatione, vt iuuenum fortium gloriæ & æmulationes ferunt, crebrò inter dimicationes minis, prouocationibus, iactantijsque certauerant inter se priuatim, publicè adiunxerant inimicitiam.

b ὃς δὴ Φαίηκων] Nulla est gens tam barbara & ab humanitate aliena, in qua vnum aut alterum non offendas, qui cæteros mansuetudine ac clementia antecellat. Quod hoc exemplo Echenei docetur, qui in medio inhospitalis & ferè gentis, vt iam dictum est: tamen officium istud quod peregrinis debetur, intellexit. Hic Echeneus autem nobis describitur senex: in qua ætate cum pluriũ rerum scientia insit, ideo vocat illum παλαιόν τε καὶ πολλὰ εἰδότα, veterum rerum, itemq; plurimarum peritũ: vnde solet prudentia cõparari. Quia verò in persuadendo plurimùm valet eloquentia, hic autem Alcinoo hospitalitas illi erat persuadenda: idcirca hanc quoq; facultatem illi tribuit Poëta. His rebus insignis Echeneus orationem iam aggreditur breuem quidem illam, sed neruosam & efficacem, qualisq; virum eius ætatis maximè deceat. non enim est in verborum profluuio ac copia vis eloquentiæ collocata, sed in sententiarum pondere. Et licet concisa sit hæc Echenei oratio, momentum tamen in verbis non mediocre cõspicitur. Primũ docet, indecorum esse & contra honestatis leges, vt hospes sic pro derelicto habeatur. Quod à sene & prudente viro dictum nõ parum authoritatis habuit. tum monet, non solùm vt ad mensam cum reliquis per præcones accedere iubeatur: sed etiam Ioni libari xenio, qui hospites comitari credebatur, vnde maior esset eorum reuerentia. Quo solo dicto mouit proculdubio Alcinoi animum, quòd pie se facturum intelligeret, si isti Echeneo morigerum se præberet.

c κῆρ ἐπὶ φρόνας] Pater & frater Plutarchi apud eundem Sympos. lib. 1. quæst. 2. disputant, an oporteat conuiuatorem conuiuis suis locum pro dignitate singulorum locum assignare: an verò concedendum sit illis, vt promiscuè eum occupent, quem ipsi voluerint. At Plutarchus inter eos iudex constitutus, id à conuiuatore præstari vult. Esse enim vt personarum, sic etiam locorum distinctiones & certi gradus, qui non sunt condemnendi: idq; maximè ex Poëtæ nostri authoritate confirmat, apud quem sedes primus honoris gradus censetur, vt cùm Sarpedon dicit ad Glaucum.

γλαῦκε τίη δὴ νῶϊ τετιμήμεθα μάλιστα Ἑδρηταί τε θρόνοισι δὲ πάντεσσι:

vbi primò sedis honorem posuit. Tum addit, Ἔστι καὶ ἐν δαιτὶ τὸν Ἀλκινοὸν, ὅτι τὸν ξένον ἱδρύσατο παρ' αὐτὸν, ἀλλ' ἀναστήσας, &c. τὸ γὰρ ἀστεῖον τῆς φιλοτιμίας μέρος καὶ ἡδὺ ἐν τῷ ἐκπλῆσαι, ἐπιδέξιον ἐμμελῶς καὶ φιλάνθρωπον. id est, laudamus etiam Alcinoum, quòd iuxta se hospitem locauit filio excitato, &c. Quippe quòd in chari sedem collocãrit hospitem supplicem, id admodũ est ciuiliter & comiter factum. Quin & hæc sedium discrimina inter ipsos Deos seruata fuisse docet. Nam Neptunus quantumuis ad concionem adfuisset nouissimus, medio tamen assedit loco, quòd is ad eum pertineret. Minerua præterea Ioui proximum locum obtinet: quod obiter docuit Homerus Iliad. ω. cùm dicit de Theride, ἡ δ' ἄρα παρ' Διὶ πατρὶ κατίζετο ἕδρη δ' Ἀθήνῃ, Assederitq; Ioui patri cedente Minerua, &c.

d Σπέρχειόν θ',] Vide alteram ante præcedentem annotationem, vnde hic versus cum præcedenti hemystichio repetitus est.

e νῦν μὲν δὴ νεμεσσητὸν] Cùm aliàs monuerimus hoc ad conuiuas pertinere, vt illi primi & per se de discessu sermonem inchoẽnt, quòd indecorum videatur, vt conuiuator eos abire iubeat, quasi eorum societatis longioris eum tædeat: nunc tamen Alcinous cõtrarium facit. Suos enim cõuiuas, viros alioqui grauissimos & summæ in populo dignitatis, iubet domũ proficisci. Sed distinguẽdum

dum arbitror. Illud enim de hospitibus dictum solummodò arbitror. quibus maior est exhibenda beneuolenttia, quàm ijs quibus cum semper versaris. Proinde non decet hos recens aduenientes anteà dimittere, quàm hoc ipsimet velint: adinuicem verò oportet nouos istos hospites cauere, ne excipientibus se morosi ac importuni diuturniore mora sese exhibeant, & quò plus beneficijs honestantur eò remissiore & modestiore animo se erga illos gerere. Eorum ergo est propriè de discessu à conuiuio prius cogitare, quàm eum à quo excipiuntur. Hic verò duo sunt, quæ Alcinoum excusant. primùm familiaritas & cõtinua cum reliquis viuẽdi cõsuetudo, qua iuris aliquid potentiori videtur quodammodo acquiri: deinde ipsa dignitas, qua cæteros antecellens tantum etiam authoritatis in ipsos sibi potuit arrogare.

f. καρπαλίμως,] Confidenter hoc ab Alcinoo dictum̀ est, quia intelligebat nauium Phæacensium celeritate id facilè posse perfici: de quibus anteà Minerua dixit, τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα. Horum naues veloces veluti penna vel cogitatio.

g εἰ δέ τις ἀθανάτων] Hoc ad laudẽ Vlyssi conciliandam pertinet, vt qui talis sit Alcinoo visus, qui diuinam speciem referret. Miratur tamen insolentiam temporis, quod tunc non solerent Dijs ipsis Phæacensibus apparere, cùm alioqui Dijs sint charissimi. Nam tunc tantùm solitos sese ipsis exhiberi dicit: vel cùm sacrificarent, vel cùm eorum quispiam solus peregrinatur. De primo, scimus existimasse veteres suis Hecatombis solitos Deos interesse. Hoc tamen iure proprio sibi vendicant Phæaces, qui ἀγχίθεοι idcirco sese appellant. De secundo paulò antè exemplum vidimus in Minerua, quæ Vlyssi sub ementita Neenidis specie apparuit.

h ὥσπερ Κύκλωπές τε] Hoc virulenter ab Alcinoo dictum est, propter inueteratum odium Phæacum aduersus Cyclopas, à quibus coacti sunt sedes mutare, vt antea lib. 5. vidimus. Ait ergo, Phæacas adeò esse Deo vicinos, vt Cyclopes & feræ gentes Gigantibus: Quæ comparatio fit ex contrarijs, vt eodem libro docuit Eustathius, sed tamen quadantenus similibus secundum habitum qualitatis: vt si quis dicat, adeò esse mel dulce, atque absinthium amarum: vel, vt hoc loco idem Eustathius tradit, si quis ita loquatur, Adeò esse Platonis virtuti proximum Socratem, vt Anytus & Melitus inuicem secundum improbitatem: sic etiam Phæaces secundum iustitiam adeò vicinos, vt Cyclopes Gigãtibus secundum iniustitiam. Porrò de Gigantibus notæ sunt Poëtarum narrationes, qui de cœlo ausi sunt velle Iouem detrudere, & eius solium occupare. Qua nulla potest impietas maior excogitari, vt non sine causa cum illis cõferantur Cyclopes, quos etiam ἀθέμιστας exleges infrà lib. 10. Vlysses appellabit, inter quos Poliphemus ille arrogantia & impietate insignis fuit.

i ἀλκίνοε,] Cùm audiret Vlysses se pro Deo ab Alcinoo existimari, non passus est hoc illius animo diutiùs inhærere, se hominem esse docens: quod candoris est maximi in Heroë, qui diuinos honores repudiârit, quos ipsi iam in diem crastinum Phæaces decernebant. Docuit vir prudentissimus, oportere nos semper conditionis nostræ meminisse, vt altiùs nõ extollamur, quàm huius mortalitatis fragilitas postulat. Ille proinde eos damnaturus est, qui sortis suæ obliti, passi sunt Deorum nomina sibi imponi, & honores diuinos fieri. Hoc iudicium subibit Alexander Magnus, qui non solùm Hephestionem suum pro Deo coli iussit, sed hanc ipsam gloriam ipsemet affectauit. Eodem Vlysse iudice damnabitur nefarius ille & vix nominandus Caligula, qui, (vt scribit Tranquillus) admonitus & Principum & Regum se excessisse fastigium diuinum ex eo maiestatem asserere sibi cœpit: datoq; negotio vt simulacra Numinum religione & arte præclara (inter quæ Olympici Iouis) apportarentur egregia, quibus capite dempto suum imponeretur, partem palatij ad forum vsq; promouit, atq; æde Castoris & Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens sæpe inter fratres Deos medium se adorandum adeuntibus exhibebat, & quidam eum Latialem Iouem consalutauerunt, &c. De Flauio Domitiano idem memoriæ proditur, qui se Deum appellare iussit. At quantò prudentiùs & modestiùs Vlysses noster, qui se intra mortalitatis cancellos cohibuit.

k ὑ γάρ πω γαστρὶ] Ventrem non habere aures, dixit quispiam. Quicquid enim agas, ei famelico semper satisfaciendum est, vrgetq; subinde natura hoc à te, quasi tributum quodammodo exigens, in ipsa etiam media paupertate: & licet te cibis aut potu carere dixeris, ille tamen non exaudiet, importuniq; ac molesti lictoris instar nunquam cessabit, donec debitum ipsi alimentum exolueris: adeò est sui conseruatrix & studiosa Natura. Et hoc est quod Vlysses hoc loco dicit, famem suam prætexens, idq; non falsò, sed verè post tam longam inediam, quam passus est in naufragio, ne antequàm cibis se saturasset, in longiores narrationes de suo statu aliorum precibus diuertere cogeretur: vel vt se etiam hoc argumento hominem esse probaret. Similia porrò de ventre extabunt apud Euripidem in Bellerophonte:

-τὸν γὰρ ὀρφέα λαβὼν
ἅπαν τε μουσῶν ξυνεάφθογγον μέλος
ἐκ αὖ πίθοιμι γαστέρ' ἀλλὰ δεῖ βίου.

Quamuis enim ipsum Orpheum assumerem
Et vniuersum Musarum melos ex nouem sonis constitutum
Et non persuaderem tamen ventri: sed opus est ei victu.

id est, Idem est in Monostichis, λιμῷ γὰρ ἁδὺ οὐδὲν ἐστὶν αὐτάρκειν ἔπος: Fami vlla verba contradicere haud potes. Sed de fame aliàs etiam apud hũc Poëtam videbimus, nimirum Odyss. μ. & ρ.]

l κτῆσιν ἐμὴν,] Sua bona commemorat, eaq; aliquantulùm epithetis extollit, cùm videlicet vocat ὑψερεφὲς μέγα δῶμα, vt non etiam pro homine nihili à Phæacensibus existimaretur.

Αὐτὰρ ἐπεὶ σπείσαν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἰκόνδε ἕκαστος.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπολείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Παρὰ δὲ οἱ Ἀρήτη τε καὶ Ἀλκίνοος θεοειδὴς
Ἧντο· ἀμφίπολοι δ' ἀπεκόσμεον εὐπατέρειαι.
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἦρχε μύθων,
Ἔγνω γὰρ φάρός τε, χιτῶνά τε, εἵματ' ἰδοῦσα
Καλὰ, τά ῥ' αὐτὴ τεύξε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
[a] Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν ἐρήσομαι αὐτή,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; τίς τοι τάδε εἵματ' ἔδωκεν;
Οὐ δὴ φῂς ἐπὶ πόντον ἀλώμενον ἐνθάδ' ἱκέσθαι;
Τὼ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἀργαλέον βασίλεια διηνεκέως ἀγορεῦσαι
Κήδε', ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες·
Τῇ δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἁλὶ κεῖται,
Ἔνθα μὲν Ἄτλαντος δυσπάτηρ δολόεσσα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεός· ἐδέ τις αὐτῇ
Μίσγεται οὔτε θεῶν οὔ τε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἀλλ' ἐμὲ γὰρ δύστηνον ἐφέστιον ἤγαγε δαίμων
Οἶον, ἐπεί μοι νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
πλὰς * ἔλσας ἔκεασε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,

Sed postq̃ libauerunt̃q; biberunt̃q; quantũ voluit animus,
Hi quidẽ dormituri iuerunt domũ vnusquisq;.
Sed in domo relictus est diuus Vlysses,
Apud.a. ipsum Aretenq; et Alcinous diuina specie prædi-
Sederũt, famulæ aũt auferebant vasa conuiuij.
His autem Arete albis vlnis incœpit verba.
Agnouit enim pallium & tunicam, vestimẽta videns
Pulchra, quæ ipsa fecerat cum ancillis mulieribus.
Et ipsum alloquens verba pennata dixit,
Hospes, Hoc quidem te primùm interrogabo ipsa.
Quis? vnde venis virorũ? quis tibi hæc vestimenta de-
An' non dicis in mare errans huc venisse?
Hanc.a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Difficile regina perpetuò sermone commemorare
Dolores, quoniam mihi multos dederunt dij cælestes.
Hoc autem tibi dicam quod me interrogas et inquiris:
Ogygia quædam insula longè in mari iacet,
Vbi Atlantis filia dolosa Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea, neq; aliquis cum ipsa
Versatur neq; deorum, neq; mortalium hominum.
Sed me infelicem, domesticum duxit fortuna
Solum, quoniam mihi nauem velocẽ candẽti fulmine
Iupiter iaculatus discidit medio in nigro mari,

πλὰς ἐλάσας

Ἔνθ' ἄλ-

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἑταῖροι·
Αὐτὰρ ἐγὼ τρόπιν ἀγκὰς ἑλὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην πέλασαν θεοί, ἔνθα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεός· ἣ με λαβοῦσα
Ἐνδυκέως ἐφίλει τε καὶ ἔτρεφεν, ἠδ' ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήρων ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
κε. αἰεὶ Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μύνον ἔμπεδον, εἵματα δ' * αἰεὶ
Δάκρυσι δεύεσκον τά μοι ἄμβροτα δῶκε Καλυψώ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
κε. δή μ' ἐκέλευσι Καὶ τότε * δή με κέλευσεν ἐποτρύνασα νεέσθαι,
λυσε Ζηνὸς ὑπ' ἀγγελίης, ἢ καὶ νόος ἐτράπετ' αὐτῆς·
Πέμπε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου· πολλὰ δ' ἔδωκε,
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· καὶ ἄμβροτα εἵματα ἕσσεν·
Οὖρον δ' ὄπασεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Ἑπτακαίδεκα μὲν πλέον ἤματα πόντον ἀρῴων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης ὑμετέρης· γήθησε δέ μοι φίλον ἦτορ
Δυσμόρῳ· ἦ γὰρ ἔμελλον ἔτι ξυνέσεσθαι ὀιζύι
Πολλῇ, τήν μοι ἐπῶρσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ὅς μοι ἐφορμήσας ἀνέμους, κατέδησε κελεύθους,
Ὤρεσε δ' οὐ θάλασσαν ἀθέσφατον· ἐδέ τι κῦμα
Εἴα ἐπὶ σχεδίης ἀδινὰ στενάχοντα φέρεσθαι.
Τὴν μὲν ἔπειτα θύελλα διεσκέδασ', αὐτὰρ ἔγωγε
Νηχόμενος τόδε λαῖτμα διέτμαγον, ὄφρα με γαίῃ
Ὑμετέρῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ἔνθά κέ μ' ἐκβαίνοντα βιήσατο κῦμ' ἐπὶ χέρσου,
Πέτρῃς ἐν δεινῇσι βαλὸν καὶ ἀτερπέϊ χώρῳ.
Ἀλλ' αἶψα πρόσσω ἀμείνων νῆχον πάλιν, εἰς ὅ κε πλῆθον
Ἐς ποταμόν, τῇ δή μοι ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦεν ἀνέμοιο.
Ἔκ δ' ἔπεσον γνάμψας· ἐπὶ δ' ἀμβροσίη νὺξ
Ἦλυθ'· ἐγὼ δ' ἀπὸ μὲν ποταμοῖο
Ἐκβὰς ἐν θάμνοισι κατέδραθον· ἀμφὶ δὲ φύλλα
Ἧφυσα μῶλυ· ὕπνον δὲ θεὸς κατ' ἀπείρονα χεῦεν.
Ἔνθα μὲν ἐν φύλλοισι φίλον τετιημένος ἦτορ,
Εὗδον παννύχιος καὶ ἐς ἠῶ καὶ μέσον ἦμαρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καί με γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἀμφιπόλους δ' ἐπὶ θινὶ τεῆς ἐνόησα θυγατρὸς
Παιζούσας, ἐν δ' αὐτὴ ἔην εἰκυῖα θεοῖσιν·
Τὴν ἐκέτευσ'· ἡ δ' οὔτι νοήματος ἤμβροτεν ἐσθλοῦ,
b Ὡς οὐκ ἂν ἔλπιο νεώτερον αὐτιάσαντα
Ἐρξέμεν, c αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀμφαδὸν ἔχουσιν
Ἢ μοι σῖτον ἔδωκεν ἄλις ἠδ' αἴθοπα οἶνον,
Καὶ λοῦσ' ἐν ποταμῷ, καί μοι τίδε εἵματ' ἔδωκεν.
Ταῦτά τοι ἀχνύμενός περ ἀληθείῃ κατέλεξα.

Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ξεῖνε, ἤτοι μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησε
Παῖς ἐμή, οὕνεκά σ' οὔτι μετ' ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἦγε μὲν ἐς ἥμετερον, σὺ δ' ἄρα πρώτιστον ἰκέτευσας·
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηχος Ὀδυσ-
Ἥρως, μή μοι τοὕνεκ' ἀμύμονα νείκεε κούρῃ. (σεύς,
κε. ἐκέλευσε Ἣ μὲν γάρ μ' * ἐκέλευε σὺν ἀμφιπόλοισιν ἕπεσθαι·
d Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον, δείσας, αἰδόμενός τε,
κε. ἐπισκύζοιτο Μήπως καὶ σοὶ θυμὸς * ἐπισκύσσητο ἰδόντι.
Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τι,

Vbi alij quidem omnes periêre boni socij.
At ego vel carinã vlnis capiẽs nauis vtring, remis agi-
Nouẽ diebus ferebar: decima a me nocte nigra (tatæ
Insulam Ogygiam appulerunt dij, vbi Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea, quæ me suscipiens
Accuratè excepit, & alebat & dicebat
Facturam immortalẽ & senio nesciũ diebus omnibus.
Sed meum nunquam animum in pectoribus persuasit,
Illic qdem 7. annos pmãsi firmiter, vestimẽta a. semper
Lacrymis madefaciebam quæ mihi immortalis dedit
Calypso.
Sed quando iam octauus reuolutus annus venit,
Et tunc iam me iussit concitans redire
Iouis ex iussu, siue etiam animus mutatus ipsius est,
Misit me in rate consutili, multa autem dedit,
Panem & suaue vinum, & diuinas vestes induit.
Ventum autem immisit innocuum suauemq;.
Septẽdecim quidẽ nauigabã dies per mare iter faciens,
Decimaoctaua verò apparuerunt montes vmbrosi
Terræ vestræ, lætatum verò mihi charum cor (nis
Infelici, certè. n. futurũ erat adhuc versarer cũ ærũ-
Multis, quas mihi immisit Neptunus terræ quassator,
Qui mihi excitatis ventis impediuit iter.
Comouit verò mare immensum, neq; vllo pacto fluctus
Sinebat in rate vehementer ingemiscente consistere.
Hanc quidem deinde procellam dispersit, cæterùm ego
Natans has vndas transnaui, donec me terræ
Vestræ adegit ferens ventusq; & aqua.
Ibi me egredientem oppressit fluctus ad terram,
Petras ad magnas iaciens, & in amænum locum.
Sed regressus nataui rursus donec veni
Ad fluuium, qui mihi visus est locus oportunissimus,
Liber à petris, & defensio erat à vento.
Excidi autem animum colligens, diuina verò nox
Aduenit, ego autem seorsim ab Ioue cadente fluuio
Egressus in arbustis dormiui: circumquaq; autem folia
Congessi, somnum autem deus immensum infudit.
Hîc quidem in foliis dilecto afflictus corde,
Dormiui tota nocte vsq; ad auroram, & meridiem,
Inclinabatq; sol & me dulcis somnus dereliquit.
Ancillas verò in littus tuæ agnoui filiæ
Ludentes, inter eas autem ipsa erat similis dijs,
Eã supplicaui: illa. v. neutiq; ab indole aberrauit bona,
Vt non sperare posses iuniorem obuiantem
Facturam, semper enim iuniores desipiunt.
Quæ mihi cibum dedit affatim & splendidum vinũ,
Et lauit in flumine, & mihi has vestes dedit.
Hæc tibi, tametsi afflictus, verè enarraui.

Huic rursus Alcinous respondit dixitq;:
Hospes, certè quidem hoc decenter non considerauit
Filia mea, quòd te neutiquam cum ancillis fœminis
Duxit in nostrã domum, tu verò primùm supplicasti.

Hunc excipiens alloquutus est versutus Vlysses,
Heros ne mihi ideò innocuam reprehendes puellam.
Hæc quidem me iussit cum ancillis subsequi.
Sed ego nolui timens reueritusq;,
Ne fortasis tibi animus commoueretur videnti.
Suspicioſi sumus supra terram genus hominum.

Huic rursus Alcinous respondit dixitq;,

Ξεῖνε, οὔ

Ξεῖν', οὔ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ,
Μαψιδίως κεχολῶσθαι· [e] ἀμείνω δ' ἄσιμα πάντα.
[f] Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷος ἐσσί, τά τε φρονέων ἄτ' ἐγώ περ,
Παῖδά τ' ἐμὸν ἐχέμεν, καὶ ἐμὸς γαμβρὸς καλέεσθαι,
Αὖθι μένων· οἶκον δὲ καὶ [*] ἣν ἐγὼ κτήματα δοίην,
Αἴκ' ἐθέλων γε μένοις· ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει
Φαιήκων· μὴ τοῦτο φίλον Διὶ πατρὶ γένοιτο.
Πομπὴν δ' εἰς τόδε καὶ ἐγὼ τεκμαίρομαι (ὄφρα καὶ εἰδῇς)
Αὔριον· εἰς τῆμος γὰρ σὺ μὲν δεδμημένος ὕπνῳ
Λέξεαι· οἱ δ' ἐλόωσι γαλήνην, ὄφρα κάλλιμα
Πατρίδα σὴν καὶ δῶμα, καὶ εἴπερ τι φίλον ἐστίν·
[g] Εἴπερ γὰρ μάλα πολὺν ἐκάσσαρον εἶς Εὐβοίης.
Τὴν γὰρ τηλοπέτην φάσ' ἔμμεναι οἵ μιν ἴδοντο
Λαῶν ἡμετέρων, ὅτε τε ξανθὸν Ῥαδάμανθυν
Ἤγον ἐποψόμενον Τιτυὸν γαιήιον υἱόν·
Καὶ μὲν οἱ σὺν θ' ἦλθον, καὶ ἄτερ καμάτοιο τέλεσσαν
Ἤματι τῷ αὐτῷ, καὶ [*] ἀπήγαγον οἶκαδ' ὀπίσσω.
Εἰδήσεις ἢ καὶ αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶν ὅσσον ἄρισται
Νῆες ἐρωὴ καὶ κῶποι [*] ἀναρρίπτειν ἅλα πηδῷ.
Ὣς φάτο. γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Εὐξάμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεῦ πάτερ, αἴθ' ὅσα εἶπε τελευτήσειν ἄπαντα
Ἀλκίνοος· [g] [*] μέν κεν ὄπι ζείδωρον ἄρουραν
Ἄσβεστον κλέος ἔσθη, ἐγὼ δέ κε πατρίδ' ἱκοίμην.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Κέκλετο δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἀμφιπόλοισιν
Δέμνι' [h] ὑπὸ αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στόρεσαί τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας, καθύπερθεν ἑσασθαι
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγηγερέσθαι,
[*] Ὦρσαν Ὀδυσσῆα παριστάμεναι ἐπέεσσιν,
Ὄρσο, κέων ὦ ξεῖνε, πεποίηται δέ τοι εὐνή·
Ὣς φάν· τῷ δ' ἀπάσσον ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Ὣς ὁ μὲν αὖθα κάθευδε δέμνια πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ.
Ἀλκίνοος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο·
Πὰρ δ' ἄρα οἱ γυνὴ δέσπουνα λέχος τ' ὄρσυνε καὶ εὐνήν.

Hospes, non mihi huiusmodi in præcordijs charũ cor
Temerè irasci solet: potiora autem honesta omnia.
Vtinam Iupiter pater & Minerua & Apollo,
Talis nimirum, qualis es, eaq; quæ ego sentiens
Vt filiam meam habere velis, & meus gener vocari
Hic manens, domum autem ego & bona darem, [*] δέ τ' ἐγὼ
Si modò volẽs maneas: inuitũ enim te null⁹ cõtinebit
Phæacum, neq; sic gratum Ioui patri esset.
Reductionẽ.v. in hoc ego perficiã, vt benè intelligas,
Cras, in id temporis autem tu quidẽ domitus somno
Dormias, illi captabunt tranquillitatẽ, vt perueniας
In patriã tuã & domũ, & si fortè aliquid gratũ est:
Et si valdè multò longius est Eubœam:
Eam enim longissimè aiunt abesse, qui eam viderãt:
Ex populo nostro, quando flauum Rhadamanthum
Duxerunt, vt viderunt Tityum terræ filium:
Atq; illi quidẽ hinc venerũt et absq; labore trãsnarũt
Die illo eodem, & adduxerunt domum retró. [*] ἀπέπεμψαν
Cognosces etiam ipse in mente quàm optimè
Naues meas & iuuenes, in percutiendo mari remis. [*] ἀναρίπτειν
Sic ait: gauisus est autem multiscius diuus Vlysses.
Supplicans verò dixit verbum orationemq; habuit,
Iupiter pater vtinã quæcunq; dixit, pficiat omnia
Alcinous, huius quidem per almam terram [*] μέν κεν
Immortalis gloria esset, ego aũt ad patriam venirem.
Sic illi quidem huiusmodi inuicẽ colloquebantur,
Iusserat autem Arete albis lacertis ancillis
Ponere sub porticu cubilia & stragula plurima
Purpurea vt iniicerent, insterneret desuper tapetas,
Chlænasq; imponere villosas ad desuper induendum.
Illæ verò ibant ex ædib. facem in manibus gestantes.
Cæterùm postq; strauerunt pulchrũ lectulũ accelerã-
Excitarunt Vlyssem astantes verbis, (*tes.* [*] Ὦρσεν
Surge dormiture hospes, paratus est tibi lectus.
Sic dicebãt, huic verò gratum visum est dormire.
Sic ille quidem illinc profundè dormiuit diu⁹ Vlysses,
Perforata in specula sub porticu sonante.
Alcinous verò dormiebat in recessu domus excelsæ:
Iuxta verò mulier regina lectũ apparauit & stratũ.

COMMENTARIVS.

a ξεῖνε,] Hîc etiam seruatur illa cõsuetudo, vt anteà diximus, quòd post cœnam demum hospites de sua conditione interrogarẽtur. Quatuor autem ab Vlysse exquirit Arete. primùm, quis sit? deinde, vnde gentium veniat? Tertiò, vnde illa vestimenta acceperit? Quartò, an in mari errando huc tandem appulerit? Primo capiti non satisfacit Vlysses, secundo & quarto continuè respondebit, prout anteà vidimus à Poëta expositum: itaque his non erit nunc nobis diutiùs immorandum, quia nostra illustratione non indigent. Tertio autem capiti respondet circa finem suæ orationis.

b ὡς σὸν αἰ̓δοίοιο] Commendat Nausicaam Vlysses, quòd illa præter illius ætatis mores, cum qua rarum habet sapientia cõmercium, ipsi opitulata sit, & omnia humanitatis officia, quæ tunc licuit, exhibuerit, à qua his vestibus, de quibus Arete interrogabat, donatus est.

c ἀεὶ γάρ τε νεώτεροι] Huc potest referri illud Simonidis:

θνητῶν δ' ὀφρύς αὐτὸς ἔχει πολυήρατον ἥβης, *Quandiu homo amabilem iuuentutis florem obtinet,*
Κοῦφον ἔχων θυμὸν πολλ' ἀτέλεστα νοεῖ. *Leui præditus animo multa cogitat irrita.*

Hoc tamen postremum hemystichium non huc pertinet, Ἥβη γὰρ νέότης ἐπικαφίζει νόον ἀνδρός: Pubertas & adolescentia alleuat mentem viri. Theognis.

d ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον,] Atqui cõstat, hoc ipsum noluisse Nausicaam, quod sibi Vlysses tribuit. Sanè mendacio isto videtur Alcinoi beneuolentiam conciliare sibi Vlyssem voluisse, quia gratum ei futurum existimet, si is intelligat hac ratione se eius reuerẽtia motum, ne à Nausicaa deduceretur, vt siniſtram de se suspicionem apud patrem concitaret. Et ita dextrè tum sibi tum ipsi Nausicaæ consuluit. Sibi, quòd probitatis & integritatis suæ opinionem Alcinoi animo inseuit, cùm docet se non solùm à malo, sed à mali quoq; suspicione abstinuisse: Nausicaæ, quod cùm iam à patre inofficiositatis (vt ita loquar) erga hospitem accusaretur, hoc respõso eam apud patrem illa culpa liberauit. Sic vir prudens certo loco & tempore mendacijs officiosissimis vti nouit.

e ἀμείνω δ' ἄσιμα] Ego hunc locum sic interpretor, quasi dicat Alcinous: Etiam si Vlyssem Nausicaa in hospitium deduxisset, nõ id se ægrè laturũ fuisse, non enim se tam leui de causa solere irasci, quasi minimè suspicios⁹ sit, vt Vlysses ferebatur: sed tamẽ malle se rẽ ita euenisse vt euênit, quia sub specie honestatis & decori ita se Vlysses gessisset. nã se rebus omnib. honestatem anteponere.

f αἲ γὰρ Ζεῦ τε] Mirum est, Vlyssem sic æquè Nausicaæ & Alcinoo placuisse, vt illa eum sibi maritum, hic verò generum exoptet.

g εἴπερ γὰρ μάλα] Cùm velit Alcinous nauium Phæacẽsium celeritatem probare, adducit illius exemplum: Nã cùm Phæaces, inqt, Rhadamanthum in Eubœam ad Tityum videndum deducerent, illuc peruenerunt, & rursus vnâ eademque intẽgra die in Phæaciam reuersi sunt. Quod omnino incredibile est, siue Phæacũ insula Epiro opposita est, vt vulgò tradũt: siue in loco remoto, vt vi-

detur Homerus intellexisse. Sed si naues istæ pennas, id est, auium volatus, vel mentis cogitationem velocitate æquent (vt anteà dixit) non est quod extra fidem hoc esse censeamus. Et licuit deniq; Poëtæ dicere, quod nobis non lubeat pro re omnium certissima credere. Didymus ait in hoc loco videri Phæacas prope Fortunatas insulas collocatos.

ἡ κατ' αὐθέση] Annotauimus iam anteà lib. 4 peregrinis hospitibus solitos sterni lectos sub porticu extra domum, relictis domino ædium penetralibus. Nota autem etiam hoc loco ancillarum ministerium, & paulò pòst ipsius Aretes erga Alcinoum, cui ipsa λέχος πέρσωσε & κύνα.

FINIS LIBRI VII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ο᾽ΔΥΣΣΕΙΑΣ.

Ἐκκλησία γίνεται τῶν Φαιάκων περὶ τοῦ ξένου, καὶ ναῦς καθέλκεται περὶ τὸν πομπὸν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐστιῶνται παρὰ τῷ Ἀλκινόῳ τῶν Φαιήκων οἱ ἄριστοι. Καὶ μετὰ ταῦτα δίσκῳ ἀγωνίζονται Φαίακες καὶ Ὀδυσσεύς. Καὶ ὁ Δημόδοκος ᾄδει, πρῶτα μὲν περὶ τοῦ μοιχείου Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης, ἔπειτα δὲ περὶ τοῦ ἐπαγωγίου τοῦ ἵππου, καὶ τοῦ Ὀδυσσέως κλαίοντος, ὁ Ἀλκίνοος πυνθάνεται διὰ τί κλαίει, καὶ τίς καὶ πόθεν εἴη.

ARGVMENTVM OCTAVI LIBRI *Odysseæ.*

CONCIO fit Phæacum de hospite, & nauis deducitur ad reductionem Vlyssis, & conuiuio suscipiuntur ab Alcinoo Phæacum optimates. Et post hæc disco certant Phæaces & Vlysses. Et Demodocus canit, primùm quidē ea quæ acciderunt circa adulterium Martis & Veneris. Deinde ea quæ circa introductionem lignei equi, & Vlysse flente interrogatur quis & vnde sit.

Ἄλλη.

Aliud.

Θῆτα δ᾽ ἄεθλοις Φαίηκες Ὀδυσῆϊ πείρηθεν.

Θ, ex certaminibus Phæaces de Vlysse experimentum sumpserūt.

Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὦρνυτ᾽ ἄρ᾽ ἐξ εὐνῆς ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο.
Ἂν δ᾽ ἄρα Διογενὴς ὦρτο πτολίπορθος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσιν δ᾽ ἠγεμόνευε ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Φαιήκων ἀγορὴν δ᾽, ἣν σφιν [a] ποίησε νεὸς πὰρ νηυσὶ τέτυκτο.
Ἐλθόντες ῥ᾽ ἕζοντο θύρῃσι λιθοδμῆσι.
Πλησίον· ἡ δ᾽ αὖα ἄστυ μεθῴχετο Παλλὰς Ἀθήνη,
[b] Εἰσομόωσῃ κήρυκι δαΐφρονι Ἀλκινόοιο,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μηδιόωσα.
Καί ῥα ἑκάστῳ φῶτ᾽ ἐπεμήσατο καὶ προσέειπε,
Δεῦτ᾽ ἄγε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Εἰς ἀγορὴν ἰέναι, [c] ὄφρα ξείνοιο πύθησθε, *πεύθησθε,
Ὃς νέον Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἵκετο δῶμα,
Πόντον ἐπιπλαγχθείς, δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος.
Ὥς ἐίπεσ᾽, ὦτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου
Καρπαλίμως δ᾽ ἔμπλητο βροτοῦ ἀγοραίτε καὶ ἕδραι
Ἀγρομένων, πολλοὶ *γὰρ ἐθηήσαντο ἰδόντες *ἄρα δ᾽ ἐθηήσαντο
Υἱὸν Λαέρταο δαΐφρονα, τῷ δ᾽ ἄρ᾽ Ἀθήνη
[d] Θεσπεσίην κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις·
Καὶ μιν μακρότερον καὶ πάσσονα φῆκεν ἰδέσθαι,
Ὡς κεν Φαιήκεσσι φίλος πάντεσσι γένοιτο,
[e] Δεινός τ᾽ αἰδήριός τε, καὶ ἐκτελέσειεν ἀέθλους
Πολλούς, οὓς Φαίηκες ἐπερήσαντ᾽ Ὀδυσῆϊ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἤγερθεν ὁμηγερέες τ᾽ ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ᾽ Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέφη,
[f] Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὅφρ᾽ εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει,
Ξεῖνος ὅδ᾽, οὐκ οἶδ᾽ ὅστις ἀλώμενος ἵκεν ἐμὸν δῶ,
[g] Ἢ ἔ γε τῶν Ἠοίων ἢ Ἑσπερίων ἀνθρώπων.
Πομπὴν δ᾽ ὀτρύνει, καὶ λίσσεται ἔμπεδον εἶναι.
[h] Ἡμεῖς δ᾽ ὡς τὸ πάρος περ ἐποτρύνωμεν πομπήν.
Οὐ γάρ πώ τις ἔδεκτο ἄλλος ὅστις κ᾽ ἐμὰ δώματ᾽ ἵκηται,
Ἐνθάδ᾽ ὀδυρόμενος μενεδήιον ἐν φρεσὶ θυμόν.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν
[i] Πρωτοθάλασσον, καὶ κοῦρω εἴκοσι πεντήκοντα

Q*VANDO verò manè genita apparuit roseis digitis aurora,*
Surrexit ex lecto sacrum robur Alcinoi,
Prætereà inclytus surrexit vrbium euersor Vlysses.
Illis verò præibat sacrum robur Alcinoi
Phæacū ad concionē, quæ ipsis apud nauē cōstituta e-
Venientes v. considebant in politis lapidibus (rat.
Propè, ipsa verò per vrbem trāsibat Pallas Minerua,
Assimulata præconi prudentis Alcinoi,
Reditum Vlyssi magnanimo meditans,
Et sanè vnicuiq; viro assistens dixit verbum,
En agè Phæacum principes atq; consiliarij
Ad concionem ite vt hospitem audiatis,
Qui recens Alcinoi prudentis venit ad domum.
Ponto pererrato, corpore immortalibus similis.
Sic loquuta incitauit robur, & animū singulorū.
Mox verò implebantur hominibus forumq; & sedilia
Congregatis, multi enim admirabantur conspicati,
Filium Laërtæ prudentem, huic certè Minerua
Diuinam superinfudit gratiam capitiq; & humeris,
Et ipsum longiorem & crassiorem reddidit aspectu,
Vt sanè Phæacibus omnibus gratus fieret,
Grauisq; & venerabilis, & vt perficeret certamina
Multa, quibus Phæaces periculum facerent ac Vlysses.
Cæterùm postquam conuenerant congregatiq; erant,
His Alcinous concionatus est & interloquutus:
Audite Phæacum duces atq; principes,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Hospes ille haud scio quisnā errādo venit meā domū,
Siue ab Eois siue Hesperijs hominibus,
Deductionem flagitat, & precatur ratum esse.
Nos v. vt antea quidem maturemus deductionem,
Neq; n. quisquā alius quicunq; meā domū peruenerit
Hic lugens diu manet propter deductionem,
Sed agè nauem nigram deducamus in mare diuinū
Recentem: iuuenes autem duo & quinquaginta

Κεν-

Κεκλήθων κ̓ ἄ δῆμον ὅσοι πάρ Φ εἰσὶν ἄριστοι.
Δηοῦμενοι δ̓ ἄ πάντες ὅπη κλῆσιν ἐρεμνὰ
Ἔ κβη̃θ̓. αὐτὰρ ἔπειτα θοὰ ἀλεγώετε δαῖτα,
Ἡ μέτερόν δ̓ ἐλθόντες· ἐγὼ δ̓ ἄ πᾶσι παρέξω,
Κήρυκι μὲν τῶν̓ ὅπι πέλλομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σκηπτῦχοι βασιλῆες ἐμὰ πρὸς δώματα καλὰ
Ἔρχεθ̓, ὄφρα ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις φιλέωμεν.
Μηδέ τις ἀρνείω καλέσασθε ἔ θῆον ἀοιδὸν
Δημόδοκον τῷ γάρ ῥα θεὸς περὶ δῶκεν ἀοιδὴν
Τέρπνὴν, ὅππῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀείδειν.
k Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο. κὴρ δ̓ ἅμ̓ ἕποντο
Σκηπτῦχοι κήρυξ τ̓ μετὰ ἴχετο θεῖον ἀοιδόν.
Κέρω τ̓ κεληθόντε δἰ ὤσυτήσαντα
Βήτην ὡς ἐκέλευσ̓ ὅπι θῖν̓ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ̓ ὅπι νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἁλὸς βένθος δὲ ἔρυσαν,
Ἐν δ̓ ἱστόν τ̓ ἐπίθεν τε καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ.
Ἠρτύναντο δ̓ ἐρετμὰ τροπῖς ἐν δερματίνοισι
Πάντα κ̓ μοῖραν, αἶψα δ̓ ἱστία λευκὰ πέτασαν·
Ὑψὸ δ̓ ἐν νοτίῳ τὰ γ̓ ὄρμισαν. αὐτὰρ ἔπειτα
Βαῖν̓ ἴμεν Ἀλκινόοιο δαΐφρονος εἰς μέγα δῶμα.
Πλῖντο δ̓ ἄρ αἴθουσαί τε ἔρκεά τε δόμοι τε ἀνδρῶν
Ἀγερομένων, πολλοὶ δ̓ ἔσαν ἔνδοθεν ἐσθλοὶ ἠὲ παλαιοί.
Τοῖσιν δ̓ Ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ̓ ἱέρευσεν,
Ὀκτὼ δ̓ ἀργιόδοντας ὗας, δύο δ̓ ἑλίποδας βοῦς·
Τοὺς δέρον ἀμφιθέποντες, τετύκοντό τε δαῖτ̓ ἐρατεινήν.
Κῆρυξ δ̓ ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
Τὸν περὶ Μοῦσ̓ ἐφίλησε, δίδου δ̓ ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ̓ ἡδεῖαν ἀοιδήν.
Τῷ δ̓ ἄρα πουτόνοος ἧκε θρόνον ἀργυρόηλον
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Καὶ δ̓ ἐκ παστὰς ἁλόφιν κρέμασεν φόρμιγγα λιγεῖαν
Αὐτῷ ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ ἐπέφραδε χερσὶν ἑλέσθαι
Κῆρυξ· πὰρ δ̓ ἐτίθη καλὸν καλάθην τε τράπεζαν,
Πὰρ δὲ πόσιν οἴνοιο, πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι·
Οἱ δ̓ ἐπ̓ ὀνείαθ̓ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶντο,
m Μοῦσ̓ ἄῤ ἀοιδὸν ἄειρεν ἀείδεμεναι κλέα * ἀνδρῶν,
Οἴμης δ̓ ἥτ̓ ἄρα κλέος οὐρανὸν εὐρὺ ἵκανε·
n Νεῖκος Ὀδυσσῆος καὶ Πηλεΐδεω Ἀχιλῆος,
Ὡς ποτε δηριόωντε θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν. ἄναξ δ̓ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Χαῖρε νόῳ ὅτ̓ ἄρισται Ἀχαιῶν δηριόωντο.
Ὣς γάρ οἱ χρείων μυθήσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθ̓ ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν ἆλτο
Χρησόμενος· τότε γάρα κυλίνδετο πήματος ἀρχὴ
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς.
Ταῦτ̓ ἄῤ ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἑλὼν χερὶ στιβαρῇσι,
Κὰκ κεφαλῆς, ἔρυσε, κάλυψε τ̓ καλὰ πρόσωπα.
Αἴδετο γὰρ Φαίηκας, ὑπ̓ ὀφρύσι δάκρυα λείβων.
Ἤ τι ὅτε λήξειεν ἀείδων θεῖος ἀοιδὸς,
Δάκρυ ὀμορξάμενος, κεφαλῆς ἀπὸ φᾶρος ἔλεσκε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον ἑλὼν, σπείσασκε θεοῖσιν·
Αὐτὰρ ὅτ̓ ἂψ ἄρχοιτο, καὶ ὀτρυνέμεν ἀείδην
Φαίηκων οἱ ἄριστοι (ἐπεὶ τέρποντ̓ ἐπέεσσιν)
*Ἂψ Ὀδυσεὺς κὴ κεφαλὴ καλυψάμενος γοάασκεν.
Ἔνθ̓ ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα * λείβων,

Eligantur è populo quicunq; sunt omnium optimi.
Ligatis bene omnes ad transtra remis
Exite, cæterùm continuò festinēt apparare conuiuiū
Ad nostrā domū profecti, ego. a. ritè omnib. præbebo.
Iuuenibus verò hæc præcipio, cæterùm illi alij
Sceptrigeri reges ad meam domum pulchram
Veniatis, vt hospitem in regia amplectamur.
Neq; quisquā recuset. aduocate. v. diuinum cantorē
Demodocū, huic qdē deus excellenter dedit cātilenā κε. ἀοιδλῳ, τερπν ὅπ-πη
Ad oblectādū, quocūq; animus ipsū impulerit cane-
Sic certè loquut⁹ præibat, illi simul sequebātur (re.
Sceptrigeri, præco verò cucurrit ad diuinū cantorē:
Iuuenes verò electi duo & quinquaginta
Ibant vt præcepit ad littus maris indomiti.
Porrò postquam ad nauem venerunt atq; mare,
Nauē quidem ipsi nigram in maris profundū dedu-
Malumq; imposuerunt, & vela naue nigra: (xerūt,
Aptarunt autem remos per vincula cortaria,
Omnia vt decebat, vela autem alba extenderunt.
Altè. v. in humidū hāc protraxerūt, cæterùm postea
Festinabant ire Alcinoi prudētis in magnam domū.
Implebātur autem porticusq; & septa et domus viris
Congregatis, multi autem erant iuuenes atq; senes.
Illis verò Alcinous duodecim oues mactauit,
Octo autem albis dētibus sues, duos flexipedes boues.
Hos excoriabāt, apparabantq; cōuiuium iucundum.
Præco aūt ppè venit ducēs amabilē cantorē, (lūq;.
Quē supra modū Musa dilexit, dedit. v. bonūq; ma-
Oculis quidē priuauit, dedit aūt dulcem cātilenam,
Huic sanè p̄co apposuit sedē argēteis clauis distinctā,
In medio conuiuātium ad columnam longam nitēs.
Ad paxillū autem suspēdit citharam sonoram, (ret
Ipsi⁹ supra caput, et mōstrat quo pacto manib. prēde-
Præco, iuxta. a. apponebat canistrū pulchrāq; mēsam.
Iuxta. a. poculū vini, vt biberet quoties anim⁹ iube-
Illi v. ad edulia parata apposita man⁹ mittebāt. (ret:
Cæterùm postquā potus & cibi cupiditatē expulerūt,
Musa certè cantorem excitauit vt caneret gloriam virorum κε. αὐδρῶν. Οἴμης.
Cātilena, cuius tunc gloria ad cælū latū peruenerat,
Contentionem Vlyssis & Pelidæ Achillis,
Vt quondam contenderūt deorū in conuiuio celebri
Vehementib. verbis. rex autem virorum Agamēnon
Gaudebat animo, cùm optimates Græcorū cōtēderēt.
Sic enim illi vaticinans prædixerat augur Apollo,
In Pythia diuina quando ingressus est lapideū limen
Oraculū petitur⁹, tūc versabatur ærūnarū principiū
Troianisq; & Græcis, Iouis magni per voluntatem.
Ista sanè cantor cantabat inclytus. cæterùm Vlysses
Purpuream ingenti veste accepta manibus fortibus,
Et in caput traxit, obtexit autem pulchram faciem.
Reuerebatur. n. Phæacas sub supcilys lacrymas stillās.
Sed quando desinebat canens diuinus cantor,
Lacrymas abstergendo, à capite tunicam demebat,
Et poculum rotundum accipiens libabat dijs.
Cæterùm quādo rurs⁹ inciperet et cōcitarūt vt cane-
Phæacū optimates (quoniā oblectabātur verbis) (ret
Rursus Vlysses capite obuoluto lugebat.
Tum alios quidem omnes latebat lacrymas stillans, κε. ἄψ δ᾽ Ο᾽ δ. κε. ἄδων,

Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἐπέφραδε᾽ ἠδὲ νόησεν,
Ἥμενος ἄγχ᾽ αὐτοῖο βαρὺ στενάχοντα καὶ ἄκρον.
Αἶψα δὲ Φαιήκεσι φιλήρετμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἤδη μὲν δαιτὸς κεκορήμεθα θυμὸν ἐίσης,
ρ Φόρμιγγός θ᾽, ἣ δαιτὶ σαώτορός ἐστι θαλείης·
Νῦν δ᾽ ἐξέλθωμεν, καὶ ἀέθλων πειρηθῶμεν
Πάντων· ὡς κε ξεῖνον ἑὸν εἰσαῦτις ἑταίροις,
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ᾽ ἄλλων
Πύξ τε, παλαισμοσύνῃ τε, καὶ ἅλμασιν, ἠδὲ πόδεσσιν.

Alcinous.v.solus ipsum cognouit atq; animaduertit,
Sedens prope ipsum, grauiter.a. suspirãtem audiuit.
Continuò.a. Phæacibus studiosis remorũ loquebatur,
Audite Phæacum principes atq; consiliarij,
Iam quidem conuiuio expleuimus animum æquali,
Citharaq; quæ conuiuio congruens est lauto.
Nunc autem exeamus, & certamina experiamur
Omnia, vt hic hospes narret suis amicis
Patriam reuersus quantum superemus alios,
Pugnisq; luctaq;, & saltu atq; cursu.

COMMENTARIVS.

a παρὰ νηυσὶν] An his locus omnib. Phæacum concionib. destinatus esset, an verò huic tantùm peculiari de causa, quòd de re naŭali erat suscipiendum consilium, dubitari potest. Sed videtur tamen ibidem semper conuocari eas solitas: quod ex hoc conijcio. Nam non est moris in Republica bene instituta, vt tam sacra loca subinde & ad nouas occasiones mutẽtur: deinde ipsa loci descriptio id probat. nam dicit, Phæacas in politis lapidibus consedisse, qui nimirum in eum essent vsum iam à longo tempore. Videtur autem locus ille in aprico fuisse.

b ἐϋδμήτῃ κήρυκι] Quod Minerua præconi assimilatur, nouũ non est. nam idem fecit in Iliade, quod Eustathius allegoricè vult intelligi, vel pro fama, quæ ita de Vlysse in populo percrebuerit: vel pro naturali singulorum prudentia, quæ intelligentes hospitem qui non esset nihili ad eorum patriam appulisse, hocque rarum apud illos esset, eius videndi gratia conuenerunt. Referam ipsa verba Græca: ἔστι γὰρ ἀθηνᾶ σύνταξις ἡ φήμη ἵνα δὲ τὸ, φρόνιμόν τινα πλανητὸν εἰς τὴν κατ᾽ αὐτὸν γῆν ἐλθεῖν ἧς χάριν καὶ συνάγονται οἱ πολῖται ἢ ἡ παρὰ ἑκάστῳ τῶν Φαιάκων φυσικὴ σύνεσις. καθ᾽ ἣν μανθάνοντες ξένον ἄξιον λόγου ἐπιφοιτῆσαι χρῆμα τῶν ἀπαίων ἐν αὐτοῖς, ἥκουσι καὶ θέαι πρόσορμοι τῷ ἀνδρί. Sed ego istas hariolationes demiror. Res enim simpliciter est intelligenda, vt à Poëta proponitur, quod ad allegorias istas pertinet.

c ὄφρα ξείνοιο πύθηται,] Quanquã Vlysses concioni interfuerit, tamen quippiam ad populum loquutum: sed Alcinous totũ negotium, & ipsius Vlyssis petitionem exponet. Sed vel hoc ita à Minerua proponebatur, vt illi eius audiendi desiderio permoti promptius & alacrius accederẽt: vel quod ab Alcinoo dicetur, pro eodem est existimandum, ac si Vlysses ipse verba pro se fecisset: quia animum eius populo patefecit, aliud autem non fuerat ille præstiturus.

d θαυμάσιον] Hoc idem factum est anteà lib. 6. Sed hìc præstantior est finis propositus, quòd qui ab vniuerso populo cõspici debebat, admirationem sui vt concitaret, oportuit his elegantijs corporis insigniri, vt tum αἰδοῖος tum αἰδοῖος. Phæacib. videretur. Grauis quidem & formidabilis, vt si qui in populo adeò feri reperirentur, qui eum aliqua afficere iniuria conarentur, tanti viri præsentiam reformidarent: augustus autem & venerabilis, vt omnium animos in se conuerteret, faciliusq; petitionis suæ finem ab illis impetraret. Quæ duo vbi verum comitantur, omnibus numeris absolutus, quod hæc mortalia pertinet, dici potest.

e αἰδοῖός τ᾽ αἰ.] Hæc verba Socrates apud Platonẽ in Theæteto de Parmenide vsurpauit, aduersus quem, præ cæteris qui vniuersum vnum quoddam stabile affirmant, vereri se disputare. Παρμενίδης δέ μοι, inquit, φαίνεται τὸ τοῦ Ὁμήρου, αἰδοῖός τέ μοι ἅμα ἔπος, δεινός τε. Eustathius aũt in hunc locum sic ait, Ἔοργε δὲ φυσιολογήσιμον ἅμα καὶ μίκτης τοῦ πάσχειν. Δηλοῖ γὰρ τούτων χθὲ, δεινός τε τοῖς βλέπουσιν φαίνεται Ὁ δυσσεύς, καὶ αἰδοῖος. Δηλοῖ δὲ ἡρωϊκὸν μέγεθος καὶ ἀγαθὸς ἀθλητής. δύσμαθες γὰρ χρεὼν τοὺς ποιητὰς ὡς κατὰ τὴν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀλείπτους σωματικὴν δηλοῖ.

f κέκλυτε Φαιήκων] Exponit Alcinous conuocatæ concionis causam, reliquosq; hortatur ad præstandam illi operam, quò in patriam suam deducatur. Itaq; cùm in finem iubet recentem nauem in mare deduci, eamq; nautis ac remigibus instrui: tum verò parari conuiuium, quò alios omnes inuitat, vt notum hospitem amplectantur, eòdemq; aduocari Demodocum.

g ἠὲ θεὸς ἠοῖον] Eustathius noster sic scribit in hunc locum: εἰώθασι γὰρ οἱ σωμάτων Ὁμήρου σὺν τοῖς ἄλλοις, εἰς δύσιν καὶ ἀνατολὴν ὁλοχερῶς μεμερίζειν τὰ κοσμικά. ὡς δῆλοι καὶ τὸ σὺν ἰδμοσύνῃ ὅπη ζόφος ἠδ᾽ ὅπη ἠώς. καὶ ἐπὶ δεξιὰ ἴασι πρὸς νότον ἠελίου τε, καὶ ἐπ᾽ ἀριστερὰ ποτὶ ζόφον ἠερόεντα. Quibus verbis dicit, Homerum solitum in duas partes mundum partiri, in Orientem & Occidentem, vt ex hoc loco & ex alijs constat. Sed ego hoc nõ ausim affirmare, cùm sciam eum quatuor ventos nosse, quos à quatuor mundi partibus flare intellexit. Testis ipsa siderum obseruatio in nauigando, vt li. 5. vidimus, & in Iliade in ὁπλοποιίᾳ. Nam Meridionalia & Septentrionalia sidera ibi appellantur, nimirum in Meridie Pleiadas & Orionem, in Septentrione verò Vrsas.

h ἡμεῖς δ᾽ ὡς τοπρὶν περ] Ex his verbis colligo, non omnino inhospitales fuisse Phęacas, vt qui pro more habuerint, hoc idẽ officium alijs multis exhibere, quod nunc in Vlyssem conferre cogitant.

i πρωτοπλόον.] Huiusmodi nauem instrui iubet ad maiorem, vt opinor, securitatẽ. Nam quæ iam sæpiùs aquam & fluctus expertæ sunt, faciliùs tempestate discerpuntur.

k ὡς ἄρα φωνήσας] Obseruari diligenter hunc concionis modum suadeo, qui à reliquis omnibus diuersus est, quos apud Homerũ legimus: vbi vel Rege ipso aliquid statuente aut deliberante oportet procerum virorum ac heroum consensum adhiberi, immò etiam ipsius populi, vt in Græcorum statu vidimus, cùm eos Agamemnon conuocat. Hic verò vbi perorauit Alcinous, nullum apparet sententiæ aliorum Regum (sic enim eos appellat Poëta) vestigium. An ergo Phœacensis status dicetur Aristocraticus, nõ potiùs tyrannicus, vbi solius Alcinoi omnium maximi & potentissimi vox in concionib. exauditur? Ego quid decernã, non video: nisi intelligamus, consilium Alcinoi ita reliquis placuisse, vt silentio illud comprobarint. Vulgatum est enim, Silentes videri consentire, aut saltem non contradicere. Et hoc quidem vt constet, Aristocratia quam in hoc populo Plutarchus imaginatur, à quo si vnquam dissentire fas sit, ego hoc argumento ab eo discrepem. Nec obstaret Regum appellatio, cùm nõ sit necessariò suprem ę illius dignitatis, quam nos hodie intelligimus: nam in vna & sola vrbe quis credat plures Reges esse dominatos? Itaq; potest dici eo nomine designari proceres, & à Rege supremo secundos. Atqui sceptrigeros appellat? Ecquid verò? Alcinoum eo non donauit epitheto, ergo neque talis existimandus est? Intelligam igitur illud potuisse esse procerum illorum insigne, vt à reliqua plebe distinguerentur.

l ἀγαθὸν τε κακόν τε.] Bonum quod à Musa accepit Demodocus, est ars Musicæ egregia. περὶ γάρ μα θεὸς δοσιδίων ἀοιδὴν τέρπων, ὅπῃ θυμὸς ἐπορεύησιν ἀνώγοι, vt anteà dixit Alcinous. Malum aũt est cæcitas. Vnde non defuerunt, qui hoc loco Poëtam de se ipso loqui suspicarentur, vt monet Didymus, & vtriusque comparationem Eustathius persequitur. Quin & ipse Giphanius: Videndum, inquit, an non se ipse describat Poëta nomine Demodoci. Sed hoc mihi tolerandum non videtur. Nam de Homeri cæcitate, aut saltem de illius tempore ambigi, docemus in nostris Prolegomenis in Iliadem: vbi vide quid nos etiam de hoc loco annotemus.

m μοῦσ᾽ ἄρ᾽ ἀοιδὸν] Noluit Poëta suum Vlyssem incognitũ à Phæacensibus discedere, ideoq; appositè excogitauit, vt hic Demodocus, quasi Musa impellente, aliquid caneret, quod ad Vlyssem pertineret: qui posteà ex suis lacrymis, audita sui memoria, prodetur nõ quidem manifestè hoc loco, sed libro sequenti, eadem occasione. Impulsum autem Demodocum à Musa dicit, nõ quòd illi tãtùm hoc commune sit cum cæteris cantoribus, quos afflari suo Numine credidit vetustas: sed specialiter ob hũc casum. Nam cum in Vlyssis mentionem tam commodè incidisse non vult esse fortuitum, vt vulgus tamen existimaret, & videri potest ipsius Demodoci respectu, qui nullo consilio præcedente id aggressus est, sed à Dei nutu pendere: quod non est leuiter obseruandum.

n νεῖκος Ὀδυσσῆος] Didymus refert, & post eum Eustathius, rogãti Agamẽnoni de fine belli Troiani, respõdisse Apollinis Delphici oraculum, tunc dirutam iri Troiam, cùm Græcorum optimi inter se altercarentur. Quod tandem Achilli & Vlyssi contigit, qui inter cœnandum quærentes quo pacto Troiam capi oporteret, inter se de eo dissenserunt. Nam Achilles robore, Vlysses prudentia & dolo id faciendum iudicabat. Hac audita contentione Agamemnon dicitur gauisus, quia belli exitum instare animaduerterat, prout ab Apolline prædictum intellexerat. Huius loci meminit Athenæus his verbis: Οἱ γὰρ Ὁμήρου ἄριστοι ἡγεμόνες ἀθανάτων ἐν Ἀχαιμένοις. οἱ Ὀδυσσέα φιλονικοῦσιν Ἀχιλλεῖ ΘΟδυσσεύς, ΘἈχαιμένων χαῖρε νόῳ, ἀλλ᾽ ὀφέλομεν ἐν φιλοτιμίαις ζηλώσαντων, λόγῳ ἢ μάχῃ αἱρεθῆναι ἐν δὲι τὸ Ἴλιον. Eustathius autem ea sic legit: ἡγεμόνες ἐδείκνυον οἱ ἄριστοι ἐν Ἀχαιμένοις ΘΟδυσσέα καὶ ἦ Θ φιλονικοῦσιν Ἀχιλλεῖ καὶ Ὀδυσσεῖ, ἀλλ᾽ ὁ

βασι-

βασιλὺς χαίρῃ νόῳ, ἐπεὶ ὠφέλιμοι αἰ φιλοπμίαι, ζηλοῦντων ἢ λόγῳ ἢ μάχῃ αἱρεθῆναι δεῖ τὸ ἄριστον.

o δάκρυα λείβων,] Aliàs in Iliade Poëtam nostrum defendimus aduersus Socratē, qui viro forti lacrymas indignas in Republica sua pronunciauit. Agnouit autē sanè Vlysses hoc indecorum esse, ideò faciem tunica tegit, ne à Phæacensibus obseruetur: Alcinoi tamen aciem non effugit.

p φόρμιγξ ☞] De Musicæ in conuiuijs veterum vsu diximus tum in Iliade, tum anteà Odyss. lib. 1. Illud autem, κεκορήμεθα, propriè de voluptuarijs Phæacibus dictum esse notat Eustathius, cùm alioqui rarum sit apud Poëtam conuiuium vsq; ad satietatem. De ijsdem etiam anteà dixit, ὡς ἐπεὶ πᾶσιν τ' ἔπιονθ' ὅσον ἤθελε θυμός.

q πύξ τε,] Hic quidem quatuor tantùm certamina enumerat, sed paulò pòst quintum etiam adhibuit. Sunt enim quinq;, nimirū, pugna, lucta, saltus, cursus, & discus: in quibus omnibus qui excelleret, πένταθλος appellabatur, qualis est Philonus ille apud Simonidem in Anthologia. Liuius vocat quinquertionem. Obseruandum est autem qualia fuerint illa, nimirum virtutis exercitamenta corporeæ: neque solùm ad euitandam simpliciter ignauiam, sed etiam ad corroboranda omnia corporis membra. Itaque illa adeò nobilia existimata sunt, vt seueri alioqui Iureconsulti in comprimenda hominum auaritia, in his certaminibus tantùm permiserint ludere in pecunia. Paulus ff de aleæ lus. & aleat. Senatusconsultum, inquit, vetuit in pecunia ludere, præterquam siquis certet hasta vel pilo iaciendo, vel currendo, saliendo, luctando vel pugnando, quod virtutis causa fiat. Hæc porrò quinque certamina hoc versu Iambico posteà comprehensa sunt, ἄλμα, δρόμος, δίσκος, πυγμὴ & πάλη, vt refert Eustathius: sed vitiosa est, ni fallor, scriptura. Sic ergo lego, ἄλμα, δρόμος, δίσκος, ἀκοντισμὸς, πάλη. Illud enim πυγμὴ nihil est. Vel alio modo Heroico carmine,

ἄλμα ποδὸς, δίσκου τε βολὴ, & ἀκοντες ἐρωὴ Καὶ δρόμος ἢ πάλη, μία δ' ἔπλετο πᾶσι τελευτή.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο.
Κὰδ δ' ἐκ παρὸς ἀλὸφιν κρέμασε φόρμιγγα λιγεῖαν·
Δημοδόκου δ' ἕλε χεῖρα, καὶ ἐξάγαγε ἐκ μεγάροιο
Κῆρυξ· ἦρχε δ' ᾗ τῷ αὐτὰ ὁδὸν ἴσαν περ οἱ ἄλλοι
Φαιήκων οἱ ἄριστοι, ἀέθλια θαυμανέοντες.
Βαὶ δ' ἴμεν εἰς ἀγορήν. ἅμα δ' ἕσπετο πολλὺς ὅμιλος,
Μυρίοι· αὐτὰρ δ' ἔσαν γε νέοι πολλοί τε & ἐσθλοί.
a Ὦρτο μὲν Ἀκρόνεώς τε, καὶ Ὠκύαλος, & Ἐλατρεύς,
Ναυτεύς τε, Πρυμνεύς τε, καὶ Ἀγχίαλος, & Ἐρέτμεύς,
Πονταρεύς τε, Προρεύς τε, Θόων, Ἀναβησίνεώς τε,
Ἀμφίαλός θ' υἱὸς Πολυνηέος Τεκτονίδαο·
Ἂν δ' ἄρ' & Εὐρύαλος βροτολοιγῷ ἴσος Ἄρηϊ,
Ναυβολίδης θ' ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Πάντων Φαιήκων μετ' ἀμύμονα Λαοδάμαντα·
Ἂν δ' ἔσαν τρεῖς παῖδες ἀμύμονες Ἀλκινόοιο,
Λαοδάμας θ', Ἅλιός τε, & αὐτὸς Κλυτόνεως·
Οἳ δὴ πρῶτον μὲν ἐπρήσσοντο πόδεσσιν·
Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος· οἱ δ' ἅμα πάντες
Καρπαλίμως ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Τῶν δ' ἦδη ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνεως ἀμύμων·
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ βρον πέλει ἡμιόνοιϊν,
Τόσσον ἐπρωτοθέων λαὸς ἴκετο, οἱ δ' ἐλίποντο.
Οἳ δ' ἄρα παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς πρήσσοντο,
Τῇ δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπενίκα πάντας ἀρίστους·
Ἅλμαλι δ' Ἀμφίαλος πάντων προφερέστερος ἦεν·
Δίσκῳ δ' αὖ πάντων προφερέστατος ἦεν Ἐλατρεύς,
Πυγμῇ δ' αὖ Λαοδάμας, ἀγαθὸς παῖς Ἀλκινόοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἐτέρφθησαν φρεσὶν ἀέθλοις,
Τοῖς ἄρα Λαοδάμας μετέφη παῖς Ἀλκινόοιο,

Δεῦτε φίλοι, τὸν ξεῖνον ἐρώμεθα εἴπη ἀέθλων
Οἶδέ τι & δεδάηκε· φυὴ γε μὲν οὐ κακός ἐστι,
Μηρούς τε κνήμας τε, καὶ ἄμφω χεῖρας ὕπερθεν,
Αὐχένα τε στιβαρὸν, μέγα τε σθένος· οὐδέ τι ἥβης
Δεύεται, ἀλλὰ κακοῖσι συνέρρηκται πολέεσσιν.
b Οὐ γάρ ἔγωγέ τι φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἀνδρά τε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.

Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Λαοδάμα, μάλα τοῦτο ἔοικ' & σὺ μοῖραν ἔφασθαι·
Αὐτὸς νῦν προκάλεσαι ἰὼν, καὶ πεύθεο μύθῳ.

Αὐτὰρ ἐπεὶ γ' ἄκουσε ἀγαθὸς παῖς Ἀλκινόοιο,
Στῆ ῥ' ἐς μέσον ἰών, καὶ ὁ' λυσσητῆρα προέφη σιν,
c Δεῦρ' ἄγε καὶ σὺ ξεῖνε πάτερ πείρησαι ἀέθλων,
Εἴ τινά πῃ δεδάηκας· ἔοικε δέ σ' ἴδμεν ἀέθλους.
Οὐ μὲν γὰρ μείζονα κλέος ἀνέρος ὄφρα κε ζώῃ,
d Ἢ ὅττι ποσσίν τε ῥέξῃ & χερσὶν ἑῇσιν.

Sic certè loquutus præibat, illi verò vnà sequebãt.
E palo autem suspendit citharam stridulam,
Demodocum verò prehendit manu, & eduxit ædib.
Præco, præibat verò ei eandem viam quam & alij
Phæacũ optimates, certamina cũ admiratiõe visuri. ☞ θαῦμα τέοντες.
Iuerũt. a. ad forum, simulq; sequebatur ingens turba:
Infiniti surrexerũt autem iuuenes multiq; & fortes,
Surrexit quidem Acroneus & Ocyalus & Elatreus,
Nauteusq; Prymneusq; & Anchialus, & Eretmeus,
Ponteusq;, Proreusq;, Thoon, Anabesineusq;
Amphialusq; filius Polinij Tectonidæ.
Surrexit etiam Euryalus homicidæ similis Marti,
Naubolidesq; qui optimus erat specieq; corporeq;
Omnium Phæacum, post inculpatum Laodamãtem.
Surrexerunt tres filij inculpati Alcinoi, ☞ ἀμύμονες
Laodamasq; & Halius & diuinus Clytoneus,
Hi certè primùm periculum fecerunt pedibus.
Illis à carceribus extensus est cursus, hi simul omnes
Celeriter volitabant puluerem excitantes in campo.
Horũ currẽdo lõgè optimus erat Clytoneo inculpatus,
Quantum in noualiterminus solet esse mularum,
Tantũ p̃ currens ad populũ venit, alij. v. relinquebã-
Alij verò molestè lucta periculum fecerunt. (tur:
In hac rursus Euryalus vincit omnes optimates,
Saltu verò Amphialus omnium optimus erat.
Disco autem omnium fortissimus erat Elatreus.
Pugna rursus Laodamas eximius filius Alcinoi.
Cæterùm postq̃ omnes oblectarũt animũ certaminib.
His certè Laodamas interloquutus filius Alcinoi,
Agite amici, hunc hospitẽ rogemus si quod certamẽ
Et scit & didicit, indole sanè non ignauus est,
Vel fœmoribus vel cruribus & vtraq; manu desuper,
Ceruiceq; firma ingẽs robur, neq; vllo modo iuuẽtute
Eget, sed malis debilitatus est ærumnis.
Non enim ego existimo peius aliud mari
Ad hominẽ debilitandum, etiam si valdè fortis sit.
Hunc rursus Euryalus nuncius excipiens dixitq;,
Laodama sanè hunc sermonem decenter dixisti.
Tu ipse nunc prouoca vadens & conueni sermone.
Cæterùm postq̃ hoc audiuit eximus filius Alcinoi,
Stetit in medium profectus & Vlyssem alloquut° est,
Huc age et tu hospes pater, periculũ fac certaminũ,
Si aliquod fortassis didicisti, cõuenit. n. te scire certa-
Neq; n. maior gloria hominis quo ad fuerit, (mina.
Quàm cùm pedibus strenuus est & manibus suis.

Ἀλλ' ἄγε τὼ εἴρησαι, σκέδασον δ' ἀπὸ κήδεα θυμῷ.
Σοὶ δ' ὀλίγος δὴ ἔπι δηρὸν ἀπέσσεται ἦμαρ, ἀλλά τοι ἤδη
Νηῦς τε κατείρυσται, καὶ ἑταῖροι. (σεὺς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
[e] Λαοδάμα, τί με ταῦτα κελεύετε κερτομέοντες;
Κήδεά μοι κἀμάλλον ἐνὶ φρεσὶν ἤπερ ἄεθλοι,
Οἳς πρίν μιν μάλα πολλ' ἔπαθον, καὶ πολλ' ἐμόγησα·
Νῦν δ' ἔμεθ' ὑμετέρῃ ἀγορῇ νόσφιο χατίζων
Ἧμαι, λισσόμενος βασιλῆά τε πάντα τε δῆμον.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, νείκεσέ τ' αὐτῷ.
[f] Οὐ γάρ σ' ἔγνην ξείνε δαήμονι φωτὶ ἐοικώς
Ἄθλων, οἷά τε πολλὰ μετ' ἀνθρώποισι πέλονται·
γρ. ἀλλά τῳ ὅς θαμὰ *Ἀλλὰ τῷ ὅς θ' ἅμα νῆι πολυκληῖδι θαμίζων,
Ἀρχὸς ναυτάων, οἵ τε πρηκτῆρες ἔασιν,
γρ. ἐπίσκοπος Φόρτῳ τε μνήμων, καὶ *ἐπίσκοπος ἦσιν ὀδαίων,
Κερδέων θ' ἁρπαλέων. ἀδαὴς ἀθλητῆι ἔοικας. (σεὺς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑποδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
[g] Ξεῖν', ἢ καλὸν ἔειπες· ἀταρθάλῳ ἀνδρὶ ἐοικας.
γρ. θεοὶ χαρ- [h] Οὕτως ἠ πάντεσσι *θεὸς χαρίεντα δίδωσιν
δίδωσιν Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλῳ μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερον πέλει ἀνὴρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἐπέσσι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λιάζουσιν, ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν·
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὡς εἰσορόωσιν.
Ἄλλῳ δ' αὖ εἶδος μὲν ἀλίγκιος ἀθανάτοισιν·
γρ. ἀμφιπε- Ἀλλ' οὔ οἱ χάρις *ἀμφιπεριστέφεται ἐπέεσσιν.
ριστέφεται Ὡς καὶ σοὶ εἶδος μὲν ἀρίπρεπες, ἀδρὰ δὲ νοῆσαι
Οὐδὲ θεὸς τεύξειε νόον δ' ἀποφώλιος ἐσσί.
Ὤρινάς μοι θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Εἰπὼν ἀκρήκτῳ νόσφιν ἐγὼ δ' ἀνὴρ ἄεθλων,
Ὡς οὐ γε μυθεῖαι, ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀίω
Εἶμεναι, [k] ὄφρ' ἤδη τε πεποίθεα χερσί τ' ἐμῇσι.
Νῦν δ' ἔχομαι κακότητι καὶ ἄλγεσι. πολλὰ γὰρ ἔτλην,
Ἀνδρῶν τε πολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
Ἀλλὰ καὶ ὣς, κακὰ πολλὰ παθὼν, πρήσσω ἀέθλων.
Θυμοδακὴς γὰρ μῦθος ἐπώρορεν ἀσπερχὲς ἐρύσσας.
[l] Ἦ ῥα, καὶ αὐτῷ φάρει ἀναΐξας λάβε δίσκον
Μείζονα καὶ πάχετον, στιβαρώτερον οὐκ ὀλίγον περ
Ἢ οἷσι Φαίηκες ἐδίσκεον ἀλλήλοισι.
Τόν ῥα περισρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός·
Βόμβησεν δὲ λίθος· κὰδ δ' ἔπιπτε θοτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες,
Λᾶας ὑπαὶ ῥιπῆς. ὁ δ' ὑπέρπαρ σήματα πάντων,
Ῥῖμφα θεῶν ἀπὸ χειρὸς ἑὴν πέμπων ἀθλὴν Ἀθήνῃ
Ἀνδρὶ δεμὰς εἰκυῖα· ἔπος τ', ἔφατ' ἐκ τ' ὀνόμαζε,
Καί κ' ἀλαὸς τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα,
Ἀμφαφόων· ἐπεὶ οὔτι μεμιγμένον ἐστὶν ὁμίλῳ.
Ἄλλα πολὺ πρῶτον. σὺ δ' ἴθυνε γ' ἄεθλον·
Οὔτις Φαιήκων τόνγ' ἐξέσεται, οὐδὲ παρήσει.
Ὣς φάτ· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων [m] οὕνεκ' ἔταῖρον ἐσιδέσατο κρατερὸν ἐν ἀγῶνι.
Καὶ τότε κουφότερον μετεφώνεε Φαιήκεσσι,
γρ. ἐφίκεσθε *Τῶν νῦν *ἀφίκεσθ' ἐνέοι πάχα δ' ὕστερον ἄλλον
Ἢ σὺν ἢ τοσσῶνδε ὀΐομαι, ἢ ἔτι μᾶσσον.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κεραδίη θυμός τε κελεύῃ,
[n] Δεῦρο ἄγε πρηνήτω ἐπεὶ μ' ἔχολώσατε λίην.
Ἢ πὺξ, ἢ πάλῃ, ἠὲ καὶ ποσὶν, οὔτι μεγαίρω

Sed agè tenta, pelle autem mœstitiam ab animo.
Tibi verò profectio non diutius aberit, sed tibi iam
Et nauis deducta est, & præparati sunt socij.
Hunc excipiens alloquutus est prudens Vlysses,
Laodama, quid me ista iubetis illudentes?
Dolores mihi etiã magis in p̃cordijs quã certamina,
Qui antea valdè multa passus sum, et multa pertule-
Nunc verò in vestro consessu reditu indigẽs (rim:
Sedeo, precans regemq; omnemq; populum.
Huic rursus Euryal⁹ respõdit, obiurgauitq; palàm,
Minimè te hospes gnaro viro assimulo
Certaminum, qualia multa inter homines sunt:
Sed huic, qui simul naui transtrata frequentans
Princeps est nautarum, qui negotiatores sunt,
Vecturaq; memor & speculator est viaticorum,
Lucriq; rapacis, non athletæ similis.
Hunc toruè intuitus alloquutus est prudẽs Vlysses,
Hospes, non honestè dixisti: proteruo viro similis es,
Ex æquo non omnibus dij munera dederunt
Viris, neq; indolem, neq; prudẽtiam, neq; eloquentiã,
Alius quidem forma inferior est vir.
Verùm deus formam verbis ornat, alij verò in ipsum
Oblectati aspiciunt, his verò securè loquitur
Modestia dulci, eminet autem congregatis:
Incedentem autem per vrbẽ veluti deum suspiciunt.
Alius autem rursus forma quidem similis dijs,
Sed non ei gratia data est sermonibus.
Sic & tibi species quidem decora, neq; aliter
Neq; deus fingeret, mente quidem imperitus es.
Lacessisti mihi animum in præcordijs charis,
Loquutus nõ vt decet, ego verò nõ ignar⁹ certaminũ,
Vt tu loqueris: verùm inter primores puto
Esse, donec iuuenta fretus eram & manibus meis:
Nunc autem occupor ærumnis & doloribus: multa e-
nim passus sum
Virorumq; bella sæuosq; fluctus penetrans.
Sed etiã sic valdè multa passus experiar certamina:
Mordax est enim sermo tuus, irritasti. a. me sic locutus.
Dixit sanè et cũ ipsa veste impetũ faciẽs prẽdit la-
Maiorẽ & crassiorẽ, firmioremq; paululum (pidem
Quàm quali Phæaces ludere solebant inuicem,
Hunc circumrotatum misit valida à manu.
Insonuit autem lapis, procubuêre autem ad terram
Phæaces longis remis vtentes nauigandi periti viri
Lapidis ab impetu: hic subteruolauit signa omnium
Leuiter currens à manu: fixit verò signum Pallas
Viro corpore assimilata, verbũq; dixit & locuta est,
Etiam cæcus tibi hospes posset discernere signum
Palpitãdo, quãdoqdẽ neutiq; mixtũ est multitudini.
Sed longè primum: tu autem confide vtiq; certamine.
Nullus Phæacum ad hoc perueniet neq; transmittet.
Sic ait: gauisus autem est prudens diuus Vlysses
Gaudẽs eò quod sociũ benignũ vidisset in certamine
Et tum lenius Phæacas alloquutus est.
Hunc nũc assequimini iuuenes, breui denuò alium
Me missurum esse talem puto, aut adhuc longiorem
Ex alijs quemcunq; cor animusq; inuitat.
Huc agè periculũ faciat, quoniam me irritastis valdè
Aut cestu, aut lucta, aut etiam cursu, nulli inuide-

Πάντων Φαιήκων, πλήν γ' αὐτοῦ Λαοδάμαντος.
Ξεῖνος γάρ μοι ὅδ' ἐστί. τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο;
Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ ἐπίδημος πέλοι ἀνὴρ
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρῃ ἀέθλων
Δήμῳ ἐν ἀλλοδαπῷ· ἕοτ' αὐτοῦ πάντα κολοίδ.
Τῶν δ' ἄλλων οὔτέ τιν' ἀναίνομαι, οὐδ' ἀλεείνω,
Ἀλλ' ἐθέλω ἴδμεν καὶ πρὸς ἡμῖν αὐτῶν.
Πάντα γὰρ ἐκπέπυσμαι μετ' ἀνδράσιν ὅσσοι ἄεθλοι.
Εὖ μὲν τόξον οἶδα ἐΰξοον ἀμφαφάασθαι·
Πρώτιστος κ' ἄνδρα βάλοιμι ἰὸν ἐν ὁμίλῳ
Ἀνδρῶν δυσμενέων εἰ καὶ μάλα πολλοὶ ἑταῖροι
Ἄγχι παραστάδην, καὶ τοξάζοιατο φωτῶν.
Οἶος δή με Φιλοκτήτης ὑπεκαίνυτο τόξῳ
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅτε τοξάζοιμεθ' Ἀχαιοί·
Τῶν δ' ἄλλων ἐμὲ φημὶ πολὺ προφερέστερον εἶναι
Οὓστοι νῦν βροτοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Ἀνδράσι δ' οὐ προτέροισιν ἐρίζεμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὐδ' Ἡρακλῆι, οὐτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ,
Οἳ καὶ ἀθανάτοισιν ἐρίζεσκον προτὶ τόξων.
Τῷ κε καὶ αἶψ' ἔθανεν μέγας Εὐρυτος, ὅς ῥ' ἐπὶ γῆρας
Ἵκετ' ἐπὶ μεγάροισι. χολωσάμενος γὰρ Ἀπόλλων
Ἔκτανεν, οὕνεκά μιν προθυμαλίζετο τόξῳ.
Δουρὶ δ' ἀκοντίζω ὅσσον τις ἄλλος ἐπ' οἴσῳ.
Οἴοισιν δείδοικα ποσὶν μή τίς με παρέλθῃ
Φαιήκων. λίην γὰρ ἀφυελίως ἐδαμάσθην
Κύμασιν ἐν πολλοῖς· ἐπεὶ ὀκνοδόκησε κατ' ἰνᾶ
Ἦσιν ἐπηετανός· τῷ μοι φίλα γοῦνα λέλυνται.

Omnium Phæacum præter ipsum Laodamantem,
Hospes enim mihi ille est, quis cum amico pugnaret?
Insipiens ille & nullius precij est vir,
Quicũq; cũ hospite contentionẽ obtulerit certaminũ
Populo in alienigeno, suijpsius omnia perturbat.
Aliorum vtiq; nullum reijcio neq; despicio,
Sed volo scire & periculum facere palàm,
In omnib. n. nõ ignauo sũ inter hoïes quotquot certa-
Benè. n. arcũ noui benè politũ tractare: (mina sunt,
Primus virum contingerem sagittans in turba
Virorum hostilium, etiam si valdè multi socij
Iuxtà astant, & arcum tendant in virum.
Solus autem me Philoctetes vincebat arcu
Populo in Troianorum, quoties sagittabamus Græci.
Aliorum me puto longè eximium esse,
Quales nunc mortales sunt in terra pane vescentes.
Cum viris autem priscis contendere haud volo,
Neq; cum Hercule, neq; cum Euryto Oechalienſi,
Qui etiam cum dijs contendebãt de arte sagittandi,
Iamq; etiã statim mortuus est ingens Eurytus, neq; ad
Peruenit in ædib. iratus enim Apollo (senectutem
Occidit, eò quòd ipsũ prouocauerat ad certamẽ arcuũ.
Hasta. a. iaculor quantum nullus alius quisquam sa-
Solis timeo pedibus ne aliquis me superet (gitta:
Phæacum, nimiùm enim malè domitus sum (uem
Fluctib. in multis, quoniam minimè vectura ad na-
Erat sufficiẽs, ideoq; mihi chara genua soluta sunt.

COMMENTARIVS.

a ὥρτο μὲν Ἀρήνεως] Cùm Phæacenses non solùm maritimi fuerint, sed etiam rei nauticæ studiosissimi, nomina etiam videntur nautica vsurpasse, vt hic videre est paucis exceptis, & sanè duobus tantùm, Alcinoi videlicet & Laodamantis.

b ἐγὼ δ' ἐνώγει φησὶ] Cur mare homines debilitet, conquirebam: sed constare mihi non potest causa, nisi eadem sit quæ nauseandi, quam odoratui & timori assignat Plutarchus, ex quibus fit ventris inanitio non sine virium imminutione. Sed an hoc etiam labori tribuendum sit in dirigenda subinde secundum ventorum spirationes naui? quod fieri non potest sine grauissimis animi angustijs: hinc paulatim ipsum robur absumitur.

c δεῦρ' ἄγε] Quod Laodamas Vlyssem ad certamina prouocat, non est malo illius animo malæq; menti tribuendum, quasi cum hospite sit congressurus (quod tamen Vlysses ipse effugiet: Laodamantem enim eò quòd eum hospitem haberet, ad eadem certamina non prouocat) sed generaliter hoc ei proponit honoris gratia, vt hac etiam delectatione, si velit perfruatus is, cuius gratia illa fuerant instituta.

d ἢ ὅπ ποσὶν] Duobus verbis omnia illa quinque certamina complexus est: nam illa aut pedibus aut manibus peraguntur. Pedibus, nimirum cursus & saltus: manibus, discus, pugna & lucta.

e λαοδάμα,] Quasi dicat: Vósne sic nihili meum infortunium & calamitatem facere, vt ad hæc oblectamenta prouocetis, quibus ego gaudere nõ possum, cùm tot angar doloribus, quibus nullum est cum lætitia & recreatione animi commercium? Ego verò id vobis concedere non possum, vt qui etiam non huius gratia apud vos diuerterim, sed vt deductionem in meam patriã à vobis impetrem. quasi dicat, Hoc vos oporteret potius exequi, quod tam suppliciter à vobis postulaui, quàm mihi reditum longius distrahere, vt velle videmini, cùm me ad hæc certamina prouocatis.

f καὶ τότ' ἔπειτα] Dicebat anteà Laodamas, iudicare se Vlyssem ex robusto corporis habitu egregium athletam: nunc autem Euryalus ipsi modestè recusanti in aream descendere proteruè insultat, negatque se eum talem existimare, qualem athletam esse oporteat: sed eum nautæ negotiatori lucriq; studioso similem esse pronunciat, neq; tamen vulgari aut contemptibili cuipiam, nam aliôqui frustra illi tantam maiestatem Minerua infudisset, nisi aliquid præter vulgus magis ab ipso etiam Euryalo censeretur, sed nautarum principi.

g ξεῖν', ἦ καὶ λέοντι ἔοικας] Generosi est hominis, lacessitum iniuria non remollescere: sed leonis instar, cuius vulnerati furor magis ac magis incenditur, fortiter iniuriam facienti sese opponere, vbi potissimùm de honore & existimatione tua agetur (sciat autem lector, me humano more loqui) quod hoc loco Vlysses facit. Grauiter enim & acerbè Euryalum increpat, quòd in se adeò petulanter insurrexisset, nec verbis quidem contumelioſis abstinet cùm eum αἰπύδαλον appellat, & κῦνος ἀποφώλιον.

h ἔπως ἢ παύπασι] Eò tendit Vlysses, vt doceat verum esse illud quod dicitur, Non omnibus omnia dona largiri Deum, quòd in ipso Euryalo id obseruatum manifestè videat, qui forma quidem eleganti sit præditus, tamen prudentia destituatur, vt stulta eius & temeraria oratio paulò antè docuit. Cùm autem de illa donorum diuersa distributione loquatur, rem tamen præsenti subiecto accommodat, solumq; de forma & prudenti oratione dicit. Alius, inquit, deformis quidem est, sed illa deformitas verborum elegantia à Deo compensatur (hoc tamen, vt & cætera, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accipiendum erit: nam contrarium alioqui esset in Therſite illo, de quo in Iliade) alij vtrumq; possident, cum summa admiratione, alij cùm formosi sint, orationis tamen gratia & reuerentia omnino destituuntur: & in horum numero Euryalum istum reponit.

i ἀλλ' ὐ φρεσίσιν οἷσιν] Cùm laus suijpsius per se & simpliciter odiosa sit, est tamen vbi illa non solùm honesta, sed etiam admodum necessaria sit: nimirum vbi ab alijs vel calumnia premeris, vel etiam contemneris, & tuas virtutes non, vt decet, ab alijs æstimari vides, vt docet Plutarchus in libello, Quomodo quis se citra inuidiam laudet. Hoc Vlysses prudenter nunc facit, qui cùm pro homine nihili ab Euryalo se haberi animaduerteret, non potuit sese non laudare vt certaminum istorum peritissimum. Quod tamen copiosiùs faciet paulò pòst, vbi ea enumerat in quibus excellat, οὔ μιν τόξον οἶδα, &c.

k ὄφρ' ἥδη] Atqui paulò antè Laodamas de Vlysse dicebat, καὶ δέ κε νῦν ἅδοι, neq; vllo modo iuuentute indiget. Sed illud ad viuidi adhuc & vegeti corporis speciem referebatur, hic verò Vlysses de ætate sua intelligit.

l ἦ ῥα, ἢ οὐ πω] Nihil erat verbis tumidis & nudis gloriari, si re ipsa laudum suarum veritatem & soliditatem non comprobaret. Itaque vt robur suum ostentaret, discum arripit: neq; eum quidem vulgarem aut qualem Phæaces proijcerent, sed longè maiorem & crassiorem reliquis omnibus. Vbi περιβλεπτὸν παραδοξότερον fingit Poëta ex lapidis violento impetu aut sonitu, qui ex casu resi-

luit, Phæacas perterrefactos concidisse: hoc autem postremum minus mirum, quòd eum reliquorum signa & iactuum metas transisse narrat. Et ita oportuit fieri, vt intelligeret Euryalus, quantum Heroa contempsisset.

m οὐδέ μ' ἔτ' ἔγνω] Ego non intelligo Vlyssem cognouisse hanc fuisse Mineruam, ideoq; gauisum, non minus atq; anteà cùm Minerua sub specie Neenidis Alcinoi ædes illi ostenderet: sed lætatum Vlyssem, quòd in medio illius populi is reperiretur, qui ei faueret. Quanquam alioqui Mineruæ vocem satis agnoscat, vt aliàs ex Sophoclis Aiace lorario docuimus.

n δεῦρ' ἄγε πειρήσατον] Hoc primi conatus successu feliciore elatus Vlysses, audacter ad reliqua etiam certamina prouocat, nimirum ad pugnam, luctam, cursum, & saltum (nam hæc duo sub vocabulo ποσὶν intellexit) mirum est tamen, quod certamen etiam pedum addiderit, cùm infrà id se recusare testetur, veritus ne ab aliquo Phæacum vinceretur, vtpote fluctibus nimiùm domitus, cum lassitudine nimirum & imbecillitate pedum. Sic enim ait, οἵοισιν ἀείδοιμι ποσὶν μήτις με παρέλθῃ. φαιήκων. λίην γὰρ ἀφειδέως ἐδαμάσθην κύμασιν ἐν πολλοῖς. Hîc ergo forsan præcipitanter nimium loquutum eum esse dicendum est, ibi κῆρ ἀδυτέρας φρονπίδας.

o ξεῖν' ἦ μάλα μοι ἀδμὴν ἐσί.] Vnicum Laodamantē ab illa prouocatione excipit hac de causa, quòd eum hospitē habeat, nec sapientis esse putet cum suo hospite congredi. Quod à nobis examinandum est. Primùm quæro cur non etiam fratres Laodamantis excipiat, immò cur non ipsum Alcinoum, qui eius hospes erat potissimus, paterque Laodamantis, proinde maiori reuerentia ipsum debebat prosequi? Respondeo, videri reliquos fratres sub vnius Laodamantis persona comprehendi: quia cùm communem habeāt causam hospitij, communi etiam iure fruantur, & eandem reuerentiam participent. Quod ad Alcinoum attinet, idem potest dici: Pater enim & filius in multis casibus pro eadem persona censentur: deinde non oportuit eum exprimi, qui se certaminib. illis non immisceret. Sed cur Laodamantē nominauit? Duabus de causis. Primùm, quòd reliquos fratres ætate antecederet: deinde, quòd inter certantes esset præstantissimus, vt qui pugna vicisset: quod certamen ego reliquis nobilius fuisse existimo: itaque eum iure pluris fecit, quàm cæteros duos, Halium nempe & Clytoneum: quorum hîc cursu illum vicit, quod maioris est agilitatis quàm roboris. Scio quidem Aristotelem in celeritate etiam robur collocare, sed robur luctæ aut pugnæ longè excellit robur velocitatis.

p δῶρ' ἀρίτοξον] De his Vlyssis laudib. diximus anteà ad illa verba, ἀλλ' ἐν πυγμάχισιν ὀίω. Hîc autem ea præcipuè enumerat, in quibus Phæaces non erant exercitati, vt ijs longè præstantior censeatur, qui non solùm eorū certamina calleat, sed alia etiam insuper, quorum ipsi rudes sint: quod maiorem admirationem ipsius Vlyssis concitat, cum pudore & ignominia proterui illius Euryali, qui ausus sit, vt eorum omnium rudem & ignarum, eum appellare. Quæ sunt ergo illa quorum ipsi Phæaces rudes sunt, Vlysses verò peritissimus? Ars sagittādi, qua se vno Philoctete inferiorem apud Troianos existimatum docet, quo mortuo nulli hominum qui viuunt, se postponit. Cæterùm veterib. illis, vt Herculi & Euryto, in ea non se comparat, vt dicemus. Item ars hastam iaculandi, in qua item non vulgari modo pollet, sed penè incredibili: quia tantùm ille in hasta proijcienda potest, quantum quiuis alius in sagitta emittenda. Hinc vides quàm omnibus numeris absolutum virum nobis Poëta proponit: hoc est, non solùm animi, sed etiam corporis eximijs & non vulgaribus virtutibus perornatum: vt, si verum Dei cultum excipias, nihil sit quod in eo desideres.

q ἀνδράσι γ' ἀμφιέπουσιν] Modestè hæc quoq;, vt omnia, Vlysses noster. Præscribit enim iactantię suæ modum & terminum, ne quis existimet eum tam immodicè se laudare, vt nemmem secum conferendum iudicet. Nam alios quoq; in ea arte se præstantiores fatetur, huius seculi Philoctetem, præcedentium verò, Herculem & Eurytum. Nolle autem se dicit cum his duobus se conferre, quòd hoc pacto videretur forsan Dijs ipsis se parem existimare, ad eorum exemplum maximè Euryti, cuius exitum appositè commemorat, vt intelligat mortalitas præscriptos sibi esse gloriæ fines, quacunque in re excellant: quos si transiliant, non solùm impiè facturi sunt, sed etiam Deorum vindictam in se experientur. Quod Vlysses diligentissimè cauet. Tantùm enim abest vt se Dijs ipsis æquiparet, vt se etiam quibusdam mortalibus inferiorem candidè fateatur.

r ἐκλωσαν,] Anteà lib. 5. aliquot exempla vidimus mulierum, quæ cùm se Deabus formæ gratia vel comparārēt vel anteferrent, acerbum vitæ exitum sortitæ sunt: nunc de hominibus videndum est, qui ob artis alicuius peritiam elati, ausi sunt se Dijs comparare. Exemplum ergo habemus in hoc Euryto Oechaliæ rege, qui ob prouocatum Apollinem ad sagittandi certamen ab eo est interfectus, nimirum morte præmatura perijt, quod significat ab Apolline interfici: vt etiam videtur ipse Vlysses voluisse cùm dicit, πῶς γὰρ κε μιν ἔβλαψεν μέγας ἄρχυτος, εἰ ἐπὶ γῆρας ἵκετ' ἐπὶ μεγάροισι. Alij tamen hunc Eurytum alio modo perijsse volunt: aiunt enim eum ab Hercule interemptum ob recusatum sibi Iolem, cuius ille pater erat. Sed Homerus nobis diuersum tradit. Huic porrò exemplo aliud refertur simile de Marsya,

Quem Tritoniaca Latous arundine victum Affecit pœna, &c.

vt est apud Ouidium 6. Metamorphos. Extat etiam quod de Salmoneo Elidis rege narrat eleganter Virgil. 6. Aeneid. Is enim se Ioui ipsi æquiparabat, eiusq; fulmina imitabatur: tandem verò Iouis fulmine ad inferos est detrusus. Ex huiusmodi exemplis quantum documenti liceat colligere, lector iudicet, & quàm non sine etiam pietatis fructu veterum illorum monumenta manibus nostris teri possint: quod sæpiùs iam inculcaui.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Ἀλκίνοος δέ μιν οἷος ἀμείβετο φωνήσας·
[a] Ξεῖν', ἐπεὶ οὐκ ἀχάρισσα μεθ' ἡμῖν πῶτ' ἀγορεύῃς,
Ἀλλ' ἐθέλῃς ἀρετὴν σὴν φαινέμεν ἥ τοι ὀπηδεῖ,
Χωόμενος ὅτι σ' ἔτος αἰνὴ ἐν ἀγῶνι ποδοκεὰς
Νείκεσεν, ὡς οὐ σὴν ἀρετὴν βροτὸς οὔτις ὄνοιτο,
Ὅστις ἐπίσαιτο ἧσι φρεσὶν ἄρτια βάζῃ·
Ἀλλ' ἄγε, νῦν ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα καὶ ἄλλῳ
Εἴπῃς ἡρώων, ὅτε κεν σοῖς ἐν μεγάροισι
Δαιδύῃ ποδὰ σῇ τ' ἀλόχῳ καὶ σοῖσι τέκεσσιν,
Ἡμετέρης ἀρετῆς μεμνημένος, οἷά καὶ ἡμῖν
Ζεὺς ὄπασ' ἔρδειν τιθῆσι διαμπερὲς ἐξέτι πατρῶν.
Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ παλαισταί,
Ἀλλὰ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν, καὶ νηυσὶν ἄριστοι.
[b] Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαὶς τε φίλη κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐνή.
Ἀλλ' ἄγε Φαιήκων βητάρμονες ὅσσοι ἄριστοι,
Παίσατε· ὡς κε ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν,
Οἷκάδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ' ἄλλων
Ναυτιλίῃ καὶ ποσὶ καὶ ὀρχηστύι καὶ ἀοιδῇ.
Δημοδόκῳ δέ τις αὖψα κιὼν φόρμιγγα λιγεῖαν
Οἰσέτω, ἥ πῃ κεῖ) ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν.
Ὣς ἔφαθ' Ἀλκίνοος θεοείκελος. ὦρτο δ' ἥρυξ,

Sic ait, illi verò omnes quieti fuerunt silentio,
Alcinous autē ipsum solus respondens alloquutus est,
Hospes, quādoquidē nō ingrata inter nos hæc concio-
Sed vis virtutē tuā ostēdere quæ te sequitur (naris,
Iratus, quòd te ille vir in certamine astans
Obiurgauit, cum tuā virtutē mortalis nullus vitupe-
Quicunq; scit suo iudicio commoda dicere. (ret,
Sed agè nunc meum intellige sermonem, vt etiam alij
Dicas heroum, quando tuis in ædibus
Epulaberis apud tuam vxorem & tuos liberos,
Nostræ virtutis memor, qualia etiam nobis
Iupiter opera impo suerit perpetuò iā inde à maiorib.
Nō. n. pugiles sum⁹ inculpati neq; luctatores, (sumus.
Sed pedib. celeriter possum⁹ currere, & nauib. optimi
Semper. a. nobis cōuiuium q; gratum, citharaq; choriq;
Vestesq; mutatorias, lauacraq; calida, & cubilia.
Sed agè Phæacum saltatores quotquot optimi,
Ludite, vt ille hospes dicere queat suis amicis
Domum reuersus quantum superemus alios
Arte nauigandi, & pedibus, & saltatione, & cantu.
Demodoco. v. aliquis statim profectus citharā sonorā
Afferat, quæ alicubi iacet in nostris ædibus.
Sic ait Alcinous specios us: surrexit autem præco,

Οἴσω

Οἷσιν Φόρμιγξα * λιγυρὴν ἀέμεν ἐκ βασιλῆος.
Αἱ δυμνῆται ἅμα κεῖραι ἐυνέες πάντες ἀνέσταν
Δήμιοι, οἳ κατ' ἀγῶνας ἐϋπρήστηρες ἔκασαν·
Λείηναν ἅμα χορὸν, καλὸν δ' ἄρμοσαν ἀγῶνα.
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων φόρμιγξα λίγειαν
Δημοδόκῳ· ὁ δ' ἔπειτα κι' ἐς μέσον ἀμφὶ δ' ἄρα κοῦροι
Πρωθήβαι ἵσταντο, δαήμονες ὀρχηθμοῖο·
Πέσβηγον δ' ἅμα χορὸν θεῖον ποσὶν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν, θαύμαζε δ' ἀρι θυμῷ.
Αὐτὰρ ὁ Φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδην
Ἀμφ' Ἄρεος φιλότητος· ἐϋστεφάνου τ' Ἀφροδίτης
Ὡς τὰ πρῶτα μίγησαν ἐν Ἡφαίστοιο δόμοισι
Λάθρῃ· πολλὰ δ' ἔδωκε, λέχος δ' ἠσχύνε γ' Ἑνετῶν
Ἡφαίστοιο ἄνακτος· ἄφαρ δέ οἱ ἄγγελος ἦλθεν
Ἡελίος, ὃ σφ' ἐνόησε μιγαζομένους φιλότητι.
Ἡφαιστος δ' ὡς οὖν θυμαλγέα μῦθον ἄκουσε,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων·
Ἐν δ' ἔθετ' ἄκμονα πέτρῳ μέγαν ἄκμονα, ἠδὲ τ' ἐδῆσε
δεσμοὺς
Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον ἔπλεξε χολωσάμενος Ἄρηϊ,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἐκῆρο·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντη·
Πολλὰ δ' ἠμὲν καθύπερθε μεταθρῴδιν ἐξεκέχυντο
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κ' οὐδέ κε τις θεὸς ἄλλος
Οὐδὲ θεῶν μακάρων· πέρι γὰρ δόλος ἦεν ἀταρτός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον πάντα περὶ θαλάμοιο πέτυκτο,
Εἴσατ' ἴμεν ἐς Λῆμνον εὐκτίμενον πολίεθρον,
Ἣ οἱ γαιάων πολὺ φίλτατόν ἐστιν ἁπασέων.
Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν ἔσχε χρυσάμπυξ Ἄρης,
Ὡς ἴδεν Ἡφαιστον κλυτοτέχνην ὁππότε οἱ κίε πύκα·
Βῆ δ' ἴμεν * ἴμεναι πρὸς δῶμα πρόπολον Ἡφαίστοιο,
Ἰθαιμόων φιλότητος ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἣ δ' ἧστο νέον πρὸ πατρὸς ἐρισθενέος Κρονίωνος
Ἐρχομένη κατ' ἄρ' ἕζετ'· ὁ δ' ἔσσυτο δώματος ἔνδον,
Ἔνθ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Δεῦρο φίλη, λέκτρονδε τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γὰρ ἔοικ' Ἡφαιστος μετὰ δήμιος, ἀλλά που ἤδη
Οἴχεται ἐς Λῆμνον μετὰ Σίντιας ἀγριοφώνους.
Ὣς φάτο· τῇ δ' ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Τὼ δ' ἐς θάλαμον βάντε κατέδραθον· ἀμφὶ δὲ δεσμοὶ
Τεχνήσαντες ἔχυντο πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων ἔτι, δὴ ἀνάερσαν·
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὅτ' οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλονται.
Ἄγχιμολον δὲ σφ' ἦλθε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Αὖτις ὑποστρέψας πρὶν Λῆμνον γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἠέλιος γάρ οἱ σκοπιὴν ἔχεν, ἤπε τε μῦθον,
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ.
Ἔστη δ' ἐν προθύροισι· χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει,
Σμερδαλέον δ' ἐβόησε, πρόσαυδησέν τε πᾶσι θεοῖσι,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Δεῦθ' ἵνα ἔργα γελαστὰ καὶ οὐκ ἀπύστια ἴδηθε.
Ὡς ἐμὲ χωλὸν ἐόντα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Αἰεὶ ἀτιμάζει, φιλέει δ' εἰδήλιον Ἄρηα·
Οὕνεκ' ὁ μὲν, καλός τε καὶ ἀρτίπος, αὐτὰρ ἔγωγε
Ἠπεδανὸς γεγάμην, ἀτὰρ οὔτι μοι αἴτιος ἄλλος,
ἀλλὰ φίνε δύω τὼ μὴ γείνασθ' ὄφελον.
Ἀλλ' ὄψεσθ' ἵνα τώ γε κατεύδετον ἐν φιλότητι,
Εἰς ἐμὰ δέμνια βάντε· ἐγὼ δ' ὀρόων ἀπάχημαι.

*λιγ. ἐλώ

Laturus citharam suauem domo ex regis.
Sortè electi.a.præsides ludorum nouẽ oẽs surrexerunt
Publici,qui in certamine administrabant singula
Planum faciebãt chorũ,pulchrè latũ fecerũt ludum.
Præco autem propè aduenit ferẽs citharam sonoram
Demodocus,ille.a.deinde ibat in mediũ: circa aũt iu-
Iam pubescentes stabant docti saltatione. (uenes
Quatiebãt:a.diuinum chorum pedib. cæterũ Vlysses
Micationes admirabatur pedũ,obstupescebat.a. ani-
Cæterùm ipse citharœdus cœpit pulchrè canere (mo.
De Martis amore,pulchreq; coronatæ Veneris,
Vt primùm commixti fuerint in Vulcani domo
Clàm: plurima aũt dedit,lectũ deturpauit & cubile
Vulcani regis: statim autem illi nuncius venit
Sol,qui ipsos cognouit commixtos amore.
Vulcanus aũt vbi acerbũ sermonem audiuit, (tans,
Festinabat ire ad officinã,malo animo ꝓfundè cogi-
Imposuit incudis repositorio magnam incudem, cu-
dit autem vincula
Infrangibilia,insolubilia vt firmiter illic manerent.
Cæterum postquam struxit dolum iratus Marti,
Festinabat ire in thalamũ,vbi chara cubilia stabãt,
Circumfudit lecti è fulcris vincula circulo vndiq;
Diligenter autem supernè è trabe effusa erant,
Perinde atq; tela aranex subtilis,quam nemo videre
Neq; ex dijs beatis:sic enim dolosam fecerat. (queat
Cæterùm postquam omnẽ dolum circa lectulũ fecit,
Simulabat se iturũ in Lẽnũ pulchrè fabricatũ oppi-
Quod illi terrarũ multò charissimũ est omniũ. (dũ,
Neq; cæcã speculationẽ tenuit aurato frænovtẽs Mars.
Vt vidit Vulcanum inclytum arte seorsum euntem,
Festinabat ire domum inclyti Vulcani.
Cupidus amoris pulchrè coronatæ Veneris,
Illa verò iam recens à patre præpotente Ioue
Veniens desedit,ille verò intra domum erat,
Illiusq; manũ inseruit, verbũq; dixit atq; cõpellanit,
Agè chara ad lectulum diuertamus dormituri,
Non enim amplius Vulcanus domi est,sed alicubi
Proficiscitur in Lemnum ad Sintias barbaros.
Sic ait,huic gratum videbatur dormitare.
Illic in lectulũ vt cõscenderũt,dormierũt. vincula.a.
Fabre facta circumfundebantur prudentis Vulcani.
Neq; vllo pacto mouere mẽbra poterãt neq; assurgere.
Et tum certè agnouerũt non amplius effugia patere.
Ex propinquo autem venit inclytus Vulcanus,
Retrò reuersus antequam ad Lemni terram venisset,
Sol enim illi custodiam habuit,dixitq; orationem,
Festinabat ire ad domum charo afflictus pectore.
Stabat.a.in vestibulo.ira autẽ ipsum vehemẽs cœpit,
Horrendùm aũt clamauit,audireq; fecit omnes deos:
Iupiter pater,atq; dij beati alij semper viuentes,
Venite vt opera ridicula & non tolerabilia videatis,
Vt me claudus qui sim Iouis filia Venus
Semper dehonestat,amat.a.pernicioſum Martem,
Eò quòd ille quidem pulcher & sanus pedibus,sed ego
Imbecillis factus,cæterùm neutiq; mibi causa alia est,
Quàm parentes duo,qui non genuisse debebant.
Sed videte vt illi dormiunt in amore,
Vno conscenso lecto, ego autem aspiciens tristor.

χε.γλαφ. ρίω

ἰκνέα

O3

Οὐ μεν σφας ἔτ' ἔολπα μίνυνθά γε κήδεμεν οὕτω,
Καὶ μάλα περ φιλέοντε. πάχ' ὃκ ἐθελήσεην ἄμφω
Εὕδειν· ἀλλὰ σφωε δόλῳ καὶ δεσμὸς ἐρύξει,
[k] Εἰσόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδῴσῃ ἐεδνα
Οὕνεκά οἱ ἐγυάλιξα κυνώπιδι· εἶνεκα κούρης.
Οὐδενά οἱ καλὴν θυγάτηρ, ἀτὰρ ὃκ ἐχέφρων.

Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀγέροντο θεοὶ ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
[l] Ἦλθε Ποσειδάων γαιήοχος, ἦλθ' ἐριούνης
Ἑρμείας, ἦλθεν δ' ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων.
[m] Θηλύτεραι δ' ἔμειναν ἀδειρῖ οἴκοι ἑκάστη.
Ἔσταν δ' ἐν προθύροισι θεοὶ δωτῆρες ἐάων·
[n] Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἀνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσι,
Τέχνας εἰσορόωσι πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Ὧδέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
[o] Οὐκ ἀρετᾶ κακὰ ἔργα· [p] κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν·
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐών, τέχνῃσι· τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἑρμῆν δ' ἂψ πρέσπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἑρμεία Διὸς υἱὲ, διάκτορε, δῶτορ ἐάων,
Ἦ ῥά κεν ἐν *δεσμοῖσι βαρέσσι κρατερῇσι πεδηθεὶς
Εὕδοις ἐν λέκτροισι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα διάκτορος Ἀργεϊφόντης,
[r] Αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον.
Δεσμοὶ μὲν τρὶς τόσοι ἀπείρονες ἀμφὶς ἔχοιεν,
Ὑμεῖς δ' εἰσορόωτε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι,
Αὐτὰρ ἐγὼν εὕδοιμι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ὣς ἔφαθ'. ἐν δ' ἄρα γέλως ὦρτ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Οὐδὲ Ποσειδάωνα γέλως ἔχε, λίσσετο δ' αἰεὶ
Ἡφαιστον κλυτοεργὸν ὅπως λύσειε τάχιστα.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Λύσον· ἐγὼ δέ τοι αὐτὸν ὑπίσχομαι (ὡς σὺ κελεύεις)
Τίσειν αἴσιμα πάντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύμητις Ἀμφιγυήεις,
Μή με Ποσείδαον γαιήοχε πῶτα κέλευε·
[t] Δειλαί τοι δεσμῶν γε καὶ ἐγγυαὶ ἐγγυάασθαι.
Πῶς κέ σ' ἐγώ δήσειμι μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Εἴπερ Ἄρης οἴχοιτο φέρων καὶ δεσμὸν ἀλύξας;
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἥφαιστ', εἴπερ γάρ κεν Ἄρης χρεῖὼ ὑπαλύξας
Οἴχηται φεύγων, αὐτός τοι ἐγὼ τίσω ἅπερ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύμητις Ἀμφιγυήεις,
[u] Οὐκ ἔσθ' ὅππως ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι.
Ὡς εἰπὼν, *δεσμὸν αὖτις μέγα Ἡφαίστοιο.
Τὼ δ' ἐπεὶ ὃκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦ περ ἐόντε,
Αὐτίκ' ἀναΐξαντε, ὁ μὲν θρῄκηνδε βεβήκει,
Ἡ δ' ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἐς Πάφον εἶθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις.
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπινήθεται αἰὲν ἐόντας·
Ἀμφὶ δ' εἵματα ἕσσαν ἐπήρατα, θαῦμα ἰδέσθαι.

Nō quidē illas amplius ſpero paululū latere velle ſic,
Quantūuis multùm ſe amant, non ſtatim volēt ſimul
Dormire, ſed ipſos dolus & vinculum detinebit,
Donec mihi omnem pater retribuat dotem,
Quantam illi præbui impudentem ob puellam,
Quòd illi pulchra filia, cæterùm neutiquam pudica.

Sic ait, ipſi congregati ſunt dij æream in domum,
Venit Neptunus terræ quaſſator, venit & valdè uti-
Mercurius, venit autem rex iaculator Apollo. (lis
Fœminæ autem deæ manebant pudore domi ſingulæ,
Stabant autem in veſtibulo dij datores bonorum.
Immenſus autem riſus excitatus eſt dijs beatis,
Artes inſpicientibus prudentis Vulcani.
Tum verò quiſpiā dicebat videns in proximū alium.
Non rectè ſuccedūt mala opa, aſſequtur tardus cele-
Vt nunc Vulcanus cùm ſit tardus, cepit Martē, (rē,
Qui eſt velociſſimus deorum, qui Olympum tenent,
Claudus inquam technis: propter quòd & pœnam
Sic illi quidem talia inuicem dicebant. (auget.
Mercurium aūt alloquutus eſt rex Iouis filius Apollo,
Mercuri Iouis fili internuncie, dator bonorum,
Nunc certè in vinculis velles fortibus compreſſus
Domire in lectulo, iuxta auream Venerem?
Huic reſpondit continuò internuncius Mercurius,
Vtinam hoc fieret ô rex iaculator Apollo.
Vincula quidem ter tantùm infinita circumfuſa eſ-
Vos autem videritis dij omnesq; deæ, (ſent,
Nihilominus vellem dormire apud aureā Venerem.
Sic ait, riſus excitatus eſt ab immortalibus dijs,
Neq; Neptunum riſus tenebat, precabatur aūt ſemper
Vulcanum inclytum artificem vt ſolueret Martem.
Et ipſum alloquutus verba alata dicebat,
Solue, ego autem idipſum promitto (vt tu iubes)
Soluturum eſſe decētia omnia inter immortales deos.
Hūc rurſus allocutus eſt inclytus artifex Vulcanus,
Ne me Neptune terræ quaſſator hæc iubeas:
Miſeræ pro miſeris etiam ſponſiones ad ſpondendum,
Quo pacto ego te vīcire poſſū inter immortales deos,
Siquidem Mars abierit debito & vinculis euitatis?
Hunc rurſus allocutus eſt Neptunus terræ quaſſa-
Vulcane etiamſi Mars debitum renuens (tor,
Abierit fugiens, ipſe tibi ego hæc perſoluam,
Huic reſpondet continuò inclytus Vulcanus,
Non erit neq; decet, tuam orationem abnuere.
Sic locutus, vincula ſoluit robur Vulcani.
Illi poſtquā è vinculis ſoluti ſunt fortibus exiſtentib.
Statim impetu facto, ille quidē in Thraciā deſcendit.
Illa verò ad Cyprum peruenit ridens Venus
In Paphum, vbi illi lucus thure odorata Arabico.
Hīc autem ipſam Gratiæ lauarunt, & vnxerūt oleo
Immortali, vt deos decet immortales.
Veſtes aūt induebāt deſiderabiles, viſu ſuſpiciendas:

COMMENTARIVS.

a ξεῖν', ἐπεὶ οὐκ ἀχέῃσιν] Excandeſcentem Vlyſſem Alcinous placidè compeſcit, lubenterq; fatetur ſe eum Phæacenſibus lōgè anteponere, quòd ea certamina quorum ille ſe peritū pronunciabat, attinet, modeſtè & candidè virtuti illius cedendo: contra eorum prauam conſuetudinem, qui ne potentioribus quidem ſuccumbunt iactantiâ vel audaciâ, hoc in virtutis ratione collocantes, cùm longè laudabilius ſit Alcinoi exemplum imitari. Cæterùm cùm intelligeret minus impræſentiarum Vlyſſem valere pedibus, in eo certandi genere Phæacas præſtare aſſerit, nihil, videlicet, veritus eius inuidiam aut æmulationem præter ſufficientem in eum finem pedum facultate: addit etiam nauigationem & cantum, quæ omnia Vlyſſi iucunda eſſe intelligebat. Nauigationem quidem propter reditum, quem illius beneficio erat conſequuturus: cantum, propter oblectationem quæ ex eo percipitur.

b αἰὲν δ' ἐμὲν] Hîc deſcribitur luxurioſa Phæacū vita, vt qui vitam potiſſimùm in conuiuijs, muſica, choris, varijs veſtibus, lauacris,

eris,& cubilibus transigant,quibus omnes ferè amœnitates comprehenduntur : quæ cùm per se honestæ sint, tamen per abusum vitiosæ fiunt. Abusus est autem in continuo & immodico vsu. Et hoc in rebus quas ἀδιαφόρους indifferentes appellant, maximè obtinet. Tales ergo sunt Phæaces, vnde luxuriosi homines & voluptarij prouerbialiter ita possint appellari. Sanè Flaccus Phæacem pro bene curata cute homine videtur vsurpasse Epist. lib. 1, Epist. 15. vbi etiam suum viuēdi genus huic, de quo nunc scribimus, quodammodo comparat, his verbis:

Rure meo possim quiduis perferre, patiq́;,
Ad mare cùm veni, generosum & lene requiro:
Quod curas abigat: quod cum spe diuite mânet
In venas animumq́; meum: quod verba ministret:
Quod me Lucanæ inuenem commendat amicæ.
Tractus vter plures lepores, vter educet apros,
Vtra magis pisces, & echinos æquora celent,
Pinguis vt inde domum possim, Phæaxq́; reuerti,

Scribere te nobis, tibi nos ac credere par est. Vbi miror quid Iacobo Cruquio, cuius ego eruditionem summi facio, in mentem venerit vt Pheggax scribi posse existimaret, tanquam à φέγγω, id est, nitidus splendidusq́;: quasi codices illi tres Bland. qui Phæggax habuerunt, non potuerint esse corrupti. aut etiam potuerit ab illo, g, litera superflua tolli, vt alia addi, etiam cum immutatione diphthongi in simplicem vocalem. Sed hoc ἀπαξείρηται. Non est autem silentio nobis prætereundum, quod Athenæus lib. 1. monet, Eratosthenem hos versus sic legisse:

ἐγὼ γὰρ ἐμγέ τι φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ, κακότητος ἀπέοντος.
σκαιτυμβίους δ' ἀνὰ δώματ' ἀκούοντ') ἀοιδοῦ. id est,

Non enim equidem quicquam existimo iucundius esse
Quàm cum lætitia quidem obtinet, imprudentia absente,
Conuiuæ autem per ædes audiunt cantorem.

illud κακότητος ἀπέοντος interpretans per ἀφροσύνης, id est, imprudentiæ. Sed verba Athenæi videamus. κακότητος ἀπέοντος φάσιων, inquit, τῆς ἀφροσύνης ἀδιώβλητον γὰρ μὴ φρονίμους εἶναι φασὶν, οἳ μάλα φίλοι εἰσὶ θεοῖσιν, ὡς ὁ Ναυσικράτης φησί. id est, Fieri enim non potest vt Phæaces non sint prudentes, qui maximè Deo chari sunt, vt ait Nausicrates. Nouus Interpres, vir doctissimus, Dalechampius inter ἀφροσύνης & ἀδιώβλητον, in sua versione interposuit, haud rectè, quòd esset Græcè, ἐκ παλαῖς. Sed illud mihi præter Athenæi mentem esse videtur, qui potius illis verbis, ἀδιώβλητον γὰρ, &c. Eratosthenis sententiam confirmat. Res à lectore erudito expendatur. Dalechampius enim vult, quasi illud nimirum ab Eratosthene superfluè esset additum, alioqui non cohærent sequentia. Sed nos in nostro Athenæo, cuius editionem molimur, hoc etiam docebimus.

c πάντων γὰρ χορὸν] Saltationem Musicæ veteres adiungebant. Vnde apud Platonem in Theage, Musica dicitur, qua canentes regimus in choris, ἢ τῶν ᾀδόντων ἐπιστάμεθα ἐν τοῖς χοροῖς ἄρχειν. Illud, ἐν τοῖς χοροῖς, ad hunc locum pertinet. Et apud eundem 7. de Legibus duo genera saltationum, πυρρίχην & ἐμμελῆ Musicæ coniungit.

d μελῳδοῦμας] Non oportuit stupidum, aut si mauis, grauem saltationis illum modum fuisse, sed hilarem & iucundum cum pedum & totius corporis decenti alacritate, qualem etiam festiuæ cantilenæ, vt quæ à Demodoco canitur, postulant. Veteres autem illas saltationes tum Italica cùm Gallica æmulari videntur, quòd illas μαρμαρυγὰς attinet: cum innumeris enim pedum lasciuijs & blanditijs frequentibus illæ peraguntur. De tota autem concinnitate certi quippiam dicere non possumus, quia non satis nobis de illa antiqua constat.

e ἀμφ' ἄρεος φιλότητος] In hac cantilena Demodocus describit adulterium illud satis decantatum Martis & Veneris. Ad quam audiendam accingi nos oportet obthuratis quodammodo auribus: quia Dijs indigna commemorat, vt quæ nec admittenda Socrates ipse suadeat 3. de Rep. Leuiter ergo & quàm velociter poterimus hos scopulos & Sirenas præternauigabimus. Huc autem aduocanda sunt illa Clementis Alexandrini verba in orat. ad Gentes, prout illa Gentianus Heruetus transtulit: nam Græcum exemplar ad manum non fuit. Deorum, inquit, nuptiæ, & liberorum procreationes, & puerperia, & adulteria quæ canuntur, & conuiuia quæ à Comicis recitantur, & risus qui in potu inducũtur, incitant me vt vociferer, etsi velim tacere. O impietatem, scenam cœlum fecistis, & Deus vobis factus est actus, & quod sanctum est Dæmoniorum personis in Comœdia ludificati estis, verũ Dei cultum ac religionem, dæmonum superstitione, libidinosè & obscœnè inquinantes. αὖτε ὁ φορμίζων (qui versus est huius loci cum sequentibus, quos integros non adducemus, qui leguntur in nostro textu) αὖτε δ' ἄειδε καλὸν ἀοιδήν. Cane nobis, ô Homere, pulchram aliquam cantilenam, ἀμφ' ἄρεος &, &c. Desine canticum, ô Homere, non est pulchrum, docet adulterium. Nos autem ne aures quidem stupris ac fornicationibus inquinare volumus. Sumus enim nos, sumus, qui Dei imaginem conferimus, &c. Porrò Ouidius 2. de Arte amandi integram fabulam descripsit: qui locus integer huc est describendus, ille est pag. 287. Iuuat etiã cum bona lectoris venia fabulam eandem referre, prout in suas Mythologias Natalis transtulit ex Eustathio hoc loco & Aristophanis Scholiaste. Eam memorat quoq; Lucianus, & ex eo Cœlius Rhodiginus lib 16 Lect. ant. cap. 13. Fuit quandoque Alectryon iuuenis, hoc est, Gallus nomine. Hic Marti vsque adeò familiaris est factus, vt cum eo subinde commessaretur, foretq; amorum illius conscius. Sicubi ergo ad Venerem itaret Mars, aderat comes Alectryon. Quia verò suspectum præcipuè habebat solem, ne rem conspicatus Vulcano renunciaret, pro foribus excubare adolescentem iubebat, significaturum vbi comparuisset Sol. Fortè ita euenit, vt consopitus excubias proderet adolescens, fieretque speculatio cæca, ac superueniente clàm Sole, Mars Venusq́; complexi deprehenderentur, in vtramq; (quod dicitur) aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus verò certior Vulcanus, catenis prætenuibus vtrumque mox illaqueat obretitq́;, quas ad eum vsum diu erat antea commolitus. Sed emissus deniq; è vinculis eiusmodi Mars, in Alectryonem prorsus fit commotior, nec priùs ira deferbuit, quàm in eius nominis auem deformârit malefidum custodem: atq; ita vt crista videretur celsus, sicuti cùm hominem ageret, galeã gestarat. Verùm ex antiqui admissi memoria, vt se Deo expurgent, illatiq; damni formula satisfaciant, hasce aues perpetuò morẽ seruare, diu antè vt præcinãt, vbi mox oriturũ solẽ sentiũt, ne lux obrepat incautis.

f εὐστεφάνῳ] Sic appellatur Venus, quòd ei dicatæ sint coronæ ob nuptias, vt est apud Agathiam:

τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ παμβόλῳ τὴν πολεμαίδα ἀρτέμιδι ζώνῃ αὐχένα κοσμιόῃ.

g κόπλεξ δεσμὸς] Hæc etiam vincula inter præstãtissima Vulcani artificia, de quibus in Iliade vidimus, connumeranda sunt, in quibus non soliditatem, non firmitatem indissolubilem, sed inuisibilem tenuitatem admiror, quæ ipsorum etiam Deorum oculos effugiat. Illa mihi rem quanquam omnino diuersam in memoriam reuocârunt, nimirum diabolicam illam vinculorum inuentionem, qua coniuges vinciri & impediri solent, ne finem sui coniugij assequantur: cuius exemplum memoratur ab Herod. lib. 2. de Amasi Aegypti rege & à Paulo Aemylio in vita Clotarij secundi de Theodorico rege. Quod ligare ligulam vulgus Francorum appellat. Vide Bodinum, quem honoris causa nomino, Magorum Dæmonem, lib. 2. cap. 1. Sed, vt dixi, res est diuersa. Vinculorum tamen nominis similitudo fecit, vt illud per transennam adderem. Sed vt ad Vulcani vincula redeamus, Suidas ex ijs refert adagium κόπλεξ δεσμὸς, Vulcanium vinculum: quod in eos dicitur, qui adamantinis & inextricabilibus nodis colligantur.

h ξεῖνε πάτερ,] Sceleratus ille & abominandus lasciuiarum artifex Ouidius loco iam laudato hoc exemplo vetat, ne riuales riualibus insidias ponant, quia furta illa detexisse noceat, nimirum quòd re detecta amantes eò arctiùs se mutuò diligant,

Crescit amor prensis: vbi par fortuna duorum est,
In causam damni perstat vterq; sui.

Et paulò pòst vituperat Vulcanum, quòd ignotum illud adulterium patefecerit cum maiore damno, quod inde sequutum est:

Hoc tibi profecit, Vulcane: quod antè tegebant,
Liberius faciunt, & pudor omnis abest.
Sæpe tamen, demens, stultè fecisse fateris,
Teq́; ferunt iræ pœnituisse tuæ.

i ἀλλὰ τοκῆε δύω] Causam deformitatis suæ Vulcanus in parentes suos transfert, nimirum in Iouem & Iunonem, à quibus ortus est: non autem ex sola Iunone sine maris auxilio, vt quidam falsò tradiderunt, quasi dicat: Scio quidem me à Venere vxore mea contemni, quòd longè sim forma & corporis habitu ipso Marte inferior, quem illa idcirco vehementiùs diligit: sed id me malè habet, cùm id meo vitio non accidat, sed potiùs ipsorum qui me genuerũt, proinde mihi dedecori esse non possunt, nec ea quispiam in me vituperet. Est autem hoc etiam vulgò receptum, vt vitia corporis quæ à genitoribus promanant, nemo culpet: sed ea tantùm, quæ nostra incuria aut negligentia accidunt. Hic autem Vulcani sermo virus aliquod in ipsos parentes videtur cõtinere, quãquam ne ipsi quidem parentes iurè ob liberorum suorum deformitatem culpari aut vituperari possunt.

k ἐπὶ δώκῃς μοι μεγάλα] Antiquitùs mos fuit dotari vxores à marito, vt in Iliade vidimus, quæ ἕεδνα appellabãtur: hoc est, pendi solere dotem à marito non ipsi quidem vxori, sed vxoris parentibus: itaq; hoc loco dotem, quam pro Venere Vulcanus pendidit, ab ipso parente Veneris reposcit. Vnde dici potest venales fuisse quodammodo vxores, & quod coniugium est, emptionẽ & venditionem extitisse. Quod item posteà inualuit, sed diuersa ratione. Nam parentes filias suas dotãt, dos autem illa marito traditur, qua etiam aliquatenus emi maritus dici potest. Germani hodierno die in eadem re illud vendendi vocabulũ vsurpant propriè, dicta de causa, ni fal-

ni fallor : non tamen vbi seriò loquuntur, sed per iocum. Apud hos tamē fuit olim vsitatum vt viri vxoribus dotes darent, qua non exhibita nihil consociatum aut fœderatum sponsalia haberent. Idem etiam fuit olim apud Cantabros. Vide Alexand. Genial. dierum libro 4. cap. 8.

l ἦλθε ποσειδάων] Hos tres Deos Neptunum, Mercurium & Apollinem exprimit, quia isti in hoc actu loquentes apparebunt. cęteri autem per se erunt κωφὰ πρόσωπα. Eius enim nomen non dicet, cui verba illa tribuit, ὦδε δρεπτὰ κακὰ ἔργα, &c.

m ζηλότυποι] Rectè verecundiam Deabus reliquis attribuit, vt quæ ad hoc dedecus inspiciendū non exierint. Quo exemplo proculdubiò mortales fœminas monitas esse cupit, vt idem factum æmulentur. Voluit enim natura propter illius sexus imbecillitatem eas viris esse verecūdiores : & tales etiā ab illa informari solent, nisi si quæ monstra in tam vasto vniuerso pullulant. Iā verò quàm odiosum sit hoc factum & turpe, quod ne ab ipsis quidē fœminis honestè oculis conspici possit, quilibet iudicare facillimè potest.

n ἄσβεστος] Quàm sit indignus Dijs effusus hic risus & immoderatus, satis docuimus aliàs ex Socratis sententia. Attigit etiā Clemens Alexandrinus in loco, quem ex eo non ita pridem laudauimus. Cæterùm hoc loco lubet cum bona Giphanij venia μνημονικὴν illius ἁμαρτημάτων obseruare, qui dicit apud Plat. 3. de Rep. post hūc versum legi, ὡς ἔδυ ἤφασον κοὐ δὺ μάχεσθαι ποιπνύοντε. Oblitus est enim illum legi ex primo Iliadis ad finem libri. Nam alioquī huic loco nullo modo conueniret. Id amicè illi dictum volo, vt eum ad talionem in his meis lucubrationibus examinandis prouocem.

o ὦδε δρεπτὰ κακὰ ἔργα] Quàm nullo modo vitiorum fautor sit Homerus, hic locus satis docet, vbi sub persona cuiusdam Dei sententiam suam de hoc adulterio exponit. Vnde colligimus velle eum homines ad probitatem & vitæ innocentiam exhortari, docēs nihil posse tam occultè ab illis geri facinorosum aut turpe, quod tandem in apricum ætas non proferat, vt est apud Flaccum. Et hoc est quod dicit, malè facta successu felici carere. Non sinit enim Deus scelera impunita, sed ea tandem aliquando vlciscitur : proinde non est quod quantumuis homines lateas, tamen Deum te latêre speres, vt est à Pindaro eleganter dictum: — ἀϊ θεὸν αὐήρ τις ἔλπεται κ λαθέμεν ἔρδων ἀμαρτάν, — *credis hoc posse effici Inter videntes omnia vt lateas Deos?* inquit Seneca. Sed & illa Deus statim cū adiuncta vltione prodit & detegit, vt hoc loco Vulcanus Martis & Veneris adulterium. Atq; vtinam hoc intelligerēt, quibus tota voluptas in scelerato vitæ genere collocata est : dubium non est quin ab instituto facillimè desistant, siquidem eos non solùm Dei reuerentia sed supplicij etiam timor commouere potest.

p κιχανεῖ] Sensus est: Malè facienti cuipiam nihil prodest velocitas, qua non potest effugere quin tandem, iustâ Dei vindictâ, in potestatem tardi hominis incidat. Id generaliter dictum, specialiter paulò pòst huic negotio accommodatur. Nam licet Mars celeritate reliquos Deos antecellat, & omnium tardissimus sit claudus ille Vulcanus, tamen hic illum iniuriam sibi facientem assequutus est : non quòd pedum viribus id præstiterit, sed dolo. Itaq; prouerbij vicem obtinent illa, κιχανεῖ βραδὺς ὠκύν, velocem tardus assequitur : non quidem velocitate, sed astutia. Sic léporem à boue capi vulgus nostratium dictitat eodem planè sensu. Sic aquilam à testudine quoque capi dicebat olim Menedemus (vt est apud Diogenem Laërtium in eius vita) ὑπὸ τῆς αὐτοπολιτοδομήσης. Hæc sunt autem illius verba :

Ἡλίσκετ' ἄρα κὴ ποδὸς ἀθετοτέρου θοὸς ἀκὺς Καὶ ποδὸς χελώνης αἰσιμος βραδὺς χρόνῳ.

id est, Deprehensus olim est ab impotenti celer, Et tarda cepit testudo regem alitum. Vbi in primo versu non dubito, quin hunc locum Homericum intellexerit, cùm eius studiosus potissimùm extitisse perhibeatur, vt est apud eundem Diogenem. Sed vt ad rem, idem potest etiam dici de Torpedine, quæ alios pisces astu torpidiores factos, licet sint velocissimi, depascitur : idem de Raia (addo ex Arist. 9. de Hist. asellos, pisttas, & squatinas) & pastinaca, quæ velocissimos pisces, atq; adeò ipsum mugilem astu capiunt. Vide Erasmum Adag. Chil. 1. cent. 7. prou. 67. Quod Mars, inquit Natalis lib. 2. Mytholog. cap. 7. omnium Deorum fortissimus & velocissimus arte Vulcani fuerit retib. implicitus, & debilis & claudicātis & tardi Dei : quid aliud significat, quàm sceleratos homines nullis viribus, nulla pedū celeritate fretos posse Dei vindicis omniū flagitiorū irā deuitare ? quod etiā innuit Theognis his versibus:

Καὶ βραδὺς ὠκὺν ἕλκει ἕπεσθαι κύρνε, σοὶ δ' ἐπὶ θεῶν δίκη ἀθανάτων: *Vel celerem tardus comprendit, Cyrne, secutus Iniustum cursu, huic numina cuncta fauent.*

q τὸ καὶ μοιχὸν ἁλῶναι.] Sēsus est : Mars quidem simpliciter pœnam & castigationē meretur, quòd in adulterio deprehensus sit : sed circumstantiæ facti pœnam grauiorem adhuc cōstituunt, quòd videlicet is Deorum velocissimus à tardissimo sit comprehensus in flagranti crimine. Quæ fuerit autem illa pœna, non exprimitur. Sunt autem diuersæ illæ apud diuersas gentes, vt eas enumerat Alexand. Gen. dier. lib. 4. cap. 1. Videtur tamen impunitum remansisse istud adulterium Martis : nam hic in Thraciam, Venus ad Cyprum facto impetu statim se contulerunt. Porrò apud Athenæum lib. 12. vt iam obseruauit Giphanius, hic versus sic legitur:

χωλὸς ἐὼν τέχνῃ, τῷ κὴ ζωάγρι' ὀφείλῃ.

r καὶ γὰρ τῶ τοιούτῳ] Intemperātem nobis describit Mercurium, qui cùm videat hos adulteros ita ignominiosa Deorum oculis expositos : tamen Veneris forma captus non recuset hoc dedecus subire, modò illa, vt modò Mars, potitus esset. Quam vocē vt Deo indignam esse concedamus, tamen affectus impudentium & effrænis libidinis hominum illâ rectissimè exprimuntur. Sunt enim, si Dijs placet, sunt eiusmodi ingenia, quæ nullis aliorum pœnis à sceleribus coërceri possunt : &, quia de hac loquimur, qui lasciniæ & voluptatis Venereæ execrandos impetus cohibere nequeant, & eò cæcitatis ac dementiæ delabuntur, vt quoduis tormēti genus ipsumque adeò suspendium post stupratam virginem aut mulierem, cuius amore incendantur, sibi exoptare minimè vereantur, adeò pudorem cum castitate omnem abiecerunt. Non absimili modo atq; non ita pridem nobilis quidam Gallus, non melior fortè ipso Iuliano, qui altera die qua Comitis stabuli (vt vocant) dignitate honestaretur, in perpetuum animæ suæ exitium cum Diabolo lubentissimè conuenturum impiè dictitabat. Is nuper in bello interijt, alterumque forsan votum tantùm consequutus est.

s ὡς σὺ κελεύεις] Vulcanus petebat dotem, quam pro Venere penderat, à Ioue sibi restitui, an nunc Neptunus eadem ipsi obtulit? Res est dubia, & à nobis examinanda. Videtur sanè hîc aliud, præter illa ἐπέοικε, intelligendum, nimirum in pœnam commissi adulterij, quam esset Mars iure persoluturus. Expresè hoc docetur in sequentibus, quia hoc à Marte se petere dicit Vulcanus, & ipse Neptunus pro Marte se fideiussorem exhibet : & non pro Ioue, à quo dotem Vulcanus repetebat. dicit enim ἀσπούδεσε μοι μάλα πολλὰ πατὴρ ἀποδώσειν ἐπέοικε. Veneris autem pater erat ipse Iupiter, vt docebimus in Lexico in voce, ἀφροδίτη, vel κυθερέη. Videtur ergo fuisse illa pœna pecuniaria : pro corporali enim non videbatur fideiussurus fuisse Neptunus : deinde notandum est, debitam illam fuisse ei cui iniuria inferretur, vt hic Vulcano, cuius vxorem Venerem Mars stuprauerat.

t ἀλλαὶ τοι ἀλλῶν] Huius versus varij eliciuntur sensus, prout illi à Didymo & Eustathio referuntur. Vel vt dicas, Sponsiones quæ pro malo homine & nequam fiunt, malæ item sunt existimandæ, vt non sit opus pro Marte pernicioso & nequissimo Neptunum fideiubere. Volunt enim hîc ἀλλὸν poni pro φαῦλον. Vel ἀλλαὶ αἱ ἐγγύαι, id est, infelices sunt & damnosæ sponsiones, κὴ ἀλλῶν ἀνδρῶν τὸ ἐγγυᾶσθαι, & infelicis est hominis spondere & fideiubere pro alijs. Quasi illud generaliter sit dictum omnibus iuxta illam Delphicam inscriptionem, ἐγγύα παρὰ δ' ἄπη : Sponde, præstò est noxa. Quod quidem Eustathius ἀπαύθρωπον esse dicit, si neque ipse pater pro filijs, aut cognati pro cognatis, aut amici pro amicis fideiubeant. Itaque illud generaliter à Vulcano dictum non vult. Alij ergo dicunt, ὅτι τῶν ἀλλῶν κὴ δυτελῶν, δυτελεῖς ὀφέλησιν εἶναι κὴ αἱ ἐγγύαι, ὡς αὐθέκιον ἄγειν τὰς ἐγγυητὰς οἱ δυτελεῖς, ὡς ὁμοίους. Miserorum & simplicium hominum, simplices debere esse sponsiones : hoc est, non debere esse nimium potētes ipsos sponsores, vt à creditoribus, qui sunt simpliciores illis conueniri possint, tanquam pares. Ideo subijcit Vulcanus paulò pòst, dicens Neptuno, πῶς αὖ ἐγώ σε δέομαι, &c. quasi dicat, Ego cùm sim te longè inferior, & tu tamen pro Marte fideiubeas, quomodo, si præcipuus ille debitor effugerit : quomodo, inquam, ego te potentiorem me conueniam? Itaque mihi non est tutum sub tua fideiussione Martem dimittere, satius est vt ille mihi antè satisfaciat, quàm è potestate mea liberetur : tamen preces & authoritas Neptuni aliud à Vulcano impetrārunt. Alij dicunt, αἱ πρὸς τὰς ἀλλὰς κὴ ἀσθενεῖς ἐγγύαι, ἀλλαὶ κὴ αὐτοῖς κὴ μηδὲν ὠφελοῦσαι, ὡς μὴ ὠφελοῦσαι τῶν φύσεων ἐπιξενθεισῶν ἀδικήμασι δι' ἀσθένειαν : id est, Fideiussiones quæ miseris & imbecillibus fiunt, miseræ sunt, & nullarum virium, cùm illi non possint præ imbecillitate sua iniurias sibi factas persequi ac vlcisci.

u ὦδε ἔς' κὴ ἔοικε] Quasi dicat : Scio quidem rem ita se non habituram, vt tu dicis : tamen cùm me non deceat tibi seniori contradicere, iussis tuis parebo, & Martem vinculis istis liberabo. Quod autem id eo pacto euenturum dubitet, fecit sua imbecillitas, qua nunquam possit, fortissimos illos Deos ad debitum persoluendum cogere.

Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς *Hæc certè cātor cătabat inclytus, cæterùm Vlysses*

Τερ-

Τέρπετ' ἐνὶ Φρεσὶν ἧσιν ἀκούων, ἠδὲ καὶ ἄλλοι
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες.
Ἀλκίνοον δ' Ἄλιον καὶ Λαοδάμαντα κέλευσεν
[a]Μοῦνὰξ ὀρχήσασθαι, ἐπεὶ σφισιν οὔτις ἔριζεν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σφαῖραν καλὴν μετὰ χερσὶν ἔλοντο
Πορφυρέην, τὴν σφιν Πόλυβος ποίησε δαίφρων,
Τὴν ἕτερος ῥίπασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀερθείς,
Ῥηϊδίως μετέλεσκε, πάρος ποσὶν ἧδε ἱκέσθαι,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ * σφαῖρη ἀνὶ ἰθὺν ὤρησαντο,
Ὠρχείσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πολυβοτείρῃ
Ταρφέ' ἀμειβόμενοι· κοῦροι δ' ἐπελήιεον ἄλλοι
Ἑσταότες κατ' ἀγῶνα· πολὺς δ' ὑπὸ κόμπος ὀρώρει.
Δὴ τότ' ἄρ' Ἀλκίνοον προσεφώνεε δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
[b]Ἦ μὲν ἀπείλησας βητάρμονας εἶναι ἀέθλους,
Ἦ δ' ἀρ' ἐτοῖμα τέτυκο, σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Ὣς φάτο. γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Αἶψα ἰὴ Φαίηξιν Ἐρετμόεσσι μετηύδα.
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες·
Ὁ ξεῖνος μάλα μοι δοκέει πεπνυμένῳ εἶναι·
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν ξεινήιον ὡς ἐπιφρέες.
Δώδεκα γὰρ κοῦρον ἀριπρεπέες βασιλῆες
Ἀρχοὶ κραίνουσι, τερσκαιδέκατος δ' ἐγὼ αὐτός·
Τῶν οἱ ἕκας φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Καὶ χρυσοῦ τάλαντον ἑνείκατε τιμήεντος·
Αἶψα ἰὼν πάντα φέρωμεν ἀολλέες, ὄφρ' ἐνὶ χερσὶ
Ξεῖνος ἔχων, δόπτι δόρπον ἰὴ χαίρων ἐνὶ θυμῷ.
Εὐρύαλος δ' ἰὼν ἑαυτὸν ἀρέσσάσθω ἐπέεσσι
Καὶ δῶρῳ, ἐπεὶ οὔτι ἔπος γε κοτὶ μοῖραν ἔφπεν.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήινεον, ἠδ' ἐκέλευον·
Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι πρέσβυν κήρυκα ἕκαστος.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Τοι μὲν ἐγὼ τὸν ξεῖνον ἀρέσσομαι ὡς σὺ κελεύεις,
Δώσω οἱ τόδ' ἄορ παγχάλκεον, ᾧ ἔπι κώπη
Ἀργυρέη, κολεὸν δ' ἠὺ νεοπρίστου ἐλέφαντος
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιον ἔσται.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθη ξίφος ἀργυρόηλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
[d]Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακεν
Δηρὸν, ἄφαρ τὸ φέροισιν ἀναρπάξασαι ἄελλαι·
Σοὶ δὴ θεοὶ ἄλοχόν τ' ἰδέειν καὶ πατρίδ' ἱκέσθαι
Δοῖεν· ἐπεὶ δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Καὶ σὺ φίλος μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν·
[e]Μηδέ τι τοι ξίφεός γε ποθὴ μετόπισθε γένοιτο
Τούτου ὃ δή μοι δῶκας ἀρέσσάμενος ἐπέεσσιν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισι θέτο ξίφος ἀργυρόηλον.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τῷ κλυτὰ δῶρα παρῆεν.
Καὶ τὰ μὲν ἐς Ἀλκινόοιο φέρον κήρυκες ἀγαυοί.
Δεξάμενοι δ' ἄρα παῖδες ἀμύμονος Ἀλκινόοιο
[f]Μητρὶ παρ' αἰδοίῃ ἔθεσαν πολυκαλλέα δῶρα.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευε ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο·
Ἐλθόντες δ' ἕδος κάθιζον ἐν ὑψηλοῖσι θρόνοισι.
Δὴ ῥα τότ' Ἀρήτῃ προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Δεῦρο γύναι, φέρε κηλὸν ἀριπρεπέ' ἥτις ἀρίστη·
Ἐν δ' αὐτῇ θὲς φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα·

Oblectabatur mente sua audiens, atq; etiam alij
Phæaces longorum remorum nauibus inclyti viri.
Alcinous autem Halium & Laodamantem iussit
Solos tripudiare, quoniam ipsis nemo contendebat.
Hi igitur postq; pilam pulchrā in manib. acceperunt
Purpuream, quam ipsis Polybus fecerat prudens,
Hanc alter iacebat ad nebulas vmbrosas
Flexus retrò, alter autem à terra in altum eleuatus
Facilè accipiebat anteq; pedes ad pauimētū venirēt.
At postquam pilæ in rectum periculum fecerunt, χρ. σφαῖραν αὖτ' ἀνὶ θὺν
Saltauerunt postea in terra alma
Frequēter alternātes, iuuenes aūt applaudebāt alij
Stantes in certamine: multus aūt strepitus ortus est. χρ. δοῦπος
Iam tunc Alcinoum alloquutus est strenuus Vlysses,
Alcinoë rex, omnium clarissime populorum,
Certè pollicitus es tripudiatores esse optimos, (entē.
Profectò manifestè factū est, stupor me habet inspici-
Sic dixit, lætata autem est sacra vis Alcinoi,
Statim Phæacenses amantes remos alloquutus est:
Audite Phæacensium ductores ac principes,
Hospes mihi valde videtur prudens esse:
Sed agite, ei demus hospitale munus vti decet.
Duodecim enim in populo præclari reges
Principes imperant, tertius decimus autem ego ipse.
Ex his ei vestem singuli benè lotam & tunicam,
Et auri talentum ferte precioſi. (nibus
Statim autem omnia portemus congregati, vt in ma-
Hospes tenens ad cœnam veniat lætus in animo.
Euryalus autem seipsum conciliet verbis,
Et dono, quoniā nequaquam vt decuit loquutus est.
Sic dixit: omnes autem laudauerunt, & iusserūt,
Dona autem vt ferret, præmiserūt præconem singuli.
Huic autēr ursus Euryalus respondit, loquutusq; est,
Alcinoë rex omnium clarissime populorum,
Tibi equidem hunc hospitem cōciliabo sicut tu iubes,
Dabo ei hunc ensem totum æreum, cui est manubriū
Argenteum, vagina autem nuper secti eboris
Circumuoluta est, multò autem eo dignus erit.
Sic dicens, in manibus ponit ensem argent. clauo-
Et ipsum alloquens verba pennata dixit. (rum,
Gaude pater ô hospes, verbum si aliquod dictū est
Graue, statim illuc ferant rapientes turbines.
Tibi autem dij vxorem videre, & in patriam redire
Dent, quando diu ab amicis incommoda pateris.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens
Vlysses,
Et tu amice valdè gaude, dij autem tibi felicia dent,
Neq; amplius tibi ensis desiderium in futurum fiat
Huius, quem iam mihi dedisti concilians verbis.
Dixit, & circa humeros posuit ensem argēt. clauo-
Occidit aūt Sol, & huic inclyta dona adfuerūt. (rū.
Et hæc in domum Alcinoi tulerunt præcones illustres.
Suscepta autem filij eximij Alcinoi,
Matrem iuxta venerandam posuerunt perpulchra
Quibus autem imperabat sacra vis Alcinoi, (dona.
Venientes verò sederunt in altis solijs.
Tunc Aretem alloquuta est vis Alcinoi,
Agè mulier fer arcam pulchram, quæ optima:
Impone autem vestem bene lotam & tunicam.

Ἀμφὶ δὲ οἱ πυρὶ χαλκὸν ἴηνατε, θέρμετε δ' ὕδωρ,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, ἰδὼν τ' ὑπὸ κύματα πάντα
Δῶρα τά οἱ Φαίηκες ἀμύμονες ἐνθάδ' ἄγηαν,
Δαιτί τε τέρπηι καὶ ἀοιδῆς ὕμνον ἀκούων·
Καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλφσον ἐμὸν περικαλλὲς ὀπάσω,
Χρύσεον, ὄφρ' ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα
Σπένδηι ἐν μεγάρωι Διί τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν.
Ὣς ἔφατ'. Ἀρήτη δ' ἄρα δμωῆσιν ἔφπεν
Ἀμφὶ πυρὶ ξῆνον τρίποδα μέγαν ὀτραλέσσαι.
Αἱ δ' ἤλοητροχόον τρίποδ' * ἔσσαον ἐν πυρὶ κηλέωι. *ἔισαον
Εἰν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχυσαν, ὑπὸ δ' ἔβαλον ἄγνυτον ὕλην.
Γάστρωι μὲν τρίποδι πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Τόφρα δ' ἄρ' Ἀρήτη ξείνωι περικαλλέα κηλὸν
Ἐξέφερεν θαλάμοιο, τίθει δ' ἐνὶ κάλλιμα δῶρα,
Εἵματα, χρυσόν τε, τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν·
Ἐν δ' αὐτῆι Φᾶρός τε θὴκεν, καλόν τε χιτῶνα,
Καί μιν Φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα. ʰ θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μήτις τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται, ὁππότε κεν σὺ
Εὕδηισθα γλυκερῶι ὕπνωι ἰὼν ἐν νηῒ μελαίνηι. (σὸς,
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάγ' ἄκουσε πολύτλας δῖος Ὀδυσ-
Αὐτίκ' ἐπήρτυε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
Ποικίλον, ὃν ποτέ μιν δέδαε Φρεσὶ πότνια Κίρκη.
Αὐτίκα δ' ἄρα μιν ταμίη λάσιος κατὰ οἶκον
Εἰς ῥ' ἀσαμίνθου βαίνε. ὁ δ' ἄρ' ἀσπασίως ἴδε θυμῶι
Θερμὰ λοέτρ'· ἐπεὶ οὔπω κεχρημένος γ' ἐθάμιζεν
Ἐπδδὴ λίπε δῶμα Καλυψοῦς ἠυκόμοιο·
Τόφρα δέ οἱ κεχρημένηι γε θεῶι ὡς ἔμπεδον ἦεν.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοέσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίωι,
Ἀμφὶ δὲ μιν χλαῖναν καλὴν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βὰς ἄνδρας μετ' οἰνοποτῆρας
Ἤιε. Ναυσικάα δ' ἠΐθεον ἄντα κατ' αὐλὴν ἔσχεθε
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο·
Θαύμαζεν δ' Ὀδυσῆα σὺν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶσα,
Καί μιν Φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε ξεῖν', ἵνα καί ποτ' ἐὼν ἐν πατρίδι γαίηι
Μνήσηι ἐμεῖο, ὅτι μοι πρώτηι * ζωάγρι' ὀφέλλεις. *Μνήσῃ
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ναυσικάα * θύγατερ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο, (σεύς, *θυγάτης
Οὕτω νῦν Ζεύς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Οἶκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Τῶ κεν καὶ τοι κἀκεῖθι θεῶι ὡς εὐχετοῴμην
Αἰεὶ ἤματα πάντα. σὺ γάρ μ' ἐβίωσαο κέδνη.

Circa ignem autẽ lebetem calefacite, calefacite autẽ
Vt lotus videnſq́; bene poſita omnia (aquam,
Dona, quæ ei Phæaces eximij huc tulerunt.
Et conuiuio oblectetur, & cantilenæ laudem audiẽs.
Atq́; ei ego hoc poculum meum pulchrum præbebo
Aureum, vt mei memor diebus omnibus
Libet domi ſuæ, Iouiq́; alijſq́; dijs.
Sic ait, Arete autem ancillis loquuta eſt,
Vt circa ignẽ locent lebetẽ magnum quàm celerrimé.
Hæ. a. lauacralem lebetẽ locarunt ad ignẽ ardentem:
Aquã. v. ĩfuderũt, ſubt°. a. ardere faciebãt accipiẽtes:
Aluũ qdẽ tripodis ignis circũdedit, calefiebat. a. aqua.
Interea verò Arete hoſpiti pulchram ciſtam
Extulit è thalamo, impoſuit verò pulchra dona,
Veſtem, aurumq́;, quæ ei Phæaces dederant.
Ipſa verò induſium poſuit, pulchramq́; tunicam,
Et ipſum alloquuta verba volatilia dixit, (cumliga
Ipſe tunc vide de operculo. ſtatim. v. vinculũ cir-
Ne quis tibi in itinere damnum afferat, cùm fortè
Dormieris dulcem ſomnum profectus in naue nigra.
Cæterùm poſtq̃ hoc audiuit prudens diuus Vlyſſes,
Statim aptauit operculũ celeriter. a. vinculũ ligauit
Varium, quod olim docuit ingenio veneranda Circe.
Eẽ veſtigiò autem ipſum ancilla lauari iuſſit, (mo
In lauacrũ vbi cõſcẽdiſſet, ille verò libẽter vidit ani-
Calida lauacra, quoniã neutiq̃ curatusq́; frequenta-
Ex quo reliquit domũ Calypſus pulchricomæ. (ret,
Interea ei cura tanquam deo perpetua erat.
Hunc poſtquam ancillæ lauarunt & vnxerunt oleo,
Circa ipſum chlænam pulchram iecerũt atq́; tunicã,
Ex labro egreſſus viros ad vini potatores
Ibat. Nauſicaa autem à dÿs pulchritudinem habens,
Stetit iuxta poſtes tecti pulchrè fabricati.
Admirata autem eſt Vlyſſem oculis aſpiciens,
Et ipſum alloquuta verba alata dicebat,
Salue hoſpes vt etiã olim cùm eris in patria terra,
Memor mei quòd mihi vitæ cõſeruatæ mercedẽ debes.
Hanc mutuis dictis alloquutus eſt verſut° Vlyſſes,
Nauſicaa filia magnanimi Alcinoi,
Sic nunc Iupiter faciat valdè ſonans maritus Iuno-
Domum venire & reditus diem videre. (nis,
Certè tibi etiam illic velut deo vota faciam
Semper diebus omnibus: tu enim me ſeruaſti puella.

COMMENTARIVS.

a μετὰ ξορχήσεως] Intelligo abſoluta illa Demodoci cantilena, ad quam alij mixtim Phæacenſes ſaltabant, iuſſiſſe Alcinoum, vt hi duo Halius & Laodamas per ſe ſoli & ſine cantu ſaltarent. Illi tamen præmittunt pilæ ludum, quem cœleſtem appellat Pollux lib. 9. vt iam obſeruauit Giphanius. Hunc ludum autem aliquod ſaltationis genus fuiſſe dicit Euſtathius.

b ἦρθμὸν ἀπέλησας] Hoc ſolùm laude dignum in Phæacenſium certaminib. obſeruauit. nam in cæteris præſtantiorem ſe illis exiſtimabat. Ea autem ſolemus extollere, quæ à nobis minus præſtari poſſunt. Minus autem ſaltationis peritus fuiſſe Vlyſſes videtur, aut ſaltem propter nauigationis laborem ad eam minus in præſentia aptus, vt ipſemet anteà dicebat. Vel hanc poſtremam partem tantùm admiratus eſt, quòd ſoleãt in omnibus ferè rebus nouiſſimæ magis afficere ſpectantes. Non decuit autem eum aliqua parte non laudatis Phæacibus diſcedere, vt ipſis tantùm gratularetur, ac teſtaretur non omnino iniucundam ſibi fuiſſe hanc certaminum exhibitionem Quo etiam percepto gauiſuri eſſent ipſi Phæaces, vt qui non fruſtrà in oblectando hoſpite operam collocaſſent. Itaque ſtatim ſubiungit, ὡς φάτο. Γήθησεν δ' ἱερὸν μῦθον Ἀλκινόοιο, nimirum quòd aliquod ab hoſpite intelligeret approbatum. Perijſſe enim beneficia putamus, niſi illa ei cui fiunt, placere cognoſcamus, alioqui non leuis lætitia in beneficiũ redundare ſolet.

c δῶρα ξένια] Iam aliquoties obſeruauimus hunc veterum morem, dari ſolita munera hoſpitalia, quæ Xenia appellantur, peregrinis ab ipſis hoſpitibus excipientibus: nunc dicam varij fuiſſe illa generis. nam aliquando pocula aurea vel argentea, aliquando currus & equi, aliquando baltheus, aliquando enſis, aliquando veſtes donabantur: hîc veſtes, auri talenta, & enſem accipit à Phæacibus Vlyſſes. Reperio tamen alibi ſolita donari edulia, idq; apud Apuleium Aſini aurei lib. 2. cuius hæc ſunt verba: Commodùm, inquit, meridies acceſſerat, & mittit mihi Byrrhena xeniola, porcum optimum & quinq; gallinulas, & vini cadum in ætate precioſi, &c. Vbi Philippus Beroaldus doctiſſimus eius authoris illuſtrator, Morem, inquit, ſignat priſcorum, qui hoſpitib. munera eſculenta miſſitabant, quæ Xenia, id eſt, hoſpitalia appellauerunt. Nam, vt author eſt Vitruuius in ſexto, cùm fuerint Græci delicatiores & à fortuna opulentiores, hoſpitibus aduenientibus inſtruebant cubicula & triclinia, & cum penu cellas, primoq; die ad cœnam inuitabant: poſtero mittebant pullos, oua, olera, poma, reliquasq; res agreſtes, quæ xenia ab hoſpitibus appellabantur.

d χαῖρε

ἀχαιρε πάτερ ὥς ξεῖνε,] In reconciliatione amicorum id æquum est obseruari, vt qui primus facta iniuria amicitiam labefactauit, eam quoq; primus resarciat. Quod hic Euryalus ingenuè facit. Agnouerat enim ex præcedētibus, temerè se & inconsultè tam proteruè & petulanter hospiti, cuius virtutes perspectas non habebat, insultasse. Atqui dixeris, hoc ipso iustiùs poterat ignotum virum lacessere: grauius enim futurum, si notum contempsisset. Immò, inquam, eò minus debuit illi esse iniurioſus, quòd eum nondum nosset. Modestiæ enim est, de eo quem nondum reipsa noris, bene sentire: quem autem fortem noris, ignauum appellare & contumeliæ & calumniæ non tolerandæ. Hanc ergo partem τῷ καθήκοντος optimè seruat Euryalus, ingenueq; fatetur, se quicquid graue aut molestum in Vlyssem pronunciauit, pro irrito haberi velle, testemque humani & mansueti erga illum animi pretiosum ensem illi obtulit, tum omnia fausta imprecatur.

e μηδέ ποθι ξίφος σὸν] Quasi dicat: Vtinam te Deus sic feliciter & fortunet, vt nunquam huius ensis, quo me donas, penuria labores. Solent enim miseri homines, qui dum prosperiorem vitam viuerent, sua in alijs locupletandis profuderunt: tum demùm, cùm angustia rei familiaris opprimuntur, ea sibi exoptare, quæ aliàs liberaliter & magnificè in munera (de his tantùm loquor, quia ad rem præsentem attinent) consumpserunt.

f μητερὶ παρ' αὐδήν] Cur hæc prope Areten collocentur, ratio videri potest, quòd non solùm ab illa iussu Alcinoi quædam alia superadijcienda illis erant, sed etiam cista includenda, quòd ipsa in sequentibus exequitur.

g καὶ οἱ ἐγὼ πόσ' ἄλφεσιν] Vt Alcinous cæteros Reges dignitate antecellebat, sic etiam muneris hospitalis præstantia illis est superior. Illi enim vestes & talenta auri, hic poculum ad libationes, qui finis muneri etiam maiorem conciliat præstantiam. Neque tamen vestes prætermisit: nam paulò pòst Arete, σὺν χηλῷ φᾶρος θήκεν καλὸν περιτῆνα. Idem cōuiuia exhibuit, certamina, & hospitium: vnde facilè iudicari potest, quàm ille meliùs de Vlysse sit meritus.

h θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,] Obseruādus est hic mos antiquorum cistas vinculis muniendi, quod postea clauibus fieri solitum est ex Laconum inuentione, vt tradunt. Hoc autem Vlyssis vinculum vulgarium securitatem excessit. ideò dicitur illud à Circe accepisse. Vnde monet hoc loco Eustathius, posse prouerbialiter vsurpari, ὀδυσσέως δεσμόν, Vlyssis vinculum: de rebus diligenter & tutò obseratis, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς σφραγιζομένων. Et hoc in sua Adagia retulit Adrianus Iunius.

i θεῷ ὡς] Nescio an à multis animaduersum sit, animaduerti tamen maximè iubeo, quàm longè ab Epicureorum sententia dissideat Homerus noster, statuentium Deum in cœlis ociosum, vitaq; tranquilla perfruentem. Quod à sanis Philosophis satis superq; confutatum est, & hoc ipsum Poëta noster proculdubiò præstiturus foret, si resumpta vita pristina hæc monstra horrenda conspiceret. Id ergo nos ex ipsius verbis, quando quidem viua illius voce destituimur, præstemus. Vlyssem curis & sollicitudinibus varijs animo agitatum, cui comparat? Deo nimirum, cuius naturæ omnino repugnat, desidiosum esse. Ille agit perpetuò, feriaturq; nūquam more istorum bipedum porcorum, quibus summa felicitas in voluptate & inertia posita est. Ille curas subinde varias, immò infinitas cogitatione versat, quibus generis humani conseruationi diligenter prospicit. Quid verò, dicat aliquis, forsan ex eodem porcorum grege, Tu nobis versatilem quendam & mobilem Deum fingis, cui nulla quies, nulla statio, nullus laborandi finis. Demus, ab illo mundum hunc regi: at si talis est, qualem vos vultis, nónne iam inde ab æterno omnia habet præsentia, quæ ille disposuit & ordinauit? ecquid opus est eum ita subinde curis torqueri? Respōdeo, nos nullum alium Deum imaginari, quàm qui ab æterno & ante sæcula extitit. Iam cùm vnus & idē sit, mutari nullo modo potest: quod proculdubiò accideret, si curæ in illo quiescerent. Nam si qui ab initio eos habuit, nunc verò non habeat: iam Deus non est, vt qui mutationi sit obnoxius. Quod enim in illo semel fuit, semper est & erit: alioqui non æterna essent omnia in Deo, neque ipse Deus esset æternus. Rectè igitur Homerus qui eum in perpetua cura & sollicitudine constituit. Quod tamen non est intelligendum vt eum adeò torqueri aut cruciari oporteat, sed non possumus alio modo diuina mysteria quàm humanis vocabulis exprimere adeò infans est, de Deo mortalitas.

k ζωάγρει' ὀφέλλῃς] Beneficiorum commemoratio, inquiunt, eorundem est exprobratio. Existimo tamen hic non exprobrādi gratia beneficium suum Nausicaam Vlyssi commemorare, sed vt se Vlyssi hoc nomine commendaret, perpetuamque sui memoriam apud eum impetraret. Ita enim à natura sumus informati, vt beneficia nostra collata perire aut obliuione obrui nolimus, nihilque ferè grauiore aut iniquiore animo ferimus, quàm ἀχαριστίαν, quæ in eorum sepulta memoria ostenditur. Deinde nescio quo modo bene in Vlyssem erat affecta Nausicaa, vt quem sibi pro marito exoptârit.

l θεῷ ὡς] An impiè hoc ab Vlysse dictum sit, quispiam fortasse quærat? Ego verò respondebo Vlyssem comparatiuè tantùm loqui, non essentialiter: hoc est, vt Nausicaam verè & reipsa Deam sit existimaturus, sed quemadmodum Deo vitam nostrā primùm acceptam referimus, & ideò ipsi gratias agere solemus: sic se etiam ipsi Nausicaæ, vt alteri cuidam Deo, perpetuas habiturum gratias, vt à qua sit seruatus, & quasi noua vita donatus. Mortis enim liberari periculo, est quasi alteram vitam accipere: à quo autem id factum sit, nihil aliud dicas, quàm te illi teipsum acceptum referre: quanquam hoc est instrumentis dare, quod Deo authori competit. Proinde nos cùm ita loquimur, altiùs est animus attollendus, & Deo omnia tribuenda, cum secundarum etiam tamen causarum aliqua reuerentia

---

Ἦ ῥα, καὶ ἐς θρόνον ἷζε παρ' Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τε οἶνον·
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν, ἄγων ἐρίηρον ἀοιδὸν
Δημόδοκον, λαοῖσι τετιμένον· εἷσε δ' ἄρ' αὐτὸν
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Δὴ τότε κήρυκα προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Νώτῳ ἀπὸ πρυμνῷ· ἐπὶ δ' ὤπλεον ἐλέλιπτο
Ἀργιόδοντος ὑὸς, θαλερὴ δ' ἔτι ἀμφὶς ἀλοιφή·
Κῆρυξ, τῇ δὴ τοῦδε πάρες κρέας ὄφρα φάγῃσι,
Δημοδόκῳ, καί μιν προσπτύξομαι ἀχνύμενός περ.
Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν ἀοιδοὶ
Τιμῆς ἔμμοροί εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὕνεκ' ἄρα σφέας
Οἶμας μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· κῆρυξ δ' ἄρα φέρων ἐν χερσὶν ἔθηκεν
Ἥρωϊ δημοδόκῳ. ὁ δ' ἐδέξατο· χαῖρε δ' ἄρα θυμῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
Δὴ τότε Δημόδοκον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δημόδοκ', ἔξοχα δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἁπάντων,
Ἦ σέ γε Μοῦσ' ἐδίδαξε Διὸς πάϊς, ἢ σέ γ' Ἀπόλλων.
Λίην γὰρ κατὰ κόσμον Ἀχαιῶν οἶτον ἀείδεις,
Ὅσ' ἔρξαν τ' ἔπαθόν τε, καὶ ὅσ' ἐμόγησαν Ἀχαιοί·
Ὡς τέ που ἢ* αὐτὸς παρεὼν, ἢ ἄλλου ἀκούσας.

Dixit, & in thronum sedit ad Alcinoum regem.
Hi verò iam partes diuidebant, miscebantq; vinum:
Præco verò propè venit ducens amabilem cantorem
Demodocum populo venerandū, collocauit a. ipsum
In medio cōuiuantiū, ad columnā longā firmādo eū.
Iam tum præconem alloquutus est versutus Vlysses,
A tergo proscindens, multum enim supererat
Albidentis suis, multa autē erat circum pinguedo.
Præco, accipe hanc prabe carnem vt comedat
Demodoco, & ipsum complectar tametsi tristis.
Omnibus enim hominibus terrestribus musici
Honore digni sunt, & reuerentia, eò quòd ipsos
Cantum musa docuit, amat autem genus cantorum.
Sic ait, præco autem ferens in manibus posuit
Heroi Demodoco, ille suscepit, gaudebat autē animo,
Illi verò ad fercula apparata ꝓpositā manus extēde-
Cæterùm postquā potu & cibo saturati sunt, (runt.
Iam tum Demodocū alloquutus est versutus Vlysses,
Demodoce, longè te supra mortales laudo omnes,
Siue te Musa docuerit Iouis filia, siue Apollo.
Valdè. n. ornatè vt est Græcorum fatum canis, (ci:
Quāta fecerint passiq; sunt ei quanta laborarūt Græ-
Tanquā alicubi siue tu ipse p̄sens aut ab alio audieris.

* leg. αὐτὸς πρὸ ἐών,

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον,
Δουρατέου, τὸν Ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν Ἀθήνῃ,
Ὅν ποτ' ἐς ἀκρόπολιν δόλον ἤγαγε δῖα Ὀδυσσεύς,
Ἀνδρῶν ἐμπλήσας οἳ Ἴλιον ἐξαλάπαξαν.
Αἴκεν δή μοι ταῦτα κατὰ μοῖραν καταλέξῃς,
Αὐτίκ' ἐγὼ πᾶσιν μυθήσομαι ἀνθρώποισιν,
Ὡς ἄρα τοι πρόφρων θεὸς ὤπασε θέσπιν ἀοιδήν.
Ὣς φάτ'. ὁ δ' ὁρμηθεὶς θεοῦ ἤρχετο, φαῖνε δ' ἀοιδήν,
Ἔνθεν ἑλών, ὡς οἱ μὲν εὐαστέλμων ἐπὶ νηῶν
Βαίνοντες ἀπέπλεον, πῦρ ἐν κλισίῃσι βαλόντες
Ἀργεῖοι· οἱ δ' ἤδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα
Εἵατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ·
Αὐτοὶ γάρ μιν Τρῶες ἐς ἀκρόπολιν ἐρύσαντο.
Ὣς ὸ μὲν εἰστήκει· οἱ δ' ἄκριτα πολλὰ ἀγόρευον
Ἧμενοι ἀμφ' αὐτόν· τρίχα δή σφίσιν ἴδμονες βουλὴ,
Ἢ μὲν ἀμφὶ διατμῆξαι κοῖλον δόρυ νηλεῖ χαλκῷ,
Ἢ κρημνοῖς πετράων βαλέειν ἐρύσαντας ἐπ' ἄκρης,
Ἢ ἐάαν μέγ' ἄγαλμα θεῶν θελκτήριον εἶναι,
Τῇ περ δὴ καὶ ἔπειτα τελευτήσεσθαι ἔμελλεν.
Αἶσα γὰρ ἦεν ἐπειδὴ ἀπολέσθαι, ἐπεὶ πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες.
Ἤεισεν δ' ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν
Ἵππόθεν ἐκχύμενοι, κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες.
Ἄλλον δ' ἄλλῃ ἄεισε πόλιν κειρῄζεμεν ἀπλῶς.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα βῆναι δόμον Δηϊφόβοιο
Βήμεναι ἠύτ' Ἄρηα, σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ.
Κεῖθι δὴ αἰνότατον πόλεμον φάτο τολμήσαντα,
Νικῆσαι καὶ ἔπειτα διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄεισε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Τήκετ'· δάκρυ δ' ἔδευεν ὑπὸ βλεφάροισι παρειάς.
Ὡς δὲ γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν ἀμφιπεσοῦσα,
Ὅστε ἑῆς πρόθυρον πόλιος λαῶν τε πέσῃσιν,
Ἀστεῖ καὶ τεκέεσσιν ἀμύνων νηλεὲς ἦμαρ·
Ἣ μὲν τὸν θνήσκοντα καὶ ἀσπαίροντ' ἐσιδοῦσα,
Ἀμφὶ αὐτῷ χυμένη λίγα κωκύει· οἱ δέ τ' ὄπισθε
Κόπτοντες δούρεσσι μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμους,
Εἰρεσίην ἐπάγουσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀιζύν·
Τῆς δ' ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.
Ὣς Ὀδυσεὺς ἐλεεινὸν ὑπὸ ὀφρύσι δάκρυον εἶβεν.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα λείβων,
Ἀλκινόῳ δέ μιν οἷῳ ἐπεφράσατ' ἠδὲ νοήσεν,
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ, βαρὺ γὰρ στενάχοντος ἄκουσεν·
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Δημόδοκον δὴ ἤδη κιθαρίζειν λίγεια·
Οὐ γάρ πως πάντεσσι χαριζόμενος τάδ' ἀείδει.
Ἐξ οὗ δὴ δόρπου τε καὶ ὥρορε δῖος ἀοιδὸς,
Ἐκ τοῦδ' οὔπω παύσατ' ὀιζυροῖο γόοιο
Ὀξὺν μάλα πάμπαν ἄχος φρεσὶν ἀμφιβέβηκεν.
Ἀλλ' ἄγε, ὁμὴν κιθαρίζετω, ἵνα ὁμῶς τερπώμεθα πάντες,
Ξείνοδόκοισι καὶ ξεῖνος· ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Εἵνεκα γὰρ ξείνοιο πάρα φίλα δῶρα, τὰ οἱ δίδομεν φιλέοντες.
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τὰ οἱ δίδομεν φιλέοντες.
Ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνός θ' ἱκέτης τε τέτυκται
Ἀνέρι ὅστις ὀλίγον περ ὑπερφιάλῳ περαπίθεσι.
Τῶ νῦν μὴ σὺ κεύθε νοήμασι κερδαλέοισιν,
Ὅ, τι κέ σ' ἔρωμαι· φάσθαι δέ σε κάλλιόν ἐστιν.

Sed certè perge & equi apparatum canta
Lignei, quem Epeus fecit auxilio Palladis,
Quem quondam in arcem dolum duxit diuus Vlyſſes,
Viris vbi impleuiſſet, qui Ilium euerterunt.
Siquidem mihi hæc eleganter enarraueris,
Tum ego omnibus pronunciabo hominibus, (*nam.*
Vt certè tibi benignus deus præbuit diuinam cantile-
Sic ait, ille cõcitatº à deo cœpit, apparabat cãtilenã
Inde exorſus, quo pacto illi qdẽ benè tabulatis nauib.
Conſcenſis enauigarunt igne in tentoria iniecto:
Græci, alij verò iam inclytum apud Vlyſſem
Sedebant in Troianorum foro abſconſi equo.
Ipſi enim eum Troiani in arcem protraxerunt. (*bãt*
Vt ille quidẽ in arce cõſtitit, illi iudicia multa ꝓfere-
Sedentes circa ipſum: trifariã .a. ipſis placuit cõſiliũ,
Aut perſcindere cauum lignum ſæuo ferro,
Aut de rupe deijcere protractum in ſummitatem,
Aut ſinere ingẽs ſimulacrũ deorũ placamentũ eſſe.
Qua vtiq; ſententia etiã poſteà vt fieret futurũ erat.
Fatale enim erat perire, poſtquã vrbs intra ſe recepit
Ligneũ, ingentẽ equũ, vbi ſedebãt omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & mortem afferentes.
Cecinit etiam vt vrbẽ depopulati ſunt filij Græcorũ
Ex equo effuſi, cauis inſidijs relictis:
Alium aũt alibi cecinit vrbem depopulatum eſſe ex-
Cæterùm Vlyſſem ad domum Deiphobi (*celſam.*
Conſcendiſſe, tanquã Martem, cum eximio Menelao.
Illic iam grauiſſimum bellum dicebat auſum fuiſſe.
Viciſſe etiam continuò per magnanimam Palladem.
Hæc certè cantor cecinit eximius, cæterùm Vlyſſes
Tabeſcebat, lacrymis irrigabat ſub palpebris genas,
Vt fœmina flet dilectum virum circumuoluta,
Qui ſuam ante vrbem populumq; ceciderit
Vrbi & liberis vindicans ſæuum fatum.
Siue illũ morientem & adhuc palpitantẽ conſpicata,
Super illum fuſa quærendum vlulat, illi verò retrò
Cedentes, haſtis tergum atq; etiam humeros
Seruitutem inducunt, laboremq; & calamitatem.
Huius miſerabiliſſimo labore tabeſcunt genæ.
Sic Vlyſſes miſerabiles ſub palpebris lacrymas ſtilla-
Tunc alios quidẽ oẽs latuit lacrymas fundens. (*bat.*
Alcinous aũt ipſum ſolus conſiderauit atq; cognouit,
Sedẽs propè ipſum, vehemẽter .a. ingemiſcentẽ audit.
Statim autem Phæacibus nauigandi peritis dicebat,
Audite Phæacum principes atq; conſiliarij,
Demodocus iam cohibeat citharam ſonoram,
Non enim fortaſsis omnibus gratificans hæc cantat:
Ex quo cœnauimusq; & cœpit diuinus cantor,
Ex hoc nunquam ceſſauit ab ærumnoſo luctu (*dedit.*
Hic hoſpes, valdè fortaſsis ipſum dolor mente circum-
Sed agè ille quidem ceſſet vt ſimul oblectemur omnes
Hoſpitio ſuſcipiẽtes hoſpesq;, quoniã multò honeſtius
Nam ob hoſpitẽ hæc venerandum parata ſunt. (*eſt.*
Celebritas & amica dona, quæ illi dedimus amantes,
Pro fratre & hoſpes & ſupplex eſt factus
Viro qui etiam paululũm attingit mentẽ,
Ideoq; nunc ne tu cela ingenio vafro,
Quodcunq; interrogauero, dicere aũt te honeſtũ eſt,

Εἰπ' ὅ-

Εἶπ' ὄνομ' ὅ, τι σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε,
Ἄλλοι θ' οἱ κ' ἄστυ καὶ οἱ περιναιετάουσι.
Οὐ μὲν γάρ τις πάμπαν ἀνώνυμος ἔστ' ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸς, οὐδ' ἀγαθὸς, ἐπὶν τὰ πρῶτα γένηται·
Ἀλλ' ἅπασι τίθεσθαι, ἐπεί κε τέκωσι, γονῆες.
Εἰπὲ δέ μοι γαῖάν τε τεὴν δῆμόν τε πόλιν τε·
Ὄφρά σε τῇ πέμπωσι πιτυσκόμεναι φρεσὶ νῆες.
[k] Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι κυβερνητῆρες ἔασιν,
Οὐδέ τι πηδάλι' ἐστὶ τά τ' ἄλλαι νῆες ἔχουσιν·
Ἀλλ' αὐταὶ ἴσασι νοήματα καὶ φρένας ἀνδρῶν.
Καὶ πάντων ἴσασι πόλιας καὶ πίονας ἀγροὺς
Ἀνθρώπων· καὶ λαῖτμα τάχιστ' ἁλὸς ἐκπερόωσι,
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμέναι. οὐδέ ποτέ σφιν
Οὔτέ τι πημανθῆναι ἔπι δέδοκ', οὐδ' ὀλέσθαι.
Ἀλλὰ τόδ' ὥς ποτε πατρὸς ἐγὼ εἰπόντος ἄκουσα
Ναυσιθόου, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων' ἀγάασθαι
Ἡμῖν οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονες εἰμὲν ἁπάντων·
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν ἐύεργέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαισέμεναι μέγα δ' ἡμῖν ὄρος πόλι ἀμφικαλύψειν.
Ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων. τὰ δέ κεν θεὸς ἢ τελέσειεν,
Ἢ κ' ἀτέλεστ' εἴη, ὥς οἱ φίλον ἔσκετο θυμῷ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
[l] Ὅππῃ ἀπεσκίδνηθι τε, καὶ ἅς τινας ἵκεο χώρας
Ἀνθρώπων· αὐτούς τε, πόλιάς τ' ἐὺ ναιετοώσας.
Ἦ μὲν ὅσοι χαλεποί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
Οἵτε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.
Εἰπὲ δέ' ὅ, τι κλαίεις καὶ ὀδύρεαι ἔνδοθι θυμῷ
Ἀργείων Δαναῶν ἠδ' Ἰλίου οἶτον ἀκούων.
Τὸν ῥα θεοὶ μὲν τεύξαν, ἐπεκλώσαντο δ' ὄλεθρον
* Ἀνθρώποις, ἵνα ἦσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.
Ἦ τίς τοι κὴν πρὸς * ἀπώλετο Ἰλιόθι πρὸ
Ἐσθλὸς ἐὼν γαμβρὸς ἢ πενθερὸς, οἵ τε μάλιστα
Κήδιοι τελέθουσι μετ' αὖμά τε καὶ γόνον * αὐτῶν.
* Ἦ τις πὲρ καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλός. ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνετ' ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

Dic nomine quo te illic vocabant matérq; paterq;,
Alijq; q in vrbe tua & q circũ nos habitabant vicini:
Non enim quisquã omninò absq; nomine est hominũ,
Neq; ignauus, neq; eximius, postq primum natus sit.
Sed omnib. imponuntur simulatq; genuerint parẽtes.
Dic etiam mihi terramq; tuam populumq; vrbemq;,
Vt te illuc mittant obseruantes mentibus naues.
Non enim Phæacibus gubernatores sunt,
Neq; vllo pacto gubernacula sunt q alia naues habẽt,
Sed ipsæ sciunt propositum & mentem virorum,
Et omnium sciunt vrbes & pingues agros
Hominum: & vndas celerrimè maris tranant,
Caligine & nebulis obtectæ, neq; vnquam ipsis (ire:
Neq; aliqua parte offendere accidit timore vel per-
Sed hoc sic quondam patrem ego dicentem audiui,
Nausithoum, qui dicebat Neptunum succensere
Nobis, quòd ductores illæsi sumus omnium.
Dicebat aliquando Phæacũ virorum benè cõpactam
Ex deductione redeuntem in obscuro ponto (nauem
Periturum esse, ingentem autem nobis montem vrbi
circumtecturum.
Sic dicebat senex, ea verò deus vel perficere potest,
Vel imperfecta esse poterunt, vt illi placidũ est in ani-
Sed agè mihi dic hoc & verè enarra, (mo.
Vbinã aberraueris, & ad quámnã perueneris regionẽ
Hominum, ad ipsosq;, vrbesq; benè habitatas,
Siue quot molestiq; & agrestes, neq; iusti,
Quiq; hospitales, & quibus mens est deo placens:
Dic quidnam fleueris & duxeris intra animum,
Argiuorum Græcorum atq; Ilij fatum audiens.
Hoc aũt dij quidẽ fecerũt, destinârunt aũt excidium
Hominibus omnibus vt sit & posteris cantilena. γρ. Ἀνθρώποισιν ἅπασι, καὶ ἐσσ. ἀοιδή.
An aliquis tibi cognatus perijt ante Ilium,
Qui eximius erat gener aut socer, qui potissimùm γρ. ἀπέφθιτο
Curæ sint post sanguinem & genus nostrum, γρ. αὐδρῶν.
An aliquis fortasse socius vir grata sciens γρ. Ἦ τις πε καὶ ἑτ.
Eximius, quoniam non sanè fratre inferior
Est, qui cùm sit socius, prudentia scierit.

COMMENTARIVS.

a πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν] De Musica aliàs dictum est, & olim dicetur in Athenæo.

b λίλιον γὰρ κῆρ ἤσμεν] Verisimile est Demodocum multa quæ ad Troianum bellum pertinebant cecinisse, cùm ipsius Vlyssis & Achillis contentionem exponeret, alioqui frustrà eum adeò laudaret Vlysses eo nomine, quòd labores Græcorum verè & decenter cecinerit. Sed in illis commemorandus noluit Poëta immorari euitandæ prolixitatis gratiâ, vt quòd iam in Iliade præstiterit: hîc ergo illius παραλειπόμενα tantùm refert, vt quod sequitur de equo Durio. De illo autem nos suprà lib. 4. satis diximus. Postulauit autem Vlysses à Demodoco, vt illum caneret: quia ibi laudes suas contineri intelligebat, cùm ipse dolum illum excogitârit. Deinde hic est Poëtæ modus, vt Vlyssem suum Phæacibus etiam patefaciat, antequàm ab illis in patriam discedat. Facit ergo vt audita illa cantilena, in lacrymas Vlysses eruperit: quo viso occasionem silentium cantori imponendi, & Vlyssem ipsum quisnam sit, interrogandi Alcinous arripiet, tum ille sequenti libro rem totam copiosissimè illi exponet cum longa peregrinationis & laborum suorum narratione.

c ἢὲ Δαναῶν] Aeneas apud Virgilium quadruplex consilium fuisse dicit his verbis:

Pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruæ,
Et molem mirantur equi: primusq; Thymœtes
Duci intra muros hortatur, & arce locari:
Siue dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant,
At Capys, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaum insidias suspectaq; dona
Præcipitare iubent, subiectisve vrere flammis:
Aut terebrare cauas, vteri & tentare latebras:
Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

d ἄμμε γὰρ ὦπλεόδωρ.] Nihil potest hominum prudentia aut rectum consilium, vbi Deus aliud fieri statuit.

e αὐτὰρ ὀδυσσῆα] Cæterorum Græcorum facta non commemorat, vnius autem Vlyssis meminit, quòd ita videlicet à Musa impelleretur, vt etiam antea cùm eius contentionem cum Achille caneret.

f ὡς δ' γυνὴ] Hæc comparatio ad significandum Vlyssis luctum tantùm assumpta est, & tota vis est in illis verbis, τῆς δ' ἐλεεινότερον ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.

g οἳ δ' ἐπαφράσαντο] Sic anteà etiam solus lugentẽ Vlyssem obseruabat Alcinous, vnde colligere est, remotos ab alijs eos fuisse, aut eminentiore loco, aut quod propter vicinitatẽ (ad latus enim Alcinoi consedisse Vlyssem puto) id facilius fuerit Alcinoo videre.

h Δημόδοκε δ' αὖ ἤδη] Cùm ad exhilarandum hospitem celebraret hoc conuiuium Alcinous, videret autem è contrario ad Musici cantilenas eum tristari, iubet Demodocum quiescere, ne videatur de industria & sponte hoc pati, ac ex luctu & dolore hospitis voluptatem capere.

i αὐτὰ κασιγνήτε] Quasi dicat: Oportet nos hospitis rationem habere non mediocrem, non quòd simpliciter hospes sit, sed quia sub hac hospitis appellatione latet maius amicitiæ vinculũ, quàm prima fronte existimari possit. Ego enim in fratris loco eum de-

putari ab omni cordato viro arbitror, qui se ei hospitem & supplicem fecerit.

κἀγὼ δ' φαιήκεσσι] Mira est hoc loco περιβλογία, qua mentem & intellectum suis nauibus rex Phæacensis tribuit, quæ nauigantium institutum & omnium vrbes & agros cognoscant. Quod ego attonitus audio, sed aut falsa est Alcinoi iactantia, aut res quę illis sęculis non absurda cēseretur, siquidem ipsas quercus audire finxerint, & ferè res omnes brutas animauerint. Sic nauis Argo malum loquacem ex Dodonæa quercu habuisse dicitur. Quod tamen dicit Phæacensibus nauibus nullos esse gubernatores, nulla gubernacula: videtur contrarium esse illis quæ anteà dicta sunt, vbi iuuenes duo & quinquaginta eliguntur ad nauem, quam in Vlyssis discessum instrui iubebat Alcinous. Ijdem eam malo, velis & remis instruunt. Proinde videtur hic Alcinous mendacij & vanitatis crimine obligari, dum sua peregrino homini nimiùm iactitat.

ὅππη ἀπειλάγχθης] Qui interrogant apud Homerum, solent aceruum quæstionū cumulare, vt copiosius sit interrogato respondendi argumentum. Id facit etiam hoc loco Alcinous. Tria enim potissimùm quærit ab Vlysse, vbi gentium erraverit: deinde quales ad populos peruenerit, tertiò cur ad cantilenas Demodoci lacrymatus sit.

FINIS LIBRI IIX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἀρχὴ τῶν Ὀδυσσέως διηγημάτων, ἐν οἷς φησὶ πεπολεμηκέναι τοῖς Κίκωσι, καὶ ἐλθεῖν τοὺς Λωτοφάγους παραγενόμενον, καὶ ἐλθεῖν τὸν Κύκλωπα Πολύφημον προσδυσάμενον· καὶ τοῦτον φαγόντα ἓξ ἤδη ἑταίρους ἐκτυφλῶσαι.

ARGVMENTVM NONI LIBRI *Odysseæ.*

PRINCIPIVM Vlyssis enarrationum, in quo inquit se bellasse cum Ciconibus, & ad Lotophagos appulisse, & ad Cyclopem Polyphemum peruenisse, & tunc postquam comederit sex iam socios, excæcasse.

Ἄλλη.

Ἰθάκῃ, Λωτοφάγων Κικόνων σὺν Κύκλωψ ἐστίν.

Aliud.

I, cum Lotophagis, & in Ciconibus Cyclops est.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
[a] Ἦ τοι μὲν τόδε καλὸν, ἀκούειν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ', οἷος ὅδ' ἐστὶ, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν.
[b] Οὐ γάρ ἔγωγέ τι φημὶ τέλος χαριέστερον εἶναι,
ἢ ὅταν δὴ φρεσὶν ἦσι μάλ' * ἐπὶ κοῖ δῆμον ἅπαντα,
Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' * ἀκούωσιν ἀοιδοῦ,
Ἥμενοι ἑξείης· παρὰ δ' ἄλφιτα τε κρέα τε
Σίτου καὶ κρειῶν· μέθυ δὲ κρητὴρ ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσιν.
Τοῦτο τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.
[c] Σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπέσσυται ὀνόσσαι,
Εἴρεθ', ὅφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στονάχιζω.
Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον κατὰ μοῖραν εἴπω;
Κήδε' ἐπεὶ μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες.
[d] Νῦν δ' ὄνομα πρῶτον μυθήσομαι, ὄφρα καὶ ὑμεῖς
Εἴδετ'· ἐγὼ δ' αὖ ἔπειτα φυγὼν νηλεὲς ἦμαρ,
Ὑμῖν ξεῖνος ἔω, καὶ ἀπίσσομαι δώματα ναίων.
Εἰμὶ Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν
Ἀνθρώποισι μέλω, καί μου κλέος οὐρανὸν ἵκει.
Ναιετάω δ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ' ὄρος αὐτῇ
Νήριτον, εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές· ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλαὶ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσι,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε, καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
[e] Πρὸς ζόφον (αἱ δέ τ' ἄνδιχθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε)
Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔπι ἔγωγε
Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.
Ἦ μέν μ' αὐτόθ' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ὡς δ' αὖτως Κίρκη κατερήτυεν ἐν μεγάροισιν
Αἰαίη, δολόεσσα, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον,

ΗΝΙC excipiens alloquutus est versutus Vlysses,
Alcinoë imperator omniū illustrissime populorum,
Atqui hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis voce.
Non enim ego quippiā puto tandē magis gratū esse,
Quā quoties lætitia qdē detinet populū vniuersum:
Conuiuantes autem per domum audiunt cantorem
Sedentes ordine, iuxtà autem impleantur mensæ
Pane & carnibus: vinum autē ex cratere hauriens
Pincerna adferat & infundat poculis:
Hoc quidem mihi pulcherrimū in mēte videtur esse.
Tibi verò meos dolores animus instat lacrymosos
Dicere, vt iam magis lugens ingemiscam.
Quid primum, quid deinde, quid vltimum narrabo?
Dolores quandoqdē mihi plures dederūt dij cælestes.
Nunc verò nomen primùm dicam, vt & vos
Sciatis: ego autem postquam effugi sæuum fatum
Vobis hospes sim etiam longè domum habitans.
Sum Vlysses Laërtiades, qui omnibus dolis
Hominibus curæ sum, & mea gloria cælum attigit:
Habito a. Ithacam clarissimam, in ipsa aūt mons est
Neritus multis arborib. clarus: circum autem insulæ
Plures inhabitantur valdè propè inuicem
Dulichium q́, Sameq́, & nemorosa Zacynthus: ceterum
Ipsa a. terræ cōtinenti finitima supeminēs in mari ita
Ad septent. (illa verò seorsum ad auroram solemq́)
Aspera, sed bona iuuenum altrix. non quicquam ego
Eius terræ possum dulcius aliud videre.
Certè quidem me hinc deterruit Calypso diua dearū
In specubus cauis cupida maritum esse:
Consimiliter Circe detinuit domi suæ
Æeæa dolosa, cupiens maritum esse:
Sed meū nunquā animū intra præcordia psuaserunt

[a] ἢ τοι μὲν τόδε καλὸν, ἀκούειν ἐστὶν ἀοιδοῦ] Hoc est, ἢ τοι μὲν τόδε καλὸν ἐστὶν ἀκούειν ἀοιδοῦ. Ἦ τοι μὲν τόδε καλὸν, ἀκούειν ἐστὶν ἀοιδοῦ, Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν.

[b] Οὐ γάρ ἔγωγέ τι φημὶ τέλος χαριέστερον εἶναι, ἢ ὅταν δὴ φρεσὶν ἦσι μάλ' * ἐπὶ κοῖ δῆμον ἅπαντα, Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' * ἀκούωσιν ἀοιδοῦ, Ἥμενοι ἑξείης· παρὰ δ' ἄλφιτα τε κρέα τε Σίτου καὶ κρειῶν· μέθυ δὲ κρητὴρ ἀφύσσων Οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσιν. Τοῦτο τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.

* ἐπὶ κοῖ δῆμον ἅπαντα] ἐπικοσμήσῃ.

* ἀκούωσιν ἀοιδοῦ] ἀκουάζοντας.

[c] Σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπέσσυται ὀνόσσαι, Εἴρεθ', ὅφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στονάχιζω. Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον κατὰ μοῖραν εἴπω; Κήδε' ἐπεὶ μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες.

[d] Νῦν δ' ὄνομα πρῶτον μυθήσομαι, ὄφρα καὶ ὑμεῖς Εἴδετ'· ἐγὼ δ' αὖ ἔπειτα φυγὼν νηλεὲς ἦμαρ, Ὑμῖν ξεῖνος ἔω, καὶ ἀπίσσομαι δώματα ναίων. Εἰμὶ Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν Ἀνθρώποισι μέλω, καί μου κλέος οὐρανὸν ἵκει. Ναιετάω δ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ' ὄρος αὐτῇ Νήριτον, εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές· ἀμφὶ δὲ νῆσοι Πολλαὶ ναιετάουσι· μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσι, Δουλίχιόν τε, Σάμη τε, καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος· Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται Πρὸς ζόφον (αἱ δέ τ' ἄνδιχθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε) Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔπι ἔγωγε Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.

[e] Πρὸς ζόφον (αἱ δέ τ' ἄνδιχθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε) Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔπι ἔγωγε Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.

[f] Ὡς δ' αὖ-

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίνεται, εἴπερ καί τις ἀπ' αὖθι πόνα οἴκοθεν
Γαίης ἐν ἀλλοδαπῆ ναίῃ ἀπὸ δ' ἔπλετο τοκήων.
Εἰ δ' ἄγε τοι ξ νόσον ἐμὸν πολυκηδέ' ἐνίσπω,
Ὅν μοι Ζεὺς ἐφέηκεν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντι.
Ἴλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν,
Ἴσμάρῳ. ἔνθα δ' ἐγὼν πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς.
Ἐκ πόλιος δ' ἀλόχους ξ κτήματα πολλὰ λαβόντες
Δασσάμεθ', ὡς μήτις μοι ἀτημοτέρως κίοι ἴσης.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ διερῷ ποδὶ φύγεμεν ἡμέας
Ἠνώγεα· τοὶ δ' οὐ μέγα νήπιοι ὄφρ' ἐπίθοντο.
Ἔνθα δὴ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο, πολλὰ δὲ μῆλα
Ἔσφαζον ποδαγρὰ παρὰ νῆας, ἕλικας βοῦς.
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχόμενοι Κίκονες Κικόνεσσι * γεγώνευν,
Οἵ *σφισι γείτονες ἦσαν ἅμα πλέονες ξ ἀρείους,
Ἠπείρου ναίοντες· ὀπιπεύομεν δὲ μετ' ἴπποων
Ἀνδράσι μάρνασθαι, καὶ ὅθι χρὴ πεζὸν ἐόντα.
Ἦλθον ἔπειθ' ἱ ὅσα φύλλα ξ ἄνθεα γίνεται * ὥρῃ,
Ἠέριοι. τότε δὴ ῥα κακὴ Διὸς αἶσα παρέστη
Ἡμῖν αἰνομόροισιν, ἵν' ἄλγεα πολλὰ πάθωμεν.
Στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχῃ παρὰ νηυσὶ θοῇσι·
Βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν, ξ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα δ' ἀλεξόμενοι μένομεν πλέονάς περ ἐόντας·
Ἦμος δ' ἠέλιος μεσηνὰς ἐφ βόλυτόνδε,
Καὶ τότε δὴ Κίκονες κλῖναν δαμάσαντες Ἀχαιῶν.
Ἓξ δ' ἀφ' ἑκάστης νηὸς εὐκνήμιδες ἑταῖροι
Ὤλοντ'· οἱ δ' ἄλλοι φύγομεν θάνατόν τε μόρον τε.
Ἔνθεν ἓ πρόσθεν πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ
[k] Ἀσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Οὐδ' ἄρα μοι πρόσθεν νῆες κίον ἀμφιέλισσαι,
Πρίν τινα τ' ἄνδρ' ἑτάρων ἱ τρὶς ἕκαστον αὖσαι,
Οἳ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὑπὸ δηϊωθέντες.
Νηυσὶ δ' ἐπῶρσ' ἄνεμον Βορέην νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δ' ἔνεφεσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ τε πόντον· ὀρώρει δ' ἐξ οὐρανόθεν νύξ.
Αἱ μὲν ἔπειτ' ἐφέροντ' ἀπικάρσιαι, ἱστία δὲ σφιν
Τρυχθέντ' ἐν τρυφάλοισι διέσχισαν ἰς ἀνέμοιο.
Καὶ τὰ μὲν ἐς νῆας κατθέμεν δείσαντες ὄλεθρον,
Αὐτὰς δ' ἐσπερχέως πεπερύσαμεν ἠπείρονδε.
Ἔνθα δύω νύκτας δύο τ' ἤματα * συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Ἱστὰς στησάμενοι αὐτὰ θ' ἱστία λάβρα ἐρύσαντες
Ἥμεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον,
Καὶ νύκτα ἀσκηθὴς ἐσάλπλων εἰς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόῳ τε σὺν ἐγκάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δ' Κυθήρων.
[m] Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντ'· αὐτὰρ δεκάτῃ ἐπέβημεν
Γαίης Λωτοφάγων, οἵτ' ἄνθινον εἶδαρ ἔδουσιν.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσάμεθ' ὕδωρ·
Αἶψα δ' ἔπειτα θοὴν ἕλον ἀμφὶ νῆσον ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τ' ἐπασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐην πολυδευκέας ἄνδρας,
(Ἄνδρε δύω κέλομαι, τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας)
Οἵ τινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Οἱ δ' αἶψα οἰχόμενοι μίγεν ἀνδράσι Λωτοφάγοισιν.

Vt nihil dulcius ſua patria, neq; parentibus
Eſt, etiamſi & quis longè diuitem domum
Terra in aliena habitet ſeorſum à parentibus.
Agè verò tibi & reditum meum lacrymoſum dicam,
Quem mihi Iupiter immiſit à Troia profecta
Ab Ilio me ferens ventus Ciconibus appulit
Ad Iſmarũ. ibi ego vrbẽ depopulatus, occîdi. a. ipſos.
Ex vrbe autem vxores & bonis multis acceptis
Ea diuiſimus, vt nõ aliqs mihi priuatᵒ abierit ſua par
Tum verò quidem ego celeri pede fugere nos (te.
Iuſſi: hi verò plurimum ſtulti non parebant.
Hic multũ quidẽ vini bibitũ eſt, multas autem oues
Mactabant ad littus, & flexipedes nigros boues.
Interea verò digreſſi Cicones Ciconibus acclama- ϰ. γεγώνευον
bant,
Qui ipſis vicini erant ſimul plures & meliores, ϰ. σφισι
Continentem habitantes: docti quidem ab equis
Hominibus pugnare & cùm opus eſſet peditem eſſe.
Venerunt continuò quot folia & flores ſunt vere, ϰ. ἦρι
Matutini: tunc ſanè malum Iouis fatum affuit
Nobis infelicibus, vt dolores multos pateremur.
Siſtentes gradum pugnabãt pugna ad naues veloces:
Feriebant autem inuicem æreis haſtis.
Quamdiu quidẽ mane erat & augebatur ſacra dies,
Tam diu inuicem ſuſtinebamus plures licet eſſent:
Quando verò ſol ibat ad veſperam,
Et tum iam Cicones inualuerunt domando Græcos.
Sex autem à ſingulis nauibus benè ocreati ſocij
Perierunt: alij effugerunt mortemq; fatumq;,
Illinc verò vlteriùs nauigauimus triſtes corde
Læti ex morte euitata charis amiſſis ſocijs. (tæ,
Neq; certè mihi vlteriùs naues præcedebãt vtrũq; agita
Priuſquã horũ miſerorũ ſociorũ iter vnũquẽq; vocaſ
Qui perierunt in campo à Ciconibus trucidati. (ſem
Nauibus. a. immiſit ventũ Boream nubicogus Iupiter
Cum procella ingenti, nubibus verò cooperuit
Terram ſimul & pontum, ruit verò è cælo nox.
Hæ quidem deinde ferebantur obliquæ, at vela ipſis
In tres quatuorq; partes diſcidit vis venti.
Et hæc quidẽ ad naues recondimus timẽtes interitũ:
Ipſas verò magno impetu ſubducimus ad cõtinẽtem.
Hîc duas noctes & duos dies continenter ſemper ϰ. συνεχὲς
Iacebam', ſimulq; labore et dolorib· animũ macerãtes.
Sed quãdo iã tertiã diẽ pulchricoma perfecit aurora
Malis erectis, velisq; albis explicatis
Sedimus, illas ventusq; gubernatoresq; dirigebant.
Et illæſus peruenisſem in patriam terram,
Sed me vnda fortaſſis æſtusq; circũflectentẽ Maleam
Et Boreas abiecit, auocauit autem Cytheris.
Hinc nouem diebus ferebat aduerſis ventis
Pontũ per piſcoſum: cæterùm decima die conſcendim
Terram Lothophagorum, qui floridum cibum edunt.
Hîc littus conſcendimus, & hauſimus aquam.
Statim. a. prandium ceperũt celeres apud naues ſocij.
Porrò poſtquam cibum guſtauimus & potum,
Certè tum ego ſocios præmittebam, vt eundo audirẽt,
(Viris duob. ſelectis, quibus tertiũ præconẽ ſimul ad-
Quinam viri eſſent in terra cibũ ſumentes. (iunxi)
Hi ſtatim digreſſi venerunt ad viros Lotophagos.

Οὐδ' ἄρα Λωτοφάγοι μήδονθ' ἑτάροισιν ὄλεθρον
Ἠμετέροις, ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδ' νέεσθαι·
Ἀλλ' αὖτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι.
Τοὺς μὲν ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἄγον κλαίοντας ἀνάγκῃ,
Νηυσὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇσιν ὑπὸ ζυγὰ δῆσα ἐρύσας.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Σπερχομένους νηῶν ἐπιβαινέμεν ὠκυπόρων,
Μή πως λωτοῖο φαγὼν, νόστοιο λάθηνται.

Neq; sanè Lotophagi parabant socijs mali quippiam
Nostris, sed ipsis præbuerunt lotum gustare.
Horũ quicunq; loti comedisset dulcissimum fructum,
Non iam renunciare rursum voluit, neq; redire:
Sed illic volebat cum viris Lotophagis
Lotum edendo manere, reditusq; obliuisci.
Hos quidem ego ad naues ducens flentes necessitate,
Nauibus in cauis sub transtra ligaui attractos.
Cæterùm alios iussi iucundos socios
Festinantes naues conscendere celeres,
Ne fortassis quis lotũ comedẽs reditus obliuisceretur.

COMMENTARIVS.

a ἦ τοι μὲν τόδε καλὸν,] Superiore libro circa finem Demodoco silentiũ imponebat Alcinous, quòd illius cãtilenæ lacrymas Vlyssi exprimerent: nunc verò Vlysses modestè respondet, non debere Alcinoum tanta oblectatione cõuiuium suum priuare, cùm honestum sit, maximè ἀκουέμεν ἀοιδῆς, &c. Quod cùm per se tale sit, tamen ad hunc cantorem maximè pertinere, qui vocis præstantia Dijs ipsis sit conferendus. Parerat autem sic pro cantore isto loqui Vlyssem, vt quem ipsemet ad illa canenda, ob quæ ipse lacrymatus est impulisset. Et hoc ipsi ab Alcinoo poterat obijci.

b ἐγὼ δ' ἔγωγέ τ' φημι] Hi tres primi versus ex præcedenti libro repetiti sunt, vbi ab Alcinoo proferuntur: quatuor autẽ sequẽtes hìc ab Vlysse sunt additi, in quibus voluptariam istam vitam mirificè commendat, cæterisque rebus omnibus anteponit, quasi tota felicitas humana in epularum istarum fruitione constituta sit. An autem hoc reuerà ab Homero existimetur, quæsitum & disputatum iam olim est. Apud Athenæum lib. 12. Dipnosoph. vituperia & encomia voluptatis in vtramque partem agitantur. In alterius partis fine hęc leguntur: ὁ δὴ περὶ τοῦ Ὁμήρου Ὀδυσσεὺς ἡμεῖν δοκεῖ μεγαλῦναι Ἐπικούρῳ τ πολυθρυλήτῳ ἡδονὴν ὅσπερ φησὶν, Οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ, &c. Ὁ δὲ Μεγακλείδης φησὶ τὸν Ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα καθομιλοῦντα τοῖς καιροῖς ὡσεὶ δοκεῖν ὁμοήθη τοῖς φαίαξιν εἶναι, τὸ ἀνδροδιάπτατον αὐτῶν ἀποζέοντ ὡσεπυθόμενον τὰ Ἀλκινόου. Αἱ σὶ ἡμῖν ἑορταί τε φίλη, κιθάρις τε χοροί τε Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐνή. Μόνως γὰρ ἔτως ᾠήθη, οὐκ ἐλπίζειν μὴ ἀθανατίζειν. τοιοῦτός ἐστιν ὁ παραινῶν Ἀμφιλόχῳ τῷ παιδὶ, ὦ τέκνον ποντίῃ θηρὸς πετραίῃ χροτὶ μᾶλλον ἀνὴρ ὡσεφέεσθαι, πείσας πολέεσσιν ὁμιλεῖν, τῷ πυρέσσοντι δ' ἐπαμῦναι ἑκόντι, ἄλλοτ' ἀλλοῖα φρονέοντι. Ὁμοίως φησὶ καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰφιγενείᾳ, Νοῦς ὡσεὶς ἀνδρὶ σῶμα πελύπτυκται ὅπως Πέτρᾳ τραπεῖς γνώσιν φρονήμασιν. Καὶ ὁ Θέογνις, Πολύποδος νόον (apud Athenæum malè legitur πελύπτυκος ὀργὴν) ἴσχε πολυτρόπου. εἰσὶ δ' οἱ φασὶ ἰδίαν εἶναι τ γνώμην τὸν Ὁμηρον ὡσεπίτηδες τὸν σκληρὸν βίον, πολλάκις τ καθ' ἡδονὴν λέγοντα, Οἵ ῥ θεοὶ πᾶσι ζωὸν καθήμενοι ἠερόωντο Χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δὲ σφίσι πότνια Ἥβη Νέκταρ ἐφυσοχόει, τοὶ δ χρυσείοις δεπάεσσι Δεξιτερὴ ἀλλήλους. Καὶ ὁ Μενέλαος ἔφη πρὸς αὐτὸν φύσιν, οὐδέκεν ἡμέας Ἄλλο διέκρινεν φιλεόντε περ πομφόν τε καὶ Ἠμὲν ἀμυνόμενοι κρέατ' ἄασπετα καὶ μέθυ ἡδύ. Διόπερ ὁ Ὀδυσσεὺς τυφλῶ ὁ λαγνείαν τέλος ἔβιν παρὰ τὸν Ἀλκινόου πότον. id est, Vlysses apud Homerum videtur author fuisse Epicuro vulgatissimæ illius voluptatis, qui dicit, *Non enim ego quippiam existimo*, &c. Megaclides autem Vlyssem solitum tempori inseruire, vt videretur ijsdem esse moribus, ac Phæacas luxuriosam illorum vitam amplecti, cùm anteà ex ipso Alcinoo hæc audiuisset:

Semper nobis conuiuium familiare est, & cithara & chori *Vestesq; alternæ, & lauacra calida & cubilia.*

Sic solùm existimauit ea quæ sperabat se confecturum. Talis est & qui Amphilocho puero suadet: O fili, marinæ feræ saxatilis (sic autem appellatur Polypus, quòd se petris agglutinare soleat) cuti mentem accommodans, in omnibus ciuitatibus versare. In præsentia laudans lubenter, aliàs alio modo senti. Pariter dicit Sophocles in Iphigenia:

Viris referto Polypi corpus, qui vbi *Saxis adhæret, fit similis, sententia* *Ex propria.*

(Sic eos versus Natalis est interpretatus, alioqui Græca verba videntur corrupta, vt etiã olim Gesnerus suspicabatur) & Theognis:

Polypodis mentem obtine multiplicis. Sunt autem qui dicant huius sententiæ Homerum extitisse, sobriæ & frugali vitæ voluptuariam anteponentem. Dicit enim, Dij autem apud Iouem sedentes concilium habebant:

Aureo in pauimento, inter eos autem veneranda Hebe *Nectar infundebat, illi autem aureis poculis*
Excipiebant se inuicem. Et apud eundem Menelaus dicit:
— nihil nos *Aliud diuidit amantesq; & lætè viuentes.* Et,
Sedemus epulantes carnibus multis & vino dulci. Ideò Vlysses luxum & libidinem scopum vitæ apud Alcinoũ cõstituit. *Hæc ille.* Quem locum ante me Giphanius quidem digito ostenderat: sed quod dicit Platonem contendere, hanc vitam luxuriosam Homero probatam fuisse, tolerandum non videtur. Nam non existimo hoc Platoni in mentem veniisse. Id solùm extat apud eundem, quod Socrates 3. de Repub. de hoc loco dicit, nimirum non esse idoneum exemplum tẽperantiæ, quæ hìc ab Vlysse, quãquam heroë sapientissimo, dicuntur. Immò frugalitas conuiuiorum Homericorum apud eundem, eodemque libro commendatur. Neq; omnia quæ à personis Homericis proferuntur, ideò ab ipso Homero proferri existimanda sunt, vt aliàs satis ex ipso Athenæo docuimus. Vtvt sit, nos illud lasciuum & intemperans viuendi genus ipsis Phęacensib. aut Siculis relinquamus, & in hoc Poëta hoc semper teneamus, vitia esse à virtutibus distinguenda, vt spretis illis has vnicè amplectamur.

c σοὶ δ' ἐμοὶ ἡδὺ] Hoc loco incipit Poëta Vlyssem nobis iam inde à Troia proficiscẽtem exhibere, quod cùm naturali methodo primum esse debuisset: tamen posterius est pro rationibus, quas primo libro adduximus. Ait ergo Vlysses, paratum se esse Alcinoi precibus obsecundare, vt suarum peregrinationum historiam à capite arcessat. Quod etiam exequitur copiosè in sequentibus. Id autem ipsius Vlyssis personæ tribuit, quia plus est fidei consecutura tota narratio, vt quam ipsemet, de quo illa commemorantur, persequatur. Magis enim credi solet cuipiam de se dicẽti, hoc est, de suis rebus & negotijs, modò veri & sinceri historici officio defungatur, quàm alteri, cui minus solent aliena esse explorata.

d νῦν δ' ὄνομα πρῶτον] Rectè ordinem interrogationũ Alcinoi in respondendo obseruat. Hoc enim fuit primùm, quod Alcinous ab Vlysse quęsierat, εἶπ' ὄνομ' ὅ, τί σε κέκλυτε κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε, &c. Et hoc priùs intelligi ab auditorib. oportebat, quã reliqua de se dicere Vlysses aggrederetur. Ergo nomen suum effatur, virtutesq; suas paucis perstringit, vt apud ignotos homines optimam opinionem sui concitaret, cùm alioqui nullus eum posset prædicare, eorum qui adessent. Quod se ipsum laudandi genus anteà est ab eodem vsurpatum, & à nobis ibidem comprobatum. Deinde habitationis suæ locum significat, eiusque situm exponit: & cùm ob asperitatem regionis contemnat, à præstantia virorum qui illic habitant, commẽdat. Denique studium suum erga patriam multis persequitur, docetque se illius gratia Dearum etiam matrimonium repudiasse. Qua de re à nobis satis dictum est suprà lib. 1. Exinde huius loci illustrationem studiosus lector fœnerabitur.

e πρὸς ζόφον] Per ζόφον, inquit Strab. l. 1. tenebras intelligit: per ἠὼ τ' ἠέλιόν τε, totum meridionale latus. Quas binas partes, in quas distribuatur mundus, solet appellare Homerus. De quibus vide copiosiùs infrà lib. 10.

f ὡς ἐμοὶ γλύκιον] Diximus quidem, vt paulò antè monebamus, de hoc studio in patriam sup. lib. 1. nunc tamen, spicilegij vice, aliorum dicta hìc de eadem re conferemus. Euripides apud Stobæum ser. 39. πολλῷ γὰρ χρυσῷ καὶ πλούτῳ κρείσσων πάτρα
σώφρονι ναίειν. τὸ γὰρ σύντροφον ἀδόλῳ θνητοῖς ἐν βίῳ χωρεῖ. id est, *Multo enim auro & opibus melior patria*
Prudenti ad inhabitandum. quod enim natura cognatum est & familiare nescio quam sui dulcedinem *Mortalibus in vita præstat.*

Quàm sit etiam viro bono chara patria, docet suo exemplo Theognis, cuius verba hìc referemus:

ἦλθον μὲν γὰρ ἔγωγε καὶ εἰς Σικελὴν ποτε γαῖαν
ἦλθον δ' Εὐβοίης ἀμπελόεν πεδίον,
Σπάρτην τ' εὐρώπην δονακηδόκα ἀγλαὸν ἄστυ
καὶ μ' ἐφίλεισ' ὡσεφρένως πάντες ἐπεσχόμεθον.
ἀλλ' οὔτις μοι τέρψις ἐπὶ φρεσὶν ἦλθεν ἐκείνων.
ἕπου ὡς ἐμοὶ ὧδ' ἐλθὼν φίλτερον ἄλλο πάτρης. id est,
Profectus ego sum & in Siculam terram,
Veni etiam ad Eubœæ vitiferum solum,

Et Spar-

Et Spartam Eurotæ calamis abundantis ſplendidam vrbem,
Et me exceperunt benignè omnes venientem.
Sed nulla mihi delectatio in mentem venit ex illis,
Adeò nihil mihi erat charius aliud patria.

Quæ verè de ſeipſo dicere Vlyſſes potuit, dixit tamen æquipollentia, non ſecus atque noſter Ouidius, qui idem argumentum tractauit, 1. de Ponto. 4. vbi ſe, cùm eſſet in exilio, patriæ reuiſendæ ſtudio teneri dicit, à noſtri Vlyſſis exemplo ſumens exordium:

Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat
Fumum de patrijs poſſe videre focis.
Neſcio quâ natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cùm bene ſint clauſæ cauea Pandione natæ,
Nititur in ſyluas quæq; redire ſuas.
Aſſuetos tauri ſaltus, aſſueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Poſſet huc referri libellus ille Luciani, qui inſcribitur περὶ ὄρκων ἐγκώμιον: ſed ne nos omnia compilaſſe videamur, poterit lector ex eò petere, ſi quidem eum huius argumenti illuſtratio delectabit.

g ἰλιόθεν μὲ φέρων] Hanc Vlyſſeorum laborum narrationem compendiosè ex Homero perſequitur Hyginus fab. 125, & 126. Quid aũt cauſæ Vlyſſi fuerit huius oppidi Iſmari in Ciconũ regione expugnandi, quærat aliquis. Sed ea videtur eſſe (inquit Euſtathius) quòd Troianis auxilium tuliſſent, vt vidimus in Bœotia.

h ὡς μήπις μοι ἀπεμοίρατος] Moris enim fuit apud veteres, vt prædam milites inter ſe diuiderent æqualiter etiam cum ducibus, vnde Achilles in Iliade Agamemnoni exprobrat, quòd cùm pauca alijs daret, multa ſibi ipſi retineret.

i ὅσσα φύλλα] Cùm tanta fuerit hoſtium multitudo, minus eſt Vlyſſi indecorum ab illis vinci, quanquam neq; illis hoc ita facilè fuit paruam manum Vlyſſeam profligare. Nam ferè integrum diem illa hoſtibus fortiter aduerſata eſt.

k ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο,] Lætatur Vlyſſes non ob amiſſos ſocios, ſed quòd ipſe cum ijs qui ex clade illa ſupererant, ſalui & incolumes hoſtium manus effugiſſent. Nullus enim tam ex aliorum pernicie triſtari, quàm ex ſuis commodis gaudere ſolet.

l τρὶς ἑκάστους αὐδᾶν,] Hîc eſt obſeruandus mos antiquus, quẽ annotat Didymus, & poſt eum Euſtathius. Solebant enim in peregrinis regionibus, cùm ſocios morte amitterent, ij qui viui reſtabant, defunctos ter vocare, tum verò poſteà diſcedere: quæ veluti ψυχαγωγία quædam erat, quòd ij qui vocarent, eos in patriam deducere arbitrarentur. Quem ritũ attigit Pindarus Pyth. od. 4. Stroph. 7. in Epodo. vbi Pelias Iaſonem monet, poſſe eum terreſtrium iram auertere: quos malè habet, quòd anima Phrixi, qui in Colchica terra perierat, nondum erat in patriam reuocata: proinde ſuadet illi, vt eò proficiſcatur in hunc finem. verba Pindari ſunt hæc:

— δυνάσαι δ' ἀφελεῖν
μᾶνιν χθονίων
κέλεται γὰρ ἐκὼν
ψυχὰν κομίξαι φρίξω, ἐλ-
θόνθ' ὡς οὐκέτα θαλάμους, &c. id eſt,

— potes autem auferre
Iram terreſtrium (deorum ſup.)
Iubet enim ſuam
Animam referre Phrixus pro-
fectum ad Aeetæ thalamos.

vbi Interpres, ἔθος ἦ λέγει τῶν τελουμένων ἐν ἀλλοδαπῇ, εἰ τις μὴ τὰ σώματα εἴη παρ' αὐτοῖς, τὰς γοῦν ψυχὰς δέφ' ἑνὸν μυσταγωγῶν ἀναπαλεῖν, καθάπερ συμπλεόντας εἰς τὴν πατρίδα δέμας ἄγεσθαι. id eſt, Moris erat apud veteres, ſi quis apud exteros vita defunctus eſſet, vt ſi corpora non ſupereſſent, animæ tamen quibuſdam in patriam cæremonijs reuocarentur, easque ceu vnà nauigantes ad patrios penates reducere conſuetudo tenebat, vt vertit in ſuis Scholijs Io. Lonicerus. Hoc ipſum ab Athenienſibus obſeruatũ refert Euſtathius, cùm aliquando ijs qui in mari periiſſent, cenotaphium erigerent. Eundem morem videtur intellexiſſe Virgilius 1. Aeneid. vbi Aeneas & illius ſocij:

Poſtquam epulis exempta fames, menſæq; remotæ
Amiſſos longo ſocios ſermone requirunt.
Spemq; metumq; inter dubij, ſeu viuere credant,
Siue extrema pati, nec iam exaudire vocatos.

Quo loco Sebaſt. Corradus & Adrianus Turnebus idem annotant. Et hoc factum refert Euſtathius ad conſecrandam mortuorum memoriam, ne viderentur eorum obliuiſci: ſed &, vt ſiquis adhuc viueret, & hoſtibus eſſet permixtus, ibi non relinquerentur, ſed vocati ad ſocios ſeſe referrent. Et hæc ſunt Homerica. Sed idem ex Arriano ſimilem ferè Bithynorum morem recitat. Illi enim, cùm funeralia celebrant, ſolent nominatim eorum animas, qui extra fines patriæ deceſſerunt, ter vocare, & petere, vt velint epularum fieri participes.

m αὖθι δ' ἀνήμωρε] Hic locus ab Eratoſthene olim eſt exagitatus, quòd cùm ſint Lotophagi extra columnas Herculis, Maleę aũt ab illis ſpacio viginti duorum millium ac quingentorum ſtadiorum interuallo diſtent: oportuerit Vlyſſem quotidie bis mille ac quingenta ſtadia nauigaſſe, ſi demus eum intra nouem dies, vt vult Homerus, eò peruenisſe. Quod tamen fieri non poteſt, præſertim cùm aduerſis ventis fuerit agitatus, qui nauigationem remorantur. Idq; exemplo docet. Nam quis, inquit, vnquam perhibuit è Lycia aut Rhodo aliquem biduo Alexandriam nauigio eſſe prouectum, quod non vltra quatuor mille ſtadiorum eſt interuallum? Vide Strab. lib. 1. & 3. Geograph.

n τερπαφωνήσυχ' ἅμ' ὀπάσσας] Duobus illis ſocijs tertium addit comitem præconẽ, ad maiorem videlicet ſecuritatem. Iuris enim eſt gentium & iam inde ab omni vetuſtate obſeruatum, præcones vt inuiolabiles eſſent, ac nulli iniuriæ ipſorum etiam hoſtiũ obnoxij. Exiſtimabantur enim diuino genere prognati, nimirum à Ceryce Mercurij filio & Pandroſi Cecropis filiæ. Vide Rhodig. Lect. antiq. lib. 21. cap. 16.

o ὄλεθρον] Intelligit Lotophagos amicè hos Vlyſſis legatos excepiſſe, non hoſtiliter, vt fecerant paulò antè Cicones. Tamen ſatis nocumenti ſibi inferri exiſtimauit Vlyſſes, cùm Lotophagorum cibo à reditu in patriam prohiberetur. Fuit autem cibus ille, lotus: quam alij arborem, alij herbam faciunt. Nos omnia copiosè in Lexico Homerico, fauente Deo, videbimus.

p οὐκ ἔτ' ἀπαυρήσειν] Hanc miraculoſam & ſtupendam loti facultatem neſcio an fabuloſam cenſere debeamus, niſi intelligamus, huius fructus dulcedine & ſapore præſtantiſſimo ſic capi homines ſolitos, vt præ illo cætera omnia, atq; adeò propriam patriam, quæ alioqui vnicuique eſt chariſſima, nihili faciant. Notandum eſt autem, vel hunc fructum ab Vlyſſe nõ deguſtatum: vel ſi deguſtatus ſit, non perinde vt reliquos patrię deſiderium amiſiſſe. Vel, vt ait Euſtathius, cùm deguſtare vellet, tamẽ metu ſequentis obliuionis non deguſtauit: vel non concupiuit deguſtare, & vtcunq; tẽperantiæ effectus fuit non leuiter obſeruandus. Hinc aũt natum eſt prouerbium, Lotum guſtauit: de ijs qui diutiùs in peregrinis regionibus hærerent, veluti obliti reditus. Neq; incõcinnè dixeris, inquit Eraſmus, in eos qui ſimulatq; voluptatem inhoneſtam deguſtârint, ad priſtina ſtudia reuocari non poſſunt.

Οἱ δ' αὖψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον·
Ἑξῆς δ' ἁζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἔνθεν ἰὼ ποθέρωθι πολέομεν, ἀκαχήμενοι ἦτορ·
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων[a] ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποίθοτες ἀθανάτοισιν,
Οὔτε φυτὰ δύεσι χερσὶ φυτεύουσιν οὔτ' ἀρόωσιν·
[b] Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κρῖθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καὶ σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγορὰι βουληφόροι οὔτε θέμιστες·
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων νάιουσι κάρηνα
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι θεμιστεύει δ' ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων· ἐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.
[c] Νῆσος δ' ἔπποθ' ἅλαδε παρὲκ λιμενὶ δυσηέι πεπτάνυται

Hi verò ſtatim ingreſſi & per tranſtra ſederunt:
Ordine verò ſedentes canum mare quatiebãt remis.
Illinc autem vlterius nauigauimus triſtes corde.
Cyclopum autem ad terram ſuperborum exlegum
Venimus, qui ſanè dyſfreti immortalibus,
Neq; plantant manibus plantam, neq; arant:
Sed hæc inſeminata & inarata omnia proueniunt,
Triticum & ordeum, atq; vites, quæ quidem ferunt
Vinũ, ex magnis vuis, et ipſis Iouis imber incrementũ
Illis verò neq; cõciones cõſiliariæ ſunt neq; iura, (dat:
Sed ipſi celſorum montium inhabitant cacumina,
In ſpeluncis cauis, ius autem dat vnuſquiſq;
Liberis atq; vxoribus: neq; ſe inuicem curant.
Inſula deinde breuis è portu obtenditur

Γαίης

Γαίης Κυκλώπων, οὔτε σχεδὸν, οὔτ' ἀπόπηλε͂,
Υ̓λήεσσ'· ἐν δ' αἶγες ἀπήρέσιαι γεγάασιν
Ἄ̓γριαι. ἐ μὲν γὰρ πάτος ἀνθρώπων ἀπερύκει·
Οὐδέ μιν εἰσιχνεῦσι κυνηγέται, οἵτε καθ' ὕλην
Ἄ̓λγεα πάσχουσιν, κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες.
Οὔτ' ἄρα πώμνησιν καλαύροχε͂ι, οὔτ' ἀρότροισιν,
Ἀλλ' ἦγ' ἄσπαρτοι & ἀνήροτοι ἤματα πάντα,
Ἀνδρῶν χηρεύει, βόσκει δέ τε μηκάδας αἶγας.
Οὐ γὰρ Κυκλώπεσσι νέες πάρα μιλτοπάρῃοι,
Οὐδέ κ' ἄνδρες νηῶν ἐνὶ τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
Νῆας εὐσταέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,
Ἄ̓στε ἐπ' ἀνθρώπων ἰκνέεσθαι· οἷά τε πολλὰ
Ἄ̓νδρες ἐπ' ἀλλήλους νηυσὶν περόωσι θάλασσαν,
Οἵ κέ σφιν κτίσσειαν ἐϋκτιμένην ἐκάμοντε.
Οὐ μὲν γάρ τι κακὴν γε, φέροι δέ κεν ὥρια πάντα.
Ἐν μὲν γὰρ λειμῶνες ἁλὸς πολιοῖο παρ' ὄχθας
ℵ. αἱ Ὑδρηλοί, μαλακοί. μάλα * κ' ἄφθιτοι ἄμπελοι εἶεν.
ℵ. πάρα κεν ℵ. εἴη Ἐν δ' ἄροσις λείη· * μάλα κεν βαθὺ λήϊον * αἰεὶ
Εἰς ὥρας ἀμῶσιν· ἐπεὶ μάλα πίαρ ὑπ' ἶδλας.
Ἐν δ' λιμὴν εὐορμος, ἵν' ἀρχεὸν πείσματός ἐστιν,
Οὔτ' ἄν ἐς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
Ἀλλ' ὑπερελάσαντας μεῖναι χρόνον, εἰσόκε ναυτέων
Θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ὑπαύσωσιν ἄήται.
Αὐτὰρ ὑπὸ κρατὸς λιμενὶ ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
Κρουνὸς ὑπαὶ σπείους· περὶ δ' αἴγειροι πεφύασιν.
Ἔνθα κατεπλέομεν, & τις θεὸς ἡγεμόνευε
Νύκτα δι' ὀρφναίην· ἀτὰρ οὐδὲ πρόφαινε σέλας ἰδέσθαι·
Ἀὴρ γὰρ περὶ νηυσὶ βαθεῖ νέφει, ἠδὲ σελήνη
ℵ. δὲ Οὐρανόθεν προθύφαινε· καλύπτετο * γὰρ νεφέεσσιν.
Ἔνθ' οὔτις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Οὐδ' οὐ κύματα μακρὰ κυλινδόμενα προπὶ χέρσου
Εἰσίδομεν πρῶν νῆας εὐσταέλμους ἐλάσαι.
Κέλευσέν σφι ἓ νηυσὶ, καθείλομεν ἱστία πάντα·
Ἐκ δ' & αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Ἔνθα δ' ἀποβείξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Νῆσον θωμάζοντες ἐδινεύμεθα κατ' αὐτήν.
Ὦρσαν ἓ Νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Αἶγας ὀρεσκῴους, ἵνα δηπνήσαν ἑταῖροι.
Αὐτίκα καμπύλα τόξα & αἰγανέας δολιχαύλους
Εἱλόμεθ' ἐκ νηῶν· δίχα δ' τρίχα κοσμηθέντες
Βάλλομεν. αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μνοφόεσσα θήρην.
Νῆές μοί ἕποντο δυώδεκα, ἐς δ' ἑκάστην
Ἐννέα λάγχανον αἶγες· ἐμοὶ δ' δέκ' ἔξελον οἶῳ.
Ὡς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἤμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄπλετα & μέθυ ἡδύ.
Οὐ γὰρ πω νηῶν ἐξέφθιτο οἶνος ἐρυθρὸς,
Ἀλλ' ἐνέην· πολλὸν γὰρ ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἕκαστοι
Ἤφύσαμεν Κικόνων ἱερὸν πτολίεθρον ἐλόντες.
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντων,
Καπνόν τ', αὐτῆ τε φθογγὴν οἰῶν τε & αἰγῶν.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ & ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ πᾶσιν ἔειπον,
ℵ. μίμνετε ℵ. μοι Ἄ̓λλοι μὲν νῦν * μίμνε͂τ' ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ & ἑμοῖς ἑτάροισιν
Ἐλθὼν, τῶνδ' ἀνδρῶν πρήσσομαι οἵ τινές εἰσιν,

Terræ Cyclopum, non propè, neq; remotæ,
Syluosæ: in ea verò capræ infinitæ nascuntur
Syluestres, neq; enim frequentatio hominũ prohibet:
Neq; ipsam inuestigant venatores, qui per syluam
Dolores patiuntur, iuga montium lustrantes.
Neq; certè gregibus depascitur neq; aratur,
Sed ipsa inseminata & inarata diebus omnibus,
Viris caret, pascit verò balantes capras.
Non enim Cyclopibus naues adsunt pictæ,
Neq; viri insunt nauium fabri, qui perficerent
Naues transtratas, quæ perficerent singula,
Ad urbes hominum euntes veluti crebrò
Viri ad se inuicem mare transmittunt nauibus,
Quippe ipsis & insulam benè habitatam colerent.
Neq; omnino maligna, ferret verò tẽpestiua omnia.
Insunt enim prata maris cani ad littus
Irrigua, mollia. inprimis enim perennes vites es-
sent.
In ea quidẽ facilis profundus segetum campus esset,
Suo tẽpore meteretẽ: quãdoq; dẽ valdè pingue solũ est.
In ea portus opportunus, vt non opus funibus sit,
Neq; anchoras eijcere, neq; rudentes alligare,
Sed q appulerint manere aliquãdiu, donec nautarũ
Animus voluerit & aspirarent venti.
Cæterùm ad initium portus fluit limpida aqua,
Fons sub specu, circum autem alni nascuntur:
Huc appulimus, atq; aliquis deus dux viæ fuit
Noctem per obscuram, nõ enim antea licebat videre.
Caligo enim circa naues densa erat, neq; luna
E cælo lucebat: obscurata verò erat nubibus.
Hîc nullus insulam vidit oculis:
Neq; sanè fluctus immensos prouolutos ad littus
Vidim', antequã naues bene tabulatas applicassem':
Appulsis autem nauibus collegimus vela omnia,
Ipsi etiam egressi in littus maris.
Tũ verò dormientes expectauimus aurorã diuinam.
Quãdo a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Insulam admirantes, ambulauimus per eam.
Excitarunt autẽ Nymphæ filiæ Iouis ægida habentis
Capras montanas, vt prandium sumerent socij.
Continuò incuruos arcus, & hastas longo ferro
Cepimus ex nauibus: in tres autem partes instructi
Iaculabamur, statim. a. dedit deus decẽtẽ venationẽ.
Naues. a. me sequebãtur duodecim, in vnaquaq; aũt
Nouem sortitus sum capras, mihi decem elegerũt soli.
Sic tum tota die ad solem occidentem
Sedebamus, comedẽtes carnes multas, & vinũ dulce.
Non enim nauium absumptũ erat vinum rubrum,
Sed suppetebat. multum enim in amphoris singuli
Hausimus Ciconum sacrum oppidum depopulati.
Cyclopũ aũt ad terram prospicimus qui propè erant,
Fumumq; ipsorũq; murmur ouiumq; & caprarum.
Quando autem Sol occidit, & serum aduenit,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum ego concione habita ad omnes loquutus sum,
Alij quidem nunc manete mihi dilecti socij:
Cæterùm ego cum naui mea & cum socijs meis
Transmittẽs, hos verò homines explorabo quinã sint,

Ἦ ῥ' οἵ-

Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε κ' ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
Ἦ ἐ φιλόξεινοι, καί σφιν θεὸς ἔστι φυτεύσας.
Ὣς εἰπὼν, αὐτὰρ νηὸς ἔβην· κέλευσα δ' ἑταίρους,
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, αὐτὰ πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἰσέβαινον, ἕ δ' ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ χῶρον ἀφικόμεθ' ἐγγὺς ἐόντα,
Ἔνθα δ' ἔπ' ἐσχατιῇ σπέος εἴδομεν ἄγχι θαλάσσης,
ὑψηλὸν, δάφνῃσι κατηρεφές· ἔνθα γ' πολλὰ
Μῆλ' οἰές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον· περὶ δ' αὐλὴ
τ' ψηλὴ δέδμητο καλῳ τυχέεσσι λίθοισι,
Μακρῇσίν τε πίτυσσιν, ἰδὲ δρυσὶν ὑψικόμοισιν.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε πελώριος, ὃς ῥά τε μῆλα
Οἶος ποιμαίνεσκεν ἀπόπροθεν· οὐδὲ μετ' ἄλλους
Πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐὼν ἀθεμίστια ᾔδη.
Καὶ γὰρ θηρὶ ἐτέτυκτο πελώριον· οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
τ' ψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνετ' οἶον ἀπ' ἄλλων.
Δὴ τότε τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νηί τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κρίνας ἑτάρων δυοκαίδεκ' ἀρίστους
Βλῶ. ἀτὰρ αἰγέον ἀσκὸν ἔχον μέλανος οἴνοιο
Ἡδύ, ὅν μοι ἔδωκε Μάρων Εὐανθέος υἱὸς
Ἱρεὺς Ἀπόλλωνος, ὃς Ἴσμαρον ἀμφιβεβήκει·
Οὕνεκά μιν σὺν παιδὶ καὶ ἀζομένῃ ἠδὲ γυναικὶ
Ἄζομενοι· ᾤκει δὲ ἐν ἄλσει δενδρήεντι
Φοίβου Ἀπόλλωνος· ὁ δέ μοι πόρεν ἀγλαὰ δῶρα·
Χρυσοῦ μέν μοι δῶκ' ἀρτύξας ἐπτὰ τάλαντα·
Δῶκε δέ μοι κρητῆρα πανάργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι δυώδεκα πᾶσιν ἀφύσας,
Ἡδὺ ἀκηράσιον, θεῖον πότον· ἡδέος αὐτοῦ
Ἠείδετο δμώων ἠδ' ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ,
Ἀλλ' αὐτοῦ τ', ἄλοχός τε φίλη, ταμίη τε μί' οἴκης.
Τὸν δ' ὅτε πίνοιεν μελιηδέα οἶνον ἐρυθρὸν,
Ἓν δέπας ἐμπλήσας, ὑδάτος δεκάδας μέτρα
Χεῦ'· ὀδμὴ δ' ἡδεῖα ἀπὸ κρητῆρος ὀδώδει,
Θεσπεσίη· τότ' ἂν οὔτοι ἀποσχέσθαι φίλον ἦεν.
Τοῦ φέρον ἐμπλήσας ἀσκὸν μέγαν, ἐν δὲ καὶ ᾐὰ
Κωρύκῳ· αὐτίκα γάρ μοι οἴασατο θυμὸς ἀγαυὸν
Ἄνδρ' ἐπελθόντα μεγάλῳ ἐπιδημιόωντα ἀλκῇ,
Ἄγριον, ὃς οὔτε δίκας ἴσκεν οὔτε θέμιστας.
Καρπαλίμως δ' εἰς αὖτρον ἀφικόμεθ', ἀλλ' οὐ μὲν ἔνδον
Εὕρομεν, ἀλλ' ἐνόμευε νομὸν κατὰ πίονα μῆλα.
Ἐλθόντες δ' εἰς αὖτρον ἐθηεύμεσθα ἕκαστα·
Ταροὶ μὲν τυρῶν βεῖτον, πλέαντο δὲ σηκοὶ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, διακεκριμέναι δ' ἔπασαι
Ἔρχατ', χωρὶς μὲν προθέλυμνοι, χωρὶς δὲ μέσσαι,
Χωρὶς δ' αὖθ' ἕρσαι νᾶον δ' ὁρῷ ἄγγεα πάντα,
Γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα, τοῖς ἐνάμελγον.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν πρῶθ' ἕταροι λίσσοντ' ἐπέεσσι
Τυρῶν αἰνυμένους ἰέναι πάλιν· αὐτὰρ ἔπειτα
Καρπαλίμως ἐπὶ νῆα θοὴν ἐλάφους τε καὶ ἄρνας
Σηκῶν ἐξελάσαντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην (ἦ τ' αὖ πολὺ κέρδιον ἦεν)
Ὄφρ' αὐτόν τε ἴδοιμι, καὶ ἐμοὶ ξείνια δοίη.
Οὐδ' ἄρ' ἔμελλ' ἑτάροισι φανεὶς ἐραταινὸς ἔσεσθαι.
Ἔνθα δὴ πῦρ κήαντες ἐθύσαμεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Τυρῶν αἰνύμενοι φάγομεν, μένομεν τ' ἔνδον,

An illi contumelioſi & agreſtes, neq; iuſti,
Aut hoſpitales & ipſis mens eſt pia.
Sic fatus ad nauem conſcendi, iuſſi verò ſocios
Ipſoſq; conſcendere & oram ſoluere.
Illi continuò conſcenderunt, & per tranſtra ſederũt,
Ordine autem ſedẽtes, canũ mare verberabãt remis.
Sed cùm iam in locum peruenimus propinquum, ꝛ. ἐόντα,
Hîc in extrema parte ſpeluncam vidimus prope mare.
Excelſam, lauris denſam: hîc autem multa
Pecora oues q; & capræ quieſcebãt, iuxta autem aula
Excelſa ædificata erat exciſis lapidibus,
Longiſq; pinis & quercubus alticomis.
Hîc vir habitabat ingens, qui certè pecora
Solus paſcebat longè, neq; cum alijs
Verſabatur, ſed ſeorſum exiſtens infanda ſciebat.
Etenim monſtrum erat horrendum, neq; ſimilis
Homini frumentum edenti, ſed cacumini ſyluoſo
Excelſorũ montium, quãdo apparebat ſolùm ab alijs.
Tum alios inſi dilectos ſocios
Illic apud nauem q; manere, & nauem cuſtodire.
Porrò ego eligens ſociorum duodecim optimos
Ibam, cæterùm caprinum vtrem habebam nigri vini
Suauis, quod mihi dedit Maron Euanthei filius,
Sacerdos Apollinis, qui Iſmarum inhabitat,
Quòd ipſum cum liberis defendimus atq; vxore. ꝛ. πομπῇ
Reuerentia moti, habitabat autem in luco arborifero
Phœbi Apollinis, ille mihi dederat pulchra dona.
Auri quidem mihi dedit elaborati ſeptem talenta,
Dedit a. mihi craterẽ totũ argenteum, cæterũ poſtea
Vinum in amphoris duodecim omnibus hauſtis
Suaue, incorruptibile, diuinũ potũ, neq; quiſquã illud
Nouerat famulorum neq; ancillarum in domo,
Sed ipſe vxorq; chara promaq; vna ſola.
Hoc quoties biberent dulce vinum rubrum
Vno poculo impleto, aquæ viginti menſuras
Immiſcuit. dulcis autem odor ab cratere ſpirabat
Diuinus, tum non tibi abſtinere gratum fuiſſet.
Huius ferebam impleto vtre magno, viatica autem
In pera: ſtatim a. mihi excitabatur animus generoſius,
Virum adire ingenti præditum fortitudine
Agreſtem, neq; iura benè doctum, neq; leges.
Celeriter autem antrum venimus, neq; ipſum intus
Inuenimus, ſed paſcebat paſcua per pinguia pecora.
Venientes autem in antrum admiramur ſingula.
Vaſa quidem caſeis onerabantur, repleta erãt ſtabula
Agnorum atq; hœdorum, ſeparatæ verò ſingulæ
Incluſæ erãt, ſeparatim quidẽ agni ſeorſum iuniores,
Separatim recentes natæ. nutabant ſero vaſa omnia,
Mulctraliaq; ſcaphæq; accommodatæ quib' mulgebat.
Tum me primùm ſocij precabantur verbis,
Vt ſumptis caſeis abiremus rurſus, cæterùm deinde ꝛ. ἀχθομένους
Celeriter ad nauem celerem hœdoſq; & agnos
A ſtabulis eripientes nauigare ſalſam aquam.
Sed ego non parui (certè multò ſatius fuiſſet)
Donec ipſum viderem, & mihi hoſpitalia daret.
Neq; ſanè futurus erat ſocijs viſus amabilis.
Tum autem ignem accendentes manſimus, ac & ipſi ꝛ. ἐμείνα-
Caſeos ſumẽtes comedim', expectauimusq; ipſũ intus μεν.
Hîc

Ἤμενοι ἕως ἐπῆλθε νέμων. Φέρε δ' ὄβελμον ἄχθος
Ὕλης ἀζαλέης, ἵνά οἱ πολὺ λέρπον εἴη.
Ἔκλοθεν δ' ἄντροιο βαλὼν ὄρυμαγδὸν ἔθηκεν.
Ἡμεῖς ὄ δείσαντες ἀπεστύμεθ' ἐς μυχὸν ἄντρου.
Αὐτὰρ ὅγ' εἰς εὐρὺ στόμ' ἄλασε πίονα μῆλα
Πάντα μάλ' ὅσσ' ἤμελγε· τὰ δ' ἄρσενα λεῖπε θύρηφι,
Ἄρνάς τε τράγους τε βαθείης ἔκλοθεν αὐλῆς.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ὄβελμον· οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἄμαξαι
Εὐκύκλοι τετράκυκλοι ἄπ' οὐδεος ὀχλίσσειαν·
Τόσσην ἠλίβατον πέτρην ἐπέθηκε θύρῃσιν.
Ἕζόμενος δ' ἤμελγε μήλ' ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ τὰ τέκεν ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστη.
Αὐτίκα δ' ἥμισυ μὲν θρέψας λάβρῳ γάλακτι,
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισιν ἀμησάμενος κατέθηκε·
Ἥμισυ δ' αὖτ' ἔσησιν ἐν ἄγγεσιν, ὄφρά οἱ εἴη
Πίνειν δαινυμένῳ, καί οἱ πολὺ λέρπον εἴη.

Sedẽtes, donec venit pascens, ferebat. a. ingens põdus
Ligni aridi, vt illi ad cœnam esset.
Extra autem antrum deijciens strepitum fecit.
Nos autem perterriti diruimus in recessus antri.
Cæterùm ille in latam spelũcam egit pinguia pecora,
Omnia quæ sanè mulgebat, mares verò reliquit foris.
Arietesq; hircosq; altam extra aulam.
Cæterùm deinde admouit repagulũ ingens altè leuãs
Graue, non illud duo & viginti currus
Fortes quaternis rotis à solo dimouere potuissent.
Tantam excelsam petram admouit ianuæ.
Sedens autem mulsit oues & balantes capras,
Omnia vt decebat, & fœtum submisit singulis.
Statim autem dimidium coagulans albi lactis
Textilibus in calathis constructum reposuit,
Dimidiũ autẽ rursus constituit in vasibus, vt ei esset
Potum comedenti, & ei ad cœnam sufficeret.

COMMENTARIVS.

a ἀθεμίστων] Quòd exleges Cyclopas appellat, id in sequentibus exponit, cùm dicit: φῶτα δ' οὔτ' ἀγορὰ βουληφόροι οὔτε θέμιστες, &c. In illa enim gente leges non regnabãt, quod illius barbariem & feritatem satis coarguit. Vnde enim ius exulat, ibidem habitare non potest æqui & boni scientia, quâ genus humanum fouetur & conseruatur. Illud enim est vinculum societatis, quo suum cuique tribuitur, nemo læditur, honestè denique viuitur: vbi scelera puniuntur, benefacta verò & virtutes præmium habẽt sibi propositum, quæ duo Rerumpublicarum columina dici possunt. Sine iure autem & legibus constare nequeũt. Porrò cùm homo animal sit politicum & sociale, qui hanc societatem refugiunt, inter bruta connumerari decet: quanquam etiam ἄλογα quædam illa inclarescãt. Hoc enim pacto iure, quod ciuilis societatis est ordinatio, vt est apud Arist. 1. Polit. destituuntur. Quemadmodum aũt, vt ait idem, perfectione susceptа optimum cunctorum animalium est homo: ita si alienus fiat à lege & à iudicijs, pessimũ est omnium animalium. Sæuissima est enim iniustitia, tenens arma. Homo autem arma tenet per innatam prudentiam atque virtutem, quibus plurimum valet in contrarium vti. *Hæc ille:* quæ in Cyclopas accommodari possunt. Verum enimuerò, licet communia aut publica iura non habuerint, tamen priuato & domestico vsi sunt, quam δωμαστέαν appellari Plat. 3. de Legib. dicit, vbi ex hoc loco idem docet. Disputatio ibi instituitur de primorum hominum ciuilis administrationis forma. Ea fuisse dicitur regia, quæ in œconomia à patre & matre primùm repræsentata sit. Hoc à Poëta hoc loco indicari dicit his verbis, δοκεῖ μοι πάντες τὼν οὐ τότε τῷ χρόνῳ πολιτέαν, δωμαστέαν καλεῖν. ἣ ἔνιοι ἐπὶ πολλαχῆ ἐοῦσιν ἔτι καὶ νῦν βαρβάροις ἐστί. λέγει δ' αὐτὼν πεῖ ὁ μὲν Ὅμηρος γεγονυίαν τοιὼν τῶν Κυκλώπων εἰκήσιν, εἰπὼν τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγορὰ, &c. id est, Videtur mihi omnes eam, quę hodie πολιτεία vocatur (id est vrbium administratio) δωμαστέαν (id est potestatem dominatumq;) vocasse, quæ etiamnum varijs in locis & apud Græcos & apud Barbaros viget. Ait autem Homerus in Cyclopum domicilijs illam inualuisse, dicens: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγορὴ, &c. & paulò post, (de Homero loquẽs) ἐκλέξωμαί γε αὐτὼν μᾶλλον τὼν τοιαῦτα πολιτείαν γίγνον') ποτέ. Μῶν οὖν ἐκ τούτων τῶν μίαν οἴκησιν καὶ ἑνὶ ζώῳ διεσταλμένων νεῶν ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτερον ἄρχειν ἀξιοῦσιν ἐκ παιδὸς καὶ μητρὸς γεγενέσθαι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν ποιήσουσι πατρονομούμενοι καὶ βασιλεύων παισὶν δικαιοτάτην βασιλεύσονται. id est, Eum ergo accipiamus, qui indicet, huiusmodi olim Rerumpub. formas extitisse. Nónne igitur primordium hoc fuerit dominationis & imperij ciuilis? quum hominum fiunt conuentus in easdẽ sedes eandemq; familiam confluentium, qui quidem propter illas publicas vastitates dispersi & egestate compulsi cogantur cœtus instituere, in quibus is qui ætate antecellit, naturali quodam iure imperandi authoritatem potestatemq; sibi vendicat: quæ nimirum ex patre & matre manauerit, quos illi parentes suos sequuti, tãquam aues, vnum gregem efficiant: ac proindè matris imperio obedientes, Regio dominatu omnium imperiorum æquissimo iustissimoque ad prisca illa tempora regantur. *Hæc ille.* Ioanne Serrano viro doctissimo interprete: sed παρρησιαστικώτερον, vt solet. Ex quibus liquet, Cyclopas hac principe & primaria πολιτέας specie vsos, nimirum in tam crassa illius seculi ruditate. Oeconomica autem illa dominatio duplex est hoc loco: Coniugalis & Paterna. Coniugalis, mariti in vxores: Paterna, parentum in liberos. Aristoteles autem 1. Polit. tertiam addit Dominicam, hoc est, dominorum in seruos. Sed huius non meminit Poëta. ait enim tantùm, θεμις δὲ ἑκάστοις παίδων ἠδ' ἀλόχων: Ius autem dat vnusquisque Liberis atque vxoribus. Quod anteà Plato dixit, illam primam δωμαστέαν in multis tum Græcorum tum Barbarorum vrbibus esse: id confirmat etiam Aristoteles 10. Ethic. Nicomach. vbi cùm leges necessarias esse præmiserit, subijcit, οὐ γὰρ τοῖς τυχοῦσι τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται), κυκλωπικῶς θεμις δὲ ὧν ἑκάστοις παίδων ἠδ' ἀλόχων. id est, In pluribus autem ciuitatibus illa sunt neglecta, & vnusquisq; viuit vt vult, Cyclopum ritu, de liberis & vxore fas nefasq; statuens. *Hæc ille.* Hinc adagium refert Erasmus, κυκλώπειος βίος, Cyclopica vita: pro vita vehementer effera ac barbara, quæ neq; legibus neq; disciplina ciuili cõstet, neq; religione Deorum gubernetur. Sed Adrianus Iunius aliter est interpretatus, vt paulò pòst referemus.

b ἀλλὰ πίειρ' ἄρουρα] Fertilitas Cyclopicæ regionis inducitur, quæ sponte victum incolis suis exhibeat. Itaq; eam neq; arari neque seri oportebat, vnde Cyclopes inertem & ociosam vitam degebant, quia laboribus nullis exercerentur. Id autem hyperbolicè scriptum nemo negauerit. Sed licuit Vlysi ea fingere quæ non erant, vt suam peregrinationem, in qua tam miranda vidisset, & alijs locis insueta, magis ac magis commẽdaret. Repetendum est autem hoc loco cum Strabone, quod anteà ex Platone 3. de Legib. adducebamus: sed vlteriùs hîc, quàm ibi, pergendum est. Conijcit Plato (inquit Strab. lib. 13. Geograph.) post diluuia tres vitæ degẽdæ formas extitisse. Primam in summis montium, simplicem & agrestem, metuentibus aquas hominibus etiamnum cãpos tegentes. Alteram ad radices montium, paulatim recepto animo, cùm campi etiam resiccari cœpissent. Tertiam in planis (quartã & quintam Strabo addit, immò etiam plures.) Est etiam in his discrimen rusticorum, semirusticorum, ciuilium. Hæc Plato discrimina ait ab Homero notari: atque eum pro exemplo primæ formæ posuisse Cyclopum vitam, qui fructus spõte natos carperent, inq; summis montibus ac speluncis habitarent. Secundæ in Dardano, Iliad. υ. Tertiæ sub Ilo, qui campos occupauit, Iliad. λ. Hæc ex Strabone. Iam ad fertilitatem Cyclopici soli reuertamur. Huic Albanorũ regionem comparat idem Strabo lib. 11. Ea enim omnis generis fructum, etiam mitissimum proferebat, omnes plantas, adeoque semper quoque virentes: cùm tamen ne exiguus quidem cultus adhiberetur. Hinc prouerbialiter dicitur, Κυκλώπειος βίος, Cyclopica vita: pro, beata & nullius rei indiga, vt ex Eustathio in Dionysium, Philostrato Iconum 2. Strab. lib. 11. & Dione Chrysostomo in orat. secunda, de fortuna docet aduersus Erasmum Adrianus Iunius Adag. centur 3 prou. 48. nõ quòd eo modo nõ etiã vsurpari possit, vt voluit Erasmus: sed quòd talis vsus apud authores nõ reperiatur. Quod autem Poëta dicit, Cyclopas Dijs immortalibus fretos agriculturæ non incumbere: id piè dictum est, cùm terræ bona Deo accepta referuntur. Nam neque in ipsis cœlis, ex quorum benignitate videtur terræ fertilitas pendere: non, inquam, in ipsis cœlis consistit Poëta sed vlteriùs & altiùs ad primam causam penetrat, vt semper suis hominibus pietatẽ omni occasione instillaret. Sed contra apud Euripidem Polyphemus arroganter & impiè hoc sibi tribuit, quasi ipse ad hanc feracitatem solum cogat, his verbis: ἡ γῆ δ' ἀνάγκη κἂν θέλῃ, κἂν μὴ θέλῃ πυκάσαι πόαν, πώεσι βοτὰ, &c. Sed ibidem plura & grauiora.

c νῆσος] Hanc vicinam Cyclopibus insulam commẽdat etiam à fertilitate, quæ tunc tamen deserta fuit, & à nullis habitata, quòd Cyclopes eò permeare nõ possent nauium penuria. In ea capras fuisse multas præstruit, vt venienti Vlysi paulò pòst venandi esset

set occasio, & sibi in longiorem pro nauigatione victum prospiciendi. Cæterùm aptam ad cultum & sementem in ea terram dicit, si modò hominum industria eò accederet: vnde forsan colligi possit, neque omnino incultam fuisse ipsam Cyclopicam regionem: sed ita censeri, quòd minus in ea colenda opera impenderetur, quàm in reliquis, vt de Albana dicit Strabo: alioqui non video cur etiam talis hæc insula non censeretur.

d *καὶ ἦς θεὸς ἡγεμόνευε*] Cùm sine propria industria aut consilio eò appulisset, non potuit hunc felicē nauigationis successum alteri quàm ipsi Deo acceptum referre, non minùs verè quàm pié. Quod si nobis diuinare liceat, hunc Deū Mineruā extitisse cōijciemus, quæ sola ferè semper Vlyssi opitulatur: ipse tamen quod certè exploratum non habebat, ambiguè etiam pronunciauit. Eadem porrò pietas Vlyssis infrà adhuc apparebit, cùm felicem quoque suam venationem caprearum tribuit Deo absolutè. *αὖτα δ' ἔδωκε θεὸς μνησείνεα θῆλυ.*

e *τύπτον ἀρείμοις.*] Ex hoc loco & alijs innumeris colligere licet, remigium munus fuisse liberum, nō seruile vt nostris sæculis, vbi cum magna crudelitate exercetur. Hîc autem ipsi Vlyssis socij illo defunguntur.

f *αὐτὰρ ἐπεὶ ἵκανε*] Priùs locum describit, deinde incolam. Locus autē est antrum tale, quod ingentem Polyphemū capere posset: quanquam videntur hîc distingui duo loca, vnus spelunca, in qua pecora degunt: alter aula, Polyphemi domicilium. Et sanè res ita se habent, nihilominus vterque excelsus dicitur, quia etiam vterque ipsi Polyphemo patere debebat: ille cùm greges suos inuiseret, hic cùm se à pascendi labore reciperet. Incola autem qui secundo loco describitur, triplicem *ἀγριότητα* habet: primùm corporis vastitatem, deinde officium, tertiò mores. Vastitas illius tanta fuit, vt nulli rei meliùs quàm monti excelso potuerit comparare: ita hyperbolicè rem meliùs ob oculos exhibens. Quod ad officium attinet, notandum est quàm sit honesta res pastoralis, vtpote quā superbus ille, fastumque humanum longè exuperans Cyclops, non sit aspernatus: quod erat proculdubio facturus, si rē maiestate sua indignam existimasset. Nescio quò sæcula nostra deuenerint. Honestissimum enim illud viuendi genus cum alio cōmutarunt, ex quo tot flagitia inter mortales exorta sunt sub societatis & communionis specie, quæ ad vitia inducenda larua solum fuit commodissima, vt optimè dixit Natalis Mythol. lib. 9. cap. 8. Quod autem rei pecuariæ studium honestissimū sit, docent satis veterum exempla (vt Sacræ paginæ heroas illustrissimos impræsentiarum non commemoremus) vt meminit Varro de Re rust. lib. 2. ca. 2. in altera parte capitis, vbi de rei pastoritiæ dignitate disputatur. De antiquis, ait, illustrissimus quisq; pastor erat vt ostendit Græca & Latina lingua, & veteres Poëtæ: qui alios vocant *πολύαρνας*, alios *πολυμήλους*, alios *πολυβώτας*, qui ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt, vt Argis Atreus, quā sibi Thyestē subduxisse queritur: vt in Colchide Aeeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ: vt in Libya ad Hesperidas, vnde aurea mala, id est, secundum antiquam consuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciam exportauit. Ea enim sua voce Græci appellarunt *μῆλα*. Et paulò pòst: Romanorum verò, inquit, populum à pastoribus esse ortum quis non dicit? quis Faustulum nescit pastorem fuisse nutricium, qui Romulum & Remum educauit? non ipsos quoq; fuisse pastores obtinebit, quod parilibus potissimùm cōdidére vrbem? &c. Fuisse porrò antiquam quoque rem pastoritiam, idem author eodem loco docet, vbi de eius origine dicit. Tres enim gradus humanæ vitæ constituit. Primum naturalem, cùm viuerent homines ex ijs quæ inuiolata vltrò ferret terra. Ex hac vita in secundam descendisse, pastoritiam, è feris atque agrestibus, vt ex arboribus ac virgultis decerpendo glandem, arbutum, mora pomaque colligerent ad vsum: sic ex animalibus, cùm propter eandem vtilitatem, quæ possent, sylvestria deprehenderent, ac concluderent & māsuescerent. Tertio denique gradu à vita pastorali ad agriculturam descenderunt. *Hæc ille.* Homerus tamen primam & secundam viuendi formam Cyclopibus istis attribuit. Vide quæ anteà ex Strabone post Platonem hac de re obseruauim⁹. Hoc ergo nobis de re pastoritia in præsentia notandum est, deque illius dignitate, quā Satrapæ nostri, quid Satrapæ? immò ferè omnes turpiter respuunt: vnde ad infimæ classis homines tantùm pertinere existimatur. Sed qui se illa spoliant, amabilem simul simplicitatis & candoris ornatum exuunt. Neq; est quod hic crudelis & efferus Polyphemus obstet: nam illius exemplo tantùm vtor personæ respectu simpliciter, non morum. quæ tertia est personæ Polyphemi *ἀγριότης*, de qua commodiùs & copiosiùs paulò infrà.

g *οἰνώδεϊ*] Fortè secundum numerum nauium. Dixit enim anteà Vlysses, *νῆες μὲν μοι ἔποντο οἰνώδεϊ*. De hoc autem vino Maroneo in Lexico dicetur: Vide interea Plinium lib. 14 c. 4.

h *οὔτε δίκας*] Hæc verba posterioris sunt mentis, nam anteà nondum norat hominis mores: ideò cùm hanc terram exploratum iret, dicebat:

— τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινές εἰσιν
ἦ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι
ἦε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής.

Quin etiā sequentia docebunt, Vlyssem potiùs à Polyphemo hospitalitatem expectasse: nam noluit discedere, suadentibus ita socijs, antequàm eum salutasset, & aliquo munere tanquam ab hospite donaretur.

i *πυκνοὶ μὲν τυρῶν*] Attendendus est ædium arrogantis illius hominis ornatus, nimirum abiectus & qui humili cuiusdam nostri tēporis pastoris casa dignus potiùs, à nobis sæculo tumidiore natis, quam præpotentis & fastuosi Cyclopumque principis, addam & Neptuni filij aula existimetur.

k *ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων,*] Agni ex ouibus, hœdi ex capris. Quæ duo animalium genera sub pastore Polyphemo tantùm memorantur: paulò antè, in antro. *πολλὰ μὲν' οἶές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον.* Et verisimile est, illorum curam cæteris omnibus honestiorem existimatā. Cęterùm de ouibus constat eas primùm in rem pastoritiam assumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem. maximè enim hæ natura quietæ & aptissimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lacte & caseum adhibitum, ad corpus vestitum & pelles attulerunt, vt est apud Varr. 2. de Re rust. 1. cap.

l *ἀλλ' ἐγὼ ἐ πιθόμην*] Ita solent plerunq; prudentes homines suæ ipsius ad rerum actus adhibendæ dexteritatis obliuiſci, vt non solùm ipsi satis prouidi per se non sint: sed ne bene monentibus quidem auscultent, licet eos audiāt. Secus fecerat Vlysses in Cyconum regione, vbi fuga periculum ingruentium hostium anteuertere reliquis suadebat. Sed vt tunc ille cæteris, vt ita subitò discederent, non persuasit: ita nec ei nunc socij persuadent, cūm tamen, vt ipsemet fatetur, salutare esset illorum consilium. Id tamen demum postea intellexit cum suorum iactura: quāquam si exitum Polyphemi respicias, nihil est quòd de mora sua Vlysses conqueratur, nisi quòd ex suorum excidio plus damni, quàm ex illius vltione emolumenti se accepisse intelligat.

m *οὔτε ξ πρὸς κέαωτες*] Existimauit proculdubiò Vlysses, se inhumanæ & beneuolæ gentis manus incidisse, cùm absente domino, à quo hospitij beneficium expectabat, iam ipse potestatem in rem familiarem sibi vsurpârit: quod boni consultum iri ab ipso hospite, vbi redijsset, sperabat.

Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, κἀείσατο δ' ἡμέας,
a *Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πολεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;*
Ἦ τινι πεμπόμενοι, ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε λῃστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες;
Ὣς ἔφαθ', ἡμῖν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Δισσάντων b *φθόγγον τε βαρὺν, αὐτήν τε πέλωρον.*
Ἀλλά κ' ὣς μιν ἔπεσιν ἀμειβόμενοι προσέφημεν.
c *Ἡμεῖς τοι Τροίηθεν ἀποπλαγχθέντες Ἀχαιοὶ*
Παντοίοις ἀνέμοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Οἴκαδε ἱέμενοι, ἄλλην ὁδὸν, ἄλλα κέλευθα
Ἤλθομεν· ὧδέ πῃ Ζεὺς ἤθελε * *μητιάασθαι.*

Cæterùm postquā festinauit expeditis illis suis operib.
Et tum ignem accendit & aspexit, interrogauit nos,
O hospites, quinā estis? vnde nauigatis humidū mare?
Num ad negotiationem, aut temerè erratis?
Perinde atq; piratæ supra mare qui errant
Animas piculo obijcientes, malū alienigenis ferentes.
Sic ait, nobis a. statim exanimatū est charum cor
Timentibus sonitumq; grauem ipsumq; monstrum.
Verū etiā sic ipsum verbis excipiens alloquutus sum.
Nos quidem à Troia aberrantes Græci,
Diuersis ventis super ingentes fluctus maris,
Domum petentes, alia via, alijs itineribus
Venimus, sic fortassis Iupiter voluit moliri:

Δαναοὶ δ' Ἀτρεΐδεω Ἀγαμέμνονος εὐχόμεθ' εἶναι,
Τοῦ δὴ νῦν γε μέγιστον ὑπουράνιον κλέος ἐστί·
[d] Τόσσον γὰρ διέπερσε πόλιν, καὶ ἀπώλεσε λαοὺς
Πολλούς. ἡμεῖς δ' αὖτε λιχανόμενοι τὰ σὰ γοῦνα
Ἱκόμεθ', εἴ πού τοι ξεινήιον, ἠὲ καὶ ἄλλως
δε. ἤτε Δώσεις λωτίνλιν, *ἤτε ξείνων θέμις ἐστίν.
Ἀλλ' αἰδεῖο θεούς· ἱκετῆι δέ τοι εἰμέν.
Ζεὺς δ' ἔπιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
Ξεινίου, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' ἄφρων ἀμείβετο νηλεῖ θυμῷ.
[e] Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
δε. ἀλλέρμω Ὅς με θεὸς κέλεαι ἢ ἄλλιμον ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχοιο ἄλεγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροι εἰμέν.
[f] Οὐδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην,
Οὔτε σεῦ, οὔθ' ἑτάρων, εἰ μή θυμός με κελεύοι.
Ἀλλά μοι εἰπὲ σὺ ὅππη ἔσχες ἰὼν δουρήατα νῆα;
Ἦ πῃ ἐπ' ἐσχατιῆς, ἢ ἐγγύθι· ὄφρα δαείω.
Ὣς φάτο πειράζων. ἐμὲ δ' οὐ λάθεν εἰδότα πολλά,
Ἀλλά μιν ἄψορρον ποσὶν ἔπεσιν ἠρόλιοις ἐπέεσσι,
Νέα μοί μοι κατέαξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πρὸς πέτρῃσι βαλὼν ὑμῆς ἔπι πείρατα γαίης,
Ἄκρῃ προσπελάσας· ἄνεμος δ' ἐκ πόντου ἔωσεν.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν τοῖς δὲ διέκφυγον ἀρτιὼ ὄλεθρον.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέμ' ἔδησε διέκ ἀμείβετο νηλεῖ θυμῷ.
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ἑτάροις ἔπι χεῖρας ἄλλε·
[h] Σεῦ ἦ δίω μάρψας, ὥστε σκύλακας προτὶ γαίῃ
Κόπτ'· ἐκ δ' ἐγκεφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τοὺς ἦ ἀμελείστι παμῶν ὠστλίσατο δόρπον.
Ἦ ὅτε δ' ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ἔδμεν' ἀπείλῃ
Ἔγκατά τε σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα.
Ἡμεῖς ἦ κλαίοντες ἀνεσχέθομεν Διὶ χεῖρας,
Σχέτλια ἔργ' ὁρόωντες· ἀμηχανίη δ' ἔχε θυμόν.
δε. ἐπλήσατο Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλιον *ἐμπλήσατο νηδύν,
Ἀνδρόμεα κρέ' ἔδων, ἐπὶ δ' ἄκρητον γάλα πίνων,
Κεῖτ' ἔντοσθ' αὐτοῖσι τανυσσάμενος διὰ μῆλων·
Τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατὰ μεγαλήτορα θυμόν,
Ἆσσον ἰών, ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος κατὰ μηρόν,
Οὐτάμεναι στῆθος ᾗ ὅθι φρένες ἦπαρ ἔχουσιν.
Χεῖρ' ἐπιμασσάμενος· ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν.
Αὐτοῦ γάρ κε καὶ ἄμμες ἀπωλόμεθ' αὐτῶι ὀλέθρωι·
Οὐ γάρ κεν δὴ ἡμεῖς γε θυράων ὑψηλάων
Χερσὶν ἀπωσάμεθ' λίθον ὄβριμον, ὃν προσέθηκεν.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ ἤμελγε κλυτὰ μῆλα
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἦκεν ἑκάστῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πᾶσι διέδρατο πονήσατο τὰ ἔργα,
δε. δόρπον. Σεῦ δ' ὅγε δὴ αὖτε δύω μάρψας ὠπλίσατο * δεῖπνον.
Δειπνήσας δ' αὖτε ἐξήλασε πίονα μῆλα,
[k] Ῥηϊδίως ἀπέλων ὑψηρεὸν μέγαν αὐτὰρ ἔπειτα
Ἂψ ἐπέθηκ', ὡς εἴτε φαρέτρην πῶμ' ἐπιθείη.
Πολλῇ ὑροιζῶ πρὸς ὄρος τρέπε πίονα μῆλα
Κύκλωψ. αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην κακὰ βυσσοδομεύων,
Εἴ πως ποιήσαιμι, δόλῳ δέ μοι δόχμος Ἀθήνη.
[l] Ἦ δὲ δέ μοι κῆρ θυμὸν ἀρείονα φαίνετο βουλήν·
Κύκλωπος γὰρ ἔκειτο μέγα ὄπατον ὠγυγίοιο,
Χλωρὸν, ἐλαίνεον, τὸ μὰν ἔκταμεν ὄφρα φορείη

Milites autem Atridæ Agamemnonis gloriamur esse,
Cuius certè nunc maxima ad cælum gloria est:
Tantam enim euertit vrbem, & perdidit populos
Multos, nos autem rursus procumbētes ad tua genua
Supplicam⁹, si quod præbeas hospitale, siue etiã aliter
Donum dares, quale hospitibus dare fas est.
Sed verere, optime, deos, supplices enim tibi sumus.
Iupiter autem vltor est supplicumq; hospitumq;
Hospitalis, qui hospitibus simul verecũdis opitulatur.
Sic loquut⁹ ille. v. mihi rursus respõdit sæuo animo,
Stultus es, ô hospes, quòd longè aduenisti,
Qui me deos iubes siue timere, atq; obseruare.
Non enim Cyclopes Iouem à capra nutritum curant,
Neq; deos beatos, quoniã multò præstantiores sumus.
Neq; ego Iouis inimicitias euitans parcam,
Neq; tibi, neq; socijs, si me animus iubeat.
Sed mihi dic vbi habes huc profect⁹ benefactã nauẽ
An alicubi in extremis locis, aut propè, vt sciam.
Sic ait tentans, me aũt non latuit scientẽ plurima,
Sed ipsum vicissim alloquutus sum dolosis verbis,
Nauem quidem fregit Neptunus terræ quassator,
Ad scopulos coniectam vestræ ad fines terræ,
Ventus autem ex ponto intulit.
Cæterùm ego cum hisce effugi arduam perniciem.
Sic loquutus sum, ille aũt nihil respõdit sæuo animo:
Sed ipse irruens socijs manus intulit,
Duos aũt corripiens, quemadmodũ catulos, ad terrã
Illisit, cerebrum. a. humi effluebat, irrigabat. a. terrã:
Hos autem membratim resecans apparabat cœnam,
Deuorabat. a. quẽadmodũ leo mõtanus, neq; reliquit
Intestinaq; carnesq; & ossa medullis plena.
Nos autem flentes sustulimus Ioui manus,
Miserã rem videntes, desperatio aũt inuasit animũ.
Cæterùm postquam Cyclops magnum impleuerat
ventrem,
Humanas carnes comedens, & ad hæc merũ lac bibẽs,
Iacuit intra antrum extensus inter pecora.
Hunc quidem ego volui magnanimo animo,
Propius accedẽs gladium acutũ stringens ab fœmore,
Vulnerare ad pectus, vbi præcordia hepar circũdãt,
Manus admouẽs, aliud autem consiliũ me impediuit.
Illic enim etiam nos perijssemus sæua morte.
Non enim poteramus ab ianua excelsa
Manibus mouere saxum grauem quem admouit.
Itaq; tũ ingemiscentes expectauimus auorã diuinã.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora
Tunc ignem accendit, & mulsit inclyta pecora
Omnia vt decuit, & suum fœtum submisit singulis.
Porrò postquam festinauit perficiens sua opera,
Simul ille rursus duob. correptis apparauit ĩetaculũ.
Vt ientauit autem ex antro egit pinguia pecora,
Leuiter dimouens obicem ingentem, cæterùm postea
Rursus admouit, veluti si pharetræ opculũ opponeret.
Plurimo autem sibilo ad montem egit pinguia pecora
Cyclops sed ego relinquebar mala profundè cogitans,
Si quo pacto vlciscerer, daret autem votum Pallas.
Illud aũt mihi in animo optimũ apparebat cõsilium:
Cyclopis enim iacebat ingens claua ad stabulum,
Viridis oleagina, hanc quidem inciderat vt ferret

Aũda-

Αὐανθές· τὸ μὲν ἄμμες ἐΐσκομεν εἰσορόωντες,
Ὅσσον θ' ἰσὸν νηὸς ἐεικοσόροιο μελαίνης,
φορτίδος εὐρείης, ἥτ' ἐκπερόᾳ μέγα λαῖτμα·
Τόσσον ἔλω μῆκος, τόσσον πάχος εἰσορόασθαι.
Τῷ μὲν ὄσσυτ' ὄργυιαν ἐγὼν ἀπέκοψα ποδοῖιν,
Καὶ προθέμην ἑτάροισιν, ἀποξῦναι δ' ἐκέλευσα.
Οἱ δ' ὁμαλὸν ποίησαν· ἐγὼ δ' ἐθόωσα προβαλὼν
Ἄκρον, ἄφαρ δ' ἁλαοῖν ἐπυρώσσαμεν ἐν πυρὶ κηλέῳ·
Καὶ τὸ μὲν ἀμπήκαμεν καθαπρύψας ὑπὸ κόπρῳ,
Ἣ ῥα κάββ' ἀπίεις κέχυτο μεγάλ' ἤλιθα πολλή.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρῳ πεπαλάχθαι ἄνωγον,
Ὅς τις τολμήσειε σὺν ἐμοὶ σοὶ μοχλὸν ἀείρας,
Τελέψαι ἐν ὀφθαλμῷ ὅτε τ' γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Οἱ δ' ἔλαχον τοὺς αὐτὸς ἐΐλετο καὶ κατέλεξα·
Τέσσαρες, αὐτὰρ ἐγὼ πέμπτος μετὰ τοῖσιν ἐλέγμην.
Ἐσπερίη δ' ἦλθεν καλλίτριχα μῆλα νομεύων·
Αὐτίκα δ' εἰς ἄντρον πολὺ πίσεα μῆλα.
Πάντα μάλ'· οὐδέ τι λεῖπε βαθείης ἔκλοθεν αὐλῆς,
Ἢ τι οἴων ἁμέων, ἢ δ' ἐς θεὸς ὡς ἐκέλευεν.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ἑζόμενος δ' ἤμελγε μετὰ μέρος οἰῒς ἑκάστη.
Πάντα δ' ὁμοίρην, ἐν δ' ἔμβρυον ἦκεν ἑκάστῃ.

Arefactã, hanc quidẽ nos aſsimilabimus inſpiciẽtes,
Quantus eſt malus nauis viginti remis agitatæ nigræ
Onerariæ latæ, quæ penetrat ingentes fluctus:
Tanta erat longitudo, tanta ſpiſsitudo aſpectu,
Ab hac quantum vlna eſt, ego abſcidi aſtans,
Et appoſui ſocijs, polire autem iuſsi.
Hi verò planum leuigarunt, ego autem acui aſtans
Sũmitatẽ, ſtatim. a. apprehẽdens prẽſi in igne ardẽte,
Et hãc quidem benè depoſui abſcondens ſub ſtercore,
Quod per ſpelũcam fuſum erat multum densè abũdé.
Cæterùm alios ſorte ſortiri iuſsi
Quinam auderet mecum vectem ſublatum
Interere in oculũ, quãdo illũ dulcis ſomn⁹ occuparet. ϰ. ἐπ'
Illi ſortiti ſunt, quos vtiq; voluiſſem ipſe capere
Quatuor, cæterùm ego quintus, cum his electus ſum. ϰ. ἐλέχ θλω.
Veſpertinus autem redÿt villoſa pecora paſcens.
Cõtinuò verò in latam ſpelũcam egit pinguia pecora
Oĩa diligẽter, neq; vllũ reliquit pfundã extra caulã
Aut dedita opera, ſiue etiam deus ſic iuſsit.
Porrò deinde admouit repagulũ ingẽs altè ſubleuãs,
Sedens autem mulſit ouis & balantes capras,
Omnia vt decebat, & fœtus ſubmiſit ſingulis.

COMMENTARIVS.

a ὦ ξεῖνοι,] Hi verſus etiam anteà Neſtori tribuuntur, nimirum lib. 3. Apud Eurip. ſic rogat hos hoſpites Polyphemus:

—πόθεν ἐπλεύσατ' ὦ ξένοι; — *πόθεν ποι, πῆς ὑμᾶς ἐξεπαύσθη πόλις;*
Ὁ' ὅλυσ. Ἰθακήσιοι μὲν τὸ γλῶσσ. Ἰλίαν δ' ἄπο — *πέρσαντες ἄχυ, πνεύμασι ῥιπαῖσιν*
σὺν γαῖαν ἐξοθέντες ἤκομεν Κύκλωψ. — Quæ ex Homero ſunt adumbrata. Videnda eſt integra illa Tragœdia, & cum hoc loco à ſtudioſis conferenda.

b φθόγγον τε βαρὺν] Duo timent: ſonitum vocis, & vaſtitatem Cyclopis. De voce paulò pòſt dicetur, ζωρότερον δὲ μέγ' ὤμωξε. σὲ δ' ἴαχε πέτρη. Apud Virgilium 3. Aeneid.

Clamorem immenſum tollit, quo ponius & omnes
Intremuêre vndæ, penitusq; exterrita tellus — *Italiæ, curuisq; immugÿt Aetna ruinis.*

Sed vtrobique ingentior vox fuiſſe præſumitur: ibi enim gemitus eſt, hîc cæterorum Cyclopum conuocatio: quod vtrumque cum maiore contentione fieri oportuit, quàm in familiari ſermone, qualis eſt hic ad hoſpites: tamen etiam valde fuit formidabilis & horrenda. De vaſtitate anteà diximus. Apud Virgil. ibidem:

—*ipſe arduus, altaq; pulſat*
Sidera (dÿ talem terris auertite peſtem) — *Nec viſu facilis, nec dictu affabilis vlli.*

c ἡμεῖς τοι Τροίηθεν] Cùm tria quæſierit Polyphemus ab hoſpitibus. Primùm, Quinã ipſi eſſent: deinde, vnde huc nauigarent: tertiò, quis eſſet illorum nauigationis finis & inſtitutum: illi reſpondet Vlyſſes, ſed non ſeruato ordine interrogationum. Secũdę primo, primæ verò ſecundo, tertiæ tertio loco ſatisfacit. Ait ergo Vlyſſes, Nos quidem à Troia proficiſcebamur in patriam contendẽtes, ſed nos ventis abrepti Iouis conſilio à recta via, quæ nos eò deducebat, aberrauimus, huc tandem appellentes. Et hæc eſt ſecũda interrogatio. Sumus autem, inquit, Agamemnonis milites celeberrimi illius ducis, ſub quo Troia eſt exciſa, totumq; Phrygiorum imperium dirutum & euerſum. Hæc autem eſt prima interrogatio. Cui generaliter ſatisfecit, nomine ſuo tamen non expreſſo, quod paulò pòſt fictè Cyclopi indicabit. Tertiò ſignificat ſe in hanc oram diuertiſſe vt ſupplices & hoſpites Polyphemi fierẽt: à quo vt eo nomine exciperentur, putabat ſe ſuæ calamitatis & errorum commemoratione ſatis perſuaſiſſe. validiore tamen adhuc vtitur argumento, cùm ad Deorum reuerentiam Cyclopem hortatur, & ſpecialiter ipſius Iouis Xenij, qui Deus eſt hoſpitum, & ſupplicum tutelaris & defenſor: hoc eſt, qui illatas hoſpitibus & ſupplicibus iniurias vindicat & vlciſcitur. Qua de cauſa monitum vult Cyclopem, vt iram Deorum reformidans à lædendis hoſpitibus ſibi temperet, potiusq; ad eos omni humanitatis genere proſequendos incitetur.

d πόσσῳ γὰρ διέπερσε] Aliud tradi ab Aegyptijs, aliàs ex Dione Chryſoſtomo docuimus.

e νήπιος ἦ ὦ ξεῖνε,] Poſtremis Vlyſſis verbis reſpondet impiè Polyphemus, ſtulteq; loquutum Vlyſſem dicit, qui ſe ad Deorũ reuerentiam exhortatus ſit. Cyclopas enim neque Iouem neq; alios Deos curare, quibus ipſi nimirum longè ſint prẽſtantiores: proinde Iouis metu ab ipſo Vlyſſe cæterisq; ſocijs deuorandis non abſtenturum, ſi hoc ita ſibi videatur, id eſt, ſi eum eius rei libido inceſſerit. Notandum eſt autem malè Polyphemum cæteris quoq; Cyclopibus impietatem tribuere. Nam eorum oratio in ſequentibus aliud videtur docere, cùm exoculatum Polyphemum his verbis ſolantur: νῦν δὲν γ' οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id eſt, Nullo modo licet Iouis plagam effugere. Itaq; de ſe ipſo tantum apud Euripidem Cyclops ille loquitur:

Ἰοῦ δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φέλοσω ξένε· — *Iouis ego fulmen non horreſco, hoſpes,*
οὐδ' οἶδ' ὅτι ζεὺς ἐσθ' ὑμῶν κρείσσων θεὸς, &c. id eſt, — *Neque noui Iouem eſſe me præſtantiorem Deum.*

f οὐδ' ἐμοὶ ἐγὼ Διὸς] Idem apud Euripidem:

—*τῷ ἐμῷ ψυχῷ ἐγὼ* — *meę anima ego*
Οὐ παύσομαι δρῶν σ', κἀπεσθίων τέ σε. — *Non ceſſabo benefacere, te ipſum etiam comedens:*
ξένια τε λήψῃ τοιάδ' (ὡς ἄμεμπτος ὦ) — *Hoſpitalia autem accipies talia (vt reprehendi non poßim)*
Πῦρ καὶ πατρῷον τόνδε λεβητὰ γ' ὃς ζέσας — *Ignem, & paternum hunc lebetem qui feruens*
σῶν σάρκα δυσφόρητον ἀμφέξῃ καλῶς id eſt, — *Tuas carnes graues continebit egregiè.*

g ὡς φάτο πρόφρων.] Intelligo hoc quæſiſſe Polyphemum, vt ſi forſan Vlyſſes reſpondiſſet, nauem ſuam in littore exiſtere, eã ipſe continuò diſrupiſſet. At Vlyſſes prudentiſſimus aſtutiam hominis eſt ſagaciter ſubodoratus, & opportunè confingit mendacium, ſibi nauem non eſſe, quòd illa tempeſtate confracta & à ventis aliò abrepta ſit, cùm iam littora tetigiſſet.

h σὺν δ' ὅλυσ μόρψας,] Hoc factum eleganter refert Achæmenides apud Virgil. lib. 3. *Vidi egomet, duo de numero quum corpora noſtro*

Prenſa manu magna, medio reſupinus in antro, — *Limina: vidi atro quum membra fluentia tabo*
Frangeret ad ſaxum, ſanieq; aſperſa natarent — *Manderet, & tepidi tremerent ſub dentibus artus.*

Vlyſſes apud Euripidem rem ita narrat:

ὡς δ' ἦν ἕτοιμα πάντα τῷ θεοστυγεῖ — *Vt au em erant parata omnia illi Dijs inuiſo*
ἅδης μαγείρῳ, φῶτε συμμόρψας δύω — *Plutonis coquo, viros corripiens duos*
ἔσφαζ' ἑταίρων τῶν ἐμῶν ῥυθμῷ τινι· — *Iugulam, è meis ſocijs concinnitate quadam:*

τὸν μὲν λέβητ' ἐς κύτ' χαλκήλατον,
Τὸ δ' αὖ, τένοντ' ἀρπάσας ἄκρ' ποδὸς,
παίων πρὸς ὀξυ γ' ὄγκα πετραίῳ λίθῳ
ἐγκέφαλον ἐξέῤῥαινε, κ' ἡφάιστ' πύσας
λάβρῳ μαχαίρᾳ σάρκας ἐξώπτα πυρί.
τὰ δ' εἰς λέβητ' ἔφηκεν ἕψεσθ' μέλη.

Alterum quidem, lebetis in sinum æreum,
Alterum verò per tendonem arripiens summi pedis,
Feriens ad acutum segmentum petrosi lapidis
Cerebrum effudit, & duripiens
Auido gladio carnes assauit igni.
Alia verò in lebetem immisit vt elixarentur membra.

Cùm autem sex socios sibi à Cyclope deuoratos memoret Vlysses, mirum duos tantùm ab Euripide & Virgilio scribi. Duos priores in cœna habuit vespertina, alios duos altera die mane: alios rursum duos, in eiusdem diei cœna, vt paulò pòst dicitur.

ἰ ἔπερ' δέ μ' ἔμυθες ἔρυκεν,] Hìc Vlysses docet, prudentis esse interdum primos furoris impetus compescere, vbi illi si suum finẽ sortiantur, plus dãmni quàm commodi párere possunt. Sine dubio enim generosus iste heros, cùm hæc à Cyclope crudeliter perpetrata videret, non potuit non commoueri ad sociorum iacturam ferro stricto vindicandam: sed vbi rationem in consilium adhibuit, iudicauit alio pacto & tutiore vltionem illam exequendam esse. Viribus enim tanto monstro resisti non potuit, ergo dolis (quorum mirus est Vlysses noster artifex) res potius fuit tentanda, quàm vi aperta.

k ῥηϊδίως] Memoria repetendum est, quod anteà de hoc obice & eius magnitudine dictum est, *σὺν αὐτὸν γε δύω κ' ἴκησ' ἄμφοξυ, Ἐ σθλαὶ πεπάκυιλοι ἀπ' οὐδὸς Ὀχλίσσαν.*

l ἤδε δέ μοι] Hoc est illud consilium, quod post primum potius & securius illi visum est, nimirũ oculum Cyclopi eruendi. Támne leuiter, inquies, sex sociorum excidium vlciscitur? Immò, inquam, vt anteà lib. 1. disputauimus, maius est damnum Cyclopi cæcitas, quàm si vita illi fuisset adempta. Illo siquidem pacto acerba illi vita est reddita, lucis aspectu priuata, ita vt innumeras mortes in vna vita patiatur. Sanè hanc consilij Vlyssei causam esse ausim contendere licet ab ipso Poëta nõ exprimatur. Absente ergo Cyclope instruit Vlysses telum illud (sic enim appellauit Achæmenides) quo oculus ille vnicus effodiatur. Quia autem in nimia multitudine minus concinnè & ordinatè geritur quoduis negotium, quàm à pauciori: ideò Vlysses quatuor tantùm è sociis suis eligi sorte sibi iubet, qui illi in hoc facinore egregio præstò sint. Ita duo vitiosa extrema vitat, nimirum ne solus sit: quia vnus vir, nullus vir, vt est in paroemia: deinde ne nimiæ multitudinis impedimentum accederet, quæ maximè in hoc negotio fuit periculosa. Et ad hoc postremum refertur, quod Achæmenides dicit apud Virgil.

—— nos magna precati Numina sortiiq; vices, vnà vndiq; circum Fundimur——.

Illud enim sortiri vices, ad hanc sociorum electionem videtur pertinere.

Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πᾶσε πονησόμενον τὰ ἃ ἔργα,
Σοὶ δ' ὄγε δὴ αὖτε δύω μάρψας ὠπλίσατ' δόρπον.
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προθοπόλων ἀγχι σταθεὶς,
Κισσύβιον μὲν χερσὶν ἔχων μέλανος οἴνοιο,
Κύκλωψ τῇ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα·
Ὄφρ' εἰδῇς οἷόν τι πότ' ἐν νηὸς ἐκεκεύθη
Ἡμετέρη σοὶ δ' αὖ λοιβὴν φέρον, εἴ μ' ἐλεήσας
Οἴκαδε πέμψας, σὺ δὲ μαίνεσθαι ἔτ' ἀνεκτῶς.
ῥ. αἶψα Σχέτλιε, πῶς κέν τις σε ἔτερον ἄλλον ἴκοιτο
Ἀνθρώπων πολέων, ἐπεὶ οὐ νῦ μοῖραν ἔρεξας.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δ' ἔδεκτο καὶ ἔπιεν, ἡσατο δ' αἰνῶς
Ἡδὺ πότ' πίνων· καί μ' ἤτεε δεύτερον αὖτις,
Δός μοι ἔτι σοφὸν ἔθρων, καί μοι τεὸν οὔνομα εἰπὲ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον ᾧ κε σὺ χαίρεις.
Καὶ γὰρ Κυκλώπεσσι φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει·
Ἀλλὰ τόδ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρός ἐστιν ἀπορρώξ.
Ὣς ἔφαθ', αὐτὰρ οἱ αὖτις ἐγὼ πάρον αἴθοπα οἶνον·
Τρὶς μὲν ἔδωκα φέρων, τρὶς δ' ἔκπιεν ἀφραδίῃσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωπα περὶ φρένας ἦλυθεν οἶνος,
Καὶ τότε δὴ μιν ἔπεσσι προθοπόλοισι μειλίσσων,
Κύκλωψ, ἐρωτᾷς μ' ὄνομα κλυτόν; αὐτὰρ ἐγώ τοι
Ἐξερέω· σὺ δέ μοι δὸς ξείνιον, ὥσπερ ὑπέστης.
Οὖτις ἐμοί γ' ὄνομ' ἔστ'· Οὖτιν δέ με κικλήσκουσι
Μήτηρ ἠδὲ πατὴρ, ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὖθις ἀμείβετο νηλεῖ θυμῷ,
Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι.
Τοὺς δ' ἄλλους πρόθεν· τόδε τοι ξείνιον ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀναπλιγθεὶς πέσε ὕπτιος· αὐτὰρ ἔπειτα
Κεῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα· κὰδ δέ μιν ὕπνος
Ἥρει πάντα δαμάσσας. φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος,
Ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι· ὁ δ' ἐρεύγετο οἰνοβαρείων.
Καὶ τότ' ἐγὼν ἴσον μοχλὸν ὑπὸ πρὸ δῆλα πολλῆς,
Εἴως θερμήνοιτο ἔπεσσί τε πάντας ἑτάρους
Θάρσυνον, μήτις μοι ὑποδδείσας ἀναδύῃ.
h Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς ἐλαίνεος ἐν πυρὶ μέλλεν
Ἀψαυστὶ χλωρὸς περ ἐὼν, διεφαίνετο δ' αἰνῶς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἆσσον φέρον ἐκ πυρός, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Ἵσταντ'· αὐτὰρ θάρσος ἐνέπνευσα μέγα θαλίμων.

Cæterùm post quã festinauit perfectis suis operib⁹,
Simul ille rursus duobus correptis apparauit cœnam:
Et tum ego Cyclopem alloquebar propè astans.
Poculum in manibus tenens nigri vini,
Cyclops accipe, bibe vinum, postq; comedisti humanas
Vt scias qualẽ vtiq; potũ nauis occultauerat (carnes,
Nostra, tibi a. rursus libamen ferã vt mei misertus
Domũ mittas: tu aũt furis non amplius tolerabiliter
Infelix, quomodo q̃squã ad te in posterũ ali⁹ accedat
Ex hominib. plurimis, quoniam non ex officio egisti.
Sic dixit: ille accepit et bibit gauisus vehementer.
Dulcem potum bibẽs, & me rogauit secundò rursus,
Da mihi adhuc benignus & mihi tuum nomen dic
Statim nũc, vt tibi dem' hospitale munus quo tu gau-
Etenim Cyclopibus fert alma terra (deas.
Vinum generosum & illis Iouis imber auget:
Verùm hoc ambrosiæ & nectaris est latex.
Sic ait, cæterùm ei rursus ego dedi ardens vinum.
Ter quidem præbui, ter autem ebibit insipientia.
Cæterũ postq̃ Cyclopẽ circa mentẽ occupauit vinũ,
Tum certè ipsum verbis alloquebar blandis, (bi
Cyclops, interrogas me nomẽ inclytũ? cæterùm ego ti-
Dicam, tu a. mihi da hospitale munus vt pollicit⁹ es,
Vt is mihi nomen est, Vtim autem me vocant
Mater atq; pater atq; omnes alij socij.
Sic dicebã, ille autẽ me rursus excepit sæuo animo,
Vtim ego extremum edam post suos socios,
Alios quidem prius, hoc tibi hospitale munus erit.
Dixit, & recũbẽs cecidit supinus, cæterùm deinde
Iacebat inflexus crassam ceruicem, & illum somnus
Cepit omnia domans, è gutture ruebat vinum,
Frustaq; humanæ carnis. hic a. eructabat vino gra-
Et tum ego vectẽ sub cinere demisi multo, (uatum
Vt calefieret, verbisq; omnes socios
Confirmaui, ne aliquis mihi subueritus refugeret.
Sed cùm mox vectis oleaginus in igne erat
Arsurus viridis existens, candebat vehementer.
Et tum ego propius attuli ex igne, circum autem socij
Stabãt, cæterùm animũ inspirauit ingẽtem dæmon.

Οἱ μὲν

Οἱ μὲν μοχλὸν ἑλόντες ἐλάϊνον ὀξὺν ἐπ' ἄκρῳ
Ὀφθαλμῷ ἐνέρσαν· ἐγὼ δ' ἐφύπερθεν ἀερθεὶς
*Δίνεον. ὡς δ' ὅτε τις τερέτρῳ δόρυ νήϊον ἀνὴρ
Τρυπάῳ, οἱ δέ τ' ἔνερθεν ἱμάντι περισφίγγοντες ἔχουσιν
Ἀψάμενοι ἑκάτερθεν, τὸ δ' ἐμπεδὸν αἰὲν ἐλίσσει·
Ὣς τὸ ἐν ὀφθαλμῷ πυρὶ μηκέα μοχλὸν ἑλόντες
Δινέομεν, τὸ δ' ἄμυδις περιρρέεται θερμὸν ἐόντα.
Πάντα δέ οἱ βλέφαρ' ἀμφὶ καὶ ὀφρύας δῦσεν ἀϋτμὴ,
Γλήνης καιομένης· σφαραγεῦντο δέ οἱ πυελίζαι.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκεὺς πέλεκυν μέγαν ἠὲ σκέπαρνον
Εἰν ὕδατι ψυχρῷ *βάπτῃ μεγάλα ἰάχοντα,
Φαρμάσσων· (τὸ γὰρ αὖτε σιδήρεα τ' κρατερόν ἐστιν)
Ὣς τοῦ γε ὀφθαλμὸς ἐλαΐνεος περὶ μοχλῷ.
Σμερδαλέον δ' ὑμὼξε· περὶ δ' ἴαχε πέτρη.
Ἡμεῖς δ' δείσαντες ἀπεστυμεθ'. αὐτὰρ ὁ μοχλὸν
Ἐξέρυσ' ὀφθαλμοῖο πεφυρμένον αἵματι πολλῷ·
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔρριψεν ἀπὸ οἱ χερσὶν ἀλύων.
Αὐτὰρ ὁ Κύκλωπας μεγάλ' ἤπυεν, οἵ ῥά μιν ἀμφὶς
Ὤκεον ἐν σπήεσι δι' ἄκελας λιπαρόεσσας.
Οἱ δ' ὑπὸ βοῆς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος·
Ἱστάμενοι δ' ἔροντο περὶ σπέος, τί ἑ κήδοι,
Τίπτε τόσον Πολύφημ' ἀρημένον ὧδ' ἐβόησας
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, καὶ ἀΰπνους ἄμμε θῆκας;
Ἦ μή τις σεῦ μῆλα βροτῶν ἀέκοντος ἐλαύνῃ;
Ἦ μή τις σ' αὐτὸν κτείνῃ δόλῳ ἠὲ βίηφι;
Τοὺς δ' αὖτ' ἐξ ἄντρου προσέφη κρατερὸς Πολύφημος,
Ὦ φίλοι, οὔτίς με κτείνῃ δόλῳ, οὐδὲ βίηφι.
Οἱ δ' ἀπαμειβόμενοι ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,
[i] Εἰ μὲν δὴ μήτις σε βιάζεται οἷον ἐόντα,
Νοῦσόν γ' οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι·
Ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἄνακτι.

Hi qdẽ vecte apprehẽſo oleagino acuto in ſummitate,
Oculo infixerunt, ego autem infernè innixus
Verſabam, veluti quis terebrat lignum vir nauale *κ. δίνεον, ὡς ὅτε
Terebro, illi verò infrà torquent loro
Attingẽtes vtring̃, illud circũuoluitur aſsiduè ſemp.
Sic eius in oculo ignitum vectem capientes
Verſabamus. hũc. a. ſanguis circumfluebat calefactũ.
Oẽs. a. ei palpebras circũ et ſupercilia cremauit vapor
Pupilla ardenti. ſtridebant. a. ei radices,
Veluti cùm vir faber ſecurim magnam aut aſciam
In aqua frigida mergit valdè ſtridentem,
Corroborans, hoc enim ferri vtiq̃ robur eſt.
Sic huius ſtridebat oculos oleaginum circa vectem.
Horrendè autem eiulauit, inſonuit autem petra.
Nos. a. perterriti diſſipati fugimus: cæterùm illè vectẽ
Exemit oculo aſperſum ſanguine multo.
Illum quidem deinde abiecit à ſe manibus anxius.
Cæterùm ipſe Cyclopas altè vocauit, illi circa ipsũ
Habitabant in ſpeluncis per promontoria ventoſa.
Illi autem vocem audiẽtes accurrebãt alicunde ali,
Stãtes. a. interrogabãt circa ſpeluncã quídnã ipsũ af-
Cur tantũ Polypheme læſus ſic clamaſti? (fligeret,
Noctem per diuinam & inſomnes nos feciſti?
Num quis à te oues mortalium inuito abegit?
An' ne aliquis teipſum occiderit dolo an vi?
Hos rurſus ex antro alloquutus eſt fortis Polyphemus,
Amici, Vtis me interfecit dolo neq̃ viribus.
Illi verò reſpondentes, verba volatilia dixerunt,
Quod ſi certè iam quis tibi vim infert cùm ſolus ſis,
Nullo modo licet Iouis magni effugere plagam.
Sed tu ſupplica patri Neptuno regi.

COMMENTARIVS.

a ἄγχι παρασὰς,] Vlyſſes apud Euripidem conqueritur, quòd in his crudelibus epulis Polyphemo aſtiterit quaſi famulus.

ἐγὼ δ' ἰὸ τλήμων δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χέων — *Ego verò miſer lacrymas ab oculis profundens*
ἐχριμπτόμην Κύκλωπι, κἀδιηκόνουν· id eſt, — *Accedebam ad Cyclopem, & ei inſerviebam.*

De ſocijs autem eos in receſſus antri ſeſe abdidiſſe:

ἄλλοι δ' ὅπως ὄρνιθες, ἐν μυχοῖς πέτρας — *Alij autem, vt aues in latibulis antri*
πτήξαντες εἶχον, αἷμα δ' οὐκ ἐνῆν χροΐ. id eſt, — *Perterriti habitabant, ſanguis autem non inerat cuti.*

Vbi notanda eſt Vlyſſis noſtri conſtantia, non minima in rebus mortalibus virtus.

b πίς οἶνον,] Apud eundem Euripidem ſic dicit:

—ὦ παῖ ποντίᾳ θεὸς Κύκλωψ — *—ô fili marini Dei Cyclops,*
σκέψαι τόδ' οἷον Ἑλλὰς ἀμπέλων ἄπο — *Iudica hoc qualem Græcia ex vitibus*
θεῖον κομίζει πῶμα Διονύσου γάνος. id eſt, — *Diuinum fert potum, Dionyſij oblectamentum.*

c σὺν δ' μέτρῳ] Non ſe adeò ex præcedenti caſu conſternatum Vlyſſes præbet, aut perterrefactum ob ipſius Cyclopis crudelitatem, vt liberè tamen cum eo non loquatur, cum aſperitate verborum, quæ inuictum illius animum ſatis ſignificat.

d κἀμ' ἥτει] Illectus huius Maronei vini dulcedine petit ex eodem alium hauſtum ab Vlyſſe: cui, ne ingratus videatur, hoſpitale munus illi pollicetur: quale autem illud ſit, poſteà videbimus. Laudat autem illud vinũ, & non ſolùm Cyclopicis anteponit, quãquam præſtantiſſimis: ſed etiam cum Ambroſia & Nectare comparat. Vbi videntur Ambroſia & Nectar pro vno eodemque ſumi, cùm tamen manifeſtè aliàs diſtinguantur. Vide noſtrum Lexicon.

e τρὶς δ' ἔκπιον] Apud Euripidem numerus ternarius præfixè non ponitur, ſed ſimpliciter Vlyſſes dicit, ſe ſubinde Cyclopi ex eo vino propinaſſe: —ἐγὼ δ' ἐσ' ἐγχέων ἄλλῳ ἐπ' ἄλλῃ, σπλάγχν' ἐθέρμαινον ποτῷ. quod paulò pòſt apud eundem Poëtam melius exprimitur, cùm Cyclopi Vlyſſes & Silenus adſunt, vt ei pocula ſubminiſtrent, quod toties ab eis repetitum eſt, donec turbata ob ebrietatem mente dixerit Polyphemus:

ἴκε, ἴκε, ὡς ἐξεύδουσα μόχθος ἄκρατός μ' ἁλώσεται. — τῇ γῇ φέρεσθε τὸν Διὸς τὸν θρόνον
ὁ δ' ἀρσενὸς μοι συμμεμιγμένῳ δοκεῖ — λοῦσω, τὸ πῦρ τε δῃόσων ἀγνὸν σέβας.

Sed Poëta noſter hoc numero contentus eſt, vt nimirum inde vis immenſa illius vini appareat, vtpote quod in tam parua quantitate potuerit monſtrum illud Cyclopicum euertere.

f ἐρώτας μ' ὄνομα] Sic apud Euripidem Κυ. σὺ δ' ὦ ξέν', εἰπὲ τοὔνομ', ὅ, τι σε χρὴ καλεῖν. Ο'δυ. Οὖτιν, χάριν γ' ἥντινα λαβὼν σ' ἑταίρων ὕστερον θοινάσομαι. Οδυ. Καλόν γε τὸ γέρας τῷ ξένῳ δίδως Κύκλωψ. id eſt, Tu verò, hoſpes, dic nomen, quo te decet appellare. Vly. Vtin. Quo autem beneficio accepto te laudabo? Cyc. Omnium te ſociorum poſtremum comedã. Vly. Egregium ſanè munus hoſpiti dederis, Cyclops. Qua de re in ſequenti annotatione.

g ἕπιν ἐγὼ πύματον] Animaduertenda eſt Cyclopis iſtius feritas, qui magno beneficio deputari vult ab Vlyſſe, quod ei tãdiu mortem proroget. Vnde factum eſt, vt Κύκλωπος δωρέα, Cyclopis munus, pro inutili munere prouerbialiter vſurpetur. Lucianus in κατάπλῳ: ἐ πάνυ μεμὴ τῆς Κύκλωπος ὑπείνη δύφραίνῃ δωρεὰ, τὸ ὑστιχνεῖαν, ὅτι πύματον ἐγώ τ' ἕπιν καταέδομαι. id eſt, Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, videlicet quòd ita pollicetur, Ego Vtim poſtremum deuorabo. Verba ſunt Micylli cerdonis: qui cùm eſſet queſtus quòd non ſtatim cum alijs in cymbam Charontis reciperetur, atque hoc ipſum Clotho Parca beneficij vice imputaret, quòd interim tantillum moræ lucrifaceret ne deſcenderet ad inferos, in hunc modum reſpondit. Et rectè dixit Eraſmus, ad hũc locum Homeri Lucianum reſpexiſſe. Vide eundem Eraſmum Adag. Chil. 1. Cent. 4. prou. 5.

h ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μόχλος] Hic conſilium anteà ſuſceptum de excæcando Cyclope exitũ ſortitur: adeò ſcelera non relinquit inul-

ta Deus. Hunc autem locum Euripides expressit, vbi Vlysses de hac re sic deliberat:

ὅταν δ' ὑπνῳ̃ βακχίᾳ νικώμενον
ἀκρέμων ἐλαίας ἔστιν ἐν δόμοισί τις,
ὃν φασγάνῳ τῷ δ' ἐξακοξώσας ἄκρον,
ἐς πῦρ καθήσω· κἄθ' ὅταν κεκαυμένον
ἴδω νιν αἴρας θερμὸν ἐς μέσον βαλὼν
Κύκλωπος ὄψιν, ὄμμα δ' ὑπτήξω πυρί.
ναυπηγίαν δ' ὡς εἴ τις ἁρμόζων ἄνὴρ
δισσοῖν χαλινοῖν, τρύπανον καπηλατῇ,
οὕτω κυκλώσομαι δαλὸν ἐν φασσφόρῳ
Κύκλωπος ὄψει, κἀκ σπαραγμῶν κόρας. id est,

Cùm autem dormiet vino victus,
Stipes oleæ existit in ędibus quidam,
Quem ense isto exacuens in summa parte
Igni imponam, postea cùm incensum
Videro illum, tollens calidum, in medium iaciens
Cyclopis oculum, videndi facultatem illi tabefaciam.
Nauium structuram autem vt siquis adornat
Duabus habenis, terebrum versat:
Sic includam torrem in lucente
Cyclopis visu, & arefaciam simul pupillas.

Vbi miror pluraliter ὄμμαϑα, & κόρας de Cyclope vnoculo dici. Quanquam ὄμμαϑα, *videndi facultatem* transtuli. Illud idem Achæmenides apud Virgil. sic narrat: — *nec talia passus Vlysses,*

Oblitús ve sui est Ithacus discrimine tanto.
Nam simul expletus dapibus, vinoq; sepultus
Cerui cem inflexam posuit: iacuitq; per antrum
Immensum, saniem eructans ac frusta cruento
Per somnum commista mero: nos magna precati
Numina sortitiq; vices, vnà vndique circum
Fundimur: & telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torua solum sub fronte latebat
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis instar.
Et tandem læti sociorum vlciscimur vmbras.

ἰὰ ϕίλοι μήτις] Cyclops ille sic vulneratus clamore suo reliquos Cyclopas excitauit, hi concurrunt, quæruntq; clamoris causam: sed ambiguo vocabulo, quod ad fictum Vlyssis nomen accederet. quod inscienter quidem illi faciunt, sed ita res fortè tulit, vt hic insuper dolor Polyphemo accederet, cùm respondentē illum de illius nomine, qui vulnus hoc ei inflixerat, cæteri nō intelligerent, sed ambiguè quoq; dictum illius interpretarentur. Quærunt enim his verbis Cyclopes, ἦ μήτις: id est, nunquid aliquis. Illud autē μήτις, cùm οὖτις idem esse videtur: ideò cùm casum suum exponeret, diceretq;, οὖτίς με κτείνει, cæteri idem eum dicere arbitrati sunt, οὐδεὶς, vel οὐδέν, quibus æquipollet οὔτις, id est, nullus. Iliad. α, οὔτις χεῖρας ἐποίσει. id est, οὐδείς. Itaq; opportunè afflictū hominem insuper eluserunt, quanquam ignoranter: referuntque si à nullo lædatur, cùm solus existat, aliquid ei aduersi tamen à Ioue acciderit, patienter illud ei esse ferendum. Vbi apparet, quod anteà diximus, non perinde impios esse reliquos Cyclopas, vt volebat Polyphemus. Porrò hoc Polyphemi & reliquorum Cyclopum colloquium eleganter expressit Euripides, quod referre non erit omnino inutile:

χο. τίς ἦρε μ' αὐτεῖς ὦ Κύκλωψ; Κυ. ἀπωλόμην.
χο. αἰσχρός γε φαίνῃ. Κύ. καὶ πὶ τοῖσδε γ' ἄθλιος.
χο. μεθύων κατέπεσες εἰς μέσους τοὺς ἀνθρακας.
Κύ. Οὖτις μ' ἀπώλεσεν. χο. οὐκ ἄρ' οὐδεὶς ἠδίκει.

Κύ. Οὖτις με τυφλοῖ βλέφαρον. χο. οὐκ ἄρ' ἦ τυφλὸς
Κύ. ὡς δὴ σύ. χο. κῆ πῶς σύ; τίς σ' ἀνθέην τυφλόν;
Κύ. σκώπτεις. ὁ δ' Οὖτις, πού 'στιν; χορ. ἐδαμοῦ Κύκλωψ.
Κύ. ὁ ξύμφορος, ἰὼ ὀρθῶς σὺ μήδης μ' ἀπώλεσεν, &c.

Ibi cùm οὖτις diceret Polyphemus, quod nomen sibi Vlysses imposuerat, Chorus Satyrorum pro οὖτις interpretabatur.

Ὣς ἄρ' ἔφαν ἀπιόντες. ἐμὸν δ' ἐγέλασε φίλον κῆρ
Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν κ' μῆτις ἀμύμων.
Κύκλωψ δ' ὀχθήσας τε κ' ὠδίνων ὀδυνῇσι,
Χερσὶ ψηλαφόων, ἀπὸ μὲν λίθον εἵλετο φωτῶν.
Αὐτὸς δ' ἐν θύρῃσι καθέζετο χεῖρε πετάσας,
Εἴ τινά πῃ μετ' ὄεσσι λάβοι στείχοντα θύραζε.
Οὕτω γάρ πῃ μοι ἐέλπετ' ἐνὶ φρεσὶ νήπιον εἶναι.
Αὐτὰρ ἐγὼ βάλλεσθον ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο,
Εἴλιν' ἐπαύροισι θανάτῳ λύσιν ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ
Εὑροίμην. πάντας δὲ δόλους κ' μήδεα πάσας
Ὡς τότε περὶ ψυχῆς. μέγα γὰρ κακὸν ἐγγύθεν ἦεν.
Ἧδε δέ μοι κῆρ θυμὸν ἀρείων φαίνετο βουλή.
[a] Ἄρσενες οἷες ἦσαν ἐϋτρεφέες δασύμαλλοι
Καλοί τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχοντες·
Τοὺς ἀκέων συνέειρον ἐϋστρεφέεσσι λύγοισι,
Τῇς ἔπι Κύκλωψ εὗδε πέλωρ, ἀθεμίστια εἰδώς.
Σιτοδὲς αἰνύμενος· ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἄνδρα φέρεσκεν,
Τὼ δ' ἑτέρω ἑκάτερθεν ἴτην σώοντες ἑταίρους.
Τρεῖς δ' ἕκαστον φῶτ' οἷες φέρον· αὐτὰρ ἔγωγε
(Ἀρνειὸς γὰρ ἦεν μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων)
Τοῦτὸν νῶτα λαβὼν, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθείς
Κείμην· αὐτὰρ χερσὶν ἀώτῳ θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
Ὣς τότε μὲν στείχοντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἧμος δ' ἠερίη φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτα νομόν δ' ἐξέσσυτο ἄρσενα μῆλα.
Θήλεαι δ' ἐμέμηκον ἀνήμελκτοι περὶ σηκούς.
Οὖθαλα γὰρ σφαραγεῦντο· ἄναξ δ' ὀδύνῃσι κακῇσι
Τρόμενος, πάντων οἷων ἐπεμαίετο νῶτα
Ὀρθῶν ἑστώτων. τὸν δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν
Ὡς οἱ ὑπὸ εἰροπόκων οἷων στέρνοισι δέδεντο.
Τὸν δ' ἕατος ἀρνειὸς μήλων ἔσχε θύραζε,
Λαχμῷ τρόμενος, ἐμοὶ πυκινὰ φρονέοντι·
Τὸν δ' ἐπιμασσάμενος προσέφη κεφαλῆρος Πολύφημος,

Sic dixerunt abeuntes, meũ autem risit charũ cor,
Quod nomẽ decepisset meum & inculpatum consiliũ.
Cyclops autem ingemiscensq; & dolens doloribus
Manibus palpitans, lapidem quidem amouit à ianua.
Ipse autem intra ianuam sedebat manus extendens
Si aliquem fortassis inter oues caperet exeuntẽ foras,
Sic enim me putabat in mente stultum esse.
Cæterùm ego deliberabam quid factu optimum esset,
Si quam socijs mortis solutionem, atq; mihi ipsi
Inuenirem, omnes enim dolos & consilium texui.
Videlicet ob vitam, ingens enim malum præsens erat.
Illud aũt mihi in animo optimum apparebat consiliũ.
Mares oues erant benè nutriti lanosi,
Pulchriq; magniq; violaceam lanam habentes.
Hos tacitè colligaui bene tortis funibus,
In quibus Cyclops dormiebat monstrum impia doctus
Tribus vnà constructis, qui in medio, virum ferebat,
Duo autem alij vtring; ibant seruantes socios.
Tres autem singulos viros oues ferebant, cæterùm ego
(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium)
Huius tergum arripiẽs villosum sub vẽtrem delapsus
Pendebam: cæterùm manibus lana preciosissima
Firmiter implicitus tenebam audaci animo.
Sic tũ qdẽ ingemiscẽtes expectauimus aurorã diuinã.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis auro-
Et tũ continuò ad pascua exegit mascula pecora. (ra.
Fœminæ verò balabant immulctæ per stabula,
Vbera enim grauabãtur, custos verò doloribus multis
Afflictus, omnium ouium nota palpitabat terga
Rectè stantium: illud autem stultus nõ animaduertit
Vt illi vellera tonsa ouium pectoribus ligati essent,
Vltimus aries pecorum exibat foras
Densitate pilorum grauatus, & me varia cogitante.
Hunc palpitans alloquutus est fortis Polyphemus,

[b] Κρὲ

ᵇΚελὲ πέπον, τί μοι ὧδε διὰ σπέος ἔσυο μήλων
Υ̓στατος; οὔτι πάρος γε λελιμμένος ἔρχεαι οἰῶν,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος νέμεαι τέρεν ἄνθεα ποίης,
Μακρὰ βιβᾶς· πρῶτος δ᾽ ἠὲ ῥοὰς ποταμῶν ἀφικάνεις.
Πρῶτος δ᾽ ἠθμόνδε λιλαίεαι ἀπονέεσθαι.
Ἑσπέριος· νῦν αὖτε πανύστατος. ἦ σύ γ᾽ ἀνάγκῃ
Ὀφθαλμὸν πλήξας, τὸν σοὶ κακὸς ἐξαλάωσε,
Σὺν λυγροῖς ἑτάροισι δαμασσάμενος φρένας οἴνῳ,
Οὖτις· ὃν οὔπω φημὶ πεφυγμένον εἶναι ὄλεθρον,
Εἰ δὴ ὁμοφρονέοις, ποτιφωνήσ τε γλῶσσαν
Εἰπεῖν ὅππη κεῖνος ἐμὸν μένος ἠλασκάζῃ·
Τῷ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ
Θρῳσκέοι ῥαίοιτο πρὸς οὖδεϊ κάδδε δ᾽ ἐμὸν κῆρ
Λωφήσοι κακῶν τά μοι ἐστιβαρὸς πόρε Οὖτις.
Ὣς εἰπὼν, τὸν κριὸν ἀπὸ ἕο πέμπε θύραζε.
Ἐλθόντες δ᾽ ἠβαιὸν ἀπὸ σπέος τε καὶ αὐλῆς,
Πρῶτος ὑπ᾽ ἀρσάμενος λύμην, ὑπέλυσα δ᾽ ἑτάρους.
Καρπαλίμως δ᾽ ἂρ μῆλα τανύτριχα πίονα δημῷ
Πολλὰ διαστείχοντες ἐλαύνομεν, ὄφρ᾽ ἐπὶ νῆα
Ἱκόμεθ᾽ ἀασάμενοι δ᾽ ἑτάροισι φαάνημεν,
Οἳ φύγομεν θάνατον, τοὺς δ᾽ ἐνάριζον γοόωντες.
Ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐκ ἔων, ἀλλὰ δ᾽ ὀφρύσι νεῦον ἑκάστῳ
Κλαίειν· ἀλλ᾽ ἐκέλευσα θοῶς ἁλλίτροχα μῆλα
Πολλ᾽ ἐν νηῒ βαλόντας ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Οἱ δ᾽ αὖθ᾽ ἕσσαυον, καὶ ἐπὶ κλησὶ κάθιζον.
Ἑξῆς δ᾽ ἐξόμενοι πολιὸν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ᾽ ὅτε τόσον ἀπῶ ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ τότ᾽ ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων κερτομίοισι,
ᶜΚύκλωψ, οὐκ ἄρ᾽ ἔμελλες ἀνάλκιδος ἀνδρὸς ἑταίρους
Ἔδμεναι ἐν σπῆι γλαφυρῷ κρατερῇφι βίηφι·
Καὶ λίην σέ γε μέλλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα,
Σχέτλι᾽· ἐπεὶ ξείνους οὐκ ἄζεο σῷ ἐνὶ οἴκῳ
Ἔδμεναι· τῷ σε Ζεὺς τίσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δ᾽ ἔπαφτα χολώσατο κηρόθι μᾶλλον.
Ἦκε δ᾽ ἀποῤῥήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο.
Καὶ βάλε πρόσθε νεὸς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ᾽ οἰήιον ἄκρον ἱκέσθαι.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης,
Τῷ δ᾽ αὖθ᾽ ἥπερόν γε παλιῤῥόθιον φέρε κῦμα
Πλημμυρὶς ἐκ πόντοιο, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ χείρεσσι λαβὼν σχεδίηκεα πηγὴν
Ὥσσα παρέξ, ἑτάροισι δ᾽ ἐπειγόμενος ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπῃσι, ἵν᾽ ὑπὸ ἐκ κακότητα φύγοιμεν,
Κρατὶ κατανεύων. οἱ δὲ σχεδὸν ἔρεσσον.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν,
Καὶ τότ᾽ ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων, ἀμφὶ δ᾽ ἑτάροι
Μᾶλλον ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Σχέτλιε, τίπτ᾽ ἐθέλεις ἐρεθίζεμεν ἄγριον ἄνδρα,
Ὃς καὶ νῦν πόντονδε βαλὼν βέλος, ἤλασε νῆα
Αὖτις ἐς ἤπειρον; ἦ δὴ φάμεν αὐτόθ᾽ ὀλέσθαι
Εἴ τ᾽ ἤ φθεγξαμένῳ τεῦ ἢ αὐδήσαντος ἄκουσε,
Σύν κεν ἄραξ ἡμέων κεφαλὰς ἠὲ νήια δούρα,
Μαρμάρῳ ὀκρυόεντι βαλών· τόσσον γὰρ ἵησιν.
Ὣς φάσαν. ἀλλ᾽ ἀ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμὸν,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προτέφλιν κεκοτηότι θυμῷ,
Κύκλωψ, αἴκεν τις σεῦ θνητῶν ἀνθρώπων
Ὀφθαλμοῦ ἔρηται ἀφαυρίζων ἀλαωτιὴν,
Φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,

Ignaue aries quid mihi per ſpeluncam exis ouium
Vltimus? neutiquam anteà relictus ibas ab ouibus,
Sed multò primus paſcebaris teneros flores herbæ
Magnificè incedēs primus ad fluenta fluuiorum per-
Primus aũt ad caulam deſiderabas redire (ueniens.
Veſpertinus, nunc rurſus vltimus, num tu domini
Oculum deſideras? quem vir malus eruit
Cum moleſtis ſocijs, poſtquam domuiſſet mentẽ vino
Vtis, quem nondum exiſtimo elapſum eſſe mortem.
Vtinam idem ſentires vocalisq́; fieres
Dicere. vbinam ille meum robur effugit.
Profectò ei cerebrum per ſpeluncam huc & illuc
Verberato flueret ad ſolum, meumq́; cor
Quieſceret è malis, quæ mihi nihili precij vir intulit
Sic loquutus arietem ab ſe demiſit forás. (*Vtis.*
Venientes autem paululum à ſpeluncaq́; & aula,
Primus ab ariete ſoluebar, ſalui autem ſocios.
Celeriter aũt pecora rectipeda pinguia pinguedine
Multa ferientes pepulimus, donec ad nauem
Peruenimus, deſiderati charis ſocijs viſi ſumus,
Qui effugimus mortẽ: alijs verò ingemiſcebãt flentes,
Sed ego non ſinebam, ſupercilijs aũt innuebã ſingulis
Lugere, ſed iuſſi celeriter villoſa pecora,
Multa in nauẽ recipientes renauigare ſalſam aquã.
Illi ſtatim conſcenderunt & per tranſtra ſederunt,
Ordine. a. ſedentes canum mare verberabant remis.
Sed quãdo tantũ aberãt quãtum vtiq; audire poteſt
Et tunc ego Cyclopẽ alloquebar conuicijs: (*clamitãs,*
Cyclops, non debebas imbellis viri ſocios
Mandere in ſpelunca caua forti vi.
Et ſanè te debebant inuadere mala facta,
Infelix quoniam hoſpites non verebaris tua in domo
Abſumere, ideoq́; te Iupiter vltus eſt & alij dij.
Sic dicebã, ille. a. cõtinuò iraſcebaĩ ex corde magis:
Miſit autem abrumpens verticem montis magni.
Deiecit aũt ante nauem nigram proram habentem,
Paululũ. a. abfuit gubernaculum extremum nãciſci.
Inundauit autem mare aduenientè à petra.
Hanc ſtatim ad littus refluus ferebat fluctus
Inũdatio ex mari, appropinquauit vt littº attĩgeret.
Cæterùm ego manibus apprehendens ingentẽ cõtum.
Detruſi ab littore, ſocijs autem excitans imperaui
Injcere remos, vt malum fugeremus
Capite annuens: hi autem incumbentes remigabãt.
Sed quando certè bis tantũ mare ſulcãtes abiuimus,
Certè tum Cyclopem alloquebar, circùm autem ſocij
Blandis verbis prohibebant hinc atq; illinc,
Infelix, cur vis irritare agreſtem virum?
Qui etiam nunc in põtum iacto telo deduxit nauem
Rurſus ad cõtinentẽ, & certè exiſtimabamº illic peri-
Si verò reſonantẽ te aut loquẽtem audierit, (*turos.*
Collidere poterit noſtra capita, & naualia ligna,
Saxo aperto iaciens, tantum enim iaculatur.
Sic dicebam, ſed non perſuaſerunt meum generoſum animum,
Sed ipſum rurſus alloquutus ſum elato animo,
Cyclops, ſi quis te inter mortales homines
Oculi interrogauerit indecentem cæcitatem
Dic Vlyſſem vrbium euerſorem euulſiſſe

Τὶὸν Λαέρτεω, Ἰθάκη ἔνι οἰκί' ἔχοντα.

Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
e Ὦ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἑκάστη
Εἴσατο τις ἐνθάδε μάντις ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε, (νέ.
Τήλεμος Εὐρυμίδης, ὃς μαντοσύνῃ ἐκέκαστο,
Καὶ μαντεύόμενος κατεγήρα Κυκλώπεσσιν·
Ὅς μοι ἔφυ τάδε πάντα τελευτήσειν ὀπίσω,
Χέρσῳ ἐξ Ὀδυσῆος ἀμαρτήσειν ὀπωπῆς.
f Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐέλμεθα
Ἔνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλῳ ἐπιδημιόων ἀλκῇ·
χ. ἀέκης, Νῦν δέ μ', ἐὼν ὀλίγος τε καὶ ἀτιδαὴς καὶ * ἄκικυς,
Ὀφθαλμοῦ * ἀλάωσεν, ἐπεὶ μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.
χ. ἀλάωσας, ἐπεὶμ' ἐδαμάσσατο
g Ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω,
Πομπῇ τ' ὀτρύνω δόμεναι κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.
Τοῦ γὰρ ἐγὼ παῖς εἰμί, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεται εἶναι·
Αὐτὰρ ὁ γ' οὔτ' ἀρ' ἐθέλησιν ἰήσεται, οὐδέ τις ἄλλος
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβόμενος προσέειπον,
h Αἴ γὰρ δὴ ψυχῆς τε καὶ αἰῶνός σε δυναίμην
Εὖνιν ποιήσας πέμψαι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὡς οὐκ ὀφθαλμόν γ' ἰήσεται ὀδ' Ἐνοσίχθων.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι
Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
i Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε κυανοχαῖτα.
Εἰ ἐτεόν γε σὸς εἰμὶ, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶναι,
Δὸς μὴ Ὀδυσῆα πολιπόρθιον οἶκαδ' ἱκέσθαι
Τὶὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον εὐκτίμενον καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἅπο πάντας ἑταίρους,
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, δῦροι, δ' ἐν πήματα οἶκῳ.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε Κυανοχαίτης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξαῦτις πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας,
Ἧ' κ' ἀποδινήσας ἐπέρεσε· τῇ δ' ἐν ἀπέλεθρον.
Καὶ δ' ἔβαλεν μετόπισθε νεὸς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύσησεν δ' οἰήιον ἄκρον ἱκέσθαι.
Ἐκλύσθη δ' ὑπὸ πόντος ἀναερχομένης ὑπὸ πέτρης,
Τὴν δὲ πρόσω φέρε κῦμα, θέμωσε δὲ χέρσον ἱ-
κέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφικόμεθ' εὐθά περ ἄλλαι
Νῆες ἐύσσελμοι μενέον ἀθρόαι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵατ' ὀδυρόμενοι, ἡμέας ποτι δέγμενοι αἰεί,
Νῆα μὲν εἴσω ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισι,
Ἐκ δ' αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Μῆλα δ' Κύκλωπος γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἐλόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τις μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἀρνειὸν δ' ἐμοὶ οἴῳ ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Μήλων δαιομένων δόσαν ἔξοχα. τὸν δ' ἐπὶ θινὶ
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδῃ ὃς πᾶσιν ἀνάσσει,
Ῥέξας, μηρί' ἔκηον. k ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο ἱρῶν,
Ἀλλ' * ἄρα μερμήριζεν ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι 28. ὄλη
Νῆες ἐύσσελμοι ἠδ' ἐμοὶ ἐρίπρες ἑταῖροι.
Ὣς ὁτὲ μὲν πόσιν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἧμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Καὶ τότ' ἐκοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑταίροισιν ἐποτρύνων ἀγόρευσα
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, αὐτά τε πρυμνήσια λύσαι.

Filium Laërti in Ithaca domum habentem.

Sic dicebam, ille mihi eiulans respõdebat sermone,
Papè, quàm scilicet mihi prisca vaticinia accidunt.
Erat quidam hic vates vir bonus magnusq;,
Telemus Eurymides qui vaticinijs superabat:
Et vaticinans consenuit inter Cyclopas,
Qui mihi dicebat hæc omnia perfectũ iri in posterũ,
Manibus ex Vlyssis priuatum iri visu. (stimabam
Sed semper quendã virum ingentem & pulchrũ exi-
Huc venturum esse magna præditum virtute.
Nunc autem me paruus & nihili & imbellis,
Oculo priuauit postquam domuit me vino,
Sed agè huc veni, Vlysses, vt tibi hospitalia præbeam,
Deductionemq; solicitem dare inclytum Neptunum.
Huius ego filius sum, pater autem meus gloriatur esse,
Ipse.a. siquidẽ voluerit sanabit, neq; quisquam alius,
Neq; deorum immortalium, vel mortaliũ hominum.
Sic ait, porrò ego ipsum excipiens alloquebar,
Vtinam verò anima & vita te potuissem
Spoliatum mittere intra Plutonis domum.
Haud sanè oculum vtiq; sanabit neq; Neptunus.
Sic dicebam, ille continuò Neptuno regi
Supplicabat, manus extendens in cœlum stelliferum,
Audi Neptune terram continens nigra cæsarie,
Si vtiq; tuus sum, pater autem meus gloriaris esse,
Da vt non Vlysses vrbium euersor in patriã veniat,
Filius Laërtis in Ithaca domum habens.
At si illi fatale est amicosq; videre & peruenire
Domũ ad bene ædificatam, & suã in patriam terrã,
Serò malè veniat, postquam perdiderit omnes socios
Naue in aliena, inueniat autem detrimentum domi.
Sic ait precans, hunc autem audiuit Neptunus.
Cæterùm ille rursus multò maiori lapide sublato,
Misit circumrotatum, intẽdit autem magnam vim.
Deiecit autem post nauem nigro rostro:
Paululũ defuit .a. vt gubernaculũ summum attinge-
Exundauit autem mare proruente ab saxo. (ret,
Hanc autem vlteriùs ferebat fluctus, appropinquat
verò terram adire.
Sed quando certè ad insulam peruenimus, vbi aliæ
Naues benè tabulatæ stabant densæ, in ipsis autẽ socij
Sedebant lugentes, nos expectantes semper:
Nauem quidem illuc vbi venissemus subduximus in
Ipsi autem exiuimus ad littus maris. (arenas,
Pecora autem Cyclopis caua ex naui deducta
Diuisimus, vt nullus mihi priuatus abierit sua por-
Arietem autem mihi soli fortes socij (tione.
Diuisis ouibus dederũt præ alijs, eum enim in littore
Ioui atras nubes cogẽti Saturnio, qui omnib. imperat,
Sacrificio facto fœmora iicẽdi. ille. v. nõ curabat sacra:
Sed certè deliberabat quo pacto perderentur omnes
Naues benè tabulatæ, & mihi dilecti socij.
Sic nunc quidem tota die donec Sol occidit
Sedebamus, epulãtes carnes immensas & dulce vinũ:
Quando autẽ Sol occidit, & tenebræ superuenerunt,
Et tum dormiuimus in littore maris.
Quando autem manè genita apparuit roseis digitis
Tum ego socios illos excitans imperaui, (aurora,
Et ipsos conscendere & rudentes soluere.

οἱ δ'

Οἱ δ' αὖψ' ἔισαινον ἰὼ ἅμ' κληῖσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἐνθεν ὴ πρόσθεν πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ὃκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.

Illi verò statim ingredi, & per transtra sedere.
Ordine aũt sedentes canum mare verberabãt remis.
Hinc verò vlteriùs nauigauimus tristati corde
Læti ex morte euitata postq̃ charos amissimus socios.

COMMENTARIVS.

a ἄρσενες ὄιες] Hìc duo videntur in obseruationem cadere. primùm generaliter studium, quod ad suæ & sociorũ vitæ conseruationem Vlysses adhibet: deinde specialiter, quod socijs & sibi, præstat. Alio enim modo sibi, alio socijs prouidet. Hos sub ouib. recondit, se verò sub ariete, qui totius gregis erat præstantissimus, adeò vt maiorem sui quàm sociorum curam habuerit: ita quilibet sibi potiùs quàm alijs consulit, vt si cui duarum arcium detur optio, is sibi munitiorem eliget. Tamen hoc quoque non est prætermittendum, quòd cùm solus posset Vlysses effugere socijs relictis: tamen æquum non existimauit id à se fieri, quod apertè apud Euripidem testatur his verbis: — ἐγὼ γὰρ αὐθρας ἀπολιπὼν φίλους
τὰς σὰς δόμους ἦλθον, ἃ μόνῳ σωθήσομαι·
Καί τοι φύγοιμι αὖ, πάρεσθέ μοι λιτὰς ἀνὴρ μυχῶν·
ἀλλ' ἃ δίκαιον, ἀπολιπόν τ' ἐμοὺς φίλους
ξὺν οἷπερ ἦλθον δεῦρο, σωθῆναι μόνον.

b κεἰς πέπων,] Tactu hunc postremum exeuntem è grege suo Polyphemus cùm obseruâret, idque præter morem & consuetudinem præcedentium temporum, quibus solebat gregem antecedere siue exeundo in pascua, siue in stabula redeundo: miratus hãc nouitatem eum alloquitur, quasi nimirum intellectu præditum (quem animalibus veteres tribuisse aliàs in Iliade copiosè enucleauimus) causamq; huius ignauiæ rogat. Suspicatur ergo, quia vocem ab eo non poterat extorquere (ideò vt vocalis esset, paulò pòst exoptat) affici eum dolore, quòd pastorem suum & dominum excæcatum videret: tum exponit ei, à quo id effectum sit, excidiumq; illi minitatur, si ab ariete posset indicari. Hac de re sic ille apud Tullium 5. Tuscul. Itaq; augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt Poëtæ, nunquam inducunt deplorantem cæcitatem suam: at verò Polyphemum Homerus, cùm immanem ferúmque finxisset, cum ariete etiam colloquentem facit, eiusque laudare fortunas: quòd quà vellet, ingredi posset, & quæ vellet attingere. Rectè hic quidem, nihilo enim erat ipse Cyclops, quàm aries ille prudentior, &c. Vbi ego lubenter contenderim, esse hìc Ciceronis lapsum, quia talia non dicuntur à Polyphemo arieti, vt licet ex ipso textu Homeri colligere. Cæterùm apud Euripidem Polyphemus chorum Silenorum interrogat, vbínam ille Vtis sit, à quibus etiam indicatur: sed vbi longiùs iam ab illo recessisset.

c Κύκλωψ, σὸν ὦρ' ἔμελλες] Prudenter Vlysses tum demum Cyclopem alloquitur, cùm aliquo iam interuallo distaret: periculum enim erat, ne si propior illi fuisset, illæsus non discederet, cùm vix quidem adeò remotus cauere sibi ab illo potuerit, vt paulò pòst refertur. Exprobrat autem illi Vlysses, quòd crudelitas quam in socios suos exercuit, meritam pœnam à Deo reliquisque Dijs consequuta sit: non tam ob præsens istud factum, sed etiam ob præcedentem inhumanitatem, qua iam à longo tempore in hospites suos vtebatur. Vnde colligitur veritas illius sententiæ Theognidis,

ἀεσσὰς πω ξεῖνον, πολυπτώσσοντ', ἐξαπατήσας
ἀσσοῖ ἱκέτην δυσπαῖ ἀμηνάντες ἔλαβε. id est,

Hospes decipiens peregrinos, siue rogantum
Suppliciter vocem, nemo Deos latuit. vt vertit Natalis.

d ἀλλ' ἃ πᾶσιν] Sic elatus secunda fortuna animus submitti rationi vix potest. Periculum enim præcedens prudentiorem Vlyssem efficere debuerat, ne Cyclopem ita verbis asperis amplius prouocaret: quod etiam socij monebant. Sed Vlysses non paruit, adeò etiam aliquid generositatis in verbis aduersus hostem contumeliosis inesse existimatur: ideò toties in Iliade vidimus solitos victores de victis arroganter gloriari cum eorum contemptu & sui iactantia. Itaque Vlysses dicit, ἀλλ' ἃ πᾶσιν ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν. Exponit autem Cyclopi verum suum nomen, duabus de causis primùm, vt hoc pacto se pleniùs vlcisceretur, quòd ipsi hosti maior erat futurus dolor, si eum cognosceret, à quo hoc damnum sibi erat illatum. Moris est enim, vt accepta iniuria mansuescamus eò citius, cùm nobis author illius est ignotus. Vide Arist. 2. Rhet. ad Theod. cap. 3. de Mansuetudine, vbi hunc ipsum locum adducit. Altera causa est, vt hanc quoque gloriam sibi in ignota regione compararet. Adderem tertiam, si ex consilio ipsius Vlyssis proficisceretur. Addam tamen, quia ex Poëtæ instituto: vt nimirum intelligeret Polyphemus veritatem illius vaticinij, de quo mox dicemus.

e ὦ πόποι ἦ ῥά] Sic apud Euripidem, cùm Vlysses suum verum nomen exposuisset, illicò exclamat:

αἰαῖ αἰαῖ, παλαιὸς χρησμὸς οὐκ περαίνεται
τυφλὸν γὰρ ὄψιν οὐ σέθεν χροᾶ μ' ἔφη
τροίας ἀφορμηθέντα. id est,

Vah vah! vetus oraculum perfectum est.
Cæcum enim visum ex te habiturum me dixit
Troia profectò.

Apud Homerum autem describitur ipsius vaticinij author. Apud Ouid. 13. Metam. idem vaticinium sic refert:

Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit, lumenq; quod vnum

Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses.
Risit, &, ô Vatum stolidissime falleris (inquit)
Altera iam raptum. sup. Galatea quam amabat Polyphemus.

f ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα] Hoc semper decepit Polyphemum, quòd hanc sibi cæcitatem à forti quodam viro accidere existimabat. Eum itaq; ingentem etiam corpore imaginabatur, quasi fieri non posset vt ille tantus ab alio quàm ab eo qui aut eo esset ingentior, aut saltem par vastitate, opprimi posset. Itaq, hoc eum maximè angit, quòd à nullius precij viro hoc ipsi inflictum sit. Talem autem dicit Vlyssem propter illius corporis sui respectu gracilitatem, ac proculdubio cæcitatem illam æquiore erat animo toleraturus, si à viro quodam ingentis magnitudinis hoc ipsi fuisset illatum: nunc verò quòd dolo tam miserè sit victus, hoc eum pessimè habet.

g ἀλλ' ἄγε δεῦρ' ὀΐσω,] Dolosè sine omni dubio Vlyssem ad se pellicit, vt propiorem meliùs & commodiùs vlciscatur. Sed nouit Vlysses huiusmodi escas non attingere, vt qui intelligat tam manifesto hosti temerè non esse confidendum.

h αἰ γὰρ δὴ ψυχῆς] Qui superiora nostra legerit de Vlyssis vindicta per simplicem cæcitatem, & hæc attenderit, habet quod nobis opponat: quia ibi dicebamus grauiorem esse hanc vltionem, quàm si penitus neci Cyclopem tradidisset: nunc verò Vlysses optat, vt eum etiam interficere potuisset. Respondeo, hæc ab Vlysse dici quasi animũ Polyphemi inde magis exulceraret: nam ij nobis grauiores, fiunt inimici, quos intelligimus de eripienda nobis vita cogitasse: cuius desiderio & amore cùm omnes teneantur, sic etiam mortem exhorrescunt. Nam cur non potuerit Polyphemum Vlysses interficere? Sanè perindè id facilè fuisse existimo, atque oculum effodere. Porrò ad exacerbandum magis hostem hæc videtur pronunciasse. Quod si quis hæc minus probauerit, meliora, si placet, afferat.

i κλυθι ποσείδαον] Hinc videtur colligi, mutatum ex nouo casu ad pietatem Polyphemum, cùm Deum vltorem aduocat: quem non in mari, cùm tamen maris Deus Neptunus credatur, & proinde ibi quærendus videretur, sed in cœlo quærit. nam οὔχ ὅσις ἐστὶν ὀρέων εἰς ἄκρον ἀστερόεντα: quasi solus ille cœli rector verus sit Neptunus existimandus, vt solus rerum omnium & conditor & moderator. Hoc porrò à lectoribus attentè considerari iubeo. Petit autem à Neptuno alterum ex his duobus, vel vt pereat in mari, antequam in patriam perueniat: vel si fatis impeditur, ne id faciat, vt saltem multis laboribus & erroribus agitetur cum suorum omnium tum sociorum tum nauium iactura. Et hanc partem voti concessisse Polyphemo Neptunum intelligendum est, cum simpliciter posteà dicitur eum exaudisse. Apud Euripidem illud etiam in oraculo & vaticinio illo de se contineri dicit Polyphemus:

— ἀλλά νιν σέθεν ὄψεται δίκας ὑφέξων αὐτὸς δ' ἐθέσπισε Πολυφήμου χρόνον συναορέμμων.

k ὁ δ' οὐκ ἐμπαίζει] Notandum est, Vlyssem hæc postea ex ipso exitu agnouisse. cùm autem propriè Neptunus omnia hæc illi damna inflixerit, vt ipse etiam Iupiter suprà lib. 1. dicebat: tamen hoc altiùs Vlysses repetit, nimirum ab Ioue, ὃς πᾶσιν ἀνάσσει, quod etiam aliàs præstitit, vbi nos quoque nonnihil diximus.

FINIS LIBRI IX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Κ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΑ᾽ ἀφὶ τὸν Αἴολον ἀπαγγέλλει τὸν τῶν ἀνέμων φύλακα, ὡς ἔδωκεν Ὀδυσσεῖ οὖριον Ζέφυρον, τὰς ἄλλας ἀνέμους ἐγκαθείρξας ἐν ἀσκῷ. ὧν οἱ ἑταῖροι λύσαντες ἡμαρτήσθη Ὀδυσσῆος, ἅτε ἐν αὐτῷ χρυσὸν εἶναι νομίζοντες, ὑπονοσφισαμένους Αἴολον. ἀφικομένῳ δὲ τοῦ Αἰόλου τὸ Ὀδυσσέα, ὀκτὼ μὲν ἀπολέσθαι, εἰς Λαιστρυγόνας ἀφικνεῖται παρ᾽ οἷς ἕνδεκα τῶν νεῶν ἀπολέσας, μίαν εἰς Αἰαίαν τὴν νῆσον πλησιάζει. ἐν ᾗ τοῦ Εὐρυλόχῳ τὰς ἡμίσειας τῶν ἑταίρων κλήρῳ λαχόντας ἐκπέμπει, πυθομένους τίνες οἱ κατοικοῦντες. μεταμορφωθέντων δὲ ἐκείνων εἰς σύας ὑπὸ τῆς Κίρκης, πλὴν Εὐρυλόχου, αὐτὸς ἐπὶ ζήτησιν ἐλθὼν, λαβὼν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ φάρμακον τὸ μῶλυ, οὐδὲν βλάπτεται. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑταίρων τὴν ἀρχαίαν φύσιν λαβόντων, ἐνιαυτὸν παραμείνας παρὰ τῇ Κίρκῃ, εἰς ᾅδου κατέρχεται.

Ἄλλη.

Κέπται δ᾽ ἔχ᾽ Αἰόλη, Λαιστρυγόνων, ⓒ Κίρκης ἔργα.

Αἰολίην δ᾽ ἐς νῆσον ἀφικόμεθ᾽· ἔνθα δ᾽ ἔναιεν
Αἴολος Ἱπποτάδης, [b] φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι,
[c] πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ. πάσαν δὲ τέ μιν περὶ τεῖχος
χαλκεον, ἄρρηκτον· λιστὴ δ᾽ ἀναδέδρομε πέτρη.
[d] τοῦ καὶ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν·
ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ᾽ ἥβες ἡβώοντες.
ἔνθ᾽ ὅγε θηητὰς πόρεν ὑιάσιν ἔμμεναι ἀκοίτας.
οἱ δ᾽ αἰεὶ δώδεκα παρὰ πατρὶ φίλῳ καὶ μητέρι κεδνῇ
δαίνυνθ᾽· ἔνθα δὲ σφιν ὀνείατα μυῖα κέαται.
κνισῆεν δέ τε δῶμα θεϊζεναχίζεται αὐλὴ
ἤματα, νύκτας δ᾽ αὖτε παρ᾽ αἰδοίοις ἀλόχοισι
εὕδουσ᾽ ἐν τε τάπησι καὶ ἐν * τρητοῖς λεχέεσσι.
καὶ μὲν τῶν ἱκόμεσθα πόλιν καὶ δώματα καλά.
μῆνα μὲν πάντα φίλῃ με, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα,
Ἴλιον, Ἀργείων τε νέας, καὶ νόστον Ἀχαιῶν.
αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
ἀλλ᾽ ὅτε δὴ ῥ᾽ ἐγὼν οἶον ἤτεον, ἠδ᾽ ἐκέλευον
πεμπέμεν, [e] ἠδέ τι κεῖνος ἀνήνατο, τεύχε᾽ ὀμπλώ.
δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο·
ἔνθα δ᾽ ὑπὸ βυκλάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα.
[f] κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων,
ἠμὲν παυέμεναι, ἠδ᾽ ὀρνύμεν ὅν κ᾽ ἐθέλῃσι.
νηῒ δ᾽ ἐνὶ γλαφυρῇ κατέδησε μέρμιθι φαεινῇ
ἀργυρέῃ, ἵνα μήτι ἀποπνεύσῃ ὀλίγον περ.
αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν Ζεφύρῳ * ποίησεν ἰέναι,
ὄφρα φέροι· νῆάς τε καὶ αὐτούς. ἀτὰρ οὐ τελέσθη·
ἐκτελέθεν· αὐτῶν γὰρ ἀπωλόμεθ᾽ ἀφραδίῃσιν.
ἐννῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτάς τε καὶ ἦμαρ·
τῇ δεκάτῃ δ᾽ ἤδη ἀνεφαίνετο πατρὶς ἄρουρα·
καὶ δὴ πυρπολέοντας ἐλάσσομεν ἐγγὺς ἐόντας.
[h] ἔνθ᾽ ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος * ἐπήλυθε κεκμηῶτα.
αἰεὶ γὰρ πόδα νηὸς ἐνώμων· οὐδέ τῳ ἄλλῳ
δῶκ᾽, ἑτάρων, ἵνα θᾶσσον ἱκοίμεθα πατρίδα γαῖαν.
οἱ δ᾽ ἕταροι ἑτέοισι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
καί μ᾽ ἔφασαν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον οἴκαδ᾽ ἄγεσθαι,
δῶρα παρ᾽ Αἰόλου μεγαλήτορος Ἱπποτάδαο.
ὧδέ κε δή τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
ὦ πόποι, ὡς ὅδε πᾶσι φίλος καὶ τιμιός ἐστιν

ARGVMENTVM DECIMI LIBRI *Odysseæ.*

FA quæ apud Aeolum acciderant narrat, ventorum *scilicet* custodem, vt dederit Vlyssi secundum ventum Zephyrum, alijs ventis inclusis in vtre: quem socij vbi soluissent, dormiente Vlysse, videlicet in ipso aurum esse rati, redeunt ad Aeolum. Non autem recipiente Aeolo Vlyssem, illinc nauigans, ad Lęstrygonas peruenit, apud quos vndecim nauibus amissis in insulam Aeæam proficiscitur. Et cum Eurylocho dimidium sociorum sorte electum emisit, interrogaturos quinam essent incolæ. Transformatis autem illis in sues à Circe præter Eurylochum, ipse ad inquisitionem egressus, accepto à Mercurio *nimirum* pharmaco moly, non læsus est. Sed & iam socij pristinam formam cùm recepissent, & annum desedisset apud Circen, ad inferos descendit.

Aliud.

K, habet Aeoli, Læstrygonum, & Circes gesta.

IN Aeoliam insulam peruenimus, vbi habitabat
Aeolus Hippotades charus immortalibus dijs,
Natãti in insula: totam verò ipsam circumdat murus
Ferreus, infragilis, læuis verò circùm currit petra.
Huius duodecim liberi in regia nati sunt:
Sex quidem filiæ, sex quidem filij pubescentes,
Tum illa filias coniunxit filijs, vt essent vxores.
Hi semper iuxta patrẽ charũ & matrem venerãdam
Conuiuãtur: iuxta eas aũt cibaria varia apponũtur:
Nidorosa autem domus circum personat in aula
Die, nocte verò rursus apud pudicas vxores
Dormiunt, intrag̃ tapetas & in tessellatis lectis.
Eqdem ad horũ peruenimus vrbẽ & domos eximias,
Mensẽ. v. in totũ amicè excipiebat me, & ĩterrogabat
Iliũ Argiuorũq̃ naues, & reditũ Græcorũ. (singula,
Cæterùm ego huic omnia vt decebat enarraui.
Sed quando certè ego iter postulabã atq̃ admonebã
Dimittere nihil qcq̃ ille abnuit, parauit. a. deductio-
Dedit aũt mihi excoriatũ vtrẽ bouis nouennis, (nẽ:
In quo procellosorum ventorum ligauit flatus.
Illum enim promum ventorum fecit Saturnius,
Aut quidem mulcere aut tollere quemcunq̃ velit.
Naue in caua alligaui funiculo splendido,
Argenteo, vt nõ quicq̃ præterflaret ne paululũ quidẽ,
Cæterùm mihi flatum Zephyri immisit vt flaret,
Vt ferret nauesq̃ & nos, non autem iam erat
Perfecturus, ipsorum enim perijmus insipientia.
Per nouem dies continuò nauigamus noctesq̃ & dies,
Decima verò iam apparebat patria tellus.
Et iam qui faces præferrent vidimus propè existẽtes.
Ibi me dulcis somnus occupauit defessum,
Semper. n. pedem nauis mouebam, neq̃ cuiquam alij
Dedi sociorũ, vt celeriter puenirem⁹ in patriã terrã.
Socij autem verbis ad se inuicem loquebantur,
Et me suspicati sunt aurumq̃ & argentum reducere
Dona ab Aeolo magnanimo Hippotadæ:
Sic aliquis dicebat conspicatus in proximum alium,
O dij, quàm hic omnibus gratus est & magni precij

Ἀνθρώ-

Ἀνθρώποις ὁτέων τε πόλιν καὶ γαῖαν ἰκήαι.
Πολλὰ μὲν ἐκ Τροίης ἄγεν κειμήλια καλὰ
Ληϊδίης· ἡμεῖς δ' αὖτε ἅμ' ὠκέα δῶρον ἐκτελέσαντες,
Οἴκαδε νιστόμεθα κενεὰς σὺν χεῖρας ἔχοντες.
Καὶ νῦν οἱ πάγ' ἔδωκε χαριζόμενος Φιλότητι
Αἰόλος· ἀλλ' ἄγε δῶσον ἰδώμεθα ὅ, τι πόδ' ἐστὶν,
Ὅσσος τις χρυσός τε καὶ ἄργυρος οἰκῷ ἐνεστιν.
Ὣς ἔφασαν· βουλὴ δὲ κακὴ νίκησεν ἑταίρων.
Ἀσκὸν μὲν λύσαν, ἀΐδηλοι δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν.
Τὰς δ' αὖψ' ἀρπάξασα Φέρεν πίνυτος δῖα θύελλα
i Κλαίοντας, γαίης ἀπὸ πατρίδος· αὐτὰρ ἐγώγε
Ἐγρόμενος, κῆρ' ἦμὸν ἀμύμονα μερμήριξα
Ἦε πεσὼν ἐκ νηὸς ἀποφθίμην ἐνὶ πόντῳ,
Ἦ ἀκέων τλαίην, καὶ ἔτι ζωοῖσι μετείην·
Ἀλλ' ἔτλην κ' ἔμφαι· καλυψάμενος δ' ἐνὶ νηῒ
Κείμην· αἱ δ' ἐφέροντο κακὴ ἀΰτμοιο θύελλη
k Αὖλις ἐπ' Αἰολίην νῆσον· στενάχοντο δ' ἑταῖροι.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἠπείρῳ βῆμεν, κ' ἀφυσάμεθ' ὕδωρ.
Αἶψα δ' ἅμ' ἀμφὶ δεῖπνον ἕλοντο θοῆς ὠκὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τε πασάμεθ' ἠδὲ πότητος,
Δὴ τότ' ἐγὼ κήρυκά τ' ὀπασσάμενος κ' ἑταῖρον,
Βῶν εἰς Αἰόλου κλυτὰ δώματα· τὸν δ' ἐκίχανον
Δαινύμενον πὰρ δ' ἄλοχῳ κ' οἷσι τέκεσσιν.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα, πὰρ σταθμοῖσιν ἐπ' ἐσχάρ
Ἑζόμεθ'· οἱ δ' αἰὰ θυμὸν ἐθάμβεον, ἔν τ' ἐρέοντο,
Πῶς ἦλθες Ὀδυσεῦ, τίς τοι κακὸς ἔρρασε δαίμων;
Ἦ μάν σ' εὐθυκέως ἀπεπέμπομεν, ὄφρ' ἀφίκοιο
Πατρίδα σὴν, κ' δῶμα, κ' εἴ τι τ' φίλον ἐστίν.
Ὣς φάσαν· αὐτὰρ ἐγὼ μετεφώνεον ἀχνύμενος κῆρ,
m Ἄασάν μ' ἑταροί τε κακοὶ, πρὸς δ' ὕπνος ἀρέστης·
Σχέτλιοι· ἀλλ' ἀκέσασθε φίλοι· δὴ γὰρ ἐν ὑμῖν.
Ὣς ἐφάμην, μαλακοῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν.
Οἱ δ' αὖεω ἐγρόντο. πατὴρ δ' ἠμείβετο μύθῳ,
n Ἐρρ' ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλεγχιστε ζωόντων·
Οὐ γάρ μοι θέμις ἐστὶ νομίζεμεν ἐνὶ δώμοις
Ἄνδρα τὸν ὃς κε θεοῖσιν ἀπεχθήῃ μακάρεσσιν.
Ἔρρε, ἐπεὶ ἄρα θεοῖσιν ἀπεχθόμενος· δὴ ἰκάνεις.

Hominibus, ad quorũcunq; vrbem & terram veniat.
Multa quidem ex Troia duxit preciosa pulchra
Ex præda, nos rursus eadem profectione confecta,
In patriam redimus vacuas manus habentes. (tiam
Et nunc ipse hæc præbuit rem gratã faciens ob amici-
Aeolus, sed agè celeriter videamus quænam illa sint,
Quantum auriq; & argenti vtri insit.
Sic dicebãt, consilium aũt malum vicit sociorum.
Vtrem quidẽ solue runt, venti aũt omnes eruperunt.
Hos statim furens ferebat in pontum procella,
Flentes terra à patria: caterùm ego
Experrectus, in animo eximia deliberabam,
Siue lapsus ex naui perirem in ponto,
An tacitus sustinerem & adhuc viuis interessem:
Sed sustinui & mansi: absconditus autem in naui
Iacebam, illi verò ferebantur malo venti turbine
Rursus ad Aeoliam insulam, lugebant autem socij.
Ibi in littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim prandium ceperunt celeres apud naues socij.
Caterùm postquam cibumq; gustauimus atq; potum,
Tum verò ego præconem comitem eligens & socium,
Iui ad Aeoli inclytas ædes: hunc verò inueni
Conuiuantem iuxta suam vxorem & suos liberos.
Vt venimus autem in domum ad fores in limine
Sedebam, illi. v. in ãio obstupescebãt interrogabãtq;
Quomodo veniſti Vlysses? qs tibi malus ingruit dæmõ?
An quidem te accuratè dimisimus, vt peruenires
In patriam terram & ædes, & sicubi gratum esset.
Sic dicebant, caterùm ego alloquebar tristatus cor-
Læserunt me socij mali, ad illosq; somnus (de,
Infelix, sed medemini amici: potestas enim penes vos.
Sic loquutus sum blandis demulcens verbis.
Illi verò muti facti sunt, pater. a. excipiebat sermone,
Vales ocyus ex insula, pessime viuentium,
Neq; enim mihi fas est excipere neq; dimittere
Virum illum qui dijs inuisus est beatis.
Abeas, quoniam certè dijs inuisus huc veniſti.

COMMENTARIVS.

a αἰολίλην δ' ἐς νῆσον] Hæc insula Aeolia dicitur ab illius rege Aeolo, quæ solùm ab Homero memoratur, cùm tamen constet septem esse insulas, quæ Aeoliæ appellantur: vel etiam nouem, vt quidã voluerunt. Non desunt tamen, vt refert Didymus, qui aliam quandam remotam insulam hîc ab Homero intelligi arbitrentur. Alij verò contrà, qui contendunt Vlyssem circa Siciliam & Italiam nauigasse. Itaq; Lotophagos volunt eos esse, qui Acragantini appellãtur, vel qui Camarinæi. Per Cyclopas verò Leontinos intelligunt. Aeoli verò insulas septem, Strongylem, Didymem, Hieram, Hicesiam, Liparam, Erycodem, & Phænicodem. Alij verò has insulas in Tyrrhenico mari sitas esse dicunt. Præstat tamen id nos intelligere, quod magis patet. Constat enim, has insulas esse in mari Siculo, vt testatur Diodorus & ipse Siculus lib. 5. vbi etiam, cùm de Aeolo scribit, refert ad hũc fabulas tradere Vlyssem errantem diuertisse: cùm tamen vnius solùm meminerit Poëta. Si liceat nobis diuinare, Strongylem intelligemus, quæ Aeoli domus appellatur tum à Strabone, tum à Solino. Strab. li. 6. ἡ μὲν στρογγύλη καλεῖται μᾶλλον ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ λιπαρὰ, βία μὲν φλογὸς λεπτομερὴς, τῷ δὲ φέγγει πολυειδεστάτη, σύνηθες δὲ τὴν Αἴολον οἰκῆσαι φασίν. id est, Strongyle à rotunditate figuræ sic dicta, ignita ipsa quoq; violentia flammarum minor, fulgore excellens. Hîc habitasse Aeolum aiunt. Solinus cap. 11. versus finem: Strongyle tertia, Aeoli domus vergit ad Solis exortum minimè angulosa, quæ flammis liquidioribus differt à ceteris.

b φίλος ἀθανάτοισι] Cur amicus Dijs Aeolus diceretur, explicat Diodorus Siculus lib. 5. nimirum διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐσεβείας, ob eximiam illius pietatem, qua putà cæteros antecellebat.

c πλωτῇ οὐ νήσῳ,] Dionysius in sua περιηγήσει septem illas insulas communi nomine πλωτὰς appellari dicit, quasi circum vndiq; nauigabiles, ἑπτὰ δὲ αὗται εἰσὶν ἐπώνυμοι ὑδάτων πλωτὰι οὐδὲν μέσον ἔχουσι πέλαγος ἀμφιέλικτον. Et paulò antè vocauit eas eodẽ sensu περιδρόμους τὴν δὲ μετ', αἰόλου εἰσὶ περίδρομοι· ἐν ἄλλῃ νήσῳ. quod enarrans ibidem Eustathius, ἐπώνυμοι, φησὶν, ὑδάτων πλωτὰι, τουτέστι φερωνύμως κυλόμεναι πλωτάι· ἐκ' ὅτι μεταπίπτουσιν, ὡς ἡ Δῆλός ποτε μυθεύεται, ἀλλ' ὅτι ὡς περίδρομοι, μέσον, φησὶν, ἔχουσι περίπλουν ἀμφιέλικτον, τουτέστι περιπλέονται, καὶ εἰσὶ γνώριμοι ὧν ἐπώνυμοι, διὰ ἄπλοοι, διὰ μοχθηρίαν τινά. τοῦτο δ' ἀρετὴ νήσων ἐστίν. Eò redit eius interpretatio, πλωτὰς dici non quòd moueãtur & fluctuent, vt de insula Delo fabulantur: sed quòd circumnauigentur, & sunt notæ, neq; innominatæ, neq; innauigabiles, quòd aliquid incommodi in illis existat (διὰ μοχθηρίαν τινὰ, putà propter scopulos aut freta periculosa, vt Scylla & Charybdis fuisse memorantur) Et hæc, inquit, est virtus insularum: hoc est, hoc nomine maximè commendari possunt. Hîc autem πλωτὴν νῆσον appellari volunt quidam, quasi πλεομένην eodem sensu: οἷον τὴν ἐν πλεομένοις τόποις κειμένην, quæ in nauigabili loco sita fuerit. Sed Aristarchus, Didymo referente, πλωτὴν φερομένην interpretabatur, quasi περιφερομένην, id est, mobilem & inconstantem, vt quæ nunc ad dexteras nunc ad sinistras partes videatur. Quod refutat Didymus, defendit Eustathius. Vide in Lexico Homerico.

d τῶν δ' ἐδώδεκα] Diodorus Siculus eodẽ libro sex quidem Aeoli filios recẽset, Astyochũ (vel Astychũ) Xuthũ, Androcleũ, Pheræmona (vel Pheramona) Iocastũ & Agathyrnũ (Latina versio habet Agathyrsum) qui oẽs ob gloriã ac virtutes paternas magno in ho-

nore

nore sunt habiti, adeò vt Siculi & Sicani (quorum illi Orientem, hi Occasum spectant) cùm inuicē dissiderent, tamen his spōte pa
ruerint: intelligit autem Pheræmona & Androcleum, vt ex filo narrationis sequitur. At noster Vlysses eiusdem quoq; Aeoli sex fi-
lias agnoscit, quæ fratribus ipsis à patre sint desponsatæ, nobili exemplo incestuosi matrimonij, quod illis seculis videtur fuisse li-
citum, vt anteà in alijs personis monebamus lib. 6. in Alcinoi coniugio. Vnde ergo cepit Ouidius argumentum illius epistolæ Ca-
naces filiæ Aeoli ad Macareũ fratrem? Credo damnasse & puniuisse factum filiæ patrem, quòd extra cōiugium illud perpetrasset.

e *ὁδὲ πᾶσιν ἀνθρώποις*,] Fuit enim hospitalitatis laude clarissimus Acolus, de quo sic idem Diodorus: *ὁ δ' Αἴολος ἔτος ἐστὶ πρὸς τὸν μυθολογοῦσι τὸν Ὀδυσσέα πλανᾶσθαι τῷ πολάνῳ ἀφικέσθαι. ἡγοῦνται δ' αὐτὸν φασὶν εὐσεβῆ καὶ δίκαιον, ὑπὲρ δὲ πάντας τοὺς ξένους φιλάνθρωπον.* id est, Aeolus verò is est, ad quem Vlyssem errantem veniisse fabulantur. Fuisse autem illum dicunt pium & iustum, insuper etiam erga hospites humanum. Et Dionysius eum *φιλοξένου* donat epitheto *Αἰόλα ἱπποπόδαο φιλοξείνου βασιλῆος*. Hanc humanitatem nunc se expertum Vlysses refert.

ξεῖνον γὰρ πομπῇσι] Aeolus ventorum custos à veteribus est creditus, proinde in illius esse potestate tempestates vel excitare vel pacare, ventos nimirum laxando vel coërcendo. Iuno itaq; Virgiliana sic eum affatur:

Aeole (namq; tibi Diuûm pater atq; hominum Rex
Et mulcere dedit fluctus & tollere ventos, &c.

& paulò antè dixerat Poëta: — *hic vasto rex Aeolus antro*
Luctantes ventos, tempestatesq; sonoras
Imperio premit, & vinclis ac carcere frænat.

Apollonius, *ὄφρα νόον ὃς ἀνέμοις αἰθρηγενέεσσιν ἀνάσσῃ*: Aeolum qui ventis æthere natis imperat. Dionys. in *Περιηγήσει* iam à nobis lau-
data, *αἰόλε, ὃς ἤπιτὰ μετ' ἀνδράσιν ἔπλαχε δῶρα,*
Κοιρανίῃ ἀνέμων κλονεόντων θ' ἱσταμένων τε:

Aeoli qui miranda inter homines sortitus est dona, Imperium ventorum, siue turbantium siue quiescentium. Nam, vt ait Natalis Mythol. 8. cap. 10 antequàm ventis Aeolus imperaret, dicta sunt multa accidisse ventorum certamina, quæ vrbes frequentissimas ac regiones deuastârint: qualia fuerunt illa, quæ tantoperè mare infestârunt, vt Siciliam ab Italia seiunxerint: & cùm prius nullum esset mare mediterraneum, vis tempestatis in Oceano orta per quoddam spatium terram discidit, vnde aqua per calpen ingressa, mare quod est intra terram fecit, ob depressam regionem, Africamq; ab Europa determinauit, vt in his ait Valerius Flac. 1. Argon.

Has nimbi ventiq; domos & naufraga seruat
Rector erat) Libya cùm rumperet aduena calpen
Tempestas, hinc in terras, latumq; profundum
Oceanus, cùm flens Siculos Oenotria fines
Est iter, hinc olim soliti miscere polumq;
Perderet, & medijs intrarent montibus vndæ, &c.
Infelixq; freum: (neq; enim tunc Aeolus illis

Quod negari propter antiquitatem non posse ait Natalis: Illud scilicet quod de irruptione Oceani dicitur. Ergo Aeolus ventis est præfectus, qui arbitrio suo illos regeret ac moderaretur. Id multi interpretati sunt allegoricè, inter quos est Polybius apud Strab. lib. 1. Is cùm errores Vlyssis apud Homerum explicaret, dicebat Aeolum, qui prædiceret quomodo per fretũ nauigari posset, cùm ijs locis ob affluxum & refluxum maris cursus difficulter teneri, fretumque superari queat, ventorum promum dictum fuisse ac regem: quemadmodum Danus quod Argis *ὑδρεῖα* (id est, aquatica instrumenta, vt vertit Xylander) demonstrasset: & Atreus, quòd Solis cursum cœli conuersioni renitentis, docuisset, vatesq; & sacrorum inspectores Reges sunt creati, & olim sacerdotibus Aegyptiorum, Chaldæis Magisq; sapientia alios superantibus honores & imperia sunt delata. atque ita etiam vnusquisq; Deorum honores reperit, eò quòd aliquid vtile excogitasset. *Hæc ille.* Tzetzes scribit, Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam præcipuè exercuisse, quæ pertinet ad naturam ventorum, vt prodesset nauigantibus, &c. Vide Natalem ibidem. Diodorus lib. 5. iam anteà citato de Aeolo sic scribit: *πρὸς δὲ τούτοις τὴν τῶν ἰδίων χρείαν τοῖς ναυτικοῖς ἐπίσημον ἐποίησε διὰ τῆς τοῦ πυρὸς παρατηρήσεως, προλέγων τοῖς ἐγχωρίοις ἀνέμους ἐσομένους. ἐξ ἧς ἔμαθον αὐτὸν ἔνιοι τῶν ἀνέμων ὁ μῦθος ἀνέδωκε* id est, Præterea velorum vsum nautas docuisse (dicitur, repetendo *τὸ φασὶν ἐκ τοῦ πυρός*) & ignis obseruatione, qui venti in regione futuri essent, certa coniectura prædixisse. Vnde promum eum esse ventorum fabula indicauit. Hic ergo cùm talis esset, dicitur Vlyssi ventos vtre inclusos omnes tradidisse præter Zephyrum, qui solus nauigationem illius fortunaret. Id quomodo sit intelligendum, quidam penitiùs secreta naturæ intuentibus docere voluerunt. Aiunt enim, si quis vtrem è pelle Delphino detracta fecerit, illamque penes se habeat, posse eum per quasdam cæremonias obtinere, vt spiret quicunq; ventus ille voluerit, atq; solus ille spirabit: vnde hæc finxisse Homerum de ventis ab Aeolo datis Vlyssi. Hoc referunt Natalis & Rhodiginus ex Tzetzis Scholijs in Lycophronem: quod inter *ἀμφιτερπέα* numeratur. Sed ego has allegorias, vt iam sæpe monui, tutò admitti non posse arbitror. Non quòd fructus aliquis ex fabulis excerpi non possit: sed quin eas quò volueris detorquere, non liceat.

g *αἰψηρὸν σφοδρῆ*] Huius funiculi splendor & precium socios ad vtrem referandum videtur illexisse, sub spe thesauri in eo reconditi, vt posteà dicitur.

h *οὐδ' ἐμὲ λάθε γλυκὺς*] Mirum est quòd Vlyssi tam vicino iam suæ patriæ somnus obrepserit, vbi eum vigilātiorem esse oportebat. Sed verisimile est eum iam nimiùm de securitate sibi spopondisse: & cùm huc vsque tutò processisset, in tam exiguo interuallo itineris, quod sibi conficiendum restabat, fieri non posse vt aliquid impedimenti illi incideret. Exitus tamen docuit, quàm imprudēter hoc fecerit. Ita solent oculatissimi interdum cæcutire, & res, quæ maiorem vigilantiam postulant, somniculosiùs gerere. Proinde egregium hoc loco prudentiæ ex illius imprudentia præceptum colligi potest, nimirum in negotij alicuius cōfectione, vbi maximam illius partem exegeris diligenter & prouidentissimè, cauendum esse ne in ipsa catastrophe, quod dicitur, negligentia aut incuria pecces: Res est enim satis vulgata, vt qui sæpe iam se in portu nauigare arbitrātur, in ipso eodē portu impingāt. Ideò elegāter Nilus ille, *μὴ ἐκπλάγῃς*, inquit, *μήπως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένῃ*]: id est, Ne efferaris animo, ne fortè naufragium tibi fiat in portu. Hoc Vlysses noster nunc expertus est, nō quòd reuerà naufragium fecerit: sed quòd cùm iam ad portum accederet, ignauia sua eum penitùs non attigit. Hoc enim ipsi magis est vertendum vitio, quàm ipsis socijs, quòd aliorum moderatoris negligentia ansam peccandi subditis exhibeat. Socij tamē culpa non carent, quin temeritatis & perfidiæ damnandi sunt, vt de curiositate, siquidem ita licet *περιεργίαν* interpretari, taceam. Deniq; finis docet, ex vtraq; parte turpiter peccatum. Quid enim profuit Vlyssi per nouem dies & noctes integras sedulum in moderando nauis cursu extitisse, si tandem, vbi res ad salutis vadū accedebat, ab eo propria desidia repellitur? Scilicet nō intellexit, *ὡς πολλὰ κέλδεται κἠδεπιφραίων ποτῶν μέσῳ κυλίνδῃ μοίρᾳ πεμπόντων βροτῶν*: vt est apud Lycophronē.

i *κλαυθμόν*.] Hoc solùm illis restabat, nam alio modo præsenti tempestati succurri non poterat, ideò ad miserorum solatium confugiunt, quòd in lacrymis est positum. Vt enim in bello, sic neq; in mari bis peccare licet.

k *αὖτις ἐπ' αἰολίην*] Verisimile est, actam nauim rursus ad Aeoliam insulam impellentibus ita ventis, qui notas sedes & assueta domicilia repetebant: qua occasione arrepta Vlysses Aeolo fit rursus supplex: sed frustra, vt videbimus.

l *ἐπ' ἀδοῦ*] Eustathius, quid hoc sit, docet his verbis: *τὸ παρὰ τοῖς δώμασι καθημένοις ἐπ' ἀδοῦ ἐξόδῃς, πτωχικὸν ἦν καὶ ὀλυσσωτικὸν, ὃ καὶ νῦν οἱ παῖδες ἔμπαλιν δώμασιν ὀδυσσοῦς ποιεῖ παιζόμενοι ἐκεῖ τὸ δεύτερον, καὶ ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν ἰθάκην ἀπιλθὼν, ἔστω ἡ καὶ Πηνελόπη ἐπ' ἀδοῦ ἔξω πολυκλείστου θαλάμου ὅτε τὸν καὶ τοῦ ὑὸς λόχον ἔμαθεν* id est, Ad fores in limine sedere pauperum erat, & eorum quos se tales videri pudebat: quod etiam nunc in Aeoli ædibus Vlysses facit, illuc rursus errore actus: quod item facit, cùm in Ithacam peruenit, sic Penelope in limine thalami sedit, cùm insidias filio suo strui cognouit. Hoc ergo notandum est, & immutata Vlyssis fortuna, vt qui tam humanū hospitem liberè iam non accedat, quod eum facti sui pudeat, qui tam ignauiter beneficium Aeoli conseruârit, sibique de potestate excidere passus sit: qua re non leuiter offensum iri Aeolum intelligebat.

m *ἄασαν μ' ἕταροί τε*] Duo sunt quæ hic obseruare licet. Primùm breuem orationem, quæ calamitosos & afflictos grauiter homines maximè decet. Deinde formam orationis, cuius duæ sunt partes: prima casum illius exponit, secunda auxilium nouum implorat. In exponendo autem casu longiùs non immoratur, tum quòd eum singillatim recensere sine grauissimo animi dolore non potuerit, tum quod Aeolum & reliquos rem facilè intellecturos crediderit. Auxilium item paucis petit, quia lubenter beneficium cōferenti longa non est opus oratione, qua ad humanitatem, ad quam ipse satis sponte propensus est, incitetur: eâ enim vti solemus erga eos, qui duriore sunt animo & minus facili, & à quibus non rogari, sed extorqueri beneficium oportet. Deinde quem antea perhumanum Aeolum erat expertus, talem se nunc quoque experturum sperabat.

n *ἤπιον ἔμπης*] Diximus anteà, Aeolum clementiæ & hospitalitatis nomine plurimi apud antiquos æstimatū: nunc verò dicas penè eum humanitatē omnē exuisse, adeò à nupero illo Aeolo mutatus est hic Aeolus, qui tam contumeliosè & proteruè Vlyssem excipiat. Sed vir prudēs intelligit, ex illius casu, eum Dijs esse inuisum, & hanc calamitatem aliqua ex parte promeruisse, itaque nihil eorum voluntati contrarium faciendum sibi esse statuit: quod accidisset, si rursus ei ventos vtre inclusos tradidisset. Maluit

ergo

ergo mortali, quàm Numinibus displicere. Sed cur tam acerbè in eum inuehitur? Aegrè tulit nimirum, beneficium suum tam miserè ex Vlyssis ignauia perijsse, quòd paulò antè monebamus.

Ὣς εἰπὼν, ἀπέπεμπε δόμων βαρέα στενάχοντα.
Ἔνθεν ἢ πρόσθεν πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ.
Τέρπεν δ' ἀνδρῶν θυμὸς ὑπ' ἐρεσσόμενος ἀλεγεινῆς
Ἡμετέρης ἀτίης· ἐπεὶ οὐκέτι φαίνετο πομπή.
Ἕξημαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
[b] Ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον,
Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην. [c] ὅθι ποιμένα ποιμὴν
Ἠπύτ' εἰσελάων, ὁ δέ τ' ἐξελάων ὑπακούει·
Ἔνθα κ' ἄϋπνος ἀνὴρ δοιὼς ἐξήρατο μισθὸς,
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων.
[d] Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἠματος εἰσὶ κέλευθοι.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν, ὃν περὶ πέτρη
Ἠλίβατος τετύχηκε διαμπερὲς ἀμφοτέρωθεν
Ἀκταὶ θ' ὑπερθλῆτες ἐναντίαι ἀλλήλῃσιν
Ἐς στόμα τ* ἀθρήσσουσιν· ἀραιὴ δ' εἴσοδός ἐστιν,
Ἔνθ' οἵγ' ἔσω πάντες ἔχον νέας ἀμφιελίσσας.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔντοσθεν λιμένος κοίλοιο δέδεντο
Πλησίαι· ἀεὶ μὲν γάρ ποτ' ἀέξετο κῦμά γ' ἐν αὐτῷ,
Οὔτε μέγ', οὔτ' ὀλίγον· λάβρη δ' ἐπὶ ἀμφὶ γαλήνη.
Αὐτὰρ ἐγὼν οἶος κοίλην ἔξω νῆα μέλαιναν,
Αὐτοῦ ἐπ' ἐσχατιῇ, πέτρης ἐκ πείσματα δήσας.
Ἔστην δ' ὀκριόωντα ἐς παπταλόεσσαν ἀνελθών·
Ἔνθα μὲν οὔτε βοῶν οὔτ' ἀνδρῶν φαίνετ' ἔργα,
Καπνὸν δ' οἶον ὁρῶμεν ἀπὸ χθονὸς αἰσσοντα.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροις πρόφρασσι πόδεσσι κιόντας
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες
Ἄνδρε δύω κρίνας, [e] τέλπατον κήρυκ' ἅμ' ὀπάσσας.
Οἱ δ' ἴσαν ἑκβάντες λείην ὁδόν, ἥπερ ἁμαξιὴ
Ἄσσυ δ' ἀφ' ὑψηλῶν ὀρέων καταγίνεον ὕλλῳ.
Κέρκῃ ἔνι ξύμβλητο πρὸ ἄστεος ὑδροχόῃσι,
Θυγατρὶ ἰφθίμῃ Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο.
Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην* κατεβήσετο καλλιρέεθρον
Ἀρτακίην· ἐνθεν γὰρ ὕδωρ πρὸς ἄστυ φέρεσκον.
Οἱ δ' παρστάμενοι πρόσφωνεον, ἐκ τ' ἐρέοντο
Ὅστις τῶν εἴη βασιλεὺς, καὶ οἵοισιν ἀνάσσοι.
Ἡ δ' μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδον ὑψιμέδοντος
Οἱ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον κλυτὰ δώματα, τὴν δ' γυναῖκα
Εὗρον ὄσσον τ' ὄρεος κορυφὴν, κὰδ δ' ἔσχον αὐτήν.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξ ἀγορῆς σκάλεν κλυτὸν Ἀντιφατῆα,
Ὅν ῥ' ἔπεφνον, ὃς δὴ τοῖσιν ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον·
Αὐτίκ' ἕνα μάρψας ἑτάρων, ὡρτλίσατο* δόρπον.
Τὼ δ' δὺ' ἀΐξαντε φυγῇ ἅμα νῆας ἱκέσθην.
Αὐτὰρ ὁ τεύχε βολὴν ἅμα ἄστεϊ· οἱ δ' ἀΐοντες
Φοίτων ἰφθιμοι Λαιστρυγόνες ἄλλοθεν ἄλλοι,
Μυρίοι, οὐκ ἀνδρεσσιν ἐοικότες, ἀλλὰ Γίγασι·
Οἵ ῥ' ἀπὸ πετράων ἀνδραχθέσι χερμαδίοισι
Βάλλον· ἄφαρ δ' ἀνὰ νῆας ὀλοὸς κέλαδος ὀρώρει
Ἀνδρῶν ὀλυμένων, νηῶν θ' ἅμα ἀγνυμενάων.
Ἰχθῦς δ' ὡς* πείροντες, ἀτερπέα δαῖτα φέροντο.
Ὄφρ' οἱ τοὺς ὄλεκον λιμένι βαθυδινήεντι,
Τόφρα δ' ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσάμενος παρὰ μηρῷ,
Τῶν ἀπὸ πείσματ' ἔκοψα νεὸς κυανοπρῴροιο.
Αἶψα δ' ἑοῖς ἐτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπῃσι, ἵν' ὦκα ἐκ κακότητα φύγοιμεν.
Οἱ δ' ἅμα πάντες ἀνέρριψαν, δείσαντες ὄλεθρον.

Sic loquutus: dimisit ex ædibus grauiter suspirantẽ.
Hinc verò vlterius nauigamus afflicti corde.
Fatigabatur.a. virorũ animus à molesta remigatione
Nostra stoliditate, quoniã nõ amplius apparuit redit⁹.
Sex dierũ quidẽ cõtinuò nauigauimus noctesq; & dies,
Septima verò venimus Lami ad excelsam vrbem
Longè distãtes portas habẽtes Læstryg. vbi pastorẽ pa-
Euocat impellens, alter verò exiens audit. (stor
Ibi verò insomnis vir pastor duplicem capit mercedẽ:
Vnũ pascẽdis bobus, alterum pascendis albis pecoribus.
Propè enim noctisq; & diei sunt viæ.
Ibi postq; ad portũ inclytũ venimus, quẽ circum petra
Excelsa erat, contiguè vtringꝫ
Littora prominentia contraria sibi inuicem
In ostia procurrunt, angustus autem introitus est.
Ibi illi intus omnes tenebant naues æquales,
Ipse quidem intra portum concauum ligabantur
Propinquæ, nunquam enim attollitur fluctus in ipso,
Negꝫ magnus negꝫ paruus: cãdida erat circũ trãquillitas.
Cæterùm ego solus tenui extra nauem nigram,
Illic in extrema parte petræ funes alligabam.
Stabam verò specula excelsa conscensa.
Ibi.q. negꝫ boum negꝫ virorum apparebant opera.
Fumum autem solum videbamus à terra erumpentẽ.
Cæterùm tunc ego socios præmisi sciscitatum profectos,
Quinam viri essent supra terram panem vescentes,
Viris duob. electis, tertiũ præconẽ vnà comitẽ tradens.
Illi iuerunt egressi in planam viam qua currus vtiq;
Ad vrbem ab excelsis montibus deducunt syluam:
Puellæ verò obuij facti sunt ante vrbem aquam petẽti
Filiæ forti Læstrygonis Antiphatæ.
Hæc quidem ad fontem descenderat limpidum κ. καπεβήσατο
Artaciam, hinc enim aquam ad vrbem ferebant.
Illi verò astantes alloquebantur interrogabantq;,
Quisnam eorum esset rex & quibus imperaret.
Illa valde statim patris ostendit excelsam domum.
Illi postquã ingressi inclytã domũ, ipsam. v. mulierem
Inuenerunt, velut mõtis verticẽ, illã. a. perhorruerũt.
Illa verò cõtinuò è foro euocabat inclytum Antiphatẽ
Suum maritum, qui certè illis intendebat sæuã mortẽ,
Statim vno correpto sociorum, apparauit cœnam,
Duo verò ruentes fuga ad naues peruenerunt. κ. ὁλάπνοι.
Cæterũ ille clamorẽ excitauit per vrbẽ, illi audiẽtes
Ibant fortes Læstrygones aliunde alius,
Innumeri non hominibus similes, sed Gigantibus,
Illi à petris grauibus lapidibus
Iaciebãt: statim. a. malus strepitus p̃ naues excitatus est
Virorum pereuntium nauiumq; fractarum.
Tanquam pisces. v. transfigẽtes tristes epulas ferebãt.
Dum illi hos perdebant profundum portum intra. κ. ἀπείρονται.
Interea ego gladium acutum extraxi à fœmore,
Eo funes abscidi nauis nigræ proræ.
Statim autem meos socios excitatos iussi
Incumbere remis, vt calamitatem subterfugeremus.
Illi simul omnes incumbunt timentes mortem.

Ἀσπασίως δ' ἐς πόντον ἐπηρεφέας φύγε πέτρας
Νηῦς ἐμή· αὐτὰρ αἱ ἄλλαι ἀολλέες αὖθι ὄλοντο.
Ἔνθεν ἐὺ ναιόμενον ἀνακηκίομεν ἤπερ.
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθι δ' ἔναιε
κ. ἐδήεσσα Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεός, * αὐδήεσσα,
Αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο·
f Ἄμφω δ' ἐκγεγάτην Φαεσιμβρότου ἠελίοιο,
Μητρὸς τ' ἐκ Πέρσης, τὴν Ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἀκτῆς νηῒ κατηγαγόμεσθα σιωπῇ
Ναύλοχον ἐς λιμένα· καί τις θεὸς ἡγεμόευεν.
Ἔνθα τότ' ἐκβαίντες, δύο τ' ἤματα καὶ δύο νύκτας
Κείμεθ' ὁμῶς καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἐμὸν ἔγχος ἐλὼν καὶ φάσγανον ὀξὺ,
Καρπαλίμως ὤρμησ' ἀνὰ νηὸς, ἐς αἰνίον ἐς σκοπιὴν,
Εἴπως ἔργα ἰδοίμι βροτῶν, ἐνοπήν τε πυθοίμην.
Ἔστην δ' ἐς σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών,
Καί μοι ἐείσατο καπνὸς ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
h Κίρκης ἐν μεγάροισι, διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Μερμήριξα δ' ἔπειτα κῆ Φρεσὶν ἠδὲ κῆ θυμῷ
Ἐλθεῖν ἠδὲ πυθέσθαι, ἐπεὶ ἴδον αἴθοπα καπνόν.
Ὧδε δέ μοι Φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτ' ἐλθόντ' ὅπι νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης,
Δεῖπνον ἑταίροισι δόμεναι, πυθέσθαι τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κεδνὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
i Καί τ' ἔτι τις μοι θεῶν ὀλοφύρατο μοῦνον ἐόντα,
Ὅς ῥά μοι ὑψικέρων ἔλαφον μέγαν εἰς ὁδὸν αὐτῷ
Ἧκεν· ὁ μὲν ποταμόνδε κατήιεν ἐκ νομοῦ ὕλης,
Πίόμεν· (δὴ γάρ μιν ἔχεν μένος ἠελίοιο)
Τὸν δ' ἐγὼ ἐκβαίνοντα κατ' ἄκνημιν μέσα νῶτα
Πλῆξα· τὸ δ' αἰπηρὸν δόρυ χάλκεον ἐξεπέρησε·
Καὶ δὴ ἔπειτ' ἐν κονίῃσι μακὼν, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός·
Τῷ δ' ἐγὼ ἐμβαίνων, δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἴρυσάμην· τὸ μὲν αὖθι κατακλίνας ἐπὶ γαίῃ
Εἴασα· αὐτὰρ ἐγὼ ἀπασάμην ῥῶπάς τε λύγους τε·
Πεῖσμα δ' ὅσον τ' ὄργυιαν ἐϋστρεφὲς ἀμφοτέρωθεν
Πλεξάμενος, συνέδησα πόδας δεινοῖο πελώρου.
κβ. καταλο- Βῶν ἐς * καταλοφάδια φέρων ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
φάδια κγ. ἰὼν ἐπὶ Ἐγχεῖ ἐρεισάμενος, ἐπεὶ οὔπως * ἦεν ἐπ' ὤμῳ
Χερσὶ φέρειν ἐπίηρι· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Κὰδ δ' ἔβαλον πρὸ πάροιθε νεὸς· ἀνέγειρα δ' ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, παραστὰς ἕκαστον ἄνδρα ἕκαστον,
κγ. πρὶν πρὶν ἐπελθεῖν k Ὦ φίλοι, οὐ γάρ * πως κατερύσομεθ', ἀχνύμενοί περ,
Εἰς ἀίδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ * ἐπέλθῃ·
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἔν νηῒ θοῇ βρώσις τε ποσις τε,
Μνησόμεθα βρώμης, μηδὲ τρυχώμεθα λιμῷ.
Ὣς ἐφάμην· οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο·
Ἐκ δ' ἀλυφάμενοι θῆκαν θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Θηήσαντ' ἔλαφον· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τέρποντο ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
Χεῖρας νιψάμενοι τεύχον ἐρικυδέα δαῖτα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον κατιόντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότ' ἐκοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Libenter autem in pontum altas effugit petras
Nauis mea, sæterùm reliquæ densæ illic perierunt.
Hinc autem vlteriùs nauigamus tristes corde,
Læti ex morte euitata postq; dilectos amisimus socios.
Aeæam aũt ad insulã peruenimus, ibi.a. habitabat
Circe pulchricoma veneranda dea eloquens,
Germana soror prudentis Aeëtæ:
Ambo enim natæ sunt ex illustrante homines sole
Matre ex Perse, quam Oceanus genuit filiam.
Hic verò in littore naue deuenimus clàm
Nauium capacem in portũ, & Deus aliquis dux erat.
Ibi tum exeuntes, duos dies & duas noctes
Iacebamus pariter & labore & dolore aĩm macerãtes.
Sed quãdo certè tertiã diẽ pulchricoma pfecit auro-
Et cũ ego meã hastã capiens & gladium acutum, (ra,
Celeriter ab naue ascendi in speculam,
Si cubi opera viderem mortalium vocemq; audirem.
Stabam.a. speculam in præruptã vbi conscendissem,
Et mihi apparebat fumus à terra lata
Circes in ædibus per arbores densas & syluam.
Deliberabam autem deinde in mente & in animo
Proficisci, atq; audire postquã vidi splendidum fumũ.
Sic autem mihi reputanti visum est satiùs esse,
Primùm proficisci ad nauem celerem & littus maris
Prandium socijs dare præmittereq; ad audiendum.
Sed quãdo iã propè erã valdè ad nauẽ vtriq; agitatã
Certè tum aliquis me deorũ misertus est solũ existentẽ,
Qui mihi excelsis cornibus ceruũ magnũ in viã ipsam
Misit, qui ad flumen descendebat ad pascua syluæ
Potaturus, certè enim ipsum ceperat vis Solis.
Hunc ego ingredientem per spinam medio tergo
Perousi, ipsum autem penitus hastile ferreũ transijt.
Decidit.a. in pulueres longũ vociferãs, et euolauit ani-
In hunc ego irruens hastã ferreã ex vulnere (mus:
Extraxi: illam quidem illic reclinans in terra
Reliqui, cæterùm ego aulsi virgultaq; viminaq;.
Fune ad vlnæ longitudinem benè torto vndiq;
Complicato colligaui pedes ingentis monstri.
Descendi autem in ceruice gerens ad nauem nigram,
Hasta innixus, quoniam nullo pacto poterã in humero
Manu ferre altera, valdè enim magnum animal erat,
Deieci autem ante nauem, excitaui autem socios
Blandis verbis astando viros singulos,
O amici, nondum enim descendimus, tametsi tristes
In Plutonis ædes, antequam fatalis dies adueniret.
Sed agitè quamdiu est in naui celeri cibusq; potusq;,
Memores simus escæ neq; vexemur fame.
Sic dicebam, hi celeriter meis verbis parebant.
Egre si autem ad littus maris irrequieti
Admirabantur ceruũ, valdè enim magna bestia erat.
Cæterùm postquam oblectati sunt videntes oculis,
Manibus lotis apparabant eximium conuiuium.
Sic tum quidem totum diem ad Solis occasum
Sedebamus, comedentes carnes multas & vinũ dulce.
Quando autem Sol descendit, & tenebræ aduenerunt,
Certè tum dormiuimus in littore maris.

COMMENTARIVS.

a ἐπὶ σκοπιήν] Id est, quòd iam amplius non erat nobis aliunde expectãdum auxilium, cùm iam iratos & ipsos Deos & ipsos homines haberemus.

b ἐκ

b ἐδδομάτη δ' ἱκάνεσθα] Vide vt miseriæ Vlyssis continuentur, vt nihil dicere de illo possis, quàm quod Aeolus, eũ esse nimirum θεοῖς ἀπεχθόμενον. Incidit enim in Læstrygonum solùm quæ gens fuit à Cyclopum natura non aliena, & si vnitatem oculi demas, nihil dissimilis. Nam inhospitalis etiam fuit, & ἀνθρωποφάγος, vt socius Vlyssis paulò pòst sentiet. Cõmendantur tamen illorum hominum abundantes & copiosæ pecuniæ, & ipsius vrbis Lami magnitudo, si quidem πλείπυλον intelligas, quòd dissitas inter se haberet portas, quod magnitudinem vrbis innuit. Vide Lexicon nostrum Homericum.

c ὅθι ποιμένα ποιμαίνων] Id est, vt inquit Didymus, Δηλοῖ τὸ συνέχεσθαι ἀναγκαῖς τοὺς νομεῖς, ἢ μᾶλλον τὸ διαστήματος τὸ ἀπεναντίον τῶν πυλῶν μέτρον ἀπέχειν. καὶ ὅπως τοῖς φωνοῦσι ἐξακούεσθαι τὸ τε εἰσελαύνοντος καὶ τὸ ἐξελαύνοντος. Quòd vicina sint inter se pascua, vel potiùs quòd interualli ex aduerso portarum mensura distet, vt ita vox ingredientis & exeuntis possit exaudiri. Sed mihi prior sensus arridet.

d ἐγγὺς γὰρ νυκτὸς] Ex Didymo repetit Eustathius, quæ in hunc locum scribit. Nos ex vtroq;. Duplex est ergo secundum illos huius loci sensus, aut potiùs duobus modis diuersis à quibusdam exponitur. Alij enim dicunt, κελαδεῖσθαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, intelligi pascua, quæ ipsi vrbi sint vicina. Læstrygonas autem regionem illam Siciliæ, quæ posteà fuit Leontinorũ, incoluisse: ibi asilos vel tabanos, & œstros, vel si mauis Græca, μύωπάς τε καὶ οἴστρους, nasci, quæ insecta animalibus minus villosis nocere nemo nescit. Itaq; apud eos die villosa pecora pasci, noctu verò glabra, hoc est, minus pilis obtecta: quales sunt boues, equi, &c. Itaq; duplicem mercedem consequi eum qui noctu etiam vigilare poterit, vt pascendis armentis sit intentus. Alij ex Cratetis authoritate dicunt Læstrygonas sub capite draconis esse sitos: de quo capite dixit Aratus, sub eo ortus & occasus Solis confundi.

κείνη πέ κεφαλὴ τῇ νήχεται, ἧχι περ ἄκρας — *Hoc caput hic paulùm sese subitoq; recondit*
μίσγονται δύσεές τε καὶ ἀνατολαὶ ἀλλήλοισιν. id est, vt vertit Tull. — *Ortus vbi atque obitus partem admiscentur in vnam.*

Itaque hîc intelligi longos esse dies, breuissimas verò noctes, proinde qui euigilare illas potest, duplici mercede affici, nimirũ diurna & nocturna. Sic quod Aratus dixit, μίσγονται δύσιες καὶ ἀνατολαί: Homerus dicit, ἐγγὺς νυκτός τε καὶ ἡμέρης εἰσὶ κέλαδοι. At vir eruditissimus Iosephus Scaliger in suis comm. in Manil. lib. 3. docet, aliud sentire Aratum ab Homero. Arateum enim illud, inquit, ad eleuationem tantùm 59. 30. contingit: Homericum autem ad eleuationem 66. 30. nimirum de ijs qui sub polis Ecliptice habitant. Quanquã & Aratum decipi, qui Eudoxum hac in re sequutus est, satis ibidem docet. Porrò hoc sensu à Læstrygonibus diuersi erunt Cimmerij, quibus longissimæ noctes, & minima diei portio. Addam de Læstrygonibus, quod scribit Thucydides lib. 6. παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας (σικελικῆς) κύκλωπες καὶ λαιστρυγόνες οἰκῆσαι. ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν ἐσῆλθον, ἢ ὅποι ὠπεχώρησαν, ἀρκείτω δὲ ὡς ποιητῶν τε εἴρηται, καὶ ὡς ἑκάστοις πη γιγνώσκειν περὶ αὐτῶν. id est: Antiquissimi quidem feruntur partem quandam regionis (Siciliæ) Cyclopes atque Læstrygones, quorum ego neque genus, neq; vnde venerint, neq; quò abierint, dicere habeo: sufficiat quod à Poëtis memoratum est, & apud se quisq; de illis sentit. *Hæc ille.* Eos Formias Campaniæ vrbem habitasse, scribunt Plinius & Solinus. Vnde Cic. 2. ad Attic. Si verò in hanc πλείπυλον veneris λαιστρυγονίδα, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi?

e τρίταξεν κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας] Nihil profuit præco apud gentem barbaram, & humanis legibus non vtentem. Nam statim vt hos Vlyssis legatos animaduertit, statim vnum ex illis corripuit, interfectumque sibi in epulas parauit: cæteri verò fuga salutem sibi quæsiuerunt: tandem cùm eos Læstrygones prosequerentur, perierunt omnes Vlyssis socij & naues, præter eos quos in vnica sua naui habebat. Et hæc est prima ingens iactura, quam in toto nauigationis cursu fecit. Sex enim socios tantùm apud Cyclopem amiserat, hîc penè omni comitatu destituitur: tandem effugit periculum mortis vnica naui, qua ad Aeëam insulam saluus & incolumis peruenit: ibi alia rursus pernicies illi infligetur in sociorum persona, vt videbimus in sequentibus.

f ἄμφω δ' ἐκγεγάτην] Exponit genus huius Circes, quam anteà ab adiunctis formæ, grauitatis & affabilitatis (sic enim αἰδέσασαν interpretari videtur Didymus) Nunc eam Solis & Perses Oceani, filiæ filiam esse dicit, sororemque Aeetæ. Hesiodus verò in Theogonia Perseidem appellat, quam Homerus Persen: cætera inter se similes. Sic ergo ille:

ἠελίῳ δ' Ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ Ὠκεανῖνη — *Soli verò indefesso peperit inclyta Oceani filia*
Περσηΐς, Κίρκην τε καὶ Αἰήτην βασιλῆα. id est, — *Persis Circenq; & Aëetem regem.*

Orpheus verò in Argonauticis Solis & Asteropes esse filiam scribit. Alij aliter, de quibus consule Natalem Mythol. li. 6. cap. 6. Eius originem Diod. Siculus lib. 5. sic enarrat: Solem ferunt duos procreasse pueros, Aeëtam & Persen. Aeetas in Colcho regnauit, in Taurica Perses: crudeles ambo, efferiq;. Ex Perse Hecate orta est, superans audacia immanitateq; patrem vt quæ cruciatu hominũ læta eos pro feris appetere sagittis consuêrit. Sed ad venena mortifera conficienda summum studium operamq; impendens, prima aconitum inuenit, vim naturamq; cuiusq; veneni in cibis, quos aduenis dabat, experta. His rebus admodum edocta, primùm veneno patrem sustulit: deinde regno assumpto, templum statuit Dianæ, cui præternauigantes hospites sacrificabat, existimans ea crudelitate suum nomen clarius futurum. Post hæc nupsit Aeëtæ, genuitq; liberos tres: Circen, Medeam & Aegialeum. Circe ad omnis generis venenorum curam versa, multarum herbarum radicumque varias vires mirabilesque reperit. Et quamuis à matre Hecate in plurimis instructa esset, tamen multis à se de nouo inuentis, omnibus in ea re præstitit. Hæc Sarmatarum regi, quos quidam Scythas dicunt, cùm nupsisset, primùm veneno virum abstulit: deinde regno capto, multa vi crudelitateque subditos vexauit. Quibus rebus regno expulsam, quidam scriptores ad Oceani quandam desertam insulam cum mulieribus, quæ eam secutæ erant, confugisse: quidam ad Italiam venisse tradunt, inque eo promontorio, quòd nunc quoque ab ea Circæũ vocatur, resedisse. *Hæc ille.* Eam autem Homerus in Aeëa insula habitare dicit, quæ proculdubiò etiam in mari Siculo fuisse existimanda est cognominis illi, quæ est fluuio Phasidi in Colchica regione vicina. Quam etiam Apollonius Rhodius Argon. 4. in Italia apud Tyrrhenorum agrũ esse dicit. Videndus est idem lib. 3. Strab. lib 5. Circæum montem dicit stadijs CCXC. (hic numerus tamen variat in Græcis. Vide Xylandri annot in lib. eundem Strab. num. 18.) distantem, quem mare & paludes insulam faciunt (versio Latina hîc erat vitiosa in Xylandro) Is radicibus dicitur abundare, fortassis (inquit Strabo) vt fabulæ de Circe accommodent. Est ibi Circes oppidum, & sacra Mineruæ ara, aiuntque ibi pateram quandam Vlyssis monstrari.

g ἀνήϊον ἐς σκοπιήν] Videtur ex hoc loco & alijs constare, in portubus fuisse excelsas quasdam speculas, ex quibus præternauigãtes possent terram habitatam cernere. Sic anteà in Læstrygonum portu speculam dicitur Vlysses ascendisse, ἐσῆλθον δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών. Stabam verò specula ardua conscensa.

h Κίρκης] Tunc quidem nesciebat illas esse Circes ædes, sed posteà resciuit: ideò hæc sunt posterioris mentis.

i καὶ τότε τίς με θεῶν] Non dicit fortunâ, temerè aut casu hoc accidisse: quia, vt aliàs diximus, nihil agnoscit Homerus, quod sine Deorum voluntate ac permissu eueniat. Et hoc est diligenter obseruandum, quia alioqui vulgus etiam similia contingentia casui solet tribuere: malè, vt hîc tacitè docet Vlysses.

k ὦ φίλοι, ἠ γάρ πως] Quasi dicat: Nihil est, ô socij, quòd diutiùs tristemur ob aliorũ iacturam, quam anteà fecimus. illis enim præstituta iã ista moriendi hora à fato, cui quis repugnauerit? Immò habemus quod lætemur, siquidem adhuc superamus, & nondum quia fatalis dies nondum aduenit, occubuimus. itaque quandiu licet per nostras facultates, agitè genio indulgeamus. Quàm sit importunus venter in medijs etiam calamitatibus, dixit idem anteà in primo Alcinoi conuiuio.

Ἦμος δ' ἠελίδα Φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος μετὰ πᾶσιν ἔειπον,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακὰ περ πάσχοντες ἑταῖροι,
Ὦ φίλοι. εἰ γάρ τ' ἴδμεν ὅπη ζόφος, ἠδ' ὅπη ἠώς,
Οὐδ' ὅπη ἠέλιος φαεσίμβροτος εἰς ὑπὸ γαῖαν,
Οὐδ' ὅπη αἶψ' ἀνίησι· ἀλλὰ φραζώμεθα θᾶσσον
Εἴπις ἔτ' ἔσται· ἐγὼ δ' οὐκ οἴομαι εἶναι,
Εἰδον γάρ, σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών,

Quãdo.a.manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum ego concione coacta sermone alloquutus sum: μετ. μύθοισι,
Audite meos sermones mala etsi patientes socij,
O amici, nõ enim scimus vbi tenebræ, neq; vbi aurora,
Neq; vbi sol hominib. lucem præstans vadit sub terrã, κατὰ ζόφον ἠερόεντα γαῖαν.
Neque vbi resurgit: sed consilium ineamus celeriter,
Num quid adhuc sit consilij, ego verò nõ existimo esse.
Vide enim, speculam vbi ad excelsam ascendi,

Νῆσον, τὴν πέρι πόντ@ ἀπείριτος ἐστεφανωθ᾽·
Αὐτὴ γ᾽ χθαμαλὴ κεῖται, καπνὸν δ᾽ ἐνὶ μέσσῃ
Εἶδρακον ὀφθαλμοῖσι διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλλα.
Ὣς ἐφάμην· τοῖσιν γ᾽ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
[b]Μνησαμένοις ἔργων Λαιστρυγόν@ Ἀντιφάταο,
Κύκλωπός τε βίης μεγαλήτορ@ * ἀνδροφάγοιο. (χ. ἀνδροφόνοιο.)
Κλαῖον γ᾽ λιγέως, θαλερὸν * κ᾽ ἀκρυ χέοντες. (χ. καταδακρυχέοντες.)
Ἀλλ᾽ ἀ γάρ τις πεῖξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ δίχα πάντας ἐϋκνήμιδας ἑτάρους
Ἠέλθμεον, ἄρχον γ᾽ μετ᾽ ἀμφοτέροισιν ὄπασα.
Τῶν μὲν ἐγὼν ἦρχον, τῶν δ᾽ Εὐρύλοχ@ θεοειδής.
[c]Κλήρους δ᾽ ἐν κυνέῃ χαλκήρει πάλλομεν ὦκα,
Ἐκ δ᾽ ἔθορε κλῆρ@ μεγαλήτορ@ Εὐρυλόχοιο.
Βῆ δ᾽ ἰέναι, ἅμα τῷ γε [d] δύω καὶ εἴκοσ᾽ ἑτῶροι·
Κλαίοντες· κ᾽ δ᾽ ἄμμε λίπον γοόωντας ὄπιθεν.
Εὗρον δ᾽ ἐν βήσῃσι τετυγμένα δώματα Κίρκης
Ξεστοῖσι λάεσσι, θεὶ πεπιέπῃ ἐνὶ χώρῳ.
Ἀμφὶ δέ μιν λύκοι ἦσαν ὀρέστεροι, ἠὲ λέοντες,
Τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν, ἐπεὶ κακὰ φάρμακ᾽ ἔδωκεν.
Οὐδ᾽ οἵγ᾽ ὥρμηθεν ἐπ᾽ ἀνδράσιν ἀλλ᾽ ἄρα τοίγε
Οὐρῇσι μακρῇσι θεὸν σαίνοντες ἄνεσαν.
[e]Ὡς δ᾽ ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαίτηθεν ἰόντα
Σαίνωσ᾽· (αἰεὶ γάρ τε φέρ᾽ μειλίγματα θυμοῦ)
Ὣς τοὺς ἀμφὶ λύκοι κραταιρώνυχες ἠδὲ λέοντες
Σαῖνον· τοὶ δ᾽ ἔδδεισαν, ἐπεὶ ἴδον αἰνὰ πέλωρα.
Ἔστασαν δ᾽ εἰνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Κίρκης δ᾽ ἔνδον ἄκουον ἀϊδούσης ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένης μέγαν, ἄμβροτον· οἷα θεάων
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα καὶ ἀγλαὰ ἔργα πέλονται.
Τοῖσι δ᾽ μύθων ἦρχε Πολίτης ὄρχαμ@ ἀνδρῶν,
Ὅς μοι κήδιστ@ ἑτάρων ἦεν, καὶ δηθοτάτης τε,
Ὦ φίλοι, ἔνδον γάρ τις ἐποιχομένη μέγαν ἱστὸν,
Καλὸν ἀοιδιάει (λάπεδον δ᾽ ἅπαν ἀμφιμέμυκεν)
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· ἀλλὰ φθεγξώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἄρ᾽ ἐφώνησεν· τοὶ δ᾽ ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἣ δ᾽ αὖψ᾽ ἐξελθοῦσα θύρας οἶξε φαεινὰς,
Καὶ κάλεε· οἱ δ᾽ ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο.
[f]Εὐρύλοχ@ δ᾽ ἀπέμιμνεν, ὅτιν᾽ ἄμμιν@ δόλον εἶναι.
Εἷσεν δ᾽ εἰσαγαγοῦσα κ᾽ κλισμούς τε θρόνους τε·
Ἐν δέ σφιν τυρόν τε καὶ ἄλφιτα καὶ μελι χλωρὸν
Οἴνῳ πραμνείῳ ἐκύκα· ἀνέμισγε δ᾽ ὄιτῳ
Φάρμακα λύγρ᾽, ἵνα πάγχυ λαθοίατο πατρίδος αἴης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, αὐτίκ᾽ ἔπειτα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, κ᾽ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δ᾽ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ νοῦς ἦεν ἔμπεδ@, ὡς τοπάρ@ περ.
Ὣς οἱ μὲν κλαίοντες ἔέρχατο· τοῖσι δ᾽ Κίρκη
Πάρ ῥ᾽ ἄκυλον βάλανόν τ᾽ ἔβαλε, καρπόν τε κρανείης,
Ἔδμεναι, οἷα σύες χαμαιδυνάδες αἰὲν ἔδουσιν.
Εὐρύλοχ@ δ᾽ αὖψ᾽ ἦλθε θοὴν ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
Ἀγγελίην ἑτάρων ἐρέων καὶ ἀδῦσιν πότμον·
Οὐδέ τι σκῆπτρ᾽ ἔλασεν δμῳάτων ἔπ@, ἱέμενός περ,
Κῆρ ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένο@· ἐν δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ᾽ ὠΐετο θυμός.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ μιν πάντες ἀγασσάμεθ᾽ ἐξερέοντες,
Καὶ τότε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατέλεξεν ὄλεθρον,
Ἤομεν ὡς σκέλδες, ἀνὰ δρυμὰ φαίδιμ᾽ Ὀδυσεῦ·
Εὕρομεν ἐν βήσῃσι τετυγμένα δώματα καλὰ

In sulam quam pontus infinitus circumdat.
Ipsa verò humilis iacet, fumum autem in medio
Vidi oculis per arbores densas & syluam.
Sic dicebam, his verò perculsum est amicum cor,
Recordatis facinorum Læstrygonis Antiphatæ
Cyclopisq; violentiæ magnanimi viros deuorantis.
Flebant autem valdè vberes lacrymas profundentes,
Sed nulla res succurrebat lugentibus.
Cæterùm ego bifariam omnes sortes socios
Numerabam, principem autem vtrisq; præbui.
Alterorũ ego dux erã, alterorũ Eurylochus deo similis,
Sortes autem in galea ferrea concussimus celeriter:
Cecidit autem sors magnanimi Eurylochi.
Festinabat.a.ire, vnà cum eo duo & viginti socij
Flentes, nos.a. reliquerunt lugentes post eos.
Inueniebant.a. in conualle ædificatas ædes Circes
Politis lapidibus conspicuo in loco.
Circa ipsam.a. lupi erant montani atq; leones,
Quos illa demẽtarat, postq; mala pharmaca dedisset.
Neq; illi irruerunt in viros, sed certè ipsi
Caudis longis adblandientes assurgebant: (scentem
Quẽadmodũ quoties dominũ canes è cõuiuio profici-
Circũblandiuntur (semp.n. adfert lenimenta animi)
Sic circa hos lupi fortibus vnguibus atq; leones (stra.
Assultabãt: hi verò timuerũt postq; viderũt grauia mõ
Stabant.a. in ianuis deæ pulchricomæ.
Circen.a. intus audiebant cantillantem voce pulchra,
Telam percurrentem ingentẽ diuinam, qualia dearum
Subtilia & gratiosa & splendida opera sunt.
His verò sermonibus cæpit Polites princeps virorum,
Qui mihi chariss. sociorũ erat maximeq; veneration i,
O socij intus sanè aliqua percurrens ingentẽ telam
Pulchrè canit (pauimentum.a. totum resonat)
Aut dea aut fœmina: quare pulsemus ocyús.
Sic sanè suasit, illi verò pulsarunt vocantes.
Illa continuò egressa ianuas aperuit pulchras,
Et inuitabat, illam vnà oẽs imprudenter sequebãtur:
Eurylochus autem remansit suspicatus fraudem esse.
Sedere fecit introductos per sediliaq; thronosq;,
Ipsis.a. caseumq; & farinam & mel dulce,
Vino pramnio immiscuit, commiscuit autem pani
Venena nocẽtia, vt prorsus obliuiscerẽtur patriæ terræ.
Cæterũ postquã porrexitq; & ebiberũt, statim deinde
Virgula percutiens intra haras conclusit.
Illi suum habebant caput a vocesq; corporaq;,
Et setas: cæterùm mens erat firma vt antea.
Sic hi quidem flentes conclusi sunt, his.a. Circes
Apposuit glandem ilicis quercuum fructumq; corni
arboris,
Edere, perinde sues humi cubantes semper edunt.
Eurylochus.a. continuò venit celerẽ ad nauem nigrã
Nuncium de socijs relaturas, & amarum fatum.
Sed neq; proloqui quibat verbum cupidus licet,
Cor dolore ingenti perculsus: in ipso autem oculi
Lacrymis implebantur, luctum verò arguebat animꝰ.
Sed cùm tandem omnes instamus interrogantes,
Tum aliorum sociorum commemorauit exitium.
Iuimus vt iusseras per syluas inclyte Vlysses,
Inuenimus in vallibus fabricatas ædes pulchras,

Ξεστοῖ-

Ξεσῖσιν λάεσσι περιπρέπῃ ἐνὶ χώρῳ.
Ἔνθα δέ τις μέγαν ἱστὸν ἐποιχομένη λίγ' ἄειδεν,
Ἠ θεός, ἠὲ γυνή· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεύντες,
Ἠ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤιξε φαεινὰς,
Καὶ κάλεν· οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑπέμεινα, δόλον ἅμυδις δ' ὄλεθρον εἶναι.
Οἱ δ' ἅμ' ἀϊξάντων ἀολλέες, ἕδρακε τις αὐτῶν
Ἔξοχα δὴ θηρῶν ἠδὲ καθήμενον ἐσκοπίαζον.
Ὡς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγὼ περὶ μὲν ξίφος ἤλυθε μακρὸν
Ὤμοιιν βαλόμην, μετὰ, χάλκεον· ἀμφὶ δὲ τόξα.
Τὸν δ' αἶψ' ἰέναι ἐκέλευσα αὐτίον ὁδὸν ἡγήσασθαι.
Αὐτὰρ ὁ γ' ἀμφοτέρῃφι λαβὼν ἐλίασετο γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μή μ' ἄγε κεῖσ' ἀέκοντα διοτρεφές, ἀλλὰ λιπ' αὐτοῦ.
Οἶδα γὰρ ὡς οὔτ' αὐτὸς ἐλεύσεαι, οὔτέ τιν' ἄλλον
Ἄξεις σῶν ἑτάρων· ἀλλὰ ξὺν τοῖσδε θοάσσον
Φεύγωμεν· ἔτι γάρ κεν ἀλύξαιμεν κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομενος προσέειπον,
Εὐρύλοχ', ἦτοι μὲν σὺ μενὶ αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ χώρῳ
Ἔδων καὶ πίνων κοίλῃ παρὰ νηὶ μελαίνῃ·
Αὐτὰρ ἐγὼν εἶμι, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

Politis lapidibus conſpicuo in loco.
Illic quidē magnam telā percurrens ſtridulè canebat,
Seu dea ſeu mulier, hi verò loquebantur vocantes,
Illa continuè egreſſa ianuam aperuit pulchram,
Et vocabat: ſimul omnes illam imperitia ſequebātur.
Cæterùm ego ſubſtiti exiſtimans dolum eſſe,
Illi ſimul euanuerunt cōfertim, neq; quiſquam eorum
Apparuit, diu autem deſidens animaduertebam.
Sic ait, cæterùm ego quidē gladiū argēt. clauis cōfixū
Humeris appoſui ingentem ferreum, circum.a. arcum:
Illum continuò iuſſi eandem viam monſtrare.
Cæterùm illi vtraq; prehenſis precabatur genibus,
Et me lugens verbis alatis alloquebatur:
Ne me duc illuc inuitum, ô generoſe, ſed deſere hic.
Nō ui.n. quod neq; ipſe redibis, neq; quenquā aliorum
Abduces tuorum ſociorum, ſed cum illis ocyus
Fugiamus: adhuc ſanè effugere poterimus malū fatū.
Sic ait, cæterùm ego ipſum excipiens alloquebar,
Euryloche, certè quidem tu manè illic, hoc in loco
Edens & bibens cauam apud nauem nigram:
Cæterùm ego vadā, ingēs autem mihi adeſt neceſſitas.

COMMENTARIVS.

a ἐς ζόφον τ' ἠέλιόν] In huius loci illuſtrationē aduocādus eſt clariſſimus author Strab. lib. 10. vbi cùm hos verſus adduxiſſet, ſubijcit hæc, interprete Xylandro: Licet ſanè, inquit, accipere quatuor mundi plagas, ſi per auroram intelligatur meridionalis: idq; habet quandam ſpeciem (nam illud in præcedentibus docuerat) ſed præſtat intelligi eam plagam, quà Sol tranſit, oppoſitam Septētrionali. vult enim hac oratione magnam cœleſtium mutationem ſignificare, non nudam plagarum occultationē. Oportet quippe quouis continuo tempore, ſiue noctu, ſiue interdiu, id conſequi: cœleſtia autem magis mutantur, pro eo atque ad meridiē magis minúsve accedimus: eoq; non ortus & occaſus Solis comprehenduntur (cùm fiat etiam ſudo cœlo) ſed meridiei & ſeptentrionis mutationes. Nam polus Septentrioni eſt proximus: qui polus cùm moueatur, & aliquando ſupra verticem noſtrum ſit, aliquādo infra terram, mutantur ſimul etiam arctici circuli, & nonnunquā deficiunt in huiuſmodi migrationibus, vt vbi ſit plaga ſeptentrionalis, neſcias, aut eorum initium: vnde etiam oppoſitam plagā ignorari neceſſe eſt. *Hæc ille.* Nos etiam anteà de cadē re quædam annotauimus. Hic autem locus ſi expēdatur, apparebit quatuor mundi partes ab Homero cōſtitui. Per ζόφον Septentrionem, per ἠέλιον meridiem: per illa, ἠέλιόν τε δύντα, &c. occaſum, per ἠέλιόν τε ἀνιόντα, Ortum intelligendo. Alioqui ſi duas tantùm indicaret, vt quoſdam falsò voluiſſe exiſtimo, fruſtra rem eandem bis repeteret. Sed cùm Vlyſſes aſtronomiæ ignarus non fuerit, vt anteà lib. 5. vidimus, mirum eſt quòd nunc hæc pronunciet. Scio quid Strabo dicat, ſed addam quod à veteribus in hunc locum dici refert Euſtathius, οὐκ ἀπορῶν τι ἀγνοεῖ δοκεῖ δὲ τὸν Ὀδυσέα ταῦτα λέγειν, hæc ab Vlyſſe non quaſi dubitaret, ſed præ animi angore dici.

b μνησαίμεθα ἔργων] Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit, inquit ille apud Plautum. Hoc Vlyſſis ſocij in præſentia faciunt. Verentur enim nouam hanc terrā ingredi, ne in barbaræ gentis manus incidērēt, perinde ac ſuperioribus diebus cæteri tum apud Cyclopas tum apud Læſtrygonas: quod geminatum periculum eos cautiores efficiebat. nam ob prius tantùm non ſunt deterriti ab inſpicienda Læſtrygonia. Itaq; nunc & eorum recordatione & præſentis metu confugiunt ad lacrymas, quibus forſan ad ſui commiſerationem Vlyſſem permouerent. Sed ille dicit eas nihil eis profuiſſe: hoc eſt, immotum ſe ad illas in ſuo inſtituto permanſiſſe. Ratum ſiquidem iam apud illum fuerit, inſulam à ſe obſeruatam inuiſere. Itaque Eurylochus cum parte ſociorum ſorte electus ad eam explorandam pergit.

c κλῆρος δ' ὃν κίνυεν] Hunc morem mouendi ſortes in galea, video mihi aliàs in Iliade attigiſſe.

d ἑλώρια ἔσεσθαι] Macareus apud Ouidium 14. Metam viginti duos ſocios etiam numerat. *Sorte ſumus lecti: ſors me, fidumq; Polytem*
Eurylochumq; ſimul, nimiumq; Elpenora vini, *Binq; nouem ſocios Circæa ad mœnia miſit.*
Addam & ſequentia, quia hunc locum Homericum exprimunt:
Quæ ſimul attigimus, ſtarimuſq; in limine tecti
Mille lupi, mixtiq; lupis vrſiq; leæq;
Occurſu fecēre metum: ſed nulla timenda
Nullaq; erat noſtro factura in corpore vulnus,
Quinetiam blandas mouere per æra caudas
Noſtraq; adulantes comitant veſtigia, donec
Excipiunt famulæ, perq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt: pulchro ſedet illa receſſu
Sublimi ſolio, pallamq; induta nitentem
Inſuper aurato circum velatur amictu.
Audiendus etiam Virgilius de eadem re ſimilia ſcribens 7. Aeneid.
Proxima Circææ raduntur littora terræ,
Diues in acceſſos vbi Solis filia lucos
Aſſiduo reſonat cantu: tectiſq; ſuperbis
Vri odoratam nocturna in lumina cedrum
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus, iraq; leonum
Vincla recuſantum, & ſera ſub nocte rudentum:
Setigeriq; ſues, atque in præſepibus vrſi
Sæuire, ac formæ magnorum vlulare luporum,
Quos hominum ex facie dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe inuultus ac terga ferarum.

Quibus omnibus primus Poeta noſter iſta ſcribendi anſam præbuit. Neque dubito quin ea fabuloſa exiſtimentur, & indigna fide, quod à multis clamitari audio. Non poſſunt enim perſuaderi, hominum corpora in bruta tranſmutari poſſe: ſed quicquid de eiuſmodi rebus circumfertur, portentoſa mendacia eſſe hominum, vel potius ipſius Diaboli commenta, qui generi humano oculos ſic præſtringat, vt aliā atq; aliam formam ſe videre exiſtiment. Nos, ſi placet, cum bona vulgi, cui etiam doctiſſimos pleroſque homines annumero, venia rem iſtam diſcutiamus. In primis hoc ſtatuo, Circem magam fuiſſe preſtantiſſimam, cui omnia venena fuerint notiſſima, inſuper etiam radicum herbarumq; vires perſpectiſſimæ: adderem etiam fuiſſe illā Diabolo magiſtro & præceptore vſam, ſi qua eius rei veſtigia in veterum de ea ſcriptis apparerent: ſed addam, quia alio modo fieri non potuit, vt vbi Deus Opt. Max. non eſſet notus, ibi eſſet incognitus leo ille rugiens, qui ſemper mortalium animis inſidiatus eſt ab ipſa mundi origine, neque poteſt illius vafricies & exitioſa ad homines perdendos induſtria ſopita & deſidioſa tunc temporis latuiſſe. iam verò quæritur, vtrum homines in beſtiam, hoc eſt, illius corpus in huius corpus tranſmutari poſſit? Reſpondeo, ſiue ipſius naturæ immēſam poteſtatem (per naturam autem res creatas intelligo, vt arbores, plantas, herbas, &c.) ſiue Sathanæ in mūdum imperium cōſideres, hoc inter ἀδύνατα non eſſe connumerandum. Etenim conſtanter credo, in hoc vaſto mundi ambitu extare res innumeras mirandæ facultatis, adeò vt ne quidem iſta quæ ad transformanda corpora pertinet, iure è mundo eximi poſſit. Scio multos, ſi hæc legerint, exclamaturos, & me aut leuem aut impium pronunciaturos. Enimuerò ſi hæc Deus homines celauit, non erunt? Sed videant

illi ne Deo maiorem faciant iniuriam, quem credant breui & angusta manu operibus suis mundum repleuisse, hacq; parte tam admiranda & stupenda terrarum orbem carere existiment. At, inquient, hoc est diuinare, & de re incerta pronunciare? Sed hócne est incertum, quod ego grauissimorum authorum & veterum testimonijs confirmo? Putas hoc temerè de Circe scriptum sine vlla ratione? Scio Poëtis familiare esse fabulosa scribere, hoc autem fabulosum dici posse ego constanter pernego, vt neque illa de Cyclopibus aut Læstrygonibus, cũ similia etiam ab historicis prodantur. Scimus Arimaspos & Anthropophagos in Scythia Europæa. Similia etiam huic facto Circæ paulò pòst intelligemus. Redeamus ad herbas: quarum si mirandas virtutes recensuero, non dubito quin hoc quoq; ipsum de quo contendimus, persuasero. Primùm quæro, quid maius est putas animam lædi tantùm, aut corpus? Dices animam? ergo non est quod de corpore ambigas. Dices corpus? Atqui animam quis nescit ob simplicitatem suam, imò ob diuinitatem minus esse mutationi obnoxiam quàm corpus, quod ex crassis & terrestribus frustis compactum est? Animam aũt herbis lædi quis ignorat? Qui insani redduntur & dementes, qua parte læduntur nisi anima? Si anima non læduntur, quâ igitur parte? Sed læduntur profectò anima. Itaque qui gustata herba Cohobba, quæ nascitur in Hispaniola insula occidentalis Indiæ, fanatici redduntur: illa etiam parte vulnus accipiunt. Qui Dæmoniaci dicuntur, obsecro an non ipsorum animo plaga est inflicta? At, dices, hoc fit Diabolica vi. Quid tum? inquam, si hæc quoq; nostra metamorphosis eodem modo accidat? suis autem instrumentis vtatur Diabolus? vt eum facere paulò pòst dicemus: vix est enim vt aliquid immediatè perficiat. Notus fuit, non soli mihi, sed multis amicis meis & toti ciuitati Basiliẽsi (in qua ego hæc scribo) vir quidã nobilis, qui cũ olim fortissimus heros & prudẽtissimus fuerit, nũc de mente planè deciderit, & pro viro infans videretur. Iã rogo, quid in eo læsum est, an non anima? Atqui, dices, remanet illi forma hominis. At tu, in quã formã hominis, speciem corporis visibilem appellas, cùm sit læsa tantùm vera forma illa hominem constituens, nempe anima. Atqui, inquies, non est sublata, immò, inquam, tantillum animam lædi, hoc ipsum magis est quàm mascorporis totam alia forma indui. Et quod hoc magis stupendum videatur, facit raritas, cùm illud satis frequenter videatur. Id tamen homines non cogitare, me maiorem in admirationem pertrahit. Ne quis autem putet me malè σὺν τῇ ἀφυξίᾳ animæ sentire, vt qui eam immortalem orthodoxè sentiens nunc lædi posse ac corrumpi dicam, quæ duo planè sunt repugnantia. Admitto enim, si vis, illæsam remanere ipsam animæ essentiam, illius autem organa solùm lædi ac vitiari in illis affectibus, quos anteà memorauimus, & si quid acutiùs Peripatetici philosophi in medium afferunt. Sed mihi sanè functiones animæ posse impediri ac perturbari, res non adeò exigua & nihili videtur: quin maiorem longè censeo nuda illa corporum metamorphosi, de qua sermo nobis est institutus. Dices Poëtice loquutum esse Poëtam, sed ita tamen loquitur Ouidius 15. Metamorph.

Quodq; magis mirum est, sunt qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare liquores,
Cui non audita est obscœnæ Salmacis vnda?
Aethiopesq; lacus? quos siquis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.

Ego tamen illam mutationem nolo essentialem intelligi, sed accidentalem tantùm, quæ possit mentem aliquantulum de statu suo mouere, vt sui compos non sit: quod tamen multum est posse fieri. Sed agè, si tibi leue hoc argumentum videbitur, sequentia forsan grauiora iudicabis: quanquam apud me illud satis habeat momenti, vrgeriq; illud maximè volo, quod multiplices sunt naturæ vires, quas ignorantia nostra non imminuit. In herbis autem, gemmis & eiusmodi quantum sit potestatis, sciunt qui illas studiosè perscrutantur: & cùm iustum volumen requirant, ad ea perquirenda lectorem remittam, ne omnia in os præmansa illi indere videar. At Diaboli potestatem videamus, & an hoc ipse præstare possit, quod vulgus pernegat. Mihi sanè dubium non fit, Spiritũ illum qui iam ab initio scientissimus creatus est, cui naturæ arcana patentissima sunt, hoc etiã ignorare. Sed vtvt id faciat, sine naturæ auxilio non facit, vtitur enim & herbis & vnguentis in eum finem, vt satis constat ex eorum relatione, qui hanc mutationem in se ipsis experti sunt, vt semper idem sit hoc posterius cum priore, quod de ampliſſima naturæ facultate dicebamus: nisi quòd illa Diabolo tantùm plenè perspecta sit, hominibus verò minimè, nisi quantùm illam Diabolus patefacit, quod tamen fieri ab ipso nõ existimo: quia facta vnguenta tantùm illis distribuit, modum verò illa componendi non memini me legisse ab eo declarari. Sed quia res est eiusmodi quæ non opinione simplici, sed exemplis nitatur, audiamus ea quę nouissimis istis temporibus pro compertis & indubitatissimis habentur. Quæstio ergo est, An homines in bestiam corpore possint transformari? Possunt, inquam, & eius rei exempla attende, quæ à Ioanne Bodino, viro eruditissimo & diligentissimo scriptore nostri sæculi afferũtur Mag. Dæmon. lib. 2. cap. 6. vbi specialiter hoc argumentũ disputat, ad cuius ego partes libenter transij. Aegidius Garnerius Michaelis festo ad Serranam syluam in vineis Castenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat manibus, quæ luporum pedibus consimiles videbantur, dentibusque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat. & de ea ad vxorem detulerat: quod item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occideratq; voraturus, nisi tres homines (vt ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quod etiam post dies quindecim puerum decẽnem in Grediſanorum vineis strangulauerat, carnemque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in vici Perusani saltu occiderat comedendi animo (vt ipse sponte ac nõ coactus aiebat, nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem vius est damnatus, effectaq; sententia in Parlamento Dolensi die XVIII Ianuarij CIↃ IↃ LXXIII. Alia est causa Vesontione cognita à Ioanne Bodino inquisitore anno CIↃ IↃ XXI. Decembri mense. Rei Petrus Burgotus & Michaël Verdunus se Deo renunciasse, fidemq; dedisse Diabolo confessi sunt. Burgotum igitur Michaël duxit in vicũ castelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obscura flamma & coloris Veneti habebant singuli, ita salutabant & sacrificabant Diabolo. Posteà se vnguento oblitos fassi sunt lupos fuisse factos, celeritate summa excurrentes: tum versos in homines, ac subinde in lupos, eaq; specie lupas iniuisse eadem voluptate, qua cum mulieribus rem habere sunt soliti. Præterea confessi sunt, Burgotus quidem se puero septenni lupinis pedibus dentibusq; mortem attulisse, voraturum nisi rustici abegissent: Verdunus verò se puellam in horto quodam pisa carpentẽ occidisse, & à domino Cuueæ depulsum esse, &c. Vide similia apud Iobum Fincelium in libris Mirabilium, & alios sortilegiorum scriptores: vt Malleum Malef. Petrum Mamorium, Henricum Colonienſem, Vlrichum Molitorem, &c. Caspar Peucerus, inquit noster Bodinus, homo doctus, gener Philippi Melanchthonis, scribit has sibi semper visas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere, ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiantes in Liuonia confirmarunt: multos etiam fuisse accusatos, cictos, & à confessione adiudicatos morti: itaque describit modum, qui in Liuonia obseruatur: nempe quotannis sub finem Decembris nebulonem esse, qui Magos omnes citat, vt loco indicto compareant: si defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi, adeò vt vibices exstent: præire ducem, myriadas sequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: post dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formam recipere. Herodotus lib. 4. Neurios scribit videri esse incantatores, quod dicerentur à Scythis & ab ijs Græcis qui Scythiam incolebant. semel quotannis singuli ad aliquot dies efficilupi, & rursus in habitum pristinum redire. quod tamen dicentes, inquit Herodotus, mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. At Bodinus refert, habere se Germani cuiusdam literas, qui stipendiarius fuit Henrici II. Gall. Regis, scriptas ad Galliæ Conestabilem, quibus certiorem eum facit de Liuonia à Moscho capta: deinde subijcit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur. apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod est adhuc vsitatissimum in Liuonia. Pomponius Mela lib. 2. Neuris, inquit, statum singulis tempus est, quo, si velint, in lupos, iterumque in eos qui fuêre, mutentur. Solinus cap. 25. Verùm Neuri, inquit (vt accepimus) æstatis (quidam statis, fortè melius, vt constat est ex Mela & Herodoto) temporibus in lupos transfigurantur. Alphesibœus apud Virg. in Pharmac. *Has herbas atq; hæc Ponto mihi lecta venena*
Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto: *His ego sæpè lupum fieri & se condere syluis*
Mœrim. sup. *vidi*, &c. Notum est quod de Lycaone proditur non solùm ab Ouidio 2. Metam. sed etiam à Pausania in Arcadicis, qui est liber octauus, quòd à ratione non abhorrere idem affirmat, quòd illud diuina ira illi contigerit, pro infantis ad Iouis Lycæi aram mactati libato sanguine, qua in re dissentiunt Ouidius & Pausanias. Vide Scholiastem Lycophronis. Id tamen à multis etiam veteribus creditum non fuit. Nam & Plinius (quem alioqui vulgus mendacem appellare solet) lib. 8. Nat. hist. cap. 22. negat posse homines in lupos cõuerti. Eius integrum locum afferam, quia similem etiam mutationem de Arcadibus complectitur. Sic ergo ille. Homines in lupos verti, rursumq; restitui sibi falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa tot sæculis comperimus. Vnde tamen ista vulgo infixa sit fama intantum, vt in maledictis versipelles habeat, indicabitur. Euanthes inter authores Græciæ non spretus, tradit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte electum ad stagnum quoddam regionis eius duci, vestituque in quercu suspenso tranare, atq, abire in deserta, transfigurariq; in lupũ, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouẽ. Quo in tempore si homine se abstinuerit, reuerti ad idem stagnum: & cùm tranauerit, effugiem recipere ad pristinum habitum, addito nouem annorum senio. Id quoq; Fabius, eandem recipere vestem. Mirum est, quò procedat Græca crudelitas. Nullum tam impudens men-

mendacium est, vt teste careat. Itaq; Copas Agriopas, qui Olympionicas scripsit, narrat Demænetum Parrhasiũ in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam tum hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se conuertisse: eundem decimo anno restitutum athletice, certasse in pugilatu, victoremq; victoria Olympia reuersum. Huc vsq; Plinius. Quem autem ille Demænetum appellat, Pausanias Demarchum Dinyttæ filium ait vocatum, vt hoc loco etiam obseruauit Hermolaus Barbarus. Sed & Plato 8. de Repub. hoc vt fabulosum attingit, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia referebatur, quòd quisquis humana viscera fortè gustârit, lupus fieri cogitur. Quid nos ad hæc? Sinamus Apuleium respondere ei qui quęsierit, Minus hercle calles prauissimis opinionibus ea putari mẽdacia, quæ vel auditu noua, vel visu rudia, vel certè supra captũ cogitationis ardua videntur: quæ si paulò accuratiùs exploraris, non modò compertu euidentia, verum etiam factu facilia senties, &c. Neq; nos virorum illorum authoritatem rationi, quæ in experientia vires ingentes accipit, anteferimus. Sed vis augustiora testimonia? Audi quid dicat sacra pagina de Nabuchodonozore, qui mutatus in bouem per septennium fœnum & gramen duntaxat comedit. At, inquies, hoc est, peculiariter Dei voluntate factum. Sed heus tu, annos aliquid, nedum hoc ipsum contra aut præter illius permissum fieri contendimus? Minimè gentiũ. Immò constanter affero, hoc ipsum velle Deum ad castigandam hominum impietatem, qua ab eo in Satanę cultum miserè deflectunt. Hoc ita nobis est necessariò pronunciandum, si constat hoc admitti, mutari corpora. At quis neget contra superiora exempla & alia quæ mox recensebimus? Dices, has esse fascinationes Diabolicas, quibus res aliæ quam sint, à nobis perspiciuntur. Vide quęso quid dicas, quantumq; potestatis Spiritui illi maligno tribuas in te ipsum. Quam ego quidem non nego, quia fieri scio, & plus satis experientia tritum est. Sed cogita qualis sit illa fascinatio, & quàm diuturna. Vix enim est vt non præsente Mago oculi tibi præstringantur, aut si in eius initio non interfuisti, nihil tale senties ac cæteri qui interfuerint, & fallacias Magi aut Sagæ deteges. Hîc verò per longos annos durat illa transfiguratio, & talis apparet omnibus. Sic Lucianus, sic Apuleius, qui eam experti sunt, asini semper videbantur, donec accepto remedio pristinam formam receperunt. Sic etiam in Liuonia illi permanent ad certum tempus, & tales ab omnibus iudicantur. Audi quid Sprangerus Inquisitor narret. Iuuenis Anglus miles in Cypro fugit à fęga transformatus in asinum: qui cùm in nauem ad socios volens remeare, fustibus abactus esset, ad Magam rediit. Itaque illa eo vsa est, donec asinus in Ecclesia visus est, in genua procidere, eaq; facere quæ ab animante bruta nequeunt proficiscitur tum Maga quæ agebat ipsum, ex suspicione ad Iudices rapta, eum triennio elapso restituit, & morte affecta est. Idem de Ammonio philosopho legimus asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Vis exemplum grauissimum? Vincentius in Speculo lib. 3. cap. 109. & Fulg. lib. 8. c. 11. scribunt, duas in Germania hospitas fuisse Sagas, quæ hospites solebãt in bestias interdũ vertere: cùm itaq; histrionicum adolescentem in asinum conuertissent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hũc magno fuisse à vicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumen accederet, amissum iri: asinum itaq; die quodam elapsum in lacum proximum abijsse, & simul ac fuisset immersus, formam recepisse. Id Petrus Damianus, cùm rem scisciatus esset diligentissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex ijs qui asinum elapsum ac restitutum viderant, Leoni 7. Papæ narrauit: & postquam diu in vtramq; partem coram Papa fuit disputatum, hoc tandem posse fieri cõstitutum fuit. Iam verò si pertinaciores ad tot exempla simus, nescio quid credi debeat. Quòd autem vulgò dicitur non esse has vires à Deo Satanæ attributas, rectè mihi videtur diluisse Bodinus, cùm ait, hoc speciem non habere veritatis: etenim neq; Dei consilium ab hominibus comprehendi, neq; potestas Diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur non esse potestatem vllam in terra, quæ possit ei obsistere. Audio tamẽ Theologos quosdam huic transfigurationi refragari, & inter eos Nicolaum Lyrensem in Commentarijs Exodi. vbi quærit, An virtute Dæmonum, qua incantatores vtuntur, & magi potuerit fieri, vt virgæ in dracones verterentur? Duoq; ab eo statui, vnum quòd reuerà virgæ non fuerint in dracones conuersæ: alterum, quod id factum fuerit quadam apparentia & vera sensuum illusione: Sed ab eo nostram disputationem expressiùs in capite quarto Danielis, vbi est Nabuchodonozoris mutatio, exagitari. Sed mihi illius scripta videre non licuit. Neq; eum puto validioribus niti argumentis quàm cæteri, aut inter Doctores pluris fieri quàm Thomas, qui etiam Magistri cognomen promeruit. Is, referente Bodino, in secundum librum Sententiarum distinct. 7. artic. 5. pronunciat, Omnes Angelos bonos & malos ex virtute naturali habere potestatem transmutandi corpora nostra. Sed obstat omnium Doctorum Antesignanus ille D. Augustinus cuius libri si mihi ad manum essent, ex 18. lib. de Ciuit. Dei, capit. 18. & 79. Quæstion. eius libri qui 83. Quæstionum inscribitur, possem hunc campum feraciorem reddere. Tamen audio eum non ita obnixè in his refutandis hærere, nisi quòd hæc à Diabolo præstari non possint, si Deus, penes quem est incomprehensa formarum potestas, formam nouam indiderit. Verba illius sunt in dicto loco de Ciuitate Dei: Nos, inquit, cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus in caseo dare solere dicebant, quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illicò verterentur, & necessaria quæque portarent postquè perfunctam operam iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem, humanamq; seruari: sicut Apuleius in libris quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanente asinus fieret, aut indicauit aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt meritò non credantur *Hæc ille.* Postrema autem illius verba diligenter sunt obseruanda. Prudenter enim fecit vir sanctissimus, qui rem tam inusitatam & sibi incognitam temerè noluit credi. quanquam subijcit hoc vetè ita contingere, non fateri: sed vt phantasticum hominis, quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera variatur: & cùm corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad allorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea possit perduci. Sed si nostra exempla intelligeret, procul dubiò aliter erat ea de re pronunciaturus, & illud potiùs quod eodem capite dicit fieri hoc permissu Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Sic ille eadem ignorantia Antipodas esse pernegauit. Minus ergo morror rationes, quas è Philosophis deprompsit quidam. specierum enim differentia, vt ait Aristoteles, à forma rerum vltima suum esse sumit. Non posset ergo homo lupus fieri, nisi anima ipsa hominis, in lupi animam verteretur omnino. Id autem fieri natura non patitur. Forma enim perfectissima non nisi subiectum perficit sibi simile. Et hoc adducitur à Ioan. Camerte apud Solinum. Sed notandum est, nos non intelligere formã hominis in hac transfiguratione perire: quia remanet eadem ratio, quæ est vera forma, ex qua suum esse homo accipit. Et hoc ipsum Homerus probat, qui scribit de sociis Vlyssis in Sues conuersis: *οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε μέμας τε καὶ τρίχας. αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάροιθεν.* Vnde fortasse videatur lapsus Horatius in Epod. cùm mentem restitutam illis dicit: verba illius sunt:

Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei
Volente Circe membra:
Tunc mens & sonus
Relatus arq; notus in vultus honor.

Immò aliud est quod in nostro Poëta obseruemus. lupos istos qui venientibus Vlyssis socijs occurrebant, feritate destitui, nam illis potiùs adblandiebantur. contrà ij de quibus suprà loquebamur, rabiem feræ illius cum specie penitùs induunt, eandemq; crudelitatem in humana viscera exercent, quibus etiam horrende vescuntur non minus ac Læstrygones aut Cyclopes Homerici. Quod dictum volo, vt intelligamus minus stupenda Circen præstitisse, quàm hac tempestate Diabolum, & iam olim si veterum dicta nõ repudiamus. Quia autem Homerus primo loco luporum formæ, & nos etiam de ea primùm egimus: nõ est silentio prætermittendum, quod vulgus Medicorum existimat, Lycanthropiam esse genus morbi, quo affecti noctu discurrunt, & circa sepulchra commorantur, de quo Aëtius 6 11. qui hoc eos mense Februario corripi dicit: videndus etiam Paulus Aegineta. Sed eos vellicat Bodinus, quod ridiculum sit res naturales æquari ijs quæ naturam superant, & actiones animantium actionibus Spirituum dæmonũq; comparari. Absurdius verò illud, inquit, hîc causari morbum, malum enim Lycanthropo ineesset soli, non eos afficeret qui hominem in bestiam verti, deinde restitui vident.

ς ὡς δ' ὅπιν ἀμφὶ ἄνακτα] Lupos istos & leones socijs Vlyssis adblandientes canibus comparat, qui domino è cõuiuio proficiscẽti caudis etiam assentari solent, quod σαίνειν propriè dicitur: ἀμάσσειν etiam & ὑπαινάσσειν pro eodem reperio. Eius rei causam explicat, *ἀεὶ γάρ τε φέρει μαλίγματα θυμός.* Quid per illa animi lenimenta intelligat, videndum est. Sciendum igitur, quod Pollux 6. 14. scribit, plerosque ex veteribus ad manuum ablutionem apomagdalia vsos esse: id verbum significat molle & medullam panis: quod quia mox obijcerent canibus, Lacedæmonij cynada appellabant: vel si mauis Græca, *οἱ δὲ πύλας, τοὺς καλυμμένους ἀπομαγδαλίαις ἐχέσθαι, ἢ ὅπως τὸν ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν ἢ σαπρώδεις, ὡς ἀποψησάμενοι τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον. ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὸν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν.* In quib. vertendis Erasmum errasse docuit iam olim Gesnerus de quadrup. in cap. de Cane. apud quẽ vide plura de his apomagdalijs, quæ canicæ appellantur à Sex. Pompeio & Nonio. Hoc ergo est quod Homerus per *μαλίγματα θυμός* intelligit, vt etiam monuit Eustathius. Pollucis etiam locum indicauerat ante nos Giphanius. De Apomagdalijs autem dicemus quoque olim in

noſtro Athenæo lib.4.quarum vſum ibi apud Arcades fuiſſe docet: quem locum tamen deprauauerat Eraſmus, vt ibi videbimus, Deo bene fauente, cuius auxilium in noſtris laboribus ſemper obnixè imploramus.

f Εὐρύλοχος δ' ὑπέμιμνεν,] Vt nimia feritas odioſa eſt, ſic nimis facilis humanitas & beneuolentia ſuſpecta viris prudentibus eſſe ſolet, vbi maximè de vitæ periculo agitur. Res meliùs ex hoc loco Homerico apparebit. Eurylochus igitur cùm aliàs regionum illarum inhoſpitalitatem & crudelitatem obſeruaſſet, non cenſuit vllo modo nunc Circæ fidendum eſſe. Quanquam enim illa perhumaniter (vt videbatur) eum cum reliquis ſocijs exciperet: tamen perſuaderi ſibi nō potuit aliquid doli ſub hac tanta facilitate non latêre, quaſi eâ ipſi ad exitium aſtutè allicerentur diuerſo crudelitatis modo à præcedentibus. Itaque prudenter dicitur huic Circæ ſeſe temerè non credidiſſe, exitusque eum planè non fefellit: qui forſan non fuit talis, qualem ille præſagiebat, ſed neque longè minor. Cur autem illi hæc procliuitas Circæ ſuſpecta fuerit, hæc videtur eſſe cauſa: quòd nulla modo eos percunctaretur quinam eſſent, vnde profecti huc aduenirent, aut quem in finem, quod ab ijs fieri alioqui ſolitum eſt, qui extraneos & peregrinos hoſpites excipiebant.

g οἱ δ' ἄρ' ἀΐσθοντο] Veriſimile eſt, Eurylochum ita credidiſſe, quia nondum ſciret hoc à Circe præſtari, vt homines in bruta cōuerteret. Cùm ergo diutiùs præ foribus ſocios expectaſſet, qui Circen erant temerè intrò ſequuti, donec redirent, eosque non apparere vidit: tum demum in ſuſpicione ſua confirmatus eſt, ſublatosque eos de medio exiſtimauit. Itaque nunc dicit eos diſparuiſſe, dicturus procul dubiò eos in ſues transfiguratos, ſi id exploratum habuiſſet.

Ὣς εἰπὼν ὤρνυθ' ὑπὸ νηὸς αἰπὺν ἠϊόνα θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλον ἰὼν ἱερὰς ἀΐσας βήσας
Κίρκης ἰξεσθαι πολυφαρμάκου ἐς μέγα δῶμα,
Ἔνθά μοι Ἑρμείας χρυσόῤῥαπις αὐτεβόλησεν
Ἐρχομένῳ προτὶ δῶμα, νεηνίῃ αὐδρὶ ἐοικώς
Πρῶτον ὑπηνήτῃ τοδε χαριεστάτη ἥβη.
Ἔνθ' ἄρα μοι φὼ χεῖρ', ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
χ. αὖτ' ὦ Πῇ δὴ * αὖτως ὀΐζυε δι' ἄπειρας ἔρχεαι οἶος,
Χώρης ἀΐδρις ἐών; ἕταροι δέ τοι οἵδ' ἐνὶ Κίρκης
Ἔρχαδ', ὥς τε σύες πυκινὰς κοθυρώνας ἔχοντες.
Ἦ τοὺς λυσόμενος δηὖτε ἔρχεαι; ὧδέ σε φημὶ
Αὐτὸν νοσφίσσειν, μενέδης δ' οὐ σύνθεο καὶ ἄλλοι.
ª Ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν ἐκλύσομαι ἠδὲ σαώσω. (κης
Τῆ φάρμακον ἐσθλὸν, ἔχων * δ' ἐς δώματα Κίρ-
χ. ἐν δώμα- Ἔρχευ, ὁ καί τοι κρατὸς * ἀλαλκήσῃ κακὸν ἦμαρ.
σι
χ. ἀλάλκησι Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώϊα δόλια Κίρκης·
καὶ ἀπαλάλ- Τεύξει δέ τοι κυκεῶ, βαλέει δ' ἐνὶ φάρμακα σίτῳ.
κῃ Ἀλλ' οὐδ' ὡς θελξαι σε δυνήσεται· οὐ γὰρ ἐάσω
Φάρμακον ἐσθλὸν ὅ τοι δώσω. ἐρέω δ' ἐπαοιδήν·
Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ,
b Δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπαΐξας, ὥστε κταμένην μενεαίνων.
Ἣ δέ σ' ὑποδδείσασα κελήσεται εὐνηθῆναι,
Ἔνθα σὺ μηκέτ' ἔπειτ' ἀπανήνασθαι θεοῦ εὐνὴν,
Ὄφρα κέ τοι λύσῃ θ' ἑτέρους, αὐτόν τε κομίσῃ·
Ἀλλὰ κέλευθά μιν μακάρων μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τι τοι αὖτῳ πῆμα κακὸν βουλεύσεμεν ἄλλο,
Μή σ' ἀπογυμνωθέντα κακὸν καὶ ἀνήνορα θείη.
Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργιφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτὸς ἔδειξεν.
ρ' ἴζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δ' εἰκέλον ἄνθος·
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί. χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Νῆσον ἀν' ὑλήεσσαν· ἐγὼ δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἤϊα πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Ἔστην δ' ἐπὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Ἔνθα στὰς ἐβόησα, θεὰ δέ μ' ἔκλυεν αὐδήσας.
Ἣ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤιξε φαεινὰς,
Καὶ κάλεσ'· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.
Εἶσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα δι' ἀργυροήλου θρόνου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δ' ἴχνιον ἦεν ἐπ' αὐτῷ.
χ. δέπας· Τεύξε δέ μοι κυκεῶ χρυσείῳ * δέπαϊ ὄφρα πίοιμι·
Ἐν δέ τε φάρμακον ἧκε, κακὰ φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε, πιὼν ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξεν,
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἔρχεο νῦν συφεόνδε, μετ' ἄλλων λέξον ἑταίρων,

Sic fatus, ab naue ego diſcedebam, atq; mari.
Sed cùm iam iam pergens ſacras per valles
Circes accedebam veneficæ ad magnam domum,
Ibi mihi Mercurius aurea virgula obuiam venit
Incedenti ad domum, adoleſcenti viro ſimilis
Primùm pubeſcenti, cuius gratioſiſſima eſt pubertas.
Manui mihi inhæſit, verbūq; dixit & ploquutus eſt,
Quorſum ô felix per teſqua incedis ſolus
Locorū ignarus nimirū? ſocij a.tibi illi Circes ædibus
Claudūtur, q vt ſues benè munita latibula inhabitā- (tes
An hos liberaturus huc venis? neq; te puto
Ipſum redituru eſſe: manebis autē tu vbi vtiq; alij.
Sed agè certè te ex malis ſoluam atq; ſeruabo,
Accipe hoc remediū bonū, quod habēs ad ædes Circes
Vade, quod ſanè à capite auertet malum diem:
Omnia autem tibi dicam pernicioſa conſilia Circes.
Apparabit tibi potionē, mittet verò venena in panē,
Sed neq; ſic incantare poterit, non enim permittit
Remediū eximiū quod tibi dabo, dicā verò ſingula.
Quando Circes te percutiet prælonga virga,
Tum ſanè tu gladio acuto extracto à fœmore,
In Circen irrue, perinde atq; interficere cupiens.
Illa te ſubtimeſcens inuitabit ad concubitum,
Ibi tu neutiquam deinde abnega deæ cubile,
Vt tibi ſoluatq; ſocios ipſum teq; benignè excipiat:
Sed iube ipſam beatorū magnum iuramentū iurare,
Ne vllum tibi ipſi detrimentum malum paret aliud,
Ne te nudatum imbellem inuirilem faciat.
Sic certè loquutus præbuit remedium Mercurius
Ex terra euulſum, et mihi naturā eius cōmonſtrauit.
Radix quidem nigra erat, lacti quidem ſimilis flore,
Moly autē ipſum vocant dij: difficile autem effoſſu
Viris vtiq; mortalibus, dij autem omnia poſſunt.
Mercurius quidem diſceſſit ad magnum Olympum,
Inſulam in ſyluoſam, ego autem ad domum Circes
Ibam: multa autem mihi cor cogitabat eunti.
Conſtiti autem in ianuis deæ pulchricomæ,
Ibi ſtans vocaui, dea autem meam exaudiuit vocem.
Illa ſtatim egreſſa ianuas aperuit ſplendidas,
Et inuitabat: cæterū ego ſequutus ſum triſtatº corde:
Collocauit a.me ītroductū in throno arg.claue muni-
Pulchro, fabrefacto, ſcabellū verò ſub pedib. erat. (to
Adornauit a.mihi potionem aureo poculo vt biberē.
Intus pharmacum miſit mala meditans in animo.
Cæterùm poſtquā dedit & ebibi, neq; ſic me demulſit
Virgula feriens verbumq; dixit & proloquuta eſt,
Abi nunc in haram, cum alijs cuba ſocijs.

Ὡς φά-

Ὣς φάτ᾽· ἐγὼ δ᾽ ἄορ ὀξὺ ἐρυσάμην παρὰ μηροῦ
Κίρκῃ ἐπήιξα ὥστε κταμέειν μνησαίνων. (ρῇ,
Ἣ δ᾽ ἐμὲ μὲν ἰάχουσα ὑπεδύσετο, καὶ λάβε γοῦνων,
Καί μ᾽ ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Θαῦμά μ᾽ ἔχει ὡς οὔτι πιὼν τάδε φάρμακ᾽ ἐθέλχθης.
Οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις ἄλλο ἀνὴρ τάδε φάρμακ᾽ ἀνέτλη
Ὅς κε πίῃ, καὶ πρῶτον ἀμείψεται ἔρκος ὀδόντων.
Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσιν ἀκήλητος νόος ἐστίν.
Ἦ σύ γ᾽ Ὀδυσσεύς ἐσσι πολύτροπος, ὅν τέ μοι αἰεὶ
Φάσκεν ἐλάσσεσθαι χρυσόῤῥαπις Ἀργεϊφόντης,
Ἐκ Τροίης αὐιόντα θοῇ σὺν νηὶ μελαίνῃ.
Ἀλλ᾽ ἄγε δὴ κολεῷ μὲν ἄορ θέο, νῶϊ δ᾽ ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήομεν, ὄφρα μιγῆτε
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
Ὣς ἔφατ᾽, αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομαι τοῖον ἔπος·
Ὦ Κίρκη, πῶς γάρ με κέλῃ σοὶ ἤπιον εἶναι;
Ἦ μοι σοῦς μὲν ἔθηκας ἐνὶ μεγάροισιν ἑταίρους.
Αὐτὸν δ᾽ ἐνθάδε ἔχουσα δολοφρονέουσα κελεύεις
Εἰς θάλαμόν τ᾽ ἰέναι, καὶ σῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Ὄφρά με γυμνωθέντα, κακὸν καὶ ἀϊδρείην σε;
[d]Οὐδ᾽ αὖ ἔγωγ᾽ ἐθέλοιμι τεῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μήτι μοι αὖτῳ πῆμα κακὸν βουλεύσεμεν ἄλλο.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ᾽ αὐτίκ᾽ ἀπώμοσεν ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ᾽ ὄμοσέν τε τέλεσέν τε τὸν ὅρκον,
[e]Καὶ τότ᾽ ἐγὼ Κίρκης ἐπέβαλλόμην εὐνῆς.
Ἀμφίπολοι δ᾽ ἄρα * κεδναὶ ἐνὶ μεγάροισι πόνοντο
Τέσσαρες, αἵ οἱ δῶμα κατὰ δρήστειραι ἔασι.
Γίνονται δ᾽ ἄρα τάγ᾽ ἔκ τε κρηνέων, ἀπό τ᾽ ἀλσέων,
Ἔκ θ᾽ ἱερῶν ποταμῶν, οἵτ᾽ εἰς ἅλα δε῾ι πρέουσι.
Τάων ἡ μὲν ἔβαλλε θρόνοις ἐνὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρεα καθύπερθε, ὑπὸ δ᾽ ἔστορε δῖ᾽ ὑπέβαλλον.
Ἡ δ᾽ ἑτέρη πρόπαροιθε θρόνων ἐπέταξε τραπέζας
Ἀργυρέας, ἐπὶ δὲ σφι τίθη χρύσεα κανᾶα·
Ἡ δὲ τρίτη κρητῆρι μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα
Ἡδὺν ἐν ἀργυρέῳ, νέμε δὲ χρύσεα κύπελλα·
Ἡ δὲ τετάρτη ὕδωρ ἐφόρει, καὶ πῦρ αἴνυτο δαιὲς
Πολλὸν ὑπὸ τρίποδι μεγάλῳ· ἰάνετο δ᾽ ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ λύσσῃ χαλκῷ,
Εἷσε δέ μ᾽ ἀσάμινθον ἔασα, λόεν ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
Θυμῆρες κεράσασα κρητῆρί τε καὶ ὤμων,
[f]Ὄφρά μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων,
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἤλειψεν λίπ᾽ ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μοι χλαῖναν καλὴν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα·
Εἷσε δέ μ᾽ εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δ᾽ ὑποδήματα ποσσὶν ἦεν.
Χέρνιβα δ᾽ ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθ᾽· ὕδωρ δ᾽ ἡδὺ ξεστὴν ἐτάνυσε τράπεζαν.
Σῖτον δ᾽ αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πολλ᾽ ἐπιθεῖσα, παρεξομένη παρεόντων.
Ἔδμεναι δ᾽ ἐκέλευεν· ἐμῷ δ᾽ ἐκ λιτὸ δαπτὸ θυμῷ·
Ἀλλ᾽ ἤμην * ἀλλοφρονέων, κακὰ δ᾽ ὄσσετο θυμός.
Κίρκη δ᾽ ὡς ἐνόησεν ἐμὲ ἤμενον, οὐδ᾽ ἐπὶ σίτῳ
Χεῖρας ἰάλλοντα, συγερὸν δέ με πάσθοντ᾽ ἔχοντα,
Ἄγχι παρεξομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίφθ᾽ ἔτως Ὀδυσεῦ κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζεαι ἶσος ἀνάλτῳ,

Sic ait, ego.a.gladium acutum strictо à fœmore
In Circen irrui tanquam occidere moliens:
Illa verò magnũ exclamãs subtercurrit & prẽdit ge-
Et mihi plorabunda verba volatilia dixit, (nua,
Quis? cuias es hominum? ubi tibi urbs atq; parentes?
Stupor me tenet q nõ bibens hæc venena mutatus es.
Minimè enim quisq; alius vir hæc venena sustinuit,
Quicũq; hauserit, & primùm trãsmisit septũ dentiũ.
Tibi verò aliqua in pectoribus immutabilis mens est,
Nimirum tu Vlysses es versutus, quem mihi semper
Prædixit venturum aurea virga vtens Mercurius.
Ex Troia reuersum celeri cum naue nigra.
Sed agè certè in vaginã gladiũ pone, nos verò deinde
Lectulum meum conscendamus, vt commixti
In lecto & amicitia confidamus inuicem.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens alloquebar,
O Circè quo pacto me iubes tibi mansuetum esse,
Quæ mihi sues quidem fecisti in domibus socios,
Ipsum autem hic detinens dolos agitans iubes
Ad thalamum ire, & tuum conscendere cubile,
Vt me nudatum imbellem & inuirilem facias:
Non sanè ego volo tuum conscendere lectum,
Nisi mihi sustineas dea magnũ iuramentum iurare,
Ne vllum mihi detrimentũ malũ machineris aliud.
Sic dicebam, illa continuò iurauit vt iussi.
Cæterùm postquam iurauit & perfecit iusiurandũ,
Tum ego Circes conscendi pulchrum lectum:
Ancillæ autem interea quidem intra domum sata- χ. τέως μὲν
gebant
Quatuor, quæ ei domi administræ erant.
Natæ autem hæ erant ex fontibus & à syluis,
Et ex sacris fluminibus, quæ ad mare profluunt:
Harum vna quidem iniecit thronis stragula pulchra
Purpurea supernè, infernè lintea tenuia subiecit.
Altera verò ante thoros extendit mensas
Argenteas, his autem apposuit aureas lances.
Tertia verò in cratere mellifluum vinum miscebat
Dulce in argenteo, distribuit autem aurata pocula.
Quarta verò aquam ferebat, & succendit ignem
Magnum sub tripode magno, caleſiat autem aqua.
Cæterùm postquã efferbuit aqua in splendido aheno,
In labrum me collocatum lauit ex tripode magno
Suauiter fusa aqua per caputq; & humeros,
Vt mihi laborem animũ rodẽtem demeret membris.
Porrò postea lauit & vnxit pingui oleo,
Chlænam mihi pulchram circum induit atq; tunicã.
Collocauit aũt me introductũ ad thronum argenteũ
Pulchrum fabrefactum, scabellum.a.sub pedib. erat.
Aquam autem ancilla lotionem perfundebat ferens
Pulchro aurato super argenteo lebete
Ad lauandum, iuxta aũt politam extendit mensam:
Panem autem veneranda proma apposuit ferens,
Edulijs multis appositis gratificata præsentibus.
Edere autem iussit, meo autem non placuit animo,
Sed sedebã alia cogitans, mala.a.prouidebat animus: χ. ἄλλα φρο νέων
Circe autem vt agnouit me sedentem, neq; ad cibum
Manũ extendentẽ, grauem aũt me dolorem habentẽ,
Propè astans verba volatilia dixit,
Quid sic Vlysses sedes similis muto

Θυμὸν ἔδωκας; βρώμης δ' οὔχ ἅπτεαι οὐδὲ ποτῆτος;
Ἦ πνά τω δόλον ἄλλον ὀΐεαι, οὐδέ τι σε χρὴ
Δείδιμεν· ἤδη γάρ τοι ἀπώμοσα καρτερὸν ὅρκον.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομαι εὖ μετέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γάρ κεν ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμα εἴη,
Πρὶν τλαίη πάσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Πρὶν λύσασθ' ἑτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;
Ἀλλ' εἰ δὴ μοὶ θέσφατα πεῖν φαγέμεν τε κελεύεις,
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω ἑτάρους ἐπίρρους.
Ὣς ἐφάμην. Κίρκη δ' ἐκ μεγάροιο βεβήκει
Ῥ' ἀβδὸν ἔχουσ' ἐν χειρί, θύρας δ' ἀνέωγε συφοῦ·
Ἐκ δ' ἔλασεν σάλοισιν ἐοικότας ἐννεώροισιν.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐναντίοι· ἡ δ' ἀπὸ σφῶν
Ἐρχομένη μετεπάλφθεν ἑκάστῳ φάρμακον ἄλλο·
Τῶν δ' μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε
Φάρμακον ἐλόμενον, τόσφιν πόρε πότνια Κίρκη·
Ἄνδρες δ' αὖψ' ἐγένοντο νεώτεροι ἢ πάρος ἦσαν,
Καὶ πολὺ καλλίονες καὶ μείζονες εἰσορόωντο.
γρ. μ' ἐκεῖ- νοι Ἔγνωσαν δέ * με κεῖνοι, ἔφυν τ' ἐν χερσὶν ἕκαστος·
Πᾶσιν δ' ἱμερόεις ὤρετ' ὀδυρμός, ἀμφὶ δὲ δῶμα
γρ. καὶ ἀχεῖ Σμερδαλέον * κονάβιζε. θεὰ δ' ἐλέαιρε καὶ αὐτή·
Ἦ δέ μοι ἄγχι στᾶσα μετηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἔρχεο νῦν ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ δῖναν θαλάσσης·
Νῆα μὲν ἀρ πάμπρωτον ἐρύσσατε ἠπερόπι δέ,
Κτήματα δ' ἐν σπήεσι πελάσσατε, ὅσσα τε πάντα·
Αὐτὸς δ' αὖψ' ἰέναι, καὶ ἄγειν ἑτάρους ἐπίρρους.

Animũ macerans? cibum aũt nõ attẽdis neq; potum.
An aliquem certè dolum aliũ times: neq; n.te oportet
Timere, iam enim iurauisti forte iuramentum.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens dixi,
O Circe quis sanè vir, qui æquus & iustus sit,
Prius audeat gustare cibum atq; potum,
Antequam redimantur socij & in oculis videantur:
Sed si sanè benigna bibereq; iubes,
Solue & palàm videam dilectos socios.
Sic dicebam, Circe autem ex ædibus transibat
Virgam tenens in manu, ianuas autem aperuit haræ:
Exegit porcis similes nouennibus.
Illi quidẽ continuò stabant contrarij, illa aũt per eos
Incedens adunxit vnicuiq; pharmacum aliud.
Horũ qdẽ è mẽbris pili defluebãt, quos antè pduxerat
Pharmacum pernicioſum, quod ipsis dederat Circe.
Viri.a.cõtinuò reddebãtur iuniores q̃ antea fuerunt,
Et multò pulchrioresq;, & maiores aspectu.
Agnouerũt.a.me illi, inq; hæserũt in manibus singuli.
Omnib.a.iucundus subortus est luctus, per domũ aũt
Horrendum resonabat, dea verò misertа est & ipsa.
Illa autem prope me stans loquuta est diua dearum,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Vade nunc ad nauem celerem & ad littus maris,
Nauẽ quidẽ omniũ primùm subducite ad cõtinentẽ:
Facultates verò in spelũcis abscõdite armaq; omnia.
Ipse autem statim reuertere, & adduc dilectos socios.

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἄγε δή τοι ἐγὼν] Quanquam Vlysses in toto nauigationis cursu Deos habuerit infensissimos, hîc tamen Mercurij beneuolentiam experitur, à quo antidotum aduersus Circæ veneficia accepit. Mercurium autem Magiæ peritissimum fuisse non dubito, quem etiam multi præstigiorum inuentorem asserant, ideò potuit etiam alexipharmaca aduersus incantationes callere. An autem eiusmodi auxilia extare possint, quibus tutus sis à fascinationibus Diabolicis, quispiam quæret. Sanè, vt dicam primùm quod sentio, neq; hac in parte naturæ vires angustiores esse puto, vt non tam propellere quàm inferre damnum possit. Vix est enim res vlla exitialis, cui aliqua salutaris non sit è regione opposita. Cùm ergo herbis, vnguentis, aut pulueribus fascinationes induci possint, aut incantationes fieri non dubito quin similibus etiam modis non solùm prohiberi, sed etiam anteuerti possint. Quanquam non suadeo ijs tantam facultatem tribui, vt Deo sua dematur gloria, quin sine huius auxilio implorata illa aut infirma esse statuo: aut si iuuent, vt solet efficaciam erroris Deus etiam Satanæ operibus, tribuere, nos summa superstitione & impietate obligari, si illis vtamur, necesse est. Sic angelus hepate piscis & suffimentis vtitur ad malignum spiritum depellendum, qui septem illius puellæ viros, quam Tobias duxit, occiderat: sed tamen etiam preces adhibet, vt est Tobiæ 5. Quam historiam scio inter ἀπόκρυφα numerari, sed neque tamen fabula esse existimanda est. Itaque nimis nudè illi pronunciare mihi videntur, qui dicunt huiusmodi fascinia ieiunijs & precibus esse amolienda: quod deberi quidem fieri non nego, immò maximè suadeo: sed neq; legitima etiam remedia, quæ inter res creatas existunt, securè contemni arbitror. (Attende me dixisse, legitima, & quid eo vocabulo latissimo complectar, expende.) immò ex mirandis eorum effectus summam in Deum laudem ex piorum ore redundare, certò mihi persuadeo. Hæc per transennam dicta sunto.

b δή ποτε σὺ ξίφος] Aduersus Sagarum incantationes nihil est tutius, animi cõfidentia & audacia. Quòd si Christianè vis audire, Fidem in Deum intellige, quæ sola homines huiusmodi periculis eripit: si verò Ethnicè, habemus hîc exemplum in Vlysse, quem Mercurius fortem & magnanimum esse iubet aduersus Circæ incantamenta. Hoc enim est, quòd monet eum vt intrepidè in eam inuolet, quo pacto sit illi terrorem incussurus. Sanè nostris temporibus hoc etiam teneri solet, Sagis & Magis nefandis hac ratione resisti posse, si vi aduersum eos vtaris: adeò ipse etiam Diabolus aliquatenus hominibus hac in parte quoque est subiectus. Referam eius rei exemplum, quòd à nostro Bodino Dæmonom. lib. 3. cap. 5. memoratur. Carolus Martinus, præfectus Laodunensis, factus certior mulierem pauperem in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertusque illius, necem interminatus est Sagæ, nisi morbum vicinæ adimeret. Metuens illa promisit se curaturam: itaque ad pedes cubilis venit vultum in terram demittit, manus iungit, Diabolum maximum magna voce appellat, subinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotę tradit, quæ eodem momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quàm primùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conspecta. In hoc facto impiè quidem factum est, quòd ad Sagæ auxilium deuentum sit: constat inde tamen, cogi posse etiam minis & violentia detestanda illa Leuiathani instrumenta. Quod nunc in Circe Vlysses experitur.

c ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε,] Hunc locum sic exprimit Ouid. 14. Metam.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisq; simul cœlestibus intrat
Ille domum Cyrces, & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextræq; datæ, thalamoq; receptus
Coniugij dotem sociorum corpora poscit.

Quæ etiam ad sequentia pertinent. Lector singula suis locis accõmodabit. Est ergo Moly inter antidota veneficiorum, sed hoc hodie non dignosci plerique existimant: non desunt tamen, inquit Amatus Lusitanus, aliqui herbarum inuestigatores, qui eam in agro Neapolitano nasci contendant. Audio Melchiorem Guillandinum, medicum Patauinum, virum doctissimum, & præcipuè stirpium historiæ scientia hoc sæculo clarissimum, quam varijs peregrinationibus per Europam, & Mediterranei maris ad Africam traiectu sibi comparauit (vt est in Bibliotheca Gesneri de eo pronunciatum) audio, inquam, eum penes se Moly istud Homericum habere, quod in Aegypto nascitur, ab hominum nullo extrahi, sed à cane ad illud alligato, quia extrahentibus lethiferum est (Homerus tamen tradit, esse tantum difficile eam extrahere, nescio an periculũ mortis intellexerit) & reuera canis qui illud eradicauerit, ex eo interit. Hoc mihi Franciscus Stuardus, Comes à Boltvuel, & Scotię Admirallus, in tam iuuenili ætate moribus & ingenio

genio senex, generositate non vulgari, multisque prætereà tum corporis tum animi dotibus insignis, dum vnà Basileæ viueremus simulque cum suo consanguineo, & moderatore, planè candido, bene morato, & præstantissimo viro D. Hebburino, anno CIↃ IↃ LXXXI. narrauit, vt cui idem Guillandinus radicem illam ostendisset, quam ille inter sua charissima κρμήλια reconditam accuratissimè, vt par est, seruaret. Neque mihi fit dubium, Homerum qui ex Aegyptijs obseruationibus factus est doctior, dum in ea regione versaretur, de hoc Moly Aegyptio intellexisse. Id vnum ambigo, an eâdem virtute polleat, quam ei Homerus tribuit aduersus incantamenta. Quod si verum sit, non erit solum Moly huius facultatis, nam parem dicuntur habere, etiam alia, vt stella marina (apud Bodinum Dæmon. lib. 3. cap. 5. malè dicitur de squilla, nescio an ipsius authoris, Gallicum enim exemplar non habui, an Interpretis Latini erratū sit) de qua Plinius scribit in hunc modum: Mala medicamenta inferri negant posse, aut certè nocere, stella marina vulpino sanguine illita & affixa limini superiori, aut clauo æreo ianuæ. Isacius Tzetzes, αὐτὰ παθόδι, inquit, μαγικοῖς πᾶσι πρόποις μῶλυ, ἀλάφνη, ἀσὴρ θαλάσσιος. Ibi vides laurum etiam inter illa antidota recensèri. De Iaspide idem scribit Dionysius Afer:

φύεται (καστίη sup. θαλασσα) κρύσταλλον, ἰδὲ ἠερόεσσαν ἰασπιν
Ἐχθρὴν ἐμπάσῃσι, καὶ ἄλλοις ἐδώλοισιν. id est,

Fert autem (mare Caspium) *crystallum, & vmbrosam Iaspida*
Inimicam Empusis, (de quo spectro vide Eras. Chil. 2 cent. 2. pro 74. & hîc Eustathium) *& alijs laruis.* In eodem albo recensentur, rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera, vt obseruat Natalis Mythol. lib. 6 cap. 6. Hunc autem locum Homericū de Moly expressit Lycophron, cuius versus idem Natalis ibidem refert & vertit. Nos de hac herba plura aliàs, atque etiam ex Goropio Hermath. lib. 9.

d ἀλλ' αὖ ἐγὼν ἐθέλοιμι] Optimè Vlysses sibi cauet, cùm temerè in manus & potestatem Circes non se dedit ex præcepto ἀπιστίας: quâ prohibemur amicitiq fuco, aut speciei simpliciter fidere, vbi tibi potissimùm cum perfidis est negotium, quorum improbitatem aut in te aut in alijs expertam tenes. Non ergo statim delicijs & blanditijs Circes delinitur, vt se exarmatum illi tradat, verius ne aliquid doli ipsi illa sub hoc beneuolentiæ prætextu machinetur. Itaque priùs sanctissimo iuramento ab ipsa caueri vult. Qua ratione sibi etiam apud Calypso lib 5. suprà prouidebat.

e μήτ' ἐγὼ Κίρκης] Hac in parte Vlysses vituperandus est, qui se his voluptatum illecebris capi patitur contra leges temperantiæ, qua bellum huiusmodi cupedijs indicimus, & eas fortiter profligamus, si quidem τὸ λογικὸν τῷ ἐπιθυμητικῷ nō subijcimus. At dices, hoc eum maioris boni spe fecisse, nimirū vt sibi consuleret, & vt socios pristinæ formæ restitui à Circe impetraret. Respondeo, Vlyssem sibi iam satis minis & gladio prospexisse, ne quid tale ab ea pateretur, deinde antidoto illo aduersus eiusmodi incantamenta securus erat, vt anteà vidimus. Sic malum vnum effugiens, in grauius proculdubiò incidit. Neque enim transfiguratio illa quicquā habebat vitij (vitium autem intelligo id, quod virtuti contrarium est) cuius gratia culpandus videretur: hoc verò adulterio nescio an in rebus humanis maius sit, & pernicioſius crimen existimandum. Et hæc videtur Satanæ fuisse calliditas, vt cùm leuiori ratione nocere huc heroi potuerit corpus illius transformando: animum illi, quod longè est grauius, hac labe inquinauerit: vt, quia illud non potuit, hunc perderet. Fecit autem vt socios liberaret. Nihil refert, præstabat enim alios corpore, quàm te, Vlysses, animo deformari. Sed respondendum est alia quoque ratione. Quæritur, an maioris boni spe liceat malè quippiam perpetrare? Sacra panesti gratia aut maiorum malorum metu suscepta homines aliquando laudari, aliquando veniam mereri, aliquando etiam vituperari scribit. Laudantur nonnunquam, inquit, cùm pro magnis & honestis rebus aliquid turpe ferunt, aut molestum: si verò contrà faciunt, vituperantur. Est enim improbi pro nulla re honesta, vel mediocri res turpissimas ferre. In quibusdam autem laus non sit, sed venia locum habet, cùm ea, quę non agere oportet, quispiam egerit ob huiusce modi res, quæ naturam humanam superant, nemoque perferret. Sunt autem quædam, ad quæ forsitan non licet quenquam esse compulsum, sed potius oportet summa pertesſum tormenta mortem obire. Ridicula namq; videntur ea, quæ ad necem matris Alcmæonem Euripidis compulerunt. *Hæc ille.* Iam si roger, ad quódnam horum trium factum istud Vlyssis referam? Respondebo, ad postremum, nisi forsan illa sæcula hoc pro graui vitio existimârint, vt quod etiam Dijs illorum esset familiare.

f φορέσομαι ἐκ κάματον] De lauacris & eorum vsu diximus aliàs ex Athenæo lib. 1. vt etiam de vnctione post balneum.

g ἐκχυθὴν ἀποσάλφαι] Hunc locum eleganter expressit Macareus apud Ouid. 14. Met. vbi hoc idem factum refert.

Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ
Percutimurq; caput conuersæ verbere virgæ,
Verbaq; dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur, setæq; cadunt, bifidosq; relinquit
Rima pedes, redeunt humeri, & subiuncta lacertis
Brachia sunt, flentem flentes complectimur illum.
Hæremusq; ducis collo, nec verba locuti,
Vlla priora sumus quàm nos testantia gratos.

Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἔμοιγ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγλαΐωρ.
Βῆν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ ἐπὶ θῖνα θαλάσσης·
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ νηὶ θοῇ ἐρίηρας ἑταίρους
Οἰκτρὸ ὀλοφυρομένους, θαλερὸν * κλαίοντας.
Ὡς δ' ὅτ' ἀγραυλοι πόρτιες ἀμφὶ βόες ἀγελαίαι
Ἐλθέμεναι ἐς κόπρον, ἐπὶ μὴ βοτάνης κορέσωνται,
Πᾶσαι ἅμα * σκαίρουσιν ἐναντίαι ἀλλήλῃσι σκηδὲ
Ἴσχουσ', ἀλλ' ἀδινὸν μυκώμεναι ἀμφιθέουσι
Μητέρας· ὣς ἐμὲ κεῖνοι ἐπὶ εἶδον ὀφθαλμοῖσι,
Δακρυόεντες ἔχυντο. δόκησε δ' ἄρα σφίσι θυμὸς
Ὡς ἔμεν ὡς εἰ πατρίδ' ἱκοίατο καὶ πόλιν αὖτε
Τρηχείης Ἰθάκης, ἣ ἀνατ' ἔτραφεν ἠδ' ἐγέννα.
Καί μ' ὀλοφυρόμενοι ἔπεα πτερόεντα προσηύδων.
Σοὶ μὲν νοστησαντι διοτρεφὲς ὡς ἐχάρημεν
Ὡς εἴτ' εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν·
Ἀλλ' ἄγε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατάλεξον ὄλεθρον.

Ὣς ἔφαν. αὐτὰρ ἐγὼ προσέφην μαλακοῖς ἐπέεσσιν,
Νῆα μὲν ἀρ πάμπρωτον ἐρύσσομεν ἠπετόνδε,
Κτήματά τ' ἐν σπέεσι πελάσσομεν, ὅσλά τε πᾶσα.
Αὐτοὶ δ' ὀρεώσθε ἐμοὶ ἅμα πάντες ἑπέσθαι,
Ὄφρα ἴδηθ' ἑτάρους ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Πίνοντας καὶ ἔδοντας· ἐπήετανον γὰρ ἔχουσιν.

Ὣς ἐφάμην· οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Εὐρύλοχος δέ μοι οἶος ἐρύκανε πάντας ἑταίρους,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Sic ait, caterùm mihi persuasus est animus generosus.
Festinabam ire ad nauem celerem & littus maris.
Inueni deinde iuxtà nauem celerem dilectos socios,
Miserabiliter lugentes, vberes lacrymas profundētes. ✱ καταδακρυχεόντας.
Vt cū in agro degētes buculæ circa vaccas armētarias
Venientes ad mandrā, postquam herba saturæ sunt,
Omnes simul ludunt oppositæ, neq; ipsa stabula
Detinent, sed indesinenter mugientes circùm currūt ✱ παίρεσσιν
Matres: sic me illi postquam viderunt oculis,
Lacrymantes circūdabat: videbatur. a. ipsorū animus
Sic esse veluti in patriam venissent & vrbem suam
Asperæ Ithacæ, vbi nutriti sunt atq; nati.
Et me lugentes verbis volatilibus alloquebantur,
Tibi quidem redeunti, generose sic gratulamur,
Perinde atq; si in Ithacam venissemus patriam terrā,
Sed agè aliorum sociorum narra interitum.
Sic dicebāt, caterùm ego alloquebar blādis verbis,
Nauē quidē omnium primùm subducamus in littus,
Bonaq; in speluncis recōdamus armamentaq; omnia:
Vos autem accelerate me vnà vniuersi sequi,
Vt videatis socios sacris in ædibus Circes,
Bibentes & comedentes, copiosum victum habentes.
Sic dicebam, illi celeriter meis verbis obediebant.
Eurylochus autem solus mihi detinebat omnes socios,
Et ipsos alloquutus verba celeriter proloquutus est,

A' δὲ

Αἶ δλλοὶ πόσ' ἴμεν; τί κακῶν ἰμείρετε τάτων,
Κίρκης ἐς μέγαρον κὴβήμεναι; ἥκεν ἅπαντας
ψ. λίλάφυς ᶜΗ' σῦς * ἠὲ λύκους ποιήσει, ἠὲ λέοντας,
Οἵκεί οἱ μέγα δῶμα φυλάσσοιμεν καὶ ἀνάγκῃ,
ᵈΩ'σσε Κύκλωψ ἔρξε, ὅτε οἱ μέσ αὐλον ἵκοντο
Ἡ μέτεροι ἕταροι, σὺν δ' ὀθεσὺς ᵉεἶπε' Ὀδυσσεύς.
Τάτε γὼ καὶ κεῖνοι ἀπεσσυμένως ἀλίησιν ὄλοντο.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔγωγε μὴ Φρεσὶ μερμήριξα,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
ψ. ἀποπλή- Τῷ οἱ * ἀποτμήξας κεφαλὴν ἔδαιδε πελάσσαι,
ξας Καὶ πηῷ ᾧ ἐόντι μάλα κεδνόν. ἀλλά μ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Διογενὲς τοῦτον μὲν ἐάσομεν, εἰ σὺ κελεύεις,
Αὐτοῦ παρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἐρύσσαι·
Ἡμῖν δ' ἡγεμόνευε ἱερὰ ἐς δώματα Κίρκης.
Ὣς φάμενοι, ἅμα πάντες ἐβήσαμεν ἠδὲ θαλάσσης.
Οὐδ' μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ ἅμα πάντας νηῒ λέλειπτο,
Ἀλλ' ἕπετ'· ἔδδεισεν γὰρ ἐμὸν ἔπος ἀνιπτώ.
Τόφρα δ' τοὺς ἄλλους ἑτάρους ἐν δώμασι Κίρκη
Ἐνδυκέως λοῦσέν τε, καὶ ἐγχρίσασα λίπ' ἐλαίῳ.
ψ. κλαῖνας Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας * οὐλας βάλεν, ἠδὲ χιτῶνας.
ψ. δ' ἐν πώ- Δαινυμένους * δ' ἄρα πάντας ἐφεύρομεν ἐν μεγάρ-
εσσι ἰφ. οισιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους ἴδον, φέρον ἀντά τε πάντα,
Κλαῖον ὀδυρόμενοι, πὰρ δ' ἴσχανε δῶμα.
Ἡ δὲ μὰλ' ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μηκέτι νῦν θαλερὸν γόον ὄρνυτε. ᶠοἶδα καὶ αὐτὴ
Ἡ μὲν ὅσ' ἐν πόντῳ πάθετ' ἄλγεα ἰχθυόεντι,
Ἡ δ' ὅσ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσῳ.
ψ. πίπτε Ἀλλ' ἄγετ' ἐσθίετε βρώμην, καὶ * πίνετε οἶνον,
Εἰόκτην αὖτις θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι λάβητε
Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐλείπετε πατρίδα γαῖαν
Τρηχείης Ἰθάκης νῦν δ' ἀσκελέες καὶ ἄθυμοι
Αἰεὶ ἄλης χαλεπῆς μεμνημένοι ἐστέ θ' ὑμῖν
ψ. πίπαθε. Θυμὸς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐπεὶ μάλα πολλὰ * πέπαθε.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγλαΐωρ.
ψ. ᾧ Ἔνθα * μὲν ἤματα πάντα τελεσφόρον ᵍεἰς ἐνιαυτὸν
Ἡμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
ψ. ὧραι, καὶ Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐνιαυτὸς ἔην, ἐν δὲ ἔτεκαπον * ὧραι,
τὰ Μηνῶν φθινόντων, ἐν δὲ ἤματα μακρὰ τελέσθη,
Καὶ τότε μ' ἐκκαλέσαντες ἔφαν ἑεῖνες ἑταῖροι,
ʰΔαιμόνι', ἤδη νῦν μιμνήσκεο πατρίδος αἴης,
Εἴ τοι θέσφατόν ἐστι σαωθῆναι, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐμοιγ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγλαΐωρ.
Ὡς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἡμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
Ἤμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Αὐτὰρ ἐγὼ Κίρκης ἐπιβὰς πρὸς δαῖδα θύρηφιν,
Γουνῶν ἐλλιτανόμην· θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ὦ Κίρκη, τέλεσόν μοι ὑπόσχεσιν, ἣν ἐπέεσσι
Οἴκαδε πεμπέμεναι θυμὸς δέ μοι ἔστυγε ἤδη,
Ἠμὲν ἄλλων ἑτάρων, οἵ μοι φθινύθουσι φίλον κῆρ,
Ἀμφ' ἐμὶ ὀδυρόμενοι, ὅτε που σὺ νόσφι γένωμαι.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,

I am miserable! whither shall we go? what evils do you desire from these?
Why will you descend to the house of Circe? who will make us all
Either swine, or wolves, or lions,
That we may guard her great house by necessity.
Thus the Cyclops did, when they came to his stall,
Thus bold Ulysses followed.
Our companions perished by their folly.
Then I drew my long sword from my thigh,
And struck off his head, that it might reach his kindred,
But they restrained me with mild words on every side,
Saying, O divine man, we will leave him here, if you command us,
Let him remain by the ship, and guard the ship,
But lead us to the sacred house of Circe.
Thus they spoke, and we all went, nor did Eurylochus remain by the ship,
But he followed, for he feared my severe threats.
Meanwhile the rest of my companions in the house of Circe
Bathed and anointed with rich oil,
And clothed themselves with woollen garments and tunics,
And we found them all feasting in the house.
But when they had seen and known each other,
They wept, and the house resounded.
The goddess herself standing near spoke to divine Ulysses,
Son of Laertes, much counselling Ulysses,
Weep not now a sorrowful lamentation, for I myself know
How much you have suffered on the sea,
How much you have been injured by men on the land.
But eat food, and drink wine,
Until you recover your courage in your breasts,
As when you first left your native land,
Rough Ithaca, but now you are feeble and spiritless,
Ever mindful of your grievous wanderings, nor is your heart
Ever cheerful, because you have suffered much.
Thus she spoke, and our minds were persuaded.
There we remained a whole year, feasting on abundant flesh and sweet wine.
But when the year was complete, and the hours
Of the months waning, and the days were fully accomplished,
Then my companions called me out and said,
Divine man, now remember your native land,
If it is fated that you shall be saved, and arrive
At your high-roofed house and your native land.
Thus they spoke, and my mind was persuaded.
Then all day long to the setting sun
We remained feasting on abundant flesh and sweet wine.
But when the sun set, and darkness came on,
They slept in the shadowy chambers.
But I ascending the splendid bed of Circe,
Supplicated the goddess by her knees, and she heard my voice,
And addressing her I spoke winged words,
O Circe, perform to me your promise which you promised
To send me home, for my mind is now desirous,
Both I and my companions, who afflict my dear heart
Around me lamenting, when you are absent.
Thus I spoke, and the divine goddess immediately answered,
Son of Laertes, much counselling Ulysses,

Ah miseri quò ibimus? quid mala desideratis ista,
Circes ad ædes descendere? quæ omnes
Aut sues aut lupos reddet, aut leones,
Qui ei magnã domum custodiamus etiã necessitate.
Sic sanè Cyclops fecit, quãdo eius ad stabulũ venerũt
Nostri socij, cum his audax sequutus est Vlysses.
Huius enim etiam illi insipientia perierunt.
Sic ait, cæterùm ego in mente deliberabam
Extracto gladio oblongo à fœmore,
Quo ei abscisso capite, ad solum deijcere,
Etiãsi valdè cõsanguinitate me attingeret, sed me so-
Mollibus verbis continuerunt aliundè alius. (cij
O generose, hunc quidẽ linquamus, siquidẽ tu iubes,
Hic iuxta nauem manere & nauem custodire,
Nobis autem dux esto sacram ad domum Circes.
Sic loquuti, ab naue discedebant atq; mari,
Neq; qdẽ Eurylochus cauã apud nauẽ relinquebatur,
Sed sequebatur, timuit enim meas asperas minas.
Interea verò alios socios in ædibus Circe
Studiosè lauitq; & vnxit pingui oleo,
Circùm autem pulchras chlænas induit atq; tunicas:
Epulantes autem pulchrè omnes inuenimus intra ædes.
Hi.v. postq; inuicem cõspexerunt reputabãtq; omnia,
Flebant lugentes, vndiquaq; autẽ resonabat domus.
Illa verò prope me stans alloquebatur diua dearum,
Generose Laërtiade versute Vlysses,
Ne amplius nunc vberẽ luctũ excitetis: scio etiã ipsa
Vos quos in ponto passi estis dolores piscoso,
Atq; quæcunq; iniusti viri nocuerunt in terra.
Sed agitè comedite cibum & bibite vinum,
Donec denuò animum intra præcordia receperitis.
Qualem quãdo primùm relinquebatis patriã terrã
Asperæ Ithacæ, nunc verò exules & tristes
Semper erroris duri memores neq; vnquã vobis (stis.
Animꝰ est in lætitia, quãdoquidẽ valdè multa passi e-
Sic ait, nobis a. continuò paruit animus generosus.
Hîc quidem diebus omnibus plenum in annum
Sedebamus cõuiuãtes, carnes immẽsas, et suaue vinũ.
Sed quãdo certè annus erat, & circũuertebãtur horæ
Mensibus exactis ex ordine, dies longi perfecti sunt.
Et tum me euocatum alloquuti sunt dilecti socij,
Infelix iam nunc memor es patriæ terræ,
Si tibi ex fato est seruari atq; peruenire
Domum ad excelsam, & tuam in patriam terram.
Sic dicebãt: cæterũ mihi psuasus est animus gene-
Sic tum quidem tota die ad Solis occasum (rosus.
Sedebamus cõuiuãtes carnes immẽsas et suaue vinũ.
Quando verò Sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt per ædes obscuras.
Cæterùm ego Circæ conscenso splendido lecto
Ad genua supplex rogaui, dea verò meã audiuit vocẽ,
Et ipsam compellando verba volatilia dixi,
O Circe, perfice mihi promissionem quam promisisti,
Domũ fore vt mitteres, at animꝰ mihi impellitur iã,
Atq; aliorũ sociorum, qui mihi affligunt charum cor
Circa me lugentes, quando tu seorsum abes.
Sic dicebam, illa continuò excipiens diua dearum,
O generose Laërtiade, versute Vlysses,

Μηκέ-

Μηκέτι νῦν ἀέκοντες ἐμῷ ἐνὶ μίμνετε οἴκῳ·
Ἀλλ' ἄλλῃ χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελέσαι, καὶ ἱκέσθαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαγνὴς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο.
[k] Μάντι δ' ἀλαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι.
Τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον [l] πόρε Περσεφόνεια
Οἴῳ πεπνύσθαι· τοὶ δ' ὄσκιαι ἀΐσσουσιν.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἔμοιγε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ·
Κλαῖον δ' ἐν λεχέεσσι καθήμενος, ἤδέ τι θυμὸς
Ἤδη ἔπι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ [*] κλαίων τε κυλινδόμενός τε κορέσθην,
Καὶ τότε δή μιν ἔπειτα ἀμφεβόμην προσέφατο,
Ὦ Κίρκη, τίς γὰρ τῇδε ὁδὸν ἡγεμονεύσει;
Εἰς Ἄϊδος δ' οὔπω τις ἀφίκετο νηὶ μελαίνῃ.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μή τι τοι ἡγεμόνος γε ποθὴ πρόσθε νηὶ μελέσθω·
Ἱστὸν ἄν, ἧτας, αἶρε δ' ἰστία λευκὰ πετάσας,
Ἧσο δ' ἐπὶ σῇ· τὴν δέ τοι πνοιὴ Βορέαο φέρῃσιν.
[m] Ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηὶ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς,
Ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης,
Μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι,
Νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνῃ,
Αὐτὰς δ' εἰς Ἄϊδος ἰέναι δόμον εὐρώεντα.
Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὅς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ,
[n] Πέτρη τε, ξυνέουσε δύω ποταμῶν ἐριδμαίνοντε.
Ἔνθα δ' ἔπειθ' ἥρως χρειμφθεὶς πέλας, ὥς σε κελεύω,
[o] Βόθρον [*] ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον εὐρύ τε καὶ εὖρυ,
Ἀμφ' αὐτῷ χοὴν χεῖσθαι πᾶσι νεκύεσσι,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ὄπι δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν.
Πολλὰ δ' γε γουνοῦσθαι νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῶν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρὴν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερεύσεμεν οἴῳ,
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν,
Ἔνθ' ὄϊν ἀρνειὸν ῥέξειν θῆλύν τε μέλαιναν,
Εἰς Ἔρεβος [*] ἐρέψας, αὐτὰς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι,
Ἴεμεν' ποταμοῖο ῥοάων. ἔνθα δὲ πολλαὶ
Ψυχαὶ ἐλεύσονται νεκύων κατατεθνηώτων.
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύνειν καὶ ἀνώγειν
Μῆλα τὰ δὴ κατέκηε σφαγέα νηλεῖ χαλκῷ
Δείροντας κατακῆαι ἐπεύξασθαί τε θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἄϊδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὸς δ' ἐκ κολεοῖο ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἧσο, μηδ' ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἔνθά τοι αὐτίκα μάντις ἐλεύσεται ὄρχαμε λαῶν,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς δὴ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἔφατ'. αὐτίκα δ' χρυσόθρονος ἦλυθεν ἠώς.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖναν τε τιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Αὐτὴ δ' ἀργύφεον φᾶρος μέγα εἴλυτο Νύμφη
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ,
Καλὴν χρυσείην· κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ δῶματ' ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους,

Ne amplius nunc inuiti mea manete in domo:
Sed aliã oportet primùm viã perficere & peruenire
Ad Plutonis domum, & splendidæ Proserpinæ,
Animam consulturos Thebani Tiresiæ
Vatis cæci. cuius mentes firmæ sunt.
Huic etiam mortuo mentem tribuit Proserpina,
Soli audire, ad te verò vmbræ circùm volitabunt.
Sic ait. cæterùm mihi persuasum est amicum cor,
Flebam aũt in lectulo desidẽs, negz vllo pacto animus
Voluit amplius viuere, & videre lumen Solis.
Cæterùm postquam fleuiz prouolutusz satur eram, κ. κλαῖόν τε
Et tum iam ipsam verbis excipiens alloquebar,
O Circe quisnam hanc viam demonstrabit?
Ad Plutonẽ verò nemo vnquã peruenit naue nigra.
Sic dixi, illa continuò respondit diua dearum,
Generose Laërtiade, prudens vlysses,
Minimè tibi ducis desiderium pro naue curæ sit.
Malum verò erigens, ab ea verò velis albis extensis
Sede, illam verò tibi flatus Boreæ ferat.
Sed cùm iam naue per Oceanum transmiseris,
Hic littus breue & nemora Proserpinæ,
Longaz alni, & salices frugiperdæ:
Nauẽ quidẽ illic siste in Oceanũ profundis vorticib.
Ipse autem in Plutonis eas domum obscuram,
Hic quidem in Acherontẽ Pyriphlegethonaz confluũt,
Cocytusqz, qui certè Stygis aquæ est fluxus,
Petraq; & cõcursus duorum fluuiorum valdè sonan-
Hic deinde heroi accedens, propè vt te iubeo (tium.
Fossam fode cubitalem quoquo versum. κ. ὀρύξ ὅσ-σον
Super illam libamen funde omnibus mortuis.
Primùm mulso, deinde autem suaui vino.
Tertium rursus aqua, insuper autem farinam albam
misce.
Multæ verò precare mortuorum imbecilla capita
Vbi veneris in Ithacã sterilem, vaccã quæ optima sit,
Sacrificaturũ domi tuæ, pyrãq; erecturũ ex rebus opt.
Tiresiæ verò separatim arietem sacrificaturum Soli,
Prorsus nigrum, qui inter oues excellit vestras.
Cæterũ postq; precib. oraueris inclyta exanima mor-
Hic ouem marẽ sacrifica fœmellamq; nigrã, (tuorũ
Ad Erebum versus, ipse autem seorsum auersus sis, κ. πέψας
Iens ad fluuij fluenta: ibi verò multæ
Animæ accedent mortuorum defunctorum.
Tum continuò socijs impera & iube
Oues, quæ quidem iacent mactatæ sæuo ferro,
Excoriatas comburere, vota verò facere dijs,
Generoso Plutoni, & inclytæ Proserpinæ.
Ipse autem gladio acuto exerto à fœmore
Sedeas, neq; permitte mortuorum imbecilles vmbras
Ad sanguinẽ propè accedere, anteq; Tiresiã audieris,
Hic tibi statim vates adueniat dux populorum,
Qui sanè tibi diceret viam & modum vitæ,
Reditumq; vt per pontum proficiscaris piscosum.
Sic dixit, cõtinuò aũt aurea sede aduenit aurora,
Me verò chlænamq; tunicamq; vestes induit.
Ipsa aũt candidam togam ingentem induit Nympha
Tenuem & gratiosam, zonam autem cinxit lumbos
Pulchra, aurea, capiti verò imposuit flammeolum.
Cæterùm ego per domum vadens excitaui socios,

Μηλιχίοις ἐπέεσσι ϖαρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηκέτι νῦν ἄδοντες ἀωτεῖτε γλυκερὼ ὕπνον·
Ἀλλ' ἴομεν· δὴ γάρ μοι ἐπέφραδε πότνια Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγλαΐωρ.
Οὐδ' ἔτι μοι δόλον αἶθε παρὲξ ἀπήμονας ἦγον ἑταίρους·
Ῥ Ελπήνωρ δέ τις ἔσκε νεώτατος, οὐδέ τι λίην
Ἀλκιμος ἐν πολέμῳ, οὔτε φρεσὶν ἦσιν ἀρήρως,
Ὅς μοι ἄνδιχ' ἑτάρων ἱερὸς ἐν δώμασι Κίρκης
Ψυχεδ ἰμείρων κατελέξατο οἰνοβαρείων·
Κινυμένων δ' ἑτάρων ὅμαδον καὶ δόξπον ἀκέσας,
Ἐξαπίνης ἀνόρουσε, καὶ ἐκλάθετο φρεσὶν ἦσιν
Ἄψορρον κίδνωαι ἰὼν ἐς κλίμακα μακρήν·
Ἀλλὰ κατὰ κρηπὶς τέγεος πέσεν, ἐκ δέ οἱ αὐχὴν
Ἀσπάλων ἔαγη, ψυχὴ δ' Ἄϊδόσδε κατῆλθε.
Ἐρχομένοισι δὲ τοῖσιν ἐγὼ μετὰ μῦθον ἔειπον,
Φάσθε νύ πῃ οἴεσθε φίλοι ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἔρχεσθ'· ἄλλον δ' ἡμῖν ὀλοὸν τεκμήρατο Κίρκη
Εἰς Ἄϊδος δόμους καὶ ἐπαμύμονος Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Ἑζόμενοι δὲ κατῶδυ γόων, τίλλοντό τε χαίτας.
Ἀλλ' ὅ γε τοῖς πρῆξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ ἐπὶ θῖνα θαλάσσης
Ἤλυθον ἀχνύμενοι, πολλὸν κατὰ δάκρυ χέοντες,
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχομένη Κίρκη ϖερίδρομα νηὶ μελαίνῃ
Ἀρνειὸν κατέδησεν ὄϊν θηλειάν τε μέλαιναν,
Ῥεῖα παρεξελθοῦσα. τίς κεν θεὸν ὧδε ἐέλδοιτο
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι τ', ἢ εἴσω ἢ ἔξω ἰόντα;

Mollibus verbis astando viro vnicuique:
Ne amplius nunc dormientes indulgete dulci somno:
At eamus, iam enim mihi indicauit venerāda Circe.
Sic dicebam, illis verò persuasus est animus gene- (rosus.
Neq; sanè illinc illæsos abduxi socios.
Elpenor verò quispiam erat iunior natu, neq; valdè
Fortis in bello, neq; mente sua aptus,
Qui separatim à socijs sacris in ædibus Circes
Refrigerium cupiens dormiuit benè potus,
Sese mouētib. a socijs strepitū & tumultū cū audyſ- set,
Repentè surrexit, & oblitus est mente sua
Retrogradè descendere profectus in scalam longam.
Sed è regione tecti decidit, eius autem ceruix (dit,
Ex iūcturis fracta est, anima verò ad inferos descen-
Venientes autem hos ego sermone alloquutus sum,
Existimatis fortasis domūq; charā ad patriā terram
Venturos, aliam verò nobis iam prædixit Circe
Ad Plutonis domum, & insignis Proserpinæ,
Animam consulturos Thebani Tiresiæ.
Sic loquutus illis confractum est charum cor.
Desidentes autem illic flebant euellebantq; pilos:
Sed neq; sic vllum remedium succurrit lugentibus.
Sed quando certè ad nauem celerem & littus maris
Iuimus tristes, calidas lacrymas profundentes:
Interea certè aduenies Circe ad nauem nigram
Masculam alligauit ouem, fœmellamq; nigram
Faciliter ex oculis vbi euanuisset: quisnam deum no-
Oculis videret, aut huc aut illuc euntem? (lentem

COMMENTARIVS.

a δακρυόεντες ἔχωμεν.] Anteà quidem lacrymatos Vlyssis socios ob illius absentiam verisimile est, vel potius quòd eum perituru non secus atq; cæteros arbitrarentur: nunc verò lachrymantur, quòd eum saluum & incolumem redeuntem videant, siquidem & lacrymæ ex gaudio proueniunt, vt satis alibi copiosè docuimus.

b ἴομεν ἐπὶ πατρίδα γαῖαν.] Hæc est vera patriæ definitio, in qua videlicet quispiam & natus est & educatus. Alio porrò sensu dicuntur illa, πᾶσα γῆ πατρίς: Qua uis terra patria. nam hoc, vt exponit Erasmus, admonet virum sapientem ac bonum, vbicunq; gentium vixerit, felicem esse. Sic etiam illud Mercurij apud Aristoph. in Pluto, πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' αὖ πράττῃ τις εὖ: Omnis locus est patria, vbi rem feliciter geras. Sic quoq; illud Teucri: Patria est, vbicunque est bene, vt est apud M. Tullium.

c ἦ οὐδὲ νέλυσθαι.] Dicebamus anteà, fieri mihi verisimile Eurylochum ignorasse socios suos in sues transfiguratos fuisse à Circe: cùm enim eorum casum Vlyssi memorabat, eos simpliciter dicebat periisse, aut euanuisse:

οἱ δ' ἀμφ' αἰσθόμενοι ἀοσσέτην, ἤλθέ τις αὐτῶν Ἐξεφάνη ——.

Nunc verò id quasi exploratum iam inde habuerit, refert. Credo ergo hoc eum posteà suspicatum, aut sanè iam tum etiam cùm effugisset, sed non ausum referre quasi rem incredibilem: nunc verò hoc dicere ad deterrendos socios, ne ad Circem proficiscerentur, huius transfigurationis metu. vel hîc sint nostræ δηὖτερα φρονίδες, si ita lectori placuerit.

d ὥσπερ Κύκλωψ.] Malè Eurylochus factum Cyclopis cum facto Circes comparat. Neq; enim ille socios Vlyssis ad suarum ædium custodiam seruauit, vt Circe: sed eos deuorauit. Rectè tamen Eustathius hîc ait, mentem hominis perturbatam exprimi.

e ὥσπερ Ὀλέθρου.] Acerbè est hoc dictum ab Eurylocho. quasi dicat, Socij illi quos Vlysses secū adduxerat ad Cyclopem, perierunt: sic nunc idem etiam vobis dux est ad exitium, acerbius illud, quia magis expressè pronunciatur, quod subijcit, Vlyssis temerinicm ducat. Itaq; sequitur ipsius Vlyssis ea de re indignatio, adeò vt vix ab Eurylocho interficiendo abstinuerit, nisi preces reliquorum obstitissent. Vbi duo sunt notanda, Vlyssis ὀξυχολία, & repentinus iræ impetus, neq; tamen sine ratione: deinde eiusdem mansuetudo, & clementiæ facilitas. Tamen hoc perfecit, vt eius reuerentia Eurylochus itineri se quoque commiserit.

f οἶδεν ἧς αὐτῆς.] Quomodo hoc sciuerit, dubitari potest. An hoc etiam à Mercurio audiuit, cùm ei ille aduentum Vlyssis prædiceret? An verò etiam vt Dea erat & Saga præstantissima, hoc quoq; non potuit ignorare? Illud quidem prius videtur verisimile, quia ne ipsum quidem Vlyssem alioqui venturum sciebat: immò ne quidem cùm tam illi vicinus esset, adeò etiam nec cùm eum videret. Quanquā Sagis & Magis hoc soleat esse notū: nam quē nunquam viderint, etiam à dissita regione venientem protinus agnoscunt, immò exploratas habent eius cogitationes: easque illi, non sine miraculo, antequam verbum ipsemet hiscat, exponunt. Res planè stupenda, si hostis ille æternus generis humani tantum in nos iuris habeat, vt in secretiora mentis adyta penetret, nihilq; ildini Dæmonom. lib. 3. cap. 5. quod ille à Præside Vitriaci Franci, honorato viro accepisse dicit. Is ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno CIↃ IↃ LXXVII. Cùm indigeremus, inquit Bodinus, opera illius, vt alij alios in communi onere iuuaremus, instiri acerrimè ne antè loco excederet quàm ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quendam, qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi, & hæredem institutum esse. Hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse, & membris fractum; ideoq; parentem admonitum, in Flandria esse hominem, à quo filius curari posset, eò statim abiuisse. Magum parenti morbum fisantem ablegasse. Hoc ferentem æquo animo patrem, in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parēti, antequàm solùm hisceret: Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunū versus ad vigesimum milliare à domo tua quēdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est. Miratum itaque parentem peregrinationem tantam suscepta esse, vt perueſtigaret procul quòd propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum abiuisse: hunc autem parēti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens, vt restituatur filius tuus: abi iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum, &c. Quæ ideo adduxi, vt docerem perspectum esse maligno illi Spiritui quid homines animo versent, quod ille postea suis ministris execrandis patefacit. Alia quoque possem adducere, sed breuitati studeo: & si credendum est, vnicum

nicum sufficiet: sin verò, illud ipsum vnicum superfluum erit. Itaque forsan etiam hac ratione Circe hos Vlyssis errores exploratos habuit, vt quos à nullo ex Vlyssis socijs accepisset.

g εἰς ἐνιαυτὸν] Macareus apud Ouidium, *Anima nos illic tenuit mora.*

h δαμόνι', ἤδη] Hic quoque Vlysses culpandus est, quòd ita Circes voluptatibus caperetur, vt iam reditus in patriam oblitus esset, & eum illi à socijs refricari oportuerit.

i ὧν πρὶς ἐπέσης,] Intelligendum est πρὸ τοῦ σωπώμενον, pluries anteà Circen hoc Vlyssi pollicitam.

k μάντιος ἀλαοῦ] Huius cæcitatis Tiresiæ causam diuersam obseruo. Quidam dicunt (vt Didymus & Hyginus) eum in monte Cyllenio (Cythærone Didymus) cùm Dracones venerantes (id est, coëuntes) vidisset, percussisse baculo, vel calcasse, ob id in mulieris formam esse conuersum: postea monitum à sortibus, in eodem loco Dracones cùm calcasset, redijsse in pristinam speciem. Didymus ait eum primum dracænam sustulisse, & ita mutatum in fœminam: & rursus Draconem, & ita in virum redijsse. Eodem tempore, inquit Hyginus, inter Iouem & Iunonem fuit iocosa altercatio, quis magis de re venerea voluptatem caperet, masculus an fœmina: de qua re Tiresiam iudicem sumpserunt, qui vtrumque erat expertus. Is cùm secundum Iouem iudicasset, Iuno irata, manu aduersa eum excęcauit. at Iupiter ob id fecit, vt septem ætates viueret, vatesq; præter cæteros mortales esset. Fulgentius Mythol. lib. 2. refert, Tiresiam in hac coniugum altercatione ait pronunciasse, tres vncias habere virum amoris, & nouem fœminam. Didymus eius sententiam his verbis refert:

οἷλω μὲν μοίρην δεκαμοίρεων τέρπε' ἀνὴρ, — *Vnam quidem partem decem partium voluptatis percipitur,*
τὰς δέκα δ' ἐμπίπλησι γυνὴ τέρψασα νόημα. id est, — *Decem autem illas implet mulier delectata animo.*

Hinc excæcatum, vt diximus à Iunone Tiresiam, à Ioue verò vaticinij donatum præstantia. Vide Ouid. lib. 3. Metam. Alij dicũt Mineruam, quæ virginitatis maximè studiosa fuit, cùm fortè se lauaret in fonte Heliconidis, Hippocrenes conspectam fuisse à Tiresia, quæ ex eo indignata illum cæcum fecit, quòd iniquum iudicaret vt mortalis quispiam posset gloriari se nudam Mineruam lauantemque vidisse. Verùm Chariclo Tiresiæ matrem ab eadem postmodùm impetrasse, vt pro lumine corporis mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Minerua Tiresias obtineret, vt est in hymno Callimachi in lauacra Palladis.

l πόρε Περσεφόνεια] Quòd hîc Homerus Tiresiæ à Proserpina datum esse ait, vt solus post mortem saperet, id ei Minerua apud Callimachum hymno iam laudato. Sic illa:

Καὶ μάν οἱ θανέοντι, περὶ φρένας ἐσσυμένῳ περ — *Et solus, cùm morietur, sapiens inter mortuos*
φοιτάσῃ, μεγάλῳ πάμπαν ἀγέσιλα. id est, — *Incedet magno venerabilis Plutoni.*

Cic. de Diuin. lib. 1. De Tiresia etiam, inquit, apud inferos Homerus ait, solum sapere, cæteros vmbrarum vagari modo. Plutarchus in præceptis Politicis refert, Catonem de Cornelio Scipione, quem pop. Romanus ædilitium candidatum repentè, contra leges Consulem creauit: qui adolescens in Hispania ex prouocatione dimicans victoriam obtinuerat, ac breui pòst apud Carthaginem Tribunus militum præclarè se gesserat: de eo, inquam, Catonem Maiorẽ exclamasse, οἷος πέπνυται, τοὶ δ' σκιαὶ ἀίσσουσι: Solus sapit hîc homo, reliqui verò vmbræ mouentur: hoc est, nihil sunt nisi vmbra, quæ nihil habet solidi. Aelianus de Animal. lib. 2. postquam narrauit, hirundines visum recipere: πῶς, inquit, τὸν Τειρεσίαν οὐδράς; καὶ τοι μὴ συνταῦθοι, ἀλλὰ κὴν Ἅιδου σοφωτάτων ψυχῶν, ὡς Ὅμηρος λέγει. id est, Quid igitur Tiresiam amplius admiramur, tametsi non hîc, sed apud inferos, Homeri testimonio inter manes sapientissimum? Hoc etiam de Tiresia repetit Socrates apud Platonem in Menone.

m ἀλλ' ὅποι' ἀὼ] Vlyssem Circe instruit quomodo se in hac inferorũ exploratione gerere debeat, locumq; ei describit, eiusq; adiuncta: nimirum nemora Proserpinæ infrugiferis & sterilibus arboribus consita, alnis & salicibus, quæ loco mortis maximè conueniũt. Deinde fluuios eiusdem loci quatuor: Acheron, Pyriphlegeton, Cocytus, & Styx: Pyriphlegetontem autem & Cocytum in Acherontem fluere dicit, Cocytum verò è Styge.

n πέτρη] Hæc petra illa est, in qua Phlegeton & Cocytus confluunt in Acherontem. quam eleganter Virg. 6. Aeneid. describit,

Respicit Aeneas subitò, & sub rupe sinistra — *Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis,*
Mœnia lata videt, triplici circundata muro: — *Tartareus Phlegeton torquetq; sonantia saxa, &c.*

o βόθρον] Nunc docet Vlyssi modum, quo animam Tiresiæ ex inferis sit euocaturus, de quo in sequenti libro dicetur.

p ἐλπήνορος] Huius Elpenoris casus infelicissimus monet, quàm sit non solùm odiosa, sed etiam periculosa & damnosa ebrietas. de qua rectè illud Alexis:

εἶτ' ἐκ πάντων ἐστὶ τὸ μεθύειν κακῶν — *Temulentia ergo non'ne maximum est omnium*
μέγιστον αὐθρώποισι, κὴ βλοσυρώτατον: — *Malorum hominibus pariter & teterrimum?*

q πῶς οὖν θεὸν σοι βούλονται,] Ergo quod Poëta noster Dijs humana affingit corpora, id pro captu mortalium facit, vt ea ratione crassi & rudes homines cogerentur credere esse Deos, quòd viderẽtur: alioqui Homerus non existimauit aliud de diuina essentia, quàm eam per se oculis hominum non subijci, sed esse inuisibilem. quod hoc loco manifestè docet, quem ab ijs diligenter attendi volo: qui cùm alicubi malè loquentem de Dijs Homerum audiant, cæteris illius locis, in quibus se bene de ijs sentire demonstrat, non animaduersis, temerè eum accusant, & imprudenter explodunt. In hunc locum dixisset Lucretius:

Tenuis enim natura Deûm, longeq; remota — *Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.*

FINIS LIBRI X. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΠΑΓΓΕΛΛΕΙ πῶς κὴ πὰς Κίρκης ἐντολὰς εἰς ᾅδου κατῆλθεν, κὴ ὡς ἤκουσε Τειρεσίου Θηβαίου περὶ τῆς ἑαυτοῦ κὴ τῶν ἄλλων σωτηρίας, κὴ ὡς τὰς Ἡρωίνας κὴ Ἡρωίδας εἶδεν ἐν ᾅδου, κὴ τὴν μητέρα, κὴ τῶν εἰς Ἴλιον συστρατευσαμένων ἐνίους, ὧν τῶν ἐν ᾅδου κολαζομένων πάνας.

Ἄλλη.

Λάμβδα δ' ἐν εἰδέῃ ψυχὰς ἐνέτυχεν Ὀδυσσεύς.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν.
Ἐν δ' ἱστὸν πτήρεσθα κὴ ἱστία νηὶ μελαίνῃ.
Ἐν δ' ἂρ τὰ μῆλα λαβόντες ἐβήσαμεν, ἐν δὲ κὴ αὐτοὶ

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI *Odysseæ.*

ENARRAT quomodo de Circes mandato ad inferos descenderit, & quo pacto audierit Tiresiam vatem, & de sua & aliorum salute. Et vt Heroas & Heroidas viderit apud inferos & matrem, & eorum qui ad Ilium militarunt nonnullos, & qui secum apud inferos plectuntur.

Aliud.

A, verò apud inferos ad animas peruenit Vlysses.

AETERVM postquam ad naues venimusq; & mare,
Nauem quidẽ omniũ primùm deduximus in mare diuinum:
Malum autem posuimus & vela naui nigræ,
Intra autem pecora accepta induximus, intrò & ipsi

[a] Βαίνομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κῆρ᾽ ὀλάκῃ χέοντες.
Ἡμῖν δ᾽ αὖ * κατόπισθε νεὼς κυανοπρῴροιο
Ἵκμενον ἦρον ἵει πλησίστιον, [b] ἐσθλὸν ἑταῖρον,
Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς * αὐδήεσσα.
Ἡμεῖς δ᾽ ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατ᾽ νῆα,
Ἥμεθα. τὼ δ᾽ ἄρεμός τε κυβερνήτης τ᾽ ἴθυνεν.
Τῇς ὴ παννυχίης τέτατ᾽ ἱστία ποντοπόροιο,
* Δύετό τ᾽ ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δ᾽ ἐς πείραθ᾽ ἵκανε [c] βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
[d] Ἔνθα δὴ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
[e] Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδὲ ποτ᾽ αὐτοὺς
Ἠέλιος Φαέθων * διαδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὐθ᾽ ὅταν αὖψ ὀπὶ γαῖαν ἀπ᾽ οὐρανόθεν πεσπερήσῃ·
Ἀλλ᾽ ὀπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταπται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Νῆα μὲν ἐς τόθ᾽ ἐλθόντες ἐκέλσαμεν· ἐκ δὲ τὰ μῆλα
Εἱλόμεθ᾽. αὐτοὶ δ᾽ αὖτε παρ᾽ ῥόον Ὠκεανοῖο
Ἤϊομεν, ὄφρ᾽ ἐς χῶρον ἀφικόμεθ᾽ ὃν Φράσε Κίρκη.
Ἔνθ᾽ ἱερῆα μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
* Εἶχον· ἐγὼ δ᾽ ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμην παρὰ μηροῦ,
[f] Βόθρον ὄρυξα ὅσον τε πυγούσιον εὐρὺ καὶ εἶσω·
Ἀμφὶ δὲ τοῖσιν ἐγὼ * χοὰς χεόμην πᾶσι νεκύεσσιν,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέι οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ᾽ ὕδατι· πὰρ δὲ λεύκ᾽ ἄλφιτα πάλλων.
Πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῶν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρὴν τ᾽ ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν·
Τειρεσίῃ δὲ ἰδίην κατὰ θύσθαι οἶν ἱερεύσειν
Παμμέλαιναν, ἣ μήλοισι μεπαπτήνῃ ἡμετέροισι.
Τὰς δ᾽ ἐπεὶ εὐχωλῇσι λιτῇσί τε ἔθνεα νεκρῶν
Ἐλλισάμην, τὰ δὲ μῆλα λαβὼν ἀπεδειροτόμησα
Ἐς βόθρον, ῥέε δὲ αἷμα κελαινεφές. αἱ δ᾽ ἀγέροντο
Ψυχαὶ ἐκ * Ἐρέβους νεκύων κατατεθνηώτων,
Νύμφαι τ᾽, ἠϊθεοί τε πολύτλητοί τε γέροντες,
Παρθενικαί τ᾽ ἀταλαὶ νεοπενθέα θυμὸν ἔχουσαι·
Πολλοὶ δ᾽ ἠτύμενοι χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν
Ἄνδρες ἀρηίφατοι, βεβροτωμένα τεύχε᾽ ἔχοντες,
Οἳ πολλοὶ σὺν βόθρον ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Θεσπεσίῃ ἰαχῇ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ἥρει·
Αὐτὰρ ἐπὶ τόθ᾽ ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα.
Μῆλα τὰ δὴ κατέκειτ᾽ ἐσφαγμένα νηλεῖ χαλκῷ,
Δείραντας κῆαι, ἐπεύξασθαι δ᾽ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ᾽ Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμην παρὰ μηροῦ
Ἧμαι, ἐδ᾽ εἴων νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἰμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Πρώτη δ᾽ ψυχὴ Ἐλπήνορος ἦλθεν ἑταίρου.
[g] Οὐ γάρ πω ἐτέθαπτο ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.
Σῶμα γὰρ ἐν μεγάρῳ Κίρκης κατελείπομεν ἡμεῖς
* Ἄκλαυτον, ἄθαπτον, ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἔπειγε.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδὼν, ἐλέησά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
* Ἐλπήνορ, πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα;
Ἔφθης πεζὸς ἐὼν ἠὲ ἐγὼ σοὶ νηὶ μελαίνῃ;
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ᾽ οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν᾽ Ὀδυσσεῦ,
[h] Ἀσέ με δαίμων ὠδὶ κακὴ, κὴ ἀθέσφατος οἶνος.
Κίρκης δ᾽ ἐν μεγάρῳ κλίνομαι ὄφρ᾽ ἐνόησα

[a] *Conscendimus tristes, vberes lacrymas profundẽtes.*
Nobis aũt rursus à posteriori parte nauis nigræ prora
Secundũ ventũ immittit implentẽ velũ bonũ socium
Circe pulchricoma horrenda dea altiloqua.
Nos autem armis singulis ordinatis per nauem
Sedimus, hanc ventusq́; gubernatorq́; dirigebat. (tis:
Huius.a, tota die extẽdebãtur vela p̃ põtũ iter facien-
Occidit autem Sol, obscurabãtur autem omnes vici.
Illa ad fines peruenit profundi Oceani: (tasq́;
Hic verò Cimmeriorũ erat virorum populusq́; ciui-
Qui caligine & nubibus tecti sunt, neq́; vnquam eos
Sol lucidus aspicit radijs,
Neq́; cùm conuertitur ad cælum stelliferum,
Neq́; cùm in terra de cælo defertur.
Sed nox pernicioſa superuolat miseris mortalibus,
Nauem quidẽ illuc profecti subduximus, pecora autẽ
Extraximus, ipsi autem rursus ad fluxum Oceani
Ibamus, donec in regionẽ puenimus quã demõstrauit
Hic sacra quidem Perimedes Eurylochusq́; (Circe.
Gestabãt, ego autem gladio acuto extracto à fœmore
Scrobem fodi cubitalem quoquo versus,
Circa eam autẽ libamina fundebamus omnibus ma-
Primùm mulso, postea verò dulci vino, (nibus,
Tertiùm verò aqua, insuper farinam albam commi-
scui.
Multùm aũt precatus sum mortuorũ infirma capita,
Vbi venerim ad Ithacã sterilẽ, bouẽ quæ optima esset
Sacrificaturum in ædibus, pyramq́; impleturũ bonis:
Tiresiæ verò seorsum ouem sacrificaturum Soli
Totam nigram, quæ inter pecora excellat nostra.
Hos postquam votis precibusq́; gentes mortuorum
Precatus sum, ea verò pecora vbi cepissem, iugulaui
Super fossa: fluebat.v. sanguis niger, ipsæ.a.congrega-
Animæ ex Erebo manium defunctorum, (bantur
Sponsæq́; iuuenesq́;, & multa passi senes,
Virgunculæq́; tenellæ nouo luctu affectum animum
Plures autem vulnerati hastis ferreis, (habentes:
Viri bellicosi cruenta arma habentes,
Qui plures circa fossam obambulabant aliundè alius
Immenso clamore, me verò pallidus timor cepit.
Certè tum deinde socios adhortatus iussi,
Pecora quæ vtiq́; iacebant mactata sæuo ferro
Excoriata & adolere, vota facere autem dijs,
Fortiq́; Plutoni, & graui Proserpinæ.
Cæterùm ego gladio acuto stricto à fœmore
Ibam, neq́; sinebam mortuorum inania capita
Ad sanguinẽ propè accedere anteq́; Tiresiam audiuis-
Prima autem anima Elpenoris venit socij, (sem.
Nondum sepultus erat sub terra latas vias habente.
Cadauer enim in ædibus Circes reliqueramus nobis
Indefletũ & indefossum, quoniã labor alius vrgebat.
Illum ego defleui vt vidi & misertus sum animo,
Et ipsum alloquutus verba alata dixi,
Elpenor, quo pacto venisti sub tenebras obscuras?
Præuenisti pedes cùm sis, quàm ego cum naui nigra?
Sic dixi, ille me plorans excepit sermone,
Inclyte Laërtiade artifex Vlysses,
Læsit me dæmonis fatũ malum, & copiosum vinum.
Circes in domo cubans non attendi,

Α᾽ψορρον ἧξ ἐλίας, ἰὼν ἐς κλίμακα μακρὴν,
Α᾽λλὰ κἠντικρὺ τέγεος πέσον, ἐκ δέ μοι αὐχὴν
Α᾽σπαράλων ἐάγη, [i] ψυχὴ δ᾽ ἄϊδόσδε κατῆλθε.
Νῦν δέ σε [k] τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι ἠ παρεόντων,
Πρός τ᾽ ἀλόχου καὶ πατρὸς, ὃς ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα,
Τηλεμάχου θ᾽ ὃν μοῦνον ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπες·
[l] Οἶδα γὰρ ὡς ἐνθεῦτεν ἰὼν δόμου ἐξ Α᾽ΐδαο,
Νῆσον ἐς Αἰαίην εὐήκεος εὐπρῳρέα νῆα
Ἔνθά σ᾽ ἔπειτα ἄνακτα κέλομαι μνήσασθαι ἐμεῖο,
Μή μ᾽ [x] ἄκλαυτον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν κατάλειπεν.
Νοσφισθεὶς, μή τοι τι [m] θεῶν μήνιμα γένωμαι·
Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν ὅσσά μοι ἐστὶν,
Σῆμα τέ μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης,
Ἀνδρὸς δυστήνοιο, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ταῦτα τέ μοι τελέσαι, [n] πῆξαί τ᾽ ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμὸν,
Τῷ καὶ ζωὸς ἔρεσσον, ἐὼν μετ᾽ ἐμοῖς ἑτάροισιν.
Ὣς ἔφατ᾽. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομαι ὧδέ ποθι·
Ταῦτα τοι ὦ δύστηνε τελευτήσω τε καὶ ἕρξω.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμείβομεν ἀγρομένοιν
Ἧμεθ᾽· ἐγὼ μὲν ἄνωθεν ἐφ᾽ αἵματι [o] φάσγανον ἴσχων.

Retrò me descendere, iens ad scalam longam,
Sed è regione tecti decidi, ceruix autem mihi
Ex vertebris fracta est, anima verò ad inferos descē-
Nūc te per eos qui post te sunt oro nō præsentes, (dit:
Per vxorē q̄ & patrē q enutriuit paruulus cùm esses
Telemachum q̄, quem vnicum in ædibus reliquisti.
Scio enim quòd hinc profectus ex domo Plutonis
Insulam in Aeæam sistes fabrefactam nauem,
Ibi te continuò domine, iubeo recordari mei,
Ne me indefletū inſepultum discedēs pòst relinquas, [x. ἄκλαυτον]
Seiunctus, ne qua tibi deorum indignatio fiam:
Sed me combure cum armis quæcunq; mihi restant,
Sepulchrumq; mihi erige spumosi in littore maris
Viri infelicis, etiam posteris audiendum.
Hæc mihi perfice, figeq; super sepulchrum remum,
Quo etiam viuus remigabā, cùm essem cū meis socijs.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiēs alloquut⁹ sum,
Hæc tibi ô miser perficiam & explebo.
Nos quidem sic verbis excipientes tristibus (bam.
Sedebamus: ego quidem super sanguine gladiū tene-

COMMENTARIVS.

a βαίνομεν ἀχνύμενοι,] Non quod simpliciter discedant ex hac insula, sed propter iter ad inferos susceptum ex Circes vaticinio, vt præcedenti libro vidimus.

b ἐὺθλὸν ἐπιπρέσον,] Eleganter secundum & ferentem (vt vocat Virgilius) ventum bonum socium appellat, quòd sine eo infeliciter cedat nauigatio: & videtur esse quædam allusio ad cæteros socios Vlyssis. Notandum est autem, hunc ventum dici à Circe immissum, vt anteà etiam Calypso fecisse vidimus: siue quòd eam simpliciter vt Deam consideret, siue quòd etiam Sagæ in ventos, fulgura & tempestates aliquid iuris habere credantur.

c βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο·] An Vlysses vsq; ad Oceanum peruenerit, & in eo nauigârit, quæri potest. Strabo in ea est sentētia, vt ex multis illius locis primi libri constat. Sed & libro tertio refert, Vlyssem vrbem in Hispania monstrari supra Abderam, & in ea fanum Mineruæ, in quo etiam monimenta errorum Vlyssis affixa videantur, clypeos & summa nauium rostra: vt Asclepiades Myrleanus tradidit, qui in Turditania Grammaticam docuerat, & descriptionem gentium in his regionibus habitantium ediderat. Est autem & Turditania regio Hispaniæ Bœticæ, quæ nunc Granata dicitur. Hunc tamen errorem in Oceanū fabulosum appellat Corn. Tacitus in lib. de Morib. Germ. Cæterùm, inquit, & Vlyxem quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanum delatum, adisse Germaniæ terras, Asciburgiumque, quod in ripa Mœni situm, hodieq; incolitur, ab illo constitutum nominatumq;. Sed & nostro tempore Ioannes Brodæus, vir doctissimus, Miscel. lib. 3. cap. 4 negat Vlyssem in Oceano nauigasse. Cùm Homericorum nauigiorum, inquit, quæ aperta & aphracta erant, forisq; carentia, formam considero, ea longè infirmiora ac depressiora reperio, quàm vt Oceani æstum perferre quirent: quem tribus anni mensibus vix triremes egregiè factæ, optima materia atque opportunè cæsa ædificatæ, sustinere valent. Α᾽κεανοῦ ῥεῖθρον verò ab eo conditum existimare, vt opinari quosdam ait Cornelius Tacitus, summæ est amentiæ: nam per Hispanicum, Gallicum, Britannicum Oceanum peruagari, & in Germanicum demum penetrare, aras (si Dijs placet) illic cōsecrare, bene instructæ classis opus est, nō lembi à paucis remigibus agitati. Sed extāt Vlyssippo (*vocatur etiam Vlyssbona, vel Vlyssipona hodie Lisbona, regum Portugaliæ regia*) ac alia in Lusitania eius præclara monumenta: an Vlyssis omnino extent, dubito: Homerici, inficior. Nec tamen extra fidem est, vt multos Hercules fuisse remur, ita non vnum Vlyssem putare: quod etiam mihi videtur. Tantùm autem abest vt verear, nequis mihi Virgilianum testimonium obijciat, triremibus Aeneam in Italiam transmisisse: vt in hoc ipso Poëta stomacho meo non satisfaciat. Aliquot enim post excidium Troianum secula, constructas Corinthi primùm triremes, docet magnus in primis author Thucydides. Si quis verò mihi aduersetur, atq; etiam ἐπὶ ῥηϊδίων πλεῖν homines vt credat, per me non stabit. Hæc Brodæus, quæ in lectorum gratiam huc describi placuit. Ego verò de re litigiosa nil ausim statuere: hoc vnum moneo, non esse temerè ab antiquissimi Poëtæ & ipsius Strabonis authoritate discedendum.

d εἴδε δ᾽ Κιμμερίων] Duo sunt hic nobis consideranda: primùm inferorum situs, deinde ipsorum Cimmeriorum. Inferos ergo Homerus vltra Oceanum constituit. Sic enim libro præcedenti Circe:

ἀλλ᾽ ὁπότ᾽ αὖ δὴ νηῒ δ᾽ ἀνειαμένοιο θύηαι,
σὴν δὲ νῆα μέσῳ κέλσαι ἐπ᾽ ὠκεανῷ βαθυδίνῃ
σοὶ δ᾽ εἰς ἀϊδωΐην ἰέναι δόμον Ἄϊδός τε, &c.
σεῦδε τ᾽ ἀκτὴ τε λάβρος ἐπ᾽ ἄλσεα Περσεφονείης
μακραί τ᾽ αἰγείροι, τηΐτεαι θ᾽ ὑλήεσσαι

Sciendum autem Herculem primum in Occidentem vsque nauigando peruenisse, certoque loco sui monimentum reliquisse duas columnas: quarum altera Alybe, altera Abena dicta est: quibus indicauit huc vsque nauigari mare posse, neque vlteriùs esse progrediendum, quoniam post illum terminum à se præfixum nullū inueniri prætereà littus. Itaque credula antiquitas finxit, æquum esse vt vltra illas inferi constituerentur, vbi Sol diu non lucet, sed fulguris in modū præterlabitur, quemadmodum Isacius scripsit. Claudianus huic rei assentitur, cùm dicit,

Est locus, extremum pandit qua Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, quà fertur Vlysses
Sanguine libato populum mouisse silentum.
Illic vmbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctasq; vident migrare figuras.

Quod autem ad Cimmerios attinet. Strabo scribit lib. 1. & 3. Geograph. Homerum cùm nosset Cimmerios versus Septentrionem habitare, ad Bosphorum Cimmerium loco caliginoso, transtulisse eos in tenebricosum locum, opportunè inferos ad hoc cōmentum in Vlyssea peregrinatione. Quod autem eos nouerit, ex eo liquere: quia vel eius ætate vel paulò ante ipsum natum Cimmeriorū excursionē annaliū scriptores retulerint de qua vide Herodotū lib. 1. De Cimmerijs plura aliàs ex nostri Goropij monumentis.

e ἠέρι καὶ νεφέλῃ] Hunc locum videtur imitatus Ouid. 11. Metam. vbi Somni ædes prope Cimmerios describit:

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu
Mons cauus, ignaui domus & penetralia somni:
Quò nunquam radijs Oriens, medijsve, cadēnsve
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis, &c.

f βόθρον ὀρύξαι] Superiori libro Vlyssem ritus istius ψυχαγωγίας docebat Circe, eos nūc Vlysses perficit. Describitur aūt hîc species illa Magię detestabilis, quā Necromantiā vel Necyomantiā appellāt, cuius beneficio animę defunctorū ex inferis euocabātur, & de futuris consulebantur. Talis est facta apud Silium à Scipione, apud Statium à Tiresia, apud Flaccū ab Aesone, apud Horatiū à Canidia fortasse, apud Lucanum ab Erichthone. Hanc porrò Magiæ speciem reliquarum omnium antiquissimā esse puto: sunt enim multæ aliæ (quia non vna ratione humano generi illusit veterator ille Satanas) vt Axinomantia, Dactyliomantia, Hydromantia, Pagomantia, Aeromantia, Alphitomantia, & si quæ sunt prætereà huiusmodi monstra, de quibus vide Bodinum Dæmon. lib. 2.

cap 1. Cæterùm dùbium non eſt apud ſolidæ religionis ſtudioſos cultores viros, quin ea omnia abhorrere debeamus: ſed in his nullū eſſe videtur genus horribilius & tetrius quàm hæc, de qua dicimus, Necyomantia. Cuius quidā duas faciunt ſpecies. Vnam, Necyomantiam propriè dictam, qua cadauer ipſum erigitur, quæ non fit abſq; ſanguine: alteram, Sciomantiam, in qua ſola ſuffi cit vmbræ euocatio. Ego verò hoc recentiorum eſſe commentum arbitror, quia apud veteres ſola vmbra euocatur, & tamen ſanguine illa euocatio perficitur. Intelligat autem Lector me de Ethnicis loqui: nam ſcio etiam euocatum Samuelis cadauer, de quo tamen adhuc dubitatur, vt mox dicemus. Quòd ſi placet illam diſtinctionem admitti, mea nil refert, & hæc à me ignorari ſummæ ſcientiæ deputo. Quia tamen oportet etiam impiorum & fanaticorum putidos errores cognoſci, vt à peritis medicis aconitorum vires & venenorum omnium facultates: videndum eſt, ſed paucis, quid ſibi iſti Necromātici velint. Eſt ergo attendendum quis ſit eorum finis, quis locus, & quis modus huic fini conſequendo accommodatus ſit. Finem hūc habent, vt manes & mortuorum vmbras, ſubterraneosque dæmonas per Stygia quædam carmina & infernales inuocationes perque feralia ſacrificia & immolationes deteſtandas euocent ab inferis. Hoc an præſtari poſſit diſquiramus. De profanis Ethnicis, ſi illis fidem adhibeamus, id ſatis exemplis conſtabit ex authoribus, quos anteà laudauimus, & Homero noſtro. Sed nos temerè illis non credimus, itaq; è Sacris paginis authoritas eius rei petenda eſt, quia noſtra maximi intereſt hoc ſcire his temporibus, vbi Diabolus non ceſſat, imò vt videtur fortioribus machinis nos oppugnare. Adducitur ergo locus apud Samuelem lib. 1. cap. 28. vbi ſcriptum eſt Saulem exitum poſtremi contra Philiſtæos prælij cognoſcere cupientem, Magam Endore conſuluiſſe, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginē ſola vidit, eum Saule nullo modo vidente. Itaque Samuel eum rogauit, cur interturbaret quietem ſuam, cùm à Deo relictus, & Deus ipſi inimicus eſſet: adiecit, eum Dauidi regnum tradidiſſe, quòd verbo eius Saul obſequutus non eſſet, ipſumq; & liberos fore ſecum die poſtero. Quo exēplo videtur maximè niti hæc Necyomātia, primùm quòd à Spiritu ſancto referatur, qui à mēdacio omni abhorreat: deinde quòd tam expreſſis verbis enuncietur factum. nam & Samuelem apparuiſſe dicit, & exitum Sauli præſignificaſſe. Accedit quòd Eccleſiaſt. cap 46. dicitur, vbi inter Samuelis laudes hæc quoque memoratur, quòd poſt mortem prophetauerit prænunciata morte Regis & Philiſtæorum victoria. Itaq; Bodinus Dæmon. lib. 2. cap 3. refert in eadem ſententia eſſe Iuſtinum Martyrem, Rabbi Sædiam, Haiam & Hebræorum pleroſque, quibus ait ſuffragari, quòd reſponſio per Samuelis imaginem (quem Diabolum putant fuiſſe quidam, vt R. Dauidis Kimhi, Tertullianus libro de Anima, & Auguſtinus) Sauli facta magnū Iehouæ nomen habet ſæpiquies repetitum, quod etiam audire Dæmones perhorreſcunt. Sed de his non eſt temerè pronunciandū, ne videamur Satanæ in animas tantum imperium tribuere, aut ipſis etiam Magis & Sagis, qui eas verbis ſuis & imprecationibus alijsque ritibus poſſint allicere ad ſe vt voluerint. Vnde vel cum Auguſtino & alijs Orthodoxis doctoribus ſentiendum, hanc fuiſſe Diaboli illuſionem: vel ſanè, ſi ipſius narrationis verbis anxiè velimus adhærere (quanquā non rarò figuratè loquatur Spiritus ſanctus) id peculiari quadam Dei voluntate accidiſſe exiſtimandum eſt. Alioqui enim certum eſt, animas illas quæ à Necromanticis indigitantur, aut ſacrificijs euocari putant, eſſe diabolos. Bodinus addit, ferè: rationem ego non video, immò neq; addendum eſſe cenſeo, ne videamur hac particula reſtrictiua nefandæ huic arti locum dare. Hactenus de ipſo fine, de loco nunc eſt videndum. Locus ergo omnis non fuit huic abominandæ euocationi aptus, ſed is tantùm, vbi animæ maximè verſari crederentur: itaque non ſine cauſa Necromantici illi quos Poëtæ ſuperiùs laudati commemorant, ad inferos iuiſſe dicuntur, qui locus animabus ſcateret. Poſteà verò vbi cœpit ignorari locus proprius inferorum, alij ſunt excogitati qui ad tartaream naturam maximè accederent, qualia ſunt cœmeteria, & vbi fit criminalis iudicij executio, vel loci in quibus recenter ſtrages publicæ contigerunt, aut in quibus cadauera iacent nondum ritè expiata, aut etiam quæ inſepulta iacent. Ibi enim creduntur animæ magis vagari, quia ſupradictis mortis generibus, creduntur illæ corporum ſuorum deſiderio teneri, & ea diligere, vnde ea etiam indeſinenter oberrent. Hinc conſurgit grauior diſputatio de loco animarum, in quem ſe recipiant, vbi à corpore ſuo excedunt. Qua de re licet ſcripſerint etiam quidam Doctores, tamen nihil niſi probabiliter dicūt, nobisq; proinde cum Auguſtino ſtatuendum eſt, Melius eſſe dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Porrò quòd animas defunctorum in eiuſmodi locis quærunt Necromantici, id abſurdum & impium pronunciamus: quia proculdubiò quicquid eis apparet, totum eſt ex Diabolo. Veteres etiam illi non carent errore, qui inferorum locos adierunt, quos Deus nobis occultauit. Iam ad modum accedamus, quo Necromantici ad hanc putidam animarum euocationem vtuntur. Homerus, qui primus reliquos Poëtas hoc videtur docuiſſe, quatuor memorat: locum, libationem, preces cum voto, & ſacrificium. Locus, eſt foſſa, quam gladio fodit Vlyſſes in cubiti altitudinem: quo pacto indicabatur, animabus inferorum hæc fieri, quod etiam in ſacrificijs Deorum eiuſdem loci fiebat. Libatio Vlyſſis fit ex mulſo, ex vino, ex aqua & farina ſimul commixtis, tribus diuerſis vicibus: alij etiam addiderunt oua, lac, & oleum & alia infinita, vt ſpumam canum, lyncis viſcera, oculos draconum & alia quæ Erichtho Lucani in ſuis ſacris adhibet. Ex horum ſuffitu corporibus facilè iungi animas credunt, quaſi medio ad id aptiſſimo. Preces autem ſunt expreſſæ animarum euocationes, indigitamētis quibuſdam factæ cum voto primùm generaliter omnibus animabus concepto pendendarum certarum victimarum, præcipuæ autem illi animæ, quàm euocabāt ſpecialiter, vt hoc loco Tireſiæ. Tandem fiebat ſacrificium nigrarum pecudum, ex quarum ſanguine foſſa aſpergebatur, vt voluit Lucianus: vel potiùs replebatur, hoc eſt, totus ſanguis in foueam infundebatur. Vnde colligimus, capita pecudum illarum ad terrā deprimi, cùm in cœleſtium ſacrificijs contra cœlum verſus conuerterentur. Et ita hunc ritum prodidit Myrtilus in ſecundo rerum Lesbicarum referente Natali Mythol. li. 1. cap. 12. his verbis: ἐώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ σύντομα θύειν κάτω θεοῖς ἀναιχόμενα εἰς τὴν γῆν ἀποτέμνοντες τὰς κεφαλάς. ὅταν δὲ ὑψόσε θύειν ὑποχθονίοις. θύειν δ' οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφοντι τὸν τράχηλον σφάζοντες. id eſt. Cōſueuerūt ſacerdotes victimis, quę mactātur inferis, humi capita incidere: ſic enim ſubterraneis ſacrificant. At cœleſtibus immolantes colla ſurſum cōuertentes jugulāt. Deinde color pecudum eſt notandus, qui Dijs inferis tribuitur, nimirum niger. Quæ omnia ſic præſtat Medea Ouidiana 7. Metam.

Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultroſq; in guttura velleris atri
Conijcit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper inuergens tepidi carchaſia lactis
Alteraq; inuergens liquidi carchaſia mellis
Verba ſimul fundit, terrenaq; numina poſcit.

Sic etiam Autonoë Siliana lib. 13. Scipionem.

Inducit iuuenem, ferroq; cauare refoſſam, *Ocyus vrget humum.* & paulò pòſt: *Fundunt mella ſuper, Bacchiq; & lactis honorem.*

Sic Manto Papiniana lib. 4:

Principio largos nouies tellure cauata
Inclinat Bacchi latices, & munera verni
Lactis, & Actæos imbres, ſudumq; cruorem
Manibus aggeritur, quantum bibit arida tellus, &c.

Sed de his fortaſſe nimis multa. Intereà tamen Lectores vt hæc omnia piè abominentur, ſtudioſiſſimè & amantiſſimè hortamur, ne ſpreta pietate his infandis pedicis execrandus ille tenebrarum Imperator intricet ad corporis & animæ noſtræ æternam perniciem: ad cuius recordationem nos oportet contremiſcere.

g ἐγγύς πω ἐτέθατο] Hæc eſt ratio, cur prior hæc Elpenoris vmbra acceſſerit. credebant enim olim corporum inſepultorum animas oberrare, & à quiete arceri, ideò promptiores erant illæ ad exaudiendas Necromanticorum incantationes, quia viciniores eſſent terræ, ab ipſoq; inferorum aditu prohiberentur: vt docent Palinurus Virgilianus & Appius Silianus. Ille enim ab Aenea, hic à Scipione ſepulturam poſtulant, vt exinde vndas Acherontis tranare poſſint. Eas enim præteruehi non licebat inſepultis & non expiatis cadaueribus: quod Sibylla Aeneæ apud inferos demonſtrabat:

Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataq; turba eſt:
Portitor ille Charon: hi, quos vehit vnda ſepulti
Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta
Tranſportare prius, quàm ſedibus oſſa quierunt.
Centum errant annos volitantq; hæc littora circum:
Tum demum admiſſi ſtagna exoptata reuiſunt.

Itaque, vt aliàs quoque nos obſeruaſſe memini, ſummo ſtudio & cura veteres cadauera ſepeliebant, inhumataque illa relinquire religioſiſſimum habebatur. Vnde ſuperſtitioſa etiam noſtra ſecula expiationes cadaverum ſeruant, vt quod valde immundum eſt, aſpergatur aqua, quam benedictam vocant, incenſoque thurificetur, ſacris orationibus exorcicetur, illuſtretur luminibus, quouſque ſuper terram fuerit, demum ſacro in loco inhumetur. Sed purioris religionis cultores nuda & ſimplici ſepultura vtuntur, cæremonijs illis ſanctiſſimè abrogatis. Varios autem ritus circa cadauera percurrit Silius Italicus lib 13.

h ἀπό με δαίμονος] Exponit Elpenor Vlyſſi mortis ſuæ genus, quam malo dæmonis fato, & ebrietati ſuæ tribuit. Quid autem per illud malum Dæmonis fatum intelligat, forſan aliquis percunctabitur: nimirum cauſam ſuperiorem, principem & remotam, qua hoc ſibi contigerat: proxima enim fuit ebrietas. Malum autem appellat ſui reſpectu tantùm.

i ψυχὴ δ' αἰδὸς δὲ] Hinc & ex multis alijs locis conſtat, credidiſſe Homerum animæ immortalitatem, contra quàm Epicurei ſenſerint, vt alibi docuimus.

k πάν-

k πῶν ὀπίσθεν] Credo per hos non præsentes intelligi socios Vlyssis. Hic autem orandi modus notandus est satis veteribus illis vsitatus, cùm aliquid sibi ab alio suorum respectu habito fieri postulabant. Sic apud Virgilium Palinurus:

Per genitorem oro, per spem surgentis Iuli.

l οἶδα] Huic animæ Elpenoris diuinandi quoq; & futura prædicendi facultatem tribuit: vnde colligere est, quid ipsi veteres de animæ dignitate senserint. Nam quandiu huiꝰ corporis vinculis astringitur varijs occupata negotijs, minus illam potest exerere: vbi verò libera est & soluta, tum perfectissimè officio suo fungitur, adeò vt etiam futura intelligat, quod mihi quidem certè non constat, ita solùm veteres sensisse pronuncio. Quod enim nos Deus celat, id impium est perscrutari.

m θεῶν μῆνιμα] Fortasse intelligit se Vlyssi semper hostiliter institutũ, si honore mortis, id est, sepulchro ab eo non afficiatur. Nã veteres ita crediderunt, animas mortuorum interdum viuis adesse: vel vt bene consulant, vel vt eos hostiliter exagitẽt. De quo posteriore loquitur Dido Virgiliana, cùm ad Aeneam sic dicit:

Omnibus vmbra locis adero, dabis improbe pœnas. Quod Platonici diuina Nemesi & Dæmone præuidẽte ac permittente accidere existimabant. Et hanc vltionem, hoc θεῶν μῆνιμα videtur innuere Elpenor Homericus. Quod autem instare ita viuis, à quibus damno aliquo aut iniuria sint affectæ, mortuorum animas olim sit creditum, docet quod à Plutarcho de Pausania Lacedæmoniorum rege memoratur. Is cùm esset Constantinopoli, generosam adolescentulam munere accepit: vt autem puellam virginem ad ipsum pudebat accedere, nisi digressis omnibus, sola cubiculum ingrediens noctu lucernam abiecit, cuius casu Pausanias repentè excitatus, & tanquam si vita ipsius in tenebris peteretur, attonitus arripuit pugionem, & incognitam adolescentulam occidit: ex eo tempore sine intermissione Pausanias à spiritu vexatus dicitur ad mortem vsque, quem spiritum adolescentulæ similem esse narrabat. Bodinus verò Dæmonom. lib. 2. cap. 3. hominem se in vinculis vidisse tradit anno ciɔ ɔ lxix. quòd ira percitus vxorem occidisset, qui data sibi & confirmata venia maleficij conquerebatur sibi nullam quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Nos autem huius rei periculosam fidem esse arbitramur. Sufficit si intelligamus id à veteribus sic existimatum; & nunc Elpenorem nostrum hoc indicare voluisse.

n πῆχύ τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρεῖμεν.] Hic mos antiquissimus est, vt in sepulchris defunctorum vitæ genus insigniatur, quale illi olim exercuerint: vt militum arma, puta hasta, clypeus, ensis: tubicinum tubæ, nautarum remi. Quod hodierno etiam die vsurpatur, sicut videre licet in huius inclytæ vrbis Basiliensis cœmeterijs. Hinc Archimedes sphæram & cylindrum tumulo suo insculpi volebat, quorum inuentionem sibi vendicabat. Et nunc Elpenor olim in viuis remex remum quoq; sepulchro suo apponi ab Vlysse petit. Miseno etiam Aeneas apud Virgilium

— ingenti mole sepulchrum Imponit, suaq; arma viro, remumq; tubamq;.

o Φάσγανον ἴσχων.] Gladium tenet præ manib. Vlysses, vt reliquas animas à sanguine arceat, cuius bibendi desiderio omnes maximè teneri credebantur. Timeri autem ab ipsis gladios & enses hinc constat; quòd etiam paulò pòst Tiresias veniens gladium vt Vlysses remoueat petit, ne scilicet ab ebibendo sanguine prohibeatur.

Εἴδωλον δ' ἑτέρωθεν ἑταίρης πολλ' *ἀγόρευεν.
Ἦλθε δ' ἔπειτα ψυχὴ μητρὸς καταθνητῆς,
Αὐτολύκης θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀντικλῆα,
Τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Τὴν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδὼν, ἐλέησά τε θυμῷ·
Ἀλλ' ὅδ' ἐὼς ἔειπον πεφιδέσθην, πυκινόν περ ἀχεύων,
Αἷμα δ' ἄσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἦλθε δ' ἔπειτα ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσίαο,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχων, ἐμὲ δ' ἔγνω καὶ προσέειπεν,
Τίπτ' αὖτ' ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
Ἦλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;
Ἀλλὰ ἀποχάζεο βόθρου, ἄπισχε δὲ φάσγανον ὀξύ,
Αἷμα δ' ὄφρα πίω, καί τοι νημερτέα εἴπω. (λον
Ὣς φάτ', ἐγὼ δ' αὖ ἀχάσσάμενος, ξίφος ἀργυρόη-
Κλεῶ ἐγκατέπηξ', ὁ δ' ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν,
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα μαντις ἀμύμων,
[a] Νόστον δίζηαι μελιηδέα φαίδιμ' Ὀδυσεῦ·
Τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει θεὸς· οὐ γὰρ ὀΐω
Λήσειν Ἐννοσίγαιον, ὃ τοι κότον ἔμβαλε θυμῷ,
Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Ἀλλ' ἔτι μὰν καὶ ὣς κακὰ περ πάσχοντες ἵκεσθε,
Αἴκ' ἐθέλῃς σὸν θυμὸν ἐρυκακέειν καὶ ἑταίρων,
Ὅππως ὅτε* δὴ πρῶτον πελάσῃς δύρῃσιν νῆα
Θρινακίῃ νήσῳ, προφυγὼν ἰοειδέα πόντον·
Βοσκομένας δ' εὕρητε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει·
Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάσῃς, νόστου τε μέλῃσθαι,
Καί κεν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακὰ περ πάσχοντες ἵκοισθε·
Εἰ δέ κε σίνῃσθε, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον
Νηί τε καὶ ἑταίροις. αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,
Ὀψὲ κακῶς νέεσθαι, ὀλέσας ἅπο πάντας ἑταίρους,
Νηὸς ἐπ' ἀλλοδαπῆς. δηοῖ δ' ἐν πήματα οἴκῳ,
Ἄνδρας ὑπερφιάλους, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν,
Μνώμενοι ἀλόχῳ τε σῇ ἄλοχον ἠδυεπείην.
Ἀλλ' ἦτοι κείνων γε βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Αὐτὰρ ἐπὴν σὺ μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τοῖσι

*Idolum verò ex altera socij parte multa loquebatur, κ. ἀγορεύον.
Aduenit posthac anima matris demortuæ,
Autolici filia magnanimi Anticlei,
Hanc viuam reliqui profectus ad Ilium sacrum:
Hanc quidẽ ego deflendi cõspicatus, miseratus animo.
Sed neq; sic prmittebã priorẽ, tametsi valdè tristatus,
Ad sanguinẽ ꝓpè accedere, antequã Tiresiã audirẽ.
Superuenit tandem anima Thebani Tiresiæ, (est,
Aureũ sceptrum tenẽs, me aũt agnouit & alloquuta
Quid huc ô infelix relicto lumine Solis
Venisti vt videas manes & tristem regionem?
Sed retrocede à fossa: remoue autẽ gladium acutum,
Sanguinem vt bibam, & tibi verè dicam.
Sic ait, ego. a. retrocedẽs, gladiũ arg. clauis distictũ
Vaginæ recõdi, ille deinde bibit sanguinem nigrum,
Et tũ certè me verbis alloquebatꝰ vates inculpabilis;
Reditum queris gratissimum, eximie Vlysses,
Quem tibi difficilem faciet deus. non enim puto
Desiturum Neptunum, quin iram reposuit animo,
Iratus, quòd ei filium charum excæcasti.
Sed adhuc quidẽ sic mala quantũuis passi peruenietis,
Modò velis tuum animum arcere & sociorum.
Eo tempore quando primùm appuleris firmã nauem κ. καὶ
Thrinaciæ insulæ, vbi effugeris obscurum pontum:
Pascentes autem inuenietis boues & pinguia pecora
Solis, qui omnia videt & omnia audit:
Hos quod si illæsas permiseris redditusq; memor sis,
Sanè adhuc in Ithacam mala licet passi peruenietis.
Quòd si læseris, tum tibi prædico mortem,
Nauiq; & sodalibus, ipse etiamsi effugies,
Serò calamitosè redibis, vt perdidisti omnes socios
Naue in aliena: inuenies autem clades domi,
Viros superbos, qui tibi substantiam consumunt
Petentes diuinam vxorem & munera dantes.
Sed certè illorum iniuriam vlciscêris aduenies.
Caterùm postquam procos domi tuæ*

Κτείνῃς ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἔρχεσθ' δ' ἤπειτα λαβὼν εὐήρες ἐρετμὸν,
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκηαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες, [b] ἀδδὲ θ' ἅλεσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι·
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρήους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμὰ, [c] τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδέες, δὲ σε λήσει·
Ὅππως ὅτε κεν δή τοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
[d] φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀϊδὰ φαεσίμῳ ὤμῳ.
Καὶ τότε δὴ γαίῃ πήξας εὐήρες ἐρετμὸν,
χε. Ἕξας *Ῥέξας ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
χε. ἑξῆς Πᾶσι μάλ' ἑξείης. [e] θανάτῳ δέ τοι *ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ σε πέφνῃ
χε. οἱ ἐπαῖξαι Γήρᾳ ὑπὸ λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Ὄλβιοι ἔσονται. τάδε δέ τοι νημερτέα εἴρω.
Ὡς ἔφαθ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομενος προσέειπον,
Τειρεσίη, τὰ μὲν ἄρα πως ἐθέλουσιν θεοὶ αὐτοί.
[f] Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Μητρὸς τὴν δὴ ὁρόω ψυχὴν καταθνητῆς·
χε. ἀπέων Ἡ δ' *ἀκέουσ' ἥστο σχεδὸν αἵματος, οὐδὲ τὸν υἱὸν
Ἔτλη ἐσαθρῆσαι ἰδεῖν, οὐδὲ προσφωνηθῆναι.
Εἰπὲ ἄναξ πῶς κεν μιν ἀναγνοίη τοῖον ἐόντα.
χε. αὖτις Ὡς ἐφάμην. ὁ δέμ' *αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ῥηίδιόν τοι ἔπος ἐρέω, καὶ ὅππι φρεσὶ θείω·
Ὅντινα μέν κεν ἐᾶς νεκύων καταθνητῶν
Αἵματος ἆσσον ἵμεν, ὅδε τοι νημερτὲς ἐνίψει·
Ὧ δέ κ' ὀπιφθονέοις, ὅδε τοι πάλιν εἶσιν ὀπίσσω.

Interfeceris siue dolo siue palàm acuto ferro,
Proficiscere deinde accepta fabrefacta naue,
Donec ad illos peruenieris qui non sciunt mare,
Viri, neq; sale conditum cibum comedunt.
Neq; sanè hi sciunt naues proras rubricatas habẽtes:
Neq; fabrefactos remos, quiq; alæ nauium sunt.
Signũ verò tibi dico valdè manifestũ neq; te latebit,
Quando certè tibi obuiam factus alius viator
Dixerit te vẽtilabrũ habere super splẽdido humero.
Tum certè terræ infiges fabrefactum remum,
Faciens ritè litatis sacris Neptuno regi,
Arietem taurumq; suumq; maritum verrem,
Domum reuertere, faciasq; sacras hecatombas
Immortalibus dijs, qui cælum latum inhabitant.
Omnibus sanè ordine, mors verò tibi ex mari ipsi
Debilis sanè talis adueniet, quæ te occîdet
Senectute sub molli confectum, circùm autem populi
Felices erunt, hæc sanè tibi vera dico.
Sic dixit, cæterùm ego ipsũ excipiẽs allocutus sum,
Tiresia, hæc fortassis decreuerunt dij ipsi.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Matris hanc video animam demortuæ,
Illa tacita sedet prope sanguinem, neq; suum filium
Dignatur palàm aspicere, neq; alloqui,
Dic rex, quo pacto me agnoscat talem esse.
Sic dicebã, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Facilè tibi verbum hoc explicabo & in mente ponã.
Quemcunq; quidem sines mortuorum defunctorum
Sanguinem prope accedere, ille tibi verum dicet:
Cui verò inuides, ille tibi abibit retrò.

COMMENTARIVS.

a νόσφιν ἀλύξας] Hinc constat quanta sit huius Tiresiæ facultas diuinatrix, vt qui, etiã Vlysse de sui aduentus causa non interrogato, exploratum habeat cur aduenerit, nimirum vt sciat qualem reditum in patriam sit habiturus, hoc est, quid sibi in eo adhuc subeũdum esset: quod Tiresias exponit partim certò, partim dubitanter. Certò, cùm restare illi dicit multa pericula ob excæcatum Polyphemum dubitanter, vbi sub conditione eum saluum & integris rebus suis in patriam peruenturum dicit, si videlicet socij à bobus Solis abstineant. Illud item certò, quod eum procos vlturum affirmat: dubitanter autem, cùm modum vltionis ambiguè pronunciat, vel dolum, vel vim apertam, nisi vtrumq; simul intelligi velit. Illa obscurè, quòd neq; locum quò Vlysses post interfectos procos ad Neptuni sacrificium peruenturus sit, nomine proprio designet, sed solis personarum circumstantijs & signo hominis ventilabrum humero gestantis, qui Vlyssi obuiam futurus est indicet: item quòd mortis eiusdem herois genus dilucidè non exprimit.

b ἀδδὲ θ' ἅλεσι] Pausanias in Atticis hoc de Epirotis intelligit, quorum maxima pars illis temporibus neq; mare nouerit, aut salis escis vescereturcuius hæc sunt verba: Φρονήσας ὑφ' ἑαυτῷ Καρχηδονίων οἱ θαλάττης τότε βαρβάρων μάλιστα εἶχον ἐμπείρως, τύραννοι φοίνικες τὸ ἀρχαῖον ὄντες, τῶν σὺν αὐτῇ ἐπὶ Ἴλιον μαχῆσαι τοῖς ἡμιθέοις ἠρώων. οἱ μὴ ἅλεσιν ἰλὺν θαλάσσαν οἱ πολλοὶ, μηδὲ ἅλσιν ἡπίσαντό πω χρῆσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος ἐπὶ τῷ Ὀδυσσεῖ

— οἱ σὺν ἴσασι θάλασσαν Ἀνέρες ἀδδὲ θ' ἅλεσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι. id est,

Deinde quamuis Carthaginenses nauali disciplina, quippe qui essent è Tyro Phœnices oriundi, Barbaris planè cæteris præstare intelligeret: cum illis tamen, solis Epirotarum copijs fretus confligere non dubitauit, Epiri certè ne post captum quidem Ilium maxima pars aut mare nouerat, aut salsis escis vescebatur: cuius mihi rei Homerus in Odyssea testis est:

— *nec norunt cærula ponti* *Nec dapibus vescum salis admiscere vaporem.*

Sic Amasæus vertit. Eustathius tamen dicit, vsum salis à quibusdam scribi, fuisse apud Epirotas nimirum fossilis, vel quòd salsæ ibi aquæ è puteis efferuescerent, quod etiam in Orientis aliqua regione fit: vel etiam ex radicum quarundam quodammodo salsarũ adustione. Itaque eos hoc interpretari, τὰ ἅλεσι, pro τοῖς ἐκ θαλάττης βρώμασι, id est, cibis marinis. Hoc tamen Eustathio non probatur, quia ἅλες non dicitur in plurali pro maria. Itaque mauult intelligi τὰς κοινῶς λεγομένας ἅλας, qui communiter appellantur sales: vt summam feritatem, id est, ἀγροικίαν & rusticitatem illorum hominum significet, qui ipsos sales nesciant, siue marinos, siue fossiles siue alios quosuis.

c τά τε πτερὰ] Qui de prima nauis inuentione loquuntur, dicunt exemplum illius fabricandæ veteres à piscibus duxisse: nã ab illorum dorso carinam, vt est apud Gyrald. de Nauig. cap. 3. à capite proram, à cauda temonem, à branchijs remos formauerũt. Quidam verò nõ à piscibus, sed potiùs ab auibus id factum arbitrati sunt, vnde & Poëta velorum alas vocat. id quod & Hesiodus ἐπὶ πτερά, vbi & Proclus id ab auibus desumptum ait. Temonem quidem in naui ab auium cauda formatum plerique credidére: sed & eleganter nauis alas appellat, facta egregiè ad aues similitudine. Vnde etiam puto à Virgilio Remigium alarum appellari eadem ratione, vt quod Homerus in remigio alas, id è contrà in alijs remigium Virgilius vocet.

d φήῃ ἀθηρηλοιγὸν] Hic locus miserè fuit olim versus, nos restituimus: neq; dubito quin hoc ipsum F. Portus emendârit in sua recenti versione, sed ea mihi ad manum non fuit. Sensus autem huius loci est: Tiresias cùm locum illum non designet proprio nomine, ideoq; dubium esse potuisset Vlyssi, quónam se conferre debuisset, aut quàm longam peregrinationem conficere: munit eum hoc indicio, quo apparẽte locum illum sit obseruaturus. Signum autem est huiusmodi, Vlysses per regionem illam incedet, remum humeris gestans: occurret ei aliquis eius loci incola, qui (vel iocosè vel ignoranter) remum ilum vẽtilabro assimilabit. Ibi ab Vlysse Neptunus est placandus, & Dijs cæteris litandum pro saluo fortasse reditu.

e θανάτῳ δέ τοι ἐξ ἁλός] Duplex est lectio: ἑξαλῶ, & ἐξ ἁλός. Si prius leges, intelligendũ est prædici Vlyssi mortem extra mare, & in continenti: qua ratione æquiore animo est labores suos sequentes toleraturus, cùm se in mari non esse moriturum intelligat. Si verò, ἐξ

τὸ ἐξ ἁλὸς, alius est sensus: innuitur enim, ex mari aduenturam Vlyssi mortem. Aiunt enim, vt post Didymum refert Eustathius, Telegonum Vlyssis & Circes filium hastam à Vulcano fabricatam habuisse, cuius adamantina esset ἀκίς, id est, spiculum: cuspis verò (ἡ αἰχμὴ) aculeus pastinacæ marinæ: & hastile (ὁ στόχος) aureum. Quo instructus Tyrrhenia relicta ad patris inquisitionē profectus, & ignorantia possessiones quasdam Vlyssis in continenti populatus: vbi aduersum sibi patrem offendit, inscius interfecit. Hoc etiam scribit Oppianus, cuius locum sic cōuertit Gesnerus: Circe venefica filio suo Telegono huius piscis (pastinacę marinæ) radium hastili præfigendum dedit, vt eo in hostes vteretur. Is verò cùm ad insulam quandam appulisset, & greges deprædaretur, inscius patrem suum Vlyssem, quem quærebat: & ad quem greges illi pertinebant, defendendi causà accurrentem vno ictu occidit. Lycophron etiam in Alexandra: κτανεῖ ὁ τύφας παῖδα μὸν λοίγιον τόνυξ Κίρκης ὀλοπόλης ἔλοπος Σαρδωνικῆς. Occidet autē (Vlyssem) hastile pernicioſum, aculeo præpilatum ægrè curabili piscis venenati, vulnere costis impacto. Dictys Cretensis lib. 6 dicit hunc Telegonum hastile habuisse, cui summitas marinæ cuiusdam turturis osse armabatur: insigne scilicet insulæ eius, in qua ipse genitus erat. Itaque rectè dixit Tiresias, Vlyssem ἐξ ἁλὸς moriturum, nimirum ex aculeo pastinacæ marinæ. Sic olim Tito prædicebatur, moriturum eum sicut Vlysses ὑπ' ἰχθύος. Perijt enim pestifera vi marini léporis, vt est apud Philostratum lib. 6. & Tzetzen in Varijs 6.43. Quàm sit autem venenosus hic pastinacæ marinæ aculeus, testantur Plinius, Aelianus (apud quem nos etiam quædam de eo annotauimus) & alij. Malè tamen creditum est olim, aduersum illius ictum nulla esse remedia: cùm tamen extent, vt videre est apud Rondeletium & Gesnerum post Dioscoridem, Aeginetam, Actium, Plinium, Hieroclem, & alios.

ἦλθ' ἄρα μοι τόδε] Miratur Vlysses, quòd cùm ipse matris suæ vmbram agnoscat, tamen ab illa is minimè agnoscatur. Se autem ab ea non agnosci inde colligit, quod ea à se recedat: quod facturam eam non est verisimile, si se agnosceret: cui respondet Tiresias, id eò accidere, quòd nondum sanguinem sacrificij degustârit, à quo nō solùm eam, sed etiam reliquos omnes vmbras præter Tiresię anteà ex præcepto Circes stricto gladio prohibebat. Itaque Vlysses eam paulò pòst ad hunc potum admittit, quo ebibito à matre agnitum Vlyssem expressis verbis dicitur:

κὴ πίεν αἷμα κελαινεφὲς, αὐτίκα δ' ἔγνω.

Ὣς φαμένη ψυχὴ μὲν ἔβη δόμον Ἄϊδος εἴσω
Τειρεσίαο ἀνακτος, ἐπεὶ κλυεν ἥσιν ἐνίσπων·
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μενον ἔμπεδον, ὄφρ' ἔτι μήτηρ
Ἦλυθε, καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές. αὐτίκα δ' ἔγνω,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
* Τέκνον ἐμὸν πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα
Ζωὸς ἐών; χαλεπὸν δὲ πάλιν ζωοῖσιν ὁρᾶσθαι·
Μέσσῳ γὰρ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ δεινὰ ῥέεθρα·
Ὠκεανὸς μὲν πρῶτα, τ' οὔ πως ἔστι περῆσαι
Πεζὸν ἐόντ', ἢν μή τις ἔχῃ εὐεργέα νῆα.
Ἦ νῦν δὴ Τροίηθεν ἀλώμενος εὐδὲ θαλάσσῃ
Νηί τε σὺν ἑτάροισι πολυκμήτους ἐνέρωνας
Εἰς Ἰθάκην ἐσέβης ἔδες τε σὺν μεγάροισι γυναῖκα;
Ὣς ἔφαθ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμείβομενος προσέειπον,
b Μῆτερ ἐμή, χρειὼ με κατήγαγεν εἰς Ἄϊδαο,
Ψυχὴ χρησομένου Θηβαίου Τειρεσίαο.
Οὐ γάρ πω ἄγχεσθεν ἦλθον Ἀχαϊδος, οὐδέ πω ἁμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰεὶ ἔχων ἀλάλημαι ὀϊζύν,
Ἐξ οὗ τὰ πρῶτα σὺν ἑσπόμην Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ἴλιον εἰς εὐῶπα, ἵνα Τρώεσσι μαχοίμην.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέως θανάτοιο;
Ἦ δολιχὴ νοῦσος, ἦ ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
Εἰπὲ δέ μοι πατρός τε καὶ υἱέος ὃν κατέλειπον,
Ἦ ἔτι πὰρ κείνοισιν ἐμὸν γέρας, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔχει, ἐμὲ δ' οὐκέτι φασὶ νέεσθαι.
Εἰπὲ δέ μοι μνηστῆς ἀλόχου βουλήν τε νόον τε,
Ἦ ἐμείνῃ ὅγ' παρὰ παισὶ, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσει,
Ἦ ἤδη μιν ἔγημεν Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.

Ὣς ἐφάμην. ἡ δ' αὖτε ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
d Καὶ λίην κείνη γε μενοινήᾳ τελέθει θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσιν νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Σὸν δ' οὔτω τις ἔχει καλὸν γέρας, ἀλλὰ ἑκηλος
Τηλέμαχος τεμένεα νέμεται, καὶ δαῖτας ἐίσας
Δαίνυται, ἃς ἐπέοικε δικασπόλον ἄνδρ' ἀλεγύνειν·
Πάντες γὰρ καλέουσι. πατὴρ δ' ὅδε μίμνει
Ἀγρῷ, οὐδὲ πόλινδε κατέρχεται· οὐδέ οἱ εὐναὶ
Δέμνια καὶ χλαῖναι, καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα·
Ἀλλ' ὅγε χείματα μὲν δὴ δμῶες σὺν οἴνῳ,
Ἐν κόνι ἄγχι πυρὸς, κακὰ εἵματα εἵνατα εἵπας·
Αὖτὰρ ἐπὴν ὥρῃσι θέρος καὶ πολυγήθης ὀπώρη

Sic loquuta, anima qdē abijt in domū Plutonis int⁹ Tiresiæ regis, postquam oracula explanauit. Cæterùm ego illic manebam firmiter, donec mater Aduenit, & bibit sanguinē nigrū: statim.a. agnouit, Et mihi lugens verba alata dixit, Fili mi, quo pacto venisti sub caliginem obscuram Viuus cùm sis? difficile verò hæc viuentibus visu, Intersunt ingentes fluuij & grauia fluenta. Oceanus quidē primùm quem non licet transmittere Peditem, nisi quis habuerit benè compactam nauem. Nunc iam à Troia errans huc venisti Nauiq, & socijs longo tempore, nondum accessisti Ad Ithacam? neq, vidisti domi vxorem?

Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens allocut⁹ sum. Mater mea, necessitas adegit me ad Plutonis ædes, Ab anima oraculum suscepturus Thebani Tiresiæ. Non enim dum prope veni Achaiam, neq, nostram Terram ascendere, sed semper habens erro ærumnā, Ex quo primùm sequebar Agamemnonem diuinum Ad Iliū eximios equos nutriēs, vt cū Troiāis bellarē. Sed agè mihi hoc dic & verè narra, Quod te fatum edomuit sæuæ mortis? An diuturnus morbus aut Diana sagittis gaudens Suis leuibus iaculis superueniens occîdit? Dic autem mihi & de patre & filio quem reliqui, An adhuc in illorū manib. mea bona, an quisquā iā Virorū alius habet, me.a.nō amplius putat redeturū. Dic autem mihi despōsatæ vxoris consiliūq, mentēq An manet cum puero, & salua omnia custodiat, An iam duxit Græcorum eum qui sit optimus?

Sic dicebā, ipsa statim respōdit veneranda mater, Et sanè illa quidem manet afflicto animo Suis in ædibus: ærumnæ autem illi semper Absumuntur noctesq, diesq, lacrymanti: Tuū.v.nōdū quisq̄ possidet pulchrū p̄miū, sed quiet⁹ Telemachus possessionib. vtitur & conuiuia æqualia Apparat, quæ decet principem virum curare. Omnes enim vocant, pater autem tuus illic manet In agro, neq, in vrbem concedit, neq, illi lecti Strata & chlænæ, & stragula admiranda. Sed ille hyeme quidem dormit, vbi mācipia in domo In pulueri b. ppe focū, laceras.v. corpori vestes īduit. Cæterùm post quā venit æstasq, viresc̄sq, autumnus,

Πάντη

Παντη δ' οἱ κ̓ ἁπαλὸν γουνὸν ἁλωῆς οἰνοπέδοιο
Φύλλων κεκλιμένων χθαμαλαὶ βεβλήαται εὐναί·
Ἔνθ' ὅγε κεῖτ' ἀχέων. μέγα δ' ἅμφεσι πάνθ' ὁμάδησε,
χ. νόσῳ πο- Σὸν *πότμον γοόων, ἁλεπὸν δ' ἅπι γῆρας ἱκάνει.
θέων Οὕτω γὰρ κἀγὼν ὀλόμην, καὶ μοῖρ' ἐπέκιαρ.
Οὔτ' ἐμὲ ἐνὶ μεγάροισιν ἐΰσκοπος ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
Οὔτέ τις οὐδὲ μοι νοῦσος ἐπήλυθεν, ἥ τε μάλιστα
Τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν·
f Ἀλλά με σός τε πόθος, σά τε μήδεα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
Σή τ' ἀγανοφροσύνη μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα.
Ὣς ἔφαθ'· αὐτὰρ ἐγὼν ἔθελον φρεσὶ μερμηρίξας
Μητρὸς ἐμῆς ψυχὴν ἐλέειν καταθνητῆς.
g Τρὶς μὲν ἐφορμήθην, ἐλέειν τέ με θυμὸς ἀνώγει,
Τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ ἴκελον ἢ καὶ ὀνείρῳ
Ἔπτατ'· ἐμοὶ δ' ἄχος ὀξὺ γένετο κραδίῃ μᾶλλον·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Μῆτερ ἐμή, τί νύ μ' ἠμὲν ἐλέειν μενεαίνεις,
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο φίλας περὶ χεῖρε βαλόντε
Ἀμφοτέρω κρυεροῖο τεταρπώμεσθα γόοιο;
Ἦ τί μοι εἴδωλον τόδ' ἀγαυὴ Περσεφόνεια
Ὤτρυν', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω;
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
Ὤ μοι τέκνον ἐμόν, περὶ πάντων κάμμορε φωτῶν,
Οὔτι σε Περσεφόνεια Διὸς θυγάτηρ ἀπαφίσκει,
h Ἀλλ' αὕτη δίκη ἐστὶ βροτοῖς, ὅτε κέν τε θάνωσιν.
Οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν,
Ἀλλὰ τὰ μέν τε πυρὸς κρατερὸν μένος αἰθομένοιο
Δαμνᾷ, ἐπεί κε πρῶτα λίπῃ λευκὰ ὀστέα θυμός,
Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.
Ἀλλὰ φόως δὲ τέχνα λιλαίεο· ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσθ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἰπήσθα γυναικί.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμφεβόμεθ'· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἦλυθον (ὤτρυνεν γὰρ ἀγαυὴ Περσεφόνεια)
i Ὅσσαι ἀρεσκόμεναι ἄλοχοι ἔσαν ἠδὲ θύγατρες.
Αἱ δ' ἀμφὶ αἷμα κελαινὸν ἀολλέες ἠγερέθοντο.
Αὐτὰρ ἐγὼ βάλλον ὅπως ἐρέοιμι ἑκάστην·
Ἦ δὲ δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος περὶ μηροῦ,
Οὐκ ἔων πιέειν ἅμα πάσας αἷμα κελαινόν.
χ. ἡδὲ Αἱ δὲ θεμιστοσύνας ἐπίεσσαν, *ἣ δ' ἑκάστη
χ. πρῶτον Ὅν γόνον ἐξαγόρευεν· ἐγὼ δ' ἐρέεινον ἁπάσας.

Vndiq; illi per fertilem partem vineæ vitiferæ
Et foliis delapsis humi sternitur lectulus.
Hic ille iacet tristis, ingentem.a.in mẽte dolorẽ auget
Tuum fatum deflens, molesta autem senectus venit.
Sic enim etiam ego perij, & fatum contraxi.
Neq; me domi sagittandi perita iaculatrix
Suis mitibus telis subterueniens interemit,
Neq; aliquis me morbus inuasit, qui maximè
Tabe horrenda ex membris tollit animum.
Sed me tuiq; desiderium, tuæq; curæ, inclyte Vlysses,
Tuaq; benignitas dulci animo priuarunt.
Sic ait, cæterùm ego volui mente deliberans
Matris meæ animam prehendere defunctæ:
Ter qdẽ irrui, amplectiq; me animꝰ inuitabat: (nio
Ter.a.mihi ex manib. instar vmbræ, similis etiã som-
Auolabat: mihi verò dolor acutus exoriebaẽ ex ani-
Et ipsam alloquutus verba velocia dixi, (mo magis,
Mater mea cur me non expectas amplecti cupidum,
Vt etiã apud inferos charis circa manib. amplectẽtes
Vterq; sæuo saturemur luctu?
Nunquid mihi idolum hoc illustris Proserpina
Incitat, vt adhuc magis lugens ingemiscam?
Sic dicebam, ipsa rursus respõdit venerãda mater,
Eheu fili mi, super omnes infelix viros,
Minimè Proserpina Iouis filia eludit,
Sed ipsa lex est mortalium, cùm mortui fuerint,
Nõ enim amplius carnesq; & ossa nerui sustentant,
Sed ea quidem ignis fortè robur ardentis
Absumit statim, vt primũ reliquit alba ossa animus.
Anima verò tanquam somnium auolitans euolitat.
Sed in lucẽ viuentiũ celerrimè cõtende, hæc.a.omnia
Scias, vt etiam in posterum tuæ dicas vxori.
Nos quidem sic verbis respondeamus, ipsæ fœminæ
Accesserunt (egit enim inclyta Persephone)
Quotquot optimatum vxores erant atq; filiæ.
Illæ.a.circa sanguinẽ nigrũ frequẽtes congregabãtur.
Cæterũ ego cõsultabã quo pacto interrogarẽ singulas:
Illud aũt mihi in animo optimũ videbatur consiliũ,
Stricto acuto gladio crasso à fœmore,
Non sinebam bibere, simul omnes sanguinem nigrũ.
Illæ verò deinceps accedebant, vnaquæq; autem
Suũ genus narrabat, ego autẽ interrogabã singulas.

COMMENTARIVS.

a τέκνον ἐμόν] Ex hac Anticleæ interrogatione constat, non esse donatam omnibus vmbris diuinandi facultatem, ideoq; solũ Tiresiam iussus est Vlysses consulere. Illa enim causam aduentus filij, & cætera percunctatur, quod à Tiresia non fuit præstitũ. Quærit ergo Anticlea, quî fieri potuerit, vt Vlysses adhuc viuus, in has tenebras peruenerit? Nam obstare videbatur illud ipsum quòd viueret (versus enim tres qui sequuntur, μέσσῳ δ', &c. ἀθετοῦνται Didymus monet) Viuere autem illud appellabant, cùm anima adhuc iuncta est corpori: nam alioqui anima etiam à corpore separata viuit. Sed enim vulgare non fuit, vt viui homines mortuorum loca adirent: id tamen Deorum beneficio quibusdam dicitur fuisse concessum, vt huic nostro Vlyssi, & anteà ipsi Cereri, filiam suam Proserpinam quærenti: Baccho, ad Semelem matrem suam Cadmi filiam descendenti: Herculi, ad canem Cerberum educendum: Aesculapio, Castori & Polluci morte alterna, Protesilao Iphicli filio, Alcestidi Pelei filiæ, Theseo, Orpheo, Aeneæ. de quibus Hyginus fab. 251.

b μῆτερ ἐμή,] Respondet matri Vlysses primùm, cur ad inferos venerit: quod tamẽ Anticlea non quærebat, sed qua ratione solùm eò vsq; peruenisset. quanquam & huic ipsi videtur satisfacere, cùm dicit, χρειὼ με κατήγαγε: quasi dicat, Scio quidẽ esse viuis hominibus difficile in hæc loca peruenire, id tamen ego feci necessitate me eò adigente & impellente, quæ res difficillimas solet peruincere. Deinde id etiam mater rogauerat, an nunc primùm ex Troia proficisceretur, & an nondum ad Ithacam accessisset: cui etiam Vlysses respondet, se nondum eò peruenisse, ex quo cum Agamẽnone Troiam profectus esset. Tum ab ipsa matre duo ipse quærit. Primùm, quo pacto illa mortua sit, & quo genere mortis, an morbo, an à Diana interfecta, hoc est, repentinè & subitò: deinde, statum patris, filij & vxoris suæ scisciatur.

c ἦ ἄρτεμις] De hoc genere mortis aliàs dictum est, & in Odyss. & in Iliade.

d τῷ λίην κεἰνη] Attendenda est series responsionũ Anticleæ. Quod enim postremo loco ab Vlysse quærebatur, id Anticlea primò soluit: quod ille primo, hæc postremo. De vxore filij sui ergo primùm respondet, docetque eam indesinenter lacrymis & ærumnis confici, nimirum ob coniugis sui absentiam diuturnam. Filium verò Telemachum possessiones paternas adhuc retinere, & honorificè dignitati suæ conuiuijs & alio honesto viuendi genere velificari. Patrem denique Laërtem in agrum secessisse, vbi miserri-

ma

mam vitam agit, doloribus perpetuis sese macerans ob ipsius Vlyssis fatum: quam ob causam etiam se mortuam Anticlea testatur. *Hæc illa.* De procis autem ne χρὸ quidem: quia quadriennio post illius mortem aduenerint, vt refert Didymus.

ἐχλεπὸν δ' ἐπὶ πόλεμόν] Quasi dicat: Duo sunt quæ Laërtem tam miseram vitam & calamitosam viuere cogant. primùm, fatum tuum, Vlysses: nam illi persuasum est, te iam è viuis excessisse: secundò, ipsa senectus, quæ per se satis molesta & grauis esse consuevit, vt ærumnis etiam externis faciliùs conficiatur: quod in Telemacho non accidit, qui iuuentutis suæ robore huiusmodi calamitatibus meliùs resistit: ideò eum conuiuijs oblectari dicit, quanquam sine dubio patris sui casum ægrè ferret.

ἀλλά με σὸς τε πόθος,] Apud recētiores traditur, Anticleam mortem laqueo sibi cōsciuisse præ dolore, cùm intellexisset Vlyssem à Nauplio sublatum fuisse. Hic autem Nauplius multos è Græcorum numero dolosè interfecit propter ereptū sibi filium Palamedem, quem etiam Vlysses astu damnari ad mortem fecit, vt de eo memoratur. Sed Poëta noster Anticleā hoc genere mortis extinctam non agnoscit, sed solo dolore. Qui verò eam suspendio vitam finijsse asserunt, inquit Eustathius, dicūt Poëtam illud reticuisse, διὰ τὸ μιαρὸν τὸ τοιοῦτο θανάτου: quòd hoc genus mortis scelestum & impium habebatur, & infames erant qui eo interibant. Tamē Poëta similem mortem Epicastæ paulò post referet.

χερσὶ δὲ φωρήσασθαι,] Sic Aeneas apud Virg. 6. Aeneid. cùm Anchisæ patris vmbram apprehendere vellet:

—da iungere dextram
Da genitor, teq; amplexu ne subtrahe nostro
Sic memorans, largo fletu simul ora rigabat,
Ter conatus ibi collo dare brachia circùm,
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par leuibus ventis, volucriq; simillima somno.

ἡ ἀλλ' ὥπη δῖαν ἐπὶ βροτοῦ] Existimabat Vlysses hoc sibi doloris à Proserpina immitti, vt cùm matrem amplecti cuperet in beneuolentiæ significationem, tamen non posset, quia illa semper sibi è manibus effugeret: sed Anticlea docet hanc esse animarū naturam, vt vbi semel è corporibus excesserint, tangi non possint, quod alioqui proprium est corporum. Mirum tamen est quòd eas oculis subijci arbitrati sint, & formam corporis retinere. Qua de re in Iliade dictum est: quin & eas vulnera timere crediderunt, vt hîc iam sæpiùs vidimus.

ἵππους ἀρίστους] Varietate narrationis Lectores videtur velle delectare Homerus, & suos Phæacenses auditores Vlysses. interserit enim aliarum quarundam animarum descriptionem, quæ ipsi apud inferos apparuerunt.

Ἔνθ' ἤτοι* πρώτην Τυρὼ ἴδον[a] ἀγλαὸν πατέρα,
Ἣ φάτο Σαλμωνῆος ἀμύμονος ἔμμεν ἄκοιτις,
Φῆ δ' Κρηθῆος γυνὴ ἔμμεναι Αἰολίδαο,
[b] Ἣ ποταμοῦ ἠράσατ' Ἐνιπῆος θείοιο,
Ὃς πολὺ κάλλιστος ποταμῶν ἐπὶ γαῖαν ἵησι·
Καί ῥ' ἐπ' Ἐνιπῆος ὡμάλυνε καλὰ ῥέεθρα.
Τῷ δ' ἄρα εἰσάμενος Γαιήοχος ἐννοσίγαιος,
Ἐν πεθμοῖς ποταμοῦ παρελέξατο δινήεντος.
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα περέσχεθε οὔρεϊ ἶσον
Κυρτωθὲν, κρύψεν τε θεὸν θνητήν τε γυναῖκα.
[c] Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, ἧκε δ' ὕπνον ἔχευεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἐτέλεσε θεὸς φιλοτήσια ἔργα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χεῖρι, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα· ἐπεὶ οὐκ ἀπὸ φῶτι ἔοικε
Ἀθανάτων εὐνῇ τε, σὺ δ' ἔκτελε καὶ κόμισσαι.
Νῦν δ' ἔρχευ πρὸς δῶμα, σέθεν δ' ὀνομήνῃς·
Αὐτὰρ ἐγώ γε εἰμὶ Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Ὣς εἰπὼν, ἵκετο πόντον ἐλάσσατο κυμαίνοντα.
Ἣ δ' ἐκύησε γαμίσσῃ, Πελίην τέκε καὶ Νηλῆα,
Τὼ κρατερὼ [d] θεράποντε Διὸς μεγάλοιο γενέσθην
Ἀμφοτέρω· Πελίης μὲν ἐν εὐρυχόρῳ Ἰαολκῷ
Ναῖε [e] πολυρρήνῳ, ὁ δ' ἄρ' ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι.
Τὰς δ' ἑτέρας κρυόεσσα τέκε βασίλεια γυναικῶν,
Αἴσονά τ', ἠδὲ Φέρητα, Ἀμυθάονά θ' ἱπποδάμοιο.
Τὸν δ' ἐμέτ', Ἀντιόπην εἶδον Ἀσωπίδα θυγατέρα,
[f] Ἣ δὴ καὶ Διὸς ἄλκε' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαύσῃ,
Καί ῥ' *ἔτεκεν δύο παῖδ', Ἀμφίονά τε Ζῆθόν τε,
Οἳ πρῶτοι Θήβης ἔδος ἔκτισαν ἐπταπύλοιο,
Πύργωσάν τ' ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο
Ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερώπερ ἐόντε.
Τὸν δ' ἐμέτ', Ἀλκμήνην εἶδον Ἀμφιτρύωνος ἄκοιτιν,
[g] Ἣ ῥ' Ἡρακλῆα θρασυμέμνονα θυμολέοντα
Γείνατ', ἐν ἀγκοίνῃσι Διὸς μεγάλοιο μιγεῖσα.
Καὶ Μεγάρην, Κρείοντος ὑπερθύμοιο θύγατρα,
Τὴν ἔχεν Ἀμφιτρύωνος ὑὸς μενεπτόλεμος αἰχμητής.
Μητέρα τ' Οἰδιπόδαο ἴδον[h] καλὴν Ἐπικάστην,
Ἣ μέγα ἔργον ἔρεξεν ἀϊδρείῃσι νόοιο,
Γημαμένη ᾧ υἷϊ· ὁ δ' ὃν πατέρ' ἐξεναρίξας
Γῆμεν. ἄφαρ δ' ἀνάπυσε θεοὶ θεσπέσιον πολὺν
Ἀνθρώποισιν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Θήβῃ πολυηράτῳ ἄλγεα πάσχων,

Hîc videlicet primam Tyro vidi bono patre natam, χ. πρῶτον
Quæ dicebat Salmonei inculpati filiam esse.
Dicebat autem Cretei se vxorem esse Aeoliadi,
Quæ fluuium amauit Enipeum diuinum,
Qui multò pulcherrimus fluuiorū per terrā labitur.
Et iuxta Enepei versabatur pulchra fluenta.
Huic certè assimilatus Neptunus terram continens
In ostijs fluuij accubuit vorticosi
Cæruleū quidē circa fluctū circūstitit monti æqualē
Curuatum, abscondit. a. deum mortalemq; fœminā.
Soluit aūt virginalem zonā somnūq; superinfudit.
Cæterùm post quam perfecit deus amatoria opera,
Inhæsit sanè manui verbūq; dixit et proloquutus est,
Gaude mulier in amicitia, circumuoluto autē anno
Paries pulchros liberos, quoniā non inanes cōcubitus
Immortalium. tu verò hos nutri & educa:
Nūc. a. feras ad domū et tibi caue. ne. v. nominaueris,
Cæterùm ego tibi sum Neptunus terræ quassator.
Sic loquutus, pontum subijt fluctuantem.
Illa autem impregnata Peliam & Neleum
Qui inclyti ministri Iouis magni erant
Vtrinq; Pelias quidem in spacioſa Iaolco
Habitabat pecorosus, hic verò in Pylo arenosa.
Alios verò socios marito peperit regina fœminarum,
Aesonē q; atq; Pheretē, Amithaonaq; gaudentē equis.
Post hanc Antiopem vidi Asopi filiam,
Quæ certè & Iouis gloriabatur in vlnis dormijsse,
Et habuit duos filios Amphionemq; Zethumq;,
Qui primi Thebarū fūdamēta locarūt septē portarū,
Turribusq; circūdederūt postq; nō ipsa absq; turrib. po χ. οὔ μιν
Habitare latas Thebas, quāuis fortes essent. (terāt
Postquā autem Alcmenā vidi Amphitryonis vxorē,
Quæ Herculem audacem animum leonis habentem
Peperit in complexu Iouis magnanimi congressa:
Et Megaram Creontis superbi filiam,
Hāc habuit Amphitryonis filiꝰ robore semp indomitꝰ.
Matremq; Oedipodis vidi pulchram Epicastem,
Quæ ingens facinus commisit insipientia mentis
Nupta suo filio: ille suum patrem interficiens
Vxorē duxit, statim. a. vulgata dij fecerunt hominib.
Sed ille quidem in Thebe amabili dolores patiens,

[l] Καδ-

i Καδμείων ἴδμεν᾽, θεῶν ὀλοὰς ἀφ᾽ ἀνάγκας
Ἡ δ᾽ ἔβη εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο κευθμῶνα,
Ἀψαμένη βρόχον αἰπὺν ἀφ᾽ ὑψηλοῖο μελάθρου,
Ὠκεῖ᾽ ἀχομένη· τῷ δ᾽ ἄλγεα κάλλιπ᾽ ὀπίσω
Πολλὰ μάλ᾽, ὅσα τε k μητρὸς Ἐριννύες ἐκτελέουσι.
Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τήν ποτε Νηλεὺς
Γῆμεν ἑὸν μετὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα,
Ὁπλοτάτην κούρην Ἀμφίονα Ἰασίδαο,
Ὃς πρὶν ἐν Ὀρχομενῷ Μινυηΐῳ ἶφι ἄνασσεν·
Ἣ ῥ᾽ ἤνασσε Πύλου βασιλεύουσι τέκεσσι δῖ᾽ οἱ ἀγλαὰ τέκνα,
l Νέστορά τε, Χρομιόν τε, Περικλύμενόν τ᾽ ἀγέρωχον.
Τοῖσι δ᾽ ἔπ᾽ ἰφθίμῳ Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν πάντες μνώοντο περικτίται· m ἐθέλε τι Νηλεὺς
Τῷ ἐθέλοντι ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
Ἐκ Φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας· τὰς δ᾽ οἷος ἐῢς ἐτέχετο μάντις ἀμύμων·
Ἐξελάαν· χαλεπὴ δὲ θεὸς κὴρ μοῖρα πέλησε,
Δεσμοί τ᾽ ἀργαλέοι, καὶ βουκόλοι ἀγροιῶται.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἀψ περιπλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δὴ μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφαθ᾽ ἅπαντ᾽ εἰποῦσα· Διὸς δ᾽ ἐτελείετο βουλή.
Καὶ Λήδην εἶδον τὴν Τυνδαρίου παράκοιτιν,
n Ἥ ῥ᾽ ὑπὸ Τυνδαρέῳ κρατερόφρονι ἐγείνατο παῖδε,
Κάστορά θ᾽ ἱππόδαμον καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα·
o Τοὺς ἄμφω ζωοὺς κατέχει φυσίζοος αἶα·
Οἵ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Διὸς ἔχοντες,
Ἄλλοτε μὲν ζώουσ᾽ ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ᾽ αὖτε
Τεθνᾶσιν, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσι.
Τὴν δὲ μετ᾽, Ἰφιμέδειαν Ἀλωῆος παράκοιτιν
Εἶσιδον, ἣ δὴ φάσκε Ποσειδάωνι μιγῆναι.
Καί ῥ᾽ ἔτεκεν δύο παῖδε (μινυνθαδίω δὲ γενέσθην)
p Ὦτόν τ᾽ αὐτίθεον, τηλεκλειτόν, τ᾽ Ἐφιάλτην,
Οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος Ἄρουρα,
γε. μετ᾽ ἀγακλυτὸν ὠρίωνα. Καὶ πολὺ καλλίστους, * μετά γε κλυτὸν Ὠρίωνα.
Ἐννέωροι γὰρ τοί γε καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
Εὖρός τ᾽, ἀτὰρ μῆκός γε γλυφάδων ἐννεόργυοι.
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην, ἐν Ὀλύμπῳ
Φυλόπιδα στήσειν πολεμάδικον πολέμοιο. (σῆ
Ὄσσαν ἐπ᾽ Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ᾽ Ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν᾽ οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.
Καὶ νύ κεν ἐξετέλεσσαν ἐὴβης μέτρον ἱκόντε·
Ἀλλ᾽ ὄλεσεν Διὸς υἱὸς ὃν ἠΰκομος τέκε Λητὼ,
Ἀμφοτέρω, πρίν σφῶϊν ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλους
x. φύνς Ἀνθῆσαι, πυκάσαι τε * γένυν ὑπαὶ καλῇ λάχνῃ.
q Φαίδρην τε Πρόκριν τε ἴδον, καλήν τ᾽ Ἀριάδνην,
Κούρην Μίνωος ὀλοόφρονος, ἣν ποτε Θησεὺς
Ἐκ Κρήτης ἐς γουνὸν Ἀθηναίων ἱεράων
Ἧγε μὲν οὐδ᾽ ἀπόνητο· πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔκτα
Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ Διονύσου μαρτυρίῃσι.
r Μαῖράν τε Κλυμένην τε ἴδον, στυγερήν τ᾽ Ἐριφύλην,
Ἣ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο λιτομένοιο.
Πάσας δ᾽ οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ᾽ ὀνομήνω
Ὅσσας ἠρώων ἀλόχους ἴδον ἠὲ θυγατρας,
x. φθὰς᾽ Πολλὴ γάρ κεν κνὶξ * φθαίη ἀμβροσίη. ἀλλὰ καὶ ἠὼς
ὥρη
Εὐδέμεν ἠὲ δόμον δὲ νέα θοὴν ἐλθόντ᾽ ἐς ἑταίρους,
Ἢ αὐτοῦ· πομπὴ δ᾽ ὑμῖν θεοῖς ὑμῖν τε μελήσει.

Thebanis imperabat deorum dira per fata.
Illa abijt in Plutonis domum validas portas habentẽ,
Alligato fune summo ab alta trabe,
Suo dolore correpta, huic dolores reliquit post se
Valdè multos, quot quot matris Furiæ efficiunt.
Et Chlorin vidi perpulchram, hanc olim Neleus
Vxorẽ duxit suã ꝓpter pulchritudinẽ, postq; præbuit
Minimã natu puellã Amphionis Iasidæ, (sponsalia,
Qui quõdã in Orchomeno Minyeo fortiter impauit,
Atq; in Pylo regnauit. peperit. a. illi pulchros liberos
Nestoremq; Chromiumq; Periclymenum superbum.
Post hos eximiã Pero peperit miraculum hominibus.
Quam omnes precabantur accolæ, neq; Neleus
Huic dabat qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit vis Iphicleæ
Indomitas, has solus promisit vates inculpatus
Abacturum, sæuum autem dei fatum impediuit
Vinculaq; sæua & pastores agrestes.
Sed quando certè mensesq; & dies perficiebantur,
Rursus circumuoluti anni & aduenerunt horæ,
Tum certè ipsum soluit vis Iphiclea,
Vaticinia omnia loquutũ, Iouis. a ꝑficiebatur cõsiliũ.
Et Ledam vidi Tyndari vxorem,
Quæ ex Tyndaro sapientes peperit filios:
Castorẽq; equorũ domitorẽ & pugnis valẽtẽ Pollucẽ.
Hos ambos viuentes detinet fertilis terra.
Qui etiam infra terram honorem ab Ioue habentes,
Interdũ quidẽ viuũt alternis diebus, interdũ rursus
Moriuntur, honorem autem sortiti æqualem dijs.
Post hanc Iphimediam Aloëi vxorem
Aspexi, quæ sanè dicebat Neptuno cõmixtam fuisse,
Et peperit duos filios, breuis autem vitæ fuerunt,
Otumq; virilem, inclytumq; Ephialtem.
Quos certè longissimos enutriuit alma Terra,
Et longè pulcherrimos post inclytum Oriona.
Nouennes enim cùm essent, nouem cubitorum erant
Latitudine, cæterùm longitudo erat nouem vlnarũ.
Qui sanè immortalibus minabantur in Olympo,
Moturos certamen tumultuosi belli,
Ossã sup Olympũ conati sunt imponere: cæterùm Ossæ
Peleum frondosum vt cælum peruium esset.
Et fortassis ꝑfecissẽt si ad pubertatis mẽsurã venissẽt:
Sed ꝑdidit Iouis filiꝰ, quẽ pulchricoma pepit Latona,
Ambos, antequam ipsis sub temporibus lanugo
Floreret, ornarenturq; genæ florenti barba.
Phædramq; Procremq; vidi pulchramq; Ariadnam
Filiam Minois prudentis, quam olim Theseus
Ex Creta in solum Athenarum sacrarum
Duxit qdẽ, sed nõ potiꝰ est, anteà. a. ipsum Diana ae-
Dia in circumflua, Bacchi testimonio. (rinuit
Meramq; Clymenemq; vidi odiosamq; Eriphylem,
Quæ aurum dilecti viri accepit preciosum.
Omnes verò non ego eloqui possum neq; nominare,
Quotquot Heroum vxores vidi & filias,
Anteà enim etiam nox periret immortalis, sea etiam horæ
Dormiẽdi, siue ad nauem celerem digressũ ad socios,
Siue hic, reductio autem dijs vobisq; curæ erit

COM-

COMMENTARIVS.

a Ὑπατίῃφι,] Quamuis reliqui omnes Poëtæ Salmoneum pro impio homine agnoſcant, quòd fulminantem Iouem imitaretur, vnde etiam ab eo fulmine percuſſus ſit, vt eſt apud Virg. 6. Aeneid. tamen Homerus illud non videtur intellexiſſe, cùm filiam eius Tyro Ὑπατίῃφι appellat. Et hoc rectè monet Euſtathius: quin & ipſe Homerus ipſum Salmoneũ ἀμύμονα appellat. Immò licet fulmina Iouis expreſſerit, non ideò impius eſſet exiſtimandus. nam non eſſet θεόμαχος, ſiquidem Iupiter pro aëre accipiatur, ſed potiùs peritus artifex & μηχανικὸς, qua ratione & alij ſimilia præſtiterunt. Eſt enim βροντεῖον apud veteres vas (malè ergo in Lexicis vulgaribus exponitur, locus in ſcena. Euſtathius enim ait σκευὴ, Interp. Ariſt. ἀμφορεύς, Pollux ἀσκὸς) quòd iniectis in eum lapillis tonitruũ ſonitũ exprimebat, ὑποτελεσικὸν μυκήματος βροντῆς ἀφὲ ψηφίδων ἐνιεμένων. Nota etiã ſunt ex hiſtorijs Archimedis vrentia fulgura ex ſpeculis eiaculata. Memoratur etiã quidã qui inimicum vlturus domum illius ita concuſſit, vt planè terræ motũ æmularetur, adiunctis etiam radijs quibusdam fulgurantibus: vnde ab hoſte etiam ἐνοσίχθων vt Neptunus, & περικεραυνὸς vt Iupiter appellatus ſit. Et ita quidem Euſtathius, ſed tamen Didymus illud Ὑπατίῃφι ironicè dictum accipit expreſſis verbis. iudicet lector.

b ἢ ποταμὸν ἠράσσατο] Mirum hoc eſt, quòd antiqui fluuios non ſolùm animatos, ſed etiam mortali corpore finxerunt. nam & Deos illos cenſeri anteà monuimus. Itaq; varij amores eorum ſcribuntur, inter quos eſt hic Enipei Peleponneſi fluuij, vt eſt apud Strabonem. eum enim amaſſe dicitur hæc Tyro, neq; dubito quin eius reciprocam mentem experta ſit, tamẽ non ex eo, ſed ex Neptuno Enipeum illum ſimulante duos liberos ſuſcepit.

c λῦσε ζ παρθενίην ζώνην,] Quid ſit zonam ſoluere, aliàs, ni fallor, diximus. Referam tamen quod apud Natalem Mythol. lib. 3. ca. 18. obſeruaui, zonam ſoluere dici, quod grauidam fieri. Fuiſſe enim moris, vt cùm ita vterus excreuiſſet grauidis puellis, vt ſueta zona amplius vti non poſſent, ea zona in templo Dianæ λυσιζώνου, zonam ſoluentis: vnde eſt in Epigrammate, Ἀρτέμιδι ζώνην ἀνέθετο καλλιρόη: Dianæ zonam dicauit Callirhoë, ſupple grauida facta.

d θεράποντε δίου] Ideò Peliam & Neleum miniſtros Iouis appellat, quòd reges fuerint, quemadmodum etiam milites θεράποντες ἄρηος vocantur. Hinc patet quid Reges de ſua dignitate ſuperbire, quam non à ſe, ſed à Deo adminiſtrandam tenent, quod ab Ethnicis ipſis fuiſſe cognitum, à noſtris verò Regibus negligi, ſummi eſt pudoris, & maximè à recta ratione alienum, qua ſola dictante hoc ipſum veteres perceperunt: nos verò etiam à ſanctiſſimo Dei ore olim illud audiuimus. Fuit autem Pelias rex Theſſaliæ, cuius exitum deſcribit Ouidius 7. Metam. Neleus verò à fratre Pelia pulſus in Laconiam venit, vbi condidit Pylium, & ex vxore Chloride duodecim liberos ſuſcepit, quos omnes præter vnicum Neſtorem Hercules interemit. Vide eundem Ouid. 12. Metam. de ipſa Chloride etiam poſteà.

e πολύῤῥηνος] Quod ex rei pecuariæ abundantia ipſi Reges olim laudati ſint, docuimus anteà ex Varrone.

f ἣ δὴ καὶ δίου,] Ex hoc concubitu Iouis, Antiopem Aſopi (alij Nyctei) filiam dicit Homerus duos filios ſuſcepiſſe, Amphionem & Zethum: quod etiam Agis apud Pauſan. in Corinthiacis, qui liber eſt ſecundus, his verſibus exprimit:

Ἀντιόπη δ' ἔτεκε ζῆθον, κ' ἀμφίονα δῖον	*Antiope peperit Zethum atque Amphiona dium*
Ἀσωπῷ κάρη ποταμῷ βαθυδινήεντι,	*Aſopo celeri currenti vertice nata*
Ζηνί τε κυσαμένη καὶ ἐποπεῖ ποιμένι λαῶν. id eſt,	*Iuppiter hos, genuitq; ſimul regnator Epopeus.*

Fuit enim ab Epopeo rapta Antiope, qui fuit rex Sicyoniorum. Tum ſubiungit ipſe Pauſanias: Ὅ μὲν δὴ σοφὸς αὐήρατο, ἐπὶ τὸ σεμνότερον τῷ ἤθει, καὶ θῆβας φησὶν οἰκίσαι πρώτους, ἀποκρίνων τὴν κάτω πόλιν ἐμοὶ δοκεῖν ἀπὸ τῆς Καδμείας. id eſt, vt vertit Amaſæus: ſed hos ad auguſtiores, multò natales retulit Homerus, cùm Thebas ab illis primùm conditas dixerit, quippe qui, vt mihi videtur, inferiorem vrbem à Cadmea diſtinguat.

g ἢ Ἡρακλῆα] Quomodo Herculem Ioui peperit, ſatis notum eſt vel ex Plauti comœdia, Amphitrione: Hercules tamẽ Amphitrionis filius paulò pòſt à Poëta vocatur & à reliquis Amphitryoniades: quia videlicet is pater præſumitur, quem nuptiæ demonſtrant. Sic paulò antè Agis Amphionem & Zethum, Epopei etiam filios appellat. ſic Caſtor & Pollux Tyndaridæ vocantur, quanquam à Ioue geniti.

h καλλὼ ἐπικάστῳ,] Hæc ab alijs Iocaſta appellatur, vt iam annotauit Giphanius. Notum eſt quod de Oedipode memoratur, eum matrem interempto patre in vxorem duxiſſe. Siquidẽ Laius ex Apollinis oraculo intellexerat occiſum ſe à filio ſuo iri, itaq; hunc Oedipodem ex Epicaſte ſuſceptũ expoſuit in Sicyone: eum paſtores miſerati aluerunt. Is vbi adoleuiſſet, Thebas profectus ad parentum perquiſitionem, patrem ibi inſcienter interfecit: tum Iocaſtam matrem (vel Epicaſtem) duxit: ex qua multi dicunt eum liberos ſuſcepiſſe, id tamen Homerus ignorauit, vt probat ex hoc loco Pauſanias lib. 9.

i Καδμείαν λῶσε] Si poſt detectum hoc turpe & inceſtuoſum Oedipi cum matre coniugium, Thebis tamen poſteà imperaſſe eum Homerus dicit: non videtur ergo exilium illius agnoſcere, vt Tragici in Colonum. Vide Sophoclis Colonæum Oedipodem. Nam illud non erat prætermiſſurus Homerus, vt ait Euſtathius, ſicut neq; Epicaſtæ ſuſpendium,

k μητρὸς ἐρινύες] Duæ poſſunt in hunc locum moueri quæſtiones. Primam ego moneo, alteram Euſtathius. Quæro igitur quid ſint hic matris Oedipodis Furiæ, quæ ita eum cruciant, & ſexcentis torqueunt doloribus? Equidem ſcio generaliter Furias, vel Erinnyes, vel Eumenides appellari, quæ ſceleratorum hominũ pectora in ipſa vita diſcruciant: quas, *facta virum multantes vindice pœna*, appellat Catullus in Argon. de quibus etiam Orpheus in hymno illarum, κλῦτε θεαὶ πάντῃσι, ἐφιζάνουσι, δρεσσίδρομαι, &c. Hic autem animam demortuæ Epicaſtæ puto intelligi. Vidimus autem paulò antè, creditum fuiſſe ab antiquis mortuorum animas viuis inſtare, eoſque torquere, à quibus aliquid damni acceperint. Veriſimile eſt autem, Oedipodem agnito ſuo ſcelere varijs modis Iocaſtam matrem & coniugem ſuam torſiſſe, vt ait Euſtathius: nam hæc eſt eius quæſtionis ſolutio, qua quærit, cur matris Furiæ, non item patris dicantur Oedipum cruciare.

l νέστορα] Neſtor in Iliade duodecim liberos Nelei commemorat, nunc autem Vlyſſes tres tantùm recenſet ex Chloride, Neſtorẽ, Chromium & Periclimenum. Id fieri Didymus vult κατ' ἐξοχὴν, Chromiumq; vt natu maximum, Periclymenum vt fortiſſimum, Neſtorem vt ſapientiſſimum nominari.

m ὅθι Νηλῆος] Hæc ab Vlyſſe obſcurè præ feſtinatione ad reliqua dicuntur, nos ex Euſtathio locum illuſtrabimus. Primùm repetendũ eſt, quòd anteà vidimus, Tyro filiam eſſe Salmonei, cuius frater fuit Cretheus: huic autem deſponſata eſt illa (pro more veterum coniugiorũ vt aliàs docuimus) Iam verò ex Cretheo & Tyrone natus eſt Neleus: qui ex Chloride vxore, inter alios liberos, Peronem etiam filiam habuit forma præſtantiſſimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyro ex Phylace, (quod eſt oppidum Phtioticæ regionis Theſſaliæ) ad Deioneum patris fratrem: vel vt alij dicunt, ex Iolco (quod eſt oppidum Magneſiæ regiunculæ Theſſaliæ ab Ortu annexæ) Phylacam ad auunculum venit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus eius nepos (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles appellatur. Hic bona quædam ipſius Tyrus occupauit, inter quæ erant etiam boues quædam præſtantiſſimæ, quas diligenter aſſeruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphiclus ſe redditurum. itaq; Neleus filiam ſuam Pero ei pollicitus eſt, qui boues illas Iphiclo abſtuliſſet. Hoc omnes facere recuſabant, quia fieri non poſſe videbatur, propter accuratam earum cuſtodiam. vnus Bias Melampodem fratrem ſuum rogauit, vt hoc ſui cauſa tentaret. Ille verò, licet ex diuinandi ſcientia, qua maximè pollebat, intelligeret ſe captum iri, ſi hoc aggrederetur: tamen fratris gratiã auſus eſt aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm acceſſiſſet, captus eſt, traditusque Iphiclo, & carcere incluſus cuſtodiebatur. Dati ſunt ei autem cuſtodes duo, qui ei miniſtrarent, vir & mulier: & vir quidem humaniter eum tractabat, mulier verò contrà. Procedente tempore, audijt vermium ſtrepitum & ſtridorem quendam in ſuperiore parte cœnaculi: ille verò, vt talium vocum erat intelligentiſſimus, cognouit eos dicere ſe trabem integram iam cõſumpſiſſe & corrodiſſe. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritiſſimus, vt animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à draconibus crediderunt. Hoc igitur ille cùm percepiſſet, dicitur morbum ſimulaſſe, & quaſi ex imbecillitate concidens aduocat ſuos miniſtros, petitque vt foras educatur: ſic arrepto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis vir eum extrahunt. Intereà cùm vir iam eſſet extra fores, reſtaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit, & eam interficit. Vir qui ſuperfuerat factum Phylaco, Phylacus Iphiclo exponunt. Hic verò à Melampode quærit quisnam eſſet, & cur huc adueniſſet: ille vatem ſe dicere, & boum Iphicli cauſa veniſſe. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, ſi rationem ei indicet, qua prolem ſuſcipere ex vxore poſſit. Melampus immolato boue, partes auibus diſtribuit. Eò cùm omnes præter vulturem acceſſiſſent, rogat an poſſit fieri, vt Iphiclus liberos ſuſcipiat: illæ cùm hoc exponere non poſſent, poſt eas aduenit vultur, & cauſas Iphicli ἀπαιδίας docet: quæ erant huiuſmodi, quòd Phylacus aliquando Iphiclum præ ira perſequens ſtricto gladio, eumque non valens aſſequi, gladium ἀκίδα (quod ſpinæ genus eſt) vel, vt alij volunt, ſylueſtri pyro affixiſſet, ita gladio

circumnatum esse corticem, & in hoc eum occultari: hincq; præ timore Iphiclum imposterum gignendo aptum non extitisse. Arborem illam autem indicauit vultur, & vbi gladius latêret reconditus, cui demi corticem iussit, eiusque rubiginem in decem dies Iphiclo propinari. Quo facto Iphiclus prolem suscepit, Melampoque boues Tirûs restituit: quibus acceptis, Melampus Pylum reuersus eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quâ Neleus cùm recusaret, pugna tamen victus eam dare coactus est. Vnde Melampus effugisse Nelei auunculi sui & Regis iram dicitur. Iam verò his intellectis facilis erit Lectori locus hic Homericus. Porrò hoc idem factum Melampodis attinget Poëta infrà lib. 15.

η ἠΐ' ὑπὸ Τυνδαρέῳ] Ex fabula intelligimus, Castorem & Pollucem à Leda ex Ioue conceptos fuisse: tamen à Poëtis semper Tyndaridæ appellantur, vt aliàs monuimus. vtrumque complexus est Homerus in hymnis, cùm dicit:

Κάστορα τε Πολυδεύκεά τ' ἄσατο μοῦσα λιγεῖα
Τυνδαρίδας, οἱ ζωὸς ὀλυμπίῳ ἐξεγένοντο.
Τὼς ὑπὸ Ταϋγέτῳ κορυφῇς τέκε πότνια λήδη,
λάθρῃ ὑπὸ μιχθεῖσα κελαινεφέι κρονίωνι, id est,

Castorem & Pollucem cane Musa arguta
Tyndaridas, qui ex Ioue Olympio genitì sunt.
Quos sub Taygeti vertice peperit veneranda Leda
Occultè subacta à Ioue nigras nubes faciente.

Theocritus eos Iouis filios, non autem Tyndaridas appellat,

ὑμνέομεν λήδας τε καὶ αἰγιόχω Διὸς υἱὼ
Κάστορα καὶ φοβερὸν πολυδεύκεα πυξ ἐριβήλην.

Canimus Ledæ & Aegiochi Iouis filios
Castorem & formidabilem Pollucem in pugnorum certamine.

Hîc autem Homerus eos Tyndari filios appellat, & Apollonius 1. Argon. eos peperisse Ledam ait in ædibus Tyndari.

τὼς δ' ἤγε δόμοις ἐνὶ Τυνδαρείοιο Τηλυγέτως ἀδῖνι μιῇ τέκεν, Pater enim præsumitur, quem nuptiæ demonstrant, vt non ita pridem dicebamus.

ο τὼς ἄμφω ζωὼς] Præcedenti annotatione diximus, Tyndaridas istos Iouis filios appellari: sunt tamen qui distinguant. Nã Pollucem & Helenam ex Ioue, Castorem autem & Clytæmnestram ex Tyndaro esse dicunt: vnde interfectum quidem Castorẽ, Pollucem verò minimè. Quòd autem eos viuentes alternis vicibus Poëta dicit, ita est intelligendum: Castorem dicitur Lynceus (alij dicunt Idã, alij Meleagrum, alij Polynicem) interfeciisse: quod cùm videret Pollux, petijt à patre Ioue, vt is suam immortalitatem fratri communicare posset: quod ei Iupiter concessit, vnde alternatim in cœlis & in inferis vterque versari olim est existimatus. Vide Hyginum fab. 67. & 80. Apollodorum de Orig. Deor. lib. 3. Virg. lib. 6.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit, *Itq; reditq; viam toties.*

ρ ὧν τ' αὐτόχθονα] De Gigantum origine non conuenit Homero cum reliquis Scriptoribus. Nam Hesiodus eos ex Terra & Cœli sanguine natos esse ait in Theog. & Orpheus lib. 8. sacri sermonis. Vide Natalem Mythol. lib. 6. cap. 21. vbi rem autem accuratiùs examino, Aloidas à Gigantibus distingui video, vt falsus sit Natalis, qui hunc locum de Gigantibus intellexerit. Distingui autem constat ex Apollod. de Orig. Deorum lib. 1. vbi diuersis locis de vtrisque scribit. Gigantes enim Opis & Cœli filios, Aloidas Iphimediæ & Neptuni esse ait. Quia autẽ locus ille Aloidarum huc maximè facit, non grauabor eum integrum describere. Sed Aloëus, inquit Aegio interprete, Iphimediam Triopis filiam, quæ Neptunum exarsit, vxorem habuit: ea continenter ad mare se conferens, & haustos manibus fluctus intra sinum ferebat: quæque à Neptuno compressa geminos peperit, Otum & Ephialtem, quos Aloidas appellarunt. Hi quotquot annis latitudine cubitum, longitudine verò vlnam increscebant: qui vbi nonum expleuêre annum, latitudinem cubitum nouem, & vlnarum totidem magnitudinem adepti, Ioui bellum inferre non erubuerunt. Proinde Olympo Ossam imposuerunt, Pelioque super Ossam impositò, eum in modum cœlum conscensum ire minitari. Ingestis adhæc montibus de mari continentem, deq; terra rursus maria se reddituros dictitabãt. Quinetiam Ephialtes Iunonem, Otus autem Dianam sibi coniugem deposcebant: Martem insuper in vincula cõiecêre, quem demum Mercurius furto eripuit. Diana interim Aloidas per dolum de curru peremit: nam in ceruam mutata per eorum medium exiliuit. Tum hi velut in feram collimaturi, alter alterum telis coniectis occiderunt. *Hæc ille.* Homerus autem eos à Ioue interemptos esse dicit, nimirum fulmine, vt etiam Virg. 1. Georg. intellexit:

Et coniuratos cœlum rescindere fratres, *Scilicet atque Ossæ frondosum imponere Olympum*
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam, *Ter pater extructos disiecit fulmine montes.*

Eosdem intelligit 6. Aeneid.

Hic & Aloidas geminos, immania vidi *Aggressi, superisq; Iouem detrudere regnis.*
Corpora, qui manibus magnum rescindere cœlum

q φαίδρῃ] De Phædra Thesei vxore vide Ouid. 15. Metam. de Procride eundẽ 7. Metam. & Hyginũ fab. 189. de Ariadna Plutarch. in Theseo. De qua cùm latiùs quàm de reliquis duabus agat, nos ea adferemus, quæ huic loco magis congruere videntur. Atheniẽses cùm Androgeum filium Minois & Pasiphaës palæstritam præstantissimum dolosè interemissent, indignatus Minos dicitur eis acerrimum bellum intulisse, victosq; eos coëgisse (alij dicunt eos ita ab oraculo admonitos) ad pendendum sibi quotannis per integrum nouennium septem adolescentum & totidem virginum tributum, quod à Minotauro deuorari credebatur. Accidit autem vt Theseus sponte aliquando cum illis profectus sit: quò vbi peruenisset, res ita tulit, vt Ariadne Minois filia illius amore inflammaretur: eius proinde miserta rationem ei præscripsit, qua se Dædaleo labyrintho (in quo erat inclusus Minotaurus) posset expedire. Quod cùm successisset, Theseus Ariadnem adolescentesq; & puellas Athenienſium secum abduxit: vbi autem ad insulã Diam (quæ Naxus etiam appellatur) Baccho sacram peruenisset, eamq; stupraſſet, à Minerua est admonitus, vt illinc relicta Ariadne excederet, quod ipse postera die fecit. Bacchus verò testatus Dianæ Ariadnẽ in eius fano cum Theseo coiuisse, fecit vt ab ea interficeretur. Quod Eustathius de repentina illius morte interpretatur. Et hæc sunt μαρτυρίαι διονύσου apud Homerũ. Illud obstat, quod ea non potitum Theseum dicat: quod tamen intelligi potest de diuturniore coniugio. Quod si nudè & simpliciter accipi velis, calumnias Bacchi in Ariadnem apud Dianam intelligemus. Recentiores tamen dicunt, eam à Libero fuisse deturginatam, & à Diana ob violatam pudicitiam sagitta percussam.

r μαίρων] De Mæra vide Ouid. 7. Metam. & de Clymene 1. & 2. De Eriphyle autẽ, quia etiam hîc circumstantia quadam designatur, de ea aliquid plus quàm de reliquis agẽdum est. Itaq; Eriphyle Talai filia fratris Adrasti fuit, quam Amphiaraus Oiclei in vxorem duxit. Accidit autem vt Adrastus & Amphiaraus aliquando inter se dissiderent, postmodùm verò composito negocio conuẽnit inter eos, vt in posterum si quid controuersiæ incideret, de ea Eriphyle (quam ideò prudentem esse oportuit) iudicaret, ipsi in eius sententia acquiescerent. Cùm ergo Adrastus expeditionem ad Thebas pro Polynice instrui vellet, Amphiaraus autem repugnaret: res iudicio Eriphyles stetit, quæ aureo monili ab Adrasto fratre accepto, pro eo aduersus maritum pronunciauit. Cùm amplius effugiendi locus Amphiarao non daretur, comitem se etiam huic bello addidit, increpata priùs vxore, nam se illic moriturũ intelligebat ex arte sua vaticinandi. Insuper verò filio Alcmæoni, quam Alcmanem vocat Pindarus, in mandatis dedit, vt statim ac se periisse audiret, matrẽ interficeret. Id demum ab Alcmæone factum est, ideoq; à Furijs cruciatus: tandẽ verò liberatus, quòd patris proditionem vindicasset. Hæc ita commemorat Eustathius post Didymum, diuersè ab alijs & ab ipso Hygino fab. 73. vbi dicit, Amphiaraum se abscondisse, ne ad bellum ire cogeretur, corruptamque monili aureo ab Adrasto Eriphylem eum indicasse. Quod sequutus est, ni fallor, Statius in Thebaide.

Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Κηληθμῷ δ' ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἦρχετο μύθων,
ª Φαίηκες, πῶς ὔμμιν ἀνὴρ ὅγε φαίνεται εἶναι
Εἶδός τε μέγεθός τε, ἰῇ φρεσὶν εὖδον ἑΐσας;
Ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν· ἕκας δ' ἔμμορε τιμῆς.
Τῷ μὴ ἐπειγόμενοι ἀποπέμπετε, μηδ' ἀλάωσα
Οὕτω χρηίζοντι κολούετε· πολλὰ γὰρ ὔμμιν

Sic ait. hi certè omnes quieti facti sunt silentio,
Voluptate autem tenebantur per domum obscuram.
His verò Arete albis lacertis cœpit sermonibus,
Phæaces, quo pacto nobis vir ille apparet esse,
Formaq; magnitudineq; atq; mente intus æquabili?
Hospes sanè meus est, vnusquisq; a. particeps est honorũ,
Ideo non festinantes dimittite, neq; dona
Sic egenti decidite: multa enim nobis

Κτή-

Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι [b]θεῶν ἰότητι κέονται.
Τοῖσι δ' ἔτι καὶ μετέπειτα γέρων ἥρως Ἐχενηος,
Ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν πρεσβήγερως ἦεν,
Ὦ φίλοι, ἦ μὰν ὔμμιν ἄπο σκοπὸν ἠδὲ ἄπο βουλὴς
Μυθεῖται βασίλεια πεφίδρων. ἀλλὰ πίθεσθε·
*Ἀλκινόῳ δ' ἐκ τοῦδε ἔπος τ' ἔσται τε ἔργον τε.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
[d]Τοῦτο μὲν οὕτω δὴ ἔσται ἔπος ἔργον τε,
Ζωὸς Φαήκεσσι φίλην ἐρέτμοισιν ἀνάσσω.
Ξεῖνος δ' ὑπτιάτω, μάλα περ νόσφιν χατίζων,
Εἰμπης οὖ θέμις ἐστὶν *ἐς ἄῤῥιον, εἰσόκε πᾶσαν
Δωτίνην τελέσω. πομπὴ δ' ἀνδράσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔσκ' ἐνὶ δήμῳ.
Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε, κρεῖον πάντων ἀγλαΐζεαι λαῶν, (δυσσός,
[e]Εἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἀνώγοιτ' αὖτόθι μίμνειν,
Πομπήν τ' ὀτρύνοιτε, καὶ ἀγλαὰ δῶρα δίδοιτε,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Πλουτέρῃ σὺν χειρὶ φίλῳ εἰς πατρίδ' ἱκέσθαι·
Καί κ' αἰδοιότερός τε καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην
Πᾶσιν ὅσοι μ' Ἰθάκην δὲ ἰδοίατο νοστήσαντα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
[f]Ὦ Ὀδυσεῦ, τὸ μὲν οὔτι σ' εἰσκομεν εἰσορόωντες
Ἠπεροπῆά τ' ἔμεν καὶ ἐπίκλοπον, οἷά τε πολλοὺς
Βόσκει γαῖα μέλαινα πολυσπερέας ἀνθρώπους,
Ψεύδεά τ' ἀρτύνοντας ὅθεν κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο.
Σοὶ δ' * ἔνι μὲν μορφὴ ἐπέων, ἔνι δ' φρένες ἐσθλαί·
[g]Μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ἐπισταμένως κατέλεξας,
Πάντων τ' Ἀργείων σέο τ' αὐτοῦ κῆδεα λυγρά.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴ τινας αὐτιθέων ἑτάρων ἴδες, οἵ τι ἅμ' αὐτῷ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕποντο, καὶ αὐτοῦ πότμον ἐπέσπον.
Νὺξ δ' ἥδε μάλα μακρὴ, ἀθέσφατος· ἐδέ πω ὥρη
Εὐδέμεν ἐν μεγάρῳ, σὺ δέ μοι λέγε θέσκελα ἔργα,
Καί κεν ἐς ἠῶ δῖαν ἀνασχοίμην, ὅτε μοι σὺ
Τλαίης ἐν μεγάρῳ τὰ σὰ κήδεα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀγλαΐζεαι λαῶν,
[h]Ὥρη μὲν πολέων μύθων, ὥρη δὲ καὶ ὕπνου
Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Τάδε σοὶ φθονέοιμι καὶ οἰκοτέρω' ἄλλ' ἀγορεύειν
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οἳ δὴ μετόπισθεν ὄλοντο.
Οἳ Τρώων μὲν ὑπεξέφυγον ἐνόησαν ἀϋτήν,
Ἐννοσίῳ δ' ἀπόλοντο κακῆς ἰότητι γυναικός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψυχὰς μὲν ἀπεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλη
Ἀγνὴ Περσεφόνεια γυναικῶν θηλυτεράων,
Ἦλθε δ' ἀπὸ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
[k]Ἀχνυμένη· σὺν δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσαι ἅμ' αὐτῷ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θοὸν καὶ πότμον ἐπέσπον.
Ἔγνω δ' αἶψ' ἐμὲ κεῖνος ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν.
Κλαῖε δ' ὄγε λιγέως, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἰβών,
Πιτνὰς εἰς ἐμὲ χεῖρας ὀρέξασθ' μενεαίνων.
[l]Ἀλλ' οὐ γάρ οἱ ἔτ' ἦεν ἐνὶ μυσὶν ἔμπεδον, οὐδὲ μενοινὴ
Οἵη περ πάρ' ἔπλετ' ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυά τ' ἰδὼν, ἐλεήσά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπια πτερόεντα προσηύδων,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
[m]Τίς νύ σε κῆρ ἐδάμασσε τανηλεγὴς θανάτοιο;

Bona in ædibus deorum benignitate iacent.

Inter illos autem interfatus senex heros Echeneus,
Qui certè Phæacum virorum maximus natu erat,
O amici, nõ scilicet nobis præter opinionẽ & à scopo
Loquitur regina prudens, sed obedite,
Alcinoo autem ex ipso sequetur opusq; dictumq;. 25. Ἀλκίνοος
Hunc autem rursus Alcinous excepit dixitq;,
Hoc quidem sic erit verbum, si modò ego
Vivus Phæacibus nauigandi peritis imperabo.
Hospes autem sustineat, tametsi reditus indigus est:
Permaneat igitur expectare in crastinum, donec totũ 26. ἐπαύριον
Munus perficiam, deductio autem viris curæ erit
Omnibus, potiss. a. mihi, huius. n. imperiũ est in populo.
Huic respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë rex omnium glorioſissime populorum,
Si me etiam in annum iusseritis hîc manere,
Deductionẽq; apparaueritis, et splendida dona dederi-
Profectò illud mallem, & sanè utilius esset (tis,
Pleniori cum manu charam ad patriam peruenire,
Et magis honorandus & charior viris essem
Omnibus, quotquot me in Ithacã viderint reuersum.
Hunc rursus Alcinous alloquutus est, dixitq;,
O Vlysses ideo neutiquam te comparamus aspicientes,
Impostoremq; esse & furem, perinde ut multos
Pascit terra nigra errones homines
Mẽdacia cõcinnantes, unde qs rẽnõ intelligere potest.
Tibi inest forma verborum mentesq; bonæ, 29. ἔπι
Historiam verò ut musicus ex ordine recensuisti.
Omnium Græcorum tuiq; ipsius dolores tristes.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Si quosdam eximiorum sociorum vidisti, qui teipsum
Ad Iliũ simul consequuti sunt, & illic fatũ nacti sunt.
Nox hæc valdè longa, immensa, neq; tempus est
Dormire in ædibus, tu autem mihi dic mira opera.
Sed ad auroram diuinam sustinerem, quando mihi tu
Velles domi tuæ tuos dolores dicere.
Hunc autem excipiens alloquutus est prudens Vlyſ-
ſes,
Alcinoë rex omnium glorioſissime populorum,
Tempus quidẽ multa loquendi, tempus & dormiendi:
Si adhuc audire utiq; cupis, non sanè ego
Hæc tibi abnegare, & miserabiliora alia dicere
Dolores meorum sociorum, qui iam postea perierunt,
Qui Troianorum quidẽ effugerunt luctuosum bellum,
In reditu perierunt consilio malæ fœminæ.
Cæterũ postquã animas quidẽ dispersit huc atq; illuc
Casta Proserpina mulierem fœminarum,
Superuenit anima Agamemnonis Atridæ,
Tristis circùm aliæ congregabantur quæcunq; cum eo
Domo in Aegisthi perierunt & fatum contraxerunt.
Agnouit statim me ille postq; bibit sanguinem nigrum:
Fleuit. a. ille vehementer floridas lacrymas distillans,
Extendens ad me manus porrigere cupidus:
Sed non amplius ei aderat vis firma, neq; illa potentia,
Qualis utiq; antea erat in mobilibus membris.
Illum quidẽ ego fleui ut vidi, misertusq; sum in animo
Et ipsum compellans verba alata dixi,
Atride rex virorum Agamemnon,
Quódnam te fatum domuit asperæ mortis?

Η ἐ σέγ' ἐν νήεσσι Ποσιδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν;
Η ἐσ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσῳ,
Βοῦς ὠκειαμένομνον, ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Η ἐ σεῦ πόλιος μαχεσμένον, ἠὲ γυναικῶν;
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέφη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι Ποσιδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν,
Οὔτέ τ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσῳ·
Ἀλλά μοι Αἴγισθος τε δύξας θάνατόν τε μόρον τε,
Εἶπε σὺν ἠλομένῃ ἀλόχῳ, οἵκῳ δὲ κάλεσσας,
Δόμπνισας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Ὣς θάνον οἰκτίστῳ θανάτῳ· περὶ δ' ἄλλοι ἑταῖροι
Νωλεμέως κτείνοντο, σύες ὡς ἀργιόδοντες,
Οἵ ῥά τ' ἐν ἀφνειοῦ ἀνδρὸς μέγα δωμαρνίοιο
Ἢ γάμῳ, ἢ ἐράνῳ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ.
Ἢ δὴ μὲν πολέων ἀνδρῶν φόνῳ ἀντεβόλησας
Μουνὰξ κτεινομένων καὶ ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν ὀλοφύρατο θυμῷ
Ὡς ἀμφὶ κρητῆρα τραπέζας τε πληθούσας
Κείμεθ' ἐνὶ μεγάρῳ· δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Οἰκτροτάτῳ δ' ἤκουσα ὀπὶ Πριάμοιο θυγατρὸς
Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
Ἀμφ' ἐμοὶ αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ γαίῃ χεῖρας ἀείρων,
Βαλλον ἀποθνήσκων· ὣ Φασγανόωπις
Νοσφίσατ', οὐδέ μοι ἔτλη ἰόνθ' ἱ περ εἰς Ἄϊδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.
Ὣς οὐκ αἰνότερον καὶ κυνώτερον ἄλλο γυναικὸς
Ἥ τις δὴ τοιαῦτα μετὰ φρεσὶν ἔργα βάληται,
Οἷον δὴ καὶ κείνη ἐμήσατο ἔργον ἀεικὲς,
Κτείνειν κτεινομένῳ τεύξασα πόσει φόνον ἠδὲ ἑῷ γε
Ἀσπάσιον παίδεσσιν ἰδὲ δμῳῇσιν ἐμοῖσιν·
Οὐδέ τις ἔλπετο οἶκον ἐλεύσεσθαι πάλιν αὖτις,
Ἦ τε κατ' αἶσχος ἔχυτο καὶ ἐσομένοισιν ὀπίσσω
Θηλυτέρῃσι γυναιξὶ, καὶ ἥ κ' ἀγαθὸν περ ἔῃσιν.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγὼ μιν ἀμειβόμενος προσέφην,
Ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ γόνον Ἀτρέος Ζεὺς
Ἐχθαίρων ἧκ' ἔθηκε γυναικείας ἀπὸ βουλάς.
Ἐξ ἀρχῆς, Ἑλένης μὲν ἀπωλόμεθ' εἵνεκα πολλοί·
Σοὶ δὴ Κλυταιμνήστρη δόλον ἤρτυε τηλόθ' ἐόντι.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέφη,
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γυναικὶ περ ἠπίῳ εἶναι,
Μηδ' οἱ μῦθον ἅπαντα πιφαυσκέμεν ὅν κε δαῇς,
Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι τό γε καὶ κεκρυμμένον εἶναι.
Ἀλλ' οὐ σοί γ' Ὀδυσεῦ φόνος ἔσσεται ἔκ τε γυναικός.
Λίην γὰρ πινυτή τε καὶ ἐσθλὰ μήδεα οἶδε
Κέρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Ἦ μὲν μιν νύμφην γε νέην κατελείπομεν ἡμεῖς,
Ἐρχόμενοι πολεμόνδε· παῖς δέ οἱ ἐν μαζῷ ἐπιθήσει
Νήπιος, ὃς πεπνυμένος μετ' ἀνδρῶν ἴζεται ἀγρόθι,
Ὀλβιος· ἦ γὰρ τόν γε πατὴρ φίλος ὄψεται ἐλθών,
Καὶ κεῖνος πατέρα προσπτύξεται ἥ θέμις ἐστίν·
Ἦ δ' ἐμὴ οὐδέ περ ἧος ἐνισπεῖν ἐθέλοντα ἑῶν ἄπο εἴσῃ
Ὀφθαλμοῖσιν ἔασε· πόρε δέ με πέφνε καὶ αὐτόν.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω· σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Κρύβδην μηδ' ἀναφανδὰ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Νῆα κατισχέμεναι· ἐπεὶ οὐκ ἔτι πίστα γυναιξίν.

Ἀλλ' ἄ-

Antè te in nauibus Neptunus domuit,
Ciens sæuorum ventorum immensos flatus?
Antè te iniqui viri læserunt in terra
Boues occidentem atq; ouium pulchros greges?
Antè pro vrbe pugnantem atq; fœminis?
Sic loquutus, ille.a. me statim excipiēs alloquutus est,
Inclyte Laërtiade, multiscie Vlysses,
Neq; me intra naues Neptunus edomuit
Excitato infestorum ventorum magno flatu,
Neq; me hostiles viri læserunt in continente:
Sed mihi Aegisthus structa morteq; fatoq;
Occîdit cum pernicioſa vxore, domum vocatum,
Cōuiuio exceptū: quēadmodū qs occîdit bouē ad p̄sepe.
Sic perij miserabilissima morte, circùm alij socij
Sæuè cruciabantur quemadmodū sues albis dentibus,
Qui quidem in locupletis viri multùm potentis,
Aut nuptys aut collatitio conuiuio aut dapibus festis.
Sanè quidem multorum virorum cædibus interfuisti,
Separatim interfectorum, & in forti pugna:
Sed profectò illa potiss. cōspicatus ingemuisses animo:
Vt circa crateres mensasq; plenas
Iacebamus in ædibus, pauimentum autem totum sanguine maduit
Mœstissimam audiui vocem Priami filiæ
Cassandræ, quam occîdit Clytæmnestra dolosa
Prope me cæterùm ego à terra manus sublatas
Iactabā moribundus in gladiū, illa.a. impudentissima
Secessit, neq; mihi voluit eunti ad Plutonis
Manibus oculos concludere, atq; os componere.
Vt non grauius & improbius aliud mulier,
Quæcūq; quidē huiusmodi mente facinora induxerit.
Quale certè & illa patrauit facinus indignissimum,
Primario structa marito cæde vtiq; putabam
Gratum liberis atq; mancipijs atq; ancillis meis
Domum venturum, illa.v. res pernicioſissimas edocta,
Quæq; turpitudinē aſperſit etiam venturis in posterū
Mollibus fœminis, etiam illi quæ benefica erit.
Sic dixit, cæterū ego ipſum excipiens allocutus sum,
Eheu quàm sanè genus Atrei altitonans Iupiter
Vehementer odit fœminea propter consilia.
Ab initio Helenæ quidem gratia perierunt plures,
Tibi verò Clytæmnestra dolum struxit procul absenti.
Sic dicebā, ille aūt me protinus excipiēs alloquutus,
Ideoq; nunc nunquam etiam tu vxori benignior sis,
Neq; illi sermones omnes reuela quos benè noueris:
Sed alia quidem dic, partim celatum sit.
Sed non tibi Vlysses exitium erit ex vxore.
Valdè enim prudens & benè in mente consilia scit
Filia Icarij prudens Penelope.
Profectò ipſam nuptam nouam reliquimus nos,
Abeuntes in bellum: filius autem illi erat ad mămillam
Infans, qui alicubi nunc in virorum sedet numero
Beatus, certè enim eū pater charꝰ viderit vbi venerit,
Et ille patrem alloquetur, ita vt fas est.
Illa autem mea haud filio me saturari vxor
Oculis permisit: prius enim me occîdit & ipſum.
Aliud autem tibi dicam, tu autem in mente reconde
Clàm, non autem palàm: charam in patriam terram
Nauem dirige, quoniā nondum fidendum est fœminis.

Ἀλλ' ἄ-

Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴπερ ἔτι ζώοντα κιχήσετε παῖδα ἐμοῖο,
Ἦ που ἐν Ὀρχομενῷ ἢ ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι,
Ἦ που παὶ Μενελάῳ ἐνὶ Σπάρτῃ εὐρείῃ.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ὀπὶ χθονὶ δῖος Ὀρέστης.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἀτρεΐδη, τί με ταῦτα διείρεαι; ἐσθλὰ δὲ οἶδα
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε· κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω συνεροῖσιν
Ἕσταμεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἦλθε δ' ὀπὶ ψυχὴ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.

Sed agè mihi dic: & verè narra,
An fortassis adhuc viuentē audiuistis filium meum,
Siue in Orchomeno aut in Pylo arenosa,
An alicubi apud Menelaum in Sparta lata?
Nondum enim mortuus est in terra diuus Orestes.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiēs alloquutus sum,
Atride, quid me hæc interrogas? neq; enim scio
Viuátne ille an mortuus sit: malū aūt incerta loqui.
Nos quidem sic verbis alternantes tristibus
Stabamus tristati tenellas lacrymas profundentes.
Superuenit autem anima Pelidis Achillis,
Et Patrocli, & eximij Antilochi,
Aiacisq; qui optimus erat formaq; corporeq;
Aliorum Græcorum post irreprehensibilem Achillem.

COMMENTARIVS.

a φαίηκες, πῶς ὔμμιν] Non sine causa Diogenes olim adolescentem loqui iubebat, vt eum videret: quasi ex sermonibus homines iudicentur, quales sint in imis animorum penetralibus, in quibus latet tota hominis constitutio. Hinc est quòd post longam præcedentem Vlyssis orationem, demum Arete eum admiratur primùm quidem ab adiunctis corporis forma & proceritate: deinde verò ab adiunctis ipsius animi, quæ ex ipso sermone innotuerunt. Ait ergo eum mente æquabili præditum: quasi dicat, modesta & prudente, in qua nihil redundet, nihil desideretur. Potest etiam ea laus ad laborum tolerantiam pertinere, in qua mens etiam æquabilis desideratur: hoc est, sui similis, quæ in periculis minimè deprimitur, sed vno eodemq; tenore in illis subeundis perseueranter sibi constat. Et hoc est, quòd hominem τετράγωνον appellat Aristoteles. Didymus autē ἴσους interpretatur, τοὺς ἀναλογοῦντας τῷ σώματι καὶ ὀρθοὺς καὶ δικαίους. Hæc ergo prima est pars orationis Aretæ, qua hospitem suum admiratur & commendat. Altera est, qua eum reliquis proceribus commendat, eos ad beneficentiam erga tantum hospitem exhibendam incitans, tùm quòd talia hospiti præstari deceat (ξεῖνόν δ' αὖ τ' ἐμὸς ἐστιν) tum quòd singulis satis bonorum sufficiat (ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς) quę liberalitatis seges est aptissima. Virtus enim illa in pauperes non cadit.

b θεῶν ἰότητι] Videor mihi hoc ipsum aliàs obseruasse, agnoscere Homerum diuitias hominibus nō aliunde quàm à numine proficisci: quod hoc loco Arete manifestè docet. Vnde θεὸς δωτῆρας ἐάων, largitores munerum apud eundem hunc Poetam appellātur. Et huc pertinet quod suprà lib. 6. vidimus,

ζεὺς δ' αὖτὸς νέμει ὄλβον ὀλυμπιος ἀνθρώποισιν,
ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id est,

Ipsemet Iupiter largitur diuitias hominibus
Tum bonis tum malis, quibuscunque voluerit.

Item Theognis: Καὶ γὰρ ζεὺς πλοῦτον μάλ' ἔχειν ἀγαθοῖσιν ἔδωκεν. *Nam Iupiter diuitias possidendas bonis dedit.*

c ὦ φίλοι] Hæc oratiuncula duo egregia continet, primùm Aretes sententiæ approbationē, vb docet hic Echeneus, ne viris quidem grauissimis aspernandam esse mulierum opinionem, quæ alioqui in rebus magis seriis ferè contemni solent: idemq; esse de illis iudicium, ac illud quod de iuuenibus fecisse Menandrum, ni fallor, aliàs monebamus, vt videlicet non tam persona quàm personæ verba inspiciantur. Deinde Echeneus reuerentiā suam erga Regem indicat, cùm, licet Aretes cōsilio acquiescat: tamen omnia ad arbitrium ipsius Alcinoi Phæacum regis referat. Videtur tamen prima illa pars orationis consilij speciem ipsi Alcinoo propositi in hoc negotio habere, quod à seniore dictum aliquid authoritatis apud eum obtineret: nihilominus modestè factum est, vbi res tota Alcinoi potestati subijcitur.

d τόδε μὲν ἔπω] In ipso limine authoritatem & momentum non leue suæ orationi Alcinous adhibet quasi dicat: Quia ergo mihi hæc Regia dignitas in Pheacas concessa est, quandiu illa penes me erit, non committam vt mea iussa sint irrita: proinde quod ego nunc apud me decreui super hoc hospite, firmum & stabile esse volo. Quin & voce quadam imperatoria iubet hospitē in crastinum vsque diem remanere, vt consilio prudentissimo Aretes obsequatur: hoc est, maiora hospiti suo munera accumulet, addita intereà deductionis spe, quæ Vlyssem foueat in hac mora, quam fortè ei submolestam fore suspicatur. Tum in ipso fine adhuc Regiæ suæ potestatis meminit, vt magis ac magis Vlyssem cō firmet, qui intelligat hæc ab eo sibi promitti, qui facilè illa præstare possit.

e εἴ με καὶ ἐς ἐνιαυτὸν] Hoc responsum Vlysses aut fictū est, aut festiuum. Fictum esse putauit Eustathius, cùm eum ἀπάλως καὶ κεραδαλέως callidè & astutè loqui dicit: festiuum verò Didymus, cùm ait χαριέντως, venustè, vrbanè & salsè hæc dici. Voluit sanè Vlysses Alcinoo assentari, & hac sua facilitate gratiam apud eum demereri. quasi dicat: Ecquid ego tam humano hospiti recusem? Quin ne vnicum quidem diem, vt tu postulas Alcinoë, apud te hic remansero, sed etiam integrum annū. Tanti enim mea negotia non facio, vt ea, aliquid gratum tibi faciendi causa, lubenter non deseram, immò quod mihi longè omnium est charissimum. Et hoc quidem vafrè, vt deductionem faciliùs hoc sui animi testimonio à Phæacibus impetraret: nam si refractariè & morosè nimium in hoc eis concedendo se gessisset, animos eorum à se potius alienasset. Quod autem se munerum hospitalium gratia remansurum dicit, id videtur χαριέντως: nisi etiam hanc φιλοξενίαν Vlyssi reuerà tribuamus, qua ipsi ad maiorem sui opinionem concitandam delectetur. Notum est enim illud Hesiodi, πλοῦτῳ δ' οὔ τοι κῆρ κύδος ὀπηδεῖ. Quo vitio laborant vulgò homines, vt ei quammaximè deferāt, qui diuitijs affluat eiusq; amicitiam captent. Quæ duo notat Vlysses, cùm dicit, καί κ' ἀϊδρείῃσι καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴω. Cum quo consentiunt illa Sophoclis in Aleadis, vt est apud Stobæum:

τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὐφιλοι φίλοι,
εἶτ' ἀξιώματ', ἔσχατον δὲ τῆς ὑπερτάτης
τυραννίδος ἥκουσιν ἀγχίσταν ἕδραν, &c. id est,

Pecuniæ (diuitiæ) hominibus comparant amicos,
Deinde honores, tandem verò supremæ
Tyrannidis ad sedem proximè perueniunt.

Ideò mauult Vlysses in aliquod tempus reditum suum differre, modò in hac mora compendium suum faciat, vnde & honorem & amicos apud suos Ithacenses sibi possit comparare. Sed fortasse neque erit absurdum, si hæc iocosè ab Vlysse dicta iudicemus, ne hospitum munificentiam aspernari videretur: cùm alioqui reuerà omnia esset reditui suo postpositurus, qui & ipsam immortalitatem ob patriam repudiauit.

f ὦ ὀδυσεῦ,] Præmittit Alcinous Vlyssis laudem & quendam ἀφημισμόν, eumq; à veritate narrationis commendat, bene de eo nimirum ominatus, duabus de causis, primùm, quòd concinna & eleganti vtatur oratione, vel potius quòd ea ita sit composita & constructa, qualis à mendaci homine non possit proficisci, qui in mendacijs suis commemorandis temerè huc illuc diuagari solet, vt facilè dignoscas eum à veritate aberrare: deinde: quod eximium animi candorem in eo animaduertat, à quo non possint nisi vera profluere. Quod se ita credere testatum protinus facit Alcinous, cùm Vlyssem ad alia quædam commemoranda hortatur & incitat. Vix est enim, vt de quorum fide dubites, patienter ab illis narrari quippiam tibi feras.

g μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς] Nota Musicis dicendi scientiam hîc ab Alcinoo tribui, vt etiā admonet Eustathius. Solebant enim in pulsanda lyra aut cithara gesta Deorum & heroum recensere, itaq; vocem instrumentis maritabant, vt aliàs vidimus.

h ὄφρα μοι πολέων] Noluerat Vlysses vlteriùs in sua narratione pergere, idq; modestè, veritus ne Phæaces audiendo defatigarētur, vt solet nō ita rarò loquacitas & verbositas hominum molestiā & tædium párere. Cùm tamen videat hoc ab Alcinoo expeti, vt alia etiam referat, quæ de socijs suis in illa ψυχομαντείᾳ perceperit, ne hoc quidem recusaturū se dicit. Quòd eò lubētiùs facit, quòd anteà testatus sit Alcinous, se noctem etiam insomnem Vlyssem audiendo transacturum. Hæc autē ὄφρα μοι πολέων, &c. Eustathius duobus modis interpretatur: vel vt dicat Vlysses, ἡ παρῶσα νὺξ ἐξαρκεῖ, καὶ εἰς τὰ πολλὰ ἀπᾶραι καὶ εἰς τὸ ἱκανῶς ὑπνῶσαι: id est, Hæc nox tū

multis dicendis sufficit, tum competenti somno, satis est ad vtrumque temporis. vel vt sit etiam γναμικὸν, esse tempus loquendi, nimirum interdiu, & tempus dormiendi, nimirum noctu. Quasi suadeat quidē nox ista somnū, se tamen Alcinoo obtemperaturum. ἰ κακῆς ἰότητι γυναικός.] Hoc tribus modis potest intelligi, authore Didymo. Vel enim per mulierem Helenam intelligit, quam δῆλεκτρον appellant Poëtæ, vt cuius gratia Troianam expeditionem suscipientes Græci tot mala perpessi sint: ita solent vulgò omnia ad primam & remotam causam referri. Vel Clytęmnestram, vt hoc solùm de Agamemnone interpretemur, cui, vt posteà sequitur, illa insidias cum Aegistho perfidè struxit, tandemq; neci dedit. Vel Cassandram, quæ ab Aiace Locro violata est in Mineruæ tēplo, vnde Dea illa Græcis infensa facta est, & infinita illis pericula in reditu concitauit. Quod postremum Eustathio minimè probatur: quia, inquit, nihil mali attulit Grȩcis ex cōsilio, Cassandra, sed eius sola causa cēsendus est Locrus: nisi κακῆς ἰότητι γυναικὸς, intelligatur, vt veteres voluerunt, pro τῆς κακοηθείας καὶ ἀνδρας. Nam pessima aduersus illam voluntas & malum consilium Locri multos Græcos in reditu perdidit. Ideò illo animosiùs κακὴ appellabitur, ἀφ' τὸ σύνεγγυς αὐτῆς κακὸν ἀποτέλεσμα. Forsan etiam κακὴ ab Vlysse dicitur, propter eius in illam odium, quòd ita de Troia & equo Durio esset vaticinata.

κἀχνυμένη] Quemadmodum formam & imaginem corpoream animabus defunctorum, sic etiam eosdem affectus tribuunt, vt hîc animæ Agamemnonis tristitiam: quasi in ea remaneat dolor ob indignam & miseram mortem, qua perfidè mulctatus est, cùm in viuis esset Agamemnon. Quin etiam illa hunc dolorem lacrymis paulò pòst testatur. Quod ego vbi attentiùs considero, videntur mihi illi veteres hominum affectus in anima collocasse, vt cùm dolemus, doleant animæ: cùm lætamur, lætentur animæ. Quia verò animas immortales crediderunt (de sanioribus loquor, vt de Homero) oportuit etiam eadem πάθη post illarum à corporibus dissolutionem in illis expressa adhuc retineri, ne eas αὐαισθήτους penitùs homines imaginarentur, vnde patebat aditus ad earum essentiam immortalem pernegandam: adeò crassè crassis hominibus res fuerunt proponendæ, quod etiam in ipsis Dijs præstiterunt: quos vt esse vulgo persuaderent, tales eos commenti sunt, qui sensibus humanis subijcerentur.

ἀλλ' ἐγνώ οἱ ἐτ ἐῶ] Hoc est quod aliàs dicebamus, retinere creditas animas defunctorum corpoream quidem formam: sed actiones omnes corporum illis denegari, & præcipuè eam quæ in tactu versatur tam actiuo quàm passiuo. de actiuo hîc habemus exēplum: de passiuo vidimus antea in Vlyssis matre.

πῶς νύ σε κηρ ἐδάμασσε] Quærit Vlysses ab Agamemnone, quónam mortis genere perierit: cuius tria illi proponit, qualia ille ex propriis forsan periculis, vt diuinat Eustathius, coniectabat: naufragium, irruptionem hostium in media sacrificia, & vrbis expugnationem: quæ omnia Vlysses in suis peregrinationibus est expertus: hoc est, per illa mortis periculum subijt.

οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι] Respondet Vlyssi Agamemnon, negans se vllo mortis genere ex ijs quæ Vlysses proponebat, interijsse: ea tamen quæ nos tria esse dicebamus, nunc ille ad duo reuocat. Ait enim se neque naufragio perijsse, neq; ab hostibus in continente interemptum: id quidem ille concisius, ita nouit etiam Homerus dispersa & laxa diuisionis membra colligere & coarctare. Tum reuerà explicat quod genus mortis subierit, de quo etiam Proteus suprà lib. 4. & Nestor lib. 3. Hîc autem Agamemnon omnia πανηπαώτερον exponit. Vbi decorum bene obseruauit Poëta. Sua enim meliùs omnes commemorare possunt, & ob oculos casus proprios ponere, quàm alienos. Primùm ergo illud commiserationem mouet, quod hac cæde nihil crudelius videri potuisse ab ipso Vlysse, aut visum vnquam esse, licet plurimis cædibus & stragibus olim interfuerit. Nam in ipsis epulis perfidè interfici, & ipsos mortuos circum mensas & pocula extentos iacere, madente sanguine ipso pauimento, hoc demum est maximoperè miserandum & longè tristiùs, quàm in media exercitus acie, vbi locus internecioni propriè designatus est: in conuiuijs verò, vbi lætitiæ & genio indulgendum est, fugato omni mœrore, præcipuè in medio eorū quos tibi amicissimos existimaueris, vt ipsi Agamemnoni existimare contigit, tam luctuosa & deploranda videri, id commiseratione ingenti quoq; dignum est. Hoc ergo generaliter primùm de se & socijs referens, mox vbi fatum etiam ipsius Cassandræ recensuit, redit ad propriæ necis narrationem, in qua crudelitatem Clytęmnestræ exaggerat, cum illius grauissimo vituperio.

ὀβριμοεργὸν ἐπὶ φάτνῃ] Hanc eandem comparationem vsurpauerat anteà lib. 4. Proteus, & de ea nos ibi satis: nunc id monendum est, non videri eam ad ludibrium aut iocosè ab Agamemnone accipi, quod tamen ibi in oratione ipsius Protei fieri arbitrabamur: neque impedit, vt vna eademq; verba diuersimodè à multis accipiantur. Vult ergo Agamemnon sic rem meliùs Vlyssi ob oculos ponere: solent enim huiusmodi similitudinibus res nō leuiter illustrari & magis ad viuum exprimi. Sic etiam mortes sociorum suibus mactatis paulò pòst comparat: ex huiusmodi enim rebus, quæ vulgò notæ sunt, ea quæ nobis ignota aut nō visa sunt, melius longè intelliguntur. Itaque non immeritò comparationes docendo aptissimæ existimantur.

ῥηΐτερον ὀφθαλμὼς ἐλέειν,] Miratus sum, quod Gyraldus in libro qui est de Vario sepeliendi ritu, hanc claudendi os & oculos morientis consuetudinem Romanis tribuat, neque altiùs illius originem inuestigârit. At hinc constat eam esse vetustissimā, vt cuius etiam Homerus meminerit. Eius autem ritus rationem hanc esse puto, quòd cadaueris decora forma captaretur: ne, vt satis per se horrendum est, oculi aperti & os non sigillatum (vt loquitur Varro) maiorem in eo horrorem efficerent. Fuit autem hoc in felicitatis etiam censu positum, cùm hæc morientibus accideret, vt ex Plutarcho notat idem Gyraldus, & contrà id verò munus propriè ad affines, parentes & propinquos pertinuit. Notat autem Plinius Natur. hist. lib. 11. cap. 37. Moriētibus quidem oculos operire, rursusq; in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacrum fuisse: ita more condito, vt neq; ab homine supremum eos spectari fas sit, & cœlo nō ostēdi nefas. *Hæcille.* Est porrò hoc morientib. peculiare, vt oculis apertis & ore patulo moriātur, tū q; in illa palpitationis postremæ cōtentione distringātur & obrigescāt nerui, qui ad compressionē vtriusq; laxiores & molliores esse debēt: ideò exhalantibus iam animam constringuntur & cōprimuntur tū oculi tum os, ne rigore semel cōtracto turpiter hiantia relinquātur.

ὡς οὐκ ἀνόστεον] Hanc vxoris Clytæmnestræ immanitatem extollit, cum qua nihil reperit quod possit comparari. Quid enim hoc facinore grauius aut tetrius esse potest, quo vxor proprium maritum, quem rebus omnibus chariorem ipsi esse decuerat, interficit, ea potissimùm ratione, qua se amicè exceptum Agamemnon arbitrabatur?

ἦπερ καὶ ἄλλῳ] Quod à mulieribus perniciosè geritur, id longè grauius censetur, quàm si ab ipsis viris esset gestum: quia tam fragilem & imbecillem sexum sic res arduas perpetrare propter denegatam illis naturalem, vt plurimùm audaciam, minus est vsitatum. Deinde ita est illis à natura comparatum, vt dedecoris maculas faciliùs imbibāt, vt siquæ sint adulterę, ex tam turpi facto plus criminis & vituperij patiuntur, quàm viri, sic tum in latrocinijs tum in parricidijs, immò & illud dedecus magis ad totū genus muliebre pertinet, quod in virili non ita solet vsurpari. Vnde hîc de Clytæmnestra dicit Agamemnon, eam suo nefando scelere effecisse, vt non solùm ipsa, sed etiā reliquæ mulieres, adeoq; illæ quæ re ipsa probæ & integri animi fuerint, ignominia afficiātur.

ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ] Ex aliquot specialium factorum collectione surgit aliquando quædam generalitas, quæ in rebus humanis aliquid habet necessitatis (alioqui ex particularibus generalia non concludi, vulgatum est ex præceptis Logicis) hoc est, probabilem quandam veritatē, vt si ex altero aut tertio facto aliquid laxius statuas: sicut hoc loco Vlysses, qui cùm duo illa infortunia Pelopidarum familiæ per fœminas inuecta fuisse intelligat, olim quidē per Helenā, nūc verò per Clytæmnestram, quæ ex Tyndaridarum genere fuerunt, non dubitat concludere, genus Atrei per mulierum consilia Dijs esse inuisum. vbi notandū est, Helenā perpetuò à Poëta culpari ob spontaneam cum Paride fugam ex Lacedæmone, vt aliàs dictum est, alioqui non opus erat consilium illud appellare: nā in ijs quæ coactus quispiam perpetrat, consilium eius vt causa negotij non expenditur. Nos autē olim vulgarē fabulam de Helenæ raptu intelligentes, eam à calumnijs vindicare conabamur, quibus ob factum illud damnatur: cuius tamen rea non esset, si vis adulteri non interceßisset. Illud hoc Epigrammate lusimus Helenæ ipsius prosopopœiâ:

In vitam patrijs me perfidus hospes ab oris
Abripit, infandi præmia iudicij.
Hinc geminæ surgunt acies, pilisq; minantur
Pila, & purpureo sanguine rorat humus.
Id doleo: & quod me magis hisce doloribus angit,
Incumbunt raptæ crimina belli Helenæ,
O cæcas mentes, si causat fœmina pugnas
Rapta viros præter, quæso, quis ista facit?

Sed hoc non est ex Poëtæ nostri sententia, qui solam facti pœnitentiam ei tribuit. Vtrumque ergo factum Helenæ & Clytæmnestræ sororum memorabile est, quo tanta mala Atrei soboli incubuêre: Menelao quidem in tam diuturno bello, Agamemnoni verò in propria morte, quam perfidia vxoris illi miserè creauit. Tamen Vlysses mala quæ ex Helena contigerunt, non ad solùm Menelaum restringit, sed ad plures alios in quorum numero ipsemet erat, extendit: vnde forsan grauius sit hoc Helenæ factum existimandum. Sed & his adnumeranda videtur Aerope ipsa vxor Atrei, quæ ex concubitu Thyestę fratris Atrei tot tragœdias excitauit. Didymus autem dicit eam, in illis verbis, γυναικείας ἀφὸ βολὰς indicari.

τῷ νῦ μή ποτε] Hæc quidē præcepta ego pro salutaribus agnosco: sed quomodo ex superioribus dependeant, non facilè video, quod ex eorum repetitione clarius eluceſcet. Ibi ergo agitur de sola Clytęmnestræ perfidia & eius immanitate, nihil de ipsius Agamemnonis

memnonis mariti peccato in nimia facilitate aduersus vxorem, quæ hîc tamen ab eo nunc Vlyssi prohibetur: nihil quod Agamemnon temerè quippiam arcanum Clytæmnestræ commiserit, cuius gratia hanc mortem subierit: cùm hîc tamen suadeat Vlyssi vt sibi à committendis vxori arcanis, immò cæteris rebus omnibus caueat. Vnde videtur innuere, ex duobus illis præceptis non obseruatis hoc sibi damnũ ab vxore inflictum esse: quod tamen non præmisit. Quomodo ergo hæc cum præcedentibus cohæreãt, planè non intelligo, nisi generaliter ἀπιστίαν erga fœminas viris esse necessariam velit, nimirum ex facti illius consequentia, vt discat Vlysses ex hoc Agamemnonis exemplo mulieribus diffidere, neq; tam cæco amore illarum teneri, vt nimia procliuitate in earum potestatem deueniant: ea vt genus muliebre, mobile & infidum est, causam sibi nocendi illis præbeat. quòd videtur fecisse Agamemnon, qui se temerè ipsi Clytæmnestræ credidit: planè persuasus nihil sibi ab ea iniuriæ timendum, sed potiùs omnia beneuolentiæ signa & testimonia expectanda, vt videlicet ab amante coniuge. Illud tamen diffidentiæ præceptum non directè ita exponit, sed obliquè id videtur significare, cùm has quasi species aut saltem membra illius nomina. Quod si Lectori non placuerit, aduocandus erit Delius natator, quem ad Heraclitum τὸν σκοτεινὸν intelligendum arcessebat olim Socrates.

u ἀλλ' ἢ σοί γ' ὀδυσεῦ] Si Vlyssi ab vxore periculum fuisset, vt Agamemnoni, sicut ex præcedentibus poterat colligi, futurum erat vt Vlyssem Phæaces remorarentur, ne idem periculũ subiret: videtur de industria Vlysses hoc subijcere, vt ex interpretatione Eustathij colligo, vt securos eos huius timoris faceret. vel forsan hæc ita narrantur quasi ab Agamemnone reuerà dicta sint, & ea voluerit Vlysses referre, vt suæ etiam vxoris laudes hospites isti intelligerent.

x ἦ δ' ἐμὴ ὀδὸν ἦλθε] Confert suum infortunium cùm ipsa felicitate, qua fruetur Vlysses, cùm filius eum pacificè & amanter alloqueretur: quod ipsi non contigerit, qui Orestis sui conspectu expleri non potuerit, præciso illi vitæ longioris cursu à Clytæmnestra. Subijcit posteà consilium Vlyssi, quo pacto in patriam appellere debeat, occultè nimirum, non autem manifestè & promulgato suo passim aduentu, repetens illam ἀπιστίαν, quæ aduersus fœminas tutum est præsidium. Factus est videlicet ex proprio damno sapiẽtior Agamemnon, qui ideò perijsse se credit, quòd reditum suum ita patefecerit, vnde amico suo Vlyssi eadem cautione bene optat esse consultum. Videtur tamen hæc diffidẽtia, quam nunc Vlyssi ob vxorem prõponit, superioribus repugnare, quibus eũ securum ab ea esse iubebat, vt à qua ipsi periculum non impenderet. Sed Poëta, ni fallor, eleganter exprimit affectum hominis aliqua ratione læsi, qui ab eo à quo iniuriam acceperit, neque sibi neque suis ne in loco quidem tuto, & vbi res in vado esse videantur, satis diligenter vnquam prouideri posse arbitratur. Postremò quærit Agamemnon ab Vlysse, an quippiam de Oreste suo acceperit? Quod Vlysses negat, veracem hominem imitatus, qui ne quidem cùm possit, aliquid à veritate alienum confingat: vnde videtur reliquis suis narrationibus maiorem fidem conciliare, cùm ea quæ ignoret, recusset commemorare: vnde verisimile fit vt quę narrat, optimè explorata habeat, aliàs ea minimè recensurus.

ᵃ Ἔγνω ᾗ ψυχή με ποδώκεος Αἰακίδαο,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ.
Σχέτλιε, τίπτ' ἔτι μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μήσεαι ἔργον;
Πῶς ἔτλης Ἄϊδος δὲ κατελθέμεν, ἔνθά τε νεκροὶ
Ἀφραδέες ναίουσι, βροτῶν εἴδωλα καμόντων;
Ὣς ἔφατ' αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέφην,
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
Ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος, εἴ τινα βουλὴν
Εἴποι ὅπως Ἰθάκην δὲ παπταλόεσσαν ἱκοίμην,
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαϊδος, οὐδέ πω ἁμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰεὶ ἔχω κακά· σεῖο δ' Ἀχιλλεῦ
Οὔτις ἀνὴρ πρόπαροιθε μακάρτατος, οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω.
Πρὶν μὲν γάρ σε ζωὸν ἐτίομεν ἶσα θεοῖσιν
Ἀργεῖοι, νῦν αὖτε μέγα κρατέεις νεκύεσσιν,
Τῷ νῦν μὴ τι θανὼν τῷ μήτι θανὼν ἀκαχίζευ Ἀχιλλεῦ.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέφην,
Μὴ δή μοι θάνατόν γε παραύδα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Βουλοίμην κε θὲς ἐπάρουρος ἐὼν θητεύειν ἄλλῳ
Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
Ἢ πᾶσι νεκύεσσι κατ' ἀφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
ᵈ Ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς ἀγαυοῦ μῦθον ἐνίσπες,
Ἦ ἑπετ' ἐς πόλεμον πρῶμος ἔμμεναι, ἦε καὶ οὐκί.
Εἰπὲ δέ μοι Πηλῆος ἀμύμονος εἴτι πέπυσαι,
Ἦ ἔτ' ἔχ' τιμὴν πολέσι μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
ᵉ Ἦ μιν ἀτιμάζουσι κατ' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
Οὕνεκά μιν κατὰ γῆρας ἔχ' χείρας τε πόδας τε.
Οὐ γὰρ ἐγὼν ἐπαρωγὸς ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Πέφνον λαὸν ἄριστον, ἀμυνόμενος Ἀργείοισιν
Εἰ γάρ δ' ἔλθοιμι μίνυνθά περ ἐς πατέρος δῶ,
Τῷ κε τάχ' οὔτασμαι μιν καὶ χεῖρας ἀάπτους,
Οἵ κεῖνον βιόωνται, ἐέργουσίν τ' ἀπὸ τιμῆς.
Ὣς ἔφατ' αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέφην,
ᶠ Ἦ τοι μὲν Πηλῆος ἀμύμονος οὔ τι πέπυσμαι·
Αὐτάρ τοι παιδός γε Νεοπτολέμοιο φίλοιο
Πᾶσαν ἀληθείην μυθήσομαι, ὡς με κελεύεις.
Αὐτὸς γάρ μιν ἐγὼ κοίλης ἐπὶ νηὸς ἐίσης
Ἤγαγον ἐκ Σκύρου μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιούς.

Agnouit autem me anima velocis Aeacidæ,
Et lugens verba alata dixit,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Infelix, quid adhuc maius in mente cogitasti facinus?
Quo pacto audes ad inferos venire, vbi mortui
Temerarij habitãt hominum simulachra mortuorũ?
Sic ait, ceterùm ego ipsum excipiẽs alloquutus sum,
O Achilles Pelei fili, excellentissime Græcorum,
Veni Tiresiæ propter vsum, si quod consilium
Diceret quo pacto Ithacam ad asperam peruenero,
Necdum propè veni in Achaiam, necdum nostram
Terrã conscendi, sed semper malũ habeo: te. v. Achille
Nullus vir antea beatior, neq; posthac futurus est.
Antea enim te viuum honorabamus æqualem dijs
Græci, nunc rursus latè imperas mortuis:
Hic cùm sis, ideo neutiquã mortuus tristeris Achilles.
Sic dicebã: ille aũt me protinus excipiens alloq. est,
Ne sanè mihi mortem commemores, inclyte Vlysses,
Vellem sanè rusticus esse, & mercede seruire alij (ἢ κε πάρουρος ἐὼν)
Viro inopi, cui nec victus sufficiens esset,
Quàm omnibus mortuis vita defunctis imperare.
Sed agè mihi de filio (meo) generoso rem enarra,
An pergit ad bellum propugnator esse, an non.
Dic etiam mihi de Peleo eximio, si quid audieris
An adhuc teneat honorem multos apud Myrmidonas,
An ipsum despiciunt per Thessaliam Phthiamq;?
Eo quòd ipsum senium occupat manibusq; pedibusq;.
Non enim ego vltor sub splendore Solis
Talis qualis olim, in Troia lata
Trucidabam exercitum optimũ pugnans pro Græcis.
Si talis venirem vel paululùm in patris domum,
Sanè alicubi ostenderem robur & manus inaccessas,
Qui illum iniuria afficiunt detrudunt q; ab honore.
Sic ait. caterũ ego ipsum excipiens alloquutus sum,
Profectò quidem de Peleo inculpato nihil audiui,
Sed tibi de filio vtiq; Neoptolemo charo,
Omnem veritatem dicam perinde vt iubes:
Ipse enim illum ego caua in naui æquali,
Duxi ex (insula) Scyro ad armatos Græcos.

ε Ἦ τοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίλῳ φεραζόιμεθα βλάς,
Αἰεὶ πρῶτ@ ἔβαζε, καὶ οὐχ ἡμάρτανε μύθων·
*Νέσωρ τ' αὐτάρ@ καὶ ἐγὼ *νφκάσκομεν οἴω.
h Αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίλῳ μαρνοίμεθ' Ἀχαιοὶ,
*Οὔποτε ἐς ὠληθὼ μιχνν ἀνδρῶν, ἁδὲ' ἐν ὁμίλῳ,
Ἀλλὰ πολὺ πρωθέεσκε, τὸν οὐ μιν@ ἀδκνὶ εἴκων·
Πολλὰς δ' ἄνδρας ἔπεφνεν ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Πάντας δ' οὐκ αὖ ἐγὼ μυθήσομαι ἁδ' ὀνομήνω
Ὅσσον λαὸν ἔπεφνεν ἀμωμάων Ἀργείοισιν.
Ἀλλ' οἷον γὰν Τηλεφίδλω κατενήρατο χαλκῷ
Ἥρω' Εὐρύπυλον, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
i Κήτφοι κλείνονρ, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.
k Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν ὃν κάμ' Ἐπειός,
Ἀργείων οἱ ἄριστοι, ἐμοὶ δ' ἅπαντ' ἐτέταλτο,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον, ἠδ' ἅπαντα θεῖναι·
Ἔνθ' ἄλλοι Δαναῶν ἡγήτορες ἠὲ μέδοντες
Δάκρυά τ' ὠμόργνυντρ, τρέμεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστφ.
Κεῖνον δ' οὔποτε πάμπαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οὔτ' ὠχρήοντα χρόα κάλλιμον, οὔτε παρειῶν
Δάκρυ ὀμορξάμενον. l ὁ δέ με μάλα πολλ' ἱκέτευεν
χ. ἐξέμεναι· Ἵππόθεν * ἐξέμεναι ξίφεϕ δ' ἐπεμήσετο κώπῃ,
Καὶ δόρυ χαλκοβαρές· κακὰ δ' ἤ Τρώεσι μνοίνα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπεῖαν,
m Μοῖραν καὶ γέρας ἐσθλὸν ἔχων ἅπτ νηὸς ἔβαινεν
Ἀσκηθὴς, n οὔτ' ἄρ βεβλημένος ὀξεῖ χαλκῷ,
Οὔτ' αὐτοσχεδίῃ στασμένος· οἷά τε πολλὰ
Γίνετ' ἐν πολέμῳ, ἅπτμιξ δέ τε μαίνετ' Ἄρης.
Ὡς ἐφάμην· ψυχὴ δ' ποδώκεϕ Αἰακίδαο
χ. κὴ σφοδελὸν φοίτα μακρὰ βιβῶσα * κατ' ἀσφοδελὸν λιμῶνα,
*Γηθοσύνη ὁ οἱ γὸν ἔφην ἀγλαὸν ἔμμεναι υἱὸν.
χ. Γηθοσύνη Αἱ δ' ἄλλαι ψυχαὶ νεκύων κατατεθνηώτων
Ἕστασαν ἀχνύμεναι, ο ἤροντο δὴ κήδε' ἑκάστη.
Οἴη δ' Αἴαντ@ ψυχὴ Τελαμωνιάδαο
Νόσφιν ἀφεστήκη, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης,
Τὴν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμεν@ ἐπὶ νηυσὶ
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆ@. p ἔθηκε δὴ πότνια μήτηρ·
Παῖδες δὴ Τρώων δίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
q Ὡς δὴ μὴ ὄφελον νικᾶν τοιῶδ' ἐπ' ἀέθλῳ·
Τοίῃ γὰρ κεφαλῇ σὺν αὐτῶν γαῖα κατέσχεν,
Αἴανθ', ὃς πέρι μὲν εἶδ@, πέρι δ' ἔργα τέτυκτο
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, r μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα·
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐπέεσσι παρηγορέων μειλιχίοισιν,
Αἶαν παῖ Τελαμῶν@ ἀμύμον@, ὀκ ἄρ' ἔμελλες,
Οὐδ' θανὼν λήσεσθ' ἐμοὶ χόλῳ εἵνεκα τεύχεων
Οὐλομένων· τὰ δὴ πῆμα θεοὶ θέσαν Ἀργείοισιν.
Τοῖ@ γὰρ σφιν πύργ@ ἀπώλεο· σεῖο δ' Ἀχαιοὶ
Ἶσον Ἀχιλλῆ@ κεφαλῇ Πηλῃάδαο
χ. φθιμένοι- Ἀχνύμεθα * φθιμένοιο διαμπερές· s ἁδέ τις ἄλλ@
σι Αἴτι@ ἀλλὰ Ζεὺς Δαναῶν στρατὸν αἰχμητάων
Ἐκπάγλως ἤχθηρε, τεὴν δ' ἅπτ μοῖραν ἔθηκεν.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο ἄναξ, ἵν' ἔπ@ καὶ μῦθον ἀκούσῃς
Ἡμέτερον· δάμασον δὲ μεγάθυμον καὶ ἀγήνορα θυμόν·
Ὡς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο, βῆ δὲ μετ' ἄλλας
Ψυχὰς εἰς Ἔρεβ@ νεκύων κατατεθνηώτων.
χ. ὄμως Ἔνθα κ' * ὁμῶς πρόσφη κεχολωμένος ἦκα ἐγὼ τὸν,
Ἀλλά μοι ἤθελε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Τῶν ἄλλων ψυχὰς ἰδέειν κατατεθνηώτων.

Profectò quando circa vrbem Troiã iniremus consilia,
Semper primus dicebat, & non aberrabat oratione,
Nestorq; eximius & ego contendebamus soli.
Cæterũ quoties circa vrbẽ Troianorũ decernerem' Græ (ci,
Nunq; in multitudine manebat virorũ neq; in turba,
Sed longè præcurrebat suo robore nulli cedens.
Multos autem viros trucidauit in graui pugna:
Omnes verò non ego eloqui possem neq; nominare,
Quantum exercitum occîdit defendens Græcos.
Sed vt Telephidem interfecit ferro,
Heroa Eurypylum, multi autem circa eum sodales
Cetei trucidabantur mulierum propter dona.
Illum sanè pulcherrimum vidi post Memnona diuinũ.
Cæterũ cùm in equũ cõscẽdimus quẽ fabricauit Epeus,
Græcorum optimates, commissa mihi erant omnia,
Siue aperire densas insidias, siue concludere.
Hîc alij Græcorum duces atq; consiliarij,
Lacrymas abstergebãt, subtremebãt mẽbra vniuscu- (iusq;
Illum aũt nunquam prorsus ego vidi oculis
Neq; pallescentem corpore pulchro, neq; à maxillis
Lacrymã abstergentem, illi mihi multum supplicabat
Ab equo exire, gladij autem quatiebat capulum,
Et hastã grauatã ære, mala aũt Troianis cogitabat.
Sed quando certè Priami vrbẽ depopulauimus celsam,
Portionẽ & munus eximium habens nauẽ conscendit
Incolumis, neq; læsus acuto iaculo,
Neq; cominus vulneratus, vti sæpiùs
Fit in bello, permixtim namq; sæuit Mars.
Sic dicebam, anima autem pedibus celeris Aeacidæ
Abibat magnificè incedens per herbosum pratum
Lætitia, quòd eius dixissem filium inclytum esse.
Aliæ verò animæ mortuorum defunctorum
Stabant tristes, narrabant autem pœnas vnaquæq;.
Sola autem Aiacis anima Telamonidæ,
Longè absistebat irata propter victoriam
Qua ipsum ego vici iudicio experiens apud naues
Pro armis Achillis, proposuit autem venerãda mater.
Filij aũt Troianorũ indicarunt, & Pallas Minerua.
Vtinã sanè nõ debuissẽ vincere huiusmodi in certami-
Tale enim caput ob ista terra occupauit. (ne:
Aiacẽ, qui eximius quidem forma etiã reb. gestis fuit
Aliorum Græcorum post irreprehensibilem Achillem.
Illum quidem ego verbis alloquebar mollibus,
Aiax fili Telamonis irreprehensibilis nónne debuisti,
Vel mortuus remittere iram ob arma
Pernicioſa? quæ perniciem dij fecerunt Græcis.
Talis enim ipsis turris perijsti, propter te autem Graci
Non minus Achillis capite Pelidæ,
Tristamur defecti penitus, neq; quispiam alius
In culpa est: sed Iupiter Græcorum exercitum fortium,
Horrendùm odit, tibi autem fatum imposuit.
Sed agè huc veni, rex, vt verbũ & orationẽ audias
Nostram: doma autem robur & generosum animum.
Sic dixi: ille autem mihi nihil respondit, ibant au-
tem ad alias
Animas ad Erebum mortuorum defunctorum.
Tũ nihilominus allocutus essem iratus certè ego ipsum,
Sed mihi maluit animus in præcordijs charis
Aliorum animas videre defunctorum.

COM-

COMMENTARIVS.

a ἔγνω δὲ ψυχὴ] An nouit Vlyssem Achillis vmbra non potato sanguine? Nequaquam. licet hoc expressè non dixerit, relinquitur tamen ex superioribus intelligendum.

b βροτῶν εἴδωλα] Ita appellat animas defunctorum, in quibus restabat visibilis corporum forma tantùm, ipsa substantia alioqui tactui non obnoxia, vt anteà monuimus.

c σεῖο δ' ἀχιλλεῦ] Achillem suum Homerus ne mortuum quidē deserit, eiusq; laudi & gloriæ omnibus modis velificari nititur. Itaque Vlyssem inducit de eo dicentem, eum non solùm inter viuos principē omnium extitisse: sed eadem authoritate inter mortuos frui, quibus imperare eum dicit. Quasi nihil sit aut sanè parum, tantum heroa apud viuos hac eminentia excelluisse, si eadem illi apud mortuos non propagaretur. Vnde eum Vlysses consolari voluit, ne iniquo animo priuatum se vita ferret. Ex quibus colligo, Poëtam pluris longè vitam fecisse quàm mortem, licet in ea felicitatis cuiusdam commodum esse censuerit. Quod manifestiùs ex ipsius Achillis responso constat, qui pauperem & egenam seruilemque vitam huic imperio animarum anteponat. Non ergo videtur agnoscere Homerus vulgaria illa mortis lenimenta ex humanarum calamitatū liberatione, aut ex felicitatis, quæ post mortem possit contingere, respectu: adeò placuit illi huius lucis vsura, cui nihil apud inferos tam beatum aut regium & magnificum illud sit, comparari queat. Nimirum nostra de æterna animarum beatitudine, cui omnes mortalium deliciæ & blandimenta infimè subsident, non intellexit.

d ἀλλ' ἄγε μοι περὶ παιδὸς] Supinè hîc vulgata versio intelligit, Achillem de filio Vlyssis interrogare, cùm de suo reuerà quærat. Id probari multis non opus est, res ipsa & orationis series docet, atque adeò ipsius Vlyssis subsequens responsum.

e ἦ μὲν ἀληθείῃσι] Videtur innuere Poëta, hoc ita Peleo post mortē Achillis contigisse, ideò paulò pòst expressè aduersum eos qui eum iniuria afficiunt, Achilles indignatur. Et sanè verum est, eum ab Acasto regno expulsum, cuius iniuriam posteà Pyrrhus nepos vltus est, vt narrat Dictys lib. 6. Retinentur autem imperia & dominationes non tantùm prudentia, qualis in Peleo iam sene esse potuerit: sed etiam robore & viribus, quibus aliorum iniurijs & petulantiæ obsisti potest, audaciaq; eorum reprimi & contundi: quæ cùm senili ætati sint denegatæ, ideò illa etiam his magis est obnoxia quàm iuuenilis, quæ integro & robusto est corpore. Ideò non immeritò subueretur Achilles, ne Peleus ob imbecille & inualidum illius senium à subditis opprimatur, quòd sciant eum sese viribus ab eorum violentia tueri & protegere non posse, quod Achille viuente tamen non essent præstituri.

f ἦ τοι μὲν πλησ-] Eadem integritate respondet Vlysses, quà anteà Agamemnoni de Oreste suo interroganti siquidem κεῖνον αἰεμύλια βάζειν: ideò de Peleo nihil commemorat, sed de Neoptolemo ea tantùm, quæ sibi sunt explorata, sed satis tamen ad parentē illius exhilarandum, vt ex ipso gestu Achillis postea intelligetur. Primùm memorat, quomodo post Achillis parentis mortē Troiam venerit. Eum enim Vlysses ex Scyro (siue insula, vt multi, & inter eos Sophocles volunt: vel quadam vrbe Dolopum sic appellata, vt non paucos sentire refert Eustathius) adduxit eò, ex reliquorum Græcorum consilio delegatus, quanquam hoc ab ipso Menelao præstitum innuat Dares Phrygius. Nam Dictys Cretensis Neoptolemum sponte, nec accersitum venientē facit. At Poëta nostrer hoc Vlyssi tribuit, neque immeritò vt qui etiam ipsum parentē anteà ex Scyro adduxisset. Deinde Vlysses Neoptolemū istum mirificè laudat, primū à facili & prōpto in negotijs suscipiēdo cōsilio: deinde à fortitudine & alacritate summa in obeūdis prælijs.

g ἦ τοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν] Hæc est prima laus, quam Neoptolemo Vlysses tribuit, quòd in capiendo consiliō fuerit velocissimus. Nam quamuis eum tantùm primum loqui solitum dicat, tamen ego hoc nudè & simpliciter de oratione non intelligendum censeo: sed de illius etiam ad statuendum procliui aptitudine. Illud autem in eo maximum ἀγχινοίας signum, quod in hac consilium suū proponendi facilitate promptissima, tamen ἐχεμύθησαν μῦθον: quod alioqui plerisq; solet contingere, quibus tam celeriter verba non possunt suppetere ad sui animi sensa explicanda, ideò illis ad illa ruminanda aliquo temporis interuallo opus est. At noster Neoptolemus vtrumque, id est, & sanum consilium & verborum copiam affatim & vbertim non præmeditatè ac insubidè depromit. Hac tamen in parte illum & Nestori & sibi Vlysses postponit, de Nestore quidem verè & candidè: de se ipso verè quidem, sed φιλοδοξότερον, & non laudabili, ni fallor, propriæ laudis cupidine.

h αὖτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν] Nunc venit ad secundam laudem Pyrrhi, quæ in prælijs fortiter obeundis versatur. Id primùm generaliter & indefinitè proponit, cùm eum in pugna longè reliquos antecedere dicit, numerumque eorum quos ipse interfecerit, esse innumerum. Tum specialiter in duobus factis: primùm quidem in interficiendo Eurypylo & multis ex illius præterea exercitu. deinde verò in ipso Troiano equo, vbi suæ magnanimitatis luculēta ediderit testimonia. Eurypylū ergo Telephi filium Neoptolemus interfecit, vt testatur etiam Dictys lib. 4. Pyrrhus copias aduersus Troianos instruxit, in eum prodijt cum reliquis Troianis Aeneas. Vbi signum bellandi datum est, inquit Cretensis, manus conserunt, magnaq; vi vtrinq; decertant, caduntque plurimi. Interim Eurypylus obuium fortè nactus Peneleum, proturbat hasta, atque interficit. Inde multò sæuior Nerea aggressus mox obtruncat. Iamq; obturbatis qui in acie steterant, medios aggrediebatur. Cùm Neoptolemus re cognita comminùs aduolat, deiectumq; curru hostem, & ipse desiliens, gladio impigrè interficit. Tum ablatum properè cadauer, atque ad naues iussu eius perlatum. Quod vbi animaduertêre Barbari, quibus spes omnis in Eurypylo fuerat, sine certo ordine atque rectore fuga prælium deserunt, atque ad muros reuolant. Tum plurimi eorū in fuga interfecti. Postquam verò hostibus fusis ad naues reuertêre Græci, ex consilij sententia Eurypyli cremata ossa, atque vrna condita patri remittunt, scilicet memores beneficiorum atque amicitiæ, &c. Hæc Dictys de huius Eurypyli morte, quam Vlysses nunc intelligit.

i κητέοι] Strabo lib. 13. huius loci meminit, ænigmaq; potiùs ab Homero, quàm aliquid perspicuum proponi. ὅτι γὰρ, inquit, τοὺς Κητείους ἱστᾶμεν ἔς τινας δέξασθαι δῆθεν, ὅτι τὰ γυναῖα σὺν οἷς δῶρα, ἀλλὰ καὶ οἱ γραμματικοὶ μυθάρια παρεμβάλλοντες, δυσεπιλογίστοις μᾶλλον ἢ λύσεσι τὰ ζητήματα, id est, Nam neq; cōstat quos Ceteios intelligere debeamus, neq; quid sibi velint muliebria illa dona: Grammatici etiam, dum fabellas adducunt, non tam soluunt quæstiones, quàm rationes comminiscendo indulgent. *Hæc ille.* Vnde forsan videatur superfluum, post tam emunctæ naris hominem nos aliquid in huius loci illustrationem conferre. Quia tamen interdum sunt etiam audiendi mali Poëtæ, vt dicitur: sic quoque grammaticorum opiniones etiam in hoc loco possunt animaduerti. Primùm quod ad verbi κητέοι lectionem, multi dissentiunt (nam quidam κηδέοι, alij χήτεοι legebant) per κηδέοι intelligunt consanguineos, vel congeneres, vel familiares, qui etiam appellantur κηδεστοί: per χήτεοι autem priuatos, hoc est, ἐστερημένους: & ita construunt, χήτεοι γυναίων, id est, mulieribus priuati, σὺν οἷς δώρων nempe mercedis gratia: quandoquidem, vt alias vidimus, populum Troianū Hector erogandis bonis quæ copijs auxiliaribus exhiberet, absumebat. Alij, vt Aristarchus, κηδέας intelligit magnos, παρὰ τὸ κήτεα: quia cete ingentes sunt in mari pisces. Sanè Lacedæmonem ipsam à magnitudine κητώεσσαν Grammatici volunt appellari. Quidam κητείους interpretantur eos, qui mercede conducti sunt, ἀπὸ τοῦ ἀνήρεσθαι, ex ipsius ceti metaphora. Alij populū Mysiæ, alij Pergamenos intelligūt. Quod autē ad illud γυναίων σὺν οἷς δώρων attinet, quidam γύναια δῶρα posse siue explicant, id est, τὰ γυναικεῖα: per quæ vel Hermionæ nuptias, quas Menelaus apud Troiam Neoptolemo pollicitus est: vel auream illam vitem, quam pro rapto Ganymede Iupiter olim Troi donauerat, eam successionis iure Priamus possidens, Astiochæ sorori suæ matriq; Eurypyli promisit sub ea conditione, vt filium ad suppetias sibi ferendas dimitteret: qui ea de re interpellatus matris voluntatem causabatur, à qua expeditionem istam pendêre dicebat: vt sensus sit, Eurypylum propter matris δωροδοκίαν ad bellum accessisse. Quidam verò rectiùs dici existimāt, si intelligamus Priamum ipsi Eurypylo filiam suam pollicitum, si ad auxilium Troianorum veniisset, & hæc esse illa γυναικεῖα δῶρα. Hæc quidem Eustathius post veterem Scholiastem Didymum. Sanè Dictys Cretensis lib. 4. illius vitis aureę meminit his verbis: Inter quæ tam læta (nimirum post mortem Achillis, qua mirificè Troiani lætati sunt) nuncius Priamo superuenit, Eurypylum Telephi F. ex Mysia aduentare, quem rex multis anteà illectum præmijs, ad postremum oblatione Cassandræ confirmauerat. Sed inter cætera quæ ei pulcherrima miserat, addiderat etiam vitem quandam auro effectam, & ob id per populos memorabilem.

k αὖτὰρ ὅτ' ἐς ἵππον] Hic est secūdus ille locus, in quo se fortissimum omnium Græcorum Neoptolemus præbuit, nimirum in equo Durio, in quo selecti proceres Græci inclusi latitabant ad dolosè inuadendam vrbem, vt aliàs dictum est. Cæteri ergo metu perculsos fuisse dicit Vlysses, præter vnum Neoptolemum, qui contrà totus gestiebat ex equo erumpere, vt Troianos profligaret. Dicam autem obiter, quod annotat Eustath. de numero heroum, qui in hoc equo includebantur. Alij enim dicunt fuisse centum, in quibus est Stesichorus: alij solùm duodecim, Menelaum, Diomedem, Philoctetem, Merionem, Neoptolemum, Eurypylum, Eurydamantem, Phidippum, Leontem, Megetem, Vlyssem, & Eumelum. Vbi tamen prætermissus est Anticlus ille, de quo anteà Poëta meminit. Credo igitur incertum esse quot fuerint.

l ὁ δέ με μάλα] Vlyssem rogabat Neoptolemus, vt se exire pateretur ex equo: quia, vt paulò antè vidimus, Vlyssi ἐπὶ πάντ' ἐτέτυκτο, ἠμὲν ἀνακλίνειν πυκινὸν λόχον ἠδ' ἐπιθεῖναι.

m μοῖραν

m μοῖραν καὶ γέρας] Capta & expugnata Troia præda omnis, prout ius belli eo ferebat tempore, in medium collata est, eaq; ducibus pro singulorum meritis distributa. Itaq; Neoptolemo Polyxena obtigit, quam, suadēte Vlysse, Achilli inferias misit: deinde etiam Andromache adiunctis etiam eius filijs, vt refert Dictys lib. 5. quā aliquandiu vxoris loco habuit: posteà verò Hermionē Menelai filiam, sibi iam apud Troiam à patre promissam ducens, Andromachen Heleno Priami filio dedit, vt ipsamet apud Virgiliū 3. Aeneidos recenset.

n οὔτ' ἄρ βεβλημένος] Tacitè videtur eum Aiaci fortissimo illi heroi Neoptolemum comparare, inquit Eustathius: quia sicut Aiax in toto bello Troiano vulneratus non est, sic neque Neoptolemus. De Aiace tamen non consentit Dictys, qui eum læsum in latere ab Alexandro memorat. Vtvt sit, notandum est rarissimum exemplum in Neoptolemo, cùm alioqui vulgare sit, vt qui prælijs immiscentur, illæsi aliqua parte non recedant. Nam vt ipse Vlysses dicit, ἐπμὶξ δὲ πεμάνεται Ἄρηος. Hæc sunt quæ de Neoptolemo Vlysses parenti eius Achilli recensēt, vnde ingentem Achilles lætitiam concepisse mox subijcitur, cùm audiat tot virtutibus ornatum filium sibi adhuc inter viuos supereſſe.

o ἄρουτο δὲ κήδε' ἑκάστῃ.] Satis fuit Vlyssi hoc strictim attingere, diutiùs in ijs omnibus recensendis non immorato, eaq; proponēti quæ illustriora sunt, & maiore digna commendatione & attentione. Itaque cùm anteà diceret, Achillis, Patrocli, Antilochi & Aiacis animas prodijsse, Achillis tantum colloquium enarrat, hoc est, vtriusque mutuam confabulationem: hîc verò suam orationē qua Aiacem interpellauit. Insignis enim est eorum conspectus, qui inter viuos ita se mutuis odijs exagitarunt, vnde etiam ipse sibi mortem Aiax conscisuerat. Oportuit itaq; hæc attentiùs exponi, quia tam memorabile factum silentio obrui Homerus noluit. Ait ergo Aiacis animam longè à se constitisse, quia nimirum hostem suum accedere dignata non fuerit. Monuimus enim anteà, creditum à veteribus, remanere in mortuorum animabus eosdem affectus, quos in vita senserunt. Cùm ergo iratus Vlyssi fuerit Aiax, dum adhuc inter viuos degeret, quod ab eo in armis Achillis consequendis Græcorū sententia superatus fuisset: eadem ira in eius anima apud inferos nunc versante expressa remanet. Græcorum sententia dixi, cùm tamen Vlysses dixerat, παῖδες δὲ τρώων δίκασαν. Sed vtrunque rectè dicetur, si sanè facti illius historiam intelligamus. Sciendum est igitur Didymum referre, cùm Agamemnon in hac armorum adiudicatione suspicionem veritus, ne alterutri heroi fauere censeretur, eum captiuos Troianos adducentem rogasse, vter illorum plura illis damna inflixissent: cumque illi se plura ab Vlysse passos respondissent, Græci iudicarunt arma illo Vlyssem esse promeritum. Monet tamen Eustathius, hoc simpliciter à quibusdam intelligi, vt Troiani & Minerua illa Vlyssi addixerint. Mineruam quis eius controuersiæ iudicem fuisse dicat nescio: de Troianis cōstat ex Q. Calabro lib. 5. apud quem Nestor suadet vt ad eos negotium delegaretur, vt qui sine inuidia aut gratia essent iudicaturi, quòd æquali otio omnes Græcos prosequerentur: sed Troianos eos intelligit, qui captiui in Græcorum erant potestate. Verba Nestoris sunt hæc:

-δουρίκτητοι γὰρ ἐν ἡμῖν	οὔ πινι ἦσαν φέροντες, ἐπεὶ μάλα πάντας ἀχαιοὺς
πολλοὶ τρῶες ἔασι νεοδμήτῳ ὑπ' ἀνάγκῃ	ἶσον ἀπεχθαίρεσι κακῆς μεμνημένοι ἄτης
οἵ ῥα Διὶ ξείνῳ ἰθεῖαν ἐπὶ σφίσι ποιήσανται	

Sic ille ex Homeri sententia, nisi quod hic πιθανώτερον Mineruam addidit, vt iudicij æquitatē ex Deæ prudentissimæ præsentia doceat. Dictys Cretensis autem lib. 5. dicit, post distributam reliquam Troiæ prædam, Aiacem cum Diomede & Vlysse pro Palladio contendisse, expostulante illo, id in munus sibi dari pro his quæ in singulos vniuersosque virtute atque industria sua contulerat. Vnde coacti penè omnes ne læderetur animus tanti viri, concedunt Aiaci: initio quidem Diomedes etiam ei resistebat, sed tandem ei cessit. Vlysses ergo solus acriter cum Aiace contendit, astipulantibus ei Agamemnone & Menelao, effecitque vt tandem sibi Palladium adiudicaretur. Hoc Aiax ægrè ferens vlturum se ferro hanc iniuriam minatus est, vnde Vlysses, Agamemnon & Menelaus custodiam sui accuratam egerunt. Postera die Aiax mortuus repertus est, ferro quidem eum interemptum constabat, & suspicio fuit, ne ab ijs ducibus cædes illa esset perpetrata, immò toti exercitui planè persuasum. Ex quibus constat, quid Dictys tum de ista contentione tum de Aiacis morte scripserit, cùm alij propria manu sibi eum mortem conscisuisse testentur: quanquam hoc diserte hîc Vlysses non exponat. Sophocles tamen Homeri sectator id omnino sic intellexit. Ouidius 13. Metam. vulgatem hac de re narrationem sequutus est, & controuersiam ab omnibus Græcis proceribus diremptam esse scribit,

A se Tantalides onus inuidiamq; remouit	*Argolicosq; duces medijs considere castris*
Iussit, & arbitrium litis traiecit in omnes.	Et in capite sequentis libri:
Considere duces & vulgi stante corona, &c.	Et ipse Vlysses suam orationem sic orditur:
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi, &c.	

p ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ] Mortuo Achille dicitur Thetis Græcos ad celebranda certamina sepulchralia in honorē sui filij incitasse: tandem verò arma ipsa in medium proposuit, vt ei ex proceribus Græcis, qui mortuum Achillem seruasset, hoc est, illius cadauer, & qui Græcorum esset præstantissimus. De ipsis certaminibus scripsit Calaber lib. 4. de armis verò sic idem lib. 5.

ἀλλ' ὅτε δὴ πολλοὶ μὲν ἀπηνύσθησαν ἄεθλοι	θῆκεν ἐνὶ μεσσοῖσι θεὰ θέτις.
δὴ τότ' ἀχιλλῆος μεγαλήτορος ἄμβροτα τεύχη	

Et paulò pòst ipsa Thetis Græcos sic alloquitur:

νῦν μὲν δὴ κῆδε ἀγῶνος ἀέθλια πάντα τελέσθη	καὶ νύκεν οἱ θῆκα κῆ ἄμβροτα τεύχη ἑσσαμένῳ
ὅσσ' ἐπὶ παιδὶ θανόντι μεγ' ἀχνυμένῃ κατέθηκα:	δίωσω, ἀκὴ μαχέσσεται μετὰ δαὶ δαναοῖσι.
ἀλλ' ἴτω ὅς κ' ἐσάωσε νέκυν, κῆ ἄριστος ἀχαιῶν,	

Sic intelligitur quod dicit Vlysses, arma illa Achillis à matre, id est, Thetide esse proposita.

q ὡς δὴ μὴ ὄφελον] Mansuetudo Vlyssis hîc apparet, vt qui non solùm casum inimici sui quoad arma Achillis, misereatur: sed etiā nolit se victorem extitisse, quòd ex eo facto furiosus Aiax sibi ipsi manus intulerit, & sic tam forti Heroë Græcorum exercitus caruerit nō sine summo suo detrimento. Ex qua clementia Vlysses maiorem sibi longè laudem, quam Aiax ex perpetua ira conciliat, quia hoc vitij illud summæ virtutis loco deputatur. Sic etiam Sophocles Vlyssem aduersus Aiacem humaniorem facit, vt cuius sepulturam ipso Agamemnone repugnante procurauerit, quòd herois virtute magis quàm odio, quo eum in Achilleis armis prosequutus erat, sese vinci pateretur. Quin etiā cùm eum furentem videret, dicit Sophocles Vlyssem ipsius esse misertum. At durus & ferox Aiax ne inter vmbras quidem remollescere aut mansuescere potest. Apud Q. Calabrum lib. 5. eleganter Aiacis mortem luget, & ibi Homerici Vlyssis apparent vestigia. Huc integram orationem transcriberem, nisi post Homerum, illius etiam Calabri παραλειπόμενα me editurum sperarem, sine quibus integram Iliadem non habemus. Illa autem cum nostris commentarijs & versione exhibebo, Deo Opt. Max. benè annuente.

r μετ' ἀμύμονα πηλεϊωνα.] Sic inter viuos oportuit regnare Achillem, vt nulli esset posterior: quod diligenter cauet Poëta, qui etiā Aiacem illi postponit, quanquam Aiax cæteros omnes Græcos alioqui tum forma tum fortitudine antecelleret. Addit formæ cōmendationem, quasi illa ne fortissimis quidem viris sit indigna, ideò eam etiam suo Achilli tribuit: contrà ignauis & imbellibus viris illa si adsit, opprobrium illis est, vnde formam etiam Paridi olim Hector exprobrabat & suo Nireo, 2. Iliad Homerus. De fortitudine, ea etiam inferiorem simia Homerica Sophocles pronunciat, apud quem Vlysses sic loquitur:

ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας οὐτ' ἐγὼ τοῖόν δ' ἐμοὶ	*Sed ipsum tamen qui sit talis mihi (sup. inimicus)*
σῶν αὖγ' ἀπημφίασμαι ἂν, ὥστε μὴ λέγειν	*Nequaquam honore spoliauerim, quin dicam*
ἓν ἀνδρ' ἰδεῖν ἄριστον ἀργείων ὅσοι	*Vnum virum vidisse fortissimum Argiuorum, quotquot*
τροίαν ἀφικόμεσθα πλὴν ἀχιλλέως. id est,	*Troiam venimus, præter Achillem.*

s ἀλλ' ἦ πᾶς ἄλλος ἄπος,] Poterat videri Vlysses in causa esse, quòd Aiax sibi manus intulisset propter vtriusq; cōtentionē: ideò hoc à se nunc ille amolitur, idq; Aiaci persuasum esse vult, id nullius causa ipsi accidisse, sed solius Iouis voluntate. Sic idē Vlysses apud Calabrum lib. 5.

-χόλος ἦ οἱ ἔπλε ἐγωγε	-iræ verò ipsi (Aiaci) *nequaquam ego*
αἴτιος, ἀλλά τις αἶσα πολύστονος, ἥ μιν ἐδάμνα,	*Causa, sed quædam sors luctuosissima, quæ eum domuit.*
ἀ γάρ μοι κέαρ ἔνδον ἐνὶ στέρνοισιν ἐάλπη	*Etenim si mihi cor intus in pectoribus sperasset,*
κεῖνον ἀλασθήσειν κηδ' ἔον νόον, οὔτ' ἂν ἔγωγε	*Ipsum id ægrè laturum esse sua mente: non equidem*
ἦλθον ἐριδμαίνων νίκης ὕπερ, οὔτε τιν' ἄλλων	*Venissem concertaturus de victoria, nec quenquam alium*
ἐν δαναοῖσιν ἔασα μεμηλότα δηϊάασθαι. id est,	*Inter Danaos siuissem, quamuis cupientem contendere.*

[a] Ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νεκύεσσιν,
Ἥμενον· οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα,
Ἥμενοι ἑσταότες τε κατ' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Τὸν δὲ μετ', Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα
[b] Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι,
Χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον, αἰεὶ ἀραγές.
[c] Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐριθρεπτέος υἱόν,
Κείμενον ἐν πλαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἦπαρ ἔκειρον,
Δέρτρον ἔσω δύοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἤλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθὼδε ἐρχομένην διὰ [d] καλλιχόρου Πανοπῆος.
Καὶ μὴν Ταντάλον εἰσεῖδον χαλεπὼ ἄλγε' ἔχοντα,
[e] Ἑστεὼτ' ἐν λίμνῃ, ἣ οἱ σχεδὸν ἤλαζε γναθμῷ.
Στεῦτο δ' διψάων, πεῖν δ' οὐκ εἶχεν ἐλέσθαι.
Ὁσσάκι γὰρ κύψειε γέρων πεῖν μενεαίνων,
Τοσσάκι ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχθὲν ἀμφὶ οἱ ποσὶ
Γαῖα μέλαινα φαίνεσκε, καπέζωσεν δὲ δαίμων.
Δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατηκρήθεν χέε καρπὸν,
Ὄγχνας, καὶ ῥοιάς, καὶ μηλέας ἀγλαόκαρπους,
Συκάς τε κλυκερὰς, καὶ ἐλαίας τηλεθοώσας.
Τῶν ὁπότ' ἰθύσειε γέρων ὀρέξασθαι χερσὶ μάσσω,
Τόσσον ἄνεμος ῥίπασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.
Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον, κρατερὰ ἄλγε' ἔχοντα,
[f] Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
Ἦτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε κραταιὴς
Αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδὴς.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀψ ὤσασκε τιταινόμενος· κὰδ δ' ἱδρὼς
Ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κεφαλῆς ὀρώρει.
Τὸν δὲ μετ', εἰσενόησα βίλν Ἡρακληείην.
[g] Εἴδωλον· αὐτὰρ ὅ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην,
Παῖδα Διὸς μεγάλοιο καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου.
Ἀμφὶ δέ μιν κλαγγὴ νεκύων ἰὼ, οἰωνῶν ὡς,
Πάντοσ' ἀτυζομένων· ὁ δ', ἐρεμνῇ νυκτὶ ἐοικὼς,
Γυμνὸν τόξον ἔχων καὶ ἐπὶ νευρῇφιν ὀϊστὸν,
Δεινὸν παπταίνων, αἰεὶ βαλέοντι ἐοικώς.
Σμερδαλέη δέ οἱ ἀμφὶ θὲὶ στήθεσσιν ἀορτὴρ,
Χρύσεος ἰὼ τελαμὼν· ἵνα θήσκελα ἔργα τέτυκτο,
Ἄρκτοί τ', ἀγρότεροί τε σύες, χαροποί τε λέοντες,
Σμῶαί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε.
[h] Μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλό τι τεχνήσαιτο,
Ὅς κεῖνον τελαμῶνα εἰῇ ἐγκάτθετο τέχνῃ.
Ἔγνω δ' αὐτίκα κεῖνος, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι·
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
[i] Ἆ δειλ', ἦ τινα καὶ σὺ κακὸν μόρον ἠγηλάζεις,
Οἷόν περ ἐγὼν ὀχέεσκον ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο.
Ζηνὸς μὲν πάις ἦα Κρονίονος, αὐτὰρ ὀϊζὺν
Εἶχον ἀπρηκτοπόνοιο· μάλα γὰρ πολὺ χείρονι φωτὶ
Δεδμημένος, ὅ δή μοι χαλεπὰς ἐπετέλλετ' ἀέθλους.
Καί ποτέ μ' ἐνθάδ' ἔπεμψε κύν' ἄξοντ'· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Φράζετο γοῦν δέ τι μοι χαλεπώτερον εἶναι ἄεθλον.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἀνιόντα καὶ ἤγαγον ἐξ Ἀΐδαο.

Ibi tum Minoa vidi Iouis splendidum filium,
Aureum sceptrum gestantem, leges ferentem mortuis,
Sedentem: alij verò circa ipsum causas dicebant regẽ,
Sedentes statuti per latam Plutonis domum.
Post hunc autem Orionem ingentem animaduerti
Feras simul venantem per floridum pratum,
Quas ipse occiderat in desertis montibus,
Manib. habens clauã totã ferream semper infractam.
Et Tityum vidi terræ glorioſæ filium
Prostratum in pauimento, hic a. nouẽ iacebat iugera.
Vultures aũt ipsum vtrinq; aſsistentes iecur fodiebãt,
Rostrum intromittentes, ille a. non abigebat manibus.
Latonam enim traxit per vim Iouis glorioſam amicã
Ad Pytho euntem per pulchrichorum Panopeum.
Et ipsum Tantalum vidi graues dolores patientem,
Stantem in lacu, hic alluebat ad mentum.
Cupiebat autem ſitiens, potum aũt nõ poterat capere.
Quoties enim inclinabat ſenex bibere cupiens,
Toties aqua peribat abſorpta, circa autem pedes
Terra nigra apparebat, areſcere autẽ faciebat numen.
Arbores proceræ à capite fundebant fructum
Pyri, mali, punicæ & alij mali ſplẽdidũ ferẽtes fructũ,
Ficusq; dulces & oleæ vireſcentes.
Quoties rectà pergeret ſenex manibus decerpere,
Has ventus propellebat in nubes obſcuras.
Et ipsum Siſyphum aſpexi immenſos dolores patientẽ,
Lapidem gestantem ingentem vtraq; manu.
Profectò ille innixus manibusq; pedibusq;
Lapide ſurſum pellebat ad cacumẽ, ſed quãdo ppe erat
Summitatem ſuperaturus, tunc deficiebat fortis vis. χ. κρατὺς ἰὼ
Rurſus deinde ad ſolum voluebatur lapis immanis,
Cæterùm ille rurſus pellebat intenſus: ſudor autem
Demanabat ex mẽbris, puluis aũt ex capite oriebatur.
Post hunc vidi vim Herculanam
Idolum, ipſe verò apud immortales deos
Oblectatur in cõuiuijs, & habet pulchris talis Hebem,
Filiam Iouis magnanimi, & Iunonis aureis ſandalijs.
Circa ipſam clamor mortuorum erat inſtar alitum,
Vndiq; fugientium: ille verò obſcuræ nocti ſimilis,
Nudum arcum habens, & ad neruum ſagittam
Graue circumſpiciens ſemper iaculanti ſimilis.
Horrendus autem illi circum pectora baltheus,
Aureũ erat lorũ, in quo mirãda opera elaborata erãt,
Vrſiq; agreſtesq; apri timendiq; leones
Prœliaq; pugnæq; cædesq; homicidiaq;,
Ne qui fecit, ne aliud quippiam faciat
Qui illud lorum ſua appoſuerit arte.
Agnouit autem ſtatim ille poſtquam vidit oculis,
Et me lugens verbis alatis alloquebatur,
Generoſe Laërtiade multifcie Vlyſſes,
Heu miſer certè aliquod & tu malum fatum agis,
Quale vtiq; ego habui ſub radijs Solis.
Iouis quidem filius eram Saturnij, cæterùm ærumnam
Habui infinitam, valdè enim deteriori viro
Oppreſſus, qui mihi graues imperabat dolores,
Et olim me huc miſit vt canem ducerem, non enim
aliud
Exiſtimabat hoc mihi grauius eſſe certamen.
Hunc quidem ego ſubduxi & traxi ex inferis:

Ἑρμείας

χ. ἔπεμψ' ἴσὴ Ἑρμείας δέ μ' * ἔπεμψεν ἰδὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μενέμεν ἔμπεδον, εἴ τις ἔτ' ἔλθοι
Ἀνδρῶν ἡρώων οἳ δὴ τότε τεθνήκεσαν ὄλοντο.
Καὶ νύ κ' ἔτι προτέρους ἴδον ἀνέρας, οὓς ἔθελόν περ,
Θησέα, Πειρίθοόν, τε, θεῶν ἐριαύχενα τέκνα·
Ἀλλὰ πρὶν δὴ ἔπειτ' ἔθνε' ἀγείρετο μυρία νεκρῶν
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· ἐμὲ δ' ὠχρὸν δέος ἤρει
Μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
Ἐξ Ἀΐδεω πέμψειε ἀγαυὴ Περσεφόνεια.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἐπὶ νῆα κιὼν, ἐκέλευον ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λύσαι.
Οἱ δ' αἶψ' ἐσβαίνον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Τὴν δ' κατ' Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο,
κ. ἀρεσίη, Πρῶτα μὲν * εἰρεσίη, μετέπειτα δ' ἠκάλλιμος ἔρος.

Mercurius autem me deducebat, atq; cæsia Minerua.
Sic fatus, ipse qdē rursus descēdit infra Plut. domū.
Cæterùm ego illic mansi firmiter si quis veniret
Virorum heroū, qui certè prioribus seculis perierunt,
Et fortassis adhuc priscos vigissem viros quos volui,
Theseum, Pirithoumq; deorum glorioſos filios.
Sed antea multitudo cōgregabatur infinita mortuorū
Sonitu immenso: me autem pallidus timor inuasit,
Ne mihi Gorgonium caput horrendi monstri
Ab inferis mitteret inclyta Persephonea.
Statim deinde ad nauem profectus iussi socios
Et ipsos ascendere oramq; soluere.
Illi verò statim ingressi, & per transtra sederunt.
Illam verò per Oceanum flumen ferebat fluctus fluēti:
Primùm quidē remigatio, postea. a. optimus ventus.

COMMENTARIVS.

a αὖθ' ἧπτι μίνωα] Nunc aliquot insignes animas percurrit, in quibus primus est Minos: hunc Iouis filium appellat, & iura mortuis dare dicit. Est autem ille ex Ioue & Europa, siue illa Phœnicis siue Agenoris sit filia, natus: quem tamen Homerus infrà lib. 19. δῖον ἀμφιγυήεντα tantùm vocat. Quidam ob illius virtutes creditum esse Iouis filium voluerunt. Ephorus Minoëm scribit Rhadamanthi cuiusdam antiquissimi, & propter iustitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatorem fuisse, qui postea propter iustitiam Iouis filius fuerit existimatus. Cùm autem, vt aliàs monuimus, eadem officia mortuis tribuerent veteres, quæ ipsi viui exercuissent: factum est, vt Minos iuris & æqui amantissimus pro Iudice apud inferos existimaretur. Fuerunt etiam alij, videlicet Rhadamanthus & Aeacus, sed distincta habuerunt illi tres sua officia, Asiaticos enim Rhadamanthus, Europæos Aeacus iudicabant: Minos verò, siquid ambiguum erat, discutiebat. Vide Platonem in Gorgia. Cur autem hoc ita veteres illi finxerint, exponit Natalis Mythol. lib. 3. cap. 17. his verbis: sed quoniam vulgus imperitorum non facilè intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnesq; cogitationes Deo esse conspicuas, quare vel præmia vel supplicia singulis pro meritis tribuerentur, idcirco necesse fuit, crassa quadam & populari ratione hominibus id fieri, aliquo pacto persuadere: quare iudices & tortores animarum post mortem apud inferos constituti sunt, qui singulos confiteri sua scelera cogerent, vt singulis deinde vel præmia vel supplicia pro seuerorum iudicum sententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos, &c.

b θῆρας ὁμοῦ ἐλεῶντα] Hîc duo sunt obseruanda. primùm quidem aliquoties iam repetitum, & nouissimè precedenti annotatione, mortuis eadem tribui, quæ ipsi dum viuerent, exercebant. Sic Orion, qui venator fuit eximius, dum inter viuos degeret, eadem venatione apud inferos delectatur. Secundò notandum est, videri Homerum innuere, brutorum etiam animas ad inferos migrare cum eadem corporis imagine, non secus atque hominum etiam animas. Expressè enim dicit, Orionem feras eas persequi, quas ipse occiderat, nimirum olim in terra. Adeò siquidem animæ immortalitatem certam & ratam habuit, vt ne quidem ipsis brutis eam potuerit denegare. Nos tamen ab hoc errore nobis caueamus, quia vt Sacra pagina disertè pronunciat,

Bruta animamq; vomunt corpusq; sepulchro.

c καὶ τιτυὸν εἶδον] Memorabile erat etiã hoc de Tityo, primùm quo ad illius vastitatem, deinde quo ad pœnam & cruciatum, quem apud inferos patitur. Quod autem eum Terræ filium appellat, id quidem sic intelligunt: vt Pherecydes, Iouem Elaram Orchomeni filiam compressisse, eumque Iunonis zelotypiæ metu, illam Elaram in terra occultasse, vnde natus Tityus dictus sit Terræ filius. Quod autem Iouis & Elaræ sit verè filius, testatur præter Apollodorum lib. 1. Apollonius etiam lib. 1.

Hic inerat Phœbus puer, ac petit ille sagittis
Ingentem Tityum matri vim ferre parantem:
Hic Phœbi securus eam iam ceperat, illum
Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.

Sic etiam Virgilius eum terræ alumnum appellat, vt mox dicemus. Illius vastitas porrò tanta fuit, vt nouem terræ iugera iacens occuparet: quod alij ex Homero scribunt. Pœna autem eius in inferis est, vt duo vultures, secundum Homerum, eius iecur perpetuò depascantur. Virgilius tamen vnicum vulturem id efficere dicit, quasi nimirum nihil referret de pluralitate, modò de cruciatu constaret. Vtrumque igitur vastitatem & pœnam sic eleganter ille exposuit 6. Aeneid.

Necnon & Tityum terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq; immanis vultur adunco
Immortale iecur tondens fœcundaq; pœnis
Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Tibullus videtur Homerum sequutus in numero vulturum: quanquam ille non duas speciatim nominat, sed vtvt sit, saltem plures. cùm dicit,

Porrectusq; nouem Tityus per iugera terræ
Assiduas atro viscere pascit aues.

Huius autem cruciatus causam dicit Homerus, quòd Latonam vitiare voluerit. & hoc sequutus est superiori loco Apollonius. Euphorion tamen existimauit eum vim Dianæ inferre voluisse, vnde forsan ab ea idcirco est sagittis confossus, ideoque Callimachus Dianam πτυοκτόνον appellat. Quidam eum ab Apolline interemptum volunt, inter quos fuit Ephorus, qui scripsit eum terras obeuntem vt hominum mores componeret, ad Panopæos venisse, vbi Tityum eius loci dominum iniurioſum & proteruum hominem interfecit. Sed illud vt fabulosum refellit Strabo lib. 9. Vnde miror Natalem Myth. 6. cap. 19. illud Straboni tribuere parum fideliter, vt ex eius lectione constare potest. Verba tamen afferam leuandi laboris aliorum gratia. τί δ' ἂν ἔτι μυθωδέστερον, ἢ Ἀπόλλωνα τοξεύοντα, καὶ καλάζοντα Τιτυὸν, καὶ Πύθωνας, καὶ ὁδοῦντα ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δελφοὺς, καὶ γῆν πᾶσαν ἐπιόντα; id est, At enim quid fabulosius dici potest, quàm Apollo arcu feriens, Tityosque & Pythones suppliciis afficiens proficiscensq; Athenis Delphos, & totam obambulans terram? Illa enim omnia, vt historica narrabat Ephærus. Tityum porrò eo modo interfectum non videtur Homerus agnoscere, id forsan non prætermissurus, vnde arbitratur Eustathius, innuere Homerum hunc Tityum à Minoë iudicatum esse. ὃ ϗ, inquit, κατ' ὄμηρον πάσχει ὁ τιτυὸς, δικαιωθήναι φαίνεται ὑπὸ τοῦ Μίνω. Quod autem ad illius vastitatem attinet, consulendus est Pausan. lib. 10. Is refert sacello cuidam apud Panopenses torrentem esse, ad cuius alueum est Tityi sepulchrum, aggeris ambitum nihilo minorem esse vnius stadij triente: vnde quidam ista nouem iugera, quæ Tityus Homericus occupat, non de illius magnitudine: sed de illo loco, in quo ille sepultus iacet, intelligunt, qui quidem locus nouem est iugerum. At Cleon Magnes (inquit) eos maximè homines rerum miraculis fidem habere non consuêsse dicebat, quibus in tota vita non contigisset quicquam intueri, quod esset communi hominum opinione maius: se certè adduci posse, vt crederet, & Tityũ & alios ea magnitudine quã fama prodidit, fuisse. Venisse enim se fortè ad Gades, & ab ea insula cum tota sui comitatus turba, quòd id Hercules imperasset: mox iterum Gades reuersum, marinum hominem in littus eiectum inuenisse, nihilo breuiorem iugerum quinque spatio, qui fulmine ictus conflagrarat. *Hæc ille.*

d καλλιχόρῳ] Didymus & Eustathius hallucinati sunt in hoc vocabulo, quia καλλίχορον legunt, contra legem tamen carminis: nos, *pulchrichorum*, transtulimus, sequuti Pausaniam lib. iam memorato. Vide Lexicon nostrum Homericum, in voce καλλίχορος.

e ἑστηὼς ἐν λίμνῃ] Hunc Tantali cruciatum diuersè ab alijs quibusdam Homerus describit. Ait enim eum in medijs aquis sedentem, illas tamen potare non posse, cùm ad eas labra admouet, sic etiã pẽdentes varios fructus supra suum capitis verticẽ, cùm captare nititur, eos in altum effugere. Illi causam facit Numen, quòd arescere aquas faciat: huic ventos, qui fructus illos sursum propellant. Alij autem dicunt, vt Euripides in Oreste, saxum illi perpetuò imminere, Virgil. lib. 6. epulis parat is non posse frui alios dici-

cit,quòd à Furijs prohibeantur,nimirum Lapithas,Ixionem & Pirithoum.quanquam Natalis Myth.lib.6.cap.18.illud de Tantalo dicit ab eodem existimet.Mihi tamen videtur series orationis postulare,vt de illis intelligatur. Locum integrum afferam:

Quid memorem Lapithas,Ixiona, Pirithoumq́;?
Quos super atra silex iam iam lapsura cadentiq́;
Imminet assimilis.lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris epulæq́;ante ora paratæ
Regifico luxu:Furiarum maxima iuxtà
Accubat,& manibus prohibet contingere mensas:
Exurgitq́;facem attollens,atque intonat ore.

Quod si illud de Tantalo esset intelligendum,non dubito quin eum etiam fuisset Virgilius nominaturus. Homerum sequitur Tibullus: sed in eius siti perpetua tantúm. Sic enim dicit:

Tantalus est illic,& circum stagna,sed acrem
Iam iam poturo deserit vnda sitim.

Famem etiam adiunxit Ouidius: *Quærit aquas in aquis,& poma fugacia captat Tantalus*——.
Sitim solam Horatius: *Tantalus à labris sitiens fugientia captat Flumina*——.
Cornelius Gallus etiam sitim tantùm commemorat,vt ex illius versibus,quos infrà annotabimus, constabit. Hæc ergo de Tantali cruciatu,de cuius causa tamen nihil scribit Homerus,vt fecit anteà de Tityo. Nos hocintactũ non arbitramur esse relinquendum. Varia ergo ea de re est sententia. Quidam dicunt eum aliquando Deos hospitio excepisse,Pelopemq́;filium,vel quòd Deorũ prouidentiam experiri vellet,vt dicitur de Lycaone:vel quòd inde epulas lautiores arbitraretur, cùm filium sibi omnium rerum charissimum Dijs epulandum traderet,in conuiuio exhibuisse. Quod Dij cùm intellexissent(vna excepta Cerere, quæ ob raptam filiã mœstitiâ penè dementata humerũ Pelopis deuorauit:sed Dij Pelopem vitæ restituerunt, & humerum illi eburneũ supposuerunt. vide Pindarum 1.Olymp.) Tantalum ad inferos detrusérunt, & propter tam cruentum & inhumanum conuiuium, ibi cum perpetuo famis & sitis tormento addixerunt.Sunt quidam qui ob loquacitatem hoc ei contigisse dicunt,vt Euripides in Oreste (quanquam hic,vt anteà diximus,lapidem illius vertici impendere,qui ei bibere volenti,& labra ad aquas admouẽti,caput feriat) quod videlicet in Deorum conuiuio aliquid nimis petulanter effudisset.Locum illius adducam ad Lectorem subleuandum:

ὁ γὰρ μακάρτατος, κοὐκ ὀνείδιζε τύχας
διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι Ταύταλος
κρεμᾶς ὑπερτέλειον Φρυγῶν πέτρον
ἀέρι πωτᾶται, κἀπὶ τοῦτ' ἔλκει
ὡς μὲν λέγουσιν ὅτι θεοῖς ἄνθρωπος ὢν
κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον
ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστῳ νόσῳ. id est,

Nam beatus ille, nec exprobro fortunam
Ioue natus,vt dicunt,Tantalus
Capiti supereminentem timens lapidem
Aëre volitat,& luit hanc pœnam
Vt quidem dicunt,quòd cum Dijs homo cùm esset
Communis mensæ honorem habens æqualem,
Incontinentem habuit linguam,turpissimum morbum.

Eam opinionem sequitur Ouidius,cùm dicit: *Quærit aquas in aquis,& poma fugacia captat Tantalus:hoc illi garrula lingua dedit.* Gallus etiam(nescio vnde eum Corn. Gallum appellet Natalis) eandem sequitur sententiam, cuius Epigramma in Tantalum extat Anthol.lib.4.c.7.

ἔστ' ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, ἔστ' ὁ νηλὴς
πολλὰκι νεκτάρεσσι πλησάμενος πόματος,
νῦν λιτάδος θνητὸν ἱμείρει· ἡ φθονερὴ δ'
κρήνης ἀεὶ χείλους ἐστὶ ταπεινοτέρη.
πῖνε, λέγει τὸ τάλαν μάρμαρον, κἀθέρμανε σιγῆς·
οἱ γλώσσῃ πεπέλεις τοῦτο κολαζόμενοι.

Hic olim superûm fuerat conuiua, replenit
Qui dulci ventrem nectare sæpe suum.
Mortales latices nunc optat,at inuida semper
Vnda labris eius subsidet inferior.
Illa,bibe,acclamat,tum sacra silentia disce:
Supplicia hæc,quibus est lingua proterua,manent.

Quod ego sic de plano verto: Didymus noster & Tzetzes existimant Tantalum,qui in Deorum conuiuia admittebatur,aliquãdo Nectar & Ambrosiam ijs surripuisse,camq́; coætaneis suis impertiuisse.quod attingit Pindarus Olymp.od.1.his verbis:

ἔχει δ' ἀπέραντον βίον
τοὔνεκεν, ἐμπεδόμοχθον
μετὰ τελῶν τέταρτον
πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψας
ἁλικέσσι συμπότας
νέκταρ ἀμβροσίαν τε
δῶκεν.

Didymus tamen dicit,ideò impositum illi esse montem Sipylum. Quidam dicunt hoc idcirco factum,quia cùm aliquando Pandareus Milesius canem aureum ἔμψυχον è Creta surripuisset, quem Iupiter custodem templi constituerat, eumq́; apud Tantalum occultasset:misit Iupiter Mercurium,vt eum qui canem susceperat,tentaret & experiretur. Is verò cum iuramento eum apud se esse negauit,& idcirco montem Sipylum illi imposuisse,qui esset lapis. Hoc refert Pindari Interpres, vbi loci huius Homerici quoque meminit: tamen dicit eum spurium & adulterinum esse iudicatum ab Aristarcho. Addit Pindarus,eodem loco capiti Tantali lapidem esse superimpositum,quòd ingentem suam felicitatem concoquere non potuerit:quanquam idem esse illud existimauerim, ac si dixisset Tantalum abusum esse sua prosperitate,qua inter Deos fruebatur,cùm ambrosiam & nectar illis surripuit, vt illa cum sequentibus connectantur,in quibus causam illius supplicij commemorat.

f λᾶαν βαστάζοντα] De Sisyphi supplicio omnes,quos memini legisse,cõsentiunt:de illius autem causa Homerus nihil:sed hoc etiã prætermittendum nobis non est. Pausanias igitur lib.2.hanc affert,quod cùm Iupiter Asopi filiam rapuisset, idque Sisyphus (qui astutiæ nomine nulli mortalium fuit comparandus) sciret,indicasset Asopo sub spe fontis illius qui erat in Acrocorintho: idcoque pœnas,si satis credi potest,inquit ille,apud inferos dare. Alij dicunt eum Deorum à secretis fuisse,arcanaque illorum diuulgasse:alij,eum solitum varijs tormentis hospites suos cruciare. Alij dicunt,eum ob deceptos dæmonas ita plecti.Sic autem decepit. Cùm moreretur iussit vxori suæ, vt cadauer suum inhumatum proijceret:itaque ille apud inferos Plutonem rogauit, vt sibi liceret exire ad vxorem suam castigandam (hoc est nimirum quod aliàs diximus, creditas animas defunctorum eos vrgere,à quibus aliqua essent affecti iniuria) quod ab ea sepultus non esset. Id cùm impetrasset,egressus noluit ad inferos redire,donec(inquit Eustathius) senectute prouectissima grauaretur. Reuersus itaque,vel (vt alij volunt)à Mercurio vi detractus à viuis,hoc illi supplicium impositum fuit.

g εἴδωλον] Hoc addit,ne existimaretur ipsum Herculem reuerà vidisse,quod poterat intelligi ex præcedentibus, cùm se vidisse βίον ἡρακλέους diceret. Vidit ergo tantùm illius idolum ac imaginem. Agnoscit enim eius ἀποθέωσιν,quia in numerum Deorum post mortem dicitur relatus. Tria autem sunt in homine,vt videtur hic locus innuere:corpus, anima,& imago. Corpus terræ mandatur:animam verò aliquando cum imagine coniungunt,& vtramque in inferis collocant,vt de præcedentibus heroibus & matronis intelligendum est:aliquando distinguũt,& tunc animam in cœlis habitare,imaginem apud inferos remanere existimauerunt, scilicet crassiorem partem hominis post corpus. quæ etiam ipsius corporis effigiem retineat, cùm alioqui anima separata ab illa imagine non subijciatur sensibus humanis. Quasi ergo dicat nunc Homerus,corpus quidem Herculis combustum in terra remansisse,animam ad superos euolasse,imaginem illius in inferis degere. Hæc ego forsan rudiusculè propono,sed sciat lector, me nunc in Philosophorum scholis non versari, qui hominis partes accuratiùs distinguunt. Platonici dicunt tria esse in homine:supremum, infimum,& medium. Supremum,appellant mentem:infimum,sensitiuam animam,& idolum:medium, rationalem spiritum, qui animam animalem,vel illud idolum cum mente coniungit. Quod si etiam admittamus, intelligemus Herculis rationalẽ animam (vt vocatur à Plotino Ennead.5.li.2.orat.1.) menti coniunctam in superos admissam:animam autem animalem vel idolum in inferis extitisse. Illa duo autem cõiungo,quia in hominibus virtutis studiosis nunquam separantur,qualis fuit Hercules. Accidit autem in deprauatis hominibus,vt anima rationalis interdum sensitiuæ adhæresçat, & ita in inferis cum hac remanet, vt ijdem Platonici voluerunt. Quanquam Homerus hoc voluisse non videtur nam fortissimis & pientissimis etiam heroibus illa duo tribuit: illud ergo peculiare illis statuit,quos Dij cœlo dignarentur & suo consortio,vt hunc Herculem. Quidam duo tantùm in homine statuunt,Corpus,& animam:illud in terram reuerti,hanc in cœlos,vnde descendit,remeare. & hoc Lucretius ait his verbis:

Cedit item retrò,de terra quod fuit antè,
In terras:& quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli fulgentia templa receptant.

Sed hoc tamen diligenter apud eundem Poëtam studioso lectori expendendum est,quia animam mortalem alioqui existimauit: sed id forsan de anima animali vel sensitiua intellexit,nunc verò de mente diuina loquitur. Alij quatuor agnoscunt in homine, quæ ita comp lectitur Ouidius:

Bis duo sunt hominis,manes,caro,spiritus,vmbra.
Quattuor ista loci bis duo suscipiunt.

Terra legit carnem, tumulum circumuolat vmbra: Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Sed hæc ferè eandem expositionem accipiunt atque superiora tria Platonicorum, qui carnem, vel corpus reliquerunt: quia ibi hominem tantùm intrinsecum intelligunt. Vtvt sit, videtur mihi hoc loco Homerus ita sentire, vt initio proposui. Lector rem, si placet, attendat. Didymus tamen hos versus dicit se ἀθετεῖν, nimirum εἴδωλον, & sequens πέρπε): sed & tertius erat, igitur delendus qui ex secundo dependet. Eustathius testatur Homeromastigas totum hunc locum vellicasse. Non concoquebant enim, quomodo imago Herculis posset esse in inferis, ipse autem in superis: sed nos id posse fieri, satis docuimus ex veterum opinione: quinimò videtur mihi Homerus intellexisse supera illa Numina spiritus fuisse, cùm Herculeum spiritum ab illis in suum numerum assumptum intelligat, relicta crassiori eius parte, quæ non videbatur posse cum æterna illa mẽte degere, adeò pura omnia apud illam esse voluit. Hoc etiam reprehendebant, quòd Vlyssem ab Herculis idolo agnitum dicat Poëta, antequàm è sanguine sacrificij biberit: quod tamen potest κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligi. Illud item quòd Hebem coniugem Herculis esse dicat, quam tamen alij pro virgine agnoscãt. Sed id mihi futile videtur, quia illius vetustissimi Poëtæ scripta debebant esse pro lege & norma veritatis.

h μὴ τεχνησάμενος] Hic locus varias recepit interpretationes, quas ego nunc ex Eustathio commemorabo. Vel, Qui illum baltheũ fecit (hoc enim periphrastice significat illud, ἐπὶ ἐγκάτθετο τέχνη) illum solum fecit, μὴ τεχνησάμενον μήθ' ἅλλοτε, hoc est, nullũ vnquam alium faciens quàm vnicum illum. Vel ὀδὲν ἕτερον τοιῦτον ἔργον τεχνησάμενος, qui nullum aliud simile opus fecerit, vt si quis dicat Phidiam, qui Iouem sculpsit, alium similem nunquam sculpsisse. Quidam verò hoc quasi execratiuè dictum accipiũt, vt sit hic sensus: Ne hoc contingat, vt qui illum baltheum fecit, alium vllum faciat, adeò in illo priore tot horrenda conspiciebantur. Vel, Ne qui illum fecit, aliud opus faciat, vt qui totum suum artificium in illum expenderit, neque multum ei ocij ad alia facienda superfuerit. Habet autem hic versus, μὴ τεχνησάμενον μήθ' ἅλλό τι τεχνήσαιτο, superfluam alteram negationem. satis enim erat dicere, μὴ τεχνησάμενον ἀλλόπι. Vel ad fortiorem negationem, τὸ μὴ ingeminauit. Quidam verò hunc versum commate duplici partiũtur, & defectiuum esse dicunt primum, secundum verò integrum, vt sit μὴ τεχνησάμενον ἔμεν, μὴ θ' ἅλλό τι τεχνήσαιτο. Sic ergo esset distinguẽdus, μὴ τεχνησάμενον: μήθ' ἅλλό τι τεχνήσαιτο, &c. Hæc omnia debemus Eustathio: mihi hoc videtur probari, vt sit sensus: Hic baltheus eiusmodi est, tamq; admirandus, vt qui illum fecerit, quamuis peritissimus artifex: tamen neq; anteà vllum talem fecerit, aut posthac facere possit, adeò omnes sui artificij elegantias in illud contulit. Probo etiam vt per execrationem dicatur, quod ego in versione secutus geminata quoq; negatione, vt in Græco: quanquam, vt verum fatear, Delius quidam natator hîc requiratur.

i ἢ ὄφελ', ἢ πινα κῆ σὺ] Artificiosè Vlysses Herculem istum introduxit, vt penè incredibilem descẽsum suum ad inferos illius exẽplo probabiliorem faceret. Quod autem in hunc solùm finem eius mentionem faciat, ex eo constat: quòd cùm pleraq; de se ipso Herculesprædicare posset, in quibus etiam sibi similem Vlyssem faceret, hoc vnicum tantum ex suis gestis meminit, se olim nimirum ad inferos quoq; descendisse. Id autem fecit ex iussu Eurysthei, quem se deteriorem nunc appellat, & tamen ei obtemperare Iupiter ipse, atque adeò fata voluerunt. Itaque ex eius imperio duodecim memorabilia certamina perfecit, quanquam nonnulli, vt Q. Smyrnæus decimumtertium addant. Voluit ergo Vlysses Phæacensibus persuadere, quibus fortasse hoc inauditum erat, lõgo ante se tempore idem ab Hercule præstitum, vt facilius etiam hoc ipsum de eo certissimè crederent. Deinde captat etiam maiorem inde gloriam, quòd sua facta Herculeis penè adæquentur. Atq; hîc desinit hæc longa Vlyssis narratio de inferorum animabus, in qua tamen non omnia complexus est, quæ forsan ipse vidit: sed his cancellis sese concludit, ne longiùs euagetur, tandemque se ad Circen recipit. Nos eôdem etiam cum illo reuertamur.

FINIS LIBRI XI. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ πρὸ ἐξ ἄδου γενομένου αὐτῷ ἐπάνοδον ποιῆς Κίρκην, καὶ ὡς τὰς Σειρῆνας παρέπλευσε, καὶ τὰς πλαγκτὰς πέτρας, Σκύλλαν τε καὶ Χάρυβδιν· καὶ πρὸ τῆς αὐτοῦ νεὼς καὶ τῶν ἑταίρων ἀπώλεσαν, αἰελόντων βοῶν τοῦ Ἡλίου βοῶν· καὶ ὡς μόνος ἐπὶ ξύλου ποιῆς Καλυψὼ διεσώθη.

ARGVMENTVM DVODECIMI LIBRI *Odysseæ.*

NARRAT ab inferis factum sibi reditum ad Circen, & quomodo Sirenas præternauigauit, & errantes petras Scyllamq; & Charybdim, & suæ nauis & sociorum exitium qui occiderant quosdam Solis boues, & vt solus in ligno ad Calypso seruatus fuerat.

Ἄλλη.

Μ' Σειρῆνας ἔχε, πλαγκτάς τ', ἰδὲ βοῦς Ἀελίου.

Aliud.

M, Sirenes complectitur petras atq; boues.

ΑΥΤΑΡ ἐπεὶ νηῒ πομπὸν ἐΐσκε ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης δύρυπόροιο
*Νῆσον ἐς Αἰαίην, [a] ὅθι τ' ἠοῦς ἠελίοιο
Οἰκία καὶ χοροὶ εἰσι, καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο.
Νῆα μὲν εἶθ' ἑλόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβήσαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠελίοιο Φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους πομπεύσας εἰς δώματα Κίρκης
[b] Οἰσέμεναι νεκρὸν Ἐλπήνορα τεθνεῶτα,
Φιτροὺς δ' αὖψα τεμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη πρέπε ἀκτή,
Θάπομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκρῶν,
Τύμβον χεύαντες, καὶ ἐπὶ σήλῳ ἐρύσαντες,
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐήρες ἐρετμόν.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν. ἦλθε δ' ἄρα Κίρκη

ΑΤΑΡ ἐπεὶ ἐς νῆα θοὴν πομπὸν ἔκιε ῥόον
Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο
*Νῆσον ἐς Αἰαίην, [a] ὅθι τ' ἠοῦς ἠελίοιο
Οἰκία καὶ χοροὶ εἰσι, καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο.
Νῆα μὲν εἶθ' ἑλόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβήσαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠελίοιο Φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους πομπεύσας εἰς δώματα Κίρκης
[b] Οἰσέμεναι νεκρὸν Ἐλπήνορα τεθνεῶτα,
Φιτροὺς δ' αὖψα τεμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη πρέπε ἀκτή,
Θάπομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκρῶν,
Τύμβον χεύαντες, καὶ ἐπὶ σήλῳ ἐρύσαντες,
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐήρες ἐρετμόν.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν. ἦλθε δ' ἄρα Κίρκη

*AETERVM postquam fluuij reliquit fluentum Oceani
Nauis, abijt ad fluctus maris latiflui,
Insulam ad Aeeã vbi auroræ manè genitæ
Domicilium & chori sunt, & Solis ortus.
Nauem quidem huc digressi subduximus in arenã,
Nos ipsi autem egressi sumus ad littus maris,
Hîc dormientes expectauimus auroram diuinam.
Quando a. manè genita apparuit roseis digitis auroræ,
Certè ego socios præmisi ad domum Circes,
Efferre mortuum Elpenorem defunctum.
Arborib. verò statim incisis summũ pminebat littº,
Sepeliuimus tristes copiosas lacrymas fundentes.
Cæterùm postquã cadauer cõbustũ est, & arma mortui
Busto aggesto & desuper cippo erecto,
Fiximus in summo sepulchro fabrefactum remum.
Nos quidem singula administrauimus: at non Circẽ*

Ἐξ ἀΐδεω ἐλθόντες ἐλήθομεν, ἀλλὰ μάλ' ὦκα
Ἦλθ' ἐπιπωαμένη· ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σῖτον Θ κρέα πολλὰ, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.
Ἡ δ' ἐν μέσσῳ στᾶσα μετηύδα δῖα θεάων,
Σχέτλιοι, οἳ ζώοντες ὑπὸ κλῆθετε δῶμ' Ἀΐδαο,
c* Δισθανέες, ὅτε τ' ἄλλοι ἅπαξ θνήσκουσ' ἄνθρωποι.
Ἀλλ' ἄγε, ἐσθίετε βρώμῃω Θ πίνετε οἶνον
Αὖθι τῶν αὐτημέριοι· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένῃφι
Πλεῖσθε· αὐτὰρ ἐγὼ δείξω ὁδὸν, ἠδὲ ἕκαστα
d Σημανέω, ἵνα μή τι κακῇ ἀρτιφρονέουσα
Ἢ ἄλλοις, ἢ ὔπῃ γῆς ἀλγήσετε πῆμα παθόντες.

Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγλαΐηφι.

Ὣς τότε μὲν τῶθ' ἅπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδῦνα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄπλετα Θ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος Θ δ' ἠέλιος καταδὺς καὶ ὄπῃ νέφεα ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός·
Ἣ δέ με χεῖρος ἑλοῦσα φίλων e ἀπονόσφιν ἑταίρων,
Εἷσέ τε, Θ τῶθ' ἔλεκτο, Θ ἐξερέεινεν ἕκαστα.

Αὐτὰρ ἐγὼ τῇ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι τῶθ' ἡμύδαπα πότνια Κίρκη,
Ταῦτα μὲν ἤτω πάντα πεπειρανθ'· σὺ δ' ἄκουσον
Ὡς περ ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε Θ θεὸς αὐτός.
Σειρῆσας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, f αἳ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν, * ὅς τις σφέας εἰσαφίκηται.
Ὅς τις ἀϊδρείῃ * πελάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ Θ νήπια τέκνα
Οἶκαδε νοστήσαντι παρείσεται, δόμε γαίων·
Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ,
Ἥμεναι ἐν λειμῶνι· πολὺς δ' ἀμφ' ὀστέοφιν θὶς
Ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δ' ῥινοὶ μινύθουσιν.
Ἀλλ' * παρὲξ ἐλάαν· σὺ δὲ οὔατα κηρὸν ἀλείψας
Κηρὸν ἁλιψήσας μελιηδέα, μήτις ἀκούσῃ
Τῶν ἄλλων· αὐτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴκ' ἐθέλῃσθα,
Δησάντων σ' ἐν νηῒ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
Ὀρθὸν ἐν ἰστοπέδῃ· ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω·
Ὄφρά κε τερπόμενος Θ ὄπ' * ἀκούσῃς Σειρήνοιν.
Αἰ δέ κε λίσσηαι ἑτάρους, λδσάι τε κελεύῃς,
Οἵ δέ σ' ἐνὶ πλεόνεσσι πρὸς ἐν δεσμοῖσι δεύσουν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τούς γε * παρὲξ ἐλάσωσιν ἑταῖροι,
Ἔνθά τοι οὐκέτ' ἔπειτα διηνεκέως ἀγορεύσω
Ὁππῃ κεν τράπῃσι ὁδὸς ἔσται, ἀλλὰ Θ αὐτὸς
Θυμῷ βάλλεσθαι· ἐρέω δέ τοι ἀμφοτέρωθεν.
g Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφέες, περὶ δ' αὐτὰς
Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδι Θ ἀμφιτρίτης·
Πλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
Τῇ μὲν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, h οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, πάρ τ' ἀμβροσίῳ Διὶ πατρὶ φέρουσιν,
i Ἀλλά τε Θ τ' αἰεὶ ἀφαιρεῖται λὶς πέτρη,
Ἀλλ' ἄλλῳ ἐνὶ πατὴρ ἐναρίθμιον εἶναι.
k Τῇ δ' οὔπω τις νῆυς φύγεν ἀνδρῶν ἥτις ἵκηται,
Ἀλλά θ' ὁμῶς πίνακάς τε νεῶν καὶ σώματα φωτῶν
Κῦμά θ' ἁλὸς Φορέουσι l πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαι.
Οἴη δὴ κείνη γε παρέπλω πουτοπόρος Θ νῆυς
Ἀργὼ * πασιμέλουσα πάρ Αἰήταο πλέουσα·
Καί νύ κε τὴν Θ αὖθ' ὧκα βάλεν μεγάλας ποτὶ πέτρας,
Ἀλλ' Ἥρη παρέπεμψεν, ἐὼν εἰ φίλος Θ ἦεν Ἰήσων.
m Οἱ δ' ἄρα δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ, νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε

Ab inferis regressi latuimus, sed valdè celeriter
Venit instructa: simul autē ancillæ ferebāt cum ipsa
Panem & carnes multas, & nigrum vinum.
Hæc in medio stans alloquebatur diua dearum:
Miseri qui viuentes subijstis domum Plutonis,
Bis mortui, cū alij semel dūtaxat moriātur homines. ϰε. Δὶς θανέες,
Sed agitè edite cibum, & bibite vinum
Hîc tota die, simul autem aurora illucescente
Nauigabitis, caterùm ego mōstrabo viā atq; singula
Significabo, ne quo pacto vestris malis cōsilijs acerbis,
Aut in mare, aut in terra doleatis cladem passi.

Sic ait, nobis. a. statim persuadebatur animus generosus.

Sic enim quidem tota die ad solem occidentem
Sedebamus epulātes carnes immensas & dulce vinū.
Quando autem sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt apud rudentes nauis.
Illa aūt me manu prehendens amicis seorsim à socijs,
Locauitq; & accubuit, & interrogauit singula.

Cæterum ego illi omnia ordine recensui,
Tum certè me verbis alloquebatur veneranda Circe,
Hæc quidem sic omnia sunt tentata, tu autem audi
Vt tibi ego dicā, in memoriā reducet tibi etiā deipse.
Ad Sirenas quidēprimùm peruenies, quæ sanè omnes
Homines demulcent, quicunq; apud eas peruenerint: ϰε. ὅτε
Quicunq; imprudētia appulerit, & sonitum audierit ϰε. πελάσῃ
Sirenum, huic neutiquam vxor & infantes liberi ϰ φθόγγον
Domum reuersi astant neq; lætantur. ἀκούσῃ
Sed Sirenes stridula demulcent cantilena,
Desidentes in prato, ingens circùm ex ossibus aceruus
Virorum putrefactorum vndiq; cutes putrescunt.
Sed præternauigato, insuper aures obtura sociorum ϰε. παρὲξ ἐλάων·
Ceram lixans suauem, ne quisquam audiat
Aliorum: cæterùm ipse audi quidem, si quidem voles,
Ligent te in naui veloci manusq; pedesq;
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligentur,
Vt magna voluptate vocem audias Sirenum. ϰε. ἀκούσῃς
Quòd si rogaueris socios, soluereq; iusseris,
Illi te pluribus vinculis alligent.

Cæterùm postquam has præternauigauerint socij, ϰε. παρὲξ-
Tum tibi haud ego deinceps fusiùs commemorabo, ελάσωσιν
Vtra tibi via erit, sed tu ipse
Animo considera. dicam autem tibi vtrinq;:
Ibi quidem petræ excelsæ, ad eas autem
Fluctus ingens resonat cærulei maris.
Vagas profectò eas dij beati vocant.
Hac neq; volucres præteruolant, neq; columbæ
Timidæ, quæ ambrosiam Ioui patri ferunt:
Verùm aliquam earum semper adimit leuis petra.
Sed aliā summittit pater, vt in numerū sufficiatur.
Hac nōdū vlla nauis effugit virorū, quæcūq; accesse-
Sed pariter tabulas nauiū, & corpora virorum (rit,
Fluctus maris aufert ignisq; pernicioſi procellæ.
Sola ipsa vtiq; præternauigauit mare sulcans nauis
Argo omnibus curæ ab Aeëta nauigans.
Et fortasse hāc hīc celeriter iecissēt magnas ad petras, ϰε. Φασιμέ-
Sed Iuno præterire fecit, quoniam charus erat Iason. λεουσα
Hi verò duo scopuli, hic quidem altum cælū attingit
Acuto vertice, nubes autem ipsum circumdat

Κυανέη, τὴ μὲν οὔπω ἐρωεῖ, ἀδλέπτῳ ἀΐθρη
Κείνῃ ἐχέμ νεφέλη, οὔτ' ἐν θέρεϊ οὔτ' ἐν ὀπώρῃ.
Οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, ὃ κέν βαίη,
Οὐδ' εἰ οἱ χεῖρές γε ἐείκοσι καὶ πόδες ἦσαν.
Πέτρη γὰρ λίς ἐστι πεφύξεσῃ εἰκυῖα.
Μέσσῳ δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστὶ σπέος ἠερόεντες
Πρὸς ζόφον εἰς Ἔρεβος τετραμμένον. ἦπερ ἂν ὑμεῖς
Νῆα παρ' ἀγλαφυρὴν ἰθύνετε φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ.
Οὐδέ κεν ἐν νηὸς γλαφυρῆς αἰζηὸς ἀνὴρ
χρ. ἐσαφίκη τόξῳ ὀϊστεύσας κοῖλον σπέος * ἐσαφίκοιτο.
Ἔνθα δ' ἐνὶ Σκύλλη ναίει δηνὸν λελακυῖα·
Τῆς ἤτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλῆς
Γίνεται, αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακὸς· οὐδέ κε τήν γε
Γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
Τῆς ἤτοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι·
Ἓξ δέ τοι αὐχέν' ἔασι μακροί· ἐπὶ δ' ἑκάστῃ
Σμερδαλέη κεφαλή, ἐν δὲ τρίστοιχοι ὀδόντες
Πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.
Μέσση μὲν τε κατὰ σπείους κοίλοιο δέδυκεν·
χρ. ἐξίσχει Ἔξω δ' * ἐξίσχει κεφαλὰς δηνοῖο βερέθρου.
χρ. πέρι μαιμώωσα Αὐτοῦ δ' ἰχθυάα σκοπέλου * περιμαιμώωσα
Δελφῖνάς τε κύνας τε, ἢ εἴποθι μείζονα θῆσι
Κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη.
χρ. ἃ πώ ποτε Τῇ δ' * οὔπω ποτε ναῦται ἀκήριοι ὀΐχεται ὧν
Παρφύγῃσι σὺν νηΐ. φέρει δέ τε κρατὶ ἑκάστῳ
Φῶτ' ἐξαρπάξασα νεὼς κυανοπρῴροιο.
Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀΐστευθέν,
Πλησίον ἀλλήλων· καί κεν διοϊστεύσειας.
Τῷ δ' ἐν ἐρινεός ἐστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
Τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀΐησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
χρ. τύχῃς Δεινόν· μὴ σύ γε κεῖθι * τύχοις ὅτε βοιβδήσειεν.
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπὸ ἐκ κακὸν οὐδ' Ἐνοσίχθων.
ο Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πελάσσας ἐλάαν,
χρ. παρεξελάαν Νῆα * παρεξελάαν· ἐπὶ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηῒ ποθήσασθαι ἢ ἅμα πάντας.
Ὣς ἔφαθ'. αὐτὰρ ἐγὼ μιν ἀμείβομενος προσέειπον,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι τοῦτο θεὰ νημερτὲς ἐνίσπες,
P Εἴ πως τὴν ὀλοὴν μὲν ὑπεκπροφύγοιμι Χάρυβδιν,
Τὴν δέ κ' ἀμυναίμην ὅτε μοι σίνοιτό γ' ἑτάρους.
Ὣς ἐφάμην. ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Σχέτλιε, ἦ δ' αὖ περὶ πολεμήϊα ἔργα μέμηλε
Καὶ πόνος· ἦ οὐ θεοῖσιν ὑπείξεαι ἀθανάτοισιν;
Ἥ δέ τοι οὐ θνητή, ἀλλ' ἀθάνατον κακὸν ἐστι,
Δηνόν τ' ἀργαλέον τε κὴ ἄγριον, οὐδέ μαχητόν.
Οὐδέ τις ἔς' ἀλκὴ φυγέειν πάριξον ἀπ' αὐτῆς·
Ἢν γὰρ δηθύνῃθα, κορυσσόμενος παρὰ πέτρῃ,
χρ. κήσῃ Δείδω μή σ' ἐξαῦτις ἐφορμηθεῖσα * κίχῃσι
Τόσσησιν κεφαλῇσι, τόσους δ' ἐκ φῶτας ἕλῃται.
Ἀλλὰ μάλα σφοδρῶς ἐλάαν, βώσειν δὲ Κραταιὼ
Μητέρα τ' Σκύλλης, ἣ μιν τέκε πῆμα βροτοῖσιν·
χρ. ἐς ὕστερον Ἣ μιν ἔπειτ' ἀποπαύσῃ * ἐς ὕστερον ὁρμηθῆναι.
Θρινακίην δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι, ἔνθα δὲ πολλαὶ
Βόσκονται Ἡελίοιο βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλὰ,
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα γόνος δ' οὐ γίνετ' ἔπειτα,
Οὐδέ ποτε φθινύθουσι θεαὶ δ' ἔπιπτο μίνυθες εἰσὶν,
Νύμφαι εὐπλόκαμοι, Φαέθουσά τε Λαμπετίη τε,

Obscura: illud quidē nunq̄ recedit, neq; vnq̄ serenitas
Illius occupat verticem, neq; in æstate neq; autumno.
Neq; ascendere poterit mortalis vir, neq; descendere,
Neq; si illi manus vtiq; viginti & pedes essent.
Petra enim læuis est, circumpolitæ assimilis.
Medio autem in scopulo est spelunca obscura,
Versus occasum ad Erebum conuersa, qua vos quidē
Nauem cauam dirigite, eximie Vlysses,
Neq; ex naui caua iuuenis vir
Arcu iaculatus, ad cauam speluncam perueniat.
Hîc autem Scylla inhabitat grauiter vociferans,
Huius profectò vox quidem quanta catuli leonis
Fit: ipsa autem monstrum ingens, neq; quisquā ipsam
Lætabitur conspicatus, neq; si deus obuiam veniret.
Huius vtiq; pedes sunt duodecim omnes fœdi,
Sex autem illi colla prælonga, in singulis autem
Horrendum caput, intus aūt triplici ordine dentes
Densi & frequentes pleni nigræ mortis.
Media quidem per speluncam cauam immergitur,
Foras autem porrigit capita ex horrendo barathro:
Illic autem piscatur scopulum circumlustrans
Delphinasq; canesq;, & sicubi maius capere posset
Cetum, quæ infinita alit gemebunda Amphitrite.
Hac nondum vnquam nautæ illæsi gloriari possint
Præterfugisse cum naue, aufert enim capite singulo
Virum abripiens ex naue rubricata.
Alterum verò scopulum humiliorem videbis Vlysses
Propè ad inuicem, & sanè iaculo attingeres.
In hoc caprificus est ingens, foliis florens,
Sub hoc diua Charybdis absorbet nigram aquam.
Ter enim eructat quotidie, ter verò absorbet
Horrendè, ne tu vtiq; illuc venias, quando absorbet.
Non enim te liberârit ex illo malo neq; Neptunus.
Sed valdè Scyllæ scopulo adnauigans celeriter
Nauem præteradige, quoniam longè satius est
Sex socios in naui desiderare, quàm simul omnes.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiēs alloquut⁹ sum,
Agè verò mihi dic dea & verè enarra,
Si quo pacto pernicio sam quidem effugerem Charybdim,
Illam verò vlciscar cùm mihi læserit socios.
Sic dicebam, illa statim respondit diua dearum,
Infelix, adhuc tibi bellica opera curæ sunt
Et labor, necdum dijs cedere vis immortalibus?
Illa sanè non mortalis, sed immortale malum est,
Graueq; difficileq; & immane, neq; expugnabile.
Neq; vlla est virtus effugere quæ possit ab illa.
Si enim properaueris, armis instructis ad petram
Vereor ne te denuò impetu facto consequatur
Tot capitibus, tot verò viros abripiat.
Sed valdè celeriter præternauiga, voca autē Crataiæ
Matrē ipsius Scyllæ, quæ ipsam peperit cladē hominib.
Quæ ipsam deinde compescet deinceps ne irruat.
Thrinacriā aūt ad insulam peruenies: hic aūt multa
Pascuntur Solis boues, & pinguia pecora,
Septem boum armenta, tot ouium pulchri greges,
Quinquaginta verò singula propagatio nō est ipsarū
Neq; vnquam moriuntur, deæ verò pastores sunt
Nymphæ pulchricomæ, Phaëthusaq; Lampetieq;,

Aς τέκον

Ἃς τέκεν Ἠελίῳ ὑπερείονι δῖα Νέαιρα.
Τὰς μὲν ἄρα θρέψασα τεκοῦσά τε πότνια μήτηρ,
Θρηνακίῃ ἐς νῆσον ἀπῴκισε τηλόθι ναίειν,
Μῆλα φυλασσέμεναι πατρῴια καὶ ἑλικας βοῦς.
Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάσῃς, νόστόν τε μέδηαι,
Ἦ τ' αὖθ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·
Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον
Νηΐ τε καὶ ἑτάροις. αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,
Οὐ ψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἅπο πάντας ἑταίρους.

Quas peperit Soli supra eunti diua Neæra
Has quidē vt educauitq́, peperitq́ venerāda mater,
Thrinaciā ad insulā relegauit vt procul habitarent
Adoues custodiendas paternas, & incuruas boues,
Eas siquidem illæsas permittas, reditusq́ curā geras,
Sanè adhuc in Ithacam, mala licet passi venietis.
Sin autem læseris, tum tibi prædico mortem
Nauiq́ & socijs: ipse verò si effugies,
Serò vix redibis, amissis omnibus socijs.

COMMENTARIVS.

a οἵη τ' ἠοῦς] Mirum est quòd Aeam insulam auroræ domicilium appellet, & in ea Solis ortū collocet, cùm tamen illa versus Hesperiam sita sit. Quidam hoc ita à Poëta dictum volunt simpliciter, quia redeunti Vlyssi ex inferis ad ea loca vbi Sol luceret, ideò Aeam sub ipso Solis ortu constituat. Vel Cimmeriorum respectu & comparatione, aut etiam ipsorum inferorum, qui erant ἑσπερόπαλοι, quibus collata Circes insula domicilium est auroræ Præterea, aiunt, hanc insulam quasi primam quæ lucem præbuisset, ortum Solis appellauit: nam & cùm mons Circæus altissimus esset, delubrum Circes noctu etiam Solem illustrabat. Quidam verò ita loquutum Vlyssem volunt, quòd nauem suam ad eoas insulæ partes appulisset. Alij autem nō de insula, sed de Oceano simpliciter hoc intellexerunt. nam Sol ex inferis partib. emergens, si non inde, tamen ex Oceano, diem facit: vt sit sensus, Vlyssem nūc ex Oceano remeare, vbi fingitur, immò credebatur Sol occidere, ad eas partes vbi exoritur: vt quemadmodum totum Oceanum pro occasu, sic partes extra Oceanum pro toto Oriente agnoscat. χρῆες ἠοῦς autem, quasi χώρους, id est, τόπους, volunt intelligi: eodem, ni fallor, errore ac superiore libro καλλίχορον, pro καλλίχωρον. Vide Lexicon Homericum.

b οἰσέμμεναι νεκρόν] Libro præcedēti vidimus Elpenorem primùm apud inferos Vlyssi apparuisse, petijsseq́; ab eo vt quāprimùm Circes domum rediret, funus & sepulturam suam procuraret, id ei quoque Vlysses est pollicitus: proinde nihil habuit nunc antiquius, quàm vt promissa sua exequeretur, & hoc socio demortuo officium præstaret. Dicebamus enim inhumatorum animas creditas in inferis à quiete arceri. Ritus autem sepulturæ aliàs quoq; vidimus.

c δισθανέες] Redeuntem ab inferis Vlyssem & eius socios vrbanè bis mortuos appellat, quia loca mortuorum accessissent, vnde tamē retulissent pedem: eōdem redituri, cùm morientur. Meliori tamen iure Sisyphus, de quo libro præcedenti, δισθανὴς appellaretur, vt qui bis mortuus inferos subierit. Quod autem de Vlysse dicit, id alijs etiam accommodari potest, qui ex inferis viui reuersi sunt, vt Hercules, Theseus & alij: de quibus anteá.

d σημανέω,] Circe quidem optimis consilijs Vlyssem & eius socios instruet, quæ si sequerentur, tuti in patriam redirent: sed illi nō omnia diligenter seruabunt, ideò etiam penitus peribunt, vno Vlysse excepto.

e ὀπνόσφιν ἑτάρων,] Sequentia Vlyssi seorsim Circe commemorat, quæ tamen oportebat etiam cæteris socijs indicari, quia ad omniū salutem pertinerent. Sed illa Vlysses, cùm nauem conscenderint, paulò pòst breuiter significabit. Hìc autem præcedit ipsius Vlyssis narratio, qua Circæ suam nauigationem ad inferos recenset, qualem nimirum anteà vidimus: nam in ea repetenda superfluum fuisset nunc apud Phæacas occupari. Tum sequitur ipsius Circes consilium, idq́; quadruplex, primùm circa Sirenas, quorū cantus amœnitatem suadet vt effugiat: deinde circa Cyanea saxa: tertiò circa Syllam & Charybdim, in quibus tutò præternauigādis summam cautionem adhibendam esse docet propter vsitatum in illis partibus naufragium: quartò circa Solis armenta, à quorum esu monet vt ipse & socij abstineant. Quæ omnia graphicè depinguntur & quasi ob oculos ponuntur.

f ἀρὰ τε πτανέες] Primùm docet Sirenum effecta, deinde locum in quo illæ habitant: tertiò suggerit modū, quo illas præternauigare securè possit Sirenum effecta igitur talia proponit Circe, quòd homines illac nauigantes cantus sui dulcedine ita demulceāt, vt illic, spretis vxore & liberis, quæ alioqui homines pro charissimis habent, remanere cogantur: quod addit, vt Vlyssem eò magis ad eas euitandas incitet, cùm tanto patriæ & domus desiderio teneretur, vt cogitaret, si se ipsis audientem præbuerit, quanto beneficio priuaretur, nimirum patriam suam non videndi. Quæ aliunde nobis sunt illustranda. Sirenas ergo dicunt cantus suauitate peregrinos delinire solitas, addendum etiam diuersitate: suos enim cantus nauigantium ingenijs accommodabant, putà ambitiosis & gloriæ laudisque cupidis, eorum gesta recinebant, libidinosis res amatorias, & sic de cæteris, idque cum tanta voluptate, vt vel inuitos homines ad se pellicerent. pellectos autem in mare deijciebant & necabant, vt mox dicemus. Sunt qui dicant Sirenas tres fuisse, de quarum nominibus ambigitur alij enim Aglaopen, Pisinoē, Thelxiepiam: alij Thelxiopem, Molpen, & Aglaophonon: alij Leucosiam, Ligeam, Parthenopen appellari volunt. Illarum vna voce canebat, altera tibijs, tertia cithara vel lyra, vt hac varietate varia etiam ingenia oblectarent: cùm omnes diuersis modis ad Musicam affecti sunt, vt alij hoc, alij illo genere delectentur. Homerus tamen duas Sirenas tantùm videtur agnoscere, quia eas in numero duali appellat infrà, ὅτ' ἀνέρε ὀλλύουσιν, quarum nomina dicit Eustathius esse Aglaophonon & Thelxiepiam. Hæ Musas aliquando in certamen cantus prouocarūt, sed victis alas Musæ, quas prius habebant, euulserunt. Fuerunt enim inferiori parte volucres, superiori facie virgineā, ideò eas monstra appellat Ouidius lib. 3. de Art. am.

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora *Quaslibet admissas detinuêre rates.*

Sed antea virgines erant toto corpore humano, vt tradit idem Ouid. Metam. lib. 5. vbi quęrit cur monstroso illo sint habitu, & causam fabulosè exponit his verbis:

—vobis Acheloides vnde *Posse super fluctus alarum insistere remis*
Pluma pedesq́; autum, cùm virginis ora geratis? *Optastis, facilesq́; Deos habuistis, & artus*
An quia cùm legeret flores Proserpina vernos, *Vidistis vestros subitis flauescere pennis:*
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis? *Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,*
Quam postquàm toto frustrà quæsistis in orbe, *Tantaq́; dos oris linguæ deperderet vsum,*
Protinus vt vestram sentirent æquora curam, *Virginei vultus & vox humana remansit.*

Vnde videtur constare, Ouidium non agnoscere quod antea tradidimus, auulsas illis esse alas à Musis: id tamen scriptum fuisse à Crobylo lib. 1. Natalis Mythol. lib. 7. cap. 13. meminit. Vide Aelianum hist. anim. lib. 17. ca. 22. & 23. Idem porrò cantus illarum periculum subijsse etiam dicuntur Argonautæ, sed illæ ab Orpheo impeditæ sunt, qui citharam pulsans, fecit vt illarum modulamina non audirentur. vt de se Orpheus & Apollonius de eo lib. 4. Argon. scribunt. Quid autem per hanc fabulam intelligendum sit, docet Plutar. Sympos. lib. 9. cap. 14. Vide etiam Natalem loco iam citato. Nunc videamus locum, in quo Sirenes habitant. Homerus dicit esse pratum, in quo dictæ Sirenes sedent, & quod ingenti ossium aceruo circumdatur: sunt autem indicia hominum mortuorum, quos illæ suis cantibus demulcebant, & qui eò pertracti cogebantur mori, & inhumati iacere, vnde lapsu temporis ossa carne denudata restabant: quod etiam Lesches in parua Iliade sic testatur:

σειρήνων μετέπειτα ἀφίξεσθαι ἁλμυρὸν ὕδωρ *Sirenum post aduenies ad salsa profunda.*
σειρήνων γλυκερὴν ὀπα θέλξασαι ἀοιδῇ *Sirenum dulcis cantus quarum exiit illis*
τοῖ πολέσιν νώτοις. ὧν πυθέσθαι ὀστέα λευκά. id est vt vertit Natalis: *Dira lues nautis, quorum terra ossibus albet.*

Sic Virg. 5. *Iamq́; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat* *Difficiles quondam, multorumq́; ossibus albos.*

Et hæc de loco, de quo tamen plura potes videre apud Strab. lib. 1. Superest vt videamus consilium, quod Circe ad hoc periculum euitandum Vlyssi suggerit. Id est autem duplex. Primùm in ipsius Vlyssis, deinde in ipsius sociorū personæ. Vlyssem ergo vult alligari ad malum nauis arctissimè, sociorum autem aures cera obturari. Vlyssi autem apertas aures relinquit, vt experiatur quanta sit Sirenum cantus suauitas: vinctum autem eum esse vult, ne illa delinitus sponte ad eas possit accedere. Socij verò audiēdi facultate priuantur, tum ne illos cantus, tum ne ipsum quidem Vlyssem, si vinculis illis solui sese à socijs peteret, audiant. Et hoc ita ge-

ſtum eſt,vt in ſequentibus videbitur:vbi hoc poſtremum meliùs examinabimus. Non potuit ergo tutius aut vtilius vllum conſilium ſuggeri,ſic enim & Vlyſſes dulcedinem illam auribus hauſit,& tamen captus non eſt ſocijs obſtantibus.

g ὥστε μὲν δὴ πέτρας] Hoc eſt ſecundum periculum,quod Vlyſſi in hac nauigatione erat effugiendũ:quod quàm graue ſit,vt Vlyſſes intelligat,accuratè locum deſcribit Circe. Ait ergo,nauigandum eſſe Vlyſſi per ſaxa excelſa, inter quæ mare mirum in modum æſtuaret:eaq; πλαγκτὰς appellari à Dijs,hoc eſt, à veteribus dicit,traducto nomine à Symplegadibus in faucibus Byzantijs,quę ibi aſperam nauigationem exhibent,vt ſcribit Strab. lib 1. Euſtathius tria loca hîc proponi ait,Planctas,Scyllam & Charybdim. Quod ita eſt intelligendum:ab vna parte eſſe Planctas,ab altera oppoſita duos illos ingentes ſcopulos inter ſe proximos à latere.

h ἀλλὰ πέλῳαι] Euſtathius his verbis impudentiam Planctarum vult notari, vt quæ ne ipſis quidem columbis ambroſiã Ioui ferẽtibus parcant.Ego ſanè vereor,ne in hoc quoq; loco naufragium facere cogar:eſt enim ferè innabilis. Quæritur enim quæ ſint illæ πέλῳαι,quæ Ioui ambroſiam ferre finguntur.Euſtathius refert,Alexandrum Paphium tradere,Homerũ Aegyptijs parẽtibus Dmaſagora patre,& Aethra matre natum,nutricem habuiſſe Prophetin quãdam,filiam Ori ſacerdotis Iſidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit,vnde is noctu voces nouem diuerſas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis,perdicis, porphyrionis,ſturni,luſciniæ,& merulæ:& puerum inuentum eſſe cum nouem columbis colludẽtem in lecto, & aliquando Sibyllam apud parentes pueri infania captam carmen effudiſſe,cuius initium,Δμασαγόρα πολιῶτις,in quo Dmaſagoram etiam μεγακλεῆ & σεφανιτὼ appellarit,& templum nouem Pegridarum,hoc eſt,Muſarum,cõdere iuſſerit.Hoc illum feciſſe, & puero iam adulto rem omnem aperuiſſe.Itaque Poëtam in honorem auium,quibuſcum infans colluſiſſet,finxiſſe eas ipſas Ioui ambroſiã aduchentes.Hæc ille,quæ Geſnerus in hiſtoriam de Auibus cap.de Liuia Columba in litera F.retulit in eum modum verſa.Ex quibus conſtat.Poëtam hoc loco aues columbas intelligere.Athenæus tamen lib. 11. multis probat,hîc Pleiadas ſtellas intelligi, idq; authoritate Mœrûs (vel Myrûs) Byzantiæ in Poëmate,quod inſcribebatur Mnemoſyne,quæ prima hunc locum ita ſit interpretata, quam inuentionem Crates Criticus ſibi arrogauerit.Sed nos plura de his in Lexico in voce πέλῳα.

i ἀλλά τε καὶ τῇ] Hic locus ab interpretibus Latinis fuit corruptus,nos integritati reſtituimus. Senſus eſt duplex pro ratione duplicis ſignificationis vocis πέλῳα,de qua præcedenti annotatione.ſi columbas intelligas,dicendum eſt eas ſupra has Planctas impunè non volare,quin ſemper aliquam ex illis deperire:Iouem tamen alteram in deperditæ locum reſtituere, vt idem numerus ſemper conſtet.Si verò Pleiadas ſtellas id erit dicendum,quod Alexandro Macedonũ regi Chiron Amphipolites fertur reſpondiſſe,ſciſcitanti huius loci mentem:cùm ſeptem ſint ſtellæ Pleiades,vnam ex illis quæ præter proprium vitium, quod ſit ἀμυδρὸς & adeò exilis,vt vix appareat,ab ipſis ſcopulis obſcuretur.Quod autem ſubijcit aliam à Ioue ſubſtitui,id Athenæus interpretatur de perpetuo illarum ſtellarum ſeptenario numero:hoc eſt,quamuis ſex tantùm perſpicuè videantur,ſeptimam tamen ſemper in illis eſſe.

k τῇ δ' οὔ πω τις νηῦς] Sic eſſe periculoſas illas Planctas,vt Circe dicit, experientiâ cõprobat:nulla enim eſt nauis,quæ illas incolumis euitârit,vna excepta Argo,cui id Iunonis opera & auxilio contigit.Sic mortalia diuinis cedunt,& longè ſunt inferiora. Videnda ſunt Argonautica Apollonij,& Valerij:illa Græcè,hæc Latinè.

l πυρός τ' ὀλοοῖο] In illis Planctis non ſolùm æſtus vndarum,ſed etiam ignis procellas Homerus collocat, non ſecus atque in illis Symplegadibus Byzantijs,ex quibus ſuas Plãctas confinxit:vt anteà ex Strabone docuimus. Ideò columba immiſſa, locum experiendum eſſe Iaſoni vaticinata eſt Medea.Videtur ergo hoc geminatum periculum monuiſſe Vlyſſem,ſibi illac nõ eſſe nauigãdũ, ſed ad Scyllam & Charybdim eſſe deflectendum:vbi etiam erit alterutrius electio.

m οἱ δ' ὀλίγῳ σκοπέλοι] Hoc eſt tertium periculum in hac nauigatione Vlyſſi ſubeundum. Attendendum tamẽ eſt,illius duas eſſe partes quarum altera eſt in Scylla,altera in Charybdi:ſed primam illam adibit Vlyſſes,quòd ea minus damni minaretur, quàm altera. Vtramque igitur deſcribit,vt melius de periculi magnitudine Vlyſſes iudicare poſſit, & vna euitata alteram amplecti. Primùm depingit ſcopulum,in quo habitabat Scylla,eiusque altitudinem inacceſſibilem,ac adiuncta perpetuæ nubis,quæ ſerenitatem ab eo omnino prohibet Vt autem altitudinem exprimat,vtitur vulgari & vſitata Poëtis hyperbole, cùm dicit ſcopulum cœlos attingere,vt eleganter Virgilius ſidera vndis verberari dicit. Eſt autem aptiſſima παρεμπτώσις ad ſequentium fidem, cùm dicit eam perpetua nube tegi:ſi enim alioqui cœlos attingit,facilè etiam nubibus poteſt obrui,quarum regio cœlis longè eſt inferior. Habet ille inſuper adiunctum læuorem,per quem non licet homini illum conſcendere:quia non ſit habiturus,vbi manibus aduncis ſurſum corpus librare poſſit.Deinde Poëta deſcribit locum in illo ſcopulo,vbi Scylla habitat.Ait ergo,in medio ſcopulo eſſe ſpelũcam,in qua Scylla habitat,cuius ſitus eſt verſus occaſum:vbi,quia inferos antiqui collocant, addit,ἀϊδόσ δ' ad maiorem ἔμφασιν, cùm alioqui alterum eſſet effecturum:hàc ſuadet dirigendam eſſe Vlyſſi nauim,vt infrà repetemus. Illius item ſpeluncæ altitudinem immenſam proponit,vt quam iaculo quiſpiam euibrato non poſſit aſſequi.Tertiò Scyllam ipſam depingit primùm ab horrenda illius voce,deinde ab ipſius corporis deformitate.Vocem catuli leonis rugitui comparat,qui vehementiſſimus.Nam Ariſtot.in Phyſiogn.tradit,animalia fortiſſima magna quoque eſſe voce prædita,vt leonem & taurum.Deformitatem corporis ita deſcribit(premittit autem illius exaggerationem, vt quam ne ab ipſis quidem dijs lubenter & lætè conſpici poſſe dicat:contrà antea,vt Calypſûs inſulæ amœnitatẽ indicaret,ea ſuperos delectari,dicebat) deformitatem,inquam, ſic deſcribit: primum pedes illi ait eſſe duodecim,eosque fœdiſſimos,item ſex colla longiſſima(quibus nimirum vel remotiſſimas naues ad ſe pertrahebat, vnde Apoll,lib.4.

μήπως ζειοδαλέοισιν ἐπιπρέσσασα θρασείαν	*Ne horrendis incitata & irruens genis*
λευκοὺς ἡρώων δηλήσεται. id eſt,	*Selectos ex heroibus damno afficiat.*

Singulis collis ſingula capita ſuperimponit: in ſingulorum capitum ore dentes triplici ordine denſos, quibus damnũ infligit.nam hoc ſignificat illud, πλῆσι μέλαιν' ὀδόντων Didymus autẽ dicit, quoſdam exiſtimaſſe,hæc capita eſſe canina: probabilius tamen eſſe vt draconis intelligantur,qui dentes habet τριστοίχους. Iſacius verò ſex illa capita diuerſa eſſe dicit: aliud bruci, aliud canis, aliud leonis,aliud Gorgonis,aliud balænæ,aliud fœminæ. Tum illorum capitum officia memorat. Illis enim extra barathrum porrectis ingentes maris piſces venatur(de hac autem venatione infrà dicemus ex Strabone)& hoc quidem,quamdiu vacuum eſt nauigantibus illud fretum cùm enim illi adſunt,tum ſingulis capitibus vnum ex nautis abripit. Et hæc Homerus,cui hac in parte non omnes aſſentiuntur. Quidam enim dicũt,Scyllam oculorum tenus pulcherrimam fuiſſe mulierem,at ſex habuiſſe canum capita (vide præcedentia) reliquam corporis partem fuiſſe ſerpentum. Virgilius etiam aliter Aeneid. 3.deſcribit his verbis:

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris	*Pube tenus,poſtrema immani corpore piſtrix,*
Ora exertantem,& naues in ſaxa trahentem.	*Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.*
Prima hominis facies,& pulchro corpore virgo	

Alij cùm eam pube tenus virginem agnoſcant,tamen inferiora canibus referta eſſe dicũt,vt Ouidius Metam. 14.vbi à Circe ſic mutatam eſſe dicit in odium Glauci,qui ſe ſpreta illam deperibat.Et idem videtur ipſe Virg. in Sileno Ecloga agnoſcere, cùm dicit

Quid loquar? aut Scyllam Niſi,aut quam fama ſecuta eſt	*Dulichias vexaſſe rates,& gurgite in alto*
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris	*Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?*

Illam porrò tandem in ſaxum mutatam eſſe,ſcribit Ouidius libro iam citato: ſed poſtquam ſocios Vlyſſis abripuiſſet, quod illa in odium Circes fecerit.Iſacius ſcribit Scyllam eſſe promontorium iuxta Rhegium Siciliæ,in mare prominens, in quo ſunt ſaxa multa & ingentia,quæ loca habent interius caua & ſpeluncas,in quibus habitant monſtra marina:vbi nauigia fuerint ab aqua Charybdis illiſa & euerſa, tunc homines ab illis monſtris deuorari. Idem extat apud Apollonij Rhodij interpretem, qui eſt in hunc locum conſulendus. Et hæc de prima parte tertij periculi. Altera pars eſt Charybdis,longè illâ horrentior & magis formidanda.In qua deſcribenda tamen eſt breuior.Eſt ergo, inquit,ſcopulus Scyllæo vicinus illo minor,vt quem iaculo poſſit quiſpiam aſſequi:in eo eſt caprificus,ſub quo habitat Charybdis,cuius hi ſunt effectus,vt vndas abſorbeat & reſorbeat ter in die,vt vult Homerus: quod Virgilius eleganter expreſſit Aeneid. 3.

Dextrum Scylla latus,lævum implacata Charybdis	*Sorbet in abruptum fluctus,rurſusq; ſub auras*
Obſidet:atque imo barathri ter gurgite vaſto	*Erigit alternos,& ſidera verberat vndâ.*

At Strabo ex Polybio illud πρὸς, pro δὶς errore vel ſcribæ vel hiſtoriæ poſitum,docet lib. 1. alioqui hæc quæ de Charybdi Poëta fingit,conuenire cum ijs quæ in Siculo freto accidunt, quod bis quotidie fluctus mutat,ſicut Oceanus quauis die ac nocte bis exundat.atq; in ſe refluit:hoc eſt,δὶς πλημμυρεῖ,δὶς δ' ἀναχωρεῖ. Hanc ergo Charybdin monet Circe declinandam,quia ſi in eam ſe conicerit,nulla ſit ei ſalutis ſpes animo concipienda:quod vt magis confirmet,addit ne quidem Neptuno ipſi maris Deo potentiſſimo conceſſum eſſe,vt hoc eum periculo liberare poſſet:quod ſi Deo ipſi denegatum eſt,quid eſt Vlyſſi mortali viro expectandũ? Suaderet ergo,vt hac relicta ad Scyllam ſe conferat,in qua minus damni patictur,nimirum ſex ſociorum iacturam: quam ſatius eſt ſubire,quàm

re,quàm omnium interitum, quem illi Charybdis importaret. Quod autem è duobus malis minus eligere sit sapientis & cordati viri,credo nos aliàs pluribus docuisse.

n αὐτὸς δ' ἰχθύα] Cùm Polybius omnes narrationes Homericas pro fabulis censeri nollet, eas aliquid verisimilitudinis habere contendebat,vt est author Strabo Geogr.1.Itaque cùm hæc de Scylla examinaret,vbi Homerus eam venari ceta marina dicit: illa conuenire docuit cum venatione galeotarum apud Scyllæum,quæ est huiusmodi, Xylandro interprete. In lembis, qui duobus remis agitantur,complures bini feruntur propter nauium stationem: alter eorum lembum agit,alter hasta armatus in prora stat. Ijs omnibus cõmunis in specula est plorator,qui aduentum galeotæ indicet: tertia sui parte galeota supra mare solet eminere: quem cùm lembus attigit,comminùs ille hastam eius corpori impingit,euellitq;,relicta in corpore eius cuspide,quæ hamata est, & dedita opera leuiter hastili præfigitur: ab ea dependet longus funiculus, quod laxant bellua vulnerata,donec palpitando ac subterfugiendo defatigetur: tum ad terram educunt,aut in lembum imponunt,nisi omnino vasto sit corpore. Hastile etiam si in mare excidat,non perit.Est enim compactum ex quercu & abiete,vt cum pondere pars querna mergitur, reliquum in sublimi extet, ac recipi facilè possit Nonnunquam etiam remex per ipsum lembum vulneratur ob magnitudinem gladij galeotæ,& vim belluæ,cuius & impetus & venatio aprorum similis est.Ex his, inquit Polybius, conijcere aliquis possit de Homeri sententia, Vlyssem ad Siciliam euagatum fuisse,cùm is Scyllæ hanc venationem asscribat, quæ maximè familiaris est apud Scyllæum.

o ἀλλὰ μόλα Σκύλλης] Vulgata est paroemia,Charybdi euitata in Scyllam incidit,cuius vsum copiosè docet Erasmus Adag.Chil. 1.Centur.5 Prou.4.

p ἕπετο τλήμονι θυμῷ] Generositatem Vlyssis sui Poëta hoc loco optimè exprimit,vt qui virtute sua omni generi periculorum,quantumuis illa grauissima sint,sese opponere non reformidet.Petit ergo à Circe,annón hac accepta sociorum iactura eam vleisci possit aduersus Charybdin? Sed Circe respondet hoc sola patientia esse euincendum incommodum,quòd à Dijs infligatur,quibus resistere mortali non est datum. Vbi videtur dupliciter de Dijs intelligere,videlicet de Ioue ipso,cuius voluntate hæc accidant: deinde etiam de Charybdi, vel Scylla, quas pro deabus agnoscit. Solum ergo illi præsidium in inuocanda Cratæi Scyllæ matre relinquit,ne si vires suas illi opponat,illa damnum ipsi ingeminet.

q οὔτε τι πολλῷ] Iam accedit ad quartum & postremum periculum,non quidem necessariò Vlyssi subeundum: sed quòd,si is aut eius socij id fecerint,quod nunc Circe vetat,certa sit illis pernicies præstituta. Quod autem id necessariò Vlyssi subeundum nõ esse dixi,non est quòd vllus mihi vitio vertat: siquidẽ necessitatẽ illam non ex fato cõsidero,sed ex ipsius Vlyssis arbitrio, quod liberum hac in parte fuit,vt etiam reliquorum sociorum,qui poterant & ab esu boum Solis abstinere,& contrà illis vesci, proinde sub conditione hoc periculum illis proponitur.Qui loquendi modus ne quidem summo nostro Deo est inusitatus.Sed ad Homerum, vel potius Circen Homericam.Illa narrat post enauigatum Scyllæum fretum, peruenturum Vlyssem ad insulam Thrinacriam, in qua boum armenta & ouium greges (vtrumque Soli dicatum) pascuntur. Eorum numerum primò describit,secundò qualitatem, tertiò pastores eorum. Numerus est huiusmodi.Boum septem armenta sunt, & totidem greges ouium: singula autem armenta & singuli greges quinquaginta capitibus constant: capita appello & boues & oues per se in vnitate. Quem numerum si exigas,is erit trecentum quinquaginta boum & totidem ouium: hæc addita,septingenta efficient. Qualitas eorum est,quòd sint immortales, proinde non egeant sui generis propagatione. Vbi vide, quò deducta sit hominum impietas,vel potiùs sanè stupiditas (vereor enim eos impios appellare quibus Deus pietatis lucem non ostendit) vt brutis etiam animantibus immortalitatẽ tribuere sint ausi. Quòd autem Solis esse dicat,id adeò non miror. fuit enim apud antiquos obseruatum,vt ei animalia quædam dicarentur: præcipuè verò boues, qui creduntur ipsum Solem operantem in terræ fœcunditate elicienda arando iuuare. Didymus & Eustathius referunt ex Aristotele (sed locus in illius operibus non extat) per boues anni dies notari, qui in anno ad numerum armentorum referuntur,si menses anni lunares computentur: qui numerum ter centum & quinquaginta constituunt. Magis arridet illud præcedens: nam & boues aratores sacri sunt existimati,vt quos immolare nefas haberetur: quod etiam Solonis lege est interdictum. Illud animal ad Solem referri ex Aegyptiorum cultu,docet Macrobius Saturn.lib 1. cap.21. Oues porrò Soli etiam nunc tribuit, rationem non calleo,perinde atque boum: nisi quòd etiam stercorandis agris (vnde Solis etiam labor adiuuatur) aptissimæ sint. Herodotus etiam in Calliope meminit ouium,quæ in Apollonia,sinus Ionici,Soli etiam sacræ sunt. Sed vt redeamus ad propositum, vides hîc armentis istis & gregibus immortalitatem tribui, quæ etiam Trois & ipsius Achillis equis in Iliade concedebatur. Iam verò eorum pastores dicuntur esse Nymphæ Phaëtusa,& Lampetie, ipsius Solis ex Neæra filiæ: vbi notandum est officium illud pascendi fœminis etiam vsitatum,alioqui id Nymphis non erat tributurus.

Ὣς ἔφατ'. αὐτίκα δ' ἀργυόθρονος ἦλυθεν ἠώς.
Ἡ μὲν ἔπειτ' ἀνὰ νῆσον ἀπέτριχε δῖα θεάων·
[a] Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν, ὤτρυνον ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λύειν.
Οἱ δ' αἶψ' εἰσέβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι, πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς·
Ἡμῖν δ' αὖ κατόπισθε νεὼς κυανοπρῴροιο
Ἴκμενον ἦρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
Κίρκη δύσπλοκαμος, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα.
Αὐτίκα δ' ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα
Ἥμεθα, τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενός κῆρ,
[b] Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ χρὴ εἷα ἰδέμεναι οὐδὲ δύ' οἴους
Θέσφατ' ἄ μοι Κίρκη μυθήσατο δῖα θεάων·
Ἀλλ' ἐρέω μὲν ἐγών, ἵνα εἰδότες ἤ κε θάνωμεν.
Ἤτοι ἀλδώμενοι θάνατον καὶ κῆρα φύγωμεν.
Σειρήνων μὲν πρῶτον ἀνώγει θεσπεσιάων
Φθόγγον ἀλδαίνειν, καὶ λειμῶνα ἀμβατέεσθαι.
Οἷον ἐμὶ μοὶ ὄπα ἀκοῦσαι· ἀλλά με δεσμῷ
Δήσατ' ἐν ἀργαλέῳ (ὄφρ' ἔμπεδον αὐτόθι μίμνω)
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ· ἐκ δ' αὖτέ μ' ἱέμαι ἀνήφθω.
Αἴ δέ κε λίσσωμαι ὑμέας λύσαί τε κελεύω,
Ὑμεῖς γ' ἐμπλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι πιέζειν.
Ἦ ῥα ἐγὼ τὰ ἕκαστα λέγων ἑτάροισι πίφαυσκον.
Τόφρα δ' ἅρ' εὐπήκτῳ ἐλάσαντε νηὸς ἐρυσσῆς

Sic ait,statim autem aurea sella aduenit aurora,
Illa quidem continuò per Insulã digressa diua dearũ.
Cæterùm ego ad nauem digressus excitabam socios,
Et ipsi vt ascenderent,atq; oram soluerent.
Illi statim ingressi sunt,& per transtra sederunt.
Ordine verò sedentes canũ mare verberabant remis.
Nobis autem poræ nauem nigræ proræ
Secundũ ventũ immisit implẽtem vela fidũ comitẽ,
Circe pulchricoma grauis dea veneranda. χ. εὐπλόκαμος
Continuò omnib.armis diligenter expeditis per nauẽ
Consedimus,hanc ventusq; gubernatorq; dirigebat.
Tum ego socios alloquebar mæsto corde,
O amici,non.n.oportet vnum scire neq; duos solos
Vaticinia,quæ mihi Circe prædixit diua dearum:
Sed dicam ego,vt sciamus siue moriamur,
Siue euitato periculo mortem & fatum effugerimus.
Sirenum quidem primùm iubet diuinarum
Vocem euitare & pratum floridum.
Solum me iubet audire,sed me vinculo
Ligatein molesto,vt firmiter illic maneam
Rectà in malo,ex ipso funes alligentur.
Quòd si orem vos,soluereq; iubeo,
Vos autem plurimum tum in vinculis cõstringite.
Equidem hæc singula dicens,socijs declarabam.
Interea autem celeriter venit nauis fabrefacta

Νῆσον Σειρήνοιϊν. ἔπειγε γὰρ ἔρως ἀπήμων.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀνέμῳ μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη, κοίμησε δ' ὑπνος ἀέλλας.
Ἀνσάντες δ' ἕταροι νηὸς ἰσίας μηρύσαντο,
κε.θέσθην. Καὶ τὰ μὲν ἐν νηὶ γλαφυρῇ* βάλον· οἱ δ' ἐπ' ἐρετ- (μὰ
Ἑζόμενοι, λάϊναον ὕδωρ ξεστῆς ἐλάτῃσιν.
Αὐτὰρ ἐγὼν κηρὸῖο μέγαν τροχὸν ὀξέϊ χαλκῷ
κε.πίεζον. Τυτθὰ διατμήξας, χερσὶ σιδαρῆσι* πίεζον·
Αἶψα δ' ἰαίνετο κηρός, ἐπεὶ κέλευθο μεγάλη ἧς,
Ἠελίου τ' αὐγὴ ὑπερμενέος ἀνακτος.
Ἐξείης δ' ἑτάροισιν ἐπ' οὔατα πᾶσιν ἄλαπτα.
Οἱ δ' ἐν νηὶ μ' ἔδησαν ὁμοῦ χεράς τε πόδας τε,
κε.ἀνῆπτον Ὀρθὸν ἐν ἰστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτὸς πείρατ' * ἀνῆψαν·
Αὐτοὶ δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆμεν ὅσον τε γέγωνε βοήσας,
Ῥίμφα διιώμενοι, τάς δ' ὐ λάθεν ὠκυάλοιο νυὸς
Ἐγγύθεν ὀρνυμένη· λιγυρὴν δ' ἔντυνον ἀοιδήν.
Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀ- (χαιῶν
Νῆα κατάσχησον, ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσῃς.
Οὐ γάρ πω τις τῇδε παρήλασε νηὶ μελαίνῃ,
Πρίν γ' ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι·
Ἀλλ' ὅγε τερψάμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς.
Ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ δρυεῖῃ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν,
Ἴδμεν δ' ὅσσα γίγνεται ἐπὶ χθονὶ πολυβοτείρῃ.
Ὣς φάσαν, ἱεῖσαι ὄπα κάλλιμον. αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἤθελ' ἀκουέμεναι, λύσαί τ' ἐκέλευον ἑτάρους,
Ὀφρύσι νεύοντα· οἱ δ' ὑπερθέοντες ἔρεσσον.
κε.Αὐτίκα ἀ- *Αὐτίκα δ' ἀναστάντες Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
ναστάντες Πλείοσί μ' ἐν δεσμοῖσι δέον, μᾶλλόν τε* πίεζον.
κε.πίεζον. Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τάς γε παρήλασαν, οὐδ' ἔτ' ἔπειτα
κε.Φθογγὴν * Φθογγὴς Σειρήνων ἠκούομεν οὐδέ τ' * ἀοιδῆς,
κε.ἀοιδὴν, Αἶψ' ἀπὸ κηρὸν ἕλοντο ἑμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι,
κε.ἐλύσαντο Οὓς σφιν ἐπ' ὠσὶν ἄλαπτα, ἐμέτ' ἐκ δεσμῶν* ἀνέλυσαν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, οὐτὶ ἔπειτα
Καπνὸν καὶ μέγα κῦμα ἴδον, καὶ δοῦπον ἄκουσα.
Τῶν δ' ἔρρα δόρατα ἐκ χειρῶν ἔπλατ' ἐρετμά.
κε.ἔσχε Βόμβησεν δ' ἄρα πάντα κατ' ῥόον· * ἔσχετο δ' αὖτε
Νηῦς, ἐπεὶ οὐκ ἔτ' ἐρετμὰ διαπρύσιον κατὰ χειρὸν ἔπηγον.
Αὐτὰρ ἐγὼ δι' ἀνὰ νῆα ἰὼν ὀτρυνον ἑτάρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παραστὰς οὖδας ἕκαστον,
Ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω τι κακῶν ἀδαήμονες εἰμέν·
κε.ἔπη Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον * ἔπι κακὸν, ἢ ὅτε Κύκλωψ
Εἶλε σὺν ἰσχυρῇ γλαφυρῷ κρατερῇφι βίηφι,
Ἀλλὰ καὶ ἔνθεν ἐμῇ ἀρετῇ βουλῇτε νόῳ τε
Ἐκφύγομεν· καί που, τῶνδε μνήσεσθαι ὀΐω.
Νῦν δ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πιθώμεθα πάντες·
Ὑμεῖς μὲν κώπῃσιν ἁλὸς ῥηγμῖνα βαθεῖαν
Τύπτετε, κληῖδεσσιν ἐφήμενοι, ἤνπερ πως Ζεὺς
Δώῃ τόνδε γ' ὄλεθρον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι.
Σοὶ δ' ὑποθερμήνω ὦδ' ὑποτέλλομαι (ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Βάλλου, ἐπεὶ νηὸς γλαφυρῆς οἰήια νωμᾷς)
Τοῦτον μὲν καπνὸν καὶ κύματα σκληὺς ἔεργε
Νῆα, σὺ δ' σκοπέλους δεδιμάτεο, μή σε λάθῃσι
Κεῖσ' ἐξορμήσασα, καὶ ἐς κακὸν ἄμμε βάλῃθα.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Σκύλλην δ' οὐκέτ' ἐμυθεόμην, ἄπρηκτον ἀνίην,
Μήπως μοι δείσαντες ἀπολλήξειαν ἑτᾶροι

Ad insulã Sirenum vrgebat enim ventus innoxius,
Statim deinceps ventus quieuit, atq; tranquillitas
Erat cum venti silẽtio, sopiuit autem fluctus dæmon.
Assurgentes autem socij nauis vela complicarunt,
Et ea quidem in naui caua collocarũt: illi.a.ad remos
Sedentes dealbabant aquam politis remis.
Cæterùm ego ceræ ingentẽ maſsã rotundã acuto ferro
Frustum abscissum manibus validis premebam.
Statim verò liquefiebat cera, nã vrgebat magna vis
Solisq; splendor supermeantis regis.
Ordine autem socijs ad aures omnibus inunxi.
Illi aũt in naui me ligarunt, pariter manusq; pedesq;
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligarunt:
Ipsi aũt sedentes spumosum mare verberabãt remis.
Sed cũ tantùm aberamus, quantũ audiatur clamãs,
Celeriter penetrantes illas non latuit velox nauis
Propè impulsa, canoram modulabãtur cantilenam.
Huc agè, pfectus glorioſe Vlysſes ingens gloria Græ-
Nauem siste, vt nostram vocem audias, (corum
Nõ enim vnq; aliqs hûc præternauigauit naue nigra
Priusquam nostram suauem ab ore vocem audiret.
Sed hic delectatus abÿt, & plura doctus.
Scimus enim tibi omnia quæcunque in Troia lata
Græci Troianiq; deorum voluntate paſsi:
Scimus etiam quæcunq; fiunt in terra multipascua.
Sic dicebant edẽtes vocem dulcẽ: cæterùm meũ cor
Voluit audire, ſoluere iuſsi socios
Cilÿs innuens, illi autem annitentes remigabant:
Statim surgentes Perimedes Eurylochusq;
Plurimis me vinculis ligarunt, magisq; premebar.
Cæterùm postq; illas pternauigauimus, neq; amplius
Sonitũ Sirenũ audiebamus, neq; cantilenã: (deinde
Continuò ceram dempserunt mei dilecti socij,
Quã illis auribꝰ illeuerã, meq; ex vinculis ſoluerunt.
Sed quando iam insulam reliquimus, statim deinde
Fumum & ingentẽ fluctũ vidi, & sonitum audiui.
His sanè perculsis, ex manibus exciderunt remi:
Insonuerũt autem omnia per fluctũ, sistebat aũt illic
Nauis, quoniam non amplius remos acuminatos ma-
nibus vrgebant.
Cæterùm ego per nauem proficiscens excitabã socios
Blandis verbis propè astando viros singulos:
O amici, nõ enim vllo pacto malorũ ignari sumus.
Non equidẽ hoc maius diceret malũ, quàm cum Cy-
Claudebat in spelunca caua forti vi. (clops
Sed & hinc mea virtute consilioq; prudentiaq;
Effugimus, & nimirum & horum meminisse puto.
Nunc agitè quemadmodum ego dixero, obediamus o-
Vos quidem remis maris fluctus profundos (mnes,
Verberate transtra insidentes, siquidem Iupiter
Det & hanc mortem effugere & euitare.
Tibi verò gubernator hoc præcipio, sed in animo
Reconde, quoniam nauis cauæ gubernacula tenes:
Hunc quidem fumum & fluctum extra dirige
Nauem, tu autem scopulum considera, ne te lateat
Hinc impetu dilapsa, & ex periculo nos deducas.
Sic dicebam, illi celeriter meis verbis parebant.
Scyllam aũt nõ dicebam immedicabilem tristitiam,
Ne quo pacto timentes cessarent remis socij

Εἰρεσί-

Εἰρεσίης, ἐντὸς δ' ὑπὸ πυκάζοιεν σφέας αὐτούς.
Καὶ τότε δὴ Κίρκης μὲν ἐφημοσύνης ἀλεγεινῆς
ᵇΛανθανόμην, ἐπεὶ οὔτι μ' ἀνώγει θωρήσσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ κλυτὰ τεύχεα, καὶ δύο δούρε
Μάκρ' ἐν χερσὶν ἑλών, εἰς ἴκελα νηὸς ἔβαινον
Πρώρης· ἔνθεν γάρ μιν ἐδέγμενε πέτρα φανεῖσα
Σκύλλη πετραίη, ἥ μοι φέρε πῆμ' ἑτάροισιν.
Οὐδέ πη ἀθρῆσαι δυνάμην ἔκαμον δέ μοι ὄσσε
Πάντη παπταίνοντι πρὸς ἠεροδινέα πέτρην.
Ἡμεῖς * ᾗ σφωιτὸν ἀνεστενάχομεν γοόωντες·
Ἔνθεν μὲν γὰρ Σκύλλη, ἑτέρωθι δ' ἦα Χάρυβδις
Δεινὸν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἦρι ὅτ' ἐξεμέεσκε, λέβης ὡς ἐν πυρὶ πολλῷ,
Πᾶσ' * ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη, ὑψόσε δ' ἄχνη
Ἄκροισι σκοπέλοισιν ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἔπιπτεν.
Ἀλλ' ὅτ' ἀναβρόξειε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Πᾶσ' ἔντοσθε φαίνεσκε κυκωμένη ἀμφὶ δὲ πέτρη
Δεινὸν ἐβεβρύχει, ὑπὸ δ' ἔρεβος δῆλο φαίνεσκε
Ψάμμῳ κυανέῃ. τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Ἡμεῖς μὲν πρὸς τὴν δὲ ἴδομεν, δείσαντες ὄλεθρον.
Τόφρα δέ μοι Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑτάρους
Ἓξ ἔλεθ' οἳ χερσίν τε βίηφί τε * φέρτεροι ἦσαν.
Σκεψάμενος δ' ἐς νῆα θοὴν ἅμα καὶ μετ' ἑτάρους,
Ἤδη τῶν ἐνόησα πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθεν
Ὑψόσ' ἀφερομένων· ἐμὲ δ' ἐφθέγγοντο καλεύοντες
Ἐξονομακλήδην, τότε γ' ὕστατον, ἀχνύμενοι κῆρ.
ⁱΩς δ' ὅτ' ἀπὸ σκοπιῆς προβολάων ἁλιεὺς περιμήκεϊ ῥάβδῳ
Ἰχθύσι τοῖς ὀλίγοισι βόλον κατὰ κῆτεα βάλλων,
Εἰς πόντον πρόεσιν βοὸς κέρας ἀγραύλοιο,
Ἀσπαίρονται δ' ἔπτυσε λαβὼν ἔρριψε θοάζει·
Ὣς οἳγ' ἀσπαίροντες ἀείροντο πρὸς πέτρας·
Αὐτοῦ δ' εἰνὶ θύρῃσι κατήθιε κεκληγοντας,
Χεῖρας ἐμοὶ ὀρέγοντας ἐν αἰνῇ δηιοτῆτι.
Οἴκτιστον δὴ κεῖνο ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Πάντων ὅσσ' ἐμόγησα, πόρους ἁλὸς ἐξερεείνων.

À remigando, intra autem communirent seipsos.
Et tum sanè Circes quidem tristium mandatorum
Oblitus, quoniam neutiquam me iussit armari.
Cæterùm ego indutus splẽdida arma, & duab. hastis
Lõgis ad manᵒ acceptis, ad superiora nauis cõscẽdebã
Prorã. inde enim ipsam putabam primùm apparere
Scyllam petrosam, quæ mihi ferebat damnum socijs.
Nusquam videre potui, laborabãt autem mihi oculi
Vndiq; circumspicienti ad obscuram petram.
Nos quidem angustum locum transibamus lugentes, ϰ. μὲν
Ab altera parte Scylla, ex altera diua Charybdis
Horrendum absorbuit maris salsam aquam.
Sed quando euomeret sicut lebes in igne multo,
Tota immurmurabat cõturbata, in altũ aũt aspergo ϰ. αὐεμορμύρεσκε
Summis scopulis vtrinq; ruebat.
Sed quando eiectabat maris salsam aquam,
Tota intus apparebat percita: circum autẽ petram
Horrendum intonabat, infra autem terra apparebat
Arena cærulea, hos autem pallidus timor inuasit.
Nos qdẽ ad hãc oculos intẽdebamus timẽtes interitũ.
Interea autem mihi Scylla caua ex naui socios,
Sex abstulit, qui manibusq; virtuteq; optimi erant, ϰ. Φέρτεροι
Conspicatus in nauem velocem: simulq; ad socios,
Iam horum cognoui pedes & manus supernè
In altum leuatorũ, me autem compellabant vocãtes
Nominatim, tunc postremò afflicti corde:
Quemadmodũ quoties in scopulo piscator lõga virga
Piscibus ipsis minutis dolum per escam immittens
In pontum dimittit bouis cornu agrestis,
Palpitantem autem deinde correptum foras proijcit:
Sic illi palpitantes tollebantur ad petras.
Illic autem pro foribus depascebat vociferantes,
Manus mihi porrigentes in graui calamitate.
Miserrimum autem illud meis vidi oculis,
Omniũ quæcunq; passus sum vada maris perlustrãs.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα] Obseruandus est hic modus discedendi Vlyssis à Circe sine vllo apparatu aut alijs delicijs, quas alioqui ab his amantibus vsurpari conueniebat. Videtur tamen Homerus in his commemorandis tempori & ocio peperciisse, ad magis seria nimirum properans.

b ὦ φίλοι, ἦ γὰρ ἐγὼ] In hac Vlyssis oratione duo sunt attendenda: primùm Circes consiliorum communicatio, deinde spontanea vinculorum susceptio. Quod ad primum attinet, prudenter Vlysses, quæ sibi soli à Circe dicta fuerant, ea nunc socijs patefacit, ad quorum communem salutem ea facere intelligebat: sed trunca & dissimulata. Trunca dico, quia impræsentiarum solarum Sirenũ meminit, ne videlicet aliorum commemoratione socios perterrefaceret: dissimulata, quia, vt paulò pòst videbimus, periculum Planctarum, Charybdis & Scyllæ leuiter attinget, eo tecto & dissimulato. Quod secundum spectat, notandum est, vt se sponte vinculis constringi à socijs patiatur, ne Sirenum cantibus illectus eas accederet: nam ei soli, vt vidimus, data est illas audiendi libertas, vt nimirum in se ipso experiretur, quanta esset earum suauitas, vt qui ipsum etiam ad se pellicere possent.

c οἱ δ' ἐπ' ἐρετμοῖσ'] Hoc nobis non est leuiter prætereundum: nam hic obseruo veterum nauium vsum, vt quæ ventis tantùm aliquando, remis etiam tantùm aliquando impellerentur. Quod nescio an multi notauerint, mihi sanè non constat. Vides autem Vlyssis socios nunc cessante vento vela complicare, remisque agitandis manus admouere.

d δεῦρ' ἄγ' ἰὼν] Hos versus sic transtulit Cicero:

O decus Argolicũm, quin puppim flectis Vlysses,
Auribus vt nostros possis agnoscere cantus.
Nam nemo hæc vnquam est transuectus cærula cursu,
Quin prius astiterit vocum dulcedine captus,
Post varijs auido satiatus pectore Musis,
Doctior ad patrias lapsus pertenerit oras.
Nos grauia certamen belli clademq; tenemus,
Gracia quam Troiæ diuino numine vexit,
Omniaq; elatis rerum vestigia terris.

Quibus verbis conatæ sunt Sirenes ad se Vlyssem pellicere: id autem quàm artificiosè, videndum est. Primùm aliorum exemplo, qui illac præteruecti sunt anteà soliti se accedere, cùm illarum cantuum dulcedine caperentur. Deinde à fine & vtilitate, quam indeceperint: quod tamen prætexunt, cùm reuerà eos ita allectos trucidarent: sed illæ veritatem susq; deq; habent, dummodò scopum suũ assequantur. Tertiò à sua canendi peritia, quæ tum Vlyssi ipsi accõmodari nunc possit in recensendis Troianis cladibus, quas lubenter audire Vlyssem intelligebant, non secus atque ipsius nomen callent: licet eum nunquam antea vidissent, pro natura Dearum videlicet, quibus nihil est ignotum. Lubenter autem illa erat Vlysses auditurus, quia in ijs maximam suæ laudis segetem contineri nouerat. Et huc reuocari oportet, quæ antea diximus, solitas Sirenas suos cantus ingenijs præternauigantium aptare, vt ea modularentur, quibus eos maximè delectari scirent. Tum verò, ne hac tantùm parte se commendarent, addunt in fine se omnia ea scire, quæ in terra latissimè patent: quod verisimiliora facit præcedentia, siquidem specialia generalibus continẽtur. Et hoc quidem sic illæ protulerunt, vt animum Vlyssis ad se conuerterint, atq; adeò ipse vinculis exolui petierit, vt eas accederet, sed monitorum non obliti socij eò arctiùs ipsum & fortiùs astrinxerunt: qua in re fidelitatis suæ non vulgaria documenta exhibuerunt, cùm scilicet duci suo inobedientes cum illius emolumento, quàm audientes cum eius dispẽdio esse maluerint. Et ita res processit,

vt il-

vt illud indignè ferentes, Sirenas dixerint in mare se coniecisse: quod alij de Orpheo dicunt, quem memorant cantu suæ citharæ illarum modulamina retudisse, vt est apud Orph. Argon. his verbis:

ὀδυρὰ δ' ἀϋσαντα ἐπὶ πόντῳ νῆϊς λυγρὸς
μολπῆς θελγόμενος, σφέας δ' ἀπὸ ῥωχμοῖο πάγης
ἐς βηδὸν δίσκουσαν ἁλίρροθον ἁλμυρὸν ὕδωρ,
πέτρῃσι δ' ἠλάξαντο δέμας μορφωθὲν ὑπέρτολον .i. vt vertit Natalis:

Sunt grauiter questæ, vt senserunt fata Deorum
Aduentasse sibi, summaq; crepidine saxi
Præcipites saliere maris spumantis in vndas.
Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

Id propter Vlyssem non irretitum accidisse testantur illa carmine, quod Virgilij opusculis inseritur.

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses,
Hac iustos sola præstitit arte suos.
Illenit cera sociorum callidus aures:
Atq; suas vinclis præbuit ipse manus.
Transiluit scopulos, & inhospita littora classis,
Illæ præcipites desiluêre freto.

Sed huius rei Homerus non meminit.

ε κραπνὸν] Nunc Planctas illas accedunt flammis & vndis æstuantes cum horrendo strepitu, vt anteà Circe præmonuerat: quæ omnia tanta sunt, vt socij Vlyssis perterriti à remigio cessauerint, eum laborem non repetituri, nisi Vlyssis cohortatione fuissent excitati, vnde illi animis resumptis hoc periculum præterlabuntur.

f ὦ φίλοι,] Præsentis periculi metu fractos sociorū animos vnius commemoratione reficit, nimirum quod apud Cyclopem subierunt, cui istud minimè possit comparari, quod tamen consilio & prudentia Vlyssis effugerint: proinde non esse in hoc longè minore desperandum, cuius euitandi gratia suggerit, quid sit tum ipsis remigibus tum ipsi gubernatori faciendum. Vbi videtur mihi Vlysses hanc laudem sibi tribuere, cùm tamen ita esset anteà à Circe instructus, quod non dixit.

g σιγήσω δ' ὅττι ἐμυθεόμην,] Si in communicando Circes consilio, quod ad Sirenas attinebat, Vlysses prudens fuit: hic in celãdo vel dissimulãdo præsenti periculo longè prudentior apparet. Futurum enim erat, vt si illius magnitudinẽ reliqui intellexissent, animis omnino conciderent, vt qui iam satis varijs calamitatibus anteà essent conflictati, proinde hanc nouã subire vererentur. Et hoc est egregium in huiusmodi rebus consilium, vt ducibus belli, qui non semper expeditionum suarum grauitatem & periculum militibus suis indicant: solent siquidẽ homines ea minus reformidare, quæ improuisa & ignota sunt, quàm quæ longè antè damnosa aut periculosa iudicantur. quanquam interdum id ipsum quod sis acturus ignorare, plus detrimenti afferat: quia vbi in rem ipsam deuenitur, animorum & corporum vires debilitantur ab ipsius periculi magnitudine derepentè profligatæ, vbi si te ipsum præmunieris, fortiùs omnia incommoda patiaris, quæ tibi iam esse obeunda apud te constituisti. Proinde prudentia quoq; in hoc ipso est adhibenda, qua etiam videtur vti hoc loco Vlysses. nam licet expresè Scyllam non significet, docet tamen satis, ingens, ipsis periculum esse subeundum, siquidem eos ad fortitudinem exhortatur: deinde ex suo etiam statu, vbi sese armis instruxit, id adhuc melius testatum fecit. Quòd si illius iacturæ, quam se ibi passurum esse nouerat ex Circes præmonitione meminisset, eos procul dubio planè deterruisset. Et hoc est cautissimè obseruandum, ne qui similia experiuntur, in suam & suorũ perniciẽ impingant.

h ἀνωϊστάνοιμι,] Dubium esse possit, an reuerà mandatorum Circes oblitus esset Vlysses? Mihi quidem id verisimile non fit: sed inuitus forte hoc negotium tractasse, ac si eum Circe nunquam de eo monuisset, quod obliuioni cuidam poterat tribui: vel reuerà eam præcessit, ne videatur impiè egisse, quòd se armis aduersus Deam instruxerit, quod Circe eum facere prohibuerat. Et sic Vlyssem suum Homerus in tota peregrinatione fortem & magnanimum nobis proponit.

i ὡς, ὅτ' ἐπὶ σπείῳ] Hac comparatione duo facit Vlysses primùm docet, quàm facili negocio hos socios Scylla abripuerit: deinde etiam videtur asperitatem narrationis hac festiuitate emolijsse. De bouis cornu autem, quod in piscando adhibebatur, arbitror nos anteà in Iliade dixisse, & iterum in Lexico dicemus.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πέτρας Φύγομεν, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην τ', αὐτίκ' ἔπειτα θεοὶ ἐς ἀμύμονα νῆσον
Ἱκόμεθ'. ἔνθα δ' ἔσαν καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι,
Πολλὰ δὲ ἴφια μῆλ' ὑπερείονος ἠελίοιο.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἔτι πόντῳ ἐὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Μυκηθμοῦ τ' ἤκουσα βοῶν αὐλιζομενάων,
Οἰῶν τε βληχήν· καί μοι ἔπος ἔμπεσε θυμῷ
Μάντῳ ἀλαοῦ Θηβαίης Τειρεσίαο,
Κίρκης τ' Αἰαίης, * ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν
Νῆσον ἀλεύασθ' * τερψιμβρότου ἠελίοιο.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,
Ὄφρ' ὑμῖν εἴπω μαντήια Τειρεσίαο,
Κίρκης τ' Αἰαίης, ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν,
Νῆσον ἀλεύασθ' * τερψιμβρότου Ἠελίοιο.
Ἔνθα γὰρ αἰνότατον κακὸν ἔμμεναι ἄμμιν ἔφασκεν.
Ἀλλὰ παρὲξ τὴν νῆσον ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν.
Ὣς ἐφάμην. τρίσσαν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Αὐτίκα δὲ Εὐρύλοχος στυγερῷ μ' ἠμείβετο μύθῳ,
Σχέτλιος εἶς Ὀδυσεῦ· πέρι φίλων, ἀδλέ τι γῆρα
Κάμνῃς· ἦ ῥά νυ σοί γε σιδήρεα πάντα τέτυκται,
Ὅς ῥ' ἑτάρους καμάτῳ ἀδηκότας ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Οὐκ ἐάας γαίης ἐπιβήμεναι, ἥτις κεν αὖτε
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τεύξειεν ὄλεθρον·
Ἀλλ' αὔτως ἀλεγεινὰ νύκτα θοὴν ἀλάλησθαι ἄνωγας,
Νήσου ἀποπλαγχθέντας ἐν ἠεροφοίτιδι πόντῳ.
Ἐκ νυκτῶν δ' αἴθεμοι χαλεποὶ ὀλέκουσι νέεσθαι
Γίνονται· πῇσίν τις * ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Εἴ ποθεν ἐξαπίνης ἔλθῃ ἀέλλαι ἀνέμοιο θύελλαι;
Ἢ Νότου, ἢ Ζεφύροιο δυσαέος, οἵ τε μάλιστα
Νῆα διαρράσσουσι θεῶν ἀέκητι ἀνάκτων.

Cæterùm postq̃ petras effugim⁹, horrẽdã Charybdim
Scyllamq; statim deinde dei ad eximiam insulam
Peruenimus, ibi aũt erãt pulchræ boues latis frontib.
Multa autem pinguia pecora supermeantis Solis.
Certè cùm ego adhuc in mare essem in naui nigra,
Mugitum audiui boum stabulantium,
Ouiumq; balatum, & mihi sermo incidit animo:
Vatis cæci Thebani Tiresiæ,
Circesq; Aeææ, quæ mihi valdè sæpè præcepit,
Insulam euitare homines oblectantis Solis.
Certè tum ego socios alloquebar mæsto corde,
Audite meos sermones mala quantumuis passi so-
Vt vobis dicam vaticinia Tiresiæ, (cij,
Circesq; Aeææ, quæ mihi valdè diligenter præcepit,
Insulam effugere delectationẽ hominibus dãtis Solis.
Hinc enim præsentissimũ malum fore nobis dicebat.
Sed præter insulam pellite nauem nigram.
Sic dicebam, illis aũt confractum est amicũ pectus.
Statim. a. Eurylochus molesto mihi respõdit sermone,
Infelix es ô Vlysses, abundat tibi robur, neq; nũquam membra
Infatigaris: planè omnia tibi ferrea sunt,
Qui socios defatigatos atq; etiam sommno
Non permittis terram conscendere, vbi rursus
Insula in circumflua lautam paremus cœnam,
Sed temerè per noctem celerem errare iubes
Ab insula errabundos in obscuro ponto.
Ex noctibus autem venti difficiles, pernicies nauium
Nascuntur: quis verò effugeret sæuam mortem,
Si fortasis repentè veniret venti procella,
Aut Noti aut Zephyri vehemẽter spirãtis, & q potiss.
Nauem diripiant, vel dys regibus inuitis?

με. οἵ μοι μ. πολλ' ἐπέτελλον με φαεσιμβρότου

με. Φαεσιμβρότου

με. ὑπεκφύ. γοι

Ἀλλ' ἦ-

Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν [d]πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπον θ' ὁπλισόμεσθα θοῇ ἐπὶ νηῒ μένοντες.
Ἠῶθεν δ' ἀναβάντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.

Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος· ὄτρυν δ' ἠνεον ἄλλοι ἑταῖροι,
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὃ δὴ [e]κακὰ μήδετο δαίμων·
Καί μιν Φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,

Εὐρύλοχ', [f]ἦ μάλα δή με βιάζετε μοῦνον ἐόντα.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Εἴ κέ τιν' ἢὲ βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μέγ' οἰῶν
Εὕρωμεν, μήπως τις ἀπασσαλίῃσι κακῇσι
Ἢ βοῶν ἢ ἔτι μᾶλλον ἀποκλαύσῃ. ἀλλὰ ἕκηλοι
Ἐσθίετε βρώμην τὴν ἀθανάτη πόρε Κίρκη.

Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελέσθησάν τε τὸν ὅρκον,
Στήσαμεν ἐν λιμένι γλαφυρῷ εὐεργέα νῆα
Ἄγχι ὕδατος γλυκεροῖο καὶ ἐξαπέβησαν ἑταῖροι
Νηὸς, ἔπειτα δ' ὅρκον ὑπεξεμένως τετύκοντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
[g]Μνησάμενοι δ' ἤπεφνε φίλους ἔκλαιον ἑταίρους,
Οὓς ἔφαγε Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλοῦσα.
Κλαιόντεσσι δ' ἐπὶ τοῖσιν ἐπήλυθε νήδυμος ὕπνος.
Ἤμος δ' τρίτα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Ὦρσεν δὴ ζαλέως ἄνεμον νεφεληγερέτα Ζεύς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ σὺν δ' νέφεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' ἐξ οὐρανόθεν νύξ.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς.
Νῆα μὲν ὡρμίσαμεν, κοίλον παρ' εἰσερύσαντες·
Ἔνθα δ' ἔσαν Νυμφέων καλοὶ χοροὶ ἠδ' ἀγορῆες.
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ μῦθον ἔειπον,

[h]Ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηῒ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε
Ἔστιν, [*]τῶνδε βοῶν ἀπεχώμεθα, μή τι πάθωμεν.
Δεινοὶ γὰρ θεοὶ οὗτοι βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἠελίῳ, [i]ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει.

Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγαίων.
Μῆνα μὲν πάντ' ἄλληκτος ἄὴ Νότος, οὐδέ τις ἄλλος
Γίνετ' ἔπειτ' ἀνέμων, εἰ μὴ Εὖρός τε Νότος τε.
Οἱ δὲ, ἕως μὲν σῖτον ἔχον καὶ οἶνον ἐρυθρὸν,
Τόφρα βοῶν ἀπέχοντο, λιλαιόμενοι βιότοιο·
Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς ἐξέφθιτο πᾶσα πάπαλα,
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ,
Ἰχθύς ὀρνιθάς τε φίλας, ὅ, τι χεῖρας ἵκοιτο,
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτρεφε δὲ γαστέρα λιμός·
Δὴ τότ' ἐγὼν ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχον, ὄφρα θεοῖσιν
Εὐξαίμην, εἴτίς μοι ὁδὸν φήνειε νέεσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δὲ νήσου ἰὼν ἤλυξα ἑταίρους,
[k]Χεῖρας νιψάμενος ὅσθ' ὑπὸ σκέπας ἦν ἀνέμοιο,
Ἠρώμην πάντεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
[l]Οἱ δ' ἄρα μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχυαν.
Εὐρύλοχος δ' ἑτάροισι κακῆς ἐξήρχετο βουλῆς,
[m]Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι.
Πάντες μὲν σύγεροι θανάτοι δηλοῖσι βροτοῖσι,
[n]Αἰμῶ δ' οἰκτιστὸν θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ἀλλ' ἄγετ', Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας,
Ῥέξωμεν ἀθανάτοισι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Εἰ δέ κεν εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κεν Ἠελίῳ ὑπερίονι πίονα νηὸν
Τεύξομεν, εἴθέ κε θεῖμεν ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰ δ' ὀλοωσάμενός τι [*]βοῶν ὀρθοκεραιάων,

Verùm sanè nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnamq; apparemus celerem apud nauem manẽtes:
Manè autem conscensa naue, intremus latũ pontum.

Sic ait Eurylochus, comprobarũt autem alij socij.
Et tũ certè agnoscebã.q; certè mala machinaretĩ dæ-
Et ipsum alloquutus, verba volatilia dixi, (mon:
Eurylochę profectò iam me cogitis solus cùm sim.
Sed agè nunc mihi omnes iurate sanctũ iuramẽtum:
Siquidẽ aliq̃d siue boũ armẽtũ, aut magnũ gregem o-
Inueniamus, ne fortassis imperitia mala (uium
Aut bouem aut etiam pecudem occîdat, sed quietì
Comedite cibum quem immortalis præbuit Circę.

Sic dicebam, illi autem protinus iurarunt vt iussi.
Porrò postquã iurarunt perfeceruntq; iusiurandum,
Appulimus in portu cauo benefactam nauem,
Prope aquam dulcem, & exiuerunt socij
E naui, deinceps autem cœnam scitè apparârunt,
Cæterùm postq̃ potus & cibi cupiditatẽ ademerunt,
Recordati verò deinde charos fleuerunt socios,
Quos deuorauerat Scylla caua ex naui arreptos.
Flentibus autem ijs aduenit dulcis somnus. (runt,
Quando aũt tertia pars noctis erat, & astra inclina-
Immisit vehementer fortẽ ventũ nubiũ congregator
Turbine ingenti, nubibus aũt cooperuit (Iupiter
Terram simul & pontum: ingruit autẽ de cœlo nox.
Quãdo a manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Nauẽq; dẽ subduximus in cauã speluncã intrò tractã.
Hic aũt erant Nympharum pulchri loci atq; sedilia,
Et tum ego concione coacta sermonem dixi,

O amici, in naui quidem celeri cibusq; potusq;
Est: à bubus autẽ his abstineamus, ne quid patiamur: γρ. τῶν δ
Grauis enim Dei hæ boues & eximia pecora
Solis, qui omnia inspicit, & omnia audit. (sus,
Sic dicebam, illis a persuadebatur animus genero-
Mensem a integrũ ppetuus flabat Notus, neq; qs alius
Spirabat deinde ventorum, nisi Eurusq; Notusq;.
Illi quamdiu q̃dem panẽ habebant, & vinũ nigrum,
Tamdiu à bobus abstinebant, studiosi vitæ,
Sed cùm iam è naui perierunt viatica omnia,
Certè prædam sequebantur palantes necessitate
Pisces auesq; charas quodcunq; in manus venisset,
Curuis hamis, affligebat verò ventrem fames.
Certè tum ego per insulam secessi, vt dijs (tum.
Supplicarem, si quis mihi viam monstraret ad redi-
Sed cùm iam per insulam iens declinaueram à socijs,
Manibus lotis, vbi defensaculum erat à vento,
Supplicabam omnibus dijs, qui cœlum inhabitant.
Hi sanè mihi dulcem somnum cilijs infuderunt.
Eurylochus autem socijs mali dux erat consilij.

Audite meos sermones mala quamuis passi socij,
Omnes quidem inuisæ mortes miseris mortalibus.
Fame autem miserrimum mori, & fatum assequi.
Sed agitè Solis ex bobus abreptis optimis,
Sacra faciemus immortalib. q cœlũ latum inhabitãt.
Quòd si in Ithacam peruenerimus in patriã terram,
Statim Soli supragradienti diues templum
Faciemus, illic sanè ponemus ornamenta multa &
preciosa. (bentes
Qui si iratus aliquo pacto ob boues erecta cornua ha- γρ. βοῶν ἐ-
νεκ' ὀρθ.

Νῆ' ἐθέλῃ ὀλέσαι, ἅπτὶ δ' ἕασον θεοὶ ἄλλοι,
Βέλομ' ἅπαξ σεῦς κύμα χανὼν ἀπὸ θυμὸν ὀλέσαι,
Ἢ δηθὰ στρύγεσς ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος· ἅπτὶ δ' ἤνεον ἄλλοι ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ' Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας
Ἐγγύθεν (ἐ γὰ τῆλε νεὸς κυανοπρῴροιο
Βοσκέσκοντ' ἔλικες καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι)
Τὰς ἢ σειήσαντο, καὶ ὐχετόωντο θεοῖσι,
ο* Φύλλα ἢ δρεψάμενοι τέρενα δρυὸς ὑψικόμοιο·
Οὐ γὰ ἔχον κρῖ λευκὸν ἐϋστέλμῳ ἐπὶ νηΐ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' εὔξαντο, καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κνίσῃ τε κάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν·
Οὐδ' εἶχον μέθυ λεῖψαι ἐπ' αἰθομένοις ἱεροῖσιν,
Ἀλλ' ὕδατι σπείσαντες ἐπώπτων ἔγκατα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίσυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, κὴ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρον,
Καὶ τότε μοι βλεφάρων ἐξέσυτο νύσσυμος ὕπνος.
Βῆν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης.
Καὶ τότε με κνίσης ἀμφ' ἤλυθεν ἡδὺς ἀΰτμή.
Οἰμώξας ἢ θεοῖσι μετ' ἀθανάτοισι γεγώνευν,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
* Ἦ μὲ μάλ' ἐς ἄτην ῥ κοιμίσατε νηλεῖ ὕπνῳ·
Οἱ δ' ἔπαροι μέγα ἔργον ἐμητίσαντο μενοντες.
Ὠκέα δ' Ἠελίῳ ὑπερίονι ἄγγελος ἦλθε
Λαμπετίη ταναύπεπλος, ὅ οἱ βόας ἕκλεν ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μετηύδα χώομενος κῆρ,
q Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τίσατ' δὴ ἑτάρους Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Οἵ μοὶ βοῦς ἔκτανον ἀάσπετον, ἦσιν ἔγωγε
r Χαίρεσκον μὲν ἰὼν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Ἠ δ' ὁπότ' αὖ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν τραπόμην.
Εἰ δέ μοι ὐ τίσουσι βοῶν ἐπιφὴν ἀμοιβὴν,
s Δύσομαι εἰς Ἄϊδαο, καὶ ἐν νεκύεσσι φαείνω.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
t Ἠέλι', ἦρι μὲν οὺ μετ' ἀθανάτοισι φάεινε (Ζεύς,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·
Τῶν δέ κ' ἐγὼ τάχα νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Τυτθὰ βαλὼν κεάσαιμι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ταῦτα δ' ἐγὼν ἤκουσα Καλυψοῦς ἠυκόμοιο·
Ἣ δ' ἔφη Ἑρμείαο διάκτορος αὐτὴ ἀνέσθαι,
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠϊόν θαλάσσαν,
Νέικεον ἄλλοθεν ἄλλον ἐπισπέσθαι, ἀδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα· βόες δ' ἀποτέθνασαν ἤδη.
Τοῖσιν δ' αὐτίκ' ἔπειτα u θεοὶ τέρατα σφοῦφαινον.
Εἶρπον μὲν ῥινοί, κρέα δ' ἀμφ' ὀβελοῖς * ἐμεμύκει,
Ὠπαλέα τε καὶ ὠμά· βοῶν δ' ὡς γίνετο φωνή.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἑταῖροι ἑταῖροι
Δαίνυντ' Ἠελίοιο βοῶν * ἐλάσαντες ἀρίστας.
Ἀλλ' ὅτ' ἄρ' ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ x Ζεὺς ἦκε κρονίων,
y Καὶ τότ' ἔπτη ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων,
Ἠμεῖς δ' αὖτ' ἀναβάντες ἐνήκαμεν ὑρεῖ πόντῳ,
Ἱστὸν στησάμενοι, ἀνὰ δ' ἱστία λεύκ' ἐρύσαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαῖ' ἀνά, ἀλλ' οὐρανὸς ἠὲ θάλασσα,
Δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὑπὲρ γλαφυρῆς, ἠχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.

Nauem volet perdere, suffragabuntur alij dij.
Malo semel ad fluctus hians vitam perdere,
Quàm diutius tabescere versans in insula deserta.
Sic ait Eurylochus, collaudabant autem alij socij.
Statim autem Solis ex bobus abegerunt optimas
Cominus (non enim longè à naue nigro rostro
Pascebantur nigræ pulchræ boues lati frontibus)
Eas verò circumstabant, & vota fecerunt dijs.
Folia aũt decerpserunt tenerrima quercus alticomæ,
Non.n. habebant hordeũ albũ in benè tabulata naui.
Cæterũ postq̃ precati sũt, mactarũt & excoriarũt,
Fœmoraq́ conciderunt, atq́ adipe cooperuerunt
Duplicantes, desuper autem cruda posuerunt,
Neq́ habebant vinũ ad libandũ super incensa sacra,
Sed aqua libantes assabant intestina omnia.
Cæterùm postquam fœmora incensa sunt, & viscera
comederunt, (fixerunt:
In minuta frusta secuerunt, & alia verubus trans-
Et tunc mihi palpebris excidit suauis somnus.
Festinabam ire ad nauem velocem & littus maris.
Sed quando certè propè eram profectus,
Et tum mihi nidoris obuenit dulcis flatus.
Lugens autem deos ad immortales clamaui,
Iupiter pater, atq́ alij beati dij immortales, (mno.
Profectò me magnũ in detrimentũ sopiuistis sæuo so-
Ipsi. v. socij magnũ facinus perpetrarunt manentes.
Statim autem Soli suprà meanti nuncius venit
Lampetia lato peplo, quòd ei boues interfecerũt socij.
Statim autem deos alloquutus est iratus corde,
Iupiter pater, atq́ alij beati dij immortales,
Vlciscamini iam socios Laërtiadæ Vlyssis,
Qui meas boues occiderunt superbè, quibus ego
Gaudebam quidem cùm ibam in cælum stelliferum,
Atq́ quando retrò ad terram è cælo diuertebam.
Quòd si mihi non luent boum condignam talionem,
Descẽdã ad Plutonis domũ, & inter mortuos lucebo.
Hunc excipiens alloquutus est nubicogus Iupiter,
Sol, certè quidem tu inter immortales lucebis,
Et mortales homines ad fertilem terram.
Horum autem citò nauem celerem candenti fulmine
Paululùm perculsam incendero medio in nigro põto.
Hæc ego audiui à Calypso pulchricoma,
Quæ aũt dicebat à Mercurio internũcio audiuisse.
Cæterùm postquam ad nauem peruenit atq́ mare,
Obiurgabam alicundè alium ordine, neq́ remedium
Inuenire potuimus, boues enim occisi erant iam.
His continuò deinde dij prodigia ostendebant.
Serpebãt quidem pelles, carnes.a. ab verubus immu-
Assataq́ & crudæ, boum qualis fiebat vox. (giebant
Sed diebus quidem deinde mihi chari socij
Conuiuabantur, Solis boues mactantes optimos.
Sed quando certè septimum diem Iupiter induxit,
Tum verò ventus quidem cessauit turbine sæuiens.
Nos aũt statim cõscendentes ferebamur in lato mari
Malo erecto, atq́ ad malum albis velis collocatis.
Sed quando certè insulam deseruimus, neq́ vspiam
Apparebat terrarũ, sed cælum atq́ mare: (aliqua
Tum verò nigram nebulam statuit Saturnius
Nauim supra cauam, obscuratus pontus est sub ipsa

πρ. Φύλλα δ' ἐρεψάμενοι
πρ. Ἦ μάλα μ' ἐς ἄτην κοιμήσατε
πρ. ἐμέμυκεν,
πρ. ἐλόωντες

Ἦ δ' ἔ-

Ἦ δ' ἤτοι μάλα πολλὸν ὑπὲκ χρόνον ἄλλα γε ἦλθε
Κελεύθως Ζέφυρος μεγάλῃ σὺν λαίλαπι θύων.
Ἱστοὺς δ' ὡς τάνυσε ῥιπὴ ἀέμοιο θύελλα
Ἀμφοτέρους· ἰσὸς δ' ὀπίσω πέσε, τοὶ δέ τε πάντα
Εἰς ἄντλον κατέχυθ'· ὁ δ' ἄρα πρύμνῃ ἐνὶ νηὶ
Πλῆξε κυβερνήτεω κεφαλήν, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς, ὁ δ' ἀρ' ἀργυδὸν ἐλεπάων
Κάππεσ' ἀπ' ἰκελόφιν, λίπε δ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν·
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς θηλυβόλου κεραυνῷ,
Ἐν δὲ θείου πλῆτο. πέσον δ' ἐκ νηὸς ἑταῖροι.
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀπαύρισε νόστον.
Αὖταρ ἐγὼ Μαρώνηος ἐφοίτων, ὄφρ' ἀπὸ τοίχου
Λῦσε κλύδων τρόπιν τε καὶ ἱστὸν ἐς κύμα·
Ἐκ δέ οἱ ἴσον ἔαξε ποτὶ τρόπιν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἐπῆν βέβλητο βοὸς ῥινοῖο τετυχώς.
Τῷ ῥ' ἄμφω συνέεργον ὁμῶς τρόπιν ἠδὲ καὶ ἱστόν.
Ἐζόμενος δ' ἀπὸ τοῖς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν.
Ἔνθ' ἤτοι Ζέφυρος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων.
Ἦλθε δ' ἀπὸ Νότος ὦκα, φέρων ἐμῷ ἄλγεα θυμῷ,
Ὄφρ' ἔπι τὸν ὀλοὸν ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν,
Παννύχιος φερόμην· ἅμα δ' ἠελίῳ ἀνιόντι
Ἦλθον ἐπὶ Σκύλλης σκόπελον, δεινήν τε Χάρυβδιν.
Ἡ μὲν ἀνερρόιβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ μακρὸν ἐέλδεον ὑψόσ' ἀερθείς,
Τῷ ὡσεὶ φύς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, ἁδρὸν ἔχουσα
Οὔτε σημάντορε ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι.
Ῥίζαι γὰρ ἔκαν* ἦσαν, ἀπήωροι δ' ἔσαν ὄζοι,
Μακροί τε μεγάλοι τε, κατέσκιαον ἠΧάρυβδιν.
Νωλεμέως δ' ἐχόμην, ὄφρ' ἐξεμέσσεν ὀπίσω
Ἱστὸν καὶ τρόπιν αὖτις ἐελδομένῳ δέ μοι ἦλθεν
Ὄψ'. ἧμος δ' ἐπὶ δόρπον ἀνὴρ ἀγορηθεν ἀνέστη,
Κρίνων νείκεα πολλὰ δικαζομένων αἰζηῶν,
Τῆμος δὴ τάγε δοῦπα Χαρύβδιος ἐξεφαάνθη.
Ἧκα δ' ἐγὼ καθύπερθε ποδὰς καὶ χεῖρε φέρεσθαι,
Μέσσῳ δ' ἐν δίπτυα παρὲξ πεσεμήκεα δοῦπα,
Ἐζόμενος δ' ἐπὶ τοῖσι διήρεσσα χερσὶν ἐμῇσι.
Σκύλλῃ δ' οὐκέτ' ἔασε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Εἰσιδέειν· ἐ γάρ κεν κὰτ ἔκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην* πέλασαν θεοὶ, ἔνθα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα
Ἣ μ' ἐφίλησε τ' ἔκρεμέ τε. τί τοι τάδε μυθολογεύω;
Ἦ δὴ γάρ τοι χθιζὸς ἐμυθεόμην ἐνὶ οἴκῳ
Σοί τε καὶ ἰφθίμῃ ἀλόχῳ· ἐχθρὸν δέ μοι ἐστὶν,
Αὖτις ἀριζήλως ἐρεμυὰ μυθολογεύειν.

Quæ currebat haud sanè multũ p temp⁹. statim.n.ir-
Stridens Zephyrus ingenti cũ turbine sæuiens. (ruit
Mali autem rudentes rupit venti procella
Vtrosq; malus.a.retrò cecidit, armamentaq; omnia
In sentinam deciderunt, ipse autem extima in naue
Percussit gubernatoris caput, ossaq; confregit
Omnia vno impetu: ipse autem vrinatori similis
Decidit à tabulatis, deseruit.a.ossa animo⁹ generosus.
Iupiter autẽ simul intonuit, & iniecit fulmen naui,
Ipsa aũt contorquebatur tota Iouis percussa fulmine,
Sulphure aũt implebatur, ceciderunt.a.ex naui socij.
Illi autem cornicibus similes circa nauem nigram
In fluctibus ferebantur, Deus autem abstulit reditũ.
Cæterùm ego per nauim incedebam, donec latera
Soluebat vis tẽpestatis carinæ, q̃ inermẽ ferebat fluct⁹:
Euulsũ.a.malũ fregit vsq; ad fundũ, cæterũ super ipso
Lorum reuinctum erat bouis corio factum,
Hoc vtrũq; colligauit pariter carinã atq; etiam malũ.
Sedens autem super hæc ferebar pernicioſis ventis.
Tum certè Zephyrus quidem cessauit turbine sæuiẽs.
Superuenit aũt Notus celeriter ferens dolores animo,
Donec rursus ad pniciosam diuerterer Charybdim.
Tota nocte ferebar, simul autem sole oriente
Veni ad Scyllæ scopulum, horrendamq; Charybdim:
Hæc quidem absorpsit maris salsam aquam.
Cæterùm ego ad altam caprificum altè leuatus
Huic implicit⁹ tenebar, veluti vespertilio, neq; vspiã
Vel stabilire pedem firmiter, neq; ascendere. (potui
Radices enim longæ erant, distantes aũt erant rami, χ. ἔκαν
Longinqui ingentesq;, obumbrabãt aũt Charybdim,
Indesinenter autẽ tenebã, donec emoueret retrorsum
Malum, & carinam denuò: cupienti.a.mihi aduenit
Tandem. quando aũt ad prandiũ iudex è foro surgit
Iudicans lites multas litigantium virorum,
Tùm tandem hæc ligna ex Charybdi apparebant.
Sensim ego desuper pedes & manus demittebar.
Medio autem cum sonitu cecidi extra oblonga ligna,
Sedens autem super hæc remigaui manibus meis.
Scyllã.a.nõ amplius, permisit pater hominũq; deorũq;
Aspicere, non enim effugere potuissem sæuam mortẽ.
Hinc autẽ nouem diebus ferebar, decima.a.me nocte
In sulam in Ogygiam appulerunt dij, vbi Calypso χ. Ὠγυγίην
Habitabat pulchricoma veneranda dea celebris,
Quæ me amauitq;, foutiq;, quid tibi hæc dicam?
Iam enim ex parte enarraui in domo
Tibiq; & castæ vxori: molestum autem mihi est
Rursus planè enarrata recensere.

COMMENTARIVS.

a μαντήια τερσίαο,] Cùm ad eum locum peruenissent, vbi quartum periculum erat illis subeundum, prout anteà in Circes verbis exposuimus: non existimauit sibi esse dissimulandum, quod à vate Tiresia in inferis, & posteà ab ipsa Circe sibi prædictum fuerat, quia scilicet de omnium salute conseruanda agebatur, proinde necesse erat id reliquis omnibus patefieri. quod facit, sed breuiter & concisè in ipso initio: immò omnino obscurè, quia illud præsentissimum periculum non explicat, de eo generaliter tantùm loquutus. contrà verò in Planctis, Scylla & Charybde fecit: cuius rei causam nos ibi vidimus.

b αὐτὰρ ὅ γ' Εὐρύλοχος] Suadebat Vlysses vlteriùs esse relicta Thrinacria transeundum, at Eurylochus reliquorum nomine ei refragatur, iniquumque illum esse dicit, qui ex suo robore & summa laborum tolerantia alios metiatur, qui tum laboribus tum vigilijs, id est, ἀΰπνια (pro quo Poëta dixit ὕπνον, vt in Lexico videbimus) defatigati longiorem nauigationem perferre non possint: proinde quiete indigeant, cuius captandæ & reficiendarum virium gratia in insulam illis necessariò descendendum sit. Aliud addit argumentum, quod fortius videtur: quia noctes intempestę esse solent, & proinde nauigando minus accommodatæ. Hoc habent autem peculiare noctes credo propter Solis absentiam, cuius ea est facultas, vt tempestates discutiat: noctu autem nihil est quòd illis obstet, addam etiam, id ferè in cæteris rebus omnibus valere, putà in morbis, qui solent grauiores esse noctu quàm interdiu: sed id ἐν παρέργῳ. Sanè de tempestatibus id certissimum est.

c θεῶν ἀέκητι] Iam sæpiùs vidimus hãc locutionem Poëtæ nostro vsitatam, vt cùm rem impossibilem significat, eam ipsis etiam Dijs negatam esse dicat.

d πεφύμεθα νυκτὶ] Vidimus aliàs in Iliade hanc eandem phrasin. Nox enim quietem indicere videtur, quod imperium esse Homerus imaginatur, ideò parendum ei esse dicit.

e κακὴ μήδετο δαίμων] Vbi consilio hominum & prudentia periculum euitari non potest, tunc Poëta vim aliquam superiorem in rerũ regimine fingit, nimirum fatum (quod δαίμονα appellat) cui resisti vlla prudentia humana non potest. Ideò nunc Vlysses agnouisse se dicit, cum hortatu suo ad hanc insulam prætereundã socios suos induci non posse animaduerteret, præfinitum sibi aliquod malum, quod effugere non possit, id nunc dæmonem machinari: quo loquendi genere vtitur, non quòd iam primùm illud sibi strui cogitet, sed quòd ita videatur fieri eius respectu, quò propiùs res ipsa imminet.

f ἦ μάλα δὴ μεβιάζετε] Vtile est sæpenumerò ingẽti comitatu cingi, varijsq; de causis, sed idem interdũ valde pernicioſum: quia solus multorum petulantiam aut libidinem commodè compescere non potest, vnde fit vt idem cum illis in exitium ruat, quia insuitus, si quæ sunt deterrima eorum consilia, ijs adhærescere cogitur: vbi si solus fueris, liberum tibi est hoc vel illud amplecti. Illud nunc cum suo dispendio Vlysses expertus est, sociorum suorum refractario animo victus coactusque de sua sententia decedere, quam salutarem omnibus futuram pro explorato habebat. quasi dicat: Quandoquidem vos mihi non creditis vtilia vobis consulenti: licet per me hic consistamus: quanquam testatum vobis cupio id me inuito fieri, cogit me siquidẽ vestrũm numerus, cui solus obstare non possum, vobis assentiri, ne si quod inde damnum vobis infligitur, eius culpam omnem in meum caput cudatis, sed vobis ipsi vestræque temeritati imputetis. Nihilominus tamen adstringit eos iuramento, se greges ac armenta Solis non deprædaturos: vnde docet hoc esse illud periculum, quod Tiresias & Circe ei prædixerant. At socij iurant, mox futuri periurij, vt videbimus.

g μνησάμεθοι] Notandus est hic antiquus mos post epulas lugendi mortuos, quasi significatum inde sit principem curam viuorum esse habendam, maioremq; quàm mortuorum.

h ὦ φίλοι, οὐ γάρ νηΐ] Ingeminat exhortationem suam, qua rogat iterum socios, ne illa armẽta aut greges attingant: rationẽ addẽs, quòd ad grauem & terribilem Deum pertineant, nimirum Solem, cui nihil rerum humanarum latère potest. Quibus voluit metum illis incutere, vt si sui mandati reuerentia non caperentur, at Deum illum saltem reformident, qui hanc iniuriam sibi illatam inultam non sit relicturus. Hanc autem prohibitionem repetiuit, quia in re periculosa non potest satis diligens adhiberi cautio.

i ὃς πάντ' ἐφορᾷ] Iosephus in Apionem docet, quædam esse in Homero repugnantia, quasi videlicet vestigia confusionis illius poëmatum antequam in hunc ordinem à Pisistrato vel à Solone vel ab Hipparcho redigerentur. Scaliger nostro tempore hic tale quippiam esse dixit. Nam cùm Solem Poëta dicat omnia audire & videre, tamen posteà dicitur eo inscio hanc deprædationem armentorum à socijs Vlyssis factam, adeò vt etiam ei referendum à Lampetia fuerit.

k χεῖρας νιψάμενοι] Aliàs hunc ritum lauandi manus, antequàm Deo preces funderent, veteribus vsurpatum explicuimus.

l οἱ δ' ἄρα μοι γλυκιὺ] Quasi dicat: Ego à Dijs cœlestibus rationem discedendi ex hac insula petebam, at illi somnum mihi immiserunt, nimirum inexorato, vt hæc mea desidia sociorum delicto locum faceret. Et hoc dicit, vt causam sui detrimenti ad Deos referat: malè id quidem, si eos idcirco culpare voluerit: sed rectè, si nihil accidere sine eorum prouidentia intelligat, quod Homerum agnoscere alibi quoque docuimus.

m κέκλυτέ μευ μύθων] Artificiosa valde est hæc Eurylochi oratio, qua ad armenta Solis deprædãda excitat. Primùm enim præsentem necessitatem eis ob oculos ponit, eos nimirum fame ita opprimi, vt nihil aliud quàm mortem sperare possint. Cùm autem omnia mortis genera acerba sint, nullum tamen hoc acerbius. Itaque cùm omnibus hoc à natura sit insitum, vt vitæ suæ conseruandæ & sustentandæ gratia quiduis experiantur, facilè eos hoc argumento ad hoc facinus perpetrandum pellexit. Quia tamen in tãta multitudine aliquis adeò pius existere poterat, qui hoc scelus aggredi exhorresceret, motus Numinis reuerentia: ideò huierei speciosum finem prætexit, nimirum ad sacrificia Dijs immortalibus facienda: sic impietati pietatis colorem inducit, vt illa tegeretur. At illud obstabat, quòd Sol hac iniuria offenderetur: cui ille sic occurrit, vota esse ipsi cõcipienda in huius iacturæ compensationem videlicet templum, quod illi in patria erecturi sint. Et quoniam, qui semel pietatis limites transilierit, grauiter impietatem amplecti solet: eò deuenit, vt etiam si nullo pacto Solis ira placari posset, id nihili esse faciendum suadeat, nimirum sub aliorum Deorum auxilij expectatione, quos nimirum his sacrificijs sese promeriturum sperabat. Quod quidem altera ex parte pietatem redolere videtur: sed cùm diuisa pietas in impietatem deflectat, hic quoque Eurylochus, qui vni Deo displicere maluit, licet erga reliquos officio pij hominis defungeretur: trunca & mutilata pietate vtitur, quę æqualiter vniuerso Deorum cœtui, secundum veterum mentem, fuit exhibenda. Tandem vrgente alimentorum penuria victus testatur, se etiam si ob hoc facinus ei mors sit oppetenda, in ipso littore paratum esse id pati potiùs quàm fame conflictatum interire. Quæ omnia speciosè quidem dicta sunt, sed petnitùs impiè, vt ipse exitus docebit. Licet enim vulgatum, Necessitatem aut penuriã legibus esse expeditam, quia illa vel sanctissimè vetita tentare impellit, & violenter cogit, tamen quiduis potiùs patienter & æquo animo ferendum est, quàm vt tibi egeno subuenias & opituleris, sacrosanctum Numen tantullum offendas: quod proculdubiò hæc narratio submonet.

n λιμῷ δ' οἰκτιστον] Cur hæc mors sit omniũ miserrima, causam reddit Eustathius huiusmodi, Διὰ τὸν ἐκεῖθεν δηλαδὴ τηκεδόνα προσημαίνοντες: propter tabem nimirum, quæ famelicum occupat. Id sanè naturæ valde est inimicum, vbi alimentis deficientibus ipsa quoque deficere cogitur, quæ sui conseruandi studiosissima est. Vnde non sine causa fames grauissimum Dei flagrũ existimatur, & Poëta noster Gallicus, quem κατ' ἐξοχὴν appello, tria fulminis spicula cùm ingeniosè dicat, famem illis connumerat. Itaque cùm illa vrget, nihil intentatum relinquunt homines vt victum sibi suggerant: nihil, inquam, intentatum, quantumuis illud flagitiosum alioqui censeatur. Ideò rectè illa Oppianus 3. ἰχθ.

ὡς ἀδὴν λιμοῖο κακώτερον, οὐδὲ βαρείης
γαστέρος ἣ κρατέῃσιν ἐν ἀνθρώποισιν ἀπηύρα. id est,

Quàm nihil est fame peius, neq; molesto
Ventre, qui dominatur inter homines immitis & impacatus,

vt nimirum illa Charybdis Virgiliana. Sed de fame nos etiam alibi diximus.

o φύλλα δὲ δρεψάμενοι] Quanquam rebus necessarijs ad sacrificia ritè facienda destituerentur, tamen alienas aduocant, quæ earum vicem suppleant, vt pro salsa mola folia quercus, pro vino aquam ad libationem: cætera fiunt ex ritu, de quo satis dictum est Iliad. 1. vnde hic etiam carmina quædam repetita sunt.

p κοιμίσατε νηλεῖ ὕπνῳ] Sic etiam anteà dicebat, οἱ δ' ἄρα (sup. θεοί) μοι γλυκιὺ ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχυσαν. Quod enim somno occupatus est, id Deorum voluntate factum agnoscit. Tu vide quæ nos ibi annotauimus. Iam verò ex hoc loco nobis hoc notandum est, ex incuria aut inuigilantia ducis multa mala promanare (quod & ipse idem Vlysses anteà erat expertus, cùm sopitus somno in naui occasionem socijs præbuit vtres Aeolios reserandi: vnde ille à patriæ finibus, quibus iam appropinquabat, repulsus est) nam licentiores facti subditi ea plerunque tentant, quæ in propriam & ducis ipsius perniciem redundant. Proindeij, quibus rerum administratio demandata est, maximè cauere debent, ne in hoc vitium temerè impingant, quod præcipuè vix reparari potest, vt aliàs diximus.

q ζεῦ πάτερ,] Mirum videri possit, cur per se Sol hanc iniuriam sibi factam non vlciscatur, sed reliquos Deos imploret. Sed siue regium statum Deorum agnoscamus, siue Democraticum, ita oportuit fieri. Agnoscit autem eum pro Democratico Homerus & Regio simul, cùm Iouem & reliquos Deos aduocantem Solem facit: ita mixtus erit ex vtroq;, vt etiam apud Phæacas.

r χαίρεσκον μὲν ἰὼν] Id est, & oriens & occidens armentis meis oblectabar. Quod vtrunq; ex communi opinione exponit: quòd ita sensibus nostris videatur orientem Solem ad cœlum venire, quoniam tunc oculis nostris cernitur in ipso cœlo: occidentem verò credas veluti è cœlis in terram labi, quia alterum hemisphærium nobis occultatur: sed reuerà sub terram Sol conditur, in cœlis semper remanens.

s δύσομαι εἰς Ἀΐδαο,] Minus etiam ad vlciscendam hanc iniuriam Deos adigit: minatur enim se lucem suam illis erepturum, quã ipsis inferis tenebricosis sit communicaturus. Nam & ipsis Dijs lucem ferre Sol dicitur sæpiùs apud Homerum, quod nos alibi explicuimus. Horreri tamen lucem à Plutone in inferis, satis testantur Poëtæ: vnde illæ querelæ apud Statium, cùm Amphiaraus ad inferos disrupta tellure descendit. Sed Sol non curat quid gratum Plutoni futurum sit, modò hoc ipsum cœlestibus Dijs ingratum sit & iniucundum.

t ἠέλι', ἦτοι μὲν σὺ] Quamuis cæteros etiã Deos Sol imploraſſet, tamen solus nunc Iupiter ei respondet, vt à cuius videlicet nutu res tota penderet, in quo regius Deorum status apparet. Ait ergo, se hoc facinus breui vindicaturum mota tempestate & fulmine in nauem Vlysseam immisso. Vbi videmus Ioui imperium etiam in ipsum esse mare, licet aliàs hoc cum eo diuisum habere dicatur Neptunus, quem pro Deo maris colebat antiquitas. Ita quibusdam locis veram de Deo sententiam Poëta nõ dissimulat, cùm eum vniuersi orbis latè Regem agnoscit. Quia autẽ hęc commemorando Vlysses videbatur fidem sibi non conciliare, quia mortali viro Deo-

ro Deorum consilia aut confabulationes non pateant: ideò addit se hæc à Calypso postmodum accepisse, cui anteà Mercurius indicauerat, videlicet, ni fallor, cùm Vlyssis gratia ad eam à Ioue esset demandatus.

u θεοὶ πρόφασιν] Solet Deus ingentem aliquam calamitatem præcedentibus prodigijs non rarò significare, vt hoc loco socijs Vlyssis contigit. Quod egregiè in Cæsaris morte euenisse describit Virgilius. Credo etiam nos hac de re aliàs apud hunc Poëtam dixisse.

x ζεὺς πατὴρ] Videtur de industria Ioui diei reductionem tribuere, quasi indignatus Sol id sponte non fecerit: vel Iouem etiam nunc eum intelligit, quem anteà dicebamus nimirum totius mundi moderatorem & rectorem.

y ἦ τοτ' ἔπειτ' ἀνέμῳ] Hæc fuit fallax malicia, quæ ad se mari committendum Vlyssem & socios pellexit, quam tam ingens tempestas erat consecutura. Sic nouit Deus sceleratos fallere, & certo tempore meritis afficere supplicijs. Sequitur ergo tempestas, qua socij Vlyssis perierunt: & modus quo Vlysses Charybdin, ad quam repulsus vi procellæ fuerat, euitârit: tum eius aduentus ad Calypso. Vbi tota hæc Vlyssea narratio terminatur. nam quomodo à Calypsone ad Phæacas peruenerit, apud quos nunc versatur, superfluum erat renarrare, cum anteà initiò ὕστερον πρότερον exposita sint.

z λίπε δ' ὀστέα] Quomodo animus dicatur ossa relinquere in morientibus, anteà satis exposuimus.

FINIS LIBRI XII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΝ Ὀδυσέα μὲν τὰ δῶρα ἐκπέμπουσιν οἱ Φαίακες εἰς τὴν γῆν τὴν Ἰθακησίων, καὶ τὴν μὲν ναῦν αὐτῶν καταστρέφουσαν, λίθον ποιεῖ Ποσειδῶν· Ἀθηνᾶ δὲ ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ Ὀδυσσεῖ συμβουλεύει περὶ τῶν μνηστηροφονίας· καὶ τὰ χρήματα ἐν ἄντρῳ ἀποκρύπτει, καὶ εἰς γέροντα μεταμορφοῖ τὸν Ὀδυσσέα.

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Odysseæ.*

DORMIENTEM Vlyssem cum donis exposuerunt Phæaces in terram Ithacensium. Et nauem quidem ipsorum redeuntem lapidem fecit Neptunus: Minerua autem in littore Vlyssi consultat de procorum cæde, & res in quadam spelunca occultat, & in senem transformat Vlyssem.

Ἄλλη.

Νδ', Ἰθάκης ἐπέβη Φαιήκων πομπῇ Ὀδυσεύς.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
[a]Κηληθμῷ δ' ἔχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Ὦ Ὀδυσεῦ, ἐπεὶ ἵκου ἐμὸν πότι χαλκοβατὲς δῶ
Ὑψηρεφὲς, τῶσ' οὔτι παλιμπλαγχθείς γ' οἴω
Ἀψάπο οἰκήσδε, εἰκὼ μάλα πολλὰ πέπονθας.
Σῶν μέντοι δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἐφίεμαι τάδε εἴρειν,
Ὅσσοι δὴ μεγάροισι γερούσιον αἶθοπα οἶνον
Αἰεὶ πίνετ' ἐμοίσιν, ἀκουάζεσθε δ' ἀοιδοῦ·
Εἵματα μὲν δὴ ξείνῳ εὐξέστη ἐνὶ κλισμῷ
Κεῖται, καὶ χρυσὸς πολυδαίδαλα, ἄλλά τε πάντα
Δῶρ' ὅσα Φαιήκων βουληφόροι ἐνθάδ' ἔνεικαν.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν τρίποδα μέγαν * ἠὲ λέβητα
* Ἀνδρακάς. ἡμεῖς δ' αὖτε ἀγειρόμενοι κατὰ δῆμον
Τισόμεθ'. ἀργαλέον γὰρ ἑνὶ πρήσσοντι γένεσθαι.
Ὣς ἔφατ' Ἀλκίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος·
[d]Ἦμος δ' ἠελίου φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆα ἄρ' ἐπέσσυτο, φέρον δ' ἐλαύνοσι χαλκόν.
Καὶ τὰ μὲν δὴ κατέθηκε ἱερὸν μετὰ Ἀλκινόοιο,
Αὐτὸς ἰὼν Ἀθήνης ὑπὸ ζυγὰ, μήτιν' ἑταίρων
Βλάπτοι ἐλαυνόντων, ὁπότε πρερχοίατ' ἐρετμοῖς.
Οἱ δ' εἰς Ἀλκινόοιο κίον, καὶ δαῖτ' ἀλέγυνον.
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσε ἱερὸν μετὰ Ἀλκινόοιο
Ζηνὶ κελαινεφέι Κρονίδῃ ὃς πᾶσιν ἀνάσσει.
Μηροὺς δὴ κείαντες δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
Τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς
Δημόδοκος, λαοῖσι τετιμένος. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πολλὰ πρὸς ἠέλιον κεφαλὴν τρέπε παμφαόωσαν,
Δῦναι ἐπειγόμενος· δὴ γὰρ μενέαινε νέεσθαι.
[e]Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ δόρποιο λιλαίεται, ὥτε πρ ἀνῆμαρ

Ν, Ithacam ingressus est Phæacum ductu Vlysses.

SIC dixit, hi autem igitur omnes taciti facti sunt silentio,
Oblectatione autem tenebãtur per domos vmbrosas.
Huic autem vicissim Alcinous respondit dixitq;,
O Vlysses, quoniam venisti meam ad æratam domũ
Altam, ideò te non rursus, vagatum puto
Rursus rediturum, & si valdè multa tulisti.
Vestrûm autem viro vnicuiq; iubens hæc dico,
Quicunq; in atrijs honorarium ardens vinum
Semper bibitis, auditis autem cantorem:
Vestes quidem hospiti pulchra in arca
Iacent, & aurum multinarium, aliaq; omnia
Dona, quæcunq; Phæacum senatores huc attulerunt.
Sed agè ei demus tripodem magnum & lebetem
Viritim, nos autem rursus congregati in populo
Remunerabimur, difficile.n. vnũ largitionẽ præbere.
Sic dixit Alcinous, his autem placuit sermo,
Illi quidẽ dormiturientes iuerunt domũ vnusquisq;.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Ad nauem properabant, ferebãtq; viros honestãs æs.
Ei hæc quidem benè deposuit sacra vis Alcinoi,
Ipse iens per nauem sub transtris, ne aliquem sociorũ
Læderet impellentium quando incumberent remis.
Hi aũt ad Alcinoũ iuerunt & conuiuiũ curauerunt.
His autem bouem mactauit sacra potestas Alcinoi
Ioui nimboso Saturnio, qui omnibus imperat.
Crura aũt assantes epulabantur gloriosum conuiuiũ
Oblectantes sese, inter ipsos.a.canebat diuinus cantor
Demodocus populis honoratus: at Vlysses
Multùm ad Solem caput vertebat omnia illustrantẽ
Ire properans: iam enim cupiebat reuerti.
Sicut autem cùm vir cœnam concupiscit, cui per diu

Νῆον * ἀνέλκητον βόες οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον,
Ἀπρ. ἐλκη-θὲν
Ἀπρηκτον κατέδυ φάος ἠελίοιο,
Δόρπον ἐπισχεδόν, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι·
Ὣς ὀδυσῆι ἀπρηκτον ἔδυ φάος ἠελίοιο.
Αἶψα δὴ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Ἀλκινόωι δὴ μάλιστα πιφαυσκόμενος φάτο μῦθον,

Nouale verterunt boues nigri fixum aratrum,
Expectatò autem huic occidit lumen Solis.
Cœnam vt ineat, affliguntur autem genua eunti:
Sic Vlyssi amicum occidit lumen Solis.
Statim a Phæacibus studiosis remorum loquutus est,
Alcinoo a maximè, illum compellãs dixit sermonem:

COMMENTARIVS.

a κηληθμῷ δ' ἔσχον] Phæaces dicuntur silentio facto & attentè Vlyssis narrationem audisse, idq; cum oblectatione, quæ tamen non est simpliciter de ipsius narrationis argumento intelligenda: quod per se triste est ac luctuosum, vnde potiùs eius respectu oportuerat eos in lacrymas erumpere, vel saltem in infelicis Vlyssis commiserationẽ. Eos igitur ipsius Vlyssis suaui facundia delinitos fuisse intelligendum est, in quo laus Vlyssis non mediocris versatur, qui peregrinationes suas tam calamitosas & miserandas cum tanto lepore & cupedijs orationis exposuerit, vt tantum absit, eum auditoribus suis luctum peperisse, vt potiùs eos summa affecerit delectatione, Sirenum in modum eos cantibus suis deliniens: id enim est propriè, iuxta Didymum, κηληθμὸς, nimirum ἡδὺ ᾠδῆς τέρψις ἐ ἡδονή: delectatio & voluptas, quæ ex cantu percipitur.

b ὦ ὀδυσεῦ] Sumpto argumento ex Vlyssis erroribus eum Alcinous alloquitur, iubetq; post tot perpessas calamitates bono esse impostetum animo, quòd ad suas ædes se receperit, in quibus ea sit reperturus, quæ illum amplius vagari non sinant. Intelligit autem Alcinous de suo instituto, quo eum naui instructa tutò domum sit per nautas suos reducturus. Quod autem id se tutò facturũ pollicetur (hoc enim innuũt illa, τῷ σ' οὔπω παλιμπλαγχθέντα γ' ὀίω ἀτὰρ ἀπονέεσθαι) ex eo pendet, quod anteà dicebat, idẽ naues Phæacum non solùm velocissimas, sed etiam anima quadam præditas dicebat: qua intelligerent, & quid periculi vitandum, & ad quas oras sibi esset appellendum.

c ὑμέων δ' αὖ ἀνδρὶ ἑκάστῳ] Nunc ad ipsos Phæacum proceres Alcinous conuertitur, quos ad liberalitatem & munificentiam erga hospitem exercendam hortatur, præter illam superiorem qua vsi sunt in vestium largitione. Petit ergo vt viritim ab eis tripes & lebes conferantur: quod si factum est (factum esse autem indicant illa sequentia, —φέρον δ' ἐνὶ οἰνοχόωσι τρίποδας) tredecim fuerunt donati Vlyssi tripodes, lebetesque totidem.

d ἦμος δ' ἠριγένεια] Hodiernus dies in duplici negocio transigitur. Primùm iuxta hesternum Alcinoi mandatum ab eo & reliquis Phæacum Regibus ænei tripodes & lebetes in naui, in qua Vlysses erat in patriam remeaturus, collocantur: secundò conuiuium apud Alcinoum denuò celebratur. Vidimus enim libro præcedente, rogatum fuisse hesterna die Vlyssem, vt sequentem lucem apud Phæacas remaneret: quod ipse concessit, & nunc exequitur. Omnia tamen breuiter à Poëta explicãtur, quòd ad alia magis necessaria commemoranda properaret.

e ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ] Animum Vlyssis rectè exprimit, atq; adeò eorum omnium qui instituto suo finem aliquem præstitutum esse sciunt, eumque auidè expectare solent, nulla alia penè cogitatione districti ac occupati: vt hîc Vlysses, qui die elapso intelligebat sibi paratum esse reditum, nihil aliud animo versare dicitur, quàm Solis occasum, quem illi statim etiam Poëta concedit: quod videtur esse obseruandum. Nam si alia interseruisset prolixiora, votum Vlyssis videbatur fuisse remoraturus, ideoque non longiùs euagatus eius illum derepentè compotem facit. Quod quàm optatũ illi fuerit, aptissima comparatione docet aratoris, qui labore diurno conflictatus cœnæ ad reficiendas vires cupidus, tãdem Sole occidente mirificè lætatur, quòd metam suis sudoribus figat. Vbi res eadem est voti respectu, quod est de Solis occasu: persona tantùm altera, & finis cuius gratia (vt vocant Logici) diuersus. Personæ sunt duæ: Vlysses, & arator. finis, cuius gratia, duplex: Vlyssi quidem reditus, aratori verò cœna.

---

a Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Πέμπετέ με σπείσαντες ἀπήμονα· χαίρετε δ' αὐτοί.
Ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἤθελε θυμός,
Πομπή καὶ φίλα δῶρα, τά μοι θεοὶ οὐρανίωνες
Ὄλβια ποιήσαν. ἀμύμονα δ' οἴκοι ἄκοιτιν
Νοστήσας δύροιμι σὺν ἀρτεμέεσσι φίλοισιν.
Ὑμεῖς δ' αὖθι μένοντες ἐϋφραίνοιτε γυναῖκας
Κεδνὰς καὶ τέκνα· b θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν
Παντοίην, καὶ μήτι κακὸν μετὰ δῆμιον εἴη.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μετὰ πᾶσι Ἀλκινόοιο,
Πόντονοε, κρητῆρα κεραυνάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ὄφρ' εὐξάμενοι Διὶ πατρὶ,
Τὸν ξεῖνον πέμπωμεν ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο, Πόντονοε δ' ἡδυμελίφρονα οἶνον ἐκίρνα·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἀπὸ σταδίην. οἱ δὲ θεοῖσιν
Ἐπ' ἄφθιτα μακάρεσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Αὐτόθεν ἐξ * ἑδράων. ἀνὰ δ' ἵστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
κ. ἰδέων.
Ἀρήτῃ δ' ἐν χερσὶ τίθη δέπας ἀμφικύπελλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
c Χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια διαμπερές, d εἰσόκε γῆρας
Ἔλθῃ καὶ θάνατος, τά τ' ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
Αὐτὰρ ἐγὼν εἶμι· σὺ δὲ τέρπεο τῷδε δόμῳ ἐνὶ οἴκῳ,
Παισί τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόῳ βασιλῆι.

Alcinoë rex omnium clarissime populorum,
Mittite me, vbi libaueritis illæsum, gaudete a ipsi.
Iã n. perfecta sunt, quæ mihi charus volebat animus,
Comitatus & chara dona, quæ mihi dei cœlestes
Fortunata faciant, integram autem domi vxorem
Redux inueniam cum incolumibus amicis.
Vos autem hîc manentes oblectetis vxores,
Puellas & filios, dei autem virtutem dent
Omnem, & ne quid malum publicum sit.
Sic dixit, illi aũt omnes collaudabant, & iubebant
Mitti hospitem, quòd ritè, & vt par erat, locutus esset,
Et tunc præconem alloquuta est virtus Alcinoi:
Pontonoë cratere impleto merum distribue
Omnibus in domo, vt apprecati Iouem patrem
Hunc hospitem mittamus suam in patriam terram.
Sic dixit, Pontonous aũt mellitũ vinum miscuit,
Distribuit autem omnibus scienter, hi autem Deis
Libarunt beatis, qui cœlum latum inhabitant.
Illinc ex sedibus. surrexit autem diuinus Vlysses.
Aretæ autem in manibus posuit poculum rotundum,
Et ipsam compellando verba velocia dicebat,
Gaude mihi ô regina semper, donec senectus
Veniat & mors quæq; hominibus accidunt.
At ego proficiscor, tu autem delectare hac in domo,
Filijsq; & populis, & Alcinoo rege.

COMMENTARIVS.

a ἀλκίνοε κρεῖον.] Non diutiùs post Solis occasum moratus (vt illud præcedens ἀπήμονα docuit) Alcinoum Vlysses alloquitur, petitq; se remitti tutò & securè, nimirum prout ille anteà erat pollicitus: tum gratias agit pro concessis sibi ijs quæ maximè exoptauerat, videlicet reductionem (sic enim πομπὴν appellat Tullius) & dona. Quia autem bonorum affluentia nihil prodest, nisi ea Deus feliciter:

citet: ideò piè à Dijs cœlestibus petit, vt quicquid sibi à Phæacēsibus donatum est (precioſiſſima autem multa ipſi donata esse docent præcedentia) fortunent, tum vt vxorem domi inculpatam, amicosque superstites offendat. Vbi notandum est, in suam vtilitatem precatum esse Deos antè, quàm pro Phæacibus: quod postmodùm facit, quibus duo optat. primùm felicitatem domesticā, quam in oblectatione vxorum & liberorum collocat: deinde publicam prosperitatem, quam ex virtute cōstituit, vt mox dicemus.

b ἄλλοι δ' ἀρετὴν] Eustathius post Didymum per ἀρετὴν παντοίαν, intelligit felicitatē, id est, εὐδαιμονίαν: tum addit, ἐντεῦθεν δέ φασι λαβόντες οἱ μετ' Ὅμηρον, συγκεκροτῆσθαι τὴν εὐδαιμονίαν φασὶν ἐξ ἁπάσης ἀρετῆς. id est, Hinc sumentes alij post Homerum, dicunt felicitatem ex omni virtute conflari & constitui. Quod quidem obseruandum est: sed illud præcipuè, quod Homerus à Dijs virtutem manare dicit. Et vtrunque Aristoteles Eth. 1. cap. 9. eleganter docet. Ibi disputat, quomodo felicitas comparari possit. Si igitur, inquit, & aliquid aliud Deorum est munus hominibus: consentaneum est rationi, & felicitatem ab ipsis Dijs dari: & eò magis, quo cæteris humanis bonis est præstabilius. Videtur tamen, etsi non à Dijs immortalibus mittitur, sed virtute disciplináve quadam, vel exercitatione comparatur, diuinissimum esse. Præmium enim finisq; virtutis optimum, & diuinum quoddam atque beatum esse constat. *Hæc ille.* Felicitas, inquit idem 7. Polit. 9. cap. necesse est per virtutem fiat. Idem Magnorum Moralium lib. 1. cap. 4. sic de felicitate ex virtutibus conflata statuit: Cæterùm, inquit, bene viuere, & bene agere, nihil aliud dicimus, quàm felicem esse: ergo & feliciter agere, & felicitas in viuendo est. Verùm benè viuere, est in viuendo ex virtutibus: hoc igitur est finis & felicitas & optimum. In vsu itaque sit necesse est, & actione felicitas. Nam quorum habitus vsusque est, vsus & actio, finis. Atqui animæ virtus est habitus, & actio & vsus ipsius, eorum quæ sub electionem cadunt: ergo finis, ipsius actio, vsusque fuerit: felicitas igitur in viuendo ex virtutibus sit necesse est. Et paulò pòst: Perfectæ, inquit, virtutis actio felicitas est. Quæ omnia primus Homerus noster docuit. Vult porrò Eustatius, vt ἀρετὴ (sicut iam diximus) εὐδαιμονίαν significet, cuius interpretatio sit in verbis sequētibus, μὴ κακὸν μεταδήμιον εἶη: vt quod paulò pòst dicitur ἀλφηστῆς, explicatur statim per illa, ἐσόκε γῆρας ἔλθῃ ἐπ' ἠνεκέας.

c χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια] Obseruandum est quòd Vlysses soli Aretæ vxori Alcinoi valedicit, poculumq; hauriendum exhibet: quod cæteris ne ipsi quidem Alcinoo facit, tamen potiùs faciendum videbatur. Sed satis præstitisse forsan existimandus est paulò antè, cùm Alcinoum alloqueretur: deinde eam postremam salutauit, quod ad eam primam accessisset sup. lib. 2. ex Mineruæ consilio.

d ἐσόκε γῆρας] Hæc explicant illud ἀλφηστῆς, vt antea ex Eustathio docuimus. Precatur autē paucis Aretæ Vlysses omnia felicia, primùm perpetuam lætitiam, quæ felicitatem solet consequi. gaudemus enim ex ea, vt contrà ex infortunijs tristamur: tum posteà ἐπεξηγητικῶς gaudium illud, quod ipse intelligat, exponit, nimirum ex Alcinoo, liberis, & regno: quæ omnia interitui obnoxia Vlysses intelligebat. Alcinous enim & liberi mortales: regnum verò instabile, quia varijs modis possidenti excidere plerumq; contingat. Gaudium ex Alcinoo capietur Aretæ tanquam ex marito, quem illa amare præsupponitur: quòd probæ sit mulieris officium, illa autem talis extitisse censenda sit. Quos autem amamus, eos nobiscum esse gaudemus: tristamurque, cùm nobis aliqua ratione eripiuntur: quod potissimùm in coniugibus graue est, quorum amor, si quidem verus sit, omnes omnium amores longè superat. Gaudium item ex liberis non leue est, quia insitum est à natura, vt prolem nostram arctissimè diligamus, quæ pars est quædam nostri: adeò vt qui liberos amet, se ipsum amare dici possit. Denique gaudium ex regno summum est, quia ex vi ambitionis multis innatæ cæteros antecellere exoptamus: excellunt autem maximè, quibus in reliquos datum est imperium: ex quo qui decidit, miserrimus etiam censetur.

Ὣς εἰπὼν ἴαν' ἀτὰρ ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἐκέκαστο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τῷ δ' ἅμα κήρυκα πρόφρων ἐκέλευε Ἀλκινόοιο,
Ἠγεῖσθαι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ δῆνα θαλάσσης.
Ἀρήτη δ' ἄρα οἱ δμῳὰς ἅμ' ἔπεμπε γυναῖκας,
Τὴν μὲν φᾶρος ἔχουσαν ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Τὴν δ' ἑτέρην, κηλὸν πυκινὴν ἅμ' ἔπεμπε κομίζειν.
Ἡ δ' ἄλλη σῖτόν τ' ἔφερε καὶ οἶνον ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Αἶψα τά γ' ἐν νηῒ γλαφυρῇ πομπῆες ἀγαυοὶ
Δεξάμενοι κατέθεντο, πόσιν καὶ βρῶσιν ἅπασαν,
Κὰδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆι στόρεσαν ῥῆγός τε λίνον τε
Νηὸς ἐπ' ἰκριόφιν γλαφυρῆς (ἵνα νήχεσθαι ὄπιθεν * δύῃ)
Πρύμνης· αὐτὴ καὶ αὐτὸς * ἐβήσετο, κ' κατέλεκτο
Σιγῇ· ῥὶ ἦ κάθιζον ἐπὶ κληῖσιν * ἕκαστοι
Κόσμῳ· τῷ εἴσατο δ' ἔλυσαν ἀπὸ τρητοῖο λίθοιο.
Ἔνθ' οἱ ἀνακλινθέντες ἀερρίπτουν ἅλα πηδῷ·
Καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Νήχετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς.
Ἡ δ' ὡς τ' ἐν πεδίῳ * τετράοροι ἄρσενες ἵπποι,
Πάντες ἅμ' ὁρμηθέντες ὑπὸ πληγῆσιν ἰμάσθλης,
Ὑψόσ' ἀφρόμενοι, ῥίμφα πρύωσι κέλευθον·
Ὣς ἄρα τῆς πρύμνη μὲν ἀείρετο, κῦμα δ' ὄπισθε
Πορφύρεον μέγα θὲν πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Ἡ δ' ἐμάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον· οὐδέ κεν ἴρηξ
Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν.
Ὣς ἡ ῥίμφα θέουσα θαλάσσης κῦμα τ' ἔταμνεν,
Ἄνδρα φέρουσα θεοῖς ἐναλίγκια μήδε' ἔχοντα·
Ὃς πρίν μὲν μάλα πολλὰ πάθ' ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,
Ἀνδρῶν τε πολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Δὴ τότε γ' ἀτρέμας εὗδε, λελασμένος ὅσσ' ἐπέπονθει.
Εὖτ' ἀστὴρ ἐπέρεχε φαεινότατος, ὅς τε μάλιστα
Ἔρχεται ἀγγέλλων φάος ἠοῦς ἠερίης·
Τῆμος δὴ νήσῳ πελάσθη ποντοπόρος νηῦς.
Φόρκυνος δέ τις ἐστὶ λιμὴν ἁλίοιο γέροντος

Sic dicens per viam iuit diuinus Vlysses,
Huic autem simul præconem præmisit virtus Alcinoi
Præcedere ad nauem velocem, & littus maris.
Arete autem illi famulas simul misit mulieres.
Hanc quidē chlamydē habentem purā & tunicam,
Alteram autem arcam pictam simul dedit portare. κ. ὄπιστε
Altera autem panemq; ferebat & vinum rubrum.
At postquam ad nauem peruenerunt & mare,
Statim hæc in naui concaua comites læti
Accepta deposuerunt potum & cibum omnem:
Sed Vlyssi constrauerunt culcitramq; linteumq;
Nauis in subsellijs concauæ (vt molliter cubaret) κ. δύῃ
In puppim autem ingressus & ipse est, & recubuit κ. ἐβήσετο,
Silentio: illi autem sederunt in transtris singuli κ. ἕκαστοι
Ordine, funem autem soluerunt à pertuso lapide,
Vnaq; hi incumbentes iactabant mare remo:
Et huic suauis somnus in palpebris incidit
Inexcitabilis, iucundissimus, morti proximè similis.
Illa autem sicut in campo quadrijuges masculi equi, κ. τετράορες
Omnes simul incitati à verberibus scuticæ
Alti eleuati celeriter emetiuntur viam:
Sic quidem huius puppis tollebatur, vnda autē ponè
Nigra magna ruebat personantis maris.
Et valdè tutè currebat firmiter, neq; accipiter
Circus secutus fuisset citissimus volucrum.
Sic illa celeriter currens maris vndas incidebat
Virum ferens dijs æquas curas habentem.
Qui antea qdē multos passus est dolores suo in animo,
Virorumq; bella, molestasq; vndas penetrans: (rat.
Iam tūc securè dormiebat oblitus eorum q̄ passus fue-
Quando stella extulit lucidissima, quæ maximè
Venit nuncians lumen auroræ manè genitæ.
Tum iā insulæ appropinquabat mare permeās nauis.
Phorcynis autem quidam est portus marini senis

Ἐν δὴ μήμῳ Ἰθάκης· δύο δ᾽ ἀθρόοι ἐν αὐτῷ
Ἀκταὶ ἀπορρῶγες, λιμενί᾽ ἀμφὶς ἐπηπεδόωσαι,
Αἵτ᾽ ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα
Ἔκτοθεν· αὐτὰρ ἔνερθε μένουσ᾽ ἀδέσμοιο μένουσι
Νῆες ἐῢσσελμοι, ὅταν ὅρμου μέτρον ἵκωνται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμενὶ᾽ ταναύφυλλος ἐλαίη·
Ἄγχοθι δ᾽ αὐτῆς, ἀντρον ἐπήρατον, ἠερόεσσες,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται.
Ἐν δ᾽ κρητῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασιν
Λάϊνοι· ἔνθα δὲ ἔπειτα τιθαιβώσασι μέλισσαι.
Ἐν δ᾽ ἰσοὶ λίθεοι πολυμήκεες, ἔνθα τε Νύμφαι
Φάρε᾽ ὑφαίνουσιν ἀλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι.
ἔ. αἰσιόον- τα. Ἐν δ᾽ ὕδατ᾽ * ἀενάοντα. δύω δέ τε οἱ θύραι εἰσίν·
Αἱ μὲν πρὸς Βορέαο καταβαταὶ ἀνθρώποισιν,
Αἱ δ᾽ αὖ πρὸς Νότου εἰσὶ θεώτεραι, οὐδέ τι κείνῃ
Ἄνδρες ἐσέρχονται, ἀλλ᾽ ἀθανάτων ὁδός ἐστιν.
Ἔνθ᾽ οἵγ᾽ εἰσέλασαν πρὶν ἰδρῶτες. ἦμὲν ἔπειτα
Ἤ᾽ ῥα ἐπέκελσεν ὅσσον τ᾽ ἐπὶ ἤμισυ πάσης,
ἔ. ἴδιον Σπερχομένη. * τοίων γὰρ ἐπείγετο χέρσ᾽ ἐρετάων.
Οἱ δ᾽ ἐκ νηὸς βαίνες ἐϋζύγου ἠπροόνδε,
Πρῶτον Ὀδυσσῆα γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἄραντο
Αὐτῷ σὺν τελίνῳ καὶ ῥήγεϊ σιγαλόεντι,
Καὶ δὴ ἄρ᾽ ἐπὶ ψαμάθῳ ἔθεσαν δεδμημένον ὕπνῳ.
Ἐκ δ᾽ κτήματ᾽ ἄειραν ἃ οἱ Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἰκάδε ἰόντι, ᵉ Διὶ μεγάθυμον Ἀθήνῃ.
Καὶ τὰ μὲν οὖν ᾤδε πυθμένι ἐλαίης ἀθρόα θῆκαν
Ἐκτὸς ὁδοῦ, μή τῳ τις ὁδίτεων ἀνθρώπων,
Πρίν γ᾽ Ὀδυσῆ ἔγρεσθαι, ἐπελθὼν δηλήσαιτο.

In agro Ithacæ, duo autem proiecta in ipso
Latera abrupta in portum vergentia.
Hæc à ventorũ defendunt stridẽtium magnũ fluctũ
Extrà, intus autem sine vinculo manent
Naues benè tabulatæ, cũ portus spatium intrauerint.
At in vertice portus passis ramis oliua.
Prope autem ipsam antrum amœnum obscurum
Sacrarum Nympharum, quæ Naiades vocantur.
Intus autem crateresq; & amphoræ erant
Lapideæ, ibi verò prætereà susurrant apes.
Intus liciatoria lapidea prælonga, illicq; Nymphæ
Lintea texunt cærulea, mirabile visu.
Intus autẽ aquæ perpetuæ, duæ autem ei ianuæ sunt,
Hæ quidem ad Boream permeabiles hominibus.
Illæ autem rursus ad Notum sunt sacriores, neq; illac
Viri intrant, sed immortalium via est.
Hûc illi cõtendebant cũ primi viderũt, hæc q̃dẽ posteà
In terram eiecta quantum est medium totius,
Concitata, taliũ enim impellebatur manib remigũ.
Hi autẽ ex naui egressi commodis transtris in terram,
Primùm Vlyssem concaua ex naue sustulerunt
Ipso cumq; lino, & culcitra splendida.
Atq; in arena deposuerunt captum somno.
Res autem extulerunt quas Phæaces illustres
Dederãt domũ eunti propter magnanimã Mineruã:
Et has quidẽ igitũ apud radicẽ oliuæ cumulatas posue-
Extra viã, ne aliquis viatorum hominum, (runt
Antequã Vlysses expergisceretur, offendens violaret.

COMMENTARIVS.

a τῷ δ᾽ ἅμα κήρυκα] Discedenti Vlyssi postrema hæc officia Alcinous & Arete persoluunt. ille enim Præconem, ad securitatem, ni fallor, vel potiùs, quia regium erat sic hospitem dimitti, ipsi præmittit, hoc est, ductorem ei ad naues illum concessit: neque enim longè eum antecessisse imaginor. Arete verò fœmina, fœmineum etiam illi comitatum dedit: hoc est, tres famulas, quarum singulę partem donorum, quæ Vlysses à Phęacensibus acceperat, ad nauem deferunt, cui impositus paulò pòst Vlysses mox Ithacam illam optatissimam appellet.

b κῷ τῷ νήδυμος ὕπνος] Cur Homerus Vlyssem somno iam sopiat, mirum cuipiam videri potest, demirandique has causas habere. Primùm quòd se in peregrinorum manibus versari intelligeret, à quibus nihil tuti sibi poterat polliceri, tum sui ipsius, tum etiam donorum gratia, quæ secum ex Phæacia asportabat, quibus auari nautæ (quale solet esse illud genus hominum, vt ex ijs constat, qui Amphionem diuitijs suis spoliarunt, ne infinita alia exempla recensẽam) insidias struere ac inhiare poterant, dormientis etiam V-lyssis occasione. Deinde si ex proprijs malis prudẽtiores fieri solemus, vt solemus, expertus iam erat Vlysses, quid sibi somnus nocuisset à socijs, vt anteà lib. 10. vidimus: proinde eum vigilantiorẽ iam esse oportebat, ne simile incurreret periculum. Hoc ergo statuo, voluisse Poëtam defesso longis laboribus Vlyssi quietem præsentem concedere, in illa præcipuè naui, quæ sensus capax iam ab Alcinoo sup. lib. 8. erat descripta: in eum verò potissimum finem, vt melius sequentia astrueret, cùm Vlyssem finget expergefactum conturbari, & cætera quæ illic copiosè videbimus. Placuit insuper Homero imposterum vacuum timore periculorum esse Vlyssem, cùm ei iam istam errorum metam præfigat. Habuit ergo rationem instituti sui, diutiusq; laboribus agitari Heroëm illum voluit: sed iam secura sibi omnia polliceri, cùm videlicet Phæacum beneuolentiam & studium esset expertus: quibus cùm aliam sibi nocendi occasionem datam intelligeret, quam tamen illi non arripuissent, Tragicum vllum tantæ hospitalitatis exitum subuereri non est ausus, quasi non in peregrinas, sed penè domesticas manus, aut domesticis sanè non inferiores incidisset. Itaq; somno sopitur, quem Poëta non solùm νήδυμον, νύγιον, ἡδύν, quæ omnia & profundi & placidi somni sunt epitheta: sed etiam θανάτῳ ἄγχι ἐοικότα morti simillimum appellat, vt magis altum illum soporem exprimeret, qualem oportuit esse hominis diutissimè defatigati soporem. Hoc est enim quod mortui nunc somnum comparat, qui alioqui etiam καταγήπτες θανάτῳ à Poëta ipso vocatur, vt vidimus Iliad. 14. Nulli enim melius conferri potest homo grauatus somno, quàm mortuo propter sopitos sensus & interrmissas vigilantis actiones: nisi quòd is qui dormit, animam intus habet perpetuo motu agitatam, quæ suo nihilominus munere fungitur, licet organis suis corporeis non vtatur. Est enim somnus in ea parte hominis, quam Aristoteles ἡγεμονικὸν, ni fallor vocat, id est, in primario illo sensorio, quo omnia sentiuntur, quod consopitum adimit facultatem vllo sensu sentiendi: at nihilominus anima viget & mouetur separatimque à corpore agitatur, quasi pro socio excubias agens perpetuas, prout pars est immortalis, & proinde somni etiam omnis expers. Morti ergo comparatur somnus, quatenus alteram partem hominis, id est, corpus quasi vita & motu priuat. Cuius rei causas expende diligentiùs apud Aristot. lib. de Somno & vigilia.

c ἠδὲ ὡς ἐν πεδίῳ] Duas comparationes assumit ad istius nauis, in qua Vlysses vehitur, progressum significandũ: sed etiam in duplicem finẽ, vt notat Eustathius. altera enim ab equis quadrijugijs sumpta est πρὸς τὸ παχὺ τέρεον, id est, vt significetur quàm firmiter & solidè nauis illa cursum sequeretur: quod in ijs fieri solet, quæ cum impetu & violentia quadam feruntur. Altera verò ab accipitre, πρὸς τὸ τᾶς πάχυς ὠκὺν. ad celeritatem exprimendam, quæ tanta fuit, vt nauis potiùs volare quàm currere videretur. Deniq;, vt Poëtæ verba ipsa vsurpemus, altera comparatio πρὸς τὸ μάλ᾽ ἀτρεκέως θέειν ἔμπεδον: altera verò πρὸς τὸ ῥίμφα θέειν vsurpata est. Notabis porrò, quàm diuersè vtramque Poëta extulerit. Primam enim vulgato modo, quo comparationes indicari solent, concinnauit: secũdà verò, inquit Eustathius, καινότερον σιωπητέον αὐτὸς πίστως, ὃ χήμασι δεδεῖσα τῇ παραβολῇ, ἀλλὰ μᾶλλον καθ᾽ ὑποβολὴν δι᾽ ἐπεμβολῆς ἀποφατικῆς. Ex hac autem nauis illius velocitate verisimile facit, quod subijciet vnius diei spacio Ithacam ex Phæacia peruenisse, ne quis τὸ ἀσυμφώνον ex vtriusque loci interuallo obijciat

d φορκυνοῦ δέ τις ἐστὶ λιμήν] Tandẽ Ithacã appellit Vlyssea nauis: vbi duo sunt nobis obseruanda. primùm portus ipse, deinde modus, quo Vlysses à Phæacensibus naui extractus, & in terra depositus est. Quod ad portũ ergo attinet, omnia in eo ficta esse annotabant veteres, vt refert Eustathius. Vnde illa allegoricè interpretandi occasionem arripuit Porphyrius peculiari tractatu περὶ τῶν ἐν ὀδυσσείᾳ τῶν νυμφῶν ἄντρων. Qui curiosior fuerit, potest illum consulere. Ego enim tanti illud non facio, vt ad Homerum aliquid conducere

ducere arbitrer. Rem itaque simpliciter & nudè interpretari malo, vt hunc portum ita finxerit Poëta, non aliud innuendi gratia, neq; ἐς τὸ ἀλληγορεῖν: sed ad exercendam libertatem illam Poëticam in rebus inauditis comminiscendis ac fingendis, atque ijs interdum (qualis hæc esse potest) quæ in natura nusquam subsistunt. Sic ergo informatus dicetur à Poëta hic portus, vt forsan etiam ex illius elegantia asperam & horridulam illam Ithacam magis ac magis commendaret. Nos illam descriptionem saltuatim, si lubet, delibemus. Ait ergo, hunc portum esse Phorcynis marini senis, quod Didymus ita interpretatur: vt intelligas, templum Dei illius super illo portu fuisse, ἐφ' ᾧ λιμένι Φόρκυνός ἐστιν ἱερὸν θαλασσίᾳ λίμνῃ (quod tamen Homerus reticet) Subijcit autem historiam de eodem, idq;, vt ait ex Herodoto: nos illam commodiore loco repetemus, ibidemq; errorem Natalis de Comitibus detegemus, qui non plura de illo Deo ferè reperiri dixit Mythol. lib. 8. cap. 7. quàm quæ ille ex Hesiodo annotauit. Munit præterea illum portum Homerus vno vtrinque latere in pontum extenso, quod fuit ad vim ventorum à nauibus, quæ illic quiescerent arcendam: vnde tanta fuit illic securitas, vt etiam non alligatæ naues illic stare tutò possent, quod Poëta subijcit, - αὐτοῦθεν δὲ καὶ ἔκτοθι μέγησε Νῆες ἐὐσσελμοι, ὅταν ὄρμῳ μέτρον ἵκωνται). Sic antea lib. 9. in Cyclopum insula portum eiusmodi descripsit:

ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν, / ἀλλ' ἐπικέλσαντες μένομεν χρόνον εἰσόκε ναυτέων,
οὔτ' ὀρύσας βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι, / θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἄῆται).

Et hæc quidem quod ad ipsum portum attinet. In ipsius autem vertice oliuam stare dicit: quod ingeniosè est confictum, quia cùm oliua Mineruæ sit sacra, Minerua autem Vlyssi maximè faueat ad illius arboris radices bona Vlyssis tutò potuerint à Phæacensibus postmodùm deponi, quasi in ipsius Mineruæ tutela. Pergamus. Prope ipsam (oliuam) Poëta antrum Nympharum Naiadū collocat. Rectè. Sunt enim Nymphæ, vt credidit illa antiquitas, Deæ aquaticæ: quàm bene id autem crediderit, potes ex illa annotatione nostra ad decimumoctauum librum Iliad. circa initium ad illa verba, θεαὶ δέ μιν ἀμφιέπουσι, repetere. Cùm autem Nympharum varia sint genera, hìc Naiades, quæ etiam Naides vocantur, prope mare statuit, cùm tamen propriè fontium nymphæ, vt vult Gyraldus: vel fluuiorum, vt vult Natalis, appellentur: nisi intelligas, in hoc antro fontem extitisse quod paulò pòst indicat, cùm ait, ἐν δ' ὕδατ' ἀενάοντα. Quid insuper? Intus erant, inquit, crateres & amphorę lapideę. Quorsum verò ista? Respondet Eustathius, esse αἰνιγμα νυμφῶν χρηστοῖνα. Subijcit verò, quod lubentiùs arripiam, οἰκεῖον δὲ φησὶ Νηϊάδας τὰ τοιαῦτα δοχεῖα ὕδατος: quasi intelligas ea esse vasa propria fluuiatilibus aut fontanis Nymphis, quibus ad exhauriendam & continendam aquam vti possit. Addit Homerus, in eodem antro apes mellificare. cuius rei causam diuinare non possum. An quòd Deabus mella, vt cibum videlicet præstantissimum & diuinum, cibo quoque esse voluit? Quanta sit autem mellis dignitas, docet noster Allegoriarum interpres Porphyrius: cùm ait, purgandi & conseruandi facultate esse prędituin, siquidem vetusta vulnera melle repurgantur, & eius beneficio multa à corruptione & putredine sese vindicant. Ad illam vulnerum, seu mauis vlcerum repurgationem mella albicantia laudat Aristot. de Hist. anim. lib. 9. ca. 40. Quòd si reliquas apum non satis laudatas, insignesque admodum ex omni animalium genere præstantias expendere accuratè volueris, indignum illud animal Nympharum Homericarum societate non iudicabis. Et illæ quidem vt tibi meliùs innotescant, euoluendi tibi erunt Medicorum thesauri: sed eorum præcipuè, qui nobilissimam illam Iatrochemiam exercent, quod etiam in Iliade alicubi nos attigisse memini. Ecquid, quæso, liquori illi cœlesti in vniuersa natura comparari potest? vtinamq; esset purus, inquit Plinius lib. 11. cap. 12. ac liquidus, & suæ naturæ, qualis defluit primò, nunc verò è tanta cadens altitudine, multumque dum venit sordescens, & obuio terræ halitu infectus, præterea ex fronde ac pabulis potus, & in vterculos congestus apum (ore enim vomunt) adhæc succo florum corruptus, & alueis maceratus, totiesq; mutatus, magnam tamen cœlestis naturæ voluptatem affert. *Hæc ille.* At Chymici nostri eum ita igne decoquunt ac despumant, vt à natiua illa sua præstantia longè discedere non videatur, quod ex Isaaci Hollandi scriptis quidam nuper prodidit, tractatu peculiari de Quinta essentia mellis. Sed nos ex hoc campo Nympharum antro denuò succedamus, si tantùm hoc priùs addiderimus, solitum esse Nymphis mel offerri, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur. Quod docet Virgil. cùm eas flores legentes inducit: - *tibi lilia plenis*

Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais / *Pallentes violas & summa papauera carpens.*

Alij id factum volunt, quod illæ Aristæum quem putantur educasse, mellis conficiendi viam docuerint, vt notat Natalis Mythol. li. 5. ca. 12. Hinc porrò meliùs constabit, quàm appositè in earū antro iam apes istæ Homericæ mellificēt. Subijcit deinde Poëta descriptionem breuem loci illius, in quo Nymphæ texendi officio defunguntur. Ecquid, rogo Homere, non satis est homines huiusmodi opificijs occupari, nisi Deabus quoque idem tribueris? Docet sanè Poëta, quod alias monuimus, ocium præcipuè sexui fœmineo non esse consentaneum, cùm nō solùm Regum & Principum vxoribus, vt de Hecuba, de Helena, de Arete, & alijs deniq; vidimus: sed etiam Deabus ipsis muliebria illa nendi & texendi opera assignet. Nota porrò colorem telarum cæruleum, maris etiam & aquarum colori maximè conuenientem. Restat postremum (nam illud de aquis suprà attigimus) in hoc antro geminam portam, quarum altera ad Boream, altera ad Notum est sita: & illa quidem humano generi patens, hæc verò tantùm Numinibus. Hoc ego inexplicatum relinquo, quia mihi nihil reconditi habere videtur. Simpliciter enim vult Poëta hoc antrum & hominibus & Dijs priuatim inseruire: priuatim inquam, quia hominibus ad diuinam portam indictus est aditus. Et hæc quidem omnia, quod ad portum hunc Homericum attinet. Quem Virgilius adumbrauit elegantissimè lib. 1. Aeneid.

Est in secessu longo locus, insula portum / *Desuper horrentiq; atrum nemus imminet vmbra.*
Efficit obiectu laterum quibus omnis ab alto / *Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum:*
Frangitur, inq; sinus scindit sese vnda reductos. / *Intus aquæ dulces, viuoq; sedilia saxo:*
Hinc atq; hinc vastæ rupes, cœloq; minantur / *Nympharum domus* hic *fessas non vincula naues*
In cœlum scopuli: quorum sub vertice latè / *Vlla tenent, vnco non alligat anchora morsu.*
Aequora tuta silent. tum syluis scena coruscis

Restat secundum, quod in hac narratione esse obseruandum initiò monebamus: nimirum cur Vlyssem dormientem Homerus à Phæacensibus nautis extra mare ad portum ipsum Phorcynis depositum fingat. Eustathius noster hoc fusè diluit, quòd nimirum videatur puduisse Phæacas Vlyssem excitare, ne viderentur mercedem nauigationis ab eo exigere: vel forsan quòd timuerint, ne si prehenderentur, Phæaciam, quæ tunc occulta fuisse videbatur, detegere, ac indicare cogerentur, & ita facilè insidijs aliorū possent inuadi, viri nempe voluptarij, & bellis minimè gentium apti, vt aliàs in hoc Poëta vidimus. Hinc noctu etiam proficiscentes & soluentes à portu Phæaciæ eos induxit, ne Vlysses opportunitatem loci obseruare posset. At illæ quidem solutiones satis aridæ mihi videntur, hæc verò paulò angustior, cùm dicit, si quidem Vlyssem excitassent Phæaces, fieri non potuisse pro decori & officij ratione, quin eum domum essent sponte comitati: atq; Vlyssem, si illud recusasset, potuisse videri ingratum & inhospitalem: sin verò eorum comitatu stipatus domum perrexisset, futurum fuisse vt dignosceretur, & ratio qua procos occidi oportebat, non obseruaretur, id est, ἠχθοντο οὐτοῦδεν τὸ τῆς μνηστηροκτονίας δυσείδολον. Atq; hæc quidem Eustathius. Sed nescio an summo illi Peripatetico Aristoteli ita satisfaciet, qui lib. de arte Poëtica, hoc figmentum Homericum insulsum & absurdum esse docet, & minimè tolerandum, nisi boni Poëtæ authoritatem præ se ferret: quæ facit vt ea etiam pro bonis habeantur, quæ per se talia censeri non possunt. Non satisfacturum Eustathium dixi, quia Guilielmus Canterus, Homerum defensurus, alia ratione id præstitit, quasi neglectis illius argumentis. Eam lubet hoc loco, id est, suo loco afferre. Ergo Canterus Nou. lect. lib. 5. cap. 14. ita pro Homero aduersus Aristotelem agit, Homerum hac parte reliquis Poëtis factum excellentiorem, quod μυθοποιίαν suam non temerè, nec cōfusè, sed accuratè & prudenter, tantoq; cum ordine persecutus est, vt eius singulæ partes aptissimè inter se cohæreant, ac sub dulcissimo fabularum inuolucro perpetuam quādam à principio ad finem vsque allegoriam contineant. Id autem in Odyssea, inquit, vel maximè appareat: de qua quia nunc agitur eius allegoriam paucis, præsertim quod ad Aristotelis quæstionē attinet, percurremus. Vlysses igitur, ne longum faciam, proponitur ab Homero vir non tam sapiens aut felix, nisi quantum humanæ res ferunt, quàm veræ sapientiæ ac felicitatis (hæc enim Penelope est, hæc Ithaca) studiosus: ad quam consequendam multos labores ac errores in mari, mundo videlicet, subit. Comites habet in hoc studio nonnullos, sed qui in itinere ferè omnes deficiant, partim gula, partim libidine, partim alia qualibet clade intercepti. Ipse postremò solus, absorpta naue, ad Calypsonem enatat: & inde Phæacum ministerio morte obita optatam felicitatem consequitur. Hoc igitur cùm haberet sibi Homerus propositum, cùm alia ad eam rem pertinentia aptissimè confinxit omnia, quæ nimis esset longum demonstrare: tum, quam homines obeunt necessariò, mortem per somnum fœlicissimè expressit. Ac primùm dormiens introducitur Vlysses extremo quinto Odysseę, cùm in Phęaciam nudus enataret, & à Minerua cōsopitus esset. Iterum autem dormit, dum à Phęacibus in patriam per mare deducitur: sic enim requirebat allegorię series. Nam quę interijciuntur inter vtrumq; somnum, ad sepulchrum & funus pertinent, ita vt continuum intelligamus reuerà somnum fuisse. Phæaces enim intelliguntur οἱ φαιοί, siue pullati, qui post funebrem cœnam & epitaphium sermonem quatuor libris habitum, fu-

nus deducunt. Quin & nauis, quoniam pro ſepulchro fuit, in ſaxum denique mutatur. Nam, vt & hoc obiter adijciamus, inter Corcyram & Ithacam iacet Samos, quæ eſt σῆμα ſeu tumulus. Sequitur Aſteris inſula, quam Stellatam licet dicere, per quam ad Ithacā eſt iter: quæ, vti diximus, felicitas eſt & beata vita. Veruntamen hac potiri commodè nō poteſt Vlyſſes, antequam procos arcu vincat, & ſimul cum ancillis de medio tollat. Qui etenim perturbationibus animi & cupiditatibus fruſtra felicitatem ambientibus, imperare non poteſt, is nequit beatitudinis particeps fieri. Quibus ita declaratis, nemini poſthac mirum videri debet, cur Vlyſſem Homerus, cœleſtis patriæ iam iam compotem futurum dormire ſeu mori faciat. Hæc, è cuius ingenio prodierint, ſiquis requirat, I. Auratum maximum ſanè virum, vnicum & optimum Homeri interpretem, auctorem laudabo. Et hæc quidem ille pro Homero noſtro, quo nomine multùm ei ſanè debemus. Sed illa ſententia Ariſtarchi valde mihi placet, qua allegorias à tota Poëſi Homerica explodebat. Si quis tamen præſenti delectetur, poteſt, quantam per me licet, vti: aut, ſi placet, operam quoque ſuam ad illuſtrationem Homerici iſtius figmenti conferat. Notanda eſt præterea hæc Phæacum erga Vlyſſem ingenua fidelitas, qua eum nō ſolùm ſartum tectum in terram deponunt, & ita quidem vt ab iniuria viatorum tutus eſſe poſſit: ſed etiam ei omnes diuitias, quas dono ab Alcinoo & reliquis acceperat, ſine vllo dolo reſtituunt: ex illo etiam edicto, Nautæ, caupones, ſtabularij commiſſa vt reſtituant: quod noſtri Iurecōſulti poſteà etiam propoſuerunt. Sed Homerus id eſſe præſtandū hoc exēplo longo auguſtiſſimo demonſtrauit.

ε Δῶκε μεγάθυμον ἀγήνορα.] Hic eſt repetēda præcedens narratio, qua aduentus Vlyſſis ad Phæaciam à Poëta memoratur. Vbi nihil tale videtur obſeruari, vt his donis propter Mineruā Vlyſſem cohoneſtârint. Sed ipſa Minerua paulò pòſt hoc explicabit, quòd nimirum Vlyſſem Phæacibus gratum & iucundum effecerit: ſic enim illa Vlyſſem alloquitur, κῆδός σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα.

Αὐτὰρ ὁ αὖτ' οἰκόνδε πάλιν κίον· ᵃ αὐτὰρ Ἐνοσίχθων
Λῆξε τ' ἀπὸ λάων τὰς ἀντίθεον Ὀδυσῆα
Πρῶτον ἐπιπτείλησε. Διὸς δ' ἐξείρετο βουλὴν,
ᵇ Ζεῦ πάτερ, οὐκέτ' ἔγωγε μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τιμήεις ἔσομαι, ὅτε μοι βροτοὶ οὐτιτάσσι
Φαίηκες, τοί τοι ἐξ ἐμέθεν γένος εὐχετόωνται.
ᶜ Καὶ νῦν Ὀδυσῆα φάμην κακὰ πολλὰ παθόντα
ἀπύρων. Οἶκαδ' ἐλεύσεσθ', ἐπεὶ οὔποτ' * ἄπυρον
Πάγχυ, ᵈ ἔπειτα σὺ πρῶτον ὑπέσχεο καὶ κατένευσας.
Οἱ δ' ὗλον τ' ἐνέηϊ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰν Ἰθάκῃ ἔδοσαν δέ οἱ ἄσπετα δῶρα,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν,
Πολλά, ὅσ' ἂν δόσκεπτε Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴωθε ἀπήμων ἦλθε λαχὼν ἀπολήϊσιν αἶσαν.
Τὸν δ' ἀπαμείβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πόποι Ἐνοσίγαι' ὑρυσθενὲς οἷον ἔειπες;
ᵉ Οὔτι σ' ἀτιμάζουσι θεοί. Χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Πρεσβύτατον καὶ ἄριστον ἀτιμήσειν ἰάλλῃ.
Ἀνδρῶν δ' εἴπερ τις τε βίῃ καὶ κάρτει ἐίκων
Οὔτιδ', σοὶ δ' ἔστι καὶ ἐξόπιθεν τίσις αἰεί.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλῃς, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Αἶψά κ' ἐγὼν ἔρξαιμι κελαινεφὲς, ὡς ἀγορεύεις.
Ἀλλὰ σὸν αἰεὶ θυμὸν ὀπίζομαι ἠδ' ἀλεείνω.
ᶠ Νῦν αὖ Φαιήκων ἐθέλω σπερχνὰ λέαν νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιόσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαῖσαι, ἵν' ἧδη ἔχωσι, ἀπόσχωσι δὲ πομπῆς
Ἀνθρώπων μέγα δὲ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Τὸν δ' ἀπαμείβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πέπον, ὡς μοὶ ἐμῷ θυμῷ δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Ὁππότε κεν δὴ πάντες ἐλαυνομένῳ προσιδωνται
Λαοὶ ἀπὸ πόλιος, θεῖναι λίθον ἐγγύθι γαίης
Νηῒ θοῇ ἴκελον (ἵνα θαυμάσσωσιν ἅπαντες
Ἀνθρωποι) μέγα δὲ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς Σχερίην ὅθι Φαίηκες γεγάασιν,
Ἔνθ' ἔμεν' ἠΐ μάλα οἶκον ἔλυτε πουτοπόρος νηῦς
Ῥίμφα θοωτάτην· τῆς ἠΐ οἶκον ἦλθ' Ἐνοσίχθων,
Βὰς μὲν λᾶαν ἔθηκε, καὶ ἐρρίζωσεν ἐνερθε,
Οἶκον παπταίνων ἐλάσας, ὀΐ νόσφι βεβήκει.
Οἱ δ' ἐς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσικλυτοὶ ἄνδρες·
Ὧδέ τις δέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὤμοι, τίς δὴ νῆα θοὴν ἐπέδησε κυβερνὰ
Οἶκαδ' ἐλαυνομένην καὶ δὴ πρόϊδμεν πᾶσαν.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.

Ipſi autem rurſus domū retrò iuerunt, neq; Neptunus
Oblitus eſt minarum, quas diuino Vlyſſi
Prius promiſerat, Iouis autem rogauit ſententiam,
Iupiter pater, non amplius in immortalibus Deus
Honoratus ero, cùm me homines non honorant
Phæaces, qui tamen meo orti ſunt genere.
Etenim nunc Vlyſſem dicebam mala multa paſſum
Domum iturum, reditum autem illi nunquā eripui
Omnino, quoniā tu primùm promiſiſti, & annuiſti.
Hi aūt dormientē in naui veloci in pontum ducentes
Depoſuerūt in Ithaca, dederunt aūt ei ingentia dona
Aesq; aurumq; multum, veſtemq; textam,
Multa, quot nunquam Troia extuliſſet Vlyſſes,
Si incolumis veniſſet nactus de præda portionem.
Huic autem reſpōdens affatus eſt imbrifer Iupiter,
O Dy, Neptune late potens quale dixiſti?
Non te deſpiciunt Dy, difficile autem eſſet
Antiquiſſimum & fortiſſimū ignominijs proſequi.
Virorum autem ſi quis te vi & robore cedens
Non colit, tibi autem eſt, & poſthac vltio ſemper.
Fac vt vis, & tibi iucundum eſt animo.
Huic aūt reſpōdit poſtea Neptunꝰ quaſſator terræ,
Statim & ego faciam ater nubibus, ſicut dicis.
Sed tuum ſemper animum obſeruo & vereor.
Nunc autem Phæacum velo perpulchram nauem
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perdere, vt iam abſtineant deſiſtantq; à comitatu
Hominum, magnū aūt ipſis montem vrbi imponere.
Huic autē reſpondens affatus eſt imbrifer Iupiter,
O amice, ſic quidem meo animo videtur eſſe optimè,
Cùm iam omnis incitatam intuetur
Multitudo ab vrbe, facere lapidem prope terram
Naui veloci ſimilem, vt admirentur omnes
Homines, magnum autē ipſis montē vrbi imponere.
At poſtquā hoc audiuit Neptunus quaſſator terræ,
Ingreſſus eſt iter in Scheriam, vbi Phæaces orti ſunt,
Illic vt eſſet, & valdè propè venit nauigatrix nauis
Celeriter impulſa, hāc autem propè venit Neptunus,
Qui ipſam lapidem fecit, & radicauit infernè,
Manu prona impulſam: hic autem receſſit.
Hi autem inter ſe verba velocia loquebantur,
Phæaces longarum remorum nauibus inclyti viri.
Sic autem quis dixit intuens in propinquum alium,
Heu quisnam nauem velocem ligauit in ponto
Domum incitatam? & iam extabat tota. (ſunt.
Sic igitur qs dixit, hæc.a.nō intelligebāt quō facta

Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέφατο,
ὮΩ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει
Πατρὸς ἐμοῦ, ὃς ἔφασκε Ποσειδάωνι ἀγάσασθαι
Ἡμῖν οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονες εἰμεν ἁπάντων.
Φῆ ποτε Φαίηκων ἀνδρῶν εὐεικέλαν νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαισέμεναι, μέγα δ' ἡμῖν ὄρος περὶ πόλει ἀμφικαλύψαι.
Ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων· τάδε δὴ νῦν ὧδε τελεῖται.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς αὐτὼς ἐγὼ εἴπω πιθώμεθα πάντες.
Πομπῆς μὲν παύσασθε βροτῶν, ὅτε κέν τις ἵκηται
Ἡμέτερον ἐς ἄστυ· Ποσειδάωνι δὲ ταύρους
Δώδεκα κεκριμένους ἱερεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσῃ,
Μὴ δὲ ἡμῖν περίμηκες ὄρος περὶ πόλει ἀμφικαλύψῃ.
Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἔδεισαν, ἑτοιμάσσαντο δὲ ταύρους.
Ὣς οἱ μὲν ῥ' ἐλίσσοντο Ποσειδάωνι ἄνακτι
Δῆμοι Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἑστῶτες περὶ βωμόν. Ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεὺς
Εὐδων ἐν γαίῃ πατρῴῃ. οὐδέ μιν ἔγνω
Ἦδη δηρὸν ἐὼν ἀπεών. περὶ γὰρ θεὸς ἦέρα χεύεν
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διός· ὄφρά μιν αὐτὸν
Ἄγνωστον τεύξειεν, ἑκάστά τε μυθήσαιτο,
Μή μιν πρὶν ἄλοχος γνοίη, ἀστοί τε φίλοι τε,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρσιν ὑπερβασίην ἀποτίσαι.
Τοὔνεκ' ἄρ' ἀλλοδαπὴ φαινέσκετο πᾶσι μετ' ἄνδρας,
Ἀκτὰς τε προπρό τε δεδυκυίας, λιμένας τε πάνορμους,
Πέτρας τ' ἠλίβατους, καὶ δένδρεα τηλεθόωντα.
Στῆ δ' ἄρ' ἀναΐξας, καί ῥ' εἴσιδε πατρίδα γαῖαν·
Ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὣ πετάλῃφι μηρὼ
Χερσὶ καταπλήξας ὀλοφύρετο δὲ ἔπος ηὔδα,
ΩΩ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής;
Πῇ δὴ χρήματα πολλὰ φέρω τάδε; πῇ δὲ καὶ αὐτὸς
Πλάζομαι; αἲθ' ὄφελον μεῖναι ταῦθι Φαίηκεσιν
Αὐτοῦ· ἐγὼ δέ κεν ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην, ὅς * κεν μ' ἐφίλησε καὶ ἐπέμπενεεσθαι.
Νῦν δ' οὔτ' ἄρ πη ἔδω ἐπίσκεμαι, οὐδὲ μὲν αὖτόθ'
Καλλείψω, μήπως μοι ἕλωρ ἄλλοισι γένηται.
Ὢ πόποι, ἦ ἄρα πάντα νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Ἦσαν Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἵ μ' εἰς ἄλλην γαῖαν ἀπήγαγον· ἠέ μ' ἔφαντο
Ἀξενέων Ἰθάκην δώσειν· σφὶ δ' ἐτέλεσσαν.
Ζεὺς σφέας τίσαιτο ἱκετήσιος, ὅς τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους ἐφορᾷ, καὶ τίνυται ὅστις ἁμάρτῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ τὰ χρήματ' ἀριθμήσω καὶ ἴδωμαι,
Μή τι μοι οἴχωνται κοίλης ὑπὸ νηὸς ἄγοντες.
Ὣς εἰπὼν, τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Ἠείρατ', καὶ χρυσὸν, ὑφάντά τε εἵματα καλά.
Τῶν μὲν ἄρ' οὔτι πόθεν' ὁ δ' ὀδύρετο πατρίδα γαῖαν,
Ἐρπύζων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Πολλὰ ὀλοφυρόμενον προσελθὼν δὲ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα νέῳ ὑποβώτορι μήλων,
Παναπάλῳ, οἵ τε αὐτάνακτος παῖδες ἔασιν·
Δίπλυχον ἀμφὶ ὤμοισιν ἔχε * δύπτερα λώπεα καλά,
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσι πέδιλ' ἔχε * κέλευθα.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδὼν, καὶ * ἐναντίον ἦλθε,
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
ΩΦίλ', ἐπεί σε πρῶτα κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ,

His Alcinous concionatus est, & affatus,
O amici, certè valdè me antiqua vaticinia assequuntur
Patris mei, qui dixit Neptunum iratum fore
Nobis, quoniam comites innocui sumus omnium.
Dixit aliquādo Phæacum virorū perpulchram nauē
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perditurum, magnū.a.nobis mōtem vrbi imponere.
Sic dixit senex, hæc aūt iam nunc omnia finiūtur:
Sed agè sicut ego dicam, parete omnes.
Comitatū q̄dē relinquite hominū, cū aliquis veniat
Nostram ad ciuitatem: Neptuno autem tauros
Duodecim electos sacrificemus, si misereatur,
Neq; nobis ingentem montem vrbi imposuerit.
Sic dixit, hi aūt metuerunt, parauerunt.a.tauros.
Sic hi quidem supplicabant Neptuno regi
Populi Phæacum duces & curatores
Stantes circū altare. Excitatus est.a.diuinus Vlysses,
Recubans in terra patria, neq; ipsam cognouit
Iam diu remotus, circùm enim Dea nubem fudit
Pallas Minerua filia Iouis, vt illum ipsum
Ignotum faceret, singulaq; profaretur.
Vt non ipsum antè vxor cognosceret, ciuesq; amiciq;
Quàm omnem procis intemperiem rependeret.
Propterea variata videbantur omnia regi,
Viaq; perpetuæ, portusq; contecti,
Petræq; altæ, & arbores viresc entes.
Stetit aūt igitur surgens, & inspexit patriam terrā,
Fleuitq; postea, & sua percussit fœmora,
Manibus deiectis: lugens autem locutus est,
O ego quorum rursus hominum in terram venio?
Nunquid iniurioſiq; & crudeles, neq; iusti?
An hospitales, & ipsis mens est sancta?
Quò iam res multas porto has, quò autem & ipse
Erro? vtinam mansissent apud Phæaces
Illic, ego autem ad alium magnanimorum regum
Peruenissē, q me dilexisset, et comites dedisset ad reuer ῥ. κεν μ
Nunc aūt nusquā ponere scio, neq; itidē illic (tendū. φίλ
Relinquam, ne quando mihi præda aliis fiat.
O Dy, non enim omnia intelligentes, neq; iusti
Erant Phæacum duces & curatores,
Qui me in aliā terrā abduxerunt, nāq; me dicebant
Ductum ire in Ithacam conspicuam neq; perfecerūt.
Iupiter ipsos vlciscatur deprecabilis, qui & alios
Homines inspicit, plectit, quicunq; peccant.
Sed agè iam res numerem, & videam (tes.
Ecqd mihi surreptū discesserint cōcaua in naui ferē-
Sic dicens, tripodas perpulchros & lebetes
Numerabat, & aurum, textasq; vestes pulchras:
Horū q̄dē nihil desiderabat, hic.a.lugebat patriā ter-
Perreptans ad littus personantis maris, (rā
Multùm deplorando, propè autem eū venit Minerua
Viro corpore similis iuueni pastori ouium
Permolli, qualesq; regum filij sunt,
Duplicem circa humerum habens pulchram vestem:
Pedib.a.sub teneris calceos habebat, manu.a.iaculū. ῥ. χερσὶ
Hanc.a.Vlysses lætatus est cōspicatus, & obuius venit ῥ. ἐναντίη
Et ipsam compellans verba velocia locutus est,
O amice, postquam te primùm inuenio hoc in loco,

Χαῖρε τε, καὶ μή μοι τὶ κακῷ νόῳ ἀντιβολήσῃς·
Ἀλλὰ σάω μὲν ταῦτα, σάω δ' ἐμέ. σοὶ γὰρ ἔγωγε
Εὔχομαι ὥστε θεῷ, καί σοῦ φίλα γούνατ' ἰκάνω.
Καί μοι ταῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ
Τίς γῆ, τίς δῆμος, τίνες ἀνέρες * ἐγγεγάασιν·
Ἢ ὅς τις νήσων εὐδειέλων, ἦέ τις ἀκτὴ
Κεῖθ' ἁλὶ κεκλιμένη ἐριβώλακος ἠπείροιο;
Τὸν δ' αὖτε προσέφη θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Νήπιος εἶς ὦ ξεῖνε, ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Εἰ δὴ τήνδε γε γαῖαν ἀνείρεαι. οὐδέ τι λίην
Οὕτω νώνυμός ἐστιν· ἴσασι δέ μιν μάλα πολλοί,
Ἠμὲν ὅσοι ναίουσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Ἠδ' ὅσοι μετόπισθε πότι ζόφον ἠερόεντα.
Ἦ τοι μὲν τρηχεῖα καὶ ἐς ἵππον ἠλάσιός ἐστιν,
Οὐκ λίην λυπρὴ, ἀτὰρ οὐδ' εὐρεῖα τέτυκται.
Ἐν μὲν γάρ οἱ σῖτος ἀλέσφατος, * ἐν δέ τε οἶνος
Γίγνεται· αἰεὶ δ' ὄμβρος ἔχει, τεθαλυῖά τε ἕρση.
Αἰγίβοτος δ' ἀγαθὴ καὶ βόσκοτος· ἔστι μὲν ὕλη
Παντοίη, δὲ δ' ἀρόμοι ἐπήτανοι παρέασιν.
Τῶ νύ τοι, ξεῖνε Ἰθάκης γε καὶ ἐς Τροίην ὄνομ' ἵκοι,
Τὴν δὴ τηλοῦ φασιν Ἀχαιΐδι γαίῃ ἔμμεναι αἶαν.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων ἣ γαίῃ πατρίδι, ὡς οἱ ἔειπε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Οὐδ' ὅγ' ἀληθέα εἶπε, πάλιν δ' ὄγε λάζετο μῦθον,
Αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι νόον πολυκερδέα νωμῶν·
Πιθήσας μὲν Ἰθάκης γε καὶ ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Τηλοῦ ὑπὲρ πόντου· νῦν δ' εἰλήλουθα καὶ αὐτὸς
Χρήμασι σὺν τοῖσδε. λιπὼν δ' ἔτι παισὶ τοσαῦτα
Φεύγω, ἐπεὶ φίλον υἱὸν κατέκταθον Ἰδομενῆος
Ὀρσίλοχον πόδας ὠκύν, ὃς ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Ἀνέρας ἀλφηστὰς νίκα ταχέεσσι πόδεσσιν·
Οὕνεκά μ' ἐστερέσσατ' ἐπαυρέμεν ἧς ἀπὸ τιμῆς
Τρωϊάδ', τῆς εἵνεκ' ἐγὼ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Οὕνεκ' ἄρ' οὐκ ἔθελον πατρὶ χαριζόμενος θεράπων
Δήμῳ ἐν Τρώων, ἀλλ' ἄλλων ἦρχον ἑταίρων·
Τὸν μὲν ἐγὼ κατόπισθε βάλον χαλκήρεϊ δουρὶ
Ἀγρόθεν, ἐγχύς ὁδοῖο λελεχημένος· οὐδέ με νὺξ
Νὺξ ἦ μάλα δυσφερὴς κάτεχ' οὐρανόν, ἀλλά τις ἠ-
μέας
Ἀνθρώπων ἐνόησε· λάθον δέ ἑ θυμὸν ἀπούρας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόν γε κατέκταμον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αὐτίκ' ἐγὼν ἅπτι νῆα κιὼν Φοίνικας ἀγαυοὺς
Ἐλλιτάμιμι, καί σφιν μυηστὴν λήϊδα δῶκα·
Τοὺς μ' ἐκέλευσα Πύλονδε καταστῆσαι καὶ ἐφέσαι,
Ἢ εἰς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἀλλ' ἤτοι σφέας κεῖθι ἀπώσατο κύματος οὐρῇ,
Πολλὰ ἀεκαζομένους· δόλον ἤθελον ἐξαπατῆσαι.
Κεῖθι ἦ πλαγχθέντες ἱκάνομεν ἐνθάδε νυκτός·
Σπεύδομεν δ' ἐς λιμένα πεθρέασαμεν, ἔνθ' ἔτις ἡμῖν
Δόρπου μνῆστις ἔσῃ, μάλα περ χατέουσιν ἐλέσθαι·
Ἀλλ' αὖτως ἀποβάντες ἐκείμεθα νηὸς ἄπαντες.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμηῶτα·
Οἱ δὲ χρήματ' ἐμὰ γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες,
Κάτθεσαν ἔνθα περ αὐτὴ ἐγὼ ἐπὶ ψαμάθοισιν ἐκείμην
Οἱ δ' ἐς Σιδονίην ἐριβώλακα νασσάμενοι περ
Ὤιχοντ'· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.

Salue & non mihi malo animo occurreris.
Sed seruatum hæc, serua etiam me: tibi enim ego
Supplico tãquam Deo, & ad tua chara genua accedo,
Et mihi hoc dic veram vt certè sciam,
Quæ terra? quis populus? qui viri sunt?
Num qua insularum amœna? an aliquod littus
Iacet ad mare vergens fertilis terræ?
Hũc aũt ecõtrà affata est dea cæsia oculis Miuerua:
Stultus es, ô hospes, an longè venisti?
Quoniam hanc terram interrogas? neq; enim valdè
Sic ignobilis est, norunt autem valdè multi,
Et quidem quicunq; habitant ad auroram solemq;,
Et quicunq; pone ad noctem obscuram.
Certè quidem aspera, & non equitabilis est.
Neq; valdè sterilis, at neq; lata est.
Benè quidẽ enim triticũ multũ, benè autemq; vinũ
Adest, semper autẽ pluuia habet illam viresc̃ẽsq; ros:
Pascẽdis capris commoda & bubus: est quidem sylua
Omnigena, benè autem irrigationes perpetuæ adsunt,
Itaq; hospes Ithacæ, & in Troiam nomen peruenerit,
Quàm longè dicunt Achaide esse à terra.
Sic dixit, lætatus est autem patiens diuinus Vlysses.
Gaudens sua terra patria, sicut ei dixit
Pallas Minerua filia Iouis ægiochi.
Et ipsam appellans velocia verba dixit.
Neq; hic vera dixit, iterum autẽ cœpit sermonem,
Semper in præcordijs mentem per astutam mouens.
Audiebam de Ithaca & in Creta lata
Longè supra pontum, nunc autem veni, & ipse
Rebus cum his. vbi verò reliqui etiam filys totidem,
Fugio, quoniam dilectum filium interfeci Idomenei,
Orsilochum pedibus velocem, qui in Creta lata
Viros artifices vincebat velocibus pedibus,
Quoniam me priuare præda volebat omni
Troiana, cuius gratia ego passus sum dolores animo,
Virorumq; bella tristesq; vndas penetrans,
Quoniam non suo patri gratificatus seruiebam
Agro in Troianorum, sed alijs imperabam socijs.
Hunc quidem ego discedentem percussi ærea lancea
Rure, propè viam insidiatus cum socio.
Nox autem valdè obscura occupauerat cælum, neq;
aliquis nos
Hominũ animaduertit, fefelli.a.cũ illũ anima spolia-
At postquam hunc interfeci acuto ære, (bam.
Statim ego in nauem iens Phœnicas illustres
Oraui, & ipsis quæ satis esset, prædam dedi.
Hos me iussi Pylum deferre & collocare,
Vel in Elida diuinam, vbi dominantur Epei,
Sed certè ipsos illinc repulit vis venti
Multum nolentes, neq; volebant fallere.
Illinc autem errantes venimus huc nocte,
Aegrè autem in portum appulimus, neq; aliqua nobis
Cœnæ mentio erat, valdè licet indigentibus sumere,
Sed sic egressi iacebamus in naue omnes.
Hic me quidem dulcis somnus inuasit defessum.
Hi autem fortunas meas concaua ex nau sublatas
Deposuerunt, vbi ipse in arenis iacebam,
Hi autem in Sidoniam pulchram ora soluta
Iuerunt, at ego relictus sum tristis animo.

COM-

COMMENTARIVS.

a ἀλλ' ἐνοσίχθων] Exponet deinceps Homerus quid in Phæacum nautarum istorum reditu contigerit, nimirum nauem eorum in saxum à Neptuno versam, obiectumq; Phæacię montem, quod ipsis iam longè anteà erat prædictum, vt alias in hoc Opere vidimus, & mox etiam videbimus. Ait ergo, Neptunum non esse oblitum eorum, quæ Vlyssi anteà erat comminatus propter filij sui Polyphemi erutum ab ipso oculum. Erat autem comminatus, se eum erroribus varijs esse prohibiturum, ne patriam attingeret: qua spe cùm se iam frustratum videat, non sine causa indignabundus apud Iouem de irrito suo instituto ac consilio conqueritur: & cũ id iam amplius prohiberi non possit, in Phæacas iram suam conuertit, quorum beneficio totum negotium erat confectum.

b ζεῦ πάτερ,] In hac oratione Neptunus Ioui exponit factum Phęacensium, quo Vlyssem in Ithacam deduxerunt, quod sibi ingratum & iniucundum esse docet: quia sic exitum suum sortitæ non sunt, quas Vlyssi olim fecerat, comminationes, vt anteà quoque exposuimus. Nudam autem querelam facti agitat, quasi inde facilè sit intellecturus Iupiter, quid petat sibi concedi, vt hanc iniuriam vlciscatur. Vbi præcipuè notandum est, quod sui vltionem anteà non aggreditur, quàm Iouem Deorum principem adierit: quasi ex eius nutu rerum omnium moderatio & administratio pendeat, nefasq; sit, quod Homerus noster credit, quippiam eo inconsulto reliquam Deorum turbam gerere. Id satis in Iliade passim obseruauimus, eodemq; hic locus manifestè pertinet. Vide autem quomodo se Ioui Neptunus in ipso limine insinuet, generali enunciato de honoris sui imminutione, quæ apud Deos futura est, cùm iam apud mortales contigerit. Quod argumentum est à maiori, vt notat etiam Eustathius, in huncque modum potest cõcipi: Si homines, apud quos magna debet esse Numinis reuerentia, Neptunum non honorãt, Dij etiam reliqui eum minime honorabunt. At homines, nempe Phæaces, id faciunt. Ergo iam inter Deos pro nihilo censebitur. Et hoc validum maximè fuit ad commouendum Iouis animum, quasi hoc ægrè laturus sit Iupiter, si non solùm Deo, sed etiam fratri suo, vt vidimus in Iliade, hoc accideret. Illud autem Phæacum crimen grauius adhuc facit generis eorum quod ab ipso ducebant commemoratione, quasi non solùm homines Deum, sed etiam nepotes generis sui authorem reuereri debuissent. Siquis tamen causam huius accusationis inspiciat, non dubito quin pro Phæacibus sit pronunciaturus. Cùm enim in omnibus factis animus facientis obseruari soleat, qui debuit ad id ipsum collimare quod perpetrauit, alioqui quod inscio illi contigit, in crimen deputari non solet. Cùm, inquam, animus inspiciatur, nihilq; tale Phæaces cogitârint, vt inuito Neptuno hoc beneficium in Vlyssem conferrent: iniustè videtur eos accusare Neptunus, qui neque directè neque obliquè iniurioſi ipsi esse voluerunt. Sed hoc habet ira peculiare, vt innocentes nocentum loco plectat, qua labe iam noster Neptunus afficitur.

c οὐ γὰρ νῶϊ ὀδύσσηι] Non dolet Neptunus simpliciter, quòd Vlysses in patriam redierit, siquidem absolutè eam repetendi facultatem ei se nunquam adimere voluisse testatur: quia Iouis voluntati, qua secus futurum intelligebat, aduersari noluerit (quæ adhuc captandæ Iouis beneuolentiæ dexteritas in Neptuno est obseruanda) non, inquam, illud dolet, sed quod tam citò redierit, cùm cum longioribus & grauioribus erroribus distineri & agitari voluisset.

d ἐπεὶ οὐ πρῶτον] In hac parte videtur Neptunus ὑστερολογεῖν. Nam, vt libro primo vidimus, priùs Neptunus Vlyssem à patria arcebat, quàm reditum ei Iupiter concederet, quod ipsius oratio ad Mineruam perdocet. Itaque vt sibi Poëta quoque constet, à quo hæc sub alienis personis ser buntur: dicendum est, intelligere Neptunum primam illam Iouis voluntatem, id est, ea ipsa priorem, quæ in illa oratione primi libri indicatur Mineruæ: cuius etiam per transennam facere mentionem videtur Iupiter, cùm ibidem dicit, πῶς αὖ ἐπὶ τ' ὀδυσῆι θεῶν ἐρικυδέα βουλὴν ἔθηκας: primam, inquam, Ioui voluntatem, quæ aliquando (vt hoc loco necesse est ad sensum nostrum stabiliendum) cum fato coniungitur, immò interdum illo superior & potentior esse dicitur.

e οὔτε σ' ἀπαμφάζεσθαι] Illud argumentum Neptuni diluit Iupiter, videlicet consequentiam: quam negat, quòd nimirum Neptunus à Dijs non despiciatur: cuius causam subijcit, quia antiquissimum & fortissimum Deorum ignominia afficere non sit facile. Fortissimum autem interpretor ἄριστον, non optimum, vt vulgo, Didymum sequutus, qui δυνατώτατον est interpretatus. Sed cur, quæso, Neptunum Deorum fortissimum appellat? an ille Marte belli deo fortior? Videtur sanè non ita respectu aliorum Deorum dici, nam eo sensu neque ipse Iupiter Neptuno robore cederet, qui omnium potentissimus satis in Iliade sparsim est pronunciatus: sed simpliciter ad exprimendum eius robur, quod sanè neque est contemnendum, vt docuit auxilium ab illo Græcis aduersus Troianos in pugna illa quæ ad naues est agitata, præstitum. Eadem ratione appellauit eum antiquissimum, sed illud πρεσβύτατον de ætate intelligas: quanquam Didymus, ἀπαμφότατον interpretetur, quod aliàs ipse Neptunus Iouem seniorem pronunciet, vt vidimus Iliad. 15. Et hæc quod ad consequentiam propositionis argumenti Neptuni, quod anteà concinnabamus. Restabat assumptio, qua se in honoratum à Phæacibus conquerebatur: cui ex eius sententia respondet Iupiter, licere ei de quolibet mortalium, à quo sit iniuria affectus, vindictam sumere. Non quòd illud expressè postulârit Neptunus, vt suo loco monebamus: sed facillimum fuit Ioui mentem animumque illius ex ea querela, quam mouebat, conijcere.

f νῦν αὖ φαιήκων] Antequàm Neptunus vltionem illam quam de Phæacibus sumere cogitat, aggrediatur, consilium suum Ioui exponit, nequid etiam illo inconsulto facere videatur, quamuis enim id eius arbitrio commisisset Iupiter, tamen cùm testetur se Iouem semper esse reueritum, cùm dixit anteà, ἀλλὰ σὺν αἰὲν ἐμῶν ὀπίζομαι ἦτορ ἀλείτην: voluit id ipsum hoc exemplo patefacere, ne in ipsa vindicta Ioui rem ingratam faceret. Rem tamen adhuc nudè proponit, & cùm simpliciter de perdenda Phæacum naue consultaret: hoc fusiùs concedit ei Iupiter, vt videlicet nauem in saxum conuerteret, montemque vbi obijceret. Quod plus habet authoritatis, à Ioue quàm à Neptuno profectum.

g ὃς μὲν λᾶαν ἔθηκε,] Hic est effectus superioris consilij Neptuni, quo nauis ista Phæacum in saxum vertitur, vt naues Aeneæ olim in nymphas: sed longè diuersa ratione, vt est apud Virgilium & Ouidium. Est autem sine dubio hoc figmentum Homericum, cuius causam tribuit Eustathius saxo cuidam, ante vrbẽ figuram nauis referenti. ἱστέον δέ, inquit, ὡς ὅπου ὄψεως φαντασία ὡς ἐκεῖσε τὸ τῆς φαιακικῆς νηὸς πλάσαν λῶαν περιῆκεν ἀπολίθωσιν. φασὶ γὰρ λίθον ἐκεῖ πως θεῖον πρὸ κώμης εἶναι παλαιόν, ὃν Κέρκυραν, νηὸς φαντασίαν πέμπειν, ὃ δ' αὖ τὸν τοιοῦτον λόγον πλάσαν λᾶαν ὁ δηλονότι ὁ ποιητὴς ὥσπερ φαίνεσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ λίθον, ἔχοντα γαίης νηὶ ἰοῦσι ἐοικέναι, ἃ μέλει βυθίοις. Subijcit etiã aliã mythicam interpretationem, ἵνα δηλαδὴ βλεπόμενον ὀλίγους σωφρονίζει τοὺς ὁρῶντας ἡδοπαθοῦντας ἐπὶ τῆς πλοῦ ξένων πομπῆς. Porrò metamorphosin alteram huic similem subijcit idem Eustathius, quæ ex Aeliano de Animalib. lib. 15. cap. 23. & Athenæo lib. 7. desumi potest, vterq; autem ex Apollonio Rhodio siue Naucratite refert: qui scripsit, Pompilum fuisse portitorem, accidisseque aliquando vt Apollo virginem quandam formosam adamaret: illam verò Apollinis complexum fugientem, Miletum ad festum quoddam Dianæ veniſſe: vbi cùm eam rapturus esset Apollo, rogauit hunc Pompilum vt se traijceret, qui ei paruit: at Apollo derepentè apparens virginem quidem rapuit, nauem aũt in lapidem, Pompilum in piscem eius nominis conuertit. Dixi aũt hoc esse figmentum Homericum, quamuis sciam rem esse satis facilem naturæ, ligna in saxa indurare: quæ trãsmutatio valde est mirabilis, & tamen veriſſima. Testatur Ouid. 15. Metamorph.

Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit *Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.*

Cui similis est fluuius etiam nostro tempore in Aruernia. Qua de re vide Io. Kentmanum Dresdensem in nomenclaturis rerum fossilium, & Gesnerum de figuris lapidum cap. 8. & 9. ne res alioqui tam aperta ab vllo in dubium reuocari possit. Quis iam speciẽ in speciem mutari posse negauerit? Annón vel hoc solo exemplo (vt de experientia conticescam, qua pertinaces, maleuoli & scioli quidam homines planè sunt indigni) constat nobiliſſima illa & nunquam satis laudata Chemia, quæ auri & argenti confectionem splendidè pollicetur, & magnificè præstat? Annón res eiusdem generis ijsdem cõstantes principijs permutabũtur, si diuersæ & nihil commune inter se habentes idem patiuntur? Sed de his alij, & nos fortasse aliàs. Hoc tantùm addam, mirari me quid præstantissimo illi viro Thomæ Erasto, qui meo tempore adhuc est Basileæ, in mentem venerit, artem illam transmutatoriam tam anxiè oppugnare (expugnare sanè nunquam poterit) cùm tamen de re sibi tantum, non etiam alijs non comperta sermonem fecerit. ἀλλ' ἡμεῖς ὑπὲρ πὰ ἐσκαμμένα πηδῶμεν, neque nos intereà minus illius Ε' ῥάστα ἐρέτας ἐρῶμεν. Hæc nobis inuitis, lector, & aliud quodammodo agentibus, immò ἐκ παροδοῦ excidêrunt.

h ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ με] Expauefactis & mirantib. reliquis Phęacẽs ib. subitam illam nauis metamorphosin, illiusq; causam ignorantibus, exponit illam Alcinous. Causam autem intelligo duplicem, efficientem nempe & materialem. Efficiens causa est Neptunus: materialis, quòd Phęaces ex omnibus nautis nullum damnum patiantur. Ergo ait Alcinous iam se vaticiniorum recordari quę à parente olim audierat, Neptunum aliquãdo nauem reducem in mari perditurum, quod illi πομποὶ ἀπήμονες ἔασιν ἁπάντων. Huc reuocanda est illa nauium Phæacensium descriptio facta antea lib 8. circa finẽ, vnde intelligemus, quomodo incolumes semper potuerint hactenus nauigare. vbi etiam hoc ipsum Nausithoi, qui pater fuit Alcinoi, vaticinium ab ipso Alcinoo Vlyssi ijsdem verbis memo-

memoratur. Iam verò cùm hoc à Neptuno accidisse intelligat, iubet illum sacrificijs placari, quod vmbram pietatis præ se tulit.

i μηδ' ἡμῖν ἀθέμιντες] Repetendum est superius Neptuni consilium, in quo duo fuerunt quæ Phęacensibus minitabatur: primùm, nauis in saxum mutationem: deinde, montem se vbi circundaturum, ὄφρα πολὺ ἀμφικαλύψῃ. Illud iam consummatum est: alterum verò incertum relinquit Poëta, quod ex his Alcinoi verbis constat, quibus adhuc se iram Neptuni hac in parte deprecari velle ostēdit, vnde sequitur nondum illud factum fuisse à Neptuno: quod autem an fecerit, non narrat Poëta: dubium etiam relinquitur, an omnino acciderit. Hoc porrò pluribus explanat Eustathius. Poëta, inquit, præcedentes minas (de monte videlicet vbi circumdando) fingit, ne quæramus vbinam sit illa remota Phæacia, quam ipse quasi prodigiosè fingit ac ementitur: vt necessarium sit ex ijs quæ est comminatus, oculis hominum eam esse ademptam suspicari. Non audet autem asserere minas illas finem suum esse sortitas, subueritus historiæ veritatem: siquidem Phæaciam esse manifestò constat (vocatur autem Corcyra, hodie verò *Corfu*, & est in ditione Venetorum) Alia etiam de causa finem huius comminationis inexplicatum reliquit, vt reprehendi vlla ratione non possit. Si quis enim confictam illam Phæaciam quærit apud Homerum cognoscere, is affirmare potest se ignorare, siue iuxta illam comminationem illa absorpta est & funditùs perijt, siue etiam res imperfecta mansit. Ideò post illam ἀπολίθωσιν Poëta Phæacas inducit orantes, ne mons etiam ille à Neptuno vbi circumdetur, quasi hoc etiam contingens sit: de rebus enim contingentibus concipiuntur preces. Quòd si Phæacia illa reperiatur, vt sanè reperitur, argumentum erit, exoratos fuisse Phæacas à Neptuno: sin verò, contrà, itaq; neque inuestiganda erit, quasi iam penitùs deleta. Vnde probabile erit, nullum posteà eo comitatus & hospitalitatis honore à Phæacensibus fuisse affectum: atq; id quidem, si iam amplius non extet. Sin verò extet, idem est pronunciandum: quia cùm semel eam ob causam iram Neptuni declinauerint, noluerint amplius eum exacerbare, cùm intelligant id ab ipso ægrè & iniquo animo ferri. Atque hæc quidem Eustathius. Ego verò, si roger quid sentiam: respondebo, existimare me Phæacas à Neptuno fuisse exoratos, cùm ea insula, vt diximus, adhuc extet, vt ex omnibus penè Geographis constat, vnde mihi vanus videtur fuisse labor Eustathij in hac ἀμφικαλύψῃ enarranda: nec minus deceptus Didymus, qui ad illa verba, ὡς οἱ μὲν ῥ' ὄλεθρος, hæc annotat, κατὰ τὸ σωπώμενον ἢ φανιόν που· τὸ γὰρ κυρωθὲν ὑπὸ θεῶν ἐξ ἀνάγκης πληροῦται. Minatur enim plerumque excidium Deus, quod tamen non accidit: vt docet sacra pagina de Niniua. Quod ad nauem in saxum conuersam attinet, id videtur confirmari ex eo saxo quod in mari circa illam insulam, quæ Corcyra dicitur, conspici tradunt nauis similitudinem referens, vt idem quoq; tradit Eustathius.

k ὁ δ' ἔγρετο] Absoluto illo exitu Phæacensis nauigationis, redit ad præcipuum institutum de Vlysse. Is anteà, vt vidimus, à Phæacibus dormiens fuit in terram expositus: nunc autem excitatus procul dubiò attonitus fuit, quòd ignorârit, vbi terrarum esset, si quidem patrium solum non agnouit, idq; propter diuturnam ab illo absentiam. Quàm autem commotus animo fuerit, testabitur sequens illius oratio.

l ἦ δὴ γὰρ θεὸς] illud γὰρ cùm sit ὑποπλοκὴν, hoc tamen loco non videtur esse eiusdem officij: neq; enim hæc quę subijcit cum præcedentibus, quasi redditio sit causæ, cohærent. Nam nubes ista quam Vlyssi circumfudit Minerua, non facit vt ignota sit ei sua patria: sed vt ipse alijs sit ignotus. ait enim, ὀφρά μιν αὖτὸν ἄγνωστον πύθηται. Et tamen paulò pòst infert, τοὔνεκ' ἄρ' ἀλλοίην φαινέσκετο πάντα ἑαυτῆ. Ait τοὔνεκα, nempe propter illam ipsam eandem nubem. Ergo dicendum videtur, duos fuisse eius nubis effectus. vnum quidem, vt Vlysses ab alijs non agnosceretur: alterum, vt ipse patriam suam non agnosceret. Itaque posteà cùm agnoscet, dicetur illi remota fuisse à Minerua nubes, ὡς ἐπέσσα θεὰ σκέδασ' ἠέρα. ἔσκετο δὲ χθών.

m πατρίδα γαῖαν] Vidit quidem Vlysses patriam, sed eam se videre ignorauit, vt in superiore annotatione vidimus: hoc ergo quod nunc dicitur, ex persona Poëtæ loquentis est accipiendum.

n ὤ μοι ἐγώ,] Mœstus & attonitus Vlysses, quòd in ignoto solo consideret, in suæ calamitatis deplorationem erumpit: & cùm alias immanitatem multorum, ad quos peregrinando diuertebat, sit expertus, dubitat an idem quoque nunc sibi contingat, an contrà iura hospitalitatis sancta apud huius soli incolas & inuiolata sint. Quid faciat vir iam diu varijs grauissimisque agitatus erroribus, qui Ciconum, qui Læstrygonum, qui Polyphemi, qui Scyllę, qui Solis, qui Neptuni crudelitatem senserat? vbi se tutum credet? aut quod sibi tandem asylum paratum speret, in cuius perniciem cœlum, terra, mare denique ipsum conspirasse videbantur? Ecce recenter Phæacum (vt ipse quidem putat) inhumanitatem experitur, à quibus sub spe reductionis in patriam sibi tam magnificè hesterna die facta in locum ignotum fraudulenter exponitur, ibi desertus iacet: ibi iam nouum hoc infortunium solus deplorat, solasq; auras, rupes, aquas & humum planctibus luctibusq; verberat. Quid faciat ergo? In hospites illos Phæacas asperè inuehitur, eosque summæ inhospitalitatis crudelitatisq; insimulat: tandem Iouem aduersus eorum perfidiam implorat, ab eoque facti istius vltionem petit. En in quas cogitationes miseri hominis animus delabatur, en quì grauissimè in viros innocentes inuehatur. Quam id sine causa Vlysses fecerit, docebunt sequentia.

o ὅστις ἄρα] Vide quid de Deo Homerus noster sentiat, eum nimirum non ociosum, aut mortalia minimè curantem: sed summo cum studio (illud ἐπὶ enim in ἐφορᾷ hanc vim habet, vt aliàs docebimus) actiones hominum inspicientem & obseruantem: neque id solùm, sed etiam malefacta punientem inducit. Et hoc ipsum est, quod alibi dicit, ἦ δὴ θεὸς ἐνδικον ὄμμα. Egregia sanè vox, & quæ animis hominum insculpta esse debeat, vt sciant esse in cœlis scelerum vltorem Deum, qui impunita illa minimè relinquit.

p πῶν μὲν ἄρ' οὔτε πόλις] Duo erant de quibus superiore oratione Vlysses conquerebatur. primùm, quòd in patriam non esset reductus: deinde, quòd fortasse à Phæacensibus nōnihil ex illis donis erat surreptum. Hoc postremum exploraturus ea explicuit, inspectisque omnibus iam fidem Phęacensium hac in parte obseruauit & expertus est, nihil enim desiderauit. Illud autem primùm, posteà verùm etiam experietur, itaq; intelliget falsò se de Phæacibus esse conquestum.

q ἦλθεν ἀθλίη] In hac peregrinationum catastrophe suũ Vlyssem Minerua non deserit, quæ in reliquis actibus semper ei affuisset. Desolato ergo illi & his angustijs conflictato sese offert, assumpto tamen adulterino corpore: sed tamen loco præsenti conueniente & accommodato. Siquidem cùm locus esset pascuis refertus, pastoris etiam persona videtur potius fuisse assumenda: vt non θεὸς, sed ἀνθρωπος δὸξ μηλονόμης existimaretur. Nō autem vulgari & plebeio cuidam pastori se assimilat, sed regis filio. Antiquitùs enim Regium etiam genus hoc munere pascendi defungebatur, quia res quoque pecuaria habebatur pro nobilissima, & eorum dignitate minimè indigna. Quantum quæso sequentia secula ab illa simplicitate desciuerunt. Quantum distat ab illa veterum Regum laudatissima ingenuitate nostrorum fastus & superbia! Sed nos scriptis nostris inuidiam ne concitemus.

r τὸν δ' ἀθανάτη] Ita loquitur Poëta ex se ipso: nam Vlysses Mineruam esse ignorauit, vt ex sequenti eius alloquio cōstat, vbi masculino genere Mineruam compellat, donec eam verè agnouerit.

s ὦ φίλ', ἐπεί σε πρῶτα] Cùm iuuenem illum vidisset Vlysses, proculdubiò ad eius conspectum paululùm est perturbatus: ideò in initio animum eius blandè demulcet primùm honesta salutatione: deinde illius crudelitatem deprecatur, si forsan ea mente sibi obuiam factus fuerit. Posteà de hoc solo, in quo iam est, eum interrogat. Huic parti respondet mox Minerua.

t νήπιος εἶς] Hæc est Mineruæ responsio, qua Vlyssis petitioni de hac regione satisfacit, satis asperis tamē verbis, cùm eum stultũ appellat, quasi regio tam celebris ei etiam ignota esse non debeat. Quia autem similis dubitatio in eos, qui ex remotis terris aduenirunt, cadit, petit ab Vlysse Minerua, an illi ita accidat. Quod aũt ne ea quidem ratione id ipsum ignorare possit, docet: quia tum ad ortum tum ad occasum vsque eius fama peruenerit. Vnde videtur Vlyssis animum hac patriæ laude titillare: tum subijcit Ithaci soli naturam, postremò quasi illius celebritatem repetens, eam etiam Troiæ auditam asserit, quamuis à Græcia longè distet: vbi terram istam nomine proprio designat, vt suspensum Vlyssem amplius non detineat. Sic vno anfractu orationis eum gaudio & mœstitia replet: gaudio quidem indicatione patriæ: mœstitia, recordatione Troiæ, à qua rediens Vlysses tot erroribus agitatus tot calamitates pertulerit. Ita rectè personæ herois orationem Minerua accommodat.

u ἣ δὴ μάλ' τρηχεῖα] Hæc est descriptio celeberrimæ illius insulæ Ithacæ, primùm ab eius asperitate, quia nimirũ saxosa esset, ac proinde equis minimè apta. Vnde Telemachus suprà lib. 4. tres equos cum curru', quos ei dono hospitali offerebat Menelaus, recusauit eo ipso prætextu, quòd ἐν Ἰθάκῃ οὔτ' ἄρ δρόμοι εἰσὶν, οὔτε λειμών. Quæ qualitas ex omnium insularum qualitate pendet, vt ibidem subijcit, ἣ γάρ τις νήσων εἰσοπίλαστος, ἀτὰρ οὐλήμων ἴδ' ἀλὶ κεκλιμένη. Ἰθάκη δέ τε καὶ πόρις πυρῶν. Vnde Aeneas 2. Aeneid. Effugisse se scopulos Ithacæ memorat, per contemptum videlicet, quos tamē Vlysses & Telemachus plurimi æstimarunt. Quanquam neque omnino fuerunt aspernandi, cur asperitatem illam fertilitas terræ & pascua pinguia compensauerint, à quibus statim eam describit Minerua.

x ἀτὰρ οὐ λήθεαι] Qui duplicem Vlyssem appellauit (appellauit autem Horatius) ex hoc loco ansam potissimùm cepisse videtur, siquidem cùm ille aliud in pectore conclusum haberet, aliud tamen in ore promptum habuit. Nam se primùm Vlyssem esse dissimulauit, deinde integram etiam narrationem aduentus sui, ac eius causam planè alienam à veritate exposuit. Atque hoc est duplicem

cem esse,& vt ait Poëta, σὺ γήθεσε νόον πολυκερδέα ναμῶν, quod illi tamen familiare fuisse docet illa vox αἰνέ. Et id summæ prudentiæ tributum est, quam in rebus humanis necessariam esse, vnus hic heros testatur amplissimé.

γ ἐπεὶ φίλον ἦα] Si verum est, vt vult Poëta, interfectum fuisse ab Vlysse Orsilochum Idomenei filium, mirum est quòd tam humaniter exceptus hospitio ab Idomeneo dicatur in historia Dictys Cretensis. Talis enim eius reditus ab eo describitur, quem iuuat hoc loco referre, idq; semel, ne sæpiùs nobis imposterum sit commemorandus. Sic ergo ille: Per idem tempus, inquit, Vlyssis Cretam appulsus est, duabus Phœnicum nauibus mercedis pacto acceptis. Namq; suos cum socijs atq; omnibus quæ ex Troia habuerat, per vim Telamonis amiserat, scilicet infesti ob illatam per eum filio necem, vix ipse liberatus industria sua: percunctantique Idomeneo, quibus ex causis in tantas miserias deuenissent, erroris initium narrare occipit. Quo pacto appulsus Zimarum multa inde per bellum quæsita præda nauigauerit: appulsusque ad Lotophagos, atque aduersa vsus fortuna, deuenerit in Siciliam: vbi per Cyclopem atque Læstrygonam fratres, multa indignè expertus, ad postremum ab eorum filijs Antiphate & Polyphemo plurimos sociorum amiserit. Dein per misericordiam Polyphemi in amicitiam receptus, filiam regis Arenen, postquam Elpenoris socij eius amore peribat, rapere conatus. Vbi res cognita est, interuentu parentis puella ablata per vim exactus per Aeolos insulas deuenit ad Circen, atque inde ad Calypso, vtranque reginam insularum: in queis morabantur, & quibusdam illecebris animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus peruenerit ad eum locum, in quo exhibitis quibusdam sacris futura defunctorum animis dignoscerentur. Post quæ appulsus Sirenarum scopulis, vbi per industriam liberatus sit. Ad postremum inter Scyllam & Charybdin mare sæuissimum, & illata sorbere solitum, plurimas nauium cum socijs amiserit. Ita se cum residuis in manus Phœnicum per maria prædantium incurrisse, atque ab his per misericordiam reseruatum. Igitur vti voluerat, acceptis à Rege nostro duabus nauibus, donatusque multa præda ad Alcinoum regem Phæacum remittitur. Ibi ob celebritatem nominis per multos dies benignè acceptus, cognoscit Penelopen à triginta illustribus viris diuersis ex locis in matrimonium postulari. Hique erant à Zacyntho, Echinadibus, Leucadia, Ithaca. Ob quæ multis precibus persuadet Regi vti secum ad vindicandam matrimonij iniuriam nauigaret. Sed postquàm deuenêre ad eum locum paulisper occultato Vlysse, vbi Telemachum rem quæ parabatur, edocuêre, domum ad Vlyssem clàm veniunt: ibiq; vino multo atq; epulis iam repletos procos, ingressi interficiunt, &c. Ex quibus omnib illud est quod huic loco obstat, quia si filium Idomenei interfecit Vlysses, quomodo postmodùm tam humaniter ab illo est exceptus? Dicēdum itaq; est, hac in parte dissentire Historicum à Poëta, cuius sententia hoc loco eò redit, Orsilochum ab Vlysse interfectum, quòd ille hunc præda Troiana quæ ei obtigerat, priuare vellet. Vnde odium inter eos anteà aliqua de causa concitatum fuisse necesse est, quam etiam Poëta explicat, nimirum quòd Vlysses imperio Idomenei apud Troiam nō se subijceret, sed seorsim suas copias moderaretur. Vbi duo placet obseruare, primùm ambitionem Idomenei, qui tantum heroëm sibi subditū esse voluit: deinde filij Orsilochi charum erga patrem animum, qui pro illo inimicitiam cum Vlysse contraxerit. Vterque tamen, id est, pater & filius damnandus: ille propter ambitionem, hic propter leuitatem, & hoc pacto iustior erit causa Vlyssi interficiendi Orsilochi: cui accedit, quòd vim illi afferre Orsilochus voluisset in raptu prædæ, vt scribit Poëta. Attendenda est tamen ratio, qua eum Vlysses interfecit, nimirum ex insidijs, idq; noctu. Sed cur non vi aperta, & in media luce id præstitit? Huc illud Aeneæ apud Virgil. 2. Aenid, aduoco:

—— dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Enimuerò cùm eo animo hostem tuum sis aggressurus, vt eum è viuis tollas: quid refert quo pacto id facias? Atq; ita quidem factum suum excusaret Vlysses. Sed hęc tamen vltionis via minus est generosa & candida, neque laudem vllam promeretur: quia potiùs ignaui & timidi hominis esse videatur, quàm illa quæ apertè peragitur. In bellis autem magis laudari solet, quàm in priuatis dissidijs, quale fuit hoc Orsilochi & Vlyssis. Sed quid agimus? aut quò nos sensus abripit? Totus hîc locus sanè alio modo est intelligendus, nam non hæc ab Vlysse ita narrantur, vt se Vlyssem prodat, sed proculdubiò Cretēsem quendam. Quia aūt procos Penelopæ intelligebat, scire amicum esse Vlyssem Idomeneo, hanc causam sui in illum, aut potiùs illius in se odij apud hunc iuuenem Ithacum prætexit, vt eò faciliùs ab ijs exciperetur. Et ista rectè monuit Eustathius, nos in superioribus veritatem rei examinabamus: hæc autem meliùs sunt huius loci sententiæ accommodata. Ergo Cretensis hic Vlysses mendacium pro vera narratione obtrudens causam illi vulgato prouerbio dedisse videtur, quod est apud Callimachum in hymno in Iouem, κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται.

Ὣς φάτ. μείδησεν ἰὼ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Χεῖρί τε μιν κατέρεξε· [a] δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἐιδυίῃ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
[b] Κερδαλέῳ κ' εἴη γ' ἐπίκλοπῳ ὅς σε παρέλθοι
Ἐν παντεσι δόλοισι, γ εἰ θεὸς ἀντιάσαι.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα, δολῶν ἆτ', οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδ' ἐν σῇ περ ἐὼν γαίῃ λήξειν ἀπατάων,
Μύθων τε κλοπίων, οἵ τοι πεδόθεν φίλοι εἰσίν.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, εἰδότες ἄμφω
Κέρδε· ἐπεὶ σὺ μὲν ἐσσὶ βροτῶν ὄχ' ἄριστος ἁπάντων
Βουλῇ καὶ μύθοισιν· ἐγὼ δ' ἐν πᾶσι θεοῖσι
Μήτι τε κλέομαι καὶ κέρδεσιν· ἦ σύ γ' ἔγνως
Παλλάδ' Ἀθηναίην, κέρδεα Διὸς, ἥτε τοι αἰεὶ
Ἐν παντεσι πόνοισι παρίσταμαι, ἠδὲ φυλάσσω,
Καὶ δέ σε Φαιήκεσσι φίλον παντεσσιν ἔθηκα·
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἰκόμην ἵνα τοι σὺν μῆτιν ὑφήνω,
Χρήματά τε κρύψω ὅσά τοι Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὧπασαν οἴκαδ' ἰόντι ἐμῇ βουλῇ τε νόῳ τε,
Εἶπω θ' ὅσσά τοι αἶσα δόμοις ἐνὶ πουλυβοτείροις
Κήδε' ἀναρρέζειν. σὺ δ' ἠτορέως καὶ ἀνάγκῃ,
Μηδέ τῳ ἐκφάσθαι μήτ' ἀνδρῶν μήτε γυναικῶν
Πάντων οὕνεκ' ἄρ' ἦλθες ἀλώμενος· ἀλλὰ σιωπῇ
Πάσχειν ἄλγεα πολλὰ, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν,
Τλῆθι δ' ἀπαμφαδόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[c] Ἀργαλέον σε θεὰ γνῶναι βροτῷ αὐτάσαντι,
Καί μάλ' ἀπευθέα. σὲ γὰρ αὐτὴ παντὶ εἴσκεις.
Τοῦτο δ' ἐγὼ δὺ οἶδ', ὅτι μοι πάρος ἠπίη ἦσθα

Sic dixit, risit autem dea glaucis oculis Minerua,
Manuq; ipsum demulsit, corpus. a, assimilata est mu-
Pulchræq; magnæ, & illustria opera scienti, (lieri
Et ipsum appellans verba velocia alloquuta est.
Dolosus esset, & fallax, qui te superaret
In omnibus dolis, & si Deus opponeret
Malè versutè, dolis insatiabilis non voluisti,
Neq; in tua cùm sis terra, desistere à fallacijs
Verbaq; fallacia, quæ tibi ab ortu amica sunt.
Sed agè ne hos dicamus cùm sciamus ambo
Dolos, quoniã tu qdem es hominũ q optimus omnium
Consilio & verbis, ego autem in omnibus Dijs,
Consilioq; glorior & dolis, neq; tu cognoscebas
Pallada Mineruam filiam Iouis, quæ tibi semper
In omnibus laboribus asto, & seruo,
Atq; te Phæacibus gratum omnibus reddidi.
Nunc rursus huc veni, vt tibi consilium contexam,
Fortunasq; abscondã quascunq; tibi Phæaces illustres
Dederunt domum eunti meo consilioq;, menteq;,
Dicamq; quos tibi fatale est ædibus in fabrefactis
Dolores tolerare, tu autem tolera, & necessitate.
Neq; alicui eloquere neq; virorum, neq; mulierum
Omnium, cur venisti errans, sed tacendo
Patere dolores multos iniurias sustinens virorum.
Huic autem respondens, locutus est prudẽs Vlysses,
Difficile te Dea cognoscere homini occurrenti,
Et valdè scienti, te enim ipsam vnicuiq; assimilas.
Hoc aūt ego certò scio quòd mihi antea benigna eras,

[a] χρ. κλοπίμων, καὶ πολοκίων.

Εἴως ἐνὶ Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρασμεν αὐτῶ,
Βήμεν δ' ἐν νήεσσι, [d] Θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιὰς,
Οὔ σέ γ' ἔπειτα ἴδον κούρη Διὸς, οὐδ' ἐνόησα
Νηὸς ἐμῆς ἐπιβᾶσαν, ὅπως τί μοι ἄλγε' ἀλάλκοις·
Ἀλλ' αἰεὶ φρεσὶν ἦσιν ἔχων δεδαϊγμένον ἦτορ
Ἠλώμην, εἴως με θεοὶ κακότητα ἔλυσαν.
Πρίν γ' ὅτε Φαιήκων ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
[e] Θάρσυνάς τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐς πόλιν ἤγαγες αὐτήν.
[f] Νῦν δή σε πρὸς πατρὸς γουνάζομαι (οὐ γὰρ ὀΐω
Ἠπύ ἐς Ἰθάκην δυσδέμεναι, ἀλλά που ἄλλοι
Γαῖαν ἀναστρέφομαι· σὲ δ' ἤ κερτομέουσαν ὀΐω
Ταῦτ' ἀγορεύεμεναι, ἵν' ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσῃς)
Εἰπέ μοι εἰ ἐτεόν γε φίλῃ ἐς πατρίδ' ἱκάνω.

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Αἰεί τοι τοιόνδε ἐνὶ στήθεσσι νόημα·
Τῷ σε καὶ οὐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἐόντα,
Οὕνεκ' ἐπητής τ' ἐσσὶ καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων.
Ἀσπασίως γάρ κ' ἄλλος ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ἴετ' ἐνὶ μεγάροις ἰδέειν παῖδάς τ' ἄλοχόν τε·
Σοὶ δ' οὔπω φίλον ἐστὶ δαήμεναι οὐδὲ πυθέσθαι,
Πρίν γέ τι σῆς ἀλόχου πρήσεαι, ἤτέ τοι αὖτως
Ἧσται ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνυσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχέουσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ τὸ μὲν οὔποτ' ἀπίστεον, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Ἤδη σ' ὀ νοήσας ὀλέσας ἀπὸ πάντας ἑτάρους.
Ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι
Πατρὸς κασιγνήτῳ, ὅς τοι * χόλον ἔμβαλε θυμῷ,
Χωόμενος ὅτι οἱ ὑὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Ἀλλ' ἄγε τοι δείξω Ἰθάκης ἕδος, ὄφρα πεποίθῃς·
Φόρκυνος μὲν ὅδ' ἐστὶ λιμὴν, ἁλίοιο γέροντος,
Ἠδὲ δ' ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ' αὖτης ἄντρον ἐπήρατον ἠερόεσσα,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται·
Τόδε δέ τοι αὖτε σπέος εὐρὺ κατηρεφές, ἔνθα σὺ πολλὰς
Ἕρδεσκες Νύμφῃσι τελήεσσας ἑκατόμβας.
Τόδε δ' ὄρος νήριτον ἐστὶν ὄρος κεκλήμενον ὕλῃ.

Quamdiu in Troia pugnabamus filij Achiuorum.
At postquam Priami ciuitatem diripuimus altam,
Conscendimus verò naues, Deus aũt dissipauit Achi-
Non te postea vidi filia Iouis, neq; animaduerti (uos,
Nauem meã ascendentem, vt mihi dolorẽ amoueres.
Sed semper mentibus proprijs habens confectum cor
Erraui quousq; me dei malo soluerunt,
Prius quàm cùm Phæacum virorum in vbere populo
Confirmasti verbis, & in ciuitatem duxisti ipsa.
Nunc autem te per patrem quæso (non enim puto
Venisse in Ithacam conspicuam, sed aliquam aliam
Terram obuersor, te autem illudentem puto
Hæc dicere, vt meas mentes deciperes)
Dic mihi vtrum verè dilectam in patriam venerim.
Huic respondit postea dea cæsia oculis Minerua,
Semper tibi talis in præcordijs cogitatio.
Propterea & te non possum permittere infelicem esse,
Quoniam facundus es, & ingeniosus & prudens,
Cupidè enim alius vir vagatus si rediisset,
Cuperet in ædibus videre filios q; vxorem q;.
Tibi autem non gratum est scire neq; quærere,
Antequam tuæ vxoris periculum feceris, quæ tibi sic
Sedet in ædibus, luctuosæ autem ei semper
Pereunt noctes & dies lacrymanti.
At ego hoc quidem nunquã non credidi, sed in animo
Sciebam, quòd redibis perditis omnibus socijs.
Sed non volui Neptuno obsistere
Patruo, qui iram induxit in animum
Iratus, quòd ei filium dilectum excæcasti.
Sed agè tibi ostendam Ithacæ pauimẽtum vt credas.
Phorcynis quidem hic est portus marini senis,
Hæc autem in vertice portus patula oliua.
Prope autem ipsam antrum altum obscurum
Sacrarum Nympharum, quæ Naiades vocantur:
Hæc autem spelunca lata contecta, vbi tu multas
Sacrificabas Nymphis perfectas hecatombas:
Hic autem magnus est mons indutus sylua.

COMMENTARIVS.

a δήμας δ' ἤιξε γυναικὶ] De hac ratione, qua Deos suos fingit Homerus corpus assumere, aliàs nonnulla diximus ex Plutarcho: docuimusq; id de industria à Poëta inductum, vt meliùs eorum ὑπόστασιν omnibus persuaderet. Quod omnino à sacrosanctis pagi-nis non abhorret, vbi sæpissimè θεοπάθειαι hominum oculis sese obijciunt, non quòd humanis corporibus prædita sit diuinitas (excepta secunda illa persona Trinitatis generis humani redemptrice (sed quia alio modo percipi non potest, ac primis illis & ru-dibus adhuc temporibus Numinis aut Angelorum visibili præsentia hominum animos confirmari oportebat. Vide quæ iam à no-bis super hac re annotata sunt Iliad. lib. 17. pag. 242. & 243. Aliud est tamen hîc obseruandum, in alia nimirum atq; alia subinde cor-pora solitos hos Deos Homericos se commutare: sic Proteus suprà lib. 4. varias formas accipiebat, & hoc loco Minerua dere-pentè ex virili in muliebrem speciem sese transformat, quæ sanè Deæ fuit conuenientior. Assumit autem corpus suæ maiesta-ti consentaneum, vt faciliùs Vlyssi persuaderet se esse eam, quæ non ficta præsentia ipsi adesset. Vbi videtur notandum, non so-lùm corporis elegantiam (quam ὥραν vocant Græci, vel, si mauis, κάλλος) à sapientia non abhorrere: sed etiam omnium maximè illi esse accommodatam, ne quis illa duo separet, quanquam necessarium non sit vt coniungantur. Sed quemadmodum in Regijs ædificijs non solùm internæ, sed etiam externæ partes ab elegantia commendari volunt: sic virtutis aut sapientiæ domicilium eo-dem elegantiæ splendore fulgere debet, vnde miram vtriusq; harmoniam natura concinnat, cui in rebus humanis nulla videtur es-se comparanda. Et nescio quo pacto venustas illa corporea animi venustatem effingere amat, externusq; ille ornatus internus ferè arguit, adeò vt alterutrum ab alterutro separatum minoris fieri soleat. Vnde rectè illud Theognidis:

παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ ξὺν κάλλος ὀπηδεῖ,
ὕλης, ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. i. vt ego verto:

Rarò homines virtus & præstans forma sequuntur:
Felix ornari quisquis vtroq; potest.

Et apud Menandrum:

ὅταν φύσει τὸ κάλλος ἐπισωσμῇ τρόπῳ
χρηστὸς διπλασίως ὁ σπουδαῖος ἁλίσκεται:

Si naturæ decus exornent mores,
Boni dupliciter accedens capitur:

hoc est, duplicem habet causam illius amandi, in quo vtrumque inest. Ergo dicamus cum Monostichis,

ὡς ἡδὺ κάλλος, ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα:

Quàm grata forma est, cui comes modesta mens.

Virgil. lib. 5. *Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.*

Iam si vtrumque Natura seiunxerit, internos ornatus externis anteponemus, & cum Euripide in Chrysippo dicemus,

δύσμορφος εἴην μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός:

Deformis sim potiùs quàm pulcher & malus.

Denique de homine non ex ipsa pulchritudine, sed ex eius moribus iudicium est ferendum iuxta illud in Monostichis,

μὴ κρῖν' ὁρῶν τὸ κάλλος, ἀλλὰ τὸν τρόπον.

Quò refert illud Euripidis in Oedipo,

νοῦν χρὴ δικαίους· ἐσθλὸν ἡ τῆς δυσμορφίας
ὄφελος, ὅταν ἡς μὴ φρενῶν ἐσθλὰς ἔχῃ.

Animus spectandus est, nihil pulchritudo
Iuuat, cùm quis mentem non bonam habet.

At quàm

At quàm rectè vtrumque conueniat, sub exemplo Mineruæ videtur Poëta docuisse.

b κερδαλέῳ κ' ἐΐκτη] Hac oratione Minerua tria præstat. primùm Vlyssis dissimulationem detegit: deinde sese ipsi patefacit: tertiò pollicetur se illi ea explicaturam, quæ illi imposterum sunt agenda. In prima ergo parte ingenium Vlyssis vafrum & versutum describit, quod vt anteà dicebamus, summæ prudentiæ illius attribui solet: ea enim est ratio securè viuendi, varijs esse moribus, & ad negotia, prout illa etiam varia sese offerunt, accommodatis. Et hoc est Polypo similem fieri, quod monet vulgatissimum illud distichon Theognidis à Plutarcho in lib. περὶ πολυφιλίας memoratum:

πεπλύποδ' ἤθεα ἴσχε πολυπλόκου ὃς ποτὶ πίτυν, — *Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa,*
τῇ προσομιλήσῃ τοῖον ἑαυτὸν ἔφανεν. — *Se quibus admôrit, sic à colore refert.*

Vbi se latissimus disputandi campus aperit, vtrum id laudi an vitio sit tribuendum. Sed cùm iam illud argumentum attigerit Erasmus in Adagijs Cent. 1. Chiliad. 1. prouer 93. & si à nobis repetendum sit, tam breuibus forsitan spacijs tota oratio concludi non possit, pluribus non agemus. Id solum pronuncio, moderatè esse ea de re statuendum, & his nostris præcipuè temporibus. Quod ergo salua pietate & probitate fieri potest, id ego licere cuiuis existimo. Quorsum enim illi caperata fronte Catones, qui vbique gentium rigidè mores suos seruant? Constantiæ nimirum colorem actionibus suis prætexunt, quasi illi reliquis normam præscribant, cæterùm reliquorum legibus sese solutos arbitrentur. Sed hæc fortasse instituto nostro minimè inseruiunt: aliud enim est, quod Vlysses in hac parte dissimulat, cautè videlicet ac prudenter de vita sua sollicitus, quam toties in periculũ varij casus vocauerant. Et hoc nullus est, credo, qui prudentiæ maximæ non assignet, non minus ac factum illud Dauidis in sacra pagina, quo insaniam simulauit: aut illud etiam nostri ipsius Vlyssis, quod alij commemorant, cùm salem in agro sereret. Ergo quòd hìc Minerua Vlyssi quasi exprobrat vafritiem, non est in sinistram partem accipiendum, vt illam damnare videatur: nam & ipsa paulò pòst laudem ex eadem re captat, cùm se talem inter Deos esse testatur, qualis est inter homines Vlysses, nimirum dolis & consilio præditus: vnde etiam proculdubiò Vlyssem commendari voluit. Et hæc quod ad primam huius orationis partem. In secunda verò Minerua Vlyssi se verè patefacit, idque cum præcedentium beneficiorum commemoratione, maximè verò recens illius quo apud Phæacas fuit acceptissimus. Sic Vlyssem præsentia sua confirmauit, ac docuit eum quam difficile sit Deo imponere. In tertia autem parte spondet Minerua se Vlyssi expositurum, quinam adhuc illi restent dolores in ipsa etiam patria sustinendi. Vnde Vlyssem minimè est consolata, neq; eum à præcedentibus laboribus refocillauit, cùm alios illi etiamnum superesse commemoret: quin potiùs in desperationem conijcit, vt qui nullam sibi calamitatum metam positam esse videat, atque adeò in ipso portu, imò etiam extra portum naufragium faciat, aut saltem naufragij subire periculum.

c δερκάλεον σε θεὰ] Excusat se Vlysses, quòd Mineruam verè non agnouerit: idq; duabus de causis. primùm, quòd illa se in varias formas subinde commutat, vnde nihil certi de ea possit statuere, etiamsi oculis suis subijciatur: deinde propter desuetudinem, si quidem iam inde à decem annis, id est, à profectione ex Troia eam non viderit.

d θεὸς] Quis iste Deus? annón summus ille Deorum? Sanè hìc illud est refricandum, quod sæpè monuimus, Homerum vera falsis miscuisse, maximè verò in argumento de Deo: quem interdum ita designat, vt eum Christianè loqui putes, quod hoc loco videre est, vbi Deo vnico Achiuorum dissipationem tribuit. Vide quæ ea de re aliàs annotauimus, præcipue lib. 1. Iliad. pag. 10.

e θαρσύνας τ' ἐπέεσσι] Vnde nouit hoc Vlysses? Nam ibi Mineruam sanè nõ putabat se vidisse, id est, suprà lib. 7. Itaq; hoc ex ipsius Mineruæ verbis in præcedenti oratione collegisse potuit, alioqui enim id anteà non resciuit saltem, quantum est à Poëta obseruatum, nisi hoc κ τὸ στοπτώμενον sit intelligendum, vt ille pro sua sagacitate rem, vt erat, sit subodoratus. Sed prior sententia mihi magis probatur.

f νωῖν δέ σε πρῶτα πατρὸς] Hæc Vlyssis ἀπιστία notanda est, qui Mineruæ credere noluerit, de patria sua affirmanti. Quod ijs maximè solet accidere, qui rem summoperè exoptant: desiderium enim illâ potiundi facit, vt præsentem etiam vix se possidere credant. Ideò Vlysses accuratiùs Mineruam percunctatur, an reuerà hæc sit Ithaca sua patria. Cui posteà Minerua satisfacit, amorem suum erga illum testata, & rationem cur eum tot periculis non eripuerit: ac vt meliùs ei persuadeat hanc esse Ithacam, subijcit breuem loci in quo erat, descriptionem, quæ Vlyssi sui memoriam posset refricare, vt etiam accidit.

Ὣς ἐπόδσα θεὰ [a] σκέδασ' ἠέρα. εἵσατο δ' ἦχθών.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων ἢ γαίης· [b] κύσε δ' ἔδαφος ἀρούρης.
Αὐτίκα δ' Νύμφης ἠρήσατο χεῖρας ἀνασχών,
[c] Νύμφαι Νηϊάδες κοῦραι Διός, οὔποτ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ὔμμι ἐφάμην· νῦν δ' ὐχωλῇς ἀγανῇσι
Χαίρετ'· ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν ὡς τὸ πάρος περ,
Αἴκεν ἐᾶ σῶς θ' ὄφρα με Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη
Αὐτήν τε ζώειν. καί μοι φίλον υἱὸν ἀέξῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μεταφρεσὶ σῇσι μελόντων.
Ἀλλ' ἄγε, τέκμαρ μὲν μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Θείομεν αὐτίκα νῦν, ἵνα περ τά σοι ὄφρα μίμνῃ·
Αὐτὰρ ὃ φραζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Ὣς ἐποδσα θεὰ δύσεθ' ἱερὸν δόμον,
Μαιομένη κλοπίμωνας ἀνὰ σπέος· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἄορον παίτ' ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἀτρεΐδα χαλκὸν,
Εἵματά τ' ἀβρὰ τά οἱ Φαίηκες ἑλώκαν.
Καὶ τὰ μὲν ὃ κατέθηκε· λίθον δ' ἐπέθηκε θύρῃσι
Παλλὰς Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Τὼ ὃ καθεζομένω ἱερῆς ὑπὸ πυθμένι ἐλάτης,
Φραζέσθην μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὄλεθρον.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
[d] Φράζεο δὴ πῶς μνηστῆρσιν αἰσχροῖσι χεῖρας ἐφήσεις,
Οἳ δή τοι τρίετες μέγαρον κτεατίσσανθ' ὑμόν,
Μνώμενοι αἰτήσεω ἄλοχον, καὶ ἔδνα δίδόντες.
Ἣ δ' ὃν αἰεὶ νόστον ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν,
Πάντας μὲν ῥ' ἔλπεται, καὶ ὑπόσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,

Sic fata Dea dissipauit nebulã, apparuit aũt terra,
Lætatusq; est postea patiens diuinus Vlysses (ra,
Gaudẽs sua terra, osculatus est aũt almam tellurem,
Statim autem Nymphis supplicauit manib. sublatis,
Nymphæ Naiades, filiæ Iouis, nunquam ego
Videre vos dicebam, nunc vocibus lætis
Saluete: at & dona dabimus, sicuti anteà,
Si sinet prompta Iouis filia prædatrix
Ipsumq; viuere, & mihi charum filium augebit.
Hãc autem rursus affata est cæsia oculis Minerua,
Confide, ne hæc in præcordijs tuis solicitent.
Sed fortunas quidem in intimo antro diuino
Ponamus statim nunc, vbi hæc tibi salua maneant.
Ipsi autem consultemus vt quàm optimè fiant.
Sic loquuta dea intrauit speluncam obscuram
Quærens latibulum per speluncam: at Vlysses
Citò omnia portauit aurum & magnum æs,
Vestesq; fabrefactas quas ei Phæaces dederunt.
Et hæc quidẽ disposuit, lapidem aũt imposuit foribus
Pallas Minerua filia Iouis ægiochi.
Hi autem sedentes sacræ apud radicem oliuæ,
Deliberabant procis insolentibus mortem.
Tum autem verba incæpit cæsia oculis Minerua,
Generose Laërtiade prudens Vlysses,
Considera quomodo procis impudentibus manus in-
Qui iam tibi triennium domum regunt, (feras,
Ambientes diuinam vxorem & dona dantes.
Illa autem tuum semper reditum lugens in animo,
Omnibus quidẽ spem dat, & pollicetur verò vnicuiq;

Ἀγελείας προϊεῖσα· νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
« Ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
φθιτοῦ κακὸν οἶτον ἐνὶ μεγάροισιν ἔμελλον,
Εἰ μή μοι σὺ ἕκαστα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔφησθα.
Ἀλλ' ἄγε μῆτιν ὕφηνον ὅπως ἀποτίσομαι αὐτούς.
Πάρ δέ μοι αὐτὴ στῆθι, μενεπτόλεμος δ' ἐνὶ θυμῷ
[f] Οἷον ὅτε Τροίης λύομεν λιπαρὰ κρήδεμνα.
Αἴκέ μοι ὡς μεμαυῖα παρίστασο γλαυκῶπι,
[g] Καί κε τριηκοσίοισιν ἐγὼν ἀνδρεσσι μαχοίμην
Σοὶ σύ, πότνια θεά, ὅτε μοι προφέροις' ἐπαρήγοις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Καὶ λίην τοι ἔγωγε παρέσομαι, ὅς με λήσεις
Ὁππότε κεν δὴ ταῦτα πονώμεθον· καί τιν' οἴω
Αἵματί τ' ἐγκεφάλῳ τε παλαξέμεν ἄσπετον ἄλλων
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
[h] Ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον τεύξω πάντεσσι βροτοῖσι.
Κάρψω μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,
Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὀλέσω τρίχας, ἀμφὶ δὲ λαῖφος
Ἑσσω ὅ κεν συγέησιν ἰδὼν ἄνθρωπος ἔχοντα.
Κνυζώσω δέ τοι ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε,
Ὡς αὖ ἀφίελπτος πᾶσι μνηστῆρσι φανείης,
Σῇ τ' ἀλόχῳ, καὶ παιδὶ τὸν ἐν μεγάροισιν ἔλειπες.
Αὐτὰρ σὺ πρώτιστα συβώτεω ἐσσυφοήσεις,
Ὅς τοι ὑῶν ἐπιτρο· ὁμῶς δέ τοι ἤπια οἶδε,
Παῖδά τε σὸν φίλεέ καὶ ἐχέφρονα Πηνελόπειαν.
Δηρὸν γάρ μιν σύεσσι παρήμενον αἰὲν ἐώ νέμον·
Πὰρ Κόρακος πέτρην, ὅθι τε κρήνη Ἀρεθούσης,
Ἔσθουσαι βάλανον μενοεικέα, καὶ μέλαν ὕδωρ
Πίνουσαι, τά θ' ὕεσσι τρέφει τεθαλυῖαν ἀλοιφήν.
Εὖτα μάλ', καὶ πάντα παρήμενον ἐξερέεσθαι,
Ὅφρ' αὖ ἐγὼν ἔλθω Σπάρτηνδε ἐς καλλιγύναικα,
Τηλέμαχον καλέσασα τὸν φίλον υἱόν, Ὀδυσεύς·
Ὅς τοι ἐς εὐρύχορον Λακεδαίμονα παῖς Μενέλαου
Ὤιχετο, πυθόμενος μή οὐν κλέος, εἴπες ἔτ' ἔστι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Τίπτε τ' ἄρ' οὐ οἱ ἔφπες, ἐνὶ φρεσὶ πάντ' εἰδυῖα; (σεύς,
Ἦ ἵνα πως καὶ κεῖνον ἀλώμενον ἄλγεα πάσχῃ
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον; βίοτον δέ οἱ ἄλλοι ἔδωσι;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μὴ δή τοι κεῖνός γε λίην ἐνθύμιος ἔστω.
Αὐτή μιν πόμπευον, ἵνα κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο,
Κεῖσ' ἐλθών· ἀτὰρ οὔτιν' ἔχει πόνον. ἀλλὰ ἑκηλος
Ἧστο παρ' Ἀτρεΐδαο δόμοις, πολλὸς δ' ἄφενος κεῖται.
Ἦμοι μὲν λοχόωσι νέοι σὺν νηῒ μελαίνῃ,
Ἱέμενοι κλεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι.
Ἀλλὰ τά γ' ὧδε οἴω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξαι
Ἀνδρῶν μνηστήρων οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
Ὣς ἄρα μιν Φαμένη [k] ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη·
Κάρψε μὲν οἱ χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,
Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὄλεσε τρίχας, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Παίπεσι μελέεσσι παλαιοῦ θῆκε γέροντος.
Κνύζωσεν δέ οἱ ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε.
Ἀμφὶ δέ μιν ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλεν, ἠδὲ χιτῶνα,
Γ' ωγαλέα, * ῥυπόωντα, κακῷ * μεμορυγμένα καπνῷ,
Ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα ταχείης ἔσθ' ἐλάφοιο
Ψιλὸν δῶκε δέ οἱ σκῆπτρον καὶ ἀφείη πήρη,

Nuncÿs præmißis, mens autem ei alia versat.
Huic autem respondens, locutus est prudens Vlysses,
O Dij, iam verò Agamemnonis Atridæ
Perire mala morte in ædibus debui,
Nisi mihi tu quæq; Dea in tempore dixisses.
Sed agè consilium texe, quomodo puniemus ipsos.
Apud me aũt ipsa asta animũ peraudacẽ immittens,
Qualem quando Troiæ soluimus magna mœnia,
Si mihi sic animosa stabis Minerua,
Et cum trecentis ego viris pugnarem
Tecũ, venerabilis dea, quãdo me prompta adiuuares.
Huic autem respondit postea Dea, cæsia Minerua.
Et valdè tibi ego adero, neq; me falles.
Cùm hæc iam struxerimus, & alicuius spero
Sanguineq; cerebroq; perfundere magnũ pauimẽtum
Virorum procorum, qui tibi fortunas edunt.
Sed agè te incognitum faciam omnibus hominibus.
Arefaciã quidem cutẽ pulchrã in flexibilib. mẽbris.
Flauos autem ex capite delebo crines, circum autem pallium
Induam, quòd auersetur cõspicatus quilibet habentẽ,
Deformabo autem tibi oculos anteà perpulchros.
Sic turpis omnibus procis apparebis,
Tuæ uxori & filio quem in ædibus reliquisti.
Ipse autem primùm subulcum pete,
Qui tibi suum custos, simul autem tibi benè vult,
Filiumq; tuum diligit, & prudentem Penelopem.
Inuenies hunc suibus assidentem, hæ autem pascunt
Apud Coracis petram ad fontem Arethusam,
Comedentes glandem gratam, & nigram aquam
Bibentes, quæ suibus nutriunt florentem pinguedinẽ.
Illic mane, & omnia assidens interroga,
Quousq; ego eam Spartam in ornatam mulieribus,
Telemachum vocatura tuum dilectũ filium, Vlysses,
Qui in magnam Lacedæmonem ad Menelaum
Iuit percunctaturus tuam famam, sicubi adhuc esses.
Huic aũt respondens, loquutus est prudens Vlysses,
Cur non edixisti, in præcordijs omnia sciens?
An vt ille errans dolores patiatur
Pontum in impacatum, fortunas autem ei edant?
Huic respondit postea dea glauc. oculos habens Minerua,
Non iam tibi ille valdè curæ sit.
Ipsa ipsum misi, vt famam bonam adipiscatur
Illuc iens, at non habet aliquem dolorem, sed quietus
Sedet in Atridæ ædibus, multa autem adsunt.
Certè quidem illi insidiãtur iuuenes cum naue nigra
Cupientes interficere, anteq; in patriã terrã veniat.
Sed hæc non puto, potiùs & aliquem terra premet
Virorum procorum, qui tibi fortunas deuorant.
Sic igitur ipsum alloquens virga tetigit Minerua.
Siccauit quidẽ ei cutẽ pulchrã in flexibilib. membris,
Flauo autem ex capite deleuit crines, circum aũt pelem
Omnibus membris antiqui posuit senis.
Deformauit autem ei oculos antea perpulchros.
Circũ a. ipsum vestẽ aliã malã iniecit & interulam
Fractam, sordidam, malo conspurcatam fumo.
Circũ aũt ipsum magnam pellẽ velocis induit cerui:
Nudam dedit autem ei virgam, & deformẽ saccũ,

* ῥυπόωντα, κακῷ * μεμορυγμένα καπνῷ, Ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα ταχείης ἔσθ' ἐλάφοιο

Πυκνὰ

Πυκνὰ ῥωγαλέῳ, ἐν ᾗ τρόφις ἦεν ἀοιδός.	*Densè rimosum, inerat autem tortum lorum.*
Τὼ γ' ὡς βουλεύσαντε μετέτμαγον· ἡ μὲν ἔπειτα	*Hi sic consultantes diuisi sunt: hæc quidem postea*
Εἰς Λακεδαίμονα δῖαν ἔβη μετὰ παῖδ' Ὀδυσῆος.	*In Lacedæmonem diuinam iuit ad filium Vlyssis.*

COMMENTARIVS.

a σκέδασ' ἠέρα.] Suprà dixerat Poëta Mineruam Vlyssi nebulam circumfudisse, vt ignotum illi solum, in quo recubabat, faceret. Vnde probabiliorem fecit suam narrationem de Vlysse, qui suam patriam non agnosceret. Itaque nunc inducit eandem Mineruam, quæ illam nebulam remoueat, & ita Vlysses pristinos fines suos recognouit.

b κύσε ζείδωρον ἄρουραν.] De hoc ritu deosculandi terram apud veteres diximus suprà lib. 4.

c νύμφαι νηϊάδες] Agnita patria sua Vlysses nihil antiquius habuit, quàm vt Numina hęc fluuialia salutaret: quod pristina illius & rudis religionis est documentum. Porrò vt non solùm gaudium suum ob illa reuisa, sed reuerentiam quoque, qua illa prosequitur testetur, promittit illis dona, sed sub conditione: hoc est, si Minerua sibi filioque suo vitam concesserit. Quibus verbis tacitè id ipsum à Minerua postulauit, neq; id minus astutè quàm reliqua omnia. Qui enim apud quēdam de alio præsente loquitur, id quasi ipsimet dictum est existimandum. Atque in eam partem videtur id ipsum accepisse Minerua, vt docebit sequens illius oratio.

d φράζεο ὅππως μνηστῆρσιν] Multum tribuere videtur Minerua Vlyssis prudentiæ, in qua positum esse putet potestatem deliberandi & inuestigandi rationem, qua procorum proteruiam vindicet. Id enim indicat, cùm eum iubet id ipsum per se præstare, nec potiùs ipsa suum illi suggerit consilium: quod tamen postea faciet ab Vlysse rogata, cùm huic rei se imparem ipse fateretur. Quod autem ait de Penelope suprà lib. 1. satis enarrauimus. Hic tamen rursus attendi volo longam illius fœminæ patiētiam in expectando coniugis sui reditu. Quod luculentissimum est firmi & constantis amoris exemplum, cui nescio an simile vnquam extiterit, aut imposterum euenturum sit.

e ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ] Tacitè fatetur Vlysses se imparem esse illi prouinciæ, quam sibi demandabat Minerua de vltione procorum cogitanda: itaq; reiecturus illam in Mineruam, aliud factum ei commemorat, in quo propria prudentia ipsi non satisfecisset, nisi ipsa sibi consilium suppeditasset: proinde cùm hoc quoq; arduum sit & periculis plenum eadem se opera indigere submonet, immò deinde manifestè ipsius Mineruæ consilium exposcit. Queri autem potest, quale sit illud periculum quod se effugisse ope Mineruæ refert ex ędibus Agamemnonis. An cædi Agamemnonis interfuit? Id sanè à Menelao suprà lib 4. nō memorabatur, sed neq; ipse Vlysses lib. 9. narrauit. Ipsi etiam Tragici, qui supersunt, & hoc argumentum tractarunt, Euripides & Aeschylus ea de re ne quidem. Repetenti ergo mihi quod suprà l.b. 3. à Nestore narrabatur, in illo Græcorum dissidio circa profectionem à Troia Vlyssem in partes Agamemnonis transisse, & cum eo remansisse, discedente nihilominus Menelao & seipso: videtur posteà Vlysses consilio Mineruæ seorsim ab Agamemnone itineri se commisisse, alioqui non video quomodo hic locus possit intelligi.

f οἷον ὅτε Τροίης] Quàm propensè Vlyssem apud Troiam amârit Minerua, testatus est anteà Nestor lib 3. his verbis ad Telemachū:

εἰ γάρ σ' ὡς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη,	ἐ γάρ πω τόσσον ἄνδρ' ἤρασ' αἰνῶς φιλότητι,
ὡς τότ' Ὀδυσσῆϊ θείῃ κυδαλίμῳσι	ὡς κείνῳ ἀίσσουσα παρίστατο παλλὰς Ἀθήνη, &c.
δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.	

g καί κε τεληέσσι] Vide quantùm diuino auxilio tribuat: quod veteres hyperbolicum non existimârunt, vt refert Eustathius: si quidem Iliadis 11. idem Vlysses plus quàm trecentis militibus solus restitit. Sed tamen non perit huic audacia Numinis ope fretę sua gratia: nam neq; etiam illud factum eodem auxilio caruisse existimandum est. Quantò iustiùs nos idem pronunciabimus, si Deū adiutorē habuerimus, immò quàm longè maiora nobis pollicebimur? Vnde vox illa egregia Dauidis, modulāte Buchanano,

Domino excubante, nec meum formidine	*Numerosa, nec si sæua feritas omnium*
Pectus mouebunt agmina	*Coniuret in me gentium.*

Ne frustra ergo hæc exempla obscuræ & tenebricosæ illius pietatis inspiciamus. Nam quale est nostrum robur, qualis potentia, si diuino destituatur auxilio? Puluis, & si quid est leuius puluere, quem procellæ venti hinc inde iactitant. At contrà, vt idem Paraphrastes in eodem Psalterio Psal. 125. cecinit:

Quicunq; verè spem locat in Deo,	*Si fractus illabatur orbis,*
Non hostis hunc vis, non quatiet dolus:	*Incolumis fugiet ruinam.*

h ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον] Hæc est ratio quam Vlyssi Minerua suppeditat, vt facilius procos possit intercipere & adoriri: primùm statum corporis illi commutat, deinde monet vt subulcū accedat, à quo possit omnia negotia domestica percunctari, ipsa verò Spartam cogitat Telemachi reuocandi gratiâ. Quod ad primam partem attinet, formosum Vlyssem Minerua indeformem mutare se velle dicit, vt suis nempe ignotus fieret. Facile enim erat ex antiqua specie illum cognoscere, at cùm totum hoc negotium vindictæ procorum dolosè deberet confici: illius etiam confectorem ignotum esse decuit, ne fraus illa detegeretur. Mirum autem est, quòd formosum Vlyssem dicat: cui refragari videtur Naso cùm dicit,

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses:	*Et tamen æquoreas torsit amore Deas.*

nisi formam Herois nihili fecerit comparatione facundiæ, qua potissimùm excellebat. At Poëta noster dotibus corporis destitutum esse noluit, qui tantis animi virtutibus esset præditus. Porrò subulcum illum commendat Minerua ab animo illius sincero, quo in ipsum Vlyssem, eiusq; filium & vxorem affectus est. In quo depictam video vetustissimi cuiusdā in familia serui imaginem, qui heri pristini amicitiam facilè non deponit: sed eius potiùs emolumentis studet ac velificatur, nec longa etiam diuturnitate illam sinit ægrè intermori.

i πὰρ ὕεσσι περιφὴς] Cùm varius sit suum victus, glandes ab Homero præcipuè hoc loco commendantur. Varietatem aūt illam diligenter obseruatam videbis à Gesnero de Quadrup. cap. de Sue, in litera C. Quod ad hunc locum attinet, glandes quoque ad idem laudat Aristoteles, easque suauiter à suibus comedi tradit: sed tamen carnē humidam facere, si solæ dentur: & si grauidæ illas copiosiùs ederint, abortum facere. Plinius ea in re distinctione vsus est. Glans fagea, inquit, suem hilarem facit, carnem coctibilem ac leuem & vtilem stomacho: iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam: querna diffusam & grauissimā, & ipsa glandium æquè dulcissima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram: iligna tentari sues, nisi paulatim detur: hanc nouissimam cadere: fungosam carnem fieri esculo, robore, subere. Addit Homerus potū nigræ aquæ, id est, turbidæ, qua etiam sues pinguescere scribit Aelianus. Habet enim illud animal hoc à natura, vt sordidas aquas potius amet, non secus ac cœnosis etiā locis volutari. Hæc eius requies, inquit Varro, vt lauatio homini: vnde etiam illud pinguescere scripsit Aristoteles, à quo est mutuatus Aelianus. Est autem illud etiam siticulosum valde animal, ideò præcipiebat Columella, vt in locis fluuialibus ac cœnosis pascatur æstiuo tempore, maximè circa ortum caniculæ. neq; enim, vt eius verbis vtar, contentum est potione aquæ, nisi obesam illuuiem, atque distentam pabulis aluum demerserit ac refrigerârit: nec vlla re magis gaudet, quàm riuis atque cœnoso lacu volutari. Quod si, inquit, locorum situs repugnat, ne ita fieri possit, puteis extracta & longè canalibus immissa præbenda sunt pocula: quibus nisi affatim satientur, pulmonariæ fiunt. Ex quibus facilè intelliges, cur ex potu quoque pinguescere sues dixerit.

k ῥάβδῳ] Annotauimus Iliadis lib. 13. pag. 241. de virgulis diuinis, quæ apud Homerum semper aliquid magni præstant. Vide etiam Erasmum Chil. 1. Cent. 1. prouer. 97. Hîc autem consilium suum superius Minerua ad effectum deducit, & talem Vlyssem constituit, qui dignosci amplius non possit. Vbi notandum est, ni fallor, artificium Poëtæ: nam squallorem illum corporis, qui Vlyssi grauitate annorum accidit, diuinitùs illi cōtigisse fingit, vt rem eò angustiorem faciat, & ex omni parte Heroi suo decus etiam corporis non imminuat: nisi quantum huic dolo, quem meditatur ad iniuriam procorum vindicandam, inseruire potest. Vegetam enim & crudam illi senectam assignauit: quia tamen res videbatur incredibilis, diuinam ea in re operam comminiscitur.

FINIS LIBRI XIII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΝΙΣΜΟΣ Ὀδυσσέως γίνε) ἐν τῷ ἀγρῷ παρ' Εὐμαίῳ, καὶ ποικίλη ἡ ὁμιλία ἄλλως. Ὀδυσσέως παρουσία πρὸς Εὔμαιον, καὶ λόγοι γίνον) ἀνακαλύπτοντος ἑαυτόν, καὶ πράξεις τινὰς διηγεμένου.

Ἄλλη.

Ξῖ δ' Ὀδυσῆα ξείνισεν Εὔμαιος ἀγρῷ ὑφορβός.

ΑΥΤΑΡ ὁ ἐκ λιμένος πρὸς ἄστυ βῆ τρηχεῖαν ἀταρπόν,
Χῶρον ἀν' ὑλήεντα δι' ἄκριας, ἢ οἱ Ἀθήνη
Πέφραδε δῖον ὑφορβόν,[a] ὃ οἱ βιότοιο μάλιστα
Κηδεμὸν οἰκήων οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προθύρῳ εὗρ' ἥμενον,[b] ἔνθά οἱ αὐλὴ
γ. ἡ κατειρυ- Ὑψηλὴ δέδμητο * περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
χέσι λιθοι- Καλή τε μεγάλη τε, περίδρομος· ἣν ῥα συβώτης
σι Αὐτὸς δείματ' ὕεσσιν ἀποιχομένοισιν ἄριστος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος,
Ῥυτοῖσι λάεσσι, καὶ ἐθρέψατο ἀκέρδεϊ·
Σταυροὺς δ' ἐκτὸς ἔλασσε διαμπερὲς ἔνθα καὶ ἔνθα
χ. μεγάλως, Πυκνοὺς καὶ * θαμέας, τοὺ μέλαν δρυὸς ἀμφικεάσσας·
τ Ἔντοσθεν δ' αὐλῆς σφετέρους δυοκαίδεκα ποίει
Πλησίον ἀλλήλων, δύνακας συός· ἐν δὲ ἑκάστῳ
Πεντήκοντα σύες χαμαιδυνάδες ἐρχατόωντο
Θήλειαι τοκάδες· τοὶ δ' ἄρσενες ἔκτοθεν ἴαυον,
Πολλὸν παυρότεροι· τοὺς γὰρ μινύθεσκον ἔδοντες
Ἀντίθεοι μνηστῆρες· ἐπεὶ πρόεηλε συβώτης
Αἰεὶ ζατρεφέων σιάλων τὸν ἄριστον ἁπάντων,
Οἳ δὲ τριηκόσιοί τε καὶ ἑξήκοντα πέλονται.
Πὰρ δὲ κύνες θῆρεσσιν ἐοικότες αἰὲν ἴαυον
Τέσσαρες, οὓς ἔθρεψε συβώτης [c] ὄρχαμος ἀνδρῶν.
[d] Αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν ἑοῖς ἐράρισκε πέδιλα,
χ. εὐχροον· Τάμνων δέρμα βόεον * εὐχροές· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ὧχοντ' ἄλλυδις ἄλλος ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσιν,
Οἱ τρεῖς· τὸν δὲ τέταρτον ἀποπρομένοιο ἄνακτος
Σῦν ἀγέμεν μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ἀνάγκη,
Ὅππῃ ἱερώσαντες κρείων κρεσσάμενοί τε θυμόν.
Ἐξαπίνης δ' Ὀδυσῆα ἴδον κύνες ὑλακόμωροι·
Οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
[e] Ἕζετο κερδοσύνῃ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἔνθά κεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ ἀεικέλιον πάθε ἄλγος,
Αὐτοσχεδὸν ἀμπεσόντος· ἀφαρ δ' ἐρύοντο μάλα περὶ
Πάντες ἐπ' ἀμφοτέρους· ὁ δὲ θυμῷ ἀγήνορι χάζετο
Πάντας δ' ἐσσυμένως ἐπορούσατο δῖος ὑφορβός·
Ἐκ δὲ τοῦ ἀμφ' ἀνδρὸς δεξιτερὸν χέρα βάλλε φυλάσσων,
Ἐκ δὲ τοῦ ἀμφ' ὤμῳ· ἐπὶ δὲ ῥινοὺς ἐρύσαντο
Ἀμφοτέρους· ὁ δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐρήσας
Ἐξαπίνης· καὶ κέν μιν ἐλεγχείῃ κατέχευας
Καὶ δέ μοι ἄλλα θεοὶ δόσαν ἄλγεά τε στοναχάς τε.
Ἀντίθεος γὰρ ἄναξ ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
Ἧμαι, ἄλλοισιν μὲν σύας σιάλους ἀτιτάλλω
Ἔδμεναι· αὐτὰρ κεῖνος ἐελδόμενος πυρὶ δηωθῆναι
Πλάζεται ἐπ' ἀλλοθρόων ἀνδρῶν δήμου τε πόλιν τε.

ARGVMENTVM DECIMIQVARTI LIBRI *Odysseæ.*

HOSPITIVM Vlyssis fit in agro apud Eumæum, & varius quidam congressus. Aliter. Vlyssis præsentia apud Eumæum, & sermones fiunt immutantis seipsum, & facta quædam exponentis.

Aliud.

Ξ autem, Vlyssem hospitatus est Eumæus in agro subulcus.

AETERVM hic ex portu ingressus est asperam semitam,
Locum per syluosum, per iuga, vbi ei Minerua
Dixerat nobilem esse subulcũ, hic ei fortunas maximè (ses:
Curabat familiariũ, quos acquisierat diuinus Vlyss-
Hunc aũt in vestibulo inuenit sedentem, vbi ei por-
Alta ædificata erat circumspicuo in loco, (ticus
Pulchraq́, magnaq́, quæ circumiri poterat, quam
Ipse ædificauerat suibus absente rege, (subulcus
Sine domina, & Laërte sene,
Aduectis lapidibus, & cinxerat sepe spinosa.
Palos autem extrà adegit prorsus hinc & hinc
Densos & crebros nigro quercus scisso,
Intra autem aream suilia duodecim fecerat
Propè inter se, lectos suibus, in vnoquoq́ autem
Quinquaginta sues iacentes continebantur
Fœminæ fœtæ, mares autem foris dormiebant
Multò pauciores, hos enim minuebant comedentes
Diuini proci, quoniam mittebat subulcus
Semper saginatorum pinguium optimum omnium.
Hi autem trecentiq́, & sexaginta erant.
Apud autem canes feris similes semper dormiebant
Quatuor, quos nutriuerat subulcus princeps virorũ.
Ipse autem circa pedes suos aptabat calciamenta
Incidens pellem bouinam coloratam: alij autem
Iuerant aliò alius: cum stabulantibus suibus
Tres: quartum autem miserat ad vrbem
Suem ducere procis superbis necessitate,
Vt mactantes carnibus saturarentur animo.
Repentè autem Vlyssem viderunt canes latratores,
Qui quidem clamantes accurrerunt: at Vlysses
Sedit astutia, virga autem ei excidit manu.
Tunc proprium apud stabulum indignum tulit dolorem,
Sed subulcus celeriter pedibus velocibus subsequens,
Cucurrit ad vestibulũ, coriũ aũt ei excidit manibus.
Hos quidem acclamatos canes pepulit aliò alium
Crebris lapidationibus, hic aũt affatus est dominum.
O senex, certè propè te canes dissipassent
Repentè, & mihi crimen imposuisses.
Atq́, mihi alios Dei dederunt dolores gemitusq́.
Propter diuinum enim regem lugens & dolens
Iaceo, aliis autem sues pingues nutrio
Ad comedendum: at ille egens fortè cibi (tatemq́,
Errat apud peregrinorum virorum populumq́ ciui-

Εἶπον

Εἴπου ἔτι ζώει, ϛ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Ἀλλ' ἕπεο, κλισίηνδε μολώμεθα γέρον, ὄφρα καὶ αὐτὸς
Σίτου καὶ οἴνοιο πορὼν ἀπομόρξομαι ἦτορ,
Εἴπῃς ὁππόθεν ἐσσί, ϛ ὁππόσα κήδε' ἀνέτλης.
Ὣς εἰπὼν κλισίηνδε κατήγετο δῖος ὑφορβός.
Εἶσεν δ' εἰσαγαγὼν, ῥῶπας δ' ὑπὸ εἶχεν ἁπείας.
Ἔστόρεσεν δ' ὀπὶ δέρμα ἰονθάδος αἰγὸς ἀγρίης αἰγὸς,
Αὐτῷ ἐνδύναιον, μέγα ϛ δασύ. χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς
Οὕτι μιν ὡς ὑπέδεκτο. ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε ϛ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
Ὅ, τι μάλιστ' ἐθέλῃς, ὅτι με τρόφον ὑπέδεξο.
Τὸν δ' ἀπαμείβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
[h] Ξεῖν', οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι. πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε. δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε
Γίγνεται ἠμετέρη· ἡ γὰρ δμώων δίκη ἐστὶν,
Αἰεὶ δειδιότων ὅτ' ὑπερφιάλωσιν ἄνακτες
[i] Οἱ νέοι. ἦ γὰρ δὴ μοι θεοὶ κῆρ νόσφιν ἔθηκαν
Οἵ κεν ἐμὰ κτεάτεσσιν ἐφίλησ', ϛ κτήσιν ὄπασσεν,
Οἷά τε ᾧ οἰκῆι ἄνακτι θυμὸν ἔθηκεν
Οἶκόν τε κλῆρόν τε, πολυμνήστην τε γυναῖκα,
Ὅς οἱ πολλὰ κάμῃσι, [k] θεὸς δ' ὅτι ἔργον ἀέξει.
Ὡς καὶ ἐμοὶ δὴ ἔργον ἀέξει τῷ * ἔπι μίμνω.
Τῷ κέ με πολλ' ὤνησεν ἄναξ εἰ αὖθ' ἐγήρᾳ·
Ἀλλ' ὄλεθ'! ὡς ὤφελλε Ἑλένης ὑπὸ φῦλον ὀλέσθαι
Πρόχνυ, ἐπεὶ πολλῶν ἀνδρῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔβη Ἀγαμέμνονι ϛ ἕνεκα λιμῆς
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο.

Sicubi adhuc viuit & videt lumen Solis.
Sed sequere, ad stabulum eamus senex, vt & ipse
Cibo & vino saturatus ex animo,
Dicas vnde sis, & quot dolores toleraueris.
Sic loquutus ad stabulũ præcessit diuinus subulcꝰ.
Collocauit. a. illũ ĩtroductũ: virgulta. a. sustinuit dẽ-
Strauit autẽ in pellem villosæ syluestris capræ sa:
Suũ stratũ magnũ & densum. gauisus est aũt Vlysses
Quòd ipsum sic susceperat, verbũq; dixit & appellauit,
Iupiter tibi det hospes & immortales dei alij
Quodcunq; maximè vis, quia me benignus suscepisti.
Hũc. a. respondens, loquutus est Eumæus subulcus:
Hospes non mihi fas est, neq; si peior te veniat,
Hospitem contemnere, ab enim Ioue sunt omnes
Hospitesq; pauperesq;, munus. a. exiguumq; charumq;
Est nostrum, hic seruorum mos est
Semper timentium, cùm dominantur reges
Iuuenes, certè enim illius reditum impedierunt.
Qui me accuratè diligebat & possessionem præbuit,
Tanquamq; suo familiari rex benignus dedit,
Domumq; portionemq; optatissimamq; vxorem,
Qui sibi multa laborauerit, Deus. a. negociũ auxerit. ϰ. ἀέξῃ.
Sic & mihi hoc negocium augetur quo detineor. ϰ. ἐπιμίμνω
Ideo me multum iuuisset rex si hîc senuisset.
Sed periit: vtinam debuisset Helenæ genus perijsse
Funditùs, quoniam multorũ virorũ genua labefecit.
Etenim ille iuit Agamemnonis gratia honoris
In ilium equestre, vt Troianos oppugnaret.

COMMENTARIVS.

a ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα] Hunc subulcum præter cæteros Vlyssis seruos laudat Poëta, & hoc loco eius summam diligẽtiam in procuranda re familiari domini commendat, qualem à reliquis non præstari dicit: ideò etiam ad fidelissimum seruum primùm accedere Heroëm voluit, vt eò certiùs de suis negotijs, quippiam rescisceret, quod potuit ab illo quàm ab vllo reliquorum omnium, quorum erat suspecta fides, quòd in procorum partes magis inclinare videbantur ob diuturnam domini absentiam tædio contracto, explorare. Et hoc quidem Poëtæ artificium minimè est contemnendum, neque illud etiam quod circa præcedentis libri finem monebamus, veri & constantis serui imaginem in hoc subulco exprimi, nequid ad perfectam œconomiam desit. Quod ita intelligo. Nam cùm ex marito & vxore, liberis, & seruis confletur tota familia: verum maritum & veram vxorem in Vlysse & Penelope effingit, dum vterque coniugium alternum spernit, & vtrumque verum & amantem prolis parentem: quod testata est satis Penelope, cùm Telemachum in exteram regionem profectum luget sup. lib. Idem quoque Vlysses in præcedentis libri postrema sectione exploratum fecit, cùm ita de eo est sollicitus apud Mineruam. Filij etiam officium in Telemacho efformauit, dum procis resistit, & de patre percunctaturus profectiones illas suscipit, de quibus primis huius Operis libris dictum est. Restabat vt illi œconomicæ harmoniæ hic serui concentus accederet, qui tantus est, vt hanc partem absolutissimam reddat: cui si Eurycleam nutricem addideris, non video quid amplius desiderari possit.

b εὖδε οἱ αὐλὴ] Nũc locum describit, in quo hic subulcus ab Vlysse repertus est: vbi etiam exẽplum subijcit studij illius, quo res domini amplificare conabatur. ille enim porticum dicitur solus exædificasse: quam dicit circumspecto in loco fuisse, id est, περισκέπῃ ἐνὶ χώρῳ quæ lectio recepta est, cùm aliàs etiam legeretur (vt annotauimus in margine) κατωυχέσι λίθοισι, sed minus rectè: ἔχθιον γὰρ, inquit Eustathius, τοῖσιν εἶναι ἀναγκαίως τὴν αὐλῆς τόπον, ἵνα περισκοπῆται τὰ πέριξ. οἱονεί τις ϛ ὁ τὰ Τηλεμάχου περὶ τούτου φιλαμφ ἰδών. Ergo aream illam in excelso loco constituit, ac ex adiunctis elegantiæ & magnitudinis commendat: addit etiam rationẽ, qua eam circumuallauit, lapidibus nimirum, sepe spinosa, & palis. quasi triplex fuerit illud vallum suile, vt eò tutius gregem suum contineret, & illi difficilis esset exitus. Neque id satis: subijcit enim descriptionem hararum, in quibus certus suum numerus disponebatur. Duodecim ergo assignat suilia, & in singulis quinquaginta sues fœminas collocat: vnde colligo numerum sexcẽtarum suum, quod etiam infrà attingemus in Vlyssis bonorum enumeratione, quam hic idem subulcus præstabit. Sues autem mares extra illa suilia iacere docet minore numero. Erant enim solùm trecenti & sexaginta, quia videlicet à procis absumebantur. Vbi nota, non sine ratione mares sues à fœminis fœtis separari: quia cùm sus animal sit fœcundissimum, & ad concipiendum maximè procliue, arceri scrofam oportet à mare, ne postquàm conceperit, fœtum suum alere desistat. Et hoc, ni fallor, à probato quodam authore obseruatum est, cuius nomen mihi excidit.

c ὄρχαμον ἀνδρῶν.] Hunc porculatorem (vt Columellę verbo vtar) principem virorum appellat (quẽ anteà magnifico ϰὺς epitheto, quod item de Vlysse domino subinde effert, insigniuit) quòd alijs etiam seruis imperaret, vt sequentibus apparet, vbi dicit:

οἱ δὴ ἄλλοι Ὦχοῦ' ἄλυδις ἄλλος ἀμὲ ἀγελάδας σύεσσιν οἱ τρεῖς. τὸ δ' τέταρτον ὑπὸ σεῖο πόλινδε.

Ergo quatuor alios subulcos sibi habuit subditos, quos iam abfuisse dicit Poëta.

d αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν] Ergo non solùm subulci, sed etiam sutoris coriarij fungebatur officio hic noster Eumæus.

e ἔξοχα κερδοσύνῃ] Notauit quoq; Giphanius hanc allatrantes canes abigendi rationem, si telo, quod quis gerit, abiecto, ipse humi procumbat. sic enim non mordebunt canes, (inquit) ea vsus est hîc Vlysses: Eumæus verò communi, lapidibus eos absterrens, qua & Hercules apud Theocritum αὐγέᾳ κλήρῳ vtitur. Didymus ad hũc locum annotat φυσικὸν φησὶν βοήθημα πρὸς ἀποστροπὴν κυνῶν τὸ καθεδεῖν αὐτὸν καὶ πρὸς ἕδαφος τιθέναι ῥάβδον, ὡς μὴ ἐπιλήψιμον: id est, vt vertit Gesnerus: Naturale præsidium est ad auertendos canes, sedere, & baculum demittere, ne possint insidias suspicari canes. Clementis, inquit, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & excelsi simul ingenij significationem canes, statim vt se demisit is quem petunt, ardorem remittentes. Notum est illud Homeri Odyss. ξ. οἱ μὲν κελήσαντες, &c. Neq; enim qui humi se deijcit, ac speciem supplicis præfert, ampliùs inuadunt. Impetus canum, inquit Plinius, & fæuitia mitigatur ab homine considente humi. Ego tamen nescio an hoc satis tutò fieri possit: quod si fiat, forsan non semper.

f συκεήσι λιθάδεσσιν] Eadem ratione vtitur pastor ille Argiæ apud Theocritum (nam malè illud ipsi Herculi tribuit Giphanius in loco anteà à nobis laudato) Verba elegantissimi illius Poëtæ sunt Idyll. 25. Describemus autem locum integrum, quia laudẽ fidelitatis canum & eiusdem exemplum huic Homerico non omnino absimile continet. Accedunt ergo pastor Augiæ & Hercules.

τὰς ᾽ κύες ϖϱοσπόλους ἀπὸ ϖόϑεν αἶψ᾽ ὀνόησαν
ἀμφότερον, ὀδμῆτε ϑεοῦς, ὀλοῷ τε ποδοῖιν
ϑεσπέσιον δ᾽ ὑλάοντες ἐπέδραμον ἄλλοθεν ἄλλος
ἀμφιτεϱωνιάδην ἡϱακλῆι. τὸ ᾽ γέϱοντα
ἀχϱεῖον κλάζοντε, ϖεϱίσσαινον γ᾽ ἑτέϱωθεν.
τὸν μὲν ὄγε λάεστιν, ἀπὸ χθονὸς ὅσσον ἀείϱων
φύζεμεν ἀψ ὀπίσω δ᾽ δδίοστο, τεῦχε δ᾽ ὀπωπῇ
ἠϖεδανῇ μάλα ϖᾶσιν, ἐϱητύσασκε δ᾽ ὑλαγμῷ
χαίϱων ἐν φϱεσὶν ἦσιν ὅτ᾽ οἰωῇσιν ἀῶλιν ἔϱωτο
αὐτῷ γ᾽ ἐ ϖαϱέοντι ἔπος δ᾽ ὄγε τοῖον ἔϖτυσεν
ὤ ϖόποι, οἷον τῷδε ϑεοὶ ϖοίησαν ἄνακτες
ϑηϱίον ἀνδϱῶϖοισι μετέμμεναι· ὡς ἐπιμηδὲς.
εἰ οἱ ϕϱεσὶν ὧδε νοήμονες ἔνδοθεν ἦσαν
ἦδιδ᾽ ὅτε χϱὴ χαλεϖαινέμεν, ὅτε κ᾽ ἀνὴϱ
τόν γε ἔϖος ϖτεϱόεν τε καὶ ἀμφ᾽ ὀδελοῖσιν ἔϖεϱσεν. id est,

Hos accedentes procul canes statim senserunt
Vtroque modo & ab odore corporis, & strepitu pedum.
Valde autem latrantes incurrerunt aliunde alius
In Amphitryoniadem Herculem: sed circa senem
Frustra strepentes, adblandiebantur ab altera parte:
Hos ille lapidibus à terra tantùm sublatis
Vt fugerent, retrò perterrefaciebat: asperè verò voce
Minabatur omnibus: & cohibuit à latratu,
Animo suo gaudens, quòd stabulum custodirent,
Ipso absente & sic dixit:
Papè quale hoc fecerunt Dij reges
Animal, vt cùm hominibus sit: quàm callidum.
Cui si & mens ita intelligens in pectore esset,
Vt intelligeret cui irasci deberet, & cui minus:
Tunc nullum animal hoc de honore certare posset.

Ex quibus constat, quanti sit faciendum in custodia hoc animal, ad quam potissimum etiam ab homine inter reliqua omnia suscipitur, quanquam de Mithridate Pontico referat Aelianus Histor. anim. lib. 7. cap. 46. eum, cùm somnum caperet, sui corporis custodiam non modò armis & satellitibus excubitoribus solitum committere: sed magis etiam tauro & equo & ceruo, quos mansuefactos habebat. Ij enim, inquit, ad custodiam eius dormientis aduigilantes, si quis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione, quam mox percipiebant: atque ille mugitu, alter hinnitu, alius sua propria voce eum è somno excitabāt. Sed hoc ita rarum est, vt canum officio nihil adimat, præcipuè verò ad gregum aut armentorum custodiam. Tamen non ita omnibus est necessarium, sed potissimum pecori lanari In quo genere, inquit Varro, sunt maximè oues, deinde capræ: has enim lupus captare solet, cui opponi mus canes defensores. In suillo pecore tamen sunt, quæ se vindicent, sues, verres, maiales, scrofæ: propè enim hæc apris, qui in syluis sæpe dentibus canes occiderunt. Quid dicam de pecore maiore? cùm sciam, mulorum gregem cùm pasceretur, eoque veniret lupus, vltrò mulos circunfluxisse, & vngulis cædendo eum occidisse? & tauros solere diuersos assistere clunibus continuatos, & cornibus facilè propulsare lupos? Hæc Varro. Vnde licet colligere, ad suum custodiam non ita requiri canes, quod neque etiam valde est in vsu apud porculatores. At vel tempora Homerica id frequentiùs tulerunt, vel ad maiorem securitatem ab Eumæo sunt adhibiti.

g ὦ γέϱον,] Hęc humanitas Eumęi, quæ Vlyssem hospitio statim excipit, docet qualia fuerint illa sęcula, quæ inter omnes virtutes hospitalitatem maximè coluerunt. Oratio autem, qua eum affatur, ostendit quàm fuerit de eo sollicitus, cùm statim in eius mentionem erumpat, quasi eum indesinenter animo versans.

h ξεῖν᾽, οὔ μοι ϑέμις] De hospitalitate diximus suprà lib. 8. & 9. & aliàs in Iliade.

i οἱ νέοι] Procos intelligit, de quorum asperitate & crudelitate conqueritur, non tam quòd Vlyssis facultates diripiāt & consumāt, quàm quòd illius reditum impedierint. Non est autem ociosum, quod eos iuuenes appellat. Rarò enim prudentiæ (quæ in rerum administratione versatur) coniunctam iuuentutem animaduertas,

— αἰεὶ γάϱ τε νεώτεϱοι ἀφϱαδέεσσιν, inquit Homerus suprà lib. 7.

ϑηνεῖ, inquit Simonides, δ᾽ ὀφϱύ πις αὐτὸς ἔχῃ πολυηϱατον ἦδος Κῆφον ἔχων ϑυμὸν πόλλ᾽ ἀτέλεστα νοεῖ.

Hῆϐη γὰϱ νεότης, inquit Theognis, ἐπικηϱφίζῃ νόον ἀνδϱός.

k ϑεὸς] Nota vnitatem Numinis adhuc in hoc Poëta expressam, quod sæpiùs monuimus.

l ὡς ὄφελ᾽ ἑλένης] Iniustè in Helenam Eumæus inuehitur, si vulgatam eius raptus historiam, aut potiùs fabulam ex Homeri saltē sententia consideres: quia potius Paris raptor videbatur accusandus. Sed cùm illa sponte Paridem sequuta sit, vt ex Homero aliàs docuimus, eandem quoque culpam subit. Nos hac de re aliàs satis diximus, & nouissimè suprà lib. vndecimo.

Ὣς εἰπὼν, ζωστῆϱι ϑοῶς σωέεϱγε χιτῶνα.
Βῆ δ᾽ ἴμεν ἐς συφεὸς, ὅϑι ἔϑνεα ἔϱχατο χοίϱων·
Ἔνθεν ἐλὼν δὺ᾽ ἔϖηκε, δ᾽ ἀμφοτέϱωθι ἴεϱδυσεν·
γρ. Εὖσεν, *Εὖσέ τε, μίσυλλά τε, καὶ ἀμφ᾽ ὀβελοῖσιν ἔπειϱεν.
Ὀπτήσας δ᾽ ἄϱα ϖάντα φέϱων ϖαϱέϑηκ᾽ Ὀδυσῆι,
Θέϱμ᾽ αὐτοῖς ὀβελοῖσιν. ᵃ ὁ δ᾽ ἄλφιτα λευκὰ πάλωσεν
γρ. κίϱνα Ἐν δ᾽ ἄϱα κισσυβίῳ *κίϱνη μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰϱ δ᾽ αὖτ᾽ ἀντίον ἷζεν ἐποτϱύνων ϑ᾽ ὑφοσύδα,
Ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε τά τε δμῳῆσι πάϱεστι
Χοίϱεα· ἀταὰϱ σιάλους γε σύας μνηστῆϱες ἔδουσιν,
Οὐκ ὀπιδα Φϱονέοντες ἐνὶ Φϱεσὶν ἠδ᾽ ἐλεητύν.
ᵇ Οὐ μὲν χέτλια ἔϱγα ϑεοὶ μάκαϱες Φιλέουσιν,
Ἀλλὰ δικαιοσύνην τίουσι καὶ αἴσιμα ἔϱγα ἀνϑϱώϖων.
ᶜ Καὶ μὲν ὑϖεϱμενέες καὶ ἀνάϱσιοι, οἵτ᾽ ἐϖὶ γαίης
Ἀλλοτϱίης βῶσιν, καί σφιν Ζεὺς λητίδα δώῃ.
Πλησάμενοι δέ τε νῆας ἔβαν οἰκόνδε ἔκαστοι.
Καὶ μὲν τοῖς ὄπιδα κϱατεϱὸν δέδϝε ϑυμῷ Φϱεσὶ πίπτῃ·
Οἵδε δέ τ᾽ ἴσασι. ϑεοῦ δέ τιν᾽ ἔκλυον αὐδὴν
Κείνῳ λυγϱὸν ὄλεθϱον, ὅτ᾽ οὐκ ἐθέλουσι δικαίως
Μνᾶσϑαι, ἠδὲ νέεσϑαι ἐπὶ σφέτεϱ᾽· ἀλλὰ ἔκηλοι
γρ. ἔπι Κτήματα δϱεπτάϖτουσιν ὑπέϱβιον, ἠδὲ *ἔπι Φήμην.
Ὅσσαι γὰϱ νύκτες τε καὶ ἤμεϱαι εἰσὶ Διός εἰσιν,
Οὔποτ᾽ ἐὺ ἱεϱεύουσ᾽ ἱεϱήιον, ἠὲ δὺ᾽ οἶνον·
Οἶνον τὴ Φθινύθουσιν ὑπέϱβιον ἐξαΦύοντες.
Ἦ γάϱ οἱ ζωή γ᾽ ἦεν ἄϖειϱος· οὔτινι ϖόϱσῃ
Ἀνδϱῶν ἡϱώων, οὔτ᾽ ἠπείϱοιο μελαίνης,
Οὔτ᾽ αὖτε Ἰθάκης· οὔτε ξωϝεικόσι Φῶτ᾽
Ἐς᾽ ἄΦϱονα τοσσῆτον ἐγὼ δέ κέ τοι καὶ ἑλέξω.

Sic loquutus cingulo celeriter coërcuit tunicam.
Perrexit ad suilia, vbi grex cōtinebat porcorū.
Illinc capros duos attulit, & ambos mactauit,
Ignemq; accendit, concidit q;, & verubus infixit:
Assans autem omnia ferens apposuit Vlyssi
Calida ipsis verubus: hic aūt farinā albā perspersit,
In poculo autem miscebat dulce vinum.
Ipse aūt è regione sedit, cohortās autē alloquutus est,
Comede nunc ô hospes, quæ seruisq; adsunt
Porcina. at pingues porcos proci comedunt,
Nō verecundiā habētes in mētib. neq; misericordiā,
Non quidem impia opera Dei beati amant,
Sed ius colunt, & pia opera hominum.
Et quidem hostes, & iniqui, qui in terra
Aliena vescantur, & ipsis Iupiter prædam dederit.
Impletis verò nauibus iuerunt domum quisq;.
Et quidem his curæ potens timor in animos cadit.
Hi aūtē sciunt (Dei aūtē aliquā audiuerunt vocem)
Illius pernicio sam mortem, quia nolunt iustè
Ambire, neq; ire ad sua, sed silentio
Bona dilapidant immoderatè, neq; est parsimonia.
Quotquot enim noctesq; & dies abs Ioue oriuntur:
Nunquam vnam sacrificāt victimā, neq; duas solas.
Vinum autem consumunt immoderatè exhaurientes:
Certè enim ei facultates erant magnæ, nulli tantæ
Virorum heroum, neq; continentis feracis,
Neq; ipsius Ithacæ, neq; viginti virorum
Sunt diuitiæ tantæ, ego autem tibi connumerabo.

d Δώ-

d Δώδεκ' ἐνὶ ἠπείρῳ ἀγέλαι, τόσα πώεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσ' αἰπόλια πλατὲ' αἰγῶν
Βόσκωσι ξεῖνοί τε & αὐτῷ βώτορες ἄνδρες.
Ἔνθα δέ τ' αἰπόλια πλατὲ' αἰγῶν εἴκοσα πάντα
Ἐσχατιὴ βόσκουσ'· ἀτὰρ δ' ἄνέρες ἐσθλοὶ ὄρουσι,
Τῶν αἰεί σφιν ἕκαστος & ἐπ' ἤματι μῆλον ἀγινεῖ,
e Ζατρεφέων αἰγῶν ὅστις φαίνηται ἄριστος &.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῦς τάσδε φυλάσσω τε ῥύομαί τε,
Καί σφι συῶν ἦν ἄριστον ἐϋκτήνας ἀποπέμπω.
Ὡς φάθ'. ὁ δ' ἀσπλυκέως κρέα τ' ἤσθιε, πῖνέ τε οἶνον
Ἀρπαλέως ἀκέων· κακὰ δ' μνησῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ σίτου ἐπέπνυτο & ἦρσε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καί οἱ πλησάμενον & δῶκε* σκύφον & ὥπερ ἔπινεν,
Οἶνος ἀνιάων. ὁ δ' ἐδέξατο· χαῖρε δ' ἄθυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλε, f τίς γάρ* σε πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν,
Ὧδε μάλ' ἀφνεὸς & καρτερὸς ὡς ἀγορεύεις;
Φὴς δ' αὖτ* Φθίῃ Ἀγαμέμνονος & ἕνεκα τιμῆς.
Εἰπέ μοι αἴνε πόθι γνώω τοιοῦτον ἐόντα.
Ζεὺς γάρ πῃ τόγε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Εἴ νέ μιν ἀγγείλαιμι ἰδὼν* ἦ τι πολλὰ δ' ἀληθέα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα συβώτης ὄρχαμος & ἀνδρῶν,
g Ὦ γέρον, οὔτις κεῖνον ἀνὴρ ἀλαλήμενος & ἐλθὼν
Ἀγγέλων πείσαι γυναῖκά τε & φίλον υἱόν.
Ἀλλ' ἄλλως ἁμισθῆς κεχρημένοι ἄνδρες ἀλῆται
Ψεύδονται, ἐδ' ἐθέλουσιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Ὃς* δ' ἂν ἀλητεύων Ἰθάκης ἐς δῆμον ἵκηται,
Ἐλθὼν ἐς δέσποιναν ἐμὴν, ἀπατήλια βάζει.
Ἣ* δ' δ' δέξαμένη, φιλέῃ τ' ἔκαρσε μεθ' ἧσιν,
Καί οἱ ὀδυρομένῃ βλεφάρων ἄπο δάκρυα πίπτει,
Ἣ τ' ἤμις ἐστὶ γυναικὸς, ἐπὴν πόσις ἄλλοθ' ὄληται.
h Αἶψά κε & σὺ γεραιὲ ἔπος & ὠδύσαο εἰπεῖν,
Εἴτις σοι χλαῖναί τε χιτῶνά τε εἵματα δοίη.
i Τοὺς δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ
Ῥῖνον ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι· ψυχὴ δ' λέλοιπεν.
Ἦ γὰρ γ' ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ὀστέα δ' αὖτε
Κεῖται ἐπ' ἠπείρῳ, ψαμάθῳ ἐελυμένα πολλῇ.
Ὣς ὁ μὲν αὖθ' ἀπόλωλε· φίλοισι δὲ κήδε' ὀπάσσω
Πᾶσιν, k ἐμοὶ δὲ μάλιστα, πεπύσθαι. ἄ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Ἧπιον ὧδε ἄνακτα κιχήσομαι ὅππῃ κε ἐπέλθω,
Οὐδ' εἴ κεν πατρὸς & μητέρος & αὖθις ἵκωμαι
Οἶκον, ὅθι πρῶτον γενόμην, καί μ' ἔτρεφον αὐτοί.
Οὐδέ κε τὴν ἔτι τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι, ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ·
Ἀλλά μ' Ὀδυσῆος & πόθος & ἄνυδ' οἰχομένοιο.
Τὸν μὲν ἐγὼν, ὦ ξεῖνε, καὶ ἄλλοθι περ νεμέσσω
Αἰδέομαι· πολλά γάρ μ' ἐφίλησε & κήδετο θυμῷ.
Ἀλλά μιν ἠθεῖον καλέω & νόσφιν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος & Ὀδυσσεύς,
m Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ πάμπαν ἀναίνεαι & δέ τι φῆσθα
Κεῖνον ἐλεύσεσθαι, θυμὸς δέ τοι αἰεὶ ἄπιστος &·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ αὖτως μυθήσομαι, ἀλλὰ σοὶ ὄρκῳ,
Ὡς νεῖται Ὀδυσεύς. δός μοι ἔπειτα μισθὸν ἐλέσθαι
Αὐτίκ' ἐπεὶ κεν κεῖνος & ἰὼν τὰ ἃ δώμαθ' ἵκηται,
Ἕσσαί με χλαῖναν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Πρὶν δέ κε, & μάλα περ κεχρημένος & οὔτι δεχοίμην.
n Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος & ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι
Γίνεται ὃς πενίῃ ἑκὼν & ἀπατήλια βάζῃ.

Duodecim in continenti armenta, tot greges ouium,
Tot ſuum paſcua, tot ſtabula lata caprarum,
Paſcunt amicíq; & ipſius paſtores viri.
Illic autem ſtabula lata caprarum vndecim omnia.
In extremitate agri paſcũtur, iſq; viri boni obſeruãt.
Quorum ſemper ipſis vnuſquiſq; in die pecudẽ fert.
Saginatarum caprarum quæcunq; appareat optima.
At ego ſues quas ſeruoq;, tueorq;,
Et ipſis ſuum optimum electum mitto.
Sic dixit, ille.a. attentè carnes comedebat, bibebátque vinum
Raptim dolens. mala autem procis ſerebat.
At poſtquam cœnauit, & expleuit animum cibo,
Et ei impletum dedit poculum quo bibebat
Vino plenum, hic autem ſuſcepit, gauiſusq; eſt animo,
Et ipſum appellans verba velocia alloquutus eſt,
O amice, quisnam te emit rebus ſuis,
Sic valdè dives, & fortis ſicut dicis?
Dicis aũt ipſum peryiſſe Agamẽnonis gratia honoris.
Dic mihi ſi fortè cognoſco talem eſſe,
Iupiter enim hoc ſcit, & immortales dei alij,
Si fortè ipſum nunciem vidiſſe, multum aũt erraui.
Huic aũt reſpõdit poſtea ſubulcus princeps virorũ,
O ſenex, nullus illum vir peregrinus veniens
Nuncians perſuaſerit vxoriq; & dilecto filio,
Sed temerè tractationis indigi viri peregrini
Mentiuntur, neq; volunt vera loqui:
Quicũq; autem peregrinis Ithacæ in populum venit,
Profectus ad dominam meam fallacia loquitur.
Hæc aũt benignè exceptum diligit & ſingula ingrit,
Et ei lugenti palpebris lacrymæ decidunt.
Mulieris eſt mulieris, cùm maritus alibi perijt.
Statim & tu ſenex verbum fabrica,
Si quis tibi penulamq; tunicamq; veſtimenta det.
Illius autem iam debent canes velocesq; vultures
Cutem ab oſſibus trahere, anima autem deſtituit.
Vel illum in ponto comederũt piſces, oſſa autem ipſius
Iacent in terra, arena merſa multa.
Sic ille quidẽ illic perijt, amicis autem dolores pòſt
Omnib. mihi. a. manimè facti ſunt, nõ. n. amplio aliũ
Humanum ſic dominum inueniam, quocunq; ibo.
Neq; ſi ad patris & matris iterum irem
Domũ, vbi primùm ortꝰ ſum, & me educauerũt ipſi:
Neq; nunc his etiam tantum lugeo mœſtus
Oculis vt videam, exiſtens in patria terra,
Sed me Vlyſſis deſiderium capit mortui.
Hunc quidẽ ego, ô hoſpes, & nõ præſentem nominãdo
Reuereor, valdè. n. me diligebat & curabat in animo.
Sed ipſum fratrem maiorẽ voco, vel longè abſentem.
Hũc aũt rurſus alloquutꝰ eſt patiẽs diuinus Vlyſſes,
O amice, poſtquam omnino negas, neq; dicis
Illum venturũ eſſe, animus. a. tibi ſemper incredulꝰ.
Sed ego non temerè loquar, ſed cum iuramento,
Quod redit Vlyſſes, munus autem mihi ſit
Statim poſtquam ille redux ſuas domos peruenerit,
Indue mihi penulã & tunicam, veſtimenta pulchra.
Antè autem vel valdè indigens nihil accipiam.
Inimicus enim ille non minus Ditis ianuis
Eſt, qui egeſtate coactus fallacia loquitur.

Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξεινίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ἦμός τοι πάντα τελεῖται ὡς ἀγορεύω.
Τῷ δ' αὐτῷ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς·
Τῷ μὲν φθίνοντι μενεῖ, τῷ δ' ἱερομηνίοιο,
ἀνοσήσας, Οἶκαδε *νοστήσει, καὶ τίσεται ὅς κεν ἐκείνῳ
Ἐνθάδ' ἀτιμάζῃ ἄλοχον καὶ φαίδιμον υἱόν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
ὦ γέρον, οὔτ' ἄρ' ἐγὼν ἀγγελίην τόδε τίσω,
Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται· ἀλλὰ ἕκηλος
πε. κἄλλα Πῖνε, *καὶ ἄλλα παρὲξ μεμνώμεθα, μηδέ με τούτων
Μίμνησκ'· ἦ γὰρ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν
Ἄχνυται ὁππότε τις μνήσῃ κεδνοῖο ἄνακτος.
Ἀλλ' ἤτοι ὅρκον μὲν ἐάσομεν· ἠπίαρ Ὀδυσσεὺς
Ἔλθοι ὅπως μὲν ἐγὼ γ' ἐθέλω καὶ Πηνελόπεια,
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Νῦν αὖ παιδὸς ἄλαστον ὀδύρομαι ὃν τέκε Ὀδυσσεύς,
Τηλεμάχῳ· τὸ μὲν εἰς θρέψαν θεοὶ ἔρνεϊ ἶσον,
Καί μιν ἔφην ἔσεσθαι ὀν ἀνδράσιν οὔτι χερείω
Πατρὸς ἑοῖο φίλοιο, φρεσὶν καὶ εἶδος ἀγητόν,
Τῷ δέ τις ἀθανάτων βλάψε φρένας οἴδμονι εἴσας,
Ἢ έ τις ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα. τὸ ὃ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Οἶκαδ' ἰόντα λοχῶσιν, ὅπως ἀπὸ φῦλον ὄληται
Νώνυμνον ἐξ Ἰθάκης Ἀρκεισίαο αὐτιθέοιο.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἁλώῃ,
Ἦ κε Φύγοι, καί κεν οἱ ὑπερέχοι χεῖρα Κρονίων.
Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γεραιὲ τὰ σαυτοῦ πήματ' ἔνισπε,
Καί μοι τῶτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
τ Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες·
Ὁππῃ οἱ δ' ἔπι νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται
Ἦγαγον εἰς Ἰθάκην, τίνες ἔμμεναι ἀὐχέεσκον;
Οὐ μὲν γάρ τι σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.

Sciat nunc Iupiter primùm deorum hospitalis mẽsa,
Focusq; Vlyssis irreprehensi quem adibo,
Certè quidem hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno veniet huc Vlysses.
Hoc quidem inclinato mense, illo autem instante
Domum reuersus, & puniet quicunq; illius
Hic vituperat vxorem, & illustrem filium.
Hunc a. respondens alloquutus es Eumæe subulce,
O senex, neq; profectò ego lætitiæ munus rependam,
Neq; Vlysses etiam domum veniet: sed quietus
Bibe, & alia prætermittamus, neq; mihi hæc
Memora: certè enim animo in pectore meo
Tristor, quando aliquis meminit glorioſi regis.
Sed certè iuramentum quidem sinamus: sed Vlysses
Veniat, vt ipsum ego volo & Penelope,
Laërtesq; senex, & Telemachus diuinus.
Nunc rursus nati casum lugeo, quem genuit Vlysses,
Telemachi, quẽ postquã nutriuerũt dy plãtæ æqualẽ.
Et ipsum dicebam fore in viris non peiorem
Patre suo chàro consilijs & specie admirabili.
Huius a. aliquis immortaliũ læsit mẽtẽ intº æquabilẽ,
Vel aliquis hominũ, hic aũt iuit ad patris auditionẽ
In Pylum diuinam: hunc autem proci superbi
Domum venientẽ obseruãt, vt à generatione pereat
Sine nomine ex Ithaca Arcisij diuini.
Sed agè illum quidem sinamus siue oppressus sit
Siue fugerit, & eum protegat manu Saturnius.
Sed agè mihi tu senex tua ipsius incommoda prode,
Et mihi hoc dic verum, vt benè intelligam.
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas, & parentes?
Qua autem in naue venisti? quomodo te nautæ
Duxerunt in Ithacam? qui esse profitebantur?
Non enim te peditem puto huc venisse.

COMMENTARIVS.

a ὁθ' ἅλφιτα λύκα πάλωισι.] Nempe κατ' ἔθος ἀρχαῖον τὸ ὕστερον δεῖπνον, vt ait hoc loco Eustathius.

b ἐ μὲν χέτλια ἔρξαι] Hoc sententiosè dictum est ab Eumæo: abruptè tamen quodammodò enunciatum, & sine vlla ἀπόδοσι aut illatione, quæ talis esse debuit: Cùm ergo ita se gerant proci, hoc est, immisericorditer & petulanter in dilapidandis Vlyssis bonis: sine dubio Dijs placere non possunt, qui solùm iustis & pijs hominum actionibus delectentur, iniustas & impias summoperè oderint. Cùm illis non placeant, sperandum est illos etiam hæc facinora vindicaturos, & debita pœna affecturos. Hæc omnia ex illa sententia consequuntur, & Eumæus breuitate sua intelligenda relinquit. Nota autem, quales Deos effingat Homerus: qui si vnitatem, quam alibi sæpissimè exprimit, hoc etiam loco obseruasset, istud γνωμικώτερον nobis magis commendaret.

c κἠμὲ δυσμενέες] Exaggerat factum procorum comparatione ad eos qui hostiliter aliena inuadunt, quibus eos adhuc deteriores longè esse docet: nam isti vbi terram quandam alienam depopulati sunt, prædam auferentes discedunt, & aliquo saltem timore eorum, quibus hanc iniuriam inferunt, percelluntur: at istis non sufficit bona miseri Vlyssis dilapidare & deprædari: sed, quod longè est grauius, diuturnam moram trahunt, nec ab eius possessionibus excedunt, quas indesinenter comminuunt & absumunt: neque quicquam reformidant, vnde colligere est, eos certò mortem Vlyssis exploratam habere. Quasi dicat, siquidẽ Vlyssem adhuc in viuis esse sibi persuaderent, citiùs esse in sua bona discessuros, illius nempe Herois metu. Vt autem rem magis augeat, addit bonorũ Vlyssis enumerationem: quæ cùm magna sit, magnum etiam eorum esse facinus oportet, qui ea diripiunt: siquidem magis est immensas diuitias, quàm tenues aut mediocres absumere, idque violenta ista ratione, qua proci vtuntur.

d δώδεκ' οὐηπέῃσιν] Enumerat Vlyssis bona, quæ omnia consistunt in armentis & gregibus: vt constet illud quod olim ex Varrone monuimus, præcipuum studium veterum Heroum fuisse in re pecuaria, vnde etiam epitheta πολυδρηνῶν, πολυμήλων & alia fortiebãtur. Duodecim ergo habuit armẽta, nempe boũ, vt explicat Eustathius. Poterit autem quispiam anxiè percontari, quãtus ergo numerus boum ex illo armentorum numero consurgat. Respondeo, si quodlibet armentum ex tot capitibus constat, ac grex suũ, vt manifestè testantur sequentia: & quilibet grex suum, vt anteà vidimus, ex mille ducentis constituitur, numerum boum colligo vsque ad quatuordecim millia & quadringentos, & sic de ouibus & suibus: caprarum verò (quia vndecim tantùm illarum greges fuisse ait) tredecim millium & ducentarum. Cùm autem anteà diceret, neque viginti virorum tantas fuisse diuitias, singuli viri potuerunt armentum vel gregem vnum & centum viginti capita boum, suum & ouium possidere, si ad præcedentem numerum exactè redigas: quia tamen ex Eumæi sententia detrahendũ est, nè ad illum concurrat, id audientis hospitis iudicio videtur reliquisse.

e ζατρεφέων οἰῶν] Hîc notandum est, capras quoque olim in delicijs ciborum extitisse, quas tamen hodie abhorremus, quanquã teneriores hœdos etiam edimus, & pro delicato cibo mensis lautioribus suo tempore adhibemus. At hîc αἶγας ζατρεφέας caprarij procis subministrãt non ἐρίφους. Ἐ γὰρ, vt est apud Athenæũ lib. 9. τὰ τῶν αἰγῶν κρέας προφιμώτατόν ἐστι. Κλεάρμαχος γοῦν ὁ Χαιρωνεύς φησι τοὺς παθ' ἑαυτὸν κρέασιν αἰγείοις χρῆσθαι, εὐπετοῦς τῆς ἀπὸ τῆς νέας ἀκαδημίας καὶ τῆν ἡσυχίαν ὢν. Ἡδαῖόν τινα ἀθλητὴν ὑπερβαλεῖν ἰσχύϊ φησι τοὺς καθ' ἑαυτὸν κρέασιν αἰγείοις χρώμενον, εὐπετοῦς γὰρ καὶ γλισχροὶ χυμοὶ (videtur legendum ex Eustathio, οὗτοι γὰρ εὐπεπεῖς καὶ γλισχροὶ χυμοὶ γίνονται) καὶ πολὺν χρόνον ὑπομένειν οὐ τοὺς ὀγκώδεις ὀμφακίζοντας, &c.

f τίς γάρ σε πρίατο] Illud πρίασθαι indicat, solitos emi olim seruos, vt posteà apud Romanos vsitatum fuisse scimus. Vnde antiquitas eius rei notanda est, ne recentioribus temporibus tribuatur. Qua de re etiam alicubi diximus in Iliade, & posteà in narratione, quam Vlysses de suo aduentu Eumæo confinget, bis obseruari potest.

g ὦ γέρον, οὔτις ἐκεῖνον] Quasi dicat, Tam sæpe varij peregrini hàc transeuntes de Vlysse interrogati Penelopẽ & Telemachũ fefellerunt, vt vix quispiam alius aliquid certi de illo persuadere eis possit. Et hoc vulgò solet accidere, vt qui de re aliqua falsò sit sæpe mo-

pe monitus, tandem omnibus eam narrantibus omnino diffidat, immò eadem narratione aures sibi obtundi ægrè ferant. Hinc factum est, vt Amyclæi perierint. Nam, vt memorat Seruius in 10. Aeneidos, cùm apud illos subinde nunciaretur hostium aduentus, idque falsò & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur: lata lege cautum est, nequis vnquam hostis nunciaret aduentum. Atqui pòst euenit, vt verè iam adueniirent hostes. Quòd cùm nemo nunciaret, propter legis interdictum ciuitas de improuiso capta est. Vnde colligere est, non semper esse tutum ita se gerere, vt quamuis sæpius falsa tibi nuncientur, tamen postea ita statuas animo te eidem narrationi amplius fidem non habiturum: potest enim tandem accidere, vt pro falsis vera nuncientur. Id docet etiam apologus ille pastoris lupi aduentum socio nunciantis. Quod idem de Vlyssis aduentu dici posset.

h αἶψά κε κὴν οὐ γέρασε] Hęc verba Eumæi eò tendunt, vt hic illius hospes cùm peregrinus sit, &, vt ex habitu iudicat, satis egenus, aliquid de Vlysse comminiscatur, vt Penelopæ acceptus esse possit, & gratiam apud eam demereri: vnde illa prout illi moris est, beneficium aliquid in ipsum sit collatura, puta vestimenta, quibus hic hospes magis indigere videbatur. Vbi notanda est huius Eumæi beneuolentia in hunc hospitem, & cui hac etiam mentiendi conditione bene esse velit. Mentiendi quidem, quantum ipse existimat: nam sibi persuadere non potest, Vlyssem alicubi terrarum viuere, vnde longa & grauis altercatio inter vtrumque exoritur.

i τὸ δ' ἤδη μέλλεσι] Duas vias comminiscitur, quibus perisse Vlyssem autumat: aut in bello, aut in mari. In bello quidem, cùm eũ dicit à canibus & vulturibus dilaniatum. Nam, vt vidimus sæpe in Iliade, ea erat sors morientium in prælijs, vt ab hostibus ignominiæ causa, honore sepulturæ non donarentur, sed feris & auibus expositi iacerent.

k ἐμοὶ ἧ μάλιστα,] Testatur pluribus dolorem, quem ex interitu Vlyssis concepit, idq; propter eius humanitatem, quæ tanta fuit, vt eam paternæ & maternæ beneuolentiæ facilè anteponat. Cæterùm quanta ipsum etiam mortuũ reuerentia prosequatur, docet.

l ὃς παρέοντα] Hic est elegans & apta satis doctrina Eustathij, παραδοξολογία ἐστιν (inquit) τὸ μὴ χρῆναι ἀπόντας τοὺς φίλους θρηνεῖν καὶ ἔξω πομπῆς βάλλειν, μή πως τῇ τοιαύτῃ θεσπεσιολογίᾳ τὸ, αἰδὼς εἰν ὀφθαλμοῖς, ὁ παροιμιακὸς ἐστι χρησὴ τοῖς μεμφομένοις τὸ ἀλοιφεῖσθαι τοὺς ἀχρείους καὶ κολακικούς. Tamen si penitiùs rem inspicias, absentem Vlyssem Eumæus pro defuncto dixit, vt constat ex præcedenti eius oratione, atq; adeò ex proximo vocabulo, οἰχομένοιο: non enim absentis, sed mortui vertendum est, secus atq; in vulgatis.

m ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ] Cùm simplici affirmatione videret persuaderi non posse Eumæum de suo reditu, id iuramento asserit, & pactum offert de vestimentis: quòd tamen perfici non vult, donec feritas nuncij ex eius aduentu comprobetur.

n ἐχθρὸς γάρ μοι] Quod Achilles sententiosè præmuniebat. Iliad. lib. 9. orationi suæ se à mẽdacio quàm maximè abhorrere, id hoc loco Vlysses facit, vt meliùs Eumæo hoc persuadeat. Nam cùm anteà diceret Eumæus, plerosq; hactenus peregrinos ob egestatem falsa multa de Vlyssis aduentu commentos esse, vt aliquid opis aut viatici à Penelope & Telemacho impetrarent, vnde etiam id ipsum hospiti suo, vt faceret, suadebat: id diluere in se videtur iam velle, ne se eius rei gratia confecturum quippiam existimet, sed verè & sincerè loquuturum, tantumque abesse vt à paupertate coactus mentiri cogatur, vt eum qui id fecerit, odio summo prosequatur, nedum ipse idem præstiturus sit. Tum subijcit expressis verbis iuramẽtum, quo veritatem nuncij sui sanctissimè cõfirmat.

o ὦ γέρον,] Quàm difficile credant, q semel decepti sunt, paulò antè dicebamus: id meliùs hoc loco videtur in Eumæo, qui ne iuranti quidem Vlyssi primò credit. Nihilominus tamen benè est in hospitem affectus, siue propter generalem illorum temporum hospitalem beneuolentiam, quæ maxima iam in hoc Eumęo apparuit: siue quòd eum tacitè huius nuncij gaudium pertentaret, licet verbis aliud testari videretur.

p αὐτὰρ ὀδυσσεύς] Hæc verba indicant, aliquantulum permotum esse tãdem Vlyssis oratione Eumæum, cùm iam pertinaciter de eius morte non pronunciet, sed aduentum eius optare incipiat: quod facturus non esset, si exploratum illius interitum habuisset. Et tamen in eo ipso fluctuat, certiq; nihil sibi spondere audet: quod docet, cùm Telemachi casum rursus se lugere dicit. Denique hi omnes loci eleganter desiderantis affectus diffidentia permixtos exprimunt.

q πῇς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν,] Hæc interrogationum coaceruatio Homero est familiarissima, vt sæpiùs monuimus, qua copiosor seges respondendi proponitur.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλις Ὀδυσ-
Τοι γὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω, (σεὺς,
Εἴη μὲν νῦν νῶϊν ὅπι χρόνον ἠμὲν ἐδωδὴ,
Ἠὲ μέθυ γλυκερὸν κλισίης εἴνι ναιετάουσι,
Δαίνυσθαί τ' ἀκέοντ', ἄλλοι δ' ὅπι *ἔργον ἔποιεν·
Ῥηϊδίως κεν ἔπειτα καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἅπαντα
Οὔτι διαμπερὲξαιμι λέγων ἐμὰ κηδεα θυμοῦ,
Ὅσσα γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.
a Ἐκ μὲν Κρητάων γαῖαν ἀφικόμην εὐρείάων,
Ἀνέρος ἀφνειοῖο πάϊς· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι
*Υἷες ἐν μεγάροις ἠμὲν τράφεν ἠδ' ἐγένοντο,
Γνήσιοι ἐξ ἀλόχου, b ἐμὲ δ' ὠνητὴ τέκε μήτηρ
Παλλακὶς, ἀλλά μεῖσον *ἴσα γοναῖσιν ἔτιμα.
Κάστωρ Ὑλακίδης, ὅν ἐγὼ γαῖαν εὐχόμην εἶναι·
Ὅς *ποθ' ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς τίετο δήμῳ,
Ὄλβῳ τε πλήτῳ τε, καὶ υἱάσι κυδαλίμοισιν.
Ἀλλ' ἤτοι τὸν κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους· τοὶ δὲ ζωὸν ἐδάσαντο
Παῖδες ὑπερθύμοι, καὶ ὅπι κλῆρους ἐβάλοντο·
Αὐτὰρ ἐμοὶ μάλα παῦρα δόσαν, καὶ οἶκί' ἔνειμαν.
Ἠγάγόμην δ' γυναῖκα πολυκλήρων ἀνθρώπων,
Εἵνεκ' ἐμῆς ἀρετῆς· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιος ἦα,
Οὐδὲ Φυγοπτόλεμος· νῦν δὴ ἤδη πάντα λέλοιπεν.
Ἀλλ' ἔμπης καλάμῃ γέ σ' οἴομαι εἰσορόωντα.
Γινώσκειν· ἦ γάρ με δύη ἔχεϊ ἤλιθα πολλή.
Ἦ μὲν δὴ θάρσος μοι c Ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ Ἀθήνη,
Καὶ ῥηξήνορέην, ὁπότε κέλσαιμι λόχονδε
Ἄνδρας ἀριστῆας, κακὰ δυσμενέεσσι φυτεύων·
Οὔ ποτέ μοι θάνατον προθυμίη ἐν θυμὸς ἀγαίων,
Ἀλλὰ πολὺ πρώτιστος ἐπάλμενος ἔγχεϊ *ἔλεσκον

Hũc aũt respõdens alloquutus est prudens Vlysses,
Tibi enim ego hæc valdè verè dicam,
Si sit quidem nunc nobis in longum tempus & cibus,
Et vinum dulce tecta intra manentibus,
Epulariq; quietè: alij autem ad opus adeant, χρ. ἔργα ἔποιεν, καὶ ἔργα πρᾶττοιντο.
Facilè postea, & in annum omnia,
Non percurrerem dicens meos dolores animi,
Quoscunq; iam omnes deorum voluntate laboraui.
Ex Creta quidem genus prædico lata
Viri diuitis esse filius: multi autem & alij
Filij in ædibus & educati sunt, & orti sunt χρ. Υἱὲς ἐν μεγάροις
Legitimi ex vxore: me autem empta peperit mater ἠδ' ἐγένοντο.
Pellex, sed me pariter cum propryis charum habebat χρ. ἴσα γοναῖσιν
Castor Hylacides, huius ego genus prædico esse, ἔτιμα.
Qui quondã in Cretensib. vt Deus colebatur populo, χρ. τὸν ποτ'
Fortunisq; diuitijsq; & filijs honestis.
Sed certè illum fata iuerunt mortis ferentia
Ad Ditis domos: facultates autem diuiserunt
Filij magnanimi, & sortes iecerunt.
At mihi valdè pauca dederũt, et ppria attribuerũt.
Duxi autem vxorem locupletissimorum hominum
Gratiâ meæ virtutis, quoniam non obscurus eram
Neq; pugnæ desertor, nunc aũt iam omnia defecerũt.
Sed tamen valdè quidem te arbitror intuentem
Cognoscere, certè enĩ me duritia tenet valdè multa.
Certè enim audaciam Marsq; dederunt & Minerua,
Et fortitudinem cùm eligerem ad insidias
Viros optimos, mala inimicis ferens:
Nũquã mihi mortẽ ante oculos posuit animꝰ virilis,
Sed multò primus adoriens lancea occidebam χρ. ἔλεσκον

Ἀνδρῶν

Ἀνδρῶν δυσμενέων ὅ, τε μοι εἴξαι πόδεσσι.
Τοῖος ἔ' ἐν πολέμῳ. ἔργον δέ μοι ἠδὲ φίλον ἔσκεν,
Οὐδ' οἰκῳ φελίῃ, ἥτε τρέφῃ ἀγλαὰ τέκνα.
Ἀλλά μοι αἰεὶ νῆες ἐπήρεμοι φίλαι ἦσαν,
Καὶ πόλεμοι, ξύν ἄκοντες εὔξεσοι, καὶ ὀϊστοί,
Λυγρά, τά τ' ἄλλοισίν γε καταθρῳσκηλὰ πέλονται.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τὰ φίλ' ἔσκε τά περ θεὸς ἐν φρεσὶ θῆκεν.
Ἄλλῳ γὰρ τ' ἄλλοισιν αἰνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Πρὶν μὲν γὰρ Τροίης ἐπιβήμεναι ἦρας Ἀχαιῶν,
Εἰνάκις ἀνδράσιν ἦρξα ξὺν ὠκυπόροισι νέεσσιν
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· καί μοι μάλα τύγχανε πάντα
Τῶν ἐξαιρούμην μενοεικέα, πολλὰ δ' ὀπάσσω
Λάγχανον· αἶψα δ' οἶκος ὀφέλλετο, καί ῥα ἔπειτα
Δεινός τ' εἰσορόων τε μετ' Κρήτεσσι τετύγμην.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὰ πάντα τελεσφορέων ὀλοὸν δύσετο Ζεύς
Ἐν Φαιστῷ, ἠ πολλῶν ἀνδρῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσε,
Δὴ τότε μ' ἶφθιμον ξὺν ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα
Νῆας ἀνηνάσθαι ἐς Ἴλιον· οὐδέ τι μήχος
Ἦν ἀνήνασθαι, χαλεπὴ δέ ἑ δῆμος Φῆμις.
Ἔνθα μὲν εἰνάετες πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν,
Τῷ δεκάτῳ δὴ πτολίεθρον Πριάμου πέρσαντες ἐβήμεν
Οἴκαδε σὺν νήεσσι· θεὸς δ' ὀκέδασσεν Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δὴ τῷ κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς.
Μοῦνα γὰρ οἷον ἔμπνα τεταρπόμεν' ἡβητῆσι,
Κουρίδιόν τ' ἄλοχόν τε κτήμασιν· αὐτὰρ ἔπειτα
Αἴγυπτόνδε με θυμὸς ἀνώγει νωτίλλεσθαι,
Νῆας εὖ εἰλάσσας σὺν αἰπὺ θεοῖς ἑτάροισιν.
Ἐννέα νῆας ἔειλα, θοῶς δ' ἐσαγείρατο λαός.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἑλίκες ἑταῖροι
Δαίνυντ'· αὐτὰρ ἐγὼν ἱερήια πολλὰ παρέσχον,
Θεοῖσίν τε ῥέζειν, αὐτοῖσί τε δαῖτα πένεσθαι.
Ἑβδομάτῃ δ' ἀναβάντες ἀπὸ Κρήτης εὐρείης,
Ἐπλέομεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ, καλῷ,
Ῥηϊδίως, ὡσεί τε κατ' ῥόον· εἰδέ τις οὖν μοι
Νηῶν πημαίνῃ, ἀλλ' ἀσκηθέες καὶ ἄνουσοι
Ἥμεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον.
Πεμπταῖοι δ' Αἴγυπτον ἐϋρρείτην ἱκόμεσθα·
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας·
Ἔνθ' ἦ ῥα μὲν ἐγὼ κελόμην ἑρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ παρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἐρύσσαι.
Οἳ πατέρας ἐς κατασκοπιὰς ὦτρυνα νέεσθαι·
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ὑπερφιάλως μενεήνῃ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν ἀπεναλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δ' ἄγον γυναῖκας ἄλοχους καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτανον. τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δ' ἅμα Βοῆς ἀΐοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃφι
Ἦλθον· πλῆτο δ' ἅπας πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς. ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν, οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐναντίβιον· πάντῃ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔσκεν.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκταναν ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄγαγον ζωοὺς, σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
χ. φρεσὶν ὃ- Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὖτε ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα
δ Ποίησ', ὡς ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἀπασσεῖν
Αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. ἔτι γὰρ νύ με πῆμ' ὑπέδεκτο.
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κυνέην ἀπὸ τυκτὸν ἔθηκα,
Καὶ σάκος ὤμοιϊν· δόρυ δ' ἔκβαλον ἔκρυσε χειρός·
Αὐτὰρ ἐγὼ βασιλῆος ἐναντίον ἤλυθον ἵππων,

Virorum inimicorum, cùm mihi concederet pedibus.
Talis eram in bello, opus autem mihi non gratũ erat,
Neq; res familiaris, quæ nutrit claros filios.
Sed mihi semper naues remigabiles gratæ erant:
Et bella & tela leuia, & sagittæ,
Tristia, quæque alijs horrenda sunt.
At mihi grata erant, quæ Deus in animo posuit.
Alius enim alijs vir delectatur operibus.
Antè.n. quã in Troia pedem ponerent filij Achiuorũ,
Nouies viris imperator fui, & velocibus nauibus
Viros aduersus externos, & mihi valdè aderant omnia,
Quæ optabam idonea: multa autem pòst
Assequebar, statim aũt domus augebatur, & postea
Grauisq; reuerendusq; inter Cretenses euasi.
Sed cùm iam odiosum iter magnus Iupiter
Decreuit, quod multorũ virorũ subtus genua soluit:
Tunc me iusserunt & inclytum Idomenea
Naues ducere in Ilium, neq; vlla ratio
Erat denegandi, malus autem habebat populi rumor.
Ibi quidẽ nouem annis belligeramus filij Achiuorum.
Decimo autem ciuitatem Priami populati, iuimus
Domum cum nauibus, Deus autem disiecit Achiuos.
At mihi misero mala statuit consiliarius Iupiter,
Mensem enim solum manси delectatus filijs,
Iuuenculaq; coniuge, & bonis: at postea
In Aegyptum me animus impulit nauigare
Naues benè parantem cum diuinis socijs.
Nouem naues paraui, citò autem coactæ sunt copiæ:
Sex diebus quidem postea mihi dilecti socij
Conuiuati sunt, at ego sacra multa præbui,
Dijsq; sacrificando ipsisq; epulas præbendo.
Septimo conscendentes à Creta lata,
Nauigauimus Borea vento temperato bono
Facilè, veluti secundo flumine, neq; aliqua mihi
Nauium læsa est. sed sospites & incolumes
Sedebamus, has autẽ ventusq; nautaq; gubernabant.
Quinto die autem Aegyptũ pulchrè irrigatã iuimus,
Statui autem in Aegypti fluuio naues curuas.
Ibi quidem ego iussi charos socios,
Illic apud naues manere, & naues subducere.
Speculatores autem per speculas misi vt irent.
Hi aũt intemperãtia cadentes obsequẽtes robori suo,
Statim valdè Aegyptiorũ virorũ per pulchros agros
Populãtur, mulieres. a. abducebãt & infantes natos,
Ipsosq; interficiebãt, statim autẽ in vrbe iuit rumor.
Illi autem vocẽ audiẽtes simul cum aurora apparẽte
Venerũt, implet' est. a. totus cãpus peditũq; & equitũ
Aërisq; fulgore: Iupiter autem fulminator
Fugam meis socijs malã ingessit, neq; aliquis sustinuit
Manere contrà, circum enim mala vndiq; steterant.
Ibi nostrorum multos quidẽ interfecerunt acuto ære.
Alios autem duxerunt viuos sibi seruire necessitate.
At mihi Iupiter ipse in mente ita consilium
Fecit, vtinam debuissem mori, & mortem assequi
Illic in Aegypto, adhuc enim me molestia excepit.
Statim autem de capite galeam fabrefactã deposui,
Et scutũ humeris, lanceam autem proieci ex manu.
At ego regem contra veni equis.

Καὶ

Καὶ κύσε γοῦν αὖθ' ἑλών· ὁ δ' ἐρύσατο, καί μ' ἐλέησεν·
Εἷς δίφρον δέ μ' ἔσας ἄγεν οἶκαδε δακρυχέοντα.
Ἦ μάν μοι μάλα πολλοὶ ἐπήιαξον μελίῃσιν,
Ἴέμενοι κτεῖναι (δὴ γὰρ κεχολώατο λίην)
Ἀλλ' ἀπὸ κεῖνος ἔρυκε· Διὸς δ' ὀπίζετο μῆνιν
Ξείνιος, ὅστε μάλιστα νεμεσσᾶται κακὰ ἔργα.
Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μίμνον αὖθι, πολλὰ δ' ἄγεσκε
Χρήματ' ἀν' Αἰγυπτίους ἄνδρας· δίδοσαν γὰρ ἅπαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιστέλλόμενον ἔτος ἦλθε,
Δὴ τότε Φοίνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδώς,
Τρώκτης, ὃς δὴ πολλὰ κάκ' * ἀνθρώποισιν ἐώργει·
Ὅς μ' ἄγε παρπεπιθὼν ἦσιν φρεσὶν, ὄφρ' ἱκόμεσθα
Φοινίκῃ, ὅθι οἱ γε δόμοι καὶ κτήματ' ἔκειτο.
Ἔνθα παρ' αὐτῷ μεῖνα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἀψ περιπλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Εἰς Λιβύην μ' ὅπι νηὸς ἔεσσατο παντοπόροιο,
Ψεύδεα βυσσώσας, ἵνα οἱ σὺν φόρτον ἄγοιμι,
Κεῖθι δέ μ' ὡς περάσῃσι, καὶ ἄσσετον ὦνον * ἕλοιτο.
Τῷ ἑπόμην ὅπι νηὸς, ὀϊόμενός περ, ἀνάγκῃ.
Ἡ δ' ἔθεεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκεραίῃ καλῷ
Μέσσον ὑπὲρ Κρήτης· Ζεὺς * δέ σφιν μήδετ' ὄλεθρον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Κρήτην μὲν ὑπεκλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαίων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠὲ θάλασσα,
Δὴ τότε, κυανέην νεφέλην στῆσε Κρονίων
Νηὸς ὑπὲρ γλαφυρῆς· ἦχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν.
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Ἐν δ' ὀδμὴ θείου πλῆτο, πέσον δ' ἐκ νηὸς ἅπαντες.
Οἱ δ' ὑπὲρ κύμασιν ἴκελοι, περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀπὸ νόστον ἀνοίγνυτο.
Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἔχοντί περ ἄλγεα θυμῷ,
Ἰθὺν ἀμφεμάκεσφιν νηὸς κυανοπρῴροιο
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ὅπως ἔτι πῆμα φύγοιμι.
Τῷ ῥα περὶ πλεχθεὶς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν·
Ἐννῆμαρ φερόμην, δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Γαίῃ Θεσπρωτῶν, πέλασε μέγα κῦμα κυλίνδον.
Ἔνθά με Θεσπρωτῶν βασιλεὺς ὑπεδέξατο Φείδων
Ἥρως ἀπειάτων· τοῦ γὰρ φίλος ἐπλεθὼν
Αἴθρῃ καὶ καμάτῳ δεδμημένον ἦγε δόμονδε,
Χέρσος ἀναστήσας, ὄφρ' ἵκετο δώματα πατρός.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖναν τε χιτῶνά τε εἵματα ἔσσαν.
Ἔνθ' Ὀδυσῆα ἐγὼ πυθόμην· κεῖνος γὰρ ἔφασκεν
Ξείνιος ἦεν φίλος ἰόντ' ἐς πατρίδα γαῖαν.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσεύς,
Χαλκόν τε χρυσόν τε πολυκμήτην τε σίδηρον.
Καὶ νύ κεν ἐς δεκάτῳ γε λιπὼν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι.
Τόσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
† Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσει Ἰθάκης ἐς πίονα δῆμον,
Ἦ δὴ δηὖτε ἀπεῖπε, ἢ ἀμφαδὸν, ἠὲ κρυφηδόν.
Ὤμοσε δὲ πρὸς ἐμοὶ αὐτῷ, ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατερρύκοι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους.
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένην περ
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Ἔνθ' ὅγε μ' ὤπασε πέμψαι βασιλῆι Ἀκάστῳ

Et oſculat⁹ ſũ genua cõplex⁹. hic.a. ſeruauit & mei mi-
In currũ.a.me locatũ duxit domũ lacrymãtẽ. (ſert⁹ eſt.
Certè me valdè multi adoriebantur fraxineis
Cupientes interficere (namq; irati erant valdé.)
Sed ille eripuit, Iouis autem veritus eſt iram
Hoſpitalis, qui maximè ægrè fert mala opera.
Ibi ſeptem annos manſi ibidem, multas autem coëgi
Pecunias inter Aegyptios viros, dederant enim omnes.
Sed cùm iam octauus mihi rediens annus venit,
Iam tunc Phœnix venit vir fallacia ſciens
Veterator, qui iam multa mala hominibus fecerat, ⁊. αὐθρώπους ἐώργει.
Qui me perſuaſum̃ proprijs cogitationibus, vt iremus
In Phœniciam, vbi huius domus, & bona erant.
Ibi apud ipſum manſi perfectum in annum.
Sed quando iam menſes q; & dies perfecti ſunt,
Iterũ ſe circũuoluẽtis anni, & ſuperuenerũt tẽpeſtates
In Libyam me in naui miſit maritima
Fallacia excogitata, vt ei onus ducerem:
Illic aũt me vt vẽderet, & magnũ precium acciperet. ⁊. ἄροιτο.
Hunc ſequebar in naue ſuſpicans quamuis neceſſitate.
Illa autem currebat Borea vento ſecundo bono
Per medium ad Cretam, Iupiter autem eis deliberabat ⁊. νάς ὄφ-
mortem.
Sed quãdo iam Cretã quidẽ liquimus, neq; aliqua alia
Apparebat terrarum, ſed cœlum & mare,
Iam tum atram nubem ſtatuit Saturnius
Naue ſuper cõuexa, obſcuratus eſt aũt pontus ſub ipſa:
Iupiter autem crebrò tonuit, & iniecit naui fulmen.
Hæc autem conuerſa eſt tota Iouis percuſſa fulmine,
Vapore.a. impleta eſt, ceciderunt aũt ex naue omnes.
Hi autem cornicibus ſimiles circum nauem nigram
Fluctibus inferebantur, Deus autẽ abſtulit reditum.
At mihi Iupiter ipſe habenti licet dolores animo
Malum longum nauis nigræ proræ
In manibus poſuit, vt adhuc malum fugerem
Hunc amplexus ferebar pernicioſis ventis:
Nouem diebus ferebar, decima aũt me nocte nigra
Terræ Theſprotorum applicuit magna vnda verſans,
Tunc me Theſprotorum rex accepit Phidon
Heros gratis. huius enim dilectus filius occurrens,
Frigore & labore afflictum duxit in domum,
Manu ſubleuatum quoad iret ad ædes patris.
Circũ aũt me penulam tunicamq; velamina induit.
Ibi de Vlyſſe ego audiui: ille enim dixit
Hoſpitio ſuſcepiſſe, & direxiſſe euntẽ in patriam terrã,
Et mihi res oſtendit quas coëgerat Vlyſſes,
Aesq; aurumq; laboratiſſimumq; ferrum,
Et in decimam progeniem alterum amplius alat.
Tot ei in domibus theſauri iacebant regis.
Hunc in Dodonem dicebat ire, vt Dei
Ex quercu procera Iouis conſilium audiret,
Quomodo rediret Ithacæ in fertilem agrum
Iam diu abſens, an manifestè, an occultè.
Iurauit autem coram me ipſo libans in domo
Nauem deduxiſſe, & paratos eſſe ſocios,
Qui iam ipſum comitẽtur dilectam in patriam terrã.
Sed me prius miſit, contigit enim veniens nauis
Virorũ Theſprotorum in Dulichium frumentariam.
Tunc hic me iuſſit mittere regi Acaſto

Εὐρυκλέως· τοῖσιν ἦ κακὴ φρεσὶν ἴῶδανε βουλὴ
Ἀμφ' ἐμοί, ὄφρ' ἔτι πάγχυ δύης ἐπὶ πῆμα γλυκείμην.
Ἀλλ' ὅτε γαίης πολλὸν ἀπέσσω πόντοπόρος νηῦς.
Αὐτίκα δηΐλιον ἦμαρ ἐμοὶ ὠρέξαντο.
Εἵμασί μ' ἐχλαῖναί τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔδυσαν,
Ἀμφὶ δέ μοι ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλον, ἠὲ χιτῶνα,
Ῥωγαλέα, τὰ καὶ αὖτις ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῆαι.
Ἐς πέλαγος δ' Ἰθάκης δύσελον ἔργ' ἀφίκοντο
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν κατέδησαν ἐϋστέλμῳ ἐνὶ νηΐ,
Ὅπλα θ' ἑὰ περέβησαν· αὐτοὶ δ' ἀπόβαντες
Ἐς τυμοίνας παρὰ θῖνα θαλάσσης δόρπον ἔλοντο.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δεσμὸν μὲν ἀνέγναμψαν θεοὶ αὐτοὶ
Ῥηϊδίως· κεφαλῇ δ' ἐπὶ ῥάκος ἀμφικαλύψας,
Ξεστὸν ἐφολκαῖον καταβὰς ἐπέλασσα θαλάσσῃ
Στῆθος· ἔπειτα δ' ἔρεσσον ἀμφοτέρῃσι χερῇσι
Νηχόμενος, μάλα δ' ὦκα θύρηφ' ἔσαν ἀμφὶς ἐκείνων.
χειρὸς Ἔνθ' ἀναβὰς ἤϊξα κατὰ δρυμὸν ὑλήεντα,
Κείμην πεπτηώς· οἱ δὲ μεγάλα στενάχοντες
Φοίτων· ἀλλ' ὅτε δὴ σφιν ἐφαίνετο κέρδιον εἶναι
Μᾶλλον ἔπειτ' ἐρεύνων, ἐπὶ μὲν πάλιν αὖτις ἔβαινον
Νηὸς ἔπι γλαφυρῆς· ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοὶ
Ῥηϊδίως, καί μιν σφετέρῃ ἐπέλασσαν ἄγοντες
Ἀνδρὸς δαπεμαχίδαο· ἔτι γὰρ νύ μοι αἶσα βιῶναι.

Accuratè, his autẽ malum mentibus placuit consilium
De me, vt adhuc omnino casus calamitatem subirem.
Sed quãdo profecta est à terra multũ maritima nauis
Statim seruitutis diem mihi excogitabant:
Me quidem penula tunicaq; velaminibus exuerunt,
Circum aũt me scrutũ aliud malũ eiecerũt, & tunicã
Pertusam, quæ & ipse in oculis videas.
Sub occasum aũt Ithacæ amœnæ ad opera peruenerũt.
Ibi me quidem ligauerunt armata in naui,
Fune benè torto arctè, ipsi autem egressi
Certatim ad littus maris cœnam sumpsêre.
At mihi vinculum quidem dissoluerunt Dij ipsi
Facilè, capiti autem scruto obuoluto
Leui temone descendens applicui mari
Pectus: postea autem manibus nauigaui ambabus
Natans, valdè autem citò excessi longè ab illis.
Tunc ascendens vbi quercetum erat latissimum sylua,
Iacebam stratus. illi autem valdè suspirantes
Ibant, sed non enim ipsis visum est melius esse
Inquirere vlterius: hi quidem iterum rediuerunt
Naui in concaua, me autem absconderunt Dei ipsi
Facilè, & me stabulo applicuerunt ducentes
Viri prudentis: adhuc enim mihi fatum viuere.

COMMENTARIVS.

ἀλλὰ μοὶ κεῖνα τάων] Satisfacit Vlysses hospitis sui Eumæi petitioni, & singulis illius capitibus, sed paulò tamen laxius quàm illa per se ferunt, respondet. Atque vt rem attẽtiùs consideremus, in octo partes totam hanc orationẽ distribuo: hoc enim artificio memoriam maximè iuuari constat. In prima quatuor præstat. Primùm, ex qua sit oriundus ciuitate. Secundò, ex quibus parentibus. Tertiò, quam partem in bonis paternis habuerit. Quartò, quomodo vxorem duxerit, vbi αἰτιολογικῶς commemoratio suæ virtutis continetur. Atque hæc omnia quidem finguntur ab Vysse, ita vt mendaces eorum mores, à quibus ortum se prædicat, referre velle videatur: quod anteà etiam in hoc libro monuimus. Ait ergo se Cretensem esse, quod etiam apud Mineruam suprà mentiebatur: vbi nos causas huius mendacij nonnullas explicuimus. Porrò parentis sui & matris qualitates proponit. Parentem à diuitijs, à sobole, à dignitate denique commendat. A diuitijs, quas vt dona Dei solet admirari & suspicere Homerus, vt etiam reuerà ita sunt censendæ: proinde non indecorè diuitem parentem suum confingit, vt eò se magis quoque commendet: siquidem gloria parentum & splẽdor in liberos etiam deriuatur. Soboles etiam in laude est non exigua, vt quam etiam Deus Opt. Max. pijs viris polliceatur. Vnde diuinus ille Psaltes canit:

Quales nouellos ordine satos termites
Lætus colonus prospicit:
Talis virentium caterua liberûm
Tuas coronabit dapes.
Nauiq; hæc parata sunt Dei timentibus,
Maioraq; istis præmia.

Vnde rectè illud Euripidis in Ione: -ἡδὺ τέκνα θνατοῖς. Ergo pluralitas & honestas sobolis in hoc Castore (ita enim patrem suum appellat hic hospes) laudetur: tum quia per se amabilis, tum quia etiam ex legitimo coniugio suscepta est. Neque tamen hũc hospitem reijciemus, quamuis nothus sit, exempta videlicet pellice ortus, nam & à parente in legitimi loco est adamatus: & licet culpa sit in parente, tamen ab illa liberi nothi sunt immunes: non quòd minoris fieri soleant quàm reliqui, adeò vt ignominiosus eorum ortus censeatur. Vnde Plutarchus eleganter & omnino rectè parentibus ista dicit in ipso initio libelli περὶ παίδων ἀγωγῆς: Τοῖς τοιαῦτα ἐπιμελουμένοις εὐδόξων τέκνων ἡδυέσας πατράσιν ἐστὶ παραιτεῖσθαι μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν. λέγω δὲ οἷον ἐπιλήπτοις ἢ παλλακαῖς. τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν ὄγκον οὐ γεγενόσιν, ἀνεξάλειπτα παραγκωλεῖ πολλὰ τῆς ὅλης ἡδυέσας ἀνέδην παρὰ πάντα τὸν βίον καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις καὶ σοφὸς ὢν ἄρα ὁ ποιητὴς (nimirum Euripides in Hercule Furente) ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβλητῇ ἡδυέσι καὶ ἀρθῶς αἰώρημα δυσχεῖν τὸν ἐπηόρον· Καλὸς οὖν παῤῥησίας ἡνίοχος ἡδονή, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον, τοῖς νομίμως παιδοποιίας γλιχομένοις, &c. Quæ vt vera sint, tamen animaduertendum est diligenter, ne scelus scelere cumulemus: quod fieret, si nothos etiam liberos nihili esse faciendos censeremus. Amo enim illud Euripidis in Antigone,

ὀνόματι μεμαγὼν νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση. *Nothum genus nomen habet culpabile, natura verè æqualis est.*

Deinde eos interdum præstantiores videas legitimis, adeò vt neque in ipsis etiam aliquid frustra faciat Natura. Vnde rectè Peleus ad Menelaum apud Euripid. in Androm.

-πολλάκις δέ τοι *-sæpenumerò certè*
ξυνὸν βάθεσιν γῆν ἐνίκησε στρατὸς *Exilis pinguem terram vicit satio*
νόθοι τε πολλοὶ γνησίων ἀμείνονες: id est, *Et spurij multis legitimis meliores sunt.*

Cuius rei exemplum in hoc Cretensi hospite obseruari potest. Atq; hæc quidẽ de illius genere. Restat dignitas parentis inter Cretenses, quæ tanta fuit, vt à populo sicut Deus coleretur: quam loquendi formulam aliàs & in Iliade & in Odyssea exposuimus. Hactenus de secundo membro primæ partis. In tertio docet quomodo post mortem patris liberi eius bona inter se distribuerint. Vbi duo obseruo, primùm videri mihi æqualem fuisse illam distributionem, hoc est, omnes liberos æqualiter in partes hæreditatis venisse. Illud enim videtur innuere sortis vsus (vnde κληρονομία appellatur hæreditas ἀπὸ τοῦ κλήρου, id est, sorte) qualis etiam in re simili nostro tempore esse plerunq; solet pro consuetudine regionis. Mirum enim quàm hac in parte instituta gentium varient. Secundò notandum est, in partem quoq; hæreditatis venire solitos nothos, sed minimam, vnde à legitimis distinguebantur, cùm minus iuris in bona parentum haberent quàm legitimi. At in iure ciuili hodierno omnino ab hæreditate spurij arcentur, quia in potestate parentum non sunt: qui tamen ex concubinis nascuntur, hoc habent iuris, vt ijs etiam certa pars bonorum legari aut fideicommitti possit. Sed hæc nobis diligentiùs examinare non licet, donec seriò in Iurisconsultorũ spacia, Deo volente, redeamus. In quarto membro narrat cæteros vitæ suæ progressus: primùm quoad matrimonium, deinde quo ad suam fortitudinem bellicam, qua ita inclaruerit, vt multa feliciter & strenuè sæpissimè gesserit. Sed si rem attendis, hæc facinora matrimonium præcesserunt: nam cum de illo esset locuutus, causam cur illud assequutus esset, suæ virtutis subijcit. Siquidem nothus cùm esset & pauper, mirum videri poterat, cur tam illustrem & locupletem vxorem duxisset. Itaque exemplum præbet, quanti plerunque fiat virtus, vt quæ generis obscuritatem illustrare possit, & eam cæteris quoque amabilem reddere. cuius etiam beneficio & diuitias & honorẽ summamque authoritatem se consequutum esse inter Cretenses disertè hic hospes testatur. Hactenus de prima parte. In secunda verò (quæ in illis verbis, ἀλλ' ὅτε δὴ πλοῦς συγερὸν ὄδυν, &c. incipit) paucis describit expeditionẽ, quam cũ Idomeneo ad Troiam suscepit, illiusq; belli diuturnitatem nouem annorum: decimo verò post vrbem illam euersam reditũ suum in patriam. Vbi vides quomodo

falla

falsa veris intertexuerint. In tertia parte (ad illa verba, αὐτὰρ ἐμοὶ δήλῳ ἡμαὶ μήδεα μητίετα ζεύς) narrat quomodo Aegyptum sit profectus, quid ibi pertulerit. In quinta (ad illum versum, ἔνθα μεν ἐπτάετες) vt à Phœnice in Phœniciam sit abductus. In sexta (ibi, ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνες) quomodo ad terram Thesprotorum in nauigatione, quam illi fraudulenter Phœnix ille iniunxerat, peruenerit. In septima (ἔνθα με θεσπρωτῶν) quàm humaniter à Rege Thesprotorum sit exceptus, apud quē multa se de Vlysse percepisse fingit, atq; hoc appositè eum reditum in patriam instruxisse. In octaua & postrema (ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε) docet, qua ratione ad has tandem oras appulerit. In quibus ingenium & industriam ψευδοεπτονικλῶ magis admireris, quàm candorem ames: nisi res ipsa necessariò hæc mendacia confingi postularet, vt tutiùs totum negotium, quod moliebatur vir nudus & omni auxilio ac comitatu destitutus, conficere posset. Nihilominus tamen constabit illum γνωμοτύμα, quo se mēdacem egenum odisse profitebatur (hoc enim obijci posse video) Nam aliud est dissimulare, hoc est, se ipsum nolle prodere: aliud malignè falsum pro vero obtrudere, in ijs quæ tu incerta & incognita habueris, quod ad incommodum aliorum redundare possit. Illud enim nemini obesse potuit, hoc verò contrà maximè, cùm alios inani expectatione lactas. Adde quod ibi iuramento nunciū suū sanciebat: quod si falsò fecisset, grauissimo sese crimine mēdacij obligasset, proinde meritò affirmare se odisse mēdaciū nimirū ea in parte aut simili, vbi seriò veritas rei exquiritur.

b ἐμὲ δ' ὦνητὴ] Attendendum est hoc genus seruitutis quæ comparabatur per emptionem, qualis erit quam in sequentibus Phœnix ille in persona huius hospitis moliri fingetur. Quibus exemplis antiquitas eius rei comprobari potest, vt anteà monuimus.

c ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ ἀθήνη,] Rectè Martem & Mineruam coniungit vt docet audaciam bellicam à prudentia non debere separari.

d αἴγυπτον εὐρρείτην] Ita appellatur Aegyptus propter Nilum, à quo certis temporibus irrigatur, idq; cētum dierum spacio. Quod nos suprà lib. 4. attigimus. sed vide omnia diligentissimè enucleata, quæ ad hanc rē pertinent apud meū Goropium in Niloscopio.

e διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν] De Iouis hospitalis reuerentia apud veteres satis alibi dictum est.

f κὴν δ' ἐς δωδώνην] Veritatem sui nuncij hoc indicio voluit adhuc hic hospes cōfirmare, quòd Vlysses ad Dodanam iuerit percūctaturus oraculum de ratione sui reditus in Ithacam: hoc est, an occultè an manifestè sibi esset redeundum. Illud autem oraculum Iouis fuisse dicitur, ac proinde cæteris omnibus censeri potuit præstantius, cùm illud potiùs consuluerit quàm Delphicum, aut aliud quod illis temporibus fuerit excepto Libyco: quod tamē quia esset remotius, adire non potuit Vlysses. Et quidem tale oportuit esse illud, quod Iupiter summus Deorum sibi vendicaret. Quod nos tamen cum reliquis omnibus pro mera impietate agnoscimus, quia in illis tenebris non luxit æterna Lux, quæ tamen etiam non absimili omnino ratione veteres (sed solum tamen populum suum) illustrauit. Hoc tamen quicquid est, nobis est diligenter attendendum, ne rem tantopere decantatam, tam commodo loco sicco pede transeamus, vbi præcipuè variæ sunt scriptorum sententiæ. Strabo enim lib. 7. circa finem docet, dissentire quosdam in situ huius Dodonæ. Alij enim in Epiro, alij in Peloponneso apud Eleos, alij in Pelasgia, quæ est apud Scotusam Thessaliæ collocant. Ex quibus nescias quid certi possis colligere, cùm Dodonæum illud oraculum tam tempore Strabonis perijsset, vt ipse testatur. Ea tamen vulgatissima est opinio, sitam fuisse Dodonam in Epiro, & sub Thesprotorum ditione: itemq; montem seu Tomarum seu Tmarum, sub quo fanum iacebat: quin & Tragici, inquit Strabo & Pindarus Thesprotis Dodonam adiudicant: posteà temporis Molossorum cœpta est haberi. Vnde Melam & Solinum conciliabis: quorum ille in Epiro, hic apud Molossos Dodonæi Iouis templum collocat. Nos autem hæc, vt spero, in lexico Homerico diligentiùs enucleabimus: neque enim magni impræsentia refert scire, vbi locorum hæ nugæ fuerint: rem siquidē tantùm attendimus. Eius porrò antiquitatem inspiciamus. Herodotus lib. 2. eam in Aegypto ex sacerdotibus Iouis Thebani (sunt enim Thebæ Aegyptiæ) & apud Dodonam ex eius antistitibus talē est expiscatus. Ac Iouis quidem Thebani sacerdotes dicebant duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audiuisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse, quæ primæ apud dictas gētes constituissent. Antistites Dodoneorum hæc dicebant, Geminas Thebis Aegyptijs columbas nigras aduolauisse vtramque nigram: vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos, quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi in fatis esse, & se interpretatos esse, quod ipsis enunciaretur id esse diuinitùs, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abijsset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent, quod & ipsum Iouis est. De quibus omnibus talem esse suam opinionem dicit Herodotus: si reuera nempe, Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt, videri sibi ait hanc mulierem venundatam apud Thesprotos in ea regione: quæ nunc est Hellas, quæ eadem priùs Pelasgia vocabatur: deinde ancillantem ibibem sub fago, quæ ibi rata esset, constituisse Ioui sacrum (*id est, fagum: quæ ibi erat, Ioui consecrasse*) sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obijsset, eo loco ad quem peruenerat, monimentum ipsius habere, atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, inquit, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus, vt ipsa fuisset venundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum, inquit, quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam ipsis auibus sonare viderentur. Interiecto dein tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquàm quæ ipsi intelligere possent, mulier loquuta est: tamdiu volucris modò sonare visa, quamdiu barbarè loquebatur. Nam columba quomodo vocem humanam sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminam significant: suntq; penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam, est diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita. Hæc Herodotus, partim Valla partim Stephano interpretibus, ex quibus antiquitas & origo huius Dodonæi oraculi colligitur, sed circumstantiæ tamen temporis non designantur, nisi quòd simpliciter vetustissimum esse possimus asserere, forsan ex quo vel Abrahamus in Aegyptum venit, quem de religione cum eius regionis sacerdotibus contuliisse scribit Iosephus lib. 1. Antiq. Iud. vel eius nepotes. Nam hæc oraculorum redditio, nihil est quàm adulterina imitatio rationis illius, qua Deus Deorum Iehoua mortalibus etiam voluntatem suam aperiebat, & interrogatus quoque respondebat, vt varij sacræ paginæ loci satis indicant. Sed forsan etiam antiquius erit censendum, si Dodonam à Deucalione (quem Hyginus vocat Thessalum) conditam ex scriptoribus discimus (quanquam Plutarchus in Pyrrho Deucalionem & Pyrrham consuluisse oraculum Dodonæum referat, quod à nugis fabulosis veterum pendet) quem Goropius lib. 5. Gallicorum eundem cum Noacho facit, sed plenius lib. 3. Eum authorem dicto lib. 5. ijs perlegendum suadeo, qui abditissima quercus (ex qua reddebantur Dodonæa oracula) mysteria intueri volent. Sanè qui illa viderit, facillimè iudicabit quàm nō sine causa ad eam rem superstitiosa illa secula quercum elegerint: cùm, vt dixi, Princeps ille tenebrarum diuina oracula hac ratione adumbrārit & obumbrare voluerit. Neque vllus superiore loco Herodoti commoueatur, vbi interpretes *fagum* hanc arborem appellant, decepti voce Herodoti φηγόν. Rectè ibidem meus Goropius docet, φηγὸν Græcorum, & *fagum* Latinorum, eandem non esse arborem, licet nomen idem videatur: sed Latinorum *fagum* esse Theophrasti oxyam, quam alij *Sciβimam*, vt Gaza, alij *Fagociβimam*, vt Strabonis Interpres nominarunt, cùm simpliciter *fagum* interpretari debuissent. φηγὸν autem Græcorum esse genus illud quercus, quod glandem maximè edulem profert. qua de re videndus idē copiosiùs in Vertumno, vbi has differentias ex professo persequitur, & euidentissimè probat. Ergo ex quercu reddebantur oracula Dodonea: sed à quibus? Suidas dicit à mulieribus. Eius locus hic est: Δωδώνη (inquit) πόλις ἐν τῇ θεσπρωτίδι πελασγίας, ἐν ᾗ ἵστατο δρῦς, ἐν ᾗ μαντεῖον ὑπὸ γυναικῶν ἐχρηστήριον. καὶ ἐπόντων τῶν μαντευομένων, σείεσθαι δοκεῖν ἡ δρῦς ἠχοῦσα. αἱ δὲ ἐφθέγγοντο ὅπερ καὶ ὁ ζεύς. καὶ αὐδριὰς ἵσταται ἐν ὑψηλῷ κίονι κατέχων. καὶ παρ' αὐτὸν λέβης ἵσταται. καὶ ἔστιν ὁ αὐδριὰς τὸν λέβητα. ἐξ ἧς ἦχος πεσὼν ἁρμόνιος (lege ἀναρμόνιος) ἀπετελεῖτο. αἱ δὲ τῶν δαιμόνων φωναὶ ἀναρθροί εἰσιν. Quem locum Hieronymus Vvolfius ita mutilè transtulit, vt institutum hominis in toto illo opere plerunque improbare audeam. Nos ergo integrè sic: Dodona vrbs in Thesprotide Pelasgia, in qua stabat quercus, itemque oraculum fatidicarum mulierum. At ingredientibus ijs qui consulerent, mouebatur resonans illa quercus: illæ verò pronunciabant. Hæc ait Iupiter. In cacumine stabat simulachrum virgam continens, & iuxta illud lebes: ac simulachrum lebetem feriebat. Vnde sonus quidam inconcinnus reddebatur. Voces sedecim Dæmonum inarticulatæ sunt. Qui hæc cum Vvolfij versione comparārit, fidem, ni fallor, in homine desiderabit. Ibi ergo vides fatidicas illas mulieres oracula reddidisse: quod tamen de sola illorum relatione est intelligendum. nam reuerà quercus aut simulachrum & lebes simul illa reddebant, quæ tamen à solis illis antistitibus intelligi poterant. Fuerunt autem tres numero, vt ex Herodoto lib. 2. constat, itemque ex Ephoro apud Strabonem lib. 9. Vbi tamen viri solis Bœotis oracula reddidisse scribit, cuius rei causam ex facti cuiusdam historia explicat. Alij tradunt columbas id præstitisse: ad eorum opinionem sequutus est Pausanias in Achaicis. In ea lue (inquit Romulo interprete) Dodonæ oraculum consulendum cēsuerunt: erat enim illis temporibus apud eius oræ incolas Aetolos, & eorum finitimos Acarnanas & Epirotas columbarum, quæ è quercu responsa dabant, eorum populorum fide fancita, valde inclyta fama. Causam diuersæ hac in re sententiæ facilè intelliget lector, si originem huius superstitionis, qualis à nobis anteà est tradita, repetierit, ex sententia nimirum Antistitum Dodonæarum. Goropius lib. 5. Gallicorum hoc figmentū de columbis ita interpretatur. Appulit fortasse Noachus, inquit, in Epirum duabus nauibus, quas bono omine columbas potuit nominare, tum ob volatus celeritatem, tùm quo memoriam refricarent eius quod in

magna illa naue acciderat in gemina columbæ emissione. Ex vera enim historia inanes frequenter fabulæ apud Græcos natæ sunt de rebus vetustis non bene cognitis, vno quoque sibi somnia comminiscēte. Sic Plutar. columbæ ex arca à Deucalione emissę meminit, insigne testimonio suo suggerens argumentum, Deucalionem non alium quàm Noachum intelligi debere: sed in emissionis causa à vero aberrauit. Nec aliter hic accidisse reor, dū columbę è Phœnicia dicuntur emissæ, è quibus alij, quod visum fuerit, sibi fingant: mihi certè naues lubet suspicari, idq; eò magis, quòd hæc auis Veneri dedicetur, ad quam terris omnibus inducēdam Noachus potissimùm nauigabat. Et paulò pòst: Non fuit itaque falsum, columbas olim oracula reddidisse, si naues pro vectoribus capiātur, eò quòd ij qui cum Deucalione ex Phœnicū litore appulissent, primi sacrorū doctrinā in Epiro plantassent, & quorsum ea tenderet, nobili quercēto solertibus ingenijs intelligendum dedissent. Atq; hoc quidem primū Dodonæ fuisse videtur institutum: à quo posteri immanibus spacijs digressi, vanissimum aperuerunt mercatum mendaciorum, quæ ceu vera vaticinia protrusa, ingentem quæstum fallacibus sacrificulis attulerunt: qui, vt perpetuus esset, omnem nō veritatem modò, sed veritatis etiam memoriam frigidissimis & execrandis idolomaniæ portentis obruerunt. *Hæc ille.* quæ forsan omnibus non probabuntur: sed illi mihi fabulis potiùs quàm veritatis inuestigatione delectari videbūtur. Sed de his fortasse nimis plura. Interea Deo Opt. Max. gratias agamus, quòd his nugis orbem nostrum perpurgauit, tantamq; errorum & impietatis caliginem veritatis suæ fulgore discussit.

Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἆ δείλ' ξείνων, ἦ μοι μάλα θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες, ἠδ' ὅσ' ἀλήθης.
Ἀλλὰ τά δ' ἀκ τόσμον ὀΐομαι, ἀδέ με πείσεις,
Εἰπὼν ἀμφ' Ὀδυσῆι· τίσε φρένα τοῖον ἐόντα
Μαψιδίως ψεύδεσθαι· ἐγὼ δ' εὖ οἶδα καὶ αὐτὸς
Νόσφιν ἐμοῖο ἄνακτος, ὅτ' ἤχθετο πᾶσι θεοῖσι
Πάγχυ μάλ', οὔτι μιν οὔτε Τρώεσσι δάμασσαν,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσὶν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσε.
Τῶ κεν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοὶ,
Ἠδὲ κεκὴ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·
Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο.
Αὐτὰρ ἐγὼ παρ' ὕεσσιν ἀπότροπος ἠδὲ πόλινδε
Ἔρχομαι, εἰ μή πού τι περίφρων Πηνελόπεια
Ἐλθέμεν ἀγγείλῃσιν, ὅτ' ἀγχίθι πολλὸν ἔλθῃ.
Ἀλλ' οἱ μὲν τὰ ἕκαστα παρήμενοι ἐξερέουσιν,
Ἠμὲν οἱ ἄχνυνθ' ὁμαλῶ ὀιχομένοιο ἄνακτος,
Ἠδ' οἱ χαίρουσι βοτὸν νήποινον ἔδοντες.
Ἀλλ' ἐμοὶ οὐ φίλον ἐστὶ μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ἐξ οὗ δὴ μιν Αἰτωλὸς ἀνὴρ ἐξήπαφε μύθῳ,
* Ὅς τ' ἄνδρα κτείνας, πολλοὺς δὴ γαῖαν ἀλήθεις,
Ἦλυθ' * ἐμὸν πρὸς ἄσταθμόν· ἐγὼ δέ μιν ἀμφαγάπαζον.
Φῆ δέ μιν ἐν Κρήτεσσι παρ' Ἰδομενῆι ἰδέσθαι
Νῆας ἀκηδόμενον τάς οἱ ξυέσσαν ἄελλαι·
Καὶ φάτ' ἐλεύσεσθαι ἢ ἐς θέρος ἢ ἐς ὀπώρην,
Πολλὰ χρήματ' ἄγοντα, σὺν ἀθανάτοισιν ἑταίροις.
Καὶ σὺ γέρον πολύπειρος, ἐπεὶ σέ μοι ἧκαγε δαίμων,
Μήτε τί μοι ψεύδεσσι χαρίζεο, μήτέ τι θέλγε.
Οὐ γὰρ τοὕνεκ' ἐγώ σ' αἰδέσομαι, οὐδὲ φιλήσω,
Ἀλλὰ δίην ξείνιον δείσας, αὐτόν τ' ἐλεήσας.
Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφη πολυμήτις Ὀδυσ-
Ἦ μάλα τίς τοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἄπιστος, (σεύς,
Οἷόν σ' οὐδ' ὁμόσσας περ ἐπήγαγον, οὐδέ σε πείθω.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ῥήτρην θώμεθ' αὐτὰρ * ὕπερθε
Μάρτυροι ἀμφοτέροισι θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Εἰ μέν κεν νοστήσῃ ἄναξ τεὸς ἐς τόδε δῶμα,
Ἕσσας με χλαῖναί τε χιτῶνά τε εἵματα, πέμψαι
Δουλίχιον δὲ ἰέναι, ὅθι μοι φίλον ἔσλετο θυμῷ·
Εἰ δέ κε μὴ ἔλθῃσιν ἄναξ τεὸς, ὡς ἀγορεύω,
Δμῶας ὧπασον ὧδε, βαλέειν μεγάλης κρημνοῖο πέτρης,
Ὄφρα καὶ ἄλλος πλωχὸς ἀλυσκάζῃ ἠπεροπεύων.
Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφης ὑφορβὸς ἄριστος,
Ξεῖν' οὕτω δὴ κέν μοι εὐκλείη τ' ἀρετή τε
Εἴη ἔπειτ' ἀνθρώπους ἅμα τ' αὐτίκα καὶ * μετόπισθε,
Ὅς σ' ἐπεὶ ἐς κλισίην ἄγαγον καὶ ξείνια δῶκα,
Αὖθις ἔπειτα κτείναμι, φίλον δ' ἀπὸ θυμὸν ἕλοίμην,
Πρόφρων * δή κεν ἔπειτα Διὶ Κρονίωνι λιτοίμην.
Νῦν δ' ὥρη δόρπου τάχιστά μοι εὐδὸν ἐπεῖραι

Hunc. a. respondens alloquutus es Eumæe subulce,
O miser hospitum, certè valdè animum commouisti
Hæc singula dicens, quæ iam tulisti, & quæ vagatus es.
Sed hæc non aptè puto, neq; mihi persuadebis,
Dicens de Vlysse, quid te oportet cùm talis sit
Temerè mentiri: ego autem certè scio & ipse
Reditū mei domini quòd infestus est omnibus Deis
Omnino valdè, quādo ipsum nō in Troianis domuerūt.
Vel amicorū in manibus, quoniā bellū benè tractauit.
Quare ei sepulchrum quidem fecissent omnes Achiui,
Ac etiam suo filio magna gloria creuisset in posterum:
Nunc autem ipsum sine gloria Harpyiæ delaniarunt.
At ego apud sues separatus, neq; ad ciuitatem
Eo, nisi prudens Penelope
Ire iubeat, quando nuncium aliundè veniat.
Sed hi quidem singula assidentes interrogant.
Et alij tristantur diu absente rege,
Atque illi lætantur victum impunè edentes.
Sed mihi non gratum est inquirere & interrogare
Ex quo me Aetolus vir decepit verbo:
Qui viro interfecto, multas per regiones vagatus,
Venit meas ad ædes: ego autem ipsum amicè habui,
Dixit autem inter Cretenses apud Idomeneum vidisse
Naues aptantem, quas ei fregerant procellæ:
Et dixit vēturum, vel in æstatem, vel in autumnum,
Multas opes ducentem cum diuinis socijs.
Et tu senex multa passus postq; te ad me duxit fortuna,
Ne mihi mendacijs gratificare, neq; mulceas.
Non enim ob id ego te honorabo, neq; diligam,
Sed Iouem hospitalem veritus, teq; ipsum miseratus.
Hunc. a. respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Certè valdè aliquis tibi animo in pectore incredulus,
Qualem neq; iurans induxi neq; tibi persuadeo.
Sed agè nunc pactum faciamus, & postea
Testes ambobus Dij, qui Olympum habitant.
Siquidem redibit rex tuus in hanc domum,
Indutum me chlænamq; tunicamq; vestes mitte
Ad Dulichium ire, quo mihi gratum est animo.
Si autem non venerit rex tuus, vt dico,
Famulis iube deijcere magna de petra,
Vt & alius pauper caueat decipere.
Hūc autē respondēs alloquutus est diuinus subulcus,
Hospes sic mihi bona fama virtusq;
Sit inter homines. simul nunc & in futurum,
Qui te in stabulum duxi, & hospitalia munera dedi.
Rursus. a. interficiam, dilectumq; animum auferam.
Promptus autem posteà Ioui Saturnio supplicabo.
Nunc autem hora cœnæ, ocyus mihi intus socij

Εἶεν, ἴν' ἐν κλισίῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἀγχίμολον δ' ὗες τε καὶ ἄνέρες ἦλθον ὑφορβοί,
Τὰς μὲν ἄρα ἕρξαν κῆ ἤθεα κοιμηθῆναι·
Κλαγγὴ δ' ἄσπετος ὦρτο συῶν αὐλιζομενάων.
Αὐτὰρ ὁ οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος ὑφορβός,
Ἄξεθ' ὑῶν τὸν ἄριστον, ἵνα ξείνῳ ἱερεύσω
Τηλεδαπῷ· πρὸς δ' αὐτοὶ ὀνησόμεθ', οἵπερ ὀίζυὸ
Δηρὸν ἔχομεν, πάσχοντες ὑῶν εἵνεκ' ἀργιοδόντων·
Ἄλλοι δ' ἡμέτερον κάματον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κέασε ξύλα νηλεῖ χαλκῷ·
Οἱ δ' ὗν* εἰσῆγον μάλα πίονα ὠκυτόκητον·
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔσησαν ἐπ' ἐσχάρῃ· ἐν δὲ συβώτης
Λήθετ' ἄρ' ἀθανάτων· (φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν)
Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλ (λων
Ἀργιόδοντος ὑός, ἔ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.
Κόψε δ' ἀναΐξας ἀγέρυθι δρυὸς εὖ λίπε κείων.
Τὸν δ' ἔλιπε ψυχή· τοὶ δ' ἔσφαξάν τε καὶ δῦσαν.
Αἶψα δὲ μιν διέχυσαν· ὁ δ' ὠμοθετεῖτο συβώτης,
Πάντοθεν ἐκ μελέων, ἐς πίονα δημόν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλλε, παλύνας ἀλφίτῳ ἁγνῇ,
Μίσυλλόν τ' ἄρα πάλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρεν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαν τέ τε πάντα·
Βάλλον δ' ἐν ἐλεοῖσιν ἀολλέα· αὐτὰρ ὁ συβώτης
Ἵστατο δαιτρεύσων· (περὶ γὰρ φρεσὶν αἴσιμα ᾔδη)
Καὶ τὰ μὲν ἕπτα πάντα διεμοιρᾶτο δαΐζων·
† Τῷ μὲν ἴαν Νύμφῃσι καὶ Ἑρμῇ Μαιάδος υἱῷ
Θῆκεν ἐπευξάμενος, τοὺς δ' ἄλλους νεῖμεν* ἑκάστῳ·
Νώτοισιν δ' Ὀδυσῆα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἀργιόδοντος ὑὸς· κύδαινε δ' ἄνακτα ὁμοκλήσας·
Καί μιν φωνήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Αἲ γὰρ οὕτως Εὔμαιε φίλος Διΐ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοί, ὅτι μετόπισθε ἐόντ' ἀγαθοῖσι γεραίρεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἔ ἄφρων δαιμόνιε ξείνων, καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστ· θεὸς δὲ * τὰ μὲν δώσει, τὰ δ' ἐάσει,
Ὅ, τι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλῃ· δύναται γὰρ ἅπαντα.
ε Ἦ ῥα καὶ ἀρχμενος ἔδυσε θεοῖς αἰγλήεσσιν.
Σπείσας δ' αἴθοπα οἶνον, Ὀδυσῆι πολιπόρθῳ
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ὁ δ' ἕζετο ἣ παρὰ μοίρῃ.
Σῖτον δὲ σφιν ἔμελε Μεσαύλιος, ὃν ῥα συβώτης
Αὐτὸς κήσατο οἷος ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος.
Πὰρ δ' ἄρα μιν Ταφίων h πρίατο κηδάτεσσιν ἑοῖσιν·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶντο,
Σῖτον μὲν σφιν ἄφαλε Μεσαύλιος· οἱ δ' ἅπι * κοῖτον
Σίτου καὶ κρεῶν κεκορημένοι ἐσσάδιοντο.
Νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακὴ σκοτομήνιος, ὗε δ' ἄρα Ζεὺς
Παννυχίος· αὐτὰρ ἀπὸ ζέφυρος μέγας αἰὲν ἔφυδρος.
Τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέφη συβώτεω πρηΰτιζων,
Εἶπως οἱ ἐνδὺς χλαῖναν πόροι, ἤ τιν' ἑτάρων
Ἄλλον ἐποτρύνειεν· ἐπεὶ ἐο κήδετο λίην.
i Κέκλυθι νῦν μευ Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι,
Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω. k οἴνῳ γὰρ ἀνώγει
Ἠλεός, ὅστ' ἐφένηκε πολύφρονα περ μάλ' ἀείσαι·
Καὶ δ' ἀπαλὸν γελάσαι, καὶ τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,

Erunt, vt in tugurio dulcem præparemus cœnam.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
De propinquo autem suesq́, & viri venerunt subulci,
Has quidē igitur incluserunt de more ad dormiēdum:
Clamor autē multus ortus est suum in harā euntium.
At suis socijs iussit diuinus subulcus,
Ducite suum optimam, vt hospitis in gratiam mactem
Peregrini, vnà & ipsi recreabimur, qui ærumnam
Diu habemus patiētes suū gratia habētiū dētes albos.
Alij autem nostrum laborem impunè edunt.
Sic loquutus scidit ligna acuto ferro.
Hi autē suē abduxerunt valdè pinguē quinquennem. ϰ. εἰσήγαγ.
Hunc quidē postea posuerūt in craticula, neq́ subulcus
Oblitus est immortaliū (mentibus.n. vtebatur bonis.)
Sed hic incipiens capitis crines in ignem iecit
Albos habentis dētes suis, & precatus est omnes Deos,
Vt rediret Vlysses prudens suam domum.
Percussit.a.in altū tollēs stipite querno quē liqt ꝓfect⁹.
Hunc.a.reliqt anima, hi.a.iugularunt & cōbusserunt.
Statim.a.ipsum diuiserunt, cruda aūt posuit subulcus
Vndiq́ initio facto à membris in pinguem adipem:
Et partī qdē in ignē iecit, vbi cōmiscuisset farinæ flore,
Minutatim.v. secuerunt alia, & circū verua fixerunt
Assaueruntq́ ritè, extraxeruntq́ omnia.
Posuerant autem in discis simul omnia, subulcus verò
Surrexit in quadrā diuidēs (valdè.n. mētib. æqua scie-
Atq́ qdē septifariā oīa partitus est diuidens, (bat)
Partē quidem vnam Nymphis, & Mercurio Maiæ filio ϰ. ᾧ ἔ
Posuit apprecatus, alias distribuit singulis, ϰ. ἑκάστοις.
Dorsis autem Vlyssem integris honorauit
Albi dentis suis, illustrabat autem animum heri,
Et ipsum appellatum alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam sic Eumæe dilectus Ioui patri sis
Sicut mihi, siquidem me talis cùm sim, bonis honoras.
Hunc.a. respondens alloquutus es Eumæe subulce,
Comede felix hospitum, & delectare his,
Qualia adsunt: Deus.a. hoc quidē dabit, hoc autē sinet ϰ. τὰ μὲν θέ-
Quodcunq́ suo animo vult: potest enim omnia. σει, τὰ δ'
Dixit, & initiationes sacrificauit Deus sempiternis.
Libato autem nigro vino, Vlyssi vrbium destructori
In manibus posuit, hic aūt sedebat suum iuxta latus:
Cibum autem ipsis distribuit Mesaulius, quē subulcus
Ipse possederat solus absente domino,
Seorsum à domina & Laërte sene.
Ipsum apud Taphios emerat suis facultatibus.
Hi.a. in cibos paratos præiacientes manus extendebāt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Cibum quidem ab ipsis abstulit Mesaulius, hi autem ϰ. κοίτῳ
in cubile
Cibo & carnibus saturati iuerunt.
Nox autem venit mala obscura, pluit autem Iupiter
Tota nocte, at spirabat Zephyrus magn⁹ semp aquosus.
Hos autem Vlysses alloquutus est subulcum tentans,
Si quò ab eo exutā ibi chlænā ꝓberet, vel aliquē sociorū
Alium moneret, si quidem sui curam gerebat valdé.
Audi nunc me Eumæe, & alij omnes socij,
Gloriabundus aliquod verbum dicam, vinum.n. iubet
Stultum, quod impellit sapientē etiam valdè cantare,
Et leniter ridere & saltare impellit,

Καί τι ἔπος πτερόεν προσέφη κερδοσύνη περ τ' ἄρρητον ἄμφνον.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τὸ πρῶτον ἀνέκραγον, οὐκ ἀπιθήσω,
Εἶθ' ὡς ἠβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὅθ' ὑπὸ Τροίῃ λόχον ἤγομεν ἀρτιμάχοντες.
Ἡγείσθην δ' Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρεΐδης Μενέλαος,
Τοῖσι δ' ἅμα τρίτος ἦρχον ἐγὼ· αὐτοὶ γὰρ ἄνωγον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἱκόμεθα πρὸ πόλιν αἰπύ τε τεῖχος,
Ἡμεῖς μὲν περὶ ἄστυ κατὰ ῥωπήια πυκνὰ,
Ἀνδόνακας καὶ ἕλος ὑπὸ τεύχεσι πεπτηῶτες
Κείμεθα· νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακὴ, Βορέαο πεσόντος,
πρὸ ἔπος πτ. Πηγυλίς, αὐτὰρ * ὑπέρθε χιὼν ψῦχετ' ἠΰτε πάχνη
Ψυχρὴ, καὶ σάκεσιν πεπεπτεῶτο κρύσταλλος.
Ἔνθ' ἄλλοι πάντες χλαίνας ἔχον ἠδὲ χιτῶνας,
Εὗδον δ' ὀκνηροὶ σάκεσιν ἐπιειμένοι ὦμους·
Αὐτὰρ ἐγὼν χλαῖναν μὲν ἰὼν ἑτάροισιν ἔλειπον
πρ. Ἀφειδίως * Ἀφραδίως, ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ὑγρώσεμεν ἔμπης·
Ἀλλ' ἑπόμην σάκος οἶον ἔχων καὶ ζῶμα φαεινόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Καὶ τότ' ἐγὼν Ὀδυσῆα πολύφρονα ἐγγὺς ἐόντα,
Ἀγκῶνι νύξας (ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ὑπάκουσε)
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔτι μεθ' ζωοῖσι μετέσσομαι, ἀλλά με κῆμα
Δάμνατ'· ἐπεὶ δὴ γὰρ ἔχω χλαῖναν· παρὰ μὲν γὰρ ἔπαφε δόλμων,
πρ. ἔμμεν. Οἷος χίτων' * ἔμεναι· νῦν δ' οὐκ ἔτι φυλὰ πέλονται.
Ὡς ἐφάμην· ὁ δ' ἔπειτα νόον καὶ θυμὸν ἀνῶγε
Οἷος ἐὼν ἐλθεῖν βεβλήμενος ἠὲ μάχεσθαι·
Φθέγξάμενος δ' ὀλίγῃ ὀπὶ μῦθον ἔειπε πρὸς ἔπος·
Σιγᾶ νῦν, μή τις σεῦ Ἀχαιῶν ἄλλος ἀκούσῃ,
Ἦ καὶ ἐτώσιον ἀγκῶνι κεφαλὴν ἀνακλίνας εἶπέ τε μῦθον,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος·
Λίην γὰρ νηῶν ἐκὰς ἤλυθομεν· ἀλλά τις εἴη
Εἰπεῖν Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμεμνονι ποιμένι λαῶν,
Εἰ πως ἐνθεν ὅθεν περ νῦν ἔπορε πλείονας ἄνδρας.
Ὡς ἔφατ'· ὦρτο δ' ἔπειτα Θόας Ἀνδραίμονος υἱὸς
Καρπαλίμως, ἀπὸ δ' ἁλκυόνην * θέτο φοινικόεσσαν,
πρ. βάλε πρ. λίσσων Βῆ ῥ' ἰθὺ θέμεν ἀπὶ νῆας· ἐγὼ δ' ἐνὶ εἵματι κείμην
Κείμην ἀσπασίως· φάεσ' ἐλ χρυσόθρονος ἠώς.
Ὡς νῦν ἠβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Δοίη κεν τις ἐμοὶ χλαῖναν ἐνὶ σταθμοῖσι συφορβῶν.
Ἀμφοτέρων, φιλότητι καὶ αἰδοῖ φωτὸς ἐοῦ·
Νῦν δέ μ' ἀϊμάζουσι κακὰ χροὶ εἵματ' ἔχοντα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ὦ γέρον, αἶνος μέν τοι ἀμύμονος οὐ κατὰ λέξας,
πρ. εἶπας. Οὐδέ τι πω παρὰ μοῖραν ἔπος * ἔκφες.
Τῷ οὔτ' ἐθήτος δεύεαι οὔτέ τευ ἄλλου
Ὧν ἔσπεις' ἱκέτην γὰρ ἀπείρονα τλαπάξιον αἰδέσσαντα
Νῦν αὖτ' ἠῶθέν γε τὰ σὰ ῥάκεα δυοπαλίξεις,
Οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες
Ἔνθάδε σύννυχες, μία δ' οἵη φωτὶ ἑκάστῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν υἱὸν ἔλθῃσιν Ὀδυσῆος φίλος υἱὸς,
Αὐτός τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δώσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
Ὡς εἰπὼν ἀνόρουσε· τῷ δ' ἄρα οἱ πυρὸς ἐγγὺς
Εὐνὴν, ἐν δ' οἰῶν τε καὶ αἰγῶν δέρματ' ἔβαλλεν.
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς κατέλεκτ'· ἐπὶ δ' χλαῖναν βάλεν αἰπὺ
πρ. μαλακὴν. Πυκνὴν καὶ * μεγάλην, ἣ οἱ παρέχεσκετ' ἀμοιβὰς,
Ἔννυχος ὁππότε χειμὼν ἔκπαγλος ὄροιτο.
Ὡς ὁμοῖ' εὗδ' Ὀδυσεὺς κειμήσατο, τοῖσι δ' παρ' αὐτὴν

Et aliquod verbum præfari quod non dictum melius.
Sed postq̃ primũ garrulus esse cœpi, non dissimulabo.
Vtinam sic pubescerem, visq̃ mihi firma esset,
Sicut quando sub Troia insidias duximus parantes.
Duces erant Vlysses & Atrides Menelaus,
Cum his vnà tertius dux fui ego, ipsi enim iusserant:
Sed quando iuimus ad vrbem, altumq̃ murum,
Nos quidem circa vrbem in virgultis densis,
Inter calamos & paludem sub armis prostrati
Iacuimus, nox autem aduenit mala Borea incidente
Glaciali, at postea nix facta est veluti pruina
Frigida, & scutis circumuertebatur crystallus.
Tunc alij omnes vestes habebant & tunicas.
Dormiebant autem quieti scutis cooperti humeros:
At ego vestem quidem discedens socijs reliqui
Stultè, quoniã non putabam tantum frigus futurum.
Sed sequebar scutum solum habens, & vestem nitidã.
Sed quando iam extrema pars noctis erat, trãs autem astra ierant,
Et tunc ego Vlyssem allocutus sum, qui propè erat
Cubito puncto: hic autem promptè audiuit,
Nobilis Laërtiade prudens Vlysses,
Non adhuc cum viuis ero, sed me hyems (na
Interficiet. nõ. n. habeo chlænã apud me, decepit fortu-
Vna cũ tunica cũ sim, nũc. a. nõ ampli⁹ remedia adsũt.
Sic dixi, hic aũt postea mentẽ tenuit hanc in animo,
Solus ille erat ad consultandum & pugnandum.
Loquens autem summissa voce ad verbem dixit,
Sile nunc, ne quis Achiuorum alius audiat.
Dixit & in cubito caput tenuit, dixitq̃ verbum,
Audite amici, diuinũ mihi insomnis astitit insomniũ.
Nam à nauibus longè venimus, sed aliquis eat
Nunciatum Atridæ Agamemnoni pastori populorum,
At plures ad naues iubeat venire.
Sic dixit, motus est. a. postea Thoas Andræmonis filius
Subitò, à se autẽ chlænam iecit purpuream,
Perrexit ire ad naues, ego autem in veste illa
Iacui libenter, illuxit autem aureo throno aurora:
Vtinam nunc pubescerem, vtiq̃ mihi firma esset,
Daret aliquis chlænam in stabulis subulcorum
Aequè amicitia ac rererentia viri boni:
Nũc. a. me inhonorãt malas circa corpus vestes habẽtẽ.
Hũc. a. respõdens, alloquutus est Eumæus subulcus,
O senex laus quidem tibi magna quam dixisti,
Neq̃ amplius citra decorum verbum inutile dixisti,
Ideo neq̃ veste indigebis, neq̃ alia re,
Quàm conueniat supplici misero obuiam venienti
Nunc: at manè tuis te vestibus amicies:
Non enim multæ chlænæ mutatoriæq̃ tunicæ
Hîc adinduendum, vna autem sola viro singulo.
At postquam venerit Vlyssis dilectus filius,
Ipse tibi chlænamq̃ tunicamq̃ vestes dabit,
Mittet & quò te cor animusq̃ iubet.
Sic loquutus surrexit, posuit autem ei ignem prope
Lectum, inq̃ caprarum & ouium pelles iniecit,
Vbi Vlysses dormiebat: insuper chlænam iniecit ipsi
Densam & mollem, quæ ei erat mutatoria
Cũ se indueret, quãdo aliqua hyẽs terribilis orta esset.
Sic hic quidem tunc Vlysses dormiuit, at apud ipsum

Ἄνδρες

Ἄνδρες κοιμήσαντο νεηλέϊ, ἐν συβώτῃ
Ἤνδανεν αὐτόθι κεῖτ', υἷων ἄπο κοιμηθῆναι·
Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἔξω ἰὼν ὡπλίζετ' (χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς
Οἷ ἦρά οἱ βιότου περικήδετο νόσφιν ἐόντι)
Πρῶτον μὲν ξίφος ὀξὺ θοὸν περὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις·
Ἀμφὶ δ' ἁλὶ χλαῖναν ἔσσατ' ἀλεξαίμονα μάλα πυκνὴν,
Ἂν δ' ἄρα νάκην ἕλετ' αἰγὸς εὐτρεφέος μεγάλοιο·
Εἵλετο δ' ὀξὺ ἄκοντα, κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν.
Βῆ δ' ἴμεναι κοίτων ὅθι περ σύες ἀργιόδοντες
Πέτρῃ ὑπὸ γλαφυρῇ δ' δον Βορέω ὑπὸ ἰωγῇ.

Viri dormierunt iuuenes, neq; subulco
Placuit illic in lecto à suibus longè dormire.
Sed hic extrà iens armabatur, lætabatur aũt Vlysses
Quòd suæ vitæ curam gereret, licet longè abesset.
Primũ quidẽ ensem acutũ circũ fortes posuit humeros,
Circũ.a.chlænã induit expellentẽ ventũ valdè dẽsam,
Ac pellem accepit capræ benè nutritæ magnæ:
Accepit.a.acutã lanceã cõtra canes adiutricẽ & viros,
Perrexit autem ire dormiturus, vbi sues
Petra sub concaua dormiebant Boreæ sub tegmine.

COMMENTARIVS.

a ὣς ἄρα τὸν ξείνων] Audita superiore hospitis sui narratione Eumæus, non potuit non commoueri, & eius commiseratione duci, qui tot calamitates hactenus esset perpessus: quarum commemorationem falsi non arguit, sed id solum quod de Vlysse interseruit, atque id tantùm confictum ab hospite autumat, cùm ipse persuasum habeat illum iam perijsse, eiusq; rei causam probabilem assignat, vt eò difficiliùs à fide sua deturbetur, odium quo illum Dij omnes sunt prosequuti propter gestum feliciter Troianũ bellum, quod illius operà totum est confectum. Eos autem Deos intelligit, qui partibus Troianorum fauebant, quosq; tantam iniuriã in eorum excidio sibi illatam vltos iam esse credebat hic bonus porculator.

b κακῶ δέ μιν ἀκλέϊ] Sine honore ac gloria perijsse Vlyssem dicit, quòd eum credat sepultura destitutum: quæ quanti fuerit facta apud veteres, aliàs plenè docuimus. Raptum autem ab Harpyis,

(Tristius haud illis monstrum nec sæuior vlla
Pestis, & ira Deûm Stygijs sese extulit vndis
Virgines volucrum vultus fœdissima ventris
Proluuies, vncæq; manus & pallida semper
Ora fame.)

raptum, inquam, ab Harpyis dicit, hoc nouum genus mortis commentus (cùm antèà à canibus & vulturibus, vel à piscibus discerptum suspicaretur) vt crudele, quo proinde vti potuerint aduersus eum infesti illi & indignabundi Dij, à quibus illatam ei mortem existimat. Porrò hæc ipsa fermè verba à Telemacho suprà lib. 1. vsurpabantur.

c αὐτίκα ἐγὼ] Hæc videtur dicere Eumæus, ne ab hospite vrgeretur de profectione ad Penelopen, vt ei hoc nuntium narratur. Duo ergo sunt quæ videtur prætexere, ne id facere precibus illius cogatur. primùm quòd non soleat nisi accersitus à Penelope, eam accedere: deinde, quòd cùm semel ab Aetolo peregrino de Vlysse falsa referente deceptus sit prudenter iã ex proprio peccato factus, ea de re amplius non sit sollicitus, neque anxiè de hero viatores roget, aut eorum spontaneas narrationes minimè curet. Porrò rogat hunc hospitem, vt talia commemorare imposterum desinat, cùm rem sibi gratam non faciat, nedum mercedem à se expectare vllam possit. Hunc enim finem ipsi propositum putat, cuius tamen gratia benеuolentiam suam ei non pollicetur, sed Iouis hospitalis reuerentia, & illius commiseratione.

d ἦ μάλα πίς τοι] Cùm videret Vlysses Eumæum nullo modo posse persuaderi, indignabundus quodammodo in eum insurgit, & ἀπιστίαν nimiam illi exprobrat, vt qui iuranti etiã fidem adhibere nolit: nihilominus quò magis fidem suis dictis recusat Eumæus, eò magis vrget hic hospes eorum veritatem, ne si sermonem hunc intermitteret, sese mendacij propria taciturnitate conuinceret. Amat enim veritas nescio quomodo credi, & in dubium reuocari dolet: quod in ijs videas, qui rem certam & exploratam commemorant. Vt enim ipsi pro comperta illam habent, talem etiam auditori innotescere ardentissimè cupiunt: & si morosum & difficilem illum nanciscantur, satis æquo animo illum non ferunt. At genus est quoddam hominum saxis ipsis durius ad persuadẽdum, quod etiam peruicaciam suam tueri audeat: quasi ad credendum cogi minimè possit, vbi præcipuè id narrari audiunt, quod ipsis insolens aut minus vulgatum videbitur. Ego verò, si perspecta sit narrantis persona, pro integra & verace iniuriam illi fieri credo, cùm de illius narrationis veritate ambigas: & hoc ipsum illi ijdem ἄπιστοι experiuntur, si quando suis quoque sermonibus fidam ac credulam audientiam fieri sentiunt. Proinde iniquum est alijs negare, quod tu ipse tibi concedi postules. In eo ergo peccauit Eumæus, quòd ita obstinatè inranti etiam hospiti & tam sanctè narrationem suam toties confirmanti fidem denegaret. Veritate tamen nixus hospes in ea constanter pergit, & pactum illud quod anteà Eumæo obtulerat, sed altera parte grauius, vt si falsa dicere tandem conuinceretur, de petra pro mendacij supplicio deijceretur.

e ὅς σ' ἐπὰ ἐς κλισίην] Locus hic melius intelligetur, si ex Eustathio didicerimus, hanc phrasin vulgariter ita enunciari, εἶσι ἀγαγὼν εἰκαὶ ἄπαλλέναμαι. Talis ergo erit sensus. Non consentiam in illud pactum (inquit Eumæus) quo tu à petra, hospes, vis deijci nam si hoc facerem, magnum dedecus mihi inurerem, quasi tibi hoc malum sub hospitij prætextu astruxissem. Quibus indicat Eumæus, sibi nondum posse persuaderi Vlyssis aduentum, quem tam sanctè promittebat hic hospes: cùm alteram tantùm partem illius cõditionis, quam hospes proponebat, infirmârit, ac se eam non amplecti ostenderit, priore intacta relicta, quasi indigna cui responderet: immò cùm certò sciret posteriorem solùm posse contingere, quasi hospitis misertus, cui sua causa tantum mali debebat cõflari: longè à se illã remouet, vt qui malit rem falsam relinquere, quàm cum hospitis detrimento ac iactura illum mendacij conuincere. Vbi summa Eumæi in eum benеuolentia facilè deprehenditur, qui sui hospitis saluti, quàm suæ causæ velificari maluerit, etiã cum spe, quæ illi de Vlysse ipsi charissimo obijciebatur. Longiorem porrò his sermonibus ansam præcidens, aliò se conuertit, & hospitem suum ad cœnam inuitat, quam ipsemet paulò pòst, quàm magnificè potest, instruit: vbi notandi erunt ritus veteres, quos nos alibi satis demonstrauimus, vt superuacaneum sit tam sæpe eosdem inculcare.

f πλὴν μετὰ νύμφησι] Attendenda est hæc carnium suillarum distributio in septem partes: quarum alterã Nymphis, alteram Mercurio, tertiam Vlyssi, quartam sibi, tres reliquas reliquis tribus subulcis donauit Eumæus. Sed cur Nymphis & Mercurio? Nymphis quidem, inquit Eustathius, vt alimenta animalibus ex terra suppeditent, quasi fontibus, nemoribus, & sacris fluuijs præsint: Mercurio verò, quasi & ipsi pastori, & pecorum agenti curam. Quò pertinere dicit illa Simonidis, ἥδιν νύμφας καὶ μιαιὰδ' τέκεν ὅτι δὲ αὐδρῶν κἄμφ' ἔχεσι τελεμώνων: id est, ὅτι φυλάττουσι τὸ ποιμενικὸν γένος, καὶ οἷον ζωοτρόφους αὐτούς, Quæ sequuntur apud Eustathium, non refero, quia mihi non probantur.

g ἦ ῥα καὶ ἀρχόμενοι] Priores illi ritus facti sunt initio cœnæ, nunc alij fiunt ante pocula: quæ distinctio apud Homerum semper est obseruanda, vt nos alibi docuimus: non ita tamen vt cùm potus inciperent, ab esu abstinerent (nam hic etiam bibentibus Eumæo & Vlyssi reliquisq; Mesaulius carnes subministrat) sed quia in primis poculis, quasi altera pars cœnæ inchoabatur, proinde nouis libationum ritibus indigebat.

h πρίατο] Nota: quod sæpiùs diximus, emi etiam solitos tunc temporis seruos.

i κίκλυθι νῦν Εὔμαιε,] Exploraturus Vlysses Eumæi benеuolentiam, postulat sibi chlænam dari, sed obliquè: ita tamen vt directè sibi dictum Eumæus cogitare potuerit: quamuis ipse hospes petitionem suam sub finem huius narrationis non expressisset, vt fecit. Primùm quasi veniam petit, quòd à vino dicere gloriabundus cogitur, factum quoddam: vnde colligi poterit, se olim longè melioris conditionis extitisse quàm nunc sit, vt qui Idomeneo & Vlyssi comes in expeditione quadam egregia apud Troiam fuerit, & ibi humanitatem Vlyssis ac benеuolentiam sit expertus. Quod ingeniosè confinxit. primùm, vt se quoq; apud Eumæum cõmendaret pristini sui status recordatione: deinde, vt exemplo Vlyssis domini seruum Eumæum ad idem faciendum permoueret: quod etiam impetrauit.

k οἶνος γὰρ ἀνάγκη] Quid? tantúmne virium huic vino, vt etiam à nolentibus quod velit, ac minus consentaneum sit, extorqueat? Ita sanè res se habet, quæ in his regionibus tam frequens est, vt maiore probatione non indigeat. Ea tamen dicemus, quæ ad hunc locum pertinebunt. Duos ergo effectus Vlysses vino tribuit. alterum, quòd lætitiam inducat: alterum, quòd loqui etiam minus decora & conuenientia interdũ cogat. Vterq; à calida facultate vini promanare videtur, qua excitantur & incalescunt spiritus illi læ-

tifici, & (vt ita loquar) sermocinantes spiritus. De lætitia primùm agamus. διόνυσος (inquit Pindarus apud Plutarchum in Iside) πολυχαρὴς ἀγρὸν φέγγος ὀπώρας, *Bachus multum lætificans homines lumen est purum Autumni* At Tibullus l. 7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.

Hinc rectè Simonides apud Athenæum, οἶνον ἀμιώτῳ δυσφροσυνάων appellauit. Ouid. 1. de Arte:

Cura fugit multo, diluiturq; mero
Tunc veniunt risus tunc pauper cornua sumit:
Tunc dolor, & curæ rugaq; frontis abit.

Aptiùs ad hunc locum Homericum de saltatione senum ille apud Athenæum lib. 10. (vbi multa dicuntur in hoc argumentum)

οἶνος καὶ γέροντα, καὶ σὸν ἐθέλοντα χορεύειν *Vina senem cogunt minimè saltare volentem.*

Et Eriphus apud eundem:

λόγος γὰρ ἐστ' ἀρχαῖος, ἐκ κακῶν ἔχων
οἶνον λέγεσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ
πέμπειν χορεύειν ἐς γέλωτας.

Ratione verbum non caret vetus, pater,
Quod esse tantæ vinum ait potentiæ,
Vt ad choreas vel senes ipsos trahat.

Alter effectus vini est, vt ea loqui ebrium cogat, quæ minus sint interdum conuenientia, quod cùm stultum sit, factum est vt vinũ etiam ἄλεον vocauerit Vlysses. Adimit enim prudentiæ facultatem, & rationis vires consopit & penitùs obruit, vt iam vinum liberè organis sermonis imperet, & ad ea effutienda, quæ sobrius vix auderet cogitare, pro libito abutatur. Rectè ergo Theognis:

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτι κεῖνος
τῆς αὐτῆς γλώσσης κύριος, οὐδὲ νόου.
μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα τὰ νήφων εἰδὲ ἄμεμφα.
αἰδεῖται δ' ἔργων οὐδέν, ὅταν μεθύῃ.
τὸ φρονέειν ἐὼν σώφρων, τότε νήπιος.

Quisquis præterierit potus modum, non amplius ille
Suæ ipsius linguæ compos est, neq; mentis:
Loquitur autem infinita, quæ sobrijs videntur turpia:
Veretur verò faciens nihil, quando ebrius fuerit,
Qui prius fuerat sapiens, tunc stultus euadit.

Et ille apud Athenæum lib. 11. οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην καταβάλλει: *Insanire facit sanos quoq; copia vini.*
Et Menander: ὁ πολὺς ἄκρατος μικρὰ ἀναγκάζει φρονεῖν. *Multum meracum pauca sapere nos facit.*
Et Hipponax, ὀλίγα φρονοῦσιν οἱ χάλιν πεπωκότες: *Parum sapiunt, qui vinum biberunt.*

Quis ergo qui se ipsum amauerit, à nimia vini copia sibi non temperet? At dum homines nostri bibendo occupantur, hoc quoque, sed aure surda bibunt. Sed væ isti temulentiæ & surditati, quibus sacrosanctum Dei templum toties turpissimè fœdatur. Verùm nos saturis illis Saturam non scribimus.

FINIS LIBRI XIV. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΝΑ Ἀθλῶν ὄνειρ' ἐπισᾶσα εἰς Ἰθάκην ἐπανιέναι φησὶν αὐτῷ περὶ πλοῦ. ὃς δῶρα παρὰ Μενελάου λαβὼν πέμπεται, καὶ ἐμβαίνων μελλων εἰς τὴν ναῦν Θεοκλύμενόν τινα Ἀργεῖον μαντιν ἀναλαμβάνει ἐπὶ Φόνῳ φεύγοντα καὶ Εὔμαιος Ὀδυσσεῖ διηγεῖται ὡς Φοίνικες αὐτὸν λῃσάμενοι ἐκ Συρίας νήσου, ἀπέδοντο Λαέρτῃ καὶ ἡ Τηλεμάχου ναῦς κατάγεται εἰς Ἰθάκην, καὶ ταύτην εἰς ἄγυιαν ἀποπέμψας, αὐτὸς πρὸς Εὔμαιον ἔρχεται.

Ἄλλη.

Οὐ ἐπέβη δ' Ἰθάκης Ὀδυσεὺς ἐκ Λακεδαίμονος.

Δεῦρο Διὸς Λευχορον Λακεδαίμονα Παλλὰς Ἀθήνη
Ὤρχετ' Ὀδυσσῆος μεγαθύμου φαίδιμον υἱὸν
Νόστου τε μνήσουσα, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.

Εὗρε δὴ Τηλέμαχον, καὶ Νέστορος ἀγλαὸν υἱόν,
Εὕδοντ' ἐν προδόμῳ Μενελάου κυδαλίμοιο.
Ἦρι Νεστορίδην μαλακῷ δεδμημένον ὕπνῳ·
Τηλέμαχον δ' οὐχ ὕπνος ἔχε γλυκύς, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Νύκτα δι' ἀμβροσίην μελεδήματα πατρὸς ἔεργεν.
Ἄγχοῦ δὲ στὰσ' ἐρεμνὴν προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχ', οὐκ ἔτι καλὰ δόμων ἄπο θῖν' ἀλάλησαι,
Κτήματά τε προλιπὼν ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισιν (σαι,
Οὕτω ὑπερφιάλως· μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δαασάμενοι, σὺ δὲ τηυσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ὄρσεο τάχιστα βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Πεμπέμεν, ὄφρ' ἔτι οἴκοι ἀμύμονα μητέρα τέτμῃς.
Ἤδη γάρ πατήρ τε καὶ σίγυνοι περὶ κέλονται
Εὐρυμάχῳ γήμασθαι· ὃ γὰρ πρὸ ἁπάντας
Μνηστῆρας ἀρώροισι, καὶ ἐξόφελλον ἔεδνα.
Μή νύ τι σεῦ ἀέκητι δόμων ἐκ κτῆμα φέρῃσι.
Οἶσθα γὰρ οἷόν θυμὸς ἐνὶ στήθεσι γυναικὸς·

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Odysseæ.*

TELEMACHO Minerua astans in somnis, in Ithacam redire hortatur. hic donis à Menelao acceptis mittitur, & ingressurus in nauim Theoclymenon quendam Argiuum vatem recipit propter cædem fugientem. Et Eumæus Vlyssi narrat vti Phœnices ipsum præda facta ex Syria insula vendiderunt Laërti. Et Telemachi nauis deducitur in Ithacam, & cùm hanc in ciuitatem remisisset, ipse ad Eumæum pergit.

Aliud.

O, appulit ad Ithacam Vlyssides ex Lacedæmone.

IN latam Lacedæmona Pallas Minerua
Accessit ad Vlyssis magnanimi illustrem filium,
De reditu admonitura, & suasura vt redeat.
Inuenit aũt Telemachum, & Nestoris inclytum filium
Dormientem in vestibulo domus Menelai illustris,
Nimirum Nestoridem molli domitum somno.
Telemachũ. a. nõ somnus tenebat dulcis, sed in animo
Noctem per solitariam curas de patre excitabat.
Propè autem stãs alloquuta est glaucis oculis Minerua,
Telemache, non iã benè à tua domo diutius aberras,
Facultatibusq; relictis, ijsq; viris in tuis domibus
Qui sic superbi sunt, ne omnia comedant,
Possessionibus diuisis: tu autem inanem viam veneris.
Sed impelle citissimè vocem bonum Menelaum
Ad te dimittẽdum, aut adhuc domi bonã matrẽ inue- (nias.
Iam enim pater q; fratres q; iubent
Eurymacho nubere, hic enim superat omnes
Procos donis, & auget dotes,
Ne te inuito ex domibus res efferatur.
Scis enim qualis animus in pectoribus mulieris

Κέίνου

Κείνε βέλε᾽ οἶκον ὀφέλλῃ ὅς κεν ὀπύῃ,
Παίδων τ᾽ ἀρτέρων καὶ κεδνοῖο φίλοιο
Οὐκέτι μέμνη᾽ * τεθνηότ᾽, ἐπὶ μεταλλᾷ.
Ἀλλὰ σύγ᾽ ἐλθὼν αὐτὸς ἐπιτρέψας ἕκαστα
Δμωάων ἥτις τοι ἀρίστη φαίνε᾽ εἶναι,
Εἰσόκε τοί Φήνωσι θεοὶ κυδρὴν παράκοιτιν.
ᶜ Ἄλλο τοί γε ἔπος ἐρέω· σὺ δ᾽ αὖτε σόον θυμῷ.
Μνηστῆρων σ᾽ ἐπιτηδὲς ἀρίστης λοχόωσιν
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σαμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τό γ᾽ οὐκ οἴω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσι.
Ἀλλὰ ἑκὰς νήσων ἀπέχειν εὐεργέα νῆα·
Νυκτὶ δ᾽ ὁμῶς πλεῖν· πέμψει δέ τοι ἔρον ὄπιθεν
Ἀθανάτων ὅς τις σε φυλάσσει τε ῥύεταί τε.
Αὐτὰρ ἐπὴν πρώτην ἀκτὴν Ἰθάκης ἀφίκηαι,
Νῆα μὲν εἰς πόλιν ἐξερῦσαι καὶ πάντας ἑταίρους·
Αὐτὸς δ᾽ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
*Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος· ὁμῶς δέ τοι ἤπια * οἶδε.
Ἔνθα δὲ νύκτ᾽ ἀέσαι· τὸν δ᾽ ὀτρῦναι πόλιν εἴσω
Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκά οἱ σῶς ἐστὶ, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλυθας.
Ἦ μὲν ἄρ᾽ ὡς εἰπὼν ἀπέβη ποδὸς μακρὸν Ὄλυμπον.
Αὐτὰρ ὁ Νεστορίδῃ ἐξ ἡδέος ὕπνος ἔγειρεν,
Ἀκὰξ ποδὶ κινήσας· καί μιν ποτὸς μῦθον ἔφη κιν,
Ἔγρεο Νεστορίδη Πεισίστρατε, μώνυχας ἵππους
Ζεῦξον ὑφ᾽ ἅρματ᾽ ἄγων, ὄφρα πρήσωμεν ὁδοῖο,
Τὸν δ᾽ αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
ᶠ Τηλέμαχ᾽, οὔπως ἐστὶν, ἐπιφραδομένῳ περ ὁδοῖο,
Νύκτα διὰ λιγυφεγγέα ἐλάαν· τάχα δ᾽ ἔσεται ἠώς.
Ἀλλὰ μεν᾽ εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιθήσομαι ἄρμῳ
Ἥρως Ἀτρεΐδης δουρικλυτὸς Μενέλαος,
Καὶ μύθοις ἀγανοῖσι παραυδήσας ἀποπέμψῃ.
ᵍ Τοῦ γάρ τε ξεῖνος μεμνήσεται ἤματα πάντα
Ἀνδρὸς ξεινοδόκου ὅς κεν φιλότητα παρέχῃ.
Ὣς ἔφατ᾽· αὐτίκα δ᾽ χρυσόθρονος ἦλυθεν ἠώς·
Ἀγχίμολον δέ σφ᾽ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀνδρὸς ἐξ ἀνῆς Ἑλένης πάρα καλλικόμοιο.
Τὸν δ᾽ ὡς οὖν ἐνόησεν ὁ δυσπὴς φίλος υἱὸς,
Σπερχόμενος ῥαχίτωνα θοὴν χροῒ σιγαλόεντα
Δῦνε, καὶ μέγα φάρος ἀπὶ στιβαροῖς βάλετ᾽ ὤμοις
Ἥρως· βῆ δ᾽ ἴθυσε, παριστάμενος δ᾽ * ἠπεπύθετο
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς ὁ δυσπὴς θείοιο,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Ἦ δὴ νῦν μ᾽ ἀπόπεμπε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἦ δὴ γάρ μοι θυμὸς ἐέλδεται οἶκαδ᾽ ἱκέσθαι.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
ʰ Τηλέμαχ᾽, οὔτι σ᾽ ἔγωγε πολὺν χρόνον ἐνθάδ᾽ ἐρύξω
Ἐμεῖο νόσφιν· νεμεσσῶμαι δ᾽ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ᾽ ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ᾽ ἐχθαίρῃσιν· ἀμείνω δ᾽ αἴσιμα πάντα.
Ἴσον τοι κακόν ἐσθ᾽ ὅστ᾽ οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκῃ.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα τε πέμπειν.
Ἀλλὰ μεν᾽ εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιθείομι φέλα θείῳ
Καλὰ, σὺ δ᾽ ὀφθαλμοῖσιν ἴδῃς· ἐρέω δὲ γυναιξὶν
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἄλις εἴδον ἐόντων.
Ἀμφότερον, κῦδός τε καὶ ἀγλαΐη, καὶ ὄνησις,

Illius vult domum augere, quicunq; duxerit.
Filiorum autem priorum, & mariti dilecti,
Non amplius recordatur mortui, neq; inquirit: με. πεθνηότος.
Sed tu vbi veneris ipse committes singula
Ei famularum, quæ optima videbitur esse,
Quousq; quidem ostendat Dei venerabilem vxorem.
Aliud autem tibi verbum dico, tu verò repone animo.
Procorum tibi diligenter præstantiores insidiantur
In freto, Ithacæq; Samiq; puluerulentæ,
Cupientes occidere antè quàm in patriam venias,
Sed hæc non puto, antè & aliquem terra detinebit
Virorum procorum qui victum comedunt:
Sed longè ab insulis impelle benè fabricatam nauem,
Nocte. a. simul naviga, mittet aũt tibi ventum à tergo
Immortalium quicunq; te custoditq; liberatq;.
At vt primùm littus Ithacæ perueneris,
Nauem quidem in ciuitatem impelle, & omnes socios,
Ipse autem primùm subulcum adi,
Qui quidẽ suũ custos est. simul autem tibi mitia sentit. με. Ὅς ῥ᾽ ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς
Illic autem dormi, hunc autem mitte vrbem intra δέ τοι ἤπια οἶδε.
Renunciaturum castæ Penelopæ,
Quia ei saluus es, & ex Pylo venisti.
Hæc quidem sic fata abiuit ad longum Olympum,
At hic Nestoridem ex dulci somno excitauit
Calce pede motum, & ei verbum dixit,
Surge Nestoride Pisistrate vnius vnguis equos
Iunge currui subigens, vt eamus viam.
Hũc. a. Nestorides Pisistratus contrà alloquutus est,
Telemache, nondum est festinantes via
Noctem per tenebrosam impelleres: citò autem aderit aurora,
Sed manè quousq; dona ferens in currus ponat
Heros Atrides lanceis inclytus Menelaus,
Et verbis mitibus alloquutus remittat.
Huius enim hospes recordatur dies omnes
Viri hospitalis, qui amicitiam præbeat.
Sic fatus statim aureæ sedis venit aurora,
Cominus autem ipsis venit voce bonus Menelaus
Surrectus è lecto Helenam apud pulchricomam.
Hunc postquam igitur cognouit Vlyssis dilectus filius,
Festinans, vestem circum corpus splendidam
Induit, & magnum pallium in fortes iecit humeros
Heros: iuit autem foras, astans autem alloquutus est
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini, ζε. θεοπύθ. δυ, Ἀτρεΐδη
Atridæ Menelaë, diuine princeps populorum,
Iam nunc me remitte dilectam in patriam terram,
Iam enim mihi animus cupit domum ire.
Huic autem respondit postea voce bonus Menelaus,
Telemache, non te ego multum tempus hîc detinebo
Cupientem reditus: iraſcor autem & alij
Viro hospitali qui eximiè quidem diligit,
Eximiè autem odit, meliora autem decentia omnia:
Aequale malum est, qui & nolentem redire
Hospitem impellit, & qui ruentem detinet.
Oportet hospitẽ præsentẽ diligere, volentẽ. a. dimittere.
Sed manè donec dona ferens in sedes ponam
Pulchras, tu. a. oculis videbis, dicam autem mulieribus
Cœnã in domib. vt parẽt sufficiẽter ex ijs q̃ intus sunt,
Vtriq; gloriaq; & splendor & vtilitas,

Ἀφνεόν

Δφπνήσαντες ἴμεν πολλὴν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
k Εἰ δ' ἐθέλῃς τρεφθῆναι ἀν' Ἑλλάδα θ' μέσον Ἄργος,
Ὄφρά τοι αὐτὸς ἕπωμαι, ὑπαὶ ζεύξω δέ τοι ἵππους·
Ἄστεα δ' ἀνθρώπων ἡγήσομαι· οὐδέ τις ἡμέας
Αὖτως ἀπο πέμψει, δώσει δέ τι κῦδος φέρεσθαι,
Ἠ ἕλινα τρίποδα οὐχάλκεα ἠὲ λέβητα,
Ἠὲ δύο ἡμιόνους, ἠὲ χρύσεον ἄλφιτον.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Βάλλομαι ἤδη νεῖσθαι ἐφ' ἡμέτερ'· (ἐπεὶ καὶ ὄπασσα
Οὖρον ἰὼν κατέλιπον ὅτ' ἐς κλεάτεσσιν ἐμοῖσι)
Μὴ πατέρ' ἀντίθεον δίζημαι ἢ αὐτὸς ὄλωμαι,
Ἤ τί μοι ἐκ μεγάρων κειμήλιον ἐσθλὸν ὄληαι.

Cœnatos ire multam in infinitam terram.
Si autem vis diuertere in Græciam & mediũ Argos,
Vt ipse sequar, subiungam autem equos:
Ad vrbes hominum ducam, neq; aliquis nos
Frustrà remittet, dabit autem aliquid vnum ferri,
Vel aliquem tripodem benè æratum, vel lebetem,
Vel duos mulos, vel aureum poculum.
Hũc. a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà allocutus est,
Atride Menelaë diuine princeps populorum,
Volo iam redire ad nostra. non enim à tergo
Custodem discens reliqui in rebus meis,
Ne patrem diuinum quærens ipse peream,
Certè mihi ex domibus depositum bonum pereat.

COMMENTARIVS.

a ἣ δ' ἐς δῦ χώρεον] Commodè Homerus Vlysse & Eumæo reliquisq; subulcis consopitis interserit narrationem aduẽtus Minervæ in Lacedæmona, vnde Telemachum erat in Ithacam reuocatura: quod se præstiturã anteà sub finem lib. 13. receperat. Iam ergo aduenit Lacedæmona, vbi Telemachum exceptum fuisse hospitio à Menelao suprà lib. 4. vidimus, ac noctu cum Pisistrato Nestoris filio recubuisse. Vtrumque autem cubantem in lecto inuenisse Minerua dicitur: & alterum quidem nempe Pisistratum dormiẽtem, Telemachum verò peruigilem, vtpote qui summis de patre curis agitatus somnos captare non possit. Cuius rei causam alicubi in Iliade attigimus. Atque hîc filij animum de patre anxiè sollicitum, adeò vt se ipsum negligat, propriamq; naturam defraudet præsollicitudine, quæ illi quietem & animi & corporis adimit, filij, inquam, animum pium licet obseruare.

b τηλέμαχ' οὐκέτι ἔπι καλὰ] Hæc est oratio Minervæ, qua Telemachum ad reditum in patriam incitat, idq́ue ob causam quam affert. de nuptijs Penelopæ cum Eurymacho. Noluit enim illi aduentum patris significare, vt eò magis Vlysses occultaretur, & eius famã in exteros populos non spargeret, donec absoluta esset in procos expeditio, quam occultè moliebatur.

c ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε] Hoc non est commentum Minervæ, neq; alienum ab ipsa veritate, qualis saltem his de rebus memoratur. Affines enim & consanguinei omnes, atq; adeò ipse parens Penelopæ, dolentes tam diu viduam illam esse, valde vrgebant de ineundo tandem matrimonio, quod & ipsa Vlyssi ignoto infrà lib. 19. commemorabit. Hinc quoque desumpsit Ouid. Epist. 1. quod loquentem ita Penelopen inducit:

Me pater Icarius viduo discedere lecto *Cogit, & immensas increpat vsque moras.*

Cuius tamen petitionibus noluisse se obtemperare. ibidem testatur his verbis:

Increper vsque licet: tua sim, tua dicar oportet: *Penelope coniux semper Vlyssis ero.*

d οἵδε γὰρ ἄνδρες] Argumento isto vtitur, vt magis Telemachum ad reditum incitet, vt qui hanc recentẽ bonorum suorum iacturam, quam sibi impendere à matre ad alias nuptias transeunte intelligat, euitare sine errore velle debeat. Describit autem ingenium mulierum, quæ cùm secundo matrimonio alligantur, prioris penitùs obliuiscantur, imò præsentem amorem recentemque præterito & veteri anteponant, adeò vt in hac nouitate amabili non vereantur primitori liberos proprijs facultatibus spoliare, vt sibi & nouo coniugi meliùs consulant. Quia ergo absentia Telemachi maiorem ansam eius bona diripiendi Penelopæ exhibere poterat, cùm eius præsentia iniuriam hanc à se propellere posset, iubet meritò Minerua eum quàm citissimè in patriam se conferre.

e ἄλλο δὲ τοι ἐρέω] Monet Telemachum Minerua de insidijs, quas ei proci reuersuro instruxerant: tum docet etiam ratione, qua illas declinare possit, atque adeò auxilium ei tacitè aduersus procos pollicetur.

f τηλέμαχ', ὅπως ἐστὶν,] Hoc consilium Pisistrati videtur fuisse prudentius quàm illud Telemachi, quo se itineri noctu volebat committere: quanquam illud ipsum anteà videbatur Minerua suadere illis verbis, νύκτα δ' ὁμῶς πλεέμεν. Sed illa potiùs mihi videntur dici de continuãda nauigatione semel suscepta, de cõtinuanda, inquam, etiam noctu, vt eò cõmodiùs insidias procorum declinaret.

g πρὶν γάρ πεξέμεν] Existimauit Pisistratus velle Telemachum insalutato Menelao raptim discedere: quod cùm indecens futurum esset, aliud monet Pisistratus, vt antequam se itineri committant, cum Menelao verba faciant, à quo veniam discedendi expectant. Quod esse faciendum docet ex generaliori illo axiomate, monente laudatæ hoc esse consuetudinis, vt qui ab aliquo exceptus est hospitio, nunquam obliuiscatur. Quanto magis ergo in ipso profectionis ab eius ædibus consilio illius meminerit?

h τηλέμαχ', ὅπ σ' ἔεργε] Notandus est hic modus, quo in remittendo suo hospite vtitur Menelaus: nã statim ei facultatẽ discedẽdi concedit, neque pluribus cum eo agit, vt eum diutiùs apud se remoretur. Quod quia sinistri aliquid de Menelao poterat ipsi Telemacho párere, quasi qui lubenter hominem à se dimittat, lætari ex discessu illius videatur, rationem quodammodo subijcit volũtatis suæ. Mediocritatem enim se in hospite exoptare dicit, id est, qui nec impensius amet neque oderit suum hospitem: id est, eum quem hospitio suscipit. Odium illud intelligendum est, si hospes hospitem inuito animo excipiat, aut nulla eum ratione in suas ædes admittat. Quod per se ita damnandum fuit illis temporibus, vt pluribus id docere opus non sit. At impensus ille amor, quo hospes hospitem complectitur, videtur quodammodo tolerandus, neque mereri vt eum Menelaus oderit, ac minimè iam amplectatur & vsurpet erga Telemachum. Sed sine dubio in rebus quantumuis bonis excessus est improbãdus ac periculosus qualis etiam in hoc casu esse potest. Dum enim amicum tuum diutiùs apud te detines, grauiora illi negotia aut magis series occupationes forsitan remoraris: sic ista ratione plus illi interdum damni quàm cõmodi inferri solet, vt etiam illud sibi à Nestore timere Telemachum in sequentib. videbimus. Quod animo reuoluisse videtur Menelaus cùm illa diceret: ergo optimè subijcit oportere præsentem hospitem amicè complecti, volentem autem discedere non remorari. Quæ vox priscorum sæculorum candori fuit accommodatissima, vbi nulla esset mutuæ beneuolentiæ inter hospites diffidentia: nostris verò aliud fortasse est sentiendum, vbi hospes aut amicus qui apud te diuerterit, discessum fingit, vt animum tuum erga se exploret. Si ergo dimittis, iudicium de te feret eiusmodi, vt à te non lubenter se ædibus tuis exceptum fuisse suspicetur, ac malle eum te foris quàm domi. Si detines, iã numerum amicorum subibis, & omnia de te candida sibi pollicebitur. Eius tamen sunt partes, vt nimium amico non sit onerosus, & diuturna morosus mora. Quò pertinet apologus ille Gallorum, quo pater filio in præceptis moriens dedisse fertur, vt tam diu in ædibus amici non moraretur, donec panem commutatum videret. Moris est enim vt lautitijs omnibus, quarum fundamentũ est in pane, cuius præcipua in victu habetur ratio, recens venientem amicũ excipias. Iam vbi illæ cessant, & pro albo (qui solet esse præstantior) niger tibi panis obtruditur: indicio est te fastidiũ tui amico tuo cõcitasse, vtpote in quẽ primas illas epularũ delicias ampliùs non cõferat.

i ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.] His verbis puto mediocritatem laudari, quæ omnia facit αἴσιμα, hoc est ἀϊσσα, ὃ δ' ὑπὲρ αἶσαν, vt alibi loquitur Homerus.

k εἰ δ' ἐθέλῃς τρεφθῆναι] Hoc auctario beneuolentiam suam erga Telemachum reddidit (vt ita dicam) locupletiorem. Quod tamẽ modestè recusauit Telemachus, conseruationem bonorum suorum nouæ aliorum acquisitioni anteponens.

---

a Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Αὐτίκ' ἄρ' ἢ ἀλόχῳ ἠὲ δμωῇσι κέλευσε
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.

At postquam hoc audiuit voce bonus Menelaus,
Statim suæ vxori & famulis iussit,
Cœnã in domib. ꝑparare sufficienter intus existentiũ.

Ἀγχί-

Ἀγχίμολον δέ οἱ ἦλθε Βοηθοίδης Ἐτεωνεύς,
Ἀνσὰς ἐξ εὐνῆς· ἐπεὶ ῥ' πολὺ ναΐσιν ἀὼτ' αὐτῷ
Τὸν πῦρ κῆαι ἄνωγε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὀπτῆσαί τε κρεῶν· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπέπυστο ἀκούσας.
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσατο κηώεντα,
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷγ' Ἑλένη κίε καὶ Μεγαπένθης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκανον ὅθι οἱ κειμήλια κεῖτο,
Ἀτρεΐδης μὲν ἔπειτα δέπας λάβεν ἀμφικύπελλον,
Υἱὸν δ' κρητῆρα φέρειν Μεγαπένθε' ἄνωγε
Ἀργύρεον. Ἑλένη δ' παρέστατο φωτὶ γαμοῖσιν,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, οὓς κάμεν αὐτή.
Τῶν ἓν ἀφαμμένη Ἑλένη φέρε δῖα γυναικῶν,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος,
Ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπεν, ἔκιε νείατος ἄλλων.
Βὰν δ' ἴμεν' ἀψ ἐθέρω διὰ δώματα, * ἔως ἵκοντο
Τηλέμαχον· τὸν δὲ προσέφη ξανθὸς Μενέλαος.

Τηλέμαχ', ἦτοι νόσφιν ὅπως φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ὥς τοι Ζεὺς τελέσαι ἐυζύγδαπος πόσις Ἥρης·
Δώρων δ' ὅσσ' ἂν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμιώτατόν ἐστι.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἔστιν ἅπας, χρυσῷ δ' ὀπὶ χείλεα κεκρόανται.
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεύς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσε μενοσήναντα· τεὴν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσαι.

Ὣς ἐπιὼν, ἐν χερσὶ τίθη δέπας ἀμφικύπελλον
Ἥρως Ἀτρεΐδης· ὁ δ' ἄρα κρητῆρα φαεινὸν
Θῆκ' αὐτὸς ποθπάροιθε φέρων κρατερὸς Μεγαπένθης
Ἀργύρεον. Ἑλένη δ' παρέστατο καλλιπάρῃ,
Πέπλον ἔχουσ' ἐν χερσὶν· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν.

Δῶρόν τοι καὶ ἐγὼ, τέκνον φίλε, τόδε δίδωμι,
Μνῆμ' Ἑλένης χείρων, πολυηράτου ἐς γάμον ὥρην
Σῇ ἀλόχῳ φορέειν. τέως δ' φίλη παρὰ μητρὶ
Κείσθω ἐν μεγάρῳ· σὺ δέ μοι χαίρων ἀφίκοιο
Οἶκον ἐυκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.

Ὣς ἐπόσ' ἐν χερσὶ τίθη· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Καὶ τὰ μὲν ἐς πείρινθα τίθη Πεισίστρατος ἥρως
Δεξάμενος, καὶ πάντα ἑῷ ἐνεήσατο θυμῷ.
Τὼς δ' ἦγε πρὸς δώμαθ' ἁρπ ξανθὸς Μενέλαος·
Ἑζέσθην δ' ἄρ' ἔπειτα κατ' ἰκριόων τε θρόνων τε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθ'· παρὰ δ' ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πολλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Πὰρ δ' Βοηθοίδης κρέα δαίετο, καὶ νέμε μοίρας,
Ὃ δ' νοχόει δ' ὑὸς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Οἱ δ' ἐπὶ ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶτε,
* Καὶ τότε Τηλέμαχος καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·

Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριγδούπου.
Τοὺς δὲ μετ' Ἀτρεΐδης ἕπετο ξανθὸς Μενέλαος,
Οἶνον ἔχων ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῇφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην.
Στῆ δ' ἵππων προπάροιθε· δεδισκόμενος δὲ προσηύδα,

Χαίρετον, ὦ κοῦρω, καὶ Νέστορι ποιμένι λαῶν
Εἰπεῖν· ἦ γὰρ ἐμοιγε πατὴρ ὡς ἔπτο ἔσκε,

Prope autem ipsum venit Boëthœdes Eteoneus, (ipso:
Exsurgẽs ex lecto, quoniã nõ multũ habitabat lõgè ab
Hunc aũt ignẽ accendere iussit voce bonus Menelaus,
Assareq; carnes, hic autem non neglexit vbi audiuit:
Ipse autem in thalamum descendit odoratum
Non solus, simul cum ipso Helena ibat, & Megapẽthes.
Sed quando iam peruenerunt vbi ei deposita iacebãt,
Atrides quidem postea poculum accepit rotundum.
Filium autem craterem portare Megapenthem iussit
Argenteum: Helena autem astitit arcis,
Vbi erant vestes illa variegatæ, quas laborauerat ipsa.
Harũ vnã sublatã Helena portabat diuina mulierum,
Quæ pulcherrima erat versicolorib. texturis & maxĩa,
Stella. a. tanquã resplẽdebat, iacebat. a. vltima aliarũ.
Perrexerũt. a. ire vlteriùs p domũ quousq; peruenerũt
Ad Telemachũ, hunc. a. alloquutus est flauus Menelaꝰ,
Telemache, certè reditum vt mentibus tuis cogitas,
Sic tibi Iupiter pficiat valdè cõsonãs maritus Iunonis.
Donorũ aũt quæcunq; in mea domo deposita iacent,
Dabo quod optimum & honoratissimum est.
Dabo tibi craterem fabricatum, argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt.
Opus autem Vulcani: præbuit autem illustris heros
Sidoniorum rex, quando sua domus cooperuit
Illic me redeuntem, tibi autem volo hoc præbere.
Sic locutus, in manibus posuit poculum rotundum
Heros Atrides, hic autem craterem lucidum
Posuit illic coràm portans fortis Megapenthes
Argenteum: Helena autem astitit pulchrigena
Vestẽ habẽs in manib. verbũq; dixit, & illũ cõpellauit:
Donum tibi & ego fili delecte hoc do, (pus
Monumẽtũ Helenæ poptabiliũ manuũ ad nuptiarũ tẽ-
Vt tuæ vxori portes, interim aũt dilectã apud matrem
Iaciat in domo, tu autem mihi gaudens abi
Domũ benè ædificatam, & tuam in patriam terram.
Sic loquuta in manib. posuit, hic. a. suscepit gaudẽs:
Et hæc quidem in tabulata posuit Pisistratus heros
Suscepta & omnia suo admiratus est animo.
Hos autem duxit ad domum capite flauus Menelaus:
Sederunt autem postea in sedibusq; thronisq;.
Lauacra autem famula gutturnio infudit ferens
Pulchro aureo super argenteo lebete
Lauare, apud autem politam extendit mensam.
Panem autem honesta famula apposuit ferens,
Cibis multis impositis gratificans è præsentibus.
Apud. a. Boëthœdes carnes incidebat, & distribuebat
Ministrabat autem filius Menelai inclyti. partes,
Hi aũt in cibos paratos præiacentes manus mittebant.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt:
Et tunc Telemachus & Nestoris illustris filius
Equos iunxerunt, supraq; currus variegatos ascen-
derunt:
Extra. a. impulerũt vestibulũ & porticũ valdè sonãtẽ.
Cum his autem Atrides ibat flauus Menelaus,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aurea in patera, vt sacrificantes proficiscerentur.
Statuit aũt equos antè, circumspectus aũt locutus est,
Gaudete, ô iuuenes, & Nestori pastori populorum
Dicite: certè enim mihi pater tanquam mitis erat,

Εἴως

* 2. ἔως ὅτε

* 2. Διὰ τότε

Εἴως ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Καὶ λίην κεῖνό γε διοτρεφὲς, ὡς ἀγορεύεις,
Πάντα τά δ' ἐλθόντες κ' ἔτι λέξομεν· αἰ γὰρ ἐγὼν ὡς
ρ. Νοσήσας Ἰθάκηνδε νεοίμην, Ὀδυσῆι ἐνὶ οἴκῳ,
*Νοσήσας, Ἰθάκηνδε νεοίμην, Ὀδυσῆι ἐνὶ οἴκῳ
Εἴπιμι· ὡς ὤφελλε σέθεν τυχὼν Φιλότητος ἁπάσης
Ἔρχομαι, αὐτὰρ ἄγω κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Ὡς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπταρε δεξιὸς ὄρνις.
Αἰετὸς, ἀργιλιῶ χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. οἱ δ' ἰύζοντε ἕποντο
Ἄνέρες ἠδὲ γυναῖκες· ὁ δὲ σφιν ἐγγύθεν ἐλθὼν
Δεξιὸς ἦιξε πρὸ θ' ἵππων· οἱ δ' ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Τοῖσι δ' Νεστορίδης Πεισίστρατος ἤρχετο μύθων,
Φράζεο δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Εἰ νῶϊν τό γ' ἔφηνε θεὸς τέρας, ἦέ σοι αὐτῷ.
Ὣς φάτο· μερμήριξε δ' ἀρηίφιλος Μενέλαος
Ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποκρέηνα νοήσας·
χ. τὸν δ' *Τὸν δ' Ἑλένη ταναύπεπλος ἆρ' ἐφράσατο μετὰ φρεσίν ἦ φάτο μῦθον,
Κλῦτε μοι, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσσι θοίω.
Ὡς ὄδε χῆνα ἧρπαξ' ἀπὸ πατρίδος ἠμαλόωντα
Ἐλθὼν ἐξ ὄρεος, ὅθι οἱ γυνή τε τέκνα τε·
Ὡς Ὀδυσεὺς κακὰ πολλὰ παθὼν, καὶ πολλ' ἐπαληθείς,
Οἴκαδε νοστήσει, καὶ τίσεται ἦε καὶ ἤδη
Οἴκοι, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὰ πάντεσσι φυτεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Οὕτω νῶϊν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Τῶ κεν τοι καὶ κεῖθι θεῷ ὡς λύχετο μῦλον.
Ἦ, καὶ ἐφ' ἵππον οἶον μάστιν βάλεν· οἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἤιξαν πεδίονδε διὰ πτόλιος μεμαῶτες.
Οἱ δὲ πανημέριον σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες.
ψ. Αὐτὰρ *Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Εἰς Φηρὰς δ' ἵκανον, Διοκλῆος πρὸ δόμοιο
Υἱέος Ὀρσιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
κ. Εἰνάλιος *Ἔνθι δὲ νύκτ' ἄεσαν· ὁ δ' ἐξείνισσε θυραζε.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ἵππους τε ζεύγνυντ', αἰὰ θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον.
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αὐθόμενοι ἐμάχθησαν.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο Πύλον αἰπὺ πολίεθρον.
Καὶ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορα δῖον,
Νεστορίδη, πῶς κέ μοι ὑποσχόμενος τελέσσας
Μῦθον ἐμόν; ξεῖνοι γὰρ ἀμήτορες ἄλχομεθ' εἶναι
κ. ἄμμι. Ἐκ πατέρων Φιλότητος· ἀτὰρ καὶ ὁμήλικες *ἐσμέν·
Ἦ δὲ δὴ ὁδὸς καὶ μᾶλλον ὁμοφροσύνῃσιν ἐνήσει.
Μή με παρὲξ ἄγε νῆα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ,
Μή μευ γέρων ἀέκοντα κατάσχῃ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ,
Ἱέμενος φιλέειν· ἐμὲ δ' ἔχρειων θᾶσσον ἰκέσθαι.
Ὣς φάτο. Νεστορίδης δ' ἄρ' ἑῷ συμφράσσατο θυμῷ
Ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποσχόμενος τελέσειεν· (μῶ
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι.
Στρέψ' ἵππους ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ ἐπ' ἀλὸς ἠιόνας δὲ
Νηῒ δ' ἐνὶ πρύμνῃ ἐξάγνυτο κάλλιμα δῶρα,
Εἵματα, χρυσόν τε, τά οἱ Μενέλαος ἔδωκε.
Καί μιν ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Σπεῦδε νῦν ἀνάβαινε, κέλευέ τε πάντας ἑταίρους,
Πρὶν ἐμὲ οἶκαδ' ἰκέσθαι, ἀπαγγεῖλαί τε γέροντι·

Quousq; in Troia pugnauimus filij Achiuorum.
Hunc autẽ Telemachus prudẽs contrà allocutus est,
Et valdè illi, generose, sicut dicis,
Omnia hæc euntes narrabimus. vtinam enim ego sic
Redux ad Ithacam Vlyssem in domo
Dicerem, vt ad te consequutus amicitiam omnem
Venio, at duco deposita multa & bona.
Sic ei loquuto aduolauit dextera auis,
Aquila, album anserem ferens vnguibus magnum
Domesticum è stabulo, hi autẽ clamãtes sequebantur
Viri & mulieres: hæc autem ipsos propè veniens
Dextera irruit ante equos, hi autem conspicati
Gauisi sunt, & omnibus in mentib. animus lætatus est.
His autem Nestorides Pisistratus incœpit sermonem,
Considera iam Menelaë generose princeps populorũ,
Si nobis hoc ostendit Deus portentum, an tibi ipsi.
Sic dixit, cogitabat autem bellicosus Menelaus,
Quomodo ei ritè responderet meditatus.
Huic autem Helena extensis vestibus præcepto verbo
dixit,
Audite me, at ego vaticinabor sicut in animo
Immortales iaciunt, sicut perficiputo.
Sicut hæc anserem rapuit nutritum in domo
Profecta ex monte, vbi ei generatio & partus:
Sic Vlysses mala multa passus, & multa vagatus,
Domum redibit, & puniet vel & iam
Domi, at procis mala omnibus serit.
Hanc. a. rursus Telemachus prudens contrà dixit,
Sic nunc Iupiter faciat valdè sonans maritus Iunonis,
Ideo tibi & illic Deo tanquam supplicarem
Dixit, & in equis flagellũ iecit: hi aũt valdè celeriter
Ruerunt in campum per vrbem prompti.
Hi autem toto die festinabant iugũ vtring; habentes.
Occidit autem Sol, obscuratæ sunt; omnes viæ.
In Pheram autem peruenerunt Dioclei ad domum
Filij Orsilochi, quem Alpheus genuit filium:
Illic nocte dormierunt, hic autem his hospitalia posuit.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Equosq; iunxerunt, super currus var. os ascenderunt.
Extra. a. impulerũt vestibulũ & porticum resonantẽ:
Verberauit. a. ad impellẽdũ, hi aũt non inuiti volabãt.
Statim autem postea venerunt Pyli aliam ciuitatem,
Et tunc Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Nestoride, quomodo mihi pollicitus perficies
Verbum meum? hospites autem omninò dicimur esse
Ex patrum amicitia. at & æquales ætate sumus.
Hæc autẽ via & vagis concordia nos vnà compinget:
Ne me extra duc nauem generose, sed relinque illic,
Ne me senex inuitum detineat sua in domo,
Cupiens diligere, me autem opus est citò abire.
Sic dixit: Nestorides autem suo consultauit animo,
Quomodo ei vt par est pollicitus perficeret:
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse.
Vertit equos in Nauem velocem, & littus maris:
Naui autem in puppi discooperuit pulcherrima dona,
Vestem, aurumq; quæ ei Menelaus dedit,
Et ipsum hortans verba velocia alloquutus est,
Festinanter nunc ascende, iubeq; omnes socios
Antè quàm domum eam nunciemq; seni.

Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Οἵη οἱ κείνου θυμὸς ἐνὶ στέρνοισιν ἔηται, οὔ σε μεθήσει,
Ἀλλ' αὖτις καλέων οἶκόνδ' εἶσ' ἐλθεῖν· ἀγάσσεται γάρ.
Ἀφραδέως δ' ἰέναι κενεόν· μάλα γὰρ κεχολώσεται ἔμπης.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἔλασεν καλλίτριχας ἵππους
Ἀψ Πυλίων εἰς ἄστυ, θοῶς δ' ἄρα δώματ' ἵκανε.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνων ἐκέλευσεν,
Εὖ γνώσμεῖτε τὰ τοὔπιχ' ἑταῖροι νηὶ μελαίνῃ.
Αὐτοί τ' ἀμβαίνωμεν, ἵνα πείρατα ὦμεν ὁδοῖο.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
Αἶψα δ' ἄρ' εἰσβαίνον, καθ' ὅπα κληῖσι κάθιζον.

Benè enim ego hoc scio in mente & in animo,
Qualis illius animus immensus, neq; te dimittet.
Sed ipse vocans huc veniet, neq; te dico
Retrò ire vacuum, valdè enim irascetur vtiq;. κ. ἐλθεῖν
Sic loquutus impulit pulchrorum crinium equos
Retrò Pyliorũ in ciuitatẽ, velociter. a. domos puenit.
Telemachus autem socijs illos concitando iussit,
Parate arma socij naui nigræ,
Ipsiq; ascẽdamus vt perficiamus iter. (obediuerunt,
Sic dixit. hi. a. igitur hũc valdè quidẽ audiuerũt &
Statim autem ingressi sunt, & in sedibus sederunt. κ. ἐμβαίνον,

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε] Cùm videat Menelaus statuisse animo Telemachum in patriam redire, neq; aliò velle deflectere: dat operam vt eum honorificè dimittat, quò pertinet sequens cœnæ apparatus, & dona à Menelao & Helena illi oblata: quæ omnia expendenda lectori per se relinquimus, cùm nihil nostra illustratione, quod animaduertere possim, indigeant.

b ὠνοχόει] Ex hoc loco docet Athenæus lib. 10. (vt est etiam à Giphanio notatum) olim etiam nobilissimos pueros, id est, τὰς ἀνθηροτάτας παῖδας, pincernarum officio defunctos: quod idem etiam de Euripide commemorat: ex quo etiam Sappho Larichũ fratrem suum laudabat, quòd Mitylenæis in Prytaneo vinum ministraret. Apud Romanos etiam, inquit, huiusmodi ministerio pueri nobilissimi funguntur in publicis populi sacrificijs.

c αἰ γὰρ ἐγὼν ὡς] Vide quid optet Telemachus, vnde colligi potest, quàm totas suas cogitationes in parentem defixerit, cuius mẽtionẽ inculcet, & eiusdem desiderium. Hoc autem votum ita conceptum est, vt gratias etiam quas Menelao ob beneuolẽtiam hospitalem sibi collatam agit, tacitè complectatur.

d δεξιὸς ὄρνις,] De augurijs per aquilam indicatis quædam diximus Iliad. lib. 12. pag. 232. De partibus etiam sinistris aut dextris in huiusmodi diuinationibus alibi satis annotauimus.

e κλῦτέ μοι,] Notanda est ista Helenæ ὀξύτης & ἀγχίνοια: vt quæ citius marito hoc augurium explicuerit. An quòd augurioru interpretandorum scientiam calleret? An quod facilè illi fuit ex volatus proximitate euentum coniectare? Forsan prior sententia erit amplectenda, si illa verba consideremus, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς οἱ θυμῷ ἀθάνατοι βάλλουσι.

f θεῷ ὡς] Hinc colligi posse existimo, plerosq; Deos à veteribus cõfictos ob accepta ab illis beneficia: ecce enim Telemachus Helenæ, si vera vaticinari eam compererit, diuinos honores pollicetur, immò se eam pro Dea habiturum. Quod neque illis temporibus neque sequentibus nouum fuit, vt satis constat ex tot Deunculorum (vt ita loquar) ἀποθεώσει, qua veterum monumenta plus satis sunt referta. Vide Syntagmata Deorum Gyraldi, & Mythologias Natalis à Comitibus.

g νεισομένῳ,] Rediturus in patriam Telemachus id quàm celerrimè facere exoptat, omnesq; sibi morarũ ansas ipse præcidit & amputat, etiam cum ipsius decori siue κατήκοντος iactura in hoc loco: vbi ad Nestorem diuertere cauet, præuidẽs eum sibi moras nexurum, alioqui deproperanti, idq; studio maioris beneuolentiæ erga se exerendæ, quam tamẽ ille grauioribus, id est, domesticis negotijs postponit: de quorum iactura agi ex Minerua intellexerat, nisi reditum maturaret. Veretur ergo iam Telemachus impensam Nestoris amicitiam, quam in hospitibus anteà damnabat Menelaus. Itaq; mauult in illud κατήκοντος peccare, quàm in suas facultates, vt diximus: ratus forsitã probaturum se facilè Nestori hanc suam festinationem, vt qui sua etiam commoda amaret, pro amicitia, qua parentem Vlyssem semper coluit, & in natum deriuasse, anteà satis testatus est. Quanquam ereptam sibi occasionem illi benefaciendi ægrè laturum Nestorem intelligebat, quod etiam de parente testatur Pisistratus: qui tamen Telemacho hac in parte potiùs fauit, amici nimirum vtilitatem paterno desiderio anteponens.

Ἦ τοι ὁ μὲν τὰ τοιαῦτα, κατὰ δῶμα θυώδη
Νηὸς ἔσω πρύμνης· χαλκὸν δέ οἱ ἤλυθεν αἰνῶς
Τηλεμάχοιο, φεύγων ἐξ Ἄργεος, ἄνδρα κατακτάς,
Μάντις· ἀτὰρ γενεὴν γε Μελάμποδος ἔκγονος ἦεν,
ᵉ Ὅς ῥα πάρος μὲν ἔναιε Πύλῳ ἔνι μητιόεντι μήλων,
Ἀφνειὸς Πυλίοισι μέγ' ἔξοχα δώματα ναίων.
Ἀλλὰ τότε γ' ἄλλον δῆμον ἀφίκετο, πατρίδα φεύγων,
Νηλέα τε μεγάθυμον, ἀγαυώτατον ζωόντων,
Ὅς οἱ χήματα πολλὰ τελέσφορον εἰς ἐνιαυτὸν
Εἶχε βίη· ὁ δ' ἄρ' αὖθι μετὰ μεγάροις Φυλάκοιο
Δεσμῷ ἐν δεινῷ κεῖτο κρατερὰ ἄλγεα πάσχων,
Εἵνεκα Νηλῆος κούρης, ἄτης τε βαρείης
Τῷ οἱ ὑπὸ φρεσὶ θῆκε θεὰ δεινὴ Ἐρινύς·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἤλασε βοῦς ἐριμύκους
Ἐς Πύλον ἐκ Φυλάκης, καὶ ἐτίσατο ἔργον ἀγανὸς,
Ἀντίθεον Νηλῆα, κασιγνήτῳ τε γυναῖκα·
Ἦγάγετο ᾧ δώματι· ὁ δ' ἄλλων ἵκετο δῆμον,
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον· τόθι γάρ νυ οἱ αἶσιμον ἦεν
Ναιέμεναι πολλοῖσιν ἀνάσσοντ' Ἀργείοισιν.
ᵇ Ἔνθα δ' ἔγημε γυναῖκα, καὶ ὑψερεφὲς ἔτευ δῶμα.
Γείνατο δ' Ἀντιφάτην καὶ Μάντιον, ἐν κεραϊῳ.
Ἀντιφάτης μὲν ἔτικτεν Ὀϊκλῆα μεγάθυμον·
Αὐτὰρ Ὀϊκλείης λαοσσόον Ἀμφιάρηον,
Ὃν θεὸς ἐκτανέεν φίλησε Ζεύς τ' αἰγιόχος καὶ Ἀπόλλων
Πάντοιῳ φιλότητι· δόλ' οὐκ ἴσατο γήραος οὐδόν,

Certè hic qdẽ hæc moliebatur supplicabatq; Mineruæ
Nauem apud extimam: cominus autem ei venit vir
Peregrinus fugiens ex Argo viro interfecto
Vates, at genere Melampodis proles erat:
Qui antea quondã habitabat in Pylo genitrice ouiũ,
Diues inter Pylios valdè egregiè domos habitans.
Iam tunc alium populum peruenit patriam fugiens,
Neleumq; magnanimumq; clarissimum viuentium,
Qui sibi opes multas perfectum in annum
Habuit vi: hic aũt interim quidẽ in domibus Phylaci
Vinculo in difficili ligatus est fortes dolores patiens,
Gratia Nelei filiæ nocumentiq; grauis,
Quod ei in mentibus posuit Dea grauis Erinnys.
Sed hic qdẽ effugit mortẽ, et abegit boues valdè mugiẽtes
In Pylũ ex Phylace, & persoluit opus indecorũ,
Diuinum Neleum fratriq; vxorem
Duxit ad domos: hic autem aliorum iuit populum
Ad Argos equorum altrix, ibi enim ei fatum erat
Habitare multis imperantem Argiuis:
Ibi autem duxit vxorem & altam posuit domum.
Genuit autem Antiphatem & Mantiũ filios fortes.
Antiphates quidem genuit Oicleum magnanimum,
At Oicleus populo salutarem Amphiaraum,
Quem animo diligit Iupiterq; ægiochus, & Apollo
Omni amicitia, neq; peruenit senectutis limen,

Ἀλλ' ὄλεθ' ἑνὶ Θήβῃσι, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Τοῦ δ' υἱεῖς ἐγένοντ' Ἀλκμάων Ἀμφίλοχός τε.
Μάντιν δ' αὖ τέκετο Πολυφείδεά τε Κλεῖτόν τε.
Ἀλλ' ἤτοι Κλεῖτον χρυσόθρονος ἥρπασεν Ἠώς,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Αὐτὰρ ὑπέρθυμον Πολυφείδεα μάντιν Ἀπόλλων
Θῆκε βροτῶν ὄχ' ἄριστον, ἐπεὶ θάνεν· Ἀμφιάρηος,
ρε. ἀμφιάραος. Ὅς ῥ' ὑπερποίλῳσι ἀπενάσσατο πατρὶ χολωθείς·
Ἔνθ' ὅγε ναιετάων μαντεύετο πᾶσι βροτοῖσι.
Τοῦ μὲν ἄρ' υἱὸς ἐπῆλθε, Θεοκλύμενος δ' ὄνομ' ἦεν,
Ὅς ῥ' ἐπὶ Τηλεμάχῳ πέλασ' ἵστατο· τὸν δ' ἐνίχανε
Σπεύδοντ' ἀκχόμενόν τε θοὴν ἐπὶ νῆα μελαίνην.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ὦ φίλ', ἐπεί σε πρώτα κιχάνω τῶνδ' ἐνὶ χώρῳ,
ρξ. ἦ τ' ἐκ νέων, Λίσσομ' ἐπὶ ἱερῆος καὶ δαίμονος, αὐτάρ ἑπόντα
Σῆς τ' αὐτοῦ κεφαλῆς καὶ ἑταίρων οἵ τοι ἕπονται,
Εἰπέ μοι ἐρεμνῶς νημερτέα, μηδ' ἀποκρύψῃς.
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; ποῖ δὴ τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Τοι γὰρ ἐγώ τοι ξείνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
Ἐξ Ἰθάκης γένος εἰμί, πατὴρ δέ μοι ἐστὶν Ὀδυσσεύς,
Εἰ ποτ' ἔην γε τοῦ δὴ ἤδη ἀπέφθιτο λυγρῷ ὀλέθρῳ.
Τοὔνεκα νηῒ τῇδε ἑτάρους τε λαοὺς καὶ νῆα μέλαιναν,
Ἦλθον πευσόμενος πατρὸς δηρὸν οἰχομένοιο.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Οὕτω νῦν ἐγὼν ἐκ πατρίδος αὖ, ἄνδρα κατακτὰς
Ἐμφύλιον· πολλοὶ δὴ κασίγνητοί τε ἕποντο
Ἄργει ἀν' ἱππόβοτον, μέγα δὴ κρατέουσιν Ἀχαιοί·
Τῶν ἕνεκ' ἀλδύομεν θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν
Φεύγων ἐπεὶ νύ μοι αἶσα καλ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι.
Ἀλλά με νηὸς ἔφεσσαι, ἐπεί σε φυγὼν ἱκέτεύω,
Μή με κτεῖνωσι· διωκέμεναι γὰρ ὀΐω.

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Οὐ μὰν δὴν ἐθέλοντά γ' ἀπώσω νηὸς ἐίσης·
Ἀλλ' ἕπεο δή, αὐτὰρ κεῖθι φιλήσεαι οἷά τ' ἔχωμεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
Καὶ ῥά οἱ ἐπ' ἰκελόφιν ταύσσων νεὸς ἀμφιελίσσης·
Ἂν δ' ἣ γε αὐτὸς νηὸς ἐβήσατο πουποπόροιο.
Ἐν πρυμνῇ δ' ἄρ' ἕπετο καθέζετο· παρὰ δέ οἱ αὐτῷ
Εἵσε Θεοκλύμενον· τοὶ δ' ἕπρυμνήσι' ἔλυσαν.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ἐσσυμένως ἐπίθοντο.
Ἱστὸν δ' εἰλάπινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες κοντῷ θ' ὑπεθήκαν ἔδησαν.
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ εὐτρεπέσι βοέῃσι.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Λάβρον ἐπαΐσσοντα δι' αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς αὐύσσῃ θέοι θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δ' ἄρα Φερὰς ἐπέβαλλεν, ἐπειγομένη διὸς οὔρῳ·
Ἠῒ δὲ παρ' Ἤλιδα δίαν, ὅθι περ κέκληται Ἔπειοί.
Ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπιτροπέηκε θοῇσιν,
Ὁρμαίνων ἤτοι θάνατον φύγοι, ἦ κεν ἁλώῃ.

Sed periit Thebis muliebrium gratia donorum.
Huius a. filij generati sunt Alcmaon, Amphilochusq;.
Mantius iterum genuit Polyphideumq; Clitumq;,
Sed certè Clitum aureæ sedis rapuit Aurora
Pulchritudinis gratia, vt immortalibus interesset.
At magnanimum Polyphideum vatem Apollo
Posuit hominũ valdè optimũ, postq; mortuus est Amphi-
Qui Hyperisiam habitabat patriiratus. (araus,
Illic hic habitãs vaticinabatur omnibus hominibus.
Huius qdẽ filius aduenit, Theoclymenus. a. nomẽ erat.
Qui prope Telemachum stetit, hunc autem inuenit
Sacrificantẽ, supplicãtemq; velocẽ apud nauẽ nigrã,
Et ipsi appellato verba velocia dixit,

O amice, quoniã te sacrificãtẽ inuenio hoc in loco,
Supplico per sacrificia, & numen & postea
Tuum ipsius caput, & per socios qui te sequuntur,
Dic mihi interroganti vera, neq; occultes.
Quis? vnde es virorum? vbi tibi ciuitas, & parentes?
Hũc. a. rursus Telemach' prudẽs cõtrà alloquut' est,
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam.
Ex Ithaca genere sum, pater autem mihi est Vlysses,
Si quando erat, nũc autem iam interijt graui morte.
Propterea nunc socijsq; acceptis & naue nigra,
Veni interrogaturus de patre diu absente.

Hũc. a. rursus alloquut' est Theoclymenus diuin',
Sic tibi & ego ex patria viro interfecto
Contribuli, multi autem fratresq; socijq; adsunt
In Argo equos pascenti, valdè. a. dominantur Achiui:
Horum fugiens necem, & parcam nigram
Fugio, quoniã mihi fatum est inter homines errare.
Sed me naue insedere fac, postquã te fugiẽs supplica-
Ne me interficiãt, persequi enim illos me puto. (ui,

Hũc. a. rursus Telemach' prudẽs cõtrà alloquut' est,
Non quidem iam volentem expellam naui æquali:
Sed sequere, at illic amicè excipieris de ijs q̃ habem.

Sic loquutus illius suscepit æream lanceam,
Et hanc in tabulatis extendit nauis vtringq; agitatæ,
At autem & ipse nauem ascendit per mare meantẽ:
In puppi autem postea sedit, apud autem seipsum
Sedere fecit Theoclymenum, hi autẽ oram soluerunt:
Telemachus autem socijs illos exhortando iussit
Arma capesserent: hi autem festinanter obediuerũt.
Malum aũt abiegnum concauum intra tabulatum
Statuerunt erectum, de autem funibus ligauerunt.
Traxerunt vela alba bene versis loris.
His autem ferentem ventum misit cæsia Minerua
Vehementẽ tumultuantem per aërem, vt velocissimè
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Occidit autem Sol, obscuratæ suntq; omnes viæ.
Hæc Pheras pertransijt festinans Iouis vento secũdo,
Et apud Elidam diuinam, vbi dominantur Epei.
Hinc autem rursus insulis præmisit acutis,
Ruens si mortem fugiat, an caperetur.

COMMENTARIVS.

a ὃς πείν μ' ποτ' ἔειπε] Hanc historiam Melampodis copiosè attigimus anteà lib. 11. vt hîc repetere superuacaneum futurum sit: conferat tantùm vtrumq; locum diligens lector. hic enim ex illo non parum luminis mutuari potest.

b αὐτὰρ ὁ] Cùm initiò dixerit, hunc Theoclymenum vatem à vate Melampode originem ducere: id repetita illa paulò altiùs iam docet, cuius typum nos exhibebimus, vt facilius à lectore percipiatur.

MELAM-

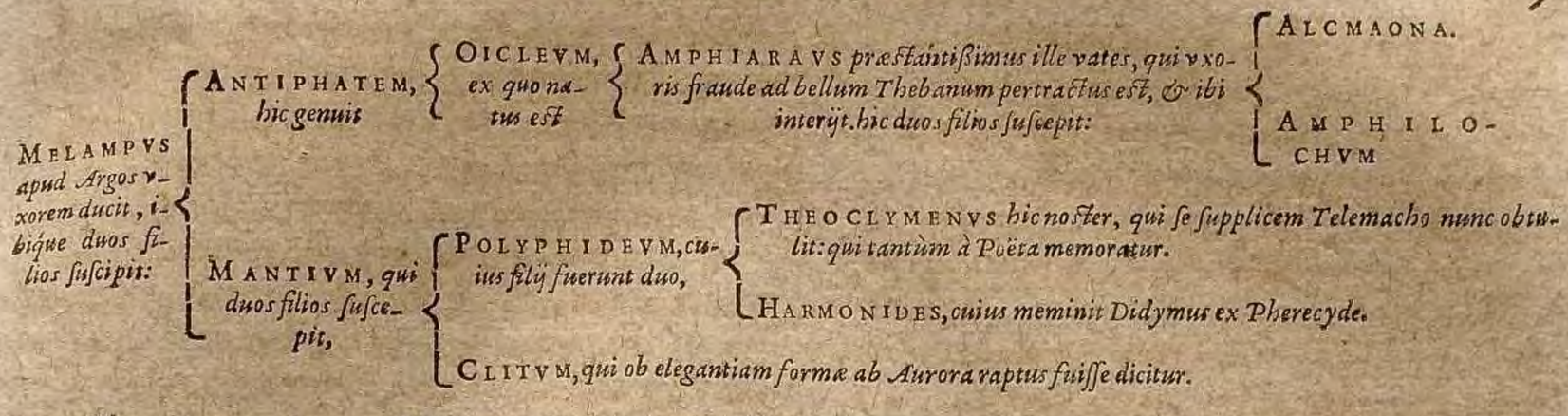

Itaque Theoclymenus abnepos est Melampodis, à quo etiam per successionem vaticinandi peritiam habuit. Aliàs enim notauimus, liberos paternis officijs olim solitos succedere, vt in præcedenti etiam Melampodis progenie obseruari potest, vt à qua eadē ars nunquam recesserit. Fuit autem tam egregius ea in parte Melampus, vt auium voces intelligere crederetur. Quod, inquit Gyraldus hist. Poët. dial. 2. non Poëtæ tantùm tradidêre, sed nec defuêre Philosophi, qui multo id studio atque diligentia quánam id ratione fieri posset, perscrutati sint. Verùm & hoc ipsum alijs multis contigisse scriptores tradunt, vt Apollonio Tyaneo, Virgiliano Anio, & alijs. Suidas habet etiam Prouerbium de rebus obscuris aut dubijs, Melampode opus.

c γυναικὸν ἕνεκα δώρων] Eriphylem intelligit, quæ accepto monili aureo ab Adrasto maritum Amphiaraum ad bellum Thebanū proficisci coëgit, vbi etiam hiatu terræ est absorptus, vt nos fusiùs narrauimus anteà lib. 11. ex Didymo & Eustathio.

d πατρὶ χολωθείς] Causam huius iræ subticuit Homerus, quia forsan nulla satis magna videbatur, quæ filium aduersus patrem cōcitaret. At Eustathius, τὸ δὴ παλαὶ, inquit, χολωθεὶς βιωτικῶς κεῖται δίχα αἰτίας, ὡς σὺν ἀδήλῳ ἀτόμῳ, ἢ παλαιόφατοι Ἀμφίονος γένεσθαι τὸν υἱόν. Optio alterutrius lectori relinquetur.

e ἄνδρα κατακτὰς] Non dubitat Theoclymenus causam suæ fugæ ex patria etiam ignoto homini patefacere, vt eum magis ad sui miserecordiam excitaret, quo grauius esse negotium intelligeret. Quod etiam à Telemacho impetrauit. Nimiæ enim est seueritatis delinquentem à se repellere: quod forsan nonnulli iusti & æqui, vt dicent, amatores & studiosi facere recusarent, ac eum qui se illorum tutelæ subiecerit, in hostium manus traderent. Sed illi ament quantumuis suum illud austerum ἀκεχεθοδίκαιον, nos humana peccata humanitùs ferre nouimus, & cum illo sene Terētiano, humani à nobis nihil alienum arbitramur, vt qui ad eosdem lapides subinde possimus impingere.

f γλαυκῶπις ἀθήνη] Ergo etiam in ventos Mineruæ potestas est, nec iam peculiari eorum Deus erit Aeolus, à quo reliqua Deorū turba vt emittantur, postulare debeat, quod Iunonem apud Virgilium facere audiuimus. At Minerua Homerica longè est sorore & coniuge Iouis potentior: quasi doceat Poëta, prudentiæ (cuius Deam Mineruam agnouit antiquitas) in res quaslibet humanas esse imperium.

---

[a] Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσεὺς ἔδον ἠδὲ συφορβὸς
Δορπεύειτην. ἅμα δὲ σφιν ἐδόρπεον ἄνέρες ἄλλοι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἦτορ,
Τοῖς Ὀδυσεὺς μετέφη, συβώτεω πάρα τιζων,
[b] Εἰ μίνυ ἔτ' ἐνδυκέως φιλέοι, μεῖνάι τε κελεύοι
Αὐτοῦ ἐνὶ ξαθμῷ, ἠὲ οἴκαδε πόλινδε.
Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.
[c] Ἦ ὤθεν πρὸ πόλιν λιλαίομαι ἀπονέεσθαι
Πτωχεύσων, ἵνα μή σε κατατρύχω καὶ ἑταίρους.
Ἀλλά μοι εὖ θ' ἵππευε, καὶ ἄμ' ἡγεμόν' ἔμμεν ὀπάσσω,
Ὅς κέ με κεῖσ' ἀγάγῃσι· ἔπειτα δὲ πτωχὸς ἐγὼν
Πλάγξομαι, αἴκεν πού τις κοτύλλῃ καὶ πύρνον ὀρέξῃ.
Καὶκ' ἐλθὼν πρὸς δώματ' Ὀδυσῆος θείοιο,
Ἀγγελίην εἴποιμι πρόφρονι Πηνελοπείῃ·
Καὶκεν μνηστῆρεσσιν ἐν ὀφθαλμοῖσι μιγείην,
Εἴ μοι δεῖπνον δρῷεν, ὁσεία τε μυρί' ἔχουσι.
Αἶψά κεν οἱ δρώοιμι μάλ' ὄφρ' ἐθέλοιεν·
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐμοὶ σάωσον, καὶ μοι ἄμεινον,
[d] Ἑρμείαο ἕκητι Διακτόρου, ὅς ῥά τε πάντων
Ἀνθρώπων ἔργοισι χάρεν καὶ κάλλεϊ ὀπάζει·
Δρηστοσύνη δὲ καὶ οἱ ἐέλδεται βροτὸς ἄλλος,
*Ὅστις τ' ἐν νήεσσι, διά τε ξύλα δηλήσασθαι,
Δαιτρεύσαί τε καὶ ὀπάσσαι καὶ οἰνοχοῆσαι·
Οἷά τε τοῖς ἀγαθοῖσι *[e] θεράπουσι χέρηες.

Τὸν δ' μέγ' ὀχθήσας προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
[f] Ὦ μοι ξεῖνε, τίη τοι ἐνὶ φρεσὶ τόδε νόημα
Ἐγένετο; ἦ σύ γε πάγχυ λιλαίεαι αὐτόθ' ὀλέσθαι;
Εἰ δὴ μνηστήρων ἐθέλεις κατὰ δῆμον ἰέναι,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν *[1] ἱκάνει.
Οὐ τοι τοιοίδ' εἰσὶν ὑποδρηστῆρες ἐκείνων,
Ἀλλὰ νέοι χλαίνας τε ἐῢπλυνέας δὲ χιτῶνας,
Αἰεὶ δὲ λιπαροὶ κεφαλὰς καὶ καλὰ πρόσωπα,
Οἱ σφιν ὑποδρῶσιν· εὖ ξεστοὶ δὲ τράπεζαι

Hi. a. rursus in stabulo Vlysses & diuinus subulcus
Cœnabant, apud nauem ipsos cœnabant viri alij.
At postquam potus & cibi amorem amouerunt,
His Vlysses dixit subulcum tentans,
Si ipsum adhuc accuratè diligat, manereq; iubeat
Illic in stabulo, an hortetur ad ciuitatem ire:
Audi nunc Eumæe, & alij omnes socij,
Manè ad ciuitatem cupio ire
Mendicaturus, vt non te vexem & socios:
Sed me benè mone, & simul ductorē bonum præbe,
Qui me illuc ducat, per ciuitatē aūt ipse necessitate
Oberrabo, an quis poculum & panem porrigat,
Et profectus ad domos Vlyssis diuini
Nuncium dicam prudenti Penelopæ,
Et procis superbis miscebor,
Si mihi cœnam dent vt qui cibos infinitos habeant.
Statim benè faciam inter ipsos quicquid volent.
At enim tibi dico, tu autem compone, & me audi
Mercurij voluntate internuncij, qui quidem omniū
Hominum operibus gratiam & gloriam præbet.
Strenuitate autem non mihi contenderet homo aliꝰ,
Ad ignēq; benè cumulādū, adq; ligna sicca pſcīdēda, ꝛᵍ. ὕδωρ τε καὶ τἄλλα συνάσσαι
Adq; quadra ministrādū, & assandū, & vinū fundē- ꝛᵍ. πολλὰ
Qualia bonis faciunt peiores. (dum, *ꝛᵍ. παῖδες ὀρώωσι*
Hūc. a. valdè iratus allocutꝰ est Eumæus subulcus,
Hei mihi hospes cur in mentibus hoc consilium
Fuit? certè omninò cupis illic perire,
Si iam procorum vis ingredi multitudinem,
Quorum iniuriaq; visq; ad ferreum cœlum vadit. ꝛᵍ. οὐρανὸν.
Non tales sunt ministri illorum,
Sed iuuenes chlænas benè induti & vestes:
Semper autem formosi capite & pulchro vultu,
Qui ipsis administrant, benè politæ autem mensæ

Σίτῳ τ' ἠρῳῶν ἠδ' οἴνῳ βεβρίθασιν.
Ἀλλὰ μεν'· ἀ γάρ τις τοι αἰνιᾶται τ' ὀαρεόνδε,
Οὔτ' ἐγὼ, οὔτέ τις ἄλλος ἑταίρων οἵ μοι ἔασιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δεῦρ' ἔλθῃσιν ὀ δῖος υἱὸς Ὀδυσῆος φίλος υἱός,
Κεῖνός σε χλαῖναί τε χιτῶνά τε εἵματα ἐσθλὰ
Πέμψῃ δ' ὅππῃ τε κραδίη θυμός τε κελεύῃ.
Τὸν δ' ἠμείβεθ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
ε Αἰθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διΐ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοί, ὅττι μ' ἔπαυσας ἀλᾶς τ' οἰζύος τ' ἀνίης.
[b] Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν.
[i] Ἀλλ' εἵνεκ' ἀλομένης γαστρὸς κακὰ κήδε' ἔχουσιν
Ἀνέρες, ὅν κεν ἵκηται ἄλη τ' ἠδὲ πόνος κ' ὀλίγος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἰχανάας μεῖναί τε με κεῖνον ἄνωγας,
Εἶπ' ἄγε μοι περὶ μητρὸς ὀ δῖου Ὀδυσῆος θείοιο,
Πατρός θ' ὃν κατέλιπεν ἰὼν ἐπὶ γήραος οὐδῷ,
Εἴ ποθ' ἔπι ζώουσιν ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Ἦ ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι·
Τὸν δ' αὖτε προσέφη συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
[k] Τοι γὰρ ἐγώ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω·
Λαέρτης μὲν ἔπι ζωὸς, Διὶ δὲ φίλον αἰεὶ
χ. φθάζ. Θυμὸν ἀπὸ μελέων [*] φθινύθει οἷς ἐν μεγάροισιν.
Ἐκπάγλως γὰρ παιδὸς ὀδύρεται οἰχομένοιο,
Κηδείης τ' ἀλόχοιο δαΐφρονος, ἥ ἑ μάλιστα
Ἦκαχ' ἀποφθιμένη, ἐπὶ δ' ὠκὺν γῆραϊ θῆκεν.
Ἦ κἂχ' ἀποφθιμένη, ἐπὶ δ' ὠκὺν γῆραϊ θῆκεν.
Ἦ δ' ἄχεϊ ἐ παιδὸς ἀπέφθιτο κυδαλίμοιο,
χ. ὣς μὴν Ἀθχαλέῳ θανάτῳ· [*] ὡς μή θαίνοι ὃς δὴς ἐμοιγε
Ἐνδαίδαλα ναιετάων φίλος ἔμπης ἠδὲ φίλη ἔρδοι.
[l] Ὀφρα μὲν οὖν δὴ κεῖνη ἔβη, ἀχέεσσί περ ἔμπης,
Τόφρα τί μοι φίλον ἔσκε μεταλλῆσαί τε ἔρεθζαι
Οὕνεκά μ' αὐτὴ πέρι πάντων ἀνὺπεστο λῴω
Θυγατέρι ἰφθίμῃ, τῷ ὀαριστύν τε κιχάνοι παίδων·
Τῇ ὁμῶς ἐτρεφόμην, ὀλίγον δέ μ' ἧσσον ἐτίμα.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤβης ἐπιβήσετον ἱκόμεθ' ἄμφω,
Τῷ μὲν ἔπειτα γάμῳ δόσαν, ἐκ δ' ἔλοσαν, ἐκ μυελὸν ἔλοντο.
Αὐτὰρ ἐμὲ χλαῖναί τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐκείνη
Καλὰ μάλ' ἀμφίεσασα, ποσὶν δ' ὑποδήματα δῶσα,
Ἀγρὸν δέ μ' ἐπέεσσιν ἔπεμπε φίλῃ δέ με κηρόθι μᾶλλον.
Νῦν δ' ἤδη τάδε πάντα δαΐφρονι θυμῷ ἀλάπαδ' ἡμῖν
Ἔργον ἀέξουσιν μάκαρες θεοὶ [n] ὡς ὄφελόν γε.
χ. τῷ δ' ἐφ' [*] Τῶν ἔφαγόν τ' ἔπιόν τε, καὶ αἰσίοισιν ἔδωκα.
Ἐκ δ' ἄρα δεσποίνης ἀμείλιχόν ἐστιν ἀκοῦσαι
Οὔτ' ἔπος, οὔτε τι ἔργον· ἐπεὶ κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Ἄνδρες ὑπερφίαλοι· μέγα δ' ὤμωες χατέουσιν
Ἀντία δεσποίνης φάος, καὶ ἔκαστα πυθέσθαι·
Καὶ φαγέμεν πέμεν τε ἔπειτα καί κε φέρεσθαι
Ἀγρόν δ' οἷά τε θυμὸν ἀεὶ δμῳὲς ἰαίνῃ.

Pane & carnibus & vino onerata sunt.
Sed mane, non enim aliquis te dolet præsente,
Neq; ego, neq; aliquis alius sociorum qui mihi sunt:
At postquam venerit Vlyssis dilectus filius,
Ille te chlænamq; vestemq; induet.
Mittet autem quò te cor animusq; iubet.
Huic a. respõdit postea laboriosus diuinus Vlysses,
Vtinam sic Eumæe dilectus Ioui patri fieres (ui
Sicut mihi, q̃ me cessare feciſti ab errore et ærũna gra
Errore autem non est peius aliud hominibus.
Sed gratia pernicioſi ventris mala consilia habent
Viri, quorũ aliquẽ ĩuenit error et nocumẽtũ et dolor:
Nunc aũt quoniã detines, meq; manere illum iubes,
Dic agè mihi de matre Vlyssis diuini,
Patreq; quẽ reliquit proficiſcens in senectutis limine,
Sicubi adhuc viuunt sub splendore Solis,
An iam mortui sunt, & in inferni domibus.
Hũc a. rursus alloquut' est subulcus princeps viror.
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam.
Laërtes quidem adhuc viuit, Ioui a. supplicat semper
Animum à membris perire suis in domibus.
Mirum in modum enim de filio dolet profecto, (mè
Deq; vxore, quã qdẽ iuuenẽ duxerat, q̃ ipsum maxi-
Tristitia affecit demortua, & in cruda senectute po-
Quæ dolore sui filij mortua est glorioſi (suit.
Tristi morte, sic non moriatur quicunq;
Hic habitans, amicus sit & amica faciat.
Quamdiu quidem igitur illa erat dolens tamen,
Tãdiu aliquid mihi dilectũ scrutari & interrogare,
Quoniã me ipsa nutriuit: tũ Ctimene extensa veste
Filia valida, quam iuniorem peperit filiorum,
Hac simul nutritus sum, paulò a. me minꝰ honorabat.
At postquã pubertatẽ multũ amatã venimꝰ ambo,
Hãc qdẽ postea in Samũ dederunt, & infinita accepe-
At me chlænamq; vestemq; illa (runt.
Pulchrãq; valde circũindutũ, pedib. a. calciamẽtis datis
Ad agrum præmiſit, diligebat autem me corde magis.
Nunc autem iam horum indigeo, sed mihi ipſi
Opus augent beati Dij, cui immaneo.
Ex his autem comedi bibiq;, & venerandis dedi:
Ex aut em domina non dulce est audire,
Neq; verbũ, neq; opus, quoniam malũ incidit domui
Viri superbi: valdè autem famuli indigent
Palàm dominam alloqui & singula interrogare,
Et comedere bibereq;, postea autem & portare,
Ad agrum qualia animũ semper famulis lætificant.

COMMENTARIVS.

a τὸν δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ] Redit Homerus ad suum Vlyssem, quem cùm dormientem libro superiore hactenus reliquisset: nunc eum Inducit cœnam denuò cum subulco capientem, præcedentia κ τὸ σιωπώμενον intelligenda lectori relinquens.

b ἔμπης ἔτ' ἐνδυκέως] Hoc est quod anteà dicebamus, solere plerosq; fingere discessum ab hospite, vt ei' animum probent. Si enim liberè se dimiserint, arguunt gaudere eum abire hospitem: sin verò detineat, contrá. Quod ipsum anteà etiam in Nestore laudabamus. Sed delectum esse habendum personarum censeo. Eum enim quem tu alijs quoq; negotijs distringi, & ad ea conficienda necessariò vocari sciueris, stultum est diutiùs apud te remorari, cùm illi nocumenti multum illa mora inferat. Quem verò aut tuæ opis indigere, aut alioqui amicè te conuenisse noueris, illi benevolum hospitem identidem pedicas quodammodo nectere oportet, ne citiùs à te abeat: & antequam tu omnem amicitiæ & benevolentiæ Oceanum, vt ita loquar, in eum effuderis, ac ille potiùs beneficijs defatigetur accipiendis, quàm tu conferendis. Ergo exploraturus Eumæi in se benevolentiam Vlysses, fingit parare se ab illo discessum: quem tamen ab illo non impetrabit: & ita lubenti animo ab hospite suo detineri se intelliget.

c ἠῶθεν πρωὶ ἅμυ] Exponit Vlysses quid crastina die sit facturus, nempe profecturus in vrbem, vbi victum mendicando sibi quæritet: idq; se sublevandi Eumæi gratia facere testatur, ne videlicet diuturna sua mora oneri ipsi esset, quasi malit pro egeno alibi se gerere, quàm tam benigni hospitis humanitate diutiùs abuti.

d ἐρεέω ἐκηπ] Dictum est, inquit Eustathius, αὐπὶ δ' ἀφ' ἑαυτὸ ἐρεῖν. αὐτὸς γὰρ, ὡς λόγος ἐδεῖ· ὡς ἐμπλεῶσαι ἢ τροφῆς ἕνεκα πιθῆται, ἀλλ' ὡς χερείονος ἢ κατ' ἀρετὴν, ἐπισκοπεῖν δοκεῖ τοῖς ῥηθεῖσιν ὑπαγορεύων. Ἐχαρίσατο ποιῆσαι τὸ κατ' αὐτὸ ἀφανισμῷ βελόμενος. At Didymus, ἐρεέω ἐκηπ, inquit, ἐπειδὴ κήρυξ, καὶ παρὰ τοῖς ἥρωσι κήρυκες, οἱ ταῦτα ὑπηρετοῦντες.

e παρα-

ε παραδρώσι χέρης.] Eos χέρης appellat, qui alijs inseruiunt, & contrà dominos ἀγαθὸς planè elegãter. Deteriores enim sunt (deteriores autem dignitate & præstantia intelligimus) qui seruilibus defunguntur officijs, quàm qui imperandi authoritatem obtinent. Augustius longè est imperare quàm obedire, & vtrunq; tamen tum in generali tum in particulari rerum humanarum administratione necessarium: & vt Socraticè loquamur, ac Phœnicium quid vsurpemus: aureum & argenteum est imperare, ferreum verò & æneum obedire.

f ὦ μοι ξεῖνε,] Postremam partem verborũ Vlyssis arripit subulcus, vt eum meliùs ab illa discedendi voluntate deterreret. Objcit autem illi periculum mortis, quod subibit, si se in manus procorum commiserit: quorum tanta sit proteruia & iniurias alijs inferendi consuetudo, vt eius fama etiam ad cœlum vsque peruenerit. Ita enim puto me commodè posse interpretari carmen illud, τὸν ὕβριν τε βίην τε σολήεσσαν ἐρύκουσιν ἱκοί, vel ἵκῃ: nisi etiam intelligas, eos etiam in cœlum ipsum, id est, Deos cœlorum incolas iniurioso esse. Scimus enim ab Homero, vbi saniùs de Numine loquitur (nam hoc semper animaduerti in hoc Poëta iubeo, vt rectum à prauo distinguatur) Deos: Iouem verò præcipuè scelera hominum & ἀδικίας, qualis est hæc procorum, maximè odisse. Vtvt sit, voluit Poëta facinus & petulantiam horum hominum extollere, vt maiorem metum eos adeundi Vlyssi incuteret. Addit aliud argumẽtum, quod cùm Vlysses ipsis se ministraturum polliceretur, quacunque in re vellent, apud procos minorem gratiam esset habiturus propter incultas vestes, quales eorum famuli non gerunt, adeò πυφερόπας vndique exactè seruant: item propter minus elegãtem oris formam, cùm procorũ famuli speciosa forma sint præditi, vnde facilè vetulũ istũ & rugosum senẽ minimè sint admissuri.

g ἀλλ' ἄγε σοι Εὔμαιε] Gratiam relaturus Eumæo hospes pro tanta beneuolentia, optat (quod vnum misero homini reliquũ videtur factum (vt tantoperè à Ioue diligatur, quantoperè à se diligitur: vnde omnia erat ab illo fausta & felicia consequuturus, quandoquidem illi etiam Vlysses bene erat affectus pro tot beneficijs iam acceptis: quæ eò redeunt, quòd iam errores illius finem accipiant pro humanitate Eumæi, apud quem iam illi licet tutò quiescere, & à tot ærumnis quas anteà perpessus est, aliquantulum respirare. Data ergo sibi apud tam beneuolum hospitem remanendi potestate, incipit de suis parentibus illum percunctari: à pia nimirum quæstione exorsus, idque, ni fallor, quia iam statum Penelopæ & Telemachi tam ex Minerua, quàm ex ipso Eumæo intellexisset. Ideo cùm hoc vnum explorandum restaret, id solùm iam quærit. At superfluum videtur quòd de matre etiam querit, cùm illam iam mortuam sciret, vt vidimus in Necyomantia. Sed ne videretur de vno magis quàm de altero parente sollicitus, piam & officiosam quæstionem non distinxit.

h πλαγκτοσύνης] Qui sua mala exponunt, ijs nulla grauiora autumant, immò cętera ludum præ istis habenda existimãt. Sic Vlysses cùm ille iam varijs & grauissimis erroribus sit agitatus, nihil peius homini illis accidere posse pronũciat. Cuius rei causam nos ita exquirimus. Cùm enim patrio solo homini nihil debeat esse charius, qui illo priuari cogitur, sine dubio rem patitur miseram: qui verò non solùm illo priuatur, sed insuper innumeris calamitatũ, dum hinc inde incertus peregrinatur & mendicat Vlyssco modo, fluctibus obruitur, ille miserrimam demum vitam agit. Inde rectè Tyrtæus:

τὸν δ' αὐτὸν σφετέρης πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς — *Qui vrbe sua pinguibusque aruis relictis*
πτωχὸν ἰόντ', πάντων ἐς' ἀνιηρότατον. — *Mendicare cogitur, omnium est miserrimus.*

Chorus apud Euripidem in Medea:

— μόχθων — *—laborum*
δ' οὐκ ἄλλο ὕπερθεν — *Non alius maior*
ἢ γᾶς πατρίας στέρεσθ. — *Quàm terra patria priuari.*

Huc pertinet illud Iocastæ & Polynicis filij exulis dialogus apud eundem Euripidem in Phœnissis:

Ιο. τί; τὸ στέρεσθαι πατρίδ', ἢ κακὸν μέγα; — *Io. Quid? priuari patria non magnum malum?*
Πο. μέγιστον ἔγωγ', ἔστι μεῖζον ἢ λόγῳ, φίλη. — *Pol. Maximum: re verò maius est, quàm sermone.*

Orestes etiam apud eundem Tragicum:

ᾗ τίνες ἄλλαι γοναχαὶ μείζους — *Quinam alij gemitus grauiores,*
ἢ γῆς πατρῴας ὅρον ἐκλιπεῖν; — *Quàm soli natalis fines relinquere?*

Immò, inquit Pindarus in Threnis,

οὐ δόλιμον ὄλβος ἀμπέτασε σὺν ἔσσιν ὀλίοις: — *Diues exulans, non est felix.*

Quid ergo censeas de calamitoso peregrino? quid, inquam, de Vlysse Homerico censeas? quid pronuncies? Illud ipsum Vlysseum, πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. Aliud porrò est statuendum de illa peregrinatione, quæ animi gratia ad inspiciendos exterarum gentium mores suscipitur, vt primo libro iam docuimus.

i ἀλλ' οὔτ' ἐλομένης] Videtur excusare superioris instituti sui rationem, qua se in tantum vitæ periculum, vt docuit Eumæus, cõijciebat, quòd nimirum viri egeni & miseri pernicioſa sæpe ineant consilia, & nihil non tentare, vt se tandem suis malis eripere possint: vt hoc loco se facturum fuisse ex Eumæo didicit.

k τὸν δ' ἐγὼ τοι ξεῖνε] Respondet quæstioni Vlyssis Eumæus, & eum de statu parentum certiorem facit. Initium autem sumit à præstantiori, & quod melioris ominis esse videbatur, nimirum à patre, quem ait adhuc in viuis esse, sed multis doloribus confectũ ob filij sui interitum. Quòd in viuis esset, id recreare Vlyssem debuit: ideò boni esse ominis dixi, initium narrationis ab illo sumptum: quanquam in eo non Eumæi, sed ipsius Poëtæ mentem spectamus. Quod eundem porrò dicit multis cruciari doloribus, id Vlyssi iniucundum esse poterat, nisi speraret se breui eos illi præsentia sua extirpaturum, vt etiam accidit infrà lib. finali. Vt autem doceat, quàm miserè Laërtes mœroribus angatur, ait eum mortem sibi semper optare. Vbi duo notabis (supinam enim negligẽtiam in hoc authore perfunctoriè legendo tandem aliquando deponi volo, & præter λέξιν, altiora etiam διανοίας penetralia inspici) Primum sequi Laërtem miserorum ingenium, qui per mortem solam calamitatibus se liberari volunt, vt in qua sita sit malorum omnium requies. vnde conuincitur falsa eorum sententia, qui mortem pro supplicio grauissimo adhibent, cùm illa potiùs malorum sit placidissimum solatium, vt satis docuimus libro primo. Coniuncta enim anima & corpore sentit homo & patitur mœrores & cruciatus: vtroque verò separato neque anima illis est obnoxia, neque corpori sensus ad illos percipiendos supereſt. In medijs ergo malis viuere, longè est deterius quàm semel mori: & licet dolor etiam sit in morte, at tam momentaneus est, vt etiam præ illis tormentis, quæ viui & plenè spirantes toleramus, nihil omnino acerbi habere videatur. Et hoc est omnibus penè hominibus à natura insitum, vt malis conflictati eò semper confugiant tanquam ad portum, in quem ab his calamitatum fluctibus deduci debeant. Plerosque tamen licet id optent, tamen aliud sentire videas, vbi ipsa moriendi hora instat. vt testatur ille Aesopicus apologus senis cuiusdam, qui aliquãdo in mõte incisis, ac in humeros eleuatis lignis: vbi lõgiùs esset cũ hoc onere progressus, ac defatigat' illud deposuisset, mortem aduocasse dicitur, id est, optasse mori. Cùm autem aduocata mors derepẽtè astitisset, & rogaret quid causæ ipsi esset, cur se vocaret? Vt, inquit, hoc onus denuò humeris meis imponeres. Quæ fabula significat, homines vtplurimùm vitæ esse studiosos: ac quamuis sexcentis periculis obrutus mortem optare videatur, si tamen eligendi illi potestas relinquatur, potius vitam quàm mortem electurum. Rectè. Cùm enim vita res sit præstãtissima, & ea etiam qualitate nobis à Deo concessa: idem nobis studium illam conseruandi maximum indidit, ne pro libito eam abijceremus ac faceremus nihili, quasi rem leuem & nullius omnino momenti. Hinc pendet etiam φιλαυτία, non vitiosa illa quidem, sed vera & sincera, quâ quilibet sui est potiùs quàm aliorum studiosus: sui, inquam, tuendi & conseruandi. Sed Deus interdum, vt nimium etiam amorem nostri in hac parte superstitiosè non exerceamus, infortunijs & malis quibusdam nos ab huius vitæ studio ad studium mortis, quæ via est ad meliorem vitam (quam etiam quasi per speculum antiquitas illa quodammodo agnouit) auocat. An autem pio homini mortem optare liceat, quispiam quæret? Respondeo, in his rebus non ita constare pietatem, nisi vbi cum vita, quam odit qui mortem optat, Numinis quoq; curam abijcimus: hoc est, cum desperatione nos in mortem præcipites damus, & mori denique volumus: quod summæ est insaniæ, vt docent etiam Iurisconsulti nostri, qui perire volentem non audiunt, quasi nullus compos mentis mortem sponte adeat. Ergo modestè erit hac de re pronunciandum: nam illos qui sine ratione & temerè mori cupiunt, vt est lymphaticorum quorundam hominum ingenium, nos pro sanis non habemus. Humanum tamen est neque ita ad amussim pietatis examinandum, ab hac vita malorum plena velle liberari. Quæ voluntas in sanctos quosque viros cadit, quos præcipuè scelleratorum mores & vitia minimè delectant, sed & qui ob mala propria anguntur. Et vt planè pium non sit, tamen hoc in nostro Laërte cur expendamus? cui sanè vita acerbissima fuit, & ipsa morte longè molestior, dum filio suo charissimo, in quo solet totus parentum animus placidè conquiescere, priuatus illam viuere cogitur. Sanè mors ei longè futura erat suauior, vtpote in qua ab huiusmodi mœroribus poterat liberari.

— τὸ γὰρ θανεῖν — κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται, inquit Macaria apud Euripidem in Heraclidis. & Publius:

Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala. *Neque est melius*, inquit ille apud Plaut. in Rud. *morte in malis rebus miserũ.*
Atque hæc sunt quæ primùm in hoc loco obseruari volo. Secundò notandum est, quamuis mortem optet Laërtes, tamen se eam tantùm à Deo petere: quasi dicat Eumæus, nolle senem quippiam hac in parte quod nolit Iupiter, in cuius potestate cùm sit mors sita, ab eius nutu eam quoque pendére agnoscit. Omnino rectè. Cùm enim Deus nobis vsu vitam concesserit, penes eius quoq; arbitrium positum esse videtur, eam nobis adimere quasi rem sibi debitam: neque id satis. sed existimauit etiam Laërtes, non licere mortalibus mortem obire nisi iubente & permittẽte Deo. Quò pertinet illud Tullij ex Platone, ni fallor, adumbratum: Nos in hac vita tanquam in statione collocatos, ex qua iniussu Imperatoris nobis non sit discedendum. Hactenus igitur Eumæus de Laërtæ statu hospitem suum certiorem fecit. Deinde exponit matris eiusdem exitum, quam præ dolore mortui filij (vt ipsa rebatur) mortem obiisse dicit. Vnde licet colligere, quàm fuerit à parentibus suis adamatus & dilectus Vlysses, vt cuius gratia altera iam obierit, alter mille angatur doloribus. Sed de illius obitu vidimus anteà lib. 11. vbi ipsamet illum filio suo commemorat apud inferos.

Ἴσθι μὲν οὐδὲ ἔοικε] Hæc omnia quæ sequũtur, οὐκ παρέργως ab Eumæo dicta sunt. Neque enim hæc interrogauerat Vlysses, sed parentum tantùm statum, quem iam satis edocuerat. Ergo, vt ait Eustathius, οἰκήσεως πολυτυμβοῦ ποιήσεως χορηγεῖ. Hinc enim captat occasionem hospes vlteriùs huius Eumæi statum rescisendi. Sẽsus porrò huius loci est, dolere Eumæum ob mortuam Vlyssis matrem, tum quòd ea adhuc viuente posset eius frui colloquio, tum pro acceptis varijs ab illa beneficijs: cuius caput est, quòd ab ea sit in eius ædibus educatus, acilli penè tam dilectus fuerit ac propria filia: deinde quòd se vestitu necessario donatum ad agrum emiserit, in coq; statu collocârit, in quo adhuc est. Sed quid significant illa, μεθαλλᾶν καὶ ἐρεθίζειν; Quod nimirũ subinde illam posset liberè inuisere, & cum ea variis de rebus siue de priuatis negotijs videlicet, siue de ipsius etiam Vlyssis putà obitu, colloqui. Cùm soleant autem eiusmodi confabulationes doloribus & molestijs solatium quoddam afferre, meritò facultatem illam sibi ademptam cum ea sermones serendi conqueritur. Quid verò nónne idem illi cum Penelope licet? Minimè gentium, quia illa quodammodo à procis obsidetur, vt liber non sit ad eam aditus, vt qui etiam domesticis sit denegatus. Et ita tristiorem adhuc rerum faciem hospiti effingit, cùm in tam inclyta familia extranei viri imperent: quod sine dubio & miserum fuit, & miserabile. Agè igitur & hunc tibi Eumæum finge animi tristissimum, tum sui respectu, tũm etiam Domini, cuius familiam ita miserè conturbatam & penè cadentẽ videat: sui, inquam, respectu, quia pristinis heris, quibus primùm seruiuit, amissis, huic proteruæ & nefandæ procorum genti obsecundare cogitur, & ijs dilapidandas Vlyssis facultates porrigere. Quo tandem animo subulcum illum fuisse putas, illum nimirum veteranum in familia? annón grauiter hæc omnia ferente? Is enim magnus est dolor eorum, qui inuiti iniurias alienas patiuntur, neque illas vlcisci aliqua ratione possunt: is verò demum maximus, cùm nullam sibi spem auxilij reliquam factam putant, vt huic nostro Eumæo contigit, qui & Vlyssis & Telemachi obitum sibi persuaserat.

μυελὸς ἔλοντε.] Intelligenda sunt ἔδηε, ne quid hic venditionis ad seruitutem imagineris.

πῶ ἐπιμίμνω.] παροιμιῶδες ἐστιν, inquit Eustathius, ὡς ἐπὶ τῶν μᾶλλον τὸ ἔργων ἐπαυξομένων οἷς ἐπιμένῃ τις.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλος ὀλυσσεύς·
Ὦ πόποι, ὡς ἄρα τοι θὴς ἐὼν Εὔμαιε σιάλῳ,
[a] Πολλὸν ἀπεπλάγχθης ὃς πατρίδ' ἀφ' ἠδὲ τοκήων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἦ ἐ διεπράθετο πόλις ἀνδρῶν δυσμενάων,
Ἦ ὅ γε μιν νωθὴς παρ' οἰέσιν ἠὲ βοεσσιν
Ἄνδρες ὀλυσμενέες νηυσὶν λάβον, ἠδ' ἐπέρασαν
Τοῦδ' ἀνδρὸς προτὶ δῶμα, ὁ δ' ἄξιον ὧνον ἔδωκεν.

Τὸν δ' αὖτε προσέφη συβώτης ὀρχαμος ἀνδρῶν,
Ξεῖν', ἐπεὶ ἦ δὴ τοῦτό γ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
Σιγῇ νῦν ξυνιεὶς ἔτερπεο, πῖνέ τε οἶνον
Ἡμενος· αὐλῆς γὰρ ἐνὶ νύκτες ἀθέσφατοι εἰσὶ μὲν οὐδὲ μάλ'.
Ἐστι γὰρ τερπομένοισιν ἀκούειν. οὐδέ τι σε χρὴ
Πεῖρ' ὧρῃ κοιμᾶσθαι. [b] κακὴ δὲ πολὺς ὕπνος.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη θυμὸς ἀνώγοι,
Εὐδέτω ἐξελθών· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένῃφι
Δόρπῆσας, ἅμ' ὕεσσιν ἀνακλοιέεσσιν ἑπέσθω.
Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λυγαλέοισι,
Μνωομένω. [c] μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πολλ' ἐπαληθῇ.
Τῶ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
[d] Νῆσός τις Συρίη κικλήσκεται (ἢ σύ γε ἀκούεις)
Ὀρτυγίης ὑπὲρ αὐτὴν, [e] ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο.
Οὔτι πολυπλήθης λίην τόσον [f] ἀλλ' ἀγαθὴ μὲν,
Εὔβοτος, ἀρμενιή, πολυποίμενος, πολυπυρος·
[g] Πείνη δ' οὔποτε δήμον ἐπέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη
[x. ἐπισυγκρὶ] Νοῦσος ὀπὶ συγκρὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν·
Ἀλλ' ὅτε γηράσκωσι πόλιν κατὰ φῦλ' ἀνθρώπων,
Ἔλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν,
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνεν.
Ἔνθα δύω πόλιες, δίχα δὲ σφίσι πάντα δέδασται.
Τῇσιν δ' ἀμφοτέρῃσι πατὴρ ἐμὸς ἐμβασίλευε
Κτήσιος Ὀρμενίδης, ὀπιείκελος ἀθανάτοισιν.
[h] Ἔνθα δὴ Φοίνικες νωσάμενοι πολύκλυτοι ἦλυθον ἄνδρες
Τρῶκται, μυελὸν ἄγοντες ἀγήρατα νηὶ μελαίνῃ.

Hũc.a. respõdens, alloquutus est multũ tolerans Vlysses,
Papè sic paruulus existens Eumæe subulce,
Multùm aberrasti tua patria & parentibus.
Sed agè mihi hoc dic, & verè enarra,
An destructa est ciuitas virorum lata vijs,
Qua inhabitat pater, & veneranda mater.
An te solum positum apud oues, vel apud boues
Viri inimici nauibus acceperunt & transtulerunt
Huius viri ad domos, hic aũt dignum precium dedit.
Hũc.a. rursus alloquut⁹ est subulcus princeps viror.
Hospes, quoniam iam hæc me interrogas & inquiris,
Silentio nunc audi, & delectare bibeq; vinum
Sedens, hæ autẽ noctes magnæ, licet quidem dormire.
Est autem delectantibus audire, neq; te oportet
Ante horam dormire, dolor & multus somnus.
Horum autem aliorũ quemcunq; cor et animus iubet
Dormiat egressus, simul autem Aurora apparente
Ientatus simul sues heriles sequatur.
Nos autem in stabulo bibentes, q; comedentes, q;
Doloribus ad inuicem delectemur tristibus
Recordantes: inter etenim dolores delectatur vir
Quicũq; iã valdè multa passus est, & multa errauit.
Hoc autem tibi dico, quod me interrogas & inquiris.
Insula quædam Syria vocatur si cubi audis
Ortygia desuper, vbi mutationes Solis.
Non ita quidem adeò magna, sed bona quidem
Fertilis boũ, fertilis ouiũ, vini ferax et multi frumẽti:
Fames aũt nunquã populũ inuenit, neq; aliquis alius
Morbus odiosus est miseris hominibus.
Sed quando senescunt in ciuitate nationes hominũ,
Veniens argentei arcus Apollo Diana cum
Suis illustribus sagittis aggrediens interficit.
Illic duæ ciuitates, diuisim autẽ ipsis oĩa diuisa sunt.
His autem ambabus pater meus imperauit
Ctesius Ormenides similis immortalibus.
Illuc autem Phœnices nauibus inclyti venerunt viri
Ingenioſi, infinitas ducentes res ludicras naue nigra.

Ἔσκε δ' πατρὸς ἐμοῖο γυνὴ Φοίνισσ' ἐνὶ οἴκῳ
Καλή τε μεγάλη τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυῖα.
Τὴν δ' ἄρα Φοίνικες πολυπαίπαλοι ἠπεροπῆσαν·
Πλωτέσσῃ τις πρῶτα μίγη κοίλῃ ἐνὶ νηΐ
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, τά τε φρένας ἠπεροπεύει
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ εἴ τις ἔργοις ἔπισιν.
Εἰρώτα δ' ἥπτησε τις εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
Ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Εἰμὶ μὲν Σιδονίοις πολυχάλκοις ἄχομαι εἶναι·
Κέρη δ' εἰμὶ Ἀρυβαντιάδεω ἐγὼ ῥυσὴν ἀφνειοῦ·
Ἀλλά μ' ἀνήρπαζαν τάφιοι λῃστῆρες ἄνδρες
Ἀγρόθεν ἐρχομένην· πέρασαν δέ με δεῦρ' ἀγαγόντες
Τοῦ δ' ἀνδρὸς τῷδε δώματ'· ὁ δ' ἄξιον ὧνον ἔδωκεν.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἀνὴρ ὃς ἐμίσγετο λάθρῃ,
Ἦ ῥά κε νῦν πάλιν αὖτις ἅμ' ἡμῖν οἶκαδ' ἕποιο,
Ὄφρα ἴδῃς πατρὸς καὶ μητέρα ὑψερεφὲς δῶ,
Αὐτάς τ'. ἦ γὰρ ἔτ' εἰσί, καὶ ἀφνειοὶ καλέονται).
Τὸν δ' αὖτε * προσέφη γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Εἴη, κεν καὶ τοῦτ', εἴ μοι ἐθέλοι τέ γε ναῦτ')
Ὄρκῳ πιστωθῆναι, ἀπήμονά μ' οἶκαδ' ἀπάξειν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευεν·
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὤμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Τοῖς δ' αὖτις μετέφη γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
* Σιγᾷ νῦν· μήτις με προσθ' πωδλάτω ἐπέεσσιν
Ὑμετέρων ἑτάρων, συμβλήμενος ἢ ἐν ἀγυιῇ,
Ἠέ πῃ ἦπι κρήνῃ· μή τις ποτὶ δῶμα γέροντι
Ἐλθὼν εἴσπῃ· ὁ δ' ἴσασμενος κεν δήσῃσι
Δεσμῷ ἐν δεινῷ, ὑμῖν δ' ἅπαφίσεται ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἔχετ' ἐν φρεσὶ μῦθον, ἐπείγετε δ' ὧνον ὀλέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηῦς πολεῖν βιότοιο γένηται,
Ἄγγελίη μοι ἔπεσθαι θοῶς ἐς δώματ' ἰκέσθω.
Οἴσω γὰρ καὶ χρυσὸν ὅπις κ' ὑποχείριον ἔλθῃ.
Καὶ δέ κεν ἄλλ' ἐπίβαθρον ἐγὼν ἐθέλουσά γε δοίην.
Παῖδα γὰρ ἀνδρὸς εἶμι ἐν μεγάροις ἀπιπάλλω,
Κερδαλέον δὴ τοῖον * ἀμαιμακόωντα θύραζε,
Τόν κεν ἄγοιμ' ἅπτι νηός· ὁ δ' ὑμῖν μυρίον ὦνον
Ἄλφοι, ὅπη περάσητε πολὺς ἀλλοθρόος ἀνθρώπους.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς δώματα καλά·
Οἱ δ' ἐνιαυτὸν ἅπαντα παρ' ἡμῖν αὖθι μένοντες
Ἐν νηῒ γλαφυρῇ βίοτον πολὺν ἐμπολόωντο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίλη νηῦς ἤχθετο πᾶσι νέεσθαι,
Καὶ τότ' ἄρ' ἄγγελον ἦκαν, ὃς ἀγγείλειε γυναικὶ,
Ἦλυθ' ἀνὴρ πολύϊδρις ἐμοὺ πρὸς δώματα πατρὸς,
Χρύσεον ὅρμον ἔχων, μίτρῃ δ' ἠλέκτροισιν * ἔερτο·
Τὸν μὲν ἄρ' ἐν μεγάρῳ δμῳαὶ καὶ πότνια μήτηρ
Χείρεσιν ἀμφαφόωντο, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντο·
Ὦνον * ὑποσχόμενοι· ὁ δ' ἐπ τῇ κατένευσε σιωπῇ.
Ἦτοι ὁ καννήσας κοίλῃ ἐνὶ νηῒ βεβήκει.
Ἡ δ' ἐμὲ χερὸς ἑλοῦσα δόμων ἐξῆγε θύραζε.
Εὗρε δ' ἐνὶ προθόμῳ ἡμὲν δέπας ἠδὲ τραπέζας
Ἀνδρῶν δαιτυμόνων, οἳ οἱ πατρὶ ἀμφεπένοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐς ἀγορὴν πρόμολον, δήμοιό τε φῆμιν.
Ἡ δ' αἶψα τρὶ ἄλδην κεχρυψασ' ὑπὸ κόλπῳ
Ἔκφερεν. αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀφραδέσσι.
Δύστρ τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡμεῖς δ' ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν ὦκα κιόντες,
Ἔνθ' ἄρα Φοινίκων ἦν ἀνδρῶν ὠκὺαλος νηῦς.
Οἱ μὲν ἔπτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,

Fuit autem patris mei mulier Phœnissa in domo
Pulchraq́, magnaq́, & splendidorum operum docta.
Hanc autem Phœnices callidi deceperunt
Lauantẽ: quidã primùm mixtus est concaua in naui
Lecto & amicitia, quæ mentes decipiunt
Libidinosis mulieribus, & si benè operans sit.
Interrogabat autẽ posteà, quæ esset & vnde veniret:
Hæc autem valdè statim patris dixit altam domum,
Ex quidem Sidoni multi æris glorior esse,
Filia autem sum Arybantis ego abundè diuitis.
Sed me rapuerunt Taphij latrones viri
Ex agro venientem, transtulerunt autem me huc deductam:
Huius autem viri ad domos, hic autem dignum pre- (cium dedit.
Hunc aũt rursus alloq. est vir, qui mixtus erat clã,
Certè nos iterum rursus simul nunc domum sequere,
Vt videas patris & matris altam domum,
Ipsosq́. certè enim adhuc sunt, & diuites vocantur.
Hunc autem rursus alloquutus est mulier, & re- μ. μιτρέφατο
Sit & hoc, si mihi velitis nautæ (spondit verbo,
Iuramento fidem dare innocuam me abducere).
Sic dixit, hi autem omnes iurarunt sicut iussit.
At postquã iurauerunt q́, perfecerũt q́, iuramentum,
His rursus quædam dixit mulier, & respondit verbo,
Silentio nunc, ne quis me alloquatur verbis μ. Σιγᾷ
Vestrorum sociorum obuians vel in via,
Vel in fonte, ne quis ad domum seni
Veniens dicat: hic autem intelligens liget
Vinculo in difficili, vobis autem cõsultauit mortem:
Sed habere in mẽte verbũ, festinate. a. emptionẽ via-
Sed quando iam nauis plena victu fuerit, (ticorũ.
Nuncius mihi postea velociter ad domos veniat,
Portabo enim & aurũ quodcũq́, sub manus venerit.
Et aliud quidem onus ego volens dabo.
Filium enim viri sui in domibus nutrio
Astutum iam talem, simul currentem foràs: μ. ὁμοτρέ-
Hunc ducam in naui, hic vobis infinitum precium χόωντα
Inueniet, quocũq́, transibitis ad diuersilingues homi-
Hæc quidem sic fata abiuit ad domos pulchras, (nes.
Hi autem per annum totum apud nos manentes
In naui concaua, facultates multas lucrabantur.
Sed quando iã concaua nauis grauata erat, his redire
Et tunc nuncium miserunt qui nunciaret mulieri.
Venit autem vir multa sciens mei ad domos patris,
Aureũ monile habens, pòst. a. electris impeditũ erat: μ. ἔερτο.
Hunc quidem in domo famulæ & honesta mater
Manibus tractabant, & oculis videbant
Precium pollicitæ, hic autem huic innuit tacitè. μ. ὑποσχό-
Certè hic innuens concauam in nauem iuit, μενος.
Hæc autem in manu capiens domibus eduxit foràs.
Inuenit. a. in vestibulo partim pocula partim mẽsas,
Virorum conuiuarũ, qui meum patrem gubernabãt.
Hi quidem in concionem processerũt populiq́, cœtum.
Hæc autem statim tria pocula abscondens in sinu
Exportauit, at ego sequebar stultitijs.
Occidit autem Sol, obscuratæ suntq́, omnes viæ.
Nos aũt in portũ inclytum venimus celeriter euntes,
Vbi Phœnicum erat virorum velox in mari nauis.
Hi qdẽ postea ubi ascẽdissẽt, nauigabãt humidas vias

Νῶϊ ἀναβασάμενοι· ὄπαζε δὲ Ζεὺς ἔρον ἴαλλεν.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Ἀλλ' ὅτ' ἄρ' ἕβδομον ἦμαρ ὄπαζε Ζεὺς ἦκε Κρονίων,
Τὴν μὲν ἔπφνε γυναῖκα βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα·
Ἄντλῳ δ' ἐνδόπησε πεσοῦσ' ὡς εἰναλίη κὴξ·
Καὶ τὴν μὲν φώκῃσι καὶ ἰχθύσι κύρμα γυρώσας
Ἔκβαλον· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.
Τὼς δ' Ἰθάκῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ·
Ἔνθά με Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν.
Οὕτω τὴν δὲ γοῆαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν.

Nos naui imponentes, Iupiter autem ventũ immisit.
Sex diebus quidẽ simul nauigauimus noctesq; & die.
Sed quando septimũ diẽ Iupiter imposuit Saturnius,
Hãc qdẽ postea mulierẽ interfecit Diana sagittis gau-
In sentinã.a.insonuit cadẽs, sicut marina fulica, (dẽs.
Et hanc quidem phocis & piscibus escam fieri
Eiecerunt, at ego relictus sum dolens animo.
Hos autem Ithacæ admouit portãs ventusq; & aqua,
Vbi me Laërtes emit rebus suis,
Sic hanc terram ego vidi oculis.

COMMENTARIVS.

a πολὺν ἀπλάγχθης] Vnde, quæso, hoc collegit Vlysses? Nam de suis erroribus nihil meminit Eumæus in oratione præcedenti. Verisimile est ergo, Vlyssem ita esse subodoratum, cùm eum à matre educatum intellexisset, quòd nimirum domesticus non esset, sed extraneus, atq; adeò seruus. Peregrinum ergo cum fuisse oportuit, ac proinde longè remotum ab illa insula Ithaca. Videtur enim moris fuisse, vt quælibet gens exteris tantùm pro seruis vteretur, proprijs regionis incolis parceret. Nam si domi haberent eos, cur foris quærerent? & aliunde sibi compararent & mercarentur. Hinc ergo arripit occasionem Vlysses vlteriùs de patria illius Eumæi sciscitandi, & ratione qua in Laërte potestatem venerit, cui longa narratione mox Eumæus satisfaciet.

b αἰνὴ πολὺς ὕπνος] Quæ mediocritas in rebus laudanda est, ea etiam in somno requiritur. Vitiosum enim est quicquid per se bonum est, si modi fines excesserit. Quod vt in reliquis non doceamus, prolixitatis euitandæ causa, id in somno quo de nunc est quæstio, obseruare licet. Est enim somnus res homini admodum salutaris, vnde illa in Monostichis, ὕπνος ἡ πᾶσιν ἐστιν ὑγεία βίου: &, ὕπνος πέφυκε σώματος σωτηρία. Has enim somni & vigiliæ vicissitudines instituit animantibus necessarias natura, vt quę sine vtriusque vsu subsistere nullo modo possint, vt aliàs ex Aristotele docuimus. Ergo campus se nobis aperit de commodis modici, & incõmodis immodici somni, quem si placet leuiter percurramus, & summis, vt dicunt, vestigijs. Ergo modicum somnum eum intelligimus, qui naturæ sufficiat ad alimentorũ concoctionẽ, cui plurimùm conducere à tota Medicorum turba scribitur: & præcipuè ab antesignano illo Hippocrate lib. 6. de Morb. pop. part. 4. & 5. & Galeno lib. 3. de Cauſ. sympt. & 2. de Musc. motu. Dormiente enim homine ventriculus calidior redditur, vnde egregiam operam in cibis concoquendis nauat, animali videlicet virtute quiescente, naturali verò vehementiùs operante. Plinius videtur calorem illum qui internas petit in somno partes, pro animo accepisse: siquidem somnum definit animi in medium corpus quendam recessum. Itaque hoc est maximum emolumentum, quod homini somnus parit: aliud est, quod laborum sit perfugium, & animi requies. Quæ duo persequitur Fernelius de Morb. cauſ. lib. 1. cap. 17. his verbis: Est autem somnus non solùm motus, verumetiam sensus omnisque animalis functionis cessatio, in qua non modò vt in quiete nerui, musculi artusque, sed & cerebrum & sensus omnes consopiri solent: estque somnus omnium quasi perfugium laborum, requies animi, pars humanæ melior vitæ. Hic spiritus labore vigilijsque dissipatos restituit, alijs videlicet ad functionum frequentationem suffectis. Membrorum sensuumque defatigationem tollit, naturales functiones, maximeque concoctionem & retentionem corroborat & auget. Tum siquidem natiuus calor minimè dispersus sed circum viscera intrò se colligens, vegetiorq; factus, in cibi crudorumque humorum concoctionem validiùs incumbit, &c. Ad secundum emolumentum pertinent illa somni Epitheta apud Homerum, λυπόνυ, λυσιπόνυ, λυσιμελὲς, λυσιμελήμονα, &c. Hinc Alexis eum βροτείων πόνων παυσῆρα appellauit: & alius nescio quis καμάτων λιμήνα. *Hinc domitorem malorum, requiemq; animi,* Seneca. Hinc eius laudes apud Ouid. lib. 12. Metam.

Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum, *Fessa ministerijs mulces, reparasq; labori.*
Pax animi, quem cura fugit, tu pectora duris

Atq; hæc sunt moderati somni cõmoda. Ex immoderato contrà pernicies duplex nascitur: primùm corpori, deinde animo: quod item medici satis docẽt, & ex recentioribus idem Fernelius loco iam laudato. Cæterùm, inquit, somnus immoderatior, spiritus offundit & obscurat, omnes sensuum mentisque vires torpore & ignauia debilitat, calorem obtundit, functionesque naturales infringit, crudos pituitososque humores & omnis generis superuacanea exaggerat. Corpus itaq; refrigerans & humectans ignauum atque iners magis quàm quies efficit, destillationum, frigidorum diuturnorumque humorum author. Hinc est quod Plato lib. 2. de Legibus dicit, ὕπνος πολὺς οὔτε τοῖς σώμασι οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, ἐφ' ᾧ ταῖς πρόσεστι ταῖς περὶ τοῦτο ἀρεταῖς ἔστι κεῖ φύσιν, καθ' ὅδων γε ἑαυτοὺς ἀδύνατος ἄξιος ἐστὶ μᾶλλον τὸ μὴ ζῶντα. ἀλλ' ὅστις τὸ ζῆν ἡμῶν κὴ τὸ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμών, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ δὲ ὑπνῶδες ὑγιὲς αὖτε μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δ' ὁ πολὺ, καλῶ, εἰς ἔμε τὸν ἰόν. id est, Serrano interprete: Somnus multus neq; corporibus neq; animis neque rebus gerendis ex natura aptus est: nemo profectò, dum dormit, vllius est precij, nihilo magis quàm qui non viuit. qui igitur vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat: id tantùm prouidens atq; obseruans, vt somni tãtum capiat, quantũ ad sanitatẽ potest pertinere: ad cuius quidem conseruationẽ non multo somno opus est, dummodo rectè cõstitutus sit somni capiendi modus. Ergo in somno capiendo etiam modus est adhibendus, qualem summi viri etiam adhibuerunt: vt de Augusto refert Suetonius, cum non vltra septem horas dormire solitum, quo quidem spacio somnus vt plurimùm terminari solet. Ratio tamen ætatum est habenda. Iuniores enim somno longiore quàm senes indigent, vt item ij qui imbecilliore sunt corpore & repletiore vel crudiore stomacho, aut qui laboribus sunt defatigati. Itaque cautiùs somni finem concoctione absoluta terminandũ censemus. Vtvt sit, cùm excedit modum, vitiosus est habendus, & deniq; vt concludamus cũ Sulpitio, αἰνὴ πολὺς ὕπνος.

c μή γάρ τε κἠ ἄλγεσι] Quænam est, quæso, ista delectatio in media dolorum aut laborum, quos olim perpessus fueris commemoratione? Ea scilicet, quòd te ijs ereptum, & in securitatem collocatum iam sentias. Hinc apud Tullium Euripides, iucundam dicitur præteritorum malorum securam recordationem πόνων. Et apud eundẽ vulgatum illud prouerbium, *Iucundi acti labores*, de quo Erasmus Adag. Chil. 2. cent. 3. prou. 43. Eustathius apud Macrobium lib. 7. cap. 2. in eorum numeratione, de quibus aliquis lubentes rogatur: Pericula quoq; (inquit) præterita, vel ærumnas penitùs absolutas qui euasit, vt referat gratissimè prouocatur. Nam qui adhuc in ipsis vel paululùm detinetur, horret admonitionem, & formidat relatam. Id adeò Euripides expressit, ὡς ἡδὺ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. Adiecit enim, σωθέντα: vt ostenderet, post finem malorum gratiam relationis incipere. Et Poëta vester (*Virgilium intelligit*) adijciendo olim quid nisi post emensa infortunia futuro tempore iuuarè dicit memoriam sedati laboris? *Forsan & hæc olim meminisse iuuabit*, &c. Et habet illa recordatio nescio quid facultatis præsentem securitatem condiendi, vt eleganter docuit Xenophon lib. 7. his verbis: ἐκεῖνο δεῖ καταμαθεῖν, ὅτι τοσούτῳ τὰγαθὰ μᾶλλον δύρεαίνει, ὅσῳ καὶ μᾶλλον ἐπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἄπεισι (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς) ὡσὰν ἦ τὸ δεδρμένον τυγχάνῃ λυπηρὸν, ἡδὺ ἔπω πολυτελῶς παρασκευασθέν. *Quòd fuit durum pati, Meminisse dulce est*, inquit Seneca in Hercule Furente.

d νῆσός τις ἔστι] Incipit Eumæus narrationem de se ipso, quam hospes exposcerat, ac ordine διηγηματικῷ & naturali eã persequitur. Primùm ergo describit insulam, ex qua est oriundus, & à quibus parẽtibus genus ducat: deinde quomodo mater illius & ipsemet à Phœnicibus callidè sint abducti, tum ea mortua quo pacto ipse in Ithacam ab ijsdem abductus in Laërtæ potestatem venerit.

e ὅπου τροπαὶ ἠελίοιο] Intelligit sitam esse hãc Syriam ad partes occidentales Ortygiæ. Solis enim τροπὴ est occasus: & ita quidẽ Eustathius. At Didymus hîc imaginatur fuisse speluncam Solis, ἔνθα φησὶν, inquit, εἶναι τὸ ἡλίου κατήλαιον, δι' οὗ σημειοῦσθαι τὰς τοῦ ἡλίου τροπάς.

f ἀλλ' ἀγαθὴ μάλ',] Patriæ suæ ornamenta describit Eumæus, quæ tanta sunt, vt ad eius felicitatẽ ex rebus humanis nihil desiderare possis, siue ipsius soli vbertatem, siue incolarum statum, quo ad ipsas personas, spectes. Vbertatẽ soli tum in animalium tum in ciborum copia intelligi volo: nam vtraque ex illa pendet, siquidem animalia in terra pascuntur, & ex ipsius fructibus alimenta sumunt. Ergo εὔβοτον & εὔμηλον habet patriam Eumæus bobus & ouibus abundantem, quanquam per εὔμηλον omnia genera pecorum vellem intelligi: habet & οἰνοπληθῆ κὴ πολύπυρον vini frumentique feracem, quæ duo sola sunt vitæ columina. quicquid enim præterea ad nutricationem nostram adijcimus, non tam est necessarium vt eo carere non possimus ad vitam sustentandam.

Itaque

Itaque multi est facienda illa regio, quę incolis suis illa suppeditat, licet alijs ciborum delicijs quàm maximè destituatur. Ecce ergo quibus & quantis bonis paruitas illius insulæ compensetur, & quàm egregio loco sit oriundus hic noster Eumæus. At si salubritatem regionis illius consideres, amabis sanè & longè augustioribus laudibus illam ad cœlum vsque efferes. Ea enim tanta est, vt nullo genere morborum illius incolæ conflictentur: sed vbi naturalem vitæ cursum peregerunt, placidè moriãtur, & quasi dicas somnum petituros illos decumbere. illud est enim Apollinis & Dianæ sagittis confici. Illic porrò viros, hæc fœminas interficiebat: quæ de re aliàs in Iliade diximus. Sed amabo te, Eumæe, vbi gentium est illa insula? Ὀ Ὀρτυγίης καλέουσι, inquis. Scio vbi sit Ortygia in Cycladum numero, siue illam Delon, siue Cynthiam, siue Asteriam, siue Lagiam, siue Cerham, siue Mydiam, siue Cynethum, siue denique Pyrpilen appellare velis. Legi Geographiam aliquot authorum, sed nusquam Syriam tuam reperio. Strabo tamen lib. 10. dicit te Syrum, quæ est in Cycladibus, Syriæ nomine indicasse. Esto, at nullus tot illi bona attribuit, quot tu commemorasti. Quid tum? nos tibi antiquissimo credimus, & ne tantillum quidem fidem tuam eluabimus. Sanè tuæ gentis vitam ἄλοσον & morborum immunem admiramur. Sed cui tandem rei tantæ felicitatis causam tribuemus? Duo mihi videntur esse quæ illam párere possunt, victus bonitas, & eius moderata ratio. An ergo vtramq; Syrijs illis assignabimus? Id sanè ratio postulat: nam alterum ab altero seiunctũ nullius est ad sanitatem emolumenti: sed illa aut breuis est, aut si paulò longior, miserè tamen aliquando labefactatur, & summam iacturam corporibus affert, diemq; mortis quodammodo anteuertit: quanquam qui moderatè viuunt, nescio quo pacto etiam pauca in victus bonitatem reparant & resarciunt. Vtut sit, illa Syriorum κρῆσις mira fuit, qualem Hesiodus ijs qui Saturni tempore viuebant, tribuit, his verbis:

οἱ μὲν ἐπὶ κρόνου ἦσαν ὅτ' ἐν οὐρανῷ ἐμβασίλευεν,
ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ οἰζύος· οὐδέ τι δηλὸν
γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δ' ὁμοῖοι πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἐκτὸς δὲ πάντων
θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.

Quàm longè sequentia sæcula & a Saturnijs & a Syrijs hominibus aberrarunt. Hæc vt lector attendat postulo, mireturq; degenerem istam à maioribus progeniem, quæ suis voluptatibus, luxurijs, & lasciuiente victus libidine tam paratam & tranquillam vitam æmulari non potest. O felicem illam Syriam, quæ tam felici cœlo vsa est, vt suos incolas hac beatitudine donauerit. aut ó felices potiùs Syrios illos incolas, qui tam moderatam & temperantem vitam vixerunt, vt cupiditatibus inseruientes suis naturæ nullam intulerint iniuriam, sed eius cursum integrum sine vlla offensione placide peregerunt. Illic ego vnicum illud defuisse existimo, quod sinceræ veritatis cognitione destituti, parum à belluis distarunt. Eorum casum ego sanè lugeo, doleoque veram animi non perinde ac corporis honorumque felicitatem ipsis affuisse: itaque conditionem nostram longe illorum statui antepono: cui si ille etiam accesserit, aurea sæcula reditura breui sperauerim.

g πάντη δ' οὔποτε] τὸ πάντη, inquit Eustathius, σωτηρίαν ἢ τὸ σωτηρίαν μᾶσσον τῇ νήσῳ, ἐπεὶ τῷ λιμῷ πολλάκις φθορὰ παρακολουθεῖ. ὡς Ἡσίοδος, λυμὸν δὲ καὶ λοιμὸν, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί. Sed mihi aliud videtur sentiendum, vt doceret Eumæus, quàm abundarent Syrij rebus ad vitam sustentandam necessarijs, dixisse eos nunquam fame premi.

h οὔθ' ὑπὸ φοινίκων] Sequitur ratio, qua mater huius Eumæi & ipsemet Eumæus à Phœnicibus abducti sunt, vbi libidinẽ matris suæ Eumæus detegit, veritatem narrationis suo ipsiusque pudori anteponens. Tamen modestè eam deceptam à Phœnicibus dicit, hoc est, multis donis & delicijs, quinimò & pollicitationibus pellectam, vt eorum libidini obsecundaret. Enimuerò fragile & procliue ad peccandum est genus mulierum, vt Eumæus quidem diceret: vt alij verò liberiùs, libidinosum & castitatis parum obseruans, si de eius violatione paulò acrius vrgeatur. Quod ego generaliter enunciari nolim, quia in eo sexu etiam pleræque virtutem & honestatem amant, vt nullis machinis expugnari earum pudicitia possit. At hæc Phœnissa ex earum numero non fuit, sed ijs potiùs ascribenda, quæ apud Euripidem in Ino sic exclamant:

ὦ θνητὰ πράγματ', ὦ γυναικεῖαι φρένες,
ὅσον νόσημα τὴν Κύπριν κεκτήμεθα.

O res mortalium, ô muliebres animi,
Quanta nos ægritudine Venus afficit.

(Illa autem ægritudo libidinem significat) Aut de quibus Ouid. 3. de Arte:

Fœmina nec flammas, nec fœnos excutit arcus,
Parcius hæc video tela nocere viris.

Denique ea fuit hæc Phœnissa, quæ suæ & virorum libidini lubenter satisfaceret. In eius tamen facto duo concurrunt obseruanda. Primùm libido ipsa, & adulterium, quod omnino damnamus. Deinde reditus in Phœniciã, cuius causam si attentiùs inspiciamus, ferè omni culpa carebit: siquidem cùm illinc esset oriunda, & in huius Ctesij Ormenidæ potestatẽ seruitutis nomine veniisset, quæ conditio per se iam non est toleranda ei præcipuè, qui ingenuis sit ortus parẽtibus: dubium non est, quin patiẽter ei auscultarit, qui eam pristino statui restituere spondebat. Cùm verò quilibet amans sit suæ libertatis, mirum non est, si eam quacunq; ratione captes, vt iniuria illi non fiat, cuius iugum excusseris. Et hac in parte grauitas facti huius Phœnissæ quodammodo eleuatur, labe tamen sua non caret, quia libidini coniuncta est. Cæteræ in hac narratione planè nihil difficultatis continent, eam tantùm diligenter legat, qui earum antiquitatum fuerit studiosus. Exemplum enim est & muliebris & virilis perfidiæ. Virilis dico, quod ad Phœnices attinet, quorum varia eiusmodi facinora commemorant historiæ. Videndus est Herodotus lib. 1. in ipso initio, vbi tradit ex Persarum historijs Phœnicas huiusmodi raptus mulierum primùm exercuisse, vnde etiam bella postmodùm sunt exorta.

Τὸν δ' αὖ διογενὴς Ὀδυσεὺς ἠμείβετο μύθῳ,
[a] Εὔμαι', ἦ μάλα δή μοι ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες ἄλγεα θυμῷ.
Ἀλλ' ἤτοι σοὶ μὲν καὶ ἐπὶ κακῷ ἐσθλὸν ἔθηκε
Ζεὺς ἐπεὶ οὐδρὸς ἅπαντ' ἀφίκεο πολλὰ μογήσας
Ἠπίῳ, ὃς δή τοι παρέχει βρῶσίν τε πόσιν τε
Εὐσταθέως· ζώεις δ' ἀγαθὸν βίον. αὐτὰρ ἔγωγε
Πολλὰ βροτῶν ἵκω ἄστε' ἀλώμενος· ἐνθάδ' ἱκάνω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Κὰδ δ' ἀρ' ἔθεντο μὲν ὀλίγον ἐπὶ χρόνον, ἀλλὰ μίνυνθα.
Αἶψα γὰρ ἠὼς ἦλθεν ἐύθρονος. οἱ δ' ἵππι χέρσῳ
Τηλεμάχῳ ἑταροὶ λύον ἱστία· καδ δ' ἔλον ἱστὸν
Καρπαλίμως, τὼ δ' εἰς ὅρμον πρόφερυσαν ἐρετμοῖς.
Ἐκ δ' ἄγκυρας ἔβαλον, κλῆσ' ἐν πείσμῃσι ἔδησαν.
Ἐκ δ' αὐτοὶ καὶ ἔπειτα βαῖνον ἵππι ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Δεῖπνόν τ' ἀντίοντο, κέρασσάν τε αἴθοπα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶντο,
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχετο μύθων,
Τ' μεῖς μὲν νῦν ἄσυδ' ἐλάσετε νῆα μέλαιναν·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγρόνδ' ἐπελεύσομαι ἠδὲ βοτῆρας.
Ἐσπέριος δ' εἰς ἄστυ ἰδὼν ἔμα ἔργα κατάμοι.

Huic autem rursus nobilis Vlysses respondit verbo,
Eumæe, certè valdè iã mihi in mẽtib. animũ mouisti,
Hæc singula dicẽs quoscũq; iã passus es dolores animo.
Sed certè tibi quidem apud & malum bonum posuit
Iupiter, quoniam viri domos peruenisti multa passus
Humani, qui iam tibi præbet cibumq; potumq;
Decenter, degis autem bonam vitam, at ego
Multas hominum per ciuitates errans huc perueni.
Sic hi quidem talia inter se vicissim dicebant.
Dormierunt aũt non multum in tempus, sed paululũ
Statim.n. aurora venit pulchræ sedis, hi aũt in terra
Telemachi socij soluebãt vela, deposuerunt aũt malũ,
Statim hanc in portum protraxerunt remis.
Extra autem ancoras iecerunt, funes aũt ligauerũt.
Extrà autem & ipsi iuerunt in littore maris,
Cænamq; parabant, miscebantq; feruidum vinum.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem Telemachus prudens infit sermonibus.
Vos quidem nunc ad ciuitatem impellite nauem
At ego ad agrum ibo, & ad pastores. (nigram,
Vesperinus autem conspicatus mea opera discedam.

Ἠὼθεν

Η᾽ῶθεν δέ κεν ὔμμιν ὁδοιπόρον ὠδυθείμεν,
Δαῖτ᾽ ἀγαθὴν κρεῶν τε καὶ οἴνοῦ ἡδυποτῖο.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέφη θεοκλύμενος θεοειδής,
Πῆ νῦ ἐγὼ φίλε τέκνον ἴω, τεῦ δώματ᾽ ἴκωμαι
Ἀνδρῶν οἳ κρατέουσι Ἰθάκης ἠγαθείησιν;
Ἢ ἰθὺς σῆς μητρὸς ἴω καὶ σοῖο δόμοιο;
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄλλως μέν σ᾽ αὖ ἔγωγε καὶ ἡμέτερόνδε κελοίμην
Ἔρχεσθ᾽· ὁ γάρ τοι ξεινίων πρόφρ᾽ ἀλλά σοι αὐτῷ
Χείρων. ἐπεί τοι ἐγὼν μὲν ἀπέστομαι, οὐδέ σε μήτηρ
Οὔψεται· ὁ μὲν γάρ τε δαμὰ μνηστῆρσ᾽ ἐνὶ οἴκῳ
Φαίνεται, ἀλλ᾽ ἄπο τῶν ὑπερῴῃ ἱερὸν ὑφαίνει.
χ. ἴκηαι. Ἀλλά τοι ἄλλον φῶτα πιφαύσκομαι ὅν κεν *ἵκηαι,
Εὐρύμαχον, Πολύβοιο δαΐφρονος ἀγλαὸν υἱόν,
Τὸν νῦν ἶσα θεῷ Ἰθακήσιοι εἰσορόωσι.
Καὶ γὰρ πολλὸν ἄριστος ἀνὴρ, μέμονέν τε μάλιστα
Μητέρ᾽ ἐμὴν γαμέειν, καὶ ὀλυμπίου γέρας ἔξειν.
Ἀλλὰ τά γε Ζεὺς οἶδεν ὀλύμπιος αἰθέρι ναίων,
Εἰ καί σφιν πρὸ γάμοιο τελευτήσει κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος· ἐν δὲ πόδεσσι
Τίλλε πέλειαν ἔχων, κὰτ᾽ ἄρ᾽ ἐν μεσσηγὺ χεῦεν ἔραζε
Μεσσηγὺς νηός τε καὶ αὐτοῦ Τηλεμάχοιο.
Τὸν δὲ Θεοκλύμενος ἐπέρων ἀπονόσφι καλέσας,
Ἔν τ᾽ ἄρα οἱ φῦ χεῖρι, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε,
Τηλέμαχ᾽, οὔ τοι ἄνδρα θεοῦ ἔπτατο δεξιὸς ὄρνις.
Ἔγνων γάρ μιν ἰόντα ἰδὼν, οἰωνὸν ἐόντα.
Οὐ μετέρχ᾽ δὲ δόμοις ἔστι γλῶς βασιλήτερον ἄλλο
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης, ἀλλ᾽ ὑμεῖς κάρτεροί αἰεί.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εἰ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῶ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε σαωσάτομεν μακαρίζοι.
Ἦ, καὶ Πείραιον προσεφώνεε πισὸν ἑταῖρον,
Πείραιε Κλυτίδη, σὺ δέ μοι τά περ ἄλλα μάλιστα
Πειθὴ ἐμῶν ἑτάρων· οἵ μοι Πύλον εἰς ἅμ᾽ ἕποντο·
Καὶ νῦν μοι τὸν ξεῖνον ἄγων ἐν δώμασι σοῖσιν,
Ἐνδυκέως φίλεόν καὶ τίεμεν, εἰσόκεν ἔλθω.
Τὸν δ᾽ αὖ Πείραιος δολιχεγχὴς αὐτίον ηὔδα,
Τηλέμαχ᾽, εἰ γάρ κεν σὺ πολὺν χρόνον ἐνθάδε μίμνοις·
Τόνδε δ᾽ ἐγὼ κομιῶ, ξεινίων δέ οἱ ὄφρ᾽ ἔσεαι.
Ὣς ἀπὼν, ὄφρα νηὸς ἔβη, ἐκέλευσε δ᾽ ἑτάροις
Αὐτός τ᾽ ἀμβαίνειν, ἅμά τε πρυμνήσια λύσαι.
Οἱ δ᾽ αἶψ᾽ ἔσβαινον, καὶ ὄφρι κληῖσι κάθιζον.
Τηλέμαχος δ᾽ ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ᾽ ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξεῖ χαλκῷ,
Νηὸς ἀπ᾽ ἰκελόφιν. τοὶ δ᾽ πρυμνήσι᾽ ἔλυσαν.
Οἱ μὲν ἀνώσαντες πρόσω ἐς πόλιν, ὡς ἐκέλευσεν
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τὸν δ᾽ ὦκα προθέοντα πόδες φέρον, ὄφρ᾽ ἵκετ᾽ αὐλὴν
Ἔνθά οἱ ἦσαν ὗες μάλα μυρίαι, ἦσι συβώτης
χ. ἐπίαυεν, Ἐσθλὸς ἐὼν *ἐνίαυεν, ἀνάκτεσιν ἤπια εἰδώς.

Manè autem vobis viaticum apponam,
Conuiuium bonum carniumq; & vini dulcis potus.
Hunc aũt rursus alloqu. est Theoclymenus diuinus,
Quò enim ego dilecte fili ibo? cuius domos perueniam
Virorum qui asperam Ithacam dominantur?
An rectà tuam matrem, & tuam domum?
Hunc.a. Telemachus prudens cõtrà alloquutus est,
Aliter quidem te ego, & nostram domum iubeo
Ire, non enim tibi hospitiorum penuria: sed tibi ipsi
Peius, quoniam tibi ego quidem abero, neq; te mater
Videbit. non quidem enim frequenter procis in domo
Apparet, sed ab his in cœnaculo telam texit.
Sed tibi alium virum edico ad quem ibis,
Eurymachum Polybij prudentis inclytum filium,
Quem nunc æqualiter Deo Ithacenses inspiciunt.
Etenim multùm optimus vir promptus est maximè
Matrem meã ducere vxorẽ, & Vlyssis honorẽ habere.
Sed hæc Iupiter scit Olympius in æthere habitans,
Si & ipsis ante nuptias perficiet malum diem.
Sic igitur ei loquuto volauit dextra auis
Accipiter Apollinis velox nuncius: in autem pedibus
Vellebat columbã tenẽs, deorsum.a. pennas fundebat
In medio nauisq;, & ipsius Telemachi. (*ad terram*
Hunc autem Theoclymenus socijs longè vocatis,
In eius accepit manu, verbumq; dixit, ac denomina-
uit,
Telemache non sine Deo venit dexter ales,
Cognoui enim ipsum è regione conspicatus alitem.
Vestro autem non est genere regalius aliud
In populo Ithacæ, sed vos potentes semper.
Hunc autem statim Telemachus prudens contrà
alloquutus est,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiendum sit.
Ideò citò agnosces amicitiamq; multaq; dona
A` me, adeò vt aliquis tibi obuius beatum dicet.
Dixit, & Peræum alloquutus est fidum socium,
Peræe Clitide, tu autem mihi præter alia maximè
Pares meorum sociorum, qui me Pylum insecuti sunt,
Et nunc mihi hunc hospitem ducens in domibus tuis
Solicitè complectere & honora, donec veniam.
Hũc.a. rursus Peræus lancea inclyt. contrà alloqu.
Telemache, etiãsi tu multo tẽpore hîc maneas, (*est,*
Hui⁹ tamẽ eq dẽ curã gerã, nec rerũ q̃ hospitib. debẽt,
Sic loq. in nauẽ iuit, iussit. a. socios (*ei penuria erit*
Ipsos ascendere, atq; oram soluere).
Hi autem statim ascenderunt, & in sedibus sederũt.
Telemachus.a. sub pedib. ligauit pulchra calciamẽta,
Accepit autem fortem lanceam claram acuto ære)
Nauis à tabulatis, hi autem oram soluerunt.
Hi quidẽ impulsa naue nauigabant in ciuitatẽ, sicut
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini. (*iusserat*
Hunc autem celeriter præeuntem pedes ferebant, vt
iret in stabulum
Vbi ei erãt sues valdè multæ, quibus subulcus (*tiens.*
Bon⁹ nimirũ vir dormiebat, de dominis benignè sen-

COMMENTARIVS.

a δύμαι ἤ μάλα δή] Fictus hic hospes simulat se ob casus Eumæi dolore, eosque ita auget. (Mala enim quæ alios etiam, præter eum qui ea patitur, commiseratione mouent, pro grauissimis habentur, quales sunt huius subulci calamitates Vlyssis respectu) Posteà verò quodammodo eum consolatur, cùm ait eum pro illa aduersa fortuna contrà altera prospera vsum, qui in tam humani domini potestatem peruenerit. Tandem suorum etiam errorum leuiter memoriam refricat: quasi dicat, Tu quidem Eumæe, post tot labo-

tot labores tandem placidè & ſecurè conquieſcis, nec tibi deterior eſt fortuna, quàm in patria eſſe poſſet, vtpotè cui nihil ad vitam benè tranſigendam deſit. Ego verò qui multa quoq; errando pertuli, licet huc venerim: nondum tamen eiuſdem quietis & fortunæ ſpem mihi paratam video. Hoc, ni fallor, ſubindicauit Vlyſſes leui illa ſuorum errorum commemoratione.

b οἱ δ' ἐπὶ χέρσ᾽] Hîc eſt aduentus Telemachi in Ithacam, vbi omnia ſigillatim & exactè deſcribit pro ſuo more Poëta. Ita porrò ſe gerit Telemachus, vt cum à Minerua monitum initio huius libri videbamus. Socios enim cum naue ad ciuitatem mittit, ipſemet verò ad agros ſe confert: quod ita ab illa Dea erat inſtitutum, vt ea ratione commodè patrem filius agnoſceret, vt in ſequenti libro videbimus: at Telemachus aliud cogitabat, nimirum de inuiſendis ſuis bonis.

c κάπνω μιν σ' αὐτ' ἔχωγε] Miſſurus cum reliquis hunc nouum hoſpitem & ſupplicem Theoclymenum, dat operam vt ſe abſente tutò & honorificè in Ithaca eſſet poſſit. Suadet ei ergo vt tantiſper Eurymachum adeat, qui cæteris procis humanior erat atque adeò Vlyſſis honori quodammodo velificabatur: proinde maluit ipſi ſoli curam huiùs hoſpitis demandari quàm reliquis, à quibus non niſi proteruè fuiſſet exceptus. Hunc porrò Erymachum vidimus anteà lib. 1. pag. 7. ex Athenæo de nuptijs Penelopę maiorem ſpem habuiſſe, quàm cæteri omnes propter ictum ſæpius calculum. Hîc autem Telemachus aliud videtur innuere, eum nimirum propter probitatem ſuam à Penelope facilius admitti, quem neq; ipſe Telemachus pro vitrico recuſaturus ſit: quod tamen ſe non ita optare docet, vt aduentum patris potiùs nollet: quin adhuc in dubio ponit, immò quaſi iam ſpem quandam de illo concepit, forſan ob augurium illius aquilæ, quod Helena anteà interpretabatur.

d ὁ γάρ τι ξεινίων] Hîc quaſi ſequentem orationem præmunit, ne videlicet ob paupertatem exiſtimaretur proprijs ædibus ipſum Theoclymenum minimè excipere, cùm ad alienas eum ire iuberet. Erat enim ſatis ampla multis hoſpitibus domus, vt hic ſolus facilè ea poſſet contineri: ſed duo erant quæ obſtabant, quo minus ad eas liberè non admitteretur. primùm, quòd ipſemet futurus eſſet abſens, quæ quidem abſentia maiorem procacitati procorum & proteruiæ in hunc peregrinum feneſtram aperiret: deinde, quòd ipſam Penelopen adire non poſſet, ad quam via à procis præcludebatur. Quid ergo delectationis ac ſolatij in his medijs turbis capturus erat Theclymenus?

e μητέρ' ἐμὴν] Hoc Telemachus ex Minerua initio huius libri intellexerat, his verbis:

ἤδη γάρ μ' ἐκέλευσε πατὴρ τάδε κάρτα γενέσθαι — μνηστῆρας δώροισι δόλῳ ἐξάφρονας ἔμμεν ἑοῖσι.
δήμου μάλιστα γὰρ αὐτὸς ἐνὶ μεγάροισι μάχονται.

f ἀπόλλωνι δ' ἔχεσ ἄγελε] Hoc ab Aegyptijs habet Homerus, qui hanc auem ſacram Apollini exiſtimauit. Aelianus de Animal. lib. 7. cap. 9. οἱ τοῦ Ἀπόλλωνος (inquit) ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἱερογλυφοῦσι, λέγεσι καλεῖσθαί τινας οὕτως ἱερακοβοσκούς. οἱ δὲ εἶναι τοῦ θεοῦ ἱεράκων τροφὰς τε καὶ μελεδωνοὺς μόνους τοὺς αὐτούς. id eſt, Apollinis in Aegypto ſacerdotes hieraboſcos quoſdam vocari aiunt, qui accipitrum Dei nutricij ſunt & curatores, &c. tum ibidem docet, quamuis omne auium genus ei Deo ſacrum ſit: tamen præcipuam curã accipitrum illis ſacerdotibus incumbere. Idem Aelianus de Anim. lib. 10. cap. 14. Αἰγύπτιοι, inquit, τὸν ἱέρακα Ἀπόλλωνι ἡμῶν ἐοικόσι, καὶ τὸν μὲν θεὸν Ὧρον καλοῦσι τῇ φωνῇ τῇ σφετέρᾳ: τοὺς δ' ὄρνιθας λέγουσι ϝασεὺς, ita enim legit Gillius pro vulgato ϝαμφεὺς, quod etiã ſequutus eſt Geſnerus) καὶ σοφοὺς εἶναι τοῦ θεῷ τοῦ σοφωτάτου φασίν. ὁρῶσι γὰρ ἱέρακες ὀρνίθων μόνον ἀεὶ ἐν τοῖς ἄκροις τὰ ἡλίου ῥᾳδίως καὶ ἀδακρυϊσεὶ βλέποντες: καὶ ὁλοσώματοι ἥκουσι πορείαν τε τὴν ἀνωτάτω ἴασι: καὶ αὐτοὺς ἡ θεία φλὸξ λυπεῖ οὐδαμοῦ. καὶ ἀνάπαλιν μόνοι τε πέτονται τὸν ἱέρακα οἱ ἰδόντες φασὶν ὡς ἐξ ὑπτίας νέονται. σὺν δίκῃ τε καὶ τοὺς τὸν ἱέρακον ὁρᾶν, καὶ τοὺς τὸν παῖδα ἐφορᾶν ἄλλα ἐλαθέρως καὶ ἀπτέρυστος ὁ αὐτός. ὄφεών τε καὶ δακετῶν θηρίων ὁ αὐτός ἐστιν ἔχθιστος. τὸν καὶ γηθοῦσι αὐτὸν Αἰγύπτιοι οὔτε ὄφις, οὔτε σκορπίος, οὔτε μὴν πονηρὸς ὕλης ἄλλο ἔκτηνον. id eſt, Accipitrem Apollini conſecrant Aegyptij, & venerantur, Oron ſua lingua Deum hunc appellant. Auem autem eiuſmodi Thauſtum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de auibus ſoli accipitres ſemper nullo negotio aduerſos Solis radios intuentur, neq; intentis oculis ſurſum verſus iter ſuſcipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. Contrà etiam quàm cæteræ aues, ſupino interdum volatu ferri accipitres quidam obſeruârunt: quo quidem corporis geſtu cœlum intuẽtur, ac rerum inſpectorem omnium liberè intrepideq; aſpectant. Iidem ipſi ſerpentibus & venenatis beſtijs inimiciſſimi ſunt. nec enim ipſos ſerpens, vllâve alia mala beſtia latêre poteſt, &c. Ad finem eiuſdem capitis, ἔοικε δὲ φασι, inquit, καὶ Ὄνηρ ὄτι τοῦ Διὸς καὶ Λητοῦς ἐστι φίλος, ὑπαινίττεσθαί πως λέγων: βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων ἴρηκι ἐοικὼς ὠκείῃ φαεσφόρῳ, ὃν Ἀπόλλων αὐτός. Vbi inſignis eſt error Interpretis, cùm ita vertit: Homerus accipitrem Apollini & Latonæ gratum eſſe inſinuare videtur, vbi de Apolline canit, &c. Non enim hoc ait Aelianus, ſed gratum eſſe filio Iouis & Latonæ, τοῦ Διὸς καὶ Λητοῦς, id eſt, Apollini. Hinc conſtat quanta ſit Latinis interpretibus fides adhibenda, & quantum plerunq; damni in re literaria afferat linguæ Græcæ inſcitia. Ergo Aegyptij accipitrem Apollini ſacram ſtatuunt, adeò vt quiſquis eam ſeu volens ſeu nolens interfecerit, morte afficiatur, vt ſcribit Herod. lib. 2. Accipitres, inquit Diodorus lib. 2. ab Aegyptijs coluntur, quòd profint ad ſcorpiones, ceraſtasque, & parua animalia quæ morſu nocent. Quidam ob eam cauſam honorem haberi accipitri volunt, quòd his vtantur augures in futurorum prædictione. Alij accipitrem priſcis temporibus dicunt librum Puniceis inſcriptum literis, in quo continebatur, qui cultus Dijs, quíve honor deberetur, Thebas ad ſacerdotes detuliſſe. Quapropter literarum Sacrarum ſcriptores, & Puniceum filum geſtant, & accipitris alam in capite, &c. Mirum autem quò procedat temeritatis ſuperſtitio. Nam non ſolùm viuam, ſed etiam mortuam illam auem (vt & cætera animalia Feles, Ichneumonas, Canes, Ibides, Lupos, Crocodilos, & alia plura) honore ſummo proſequuntur, vt ibidem teſtatur Siculus. Credunt enim, vt ſcribit Aelianus, tunc etiam futura oſtendere. Apollini etiam ſacrum eſſe accipitrem Interpres Ariſtophanis in Auibus docuit. Cùm enim dixiſſet Ariſtophanes,

— ὁ Ζεὺς γὰρ ὁ νῦν βασιλεύων — αἰετὸν ἔσχε· ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλεύς ὤν.

Hæc ad illa verba, ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ait, δέον εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ σκήπτρου. ἔτω γὰρ ὁ Πίνδαρος, ἀετὸν ἔχων Διὸς ἥκεται ἀώτου τὰ ἀφιερωμένα ἀκάμᾳ μάχᾳ ϝάϝῳ ὄρνεα, ἐπὶ κεφαλῆς ἰδρύων τῆς γὰρ ἀρχικὰ πολλῶν ἀφικνεῖται τὸ ἄγαλμα γλαῦκα ἔχον ἐν τῇ χειρί· ὃ δὲ Ἀπόλλων τὸν ἱέρακα ὡς μαντικὸν ὄρνεον, ὡς ϝεράπων ϝὸ τοῦ Διός. ἐπὶ μικρότερος τοῦ αἰετοῦ ὁ ἱέραξ. Euſtathius noſter lib. 1. Iliad. pag. editionis Baſil. 65. num. 26. ἱέραξ, inquit, ἱέρωται (nota vocum alluſionem, nam ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἱερεῖος dictum volunt, vnde ſacer à Virgilio appellatur: quanquam aliam originationem amplectitur Euſtathius) ἡλίῳ ἀπόλλωνι, ᾧ φασι τὸ ὀξὺ τῆς κινήσεως, ὠκυπέτης γὰρ ὁ ἱέραξ, καὶ ὁ ἥλιος ὀξυκίνητος, καὶ ᾧ φασὶ τινὲς ἐξ ἐτυμολογίας συγκεῖσθαι. καὶ γὰρ ἴεται ῥᾷον ὁ ἥλιος· σὺν πεδήσει δὲ ὁ ἱέραξ ὠνόμασται, &c. Idem etiam Varinus refert. Addit Geſnerus, ſed ex Aeliani loco ſuperiùs à nobis laudato, videri ſacrum Soli accipitrem propter oculorum ſplendorem. In hanc auem mutatum ferunt Apollinem, ab eodemq; miſericordia commoto Dædalionem in eandem conuerſum, vt eſt apud Ouid. 6. Metamor. quæ etiam confirmant, quanti eam Deus ille facere crederetur. Ex his ergo iam intelligimus, cur Apollinis nuncium accipitrem appellet: nempe propter auguria, quorum author propriè dicitur Apollo, quatenus vatibus præeſt, vt illius oracula ſatis monent, vel vnum illud Delphicum tãtopere celebratum. Quod autem ad præſens augurium attinet, illud vates Theoclymenus nudè videtur interpretatus. nam columba illa aduentum Vlyſſis ſignificabat: at Theoclymenus generaliùs de Telemachi generis ſplendore interpretatus eſt, niſi ſub illa explicatione latêre aliud voluerit: nempe, quamuis afflictæ iam eſſent & quodammodo profligatæ, tamen hoc augurio portendi, inſtare quendam qui eas rurſus erigeret, & in priſtinam felicitatem reſtitueret. Vel illud etiam ſanè verè Theoclymenum latuit, niſi quòd aliquid beati auguraretur. & hoc eſt quod ait Poëta, agnouiſſe illum οἰωνὸν, καὶ ὅτι οὔτοι αὖθ' ὑπερβασίῃσι δικαίῃσιν ὄρνις: quanquam vt priori ſententiæ acquieſcam, facit ſequens Telemachi reſponſum. Id diligentiùs Lectores, ſi velint, examinent. Quod autem paulò pòſt hunc hoſpitem Piræo commendat, videtur mutato ſuperiore conſilio de Eurymacho feciſſe, quòd tam fauſtum ſibi augurium enarraſſet.

FINIS LIBRI XV. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Ἐλθόντος εἰς τὰς ἀγρὰς Τηλεμάχου, πέμπει Εὔμαιον εἰς τὴν πόλιν, ὀφείλων ἐπαγγεῖλαι τῇ διανοίᾳ τὴν παρουσίαν. γίνεται δὲ ἐν τούτοις ἑξῆς Ὀδυσσέως τοῦ τὸν μὲν ἀναγνωρισμὸν καὶ βέλησιν Ἀθηνᾶς, καὶ τῶν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Τηλεμάχου παραγινομένων, ἐπὶ τὴν πόλιν ὑποστροφή.

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI *Odysseæ.*

PROFECTO in agros Telemacho, mittitur Eumæus in ciuitatem nunciaturus domini aduentum. Præterea à Vlysse à filio agnoscitur de Mineruæ voluntate: & qui in insidijs collocati erant *intercipiendo* Telemacho, in vrbem reuertuntur.

Ἄλλη.

Πῖ δ' ἄρα Τηλέμαχος ἀναγνωρίζῃ πατέρα ὃν.

Aliud.

Pi, autem igitur Telemachus agnoscit patrem suum.

Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσεὺς καὶ * θεῖος ὑφορβὸς
[a] Ἐντυόντο ἄρεσται ἅμ' ἠοῖ, καμμενίῳ πῦρ,
Ἐκπεμψαί τε νομῆας ἅμ' ἀγομένοισι σύεσσι.

Τὼ autem rursus in stabulis Vlysses & diuinus subulcus
Parabant ientaculum simul Aurora incendentes ignem,
Emiseruntq; pastores cum congregatis suibus:

κ. ὀδῶ

Τηλεμάχοιο μὲν ἀμφιμάλοντο κύνες λαικώμωροι,
[b] Οὐδὲ ὑλαον ποσὶν ὀτρυνθέντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσεὺς
Σαίνοντάς τε κύνας ποσί τε κλυτὸν ἤλυθε βουλῆι.
Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εὔμαι', ἦ μάλα τίς τοι ἑλὼν ἐνθάδε ἑταῖρος,
Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος. ἐπεὶ κύνες ἐχ ὑλάουσιν,
Ἀλλὰ φιλοσύνως. πολλὸν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω.
Οὔπω πω εἶρηκ' ἔπος ὅτε οἱ φίλος υἱὸς
Ἔστη ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ' ἀνόρουσε συβώτης·
Ἐκ δ' ἄρα οἱ χειρῶν πέσον ἄγγεα, τοῖς ἐπονεῖτο
κ. αὐτὸν Κιρνὰς αἰθοπα οἶνον. ὁ δ' * αὐτίος ἦλυθ' ἄνακτος·
[c] Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ,
Χεῖράς τ' ἀμφοτέρας [d] θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.
[e] Ὡς δ' ὅτε παῖδ' ὃν πατὴρ φιλοφρονέων ἀγαπάζῃ
Ἐλθόντ' ἐξ ἀπίης γαίης δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
κ. μονογενῆ Μοῦνον Τηλύγετον, τῷ ἔπι ἄλγεα πολλὰ * μογήσῃ·
Ὡς τότε Τηλέμαχον θεοειδέα δῖος ὑφορβὸς
Πάντα κύσσ', ὡς [f] ὃς ἐκ θανάτοιο φυγόντα
Καί ῥ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ipsum autem circumblandiebantur canes latrantes,
Neq; latrabant aduenientem intellexit a. diuus Vlysses
Adulantes canes, & circùm sonus venit pedum,
Statim autem Eumæum verba velocia alloquutus est,
Eumæe, certè aliquis veniet huc socius,
Vel & cognitus alius, quoniam canes non latrant,
Sed circumblandiuntur pedum a. strepitum subaudio.
Nondum omne dictum erat verbum, quando eius dilectus filius
Stetit in vestibulis, stupefactus autem irruit subulcus.
Ex aut eius manib. ceciderunt vasa, quib. laborabat
Miscens nigrum vinum: hic aut contra venit regem,
Osculatus est a. ipsi caputq; & ambo lumina pulchra
Manusq; ambas, tenera autem ei excidit lacryma.
Sicut autem pater suum filium benevolus amplectitur
Venientem ex longinqua terra decimo anno,
Solum vnicum in senectute genitum quo in dolores multos
Sic tunc Telemachum diuinum diuus subulcus (passus est:
Totum osculatus est circumplexus, vti morte effugisset,
Et lugens verba velocia alloquutus est:

Ἦλθες Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος, οὐδέ τ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ἐφάμην ἐπεὶ ὤιχεο νηὶ Πύλονδε·
Ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε φίλον τέκος, ὄφρά σε θυμῷ
Τέρψομαι εἰσορόων νέον ἄλλοθεν ἐόντα.
[g] Οὐ μὲν γάρ τι θαμὰ ἀγρὸν ἐπέρχεαι οὐδὲ νομῆας,
Ἀλλ' ἀπὸ δημοῦς· ὡς γὰρ νύ τοι αἴσιμον ἦεν θυμῷ,
Ἀνδρῶν μνησήρων σεσορᾶν αἰόλιον ὁμιλον.

Venisti Telemache, dulce lumen, neq; te ego
Videre dicebam postquàm iuisti naui ad Pylum.
Sed agè nunc ingredere dilecte fili, vt te animo
Delectem, inspiciens nuper aliunde intra venientem.
Nō qdē. n. frequenter in agrū venis, neq; ad pastores,
Sed in vrbe manes: sic enim placuit animo
Virorū procorū prouidere pernicioſam multitudinē.

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[h] Ἔατε δὴ οὕτως ἄτερ· σέθεν δ' ἕνεκ' ἐνθάδ' ἱκάνω,
Ὄφρα σέ τ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω, καὶ μῦθον ἀκούσω,
Εἴ μοι ἐν μεγάροις μήτηρ μένει, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔγημεν· Ὀδυσῆος δέ πε λέχος,
Χήτει ἐνδυκέως [i] κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα.

Hunc autem rursus alloquutus Telemachus prudens contrà
Erit sic amice: tui enim causa huc veni,
Vt te videam oculis, & verbum audiam.
Si mihi adhuc in domib. mater manet, an aliquis iā
Virorū alius duxit vxorem: Vlyssis certè quidē cubile
Penuria incubantium malis araneis iacet obsitum.

Τὸν δ' αὖτε προσέφη συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
[k] Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν. ὀιζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ �ήματα δακρυχέουσῃ.

Hūc. a. rursus alloquutus est subulcus princeps vi-
Et valdè illa manet patienti animo (rorum,
Tuis in domibus, ærumnosæ autem eam semper
Corrumpunt noctesq; & dies lacrymantem.

Ὡς ἄρα φωνήσας, οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος.
Αὐτὰρ ὅγ' εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάινον οὐδόν.
[l] Τῷ δ' ἕδρης ἆσσον πατὴρ ὑπόδρεξεν Ὀδυσεύς.
Τηλέμαχος δ' ἑτέρωθεν ἐρήτυε, φώνησέν τε,

Sic vtiq; loquutus eius suscepit æream lanceam:
At hic introiuit, & transiuit lapideum limen:
Huic autem sedis adeunti pater cessit locum Vlysses.
Telemachus aūt ex altera parte retinuit, clamauitq;

Ἧσ' ὦ ξεῖν'· ἡμεῖς γὴ καὶ ἄλλοθι δήομεν ἕδρω
Σπαθμῷ ἐν ἡμετέρῳ· πάρα δ' αὐτὴρ ὃς κ᾽ ἔτ᾽ ἐέλδῃ.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖθις ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τῷ δ' ὑποβώ-
m σκεδεν ὕπο χλωρῆς ῥῶπας ἠδὲ κῶας ὑπερθεν (της
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα Ὀδυσῆος φίλος υἱός.
Τοῖσιν * δ' ἠρῴων πίνακας παρέθηκε συβώτης
Ὀπταλέων, ἃ ῥα τῇ προτέρῃ ὑπ᾽ ἔλφπον ἔδοντες·
Σῖτον δ' ἐσυμέως παρενίσσεν ἐν κανέοισιν,
Ἐν δ' ἄρα κισυβίῳ κίρνη μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰρ ὁ αὖτ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. *Hi.a.in cibos paratos præiacientes manus mittebant.*

Sede hospes, nos autem & alibi inueniemus sedem
Stabulo in nostro, adest autem vir qui deponet.
Sic dixit, hic.a.rursus iens sedit: huic aũt subulcus
Fudit sub viridia virgulta, & pellem desuper.
Illic sedit postea Vlyssis dilectus filius.
His autem rursus carnium lances apposuit subulcus ※. δ' αὖ ※.
Assatarum, quas priori die reliquerant comedẽtes:
Panem autem festinanter cumulauit in canistris,
In poculo autem miscebat dulce vinum.
Ipse autem contra sedit Vlyssem diuinum.
Hi.a.in cibos paratos præiacientes manus mittebant.

COMMENTARIVS.

a σιτωνῆς ἄεισον] Poteramus hoc loco veterum in cibis capiẽdis rationem exponere, vt intelligeremus quoties in die conuiuari solerent: sed ea palma iam nobis à doctissimo viro Ioanne Stuckio Tigurino Antiquit. conuiual. lib. cap. 7. 8. 9. & deinceps erepta est: vbi diligenter tractatum illum persequitur, vt sedulitatem, ingeniumque indefatigatum in eo opere mirari sæpissimè mihi cõtigerit: neq; mirari solùm, sed etiam (dicam enim quod sentio) amare & osculari: atq; vtinam decem Stuckios (vt olim decem Nestoras ad Troiæ expugnationem optabat Agamemnon) haberet res hodierna nostra literaria, breui sanè profligatum iri ignorantiam sperauerim. Quanquam hic vnus sufficere videbitur, si quis acrius ingenium illius libris intenderit. Nos porrò ab ea disputatione veterum conuiuiorum abstineamus. Id tantùm quod huius loci erit monebimus, idq; ex nostri Athenæi Epitomes lib. 1. τροφῆς, inquit, ἐχρῶντο ἥρωες παρ' Ὁμήρῳ τοιοῦτον μὲν τῷ πολεμικῷ ἀκροθίσματι, ὃ λέγει ἄεισον, ὃ ἅπαξ μέμνηται ἐν Ὀδυσσείᾳ — ὀδυσσεὺς καὶ δῖος (vel θεῖος) ὑφορβὸς σιτωνῆς ἄεισαν ἅμ' ἠοῖ (hæc duo vocabula in Athenæo desunt) πρωμολγῷ πυρὶ καὶ ἅπαξ ἐν Ἰλιάδι, ἐσυμένως τε πίνοντες καὶ σιτωνῆς ἄεισον. λέγει δὲ τὸ ἀριστικὸν ἐμπύρωμα. ὁ ἡμεῖς ἀκροθινισμὸν καλοῦμεν, ἀφ' οὗ τὸ ἐν ἀκρατῷ βρεχόμενον καὶ προσιέως ψωμύειν. id est, Cibis vtebantur Heroës apud Homerum, primùm quidem illo, quod vocatur ἀκροθίσμα, (Latini appellant *ientaculum*) quod ille ἄεισον appellat, cuius semel meminit in Odyssea:

— *Vlysses & diuus subulcus:* *Parabant ientaculum simul cum Aurora, incendentes ignem.*

Intelligit autem matutinum epulum, quod nos ἀκροθισμὸν appellamus, quòd in vino meraco (id est, ἀκράτῳ) buccellæ macerentur. Quod etiam meliùs in Lexico explicabitur. Videndus interea quoque Plutarchus primo Symposiacorum, & laudatus vtraque significatione anteà à nobis Stuckius.

b ἐσθλὸν ὕλακον προσιόντα.] Fidelitatem canum in custodia suprà lib. circa principium lib. 14. satis docuimus: allatrant enim accedentibus, sed ijs tantùm, quos peregrinos & minimè notos odorantur. Quæ distinctio personarum in illo animali valde est admirabilis, & tamen verè est illa facultate præditum, quod vulgaris experientia docet. Isti ergo Eumæi canes venientem Telemachum sentiunt, & gesticulationibus testantur suum de illius aduentu gaudium: quale ijs solet oboriri, cùm familiares & domesticos adesse vident. Hinc dicitur Vlysses coniecisse aliquem è familiaribus Eumæi adesse: nam alioqui non minus furorem canum, quàm ipsemet anteà fecerit, experiretur.

c κύνες δέ μιν κεφαλῇσι] Figura est, inquit Eustathius, Homero familiaris, & triplicem admittit constructionem. ἢ γάρ, inquit, ἔκυσεν αὐτὸν κεφαλῇσι καὶ φάσεα, ἢ ἔκυσεν αὐτὸν καὶ κεφαλῇσι καὶ φάσεα, ἢ ἔκυσεν αὐτὸν ἤγουν τοῖς κεφαλῇσι καὶ τοῖς φάσι. Sed hæc sunt λογολοιχίαι Grammaticorum, quæ discutiuntur, si attendas quod infrà dicitur, παύτα κύσεν ὡς ἰδυῖα.

d ἡλεξεν δ' οἱ ἐκπεσε δάκρυ.] Lacrymas interdum à gaudio proficisci, annotauimus etiam in Iliade, eiusq; rei causam exposuimus.

e ὡς δ' ὅτε παῖδα] Bene exprimit hac comparatione beneuolum Eumæi in Telemachum animum. Nescio enim an maius gaudium excogitari possit, quàm illud quo pater in reditu vnici filij, qui diu absens fuerit, afficitur. Cùm ergo eodem modo iam sit affectus Eumæus, constat non minùs dilectum Eumæo Telemachum, quàm filium illum parenti suo. Est enim magnus ille amor parentum in liberos, vnde illud Euripid. in Alcmena: δεινόν γε τέκνων φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις: & in Hercule Fur. πᾶν τῶν ἀνθρώπων ἦθος φιλότεκνον vocat. Sed maximus, cùm in vno solo occupatur. Qui enim plures habent liberos, minus videntur singulos diligere, cùm æqualiter in omnes amor illorum (vbi nihil aliud quàm naturæ affectum consideramus) effundatur: qui autem in vnicum tantùm confertur, longè est vehementior. Ergo rectè illud expressit Poëta in comparatione, quasi innuat hunc quoque Eumæi in solo Telemacho amando occupari, proinde eum arctissimè diligere.

f ὡς ἐκ θανάτοιο φυγόντα.] Sciebat Eumæus quas insidias redituro Telemacho proci iam instruxissent: quod etiam testatus est superiore libro, vbi eorum consilium hospiti suo exposuit. Ergo cùm Telemachum videat iam illud periculum effugisse, sine dubio maximoperè lætatus est: & eò magis, quo illius casum etiam ibidem grauiùs dolebat.

g κύνες γάρ μιν θάμνα] Mirum quod hoc dicat Eumæus: constat enim, Telemachum sæpissimè agros suos inuisere solitum: idq; vel soli canes, vt notat etiam Eustathius, iam satis indicant, qui eum agnoscunt, & ei quasi domestico & σινήθει adblandiuntur: deinde proci cùm Ithaca excederet, eum rus profectum solùm sunt suspicati, vtpote qui hoc facere identidem consueuisset. Quid ergo? Vehementiorem nimirum amorem suum in Telemachum ostendit, cuius perpetuo videndi desiderio teneatur, & vel tantilla eius absentia sibi longissimi temporis esse videatur. Arguit igitur illius diuturnam in vrbe moram, vbi proteruam illam procorum turbam videre cogitur. Illud est enim τὸ ἐπιδημοῦν, quod vulgatæ versiones malè *peregrinari* sunt interpretatæ, cum & Didymus & Eustathius, ἐν πόλει διατρίβειν explicent, opponantq; τῷ ἀποδημοῦν vel ἀποδημεῖν, quod est *peregrinari*. Vbi vide quãta cum iactura ignorentur literæ Græcæ, quod sub finem præcedentis libri monebamus.

h ἔστε δ' ἔπος ἔκφατο] Hoc refertur ad illa Eumæi, quibus ingredi ædes Telemachum iubebat, cui his verbis annuit Telemachus, statimq; causam subijcit, quæ ex causa aduentus sui pendebat. Eam duplicem ait, primùm, vt Eumæum videret: alterum, vt statum matris ab eo resciscere. Oportebat autem, inquit Eustathius, sic Telemachum induci primùm interrogantem, τὸ μὲν φύσει, τὸ δὲ κατὰ τὸν οἰκονόμον Ὁμηρικῶν· ὡς ἂν δεσποτικὸς ἀκέων μανθάνοι τὰ κατὰ τὸν οἶκον ὁ Ὀδυσσεύς.

i κακὴ δ' ἀράχνια] Hoc videtur dictum prouerbialiter ad solitudinem designandam. nam hoc vt ita reuerà se habeat, bene constitutis ædibus minus conuenit, vbi omnia mundè, splendidè ornateq; concinnari solent, nedum ergo Vlyssis lectus ab aranearum telis occupabitur. Ita iam scripseram (& ita sanctissimè iuro) cùm idem sentire Eustathium legi, vbi videre licet, non esse absurdum vt duobus idem in mentem veniat: quod Muretum aduersus Lambini criminationes in Epistolis quoque excipere memini. Solitus sum in his Commentarijs scribendis (vt hoc per transennam moneam) prius apud me excogitare pro mea facultate, qua ratione textus Homericus illustrari possit: tum mea cum alienis confero, quod tamen adeò rarò feci, vt potui: neq; hoc lectorem latebit, si diligentiùs animum aduerterit. Ergo Eustathius in hunc locũ sic scribit: τὸ δὲ Ὀδυσσέως δύνηται ἐν δύναιον κακὰ ἔχει ἀράχνια, συμβολικῶς ἐρρέθη, αὐτὶ τοῦ τεθεμελιῶσθαι τῶν ἐγκειμένων, μεθ' ὑφαχνίων, ἤγουν μέλλῃ δηλῶσαι τὸ μὴ εἶναι τὸν Ὀδυσσέα. εἰώθασι γὰρ οἱ ἀράχναι ἐργεῖν ἐν τόποις ἀμελουμένοις. διὸ καὶ παρὰ Ἡσιόδῳ τὸ, ἐν δ' ἀσπίδι τοῦτο ἀράχνια, αὐτὶ τοῦ ἐπιμελὲς γῆσαι τῶν ἀσπίδων, ὡς ἐπιλιπεῖν τοὺς ἀράχνια οἷα καρπὸν ἐπισυνεχθέντων. οὕτω γὰρ καὶ τις ἑτέρων ποιητὴς μισοπολεμῶν ἐθέλων ἀριδήλου δύναμιν, δράκοντας ἐπὶ δύκῃ, δράκοντας ἐπὶ δύκῃ νήματα ὑφαίνειν φησὶν οἴστοις. ἐπεὶ δὲ ἐν ἀριδήλοις καιροῖς ἀμελουμένων τῶν ὅπλων παίδων οὕτως οἱ ἀράχναι ὑφαίνοντες ἐν αὐτοῖς ἰστοὺς, πολυοικοδόμους οἶδε τὸ κακὰ ἀράχνια ἔχειν, κειμένου ἐπὶ τῶν παύτῃ ἀμελουμένων σκευῶν εἴτε ὅπλου εἴη ἐκεῖνο εἴτε ἀσπίδος εἴτε δύνης. Gilbertus Cognatus etiam Adag. cent. 4. prou 349. statuit prouerbium, *Aranearum plenus*, vel *Araneus*: quo, inquit, locum inanem notamus nam araneis obsidentur & opplentur, quæ inania solaq; sunt: vt loculi iocosè dicuntur araneosi, & cubilia Homerus dixit vidua & deserta. Inde Afranius apud Festum, *Támne arcula tua plena est aranearum?* & Catullus ad Fabullum: — *nam tui Catulli* *Plenus sacculus est aranearum*: id est, crumena. Plautus in Aulularia: — *an'ne quis ædes auferat?* *Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus,*

Ita inanis sunt oppletæ atq; araneis. Eleganter igitur viduus Vlyssis lectus araneis refertus à Telemacho dicitur.

k κῆλίω] Respondet Telemacho Eumæus, sed paucis: tum quia res tam misera longiorem non videbatur postulare narrationem, tum quia nihil erat noui, quod pluribus verbis indigeret. Eundem enim statum Penelopæ esse docet, qualis ipso Telemacho Spartam profecto fuit.

l τῷ δ' ἧρης ἐπιόντι] Modestè fecit Vlysses, qui cùm se pro hospite & peregrino gereret, venienti Telemacho ædiũ, in quibus erat, domino de sella cedit: sed humaniter quoq; Telemachus, qui hospitem quietum esse iussit. Nam hoc veteribus illis summæ fuit commendationi, vt hospites quàm maximè venerarentur, nedum vt eos de sellis moueri paterẽtur: cùm etiam illud primum fuerit officium, quòd illis exhibebatur post salutationem & introductionem in ædes, vt mox in Eumæo videbimus. Licet autẽ hunc hospitem Telemachus non exceperit, agnouit tamen exceptum esse ab Eumæo: vnde maior est laus Telemachi, vt qui non suos, sed alienos etiam hospites beneuolentia prosequatur, quanquam hunc quodammodo pro suo agnoscere potuit.

m χεῦεν ἄρ' ὁ χλωρῆς] Vbi ingressi erant domum hospites, moris erat vt sedilia illis sternerentur, ad defatigationis itineris solatium. Sic suprà lib. 1 Mineruam Telemachus ἐς θρόνον εἶσεν ἄγων, ἄρὸ λῖτα πεπάσας, & Nestor Mineruam & Telemachum conuiuio superuenientes χερσὶ τ' ἠπαφάζοντο καὶ εἰρύσσαντο ἑδωρῆς. Sic Alcinous Vlyssem ἐπὶ θρόνε εἶσε φαεινῦ Quanto ergo potiùs hero suo Telemacho id Eumæum præstare decuit? Notanda est autem frugalitas illius porculatoris in ipso sedili, quod Telemacho sternit, quàm frugalitatem neque etiam Telemachus est aspernatus: deinde etiam ipse modus. Humile enim fuit sedile, & virgultis tantùm imposita est pellis planè οὐτελῶς, vt diximus: sed & peculiari quadam ratione, cùm aliàs θρόνες sciamus in hoc Poëta fuisse vsurpatos. Est autem θρόνος (vt alibi quoq; dicemus) liberalis cathedra, inquit Eustathius suprà ὀδ. θ. cum ἀποδίῳ, vel scabello ac suppedaneo. Ac credo erectum sellæ genus fuisse quali etiam hodie vtimur: hoc verò cui nunc Telemachus insidet, abiectius θρόνῳ videtur. Ac credo erectum sellæ genus fuisse quali etiam hodie vtimur: hoc verò cui nunc Telemachus insidet, abiectius θρόνῳ videtur esse

Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν τοιόσδε ἐόντα.
k Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδήμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον ὀπιπτόμενοι Θεοῦ ὄμφῆ·
Ἤ τι κασιγνήτοις ὀπιμέμφεαι· οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρῃ).
Αἲ γὰρ ἐγὼν οὕτω νέος εἴην τῷδε ἐνὶ θυμῷ,
Ἢ παῖς ἐξ Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἠὲ καὶ αὐτὸς
l Ἔλθοι ἀλητεύων· (ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα)
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος Φὼς,
Εἰ μὴ ἐγὼ κείνοισι κακὴν πάντεσσι γυοίμην,
Ἐλθὼν ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Εἰ δ' αὖ με πληθύι δαμασσάμενοι μουνὸν ἐόντα,
Βούλοίμην κ' ἐν ἐμοῖσι κτεάτεσσιν μεγάροισι
m Τεθνάμεν, ἢ τάδε γ' αἰνὰ ἀεικέα ἔργ' ὁρόωσθαι,
Ξείνους τε συφορεομένους, δμωάς τε γυναῖκας
Ῥυσάζοντας ἀφειδέως κατὰ δώματα καλά·
Καὶ οἶνον ἀφύσσομενον, καὶ σῖτον ὄλλυντας
Μάψ αὔτως ἀτέλεστον, ἀνιηρύσσω δὲ πὶ ἔργῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Τοὶ γὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
n Οὔτέ τε μοι πᾶς δῆμος ἀπεχθόμενος χαλεπαίνει,
Οὔτε κασιγνήτοις ὀπιμέμφομαι, οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρῃ)
Ὥς μοι γὰρ ἡμετέρῳ γενεὴ μούνωσε Κρονίων.
Μούνον Λαέρτῃ Ἀρκεισίος ἐγὼ ἔτικτε, (σιος
Μοῦνον δ' αὖ Ὀδυσῆα πατὴρ τέκεν· αὐτὰρ Ὀδυσ-
o Μοῦνον ἔμ' ἐν μεγάροισι τεκὼν λίπεν, οὐδ' ὀνόνητο.
Τῶν νῦν δυσμενέες μάλα μυρίοι εἰσὶν ἐνὶ οἴκῳ.
Ὅσοι γὰρ νήσοισιν ὀπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Ἠδ' ὅσοι κραναὴν Ἰθάκην κατὰ κοιρανέουσιν,
Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δ' οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελεύτην
Ποιῆσαι δύναται). τοὶ δ' ὀφθαλμοῖσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμὸν τάχα δή με διαρρήσουσι καὶ αὐτόν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται).
Ἄττα, σὺ δ' ἔρχεο θᾶσσον, ἑταῖρον Πηνελοπείῃ
Εἰπὲ δ' ὅτι οἱ σῶς εἰμι, καὶ ἐκ Πύλου ἐλήλυθα.
Αὐτὰρ ἐγὼν αὖτόθι μενέω· σὺ δὲ δεῦρο νέεσθαι,
Οἴῃ ἀπαγγείλας· τῶν δ' ἄλλων μή τις Ἀχαιῶν
Πύθηται. πολλοὶ γὰρ ἐμοὶ κακὰ μηχανόωνται).
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ καὶ Λαέρτῃ αὐτῷ ὁδὸν ἄγγελος ἦλθω
Δυσμόρῳ ὅς τέως μὲν Ὀδυσῆος μέγ' ἀκούων,
Ἔργά τ' ἐποτρύνεσκε, μετ' δμώων δ' ἐνὶ οἴκῳ
Πῖνε καὶ ἤσθ' ὅτε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγοι·
Αὐτὰρ νῦν ἐξ οὗ σύ γε ὤχεο νηὶ Πύλονδε,
Οὔπω μιν φασὶν φαγέμεν καὶ πίεμεν αὔτως,
Οὐδ' ἐπὶ ἔργα ἰδεῖν, ἀλλὰ σοναχῇ τε γόῳ τε
Ἧσται ὀδυρόμενος, φθινύθει δ' ἀμφ' ὀστέ' ἰνχρώς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ἄλγιον, ἀλλ' ἔμπης μὲν ἐάσομεν, ἀχνύμενόν περ.
Εἰ γάρ πως εἴη αὐτάγρετα πάντα βροτοῖσι,
Πρῶτόν κεν ξὺν πατρὸς ἑλοίμεθα νόστιμον ἦμαρ.
Ἀλλὰ σύ γ' ἀγγείλας ὀπίσω κίε, μηδὲ κατ' ἀγρὸς
Πλάζεσθ' μετ' ἐκεῖνον. ἀτὰρ πρῶτος μητέρα εἰπεῖν,

In domibus inuito te talis qui sis:
Dic mihi an voluntarius consumeris, an te populi
Oderunt per populum sequentes Dei vocem?
An consanguineos accusas, quibus vir
Pugnantib. persuasit & si magna contentio moueretur.
Vtinam n. ego sic iuuenis essem hoc in animo,
Vel filius ex Vlysse strenuo, vel & ipse
Veniret errans (adhuc enim & spei fatum)
Protinus omninò meum caput incideret alienus vir,
Si non ego illis detrimentum omnibus essem
Profectus in domum Laërtiadæ Vlyssis.
Si a. rursus me multitudine superaret solũ existentẽ,
Vellem potiùs in meis interfectus domibus
Mori, quàm hæc semper indecentia opera videre.
Hospites indignis modis tractantes, famulasq; mulie-
Violantes fœdè in domibus pulchris (res
Et vinum exhaustum, & cibum comedentes
Temerè ita indesinenter inutili in opere.
Hunc aũt rursus Telemachus prudens contrà allo-
Tibi enim ego hospes valdè verè dicam, (quutus est,
Neq; mihi omnis populus iratus molestus est,
Neq; consanguineos accuso, quibus vir
Pugnantibus persuasit, & si magna lis moueatur.
Sic n. nostrã progeniem solum quasi singularẽ fecit
Solum Laërtem Arcisij filium genuit. *(Iupiter,*
Solum autem rursus Vlyssem pater genuit: at Vlysses
Solum me domibus generans liquit, neq; adiutus est:
His nunc inimici valdè infiniti sunt in domo.
Quot enim in insulis dominantur optimi,
Dulichioq; Samoq;, & nemorosa Zacyntho,
Vel autem quicunq; asperam Ithacam dominantur,
Tot matrem meam petunt, consumunt aũt domum.
Hæc autem neq; negat odiosas nuptias, neq; finem
Facere potest: hi autem corrumpunt comedentes
Domum meam, citò autem me destruent & ipsum.
Sed certè quidem hæc deorum in genibus iacent.
Amabò, tu autem vade citò, prudenti Penelopæ
Dic ei quòd saluus sum, & ex Pylo veni.
At ego hîc manebo, tu autem illuc redi
Soli nuncians, horum aũt aliorũ nullus Achiuorum
Audiat, multi enim mihi mala cogitant.
Huic a. respondens alloquutus est, Eumæe subulce
Cognosco, sapio, hæc iam intelligenti iubes.
Sed agè mihi hoc dic & verè enarra,
Si & Laërti ea ipsa via nuncius veniat
Infelici: qui quousq; quidem Vlyssem valdè dolens
Operaq; spectabat cum famulis in domo,
Bibebat & comedebat, quãdo animo in pectorib. iu-
At nunc ex quo tu iuisti naui ad Pylum *(bebat.*
Nondum ipsum dicunt comedere & bibere sic,
Neq; in opera inspicere, sed suspirioq; luctuq;
Sedet lamentans, corrumpit aũt circum ossa corpus.
Hunc autem rursus Telemachus prudens contrà
alloquutus est, *(licet.*
Mœstius & illud, sed tamen ipsum sinamus dolentes
Si enim vtiq; suo arbitrio percipi possent omnia ab
Prius patris caperemus reditus diem. *(hominibus*
Sed tu nunciaturus retrò vade neq; ad agros
Erra ad illum, at ad matrem dic,

Ἀμφίπολον ταμίλω ὀτρωνέμεν ὅττι τάχιστα
Κρύβδην· κείνη γάρ κεν ἀπαγγείλαι γέροντι.

Vt famula custos festinet quàm citissimè
Clàm: illa enim nunciabit seni.

COMMENTARIVS.

a ὡς τὼ ἐπεὶ πόσι@] Annotabo iam semel, quòd sæpissimè hactenus notãdum occurrebat, summo silẽtio solitos antiquos conuiuari: ac absoluto demum conuiuio sermones exordiri saltem vt plurimùm. Rarò enim inter cibos feruntur, sed vbi conuiuæ sunt illis satiati. Hinc toties illa, ὡς τὼ ἐπεὶ πόσος κ᾽ ἐδητύ@· ἐξ ἔρον εἶῶ Id certò statuere possumus, erga peregrinos hoc fuisse obseruatum, vt post cibum captum de suo statu interrogarentur, vt aliàs annotauimus. De silentio in conuiuijs vel vsurpando vel fugiendo, vide Stuckij Antiq. conuiual. lib. 3. cap. 17.

b Τίπτε δ᾽ ἐγὼ] Respondet Telemacho Eumæus, eumq; certiorem facit de statu huius hospitis: id tamen paucis longa illa Vlyssis de se ipso narratione coarctata. Explicat ergo locum, ex quo se oriundum hospes prædicabat: eius item errores, rationem, qua huc peruenerit: tandemq; eum Telemacho commendat tanquam supplicem, ideoq; ἀξιόλογον. Quæ omnia fusiùs ab Vlysse in præcedentibus audiuimus.

c ὡς γὰρ οἱ ἐπίκλοπον] In tota Homerici Poësi id maximè soleo obseruare, itidemq; à lectore obseruari peto, quod ad pietatẽ facit: qualis est hic locus, vbi manifestè Eumæus Homericus Epicureorum dogmati aduersatur, quo tradunt omnia fortuitò & temerè in rebus humanis contingere, cùm ille contrà dicat à Deo destinari. Nam hoc generaliùs debet intelligi, quàm de vno isto hospite: quamuis nunc de eo solo enuncietur, de quo id non erat dicturus, nisi de omnibus verum esse intellexisset. Ex generali enim veritate hæc specialis dependet. Est ergo, vel Homero authore, ne grauiora Spiritus sancti testimonia laudemus: est inquam, Deus, isq; solus qui vnicuique sortem suam in hac vita subeundam destinauit: proinde quicquid nobis accidit, id ille longè antè præuidit. Caueamus tamen, ne eorum quæ nobis ob peccata nostra contingunt, causam in illum referamus: cùm potiùs ἀβουλίαν nostræ nobis sint tantùm accusandæ, vt suprà lib. 1 docuimus.

d ὦμοι, ἦ μάλα τῆ@] Videtur Telemachus & à paterna, & à propria hospitalitate planè desciuisse, qui eam huic Cretensi hospiti deneget: quam tamen suprà lib. 1. Mentæ (cuius speciem nimirum induxerat Minerua) liberaliter exhibuerat. Quantum ergo ab illo iam mutatum Telemachum arbitreris, qui tristem illum sermonem Eumæi appellet, quo hunc hospitem ei esse dicebat. Sed idem animus adhuc hunc Telemachum sanè occupat, nec minùs iam in hospites suos benè affectus est, quàm anteà vnquam fuerit: sed obstacula commemorat, quæ sibi obiecta videt, quo minus liberè hunc hospitem proprijs ædibus excipiat, procorum videlicet petulantiam, cui ob suam imbecillitatem resistere nequeat, deniq; quod sui ipsius suorumq; bonorum liberam administrationem non habeat. Et hæc non solùm honesta, sed etiam vera fuit illius excusatio, qua onus illud hospitem domum deducendi amolienon habeat. Et hæc non solùm honesta, sed etiam vera fuit illius excusatio, qua onus illud hospitem domum deducendi amoliebatur: ne tamen beneuolentiam omnem hospitalem excussisse penitùs videatur, vestimenta quibus hospes indigebat, ei pollicetur aut etiam facultatem remanendi apud Eumæum, addito nihilominus & collato illo vestium subsidio. Nam si eum in ædes suas deduxisset, verebatur ne proci illi insultarent: quod sibi molestissimum erat futurum, & eò grauius, quò illam iniuriam propulsare solus non posset: quandoquidem ita sit comparatum, vt solus à pluribus facilè deuinciatur. Itaque maioris mali deuitandi causa commodum illud hospiti denegat, quòd potius fuit quàm si sub illius spe procorum ludibrio & proteruiæ exponeretur. Proinde satis se vel hac solùm in parte illi beneuolum exhibet, qui eum ab illo periculo arcuerit. Non est enim minor laus in beneficijs conferendis, quàm non solùm in non conferendis, sed etiam in prohibendis iniurijs.

e αὐτὸς μὲν νέ@· ἐμοί,] Duo erant quæ Telemachum deficiebant, perfecta & integra ætas: deinde virtutis & roboris, cui experientia, quæ si adfuisset, poterat annorum defectum resarcire. Vtrumq; tamen vtilissimè coniungitur, & formidabilem reddit eum cui inest: alioqui contemptui esse solet, qui alterutro destituitur.

f μητρὸς ἐμῆ] Hæc verba Telemachi aut obliuionem illius aut ἀπιστίαν indicant. Obliuionem quidem, quòd non recordetur eorum quæ à Minerua apud Menelaũ audiuit, de rato iam consilio Penelopæ alicui ex procis nubendi: ἀπιστίαν verò, quia id in dubium reuocat, neq; de eius veritate quippiam statuit. Ait enim, dubitare adhuc Penelopen, quid factura sit. Ego sanè, vt ingenuè dicam, hanc ἀνυστασίαν in hac parte excusare hactenus non potui.

g ἠ αὖτε πᾶς ἐμεῖο] Hæc est διχοφυΐα Penelopæ, quam proponit Telemachus: an vidua maneat, an verò matrimonium contrahat. Cùm autem in consilijs capiendis causæ & rationes subesse necessariò soleant (alioqui consilia non sunt appellanda, sed αὐτόματα quædam) quibus huc vel illuc impellimur, vtriq; parti dubitationis suam quoq; causam subiungit. Cur ergo ambigit Penelope an vidua maneat, & quibus potissimùm rationibus mouetur, vt hunc statum retineat? Quatuor exprimit Telemachus. Prima est amor filij: secunda, domus administratio: tertia, reuerentia coniugalis prioris thori: quarta, fama populi. Nos singulas, si placet, examinemus. Prima ergo, est amor filij. Habuit nimirum Penelope suos affectus maternos, quibus charissimè vnicum illum filium complexus est. Itaq; potuit illius gratia ab alienis nuptijs sibi temperare, quia sic cogebatur illum deserere, immò quodammodo amorem illum suum exuere, vt in aliam prolem, quam ex secundo susciperet matrimonio, illum conferret: deniq; animum suum ab eo erat alienatura, quod ipsa ne faceret, si in ea viduitatis conditione remanère maluit. Est autem, vt ait apud Euripidem in Phœnissis chorus, φιλότεκνόν πως πᾶν γυναικεῖον γέν@·, immò propensiores patribus in prolem videntur matres, arctioreq; vinculo liberos complecti. Vt verò de hac vtriusq; parentis collatione nunc taceamus, sanè quàm Telemachum amârit Penelope, ἀγαμίᾳ sua tam diuturna locupletissimo testimonio comprobauit. Secunda ratio est, domus curia & administratio. Quæ enim tamdiu eam gessisset, non potuit sine graui quoq; dolore eam abijcere: tum quia simpliciter solet bona materfamiliâs ex ea laudem ac delectationem capere, tum quòd in consuetis rebus dulciùs sit quodammodo habitare, quàm in nouis & nondum vsitatis: vbi præcipuè consuetas verè amamus, nec perfunctoriè quasi nullius emolumenti aut momenti tractamus. Tertia est reuerentia prioris coniugalis thori. Quasi dicat, Penelopen memoriam Vlyssis, cui primum iuncta est matrimonio, non abiecisse, sed adhuc altis animi penetralibus defixam insidere: restare, inquam, primi illius & vehementis amoris, quo suum maritum complectebatur, viuos adhuc ignes, qui tanta temporis diuturnitate nondum essent extincti aut tantillum consopiti. Ea de causa reuerentia illius thori nuptialis teneri, atq; alienum abhorrere, donec huius imaginem animo obuersantem habeat. Quarta, est populi fama. Hic verò attentos lectores esse iubeo. Quid enim famam illam verebatur Penelope? An dedecus fuit secundo coniugi nubere? Si fuit, cur illam ad secundas nuptias & parens & affines omnes stimulabant? Sed alia fuit illorum, alia populi futura erat cogitatio. Illi commodis Penelopę studebant, quòd ei melius fore existimarent in coniugio quàm in viduitate, quæ per se non solùm odiosa est, sed maximis etiam incõmodis coniuncta, vt ex coniugij cõmodis, hoc est, ex contrariorum collatione (oppositа enim illa magis inclarescere vulgus literatorum satis clamitat) manifestè apparebit. Populus verò aliter iudicaturus erat, & solius honoris rationem habiturus: quòd mulier quæ sæpiùs nubit, primos coniuges sincerè dilexisse non existimatur, vtpote cuius facilè obliuiscatur, & in alienos amores transeat, quod inconstantiæ & leuitatis est minimè laudandę. Hinc illud Publij, *Habent locum maledicti crebræ nuptiæ:* & illud eiusdem, *Mulier quæ nubit multis, multis non placet.* quanquam hoc postremum aliam quoq; recipiat interpretationem, quæ huic argumento non conuenit. Ad manum mihi non sunt Tertulliani libri, quibus secundas nuptias varijs argumentis cõuellit, & vxori suæ prohibet. Ex ijs tamen hunc locum illustrare posse existimauerim, & doceri non sine causa talem populi famam de ijs quoq; concitari, vt iam priscis illis temporibus vsurpatum fuisse videmus. Simus quoq; plerisq; in locis hodierno die non prohiberi quidem secundas nuptias, sed sæpissimè cum tanto applausu plebis non fieri vt primarias. Aliud porrò est, quod ait Theognis

ἔπος ἄπυξ γήμας πόλιν ἀδύτερα λέκτρα διώκει, γαμηθὲς πολιῆς δίς βυθὸν ἀρχαλέου.

Et hæc quidem quod ad primam partem dubitationis Penelopæ. In secunda ambigit illa, an debeat ei quem optimum ex procis viderit, & qui locupletiorem dotem offerat, nubere. Vbi duo spectauit, quibus ad secundas istas nuptias permoueri posset. Primùm præstantia mariti, deinde spe diuitiarum. Quæ duo videntur in matrimonijs consectanda, & reuerà consectanda sunt, siquidem felicitatem præsentis vitæ amas. Ergo prudens est censenda Penelope Homerica, quæ ad vtrunq; collimauerit. In hac tamen dubitatione hactenus prima pars præponderauit, cuius rationes etiam longè maioris sunt momenti, quàm in secunda. Itaque prudentior hoc nomine nobis est pronuncianda.

h πρηξας δ᾽ ἀρχαλέου] Prouerbium illud, quo ἐς αὐὴρ ἐσθλὸς αὐὴρ dicitur, tunc maximè conuenit, cùm ei aduersus plures de virtute est contentio, de qua hæc γνώμη Telemachi enunciata est. Nos hac de re alicubi in Iliade diximus.

i ὦ φίλ᾽, ἐπεὶ] Videbatur decorũ, vt hic hospes suo responso gratias ageret Telemacho pro oblatis sibi beneficijs & subsidio tum victus,

victus tum etiam vestium: sed quia id solùm acturus erat, vt filio Eumæoque innotesceret, illud de procorum petulantia pro orationis suæ argumento commodè arripit. Hoc ergo ait, primùm vt causam rescisçat, cur ab istis iniurijs vindicandis Telemachus prohibeatur: qua ratione etiam totum negotium meliùs explorat. Nam illā refellit, qua Telemachus ætatis & roboris defectum prætexebat in illis verbis, τοίσδε ἐόντ@: quasi eum satis validum & potentem agnoscat ad hanc vltionem. Deinde factum ipsum exaggerat, neque tolerari posse docet, adeò vt etiam in hoc negotio mortis potius subeundum periculum dicat, quàm cum huius proteruiæ insolentis patientia viuendum.

κ ἐπί μοι νὺ ἐκών] Varias causas proponit, quibus impediri posse Telemachum ab vlciscendis procis arbitratur. Prima est, quòd forsan eos ipse lubenter patitur: quod vt crederet, videtur in præcedentibus præmuniuisse, cùm dixit admirabundus angi se summoperè, quòd intellexerit eum talia inuitum pati: cùm tamen talis sit, hoc est, qui ea sit virtute & robore præditus, vt vix credibile sit inuito illi hæc inferri. Ergo volens patitur. nam alioqui insolentiā procorum iam repressisset: quod si volens, nihil habet quòd conqueratur. Volenti enim iniuriam non fieri pronunciatum est αὐτόπιον. Persuadetur quodammodo ergo Vlysses, delectari Telemachum suorum bonorum dissipatione, ideò hoc ei obijcit, ea quoque ratione, ni fallor, filij animum exploraturus. Altera est, odium populi. In eiusmodi enim negotijs multum est situm in populi & subditorum beneuolentia. Poterant autem, vt suspicabatur Vlysses, animi Ithacensium ab eorum Principe & domino alienati esse, vt eorum auxilio destitutus Telemachus nulla procis ratione aduersari posset: quod videbatur facturus aut præstare posse, si populum suis negotijs fauentem habuisset. Sed quam causam alienationis animorum comminiscitur? Dei vocem, id est, oraculum quoddam. Multùm enim oraculis gens illa tribuebat, & quicquid iuberent, ab eo ne latum quidem vnguem, quantum fieri poterat, discedebant: nisi etiam θεῦ ἰμφὶ pro fama accipias: quod ego hactenus, vt paulùm violētius, non sum amplexus. Si tamen acceperis, intelliget de rumore mortui Vlyssis: quo audito, subditi hæredem illius Telemachum tanti non fecerint, vt ei auxiliarentur. Tertiam causam proponit, consanguineorum penuriam, vel negligentiam eorum ad suppetias consanguineo ferendas. Nam illud, ἢ π κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι, duplicem illam recipit interpretationem, vt docet Eustathius: posteriorem tamen præstantiorem, & huic loco commodiorem esse monet. His ergo propositis, occasionem dedit Telemacho respondendi Vlysses: quomodo id autem præstiterit, mox videbimus.

l ἔλθοι] Eustathius dicit hunc versum spurium à veteribus iudicatum. Sed præstat eius verba audire: ὅρα ζ, inquit, ὡς ἐν δύχῃς τύπῳ εἰπὼν εἴθε εἴλοι ὀλυσσεὺς ὡς αὖ ποιήσωμι τὸν κ̀ τὸ, λαλεῖ ἐν χήμαῖλι ἀλλοτρίῳ ἐμφανικῶς, ἕως ἐν τοῖς ἑξῆς ποιήσῃ αὐτός. ὑπανοίγ ζ τῷ ἰμφαίνειν ἀ μόνον τὸ ἦε κ̀ αὐτὸς ὁ ὀλυσσεὺς δηλαδή, ὡς ἔφη· ἀλλὰ κ̀ τὸ ἐν ἐμοῖς μεγάροις πεθνάμμι. κ̀ ὥμως ἠρέωσαν τὸ χήμα τοῦτο λύειν, παρεμβαλόντες μὴ τὸ, ἦε κ̀ αὐτὸς, τὸ ἔλθοι ἀλητεύων. ἐπ γὸ κ̀ ἐλπίσ@ αἴσα. τοῦ γὸ τοιούτου εἴχετο πάρεστι τ@ ἐγκρίνε· ὁ ἐρμῆς τῆς δύψεως ἐμφάσεως. διὸ καλῶς οἱ παλαιοὶ ἐπισήσαντες ἐνόθευσαν τὸν εἶχον ὀβελίσαντες, εἰ μὴ ἄραγε ἔστη ὡς ἐπίτηδες ὁ ῥηθεὶς εἶχ@ ὑπὸ ὀλυσσέως πάρενεβλήθη, δι' αὐτὸ μάλιστα τοῦτο ἵνα ἡ ἔμφασις ἐπισκιασθῇ κ̀ μὴ ὑποπτεύθῃ. Δηλῷ τὸ δύσκριτον τοῦ χημαίσμοῦ, ὅτι ὀλυσσεύς ἐστιν ὁ λαλῶν, &c.

m πεθνάμμι,] Generosi est animi, pulcram potiùs mortem per vulnera petere, quàm diutiùs grauiores iniurias cum honoris iactura perferre: tum quia saltem eam laudem promeruisti, te vitam honori & libertati postposuisse, tum quòd mors laborum & calamitatum omnium est terminus.

n οὔτέ μοι πῶς δῆμ@] Respōdet Telemachus, & certiorem facit hospitem, quo pacto has iniurias à procis inuitus cogatur perpeti. Hoc enim concluditur, quòd ex tribus illis causis, quas anteà Vlysses proposuerat, ille duas tantùm posteriores sustulit, prima relicta: quam latiùs exponit, cùm docet quomodo ille solus tot procis resistere non possit. Porrò Eumæum in vrbem mittit, reditum suum Penelopæ renunciaturum.

ο μῶον ἐμ' ἐν μεγάροισι] Ex hoc loco constat, Homerum vnicum Vlyssis filium hunc Telemachum agnoscere: cùm tamen Cyrenæus quidam, qui scripsit τηλεγόνειαν, duos ei ascribat ex Penelope susceptos, Telemachum & Arcesilaum. Nos Homero hac in parte potiùs assentiemur.

Ἦ ῥα, κ̀ ὦρσε σύφορβόν· ὁ δ' ἔλετο χερσὶ πέδιλα·
Δησάμενος δ' ὑπὸ ποσὶ πόλιν δ' ἴκν. ἐδ' ἄρ' Ἀθήνη
Λῆθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιὼν Εὔμαιον ὑφορβός·
Ἀλλ' ἦγε σχεδὸν ἦλθε, [a] δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, κ̀ ἀγλαὰ ἔργ' ἰδυίῃ.
Στῆ δ' κατ' αὐτίθυρον κλισίης Ὀδυσῆϊ φανεῖσα.
Οὐδ' ἄρα Τηλέμαχ@ ἴδεν αὐτίον, ἐδ' ἐνόησεν·
(Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονθ') ἐναργεῖς)
Ἀλλ' Ὀδυσεύς τε κύνες τε ἴδον· κ̀ ῥ' ὑλάοντο,
Κυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε δ' σταθμοῖο φόβηθεν.
Ἦ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δ' δῖ@ Ὀδυσεύς·
Εἶκ δ' ἦλθεν μεγάροιο παρὲκ μέγα [*] τηχίον αὐλῆς·
Στῆ δ' πάροιθ' αὐτῆς. τὸν δ' ᾠθισέ πεν Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσεῦ,
[b] Ἦ δη νῦν σῷ παιδὶ ἔπ@ φάο, μηδ' ἐπικεύθε,
Ὡς αὐ μνησῆρσιν θανάτου κ̀ κῆρ' ἀραρόντε
Ἔρχησθον ᾠθή ἄστυ ᾠδικλυτόν. ἐδ' ἐγὼ αὐτὴ
Δηρὸν ἀπὸ σφῶϊν ἔσομαι μεμαῦῖα μάχεσθαι.
[c] Ἦ κ̀ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Φᾶρ@ μὲν οἱ πρῶτον εὐῶλωὲς ἧῦ χιτῶνα
Θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι· δέμας δ' ὤφελλε κ̀ ἥβα.
Αὖψ δ' μελαγχροιὴς γένετο, γναθμοὶ δ' ταύθησαν·
Κυάνεαι δ' ἐγένοντο ἐθειράων ὑπένερθε γένυες.
Ἦ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασα, πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσεὺς
Ἤϊεν ἐς κλισίην. θάμβησε δέ μιν φίλ@ υἱός.
Ταρβήσας δ' ἑτέρωσε βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Certè & mouit subulcū, hic accepit māib. calciamē-
Ligatis. a. sub pedib. ad ciuitatē iuit, neq; Mineruā (ta,
Latuit à stabulo iens Eumæus subulcus:
Sed hæc propè venit, corpore. a. assimilata est mulieri
Pulchræq; magnæq;, & splendida opera scienti.
Stetit autem è regione ostij stabuli Vlyssi apparens,
Neq; Telemachus vidit obuius, neq; intellexit,
(Non enim omnibus Dei apparent manifesti.)
Sed Vlyssesq; canesq; viderunt, & non latrarunt.
Blādo gānitu. a. ex altera parte per stabulū fugiebāt:
Hæc. a. supercilijs annuit, intellexit. a. diuinus Vlysses:
Exiuit autem domo extra magnum murum stabuli. κ. θειγμίον
Stetit autem ante ipsam, hunc autem alloquuta est
Generose Laërtiade astute Vlysses, (Minerua,
Iam nunc tuo filio verbum dic, neq; occulta,
Vt procis morte & nece composita
Eatis ad ciuitatem inclytam, neq; ego ipsa
Diu procul à vobis ero prompta pugnare.
Dixit, & aurea virga impressit Minerua.
Vestem quidem ei prius bene lauatam & interulam
Posuit circum pectora, corpus. a. auxit & pubertatē.
Retrò aūt nigro colore euasit, genæ aūt extensæ sunt.
Nigri autem facti sunt capilli circum barbam.
Hoc quidem sic facto, retrò iuit, at Vlysses
Iuit in stabulum, stupuit autem ipsum dilectus filius.
Timens aūt ex altera parte iecit oculos ne Deus esset.
Et ipso compellato verba velocia allocutus est,
Alius mihi hospes apparebas nuper quàm corám.
Alia. a. vestimēta habes, & corpore neq; item similis.
Certè aliquis deorum es, qui cœlum latum habitant.
Sed placatus sis, vt tibi grata demus sacra,

Η᾽ δὲ χρύσεα δῶρα πεπυγμένα φέρδεο δ᾽ ἠμέων.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὔτις τοι Θεός εἰμι· τί μ᾽ ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ πατὴρ τεός εἰμι, τοῦ ἕνεκα σὺ σταχίζων
Πάσχεις ἄλγεα πολλὰ, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας υἱὸν κύσε, καδδὲ παρειῶν
Δάκρυον ἧκε χαμᾶζε πάρος δ᾽ ἔχε νωλεμὲς αἰεί.
Τηλέμαχος δ᾽ (οὐ γάρ πω ἐπείθετο οὐν πατέρ᾽ εἶναι)
Ἐξαῦτις μιν ἔπειτα ἀμφιβόμενος προσέφατο.
Οὐ σύγ᾽ Ὀδυσσεύς ἐσσι πατὴρ ἐμός· ἀλλά με δαίμων
Θέλγει, ὄφρ᾽ ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.
Οὐ γάρ πως ἀνὴρ θνητὸς αὐὴρ τάδε μηχανόωντο
Ὧι αὐτός γε νόῳ, ὅτε μὴ Θεὸς αὐτὸς ἐπελθών,
Ῥηϊδίως ἐθέλων καθθεῖεν νέον ἠὲ γέροντα.
Ἦ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρων καὶ ἀφεῖα ἔασο,
Νῦν δ᾽ Θεοῖσιν ἐοικὰς οἳ ἠρανὸν εὐρὺν ἔχουσι. (σθε,
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Τηλέμαχ᾽, οὔ σε ἔοικε φίλον πατέρ᾽ αἰνὰ ἰόντα
Οὔτε τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ᾽ ἀγάασθαι.
Οὐ μὲν γάρ τι ἔτ᾽ ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ᾽ Ὀδυσσεύς,
Ἀλλ᾽ ὅδ᾽ ἐγὼ τοιόσδε, παθὼν κακὰ, πολλά τ᾽ ἀνατ-
Ἦλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν. (λὰς,
Αὐτάρ τοι τόδε ἔργον, Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἣ τέ με τοῖον ἔθηκεν ὅπως ἐθέλῃ (δυνατὴ δὲ γ᾽ ἐστὶν)
Ἄλλοτε μὲν πτωχῷ ἀναλίγκιον, ἄλλοτε δ᾽ αὖτε
Ἀνδρὶ νέῳ καὶ καλὰ περὶ χροῒ εἵματ᾽ ἔχοντι.
Ῥηΐδιον γὰρ Θεοῖσι τοὶ ἠρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἢ μὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠὲ κακῶσαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας, κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο. Τηλέμαχος δὴ
Ἀμφιχυθεὶς πατέρ᾽ ἑὸν λὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ᾽ ἱμερτὸν ὦρτο γόοιο.
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἢ τ᾽ οἰωνοὶ
Φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἵσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Et aurea dona facta, parce autem nobis.
Huic.a.respondit postea pertolerans diuinus Vlyſ-
Non aliquis Deus sum, cur me dÿs asſimilas? (ſes,
Sed pater tuus sum, cuius gratia tu suſpirans
Pateris dolores multos violentÿs ſuſceptis virorum.
Sic loquutus, filium oſculatus est, per autem genas
Lacrymabat in humum, antè autem tenebat indeſi-
nenter semper. (*ſuum patrem eſſe.*)
Telemachus autem (nondum enim perſuaſus fuerat
Rursus ipſum verbis respondens alloquutus est,
Non tu Vlyſſes es pater meus, ſed me Deus
Decipit, vt item magis lugens suſpirem.
Non enim aliquo modo mortalis vir hæc excogitat
Suo ipſius animo, quando non Deus ipſe aduenies
Facile volens faciat iuuenem & ſenem.
Certè.n.nuper eras ſenex, & indecẽter indutus eras,
Nunc aũt Dÿs ſimilis es, qui cœlum latum habitant.
Hunc aũt respondens, allocutus est prudẽs Vlyſſes,
Telemache, non te decet dilectũ patrem intus cùm ſit
Neq; demirari valdè, neq; ſtupere.
Non quidem enim amplius alius veniet huc Vlyſſes.
Sed hic ego talis paſſus mala, multis autem toleratis
Veni vigeſimo anno ad patriam terram. (*malis*
At hoc opus Mineruæ prædatricis.
Quæ me talẽ poſuit quomodocunq; voluit (poteſt.n.)
Aliquãdo quidẽ pauperi ſimilẽ, aliquãdo aũt rurſus
Viro iuueni pulchras circum corpus veſtes habenti.
Facilè autem Dÿs, qui cœlum latum habitant,
Et gloria illuſtrare mortalẽ hominẽ & malo afficere.
Sic loquutus ſedit, Telemachus autem
Circumfuſus patrẽ bonum lugebat lacrymas fundẽs,
Ambobus autem his deſiderium obortum est luctus.
Flebant autem ſtridulè abundantiùs quàm aues
Oſſifragæ aquilæ, vel vultures curuæ vnguib. quibus
Ruſtici excipiunt, antequam volatiles ſint. (*pullos*

COMMENTARIVS.

a δέμας δ᾽ ἤικτο γυναικὶ] Cùm ſe verè Vlyſſi videndam exhibere volebat Minerua, videtur hanc ſpeciem induiſſe, qualem etiam anteà lib.13.ſub finem induit, & ea ratione facilè ab Vlyſſe dignoſcebatur. Si aliam autem induiſſet, ab eo dignoſci non poterat, vt eodem lib 13. vidimus. Apparet ergo ei Mineruam, à quo ſolo videtur, non à Telemacho: licet præſens eſſet, cuius rei cauſam addit Poëta, quòd non videantur manifeſtè Dij ab omnibus: quaſi dicat, videri eos ab ijs tantùm, quibus oſtentare ac prodere ſe voluerint, & quibuſdam licet præſentibus fieri ἀοράτους, quibus nimirum oculi adhuc humana caligine, quæ eorum facultatem in rebus humanis tantùm exeri patitur, obſcurantur. Vt videant enim Numen, ab illis tenebris quodammodo repurgari oportet, alioqui nihilo cæcis ſunt præſtantiores in illo percipiendo. Quibus illa Orphei apud Clem. Strom. lib.5 conueniunt:

αὐτὸν δ᾽ οὐχ ὁρόω, πρὶν γὰρ νέφος ἐστιν ἐρύσσαι).	*Illum non video* (ſup. Deum) *circum enim nubes offuſa est.*
πᾶσι γὰρ θνητοῖς θνητὴ κόρη ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖν	*Omnibus enim mortalibus mortales pupillæ ſunt in oculis*
μίκρη, ἐπεὶ σάρκες τε καὶ ὀστέα ἐμπεφύασι, id est,	*Paruæ, cùm carnes & oſſa eis inſint.*

Et Lucretius lib.5. naturam Deorum non ſolùm non oculis, ſed vix etiam animo percipi dicit:

Tenuis enim natura Deûm, longéq; remota	*Senſibus à noſtris, animi vix mente videtur.*

At Homerus noſter videri quidem Deos ab hominibus vult (vno excepto Ioue, cui corpus nuſquam tribuit) ſed ab ijs tantùm, quos ipſi voluerint.

b ἤδη νῦν σῷ παιδὶ] Non eſt auſus Vlyſſes filio ſe prodere, donec monitus ſit à ſua Minerua: quanquam dubitare poſſis, an hoc ille expectauerit. Nos autem in his figmentis, nudæ Poëtæ artificio contenti ſumus, nec vlteriùs veritatem rei exquirimus. Ergo ita placuit Homero, vt eò magis doceat quàm prudenter omnia ab Vlyſſe in hoc negotio ſint geſta, nempe diuino tantùm conſilio.

c ἣ τε χρυσείῃ ῥάβδῳ] Hanc virgam lubenter Achillis haſtæ comparauerim, quæ eadem & vulnus & medicinam faciebat: qualis etiam fuit, ſummi illius Prophetæ Moſis virga, qua clades Aegypto immittebat, eademq; rurſus illas remouebat: dubitoque an Homerus in ea regione à Sacerdotibus eam hiſtoriam perceperit, vnde occaſionem huius figmenti arripuerit, & veritatem ad fabulas obliquè traduxerit. Itaque Minerua iam Vlyſſem, quem antea ſub finem lib.13. turpiter virgæ ſuæ beneficio deformauerat: eadem ratione ei priſtinum corporis vigorem, oris gratiam & venuſtatem, veſtiumque elegantiam ſtatim miraculosè reſtituit. Qua tam repentina mutatione commotus Telemachus, eum iam pro Numine cenſuit, & vix tandem patrem ſuum eſſe perſuaſus eſt: victus tamen patrijs aſſeuerationibus, eum deniq; agnouit: hinc illa patris & filij lacrymoſa gaudia, deinde conſilium de tollenda à medio procis.

d θείη νέον ἠὲ γέροντα] Monui iam ſæpiùs, me hæc Homerica figmenta quaſi vera non tueri: ſed in ijs ſoleo eorum fundamenta ſæpiſſimè obſeruare. Ea enim laudabilia ſunt, & minus reijcienda, quæ magis ad veritatem & ad potentiam, vt ita loquar, accedunt: hoc eſt, quæ nihil abſurditatis continent: & etiamſi non fuerint, tamen rerum natura quominus ſint, non impedit. Sic ſermonem equorum Achillis in Iliade tuebamur alijs exemplis, ſic metamorphoſim ſociorum Vlyſſis in hoc altero volumine. Sic etiam nunc hanc ἀλλοίωσιν Vlyſſis abſonam non eſſe probabimus. Res quidem rara, & quam Telemachus non ſine Numine fieri poſſe credit: quaſi dicat, ita eſſe illud inſuetum, immò ἀδύνατον mortalibus, vt hunc hoſpitem iam non mortalem, ſed Deum quendam eſſe pronunciet. Vult, inquam, Telemachus, mutari ſic ſtatum hominis non poſſe, nequidem facilè (totam autem facultatem non tollit) ab

ipſo

ipsò Deo nedum id iuris in se ipsum homo habeat. Rectè, quia tam subita & momentanea fuit ista ἀνάλωσις, vt eam homini denegatam arbitretur. Admitto. Sed vt per occasionem hoc discutiamus, agè videamus vtrũ hoc possit præstare homo, vt è sene iuuenis fiat. Notum est quod de Aesone memoratur ab Ouidio 7. Metam. eum videlicet à Medea ex senectute iuuentuti restitutum his verbis, post narratam succorum & herbarum in eum vsum coctionem:

—stricto Medea recludit
Ense senis iugulum, veteremq́; exire cruorem
Passa replet succis: quos postquàm combibit Aeson,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba, comæq́;
Canicie posita nigrum rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies, abeunt pallorq́; situsq́;,
Adiectoq́; cauæ supplentur corpore rugæ,
Membraq́; luxuriant: Aesona miratur, & olim
Ante quater denos nunc se reminiscitur annos,
Dissimilemq́; animum subijt ætate relicta.

Hoc vbi factum vidisset Bacchus, dicitur ibidem à Medea eandem medicinam pro nutricibus suis impetrasse. Eadem paulò pòst arietem in agnum ab eodem Poëta dicitur mutasse, qua fraude Peliam interfecit. Ea omnia fabulosa ab omnibus ferè pronunciantur. Solus, quod sciam, Palæphatus vetustissimus scriptor, vt qui Artaxerxis tempore vixisse à Suida prodatur, qui fabulis bellũ indixit, & docere tamen conatus est ex aliqua veritate, eas originem traxisse: monet quomodo hæc de Medea sint intelligenda in fragmentis, quæ hodie tantùm habemus, reliquias nempe quinq; librorum ἀπίστων, quos conscripsisse ex eodem Suida, aliquotq; prętereà Grammaticis colligitur. Eum ergo hìc audiri volo, quia veritati maximè consentanea, nisi me fallit animus, scribit: cuius verba sunt hæc, vt ea transtulit Philippus Bonasius, quæ penuria Græci codicis referre tantùm cogor. Medea, inquit, vt dicitur, seniores homines coquens, iuuenes eos faciebat. Fuit verò simile quid. Medea talis naturæ florem quendam prima inuenit, qui capillos albos nigrósve faciendi potestatem habebat. Quibuscunque igitur hominibus, qui ex canicie exire delectarentur, nigros capillos apparere faciebat. Prima quoque hæc experimentum calidi lauacri cuiusdam vim medicam habentis, inuenit, quo volentibus omnibus medebatur: atque hæc non in publico, sed clàm quidem agebat, nequis medicorum talia addiscere posset. Huic verò compositioni qua vtebatur, nomen erat παρεψησις, hoc est, decoctio. Quicunque igitur homines hac decoctione vtebantur, agiliores prorsus magisque sani fiebant. Ex hoc Medeę præparationem hanc quicunque videbant, lebetes scilicet, ligna, & ignem, quòd homines elixando coqueret, existimabant. Pelias verò homo senex & imbecillus, hac decoctione cùm vsus fuisset, quòd eam sustinere præ senectutis debilitate non potuit, consumptus est. *hæcille.* Quibus manifestè docet, non esse absurdam illam iuuentutis restitutionem: quasi nimirũ hæc quoque facultas Naturę non sit denegata, quo minus omnia ad eam necessaria suppeditet. Sanè qui intelligit) intelligunt autem omnes) afflictum & tabidum morbis corpus sanitati integræ posse restitui, id quoque non credere non potest senectutis imbecillitátem medicamine quodam adimi posse, vt grauis illa alioqui ætas florenti iuuentuti non cedat. Vulgatum est enim, sublatis causis, effecta tolli: qui ergo senectutis causas nouit, easque remedio quodam tollit: colligendum manifestè supereſt, profligaturum eum quicquid est in illa ætate vitij. Quæ sanè intellecta, & penitùs à Physicorum Medicorumque turba inspecta rei veritatem comprobabunt. Neq; tamen existimandum est, quod multos clamitare audio, nos Dei instituto & naturæ legibus aduersari. Eadem enim est in senectute tollenda, quæ in profligandis morbis ratio: quæ cùm prohibita non sit, neque impietatem arguat, cur de illa tam temerarium iudicium proferemus? Data est enim nobis hæc vita tanquam res preciosissima, cuius sedula cura nobis est agenda: fouenda illa, & quantum in nobis est ab omni malo tutanda & conseruanda, atque adeò si fieri potest, in longos annos proroganda. Quid enim refert, si crudam senectutem transigas? Atqui eos quibus sine vllo medicamine propria natura talem suggerit, non solùm non alijs inferiores existimamus, sed etiã & amamus & admiramur. Cur ergo ea ratio prohibeatur, qua prana & vitiosa natura corrigitur, in melioremq́; & saniorem commutatur? Proinde hunc maximum & potissimum Medicorum scopum debere esse existimauerim, vt aliquid in arte sua excogitent, quod ad restaurationem iuuentutis in ipsa senectute conducat. Eam autem facultatem omnes decantato illi Philosophorum lapidi tribuunt: sed quia eius inuentio perdifficilis est, omnes etiam ferè ab eius inuestigatione deterrẽtur. At tamen alia quoq; interea reperiri possunt fortasse non minus ad eundẽ effectũ vtilia, quæ nobilissimus & clarissimus ille Philosophus Theophrastus Paracelsus in libro de Regeneratione & restauratione explicat. Sed ea est, ni fallor, eorum qui Chymica tractãt, segnities, aut id reliquorum à Chymicis fastidium, vt ferè nulla spes supersit tã pretiosam medicinam inueniendi. Vnus Paulus Trellius Paracelsicæ doctrinæ & praxeos peritissimus, mihiq́;, si quisquam alius, amicissimus, vt de eius probitate pietateq́; conticescam, nuperrimè in se hoc onus, etiam sponsione inter nos facta, recepit: cui ego omnia in eum finem fausta comprecor. Intereà (vt eò vnde egressa est, redeat nostra oratio) satis impræsentiarum ostendi (quanquam paucis, sed multis ea de re agere peculiaris est disputationis) non esse extra naturam positum, vt quis è sene iuuenis fiat, licet hoc ipsi Deo facto difficile existimet Telemachus, quod tamen ille de repentina ista mutatione intelligit: deinde difficultas illa, vt diximus, omnem ei facultatem in hoc negotio non adimit. Addam insuper quod de aquilę iuuentutis renouatione, cui similem sibi à Deo suppeditatam gloriari videtur Psalt. cant. 103. qua de re D. Hieronymus: Aquilæ, inquit, vbi consenuerit, grauantur pennæ (*& oculi*) quærit illa fontẽ. erigitq́; pẽnas, calorẽ in se colligit, eo modo sanãtur oculi, in fontẽ, se ter mergit, atq; ad iuuentutẽ redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur vt aquilæ iuuẽtus tua. At D. Augustin⁹: Dicitur, inquit, aquila, dũ senio grauatur, rostri immodicè crescẽtis vnco non posse os aperire, nec cibum capere: vnde langueſcens naturæ vi collidit rostrũ ad petrã, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur, vt iuueneſcat omnino. Rabi Sahadias, vt testatur R. Dauid, (in cõmentario in caput Esaiæ 40. ni fallor, inquit Gesnerus) ait, aquilam ante omnes aues esse maximi volatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem: atq; eius calore supra modum accensam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumasque ei nouas repullulare: at cùm centesimo anno id facere tentet, destitui viribus, ita vt è mari cùm se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atque ita emori. Obscurus quidam aliam renouationis aquilæ rationem explicat, eandem quoque Albertus, sed de herodio (sic autem appellat aquilam germanam, quomodo Aelianus Chrysaëton & stellarem) & quam tamen non affirmet, nihilque se habere quod ad hoc dicit, nisi mirabilia naturę esse multa: quasi dicat, neque se hoc affirmare, neq; etiam penitus negare velle. Gesnerus hanc renouationem de mutatione pennarum tantùm in aquila intelligit. Videntur enim, inquit, aues quæ pennas mutârint, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, vt aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta: Caluitium tuum, inquit, sicut aquila, cap. 1. Sic & serpentes iuueneſcere dicuntur quotannis, cùm leberidem, id est, pellem veterem exuerint. *Hæc ille.* Sed quia nuda ille sua opinione nititur, & iam authoritas sola scriptorum videtur põderanda: nos potiùs Hieronymo, Augustino, & alijs credemus, renouationem illam asserentibus. Quæ nos omnia adduximus, vt eò meliùs doceremus, extra naturæ latissimam ditionem huius renouationis facultatem non esse positam. At nos fortasse nimium euagamur: canamus receptui, & in fines nostros redeamus.

ἐπλήμαχ', ὅτε ἔοικε] Confirmat Telemachum Vlysses de sua præsentia, & ne eum diutiùs de hac tam subita sua mutatione suspensum remoretur, monet eum, hoc esse Mineruæ factum: atqui Dijs cœlestibus facilè esse hoc præstare, è quorum numero est etiam Minerua. His ergo persuasus Telemachus patrem agnouit, & præ gaudio eius videndi profusè lacrymatus est.

ἐκδι ἀσπερχὲς ἤτ' οἰωνοί] Abundantiam lacrymarum hac comparatione docet. Quemadmodum enim (inquit) ossifragæ aut ægypij (vtrumque est genus aquilarum) cùm pulli sibi adimuntur, valde lugent: sic Vlysses & Telemachus miserè lacrymabantur: immò vehementiùs quàm ille. ita enim rem exaggerat Poëta. Notandum est autem, quod monet quoq; Eustathius, hanc comparationem esse ex earum numero, quę rei comparatę sunt dissimiles quodammodo: φλοιὴ μὲν γὰρ κλαυσιὸς, ἐπὶ σφήσι τέκνων κλαίουσι λυγρὸν ὀδυρόμενοι ὀδυρμὸν ἢ πολὺν χὠν, κλαυθμὸς χαίρων. ὡς μάλιστα δὲ τὸν ὀξύτατα τὸ κλαυθμικὸν ἡ παροιμία, καὶ τὸ ἐξάκουστον τῆς βοῆς ὡς ἐκεῖ τῆς κλαυγῆς. ἴσως ἢ καὶ ὡς τὸ ἐλεεινόν. Prætereà indicauit Poëta amorem, quo hæ aues pullos suos prosequuntur. Quem locum imitatus est Oppianus lib. 1. de Piscat.

ἢ μεν τε φλοιὸς ἀδινὸν γόον ἔκλυεν αἰὲν ἀφρὸν ἀμφὶ πτέρεσσιν, &c.

Ibi tamen solius Ossifragæ meminit, quam etiam Aristoteles docet non solùm suos, sed etiam aquilæ pullos nutricare: cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos, ac educat. Solet enim aquila (nempe maximè, quę *pygargos* appellatur, ni fallor) alterum pullum tædio nutriendi expellere. Quippe eo tempore, inquit Plinius, ipsis cibum negauit natura, prospiciens ne omnium ferarũ fœtus raperentur. Vultur etiam (sic enim αἰγυπιὸς videtur vertendum, vt aliàs dicemus) valde est φιλόπαις, vt docet Orus in Hieroglyphicis. Misericordem, inquit, significantes Aegyptij, vulturem pingunt: quod quibusdam forsan videbitur alieniſſimũ, præsertim cùm hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atq; interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eo impulsi sunt, quod centum (*& viginti*) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet (ἐπὶ πλεῖον ἢ πίτ) sed omnem curam ac solicitudinem illis alendis adhibeat. Quòd si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore vulnerato sorbendum eis

exhibet & impertitur sanguinem, vt ne cibi penuria atq; inedia conficiantur. Hæc ille, quæ tamen hodie Pelicano, non vulturi tribuunt: id tamen apud nullum vetustissimum scriptorem reperias, vt etiam dicit Pierius lib. 18. Hierogl.

Ὣς ἄρα τώγ' ἐλεφηνὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβον.
Καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Τηλέμαχος ποδαφώνεσν ὃν πατέρ' αὖψα.
Ποίη γὰρ νηῒ δεῦρο πάτερ φίλε νηΐ σε ναῦται
ρε. δύχεσθων- Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι* δύχεσθον;
των; Οὐ μὰν γάρ τι σε πεζὸν ὀίομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
[a] Τοι γὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην κατέλεξω,
Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἵτε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
Καί μ' ἄδηλον ἐν νηῒ θοῇ ἁπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην. ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα,
Χαλκόν τε, χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
Καὶ τὰ μὲν ὣς σπήεσσι [b] Θεῶν ἰότητι κέονται.
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἰκόμην ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,
Ὄφρά κε δυσμενέεσσι φόνον περὶ βουλεύσωμεν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον,
Ὅφρ' εἰδέω ὅσοι τε κὴ οἵτινες ἀνέρες εἰσί.
Καί κεν ἐμὸν κῆρ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρίξας,
Φράσσομαι εἴκοσι νῶϊ δαμῆσόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
Μοῦνώ περ ἄνδρ' ἄλλων, ἢ καὶ δίζησόμεθ' ἄλλους.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[c] Ὦ πάτερ, ἦτοι σεῖο μέγα κλέος αἰεὶ ἄκουον,
Χεῖρές τ' ἀίχμητὼ ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
Ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγημαι ἔχ' ἀδέκεν εἴη
Ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
Μνηστήρων δ' οὔτ' ἂρ δεκὰς ἀντιβίοις ἐρύκει,
Ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσεαι ἐνθάδ' ἀριθμόν.
Ἐκ μὲν Δουλιχίοιο δύω καὶ πεντήκοντα
Κοῦροι κεκριμένοι, ἕξ δ' ὑπηρῆρες ἕποντο.
Ἐκ δὲ Σάμης πουρές τε καὶ εἴκοσι κοῦροι ἔασιν.
Ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν ἐείκοσι φῶτες Ἀχαιῶν.
Ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης, δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι·
Καί σφιν ἅμ' ἕστι Μέδων κῆρυξ θεῖος ἀοιδός,
Καὶ δοιὼ θεράποντε δαήμονε δαιτροσυνάων.
Τῶν εἴ κεν πάντων αὐτήσομεν εἰνάλιον εὖλον,
Μὴ πολύπικρα κὲ αἶψα βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Ἀλλὰ σύγ' εἰ δύνασαι τὶν ἀμύντορε μερμηρίξαι,
Φράζεο, ὅ κεν τις νῶϊν ἀμύσει πρόφρονι θυμῷ.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τοι γὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μοι ἄκουσον,
Καὶ Φράσσαι εἰ ξὺν νῶϊν Ἀθήνη σύν Διΐ πατρὶ
Ἀρκέσῃ, ἦέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίξω.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[d] Ἐξαλλά τοι τάτω γ' ἐπαμύντορε τὼ ἀγορῇφι,
Ὑψι περ ἐν νεφέεσι καθημένω, ὥτε καὶ ἄλλοις
Ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι Θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὐ μὰν τοι κείνω γε πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἔσεσθον
Φυλόπιδος κρατερῆς, ὁππότε μνηστῆρσι καὶ ἡμῖν
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι μάχης κελάδηται Ἄρηος.
ρε. μάλιστα νω [e] Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν ἔρχεο πρὶν φαινομένην φι
Οἶκαδε, κὴ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμίλει.
Αὐτὰρ ἐμὲ προθέει ἄσυ συβώτης ὕστερον ἄξει,
Πτωχῷ λαοπλόῳ εἰναλίγκιον ἠὲ γέροντι.
Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δόμον κάτα, σὸν δὲ φίλον κῆρ

Sic hi miserabiliter sub supcilijs lacrymã fundebant:
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Telemachus allocutus fuisset suum patrẽ statim.
Quali enim huc pater naui te nauta
Duxerunt in Ithacam? qui esse dicebant?
Non quidem enim te pedestrem puto huc venisse.
Hũc.a. rursus allocutus est laboriosus diuinus Vlyss.
Nang, ego tibi fili veritatem apertè dicam,
Phæaces me duxerunt nauibus inclyti, qui & alios
Homines mittunt quisquis ipsos adiuerit.
Et me dormientem naue veloci in pontum ducentes
Deposuerũt in Ithacã, dederũt .a. mihi splẽdida dona
Aesq; aurumq; copiosè, vestemq; textam.
Et hæc quidem in speluncis Deorum consilio iacent.
Nunc aũt rursus huc veni admonitionibus Minervæ,
Vt inimicis de cæde consultemus.
Sed agè mihi procos numero recense,
Vt sciam quotq; & qui viri sint.
Et meo in animo strenuo agitato consilio
Considerabo, si nos poterimus aduersari
Soli sine alijs, an & quæremus alios.
Hunc.a. rursus Telemachus prudẽs contrà allocutus
O pater certè tuã magnã gloriã semper audiui, (est,
Manibusq; bellicosum esse, & prudentem consilio,
Sed valdè magnum dixisti: stupor me habet, neq; esset
Viros duos multis & fortibus pugnare.
Procorum autem neq; decas vna, neq; duæ solæ,
Sed multò plures: citò autem scies hic numerum,
Ex quidem Dulichio duo & quinquaginta
Iuuenes electi, sex autem famuli sequuntur.
Ex autem Samo quatuorq; & viginti iuuenes sunt.
Ex autem Zacyntho viginti sunt viri Achiuorum.
Ex autem ipsa Ithaca duodecim omnes optimi.
Et ipsis simul est Medon præco & diuinus cantor.
Et duo serui scientes epulas facere:
Hos si omnes aggrederemur qui intus sunt,
Vide ne multũ amarè & grauiter petulãtiùs illas ex-
Sed tu si potes aliquẽ adiutorẽ excogitare, (penderis:
Animaduerte qui nobis auxilietur prompto animo.
Hũc.a. rursus allocutus est laboriosus diuus Vlysses.
Tibi enim ego dico, tu autem considera & me audi,
Et cogita si & nobis Minerua cum Ioue patre
Sufficiat, an adhuc alium adiutorem cogitabo?
Hunc.a. rursus Telemach. prudẽs cõtrà allocut⁹ est,
Boni hi adiutores quos dicis
Altè in nebulis sedentes, quiq; & alijs
Viris dominantur & immortalibus Dijs.
Hũc.a. rursus allocut⁹ est pertolerãs diuus Vlysses,
Non quidem illi multo tempore separatim erunt
Pugna forti, quando procis & nobis
In domibus meis robur iudicabitur Martis.
Sed tu quidem nunc vade simul aurora apparente
Domum, & procis superbis loquere.
At me ad ciuitatem subulcus postea ducet,
Pauperi tristi similem & seni.
Si .a. me inhonorabũt in ædib. tuus .a. dilectus animus

Τετλά-

Τετλάτω ἐν στήθεσι, καὶ ἠνίπαπε πάσχων κῆρ ἐμεῖο,
Ἦν περ καὶ μᾶλλον ἀθέμιστα δόμων ἔλκωσι θύρηζε,
Ἢ βέλεσιν βάλλωσι· σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι.
Ἀλλ' ἤτοι παύεσθαι ἀνώγεμεν ἀφροσυνάων,
Μηλίχιοι ἐπέεσσι παραυδῶν· οἱ δέ τοι ἀκὶ
Πείσονται· δὴ γάρ σφι παρίσταται αἴσιμον ἦμαρ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
Ὁππότε κεν πολύβουλον ἐνὶ φρεσὶ θήσῃ Ἀθήνη,
Νύσσω μιν ῥιπῇ κεφαλήν· σὺ δ' ἔπειτα νοήσας
Ὅσσά τοι ἐν μεγάροισιν Ἀρήια τεύχεα κεῖται,
Ἐς μυχὸν ὑψηλοῦ θαλάμου κάθεσθαι ἀείρας
Πάντα μάλ'· αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάασθαι, ὅτε κεν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες,
Ἐν καπνῷ κατέθηκε, ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλιπεν Ὀδυσεύς,
Ἀλλὰ καλήκισται ὅσσον πυρὸς ἵκετ' ἀϋτμή.
Πρὸς δ' ἔτι μοι τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ θῆκε Κρονίων,
Μή πως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητέ τε δαῖτα
Καὶ μνηστῆρα· [f] αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἀνδρα σίδηρος.
Νῶϊν δ' οἵοισιν δύο φάσγανα καὶ δύο δοῦρε
Καλλιπέειν, καὶ δοιὰ βοάγρια χερσὶν ἑλέσθαι·
Ὡς αὖ ὀπιθύσαντες ἑλοίμεθα. τὼς δέ κ' ἔπειτα
Παλλὰς Ἀθηναίη θέλξῃ καὶ μητίετα Ζεύς.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Εἰ ἐτεόν γ' ἐμός ἐσσι καὶ αἵματος ἡμετέροιο,
Μήτις ἔτ' ἔνδοθεν Ὀδυσῆος ἀκουάτω οἴκαδε ἐλθών,
Μήτ' οὖν Λαέρτης ἔτι δῶ μένε, μήτε συβώτης,
Μήτέ τις οἰκήων, μήτ' αὐτὴ Πηνελόπεια·
[g] Ἀλλ' οἶοι σύτ' ἐγώ τε γυναικῶν γνώομεν ἰθύν.
Καὶ νέου ὁμώων αἰδρῶν ἔτι σφιν ἐπιφρασθείμεν,
Ἢ μὲν ὅ γ' ἐς νῶϊ τίσῃ ἔτι δειδιότ' ἐν μεγάροισιν,
Ἢ δὴ ὅτις σὺ μάλιστα· σὲ δ' ἀλιτρὰ τοῖον ἐόντα.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός.
[h] Ὦ πάτερ, ἦτοι ἐμὸν θυμὸν ἔτι σφιτέρωθι γ' οἴω
Γνώσεσθ'· ἃ μὲν γάρ τε κακὸν φρονέουσι γε μέν τ' ἔχουσιν·
Ἀλλ' οὗτοι πόλεμόν γε ἐγὼν ἔτι εὖ ἔτι οἴω
Ἢ μὲν ἀμφοτέροισι σὲ γ' ἦμεν φεβέσασθαι ἄνωγα.
[i] Δηθὰ γὰρ αὖτως εἴσῃ ἑκάς περ φρεσὶ τέζων,
Ἔργα μετερχόμενος· τὰ δ' ἐν μεγάροισιν ἕκηλοι
Χρήματα δασσάσθων ὑπὲρ ἔργιον, ἀδ' ἔτι φείδω.
Ἄλλ' ἤτοι σε γυναῖκας ἐγὼ κελεύω ἄνωγα
Αἵ τέ σ' ἀλιτρύζουσι καὶ αἳ νηλειτὲς ἔασιν·
Ἀνδρῶν δ' οὐκ αὖ ἔγωγε κατὰ θυμὸς ἐθέλοιμι
Ἡμέας πρὸ φέρζειν, ἀλλ' ὕστερα ταῦτα πρόφασθαι.
[k] Εἰ ἐτεόν γέ τι οἶσθα Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

Tolleret in pectoribus malè patiente me:
Si & per domum pedibus trahent foras,
Vel telis percutient, tu autem inspiciens tolera.
Sed certè cessare iube insipientijs,
Suauibus verbis compellans: hi autem tibi non
Parebunt, iam enim ipsis adest fatalis dies.
Aliud autẽ tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Quando multi consilij in mentibus ponet Minerua. κε. ατ
Annuam quidẽ tibi ego capite, tu.a. postea intelliges.
Quæcunq; tibi in domibus Martia arma iacent
In secessum alti thalami depone eleuando
Omnia valdè, at procos mollibus verbis
Alloquere, quando te inquirent capientes,
Ex fumo deposui: quoniam non his similia sunt,
Qualia quondã ad Troiã proficiscẽs dereliquit Vlyss.
Sed deturpata sunt, quantum ignis iuit vapor.
Adhuc.a. mihi hoc maius in mẽtib. posuit Saturnius, κε. Νη Επι-
Ne quãdo vino domi, concitata cõtentione inter vos, δι
Alios inuicem vulneretis, fœdetis autem conuiuiũ
Et sponsalia, ipsum enim trahit virum ferrum.
Nobis autem solis duos enses, & duas lanceas
Relinque, & duo scuta manibus capere.
Sic impetu facto accipiemus, hos autem postea
Pallas Minerua decipiet & consiliarius Iupiter.
Aliud autẽ tibi dico, tu autem in mentib. pone tuis,
Si verè meus es, & sanguinis nostri,
Ne quis postea Vlyssem audiat intus esse:
Neq; igitur Laërtes sciat hoc neq; subulcus,
Neq; aliquis domesticorum, neq; ipsa Penelope.
Sed solitũq; ego q; mulierũ cognoscamus rectitudinẽ.
Et tuos famulos viros adhuc tentemus:
Et quidem vbi aliquis nos honorat, & timet animo,
Et qui non curat, te aũt inhonorat etiam qui talis sis.
Hunc aũt respondens alloquutus est illustris filius,
O pater, certè meum animum & postea puto
Cognosces, non quidem enim socors mollicies tenet.
Sed non hoc lucrum ego fore puto
Nobis ambobus, te autem considerare iubeo.
Diu enim sic cognosces vnumquemq; tentans
Opera incipiens: hi autem in domibus quieti
Res deuorant præter modum, neq; est parcitas.
Sed certè te mulieres ego discere iubeo,
Quæ te inhonorant, & quæ sæuæ sunt.
Virorum autem nondum ego per ædes vellem
Nos tentare, sed postea hæc labora,
Si verè adhuc scis Iouis portentum ægiochi.

COMMENTARIVS.

a τὰ γὰρ ἐγώ τε] Exponit paucis filio Vlysses rationẽ, qua Ithacam peruenit, tum Phæacensiũ in se beneficia strictim cõmemorat. Deinde scopum sui aduentus αὐτομάτως ei significat, qui est de vlciscẽdis procis, quorum numerum à Telemacho quærit: vt intelligat, an soli ipsi duo eos de medio possint tollere, an aliunde auxilium aduocare debeant, vt tutiùs hæc vltio propagatur.

b θεῶν ἰότητι] Atqui vnius tantùm Mineruæ consilio id factum esse, anteà vidimus. Et tamẽ Vlysses pluralitatẽ Deorum hîc adhibet. An quòd Minerua Dea illa prudentiæ nihil faciat, quod Ioui reliquæque Deorum turbæ non placeat? Sanè quicquid beneficij illa in Vlyssem contulit Dijs probantibus, vno excepto Neptuno, factum est, vt lib. 1. videbamus.

c ὦ πάτερ,] Intellecto, inquiebat Vlysses, procorum numero, expendã apud me quid facto opus sit, an illi à nobis solis, an aduocato alieno auxilio expugnari debeant. Priori illius dilemmatis parti respõdet Telemachus, docetq; tot procos duos solos futuros impares: id tamen modestè eloquitur, ne videatur fortitudini paternæ aliquid detrahere, quam se ideò non imminuere docet, nisi quod rem factu difficilem, immò ἀδρώατον putat: si quidem ita est comparatum, vt plures à duobus vinci non possint. Est aũt procorum magnus numerus ad centum & octo nimirum, quibus famulabãtur octo serui: Præco vnus, qui & idem Musicus. (ita enim coniungo illa κήρυξ θεῖος ἀοιδός) Quis illi turbæ duos impares statim non pronunciet? Sanè res ita se habet, si homines per se considéres, at cum diuino auxilio nituntur contrà: quod cùm sibi polliceatur certò Vlysses, nõ dubitat factũ specie tam ἀδρώατον aggredi, quod etiam feliciter & cum laude exequetur.

διὸ λέ

δ ἐσθλώ φι τέτυκται] Mineruæ & Iouis opem ſibi adeſſe dicebat Vlyſſes: quo audito acquieuit in eius conſilio Telemachus, ſiquidē nihil non fauſtum ſperat illis auxiliantibus, cùm eorum robur & potentia ſit immenſa, vt qui cæteris Dijs hominibusq; imperent. Quid audio? Ea gloria aliâs Ioui ſoli tribuitur, nunc verò Minerua in eius ſocietatem venit. Aut inconſtans eſt Poëta, aut, quod ſæpiſſimè obſeruaui, quibuſdam locis veram de Numine ſententiam ſuam exponit, & id hoc loco præſtat. Non quæro tam preciſas gemmas in his ſtercoribus veterum, ex purioribus Spiritus ſancti fontibus hauriri volo: ſed iuuat etiam intelligere, in tenebris etiam illis verum Numen radiaſſe. Itaque ex veterum opinione de Dijs hæc non dicit Homerus. nam illi aut Iouem ſolum aut plures Deos interdum huius vniuerſi imperij honore afficiunt: quòd Iouem & Mineruam hominibus & Dijs imperare videmus, aliud eſt & ex abdita Aegyptiorum Theologiæ petitum, in qua hoc fuiſſe comprehenſum non dubito, tres eſſe perſonas in vnica illa diuina eſſentia, quod vel ab Abrahamo (vide Ioſephū Antiquit. lib. 1.) vel à Ioſepho Iacobi filio, vel poſteà ex Iudaicis libris, quorum lectione priuari non potuerunt, quandiu Iudæi in Aegypto captiui fuerunt, didicerint. Quacunque id ratione intellexerint, myſterium hoc ſanè Trinitatis ego eos ignoraſſe non exiſtimo, & illud inde exhauſit Homerus. Agè verò id doceamus, Mineruam Iouis eſſe filiam idem Poëta infinitis locis ſcribit, Iouem autem patrem hominum & Deorum. Minerua eſt Dea ſapiētiæ, filia Iouis ſine matre. Quid illud quæſo aliud eſt, quàm Filius Deus genitus à Deo patre, Sapientia, inquam, genita ab æterno, quæ cum Patre idē habet in omnia imperium? Itaq; Poëta fœminino etiam genere illam extulit, cùm Deam eſſe dicit, non Deum. Et ita quoq; appellat Spiritus ſanctus, cùm Sapientiæ titulo ſecundam illam Trinitatis perſonam inſignit. Quid quæſo clarius? Vbi vides quomodo vera illa Dei cognitio hominum fabuloſis integumentis ac inuolucris adulterata fuerit, ſub quibus tamen vide vt lateat veritas. Nam qui fabulas Poëtarum præcipuè de Dijs pro meris nugis & cōmentis habent, parum mihi rectè ſentire vidētur. Ducunt enim illæ à vero capite ſuam originem, quod vel ex loco Homerico ipſis etiam cæcis & obſtinatiſſimis quibuſuis conſtabit. Atqui, inquies, duas tantùm perſonas hactenus docet Homero intellectas: vbi eſt tertia? Reſpondeo, ſatis mihi eſſe hoc in præſentia docuiſſe, neque cogi me poſſe vt limites illos tranſeam. Dicam tamen, videri mihi (nam hæc certò non pronuncio, quia etiamſi non creditur graue. De Minerua, inquit, quia ſatis multa alibi à me dicta ſunt, hoc vnum hîc repetam, Mineruæ nomen Gallorum fuiſſe (*à Cerere autem 6. Comm. inter Deas Gallorum numeratur*) nec aliud eo ſignificari, quàm hæreditariū ducēdi ius, quod æterno ſuo filio æternus pater addixit. Quoniam ergo Pater omnia ſapientiæ ſuæ dedit ducenda ex intimis cerebri ſui abyſſis, atq; ea totam rerum vniuerſitatem ex ijs deprompſit, & quotidie depromit: non malè Minerua ſapiētiæ, & omnibus recta via & ratione faciendis, dicitur præeſſe. Mirifica arte & ſtupenda prorſus ſapientia Sapientię nomēclatura conſtat. Vt enim hæreditarium omnium rerum ductum proſa deſignat: ita verſa ichnæarum vocum ritu docet, cui ducendarum rerum omnium gubernandarumque hæreditas à Deo data eſt. eius quoque partes eſſe vt pacem accipiat inter homines & Deum. Min-erf enim idē eſt quod ducēdi hæreditas, Frenim idem quod pacis conſociatio, &c. Plura de hoc vocabulo & eius myſterio leges apud eundem Goropium Hermatheræ lib. 6. & 7. ſed in ſexto potiſſimùm, ex quo paucula excipiemus in gratiam eorum, quibus libri ad manum non erunt. Fit autem, inquit, Minerua ex Men, & erue. ſiue erf: ita vt Menerua, vti vetuſtiores Latini vocem ſcribere conſueuerunt, dicatur, cui perpetuum ius eſt ducendi, ideò quòd Men idem ſit quod duco: vnde menſch / qui ſe ducit, ceu men-ſch. Nec mirum, E in I mutari, cùm id ſit in creberrimo vſu. Hinc Latini ex Men fecēre *Mino*, pro eo quod eſt pecus agere ſiue ducere. Cui verò perpetuum eſt ius rerum omnium ducendarum? Ipſi nempe Veritati, & Verbo æterno, & eidem filio patris æterni, quem Deus conſtituit Ducem vniuerſorum. *Exiet egredietur dux, qui reget Iſrael*, dixit ille: de hoc Duce intelligēs, qui de ſemine Dauid humanā carnem erat aſſumpturus. Homerus Ageleam vocauit, quòd populi Dux eſſet eamque facit primam Iouis filiam, πρώτῃ Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη. Hæc eſt origo illa, veritas ex ſolo Iouis cerebro genita ante omnia ſecula: hæc illa ſapientia, quæ ſe dicit fabricæ mundanæ præfuiſſe: hæc non ſapientia, ſed ſapientiæ potiùs Dea, & ſapientiæ cauſa ſempiterna. Arrigite aures Satyri, audite fabularum & Scripturæ ſacræ conſenſum. Ite impuſſimi cum veſtro ſtupore ad ventrum ſcholas, quibus aures non ſunt, & dicite profano ore, nō eſſe ſanctas fabularum origines. Corruptæ ſunt fateor, ſed ab eiſdem ventribus magiſtris, qui idolomaniam ad ventres ſuos alendos, & pecore farciendos, è Sacris omnibus nominibus confinxerunt. Contra hos Chriſtiani inuehuntur, non contra ſanam & primam fabularum intelligentiam. Dea eſt Minerua, & veriſſimè Deus ipſe filius, qui ſe veritatem, & ſapientiā, & Patris virtutem ſinit vocari. Huic Deus dedit ducendorum omnium mundanorum, & ſupermundanorum poteſtatem ſempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu poterit à Cimbris Minerua nuncupari. Vel igitur illam ipſi filio adimite, vel mihi permittite, vt filium vernacula lingua Mineruā appellem, &c. Hæc vir ille omnium quos vnquam legi & acutiſſimus, & (abſit dicto inuidia) in ſuo genere doctiſſimus. Quam ſententiam poterat hoc loco Homerico maximè probare, tamque perſpicuam reddere, vt qui de hoc dubitet, neſcio quid non in dubium reuocare poſſit. Diximus autem initiò hanc doctrinam de Trinitate hauſiſſe Aegyptios à Iudæis: quanquam ſciam hodiernos Iudæos, quorum aliquot etiam Rabinos ea de re ſum ſciſcitatus, illam pernegare. Perſuaderi enim non poſſunt, vt Pater antiquior non ſit Filio, itaque vnicam eſſentiam ſine illa perſonarum diſtinctione admittunt. Sed eos ex proprijs eorum libris refutauit noſtro tempore Petrus Galatinus Opere de Arcānis Catholicæ veritatis lib. 2. Quanquam vt hoc etiam Aegyptij inde ab Adamo vſque obtineant, abſurdum eſſe non video. Vtvt ſit, videtur mihi omnino Homerus aliquid μυστηριωδῆς hoc in loco recondidorum omnium mundanorum, & ſupermundanorum poteſtatem ſempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu potum habere, cùm Iouem & Mineruā hominib. & Dijs imperare dicit. Quod antequā improbet lector, ab eo diligenter attēdi volo.

ε ἀλλὰ σὺ μέν] Cùm hoc iam ſtatutum ſit apud Vlyſſem & Telemachum vlciſcendos eſſe procos, nunc Vlyſſes rationem docet, qua totum negotium peragi debeat: vis autem aperta & impetus multùm afferebat periculi propter multitudinem (ni fallor) procorum, quam Telemachus adduxerat. Quid verò, inquies? An' non etiam ea ratione Iouis & Mineruæ auxilio nixus felicem huius negotij exitum ſperare poterat? Poterat, inquam, ſed temeritas etiam vitium eſt, quæ propitium Numen habere non ſolet. Temerariorum autem erat hominum in tam manifeſtum ruere periculum. Itaque non ſatis eſt Deum negotij alicuius fautorem & adiutorem habere: ſed videndum eſt etiam vt prudenter te geras, alioqui clementia & ope diuina abuteris, quæ à prudentia ſeparari non vult. Aſtutiam ergo meritò adhibet Vlyſſes ad tollendos procos, quæ amat prudentiæ eſſe comes, vbi vis nihil prodeſt: quam tamen ideò ab eadem prudentia non ſeparamus, ſed in illa neſcio quomodo magis neceſſaria videtur. Dion olim dicebat, fortitudine nos quum iuuenes ſumus, vti: at quum ſeneſcere incipimus, prudentia valere: ſic in vi aperta dicerem magis fortitudinem, in calliditate prudentiam magis requiri.

ξωὸς γὰρ ἐφέλκει] Prouerbium eſt à Ioanne etiam Vlpio in adagiorum Epitome, & à noſtro Giphanio hîc obſeruatum. In omnire, inquit Vlpius, & ad omnem rem multùm valent oculi. Sic viſa ſolùm fœmina ad amorem accendit: viſi inimici mouent dolorem: ferrum viſum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemiſtichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

—ἕλκῃ δέ τε καὶ ἄνδρα σίδηρος. Rectè. Hic eſt enim ſenſus huius loci. Cùm Vlyſſes Telemachum monuiſſet, vt arma ſua reconderet, ſique id inſcijs procis non poſſet commentus etiam eſt quid eſſet illis rogantibus, eius rei cauſam, reſponſurus, duo nempe: primùm, vt loco nitidiore reponantur: deinde, ne illi cùm altercantur, eorum occaſione prælium inter ſe ſanguinolentum concitent. Solet enim quilibet in illo contentionum æſtu facilè in gladios prorumpere, ſi in loco opportuno fuerint. Quod Vlyſſes dicit, ferrum attrahere viros, neſcio quid ἑλκυστικὸν illi tribuens planè eleganter, qualis vis eſt lapidi Herculeo in ferrum: quò neſcio an ſit à diuino Poëta alluſum ſanè maximè inter ſe conuenire videntur. Non enim magis lapis ille ferrum, quàm ferrum (id eſt, arma) viros ira percitos attrahit. Et ita quoque hunc locum interpretatur Euſtathius.

g ἀλλ' οἱοι] Elegās eſt dictum illud Pittaci apud Laërtium, τὸ μέλλοντα πράττειν, μὴ παύεσθαι. ἀποτυχὼν γὰρ γελασθήσῃ. Vlyſſes verò hoc ſuum conſilium non ideò tantùm celari vult, quòd ſi peragi non poſſit, ridiculus ſit futurus: ſed propter periculum, quod illi imminebat, ſi pluribus diuulgaretur. Et hæc eſt ſumma prudentia, cum eiuſmodi negotia, quæ tanti ſunt momenti, ſilentio perficiuntur, idque quilibet experietur verum ex contrario: hoc eſt, ſi quod aggreditur, patefecerit. rarum enim vtre infecta deſiſtere non cogatur. Quid verò? inquies, etiam parentes & vxorem Vlyſſis exemplo celare conſilia tua volueris? Neminem, inquam, excipio: immò illud Metelli quāmaximè probo, & vſurpandum ab ijs qui aliquid deliberant, cenſeo. Quid tandem eſt illud? Meminit Plutarchus in libro de Garrulitate, virum illum aliqua in expeditione de conſilio ſuo rogatū dixiſſe: Si tunicam meam conſciam ſciret huius mei arcani, exuerem eam, & exurerem. Eadem prudētia rex Antigonus filio ſuo tempus, quo caſtra eſſet moturꝰ, occultauit his additis: Quid tu, inquit, an times ne tubam ſolus non exaudias? Ergo, inquit Plutarchus, ne vocem quidem occultam ei credi-

credidit, cui regnum erat relicturus? Sanè quidem, vt docere eum voluit, vt in eiusmodi negotijs temperanter & religiosè se gereret. Vnde constat laudabile esse hoc Vlyssis institutum, quod consilium suum ne parenti quidem aut vxori patefieri voluit. Poterat enim accidere vt tum parens tum vxor alijs hoc ipsum insusurrarent, qui deinde alijs referrent, & ita detegeretur. Atqui, dices, potuit hoc deinde vterq; ægrè ferre, quod nihil huius negotij resciuerint? Respondeo, præstare vt ijs inscijs tutò peractum sit, etiamsi id ægrè ferant (quanquam felix rei exitus eis potiùs lætitiam pariet) quàm conscijs illis & cum periculo. At quale erat futurum periculum? Illud ipsum, vt dixi, ne detegeretur: quod si accidisset, desperata erat & Vlyssis & totius familiæ salus. Et hoc prudentissimè obseruauit olim Eumenes: qui cùm illi allatum esset instare Craterum cum infesto exercitu, nulli id amicorū aperuit, sed Neoptolemum esse mentitus est. Hunc enim milites nihil faciebant, illius nomen suspiciebant, & virtutem amplectebantur. Denique id nullus prætereà resciuit, sed commissis signis victores Craterum occiderunt nescij, ac cadauer cognouerunt. Ita moderatum est prælio silentium, tantumque aduersarium texit: vt amici eum, quod ipsos hac de re celasset, magis commendauerint quàm incusauerint. Et vt incuset quis, ait Plutarchus, incusari præstat conseruatum ex eo quòd non crediderit rem, quàm perditum, eo quod crediderit, culpare. Quis autem vllum sibi locum reliquit eius, qui non reticuerit, increpandi. Si enim tectam rem oportuit, quàm declarasti, improuidè eam detexisti alteri. Quòd si effusum ex te secretum in alio recondis, ad alienam fidem, tua prodita, cōfugis. Qui si tui similis fuerit, iure peristi: sin melior seruaris insperato, quod alium repereris tibi te tua in re magis fidum. At est hic mihi amicus, huius alius quispiam, cui fidat & hic, vt huic ego: iam illi alius. Ita dum conteritur perpetua serie incontinentia, sermo fœtificat & multiplicatur, &c. plura enim ibidem ea de re Plutarchus eruditè, vt solet, disputat. Quantum autem afferat incommodi detectum consilium, docet exemplum quod idem memorat. Facta erat Romæ de tollendo Nerone coniuratio, quæ ne suum sortiretur exitum, vnius hominis loquacitas obstitit, eiusque adeò qui eum erat trucidaturus. Is ergo pridie quàm tyrannus esset interficiendus, profectus ad theatrum, vidit quendam pro foribus ad bestias damnatum, qui erat ad Neronem deducendus: qui cùm suam sortem lamentaretur, ille propius accedēs in aurem hæc ei insusurrauit: Heus tu, inquit, fac votum vt diem hodiernum prætereas: cras ages mihi gratias. Id obscurè iactum excipiens ille, reputansque stultum esse eum, qui repudiatis quæ parata sunt, sectatur imparata, salutem elegit pro iustiore certiorem. Indicauit enim Neroni vocem istius hominis. Qui statim fuit correptus & tormentis adhibitus, ea fateri coactus quæ citra necessitatem indicauerat. Aliud est ibidem exemplum festiuum quidem illud, sed quod tamen perinde doceat non esse eliminanda ea quæ taciturnitatem postulant, etiamsi à tuis vrgearis. Senatus Romanus per multos dies remotis alijs de re quapiam secreta deliberabat. Quod cum multos suspensos teneret cogitātes quid rei ageretur: fœmina alioqui modesta, fœmina tamen importunè virū suū & magnoperè orabat, vt declararet sibi illud arcani. Iam iuramenta & deuotiones taciturā se offerebat, quiritabaturque cum lacrymis non haberi sibi fidem. Cuius vt Romanus hic detegeret stoliditatem: Expugnas me, inquit, mulier. Accipe rem atrocem & prodigiosam. Nunciatum nobis ab auguribus est, cassitam cum galea aurea & hasta visam volantem. Hoc portentum considerabamus, faustum an infaustum sit, auguresque consulimus. Cæterùm tu tace. Sic fatus contulit se ad forum. Hæc ancillam, quæ prima ingrediebatur, appellans pectus suum tundebat, capillum vellebat, dicebatq;: Heu virum meum & patriam: quid nobis fiet? volens & docens ancillam dicere. Quidnam rei est? Cui vt pereunctatæ rem exposuit, clamulamque omnis garrulitatis communem adiecit: Caue hæc cuiquā dixeris, sed sile. vix ancilla ab ea est digressa, quin actutum ex alijs ancillis, cui maximè videbat ocium esse, obijcit dictum: illa amatori, qui eam adijt, enunciat. Ita cùm in forum fabula dimanasset, vt præcurrerit rumoris authorem: ex familiaribus quispiam factus ei obuiam: Modone, inquit, domo ad forum venis? Modò admodum, inde ille. Ergo nihil audisti? Nunquid noui? Cassita visa est volans cum galea aurea & hasta. De hoc Senatum Consules habituri sunt. Tum ille arridens: Satis, inquit, strenuè mulier, nempe tibi quod dixi, pergentem ad forum me preuertit. Ac Consules quidem appellans discussit terrorem: cæterùm vxorem hoc modo vltus est. Vt domum est ingressus: Perdidisti, inquit, me mulier. Arcanum illud è domo mea compertum est elatum in vulgus fuisse. Quamobrem ex tuæ linguæ incontinētia eundum mihi est in exilium. Quæ cùm ad inficiandum se conuerteret, causareturque, Annon hoc tu cum trecentis audisti? Quibus, inquit, trecentis? te vt probarem, hanc finxi fabulam. Aliud exemplum subijcit idem author. Fuluius Cæsaris Augusti amicus, cū annis iam grauem deplorantem audisset orbitatem suam, & quòd duobus nepotibus amissis, Posthumio, qui vnus reliquus erat, ex calumnia exule, vxoris filium adoptare Imperij successorem cogeretur: quamuis misericordiam capienti Posthumij deliberatum sibi esset eum ab exilio reuocare. Quæ Fuluius cùm accepisset, aperuit ea vxori suæ, illa Liuiæ. Liuia expostulauit cum Cæsare acriter, quòd qui iampridem id statuisset, non accerseret nepotem, sed offensionem & bellum cum successore imperij sibi concitaret. Fuluius cùm more suo eum accederet, diceretque, Salue Cæsar: Vale, inquit, Fului. Ille percipiens id quod erat, contulit extēplò se domum, acerbaque vxore: Reciuit, inquit, Cæsar me arcanum illud detexisse, ideò mortem mihi conciliabo. Meritò, inquit mulier: qui cùm tandiu matrimonium meum tenueris, nō perspectam & suspectam habueris incontinētiam meam. Verùm sine me priorem emori, arreptoque pugione ante viri lectum se transfodit. Quæ omnia satis docent, tutum non esse rem arcanam cuiuis committere ac credere, quod longè antè Homerus noster docuit in Vlysse viro alioqui facundissimo, vt etiam obseruat idem Plutarchus. Quam sint porrò arcana tegenda, docuit Zeno Philosophus: qui ne inuitus secretum quoddam prodere lingua cogeretur, eam arrosam in tyrannum expuit. Eiusdem continentiæ exemplum habes etiam in nostro Telemacho.

h ὦ πατερ,] Primùm Telemachus fidelitatem strenuitatemq; suam in hoc negotio patri pollicetur, vt dicas eum quodammodo animos sumpsisse ex patris præsentia: forsan propter laudem, quam ab eo audiuit in eius orationis postrema parte ad ea verba, γίνεο τα: aut etiam quòd degenerem se illi in tam necessario negotio exhibere nollet. Cùm enim videret patrem hoc ipsum periculum subire, declinandum sibi illud quoque non putauit. Quantum ergo mutatus ab illo Telemacho, qui anteà dicebat se imbellem esse, audaciaque ac robore illo destitutum, quod in propulsandis iniurijs requiritur, proinde pati se tanta à procis quib. resistere non possit, qui nunc dicat animum se non remissurum: quasi dicat, exerturum se etiam fortitudinem suam, vt hoc negotium peragatur. Deinde exponit quoque liberè sententiam suam, quæ aliquantulum paternæ auersatur, quod ad seruorum explorationem attinet: eam enim prætermitti vult, quia nisi longo tempore fieri potest, cùm interea spacium procis diripiendi magis bona relinquatur, vt mox dicemus.

i δηϊω γὰρ οὕτως] Hunc locum ita explicat Eustathius, ἔστι δέ, inquit, ὁ λόγος νῦν ἀλληγορῶν ἐπὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, οὓς οἱ πολέμιοι ἔξω τῆσδε τῆς γῆς ἦσαν. ἐν ὅσῳ γὰρ αὐτοὺς μετέρχεται τὰ ἐκείνων ἔργα, ἐν νόστῳ οἱ μνηστῆρες πάντα ἐποίουν σκοπῶν ὁ τηλέμαχος τὸ ἄπρακτον ποιητέον φησὶν ἀλλ' ἤτοι σὲ γυναῖκας, &c. Nunc ergo vult Telemachus mulierum tantùm animum explorari, quia serui ita erant vndique dispersi, vt tam breui tempore explorari quoq; eorum animi possent: quod si fieret, nihil promoueri, quàm vt dum vltio procorum differtur, maius illis ocium ad diripiendas & consumendas facultates Vlyssis relinquatur. Hoc ergo in aliud tempus differri monet, quia hoc negotium de vlciscendis procis celeritatem postulat. Et hoc consilium Telemachi salutare fuit, ab Vlysseque comprobatum: quandoquidem illud non refellit, imò sine vllo eius responso orationem suam absoluit Telemachus. Quòd Poetę familiare esse vbi consensum alicuius indicat, aliàs in Iliade memini nos obseruasse. Res ipsa etiam docebit, illi Vlyssem assensisse.

k εἰ ἐτεόν γε τε] ἐξ ὧν δηλαδὴ ὁρμώμενος, ἔφησ ἀμείνω ἔσεσθαι ὡς ἄγε μὴ ἔθ' ὕπνος ἔχῃ, τότε δὴ ἔδμωάων πρῆσαι ἕτερος ἢ ἀποσυπῆσαι ἀμείνονας: inquit noster Eustathius.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Ἣ δ' ἄρ' ἔπὶ τὴν Ἰθάκην εὖ ναιομένην νηὸς ἔρεσσεν,
Ἣ φέρε Τηλέμαχον Πυλόθεν τε παῦτας ἑταίρους.
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένα βαθὺν εἰσέβαν, ἐν δὲ μέλαιναν
Νῆα μὲν οἵγε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν,
Τεύχεα δέ σφ' ἀπέβαινον ἐϋξέστας τε ἐρύμαι θεράποντες·
Αὐτίκα δ' ἐς Κλυτίοιο φέρον περικαλλέα δῶρα.
Αὐτὰρ κήρυκα πρόπαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος

Sic hi quidem talia inter se loquebantur,
Hæc.a. postea Ithacā deducta est nauis benè fabricata,
Quæ tulerat Telemachum à Pylo, & omnes socios.
Hi.a. quando iā portū valdè profundū intrauerūt,
Nauem quidem hi nigram in terram traxerunt,
Arma autem sua asportarunt magnanimi serui.
Statim autem Clytij portauerunt perpulchra dona.
At præconem præmiserunt domum ad Vlyssis

A'γε-

Ἀγγελίῃ ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκα Τηλέμαχον μὲν ἐπ' ἀγρῷ, νῆα δ' ἀνώγει
Ἄσσυ δ' ἀποπλείειν ἵνα μὴ δείσασ' ἐνὶ θυμῷ
Ἰφθίμη βασίλεια τέρσῃ δάκρυον εἶβον.
Τὼ δ' ὑῶν ἀντήτην κήρυξ θ' ἅμα δῖος ὑφορβός,
Τῆς αὐτὸ σφιν ἕνεκ' ἀγγελίης, ἐρέοντε γυναικί.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκοντο δόμον θείοιο βασιλῆος,
Κῆρυξ μὲν ῥα μέσῃσι μετ' ὀμῳῇσιν ἔεπεν,
Ἦ δὴ τοι βασίλεια φίλος πάις εἰλήλουθε.
Πηνελοπείῃ δ' εἶπε συβώτης ἄγχι παρελθών
Πάνθ' ὅσα οἱ φίλος υἱὸς ἀνώγει μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντ' ἐφημοσύνην ἀπέειπε,
Βῆ ῥ' ἴμεν, ἂμ δ' ὗες, λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε.
Μνηστῆρες δ' ἀκάχοντο, κατὰ φρένα τ' ἐνὶ θυμῷ·
Ἐκ δ' ἦλθον μεγάροιο παρὲξ μέγα τεῖχος αὐλῆς,
Αὐγῇ δ' ἢ παρὰ θοῦρον ἐδριόωντο.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάις ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως τετέλεσται
Τηλεμάχῳ· οὐδὲ ἔφαμεν δέ οἱ ἀκτὴν τελέεσθαι.
Ἀλλ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν ἠπὶς ἀρίστη·
Ἐς δ' ἐρέτας ἁλιῆας ἀγείρομεν, οἵ κε τάχιστα
Κείνοις ἀγγείλωσι θοῶς οἶκόνδε νέεσθαι.
Οὔτω ὡ καὶ ἔφη· τοῦ δ' ἆρ' Ἀμφίνομος ἴδλε νῆα,
Στρεφθεὶς ἐκ χώρης λιμενὶ βαθυεσσομένῳ ἐντὸς,
Ἱστία τε στέλλοντας, ἐρετμά τε χερσὶν ἔχοντας.
χρ. μεταφώνησε μνηστῆρσι, Ἦ δ' ὃ γ' ἀγελάσας μεταφώνεσιν οἷς ἑτάροισι,
Μήτιν' ἔτ' ἀγγελίην ὀτρυνόμεν· οἵδε γὰρ ἔνδον.
Ἦ τίς σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἶσιδον αὐτοὶ
Νῆα παρερχομένην, τὴν δ' οὐκ ἐδυνάμεσθα κιχεῖν.
Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' αὐτοῦ ἔβαν ἄντα νέα θαλάσσης.
Αἶψα δ' ἦλθε μέλαιναν ἔσω ἠπείροιο ἐρύσσας,
Τεύχεα δέ σφ' ἀνὰ σῖξαν ὑπηρέται θεράποντες.
[b] Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν ἴσαν ἀθρόοι, οὐδέ τιν' ἄλλων
Εἴων οὔτε νέων μεταΐζμεν οὔτε γερόντων.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
[c] Ὢ πόποι, ὡς ἄρα δή ῥα θεοὶ κακότητα ἔλυσαν.
Ἤματα μὲν σκοποὶ ἷζον ἔσω ἄκρης ἰνδομόεσσας
Αἰεὶ ἐπαΐσσοντες· ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι,
Οὔποτ' ἔσω ἠπείρου νύκτ' ἄσαμεν, ἀλλ' ἐνὶ πόντῳ
Νηὶ θοῇ ὥλιόντες ἐμίμνομεν ἠῶ δῖαν,
Τηλέμαχον λοχόωντες, ἵνα φθίσωμεν ἑλόντες
Αὐτόν· τὸ δέ ἄρα τεῷ μὲν ἀπήχθετο δαίμονι δεῖται,
Ἡμεῖς δ' ἐνθάδε οἱ φραζώμεθα λυγρὸν ὄλεθρον
Τηλεμάχῳ· μηδ' ἡμᾶς ὑπεκφύγοι· ἀλλ' οἴω
Τούτῳ γε ζώοντι τάδε ἔργα.
Αὐτὰρ μὲν γὰρ ὅπισθεν ἀμείνονα βουλήν τε νόον τε
Λαοὶ δ' οὐκ ἔτι πάμπαν ἐφ' ἡμῖν ἦρα φέρουσιν.
Ἀλλ' ἄγετε πρὶν κεῖνον ὁμηγυρίσασθαι Ἀχαιοὺς
Εἰς ἀγορήν· ἀ γάρ οἱ μεθησέμεναί μιν ὀΐω,
Ἀλλ' ἀπομήνιστος, ἐρεὶ δ' ἐν πᾶσιν ἀνάγκας,
Οὕνεκά οἱ φόνον αὐτῷ ἐράπομεν, ἠδ' ἐπίχημεν.
Οἱ δ' οὐκ αἰνήσουσιν ἀκούοντες κακὰ ἔργα,
Μήπι κακὴν ῥέξωσι, καὶ ἡμέας ἐξελάσωσι
Γαίης ἡμετέρης· ἄλλον δ' ἀφικώμεθα δῆμον.
Ἀλλὰ φθήωμεν ἑλόντες ἔσω ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἢ ἐν ὁδῷ· βιοτὸν δ' αὐτοὶ ἐκτήμεθ' ἔχωμεν,
Δασσάμενοι κτῆσιν μοῖραν ἐφ' ἡμέας, οἶκια δ' αὖτε
Κείνῳ μητέρι δοῖμεν ἔχειν ἠδ' ὅστις ὀπυίοι.

Nuncium dicentem perprudenti Penelopæ,
Quòd Telemachus quidem in agro, nauem aũt iussit
Ciuitatem adnauigare, vt non timens in animo
Potens regina teneras lacrymas fundat.
Hi autem obuij fuerunt præco, & diuinus subulcus,
Eiusdem gratia nuncij dicturi mulieri.
Sed quando iam iuerunt domum diuini regis,
Præco quidem medijs in ancillis dixit:
Iam regina dilectus filius venit.
Penelopæ autem dixit subulcus propè astans,
Omnia quæcunq; ei dilectus filius iussit loqui.
At postquam omne præceptum denunciauit,
Perrexit ad sues, liquit autem septaq; domumq;.
Proci autem tristati sunt, mœsti suntq; in animo,
Atq; exiuerunt domo apud magnum murum atrij,
Illic autem ante ianuas sederunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incæpit dicere,
O amici, certè magnum opus superbè perfectum est
Telemacho via hæc, dicebamus. a. ei nõ perfectum iri.
Sed agitè nauem nigram trahamus quæ optima,
In aũt remiges marinos congregemus, qui velocissimè
Illis nuncient velociter domum redire.
Nõdũ omne dictũ est, quãdo Amphinom⁹ vidit nauẽ
Versus ex vrbe portum per profundum intra,
Velaq; contrahentes, remosq; manibus tenentes.
Suauiter autem ridens loquutus est procis,
Ne aliquẽ nuncium moueamus: hic. a. enim intus
Aliquis eis hoc dixit deorum, vel viderunt ipsi
Nauem aduenientem, hanc non poterant inuenire.
Sic dixit, hi autem surgentes iuerunt in littus maris.
Statim autem nauem nigram in terram traxerunt.
Arma autem ipsis abstulerunt magnanimi serui.
Ipsi. a. in concionẽ iuerunt densi, neq; aliquem aliorũ
Siuerunt, neq; iuuenum considere, neq; senum.
His autem Antinous dixit Eupithei filius,
O amici, si hunc virum dij malo liberarunt.
Dij quidẽ speculatores sedebãt in summitatib. vẽto-
Semper densi, simul autem Sole occidente, (sis
Nunquam in terra nocte dormiebamus: sed in ponto
Naui veloci nauigãtes expectabamus aurorã diuinã
Telemacho insidiantes, vt interficeremus intercepũ
Ipsum: hũc. a. interim quidem abduxit domum Deus,
Nos autem hic ei consultemus grauem mortem
Telemacho, neq; nos subterfugiat. non enim puto
Hoc viuente perfectum iri hæc opera.
Ipse quidem enim peritus consilioq; menteq;.
Populi autem non iam omnino nobis fauent,
Sed agitè antequam ille cogat Achiuos
Ad concionem, non enim dimissurum ipsum puto,
Sed ad iracũdiã excitabit: dicet. a. inter oẽs surrect⁹,
Quoniã ei cædem grauem struimus, neq; inuenimus.
Hi autem non laudabunt audientes mala opera,
Ne quid malum faciant, & nos expellant
Terra nostra, aliorum autem adeamus populum.
Sed præueniam⁹ interficiẽtes in agro, poul à ciuitate,
Vel in via, vitam autem ipsi, & res habeamus,
Diuisis vt par est inter nos, domestica autem rursus
Illius matri dabim⁹ habere, & quĩq; acceperit vxorẽ.

Εἰ δ' ὑ-

Εἰ δ' ὑμῖν ὅδε μῦθος ἀφαυδάῳ· ἀλλὰ βέλεσθε
Αὖτόν τε ζώειν καὶ ἔχειν πατρώϊα πάντα,
Μή οἱ χρήματ' ἔπειτα ἄλις θυμηδὲ ἔδωμεν
Ἐνθάδε δ' ἀγερόμενοι, ἀλλ' ἐκ μεγάροιο ἕκαστος
Μνάσθω ἐέδνοισι δίζήμενος· ἡ δ' αὖ ἔπειτα
Γήμαιθ' ὅς κεν ὀλεῖσσε πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
[d] Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέφην,
Νίσου Φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος·
Ὅς ῥ' ἐκ Δουλιχίου πολυπύρου ποίησεν
[e] Ἡγεῖτο μνηστῆρσι· [f] μάλιστα δ' ἧ Πηνελοπείῃ
Ἥνδανε μύθοισι· φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν.
Ὅ σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφη σι,
Ὦ φίλοι, οὐκ αὖ ἔγωγε κατακτείνειν ἐθέλοιμι
Τηλέμαχον· ἐπὴν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
Κτείνειν, ἀλλὰ πρῶτα θεῶν εἰρώμεθα βουλάς.
Εἰ μὲν κ' αἰνήσωσι Διὸς μεγάλοιο θέμιστες,
Αὐτός τε κτανέω, τούς τ' ἄλλους πάντας ἀνώξω·
Εἰ δέ κ' ἀποτρωπῶσι θεοί, παύσασθαι ἄνωγα.
Ὣς ἔφατ' Ἀμφίνομος· τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος·
Αὐτίκ' ἔπειτ' αὖς αὖτις ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος,
Ἐλθόντες δ' ἑκάθιζον ἐπὶ ξεστοῖσι θρόνοισιν.
Ἡ δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε περίφρων Πηνελόπεια,
Μνηστῆρσι φανῆναι ὑπερφίαλον ὕβριν ἔχουσι·
Πύθετο γὰρ οὗ παιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ὄλεθρον
Κῆρυξ γὰρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπεύθετο * βουλάς.
Βῆ δ' ἰέναι μεγάρονδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρφάων ἐχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀντίνοον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
[h] Ἀντίνο' ὕβριν ἔχων κακομήχανε, καὶ δέ σε φασὶν
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης μετ' ὁμήλικας ἔμμεν ἄριστον
Βουλῇ καὶ μύθοισι· σὺ δ' οὐκ ἄρα τοῖος ἔησθα.
Μάργε, τίη δὴ σὺ Τηλεμάχῳ θανάτόν τε μόρον τε
Ῥάπτῃς, ἀδ' ἱκέτας ἐμπάζεαι οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Μάρτυρος; ἀδ' ὅσιη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν.
Ἦ οὐκ οἶσθ' ὅτε δεῦρο πατὴρ τεὸς ἵκετο φεύγων
Δῆμον ἐπ' ὀδδείσας; δὴ γὰρ κεχολώατο λίην,
Οὕνεκα ληϊσῆρσιν ἐπιπρομάν[g] Ταφίοισιν
Ἦκαχε Θεσπρωτούς, οἱ δ' ἡμῖν ἄρθμιοι ἦσαν·
Τόν ῥ' ἔθελον φθίσαι, καὶ ἀπορραῖσαι φίλον ἦτορ,
Ἦ' κὲ ζωὸν φαγέειν μενοεικέα πολλόν·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν ἱεμένους περ.
Τοῦ νῦν οἶκον ἄτιμον ἔδεις, μνάᾳ δ' ἐπὶ γυναῖκα,
Παῖδά τ' ἀποκτείνεις, ἐμὲ δὲ μεγάλως ἀκαχίζεις.
Ἀλλά σε παύσασθαι κέλομαι, καὶ ἀνώγεμεν ἄλλους.
Τὼ δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάις ἀντίον ηὔδα,
Κέρη Ἰκαρίοιο περίφρον Πηνελόπεια,
[i] Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Οὐκ ἔστ' οὐδ' ἔσται, δὲ δὴ ἔσεται ἔτι τοῦτο γε δηρόν,
Ὅς κεν Τηλεμάχῳ σῷ υἱεῖ χεῖρας ἐποίσῃ
Ζώοντός γ' ἐμέθεν καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μοὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἶψά οἱ αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρὶ
Ἠμὲν ἐμοὶ πρὸς πολλὸν ἐπιστὰς πολίπορθος Ὀδυσεὺς
Πολλάκι γούνασιν οἷσιν ἐφεστάμεν, κρέας ὀπτὸν
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ἐπιχέ τε οἶνον ἐρυθρόν.

Si autem vobis hoc verbum non placet, sed vultis
Ipsum & viuere & habere paterna omnia,
Ne ei res posteà sufficienter animo dulces comedamus
Hi congregati, sed ex domo vnusquisq;
Petat vxorem dotibus inquirens & posteà
Ducat vxorẽ, qui plurima dabit & cui sorte obtigerit.
Sic dixit, his autem omnes quieti facti sunt silentio.
His autem Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis,
Qui ex Dulichio feraci frumenti herbosa
Dux fuit procis, maximè autem Penelopæ
Placuit verbis, mentibus enim vtebatur bonis,
Qui ipsis prudens concionatus est, & dixit,
O amici, non ego interficere volo
Telemachum, arduum autem genus regium est
Interficere: sed primùm deorum interrogemus cõsilia,
Siquidem laudabunt Iouis magni iura,
Ipsẽq; interficiam, hos q; alios iubebo.
Si auertant Dei, quiescere suadeo.
Sic dixit Amphinomus, his autem placuit verbum.
Statim posteà surrecti iuerunt domum in Vlyssis,
Venientes autem sederunt in politis sedibus.
Hæc autem rursus aliud intellexit prudens Penelope
Procis apparere immensam iniuriam habentibus,
Audiuit enim sui filij in domibus mortem.
Præco enim ei dixit Medon qui sciebat consilia,
Perrexit autem ire domum cum famulis mulieribus.
Sed quando iam procis adiuit diuina mulierum,
Stetit apud limen domus ornatè factæ
Contra maxillas tenens ornata vela:
Antinoũ a. reprehẽdit, verbumq; dixit ac nominauit,
Antinoë iniuriam habens malè cogitans, & iam te dicunt
In populo Ithacæ inter æquales esse optimum
Consilio & verbis, tu autem non talis es.
Insane, cur autem tu Telemacho cædemq; mortemq;
Struis, neq; supplicum præsides curas, quibus Iupiter
Testis? neq; sanctitas mala struere mutuò.
An' non scis, quando huc pater tuus venit fugiens
Populum reueritus, iam enim iratus erat valde.
Quoniam latrones insequens Taphios
Affecisti dolore Thesprotos, hi aũt vobis amici erant.
Hunc volebãt corrumpere, & destruere dilectum cor,
Et facultates consumere sufficientes multas.
Sed Vlysses prohibuit & detinuit cupientes,
Huius nunc domũ ignominiosè comedis, petis. a. vxorẽ,
Filiumq; interficis, me autem valdè tristitia afficis.
Sed te cessare iubeo, & iubere vt & alij cessent.
Hanc. a. rursus Eurymach. Polybi filius cõtrà allocutus est,
Filia Icarij prudens Penelope
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Non est hic vir, neq; erit, neq; fuerit,
Qui Telemacho tuo filio manus inferet
Viuo me & in terram vidente.
Sic enim dicam, & ipsum perfectum erit.
Statim aũt eius sanguis niger fluet circum lanceam
Nostram, postquam & me vrbium populator Vlysses
Sæpe genibus suis insidere faciens carnem assatam
In manibus posuit, tenebatq; vinum rubrum.

[g] βουλάς, Αὐλὴν σὺν τοὺς ἑαυτοῦ δὲ ἐπὶ δῶκε μητιν ὑφαίνων. Βῆ δ' ἰέναι

Τῷ μοι Τηλέμαχος παντων πολὺ φίλτατός ἐστιν
Ἀνδρῶν, ἠδέ οἱ μιν θαίατον τε μόρον τε ἀφάασθαι
ρε. τε Ἔκ * γε μνηστήρων· k θεοθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι.
Ὡς φάτο θαρσύνων, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.
Ἦ μὲν ἄρ' εἰσαναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Κλαῖεν ἔπειτ' ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρά οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
l Ἐσπέριος δ' ὀδυσῆι καὶ υἱεῖ δῖος ὑφορβὸς
ρε. ἐπὶ σταθ- μῶν Ἦλυθεν· οἱ δ' ἄρα δόρπον * ἐπισσάδον ὠμοφάγοντο,
Σιν ἱερεύσαντες συιαύσιον· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπλήγυια, πάλιν ποίησε γέροντα·
Λυγρὰ δ' ἕματα ἕσσε περὶ χροΐ, μή ἑ συβώτης
Γνοίη ἐσσύμενον ἰδὼν, καὶ ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Ἔλθοι ἀπαγγελέων, μηδ' ἐν φρεσὶν εἰρύσαιτο.
Τὸν καὶ Τηλέμαχος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦλθες δή, Εὔμαιε· τί δὴ κλέος ἔστ' ἀνὰ ἄστυ;
Ἦ ῥ' ἤδη μνηστῆρες ἀγήνορες οὖδας ἔασιν
Ἐκλόχεσ' ἠὲ ἔτι μ' αὖτ' εἰρυόμενοι οἶκαδ' ἴοντες;
Τὸν δ' ἀπαμείβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
m Οὐκ ἔμελεν μοι ταῦτα μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ἀστυ κατὰ βλώσκοντα· τάχιστά με θυμὸς ἀνώγῃ,
Ἀγγελίην εἰπόντα, πάλιν δεῦρ' ἀπονέεσθαι.
Ὡς μήνησε δέ μοι παρ' ἑταίρων ἄγγελος ὠκὺς
Κήρυξ, ὃς δὴ πρῶτος ἔπος σῇ μητρὶ ἔειπεν.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω· σὺ δὲ οἶσθα· τὸ γὰρ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
ρε. ἕρμαιος Ἦ δὴ ὑπὲρ πόλιος ὅτι * ἑρμαῖος λόφος ἐστὶν,
Ἦ ἀκιών, ὅπι νῆα θοὴν ἰδόμην καλλιόδμην
Εἰς λιμένα ἡμέτερον· πολλοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες ἐν αὐτῇ·
Βεβρίθει δ' ἄρα σάκεσι καὶ ἐγχείῃσιν ἀμφιγύοισι.
Καὶ σφέας οὐκ οἶδα τοὺς ἔμμεναι· ἠδέ τι οἶδα.
Ὡς φάτο· μείδησεν δ' ἱερὴ Τηλεμάχοιο,
Εἰς πατέρ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν· ἀλέεινε δ' ὑφορβόν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ'· οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶντο,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

Ideò mihi Telemachus omnium multò amicissimus est
Virorum, neq; ipsum mortem timere iussi
A procis, à Deo autem non est fugere.
Sic dixit hortans, huic aũt ordinabat ipse mortem:
Hæc autem ascendens in superiora splendida,
Flebat postea Vlyssem dilectũ maritũ donec ei somnũ
Dulcem in palpebris posuit cæsia Minerua:
Vespertinus autem Vlyssi & filio diuinus subulcus
Venit, hi autem cœnam in stabulo parabant,
Suem sacrificantes anniculum, at Minerua
Propè stans Laërtiadem Vlyssem
Virga percuiente iterum fecit senem.
Turpia.a. vestimẽta induit circũ corp°, ne ipsũ subulc°
Cognosceret indutũ conspicatus, & prudenti Penelopæ
Eat nuncians, neq; mentibus obseruet.
Hunc & Telemachus prior verbum allocutus est,
Venisti diuine Eumæe, & quis in vrbe rumor est?
Nunquid iam proci superbi intrà venerunt
Ex insidijs? an adhuc me rursus obseruãt domũ euntẽ?
Hunc.a. respondens allocutus est Eumæus subulcus,
Non curæ est mihi hæc inquirere & interrogare,
Ciuitatem adeuntem citissimè me animus iussit
Nuncio perlato rursus huc redire.
Obuiauit autem mihi à socijs nuncius velox
Præco, qui iam primus verbum tuæ matri dixit.
Aliud autem tibi hoc scio, hoc enim vidi oculis,
Iam super ciuitate vbi quadratus tumulus est,
Sedi iens, quando nauem velocem vidi deuenientem
In portum nostrum, multi autem erant viri in ipsa.
Grauabatur autem scutis & lanceis vtring, acutis:
Et ipsos putaui hos esse, neq; aliquid scio.
Sic dixit, risit autem sacra vis Telemachi,
Patrem oculis conspicatus, fugit autem subulcum.
Hi.a. postq; igitur cessarũt labore, parauerũtq; cõuiuiũ,
Conuiuati sunt, neq; animus indiguit cõuiuio æquali,
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperunt.

COMMENTARIVS.

a ἦ δ' ἄρ' ἔπτ' ἰθάκηνδε] Anteà vidimus Telemachum, vbi in agros diuertisset, reliquos nauigationis socios iussisse Ithacam se conferre: nunciataq; Poëta eorum illuc aduentum describit, & vt Telemachi aduentum tum à præcone tum à subulco, & quam inde mœstitiam concœperint proci, quòd insidias ei structas nihil profecisse videant, & quæ sequuntur.

b αὖθι δ' ἐς ἀγορὴν] Videtur hoc moris fuisse apud veteres, vt redeuntibus vel nuncijs vel ijs qui ad aliquod negotium, quod omnium interesset, peragendum demandati erant, statim & cuestigiò concionem haberent: quod hoc loco vides à procis vsurpatum. Peculiaris autem fuit concio, & procorum solùm reliquis omnibus tam iuuenibus quàm senibus remotis: hoc est, ni fallor, Ithacensibus ipsis, ne ea exaudirent, quæ contra eorum dominum hactenus erant machinati: frustra tamen, quia re infecta iam ij qui hanc prouinciam susceperant, reuerterunt.

c ὦ πόποι.] Hac oratione Antinous duo præstat. Primùm exponit quid gestum sit in illa expeditione, immò in illis insidijs, quas Telemacho struxerant, vel potiùs quid non gestum sit. Docet enim se re infecta redire, cuius causam in Deum aliquem refert, cùm sua & sociorum negligentia non acciderit, vt qui etiam noctes in mari transegerint, quò facilius præternauigantem Telemachum obseruare possent aurora exorta. Rectè autem suspicatur, immò, ni fallor, credit eum à Deo abductum. Id enim Mineruæ auxilio factum anteà vidimus. Vbi vides rerum incertarum euentum fortunæ non tribui, sed Deo contra profanũ & impium illud dogma Epicureorum, à quo longissimè abest Homerus noster, atq; adeò Homericæ omnes personæ. Deinde Antinous consilium suũ de interficiendo Telemacho proponit, eamque causam illius subijcit, quòd eo viuente nullus videatur huius nuptiarum ambitus futurus finis. Sed illud non sufficiebat: aliam enim, eamque grauiorem causam sui consilij addit quòd cùm Telemachus multùm possit apud populum tum propter prudentiam tum propter authoritatem, metuendum sit, ne illi consilia procorum coacto concilio exponat de eo in itinere interimendo: qua ratione populum sine dubio ad seditionem mouendam concitabit, quòd probaturus non sit has domino suo structas fuisse insidias, vnde aduersus procos consurgent, eosq; suis expellent finibus. Hoc ergo periculum vult anteuerti Telemachi morte, vt deinde facilius vnus è procis Penelopen bonaque illius sortiatur. Quòd si hoc consilium reliquis non placeat, suadet vt iam ab instituto desistant, & quisq; iam in suã se recipiat. Qua ratione videtur grauitatem illius consilij temperasse, immò improbasse quodammodo, atque etiam hoc ipsum quod bona Telemachi dilapident & absumãt. Vbi licet obseruare, quod ait Eustathius: οἷόν τι χρῆμα ὁ κακὸς ἰδὼν, inquit, αὐτίκα μὲν ἐῶν ἀνεκτὰ καὶ ὁμολογῶν κακὰ εἶναι τὰ τῶν μνηστήρων ἔργα, ὅμως καὶ αὐτὸς ποιεῖν ἐπιμήνας αὐτὰ βάλλει, καὶ τὰς ἄλλας ὑποτρέπει· ὁ δὲ ποιητὴς καὶ δεύτερον αὐτὸν περιφαίνει πῶς μὲν ἀδικούμενον ὑπὸ τῶν μνηστήρων, ὅτι θεὸς κακόπλοος ἔλυσε τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἀπήγαγεν οἴκαδε, εἶτα πάλιν αὐτὸν ἐπιβουλεύειν βάλλει);

d φησὶν δ' ἀμφίνομος] Nulla est tam deprauata hominum societas, in qua plerunq; vnus aut alter perniciosa eius consilia non impediat: quod in hoc negotio etiam contigit. quanquam enim vnus Antinous illud consilium de Telemacho interficiendo proposuisset: tamen poterat fieri vt in vnum omnes reliqui conspirarent, quemadmodum antea etiam destruendis ei insidijs consenserant, nisi hic Amphinomus obstitisset, cuius sententiæ postmodum vt rectiori & æquiori subscripserunt.

e ἐγὼ-

εἰγᾶτ᾽] Diximus etiam anteà lib. 1. obseruandum esse, in hac multitudine procorum non regnasse ἀναρχίαν, quod etiam necessarium fuit in inuidiosa illa nuptiarum Penelopæ sollicitatione, ex qua non nisi rixæ oriri poterant inter procos, nisi eos ducis cuiusdam authoritas compescuisset: qua ratione factum est, vt per integrum triennium pacificè Penelopen ambierint. Hic ergo Amphinomus principem locum inter procos obtinuit, ducisque officio defunctus est: quam authoritatem nunc quoque patefecit, cùm illud Antinoi consilium refellit & improbat, adeò moderatè tamen vt de eo nihil posset Antinous conqueri, quasi nimirum eius opera felix huius negotij successus, quem ex morte Telemachi sperabat, auerteretur. Prætexit enim pietatem, quòd res tam grauis temerè & sine Deorũ cõsilio nõ sit suscipienda, proinde aggressurũ se eã nõ esse, donec intelligat vtrũ hoc Iupiter sit approbaturus.

f μᾶλιστα δὲ Πηνελοπείῃ] Cur ergo Eurymacho potiùs erat nuptura. An quòd Eurymachus, vt sup. lib. 1. diximus, calculum illum sæpiùs attigisset?

g οἶδον δὲ γένος] Monarchiæ studiosissimus est Homerus, ideò eam sartam tectam esse vult, nec cuiuis iniuriæ obnoxiam, nedum interfici vult ipsos Reges: quod satis Iliad. 1. docuimus in illa Agamemnonis & Achillis contentione. Hìc quoq; idem satis apertè testatur. Et est sanè veneranda illa potestas Regia, qua nihil est in rebus humanis magis honorificum, aut quod Deitatem ipsam magis æmuletur. Qua de re vide fragmenta Pythagoreorum, quæ à nobis conuersa anno superiore ad finem Politicorum Aristotelis cum scholijs Zuingeri & Victorij sunt edita.

h αὐτὰρ ὅδ᾽ ἄλλα νοήσας] Cùm intellexerit Penelope, propositum esse ab Antinoo consilium de Telemacho interficiendo, materno affectu abrepta pergit ad procos & apud eos, maximè apud hũc Antinoum de tam scelesto consilio grauiter cõqueritur: & ita quidem, vt non tam maternos quàm Regios quosdam spiritus ostentare videatur: maternos quidem, quòd filij eius causa agatur: Regios, cùm procos ab hoc instituto desistere cum quadam authoritate, qualem anteà vsurpasse non videtur, iubet. Alloquitur ergo solùm Antinoum tanquam authorem huius consilij, & eum primùm conuicijs proscindit à re ipsa sumptis: docetque, eum falsò apud Ithacenses prudentiæ nomine benè audire, cùm tam pernicioſa consilia, & qualia à prudẽte homine proficisci non possunt, proposuerit. Redarguit autem illum tum impietatis, tum ἀχαριστίας. Impietatis, quòd impium sit aliquid mali in alterum machinari: ἀχαριστίας, quòd cùm pater illius (quem Epithen appellat Eustathius) ab Vlysse aduersus Thesprotos conseruatus esset, huius beneficij tamen immemor filius illius, huius filio mortem moliatur.

i θυμόν.] Subdola hac oratione Eurymachus (quem non ita pridem vidimus, nuptias Penelopæ præ reliquis omnibus sibi potuisse polliceri) Penelopæ mœstum & iratum animũ lenit, & meliora eam sperare iubet de suo Telemacho, qui de vita non sit periclitaturus, donec sibi ipsi vita suppetat. Nõ esse enim se adeò beneuolentiæ, qua ipsum Vlysses in pueritia complectebatur, oblitũ, vt Telemachum odio prosequatur: proinde minatur ei mortem, qui vim Telemacho inferre aggredietur. Hæc Eurymachus, οἷα κερδίονος ὑποκλοπος καὶ ἐπημοσυνόφρονος, vt ait Eustathius, protulit: quod ipse Poëta docet, cùm subijcit, πρὸς ἦτορ αὐτὸς ὀλέθρου.

k θεόθεν] Hìc maximè consistit dissimulatio & ὑποκλοπία illa Eurymachi. Ambiguè enim dicit, Telemacho nihil esse à procis periculi, sed à Deo quidẽ posse ipsum timere. Duobus enim modis id potuit intelligi: vel ob præstitutũ singulis hominib. à Deo vitæ finẽ, pro cõmuni moriẽdi lege: vel ꝙ ad cõsiliũ Amphinomi respexerit, quo suadebat, vt diuina iura rogarẽtur, vtrũ fas esset Telemachũ interficere: quasi ergo dicat Eurymachus, Si hoc illa diuina iura permiserint, à procis etiã ipsis interfectũ iri Telemachũ. Priorẽ sensum Penelopæ intelligẽdũ reliquit, posteriorẽ ipse penes se abdidit. Et hæc est, vt dixi, mera ὑποκλοπία, si me ita Græci patiuntur loqui.

l κλαῖεν] Hæc aliàs de Penelope vidimus, quibus mirè coniugalem illius affectum & amorem quo tam diu absentem: immò, vt ipsa rebatur defunctum Vlyssem complectebatur, exprimit. Quod rarissimum est, & nescio an vnicum inter fœminas exemplum.

m ἐσθλὸς] Describit nũc Eumęi ex vrbe ad agros & stabulum suum reditum, & quî Vlysses à Minerua præcedenti senectutis & squalloris statui sit restitutus, ne ab Eumęo dignosceretur ex tã repẽtina mutatione, & eius aduentũ statim Penelopæ renunciaret.

n οὐκ ἔμελεν] Quid hoc est quòd Eumæus hæc sibi curæ non esse dicit, an ita parũ de hero suo Telemacho est sollicitus, vt inquirere non potuerit, an proci ex insidijs quas ipsemet sciebat Telemacho esse instructas, redijssent. Existimo Eumæũ duabus de causis hoc non esse perscrutatum: primùm, quòd in eo Telemachi salutem iam ampliùs non periclitari videret: deinde, quòd hoc præcipuum habuerit, vt quàm citissimè quod in mandatis habebat, exequeretur. Hanc posteriorem causam ipse expressit, quasi intelligat has esse serui partes, vt vltra id quod sibi iussum est, nihil faciat: quin hoc solùm etiam alijs, quæ non videntur aspernanda, abiectis, diligenter & sine omni cunctatione exequatur. Tamen narrat se nauem ad portum Ithacensem appellentem vidisse, in qua fuisse procos suspicabatur, cùm turbam virorum & armis refertam nauem viderit.

FINIS LIBRI XVI. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΙΣ τὴν πόλιν ἐλθὼν Τηλέμαχος διηγεῖται τῇ μητρὶ Πηνελόπῃ τῆς ἀποδημίας τὰ κεφάλαια. ὕστερον δὲ Ὀδυσσεὺς ἀφθεὶς ὑπὸ τοῦ Εὐμαίου ἐκ Ἰθάκης ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, εἰς τὸ συμπόσιον τῶν μνηστήρων εἰσέρχεται. ὁ δὲ ποιητὴς ἀπαγγέλλει πῶς ὁ κύων ἀναγνωρίζει τὸν δεσπότην καὶ ὡς Εὔμαιος μὲν εἰς τοὺς ἀγροὺς ὑποστρέφει, Ὀδυσσεὺς δὲ ἐν αὐτοῖς μένει.

ARGVMENTVM DECIMISEPTIMI LIBRI *Odysseæ.*

IN ciuitatem cùm veniſſet Telemachus, enarrat matri Penelopæ peregrinationis capita. Poſtea Vlyſſes ductus ab Eumæo in Ithacam ex agris ad conuiuium Procorum ingreditur. Poëta autem refert quomodo canis agnoſcit dominum. Et Eumæus in agros reuertitur, Vlyſſes autem inter ipſos manet.

Ἄλλη.

Ῥῶ βάλες αἰπόλε μνηστῆρ᾽ τε κύων᾽ ὃν αἰνέγω.

ΗΜΟΣ δ᾽ ἠελίῳ φαίνῃ ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ᾽ ἔπειθ᾽ ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Εἵλετο δ᾽ ἄλκιμον ἔγχος, ὃ οἱ παλάμῃφιν ἀρήρει,
Αὖτις δὲ ἰέμενος, καὶ ἐὸν φρονέεσκε συβώτην,
[a] Ἀγρὸν δ᾽ ἤτοι μὲν ἐγὼν εἶμι᾽ ἐς πόλιν, ὄφρά με μήτηρ
Ὄψεται· (ἦ γάρ μιν φρένα τείρει πάντα δυσαχὴς οἴη
Κλαυθμῷ τε στυγερῷ τε γόῳ τε μαχρυόεντι)

Aliud.

R, percuſſiſti caprarieq; proceq; canis quem recognouit.

VANDO iam matutina apparuit roſeis digitis aurora,
Iam tunc poſtea ſub pedib. ligauit pulchra calciamenta
Telemachus dilectus filius Vlyſſis diuini:
Accepit aũt fortẽ lanceã, quæ eius manib. congrueret.
Ad ciuitatem iturus & ſuum alloquutus eſt ſubulcũ,
Euax certè quidẽ ego vado in ciuitatẽ vt me mater
Videat. non enim ipſam antè ceſſare puto
Fletuq; odioſo luctuq; lacrymoſo,

Πέμψῃ γ' αὐτόν μ' ἐσιδὴν) ἀτὰρ σοί γ' ὦδ' ἐπιτέλλω,
Τὸν ξεῖνον δυσκλῆα ἄγ' ἐς πόλιν, ὄφρ' αὖ ἐκεῖθι
Δαῖτα πεπαχοίην· δώσει δέ οἱ ὅς κ' ἐθέλῃσι
Πύργον καὶ κοτύλην· ἐμὲ δ' οὔπως ἐστὶν ἅπαντας
Ἀνθρώπους ἀνέχεσθαι, ἔχοντα περ ἄλγεα θυμῷ.
Ὁ ξεῖνος δ' εἴπερ μάλα μιλτοπάρῃ, ἄλγιον αὐτῷ
Ἔσσεται, ὃ γὰρ ἐμοὶ φίλ' ἀληθέα μυθήσαιτο.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλος Ὀδυσ-
σεύς· Ὦ φίλος, ἀδέ τοι αὐτὸς ἐρύκεσθαι μενεαίνω, (σεύς,
Πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατ' ἄστυ πόλιν ἢ κατ' ἀγρούς
Δαῖτα πεπαχοίην· δώσει δέ μοι ὅς κε θέλῃσιν.
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μενέμεν ἔτι τηλίκος εἰμί,
Ὥς κ' ὑπιθλαμεύῃ σημαίνοντος παύτα πιθέσθαι.
Ἀλλ' ἔρχευ· ἐμὲ δ' ἄξει αἰὴρ ὅδε ὃν σὺ κελεύεις,
Αὐτίκ' ἐπεί κε πυρὸς θερέω, ἁλέη τε γένηται.
(Αἰνῶς γὰρ τάδε εἵματ' ἔχω κακά· μή με δαμάσσῃ
Στίβη· ὑπαὶ ἠοῖ ἔκαθεν δέ τοι ἄστυ φάτ' εἶναι.

Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὰ σταθμοῖο βεβήκει,
Κραιπνὰ ποσὶ στείβων· κακὰ δ' μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔγχος μέν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
Αὐτὸς δ' εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
Τὸν δὲ πολὺ πρώτη εἶδε τροφὸς Εὐρύκλεια,
Κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἐνὶ δαιδαλέοισι·
[a] Δακρύσασα δ' ἔπειτα ἰθὺς κίεν. ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄλλαι
Δμῳαὶ Ὀδυσῆος παλαίφρονος ἠγερέθοντο,
Καὶ κύσεον ἀγαπάζομέναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους·
[b] Ἦλθε δὲ καὶ ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι εἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε δακρύσασα.
Κύσε δέ μιν κεφαλήν καὶ ἀμφὼ φάεα καλά,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ἦλθες Τηλέμαχε γλυκερὸν φάος· οὔ σε ἔγωγε
Ὄψεσθαι ἐφάμην, ἐπεὶ ὤχεο νηὶ Πύλονδε
Λάθρη ἐμεῦ ἀέκητι φίλην μετὰ πατρὸς ἀκουήν.
Ἀλλ' ἄγε μοι κατάλεξον ὅπως ἰδήτην ὀπωπῆς.

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
[f] Μῆτερ ἐμή, μή μοι γόον ὄρνυθι, μηδέ μοι ἦτορ
Ἐν στήθεσσιν ὄρινε, φυγόντι περ αἴπυ ὄλεθρον.
Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἑλοῦσα
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Εὔχεο πᾶσι θεοῖσι τελήεσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἀπὴμ ἔργα τελέσσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγορήνδε κιὼν, ὄφρα καλέσσω
Ξεῖνον ὅς μοι κεῖθεν ἅμ' ἕσπετο δίῃ πρὸς ἰόντι.
Τὸν μὲν ἐγὼ σὺν πεμψα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Πείραιον δέ μιν ἐκέλομαι σὺν οἴκῳ ἄγοντα
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ πέμειν εἰσόκεν ἔλθω.

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
[g] Ἣ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἑλοῦσα,
Εὔχετο πᾶσι θεοῖσι τελήεσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἀπὴμ ἔργα τελέσσῃ.

Quàm ipsum me inspiciat, sed tibi sic iubeo,
Hanc hospitem infelicem duc in ciuitatem, vt illic
Conuiuium mendicet, dabit aũt ei quicunq; voluerit
Panem & poculũ, me aũt non aliquo modo licet omnes
Homines tolerare habentem dolores animo.
Hic hospes autem si valdè irascetur, grauius ipsi
Erit, certè mihi amica vera loqui.

Hunc autem alloquutus prudens Vlysses,
O amice, neque ipse detineri cupio,
Pauperi melius est in ciuitate quàm in agris
Conuiuiũ mendicare, dabit.a.mihi quicunq; voluerit.
Non enim in stabulis manere amplius aptus sum,
Ad præcipienti significatori in omnibus parendum.
Sed vade, me autem ducet vir hic quem tu iubes
Statim, postquam incaluero teporq; factus fuerit.
(Grauiter.n. hac vestimẽta habeo mala) ne me violet
Frigus submatutinum, procul.a.ciuitatem dicitis esse.

Sic dixit, Telemachus autem ex stabulo egressus est,
Velociter pedib. procedens, mala aũt procis cogitabat:
Sed postquam peruenit domos benè habitatas,
Lanceam quidem posuit portans ad columnam longã,
Ipse autem introiuit, & transiuit lapideum limen.
Hunc autem multò prima vidit nutrix Euryclea
Pelles sternens sedibus in varijs.
Lacrymans aũt postea rectà iuit, circum autem aliæ
Ancillæ Vlyssis patientis congregatæ sunt,
Et osculatæ sunt amplectentes caputq; & humeros,
Perrexit autem ire thalamum prudens Penelope
Dianæ similis & aureæ Veneri.
Circum aũt filium dilectum iecit brachia lacrymans,
Osculata est aũt ipsum caput et ambo lumina pulchra,
Et lugens verba velocia alloquuta est,

Venisti Telemache dulce lumen, non te ego
Videre putabam postquam iuisti naue Pylum,
Clàm mei longè dilecti ad patris auditionem.
Sed agè mihi narra quomodo obuius venisti aspectui?

Hãc.a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus
Mater mea ne mihi luctũ excita, neq; mihi cor (est,
In pectoribus commoue fugienti grauem mortem.
Sed lota pura corpori vestimentis captis
In superiora ascendens cum seruis mulieribus
Voue omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter pfecerit vt vices repẽdãtur.
At ego ad concionem ibo, vt vocem
Hospitem qui me illic simul secutus est venientem.
Hunc quidem ego præmisi cum diuinis socijs.
Piræum autem ipsum iussi ad domum ducentem
Accuratè diligere, & honorare donec venissem.

Sic loquutus est, huic autem firmum fuit verbum.
Hæc autem lota pura corpori vestimenta capiens
Vouit omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter pfecerit vt vices repẽdãtur.

ἠὲ βοῦν ἰ-
εναι θαλ.

COMMENTARIVS.

a ἄπτ' ἴπτει] Pergit Telemachus in patre suo, qui Eumæo erat incognitus, tegẽdo, cùm simulat se eum pro hospite quodam extraneo & peregrino agnoscere. Itaq; ait Eumæo, se discessum in vrbem parare: cæterùm hunc hospitem ei commendat, vt eum quoq; Ithacam deducat, ibique commodiùs victum suum mendicet. persistit enim, vt anteà proposuerat, in denegando illi auxilio, cùm ipsemet satis aliunde angustijs rei domesticæ conflictetur, ob procorum petulantiam, qua eius bona diripiunt & consumunt. Hoc enim eum intelligere puto per illos dolores, quos se animo perferre dicit, ex ea nimirum causa. Addit præterea ad maiorem dissimulationem contemptum eiusdem hospitis, cùm dicit etiamsi hoc ille ægrè sit laturus, cùm denegatum sibi ab eo videt omne auxilium longè grauius ei futurum, quasi dicat, Nihil proficiet sua ira, nisi quod hunc sibi insuper dolorem adijciet: ego enim aliud ei præ-

ei præstare non possum, quod verè, pro mea verum dicendi consuetudine, dico. Sed cur ad vrbem properat? Quia hoc iubebat pietas, vt matrem diutiùs angi ob suam absentiam non pateretur, sed conspectu suo mœstitiam eam illi quàm citissimè leniret. Aliud tamē suberat eius festinationis incentiuū, vt viam facilioré vltioni procorū sterneret, prout anteà inter se pater & filius statuerant.

b ἥνδ' ἐμοὶ] Laudandus est Telemachus ob hunc veritatis amorem, est enim amor omnium præstantissimus propter ipsius veritatis excellentiam. Et rectè illud Bacchylidis in Orchematis, vt quidam legunt apud Stob.

ἀνδρῶν δ' ἀρετὰ σοφία τε παγκρατὴς τελεθᾷ ἀλάθᾳσι: *Hominum virtus & sapientia omnipotens in veritate sita est.*

Illam Iouis filiam eleganter & verè, si nomen Iouis in nostri Dei mutes, appellauit Pindarus Olymp. Od 10. & Olympias ἀλάθεια, inquit, Ἰαπὼν ὁμῶ πολις, μόνη θεοῖς σὺν δίφρῳ ἥσται: *Veritas cœli ciuis est, & sola fruitur conuictu Deorum.*

Quid quòd etiam pulcherrima fingatur à Philemone in Pyrphoro his verbis:

οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφῳ, μὰ τὼς θεώς
οὔτ' ἀνδριαντοποιός, ὅστις αὖ τυπώσεται,
κάλλος τοιοῦτον, οἷον ἡ ἀλήθεια ἔχει.

Haud arte tantam pictor vllus assequi
Statuarius ve pulchritudinem queat,
Tantum & decorem, veritatis quantus est.

Quàm porrò semper vsurpanda sit, Menander in Hypolimæa monet:

ἀεὶ κρεῖττόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν
ἐν παντὶ καιρῷ τοῦτ' ἐγὼ παραινῶ
ἐς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ τυχεῖν μέρος.

Semper est optimum vera loqui
Quouis tempore. Hanc ego moneo
Ad tutò viuendum præcipuam esse partem.

At contrà mendacium quàm sit fugiendum, docuit Homerus noster Iliad. θ. cùm dicit ei Deum minimè auxiliari: ὃ γὰρ ἐπὶ ψεύδεσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός. Cleobulus à viro prudente & sapiente dicit esse alienum, ψευδὴς δὲ μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός. Intolerabile esse mendacium Euripides, ἥκιστα χαλεπόν ἐστι τὸ ψεύδη λέγειν. Ergo amandus nobis Telemachus, aut Telemachi memoria, qui veritatem amat. Sed quid hoc est rei? nam manifestum est illius mendacium, cùm se ita malè affectum hospiti docet, aut ei opem suam denegat: immò non minus ὕπαλος est hæc illius in suo genere oratio, quàm illa Eurymachi superiore libro circa finem. Nihil obstat, inquam, siquidem opportuna mēdacia nescio quid affine cum veritate habent: aut deteriora saltem non sunt, vbi præcipuè vitandi alicuius periculi causa necessariò obtruduntur. Hinc illud Pisandri, ὃ νέμεσις καὶ ψεῦδος ἐσθλὸς ψυχῆς ἀγαθοῦ: Non est reprehēdendus, qui mendacium pro vita sua dixerit. Et illud Diphili,

καιρῷ πρέπον ψεῦδος ὡς καρπὸν φέρει: *Mendacium positum in tempore, lucrum seu fructum affert.*

Hinc manat, quòd Socrates apud Platonem lib. 3. de Repub. mendacia magistratibus solùm permittit, idq; ciuium hostiúmve ratione, ad communem ciuitatis vtilitatem. Itaque καθάπερ probabimus mendacia, quale fuit hoc Telemachi, & alibi ipsius Vlyssis.

c ὦ φίλος] Hospitis etiam personam cautè sustinet coram Eumæo Vlysses, & id maximè se optare dicit vt in vrbem deducatur duabus de causis. primùm, quòd commodius ei sit in vrbe mendicare, quàm in agris: deinde, quòd etiam minimè amplius sit aptus ad diutiùs in stabulis commorandum, vt ea omnia faciat quæ aliquis imperauerit, propter grauem videlicet iam ætatem, quæ præ imbecillitate minus est his rusticorum ministerijs obeundis apta, vt etiam enarrat Eustathius.

d δακρύσασα] Harum lachrymarum in medio gaudio causas alibi exposuimus.

e λάθρη] Cùm Homerus scribat insciā Penelope illud iter à Telemacho susceptum fuisse, miratus sum sæpe vnde Ouidius eam ita scribentem Vlyssi faciat: *Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arua*
Misimus: incerta est fama remissa Pylo. *Misimus & Sparten, Sparte quoq; nescia veri.*
quasi nimirum ex consilio Penelopæ eò sit profectus Telemachus. Poteramus dicere, Ouidium alios à Penelope missos intelligere, nisi paulò pòst id se de Telemacho intellexisse manifestè testaretur, cùm dicit Penelope:

Ille (Telemachus) *per insidias penè est mihi nuper ademptus,* *Dum parat inuitis omnibus ire Pylon.*

Existimo ergo Penelopen ibi captare Vlyssis animum, cùm se de eo tam solicitam fuisse doceat, vt hinc inde famam de eo perquisiuerit longis etiam peregrinationibus filio suo demandatis. Et eò respexit, ni fallor, Ouidius: nisi, quod non audio asserere, eum μνημονικῷ ἁμαρτήματι accusemus.

f μήτερ ἐμή,] Matri suæ Telemachus narrationem suæ nauigationis denegat, quòd ea sine luctu fieri à se non posset, qui periculū mortis euasisset. Quid verò? an ita procliuis ad lachrymas hic adolescens, ac ita molli pectore, vt id commemorare præ metu lacrymarum non sustinuerit? Id forsan ætati illius teneriusculæ concedendum, aut si iam eum vis agnosci Telemachum, qui se ad vlciscendum procos instruat, hunc nævum in eo obseruabimus. Vel etiam cùm ad alia properaret, hac ratione præcidit longioris confabulationis ansam. Itaque iubet Penelopen pro suo reditu Dijs litare, quæ pietas est insignis, si pluralitatem Deorum exceperis: quam tamen videtur tacitè ad vnitatem referre, cùm addit, ἄλλὰ ποθὶ Ζεὺς αὖπα ἔργα τελέσσῃ. In pluralitate, inquam, solam vnitatem apertè, ni fallor, intelligit. Et hic locus diligenter est notandus. Nam cùm Telemachus hoc beneficium salutis vni Mineruæ acceptum referre debuerit, tamen Dijs omnibus agit gratias: id est, si mihi fas sacra immiscere profanis, tribus Deitatis personis: quas cùm veteres desciscente paulatim vera Dei cognitione, & illius cultu adulterato explicarent, personas illas pro essentijs acceperūt, hinc paulatim pluralitas illa Numinum inualuit. Quod vt sic interpreter, facit, vt dixi, quod subijcit, facienda esse omnibus Dijs illa sacrificia, vt à Ioue auxilium ad rependendam procis hanc iniuriam petant. nam cur non ab omnibus Dijs petendum esse quoque diceret? Hæc quibusdam nimis arguta videbuntur, sed illi per me sibi sapiant: ego tum demum maximè delector, cùm aliena à solida pietate non esse scripta Homerica video, quicquid scioli nonnulli clamitent.

g ἦ ἑ ὑδρώσαιμεν,] Quàm sit purè & nitidè accedendum ad Numen, aliàs quoque diximus. Hîc maior puritas fuit, vt quæ non solùm in corpore fuerit, sed etiam in vestibus.

Τηλέμαχος δ' ἄρ' ἔπειτα δι' ἔκ μεγάροιο βεβήκει
Ἔγχος ἔχων· [a] ἅμα τῷγε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Θεσπεσίῃ δ' ἄρα τῷγε χάριν κατέχεύεν Ἀθήνη·
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἀμφὶ δέ μιν μνηστῆρες ἀγήνορες ἠγερέθοντο
[b] Ἐσθλὰ ἀγορεύοντες, κακὰ δὴ φρεσὶ βυσσοδομεῦντο.
Αὐτὰρ ὁ τῶν μὲν ἔπειτα ἀλεύατο πολλὸν ὅμιλον,
Ἀλλ' ἵνα Μέντωρ ἦσο καὶ Ἄντιφος, ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώιοι ἦσαν ἑταῖροι,
Ἔνθα καθέζετ' ἰὼν· τοὶ δ' ἐξερέεινον ἕκαστα.
Τοῖς δ' ἦλθ' Πειραιεὺς δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἡλθεν,
Ξεῖνον ἄγων ἀγορῆνδε διὰ πόλιν· οἱ δ' ἄρ' ἔπειθ'
Τηλέμαχος ξείνοιο ἑὰς πρὸς ἔβαινε, μὰ παρέσῃ·
Τὸν καὶ Πειραιεὺς πρότερος προσέφη μύθοισιν ἔπεσσιν,
Τηλέμαχ', αἶψ' ὄτρυνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα γυναῖκας,
Ὥς τοι δῶρ' ἀποπέμψω ἃ οἱ Μενέλαος ἔδωκε.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Πείραι, ἐπεὶ τ' ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·

Telemachus autem postea ex domo iuit
Lāceā habēs, simul hūc canes pedib. veloces sequebāt.
Diuinam huic gratiam perfudit Minerua.
Hunc autem omnes populi aduenientē admirabātur.
Circum autem ipsum proci superbi congregati sunt
Felicia illi optantes, mala. a. mētib. pfunda cogitabāt.
At hic horū quidē postea effugit multā multitudinem.
Sed vbi Mentor sedebat, & Antiphus & Halitherses,
Qui ei à principio paterni erant amici:
Illic sedit iens, hi autem interrogabant singula,
Hos autem Peræus lancea, inclytus iuxtà venit,
Hospitem ducēs ad concionēp ciuitatē, neq; adhuc diu
Telemachus hospite longè versus est, sed astitit.
Hunc & Peræus prior verbum alloquutus est,
Telemache statim concita meam ad domū mulieres,
Vt tibi dona mittam quæ tibi Menelaus dedit.
Hunc. a. rursus Telemachus prudens cōtrà alloq. est,
Peræe, non enim scimus quomodo erunt hæc opera:

Εἴκεν ἐμὲ μνηστῆρες ἀγήνορες ἐν μεγάροισι
Ἀάθρῃ κτείναντες, πατρώϊα πάντα δάσονται,
Αὐτὴν ἔχοντά σε βέλομ' ἐπαυρέμεν ἥτινα τῶνδε·
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τέτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
Δὴ τότε μοι χαίρουσα φέρῃ πρὸς δώματα χαίρων.
Ὣς εἰπὼν, ξεῖνον παλαπαίφατον ἦγε δόμονδε.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους ἐῢ ναιετάοντας,
Χλαῖναν μὲν κατέθηκε κρεμάσσας ἑῷ ἐνὶ θρόνῳ τε·
Ἐς δ' ἀσαμίνθους βάντες εὐξέστας λόεσσε.
Τὸν δ' ἀπὸ οὖ δμῳαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθων βάντες ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα,
Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι πάρ ἓ ξεστὸν ἐτάνυσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πολλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Μήτηρ δ' αὖτιον ἷζε παρὰ σταθμὸν μεγάροιο,
Κλισμῷ κεκλιμένη, λεπτὴ ἠλάκατα τροφόωσα.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον εἶτο,
Τοῖσι δ' μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχ', ἦτοι ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Δέξομαι εἰς εὐνὴν ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἅμ' Ἀτρεΐδῃσιν ἐς Ἴλιον· ἣδε μοι ἔτλης
Πρὶν ἐλθεῖν μνηστῆρας ἀγηνορέας εἰς τόδε δῶμα,
Νόστον σοῦ πατρὸς σάφα εἰπέμεν εἴπ τ' ἄκουσας.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Τοι γὰρ ἐγώ τοι μῆτερ ἀληθείην καταλέξω·
Ἤχομεθ' ἔς τε Πύλον καὶ Νέστορα ποιμένα λαῶν.
Δεξάμενος δέ μ' ἔκειν' ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν,
Ἐνδυκέως ἐφίλει, ὡσεί τε πατὴρ ἑὸν υἱὸν
Ἐλθόντα ἑρμῖνι νέον ἄλλοθεν, ὡς ἐμὲ κεῖνον
Ἐνδυκέως ἐκόμιζε σὺν υἱάσι κυδαλίμοισι.
Αὐτὰρ Ὀδυσῆος πολυμήτεω οὔποτ' ἔφασκε
Ζωὸς γῆ θανόντος ὀπιχθονίων τε δ' ἀκοῦσαι,
Ἀλλά μ' ἐς Ἀτρεΐδην δουρικλυτὸν Μενέλαον
Ἵππῳσι προὔπεμψε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
πολλοὶ Ἔνθ' ἴδον Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα * πολλὰ
Ἀργεῖοι Τρῶες τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
Εἴρετο δ' αὐτίκ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Οὕτῳ δὴ χρηίζων ἰκόμεθ' Λακεδαίμονα δῖαν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πᾶσαν ἀληθείην κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσιν ἀμείβετο κεδνὸς ἐών περ,
Ὤ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνούς,
Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
βοσκομένη, * ὁ δέ τ' ὦκα ἑλὼν εἰσήλυθεν εὐνὴν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν·
Ὣς Ὀδυσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἰ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ
Ἐξέρισθ' Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀνασσὺς,
Καδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς.

Si me proci superbi in domibus
Clàm interfecto paterna omnia diuident,
Ipsum habentem te volo frui, quam aliquem horum.
Si ego his eadem & mortem cogitabo,
Iam tunc mihi gaudenti porta ad domos gaudens.
Sic loquutus, hospitem miserum duxit in domum.
At postquam iuerunt domos benè habitatas,
Vestem quidem deposuerunt in lecticisq; sedibusq;,
In balnea euntes benè polita lauati sunt.
Hos.a. postq; igitur famulæ lauarunt & vnxerunt oleo,
Circum autem vestes precioſas iecerunt & interulas,
Ex autem balneo euntes in ſedibus ſederunt.
Aquã lauandis manib.a. ſerua gutturnio infudit por-
Pulchro aureo ſuper argenteo lebete (tans
Lauare, iuxta autem politam parauit menſam.
Panem autem verecũda gubernatrix appoſuit portãs
Cibis multis impoſitis largiens de præſentibus.
Mater autem contrà ſedit ad valuas domus
In ſede declinata tenues lanas verſans.
Hi aũt in cibos promptos adiacentes manus iecerunt.
At poſtquam potus & cibi deſiderium amouerunt,
His autem verbis incœpit prudens Penelope,
Telemache, certè ego in cœnaculum vbi conſcendero
Dormiam in lectum qui mihi ſuſpirioſus factus eſt,
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlyſſes
Iuit cum Atridis ad Ilium, neq; mihi ſuſtinuiſti
Antequam venirent proci ſuperbi in hanc domum.
Reditum tui patris apertè dicere ſicubi audiuiſti.
Hanc.a. rurſus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus
Tibi enim ego mater veritatem narrabo: (eſt,
Iuimus inq; Pylum & Neſtorem paſtorem populorum,
Suſceptum autem me ille in altis domibus
Accuratè dilexit tanquam pater ſuum filium
Venientem longo pòſt tẽpore nuper aliunde, ſic me ille
Studiosè curauit cum filijs glorioſis.
At Vlyſſem miſerum nunquam dixit
Viuum, neq; mortuũ circa terreſtriũ aliquẽ audiviſſe,
Sed me in Atridem lancea inclytũ Menelaum
Equis præmiſit, & curribus conglutinatis.
Illic vidi Argiuam Helenam, cuius gratia multi
Argiui Troianiq; deorum voluntate laborarunt.
Interrogauit autẽ ſtatim poſtea voce bonus Menelaus,
Quo indigens iuerim Lacedæmona diuinam.
At ego huic omnem veritatem dixi.
Et tunc iam me verbis reſpondens, alloquutus eſt,
O papè, certè iam fortis viri in lecto
Voluerunt dormire impotentes ipſi cùm ſint.
Sicut quando in arboreto cerua fortis leonis
Hinnulos dormire faciens nuper natos lacte nutritos,
Colles inquirit, & valles herboſas
Paſcens, hic autem poſtea ſuum ingreſſus eſt cubile,
Ambobus autem his turpem mortem præbuit.
Sic Vlyſſes illis turpem mortem afferet.
Vtinam enim ô Iupiter pater & Minerua & Apollo
Talis, qualis olim benè ædificata in Lesbo
Ex prouocatione cũ Philomelide luctatus eſt ſurrectus.
Deiecit autem fortiter: gauiſi autem ſunt omnes A-
chiui:
Talis nimirùm cum procis verſaretur Vlyſſes.

Παντες

Παντες κ' ὠκύμοροί τε γένοιατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δή σ' ἄ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παραφλιδόν, ἀτὰρ δή σ' ἀπατήσω.
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔφατο γέρων ἁλιος νημερτής,
*Ὧν ἀδύτατόν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ' ἀπικρύσω,
φῆμιν ὅδ' ἐν νήσῳ ἰδέειν κεραϊὸν ἄλγος ἔχοντα,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκη
Ἴσχει· ὁ δ' οὐ δύναται ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέ μιν πέμψειαν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρεΐδης ἀγχέμαχος Μενέλαος.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι ἐσθλὸν
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ὣς φάτο· τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη θεοκλύμενος θεοειδής·
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἦ τοι ὅδ' ἀσφαλέως ἐμέο γε σάωτε μύθον·
Ἀτρεκέως γάρ τοι μαντεύσομαι, ἀτὰρ δπικρύσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξεινίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ὡς ἤτοι Ὀδυσεὺς ἤδη ἐν πατρίδι γαίῃ
Ἧμενος ἢ ἕρπων, τάδε πεύθεται ἠδὲ καὶ ἔργα.
Ἔστιν, ἀτὰρ μνησῆρσι κακὸν πάντεσσι φυτεύσῃ.
*Τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν ἐὺ στέλμῃ ἐπὶ νηὸς
Ἧμενον ἐφεσάμην, καὶ Τηλεμάχῳ ἐγεγώνευν.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πρόφρων Πηνελόπεια,
Αἴ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη·
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἔξ ἐμέο, ὥς σ' αὖ τις σοὶ σῶν ἐτάροισιν ὁμοκλᾷ.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνησῆρες δ' ἄρα τοῖσιν Ὀδυσῆος μεγάροιο
[f] Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἰοῦσι
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον,
Ἀλλ' ὅτε δὴ [*] δείπνησὲ ἑὼς, καὶ ἐπήλυθε μῆλα
Πάντοθεν ἐξ ἀγρῶν, οἵ δ' ἤγαγον οἵ περ πάρος περ,
Καὶ τότε δὴ σφιν ἔειπε Μέδων (ὃς γάρ ῥα μάλιστα
Ἥνδανε κηρύκων, καί σφιν παρεγίνετο δαιτὶ)
Κοῦροι, ἐπεὶ δὴ πάντες ἐπέρφθητε φρεσὶ [*] ἀέθλοις,
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' ἐντυνώμεθα δαῖτα.
Οὐ μὲν γάρ τι χέρδιον ἐν ὥρῃ δαῖτον ἑλέσθαι.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀνστάντες [*] ἔβαν, πείθοντο δὲ μύθῳ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανον ἐϋκτίμενον δόμον ἐσσυμένως,
χλαίνας μὲν κατέθεντο κατ' κλισμούς τε θρόνους τε,
Οἱ δ' ἱέρευον ὄις μεγάλας καὶ πίονας αἶγας·
Ἱέρευον δ' σίας σπάλας καὶ βοῦν ἀγελαίην,
Δαῖτ' ἐντυόμενοι· τοὶ δ' ἐξ ἀγροῖο πόλινδε
Ὦρτεύοντ' Ὀδυσεύς τ' ἰσόθεος καὶ δῖος ὑφορβός.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
[h] Ξεῖν', ἐπεὶ ἆρ δὴ ἧπται πόλιν δ' ἱκάνει μνεσαίνδε
Σήμερον, ὡς ἐπέτελλεν ἄναξ ἐμός, ἦ σ' αὖ ἔγωγε
Αὐτὸς βουλοίμην σαώμεναι ῥυτῆρα γρέξαι.
Ἀλλὰ τὸν αἰδέομαι, καὶ δείδια μή μοι ὀπάσσῃ
Νῆχυ· χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἴομεν· δὴ γὰρ μέμβλωκε μάλιστα
Ἦμαρ, ἀτὰρ τάχα τοι ποτὶ ἕσπερα ῥίγιον ἔσται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Γιγνώσκω, φρονέω τά γε δὴ νοέουί κελεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν· σὺ δ' ἔπειτα διαμπερὲς ἡγεμόνευε.

Omnes & citò morituri fierẽt & amararũ nuptiarũ.
Hæc.a.quæ me interrogas & precaris, non ego
Alia præter verum dixerim obliquè, neq; decipiam:
Sed quæ quidem mihi dixit senex marinus verax,
Horum nullũ tibi ego occultabo verbũ neq; abscondã.
Dixit ipsum illa in insula vidisse fortes dolores habẽtẽ
Nymphæ in domibus Calypsûs, quæ ipsum necessitate
Detinet, ille.a. non poterat suã in patriã terrã venire.
Non enim adsunt naues remigabiles & socij,
Qui & ipsum mitterent in lata dorsa maris.
Sic dixit Atrides lancea inclytus Menelaus.
His peractis discessi, dederunt autem mihi ventum
Immortales qui me velociter dilectã in patriã miserũt.
Sic dixit, huic.a. animum in pectoribus mouit.
His autem & loquutus est Theoclymenus diuinus,
O mulier venerabilis Laërtiade Vlyssis,
Certè hic non apertè scit, meum autẽ attẽde verbum.
Verè enim tibi vaticinabor, neq; occultabo.
Sciat nunc Iupiter primùm deorũ hospitalisq; mensa,
Domusq; Vlyssis strenui quam adueni,
Quòd certè Vlysses iam in patria terra
Sedens vel serpens hæc auditurus mala opera
Est ad procis malum omnibus serit:
Talem ego autem benè tabulata in naui
Sedens obseruaui, & Telemacho clamaui.
Hunc.a. rursus alloquutus est prudens Penelope,
Vtinam hoc hospes verbum perfectum esset,
Ideò citò cognosceres amicitiamq; multaq; dona
Ex me, vt aliquis te obuius beatum prædicaret.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Proci autem ante Vlyssis domum
Discis delectabãtur, & tragulas mittendo
In facto pauimento, vbi antea iniuriam habebant.
Sed quando iam cœnandi tẽpus erat, & venerũt oues
Vndiq; ex agris, hi verò duxerunt qui antea.
Et tunc iam ipsis dixit Medon, hic enim maximè
Placebat præconum & ipsis affuit conuiuio.
Iuuenes postquã iam oẽs delectati estis mẽte certami-
Ite in ædes, vt paremus conuiuium. (nibus
Non enim incommodum est tempore cœnam capere.
Sic dixit, hi autẽ surrecti iuerũt domũ vnusquisq;.
At postquam venerunt in ædes bene habitatas.
Vestes quidem deposuerunt in sedibus thronisq;:
Hi.a. mactauerunt oues magnas & pingues capras.
Mactauerunt.a. sues pingues, & bouem armentariam
Conuiuium parantes, hi autem ex agro ad ciuitatem
Properè se accingebãt, vt irẽt Vlyssesq; & diu⁹ subulc⁹.
Inter hos.a. verba incœpit subulcus princeps virorum,
Hospes quoniã.a. postea ad ciuitatẽ ire valdè cupis
Hodie, sicut iussit dominus meus, certè te ego
Hic vellem stabulorum custodem fieri:
Sed vereor, & timeo, ne mihi in posterum
Excandescat, difficiles autem dominorum sunt minæ.
Sed agè nunc eamus, iam enim inclinauit maximè
Dies, at citò vespera frigidiùs aderit.
Hunc autem respondens, alloquutus est prudens
Vlysses,
Cognosco, mente teneo, hæc iam intelligenti iubes.
Sed eamus, tu autem postea assiduè duc.

κ. Τῶν γε. θαλερὸν κῦδος ἀρέσθαι χέοντα,

κ. Οἷον

κ. δείπνησε

κ. ἀέθλων, (nibus

κ. ἔβαν οἵηδε δ' ἕκαστος.

Δὸς δέ μοι εἴ ποθι τοι ῥόπαλον τετμημένον ἐστὶν,
Σκηρίπτεσθ', ἐπεὶ φατ' ἀεισφαλέ' ἔμμεναι ὁδόν.
χρ. ἀεισφαλὲς ἔμμεν ὁδοῦ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀφύσσεα βάλλετο πήρην
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δ' ἱμὰς ἧπτο φορῆος.
Εὔμαιος δ' ἄρα οἱ σκῆπτρον θυμαρὲς ἐδώκεν.
Τὼ βήτην· σὺν δ' ἤκουες καὶ βώτορες ἄνδρες
Ῥύατ' ὄπισθ' ἐμέοντες· ὁ δ' ἐς πόλιν ἤλυθ' ἄνακτα
Πτωχῷ λυγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠὲ γέροντι,
Σκηπόμενον· τὰ δ' ἂρ' ἕσσο κακὰ ῥάκεα ἕστο.
Αὐτὰρ ὅτε δὴ τείχεα τε σχεθὸν καὶ παπαλόεσσαν
Ἄσσε ἐγγὺς ἔσαν, καὶ ἐπὶ κρηνίδα βάσαν
Τυκτήν, καλλίρροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται,
Τὴν ποίησ' Ἰθακος καὶ Νήριτος καὶ Πολύκτωρ·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἰὼ ἅλις ἦεν
Πάντοσε κυκλοτερὴς, κρυερὸν δ' ἔψυχε ῥέεθρον
Ὑψόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
χρ. ἐπιῤῥέζεσκον Νυμφάων, ὅθι πάντες ἐπιρρέζεσκον ὁδῖται·
Ἔνθά σφεας ἐκίχανε ἰὼν Δολίοιο Μελανθεύς,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστῆρσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες.
Τὰς ἰδὼν νείκεσσεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε
Ἐκπάγλως καὶ ἀφαρ· (ὄρινε δὲ κῆρ ὀδυσῆα)
[l] Νῶϊ μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγεμονεύει.
[m] Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.
[n] Πῆ δὴ τόνδε μολοβρὸν ἄγεις ἀμέγαρτε συβῶτα,
Πτωχὸν ἀνιηρόν, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρα;
χρ. θλίψι δ' Ὃς πολλῇσι φλιῇσι παραστὰς φλίψει δ' ὦμους,
χρ. ἄορα Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ ἄορας δὲ λέβητας.
χρ. λιπεῖν, Τόν κέ μοι δρίης σταθμῶν ῥυτῆρα γενέσθαι,
Σηκοφόρον τ' ἔμεναι, μαλακὸν τ' ἐλάφοισι φορεῦσαι,
Καί κεν ὀρὸν πίνων, μεγάλῳ ἐπιγουνίδα θεῖτο.
[o] Ἀλλ' ἐπεὶ οὐδὲ δὴ ἔργα κακὰ ἔμμαθεν, οὐκ ἐθελήσει
Ἔργον ἐποίχεσθαι ἀλλὰ πτώσσων κατὰ δῆμον
Βούλεται αἰτίζων βοσκὴν ἧς γαστέρι πάλτον.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τόδε καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Αἴκ' ἔλθῃ θοὸς δῶμα τ' Ὀδυσῆος θείοιο,
χρ. ἀμφικαρῆ Πολλά οἱ ἀμφὶ κάρῃ σφέλα ἀνδρῶν ἐκ παλαμάων
χρ. πλευρὰς Πλευραὶ ἀποτρίψουσι, δόμον κατὰ βαλλομένοιο.
Ὣς φάτο· καὶ παρέλων, [p] λὰξ εἶθορεν ἀφραδίῃσιν
Ἰσχίῳ· ἐκ δὲ μιν οὐκ ἐτὸς ἄπαρπτε ἔστυφέλιξεν,
Ἀλλ' ἔμεν ἀσφαλέως· ὁ δ' ὑπομερμήριξεν Ὀδυσσεύς,
Ἢ ἐ μεταΐξας ῥοπάλῳ ἐκ θυμὸν ἐλοιτο,
χρ. ἀμφιδὶς ἐρείσας, Ἦ αὖθι γαίῃ ἐλάσειε κάρη, ἀμφ' ὀδόντας ἀείρας,
Ἀλλ' ἐπετόλμησε, φρεσὶ δ' ἔσχετο· τὸν δ' ὑπέρεπε συβώτης
Νείκεσεν αὐτὰ ἰδών· μέγα δ' ὄξατο χεῖρας ἀνασχών,
Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διός, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς
Τῦμ' ἐπὶ μηρί' ἔκηε καλύψας πίονι δημῷ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ,
Ὡς ἔλθοι μιν κεῖνος ἀνὴρ, καὶ ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων·
Τῶ κέ τοι ἀγλαΐας γε διασκεδάσειν ἀπάσας,
Τὰς νῦν ὑβρίζων φορέεις, ἀλαλήμενος αἰεὶ
Ἄστεα κατ' αὐτάρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Μελανεὺς αἰπόλος αἰγῶν,
[r] Ὦ πόποι, οἷον ἔειπε κύων ὀλοφώια εἰδὼς,
Τόν ποτ' ἐγὼν ἐπὶ νηὸς εὐσταμένοιο μελαίνης
Ἄξω τῆλ' Ἰθάκης, ἵνά μοι βίοτον πλεῖον ἄλφοι.
Αἰ γὰρ Τηλέμαχον βάλοι ἀργυρότοξος, [s] Ἀπόλλων
Σήμερον ἐν μεγάροις, ἢ ὑπὸ μνηστῆρσι δαμείη,

Da autem mihi si cubi baculum incisum est
Vt innitar, quoniam dicitis valdè lubricam esse viam.
Dixit & circum humeros turpem imposuit peram
Densis scrutis rimosam, tortilis verò erat funis.
Eumæus autem ei baculum gratum dedit.
Hi iuerunt, stabulum autem canes & pastores viri
Custodiebãt à tergo manẽtes, hic.a. in ciuitatem duxit
Pauperi tristi similem & seni. (*regem*
Baculo innitentẽ, hæc.a. tristia circũ corpus vestimẽta
Sed quando iã euntes viam in asperã (*indutus erat.*
Ciuitatem propè erant, & in fontem peruenerant
Factam pulchrè fluentem, vnde aquã capiunt ciues,
Quam fecit Ithacus, & Neritus, & Polyctor:
Circum autem alnorum aquis nutritarũ erat nemus
Vndiq; circulare, frigida autem defluebat aqua
Ex alto ex petra, ara autem desuper facta erat
Nympharum, vbi omnes sacrificabant viatores.
Illic ipsos inuenit filius Dolij Melanthius,
Capras ducens, quæ omnibus antecellebant gregibus,
Cœnam procis, duo autem simul sequebantur pastores.
Hos.a. cõspicatus increpauit, verbũq; dixit et cõpellauit
Terribiliter & indecenter. (*mouit aũt animũ Vlyssis*)
Nunc quidẽ iam valdè omninò malus malũ ducit.
Sic semper similem ducit Deus ad similem.
Quò iam hunc voracem ducis immanis subulce,
Pauperem, tristem, conuiuiorum destructorem?
Qui multis liminibus astans frangetur humeros,
Petens frustrà, non enses neq; lebetes?
Hunc si mihi dares stabulorum custodem fieri
Vt esset stabuli curator & pabulum hœdis portaret,
Et serum bibens magnum genu premeret.
Sed quoniam igitur iam opera mala didicit, non volet
Opus adire, sed trepidus in populo
Vult petens pascere suum ventrem insatiabilem.
Sed edico hoc, & perfectum erit.
Si iuerit in ædes Vlyssis diuini,
Multa ei circum caput scabella virorum ex manibus
Latera atterent per domum percussi.
Sic dixit & adiens calce irruit insipientis
Coxa, neq; ipsum extrà viam demouit,
Sed firmus permansit: hic autem cogitauit Vlysses,
An irruens baculo animum auferret,
An ad terrã deijciat caput circa pauimentũ sublatũ:
Sed pertulit, mentibus.a. retentus est: hunc.a. subulcus
Increpauit cõtrà cõspicat⁹, valdè.a. precatus est manib.
Nymphæ fontanæ filiæ Iouis, si vnq; Vlysses (*sublatis*
Vobis fœmora combusserit cooperta pingui nidore
Agnorũ & hœdorũ, hoc mihi perficite desiderium:
Vtinam veniat ille vir, ducat autem ipsum numen.
Sic tibi deliciasq; dissiparet omnes,
Quas iniurius profers, errabundus semper
Per ciuitatem, at pecora mali corrumpunt pastores.
Hunc autem rursus alloquutus est Melanthius cu-
stos caprarum,
O amici, quale dixit canis astutias sciens,
Hunc aliquando ego in naui benè tabulata nigra
Agã longè Ithacæ, vt mihi victum multum inueniat.
Vtinã.n. Telemachũ interficiat argentei arcus Apollo
Hodie in ædibus, vel à procis interficiatur,

Ὡς Ο-

ὡς ὁ δυσπί γε τηλοῦ ἀπώλετο νόστιμον ἦμαρ. *Sicut Vlyßis longè perÿt reditus dies.*

COMMENTARIVS.

a ἄμμε πῶ γε κιών] Vide quæ iam anteà lib. 2. pag. 17. annotauimus.

b ἦθη ἀγηρόωντες,] Quanta est, quæso, hominum nequitia, qui aliud clausum in pectore, aliud in ore promptum habent: & cùm alicui malè velint, ei tamen verbis beneuolentiam suam mentiuntur. Eum se perinde atque inferos odisse Achilles diceret. Quid ergo de procis sentias, qui misero Telemacho ita blandiantur, cùm tamen ei moliantur mortem? eos quāti fecerit, docuit Telemachus, cùm eos reliquit, & ad veteres illos ac longè sinceriores amicos Mentorem, Antiphum, & Halitherſem se contulit.

c ἔσκεν ἐμὲ μνήστῆρες] Exemplum est donationis, quæ vocatur mortis causa: quod à Iustiniano lib. 2. Instit. tit. 7 laudatur. Est aūt mortis causa donatio, quæ propter mortis fit suspicionē: quū quis ita donat, vt si quid humanitùs ei contigisset, haberet is qui accipit: sin autem superuixisset is qui donauit, reciperet: vel si eum donationis pœnituisset, aut prior decesserit is, cui donatum est. Eo paulò pòst: & in summa mortis causa donatio est cùm magis se quis velit habere, quàm eum cui donat: magisque eum cui donat, quàm hæredem suum. Hæc sunt verba Imperatoris, tùm hunc locum ad illustrationem subjcit.

d τοὶ γὰρ ἐγὼ τόν] Exponit nunc Telemachus Penelopæ itineris sui successum, & quid tandem certi de Vlysse intellexerit, idq; pauculcanda ad vitandum repetitionis fastidium.

e τοὶ ὅδ' ἀπ' σφῶϊ] Hic Theoclymenus aduentū Vlyssis Penelopæ manifestè exponit, quem iam ex illo prodigio quod ipsis egressis è mari apparuit, vt anteà vidimus: cùm tamen ibi nihil apertè ea de re dixisset, quod tamen se fecisse in fine dicit: quia videlicet obscurè id ipsum indicabat, quod & subodoratum Telemachum ibidem obseruabamus. Atque id quidem coniectabat Vates, sed omnes negotij circumstantias non videtur intellexisse, alioqui cur hoc ignorare Telemachum diceret?

f δόσκοισιν πέρ τοντο] Non tam ignaua fuit illa procorum natio, vt alibi quoque diximus, quin honestis quoque exercitationibus occuparentur, idque præcipuè ante quàm cibum sumerent, quod ad corporis valetudinem multùm conducere intelligebant. Ideò etiam Hippocrates, πόνοι, inquit, σιτίων ἡγεῖσθωσαν & Galenus lib. 2 de sanitate tuenda, διὸν δεῖ (ἡ ἄσκησις) διακαθαίρειν τὰς πόρους καὶ κενοῦν τὰ περιττώματα, κάλλιον αὐτὸ ποιεῖν πρὸ τῶν σιτίων ἢ μετὰ ταῦτα. id est, quoniam exercitatio & exiguos meatus expurgat, & excrementa expellit, vtilius est eam ante cibos adhiberi. Celsus lib. 1. cap. 2. Quem, inquit, interdiu vel domestica, vel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio, exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet. &c. Hinc apud Herodotum legimus, Aegyptiam iuuentutem Amasis edicto non prius cibum cepisse, quàm centum octoginta stadia percurrisset. Cyrus quoque, teste Xenophonte, nunquam cœnasse fertur, priusquàm sudaret, aut laborem aliquem rerum bellicarum, aut rusticarum obijsset, ideoque secunda perpetuò valetudine vsus fuisse dicitur: qui suos quoque ἀνδρώτας ad prandium cœnámve accedere noluit. Quàm sit porrò dulcis post illam exercitationem cibus, docuimus Iliad. λ. in illa ἀρυτῆρες compatione. Vide Stuckium Antiquit. conuiual. lib. 2. cap. 24.

g χλαίνας] Obseruandus est hic mos vestes ante cœnam aut prandium deponendi: sed hoc de vestibus superioribus est intelligēdum. Apud Iudæos autem pallijs amicti olim accumbebant. In Aulis quoque, & nobilium ædibus, inquit Stuckius Antiq. Conuiu. lib. 2. cap. 34. ac magnæ dignitatis, authoritatisque virorum conuiuijs, moris est in Germania, vt conuiuæ pallijs amicti accumbant: quæ deponere inciuile valde ac rusticum habetur, nisi id Princeps aut nobilis, qui supremum in conuiuio locum obtinet, omnino voluerit.

h ξεῖν', ἐπεὶ] Monet hospitem Eumæus de profectione ad Vrbem iuxta Telemachi mandatum, cui se obtemperare malle docet, quàm proprijs studere commodis. Poterat enim illum apud se retinere, & eius ministerio ad stabulorum custodiam vti, quod etiā in animo habuerit: iram tamen heri subueritus ei potiùs quàm suæ vtilitati inseruit. Vbi obseruandum est optimi & fidelis serui exemplum, qui sua negotia domini negotijs postponit: adeò vt dicere potuerit quod ille seruus, ni fallor apud Menandrum,

ἐμοὶ πόλις ἐστὶ, κἀγὼ πατρῴαν, κἀγὼ νόμους — ὁ δεσπότης. ποεῖς τοῦτον σὺ δεῖ ζῆν ἐμέ.
κἀγὼ τὰ δικαίως τοῦτ' ἀδίκως πάντες κρατῆς

Seruis quoque præceptum dedit Euripides quo monentur vt omnibus in rebus dominis suis placeant:

ἀεὶ δ' ἀρέσκειν τοῖς κρείσσοσι, τοῦτο χρὴ — ἐὰν τὸν, αἰδέσιμον τὸ δεσπότας ποιεῖν.
δούλοις ἄμεινον, κἀφ' ὅτῳ τεταγμένῳ

i κακὸν δούλῳ] *Serui qui culpa careni & metuunt, ÿ solent heris — Esse vtiles. Nam illi qui nihil metuunt, postquam malum*
Promeriti sunt, tunc metuunt. Plautus in Menæchmis. Vnde potest colligi, quid de nostro Eumæo sentiendum sit, heri sui iram metuente. Sed probi serui tamen videtur esse non metu, sed beneuolentia ex libera voluntate, qua heri commodis velificatur, ea facere quæ grata & iucunda ei intellexerit. Et id Plautus in Sticho videtur innuere, cùm dicit:

Qui manet vt moneatur semper seruos homo officium suum, — Nec voluntate id facere meminit, seruos is habitu haud probus est.

Sed notandum est, non esse hunc quoque metum à probis seruis alienum, quòd cùm beneuolentia sit coniunctus.

k νυμφάων,] Cùm Ithaca insula fuerit, ac proinde aquis referta, & aquarum Numina apud Veteres existimatæ sint Nymphæ: verisimile est Nymphas multum honoris & cultus tribuisse Ithacenses, maximè verò Vlyssem. Antcà enim antrum Nymphæum vidimus, nunc denuò sacellum earundem, in quo ipsis omnes viatores sacrificasse dicuntur. Vbi vides adhuc vmbram pietatis, cuius vsu ne in ipsa quidem peregrinatione carere voluit ἀνθρώπης illa antiquitas.

l νεῖ μὲν δὴ μάλα πάγχυ] Proteruus hic Melanthius Eumæo & hospiti simul insultat primum eos conuicijs insectando, præcipuè verò hospitem paupertatis nomine contemnit, ac suspicatus eum ab Eumæo mendicandi gratia in vrbem deduci, conatur eum sibi in stabulorum custodem comparare, prætexens quantas sit passurus à procis molestias, si se ipsis obtulerit. addit etiam in fine maiorem eiusdem contemptum, cum calce petulāter feriens: vnde colligas, quo ingenio fuerit hic caprarius: qui nō solùm in procorum partes ita transierit, vt ijs lubenter inseruiat, eaque omnia suppeditet, quæ opum Vlyssis dilapidationem augere poterant (nam eum pecoris edendi authorem appellat Ouidius) sed etiam in quemuis sit iniurius, immisericors, & proteruus: qui denique hominem exuisse videatur, & mansuetiorem naturam cum ferina commutasse.

m ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον] Quamuis hoc in malam partem interpretetur Melanthius, sentētia est nihilominus vera, ex similitudine morum contrahi amicitias, quarum impius hic Melanthius authorem agnoscit Deum sed impiè, cùm Deus amicitias improborum non amet: quos enim separatim odit, eos ne coniunctos quidem amat, nedum ijs author est contrahendæ societatis. Quod autem similitudo morum & initium & vinculum sit amicitiæ firmissimum, docebit satis Aristot 8. Ethicorum. Firmissimum, inquam, quoad probos: contrà verò quoad improbos. Est enim minus diuturna ac stabilis eorum concordia, οἱ δὲ μοχθηροὶ, inquit Philosophus, τὸ μὲν βέβαιον οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς ἁρμόττουσιν ὅμοιοι ὄντες· ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον γίγνονται φίλοι, χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. Vide Platonem in Lysīde. Prouerbium illud, κηλοῖος ποτὶ κηλοῖον, huc pertinet. Vide Erasmum in Adagijs.

n πῇ δὴ νῶϊ μόλοβρον] Videtur dolere Melanthius, quòd alius præter procos bona Vlyssis consumat, quod facturum hunc egenum iudicat, vnde eum voracem appellat, & conuiuiorum destructorem: quod etiam ægrè laturos procos intelligit, quibus cùm ipse bene velit, ideò etiam conatur hunc ab eorum accessu prohibere.

o ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα] Ait hunc egenum ita esse voracitati & mendicando assuetum, vt vix hoc munus stabula custodiendi, quod ei offerebat, sit recepturus propter laborem, qui ei esset in illo insumendus. Et quidem ita est plerisq; comparatum, vt malint mendicando, quantumuis misērè, quàm labore vitam suam sustentare: sed quomodo illud de hoc egeno resciuit Melanthius? Quomodo, inquam, hoc de ignoto homine exploratum habere potuit? Pendent ista nimirum ab eodem Melanthij ingenio procaci & petulanti, de quo anteà dicebamus.

p λάξ εἰσόρεων] Nequam ille & sceleratus satis grauem verborum iniuriam non est arbitratus, nisi verbera etiam adijceret, aduersus eum qui nihil erat promeritus. Vbi Poëta Vlyssem suum nobis in illo situ & squallore Vlyssem, id est, & fortem & prudentem proponit. Fortem quidem, quoad robur illud corporis immobile: prudentem, cùm ab vlciscenda illa iniuria temperat, licet illius grauitas fecerit, vt etiam apud se dubitārit quid facturus esset, quod à Poëta fictum est, ne degenerem ab Heroë pristino hunc Heroëm induceret, intelligatq; Lector sub sordido etiā palliolo ingentes eius latére animos. Porrò Eumæus comitis boni officio fungitur, qui Melanthiū increpauit, & aduersus eum Nympharum numina inuocauit: cur autem iniuriam verberum ei non rependit?

Veriſi-

Verisimile est id metu procorum factum, aut quia ita placuit Poëtæ vt exitum consilij Vlyssis de quo anteà, non impediret. An etiam talis erat Melanthio comitatus, vt illum Eumæus reformidauerit? Quòd autem solus non fuerit Melanthius, videtur constare ex sequenti eius oratione, cùm dicit, ὦ πόποι, quasi ad suos nempe conuersus.

q ἀχάχοι δὲ ἑ Δαίμων'] Cùm ad Nymphas preces suas direxisset, videbatur ab ijs quoque esse petendum, vt Vlyssem in patriam reducerent. Cur enim eas inuocabat? Et tamē cùm de Vlyssis reductione agitur, eam Δαίμονι, id est, Deo tribuit. An' non hoc ipsum vnitatē Dei apud Homerū asserit? Vide q̄ in prę̄cedēti sectione in penultima annotatione obseruauimus: ea.n. huc quoq; ptinebunt.

r ὦ πόποι,] Persuasum hoc habebat Melanthius Vlyssem perijsse, ideò subsannat Eumæum orantem Nymphas pro eius reditu: fiducia eum proteruiorum faciebat, adeò vt non solùm ad procorum partes transisset, verùm etiam reliquis (in quorum numero fuit hic noster Eumæus) qui adhuc aut Vlyssi fauebant, aut eius reditum optabant, esset infensissimus. Hinc Eumæo minatur, tacitè tamen & conscijs tantùm suis socijs, se eum longè ab Ithaca abducturum, vt eum vendat, & inde lucrum ingens faciat. Hoc enim est, ni fallor, quod dicit, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι. Tum vt doceat, quàm verè & firmiter interitum Vlyssis credat, tam certam optat hodierno die esse mortem, ac illi iam contigit, vt nihil sibi ad nequitiam hic Melanthius reliquum fecisse videatur.

s ἀπόλλων] Diximus aliàs, interfici ab Apolline nihil aliud esse, quàm repētina morte occumbere: quod de viris tantùm est intelligendum. nam fœminas Diana interficere credebatur. An Plutonem Apollo, Persephonem Diana significabit? Hoc in mysterijs Poëticis aperiendis diligentiùs enucleandum.

Ὣς εἰπὼν, τὸς μὲν λίπεν αὐτόθι ἦκα κιόντας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ μάλα δ' ὦκα δόμος ἵκανεν ἀνακτος.
Αὐτίκα δ' εἴσω ἴεν, [a] μετὰ δ' μνηστῆρσι κάθιζεν
Ἀντίον Εὐρυμάχου· τὸν γὰρ φιλέεσκε μάλιστα.
Τῷ παρὰ μὲν κρεῶν μοῖραν θέσαν οἱ πονέοντο·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρβσα,
Εἴδμοσύνη ἀγχίμολον δ' Ὀδυσεὺς κιὰ δῖος ὑφορβὸς
Στήτην ἐρχομένω· περὶ δέ σφεας ἦλυθ' ἰωὴ (δίην
μ. δίσφ. Φόρμιγγος γλαφυρῆς· αὐτὰρ [*] γάρ σφισι βάλλετ' ἀείδειν·
Φήμιος· αὐτὰρ ὁ χεῖρὸς ἑλὼν προσέφη συβώτην,
[b] Εὔμαι', ἦ μάλα δὴ τάδε δώματα κάλ' Ὀδυσῆος,
Ῥεῖα δ' ἀρείγνωτ' ἐστὶ καὶ ἐν πολλοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἕξ ἑτέρων ἕτερ' ἐστὶν ἐπήσκηται δέ οἱ αὐλὴ
Τοίχω καὶ θείγκτοῖσι, θύραι δ' [*] δύ' ἐργέες εἰσὶ
μ. δύ' ἐρκίες Δικλίδες· σὺν δ' αὖ τις μιν ἀνὴρ ὑπερωλίσατο.
Γιγνώσκω δ' ὅτι πολλοὶ ἐν αὖτῳ δαῖτα τίθενται
Ἄνδρες· ἐπεὶ κνίση μὲν [*] αὐλώθεν, ἐν δέ τε φόρμιγξ
μ. αὐλώθεν Ἧπύει, [c] ἣν ἄρα δαῖτι θεοὶ ποίησαν ἑταίρῃ.
Τὸν δ' ἀπαμείβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ῥεῖ' ἔγνως, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ ἄλλα περ ἔσ' ἀνόημων.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Ἦ ἐσ πρῶτ· ἔσελθε δόμους δ' ἐς ναιετάοντας,
Δύσεο δ' μνηστῆρας, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἔπιμενον, ἐγὼ δ' εἶμι προπάροιθε.
Μηδὲ σὺ δηθυνθήν, μή τις σ' ἔκποθ' ἑνὶ σταθεὶς ἐνόησας
Ἢ βάλῃ, ἢ ἐλάσῃ· τάδε σε φραζέσθω ἄνωγα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ φρονέοντι κελεύεις·
Ἀλλ' ἔρχου προπάροιθεν, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων, οὐδ' βολάων.
Τολμηρὸς μοι θυμὸς, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω·
[d] Γαστέρα δ' οὔπως ἔστιν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κακὰ ἀνθρώποισι δίδωσι.
Τῆς οὕνεκα καὶ νῆες ἐύζυγοι ὁπλίσσονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
[e] Ἀμφὶ δὲ κύων κεφαλήν τε καὶ οὐατα κείμων ἔσχεν
Ἄργος Ὀδυσῆος, ταλασίφρονος, ὃν ῥά ποτ' αὐτὸς
Θρέψε μὲν, ἐδμῆ δ' οὐκ ὀπόνητο· πάρος δ' εἰς Ἴλιον ἱρὴν
Ὤχετο· τὸν δὲ πρὶν γε νέοι κάτα θῆρας ἄγεσκον
Αἶγας ἠδ' ἐλάφους, ἠδὲ πρόκας, ἠδὲ λαγωούς.
μ. ἀποιχομένου Ὀδυσῆος, Δὴ τότε κεῖτ' ἀπόπροθεν [*] ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἣ οἱ προπάροιθε θυράων,
Ἡμιόνων τε βοῶν τε ἅλις κέχυτ'· ὄφρ' αἶψ' ἄγοισιν
Δμῶες Ὀδυσῆος τέμενος μέγα κοπρήσοντες.
Ἔνθα κύων κεῖτ' Ἄργος ὀνίπλητος κυνοραϊστέων.

Sic loquutus, hos.q. liquit illic tacitè euntes.
At hic iuit, valdè.a. celeriter ad ædes peruenit regis.
Statim.a. introiuit: cùm autem procis sedit
Eregionè Eurymachi, hunc enim amabat maximé.
Hūc apud.q. carniū partē posuerūt ij q̄ cibos instruebāt
Panē autē veneranda proma conda apposuit ferens
Ad comedendum. prope.a. Vlysses & diuinus subulcus
Steterunt venientes, circum autem venit sonitus
Citharæ concauæ, ipsis enim incœpit canere
Phemius, at hic manu captum alloquutus est subulcū,
Eumæe, certè valdè iam hæ ædes pulchræ Vlyssis
Facilè quidem percognitæ & in multis videri.
Ex alijs aliæ sunt, ornata est autem ei aula
Muro & valuis, ianuæ autem benè munitæ sunt
Bifores, non aliquis ipsum vir expugnaret.
Cognosco autem quòd multi in ipsa conuiuia faciunt
Viri, quoniā nidor quidē ascendit, intus verò cithara
Sonat, quam conuiuio Dij fecerunt amicam.
Huic.a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Facilè cognoscis, quoniam neq; alioqui es imprudens,
Sed agè iam consultemus quomodo erunt hæc opera.
Vel tu primùm ingredere ædes benè habitatas.
Accede autem ad procos, ego autem remanebo hîc.
Si vis remane, ego autem vadam anté.
Ne autem tu tarda, ne quis te extra intellectum
Vel percutiat, vel impellat, hæc te perspicere iubeo.
Huic aūt respondit postea prudens diuinus Vlysses,
Scio, cognosco, hæc iam intelligenti iubes,
Sed vade antè, ego autem remanebo hîc.
Non enim aliquid plagarum inscius, neq; ictuum.
Audens mihi animus, quoniā mala multa passus sum
Vndis & in bello, cùm etiam hoc his fiat.
Ventrem autem nullatenus licet occultare peruolentē
Pernicioſum, qui multa mala hominibus dat,
Cuius gratia & naues benè transtratæ armantur,
Pontum in indomitum, mala inimicis portantes.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
Canis autem caputq; & aures iaciens eleuauit
Argus Vlyssis laborioſi, quem iam quondam ipse
Nutriuit, neq; fruitus est. ante autem in Ilium sacrum
Iuit, hunc autem antè duxerunt iuuenes viri
Contrà capras syluestres, & ceruos, & lépores.
Iam tunc iacebat abiectus abeunte rege
In multo stercore, quòd eius ante ianuas
Mulorumq; boumq; satis fusum erat, donec ducerent
Serui Vlyssis agrum magnum stercorantes.
Illic canis iacebat Argus plenus ricinorum.

Δὴ τό-

Δὴ τε γ' ὡς ἐνόησεν Ὀδυσέα ἐγγὺς ἐόντα,
[f] Οὐρῇ μιν ῥ' οὔγ' ἔσηνε, καὶ οὔατα κάββαλεν ἄμφω·
Ἆσσον δ' οὐκέτ' ἔπειτα δυνήσατο οἷο ἄνακτος
Ἐλθέμεν· αὐτὰρ ὁ νόσφιν ἰδὼν ἀπομόρξατο λάκρυ,
Ῥεῖα λαθὼν Εὔμαιον· ἄφαρ δ' ἐρεείνετο μύθῳ,
Εὔμαι, ἦ μάλα θαῦμα, κύων ὅδε κεῖτ' ἐνὶ κόπρῳ·
σκαλὸς μὲν δέμας ἐστίν, ἀτὰρ τόδε γ' οὐάφα οἶδα
Εἰ δὴ καὶ ταχὺς ἔσκε θέειν ὅπι εἴδεϊ τῷδε,
Ἦ αὔτως, οἷοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
Γίγνονται, ἀγλαΐης δ' ἕνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Καὶ λίην αὐτός γε κύων ὅδε τῆλε θανόντος.
[h] Εἰ τοῖός δ' ἔπι ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ ἔργα
Οἷόν μιν Τροίηνδε κιὼν κατέλιπεν Ὀδυσσεύς,
Αἶψά κε θηήσαιο ἰδὼν τάχυτῆτα καὶ ἀλκήν.
Οὐ μὲν γάρ τι φύγεσκε βαθείης βένθεσιν ὕλης
Κνώδαλον ὅττι ἴδοιτο· καὶ ἴχνεσι γὰρ περὶ δεινὴ·
Νῦν δ' ἔχεϊ κακότητι, ἄνακτα δὲ οἱ ἄλοχοι πάτρης
Ὤλεσ'· τὸν δ' οὔ γυναῖκες ἀκηδέες ἀκομέουσι·
Δμῶες δ' οὔτ' αὖ μηκέτ' ὑπερφιάλως ἐθέλουσιν
Οὐκέτ' ἔπειτ' ἐθέλουσιν ἐναίσιμα ἐργάζεσθαι.
[i] Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, ὅττ' ἂν μιν κὴ ἐπὶ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν·
Ὡς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους δ' ἂν ἐσταότας·
Βῆ δ' ἰθὺς μεγάροιο μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς.
Ἄργος δ' αὖ κὴρ μοῖρ' ἔλαβεν μέλανος θανάτοιο.
Αὐτίκ' ἰδόντ' Ὀδυσῆα, [k] ἑκὼν ἐς χεῖρα σιωπῇ.
Τὸν ῥ' ἐπὶ πρῶτον ἴδε Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἐρχόμενον κατὰ δῶμα συβώτιον· ὦκα δ' ἔπειτα
Νεῦσ' ὅπι οἱ καλέσας· ὁ δ' ἐπεμπαφάων ἔλε δίφρον
Κείμενον, εἷσε δ' ἔπειτα δαιτρεὺς ἐφίζεσκεν κρέα πολλὰ
Δαιόμενος μνηστῆρσι δόμον κάτα δαινυμένοισι.
Τὸν κατέθηκε φέρων πρὸς Τηλεμάχοιο τράπεζαν
Ἀντίον· εἷζε δ' ἄρ' αὐτὸς ἐφέζετο· τῷ δ' ἄρα κῆρυξ
Μοῖραν ἑλὼν ἐπέθηκε, κανέῳ τ' ὀκμὸν ἄειρας.
Ἄγχιμολον δ' ἄρτον τε συβώτιος ἐν σίτον ἀείρας.
Πτωχῷ λιτραλέῳ ἀναλίγκιος ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενος· περὶ δ' ἕσσο λυγρὰ πεῖρι χροὶ εἵματα ἕστο.
Ἵζε δ' ὅπι μελίνης ἀδὸς ἔντοσθε θυράων,
[l] Κλινάμενος σταθμῷ Κυπαρισσίνῳ, ὅν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ὀπιταμένως, καὶ ὅπι σταθμῷ ἴθυνε.
Τηλέμαχος δ' ὅπι οἱ καλέσας προσέφη συβώτην,
Ἄρτον δ' οὖλον ἑλὼν πρόπαλλε σὴ κανέοιο,
Καὶ κρέα, ὡς οἱ χεῖρες ἐχαίνυον ἀμφιβαλόντι,
Δὸς τῷ ξείνῳ πᾶσι φέρων· αὐτόν τε κέλευε
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
[m] Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ προφήτῃ.
Ὣς φάτο. βῆ δ' συφορβὸς ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἄγχοσε δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχός τοι ξεῖνε δι δῖ παῖδε καὶ σε κελεύει
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθὴν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προφήτῃ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[n] Ζεῦ πάτερ, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
Καί οἱ πάντα γένοιθ' ὅσσα φρεσὶν ἧσι μενοινᾷ.
Ἦ ῥα, καὶ [o] ἀμφοτέρῃσιν ἑλὼν ἔξατο, καὶ κατέθηκεν
Αὖθι, πόδων προπάροιθεν, ἀφυσσέλης ὅπι πήρης·
Ἦσθιε δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄειδεν.

Iam tunc statim agnouit Vlyssem propè euntem,
Cauda quidē hic adulatus est, & aures deiecit ambas.
Propè aūt non amplius postea potuit suum dominum
Venire, at longè ipsum conspicatus abstersit lacrymā,
Facilè latēs Eumæum: statim aūt interrogauit verbo, ϰε. μυθῳσιν.
Eumæe, certè valdè miraculum, canis hic iacet in fimo,
Pulcher quidem corpore est, at hoc non manifestè scio
Si iam & velox fuit currere in specie hac,
An frustrà, qualesq; mensales canes virorum
Sunt, delitiarum autem gratia nutriunt reges.
Hunc a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Et valde viri canis hic longè mortui,
Si talis esset & corpore atq; & operibus,
Qualem ipsum ad Troiam iens reliquit Vlysses:
Statim admirareris conspicatus velocitatē & robur.
Nō quidē n. aliquid fugiebat ꝓfundæ in ꝓfunditatib.
Fera quācunq; videbat, & vestigijs n. sciebat. (sylvæ.
Nunc a. tenetur malo, dominus aūt eius alibi à patria
Perijt, hunc autem mulieres negligentes non curant.
Serui autem quando non imperant domini,
Non amplius postea volunt decentia operari.
Dimidium enim virtutis aufert latè sonans Iupiter
Viri quando ipsum seruilis dies occupat.
Sic loquutus ingressus est domos benè habitatas.
Iuit autem rectà domum ad procos superbos.
Argum autem rursus parca accepit nigræ mortis,
Cùm primùm vidisset vigesimo in anno.
Hunc autem primus vidit Telemachus diuinus
Euntem in domum subulcum, celeriter autem postea
Annuit ad se vocatū. hic. a. vbi cōspicatus esset, accepit
Iacentē, tunc. a. coquus apposuit carnes multas (sedem
Incidens procis in domo conuiuantibus.
Hanc deposuit portans ad Telemachi mensam
Contrariam, hic autem ipse sedit: huic autem præco
Partem captam posuit, ex canistroq; panem eleuatum.
Propè autem post ipsum iuit domos Vlysses,
Pauperi tristi simili & seni,
Baculo innixus: hic. a. tristitia circū corpº vestimēta
Sedit. a. in fraxinea via intra ianuas (indutus erat.
Inclinatus limini Cyparissēo, quod faber
Poliuerat scienter, & in perpendiculum direxerat.
Telemachus. a. ad se vocatū alloquutus est subulcum,
Panem delicatum captum perpulchro ex canistro,
Et carnes vt ei manus erant capaces circumiacienti.
Da huic hospiti hæc ferens, ipsumq; iube
Petere victum valdè omnes adeuntem procos.
Pudor autem non est bonus indigenti viro vt adsit. ϰε. παρεῖναι.
Sic dixit, iuit. a. subulcus post quā verbum audiuit.
Propè autem stans verba velocia alloquutus est,
Telemachus tibi hospes dat hæc & te iubet
Petere victum valdè omnes adeuntem procos.
Pudorem autem non bonum dicit esse viro mendico.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Iupiter rex Telemachum mihi in viris beatum esse,
Et ei omnia fiant quæcunq; mentibus suis cogitat.
Dixit & ambabus suscepit & deposuit
Illic pedes ante in honesta in pera.
Comedit autem sic quando cātor in domibus canebat.

Εὖθ' ὅδ' ἐδέπνηκε, ὁ δ' ἐπαύσατο θεῖος ἀοιδός.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρ'· ῥ αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ὤτρυν' ὡς αὐτοῦ πύργα κιὼν μνηστῆρας ἀγείροι,
Γνοίη θ' οἵτινές εἰσιν ἐναίσιμοι οἵ τ' ἀθέμιστοι.
Ἀλλ' ὅδ' ὡς ἤθελε μελλ' ἀπαλεξήσειν κακότητα.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσων ἐνδέξια φῶτα ἕκαστον,
Παντοσε χεῖρ' ὀρέγων, ὡς εἰ πεπνυμένος πάλαι εἴη.
Οἱ δ', ἐλεαίροντες δίδοσαν, καὶ ἐθάμβεον αὐτόν·
Ἀλλήλους τ' εἴροντο τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι,
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη Μελανθεὺς αἰπόλος αἰγῶν,
Κέκλυτέ μοι μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης
Τοῦδε περὶ ξείνου· ἦ γάρ μιν πρόσθεν ὄπωπα.
Ἦ τοι μὲν οἱ δεῦρο συβώτης ἡγεμόνευεν,
Αὐτὸν δ' ὅ γε πόθεν γλῶς' ἀνδρῶν ἐκδέχεται εἶναι.
Ὣς ἔφατ'. Ἀντίνοος δ' ἔπεσιν νείκεσε συβώτην,
Ὦ πόρρωτε συβῶτα, τίη δὴ σὺ τόνδε πόλινδε
Ἤγαγες; ἦ ἄχ' ἄλις ἡμῖν ἀλήμονες εἰσὶ καὶ ἄλλοι
Πτωχοὶ ἀείροι, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρες;
Ἦ ὄνοσαι οἶκόν τοι βίοτον κατέδοσιν ἄνακτος
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι; σὺ δὴ καί ποθι τόνδ' ἐκάλεσσας;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἀντίνο', οὐ μὲν καλὰ κιὴ ἐσθλὸς ἐὼν ἀγορεύεις.
Τίς γὰρ δὴ ξεῖνον καλεῖ ἄλλοθεν αὐτὸς ἐπελθὼν
Ἄλλόν γ' εἰ μὴ τῶν οἱ δημιοργοὶ ἔασιν;
Μάντιν· ἢ ἰητῆρα κακῶν, ἢ τέκτονα δούρων;
Ἦ καὶ θέσπιν ἀοιδόν, ὃ κεν τέρπῃσιν ἀείδων;
Οὗτοι γὰρ κλητοί γε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
Πτωχὸν δ' οὐκ ἄν τις καλέοι τρύξοντα ἑαυτόν.
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς πέλεαι πάντων ἐνὶ μνηστήρων
Δμωσὶν Ὀδυσῆος, πέρι δ' αὖτ' ἐμοὶ αὐτῷ ἔγωγε
Οὐκ ἀλέγω, ἔστ' ἄν μοι ἐχέφρων Πηνελόπεια
Ζώῃ ἐνὶ μεγάροις καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
* Σίγα, μή μοι τοῦτον ἀμείβεο πολλὰ ἔπεεσσιν.
Ἀντίνοος δ' ἤϊδη κακῶς ἠρεθίζεμεν αἰεὶ
Μύθοισιν χαλεποῖσιν, ἐποτρύνει δὲ καὶ ἄλλους.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντίνοον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
* Ἀντίνο', ἦ μέν καλὰ, πατὴρ ὡς κήδεαι ἡμέων,
Ὅς τὸν ξεῖνον ἄνωγας ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειε.
Δός οἱ ἐλών· οὔτοι φθονέω· κέλομαι γὰρ ἔγωγε.
* Μήτ' οὖν μητέρ' ἐμὴν ἄζευ τόγε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κεῖ δῶματ' Ὀδυσῆος θείοιο.
Ἀλλ' οὔ τοι τοιοῦτον ἐνὶ φρεσὶ νόημα.
Αὐτὸς γὰρ φαγέμεν πολὺ βέλεαι ἢ δόμεν ἄλλῳ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμείβομενος προσέφη,
* Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μεγάθυμε, ἄσχετε, ποῖον * ἔπος;
Εἴ οἱ τόσον ἅπαντες ὀρέξαιμεν μνηστῆρες,
Καὶ κεν μῆν τρεῖς μῆνας ἀπόπροθεν εἶεν ἐοῦσαι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῴσκων ἐλὼν ὑπέφηνε τραπέζῃ
Κείμενον, ᾧ ῥ' ἔπεσχε λιπαρὲς πόδας εἰλαπινάζων.
Οἱ δ' ἄλλοι πάντες δίδοσαν, πλῆσαν δ' ἄρα πήρω
Σίτου καὶ κρεῶν· τὰ δὲ δὴ καὶ ἔμελλον Ὀδυσῆος
Αὖλις ἐπ' ἠδονίων πρηνὴς γλάσσεσθ' Ἀχαιῶν.
Στῆ δὲ παρ' Ἀντίνοον, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
* Δός φίλος· ἦ * μάν μοι δοκέεις ὀνάσσιος Ἀχαιῶν
Ἔμμεναι, ἀλλ' ὤρεις, ἐπὶ καὶ βασιλῆϊ ἔοικας.

Quando hic cœnauit ille cessauit diuinus cantor,
Proci autem tumultuabãtur in domibus, at Minerua
Propè astans Laërtiadem Vlyssem
Commouit vt stipem à procis congreget.
Cognoscatq; qui sint iusti quiq; iniusti.
Sed neq; sic alquem futurus erat fugere malum.
Perrexit autem ire rogaturus dextrè virũ singulum,
Vndiq; manum porrigens tanquam pauper diu esset.
Hi.a.miserantes dederunt, & admirati sunt ipsum.
Mutuò aũt interrogabant quis esset, & vnde venisset.
His autem & dixit Melanthius custos caprarum,
Audite me proci inclytæ reginæ,
De hoc hospite vtiq; enim anteà ipsum vidi,
Certè quidem hunc hûc subulcus duxit,
Ipsum autem non apertè scio vnde genus dicit esse.
Sic dixit, Antinous autem verbis arguebat subulcum.
O valdè cognite subulce, cur.a.tu hunc ad ciuitatem
Duxisti? an non satis nobis errantes & alij
Pauperes tristes conuiuiorum destructores?
An pro nihilo ducis quod facultates edunt regis
Hic congregati? tu autem & hunc vocasti?
Hunc.a.respondens, alloquutus es Eumeæ subulce,
Antinoë non quidem bona, etiamsi bonus sis, dicis.
Quis enim hospitem vocat aliunde ipse cùm aduenias,
Alium nisi horum qui opifices sunt?
Vatem, vel medicum malorum, vel fabrorum lignorũ,
Vel & magnum cantorem, qui delectet canendo?
Hi enim inclyti hominum in infinita terra.
Pauperem.a.non alioqui vocaret vexantem seipsum.
Sed semper difficilis super omnes es procos
Seruis Vlyssis, præcipuè autem rursus mihi, at ego
Non curo, donec mihi prudens Penelope
Viuit in domibus, & Telemachus diuinus.
Huic.a.rursus Telemachus prudens contrà loqu.est,
Tace ne mihi huic respondе multùm verbis.
Antinous autem consueuit malè contendere semper
Verbis prauis, turbat autem & alios.
Dixit, & Antinoum verba velocia alloquutus est,
Antinoë tu quidẽ præclarè me curas, vt pater filium,
Qui hospitem iussisti à domo exire
Verbo necessario, non hoc Deus perficiat.
Da ei aliquid captũ non equidẽ inuideo, iubeo.n.ego.
Neq; quid matrẽ meã verere hac in re, neq; aliquem
Seruorum, qui in ædibus sunt Vlyssis diuini.
Sed non tibi talis in pectoribus cogitatio.
Ipse enim comedere multò vis, quàm dare alij.
Huic.a.rursus Antinous respondens loquutus est,
Telemache altiloque robur indomite, quale dixisti?
Si ei tantum omnes dedissent proci,
Et ipsum tres menses longè à domo detinerent.
Sic dixit & scabellum capiens ostendit mensæ
Iacens, quo tenebat magnos pedes conuiuans.
Ei autem alij omnes dederunt, impleuerunt.a.peram
Pane & carnibus, citò iam & futurus erat Vlysses,
Rursus in viam iens donum gustare Achiuorum.
Stetit.a.apud Antinoũ et ipsum verbũ alloquutus est.
Da amice, non mihi videris pessimus Achiuorum
Esse, sed optimus, quoniam regi similis es.

Τῷ σε

Τῷ σε χρὴ δόμεναι ἐλώϊον ἠέπερ ἄλλοι
Σίτου· ἐγὼ δ' αὖ σε κλείω καὶ ἀπείρονα γαῖαν.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἐναῖον
Ὄλβιος ἀφνειός, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁπoίῳ τις ἔοι, καὶ ὁτιδὴ κεχρημένος ἔλθοι·
Ἦσαν δ' ἡμῖν δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλά τε πολλὰ
Οἷσιν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται·
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων (ἤθελε γάρ ῥα)
Ὅς μ' ἅμα λῃϊσῆρσι πολυπλάγκτοισιν ἀνῆκεν
Αἴγυπτόν δ' ἰσάναι δολιχὴν ὁδὸν, ὄφρ' ἀπολοίμην.
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ παρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἐρύσδαι·
Ὀπτῆρας δ' ἧκα σκοπιὰς ἐπὶ πάντα νέεσθαι.
Οἱ δ' ὑβρι εἰξάντες, ὅπη πρόμοι μενέτω σφῶν,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν θείνοντο ἀρούρας
Πόρτιν τ' ἐκ σταθμῶν ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον. τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δ' ἅμα βοῆς ἀίοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃφι
Ἦλθον. πλῆτο δ' ἅπας πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς· ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν· οὐδέ τις ἔτλη
Στῆναι ἐναντίβιον. πολὲι γὰρ κακὰ πάντοθεν ἦεν.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκταν ὀξέι χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωοὺς σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἐμὲ ἐς Κύπρον ξείνῳ δόσαν ἀντιάσαντι
Δημήτορι Ἰασίδῃ, ὃς Κύπρῳ ἶφι ἄνασσεν·
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκω πήματα πάσχων.

Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε.
[x] Τίς δαίμων τόδε πῆμα παρήγαγε, δαιτὸς ἀείρας;
Στῆθ' ὅτι ὡς ἐς μέσσον, ἐμῆς ἀπανήνθε τραπέζης,
Μή τάχα πικρὸν Αἴγυπτον καὶ Κύπρον [x*] ἴδηαι.
Ὡς λὶς θαρσαλέος ἐὼν αἰολίζεαι ὡδὶ ἕκηλος.
Ἐξείης πάντεσσι παρίστασαι· οἱ δὲ διδοῦσι
Μαψιδίως· ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις ἔνδοθεν ἐστὶν
[y] Ἀλλοτρείων χαλέπτεσθαι, [z] ἐσσὶ πάρος πολλὰ ἐνάσσω.

Τὸν δ' αὖ ἀναχωρήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἆ πόποι, οὐκ ἄρα σοί γ' ὅπι εἰδότι καὶ φρένες ἦσαν.
Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ὅπι, πάτῃ [b*] δὲ ἅλα δίης,
Ὅς νῦν ἀλλοτρίοισι παρήμενος, οὔτι οἱ ἔτλης
Σίτου [x*] ἀποπροθελὼν δόμεναι· τὰ δὲ πολλὰ πάρεστιν.

Ὣς ἔφαθ'· Ἀντίνοος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ἐποτρύνας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Νῦν δή σ' οὐκέτι καλὰ δι' ὀκ μεγάροιό γ' ὀΐω
Ἀψ ἀναχωρήσειν, ὅτε δὴ κὲ ὀνείδεα βάζῃς.

Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ θρῴσκων ἑλὼν βάλε δεξιὸν ὦμον,

Πρυμνότατον κέρας. ὁ δ' ἐπάφη ἠΰτε πέτρῃ
Ἔμπεδον· αὐτὰρ ὁ δεξὶ ἀρα μιν σφήλασε βέλεϊ Ἀντινόοιο,
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Ἀψ δ' ἄρ' ἐπ' ἀδόνιον καθ' ἄρ' ἕζετο, καὶ δ' ἄρα πήρην
Θῆκεν ἐϋπλείην μάζης ἠδ' ἀγλαΐσκων,
Κεκλυτέ μοι μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
[b] Οὐ μὰν ἀλγεινή γε καὶ ἐν φρεσὶν, ἀλλ' ἐπὶ πολλῷ,
Ὅππως τις πρόφρων τε καὶ ἀμφ' ἀγαθῷ μαχέσεται
Βλῆσθαι, ἢ ὅππως βοσὶν, ἢ ἀρνειῇσι μάχηται.
Αὐτὰρ ἐμὲ Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κακὰ ἀνθρώποισι δίδωσιν

Ideò oportet dare, & meliùs quàm alij
Panis: ego autem te laudabo in magna terra.
Etenim, ego aliquãdo domum in hominibus habitãs
Beatus diuitem, & sæpè dedi erroni
Tali qualis esset, et cuius tandem rei indigus veniret.
Erant autem serui valdè multi, aliaq; multa
Quibusq; benè viuunt, & diuites vocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius; (voluit enim sic.)
Qui me cum latronibus multùm errantibus misit,
Aegyptum versus ire longam viam, vt perirem.
Statui aũt in Aegypto fluuio naues, vtrinq; agitatas,
Tunc quidem ego iussi amabiles socios
Illic apud naues manere, & naues trahere.
Speculatores autem ad speculas iussi ire.
Hi autem intemperãtiæ victi & obsecuti ánimo suo,
Statim valde Aegyptiorũ virorũ perpulchros agros
Populati sũt: mulieres. v. eduxerũt & infantes filios,
Ipsosq; interfecerũt, citò aũt in ciuitatẽ iuit clamor:
Hi. a. clamore audito, simul aurora apparẽte (rum,
Venerũt, impletus est. a. omnis cãp' pedestriũ et equo-
Aërisq; splendore: in autem Iupiter gaudens fulmine
Fugam meis socijs malum iecit, neq; aliquis tolerauit
Stare contrà, circum mala vndiq; stabant.
Tunc nostrũm multos quidẽ interfecerunt acuto ære.
Hos. a. abduxerũt viuos vt ipsis oparẽtur necessitate.
At me Cyprum hospiti dederunt qui occurrerat,
Dmetori Iasidæ, qui Cypro robore imperabat.
Hinc iam nũc huc venio hoc nocumentum patiens.

Huic. a. rursus Antinous respondit & compellauit,
Ecquid Deus hãc cladem adduxit, cõuiuij tristitiam?
Sta autem sic in medio mea procul à mensa,
Ne citò amaram Aegyptum & Cyprum videas, [x] ἴκηαι.
Quòd quidam audens & impudens es mendicus.
Deinceps omnibus astas, hi autem dant
Inutiliter, quoniã nulla prohibitio, neq; misericordia
Ex alienis donare, quoniam adsunt multa singulo.
Hunc autem alloquutus est prudens Vlysses,
O amice, non tibi ne in speciem quidem mentes sunt.
Non tu. n. ex domo ei qui tibi astiterit neq; salẽ dares, [x] οὐδαλέα
Qui nunc alienis assidens, non aliquid mihi toleras
Panis præceptum dare: hæc autem multa adsunt. [x] ἄπο σεθεν λὼν
Sic dixit, Antinoũ autem iratus est animo magis,
Et ipsum toruè videns verba velocia alloquutus est,
Nunc iam te non amplius bene ex domo puto
Retrò cessurum, quando iam & opprobria dicis.

Sic dixit: & scabellum captum percussit dextrum humerum
Vltimum in dorsum: hic autem stetit tanquam petra
Firmiter, neq; ipsum commouit telum Antinoi.
Sed tacitè mouit caput mala profundè cogitans,
Rursus autem in viam iens desedit, peram autem
Deposuit benè plenam pòst autem procis dixit,

Audite me proci perinclytæ reginæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non quidem neq; dolor est in mentibus, neq; luctus,
Quando vir pro suis pugnans possessionibus,
Percutitur, vel de bobus, vel bene nutritis ouibus:
At me Antinous percussit ventris gratia mali
Pernicioſi, qui multa mala hominibus dat.

Sed ſicubi pauperum Dÿ & Erinnyes ſunt,
Antinoum antè nuptias finis mortis inueniat.
Hunc aũt Antinous alloquutus eſt Eupithei filius,
Comede tacitus hoſpes ſedens, vel abi alió.
Ne te iuuenes per domos trahant (ſicut dicis,)
Vel pede, vel & manu: lacerent autem omnia.
Sic dixit, hi autem omnes impotẽter ſuccenſuerũt,
Sic autem aliquis dixit iuuenum ſuperborum,
Antinoë non quidẽ benè percuſiſti infelicem erronẽ
Ferniciose, ſi iam alicubi aliquis in cœleſtib. Deus eſt,
Et Dÿ hoſpitibus ſimiles peregrinis,
Vt qui omnifarÿ exiſtant, verſantur per ciuitates,
Hominum faſq; nefaſq; inſpicientes.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit verba.
Telem.a. in corde quidem magnum luctum augebat
Illius percuſi gratia, neq; lacrymam humum iecit ex palpebris,
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans.
Hunc poſtquam igitur audiuit prudens Penelope
Percuſſum in domo, poſteà quidem ancillis dixit,
Vtinam ſic ipſumq; percutiat inclytus arc⁹ Apollo.
Hanc.a. rurſus Eurynome proma cõtrà alloquuta eſt,
Sic enim in votis finis noſtris fieret,
Haud quis horũ bonæ ſedis aurorã iret. i. cras ſupeſſet
Hanc.a. rurſus alloquuta eſt prudens Penelope,
Nutrix, inimici quidẽ oẽs, quoniam mala excogitãt.
Antinous autem maximè, nigræ morti ſimilis eſt.
Hoſpes quidem infelix mendicat in domo
A viris petens (egeſtas enim cogit.)
Tunc alÿ quidem omnes impleuerunt q; dederunt q;,
Hic autem ſcabellovltimum percuſsit dextrum latus,
Hæc quidem ſic dixit inter famulas mulieres,
Sedẽs in thalamo, hic autem cœnauit diuinus Vlyſſes.
Hæc ad ſe vocatum alloquuta eſt diuinum ſubulcum,
Vade diuine Eumæe profectus hoſpitem iube
Venire, vt ipſum ſalutem, & interrogem,
Sicubi Vlyſſem miſerum vel audiuit,
Vel vidit oculis, errabundo enim ſimilis eſt.
Hãc.a. reſpõdens, alloquutus eſt Eumæus ſubulcus,
Vtinam enim tibi regina tacerent Achiui
Qualia hic loquitur, mulceret tibi dilectum cor.
Tres.n. iam ipſum noctes habui, tres autẽ dies detinui
In ſtabulo, (primũ.n. ad me vẽit vbi naue aufugiſſet.)
Sed nondum calamitatẽ ſuã perfecit recitare dicẽdo.
Sicut autem quando cantorem quis aſpicit, qui à Dÿs
Canit doctus verba ſuauia hominibus,
Hũc indeſinenter prompti ſunt audire quando canit:
Sic me ille mulſit aſsidens in domibus.
Dicit autem Vlyſsis amicus paternus eſſe
In Creta habitans, vbi Minois genus eſt,
Hinc iam nunc huc venit clades patiendo,
Hinc & hinc verſatus, prædicat.a. de Vlyſſe audiuiſſe
Propè Theſprotorum virorum in pingui populo
Viuo, multos autem ducit theſauros ſuam domum.
Hunc.a. rurſus alloquuta eſt prudens Penelope,
Vade huc voca, vt coràm ipſe dicat.
Hi autem vel in ianuis ſedentes delectentur,
Vel illic in domibus, quando ipſis animus lætus eſt.
Ipſorũ quidẽ.n. poſſeſsiones incorruptæ iacẽt in domo.

Σῖτ

Σῖτός τε μέθυ τε ἡδύ· τὰ μὲν οἰκῆες ἔδουσιν·
Οἱ δ' εἰς *ἡμέτερον τε πολυδύμενοι, ἤματα πάντα
Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἶθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ γὰρ πολλὰ κατάπινε. ἀνὴρ γὰρ ἔπ' αὐτῷ
Οἷός τ' Ὀδυσσεὺς ἔσκε δόμῳ ἀπὸ οἶκον ἀμῦναι.
Εἰ δ' Ὀδυσσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κε σὺν τῷ παιδὶ βίας ἀποτίσετ' ἀνδρῶν.

Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ μέγ' ἔπταρεν. ἀμφὶ δὲ πᾶν δῶμα
Σμερδαλέον *κονάβησε. γέλασσε δ' ἄρα Πηνελόπεια·
Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἔρχεό μοι, τέκνον ξεῖνον ἐναντίον ὧδε κάλεσσον.
Οὐχ' ὁρᾷς ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσιν;
Τῷ κε καὶ οὐκ ἀτελὴς θανάτῳ μνησῆρσι γένοιτο
Πᾶσι μάλ', ὅδε κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Ν Αἴκ' αὐτὸ γνώω νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσω μιν χλαῖναν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Ὣς φάρ. Βῆ δὲ συφορβὸς ἐπὶ τὸ μνηστὸν ἄκουσεν·
Ἆγχι δ' ἰστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξεῖνε πάτερ, καλέει σε περίφρων Πηνελόπεια,
Μήτηρ Τηλεμάχοιο. μεταλλῆσαι τί ἑ θυμὸς
Ἀμφὶ πόσει κέλεται, καὶ κηδέα περ πεπαθυίῃ.
Εἰ δέ κε σὲ γνοίη νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσει σε χλαῖναν τε χιτῶνά τε, ὅ τοι σὺ μάλιστα
Χρῄζεις. σῖτον δὲ καὶ αὐτίζων κεν δήμου,
Γαστέρα βοσκήσεις, ὅππῃ δέ τοι ὅς κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Εὔμαι', αἶψά κ' ἐγὼ νημερτέα πάντ' ἐνέποιμι
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ.
Οἶδα γὰρ δὴ περὶ κείνης, ὁμὴν δ' αἰεὶ λεγόμεθ' ἄμφω.
Ἀλλὰ μνησήρων χαλεπῶν ὑποδείδι' ὅμιλον,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει.
Καὶ γὰρ νῦν ὅτε μ' οὗτος ἀνὴρ κτεῖνε δῶμα κιόντα
Οὔτι κακὸν ῥέξαντα βαλὼν ὀδυνῇσιν ἔδωκεν,
Οὔτέ τι Τηλέμαχος τόγ' ἐπήρκεσεν, οὔτέ τις ἄλλος.
Τῷ νῦν Πηνελόπειαν ἐνὶ μεγάροισιν ἀνωχθι
Μεῖναι, ἐπεσσομένῳ περ, ἐς ἠέλιον καταδῦναι.
Καὶ τότε μ' εἰρέσθω ποσιν πέρι νόστιμον ἦμαρ,
Ἀσταθέρω καθίσασα πυρός· εἵματα γάρ τοι
Λύχρ' ἔχω. οἶσθα δ' αὐτός, ἐπεί σε πρῶθ' ἱκέτευσα.
Ὣς φάτο. βῆ δ' συφορβός, ἐπεὶ τ' μῦθον ἄκουσεν.
Τὸν δ' ὑπερβὰς δοῦπον βαῖνε προσηύδα Πηνελόπεια,
Οὐ σύγ' ἄγεις Εὔμαιε; τί τὸν ἐνόησεν ἀλήτης;
Ἦ τινά που δείσας ἐξαίσιον; ἦε καὶ ἄλλως
Αἰδεῖται κατὰ δῶμα; κακὸς δ' αἰδοῖος ἀλήτης.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Μυθεῖται κατὰ μοῖραν, ὅπερ κ' οἴοιτο καὶ ἄλλος,
Τέρεν' *ἀλυσκάζων ἀνδρῶν ὑπερφιάλων.
Ἀλλά σε μεῖναι ἄνωγε ἐς ἠέλιον καταδῦναι.
Καὶ δέ σοι ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον, ὦ βασίλεια,
Οἷ' αὐτὸς ξείνου φάσθαι ἔσεσθαι ἐπακούειν.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη περίφρων Πηνελόπεια,
Οὐκ ἄφρων ὁ ξεῖνος, ὀΐεται, ὅσσα περ ἀνὴρ
Οὐ γάρ *πού τινες ὧδε κατάθνητοι αὐθρώποισιν
Ἀνέρες ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἦ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευεν. ὁ δ' ᾤχετο δῖος συφορβὸς
Μνησήρων ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ φρεσὶ πάντα δαείς.

Panis & vinũ dulce, hæc quidẽ domestici comedunt.
Hi autem in nostrum versantes dies omnes γε. ἡμέτερόν γε πολυδύμενοι,
Boues mactando, & oues, & pingues capras
Conuiuantur, bibuntq; nigrum vinum
Incassùm, hæc.a. multa absumuntur. non enim est vir
Qualis Vlysses fuit qui cladem domo expellat.
Si aũt Vlysses venerit & accesserit in patriã terram,
Statim cum suo filio iniurias repẽdet istorũ virorum.
Sic dixit: Telem. autem valdè sternutauit, circum autem domum
Horrendum resonuit, risit autem Penelope. γε. καπάχη-σε.
Statim autem Eumæum verba velocia alloquuta est,
Vade mihi hospitem coràm huc voca.
Nõ vides quòd mihi filius sternutauit omnib. verbis?
Ideò & non imperfecta mors procis fiet
Omnib. valdè, neq; quisquã mortem & fatũ vitabit.
Aliud autem tibi dico, tu autẽ in mentibus pone tuis,
Si ipsum cognoscam vera omnia dicentem,
Induã ipsum chlænãq; interulãq;, vestimẽta pulchra.
Sic dixit, iuit. a. subulcus post quã verbũ audiuit.
Propè autem stans verba velocia alloquutus est,
Hospes pater, vocat te prudens Penelope
Mater Telemachi, inquirere aliquid ipsam animus
Circa maritum iubet, quamuis dolores passa sit.
Si autem te cognoscet vera omnia dicentem,
Induet te chlænamq; interulamq;, quorũ tu maximè
Indiges, panem autem & petens in populo
Ventrem pasces, dabit autem tibi quicunq; voluerit.
Hũc. a. rursus alloquutus est multa passus diuinus
Eumæe, statim ego vera omnia dicam (*Vlysses,*
Filiæ Icarij perprudenti Penelopæ.
Scio enim bene de illo, parẽ autẽ suscepimus ærumnã.
Sed procorum difficilium timeo multitudinem,
Quorum superbiaq; visq; ferreum cœlum iuit.
Etenim nunc quando me hic vir in domum euntem
Nihil mali patrato percussum doloribus dedit,
Neq; aliqd Telem. hac in re audiuit, neq; aliquis alius:
Ideo nunc Penelopem in domibus iube
Manere festinantem licet, in solem occidentem.
Et tunc me interroget mariti de rediitiuo die,
Propius assidens apud ignem. vestimenta enim
Mala habeo. scis & ipse, quoniam te prius oraui.
Sic dixit, iuit. a. subulcus post quã verbũ audiuit.
Hũc aũt super pauimẽto euntẽ allocuta est Penelope,
Non tu dicis Eumæe? quid hoc intellexit ille erro?
An aliquid reueritus iniqui? an & aliter
Verecundatur in domo? malè verecũdus peregrinus.
Hanc. a. respondens, alloquutus es Eumæe subulce,
Loquitur vt par est, quæ putaret alius.
Superbiam fugere virorum superborum: γε. ἀλυσκά-ζει.
Sed te manere iussit in solem occidentem.
Tibi verò sic ipsi multò melius, ô regina,
Solam ad hospitem loqui verbum & audire.
Hunc autem rursus alloquuta est prudẽs Penelope,
Non insipiens hospes putat, sicut est.
Non enim aliqui sic mortalium hominum γε. πω
Viri contumelijs agentes iniusta cogitant.
Hæc quidẽ sic dixit, hic aũt iuit diuinus subulcus
Procorum in cœtum, postquam dixit omnia.

Αἶψα ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄγχι παρισταμένη κεφαλῇ, ἵνα μὴ πολλοὶ ἄλλοι
Ἄγχι παρεστήκωσι καὶ ἀλλήλοισι γένωνται.
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ἄπειμι σύας καὶ κεῖνα φυλάξων,
Σὸν δ' ἐμὸν βιότοιο· σοὶ δ' ἔνθαδε πάντα μελόντων.
Αὐτὰρ μή σε πρῶτα σόων, ὃ φέριστε θυμῷ
Μή τι πάθῃς· πολλοὶ γὰρ κακὰ φρονέουσιν Ἀχαιῶν·
Τοὺς Ζεὺς ἐξολέσσαι πρὶν ἡμῖν πῆμα γενέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ἔστω οὕτως ἄτθα· σὺ δ' ἔρχεο δηθελιήσας·
Ἡῶθεν δ' ἰέναι δὲ ἄγειν ἱερήια καλά.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πάντα πάντα δὲ ἀθανάτοισι μελήσει.

Ὣς φάθ'· ὁδὸν δ' αὖτις ἄρ' ἔζετ' ἰοῦσ' ἔσω ἔνθι πάρος περ,
Πλησάμενος δ' ἄρα θυμὸν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μετ' ὕας· λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε
Πλεῖον δαινυμένων· τοὶ δ' ὀρχηστύι δὲ καὶ ἀοιδῇ
Τέρποντ'· ἤδη γὰρ δὲ ἐπήλυθε δείελον ἦμαρ.

Statim.a.Telemachum verba velocia allocutus est,
Collato capite, vt non audirent alij,
O' dilecte, ego quidem ibo ad sues & illa custodiam,
Tuas nimirum & meas facultates, tibi. a. hic oĩa curæ
Ipsum qdẽ te primùm serua, & cõsidera animo (sint.
Ne quid patiaris: multi. a. mala sentiunt Achiuorum,
Quos Iupiter perdat antè nobis nocumentum fieri.
Hũc. a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus
Erit sic euge, tu autem vade merenda sumpta: (est,
Manè autem veni, & huc sacrificia pulchra.
At mihi hæc omnia & immortalibus curæ sunt.
Sic dixit, hic autẽ rursus sedit benè polita in sede,
Impletus autem animum cibi & potus,
Perrexit ire ad sues: liquit autem claustraq; domum
Plenam conuiuarum. hi autem saltu & cantu
Delectabãtur: iam. n. et ingressus erat meridian⁹ dies.

COMMENTARIVS.

a μετ' μνηστῆρσι κάπηζον] Hinc constat caprarium istum Melanthium non adeò infimæ conditionis fuisse, vt possent nonnulli ex hodiernæ reipastoritiæ statu conijcere, quam viles homines & de fæce populi exercent. Antiquitus enim, vt aliàs obseruabamus, nobiles etiam viri ea maximè sunt delectati: & talem fortasse hunc Melanthium suspicemur, quippe qui procis illustribus viris assideat, atque adeò inter primos: vbi sine dubio fuit Eurymachus, à quo etiam apprimè dilectum fuisse obseruat Poëta.

b δῖμαι, ἦ μάλα δὴ] Appositè inducit Homerus Vlyssem has ædes admirantem. Ea enim ferè solemus admirari, quæ nunquã anteà vidimus. Itaq; meliùs hac ratione peregrini & extranei hominis personã sustinet Vlysses, cũ ita quasi ad rẽ ignotã obstupescit.

c λῶ ἄφαρ δαιτὶ] Hac de re nos alibi nonnulla diximus. Vide plura apud Stuckium Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 20.

d χαστέρα] Nescio quid simile anteà etiam apud Phæacas Vlysses enunciauit: vbi nos quædam annotauimus, quæ ad huius etiã loci illustrationem pertinebunt.

e αὖθι κύων] Mirum est quod Homerus de hoc cane prodidit, ab eo agnitum herum suum Vlyssem post tam longam eius absentiam, cùm ignotus posteà inter vxorem reliquosque domesticos versatus sit. Et quod magis est admirabile, eo adhuc paruulo & nullius vsus Vlysses abiuerat: tamen adhuc non solùm eius memor est, sed etiam eum recognoscit, ex odoratu nempe, qui canibus est præstantissimus. Cuius beneficio Venetijs canis quidam in medio fori post triennium agnouit suum dominum, vt scribit Blondus. Exemplum minori admiratione dignum, quàm Homericum, neque dubium tamen quin idem Veneticus canis etiam post lõgius tempus dominum suum fuisset agniturus.

f σῆμα] Duo signa blandientium canum exprimit, caudæ motum, & aurium demissionem: quod vtrumque verbo αἰκάλλειν cõplectuntur Græci. Hinc est prouerbium, *Mouere caudam*, pro blandiri: quod tamen quidam *caudã blandiri* efferunt, id est τῇ κέρκῳ σαίνειν, vt est apud Aristophanem in Equitibus. Vide Erasmum Adag. Chil. 4. Cent. 1. prouer. 32.

g καλὸς μὲν δέμας] Accidit plerunque vt præstantia corporis eius elegantiæ minimè respondeant: vbi autem vtrumque concurrit, mira & nunquam satis laudata conflatur harmonia, qualis fuit in hoc cane. Rarum est porrò vt canum magnitudo aliquid eorum præstantiæ detrahat, quin potiùs ij pluris fieri ad vsum solent quàm minores, quibus ad delicias tantùm vti solemus: excipio venaticorum genera, in quibus etiam parui non sunt contemnendi. Tu ea de re consule locupletes Thesauros Gesneri.

h ἀλλὰ τοῖος δὴ ἔην] Cùm talis iam esset tunc canis iste, cur antea dixit Poëta Vlyssem eo non fuisse vsum? quod ego ad inhabilitatẽ canis puto referendum: ait enim, ἀρεῖψε μὲν ἀδμὴν δόσινδε. Videat Lector an Eumæus intelligat relictum ita ab Vlysse hunc canem, vt mox tantæ velocitatis fuerit & roboris.

i ἡμισυ γάρ τ' ἀρετῆς] Notandus est maximè hic locus. Monet Eumæus Homericus, seruorum ingenia statim ad fidem dominis suis exhibendam relanguere, vtpote quibus absentibus minus rectè officio suo defungantur: cuius rei causam hanc adducit, quòd Iupiter seruis dimidiũ virtutis adimat. Quare? quia nimirũ cùm amẽt libertatẽ homines, quã etiã à natura oẽs vniuersim ex sententia Iurisprudentũ habẽt, in seruitute collocati ad id faciendũ cõpelluntur, quod spõte & si sui iuris fuerint, aut nõ faciãt: aut si fecerint, id sedatiore animo sint facturi. His astipulatur quorundã opinio, quã Plato lib. 6. de Legibus memorat. Ibi dicit à quibusdam laudatos seruos, & illud seruitium Hilotarum apud Lacedæmonios, &c. itaque concludit, Nemini esse dubium, seruos eos comparandos, qui & optimi sint, & egregia erga nos voluntate ac beneuolentia. Ex eo enim seruorum genere complures, inquit, extiterunt, qui fratres & filios nostros omni virtute superarunt, ac proinde & dominos & ipsorum facultates & familias penitùs conseruarũt. Tum subijcit, contrà etiam dici, In seruili animo nihil sani & integri inesse, neq; virum prudentem huic hominum generi credere oportere: id est, vt eius verbis vtar, ὡς ὑμὲς ἀδελφὸ ψυχῆς δέλης, ἢν ποτ' ἀδέ ποτ' ἀδελφὸ τῇ γνώμῃ δεῖ τ' νῶν κεκτημένον. Quod etiam huius Poëtæ (quem σοφώτατον τ' ποιητῶν appellat) authoritate comprobrat, hos duos versus adducens, sed aliter paulò quàm in Homericis exemplaribus hactenus legatur. Sic enim Plato:

ἡμισυ γάρ τε νόος ἀπαμείρεται Ζεὺς ἀνδρῶν, ὃς κεν δὴ καὶ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Ex hac ergo diuersa de seruis opinione, alij, inquit, nihil generi seruorum credunt: sed stimulis & verberibus, quasi ferarum naturam, non ter tantùm, sed sæpiùs famulorum suorum animos seruiles efficiunt alij verò omnino aliter se gerunt. His ipse suam sententiam de seruitutis ratione constituenda subijcit, quam inde petet studiosus lector. Quod ad hunc locum attinet, sanè constat id verè posse de plerisq; seruis enunciari: nam nonnulli ita sponte & fideliter seruiũt, vt non minus se liberos putẽt, dum officio suo defunguntur, quàm si seruitutis iugum excussissent. Alij contrà, de quibus illud prouerbium efferri potest, *Quot serui, tot hostes*, vt est apud Macrobium in Saturnalibus, & Senecam Epistola 47. quam dominis vt diligenter & attenti legant author, sum. vnde discant quo pacto illam seruorum hostilitatem amolientur & deuitabunt: quanquam authorem huius prouerbij ad hoc Homericum respexisse puto. Asinius Capito tamen apud Festum Pompeium, vt Erasmus refert, existimat hominum errore perperam fuisse pronunciatum: quòd verisimilius sit, sic esse dictum initio, *Quot hostes, tot serui*: quia capti victiq; ad seruitutem adducebantur, vnde etiam dicta mãcipia. Exprimit ergo Eumæus seruorum vt plurimùm ingenium: dicimus vt plurimùm, quia alioqui se ipsum in eorum numero complectetur: cùm tamen constet, quanta cum fidelitate hactenus ille se gesserit. Aliud autem erit de probis seruis sentiendum, qui non metuunt suos dominos, sed colunt, & libera quadam beneuolentia, non seruili & coacta complectuntur, quæ solet tandem in odium degenerare.

k ἐίκοσιν ὡσαύτως] Cæteri canes (inquit Aristoteles exceptis Laconicis) maxima ex parte ad annos quatuordecim, sed nõnulli ad viginti protrahunt vitam. Quamobrem rectè apud Homerum canem Vlyssis vicesimo anno mori aliqui iudicant. *Hæc ille*, quem sequutus Plinius: Viuunt, inquit, Laconici annis denis, fœminæ duodenis: cætera genera quindecim annos, aliquando viginti. Aelianus cani vitã produci ad decimum quartum annũ scribit. Atq; hæc sunt quæ de canũ vita apud scriptores reperio. Ego catulum Basileæ vidi, qui vicesimum quartum annum agebat, vt mihi eius dominus sanctè affirmabat. Vnde magis erit credibilis huius Argi ætas, quæ ad vicesimum vsque annum extendebatur. Porrò veteres tradidisse refert Eustathius, hunc Argum præ voluptate ob visum dominum expirasse. Siquidem iuxta Sophoclem, ζωπυρεῖ φρὴν ὀνάξ τὰ παλαιὰ σώματος.

l κλινάμῳ καθημῷ] Locus mendicorum fuit olim in limine ædiũ aut thalamorum potiùs (nam ex Homero videtur constare, liberum

berum eis fuisse vsque ad ipsa penetralia accessum) quod tum ex hoc loco, tum ex alijs in sequentibus docetur. Sic apud Lucã Lazarus, ἐβέβλητο πρὸς τὸ πυλῶνα τῆ πλουσίου: proiectus erat ad vestibulum diuitis. Vide Stuckium Antiq. Conuiual. lib. 2. cap. 5. vbi præterea docet, quod ex Homero colligitur, solitos mendicos ex illo loco vbi primùm considebant, id est, ex limine surgere, & ad mẽsas epulantium accedere, ad cibum stipemque à singulis conuiuarum porrectis manibus petendum, quo accepto ad locum suum reuertebantur. Vide sequentes Telemachi & Eumæi orationes.

m αἰδὼς] Pudor iste est intelligendus de audacia libera, qua res sibi necessarias mendici exigũt, & qua si non sunt prædíti, miseriorẽ eorum conditionem putes. Petentibus enim tantùm dari, vox est non minus trita quàm vera. Ergo pudor ille rusticus mendicis omnino est inutilis, qualis tamen rarò ipsis solet inesse. Neq; tamen impudentes eos esse debere intelligimus: cùm vt est apud Euripidem in Medea, ἡ μεγίστη τοῖς ἐν ἀνθρώποις νόσων παισὶν αἰδὼς: sed audacia quæ modestiæ & verecundiæ sit immixta, ad liberè victum petendum instructos.

n ξεῖνα,] Cùm ij qui beneficium à potentioribus gratis excipiunt, non habeant quo pacto re ipsa parẽ eis gratiam rependant, solent ad preces & vota recurrere, vt hoc loco Vlysses, qui pro beneficio & humanitate Telemachi duo illi optat. Vnum quidem generale, alterum verò particulare. Generale, cùm eum inter homines beatum esse vult: particulare, cùm cogitationibus illius faustum precatur exitum. Et hoc quidem ab ijs qui hoc exaudiebant potuit generaliùs accipi, sed præcedentia faciunt vt credam tacitè Vlyssem consilium illud aduersus procos intellexisse.

o ἀμφοτέρῃσιν] Prouerbium est, *Vtraq; manu accipere*, forsan ex hoc loco desumptum. Videtur exprimi pauperum studium & diligentia in accipiendis, quæ mendicando impetrant.

p αὐτῇς ἀδίνῃ] Quanquam ex consilio Telemachi debuit Vlysses à procis stipẽ emendicare: noluit tamen Poëta eum hoc sine diuino consilio aggredi, quod longè est augustius quàm si aliter factum esset. Notandum est autem, quis sit finis huius emẽdicationis, vt nimirum iustos & iniustos cognoscat, id est, τοὺς ἐναισίμους παρὰ τοὺς ἀθεμίστους: nempe à quibus stipe honestaretur, & à quibus contrà contumeliosè repelleretur.

q ὦ φίλ' ἔπι οὐδὲν ἄριστε,] Irascitur Antinous Eumæo, quòd hunc mendicum adduxerit, cùm pleriq; alij nimis frequẽter adsint, qui Vlyssis bona absumant. Vbi ἀτασθάλως omnino hanc causam iræ suæ prætexit, siquidem non in Vlyssis commodum hunc mendicũ & alios abesse voluit: sed quia, vt conijcio (quis autem de procis nisi sinistra omnia hac in parte suspicetur?) dum illis etiam essent alimenta administranda, minus sibi suppetiturum esse reuerebatur, vt etiam paulò pòst innuet Telemachus. Et hoc præcipuè Eumæo, quem fidelissimum seruorum Vlyssis, & ei magis quàm reliqui fauentem sine dubio intelligebat: hoc inquam, Eumæo dictum magnam habet asperitatem, quòd in eum culpam imminutionis bonorũ Vlyssis referre videatur, qui hũc mendicũ adducat.

r αὐτίνοος ἐμοῦ] Purgat se Eumęus apud Antinoum, primùm eum carpit, quod cùm alioqui vir sit bonus (quæ commodissima fuit ἐπίστροφη) bona tamen non loquatur: hoc est, minus recta aut veritati consentanea. Deinde docet se hunc mendicum non adduxisse, cùm sit extraneus, neque propriè ij dicantur adduci, qui peregrinè adueniunt: sed vel opifices, vel vates, vel medici, vel fabri lignarij, vel cantores. Eiusmodi enim homines lubenter ad conuiuium solent aduocari, & sponte: at peregrinos pauperes quis dicatur accersere, cùm ne eos quidem vsquam gentium esse intelligat? Hic est sensus apologię Eumęi: cùm tamen verè hunc mendicum adduxisset, vt constat ex præcedentibus. Sed ita videatur voluisse Poëta futilem & inanem Antinoi querelam elidi, vt responsum interrogationi conuenire quodammodo debeat: hoc est, vt stulto stultè, prudenti prudenter respondeatur. Tandem inuehitur Eumæus in Antinoum, quem asperrimum omnium procorum esse dicit: quem tamen ipse magni non faciat, aut eius minas ac iram curet, quandiu Penelope & Telemachus in viuis erunt, quorum præsidio nimirum se tutum existimat.

s αὐτίνοος ἦ μεδέκηλα,] Ironica est hæc prima pars orationis Telemachi, qua Antinoo videtur gratias agere, quòd se tanta paterna beneuolentia complectatur, vt sua bona conseruare studeat cùm hunc mẽdicum domo conatur expellere. Sed hoc se ἀφυκτικῶς loquutum statim docet, cùm eum iubet aliquid stipis ei præbere, neque matrem aut alios domesticos reformidet. Siquidem ipse qui putà sit dominus ædium & bonorum, hoc ei permittat, imò iubeat, quæ vox authoritatis & põderis multùm hoc loco habet. Tum detegit fraudulentam illius mentem, cùm docet eum malle bona illa absumere, quàm alijs impertiri.

t πλέμαχ' ὑψαγόρη,] Respondet Telemacho Antinous, primùm contumeliosè, dũ conuicijs eum proscindit: deinde ironicè, cùm se ita liberalem in mendicum esse dicit, vt si tot à reliquis procis accipiat, per trimestre tempus in has ædes rediturus non sit: quod prima facie potuit de eleemosyna accipi, sed ille de verberibus intellexit, quasi id tãtùm de eo quod facturus erat, sit accipiendum. Id autem infrà videbimus vbi scabello isto quod statim arripiet, mendicum percutiet, vt etiam est interpretatus Eustathius. Hic ergo erit sensus, quasi dicat Antinous: Cur tu mihi, Telemache, exprobras, quòd in hunc mendicum minus sim beneficus? Imò verò si tam liberales in eum reliqui proci fuerint, atque ego ero, sic ille sibi prouisum sentiet, vt per tres menses (videtur autem numerus finitus pro indefinito poni, quod maximè in ternario solet obtinere) has ædes non reuisat. Et vt mentẽ suam in his verbis paulò obscuriorem illustret, arrepto scabello huic mendico, vt censeo, ictus comminatus est, quos ei postmodùm infliget, sed tũ mendici tum aliorum quoq; procorum verbis exulceratus.

u ὡς φίλος·] Quemadmodum ignis quantumuis latens aliquantulum fumo suo se prodit, sic virtus & animi in hoc nostro Vlysse, licet iam longè habitu & specie corporis ab illo Vlysse Laërtio, mutato, Vlyssei semper apparent: & hoc potissimum loco, vbi non veretur durum illum & immanem, à quo tam immisericorditer anteà exceptus est, Antinoum rursus adire, & ab eo stipem emendicare. Quàm intrepidè autem id fecerit, eius oratio planè docet. Primùm amici nomine eum compellat, quod à mẽdico profectum aliquid superbiæ & altioris animi in eo subindicat. Id tamen emolliuisse videtur laudibus ipsius Antinoi, quas subnectit, quem dicit regiæ maiestatis multum præ se ferre, & hac parte cæteros antecellere: vnde cùm donare regium sit, ideò etiam hoc se meritò ab eo petere doceat, quòd ipsum ista stipis collatio meliùs quàm reliquos deceat. Eum siquidem par est plura erogare, qui plura possidet, quod Reges assolent. Adnectit aliam causam, quâ putauit ad hanc munificentiam exhibendam Antinoum incendi posse, nempe laudem quam se ei per vniuersum orbem propagaturum pollicetur. Eius porrò studio cùm omnes omnino maximè teneantur (nisi mihi væcordes & pecora quædam, naturæ monstra, opponas) nihil non illius gratia experiri, moliri, ac præstare solent, nedum rem tam leuem, qualem Vlysses postulat, spe famæ & gloriæ oblata petentib. vllo modo videtur denegaturi. Sed quod addit argumentum, longè est grauissimum & validissimum ad Antinoi beneuolentiam & liberalitatem excitandam. Eorum enim magis solemus misereri, qui è sua felicitate in miserum statum deciderunt, vbi potissimùm intelligimus nos etiam eidem mutationi perinde esse obnoxios: quam si subierimus, eandem opem ab alijs sumus exoptaturi, quam illi à nobis iam efflagitant. Lex autem naturæ ea est, vt lubenter in alios conferamus, quæ nobis etiam tribui velimus, in eorum si fuerimus statu. Et eò spectasse Vlyssem fortunæ suæ commemoratione non dubito, quanquam ἀπολογικὴν etiam postremæ illius laudis pollicitationis esse possit: quasi dicat, non esse absurdum vt ille in Orbe terrarum Antinoo laudem conciliet, qui possit in eundem felicitatis florem restitui, qui iam emarcuit. Sed priori sententiæ magis adhæreo. Narrat ergo Vlysses, sed paucis historiam sui infortunij, aliquantulum diuersam ab ea, quam anteà Eumæo exponebat, in eo solùm cum ea cõuenientem, quod de Aegypto memorat. Nam quod se Dmetori diuenditum fuisse dicit, ab illa superiore narratione alienum est, vbi planè diuersum exitum fortunæ suæ, quã in Aegypto primùm acerbam sensit, recensuit. Annón ergo præsentis Eumęi conscientiam est reueritus, aut metuit ne mendacium illud ab eo detegeretur? Imò potuit eius beneuolentia fretus eò liberius hoc comminisci, & Antinoo obtrudere: cui cùm malè esset affectus, lætari potuit ab hoc mendico illi imponi, ratus non mentiendi simpliciter studio, sed de industria ad hunc Antinoum decipiendum hæc ab eo fingi. Quam sententiam Lector, nisi me fallit animus, lubentiùs amplectetur, quàm inconstantẽ illam Eustathij. Primũ enim dicebat, Vlyssem nihil aliud ab illa quàm Eumæo fecerat diuersum, narratione ausum comminisci, ἵνα μὴ ἀποπλουθείη παρὰ τοῦ Εὐμαίου παρόντος ἐς ἀκροωμένους, ὡς θεὸς ἐκεῖνον ψευσάμενος. Cùm autem diuersitatem illam attingit, ait, τάχις ἢ θεοείδησι περ ἐοικότα τῷ Εὐμαίῳ, τὸν ἐς τὸν κύνα πεφιδήναι, οἷα νοήμονα ὡς ἀνὴρ, ὅπ σὺν αὖ παρὼν καὶ ἀκόων ἄρτι ὁ Εὔμαιος· ἐλέγξῃ τοῦτον ὡς εἰ μὴ μεμνημένος ἢ μὴ βουλόμενος. Quid enim? Illa Eumæus meminerit, hæc tradiderit oblitioni? In ijs suspicionem Eumæi timuerit, in his verò minimè? Hæc tam inconstantia ego sanè non audio.

x πὸς θαίμων] Hinc meliùs constat quàm ferus & immansuetus hic Antinoꝰ fuerit, qui ad miseram illam Vlyssis conditionẽ non permoueatur, sed potiùs eò grauiùs in eum exacerbetur, atque adeò reliquorum damnet liberalitatem eo nomine, quòd ex bonis alienis eam exerceant. Qui prætextus speciosus quidem est, sed tamen adulterinus: quia, vt anteà etiam monuimus, non rei Vlyssęq conseruandæ gratia erogari ab alijs stipem illam ægrè ferebat, sed quòd ita imminui ei magis bona illa videret, quibus ille tantoperè inhiabat.

γ ἀλλοτρίων χαλόσαντας,] Potest & hoc sententiosè vsurpari in eos, qui cùm suis bonis parcant, in alienis profundendis liberiores esse consueuerunt. Et hoc est quod Galli prouerbio enunciant, *De l'autruy cuir large courroye:* & Germani, Es ist gut auß ander Leute leder lange riemen schneyden. Et meo calculo ista, οὗτος ἐπίχεσις ἀσὶ ἐλεγτὸς ἀλλοτρίων χαλόσαντας in prouerbium abibunt. Huc pertinet quod est apud Apul. lib. 7. *De alieno ludis corio.* Vide Eras. Adag. Chil. 2. cent. 2. prou. 88.

ζ εἰσὲ πάνυ πολλὰ ἐνήσω.] Rectè omnino secundum Eustathium ista Antinoi verba, φθόνον ἔχει τῷ φιδωλίαν ὕφελον ὡς οἷα μεμφορμένῳ τὲ αὐτὸν ἐ πολλὰ ἐνήσω παρεῖσιν. οἱονεὶ γάρ φησιν ὡς εἴπερ ὀλίγα παρέκεινο ἔδη ἂν διεδίδοντο.

A ὦ πόποι.] Audet Vlysses repulsa illa Antinoi & conuicijs exulceratus illi etiam insultare. dum eum mente captũ appellat, & qui speciem suam & vultum animo non referat. vt qui sit λαμπρὸς μὲν ἰδεῖν, μέμπτος ἢ φρονεῖν. Nam anteà ex eius ore nescio quid melioris de eo ominabatur, cùm dicit, ἐ μήν μοι δοκέεις ὀφέλεσθαι ἀχαιῶν ἔμμεναι ἀλλ' ὥς τε &c. Ergo huc aduocabimus illud Iuuenalis, *Fronti nulla fides.* Tum arguit Vlysses sordes huius Antinoi, idem argumentum in eum retorquens, quo ipse liberalitatem reliquorũ ex alienis bonis factam culpabat. Imò, inquit Vlysses, hoc ipsum mihi est indicio, ægrè te ex tuis facultatibus donaturus, qui in alienis tam parcum & tenacem te præbeas.

B ἀσὶ ἅλα δοίης,] Prouerbium est hominem præparcum & auarum, quod etiam Adrianus Iunius Adag. cent. 8. prou. 10. annotauit: cui respondet illud quod idem ex Parthenio obseruat, ᾧ πόροι ῥίζης θρύψελα πουπάδος, Herbæ marinæ corticem non dederit. Sed hoc Homericum longè augustius. Fuit enim sal apud antiquos hospitalitatis & amicitiæ symbolum, vt etiam primum apponi & exhiberi soleret: vnde illud Pythagoreum, τ' ἅλα παραπηγῶς. Cuius rei causas affert Eustathius noster Iliad. ι. vel ἀφ' τ τ φιλίας νόημα ἢ παράμυθον. Sal enim multis corporibus firmitatis atq; durationis causa existit. Vel vt sit symbolum τ ἐκ φιλίαν σύνδεσεως. Nam vtut sal ex multis aquis liquidis & fusilibus in vnum corpus solidum coalescit: sic etiam qui ex diuersis locis longè à se inuicẽ dissitis in vnum hospitium conueniunt, non loco solùm, verùm etiam affectu amico vniuntur atq; copulantur. Vide Stuckium Antiq. conuiual. lib. 1. c. 30. Ergo Antinoo inhospitalitatem exprobrat, quæ ex re præcipua & potissima denegata arguitur. Porrò Lexici est Homerici alteram Callistrati lectionem (nam hæc quæ in contextu habetur, est Aristarchi) quam in margine scripsi, explicare. Id moueo, Aristarchum angustiorem exhibuisse lectionis suæ sensum, quàm Callistratum, vt ex præcedentibus constat.

C ἀνάιτιος βιάζει.] Antinous nequid iniquè agere videatur, more sceleratorum aliquam prætexit huius iniuriæ, quam Vlyssi infert, causam, cũ dicit se eò ob Vlyssis conuitia impelli. Insitum est autem cuiuis à natura, vt ea minimè patiatur: sed quacunq; potest ratione, etiam violentia adhibita, vindicet. Sed cùm in omnibus actionibus origo soleat spectari, ac certum sit petulantiæ istius causas ab ipso Antinoo promanasse, culpa huius facti in eius quoq; caput redundabit.

D ὁ δ' ἐστάθη ἠύτε πέτρη] Qualis huius Herois firmitas & soliditas, qui ab asperis ictib. nullo modo cõcutiatur, ne tãtillum quidem loco dimoueri aut agitari ac corpore labascere possit. Quod ipsum de eo anteà vidimus, cùm calce à Melanthio percuteretur. Vbi vide, quàm rectè caueat Homerus nequid fortitudini & robori Vlysseo etiam in medijs istis sordibus mendici detrahat. Notanda etiam ipsius Vlyssis prudentia, qua iram suam concoquit, patienterque tot iniurias sustinet, donec commodior se vindictæ locus offerat. Quod Poëta illis verbis, ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων, exprimit.

E ἐ μὲν δὴ ἄχθ.] Ait Vlysses, non esse graue, si quis pro suis facultatib. depugnãs percutiatur: sed id esse grauissimum, cùm hoc venteris gratia patitur. Quid est hoc rei quæso? An' non intolerabile est id ipsum, cùm quis sibi vim in bonis factam sentit, & ea non solùm sibi eripi, sed se etiam ictibus cædi? At Vlysses eos imitatur, qui suis malis nulla censent grauiora posse cuiquam accidere. Vel grauitatem istam ex persona inferentis iniuriam Antinoi æstimat, quasi grauiùs peccet qui pauperibus & mendicis iniurius, quàm qui simpliciter aliena bona diripit, & bonorum herum plagis afficit. Et hoc, quia ei qui se ipsum tueri aut vlcisci non potest, insultare longè magis est, quàm ei qui viribus aut audacia ad propellendã iniuriã pollet. Tandem Vlysses Antinoo exitiũ ante nuptias, quas sperat, imprecatur, cuius ipse quidem fuit cõscius. nam ideò eum κακὰ βυσσοδομεύοντα appellauit: sed interea tacitè felicem sibi optat exitum, vt hanc vindictam exequatur. Eò enim spectat illud votum aduersus Antinoum.

F κεῖνό', ἃ ἔῳ] Hinc constat quàm graue & pernicioſum sit illud Antinoi factum, cùm ne à socijs quidem suæ petulantiæ in reliqs comprobetur. Illud autem exaggerat ille, qui omnium personam hac in parte sustinet, quòd tutum non sit mendicos verberib. afficere, cùm accidere possit vt illum mendici habitum Deus quidam assumpserit, & ita Deo ipsi fiat, quod mortali te feciſſe putes. Hic autem locus est notandus, vt intelligatur quàm debeant esse sacrosancti mendici & pauperes, vt quorũ speciem Deitas potiùs quàm diuitum accipiat, vbi se mortalitati conspiciendam exhibet iuxta Homeri saltem sententiam, quam Socrates apud Platonem in Sophista expressit. Cùm enim Theodorus diceret, se peregrinum adducere: sic respondet Socrates, ἆρ ἔν ὦ Θεόδωρε ξένον ἀλλά τινα θεον ἄγων τ Ὁμήρου λόγον λέληθας, ὃς φησιν ἄλλως τε θεὸς τῖς αὖ ἀνθρώποις ὁπόσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, καὶ δὴ καὶ τ ξένιον ἀεὶ ἥκιστα θεὸν ἄλλον παιδὸς γιγνόμενον, ὕβρεώς τε καὶ ἀνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. Τάχ' ἔν αὖ ὧδε ἔστι τις ἄτης τῶν κρειττόνων σμικροτητ, φοιτᾶν ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενόν τε καὶ ἐλέγχων θεὸς ὢν τις ἐλεγκτικός. Sanè hoc ipso habitu descendit è cœlis Filius æternus Dei, à quo etiam tam studiosè pauperes sunt nobis commendati, adeò vt qui vni illorum beneficus fuerit, factum sibi secunda illa Trinitatis persona deputet: & contrà, si quis se in illos proteruè gesserit, hoc perinde ac in se ipsum factum grauiter vlciscitur. Ecquid quæso magis Homericis consentaneum, eloquar an sileam? ἀλλ' εἶπω τάμε θυμὸς ἐνὶ στήθεσι κελεύει. Videtur mihi Homerus ex Aegyptiorũ secretiore doctrina percepisse miserum illum & mendici specie Redemptoris nostri aduentum: vnde intellexerit quanti sint faciendi mẽdici, quorum humilitatem & πατρικὸν Maiestas diuina esset susceptura. Res planè stupenda, & præter captum hominum. Enimuerò cur habitum illum mendicorum aspernemur, cui fulgorem illum Deitatis Christus associare sit dignatus? An' non potiùs longè augustissimum censeamus, & eos etiam qui talem gerunt, in honore apud nos esse patiamur? Itaq; cùm id Homerus resciuerit quasi per nebulam, vt illa mysteria Deus Gentibus præcipuè magis occultauit: factum est, vt nõ dubitãrit credere id esse Dijs familiare, vt pauperum forma conspiciendos se præberet, vt quam tanta Maiestate indignam non iudicârit, quod ipsum ex doctrina illa intelligeret. Quod ad pluralitatem Deorum, ea næuus est in Poëta pro corrupto sæculi illius more & vitiosa de Deo opinione, vt aliàs obseruauimus. Nos ex his stercoribus, vt Maro ex Ennio, gemmas possumus elicere. Quod si attentè à quouis consideretur, non dubito quin mihi statim manus sit daturus.

G αὐθρώπων.] Nõ abhorret omnino ab hoc loco, quod Iupiter apud Ouid. 1. Metam. dicit, se vt hominum sceleratam vitam explo raret, humana specie terras peragratum, his verbis: *Contigerat nostras infamia temporis aures,*
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo, Et Deus humana lustro sub imagine terras, &c.
Sed hoc minus est Deo dignum, quasi è cœlis hoc ipsum intueri non potuerit, sed neque Homerici isti Dij eo nomine commendãdi: quia multùm illis detrahitur, cùm hac præsentia corporea ad omnia videnda indigere existimãtur. Apage ista à Christianorum auribus. Nos porrò id solùm probamus, quod eos habitum mendicorum induere dicit, vt docebamus anteà.

H τηλεμάχοιο.] Quantus dolor Telemachum inuaserit, cùm ita miserè plagis exceptum patrem videret, quiuis etiam, tacente Poëta, iudicare poterat. sed neque hoc intactum reliquit, nequid in hac historia desiderari posset. Dolorem etiam Penelopæ ex hoc facto commemorat, eiusq; cum hoc mendico colloquium, in quo omnia penè erũt perspicua, vt illustrari à nobis studiosiùs nõ debeãt.

I ἀσὶ ἄρα δάκρυ] Cùm Homerus ἀγαθὸς δὲ δακρυόεις ἀνὴρ censeat, vt aliàs vidimus, non tribuit tamẽ vitio nunc Telemacho, quod ob casum parentis non sit lacrymatus: sed eius tantùm patientiam indicat, quà dolorem suum ita compresserit, licet adeò grauem, vt lacrymas ei elicere potuerit. Vbi vides, quid prosit interdum dissimulatio in rebus humanis: quæ etiam plerunque ita est necessaria, vt si à negotio absit, exitum illi felicem præripiat: quod Telemacho euenturum erat, nisi hac ratione, id est, comprimendo hunc dolorem, procos elusisset.

K ἀπόλωνται.] Sæpiùs iam monuimus hac locutione repentinam mortem significari.

L εἰ γάρ τοι βασιλῆϊ] Hic videre licet, quid de Vlysse Eumæus hactenus senserit, vt quem ita apud Penelopẽ commendet, sed facũdiæ tantùm nomine, quod de reliquis eius virtutibus tam breui tempore nihil certi statuere potuerit. Cæterùm paucis exponit, quid ex eo de Vlysse noui sit expiscatus, vnde maius videndi huius mendici desiderium Penelopæ iniecit: quòd cùm anteà explorandi tantùm aliquid certi gratia arcessi eum vellet, dubia an eum finem esset assequutura: nũc verò ex relatu Eumæi intelligat, non frustrà se optasse hunc mẽdicum ad se accedere, cùm ex eo possit nonnihil de Vlysse resciri: cuius ipse amicum se profiteatur, & insuper se eum non ita pridem vidisse, reditumque in patriam mõlientem referat.

M μέγ' ἔπταρεν.] Ad votũ illud Penelopæ de Vlyssis aduẽtu ad vlciscẽdos procos dicitur Telemach' sternuisse, quod posteà pro fausto omine interpretata est Penelope, vt ex sequenti illius oratione constat. Cuius rei causam exquiramus. Quemadmodũ ergo alias obseruauimus, fulgura ea demum pro ominosa existimata, quæ non ex præcedente naturali causa contingerent: sic de sternutamẽti-

tamentis est sentiendum, quandoquidem ita obtinuit apud veteres, vt pro signo ominoso quòq; haberetur. Vbi ergo derepentè fierent ad negotij cuiusdam exordium, fausti aliquid vel sinistri portèdere credebatur: credo prout ex dextra aut sinistra nare promanabat. Quod ex Terpsionis opinione colligo (quàm tamen Plutarchus minus credit) qui Socratis Dæmonium sternutationem esse dicebat tam ipsius Socratis quàm aliorum. Si quis ergo alius aut si ipsemet à dextris sternutasset, ad actionem impellabatur: sin verò à sinistris, ab eadem deterrebatur. Ergo in sternutationibus proculdubiò partium differentia obseruabatur ad omen accipiendum. Quod etiam intelligetur ex eo quòd apud Catullum:

— amor sinistra *Dextram sternuit approbationem*: (ita enim emendauit Iosephus Scaliger) vbi tamen videtur vtraque pars ad faustum omen addita. Quid verò si legamus vtrobiq; (bis enim ibi versus illi repetuntur)

Hoc vt dixit Amor sinister ante (vel *sinistram, vt antè*) *Dextram sternuit approbationem*?

Hac sanè ratione locus ille nostræ sententiæ maximè suffragabitur, immò alioqui miser est illius loci sensus? siquidem cùm dextra approbatio sit fausta, quorsum sinistram Amor adhibuerit? Ergo intelligendum puto Septimium & Acmen amantes illos aliqua ratione anteà disiunctos, nunc rursus in amicitiam redijsse: quam arctiorem hac renouatione fecerint, vt solent, ex Comici sententia, Amantium iræ amoris esse redintegratio. Locus ab eruditis expendatur. Mihi sanè astipuletur Eustathius 7. Iliados, qui in bonam partem accipi solere scribit, siquis dextrorsum sternuisset. Idem annotant Theocriti Interpretes ad illum versum Idyllij, cui titulus Thalysia, σημιχίδαι μὲν ἔρωτες ἐπέπταρον, ex sternutamentis nimirum prodesse nonnulli, ac significare prosperius: alia verò censeri ominosa prorsum & inauspicata, quale est illud Simichidæ. Et nequis ista nugas Poëticas clamitet, ecce Themistocli illi totius Græciæ liberatori quid contigerit. Illi, super nauem Prætoriam sacrificanti, tres captiui oblati sunt forma venustissima, veste; & auro eximiè exculti. Dicebantur Sandauces regis sororis & Autarcti filij esse. Quos contritus vates Euphrantides, vt simul & magnam hostiæ & lucidam fiammam ediderunt, ac bonum omen sternutamento à dextra parte est datum: dexteram Themistoclis complexus, adolescentes illos omnes iussit vt victimam & hostiam Omesti Baccho votis nuncupatis immolarent: ita pariter Græcis salutem promitti & palmam. Quod fieri iussit Themistocles, & ex voto totum negotium successit, vt Philosophum & Historiarum peritum Lesbium Phaniam memoriæ prodidisse refert Plutarchus. Hic exprimitur faustũ augurium ex parte dextra. Apud Xenophontem verò αὐτοσ. γ. simpliciter de sternutamento recensetur, cuius gratia reliqui milites salutem sibi promiserint, vt annotauit quoque noster Giphanius. Simpliciter etiam Propertius, cùm dicit:

Nam tibi nascentis primis, mea vita, diebus *Aridus argutum sternuit omen Amor?*

Similiter itidem Augustinus lib. 1. de Doctrina Christiana, cùm dicit, Veteres lectum solitos repetere, si dum induitur calceus sternutamentum obtigisset. Vides hactenus sternutamentorum vsum, videamus causam cur augurio etiam illa fuerint accommodata. Causam itaque existimo ex eo manasse quòd sacra res sit habita sternutamentum, à re nimirum sacra quoque originem capiens, hoc est, à capite vt docet Peripateticorum princeps Problematum Sect. 33. q. 9. Idem Hist. anim. lib. 1. cap. 11. sternutamẽtum signum augurale (malè in Latinis codicibus *angulare* legitur: vbi vide quid noceat Græcæ linguæ ignorantia) & vnum ex spirituum omnium generibus sanctum & sacrum vocat. En, quæso, quò sit delapsa hominum futilis & anilis superstitio, non sine tamẽ speciosa tributam existimârint, vt suis sanè eximijs dotibus non caret. Tamen inde piè affirmari posse, auguralem illam sternutamentorum facultatem non existimo. Quam idem Philosophus ead. sect. q. 11. ratione temporis distinguit, quòd ea quæ de medio noctis ad meridiem vsq; mouentur, damnemus: quæ de meridie ad noctis medium, approbemus. Vbi docet illa esse infausta, hæc verò contrà. Causam autem hanc reddit, quia cùm rem aliquam exordimur, tum sternutamentum potiùs obseruandum est. Itaque cùm rem agere pergimus, atque inter initia sternuisse acciderit, amouemur, remque incœptam prosequi temperandum censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsque noctis quasi initium quoddam est: itaque ominosum tantisper sternutamentum esse putamus, temperamurque sternutare, ne pergentem quempiam ad agendum reuocemus: post meridiem verò, atque medium vsque noctis, finis veluti quidam est, tempusque illi contrarium, itaque contrà tunc & existimatur, & agitur. At nostra Penelope faustum Telemachi sternutamentũ ideò putat, quòd denuò post absolutam suam orationem contigerit, vnde omen accepit omnes procos interituros, vt notauit etiam Eustathius. Qui addit apud Herodotum sternumentum etiam σημεῶδες reperiri in Hippia Pisistrati.

Ν εἰκὲ αὐτὸν γνῶαι] Quomodo tandem hoc erat cognitura Penelope? Primùm, si certa daret hic mendicus indicia de Vlyssis persona: deinde, si in narratione minimè sibi constaret, tum si iureiurando dicta sua firmaret, aut si qua alia est ratio explorandi mendacij. Pollicetur autem ei vestimenta ea conditione, si vera de Vlysse narrauerit.

Ο τῶν οὐ μέλλισα] Prudentem esse debere nuncium, in Iliade alicubi ex Homeri sententia obseruauimus, atque ita vt non solùm ea fideliter referat, quæ sibi sunt commissa: sed etiam ijs si quid necessarium fuerit, addat. Quod hoc loco præstat Eumæus. Cùm enim intelligeret, vt etiam notat Eustathius, Penelopæ ἀπόχρεων esse μικροπρεπῆ: hæc addit, quæ eam augustiorem reddunt. Vocatus autem Vlysses recusat Penelopen accedere prætextu legitimo, vbi eius prudentia satis emicuit.

Ρ αὐτὰρ ἐμοὶ] Notum est illud antiquum, *Dij facientes adiuuant*. Vnde ij qui negotium aliquod suscipiunt, longè falluntur, si à Numine sperantes auxilium, manus tamen ei non adhibuerint. Inertiam enim & desidiam odit Deus, & ijs tantùm opitulari solet, qui minus segniores in rebus administrandis fuerint. Hinc facilè intelligemus, quàm meritò hæc sibi & Dijs curæ esse velit Telemachus. Argumentum istud memini nos alibi tractasse, hic ergo iam ancoram iaciamus.

FINIS LIBRI XVII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ο᾽ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ.

Ο᾽ΔΥΣΣΕΥΣ καὶ Ἶρος πυγμὴν γίνεται. φαίνεται δὲ καὶ Πηνελόπη τοῖς μνηστῆρσι, καὶ παρ᾽ αὐτῶν δῶρα λαμβάνει, γίνεται δὲ καὶ λόγος ἠθικολογία ἐν τοῖς ἑξῆς Ο᾽δυσσεὺς πρὸς Εὐρύμαχον.

Ἄλλη.

Σῆμα δ᾽ ἔειν Ἶρος, δῶκε δ᾽ Ὀδυσῆϊ, δῶρά τ᾽ ἀνάκτων.

ΗΛΘΕ δὲ καὶ ἐπὶ πτωχὸς παυδήμιος, ὃς κατὰ ἄστυ
Πτωχεύεσκε Ἰθάκης, μετὰ δ᾽ ἔπεσε πα γαστέρι μάργῃ,
Ἔσθιέ τε πίνεν τε· μένος δέ οἱ οὔτε τις ἦεν,
οὔτε βίη· ἐίδην δὲ μάλα μέγας ἦν ὁρᾶσθαι.

ARGVMENTVM DECIMIOCTAVI LIBRI *Odysseæ.*

VLYSSIS & Iri pugna fit. Ostenditur autem & Penelope Procis, & ab ipsis dona accipit. Fit autem & quædam colloquutio deinceps Vlyssis ad Eurymachum.

Aliud.

Σ, autem contentionem Iri, gloriam Vlyssis, dona regum.

VENIT autẽ pauper popularis, qui in ciuitate
Mendicabat Ithacæ, excellebat autem ventre edaci
Inceßãter comedere & bibere, neq;
ei erat vis, (ſpectu.
Neq; violentia, forma autem valdè magnus erat con-

Ἀρναῖος δ' ὄνομ' ἔσκε· b τὸ γὰρ θέτο πότνια μήτηρ
Ἐξ γενετῆς· Ἶρον δὲ νέοι κίκλησκον ἅπαντες,
Οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιὼν ὅτε * πού τις ἀνώγοι. χ. κεἰ δή τις
Ὃς ῥ' ἐλθὼν c Ὀδυσῆα διώκετο οἷο δόμοιο.
d Καί μιν γηραιὸν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἶκε γέρον προθύρων, μὴ δὴ τάχα καὶ πολὺς ἔλκῃ.
Οὐκ ἀΐεις ὅτι δή μοι ὑπιλλίζουσιν ἅπαντες,
Ἐλκέμεναι δὲ κέλονται; ἐγὼ δ' αἰδοίομαι ἔμπης.
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα νῶϊν ἔρις καὶ χερσὶ γένηται. (δυοῖν δοῦς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
e Δαιμόνι', οὔτέ τι σε ῥέζω κακὸν, οὔτ' ἀγορεύω,
Οὔτέ τινα φθονέω δόμεναι καὶ πολλ' ἀνελόντα.
Οὐδὸς δ' ἀμφοτέρους ὅδε χείσεται· ἀλλά τι σε χρὴ
Ἀλλοτρίων φθονέειν. ἀλητῃ, ἀλήτῃ μὲν ἔοικας, χ. Ἀλλοτρι-οφθονέειν.
Ὡς ἄνερ ἠγώων. ὄλβον δὲ θεοὶ μέλλουσιν ὀπάζειν.
Χερσὶ δὲ μήτι λίην προκαλίζεο, μή με χολώσῃς,
Μή σε, γέρων περ ἐών, σῇσιν καὶ χείλεα φύρσω
Αἵματι· ἡσυχίη δ' αὖ ἐμοὶ καὶ μᾶλλον ἔτ' εἴη
Αὔριον. ἃ μὲν γάρ τι σ' ὑποτρέψειεν * ὅίω χ. οἷόν Αὖτις ἔσω μεγ.
Δεύτερον ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Τὸν δὲ χολωσάμενος προσεφώνεε Ἶρος ἀλήτης,
Ὦ πόποι, ὡς ὁ μολοβρὸς ὑπηροχάδην ἀγορεύει,
Γρηῒ καμινοῖ ἶσος· ὃν αὖ κακὰ μητισαίμην,
Κοπτῶν ἀμφοτέρῃσι, χαμαὶ δὲ κε πάντας ὀδόντας
Γναθμῶν ἐξελάσαιμι, συὸς ὡς ληϊβοτείρης.
Ζῶσαι νῦν, ἵνα πάντες ὑπαγνώωσι καὶ οἵδε
Μαρναμένους. πῶς δ' αὖ σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο;
Ὣς οἱ μὲν προθύροισι δυερῶν ὑψηλάων
Οὐδοῦ ὑπὲρ ξεστοῦ παυροσθενὲς ὀκριόωντο.
Τοῖσιν δ' ἐκ ξείνοιο θεοπροπίη μεγάθυμος χ. Τοῖσιν
Ἠνίπαπε· καὶ δὴ σφιν ὑπὸ πρηνὲς μετέφαινε μετεφάνη
Αἷμα δ' ἀνὰ ῥῖνας ἐρυθαίνετο· μυξὰ δὲ γαστὴρ
Ἔμπλητο, κραδίη δὲ μετεκλονέετο πένθει.
Ὦ φίλοι, ἦ μάν που τὸ πάρος γε θοιὸν ἐτύχθη.
Οἵδε τερπωλὴν θεὸς ἤγαγε ἐς τόδε δῶμα·
Ὁ ξεῖνός τε καὶ Ἶρος ἐρίζετον ἀλλήλοιιν
Χερσὶ μαχέσασθαι. ἀλλὰ ξυνελάσσομεν ὦκα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀνήιξαν γελόωντες,
Ἀμφὶ δ' ἄρα πτωχοῖς κακοείμοσιν ἠγερέθοντο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Κέκλυτέ μοι μνηστῆρες ἀγακλυτοὶ, ὅφρά τι εἴπω.
Γαστέρες αἰδ' αἰγῶν κέατ' ἐν πυρὶ, τὰς δ' ἐπὶ δόρπῳ χ. τὰς δ'
Κατθέμεθα κνίσης τε καὶ αἵματος ἐμπλήσαντες·
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Τάων ἣν κ' ἐθέλῃσιν ἀναστὰς αὐτὸς ἑλέσθω·
Αἰεὶ δ' αὖθ' ἡμῖν μεταδαίσεται, ὃς δέ τιν' ἄλλον
Πτωχὸν ἔσω μίσγεσθαι ἐάσομεν αἰτήσοντα.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ὑπιθύσανε μῦθος.
Τοῖς ἦ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
f Ὦ φίλοι, οὔ πως ἔστι νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχεσθαι
Ἀνδρὶ γέροντι δύῃ ἀρημένῳ· ἀλλά με γαστὴρ
Οὐτιδανὸς κακοεργὸς ἵνα πληγῇσι δαμείῃ.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Μήτις ἐπ' Ἴρῳ ἥρῳ φέρων ἐμὲ χειρὶ παχείῃ
Πλήξῃ ἀπαυδάλλων, τύτῳ δέ με ἵφι δαμάσσῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες * ἀπώμνυον ὡς ἐκέ- χ. ἐπώμνυον ὡς ἐκέλευε. Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὤμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον, Τοῖσι δ' αὖτις μετέφη ἱερὴ Τηλεμάχοιο. (λεύε.
Ξεῖνε, εἴ σ' ὀτρυνέῃ κεφαλὴ καὶ θυμὸς ἀγαίων,
Τοῦτον ἀλέξασθαι· τῶν δ' ἄλλων μή τιν' Ἀχαιῶν
Δείδιθ'· ἐπεὶ πολλοῖσι μαχήσεται ὅς κέ σε θείνῃ.
Ξεινοδόκος μὲν ἐγών, ὑπὸ δ' αἰνεῖσθον βασιλῆες

Arnæus.a.noĩe erat, hoc.n.imposuit venerãda mater
Ex natiuitate, Irum autem iuuenes vocabãt omnes,
Quoniã nũcia deferebat ꝓfectus, quando aliquis iu-
Qui vbi venisset Vlyssẽ expellebat sua domo, (bebat:
Et ipsum obiurgando verba velocia dixit:
Recede senex è vestibulo, ne iã citò & pede traha-
Non audis, quod iam mihi innuunt omnes? (ris.
Trahere autem iubent, ego autem verecũdor tamen.
Sed surge, ne citò nobis contentio & manibus fiat.
Hunc.a.toruè conspicatus alloq.est astutus Vlysses,
Miser, neq; aliquid tibi facio malum, neq; dico,
Neq; aliquem inuideo dare & multis acceptis.
Pauimentũ.a.ambos hoc capiet, neq; aliquid te opor-
Alienis inuidere, videris autem mihi esse erro (tet
Sicut ego, opulentiam autem Dei curant præbere.
Manibus.a.ne valde prouoca, ne me in iram cõijcias,
Ne te licet sim senex, pectus & labra permisceam
Sanguine, quies autem mihi & magis adhuc erit
Cras, non quidem enim te reuerti puto
Iterum intra domum Laërtiadæ Vlyssis.
Hunc autem iratus alloquutus est Irus mendicus:
O amici, valdè glorioſus volubiliter dicit
Vetulæ fuliginosæ similis, quem malè mulctabo,
Percutiẽs ambabus manibus: in terram.a. oẽs dentes
Maxillis expellam, porci sicut segetem pascentis.
Cinge nunc, vt omnes cognoscant & hi
Pugnantes, quomodo autẽ tu iuniori viro pugnabis?
Sic hic quidem ante ianuas altas
Pauimento in polito toto animo litigabant.
Hos autem intellexit sacrum robur Antinoi,
Suauiter autem ridens alloquutus est procos,
O amici, non quidem aliquid antea tale factũ est,
Qualem delectationem Deus duxit in hanc domum.
Hospesq; & Irus contendunt mutuò
Manibus pugnare, sed committamus citó.
Sic dixit, hi autem omnes surrexerunt ridentes,
Circum autem pauperes pannosos congregati sunt.
His autem Antinous loquutus est Eupithei filius,
Audite me proci strenui, vt aliquid dicam:
Ventres hi caprarum iacent in igne, hos autẽ in cœna
Deponamus pinguedine & sanguine impletos.
Vter autem vincet potentiorq; erit,
Horum si voluerit surrectus ipse eligat.
Semp.a.rursus nobiscũ cõuiuabitur, neq; aliquẽ aliũ
Pauperem intus misceri sinemus petentem.
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Hos autem astutus alloquutus est prudens Vlysses,
O amici, nõ aliquomodo est iuniori viro pugnare
Virum senem dolore læsum, sed me venter
Mouet malè malus artifex, vt plagis domer.
Sed eia nunc mihi omnes iurate forte iuramentum.
Ne quis Iro auxilium ferens me manu forti
Percutiat præuaricãs, hoc autẽ mè fortiter domabit.
Sic dixit, hi autem omnes iurauerunt sicut iussit:
Hos autem rursus alloquutus est vis sacra Telemachi,
Hospes, si te mouet cor & animus fortis
Hũc expellere, horum aliorũ ne aliquem Achiuorum
Time: quoniã pluribus pugnabit, qui te verberabit.
Hospitalis equidem sum, assentiantur verò reges

*Εὐρύ-

*Εὐρύμαχός τε καὶ Ἀντίνοος, πεπυμένω ἄμφω. (σθὺς
Ὡς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπήνεον. αὐτὰρ ὁ δῦσε
ζώσατο μὲν ῥάκεσιν περὶ μήδεα, φαῖνε δ' ὑμηρὸς
Καλός τε μεγάλης τε, φάνεν δέ οἱ εὐρέες ὦμοι,
Στήθεά τε, σφυρόν τε βραχίονες· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλασε ποιμένι λαῶν.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως ἀγάασαν.
Ὧδέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ πάχα Ἶρον ἄειρον ἐπ' ἀσχέτοισι κακοῖσι.
Οἷον ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ὑπογουνίδια φαίνει.
Ὡς ἄρ' ἔφαν. Ἶρον δ' ἄχος ἀμφεκάλυψε μέλαινα.
Ἀλλὰ καὶ ὣς δρηστῆρες ἄγον ζώσαντες ἀνάγκῃ,
Δείδιότα, σάρκες δ' ὑπὸ τρομέοντο μέλεσσιν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν.
*Νῦν μὲν μήτ' εἶης βεβαὼς, μήτε γβροιο, (ζεν,
Εἰ δὴ τοῦγέ σε τρομέεις καὶ δείδιας αἰνῶς,
Ἄνδρα γέροντα, δύνῃ ἀρημοῖον ἣ μιν ἰκαίνει.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὴ κέ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴκεν σ' οὕτω νικήσῃ κρείσσων τε γβύνῃ,
Πέμψω σ' ἠπερόνδε βαλὼν ἐν νηὶ μελαίνῃ,
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Ὅς κ' ἀπὸ ῥῖνα τάμῃσι καὶ οὔατα νηλεῖ χαλκῷ,
Μήδεά τ' ἐξερύσας, δώῃ κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι.
Ὡς φάτο. τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τρόμος *ἕλλαβε γυῖα.
Ἐς μέσσον δ' ἄγαγον· τὼ δὲ ἄμφω χεῖρας ἀνέχον.
Δὴ τότε μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἢ ἐλάσῃ ὡς μιν ψυχὴ λίποι αὐθι πεσόντα,
Ἠέ μιν ἠὲ ἐλάσσῃ, ταναύσσῃ τ' ἐπὶ γαίῃ.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι.
Ἢ ἐλάσῃ, ἵνα μή μιν ὑπεφδασαίατ' Ἀχαιοί.
Δὴ τότ' ἀναΐξομένω, ὁ μὲν ἤλασε δεξιὸν ὦμον
Ἶρος, ὁ δ' αὐχέν' ἔλασσεν ὑπ' οὔατος, ὀστέα δ' εἴσω
Ἔθλασεν· αὐτίκα δ' ἦλθεν ἀνὰ στόμα φοίνιον αἷμα,
Καὶδ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας,
Ἀμπίζων ποσὶ γαῖαν. ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι *γέλῳ ἔκθανον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Εἷλκε δ' ἑκὼν θυρόνδε, λαβὼν ποδός· ὄφρ' ἵκετ' αὐ-
Αἰθούσης τε θύρας. καί μιν ποτὶ ἕρκιον αὐλῆς (λὼ
Εἶσεν ἀνακλίνας· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χερσὶ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἔνθαδοῖνῶ ἧσο κυνῶν τε σῶν τ' ἀπερύκων,
Μηδὲ σύ γε ξείνων καὶ πτωχῶν οἰόμενος εἶναι
Ἄλλοσε ἐών· μή πῃ τι κακὸν καὶ μεῖζον *ἐπαύρῃ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀφυσσέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ τρόφις ἦεν ἀορτήρ.
Ἂψ* δ' ὅγ' ἐπ' ἀδλὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοὶ δ' ἴσαν εἰ-
Ἠδὲ γελώοντες, *καί ἑ δεδεκάδων τ' ἐπέεσσιν, (σω
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι Θεοὶ ἄλλοι
Ὅ, τι μάλιστ' ἐθέλῃς, καί τοι φίλον ἔσλεαι θυμῷ,
Ὅς τοῦτον τὸν ἄναλτον ἀλητεύειν ἀπέπαυσας
Ἐν δήμῳ· τάχα γάρ μιν ἀνάξομεν ἠπερόνδε
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων.

Eurymachusq; & Antinous prudentes ambo.
Sic dixit, hi autem omnes assensi sunt. at Vlysses
Circũcinxit quidẽ pannis genitalia, ostẽdit. a. crura
Pulchraq; magnaq;, apparuerunt aũt ei lati humeri
Pectoraq; fortiaq; brachia: at Minerua
Propè astans membra auxit pastori populorum.
Proci autem omnes vehementissimè admirati sunt.
Sic. a. aliquis dixit conspicatus ad propinquũ alium,
Certè citò Irus egens contractum malum habebit.
Qualem ex vestimentis senex coxam ostendit:
Sic dixerunt, Iro autem malus motus est animus.
Sed & sic famuli duxerunt percinctum necessitate,
Timentem, carnes autem circum tremebãt membra.
Antinous aũt verbumq; loquutus est atq; nominauit,
Nunc quidem neq; esses iactator, neq; natus esses:
Siquidem hunc tremis & times grauiter,
Virum senem dolore captum qui ipsum cepit.
Sed tibi edico hoc & perfectum erit,
Si te hic vincet potentiorq; erit,
Mittam te in terram coniectum in naui nigrã,
In Echetum regem hominum nequissimũ omnium,
Qui narem abscindet, & aures sæuo ære.
Genitaliaq; detrahẽs dabit canib. cruda discerpẽda.
Sic dixit, huic autem adhuc magis tremor subiuit membra, (leuauerunt.
In medium autem duxerunt, hi aũt ambas manus e-
At tunc cogitauit laboriosus diuinus Vlysses,
An percutiet, vt ipsum anima linquat illic cadentẽ,
At ipsum sensim percutiet extendetq; in terram.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse
Quietè percutere, vt non ipsum reprehẽderẽt Achiui.
Iam tunc eleuati, hic quidẽ percussit dextrũ humerũ
Irus, ille aũt ceruicem percussit sub aure. ossa. a. intus
Fregit, statim autem venit in os ruber sanguis.
Decidit. a. in pulueribus clamans, simul eiecit dentes
Calcitrans pedibus terram: at proci superbi,
Manibus eleuatis risu emoriebantur. at Vlysses
Pertraxit p vestibulũ capto pede quousq; iuit ad au-
Porticusq; ianuas, & ipsum ad septum aulæ (lam
Statim reclinatum: sceptrum autẽ imposuit manu,
Et ipsum compellatum verba velocia alloquutus est,
Hic nunc sede canesq; suesq; expellens,
Ne autem tu hospitum, & pauperum dominus sis
Cùm sis neq;, necubi aliquid malũ & maius accipias.
Dixit, & circum humeros indecẽtem iecit peram
Densis scrutis rimosam, tortum autem inerat lorum.
Iterũ. a. hic in pauimentũ iens desedit, hi. a. iuerũt in-
Suauiter ridentes, & alloquuti sunt verbis, (trò
Iupiter tibi det hospes, & immortales Dij alij
Quodcunq; maximè vis & tibi dilectum est animo,
Qui hũc insatiabilem effecisti vt mendicare desinat
In populo: citò enim ipsum reducemus in terram,
In Echetum regem hominum pessimum omnium.

COMMENTARIVS.

a ἄλλο γ' μάλα μέγας] Vastitatem & ingentem corporis robur & vires sæpissimè non comitãtur, quod in hoc Arnæo docet Poëta: qui cùm grandi esset statura, elumbis tamen & enervis fuit. Ita est enim naturâ comparatum, vt quæ dispersa sunt, minus valida sunt quàm quæ compacta & in vnum collecta sunt: hoc est, quæ arctiore loco continentur. Hinc etiam rectè docet Aristot. de Gener. anim. lib. 3. cap. 1. in paruis corporibus animum generosum potiùs consistere. Cuius rei, vt & superioris, ratio ex penultimo capite eius Physiognomię colligi potest, vbi eos qui exiguo sunt corpore pręditi, ὀξεῖς esse dicit. τῆς γὰρ τοῦ ἀνθρώπου φορᾶς μικρὸν τί που πεπαχύνης, ἡ κίνησις ἰσχυρὰ ἄγαν ἀφικνοῦται ἐπὶ τὸ φρονοῦν. Qui verò magno sunt corpore, βραδεῖς. τῆς γὰρ τοῦ μεγάλου φορᾶς, μέγα τί που πεπαχύνης

ρ. Ἀντίνοός τε καὶ Εὐρύμαχος

ρ. ἤλυθε

ρ. ἐπαύρῃς.

ρ. δ' ἄρ' ὅγ' ἐδόν

ρ. καί δέ

σχέσις αἱ κινήσεις βραδέως ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ φρονοῦν. Ergo inde colliges, ob dissipatum in magnis corporibus sanguinis motum, fieri illa plerunq; molliora & languidiora paruis, vbi motus ille ita collectus est, vt facilè robur membris omnibus communicet. Hoc tamen volo καθολικῶς dictum existimari. Nam & Heroas suos Homerus etiam giganteo quodammodo corpore describit, interdū tamen Natura in eiusmodi corporibus ludit. Giganteum porrò corpus dixi pro ingenti, vulgi sequutus opinionem, quæ Gigantibus eiusmodi corpus tribuit. Id tamen ita solidè refutauit meus Goropius in Gigantomachia, vt me facilè in suam sententiam deduxerit. Talis ergo est noster Irus magno quidem, sed imbecillo corpore, qualem memini me vidisse in aula inclytæ illius alumnæ meæ (liceat ita nobis, inuito Valla, cum Plinio & Tacito loqui (IOANNAE NAVARRAE ORVM REGINAE, quā nobis miseræ illius lanienæ Parisiensis primordia ante decem annos eripuerunt, non sine magno & nondum lenito priorum omnium dolore. Is porrò à proceritate cognomen etiam MAGNI IOANNIS apud vulgus obtinuerat, quem ferè huic Iro Homerico comparauerim: nisi quòd ille digniorem erat sortitus conditionem, vt qui victum mendicare ob egestatem non cogeretur, & Regiam experiretur munificentiam.

b τὸ γὰρ ἦτορ] Hic arguit Stuckius Antiq. Conuiu. lib. 2. cap. 5. fortasse apud veteres moris fuisse, vt à matribus potissimùm infantibus nomina imponerentur. Quod absurdū non videtur. nam & id in hac vrbe Basilienſi factitari solet: matres enim liberis suis imponunt nomen, quòd apud Gallos ij quos appellamus *compatres*, præstant. Vtvt sit, binomius est hic noster Irus: quod neq; nouum est, neq; etiam inauditum. Solet enim vulgus interdum nouum nomen (quod Germani Vbernam̃ appellant) alicui confingere, ex quo potiùs quàm ex primo dignoscitur.

c ὀδυσῆα] Non quòd hunc esse Vlyssem Irus intelligeret, sed ex mente sua loquitur Poëta, vt alibi sæpissimè solet:

d καὶ μιν ἠνείρατο] Hesiodus in ipso initio ἔργ. καὶ ἡμ. duo statuit genera εἰδώλων. Alterum quidem honestum & laudabile, alterum verò damnandum. Illud esse statuit, cùm quis ex alienis successibus ad rem bene gerendam permouetur, in quo genere vicinos vivicinis locupletibus inuidentes, ita tamen vt eos non oderint, ponit: item figulos, τέκτονας, pauperes & cantores. Alterum pernicioſum & vituperandum pronunciat, quo bella & dissidia inter mortales excitantur. Iam rogo, ad quòd sumus istud Vlysses & Iri dissidium relaturi? Per me quidem ad vtrumq;. Nam non solùm inuidit Vlyssi Irus, quòd tam humaniter à procis & liberaliter excipiebatur, sed ei etiam manus inferre conatus est: vnde sequitur etiam vtriusq; pugna, cum Iri tamen dispendio. Itaque licet inuidia pauperis in pauperem Hesiodo probari videatur, vbi tamen peruicaciæ & petulantiæ isti annexa est, ex secundi illius generis ratione damnanda est. Quanquam non video quàm iure hic φθόνῳ Hesiodeus inculpatus esse possit, vt aliàs in Poëta, Deo fauēte, exeminabimus. Attende ergo huius Arnæi petulantiam, qua Vlyssem è limine detrudere conatur, adiunctis etiam minis, se eum nisi sponte decesserit, vi expulsurum. Quod si nutu à procis indicari vt faceret, prætexit: vnde colligere licet, huius rixę authores procos quodammodo extitisse, ex vtriusq pugna lætitiam aucupantes, vt solent potentiores isti ex tenuioris conditionis hominum diladiationibus sæpissimè oblectari. Id autem vt credam, faciunt tum hæc Iri verba tum sequens quoq; narratio, vbi vterque ab ijs prædicto etiam victori proposito ad pugnam committitur. Addit tamen Irus, se pudore quodam prohiberi, ne ei vim inferat. quali verò pudore? quem arrogantes nimirum homines & proterui obtendere solent, non tam quòd ab iniurijs lubenter abstineant: sed quia solis minis id lubenter exequantur, quod manibus proprijs aggredi non audeant, vt est illorum ingenium ad audaciam magis quàm ad fortitudinem comparatum. Petulantias enim istas ab homine generoso & forti maximè alienas esse docet in Moralibus Philosophus.

e ἀλαμπόν, οὔτε τί σε ῥέζω] Licet conuicijs & proteruia Iri exulceratus sit Vlysses, initiò tamen modestè ei respondet: docetq; iniurium eum esse, qui nulla accepta ab eo iniuria tam grauiter nihilominus ei insultet. Quia autem suspicabatur eum idcirco ita morosum esse, quòd locus vtriq; futurus esset angustior, ac minus liberalem procorum beneficentiam ex duorum concursu esset experturus: respondet tum à loci capacitate, tum à Deorum quoq; beneuolentia, quæ satis in omnes pauperes est munifica, nedum in hos duos. Tandem à verbis ad verberum, quoque minas delabitur, ne rem sibi Irus cum triuiali & ignauo homine esse putet. Hæc autem Vlyssis iactantia magis est tolerabilis quàm illa Iri, quòd quilibet lacessitus facilè in hæc verba erumpere cogitur: alioqui timidi cuiusdam suspicionem incurreret, aut maiorem hostili nequitiæ fenestram aperiret. Est tamen & vbi silentij modestia hac quoq; in parte laudi tribuatur.

f ὦ φίλοι,] Superiori illo Vlyssis epitheto δολοφρονέων, docuit Homerus dolosam & fraudulentiam futuram istam illius orationem. Et ita res se habet. Planè enim ἐρωνικῶς loquitur, quòd suis viribus ita confideret, vt victoriam sibi certò polliceretur. Caueri tamen iuramento sibi à procis voluit de non præstando alteri auxilio, quòd vnum quantumuis fortem pluribus imparem esse intelligat, vt aliàs in hoc Poëta docuimus.

g ζώσασθαι μὲν ἄρκεσιν] Hinc constat, quod etiam notat Eustathius, μὴ ζώνῃ χρᾶσθαι τοὺς πυγμάχους καθ' ὅτου ἀναστέλλειν τὸ ἱμάτιον, ἀλλ' ἀπὸ συμβάσεως, εἴ τι ἱματίῳ ζώννυσθαι ὡς ἐνταῦθα ὁ Ἰρος δύς ἐζώσατο ἄρκεσιν. ὧν γυμνωθεὶς μηδέα μὲν κρύπτει, φαίνει δὲ μηρούς καὶ ὤμους καὶ στῆθα καὶ βραχίονας, ὁ τὸν ῥηθεῖσιν γύμνωσιν φησίζει.

h νεῦ μὲν μήτ' ἔπος] Aduertenda est ignauia huius Iri, qui à minaci illa arrogantia, qua initiò vtebatur, ad hos tremores delapsus est, adeò vt Antinoi obiurgationibus excitari debuerit. Vtitur autem Antinous in eum finem duplici argumento. primùm antagonistam illum eleuando, vt qui iam præ senectute & dolore, quem ex paupertate contraxit (ita enim eum dolorem interpretor) factus sit imbecillior, adeò vt illi adhuc iuueni & viuidioribus membris prædito minimè veniat conferendus. Et hoc ipsum de se iactitabat anteà ipse Irus, cùm diceret Vlyssi, πῶς δ' αὖ σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο; Ideò congressum istum se inuitum & non sine timore subire ipse Vlysses paulò antè simulabat. Alterum argumentum Antinoi validius, ni fallor, fuit. Vt enim se ab hoc mendico vinci non patiatur, sed totis neruis ad eum vincendum contendat & enitatur: si secus acciderit, minatur ei ablegationem ad crudelissimum illum Epiri regem Echetum, vt pœnas huius ignauiæ meritas luat. Metu ergo maioris mali perterritum conatus est ad fortiter pugnandum hunc Irum excitare. Sed Ethica Philosophia satis docet, eos qui ab ijs sub quorum sunt imperio, fortes esse coguntur, verè fortes non esse censendos. Vide Philosophum Eth. lib 3. cap. 11. De illo porrò Echeto in Lexico nobis erit dicendum. Sequitur autem pugna vtriusque mendici Vlyssis victoria, & præmia illi ex pacto exhibita.

Ὣς ἄρ' ἔφαν. χαῖρεν δὲ κλεηδόνι θεῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀντίνοος δ' ἄρα οἱ μεγάλῳ *γαστέρα θῆκεν
Αἵματος ἠνίσης τε καὶ ἄπλητον. Ἀμφίνομος δὲ
Ἄρτους ἐκ κανέοιο δύω παρέθηκεν ἀείρας,
Καὶ δέπαϊ χρυσέῳ δίδου, φώνησέν τε,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε· [a] ἀγλαὸς αὖτε καὶ ὀπίσσω
Ὄλβος, ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολέεσσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλος Ὀδυσσεύς,

[b] Ἀμφίνομε, ἦ μάλα μοι δοκέεις πεπνυμένος εἶναι.
Τοιοῦτος γὰρ πατρὸς ἐπεὶ κλέος ἐσθλὸν ἄκουον,
Νῖσον Δουλιχιῆα ἐΰντ' ἔμεν ἀφνειόν τε.
Τοῦ σ' ἐκ φασὶ γεγάμεν· ἐπητῆ δ' ἀνδρὶ ἔοικας.
Τοὔνεκά τοι ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μοι ἄκουσον.
[c] Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποισι
Πάντων ὅσσά τε [d] γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.

Sic dixerunt, gauisus est aũt gloria diuin⁹ Vlysses,
Antinous autem ei magnum ventrem apposuit
Plenum pinguedineq; & sanguine. Amphinomus
Panes ex canistro duos apposuit eleuans,
Et poculo aureo honorauit vociferauitq;,
Saluepater, ô hospes, fiat tibi sicut anteà
Opulentia, at quidem nunc malis teneris multis.
Hunc autem respondens alloquutus est prudens
Vlysses,
Amphinome, certè valdè videris prudens esse:
Tali enim patre es, quoniam gloriam bonam audiui
Nisum Dulichium probumq; esse diuitemq;.
Ex hoc te dicunt natum esse. prudẽti. a. viro similis es.
Propter hoc tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Nihil imbecillius terra nutriuit homine
Omnium, quæcunq; super terram spirant & serpunt.

Οὐ μὲν

Οὐ μὲν γάρ ποτε φησὶ κακὸν πείσεσθαι ὀπάσω,
Ὅφρ' ἂρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γούατ' ὀρώρῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι,
Καὶ τὰ φέρῃ ἀεκαζόμενον τετληότι θυμῷ.
Τοῖόν γὰρ νόον ἐστὶν ὀπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶντε.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτ' ἔμελλον ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
Πολλὰ δ' ἀπάσθαλ' ἔρεξα, βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων,
Πατρί τ' ἐμῷ πίσυνος καὶ ἐμοῖσι κασιγνήτοισι.
Τῷ μή τις τοι πάμπαν ἀνὴρ ἀθεμίστιον εἴη,
Ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅ, τι δίδοῖεν.
Οἳ ὁρόω μνηστῆρας ἀπάσθαλα μηχανόωντας,
Κτήματα κείροντας, καὶ ἀτιμάζοντας ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ὃν οὐκ ἔτι φημὶ φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεσθαι μάλα γ' ἆχρήϊον. ἀλλά σε δαίμων
Οἴκαδ' ὑποξαγάγοι, μηδ' αὐτάσας ἐπὶ νῶϊ,
Ὅππότε νοστήσῃς φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἀναιμωτί γε διαπεπλήσεσθαι ὀΐω
Μνηστῆρας καὶκεῖνον, ἐπεί κε μέλαθρον * ὑπελθοι.
Ὣς φάτο· καὶ πεῖσας ἔπιεν μελιηδέα οἶνον.
Ἂψ δ' ἐν χερσὶν ἔθηκε δέπας κοσμήτορι λαῶν.
Αὖτὰρ ὁ βῆ * κῆ δῶμα, φίλον τετιημένῳ ἦτορ,
Νοῦσάζων κεφαλῇ· δῃὴ γὰρ κακὸν ᵉ ὄστεο * θυμῷ.
Ἀλλ' ἀδὶ ὡς φύγε κῆρα· πέδησε γὰρ καὶ τὸν Ἀθήνη
Τηλεμάχῳ ὑπὸ χερσὶ καὶ ἔγχεϊ ἶφι δαμεῖσαι.
Ἂψ δ' αὖθις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
ᶠ Τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Κούρῃ Ἰκαρίοιο πεφραδέειν Πηνελοπείῃ
Μνηστῆρσι φαίνεσθαι, ὅπως πεπάσσε μάλιστα
Θυμὸν μνηστήρων, ἰδὲ ἱμέρσασα γένοιτο
Μᾶλλον ἔτ' ἀσσοτέρω τε καὶ ἥεος ἢ πάρος ἦεν.
Ἀγχίαλον δ' ἐγέλασσεν· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
ᵍ Εὐρυνόμη, θυμός μοι ἐέλδεται, οὔπω πάρος γε,
Μνηστῆρσι φαίνεσθαι, ἀπεχθομένοισί περ ἔμπης.
Παιδὶ δέ κεν εἴποιμι ἔπος τό κε κέρδιον εἴη,
Μὴ πάντα μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμιλεῖν,
Οἵτ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη θεὸς μῦθον ἔειπεν,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν * ἔειπες.
Ἀλλ' ἴθι, καὶ σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπικεύθε,
Χρῶτ' ἀπονιψαμένη, καὶ ὑπηρέτιδας παρελάσσας.
Μηδ' οὕτω δακρύοισι πεφυρμένη ἀμφὶ πρόσωπα
Ἔρχεο· ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
ʰ Ἤδη μὲν γάρ τοι παῖς τηλίκος, ὃν σὺ μάλιστα
Ἤρῳ ἀθανάτοισι γενέσθαι τε ἰδέσθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε πεφραδέειν Πηνελόπεια,
ⁱ Εὐρυνόμη, μὴ ταῦτα πρεπόντως κηδομένη περ,
ᵏ Χρῶτ' ἀπονίπτεσθαι, καὶ ˡ ὑπηρέτιδας ἀλοιφῇ.
Ἀγλαΐῃ γὰρ ἔμοιγε θεοὶ τὸν Ὄλυμπον ἔχουσιν
Ὥλεσεν, ἐξ οὗ κεῖνος ἔβη κοίλης ἐνὶ νηυσὶν,
Ἀλλά μοι Αὐτονόῃ τε καὶ Ἱπποδαμείῃ ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, * ὄφρα κέ μοι παρὰ πατρὸς ἐν μεγάροισιν.
Οἴη δ' * οὐκ εἴσειμι μετ' ἄνέρας· αἰδέομαι γάρ.
Ὣς ἄρ' ἔφη γηθὺς δ' ἐν μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Κώρη Ἰκαρίοιο κατὰ γλυκὺν ὕπνον ἔχουσα
Εὖδε δ' ἀναπλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα

Non quidē.n. vnq̃ dicit malū passurū esse in futurū,
Quousq; virtutem præbeāt Dei & genua mouentur:
Sed quando iam & mala Dei beati perficiunt,
Et hæc suffert nolens patienti animo.
Talis enim mens est terrestrium hominum,
Qualem quotidie ducit pater virorumq; deorumq;.
Etenim ego quondam cogitabam in viris beatus esse,
Multa autem iniusta feci vi & robore impotens,
Patri meo confidens, & meis fratribus.
Itaque non aliquis omninò vir iniustus sit,
Sed hic silentio dona Deorum habeat quodcūq; dent,
Qualia video procos iniusta cogitantes
Facultates accidentes, & inhonorantes vxorem
Viri, quem non amplius dicamicis & patria terra
Diu abfore, valdè autem propè: sed te dæmon
Domum subducat, ne obuies illi,
Quando redibit dilectam in patriam terram.
Non enim sine cruore dijudicatum ire puto
Procos & illum, postquam in ædem venerit. ᵍ. ἐπίλθῃ.
Sic dixit, & libans bibit dulce vinum.
Iterum.a. in manib. posuit poculum duci populorum,
At hic iuit per domum dilectam cruciatus cor, ᵍ. Δῖε
Cōquassās caput. iam.n. malū augurabatur animus, ᵍ. θυμός.
Sed neq; sic fugit mortē. impediuit.a. & hūc Minerua
Telemachi à manibus & hasta fortiter interfici.
Rursus autem iterum sedet in sede vnde surrexerat:
Huic autem in mentibus posuit dea cæsia Minerua
Filiæ Icarij prudenti Penelopæ
Procis apparere, vt extendere maximè
Animum procorum, & honorata fieret
Magis à viroq; & filio quàm anteà erat.
Incassum autē risit, verbumq; dixit, denominauitq;
Eurynome animus mihi cupit non antea
Procis apparere inuisis licet tamen,
Filio autem dicam verbum quod perutile erit.
Non omnia procis superbis conuersari,
Qui benè quidem dicunt, malè autem retrò cogitāt.
Hanc autem rursus Eurynome proma conda verbum dixit,
Ita iam hæc omnia filia vt par est dixisti. ᵍ. Ἔειπες.
Sed vade & tuo filio verbum dic, neq; occulta,
Corpore lauato & vnctis genis.
Neq; sic lacrymis irrigata circum faciem
Vade, quoniam peius lugere continuè semper.
Iam quidem enim tibi filius talis, quem tu maximè
Supplicabas Dijs nascentem videre.
Hanc aūt rursus alloquuta est prudens Penelope,
Eurynome, non hæc loquere dolens, licet
Corpusq; lauare, & vngere vnguento,
Splendorem mihi Dij, qui Olympum habitant
Perdiderunt, ex quo ille iuit concauis in nauibus.
Sed mihi Autonoëmq; & Hippodamiam iube
Venire, vt mihi astent in domibus. ᵍ. Ὄφρ' αὖ ἐμοὶ
Sola aūt non illic vado ad viros, verecundia enim ᵍ. οὐ κᾶφ', ἔᾱμι
Sic dixit, vetula autem è domo exiuit (ducor.
Nunciatura mulieribus, & sese accingēs ad eundum.
Tunc rursus alia cogitauit Dea cæsia Minerua,
Filiæ Icari dulcem somnum defudit. (bra omnia
Dormiuit autem reclinata, soluta sunt aūt ei mem-

Αὐτοῦ ἐνὶ κλιντῆρι, τέως δ' ἄρα δῖα θεάων
[m] Ἀμβροσίαι δῶρα δίδη, ἵνα μιν θηήσαιτ' Ἀχαιοί.
Κάλλεϊ μέν οἱ πρῶτα τεθσωπάτε καλὰ κάθηρεν
Ἀμβροσίῳ, οἵῳ περ ἐϋστέφανος Κυθέρεια
Χείετ' ἐὸν' αὖτ' ἂν ἴη χαρίτων χορὸν ἱμερόεντα,
Καί μιν μακροτέρην καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι·
Λευκοτέρην δ' ἄρα μιν θῆκεν πρισσοῦ ἐλέφαντος.
Ἣ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασ' ἀπεβήσατο δῖα θεάων.
Ἦλθον δ' ἀμφίπολοι λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο,
Φθόγγῳ ἐπερχόμεναι. τὼ δ' γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκε,
Καί ῥ' ἀπεμάρξατο χερσὶ παρήϊα, φώνησέν τε,
Ἦ μέ μάλ' αἰνοπαθῆ λαοὺς θεὶ κῶμ' ἐκάλυψεν.
Αἴ γέ μοι ὡς μαλακὸν θάνατον πόροι Ἄρτεμις ἁγνὴ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα μηκέτ' ὀδυρομένη κῆρ' ἧμὸν
Αἰῶνα φθινύθω, πόσιν ὃν πολέεσσα φίλοιο
Παντοίων ἀρετάων. ἐπεὶ ἔξοχον ἦεν Ἀχαιῶν.
Ὣς φαμένη κατέβαιν' ὑπερῴϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη ἅμα τῇγε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Ἣ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα θύρῃ θαλάμοιο τετυγμένον· τεῖγε δὲ κούρη
Ἀντα παρφάων ἐχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκατέρθε παρέστη.
Τῶν δ' αὐτὸς λύτο γέναθ', ἔρως δ' ἄρα θυμὸν ἔθελχθεν·
Πάντες δ' ἠρήσαντο παρὰ λεχέεσσι κλιθῆναι.
Ἣ δ' αὖ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
[n] Τηλέμαχ', οὐκέτι τοι φρένες ἔμπεδοι, οὐδὲ νόημα.
Παῖς ἔτ' ἐὼν καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶ κέρδε' ἐνώμας·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐσσι, καὶ ἤβης μέτρον ἱκάνεις,
Καί κέ τις ἄλλοθεν ἐλθὼν ἀνθρώπων τοιόσδε
Ἐς μέγεθός τε καὶ κάλλος ὁρώμενος ἀλλοδαπὸς φὼς,
Οὐκέτι τοι φρένες ἔμπαι ἐναίσιμοι, οὐδ' ἔνι νόημα.
Οἷον δὴ τόδε ἔργον ἐνὶ μεγάροισιν ἐτύχθη,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἔασας ἀφικόμενον ἀΐδηλον.
Πῶς νῦν; εἴτις ξεῖνος ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν
Ἧμενος, ὧδε πάθοι ῥυσάμενος ἐξ ἀλεγεινῆς,
Σοί κ' αἶσχος καὶ λώβη τε μετ' ἀνθρώποισι πέλοιτο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
[o] Μῆτερ ἐμή, τὸ μὲν οὔ σε νεμεσσῶμαι κεχολῶσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ θυμῷ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
ρε Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα· (πάρος * δ' ἔπι νήπιος ἦα·)
Ἀλλά τοι ἀδυνάμεθα πεπυμένα πάντα νοῆσαι.
Ἐκ γάρ με φοβήσασι, παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος,
Οἳ δε κακὰ φρονέοντες· ἐμοὶ δ' οὐκ εἰσὶν ἀρωγοί.
Οὐ μέν τοι ξείνῃ γε καὶ Ἴρῃ μῶλος ἐτύχθη
Μνηστήρων ἰότητι βίῃ δ' ὅγε φέρτερος ἦεν.
Αἰ γὰρ [q] Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οὕτω νῦν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισι
Νωθέοισιν κεφαλὰς δεδμημένοι, οἱ μὲν ἐν αὐλῇ,
Οἱ δ' ἔντοσθε δόμοιο, λέλυτο γυῖα ἑκάστου·
Ὡς νῦν Ἴρος ὅδε κεῖται ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἧσται νυσταλέῳ κεφαλὴν μεθύοντι ἐοικώς,
Οὐδὲ ὀρθὸς δύναται στῆναι ποσίν, οὐδ' ἔνι νέεσθαι
Οἶκαδ', ὅππῃ οἱ νόος ἐπὶ φίλα γυῖα λέλυται.
Ὣς οἱ μὲν φιλότητι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Εὐρύμαχος δ' ἐπέεσσι προσηύδα Πηνελόπειαν,
[r] Κόρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ πάντες σε ἴδοιεν Ἰήσονα Ἄργος Ἀχαιοὶ,
Πλείονες κεν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν

Illic in lecto, tunc igitur diuina dearum
Immortalia dona dedit, vt ipsam admirarentur A-
Pulchritudine quidem ei vultusq; purgauit (chiui.
Immortali, quali benè coronata Venus
Vngitur quando ibat chorum in amabilem.
Et ipsam longiorem & pinguiorem fecit videri:
Albiorem autem ipsam fecit secto elephante.
Hoc quidem sic facto abiuit diuina dearum:
Venerunt autem famulæ, albis vlnis ex domo
Voce aduenientes: hanc autem dulcis somnus dimi-
Et absterfit manibus genas, clamauitq;, (sit,
Certè me ærumnosam mollis somnus cooperuit.
Vtinam mihi sic mollem mortem daret Diana casta
Quam primùm, vt non amplius lugens animum
In longũ tempus macerarẽ, mariti desiderans dilecti
Omnem virtutẽ, quoniam eximius erat Achiuorum,
Sic loquuta descendit cœnacula splendida
Non sola, simul hanc & famulæ duæ sequebantur.
Hæc autem quando iam procos peruenit diuina mu-
Stetit in limine domus ornatè factæ, (lierum,
Ante genas habens mollia vela.
Famula autem igitur ei prudens vtring; astitit,
Horũ.a.illic soluebantur genua, amore.a.animo mul-
Oẽs.a.precabantur apud in lectis dormire. (cebãtur.
Hæc.a. rursus Telemachum alloquuta est suum filiũ,
Telemache, non amplius tibi mentes firmæ, neq; co-
gitatio (gitabas,
Puer adhuc cùm esses, & magis in mẽtibus vtilia co-
Nũc.a.quãdo tã magnꝰ es, & pubertatis ad terminũ
Et aliquis dicet filium esse beati viri. (peruenisti,
In magnitudine & pulchritudine vidẽs alienus vir,
Non amplius tibi mentes sunt iustæ, neq; cogitatio.
Quale iam hoc facinus in ædibus factum est,
Qui hospitem sinisti indecenter tractari sic.
Quomodo nunc? si quis hospes in nostris ædibus
Sedens sic pateretur vexationem ob molestam,
Tibi dedecus, & contumelia hominibus erit.
Hanc.a.rursus Telem.prudẽs cõtrà alloquutus est,
Mater mea hac quidem in re non te accuso quòd ira-
At ego animo intelligo & scio singula, (sceris,
Bonaq; & peiora, (antea autẽ adhuc infans eram,)
Sed non possum prudentia omnia intelligere.
Nam me perterrent assidentes aliunde alius.
Hi aũt mala cogitantes, mihi aũt non adsunt auxili-
Non tamen hospitis & Iri pugna facta est (atores.
Procorum consilio, fortitudine aũt hic potẽtior fuit.
Vtinam enim Iupiterq; pater, & Minerua & Apollo,
Sic nunc proci in nostris domibus,
Mouerent capita domiti: hi quidem in vestibulo,
Hi autem intra domũ, soluta essent membra singuli,
Sicut nunc Irus ille ad vestibulares ianuas
Sidet nutans capite ebrio similis.
Negq; rectus potest stare pedibus, neq; reuerti
Domũ, quò ei reditus erat. quoniã dilecta mẽbra so-
Sic hi quidẽ talia inter se loquebãtur. (luta sunt.
Eurymachus autẽ verbis alloquutus est Penelopem,
Filia Icarij prudens Penelope,
Si omnes te viderent in Iasonis Argos Achiui,
Plures proci in vestris domibus

Ἠθῶν

Ἠῶθεν δαινύατ᾽· ἐπεὶ πρέπει ἔμμεναι γυναικῶν
Εἶδός τε μέγεθός τε, [a] ἰῇ Φρενὶ σύνδον ἐΐσας.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα πεφιδομένη Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ᾽, ἤτοι ἐμοὶ γε δέδετλὸν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι· μετὰ τοῖσι δ᾽ ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ᾽ ἐλθὼν περὶ ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μείζων κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον ἔτω.
Νῦν δ᾽ ἄχομαι· τόσα γάρ μοι ἐπέσσυται ὁππόσ᾽ ἀνάγκη.
Ἠ μὲν δὴ ὅτε τ᾽ ἦιε λιπὼν καὶ πατρίδα γαῖαν,
Δεξιτερὸν δή μου καρπὸν ἑλὼν ἐμὸν ἐν χερὶ θέσθαι,
Ὦ γύναι, ἃ δὴ οἷόν ἐὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ἐν Τροίης δῶ πάντας ἀπήμονας ἀποέεσθαι.
Καὶ δὴ Τρῶας φασὶ μαχητὰς ἔμμεναι ἄνδρας,
Ἠμὲν ἀκοντίσασθαι ἠδ᾽ ῥυτῆρας ἵππων,
Ἵππων τ᾽ ὠκυπόλων ἐπιβήτορας, οἵ κε τάχιστα
Ἐς κενεὸν μέγα νεῖκος ὁμοίιον πολέμοιο
Τῷ οὐκ οἶδ᾽ εἴ κεν μ᾽ ἀνέσῃ θεὸς, ἦ κεν ἀλώω
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ. σοὶ δ᾽ ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Μεμνῆσθαι πατρὸς καὶ μητέρος ἐν μεγάροισιν,
Ὡς νῦν, ἢ ἔτι μᾶλλον ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἐόντος.
Αὐτὰρ ἐπὴν σὸν δὴ παῖδα γυναῖκα τε ἶδηαι,
Γήμασθ᾽ ᾧ κ᾽ ἐθέλῃσθα, τεὸν κατὰ δῶμα λιπόντα.
Κεῖνός θ᾽ ὡς ἀγόρευε· τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
[b] Νὺξ δ᾽ ἔσσεται ὅτε δὴ συγερὸς γάμος αὐτιβολήσει
Οὐλομένης ἐμέθεν, τῆς τε ζόος ὄλβιον ἀπύει.
[x] Ἀλλὰ τόδ᾽ αἶνον ἄχος κεφαλῇφι καὶ θυμὸν ἰκάνει.
Μνηστήρων ἐχ ἥδε δίκη * τοπάροιθε τέτυκτο,
Οἵτ᾽ ἀγαθῷ τε γυναῖκα καὶ ἀφνειὸν δύνασθαι
Μνηστεύειν ἐθέλωσι, καὶ ἀλλήλοις ἐρίσωσιν.
Αὐτὰρ τοί γ᾽ ἀπάγουσι βόας καὶ ἴφια μῆλα,
Κέρδη δαῖτα φίλοισι, καὶ ἀγλαὰ δῶρα δίδουσιν·
Ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς φάτο. γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
[y] Οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα.
Τῷ δ᾽ αὖτ᾽ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Κούρη Ἰκαρίοιο * περίφρον Πηνελόπεια,
Δῶρα μὲν ὅς κ᾽ ἐθέλῃσιν Ἀχαιῶν εἰσαφέσθαι, ἐνεῖκαι,
Δέξαι᾽, [z] ἀ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν.
Ἡμεῖς δ᾽ οὔτ᾽ ἂπιμεν ἔργα πάρος γ᾽ ἴμεν, οὔτέ πη ἄλλη,
*Πρίν γέ σε τῷ γήμασθαι Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.
Ὣς ἔφατ᾽ Ἀντίνοος. τοῖσιν δ᾽ ἐπιήνδανε μῦθος.
Δῶρα δ᾽ ἄρ᾽ οἱ στέμναι πρόσθεσαν κήρυκα ἕκαστος.
Ἀντινόῳ μὲν ἔνεικε μέγαν πέπλον περικαλλέα πάνυ
Ποικίλον· ἐν δ᾽ ἄρα οἱ περόναι δυοκαίδεκα πᾶσαι
Χρύσεαι, κλῃσιν εὐγνάμπτοις ἀραρυῖαι,
Ὅρμον δ᾽ Εὐρυμάχῳ πολυδαίδαλον αὐτίκ᾽ ἔνεικε
Χρύσεον, ἠλέκτροισιν ἐερμένον, ἠέλιον ὥς.
Ἕρματα δ᾽ Εὐρυδάμαντι δύω θεράποντες ἔνεικαν,
Τρίγληνα, μόρον ἰδεῖν· χάρις δ᾽ ἀπελάμπετο πολλή.
Ἐκ δ᾽ ἄρα Πισάνδροιο Πολυκτορίδαο ἄνακτος
Ἆθμιον ἤνεικεν θεράπων περικαλλὲς ἄγαλμα.
Ἄλλο δ᾽ ἄρ᾽ ἄλλῳ δῶρον Ἀχαιῶν καλὸν * ἔνεικεν.
Ἠμὲν ἔπειτ᾽ ἀνέβαινε θεσπεσίας δίας γυναικῶν·
Τῇ δ᾽ ἄρ᾽ ἄμ᾽ ἀμφίπολοι φέρον περικαλλέα δῶρα.

Manè conuiuarentur, quoniam præstas mulieribus
Specieq; magnitudineq;, & mentibus intus æqualib.
Huic autem respondit postea prudens Penelope,
Eurymache, certè meã virtutem, speciemq; corpusq;
Perdiderunt immortales, quãdo in Iliũ naue profecti
Argiui, cum his aũt meus maritus erat Vlysses. (Sunt
Si ille redux hanc meam vitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melius sic. (numen.
Nunc aũt tristor, tot.n.mihi impulit mala sinistrum
Certè quidem iam quando iuit relicta patria terra,
Manu dextra in Carpo nimirũ capta me allocut⁹ est:
O mulier non puto bellicosos Achiuos
Ex Troia benè omnes illæsos redire.
Etenim Troianos dicunt pugnaces esse viros,
Et iaculatores, & extensores sagittarum,
Equorũq; pedibus velociũ agitatores, qui velocissimè
Diiudicare possint magnam contentionẽ grauis belli.
Ideò nescio si me remittet Deus, ac captus ero
Illic in Troia, tibi autem hîc omnia curæ sint.
Recordari patris & matris in domibus
Sicut nunc, vel etiam magis procul cùm ego fuero:
At postquam iam filium pubescentem videbis,
Nube cui volueris tua domo relicta.
Ille sic dixit, hæc iam nunc omnia perficiuntur.
Nox.a.erit, quando iam odiosæ nuptiæ obuiã venient
Perditæ mei, cuius Iupiter beatitudinem abstulit,
Sed hic grauis dolor cor & animum cepit.
Procorum nõ hæc consuetudo antea corã me facta est, [x. τοπάροιθ᾽ ἐτέτυκτο,
Qui bonamq; mulierem & diuitis filiam
Despondere volunt, & inter ipsos contendunt.
Idem ipsi abducunt boues & pingues oues,
Et amicis puellæ i.sponsæ cõuiuiũ et splẽdida dona dãt.
Sed non alienum victum impunè edunt.
Sic dixit, lætat⁹ est aũt laboriosus diuinus Vlysses,
Quoniã horũ quidẽ dona repudiabat, mulcebat aũt
Suauib.verbis, mẽs aũt eius alia cogitabat. (animũ
Hãc.a.rursus Antinous allocut⁹ est Eupithei filius:
Filia Icarij prudens Penelope,
Dona quidẽ quicunq; voluerit Achiuorum huc ferre [y. περίφρεων
Suscipe, non enim bonum renuere dationem est.
Nos autem neq; in opera antè imus, neq; aliò (mus.
Quã (vbi) tu alicui nupseris Achiuorũ quicunq; opti- [z. Πείσεται γέ τοι. καὶ Πείν μέ σε τῷ
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Dona autem portãda præmiserunt præconẽ singulus.
Antinoo quidẽ portauit magnam perpulchrã vestem
Variam, intus autem erant fibulæ duodecim omnes
Aureæ, iuncturis benè flexibilibus congruentes.
Monile autẽ Eurymacho peruarium statim portauit
Aureum, electris fulgens sicuti Sol.
Inaures autem Eurydamanti duo serui portauerũt,
Tripupillas elaboratas, gratia.a.inde splẽdebat mul-
Ex autem Pisandro Polyctoride rege, (ta.
Monile portauit seruus perpulcrum ornamentum.
Aliud autem alius donum Achiuorũ pulchrũ dedit. [x. ἄλλυ.
Hæc qdẽ postea ascẽdit (ad) cœnacula diuina mulierũ,
Huic autem simul famulæ portabant perpulcra dona.

COMMENTARIVS.

[a] ἰῇ Φρενὶ σύνδον ἐΐσας.] Narrationem, quam de infortunijs suis anteà procis Vlysses exposuerat, Antinous quidem risu excepit, vt de eius

veritate proculdubiò diffiderit: at hîc Amphinomus credidisse videtur cùm pristini status & fortunæ dignitatem ei restitui optat. An idem cæteris procis persuaserit, nondum constat. Hîc sanè Amphinomus videtur mansuetudine insigniori reliquis fuisse præditus: vt etiam à Poëta sub Vlyssis loquentis persona paulò pòst describetur.

b ἀμφίνομε, ἢ μάλα μοι] Huius orationis scopus est Vlyssi propositus, vt Amphinomum istum de vitando imminenti Vlyssis aduentu præmoneat. Primùm itaq; præfatur in eius Amphinomi laudes, tum à propria eius prudentia, tum à generis encomio tam à probitate, quàm à diuitijs: quod præmisit, vt magis consilium suum, quod erat paulò pòst indicaturus, ei probaret. Iis enim melius prouisum & consultum optamus, quos ob virtutem suspicimus: saltem hic est viris bonis affectus inditus qualem se hic mendicus exhiberi voluit. Tum antequam expressè illi mentem suam & scopum huius exordij aperiat, subijcit quædam de fragilitate hominis & rerum humanarum inconstantia, quâ felicitas cum infelicitate facillimè commutatur, vt suo exemplo quoq; docet. Vnde ostendere voluit, non esse mirum, si petulantia ista procorum, quæ prosperitatis habet speciem, tandem desinat, & tragicum sortiatur exitum. Quod breui euenturum monet, siquidem instet ipse Vlysses, cuius aduentus hunc cœtum procorum, non αἰσιωτέρῳ sit dissipaturus. Itaq; suadet, vt se huic exitio maturè subducat, quod tamen effugere non potuit: à Telemacho enim interficietur, vt videbimus inf lib χ.

c ὄλεσσον ἀκιδνότερον] Quò deueniet ergo fastus nostrorum hominum, si illis nullum ex animalibus imbecillius Natura condidit? Quid nos tam misera & fragili conditione superbimus? Audi quid dicat Vlysses Homericus, Non audis? Atqui te hoc vulgaris experientia satis docet. Quid est quæso homo? πολυμήχανον σκιὰ μόνον, inquit Sophocles. ἦ δ' αἰεμώλιον, πολυδάκρυτον, ἀθυρτοῦς, εἰκτὸν, συρφέλιξ καὶ γῆς, καὶ ἀμφιλυόμενον, inquit Palladas. Circumstant nos innumeræ calamitates, incerta est & instabilis, qua fruimur, felicitas: momentaneum illud, quod nos in hoc Orbe beatitudinem appellamus. Quod si animo reuoluerimus, ταπεινότερος & humiliores nos futuros non dubito.

d γαῖαν ἐπιπνείει] Rectè Eustathius, ὡσεὶ ἀμφιτιλῶν, inquit, ἴσφησι δὲ μὴ ἐχόντων τοῦτο· ἐπὶ γὰρ ἀπτόμενα ζώων καὶ σωλήκων καὶ ἰχθύδιων καὶ ζωοφύτων καὶ τῶν ἑρπετῶν, ἀκιδνότερον ὁ ἄνθρωπος.

e ὅσσ' ἔνι θυμῷ] Vt animus diuinus est, ita facultatem quandam diuinandi habere est creditus ab antiquis, ac futura quodammodo præsagiendi, ea præcipuè quæ sibi sunt euentura: tum verò maximè, quæ siniſtra sunt & infausta. Quod iam experimento Amphinomus comprobat. Id autem Peripateticorum pueri diligentiùs examinant.

f τὴν δ' ἄρ' ἐπιφρεσατο] Non obliuiscitur suæ consuetudinis Poëta, qua omnium rerum benè aut decenter gestarum initium à Numine auspicatur. Porrò Mineruam authorem facit huius apparitionis Penelopes, vt iam ab ipso principio intelligamus, temerè illam non prodire, quæ hoc ex instinctu Deæ prudentiæ proinde prudenter fecerit. Sed quis scopus huius nouæ ἐπιφανείας; Duplex: Primus, ad vehementiùs augendum amorem procorum (ita enim intelligo illa, ὅπως πεπόσῃσι μᾶλιστα θυμὸν μνηστήρων) vt accidit. Sunt enim in amore duces oculi, inquit ille, & rei visæ studio ardentiùs afficimur quàm absentis. Voluit ergo imminente iam huius nuptialis tragœdiæ catastrophe violentiores actus procorum inducere, vt eò grauior & funestior esset eorum exitus, quem illi feliciorem sperabant. Aliam tamen huius loci interpretationem olim ex vi verbi πεπόσῃσι assignabimus. Secundus scopus huius ἐπιφανείας est gloria ipsius Penelopes. Quænam verò tandem gloria? quòd suo conspectu mirum in modum tum filium, tum coniugem affectura erat, tot ornamentis diuinitùs decorata, aut, vt ait Eustathius, ὡς ἄρεσται μεθοδεύσασα, καὶ μεθαρμόσασα μᾶλλον τὴν ῥῆσιν τῷ ἀνδρὶ καὶ τῷ υἱεῖ ἐπιμηχανίαν περιλαλεῖ πάλιν. Quod sanè magis placet, quia id expressis verbis de Vlysse docet poëta, cùm ait, post illud Penelopæ cum Eurymacho colloquium, γήθησεν πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς: at de Telemacho id quoque indicat, vbi modestè matri respondet, cùm alias satis asperis verbis eam coërceat. Vnde oportuit aliquid amplius maiestatis in ea refulsisse, quæ ad debitam ei reuerentiam exhibendam Telemachum permouerit.

g Εὐρυνόμη,] Hæc Eurynome erat πολὺ συνετωτέρα, inquit Eustathius, proinde meritò eidem consilium de prodeundo exponit Penelope, ne quid temerè agere videatur, quod suspicari poterat, si hoc non resciisset Eurynome. Id porrò videmur debere familiaribus & priuatis amicis nostris, vt nihil eis inconsultis aggrediamur, tum quòd æquum est eos, vt qui vitæ communione vtuntur, instituta quoq; sua & consilia inuicem communicent, tum quòd amici quoque consensus aut dissensus multùm interdum prodesse potest, siue ad confirmandam, siue ad infirmandam nostram aliqua de re sententiam. Et hoc etiam experta est Penelope. Cùm enim suis luctibus sordidata & minus compto habitu esset proditura, ab Eurynome intellexit, elegantiùs esse sibi prodeundum, quam tamen elegantiam arcessere recusauit, à Minerua tamen inscia accepit, vnde sanitas consilij Eurynomes perspicitur, vtpote cui Numen sit etiam astipulatum.

h ἤδη μοὶ γάρ τοι παῖς] Vt faciliùs persuadeat Penelopæ, aduocandos illi esse alios ornatus pro his luctuum sordibus, duo illi proponit, primùm, turpe esse in perpetuis luctibus versari, quia putà aliquem tandem esse oporteat dolorum finem, quorum vt iusta sit causa, at vitiosa & indecora tamen est perpetuitas, in re potissimùm vbi lugendo nihil proficitur. Euripides diceret, μετρίως ἀλγεῖν, σοφία μελετᾶ. & Proteus Homericus: - μὴ πολλὼ χρόνον ἀσπερχὲς ἔτι κλαῖε ἐπὶ σὸν κῆρυσσ' ἄλγεα δῖορφε. Philetas in Cerere dicit à Ioue concoquendis doloribus tempus esse destinatum, his verbis: ἀλλ' ὅτ' ἐπὶ χρόνῳ ἔλθῃ ὃς ἂν Διὸς ἄλγεα πέσσῃ ἄλλαχε, καὶ πένθεως φάρμακα μοιρίδιον ἔχει &c. Eurynome igitur sapienter monet, modum esse luctibus Penelopæ adhibendum, immò finem tandem imponendum. Secundò docet, maiorem esse lætitiæ quàm doloris causam Penelopæ, quòd iam tali frueretur filio, qualem illa maxime optauerat. Vnde illam non solùm gaudere, sed etiam tam diuturni ob amissum coniugem doloris obliuisci oporteat. Ea siquidem est natura contrariorum affectuum, vt inuicem se trudant & expellant, modò tamen qualitatum magnitudine superentur, putà si lætitia maior sit tristitiâ. At gaudij causam præsentem habebat Penelope, & recentem, immò quę in dies inolesceret propter virtutes filij, quæ cum ætate augebantur: at doloris causa iam à tot annis inueterata relanguere debuit, & imminui, tantæque lætitiæ cedere. Atq; hæc est Eurynomæ sententia.

i Εὐρυνόμη.] Superius consilium Eurynomæ prudens quidem fuit, quòd ad ornatum Penelopæ conuenientem spectauerit, neque sine causa: at prudens quoque est eius recusatio à Penelope facta. Honestè enim multa immò meliùs longè renuis, quæ te decere alij existimauerint, quàm si liberè susceperis, ne tui studiosus plus æquo videaris, adeò vt ea etiam quæ meritus sis, cum laude possis recusare. Sic Penelope ἐξαίρετον illum ἀφορισμὸν, vt loquitur Eustathius, modestè recusat, duabus potissimùm de causis inuicem connexis, tum quòd mœsta adhuc ex tam diuturna coniugis absentia eum sibi conuenire non existimet, tum quòd naturali illo pristino ornatu viduata peregrinum nolit arcessere. Vtraque ratio miris digna laudibus & perpetuis encomijs, tam ex ipsius natura facti, quàm ex raritate. Leuitas enim muliebris ingenij satis est nota (vt veras & absolutas Virtutes minus liberaliter huic sexui Natura exhibuit) qua veteres amores facillimè pro nouis exuunt. Nescio an illas mari genitas appellaret Simonides. At illæ lanè patientem, ni fallor, aurem Theoclymeno illi Euripideo accommodarent, Helenam ob defunctum Menelaum solanti, his verbis:

σὺ δ', ὦ τάλαινα, μή πι' ἐς τὸν αὖθις ὄμπνιον
τρέχε σὺ σωστὶ· Μενέλεως δ' ἔχει πότμον,
καὶ σὺ δμωίδα θὴν ὀκνοῦσαν πόσις

σὸν ἔρχου ὦ νεᾶνι. τὸν παρόντα μὲν
στέργειν πόσιν χρή. τὸν δὲ μηκέτ' ὄντ' ἐᾶν.

Et hæc quidem ita vulgata sunt, vt qui illa ignorat, in cœtus hominum veniſſe nunquam crediderim. Præterea quis nescit, quanto studio fucos & peregrinos ornatus mulieres aduocent? Illas ex equa natas dictitaret Simonides, quæ quotidie bis aut ter interdum se abluunt, & vnguentis spargunt, etiam plerunq; vbi lugendi tempus instat, ne dum post diuturnos dolores curam illam abijciunt, vt nostra Penelope, quæ testatur, nolle se adulterinum illum ornatum, quem suadebat Eurynome, ementiri, quasi videlicet indecorum sit, eam formosam videri velle, quæ talis reapse non existat: aut (quod maximè animo voluisse Penelopen puto) eam quæ mariti absentiam lugeat, lætitiam vllam ac hilaritatem oris forma aut alio corporis cultu testari. Duo autem erant quæ proponebat illi Eurynome: primùm vt corpus lauaret; deinde vt os vnguentis aspergeret. Vtrumq; apud Homerum frequens & ipsis etiam heroibus (quos has delicias magis decuit aspernari) vsurpatum. Cur ergo ita morosam nobis fingit hanc Penelopen, vt illa à se amoliatur, quæ per se vitij nihil habent? Sed talem oportuit esse, quæ in cæteris cõiugis tam tenaciter fuit memor, vt hactenus illa omnia pigmenta sit aspernata, ne iam eam memoriam excussisse, & arcessitis his formæ reparandæ instrumentis irritandæ procorum voluptati studere sponte videatur. Verum est enim illud Electræ apud Euripidem:

Γυνὴ δ' ἄπονον ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
ἕδος κακῶν ἀσκεῖ, διαφθαρεῖ' ὡς ἔσω κακὴ.

ἑδοὺ γὰρ αὐτὴ δεῖ θύραισιν ἀμπέπες
φαίνειν ἀσώπου· λιὼ τι μὴ ζητῇ κακόν.

Hunc

Hunc ergo squallorem meritò illi splendori antepositi, famæ & existimationis adhuc integræ retinendæ causa. At superis aliud visum, vt in sequentibus videbitur, vbi Minerua totam illi oris elegantiam in medio somno conciliabit. Quod Deæ consilium suis etiam rationibus non caret, quibus tamen Penelopæ recusatio non infirmatur, vt iam in ipso initio prænonuimus.

k χρῶτ' ἀπονιψάσθαι] Balneorum vsus est antiquissimus, vt ex Homeri locis pluribus constat, sicut etiam vnctionum. Illorum finis duplex fuit, primus abluendis corporis sordibus: secundus recreando & refocillando corpori ex laboribus. Quod vtrumq; balneorum effectum, interprete Plut. in lib. de Vita Homeri, nobis poëta indicauit in illis versibus sup. Odyss. κ.

- λοὶ ὅτι τεί ποδας μεγάλοιο ὄφρά μοι ὅτι κήμαθεν θυμοφθόρον εἵλεθ' ὑπνον.
θυμῆρες κεφάπασσι καὶ χροὸς τε καὶ ὤμων

Quod etiam ibidem Eustathius annotat. Sed frugalior fuit illis temporibus hic balneorum vsus quàm sequentibus fuerit. Vide Clem. Alexand. Pædag. lib. 3. cap. 5. & 9.

l ἐπιχρίεσθε ἀλοιφῇ.] Quid per ἀλοιφὴν intelligat, mihi nondum constat. Hactenus non credo aliud significare quàm oleum, quo in vnctionibus vtebantur, vt ex alijs poëtæ locis colligi facillimè potest. Nam vt τὴν μυρεψικὴν ἀμβροσίην non intelligam, facit quòd illas delicias solis Deabus, quod sciam, tribuat Homerus, vt Iunoni & Veneri in Iliade: vbi illa ambrosia seipsam & vestes suas perungit, hæc cadauer Hectoris roseo oliuo diuino. Easdem quoq; Paridi videtur tribuisse, cùm eum Iliad. γ. κάλλει εἰλόντα appellat, nempe μύρῳ, vt ait Eustathius, δι' ὃ εὐπρόσωπος ἡ θεὰ γίνεται: quo ori conciliatur venustas & elegantia. De vnguentis vide Stuckium, Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 15.

m ἄμβροτα εἶδαρ ἔδουσα,] Elegantiori forma & cultu insignitam Penelopen ad procos exire voluit Minerua, tum vt magis hac ratione procos ad solicitandas eius nuptias atq; adeò ardentiùs vrgendas inflammaret, tum etiam vt Vlyssem illa venustate ad vlciscendam procorum petulantiam grauiùs excitaret, intelligentem non pro fœmina vulgaris, sed exquisitissimæ formæ tantum certamen ab eo debere suscipi. Adhibet ergo non trita & leuis momenti remedia, sed qualibus ipsa Venus lepôrum & gratiarum dea vti assolebat, cùm ad choros accederet, vt cœtum cultu suo oblectaret. Hoc pigmentum oris fuit. Sed & alterum vsurpat in augendo & amplificando illius corpore. Vbi docet Poëta qualis statura & corporis habitus fœminas deceat, quæ laudem ex formæ præstantia aucupantur: scilicet breuiuscula & macilēta corpora illis denegat, in quibus minus est lepôrum & venustatis. Quod tamen ita est intelligendum, vt illius μηδεὰ ἄγαν non obliuiscaris. adijcit cutis alborem, qui maximè in mulieribus solet commendari. Et ista tamen omnia Minerua Penelopæ suppeditat, non Venus, cuius hoc potiùs officij videbatur: scilicet impuram illam adulteriorum magistram à castis ædibus Vlyssei arcet, ne quid simile Agamemnoni aut Menelao Vlysses patiatur. Atqui, inquies, Venerea faciei medicamina assumit Minerua. Hinc ergo, inquam, facilè vnius eiusdemq; rei vsum & abusum esse intelligis pro eius ratione, qui eam amplectitur & exercet, quæ non leuis est obseruatio.

n τηλεμάχῳ, ὑείῃ] Ex duplici fine, cuius gratia Penelope egreditur, hic est (Primus enim fuit in irritando procorum amore, qui præcessit: primus, inquam, non quatenus à Penelope proficiscitur, quæ illud non habuit in animo: sed quatenus id ex consilio Mineruæ ἢ συμβεβηκὸς à Penelope etiam perficitur. Vnde hoc etiam in ἀποφάσεις eius respectu collocamus) hic est, inquam, secundus, vt Telemachum increparet, quòd tam ignauus & vecors extiterit, vt in suis ædibus tot contumelijs hunc hospitem affici hactenus sit passus præter ius hospitalitatis, quo sartos tectos hospites esse oporteat. Agit ergo iam cum illo, & ei primùm ἀφροσύνῃ obijcit, qualis in tam prouecta iam ætate conspici non debuit. In qua præcipuè longè imprudentiore est animo, quàm in ipsa pueritia, in qua nescio quid generosi magis præ se ferre videbatur, vbi nunc ita remollescit, vt has procorum insanas petulantias tam ignauè ferat. Obijcit deinde parentis fortitudinem, à qua planè degener apparet. Ita enim intelligo, quòd eum ὄλβιον appellat, siquidem alias viderimus ex omni virtute (quam παντοίαν ἀρετὴν tum alias tum paulò antè vocauit) beatitatem ab Homero constitui. Ex generali ergo illa constitutione hanc fortitudinis particulam huic loco accommodo. Addit, quòd eo sit corpore, eaq; corporis pulchritudine, vt pudefieri eum deceat, qui in tam egregio & præstanti ergastulo tam ignauos contineat animos. Aliàs enim satis annotauimus dedecus esse vbi eleganti corpori animus non respondet: quod hoc ipso libro in persona Iri videbamus.

o μήτηρ ἐρεῖ,] Telemachus modestè illas matris obiurgationes excipit, quanquam non tantùm æquitatis in se continebant, vt ab alio quàm à morigero filio patienter tolerari possent. Nam quòd illa obijciebat, indecorum ei esse, tot procorum petulantias ferre: constat, vnius robur & authoritatem tantæ multitudini obsistere non potuisse. Deinde quod ad hospitem attinet, nihil ei adeò graue contigit, vt ei facta iniuria dici possit, qui putà Irum tam feliciter ferè exanimem solo prostrauerit. Quod cùm dicit Telemachus, obliquè videtur hac in parte Penelopæ satisfacere. Illa enim de Antinoi facto videbatur conqueri: hic verò de hospitis & Iri pugna respondet. Sed reuerà ei quoq; parti satisfacit, cùm dicit, se solùm tot procis aduersari non posse. Hoc autem de Iro adiecit vt faciliùs & commodiùs votum suum de procorum pernicie subiungeret, tũ vt etiam hac victoria hospitis leniret matris animũ, quod ei iucundum auditu futurum tam propter ipsius Iri casum, quàm procorum ratione, quos id ægrè laturos intelligebat.

p ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα·] Vulgatũ est Logicorũ effatũ, Contrariorũ eandẽ esse scientiã: sic vitia nouit, q. callet virtutes. Quo sensu dicit Telemachus, se non solùm bona, sed etiã mala intelligere, vt Eustathius quoq; interpretatur: τὸ γὰρ οἶδα, inquit, ἐσθλὰ δὲ τὰ χέρηα σοφὸν τὸν παῖδα ἀφῃ ποδείκνυσιν. ἐνδὸς μὲν αὐτόθεν καὶ τὰ κακὰ, ἐνδὸς δὲ καὶ τὰ μὴ θελκτά, ἐν τῷ μαθεῖν αὐτὰ κανόνι ἕν' ἐσθλοῦ καὶ τοῦ πανούργου. Ista sanè scientia vera est, dummodò intelligas non esse reciprocam. Nam qui vitia nouit, non statim virtutem callet, sed contrà. Imò si prima nostræ gentis primordia repetas, neque hoc quidem contrarium constabit. Notum est enim, autores nostri generis bonum antè calluisse quàm malum, quod tum demum norunt, cùm arborem illam scientiæ boni & mali in nostram perniciem degustarunt, cùm tamen homines in hoc statu, in quo, ab illo misero primæuorum parentum lapsu viuunt, consideres, ista Telemachi oratio rectè à quouis enunciabitur, si virtutis studium fuerit amplexatus. Hoc argumento P. Ramus, clarissimum illud literarum lumen, quod nobis nefanda illa Parisiensis laniena extinxit, in Logica Sophismatum doctrinam heterogeneam esse cõtendebat: quia recta argumentandi ratio vitiosam satis doceat ex natura contrariorum. Sed hoc forsan ἀνεγκλήτως.

q ξεῖνε πάτερ] Quòd hos tres deos tantùm inuocet, μυστηριώδες esse puto, & ex veteri Aegyptiorum Theologia tractum. Sed tutum mihi non est hæc aperire, & sæpiùs clamandum esset, ὦ ἱερὰς ἐπιθέσθε βέβηλοι.

r κούρη Ἰκαρίοιο] Primas in alloquenda Penelope tribuit Eurymacho Homerus, quòd ni fallor, confidentiùs cæteris eius nuptias sibi pollicebatur, aut quòd principem locum inter alios obtineret. Illam ergo affatur, & cùm intelligat ingenium mulierum laudibus formæ maximè delectari, eam ex hac parte commendat, vt se etiam tacitè illi hac ratione commendaret. Eos enim amare solent, à quibus se maximi fieri sentiunt. At hoc quidem vulgus mulierum. Penelope verò longè alio est ingenio, neq; vllis modis demulceri potest, vt in eius subsequenti oratione plenius videbitur.

s ἰδὲ φρενάς] Non tantùm à corporis, sed etiam ab animi bonis laudat Penelopen. Vbi docet Poëta, illa duo seiungenda hon esse in muliere, quæ veram & non fucatam laudem merentur.

t εὐρύμαχ', ἠτοι ἐμεῖο δρέπτλῳ] Laudes illas à forma & prudentia sua Penelope ita excepit, vt omnino illas respuere non videatur, quasi vtraq; parte semper non caruerit: sed se illis iam destitutam post tam longam coniugis absentiam testatur. Immò, inquit Eustathius, ἐπαινεῖ ἑαυτὴν ἡ γυνὴ φιλοκάλους εἰς ἐπίπαν κρίνασα τοὺς τῷ Εὐρυμάχῳ. εἰ γὰρ νῦν παισὶν ἐῴκεσαν, οἷα δὴ ἄφρονα τὸν ἄνδρα ἔχουσα; Per ἀρετὴν autem τὸ δόλαμον τῆς ζωῆς καὶ μοιχευτὸν ἢ καὶ πᾶσαν γυναικὸς ἀξιότητα vult intelligi. Qua de re aliàs. Nos hactenus nudè interpretamur, vt Penelope illi parti quoq; orationis Eurymachi ἰδὲ φρενὰς ἐσθλὸν εἶσας respondeat. Cæterùm appositè reliqua de Vlysse dicentem inducit Penelopen, vt eius constantem & fidelem animum Vlyssi reuerà notum faciat, & alacriùs eius gratia internecionem illam procorum suscipiat.

u νῦξ δ' ἔσαν] Videtur sponte Penelope in alicuius proci nuptias appendere: sponte, inquã, quæ de ijs sermonẽ, minimè rogata, injcit, nõ quòd lubenter hoc optaret, sed quia diutiùs protrahi negociũ non posse animaduerteret. Ergo ἔκφυσα ἀέκουσά γε θυμῷ assentiri debuit. Sed hoc tamen elocuta non videtur aliam ob causam, quàm vt se eò infeliciorem ostenderet, quæ id facere cogeretur, quod ipsa, si sui iuris fuerit, maximè omnium recusare sit parata. Sed hinc parentum preces, inde morosa procorum importunitas hanc illi voluntatem, quantumuis inuitæ, extorquent, vt tamen se eo nomine perditam & miseram existimet.

x ἀλλὰ τόδ' αὖτον ἄγω] Nunc in procorum petulantiam inuehitur, modestè tamen & sine vlla acerbitate, ea nihilominus ratione, vt facti huius grauitatem illi perpendere potuerint. Arguit ergo illos à facti insolentia, siquidem intelligat, non esse moris, vt qui nuptias ambiunt alienas opes, hoc est, familiæ, in qua sponsa versatur, diripiant, cùm potiùs ipsi suas conferant, & in amicos ac affines illius liberaliter profundant. Vbi notari potest veterum consuetudo.

γ οὕνεκα τὸν μὲν ἄεσκε] Mirari soleo, cur hac de causa Vlysses lætaretur. Quid enim nisi omnia sinistra de vxore poterat suspicari, quæ non solùm suauitate verborum procos deliniret, sed dona etiam ab ipsis acciperet? Illud quidem leue satis erat, sed huic secundo additum, longè grauissimi momenti fuit. Vulgatum est Gallorum prouerbium:

Femme qui donne Ell's' abandonne: Femme qui prend Elle se rend.

Id est, vt nos ex tempore vertebamus:

Siue capit mulier, siue vlli munera donat, Aut eius ruit, aut prostituit se castitas.

Omnino verè: vix est enim, vt ab alio accipiant fœminæ, quàm ab eo, quem ipsæ amauerint, aut, si tantas amor radices non egerit, cui χαρίζεσθαι libenter nolint. Ei porrò te deuinctum esse facilè putes, qui te muneribus suis honestauerit, & quacunque ratione potes (ἀχαρίστους quosdam nunc non alloquor) memorem te illius beneficij non solùm exhibebis, sed etiam animi tui gratitudinem re ipsa testaberis. Id verò mulieres potissimùm facere solent, quæ minimo negotio intelligunt, quò illa donantis liberalitas tendat, quæ illam Iurisconsultorum formulam tacitè subindicat, DO VT DES. (Notum est quo pacto *dent* fœminę: ita enim vsurpant illud verbum lasciui poëtæ, vt Græci τὸ χαρίζεσθαι. Martialis, Non solet accipere quid solet ergo? dare.) Dant ergo facilè cùm accipiunt mulieres. quid ergo Vlyssi hoc placuisse potest, vt tot dona à procis Penelope acceperit? Respondeo, duobus modis hunc locum me intelligere. Primùm, vt simpliciter ex hac λήψει Vlysses sit lætatus, idq; quòd hac ratione videat opes procorum imminui, & in bona sua transire. Secundò, vt ex eo gaudeat Vlysses, quòd licet hæc dona accipere Penelopen videat, tamen intelligat nihilominus, integra & constanti illam esse mente: quod ex præcedenti illius oratione omnino deprehendit, vbi illa animum suum ingenuè aperuit. Et hæc mihi posterior sententia magis arridet, quia etiam hoc innuere videtur poëta, cùm subijcit, νόος ἦ οἷ ἄλλα φρονεῖ. Plutarchus verò in lib. de Aud. poët. Siquidem, inquit, Vlysses muneribus & quæstu gestit, proscissum in comœdia superat lenocinio Polyagrum. Sin verò ratus, potiùs opportunos habiturum se ob spem & expectationem, nec opinantes: non iniusta est eius lætitia & fiducia.

ζ ἐς γὸ καλὸν] Hac γνώμῃ monet Penelopen, ne dona sibi oblata recuset, quòd id facere honestum non sit. Et hoc quidem ex procorum sententia. at in hoc negotio omnino laudandum, quia ea recusatione libidini eorum fenestram claudebat: cõtrà verò ἀναπιθήσας eos faciebat Penelope. Cæterùm per se ingenuum est, vbi candidum donantis animum perspexeris, eius liberalitatem ac munificentiam non aspernari. Vide Senecam lib. 2. de Benef. cap. 18. & in sequentibus.

Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο· μένον δ' ἐπὶ δαῖτα γενέσθαι.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἔσπερος ἦλθεν·
[a] Αὐτίκα λαμπῆρας τρεῖς ἔστασαν ἐν μεγάροισιν.
Ὑφ' φλὰ φαείνοιεν· περὶ δὲ ξύλα κάγχανα θῆκαν
Αὖα πάλαι, πρὴκλα, νέον κεκεασμένα χαλκῷ·
Καὶ δαΐδας μετέμισγον ἀμοιβηδὶς δ' ἀνέφαινον
[b] Δμῳαὶ Ὀδυσῆος ταλασίφρονος. αὐτὰρ ὁ τῇσιν
Αὐτὸς διογενὴς μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δμῳαὶ Ὀδυσῆος δηὖ οἰκομένοιο ἄνακτος,
Ἔρχεσθε πρὸς δῶμα τ', ἵν' αἰδοίη βασίλεια.
Τῇ δὲ παρ' ἠλάκατα τροφαλίζετε· τέρπετε δ' αὐτὴν
Ἥμεναι ἐν μεγάρῳ ἢ ἔριον πείκετε χερσίν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τοῦτοισι φάος πάντεσσι παρέξω.
Ἢν δὲ καὶ ἐθέλωσιν ἐὺθρονον Ἠῶ μίμνειν,
Οὔτι με νικήσουσι. πολυτλήμων γὰρ ἐγώ εἰμι.
Ὡς ἔφαθ'. αἱ δ' ἐγέλασσαν, ἐς ἀλλήλας δ' ἴδον αἵ τε.
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπε Μελανθὼ καλλιπάρῃος,
Τὴν Δόλιος μὲν ἔτικτε, κόμισσε δὲ Πηνελόπεια,
Παῖδα δ' ὡς ἀτίταλλε· δίδου δέ οἱ ἄρθμια θυμῷ,
Ἀλλ' οὐδὲ ὡς * κατέθετο πένθος ἐνὶ φρεσὶ Πηνελοπείης.
Ἀλλ' ἦγε Εὐρυμάχῳ μισγέσκετο, καὶ φιλέεσκεν·
Τὴ ῥ' Ὀδυσῆι ἐνένιπεν ὀνοσσαμένη ἐπέεσσι,
[c] Ξεῖνε τάλαν, σὺ γέλις φρένας ἐκπεπαλαγμένος ἐσσὶ,
Οὐδὲ ἐθέλῃς εὐδὲν δὶν χαλκήιον εἰς δόμον ἐλθὼν,
Ἠέ που εἰς λέσχην. ἀλλ' ἐνθάδε πολλὰ ἀγορεύῃς
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν. οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἦ νύ τοι αἰεὶ
Τοιόσδε νόος ἐστὶν, ὅ κοι * μεταμώλια βάζεις·
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην.
Μή τις τοι πάχα Ἶρος ἀμείνων ἄλλος ἀνασσῇ,
Ὅς τις σ' ἀμφὶ κάρῃ κεκοπὼς χερσὶ σθεναρῇσι,
Δώματος ἐκπέμψῃσι, φορύξας αἵματι πολλῷ.
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἦ πάχα Τηλεμάχῳ ἐρέω κύνον οἷ ἀγορεύῃς,
Κεῖσ' ἐλθὼν, ἵνα σ' αὖθι διαμελεΐσι τάμῃσιν.
Ὡς εἰπὼν, ἐπέεσσι διεπτοίησε γυναῖκας.
Βαὶ δ' ἴμεναι διὰ δῶμα· λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης

Hi autem in saltationem & suauem cantum
Versi delectabãtur: mãserũt. a. donec Vesper⁹ veniret.
His autem delectantibus niger Hesperus venit,
Statim lampades tres statuerunt in domibus
Vt lucerent, circùm autem ligna arida posuerunt
Sicca diu valdè dura, nuper scissa ære,
Et lampadas miscuerunt, alternatim aũt prælucebãt
Famulæ Vlyssis laboriosi: at hic his
Ipse generosus loquutus est prudens Vlysses,
Famulæ Vlyssis diu absentis regis
Ite ad domos, vbi (est) veneranda regina.
Huic aũt iuxta colos versamini, delectate aũt ipsam
Sedentes in domo, vel lanas aptate manibus.
At ego his lumen omnibus præbebo,
Siquidem voluerint bonæ sedis Auroram expectare,
Non me vincent, perpatiens autem valdè sum.
Sic dixit, hæ. a. riserunt, inter se autem aspiciebãt.
Hanc turpiter alloquuta est Melantho pulcra genis,
Hunc Dolius quidẽ genuit, nutriuit autem Penelope,
Filiam autem tanquam nutriuit, dabat autem delitias animo.
Sed neq; sic tenuit dolorem in mentibus Penelopes.
Sed hæc Eurymacho mixta est, & amabat.
Hæc Vlyssem alloquuta est contumeliosis verbis,
Hospes miser tu aliquis es mẽte attonitus. i. amens,
Neq; vis dormire æream in domum profectus,
Vel alicubi in conuentum, sed hic multa dicis
Confidenter multos inter viros, neq; quid animo
Times, certè vinum habet mentes, vel semper
Talis mens est, qui & vana dicis.
An superbis quòd Irum vicisti erronem?
Ne quis tibi citò iro melior alius surgat,
Qui te circum caput percusso manibus fortibus
Domo emittat fœdatum sanguine multo.
Hanc toruè conspicatus alloquutus est prudens Vlysses,
Certè citò Telemacho dicam canis qualia dicis
Illuc profectus, vt te illic per membra incidat.
Sic loquutus verbis perterruit mulieres.
Perrexerũt. a. ire per domũ, soluta sunt. a. sub mẽbra

Ταρβε-

Ταρβοσύνῃ. Φαὶ γάρ μιν ἀληθέα μυθήσασθαι,
Αὐτὰρ ὁ πάρ λαμπῆρσι φαεινομένοισιν ἀθρόησιν
Εἰσήιξ' ἐς πάντας ὁρώμενος· ἄλλα δέ οἱ κῆρ
Ὧρμαινε φρεσὶν ἦσιν, ἀρ' οὐκ ἀτέλεστα γένοντο.
Μνηστῆρας δ' ὑπέμπαν ἀγλαΐσρας ἔα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύσῃ ἄχος κραδίῃσι * Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάις ἦρχ' ἀγορεύειν,
Κερτομέων Ὀδυσῆα· γέλων δ' ἑτάροισιν * ἔτευξεν.
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλεῆς βασιλῆος,
Ὄφρ' ἔπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐκ ἀθεεὶ ὅδ' ἀνὴρ Ὀδυσήιον ἐς δόμον ἵκει,
Ἐμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες ἀλλ' ἠβαιαί.
Ἦ ῥ', ἅμα τε προσέφην Ὀδυσῆα πολύπορθον.
Ξεῖνε, ἦ ἄρ κ' * ἐθέλοις θητεύεμεν, εἴ σ' ἀνελοίμην,
Ἀγρόδ' ἐπ' ἐσχατιῆς, (μισθὸς δέ τοι ἄρκιος ἔσται)
Αἱμασιάς τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων;
Ἔνθα δ' ἐγὼν σῖτον μὲν ἐπητύν τε παρέχοιμι,
Εἵματά τ' ἀμφιέσαιμι, ποσὶν θ' ὑποδήματα δοίην.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κακὰ μάθες, οὐκ ἐθελήσεις
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πρόσφημι κέ σε δῆμον
Βόσκειν, ὄφρ' ἂν ἔχῃς βόσκην σὴν γαστέρ' ἀνάλτην.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Εὐρύμαχ', εἰ γάρ νῶϊν ἔρις ἔργοιο γένοιτο
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται,
Ἐν ποίῃ δρέπανον μὲν ἐγὼν ἐύκαμπες ἔχοιμι,
Καὶ σὺ τοῖον ἔχοις, ἵνα πρήσσοιμεθα ἔργου
Νήστιες ἄχρι μάλα κνέφας, ποίη δ' ὑπαρείη.
Εἰ δ' αὖ καὶ βόες εἶεν ἐλαυνέμεν οἵσδε ἄριστοι,
Αἴθωνες, μεγάλοι, ἄμφω κεκορημένω ποίης,
Ἥλικες, ἰσοφόροι, τῶν τε θρέξις ἀλαπαδνὸν,
Τετράγυον δ' εἴη, εἴκοι δ' ὑπὸ βῶλος ἀρότρῳ·
Τῷ κέ μ' ἴδοις εἰ ὥλκα διηνεκέα προταμοίμην.
Εἰ δ' αὖ καὶ πόλεμόν ποθεν ὀρμήσαι Κρονίων
Σήμερον, αὐτὰρ ἐμοὶ σάκος εἴη καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέη πάγχαλκος ἅπτ' ἀροτάφοις ἀραρυῖα.
Τῷ κέ μ' ἴδοις πρώτοισιν ἐνὶ προμάχοισι μιγέντα,
Οὐδ' ἂν μοι τὼ γαστέρ' ὀνείδιζων ἀγορεύοις.
Ἀλλὰ μάλ' ὑβρίζῃς, καί τοι νόος ἐστὶν ἀπλωής·
Καί πως τις δοκέεις μέγας ἔμμεναι, ἠδὲ κραταιὸς,
Οὕνεκα παῦροισι καὶ οὐκ ἀγαθοῖσιν ὁμιλεῖς·
Εἰ δ' Ὀδυσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κε οἱ τὰ θύρετρα, καὶ εὐρέα περ μάλ' ἐόντα,
Φεύγοντι στεινοὶ δὴ ἔσκον προθύροιο θύρασδε. (λον.
Ὣς ἔφαθ'. Εὐρύμαχος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλ-
Καί μιν ὑποδρα ἰδὼν, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄφρων, ἦ πάχα τοι τελέω κακὸν, οἳ ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν, ἐδέε δὲ θυμῷ
Ταρβεῖς, ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας ἠὺτ' αἰεὶ
Τοιοῦτος νόος ἐστὶν, ὃ καὶ μεταμώλια βάζεις·
Ἦ ἀλύεις ὅτι ἶρον ἐνίκησας πτωχὸν ἀλήτην. (σεὺς
Ὣς ἄρα φωνήσας, σφέλας * ἔλεφ. αὐτὰρ Ὀδυ-
Ἀμφινόμου προπάροιθε ποδὸς ἀρίστου βάλε χειρὶ
Δεξιτερῇ· πρόχοος δὲ χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Αὐτὰρ ὅγ' οἰμώξας πέσεν ὕπτιος οὐδὶ κονίῃσι.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρ. σιόωντο.

Timore, dixerunt enim ipsum vera dicere.
At hic propè lampadibus prælucẽs faciẽs lumẽ accẽsis
Stabat omnes aspiciens, alia autem eius animus
Cogitabat mentibus, quæ non imperfecta fient.
Procos autem non omnino superbos sinebat Minerua
Contumelia abstinere molesta, vt adhuc magis,
Ingrediatur dolor cor Laërtiadæ Vlyssis.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere, κε. λαερτιάδεω ὀδυσῆα.
Incessens Vlyssem, risum autem socijs fecit, κε. ἔτευξε.
Audite me Proci inclytæ reginæ
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non sine Deo hic vir Vlysseam in domum venit.
Tamen mihi videtur fascium splendor esse ipsius
Et capitis, quoniam nõ ei sunt capilli ne tãtilli quidẽ.
Dixit, simulq; alloquutus est Vlyssẽ vrbiũ destructo-
Hospes, nunqd vis mercede seruire si te suscipiã (rẽ, κε. ἐθέλοις
Agri in extremitate, (merces aũt tibi sufficiens erit,)
Sepesq; colligens, & arbores longas plantans.
Illic autem ego panem quidem continuum dabo,
Vestimẽtaq; circuminduã pedibusq; calciamẽta dabo.
Sed quoniam igitur iã opera mala didicisti, nõ voles
Opus inire, sed trepidare per populum
Vis, vt possis pascere tuum ventrem insatiabilem.
Hunc autem respondens, alloquutus est prudens
Vlysses,
Eurymache, si enim nobis contentio operis esset
Tempore in verno, quando dies longi sunt,
In herba falcem quidem ego benè flexam haberem,
Et autem tu talem haberes, vt experiremur opus
Ieiuni, vsq; ad tenebras, herba a.adesset,
Si autem rursus & boues essẽt ad impellendũ optimi,
Pingues, magni, ambo saturati herba,
Aequales, pari onere apti, quorũ robur nõ imbecillũ,
Aratrum autem esset, obediat autem gleba aratro:
Tunc me videres si sulcum longum proscinderem.
Si autẽ rursus & bellum alicubi moueret Saturnius
Hodie, & mihi scutum esset, & duæ lanceæ,
Et galea tota ærea in temporibus congruens.
Tunc me videres primus in pugnatoribus mixtum,
Neq; mihi ventrem improperans diceres.
Sed valdè iniuria afficis, & tibi mens immitis,
Et aliquo modo quidem videris magnus esse et fortis,
Quoniam cum paucis, & non bonis conuersaris:
Si aũt Vlysses veniret & accederet in patriã terram,
Statim tibi portæ & latæ quamuis sint
Fugienti arctarentur è vestibulo foras.
Sic dixit, Eurymachus aũt iratus est animo magis,
Et ipsum toruè cõspicatus, verba velocia loquutꝰ est,
Ah miser, certè citò tibi perficiã malũ qualia dicis
Confidenter multos inter viros, neq; quid animo
Times, nũquid vinũ tuas mẽtes occupat? an tibi semp
Talis mens est, qui & vana dicis?
Aut exultas quòd Irum vicisti erronem?
Sic vbi dixisset scabellum accipit, at Vlysses κε. ἴλαδον.
Amphinomi ad genua desedit Dulichij
Eurymachũ reueritus, hic.a.puerum à poculis pcussit
Dextra, gutturniũ aũt humum sonuit cadẽs: (manu
At hic lugens cecidit resupinus in palueribus.
Proci autem tumultuati sunt in domibus vmbrosis.

Ὣς ὅτε δέ τις εἶπεσκε ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Αἶψ' ὤφελλ' ὁ ξεῖνος ἀλώμενος ἄλλοθ' ὀλέσθαι,
Πρὶν ἐλθεῖν· τῷ κ' οὔτι τόσον κέλαδον μεθέηκεν.
Νῦν δ' αὖ περὶ πλωχῷ ἐριδαίνομεν· ἀδέ τι δαιτὸς
Εὐθλῆς ἔσεται· πολὺ γὰρ [h] ἐπὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη ἱερὴ ἰς Τηλεμάχοιο,

[i] Δαιμόνιοι μαίνεσθε, καὶ οὐκέτι κεύθετε θυμῷ
Βρῶτιν, ἠὲ πότητα· [k] θεῶν νύ τις ὔμμ' ὀροθύνει.
Ἀλλ' εὖ δαισάμενοι κατακείετε οἶκαδ' ἰόντες,
Ὅππως ὁτὲ θυμὸς ἄνωγε· δίω κε δ' οὔτιν' ἔγωγε.

Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδάξ ἐν χείλεσι φώ-
Τηλέμαχον θαύμαζον ὀθαρσαλέως ἀγορῆσαι. (τις.
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέφην,
Νίσου Φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος,

[l] Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ὑπὲρ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτε τι τὸν ξεῖνον συφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κεν δῶμα τ' Ὀδυσῆος θείοιο.
Ἀλλ' ἄγετ', οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες κατακείομεν οἶκαδ' ἰόντες·
Τὸν ξεῖνον δ' ἐῶμεν ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος
Τηλεμάχῳ μελέμεν· πρὸς γὰρ φίλον ἵκετο δῶμα.

Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν ἐαδότα μῦθον ἔφαπτε.
Τοῖσιν δὲ κρητῆρα κεραάσατο Μοῦλιος ἥρως,
Κήρυξ Δουλιχιεύς· θεράπων δ' ἦν Ἀμφινόμοιο.
Νωμήσας δ' ἄρα πᾶσιν ὑπέρτατον. οἱ δὲ θεοῖσι
*Σπείσαντες μακάρεσσι, πίον μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπείσαί τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Βαῖν' ῥ' ἴμεναι κείοντες ἐὰ κατὰ δώματ' ἕκαστος.

Sic aũt aliquis dixit vbi aspexisset propinquũ aliũm,
Vtinam debuisset hospes errans alibi perire,
Antè quàm venisset, quò nõ tantum strepitũ misisset.
Nunc.a.de paupere contendimus, non aliqua cõuiuij
Boni est voluptas, quoniam peiora vincunt.
His autem & dixit vis Telemachi,

Mali insanitis, & non aliquid occultatis animo
Cibum, neq; potum, Deorum aliquis vos concitat,
Sed benè conuiuati dormite domum profecti,
Quando animus iubet, cogo autem nullum ego.

Sic dixit, hi aũt omnes mordicus labris compressis
Telemachũ admirabant, quòd audacter locutus esset
His Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis:

O amici, ne verò aliquis in dictum iustum
Contrarijs verbis mordens indignetur:
Neq; hospitem verberate, neq; aliquem alium
Famulorum, qui sunt in domibus Vlyssis diuini,
Sed agè pocillator arcessat poculis,
Vt postquã libauerimus, dormiamus domũ profecti,
Hospitem autem sinamus in ædibus Vlyssis
Telemacho curæ esse, huius.n.dilectã peruenit domũ.

Sic dixit, his autem omnibus gratũ verbũ dixit.
His craterem miscuit Mulius heros
Præco Dulichius, famulus autem erat Amphinomi,
Distribuit autem omnibus ritè, hi autem Dijs
Vbi libassent beatis, biberunt dulce vinum.
At postq; libârunt, biberũtq; quantũ voluit animus.
Perrexerũt ire dormituri suas ad domos vnusquisq;.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐπεὶ λαμπτῆρας] Notandus est hic modus lampadum apud veteres, qui non videntur vsum candelarum ex seuo agnoscere, cùm lignis aridis tantùm vtantur. Qua de re plura in Lexico.

b δμῳαὶ] Apud Phæacas aurei iuuenes ad aras stantes eodem munere fungebantur, quo nunc ancillæ. Sic enim Homerus suprà libro septimo, pag. 91.

Χρύσεοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν *Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα παντυμένοισι.*
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,

Vnde Lucretius:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes *Luminã nocturnis epulis vt suppeditentur.*
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,

At sanè maior est in hac Vlyssea domo frugalitas, quàm apud Phæacas: quanquam ne hoc quidem suo vitio caret, quòd ancillæ procis ministrant & famulantur, vt rectè docebit Vlysses, cùm eas ad opera muliebria se recipere iubebit.

c ξεῖνε πέλας,] Duo erant, ni fallor, quæ hanc Melantho pessimè habebant. Primùm, quòd simpliciter increparetur. Deinde, quòd à tam vilis pretij homine, eoq; extraneo. Itaq; asperis & contumeliosis verbis eum excepit, duplici via: dũ ei ebrietatem obijcit, aut superbire eum ob deiectum & prostratum Irum suspicatur. Tandem minatur ei, si pergat, futurum quendam Iro præstantiorem, qui eum neque inuulneratum domo sit eiecturus. Quæ à muliere profecta, sine dubio Vlyssem exacerbarunt, ita tamen, vt solis minis eam compescuerit. Vbi obseruandum est, quam sint hæ ancillæ Telemachum reueritæ, vt cuius metu Vlyssi obsecundârint ita est ἀναρχίας hostis poëta.

d ὄφρ' ἐπὶ μοῦνον] Notandum est diligenter, quod poëta dicit, Mineruam hoc efficere, vt proci ab iniurijs non abstineant. Nam hinc videtur innuere, in deos quoq; referendam malorum causam, quod tamen Iupiter anteà libr. 1. minimè faciendum docebat, cui nos etiam locupletissimè sumus ibidem astipulati. Iam verò hîc dicit, Mineruam procos in illa petulantia continere, vt eò magis ad eorum vindictam Vlyssem impelleret. Neq; hoc tamen adeò est absonum, vt excusari non possit. Ita enim etiam loquitur Spiritus Sanctus in sacris paginis, cùm dicit, Deum hominum animos indurare, vt eò grauiùs peccent. Sed quemadmodum Solis radij licet calore suo ex cadauere fœtorem eliciant, tamen ipsi eo non inficiuntur: sic Deus quoq; cùm hæc in reprobis operatur, omni culpa omnino caret. Quo sensu sana quoque mente nobis erunt illa intelligenda, quæ sunt apud Theognidem:

Θεοὶ Κύρνε διδοῦσι πρῶτον κακὸν ὥπασεν ἀνδρὶ *ἐ μελαν' ἐκ χείρων μοῖραν ἑλεσθαι ἅπασι.*

Item illa Aeschyli (vt vult Plato) vel Menandri (vt vult Stobæus:)

Θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς *Deus causam præbet mortalibus*
ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ. *Quando vult funditùs domum subuertere.*

e σὺν ἀθρὰ] Hîc est illa λοιδορία θυμαλγὴς, qua animum Vlyssis Eurymachus exulcerat. Ludit ergo in eius caluitiem, quasi ea fascium loco splendeat. Volunt autem Grammatici ab eo splendore dictam φαλάκρην, ἀπὸ τοῦ φάλιον ἢ φάλον ὃ ἐστι λαμπρὸν καὶ τὸ τοῦ ἵππου μέτωπον. Quod autem eum non sine Numine huc veniisse dicit, scomma est intolerandum, nisi pietatem omnem gens ista quodammodo profligasset, quanquam eius aliqua documenta anteà exhibuerint.

f ἔργα κακὰ ἔρδ.] Opera mala appellat cõsuetudinem, quam in Vlysse imaginatur, stipem hinc inde emendicandi. Quo ingenio quidam ita sunt prædîti, vt in illo paupertatis squallore nihil agendo versari malint quàm aliquid agendo aut faciendo occupari. At Vlysses noster longè diuersè est affectus, vt ipsemet paulò pòst satis indicabit. Nam non solùm in operibus rusticis, sed etiam in bellicis, quantum Eurymacho præstet, asserere non verebitur.

g οὐδὲ κακὸς πὰρ πυθμένι] Exprobrat Eurymacho, quod plerunque accidere solet, vt multi pro fortibus quidem habeantur: sed ab ijs demum qui ignaui sunt. Vnde illi superbientes eò audaciæ prorumpunt, vt hanc aliorum opinionem veram arbitrentur, licet eorum conscientia aliud ipsis intus testimonium ferat, aut potiùs ea, quasi prælustri quodam fulgore animum suum præstingui sinant, & in miseram illam φιλαυτίαν delabantur, qua πλεονεκτοῦσιν & plus æquo sibi tribuunt. Talem ergo dicit esse hunc Eurymachum, vnde ille indignatus tam asperè ei mox insultabit.

h ἐπὶ τὰ

h ἐπὶ τὰ χερείονα νικᾷ] Memini nos aliàs hoc explicuisse. Proinde hîc non oportet nos ταυτολογεῖν.

i ἀλαμβάνοι, μαίνεσθε,] Breuis est quidem ista Telemachi oratio, sed ponderosa & grauis. Ergo ille non secus ac Menelaus πατρῷα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. Primùm increpat illos ob patratum hoc facinus, sed duris & acerbis verbis tum præter ætatem, tum etiam, ni fallor, præter consuetudinem. Vnde paulò pòst admirabuntur proci ὁ θαρσαλέως ἀγόρευον. Durities & acerbitas illa est in eo, quòd furentes eos appellat & intemperantes, atque id quidem non sine causa, sed neque etiam sine periculo, quod illi à procis impendebat. Eos tamen pudor quidam compescuit, vt non solùm illi nõ fuerint iniurioſi, sed etiam suadenti, (expressè enim dicit, ἀμφὶς δ' οὔπω ἔγωγε) vt se in lectum reciperent, mox obtemperauerint.

k θεὸς νύμφη] Non dubito, quin huius loci sensus ex superioribus sit intelligẽdus, vbi Poëta dicit, Mineruam hæc in procis efficere: non quòd verè sciat Telemachus, quis Deus expressè hoc faciat: sed quia cùm sciret quid patri & sibi esset in animo, nihil aliud potuit suspicari, quàm impulsu quodam alicuius Dei procos in hunc modum insolescere, vt eò maiorem ansam Vlyssi præberent celeriùs institutum suum exequendi.

l ὦ φίλοι,] In tanta multitudine repertus est hic Amphinomus, qui æquitatis & modestiæ rationem habuerit, cuius dehortatio reliquos à grauiori facinore compescuit, ne omne fas ex hac turba exulare videretur. Libato ergo dijs vino (quod ego in procis non tantæ pietatis agnosco, vt vulgatæ illius seculi consuetudini aliquid amplius non tribuam) domum quisq; suam se confert, & tam turbulento conuiuio finis tandem aliquis imponitur.

FINIS LIBRI XIIX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ο' ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ.

ΣΥΝ Τηλεμάχῳ ἐκθέσει ποιεῖται τὴν ὅπλων Ο' δυσσέως, καὶ πρὸς Πηνελόπην ὡς ἐκ Κρήτης ἄνωθεν καταγόμενος. γίγνεται δ' αὐτοῦ δι' ἄλλης ἀναγνωρισμὸς πρὸς Εὐρύκλειαν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νιπτουσαν. ἐν ᾧ καὶ παρεκβάσεν ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὡς ἐν Παρνασσῷ ὑπὸ συὸς ἐτυπήη κυνηγῶν.

ARGVMENTVM DECIMINONI LIBRI *Odysseæ.*

INIT consilium cum Telemacho de armis deponẽdis Vlysses, & apud Penelopen se è Creta oriundum esse dissimulat. Agnoscitur autem per cicatricem ab Euryclea, quæ illius pedes lauabat. Atq; obiter Poëta commemorat, quomodo in Parnasso cùm venaretur, ab apro fuerit percussus.

Ἄλλη.

Τὸν δ' αὖ ἀναγνωρίζει ἐξ ὀλοῆς οὐλῆς Ο' δυσσεύς.

Aliud.

T, autem agnoscit ex cicatrice vetula Vlyssem.

Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ κατελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστῆρσι φόνον σὺν Ἀθηναίῃ μερμηρίζων.
Αἶψα δὴ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχε, χρὴ τεύχε' ἀρήια κατθέμεν εἴσω
Πάντα μάλ· αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν πολέοντες·
Ἐν κάπνοδ' ἀνέθηκ', ἔπει οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίην δε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατήκισται ὅσσον πυρὸς ἵκετ' αὐτμή.
Πρὸς δ' ἔτι τοῦδε μέζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων,
Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, κατ' αἰσχύνην τε δαῖτα,
Καὶ μνηστύν· ἃ αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἀνδρα σίδηρος.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δ' ἑὸ φίλῳ ἐπιπείθετο πατρί.
Ἐκ δ' ἑκαλέσσατο Εὐρύκλειαν τροφὸν Εὐρυκλείαν,
Μαῖ, ἄγε δή μοι ἔρυξον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας,
Ὄφρ' ἐφέω κεν ἐς θάλαμον κατὰ θείομαι εὖτα πατρὸς,
Καλὰ, τά μοι κῆρ οἶον ἀκηδέα κάπνος ἀμέρδει,
Πατρὸς ἀπιχομένοιο· ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ἐθέλω κατάθεσθαι ἵν' ἐκ πυρὸς ἵξεται αὐτμή.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Αἶ γὰρ δή ποτε τέκνον ὑπὲρ φρεσὶν ἄγχι νοήσῃς,
Οἶκον κήδεσθαι, κτήματα πάντα φυλάσσειν.
Ἀλλ' ἄγε, τίς τοι ἕπεται μετὰ χερσὶν ἐρετμά;
Δμῳὰς δ' ὅτι κεν ἄριστα προβλώσκεμεν, αἴ κεν ἔφαινον.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ξεῖνος ὅδ'· ἐκ γὰρ ἀέργον ἀνέξομαι ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται, καὶ τηλόθεν εἰληλάθῃσι.

AT hic in domo remansit diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans,
Statim autem Telemachum verba velocia alloquutus est,
Telemache oportet arma bellicosa deponere intus
Omnia prorsus, at procos mollibus verbis
Alloquere, quando à te inquirent cupientes.
Ex fumo deposui, quoniam non his simlia sunt,
Qualia quondã ad Troiam proficiscens reliqt Vlysses,
Sed consumpta sunt quantum ignis iuit flatus.
Adhuc.a.mihi & hæc magis in mẽtibus posuit Saturnius,
Ne inebriati contentione inter vos excitata, (nius,
Vos vicissim vulneretis, deturbetis autem cõuiuium.
Et sponsalia, ipsum enim attrahit virum ferrum.
Sic dixit, Telemachus autẽ dilecto obediuit patri.
Extra.a.vocatam allocutus est nutricẽ Eurycleam.
Nutrix, agè mihi excludas in atrijs fœminas,
Donec iam ad thalamum concludam arma patris
Bona, quæ mihi in domo neglecta fumus denigrat
Patre abeunte, ego autem adhuc paruulus eram.
Nunc autem volo deponere, vbi non ignis ibit flatus.
Hũc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Vtinam enim iam tandem fili prudentiam suscipias
Domum curare, & res omnes seruare.
Sed agè, quis tibi posteà simul veniens lumẽ portabit?
Famulas autem non finis adire quæ præluceant.
Hanc.a.rursus Telemachus prudens contra loq.est,
Hospes hic, non enim ociosum tolerabo, qui meum
Modium (id est, quadrã) gustet, etiã si longè venerit,

Ὣς ἄρ᾽ ἐφώνησεν, τῷ δ᾽ ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Κλῆισεν δ᾽ ὑψηρεφέων μεγάρων θύρας εὐναιεταόντων.
Τὼ δ᾽ ἄρα παῤ αἰζηοῖσι Διὸς κλυτὸς υἱὸς Ὀδυσσεὺς
Ἐν σφόρεον κόρυθάς τε καὶ ἀσπίδας ὀμφαλόεσσας,
Ἐγχεά τ᾽ ὀξύοντα. πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Χρύσεον λύχνον ἔχουσα, φάος καλὸν ἐποίει.
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσέφη ὃν πατέρ᾽ ἆγχι παραστάς,
Ὦ πάτερ, ἦ μέγα θαῦμα τόδ᾽ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἔμπης μοι τοῖχοι μεγάρων, καλαί τε μεσόδμαι,
Εἰλάπιναί τε δοκοὶ, καὶ κίονες ὑψόσ᾽ ἔχοντες
Φαίνονθ᾽ ὀφθαλμοῖς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἦ μάλα τις θεὸς ἔνδον, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Σίγα, μὴ δὲ σὸν νόον ἴσχανε, μηδ᾽ ἐρέφνε. (σεύς,
Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν κατάλεξαι· ἐγὼ δ᾽ ἐπιτολείψομαι αὐτός,
Ὄφρά κ᾽ ἔτι δμῳὰς καὶ μητέρα σὴν ἐρεθίζω.
Ἣ δέ μ᾽ ὀδυρομένη ἐρήσεται ἠμὲν ἕκαστα.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δ᾽ ἐκ μεγάροιο βεβήκει
Κείων ἐς θάλαμον, θαλίῃσιν ἐπολαμπομένων,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ᾽ ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Ἔνθ᾽ ἄρα γ᾽ εὖτ᾽ ἔλεκτο, καὶ ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ἐπερείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστῆρεσσι φόνον σὺν Ἀθηναίῃ μερμηρίζων.
Ἦ δ᾽ ἴεν ἐκ θαλάμοιο θεῖφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Τῇ ῥ᾽ ἄρα μὲν κλισίην πυκινὴν κάτθεσαν, * ἔνθ᾽ ἄρ᾽ ἔφιζε, (* 25. ἔνθα δ᾽
Διναντὶ ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ· ἷσι ποτε τέκτων
Ποίησ᾽ Ἰκμάλιος, καὶ ὑπὸ θρῆνυν ποσὶν ἧκε,
Προσφυὲς ἐξ αὐτῆς, ὅθ᾽ ὑπὶ μέγα βάλλετο κῶας.
Ἔνθα καθέζετ᾽ ἔπειτα θεῖφρων Πηνελόπεια.
Ἦλθον δ᾽ ἐκ θαλάμοιο λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο·
Αἱ δ᾽ ἀπομοῦσαν πολὺν ἤρεον ἠδὲ τραπέζας,
Καὶ δέπα ἔνθεν ἄρ᾽ ἄνδρες ὑπερμενέοντες ἔπινον.
Πῦρ δ᾽ ἀπὸ λαμπήνων χαμάδις βάλον. ἄλλα δ᾽ ἐπ᾽ (αὐτῇ
Νήησαν ξύλα πολλὰ, φόως ἔμεν ἠδὲ θέρεθρον.
Ἦ δ᾽ Ὀδυσῆα ἐνιπῇσι Μελανθὼ δεύτερον αὖτις,
ἐΖεῖν, ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδε δηρὸν ἀλήτης
Δινεύων κατ᾽ οἶκον; ὀπιπεύσας δὲ γυναῖκας;
Ἀλλ᾽ ἔξελθε θύραζε πάλαι, καὶ δαιτὸς ὄνησο·
Ἦ τάχα καὶ δαλῷ βεβλημένος εἶσθα θύραζε.
Τὴν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀ-
δυσσεύς,
Δαιμονίη, τί μοι ὧδε ἠπεχθὴς κεκοτηότι θυμῷ;
Ἦ ὅτι * ἑ λιπόω; κακὰ δ᾽ ἄλλοισιν μάπα εἵμαι; (* 29. ἕι ῥυπόω;
Ἦ πτωχεύω δ᾽ ἀνὰ δῆμον; ἀνάγκη γὰρ ἐπείγει.
Τοιοῦτοι πτωχοὶ καὶ ἀλήμονες ἄνδρες ἔασι.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιον ἀφνειόν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁπῳδήποτε ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι.
Ἦσαν δ᾽ ἐμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλά τε πολλὰ
Οἷσίν τ᾽ εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων· ἤθελε γάρ που.
Τῶν νῦν μή ποτε τῷ γε σὺ γυῖα λιποῦσαν ὀλέσσῃς
Ἀγλαΐῃ τῇνῦν γε μὴ δμῳῇσι κέκασσαι,
Μή ὥως τοι δέσποινα κοπεσαμένη χαλεπήνῃ,
Ἦ Ὀδυσεὺς ἔλθῃ. ἔτι γὰρ καὶ ἐλπὶς ἅπασι.
Εἰ δ᾽ ὁ μὲν ὥς ὀπόλωλε καὶ οὐκέτι νόστιμός ἐστιν,
Ἀλλ᾽ ἤδη παῖς τοῖος Ἀπόλλωνός γε ἕκηλος

Sic autem dixit, huic autem firmum fuit verbum.
Clausit autem ianuas domorum benè habitatarum.
Hi autem festinantes Vlysses & illustris filius
Intrò portauerunt galeasq; & scuta umbilicosa,
Lanceasq; acutas, antè autem Pallas Minerua
Auream lucernam tenēs lumen perpulchrū faciebat.
Iam tūc Telemachus alloquutus est suū patrē statim:
O Pater, certè magnum miraculū hoc oculis video,
Tamen mihi parietes domorum pulchræq; sedes
Abiegnæq; trabes, & columnæ altitudinem habentes,
Lucent oculis tanquam igne ardente.
Certè valdè aliquis Deus intus q cœlū latū habitat.
Hunc aūt respondens allocutus est prudens Vlysses,
Tace & tuam mentem retine, neq; interroga.
Hæc consuetudo est Deorum, qui Olympum habitāt.
Sed tu quidem dormi, ego autem remanebo hîc
Vt item famulas & matrem tuam incitem.
Hæc me dolens interrogabit circa singula.
Sic dixit, Telemachus autem ex domo discedit
Dormiturus in cubiculū lampadib. lucentib. (bat.
Vbi antea dormiebat, quādo ipsū dulcis somn⁹ capie-
Illic igitur & tūc dormiuit, & auroram expectabat.
At hic in domo relictus est diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans.
Hæc autem ibat ex thalamo prudens Penelope.
Dianæ similis, vel aureæ Veneri. (bat)
Hunc apud quidē sedēignem deposuerūt (illic assede-
Rotundum ebore & argento, quàm quondam faber
Fecit Icmalius, & sub scabellum pedibus misit
Aptum ex ipsa, vbi magnam iniecit pellem.
Illic sedit postea prudens Penelope.
Venerunt autem famulæ albæulnis ex domo.
Hæ a. lōgè quidē panē multū asportauerūt et mensas,
Et pocula unde proci superbi biberant.
Ignem a. faculis ad terram iecerūt, alia a. supra ipsas
Congregarunt ligna, lumen esse & comburi.
Hac autem Vlysi dixit Melantho secundo & rursus,
Hospes, etiam nunc hūc venisti per noctem
Frequentans in domo, aspicis autem mulieres.
Sed exi foras miser, & conuiuio iuuaberis,
Velcitò & torre percussus ibis foras.
Hunc autem toruè conspicatus allocutus est pru-
dens Vlysses,
Mala, cur me sic inuehis irato animo? (tus.
Nunqd quòd sordeo? mala. a. corpori vestimēta indu-
Mendico autem in populo, necessitas enim urget.
Tales pauperes & erratores viri sunt.
Etenim ego quondam domum in hominib. habitaui
Beatus diuitem, & sæpè dedi erratori
Talis qualis esset, & qui alicuius indigens veniret.
Erant autem serui valdè multi, aliaq; multa.
Quibus benè viuunt, & diuites vocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, voluit enim.
Ideò nūc ne aliquādo & tu mulier longè omnē perdas
Lætitiam, qua nunc inter ancillas ornata es,
Ne tibi aliquo modo domina irata sæuiat,
Vel Vlysses veniat, adhuc enim & spei fatum.
Si aūt hic quidē omnino perijt, et nō amplius reditu-
Sed iam filius talis Apollinis consilio (rus est,
Τηλε-

Τηλέμαχ@· τὸν δ' οὔτις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
Λήθει ἀπαθάλλων· ἐπεὶ ἠκέπι τηλίκος ἐσίν.
Ὣς φάτο. τῷ δ' ἥκουσε πόρε φρεσὶν Πηνελόπεια·
Ἀμφίπολον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
[m] Παύτως θαρσαλέη κύον ἀδδηὲς οὔπι με λήθεις
Ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις.
Πάντα γὰρ οὔ τοι ἤδη θ' ἑπεὶ ἐξ ἐμεῦ ἔκλυες αὐτῆς,
Ὡς τὸν ξεῖνον ἔμελλον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ἀμφὶ πόσι εἴρεσθ'· ἐπεὶ πυκινῶς ἀνάχημαι.

Telemachus, hũc autem nulla in domibus mulierum
Latet quæ perperã agat, quoniã nõ amplius talis est.
Sic dixit, hunc audiuit prudens Penelope,
Ancillã. a. allocuta est, verbũq; dixit, denominauitq;,
Omnino audax canis intrepida non me lates
Te perpetrare magnum facinus, q̃ tuo capite perlues.
Omninò enim bẽnè scis, quoniã à me audiuisti ipsa,
Quòd hospitem curabam in domibus meis
De marito interrogare, quoniam frequenter tristor.

COMMENTARIVS.

a παύπτε μάλ' αὖτ.] Hos versus vsq; ad illum ὡς φάτο, repetuntur ex lib. 16. sed non frustrà. Hunc enim adolescentem oportuit probè officij sui meminisse, nec nimis hæc illi memoria refricari potuit, ne quid vitiosi in hac παυτολογίᾳ imaginemur.

b αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεις] Vide quæ annotauimus ad hæc verba sup. lib. 16. pag. 238. In sequentibus autem notabis prudentiam Telemachi, in hoc negotio tum aggrediendo, tum perficiendo.

c πάρος δὲ γε Παλλὰς Ἀθήνη,] Si multi loci Homerici prouerbijs quibusdam ansam præbuerunt, hic mihi in eorum albo recensendus quodammodo videtur. Quòd enim hîc Pallas hæc administranti Telemacho lumen præfert, factum est, vt *facem vel lucem præferre* prouerbialiter ij dicantur, qui alios ad quippiam agendum antecedunt. Vtvt sit, duo sunt nobis hîc notanda. Primùm quòd Minerua lucem subministrat. Deinde quòd ista noctu geruntur. Datur ergo nobis hæc Dea φωσφόρος, quod à nemine hactenus, quantum ego intelligo, fuit animaduersum. Et tamen eiusmodi rectè proponitur. Siue enim allegoricè Sapientiam ac prudentiam velis eam interpretari, pluribus docendum non est, quàm rectè lumen illi tribuatur. Sin verò (quod Goropio & mihi placet) θεολογικώτερον, æternam illam Deo genitam Sapientiam, quid, quæso, magis luce illi conuenire possit? siquidem & ipsa LVX est æterna, qualis à Spiritu Sancto passim prædicatur. Scio multos inclamaturos, hanc lucis administrationem non à Poëta illi ex perpetuo officio tribui, sed solùm quantum ad præsens negotium faciebat: vt quæ non secus Apollinis partes nunc suscipiat, ac anteà Veneris, cùm Penelopæ illa formæ medicamina suppeditaret. Ego verò & hîc & illic eadem sum sententia, vt Homerus veram nobis Mineruam vbique, quantum potest, exhibeat, quæ reliquorum Deorum dotes vnà in se omnes complectatur, quod anteà, ni fallor, etiam suo loco annotauimus. Cæterùm ex illa luce intelligo, cur Athenis Callimachus auream lucernam Mineruæ fecerit, in qua oleum infusum non consumebatur, nisi exacto demum anno lucerna dies noctesq; ardente, vt scribit Pausanias lib. 1. Quòd autem nox huius negotij est conscia, dicemus cum Eustathio, id non sine ratione fieri, siquidem verum est illud vulgatum, σὺν νυκτὶ βουλή: vnde Nox à poëtis εὐφρόνη appellatur. Addo ego, haberi rationem temporis, quo tutiùs ea geruntur, quæ occultari & celari volumus, quàm interdiu. Ideò factum est, vt superstitiosa quidem, sed non planè insulsa antiquitas Noctuam huic Deæ consecrârint, quòd scilicet illa noctu, quo tempore reliquæ aues, à quibus illi est periculum, quiescunt, ad prædam securiùs euolet. Sic etiam sapientes optima consilia minore cum periculo noctu solent exequi, quod tempus arcanis fidissimum rectè appellauit Ouid. 7. Metamor.

d οἱ ὄλυμπον ἔχουσιν.] Hoc dici existimo ad differentiam Deorum inferorum, quibus non est peculiare vt luceant.

e αὐτὰρ ὁ σὺν μεγάρῳ] Hi duo versus repetuntur ex principio huius libri, sed paulò diuerso sensu. Ibi enim cum Telemacho relinquebatur Vlysses, hîc sine Telemacho. Ergo neq; hîc ineptè παυτολογεῖ.

f δέμας ἠὲ] Vario respectu Penelopen puto tum Artemidi, tum Cytheræ comparari: illi quidem ob egregiam totius corporis habitum, quo maximè excellit Diana, qua etiam ratione Alcinoi filia eidem anteà conferebatur. Veneri verò ob præstantem formam gratijs & leporibus intermixtam. Quæ duo vbi conueniunt, mulierem valde commendabilem efficiunt.

g ξεῖν' ἔπι οἴνῳ] Rursus Vlyssem increpat petulans hæc Melantho, sed æquiore de causa. Indecorum enim videbatur, peregrinum hospitem, & qui speciem mendici gereret, mulieribus illis tam priuatè, idq; intempestiuo tempore se immiscere. Sed quia à malè effecto iam anteà animo proficiscuntur hæ obiurgationes, pro vitiosis agnoscimus.

h ἀμφιμολίη,] Excipit Vlysses, docetque quanta sit huius ancillæ inhumanitas, quæ hospiti tam proteruè insultet. Tum monet, inconstantem esse felicitatis statum, è quo vt ipsemet iam decidit, licet cùm eo frueretur, beneficus quàm maximè in hospites fuerit: ita quoque accidere potest, vt illa diutiùs hac prosperitate non exultet, siue eam abrumpat Vlyssis aduentus, siue ipse etiam Telemachus, qui iam ea est ætate, vt prudentiùs rem domesticam administraturus videatur, & illas ancillarum petulantias non ignoret.

i ἦ ὅπ ἐλιπόω;] Vellicat Melantho, quasi se non alia de causa expellere velit, quàm quòd ita sordidum & squallentem videat. quasi dicat: hoc illam non facturam, si splendidiùs ornatus & comptus fuisset. Vbi tacitè arguit eius lasciuiam, quæ tanta sit, vt non solùm eam intemperanter expleat, sed etiam eos negligat, qui aut vestibus elegantioribus induti, aut vnguentis delibuti non fuerint. Delectari autem hac munditie & elegantia mulieres, plus satis notum est.

k πλωχόω] Verissimum est illud Alcæi,

χρήματ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' ἀδελὲς πέλετ' ἐσθλός, — *Pecunia virum videri faciunt: Pauper verò nullus neq; bonus esse iudicatur,*
κοὐδὲ τίμιος. — *Neque honoratus.*

Et illud Euripidis in Erechteo:

ἐν τῇ πένητι δ' ἐστὶν ἥ τ' ἀδοξία — *In paupertate inest obscuritas*
κἂν ᾖ σοφός τις, ἥ τ' ἀτιμία βίᾳ. — *Vtcunque sapias, & ignominia vitæ.*

Et illud Cratonis:

οὐκ ἔστι πενίας ἀθλιώτερον — *Non est paupertate miserior vllus*
ἐν τῷ βίῳ σύμπλωμα· κἀγὼ γὰρ αὐ φύσει — *In vita casus: quamuis enim natura*
σπουδαῖος ἦς, σοφὸς δ', κἀγαθὸς δ' ἔα. — *Studiosus fueris & bonus, sed pauper, ludibrio habebere.*

Hinc eleganter Menander οὐκ ἀπαφρόνητον πένητα appellat. Quod quàm sit verum, & anteà, & nunc experitur Vlysses, qui ob paupertatem contemnitur, licet alioqui prudentia & dotibus, tum corporis, tum animi nulli mortalium esset inferior.

l κἀγὼ δ' ἐγώ ποτε] Miseriorem suum statum faciebat hac pristinæ suæ felicitatis commemoratione, siquidem grauis quidem est omnis paupertas, sed ea demum grauissima & penè intolerabilis, quæ cum diuitijs est commutata. Vnde rectè ille apud Plautum:

Miserum istuc verbum, & pessimum est, Habuisse, & nihil habere.

Sed cùm addit, se dum esset diues, in mendicos liberalem extitisse: monet suo exemplo, quid alijs quandiu opibus fruuntur, faciendum sit, & ita in ijs spes & securitas collocanda, vt paupertatem semper reformident, in quam facilè possunt detrudi. Piè autem agnoscit se Dei voluntate effectum pauperem, quod anteà de eodem obseruauimus.

m παύπτως θαρσαλέη] Et verbis & verberum minis hanc proteruam Melantho compescit, quam huic Penelopes orationi minimè aduersantem inducit. Vnde colligas, eam etiam dominæ quadam reuerentia cõmotam, vt à flagitiosa illa proteruia desisteret.

Ἦ ῥα, καὶ Εὐρυνόμῃ ταμίῃ πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εὐρυνόμη, φέρε δὴ δίφρον καὶ κῶας ἐπ' αὐτῷ,
Ὄφρα καθεζόμενος ἔπη ἔπος ἠδ' ἐπακούσῃ

Dixit, & Eurynomẽ pmã condã verbũ affata est,
Eurynome porta iam sedem, & pellem in ipsa,
Vt sedens dicat verbum, & audiat

Ὁ ξεῖν@·

Ὁ ξεῖνος ἐμέθεν, ἐθέλω δέ μιν ἐξερέεσθαι.
Ὡς ἔφαθ'. ἡ δ' μάλ' ὀτρηρῶς κατέθηκε φέρουσα
Δίφρον εὐξέσσον, κῶας ἐπ' αὐτῷ κῶας ἔβαλλεν·
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
[a] Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; ποῦ τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[b] Ὦ γύναι οὐκ ἄν τις σε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
Νεικέοι· ἦ γάρ σοι κλέος οὐρανὸν εὐρὺ ἱκάνει.
[c] Ὡς τε τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι κρατέῃσιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυρούς καὶ κριθάς, βρίθῃσι δ' ἀγάρπεα κάρπῳ·
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα· θάλασσα δ' ἀπαρέχῃ ἰχθῦς
Ἐξ ἀγαθῆς ἀρετῶσι δι' ἡγεμόνας· εὖ δὲ λαοὶ
Τῷ ἐμὲ νῦν τὰ μὲν ἄλλα μετάλλα σῷ ἐνὶ οἴκῳ.
Μηδ' ἐμὸν ἐξερέεινε γόον καὶ πατρίδα γαῖαν,
Μή μοι μᾶλλον θυμὸν ἐνιπλήσῃς ὀδυρμῶν
Μνησαμένῳ. μάλα δ' εἰμὶ πολύστονος. ἀλλ' ἐμὲ μὲν χὴ
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ. γοόωντά τε μυρόμενόν τε
Ἦ θέμις ἐπὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Μή τίς μοι δμωῶν νεμεσήσῃ, ἠὲ σύ γ' αὐτή.
φῇ γὰρ δακρυοπλώφν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ.
δάκρυ πλώφν Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
[e] Ξεῖνε, ἤτοι μὲν ἐμοὶ ὑπαρετῇ τε εἴδεϊ τε μέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
χ. τοῖς γ' ἐμ. Ἀργεῖοι μετὰ τοῖσι δ' ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κείνος γ' ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μείζων κέ μοι κλέος ἔσσεται ἠμὲν ἐμοῦ καὶ κάλλιον ἔτι.
χ. ἐπίκλω- Νῦν δ' ἄχομαι· πόσις γάρ μοι [*] ἐπέεσσιν κακὰ δαί-
στιν Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι, (μων.
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Οἵ τ' αὐτὴν Ἰθάκην καθ' ὑπείρεπον ἀμφινέμονται,
Οἵ μ' ἀέκοντα γαμοῦσιν, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Τῶ οὔτε ξείνων ἐμπάζομαι, οὐδ' ἱκετάων,
Οὐδέ τι κηρύκων, οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν·
Ἀλλ' Ὀδυσῆα πόθεσκον, ἐμὸν κατατήκομαι ἦτορ.
Οἵ δὲ γάμον σπεύδουσιν· ἐγὼ δὲ δόλους τολυπεύω.
Φάρος μέν μοι πρῶτον ἐνέπνευσε φρεσὶ δαίμων
Στησαμένῃ μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὑφαίνειν,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον. ἄφαρ δ' αὐτοῖς μετέφην,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπιγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον εἰσόκε φᾶρος
χ. μεταμώ- Ἐκτελέσω, (μή μοι [*] μεταμώλια νήματ' ὄληται)
νια Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰσότε κεύ μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Μή τις μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσας.
Ὡς ἐφάμην· τοῖσιν δ' ἐπιπείθετο θυμὸς ἀγλαΐηφι.
Ἔνθ' ἄκεν ἡματίη μὲν ὑφαίνεσκον μέγαν ἱστὸν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκον ἐπὴν δαΐδας παραθείμην.
Ὡς τρίετες μὲν ἔληθον ἐγὼ καὶ ἔπειθον Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὅτε τέρμα τὸν ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, πολλὶ δ' ἤματα πολλὰ ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή μοι, δμῳὰς κυνέας ὀλοὰς ἀλεγούσας,
Εἶλον ἐπελθόντες, καὶ ὁμοκλήσαντ' ἐπέεσσιν.
Ὡς τὸ μὲν ἐξετέλεσα καὶ οὐκ ἐθέλουσ' ὑπ' ἀνάγκης.

Hospes me, volo autem ipsum interrogare.
Sic dixit, haec valde festinanter deposuit portans
Sedem bene politam, & in ipsa pellem iecit.
Illic sedit postea laboriosus diuinus Vlysses.
His autem verbis incepit prudens Penelope.
Hospes, de hoc quidē te primū ego interrogabo ipsa,
Quis? unde es virorum? vbi tibi ciuitas & parentes?
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier non aliquis te hominum in infinita terra
Contēdat, certè.n. tua gloria cælum latum peruenit.
Sicut alicuius quidē regis inculpati, qui Deum colēs
Viris in multis, & fortibus regnans,
Iustitias extendit, fert autem terra nigra
Tritica & hordea: grauantur autem arbores fructu.
Pariunt autem firma pecora, mare.a. præbet pisces
Ex recta administratiōe, feliciter degūt.a. populi sub
Ideò à me nūc quidē alia inquire tua in domo (ipso.
Ne meum interroga genus & patriam terram,
Ne mihi magis animum impleas doloribus
Recordati, valde.a. sum suspiriosus, neq; aliqd me de-
Domo in aliena lugentem̄q; flentem̄q; (cet
Esse, quoniam peius lugere valde semper.
Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, vel tu ipsa.
Dicat.a. lacrymas spargere grauatū me mentib. vino.
Huic.a. respondit postea prudens Penelope,
Hospes, certè quidē meam virtutē speciem̄q; corpus̄q;
Perdiderunt immortales, quando Ilium iniuerunt
Argiui, cum his autem meus maritus iuit Vlysses.
Si ille redux hanc meam vitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melior sic.
Nunc.a. doleo: tot.n. mihi destinauit sinistrū numen.
Quicunq; enim insulis dominantur optimi
Dulichioq;, Samæq;, & syluosæ Zacyntho,
Quiq; ipsam Ithacam temperatam pascuntur,
Hi me nolentem petunt vxorem, cōterūt.a. domum.
Ideò neq; hospites curo, neq; supplices,
Neq; præcones, qui publicè operam suam nauant.
Sed Vlyssem desiderans dilecto contabesco animo.
Hi autem nuptias festinant, ego autem dolos cogito.
Vestem quidē mihi primùm inspirauit mentib. Deus
Statuenti magnam telam in domibus texere,
Tenuem & immensam, statim autem ipsis dixi,
Iuuenes mei proci, quoniā mortuus est diuinus Vlysses,
Expectate festinantes has meas nuptias, donec vestē
Perficiam (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi funestam, quando ipsum
Parca pniciosa capiet in longū extendentis (homines)
Ne aliqua mihi in populo Græcarū irascat (mortis.
Si sine veste iacet multa possidens.
Sic dixi, his autem persuasus est animus superbus.
Tunc quotidiana quidem texebam magnam telam.
Noctes.a. resoluebam, postquam lampades apponebā.
Sic triennium quidem latui ego, & persuasi Achiuos.
Sed quando quartus venit annus, & venerunt horæ
Mensibus desinentibus, circùm.a. dies multi perfecti.
Et tunc iam me, propter famulas canes non curātes,
Acceperunt ingredientes, & minati sunt verbis,
Sic hanc telam perfeci, & non volens necessitate.

Nūn

Νῦν δ' οὔτ' ἐκφυγέειν δυάμην γάμον, οὔτέ κεν ἄλλω
Μῆτιν ἐφευρίσκω μάλα δ' ὀτρύνουσι τοκῆες
Γήμασθ'. ἀχαλάα γὰρ παῖς βίοτον κατεδόντων,
Γιγνώσκων· ἤδη γὰρ ἀνὴρ οἷός τε * μάλιστα
Οἶκον κήδεσθαι, τῷ τε Ζεὺς * κῦδος ὀπάζει.
Ἀλλὰ καὶ ὣς μοι εἰπὲ τεὸν γένος, ὁππόθεν ἐσσί.
οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς ἐσσι * παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
σεύς· γυναῖ αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος, (σεύς,
Οὐκέτ' * ἀπολλήξεις τὸν ἐμὸν γόνον ἐξερέεσθαι·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω· σὺ δὲ μοι μ' ἀχέεσσι γε δώσεις
Πλείονα νῦ ἔχομαι· καὶ γὰρ δίκη, ὅππως ὅτε πάτρης
Ἧς ἀπέην αἶαν γαῖαν τηλόθεν ἐόντων,
Πολλὰ βροτῶν δῆμον ἄστε' ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
[h]Κρήτη τις γαῖ' ἐστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
[i]Καλὴ καὶ πίειρα, περίῤῥυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ [k] * ἐννήκοντα πόληες.
[l]Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωρίέες τε Τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί.
Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθά τε Μίνως
Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής,
Πατρὸς ἐμοῖο πατὴρ μεγαθύμου Δευκαλίωνος.
Δευκαλίων δέ μ' ἔτικτε, νέω Ἰδομενῆϊ ἄνακτι·
Ἀλλ' ὁμοῦ ἐν νήεσσι κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Ὤχετ' ἄρ' Ἀτρεΐδῃσιν ἐμοὶ δ' ὄνομα κλυτὸν Αἴθων,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα, πρότερος καὶ ἀρείων.
Ἔνθ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἰδόμην, καὶ ξείνια δῶκα.
Καὶ γὰρ τὸν Κρήτηνδε κατήγαγε πῆς ἀνέμοιο,
Ἰθύνοντ' Τροίηνδε, πάρα πλάγξαντα Μαλεῶν.
Στῆσε δ' ἐν Ἀμνισῷ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίης,
Ἐν λιμέσιν χαλεποῖσι· μόλις δ' ὑπάλυξεν ἀέλλας.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενῆα μεταλλᾶ ἄστυδ' ἀφῖχθαι·
Ξεῖνον γάρ μιν ἔφασκε φίλον τ' ἔμεν ἠδὲ οἱ ἐσθλόν τε.
Τῷ δ' ἤδη δεκάτη ἢ ἐνδεκάτη πέλεν ἠὼς
Οἰχομένῳ σὺν νηυσὶ κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δῶμα τ' ἄγων δὴ ἐξείνισσα,
Ἐν δ' ὑπερικέως Φιλέων, πολλῶν κατ' οἶκον ἑόντων.
Καί οἱ τοῖς τ' ἄλλοις ἑτάροις οἳ ἅμ' αὐτῷ ἕποντο,
Δημόθεν ἄλφιτα δῶκα καὶ αἴθοπα οἶνον ἀγείρας,
Καὶ βοῦς ἱερεῦσαι, ἵνα κορέσσαιτο θυμόν.
Ἔνθα δυώδεκα μὲν μέσσον ἤματα δῖοι Ἀχαιοί
(Εἶλε γὰρ Βορέης ἄνεμος μέγας, ὃν δὴ θεσπὶ χαλέπτη
Εἶπε ἴσασθ· χαλεπὸς δὲ κατ' οὔρεα πῆμα πέλεσκεν)
Τῇ τρισκαιδεκάτῃ δ' ἄνεμος πέσε· τοὶ δ' ἀνάγοντο.
Ἴσκε, ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.
[o]Τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης ῥέε δάκρυα, τήκετο δ' χρώς.
Ὡς δ' ὅτε χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἣν τ' Εὖρος κατέτηξεν ἐπὴν Ζέφυρος * κατέχυσεν,
Τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δακρυχεούσης,
Κλαιούσης ἑὸν ἄνδρα [p] παρήμενον. αὐτὰρ Ὀδυσεὺς
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἐλέαιρε γυναῖκα,
[q]Ὀφθαλμοὶ δ' ὥστε κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος,
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι· δόλῳ δ' ὅγε δάκρυα κεῦθε.

Nunc.a.neq; effugere possum nuptias, neq; aliq; aliud
Consilium inuenio, valde autem vrgent parentes
Nubere, egrè fert aũt filius facultates (illos) dilapida-
Cognoscens, iam enim vir qualisq; magnusq; (re χ. μέγας τε
Ad domum curãdam, huicq; Iupiter gloriam præbet. χ. ὄλβου
Sed & sic mihi dic tuum genus, vnde es.
Non enim à quercu es antiqua, neq; à petra. χ. παλαι-
Hanc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses, φάγυ
O vxor venerabilis Laërtiade Vlyssis,
Non amplius cessabis meum semen interrogare? χ. ἀπολλή-
Sed agè tibi dicam, certè quidem me doloribus dabis ξῃς
Pluribus quàm teneor: (est) quidem.n pœna, quãdo à
Sua abest vir tanto tempore, quãto ego nũc (patria
Multas hominũ ad ciuitates errans dolores patiens:
Sed & sic dicam quodcũq; me interrogas & inquiris.
Creta quidem terra est medio in nigro ponto,
Pulcra & pinguis, circumflua: in hac autem homines
Multi infiniti, & non aginta ciuitates.
Alia.a.aliorũ lingua mixta, in ipsa quidem Achiui. χ. ἐν αὐτῇ κρη-
Ibi autem Etcocretes magnanimi, ibiq; Cydones, τῶν
Dorensesq; Trichaices, diuiniq; Pelasgi.
Inter has Cnosos magna ciuitas, vbi Minos
Per nouẽ annos regnauit Iouis magni confabulator.
Patris mei pater magnanimi Deucalionis.
Deucalion autem me genuit, & Idomeneum regem.
Sed hic quidem in nauibus rostratis Ilium ad
Iuit simul cum Atridis, mihi.a.nomẽ inclytũ Aethon,
Iunior natu, hic autem prior & melior
Illic Vlyssem ego vidi, & hospitalia (dona) dedi,
Etenim hunc ad Cretam deduxit vis venti
Euntem ad Troiam, vbi abduxisset à Maleis.
Statuit autem in Amniso, vbi spelunca Lucina
In portibus difficilibus, vix autem fugit procellas.
Statim.a.Idomeneũ interrogauit ad ciuitatẽ pfect⁹,
Hospitẽ.n.ipsum dicebat, dilectũq; esse reuerẽdumq;.
Huic autem iam decima vel vndecima fuit Aurora
Eunti cum nauibus rostratis Ilium intrò.
Hunc quidẽ ego ad domos ducẽs rectè hospitio excepi,
Accuratè amplectens cùm multi in domo essent,
Et ei his alijs socijs, qui simul ipsum sequebantur
A populo farinas dedi, & nigrũ vinum congregatũ,
Et boues mactare, vt impleret animum.
Illic duodecim quidem manserunt dies diuini Achiui
(Flabat enim Boreæ ventus magnus, neq; in terra
Sinebat stare, sæuus autem aliquis mouebat Deus.)
Ipsa aũt.13.die ventus cecidit, hi autem ascenderunt,
Dixit, mendacia multa dicens veris simlia.
Hac.a.iam audiente fluebãt lacrymæ, liquefiebat aũt
Sicut.a.nix liquefit in altis montibus (corpus,
Quã Eurus liquefecit, post quã Zephyrus defusus est. χ. καθ-
Liquefacta autem igitur hac fluuij implẽtur fluẽtes: χάδη,
Sic huius liquefiebant pulcræ genæ lacrymantis,
Flentis suum virum assidentem: at Vlysses
Animo quidem lugentem suam miserabatur vxorẽ.
Oculi autem tanquam cornua stabant vel ferrum
Tacitè in palpebris, dolo.a.hic lacrymas occultabat.

COMMENTARIVS.

πρὶν ξεῖνον πόθεν εἰς ἀνδρῶν;] Antequam hunc hospitem de marito interroget, qui tamen eius erat scopus, petit certior fieri de ipsomet

mei hoſpite, deq; eius patria & parentibus: quaſi illi indicaret, ſe de eo etiam aliquo modo eſſe ſolicitam, & penè plus quàm de marito, de cuius ſtatu poſteà quærit. Si ea igitur, quorum curam gerimus, principe loco ponimus, colligi poteſt, Penelopen, neſcio qua obtuſa & incognita animi propenſione (quæ à poëtica induſtria informatur) in hunc hoſpitem affici.

b ὦ γύναι] Quia interrogationibus Penelopæ ſatisfacere non poterat ſine magno animi dolore, qui erat ex tot malorum commemoratione oriturus, prima fronte reſponſum ei denegat duabus de cauſis: primùm quòd indecorum eſſe exiſtimet, in alienis ædibus proprias calamitates lugere: deinde, quòd his luctibus intempeſtiuum ſit tempus, quia à conuiuio videretur præ nimia vini copia lacrymas profundere. Intelligebat enim, vix hoc in paupere quendam boni conſulturum, quod iam apud procos erat expertus. Atq; hic quidem eſt ſcopus Vlyſſis. Sed, ni fallor, humano capiti ceruicem equinam in ipſo initio animaduertere licet. Quæ enim cohærentia eſt primæ partis, cum poſtrema. An quòd celebris ſit Penelopæ gloria, ideò hæc renarrare Vlyſſem non oportuit? Atqui ex illa hypotheſi hoc intulit, vt docet illud verbum πῶ, quod eſt ἀπολογικόν. Sed hæc ἄπορα nos quantum poſſumus, à poëta noſtro remoueamus. Ego omnia ita cohærere intelligo, ſi dicamus, illa de gloria & beatitate Penelopes Vlyſſem præfari, ne ineptiùs facere videretur, qui triſtes de ſe narrationes illi immiſceret, quibus poterat quodammodo conturbari. Quòd autem hoc de felici Penelopes vita intelligat, doceri ſatis puto in eleganti illa comparatione Penelopes cum rege, cui omnia proſperè ſuccedunt, vt ſine dubio per illud κλέος, ἀδαμαντίνην ἄφθιτον, ſiue, vt Homericè loquamur, παντοίων ἐρετῶν ſignificârit. Hæc ita accipi volo, donec vel lector aliquid meliùs ſuggeſſerit, vel ego ipſe aliàs maiore cum otio expromam.

c ὥσπερ ἀνὴρ βασιλῆος] Hæc comparatio vel ſola Homero laudem æternam parere poſſet, & eò maiorem, quòd non de re minima, quales nonnullas etiam habet, ſed de communi, & publica longeq; auguſtiſſima eſt inſtituta. Attende enim diligenter, quid dicat. Scopus eius eſt, docere qua ratione optima felicitas regibus & populo, qui regibus paret, eueniat. Scopus, inquam, hic eſt; non ſi comparationem ad rem comparatam referas, ſed per ſe, &, vt ita dicam, in abſtracto. quod doctrinæ cauſa mihi ſtatuere liceat: nulla enim diſcendo ἀκαιρία eſſe poteſt. Duobus ergo modis felices Reges (cùm hos dico, quicquid ipſis ſubijcitur, intelligi volo, ſine quibus Reges eſſe deſinunt) ſtatuit: primùm ex Dei cultu: deinde ex adminiſtratione iuſtitiæ. Dei cultus & Pietas in voce, θεοδής, exprimitur, vt aliàs docebimus: vnde θεοδέα appellauit Nonnus Pietatem, qua Deo ſimiles eſſe ſtudemus, vel ei placere, ſi ab ἀδέω deduxeris. Iuſtitiæ adminiſtratio ibi, δίκαια αἰσχύνη. Ex quo vtroq; conflatur illa δικαιόσυνα (pro qua voce quoſdam malè δικαιοσύνη ſubſtituiſſe monet Didymus) quam in fine comparationis appellat. Inde, inquit, fertilitas terræ tam in proferendis frugibus, quàm in alendis pecoribus. Inde etiam piſcium in mari copia. Inde denique totius populi vniuerſalis felicitas, qua ſub pio & iuſto Rege fruitur. O' ſapientem & nunquam ſatis laudatum vatem. O' dignum hominem, cuius ſcripta non in puluere ſolùm ſcholaſtico, ſed in ſarrano illo Regum & Principum oſtro noctes & dies voluantur, legantur & amentur. Hoc nimirum ſolo doctore florentem regni cuiuſuis ſtatum quamprimùm animaduertes. Hic ſolus inſtar omnium, quotquot vnquam vel de Repub vel de Legib. quantumuis vetuſtiſſimi illi ſint, ſcribere ſunt conati. Quorſum enim moles illa voluminum de re tam facili, tam perſpicua, quam in tam anguſtos fines poſſis concludere? Ea breuitate ille generis humani Redemptor ſacroſanctam Patris æterni legem, quamuis & illa pauca verborum congerie fuiſſet tradita, nobis coarctauit. Scilicet longam ſermonis ambagem Recti præcepta reſpuunt: fucos illos genuina veritatis facies abhorret. Quàm prudenter ergo Homerus noſter arduam illam & grauem regni adminiſtrationem duobus capitibus breuiter complectitur. Cedò quibus? Pietate & Iuſtitia. Quo anagrammate gaudent Regis Galliæ Car. 9. inſignia. Scio hæc præcepta aliunde depromi poſſe, ſed ea ab Homero nemo eſt, credo, qui lubenter non audiat & amplectatur. Aut ſi etiam Chriſtiani aure ſurda hæc bibunt, grauiùs peccant, qui Ethnico ſcriptori id placere videant, quæ omnino cum Spiritu Sancto cõſentiunt: imò ſi aſpernari pergant, hoc vel ſolo iudice, in æternum perire poſſunt. Immò ſi bene auguror, quæcunq; regna his duobus columinibus deſtituentur, funditùs & miſerè breuiter corruent. Et hoc contrariorum ſcientia euidenter docet. Nam ſi pij & iuſti reges felicitatem regnis ſuis conciliant, quid, rogo, de impijs & iniuſtis, niſi omnia ſiniſtra ſperaueris?

d φῆ ῥ' ὀδυσσῆος] Non eſt quidem perpetuum, vt qui nimio vino ſe iniurgitârunt, ad lacrymas effundendas ſint faciles. Varia enim ſunt ebriorum genera: quidam caninam habent ebrietatem, quidam aſininam, quidam vitulinam & ſimiarum, quidam ſuũ, quidam deniq; ouium, quos facilè lacrymari tradunt. Sunt & alia genera, quæ memini à pictore quodam in tabella expreſſa. Sed & de ijs extat libellus impreſſus Francoforti ann. 1581. cum Epiſtolis obſcurorum virorum.

e ξεῖν', ἦτοι] Hæc oratio Penelopes ex alijs locis, qui iam præceſſerunt, conſuta eſt. Porrò longiore noſtra enarratione non indiget. In fine id noue dicitur, quomodo hanc telam pertexere coacta ſit, vnde iam inſtet nuptiarum tempus, quas illi amplecti ſit neceſſarium, tum quia ea conditio, cuius beneficio eas diſtulerat, expirârit: tum quòd ad eas vndique & à parentibus & à filio vrgeatur.

f ἐκ δρυὸς] Prouerbium eſt, *Ex quercubus & ſaxis naſci*, in eos, qui loco ſunt ignobili & obſcuro genere. De quo vide Eraſ. Adag. Chil. 1. cent. 8. prou 87. & Tzetzen Chil. 8. triſt. 286.

g ἦ μὲν μ' ἀχέσαι γε δόμεν] Verum eſt illud vulgatum, iucundam eſſe præteritorum malorum ſecuram recordationem. Sed id demum, ſi præſentem ſecuritatem cum illis malis conferas: hoc eſt, quàm ſuauis ſit illa præ doloribus, quos in ijs pertuliſti: qua de re dictum eſt ſup. lib. 15 pag 224. Si quis ergo è paupere & errone diuitijs affatim placidè potiatur, aliqua cum voluptate malorum illorum poteſt recordari. Vbi verò miſeriæ eius identidem recrudeſcunt, aut adhuc ſunt recentes, ſi eas commemorauerit, dolores ſuos ſibi refricat, imò eò magis auget, quò non ſolùm eorum ſibi eſt conſcius, ſed alijs etiam patefacit quaſi calamitatum illarum teſtes habet. Faciliùs autem ſoli mala perferimus, quàm ſi reliquis memoriam illorum communicamus. Vnde intelliges, cur ex hac ratione dolores ſuos Vlyſſes augeri dicat.

h κρήτηθεν γάρ ἐγώ] Mirum eſt, quàm ſit Proteus mutabilis & inconſtans hic noſter πολύμητις Vlyſſes in exponenda ſui hiſtoria, vt ex alijs eiuſdem præcedentibus narrationibus tum Eumæo, tum procis in conuiuio factis, & hac præſenti conſtare poteſt. In vno tamen ſibi conſtat, quòd ſe Creta oriundum vbiq; prædicat Rectè: vt illud Callimachi vel Epimenidis verum appareat Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, & ſemper κρητίζειν, ac falſa commimiſci videatur. Hic ergo ſe Cretenſem natione profitetur: quam regionem vt commendabilem faciat, eam deſcribit & laudat ab amœnitate, fertilitate, populorum multitudine, & ciuitatum numero. Quæ omnia hiſtorica & vera præmittit, vt ijs quaſi faſcinaret animum Penelopæ, ne ſequentis narrationis falſitatem detegeret. Fuit ſanè inſula illa celeberrima, quæ etiam Deos illos veterum maxima ex parte protulerit: cuius deſcriptionem pluribus perſequitur Plinius lib. 4. cap. 12. Ptolæmeus lib. 3. cap. 17. Mela. lib. 2. Diod. lib. 5. cap. 15. Solinus cap. 18. Strab. lib. 10. qui veſtigia Homerica, vt aliàs ſemper, magis inſtitit quos licet lectori conſulere, donec nos omnia diligentiùs in Lexico perſequemur.

i καλὴ κὴ πίειρα,] Dionyſius de Creta:

ἐν δὲ αὐτῆς πολλὴ κὴ λιπαρή τε κὴ οἰνοτόκος.
Κρήτη ἐμμεσσα, διὸς μεγάλοιο πέλωρα

Plinius à temperie cœli Macaron appellatam exiſtimaſſe ſcribit. Solinus μακαρόνησον. Herodotus lib. 3. Fructuum, inquit, bonitas declarat Cretæ inſulæ cœli temperiem. Plinius lib. 25. cap. 8. Eſt & tertium, inquit, genus dictamnum vocatum, ſed neq; facie, neq; effectu ſimile, folio Siſymbri, ramis maioribus: procedente perſuaſione illa, quicquid in Creta naſcitur, infinitè præſtare cæteris eiuſdem generis alibi genitis. Hodie etiam vinum generoſiſſimum profert, *Maluoyſie de Candie*, vulgò appellatum. Cretam enim hodie Candie indigetant, quæ eſt ſub ditione Venetorum.

k ἐννήκοντα πόληες] Hæc nobis ſunt examinanda. Nam idem noſter Homerus ſecundo Iliad. pag. 43. noſtræ editionis Cretam manifeſtè ἑκατόμπολιν appellat,

ἄλλοι θ' οἱ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο.

Cur ergo hic Vlyſſes Homericus nonaginta vrbes tantùm illi aſſignat. Ephorus hanc inconſtantiam (vt videtur) in Poëta excuſaturus, cenſebat decem vrbes poſt belli Troiani tempeſtatem conditas fuiſſe à Dorienſibus, qui eò Achæmenem ſecuti ſunt. Itaque dicebat, Vlyſſem introduci, qui nonaginta vrbes inſulæ illi tribuat. Quod non eſſe veriſimile, pronunciat Strabo lib. 10. Alij ab Idomenei hoſtibus decem vrbes deletas perhibebant. At enim Homerus, inquit Strabo', non poſt bellum Troianum centum vrbes habuiſſe Cretam dicit, ſed ſuo tempore: è ſua enim loquitur perſona. Quòd ſi verba hæc feciſſet alicuius, qui tum vixit, ſicut in Vlyſſea ab ipſo Vlyſſe nonaginta vrbibus prædita inſula dicitur: accipienda hæc ſententia erat, & quæ ſequuntur, itidem conſtarent. Neq; enim probabile eſt, vel ſub expeditionem Idomenei, vel ſub reditum eius, vrbes iſtas fuiſſe abolitas. Quippe Homerus ait Odyſſ. γ.

παῦρα

παύζας δ' Ἰδομῆος Κρήτην ἐπὶ νῆας ἀγοίης,
οἱ φύγον ἐκ πολέμου, πόντῳ δ' οἱ οὔτι' ἀπώλεσε. id est,

Omnes Idomeneus ad Cretam reduxit socios,
Qui fugerunt ex bello: Mare autem ei nullum abstulit.

Itaque fuerat omnino Homerus etiam istius vrbium euersionis mentionem facturus. Non enim Vlysses quidem eam poterat habere cognitam, qui cum nemine Græcorum vel in suis erroribus vel postmodo conuenisset: idemq; cùm & in expeditione socios Idomeneo fuisset, & vnà domum incolumis redijsset, ignorare, quid ei absenti aut redeunti accidisset. Post reditum verò fieri hoc non potuit. Nam si cum omnibus socijs redijt, plus habuit virium, quàm vt hostes ei decem vrbes valerent eripere. *Hæc ille.* Porrò miror, à nullo, quod sciam, Geographo hanc distinctionem seruari. Vnde constat, eos huius numeri veritatem vltra tempora Homerica non indagasse. Omnes enim in centenarium numerum consentiunt, nisi quis me latet, præter Homerum & Strabonem. Plinius sanè, diligentissimus alioqui scriptor, lib. 4. cap. 12. centum oppidorum meminit, quorum quadraginta nominatim recenset, sexaginta innominata relinquit. Sic Virgilius, Horatius, Ouidius, Lucanus, Statius, hunc numerum retinet, quem etiam Homerus 2. Iliad. vt dicebamus, amplexus est. Cētum vrbibus constipatam appellat Solinus dicto cap. 16. idem etiam Pomponius. Sed heus tu, in vulgatis Solini codicibus legebam *Constipata.* At Delrio monet legendum *Non stipata,* Cui astipulari videtur orationis contextus. Vbi mireris, illam castigationem sequutus, quid Solino in mentem venerit, vt non solùm ab alijs omnibus historiographis, sed à suo duce & præmonstratore Plinio tam manifestè dissentiret, aut tot celebres viros, quibus Homerum principem annumero, rem falsam prodidisse. Hunc sanè numerum subticuit Diodorus, qui solius vrbium multitudinis meminit. Ptolemæus quoq; non expressit, vt neq; Dionysius Alexandrinus. Sed hæc reticentia tot virorum authoritati non præiudicat, vt neq; vnius Solini opinio, cui Strabonem facilè opposuero. Negotium ab eruditis expendatur, & ab ipso Delrio.

l ἄλλη δ' ἀλλογλῶσσα] Cretam primùm quidem incoluerunt ij, quos Eteocretes hîc appellatos, vides, id est, indigenas (ex more antiquorum loquimur: nos enim vnicum Adamum αὐτόχθονα prædicamus, & fabulas illas de indigenis ridemus) qui verè Cretenses dici meruêre. At vt refert Diod lib. 5. cap. 15. circa finem, alij etiam populi eò commigrârunt, & insulæ illius partes occupârunt. Hinc illa linguarum diuersitas, cuius nunc Vlysses meminit: quanquam hîc veteres annotarent, vt scribit Eustathius, illam ab Vlysse confingi, ne reprehenderetur qui non vteretur lingua Cretensium. At qui, inquam, Cretensium sermo non alius fuit quàm Græcus, quo etiam suam historiam conscripsisse Dyctin Cretsēem, testatur Q. Septimius Romanus in illa epistola, quam illi præfixit. Existimo ergo, per γλῶσσαν solam dialecti diuersitatem significari, qualis est inter Dorienses, Ionas, Atticos, &c. Aut si de totius linguæ differentia sit intelligendum, id de mixtis illis barbaris interpretabimur, quos refert Diodorus memorato iam loco in Cretam appulisse, qui Græcè non sint loquuti: vnde scribit, eos postea longa consuetudine & frequenti vsu Græcam linguam addidicisse, posteaq; Minois & Rhadamanti imperio paruisse.

m διογενὴς,] De Minoë aliàs dicemus, & cur διογενὴς Iouis appellatur, suo loco explicabimus. Hîc nota, diuersam huius hospitis originem ab illa, quam anteà duobus locis exponebat: deniq; totam narrationem ab ea planè differentem:

Quo teneam vultus mutantem hunc Protea nodo?

n δαίμων] Nihil sine Numine fieri Homerus patitur, quod passim in eius poësi videmus, ne quid τυχηρὸν agnosci ab eo credas, cùm nomen τύχης ne apud eum quidem legatur, licet Pausanias dicat in hymno Cereris reperiri. At de illo Homero hymnographo lis adhuc est sub Iudice.

o τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης] Describit nobis opportunè Penelopen istos lacrymarum torrentes effundentem, præsente nimirum marito, qui testis beneuolentiæ, qua eum complectebatur, iam esse poterat. Tantos autem luctus ei affingit, quantos par erat à charissima coniuge manare, quæ non simulatum, sed verum dolorem ob mariti casum præ se ferret. Eos autem eleganti illa comparatione auget, cùm in ea repentinam & quasi momentaneam πῆξιν & tabefactionem imaginatur.

p πρόφρονα θυμόν,] Hoc ex persona Poëtæ dicitur. Adesse enim coniugem ignorabat Penelope.

q ὀφθαλμοί] Mira fuit in Vlysse dissimulandi dexteritas, vt etiam naturales istos affectus compescere potuerit, qui alioqui vel ab inuitis produntur. Eleganter autem eius oculos cornui aut ferro comparat propter siccitatem.

Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν πάρφη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Ἐξαῦτίς μιν ἔπειτα προσέφη πολυμήτις Ὀδυσσεύς,
Νῦν μοὶ δή σ' ὦ ξεῖνε γ' ὀΐω πεφρήσεσθαι
Εἰ ἔτεόν δὴ κεῖθι σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ξείνισας ἐν μεγάροισιν ἐμὸν πόσιν, ὡς ἀγορεύεις.
Εἰπέ μοι ὁππόσα οἱ ἅσσα περὶ χροῒ εἵματα ἕσσο,
Αὐτός θ' οἷος ἔην, ἠδ' ἑτάροις οἵ οἱ ἕποντο.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι, ἀργαλέον τόσσον χρόνον ἀμφὶς ἐόντα
Εἰπέμεν. ἤδη γάρ οἱ ἐείκοστον ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης
Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐρέω ὥς μοι ἰνδάλλεται ἦτορ.
Χλαῖναν πορφυρέην δίπλακα οὖλον ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς,
Διπλῆν· αὐτὰρ οἱ περόνη χρυσοῖο τέτυκτο
Αὐλοῖσιν διδύμοισι· πάροιθε δὲ δαίδαλον ἦεν·
Ἐν προτέροισι πόδεσι κύων ἔχε ποικίλον ἐλλὸν
Ἀσπαίροντα λάων· τὸ δὲ θαυμάζεσκον ἅπαντες,
Ὡς οἱ χρύσεοι ὄντες, ὁ μὲν λάε νεβρὸν ἀπάγχων,
Αὐτὰρ ὁ, ἐκφυγέειν μεμαὼς, ἤσπαιρε πόδεσσι.
Τὸν δ' ἥντων ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα,
Οἷόν τε ῥομφαίοιο λοπὸν κὴ ἰσχαλέοιο.
Τὼς μὲν ἔλεν μαλακὸς, λαμπτὸς δ' ἐν ἠελίῳ ὥς·
Ἧμοὶ πολλαί γ' αὐτὸν ἐθήσαντο γυναῖκες.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Οὐκ οἶδ' εἰ πέδε ἕσσο περὶ χροῒ οἷός Ὀδυσσεύς,
Ἦ τις ἑταίρων δῶκε θοὴς ὅτε νηὸς ἰόντι,
Ἦ τις πού καὶ ξεινοδόκος, ἐπεὶ πολλοῖσιν Ὀδυσσεὺς
Ἔσκε φίλος· πωροὶ γὰρ Ἀχαιῶν ἦσαν ὁμοῖοι.

Hæc. a. postq; igitur satiata multarum lacrymarũ lu-
Iterum ipsum verbis respondens allocuta est, (ctu,
Nunc iam te hospes puto tentasse
Si verè tam illic cum diuinis socijs (dicis.
Hospitio excepisti in domibus meum maritum, sicut
Dic mihi qualia, q̃ circa corp⁹ vestimẽta indut⁹ erat,
Ipse qualis erat, & socios qui ipsum sequebantur.
Hanc autem respondens allocutus est prudens Vlysses,
O mulier, difficilè tanto tempore seorsum qui fuerit
Dicere, iam enim ei vigesimus annus est,
Ex quo illinc iuit, & mea abijt patria.
At ego dicam sicut mihi videtur animo.
Vestem purpuream subtilẽ habebat diuinus Vlysses,
Duplicem, at ei fibula auro facta erat
Foraminibus duplicibus, antè autem variegata erãt.
In prioribus pedibus canis habebat varium ceruum
Trementem videns, hoc autem admirabãtur omnes.
Similiter hi aurei erãt: hic qdẽ videbat hinnulũ suf-
At hic effugere promptus palpitabat pedib. (focans,
Hanc autem interulam intellexi circa corpus splen-
Tanquam cæpæ tunicam aridæ. (didam
Sic quidem erat mollis, splendida autẽ erat Sol sicut.
Certè quidem multæ ipsum admirabãtur mulieres,
Aliud aũt tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis.
Nescio si hæc indutus fuerit circa corp⁹ domi Vlysses,
An aliquis sociorum dederit veloci in naue eunti,
An aliquis alicubi & hospes, quoniam multis Vlysses
Fuit amicus, pauci enim Achiuorum erant similes:

ἐγὼν ἐς. Αὐτὰρ

Καὶ οἱ ἐγὼ χάλκεον ἄορ καὶ εἵματα εἵσσα
Καλὰ, πορφύρεα, καὶ πέμψουσα κιτῶνα·
Αἶψα δ' ἀπέπεμπον ἐυστέλμῳ ἐπὶ νηός.
Καὶ μοί οἱ κῆρυξ ὀλίγον πρόφρων ἐπετύγχανε αὐτῷ
Εἶπον· καὶ τόν τοι μυθήσομαι οἷον ἔοικε.
Γυρὸς ἔην ὤμοισιν, μελανόχροος, ὀλοκάρηνος·
Εὐρυβάτης δ' ὄνομ' ἔσκε· τὸν δέ μιν ἔξοχον ἄλλων
Ὧν ἐπάρων Ὀδυσεὺς, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ἤδη.
Ὣς φάτο. τῇ δ' ἔπι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Σήματ' ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδε Ὀδυσ-
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο, (σεύς.
Καὶ τότε μιν μύθοισιν ἀμείβομένη προσέφατο,
Νῦν μὲν δή μοι ξεῖνε, πάρος περ ἐὼν ἐλεεινὸς
[b] Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι, φίλος τ' ἔσῃ αἰδοῖός τε.
Αὐτὴ γὰρ πέπλους εἵματ' ἐγὼ πόρον οἱ ἀγόρευσα,
Πτύξασ' ἐκ θαλάμου πρόνωτ' ἐπέθηκα φαεινὴν,
Κόσμον ὑπαλλὰ * ἔναυ. τὸν δ' ἐχ ὑποδέξομαι αὖτις
οὐκ ἀφαυ. Οἰκαδε νοστήσαντα φίλῃ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Τῷ ῥα καὶῇ αἴσῃ κοίλης ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς
Ὥρχετ' ἐποψόμενος καὶ φίλιον ἐξανερησθαι.
Τὼ δ' ἅμα βήτην ἐπὶ νῆα πολύμητις Ὀ-
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος. (δυσεύς,
[c] Μηκέτι νῦν χρὼς καλὸν ἐναίρεο, μηδὲ θυμὸν
Τῆκε· πόσιν γοόωσα. νεμεσσητῶς γέ μοι ἔοικεν
Καὶ γάρ τις τ' ἄλλοιον ὀδυρόμενος ἄνδρ' ὀλέσσας.
Κεδνόν, τῷ τέκνα τέκῃ φιλότητι μιγεῖσα,
Ἢ Ὀδυσῆ, ὃν φασι θεοῖς ἐναλίγκιον εἶμεν.
οὐ μυθ. Ἀλλὰ γύναι μὲν παῦσαι, ἐμεῖο δ' ἄκουσον * μύθου.
Νημερτέως γάρ τοι μυθήσομαι, ὅσ' ἐπιεύσω.
Ὡς ἤδη Ὀδυσῆα ἐγὼ θεὶ νόσφ ἄνεσσαν
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωὸν· αὐτὰρ ἀγὸς κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ,
Αἰτίζων ἀνὰ δῆμον. ἀτὰρ ἑρίηρας ἑταίρους
Ὤλεσε καὶ νῆα γλαφυρὴν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Θρινακίης ἀπὸ νήσου ἰὼν· ὀδύσαντο γὰρ αὐτῷ
Ζεύς τε καὶ Ἠέλιος. ἑτάρους γὰρ βόας ἕκτα ἑπῴρους.
Οἱ μὲν πάντες ὄλοντο πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ·
Τὸν δ' ἄρ' ἀπὸ τρόπιος νεὸς ἔκβαλε κύμ' ἐπὶ κέρσης
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἱ ἀγχίθεοι γεγάασιν.
Οἱ δή μιν σφὶν κῆρι θεὸν ὡς τιμήσαντο,
Καί οἱ πολλὰ δόσαν, πέμπειν τέ μιν ἤθελον αὐτοὶ
Οἴκαδ' ἀπήμονα· καί κεν πάλαι ἐνθάδε κ' Ὀδυ-
Ἤλυθ· ἀλλ' ἄρα οἱ γε κέρδιον ἔσπαρε θυμῷ, (σεύς
Χρήματ' ἀγυρτάζειν πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἰόντι.
Ὣς σφὶν κέρδεα πολλὰ κτητῶν αὐθρώπων
Οἶδ' Ὀδυσεύς· ἐδέ κ' ἄλλος ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
Ὡς μοι Θεσπρωτῶν βασιλεὺς μυθήσατο Φείδων.
Ὤμνυε δ' ὅ γε μοὶ αὐτὸν ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατερρύφθαι καὶ ἑταίρους ἔμμεν' ἑτοίμους.
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηὸς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πυροφόρον. (σεύς.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξαν ὅσα ξυναγείρατ', Ὀδυ-
Καὶ νύ κεν ἐς δεκάτους γε μέλοι ἕτερον γ' ἔτι βόσκοι
Ὅσσά οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτι.
Τὸν δ' ἐς Θεσπρωτὸν φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσαι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Et ei ego æreum ensem, & duplicem dedi
Fulcram purpuream, & talarem vestem,
Honorate autem dimisi benè tabulata in naui.
Et quidem eum præco paululùm maior ipso
Sequebatur & hunc tibi dicam qualis erat.
Gibbosus in humeris, nigro corpore, crispo capite.
Eurybates autem nomen fuit, honorabat autē ipsum
eximiè aliorum (nea sciebat.
Suorum sociorum Vlysses, quod mentibus consenta-
Sic dixit: huic.a. adhuc magis desiderii mouit luctū
Signa agnoscenti, quæ ei firma dixit Vlysses. (luctu
Hæc aūt postq igitur saciata est multùm lacrymabili
Et nunc ipsum verbis respondens, alloquuta est,
Nunc qdem iam mihi hospes antea q eras miserabilis
In domibus meis, amicusq; eris, honorabilisq;.
Ipsa enim hæc vestimenta ego præbui qualia dicis,
Plicata ex cubiculo, fibulamq; imposui lucidam,
Vt illi ornamentū esset, hunc aūt non suscipiā rursus
Domum redeuntem dilectam in patriam terram.
Ideò malo fato concaua in naui Vlysses,
Iuit inspecturus malam Troiam non nominabilem.
Hanc.a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O uxor veneranda Laërtiadæ Vlyssis, (mum
Non amplius nunc corpus pulcrum destrue, neq; ani-
Liquefac virum lugens, reprehendo quidem nihil.
Etenim aliqua alienum luget virū perdens (mixta
(Quē) iuuenē (habuerit,) cui filios peperit amicitia
Quantò magis Vlyssem quem dicunt Deis similē esse.
Sed luctu quidem cessa, mea autem intellige verba.
Verè enim tibi loquar, neq; occultabo.
Nam iam Vlyssis ego circa reditum audiui
Propè Thesprotos viros in pingui populo
Viuum: at ducit thesauros multos & bona,
Petens in populo: at amabiles socios
Perdidit, & nauem concauam in nigro ponto,
Trinacria ab insula veniens, irati sunt enim ipsi
Iupiterq; & Sol, huius enim boues interfecerunt socij.
Hi quidem omnes perierunt vndoso in ponto.
Hunc.a. in carina nauis iniecit vnda in continentem
Phæacum in terram, qui diuini geniti sunt.
Hi autem ipsum animo deum tanquam honorabant,
Et ei multa dederunt: mittere ipsum voluissent ipsi
Domum illæsum, & iampridem huc Vlysses
Venisset, sed ei hoc vtilius visum est animo,
Res congregare multam in terram euntem.
Sic præ astutias multas mortalibus hominibus
Cognouit Vlysses, neq; aliquis contendat homo alius.
Sic mihi Thesprotorum rex locutus est Pheidon.
Iurauit autem ad me ipsum sacrificans in domo
Nauem detraxisse, & præparatos esse socios.
Hi aūt ipsum mittent dilectam in patriam terram.
Sed me prius misit, contigit enim veniens nauis
Virorū Thesprotorum in Dulichium ferax frumenti,
Et mihi res ostendit quascunq; cōgregauerat Vlysses.
Et in decimam ætatem alterum adhuc depasceret,
Quæcunq; ei in ædibus opes iacent regis.
Hunc autem in Dodonem dicebat ire, vt Dei
Ex quercu alta Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret dilectam in patriam terram

ἠδὴ

Ἤδη δηὖ ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν ἦε κρυφηδόν.
Ὣς ὁ μὲν οὕτως ἐστὶ σόος, καὶ ἐλεύσεται ἤδη
Ἄγχι μάλ· ἀλλ' ἔτι τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπεσσεῖται. ἔμπης δέ τοι ὅρκια δώσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατός τε καὶ ἄριστος,
Ἱστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦμός τοι τάδε πάντα τελεῖται ὡς ἀγορεύω,
Τοῦ δ' αὐτὸν λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσ-
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνὸς, ἧος δ' ἰσαμείοιο. (σεύς,
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεφιδωμένη Πηνελόπεια,
Αἴ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῶ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς αὔ τις σὲ συμπρομολοῦσι μακαίρῃ.
Ἀλλά μοι ὧδ' αὐτὰ θυμὸν ὀίεται ὡς ἔσεται περ·
[d] Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται, [e] οὔτε σὺ πομπῆς
Τεύξῃ ἐπεὶ οὔτοι σημάντορες εἰσὶν ἐν οἴκῳ,
Οἷός Ὀδυσσεὺς ἔσκε, μετ' ἀνδράσιν, (εἴποτ' ἔλωγε)
Ξείνους αἰδοίους ἀποπεμπέμεν ἠδ' ἀλέγεσθαι.
Ἀλλά μιν ἀμφίπολοι ἀπονίψατε, κάτθετε δ' ἀντὶ,
Δέμνια καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα,
Ὡς κ' [*] δὴ θαλπώων χρυσόθρονον ἠῶ ἵκηται.
Ἠῶθεν δέ μάλ' ἦέρι λοέσσαί τε χρίσαί τε,
Ὡς κ' ἔνδοθεν ὧδε Τηλεμάχῳ δείπνοιο μέδηται
Ἧμενος ἐν μεγάρῳ· [f] τῷ δ' ἄλγιον ὅς κεν ἐκείνων
Τοῦγον ἀπειλήσῃ θυμοφθόρος, [*] ὄφελός τι ἔργον
Ἐνθάδ' ἔπι πρήξῃ. μάλα περ κεχολωμένῳ αἰνῶς.
[g] Πῶς γὰρ ἐμεῦ σὺ ξείνε δαήσεαι ἔμπροσθεν ἄλλων
Ἀνδρῶν εἴδωρ καὶ ἐπίφρονα μῆτιν,
Εἴ κεν ἀϋσταλέος κακὰ εἵμασιν ἐν μεγάροισι
Δαινύῃς; ἀνθρώποισι γὰρ ἀμβροσίη μινυθάδιοι τελέθουσιν.
[h] Ὧς μὲν ἀπηνής τ' αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀπιθέα ἐοικὼς,
[*] Τῷ δέ κε κῦδος ὀπάσσαι πάντες βροτοὶ ἄλγε' ὀπίσσω
Ζωῷ, ἀτὰρ τεθνεῶτί γ' ἐφεψιόωνται ἅπαντες·
Ὧς δ' αὖ ἀμύμων αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀμύμονα εἰδῇ,
Τοῦ μέν τε κλέος εὐρὺ διὰ ξείνοι φορέσσι
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, πολλοὶ δέ μιν ἐσθλὸν ἔφασθαι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
[i] Ἦ τοι ἐμοὶ χλαῖναι καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα
Ἤχθετ', ὅτε πρῶτον Κρήτης ὄρεα νιφόεντα
Νοσφισάμην ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχήρετμοιο.
Κείω δ' ὡς τὸ πάρος περ ἀΰπνους νύκτας ἴαυον.
Πολλὰς γὰρ δὴ νύκτας ἀφηλίῳ ἐνὶ [*] κοίτῃ
Ἄεσα. καί τ' αἰεμφὲς εὐθρονον ἠῶ δίαν.
Οὐδέ τι μοι ποδανίπτερα πολλῶν [*] ἐπιέφανε θυμῷ
Γίγνεσθ' ἣ γυνὴ ποσὶν ἅψεται ἡμετέροισι
Τάων αἵ ῥ' οἶκόν τε κατὰ δρηστῆρας ἔασιν,
[k] Εἰ μή τις χρηὼ ἐστὶ παλαιὴ, κεδνὸν ἐοῦσα,
[*] Ἥ τις τέτληκεν φρεσὶν ὅσσά τ' ἐγὼ περ·
[*] Τῷδέ κ' οὐ ἀνὴρ ὃ φθονέοιμι ποδῶν ἅψασθαι ἐμεῖο.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ξεῖνε φίλ', ἦ μάλα πού τις ἀνὴρ πεπνυμένος ὧδε
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα,
Ὡς σὺ μάλ' εὖ φράζεαι πεπνυμένα πάντ' ἀγορεύων,
Ἔστι δέ μοι χρηὺς πυκινὰ φρεσὶ μήδεα ἔχουσα.
Ἥ κεῖνον δύσηνον εὐτρεφὲς ἦδ' ἀτίταλλεν,
Δεξαμένη χείρεσσ' ὅτε μιν πρῶτον τέκε μήτηρ,
Ἦος πόδας νίψῃ, ὀλιγηπελέοντά περ ἔμπης.

Iam diu absens vel manifestè, vel clám.
Sic quidem hic est saluus, & veniet, iam
Propè valdè nō amplius lōngè ab amicis & patria ter-
Diu aberit, tamen aūt tibi iuramenta dabo. (ra
Sciat nūc Iupiter primùm Deorum eximius & opti-
Domusq; Vlyssis strenui (ad) quam perueni, (mus,
Certè tibi hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno veniet huc Vlysses,
Hoc quidem affecto mense, hoc autem stante.
Hunc aūt rursus allocuta est prudens Penelope.
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiendum esset.
Quo citò cognosceres amicitiam multaq; dona
Ex me, vt aliquis te obuius beatum dicat.
Sed mihi sic in animo putatur sicut erit,
Neq; Vlysses amplius domū veniet, neq; tu deductio-
Sortieris, quoniam non domini sunt in domo, (nem
Qualis Vlysses fuit inter viros (si vnquam fuit)
Hospites honoratos dimittere & suscipere.
Sed ipsum famulæ lauate, & ponite lectum
Stramenta, & chlænas, & cooperimenta splendida,
Vt benè calefactus aureæ sedis auroram perueniat. ϰ. δίθωλα-πιόων
Manè autem valdè manè lauate, vngiteq;,
Vt intus apud Telemachum cœna curetur
Sedens in domo, huic autem molestias, qui illorum
Hunc tristitia afficiet pernicios us, neq; aliquod opus ϰ. ὃδέ κεν ἔϱγον Ἐνθ. κ', ὃδέ Θ. ἔϱγον Ἐνθάδ' ὅπ πϱ.
Hic amplius faciet, valdè quamuis iratus grauiter.
Quomodo enim me hospes scies, si quid mulierum
Aliarum circumeo mentem & prudens consilium,
Si veste carens, malè indutus in domibus
Cōuiuaris, homines aūt breuis & fugacis (vitæ) sunt.
Qui quidem sæuus ipse erit, & crudelia sciet,
Huic autem maledicent omnes homines doloribus à ϰ. Τῷ δ'
Viuo, at mortuo maledicent omnes. (tergo
Qui autem bonus ipse erit, & bona sciet,
Huius quidem gloriam latam hospites ferent
Omnes in homines, multiq; ipsum bonum dixerint.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens V-
lysses,
O uxor veneranda Laërtiadæ Vlyssis,
Certè mihi indumenta, & cooperimenta splendida
Odio fuerunt, quando primùm Cretæ montes niuales
Reliqui in naui proficiscens longos remos habente:
Dormio sicut antea insomnes noctes dormiebam,
Multas enim noctes indecenti in lecto
Dormiui, & expectaui bonæ sedis auroram diuinam, ϰ. οἵκῳ
Neq; mihi pelvis pedum amabilis in animo ϰ. ἐπίης αἰνὰ θυμῷ
Est, neq; mulier pedem tanget nostrum
Harum quæ in domo ministræ sunt.
Nisi aliqua vetula est antiqua, prudentia sciens,
Quæ tolerauit tot mente quot ego: ϰ. Ἤ τις δὴ τέτλυκε πόσα
Hanc non inuideo pedes tangere meos.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope, ϰ. Τῇ δ' ἀμ αὖ φθ.
Hospes dilecte, non enim aliquis vir prudens sic
Hospitū peregrinorū amicorū meā peruenit domum,
Sicut tu valdè circumspectè prudentia omnia dicis.
Est autē mihi anus prudentia mente consilia habens.
Quæ illum infelicem benè nutriuit, & educauit
Susceptū manib. quando ipsum primùm peperit ma-
Quæ tibi pedes lauabit debilis quamuis sit. (ter,

Ἀλλ' ἄγε νῦν αὐτοῦσι φέρων Εὐρύκλεια,
Νίψον σεῖο ἄνακτος ὁμήλικα· καί που ὀΐω
Ἤδη τοῖος δ' ἐστὶ πόδας, τοῖος δέ τε χεῖρας.
[m] Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ κὴρ γηράσκουσιν.

Sed agè nunc surgens prudens Euryclea,
Laua tui domini æqualem, & Vlysses
Iam talis est pedes, talis autem & manus.
Statim enim in malo homines senescunt.

COMMENTARIVS.

a ἀπὶ μοι] Toties ab alijs peregrinis falsa de Vlysse audiuerat Penelope, vt anteà conquerebatur Eumæus, vt ne nunc etiam temerè huic hospiti fidem adhibeat. Itaq; petit ab eo, vt indicijs quibusdam significet se Vlyssem, vt dicebat, in Creta vidisse, quæ ita exponet, vt iam de huius narrationis veritate amplius Penelope non dubitet. Vnde omnia amicitiæ officia paulò pòst ei pollicetur.

b ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι,] Hæc à Penelope dicta simpliciter quidem, ex eius persona sunt intelligenda: sed illam insciam ita loquentem inducit, cùm id reuerà tamen ita futurum erat, vt ipsa docebat: non eadem ratione, quia cum coniugem mox erat habitura.

c μηκέτι νῦν χρόα] Rogat Penelopen, vt à luctibus istis temperet, non quòd eos vituperet, sed quòd potiùs gaudere eam deceat ob nuncium instantis mariti, quod illi mox referet: vt anteà etiam Eumæo referebat, sola Phæacum mentione excepta, quam hîc inserct. Quorum porrò explicationem hîc petes, ex lib. 14. eò loci, vbi Eumæo suos casus Vlysses exponebat, poteris desumere.

d οὔτ' Ὀδυσσῆος] Iterum ista verè & σοφηλικῶς à Penelope dicuntur ex industria poëtica, quæ exprimit præsagas quasdam hominum mentes multa cogitantes & expromentes temerè, quæ tamen reipsa verè accident, aut iam acciderunt. Sic ergo bene præsagiebat animus Penelopes, non amplius venturum Vlyssem: qui putà iam venisset, cum quo illa quoq; colloqueretur.

e οὔτε σὺ πομπῆς] Hic locus miserè erat à vulgari interprete acceptus: nos integritati restituimus. Neq; tamen nego plurima à me prætermissa, quæ animaduersione indigent: sed nos omnia in Lexicon Homericum retulimus, vbi maiore otio illa examinabimus. Tam crassos autem errores hîc silere non potui.

f πρὸ δ' ἄλγεα] Et hoc etiam σοφηλικῶς à Penelope. Mox enim petulantias & iniurias procorum erat vindicaturus Vlysses.

g πῶς γὰρ ἐμεῖο] Anteà Vlysses Penelopen laudibus ita euehebat, vt ei neminem mortalium conferendum diceret. At Penelope has laudes se non promereri fatetur, nisi talem reipsa se exhibeat. Itaque vt hic hospes intelligat, se tam magnificè de illa non sine causa sentire hospitalitatis officia quæcunq; potest, ipsi pollicetur, vestitum nimirum & victum. Et cùm fœmineum robur tot virorum audaciæ obsistere non posset, ad imprecationem anteà recurrebat.

h ὅς μὲν ἀπλοΐης τ'] Rectè docent Ethici Christiani, meliorem scopum esse virtutum, quæ à Christianis oriuntur, quàm fuerit Ethnicorum. Illi enim sola gloria ad virtutem impellebantur, vt expressè hîc docet Penelope: quem eundem scopum omnes quos virtutis nomine iactitat antiquitas, habuerunt, etiamsi Aristidem, Traianum, atq; adeò ipsum Socratem, Apollinis oraculo mortalium sapientissimum pronunciatum, in medium afferas, cùm Christiani ad solam Dei gloriam in suis virtutibus colliment. Vide Lactant. lib. 1 Instit Christ. Lamb. Danæum Eth. Christ. lib. 1. cap. 17.

i ἤδη ἐμοὶ χλαῖναι] Lautitias illas, quas hospiti ab ancillis administrari iubebat Penelope, ille modestè recusat, suamq; consuetudinem prætexit qua ab ijs abhorret ex eo tempore, quo Cretam reliquit. Vnde ita insomnes transigendo noctes, & in duris neque ita mollibus, vt instrui ei volebat, lectis recubando assuetus est, vt illis facilè iam quoque carere possit. Vnum amplectitur, sed sub conditione, vt pedes sibi lauentur, sed à vetula tantùm fœmina: quanquam eum locum vbi ista dicit, quidam expunxerint, vt mox dicemus.

k ἀμηλὸς χρώς] Hos tres versus à veteribus expunctos fuisse, testantur Didymus & Eustathius. Primùm quòd ab ea lauari eligat, à qua facilè ex vulnere dignosci poterat. Deinde quòd eam poscat, quæ tot perpessa sit ac ipse. Vbi enim illa tandem potuit reperiri? Sed hæc argumenta licet speciosa sunt, tamen hos versus, meo consensu, Homero nunquam eripient. quos si tollas, totum hunc locum mutilaueris Si enim hæc Vlyssis petitio non præcessit, quorsum Penelope anum ei posteà concederet, quæ alioqui intellexerit, hospitem à mulieribus lauari nolle? Hoc clariore luce non indiget. Neque obstat, quòd ab ea ex vulnere dignosci potuerit. Nam ita voluisse deinduxit Vlyssem dicimus, vt esset etiam hæc Euryclea eius consilij conscia, quæ multum ad futuram illam μνηστεροφονίαν conferre poterat: quod cùm præuideret Vlysses, ne dignosci quidem ab ea timuit, vtpote cuius fidem adeò explorata m haberet, vt tutò illi totum negotium committi posse crediderit. Non obstat etiam, quod paulò pòst, cùm ab ea lauabitur, timebit, ne ex cicatrice dignoscatur: nam eos videtur ille imitari, qui cùm videri velint, tamen se abscondunt, vt illa Galatea Virgiliana. Et si penitùs agnosci voluisset, poterat etiam omnino lotionem repudiare. Eodem consilio se Eumæo & Philætio indicabit, ost. urata illa cicatrice. Neque ergo subscribo Eustathio dicenti, σημείωσαι ὅ, inquit, καὶ τὸν τόπον τοῦτον εἰς παράδειγμα βαλλόμενος σὺν οἷς μὴ ἐσκεμμένως, εἰς ἀγαθὸν ὑπεκθαίνω. Ego enim illud δὲ μάλα ἐσκεμμένον pronuncio, & hanc imprudentiæ labem tam prudenti heroi nunquam inussero Quòd autem anum petit, quæ tot pertulerit ac ipse, possumus cum Eustathio dicere hęc intelligenda κατ' ἀναλογὴν, καὶ δυνατὸν, καὶ ἐγχωροῦν. Quæ paulò pòst explicans, καὶ κατά γε τοῦτο, inquit, πεπληκέναι δοκεῖ Εὐρύκλεια ὅσα καὶ Ὀδυσσεὺς Τηλεμάχου γὰρ οἱ παῦροι γέροντες, καὶ πολλῶν κακῶν ἄλγεα. Quid verò si illa dempta analogia rem nudè accipiamus? Attendendum enim est illud φησὶν. Porrò dico subodoratum Vlyssem huius Eurycleæ dolores tantos fuisse, vt suis facilè possent adæquari. Cur verò subodoratus fuerit? Quia intelligebat se ab ea summoperè diligi iam inde ab incunabulis. Quos verò dolores dicimus? Ex tam longa Vlyssis absentia, quæ opinionem de eius morte iamdiu inuexerat: deinde ex procorum petulantia, qui tam miserè eius opes dilaniarent, & hæredem tot facultatibus sine vlla misericordia iam per integrum triennium spoliarent: deniq; totam familiam proteruè ita conturbassent, vt Vlyssis præsentiam summis votis non desiderare non potuerit, qui hos tumultus compesceret. Et vt ista dura videantur, licuit Vlyssi hoc dicere de vetula solius senectutis respectu, vt ex Eustathio diximus. Et hæc hyperbole, quæ quàm sit familiaris Poëtis, plus satis notum est, hunc locum spurium non arguit, vt obelo configi debeatur.

l καὶ που Ὀδυσσεύς] Ecce quàm veris proxima, immò quàm vera temerè & insciа proferat Penelope, qualia in eius verbis anteà obseruauimus.

m αἶψα γὰρ] Nihil est quod senectutis tempus magis acceleret, quàm mala & calamitates, quæ aliquis perpetitur. Quod ex vsitata Gallorum loquendi formula satis percipitur, ad singula enim mala canos sibi fieri dictitant, & hoc verè experientia comprobat. Cuius rei causam nescio an ex Arist. Hist anim. lib 3 cap. 11. & de Gener. anim. lib 5. cap. 4. expiscari possis. Mihi videtur quispiam malis cruciatus integras animæ functiones nō habere, neq; etiam ipsius facultatis corporis, quæ alimenta digerit & concoquit, vnde æqualis & perpetuus calor omnibus membris suppeditetur. Calor autem in sanguine, sanguinis copia ex alimentis nascitur. Quid si metus, quem frigidum esse ex Aristotele aliàs docuimus, hoc etiam efficiat? Inopia autem & exilitate caloris canitiem contrahi statuit philosophus. Cùm ergo ij, quos aduersa exagitant, identidem sibi metuant à pernicie, par est vt extincto calore frigiditas illa hos canos in illis exerat. Hoc hactenus sentio, miratus intereà, quòd hæc Aristoteles nusquam ex professo docuerit, cùm tamen ad illam disputationem, de canitiei causis, quas dicto lib. 5. de Generatione animalium cap. 4 persequitur, videretur pertinere. Hunc autem versum in prouerbiorum ordinem retulit D. Erasmus Roterod.

Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηὺς δ' κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα,
Δάκρυα δ' ἔκβαλε θερμὰ· ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,
[a] Ὤ μοι ἐγὼ σέο τέκνον ἀμήχανον. ἦ σε μὲν Ζεὺς
Ἀνθρώπων ἤχθηρε θεοδλέα θυμὸν ἔχοντα

Sic dixit, vetula aũt detinebat manibus vultum.
Lacrymas autem emisit calidas, verbum autem luctuosum dixit,
Hei mihi ego tibi fili debilis, certè te supra Iupiter
Homines odit pium animum habentem.

Οὐ γάρ

Οὐ γάρ πω τις τόσα βροτῶν δὶ περπικεραύνῳ
Πίονα μηρί' ἔκηε σὺν ἑξαίτους ἑκατόμβας,
Ὅσσα σὺ τῷ ἐδίδεσκες, ἀρώμενος ἔως ἵκοιο
Γῆράς τε λιπαρὸν, θρέψαιό τε φαίδιμον υἱόν·
Νῦν δέ τοι ὧδέ σε πάμπαν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Οὕτω που κἀκείνῳ * ἐφεψιόωντο γυναῖκες
Ξείνων τηλεδαπῶν, ὅτε τοὶ κλυτὰ δώματ' ἵκοιτο.
Ὡς σέθεν αἱ κύνες αἶσα κατεψιόωνται ἅπασαι,
Τάων νῦν λώβην τε καὶ αἶσχεα πολλὰ ἀλεείνων
Οὐκ ἔασας νίζειν· ἐμὲ δ' οὐκ ἀέκοντα ἀνώγει
Κέρκη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Τῷ σε πόδας νίψω, ἅμα τ' αὐτῆς Πηνελοπείης
Καὶ σέθεν εἵνεκ'· ἐπεί μοι ἐρώρεται ἐν φρεσὶ θυμὸς
Κήδεσιν. ἀλλ' ἄγε νῦν ξυνίει ἔπος ὅ, τί κεν εἴπω·
Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι τηλαπείρηοι ἐνθάδ' ἵκοντο,
Ἀλλ' οὔπω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Ὡς σὺ δέμας φωνήν τε πόδας τ' ὀπὶ εἴκελος εἶναι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
σεύς· ᵇ οὕτω φασὶν ὅσοι ἴδον ὀφθαλμοῖσιν (σεύς,
Ἡμέας ἀμφοτέρους, μάλα ἰκέλω ἀλλήλοιϊν
Ἔμμεναι· ὡς σύ περ αὐτὴ ὑπιφρονέεσ' ἀγορεύεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δ' ἐλέβητ' ἔλε παμφανόωντα
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ' ἐνεχεύατο πολλὺ
Ψυχρόν· ἔπιπτε δ' ἔπειτα θερμὸν ἐπήφυσεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἧζεν * ἐπ' ἐσχαρόφιν, ποτὶ δ' σκότον ἐτράπετ' αὐψα.
ᶜ Αὐτίκα γὰρ κῆρ θυμὸν ὀΐσατο μή ἑ λαβοῦσα
Οὐλίξῃ ἀμφρήσασα, καὶ ἀμφασίη ἔργα γένοιτο.
Νίζε δ' ἄρ' ἆσσον ἰοῦσα Ὀδυσσῆα· αἶψα δ' ἔγνω
ᵈ Οὐλίξη τὴν ποτέ μιν σὺς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόν δ' ἐλθόντα μετ' Αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας,
Μητρὸς ἑῆς πατέρ' ἐσθλὸν, ὃς ἀνθρώποις ἐκέκαστο
ᵉ Κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. Θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
ᶠ Ἑρμείας. τῷ γὰρ κεχαρισμένα μηρία κάπεν
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων. ὁ δέ οἱ πρόφρων ἅμ' ὀπήδει.
Αὐτόλυκος δ' Ἰθάκης ἐλθὼν ἐς πίονα δῆμον,
Παῖδα νέον γεγαῶτα κιχήσατο θυγατέρος ἧς·
Τὸν ῥά οἱ Εὐρύκλεια φίλοις ἐπὶ γούνασι θῆκε
Παυομένῳ δείπνοιο· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
ᵍ Αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' εὕρεο, τί κε θυγὴς
Παιδὸς παγκρὶ φίλῳ. πολυάρητος δέ τοι ἐσσί.
Τὸν δ' αὖτ' Αὐτόλυκος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τέλεσθ' ὄνομ' ὅ, τί κεν εἴπω,
Πολλοῖσιν γὰρ ἐγώγε ὀδυσσάμενος τόδ' ἱκάνω
Ἀνδράσιν ἠὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν·
Τῷ δ' Ὀδυσεὺς ὄνομ' ἔστω ἐπώνυμον, αὐτὰρ ἔγωγε,
Ὅππότ' ἂν ἡβήσας μητρώϊον εἰς μέγα δῶμα
Ἔλθῃ Παρνησόν δ', ὅθι πού μοι κτήματ' ἔασιν,
Τῶν οἱ ἐγὼ δώσω, καί μιν χαίροντ' ἀποπέμψω.
ʰ Τῶν εἵνεκ' ἦλθ' Ὀδυσσεὺς, ἵνα οἱ πόροι ἀγλαὰ
δῶρα.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτολύκου τε καὶ υἷες Αὐτολύκοιο
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο ἔπεσί τε μειλιχίοισι.
Μήτηρ δ' Ἀμφιθέη μητρὸς κασιγνήτη Ὀδυσῆι,
Κοσσάρεά μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά.
Αὐτόλυκος δ' ἑοῖσιν ἐκέκλετο κυδαλίμοισι,
Δεῖπνον ἐφοπλίσσαι. τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν·
Αὐτίκα δ' εἰσάγαγον βοῦν ἄρσενα πεντετέηρον·
Τὸν δέρον ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα.
Μίσυλλόν τ' ἄρ' ὑπεδμήσαν, πείραν τ' ὀβελοῖσιν,

Οὐ γὰρ πω τις τόσα βροτῶν δὶ περπικεραύνῳ
Πίονα μηρί' ἔκηε σὺν ἑξαίτους ἑκατόμβας,
Ὅσσα σὺ τῷ ἐδίδεσκες, ἀρώμενος ἔως ἵκοιο
Γῆράς τε λιπαρὸν, θρέψαιό τε φαίδιμον υἱόν·
Νῦν δέ τοι ὧδέ σε πάμπαν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
*Οὕτω που κἀκείνῳ * ἐφεψιόωντο γυναῖκες*
Ξείνων τηλεδαπῶν, ὅτε τοὶ κλυτὰ δώματ' ἵκοιτο.
Ὡς σέθεν αἱ κύνες αἶσα κατεψιόωνται ἅπασαι,
Τάων νῦν λώβην τε καὶ αἶσχεα πολλὰ ἀλεείνων
Οὐκ ἔασας νίζειν· ἐμὲ δ' οὐκ ἀέκοντα ἀνώγει
Κέρκη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Τῷ σε πόδας νίψω, ἅμα τ' αὐτῆς Πηνελοπείης
Καὶ σέθεν εἵνεκ'· ἐπεί μοι ἐρώρεται ἐν φρεσὶ θυμὸς
Κήδεσιν. ἀλλ' ἄγε νῦν ξυνίει ἔπος ὅ, τί κεν εἴπω·
Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι τηλαπείρηοι ἐνθάδ' ἵκοντο,
Ἀλλ' οὔπω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Ὡς σὺ δέμας φωνήν τε πόδας τ' ὀπὶ εἴκελος εἶναι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
σεύς· ᵇ οὕτω φασὶν ὅσοι ἴδον ὀφθαλμοῖσιν (σεύς,
Ἡμέας ἀμφοτέρους, μάλα ἰκέλω ἀλλήλοιϊν
Ἔμμεναι· ὡς σύ περ αὐτὴ ὑπιφρονέεσ' ἀγορεύεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δ' ἐλέβητ' ἔλε παμφανόωντα
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ' ἐνεχεύατο πολλὺ
Ψυχρόν· ἔπιπτε δ' ἔπειτα θερμὸν ἐπήφυσεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
*Ἧζεν * ἐπ' ἐσχαρόφιν, ποτὶ δ' σκότον ἐτράπετ' αὐψα.*
ᶜ Αὐτίκα γὰρ κῆρ θυμὸν ὀΐσατο μή ἑ λαβοῦσα
Οὐλίξῃ ἀμφρήσασα, καὶ ἀμφασίη ἔργα γένοιτο.
Νίζε δ' ἄρ' ἆσσον ἰοῦσα Ὀδυσσῆα· αἶψα δ' ἔγνω
ᵈ Οὐλίξη τὴν ποτέ μιν σὺς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόν δ' ἐλθόντα μετ' Αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας,
Μητρὸς ἑῆς πατέρ' ἐσθλὸν, ὃς ἀνθρώποις ἐκέκαστο
ᵉ Κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. Θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
ᶠ Ἑρμείας. τῷ γὰρ κεχαρισμένα μηρία κάπεν
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων. ὁ δέ οἱ πρόφρων ἅμ' ὀπήδει.
Αὐτόλυκος δ' Ἰθάκης ἐλθὼν ἐς πίονα δῆμον,
Παῖδα νέον γεγαῶτα κιχήσατο θυγατέρος ἧς·
Τὸν ῥά οἱ Εὐρύκλεια φίλοις ἐπὶ γούνασι θῆκε
Παυομένῳ δείπνοιο· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
ᵍ Αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' εὕρεο, τί κε θυγὴς
Παιδὸς παγκρὶ φίλῳ. πολυάρητος δέ τοι ἐσσί.
Τὸν δ' αὖτ' Αὐτόλυκος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τέλεσθ' ὄνομ' ὅ, τί κεν εἴπω,
Πολλοῖσιν γὰρ ἐγώγε ὀδυσσάμενος τόδ' ἱκάνω
Ἀνδράσιν ἠὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν·
Τῷ δ' Ὀδυσεὺς ὄνομ' ἔστω ἐπώνυμον, αὐτὰρ ἔγωγε,
Ὅππότ' ἂν ἡβήσας μητρώϊον εἰς μέγα δῶμα
Ἔλθῃ Παρνησόν δ', ὅθι πού μοι κτήματ' ἔασιν,
Τῶν οἱ ἐγὼ δώσω, καί μιν χαίροντ' ἀποπέμψω.
ʰ Τῶν εἵνεκ' ἦλθ' Ὀδυσσεὺς, ἵνα οἱ πόροι ἀγλαὰ
δῶρα.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτολύκου τε καὶ υἷες Αὐτολύκοιο
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο ἔπεσί τε μειλιχίοισι.
Μήτηρ δ' Ἀμφιθέη μητρὸς κασιγνήτη Ὀδυσῆι,
Κοσσάρεά μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά.
Αὐτόλυκος δ' ἑοῖσιν ἐκέκλετο κυδαλίμοισι,
Δεῖπνον ἐφοπλίσσαι. τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν·
Αὐτίκα δ' εἰσάγαγον βοῦν ἄρσενα πεντετέηρον·
Τὸν δέρον ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα.
Μίσυλλόν τ' ἄρ' ὑπεδμήσαν, πείραν τ' ὀβελοῖσιν,

Non enim aliquis tot hominũ Ioui fulmine delectãti
Pinguia crura combuſsit, neq; eximias hecatombas,
Quot tu huic dediſti, precans vſq; ire faciat
Ad ſenectutem maturam, nutriasq; illuſtrem filium.
Nunc autem ſic tibi omnino abſtulit redeunti diem.
Sic alicubi illi illudunt mulieres
Hoſpitũ peregrinorũ, quãdo ad inclytas domos perue- γρ. ἐφεψιόωνται
Vt tibi ſenex canes hæ illudunt omnes, (nit.
Harũ nũc contumeliã & turpitudines multas fugiẽs,
Non ſinebas lauare, me autem non inuitam iubet
Filia Icarij prudens Penelope.
Ideo tibi pedes lauabo ſimulq; ipſius Penelopes
Et tui gratia, quoniam mihi mouetur intus animus
Doloribus, ſed agè nunc intellige verbum quod dicã.
Multi autem hoſpites miſeri huc peruenerunt,
Sed nondum aliquem dico ſimilem ſic vidiſſe,
Sicut tu corpore, voceq;, pedibusq; Vlyſſi ſimilis es.
Hanc reſpondens allocutus eſt prudens Vlyſſes:
O vetula ſic dicunt quicunq; viderunt oculis
Nos ambos valdè ſimiles inter nos
Eſſe, ſicut tu ipſa prudens dicis.
Sic dixit. vetula autem lebetem accepit ſplẽdidũ
Quo pedes lauabat, aquam autem infudit multam
Frigidam, poſtea autem calidam exhauſit, at Vlyſſes
Sedit in foco, ad tenebras verò verſus eſt ſtatim. γρ. αὐτ'
Subitò enim in animo cogitauit ne ipſum accipiens
Cicatricem animaduerteret, & manifeſta res fieret.
Lauabat. a. propè iens regẽ ſuum, ſtatim aũt cognouit
Cicatricem porcus quã aliquãdo percuſsit albo dente
In Parnaſum euntem ad Autolycum q; & filios
Matris ſuæ patrem bonum, qui homines ornabat
Furto q; iuramento q;, Deus autem ei ipſe dedit
Mercurius, huic enim grata crura comburebat
Agnorũ & hædorũ, hic. a. prõptus ſimul ſequebatur.
Autolycus autem Ithacæ veniens in pinguem populũ
Filium nuper natum inuenit filiæ ſuæ.
Hunc eius Euryclea dilectis in genibus poſuit
Vbi ceſſaſſet à cœna, verbum q; dixit, denominauit q;,
Autolyce ipſe nunc nomen inueni quod imponas
Filiæ filio dilecto, multis votis exoptatus vtiq; eſt.
Huic autem rurſus Autolycus reſpondit, dixit q;
Gener meus filiaq; ponite nomen quodcunq; dicam.
Multis enim ego in via iratus hoc inueni:
Viris & mulieribus ſupra terram multa paſcentem,
Huic Vlyſſes nomen ſit cognomen, at ego
Quando vbi pubuerit maternam in magnam domũ
Venerit in Parnaſum vbi mihi res ſunt,
Ex his ei ego dabo, & ipſum gaudentem dimittam.
Horum gratia venit Vlyſſes, vt ei præberet ſplendida
dona.
Hunc quidem Autolycus q;, & filij Autolyci
Manibus q; ſalutauerunt verbis q; ſuauibus.
Mater autem Amphithea matris applicata Vlyſſi,
Oſculata eſt ipſum caput q;, & ambo lumina pulcra,
Autolycus autem filijs iuſsit glorioſis
Cœnam parare, hi autem impellentem audiuerunt.
Statim. a. induxerũt bouem maſculum quinquennẽ,
Quẽ excoriarũt circũq; verſabãt, et ipſũ fuderũt oẽm
Minutim inciderunt q; ſcienter, fixerunt q; verubus

Ὣ πᾶσάν τε φρεσὶ φέρεσθον, ἀλάταν τε μοίρας.
Ὣς τότε μὲν ῥα πᾶσαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ'. οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης.
Ἠμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἔλοντο.
Ἠμος δ' ἠερίγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
βὰν ῥ' ἴμεν ἐς θήρην ἠμὲν κυνες, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Υἱέες Αὐτολύκοιο· μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤιεν. αἰπὺ δ' ὄρος πεφυτεύατο δασὺ ὕλῃ
Παρνησσοῦ τάχα δ' ἵκανον πτύχας ἠνεμοέσσας.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον πεδόθεν καλλιρόοιο
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Οἱ δ' ἐς βῆσσαν ἵκανον ἐπακτῆρες· πρὸ δ' ἄρ' αὐτῶν
Ἴχνη ἐρευνῶντες κύνες ἦισαν. αὐτὰρ ὄπισθεν
Υἱέες Αὐτολύκοιο μετὰ τοῖσι δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤιεν ἄγχι κυνῶν, κεφαλάων δολιχόσκιον ἔγχος
Ἐνδα δ' ἄρ' ἐν λόχμῃ πυκινῇ κατέκειτο μέγας σύς·
Τὴν μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάμεσ' ὑγρὸν ἀέντων,
Οὔτέ μιν ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν,
Οὔτ' ὄμβρος πεφάασκε διαμπερὲς ὥς ἄρα πυκνὴ
Ἦεν, ἀτὰρ φύλλων ἐνέην χύσις ἤλιθα πολλή.
Τὸν δ' ἀνδρῶν τε κυνῶν τε πρὸ κτύπος ἦλθε ποδοῖϊν,
* Ὡς ἐπάγοντες ἐπῆσαν. ὁ δ' αὐτόθεν ἐκ ξυλόχοιο
Φρίξας οὐ λοφιὴν, πῦρ δ' ὀφθαλμοῖσι δεδορκὼς,
Στῆρ' αὐτῶν σχεδόθεν. ὁ δ' ἄρα πρώτοις Ὀδυσσεὺς,
Ἐσσυτ' ἀναχόμενος δολιχὸν δόρυ χειρὶ παχείῃ,
Οὐτάμενος μεμαώς· ὁ δέ μιν φθάμενος ἔλασε σὺς
Γουνὸς ὕπερ· πολλὸν δὲ διήφυσε σαρκὸς ὀδόντι
Λικμηδὶς αἰζηός, ἐδὲ ὀστέον ἵκετο φωτός.
Τὸν δ' Ὀδυσσεὺς οὔτησε τυχὼν κ κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Ἀντικρὺ δ' διῆλθε φαεινοῦ δι' ἐρικὸς ἀκωκή.
Κάδδε δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών· ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτολύκου παῖδες φίλοι ἀμφεπένοντο,
Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος αὖτις ἄεισαν
Δῆσαν δ' ἐπισταμένως, ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν
Ἔσχεθον· αἶψα δ' ἵκοντο φίλης πρὸς δώματα πατρός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Εὖ ἰησάμενοι, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα πορόντες,
Καρπαλίμως χαίροντα φίλην χαίροντες ἔπεμπον
Εἰς Ἰθάκην. τῷ μὲν ῥα πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Χαῖρον νοστήσαντι, καὶ ἐξερέεινον ἕκαστα,
Οὐλὴν ὅτι μὲν πάμπρωτα· ὁ δ' ἄρα σφίσιν εὖ κατέλεξεν,
Ὡς μιν θηρεύοντ' ἔλασεν σὺς λευκῷ ὀδόντι
Πάρνηθόν δ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Τὴν χερσὶν χείρεσσι κεπευέσσι λαβοῦσα,
Γνῶ ῥ' ἐπιμασσαμένη, πόδα δ' ἀφέηκε φέρεσθαι.
Ἐν δ' λέβητι πέσε κνήμη, κανάχησε δὲ χαλκός.
Ἄψ δ' ἑτέρωσ' ἐκλίθη· τὸ δ' ἐπὶ χθονὸς ἐξεχύθη· ὑδωρ.
Τῷ δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα· τὼ δακρυόφιν πλήσθην· θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ἄψαμένη δ' ἄρα γούνατ' Ὀδυσῆα προσέειπεν,
Ἦ μάλ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, φίλον τέκος· οὐδέ σ' ἔγωγε
Πρὶν ἔγνων, πρὶν πάντα ἄνακτ' ἐμὸν ἀμφαφάασθαι.
n Ἦ, καὶ Πηνελόπειαν ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσι,
Περφραδέειν ἐθέλουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Ἡ δ' οὔτ' ἀδρήσιν δώσειε' αὐτήν, οὔτε νοῆσαι·
Τῇ γὰρ Ἀθηναίη ο νόον ἔτραπεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Χεῖρ' ἐπιμασσάμενος, φάρυγος λάβε p δεξιτερῇφι·

Assauerunt́q; peritè, diuiseruntq; partes.
Sic tunc quidem toto die in Solem descendentem
Cõuiuabãtur, neq; animus indigebat cõuiuio æquali.
Quãdo autem Sol descendit, & aduenerũt tenebræ,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperũt.
Quando autem manè genita apparuit rosea Aurora,
Perrexerunt ire in venationem & canes, ac & ipsi
Filij Autolyci, cum his autem diuinus Vlysses
Iuit, altum autẽ montem ascenderũt indutum sylua
Parnasi, citò autẽ peruenerunt cõcauitates ventosas.
Sol quidem postea nuper percussit arua
Ex tacitè fluenti profundifluo Oceano.
Hi. a. concauitatẽ peruenerunt venatores, antè aũt i-
Vestigia scrutantes canes ibant, ad retrò (*psos*
Filij Autolyci, cum his autem diuinus Vlysses
Ibat propè canes, vibrans longam hastam.
Tunc autem in sylua densa iacebat magnus aper,
Quã quidẽ neq; ventorũ penetrabat vis humida spi-
Neq; ipsam Sol lucens radijs percutiebat, (*rantium,*
Neq; hymber penetrabat penitus sic densa
Erat, at foliorum inerat fusio valdè multa.
Hunc aũt virorumq; canumq; sonus peruenit pedum.
Sic euntes ibant, hic autem contrarius ex sylua
Valdè exhorrẽs setosa ceruice, ignẽ. a. oculis aspiciens,
Stetit ipsos propè, ipse autem primus Vlysses
Irruit eleuata longa lancea manu forti,
Vulnerare cupiẽs, hic. a. ipsum perueniens pcussit aper
Genu super, multum autem exhausit carnis dente
Obliquè ruens, neq; (ad) os peruenit viri.
Hunc Vlysses vulnerauit in dextro humero.
Ex alia parte trãsiuit lucidæ lãceæ cuspis, (*animus*
Decidit. a. in puluerib. in lõgũ extẽsus, lõgè. a. volauit
Hunc quidem Autolyci filij dilecti circum laborabãt,
Vulnus autem Vlyssis optimi diuini (*nem nigrum*
Ligauerunt scienter, in incantatione autem sangui-
Tenuerunt, statim aũt iuerunt dilecti ad ædes patris.
Hunc quidem Autolycus q; & filij Autolyci
Benè medicati, & splendidis donis datis.
Statim gaudentem dilectam gaudentes miserunt
In Ithacam, hoc quidem pater & veneranda mater
Gauisi sunt q d' rediijsset, & interrogauerunt singula,
Cicatricẽ quòd passus sit, hic aũt ipsis benè narrauit,
Sic ipsum venantem percussit aper albo dente
Parnasum euntem cum filijs Autolyci.
Hanc anus manibus pronis acceptam,
Agnouit extergens, pedem autem dimisit ferri.
In autem lebete cecidit sura, sonuit autem æs.
Rursum verò in partem alteram inclinata est, at in
terram effusa est aqua. (*tem, eius verò oculi*
Huius autem simul gaudium & dolor inuasit mẽ-
Lacrymis impleti sunt, tenuis verò ipsi hæsit vox
Vbi contigisset autem mentum, Vlyssem allocuta est,
Certè Vlysses es chare fili, neq; equidem te
Prius agnoui, quàm totum regem meum cõtrectaui.
Quippe & Penelopem inspexit oculis,
Indicare volens dilectum maritum intus existere.
Hæc aũt neq; videre potuit cõtraria, neq; cognoscere,
Huic enim Minerua mentem vertit: at Vlysses
Manu palpans guttur cepit dextra,

* Ὡς ἐπάγοντες ἐπῆσαν. ὁ δ' αὐτόθεν ἐκ ξυλόχοιο] χ. Οὺς ἐπών

Τγ

Τῇ δ' ἑτέρῃ ἔθεν ἆσσον ἐρύσσατο, φώνησέν τε
Μαῖα, τίη μ' ἐτέλεις ὀλέσαι; σὺ δέ μ' ἔτρεφες αὐτὴ
Τῷ σῷ ἐπὶ μαζῷ νηῒ δὲ ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Ἦλυθον εἰνοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης καὶ τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Σίγα, μή τις τ' ἄλλη ἐνὶ μεγάροισι πύθηται.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὰ δὴ κὴ τετελεσμένα ἔσται,
Εἴ κέ μοι ἐμοί γε θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Οὐδὲ τροφῷ οὔσης σεῦ ἀφέξομαι, ὅππα κ' ἀλλάων
Δμωὰς ἐν μεγάροισιν ἐμοῖς *κτείναιμι γυναῖκας.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεπνυμένη Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγε ἕρκος ὀδόντων;
Οἶδα μὲν οἷον ἐμὸν μένος ἔμπεδον, οὐκ ἐπιδευές·
Εἴκω δ' ὡς ὅτε τις στερεὴ λίθος, ἠὲ σίδηρος.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
Εἴ κέ σοι ἦμος θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Δηρόν τοι κατέλεξω ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας
Αἵ τέ σ' ἀλιμάζουσι καὶ οὐ νηλιτέες εἰσίν. (σεύς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Μαῖα, τίη δὲ σὺ τὰς μυθήσεαι; ἀλλ' ἔα σε χρή·
Εὖ νυ ἐγὼ αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι καὶ ἔσομαι ἐπάκτωρ.
Ἀλλ' ἔχε σιγῇ μῦθον, ἐπίτρεψον δὲ θεοῖσιν.

Altera autem (manu) ipſam propè traxit, dixitq;
Nutrix cur me vis pdere? tu. a. me nutriuiſti ipſa
Ipſa tua in mamma, nunc aũt dolores multos paſſus
Veni vigeſimo anno in patriam terram,
Sed poſtquam intellexiſti, et tibi Deus iniecit animo,
Tace, ne quis alius in domibus audiat.
Sic enim dico, hoc autem & perfectum erit.
Si mihi Deus interficiet procos ſuperbos,
Neq; à te vtpote quæ nutrix es abero, quando alias
Famulas in domibus meis interficiam mulieres. *κ. κλείσω μι
Hunc autem rurſus allocuta eſt prudens Euryclea,
Fili mi, quale verbum fugit ſeptum dentium?
Scis quidẽ qualis meus animus conſtans nec impotẽs.
Tenebo. a. ſicut quãdo aliquid ſolidus lapis, vel ferrũ.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentib. pone tuis,
Si tibi Deus domabit Procos ſuperbos,
Iam tunc tibi narrabo in ædibus mulieres,
Quæ te dedecorant, & quæ nequiſſimæ ſunt.
Hanc. a. reſpondens, allocutus eſt prudens Vlyſſes,
Nutrix, cur autẽ tu has dicis? neq; aliquid te oportet:
Benè & ipſe ego intelligam, & cognoſcam ſingulam.
Sed tene ſilentio verbum, committe autem (rem) dijs.

COMMENTARIVS.

a ὦ μοι ἐγώ] Hæc Eurycleæ oratio quatuor continet. Primùm hunc hoſpitem accedens, in ipſo limine erumpit in luctus, quos pro Vlyſſe pandit, vbi cum Ioue ipſo conqueritur præ dolore pietatis & reuerentiæ in Deum oblita, quòd pium illum virum, & à quo tam ſtudiosè & ſanctè olim coleretur, odio tamen ita graui proſecutus ſit, vt illius vota & preces non exaudierit, quod re ipſa iam demonſtrat. Duo enim ille precabatur: vnum, vt ſenectutem poſſet attingere: alterum, vt in filio præclarè educando occuparetur. Neutrum illi conceſſit hactenus Iupiter. Ergo meritò ſibi videtur cum Ione hæc anus expoſtulare. Vbi notandũ eſt, quod aliàs obſeruauimus, qualis fuerit veterum pietas & cultus Deorum, tanta nempe fiducia, vt Deos ſibi eo nomine deuinctos crederent, à quibus neceſſariò & ex merito ea quæ peterent, impetrarent. Qui error neſcio quorum fanaticorum hominum mentes adhuc hodierno ſeculo occupat. Sed vę illis, qui tam obſtinatè terga dant veritati. Secundò comparat huius hoſpitis caſus cum Vlyſſeis, vt illa quidem ſuſpicatur. Tertiò officium in eo lauando ipſi humaniſſimè offert. Quartò ſimilitudinem quandam huius hoſpitis cũ Vlyſſe inducit, qualem in alijs, quotquot hactenus è peregrinis regionibus acceſſerunt, non obſeruauerit.

b ὅππα φασὶν] Noui quendam principis Germani conſiliarium, qui pari ſui diſſimulatione Lugduni ante quatuor annos vſus eſt, cùm tamen verè ab eo dignoſceretur, apud quem id cautè reſpondit, quod hic Vlyſſes, Hoc eſſe ferè omnium iudicio, ſe eum eſſe, quem ipſe arbitraretur: quod tamen ſecurè negauit. Magna ſanè eſt etiam à ſe diſſitorum & ignotorum inter ſe hominum plerunque ſimilitudo, qualis fuit ruſtici & Auguſti imperatoris: Pompeij Magni cum Vibio & Poblicio: Cn. Pompeij Strabonis cum Menogene coquo: Scipionis Naſicæ cum Serapione victimario. alterius Scipionis cum Salutio Mimo: Lentuli & Metelli cum Spintere & Pamphilo hiſtrionibus: Meſſalæ & Curionis cum Menogene & Burbuleo ſcenicis: Antiochi regis Syriæ cum Artemone quodam: Hybreæ oratoris cum Cymæorum ſeruo publico: Sicuti Piſcatoris cum prætore Romano: Oratoris Lucij Planci cum Rubrico Hiſtrione: Armentarij Mirmillonis cum Caſſio Seuero Oratore: vt referunt Plinius, Solinus, Valerius. Id verò ſilentio non prætermittendum, quod illi duo referunt de Toranio quodam Mangone, qui eximios forma pueros, alterum in Aſia genitum, alterũ trans Alpes, vt geminos vendidit Antonio iam Triumuiro. Cùm verò ex ſermone vtriuſque fraus eſſet detecta, grauiter hoc Antonius apud Toranium queſtus eſt. At facetè Mango reſpondit, eò pluris eſſe illi hos pueros faciendos, quòd magis admiranda ſit in eis, qui patria eſſent diſſiti, quàm in geminis ſimilitudo. Vnde etiam poſteà nihil charius in ſua ſubſtantia habuiſſe dicitur. Noſtris temporib. ſimilitudo illa Martini Guerrę, & Arnaldi Tilij miras Tragœdias Tholoſæ Tectoſagum excitauit, vt eruditiſſimo libello ſcripſit vir ille ſummus, & tam nefariè cędi etiam à diſcipulo (proh dolor) indignus Ioannes Corasius, olim Reginæ Nauarræ Cancellarius, & Curiæ Tholoſanæ Conſiliarius.

c αὐτὸς] Vide quæ in præcedenti ſectione ad illa verba, ἀ μή τις χρῆυς, annotauimus.

d οὐλὴν] Ex hac cicatrice agnouit Vlyſſem Euryclea, quod ita nudè & ſimpliciter à Poëta proponi potuerat: ſed quia obſcurius erat futurum quàm vt à quouis poſſet intelligi, hiſtoriam ab ouo repetit, quæ docet, quomodo plaga ſit ei ab apro inflicta, cuius in hac cicatrice reſtent veſtigia. Hiſtoria paucis ſic ſe habet. Autolycus, nato non ita pridem Vlyſſe, Ithacam acceſſit, vbi oblatus eſt illi ab Euryclea nepos ex filia, vt ei nomen imponeret, quod ille recipiẽs Vlyſſem appellari iuſſit: inſuper vbi pubertatem attigiſſet, ſi ſe in Parnaſſo cõuenerit, partem ſe ei bonorum ſuorum largiturum pollicetur. Cùm ergo vt eam ab auo conſequeretur, eum acceſſiſſet, ab eodem ad venationem deductus eſt oblectandi eius gratia, in qua ab apro ita vulneratus eſt, vnde hanc cicatricem adhuc etiam prouectior factus retinuit, de qua nunc eſt mentio.

e κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε,] Hæc duo virtuti & ornamento huius Autolyci tribuuntur, cùm alioqui videantur eſſe vitioſa. Quod ad furtum attinet, neſcio qua ratione accuſari poſſit, niſi ex more illius ſeculi, vbi latrocinia exerceri pro indecoro non habebatur, vt aliàs in hoc Poëta vidimus: quanquam latrocinia meliùs excuſari poſſunt quàm furta, quod illa ſaltem ſpeciem quandam fortitudinis præ ſe ferunt, hæc ignaui potiùs ſint animi & illiberalis. Vnde Plato 10. de Repub. κλοπὰς χρημάτων vocat ἀνελεύθερον, ἀρπαγὴν tantùm ἀνάνδρου. Et fures ſeruos appellatos tradit Nonnus Marcellus. Homine ingenuo indignum pronunciat Ambroſ. lib. 3. de Off. cap. 3. Heſiodus:

δὸς ἀγαθῇ, ἅρπαξ δὲ κακῇ, θανάτοιο δότειρα.

Sed hic non eſt diſputandum, an rectè ab Autolyco furta exercerentur. Id enim non ſolùm apud Chriſtianos, ſed etiam apud Ethnicos extra controuerſiam eſt poſitum, ſi Tauroſcythas, Cardaces Perſarum, Germanos veteres & Aegyptios, Spartanos denique & ſi qui ſunt præterea, qui mihi non ſuccurrant, excepteris. Romana iura id ſatis prohibent, vt leges Solonis & Draconis apud Athenienſes. Fortaſſis id Autolyco non propter ipſam furandi actionem, quæ per ſe ſatis eſt illiberalis, ſed propter dexteritatem & ſolertiam, quæ in ea requiritur, laudari poteſt. Et eam ob cauſam Lycurgus, ſapientiſſimus alioqui legiſlator, Spartanæ iuuentuti illam permittebat, modò cautè & occultè id ageret: nam detectos plectebat, vt refert in eius vita Plutarch. Vnde etiam noſtra tempeſtate aliquid etiam laudis tribuitur ei, qui ſolerter quippiam nefariũm commiſerit. Fuit ergo hic Autolycus fur illuſtriſſimus, cuius piceatam manum eleganter appellat Martialis, de quo copioſiùs in Lexico, ex Hygino capite 201. Fuit etiam ὅρκῳ, id eſt, in iuramentis cauillandi dexteritate inſignis, ita enim hanc vocem intelligendam, ibidem ex Euſtathio docebimus.

Exemplum eius rei habes in eo, qui cùm triginta dierum pactæ essent induciæ, noctu agro hostium populabatur. Et in eo apud Athenæum, qui cùm piscículum esset suffuratus, & alteri cuidam tradidisset, rogatus iureiurando affirmauit se illum non habere, nec quenquam alium scire, qui sit suffuratus. Illum verò, cui illum tradiderat, iurandi viam docuit, se neq; illum esse suffuratum, nec vllum alium scire, qui eum haberet: vt etiam refert Eustathius. Atq; hæc sunt illa ἔρκων σοφίσματα & παραλογισμοὶ, quib. noster Autolycus instructus fuisse dicitur, qua in parte hæredem habuit Vlyssem.

f ἑρμείας,] Ioannes Tzetzes Chiliad. 8. hist. 202. hoc etiam prodidit, vbi dicit, hunc Autolycum filium fuisse Mercurij, qui cùm pauper esset, artem furandi à patre accepit, qua ita excelluerit, vt omnes fures, quotquot vnquam fuerunt, facilè superârit. Sed præstat integrum locum videre: quem eò lubentiùs adducemus, quò rarò autorem illum in manibus hominum versari intelligimus.

Ἑρμεῖ παῖς ὁ Αὐτόλυκος πατρὶ ᾧ Λαέρτῃ
Πάππος τε Ὀδυσῆος ἧ ποινὴ δ' ὑπέρεχον ἄγαν,
Ἐκ δὲ Ἑρμεῖ χαρίζεται. τὼ κλεπτικὼ τὼ τεχνὼ
Ὡς ὑπὲρ τὸ Αἰγύπτιον κλέπτειν κλέπτην
Καὶ γε τὸ βαβυλώνιον, Ἡρόδοτος ὃς γράφει.
ὑπὲρ τε τὸν Εὐρυβάτην, ὃν Ἕλληνες θρυλέουσιν
Αὐτίν τε τὸ Ἀγαμήδειον, μετὰ τοῦ Τροφωνίου
Ὑπέρ τ' ὑδραργυρίζειν τε πάντα νικῶν κλέπτειν.
Κλέπτων καὶ γὰρ μετήμειψεν, ἀλλὰ διδοὺς αὖτ' ἄλλων

Ἐδέκηον δ' οἱ λαμβανόντες, τὰ ζῶα λαμβάνειν πάλιν
Οὐκ ἀπατῶν τέτῳ γ', καὶ ἕτερα λαμβάνειν.
Ἵππον γὰρ κλέπτων ἄριστον, ὄνον τ' ψωριῶντα
Διδοὺς, ἐποίει δόκησιν σπέος δεδωκέναι.
Καὶ κόρῃ νύμφῃ νεαρὰ κλέπτων, ἐδίδου πάλιν
Ἢ Σάτυρον, ἢ Σάτυρον, γερόντιον σαπρόν τι
Σιμὸν, νωδὸν, καὶ φλακρὸν, μυξῶντες, τὸν δυσμόρφων.
Καὶ ὁ πατὴρ ἐνόμιζε τοῦτον ὡς θυγατέρα.

Id est, Gerbelio interprete:

Mercurij filius Autolycus, pater autem Laërtæ
Auus autem Vlyssis pauperq́; existens valde
A` Mercurio donatur arte furandi,
Vt super Aegyptio fure illo furaretur,
Atq; etiam Babylonio, Herodotus quos scribit,
Superq́; Eurybate, quem Græci diuulgant:
Superq́; ipso Agamede, cum Trophonio,
(malè enim Gerbelius reddiderat, post Trophonium.)
Et super natura Hydrargyri, & omnem vinceret furem.
Furans enim commutabat, alia dans pro alijs.

Arbitrabantur autem suscipientes, sua ipsorum accipere rursus.
Non decipi autem ab hoc, atq; diuersa recipere.
Equum enim furatus optimum, asinum scabiosum
Dans, faciebat æstimationem, illum dedisse.
id est, imponebat illis, & ita eos fascinabat, vt crederent, &c.
Et puellam, sponsam, iuuenem furans, dabat rursus
Vel Silenum, vel Satyrum, senenonem putridum quendam
Simum, edentulum, atq; caluum, mucosum, deformem.
Et pater arbitrabatur hanc filiam.

Hæc ille. Vbi autem de Hydrargyro loquitur, nihil aliud intelligit, meo iudicio, quàm vt natura Hydrargyri est varios colores & formas assumendi (vt norunt Chymistæ) sic ille varijs modis res, quas suffurabatur, immutabat: quod non alia factũ est ratione, quàm Diabolica. A` Mercurio igitur hanc furandi industriam habuit Autolycus. Illi enim Deo, si Dijs placet, egregiam illam artem & peritiam affinxit antiquitas. Et docet Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, eum iam inde ab incunabulis eam exercuisse, vt tridẽtem Neptuno, Vulcano forcipes, Veneri cestum, Ioui sceptrum in ipsa infantia suffuratus sit. Sed nos meliora, quàm vt hæc Deo aftem fingamus, quem ex Mercurio intelligi vetus docet Theologia, quam nobis reseruauit in Hermathena & Hieroglyphicis, atq; etiam alibi Io. Goropius Becanus. Sed hoc ad Mythologicum nostrum Homericum, quod affectum habemus, pertinet.

g αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' ὄυρεο] Sup. lib. 18. pag. 262. notabamus ex Stuckio, videri apud veteres, vt à matribus potissimum nomina imponerentur: cui etiam nos suffragati sumus. At hîc aliud videtur significari, cùm auus iam id præstet, quod fœminis ibi tribuebamus. Sed respondeo, hunc honorem fuisse auo delatum, vt nepoti nomen imponeret, vel quasi de eo quod imponendum erat consuleretur. Vnde ipse, quamuis nomen proferat, tamen demandat genero & filiæ vt imponant. Ait enim:

γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτης τε πόσις θ' ὄνομ' ὅττι κεν εἴπω.

De nomine autem Vlyssis dicendum aliàs nobis erit non tantùm ex veterib. Grammaticis, sed etiam ex Hispanicis Goropij.

h τὸν οὖν ἦλθ' Ὀδυσσεύς,] Describitur aduentus Vlyssis cum eius causa, tum quanta humanitate sit apud Autolycum receptus. Primus ergo dies totus est conuiuio & somno datus: secundus venationi, in qua Vlysses ab apro vulnerabitur.

i βαύ' ἰμὺς ἐς ἧρω] Plato in Sophista venationis, quam ille ζωοθηρικὴν vocat, duo statuit genera: & alterum quidem pedestre, πεζοθηρικὴν: alterum verò natatilium animalium, ὑγροθηρικὴν. Istud in duo rursus partitur: aucupium ὀρνιθοθηρευτικὴν: piscatoriam, ἁλιευτικήν. Pedestre fieri dicit partim septis, partim plagis. Illud ἑρκοθηρικὴν, hoc πληκτικὴν appellat. Illud autem noctu fit aut interdiu. Quod noctu, vocat πυρευτικὴν, quasi ignitum, quod ad lucem ignis fiat. Quod interdiu, ἀγκιστρευτικὴν, quasi hamularium, quòd fuscinarum extrema hamis sunt aptata. Hæc ille philosophus. E` quibus generibus vnius tantùm memini expressè Homerum loqui, idq́; hoc loco: nempe πεζοθηρικῆς, quod vt viris fortibus dignum videtur agnoscere, vt & Plato in fine libri septimi de Legibus. Cætera genera idem philosophus minus probat. Et nocturnum quidem, licet sit pars πεζοθηρικῆς, omnino prohibet: quasi otiosorum hominum. Aucupium, quanquam seruile existimet, tamen permittit, sed in desertis tantùm agris & montibus. Piscatoriam verò quæ equis & canibus & corbique præterquàm in portubus, sacris fluminibus, paludibus & stagnis. Pedestrem verò venationem, quæ equis & canibus & corporibus peragitur, omnino admittit. Quibus enim, inquit, diuina fortitudo curæ est, ij quadrupedes omnes cursu, vulneribus, telisq́; propria manu venando, superare debent. Itaq; illam venationem non admittit, quæ retibus. & laqueis perficitur. Videtur ergo quędam vmbra belli illud genus venationis πληκτικὴν, quia vi & robore corporis perficitur: vnde etiam bella venationes appellat Plato θήρας, inquam ἀνθρώπων, quas etiam in conciliandis amicitijs statuit, tum in dicto Sophista, tum in eodem lib. 7. de Legib. A` bellis gestis Nimrodus etiam in sacra pagina venator dicitur, hominum scilicet. Sic etiam Aristoteles Polit. 1. cap. 8. βίον ληστρικὸν, quem etiam πολεμικὸν ibidem appellat, sub nomine venationis complectitur. Vtrumque, id est, τὸ πληκτικὸν καὶ τὸ ληστρικὸν priscis Latinis tribuit Virgilius:

Venatu inuigilant pueri, syluasq́; fatigant,
Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.
At patiens operum, belloq́; assueta iuuentus.
Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello:
Omne æuum ferro teritur.

Et paulò pòst: *Caniciem galeæ premimus, semperq́; recentes*
Conijctare iuuat prædas, & viuere rapto.

τὸ πολεμικὸν ibi exprimit.

Quod de Germanis scribit Cæsar lib. 6. de Bell. Gall. Inter feras autem, quas hoc genere venationis insectantur, nulla est periculosior apro, ideoq́; magis fortem & audacem requirit hominem. De leonibus, vrsis, tygride non loquor, quia eorum venatio minus rara est quàm apri, quanquam nescio an vllum eorum horribilius venatu sit apro.

k κατὰ δέξι' ὦμον,] Qua parte aper est imbecillior, ideò eam vt feriant, diligenter solent obseruare venatores.

l ἐπαοιδῇ] Hoc fuit omnino artificium Diabolicum, quo etiam hodierni Magi vtuntur, dum morbos sanant. Quomodo tamen & quatenus id facere possint, vide pluribus apud Bodinum Dæmonom. lib. 2. c 2.

m χάρμα δ' ἄλγος] Gaudio affecta est, quòd herum illum adeò exoptatum videret: dolore verò, quòd illum adeò miserum & infelicem cerneret, vt in suis etiam ædibus, ad quas tandem peruenerat, ab omnibus contemneretur.

n ἥ, δ' ὠλισθάνειεν] Præ lætitia, qua diffundebatur, non attendit, an quicquã sub esset causæ, quòd tali habitu se Vlysses exhiberet, nec agnosceretur: sed statim id Penelopæ vult indicare, nisi Dea prudentiæ prudenter illi oculos & mentem perstrinxisset, ne ea posset animaduertere.

o νόον] Quia in mente est sita tota facultas sensuum. vnde illud σὸν θ' toties in hoc poëta pro. Vidi.

p δεξιτερῇφι·] De hac apprehensione diximus in Iliade. Hoc autem contactu, qui supplicis est, & sequenti oratione nutricem demulcet Vlysses, ne se prodat, quod in suam perniciem sit redundaturum: quod se non facturam, sequenti pollicebitur Euryclea. Sic adhuc ignotus remanet.

q θεὸς] Nota vnitatem Dei expressam vt alibi sexcenties.

r ἐπίσχεψον] Pietas Vlyssea, quam aliàs satis obseruauimus.

Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηὺς δ' ἀνὰ μεγάροιο βεβήκει,
Οἰσομένη πολύπυρα. τὰ δὲ ῥέεν ὑγρὰ ἅπαντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νίψαν τε καὶ ἤλειψεν λίπ' ἐλαίῳ,
Αὖτις ἄρ' ἀστερόπῃ πυρὸς ἕλκετο δίφρον Ὀδυσσεύς
Θερόμενον, ἐλίῃ δ' ἧκε ῥακέεσσι κάλυψε.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε σοφὴ Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μὲν σ' ἔτι πρῶτον ἐγὼν ἐρήσομαι αὐτή·
Καὶ γὰρ δὴ κοίτοιο πάρ' ἡδὺς ἔασε πεσέσθαι,
Ὅν τινά γ' ὕπνος ἕλοι γλυκερὸς κηδήμονά περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ κῆδος ἀμέτερπτον πόρε δαίμων.
Ἤματα μὲν γὰρ τέρπομ' ὀδυρομένη, γοόωσα,
Ἔς τ' ἐμὰ ἔργ' ὁρόωσα καὶ ἀμφιπόλων, ἐνὶ οἴκῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν νὺξ ἔλθῃ, ἑλήσι τε κῆτ' ἅπαντας,
Κεῖμαι ἐνὶ λέκτρῳ, πυκιναὶ δέ μοι ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ
Ὀξεῖαι μελεδῶναι ὀδυρομένῳ ἐρέθουσιν.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρῆϊς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρ νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον, ὃν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας, κούρον Ζήθοιο ἄνακτος·
Ὣς καί ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἐνθα καὶ ἔνθα,
Ἠὲ μίμνω παρὰ οἱ καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσω,
Κτῆσιν ἐμήν, δμῳάς τε ἐμοὺς ὄφρ' ὄψεαι μέγα δῶμα,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιν, ἠμοιό τε φῆμιν·
Ἦ ἤδη ἅμ' ἕπωμαι Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισι, πόρῃ δ' ἀπερείσια ἕδνα.
Παῖς δ' ἐμὸς ἔως μὲν ἔην ἔτι νήπιος ἠΰς ἀκαλίφρων,
Γήμασθ' οὔ μ' ἔα, πόσιν καταλιποῦσαν δῶμα λιποῦσαν·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐσσὶ καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνεις,
Καί μ' ἤδη ἅμα πᾶσι πάλιν ἐλθέμεν ἐκ μεγάροιο,
Κτήσιος ἀχαλόων τιμὴν οἱ κατέδουσιν Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι τὸ ὄνειρον ὑποκρίνασθαι ἐνίσπες.
Χῆνές μοι κατ' οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ἐξ ὕδατος, καί τε σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα·
Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ' αὐχένας ἧξε. τέθνασιν δὲ δὴ ἔπειτα
Ἀθρόοι ἐν μεγάροισι· ὁ δὲ ἐς αἰθέρα δῖαν ἄειρεν.
Αὐτάρ ἐγὼ κλαῖον καὶ ἐκώκυον ἐν περ ὀνείρῳ.
Ἀμφὶ δέ μ' ἠγερέθοντο ἐϋπλόκαμοι Ἀχαιαί,
Οἷόν περ ὀλοφυρομένῳ ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Ἆψ δ' ἐλθὼν καὶ ἄρ' ἕζετ' ὀπὶ στεφάνῃ μελάθρου.
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει Ἰκαρίοιο κόρη τηλεκλυτοῖο·
Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὃ τοι τετελεσμένον ἔσται.
Χῆνες μὲν, μνηστῆρες· ἐγὼ δέ περ αἰετὸς ὄρνις
Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀφήκεα πότμον ἐφήσω.
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐμὲ μελιηδὴς ὕπνος ἀνῆκε.
Παπταίνασα δὲ χῆνας ἐνὶ μεγάροισι νόησα
Πυρὸν ἐρεπτομένους ᾗπερ τὸ πάρος περ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι, οὕτως ἐστὶν ὑποκρίνασθαι ὄνειρον
Ἄλλη ἀποκλίνασα· ἐπὴ σάφα τοι αὐτὸς Ὀδυσσεὺς
Πέφρασ' ὅπως τελέει· μνηστῆρσι δὴ φαίνετ' ὄλεθρος
Πᾶσι μάλ'· οὐδέ κε τις θύνατον καὶ κῆρας ἀλύξει.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πολύφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖν', ἦτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκέλευθοι

Sic dixit, anus autem per domum exiuit,
Portans lauacra, hæc enim priora effuderat omnia.
Sed postquam lauitq́ & vnxit pingui oleo,
Iterum prope ignem traxit sedem Vlysses,
Calefaciendus, cicatricem autem pannis cooperuit.
His autem verbis incepit prudens Penelope,
Hospes, hoc quidē tibi adhuc parūper ego dicā ipsa,
Etenim iam lecti citò dulcis erit hora,
Quem somnus capit dulcis & dolentem.
Sed mihi & dolorem magnum præbuit fortuna.
Dies quidem enim delector lamentans, lugens,
In mea opera inspiciens, & ancillarum in domo.
At postquam nox venit, cœpitq́ somnus omnes,
Iaceo in lecto, densæ autem mihi circa valdè cor
Acutæ cogitationes lugentem destruunt.
Sicut autem quando Pandarei filia floridula luscinia
Benè canit vere recens stanti, id est, nouo
Arborum in foliis sedens densis,
Quæ frequenter versans fundit personantem vocem,
Filium a. lugens Itylum dilectum, quē quōdam ferro
Interfecit per insanias, filium Zethi regis.
Sic & mihi bifariam animus mouetur huc & illuc.
Vel maneo apud filium, & firma omnia seruo,
Possessionē meam, famulasq́, & altam magnā domū.
Lectumq́ reuerita mariti, populiq́ famam.
Vel iam simul sequor Achiuorum qui optimus
Nubere in domibus præbent infinitas dotes.
Fili⁹ .a. me⁹ quousq́ quidē fuit adhuc infans et demēs
Nubere non me sinebat mariti domū derelinquentē.
Nūc .a. quādo iam magn⁹ est, & pubertatis mensurā
Et iam me precatur iterum ire ex domo (peruenit,
Possessione iratus, quam ei consumunt Achiui.
Sed agè mihi somnium dijudica, & audi.
Anseres mihi in domo viginti triticum edunt
Ex aqua, & ipsis lætor inspiciens.
Veniens autem ex monte magna aquila curua rostro,
Omnib. in ceruices ruit, & interfecit, bi. a. fusi sunt
Congregati in domib. hæc. a. in æthera dium elata est.
At ego flebam & lugebam in somnio.
Circum .a. me congregatæ sunt pulcræ crinib. Achiuæ
Miserabiliter lugentē, q́ mihi aqla interfecit anseres.
Retrò autem veniens desedit in prominenti atrio.
Voce autem detinuit, vociferauitq́:
Confide Icarij filia valdè inclyti:
Non somnium, sed verè bonum quod perfectum erit.
Anseres quidem proci, ego autem auis
Fui anteà, nunc rursus tuus maritus veni,
Qui omnibus procis indecentem mortem immittam.
Sic dixit, at me dulcis somnus dimisit.
Aspiciens autem anseres in domibus intellexi
Triticum comedentes apud scyphum vbi anteá.
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier non aliquo modo est declarare somnium
Qui aliò deflectit, quoniam certè tibi ipse Vlysses
Dixit .a. quomodo pficiet: procis aūt apparebit cædes
Omnib. valdè, neq́ aliquis mortem & parcas fugiet.
Hūc .a. rurs⁹ alloq. est prudēs Penelope, (nō possint
Hospes certè qdē sōnia īpudētia, & (talia) vt discerni

Γίνοντ', ἀ-

χε. πάχ' ἔσ-τ' ἀελίῳ ἄρη,

χε. πολυδάκ-τεια φωνῇ, χε. Ἠ τυλον χε. ζητῶ

χε. ἐκ μεγάρ-οιο

χε. ἐπὴ ἤδη

Γίνονθ', ὅθ' ἔτι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι.
Δοιαὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσιν ὀνείρων·
Αἱ μὲν γὰρ κεράεσσι τετεύχαται, αἱ δ' ἐλέφαντι·
Τῶν οἱ μέν κ' ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος,
Οἵ ῥ' ἔτυμα κραίνουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται.
Αὐτὰρ ἐμοὶ οὐκ ἐντεῦθεν ὀίομαι ἀεικέα νόστον
Ἐλθέμεν· ἦ κε ἄμα κεν ἀσπάσιον ἐμοὶ γε παῖδι γένοιτο.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐν φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Ἠὼς δὴ ἤδη ἐπιείσεται ἀμφιπόλωνμος ἡμὺ ὀδυσῆος
Οἴκου ἀποιχομένοιο· νῦν γὰρ κ' ἄεθλον ἀείρω,
τοὺς πελέκεας τοὺς κεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσιν
μ. ὡς δώδε- κα Ἵστασχ' ἑξείης, δρυόχοις* ὡς, δώδεκα πάντας,
Στὰς δ' ὀιστὸν ἔπεμπε, διαμπρὶ πάσκων ἁπάντων·
Νῦν ἦ μνηστῆρεσιν ἄεθλον τοῦτον ἐφήσω.
Ὃς δέκε ῥηΐτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοιστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ' ἐσπόμενος, νοσφίσομαι μετὰ δώματα
Κεδνήν, μάλα καλόν, ἐνιπτόλιν βιότοιο·
Τοῦ ποτε μεμνήσεσθαι ὀίομαι ἐν περ ὀνείρῳ.

Τὼ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος, (σεύς,
Μηκέτι νῦν ἀνάβαλλε δόμοις ἔνι τῆνον ἄεθλον.
Πρὶν γάρ γε πολύμητις ἐλεύσεται ἐνθάδε Ὀδυσσεύς
Πρὶν τόξον εὔξοον ἀμφαφόωντας,
Νευρήν τ' ἐντανύσαι διοιστεῦσαί τε σιδήρῳ
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεφιδυμένη Πηνελόπεια,
μ. εἰθέλοις Εἰ κ'* ἐθέλοις μοι ξεῖνε παρήμενος ἐν μεγάροισι
Τέρπειν, οὔ μοι ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισι χυθείη.
f Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνοις ἔμμενα πᾶσιν
Ἀνθρώποις ἐπὶ γὰρ τοι ἑκάστῳ μοῖραν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι θνητοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼν ὑπερῷον εἰσαναβᾶσα,
Λέξομαι εἰς εὐνὴν ἣ μοι γόος ἐστὶν ἀεικὴς,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσῆα
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοίλιον οὔνομα λεύ.
Ἔνθά κε λεξαίμην· σὺ δ' ἦ λέξεο τῷ δ' ἐνὶ οἴκῳ,
ν. χαμάδις* Ἢ χαμάδις στορέσας, ἤ τοι κέ σφιν ἐέλμενα ἐνθεῖεν.
Ὡς εἰποῦσ' ἀνέβαινε ὑπερῷα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη ἅμα τῇγε γ' ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶ,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρά οἱ ὕπνον
Ἠδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Sunt, neq; quid omnia perficiuntur hominibus.
Duæ enim portæ debilium sunt somniorum,
Vnæ quidem enim cornib. factæ sunt, alteræ. a. ebore.
Horum qui quidem egressi fuerint per sectum ebur,
Spe frustrantur verba imperfecta portantes.
Qui autem per polita cornua eunt foras,
Hi vera perficiunt, hominum quando aliquis videt.
At mihi non hinc puto graue somnium
Venisse, certè placidum mihi & filio fiat.
Aliud autem tibi dico, tu autẽ in mentibus pone tuis.
Hæc iam aurora veniet infamis, quæ me Vlyssis
A' domo abducet, nunc enim deponam certamen
Secures quas ille in domibus suis (nus. 12. oẽs,
Disposuit ordine foramina manubrij habẽtes, pl⁹ mi-
Stans autem hic multum longè iaciebat sagittam,
Nunc autem procis certamen hoc immittam.
Qui autem facillimè extendet arcum in manibus,
Et per sagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc sequar vbi (me) abduxero (ab) hac domo
(Quæ) iuuentutẽ (meã) vidit, perpulcrã plenã victu,
Cuius aliquando (me) recordari puto in somnio.
Hanc. a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O' vxor veneranda Laërtiadæ Vlyssis,
Non amplius nunc proïce in domibus hoc certamen,
Antè enim prudens veniet huc Vlysses,
Quam his aliquando arcum benè politum tractantes
Neruum extenderint per sagittârintq; annulum.
Hunc autẽ rursus alloquuta est prudens Penelope,
Si velis mihi hospes assidens in domibus
Delectare, non mihi somnus in palpebris fundetur.
Sed non enim aliquo modo est insomnes esse semper
Homines, in enim vnoquoq; partem posuerunt
Immortales mortalibus supra fertilem terram,
Sed certè quidem ego ad cœnaculum vbi ascendero
Dormiam in lecto, qui mihi suspirioſus factus est
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit visurus malum Ilium, neq; nominandum.
Illic dormiam, tu autem dormi hac in domo,
Vel humi sternens, vel tibi lectos ponant.
Sic loquuta ascendit cœnacula splendida,
Non sola, cum ea & famulæ ibant aliæ.
In aũt superiora vbi ascẽdisset cũ ancillis mulierib⁹,
Flebat posteà Vlyssẽ dilectũ maritũ, quousq; ei somnũ
Dulcem in palpebris iecit cæsia Minerua.

COMMENTARIVS.

a ἤματα μὲν δή] Tria facit hac oratione Penelope. Primùm exponit, quomodo tempus diuisim terat, interdiu quidem lugens, at aliquantulum se oblectans in rebus domesticis: noctu verò, vbi nullis occupationibus distringitur, grauissimis cogitationib. & luctibus vexata & cruciata, quod eleganti comparatione amplificauit, ducta à Lusciniæ variatis cantibus: quasi tristem illam narrationem hac suauitate leniret: quod Poëtæ artificium non est leuiter obseruandum. Secundò explicat, quæ sint illæ cogitationes, quibus animus eius in diuersas partes abripitur: nempe aut de recusandis aut de subeundis nuptijs. Vt illas recuset, facit studium conseruandæ rei domesticæ, quæ non leue detrimentum erat ex eius discessu acceptura: quia partem etiam bonorum secum in dotem in alienam domum contulisset: deinde reuerentia primi lecti coniugalis, quem vt alius temeraret, vix poterat lubens admittere: fama denique populi: quæ omnia anteà pag. 232. enarrauimus. Vt subeat nuptias, faciebat ipse Telemachus, qui postquam ex ephebis excesserat, identidem illam ad eas amplectendas vrgebat, quòd ab his procis bona sua diripi & absumi eius gratia iniquo animo pateretur. Tertiò proponit ei somnium, quod fecerat de morte procorum, quam illa aquilæ in anseres inuolatio innuebat, planè appositè ad imminens negotium. Illud an verum fuerit, non disquiro propter consuetam in poëtis fingendi quiduis libertatem. Id scire & credere me profiteor, vix quicquam vlli insigne accidere, quo de somnijs non admoneatur: quibus tamen tum demum fidem adhibendam puto, cùm ex nulla alia ægritudine aut perturbatione oriuntur. Qua de re aliàs in Iliade diximus, & mox adhuc dicemus.

b ὡς δ' ὅτε πανδαρέου] In hac comparatione quinque nobis sunt animaduertenda. Primùm ipsa auicula: deinde tempus, quo canit: tertiò locus in quo canit: quartò ratio illius vocis: quintò & postremò in quem finem. Quæ partim ex ipsius natura, partim ex fabulis intelligenda. Est ergo Luscinia auicula satis nota, cantu cæterarũ omnium celeberrima & nobilissima, quam Poëta ἀηδόνα vocat, vt copiosiùs dicemus in Lexico. Eam autem dicit Pandari filiam, cùm alij scribant, Pandionis. Vnde, vt ait Didymus, vel diuerse hæc ab alijs tradit Poëta, vel vtrumque nomen ad vnum pertinet. Vide Ouid. 6. Metamor. Natalem Mythol. lib. 7. cap. 10. qui illam

illam Pandionis filiam pronunciant. Metonymycè autem, vt ait Eustathius, hæc auis Pandari filia dicitur, cùm hõc nõ verè de aue, sed de Aëdone, quæ in hanc auem mutata est, dicatur: nam alij Prognem appellant, alij Philomelam. Sed harum appellationum diuersitas ex diuersitate historiæ fabulosæ pendet, quam nos ex Eustathio proponemus, vt est etiam à Gesnero cap. de Hirundine translata. Homerus ergo illam aliter quàm recentiores memorat. Neque enim Pandionis, vt illi, mentionem facit (nisi Pandion fortè alio nomine etiam Pandareos dictus sit) neq; Procnes, neq; Terei: & Itylum vocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pãdarei filia è Zetho peperit, κάλλιον ζήθου αἰχμητὴν alia lectio habet Ζήθω. Sunt & qui Itylum, Ἄιτυλον esse nugẽtur, & prima litera adempta, Ἤτυλον per η. ceu qui genus ab Aete ducat, vt & pater eius Zetes, Boreæ filius. Cæterùm recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit, vt Procnen sororem suam secum adduceret. quod is fecit quidem; sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguam execuit. Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida, filium Ityn è Tereo sibi partum occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquijs filium esse agnouit. Itaq; persequutus, sorores occidere parabat. fugiunt illæ, & Dijs imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta (Gesnerus legit *Philomela luscinia, Procne verò hirundinis forma assumpta*: sed existimo id sentire Eustathium, quod alij plerique, vt Aristophanis interpres, Ioannes Tzetzes Hesiodi scholiastes, atq; adeò ipse Serceu balbutiens nomen efferre conatur: Luscinia verò Ityn subinde suo cantu repetit: Tereus deniq; in vpupam transformatus crebrò, Vbi nam sunt (ποῦ ἄρα ἐστὶν) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur. Alij verò Homerum sequuti: Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedon. Harum maxima natu Aedon Zetho Amphionis fratri nupta, vnicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiri sui (ἔδαιε δ', ὃς ἀνδρὸς ἑλόχοιο) Amphionis toboli, quã ille ex Niobe vxore Tantali & Hippomeduse filia augebatur, Itylum filium suum cum filijs Niobes ludere, & vno etiam in lecto interdũ dormire solitum, seorsim cubare (vel, vt alij scribunt, in lecto interiore) iussit, vt ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nomine: sed cùm Itylus vel oblitus esset, vel non obtemperasset matri, ea noctu filium propriũ, Amaleum esse rata, occidit. quo cognito, præ nimio luctu, vt & ex hominibus migraret, à Dijs petijt. Itaque in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomen cantu suo repetere solet. Alij Aedona mulierem non ignorantia, sed sponte Itylum filium interfeciss dicunt. Occiso enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cùm vxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoq; filium interemit, vt expectandum sibi ab inimica vltionem præueniret. Porrò in sequente Rapsodia reliquas duas Pandari filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cùm iam nubiles essent, ab Harpyis raptas, & Furijs traditas esse. Fortassis enim cùm forma quidem excellerent, propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquam vitam (ἀεικοσύνῃσιν ἀνιηθεῖσαι θεῶν) præ nimio luctu conuersæ, obscurè perierunt, vt inde à ventis raptas, & Furijs traditas fabulosè feratur. Hęc noster Eustathius. Hanc etiam fabulam, inquit Gesnerus, Varinus refert è Scholijs Aristophanis in aues, in vocabulo Ἤτυς. In hoc tamen differt, quòd Procnen Terei vxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ, vt Eustathius. Procne, inquit, cùm sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edendum apposuit. quo ille cognito, gladio eos persequutus est, clamans ποῦ ποῦ (vt solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, ἴτυν ἴτυν miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in vpupam mutati, easdem adhuc voces canunt. *Hæcille.* Idem scribit etiam interpres Hesiodi. Virgilius Ecloga sexta:

Aut vt mutatos Terei narrauerit artus Quas illi Philomela dapes, quæ dona parârit, &c.

Vbi Seruius: Tereus, rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Procnen duxit vxorem, & Athenas profectus, vt sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit, & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Procne, Ityn filium interemit, & patri epulandum apposuit. Postea omnes in aues mutati sunt: Tereus in vpupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in luscinium. Vbi quidẽ à superiore narratione dissentit: cui tamen astipulatur 4. Georg. enarrans illud poëtæ:

Et manibus Procne pectus satiata cruentis,

id est, hirundo. Nomen, inquit, posuit pro nomine. Nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Procnen, vel quasi sororem posuit, vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Vbi mireris tam manifestam in vno autore diuersitatem. Ouid. 6. Metamor. Philomelam in luscinium, Procnen in hirundinem versam dicit, quem vulgus etiam Grammaticorum sequitur. Probus tamen cõtrà, vt annotat Erythræus in Indice Virgiliano, cui assentitur Varro lib. 4. de L. L. Luscinia, inquit, (quidam emendant Luscinia: quidam conijciunt legendum Luscinola ἀπηχητικῶς. Rectè: cùm ita eam idem author 3. de Re rustic. cap. 5. & Plautus in Bacchid. appellent.) quòd luctuosè canere existimatur atq; esse ex Attica Procne in luctu facta auis. Sanè Varronis autoritati plurimùm tribuendũ puto. Quia tamen aliud iam receptum est, nos hanc litem sub iudice relinquemus. Si antiquiora tamẽ pro verioribus agnoscimus, in Homericam sententiam transibimus, quam anteà expositi Eustathius. Et de his quidem hactenus, atq; de primo capite, quod nobis in hac comparatione Homerica obseruandum initiò monebamus. Secundum erat, Tempus quo canit: nempe vere adhuc recente & nouo. Aristoteles scribit, eam latere ab autumno vsq; ad vernos dies: & post enm Plinius. Ergo vere demum apparet, & canere tunc incipit, idque per integros dies & noctes quindecim, nempe cùm sylua fronde incipit opacare, dein canit quidem, sed non assiduó. Mox adulta æstate, vocem mittit diuersam, non insuper variã aut celerem modulatamq;, sed simplicẽ, vt scribit Aristoteles, & post eum Aelianus ac Plinius, cuius integrum locum de Luscinia mox laudabimus. Albertus ait, Luscinias inter cubandum cantare, & aliquos Platonicorum dixisse, oua eius non posse sine cantu parentis viuificari: id quod verum esse (aliqua ratione) videtur. Nam spiritus lenis & calor eleuans sanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem & desiderium gaudij. Talis verò parentum calor incubando magis vitalis est quàm alius. Hæc ille, quæ ad tempus etiam pertinent, siquidem verè incubant luscinię. Tertium caput est de loco, in quo canit Luscinia: nempe in arborum densis folijs, quæ loca amat illa auicula, vtpote in quib. etiam nidificet: vnde Theocritus,

Ἀδόνες αἳ πυκινοῖσιν ἐλυρόμβυες ποὶ φύλλοις. Et alibi.
οἷαι ἀηδονίδες ἐφεζόμεναι ἐπὶ δενδρέων Πωτῶν' πτερύγων πρόμοι ἔζον ἀπ' ἄκρας.

Quartum caput est de ratione vocis huius auiculæ, quam ἠμὲν πεντήκοντα κέλευθα πολυηχέα φωνῶ dicit Poëta. Dicit ergo eius vocem πολυηχέα, id est, quę multis mutetur ac variet modis, vt interpretatur Gesnerus. Aelianus Hist. anim. lib. 5. c. 38. testatur, quosdam legisse πολυδουέα (vel vt quidã emendãt, πολυδουίδα) πλὴ ποικίλως μεμιμεῖσθαι, vocem variè imitantẽ: vt ἀηδουέα (vel ἀηδουίδα) cõtrà quæ ad nullam prorsus imitationem sit composita. Notum est vnicuiq;, quanta cũ varietate vocis moduletur illa auicula, quod eleganter verbis exprimit Plinius, qui ea de re omnium optimè scripsit. Locus est lib. 10. cap. 29. Luscinijs diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primùm tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur concisо, copulatur intorto: promittitur reuocato, infuscatur exinopinato: interdum & secum ipse murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, &cæt. Quæ omnia duobus verbis, ἠμὲν πεντήκοντα, complexus est Homerus noster. Quintum caput est de fine illius vocis, de quo satis dictum est in primo capite, vbi Luscinię historiam exposuimus.

c ὦ γύναι,] Somnium illud Penelopę partim fuit allegoricum, partim nõ. Allegoria fuit in anseribus & aquila. Veritas fuit in ipsa expositione, quæ ei facta est à quodam de seipso, quem Vlyssem esse iam affirmat ipsemet Vlysses.

d ξεῖν', ἦτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι] Ea quæ optamus, vix audemus certò nobis polliceri, ne etiam cùm id obliquè nobis prædici ac præsignificari obseruamus. Atq; eo pacto iam est affecta Penelope, quæ temerè non credit hoc ita euenturum, itaq; in somniorum vanitatem ac inconstantiam incertitudinemq; paululum inuehitur, quasi ijs non fidendum. Quod vt probet, duas adducit ratio-

rationes somniorum, quibus aut falsitas aut veritas eorum deprehendi possit. Duas enim dicit portas esse, quibus egreditur: altera est eburnea: altera cornea. quæ illa egrediuntur, sunt fallacia: quæ ista, veritatem important. Vt ergo suum somnium verum esset, oportebat hac egressum, quod euenisse sibi persuadere non potest. Quod de duabus somnij portis dicit, effinxit Virgil 6. Aeneid. Videndus est Macrob in Somn. Scip. lib. 1. c. 3 in fine. De somniorum superstitione & vanitate, qui plura videre volet, legat Picum Mirand. de Rerum prænot. lib. 6. c. 7. & seq. Sed videat lector, ne plus hominis autoritati quàm experientiæ & rationi tribuat. Dicã enim quod sentio. Illi planè mihi animi nostri diuinitatem tollere videntur, qui hanc quoq; somniorum facultatem illi adimunt. Et reuerà hoc testor (quod & à multis viris intemeratæ fidei testatũ audiui) mihi nihil adhuc vel mali vel boni contigisse, quod antea in somnis non præuiderim. Dicant quod volent Stoici: ego in ijs, quæ Fidei catholicæ non præiudicant, ne à doctissimis quibusq; dissentire non erubesco, vbi χρηματίζω illam ἐμπειρίαν à me militare sentio.

ε τὰς πελέκεας] De hoc certamine infrà lib. 21.

ϝαὶν' ἀγάρροις] Quod ἀϋπνίᾳ homines vti non possint, aliàs docuimus in Iliade.

FINIS LIBRI XIX. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Βουληθεὶς ἀνελεῖν Ὀδυσσεὺς τὰς μιγνυμένας τοῖς μνηστῆρσι θεραπαινίδας, ἐμεμφήσατο αὐτὰς τῷ Εὐμαίῳ καὶ Φιλοίτιον ἀφειλέσθαι. ἐν ᾧ καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται ὁμιλία.

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI *Odysseæ.*

VOLENS interficere Vlysses mixtas procis ancillas, mutata sententia, exinde cum Eumæo, & Philœtio disputat. In quo & procorum fit collocutio.

Ἄλλη.

Υ βροντᾶις Ζεὺς θάρσυν' Ὀδυσῆα, καὶ χεῖρ' Ἀχαιούς.

Aliud.

Y, tonitribus Iupiter audacẽ fecit Vlyssem, & tenuit Achiuos.

Αὐτὰρ ὁ ἐν προθόρῳ δώματος εὐνάζετο δίῳ Ὀδυσσεύς·
Καμμιὰ ἀδρηκτον βοέην στόρεσ', αὐτὰρ ὕπερθε
Κώεα πολλὰ ὀΐων τὰς ἱερεύεσκον Ἀχαιοί·
Εὐρυνόμη δ' ἄρ' ὅπ' χλαῖναν βάλε κοιμηθέντι·
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
Κεῖτ' ἐγρηγορόων· τὰ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤϊσαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάρος περ,
Ἀλλήλῃσι γέλωτα καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἢ ἐπαΐξας θάνατον τεύξειν ἑκάστῃ,
Ἢ ἔτ' ἐῶ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δ' ὅτε κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἀνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι·
Ὡς ῥα τῇ ἔνδον ὑλάκτει ἀγασμιήν κακὰ ἔργα.
Στῆθος δ' ὡλήξας, κραδίην λωίπατε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποθ' ἔτλης.
Ἤματι τῷ ὅτε μοι κρατερὸς ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους· σὺ δ' ἐτόλμας, ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο, ὀΐόμενον θανέεσθαι.
Ὣς ἔφαθ', ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δ' μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα·
Νωλεμέως· ἀτὰρ αὖτε ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὡς δ' ὅτε γαστέρ' ἀνὴρ πολέος πυρὸς αἰθομένοιο
Ἐμπλείῃ κνίσης τε καὶ αἵματος ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἀσπαλέως μάλα δ' ὦκα λιλαίεται ὀπτηθῆναι·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, μερμηρίζων
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει,
Μοῦνος ἐὼν πολέσιν· ἀχέσθη δὲ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· δέμας δ' ἤικτο γυναικί.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Τίπτ' αὖτ' ἐρρήσας ἁλιπόλων περὶ κάμμορε φωτῶν;

Aὐτὰρ ὁ ἐν προθόρῳ δώματος εὐνάζετο δίος Ὀδυσσεύς·
Καμμιὰ ἀδρηκτον βοέην στόρεσ', αὐτὰρ ὕπερθε
Κώεα πολλὰ ὀΐων τὰς ἱερεύεσκον Ἀχαιοί·
Εὐρυνόμη δ' ἄρ' ὅπ' χλαῖναν βάλε κοιμηθέντι·
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
Κεῖτ' ἐγρηγορόων· τὰ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤϊσαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάρος περ,
Ἀλλήλῃσι γέλωτα καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἢ ἐπαΐξας θάνατον τεύξειν ἑκάστῃ,
Ἢ ἔτ' ἐῶ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δ' ὅτε κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἀνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι·
Ὡς ῥα τῇ ἔνδον ὑλάκτει ἀγασμιήν κακὰ ἔργα.
Στῆθος δ' ὡλήξας, κραδίην λωίπατε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποθ' ἔτλης.
Ἤματι τῷ ὅτε μοι κρατερὸς ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους· σὺ δ' ἐτόλμας, ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο, ὀΐόμενον θανέεσθαι.
Ὣς ἔφαθ', ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δ' μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα·
Νωλεμέως· ἀτὰρ αὖτε ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὡς δ' ὅτε γαστέρ' ἀνὴρ πολέος πυρὸς αἰθομένοιο
Ἐμπλείῃ κνίσης τε καὶ αἵματος ἔνθα καὶ ἔνθα
Ἀσπαλέως μάλα δ' ὦκα λιλαίεται ὀπτηθῆναι·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, μερμηρίζων
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει,
Μοῦνος ἐὼν πολέσιν· ἀχέσθη δὲ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· δέμας δ' ἤικτο γυναικί.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Τίπτ' αὖτ' ἐρρήσας ἁλιπόλων περὶ κάμμορε φωτῶν;

Tipse in vestibulo dormiuit diuinus Vlysses:
Subter quidem crudam bouinam strauit, sed desuper
Pelles multas ouium, sacrificauerant Achiui.
Eurynome aut super indumentum iniecit dormiẽti,
Illic Vlysses procis mala cogitans in animo,
Iacebat vigilans: hæ autem ex domo mulieres
Iuerunt, quæ procis miscebantur anteà,
Mutuò risum & lætitiam præbentes.
Huius aũt mouebatur animus in pectoribus dile
Multa autem cogitabat in mente & in animo,
An irruens mortem pararet singulæ,
An sineret cum procis superbis misceri
Extremò & vltimò: cor autem ei intus latrabat.
Sicut autem canis teneros circùm catulos iens,
Virum ignorans latrat, & est prõpta ad pugnandũ:
Sic huius intus latrabant indignantis mala opera,
Pectore autem percusso animum increpuit verbo,
Tolera vtiq; anime, et pei⁹ aliud aliquãdo tolerasti
Die illo quo tibi robore insuperabili comedit Cyclops
Fortes socios, tu.a. audax perstitisti, quousq; te pru-
Eduxit ex antro putantem mori. (dentia
Sic dixit in pectoribus incessens dilectum cor.
Huic valdè in illo æstu cor manebat tolerans
Indesinenter, at ipse vertebatur huc & illuc.
Sicut autẽ quando ventrem vir multo igne ardenti,
Plenum pinguedineq; & sanguine huc & illuc
Variè versat, citissimè verò cupit assatum esse:
Sic hic huc & illuc vertebat cogitans,
Quomodo iã procis impudentib. manus immitteret
Solus cùm esset multis, prope.a. ipsum venit Minerua
Cælitùs descendẽs, corpore.a. assimilata erat mulieri.
Stetit igitur super capite, & hunc sermonem dixit:
Cur rursus vigilas omnes supra infortunate viros.

οἶκ

Οἶκος μέν τοι ὅδ' ἐστί, γυνὴ δέ τοι ἥδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Καὶ παῖς οἷόν που τις ἐέλδεται ἔμμεναι υἱα. (σὸς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλά τι μοι τόδε θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσω
Μοῦνος ἐών· οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες εἰσὶν ἔασι.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζω,
Εἴπερ γὰρ κτείναιμι Διός τε σέθεν τε ἕκητι,
Πῇ κεν ἔπειτ' ἐγὼ φεύγοιμι; τὸ γὰρ φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη γλαυκῶπις Ἀθηναίη,
Σχέτλιε, καὶ μέν τίς τε χερείονι πείθεται ἑταίρῳ,
Ὅστις θνητός τ' ἐστὶ καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδεν·
Αὐτὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, διαμπερὲς ἥ σε φυλάσσω
Ἐν πάντεσσι πόνοις· ἐρέω δέ τοι ἐξαναφανδόν.
Εἴπερ πεντήκοντα λόχοι μερόπων ἀνθρώπων
Νῶϊ περισταῖεν, κτεῖναι μεμαῶτες ἄρηι,
Καί κεν τῶν ἐλάσαιο βόας καὶ ἴφια μῆλα.
Ἀλλ' ἐλέτω σε καὶ ὕπνος, ἀϊδρείη καὶ τὸ φυλάσσειν
Παννύχιον ἐγρήσσοντα· κακῶν δέ τε λύσεαι ἤδη.
Ὣς φάτο· τὴν δ' ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευεν.
Αὐτὴ δ' ἀψ ἐς Ὄλυμπον ἀφίκετο δῖα θεάων,

Domus quidẽ tibi hæc est, vxor autẽ tibi hac in domo,
Et filius, qualem aliquis cuperet esse filium.
Hanc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses,
Certè iam hæc omnia Dea vt par est dixisti.
Sed aliquid mihi tale animus in mentibus cogitat.
Quomodo iam procis impudentibus manus imponam
Solus cùm sim, hi autem semper cõgregati intus sunt.
Adhuc item aliquid & hoc maius in mentibus cogito,
Siquidem enim interficiam Iouej, tej, nolente,
Quî subterfugiam? hoc autem consultare volui.
Hunc aũt rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Miser & quidem aliquis peiori persuadetur socio,
Tamen mortalis est, & non tot curas videt.
At ego Dea sum continuè quæ te custodio
In omnibus laboribus, dico autem tibi claré. (*num*
Siquidẽ quinquaginta agmina diuersilinguiũ homi-
Nos circumstarent interficere prompti Marte,
Et horum expelleres boues & pingues oues.
Sed capiat te & somnus, dolor & custodire
Tota nocte vigilantem, è malis emerges iam.
Sic dixit, & ei somnum in palpebris fudit.
Ipsa autem retrò in Olympum abiuit diuina Dearum.

πρ. πόνοισ'· πρ. πόνοισιν·

πρ. ὕπνο δέσεαι

COMMENTARIVS.

a οὐδ' Ὀδυσῆς] Sæpiùs repetitum est illud οὐ νυκτὶ βελτὶ, nunc verò commodè repetendum, cùm Vlysses inducatur tempore illo, quod cæteri tum somno, tum libidinibus impendebant, cogitationibus insumere. Neque poterat tam solicitus animus quiescere tur. Ita autem omnia adornat Poëta, vt suis oculis facinora domestica videat, vnde magis inflammetur ac exacerbetur, cùm ea gratuiora sint quæ oculis, quàm quæ auribus percipiuntur.

b ὡς, ἢ κύων] Eleganter affectum istum Vlyssis hac comparatione exprimit, quam in ἀπόδοσι imitatus est Ennius, vt pleraque alia, *animus in pectore latrat*: hoc est, κραδίη οἱ στέρνοις ὑλάκτει.

c τέτλαθι δὴ κραδίη] Grauiter sine dubio & iniquissimo animo has mulierũ petulantias ferebat Vlysses, sed nequid ei ad laudem illius πολυτλημοσύνης, qua inter veteres omnes Heroas est celeberrimus, deesset, hac quoque in parte illam ab eo vsurpari voluit Poëta, atque eum inducit se ipsum exhortantem ad patientiam maioris mali, quod tamen subiuerit, commemoratione. Monet autem Eustathius, in prouerbium abijsse hæc Vlysses verba: quod ni fallor, à nostris Adagiorum analectis obmissum est.

d κυνώπερον] Sanè grauius fuit hoc à Cyclope periculũ si id ipsum tantùm spectes quod ibi in vitæ discrimen venerit: sed si longè grauiora sunt, vt reuerà sunt, ea quæ honori & decori iniuriam faciunt, quàm quæ vitæ, pluris etiam videtur hanc insolentiam libidinosarum mulierum facere debuisse, quâ eius familia ita miserè fœdabatur. Sed prudentiæ fuit, rerum occasionem aucupari, neque ita inconsultò has ancillas de medio tollere, ne hac immatura festinatione alterum de interimendis procis consilium abrumperetur: tamen conturbatum & indignatum ex hoc facto eum inducit, prout virum honestatis studiosum decuit.

e ὄφρα σε μνῆσι.] Vide sup. lib. 9 circa finem.

f ὡς δ' ὅτε] Expressurus illam cogitationum in Vlysse volubilitatem, licet longè petitis comparationibus vti posset, vt tamen eò locupletiorem haberet Poësin, quæ omni rerum genere esset referta, hanc quoque ex re culinaria aduocauit, quæ satis ὑποτυπωτικῶς illam volubilitatem ob oculos nobis subijcit. Ea autem in capiendo consilio & excogitanda commoda ratione interficiendi procos versabatur. Neque enim res erat leuis momenti, vt vnus tantam multitudinem aggrederetur, quod non videbatur sine periculo posse fieri. At mirum sanè est quòd ita anxius ea de re sit ac solicitus, qui anteà difficultatem istam à Telemacho propositam non minus prudenter quàm piè diluerit, cùm eum qui Iouis & Mineruæ auxilio fretus sit, aliena ope non indigere pronunciaret, assentiente & probante denique ipso Telemacho, vt videre est sup. lib. 16. pag. 236. Dicendum tamen videtur ibi minus securè eorum auxilium sibi polliceri, sed tantùm dubitanter proposuisse, vt docet interrogatoria loquendi formula, quâ ibi vtitur. Nunc verò vbi propiùs imminet finis negotij, magis seriò incipit ea de re cogitare, ne quid inconsultis & inuitis Dijs facere videatur, quod in eius sequenti oratione ad Mineruam indicabit.

g διός τε σέθεν τε ἕκητι,] Ita scriptũ est vulgo, atque etiam in textu & annotationibus Eustathianis. Sed, ni fallor, meliùs apud Didymum, διός τε σέθεν τ' ἀέκητι. Hoc enim verebatur Vlysses, ne hoc negotium Iupiter & Minerua probarent, quòd fortasse eos cæde hominum minimè delectari intelligeret. Vide etiam præcedentem annotationem.

h κέτλιθι,] Videtur Minerua Vlyssem increpare, quòd ita diffidenter auxilium suum sibi polliceatur, facta comparatione ab hominibus, quorum quispiam alteri facilè persuadet, se ei omni officio affuturum, cùm tamen nihil certi à mortalibus sit expectandum (ita enim interpretor illud ὥστε θνητὸς τ' ἐστὶ,) Quantò ergo certiùs quispiam de Deo sperare illud ipsum debet, quod generaliter quidem debuit enuntiari, sed maluit Poëta, relicta θεοῦ κατάθεσι amplecti breuitatis causa. Est autẽ κατάθεσις in eo, quod id de se ipsa, quæ dea sit, dicit Minerua, quod confirmatur ex generali effato, quod de Dijs poterat præstrui. Itaque cum securiorem reddit, cùm cum Mineruæ præsidio stipatum non solùm de superandis facillimè procis, sed de longè pluribus agminibus dubitare non debeat. Tum hortatur eum ad somnum, quem ei ipsamet infundit: qua de re aliàs in hoc eodem Poëta diximus.

i ἀϊδρείη δὲ τὸ φυλάσσειν] Quàm sit necessaria quies & somnus non solùm homini, sed reliquis etiam animantibus dixisse nos puto in Iliade.

Εὖτε δὴ ὕπνος ἔμαρπτε, [a] λύων μελεδήματα θυμοῦ,
Λυσιμελὴς· ἄλοχος δ' ἄρ' ἐπέγρετο κεδνὰ εἰδυῖα.
Κλαῖε δ' ἄρ' ἐν λέκτροισι καθεζομένη μαλακοῖσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίουσα κορέσσατο ὀνὶ θυμὸν,

Quando hunc somnus cepit soluens curas animi
Soluens membra, vxor autem surrexit castè edocta.
Flebat autem in lectis sedens mollibus.
At postquam flens satiata est suo in animo,

[b] Ἀρτέμιδι πρώτιστον ἐπεύξατο δίῃ γυναικῶν,
Ἄρτεμι, πότνα θεά, Διὸς ἄγλαϊ παῖ, ἄφαρ μοι ἤδη
Ἰὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλοῦσ' ἐκ θυμὸν ἕλοιο
Αὐτίκα νῦν, ἠέ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα
Οἴχοιτο φερέσθω κατ' ἠερόεντα κέλευθα,
[c] Ἐν προθύροις ἠὲ βάλοι ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
[d] Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι,
Τῇσι τοκῆας μὲν φθίσαν θεοί, [e] αἰὲν ὀρφαναὶ
Οἰκοφορεῦντο μεγάροισι, κέμιστε δὲ σφῇσι Ἀφροδίτη
[f] Τυρῷ καὶ μέλιτι γλυκερῷ καὶ ἡδέι οἴνῳ·
[g] Ἥρη δ' αὐτῇσιν περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν
Εἶδος καὶ πινυτήν, μῆκος δ' ἔπορε πρόμος ἄγνη,
Ἔργα δ' Ἀθηναίη δέδαε κλυτὰ ἐργάζεσθαι.
Εὖτ' Ἀφροδίτη δῖα πρὸς ὑψόροφον μακρὸν Ὄλυμπον
[h] Κάρηϊ αἰτήσουσα τέλος * θαλεροῖο γάμοιο, [h. γλυκεροῖο
Ἐς Διὰ τερπικέραυνον (ὁ γάρ τ' ἴδμεν ἄπαντα,
Μοῖραί τ' ἀμμορίμνους καὶ ἀθανάτους καὶ ἀπάντων)
[i] Τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο,
Καὶ ῥ' ἔδοσαν στυγερῇσιν Ἐριννύσιν ἀμφιπολεύειν·
Ὣς ἔμ' ἀϊστώσαιεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Ἠέ μ' ἐϋπλόκαμος βάλοι Ἄρτεμις, ὄφρ' Ὀδυσῆα
Ὀσσομένη, καὶ γαῖαν ὑπὸ στυγερὴν ἀφικοίμην,
Μηδὲ ἰὼ χείρων ἀνδρὸς εὐφρανέοιμι νόημα.
[k] Ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν ἔχῃ κακόν, ὅππως ὅτε κεύθῃς
Ἤματα μὲν κλαίῃ πυκινῶς ἀκαχήμενος ἦτορ,
[l] Νύκτας δ' ὕπνος ἔχῃσιν (ὁ γάρ τ' ἐπέλησεν * ἁπάντων [l. ἅπαντας
Ἐσθλῶν ἠδὲ κακῶν, ἐπεὶ ἄρ βλέφαρ' ἀμφικαλύψῃ)
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ ὀνείρατ' ἐπέσσυτο κάκα θαλάμων.
Τῇδε γὰρ αὖ μοι νυκτὶ παρεδράθεν εἰκελος αὐτῷ,
Τοίος ἐὼν οἷος ἦεν ἅμα στρατῷ· αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ὄναρ ἔμμεναι, ἀλλ' ὕπαρ ἤδη.
Ὣς ἔφατ' αὐτίκα δ' ἔρυσθρον ἦλυθε Ἠὼς.
Τῆς δ' ἄρα κλαιούσης ὄπα σμῦξεν θεὸς Ὀδυσῆος·
Μερμήριξε δ' ἔπειτα, δόκησε δέ οἱ κατὰ θυμὸν
Ἤδη γνωσόμενον παρεσταμένην κεφαλῇφι.
Χλαῖναν μὲν συνελὼν καὶ κώεα τοῖσιν ἐῢδμην,
Ἐς μέγαρον κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου, ἐκ δὲ βοείην
Θῆκε θύραζε φέρων. Δὴν δ' ὄχεε χεῖρας ἀνασχών,
[m] Ζεῦ πάτερ, ἤ μ' ἐθέλοντες ἐπὶ τραφερὴν ἐκόμισσε
Ἤγετ' ἐμὴν ἐς γαῖαν, ἐπεί μ' ἐκακώσατε λίην,
Φήμην τίς μοι φαῖη ἐγερσιγέλων ἀνθρώπων
Ἔνδοθεν, ἐκπάγλως δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανείη.
Ὣς ἔφατ' ὄχμασε δ' ἔνδον· ἔχλυε μητίετα Ζεύς·
Αὐτίκα δ' ἐβρόντησεν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου
Ὑψόθεν ἐκ νεφέων· γήθησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς.
Φήμην δ' ἐξ οἴκοιο γυνὴ πρὸς ἔκλυεν ἀλετρὶς
Πλησίον, ἔνθ' ἄρα οἱ μύλαι ἔσαν ἐν προμολῇσι λαῶν·
[n] Τῇσιν δώδεκα πᾶσαι ἐπηρώοντο γυναῖκες, [n. Τῇσιν δ' ὡδ'.
Ἄλφιτα τεύχουσαι καὶ * ἀλείατα, μυελὸν ἀνδρῶν. [o. ἀλέατα.
Αἱ μὲν ἄρ' ἄλλαι δοιὼ δὸν ἐπεὶ κρῖ πυρὸν ἄλεσαν·
Ἡ δὲ μί' οὔπω παύετ', ἀφαυροτάτη δ' ἐτέτυκτο·
Ἥ ῥα μύλῃ στήσασα, ἔπος Φάτο, σῆμα ἄνακτι,
Ζεῦ πάτερ, ὅστε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσεις,
Ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
[p] Οὐδέ ποθι νέφος ἐστὶ τέρας νύ τεω τόδε φαίνεις.
Κρῆνον νῦν καὶ ἐμοὶ δειλῇ ἔπος ὅ τι κραΐνεις αὐτῷ·
Μνηστῆρες πυματόντε καὶ ὕστατον ἦμαρ ἀγαυτῷδε
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος ἐλοίατο δαῖτ' ἐρατεινήν.

Dianæ primùm supplicauit diua mulierum:
Diana veneranda Dea Iouis filia, vtinam mihi iã
Sagitta in pectoribus iacta animum adimas
Statim nunc, vel postea me discerpens procella,
Eat portans in obscuras vias,
In ostijs autem iaciat reflui Oceani.
Sicut quando Pandarei filias susceperunt procellæ,
His parẽtes quidem perdiderũt Dei, hæ.a.relictæ sunt
Orphanæ in domibus, natriebat autem diuina Venus
Caseo & melle dulci, & suaui vino.
Iuno autem ipsis præomnibus dedit mulieribus
Speciẽ & prudẽtiã, magnitudinem. a. præbuit Dianæ
Opera autẽ Minerua docuit inclyta operari, (casta,
Quando Venus diuina adiuit altum Olympum
Puellis petitura perfectionem dulcium nuptiarum
Ad Iouem gaudentẽ fulmine, (hic enim benè nouit oĩa,
Fortunamq; infortuniumq; in mortalib. hominibus.)
Interim autem puellas Harpyiæ arripuerunt,
Et dederunt odiosis Erinnybus seruire.
Sic me destruant Olympias domos habentes,
Vel me pulcra crinibus percutiat Diana, vt Vlyssem
Visura, & terram sub odiosam abeam,
Ne autem quid peiori viro lætificem mentem.
Sed hoc quidem & tolerabile habet malũ, quando ali-
Dies quidem flet frequenter dolens corde, (qua
Noctes. a. sõn' habet (hic. n. obliuiscí facit oẽs homines
Bonorũ & malorũ, postquã palpebras amplexus est.)
At mihi & insomnia immisit malum numen.
Hac enim nocte (mihi) accubauit similis ipsi
Talis nimirum qualis iuit cum exercitu: at meum cor
Lætatum est, quoniam non dicebam somnium esse, sed
verum iam.
Sic dixit, statim autem aurea sede venit Aurora.
Huius. a. igitur flentis vocem audiuit diuinus Vlysses.
Cogitauit autem postea, apparuit autem ei in animo
Iam cognoscens astare capiti. (bat,
Stragula quidẽ simul capta & pellib. quib in dormie-
Ea in domum deposuit in sede, extra autem bouinam
Posuit foras portãs, Ioui. a. precatº est manib. sublatis,
Iupiter pater, si me volentes in siccamq; & humidã
Duxistis meã in terram, postquã me malè mulctastis,
Rumorem mihi aliquis dicat excitatorum hominum
Intus, extra autem Iouis portentum aliud appareat.
Sic dixit precatº, hunc. a. audiuit cõsiliariº Iupiter,
Statim autem tonuit à splendido Olympo
Ab alto ex nebulis, lætatus est autem diuinus Vlysses.
Vocem autem è domo mulier præmisit molendinaria
Propè illic vtiq; ei molæ erant pastori populorum.
His. a. duodecim omnes versabantur mulieres (rum,
Farinas ordeaceas cõficiẽtes et triticeas, medullã viro-
Illæ quidẽ aliæ dormiebant, postq; triticum molueràt.
Hæc. a. una nondũ cessarat: debilissima autẽ facta est.
Hæc igitur mola stabilita verbum dixit, signum regi,
Iupiter pater, qui Deis & hominibus imperas,
Certè valdè tonuisti à cælo stellato,
Neq; alicubi nubes est monstrum cui hoc ostendis,
Perfice nunc, & mihi miseræ verbum quod dicam.
Proci postremoq; & extremo die hoc
In domibus Vlyssis capiant conuiuium desiderabile,

οἱ δή

Οἱ δή μοι καμάτῳ θυμαλγέϊ γούατ' ἔλυσαν
Ἄλφιτα τ' ἀλφήσῃ νῦν ὕστατα δειπνήσουσιν.
Ὣς ἄρ' ἔφη, χαίρε δὲ θεοπροπίῃσι Διὸς δ' ὅ γ' ἄκουσε,
Ἰοῦς τε βροντῇ· φάρ γὰρ τίσασθαι ἀλείτας.
Αἱ δ' ἄλλαι δμῳαὶ κατὰ δώματα κάλ' Ὀδυσῆος
Ἀθρόαι ἀΐσσεσκον ἐπ' ἐσχάρῃ ἀκάματον πῦρ.
Τηλέμαχος δ' ἀνὰ δῖος ἀνίστατο ἶσος ἐκείνῃ
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δ' ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ.
Ποσσὶ δ' ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξεῖ χαλκῷ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, πρὸς δ' Εὐρύκλειαν ἔειπεν·
n Μαῖα φίλη, * πῶς ξεῖνον ἐτιμήσασθ' ἐνὶ οἴκῳ
Εὐνῇ καὶ σίτῳ; ἦ αὔτως κεῖ) ἀκηδής;
Τοιαύτη γὰρ ἐμοὶ μήτηρ πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἐν μὲν ἀνὴρ ὄλεσ' ἕτερόν γε τίῃ μερόπων ἀνθρώπων
Χείρονα, τὴν δ' ἔτ' ἀρείον' ἀτιμήσασ' ἀποπέμπει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύφρων Εὐρύκλεια,
Οὐκ ἄν μιν νῦν τέκνον ἀναίτιον αἰτιόῳο.
o Οἶνον μὲν γὰρ πῖνε καθήμενος, ὅφρ' ἔθελ' αὐτός·
Σίτου δ' ἐκέτ' ἔφη πεινήμεναι· εἴρετο γάρ μιν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κείριο καὶ ὕπνου μιμνήσκοιτο,
Ἡ μὲν δέμνι' ἄνωγε θεραπαίνῃσι κελεύσαι.
Αὐτὰρ ὅγ', ὡς τις πάμπαν ὀιζυρὸς καὶ ἄποτμος,
Οὐκ ἔθελ' ἐν λέκτροισι καὶ ἐν ῥήγεσι καθεύδειν,
Ἀλλ' ἐν ἀδεψήτῳ βοέῃ καὶ κώεσιν οἰῶν
Ἔδραθεν ἐν προθύρῳ· χλαῖναν δ' ἐπέβαλε μιν ἡμεῖς.

Qui iam mihi labore tristi genua soluerunt
Farinas facienti, nunc vltimò cœnent.
Sic dixit, lætatus est autem omine diuus Vlysses
Iouis tonitru: dixit enim (illum) puniturũ sceleratos.
Illæ autem aliæ famulæ in domos pulcras Vlyssis
Congregatæ accendebant in foco magnum ignem.
Telemachus autem è lecto surrexit diuinus vir
Vestes indutus, circum autem ensem posuit humerum.
Pedibus aũt sub fortibus ligauit pulcra calciamenta.
Accepit aũt fortem lanceam acuminatam acuto ferro.
Stetit autem in pauimentũ iens, ad.a. Eurycleã dixit,
Nutrix dilecta, hunc hospitem honorâstis in domo κ. τ. ξ.
Lecto & cibo? an sic iacet neglectus?
Talis enim mihi mater prudens quamuis sit,
Temerè alterum honorat diuersilinguium hominum
Minorem, hunc autem meliorem in honorãs repudiat.
Hunc autem rursus alloquuta est prudẽs Euryclea,
Non ipsam nunc fili insontem accusa.
Vinum quidem enim bibit sedens donec voluit ipse.
Cibo. a. nõ ampliꝰ dixit esurire, interrogauit n. ipsum.
Sed quando iam lecti & somni meminit,
Hæc quidem lectos iussit substernere ancillis.
At hic tanquã aliquis omnino ærũnosus, infortunatus,
Noluit in lectis & in cooperimentis dormire,
Sed in cruda bouina, & pellibus ouium
Dormiuit in vestibulo, supindumentũ. a. iniecimꝰ nos.

COMMENTARIVS.

a λύων μελεδήματα] Vide quæ annotauimus anteà lib. 15 pag. 224. ad illa verba, αὐλὴ καὶ πολὺς ὕπνος.

b ἀρτεμιδὶ] Cur Penelope Dianam precetur, causa est, quòd, vt aliàs vidimus, ea Dea crederetur mulieribus mortem infligere, sicut Apollinem viris. Cùm ergo hoc vnum ei refugium esset ad nuptias, quæ illi necessariò iam cum aliquo procorum erant contrahendæ, deuitandas, si moreretur, hoc à Diana summis & ardentibus votis petit, ne alteri viro adhæresceret cogatur quàm Vlyssi: cuius solius, vel etiam post mortem, consortium exoptat. Aliud etiam petit, vt repentè à procella quadam abripiatur, quod olim Pandarei filiabus accidit. Præcedenti autem libro vidimus instare iam tempus noui istius matrimonij, quod illa iam effugere amplius non poterat.

c οὐ σεσχοῆς] Vbi antiquitas nempe Inferos collocauit, vt vidimus in Necromantia Homerica.

d ὡς δὴ ὅτε Πανδαρέου] Idem sibi optat contingere misera & desperata Penelope, quod filiabus Pandarei accidit, quas Harpyiæ rapuerunt, cùm eis nuptias à Ioue Venus impetraret. Quod ex Eustathio in libro præcedenti attigimus: nunc ex Didymo enucleatiùs historia ista est assignanda. Pandareus Meropis & Oreæ Nymphæ filius, genere Milesius, vxorem duxit Armathoën Amphidamãtis filiam: ex quâ tres filias suscepit, Aedonem, Cleotheram, & Meropen: quas tres etiam Deæ dicuntur educasse, Venus, Minerua, & Iuno. Cùm autem Pandareus ad Cretam veniisset, Iouis canem suffuratus est: quem tamen Miletum non deduxit, Iouem veritus, sed apud Tantalum in Phrygia deposuit, aiens se eum ex Phœnicia adducere. Acceptum Tantalus custodiuit. Cùm autem iussisset Iupiter canem conquiri, ad Tantalum accessit. Hic verò negare, & Iouem reliquosq; Deos testari, se nihil de cane conscire: at Mercurius penes eum reperit. Qua re intellecta, Pandareus ex patria cum vxore tribusq; filiabus innuptis Athenas confugit, hinc verò deinde in Siciliam. Cùm illum autem obseruasset Iupiter, eum cum vxore interemit, eiusq; filiabus Harpyias immisit, quæ eas raptas Furijs tradiderunt, vel sanè morbo quodam affecerunt, qui Canis, κύων vocatur. *Hæc ille.*

e ἐμοῖ λίποντο] Hæc sunt, vt monet Didymus σεσημειωμένα. Siquidem prius accidit, vt à tribus illis Deabus educarentur, quàm vt orphanæ relinquerentur. Vide superiorem annotationem: & quartam ab ista.

f τυρῷ θ' ἁμελιτι] Quanta frugalitas illorum temporum! Scilicet has etiam solas delicias nouerat Venus, has ciborum cupedias, quas his regijs puellis impertiretur, caseum & mel nimirum? At vt alias norit, has sanè tantùm administrat, quas vitiata postmodùm secula ad humiles rusticorum casas ablegârunt.

g ἦεν δ' αὐτῇσιν] Ex hoc loco arbitror, firmis. argumento posse colligi, illud Paridis de trib. Deabus iudicium ab Hom. non agnosci: quandoquidem alias eis dotes assignet, quàm ipse coram Paride venditasse dicantur. Iunoni nempe prudentiam & formam: lanificium & alia opera muliebria Mineruæ, quas dotes vtraque his puellis impertiebatur. Venus autem in hoc consortium non venit & sola nutriendi munia exercet. Mirari autem possis hoc loco, cur Iunoni illa duo attribuat: quorum alterum vulgò Veneri, alterum Mineruæ peculiariter assignari solet. Illius enim propria forma, huius prudentia. Qui nodus mihi adhuc est insolubilis, nisi quòd hac inconstantia in sermone de Dijs docere sentiam Poëtam ficta esse hæc numina. Id tamen scio, dictam esse Iunonem etiam Venerem: cui vota facere matronæ pro filiarum nuptijs, vtpote pronubæ Deæ (vt etiam à Virgilio appellatur) consueuerant. Quanquam postmodum Venus harum filiarum nuptias procurasse dicatur. De prudentia, quæ Iunoni tribuatur, nihil planè alibi reperio. At Mineruæ opera illa muliebria tribui nouum non est, etiam in Hom.

h μήκῳ] Dianæ peculiarem esse insignem staturam anteà satis vidimus in Nausicaa, quam Dianæ comparabat. Itaque rectè dicitur hoc loco istis puellis magnitudinem, id est, τὸ μήκῳ præbere. vbi Didymus, κατὰ τὸ ὕψος, inquit, ἴσους τῷ ἀδελφῷ Ἀπόλλωνι.

i τέρεα γοῦνα] Ex hoc loco conijcio, diuersam esse Homeri sententiam ab ea historia, quam anteà ex Didymo commemorauimus: immò ergo neq; illud admittendum, quod ad illa verba, οἱ δὴ λίποντο, obseruabamus illa esse προλήψεις. Innuit enim Poëta, post interfectos parentes harum puellarum curam has Deas (quas esse quatuor ex Homero constat, cùm tamen Didymus tres tantùm adducat) suscepisse. Vbi autem iam nubiles essent, Harpyis Erinnybus fuisse mancipatas. Id, inquam, manifestè docet. Vnde mireris illam Grammaticorum licentiam.

k ἀλλὰ τὸ μὲν κῆρ αὐτε πόνου] Auget doloris sui grauitatem, vt qui non solùm dies, sed etiam noctes continuetur. Illud enim longè mitius est malum, cùm quis noctu saltem somno cogitationes tristes & mœstas sopire potest: at Penelope licet somnos carpat, tamẽ in media illa & profunda quiete dolores suos sentit recrudescere. Qua tandem ratione? Hac enim nocte visa est sibi accubantem Vlyssem videre, & ita vt non somnium, sed rem verè gestam tunc arbitraretur. Quod cùm secus se habere expergefacta iam

videat, quid aliud, quæso, quàm mœroris incrementum illi attulisse hoc somnium putes? Vbi vides quî omnia à Poëta in insciæ Penelope concinnentur tam proxima veritati: quod in ipsa anteà satis obseruauimus.

l ζεῦ πάτερ,] Cùm initiò Iouem solum alloquatur, subijcit tamen numerum pluralem, ἐμοὶ ἐθέλοντες, &c. Quid si vnam essentiam, & nescio quid pluralitatis personarum intellexerit? Sed hac de re aliàs nos in hoc poëta scripsisse memini. Petit ergo Vlysses à Ioue, vt signo aliquo cœlesti hic suus aduentus, quasi Deorum voluntate concessus, & augurij interpretatione (ita enim illud φήμην δ' ἐξοίσεσθαι &c. intelligendum est) ab aliquo domesticorum facta confirmetur. Quod, vt petijt, impetrabit.

m ἠδὲ ποτὲ νέφεσφιν ἐπ'] Atqui Homerus anteà dixit, tonuisse Iouem ὑψόθεν ἐκ νεφέων. Sed ibi νέφεα videtur vsurpasse (vt etiam monet Didymus) pro loco nubium, non pro ipsis nubibus. Aliàs autem diximus de huiusmodi tonitrubus, qui cœlo sereno fiunt.

n μῆτερ φίλη,] Solicitus de hospite Telemachus, parentem suum tamen dissimulans, quærit ab Euryclea, qua humanitate & beneuolentia, quibus officijs illum prosecutæ sint: (numerum enim pluralem singulari, vt anteà Vlysses, subijcit, matrem etiam sub Eurycleæ persona compellans) tum sinistri aliquid suspicatus de matre conqueritur, quæ cùm vni aut alteri quidem officiosam se præstet, licet deterior sit hoc hospite, illi tamen præstantia nullo comparando talem sese non exhibuerit. Id tamen impetu iuuenili ac inconsideratè protulit, vt statim docet Euryclea: siquidem tum ab ipsa Penelope, tum à se in hunc hospitem omnia collata sint beneficia, quæ ille optauerit.

ο οἶνον μὲν γὰρ] Hoc καὶ τὸ σιωπώμενον intelligendum est præcessisse, cùm tamen suo loco hac de re non meminerit: nisi Eurycleam officiosè mentientem inducat.

Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δ' ἀπὸ μεγάροιο βεβήκει,
Ἔγχος ἔχων· [a] ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς ἀγορὴν μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ἦ δ' αὖτε δμωῇσιν ἐκέκλετο δῖα γυναικῶν,
Εὐρύκλει' Ὦπος θυγάτηρ Πισηνορίδαο.
[b] Ἄγχεθ', ἀμὰ δμῶα κορήσατε πορφύσασθε,
Ῥάσσατέ τ' ἐν θρόνοισι δύπτοισι πάπτηνας
Βάλλετε πορφυρέοις· αἱ δ' ἀπόγοισι τραπέζας
Πάσας ἀμφιμάσασθε, καθήρατε δ' κρητῆρας,
Καὶ δέπα ἀμφικύπελλα τετυγμένα· τὴ δ' ἐμὲ δ' ὕδωρ
Ἔρχεσθ' ἐκρίνυσθε, καὶ οἵσετε θᾶσσον ἰοῦσαι.
Οὐ γὰρ δὴ μνηστῆρες ἀπέσσονται μεγάροιο,
Ἀλλὰ μάλ' ἠέλιον δὲ καὶ ἐπ' ἠῶ πᾶσιν ἑορτή.
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἄρα τ' μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Αἱ μὲν ἔπειτα βῆσαν ἴσαν δὲ κρίνυσθαι ὑδρηλόν. (θοντο·
Αἱ δ' αὖτε κρητῆρα ἐπισταμένως πονέοντο.
Εἰς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγακλυτόρες· [c] οἱ μὲν ἔπειτα
Εὖ καὶ ἐπισταμένως ἴσκανον ξύλα· τοῖς δ' ὑφόρβιος
Ἦλθον ἀπὸ κριοῦ· ἐπὶ δὲ σφίσιν ἦλθε συβώτης.
Τρεῖς σιάλους κατάγων οἱ ἔσαν κατὰ πῶν ἄριστοι.
κ. ζοὺς μὲν κατέδησαν Καὶ [*] τοὺς μὲν ῥ' ἔασε καθ' ἕρκεα καλὰ νέμεσθαι,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα μειλιχίοισι,
Ξεῖν', ἦ ἄρά σε μᾶλλον Ἀχαιοὶ εἰσορόωσιν,
Ἦέ σ' ἀτιμάζουσι κατὰ μέγαρ', ὡς τὸ πάρος περ;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
d Αἰ γὰρ δὴ Εὔμαιε θεοὶ τίσαιεν λώβην, (δυσσεῖς,
Ἣν οἵδ' ὑβρίζοντες, ἀφραδέως μηχανόωνται)
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ, οὐδ' αἰδοῦς μοῖραν ἔχουσιν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἄγχιμολον δέ σφ' ἦλθε Μελανθίος αἰπόλος αἰγῶν,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστῆρεσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
κ. τὲ- μοὺς κατέδησεν Καὶ [*] τοὺς μὲν κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ,
e Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα κερτομίοισι,
Ξεῖν', ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀλᾶσαι κατὰ δῆμα
Ἀνέρας αἰτίζων; ἀτὰρ οὐκ ἔξοιδα ἔοργε;
Πάντως οὐκέτι σῶι διακηλήσεαι οἴκωι
Πρὶν χέρων γ' ὀδάσαι· ἔπεσθον σύ περ ἔνθ' κόσμος
Αἰτίζῃς· εἰσὶν δὲ καὶ ἄλλαι δμῶτες Ἀχαιῶν. (σδε,
Ὣς φάτο. τὸν δ' οὔτι προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῖσι δ' ἐπὶ τέλεος ἦλθε φίλοιπος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Βοῦν στείρην μνηστῆρσιν ἄγων καὶ πίονας αἶγας.
(Πορθμῆες δ' ἄρα τούς γε διήγαγον, οἵτε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅς τις σφέας εἰσαφίκηται))
Καὶ τὰ μὲν δὴ κατέδησαν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐρέθιζε συβώτην ἄγχι παραστὰς,

Sic dixit, Telemachus autem ex domo transiuit,
Lanceã habẽs, simul hũc canes pedib. veloces sequebãtur.
Porrexit a. ire in concionem ad fortes Achiuos. (tur,
Hæc autem rursus ancillis iussit diua mulierum
Euryclea Opis filia Pisenoridæ.
Agitè partim quidem domum ornate festinantes,
Aspergiteq; in sedibus benefactis tapetis
Iacite purpureos, partim autem spongijs mensas
Omnes abstergite, purgate autem crateras
Et pocula rotundè facta, partim autem ad aquam
Ite ad fontem, & portate citò euntes.
Non enim iam proci aberunt domo,
Sed valdè manè venient, quoniã & omnib. dies festus.
Sic dixit, hæc a igitur hãc valdè quidẽ audiuerũt et
Hæ quidem 20. iuerũt ad fontẽ nigrã aquis (obediuerũt,
Aliquæ illic in domo scienter laborabant,
Intrò autem venerunt proci superbi, hi quidem postea
Benè & scienter scindebant ligna, aliæ autẽ mulieres
Venerunt à fonte: post autem ipsas venit subulcus
Tres porcos adducens, qui erant inter omnes optimi,
Et hos quidem siuit in septis benè pascere.
Ipse a. rursus Vlyssem alloquutus est suauibus (verbis,)
Hospes, nunq̃d igitur aliquid te magis Achiui inspi-
An te inhonorant in ædibus sicut antea? (ciunt?
Hunc a. respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam enim iam Eumæe Dei puniant contumeliam,
Quam hi iniurij indecenter operantur
Domo in aliena, neq; pudoris partẽ (i. tantillũ) habent.
Sic hi quidem talia mutuò loquebantur.
Propè autem ipsos venit Melanthius custos caprarum
Capras ducens, quæ omnes inter excellebant greges,
Prandium procis, duo autẽ simul sequebãtur pastores,
Et has quidem religauit sub porticu valdè sonanti.
Ipse autem rursus Vlyssem alloquutus est conuitijs,
Hospes adhuc & nunc hic tristitia afficis in domo
Viros petens? at non exibis foras
Omnino? non ante nos dijudicaturos puto,
Quàm man⁹ nostras gustaueris, quoniã tu nõ decẽter
Petis, sunt autem & alia conuiuia Achiuorum.
Sic dixit, hunc a. non aliq̃d alloc. est prudẽs Vlysses,
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans.
Hos autẽ post tertius venit Philætius princeps virorũ
Bouem sterilem procis ducens, & pingues capras,
(Portitores autem igitur hos duxerunt, qui & alios
Homines mittunt qui ipsos accedit,)
Et hæc quidẽ igitur religauerunt sub porticu resonãti,
Ipse autem rursus interrogauit subulcum prope astãs,

Tis

Τίς δὴ ὅδε ξεῖνος νέον ἐλήλυθε συβώτα
Ἠ μέτερον πρὸς δῶμα; πόθεν δέ οἱ εξ ἀνδρῶν
Ἀνδρῶν; ποδαπὸν νύ οἱ γένος καὶ πατρὶς ἄρουρα;
Δύσμορος, ἦ τε ἔοικε δέμας βασιλῆϊ ἄνακτι.
Ἀλλὰ θεοὶ δμώουσι πολυπλάγκτους ἀνθρώπους,
Ὅππως ὅτε καὶ βασιλεῦσιν ἐπικλώσωσι γένωνται.
Ἦ, καὶ δεξιτερῇ δίδου χεῖρα παραστάς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, γένοιτό τοι ἔσπερ ὀπίσσω
Ὄλβος· ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολλοῖσιν.
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Οὐκ ἐλεαίρεις ἄνδρας, ἐπὴν δὴ γείνεαι αὐτὸς,
Μισγέμεναι καὶ τῆλι καὶ ἀλγεσι λυγαλέοισιν.
Ἴδιον ὡς ἐνόησα, δεδάκρυα δέ μοι ὄσσε
Μνησαμένῳ Ὀδυσῆος· ἐπεὶ καὶ κεῖνον ὀΐω
Τοιάδε λαίφε ἔχοντα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι,
Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Εἰ δ' ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοισιν,
Ὤμοι ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ὅς μ' ἔτι βουσὶν
Εἷς ἔτι τυ[τ]θὸν ἐόντα Κεφαλλήεσσιν ἐνὶ δήμῳ
Νωῖν δ' αἶψα μὲν, γίνον', ἀδευκέα φάτο, ἔδεσκεν ἄλλως
Ἀνδρί γ' ἀποφθιμένῳ βοῶν γλαφυρὰ κρέ' ἀπούρων·
Τὰς δ' ἄλλοι μὲν κέλονθ' ἁγινέμεναι σφίσιν αὐτοῖς
Ἔδμεναι ἠδὲ καὶ παῖδος ἐνὶ μεγάροις ἀλέγουσιν,
Οὐδ' ὄπιδα τρομέουσι θεῶν· μεμάασι γὰρ ἤδη
Κτήματα δασσασθαι δίω οἰχομένοιο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τόδε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Πολλὰ ἐπιδινεῖ· μάλα μὲν κακὸν, ἤ τ' ἐόντος,
Ἄλλων δήμον ἱκέσθαι, ἰόντ' αὐτῇσι βόεσσιν
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· τὸ δ' ἧσσον, αὖθι μένοντα
Βουσὶν ἐπ' ἀλλοτρίῃσι καθήμενον ἄλγεα πάσχειν.
Καί κεν δὴ πάλαι ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην φεύγων (ἐπεὶ ἔκπαγλ' ἀνέκητα πέλονται)
Ἀλλ' ἔτι τὸν δύομαι ἰόμενον, εἴποθεν ἐλθὼν
Ἀνδρῶν μνηστήρων σκέδασιν κατὰ δώματα θείη. (σὺ δὲ,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλις Ὀδυσ-
Βεκέλ', ἐπεὶ οὔτι κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Γινώσκω δ' αὐτὸς ὅ τοι πινυτὴ φρεσὶν ἔνδον,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ξεινή τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ἧσθαι ἐνὶ μεγάροισι· ἐόντος ἐλεύσεαι οἴκαδ'· Ὀδυσσεύς
Σοῖσιν δ' ὀφθαλμοῖσιν ἐπόψεαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Κτεινομένους μνηστῆρας οἳ ἔνδα δὲ κοιρανέουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,
Αἲ γὰρ δὴ τόδε ἔργον ἐπὶ τελέσαι Κρονίων·
Γνοίης οἵη ἐμὴ δυνάμις καὶ χεῖρες ἕποιεν.
Ὡς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὃν δὲ δόμονδε.

Quis iam hic hospes nuper venit subulco
Nostram ad domum? ex quibus dicit esse
Viris? vbi ei genus & patria terra?
Infelix certè similis est corpori regi imperanti.
Sed Dij submergunt multùm errantes homines,
Quando regibus nent aerumnam.
Dixit, & dextra ostendit manu astans,
Et ipsum vociferans verba velocia allocutus est:
Salue pater ô hospes, fiat tibi tamen in futurum ϰ. ὥστε
Opulentia, at quidem nunc malis tenêris multis.
Iupiter pater nullus te Deorum perniciosior alius,
Non misereris viros postquam iam genera ipse,
Misceri malo & doloribus tristibus.
Sudaui vt vidi, lacrymârunt verò mihi oculi
Recordanti Vlyssis, quoniam & illũ puto
Tales vestes habentem inter homines errare,
Sicubi adhuc viuit, & videt lumen Solis.
Si autem iam mortuus est, in inferni domibus.
Hei mihi postea Vlysse strenuo, qui me in bobus
Misit adhuc paruulus, cũ esse Cephallenorũ in populo.
Nunc autem hæ quidem fiunt immensa, neq; aliter
Cuiquam accerserẽt boum genus latarum frontium. ϰ. ἐστε
Has autem alij me iubent ducere sibi ipsis χύσιϑ
Edere, neq; filium in ædibus curant,
Neq; reuerentiam timent Deorũ: prompti sunt.n.iam
Facultates diuidere diu abeuntis regis.
At mihi hoc animus in pectoribus dilectis
Multùm voluit, valde quidem malum filio existente,
Aliorum populum venire euntem ipsis bobus ϰ. Ἄλλον
Viros in alienos, hoc autem peius hîc manentem
Bubus in alienis sedentem dolores pati,
Et iam diu alium superborum regum
Discessi fugiens, (quoniam non tolerabilia sunt.)
Sed adhuc hunc infelicem puto, sicunde veniens
Virorum procorum vastitatem per ædes faceret.
Hunc.a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Bubulce, quoniãneq; malo neq; insipiẽti viro similis es,
Cognosco.a. ipse quod tibi prudentia in mentes venit,
Ideò tibi dico, & in magnum iuramentum iuro.
Sciat nunc primùm Iupiter Deorũ hospitalis & mensa
Domusq; Vlysis strenui quam peruenî,
Certè te hîc præsente venit domum Vlysses,
Tuis autem oculis videbis, si volueris,
Interfectos procos, qui hic dominantur.
Hunc autẽ rursus allocutus est boum bubulcus vir,
Vtinam enim hoc hospes verbum perficiat Saturnius,
Cognosceres qualis mea potẽtia & manus sequerẽtur.
Sic similiter Eumæus supplicabat omnibus Dijs,
Redire Vlyssem multùm sapientem suam domum.

COMMENTARIVS.

a ἄμμοτ' ἦλθε πυθέσθαι] Vide anteà lib 2. pag. 17.

b ἀγχίστη δ' οἱ μῦθον ὀπάζετο] Iubet Euryclea ædes ad procorum aduentum instrui & mundari: tum reliquus etiam apparatus prandij describitur, & collati cibi tum ab Eumæo, tum à Melanthio, & denique à Philœtio: atq; eorum colloquia cũ Vlysse per occasionem.

c αἰ μὲν δὴ ἔπειτα] Procorum αὐτοδιακονία: qua de re alibi iam dictum est.

d αἰ γὰρ δὴ τόδε ἔργον] Obliquè respondet interrogationi Eumæi: qui id solum quærebat, an in eo contumelijs afficiendo proci pergerent, an verò mutato animo aliqua eum benevolentiam prosequerentur. hoc est enim quod vocat Poëta ἀνσχεῖν: illud verò ἀπαμείβειν. Vlysses verò pro responso subijcit votum suum de procis vleiscendis. Vnde tamen conijcere poterat Eumæus affectum esse Vlyssem ex illorum nefanda proteruia. Et hac ratione, ni fallor, Vlysses Eumæo se insinuabat, cui postmodum se erat detecturus, vt sequenti libro videbimus.

e αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα] Proteruus & nequam iste Melanthius ab hesterna die ingenium illud insolens non mutauit: sed eum merita expectat pœna. inf. lib. 22. Hîc porrò Vlyssis patientia in his contumelijs tolerandis notanda.

f δύσμορος ὦ] Bona mens, bonus animus huius Philœtij obseruandus, qui longissimè à Melanthij illius petulantia dissidet.

Statim enim huius hospitis miseretur,& de eo augustius sentit,qui eum habitu corporis regio esse dicat. Atqui eum,qui esset eiusmodi,absurdum videbatur tam misero & miserabili in statu versari. Sed aliter sentit Philœtius, qui intelligit, ne regibus quidem ipsis calamitates à Deo immissas parcere: vt neq; summis montium cacuminibus fulmina.

χαῖρε πάπαι] Primum blandè & humaniter hunc hospitem salutat, tum ei omnia precatur fausta', vt ex his malis, quib.nunc eum obrui conijcit, possit emergere. Hinc quasi commodam occasionem nactus, quia similem Vlyssis statum huic præsenti imaginatur, de eius infortunio grauiter apud Iouem conqueritur,siue adhuc in viuis degat,siue etiam iam è vita excesserit. Quem suũ dolorem auget commemoratione & beneficij ab illo in se collati, & quòd iam alienis dominis cogatur inseruire: dominis, inquam,qui filij illius,quem Vlysses hæredem bonorum suorum reliquit,curam nullo modo gerunt: qui nulla Numinis tanguntur reuerentia: qui deniq; ad erciscundas Vlyssis opes iam iam se comparant. Quod ille sibi intolerabile futurum ait,& tamen miseri illius Vlyssis aduentum optat,vt his procis necem inferat. Quæ omnia imminenti negotio accõmodatè à Poëta concinnãtur. Hunc porrò caprarium sequenti oratione, atq; etiam Eumæum ipe sui mirificè eriget & quodammodò confirmabit: cùm graui iuramento veritatem sui aduentus sancit & corroborat,& quasi digito ipsam demonstrat.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνηστῆρες δ' ἄρα Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ἤρτυον. αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀριστερὸς ἤλυθεν ὄρνις,
[a] Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἔχε δὲ τρήρωνα πέλειαν,
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέφη σι,
Ὦ φίλοι, ἐχθήμῖν σοι φράζεσθαι ἥδε γε βουλὴ,
Τηλεμάχοιο φόνος· ἀλλὰ μνησώμεθα δαιτός.
Ὣς ἔφατ' Ἀμφίνομος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα τοῦ Ὀδυσῆος θείοιο,
[b] Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατ' ἰκριόφι τε θρόνους τε·
Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς μεγάλας καὶ πίονας αἶγας,
Ἱέρευον δὲ σῦς σίάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην·
Σπλάγχνα δ' ἄρ' ὀπτήσαντες ἐνώμων. ἐν δ' ἄρα οἶνον
Κρητῆρσι [*] κερόωντο. κύπελλα δὲ νεῖμε συβώτης.
Σῖτον δὲ σφ' ἐπέδωκε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Καλοὺς ἐν κανέοισιν· ἐεννοχοεῖτο δὲ Μελανθεύς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Τηλέμαχος δὲ δόλον Ὀδυσῆα καθίδρυε, κέρδεα νωμῶν,
Ἐντὸς ἐϋσταθέος μεγάρου, παρὰ λάϊνον οὐδόν·
Δίφρον ἀφαρκέλιον παρὰ θεὶς, ὀλίγῃ τε τραπέζῃ·
Παρ δὲ τέθη κραιπνὰ λάγχνων μοῖρας, ἐν δὲ οἶνον ἔχυσεν
Ἐν δέπαϊ χρυσέῳ, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν;
[c] Ἔνταυθοί νῦν ἧσο μετ' ἀνδράσιν οἰνοποτάζων·
Κερτομίας δέ τοι αὖτις ἐγὼ καὶ χεῖρας ἀφέξω
Πάντων μνηστήρων· ἐπεὶ οὔτοι δήμιός ἐστιν
Οἶκος ὅδ', ἀλλ' Ὀδυσῆος· ἐμοὶ δ' ἐκτήσατο κεῖνος.
Ὑμεῖς δ' μνηστῆρες ἐπίσχετε θυμὸν ἐνιπῆς
Καὶ χεῖρας ἵνα μὴ τις ἔρις καὶ νεῖκος ὄρηται.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδάξ ἐν χείλεσι φύ-
Τηλέμαχον θαύμαζον ὁ θαρσαλέως ἀγόρευσεν, (σαν
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Καὶ χαλεπὸν περ ἐόντα δεχώμεθα μῦθον Ἀχαιοὶ
Τηλεμάχου· μάλα δή μιν ἀπειλήσας ἀγορεύει·
Οὐ γὰρ Ζεὺς εἴασε Κρονίων τῷ κέ μιν ἤδη
Παύσαμεν ἐν μεγάροισι, λιγυὸν περ ἐόντ' ἀγορητήν.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
[d] Κήρυκες δ' ἁγνὰ ἄγυιαθεῶν ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἦγον· τοὶ δ' ἀγέροντο κατηρεφέες Ἀχαιοὶ
Ἄλσος ἐς ὑπαὶ σκιερὸν ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι δαίνυντ' ἐερσιπόδα δαῖτα.
Πάρ δ' ἄρ' Ὀδυσῆι μοῖραν θέσαν [*] οἱ πονέοντο,
Ἴσην ὡς αὐτοί περ ἐλάγχανον. ὡς γὰρ ἀνώγει
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσῆος θείοιο.
[e] Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγλαΐσρας ἔα Ἀθήνη
Λώβης ἰαχεῖν θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύνῃ ἄχος κραδίῃ Λαερτιάδῃ Ὀδυσῆι.
Ἦν δέ τις ἐν μνηστῆρσιν ἀνὴρ ἀθεμίστια εἰδώς,

Sic hi quidem talia inter se confabulabantur.
Proci autem Telemacho interitum q; mortem q;
Parabant: at hæc his sinistra venit auis
Aquila aduolitans, tenebat autem timidam columbã,
His autem Amphinomus loquutus est, & dixit,
O amici non nobis perficietur hoc consilium,
Telemachi cædes, sed recordemur conuiuij.
Sic dixit Amphinomus, his autem placuit verbum.
Vbi verò venissent in domos Vlyssis diuini,
Pallia quidem deposuerunt in lecticis q; sedibus q;.
Hi aut sacrificabant oues magnas, & pingues capras,
Sacrificabant autem porcos, & bouem indomitam,
Viscera autem assantes distribuebant: in autem vinũ
Pateris miscebant, pocula autẽ distribuebat subulcus.
Panem a. ipsis distribuebat Philœtius eximius virorũ
Pulcris in canistris, potũ ministrabat aũt Melanthius.
Hi aũt in cibos paratos præiacentes manus mittebãt.
Telemachus aũt Vlyssem sedere fecit astutias versans
Intra benè ordinatã domũ, apud lapideũ pauimentũ
Sede indecenti apposita paruaq; mensa.
Apud. a posuit viscerum partes, infudit autem vinum
In poculo aureo, & ipsi verbum dixit,
Hic nunc sede cum viris vinum bibens,
Conuitia autem tibi ipse ego & manu expellam
Omnium procorum, quoniam non popularis est
Domus hæc, sed Vlyssis, mihi autem ædificauit ille.
Vos autem proci, continete animum conuitio,
Et manus vt non aliqua lis & contentio oriatur.
Sic dixit, hi. a. igitur omnes mordicùs labra tenẽtes
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset.
His autem Antinous locutus est Eupithei filius,
Et molestũ quamuis sit suscipiamus verbũ Achiui
Telemachi, valdè autem nobis minatus loquitur,
Non enim Iupiter siuit Saturnius, ideò ipsum iam
Compressissemus in ædibus, licet suauis sit cõcionator.
Sic dixit Antinous, hic autem non curauit verbũ.
Præcones autem per ciuitatem sacram hecatombem
Duxerũt, ipsi. a. cõgregati sunt capite comãtes Achiui
Nemore sub vmbroso longè iaculantis Apollinis.
Hi. a. postquã assauerũt carnes superiores, & traxerũt
Partibus diuisis conuiuabantur glorioſum conuiuiũ.
Apud aũt Vlyssem partem posuerunt qui ministrabãt
Aequalem, sicut ipsi sortiti sunt, sic enim iusserat
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Procos autem non omnino superbos siuit Minerua
Conuicio teneri tristi, vt adhuc magis
Intraret dolor in corde Laërtiadem Vlyssem.
Erat autem quidam in procis vir iniusta sciens,

(κτή-

a. Αἰετὸς ὑψιπέτης] Aquilam Apollinis esse auem, & columbam Veneris, Plutarchus in Symposiacis, Aelianus lib. 2. de animalibus, Plinius lib. 10. cap. 3. & alij tradunt. Quare Amphinomus ex his auibus, quas Aquila tenebat, & columba, futurum coniicit, vt Telemachus Apollini & Veneri immolandus, ab his numinibus auertatur.

b. Χλαίνας μὲν κατέθεντο] Ritus hic in conuiuijs obseruatus, vt vestes exuerent, & nudi conuiuarentur. Quod Thucydides lib. 1. de Lacedæmonijs scribit, primos Olympiæ nudos certasse, & ita nudos conuiuatos esse. Quod & Athenienses postea fecerunt, vt Plutarchus in Solone refert. Quod & Romani fecisse videntur, vt Horatius ostendit, cùm ait, *Nudus agris, nudus negotijs, &c.* Et Persius, *Nudus in Augusto iuuenis discumbere lecto.* Et Iuuenalis, *Nudus Agrippam in lecto.* Et Martialis, *Nudus Pythagoras, &c.* Et Ouidius, *Nudus Hyperboreo Ioue Phœbus amat.* Et Plinius lib. 7. cap. 56. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gellius lib. 2. cap. 24. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Seneca epist. 90. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 10. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Tertullianus in Apologetico, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Arnobius lib. 2. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Lactantius lib. 2. cap. 4. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Augustinus lib. 6. de ciuitate Dei cap. 9. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Hieronymus in Epistola ad Oceanum, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Isidorus lib. 19. cap. 25. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Beda in Prouerbijs, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Rabanus lib. 15. cap. 2. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Hugo Cardinalis in Psalmum 118. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Nicolaus de Lyra in Psalmum 118. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Dionysius Carthusianus in Psalmum 118. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Thomas Aquinas in Psalmum 118. *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gregorius Nazianzenus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Basilius in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Chrysostomus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Theodoretus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Cyrillus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Athanasius in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Epiphanius in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Hieronymus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Augustinus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Ambrosius in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Leo Magnus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gregorius Magnus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Bernardus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Anselmus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Thomas Aquinas in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Bonaventura in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Albertus Magnus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Duns Scotus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gregorius de Rimini in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gabriel Biel in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Pierre d'Ailly in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean Gerson in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Nicolaus Cusanus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Marsilius Ficinus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Pico della Mirandola in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Angelo Poliziano in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Erasmus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Thomas More in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Juan Luis Vives in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Melanchthon in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Philippus Melanchthon in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Joachim Camerarius in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Conrad Gesner in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Andreas Vesalius in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Realdo Colombo in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gabriele Falloppio in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Girolamo Fracastoro in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Girolamo Cardano in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Tycho Brahe in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Johannes Kepler in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Galileo Galilei in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Isaac Newton in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gottfried Wilhelm Leibniz in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Christian Wolff in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Immanuel Kant in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Johann Gottlieb Fichte in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Friedrich Wilhelm Joseph Schelling in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Georg Wilhelm Friedrich Hegel in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Arthur Schopenhauer in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Friedrich Nietzsche in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Martin Heidegger in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Paul Sartre in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Albert Camus in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Simone de Beauvoir in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Michel Foucault in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jacques Derrida in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Gilles Deleuze in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Félix Guattari in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-François Lyotard in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean Baudrillard in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Paul Virilio in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Bruno Latour in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Michel Serres in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Luc Nancy in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Philippe Lacoue-Labarthe in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Luc Marion in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Yves Lacoste in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Louis Chrétien in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Luc Nancy in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Philippe Lacoue-Labarthe in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Luc Marion in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Yves Lacoste in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.* Et Jean-Louis Chrétien in Epistola ad Nectarium, *Nudos conuiuari, Romanum est.*

c. Ἔνταυθοί νῦν ἧσο] Hæc Telemachus ad Antinoum, qui eum conuitijs lacessebat.

d. Κήρυκες δ' ἁγνὰ ἄγυιαθεῶν] Hecatombe hic dicitur, quia centum boues immolabantur, vt Eustathius ostendit.

e. Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν] Minerua procos non omnino superbos siuit, vt adhuc magis dolor in corde Vlyssis intraret.

f. Ἦν δέ τις ἐν μνηστῆρσιν] Ctesippus hic dicitur, vt Eustathius ostendit.

(Κτήσιππος δ' ὄνομ' ἔσκε, Σάμῃ δ' ἐν οἰκία ναίων)
Ὅς δή τοι κτεάτεσσι πεποιθὼς πατρὸς ἑοῖο,
Μνάσκετ' Ὀδυσῆος δηρὸν οἰχομένοιο δάμαρτα·
Ὅς ῥα τότε μνηστῆρσιν ἐνὶ μεγαθύμοισι μετηύδα,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλυτοὶ, ὄφρα τι εἴπω.
Μοῖραν μὲν δὴ ξεῖνος ἔχει πάλαι ὡς ἐπέοικεν,
Γοῦνον γὰρ καλὸν ἀτιμάζειν ὅτινα δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου, ὅς κεν τάδε δώματ' ἵκηται.
Ἀλλ' ἄγε καὶ ἐγὼ δῶ ξεινήιον, ὄφρα καὶ αὐτὸς
Ἢ λουτροχόῳ δώῃ γέρας, ἠέ τῳ ἄλλῳ
Δμώων οἳ κεν δώματ' Ὀδυσῆος θείοιο.
Ὣς εἰπὼν, ἔρριψε βοὸς πόδα χερὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐκ κανέοιο λαβών. ὁ δ' ἀλύσατ' Ὀδυσεύς,
Μὴ κατὰ παρκλίνας κεφαλὴν μελίδησι θυμῷ
Σαρδάνιον * μάλα τοῖον ὁ δ' ἄμβροτον βάλε τοῖχον.
Κτήσιππον δ' ἄρα Τηλέμαχος λωΐπατε μύθῳ,
Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι τόδε κέρδιον ἔσσετο θυμῷ.
Οὐκ ἔβαλες τὸν ξεῖνον· ἀλύσατο γὰρ βέλος αὐτός.
Ἦ γάρ κέν σε μέσον βάλον ἔγχει ὀξυόεντι,
Καί κέ τοι αὐτὶ γάμοιο πατὴρ τάφον ἀμφιχύτειτο
Ἔνθάδε τῷ μή τις μοι ἀφειὰς ἐνὶ οἴκῳ
Φαινέτω· ἤδη γὰρ νόεω καὶ οἶδα ἕκαστα,
Ἐσθλά τε καὶ τἀχέρδεα· πάρος δὲ νήπιος ἦα.
Ἀλλ' ἔμπης τάδε μὲν καὶ τέτλαμεν εἰσορόωντες,
Μήλων σφαζομένων, οἴνοιό τε πνομένοιο,
Καὶ σίτου· χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν εἶα πολλούς.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι μοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες.
Εἰ δ' ἤδη μ' αὐτὸν κτεῖναι μενεαίνετε χαλκῷ,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Τεθνάμεν ἢ τάδε αἰεὶ ἀφειὰ ἔργ' ὁράασθαι,
Ξείνους τε συφορβιζομένους, δμῳὰς τε γυναῖκας
Ῥυσταζούσας ἀφειδέως κατὰ δώματα καλά.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ὀψὲ δὴ μετέφη Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ὀπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καταπλόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτ' ἐπὶ τὸν ξεῖνον συφορβίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κε δώματ' Ὀδυσῆος θείοιο.
Τηλεμάχῳ δ' ἐκέμβοντε ἐγὼ καὶ μητέρι φίλῃ
Ἤπιον, εἰ σφῶϊν κραδίῃ ἄδοι ἀμφοτέροισιν.
Ὄφρα μὲν ἡμῖν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Νοστήσειν Ὀδυσῆα πολύφρονα ὄνδε δόμονδε,
Τόφρ' οὔτις νέμεσις μενέμεν τ' ἰῶι τε χέεσθαι
Μνηστῆρας κατὰ δῶματ'· (ἐπεὶ τόδε κέρδιον ἦεν,
Εἰ νόστησ' Ὀδυσεὺς καὶ ἐσώτερον ἷκετο δῶμα)
Νῦν δ' ἤδη τόδε δῆλον ὅτ' οὐκέτι νόστιμός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε σῇ πάιδε μητρὶ παρεζόμενος κατάλεξον,
Γήμαθ' ὅστις ἄριστος ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πέρησιν,
Ὄφρα σὺ μὲν χαίρων πατρῴια πάντα νέμηαι,
Ἔδθων & πίνων· ἡ δ' ἄλλῳ δώματα * ἵκηται.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπυσμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὰ Ζῆν Ἀγέλαε καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμοῖο,
Ὅς που τῆλ' Ἰθάκης ἠὲ φθίθ' ἠὲ ἀλάληται,
Οὔτι διατρίβω μητρὸς γάμον· ἀλλὰ κελεύω
Γήμαθ' ᾧ κ' ἐθέλῃ, ποτὶ δ' ἄπτερα δῶρα * δίδωμι.
Αἰδέομαι δ' ἀέκουσαν ἀπὸ μεγάροιο διέσσαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

(Ctesippus aũt nomẽ erat (in) Same in domo habitans) κε. ναίων,
Qui iam possessionibus fretus patris sui,
Petebat Vlyssis diu profecti vxorem,
Qui tunc procos superbos allocutus est,
Audite me proci strenui vt quid dicam.
Partem quidem iam hospes habet diu sicut decet
Aequalem, non enim bonum (est) eludere, neq; iustum
Hospites, Telemachi quicũq; ad has domos peruenerit.
Sed agè ei & ego dabo hospitale donum, vt & ipse
Vel balneatori det munus, vel alicubi alij
Famulorum, qui (sunt) in aedibus Vlyssis diuini.
Sic loquutus, proiecit bouis pedem manu forti
Iacentẽ ex canistro captum, ipse.a. euitauit Vlysses
Quietè declinato capite: subrisit autem animo
Sardaniũ valde talẽ, hic bene aedificatũ pcussit murũ. κε. μέγα
Ctesippum autem Telemachus increpauit verbo,
Ctesippe, certè valde tibi hoc vtilius fuit animo.
Non percussisti hospitem, euitauit enim telum ipse,
Certè enim te medium percutiam lancea acuta,
Et tibi pro nuptijs pater sepulcrum faciet
Hic, ideò ne quis mihi indecentias in domo
Ostendat, iam enim intelligo, & scio singula,
Bona & peiora, anteà autem infans eram.
Sed tamen haec quidem & toleravimus inspicientes.
Dum oues ingularentur & vinum epotaretur,
Et panis: difficili enim impedire vnum multos.
Sed agite, nõ amplius mihi mala facite malè animo af-
Si iam me ipsum interficere promptiestis ære, (fecti,
Et hoc vellem, & multò vtilius esset
Mori, quàm haec semper indecentia opera videre.
Hospites pulsatos, famulasq; mulieres.
Eos qui violent indecenter in aedibus pulcris.
Sic dixit, hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
Tardè aũt iam locutus est Damastorides Agelaus,
O amici, non iam quis ob dictum iustum
Contrarijs verbis incessens indignetur,
Neq; amplius hospitem verberate, neq; aliquem alium
Seruorum, qui in domibus Vlyssis diuini.
Telemacho autem verbum ego & matri dicam
Mite, si ipsis corde placeat ambobus,
Quamdiu quidem vobis animus in pectoribus sperat
Redire Vlyssem perprudentem suam ad domum
Tamdiu nulla inuidia manereq; erit, teneriq;
Procos in domibus, (quoniam hoc vtilius erit
Si redibit Vlysses, & postliminio venerit domum.)
Nunc.a. iam hoc manifestum, q̃ non amplius reuersu-
Sed agè tuae haec matri assidens narra, (rus est.
Nubat quicunq; optimus vir, & plurima praebeat,
Vt tu quidem gaudens paterna omnia depascaris
Edens & bibens, haec alterius domum curet. κε. κομίζη.
Hunc.a. Telemachus prudens contrà allocutus est,
Non per Iouem Agelaë, & dolores patris mei,
Qui alicubi longè Ithaca, vel mortuus est, vel errat,
Non differam matris nuptias, sed iubebo
Nubere cuicunq; velit, at autem multa dona dabo. κε. δίδωμι.
Vereor autem nolentem à domo amouere
Verbo necessario, non hoc Deus perficiat.
Sic dixit Telemachus: procis autem Pallas Mi-
nerua

Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δ' ὄνόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν·
Αἱμοφόρυκτα δ' ἤσθιον· ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο· γόον δ' ὠΐετο θυμός.
Τοῖσι δ' καὶ μετέφη θεοκλύμενος θεοειδής,
[k] Ἆ δείλοι τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων
Εἰλύαται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γοῦνα.
Οἰμωγὴ δ' ἐδέδηε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Αἵματι δ' ἐρράδαται τοῖχοι καλαί τε μεσόδμαι.
Εἰδώλων δ' πλέον πρόθυρον. πλείη δὲ καὶ αὐλή,
χρ. ἠέλιός τε Ἰέρμιόνων ἐρεβεννὸς δὲ ὑπὸ ζόφον. [x] ἠέλιος δὲ
Οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ' ἐπιδρομὲν ἀχλύς.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ἀφραίνῃ ξεῖνος νέον ἄλλοθεν εἰληλουθώς.
Ἀλλά μιν αἶψα νέοι δόμου ἐκπέμψαθε θύραζε
Εἰς ἀγορὴν ἐρχέσθαι· ἐπεὶ τάδε νυκτὶ ἐοικέν.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη θεοκλύμενος θεοειδής,
Εὐρύμαχ', οὔτι σ' ἄνωγα ἐμοὶ πομπῆας ὀπάζειν
Εἰσὶ μοι ὀφθαλμοί τε καὶ οὖατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν στήθεσι τετυγμένος ἔδριν ἀφύσσει·
Τοῖς ἔξειμι θύραζε, ἐπεὶ νοέω κακὸν ὑμῖν
Ἐρχόμενον, τό κεν οὔτις ὑπεκφύγοι ἠὲ ἀλέαιτο
Μνηστήρων, οἳ δῶμα κατ' ἀφραδίῃσι Ὀδυσῆος
Ἀνέρας ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανάασθε.
Ὣς εἰπὼν, ἐξῆλθε δόμων δ' ναιετάοντων.
Ἵκετο δ' ἐς Πειραιὸν ὁ μὲν πρόφρων ὑπεδέκτο.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τηλέμαχον ἐρέθιζον, ὅπη ξείνοισι γελοῶντες.
Ὧδέ τις ἐσσομένων ὑπερηνορεόντων,
[l] Τηλέμαχε, σεῖο κακοξεινώτερος ἄλλος.
Οἷον μὲν λιμῷ τόνδ' ἔχεις ἐπιμάσσοντα ἀλήτην,
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον· ἔδρις δ' ἔργων
Ἔμπαιον, ἠὲ βίηφι, ἀλλ' αὐτῶς ἀγαθὸς ἀρόρῃς.
Ἄλλος δ' αὖτέ τις ἔστι κακώτερος ἀντιάσειεν.
ἀλλ' εἰ μὴ πείθοιο, κε πολὺ κέρδιον εἴη·
χρ. ἀθηπείθοιο, Τοὺς ξείνους ἐν νηῒ πολυκληῖδι βαλόντες
Εἰς Σικελοὺς πέμψωμεν, [m] ὅθεν κέ τοι ἄξιον ἆλφοι.
Ὣς ἔφασαν μνηστῆρες· ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων·
Ἀλλ' ἀνέων πατέρα σῶ ἐπεδέρκετο, δέγμενος αἰεὶ
Ὁππότε δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει.
Ἧ δ' ἄρα κατ' ἀντίην θαλάμου ἐὺ καλλέα δίφρον
Κέρκι' ἁλὸς ἰοῖο πεποιημένον, ἔνθ' ἄρ' Ὀδυσσεὺς
Ἀνδρῶν ἐν μεγάροισιν ἑκάστου μῦθον ἄκουε.
χρ. γελώωντες Δεῖπνον μὲν γὰρ τοί γε [n] γελοίωντες τετύκοντο
Ἡδὺ τε καὶ μενοεικὲς, ἐπεὶ μάλα πολλ' ἱέρευσαν·
Δόρπου δ' οὔτις ἂν πῶς ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο,
Οἷον δὴ τότ' ἔμελλε θεὰ καὶ καρτερὸς ἀνὴρ
Θοήσεσθαι. πρῶτοι γὰρ ἀφρήια μηχανόωντο.

Inextinguibilem risum mouit, errare fecit a. mentem,
Hi autem iam maxillis ridebant alienis.
Cruentatas a. carnes comedebant, oculi aũt ipsorum
Lacrymis impleti erant, luctum a. cogitabat animus.
His aũt & loquutus est Theoclymenus,
Ah miseri quid malũ hoc patimini? nocte. q. vestra
Cooperiuntur capita q3, facies q3 infra q3 genua.
Vlulatus aũt increbuit, lacrymantur autem genæ.
Sanguine autem fluibiles parietes pulcræ q3, mediæ.
Vmbris verò plenum vestibulum, plena verò & aula
Euntibus, Erebus autem sub tenebris. Sol autem
Ex cælo perijt, mala autem incessit caligo.
Sic dixit, hi. a. omnes in ipso suauiter riserunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Desipit hospes nuper aliunde veniens.
Sed ipsum statim domo emittite foras
In forum ire, quoniam hæc nocti assimilat.
Hũc. a. rursus alloquutus est Theoclymen⁹ diuinus,
Eurymache non te iussi mihi comites dare.
Sunt mihi oculiq3 & aures & pedes ambo,
Et mens in pectoribus facta, neq3 indecens,
His exibo foràs, quoniam intelligo malum vobis
Imminẽs, quod non aliquis subterfugiet, neq3 euitabit
Procorum qui in domo diuini Vlyssis
Viros iniurys afficientes iniusta operamini.
Sic loquutus, exiuit ædibus benè habitatis.
Iuit autem ad Piræum, qui ipsum promptus suscepit.
Proci autem igitur omnes inter se aspicientes
Telemachum irritabant supra hospites ridentes.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Telemache, non te peior hospitum exceptor alius.
Qualẽ quidẽ aliquem hunc habes famelicũ erratorem
Panis & vini indigentem, neq3 operum
Scientem, neq3 fortitudinis, sed vanè pondus terræ.
Alius autem rursus aliquis hic surrexit diuinare:
Sed si iam persuadeberis, quod multo vtilius erit.
Hos hospites in naui multi iuga coniectos
In Siculos mittemus, vnde quidẽ promeritũ inueniat.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit verba,
Sed tacitè patrem aspiciebat expectans semper.
Quando iam procis impudentibus manus immittat.
Hæc in contrarium posita perpulcra sede
Filia Icarij prudens Penelope,
Virorum in domibus vniuscuiusq3 verbum audiuit.
Prandium quidem enim ridentes parabant,
Suauiterq3 & placidè, postq3 valdè multa comederant.
Cœna autem non aliquo modo ingratior alia fieret,
Qualem iam citò cogitauit Dea & fortis vir
Ponere, priores enim indecentia operabantur.

COMMENTARIVS.

a οἰωνὸς ὀψιπόλος] De huiusmodi augurijs aliàs in hoc Poëta dictum. Similia habet interdum Herodotus, & tam repentina, vt tam opportunum rerum concursum admirari possis, si credere fas est, quæcunq; talia memorantur.

b χλαίνας] His similia anteà satis vidimus & exposuimus.

c σύνταυθι] Opportunè adhuc negotium dissimulat Telemachus, qui se huic hospitij ita benignum exhibet, vt non solùm victum ei suppeditet, sed & protecturum se eum aduersus omnes omnium iniurias polliceatur. Tum conuersus ad procos, iubet eos sibi ab hospite offendendo temperare. Vnde mirè iam excreuisse in eo audaciã viderunt proci: at ille huius audaciæ præsidiũ nouerat.

d Κήρυκες δ' ἂρα ἀστὺ] Hic dies fuit festus, Apollini que consecratus: vnde antea dicebat Euryclea, ἐπεὶ κῆ πᾶσιν ἑορτή. Vbi Didymus, τοῦτ' εἶπεν, inquit, τὴν ἡμέραν ἑορτὴν ἢ νεομηνίαν παραπέπεται. Ἀπόλλωνι γὰρ ἱερὰν, ἵνα τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν καὶ παρανομούντων δίκαιον ἔχῃ τὸν ἐπιτρεψάμενον μνηστῆρσι. Et paulò post ad vocem ἑορτὴ: τὴν νεομηνίαν, inquit, πάντων δὲ θεῶν νομίζουσιν ἕνεκα, τούτου γὰρ οἱ παλαιοὶ τοῖς θεοῖς ἀνέθεσαν. Διὸ τὸ πρῶτον αὐτὴν ἄγειν ἔμελλον. πάσας τε τὰς ἀρχὰς ταύτην ἔσχον αὐτοῖς ὀρθῶς πεποιῶσιν. τὰς γὰρ ἐπαάτων ἀρχὰς τὰς ὁμοίως λεγο-

γεραιὸν. ᾧ τ' εἶπεν τὸς ἐπαρχὰς πᾶσι τοῖς θεοῖς ἀπονέμωμεν, ἵνα δ' Ἀπόλλωνι τῷ τῶν ἡμέρων ἀνέτῳ τὸ πρῶτον φῶς τῆς αὐτοπατρὸς πυρός. ἐκάλουν τε αὐτὸν καὶ νομίζων. Historiam traxit ex Philochoro.

e μνησῆρας] Hæc de re vidimus sup. lib. 18. & causam illius reddidimus.

f μοῖραν] Tota hæc oratio Ctesippi plena est virulento sarcasmo: initiò enim prætexit beneuolentiam hospitalem, quam huic hospiti sit exhibiturus, cùm tamen eum feriendi pede illo bouino animum haberet.

g Σαρδάνιον] Eustathius monet, eum risum Sardonium ridere, qui diductis modò labris rideat: cæterùm intus aut ira, aut molestia discrutiatus. Veteres enim risum Sardonium vocasse, quoties aliquis nō solùm despectim ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σπᾶν καὶ τὰ χείλη, id est, à diducendo labia. Quomodo ferè rident, quia perniciem alicui destinant: quemadmodum Vlysses mox sublaturus è medio procos, idq; iam tum in animo statuens, risum quendam risit subamarulentum. Quod etiam in suas Chiliadas retulit Erasmus. Vide eum Chil. 3. cent. 5. prou. 1. vbi copiosè de hoc risu.

h Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι] Obiurgat Ctesippum Telemachus, idq; satis acerbè cùm etiam ei mortem se inflicturum minitatur. Tum grauiùs insurgens iubet procos omnes deinceps ab his iniurijs abstinere, siquidem non sit eis amplius cum puero negotium: sed cum eo, qui mente & iudicio sit præditus. Tandem desperatus, si idcirco excanduerint, quòd iam ita eum comparatum & affectum videant, testatur malle se earum manu interire quàm his contumelijs viuus amplius affici. Quæ vox Telemachi eorum furores mirificè compressit, ipso etiam Agelao proco autore, qui consilium de nuptijs proponet statim in sequenti oratione, cui etiam Telemachus, & tandem ipsa Penelope assentientur.

i οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι] Alienis malis vel maxillis ridere, elegans prouerbium in eos, qui non ex animo rident: quo vsus est etiam Horatius Serm. lib. 2. satyr. 3. *Cùm rapiet in ius malis ridentem alienis,*
Et apud Valerium: *Erraniesq; genæ atque alieno gaudia vultu.*
Vide Cognatum Adag. cent. 13. prou. 1216. & Erasmum in prouerb. Aiacis risus: & Sardonius risus. Quòd autem dicit, hos procos luctum cogitare, id tribuo ipsi animo, qui ea lubenter præsagire apud se solet, quæ homini euentura sunt, non quidem vera, & quam exprimere possis imaginatione: sed aliqua tamen, vt inde facilè diuinitatem illius deprehendas.

k ἆ δῆλοι πήματοι] Insignes calamitates, vt aliàs quoq; nos monuisse memini solent dira quædam portenta præcedere, vt hoc loco fingit poëta procis accidisse: quanquam ea ipsi non viderint, qui putà Theoclymenum eos hac de re monentem risu & ludibrio exceperint. Omnia autem funesta eis portendebat nox illa, qua prorsus tegebantur: vlulatus qui increbuerat, lacrymæ ab ipsis non sentientibus manantes, sanguis in parietibus, vmbrarum in his ædibus frequentia, tenebricosus erebus: sol deniq; ipse obscuratus. Hæc Theoclymenus procis indicat: quæ mirum est ab ipsis non animaduersa. Nam si vidissent, proculdubiò terror quidam eos inuasisset, non secus atq; paulò antè ex augurio aquilæ à consilio illo Telemachi interficiendi abstinuerunt. Solum ergo Theoclymenum inducit Poëta, ὡς μάντιν ἐνθουσιῶντα ἐκ κόρυφον Ἀπόλλωνι θεοφορήτως τοιαῦτα ἐλέγειν. ἐστι καὶ λεγόμενον ὡς τὸ οἰκεῖον ἐμφαινόμενα, τὰ μικρὸν ὅσον ἐπισυμβησόμενα, vt ait Eustathius. Talia autem portenta reperiuntur in omnibus fermè historijs, & nostra Gallia ante aliquot annos non minora vidit. Hæc autem quid significent, mox procis expressè indicabit.

l τηλέμαχ', ἦ τις σεῖο] Hoc est adhuc quod anteà dicebat Poëta, nolle Mineruam vt proci à contumelijs & proteruia solita sibi temperarent. Quocunq; enim modo possunt, conātur Telemacho insultare, & nunc nouissimè vbi eum procorum aliquis ludit & vellicat ob hunc hospitem, quem prætextu hospitalitatis initiò ostentato ad Siculos vult amandari, quorum regionem habebant olim pro remotissima, & quasi ignota: qua de re aliàs dicendum erit.

m ὀθνεῖον κέ τοι ἄξιον] Intelligit diuendi posse apud Siculos hunc hospitem pro seruo, siue quòd Siculi seruos etiam mercari essent soliti, siue quòd ipsi essent ἀνδραποδισταί.

n δαῖτον] Poëtę est σεσωφρονισμένος: qua monet, licet ridentes proci quietè & placidè prandium sumant, at illos cœnam omnium infelicissimam sortituros, propter mortem quam eis Vlysses cum Minerua & Telemacho machinatur.

FINIS LIBRI XX. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Πηνελόπη τῷ τείνοντι τὸ τόξον ὁμολογεῖ τὸν αὐτῆς γάμον. Ὀδυσσεὺς δὲ Εὐμαίῳ, καὶ Φιλοιτίῳ συντελέσαντε τὰς τῶν θυρῶν ἀσφαλείας, αὐτὸς ἀφίησι τὸ βέλος διὰ τῶν πελέκεων, ἄλλῳ τεῖναι τὸ τόξον μὴ δεδωκώς.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMIPRIMI Odysseæ.

PENELOPE ei qui tetendisset arcum, pollicetur suij ipsius nuptias. Vlysses autem Eumæo, & Philœtio datis de ianuarum custodia mandatis, ipse dimisit sagittam per annulos, nec vllus alius arcum tendere potuit.

Ἄλλη.

Φῖλ βίον ἐσπίθησιν ἄεθλον Πηνελοπείη.

Aliud.

Φ autem arcuum proponit certamen Penelope.

Η. [a] δ' ἄρ' ἔπι φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη (πείη, Κήρη Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ Τόξον μνηστῆρεσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον (φόνῳ ἀρχεῖν. Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος, ἀέθλια, [b] καὶ Κλιμακα δ' ὑψηλὴν προσεβήσετο οἷο δόμοιο· Εἵλετο χερσὶν ἔπειτα δ' εὐκαμπέα χεῖρι παχείῃ Καλὴν, [*] χαλκείην, κώπην δ' ἐλέφαντος ἔπῆεν· Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν Ἔσχατον· ἔνθα δὲ οἱ κειμήλια κεῖτο ἄνακτος, Χαλκός τε χρυσός τε πολυκμητός τε σίδηρος· [c] Ἔνθα οἱ τόξον ἔκητο παλίντονον, ἠδ' φαρέτρη Ἰοδόκος, πολλοὶ δ' ἔσαν ἐντὸς ὀϊστοί· Δῶρα τά οἱ ξεῖνος Λακεδαίμονι δῶκε τυχήσας Ἶφιτος Εὐρυτίδης ἐπιείκελος ἀθανάτοισι. Τὼ δ' ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην ἀλλήλοιιν,

PSI autem in mentibus posuit Dea cæsia Minerua
Filiæ Icarij prudenti Penelopæ,
Arcum Procis ponere albumque ferrum, (dis principium:
In domibus Vlyssis certamina, & cæ-
Scalam autem altam ascendit sui cubiculi,
Accepit autem clauem benè flexam manu forti
Pulcram, æream, manubrium autem eboris inerat.
Perrexit aũt ire ad thalamũ cum ancillis mulieribus
Vltimum, illic autem ei thesauri iacebant regis,
Aesq; aurumq; multi laborisq; ferrum.
Ibi autem arcus iacebat reflexus & pharetra
Sagittifera, multæ autem inerant suspirioſæ sagittæ.
Dona, quæ ei hospes Lacedæmone dedit obuians
Iphitus Eurytides similis immortalibus.
Hi autem in Messena obuiauerunt ad inuicem

[*] χαλκείην,

οἶκῳ

Οἴκῳ ἐν Ὀρτιλόχοιο δαΐφρονος· ἦτοι ὁ δυσὶ δὲς
Ἦλθε μετὰ χρεῖος· τόδε οἱ πᾶς δῆμος ὄφελλε.
κ. ὄφελε. Μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσηνίοι ἄνδρες ἄφαρον
Νηυσὶ πολυκλήισι τριηκόσι', ἠΰ νομῆας.
Τῶν εἵνεκ' ἐξεσίλω πολλὸν ὁδὸν ἦλθεν ὁ δυσὶ δὲς
Παῖδνος ἐών· τὸν γὰρ ἧκε πατὴρ ἄλλοι τε γέροντες.
Ἶφιτος αὖθ' ἵππους διζήμενος ἀμοὶ ὄλοντο,
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοί,
d Αἳ δὴ οἱ καὶ ἔπειτα φόνον καὶ μοῖραν ἔχοντο,
Ἐπεὶ δὴ δῖος ἱὼν ἀφίκετο καρτερόθυμον
Φῶθ' Ἡρακλῆα, μεγάλων ἀπιήσονα ἔργων,
Ὅς μιν ξεῖνον ἐόντα κατέκτανεν ὠκὺν ἐνὶ οἴκῳ·
Σχέτλιος, οὐδὲ θεῶν ὄπιν ᾐδέσατ', οὐδὲ τράπεζαν
κ. τὼ ἰὼ οἱ *Τὴν οἱ παρέθηκεν· ἔπειτα δὲ πέφνε καὶ αὐτόν·
Ἵππους δ' αὖτὸς ἔχε κραιπρώνυχας ἐν μεγάροισι.
Τὰς ἐρέων Ὀδυσῆι συνωλίσθετο· δῶκε δὲ τόξον,
Τὸ πρὶν μέν ῥ' ἐφόρει μέγας Εὔρυτος, αὐτὰρ ὁ
κ. παῖδὸς *παιδὶ
Κάλλιπ' ἀποθνήσκων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν,
Τῷ δὲ Ὀδυσσεὺς ξίφος ὀξὺ καὶ ἄλκιμον ἔγχος ἔδωκεν,
Ἀρχὴν ξεινοσύνης πρόσθεν δὲ τράπεζ' ἧς
κ. ἀλλήλω Γνωτὼ *ἀλλήλων· πρὶν γὰρ Διὸς υἱὸς ἔπεφνε
Ἶφιτον Εὐρυτίδην, θεόφιν μήστορα βουλάς,
Ὅς οἱ τόξον ἔδωκε· τὸ δ' οὔποτε δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἔρχόμενος πολεμόνδε μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἧρειτ', ἀλλ' αὐτοῦ μνῆμα ξείνοιο φίλοιο
Κεῖτο κατ' ἐνὶ μεγάροισι· φόρει δέ μιν ἦς ἐπὶ γαίης.
Ἦ δὲ ὅτε δὴ θάλαμον τὸν ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Οὐδόν τε δρυΐνον ὑπερβήσαντο, τόν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ σταθμοῖσιν ἔθηκεν,
Ἐν δὲ θύρας ἄρσε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς·
κ. κορώνης Αὐτίκ' ἄρ' ἦ γ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε *κορώνῃ,
Ἐν δὲ κληῖδ' ἧκε, θυρέων δ' ἀνέκοπτεν ὀχῆας
Ἄντα τιτυσκομένη. τὰ δ' ἀνέβραχον ἠΰτε ταῦρος
Βοσκόμενος λειμῶνι· τόσ' ἔβραχε καλὰ θύρετρα
Πληγέντα κληῖδι, πετάσθησαν δέ οἱ ὦκα.
Ἦ δ' ἄρ' ἔφ' ὑψηλῆς σανίδος βῆ, εἷζε δὲ χηλοὺς
Ἐν σφεσιν· ἐν δ' ἄρα τῇσι θυώδεα εἵματα κεῖτο.
Ἔνθεν ὀρεξαμένη ἀπὸ πασσάλου ἄγνυτο τόξον
Αὐτῷ γωρυτῷ, ὅς οἱ πρόσθεν φαεινός.
κ. καταῦθι Ἕζετο δ' ἔμπης *κατ' αὖθι φίλοις ἐπὶ γούνασι θεῖσα,
Κλαῖε μάλα λιγέως· ἐκ δ' ἦρεε τόξον ἄνακτος.
Ἦ δ' ἐπεὶ οὖν πάρφη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Βῆ ῥ' ἴμεν' ἂμ μέγαρον δὲ μετ' μνηστῆρας ἀφαυρὰς,
Τόξον ἔχουσ' ἐν χερὶ παλίντονον, ἠΰ φαρέτρην
Ἰοδόκην πολλοὶ δ' ἔσαν ἰοὺς ἰοῦντες οἰστούς.
Τὴν δ' ἄρ' ἄμ' ἀμφίπολοι φέρον ὄγκιον, ἔνθα σίδηρος
Κεῖτο πολὺς καὶ χαλκός, ἀέθλια τοῖο ἄνακτος.
Ἦ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆρα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρὲξ ἀΐουσ' ἀμφίπολον λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Αὐτίκα τοῖ μνηστῆρσι μετηύδα, καὶ φάτο μῦθον,
e Κέκλυτέ μοι μνηστῆρες ἀγηνορες, οἱ τόδε δῶμα
Ἔχρᾶετ' ἐδητύειν καὶ πίνειν ἐμμενὲς αἰεὶ
Ἀνδρὸς ἀποιχομένοιο πολλῷ χρόνον· οὐδέ τιν' ἄλλην
Μύθου ποιήσασθ' ὑπιοχέοιο ἐπιστεῖλαι ἐδύνασθε,
Ἀλλ' ἐμὲ ἴεμενοι γῆμαι θέσθαί τε γυναῖκα
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον.

Domo in Ortilochi bellicosi, certè Vlysses
Iuit ad debitum, quod ei omnis populus debebat.
Oues enim ex Ithaca Messenij viri extulerant
Nauibus multijugis trecentas, & pastores.
Horum gratia legationem multã viam venit Vlysses
Adolescens cùm esset: præmisit enim pater aliýq; senes.
Iphitus rursus equas quærens, quæ ei perditæ erant
Duodecim fœminæ, post autem mulæ patientes operũ,
Quæ iam ei & postea cædes & parca factæ sunt,
Post quam iam Iouis filium peruenit magnanimum
Virum Herculem magnorum scientem operum,
Qui ipsum hospes cùm esset infecit propè domum
Miser, neq; deorum vocem neq; mensam
Illam quam ei apposuit, postea autẽ accidit & ipsum.
Equas autem ipse tenuit fortes vnguibus in ædibus,
Quas quærens Vlyssi obuius fuit, dedit autem arcum,
Quem antea quidem portabat magnus Eurytus, at hic filio
Reliquit moriens in ædibus altis.
Huic Vlysses ensem acutum & fortem lanceam dedit,
Principium hospitalitatis dolorosæ, neq; in mensa
Cogniti sunt inter se, antè enim Iouis filius interfecit
Iphitum Eurytidem similem immortalibus,
Qui ei arcum dedit, hũc.a. nunquam diuinus Vlysses
Proficiscens ad bellum nigris in nauibus
Portauit, sed ipsius memoria hospitis dilecti
Iacebat in ædibus, portabat autem sua in terra.
Hæc.a. quando iã thalamũ hũc puenit diuina mulierũ
Pauimentumq; quernũ ascendit, quod quondã faber
Poliuit scienter, & ad perpendiculum direxit,
Ibidẽ.a. limina aptauit, ianuas.a. imposuit splendidas
Statim hæc lorum velociter absoluit annuli,
In.a. clauem immisit, ianuarum autem abscidit lora
E regione intendens: hæ.a. resonauerunt velut taurus
Pascens prato, tantum sonuerunt pulcræ portæ
Percussæ claui, apertæ sunt autem ei citò.
Hæc autem in alta tabulata iuit, illic autem capsæ
Stabant, in quidem his odoriferæ vestes iacebant.
Hinc extensa à clauo accepit arcum
Cum ipsa pharetra, quæ ei adiacebat lucida.
Sedens autem illic dilectis in genibus ponens,
Flebat valdè stridulè, excepit autem arcum regis.
Hæc.a. postq; igitur satiata est multarũ lacrymarũ lu.
Perrexit autem ire domum ad procos superbos (ẽu.
Arcum tenens in manu reflexum & pharetram
Sagittiferam, multæ autem inerãt suspirioſæ sagittæ.
Hanc autem cum ancillæ portabant arcam, vbi ferrum
Iacebat multum & æs, certamina regis.
Hæc.a. quando iam procos peruenit diuina mulierum,
Stetit apud limen domus benefacta,
Contra genas tenens tenues vittas.
Ancilla autem ei vtring; astitit.
Statim autem procis loquuta est, & dixit verbum:
Audite proci superbi, qui hanc domo
Infesti ingruitis ad comedẽdũ et bibendũ assiduè semp
Viro abeunte multo tempore, neq; aliquam aliam
Verbi facere continentiam potuistis,
Sed me cupientes ducere & ponere vxorem.
Sed agite proci, quoniam hoc apparet certamen.

Φήσω γὰρ μέγα τόξον Ὀδυσσῆος θείοιο
Ὅς κέ μ' ῥηϊτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ' ἑσπόμενον, νοσφισαμένη τόδε δῶμα
Κεδνήν, μάλα καλὸν, ἐνίπλησον βιότοιο,
Τοῦ ποτε μεμνήσεσθ' οἴομαι εὖ περ ὀνείρου.

Ponam enim magnum arcum Vlyssis diuini,
Quicunq; aũt facilimè extendet arcum in manibus,
Et per sagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc simul sequar vbi me subduxero ab hac domo,
Quam iuuenis colui, pulcra, plena facultatum,
Cuius aliquãdo (me) recordaturã puto etiã in somnio.

COMMENTARIVS.

a τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ] Libro superiore Homerus hoc consilium nudè Penelopæ tribuebat, nulla Mineruæ facta mentione. At sanè ibi Penelopen induxit loquentem, quæ licet hoc in animo haberet, tamen intelligere non potuit, an hoc sibi à Minerua esset iniectum, atque illius tacito impulsu hoc versaret. Nunc verò Poëta id agnoscens, explicat, ne quid sine Numinis auspicio & voluntate hac in re fieri imaginemur.

b ἓ φάτο μάντις] Non fuit quidem hic finis aut institutum Penelopæ, sed à Poëta ἀπροσδιορίστως dicitur.

c αὐτὰρ ὁ τόξον] Fusiùs explicat Poëta, qualis fuerit hic arcus, & qua ratione in potestatem Vlyssis venerit. Res ita se habet. Messenij agrum Ithacensem populati (latrocinia enim fuisse tunc illic frequentia constat ex Thucyd. 1.) multas illinc oues cum pastoribus abstulerunt. Itaque tum à Laërte tum à senioribus (hoc est, communi omnium Ithacensium consilio, aut eorum saltem, qui negotio illic administrabant: quos hodie Consiliarios vocamus, Lacedæmones γέροντας, & Romani Senatores) ablegatur Vlysses ad Messenios, vt prædam illam ab eis repeteret. Eò cùm venisset, factus est ei obuiam Iphytus, cum quo amicitiam contraxit, & ab eo hunc arcum dono accepit. Per occasionem autem docet etiam Poëta, quæ causa esset, cur Iphytus ille errabundus esset in Messenia. Amiserat enim siue latrocinio, siue alia quacunque ratione 12. equas & mulas, quas hinc inde conquirens vagabatur: qui cùm in Herculem incidisset, ab eo perfidè est interemptus. Causam refert Didymus, quod cùm Hercules certamen sibi propositum confecisset, Iolem ei recusassent Eurytus & filius Iphytus. addit, ob eam perfidiam Omphalæ reginæ seruiuisse Herculem.

d αἰὲν δὴ οἱ] Familiare est Homero, causas euentuum proximas assignare, proximas, inquam, tempore: licet reuera tales non sint: vt hoc loco equæ istæ, quas quærebat Iphytus, quomodo illi mortem conciliârunt? Nempe per occasionem: nam aliam habuit causam Hercules, cur eum interficeret, vt ex præcedenti annotatione constat: quanquam scribat Homerus habuisse has equas Herculem ab Autolyco, qui eas erat suffuratus, vt ait Eustathius. Quod etiam credo, re penitiùs inspecta, mouisse magis Herculem, vt eum de medio tolleret, ne Iphytus resciscceret eas equas penes eum esse. Sed & prima illa causa præcipua videtur censenda.

e Κέκλυτε] Anteà lib. 1. pag. 7. Ex Athenæo monebamus procos calculis solitos inter se dijudicare, quis eorum Penelopen in vxorem esset ducturus, ac Eurymachum ea sorte iam spem sibi summam harum nuptiarum fecisse. Quin & ipsa Minerua Telemacho anteà in somnijs dicebat, Eurymachum illis esse potiturum. Vnde mirum videri possit cur iam res indubium à Penelope reuocetur. Respondeo, illam calculorum sortem insciam illa & quasi non probante factam, si facta est: nam eam Homerus non videtur agnoscere. Deinde hoc fuit Mineruæ consilium, vt hac ratione Vlyssis instituto fenestra aperiretur commodior.

Ὣς φάτο· καὶ ῥ' Εὔμαιον ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Τόξον μνηστῆρσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον.
Δακρύσας δ' Εὔμαιος ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν.
Κλαῖε δ' βυκόλος ἄλλοθ', ἐπεὶ ἴδε τόξον ἄνακτος.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε,
[a]Νήπιοι ἀγροιῶται, [b]ἐφημέρια φρονέοντες,
Ἆ δειλοί, τί νυ δάκρυ κατείβετον, ἢ γυναικὶ
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὀρίνετον; ἣ τε καὶ ἄλλως
Κεῖ) ἐν ἄλγεσι θυμὸς, ἐπεὶ φίλον ὤλεσ' ἀκοίτην.
Ἀλλ' ἀκέων δαίνυσθε καθήμενοι, ἢε θύραζε
Κλαίετον ἐξελθόντε, κατ' αὐτόθι τόξα λιπόντε,
Μνηστῆρσιν, [c]ἄεθλον ἀάατον. ἐκ γὰρ ὀΐω
Ῥηϊδίως τόδε τόξον ἐΰξοον ἐντανύεσθαι.
Οὐ γάρ τις μέτ' ἐμεῖο ἀνὴρ ἐν τοῖσδε πάσιν
Οἷός τ' ὀΐσασθαι ἔσκεν, ἐγὼ δέ μιν αὐτὸς ὄπωπα.
(Καὶ γὰρ μνήμων εἰμὶ) πάις δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Ὣς φάτο τῷ δ' ἄρα θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
*Νωλεμὲς ἐντανύσθαι, διοϊστεῦσαί τε σιδήρῳ.
Ἦ τοι ὁ πρῶτος γε πεπάσσεσθαι μελέεσσιν
Ἔμελλεν ἐκ χειρῶν Ὀδυσῆος ἀμύμονος, *ὃν ποτ' ἀτίμα
Ἥμενος ἐν *μεγάρῳ, σφὶν δ' ἄρνυε πάντας ἑταίρους.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη ἱερὴ ἰς Τηλεμάχοιο,
[d]Ὦ πόποι, ἦ μάλα μὲν Ζεὺς ἄφρονα θῆκε Κρονίων.
Μήτηρ μοι φησὶ φίλη, πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἄλλῳ ἅμ' ἕψεσθαι, νοσφισαμένη τόδε δῶμα·
Αὐτὰρ ἐγὼ γελόω καὶ τέρπομαι ἄφρονι θυμῷ.
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον,
Οἵη νῦν δὴ ἔστι γυνὴ κατ' Ἀχαΐδα γαῖαν,
Οὔτε Πύλου ἱερῆς, οὔτ' Ἄργεος, οὔτε Μυκήνης,
Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης, οὔτ' ἠπείροιο μελαίνης.
Καὶ δὴ αὐτοὶ τόδε γ' ἴστε· τί με χρὴ μητέρα αἶνον;
Ἀλλ' ἄγε μὴ μύθοισι παρέλκετε, *μηδ' ἔτι τόξου
Δηρὸν ἀπότρωπᾶσθε τανυσσόμεν, ὄφρα ἴδωμεν.

Sic dixit, & Eumæum iussit subulcum
Arcum procis ponere, albumq; ferrum.
Lacrymans autem Eumæus suscepit & deposuit.
Fleuit autem bubulcus seorsim, postq; vidit arcũ regis.
Antinous autem increpauit, verbũq; dixit, denominauitq;
Stulti rustici quotidiana cogitantes,
Ah miseri cur lacrymas defunditis & mulieri
Animum in pectoribus mouetis? cui aliter
Iacet in doloribus animus, postq; dilectũ perdidit ma-
Sed tacitè comedite sedentes, vel foras (ritum.
Flete egressi, hîc arcubus relictis
Procis certamen difficile, non enim puto
Facilè hunc arcum politum tendi.
Non enim aliquis adest talis vir in his omnibus,
Qualis Vlysses fuit, ego autem ipsum ipse vidi,
(Etenim memor sum,) puer autem infans eram.
Sic dixit, huic autem igitur animo in pectoribus sperabat
Arcum tendere, persagittareq; ferrum. *Νωλεμὲς ἐντανύσθαι.
Certè sagittam primus gustare cogitabat
Ex manibus Vlyssis strenui, quem tunc inhonorabat
Sedens in domo quoniam mouebat omnes socios. *ὃν ποτ' ἀτίμα
His autem & dixit sacra vis Telemachi, (nius. *μεγάροις.
O amici, certè valdè me Iup. dementẽ fecit Satur-
Mater quidẽ mihi dicit dilecta prudens quamuis sit,
Alium simul sequi, relicta hac domo.
At ego rideo & delector insano animo.
Sed agitè proci, quoniam hoc apparuit certamen,
Qualis nunc non est mulier in Achaica terra,
Neq; Pyli sacræ, neq; Argi, neq; Mycenæ.
Neq; ipsius Ithacæ, neq; Epiri nigræ,
Et autẽ ipsi hoc scitis, quid opus habeã matris laude?
Sed agitè, non excusationib. (rem) trahite, neq; arcus *μηδ' ἔτι
Diu adducimini tensione, vt videamus (qui sitis.)

Καὶ

Καὶ δέ κεν αὐτὸς ἐγὼ τόξου πφρησαίμην·
Εἰ δέ κεν ἐντανύσω, δοιοῖς δώσω τε σιδήρε,
*Οὐκέ μοι ἀχνυμένῳ τάδε δώματα πότνια μήτηρ
Λείπι ἄμ' ἄλλῳ ἴσσ', ὅτ' ἐγὼ καὶ πρόσθε λιποίμην,
Οἷός τ' ἤδη πατρὸς ἀέθλια καλ' ἀνερέσθαι.
Ἦ, καὶ ἀπ' ὤμοιϊν χλαῖναν θέτο φοινικόεσσαν,
Ὀρθὸς ἀναίξας· ἀπὸ δ' ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμων.
Πρῶτον μὲν πελέκεας ἔστησεν, δὲ τάφρον ὀρύξας
Πᾶσι μίαν μακρὴν, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν·
Ἀμφὶ δὲ γαῖαν ἔχεεν· τάφος δ' ἔλε πάντας ἰδόντας
Ὡς δικέσμως ἔστησε πάρος δ' ἄπυστ' ὀπώπη.
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' ἐσσοδόων, καὶ τόξου πφήτιζεν·
Τρὶς μὲν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσασθαι μενεαίνων,
Τρὶς δ' μεθῆκε βίης, ἐπιελπόμενος τὸν θυμῷ,
*Νευρὴν ἐντανύσσαι, διοῖς δόσσαι τε σιδήρε.
Καί νύ κε δὴ ῥ' ἐτάνυσσε βίῃ τὸ τέταρτον ἀείρων,
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς ἀνένευε, καὶ ἔσχεθεν ἱέμενόν περ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέφη ἱερὴ ἰς Τηλεμάχοιο,
ε Ὦ πόποι, ἢ ῥ' ἔπφτα κακὸς τ' ἔσομαι καὶ ἄκικυς,
Ἢ ἐνεώτερός εἰμι, καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα
Ἀνδρ' *ἀπαμύνασθαι, ὅτε μοι θεὸς ἄλκιμος ἔλθῃ.
Ἀλλ' ἄγεθ' οἵπερ ἐμεῖο βίῃ * θεοφερέστεροί ἐστε,
Τόξα πφήσασθε, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὡς ἐπὼν, τόξον μὲν ἀπὸ ἕο θῆκε χαμᾶζε,
Κλίνας κολλητῇσιν εὐξέστῃς σανίδεσσιν·
Αὐτὸς δ' ὠκὺν βέλος καλῇ θεοσέκλινε κορώνῃ·
Ἆψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
fὈρνυθ' ἑξείης * ἐπιδέξια πάντες ἑταῖροι,
gἈρξάμενοι ἔνθεν τε πέρ οἰνοχοεύει.
Ὡς ἔφατ' Ἀντίνοος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Λειώδης δ' πρῶτος ἀνίστατο Οἰνοπίδης υἱός,
Ὅς σφι θυοσκόος ἔσκε, hπαρὰ κρητῆρα δ' ἀλοὺς
Ἔζεσκ' ἐσχατος ἀεί· ἀπαθὲς δέ οἱ ἦτορ
Ἔχθρὴ ἔσαν, πᾶσιν δ' ἐνεμέσσατο μνηστῆρσιν.
Ὅς ῥα τότε πρῶτος τόξον λάβε καὶ βέλος ὠκύ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' ἐσσοδόων, καὶ τόξου πφήτιζεν.
Οὐδέ μιν ἐντανύσσε πρὶν γὲ κάμε χεῖρας ἀείρων,
Ἀτρίπτους, ἀπάλας· μνῆστῆρσιν δ' ἔφατο,
Ὦ φίλοι, ἢ μὲν ἐγὼ τανύω λαβέτω δ' ἄλλος·
iΠολλὰς γὲ τόδε τόξον ἀρεσσάμενος κεκαδήσει
Θυμοῦ καὶ ψυχῆς· ἐπὴν πολὺ φέρτερόν ἐστι
Τεθνάμεν, ἢ ζώοντας ἁμαρτεῖν οὕ θ' εἵνεκ' ἀεί
Ἐνθάδ' ὁμιλέομεν πολιὸν γμενοι ἤματα πάντα.
Νῦν μέν τις καὶ ἔλπεται ἐνὶ φρεσὶν ἠδὲ μενοινᾷ
Γῆμαι Πηνελόπειαν Ὀδυσσῆος παράκοιτιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν τόξου πφήσεται, ἠδ' ἰδηται,
Ἄλλῃ δή τιν' ἔπειτα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων
Μνάσθω ἐέδνοισιν δίζήμενος· ἡ δέκ' ἔπειτα
Γήμαι θ' ὅς κεν πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὡς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕο τόξον ἔθηκε,
Κλίνας κολλητῇσιν εὐξέστῃς σανίδεσσιν,
Αὐτὸς δ' ὠκὺν βέλος καλῇ θεοσέκλινε κορώνῃ·
Ἆψ δ' αὖτις καθ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Ἀντίνοον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·

Λειώδες, ποῖόν σε ἔπος φύγε ἕρκος ὀδόντων,
Δεινὸν τ' ἀργαλέον τε; kνεμεσσητὸν δὲ καὶ ἄλλοις,
Εἰ δὴ τοῦτό γε τόξον ἀείρῃς καὶ κεκαδήσῃ

Ipsè verò ego hunc arcum experiar.
Si autem tendam, perſagittaboq; ferrum,
Non mihi dolenti has domos veneranda mater
Linquet cũ alio pfectus, qd ego in retro relictus ſum,
Solus iam patris certamina pulcra accipere.
Dixit, & ab humeris pallium poſuit purpureum
Rectus experrectus, enſem. v. acutũ appoſuit humeris,
Prius quidem annulos ſtatuit vallo perfoſſo
Omnibus vno longo, & ad lineam direxit,
Circũ. a. terrã induxit, ſtupor. a. cœpit omnes videntes
Sic benè ornatè ſtatuit, antea autem nunquam vidit.
Stetit autem in pauimentum iens & arcum tentauit.
Ter quidẽ ipſum appropinquauit trahere promptus,
Ter autem dimiſit potentijs inſperans hoc animo
Neruum tendere, perſagittareq; ferrum.
Et iam tetendiſſet vi quartum attrahens,
Sed Vlyſſes annuit, & tenuit cupientem.
His autem rurſus locutus eſt magna vis Telemachi.
O amici vel & poſtea malusq; ero & impotens,
Vel iunior ſum, & nondum manibus confiſus ſum
Virum expellere, quando aliquis prior moleſtus ſit.
Sed agite, qui me vi multò potentiores eſtis
Arcum tentate, & perficiamus certamen.
Sic locutus, arcum quidem à ſe poſuit humum
Acclinatum conglutinatis politis tabulis.
Illic autem citum telum pulchro acclinauit capiti.
Retrò autem iterum deſedit in ſede vnde ſurrexerat.
His autem Antinous locutus eſt Eupithei filius,
Mouemini ordinatim à parte dextra omnes ſocij
Initio facto à loco vnde vinum miniſtrat (aliquis.)
Sic dixit Antinous, his autem placuit ſermo.
Liodes autem primus ſurrexit Oenopis filius,
Qui ipſis vates fuit, apud autem craterem pulcrum
Sedebat ſemotiſſimus ſemper, ſtoliditates autem ei ſolæ
Inimicæ erant, omnibus autem ſuccenſebat procis.
Qui tunc primus arcum accepit & telum velox.
Stetit autẽ in pauimentum iens, & arcum tentabat.
Neq; ipſum intendit, prius. n. fatigauit manus ſurſum
Haud tritas, teneras, ad procos verò dixit, trahens
O amici, non quidẽ ego intendo, capiat. a. & alius.
Multos enim hic arcus optimos priuabit
Animo & anima, quoniam multò melius eſt
Mori, quàm viuos aberrare, cuius gratia ſemper
Hic frequentamus expectantes dies omnes.
Nunc quidem aliquis & ſperat in mentib. & cogitat
Ducere Penelopen Vlyſſis vxorem.
At poſtquam arcum tentauerit & viderit
Aliam iam aliquã poſteà Græcarum bene indutarum
Petat vxorem dotibus quærens, hæc autem poſtea
Nubat qui plurima det, & fortunatus veniat.
Sic dixit, & à ſe arcum poſuit
Acclinatum conglutinatis politis tabulis.
Illic aũt citam ſagittam pulcræ acclinauit cornici,
Retrò autem iterum deſedit in ſede vnde ſurrexerat.
Antinous autem increpauit, verbumq; dixit denominauitq;
Liodes quale te verbum fugit ſeptum dentium,
Graueq; moleſtumq; ? iraſcor autem audiens.
Si iam hic arcus optimos priuabit

θυμοῦ

a. Οὐκ ἄν μοι ἀχνυμένῳ
b. ἴσσ'
c. ἤ καὶ
d. ἀπαμύνασθαι,
e. πολὺ φέρτεροί ἐστε,
f. ἰπὶ Νέα
g. ἰπὶ Νέα
h. ἰπὶ Νέα
i. ἰπὶ Νέα
k. ἰπὶ Νέα

Θυμοδ' ἀχῆς ψυχῆς· ἐπεὶ ἂ δηύασαι οὐ πανύσσαι.
Οὐ γάρ τοι σέγε τῖον ἐγείνατο πότνια μήτηρ
Οἷόν τε ῥυτῆρα βιοδ τ' ἔμμεναι ἠδ' οἰστῶν·
Ἀλλ' ἄλλοι * πανύσσοι τάχα μνηστῆρες ἀγαυοί.
Ὣς φάτ'· καὶ ῥ' ἐκέλευσε Μελανθίον αἰπόλον αἰγῶν
Ἄῤῥειν * δηὶ πῦρ κέῖον ἐνὶ μεγάροισι Μελανθεδ,
Πὰρ δ' ἦθαι δίφρόν τε μέγαν ἐκ κῶας ἐπ' αὐτῷ,
Ἐκ δ' ἐσάγειν στέαρ ὄφρ' ἐκ μέγαν τροχὸν εὖδον ἐόντα,
Ὄφρα νέοι θάλποντες, ἐπιρρέοντες ἀλοιφῇ,
Τόξα * πειρώμεθα, ἐς ἀκτελέσωμεν ἄεθλον.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖψ' ἀνέχαιε Μελανθίος ἀκάμαντον
Πὰρ δ' ἄγαγ' ἐν δίφρον θῆκεν κ' κῶας ἐπ' αὐτῷ, (πῦρ·
Ἐκ δ' ἐσάγε στέαρ ὄφρ' ἐκ μέγαν τροχὸν εὖδον ἐόντα,
Τῷ ῥα νέοι θάλποντες ἐπέιρεῶντ'· ἀδὶ ἐδύναντο
Ἐντανύσαι, πολλὸν γὰρ βίης ἐπιδεύεες ἦσαν.
Ἀντίνοος δ' ἔτ' ἐπεῖχε καὶ Εὐρύμαχος θεοειδὴς,
Ἀρχοὶ μνηστήρων· ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.

Animo & anima, quoniam non potes tu intendere,
Non enim te talem genuit bona mater
Qualem & extensorem arcusq́; esse & sagittarum:
Sed alij tendent fortè proci inclyti. ℣. πανύσσαι
Sic dixit, & iussit Melanthiũ custodem caprarũ,
Age ignem accende in domibus Melanthij, ℣. πὰρ δὲ θῆκε κ.
Apud autẽ pone sedemq́; magnam & pelles in ipsa.
Effer aũt pinguedinis magnã massam quæ intus est,
Vt iuuenes calefacientes inungentes vnctione,
Arcum tentemus, & perficiamus certamen. ℣. πειρηθῶμεν, κ' ἐκτελέωμεν
Sic dixit, hic.a.statim accẽdit Melãth.magnũ ignẽ.
Apud autem portans sedem posuit & pelles in ipsa,
Ex autem pinguedine magnã massam intus existẽte,
Ea iuuenes calefacientes tentarunt, neq; poterant
Tendere, multum enim roboris indigentes erant.
Antinous autẽ abstinebat, & Eurymachus diuinus
Princeps procorũ, virtute autem erãt valdè optimi.

COMMENTARIVS.

a νήπιοι ἀχρειῶσιν,] Increpat hunc Eumæum Antinous quòd lacrymetur. Humanum est enim vitium, vt non solùm nobis benè velimus, & omnia optemus felicia: sed etiam eorum defleri casum nolimus, ex quorum dispendio nostrum facimus compendium. Quod idem huic Antinoo euenit, qui memoriam pristini heri in animis seruorum vellet obliterari, eam præcipuè ob causam, quòd cùm has fundunt lacrymas, Vlyssem Penelopæ refricant, vnde illa poterat sese ab hoc nuptiarum instituto alienare.

b ἐφημερίαν φρονέοντες,] Id est, vt interpretatur Didymus, οἱ τὰ παρόντα φρονοῦντες, καὶ ἀπερισκόπτως ἔχοντες μέλλοντος. Qui præsentia, & quæ ante pedes sunt cogitant, nec in futurum prospiciunt. Pleriq; hominum tales ἐφημερίους habent cogitationes, vt & vitam nonnulli agunt ἐφημέριον, occæcata principe illa hominis parte, quæ nos à cæteris animantibus potissimùm distinguit, nempe λόγῳ & διαλογισμῷ, cuius beneficio de futuris etiam ratiocinari debemus.

c ἄεθλον ἀέλδεν.] Incipit sinistrè de hoc certamine ominari Antinous, vtpote quod vix ab vllo procorum possit perfici, siquidem Vlyssem in eo robur requiratur, quale nulli eorum suppetit, quantumq; ipse in Vlysse animaduertisse meminit. Id autem dixit, quasi plus sibi quàm reliquis tribuens, siquidem quantum alijs laudis hac in parte detrahit, tantum sibi ipse tacitè arrogat, vt etiam docet in sequentibus Homerus, cùm dicit, eum sperare, se hoc certamine victorem extiturum.

d ὦ πόποι,] Personatus iste Telemachus & totus ἱερουδύομαι quasi gaudio dementatus, quòd iam Penelope alicuius procorum nuptias capessat, illud apud eos testatur. Tum eos hortatur ad certamen illud propositum subeundum, vbi matris laudes, breuiter quidem, sed satis magnificè, interserit: vnde eos etiam alacriores ad illud ipsum facit, vt qui intelligant non pro vulgari fœmina, sed pro ea, cui nulla in Græcia sit comparanda, negotium hoc agitari. Et ita videtur ipse Telemachus tum matri tum procis astipulari, ille verò τῇπερ φρεσὶν ἄλλα μόρσιμα. Tandem ipse etiam se solum procis omnibus opponit, vt si scopum assequatur, remansura sit in eius ædibus Penelope. Quod ego mirari hactenus non desino. Nam si illam alteri nubere gaudio triumphat, ecquid oportuit hoc in se recipere? An non potiùs etiam sponte à duodecim illis foraminibus erat aberraturus, ne illa sagittis transadigeret. Hanc sanè ἀνωλιότητα non concoquo, nisi feruorem iuuenilem esse dicamus, qui minus consideratè eum loqui sinat: aut illud gaudium potiùs ementitum eum liberè pronunciaremus: vel denique fluctuantem eum certi quid apud se statuisse non posse: nam conseruandarum opum gratia gaudebat abire matrem: sed ex officio filiali sine dubio eam remanere velit: quod modestè libro præcedenti testabatur, cùm diceret, se inuitam eam domo non eiecturum. Porrò statim se ad sinuandum arcum se accingit, quod cùm ter frustrà esset expertus, quarta vice qua sinuaturus eum erat, nutu patris perspecto, destitit. Et ne filium tanti Herois ab vllo reliquorum vinci potuisse quispiam crederet, irritos similes conatus alijs etiam omnibus affinxit Poëta: quanquam & eum ad laudem Vlyssis respexisse puto, vt huic soli ea gloria fieret peculiaris, quam ignaua illa turba assequi non valuerit.

e ὦ πόποι] Cautè & modestè imbecillitatem suam prætexit Telemachus, cùm tamen alia ei causa desistendi fuerit, vt anteà vidimus.

f ὄφρα δ' ἐξείης] Cur Antinous alios procos excitet, ex superioribus intelligendum est, vbi dicit, eum huius certaminis victoriam speraisse: quasi dicat, eum postremum esse voluisse, qui arcum istum intenderet, vt ille solus id præstaret, quod alij ante ipsum non potuissent. Ita enim eum locum intelligo.

g ἀρξάμενοι τοῦ χώρου] Hic versus interpretatur illud quod erat in præcedenti ἐπιδέξια, vel ἐπὶ δέξια. Ἄλλοτε γάρ, inquit Eustathius, φασὶν εἰσόντων εἰς τὸν ἀνδρῶνα ἐν δεξιᾷ κεῖσθαι τὸν κρατῆρα. Captare etiam videtur Antinous nescio quid fausti, quod dextrum etiam dicitur.

h παρὰ κρητῆρα] Quidam, vt monet Eustathius, illud κρητῆρα, ἀδιεκδίκως interpretabantur, pro loco in quo pocula stabant vino coronata: vel potiùs ἀθροισμενικῶς, vnum poculum pro pluribus. Neque enim vnum tot procis sufficeret. Ego existimârim, simpliciter esse accipiendum, vt intelligamus, hunc Leiodem seorsim à reliquis procis consedisse, proinde vno tantùm poculo fuisse instructum. Et id proculdubiò significauit Homerus, & illud τὸ μυχόπιλ& satis docet. Quòd autem ab alijs secederet, causa fuit, quòd petulantia illa procorum minimè delectaretur, imò illis ea de re succenseret. Vbi exemplum est hominis probi, qui cum sceleratis hominibus versatur, intemerata tamen probitate. Parem nihilominus exitum reliquis sortietur, vt videbimus inf. libro 22.

i πάντας γὰρ τόδε] Hic Leiodes vates fuisse anteà dicebatur: itaque iam præsagit animus nescio quid sinistri de hoc arcu, cuius gratia multis periculum mortis impendeat. Vidit scilicet, sed quasi per nebulam, id quod postmodum accidet: itaq; iam hanc arcus tensionem, quam ipse præ imbecillitate reliquit, à nemine procorum præstari posse pronunciat, proinde alias nuptias esse cuilibet captandas, siquidem conditio istarum impleri nequeat. At dicet aliquis, si illud Leiodes vidit, cur ergo sibi non cauit? hoc, inquiet, est vatum ingenium, vt futura alijs prædicant, ipsi nunquam sibi sapiant. Respondeo iterum quod iam dixi, eum non perspicuè & verè hoc præuidisse, sed obscurè, vt cùm etiam quispiam vel sine vlla vaticinandi peritia de negotij cuiusdam euentu, quamuis eum penitùs exploratum non habeat, iudicare solet, cùm tamen ab eo non desistat: vt qui cùm ante annos decem lanienam illam Parisiensem præuiderent (quod illi disertè, antequam vllus de ea futura rumor circumferretur, monebant) nihilominus eò sponte proficiscebantur, quales ego multos noui. Præuidebant, inquam, illi, sed suspicione sola, quæ tamen multos domi continebat. Sic iste Leiodes aliquid infortunij euenturum nudè suspicabatur, aut sciebat quidem, sed obtusè quodammodo ac generaliter ita ominabatur, vt qui aut ex Astrologia, aut ex Chiromantia, aut ex Metoposcopia mortem aut vulnera, aut aliquid tale prænunciant, non explicata, imò nec intellecta omnino ratione, qua illa sint euentura, qualia plurima tum vidi, tum in me ipso

partim sum expertus Nec nobis vanitas illarum scientiarum obijcienda est: imperitia enim eorum, qui illas profitentur, male & imperitè ipsis scientijs tribuitur: quod etiam in Chymicis factitari solet.

k νεμεσσᾶται] Indignatur Antinous ob illud Leiodis vaticinium, quæ multorum procorum ex hoc arcu interitum prædicebat, quasi id solùm prædiceret, quòd ipse eum tendere non potuisset, ac ex sua aliorum imbecillitatem arguere velle videretur. At melior mens eum agitabat, alioque motus animo in eum modum vaticinabatur. Sed hoc fuit procorum fatum, vt vates talia prædicentes aspernarentur, vt anteà de Theoclymeno videbamus. Sic Troiani Cassandram non audiebant.

l ἐν ὑὸς στάτῳ] Hic locus valde me torquet, neque hactenus intelligo, cur hoc sebo vtantur, aut vtrum sebum hanc facultatem refocillandi ac corroborandi vires habeat: quod à nullo medicorum expressè obseruatum reperio. Sed ecce vt Vlysses olim Dodonæum, ego Zuingerianum oraculum commodè consului, à quo responsum in hæc verba, quæ ipse propria exarârat manu, accepi. Aliptarum, inquit, vox nota est, qui Athletas & oleo & ceromate inungebant ante exercitia luctæ & pancratij, & cuiusuis alterius violentioris exercitij, in quo periculum erat, ob vehementem nixum, diuulsionis vasorum, aut saltem fibrarum, quæ musculis insunt, quæ ἀπόνευρα Hippocrati dicuntur. Sicca & exucca citò rumpuntur, mollia & humecta minus. Neruosum igitur genus omne humore pingui & lento confricatis artubus, ad motum expeditiùs, & ad laborem perferendum absque noxa robustiùs vnguentis hisce præstare conabantur, quæ, frictione prius apertis poris, & per consequens excalefactis membris (quod sibi illud ἠλιπόντες velle videtur) ceromate præsertim prius eliquato (πρὸς ὑὸς στάτῳ appellat) in altum corporis penetrabant. Hæc est eruditissimi illius viri de hoc loco sententia, quam ego quoq; amplector. Vnde sequitur, seuum, id est, τὸ σέβω, illis fuisse quod posteà Romanis athletis oleum aut cerόma, quam etiam ceraturam appellat Columella: quos seuo vsos, quod sciam, nullus prodidit. Sed re penitiùs & attentiùs inspecta, videntur mihi proci arcum ad ignem calefacere, ad eum emolliendum, vt dicemus in sequenti sectione ad vocem ἠλιπᾶν.

Τὼ δ' ἐξ οἴκου βῆσαν ὁμαρτήσαντες ἅμ' ἄμφω
Βουκόλος ἠῦ συφορβὸς ὁ δυσῆος θείοιο.
Ἐκ δ' αὐτὸς μετὰ τοῦς δόμου ἤλυθε δίος ὀδυσσεύς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἔντοσθε θυρέων ἔσαν ἠδὲ καὶ αὐλῆς,
Φθέγξατο μνηστῆρσι σὺν ἐπτέσσι φωσθόσδε μολὶ χέοισι,
[a] Βουκόλε νῦν σὺ συφορβέ, ἔπος τί κε μυθησαίμην,
Ἢ αὐτὸς κόθω; φάσθαι δέ με θυμὸς ἀνώγει.
Ποῖοί κ' εἶτ' ὀδυσῆι ἀμύνεσκον, εἴποθεν ἔλθοι
Ὧδε μεμαὼς ἐξαπίνης, καί τις θεὸς αὐτὸς ἐνείκαι;
Ἦ κεν μνησήρεσσιν ἀμύνοιεν, ἦ ὀδυσῆι;
Εἶπαθ' ὅπως ὑμέας κεν ὁδὸν θυμός τε κελεύοι,
Τὸν δ' αὖτε προσέφη βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Ζεῦ πάτερ, αἲ γὰρ τοῦτο τελευτήσας ἐέλδωρ,
Ὡς ἔλθοι μετὰ κῆν δόμον ἀνήρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων,
Γνοίης κ' οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἔπονται.
Ὡς δ' αὖτως Εὔμαιος ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι ὀδυσῆα πολύφρονα ὃν δέ ἑ δῶμον δέ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τ' ἐνόησε νημερτέ' ἀγορεύων,
Ἐξαῦτις σφ' ἔπεεσσιν ἀμείβετο κερδαλέοισιν·
[b] Ἔνδον μὲν δὴ ὅδ' αὐτὸς ἐγὼ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἦλυθον εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.
Γιγνώσκω δ' ὡς σφῶιν ἐέλδεται ἰκάνειν
Οἴοισι δμώων· τῶν δ' ἄλλων οὔ τιν' ἀκούω
Εὐξαμένῳ ἐμὲ αὖτις ἐὸν τόνδε οἶκον ἱκέσθαι.
Σφῶιν δ' ὡς ἔσεται πέρ, ἀληθείῃ κατὰ μῦθον ἐρέξω·
[c] Αἴ κ' αὐτὸς θεὸς ἐμοί γε δαμάσσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Ἄξομαι ἀμφοτέροις ἀλόχους, κτήματ' ὀπάσσω,
Οἰκία τ' ἐγγὺς ἐμεῖο τετυγμένα· καί μοι ἔπειτα
Τηλεμάχῳ ἑτάρω τε κασιγνήτω τε ἔσεσθον.
Εἰ δ' ἄγε δὴ καὶ σῆμα τόδε φράσω ἄλλο τι δείξω,
(Οὐ φράζω δ' ὀδυσῆα, πιστωθῆτόν τ' ἐνὶ θυμῷ)
Οὐλήν τιν' ὅτε μέ σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Ὡς εἰπὼν ῥάκεα μεγάλης ἀπερύκετο οὐλῆς·
Τὼ δ' ἐσαναὶ εἰσιδέτην, δὺ τ' ἐφράσαντο ἕκαστα,
[d] Κλαῖον ἄρ', ἀμφὶ δ' ὀδυσῆα δαΐφρονα χεῖρε βαλόντε,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλήν τε ἠδ' ὤμω.
Ὡς δ' αὖτως ὀδυσεὺς κεφαλὰς ἠδὲ χεῖρας ἔκυσε.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ ὀδυσσεὺς αὐτὸς ἐρύκακε, φώνησέν τε,
Παύεσθον κλαυθμοῖο γόοιό τε μή τις ἴδηται
Ἐξελθὼν μεγάροιο, ἀταρ εἴπῃσι καὶ ἔσω.
[e] Ἀπέλθετε, ἀλλὰ σφῶιν ἐγὼ τάδε μηδήσομαι αὐτῶς·

Hi autem ex domo iuerunt secuti simul ambo
Bubulcus & subulcus Vlyssis diuini.
Ipse autem post hos domo exiuit diuus Vlysses.
Sed quando iam extra ianuas fuerunt & aulam,
Locutus ipsos verbis affatus est suauibus,
Bubulce, & tu subulce verbum aliquod dicam,
Nunquid ipse celem? dicere.a.me animus iubet.
Quales estis Vlyssi auxiliari, si unde venias
Sic valde derepentè, & aliquis Deus ipsum ferat,
Nunquid & procis auxiliaremini? an Vlyssi?
Dicite quomodo vos cor animusq; iubet.
Hunc aũt rursus allocutus est boum bubulcus vir,
Iupiter pater, vtinam enim hoc perficias desiderium.
Vtinam veniat quidem ille vir, ducat autem Deus.
Cognosceres qualis mea potẽtia, & manus sequerẽtur.
Sic aũt similiter Eumaeus supplicauit omnib. Dijs,
Redire Vlyssem prudentem suam domum.
At postquam horum mentem veram cognouit,
Iterum ipsos verbis respondens allocutus est,
Intus quidem iam hic ipse ego mala multa passus
Veni vigesimo anno in patriam terram,
Cognosco autem quòd vobis cupientibus veni
Solis seruorum, horum.a.aliorum nõ aliquem audiui
Precantẽ me iterũ postliminio reducẽ domũ venire.
Vobis autem sicut erit veritatem dicam.
Vtinam sub me Deus domet procos superbos,
Dabo ambobus vxores, & res præbebo,
Domosq; prope me ædificatas, & mihi posteà
Telemacho socijq; fratresq; eritis:
Eia agè, iam & signũ valde manifestũ aliud ostendã.
(Vt me benè cognoscatis et habeatis pſuasũ in animo,)
Cicatricem quam quondam sus percussit albo dente
Ad Parnasum euntem cum filijs Autolyci.
Sic locutus, vestes magna separauit à cicatrice.
Hi.a.postq; inspexerunt, beneq; cognouerunt singula,
Fleuerunt circa Vlyssem prudentẽ manibus immissis,
Et osculati sunt amplectentes caputq; & humeros.
Sic a.eodẽ modo Vlysses capita et manus osculatus est.
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Vlysses ipse prohibuisset, locutusq; fuisset:
Cessate fletu luctuq;, ne quis videat
Egressus domo, at dicat & intus.
Sed parati intrate, neq; simul omnes.

Πρῶτος ἐγὼ, μετὰ δ' ὔμμες. ἀτὰρ τόδε σῆμα τετύχθω.
Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοὶ,
Οὐκ ἐάσουσιν ἐμοὶ δόμεναι βιὸν ἠὲ φαρέτρην·
Ἀλλὰ σὺ δῖ' Εὔμαιε φέρων αἰὰ δώματα τόξον,
Ἐν χείρεσσιν ἐμοὶ * δόμεναι· εἰπεῖν τε γυναιξὶ
Κληῖσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.
Ἢν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπος ἔνδοθεν ἀκούσῃ
Ἀνδρῶν ἠμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι ὧδ' ἐργα.
Σοὶ δ' Φιλοίτιε δῖε θύρας ἐπιτέλλομαι αὐλῆς
Κληῖσαι κληῖδι, θοῶς δ' ἐπὶ [f] δεσμὸν ἐῆλαι.
Ὣς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας.
Εἷζε δ' ἔπειτ' ἐπὶ θρόνου ἰὼν ἔνθεν περ ἀνέστη.
Εἰς δ' ἄρα οἱ τὼ δμῶες ἴτην θεράπων ὁ δυοῖν.
Εὐρύμαχος δ' ἤδη τόξον μὲν χερσὶν ἑνώμα,
Θάλπων εἴθ' ἐν εἴθα σέλας πυρός· ἀλλά μιν ὣς δὴ
Ἐλανύουσι δυώατον. μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
[h] Ὤ πόποι, ἦ μοι ἄχος καὶ ὀϊζὺς αὖτε καὶ αὖτις.
Οὔτι γάμου τοσσοῦτον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ·
(Εἰσὶ δ' ἄλλαι πολλαὶ Ἀχαιΐδες, αἵ μιν ἐν αὐτῇ
Ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, ἠδ' ἄλλῃσιν πολίεσσιν)
Ἀλλ' εἰ δὴ τοσσόνδε βίης ἐπιδεύεες ἐμεῖο
Ἀνδρὸς ὃ δυσμενέεσσι μαχήσεται, ὅστε δ' ἀμῶμεθα τανύσσαι
Τόξον. ἐλεγχείη γὰρ ἐσόμενοισι πυθέσθαι.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
[i] Εὐρύμαχ', οὐχ ὅτως ἔσται· νοέεις γὰρ καὶ αὐτός.
Νῦν μὲν γὰρ κῆρ δῆμον ἑορτὴ [k] τοῖο θεοῖο
Ἁγνὴ τίς δέ κε τόξα τιταίνοι; ἀλλὰ ἕκηλοι
Κάτθετ'. ἀτὰρ πελέκεας γε καὶ εἰ κ' ἐθέλωμεν ἅπαντας
Ἑστάμεν, ἃ μὲν γάρ τιν' ἀναιρήσεσθαι ὀΐω,
Ἐλθὼν ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ἄγετ' οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες κῆθείομεν ἀγκύλα τόξα·
Ἠῶθεν δὲ κέλεσθε Μελανθίον αἰπόλον αἰγῶν
[l] Αἶγας ἄγειν αἳ πᾶσι μέγ' ἔξοχοι αἰπολίοισιν.
Ὄφρ' ἐπὶ μηρία θέντες Ἀπόλλωνι κλυτοτόξῳ,
Τόξου πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχυσαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας [m] ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ σπεῖσάν τε καὶ οὗ πάσσαντο κατ' ἦτορ ἔπειον θ' ὅσσον ἤθελε θυμός,
Τοῖσι δὲ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
[n] Κέκλυτέ μοι μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὅ φρά οἱ εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Εὐρύμαχον δὲ μάλιστα καὶ Ἀντίνοον [o] θεοφάλεα
Λίσσομαι, ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔπος εὖ κάδετο μοίρην ἔμπε.
Νῦν μὲν παῦσαι τόξον, ἐπιτρέψαι δὲ θεοῖσιν·
Ἠὲ ἦεν ὁ θεὸς δώσει κράτος ὧ κε ἐθέλῃσιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε τόξον, ἐΰξοον ὄφρα μεθ' ὑμῖν
Χεῖρας ἐμὰς πείρωμαι, εἴ μοι ἔτ' ἐστὶν
[p] Ἰς οἵη πάρ ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν,
Ἦ ἤδη μοι ὄλεσσεν ἄλητό τ' ἀκηδίη τε. (σεν,
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν
[o] Δείσαντες μὴ τόξον ἐΰξοον ἐντανύσειεν.
Ἀντίνοος δὲ ἐνίπτεσκεν, ἔτωσε δ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
[p] Ἆ δείλ' ἐξέτεων, σὺν τοι φρένες ἀμφὶ ἦσαι.

*.δόμεναι

Primus ego, post autem vos. at hoc signum fiat.
Alij quidem enim omnes quicunq; proci superbi,
Non sinent mihi dari arcum & pharetram:
Sed tu diuine Eumæe portans supra domos arcum,
In manibus mihi date, dicq; mulieribus
Claudere domus ianuas firmiter factas.
Si a. aliquis vel suspiriũ vel strepitum intus audiat
Virorum nostris in septis, non foras
Exire, sed illic quietè esse ad opus.
Tibi autem Philœtie diuine fores mando aulæ
Claudas claui, citò autem vinculum appone.
Sic locutus, intrauit domos bene habitatas,
Sedit posteà in sedem profectus vnde surrexerat.
Tum etiam famuli ingressi sunt diuini Vlyssis.
Eurymachus autẽ iam arcum in manibus mouebat,
Calefaciens huc & illuc splẽdore ignis, sed ipsũ neq; sis
Tẽdere potuit. valde. a. suspirauit glorioſũ cor. (uitq;
Suspirãs. a. igitur locut' est, verbũq; dixit, denomina.
O amici, certè mihi dolor circa meipsũ et circa oẽs:
Non nuptias tantùm lugeo tristis,
(Sunt & aliæ multæ Græcæ, quæ quidem in ipsa
Mari circundata Ithaca, & alijs ciuitatibus.)
Sed si iam tantum roboris indigentes sumus,
Diui Vlyssis, quòd non possumus tendere
Arcum, increpatio autem & futuris audiri.
Hũc. a. rursus Antinous allocutus est Eupithei filĩ,
Eurymache non sic erit, intelligis autem & ipse.
Nunc quidem enim in populo festum Dei
Sanctum: quis autem arcus tendet? sed quietì
Deponite. at annulos & tacitè sinamus omnes
Stare, nõ quidem enim quenquam sublaturum puto,
Profectum in domum Laërtiadæ Vlyssis.
Sed agè, pincerna quidem arcessat poculis,
Vt libantes deponamus curuos arcus.
Manè autem iubete Melanthium custodem caprarũ
Capras ducere, quæ omnib. valde excellentes gregib',
Vt fœmoribus dicatis Apollini inclyto arcu
Arcum tentemus, & perficiamus certamen.
Sic dixit Antinous. his autem placuit sermo.
His autem præcones quidẽ aquam in manus fuderũt,
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu.
Diuiserũt autem igitur omnibus arcessentes poculis.
Hi. a. postq; libauerũt biberũtq; quantũ voluit animꝰ,
His. a. dolos meditans locutus est prudens Vlysses,
Audite proci inclytæ reginæ,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Eurymachum autem maximè & Antinoum regem
Oro, quoniam & hoc verbum vt decet dixit,
Nunc dimittere arcum, committere verò (rem) Dijs.
Manè. a. Deus dabit robur cui voluerit.
Sed agè mihi date arcum bene politum, vt vobiscum
De manibus & robore experiar, si mihi adhuc est
Vis, qualis anteà fuit in flexibilibus membris,
An iam mihi pdidit errorq; & penuria tractationis.
Sic dixit, hi autem igitur omnes valde irati sunt,
Timentes ne arcum bene politum tenaeret.
Antinous autem increpauit, verbumq; dixit, denominauitq;,
Ah miser hospitum, insunt tibi mentes neq; paruæ.

*.βασιλῆα

Οὐκ ἀγαπᾷς ὅθ' ἑκηλος ἐὼν ἔρι φιάλοισι μεθ' ἡμῖν
Δαίνυσαι; ἤδη τι πλαιτὸς ἀμέρδεαι, αὐτὰρ ἀκούεις
Μύθων ἡμετέρων ξ ῥῆσιν; ἤδη τις ἄλλος
Ἢ μετέρων μύθων ξεῖνος ξ πτωχὸς ἀκούει.
Οἶνός σε τρώει μελιηδὴς, ὅστε ξ ἄλλους
Βλάπτει, ὃς αὖ μιν χαν δηὸν ἔλῃ, μηδ' ἄσιμα πίνῃ.
Οἶνος καὶ κενταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα
Ἄασεν ἐν μεγάρῳ μεγαθύμου Πειριθόοιο,
Ἐς Λαπίθας ἐλθόντ'. ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ,
χ. χάμοι Μαινόμενος κάκ' ἔρεξε· δόμον κάτα Πειριθόοιο.
Ἥρωας δ' ἄχος ἕλε, δι' ἐς πρόθυρα ὤθεον ἠδὲ θύραζε
Ἔλκον αἰσχύναντες, ἀπ' οὔατα νηλεῖ χαλκῷ
Ῥῖνάς τ' ἀμήσαντες, ὁ δ' ἄφρονι θυμῷ ἀασθείς,
Ἦιεν εἰς ἄτιμον ὀχέων ἀεσίφρονι θυμῷ,
Ἐξ ὧν κενταύροισι ξ ἀνδράσι νεῖκος ἐτύχθη,
Οἳ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν ἄρετο οἰνοβαρείων.
Ὣς καί σοι μέγα πῆμα πιφαύσκομαι, αἴ κε τόξον
χ. ἰλητῷ Ἐκλανύσῃς· ἀγορή τοι ἐπητὺς ξ αὐτοβολήσει
Ἡμετέρῳ ἐνὶ δήμῳ, ἄφαρ δέ σε νηὶ μελαίνῃ
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Πέμψομεν· οὐθε δέ οὔ πω σαώσεαι. ἀλλὰ ἔκηλος
Πῖνε τε, μηδ' ἐρίδαινε μετ' ἀνδράσι κυδροτέροισι.
Τὸν δ' αὖτε πρὸς μῦθον ἔειπε πεπνυμένη Πηνελόπεια,
Ἀντίνο', ἦ μὲν καλὸν ἀτέμβειν ἠδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχοιο, ὅς ἐν τῷδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἔλπεαι, ἀΐχ' ὁ ξεῖνος ξ ὁ δυστήνος μέγα τόξον
χ. πεπυθὼς, Ἐκλανύσῃ, χερσίν τε βίῃ φίτε ἶφι πιφήσας,
Οἷκαδέ μ' ἄξεσθαι, ξ ἑλοὶ ἧσεσθαι ἄκοιτιν;
Οὐδ' αὐτός που τοῦτό γ' ἐνὶ φρεσὶν εὔελπτε,
Μηδέ τις ἡμείων ξ γ' εἶνεκα θυμὸν ἀχεύων
Ἐνθάδε δαινύσθω, ἐπεὶ ἤδη μὲν δὴ ἔοικεν.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάις ἀντίον ηὔδα,
Κέρῃ Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Οὔτι σε χρὴ τὰ δίκαια ἐρίζειν ἠμὲν ἔοικεν·
Ἀλλ' ἀλεγώμεθοι φάτιν ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Μή ποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Ἢ πολὺ χείρονες ἄνδρες ἀμύμονος ἀνδρὸς ἄκοιτιν
χ. Μνῶιτα· ἐδὲ π *Μνῶιτα· ὅτ' ἤδη τις τόξον ἐΰξοον ἐντανύσσας,
Ἀλλ' ἄλλος τις πτωχὸς ἀνὴρ ἀλαλήμενος ξ ἐλθών,
Ῥηϊδίως ἐτάνυσσε βιὸν, διὰ δ' ἤκε σιδήρους.
Ὣς ἐρέεσθ'· ἡμῖν ἦ ἐλέγχεα ταῦτα γένοιτο,
Τὸν δ' αὖτε πρὸς μῦθον ἔειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ', οὔτως ἐστὶν ἐϋκλείας ἐνὶ δήμῳ
Ἔμμεναι, οἵ δή οἶκον ἀτιμάζοντες ἔδουσιν
Ἀνδρὸς ἀρίστῃ· τί δ' ἐλέγχεα ταῦτα τίθεσθε;
Οὗτος ξ ξεῖνος, μάλα μὲν μέγας ἠδὲ παχείης,
Ἀνδρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ γένο· δέχεθ' ἕμμεναι υἱός.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δότε τόξον ἐΰξοον, ὄφρα ἴδωμεν.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ τετελεσμένον ἔσται·
Εἴ κέ μιν ἐντανύσῃ, δίῳ δέ οἱ δέχ' Ἀπόλλων,
Ἕσσω μιν χλαῖναί τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά·
Δώσω δ' ὀξὺν ἀκοντα κυνῶν ἀλκτῆρα ξ ἀνδρῶν,
Καὶ ξίφος ἀμφήκες· δώσω δ' ὑπὸ ποσὶ πέδιλα·
χ. πελάσσει, Πέμψω δ' ὅππη μιν κεαδείη θυμός τε *κελεύσῃ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τόξον μὲν Ἀχαιῶν οὔτις ἐμεῖο
Κρείσσων ὧδε κε ἐθέλω δόμεναί τε ξ ἀρνήσασθαι,
Οὐδ' ὅστις πεδανὸς ἶθαλος κεκλήσεται ἔσται,

Non amas, quòd quietus in mensis cum nobis
Conuiuaris? neq; conuiuio priuaris? at audis
Verba nostra & locutionem? non autem aliquis alius
Verba nostra hospes & pauper audit.
Vinum te lædit dulce, quod & alios (bibit.
Lædit, quicũq; ipsum abundãter capit, neq; decenter
Vinum & centaurum valdè inclytum Eurytiona
Læsit in domo magnanimi Pirithoi
In Lapithas eũtem, hic.a. quoniam mentes læsit vino
Insaniens mala fecit domo in Pirithoi.
Heroas autem dolor cepit, ex vestibulo autem foras
Traxerunt experrecti, aures sæuo ære
Naresq; demetentes, hic autem mentibus suis læsus
Iuit suum nocumentum portans in sano animo,
Ex quo centauris & viris contentio facta est,
Sibiq; ipsi primò malum inuenit vino grauatus.
Sic & tu magnum nocumentum dico si hunc arcum
Tendes, non enim alicui prudenti supplicabis
Nostra in domo, statim autem de naui nigra
In Echetum regem hominem pessimum omnium
Mittemus, hinc autem non seruabere: sed quietus
Bibeq;, neq; contende cum viris iunioribus.

Hunc.a. rursus alloquuta est prudens Penelope,
Antinoë, non quidem bonum lædere, neq; iustum
Hospites Telemachi quicunq; has domos peruenit.
Speras si sic hospes Vlyssis magnum arcum
Tendet, manibusq; viq; sua fretus
Domum me ducere, & suam facere vxorem?
Neq; ipse in pectoribus spera,
Neq; aliquis vestrum huius gratia animo dolens
Hic cõuiuetur, quoniã haud quidem vllo modo decet.

Hanc.a. rursus Eurymachus Polybi filius contrà locutus est,
Filia Icarÿ prudens Penelope,
Non te hunc ducere putamus neq; decet,
Sed reueriti rumorem virorum & mulierum,
Ne aliquando aliquis dicat peior alius Achiuis.
Certè multò peiores viri strenui viri vxorem
Petunt, quoniam non arcum politum tendunt.
Sed alius quidam pauper vir errans veniens
Facilè tendit: arcum autem misit per ferrum.
Sic dicent, nobis autem opprobria hæc fierent.

Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Eurymache, non aliquo modo est inclytos in populo
Esse, qui iam domum in honorantes edunt
Viri optimi, cur autem opprobria hæc facitis?
Ipse autem hospes valde quidem magnus & pinguis,
Viri autem ex bono genere gloriatur esse filius.
Sed agè, ei date arcum politum, vt videamus.
Sic enim dico, hoc autem & perfectum erit.
Si ipsum tendet, dabit autem ei gloriam Apollo,
Induã ipsum chlænamq; tunicamq;, vestimẽta pulcra.
Dabo.a. acutũ iaculũ canũ adiumentũ, & virorũ,
Et ensẽ vtrinq; incidentẽ, dabo.a. sub pedib. calciamẽ-
Mittam autem quo ipsum cor animusq; iubet. (ta:

Hanc.a. rursus Telemachus prudẽs contrà alloquu-
Mater mea arcum quidẽ Achiuorum nullus me (est,
Potentior cui volo dareq; & negare,
Neq; quicunq; asperam Ithacam dominantur,

Οὐδ' ὅσ-

Οὐδ᾽ ὅσοι νήσοισι κατὰ Ἤλιδα ἱπποβότειραν
Τῶν οὔτις μ᾽ ἀέκοντα βιήσεται, * αἴκ᾽ ἐθέλωμι
Καὶ καθάπαξ ξείνῳ δόμεναι τάδε τόξα Φέρεσθαι.
Ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ᾽ ἠλακάτην τε· σὺ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐπιρρέπτεσθαι· * τόξον δ᾽ ἀνδράσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ᾽ ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἐς τὸν ἐν οἴκῳ.

Neq; quicunq; habitant in Elide equos pascente. ℞. νοήσει
Horum nullus me inuitum coget si voluero ℞. αἴκα θέλωμι
Et omnino hospiti dare hos arcus ferre.
Sed domum profecta ipsa tui ipsius opera cura,
Telamq; columq;, & ancillis iube
Opus adire, arcus autem viris curæ erit ℞. μνῶ
Omnib⁹, maximè a mihi, huic n. potẽtia est in domo.

COMMENTARIVS.

a βεκάλε] Prudenter facit Vlysses, qui antequàm se his duobus seruis prodat, eorum fidem & beneuolentiam erga se explorat, de se tamen in tertia persona locutus. Atqui anteà id satis videbatur deprehendisse, vt hæc possint superflua agnosci. Sed docet Heros suo exemplo, virum prudentem in cautionibus θρασύνεσθαι esse non posse, vbi præcipuè de proprio periculo agitur. Hoc ergo auctario, & quasi superpondio vtitur, quo tutiùs se eis possit prodere, vt etiam faciet.

b εἴδον μὲν δή] Primùm se nudè & simpliciter Vlyssem esse significat: deinde eorum erga se animum perspectum habere se testatur. Proinde si Deus vltionem procorum illi felicitauerit, multa eis pollicetur, quibus deinceps prosperè ævum transigant. Tandē ne quid de sua præsentia dubitent, eam cicatricis, de qua satis anteà dictum est, testimonio confirmat.

c αἴκ᾽ ἐτὸν ἐμοί] Rectè ita Vlysses sub conditione promittit, idq; duabus de causis. Primùm, quia inconsulti est hominis de futuris, quorum euentus incertus est, tutò quicquam polliceri. Deinde quòd cùm ex Numinis voluntate totum penderet negotium, de eo piè præfatur. Vbi nota iterum illam Dei vnitatem in voce, θεὸς, expressam.

d κλαῖον ἄρ᾽] De his lacrymis ex gaudij causa manantibus copiosiùs dictum est alibi.

e ἄλλοι μὲν δή] Exponit his seruis Vlysses, quid vtriq; in illo negotio faciendum sit. Cùm ergo præuideret, procos non esse hoc permissuros, vt ipse arcum intendere niteretur, Eumæo mandat, vt eum ad se deferat, & vetet, ne qua ancillarum, excitato foris tumultu, ex ædibus egrediatur, sed clausis foribus domi contineatur. Philœtio verò custodiam ianuæ aulæ committit, prudenter ille sanè & prouidè. Quo exemplo quiuis potest intelligere, tutam esse expeditionibus viam præstruendam, ne si temerè ad eas proruat, temeritatis meritas luat pœnas.

f δῖσμὸν] Vinculis solitas claudi veterum illorum ianuas, ex multis locis Homericis cōstat: quorum rationem hactenus non assequor, nisi quod lignum fuisse constat, vt infrà circa finem huius libri dicetur, Byblinum, id est, Cannabinum. Vide anteà libr. 8. pag. 111.

g θάλπων] Hinc posteriorem illam sententiam, quam in præcedenti sectione ad finem postremæ annotationis perstrinximus, confirmari posse existimo (quanquam neq; priorem repudio) siquidem manifestè hunc arcum dicitur Eurymachus ad ignem calefacere, nimirum vt eò magis inde remolleseeret. Itaq; vbiq; actiuo θάλπω vtitur Poëta, vt cum eo subauditus accusatiuus casus, τόξον, construatur. Et in eadem præcedenti sectione, vbi legitur τόξα πειρώμεσθα, &c. lego τόξον, vt referatur ad θάλποντες, quod erat in præcedenti versu. Sed cur sebum est adhibitum? Hic quidem nulla eius mentio. Et, vt fateor, illud N. L. lubenter vsurpo. Porrò si hic sensus retineatur, notanda erit huius Eurymachi reliquorumq; procorum ignauia: sed & idem in primo faciendum, cùm Vlysses postea neutrum præstiterit, hoc est, neque corpus aut brachia inunxerit, neque arcum igni admouerit.

h ὤ πόποι ἦμοι ἄχος] Quantus dolor hunc Eurymachum inuaserit, vbi se huius arcus intensioni imparem esse re ipsa vidit, facilè potest quispiam cogitare, duas ob causas: tum quòd ea spe nuptiarum frustratum & deiectum iam se intelligebat: tum quod tanto esset destitutus robore, quantum ad eam rem requirebatur. E quibus de postrema solùm conqueritur, quòd hanc imbecillitatis maculam inusserit priorem dissimulans, cùm tamen sine dubio ea quoq; illum mirificè anxerit, & fortassè posteriore vehementiùs. Cautè porrò illam eleuat, quasi alias quidem sit reperturus coniuges, eleuendæ autem huius labis rationem sibi penitùs denegaram esse sentiat. Hoc enim postremum ex eius verbis posse colligi arbitror.

i δυσμόρῳ· ἐχθόνιος ἔσται] Siue verè hoc Antinous cogitat, siue etiam astutè fingit, conatur dedecus illud Eurymachi tegere, & se ipsum honestè excusat, quòd id non aggrediatur, in quo & ille Leiodes, & hic Eurymachus incassum desiderārunt. Si verè autem hoc existimat, vt propter festum Apollinis hic labor non succedat, piè & religiosè videtur facere, qui cultui diuino, cui etiam destinatus erat, hunc diem impendi velit, sed id inconsulti fuit hominis non præuidisse. Sin verò hoc ita finxit, honestus sanè fuit prætextus, quo suam & sociorum ἀδρανίαν velaret. Itaq; iubet omnia in crastinum diem deponi, vnde dabitur locus Vlyssi, adhuc hodie suas vires experiendi.

k θείοιο θεοῖο] Id est, Apollinis, cuius hodierna erat ἑορτή, vt circà initium huius libri vidimus.

l αἶγας ἄγελας] Iuuencas iniuges, taurum, bouem, agnos Apollini immolari solitum aliàs reperio, nunc ecce capras quoq; ei Antinous destinat. Scilicet ei qui pastorum Deus sit creditus, omnia etiam pecorum & armentorum genera videntur fuisse debita. Porrò in arcus certamine, rectè ei Deo sacrificium vouit, qui arcus, id est, sagittandi peritia est inclytus, eamq; hominibus impertiri est creditus. Vnde alibi ἀγυιᾶτις est appellatus, nunc opportunè κλυτόξου.

m ἐπιστέψωσι πόδιον.] De hoc more pocula vino coronandi diximus anteà lib. 1. pag. 8.

n κέκλυτε] Duo facit: primùm approbata Antinoi sententia eum præcipuè & Eurymachum, primores videlicet inter procos, vt ab hoc certamine in crastinum sibi temperent, hortatur. Deinde petit sibi ad illud subeundum veniam dari, vt tantùm vires suas experiatur, an tot laboribus peregrinationis infirmatæ sint, vel non. Neq; enim parem procis finem sibi proponit, quanquam animo id ipsum cogitaret, siquidem ei deberi Penelopen intelligebat, qui arcum intendisset. Id tamen procis tantùm erat dictum: sed ille sibi quoq; verè arrogauit.

o δείσαντες] Hoc timebant, quia iam animaduerterant in eius cum Iro pugna, quantarum esset virium,

p ἀ δηλήσεινον.] Deterret Vlyssem Antinous sub aliorum procorum nomine ab hoc certamine: quòd si in eo victor fuerit, eo se beneficio, quo iam fruitur, in consortium eiusdem, quasi contubernij à procis admissus, priuaturus sit, & in longè infeliciorem cōditionem delabetur, siquidem eum postmodum ad Echetum regem transmittent, quod Iro etiam anteà minitabantur. Primùm ergo eum conuitijs proscindit, quasi omni sit mente destitutus, qui hac sorte non contentus, cuius beneficio à præteritis calamitatibus quodammodo respirare potest, & qualis nulli præterea pauperi concedi solet, irritare procos velit: vnde illi arrepta occasione eum ex sua societate expellant, & crudelissimo illi regi addicāt. Tum ei ebrietatem affingit, siquidem hoc sobrius facturus non videatur: ac vt doceat hac eum ratione periculum sibi creare, docet exemplo Centauri Eurytionis, quanta mala soleant ebrietatem consectari, quæ dum animos ferociores reddit, & ad quæuis temeraria facinora audaciores, comitem etiam pœnam adijcere solet.

q οἶνος] De vini vsu moderato vel immoderato aliàs in hoc Poëta.

r Εὐρυτίωνα] Hunc Eurytum appellare videtur Ouidius, apud quem 12. Metam. Nestor hanc pugnam Centaurorum & Lapitharum copiosè describit. Horat. Od. lib. 1. 18.

At ne quis modici transiliat munera Liberi *Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero* *Debellata.*
Virgil. *Bacchus & ad culpam causas dedit ille furentes,* *Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.*
Centauros leto domuit Rhœnoq; Pholumq;,

Ouidius 2. de Amore:

Fœmina syluestres Lapithas, populumq; biformem *Turpiter apposito vertit in arma mero.*

Vide Palæphatum. Nos etiam ex Diodoro aliàs de Centauris quædam diximus.

s αὐτίκα δὲ μὴ κακὸν] Monet Antinoum, iniquè eum facere, qui hospiti Telemachi iniuriam sit illaturus. Est enim ius hospitalitatis inuiolabile, etiam ab eo, qui hospitium præbet, quanto ergo magis ab eo qui non præbeat? Et hoc est, quod vulgo dicimus, In alie-

nis ædibus non licere cuiquam alteri contumelioſum eſſe. quod eò ſtrictiùs obſeruandum, quò neq; in tuis proprijs aliud tibi licere putandum eſt: minus enim tibi iuris in alienam domum quàm in tuam eſſe cõſtat: in neutra ad faciendam iniuriam libertatem. Res enim ſacra tam iure naturali, gentium, quàm ciuili domus, quę ad hominum cuſtodiam eſt comparata: qua de cauſa etiã mœnia vrbium ſacra paſſim appellat Homerus. Et quibuſdam iuris noſtri capitibus nemo de domo ſua extrahi debet, quia domus tutiſſimum cuiq; refugium atq; receptaculum ſit. l. pleriq;. cum ſeqq. ff. de in ius vocando. l. nemo de domo. ff. de regul. iur. Quæ ideò dico, vt hac comparatione petulantia iſtius Antinoi maior innoteſcat, & Penelopæ æquitas in ea caſtiganda.

τἔλπεαι,] Licet aliam cauſam prætexuiſſet Antinous, qua nolebat hunc hoſpitem illam arcus intenſionem aggredi, tamen aliam comminiſcitur Penelope, non tam quòd eam veram credat, quàm vt doceat, nullum eſſe obſtaculum, quò minus ille quoq; experiri ſuas vires hac in parte poſſit. Neq; enim eum ideirco nuptijs iſtis potiturum, ſiquidem procis tantùm ſit hæc oblata conditio. At reſpondet Eurymachus, id ſe minimè ſuſpicari: ſed quia præuideat, ſi hic hoſpes arcum intenderit, perpetua procos affectum iri ignominia, qui id præſtare non potuerint, quod quidam peregrinus præſtiterit.

υ Εὐρύμαχ', οὔπως ἐστὶν] Rectè excipit Penelope. Cùm Eurymachus enim diceret, ex gloria huius hoſpitis in arcu tendendo procorum dedecus verſari, ſubijcit illa argutè, nullum eſſe ijs periculum ab hac parte, ſiquidem iam illud ſibi comparauerint illa tam diuturna inſolenti vita, qua Vlyſſis (ἀνδρὸς ἀρίστου) facultates diripiant & abſumant. Qui ergo inglorij ſunt & famoſi, quare amplius ne tales fiant, vereantur? Tum hoſpitem ipſum commendat, & ab ipſa eleganti corporis ſtatura, quæ nihil non generoſitatis ſolet promittere, & à ſplendore generis, quem ipſe venditat. Itaq; non eſſe indecorum, cum quoq; in hoc certamen deſcendere, in quo ſi excelluerit, egregia illi munera, quibus inſtructus & ornatus eò hinc abire poſſit quò voluerit, pollicetur.

χ μήτερ ἐμή,] Pergit Telemachus in ea audacia, quam anteà etiam oſtentabat, vt procis reſiſtat, qui in rem alienam dominium vſurpant. Docet ergo, non pendére ab eorum voluntate, vt hic hoſpes arcum intendat vel non: ſibi enim ſoli hoc eſſe datum vt ei concedat, vel etiam vt ei donet ſi velit, quod nullus vel in Elide, vel in Ithaca ſit prohibiturus, ne dum ipſi proci, ad quos potiſſimùm iſta dirigebantur. Hinc docuit, ſuperfluam fuiſſe præcedentẽ illam petitionem Penelopæ, vt proci hunc arcum hoſpiti committerent: quaſi dicat, hoc à ſe fuiſſe potiùs petendum, quàm à procis, qui nullum ius in eum habuerint. Quæſtio hîc ſuboriri poteſt quamuis hic arcus propriè ad Telemachum pertineat hæredem, ſcilicet bonorum Vlyſſis, cùm tamen procis iam eſſet in eum finem commiſſus, nunquid potius procorum fuerit id hoſpiti concedere aut recuſare? Et id rationi videtur conſentaneum, vt cui rem ad tempus dederis, eo durante tempore quaſi dominium tuum admittas quo ad vſum. Rationem intelligo, generali nomine, pro quacunq; ratione rem alicui vtendam ſub quadam conditione tradendi. Verbi gratia, ne cancellos egrediamur, hic arcus procis à Penelope eſt traditus, vt in illa foramina collimarent: quod cùm nondum confecerint, videtur Telemacho ſuo dominio tantiſper ſuperſedendum, donec hunc finem ſint aſſecuti. Sed cùm illi certamen illud intermiſerint, videtur quoddam interſtitium eius iuris factum, vt liceat intereà Telemacho eo vti & abuti. De alienatione tamen, cuius ipſe ſibi poteſtatem arrogat, dubito, videturq; alia cauſa fretus hæc tam magnificè & audacter eloqui, quanquam reſponderi etiam poſſit, expreſſo conſenſu eum hoc certamen non comprobaſſe, & licet ſilentium ſoleat eum arguere, tamen æquiùs de eo litigare poteſt, quàm ſi de eo planè conſtaret. Grauis ſanè quæſtio, & quæ rabulis forenſibus ſatis negotij poteſt faceſſere, ſi hoc tanti eſſet, vt anxiè agitari mereretur. Sed illos apices iuris hinc amandamus, ne cœlum terræ miſcere velle videamur.

γ ἀλλ' ἄς οἱ ἐγὼν] Eadem ferè aliàs ipſi Penelope dixit noſter Telemachus, & Hector ſuæ Andromachæ in Iliade.

Η μὲν, ἀμηχήσασα, πάλιν οἰκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔλδετο θυμῷ.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
[a] Κλαῖεν ἔπειτ' ὀλυσῆα φίλον πόσιν ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἠὲ μολὼν Παλλὰς γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Αὐτὰρ ὁ τόξα λαβὼν φέρε καμπύλα ὅσσ' ἐνὶ οἴκῳ ὑφορβός.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὁμόκλεον ἐν μεγάροισιν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νεανιέων ὑπερηνορεόντων,
Πῆ δὴ καμπύλα τόξα φέρῃς ἀμέγαρτε συβῶτα,
Πλαγκτὲ [b] ταχ'* αὖσ' ἐφ' ὑεσσι κύνες ταχέες κατέδονται
Οἷον ἀπ' ἀνθρώπων, ὃς ἔτρεφες, εἴ κεν Ἀπόλλων
Ἡμῖν ἱλήκῃσι καὶ ἀθάνατοι Θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς φάσαν. αὐτὰρ ὁ ᾔκτο φέρων αὐτοῦ ἐνὶ χώρῳ,
Δείσας, οὕνεκα πολλοὶ ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι.
Τηλέμαχος δ' ἐτέρωθεν ἀπειλήσας ἐγεγώνει,
[c] Ἄπιθι, πρόσω φέρε* τόξα (τάχ' οὐκ ἀπὸ πᾶσι πιθήσει) (σθε)
Μή σε, καὶ ὀψὲ γέροντα περιὼν, ἀγρόνδε δίωμαι
Βάλλων χερμαδίοισι. βίηφι γὰρ φέρτερός εἰμι.
Αἴ γὰρ πάντων τόσον ὅσσοι κεῖ δόμοι εἶσι,
Μνηστήρων χερσίν τε βίηφί τε φέρτερος εἶην·
Τῶ κε τάχα συγερῶς λιν ἐγὼ πέμψαιμι νέεσθαι
Ἠμετέρης ἐξ οἴκου ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν
Μνηστῆρες· καὶ δὴ μεθ' ἁλὸν χαλεπῶς χόλοιο
Τηλεμάχῳ τὰ γὰ τόξα φέρων ἀνὰ δῶμα συβώτης
Εὖ νεικέασ' Ὀδυσῆι δαΐφρονι θῆκε φυλάσσων.
Ἐκ δ' ἄρα καλέσας ἄμυκλα προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Τηλέμαχος κέλεταί σε, σὺ εἴφρων Εὐρύκλεια,
Κληῖσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Ἤν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπον ἔνδοθεν ἄκουσ
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὖθι ἀκὴν ἔμεναι σιγῇ ἔργα.

Hæc quidem ſtupefacta retrò domum iuit.
Filij enim verbum prudens impoſuit animo.
In cœnacula aũt aſcendens cum ancillis mulieribus,
Flebat poſtea Vlyſſẽ dilectũ maritũ, quouſq; ei ſomnũ
Dulcem in palpebris iecit cæſia Minerua. (cus.
At hic arcus quos ceperat ferebat flexiles diuꝰ ſubul-
Proci aũt igitur omnes tumultuabantur in domibꝰ.
Sic autem aliquis dixit iuuenum ſuperborum,
Quò iam curuum arcum portas immanis ſubulce
Errator? citò rurſus te in ſuibus canes veloces edent
Solum ab hominibus, quos nutriuiſti, ſiquidẽ Apollo
Nobis propitius & immortales Dij alij.
Sic dixerunt, at hic poſuit ferens ipſo in loco
Timens, quoniam multi minabantur in domibus.
Telemachus autem ex altera parte minans iuit,
Heus, vlteriꝰ porta arcũ citò, (nõ benè omnib. obe-
Ne te & iunior licet ſim ad agrum expellam (dies.)
Percutiens ſaxis, vi autem fortior ſum.
Vtinam enim omniũ tantũ quicunq; in domib. ſunt
Procorum manibus viq; fortior eſſem,
Ideò & citò maeſtè aliquem ego mitterem ire
Noſtra ex domo, quoniam mala operantur,
Sic dixit, hi. a. igitur omnes in ipſo dulciter riſerũt
Proci, & iam ceſſarunt graui ira
Telemacho, autem arcum ferens per domum ſubulcꝰ
In manibus Vlyſſi prudenti poſuit aſtans.
Foras aũt vocatam allocutus eſt nutricem Euryclea,
Telemachus mandat tibi, ô prudens Euryclea,
Claudas domus ianuas fortiter compactas.
Si autem aliquis, vel ſuſpiriũ, vel ſonum intꝰ audiat
Virorum noſtrorum in ſeptis, non foras
Eat, ſed illic tacitè ſit apud opus.

Ὣς ἄρ᾽ ἐφώνησεν. τῇ δ᾽ ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Κλῆισεν δ᾽ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Σιγῇ δ᾽ ἐξ οἴκοιο φίλοιτος ἄλτο θύραζε,
Κλῆισεν δ᾽ ἄρ᾽ ἔπφτα θύρας δέρκος αὐλῆς.
Κεῖτο δ᾽ ὑπ᾽ αἰθούσῃ εὐστόλου νεὸς ἀμφιελίσσης
ᵉ Βύβλινον, ᾧ ῥ᾽ ἐπέδησε θύρας, ἐς δ᾽ ἤϊεν αὐτός,
Ἕζετ᾽ ἔπφτ᾽ ἔδρης ἀπὸ δίφρου ἰὼν ἔνθεν περ ἀνέστη,
Εἰσορόων Ὀδυσῆα. ὁ δ᾽ ἤδη τόξον ἐνώμα,
Πάντῃ ᵃ ἀναστρωφῶν, πρόμολόν τε καὶ οἶστόν
ᶠ Μὴ ᵃ κέρκα ἶπες ἔδοιεν ἀποιχομένοιο ἄνακτος.
Ὧδέ τις εἰπέσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τις δὴ μήτηρ καὶ ἐπίλοπος ἔσσεται ἔργων.
Ἦ ῥα νύ πέ φιλέουσα καὶ αὐτῷ οἴκοθι κεῖται,
Ἦ ὅ γ᾽ ἐφορμᾶται ποιησόμενος ὡς ἐνὶ χερσὶ
Νωμᾷ τόξα καὶ οἰστὰ κακῶν ἔμπαιος ἀλήτης.
Ἄλλος δ᾽ αὖτ᾽ ἔπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Αἰ γὰρ δὴ ῥαδίην οὕτω ἀνὴρ ἀντιάσειεν,
Ὡς ἕτις ποτε ῥηϊδίως ἐντανύσαιτο.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφαν μνηστῆρες. ἀταρ πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Αὐτίκ᾽ ἐπεὶ μέγα τόξον ἐβάστασε, καὶ ἴδε πάντη,
ᵉ Ὡς ὅτ᾽ ἀνὴρ φόρμιγγος ἀοιδὸς ἐπίσταται ἠδὲ καὶ αὐτὸς
Ῥηϊδίως ἐτάνυσσε νέῳ ᵃ ἐπὶ κόλλοπι χορδὴν,
Ἄψας ἀμφοτέρωθεν εὐστρεφὲς αἴτερον οἶὸς,
Ὣς ἄρ᾽ ἄτερ σπουδῆς τάνυσε μέγα τόξον Ὀδυσσεὺς,
Δεξιτερῇ δ᾽ ἄρα χερὶ λαβὼν πειρήσατο νευρῆς.
Ἡ δ᾽ ὑπὸ καλὸν ἄεισε, ʰ χελιδόνι εἰκέλη ᵃ αὐδήν.
Μνηστῆρσιν δ᾽ ἄρ᾽ ἄχος γλυκερὸν μέγα, πᾶσι δ᾽ ἄρα ῥὼς
Ἐτράπετ᾽· Ζεὺς δ᾽ ἤ μεγάλ᾽ ἔντυε ⁱ σήματα φαίνων.
Γήθησέν τ᾽ ἄρ᾽ ἔπφτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Ὅττι ῥά οἱ τέρας ἧκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω.
Εἵλετο δ᾽ ὠκὺν ὀϊστὸν, ὃς οἱ παρέκφατο τραπέζῃ
Γυμνός. τοὶ δ᾽ ἄλλοι κοίλης ἔντοσθε φαρέτρης
Κέατο, τῶν τάχ᾽ ἔμελλον Ἀχαιοὶ πεῖραρ ἔσεσθαι.
Τὸν ῥ᾽ ἐπὶ πῆχυ ἑλὼν, εἵλκυσε νευρὴν γλυφίδας τε
Αὐτόθεν ἐκ δίφροιο καθήμενος· ἧκε δ᾽ ὀϊστὸν
Ἅντα πιτυσκόμενος πελέκεων δ᾽ οὐκ ἤμβροτε πάντων
Πρώτης ἐκλῆδος, διὰ δ᾽ ἀμπερὲς ἦλθε θύραζε
Ἰὸς χαλκοβαρής. ὁ δὲ Τηλέμαχον προσέφησεν,

Τηλέμαχε, οὔ σ᾽ ὁ ξεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἐλέγχει
Ἥμενος· οὐδέ τι τοῦ σκοποῦ ἤμβροτον, οὐδέ τι τόξον
Δηρὸν ἔκαμον τανύων· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν,
Οὐχ ὥς με μνηστῆρες ἀτιμάζοντες ὀΐουν.
Νῦν δ᾽ ὥρη καὶ δόρπον Ἀχαιοῖσιν τετυκέσθαι
Ἐν φάει, αὖτὰρ ἔπειτα καὶ ἄλλοις ἐψιάασθαι
Μολπῇ καὶ φόρμιγγι· τὰ γάρ τ᾽ ἀναθήματα δαιτός.

Ἦ, καὶ ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσεν. ὁ δ᾽ ἀμφέθετ᾽ ξίφος ὀξὺ

Τηλέμαχος, φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρα χεῖρα φίλῳ βάλετ᾽ ἔγχεϊ ἄγχι δ᾽ ἄρ᾽ αὐτοῦ
Παρ θρόνῳ εἰσέκ κεκορυθμένος ἄλκοθι χαλκῷ.

Sic dixit, huic autem velox fuit verbum.
Clausit autem ianuas ædium benè habitatarum.
Tacitè autem ex domo Philœtius saltauit foras.
Clausit autem postea ianuas, septi aulæ.
Iacebat autẽ sub porticu lignũ nauis circũ agitabilis
Byblinum, quo ligauit ianuas, introiuit autem ipse,
Sedit postea in sede profectus vnde surrexerat,
Inspiciens Vlyssem, hic autem iam arcum mouebat
Penitus reuoluens, experiens huc & illuc,
Ne cornua vermes edissent absente domino.
Sic autem aliquis dixit conspicatus in ppinquũ aliũ:
Certè aliquis perspicax & dolosus est arcuum.
Certè nunc talia, & ipsi domi iacent.
Vel hic ruit facere, sicut in manibus
Monet huc & illuc malorum sciens errator.
Alius autem rursus dixit iuuenum superborum,
Vtinam enim iam tantum vtilitati obuiaret,
Quantum hîc hunc poterit tendere.
Sic dixerunt proci, at prudens Vlysses
Statim postq̃ magnũ arcũ portauit, & vidit penitus,
Sicut autem quando vir citharæ peritus & cantus.
Facilè extendit nouo in sinu chordam,
Tangens vtring, benè retortum intestinum ouis.
Sic sine diligentia tendit magnum arcum Vlysses.
Dextera autem igitr̃ manu capiens tentauit neruũ.
Hic. a. sub benè sonuit hirundini similis voce. (color
Procis. a. igitr̃ dolor factus est magn°, omnib. a. igitur
Mutatus est. Iupiter. a. valdè sonuit signa ostendens.
Lætatus est postea pertolerans diuinus Vlysses
Quod ei monstrum misit Saturni filius versuti.
Accepit. a. velocẽ sagittã, quæ ei iacebat apud mẽsam
Nuda, ipsæ autem aliæ concauam intra pharetram
Iacebant, quibus citò Achiui tentandi erant.
Hanc in brachio capiẽs traxit chordam cõcauitatesq̃
Illic ex sede sedens, misit autem sagittam
Contra obseruans, securiũ aũt non errauit omnium
Primo foramine, transiuit autem penitus foras
Sagitta æregrauis, hic. a. Telemachum allocutus est,
Telemache, nõte hic hospes in domibus vituperat
Sedens, neq; à meta aberraui, neq; arcum
Diu fatigaui tendens, adhuc mihi robur firmum est.
Non sicut me proci inhonorantes vituperabant.
Nunc autem hora & cœnam Achiuis præparare
In luce, at postea & aliter delectari
Cantu & cithara, hæc enim ornamenta conuiuij.
Dixit & supercilijs annuit, hic autem circumposuit ensem acutum
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Circũ. a. manũ dilectã posuit, lanceã, propè. a. ipsum
Apud sedem stetit armatus splendido ære.

κ. ἀναστρεφέων,
κ. κεραΐπτες καὶ, κεραΐσθε
κ. Ὡς δ᾽ ὅτε
κ. ἐπὶ
κ. αὐτίκα

COMMENTARIVS.

a κλαίειν] Hæc toties de Penelope à Poëta memorantur, vt eò magis constantiam eius ac perseuerantiam in Vlyssis amore nobis inculcet. De Pallade somnifica aliàs etiam diximus.

b κακὸν θάνατον] Ignominiosam mortem huic Eumæo minantur, de qua satis in Iliade pluribus locis. Apollinis autem auxilio & ope nituntur, cuius nimirum festum hodie colunt. Addunt verò & alios Deos, quasi vnius officium ab alijs non seiungatur, & eò magis vnitatem illam Numinis etiam in ipsa pluralitate effingat. Impiè autem faciunt, qui ad tam iniquum facinus Deorum opem aduocant: non quòd ipsi id iniquum existimauerint, occæcatos enim mente eos intelligo: sed tamen non ideò natura facinoris vitari potest in ijs, quæ deploratæ sunt malitiæ. nam alioqui animus talia perpetrantis considerari solet. Sed vel ea quæ recta non sunt, non intelligere legitimè, excusari neutiquam potest.

c ἄτλα, πρόσω φέρε] Cùm Eumæus procorum minis esset perterritus, arcum coactus est deponere: at eum Telemachus pergere ad Vlyssem cum arcu iubet (etiamsi minacia illa procorum verba audiat) additis etiam comminationibus verberum, licet ipse eo sit iunior: ætatem autem robore compensari dicit, vt etiam seniorem Eumæum ea in parte superet, adeoque vt si ea-

dem proportione procos omnes antecelleret, breui tot iniurias sit vlturus, & in eorum capita insultaturus. Efficit ergo, vt arcum Eumæus deferat: proci autem his ab eo auditis in risum effusi sunt, credo per contemptum, quasi illa à iuuene profecta ea tantùm ratione deberent excipi: vt fieri solet, si quis te inferior lacessat non solùm non iratus, sed cum aliquo risu indignationis tuæ teste repellis, quem ira rarò solet comitari. Itaq; hîc etiam proci dicuntur μεθιέναι χαλεπὸν χόλον.

d Τηλέμαχος] Eumæus prudenter dissimulat se hoc ab Vlysse in mandatis, vt eum magis occultaret, ideò Telemachi iussa prætexit. Et ita officio suo probè defungitur ille, vt & postmodùm Philœtius.

e βύελινον] De hoc vinculo quædam diximus paulò antè. Aliàs plura in Lexico.

f μὴ κέρα ἔπες] Hinc constat hunc arcum fuisse corneum, non lignenm, vt olim Scytharum: docet Eustathius his verbis: κεραλινὸν ἢ ὡς φασὶν ὡς φαίνε) τὸ τόξον. ἢ μᾶλλον κ) τὸ πάλαι σκυθικὸν ξύλινον. Dicemus aũt alibi, ἵνα esse genus vermis cornua corrodẽs, κεραλοφάγον, vt est legendum apud Hesych. pro κεραλοφάγον. Ergo videt Vlysses, an cornua à vermibus corrosa fuerint, μὴ ἄρα ἄχρι τε αὐτῶν ἡλικ) κὴ ἑτέρᾳ δέον χρήσασθαι μηχανῇ, ne inutilis illi esset arcus, & eo deficiente aliam adhiberi industriam & rationem consilium suum exequendi oporteret. Ex illa autem inspectione dicitur laudem sibi apud spectatores comparasse, quia inde de eius peritia liceret cõiecturam facere. Ea enim, quæ quis solitus est tractare, melius inspicit & obseruat quàm alius, eorumq; defectus nouit. Ea igitur ratione testimonium sui luculentissimum exhibet Vlysses.

g ὡς ὁτ' ἀνὴρ] Hac comparatione docet, quàm facilè arcum istum Vlysses intenderit: qua rectè dicit Eustathius accommodationem huic rei, hoc est, κράτιστα κ) ἀπαναπέρων κ) σεμνοτέρων, vt ipse loquitur, nullam reperiri potuisse. εἰ γὰρ, inquit, ἁρμαστικὰ κ) οἰκεσοπικὴ ἡ τῶν ὠδικῶν παραβολὴ πρὸς χορδήν.

h χελιδόνι] Hunc stridorem intensi arcus rectè comparat hirundinis cantui, ὅ τι δηλαδὴ μὴ ἀπαπάδλῳ ὑπάνῃ ᾠδὴ ἀλλὰ κ) κόμμα τι ὡς ἔοικεν, inquit Eustathius, id est, non cùm hirundo perpetuo quasi contextu canit, sed per quædam interualla, vt solet. Et hac quoq; comparatione τὸ κάτεχὺ τοῦ ἤχου, id est, illum soni stridorem quem diximus, exprimit, qualis est hirundinis βατταρισμός. Insuauiter enim & asperè ac stridulè cantillat hæc auicula, vnde Aristophanes eos qui Musas explodunt, χελιδόνων μουσεῖα eleganter appellat. Locus est in Ranis. Vbi videndus Interpres, & hîc Eustathius. Nos de his suo loco.

i σήματα] Hoc rursus signo cõfirmatus est Vlysses in suo proposito, cùm intelligat Ioue probante ista se aggredi, de quo anxius elapsa nocte somnum captare non poterat, nisi Minerua fidem illi sui fecisset auxilij. Hinc alacer scopos propositos omnes sagitta pertingit, vnde exultabundus Telemachum alloquetur, vbi iam se alium longè prodiderit, quàm imbelles illi proci existimarent, à quibus pro homine nauci habebatur. Tum vbi ad conuiuium omnes hortatur, nutu Telemachum officij monet: quo instructo, iam iam memorabilis illa procorum cædes ab vtroq; patrabitur.

FINIS LIBRI XXI. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τὰ ἐπὶ τῷ μνηστηροφονίαν ἐργασάμενος Ὀδυσσεὺς παρέσχε Ἀθηνᾶς, εἰς ἃς ἐξῆς τὰς γραφὰς ἀφὶ Τηλεμάχου κ) τῶν οἰκετῶν κολάζει, ἅμα Μελανθίῳ.

Ἄλλη.

Χι. Ὀδυσσεὺς μνηστῆρας ἀκαινυθ' ὑπὸ χαλκῷ.

ARGVMENTVM VIGESIMI SECVNDI *libri Odysseæ.*

PROCORVM cæde peracta Vlysses, præsente Minerua, exinde ancillas per Telemachum & familiares punit cum Melanthio.

Aliud.

X. Vlysses procos abstulit sæuo ære.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἆλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδὸν, ἔχων βιὸν ἠὲ φαρέτρην
Ἰῶν * ἐμπλείων· πυκινὰς δ' ἐκχύδατ' ὀϊστοὺς
Αὐχῇ πρόσθε ποδῶν· μετὰ δ' μνηστῆρσιν ἔφησεν,
ᵇ Οὗτος μὲν δὴ ἀεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται·
Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔπω τις βάλεν ἀνὴρ,
Εἰσομαι εἴ κε τύχοιμι, πόρῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.
Ἦ, καὶ ᶜ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰὸν ἴαυεν πικρὸν ὀϊστόν.
ᵈ Ἦ τοι ὁ καλὸν ἄλφουν ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε
Χρύσεον, ἀμφωτὸν· καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Οἴνου πῖναι ἔφαρ· θάνατος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο. ᵉ τίς κ' * οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μουνωθεὶς ἐνὶ πολλοῦσιν, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἷ τοῦξόν τε θανατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κεφαλῆς λαιμὸν * ἐπιχόμενον βάλεν
Ἀγλαΐης δ' ἀπάλοιο δι' αὐχένος ἦλυθ' ἀκωκή. (ἰὼ.
ᶠ Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
* Βλημένῳ· αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματι δ' ἀνδρομέοιο. θοῶς δ' ἀπὸ οἷο τραπέζης
Ὦσε ποδὶ πλήξας ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε·
Σίτός τε κρέα τ' ὀπτὰ φορυίετο. τοὶ δ' ὁμάδησαν
Μνηστῆρες κατὰ δῶμα, ἰδὼν κατὰ οἶκον ἄνδρα πεσόντα.
Ἐκ δ' ὑπὲρ θρόνων ἀνόρουσαν ὀρινθέντες κατὰ δῶμα,
Πάντοσε παπταίνοντες εὐτμήτους ποτὶ τοίχους·

Ipse exutus est pannis prudens Vlysses.
Insilyt autem magno limini habens arcum & pharetram
Sagittis plenam, celeres verò effudit sagittas
Ibi ante pedes, inter procos autem dixit,
Hoc quidem iam certamen innocuum perfectum est.
Nũc rursus scopũ aliũ quẽ nondũ aliqs percussit vir,
Speculabor si cõsequar, præbeat.a.mihi gloriã Apollo.
Dixit, & in Antinoum direxit amaram sagittam.
Certè hic pulcrum poculum eleuare volebat
Aureum vtrinq; ansatum, & iam manib. mouebat,
Vt biberet vinum, cædes autem ei non in animo
Obuersabatur: quis putasset inter viros conuiuas
Solum in plures, etsi valdè fortis esset
Ei facere cædem malam, & mortem nigram?
Hunc.a.Vlysses in gutture detẽtum percussit sagitta.
Contrà autem teneram per ceruicem iuit cuspis.
Declinatus est aũt aliò, poculum aũt ei excidit manu
Percussi, statim autem fistula ad nares crassa venit
Sanguine virili, citò autem à se mensam
Impulit pedib. percussã, longè.a.cibos fudit ad terrã,
Panisq;, caroq; assata fœdata est, hi autem strepuerũt
Proci in domo, vt viderunt virum cadentem.
Ex autem sedibus surrexerunt turbati in domo.
Vndiq; aspicientes benè incisos ad parietes,

§ οὐδὲ

ε* Οὐδέ πη ἀσπὶς ἔλω, ἐδέ᾽ ἄλκιμον ἔγχος ἐλέσθαι.
Νείκεον δ᾽ Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι· ἐκτὸς ἀέθλων
Ἄλλων αὐτάσης· νῦν γε σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
Καὶ νῦ δὴ νῶϊ φῶτα κατέκτανες ὃς μέγ᾽ ἄριστος
Κάρηνον εἰν Ἰθάκῃ· τῷ σ᾽ αὐθάδες γῦπες ἔδονται.
Ἴσκεν ἕκας βαίνων, ἐπεὶ φάσθαι οἱ ἐθέλοντα
Ἄνδρα κτείνασθαι· τὸ γὰ νήπιοι οὐκ ἐνόησαν
Ὡς δή σφιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ᾽ ἐφῆπται
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
h Ὦ κύνες, οὔ μ᾽ ἔτ᾽ ἔφασκεθ᾽ ὑπότροπον οἴκαδε νέσθαι
Δήμου ἀπὸ Τρώων, ὅτι μοι κατεκείρετε * οἶκον,
Δμωῇσιν δ᾽ γυναιξὶ παρεύναζεσθε βιαίως,
Αὐτῆς τε ζώοντος ὑπεμνάασθε γυναῖκα,
Οὔτε θεοὺς δείσαντες οἳ εὐρὺν ἄμφις ἔχουσιν,
Οὔτέ τιν᾽ ἀνθρώπων νέμεσιν καταπεφάτθαι * ἐπεσθαι·
Νῦν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ᾽ ἐφῆπται.
Ὣς φάτο. τοὺς δ᾽ ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλε·
Πάπτηνεν δ᾽ ἕκαστος ὅπη φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον. (λεν.
Εὐρύμαχος δέ μιν οἷος ἀμειβόμενος προσέειπεν,
i Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος ἐλήλυθας,
Ταῦτα μὲν αἶσιμα εἶπες, ὅσα ῥέζεσκον Ἀχαιοί,
Πολλὰ μὲν ἐν μεγάροισιν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ᾽ ἐπ᾽ ἀγρῷ·
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἤδη κεῖται ὃς αἴτιος ἔπλετο πάντων,
Ἀντίνοος. οὗτος γὰρ ἐπήλυσιν τάδε ἔργα,
Οὔτι γάμου τόσσον κεχρημένος οὔτε χατίζων,
Ἀλλ᾽ ἄλλα φρονέων, τά οἱ οὐκ ἐτέλεσσε Κρονίων·
Ὄφρ᾽ Ἰθάκης ἕξῃ δημον εὐκτιμένης βασιλεύῃ
Αὐτός, ἀτὰρ σὸν παῖδα κατακτείνας λοχήσας.
Νῦν δ᾽ ὁ μὲν ἐν μοίρῃ πέφαται· σὺ δὲ φείδεο k λαῶν
Σῶν, ἀτὰρ ἄμμες ὅπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,
Ὅσσά τοι ἐκπέπαται καὶ ἐδήδοται ἐν μεγάροισιν,
Τιμὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἑκαστάδε οἰὸν ἕκαστον,
Χαλκόν τε χρυσόν τ᾽ ἀποδώσομεν, εἰσόκε σοὶ κῆρ
Ἰανθῇ· πρὶν δ᾽ οὔτι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι. (θυσσεύς,
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀ-
l Εὐρύμαχ᾽, εἴ μοι πατρῷα πάντ᾽ ἀποδοῖτε,
Ὅσσά τε νῦν ὑμῖν ἔστι, καὶ ἄλλ᾽ ὅππιθεν ἄλλα,
Οὐδέ κεν ὣς ἔτι χεῖρας ἐμὰς λήξαιμι φόνοιο,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρας ἀποτεῖσαι ἀπονήσω.
Νῦν ὑμῖν * παρέκειται ἐναντίον ἠὲ μάχεσθαι,
Ἢ φεύγειν, ὅς κεν θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξῃ.
Ἀλλά μιν ἐ φοβέομαι οἴομαι αἶψα ὄλεθρον. (πρε.
Ὣς φάτο. τῶν δ᾽ αὖτε λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Τοῖσιν δ᾽ Εὐρύμαχος προσέφωνεε δεύτερον αὖτις,
m Ὦ φίλοι, ἦ μὲν φησὶ ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους
Ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἕλλαβε τόξον εὔξοον ἠδὲ φαρέτρην,
Οὐδοῦ ἀπὸ ξεστοῦ τοξάσσεται, εἰσόκε πάντας
Ἄμμε κτείνῃ· ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης·
Φάσγανά τε σπάσασθε, καὶ αἰπείεσθε τραπέζας
Ἰῶν ὠκυμόρων. ὅπῃ δ᾽ αὖτε πάντες ἔχωμεν
Ἀθρόοι, εἴ κέ μιν ἐδοῦ ἀπώσομεν ἠὲ θυράων.
Ἐλθωμεν δ᾽ ἀνὰ ἄστυ, βοὴ δ᾽ ὦκιστα γένοιτο.
Τῷ κε τάχ᾽ ἔστ᾽ ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσαιτο.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ἐρύσατο φάσγανον ὀξὺ,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον· ἆλτο δ᾽ ἔπ᾽ αὐτῷ
Σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δ᾽ n * ὁμαρτῇ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἰὸν ἀπὸ φαρέτρης * βάλλε στιβαρῶς μάλα μακρὸν,

Neq; alicubi scutũ erat, neq; fortis lãcea ad capiendũ. ε. οὐδέπω
Increpabant aũt Vlyssem iratis verbis, (certaminib.
Hospes, male in viros sagittas immittis nõ amplius
Aliys intereris, nunc tibi integra (adest) grauis mors,
Etenim iã nunc virũ interfecisti, qui valdè optimus
Iuuenum in Ithaca, ideò te hîc vultures edent.
Putabat vnusquisq;, quoniam dixerunt non volentẽ
Virum interfecisse, hoc autem stulti non cognouerũt,
Quòd iam ipsis & omnibus mortis fines attingebant.
Hos autem torùè conspicatus allocutus est prudens
Vlysses, (domum venire
Canes, non me amplius existimabatis redeuntem
Populo à Troianorum, quòd mihi cõsumebatis domũ ε. οἶκον, Αὖθδ τε ζ ἐπαγω. Δμωῇσιν τε γυν.
Ancillas autem mulieres apud dormiebatis violẽter,
Ipsius viuentis petebatis vxorem
Neq; Deos timentes qui cœlum latum habitant,
Neq; aliquẽ hominum reprehensionẽ in posterũ fore. ε. ἔσεσθαι
Nunc vobis & omnibus mortis fines contigerunt.
Sic dixit: hos aũt igitˉ omnes nouus timor suscepit.
Aspiciebat autem singulus quò fugeret altã mortem.
Eurymachus.a.ipsum solus respondens, allocutus est,
Siquidem iam Vlysses Ithacensis venisti,
Hæc quidẽ decenter dixisti quæcunq; fecerũt Achiui.
Multa quidem in domib iniusta, multa aũt in agro.
Sed hic quidem iam iacet qui causa fuit omnium
Antinous, hic enim imposuit hæc opera,
Non nuptiarum tantum indigens, neq; cupiens,
Sed alia cogitans, quæ ei non perfecit Saturnius,
Vt Ithacæ in populo benè ædificatæ regnaret
Ipse, at tuum filium interficeret insidiãs. (populorũ
Nũc.a.hic qdẽ in parca interfectus est, tu.a.miserere
Tuorum: at nos in futurum conciliati in populo,
Quæcũq; tibi ebibita sunt, & comesta sunt in domib⁹,
Precium separatim ducentes viginti boues singulus,
Aesq; aurumq; reddemus, donec tuum cor
Lætum fuerit. antè autem non indignanter irascere.
Hunc aũt torùè vidẽs allocutus est prudẽs Vlysses,
Eurymache, neq; si mihi paterna omnia redderetis
Quæcunq; nũc vobis sunt, & sicũ de alia imponeretis,
Neq; sic amplius manus meas cessarem cæde,
Antè omnem procos intemperiem rependere.
Nunc vobis adiacet contra vel pugnare, ε. πάρεστι κατ᾽
Vel fugere, qui mortem & parcam euitauerit.
Sed aliquem non fugere puto altam mortem.
Sic dixit, horum autẽ ipsorum soluta sunt genua.
His autem Eurymachus allocutus est secundò rursus,
O amici, non retinebit vir hic manus innocuas,
Sed postquam accepit arcum politum & pharetram,
Pauimento à polito sagittabit, donec omnes
Nos interficiet: sed recordemur pugnæ,
Ensesq; trahite, & opponite mensas
Sagittis velocibus, contra autem ipsum omnes simus
Congregati, si ipsum pauimẽto expellemus & ianuis,
Eamus in ciuitatem, clamor citissimè fiet,
Et ideò citò hic vir nunc vltimum sagittabit.
Sic igitur vociferans, traxit ensem acutum
Aereum vtrinq; acutum, saltauit autem in ipsum
Terribiliter sonans, ipse aũt sequebatur diuus Vlysses ε. ὁμάρτει
Sagittã pjciens, percussit aũt pectus ad mammam. ε. βάλεν δ᾽

Ἐν δέ

Ἐν δέ οἱ ἦπατι πῆξε θοὸν βέλος· ἐκ δ' ἄρα χθρὸς
Φάσγανον ἧκε χαμᾶζε, φαεινὴ δὲ κλισίη τε τράπεζη
κ. Κάπεσε δινηθείς· * Κάππεσε δινηθείς· ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον. ὁ δ' ἤχθετο τύπτε μετώπῳ,
Θυμῷ ἀνιάζων· ποσὶ δ' ἤθρονον ἀμφοτέροισι
Λακτίζων ἐτίναξε. κατ' ὀφθαλμῶν δ' ἔχυτ' ἀχλύς.
Ἀμφίνομος δ' ὀδυσῆος ἐείσατο κυδαλίμοιο
Ἀντίος ἀΐξας. εἵρυτο δὲ φάσγανον ὀξύ,
Εἴπως οἱ εἴξαι θυράων· ἀλλ' ἄρα μιν φθῆ
Τηλέμαχος· κατόπισθε βαλὼν χαλκήρει δουρὶ
Ὤμων μεσηγύς, διὰ δὲ στῆθος φίν ἔλασσε.
Δοῦπησεν δὲ πεσών, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ·
Τηλέμαχος δ' ἀπόρουσε λιπὼν δολιχόσκιον ἔγχος·
Αὐτὰρ ὃ μὴ Ἀμφινόμῳ· θοὸν γὰρ δείδιε μή τις Ἀχαιῶν
Ἔγχος ἀνελκόμενον δολιχόσκιον ἢ ἐλάσσαι
Φασγάνῳ ἀΐξας, ἢὲ στεφεηλῶΐ τύψας.
Βῆ δ' ἰθὺς· μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' ἐσσαφίκανεν,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἤδη τοι σάκος οἶσω καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέην δίχαλκον ὑπὲρ κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Αὐτός τ' ἀμφιβαλεύμενος ἰὼν δώσω δὲ συοῦσι
Καὶ τῷ βουκόλῳ ἄλλα. τετεύχῆσθαι γὰρ ἄμεινον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Οἶσε θέων, ἕως μοι ἀμυνέσθω πάρ' οἰοῦ, (σευσάμενος,
Μή μ' ἀποκινήσωσι θυράων μοῦνον ἐόντα,
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δ' ὑπὸ φίλῳ ἐπιπείθετο πατρί·
Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμον ὅθι οἱ κλυτὰ τεύχεα κεῖτο.
Ἔνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' ἔξελε, δοῦρατα δ' ὀκτὼ,
Καὶ πίνακας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας.
Βῆ δ' ἴμεν, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' ἐσαφίκανεν·
Αὐτὸς δ' πρώτιστα περὶ χροὶ δύσατο χαλκόν·
Ὣς δ' αὐτως τὼ δμῶε δύω τεύχεα καλὰ,
Ἕσσαν δ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαίφρονα πικιλομήτην.

In aũt ei hepate fixit velox telũ, ex aũt igitur manu
Ensem misit humum, proiecta autem mensa
Decidit voluta, longè autem aquas fudit humum,
Et poculũ circũ ansatũ, hic.a. terrã verberauit fronte
Animo dolens, pedibus autem thronum ambobus
Calcitrans quatijt, in oculis autem fusa est caligo.
Amphinomus autem Vlyssi iuit glorioso
Contrarius ruens, traxit autem ensem acutum
Si quomodo eius exiret ianuis, sed ipsum præuenit
Telemachus à tergo percutiens ærea lancea
Humerorum medio, per autem pectora penetrauit.
Sonuit autem cadens, terram autem percussit fronte.
Telemachus autem ruit relicta longa lancea
Illic in Amphinomo, valdè.n. timebat ne qs Achiuo-
Lanceã dum extraheret longam, vel adegerit. (rum
Ensferuens, vel in caput, reclinatum verberans.
Iuit aũt currens, valdè.a. citò dilectũ patrẽ peruenit.
Prope autem stans verba velocia allocutus est,
O pater, iam tibi scutum portabo & duas lanceas,
Et galeam benè ream in temporibus aptam,
Ipseq; induar profectus, dabo autem subulco
Et bubulco alia, armari enim melius.
Hunc.a. respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Porta currens quousq; auxiliariæ sagittæ adsunt
Ne me amoueant ianuis solus cùm sim.
Sic dixit, Telemachus autẽ dilecto obediuit patri.
Perrexit.a. ire ĩ thalamũ, vbi ei inclyta arma iacebãt.
Hinc quatuor quidem scuta accepit, lanceas aũt octo
Et quatuor galeas æreas densas,
Venit autem ferens, valdè autem citò dilectum patrem peruenit.
Ipse autem primùm circa corpus indutus est æs.
Sic.a. eodẽ modo hi famuli induti sunt arma pulcra,
Steterunt aũt circũ Vlyssem prudentẽ varij consilij.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ὁ γυμνώθη] Hic liber μνηστηροφονία ab antiquis inscribitur, propter procorum cædem, quam Vlyssem confeciſſe prodidit Homerus. Ad eam vt ſe meliùs accingat Vlyſſes, exuit quædam veſtimenta, quibus fortaſſe magis grauabatur. Nam vt omnia depoſuerit, neq; ipſum decorum patitur, neq; cicatrix quam tegere ſine dubio adhuc voluit, neq; ipſa Euryclææ verba, quibus ipſum poſtmodum affabitur: μὴ δ' ὅτω ῥάκεσιν πεπυκασμένον· ἄφρονες ἄμμες ἔσεσθε.

Euſtathius dicit, νοητέον δ' ἐν τοῦτο ὅτι ζωσάμενος Ὀδυσσεὺς, ἐγυμνώθη τὰ σκέλη μόνα, ὡς μὴ ὑπὸ τῶν ῥηθέντων ἄλλο παρεμφαίνεσθαι. Quem locum planè corruptum arbitror, legendumq; ὅτι γυμνωθεὶς Ὀδυσσεὺς ἐζώσατο τὰ σκέλη μόνα, &c. alioqui non conueniunt ſequentia, ὡς μηδὲ, &c. quæ negatiuè efferuntur. Verba enim Euſtathij ſonant, Vlyſſes nudatus eſt ſolis cruribus, ne prædictam cicatricem oſtenderet: atqui hoc abſurdum eſt. Ergo nos meliùs dicimus, tecta fuiſſe illius crura. Vel illa, μὴ δὲ, eſſent delenda, vt illud ἐγυμνώθη retineremus, quaſi cicatricem illam eſſet aliquo modo oſtentaturus, vt melius à ſpectatoribus pro Vlyſſe agnoſceretur. Litem ſub iudice relinquo. Id tantùm generalius notandum, partim nudum, partim veſtitum fuiſſe in hac pugna Vlyſſem: quanquam Poëta ſolam γύμνωσιν expreſſerit. Hunc autem verſum monet Euſtathius conuenire in virum ἕτοιμον ἐς ἔλεγχον ἢ λοιπὸν ἵνα δραστηριότητα, quaſi in modum prouerbij.

b ἕστω μὴ δή] Antequam procos ſagittis petat, hoc vtitur exordio. quo docet, primum illud certamen ſibi ſine vllo nocumento eſſe abſolutum: iam autem in alium ſcopum ſe collineare, quem nullus vnquam anteà contigerit. Quod dixiſſe mihi videtur, ne incautos procos aggredi exiſtimaretur, ſed quodammodo præmonitos: deinde etiam ex Homeri conſuetudine, apud quem ita ſe inuicem verbis hoſtes compellare ſolent, vt pleniùs vidimus in Iliade. Cùm autem hoc ἄεθλον vocat ἀέκητι, id duobus modis iuxta Euſtathium intelligi poteſt: vel vt intelligat, fuiſſe illi innocuum præter procorum ſententiam, qui ei tam miſerum exitium anteà minitabantur: vel vt ironicè nociuum ſibi fuiſſe dicat, vt proci quidem exiſtimabant. Sed prior ſententia mihi magis placet, quanquam ne hæc quoque ſit aſpernanda. Ab Apolline denique auxilium petit, id eſt, à Deo κλυτοπόλῳ, vt ſuperiore libro videbamus.

c ἐπ' Ἀντινόῳ] Hic Antinous ei maximè fuerat iniurius, & primus omnium ei inſultauerat, vt vidimus ſup. lib. 18. Itaque rectè de eo etiam primò vindictam ſumit.

d ἤ ῥά τοι ὁ καλὸν ἄεθλον] Didymus refert, Dionyſium Thracem (qui fuit etiam Homeri commentator) prodidiſſe, illud prouerbium, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, Multa cadunt inter calicem ſupremaq; labra, hinc manaſſe: ſiquidem admouens iam labris poculum Antinous ab Vlyſſe interimitur. Vide Eraſm. Chil. 1. cent. 5. prou. 1.

e πῆς κ' οἰοῖσι] Hoc ſanè periculum nihil erat, vt proci reformidarent à ſolo homine, qui potiùs tantam multitudinem reformidaturus videbatur, quantumuis fortitudine excelleret. Nam ſi nec Hercules quidem duobus ſufficit, quis putet Vlyſſem centum octoginta viros audere aggredi? Et hoc quidem extra humanum captum. Sed tamen præcedentia faciunt, vt minus hoc ἀδεὲς videatur, ſiquidem armis iam procos tacitè ſpoliarit, ædium etiam cuſtodiam penes ſe habeat: præterea qui ſolus aliàs trecentis Troianis reſiſtere potuit, longè facilius potuit procis. Denique Iouis & Mineruæ auxilio fretum, quid non audeat, vel quid non poſſit?

f ἀκλεΐζη] Quam alij θρασυτῆτα appellare poſſent, nos ἀκριβῆ in hoc Poëta maximè ſumus demirati, cuius ſe exemplum adhuc offert hoc loco in deſcribenda Antinoi morte.

g ἐδέ τι ἄσσις] Vidimus antea lib. 20. Telemachum ex consilio Vlyssis omnia arma ex hoc loco remouisse. Cùm ergo iis se spoliatos sentiunt, ad verba confugiunt, quibus proscindunt Vlyssem, & ei mortem crudelem minantur. At Vlysses statim se illis prodet, cùm iusta in eos indignatione, & exprobratione tot facinorum ab ipsis in suis ædibus commissorum, quæ ipse mox sit vindicaturus. Et ita quidem id præstitit, vt reliquos omnes perterrefecerit, atq; adeò ad preces confugerint.

h ὦ κύνες,] Exprobrat illis Vlysses, quòd cùm existimarēt eum non amplius rediturum, triplici eum iniuria affecerint. Prima fuit, quòd bona consumerent. Secunda, quòd ancillis concumberent. Tertia, quòd eius adhuc viuentis vxorem ambiebant. Illud primum caput planè excusatione omni caret, ex ratione qua anteà aduersus hoc ipsum factum apud procos vtebatur Penelope, quòd iniquum esset eos, qui vxorē in matrimonium deposcerent, eius facultates, aut familiæ, in qua versatur, diripere, cùm potiùs suas in eum finem deceat profundere. Alterum cùm per se turpe sit, tum ex alienæ domus circumstantia turpius effectum est. Prostremum ex parte quidem Vlyssis graue fuit, ex procorum paululum tolerabilius: siquidem ipsi potuerint credere eum non amplius in viuis esse. Itaq; qualis hæc fuit iniuria, viduam in coniugem postulare? At, vt dixi, Vlysses hoc factum ex sua parte ponderat, atq; ex alijs facinoribus, quæ hanc μνηστείαν consectabantur.

i ἐν μὲν δὴ] Reliquis procis non solùm obmutescentibus, sed etiam ita perterritis, vt fugam huius periculi vndiq; quærerent, vnus Eurymachus substitisse dicitur, ac primùm verbis conatur exulceratum Vlyssis animum sedare fatendo culpam, sed ita tamen, vt eius causam in Antinoum defunctum reijciat: deinde restitutionem illi bonorum omnium, quæ ipse sibi à procis consumpta conquerebatur offerendo, immò longè plura quàm illi consumpserint. Illa autem culpæ reiectio in Antinoum frigidissima fuit: primùm quòd existimari potuit eam confingere, cùm iam sibi patrocinari non posset amplius Antinous: deinde quòd ipse idcirco neq; se neq; alios illa eadem culpa eximat. nam cùm illius maleuolum animum perceperint, quem iam damnant (in persona huius Eurymachi) cur illi adhærescebant, neque potiùs eius obsistebant conatibus? Cùm ergo potiùs eos iuuarint, vt constat etiam ex præcedentibus narrationibus, in quibus Poëta docet, eos omnes in Antinoi necem coniurasse, atque adeo modum illius exequendi consilij exquisijsse, meritò has excusationes & prætextus nihili facit Vlysses, in omniumque cædem iam in ipso principe inchoatam pergit.

k λαῶν σῶν.] Illud non videbatur leue pondus habiturum apud Vlyssem, ne nimirum in suum sæuiret populum, cuius conseruationi potiùs studere debuisset. At Vlysses tam putrida & malè sana membra amputari mauult, quàm totum populi corpus illorum diuturniore societate vitiare. Et id omnino boni est principis officium, à prauis & sceleratis hominibus ditionem suam repurgare, non secùs ac olim agricolæ ex agro suo lappas, & tribulos, infeliciaq; lollia, cæterasq; frugibus nocentes herbas extirpare.

l δύσμαχ' ὃς ἄλλ' ἅ μοι] Quod primùm de causa huius petulantiæ ex Antinoo Eurymachus prætexebat, Vlysses non refellit, quia iam verbis & oratione prolixiore hîc opus non sit, tum quòd fortè absurdū erat, vt responsum, immò ne attentionem quidē ipsius Vlyssis non mereretur. Ergo ad postremam tantùm illius ἀπολογίας partem, qua Eurymachus restitutionem illam bonorum pollicebatur, respondet, eos nulla ratione ab hac internecione sese posse redimere, nisi fortè pugna vel fuga: quanquam huius copiam illis se non relicturum sperat.

m ὦ φίλοι] Hæc ἀγχίνοια & animi præsentia in Eurymacho sanè laudanda, vt cùm verbis, & quàm honesta potuit excusatione Vlyssem demulcere non potuerit, ad sui tutelam se accingat, ad quam etiam reliquos hortatur: hoc consilio. Si quieti mansissent proci, Vlysses ex limine commodè & facilè eos sagittis transfodisset. Satius ergo fuit, eniti eos omnibus viribus, vt eum inde expellerent, quo melius in ciuitatem erumperent, in qua tumultu excitato hunc sagittarium è medio tollerent. Abiecti tamen hunc Eurymachum animi constat, qui vnius causa, cui iam tantam multitudinem imparem agnoscere videtur, totam ciuitatem sit in eum concitaturus, quasi Vlysses minoribus viribus deturbari & interimi non possit.

n βάλλε τῷ ὃς] Consilium consultori pessimum, inquit prouerbium. quod iam in Eurymachum cadit, in cuius morte describenda solitam ἀκριβείαν obseruat Poëta.

o κατόπισθε] Illa quæ à tergo infliguntur vulnera, interdum ei qui vulneratur, interdum ei qui vulnerat, dedecus afferre solent. Illi quidem si in fuga ei hoc contingit: huic, si hostem ab ea parte aggreditur. Insciū enim & incautum quendam hac ratione offendere, nullius est laudis sed potiùs vituperij: quia testatur se faciem hostis reformidasse. In hoc Telemachus noster incurrere videtur, cùm à tergo hunc Amphinomum interficit. Sed hoc vel eius adolescentiæ & ἀπειρίᾳ bellicæ vel etiam angustijs loci, in quo iam versabatur, tribuendum est: vel deniq; quia duo isti tot procorum antagonistæ ijs etiam abuti possint, quæ alijs indecora sunt, vt illud, —*dolus an virtus quis in hoste requirat?* hoc loco maximè vsurpari posse videatur. Quod autem posteà fugit, nō tam timori asscribendum est, quàm prudentiæ, siquidem temerariorum erat hominum, diutiùs illic inermes consistere. Itaque obserues iam in Telemacho paternæ illius virtutis luculenta vestigia.

Αὐτὰρ ὅγ', ὅφρα μὲν αὖτως ἀμυναδὶς ἔσαν ἰοὶ,
Τόφρα μνηστήρων εἶλα γ' αἰεὶ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Βάλλε πυκνοσκομέων, τοὶ δ' ἀγχοῦ ἔπιπτον.
a Αὐτὰρ ἐπεὶ λίπον ἰοὶ ὀϊστοδόκον ἄνακτα,
Τόξον μὲν ῥ' ἔστησε θυραμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Ἔκλινεν ἐσσεμένας πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα·
Αὐτὸς δ' ἀμφ' ὤμοισι βάκτρον πέτρα θέλυμνον.
Κεφαλὴ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην ἐύτυκτον ἔθηκεν
Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ.
Ὀρσοθύρη δέ τις ἔσκεν εὐδμήτῳ ἐνὶ τοίχῳ.
Ἀκρότατον ᾗ παρ' ἀοιδὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Ἦν ὁδὸς ἐς λαύρην, σανίδες δ' ἔχον ἀραρυῖαι·
Τὴν δ' ὃ μνηστὴρ φεύγεσκε παρὰ δίον ὑφορβόν
Ἐς τοῦτ' ἄγχι αὐτῆς· μία δ' οἴη γίνετ' ἐφορμή.
Τοῖς δ' *Ἀγέλαος ἔφη, ἔπος πάντεσσι πφαύσκων,
Ὦ φίλοι, ἦ κε αὖ δή τις ἀνὴρ ὀρσοθύρην ἀναβαίη,
Καὶ εἴποι λαοῖσι; βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο;
Τῷ κε τάχ' ἔστιν ἀνὴρ νηῶν ὕστατα ῥέξαιτο.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Μελανθεὺς αἰπόλος αἰγῶν,
Οὔπως ἔστ' Ἀγέλαε διοτρεφές. ἄγχι γὰρ αὐτὸς
Αὐλῆς καλὰ θύρετρα, καὶ ἀργαλέον στόμα λαύρης.
Καί κ' εἷς πάντας ἐρύκοι ἀνὴρ ὅστ' ἄλκιμος εἴη.
Ἀλλ' ἄγετ' ὑμῖν τεύχε' ἐνείκω θωρηχθῆναι.

*At hic quandiu quidem ad auxilium aderāt sagittæ,
Tamdiu procorum vnum semper in domo
Percussit inspiciens, hi autem simul stricti cadebant.
At postquam liquerunt sagittæ sagittantem regem,
Arcum quidem ad postem bene firmæ domus
Inclinauit stare ad parietes splendidos,
Ipse autē circum humeros scutū posuit quadruplex,
Capite autem in forti galeam benè factam posuit
Conum, grauiter autem crista desuper nuebat.
Accepit autem fortes lanceas duas armatas ære.
Ianua autem quædam erat bene ædificato in pariete
Vltimum autem ad solum bene stantis domus
Erat via ad vicum, tabulæ autem erāt bene cōgruæ.
Hanc aūt Vlysses custodire iussit diuinum subulcum
Stantem prope ipsam, vnus autem solus erat aditus.
His autem Agelaus dixit verbum omnibus nuncians,* γρ. ἀγλαὸς μετείπεν,
*O' amici iam aliquis in ianuam ascendat,
Et dicat populis, clamor citissimè fiat.
Ideò citò hic vir nunc postremò sagittet.
Hunc autem rursus allocutus est Melanthius custos caprarum,* (uiter
*Non aliquo modo est Agelaë diuine. prope enim graAulæ pulcras ianuas & molestum os vici,
Et vnus omnes prohibebit vir, qui fortis sit.
Sed agè vobis arma portabo vt armemini.*

Ἐκ θαλάμοιο. εἴδομεν γὰρ (οἴομαι) ἐδέ τῃ ἄλλῃ
Τεύχεα κατθέσθαι οὐδ' ἡνιόχους καὶ φαίδιμα ἴππους.
Ὣς ἐπιὼν αὐέβαινε Μελανθιος αἰπόλος αἰγῶν
χ. ὠὰξ Εἰς θαλάμους· ὀλυσσῆος * ἀνὰ ῥῶγας μεγάροιο.
Ἔνθεν δώδεκα μὲν σάκε' ἔξελε, τόσσα δ' ὀλόεσσα,
Καὶ τόσσας κυνέας χαλκήρεας ἱππιοσείρους·
Βῆ δ' ἴμεναι, μάλα δ' ὦκα φέρων μνηστῆρσιν ἔδωκε.
b Καὶ τότ' ὀλυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
χ. χερσί π Ὡς πρόσθε βαλλομένοιο ἴδε τεύχεα, * χερσὶ δ' ὀλόεσσα
Μακρὰ πινάσσοντας· μέγα δ' αὐτῷ φαίνετο ἔργον.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή τις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
χ. Ημιν επ' * Νῶϊν ἐποτρύνει πόλεμον κακόν, ἠὲ Μελανθώ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
c Ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ τόδε γ' ἤμβροτον, (οὐδέ τις ἄλ-
Αἶσιμος) ὃς θαλάμοιο θύρην πυκινῶς ἀραρυίας (λος
Κάλλιπον ἀγκλινὰς· τῶν δ' οὐ σκοπὸς ἦεν ἀμείνων.
Ἀλλ' ἴθι δή· Εὔμαιε θύρην ἐπίθες θαλάμοιο,
Καὶ φέσσαι εἴπερ ἄρ' ἐστὶ γυναικῶν· ἢ τάδε ῥέζει,
Ἠὲ ἰὸς Δολίοιο Μελανθόλς, τόν περ ὀΐω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Βῆ δ' αὖτις θαλάμονδε Μελανθίος αἰπόλος αἰγῶν,
Οἴσων τεύχεα καλά· νόησε δὲ δῖος ὑφορβός,
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Κεῖνος δ' αὖτ' αἰόλος αἰὴρ ὃν ὀΐομεθ' αὐτοί,
Ἔρχεθ' ἐς θάλαμον· σὺ δέ μοι νημερτὲς ἔνισπε,
Ἦ μιν ἀποκτείνω ἤ κεν πρείοσσιν ἄγωμαι·
Ἦέ σοι ἐνθάδ' ἄγω, ἵν' ὑπερβασίας ἀποτίσῃ
Πολλὰς, ὅσσας ἔτλη ἐμήσατο σῷ ἐνὶ οἴκῳ. (σοῦς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ἦ τοι ἐγὼ καὶ Τηλέμαχος μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Σχήσομεν ἔνδοθεν μεγάρων, μάλα περ μεμαῶτας·
Σοῦ δ' ἀποστρέψαντε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν,
Εἰς θάλαμον βάλετε, σανίδας δ' ἐκάδησθαι ὄπιθε·
Σφῶϊ δὲ πλεκτοῖσιν ἐξ αὐτοῦ πρηνέα πάντες,
Κίονι ἀν' ὑψηλῷ ἔρυσαι, πέλασαί τε δρηχῆσιν,
d Ὥς κεν δηθὰ ζωὸς ἐὼν, χαλεπ' ἄλγεα πάσχῃ.
Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα μᾶλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς θάλαμον· λαθέτην δέ μιν εἴσω ἐόντα.
Ἦ τοι ὁ μὲν θαλάμοιο μυχὸν κάτα τεύχε' ἐρεύνα·
Τὼ δ' ἔσαν ἑκάτερθε θυρὴ σανθμοῖσι μένοντε·
Εὖθ' ὡς ὅτε δόλον ἔβαινε Μελανθὼ αἰπόλος αἰγῶν,
Τὴν ἑτέρην μὲν χερὶ φέρων καλὴν ῥυφάλειαν,
Τὴν δ' ἑτέρην σάκος εὐρὺ, γέρον, πεπαλαγμένον ἄζῃ.
Λαέρτεω ἥρωος, ὃ κεκλίζων φορέεσκε·
Δὴ τότε γ' ἤδη κεῖτο, ῥαφαὶ δ' * ἐλέλυντο ἰμάντων.
χ. δε λέλυντο Τὼ δ' ἄρ' ἐπαίξαντ' ἐλέτην, ἑρητύν τε μιν ἔισω
Κεκλίξ· ἐν δ' ἀπέδησε θοὴν χαμαὶ βάλον ἀχνύμενον κῆρ.
χ. τ' ἴδιον Σκαὶ ὃ πόδας χεῖράς * τε δέον θυμαλγέϊ δεσμῷ,
χ. ἀκελδον Εὖ μάλ' ὑπερθύμαντε διαμπερὲς, ὡς * ἐκέλευσεν
Υἱὸς Λαέρταο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Σφὼ δὲ πλεκτοῖσιν ἐξ αὐτοῦ πρηνέα πάντες,
Κίονι ἀν' ὑψηλῷ ἔρυσαν, πέλασάν τε δρηχῆσι.
e Τὸν δὲ ὑπερθύμεων προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Νὺ μὲν δὴ μάλα πάγχυ Μελανθίη νύκτα φυλάξεις
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ κεκλέγμενος, ὡς σε ἔοικεν·
Οὐδέ σε γ' ἠελίοιο παρ' Ὠκεανοῖο ῥοάων

Ex thalamo, illic enim (puto,) neq; aliò
Arma deposuerunt Vlysses & illustris filius.
Sic locutus, ascendit Melanthius custos caprarum
In thalamum Vlyssis supra scalas domus,
Vbi duodecim quidē scuta excepit, tot autē lanceas,
Et tot galeas æreas equino crine densas.
Perrexit aūt ire, valdè aūt citò portans procis dedit.
Et tunc Vlyssis soluta sunt genua & dilectum cor,
Postq; circūponentes vidit arma, manibus.a. lanceas
Longas quatientes, valdè autem ipsi apparebat opus.
Statim autē Telemachū verba velocia allocutus est,
Telemache, certè valde iā aliqua in domib. mulie-
Nobis impellit bellum malum, vel Melanthius. (rū
Hunc.a. rursus Telemachus prudēs contra locutus
O pater, ipse ego hoc peccaui, (neq; aliquis alius (est,
Causa.) qui thalami ianuam spissè congruam
Reliqui inclinans, horum aūt speculator esset melior.
Sed vade diuine Eumæe, ianuam claude thalami,
Et obserua siue qua est mulierum, quæ hæc faciat,
An filius Dolij Melanthius, quem ego puto.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Iuit.a. iterū thalamum Melanthius custos caprarū,
Portaturus arma pulcra, intellexit.a. diuus subulcus.
Statim autem Vlyssem allocutus est qui prope aderat,
Diuine Laërtiade prudens Vlysses,
Ille autem rursus exitiosus vir quem putamus ipsi
It in thalamum, tu autem mihi verum dic,
Nunquid interficiam si potentior ero?
An tibi huc ducam, vt iniustitias persoluat
Multas, quantas hic operatus est tua in domo?
Hunc aūt respondens, allocutus est prudēs Vlysses,
Certè ego & Telemachus procos superbos
Retinebimus intra domos, quāuis multùm incitatos.
Vos autem auersis pedibus & manibus desuper
In thalamum mittite, tabulas autem ligate à tergo.
Cathenam autem plicatam ex ipso penetrantes
Columnam in altam trahite, admouete trabibus,
Vt diu viuus graues dolores patiatur.
Sic dixit, hi autem igitur hunc valdè quidem au-
diuerunt & obediuerunt. (psum intus existētē.
Perrexerunt autē ire in thalamum, latuerunt aūt i-
Certè hic qdem thalami conclaui in arma quærebat,
Hi autem steterunt vtring, apud limina manentes,
Quādo in pauimētū ibat Melanthius custos caprarū,
Altera quidem manu ferens pulcram galeam,
Altera.a. scutū latum, antiquū, inquinatū siccitate
Laërtis herois quod iuuenis portabat. (rorum.
Tum quidē iacebat, cōglutinationesq; solutæ erāt lo-
Iam tunc irruētes ceperunt, traxeruntq; ipsum intrò
Per caput, in pauimēto.a. in terrā iecerūt dolētes cor.
Pedes autem manusq; colligauerunt tristi vinculo
Valdè vertentes penitus sicut iusserat
Filius Laërtis pertolerans diuus Vlysses,
Cathenam autem plicatam ex ipso quæ penetrārat,
Columnā in altā traxerūt, ppinquauerūtq; trabib.
Hunc aūt cauillans alloquutus es Eumæe subulce
Nunc quidem iam valdè omnino Melanthie noctem
Lecto in molli dormiens sicut decet. (seruabis
Neq; te Aurora ab Oceani fluctibus

Δήσει

Αἠσὶ ἐωθεχομείη χρυσόθρονος, ἰῶϊκ' ἀγινεῖς
Αἶγας μνηστῆρεσι δόμον κάτα δαῖτα πένεσθαι.
Ὡς ὁ μὲν αὖθι λέλιπτο παθὼν ὀλοῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Τὼ δ' ἐς τάχεα δύντε, θύρας τ' ὀπιθέντε φαεινὰ,
Βήτην εἰς Ὀδυσῆα δαΐφρονα, ποικιλομήτην.
Ἔνθα μέσοι πυέοντες ἐφέστασαν· οἱ μὲν ἔσω ἐδμοί,
Τέσσαρες, οἱ δ' ἔπι σῖτον ἔδον, πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Τοῖσι δ' ἔσω ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη.
[f] Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠῦ καὶ αὐδήν.
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδὼν, καὶ μῦθον ἔειπε,
Μέντορ ἄμυνον ἀρὴν, μνῆσαι δ' ἑτάροιο φίλοιο,
Ὅς σ' ἀγαθὰ ῥέζεσκον· ὁμηλικίη δέ μοι ἐσσί.
Ὣς ἔφατ', οἰόμενος λαοσσόον ἔμμεν' Ἀθήνην.
Μνηστῆρες δ' ἑτέρωθεν ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι·
Πρῶτος τὴν γ' ἐνένιπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Μέντορ, μή σ' ἐπέεσι παραιπεπίθησιν Ὀδυσσεὺς
Μνηστῆρεσι μάχεσθαι, ἀμυνέμεναι δέ οἱ αὐτῷ.
Ὧδε γὰρ ἡμέτερον γενόον τελέεσθαι οἴω·
Ὅππότε κεν τοὺς κτέομεν, πατέρ' ἠδὲ καὶ υἱόν,
Ἔνθ' ἦ σὺ φρεσὶν ἔπτα πεφήσεαι, οἷα μενοινᾷς
Ἔρδειν ἐν μεγάροις; σῷ δ' αὐτοῦ κρέατι τίσεις.
Αὐτὰρ ἐπὴν ὑμέων γε βίας ἀφελώμεθα χαλκῷ,
Κτήματ' ὅσ' ἄττα τοι ἐστὶ τά τ' ἔνδοθι καὶ τὰ θύρηφι,
Τοῖσιν Ὀδυσσῆϊ μεταμίξομεν· οὐδέ τοι υἷας
Ζώειν ἐν μεγάροισιν ἐάσομεν οὐδὲ θύγατρας,
Οὐδ' ἄλοχον κεδνὴν Ἰθάκης κατ' ἄστυ πολεύειν.
Ὣς φάτ'. Ἀθηναίη δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Νείκεσεν δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσεὺ μενεδήϊον, ἐμπεδόν ἐσθλὸν,
ἀλκὴ,
Οἵη ὅτ' ἀμφ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ὀπατερείῃ
Εἰνάετες Τρώεσσιν ἐμάρνασο νωλεμὲς αἰεί·
Πολλοὺς δ' ἀνδρας ἔπεφνες ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
[h] Σῇ δ' ἥλω βουλῇ Πελάσγη πόλις εὐρυάγυια.
Πῶς δὴ νῦν, ὅτε * σόν γε δόμον καὶ κτήματ' ἰκάνεις,
Ἄνδρα μνηστῆρων ὀλοφύρεαι ἄλκιμον εἶναι;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἐμὲ ἵσασο, καὶ ἴδε ἔργον,
Ὅφρ' εἰδῇς οἷός τοι ἐν ἀνδράσι δυσμενέεσσι
Μέντωρ Ἀλκιμίδης δυεργέσιας ἀποτίνῃ.
Ἦ ῥα καὶ οὔπω πάγχυ δίδεν ἑτεραλκέα νίκην,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρα σθένεός τε καὶ ἀλκῆς πειρήτιζεν
Ἠμὲν Ὀδυσσῆα καὶ ἀγακλυτὸν Τηλεμάχοιο.
Αὐτὴ δ' αἰθαλόεντα κατὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ἔζετ' ἀναΐξασα, κελιδόνι εἰκέλη αὐτῇ.
Μνηστῆρας δ' ὤτρυνε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Εὐρυνόμους τε καὶ Ἀμφιμέδοντ', Δημοπτόλεμός τε,
Πεισανδρός τε Πολυκτορίδης, Πόλυβός τε δαΐφρων.
Οἳ γὰρ μνηστήρων ἀρετῇ ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι,
Ὅσσοι ἔτ' ἔζωον, βέλε τε ψυχέων ἐμάχοντο·
Τοὺς δ' ἤδη ἐδάμασσε βιὸς καὶ πυρφόρες ἰοί.
Τοῖς δ' * Ἀγέλαος ἔφην, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων,
[k] Ὦ φίλοι, ἤδη χεῖρα καθαίνει ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Καὶ δὴ οἱ Μέντωρ μὲν ἔβη κενεὰ δόρατα ἀπτῶν,
Οἱ δ' οἶοι λείπονται ἐπὶ πρώτῃσι θύῃσι.
Τῷ νῦν μὴ ἅμα πάντες ἀφίετε δέρεθε μακρά·
Ἀλλ' ἄγεθ' οἱ ἓξ πρῶτον ἀκοντίσατ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ Ὀδυσσῆα βλῆδι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Τῶν δ' ἄλλων ἀκὴν ἔμεν, ἐπὴν ἔτος γε πέσῃσιν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὡς ἐκέλευσεν,

Latebat veniens aurea sede, quando adduces
Capras procis domo in conuiuium laborare. (Io.
Sic hic qdē illic relict⁹ est extēsus pnicioso in vincu
Hi autem in arma euntes, portaq; imposita lucida,
luerunt ad Vlyssem prudentem, versutum,
Vbi robur spirantes instabāt, hi quidem in pauimētō
Quatuor, hi autem intra domum multiq; & boni.
Hos autem propè filia Iouis venit Minerua,
Mentori assimilata & corpore ac voce.
Hanc a. Vlysses lætatus est videns, & verbum dixit,
Mentor expelle diras, recordare autem socij dilecti
Quæcunq; bona feci, æqualis autem mihi es. κ. Ὀ⁊ σ' ἀγ'
Sic dixit putans populorū seruatricē esse Minerua.
Proci autem ex altera parte minabantur ex domo.
Primus hanc increpauit Damastorides Agelaus,
Mentor, ne te verbis persuadeat Vlysses
Procis pugnare, auxiliari autem ei ipsi:
Sic enim nostram mentem perfici puto,
Quando hos interfecerimus patrem ac filium,
In autem tu his posteà interficieris, qualia cogitas
Facere in domibus? tuo autem ipsius capite solues.
At postquam vestrum violentias abstulerimus ære,
Possessiones quot tibi sunt quæq; intus, & quæ foris,
Ius (quæ sunt) Vlyssis commiscebimus, neq; filios
Viuere in ædibus sinemus, neq; filias,
Neq; vxorem prudentem in ciuitate versari.
Sic dixit, Minerua aūt irata est ex animo magis,
Increpauit autem Vlyssem iratis verbis,
Non amplius tibi Vlysses robur firmum, neq; ali-
qua fortitudo,
Qualis quando ꝓ Helena albis vlnis bono patre nata
Nouem annis Troianis pugnasti assiduè semper.
Multos autem viros interfecisti in graui pugna,
Tuo autem capta est cōsilio Priami ciuitas lata vijs.
Quomodo iam nūc quādo tuū populū & possessiones κ. σὸν δῆ-
Contra procos indignaris fortis esse? (μον
Sed agè huc amice apud me sta, & vide opus,
Vt videas qualis tibi in viris inimicis
Mentor Alcimedes beneficia rependat.
Dixit, et nondū omnino dedit alternātē victoriā.
Sed adhuc potentiamq; & fortitudinem tentabat
Et Vlyssis ac filij gloriosi.
Ipsa autem splendidæ in domus trabem
Sedit ruens hirundini similis contrá.
Procos autem concitabat Damastorides Agelaus,
Eurynomusq; & Amphimedon, Demoptolemusq;
Pisandrusq; Polyctorides, Polybusq; prudens,
Hi enim procorum fortitudine erant egregiè optimi.
Quicūq; adhuc viuebant, & pro animab. pugnabāt.
Hos autem iam domuit arcus & frequentes sagittæ.
His autem Agelaus dixit verbum omnibus nuncians, κ. ἀγέλεως
O amici, iam tenebit vir hic manus innocuas, μετέφην,
Et iam ei Mētor qdem abijt inanes iactationes dicēs,
Hi autem soli relicti sunt in primis ianuis,
Ideò nunc non simul omnes immittite lanceas longas.
Sed agitè, in eum primum iaculamini, si cubi Iupiter
Det Vlyssem percuti, & gloriam reportare:
Horum autem aliorū non cura, postquā hic ceciderit.
Sic dixit. hi. a. igitᵒ omnes iaculati sunt sicut iussit,

Ἰέμενοι· τὰ ἦ πάντα ἐτώσια ἧκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλῳ μὲν σταθμὸν εὐναιόμενον μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλῳ δ' ἦ θύρῃ πυκινῶς ἀραρυίῃ·
Ἄλλῃ δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πρόφατ' ἀλδαίνοντο μνηστῆρες,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Ὦ φίλοι, ἤδη μέν κεν ἐγὼν ἔπος αὐδήσαιμι καὶ ἄμμι
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀνωΐστους ὀτρύνασθαι
Ἧμέας ἐξεναρίζειν ἅπαν περ θέσφατον ἔστιν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀμοιβηδὶς ὀϊστεύσαντο,
Ἄντα πιφαυσκόμενοι. Δημοπτόλεμον μὲν Ὀδυσσεύς,
Εὐρυάδην δ' ἄρα Τηλέμαχος, ἔλατον δὲ συβώτης,
Πείσανδρον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἅμα πάντες ὁμηγερὲς ἔλον ἀσπερχὲς ἰόντες.
Μνηστῆρες δ' * ἀνεχώρησαν μεγάροιο μυχόνδε·
Τοῖς δ' ἄρ' ἐπήϊξαν, νεκύων δ' ἐξ ἔγχε' ἔλοντο.
Αὖτις δὲ μνηστῆρες ἀνωΐστους ὀϊστεύσαν,
Ἰέμενοι· τὰ δὲ πολλὰ ἐτώσια ἧκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλῳ μὲν σταθμὸν εὐναιόμενον μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλῳ δὲ θύρῃ πυκινῶς ἀραρυίῃ·
Ἄλλῃ δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Ἀμφιμέδων δ' ἄρα Τηλέμαχον βάλε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ
ἀκ. ἀμβλύνθη Λίγδην, * ἄκρῃ δὲ ῥινὸν διηλήσατο χαλκός.
Κτήσιππος δ' Εὔμαιον ὑπὲρ σάκεος ἔγχει μακρῷ
Ὤμου ἐπιγράψας· τὸ δ' ὑπὲρ πτατο, πῖπτε δ' ἔραζε.
Τοὶ δ' αὖτ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαίφρονα ποικιλομήτην
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀνώϊστον ὄρουσαν ὀξέα δοῦρα.
Ἔνθ' αὖτ' Εὐρυδάμαντα βάλε πολύπορθος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφιμέδοντα δὲ Τηλέμαχος, Πολυβον δὲ συβώτης·
Κτήσιππον δ' ἄρ' ἔπειτα βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνὴρ
Βεβλήκει στέρνοις ἐπευχόμενος δὲ προσηύδα·
Ὦ Πολυθερσείδη φιλοκέρτομε, μήποτε πάμπαν
Εἴκων ἀφραδίῃσι μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ θεοῖσι
Μᾶλλον ἐπιτρέψαι· ἐπεὶ πολὺ φέρτεροί εἰσιν.
ξεῖνόν τοι αὐτὶ πόδος ξεινήϊον, ὅν ποτ' ἔδωκας
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι δόμον κάτ' ἀλητεύοντι.
Ἦ ῥα βοῶν ἑλίκων ἐπιβουκόλος αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Οὔτα Δαμαστορίδην εὐρυκρείων ἔγχει μακρῷ.
Τηλέμαχος δ' Εὐηνορίδην Λειώκριτον ἔβαλ' ὀξὺ
Δουρὶ μέσον κοιλεῶνα, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν·
Ἤριπε δὲ πρηνὴς, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ.
ἀκ. φθίμβροτον Δὴ τότ' Ἀθηναίη * φθισίμβροτον αἰγίδ' ἀνέσχε
Τ' ὑψόθεν ἐξ ὀροφῆς· τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν.
Οἱ δ' ἐφέβοντο κατὰ μέγαρον, βόες ὡς ἀγελαῖαι,
Τὰς μιν τ' αἰόλος οἶστρος ἐφορμηθεὶς ἐδόνησεν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται.
Οἱ δ', ὥστε' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι
Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ' ὀρνίθεσσι θορῶσι,
Τά μιν τ' ἐν πεδίῳ νέφεα πλώοντα ἴδωνται,
Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίνεται οὐδὲ φυγή, χαίρουσι δέ τ' ἀνέρες ἄγρῃ·
Ὣς ἄρα τοὶ μνηστῆρας ἐπαΐξαντες κατὰ δῶμα
Τύπτον ἐπισχερώ, τῶν δὲ στόνος ὦρνυτ' ἀκοντι,
Κρατῶν τυπτομένων· πᾶν δ' ἔπλετο αἵματι θοῦρον.

Cupientes, hæc autem multùm vana fecit Minerua.
Horum alius quidem limen benè firmatæ domus
Percussit, alius autem ianuam subtiliter compactam.
Alius a. in pariete fraxinea (hasta) cecidit ære grauis.
At postquam iam lanceas euitauerunt procorum.
His verbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
O amici, iam quidem ego dicerem & nobis
Procorum in turbam iaculari, qui prompti sunt
Nos internecione delere in prioribus malis.
Sic dixit. hi. a. igit oēs iaculati sunt acutas lāceas
Contrà dispicientes, Demoptolemum quidem Vlysses,
Euryadē. a. igitur Telemachus, Elatum. a. subulcus,
Pisandrum aūt igitur interfecit boum bubulcus vir.
Hi qdē postea simul oēs mordic⁹ ceperūt magnū paui-
Proci. a igitur iuerunt domus adintimū. (*mentum.*
His. a. igitur irruerūt, è mortuis. a. lāceas extraxerūt.
Rursus autem proci iaculati sunt acutas lanceas
Magna cōtētione, illas. a. multū irritas posuit Miner.
Horum alius quidem limen bene firmatæ domus
Percussit, alius. a. ianuam subtiliter compactam:
Alius. a. in pariete fraxinea (hasta) cecidit ære grauis:
Amphimedon autem igitur Telemachum percussit
manum ad carpum
Obiter, extremam autem pellem læsit æs.
Ctesippus. a. Eumæum super scutum lancea longa
Humerū attigit, hoc. a. superuolauit, cecidit. a. humū,
Hi aūt rursus circum Vlyssem prudentem versutum
Procorum in turbam iaculati sunt acutas lanceas.
Tūc rursus Eurydamāta pcussit vrbiū populator Vl.
Amphimedōta. a. Telemachus. Polybū aūt subulcus,
Ctesippum autem igitur postea boum bubulcus vir
Percussit in pectus. gloriabūdus. a. (illum) affatus est,
O fili Polythersi conuiciator, nunquam omnino
Cedens stultitiæ magnifica loquere, sed Dijs
Sermonem cōmitte, quoniam multò potētiores sunt.
Hoc tibi pro pede hospitale (munus) quem dedisti
Diuo Vlyssi domi (suæ mendicanti.
Dixit igitur boum nigrarum bubulcus: at Vlysses
Vulnerauit Damastoridem cominus lancea longa.
Telemachus. a. Euenoridem Liocritum percussit
Lancea medio ventre, penitus autem æs transadegit.
Cecidit aūt pronus, terram. a. percussit tota fronte.
Iā tunc Minerua hominū interfectrix ægida sustulit
Alto ex fastigio, horum. a. mentes expauefactæ sunt.
Hi. a fugerunt in domum boues tanquam gregariæ,
Quas quidē varius asilus impetu aggressus agitauit
Tempore in verno, quando dies longæ sunt.
Hi. a. sicut vultures curuæ vnguibus, curuæ rostris
Ex montibus venientes in aues saltant.
Hæ quidem in campo nebulas timentes pererrant:
Hæ aūt has perdunt insilientes, neq; aliqua fortitudo
Fit, neq; fuga, gaudent autem viri præda.
Sic igitur hi procos irruentes per domum (*decens*
Verberabāt cōuersim, horū. a. suspiriū mouebatur in-
Cap. diuerberatis, pauimētū. a. totū sāguine æstuabat.

COMMENTARIVS.

a αὐτὰρ ἐπεὶ] Vbi sagittæ Vlyssem defecerunt, alijs armis induitur. At cur non anteà? quia pugna illa sagittarū leuiores & agiliores postulat homines, illa verò quæ sequebatur (stataria quodāmodo possis appellare) solidiores: adde quod tutiùs iam cōgredietur munito & quasi circumuallato corpore. Quia aūt nullam videbatur laudē promereri, si inermes debellasset, procos etiam nebulo-

bulonis illius Melanthij beneficio & opera armatos inducit, vt ex grauioris certaminis victoria maiorem sibi gloriam comparet Vlysses.

b ἓ ποτ' Ὀδυσσῆϊ] Pluribus iam locis hoc inculcauimus, in virum fortem timorem cadere: quem nunc quoq; Vlysses experitur, & id non sine graui causa, siquidem eò difficilius ei futurum certamen aduersus armatos procos apparebat.

c ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγώ] Ingenuè culpam suam Telemachus confitetur, quod summi fuit in eo candoris. Negligentiam autem illam in claudendis foribus iam resarciet, cùm eò Eumæum ablegabit explorandi gratia, quis thalamum, vbi reposita erant arma, ingressus, inde arma abstulerit. Qui cùm Melanthium esse comperisset, Vlyssi denunciat: à quo mandatum est, vt ad columnam vinciretur maioris tormenti causa.

d ὡς κεν δηΐῳ] Vide quæ 1. Od. pag. 6. annotauimus, vbi docemus, mortem non esse propriè supplicium, sed potiùs vitam acerbam & doloribus refertam: quæ longè ipsa morte est grauior, cuius potè beneficio à malis liberemur. Eam sententiam locupletissimè confirmat hoc loco Vlysses.

e τὸν δ' ἐπικερτομίων] Tam tristibus narrationibus hæc iocosa & faceta subulci & bubulci verba interserit, quibus proteruum illum Melanthium falsè omnino & festiuè vellicant.

f ἀμφὶ δὲ δμῳαὶ] Sic anteà lib. 2. huiusdem Mentoris specie Telemacho se exhibuit Minerua, quam nunc agnouisse nihilominus dicitur Vlysses. At Agelaus verum Mentorem esse ratus, eum ab ope Vlyssi ferenda deterret, dira ei comminatus, post interfectos Vlyssem & Telemachum (quod tam audacter & temerè sibi pollicentur, quasi id illi facilè, & certò mox sint præstituri) atq; adeò ipsum Mentorem, bonorum deprædationem totiusq; familiæ ex ciuitate expulsionem.

g ἐκπεπροί γ' Ὀδυσῆϊ] Scopus Mineruæ est fortitudinem Vlyssis excitandi: quem vt assequatur, primùm ei ignauiam & segnitiem exprobrat, belliq; Troiani commemoratione, in quo tam strenuè se gesserit, adeò vt eius consilio captam Troiam dicat, docet eum ab illo Vlysse quodammodo degenerasse. Siquidem in patria contra procos iam remissior sit, quàm in extera regione fuerit. Vbi etiam argumentatur à loco maiorum. Nam apud Troiam Vlysses non pro se, sed pro Helena pugnauit, & pugnauit quidem fortiter: at nunc cùm eius causa agitur, maiore etiam impetu & fortitudine tot iniurias vlcisci debet, qui alienas (nempe Menelai tam egregiè vindicauit. Tandem eum ad pugnam hortatur, & ei auxilium suum & offert, & postmodum præstat. Mentoris tamen personam prætexit, tum quòd ab Vlysse se agnosci intelligeret, quod sufficiebat: tum quòd procis ita fucum faceret. Nam si se Mineruam esse prodidisset, perterrefacturus erat procos, & nulla gloria inde ad Vlyssem redundasset, siquidem totum negotium fuisset ab illa confectum. Satis ergo fuit, animos Vlyssi addere.

h οἳ δ' ἤλω βελέεσσι] Hinc Vlysses πολύτροπος. Vide 1. Odyss. pag. 1. & 2. ad verba, ἐπεὶ πτολίεθρον.

i χελιδών] Ista subita metamorphosis Mentoris illius adulterini in hirundinem mira est, sed satis tamen Homericis Diis vsitata. Quòd autem hirundini assimiletur, causam esse puto, ne deprehenderetur pro Minerua. Nulla autem poterat esse suspicio de illa auicula quæ solet etiam in trabibus ædium consistere.

k ὦ φίλοι,] Quod duces ante prælia facere solent, vt milites non solùm hortentur ad fortitudinem, sed eos etiam officij sui commonefaciant, hoc est, eius quod ipsis gerendum est, id nunc Agelaus præstat. Primumq; cautè proponit Vlyssem iam à pugna destiturum, nec amplius illis nociturum, siquidem Mentor abierit (ita enim secundum versum interpretor) qui ei inanes iactationes immurmurârit, ac illi quatuor soli sunt relicti: quasi dicat, non esse tam exiguum numerum exhorrescendum. Et ita eleuato hoste sociorum animos conatur erigere. Tum monet quid sit faciendum. Nempe non in omnes, sed in vnicum Vlyssem hastas esse conijciendas. Prudenter omnino, vt quo sublato reliquos posse facillimè deuinci intelligeret: tantum est in optimi ducis, sed præcipuè in Vlyssis nostri virtute positum, vt hic solus tot virorum terror fuerit. At Minerua Vlyssem suum proteget, irritosq; procorum ictus faciet: illius autem & commilitonum iaculationes felicitabit.

l ὦ πολυθερσίδη] Quid proderat morientem hunc Ctesippum ita commonefacere, cùm ea amplius exequi non posset, quorum Eumæus eum monet? Hoc nimirum eò fuit acerbius Ctesippo, quòd sibi talia intempestiuè dici videret.

m τοῦτο δή οἱ αὖτε ποδὸς] Anteà lib. 20. vidimus, hoc Ctesippi factum cùm bouinum pedem in Vlyssem contumeliosè iecit. Monet Giphanius Nazianz. στηλ. β. his verbis vt prouerbio vsum, pro malum malo rependere, aut clauum clauo. Id verò anteà monuerat Eustathius, quanquam Theologi nomen non exprimat. Notauit quoq; Iunius Adag. cent. 5. prou. 84.

n οἱ δ' ἐφέβοντο] Primùm terrorem procorum ex visa Mineruæ ægide exprimit, & id quidem illustri comparatione boum, quas œstrus vel asilus verè agitat. Quæ de re scribit Virgilius 3. Georg.

Et lucos Silari circa, ilicibusq; virentem
Pluribus Alburnum volitans, cui nomen asilo
Romanum est, œstrum Graij vertere vocantes,
Asper acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta.

Postea etiam insultantes procorum antagonistas altera comparatione ex vulturibus sumpta eleganter effingit, denique eorum celebrem victoriam & conflictum germana ὑποτυπώσει.

Λιὼδὴς δ' Ὀδυσῆϊ ἐπεσσύμενος λάβε γοῦνα,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Οὐ γάρ πω τινὰ φημὶ γυναικῶν ἐν μεγάροισιν
Εἰπεῖν ἠδὲ τι ῥέξαι ἀτάσθαλον ἀλλὰ ἕκαστες
Παύεσκον μνηστῆρας, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι ἠπείηντο κακῶν ὑπὸ χεῖρας ἑκάστου·
Τῷ δ' ἀτασθαλίῃσιν ἀφύλακτα πότμον ἐπέσπον,
Αὐτὰρ ἐγὼ μὲν τοῖσι θυοσκόος, ἠδὲ καὶ ἔργων
Κείσομαι· ὡς σὺ κέλευε· ἔστι χάρις μετόπισθε δυεργέων.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Εἰ μὲν δὴ μετὰ τοῖσι θυοσκόος ἦχθαι ἔμελλες,
Πολλάκι σ' ἐν μέλεσσι κατὰ μεγάροισι κέρημαι·
Τηλοῦ ἐμοὶ νόστιμον τέλος γλυκεροῖο βιοῖο.
Σοὶ δ' ἀλοχόν τε φίλην ἐπέδην καὶ τέκνα τεκέσθαι·
Τῷ σὺ γε αἰθαρέην γε δυσηλεγέα προφύγοισθα.
Ὣς ἄρα φωνήσας ξίφος ἕλετο χαλκοβαρὲς παχείη
Κείμενον, ὅ ῥ' Ἀγέλαος ἀποπροθέηκε χαμᾶζε
Κτεινόμενος· τῷ τόνγε κατ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε,
Φθεγξαμένου δ' ἄρα οἱ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τερπιάδης δὲ τ' ἀοιδὸς ἀλύσκαζε κῆρα μέλαιναν
Φήμιος, ὅς ῥ' ἤϊδε μετὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ.

Liodes autem Vlyssis irruens cepit genua,
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
Oro te Vlysses, tu a mei rationē habe, et mei miserere:
Nondum n. aliquam existimo mulierum in domibus
Dicturam, neq; aliquid fecisse iniustum, sed & alios
Sed aui procos, quicunq; talia faceret. (tinerent:
Sed mihi nō obediuerunt, vt à prauis (reb.) manus abs-
Ideò & propter suas intemperies indecētē mortē hau-
At ego cum his vates nihil cùm patrauerim (serunt.
Iacebo: sic non est gratia in posterum benefactorum.
Hunc aūt torue è conspicatus alloc. est prudens Vlyss.
Siquidem iam cum his vates te dicis esse,
Nempe sanè videris sæpe optasse in ædibus,
Longè mihi reditus finem dulcis fieri.
Te autem vxorem q; dilectam sequi & filios parere,
Ideò non mortem grauem effugies.
Sic igitur locutus ensem cepit manu forti
Iacentem, quem Agelaus abiecerat humum
Interfectus, quo hunc in ceruicem mediam percussit,
Loquentis a. igitur huius caput pulueri b. mixtum est.
Terpiades autem cantor fugit mortem nigram
Phemius, qui canebat cum procis necessitate.

Ἕστη δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἀγχι παρ' ὀρσοθύρῃ· δίχα ᾗ φρεσὶ μερμήριζεν,
Ἢ ἔκδυς μεγάροιο, Διὸς μεγάλοιο πατὶ βωμὸν
Ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ὄφρ' ἄρα πολλὰ
Λαέρτης Ὀδυσεὺς τε βοῶν ὀπὶ μηρί' ἔκαιον·
Ἢ γουνῶν λίσσοιτο περισσαίνων Ὀδυσῆα.
Ὧδέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Γουνῶν ἅψασθαι Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἤτοι ὁ φόρμιγγα γλαφυρὴν κατέθηκε χαμᾶζε
Μεσσηγὺς κρητῆρος ἰῆς θρόνου ἀργυροήλου·
Αὐτὰρ δ' αὖτ' Ὀδυσῆα περισσαίνων λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσται, εἴ κεν ἀοιδὸν
Πέφνῃς ὅστε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω.
Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί· θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἵμας
Παντοίας ἐνέφυσεν· ἔοικα δέ τοι θεῷ ἀείδειν.
Ὥστε θεῷ τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.
Καὶ κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι σὸς φίλος υἱός,
Ὡς ἐγὼ οὔτε ἑκὼν ἐς σὸν δόμον, οὔτ' ἀκαχίζων,
Πωλέομαι μνηστῆρσιν ἀεισόμενος μετὰ δαῖτας,
Ἀλλὰ πολὺ φίλεόνες καὶ κρείσσονες ἦγον ἀνάγκη.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε θεσπεσίη Τηλελάχοιο.
Αἶψα δὲ τὸν πατέρα προσπτύξεσθαι φώνεεν ἐγγύς ἐόντα,
Ἴσχεο, μηδέ τι τοῦτον ἀναίτιον οὔτασε χαλκῷ.
Καὶ κήρυκα Μέδοντα σαώσομεν, ὅς τέ μοι αἰεὶ
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ κηδέσκετο παιδὶ ἐόντι.
Εἰ δὴ μή μιν ἔπεφνε φιλοίτιος, ἠὲ συβώτης,
Ἠέ σοι ἀντιβολήσας ὀλεσσικύρῳ ἐνὶ δώματι.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς.
Πεπληὼς δ' ἔκιχε θρόνον, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Ἔσκε βοὸς νεόδαρτον, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Αἶψα δ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, θοῶς δ' ἀπέδυνε βοείην·
Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔπειτα προσηύδα λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ὅδ' εἰμί· σὺ δ' ἴσχεο, εἰπὲ δὲ πατρὶ
Μή με σὺν αἰνοτάτοις δηλήσεται ὀξέι χαλκῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων κεχολωμένος, οἵ οἱ ἔκηρον
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροις, σὲ δ' ἠπίσιόν περ ἐόντα.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Θάρσει, ἐπεὶ δὴ σ' ἔτ' ἐρύσατο καὶ σάωσεν,
Ὅφρα γνῷς κῇ θυμόν, ἅ τοι ἔπι φρασὶ καὶ ἄλλῳ,
Εὖ κακοεργίης ἔργα διακρίνειν μέγ' ἀμείνων.
Ἀλλ' ἐξελθόντες μεγάρων ἕζεσθε θύραζε
Ἐκ φόνου εἰς αὐλήν, σύ τε καὶ πολύφημος ἀοιδὸς,
Ὄφρ' ἐγὼ ἐν ἡμετέρῳ κηδήσομαι ὅτεό με χρή.
Ὣς φάτο· τὼ δ' ἔξω βήτην μεγάροιο κιόντε.
Ἕζετο δ' ἄρα τώγε διὸς μεγάλοιο πατὶ βωμὸν,
Πάντοσε παπτήνοντε, φόνον πολυδεγμένω αἰεί.
Πάπτηνεν δ' Ὀδυσεὺς καθ' ἑὸν δόμον, εἴ πις ἔτ' ἀνδρῶν
Ζωὸς ὑποκλοπέοιτο, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Τοὺς δ' ἴδεν ἀμφὶ μάλα πάντας ἐν αἵματι καὶ κονίῃσι
Πεπτηῶτας πολλούς· ὡς εἴ τ' ἰχθῦας ἁλιῆες
Κοίλου ἐς αἰγιαλὸν πολιῆς ἐκπρὸ θαλάσσης
Δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυωπῷ· οἱ δέ τε πάντες
Κύμαθ' ἁλὸς πατέοντες ἐπὶ ψαμάθοισι κέχυνται·
Τῶν μέν τ' ἠέλιος φαέθων ἐξείλετο θυμόν.
Ὣς τότ' ἄρα μνηστῆρες ἐπ' ἀλλήλοισι κέχυντο.

Stabat in manibus tenens citharam stridulam
Propè apud ianuam, bifariam aũt mentib. cogitabat,
An egressus domo Iouis magni ad aram
Aulæ sederet elaboratam, vbi multa
Laërtes Vlysseśq; boum fœmora combusserant.
An genibus precaretur proruens in Vlyssem.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse,
Genua tangere Laërtiadæ Vlyssis.
Certè hic citharam concauam deposuit humi
Medio crateris & throni argentei clauis.
Ipse autem rursus Vlyssis ruens cepit genua,
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
Oro te Vlysses, tu.a. mei rationẽ habe, & mei mise-
Ipsi tibi in futurum dolor erit, si cantorem (rere,
Interficies, qui Dijs & hominibus cano. (tilenas
Ego à me ipso doctus sum. Deus.a. mihi in mentib cã.
Omnes inseuit, videor autem tibi accinere
Tanquam Deo, ideò ne me cupias collo truncare.
Et Telemachus hæc dicet tuus dilectus filius,
Quòd ego non voluntarius in tuã domũ, neq; indigẽs
Veni procis cantaturus post conuiuium, (est, vi.)
Sed multò plures et potẽtiores duxerũt necessitate. (id
Sic dixit, hunc aũt audiuit sacra vis Telemachi,
Statim aũt suum patrẽ allocutus est qui propè erat:
Abstine, neq; item hunc insontem percute ære.
Et præconem Medonta seruabimus, qui semper
Domo in nostra curam habuit (mei) dum puer essem.
Si iam non ipsum interfecit Philœtius, vel subulcus,
Vel tibi obuius fuit ruenti in domo.
Sic dixit, hunc.a. audiuit Medon prudentia sciens,
Expauefactus enim iacebat sub sede, circum.a. pellẽ
Indutus bouis nuper excoriatã, fugiens mortẽ nigrã.
Statim.a. à throno surrexit, citò.a. abiecit bouinã (pel
Telemacho.a. postea prueẽs (illius) cepit genua, (lem,)
Et ipsum precans verba velocia allocutus est,
O amice, ego quidẽ hic sum, tu.a. cohibe (te,) dic.a.
Ne me impotenti robore lædat acuto ære (patri,
Viris procis iratus, qui totonderunt
Res in domibus, te autem stulti nihil honorauerunt.
Hunc.a. subridens alloquutus est prudens Vlysses,
Fide, quoniam te hic liberauit & seruauit,
Vt noscas in animo, & dicas & alij,
Multò satius esse benè quàm malè agere.
Sed egressi ex ædibus sedete foris
Ex cæde in aula, tuq; & multùm famosus cantor,
Vt ego in domo elaborãdo peragam quod me oportet.
Sic dixit, hi autem exiuerunt domo euntes.
Sederunt autem igitur hi Iouis magni ad altare
Vndiq; aspicientes, cædem expectantes semper.
Aspiciebat autem Vlysses ad suam domum, si quis adhuc virorum
Viuus sublateret fugiens mortem nigram.
Hos aũt vidit valdè omnes in sanguine, & puluerib.
Prostratos multos, sicut pisces quos piscatores
Concauum in littus album extra mare
Rete extraxerunt foraminosum, hi autem omnes
Vndas maris cupientes in arenis fusi sunt,
Horum quidem Sol perlustris abstulit animum.
Sic tunc igitur proci ad inuicem fusi erant.

Δὴ τὸς

Δὴ τότε Τηλέμαχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τηλέμαχ' εἰ δ' ἄγε μοι κάλεσον τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Ὄφρα ἔπος εἴπωμι τό μοι καταθύμιόν ἐστιν.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δ' ἧφιλλω ἐπεπείθετο πατρί·
Κινήσας δ' ἄρα θύρην, προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Δεῦρο δὴ ὄρσο γρηῦ παλαιγενές, ἥτε γυναικῶν
Δμωάων σκοπὸς ἐστι κὴ μέγαρ' ἡμετεροφίων·
Ἔρχεο κικλήσκει σε πατὴρ ἐμός, ὄφρά τι εἴπῃ.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Ὤϊξεν δ' ἄρα θύρας μεγάρων δῖ' ναιετάοντων·
Βῆ δ' ἴμεν. αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
Εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετ' κταμένοισι νέκυσιν,
Αἵματι κὴ λύθρῳ πεπαλαγμένον. [f] ὥστε λέοντα,
Ὅς ῥά τε βεβρωκὼς βοὸς ἔρχεται ἀγραύλοιο,
Πᾶν δ' ἄρα οἱ στῆθός τε παρήια τ' ἀμφοτέρωθεν
Αἱμαφόωντα πέλει· δεινὸς δ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι.
Ὣς Ὀδυσεὺς πεπάλακτο πόδας κὴ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἡ δ' ὡς οὖν νέκυάς τε κὴ ἄσπετον εἴσιδεν αἷμα,
Ἴθυσέν ῥ' ὀλολύξοι, ἐπεὶ μέγα εἴσιδεν ἔργον·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, κὴ ἔσχεθεν ἱεμένην περ.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, κὴ ἴσχεο, μήδ' ὀλόλυζε.
Οὐχ ὁσίη κλαμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ὀχετάασθαι.
Τέτλαδι δ' εἱμοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, κὴ ἀχέτλια ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τῶνδε κατέκτανον ἀνθρώπων,
[h] Οὐ κακὸν, ἀγχοῦ μὲν ἐὼν λόον, ὅστις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ κε ἀπασσαλίησιν ἀφνειὸν πότμον ἐπέσπον.
[i] Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γυναῖκας ἐνὶ μεγάροις καταλέξον
Αἵ τέ μ' ἀτιμάζουσι, κὴ ἀμφηλίτεας εἰσί.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τοι γὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.
Πεντήκοντά τοι εἰσὶν ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες
Δμωαὶ, τὰς μέν τ' ἔργα διδάξαμεν ἐργάζεσθαι,
Εἰρειά τε ξαίνειν, κὴ * δμηλοσύνης ἀνέχεσθαι·
Τάων δώδεκα πᾶσαι ἀναιδείης ἐπέβησαν,
Οὔτ' ἐμὲ τίουσαι οὔτ' αὐτῇ Πηνελόπειαν.
Τηλέμαχος δ' ἦ νέον μὲν ἀέξετο, θυδὲ ἐμήτηρ
Σημαίνειν ἔασκεν ἐπὶ δμωῇσι γυναιξίν.
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν ἀναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα·
Εἴπω σῇ ἀλόχῳ, τῇ τις θεὸς ὕπνον ἐπῶρσε. (σθὼς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Μήπω τὴν δ' ἐπέγειρε. σὺ δ' ἐνθάδε εἰπὲ γυναιξὶν
Ἐλθέμεν αἳ πρὶν ἔπεσθεν ἀφνειὰ μηχανόωντο.
Ὣς ἄρ' ἔφη γρηῦς δ' ἐκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, κὴ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Εἰς ἑ καλεσσάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄρχετε νῦν νέκυας φορέειν, κὴ αἴνωχθε γυναῖκας·
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὑδατι κὴ σπόγγοισι πολυτρήτοισι καθαίρειν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πᾶσαν ἀνακοσμήσησθε,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς
Θείνεμεναι ξίφεσιν τανύηκεσιν, εἰσόκε * πασῶν
Ψυχὰς * ἐξαφέλοισθε, καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης
Τὴν ἀρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον, μίσγοντό τε λάθρῃ.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δ' ἅπασαι ἀολλέες ἦλθον ἅπασαι,
Αἰνῶς ὀλοφυρόμεναι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσαι.

Iam tunc Telemachum allocutus est prudens Vlysses,
Telemache eia agè mihi voca nutricem Eurycleam,
Vt verbum dicam, quod mihi in animo est.
Sic dixit, Telemachus autẽ dilecto obediuit patri,
Mota autem ianua allocutus est nutricem Eurycleã,
Eia iam huc ades anus olim genita, quæ mulierum
Famularum speculatrix es in domibus nostris,
Veni vocat te pater meus, vt aliquid dicat.
Sic locutus est, huic autem velox fuit verbum.
Aperuit a. ianuas domorum benè habitatarum.
Perrexit autem ire: at Telemachus antè præibat.
Inuenit posteà Vlyssem cum interfectis mortuis,
Sanguine & puluere inquinatum, tanquam leonem,
Qui comesturus bouem venit pernoctantem in agro,
Omne autem igitur ei pectus, & genæ, & vtrinq;
Cruentæ sunt, grauis autem in vultum videri.
Sic Vlysses inquinatus erat pedes & manus desuper.
Hæc a. postq; igitur mortuos, & magnũ inspexit sangui-
Rectà prũpit vlulãdo, quoniã magnũ vidit op⁹. (nẽ,
Sed Vlysses prohibuit, & tenuit cupientem:
Et ipsam accersitam verba velocia allocutus est,
In animo anus gaude, & (te) cohibe neq; vlula.
Non pietas interfectos ob viros superbire.
Hos autem Parca domuit Deorum & impia opera.
Non aliquem. n. honorabant terrestrium hominum,
Non malũ, neq; quidẽ bonũ qui ad ipsos peruenisset,
Ideò et ꝓpter suas intẽperies indecentẽ mortẽ abſecutè
At agè mihi tu mulieres eas in ædibus recense, (sunt.
Quæ me inhonorant, & quæ peccantes sunt.
Hũc a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Tibi enim ego tibi fili veritatem dicam.
Quinquaginta tibi sunt in domibus mulieres
Famulæ, has quidem opera docuimus operari,
Lanasq; extendere, & seruitutem tolerare. γρ. πεπαστάνλιν
Harum duodecim omnes impudentiã aggressæ sunt,
Neq; me honorantes, neq; ipsam Penelopem.
Telemachus. a. nuper quidem creuit, neq; ipsũ mater
Imperare siuit in famulis mulieribus.
Sed agè ego vbi ascendero in cœnacula splendida,
Dicam tuæ vxori, cui aliquis Deus somnum impulit.
Hanc. a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Nondum hanc excita, tu autem huc edic mulieribus
Vt veniant, quæ anteà indecentia operatæ sunt.
Sic dixit, anus autem per domum exiuit
Nunciatura mulieribus, & festinans ad reuertendũ,
At hic Telemachum, & bubulcum & subulcum
Ad se vocatos verba velocia allocutus est,
Incipite mortuos portare, & iubete mulieres,
At postea thronos pulchros & mensas
Aqua & spongÿs foraminosis purgare.
At postquam iam totam domum ornauerint,
Famulas eductas ex bene stabili domo
Inter medium tholum, & laudatum septum aulæ,
Diuerberate ensibus longè acutis, donec omnium γρ. πασέων
Animas auferatis, & obliuiscantur Veneris. γρ. ἐξαφέλησθε,
Quam à procis habuerunt, mixtæ sunt q; clám.
Sic dixit, hæ. a. mulieres congregatæ venerunt oẽs
Grauiter lugentes, teneram lacrymam defundentes.

Πρῶτα μὲν οὖν νέκυας φόρεον κατατεθνηῶτας,
Καὶ σ' ἄρ' ὑπ' αἰθούσῃ τίθεσαν εὐερκέος αὐλῆς,
Ἀλλήλησιν ἐρείδεσαν σήμαινε δ' Ὀδυσεὺς
Αὐτὸς * ὀπισσέρχων· τὰ δ' ἐκφόρεον καὶ ἀνάγκη.
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους ὡραίους καλλέας ἠδὲ τραπέζας
Τ' ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι κάθαιρον.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Λίστροισιν δάπεδον πύκα ποιητοῖο δόμοιο
Ἔδον· τὰ δ' ἐφόρεον δμωαί, τίθεσαν δ' ὑπέρωξε.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Εἴλεον ἐν στείνει, ὅθεν οὔπως ἦεν ἀλύξαι.
Τοῖσι δ' Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μὴ μὲν κ[k] δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην
Τάων αἳ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ὀνείδεα χεδαν,
Μητέρι θ' ἠμετέρῃ, παρά τε μνηστῆρσιν ἴαυον.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ ὑπεῖσμα νεὼς κυανοπρῴροιο
Κίονος ἐξάψας μεγάλης, περίβαλλε θόλοιο,
Υ' ψοσ' ἐπεντανύσας, μήτις ποσὶν ἔδλας ἱκηται.
Ὡς δ' ὅτ' ἀὶ ἢ κίχλαι τανυσίπτεροι ἠὲ πέλειαι
Ἔρκεϊ ἐνιπλήξωσι, τόθ' ἑσπόμεναι ἐνὶ θάμνῳ,
Αὐλιν ἐσιέμεναι, συγερὸς δ' ὑπεδέξατο κοῖτος·
Ὣς αἳγ' ἑξείης κεφαλὰς ἔχον, ἀμφὶ δὲ πάσας,
Δφρῆσιν βρόχοι ἦσαν, ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν.
Ἤπειρον δὲ ποσὶν μίνυθά περ, οὔτι μάλα δηρόν.
Ἐκ δὲ Μελανθίον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε καὶ αὐλήν·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλεῖ χαλκῷ
Τάμνον· μήδεά τ' ἐξέρυσαν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
Χεῖράς τ' ἠδ' ποδὰς ἤπιον κεκοτηότι θυμῷ.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀπονιψάμενοι χεῖράς τε πόδας τε,
Εἰς Ὀδυσῆα δόμονδε κίον· τετέλεστο δ' ἔργον.
Αὐτὰρ ὅγε πρὸς μῦθον ἔφατο Φίλοιτα τροφὸν Εὐρυκλείαν,
Οἶσε θέειον γρηῦ· κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον· σὺ δὲ Πηνελόπειαν
Ἐλθεῖν ἐνθάδε δ' ἀνωχθι σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν·
Πάσας δ' ὅτρυνον δμωὰς κῆ δῶμα νέεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη Φίλοιτα τροφὸς Εὐρυκλεία,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε τοι χλαῖναί τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐνείκω.
Μηδ' ἔτι ῥάκεσιν πεπυκασμένος ὦμος ἔδεσθαι
Ἔσσαθ' ἐνὶ μεγάροισι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη. (σεῦς;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Πῦρ νύ μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γένεσθω,
Ὣς ἔφαθ'· ἡ δ' ἀπίθησε Φίλοιτα τροφὸς Εὐρυκλεία,
Ἤνεγκεν δ' ἄρα πῦρ καὶ θεῖον αὖτὰρ Ὀδυσεὺς
Εὖ διεθείωσεν μέγαρον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν.
Γρηῢς δ' αὖτ' ἀνέβη διὰ δώματα καλὰ Ὀδυσῆος,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάς μὴ χερσὶν ἔχουσαι.
Αἱ μὲν ἄρ' ἀμφεχέοντο καὶ ἠσπάζοντ' Ὀδυσῆα.
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους,
Χεῖράς τ' αἰνύμεναι. τὸν δ' γλυκὺς ἵμερος ἥρει
Κλαυθμοῦ καὶ στοναχῆς· γίνωσκε δ' ἄρα φρεσὶ πάσας.

Primũ quidẽ igitur mortuos portauerũt interfectos,
Sub autem porticu deposuerunt benè septæ aulæ
Ad inuicem innitentes, imperauit autem Vlysses
Ipse festinãs, hæ autem exportabant & necessitate (id
At postea thronos pulcros, & mensas (est, vi.
Aqua & spongijs multis foraminibus purgarunt.
At Telemachus, & bubulcus, & subulcus
Scopis pauimentum affabrè factæ domus
Verrebant, hæ.a. exportauerũt famulæ, posuerũt aũt
At postquam omnem domum ornauerunt (foris.
Famulas eductas stabilis domus,
In medio testudinis, & laudati septi aulæ, (fugere.
(Loco) cõcluserũt in stricto vnde nõ aliquo modo erat
His autem Telemachus prudens incepit dicere,
Non quidem iam pura morte animum auferam
Harum, quæ iam meo capiti opprobria fuderunt
Matriq; meæ, apudq; procos dormiebant.
Sic dixit, & funem nauis nigræ
Ex columna suspensum magna circumiecit tholi
Altè extensum, ne quâ pedibus terram tangeret.
Sicut. a. quando vel turdellæ pandis alis vel columbæ
In septo (sese) cõquassant quod stat in fruticeto, (bile:
(Retis veluti) castra intrãtes, odiosũ. a susceptũ est cu
Sic hæ ordinatim capita habebãt, circùm. a. omnibus
Collis laquei erant, vt miserrimè morerentur.
Tremebant autem pedibus paululum non valdè diu.
Educunt autem Melanthiũ in vestibulumq; & aulã.
Huius aũt quidẽ naresq; & aures sæuo ære (medẽda,
Abscinderunt, genitaliaq; extraxerũt canib. cruda co-
Manusq; & pedes inciderunt excandescenti animo.
Hi quidem postea abluti manusq; pedesq; (opus.
Ad Vlyssem domũ (nimirũ) iuerunt, perfectum est. a.
At hic allocutus est dilectam nutricẽ Eurycleã, (gnẽ
Porta sulphur anº malorũ medelã, porta. a. mihi i-
Vt fumigem domum, tu autem Penelopem
Venire huc iube cum ancillis mulieribus:
Omnes autem impelle famulas vt domum veniant.
Hũc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Certè iam hæc fili mi secundum decens dixisti,
Sed agè chlænamq; chitonaq; vestimenta portabo.
Non autem sic vestibus tectus latos humeros
Sta in domibus, culpandum autem esset.
Hanc autem rursus alloquutus est prudens Vlysses,
Ignis nunc mihi primùm in domibus fiat.
Sic dixit, neq; nõ obediuit dilecta nutrix Euryclea,
Portauit autem igitur ignem & sulphur, at Vlysses
Benè adoleuit domum amplã, & domum, & aulam.
Anus autẽ rursus ascendit per domos pulcras Vlyssis,
Nuncians mulieribus, & properans vt rediret.
Hæ autem iuerunt ex domo tædas in manib. tenẽtes.
Hæ qdẽ igitur circũfundebantur, et salutabãt Vlyssẽ,
Et osculabantur amplectentes caputq; & humeros,
Manusq; capientes, hũc autem dulce desideriũ cepit
Fletus & suspirij: nouit autem igitur mẽtibus omnes.

COMMENTARIVS.

a Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ.] Mortem deprecatur hic Leiodes eo nomine quòd nihil iniusti hactenus in Vlyssis ædibus patrauerit, quin potius sæpissimè petulantiam reliquorum cohibuerit pro viribus, quanquam parum aut ferè nihil profecerit, siquidem eos minimè sibi audientes habuerit, vnde merita etiam morte eos perijsse dicit. Se verò, qui omnia officia Vlyssææ familiæ præbuerit, gratiam eorum promeritum, id est, vitam: siquidem mors sit malefactorum merces. At Vlysses has excusationes respuit, quòd

alijs

alijs proteruè se gerentibus permixtus idem cum illis votum habuerit, tum vt Vlysses nunquam rediret, tum vt vxorem etiam posset ducere Penelopen. Ergo hic Leiodes ea quidem quæ recta sunt vidit: immò hæc futura quoq; præuidit, sed tamen aliorum consortio vsus, videtur illas cogitationes præ nimio illo & flagranti in Penelopen amore consopisse. Itaq; meritò quoque ijs in morte est comes, qui in vita tam flagitiosa eos non deseruit.

b οἷος μεγάλοι ποτὶ βωμόν] Ad aram Iouis confugere volebat, vt in loco sacro tutior esset Mos est enim antiquissimus, vt qui mortem promerebantur, si aram cuiusdam Dei apprehendissent, inuiolati manerent, vt ex hoc loco constat; quod varijs tum Græcorum tum Latinorum historijs confirmari potest: res est satis in promptu. Mirum autem est quod ex duplici illa deliberatione posteriorem elegerit, cùm maior omnino salutis spes ex priore illi sese ostentare videretur. Sed Poëta hanc laudem quoq; Vlyssi suo affingere voluit vt Musico (quod genus hominum sacrosanctum esse existimat) piè parceret. Per Musicum autem, quem Poëta ἀοιδὸν vocat, non intelligit hominem nuda illa canendi scientia instructum, quales sunt hodierni nostri homines, qui concentus illos arte sua peritè concinnant exquisita & voluptuosissima harmonia, sed eum qui & diuinarum & humanarum rerum notitia apprimè est imbutus, quod Poëta dicit θεοῖσιν ἠδ' ἀνθρώποισιν ἀείδῃ, id est, vt interpretatur rectè noster Eustathius, θείων ἠδ' ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπιστήμονα, qualem posteà Philosophum appellarunt. quæ indigetatio propriè antiquis illis ἀοιδοῖς & Musicis conuenit. Enimuerò amarunt Theologiæ mysteria illa maximè ratione humano generi referari, & fundamenta illius religionis ante tot secula non alio modo iacta fuisse constat. Hinc Orphei, Lini, Musæi & aliorum Theologia, vt alias pluribus dicemus. De Phemio quoq; alibi. Per cantores deniq; nihil aliud intelligit Poëta quàm ipsos poëtas, quorum erat non solùm versus condere, sed etiam eos ad instrumenta musica decantare. Quæ omnia nostris seculis iam à prisca illa consuetudine desciuerunt: vtrumq; enim munus rarò in vno reperias, sed miserè in varios discerpitur, immò penè vtrumq; iam pro re ludicra, & quasi superflua habetur, atq; in homines nihili & in fæcem populi cadit, quod nõ solùm pro re honestissima, sed etiam sacerrima & sanctissima habebatur, adeò vt piaculum esset, in eorum capita, qui illa profiterentur sæuire. Itaq; optimè facit Poëta, qui tantam labem Vlyssi non inurit, vt manus huic Phemio inferat, mediante Telemacho, qui ea de re patrem alloquitur, à quo etiam impetrat vitam illi præconi Medonti.

c ὡς κακοεργίης] Egregia planè vox & omnino veritati consentanea. Siquidem ij, qui malè & vitiosè viuunt, miserum tandem exitum sortiuntur, meritamq; mercedem suorum scelerum recipiunt: quod arbitror Vlyssem innuere, idq; appositè ad rem præsentem, vbi proci exitiosas petulantiæ & proteruiæ suæ pœnas luunt: hic verò Medon & Phemius, qui nullam Vlysseæ familiæ iniuriam fecerant, sed omni potiùs studio eam complectebantur, eorum numero eximuntur, salutem, quam poposcerant, accipientes.

d αἰμαλὲ κῶ κοινίσι] Notabant veteres, non fuisse stratum lapidibus huius αὐδρῶνος (locus est, in quo viri conuiuantur, quò mulieres non accedunt, qui & αὐδρεὼν dicitur) pauimentum siquidem puluerulentum fuerit. Ego verè hoc ἀβέβηλον esse puto. Licet enim purgatum anteà aqua fuerit, tamen nihil impedit, quominus puluerem concursus tot hominum statim illi insperserit. Et libro sequenti circa initium κρητηρίπεδον ἔδας videtur indicare, fuisse illud pauimentum lapidibus stratum, vt quidam etiam interpretantur: immò expresè eodem libro λάϊνον ἕδος appellat Poëta.

e ὡς ἰχθῦας] Procos mortuos piscibus comparat: Vlyssem verò Soli, qui illos procos interemit, vt Sol illos pisces. Res ita habet. Pisces non solùm alibi quàm in aquis viuere non possunt, sed etiam Solem planè pati nequeunt: ideò vibrante calidiores radios Sole medias aut imas aquas quærunt, rarò superficiei innatant. quod etiam piscatores intelligunt, qui aut nubilo die aut fracto Solis fulgore piscari solent. Dixi pisces in terris non viuere, nempe ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Scio enim quid Athenæus lib. 8. ex Polybio, Theophrasto & alijs scribat de piscibus in terra degentibus: quod suo loco examinabimus. Notandum porrò hoc loco quod obseruabant veteres, Poëtam hîc solùm piscationis cum retibus meminisse. Nam quod in Iliade dicit μὴ πως ὡς ἀφύσι λίνα ἁλόντες πωτώνται, incertum esse dicunt an de piscibus, an de pedestribus animantibus, an verò de auib intelligat.

f ὥστε λέοντα,] Non cessat famam Vlyssis illustrare, quem anteà Soli, nunc leoni magnificè comparat. Omnino autem veram effigiem hominis à cæde perpetrata nouissimè desistentis proponit.

g ὀλολύξαι,] In hunc vlulatum præ gaudio hæc anus erumpebat, at Vlysses rectè paulò pòst monet illam, non esse honestum ob hostium mortem exultare non quòd omnino gaudendum non sit, sed quòd illa lætitia non sit exerenda, quasi dicat modum esse in hac parte adhibendum. In ijs enim, quæ per se vitiosa non sunt excessu peccare possumus, & hoc in albo intemperantiæ videtur posse recenseri.

h ἃ κάκ' ἔρδον,] Istud fuit mirum procorum ingenium, qui neq; malorum neq; bonorum societate, qui quidē ad eos peregrè aduenirent, sint delectati. Mira, inquam, ista φιλανθρωπία, vt reliquam omnem humanitatem exuisse credideris. Adeò porrò suis commodis velificabantur, vt sine vllo discrimine neminem in partem eorum admiserint. Quàm iustas ergo luêre pœnas, & quàm memorabili exemplo diuinæ vindictæ, quæ licet serò interdum, at grauissimè sanè homines tandem plectit.

i ἀλλ' ἄγε] Meminit Vlysses libidinosarum illarum mulierum, quas ipse tales præterita nocte reipsa comprobârat. Itaq; eas etiam vlturus designari sibi ab Euryclea petit. Quod illa faciet, & tandem illæ, vt & Melanthius, supplicium luent. Interea mundabitur ille αὐδρεὼν à sanguine procorum & pristinæ illi elegantiæ ac nitori restituetur.

k οὐλὴ καθαρσίῳ] Puram mortem appellat, ea quæ non est ignominiosa, quæ & naturalis & violenta esse potest. Ergo impura contrà, vt quæ suspendio contingit, aut cùm quis sibi proprias manus infert. Quidam autem mortem puram, simplicem intelligunt, vt monet noster Eustathius. Sed prior interpretatio mihi valdè arridet.

l κακῶν ἄκος,] Sulphuri magnæ tributæ sunt vires ad omne genus corruptionis repurgandum, planè propter illam odoris, quem vrendo emittit, acredinem, quod innuit Poëta, cùm illud malorum remedium appellat. Itaq; ad sacra etiam est admissum, & ad lustrationes. Qua de re memini nos aliàs nonnulla annotasse. Sed hîc latissimus se aperit campus de sulphuris facultatibus scribendi, ex nobilissimo illo epitheto, quod ei doctissimus Poëta tribuit. At tempus me prius defecerit, si omnia accuratè ea de re obseruare velim. Theophrastus Paracelsus, sine præfatione honoris à nemine vnquam nominandus, varijs locis huius vaporis, vt loquuntur Chemistæ, vel succi terrei, vt alia Physicorum turba indigetat, insignes ad morborum remedia vires exponit. Id inculcare operenon est pretium. Sanè illius sectatores testantur, oleum sulphuris ritè administratum omnia ægritudinum genera facilè sanare: cuius ego mira quædam experimenta vidi, & in me ipso sum expertus, vt meritò illud κακῶν ἄκος appellari mereatur. Ex eius ergo suffitu ab illa recenti procorum cæde purgantur ædes Vlyssis, quę ex illa fuerant contaminatę. Religio veterum hac in parte est obseruanda.

FINIS LIBRI XXII. HOM. ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΟΣ Ὀδυσσέως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ τῶν τῆς πλάνης διηγημάτων ἀνακεφαλαίωσις, καὶ Ὀδυσσέως καὶ Τηλεμάχου μετὰ τῶν οἰκείων ἔξοδος.

Ἄλλη.

Ψὶ δ' ἀναγνωρίζει πόσιν ἂν ποτε Πηνελόπεια.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI *tertij Odysseæ.*

AGNITIO Vlyssis apud vxorem, & erroris narrationum breuis summa. Et Vlyssis & Telemachi cum domesticis exitus.

Aliud.

Ψ, autem, cognoscit maritum suum quondam Penelope

ΤΡΗΥΣ δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσατο καγχαλόωσα,
Δεσποίνῃ ἐρέουσα φίλον πόσιν ἔνδοθι εἶναι.
Γοῦνατα δ' ἐρρώσαντο, πόδες δ' ὑπεμήνιον ἄνω.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Πηνελόπεια, φίλον τέκος, ὄφρα ἴδηαι
Ὀφθαλμοῖσι τοῖσι πάρ τ' ἔλπεαι ἤματα πάντα.
Ἦλθ' Ὀδυσεύς, καὶ οἶκον ἱκάνεται ὀψὲ περ ἐλθών.
Μνηστῆρας δ' ἔκτεινε κραιπνοὺς ἀγορήτορας, οἵ θ' ἕον οἶκον
Κήδεσκον, καὶ κτήματ' ἔδον, βιόωντο τε παῖδα.
Τὸν δ' αὖτε πρόφρων πεπνυμένη Πηνελόπεια,
[b] Μαῖα φίλη, μάργόν σε θεοὶ θέσαν· οἵτε δυώσῃ
Ἄφρονα ποιῆσαι, καὶ ἐπίφρονα πρὸς μάλ' ἐόντα,
Καί τε χαλιφρονέοντα κακοφροσύνης ἐπέβησαν·
χρ. παρέβλαψαν· Οἵ σέ* πρὶν ἔβλαψαν· πρὶν ἦ φρεσὶν αἰσίμη ἦσθα.
Τίπτέ με λωβεύεις πολυπενθέα θυμὸν ἔχουσαν,
χρ. παρεξερέεσθαι· Ταῦτα* παρὲξ ἐρέουσα, καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνεγείρεις
Ἡδέος, ὅς μ' ἐπέδησε φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας;
Οὐ γάρ πω τοιόνδε κατέδραθον, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤιχετ' ἐποψόμενος κακὸν Ἴλιον οὔνομα λεῴ.
χρ. ἔρχεσθον· Ἀλλ' ἄγε νῦν κατάβηθι, καὶ ἀψ* ἔρχεο μέγαρόνδε.
Εἰ γάρ τις μ' ἄλλη γε γυναικῶν αἵ μοι ἔασι,
Ταῦτ' ἐλθοῦσ' ἤγγειλε, καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνέγειρε,
Τῶ κε τάχα συγερῶς μιν ἐγὼν ἀπέπεμψα νέεσθαι
χρ. μέγαρον· χρ. τὸν γε, γῆρας· Αὖτις ἔσω* μεγάρων· σὲ δὲ* τοῦτό γε γῆρας ὀνήσει.
Τὸν δ' αὖτε πρόφρων φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Οὔτι σε λωβεύω τέκνον φίλον· ἀλλ' ἔτι μάλα
Ἦλθ' Ὀδυσεύς, [c] καὶ οἶκον ἱκάνει), ὡς ἀγορεύω.
Ὁ ξεῖνος, τὸν πάντες ἀτίμων ἐν μεγάροισι·
Τηλέμαχος δ' ἄρα μιν πάλαι ἤδεεν ἔνδοθι εἶναι.
Ἀλλὰ σιωπάζεσκε νοήματα πατρὸς ἑκάστου,
Ὄφρα ἀνδρῶν ὑσμῖνα βίην ὑπερφιάλων ἀλεείνοι.
Ὣς ἔφατ'. [d] ἡδὺ δὲ χάρη, καὶ ἀπὸ λέκτροιο θοροῦσα
Γρηῒ πρόσπολέχθη, βλεφάρων δ' ἄπο δάκρυον ἧκε·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι μῦθον φίλη νημερτὲς ἐνίσπες,
Εἰ ἐτεὸν δὴ οἶκον ἱκάνει), ὡς ἀγορεύεις,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφῆκε
Μοῦνος ἐών, οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔμιμνον.
Τὴν δ' αὖτε πρόφρων φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
χρ. ἄκουσας· [e] Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, ἀλλὰ στόνον οἷον* ἄκουσα
Κτεινομένων· ἡμεῖς δ' μυχῷ θαλάμων εὐπήκτων
Ἥμεθ' ἀτυζόμεναι, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι.
Πρίν γ' ὅτε δή μ' υἱὸς ἀπὸ μεγάροιο κάλεσσε
Τηλέμαχος· τὸν γάρ ῥα πατὴρ προέηκε καλέσαι.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισιν ἐναίσιμα
Ἑστεῶτ'· οἱ δέ μιν ἀμφὶ κεχαπήδεσαν ἄλλας ἔχοντες,
πες,
Κύκλα τ' ἐπ' ἀλλήλοισιν. ἰδόντι κε θυμὸν ἰαίνῃς
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥστε λέοντα·
Νῦν οἱ μὲν δὴ πάντες ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἀθρόοι· αὐτὰρ ὁ δῶμα θεσπέσιον πεπάλακται,
Πυρὶ μέγα κηάμενος. σὲ δέ με προέηκε καλέσαι.
Ἀλλ' ἕπευ, [f] ὄφρα σφῶϊν ἐυφροσύνης ἐπιδῆτον
Ἀμφοτέρω φίλον ἦτορ. ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε.
Νῦν δ' ἤδη τόδε μακρὸν ἐέλδωρ ἐκτετέλεσται.
Ἦλθε μὲν αὐτὸς ζωὸς ἐφέστιος, οὐρῇ καὶ σὲ

ANVS autem in cœnacula ascendẽs exultabunda,
Heræ dictura dilectum maritũ intus esse,
Genua a. firma habebat, pedes emicabãt & mouebantur (gaudio.)
Stetit autem igitur super capite, & ipsam affata est:
Surge Penelope dilecta filia, vt videas
Oculis tuis, quæ cupiebas dies omnes,
Venit Vlysses, & domum aduenit serò licet redux.
Procos autem interfecit superbos. qui suam domum
Contristabant, & res comedebãt violabantq; filium.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, insanam te Dei fecerunt, qui possunt
Insipientem facere, eum qui vel prudẽtissimus fuerit,
Et delirũ effecerũt vt prudentiã iniret (& assequere-
Qui te læserunt, antea a. mentibus bona eras. (tur.)
Cur me lædis perdolentem animum habentem
Hæc (præter verum) dicens? & ex somno suscitas
Dulci, q̃ me ligauit vt dilectas palpebras cõplectere-
Non enim tantum dormiui, ex quo Vlysses (tur?
Iuit visurus malum Ilium non nominandum,
Sed agè nunc descende, & retrò vade domum:
Si enim aliqua me alia mulierum, quæ mihi sunt,
Hæc profecta nunciasset, & ex somno excitasset,
Ideò citò odiosè ipsam ego remisissem ire
Rursus intra domos: te autem hæc senectus iuuat.
Hãc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non te lædo filia dilecta, sed verè tibi
Venit Vlysses, & domum suscepit, sicut dico.
(Ille) hospes, quem omnes inhonorabant in ædibus.
Telemachus aũt igitur iamdiu cognouit intus esse,
Sed prudentijs cogitationes patris occultabat,
Vt virorum puniret violentias superborum.
Sic dixit, hæc autem lætata est à lecto saltans
Anum circumplexa est, à palpebris. a. lacrymã misit,
Et ipsam vocatam verba velocia allocuta est,
Eia agè iam mihi nutrix dilecta verum dic.
Si verè iam domum venit vt dicis,
Quomodo iam procis impudentibus manus immisit
Solus nimirũ, hi. a. semper congregati intus manebãt?
Hãc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non vidi, nõ audiui, sed suspirium solum audiui (rũ
Interfectorũ, nos. a. in successu thalamorũ benè facto-
Sedebamus, timentes, tabulæ. a. tenebãt benè congruæ
Antea, quando iam me tuus filius à domo vocauit
Telemachus, hunc enim præmisit vocare.
Inueni posteà Vlyssem inter interfectos mortuos
Stantem, hi autem ipsum circum lapidibus stratũ pa-
uimentum tenentes
Iacebãt ad inuicẽ, tu cõspicata. a. animo delectareris
Sanguine & crurore fædatum, tanquam leonem,
Nunc hi quidem iam omnes in aularibus ianuis
Congregati, at hic domum fumigat perpulcram
Igni magno accenso, te autem me præmisit vocare,
Sed sequere, vt vobis lætitia ineatis (stis,
Ambo vos dilecto corde, quoniã mala multa passi e-
Nunc aũt iam hoc longum desiderium perfectum est.
Venit quidẽ ipse viuus domum suam inuenit. a. & te

Καὶ

Καὶ παῖδ' ἐν μεγάροισι· κακῶς δ' οἵωδε μιν ἔρεζον
Μνηστῆρες, τὰς πάντας ἐτίσατο δῶ ἐνὶ οἴκῳ.

Τὴν δ' αὖτε προσέφη πεφνοῦσα Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μή πω μέγ' ἐπεύχεο καγχαλόωσα.
Οἶσθα γὰρ ὥς κ' ἅπασιν ἐνὶ μεγάροισι φανείη
Πᾶσι, μάλισσα δ' ἐμοί τε καὶ υἷϊ τῷ τεκόμεσθα.
Ἀλλ' οὐκ ἔσθ' ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλά τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστῆρας ἀγαυούς,
Ὕβριν ἀχεσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν ἐξαλέεσκεν ἐλθόν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῶ δι' ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν. αὐτὰρ ὁ δυοσμοὺς
Ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιϊκόν, ὤλετο δ' αὐτός.

Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ἣ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ' ἑστίῃ, οὔποτ' ἔφησθα
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι; θυμὸς δέ τοι αἰεὶ ἄπιστος·
Ἀλλ' ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἴπω·
Οὐλήν, τὴν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Τὴν ἐπινίζουσα φρασαίμην. ἔθελον δέ σοι αὐτὴ
Εἰπέμεν· ἀλλά με κεῖνος ἐλὼν ὑπὲρ μάζετα χερσὶν,
Οὐκ ἔα εἰπέμεναι, πολυϊδρείῃσι νόοιο.
Ἀλλ' ἕπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν κεφαλὴν ὑποδυμαι αὐτῆς,
Αἴκεν σ' ἐξαπάφω, κτεῖναί μ' οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.

Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πεφνοῦσα Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, χαλεπόν σε θεῶν αἰζηοὶ ἔθεσαν
Δυσφρονέειν, μάλα περ πολυΐδριν ἐοῦσαν.
Ἀλλ' ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ' ἐμόν, ὄφρα ἴδωμαι
Ἄνδρας μνηστῆρας τεθνηότας, ἠδὲ καὶ ὃς ἔπεφνεν.
Ὣς φαμένη κατέβαινε· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαινε, ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεείνοι,
Ἢ παρστᾶσα κύσσε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
Ἣ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπὲρ λάϊνον οὐδὸν ἔβη,
Εἷζετ' ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ ἐναντίον ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Τοίχου ἔπ' ἐσχατιὴν ὁ δ' ἄρα πρὸς κίονα μακρὸν
Ἧστο κάτω ὁρόων, πρόσδέγμενος εἴ τι μιν εἴποι
Ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Ἣ δ' ἄνεω ἧστο, κραδίη δέ οἱ ἤτορ ἴαυεν.
Ὄψει δ' ἄλλοτε μέν μιν * ἀναπλήσασα ἐσίδεσκεν,
Ἄλλοτε δ' ἀγνώσασκε κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχουσα.

Τηλέμαχος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔν τ' ὀνόμαζε,
Μῆτερ ἐμή, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
Τίφθ' ἕτω πατρὸς νόσφιζεαι, ἠδὲ παρ' αὐτὸν
Ἕζομένη μύθοισιν ἀνείρεαι ἠδὲ προσαλλᾷς;
Οὐ μέν κ' ἄλλη γ' ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
Ἀνδρὸς * ἀφεζομένη, ὃς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἔλθοι ἐϊκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο.

Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεφνοῦσα Πηνελόπεια,
Τέκνον ἐμόν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσσι πέπηπεν.
Οὐδέ τι προσσα φάσθαι δύναμαι ἔτ', οὐδ' ἐρέεσθαι,
Οὐδ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι ἐναντίον. εἰ δ' ἐτεὸν δὴ
Ἔς' Ὀδυσεύς, καὶ οἶκον ἱκάνει; ἢ μάλα νῶϊ
Γνωσόμεθ' ἀλλήλων καὶ λώϊον. ἔστι γὰρ ἡμῖν
Σήματ' ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ' ἄλλων.

Ὣς φάτο μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Αἶψα δ' Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἦτοι μητέρ' ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον

*Et filium domi, malè autem super ipsum fecerant
Proci, quos omnes puniuit sua in domo.

Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, ne sanè magnum (te) iactes irridens.
Scis enim quòd gratus in domo appareret
Omnibus, maximè a. mihiq; & filio, quem genuimus,
Sed non est hoc verbum verum sicut dicis.
Sed aliquis immortalium interfecit procos superbos,
Iniuriã demiratus acerbã, animi dolores et mala opa.
Non aliquẽ enim honorabant terrestriũ hominum,
Non malũ, neq; quidẽ bonum quicunq; ipsos aduenit.
Ideò propter iniquitates pasi sunt malum: at Vlysses
Perdidit longè reditum Græciæ, perijt autem ipse.

Huic a. postea respondit dilecta nutrix Euryclea
Filia mea, quale te verbum fugit septum dentium?
Quæ maritum intus foco assidentem nunquam dicis
Domũ esse venturũ. animus a. tibi semper incredul⁹,
Sed agè tibi & signum permanifestum aliud dicam.
Cicatricem, quam quondã ipsi sus inflixit albo dente,
Hanc dum abluerẽ agnoui, volebam autem tibi ipsa
Dicere, sed me ille captam in ore manibus
Non siuit dicere prudentijs mentis,
Sed sequere, at ego meipsam condonabo,
Si te decepero, interfice me miserrima morte.

Hanc autem respondit postea prudens Penelope,
Nutrix dilecta, difficile te Deorum semper genitorũ
Consilia trahere, licet multarum rerum sis perita.
Sed tamen eamus ad filium, vt videam
Viros procos interfectos, & (eum) qui illos interfecit.
Sic locuta, descendit cœnaculum, multa aũt ei cor
Mouebat, an seorsim dilectum interrogaret maritũ,
An adstans oscularetur caput & manus captas.
Hæc a. postq; ingressa est, & trãsiuit lapideũ pauimẽ-
Sedit postea Vlyssẽ contra in ignis splendore (tum,
Parietis alterius, hic autem igitur ad columnã longã
Sedebat deorsum vidẽs, expectãs si ipsum alloqueretẽ
Fortis vxor, postquam vidit oculis.
Hæc autem tacita diu sedit, stupor aũt & cor cepit.
Aspectu autem aliquando ipsum perspicuè videbat, 22. ἀναπλήσασα
Aliquando autem ignorabat mala corpori vesti- ἐσίδεσκεν
menta habentem.
Telemach. a. locut⁹ est verbũq; dixit denominauitq;,
Mater mea, mala mater, sæuum animum habens,
Cur sic à patre recedis? neq; apud meipsum
Sedens verbis interrogas? neq; scrutaris?
Non quidem alia sic mulier tolerabili animo
Viro abstineret, qui ei multa mala perpessus 22. ἀπεσείῃ,
Venisset vigesimo anno (in) patriam terram.
Tibi autem semper cor durius est lapide.

Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Fili mi, animus mihi in pectoribus stupefactus est,
Neq; dicere possum verbis, neq; interrogare,
Neq; in vultum videre contra, si verè iam
Est Vlysses, & domum venit certè valde nos
Cognoscemus inter nos & melius, sunt enim nobis
Signa, quæ iam & nobis abscondita scimus ab alijs.

Sic dixit, risit autem pertolerans diuus Vlysses.
Statim. a. Telemachum verba velocia allocutus est.
Telemache, certè matrem in ædibus dimitte

Πδεσ-

Πειρήσῃ. ἐμίσθεν πάχα ἦ φέρσειεν καὶ ἄρδον.
Νῦν δ' ὀπὶ ρυπόω, κακὰ εἵματα εἵμαι,
Τοὔνεκ' ἀτιμάζῃ με, καὶ οὔπω φησὶ τὸν εἶναι.
Ἠ μὲν ἦ φεζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται,
Καὶ χάρις ἥδ' εἴα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δήμῳ,
Ὦ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσσητῆρες ὀπίσω,
Φεύγῃ, πήξς τε λείψει πῶν καὶ πατρίδα γαῖαν.
Ἠμεῖς δ' ἔρμα πόληος ἀπέκταμεν, οἵ μέγ' ἄριστοι
Κούρων ἐν Ἰθάκῃ τῷ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὰρ ταῦτά γε λεύσσε πάτερ φίλε, σὴν δὲ ἀρίστην
Μῆτιν ἐπ' * ἀνθρώπους φάσ' ἔμμεναι, οὐδέ κε τίς τοι
χ. ἀνθρώποις Ἄλλος ἀνὴρ ἐρίσσει καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἠμεῖς τοι μεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', οὐδέ τι φημὶ
Ἀλκῆς δηλήσεσθαι, ὅση δὴ μὰ μίς γε πάρεστι.
Τὸν δ' ἀπαμείβετο πεπνυμένος Ὀδυσεύς·
Τοι γὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.
Πρῶτα μὲν ἄρ λέσασθε, καὶ ἀμφίεσασθε χιτῶνας,
Δμῳὰς τ' ἐν μεγάροισιν ἀνώγετε εἵμαθ' ἑλέσθαι.
Αὐτὰρ θεῖος ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λιγείην
Ἡμῖν ἡγείσθω ἱλαπαίγμονος ὀρχηθμοῖο,
Ὥς κεν ὑπὸ δῆμος φάσῃ γάμον ἔμμεναι, ἐκτὸς ἀκούων,
Ἢ ἀν' ὁδὸν στείχων, ἢ οἱ περιναιετάουσιν.
Μὴ πρόσθε κλέος ὠρὺ φόνοιό τ' ἄπλητος ἰδέσθαι
Ἀνδρῶν μνηστήρων, πρίν γ' ἡμέας ἐλθέμεν ἔξω
Ἀγρὸν ἐς ἡμέτερον πολυδένδρεον· αὖθι δ' ἔπειτα
Φρασσόμεθ' ὅ, τι κε κέρδος Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Πρῶτα μὲν οὖν λέσαντο, καὶ ἀμφίεσαντο χιτῶνας·
Ὠρσε δὲ φόρμιγγα γλαφυρὴν ἐν δὲ σφίσιν ἵμερον ὦρσεν
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.
Τοῖσιν δὲ μέγα δῶμα * θεσπέσιον κέχυτο ποδοῖν
χ. θεῖον κόνιν Ἀνδρῶν παιζόντων καλλιζώνων τε γυναικῶν.
Ὣς δέ τις εἴπεσκε δόμων ἔκτοσθεν ἀκούων,
Ἦ μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν.
Σχετλίη, οὐδ' ἔτλη πόσιος ἧος κεδνοῖο
χ. ἧος Εἴρυσθαι μέγα δῶμα διαμπερές, * ὄφρ' αὐτὴ κῆται.
Ὣς ἄρα τις εἶπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα δῖ' ἐνὶ οἴκῳ
Εὐρινόμη ταμίη λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δὲ μιν φᾶρος καλὸν βάλετην ἠδὲ χιτῶνα.
Αὐτὰρ κακκεφαλῆς χεῦεν πολὺ κάλλος Ἀθήνη,
Μείζονα τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὐλας ἠκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δ' ἔργα τελείει,
Ὣς μὲν τῷ περιχεῦε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοίῳ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἔπι θρόνου ὅθεν ἀνέστη.
Ἀντίον ἧς ἀλόχου καὶ μιν προθὸς μῦθον ἔφατο,
Δαιμονίη, περὶ σοὶ γε γυναικῶν ἠλυθερέων
Κῆρ ἀτέραμνον ἔθηκαν Ὄλυμπια δώματ' ἔχοντες.
χ. ἄλλην' Οὐ μέν τις * ἄλλη ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
χ. ἀπόσασθαι, Ἀνδρὸς * ἀφέσσαιτ', ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἔλθοι ἐς εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μάλα σόρεσον λέχος, ὄφρα καὶ αὐτὸς

Tentare me, forsan autem agnoscet & melius.
Nũc.a. quòd sordeo, mala.a. corpori vestimẽta indut⁹
Ideò inhonorat me, & nondũ dicit hunc esse. (sum,
Nos autem consultemus, vt valde optima fiant.
Etenim aliquis vnum virum interfectum in populo,
Cui non multi sint adiutores postea
Fugit, affinibusq; relictis & patria terra.
Nos.a. sustẽtaculũ ciuitatis interfecim⁹, q valde opti-
Iuuenum in Ithaca, ideò te consulere iubeo. (mi
Hũc.a. rursus Telemachus prudẽs ōtrà locutus est:
Ipse hæc videas pater dilecte, tuum enim optimum
Consilium in hominibus dicunt esse, neq; aliquis tibi
Alius vir contendat mortalium hominum.
Nos.a. pnpti simul sequemur, neq; quapiã in re affir-
Fore, vt robore indigeas, quanta potẽtia adest. (mo
Hunc.a. respõdens allocutus est pertoleras Vlysses,
Tibi enim ego dico, vt mihi videntur esse optima.
Primùm quidem lauamini, & induimini vestes,
Famulasq; in domibus vestimenta capere.
At diuinus cantor tenens citharam stridulam
Nobis præeat festiua saltatione.
Vt aliquis dicat nuptias esse extrà audiens,
Vel per viam iens, vel qui circum habitant.
Ne antea fama lata cædis in ciuitate fiat
Virorum procorum, quàm nos eamus extrà
Agrum in nostrum arboriferum, illic autem postea
Consultabimus quod vtile Olympius præbebit.
Sic dixit, hi autem igitur hunc valde quidem au-
diuerunt & obediuerunt.
Primum quidẽ igitur loti sunt, & induti sunt vestes,
Parata sunt.a. mulieres, ipse aũt cepit diuinus cantor
Citharã concauam, in autem ipsis desiderium mouit
Cantusq; dulcis, & irreprehensibilis saltationis,
His autem magna domus strepebat pedibus
Virorum ludentium pulcrizonarumq; mulierum,
Sic autem aliquis dicebat domos extra audiens,
Certè valde iã duxit vxorẽ multis petitã reginã,
Misera non tolerauit mariti sui primi
Custodire magnã domum continuè, quousq; veniret.
Sic igitur aliquis dixit, hæc.a. nõ cognouerũt sicut
At Vlyssem magnanimum sua in domo (facta sunt.
Eurynome gubernatrix lauit & vnxit oleo.
Circum autem ipsum pallium iecit & vestem. (ua,
Post hæc in capite fudit multã pulchritudinẽ Miner-
Maioremq; inspicere, & pinguiorem, in autem capite
Tenues misit comas hyacinthino flori similes.
Sicut autẽ quando aliquis aurũ circũfudit argẽto vir
Sciens, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit,
Sic quidẽ huic circũfudit gratiã capitiq; & humeris,
E balneo autem exiuit corpore immortalibus similis.
Iterum autẽ rursus desedit in sede vnde surrexerat,
Cõtra suam vxorem, & ipsam verbum allocutus est,
Felix, tibi quidem supra in fœminas mulieres,
Cor durum posuerunt Olympias domos habitantes.
Non quidem alia sic mulier patienti animo
Viro abstineret, qui ei mala multa passus
Veniret vigesimo anno in patriam terram.
Sed agè mihi nutrix sterne lectum, vt & ipse

λέξω-

Δέξομαι· ἦ γὰρ τῆγε * σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός.
Τὸν δ' αὖτε περιφρων πολυμήτις ἐφθέφρων Πηνελόπεια,
Δαιμόνι', οὔτ' ἄρ τι μεγαλίζομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Οὔτ' ἄγαμαι· μάλα δ' εὖ οἶδ' οἷος ἔησθα
Ἐξ Ἰθάκης ἅπτ' νηὸς ἰὼν δολιχήρετμοιο.
Ἀλλ' ἄγε οἱ στόρεσον πυκινὸν λέχος Εὐρύκλεια
m* Ἑστὸς ἐὐσταθέος θαλάμοιο, τόν ῥ' αὐτὸς ἐποίει.
Ἔνθά οἱ ἐκθέσκουσι πυκινὸν λέχος, ἐμβάλετ' οὐλὰ,
Κώεα καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη πόσιν πειρωμένη. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὀχθήσας ἄλοχον πεφιφωνεε κέδν' εἰδυῖαν,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα δὴ τὸ ἔπος θυμαλγὲς ἔφπες.
Τίς δέ μοι ἄλλοσε θῆκε λέχος; χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Καὶ μάλ' ἀπειρεσίῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη ἄλλῃ ἐνὶ χώρῃ.
Ἀνδρῶν δ' οὐκ ἄν τις ζωὸς βροτός, * ὀδὲ μάλ' ἡβῶν,
Ῥεῖα μετοχλίσσειεν. ἔπει μέγα σῆμα τέτυκτο
Ἐν λέχεϊ ἀσκητῷ. τὸ δ' ἐγὼ κάμον, οὐδέ τις ἄλλος.
Θάμνος ἔφυ τανύφυλλος ἐλαίης ἕρκος ἐντὸς,
Ἀκμηνὸς θαλέθων· πάχετος δ' ἦν ἠύτε κίων·
Τῷ δ' ἐγὼ ἀμφιβαλὼν θάλαμον * δέμον, ὄφρ' ἐτέλεσσα
Πυκινῇς λιθάδεσσι, κὰδ δ' ἤλασθεν ἔρεψα· (λεσσα
Κολλητὰς δ' ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης·
Κορμὸν δ' ἐκ ῥίζης ποσσὶν ὑπὲρ πρηνέα τάμνων,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ κάθμην ἴθυνα,
Ἐρμῖν' ἀσκήσας τέρεσιν πάντῃ περόνεσσιν.
Ἐκ δὲ ξεστὸν ἄρχόμενος λέχος * ἔξεον, ὄφρ' ἐτέλεσσα,
Δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ' ἐλέφαντι,
Ἐν δ' ἐτάνυσσα ἱμάντα βόος φοίνικι φαεινόν.
Οὕτω τοι τόδε σῆμα πιφαύσκομαι· οὐδέ τι οἶδα,
Εἰ μοι ἔτ' ἔμπεδόν ἐστι γύαι, λέχος, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλοσε θῆκε, ταμὼν ὑπὸ πυθμέν' ἐλαίης.
Ὣς φάτο· τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' * ἀναγνόντος τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Δακρύσασα δ' ἔπειτα ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας
Δειρῇ βάλλ' Ὀδυσῆι, κάρη δ' ἔκυσ' ἠδὲ προσηύδα,
Μή μοι Ὀδυσσεῦ σκύζεο, ἐπεὶ τά περ ἄλλα μάλιστα
Ἀνθρώπων πέπνυσο. θεοὶ δ' ὤπαζον ὀιζὺν,
Οἵ νῶϊν ἀγάασθον παρ' ἀλλήλοισι μένοντε
Ἤβης ταρπῆναι, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Αὐτάρ μὴ νῦν μοι τόδε χώεο μηδὲ νεμέσσα,
Οὐδὲ κατὰ σ' ὀφρεῶν ἐπιειδόν, ὡς δὴ ἀγάπησα.
Αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἐρρίγει μή τίς με βροτῶν ἀπάφοιτ' ἐπέεσσιν
Ἐλθών· πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βάλλόμεσθα.
Οὐδέ κεν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα,
Ἀνδρὶ παρ' ἀλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Εἰ * ἤδη μιν αὖτις ἀρήιοι υἷες Ἀχαιῶν
Ἀψέμεναι οἴκόν δε φίλην ἐς πατρίδ' ἔμελλον.
Τὴν * δ' ἤτοι ῥέξαι τι θεὸς ὤρορεν ἔργον ἀθέμιστον.
Τὴν δ' ἄτην ἐς πρῶτα νεώσατο θυμῷ
Λυγρὴν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἵκετο πένθος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἤδη σήματ' ἀριφραδέως κατέλεξας
Εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν δ' βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
Ἀλλ' οἷοι σύ τ' ἐγώ τε, καὶ ἀμφίπολος μία μούνη
Ἀκτορίς, (τὴν μοι δῶκε πατὴρ ἔτι δεῦρο νέεσθαι,
Ἣ νῶϊν ἔρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο)

Dormiã, certè enim huïc ferreus in pectorib. animus. γρ. σιδήρεον ἐν φρεσὶν ἦτορ.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Felix, non statim magnifico, neq; parui facio.
Neq; valde admiror, valde.a. bene scio qualis eras
Ex Ithaca in naui cùm ires longis remis.
Sed agè ei sterne bonum lectum Euryclea,
Extra stabilem thalamum, quem quidem ipse fecit, γρ. Ἔντοθε
Vbi ei extrà ponentes bonũ lectũ, & conijcite cubile,
Pelles & chlanas, & cooperimenta splendida.
Sic dixit maritum tentans, at Vlysses
Iratus uxorem allocutus est prudentias scientem,
O mulier, certè valde hoc verbum triste dixisti.
Quis autem mihi alibi poneret lectũ? difficile.a. esset
Et valde scienti, quando non Deus ipse veniens
Facilè volens ponet alio in loco,
Virorũ.a. nõ aliquis viuus homo, neq; valde pubescẽs γρ. ἐῢ γνωὼς
Facilè moueret, quoniam magnũ signum factum est κῶν,
In lecto laborato, hunc.a. ego feci, neq; aliquis alius,
Arbuscula erat extensa fol ys oliuæ septum intra,
Florens, uirescens, crassior.a. erat tãquam columna,
Huic autem ego ieci thalamum meum donec perfeci γρ. ἐμοὶ,
Densis lapidibus, & bene desuper texi.
Compactas autem imposui ianuas scitè compactas,
Et tunc postea incîdi comam pandis ramis oliuæ.
Truncum autem ex radice incisum circũ poliui ferro
Bene & scienter, & lineam direxi
Fulcro elaborato, terebraui autem omnia terebro.
Ab autem hoc incipiens lecticam poliui quousque γρ. εὖ τυγον,
perfeci.
Variam auroq; & argento, & ebore.
Extra autem extẽsi pellem bouis purpura splendidã.
Sic tibi hoc signum dico neq; scio
Si mihi adhuc firmus est, mulier, lectus, an aliquis iã
Virorum alibi posuerit, ubi incidissẽt à radice oliuæ.
Sic dixit, huius illic soluta sunt genua & dilectũ cor
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixit Vlysses. γρ. ἀναγνόντος
Lacrymans.a. postea rectà cucurrit, circum.a. manus
Collum iecit Vlyssi, caput autem osculata est, & dixit,
Ne mihi Vlysses irascere, quoniam alijs maximè
Hominum prudens fuisti, Dei.a. dederunt ærumnã,
Qui nobis inuiderunt ad inuicem manentes.
Iuuentute delectari, & senectutis limen peruenire.
At non nunc mihi hoc irascere, neq; reprehende,
Quoniã te nõ primùm post quã vidi sic amplexa sum.
Semper enim mihi animus in pectoribus dilectis
Tremebat, ne me quis omnium deciperet verbis
Profectus, multi enim malas astutias cogitant.
Neq; autem Argiua Helena Ioue nata
Viro cum alieno mixta esset amicitia & lecto,
Si sciuisset quòd ipsam iterum bellicosi filij Achiuorũ γρ. ἤδη. ἐ
Ducere domum dilectam in patriam debebant.
Hanc autem facere Deus mouit opus indecens, γρ. δὴ Θεὸς
Hoc autem nocumentũ antea nõ suo imposuit animo
Graue, ex qua primùm & ad nos accesit dolor.
Nunc.a. postquam iam signa valde manifesta dixisti
Lecti nostri, quem non homo alius vidit,
Sed soli tuq; ego & ancilla una sola
Actoris. (quam mihi dedit pater adhuc huc veniẽtis,
Quæ nobis asseruabat ianuas densi cubiculi)

Πεί-

Πείθεις δή μοι θυμὸν ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα.
Ὡς φάτο τῷ δ' ἔπι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κέδν' εἰδυῖαν.
Ὡς δ' ὅτ' αὖ ἀσπασίως γῆν νήχομένοισι φανείη,
Οἷσι Ποσειδάων δύεργέα νῆ' ἐνὶ πόντῳ
Ῥαίσῃ ἐπιθρομένῳ ἀνέμῳ καὶ κύματι πηγῷ,
Παῦροι δ' ἐξέφυγον πολιῆς ἁλὸς ἠπερόνδε
Νηχόμενοι, πολλὴ δὲ περὶ χροῒ τέτροφεν ἅλμη,
Ἀσπάσιοι δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες·
Ὡς ἄρα τῇ ἀσπασὸς ἔλυε πόσις εἰσορόωσῃ.
Δερῆς δ' οὔπω πάμπαν ἀφίετο πήχεε λευκώ·
Καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Εἰ μὴ ἄρ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Νύκτα μὲν ἐν περάτῃ δολιχὴν ἀφέλεν, ἠῶ δ' αὖτε
Ῥύσατ' ἐπ' Ὠκεανῷ χρυσόθρονον, ὅς δ' ἔα ἵππους
Ζεύγνυθ' ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας
Λάμπον καὶ Φαέθοντ', οἵ τ' ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.
Καὶ τότ' ἄρ' ἀλόχοιο πολύμητις ὃ δυσαμένοιο
Ὦ γύναι, ἦ γάρ πω πάντων ὅπι πείρατ' ἀέθλων
Ἤλθομεν, ἀλλ' ἔτ' ὄπιθεν ἀμέτρητος πόνος ἔσται
Πολλὸς καὶ χαλεπός, τὸν ἐμὲ χρὴ πάντα τελέσαι,
Ὡς γάρ μοι ψυχὴ μυθήσατο Τειρεσίαο
Ἤματι τῷ ὅτε δὴ κατέβην δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Νόστον ἑταίροισιν διζήμενος ἠδὲ καὶ ἐμοὶ αὐτῷ.
Ἀλλ' ἔρχευ, λέκτρον δὲ ἴομεν γύναι, ὄφρα καὶ ἤδη
Ὕπνῳ ὑπὸ γλυκερῷ παρπαλιμεθα κοιμηθέντε.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεπνυμένη Πηνελόπεια,
Εὐνὴ μὲν δὴ σοί γε τότ' ἔσσεται ὅππως ὅτε θυμῷ
Σῷ ἐθέλῃς ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης, καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Εἶπ' ἄγε μοι γῆν ἄεθλον ἐπεὶ καὶ ὄπιθεν (οἴω)
Πύσμαι· αὐτίκα δ' ἐστὶ δαήμεναι οὔτι χερείων.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δαιμονίη, τί τ' ἄρ με μάλ' ὀτρύνουσα κελεύεις
Εἰπέμεν; αὐτὰρ ἐγὼ μυθήσομαι ἠδὲ τελέσσω.
Οὐ μέν τοι θυμὸς κεχαρήσεται, ἐν δὲ γυναῖκες
Χαίρω, ἐπεὶ μάλα πολλὰ βροτῶν ὅπι ἄστε' ἀνώγω
Ἐλθεῖν, ἐν χείρεσσιν ἔχοντ' εὐήρες ἐρετμόν·
Εἰσόκε τὸν ἀφίκωμαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν,
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρήους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ μοι τόδε εἶπεν ἀριφραδέως· ὃ δέ σε κλύσω·
Ὅππότε κέν δή μοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ,
Καὶ τότε μ' ἐν γαίῃ πήξαντ' ἐκέλευσεν ἐρετμόν,
Ἕρξαντ' ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀπονοστῆσαι, ἕρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Πᾶσι μάλ' ἑξείης. θάνατος δέ μοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἁβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ με πέφνῃ
Γήρᾳ ὑπὸ λιπαρῷ δεδεγμένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Ὄλβιοι ἔσονται. τάδέ μοι φάτο πάντα τελεῖσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεφνυμένη Πηνελόπεια·
Εἰ μὲν δὴ γήραός γε θεοὶ τελέσσιν ἄρεσθαι,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλυξιν ἔσεσθαι.

Πείθεις δή μοι θυμὸν ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα.
Persuades iam meum animum seuerior quamuis sit.
Ὡς φάτο τῷ δ' ἔπι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Sic dixit, huic.a. adhuc magis desiderium mouit luctum.
Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κέδν' εἰδυῖαν.
Flebat.a. habens uxorem gratam, prudentias scientem.
Ὡς δ' ὅτ' αὖ ἀσπασίως γῆν νήχομένοισι φανείη,
Sicut.a. quando libenter terra natantibus apparet,
Οἷσι Ποσειδάων δύεργέα νῆ' ἐνὶ πόντῳ
Quorum Neptunus benefactam nauem in ponto
Ῥαίσῃ ἐπιθρομένῳ ἀνέμῳ καὶ κύματι πηγῷ,
Perdidit, dum impelleretur uento, & unda nigra,
Παῦροι δ' ἐξέφυγον πολιῆς ἁλὸς ἠπερόνδε
Pauci autem effugerunt album mare in terram
Νηχόμενοι, πολλὴ δὲ περὶ χροῒ τέτροφεν ἅλμη,
Natantes, multa autem circa corpus uersa est salsugo.
Ἀσπάσιοι δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες·
Lati autem alluerunt terram clade euitata.
Ὡς ἄρα τῇ ἀσπασὸς ἔλυε πόσις εἰσορόωσῃ.
Sic igitur huic gratus erat maritus inspicienti.
Δερῆς δ' οὔπω πάμπαν ἀφίετο πήχεε λευκώ·
Collo autem nondum omnino remouebat brachia alba,
Καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Et lugentibus apparuisset Aurora,
Εἰ μὴ ἄρ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Nisi alia cogitasset Dea cæsia Minerua.
Νύκτα μὲν ἐν περάτῃ δολιχὴν ἀφέλεν, ἠῶ δ' αὖτε
Noctem quidem in trasitu longam tenuit, Auroram.a. rursus
Ῥύσατ' ἐπ' Ὠκεανῷ χρυσόθρονον, ὅς δ' ἔα ἵππους
Custodiuit in Oceano auream sedem, neq; sinebat equos
Ζεύγνυθ' ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας
Conungi uelocespedibus, lumen hominib. portantes
Λάμπον καὶ Φαέθοντ', οἵ τ' ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.
Lampum & Phaëtonta, qui Auroram pulli ducunt.
Καὶ τότ' ἄρ' ἀλόχοιο πολύμητις ὃ δυσαμένοιο
Et tunc igitur suam uxorem allocutus est prudes Vlyss.
Ὦ γύναι, ἦ γάρ πω πάντων ὅπι πείρατ' ἀέθλων
O mulier, nondum.n. omnium in fines certaminum
Ἤλθομεν, ἀλλ' ἔτ' ὄπιθεν ἀμέτρητος πόνος ἔσται
Uenimus, sed adhuc in futurum immensus labor est,
Πολλὸς καὶ χαλεπός, τὸν ἐμὲ χρὴ πάντα τελέσαι,
Multus & difficilis, quem me oportet omnem perficere,
Ὡς γάρ μοι ψυχὴ μυθήσατο Τειρεσίαο
Sic enim mihi anima dixit Tiresiæ
Ἤματι τῷ ὅτε δὴ κατέβην δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Die, quando iam descendi domum inferni intra,
Νόστον ἑταίροισιν διζήμενος ἠδὲ καὶ ἐμοὶ αὐτῷ.
Reditum socijs dum quærerem, & mihi ipsi.
Ἀλλ' ἔρχευ, λέκτρον δὲ ἴομεν γύναι, ὄφρα καὶ ἤδη
Sed ueni, lectum autem eamus uxor, ut & iam
Ὕπνῳ ὑπὸ γλυκερῷ παρπαλιμεθα κοιμηθέντε.
Somno sub dulci delectemur dormientes.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεφνυμένη Πηνελόπεια·
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Εὐνὴ μὲν δὴ σοί γε τότ' ἔσσεται ὅππως ὅτε θυμῷ
Lectus quidem iam tibi erit, quando animo
Σῷ ἐθέλῃς ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν ἱκέσθαι
Tuo ueleris, postquam te Dei fecerunt uenire
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ad domũ bene ædificatã, & tuam in patriam terrã,
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης, καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Sed quoniam cognouisti, & tibi Deus iniecit animo,
Εἶπ' ἄγε μοι γῆν ἄεθλον ἐπεὶ καὶ ὄπιθεν (οἴω)
Dic agè mihi certamẽ, quoniam et in futurum (puto)
Πύσμαι· αὐτίκα δ' ἐστὶ δαήμεναι οὔτι χερείων.
Audiam statim autem est scire non peius.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Hanc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Δαιμονίη, τί τ' ἄρ με μάλ' ὀτρύνουσα κελεύεις
Felix cur igitur me ualde hortans iubes
Εἰπέμεν; αὐτὰρ ἐγὼ μυθήσομαι ἠδὲ τελέσσω.
Dicere? at ego dicam, neq; celabo.
Οὐ μέν τοι θυμὸς κεχαρήσεται, ἐν δὲ γυναῖκες
Non quidem tibi animus lætabitur, neq; enim ipsa
Χαίρω, ἐπεὶ μάλα πολλὰ βροτῶν ὅπι ἄστε' ἀνώγω
Lætabor, quoniã ualde multas hominũ in ciuitates
Ἐλθεῖν, ἐν χείρεσσιν ἔχοντ' εὐήρες ἐρετμόν·
Uenire, in manib. habentem aptũ remum, (iubebat
Εἰσόκε τὸν ἀφίκωμαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Donec hos aduenirem, qui nesciunt mare
Ἀνέρες, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν,
Uiros, neq; salibus mixtum cibum edunt,
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρήους,
Neq; sciunt naues purpureas rostris,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Neq; aptos remos, qui alæ nauibus sunt.
Σῆμα δέ μοι τόδε εἶπεν ἀριφραδέως· ὃ δέ σε κλύσω·
Signũ.a. mihi hoc dixit ꝑmanifestũ, (neq; te celabo,)
Ὅππότε κέν δή μοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Quando iam mihi obuius alius uiator
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ,
Apparebit uẽtilabrũ seu flabrũ tenere in illustri hu-
Καὶ τότε μ' ἐν γαίῃ πήξαντ' ἐκέλευσεν ἐρετμόν,
Et tunc me in terra defixo iussit remo (mero,
Ἕρξαντ' ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Et sacris ritè litatis Neptuno regi,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Agnum, taurumq;, porcasq; ascendentem aprum,
Οἴκαδ' ἀπονοστῆσαι, ἕρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Domum autem abire & facere sacras hecatombas
Ἀθανάτοισι θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Immortalibus Deis, qui cœlum latum habitant.
Πᾶσι μάλ' ἑξείης. θάνατος δέ μοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Omnibus ualde ordinatim, mors.a. mihi ex mari ipso
Ἁβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ με πέφνῃ
Debilis ualde talis ueniet, quæ me interficiet
Γήρᾳ ὑπὸ λιπαρῷ δεδεγμένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Senectute sub matura læsum, circum autem populi
Ὄλβιοι ἔσονται. τάδέ μοι φάτο πάντα τελεῖσθαι.
Beati erunt, hæc autẽ mihi dixit omnia perfectũ iri.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη πεφνυμένη Πηνελόπεια·
Hunc.a. rursus allocuta est prudens Penelope,
Εἰ μὲν δὴ γήραός γε θεοὶ τελέσσιν ἄρεσθαι,
Siquidem iam senectutem Dei perficient meliorem
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλυξιν ἔσεσθαι.
Spes tibi postea malorum fugam fore.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Τόφρα δ' ἄρ' Εὐρυνόμη τε ἰὴ τροφὸς εἶτυον εὐνὴν
Εὖ δῆτα μαλακὴν, δαΐδων ὑπολαμπομενάων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
Γρηῢς μὲν κείουσα, πάλιν οἰκόνδε βεβήκει.
Τοῖσιν δ' Εὐρυνόμη θαλαμηπόλος ἡγεμόνευεν
Ἐρχομένοισι λέχοσδε, δάς μ ἐν χερσὶν ἔχουσα·
Ἐς θάλαμον δ' ἀφικοῦσα, πάλιν κίεν. οἱ μὲν ἔπειτα
Ἀ ασάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἴκοντο.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουβόλος ἠδὲ συβώτης
Παῦσαν ἄρ' ὀρχηθμοῖο πόδας, παῦσαν δ' γυναῖκας.
Αὐτοὶ δ' ἐνάλιγκα κῖ μέγαρα σκιόεντα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητι καὶ ἱμερτῇσιν ἐρατεινῆς,
Τερπέσθην μύθοισι πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες,
Ἧ μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν.
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' αἰδήλιον ὅμιλον.
Οἳ ἔθεν εἵνεκα πολλὰ βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἔσφαζον, πολλὸς δὲ πίθων ἠφύσσετο οἶνος.
* Αὐτὰρ ὁ δυσμενέων Ὀδυσεὺς, ὅσα κήδε' ἔθηκε
Ἀνθρώποις, ὅσά τ' αὐτὸς ὀιζύσας ἐμόγησε,
Πάντ' ἔλεγ'. ἡ δ' * ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκηδύσσ' ἀδδὲ οἱ ὕ-
πνος
Πίπτεν ἐπὶ βλεφάροισι πάρος κλέξαι ἅπαντα.
Ἤρξατο δ' ὡς πρῶτον Κικόνας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα
Ἦλθ' ὡς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πίειραν ἄρουραν·
Ἠδ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινὴν
Ἰφθίμων ἑτάρων, οὓς ἤσθιεν, ἀδδὲ ἑλέσθαι.
Ἠδ' ὡς Αἰόλον ἷκεθ', ὃ μιν φιλέως ὑπέδεκτο,
Καὶ πέμπ'. ἀδδὲ πω οἷός φίλῃσι ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Ἦεν, ἀλλά μιν αὖτις ἀνάπαλτο θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρουσ' μεγάλα στενάχοντα.
Ἠδ' ὡς τηλέπυλον Λαιστρυγονίην * ἀφίκανεν,
Οἳ νῆάς τ' ὄλεσαν καὶ δυνήμιδας ἑτάρους
Πάντας· Ὀδυσσεὺς δ' οἶος ὑπεκφυγε νηῒ μελαίνῃ.
Καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε.
Ἠδ' ὡς εἰδέω δόμον ἦλυθεν Ἀΐδαο,
Ψυχὴν χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο
Νηῒ πολυκληῖδι, καὶ ἕσπετο πάντας ἑτάρους,
Μητέρα θ' ἣ μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ἠδ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν.
Ὡς θ' ἵκετο πλαγκτὰς πέτρας δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην θ', ἣν ἢ πώποτ' ἀκήριοι ἄνδρες ἄλυξαν,
Ἠδ' ὡς Ἡελίοιο βόας κατέπεφνον ἑταῖροι·
Ἠδ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης· ἀτὰρ δ' ἔφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Πάντες ὁμῶς, αὐτὸς δὲ κακὰς ὑπὸ κῆρας ἄλυξεν.
Ὡς θ' ἵκετ' Ὠγυγίην νῆσον, Νύμφην τε Καλυψὼ,
Ἣ ἑ ἐρύκεσκε, λιλαιομένην πόσιν εἶναι,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήρων ἤματα πάντα·
Ἀλλά τῷ οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
Ἠδ' ὡς ἐς Φαίηκας ἀφίκετο πολλὰ μογήσας.
Οἳ δή μιν θεὸν ὣς τιμήσαντες,
Καὶ πέμψαν σὺν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες.
Τοῦτ' ἄρα δὴ πάντων εἶπεν ἔπος, ὅτε οἱ γλυκὺς ὕπνος
Λυσιμελὴς ἐπόρουσε, λύων μελεδήματα θυμοῦ.
Ἦ δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὁππότε δὴ ῥ' Ὀδυσῆα ἐέλπετ' ἂν κῆρ' θυμὸν

Sic hi quidem talia inter se dicebant,
Interim aũt Eurynome & nutrix parabant lectum
Veste molli, tædis subsplendentibus.
At postquam strauerunt densum lectum festinantes,
Anus autem iens iterum domum iuit.
His autem Eurynome cubicularia præibat
Euntibus lectum, tædam in manibus tenens.
In thalamum autem ducens iterum abiuit, hi qui-
Læti lecti antiqui leges repetiuerunt. (dem postea
At Telemachus, & bubulcus & subulcus
Cohibuerũt saltatione pedes, cessare fecerunt autem
Ipsi aũt dormierunt in ædibus umbrosis. (mulieres.
Hi autem postquã igitur amicitia delectati sunt de-
Versi sunt verbis mutuò loquentes. (siderata.
Hæc qdẽ quæcunq; in ædib. tolerauit diuina mulierũ
Virorum procorũ inspiciens exitiosam multitudinẽ,
Qui sua gratia multas boues, & pingues oues
Iugularunt, multum aũt doliorum haustum est vini,
At hic diuus Vlysses quoscunq; dolores posuit
Hominibus, quascunq; ipse ærumnas passus est,
Omnia dixit, hæc autẽ igitur delectata est audiens, (ἄφαρ πέρπετ'
neq; ei somnus
Cecidit in palpebris antè quã ipse recensuerit omnia.
Incepit autẽ quò primùm Ciconas domuit, at postea
Venit Lotophagorum virorum pinguem terram:
Et quæcũq; Cyclops fecit, & quomodo retribuit pœnã
Fortium sociorum, quos comedit, neq; misertus est.
Et quomodo Aeolũ iuit, qui ipsum prõptus suscepit,
Et misit, neq; Parca dilectam in patriam ire
Siuit, sed ipsum rursus raptum procella
Pontum in piscosum tulit valde suspirantem.
Et quomodo longam portis Læstrygoniam adiuit, (ἀφικάνεν,
Qui naues perdiderunt & fortes socios
Omnes, Vlysses autem solus aufugit naue nigra.
Et Circes narrauit dolum, & varias artes,
Et quomodo inferni domum iuit latam,
Animam interrogaturus Thebani Tiresiæ
Naui multi iuga & inspexit omnes socios, (esset:
Matremq; q ipsum peperit, & nutriuit parulus cum
Et quomodo Sirenũ stridularũ vocem audiuit. (dim
Quomodoq; iuit vagas illas petras grauemq; Charyb-
Scyllamq;, quam nullo modo indemnes viri fugerũt.
Et quomodo Solis boues interfecerant socij.
Et quomodo nauẽ velocẽ percussit ardenti fulmine
Iupiter altitonans, longè aũt corrupti sunt boni socij
Omnes simul, ipse autem malas mortes subterfugit,
Quomodoq; iuit Ogygiã insulã, Nymphamq; Calypso-
Quæ ipsum detinuit cupiens maritum esse (nem,
In speluncis concauis, & aluit, & dixit
Redditurũ immortalẽ, & non senescentẽ dies omnes.
Sed huic nunquam animum in pectoribus persuasit.
Et quomodo in Phæaces peruenit multa passus,
Qui iã ipsum ex animo Deũ tanquam honorauerũt,
Et miserunt cum naui dilectam in patriam terram,
Ære, auroq;, copiosè vestèq;, datis. (nus
Hoc igitur vltimũ dixit verbũ, quãdo ei dulcis som-
Membra soluens irruit, soluensq; curas animi.
Hæc autem rursus alia cogitauit dea casia Minerua,
Quando iam Vlyssem putabat suo in animo

Εὐνῆς ἧς ἀλόχῳ ταρπήμεναι ἠδὲ καὶ ὕπνῳ,
Αὐτίκ' ἀπ' Ὠκεανοῦ χρυσόθρονον ἠερι-γένειαν,
Ὄρσεν ἵν' ἀνθρώποισι φόως φέρῃ. ὧρτο δ' Ὀδυσσεὺς
Εὐνῆς ἐκ μαλακῆς, ἀλόχῳ δ' ἅπτὶ μῦθον ἔειπεν,

Ὦ γύναι, ἦδη μὲν πολέων κεκορήμεθ' ἀέθλων
Ἀμφοτέρω· σὺ μὲν ἐνθάδε, ἐμὸν πολυκηδέα νόστον
Κλαίουσ'· αὐτὰρ ἐμὲ Ζεὺς ἄλγεσι καὶ θεοὶ ἄλλοι
Ἴέμενον πεδάασκον ἐμῆς ἀπὸ πατρίδος αἴης.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρω πολυήρατον ἱκόμεθ' εἰνὼ,
Κτήματα μὲν τά μοι ἐστὶ κομιζέμεν ἐν μεγάροισι·
Μῆλα δ' ἃ μοι μνησῆρες ἀωσφόροι κατέκηφαν,
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐγὼ [γ] λήσομαι, ἄλλα δ' Ἀχαιοὶ
Δώσουσ', εἰσόκε πάντας * ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.
Ἀλλ' ἤδη μὲν ἐγὼ πολυδένδρεον ἄγρὸν ἔπαμι,
Οἶ ψόμενος πατέρ' ἐσθλόν, ὅ μοι πυκινῶς ἀκάχῃται.
Σοί δέ γύναι πάρ' ἔπιτέλλω πινυτῇ περ ἐούσῃ·
Αὐτίκα γὰρ Φάτις εἶσιν ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντι
Ἀνδρῶν μνησήρων, οὓς ἔκτανον ἐν μεγάροισιν·
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Ἧσθαι, μηδέ τινα προτιόσσεο, μηδ' ἐρέφνα.

Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἑλὼν ἐδύσατο τεύχεα καλὰ
Ὦρσε τε Τηλέμαχον, καὶ Βουκόλον, ἠδὲ συβώτην,
Πάντας δ' ὁπλίσσασθαι ἐρητύα χερσὶν ἐλέσθαι.
Οἱ δέ οἱ οὐκ ἀπίθησαν· ἐθωρήσσοντο δὲ χαλκῷ,
Ὤϊξαν δὲ θύρας, * ἔξω δ' ἦλθον· ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.
Ἦδη μὲν φάος ἦεν ἐπὶ χθόνα· τοὺς δ' ἄρ' Ἀθήνη
[2] Νυκτὶ κατακρύψασα, θοῶς ἐξῆγε πόληος.

χρ. ἐνιπλήσωσι μεσαύλους.

χρ. ἔῆρχε δ' ἔῖος Ὀδυσσεύς.

Lecto suæ vxoris delectari, ac & somno,
Statim ab Oceano aurithronam matutinam,
Mouit vt hominib. lumẽ portaret, surrexit. a. Vlysses
Lecto ex molli, vxori autem hoc verbum mandauit,
O vxor, iã qdẽ multis satiati sumus certaminibus
Nos ambo, tu quidẽ hic meum curis refertũ reditum
Flens, at me Iupiter doloribus, & Dij alij
Desiderantem impedierunt mea à patria terra.
Nũc autem postquam ambo ad desideratũ venimus
Res quæ mihi sunt curæ in domibus. (lectum,
Oues autem quas mihi proci superbi consumpserunt,
Multas quidem ipse ego prædabor, alias autẽ Achiui
Dabunt, donec omnia implebunt stabula.
Sed certè quidem ego ad arborosum proficiscor,
Visurus patrem bonum, qui mihi frequenter dolet.
Tibi autem vxor hoc mando prudenti existenti.
Statim enim fama ibit simul sole ascendente
Virorum procorum quos interfeci in ædibus.
In cœnaculũ vbi ascenderis cum ancillis mulieribus,
Sede, neq; aliquem antè videas, neq; interroga.

Dixit, & circũ humeros indutus est arma pulcra.
Mouit aũt Telemachum, & bubulcum, & subulcum,
Omnes autem arma iussit bellicosa manibus capere.
Hi aũt ei non reluctati sunt, armati sunt autem ære.
Aperuerũt. a. ianuas, & exiuerũt. præiuit. a. Vlysses,
Iam quidẽ lumẽ erat in terrã, hos. a. igitur Minerua
Obscuritate coopertos citò eduxit ciuitate.

COMMENTARIVS.

a χρηὺς] Describpturus Poëta hunc Vlyssis apud Penelopen ἀϊσσυνοεισμὸν longis vtitur ambagibus, antequam rem acu tangat, vt dicitur. Primùm Euryclean inducit, eius aduentum vxori denuntiantem, quod cùm non solùm illa non crederet, sed asperis etiam verbis anum excepisset, sequitur illa inter vtramq; altercatio, dum Penelopæ id conatur Euryclea persuadere; illa verò pertinaci & dura nimis diffidentia persuaderi se non sinit.

b μάλα φίλη,] Quod aliàs diximus eos, qui sæpiùs decepti sunt, tardissimè fidere, iam à Penelope videmus vsurpari, quæ cùm falsitate tot nuntiorum, quæ de Vlysse præcesserant, vana illius expectatione delusa sit, ne nunc quidem huic anui, de cuius fide tamen dubitare non debuerat, credere vult verum Vlyssis aduentum renuntianti, quin eam acerbis verbis coërcet, vt quam insanam appellet, & tandem tectis eam abigere minis conatur, nisi respectus tam grauis senectutis obstaret.

c κἠ οἰκαδ' ἰκάνοι,] Posset quispiam dicere hîc ἀκαιρολογεῖν Homerum, cùm satis dixisse videretur in illis ἦλθ' Ὀδυσσεύς. Sed Eustathius docet non esse hæc superflua, siquidem potest quis venisse in patriam, qui domum tamen non aduenerit, vt exemplo Agamemnonis indicat.

d ἦ δ' ἐχάρη,] Gaudium istud Penelopæ est ob intellectam procorum cædem: nondum tamen persuaderi potest, Vlyssem illam perpetrasse, siquidem illud impossibile existimauit, vt vnus tot procos deleret. Sed cur, quæso, solum Vlyssem aduenisse putat Penelope? An non intelligit, eum qui cum tanto comitatu Troiam esset profectus, ea debellata, non posse eò penitùs nudatum reuerti? An tam malè de eo insciа ominabatur? Dico illam ad ea verba respondere, quæ præmisit Euryclea dicens, eum hospitem fuisse Vlyssem, quem iam illa solum esse viderat. Alioqui vel illa ipsa solitudo argumentum esse pro Penelope potest.

e σὸν ἴδον] Quod Euryclea de cæde procorum resciuit, atq; ipsamet αὐτοψία post illam confectam explorauit, iam exponit Penelopę, vt hac ratione magis suo nuntio fidem faciat.

f ὄφρα σφῶϊν] id est, vt interpretatur Eustathius, ἵνα ἄμφω κοινὸν τὸ ἦτορ ὑμῶν, ἀφροσυνης ἐπιδράπτῃ, alioqui syntaxis illorum verborum est morosa.

g μάλα φίλη,] Iterum se obstinatam præbet Penelope, & cum ea quæ viderit, narrasset Euryclea, cædem quidem procorum credit, quòd testem oculatum refutare non posset: illam autem non ab Vlysse, siquidem iam perierit, sed à quodam Deorum, qui tam flagitiosam procorum vitam diutiùs patienter videre non potuerit, perpetratam causatur. Tandem elicuit ab Euryclea euidentius signum Vlyssis ex cicatrice, quam docet se hesterna nocte iam deprehendisse, cùm eum lauaret, certò tamen consilio Penelopæ non indicasse. Tandem, vt meliùs fidem huius rei faciat dominæ, rogat vt eum accedat, & nisi rem ita se habere compererit, morte se condigna plectat. Quòd demum tanti fuit momenti, vt ad iter se accinxerit Penelope, non quòd planè Vlyssis aduentum crediderit, sed inuisendi filij & cædis procorum gratia. Ingens tamen illud desiderium mariti fecit, vt animo nescio quid de eo confinxerit, vt penè dicas eam aliquatenus Eurycleæ credidisse, prudenter tamen verbis id non testatam, ne si res secus se haberet, temerariæ credulitatis insimularetur, aut eam leuitatis tantæ pœnitere posset. Quod autem credidisse eam credamus, faciunt illa quæ sequũtur: vbi Poëta dicit, eam inter eundum apud se cogitasse, qua ratione Vlyssem compellaret. Vbi autem ipsum vidit interdum eum se videre, interdum propter vestimenta non dignoscere putauit. Vnde fluctuante animo apud eum reliquamq; familiam constitit. Quanto prudentiùs nimirum illa in sua tarditate se gerit quàm illa Martini Guerræ vxor in agro Tolosatum in sua ἀφροσύνη, quæ Arnaldum Tillium adulterinum coniugem pro vero illo coniuge suscepit, integrumq; triennium cum eo vixit: contrà verò reuersum illo elapso tempore, verum Martinum Guerram diu pro vero marito non agnouit. Vnde tragicæ illæ lites exortæ, vbi veritas genuina cum fucato mendacio tamdiu tamq; ancipiti certamine dimicauit, vt est doctissimè tota historia à Ioanne Corrasio, de quo anteà diximus, perscripta primùm Gallicè, deinde etiam à Suræo, ni fallor, Latinitate donata, & à Vuechelo Francofurti excusa. Cautiùs, inquàm, ista Penelope, quæ in re tanti momenti certi nihil statuere ex aliorum relatu voluit, antequam illa maritum euidentibus signis percipiat. Itaq; iuueniliter nimium illi insultauit Telemachus, vt & ipse Vlysses agnoscet.

h κἠ δή πὰς θ' εἷα] Ex illa procorum cæde intelligebat Vlysses, periculum sibi impendere, siquidem eam ciues Ithacenses resciuissent, ita consilium exquirit, quo celari & tegi illud factum possit, donec vrbe excundi potestas illi detur. Illud periculum argumento à maiori exaggerat. Is enim, inquit, qui vnum è populo interfecerit, licet is qui occisus est, non ita multos reliquerit vltores sui, tamen aufugere solet: quantò ergo potiùs nos qui tot præstantes viros & columina ciuitatis interfecimus, par est nobis prouidere, ne quid in nos grauiùs à populo geratur, vbi hoc à nobis patratum intellexerit. Itaq; πολύμητις

heros ad illam vafritiem & omnigenam fraudum peritiam recurrit, simulariq; cantu & saltatione nuptias iubet, ne quid siniſtri populus suſpicetur. Vnde forsan colligemus, non fuisse Vlyssi merum imperium in Ithacam, vel Rege, etiam ipsos potuisse de crimine à populo interpellari, vel timuisse etiam Vlyssem seditionem populi: qui cùm sit alioqui bellua multorum & ad quosuis tumultus procliuis, ex hoc negotio maximam turbarum ansam habere videbatur, siquidem tot illius proceres perijssent. Vtvt sit, non videtur licuisse, ne potentioribus quidem, ius sibi in re propria facere, ne dum ob iniuriam acceptam alium interficere. Vtinam hoc quoq; seculo tam parum liceret in rebus iniquissimis, neq; tam fœdæ maculæ genti nostræ (vtinam non meæ hoc nomine) crudelitatis & perfidiæ inurerentur, quæ in æternum elui non poterunt.

i φιλοπαίγμων & ὀρχηθμοῖο,] In celebrandis nuptijs solere veteres choreas agitare, ex hoc constat loco, lætitiæ, quæ ei tempori est accommodatissima significandæ gratia. Nostris temporibus Germania huiusmodi saltationes adhuc vsurpat, idem Italia & Gallię pars, nisi quibus splendor purioris religionis illuxit, vt de alijs nationibus taceam. De saltatione aliàs dictum est in Iliade. Vide Lucianum in libello Saltationi dedicato. His autem nuptiarum indicijs factus est reliquis Ithacensibus fucus, qui iam inde existimârunt, tam diuturna mora defessam Penelopen alicui procorum nupsisse.

k ὃν Ἥφαιστος δῶκεν] Artem metallicam non solùm antiquissimam esse constat, sed etiam pręstantissimam ac nobilissimam, vtpote quam Dijs etiam suis indignam Homerus nõ sit arbitratus, vt hic locus apertè docet. Vnde imperitè nimis facere vulgus hominum mihi videtur, quin eam ita explodit. Sed audio quid dicant, se illos opum decoctores damnare & habere ludibrio, quos ego si ius illud Romanorum vigeat, perinde ad metalla damnari crudeli; velim supplicio. Ne tamen extra fines longiùs abeamus, rogo Manes Homericos, quid tandem elegantiæ ex ista auri argento ἀβέλτερον intelligant? Quos responsuros autumo, intelligere se distinctam vtriusq; metalli permixtionem, hoc est, vt alterum ab altero dignoscatur, vnde argento ex auro mirus accedit splendor. Rectè, nam si indiscretam cõfusionem intelligas, non video quis sensus hinc eliciatur. Illa enim duo simul fusa nihil egregium præstant. Nam si æquali portione commisceantur, color argenti eminet. Si verò aurum superet quantitatem argenti, totus splendor auri est, non argenti, quin & multò plures auri partes quàm argenti esse oportet, vt hoc efficiatur. Nisi etiam Poëta velit pristinæ illi Herois formæ hanc à Minerua nouam infundi, vt illa penitùs latente hæc tantùm appareat: quod fortasse ratione non caret. Licet lectori melius eligere.

l Δαιμονίη,] Nunc vxorem alloquitur Vlysses, & ei tantam duritiem animi exprobrat, quòd etiam post tot annos redeuntem maritũ nolit agnoscere. Quæ verba Penelopen quidẽ mouerunt, ita tamen vt nondũ ei fiderit, donec ex lecti, quem ipsemet propria ante discessum ad Troiam fabricârat manu, descriptione eum verè recognouit. Hinc illa, vix exprimenda ab vtraq; parte gaudia.

m ἐκτὸς] Notat vir doctissimus Giphanius ex hoc loco perspici, antiquissimo iam tempore lectos exportari potuisse huc illuc, quod & Terentius indicat in Heauton: *Est mihi vltimis conclaue in ædibus quoddam retrò: Huc est intrò latus lectus vestimentis stratus.*

n μὴ θεὸς ὧδε] Aliàs notauimus, difficultatem cuiusuis rei ita solere à Poëta exprimi, quod tamen non probo.

o τῷ δ' ἐγὼ] Ne à mechanicis q.dẽ Laërtius heros abstinuit, quòd ex hoc lecto patet, & ex naui, quam apud Calyps. est fabricatus.

p μή μοι Ὀδυσσῆος] Agnito & complexo amicissimè coniuge, veniam deprecatur, quòd tam tardè hæc præstiterit. Etenim veritam se, ne à quopiam hoc prætextu deciperetur, vt Helenæ contigit, quæ ob nimiam facilitatem à Paride & amata est & abrepta. Quod exemplum licet prima fronte conuenire huic facto non videatur, tamen doli causa, quem Penelope iam suspicabatur, & quem reuerà Paris præstitit, conueniunt.

q θεὸς ὧδε ἔοικεν] Hanc vocem in Poëta crudè enunciatã non probamus: cuius sensum alibi, neq; ita pridẽ nos exposuisse memini.

r ὡς δ' ὅτε ναῦται ἀσπασίως] Gaudium, quod Penelope ex viso marito percepit, cum eo comparat, quod naufragi ex visa tellure percipiunt. Id quàm rectè, videamus. Ex omnium periculorum generibus nullum esse grauius arbitror, quàm quod disiecti ventis & procellis naufragi subeunt. Res enim illis est cum surdo & ferissimo elemento, tunc potissimùm vbi tempestatibus conturbatum furit. Ideò autem crudelius illud reliquis pronunciamus, quò rariùs reliqua homini detrimentum inferunt, & difficiliùs in eum cõcitantur. Porrò quantam putas eorum esse lætitiam, qui ex tam ingenti periculo emergunt? Ego quidem Aelianus sum hactenus, qui non secus atq; ille de non viso mari gloriari possum. Qui tamen illud sunt experti, memorant hoc esse omnium periculorum grauissimum. Itaq; rectè gaudium Penelopæ ex Vlysse viso cum illorum gaudio comparat: quod imitatus videtur Statius lib. 2. Theb. *Nec minus hæc læti trahimus solatia, quàm si Præcipiti conuulsa nodo prospectet amicam Puppis humum.*
Idem lib. 7. *-dulcis medij de gurgite ponti Respicitur tellus.* Vide prouerb. Terram video, apud Erasm. & Brassicanum.

s νύκτα μὲν ἐν περάτῃ] Solam noctem horum coniugum arcanæ voluptatis conscium esse voluit Poëta, ideò Mineruam inducit, quæ terminos huius noctis producat, siquidem alioqui statim dies erat exorturus. Nam diurnas illas μιγήσεις ἐν φιλότητι in solo libidinoso Paride agnoscit.

t ἐκ δ' ἐλάτην ἵππους] Trita sunt & vulgatissima ista figmenta de equis luciferis. Id tantùm hoc loco notandum, duos equos à Poëta videri agnosci, cùm alij quatuor numerent, vnde Euripides πτέρυγα ἅρμα ἁλιήλιος appellat: quorum nomina sunt apud Ouid. 2. Metamorph. *Interea volucres Pyrois, Eous & Aethon Solis equi, quartusq; Phlegon hinnitibus auras Flammiferis implent.*
Nos etiam in quodam carmine olim ludebamus,

Iam Pyrois flammata iugo subducere collo
Tentabat, solitis neciam parebat habenis
Iam rutilum fessi genua ad præsepe iacebant
Splendens Eous, reliquisq; ardentior Aethon
Oceaniq; Phlegon potans vicinior vndas. Vide Nat. Myth. lib. 5. c. 17.

u ἐπεὶ μάλα πολλά] Vide sup. lib. 11. pag. 152. & 153.

x αὖτερ ὁ διογενὴς] Breuis est ἀναλυφαλαίωσις errorum & periculorum Vlyssis, quæ in sua peregrinatione subijt, quorum integram narrationem in conuiuio Phæacensium absoluit.

y λῃστοσύναι,] Latrocinia quàm fuerint illo tempore vsitata, non ita pridem annotauimus, & aliás.

z νυκτὶ] Ecce τερατολογία, sed vsitata in Homero, vt aliàs vidimus. Noctem autem istam circum Vlyssem & reliquos defundit, ne à populo perciperentur. Talis nox Aeneam videtur coram Didone occultasse.

FINIS LIBRI XXIII. HOMERI ODYSS.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΑΣ τ' μνηστήρων ψυχὰς Ἑρμῆς εἰς ἅιδης κατάγει· καὶ ἀναγνωρισμὸς Ὀδυσσέως γίνεται πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Λαέρτην. καὶ θορύβου τοῖς Ἰθακησίοις γεγονότος ἐπὶ τῇ τῶν μνηστήρων ἀναιρέσει Ἀθηνᾶ διαλύει.

Ἄλλη.

Ω δ' Ὀδυσσεὺς σὺν πατρὶ καὶ υἱεῖ μάχετ' Ἀχαιοῖς.

ARGVMENTVM VIGESIMI QVARTI *libri Odysseæ.*

HAs horum procorum animas Mercurius in infernum deducit. Et recognoscitur Vlysses à patre Laërte. Et tumultum inter Ithacenses commotum propter procorum interitum, Minerua impedit.

Aliud.

Ω, autem, Vlysses cum patre & filio pugnat Achiuis.

Ἑρμῆς ἃ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο
Ἀνδρῶν μνηστήρων· ἔχε δ' ῥάβδον μὴ χερσὶν
Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

Ercurius aũt animas Cyllenius euocauit
Virorũ ꝓcorũ, tenebat a. virgã ĩ manib.
Pulcram, auream, hac hominum oculos mulcet

Ὧν ἐθέλῃ, τὸς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρῃ.
Τῇ ῥ' ἄγε κινήσας· ταὶ δ' ἑρίζοσαι ἕποντο.
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θαυμασίοιο
Τρίζουσαι πτέον', ἐπεὶ κέ τις ἀποπέσησιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνὰ τ' ἀλλήλῃσιν ἔχουσαι·
Ὡς αἱ τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν, ἦρχε δ' ἄρα σφιν
Ἑρμείας ἀκάκητα κατ' ἀρώεντα κέλευθα.
Παρ δ' ἴσαν Ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ Λευκάδα πέτρην,
Ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας καὶ δῆμον ὀνείρων
Ἤϊσαν· αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Ἔνθά τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.
Εὗρον δ' ψυχὴν Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ Ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, [b] μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ὡς οἱ μὲν τὴν κεῖνον ὁμίλεον· ἀγχίμολον δὴ
Ἤλυθ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
[c] Ἀχνυμένη· τὴν δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσσαι ἅμ' αὐτῇ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θανον καὶ πότμον ἐπέσπον.
Τὴν πρότερη ψυχὴ προσεφώνεε Πηλείωνος,
[d] Ἀτρεΐδη, μέλ μέν σε φάμεν Διὶ τερπικεραύνῳ
Ἀνδρῶν ἡρώων φίλον ἔμμεναι ἤματα πάντα,
Οὕνεκα πολλοῖσιν τε καὶ ἰφθίμοισιν ἄνασσες
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Ἦ τ' ἄρα καὶ σοὶ πρῶτα βοδαξήσειν ἔμελλε
Μοῖρ' ὀλοή, [e] τὴν οὔτις ἀλεύσεται, ὅς κε γένηται.
Ὡς ὄφελες τιμῆς ἐπονήμενος ἧς περ ἄνασσες,
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων θάνατον καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Τῷ κέν τοι τύμβον μὲν ἐποίησαν παναχαιοί,
Ἠδέ κε καὶ σῷ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·
Νῦν δ' ἄρα σ' οἰκτίστῳ θανάτῳ ἕμαρψε ἁλῶναι.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο,
[f] Ὄλβιε Πηλέος υἱὲ, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ὃς θάνες ἐν Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος, ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι
Κτείνοντο Τρώων καὶ Ἀχαιῶν υἷες ἄριστοι,
Μαρνάμενοι περὶ σεῖο· σὺ δ' ἐν προφάλινσι κονίης
Κεῖσο μέγας μεγαλωστὶ, λελασμένος ἱπποσυνάων·
Ἡμεῖς δὲ πρόπαν ἦμαρ ἐμαρνάμεθ'· οὐδέ κε πάμπαν
Παυσάμεθα πολέμοιο, [g] εἰ μὴ Ζεὺς λαίλαπι πᾶσιν
Αὐτὰρ ἐπεί σ' ἐπὶ νῆας ἐνείκαμεν ἐκ πολέμοιο,
Κάτθεμεν ἐν λεχέεσσι, καθήραντες χρόα καλὸν
Ὑδατί τε λιαρῷ καὶ ἀλείφατι. πολλὰ δέ σ' ἀμφὶς
Δάκρυα θερμὰ χέον Δαναοὶ, κείροντό τε χαίτας.
Μήτηρ δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθε σὺν ἀθανάτῃσ' ἁλίῃσιν,
Ἀγγελίης αἴσασα· βοὴ δ' ἐπὶ πόντον ὀρώρει
Θεσπεσίη, ὑπὸ δὲ τρόμος ἔλλαβε πάντας Ἀχαιούς·
Καὶ νύκ' ἀναΐξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας,
[h] Εἰ μὴ ἀνὴρ κατέρυκε παλαιά τε πολλά τε εἰδὼς,
Νέστωρ, ὃς καὶ πρόσθεν ἀρείων φαίνετο βουλὴν,
Ὅς σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφην,
Ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ φεύγετε κοῦροι Ἀχαιῶν.
Μήτηρ ἐξ ἁλὸς ἦλθε σὺν ἀθανάτῃσ' ἁλίῃσιν
Ἔρχεται, ὃ παιδὸς τεθνηότος ἀντιόωσα.
Ὡς ἔφατ', οἱ δ' ἔσχοντο φόβος μεγάθυμοι Ἀχαιοί.
Ἀμφὶ δέ σ' ἔστησαν κούρῃ ἁλίοιο γέροντος,
Οἴκτρ' ὀλοφυρόμεναι, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν,
Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι, ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ,
Θρῆνεον. οὐδέ κεν οὔπιν ἀδάκρυτόν γ' ἐνόησας
Ἀργείων· τῖον γὰρ [*] ὑπὸρσε Μοῦσα λίγεια.

χρ. ἐπώρορε, χῶ, ἐπόρνυε

Quorũ vult, hos, a. rursus & dormientes suscitauit.
Hac ducebat mouens, hæ aũt frementes sequebantur.
Sicut aũt quando vespertiliones secessu antri magni
Strepentes volant, post quam aliquis cadere fecit
Multitudine à petra, sibiq; inuicem cohærent:
Sic hæ frementes simul ibant: præibat aũt igitur ipsis
Mercurius nullo malo dignus ad latas vias.
Apud autẽ ibant Oceani fluxus & albam petram,
Et apud Solis ianuas, & populum somniorum
Ibant, statim aũt peruenerunt in herbosum pratum,
Vbi habitant animæ simulacra defessorum.
Inuenerunt autem animam Pelidæ Achillis,
Et Patrocli, & strenui Antilochi,
Aiacisq;, qui optimus erat specieq; corporeq;
Aliorum Danaorum, post strenuum Peliona.
Sic hi quidem circa illum versabantur, propè autem
Iuit postea anima Agamemnonis Atridæ
Dolens, circũ aũt aliæ cõgregatæ sunt quæcũq; cũ ipso
Domo in Aegisthi mortui sunt, & fatũ assecuti sunt,
Hunc prior anima allocuta est Pelionis,
Atride, supra qdẽ te dicebamus Ioui gaudenti fulmine
Viros heroas dilectum esse diebus omnibus,
Quoniam maltisq; & fortibus imperabas
Populo in Troianorũ, vbi passi sumus dolores Achiui.
Certè igitur & tibi primùm affutura erat
Parca pernicioſa, quam nullus fugit quicunq; natus
Vtinã debuisses honore abũdè perfruẽs, quo impabas
Populo in Troianorum, mortem & fatum consequi.
Quo tibi sepulcrum quidem fecissent omnes Achiui.
Ac & tuo filio magnã gloriam dedisses in futurum.
Nunc aũt igitur te miserrima morte fatũ erat capi.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ,
Felix Pelei fili Dijs similis Achilles,
Qui mortuus es in Troia longè ab Argo. circum aũt
Interfecti sunt Troianorũ & Achiuorũ filiorũ optimi,
Pugnãtes circum te, tu aũt vertigine pulueris
Iacebas grandis granditer, oblitus equitatus.
Nos autem toto die pugnabamus, neq; omnino
Cessauissemus à bello, nisi Iupiter turbine sedasset.
At postquam te ad naues portauimus ex bello,
Deposuimus in lectis expurgato corpore pulcro.
Aquaq; calida & vnguento, multas aũt te circum
Lacrymas calidas fundebãt Danai, tõderũtq; crines:
Mater aũt ex mari venit, cũ immortalib. marinis,
Nunciũ auditura, vox autem in mare ruerat
Magna, suscepit autem tremor omnes Achiuos,
Et ruentes iuissent concauas in naues,
Nisi vir detinuisset antiquáq; multaq; sciens
Nestor, cuius & anteà optimum apparuit consilium,
Qui ipsis rectè sentiens concionatus est, & dixit,
Tenemini Argiui, ne fugite filij Achiuorum,
Mater ex mari hæc cum Deabus marinis
Venit suo filio mortuo obuiatura.
Sic dixit, hi, a. retẽti sunt timore magnanimi Ach.
Circũ aũt te steterũt filiæ marini illius senis, (duerũt.
Miserabiliter lugẽtes, circũ aũt ĩmortales vestes in-
Musæ autem nouem omnes alternantes vocepulcra
Lamentabantur, tunc nullum illacrymem vidisses
Argiuorũ, ita, n. animos permouerat Musa stridula.

[i] Ἐπα-

Ἑπτακαίδεκά μέν σε ὁμῶς νύκτάς τε καὶ ἦμαρ
Κλαίομεν [k] ἀθάνατοί τε Θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι·
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἔδομεν πυρὶ, πολλὰ * δέ σ' ἀμφὶς
[l] Μῆλα κατεκτάνομεν μάλα πίονα καὶ ἕλικας βοῦς.
Κάλεο δ' ὄν τ' ἐθέλῃθι Θεῶν, καὶ ἀλείφατι πολλῷ,
Καὶ μέλιτι γλυκερῷ. πολλοὶ δ' ἥρωες Ἀχαιοὶ
Τεύχεσιν ἐρρώσαντο πυρὴν περὶ κηδομένοιο,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δή σε φλὸξ ἴαυσεν Ἡφαίστοιο.
Ἠῶθεν δή τοι λέγομεν λάϊν' ὀστέ' Ἀχιλλεῦ
Οἴνῳ ἐν ἀκρήτῳ καὶ ἀλείφατι. δῶκε δὲ μήτηρ
[m] Χρύσεον ἀμφιφορῆα· Διωνύσοιο δὲ δῶρον
Φάσκ' ἔμεναι, ἔργον δὲ περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο.
Ἐν τῷ τοι κεῖσαι λάϊν' ὀστέα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Μίγδα δὲ, Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
Χωρὶς δ' Ἀντιλόχοιο, τὸν ἔξοχα τῖες ἁπάντων
Τῶν ἄλλων ἑτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα.
Ἀμφ' αὐτοῖσι δὲ σπεῖρα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον
Χεύαμεν Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων
Ἀκτῇ ἔπι πρόσχυσῃ ἔπι πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
Ὡς κεν τηλεφανὴς ἐκ ποντόφιν ἀνδράσιν * εἴη
Τοῖς οἳ νῦν γεγάασι καὶ οἳ μετόπισθεν ἔσονται.
Μήτηρ δ' αἰτήσασα Θεοὺς [n] πρόκαλλέ' ἄεθλα,
Θῆκε μέσῳ ἐν ἀγῶνι ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.
Ἤδη μὲν πολέων πάρφω ἀνδρῶν αἰτεβόλησα
Ἡρώων, ὅτε κεν ποτ' ἀποφθιμένοιο ἄνακτος
Ζώννυνταί τε νέοι καὶ ἐπαντιόωνται ἄεθλα·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν * ἐτεθήπεα θυμῷ,
Οἷ' ἐπὶ σοὶ κατέθηκε θεὰ πρόκαλλέ' ἄεθλα
Ἀργυρόπεζα Θέτις· μάλα γὰρ φίλος ἦσθα [o] θεοῖσιν.
Ὣς σὺ μὲν ἐν θανέων ὄνομ' ὤλεσας, ἀλλά τοι αἰεὶ
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους κλέος ἔσται ἐσθλὸν Ἀχιλλεῦ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τί τόδ' ἦδος ἐπεὶ [p] πόλεμον πολύπαυσα;
Ἐν νόστῳ γάρ μοι Ζεὺς μήσατο λυγρὸν ὄλεθρον
Αἰγίσθου διὰ χεῖρα καὶ ἀλομένης ἀλόχοιο.
Ὣς οἱ μὲν ῥαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἄγχιμολον δέ σφ' ἦλθε διάκτορος Ἀργεϕόντης,
Ψυχὰς μνηστήρων κατάγων [q] ὑπὸ δυσσὶ δαμέντων.
Τὼ δ' ἄρα θαμβήσαντ' ἰδὼν κίον, ὡς ἐσιδέσθην.
Ἔγνω δ' ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
Παῖδα Μελανθῆος ἀγακλυτὸν Ἀμφιμέδοντα·
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν πρότερη ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο,
[r] Ἀμφίμεδον, τί παθόντες ἐρεμνὴν γαῖαν ἔδυτε
Πάντες κεκριμένοι καὶ ὁμήλικες; [s] ἦ δέ κεν ἄλλως
Κεκριμένως λέξαιτο πόλιν ἀνδρας ἀρίστους.
Ἦ ὔμμ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέους ἀνέμους καὶ κύματα μακρά;
Ἦ πού σ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου
Βοῦς πειπαμένοισιν ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ἦ ἐπὶ πόλιος μαχεόμενοι ἠδὲ γυναικῶν;
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ· ξεῖνος δέ τοι ἔσχομεν εἶναι.
Ἦ ἐ μέμνῃ ὅτε κεῖσε κατήλυθον ὑμέτερον δῶ,
Ὀτρηρεῶν Ὀδυσῆα σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕπεσθαι ἐϋστέλμων ἐπὶ νηῶν;
Μηνὶ δ' ἄρ' οὔλῳ πάντα περήσαμεν εὖρέα πόντον,
Σπουδῇ παρπεπιθόντες Ὀδυσῆα [t] πολίπορθον.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν * Ἀμφιμέδοντος;

Septem & decem quidem te simul noctesq́; & dies
Fleuimus, immortalesq́; Dij mortalesq́; homines,
Octaua & decima autem dedimus igni, multas au- γε. δ' ἐπ' αὐτῷ
tem in ipso
Oues iugulauimus valde pingues, & nigras boues.
Cremabaris autẽ in veste Deorũ, & vnguento multo
Et melle dulci, multi autem heroës Achiui
Armis irruerunt circa rogos (corporis) dũ cõburebat,
Pedestresq́; equestresq́; multus aũt strepitus ortꝰ est.
At postquam flamma te penitus absumpsit Vulcani,
Mane iam tibi collegimus alba ossa Achilles
Vino in mero & vnguento, dedit autem mater
Auream amphoram, Dionysij autem donum
Dicebat esse, opus autem inclyti Vulcani.
In hac tibi iacent alba ossa illustris Achilles:
Permistim autem Patrocli Menœtiadæ demortui.
Separatim a. Antilochi, quẽ eximiè honorabas omni-
Aliorum sociorum post Patroclum mortuum (um
Circum a. post quã magnum & laudatũ sepulcrum
Fudimus, Argiuorum sacer exercitus bellicosorum
Littore in excelso in lato Hellesponto,
Vt longè manifestus ex ponto viris esset γε. ἄνης
His qui nunc nati sunt, & qui in futurum erunt.
Mater autem Dijs rogatis perpulcra certamina
Fecit medio in certamine optimis Achiuorum.
Iam quidem multorum in sepulcrũ virorum incidi
Heroum, quando aliquando mortui regis
Cinguntur q́; iuuenes & parant certamina.
Sed illa maximè conspicatus miratus fuisses animo, γε. θυμῷ ἐπιθήπεας. κ' θήησαο θυμῷ.
Qualia in te posuit Dea perpulcra certamina
Argentea pedib. Thetis, valde enim amicus eras Dijs.
Sic tu qdẽ, neq́; mortuus nomẽ pdidisti, sed tibi semp
Omnes in homines gloria erit bona Achilles.
At mihi quæ hæc voluptas, quoniam bellum absolui?
In reditu enim mihi Iupiter molitus est malam mor-
Aegisthi à manibus & perniciosæ vxoris. (tem
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Propè aũt ipsos venit internuncius Argi interfector,
Animas pcorũ deducens ab Vlysse (nece) domitorum.
Hi a. igitur stupefacti recta iuerunt postq́; viderunt:
Cognouit autem anima Agamemnonis Atridæ
Filium Melanthij perinclytum Amphimedonta.
Hospes enim illi erat in Ithaca domos habitans.
Hunc prior anima allocuta est Atridæ,
Amphimedon, quid passi tenebrosam terram ve-
Omnes eximij & æquales? neq́; alius (nistis
Habito delectu elegisset in ciuitate viros optimos.
Nunquid vos in nauibus Neptunus domuit
Permotis molestis ventis & fluctibus magnis?
An noxij viri læserunt in terra
Boues dum cæderẽt abigerẽt q́; & ouiũ greges pulcros?
An pro ciuitate pugnantes & mulieribus?
Dic mihi interroganti, hospes autem dico esse. γε. Ἀμφιμέδοντ', Μεμνημαι· πάνδε πάντα διοτρεφὲς ὡς ἀγορεύεις.
An' non recordaris, quando illuc veni in vestram do-
Mouens Vlyssem cum diuo Menelao (mum
Ad Ilium simul sequi bonis transtris in nauibus?
Mense autem toto omnẽ transiuimus latum pontum,
Festinatione persuadẽtes Vlyssem vrbiũ populatorẽ. Σοὶ δ' ἐγὼ δῶ μέλα πάσσω ἐς ἀτρεκέως καλέσσω, Ἠμὲν μετ',

Hunc a. rursus anima allocuta est Amphimedõtis,

Ἀτρείδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Μέμνημαι τάδε πάντα, καὶ ἀτρεκέως κατέλεξω,
Ἡμέτερον θανάτοιο κακὸν τέλος οἷον ἐτύχθη.
Μνώμεθ' Ὀδυσσῆος δηλώ οἰχομένοιο πάμπαν.
Ἡμὲν δὴ ἠρνεῖτο συγερὸν γάμον, οὔτ' ἐτέλεσσα,
Ἡμῖν φραζομένη θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Ἀλλὰ δόλον τόνδ' ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὕφαινε
Λεπτὸν καὶ σχέτλιον· ἄφαρ δὴ ἡμῖν μετέφατο,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπιγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω, (μή μοι μεταμώλια νήματ' ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήιον, εἰσότε κεν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μή τις μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται πολλὰ κτεατίσας.
Ὣς ἔφατ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγλώρ.
Ἔνθα κεν ἡματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, πολλὶ δ' ἤματα πάλλ' ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή τις ἔφατο γυναικῶν ἣ σάφα ᾔδη,
Καὶ τήν γ' ἀλλύουσαν ἐφώρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ', ὑπ' ἀνάγκης,
Εὖθ' ἡ φᾶρος ἔδειξεν, ὑφήνασα μέγαν ἱστὸν,
Πλυνάσ', ἠελίῳ ἐναλίγκιον ἠὲ Σελήνῃ.
Καὶ τότε δή ῥ' Ὀδυσῆα κακὸς πόθεν ἤγαγε δαίμων
Ἀγροὺ ἐπ' ἐσχατιὴν, ὅθι δώματα ναῖε συβώτης.
Ἔνθ' ἦλθεν φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος ἰὼν σὺν νηὶ μελαίνῃ.
Τὼ ἧ μνηστῆρσιν θάνατον κακὸν ἀρτύναντε,
Ἵκανον πρὸς ἄστυ περικλυτόν· ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς,
Τῆλε δ' ὄπιθεν ἕπετο Τηλέμαχος θεόφιν ἠγερόνδε.
Τὸν δὲ συβώτης ἦγε κακὰ χροὶ εἵματ' ἔχοντα,
Πτωχῷ λοξαλέῳ ἐναλίγκιον ἠὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροὶ εἵματα ἕσσε.
Οὐδέ τις ἡμείων δύνατο γνῶναι τὸν ἐόντα,
Ἐξαπίνης προφάσιν, δὴ οἱ προγενέστεροι ἦσαν·
Ἀλλ' ἔπεσίν τε κακοῖσιν ἐνίπτομεν ἠδὲ βολῇσιν.
Αὐτὰρ ὁ τέως μὲν ἔτλη ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσι
Βαλλόμενος καὶ ἐνιπτόμενος, τετληότι θυμῷ·
Ἀλλ' ὅτε δή μιν ἔγειρε Διὸς νόος αἰγιόχοιο,
Σὺν μὲν Τηλεμάχῳ περικαλλέα τεύχε' ἀείρας,
Εἰς θάλαμον κατέθηκε, καὶ ἐκλῄσας ὀχῆας·
Αὐτὰρ ὁ τοῖ ἄλοχον πολυκερδείῃσιν ἄνωγε
Τόξον μνηστῆρσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον,
Ἡμῖν αἰνομόροισιν ἀέθλια καὶ φόνου ἀρχήν.
Οὐδέ τις ἡμείων δύνατο κρατεροῖο βιοῖο
Νευρὴν ἐντανύσαι, πολλὸν δ' ὑπεδεύετο ἧμιν.
Ἀλλ' ὅτε χεῖρας ἵκανεν Ὀδυσσεὺς μέγα τόξον,
Ἔνθ' ἡμεῖς μὲν πάντες ὁμοκλέομεν ἐπέεσσι
Τόξον μὴ δόμεναι, μηδ' εἰ μάλα πολλὰ ἀγορεύοι·
Τηλέμαχος δέ μιν οἷος ἐποτρύνων ἐκέλευσεν·
Αὐτὰρ ὁ δέξατο χερὶ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ῥηϊδίως δ' ἐτάνυσε βιὸν, διὰ δ' ἧκε σιδήρου,
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, ταχέας δ' ἐχύδαν' οἰστοὺς,
Δῆον παπταίνων. Βάλε δ' Ἀντίνοον βασιλῆα.

Atrides optime rex virorum Agamemnon,
Memini hæc omnia, & verè enarrabo,
Nostræ mortis malum finem, qualis factus est.
Petebamus Vlyssis diu absentis vxorem,
Hæc neq; negabat odiosas nuptias, neq; perficiebat,
Nobis consultans mortem & parcam nigram.
Sed dolum hunc alium in mentibus cogitauit,
Orsa magnam telam in domibus texebat,
Tenuem & vltra mensuram, statim aũt nobis dixit,
Iuuenes mei proci, quoniã mortuus est diuinus Vlyſ-
Manete festinantes meas nuptias, donec vestẽ (ses,
Perficiam, (ne mihi vana fila pereant)
Laërti heroi, sepulcralem, donec ipsum
Parca pernicioſa ſuſceperit longũ dormiẽtis mortis,
Ne aliqua in populo Græcarum accuſet,
Si ſine veſte iacebit multa poſſidens.
Sic dixit, nobis autem perſuaſus est animus ſuperbus.
Tunc diurna quidem texebat magnam telam.
Singulis noctib. a. diſſoluebat poſtq; lãpades appone-
Sic triennio latuit dolo, & perſuaſit Achiuos. (bat
Sed quãdo quartꝰ venit annus, & venerũt tempora
Menſium decreſcentium, & multi dies elapſi ſunt.
Et tunc aliqua dixit mulierũ, quæ manifestè ſciebat,
Et hanc diſſoluentem inuenimus illuſtrem telam.
Sic hanc telam perfecit, & quidem non volens neceſ-
(ſitate, (lam
Beneq;, quæ veſtem oſtendit pertextam magnam te-
Lauatam, Soli ſimilem, vel Lunæ.
Et tunc iam Vlyſſem mala aliunde duxit fortuna
Agri in extremitate, vbi domos habitabat ſubulcus,
Illic venit dilectus filius Vlyſſis diuini,
Ex Pylo arenoſa redux cum naui nigra,
Hi autem procis mortem malam permoliti
Venerunt ad ciuitatem nobilem, & Vlyſſes
Poſterior, at Telemachus antè præceſſit.
Hũc. a. ſubulcꝰ duxit mala corpore veſtimẽta habẽtẽ,
Pauperi triſti ſimilem & ſeni (indutus erat,
Baculo incumbentẽ, has. a. malas circũ corpus veſtes
Neq; aliquis noſtrũ potuit cognoſcere illũ ipſum eſſe,
Qui repẽtè apparuit, neq; ij qdẽ q maiores natu erãt.
Sed verbis malis illum inceſsimus & verberibus,
At hic quidem tolerauit, in ædibus ſuis
Percuſſus, & iniuriæ affectus toleranti animo.
Sed quãdo iam ipſum ſuſcitauit Iouis mens ægiochi,
Cum quidem Telemacho perpulcra arma ſublata
In thalamum depoſuit, & clauſit feras.
At hic ſuam vxorem multis aſtutijs iuſsit
Arcum procis ponere, albumq; ferrum, (pium,
Nobis grauiter morituris certamina & cædis princi-
Neq; aliquis noſtrum potuit fortis arcus
Neruum tendere, valde autem impotentes eramus.
Sed quãdo ad manus peruenit Vlyſsis magnus arcus.
Tunc nos quidem omnes minabamur verbis
Arcum non dari, etiamſi valde multum diceret.
Telemachus autem ei ſolus impellens iuſsit.
At hic ſuſcepit manu perpatiens diuus Vlyſſes,
Facilè aũt tendit arcum, miſit autem per ferrum.
Stetit. a. in pauimentũ iens, velocesq; effudit ſagittas
Grauiter perſpectans, percuſsit. a. Antinoum regem:

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοις ἐφίει βέλεα στονόεντα,
Ἄντα πιτνάμενοι· τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
Γνωτὸν δ' ἦν ὅτις σφι θεῶν ἐπιτάρροθος ἦεν.
Αὐτίκα γὰρ κρατὶ θωμὸν ἐπιπτόμενοι μινύεσκε
Κλεινὸν ἐπιστροφάδην ὃ γὰρ ὄρνυτ' ἀφετήν,
Κεφάτων τυπτομένων, θάμβεσθον δ' ἄπαν αἵματι θῦεν.

Ὡς ἡμεῖς Ἀγάμεμνον ἀπωλόμεθ', ὥς ἔτι καὶ νῦν
Σώματ' ἀκήδεα κεῖται ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος.
Οὐ γάρ πω ἴσασι φίλοι κρατὶ θωμὸν ἑκάστου,
Οἵ κ' ἀπονίψαντες μέλαιναν βρότον ἐξ ὠτειλέων,
Καὶ θέμενοι γοάοιεν· γέρας δὲ τεθνηώτων.

Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο,
Ὄλβιε Λαέρταο πάϊ πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἦ ἄρα σοὶ μεγάλην ἀρετὴν κτήσω ἄκοιτιν.
Ὡς ἀγαθὴ Φρένες ἦσαν ἀμύμονι Πηνελοπείῃ,
Κούρῃ Ἰκαρίου, ὡς δ' ἔμνησ' Ὀδυσῆος,
Ἀνδρὸς κουριδίου. τῷ οἱ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται
Ἧς ἀρετῆς· τεύξουσι δ' ἀοιδὴν ἀθανάτοισιν
Ἀθάνατοι χαρίεσσαν ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ.
Οὐχ ὡς Τυνδαρέου κούρη κακὰ μήσατο ἔργα,
Κουρίδιον κτείνασα πόσιν· στυγερὴ δ' ἀοιδὴ
Ἔσσετ' ἐπ' ἀνθρώποις, χαλεπὴν δέ τε φῆμιν ὄπασσε
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' ἐὺεργὸς ἔῃσιν.

At postea alijs immisit tela suspiriosa
Contra inspiciens, hi. a. simul confertim cadebant.
Cognitum. a. erat q̃ aliquis ipsis Deorũ adiutor esset.
Statim. n. in ædib. sequẽtes fortitudinẽ ipsorũ (decẽs
Interficiebãt cõuersim, horũ. a. suspiriũ mouebat in-
Capitib. pcussis, pauimẽtũ. a. omne sanguine fluebat,
Sic nos Agamemnon perditi fuimus, quorum adhuc nunc
Corpora neglecta iacent in ædibus Vlyssis.
Nondum enim sciunt amici in domibus singuli,
Qui abluto nigro sanguine, ex vulneribus
Deposito s lugerent, hic enim honor est mortuorum.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ,
Felix Laërti fili prudens Vlysses,
Certè igitur cum magna virtute possedisti vxorem.
Valde bonæ mentes erant irreprehẽsibilis Penelopæ,
Filiæ Icarij, quàm rectè recordata est Vlyssis
Coniugis virginalis, vnde ei gloria nunquã peribit
Suæ virtutis, facient. a. in terrestribus cantilenam
Immortales, gratam prudenti Penelopæ.
Non sic Tyndari filia mala consultauit opera,
Virginali interfecto marito, odiosa autem cantilena
Erit inter homines, difficilem autem famam præbuit
Fœminis mulieribus, etiam ei quæ proba fuerit.

COMMENTARIVS.

a ἑρμῆς ϗ ψυχαγὼγὸς] De hoc Mercurij officio aliàs etiam diximus, vt & de eius virga, de qua videndus meus Goropius Hieroglyph. lib. 14. & Gallic libr. 4. De situ etiam inferorum in Necyomantia Homerica dictum est. Sed ecce quid notet Didymus Aristarchũ (cuius Grammatici autoritas plurimi olim est facta) hanc νεκυίαν non agnoscere his de causis, quas subiungemus. Primùm quòd ex Homeri sententia non sit Mercurius ψυχοπομπὸς, ac animarum deductor. Deinde quòd à Poëta Cyllenius Mercurius nusquam alibi appelletur. Tertiò quòd cùm in Iliade animæ defunctorum sine vllo ductore inferos petant, etiam ipsis cadaueribus adhuc insepultis, idem etiam nunc potuerit fieri. Quartò absurdum esse videtur albam petram esse apud inferos. Quintò quòd ineptum sit i. ἄκαιρον hoc Achillis & Agamemnonis colloquium, in quo illud etiam falsum Agamemnonem conflasse exercitum, sed Nestor implet ea, quæ alibi erant prætermissa. Sextò, quî potuisset corpus Achillis per tot dies insepultum manere? Septimò, non est Nemoris Homerici, Musarum numerum circumscribere. Octauò, insulsum est dicere, Nereidum metu Græcos aufugisse. Nonò, quî potuit Amphimedon ea rescire, quæ in agro Laërtis gererentur? Hæc sunt Grammatici illius argumenta, quibus hanc Homericam νεκυίαν conuellebat. Iis autem fere omnib. respondit Didymus, vbi Aristarchus morem Homericum prætexit, excipit Didymus multa esse in Homero, quæ semel tantùm dicuntur: proinde nihil vetare, hæc etiam ex eorum numero esse. Grammatici vocant illà ἀπαξ λεγόμενα. De hac animarum deductione dicit eam à Mercurio præstitam, vel alicuius repurgationis gratia ἀφ' ἁγνίσεως, vel ex quadam illius prouidentia, qua de suo cognato Vlysse est solicitus. Achillis insuper corpus beneficio Thetidos, vt & Patrocli, tamdiu durasse. Amphimedonta verò ea quę refert de agro Laërtis ex coniectura dixisse. Ego dicerem, quod in sequenti dictam νεκυίαν pro Homerica agnoscit ἐκ τῆς ἀφ' τῶν ἐχομένων ἱστορίας, scilicet quòd versuum maiestas non recedat ab Homerica. Quædam autem intacta relinquit, vt illud de ἀκαιρίᾳ huius colloquij inter Achillem & Agamemnonem, &cæt. & illud de Græcorum fuga ob Nereidas. Cùm tamen illud non intempestiuum sit: siquidem iniecto sermone de animabus Danaorum, quas apud inferos procorum animæ offenderunt, commodè illud colloquium inseruit, quasi hoc euidenti testimonio confirmaturus, se ista quę commemoraret, probè & indubitanter scire. Iam Græcos fugisse perterritos rei nouitate, quid, quæso, mirum? Itaq; nos Aristarcho non subscribemus imò quantum in nobis est, ab eius iudicio Homerum vindicabimus.

b μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα.] Isocrates in Euagora, ἀλλὰ τραλίας τὰς ἐλπίσιν ἐπὶ τὰς βαρβάρους ἠνοιμένας, ϗ πολλῶν μὲ ἑκατέρωθεν ἀγαθῶν, κἀδενὸς ἧττον τῶν ὀνομαζομένων ἀπολαμβάνοντα, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεὺς μὲν ἁπάντων διήνεγκεν, ὥστε ϗ μετ' ἐκεῖνον ἠείσθησε. Sed de his diximus satis in Iliade.

c ἀχνυμένη] Ob turpem & indecoram mortem, quam erat sortitus.

d ἀτρεΐδη,] Scopus Achillis est querela de fato Agamemnonis, quod vt infelicius esse doceat, pristinam eius gloriam, quam ex tanti exercitus imperio consecutus est, commemorat, quæ tamen ex tam misero & tanto heroë indigno exitu quasi euiluerit, siquidem ex eo soleant omnia humana examinari. Hoc enim spectat Achilles, licet hæc ita expresè non efferat. Porrò non sine causa aliud ei nobilius genus exoptat, ex quo non solùm sibi, sed etiam filio (Oresti) decus comparasset. Quod non erat exoptaturus, nisi ad laudem aut ignominiam hominis felix aut infelix finis, ex eius quidem sententia, faceret. Quid enim referret, qua quis ratione moriatur, vel hic Agamemnon perierit? Sed in hac meta beatitatis ac gloriæ inter viuos cardinem versari existimauit, vt qui bello fortiter occumbat, honorem & existimationem nominis nũquam perituram, quàm qui perfidia ac proditione moritur, sortiatur. Nouimus autem hoc pacto interfectum Agamemnonem, vt exposuit Proteus Menelao sup lib. 4. pag. 55. vide etiam pag. 57. 58. Sed quomodo ista apud inferos rescire potuit Achilles, qui diu ante Agamemnonem mortem obierat? Respondeo, hoc exemplo docuisse Poëtam, animam hominis non solùm immortalem esse, verùm etiam rerum, quæ in mundo geruntur, plenam habere cognitionem ex natura diuinitatis, quam animæ tribuit, & cuius officia anima his vinculis corporis extricata longè perfectiùs exercet. Quod vt credamus, multa videntur facere argumenta: inter cætera verò parabola illa Lazari & Abrahami à Mediatore nostro exposita. Sed hoc loco hæc non examinabimus, quæ aliunde hominibus nostris petenda sunt. Satis est nosse, quid Homerus sibi voluerit.

e τὼ οὔπις ἀλδάσκει,] Omnia debemur morti nos nostraque, inquit ille. Quod ita credidit antiquitas, vt ne ipsos etiam, quos Deorum filios autumabat, ea lege moriendi exemerit. Hinc Calliope illa Theudem Achillem suum lugentem ita consolatur apud Calab. libr. 3.

—ἐγὼ ζωὸς ἐσορμένοισι φανήσω
ἧες ὁμῶς ἀπόλοντο κακῇ ὑπὸ κῆρι δαμέντες.
κάτθανε δ' ὡς ἐμοῖο τέκος αὐτὸ ἀθανάτοιο
ὄρφνος, &c. Sed hac de re plura diximus alibi.

f ὄλβιε] Cùm Achilles mortem miseram Agamemnonis deploraret, contrà Agamemnon illius inclytam & felicem mortem exponit, quasi ex hac diuersitate suum etiam fatum infelicius efficere velit, sine vlla tamen inuidia. Quo ἐπιτροπῇ suum Achil-

lem Homerus adhuc cõmendare ſtudet,ne poſt tam diuturnum de eo ſilentium eius oblitus videatur,adeò eius laudi propagandæ velificatur.Habemus ergo hîc vnum ἐκ τῶν παραλειπομένων Iliadis.Quod parum animaduertiſſe mihi videtur Dion Pruſæus, qui mortem ſui Achillis reticuiſſe Homerum ſcribit, cùm hîc eam deſcribat. Sed ille,ni fallor, hoc in Iliade non præſtitum intelligit. Quid tamen refert, dummodò alicubi ſcribat? Attende autem, ſimpliciter,& nudè eius mortem deſcribit.nam rationem,qua mortuus eſt,ſuppreſſit.& hoc intellexi cùm pagina 75.ad verba illa ἤμαθι πῦ(quę tamen annotatio ad pręcedentem ſectionem erat excudenda,qui error fuit vel meæ diſtinctionis,vel operarum) dixi Achillis mortem ab Homero nuſquam proditam. Itaq; nos de ea vulgatam ex Dicty Cretenſis hiſtoria opinionem recitauimus.Nunc aliam adducimus ex Q.Calabro, qui lib.3. παραλειπ.memorat,dum Achilles vlturus mortem Antilochi,aduerſus Troianos acerrimè dimicaret,ac vrbi ita inſtaret,vt eam mox mox capturus videretur,monitum fuiſſe ab Apolline,vt huic prælio finem imponeret: quod cùm ille non ſolùm facere recuſaret,ſed etiam vultera ipſi Deo minitaretur, indignatũ Apollinem telum in talum eius eiaculaſſe.Et hoc auſim affirmare, ſcriptũ à Calabro ex Homeri ſententia,qui cùm magnificè de Achille ſenſerit,par eſt,vt eum extra mortalium aleam fuiſſe voluerit,& ſola Dei illius manu potuiſſe occumbere.Alioqui quod ex Dicty referebamus,minus gloriæ herois inſeruit.Quod adhuc ex hoc loco euidẽtiſſimè doceo.Nam ſi Agamemnon eum perfidè à Paride interfectum intelligeret,poterat etiam de ignominioſa morte excipere,quę ei perinde contigiſſet ac ſibi.Quin & ipſe Achilles caſum illum Agamemnonis ſuo ſimilem erat dicturus. Imò apertè etiam Agamemnõ eum in bello occubuiſſe indicat in illis verbis. σὺ δ' ἀποφθίλιγγι κηδίης, &c. Itaq; iam in Q.Calabri hiſtoriam tranſeo,ex qua etiam conſtat,Vlyſſem circa Achillis cadauer ſtrenuè pugnaſſe,vt ipſe de ſe anteà lib.5.pag.73.prædicabat. Quæ porrò hîc annotamus,ad eũ locum iubemus referri. Vnde ad hunc redeamus, vbi perſequitur Agamemnon funus illius herois & exequias illi tum à Thetide & Nereidibus,tum ab ipſis Græcis perſolutas.

g ἐὰ μὴ ζόος] Hoc non dicit Calaber, ſed Troianos ab Aiace in vrbem fugatos.Mirum eſt porrò eum hoc ab Homero non mutatum. Cętera eleganter deſcribit ille dicto libro tertio,vt non mirum ſit ὀμηρόζηλον illum venuſtiſſimum Conrado Geſnero olim fuiſſe in delicijs,quod ipſe hoc diſticho teſtatus eſt:

Geſneri Calaber ſum delitiæ Tigurini, Simq; diu cupio, ſic ſua fata ſinant.

h ἐὰ μὴ αὖθι κρατέρυκε] At Calaber dicit, Græcos à Ioue confirmatos,ne aduentum Thetidis & Nereidum pertimeſcerent, his verbis: ζόος ὃ μὲν' ἀργείοισι Διὸς ἄτερθεν ἔμβαλε θάρσος ἀμφαδὸν ἀθρήσαντες αἰὰ σφαῖραν. ὄφρα μὴ ἔθλον ὅμιλον ἀποδλείσωσι θεάων

Vbi adhuc miror, Calabrum ab Homero receſſiſſe.

i ἑπταεικαίδεκα] Calaber dicit ſimpliciter: — δμωαὶ ὃ μὲν' ἀχνύμενοι ἀχιλῆος κλαῖον ἐπ' ἤματα πολλά. id eſt, ἑπταεικαίδεκα ex Homero.

Quanquam alioqui narratio Calabri aliquantulum obſcura ſit,ſiquidem videatur indicare altera die à morte Achillis eum ſepultum,cùm dicit: ἀλλ' ὅτε καγχαλόωσα δι' αἰθέρος ἤλυθεν ἠώς. Et paulò pòſt: καὶ τότε (nempe,vt videtur,illa ſequenti die) δὴ μεγάλοιο νέκυος πληιάδαο ἀργεῖοι πυρὴ δδαιον.

k ἀθανατοί τε θεοὶ] Non omnes,ſed ij tantùm, qui Græcorum partibus fauebant,vt diſtinxit Calaber. Qui ſequentes ritus fuſiùs ibidem exponit,quales etiam vidimus in funere Patrocli 23.Iliad.

l μῆλα] Calaber addit,multos Troianos huic rogo Achillis iniectos: — πολλὰς δ' ἐφύπερθε βάλοντο πρώων δμήσαντες ὁμῶς ἀδεικελίας ὑπας, &c.

quod etiam in Patrocli funere feciſſe dicitur Achilles.

m χρύσεον ἀμφιφορῆα.] Vide Iliad pag.411.& Calabrum lib.3.

n ἀδεικελίε' ἄεθλα,] Ea copioſè deſcribuntur ab eodem Calabro lib.4.

o θεοῖσιν.] Excepto Apolline,à quo eſt interfectus,& cæteris Dijs.qui Troianorum fauebant partibus.

p πόλεμον πολύπονον] Metonymicè gloriam confecti belli ſibi tribuit Agamemnon,qua de re diximus ſup.lib.1.pag.1.

q ὀδυσῆι] μετωνυμικῶς vt ſuprà de Agamemnone dictum eſt,cùm non Vlyſſes ſolus hos procos interfecerit,ſed cum Telemacho & duobus ſeruis.

r ἀμφίμεδον,] Quærit ab Amphimedonte Agamemnonis anima,quid nam paſſus,hoc eſt,quod mortis genus,illæ cum cæteris ad inferos veniat.Tum ex more Poëtę varia illi proponit,quibus eos interiſſe ſuſpicari poteſt,nempe vt aut in mari à procellis abſorpti,vel in terra à latronibus occiſi ſint,aut in bello tutandæ ciuitatis & mulierum cauſa occubuerint.Vbi notabis, nullam eum morborum facere mentionem,cùm credere etiam potuiſſe videretur,eos ex morbo quodam periiſſe.cuius rei nos cauſam aliàs in Iliade reddidimus.Hęc autem ſibi ab Amphimedonte exponi petit hoſpitalitatis commemoratione facta,qua ab eo in Ithaca fuerat honeſtatus.Vbi per tranſennam hiſtoriæ Troianæ παραλειπόμενον inſeritur,cùm dicit,Agamemnon ſe eò veniſſe, vt Vlyſſi profectionem ad Troiam perſuaderet.Vnde ſuſpectam habeo illam narrationem vulgarem de Vlyſſe à Palamede decepto.

s ἀδέκου ἄλλῳ] Quod Agamemnon ita dignoſcat ex animab. procorum,eorum corporum ſpeciem,nihil aliud eſt quàm quod in Iliade dicebamus,credidiſſe Poëtam in illis eam remanere.Idem Tertulliano viſum eſt. Animam enim immortalem quidẽ, ſed eam effigiatum corpus eſſe contendit,neq; hanc tantùm,ſed etiam Deum corporeum eſſe dicit, licet non effigiatum: neq; tamen hinc creditur eſſe factus hæreticus.

t ὠδλίποροι.] Vide Odyſſ.1.pag.1.in Annotat.

u μέμνημαι] Argumentum Homericum immortalitatis animæ.Cæterùm Amphimedon hiſtoriam ſuam & ſociorum exponit,in qua explicanda nobis anxiè non eſt deſudandum,ſiquidem anteà fuſior præceſſerit.

x ἡμῖν φραζομένη] Hoc confingit Amphimedõ:neq; enim in illo dolo Penelopes hoc videtur fuiſſe ei propoſitũ, vt procis mortẽ machinaretur,ſed vt hoc temporis prorogatione illi nuptijs ſuis eò diutiùs fruſtrarentur,& intereà reditum coniugis expectaret.

y ἠελίῳ] Magnifica eſt iſta telæ cõparatio cum Sole aut Luna.An propter radiantia illic & micantia quodammodo fila aurea & argentea? An nudè propter illius admirabilem elegantiam?

z ἀὸ γὸ γέρας] De ſepultura aliàs plus ſatis.

A ὤλεσε] Audita illa hiſtoria ex Amphimedonte,Agamemnon in laudem felicitatis Vlyſſis erumpit,qui tam fidam & tenacem amoris coniugem habuerit:vnde Penelopæ ſempiternam laudem paratam dicit:contrà verò ſuam Clytęmneſtram in perpetuũ dedecus illo facinore execrando ſeſe conieciſſe,atq; adeò in reliquas mulieres illud deriuaſſe. Qua de re vide ſuprà lib.11.p.260.& 262.ibi in textu,hîc in commentarijs.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Ἑσταότ' ἐν ἀΐδαο δόμοις ὑπὸ κεύθεσι γαίης.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἐκ πόλιος κατέβαν,[a] τάχα δ' ἀγρὸν ἵκοντο
Καλὸν Λαέρταο τετυγμένον, ὃν ῥά ποθ' αὐτὸς
Λαέρτης κτεάτεσσιν, ἐπεὶ μάλα πολλ' ἐμόγησε·
Ἔνθά οἱ οἶκος ἔην, πρὶν ὃ κλίσιον ἦεν ἅπαντη,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ σιτέσκοντο ἰζανόν τε ἰαῦόν τε
Δμῶες ἀναγκαῖοι, τοὶ οἱ φίλα ἐργάζοντο·
Ἔνθ' ἦ γωνὴ[b] Σικελὴ γρηῢς πέλεν, ἥ ῥα γέροντα
Ἐνδυκέως κομέεσκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος.
Ἔνθ' ὅ γε δμῳῇσιν ἠδὲ υἱεῖ μῦθον ἔειπεν·

Sic hi quidem talia ad inuicem loquebantur,
Stantes in inferni domibus ſub obſcuritatibus terræ.
Illi.a.poſtq; ex ciuitate iuerũt,citò in agrũ puenerunt
Pulcrum Laërtis elaboratum,quem quondam ipſe
Laërtis poſſedit,poſtquam valde multùm laborauit.
Illic ei dom⁹ erat,circũ.a.clauſtrũ currebat circũqua-
In quo comedebãt,& ſedebãt,& dormiebant (que,
Famuli neceſſarij,qui ei amica operabantur.
Ibi autem mulier Sicula anus erat,quæ ſenem
Diligenter curabat in agro longè à ciuitate.
Tunc Vlyſſes paſtoribus,& filio ſermonem dixit,

Τ' μεῖς

Ὑμεῖς μὲν νῦν ἔλθετ' εὐκτίμενον πολίεθρον·
Δεῖπνον δ' αὖψα συῶν ἱερεύσατε ὄφρα τάχιστα·
Αὐτὰρ ἐγὼ πατρὸς πρήσσομαι ἡμετέροιο,
Αἴκ' ἔμ' ὀπιγνοίη καὶ φρεσὶν ἠδὲ καὶ ὀφθαλμοῖσιν,
Ἦ ἑκὰς ἀγνοίῃσι, πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἐόντα.
Ὡς εἰπὼν, δμῳῆσιν ἀρήια τεύχε' ἔδωκεν.
Οἱ μὲν ἔπειτα δόμονδε θοῶς κίον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆλσος ἴκανε πολυκάρπου ἀλωῆς πρηνέα βαίνων.
Οὐδ' ἄρα τόν γε Δολίον μέγαν ὄρχατον ἐσκατέβαινεν,
Οὐδέ τινα δμώων, ἠδ' υἱέων· ἀλλ' ἄρα τοίγε
Αἱμασιὰς λέξοντες ἀλωῆς ἔμμεναι ἔρκος,
Ὤρχου· αὐτὰρ ὁ τοῖσι γέρων ὁδὸν ἡγεμόνευεν.
Τὸν δ' οἷον πατέρ' εὗρεν ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Λιστρεύοντα φυτόν· ῥυπόωντα δ' ἔσχιτῶνα,
Ῥαπτὸν, ἀφαρὸν· ἀμφὶ δὲ κνήμῃσι βοείας
Κνημῖδας ῥαπτὰς δέδετο, χαπτοὺς ἀλεείνων·
Χειρίδας τ' ὀπὶ χερσὶ, βάτων εἵνεκ'· αὐτὰρ ὕπερθεν
Αἰγείῃ κυνέῃ κεφαλὴν ἔχε, πένθος ἀέξων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Γήραϊ τρομέοντα, μέγα δ' ἀμφὶς πένθος ἔχοντα,
Στὰς ἄρ' ὑπὸ βλωθρῇσιν ὄγχνῃσι κρᾶδον ἔβαλε.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Κύσαι θ' ἑλεῖν θ' ἑὸν πατέρ', ἠδ' ἕκαστα
Εἰπεῖν, ὡς ἔλθοι τε καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἢ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε πρήσσοιτο.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δόαζετο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτον κερτομίοις ἐπέεσσιν πρηνθῆναι.
Τὰ φρονέων ἰθὺς κίεν αὐτοῦ δῖος Ὀδυσσεύς.
Ἦ τοι ὁ μὲν κάτ' ἔχων κεφαλὴν, φυτὸν ἀμφελάχαινε·
Τὸν δὲ παρισταμένῳ θρασὺ φώνεε φαίδιμος υἱὸς,
Ὦ γέρον, οὐκ ἀδαημονίη σ' ἔχει ἀμφιπολεύειν
Ὄρχατον· ἀλλ' εὖ τοι κομιδὴ ἔχει, οὐδέ τι πάμπαν
Οὐ φυτὸν, οὐ συκῆν, οὐκ ἄμπελον, οὐ μὲν ἐλαίην,
Οὐκ ὄγχνην, οὐ πρασιὴν τοι αὖδ κομιδῆς κυδιόωσαν.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δὲ μὴ χόλον σῷσι θυμῷ·
Αὐτόν σ' οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει, ἀλλ' ἄμα γῆρας
Λυγρὸν ἔχεις, αὐχμεῖς τε κακῶς, καὶ ἀεικέα ἕσσαι.
Οὐ μὲν ἀεργίης γε ἄναξ σύνεκ' οὔ σε κομίζει,
Οὐδέ τι τοι δέσποτον ὀπιπεύει ἐπιδερκὲς ἀνάγκῃ
Εἶδός τε μέγεθός τε βασιλῆϊ γε δὴ ἀνδρὶ ἐοικας.
Τοιόσδε γὰρ ἔοικας, ἐπεὶ λόσαιτο φάγοι τε,
Εὐδέμεναι μαλακῶς· ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τεὸς δμὼς εἰς ἀνδρῶν; τεὸν δ' ὄρχατον ἀμφιπολεύεις;
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρα δὲ εἰδῶ,
Εἰ ἐτεόν γ' Ἰθάκην δε κατὰ δῆμον ἱκόμεθ', ὥς μοι ἔφασαν
Οὕτω νῦν ἀνέρι γε δηρὸν ξυμβλήμενον ἀφράδεσσιν,
Οὔτι μάλ' εὐφρονέοντι· ἐπεὶ οὐ τόλμησεν ἕκαστα
Εἰπεῖν, ἠδ' ἐπακοῦσαι ἐμὸν ἔπος, ὡς ἐρέξνον
Ἀμφὶ ξείνῳ ἐμῷ, εἴπου ζώει τε καὶ ἔστι,
Ἢ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σάωσο, κλῦθί μοι ἄκουσον.
Ἄνδρα ποτ' ἐξείνισα φίλην ἐνὶ πατρίδι γαίῃ,
Ἠμέτερον δ' ἐλθόντα· ἣ δ' οὔτω τις βροτὸς ἄλλος
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα.
Εὔχετο δ' ἐξ Ἰθάκης γόνον ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔφασκε
Λαέρτῃ Ἀρκεισιάδῃ πατρὶ ἔμμεναι αὐτοῦ.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δῶμα ἄγων δὴ ἐξείνισα

Ὑμεῖς μὲν νῦν ἔλθετε εὐκτίμενον πολίεθρον·
Δεῖπνον δ' αὖψα συῶν ἱερεύσατε ὄφρα τάχιστα·
Αὐτὰρ ἐγὼ πατρὸς πρήσσομαι ἡμετέροιο,
Αἴκ' ἔμ' ὀπιγνοίη καὶ φρεσὶν ἠδὲ καὶ ὀφθαλμοῖσιν,
Ἦ ἑκὰς ἀγνοίῃσι, πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἐόντα.
Ὡς εἰπὼν, δμῳῆσιν ἀρήια τεύχε' ἔδωκεν.
Οἱ μὲν ἔπειτα δόμονδε θοῶς κίον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆλσος ἴκανε πολυκάρπου ἀλωῆς πρηνέα βαίνων.
Οὐδ' ἄρα τόν γε Δολίον μέγαν ὄρχατον ἐσκατέβαινεν,
Οὐδέ τινα δμώων, ἠδ' υἱέων· ἀλλ' ἄρα τοίγε
Αἱμασιὰς λέξοντες ἀλωῆς ἔμμεναι ἔρκος,
Ὤρχου· αὐτὰρ ὁ τοῖσι γέρων ὁδὸν ἡγεμόνευεν.
Τὸν δ' οἷον πατέρ' εὗρεν ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Λιστρεύοντα φυτόν· ῥυπόωντα δ' ἔσχιτῶνα,
Ῥαπτὸν, ἀφαρὸν· ἀμφὶ δὲ κνήμῃσι βοείας
Κνημῖδας ῥαπτὰς δέδετο, χαπτοὺς ἀλεείνων·
Χειρίδας τ' ὀπὶ χερσὶ, βάτων εἵνεκ'· αὐτὰρ ὕπερθεν
Αἰγείῃ κυνέῃ κεφαλὴν ἔχε, πένθος ἀέξων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Γήραϊ τρομέοντα, μέγα δ' ἀμφὶς πένθος ἔχοντα,
Στὰς ἄρ' ὑπὸ βλωθρῇσιν ὄγχνῃσι κρᾶδον ἔβαλε.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Κύσαι θ' ἑλεῖν θ' ἑὸν πατέρ', ἠδ' ἕκαστα
Εἰπεῖν, ὡς ἔλθοι τε καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἢ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε πρήσσοιτο.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δόαζετο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτον κερτομίοις ἐπέεσσιν πρηνθῆναι.
Τὰ φρονέων ἰθὺς κίεν αὐτοῦ δῖος Ὀδυσσεύς.
Ἦ τοι ὁ μὲν κάτ' ἔχων κεφαλὴν, φυτὸν ἀμφελάχαινε·
Τὸν δὲ παρισταμένῳ θρασὺ φώνεε φαίδιμος υἱὸς,
Ὦ γέρον, οὐκ ἀδαημονίη σ' ἔχει ἀμφιπολεύειν
Ὄρχατον· ἀλλ' εὖ τοι κομιδὴ ἔχει, οὐδέ τι πάμπαν
Οὐ φυτὸν, οὐ συκῆν, οὐκ ἄμπελον, οὐ μὲν ἐλαίην,
Οὐκ ὄγχνην, οὐ πρασιὴν τοι αὖδ κομιδῆς κυδιόωσαν.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δὲ μὴ χόλον σῷσι θυμῷ·
Αὐτόν σ' οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει, ἀλλ' ἄμα γῆρας
Λυγρὸν ἔχεις, αὐχμεῖς τε κακῶς, καὶ ἀεικέα ἕσσαι.
Οὐ μὲν ἀεργίης γε ἄναξ σύνεκ' οὔ σε κομίζει,
Οὐδέ τι τοι δέσποτον ὀπιπεύει ἐπιδερκὲς ἀνάγκῃ
Εἶδός τε μέγεθός τε βασιλῆϊ γε δὴ ἀνδρὶ ἐοικας.
Τοιόσδε γὰρ ἔοικας, ἐπεὶ λόσαιτο φάγοι τε,
Εὐδέμεναι μαλακῶς· ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τεὸς δμὼς εἰς ἀνδρῶν; τεὸν δ' ὄρχατον ἀμφιπολεύεις;
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρα δὲ εἰδῶ,
Εἰ ἐτεόν γ' Ἰθάκην δε κατὰ δῆμον ἱκόμεθ', ὥς μοι ἔφασαν
Οὕτω νῦν ἀνέρι γε δηρὸν ξυμβλήμενον ἀφράδεσσιν,
Οὔτι μάλ' εὐφρονέοντι· ἐπεὶ οὐ τόλμησεν ἕκαστα
Εἰπεῖν, ἠδ' ἐπακοῦσαι ἐμὸν ἔπος, ὡς ἐρέξνον
Ἀμφὶ ξείνῳ ἐμῷ, εἴπου ζώει τε καὶ ἔστι,
Ἢ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σάωσο, κλῦθί μοι ἄκουσον.
Ἄνδρα ποτ' ἐξείνισα φίλην ἐνὶ πατρίδι γαίῃ,
Ἠμέτερον δ' ἐλθόντα· ἣ δ' οὔτω τις βροτὸς ἄλλος
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα.
Εὔχετο δ' ἐξ Ἰθάκης γόνον ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔφασκε
Λαέρτῃ Ἀρκεισιάδῃ πατρὶ ἔμμεναι αὐτοῦ.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δῶμα ἄγων δὴ ἐξείνισα

Vos quidem nunc ite bene ædificatum oppidum,
Prandiũ.a.statim porcorũ mactate quicũq; optimus.
At ego patrem tentabo nostrum,
Si me agnoscat, & animaduertat oculis,
An ignoret multo tempore qui peregrè abfui.
Sic locutus, seruis bellicosa arma dedit.
Hi quidem posteà domum velociter iuerũt, at Vlysses
Iuit propè ferax viridarium tentaturus.
Neq; inuenit dolium magnũ in viridariũ descendẽs.
Neq; aliquem seruorum, neq; filiorum, sed hi
Sepes collecturi viridarij vt essent septum,
Iuerant, at hic his senex viam præiuerat.
Hũc.a.solum patrem inuenit bene facto in viridario
Expurgantẽ plantam, sordidam indutus erat vestẽ,
Laceram, indecentem, circum autem tibias bouinas
Ocreas laceras ligauerat scissuras fugiens,
Chirothecasq; in manib. ruborum gratia, at desuper
Caprinam galeam capite habebat dolorem augens.
Hunc.a.postquam agnouit perpatiens diuus Vlysses
Senectute consumtũ, magnũ.a.mentib. dolorẽ habẽ-
Stans sub alta pyro lacrymam effudit. (tem,
Cogitabat autem posteà in mente, & in animo
Osculari & amplecti suum patrem, & singula
Dicere, quomodo venit & peruenit in patriã terram
An prius interroget singulaq; tentet.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse.
Primum cauillatorijs verbis tentare,
Hæc cogitans rectà iuit ad eum diuus Vlysses.
Certè hic quidem capite demisso plantam circumfo-
diebat.
Hunc autem astans allocutus est illustris filius,
O senex, non imperitia te tenet ad gubernandũ
Viridarium, sed bene cura tenet, neq; omnino
Non planta, non ficus, non vitis, non quidem oliua,
Non pirus, non area sine cura in horto (est.)
Aliud.a.tibi dico, tu autem nõ iram impone animo.
Ipsum te bona cura tenet, sed simul senectutem
Molestã habes, squales malè & indecenter indutꝰ es.
Non quidem pigritiæ dominus gratia non te curat,
Neq; te seruili decet videri
Forma & magnitudine, regi enim viro similis es.
Tali autem videris, postquam lotus est comeditq;,
Dormire molliter, hic enim mos est senum.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra.
Cuius seruus es virorũ? cuius.a.hortum gubernas?
Et mihi hoc dic verè vt bene sciam,
Si verè Ithacam hanc veni, sicut mihi dixit
Hic vir, qui nũc primũ obuius factus est huc veniẽti.
Nõ omniũ rerũ penitùs gnarus, quoniã non ausus est
Dicere, et audire meũ verbũ sicut ĩterrogaui (singula
Circa amicum meum, sicubi viuit & est,
An iam mortuus est, & in inferni ædibus.
Nam tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Virũ aliquãdo hospitio excepi dilecta in patria terra
Nostrã (domũ) a. veniẽtẽ, et nondũ aliquis homo aliꝰ
Hospitũ peregrinorũ amicorum meã venit domum.
Dicebat autem ex Ithaca genus esse, & dicebat
Laërtem Arcisiadem patrem esse ipsius.
Hunc quidem ego domum deducens præclarè excepi

Vos quidem nunc ite bene ædificatum oppidum,
Prandiũ.a.statim porcorũ mactate quicũq; optimus.
At ego patrem tentabo nostrum,
Si me agnoscat, & animaduertat oculis,
An ignoret multo tempore qui peregrè abfui.
Sic locutus, seruis bellicosa arma dedit.
Hi quidem posteà domum velociter iuerũt, at Vlysses
Iuit propè ferax viridarium tentaturus.
Neq; inuenit dolium magnũ in viridariũ descendẽs.
Neq; aliquem seruorum, neq; filiorum, sed hi
Sepes collecturi viridarij vt essent septum,
Iuerant, at hic his senex viam præiuerat.
Hũc.a.solum patrem inuenit bene facto in viridario
Expurgantẽ plantam, sordidam indutus erat vestẽ,
Laceram, indecentem, circum autem tibias bouinas
Ocreas laceras ligauerat scissuras fugiens,
Chirothecasq; in manib. ruborum gratia, at desuper
Caprinam galeam capite habebat dolorem augens.
Hunc.a.postquam agnouit perpatiens diuus Vlysses
Senectute consumtũ, magnũ.a.mentib. dolorẽ habẽ-
Stans sub alta pyro lacrymam effudit. (tem,
Cogitabat autem posteà in mente, & in animo
Osculari & amplecti suum patrem, & singula
Dicere, quomodo venit & peruenit in patriã terram
An prius interroget singulaq; tentet.
Sic autem ei cogitanti visum est melius esse.
Primum cauillatorijs verbis tentare,
Hæc cogitans rectà iuit ad eum diuus Vlysses.
Certè hic quidem capite demisso plantam circumfo-
diebat.
Hunc autem astans allocutus est illustris filius,
O senex, non imperitia te tenet ad gubernandũ
Viridarium, sed bene cura tenet, neq; omnino
Non planta, non ficus, non vitis, non quidem oliua,
Non pirus, non area sine cura in horto (est.)
Aliud.a.tibi dico, tu autem nõ iram impone animo.
Ipsum te bona cura tenet, sed simul senectutem
Molestã habes, squales malè & indecenter indutꝰ es.
Non quidem pigritiæ dominus gratia non te curat,
Neq; te seruili decet videri
Forma & magnitudine, regi enim viro similis es.
Tali autem videris, postquam lotus est comeditq;,
Dormire molliter, hic enim mos est senum.
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra.
Cuius seruus es virorũ? cuius.a.hortum gubernas?
Et mihi hoc dic verè vt bene sciam,
Si verè Ithacam hanc veni, sicut mihi dixit
Hic vir, qui nũc primũ obuius factus est huc veniẽti.
Nõ omniũ rerũ penitùs gnarus, quoniã non ausus est
Dicere, et audire meũ verbũ sicut ĩterrogaui (singula
Circa amicum meum, sicubi viuit & est,
An iam mortuus est, & in inferni ædibus.
Nam tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Virũ aliquãdo hospitio excepi dilecta in patria terra
Nostrã (domũ) a. veniẽtẽ, et nondũ aliquis homo aliꝰ
Hospitũ peregrinorũ amicorum meã venit domum.
Dicebat autem ex Ithaca genus esse, & dicebat
Laërtem Arcisiadem patrem esse ipsius.
Hunc quidem ego domum deducens præclarè excepi

γ. δύμεν εἴσω.

γ. Εἴ με ἴπ γνοίη.

γ. πεπτίχων

γ. αὐτοῦ.

Ἐνδυ-

Ἐνδυκέως Φιλέων, πολλῶν κ᾽ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα ξεινήια οἷα ἐοῖκε.
Χρυσοῦ μὲν οἱ δῶκε δυηκοσίοισι τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα παναργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ᾽ ἀπλοΐδας χλαίνας, ῥάσας τ᾽ ἠὲ τάπητας,
Τόσσα τ᾽ φάρεα καλὰ, τόσσους δ᾽ ὅπι᾽ ῥῖσι χιτῶνας·
Χωρὶς δ᾽ αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας ἔργ᾽ εἰδυίας
Τέσσαρας εἰδαλίμους, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα πατὴρ κλυτὸν εἶδος ἔχων,
Ξεῖν᾽, ἦ μὲν γαῖαν ἱκάνεις λιὶ ἐρεώνδε,
Υἷες δ᾽ αὐτοῦ τ᾽ ἀπόντα λοιδορέουσ᾽ ἀνδρες ἔχθροι.
Δῶρα δ᾽ ἔτ᾽ ὤσπα τοῦτά γε χαλίζεο μυελὸν ὀπάζων.
κ. κλίσις Εἰ γάρ μιν ζωὸν γ᾽ ἐνίσκε Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ,
Τῷ κεν σ᾽ αὖ δώροισιν ἀμφιψάμενοι καὶ ἀπέπεμψε,
Καὶ ξενίῃ ἀγαθῇ. ἡ γὰρ θέμις, ὅσσις ἐπῶρξῃ.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι φράζευ εἰπὲ δ᾽ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πόσσον δὴ ἔτ᾽ ἐστὶν ὅτε ξείνιος ἆς ὄκεῖνον
Σὸν ξεῖνον δύσλιον, ἐμὸν παῖδ᾽, ἔπορ᾽ ἔλιπε γε·
Δύσμορον, ὃν που τῆλε φίλων κ᾽ πατρίδ᾽ ἄπιφ,
Ἢ ἐ που ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ἢ ἐπὶ χέρσῳ
Θηρὶ κ᾽ οἰωνοῖσιν ἕλωρ γένετ᾽· ἀμφὶ δὲ μήτηρ
Κλαῦσε θέειν εἵλαδε, πατήρ θ᾽, οἵ μιν τεκόμεσθα·
Οὐδ᾽ ἄλοχος πολύδωρος ἐχέφρων Πηνελόπεια
Κώκυσ᾽ ἐν λεχέεσσι φίλον πόσιν, ὡς ἐπέοικεν,
k Ὀφθαλμὼς καθελεῖσα. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Καί μοι τοῦτ᾽ ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ᾽ εὖ εἰδέω,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
κ. δὲ Ποῖ* νηῦς ἔσχε θοὴ, ἣ σ᾽ ἤγαγε δεῦρο,
Ἀντιθέην θ᾽ ἑτάρους, ἦ ἔμπορος εἰλήλουθας
Νηὸς ἐπ᾽ ἀλλοτρίης, οἱ δ᾽ ὀκριόωντες ἔβησαν;
Τὸν δ᾽ ἀπαμείβομενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
l Τοι γὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ᾽ ἀτρεκέως κατέλεξω.
Εἰμὶ γὰρ ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
Υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ᾽ ὄνομ᾽ ἐστὶν Ἐπήριτος· ἀλλά με δαίμων
Πλάγξ᾽ ἀπὸ Σικανίης δολίῃ ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
Νηῦς δέ μοι ἔσχεν ἔπ᾽ ἀγροῦ νόσφι πόληος.
Αὐτὰρ ὁ δυοκαιδέκατος δὴ νῦν πέμπτον ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβην, ἐμῆς ἀπεληλύθε πάτρης,
Δύσμορος· ἦτοι οἱ ἔσαν λοιαὶ ὄρνιθες ἰόντι
Δεξιοὶ οἷς χαίρων μὲν ἐγὼν ἀπέπεμπον ὄκεῖνον,
χ. δὲ ἐκεῖνος ἰὼν· θυμὸς δὲ Χαῖρε* ὃ κεῖνος ἰὼν· θυμὸς δέ τ᾽ ἔτι νῶϊν ἐώλπει
π Μίξεσθαι ξενίῃ, ἠδὲ ἀγλαὰ δῶρα δώσειν.
Ὣς φάτο. τὸν δ᾽ ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν m κόνιν αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς, ἀδινὸν στενάχιζον.
Τοῦ δ᾽ ὠρίνετο θυμὸς, ἀνὰ ῥῖνας δέ οἱ ἦδη
n Δεμνὴ μιν θεῦπτυψε, φίλον πατέρ᾽ εἰσορόωντι.
Κύσε δέ μιν θείφυς δ᾽ παλάμῃσιν, ἠδὲ θεσπύλα,
o Κεῖν* μὴν τοι ὅδ᾽ αὖτ᾽ ἐγὼ, πάτερ, ὃν σὺ μεταλλᾷς,
Ἦλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ᾽ ἴσχεο κλαυθμοῖο γόοιό τε δακρυόεντος.
Εἰ γάρ τοι ἐρέω (μάλα γὰρ χρὴ ὧδε ἕκαστα)
Μνηστῆρας κατέπεφνον ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Λώβην τιννύμενος θυμαλγέα τ᾽ κακὰ ἔργα.
Τὸν δ᾽ αὖ Λαέρτης ἀπαμείβετο. φώνησέν τε,
Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσεύς γε ἐμὸς παῖς ἐνθάδ᾽ ἱκάνεις,
Σῆμά τι μοι νῦν εἰπὲ ἀριφραδές, ὄφρα πεποίθω.

Accuratè amplectens, cùm multi in domo essent,
Et ei dona præbui hospitalia qualia decet,
Auri quidem ei dedi benefacti septem talenta,
Dedi autem ei pateram totam argenteam floridam,
Duodecim autem simplices vestes, totq; tapetes,
Tot autẽ pallia pulcra, tot autem post hæc interulas.
Separatim aũt rursus mulieres eximias operaq; scientes
Quatuor speciosas, quas voluit ipse capere.
Huic.a. respondit postea pater lacrymas fundens,
Hospes, certè terram peruenisti, quàm interrogas.
Iniurij autem ipsam, & iniusti viri habent.
Dona autem vana hæc donasti multa præbens.
Si enim ipsum viuum inuenisses Ithacæ in populo,
Quò te benè donis repensum remitteret,
Et hospitalitate bona, hic.n. mos est quicũq; benefici-
Sed agè mihi hoc dic, & verè narra. (is inceperit.
Quotus iam annus est, quãdo hospitio illũ excepisti,
Tuum amicum infelicẽ meum filiũ si aliquãdo fuit,
Infortunatum, quem longè amicis & patria terra,
Vel in ponto comederunt pisces, vel in terra
Feris & auib. laniamentũ factũ est, neq; ipsum mater
Fleuit pollinctum, paterq; qui ipsum genuimus.
Neq; vxor multum dotata prudens Penelope
Plorauit in lectis dilectum maritum, sicut decet,
Oculos illius claudens. hic enim est honos mortuorũ.
Et mihi hoc dic verè, vt bene sciam.
Quis vnde es virorum? vbi tibi ciuitas & parentes?
Vbi autem nauis stetit velox quæ te duxit huc?
Diuinosq; socios? an mercator venisti
Naui in aliena, hi autem te naue educto discesserũt?
Hunc autem respondens allocutus est prudens Vlysses,
Tibi enim ego certè omnia valde verè narrabo,
Sum enim ex Alybande, vbi inclytas domos habito
Filius Aphidantis Polypemonidæ regis,
At mihi nomen est Eperitus, sed me fortuna
Errare fecit à Sicania huc venire nolentem.
Nauis autem mihi hæc stat in agro longè à ciuitate.
At Vlyssi hic iam quintus annus est
Ex quo illinc iuit, & à mea discessit patria
Infelix, certè ei bonæ erant aues eunti
Dexteræ, quibus gaudens quidem ego dimisi illum.
Gaudebat ille iens, animus.a. nobis adhuc sperabat,
Misceri hospitalitate, & splendida dona dare.
Sic dixit, hunc.a. doloris nebula cooperuit nigra.
Ambabus.a. manibus captum puluerem ardentem
Fudit in capite albo grauiter suspirans.
Huius.a. motus est animus, supranares autem eiũ
Acutum robur verberauit dilectũ patrẽ inspicienti.
Osculatus est.a. ipsum amplexus, subsiliẽs. a. allocut⁹
Ille quidẽ hic ipse ego pater, quẽ tu inquiris, (est,
Veni vigesimo anno in patriam terram.
Sed abstine fletu luctuq; lacrymoso.
Etenim tibi dico, (valde.a. oportet festinare tamẽ.)
Procos interfeci in nostris ædibus,
Nocumentum rependens dolorosum & mala opera.
Huic autem rursus Laërtes respondit, dixitq;,
Siquidem iam Vlysses meus filius huc venisti,
Signũ aliquod mihi nũc dic manifestũ, vt psuadear.

Τὸν

Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφη πολύμηλις Ὀδυσ-
Ὀὐλὲ μὴ πρῶτον τόνδε φράσαι ὀφθαλμοῖσι, (σεύς,
Τὸν σὺ παρνησῷ μ' ἔλασσιν οὺς λευκῷ ὀδόντι
Οἰχόμενον· σὺ δέ με προέηκας καὶ πότνια μήτηρ
Ἐς πατέρ' Αὐτόλυκον μητρὸς φίλον, ὄφρα οἱ ἐλοίμην
Δῶρα τά δεδρομολών μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν.
Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ δένδρε' ἐϋκλήρῳ κατ' ἀλωῇ
Εἶπω ἃ μοι πόρε παῖδα ἐγὼ δ' ἤτεόν σε ἕκαστα,
Παιδνὸς ἐὼν κατὰ κῆπον ὀπιπεύοντα· διὰ δ' αὖτ'
Ἰκνεύμεσθα, σὺ δ' ὠνόμασας καὶ ἔειπες ἕκαστα·
Ὄγχνας μοι δῶκας τρισκαίδεκα, καὶ δέκα μηλέας,
Συκέας τεσσαράκοντ'. ὄρχους δέ μοι ὧδ' ὀνόμηνας
Δώσειν πεντήκοντα, διακρύψαντα δ' ἕκαστα
Ἠΐων· εἶδες δ' αὐτὰ σαφύλαι πᾶν ποίαι ἔασιν,
Ὁππότε δὴ δίης ὧραι ὑπερβολέωσιν ὕπερθεν.
Ὣς φάρ'. τοῦ δ' αὖτ' λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' ἀναγνόντος τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς·
Ἀμφὶ δὲ παῖδι φίλῳ βάλε πήχεε· τὸ δὲ προτὶ οἷ
ῥεῖλεν ἀπὸ ψυχὴν τά πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὖτάρ ἐπεὶ ῥ' ἄμπνυτο, καὶ εἰς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμείβετο καὶ προσέειπε,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥα ἔτ' ἐστὲ θεοὶ κῆ μακρὸν Ὄλυμπον,
Εἰ ἐτεὸν μνησῆρες ἀπάλαλοι ὕβριν ἔπιπον.
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κῆ φρένα μή τάχα πάντες
Ἔνθάδ' ἐπέλθωσιν Ἰθακήσιοι, ἀγγελίας δὲ
Πάντη ἐποτρύνωσι Κεφαλλήνων πολίεσσι.
Τὸν δ' ἀπαμείβομενος προσέφη πολύμηλις Ὀδυσ-
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μὲ φρεσὶ σῇσι μελόντων· (σεύς,
Ἀλλ' ἴομεν προτὶ οἶκον ἐς ὀρχάτου ἐγγύθι κεῖνα.
Ἔνθα δὲ Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Πρόπεμψ', ὡς αὐτὼ δείπνον ἐφοπλίσσωσι τάχιστα.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε βάτην προτὶ δώματα καλά.
Οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκοντο δόμους δῖ' ναιετάοντας,
Εὗρον Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην
Ταμνομένους κρέα πολλὰ, κεραῶντάς τ' αἴθοπα οἶνον.
Τόφρα δὲ Λαέρτην μεγαλήτορα δῶκε γυναικὶ
Ἀμφίπολος Σικελὴ λοέσσαι, καὶ χρῖσαι ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν καλὴν βάλετ'. αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη ποίμνης ἤλασε ποιμένι λαῶν,
Μείζονα δ' ἠὲ πάρος καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ θαυμάζεσθαι μὲν φίλῳ υἷϊ,
Ὡς εἶδεν ἀθανάτοισι θεοῖς ἐναλίγκιον αὐτῶ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἦ μάλα τίς σε θεῶν αἰθερεγενετάων
Εἶδός τε μέγεθός τε ἀμύμονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἶ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οἷός θ' Νήριτον εἶλον εὐκτίμενον πολίεθρον,
Ἀκτὴν ἠπείροιο, Κεφαλλήεσσιν ἀνάσσων,
Τοῖός θ' ἐών τοι χθιζὸς ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Τεύχε' ἔχων ὤμοισιν ἐφεστάμεναι καὶ ἀμυνέμεν
Ἀνδρας μνησῆρας τῶ κε σφέων γούνατ' ἔλυσα
Πολλῶν ἐν μεγάροισι, σὺ δ' ἂν φρένας ἔντορ' ἐγήθεις.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύχοντό τε δαῖτα,
Ἐξείης ἕζοντο κλισμούς τε θρόνους τε.
Ἔνθ' οἱ μὲν δείπνῳ ἐπεχείρεον ἀγχίμολον δὲ
Ἦλθ' ὁ γέρων Δολίος, σὺν δ' υἷες τοῖο γέροντος.

Hunc autẽ respondens allocutus est prudẽs Vlysses,
Cicatricem quidẽ primùm hãc animaduerte oculis,
Quam in Parnasó mihi inflixit sus albo dente
Eunti, tu autem me præmisisti, & honoranda mater
Ad patrem Autolycum matris dilectum, vt caperem
Dona, quæ huc veniens mihi præmisit & annuit,
Eia agè tibi & arbores benè facto in viridario
Dicã, quas aliquãdo dedisti, ego. a. petij à te singulas
Puer cùm essem per hortum sequens, per autem ipsas
Iuimus, tu autem nominasti & dixisti singulas.
Piros mihi dedisti tredecim, & decem malos,
Ficos quadraginta, sulcos aũt mihi sic disertè dixisti
Te daturum quinquaginta, frugifer autem singulus
Erat, illic vuæ omnigenæ erant,
Quando iam Iouis horæ aggrauabant desuper.
Sic dixit, huius. a. ipsius soluta sunt genua & dilectum cor,
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixerat Vlysses,
Circum aũt filium dilectum iecit brachia, hũc ad se
Cepit exanimatum pertolerans diuus Vlysses.
At postq̃ respirauit, & in pcordia animus cõgregatus
Iterum verbis respondens, allocutus est, (est,
Iupiter pater, certè adhuc estis dij in magno Olympo,
Si verè proci prauam iniuriam soluerunt.
Nunc autem grauiter timeo in mente, ne citò omnes ἀπάλαλον
Hucirruant Ithacenses, nuncios autem
Omninò impellant Cephallenorum ciuitatibus.
Hunc autem respondens, allocutus est prudẽs Vlysses,
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint.
Sed eamus ad domum, quæ viridarium propè iacet,
Illuc autem Telemachum, & bubulcum, & subulcũ
Præmisit, vt cœnam pararent citissimé.
Sic igitur locuti iuerunt ad domos pulcras,
Hi autem quãdo iam iuerunt domos benè habitatas,
Inuenerunt Telemachum & bubulcum, & subulcũ,
Incidentes carnes bonas, miscentesq̃ nigrum vinum.
Interim autem Laërtem magnanimum sua in domo
Famula Sicula lauit & vnxit oleo.
Circum autem vestem pulcram iecit, at Minerua
Propè astans auxit membra pastori populorum,
Maiorem quàm antea, & pinguiorem fecit videri.
Ex balneo iuit. admiratus est. a. ipsum dilectus filiꝰ,
Postquam vidit immortalibus Dijs similem aspectu,
Et ipsum vocatum verba velocia allocutus est,
O pater, certè valde aliqs te Deorũ sempiternorũ
Formáq̃, magnitudineq̃, maiorem fecit videri.
Hũc. a. rursus Laërtes prudens cõtrà allocutus est,
Vtinam enim Iupiterq̃, pater, & Minerua, & Apollo,
Qualis Nericum cepi benè ædificatam vrbem
Littoreterræ Cephallensibus imperans,
Talis existens hesternus in nostris domibus,
Arma nimirum humeris instare, & vlcisci
Viros procos, quo ipsorum genua soluissem
Multorũ in ædibus, tu aũt mentes intra latus fuisses.
Sic hi quidem talia ad inuicem dicebant.
Hi. a postq̃ igitur cessarunt à labore, parauerũtq̃ con-
Ex ordine sederunt in lecticisq̃ sedibusq̃. (uiuium,
Tunc hi quidem cœnam parabant, eadem hora autẽ
Venit senex Dolius, simul autem filij huius senis

Ἐξ ἔργων μογέοντες, ἐπεὶ * πρόμολ ὄν κάλεσκε
Μήτηρ γρηὺς Σικελὴ, ἣ σφέας τρέφε τ' ἔρα γέροντα
Ἐνδυκέως κομέεσκεν, ἐπεὶ κ' ἦρας * ἔμαρπτεν.
Οἱ δ' ὡς οὖν ὄ' ὄλυσσα ἴδον, φρεσὶν ἠδὲ θυμῷ,
Ἕατο ἐνὶ μεγάροισι τεθηπότες. αὐτὰρ ὀδυσσεὺς
Μείλιχίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος προσέφη,
Ὦ γέρον, ἦ τοι δεῖπνον, ἀπεκλελάθεσθε γ' ἔοικε.
Δηρὸν γὰρ σίτῳ ἐπιχρήσομεν μεμαῶτες
Μίμνομεν ἐν μεγάροις, ὑμέας πολιὸν μενοεικέα.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Δολίῳ δ' ἰθὺς κίε χεῖρε πετάσας
Ἀμφοτέρας. ὁ δ' ὄλυσσεὺς γ' λαβὼν κύσε χεῖρ' ἐπὶ καρ-
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα, (πῷ,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ νόσησας ἐελδομένοισι μάλ' ἡμῖν,
Οὐδέ τε οἰομένοισι, θεοὶ δέ σε ἤγαγον αὐτοί,
Οὖλέ τε * μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδέω,
Ἦ ἤδη σάφα οἶδε περίφρων Πηνελόπεια
Νοστήσαντά σε δηὖτε, ἢ ἄγγελον ὀτρυνώμεν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμηλις ὀδυσ-
Ὦ γέρον, ἦδη οἶδε· τί σε χρὴ ταῦτα μενοιᾶν; (σεύς,
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστῃ ἐπὶ δίφρῳ.
Ὣς δ' αὖτως παῖδες δολίῳ κλυτὰ ἀμφ' ὀδυσῆϊ
Δμηανόωντ' ἐπέεσσι, καὶ ἐν χείρεσσι φύοντο.
Ἔξεινς δ' ἔζοντο παρὰ δολίον πατέρα σφῶν.

χ. πρόμολ- λοδσ' ἐκάλεσκεν
χ. ἔμαρψεν.
χ. μέγα

Ex operibus fatigati, postquam antè veniens vocauit
Mater anus Sicula, quæ ipsos nutriuit & senem
Accuratè curauit postquam senectus cœpit.
Hi autem vt Vlyssem viderunt, agnouerunt q; animo,
Steterunt in domibus stupefacti, at Vlysses
Dulcibus verbis incessens dixit,
O senex, sede ad cœnã, obliuiscimini. a. stupefactiõis.
Diu enim cibum parare prompti
Expectamus in ædibus vos expectantes semper.
Sic dixit, Dolius. a. rectà iuit manibus extensis
Ambab. Vlysses. a. captas osculat° est manus ad carpũ,
Et ipsum vocatum verba velocia allocutus est,
O amice, quoniam redÿsti cupientibus valde nobis,
Neq; (id quidem) reputantibus. Dÿ, a. te duxerunt,
Saluéq; & valde gaude, Dÿ. a. tibi felicitates dent.
Et mihi hoc dic verum, vt bene sciam.
An iam apertè scit prudens Penelope
Te huc redÿsse, an nuncium moueamus.
Hunc. a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
O senex, iam scit, quid te oportet hæc laborare?
Sic dixit, hic. a. rursus sedit bene polita in sede,
Sic autem eodem modo filÿ Dolÿ inclytũ circa Vlyssẽ
Interrogaueruntq; verbis & manibus adhæserunt,
Deinde. a. sederunt apud Dolium patrem ipsorum.

COMMENTARIVS.

a τὰ μὲν ἄρ' ἀλλοῖ ἴκοντο] Absoluto illo animarum apud inferos colloquio, redit ad institutam narrationem de Vlysse, cuius aduentum in agrum Laërtis exponit, tum per occasionem domum describit, in qua Laërtes habitabat. Quæ descriptio, quia intelligi non potest sine vocis κλισιον explicata πολυσημία, cuius ignorantia aut contemptu hic locus minus perspicuè redditus est à vulgato interprete, eam ad Lexicon Homericum referemus. Meus manuscriptus & satis vetustus (cuius autorem hactenus ignoro, quanquã eius tum doctrinam tum diligentiam præ se ferat) vertit, Claustrum, quod videtur tolerabilius, itaq; id retinuimus. Est autem vox ἐπὶ τ' ὀπαζ ἐρημάων.

b σικελη γρηὺς] Cùm Siculam hanc anum dicit, satis docet fuisse seruam: nam vt anteà perstrinximus, Siculi erant ἀνδραποδισμ.

c ἐδμεναι ἠεν·] Filios Dolij intelligit.

d γέρων] Nempe Dolius.

e λιπροῦντα] Cic. in Cat. Maiore. At Homerus, inquit, Laërtem colentem agrum & eum stercorantem facit. Giphanius verò rectè docet, hic nullam esse stercorationis mentionem. Itaq; μνημονικὸν ἀμάρτημα in eo autore notat.

f μερμήριξε] Sic noua negotia nouas quoq; pariunt deliberationes. Nam cùm eo consilio patrem accederet, vt experiretur an ab eo dignosci posset: nunc eo viso, de illo consilio abijciendo vel retinendo deliberat. Vbi recte exprimit Poëta animum filij, qui ad aspectum parentem ita cõmouetur, vt eum potiùs præ amore complexurus sit, quàm longiore dissimulatione hoc gaudio seipsum diutiùs frustraturus atq; adeò ipsum etiam parentem. Cur autem priori illi consilio adhæret? Vt videlicet gaudium illud ex vtraq; parte maius sit: deinde quia tam repentina salutatio minus erat lepóris habitura, quàm quæ hoc procœmio esset præstructa. Eum enim, quem tecum loquentem vides, & post diuturnam absentiam non agnoscis, vbi sese tibi aperit, nescio quomodo amantiùs illum complecteris.

g ὦ γέρον,] Nunc patrem suum compellat, Vlyssem se esse dissimulando, & simulando se peregrinum quendam, qui Ithacam aduenerit Vlyssis inuisendi gratia. Primùm ergo laudat istum agrum ab eleganti cultura, quam omnes arbores testantur. Deinde inuehitur in ipsum senem, qui tam negligens sit in sui ipsius cultu, cùm his vestibus lacinio sis indutus sit, quæ minus ei videntur conuenire, qui regi potiùs conferendus sit ob elegantiam vultus & magnitudinem corporis (vbi nota, quid Rege dignum cẽseat.) Tertiò, seruum eum esse conijciens petit, cui domino seruiat, atq; hunc agrum excolat. Quartò, quærit an verè Ithacam accesserit, vbi Vlyssem veterem suum hospitem conuenturus est, de quo cùm nihil certi potuerit ab alio quodam, qui ipsi obuiam factus est, explscari, ad hunc senem se recurrere dicit, à quo idem percunctatur. Denique exponit, quomodo aliàs Vlyssem hospitio exceperit, & vt eum tandem pluribus donis honestatum à se dimiserit.

h καὶ οὔπω] Docet his verbis, se remotam quandam regionem incoluisse, vtpote ad quam peregrini homines minimè accederẽt. Eam appellabit mox Sicaniam, in qua maxima pars errorum Vlyssis fuit. Et tamen vides, ibi quoq; hospitalitatem regnasse secùs quàm apud Læstrygonas. Quod indicauit Poëta etiam in ficta ista Vlyssis oratione.

i ξεῖν', ἦτοι] Respondet Laërtes, sed non ad omnia Vlyssææ orationis capita. Tria nempe prima prætermittit, quibus superfluum indicauit & πρόξενον respondere, id amplexatus quod magis è re sua est arbitratus. Ergo illud arripit, quod ille dixerat de excepto & muneribus honestato Vlysse, quasi frustrà hæc in eum contulerit, vtpote à quo tantæ hospitalitatis remunerationem expectare non possit, siquidem ille iam obierit. Vbi continetur quarti capitis responsum, tacitè hunc peregrinum monens, eum veniisse Ithacam. Immò & tertio quodammodo satisfacit, cùm dicit se illius Vlyssis parentem.

k ὀφθαλμὲς] De hoc ritu aliàs diximus.

l τίη δ' ἐγὼ] Cùm fictam suam exponat originem, non dubitat πολύτροπος iste de illius veritate præfari. At illius scopus non est veritas, sed persuasio.

m κόνιν] Mos veterum in luctu, quem attingit etiam Catullus in nuptijs Pelei & Thetidis, cùm dicit apud eum Aegæus:

Sed primùm multas expromam mente querelas,
Canitiem terra atq; infuso puluere fœdans.
Inde infecta vago suspendam lintea malo
Nostros vi luctus, nostræq; incendia mentis,
Carbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

Indicauerat locum ante me Giphanius.

n θρυμὸν μὺθον] Quod ijs accidere solet, inquit Eustathius, qui postmodum sunt lacrymati.

o κεῖνον μὺθόν τι] Orator alioqui facundissimus Vlysses ac copiosissimus, paucis tamen hîc aduentum suum parenti exponit, tum cædem procorum, quam iam perpetrauit. Sed neq; hoc pacto, id est, hac nuda expositione à patre est agnitus. Porrò ex illa cicatrice argumentum & iudicium sui dabit. Cui addit specialius de ijs, quæ parens ei olim pollicitus erat.

p ἕλκεα δακρυόεντα] Quod sæpe ex nimio gaudio præcipuè senibus, qui iam debiliores sunt natura, accidere assolet.

q ἦρα ἐτ' ἐσὲ] Scilicet iustitia, quæ in malorum supplicijs exercetur, Deum esse arguit. Hîc autem nota, quod aliàs etiam exposuimus, cùm Laërtes solùm Iouem primò appellârit in pluralitatem Deorum declinasse, prudentia autem illius mox cernitur, cùm ex procorum morte factum iri tumultum Ithacensium & Cephallenorum præsentiat. Contrà fiducia Vlyssis, qui illum non pertimescit, quasi nimirum Iouis & Mineruæ tutus auxilio, vt aliàs dixit.

r μιλεήλδανε] Hanc περισσολογίαν aliàs pluries vidimus.

s αἰ γὰρ ζοῦ] Similia vota efferebat in Iliade Nestor.

t ἦλθ' ὀγέρων Δόλιος,] Sequitur reditus Dolij & eius filiorum, & illorum omnium cum Vlysse agnito breue colloquium.

Ὣς οἱ μὲν ῥ' ἔνδειπνον ἐνὶ μεγάροισι πίνοντο.
a Ὄσσα δ' ἄρ' ἄγγελος ὠκὰ κατὰ πόλιν ᾤχετο πάντῃ,
Μνηστήρων συλήρ' ὀλοὸν θάνατον καὶ κῆρ' ἐνέποντα.
Οἱ δ' ἅρ' ὁμῶς ἀίοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Μυχμῷ τε στοναχῇ τε δόμων πρόθεν· ὦρσε δ' ἔπειτα
Εὖ κ' ἐνέκυας οἴκων φόρεον, καὶ θάπτον * ἕκαστοι.
Τοὺς δ' ἐξ ἀλλάων πολίων οἰκόνδε * ἕκαστον
Πέμπον ἁγὴν ἁλιεῦσι, θοῇς ἔπι νηυσὶ λαθέντες.
Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, ἀχνύμενοι κῆρ·
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἀνὰ θ' ἵστατο καὶ μετέφη σιν.
Παιδὸς γάρ οἱ ἄλαστον ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἐκέντο
Ἀντινόοιο, τὸν πρῶτον ἐνήρατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοὔνεκ' ὀλοφυχέων, ἀγορήσατο καὶ μετέφη σιν,
b Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ἀνὴρ ὅδε μήσατ' * Ἀχαιοῖς.
Τοὺς μὲν σὺν νήεσσιν ἄγων πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ὤλεσε μὲν νῆας γλαφυρὰς ἀπὸ δ' ὤλεσε λαούς·
Τοὺς δ' ἐλθὼν ἔκτανε Κεφαλλήνων ὀχ' ἀρίστους.
Ἀλλ' ἄγετε, πρὶν τοῦτον ἢ ἐς Πύλον ὦκα ἱκέσθαι,
Ἠὲ καὶ ἐς Ἦλιδα δῖαν, ὅθι περατέουσιν Ἐπειοί,
Ἴομεν· ἦ καὶ ἔπειτα κατηφέες ἐσσόμεθ' αἰεί.
Αἰδὼς γὰρ πάδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας
Τισόμεθ', ὃς καὶ ἔμοιγε μετὰ Φρεσὶν ἡδὺ γένοιτο
Ζωέμεν· ἀλλὰ τάχιστα θανὼν φθιμένοισι μετείην.
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ φθέωσι περαιωθέντες ἐκεῖνοι. (ἐς.

Ὣς φάτο δακρυχέων. οἶκτος δ' ἔλε πάντας Ἀχαι-
Ἀγχίμολον δὲ σφ' ἦλθε Μέδων κῆρυξ θεῖος ἀοιδὸς
Ἐκ μεγάρων Ὀδυσῆος, ἐπεὶ σφέας ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἔστη δ' ἐν μέσοισι· τάφος δ' ἕλεν ἄνδρα ἕκαστον.
Τοῖσι γὰρ καὶ μετέφη Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Κέκλυτε δὴ νῦν μοῦ Ἰθακήσιοι· ἦ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν τάδε μήσατο ἔργα.
Αὐτὸς ἐγὼν εἶδον θεὸν ἄμβροτον, ὅς ῥ' Ὀδυσῆι
Ἐγγύθεν ἑστήκει, καὶ Μέντορι πάντα ἐῴκει.
Ἄθανατος γὰρ ὁ θεὸς * τοτὲ μὲν πρόσθ' ἴστατο δίος Ὀδυσσεὺς
Φαίνετο θαρσύνων, * τοτὲ δ' ἂψ μνηστῆρας ὀρίνων
Θοῦρος κατὰ μέγαρον· τοὶ δ' ἀγχίμολοι ἔπιπτον.

Ὣς φάτο. τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος
Τοῖσι δὲ καὶ μετέφη γέρων ἥρως Ἀλιθέρσης (ήρξ.
Μαστορίδης· ὁ γὰρ οἷος ὁρᾶν d πρόσθεν τ' ὀπίσω τε
Ὅς σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέφη σιν,
e Κέκλυτε δὴ νῦν μοῦ Ἰθακήσιοι, ὅττι κεν εἴπω.
* Ὑμέτερῃ κακότητι, φίλοι, τάδε ἔργα γένοντο.
Οὐ γὰρ ἐμοὶ πείθεσθ', ὄφρα Μέντορι ποιμένι λαῶν,
* Ὑμετέρους παῖδας καταπαύσεμεν ἀφροσυνάων·
Οἳ μέγα ἔργον * ἔρεζον ἀτασθαλίῃσι κακῇσι,
Κτήματα κείροντες, καὶ ἀτιμάζοντες ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ἀρίστου· τὸν δ' οὐκέτι φάντο νέεσθαι.
Καὶ νῦν ὧδε γένοιτο· πίθεσθέ μοι ὡς ἀγορεύω·
Μὴ ἴομεν, μή πού τις ὀπισσομένων κακὸν ὄρῃ.

Sic hi quidem circa cœnam in ædibus laborabant.
Fama verò nuncia citò in ciuitatem, iuxta vbique
Procorum odiosam mortem & parcam annuncians.
Hi autem simul audientes iuerunt aliunde alius,
Strepitu q; suspirioq; ædes ante Vlyssis:
Ex. v. domib. mortuos portauerũt, et sepelierũt singuli. 25. ἕκαστον.
Hos autem ex alijs ciuitatibus domum singulus 25. ἕκαστ ω
Miserunt ducere piscatorib. velocib. in nauib. ponẽtes,
Ipsi autẽ in concionẽ iuerunt congregati, dolentes cor,
At postquam coacti sunt, & frequentes conuenerunt,
His Eupithes surrexit, & locutus est.
Filij enim ei intolerabilis in mentibus dolor iacebat
Antinoi, quem primùm interfecit diuus Vlysses.
Huius gratia lacrymas fundẽs concionatus est et dixit:
O amici, certè magnũ op⁹ vir hic operat⁹ est: Achiuor. 25. ἀχαιές
Hos quidem cum nauibus ducens multos q; & bonos,
Perdidit quidem naues cõcauas, perdidit aũt populos.
Hos a, veniens interfecit Cephallenorũ longè optimos.
Sed agitè, antequàm hic in Pylum citò eat,
Vel & in Elidem diuinam, vbi dominantur Epei,
Eamus, & postea tristes erimus semper:
Pudor enim hæc sunt & futuris audiri,
Si iam non filiorum q; fratrum q; homicidas
Puniemus, non mihi in mentibus dulce erit
Viuere, sed citissimè mortuus defunctis interero.
Sed eamus, ne præueniant transeuntes illi.

Sic dixit lacrymans, dolor aũt cepit omnes Achiuos.
Apud autem ipsos venit Medon & diuinus cantor,
Ex domibus Vlyssis, postquam ipsos somnus reliquit.
Steterunt. a. in medijs, stupor. a. cepit virum singulum.
His autem & locutus est Medon prudentia sciens,
Audite iam nunc me Ithacenses, non enim Vlysses
Immortalibus sine Dijs hæc operatus est opera.
Ipse ego vidi Deum immortalem, qui Vlyssem
Prope stetit, & Mentori per omnia similis fuit.
Immortalis. a. Deus aliquando quidem ante Vlyssem 25. πρόσθε μὲν
Apparebat, audaciã acuens, aliquando procos turbãs, 25. πρόσθε δὲ
Currebat in domum, hi autem confertim cadebant.

Sic dixit, hos aũt igitur omnes recens timor cepit.
His autem & dixit senex heros Halitherses
Mastorides. hic enim solus videbat præsentia et futura
Qui ipsis bene sapiens concionatus est & dixit,
Audite iam nunc me Ithacenses quodcunq; dicam.
Vestra malignitate amici hæc opera facta sunt. 25. Ἡ μετίεμεν
Non. n. mihi persuadeamini, nõ Mentori pastori popu-
Vestros filios desinere stultitijs, (lorum, 25. Ἡ μετέ-
Qui magnum opus fecerunt intemperie praua ερες
Facultates arrodentes & inhonorantes vxorem 25. ἔρεξαν
Viri optimi, quem non amplius dicebant redi turum:
Et nunc sic factum est, persuademini mihi sicut dico:
Ne eamus, ne quis attractum malum inueniat.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρ' ἀϋτῆξαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
μύσεων πλείους· τοὶ δ' ἀθρόοι αὖτόθι μεῖναν.
οὐ γάρ σφιν ἄδε μῦθος ἐνὶ φρεσὶν, ἀλλ' Εὐπείθης
Πείθοντ' αἶψα δ' ἔπειτ' ὄπισθε τεύχεα ἐσσύοντο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἔσσαντο περὶ χροΐ νώροπα χαλκὸν,
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο πρὸ ἄστεος. Ἀρυχόρμας.
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἡγήσατο νηπιέῃσιν.
Φῆ δ' ὅγε τισέσθαι παιδὸς φόνον· ἦ δ' ἄρ' ἔμελλε
Αὖψ ἀπονοστήσειν, ἀλλ' αὐτοῦ πότμον ἐφεύρειν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη Ζῆνα Κρονίωνα προσηύδα,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰπέ μοι εἰρομένῃ, τί νύ τοι νόος ἔνδοθι κεύθει;
Ἦ πρὸς τέρας πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Τεύξεις; ἦ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι τίθησθα;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς
Τέκνον ἐμὸν, τί μετ' αὖτα διείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς;
Οὐχὶ σὺ μὲν πρόσθεν μενεδήλουσας νόον αὐτὴ,
Ὡς ἥκοι κείνῃς Ὀδυσεὺς ἀποτίσεϊ ἐλθών;
Ἔρδειν ὅπως ἐθέλῃς· ἐρέω δέ τοι ὡς ἐπέοικεν.
Ἐπεὶ δὴ μνησῆρας ἐπέσσυτο δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὄρνια πρῶτα πάσσοντες, ὁμὸν βασιλῆα σφέτερον αἰεὶ,
Ἠμὲν ἀὖ παίδων τε κασιγνήτων τε φόνοιο
Ἔκλησιν * θέωμεν. τοὶ δ' ἀλλήλους φιλέοντες
Ὡς τὸ πάρος· πλοῦτός τε καὶ εἰρήνη ἅλις ἔστω.
Ὣς εἰποῦσ' ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ δ' ἴμεν κατ' Οὐλύμποιο καρήνων αἰζηούς.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σίτοιο μελίφρονος ἐξέρυσσάν,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ἐξελθών εἴς ἴδοι μὴ δὴ ποσὶν ὦκα νέοντες.
Ὣς ἔφατ'· ὄρσε δὲ υἱὸς Δολίοιο· ὡς ἐκέλευσεν·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' ἀδόντας, τοὺς δ' ἦκα ἴδον εἰσιδε πάντας.
Αἶψα δὲ Ὀδυσσῆα ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οἵδε δὴ ἐγγύς ἔασ'. ἀλλ' ὁπλίζώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ὤρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσι δύντο,
Τέσσαρες ἀμφ' Ὀδυσῆα, ἓξ δ' υἷες Δολίοιο.
Ἐν δ' ἄρα Λαέρτης Δολίου τ' ἐς τεύχε' ἔδυνον,
Καὶ πολιοὶ περ ἐόντες, ἀνάγκαῖοι πολεμισταί.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἔσσαντο περὶ χροΐ νώροπα χαλκὸν,
Ὦιξαν * ὦίξαν ἤθυρας, ἦρχε δὲ τῶν Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς·
Αἶψα δ' Τηλέμαχον προσεφώνεεν υἱὸν ἑοῖον,
Τηλέμαχ', ἤδη μὲν τόδε γ' εἴσεαι αὐτὸς ἐπελθὼν,
Ἀνδρῶν μαρναμένων, ἵνα τε κρίνουσι ἄριστοι,
Μή τι καταισχύνειν πατέρων γλῶσσαν, οἳ τοπάρος περ
Ἀλκῇ τ' ἠδὲ βίῃ τε κεκάσμεθα πᾶσαν ἐπ' αἶαν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος αὐτίον ηὔδα,
Ὄψεαι, αἴκ' ἐθέλῃθα, πάτερ φίλε, τῷδ' ἐνὶ θυμῷ,
Οὔ πω κατοιχώμενον τὸν γλῶσσαν, ὡς ἀγορεύεις.
Ὣς Φάτο. Λαέρτης δ' ἐχάρη καὶ μῦθον ἔφατε,
Τίς νύ μοι ἡμέρη ἥδε θεοὶ φίλοι; ἦ μάλα χαίρω·
Υἱὸς θ' ἡμετέρης τ' ἀρετῆς πέρι δῆριν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἠμειβομένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ Ἀρκεισιάδη πάντων πολὺ φίλτατε ἑταίρων,
Εὔξαι μὲν κέρῃ γλαυκώπιδι καὶ Διὶ πατρὶ,
Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν προθέειν δολιχόσκιον ἔγχος.
Ὣς Φάτο. καίρ' ἔμπνευσε μέγας μέγα Παλλὰς Ἀθήνη.

Sic dixit, hi a. igitur irruerunt magno clamore,
Medijs plures, hi autem congregati illic manserunt:
Non n. ipsis placuit verbum in mentib. sed Eupitheo
Persuasi sunt, statim autem postea in arma ruerunt.
Sed postquã induti sunt circum corpus splendido ære,
Frequentes congregati sunt ante ciuitatem latã loco.
His autem Eupithes dux erat stultitijs,
Dixit autem hic punire filij cædem, neq; fatum erat
Retrò redire, sed illic mortem consequi.
At Minerua Iouem Saturnium allocuta est,
Pater noster Saturnide, eximie dominantium,
Dic mihi interroganti, quid tibi mens intus occultat?
Nunquid prius bellumq; malum, & pugnam grauem
Facies? an amicitiam cum ambobus pones?
Hanc a. respondẽs alloc. est nebularũ cõgregator Iup.
Filia mea, cur hæc me interrogas & inquiris?
Non enim iam hanc quidem consultasti mentẽ ipsa,
Vt certè illos Vlysses puniret veniens?
Fac vt voluisti, dicam autem tibi sicut decet.
Postquam iam procos puniuit diuus Vlysses,
Fœderibus fidis percussis, hic quidem regnet semper.
Nos autem rursus filiorum fratrumq; cædis
Obliuionem inducamus, hi autem inter se diligant
Sicut antè, diuitiæ autem & pax abundè esto.
Sic dicens, mouit antea promptam Mineruam.
Venit autem ab Olympi cacuminibus ruens.
Hi aũt postq igitur cibi dulcis desiderium ejecerunt,
His igitur verbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
Egressus aliquis videbit ne iam propè sint venientes.
Sic dixit, extrà autem filius Dolij iuit sicut iussit:
Statim a. igitur in viam iens, hos a. propè vidit oẽs.
Statim autem Vlyssem verba velocia allocutus est,
Hi autem iam propè sunt, sed armemur citó.
Sic dixit, hi autem moti sunt, & in arma ruerunt,
Quatuor circum Vlyssem, sex autem filij Doly.
In autem igitur Laërtes Doliusq; arma ruerunt,
Et quamuis cani essent coacti bellatores.
At postquam induti sunt circũ corpus splendido ære,
Aperuerũt a. portas, extrà a. inerũt, dux erat a. Vlysses.
His autem in eadem hora filia Iouis venit Minerua,
Mentori similis, & corpore ac & voce.
Hanc a. cõspicatus lætatus est pertolerans diuus Vlyss.
Statim. a. Telemachũ allocutus est suũ dilectum filiũ.
Telemache, iam quidem hoc videris ipse agressus,
Viros pugnantes, vbi discernuntur optimi.
Nequid vitupera maiorum genus qui antea
Fortitudine ornati fuimus omnem in terram.
Hunc autem rursus Telemachus prudens contrà allocutus est,
Videbis, si volueris, pater dilecte, hoc in animo,
Non vituperantem tuum genus sicut dicis.
Sic dixit, Laërtes autẽ gauisus est, & verbũ dixit,
Quæ mihi dies hæc Dij dilecti, certè valde gaudeo:
Filiusq; neposq; virtutem circa pugnam habent.
Hunc autem astans allocuta est cæsia Minerua,
O Arceside omnium multò dilectissime sociorum,
Apprecatus filiam glaucis oculis, & Iouem patrem.
Statim circum crispatam præmitte longam lanceam.
Sic dixit, & inspirauit robur magnũ Pallas Minerua.

Εὐξά-

Εὐξάμενος δ' ἄρ' ἔπειτα Διὸς κούρης μεγάλοιο,
Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν ποθὶ δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Εὐπείθεα κόρυθος διὰ χαλκοπαρήος.
Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διὰ ποδὸς ἤλυθε χαλκός.
Δούπησεν δ' πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχεα ἐπ' αὐτῷ.
Ἐν δ' ἔπεσον πρόμαχοι Ὀδυσῆος καὶ Φαίδιμος υἱός.
Τύπτον δ' ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Καὶ νύ κε δὴ πάντας τ' ὄλεσαν καὶ ἔθηκαν ἀνόστους,
Εἰ μὴ Ἀθηναίη κούρη Διὸς Αἰγιόχοιο
Ἤυσεν φωνῇ, κὰδ δ' ἔσχεθε λαὸν ἅπαντα,
Ἴσχεσθε πολέμου Ἰθακήσιοι ἀργαλέοιο,
Ὡς κεν ἀναιμωτεί γε * διακρινθεῖτε τάχιστα.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη. τοὺς δ' ἴφθιμον δέος �εἷλε.
Τῶν δ' ἄρα δείσαντων ἐκ χειρῶν ἔπτατο τεύχεα,
Πάντα δ' ἐπὶ χθονὶ πίπτε, θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Πρὸς δ' πόλιν τρωπῶντο, λιλαιόμενοι βιότοιο.
Σμερδαλέον δ' ἐβόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οἴμησεν δ' ἀλέης, ὥστ' αἰετὸς ὑψιπετήης.
Καὶ τόθι δὴ Κρονίδης ἀφίει ψολόεντα κεραυνόν,
Καὶ ἔπεσεν πρόσθεν Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης.
Καὶ τότ' Ὀδυσῆα προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴσχεο, παῦε δ' νείκεος ὁμοιΐου πολέμοιο,
Μήπως τοι Κρονίδης κεχολώσεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη· ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ.
Ὅρκια δ' αὖ καὶ ἔπειτα μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς Αἰγιόχοιο,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.

Precatus autem igitur postea Iouis filiam magni,
Statim valde crispatam præmisit longam lanceam,
Et percussit Eupithem galeam per æream genis.
Hæc verò nõ lanceã phibuit, penitùs verò penetrauit.
Sonuit.a.cadens, resonuerunt.a.arma in ipso.
Irruerũt.v.primis pugnantib.Vlysses & illustris filius:
Diuerberabãt.a.ensibusq; et lãceis vtraq; extremitate
Et eã oẽs pdidissẽt & posuissẽt sine reditu (acuminatis.
Nisi Minerua filia Iouis Aegiochi.
Clamasset voce, detinuissetq; populum omnem,
Abstinete à bello Ithacenses difficili,
Vt sine cruore separemini citissimè.
Sic dixit Minerua, hos.a.recens timor cepit: χρ. διαυγειν θητε.
Horũ.a.igitur timentiũ ex manib.volauerunt arma.
Omnia.a.in terrã ceciderunt Dea vocem vociferante.
Ad ciuitatem.v.reuersi sunt vitæ retinendæ cupidi.
Terribiliter.a.clamauit pertolerans diuus Vlysses.
Ruit autem saltans sicut aquila altiuolans.
Et tunc iam Saturnides misit fulginosum fulmen,
Decidit autem ante Glaucopidem fortem patre.
Et tunc Vlyssem allocuta est cæsia Minerua,
Ioue nate Laërtiade prudens Vlysses
Abstine, sed a autem contentionem æqualis belli,
Ne Saturnides tibi irascatur latè sonans Iupiter,
Sic dixit Minerua.hic.a.obediuit, gauisus est.a.ani-
Fœdera.a.rursus in futurũ cũ amboubus posuit (mo.
Pallas Minerua filia Iouis Aegiochi,
Mentori similis, & corpore ac voce.

COMMENTARIVS.

a ὄσσα δ' ἄρ' ἄγγελος] Poëticum est nudum illud Famæ nomen, quæ nihil est aliud quàm hominum nuntia ad inuicem transmissa. Sed superstitiosa antiquitas inane quoddam illius ens statuerunt, vt Fortunæ, &c. Imò Deam etiam non verentur appellare, vt Hesiodus: quanquam ille de vera fama loquitur, vt nos etiam alibi docemus, vbi Poëta eam Iouis filiam indigetat. Talis fuit ista quæ Ithacensibus cædis procorum nuntium intulit. Vnde sequitur primùm eorum sepultura, deinde tumultus in Vlyssem illius autorem.

b ὦ φίλοι,] Eupithes hac oratione conatur Ithacensium animos aduersus Vlyssem concitare. Quod vt consequatur, duorum argumentorum machinas adhibet. Primùm commemorat eos, quos ad Troiam Vlysses abduxit, quorum interitus ei imputat. Secundò, recentem istam tot procerum cædem eis ob oculos ponit: de quorum vltione eis cogitandum dicit, idq; maturè antequam ille auxiliares copias ex Pylo vel Elide contrahat. Prima occasio satis grauis videbatur, cuius gratia aduersus eum, qui tot egregijs viris gentem istam priuasset, exacerbarentur. Sed hæc demum grauissima, tum quia recens, tum quia omnes defunctis sanguine erant coniuncti. Sic enim Orator iste infrà:

εἰ δὴ μὴ ποδὸς τε κασιγνήτου τε φονῆος Τισόμεθα &c.

Vbi exprimitur animus parentis ob filij mortem exasperatus, quam iure vel iniuria vindicaturus est, tum etiam prudentia in maturanda ista vltione & præueniendis hostis viribus.

c ἐκ γὰρ Ὀδυσῆος] Medon iste, qui nunc loquitur, anteà ab Vlysse seruatus est, & cædis illius testis est oculatus. Exponit ergo Ithacensibus, qua ratione illam confecerit Vlysses, nimirum auxilio diuino: vnde colligit eam voluntate quoque Deorum accidisse. Argumentum est firmissimum ex effectis ad causas. Et hæc quidem narratio tanti fuit momenti, vt omnes terror quidam inuaserit, atque adeò prudens ille Alitherses seditionem istam dissuaderet. Sed Eupithei nihilominus sententia leuibus populi animis insedit.

d φράσσω κρήηνα·] Aliàs hæc indicia vel effecta potiùs prudentiæ satis exposuimus in Iliade. Hoc est quod Ianum bicipitem quidam esse volebant.

e κέκληπε δὴ νῶϊ] Liberè Alitherses iudicium suum de illa cæde exponit, quam procos promeruisse pronunciat, itaque iniustè Ithacenses facturos, si eam vlcisci velint. Sed vt semper malorum maior est numerus, ita hic minus sectatorum habuit hic Alitherses quàm Eupitheus, qui tamen consilium consultori pessimum experietur.

f ὦ πάτερ] Vide quæso, qualem nobis Iouem proponat diuinus Poëta, arbitrum nempe rerum humanarum, &, vt de præsenti loquaris negotio, pacis & belli. Tum qualem etiam Mineruam, quæ eum licet ipsamet Dea & filia Iouis, tamen de huius tumultus euentu roget. Data autem sibi libertate à Ioue negotium moderandi, & eius super eo audita voluntate pergit ad Vlyssem: vbi & Telemachum & ipsum Laërtem excitat: credo quòd ille ob iuuenilem adhuc & teneriorem ætatem, hic propter senectam debiliorem ita fuerint corroborandi. Hunc autem scribit implorata Palladis ope (nota pietatem) Eupitheum illum lancea transfodisse. Tandem tum Mineruæ oratione, tum Iouis fulmine pugna dirimitur, & fœdere recenti Vlysses ac Ithacenses vniuntur, ille in pristinam regni gloriam denuò instauratur, hi eâdem beneuolentia Regem suum amplectuntur. Quæ omnia authoribus Dijs perfecta breuiter à Poëta attinguntur, vt fortè doceat posse se cùm velit angustis narrationis terminis longa dicendi argumenta concludere: alioqui sanè satis amplus scribendi campus hinc illi sese aperiebat. Nos tamen hanc etiam aridítatem non minus ac vbertatem, quam anteà satis exhibuit in hoc Poëta amemus & amplectamur.

At iam tempus est canendi receptui, tempus, inquam, post tam longam & arduam nauigationem in portu ancoram figendi. In qua non dubito, quin sæpiùs ad varias rupes naufragiũ fecerim, & minus secundis Euris impulsa nauicula vectus sim. Porrò æquanimitatis tuæ

est, Lector humana mea vitia humaniter ferre, quorũ ego veniam à te obnixè deprecor. Enimuerò quod dormitanti Homero concedi solet, id eius interpreti stertenti dari non adeò iniquum puta. In tam tenera ætate (nondum enim vigesimum primum annum attigeram, cùm hos labores aggrediebar, quos tamen post modùm per triennium, neq; illud tamen integrum, vt aliæ meæ lucubrationes breui testabũtur, diligentiùs & accuratiùs interpolaui (in hac, inquam, tenera ætate nihil potuit à me exire elaboratius. Quod tamen, si longiorem mihi Deus opt. Max. vitam largietur, forsitan præstabo. Tu interea his fruere, & quæ rectè aut probè scripta erunt, studiosè amplectere: quæ contrà, modestè, & sine indignatione, aut iudicij asperitate, corrige, lima, perpoli. De quibus si me monueris, non solùm id grauiter nõ feram, sed etiã me hoc nomine tibi maximè deuincies, ita me iam inde ab illa ætate, quæ iudicij capax alicuius esse cœpit, ad hũc candorem, quantum potui, me informaui. Interea maleuolos homines, & quibus beta sapiunt, ego, vt ingenuè fatear, quod Alyatten illum facere iubebat olim Bias, cæpas quoq; edere iubeo. Vale. Basileæ Rauracorum 28. Aprilis. 1583. & meæ ætatis 25.

ODYSSEAE HOMERICAE
FINIS.

Ο῾ΜΗ῾ΡΟΥ ΒΑΤΡΑΧΟΜΥΟΜΑΧΙ῾Α.

Ἄρχο῾μενος πεῶτον, μεστῶν χορὸν ἐξ Ἑλικῶνος
Ἐλθεῖν εἰς ἐμὸν ἦτορ ἐπεύχομαι, εἵνεκ' ἀοιδῆς.
Ἥν νέον ἐν δέλτοισιν ἐμοῖς ὑπὸ γούνασι θῆκα,
Δῆριν ἀπηρεσίλεω, πολεμόκλονον ἔργον Ἄρηος,
Εὐχόμενος μερόπεσσιν ἐς οὔατα πᾶσι βαλέσθαι.
Πῶς μύες ἐν βατράχοισιν ἀρηϊφάωντες ἔβησαν,
Γηγενέων ἀνδρῶν μιμούμενοι ἔργα γιγάντων,
Ὡς λόγος ἐν θνητοῖσιν ἔλιπτο πάλαι δ' ἔχεν ἀρχήν.
Μῦς ποτὲ δίψαλέος, γαλέης κίνδυνον ἀλύξας,
Πλησίον ἐν λίμνῃ ἁπαλὸν πώγωνα βάπτε γλάφυρον,
Ὕδατι τερπόμενος μελιηδέϊ· τὸν δὲ νοήσε
Λιμνοχάρης πολύφημος, ἔπος δ' ἐφθέγξατο τοῖον,
Ξεῖνε, τίς εἰς; πόθεν ἦλθες ἐπ' ἠόνα; τίς δέ σ' ὁ φύσας;
Πάντα δ' ἀληθέα σὺν· μὴ ψεύδομενόν σε νοήσω.
Εἰ γάρ σε γνοίην φίλον ἄξιον, εἰς δόμον ἄξω,
Δῶρα δέ τοι δώσω ξεινήια πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ βασιλεὺς Φυσίγναθος, ὃς κατὰ λίμνην
Τιμῶμαι, βατράχων ἡγούμενος ἤματα πάντα,
Καί με πατὴρ Πηλεὺς ποτε γείνατο, Προμεδούσῃ
Μιχθεὶς ἐν φιλότητι παρ' ὄχθας Ἠριδανοῖο.
Καί σε δ' ὁρῶ καλόν τε καὶ ἄλκιμον, ἔξοχον ἄλλων,
Σκηπτοῦχον βασιλῆα, καὶ ἐν πολέμοισι μαχητήν·
Ἔμμεναι. ἀλλ' ἄγε δεῦρο νέων γενεὴν ἀγόρευε.
Τὸν δ' αὖ Ψιχάρπαξ ἠμείβετο, φώνησέ τε,
Τίπτε γλῶ τοὐμὸν ζητεῖς φίλε, δῆλον ἅπασιν
Ἀνθρώποις τε θεοῖς τε καὶ ἠερίοις πετεηνοῖς;
Ψιχάρπαξ μέν μ' ἐγὼ κικλήσκομαι, ἠδὲ γεγώς
Τρωξάρταο πατρὸς μεγαλήτορος, ἡ δέ με μήτηρ,
Λιχομύλη, θυγάτηρ Πτερνοτρώκτου βασιλῆος.
Γείνατο δ' ἐν καλύβῃ με, καὶ ἐξεθρέψατο βρωτοῖς
Σύκοις καὶ κλεβύοις, καὶ ἐδέσμασι παντοδαποῖσι.
Πῶς ἂν φίλον ποιῇ με τὸν εἰς φύσιν ὄδε ὁμοῖον;

HOMERI BATRACHOMYOMACHIA.

INCIPIENS primùm musarum cœtum ex Helicone
Venire in meo animo preces concipio, gratia cantus:
Quem nuper in tabulis meis super genua posui,
Litem immensam, tumultuosum opus Martis,
Præ me ferens hominib. in aures omnib. immittere,
Quomodo mures in ranias primas consecuti iuerunt,
Terrigenûm virorum imitati opera gigantum.
Sic sermo inter mortales erat, tale a. habuit principiũ.
MVS aliquando sitibundus, felis periculo euitato,
Propinquum in lacum teneram adposuit barbam,
Aqua delectatus dulci, hunc autem vidit
Limnocharis obstrepera, verbum. a. locuta est tale,
O hospes, quis es? vnde venisti ad litus? quis. a, qui te
Omnia. a. verè dic, ne mẽdacẽ te intellexero. (pduxit?
Si. n. te nouerim amicum dignum, ad domum ducam.
Dona autem tibi dabo hospitalia multa & bona.
Sum autem ego rex Physignathus, qui per lacum
Color ranarum dux dies omnes,
Et me pater Peleus olim genuit Hydromeduſæ
Mixtus in amicitia apud ripam Eridani,
Et te quidem video pulcrũq; & fortẽ, eximium præ- (lijs,
Sceptriferum regem, & in bellis pugnacem
Esse, sed agè citiùs tuum genus commemora.
Huic autem rursus Psicharpax respondit, dixitq;
Cúrnã genus meũ perquiris, o amice, manifestũ omnib.
Hominibusq; Dijsq; & cælestibus volatilibus?
Psicharpax quidem ego vocor, sum autem filius
Troxartæ patris magnanimi, at mater
Lichomyle filia Pternotroctæ regis.
Genuit autem in tugurio me, & enutriuit cibarijs
Ficubus & nucibus, & edulijs omnigenis,
Quomodo. a, amicũ facies me in naturã nihil similem?

Σοὶ

Σοὶ μὲν γὰρ βίος ἐστὶν ἐν ὕδασιν· αὐτὰρ ἔμοιγε
Ὅσσα περ ἀνθρώποις τρώγλην ἔθος· ἤδε με λήθη
Ἄρτος τρισκοπάνις ἀπ' ἀκύκλου κανέοιο,
Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σησαμίδα,
Οὐ τόμος ἐκ πέρνης, ἠὲ ἤπατα λυκοχίτωνα,
Οὐδὲ τυρὸς νεόπηκτος ἀπὸ γλυκεροῖο γάλακτος,
Οὐ χρηστὸν μελίτωμα, τὸ καὶ μάκαρες ποθέουσιν,
Οὐδ' ὅσα θεὸς θοίνην μερόπων τύχουσι μάχαροι,
Κοσμοῦντες χύτρας ἀρτύμασι παντοδαποῖσιν.
Οὐδέ ποτ' ἐκ πολέμοιο κακὴν ἀπέφυγον ἀυτήν,
Ἀλλ' ὀθνεῖος μὲν μῶλον ἰὼν θεομάχοισιν ἐμίχθην.
Οὐ δείδι' ἄνθρωπον, καίπερ μέγα σῶμα φορεῦντα,
Ἀλλ' ἐπὶ λέκτρων ἰών, ἄκρον δάκτυλον καταδάκνω·
Καὶ πέρνης λαβόμην, ἢ δέ πον ἴκανεν ἄνδρα,
Νηδυμὸς οὐκ ἀπέφυγε ὕπνος, δάκνοντος ἐμεῖο.
Ἀλλὰ δύω μάλα πάντα τὰ δείδια πᾶσαν ἐπ' αἶαν,
Κίρκον καὶ γαλέην, οἵ μοι μέγα πένθος ἄγουσι,
Καὶ παγίδα γονόεσσαν, ὅπου δολόεις πέλε πότμος.
Πλεῖον δὴ γαλέην φοβέομαι ἤπιος ἀεῖσα,
Ἣ καὶ τρωγλοδύονται ἐν τρώγλῃσιν ἐρεείνει.
Οὐ τρώγω ῥαφανίδας, ἠὲ κεφάλους, ἠὲ κολοκύντας,
Οὐ τύτλοις χλωροῖς ἐπιβόσκομαι, ἠὲ σελίνοις.
Ταῦτα γὰρ ὑμῶν ἐστιν ἐδέσματα τῶν ἐν λίμνῃσι.
Πρὸς τάδε μειδήσας Φυσίγναθος αὐτίον ηὔδα,
Ξεῖνε, λίην αὐχεῖς ἐπὶ γαστέρι· ἔστι καὶ ἡμῖν
Πολλὰ μάλ' ἐν λίμνῃ καὶ ἐπὶ χθονὶ θαύματ' ἰδέσθαι.
Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομῷ βατράχοισι Κρονίων,
Σκιρτῆσαι ἐν γαίῃ, καὶ ἐφ' ὕδασι σῶμα καλύψαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ἄχρεές ἐστιν.
Αἴρωσ' ἐν νώτοισι κεφάτῃ δέ με, μή ποτ' ὄλῃαι,
Ὅππως γηθόσυνον τὸν ἐμὸν δόμον εἰσαφίκηαι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ νῶτ' ἐδίδου· ὁ δ' ἔβαινε τάχιστα
Χεῖρας ἔχων ἁπαλοῖο κατ' αὐχένος ἄλμαλι νώτῳ.
Καὶ πρῶτον μὲν ἔχαιρεν ὅτ' ἔβλεπε γείτονας ὁρμούς,
Νήξει τερπόμενος Φυσιγνάθου· ἀλλ' ὅτε δὴ ῥα
Κύμασι πορφυρέοις ἐπεκλύζετο, πολλὰ δὲ δακρύων
Ἤχθετο μετάνοιαν ἐμέμφετο· πάλλε δὲ χαίτας,
Καὶ πόδας ἔσφιγγε κατὰ γαστέρα· ἐν δέ οἱ ἦτορ
Πάλλετ' ἀθεῖν, καὶ ἐπὶ χθόνα βάλλετ' ἰδέσθαι·
Δφνὰ δ' ἐπεσσυμένως, φόβος κρυόεντος ἀνάγκη.
Οὐρὴ μὲν πρῶτ' ἔπλασ' ἐφ' ὕδασιν, ἠΰτε κώπην
Σύρων· Εὐχόμενός τε θεοῖς ἐπὶ γαῖαν ἱκέσθαι,
Ὑδασι πορφυρέοισιν ἐκλύζετο· πολλὰ δ' ἔβόα,
Καὶ τοῖον φάτο μῦθον, ἀπὸ στόματος δ' ἀγόρευεν,
Οὐχοὕτως νώτοισιν ἐβάστασε φόρτον ἔρωτος
Ταῦρος, ὅτ' Εὐρώπην Δὶ κύματος ἦγ' ἐπὶ Κρήτῃ,
Ὡς ἐμὲ ἐπιπλώσας ἐπινώτιον ἤγαγ' ἐς οἶκον
Βάτραχος, ὑψώσας ὠκεῖαν δέμας ὕδατι λευκῷ.
Ὑδρος δ' ἐξαπίνης ἀνεφαίνετο, δεινὸν ὄρεμμα
Ἀμφοτέροις ὀρθὸν δ' ὑπὲρ ὕδατος εἶχε τράχηλον·
Τοῦτον ἰδὼν κατέδυ Φυσίγναθος, οὔτι νοήσας
Οἷον ἑταῖρον ἔμελλεν ἀπολλύμεναι κακὴ λίμνῃ.
Δὴ ἡ βάθος λίμνης, κὴ ἀλδαίνετο κῆρα μέλαιναν.
Κεῖνος δ' ὡς ἀφέθη, πέσεν ὕπτιος· δῦνε δὲ δῦς ἐς ὕδωρ·
Χεῖρας δ' ἔσφιγγεν, καὶ ἀπολλύμενος κατέτριζε.
Πολλάκι μὲν κατέδυσεν ἐφ' ὕδατι, πολλάκι δ' αὖτε
Λακτίζων ἀνέδυνε· μόρον δ' οὐκ ἴσχανε λύζων.
Δδύόμεναι ἡ περ ἔχες πλεῖστον βάρος εἶλκεν ἐπ' αὐτῷ.

Tibi quidem enim vita est in aquis, sed mihi certè
Quæcũq; apud homines comedere cõsuetudo, neq; me
Panis ter pistus à benè rotunda cista, (later
Neq; placenta extensa habens multam sisamida,
Non sectio ex perna, non iecora albam vestem habẽtia.
Neq; caseus nuper pressus à suauilacte,
Non suauia bellaria, quæ & diui desiderant,
Neq; quæcunq; ad conuiuia hominum faciunt coqui,
Ornantes ollas condimentis varijs.
Nunquam ex bello malum effugi clamorem,
Sed statim ad pugnãiens propugnantib. mixtus sum,
Nõ timui hominẽ & quamuis magnũ corpus ferẽtem,
Sed ad lectum iens, summum digitum mordeo,
Et à pede accepi, & non dolor occupauit virum,
Suauis non aufugit somnus mordente me,
Sed duo valde omnia timeo omnem per terram,
Accipitrem & felem, qui mihi magnũ luctũ adferunt,
Et decipulam molestam, vbi dolosum existit fatum,
Plurimùm iam felem pertimesco, quæ optimæ,
Quæ et (me) qui foramẽ ingredior, per foramẽ perqrit
Non comedo raphanos, non caules, non cucurbitas,
Non betis viridibus pascor, neq; apys.
Hæc enim vestra sunt edulia per lacum.
Adhæc. a. subridens Physignathus contrà locutus est,
O hospes, valde gloriaris ob ventrẽ, adsunt & nobis
Multa valde in lacu & in terra mirabilia visu.
Ancipitem. n. dedit victum ranis Saturnius Iupiter,
Saltare per terram, & in aquis corpus cooperire.
Si autem vis & hæc scire facile est.
Portem te in humeris: tene. a. me, ne aliquando pereas,
Si gauisus in meam domum venias. (lociter.
Sic certè inquit, et terga dabat, ille. a. ascendebat ve-
Manus habens tenerum per collũ, saltu facili. (port?,
Et inprimis qdẽ gaudebat, quãdo intuebatur vicinos
Natatione gaudens Physignathi, sed quando iam vtiq;
Vndis purpureis submergebatur, multũ lacrymabatur
Inutilem pœnitentiam accusabat, euellebat. a. comas,
Et pedes stringebat per ventrem, in illo. a. cor
Concutiebatur insolentia, & in terrã volebat videre:
Vehemẽter. a. ingemiscebat timoris frigidi necessitate.
Caudã quidẽ in primis extendit in aquis, tanq; remum
Trahens, supplicansq; Dijs in terram venire.
Aquis purpureis submergebatur, multum. a. clamabat
Et talem dixit sermonem: ab ore. a. pronunciabat:
Non sic humeris portauit onus amoris
Taurus, quando Europam per vndam duxit in Cretã,
Vt me nauigãs humeris superuectũ duxit ad domum
Rana eleuans pallidum corpus aqua alba.
Hydrus. a. ex improuiso apparebat horrẽdum spec-
Vtrisq;, erectum super aquã habebat collum: (culum
Hunc cõspicatus, ingressus est Physignathus, non qcquã
Qualem sociũ perditurus erat per lacum, (intelligens
Ingressus est. a. profunditatẽ lac°, et euitauit parcã nigrã,
Ille. a. vt relictus est, cecidit supinus statim in aquam.
Manus autem stringebat, & moriens stridebat.
Sæpe quidem ingrediebatur in aquam, sæpe. a. rursus
Calcitrans egrediebatur, mortẽ. a. nõ poterat euitare.
Madentes autem pili plurimum pondus trahebant
in ipso.

Υ᾽δασι δ᾽ ὀλλύμενον, τίους ἐφέηξαν μύθους,
Οὐ λήσῃς γε θεοὺς Φυσίγναθε ταῦτα ποιήσας,
Ναυηγὸν ῥίψας ἀπὸ σώματος, ὡς ἀπὸ πέτρης.
Οὐκ αὖ μου κῆρ γαῖαν ἀμείνονα ἤθα κάκιστε,
Παγκρατίῳ τε, πάλῃ τε, θ᾽ εἰς δρόμον· ἀλλὰ σὺ λανήσας
Εἰς ὕδωρ μ᾽ ἔρριψας ἔχῃ θεὸς ἔκδικον ὄμμα·
Ποινὴν σὺ τίσῃς μυῶν στρατῷ, ὅδ᾽ ὑπαλύξῃς.
Ταῦτ᾽ εἰπὼν, ἀπέπνευσεν ἐν ὕδασι· τὸν δ᾽ ἴδε κατεῖδε
Λιχοπίναξ ὄχθῃσιν ἐφεζόμενος μαλακῇσι.
Δφνὸν δ᾽ ἐξολόλυξε, θραμὼν δ᾽ ἤγγελε μύεσσιν.
Ὡς δ᾽ ἔμαθον τὼ μοῖραν, ἔδυ χόλος αἰνὸς ἅπαντας·
Καὶ τότε κηρύκεσσιν ἑοῖς ἐκέλευσαν ὑπ᾽ ὄρθρον
Κηρύσσειν ἀγορήνδ᾽ ἐς δώματα Τρωξάρταο,
Πατρὸς δυσμήνος Ψυχάρπαγος, ὃς κῆν λίμνῃ
Υ᾽πτιος ἐξήπλωτο νεκρὸν δέμας, ἀμφὶ παρ᾽ ὄχθας
Ἤνυε δὴ τλήμων, μέσσῳ δ᾽ ἐπανήχετο πόντῳ·
Ὡς δ᾽ ἦλθον σπεύδοντες ἅμ᾽ ἠοῖ, πρῶτος αὐέξη
Τρωξάρτης, ὅτι παῖδι χολήμενος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῦνος ἐγὼ κακὰ πολλὰ πέπυσμαι
Ἐκ βατράχων, ἡμῖν γε κακὴ πᾶσιν τέτυκται.
Εἰμὶ δ᾽ ἐγὼ δύστηνος, ἐπεὶ τρεῖς παῖδας ὄλεσσα·
Καὶ τὸν μὲν πρῶτόν γε κατέκτανεν ἁρπάξασα
Ἐχθίστη γαλέη, τρώγλης ἔκποθεν ἐλθοῦσα·
Τὸν δ᾽ ἄλλον πάλιν αὖτις ἀπλωΐες ἐς μόρον ἦξαν
Καινοτέραις, τέχνῃσι, ξύλινον δόλον ἐξυρόντες,
Ἣν παγίδα καλέουσι, μυῶν ὀλέτειραν ἐοῦσαν·
Ὃ τρίτος ἦεν ἐμοὶ καὶ μητέρι κεδνῇ,
Τοῦτον ἀπέπνιξεν Φυσίγναθος ἐς βυθὸν ἄξας.
Ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽ ὁπλισόμεσθα καὶ ἐξέλθωμεν ἐπ᾽ αὐτούς,
Σώματα κοσμήσαντες ἐν εἴδεσι δαιδαλέοισι.
Τοῦτ᾽ εἰπὼν, ἀνέπεισε καθοπλίζεσθαι ἅπαντας·
Καὶ τοὺς μὲν ῥ᾽ ἐκόρυσσεν Ἄρης πολέμοιο μεμηλώς·
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκαν,
Ῥήξαντες κυάμους χλωροὺς δοῦ τ᾽ ἀσκήσαντες,
Οὓς αὐτοὶ διὰ νηκτὸς ἅπαντες κατέτρωξαν·
Θώρηκας δ᾽ εἶχον καλαμοστεφέων ἀπὸ βυρσῶν,
Οὓς, γαλέῃ δειράντες, ἅπασαμένως ἐποίησαν·
Ἀσπὶς δ᾽ ἦν λύχνου τὸ μεσόμφαλον· ἡ δ᾽ ἔνυ λόγχη,
Εὐμήκης βελόνη, παγχάλκεον ἔργον Ἄρηος·
Ἡ δὲ κόρυς, τὸ λέπυρον ἅπερ κροτάφοισι καρύης.
Οὕτω μὲν μύες ἦσαν ἐνοπλοι· ὡς δ᾽ ἐνόησαν
Βάτραχοι, ἐξανέδυσαν ἀφ᾽ ὕδατος, εἰς δ᾽ ἕνα χῶρον
Ἐλθόντες, βουλὴν ξυνάγοντο πολέμοιο κακῆος.
Σκεπτομένων δ᾽ αὐτῶν πόθεν ἡ ταφή, ἢ τίς ὁ θρύλος,
Κῆρυξ ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σκῆπτρον μετὰ χερσὶ,
Τυρογλύφου υἱὸς μεγαλήτορος Ἐμβασίχυτρος,
Ἀγγέλλων πολέμοιο κακὴν φάτιν· εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ βάτραχοι, μύες ὔμμιν ἀπηλήσαντες ἔπεμψαν
Εἰπεῖν, ὁπλίζεσθαι ἅπαντι πολέμου τε μάχης τε.
Εἶδον γὰρ καθ᾽ ὕδωρ Ψυχάρπαγα, ὃν κατέπεφνεν
Ὑμέτερος βασιλεὺς Φυσίγναθος· ἀλλὰ μάχεσθε
Οἵτινες ἐν βατράχοισιν ἀρίστης γεγάατε.
Ὣς εἰπὼν ἀπέφλυε· λόγος δ᾽ εἰς οὔατα μυῶν
Εἰσελθὼν ἐτάραξε φρένας βατράχων ἀγερώχων·
Μεμφομένων δ᾽ αὐτῶν Φυσίγναθος εἶπεν ἀνάστας,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἔκτανον ἐγὼ μυῶν, οὐδ᾽ κατεῖδον
Ὀλλύμενον· πάντως ἐπίγη παίζων παρὰ λίμνῃ,
Νήξης τοὺς βατράχων μιμούμενος· οἱ δὲ κάκιστοι

Aquis autem periens, tales locutus est sermones,
Non latebis vtiq; Deos Physignathe, hoc patrato,
Naufragum qui iecisti à corpore vt à petra.
Non certè me per terram melior eras, ô pessime,
Pancratioq; luctaq;, & ad cursum, sed deceptum
In aquam me proiecisti, habet Deus vltorem oculum,
Pœnam tu solues murium exercitui, neq; euitabis.
Hæc locutus, expirauit in aquis, hunc autem vidit
Lichopinax ripis insidens mollibus:
Vehementer .a. vlulauit, currens .a. annũciauit murib.
Vt autem didicerunt mortẽ, ingressa est ira perniciosa
vniuersos:
Et tunc præconib. suis iusserunt sub diluculum
Proclamare ad concionem, in domos Troxartæ
Patris infelicis Pscharpagis, qui per lacum
Supinus natabat mortuum corpus, neq; iuxta ripas
Erat iam miser, medio autem natabat ponto.
Vt .a. venerunt festinantes cũ aurora, primũ surrexit
Troxartes ob filium iratus, dixitq; sermonem,
O amici, tametsi solus ego multa mala passus
Ex ranis sors mala omnibus facta est:
Sum autem ego infelix, postquam treis filios perdidi.
Et quidem primum vtiq; occidit rapiens
Inimicissimus felis foramen extra captum.
Alium .a. rursus viri crudeles ad mortem duxerunt
Vanioribus artibus ligneo dolo excogitato,
Quam decipulam vocant, murium perditricem.
Qui tertius erat dilectus mihi & matri inclytæ,
Hunc suffocauit Physignathus in profundum ducens.
Sed agedum armemur, & exeamus in ipsas,
Corporibus exornatis armis varijs.
Hæc locutus persuasit armari vniuersos.
Hos quidem vtiq; Mars belli curam habens.
Ocreas quidem primùm circa tibias posuerunt,
Effractis fabis viridibus beneq; aptatis
Quas ipsis per noctem stantes comederunt.
Thoraces autem habebãt calamis circundatis à corijs,
Quos fele ex coriato scienter fecerunt.
Clypeus .a. erat lucernæ medius vmbilicus: at qdẽ lãceæ
Longe acus, omnino æreum opus Martis,
At cassis in temporibus (erat) testa nucis.
Sic quidem mures erant armati. vt .a. intellexerunt
Ranæ, egressæ sunt ab aqua in vnum locum
Profectæ, consilium coëgerunt belli mali.
Cõsiderãtibus .a. ipsis vnde seditio, vel quis tumultus,
Præco propè venit, ferens sceptrum in manibus,
Tyroglyphi filius magnanimi Embasichytros,
Nuncians belli malam famam, dixitq; sermonem,
O ranæ, mures vobis minitati miserunt,
Vt edicerem armari ad bellumq; pugnamq;.
Viderunt enim per aquam Pscharpaga, quem occidit
Vester rex Physignathus, sed pugnate
Quæcunq; inter ranas egregiæ genitæ estis.
Sic locutus disparuit, sermo .a. in aures murium
Ingressus, conturbauit mentes ranarum superbarum.
Accusantibus .a. ipsis, Physignathus dixit surrectus,
O amici, non occidi ego murem neq; vidi
Pereuntem: omnino suffocatus est ludens iuxta lacũ,
Natatus ranarum imitatus: at pessimi

Nũ

Νῦν ἐμὲ μέμφον᾽ τὸν αἰτιον. ἀλλ᾽ ἄγε βουλὴν
Ζητήσωμεν ὅπως δολίους μύας ἐξολέσωμεν.
Τοι γὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Σώματα κοσμήσαντες ἐνοπλιόωμεν ἅπαντες
Ἄκροις παρὰ χείλεσιν, ὅπου κατάκρημνος ὁ χῶρος,
Ἤνίκα δ᾽ ὁρμηθέντες ἐφ᾽ ἡμέας ἐξέλθωσι,
Δραξάμενοι κορύθων ὅστις ταχέως αὐτίον ἔλθοι,
Εἰς λίμνην αὐτὰς σὺν ὅπλοισιν δὴν βάλωμεν.
Οὕτω γὰρ πνίξαντες ἐν ὕδασι τὰς ἀπολύμβους,
Στήσομεν ἤθεμον τὸ μυοκτόνον ὧδε τρόπαιον.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ὅπλοις ἐνέδυσεν ἅπαντας.
Φύλλοις μὲν μαλαχῶν κνήμας ἑὰς ἀμφεκάλυψαν
Θώρηκας δ᾽ εἶχον χλοερῶν πλατέων ἀπὸ τεύτλων,
Φύλλα δ᾽ ἀπὸ κραμβῶν εἰς ἀσπίδας ἤρτυσαν,
Ἔγχος δ᾽ ὀξύχοινος ἑκάστῳ μακρὸς ἀρήρει,
Καὶ κόρυθες κοχλιῶν λεπτῶν κεφαλὰς ἀμφεκάλυπτον.
Τεταγμένοι δ᾽ ἔστησαν ἐπ᾽ ὄχθαις ὑψηλῆσι,
Σείοντες λόγχας· θυμὸς δ᾽ ἔπλητο ἑκάστου.
Ζεὺς δ᾽ Θεὰς καλέσας εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Καὶ πολέμου πληθὺν δείξας, κρατερούς τε μαχητὰς
Πολλοὺς καὶ μεγάλους, ἡδὲ ἔγχεα μακρὰ φέροντας,
Οἷος κενταύρων στρατὸς ἔρχεται ἠὲ γιγάντων,
Ἡδὺ γελῶν ἐρέεινε τίνες βατράχοισιν ἀρωγοί,
Ἢ μυσὶν, ἀθανάτων· καὶ Ἀθηναίη τὸν προσέφη·
Ὦ θύγατερ, μυσὶν ἦ ῥ᾽ ἐπαλεξήσεαι πολύσῃ;
Καὶ γάρ σευ κῆρ νηὸν ἀεὶ σκιρτῶσιν ἅπαντες,
Κνίσῃ τερπόμενοι καὶ ἐδέσμασιν ἐκ θυσιάων.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη Κρονίδης. τὸν δ᾽ αὖτε προσέφη Ἀθηναίη,
Ὦ πάτερ, οὐκ ἀὶ πώποτ᾽ ἐγὼ μυσὶ τρομεόντεσσιν
Ἐλθοίμην ἐπάρωγος ἐπεὶ κακὰ πολλά μ᾽ ἔοργαν,
Στέμματα βλάπτοντες καὶ λύχνους εἵνεκ᾽ ἐλαίου.
Τοῦτο δέ μευ λίην ἔδακε φρένας, οἷον ἔρεξαν·
Πέπλον μου κατέτρωξαν ὃν ἐξύφηνα καμοῦσα
Ἐκ μοδανῆς λεπτῆς, καὶ στήμονα λεπτὸν ἔπασα,
Τρώγλας τ᾽ ἐμποίησαν. ὁ δ᾽ ἠπιτής μοι ἐπέστη,
Καὶ πεφάσθαί με τέκνους· τούτου χάριν ἐξώρμησα μολεῖν,
Χρησαμένη γὰρ ὔφηνα, καὶ οὐκ ἔχω αὖτα ποδοῦναι.
Ἀλλ᾽ ἐδὴ, ὡς βατράχοισιν ἀρηγέμεν οὐκ ἐθελήσω·
Εἰσὶ γὰρ ἐδὴ αὐτοὶ φρένας ἔμπεδοι, ἀλλά με πρῶτον
Ἐκ πολέμου ἀνιοῦσαν, ἐπεὶ λίην ἐκοπώθην,
Ὕπνος δεδυμένον, οὐκ ἔασαν θορυβοῦντες
Οὐδὲ ὀλίγον καταμῦσαι· ἐγὼ δὲ ἄϋπνος κατεκείμην
Τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦσα, ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ.
Ἀλλ᾽ ἄγε παυσώμεθα Δεοὶ τούτοισιν ἀρήγειν,
Μή κέ τις ἡμείων τρωθῇ βέλει ὀξυόεντι·
Εἰσὶ γὰρ ἀγχέμαχοι, καὶ εἰ Θεὸς αὐτίος ἔλθοι·
Πάντες δ᾽ ἐρανόθεν τερπώμεθα δῆριν ὁρῶντες.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη. τῇ δ᾽ αὖτε πεπείθοντο Θεοὶ ἄλλοι
Πάντες, ὁμῶς ἠθροίσθησαν εἰς ἕνα χῶρον,
Κὰδ δ᾽ ἦλθον κήρυκε τέρας πολέμοιο φέροντε.
Καὶ τότε κώνωπες μεγάλας σάλπιγγας ἔχοντες
Δεινὸν ἐσάλπιζον πολέμου κτύπον· οὐρανόθεν δὲ
Ζεὺς Κρονίδης βρόντησε τέρας πολέμοιο κακοῖο.
Πρῶτος δ᾽ Ὑψιβόας Λιχηνορίδην οὐτάσε δουρὶ,
Ἐν στῆθ᾽ ἐν προμάχοις, κῆρ δ᾽ ἀστέρα εἰς μέσον ἦπαρ·
Κὰδ δ᾽ ἔπεσεν πελώνης, ἀπαλὰς δὲ ἐκόνισεν ἐθείρας.
Τρωγλοδύτης δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἀκόντισε πηλείωνα·
Πῆξεν δ᾽ ἐν στέρνῳ σιδαρέον δόρυ. τὸν δὲ πεσόντα

Nũc me accusant qui nõ sum in causa, sed agè cõsilium
Inquiramus, vt dolosos mures deperdamus.
Etenim ego dico, vt mihi apparent esse optima.
Corporibus ornatis, armati stemus vniuersi
Summas iuxta ripas, vbi præceps est locus.
Quando autem impetu facto in nos venerint,
Correptis galeis quicunq; propè obuiùs venerit,
In lacum ipsos cum armis statim deiciamus.
Sic.n.(illis suffocatis in aquis q expertes(sunt) natãdi
Cõstituemus læto aĩo statim murium occisorũ hîc tro-
Sic vtiq; locutus, armis induit vniuersos. (pheum.
Folijs quidẽ maluarũ tibias suas circũ cooperuerunt:
Thoraces.a.habuerunt viridibus latis à betis.
Folia.a.brassicarum in clypeos benè aptauerunt.
Lancea.a.acutus iuncus vnicuiq; lõgus aptatus erat,
Et galeæ cochleis subtilibus capita circũcooperiebant.
Munitæ autem steterunt in ripis altis,
Cõquassantes lanceas, animo.a.plena erat vnaquæq;.
Iupiter autẽ Deos vbi vocasset in cælum astriferum,
Et belli multitudinẽ ostendens, potentesq; pugnatores
Multos & magnos, & lanceas longas ferentes,
Qualis centaurorũ exercitus procedit, & gigantum,
Suauiter ridens interrogabat, qui ranis auxiliatores,
Vel muribus, immortaliũ? & Palladem allocutus est:
O filia, muribus nunquid auxiliatura ibis?
Etenim tuum per templum semper exultant vniuersi,
Odore delectati & cibarijs ex sacrificijs.
Sic vtiq; dixit Saturnius, hũc.a.allocuta est Pallas,
O pater, non certè vnq; ego murib.cùm vexarentur
Venirẽ auxiliatrix, quoniã mala multa mihi fecerũt,
Coronas destruentes & lucernas causa olei.
Hoc aũt meas valde momordit mentes quod fecerunt,
Peplum meum corroserunt, quod texui elaborando
Extrama subtili, & stamen subtile neui,
Foraminaq; fecerunt, at sutor mihi institit,
Exigitq; à me vsuras, huius gratia irata sum,
Mutuata.n.subtextum & non possum restituere.
Sed neq; sic ranis auxiliari non velim.
Sunt.n.neq; ipsæ mentibus firmæ, sed me primùm
Ex bello redeuntem, postquam valde defatigata fui,
Somno indigentem non permiserunt tumultuantes,
Neq; parum oculos declinare, ego.a.insomnis iacebam,
Caput dolens, donec clamauit gallus gallinaceus.
Sed agè cessemus, Dijs ijs auxiliari,
Ne vtiq; aliquis vestrûm vulneretur telo acuto.
Sunt.n.cominus pugnantes, etiã si Deus cõtrà veniret,
Omnes autem de cælo delectemur litem videntes.
Sic certè dixit, huic.a.pòst paruerunt Dij alij.
Omnes, simul.a.collecti venerunt in vnum locum,
At venerunt præcones duo, signum belli ferentes.
Et tunc culices magnas tubas habentes.
Vehementer tuba clangebant belli strepitũ, cælitùs aũt
Iupiter Saturnius intonuit signum belli mali.
Primus.a.Hypsiboas Lichenorẽ vulnerauit lancea,
Stantẽ inter propugnatores per ventrẽ in mediũ epar.
Concidit autem pronus, teneras autem puluere fœda-
uit comas.
Troglodytes autẽ post ipsum iaculatus est Pileona.
Infixit.a.in pectore solidam lanceã, hunc.a.cadentem

Εἶλε μέλας θάνατος, ψυχὴ δὲ σώματος ἔπτη.
Σεύτλαῖος δ' ἄρ' ἔπεφνε βαλὼν κέαρ Ἐμβασίχυτρον.
Ἀρτοφάγος δ' ἤ Πολύφωνον κὰτ γαστέρα τύψεν·
Ἤριπε δὲ πρηνὴς, ψυχὴ δ' ἤ μελέων ἐξέπτη.
Λιμνόχαρις δ' ὡς εἶδεν ἀπολλύμενον Πολύφωνον,
Τρωγλοδύτην πέτρῳ μυλοειδεῖ τρῶσεν ἰπφθὰς
Αὐχένα παρ μέσσον· τὸν δ' σκότος ὄσσε κάλυψεν.
Λιχήνωρ δ' αὐτοῖο πιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν (ὀδὰξ δ' ἀφάμαρτε) καθ' ἧπαρ. ὡς δ' ἐνόησε
Κραμβοφάγος, ὄχθῃσι βαθείαις ἔμπεσε φεύγων.
Ἀλλ' ὀδὰξ ὡς ἀπέληγε κὰτ ὕδασιν ἤλασε δ' αὐτόν.
Κάππεσε δ', οὐκ ἀνέπνευσεν· ἐβάπτετο δ' αἵματι λίμνη
Πορφυρέῳ, αὐτὸς δ' παρ' ἠιόνι ἐξετανύσθη,
Χορδῇσι λιπαρῇσίτ' ἐπορνύμενος λαγόνεσσιν.
Λιμνίσιος δ' ὄχθῃσι Τυρόγλυφον ἐξενάριξε.
Πτερνογλύφον δ' ἰδὼν Καλαμίνθιος, εἰς φόβον ἦλθεν,
Ἥλατο δ' ἐς λίμνην φεύγων, τὴν ἀσπίδα ῥίψας.
Ὑδρόχαρις δέ τε πέφνε Πτερνοφάγον βασιλῆα,
Χερμαδίῳ βλήξας κὰτ βρέγμα ἐγκέφαλος δ'
Ἐκ ῥινῶν ἔσταζε, παλάσσετο δ' αἵματι γαῖα.
Λιχοπίναξ δ' ἔκτανεν ἀμύμονα Βορβοροκοίτην,
Ἔγχει ἐπαίξας. τὸν δ' σκότος ὄσσε κάλυψε.
Πρασσοφάγος δ' ἐσιδὼν, ποδὸς εἵλκυσε κνισοδινήεν,
Ἐν λίμνῃ δ' ἀπέπνιξε, κρατήσας χερὶ τένοντα.
Ψιχάρπαξ δ' ἤμυε ἑτάρων περὶ τεθνειώτων,
Καὶ βάλε Πηλάσιον κὰτ νηδύος εἰς μέσον ἧπαρ·
Πὰπτε δέ οἱ περθθεν, ψυχὴ δ' ἄϊδος δὲ βεβήκει.
Πηλοβάτης δ' ἐσιδὼν, πηλοῦ δράκα ῥίψεν ἐπ' αὐτὸν,
Καὶ τὸ μέτωπον ἔχρισε, καὶ ἐξετύφλωσε παρὰ μικρόν.
Θυμῷθη δ' ἄρα κεῖνος, ἑλὼν δὲ χερὶ παχείῃ
Κεῖτο κὰτ πεδίῳ λίθον ὄβριμον, ἄχθος ἀρούρης,
Τῷ βάλε Πηλοβάτην κατὰ γούνατα πᾶσα δ' ἐκλάσθη
Κνήμη δεξιτερὴ, πέσε δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι. (λάθη
Κραυγασίδης δ' ἤμυσε, καὶ αὖθις βαῖνεν ἐπ' αὐτόν·
Τύψε μέσην δ' αὐτὸν κὰτ γαστέρα, πᾶς δέ οἱ εἴσω
Ὀξύχοινος ἰὼν δι' ὠὶ χαμαὶ δ' ἔκχυτο ἅπαντα
Ἔγκατ' ἐφελκόμενος κατὰ δούρατι χερὶ παχείῃ.
Σιτοφάγος δ' ὡς εἶδεν ἐπ' ὄχθῃσι ποταμοῖο,
Σκάζων ἐκ πολέμοιο ἀνεχάζετο, τείρετο δ' ἀνῶς·
Ἥλατο δ' ἐς πάφρον, ὅπως φύγῃ αἰπὺν ὄλεθρον.
Τροξάρτης δ' ἔφαλεν Φυσίγναθον ἐς πόδα ἄκρον·
Ὦκα δ' ἐτρόμεν ἐς λίμνην ἥλατο φεύγων.
Τροξάρτης δ' ὡς εἶδεν ἔθ' ἡμίπνοον περθπεόντα,
Καί οἱ ἐπέδραμεν αὖθις, ἀποκτάμεναι μενεαίνων·
Πρασσαῖος δ' ὡς εἶδεν ἔθ' ἡμίπνοον περθπεόντα,
Ἦλθε διὰ προμάχων, καὶ ἀκόντισεν ὀξέϊ χαλκῷ.
Οὐδ' ἔρρηξε σάκος· σχέτο δ' αὐτοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Ἦν δέ τις ἐν μύεσσι νέος παῖς ἔξοχος ἄλλων,
Ἀγχέμαχος, φίλος υἱὸς ἀμύμονος Ἀρτεπιβούλου,
Ὄρχαμος, αὐτὸν Ἄρη φαίνων, κρατερὸς Μεριδαρπαξ.
Ὃς μόνος ἐν μύεσσιν ἀρίστευεσκε μάχεσθαι·
Στῆ δὲ παρὰ λίμνῃ γαυρούμενος οἷος ἀπ' ἄλλων,
Στεῦτο δὲ πρηθήσειν Βατραχων φῦλα αἰχμητάων·
Καὶ νύ κεν ἐξετέλεσσε, ἐπεὶ μέγα οἱ σθένος ἦεν,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καὶ ῥ' ἀπολλυμένους Βατραχους ὤκτιρε Κρονίων·
Κινήσας δὲ κάρη, τοιῷδ' ἐφθέγξατο φωνῇ,
Ὦ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·

Cepit nigra mors, anima autem ex corpore euolauit.
Seutlæus autem vtiq; occidit percusso corde Embasichytrum.
Artophagus aũt Polyphonum per ventrem percussit.
Cecidit autem supinus, anima autẽ membris euolauit.
Limnocharis autem vt vidit pereuntem Polyphonũ,
Troglodyten petra molari vulnerauit præueniens
Collum iuxta mediũ, huic.a. caligo oculos cooperuit.
Lichenor autem ipsius obseruabat lancea lucida,
Et percussit, (neq; aberrauit) per epar, vt.a. intellexit
Crambophagus, ripis profundis incidit fugiens.
Sed neq; sic effugit in aquis: impulit autem ipsum.
Cõcidit.a. non respirauit, tingebatur.a. sanguine lacus
Purpureo, ipse autem iuxta littus extensus est,
Intestinis pinguibus impetu ruens in ilia.
Limnisius autem in ripis Tyroglyphum spoliauit.
Pternoglyphũ.a. cõspicat⁹ Calaminthius, in timorẽ ve-
Saltauit.a. in lacum fugiens, clypeo proiecto. (nit,
Hydrocharis autem occidit Pternophagum regem,
Saxo percussum per guttur, cerebrum autem
Ex naribus stillabat, polluebatur aũt sanguine terra.
Lichopinax.a. occidit irreprehẽsibilem Borborocœtem,
Lancea impetu facto: caligo autem oculos cooperuit.
Prasiphagus.a. conspicatus, pede traxit Cnissodioctẽ,
In lacu autẽ suffocauit, comprehensa manu ceruice.
Psicharpax autem vltus est socios mortuos,
Et percussit Pelusium per ventrem in medium epar:
Cecidit autem illi anté. anima autem ad infernũ iuit.
Pelobates.a. conspicatus, luti manipulũ iecit in ipsum,
Et frontem inunxit, & excæcabat propemodum.
Iratus est autẽ certè ille, vbi cœpisset vtiq; manu forti
Qui iacebat in campo lapidẽ ponderosũ põdus terræ,
Hoc percussit Pelobaten sub genua, tota.a. fracta est
Tibia dextra, cecidit autem supinus in pulueribus.
Craugasides autem vltus est, & rursus ibat in ipsum.
Percussit medium.a. ipsum per ventrẽ, totus.a. ei intrò
Acutus iuncus ingrediebatur, humi.a. effundebantur
Intestina, extracta à lancea manu graui. (vniuersa
Sitophagus autem vt vidit in ripis fluminis,
Claudicans ex bello recedebat, angebatur autẽ valde.
Saltauit.a. in fossam, vt aufugeret diram perniciem.
Troxartes.a. pcussit Physignathũ in pedis summitatẽ.
Celeriter.a. quoniã angebatur, in lacũ saltauit fugiẽs.
Troxartes.a. vt vidit adhuc semiuiuũ, qui antè ceci-
Et illi incurrit rursus occidere desiderans. (derat,
Prassæus.a. vt vidit adhuc semiuiuũ, qui antè ceciderat,
Venit per propugnatores, & iaculatus est acuto iunco,
Neq; fregit scutũ, tenebatur autem ipsius lanceæ acies.
Erat.a. qdã iter mures iuuenis filiꝰ egregius inter alios
Cominꝰ pugnãs charꝰ filiꝰ irreprehẽsibilis Artepibuli,
Princeps ipsum Martẽ ostẽdens robustus Meridarpax,
Qui solus inter mures dominabatur pugnando.
Stetit autem iuxta lacum elatus solus ab alijs.
Iactabat.v. (se) depopulaturũ ranarũ genus bellaciũ.
Et certè perfeciſſet, quoniam magnum ipsi robur erat,
Nisi statim intellexisset, pater hominumq; deorumq;,
Et tunc pereuntes ranas miseratus fuisset Saturnius.
Moto autem capite, talem locutus est vocem:
O Dij, certè magnum opus in oculis video.

Οὐμι-

Οὐ μικρόν μ' ἔπληξε Μεριδάρπαξ κὴ λίμνῃ
Ἐννάιρειν βατράχους βλεμεαίνων. ἀλλὰ τάχιστα
Παλλάδα πέμψωμεν πολεμόκλονον, ἠὲ κὴ Ἄρεα,
Οἵ μιν ἀποσχήσουσι μάχης κρατερόν περ ἐόντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη κρονίδης. Ἄρης δ' ἀπαμείβετο μύθῳ,
Οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίης Κρονίδη θεὸ οὔτε Ἄρηϊ
Ἰφθίμῃ βατράχοισιν ἀρηγέμεν αἰπὺ ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἄγε πάντες ἴωμεν ἀρηγόνες· ἢ τὸν ὄφελλον
Κινέεσθω μέγα Τιτανοκτόνον, ὀβριμοεργὸν,
Ὃς Τιτᾶνας πέφνες ἀείσους ἔξοχα πάντων,
Ἐγχελαδόν τ' ἐπέδησας ἰδὲ ἄγελα φθλα γιγάντων.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης δ' ἔβαλε ψολόεντα κεραυνόν·
Πρῶτα μὲν ἐβρόντησε, μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον,
Αὐτὰρ ἔπειτα κεραυνὸν, ὀφθαλμαλέον Διὸς ὄφελον,
Ἧκε δὲ δι' δινήσας· ὁ δ' ἄρ' ἔπαρ χθρὸς ἄνακτος.
Πάντας μὲν ῥ' ἐφόβησε βαλὼν βατράχους τε μύας τε,
Ἀλλ' ὅδ' ὡς ἀπέληγε μυῶν σφετὸς, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Ἴετο πορθήσων βατράχων γλίφ' ἀχμητάων,
Εἰ μὴ ἀπ' ὀλύμπου βατράχους ἐλέησε Κρονίων,
Ὅς ῥα τότε βατράχοισιν ἀρωγοὺς ὠθὺς ἔπεμψεν.
Ἦλθον δ' ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, σκελοὶ, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι,
Ὅσσοφυεῖς, πλατυώνυχοι, ἀποσίλβοντες ὤμοις,
Βλαισοὶ, νευροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχέρσεες, (οἱ δὲ καλεῦνται
Καρκίνοι) οἵ ῥα μυῶν ἑρὰς σμάτεσσιν ἔκηπον,
Ἠδὲ πόδας καὶ χεῖρας ἀνεγνάμπτονο δ' ὀκλάζον,
Οὓς καὶ ὑπὸ ἔδδεισαν δηλοὶ μύες, ὅσσ' ὑπέμειναν,
Εἰς ὃ φυγὼν ἑτέρωσε. ἐδύετο δ' ἠλιος ἤδη,
Καὶ πολέμου τε λετὴ μονοήμερος ἐξετελέσθη.

Non parum me ſtupefecit Meridarpax per lacum,
Trucidare ranas deſiderans, ſed celerrimè
Palladem mittamus, tumultuoſum item & Martem,
Qui ipſum arcebũt à pugna robuſtus quantumuis ſit.
Sic certè locut⁹ Iupiter, Mars.a. reſpõdebat ſermone,
Neq; certè Palladis ô Iupiter potentia, neq; Martis
Poterit ranis auxilio depellere diram perniciem.
Sed agè omnes eamus auxiliatores, vel tuum iaculum
Moueatur magnũ, quod Titanas ſuſtulit, horrendũ o-
Quo Titanas occidiſti egregios vltra omnes, (perans,
Enceladumq; ligaſti, & agreſtia genera gigantum.
Sic certè dixit. Saturni⁹. a. iaculatus eſt ardẽs fulmẽ.
Primùm quidẽ intonuit, magnum.a. cõmouit cælum,
Sed poſtea fulmen terribile Iouis telum
Miſit inuoluens, illud.a. certè euolauit à manu regis.
Omnes quidẽ vtiq; terruit iaculatus, ranasq; mures q;.
Sed neq; ſic ceſſauit muriũ exercit⁹, ſed adhuc amplius
Cupiebat depopulatum ire ranarum genus bellacium,
Niſi ab Olympo ranas miſeratus fuiſſet Saturnius,
Qui vtiq; tũc ranis auxiliatores illicò miſit. (lis curuis
Venerũt. a. ex improuiſo habẽtes incudes in tergo vngue
Obliquè ĩgrediẽtes, tortuoſi, habẽtes forficulas ĩ ore, oſtri
Oſſei natura, lati hũeros, rutilãtes in humeris, (pelles,
Blæſi, neruoſis ceruicibus, à pectorib. intuẽtes (vocantẽ
Octopedes, bicipites, manibus qui capi nequeãt (illi. a.
Cancri,) qui vtiq; murium cau das oribus incidebant.
Etenim pedes & manus, flectebantur autem lanceæ,
Quos & timuerunt miſeri mures, neq; ſuſtinuerunt.
In fugam. a. vertebantur, occidebat autem ſoliam,
Et belli finis vnius diei perfectus eſt.

ΟΜΗΡΟΥ ΥΜΝΟΙ.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ.

ΜΝΗΣΟΜΑΙ ὅδε λάθωμαι ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Ὅντε θεοὶ κατὰ δῶμα Διὸς τρομέουσιν ἰόντα,
Καὶ ῥά τ' ἀναΐσσουσιν ὅπιχεδὸν ἐρχομένοιο
Πάντες ἀφ' ἑδράων, ὅτε φαίδιμα τόξα τιτύσκῃ.
Λητὼ δ' οἴη μίμνε παρὰ Διῒ τερπικεραύνῳ.
Ἧρα βιόν τ' ἐχάλασσε, καὶ ἐκλήϊσε φαρέτρῃ,
Καί οἱ ἀπ' ἰφθίμων ὤμων χείρεσσιν ἑλοῦσα
Τόξον, ἀνεκρέμασε πρὸς κίονα πατρὸς ἑοῖο;
Πασσάλῳ ἐκ χρυσέῳ· τὴν δ' εἰς θρόνον εἷσεν ἄγουσα.
Τῷ δ' ἄρα νέκταρ ἔδωκε πατὴρ δέπαϊ χρυσείῳ,
Δεξνύμενον φίλον υἱόν· ἕπετο δ' ἄλλοι ἀθάνατοι
Ἔνθα καθίζουσιν· χαίρει δέ τε πότνια Λητὼ
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔπεκτεν.
Χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα,
Ἄνακτα τ' Ἄρτεμίν τε ἰοχέαιραν,
Τὴν μὲν, ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δ' ἠραναῇ ἐνὶ Δήλῳ,
Κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος καὶ Κυνθίου ὄχθου,
Ἀγχοτάτω Φοίνικος, ὑπὸ Ἰνώποιο ῥεέθροις.
Πῶς γάρ σ' ὑμνήσω πάντως δ' ὕμνων ἐόντα;

HOMERI HYMNI.

HYMNVS IN APOLLINEM.

MEMOKero, neq; obliuiſcar longè iaculantis Apollinis,
Quem & dij ipſi per domum Iouis metuunt euntem,
Et vtique aſſurgunt propè adueni-
enti
Omnes à ſedibus, quando præclaros tendit arcus,
Latona.a. ſola manet apud Iouem fulmine gaudentẽ,
Quæ vtiq; chordam remiſit, & occluſit pharetram.
Et illius ab fortibus humeris manibus captum
Arcum ſuſpendit ad columnam patris ſui.
Clauo ex aureo, hũc verò in ſedem ſedere fecit ducens,
Huic igitur nectar dedit pater poculo aureo,
Oſtendens clarum filium, poſtea verò Dij alij,
Ibi ſedent, gaudet autem veneranda Latona,
Quoniam arciferum & fortem filium peperit.
Salue ô beata Latona, quoniã peperiſti præclaros libe-
Apollinemq; regem, & Dianam ſagittis lætam, (ros,
Hanc quidem Ortygiæ, illum verò aſpera in Delo,
Inclyta ad longum montem & Cynthium collem,
Proximè palmam ſub Inopi fluentis.
Quomodo.n.te laudabo valde digniſſim⁹ laude cũ ſis?

Παίτη

Παύτη γάρ τοι Φοῖβε νόμος βεβλήαθ' ὠδῆς,
Ἠμὲν ἀν' ἤπειρον ποτιδρόμον ἠδ' ἀνὰ νήσους.
Πᾶσαι γ' ὄρεσσιάς τοι ἄδον καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλαδε φερέοντες,
Ἀκταί τ' εἰς ἅλα κεκλιμέναι, λιμένες τε θαλάσσης.
Ἣ ὥς σε πρῶτον Λητὼ τέκε χάρμα βροτοῖσι,
Κλινθεῖσα πρὸς Κυνθίου ὄρεος κραναὴν ἐνὶ νήσῳ,
Δήλῳ ἐν ἀμφιρύτῃ· ἐκάτερθε δ' ὕδωρ μέλαν ἶεν
Ἐξ ἠπείρου δὲ λιγυπνοίοις ἀνέμοισιν.
Ἔνθεν ἀπορνύμενος πᾶσι θεοῖσιν ἀνάσσεις
Ὅσσους Κρήτη ἐντὸς ἔχει καὶ δῆμος Ἀθηνῶν,
Νῆσός τ' Αἴγινα, ναυσικλείτη τ' Εὔβοια,
Αἰγαί τ' Εἰρεσίαι τε, καὶ ἀγχίαλη Πεπάρηθος,
Θρηίκιός τ' Ἄθως καὶ Πηλίου ἄκρα κάρηνα,
Θρηίκιή τε Σάμος, Ἴδης τ' ὄρεα σκιόεντα,
Σκῦρος καὶ Φώκαια, καὶ Αὐτοκάνης ὄρος αἰπύ,
Ἴμβρος τ' Εὐκτιμένη, καὶ Λῆμνος ἀμιχθαλόεσσα,
Λέσβος τ' ἠραθέη, μάκαρος ἕδος Αἰολίωνος,
Καὶ Χίος, ἠ νήσων λιπαρωτάτη ἐν ἁλὶ κεῖται,
Παιπαλόεις τε Μίμας, καὶ Κωρύκου ἄκρα κάρηνα,
Καὶ Κλάρος αἰγλήεσσα, καὶ Αἰσαγέης ὄρος αἰπύ,
Καὶ Σάμος ὑδρηλὴ, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
Μίλητός τε, Κόως τε, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
Καὶ Κνίδος αἰπεινὴ, καὶ Κάρπαθος ἠνεμόεσσα.
Νάξος τ', ἠδὲ Πάρος, Ῥήνειά τε πετρήεσσα.
Τόσσον ἐπωδίνουσα ἐκηβόλον ἵκετο Λητὼ,
Εἴ τίς οἱ γαμέων ἐθέλοι θέλγ οἰκία θέσθαι.
Αἱ δ' μάλ' ἐτρόμεόν καὶ ἐδείδισαν, ἐδ' ἐλίς ἔτλη
Φοῖβον ἀλέξασθαι, καὶ ποτέρη περ ἔοῦσα.
Πέμπε γ' ὅτε δὴρ' ἀπὶ Δήλου ἐβήσατο πότνια Λητὼ,
Καί μιν ἀνέρομένη ἔπτα πέρόντα προσηύδα.
Δῆλ', εἰ γάρ κ' ἐθέλοις ἕδος ἔμμεναι ἠδ' ἐμοῖο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, θέσθαι τ' ἐνὶ πίονα νηόν,
Ἄλλος δ' οὔτις σεῖο πόθ' ἅψεται, ἐδέ σε λίσσῃ,
Οὐδ' ἄβων σε ἔσεσθαι ὀίομαι, ἐδ' ἄμηλον,
Οὐδε τεύξειν οἷός, οὔτ' ἄρ' φυτὰ μυρία φύσῃς.
Αἰ δέ κ' Ἀπόλλωνος ἑκάεργου νηὸν ἔχηαι.
Ἄνθρωποί τοι πάντες ἀγινέσσιν ἑκατόμβας,
Ἐνθάδε δ' ἀγλαόμενοι, κνίσση δέ τοι ἄσπετος αἰεὶ
Δηρὸν ἄνακτι βόσκοις, οἵ τε θεοὶ κέ σ' ἔχωσιν
Χῶρος ἀπ' ἀλλοτρίης· ἐπεὶ οὔ τοι πάρ ἐῶ ἔδμεν.
Ὣς φάτο· χάρη δὲ Δῆλος, ἀμφομένη δὲ προσηύδα,
Λητοῖ, κυδίστη θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἀσπασίη μὲν ἔγωγε γενοῦ ἑκάτοιο ἄνακτος
Δεξαίμην· αἰνῶς γὰρ ἐτήτυμόν εἰμι δυσηχὴς
Ἀνδράσιν, ὧδε δέ κεν περιμήσασθαι φρονέοιμι.
Ἀλλὰ τόδε τρομέω Λητοῖ ἔπος, ἐδέ σε κεύσω·
Λίην γάρ τινα φασὶν ἀτάσθαλον Ἀπόλλωνα
Ἔσεσθαι, μέγα δὴ πευτανιόσεμον ἀθανάτοισι,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Τῷ ῥ' αἰνῶς δείδοικα κῆρ φρένα καὶ κῆρ θυμὸν,
Μή ὁπότ' ἂν τοπέωτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νῆσον ἀλιμήνην, ἐπὶ ἠεροειδὴς ἔμμι,
Ποσὶ καταῤῥέψας, ὥστε δὴ ἅλις ἐν Πελάγεσσιν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦμα κῆρ κεφαλὴς ἅλις αἰεὶ
Κλύσῃ· ὁ δ' ἄλλην γαῖαν ἀφίξεται ἣν κεν ἀδῇ οἱ,
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Πολλοὶ δὴ ἐν ἐμοὶ θαλάμοις Φῶκαί τε μέλαιναι

Penitus enim tibi ô Phœbe lex attributa est cantus,
Siue per continentẽ vitulos nutrientẽ, siue per insulas.
Omnes. a. æditæ rupes cantabant, ac vertices summi
Altorum montium, amnesq; ad mare profluentes,
Littoraq; ad mare protensa, marisq; portus.
Certè vt te primùm Latona peperit gaudiũ mortalib.
Procumbens ad montem Cynthij aspera in insula
Delo in circumflua, vtringꝫ autem vnda nigra
Prodibat ad terram dulce spirantibus ventis.
Hinc ortus omnibus immortalibus imperitas,
Quoscunqꝫ Creta intus habet, & populus Athenarum,
Insulaq; Aegina, nauibusq; inclyta Eubœa.
Aegæq; Eresiæq; & finitima mari Peparethus.
Thraciusq; Athos, & Pelij summi vertices,
Thraciaq; Samus, Idæq; montes vmbrosi,
Scyrus, & Phocæa, & Autocanæ mons altus,
Imbrusq; benè habitata, & Lemnus importuosa,
Lesbusq; valde diuina beati solum Aeolionis,
Et Chius, quæ insularum fœcundissima in mari iacet,
Saxosaq; Mimas, & Corycij summi vertices.
Et Claros splendida, & Aesageæ mons altus.
Et Samus aquosa Mycalæq; alti vertices.
Miletusq;, Cousq; vrbs mortalium hominum,
Et Cnidus alta, & Carpathus ventosa.
Naxusq;, & Paros, Rhenæaq; saxosa.
Tantum parturiens proculiaculantem venit Latona,
Si qua sibi terrarum filio velit habitacula ponere,
Hæ. v. valde tremebãt & timebãt neq; aliqua sustulit
Phœbum suscipere, & fertilis quanquam esset.
Nisi quum vtiq; Delum ascendisset venerãda Latona.
Et illam interrogans verba alata dixit,
Dele, si enim vtiq; vis solum esse filij mei
Phœbi Apollinis imponereq; opulentum templum.
Alius autem nemo te tanget, neq; te rogabit,
Neq; bobus te fore puto, neq; ouibus opulentam,
Neq; vindemiã feres, neq; plantas innumeras produces.
Si. a. vtiq; Apollinis longè operantis templũ habueris.
Homines tibi omnes ferrent centum boum sacrificia,
Huc verò congregati, nidor aũt tibi immensus semper.
Diu regem si alueris, Dijq; te habuerint
Manu ab aliena, quoniã nõ vtiq; (est) fertilitas sub solo.
Sic dixit, gaudebat autem Delus, respondens autem ait,
Latona inclytissima filia magni Saturni,
Lubens quidem ego genus procul iaculantis regis
Susciperem, grauiter enim verè malè audio
Apud homines: sic. a. vtiq; admodũ honorata dicerer,
Sed hunc tremo Latona sermonem, neq; te celabo.
Valde enim quendam dicunt proteruum Apollinem
Fore, magnum autem imperium gesturũ immortalib.
Et mortalibus hominibus, super sancta donans aruũ.
Huius causa vtiq; grauiter timeo in mẽte & in animo,
Ne cum primùm videat lumen Solis
Insulam dedecoret, quoniam asperum solum sum
Pedibus conculcatum, impellet maris in Pelagus.
Vbi me quidem magna vnda, magna vi abundè semp
Inũdabit, hic. a. ad aliã terrã veniet vbi placuerit ipsi
Constructurus templumq; & lucos arboribus densos,
Polypodes autem in me thalamos, Phocæq; nigræ

Οἰκία ποιήσει ἀκηδέα. χρῆτι λαῶν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσαι,
Ἐνθάδε μιν πρῶτον τεύξειν περικαλλέα νηόν,
Ἔμμεναι ἀνθρώπων χρηστήριον, αὐτὰρ ἔπειτα
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους ἐπιοὶ πολυώνυμός ἐσσι.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Λητὼ δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ὄμοσσε,
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος ἀδεκάστατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν)
Ἦ μὲν δὴ Φοίβου τῆδε θυώδης ἔσται ἀεὶ
Βωμὸς καὶ τέμενος, τιμῇ δέ σε γ' ἔξοχα πάντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ὤμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Δῆλος μὲν μάλα χαῖρε τόνῳ ἑκάτοιο Ἄνακτος·
Λητὼ δ' ἐννήμαρ τε καὶ ἐννέα νύκτας ἀέλπτοις
Ὠδῖνεσσι πέπαρτο. θεαὶ δ' ἔσαν εἴσω ἁπᾶσαι
Ὅσσαι ἄριστοι ἔσαν, Διώνη τε Ῥείη τε,
Ἰχναίη τε Θέμις, καὶ ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη,
Ἄλλαι τ' ἀθάναται, νόσφιν λευκωλένου Ἥρης·
Ἧστο γὰρ ἐν μεγάροισι Διὸς νεφεληγερέταο.
Μοῦνον δ' οὐκ ἐπέπυστο μογοστόκος Εἰλείθυια·
Ἧστο γὰρ ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσείοισι νέφεσσιν,
Ἥρης φραδμοσύνῃ λευκωλένου, ἥ μιν ἔρυκε
Ζηλοσύνῃ ὅτ' ἄρ' ἦεν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Λητὼ τέξεσθαι καλλιπλόκαμόν θ' ὅτ' ἔμελλεν.
Αἱ δ' Ἶριν ὤτρυνον ἐϋκτιμένης ἀπὸ νήσου,
Ἀγχοῦσαι Εἰλείθυιαν, ὑπὸ χθόνα μέγαν ὄρμον
Χρυσείοισι λίνοισιν ἐρεγμένον, ἐννέα πήχεις.
Νόσφιν δ' ἰὼ γον καλέσθην λευκωλένου Ἥρης,
Μή μιν ἔπειτ' ἐπέεσσιν ἀποστρέψασα ἴοιεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσε ποδώκεα Ἶριν ἰδοῦσα,
Βῆ ῥα θέειν, ταχέως δὲ διήνυσε πᾶν τὸ μεσηγύ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἵκανε θεῶν ἕδος αἰπύ τ' Ὄλυμπον,
Αὐτίκ' ἄρ' Εἰλείθυιαν ἀπ' ἐκ μεγάροιο θύραζε
Ἐκπροκαλεσσαμένη, ἔπεα πτερόεντα προθηύδα,
Πάντα μάλ' ὡς ἐπέτελλον Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.
Τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἔπειθεν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Βαν δὲ ποσὶ τρήρωσι πελειάσιν ἰθμαθ' ὁμοίαι·
Αὐτὰρ ἐπὶ Δήλου ἔβαινε μογοστόκος Εἰλείθυια,
Τὴν δὲ τότε δὴ τοκετὸς ἑλε, μογοίνησιν ἰαύων·
Ἀμφὶ δὲ φοίνικι βάλε πήχεε, γοῦνα δὲ ἕρσε
Ἁπαλῷ μαλακῷ· μείδησε δὲ γαῖα ὑπὸ σφέρθεν.
Ἔκ δ' ἔθορε προθόως δέ· θεαὶ δ' ὀλόλυξαν ἅπασαι.
Ἔνθά σε, Φοῖβε, θεαὶ λοέσσαν ὕδατι καλῷ.
Ἁγνῶς καὶ καθαρῶς σπάργεσαν δὲ ἐν φάρεϊ λευκῷ,
Λεπτῷ, νηγατέῳ· περὶ δὲ χρύσεον τρόφον ἦκαν.
Οὐδ' ἄρ' Ἀπόλλωνα χρυσάορα θῆσατο μήτηρ,
Ἀλλὰ Θέμις νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίῃ ἐρατεινῇ
Ἀθανάτῃσιν χερσὶν ἐπήρξατο. χαῖρε δὲ Λητώ,
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔπεκτεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ φάγε Φοῖβε κατέβρως ἄμβροτον εἶδαρ,
Οὔσέ γ' ἔπειτ' ἴσχον χρύσεοι τρόφοι ἀσπαίροντα,
Οὐδέ μιν δεσμοὶ ἔρυκε λύοντο πείρατα πάντα,
Αὐτίκα δ' ἀθανάτῃσι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,

Εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη καὶ καμπύλα τόξα,
Χρήσω τ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλήν.

Ὣς εἰπὼν ἐβίβασκεν ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Φοῖβος ἀκερσεκόμης ἑκατηβόλος· αἱ δ' ἄρα πᾶσαι
Θάμβεον ἀθάναται· χρυσῷ δ' ἄρα Δῆλος ἅπασα

Oikia poiēsei: ē akēdea. chrēti laōn.
All' ei moi tlaiēs ge theà megan horkon omosai,
Enthade min prōton teuxein periklutos neōs,
Emmenai anthrōpōn chrēstērion, autar epeita
Pantas ep' anthrōpous epi polyōnymos essi.
Ōs ar' ephē. Lētō de theōn megan horkon omossen,
Istō nun tode gaia kai ouranos eurys hyperthen,
Kai to katheomenon Stygos hydōr, (hostis megistos
Horkos adēkastatos te pelei makaressi theoisin)
Ē mēn dē Phoibou tēde thyōdēs estai aei
Bōmos kai temenos, timēi de se g' exoxa pantōn.
Autar epei r' ōmosen te teleutēsen te ton horkon,
Dēlos men mala chaire tonōi hekatoio Anaktos.
Lētō d' ennēmar te kai ennea nyktas aelptois
Ōdinesi pepartō. theai d' esan eisō hapasai
Hossai aristai esan, Dionē te Reiē te,
Ichnaiē te Themis, kai agastonos Amphitritē,
Allai t' athanatai, nosphin leukōlenou Hērēs.
Hēsto gar en megaroisi Dios nephelēgeretao.
Mounon d' ouk epepysto mogostokos Eileithuia.
Hēsto gar akrōi Olumpōi hypo chryseiois nephessin,
Hērēs phradmosynēi leukōlenou, hē min eruke
Zēlosynēi hot' ar' ōin amymona te krateron te
Lētō tekesthai kalliplokamon th' hot' emellen.
Hai d' Irin ōtrynon eukteminēs apo nēsou,
Agchousai Eileithuian, hypo chthona megan ormon
Chryseioisi linoisin eregmenon, ennea pēchōn.
Nosphin d' iō gon kalesthēn leukōlenou Hērēs,
Mē min epeit' epeessin apostrepsasa ioisan.
Autar epei togʼ akousen podōkea Irin idousa,
Bē rha theein, tachees de diēnysen pan to mesēgy.
Autar epei r' hikane theōn hedos aipy t' Olympon,
Autik' ar' Eileithuian ap' ek megaroio thyrazen
Ekproklesamenē, epea pteroenta prothēudha,
Panta mal' hōs epetellon Olympia dōmat' echousai.
Tēi d' ara thymon epeithen enì stēthessi philoisi·
Ban d' iē posi trērōsi peleiasin ithmath' homoiai·
Autar epi Dēlou ebainen mogostokos Eileithuia,
Tēn de tot' dē tokos hele, mogoinēsin iaunon·
Amphi de phoinikei balen pēchee, gounata d' herse
Hapalōi malakōi· meidēse de gaia hypo sphethen.
Ek d' ethore prothoōs de· theai d' ololyxan hapasai.
Enthad' se, Phoibe, theai loessan hydati kalōi.
Hagnōs kai katharōs sparganōsan d' en phareï leukōi,
Leptōi, nēgatéōi· peri de chryseon trophon ēkan.
Oud' ar' Apollōna chrysaora thēsato mētēr,
Alla Themis nektar te kai ambrosiēi eratheinēi
Athanatēsin chersin epērxato. chaire de Lētō,
Hounek' ara toxophoron kai karteron huion hepektes.
Autar epei phthē Phoibe katerōs ambroton eidar,
Ouse g' epeit' ischon chryseoi trophoi aspaironta,
Oude min desmoi eruke luonto peirata panta,
Autika d' athanatēsi metheuda Phoibos Apollōn,

Eiē moi kitharis te philē kai kampyla toxa,
Chrēsō t' anthrōpoisi Dios nēmertea boulēn.

Ōs eipōn ebibaskeu apo chthonos eurydeiēs
Phoibos akersekomēs hekatēbolos· hai d' ara pasai
Thambeon athanatai· chrysōi d' ara Dēlos hapasa

Domicilia facient, neglecta multitudine populorum.
Sed si mihi ferres vtiq; Dea magnũ iuramẽtũ iurare.
Hic verò illũ primùm constructurũ præclarũ templũ
Fore hominum oraculum, sed postea
Omnes ad homines, quod multa nomina habet.
Sic vtiq; dixit, Latona. a. deorũ magnũ iuramẽtũ iu-
Sciat nunc hæc terra, & cælum latũ superius (rauit,
Et infernè fluens Stygis aqua, (quodq; maximum
Iuramentum grauissimum existit beatis Dijs)
Certè vtiq; Phœbi hîc odoriferum erit semper
Altare & tẽplũ, honorabit. a. te vtiq; maximè omniũ.
Sed postq; iurasset q; finÿsset q; insurãdũ (Apollinis:
Delus quidẽ valde gaudebat genitura lõgè iaculantis
Latona. a. nouẽ dies quidẽ & nouem noctes insperatis
Partus dolorib. torquebatur, Deæ. a. erant intus omnes
Quacunq; optimæ erant Dionaq; Reaq;,
Vestigiatrixq; Themis, ac valde gemens Amphitrita,
Aliæq; immortales, absq; albis vlnis decora Iunone:
Sedebat enim in domibus Iouis nubicogæ.
Sola. a. non scierat partus laborem leuans Lucina.
Sedebat enim summo in Olympo sub aureis nebulis,
Iunonis cõsilio albis vlnis decoræ, quæ illam detinebat
Inuidia, quòd vtiq; filiũ irreprehensibilemq; fortemq;
Latona párere pulcricoma tunc futura erat.
Hæ autem Irim præmisêre à benè habitata insula,
Ductu ram Lucinam, pollicentes magnum monile
Aureis filis contextum noni cubitum.
Seorsum. a iusserunt vocare ab albiulna Iunone,
Ne ipsam postea verbis verteret venientem. (Iris,
Sed vbi hoc audisset pedib. in vẽti morẽ festinis velox
Abijt vtiq; currẽs. velociter. a. trãsmisit q;q; d in medio
Cæterũ vbi puenit Deorũ soliũ aliũ Olympũ, (spacij est.
Statim vtiq; Lucinam à domo ad ianuam
Accersitam verbis alatis allocuta est:
Omnia valde sicut iubebãt Olympias domos haben-
Huic. a. animũ suadebat in pectorib. charis, (tes.
Iuerunt aũt pedibus columbis timidis gressu similes,
Vbiq; in Delum ascendebat obstetrix Lucina,
Hanc tunc vtiq; partus cepit, prompta. a. erat párere.
Circa autem palmam eiecit manus, genua aũt fixit
Prato in molli subrisit autem terra subtus.
Prosilijt autem in lucem, Deæ verò vlularunt omnes.
Vbi te ô iaculator Phœbe, Deæ lauabant aqua alba,
Castè & purè, fascinauerunt autem in veste candida,
Tenui, pulcra, circa aũt auream fasciam iniecerunt.
Neq; vtiq; Apollini ensẽ habẽti aureũ mãmã pbuit ma
Verùm Themis nectarq; & ambrosiã amabilem (ter.
Immortalib. manib. propinauit, gaudebat. a. Latona,
Quoniam arciferum, & fortem filium peperit.
Cæterùm postq; Phœbe comedisti immortalem cibum,
Nõ te vtiq; amplius retinuerũt aureæ fasciæ palpitãtẽ,
Neq; vincula detinuêre, soluebantur. a. funes omnes.
Statim aũt immortales allocutus est Phœbus Apollo.
Sit mihi citharaq; chara & incurui arcus,
Vaticinaborq; hominibus Iouis verum consilium.
Sic cùm dixisset, descendebat à terra latiuia
Phœbus intensus longè iaculans, hæ autem omnes
Stupebant immortales: auro igitur Delus vniuersa

Βεβεήκ, καθορῶσα Διὸς Λητους τε γλυκέθλιον,
Γηθοσύνη ὅτι μιν θεὸς εἵλετο οἰκία θέσθαι
Νήσων ἠπείρῳ τε· φίλησε δ' ἧκηρόθι μᾶλλον,
Ἤνθησ' ὡς ὅτε ῥίον οὔρεος ἄνθεσιν ὕλης.
Αὐτὸς δ' ἀργυρότοξε ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον
Ἄλλοτε μὲν τ' ὄπα Κύνθου ἐβήσαο παπταλόεντα,
Ἄλλοτε δ' αὖ νήσους τε καὶ ἀνέρας ἠλάσκαζες.
Πολλοί τοι νηοί τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα,
Πᾶσαι δ' σκοπιαί τε φίλαι καὶ πέτρωνες ἄκροι
Τ' ψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἁλαδε ῥέοντες.
Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ φοῖβε μάλιστ' ἤπιτέρπεαι ἦτορ,
Ἔνθά τοι ἑλκεχίτωνες ἰάονες ἠγερέθονται
Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν.
Οἱ δέ σε πυγμαχίη τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωνται ἀγῶνα.
Φαίη κ' ἀθανάτους καὶ ἀγήρως ἔμμεναι αἰεὶ
Οἳ τότ' ἐπιντύα σεῖο τ' ἰάονες ἀθρόοι εἶεν.
Πάντων γάρ κεν ἰδοιο χάρμ, τέρψαιτο δὲ θυμὸν,
Ἄνδρας τ' εἰσορόων, καλλιζώνους τε γυναῖκας,
Νῆάς τ' ὠκείας, ἠδ' αὐτῶν κτήματα πολλά.
Πρὸς δ', τόδε μέγα θαῦμα ὅτευ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται,
Κοῦραι Δηλιάδες ἑκατηβελέταο θεράπναι·
Αἵτ' ἐπεὶ ἂρ πρῶτον μὲν Ἀπόλλωνα ὑμνήσωσιν,
Αὖτις δ' αὖ Λητώ τε καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Μνησάμεναι ἀνδρῶν τε παλαιῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Ὕμνον ἀείδουσιν, θέλγουσι δὲ φῦλ' ἀνθρώπων.
Πάντων δ' ἀνθρώπων φωνὰς καὶ κρεμβαλιαστὺν
Μιμεῖσθ' ἴσασιν. φαίη δέ κεν αὐτὸς ἕκαστος
Φθέγξεσθ'· οὕτω σφιν καλὴ συναάρηρεν ἀοιδή.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Λητὼ μὲν Ἀπόλλονά τ' Ἀρτέμιδί τε,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι· ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος τλαπάθειος ἐλθών,
Ὦ κοῦραι τίς δ' ὑμῖν ἀνὴρ ἡδίστης ἀοιδῶν
Ἐνθάδε πωλεῖται καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
Τ' μεῖς δ' αὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθε ἐφ' ἡμέων·
Τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλόεσσῃ,
Τοῦ πᾶσαι μετόπισθεν ἀριστεύουσιν ἀοιδαί.
Ἡμεῖς δ' ἡμέτερον κλέος οἴσομεν ὅσσον ἐπ' αἶαν
Ἀνθρώπων ἐρεφόμεσθα πόλεις δ' εὖ ναιετάουσας.
Οἱ δ' ἐπιδὴ πείσονται, ἐπεὶ καὶ ἐτήτυμόν ἐστιν.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐκ λήξω ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα
Τ' μνέων ἀργυρότοξον, ὃν ἠύκομος τέκε Λητώ.
Ὦ ἄνα καὶ Λυκίῃ καὶ Μηονίῃ ἐρατεινῇ
Καὶ Μίλητον ἔχεις, εὐάλονα πόλιν, ἱμερόεσσαν,
Αὐτὸς δ' αὖ δηλοῖσι θεὴ κλυτὸς ἐγκυδάνεις
Εἶσι δ' Φορμίζων Λητοῦς ἐρικυδέος υἱὸς
Φόρμιγγι γλαφυρῇ πρὸς Πυθὼ πετρήεσσαν,
Ἀμβροσίοισιν ἕματ' ἔχων τεθυωμένα εἵματα τοῖο δὲ Φόρμιγξ
Χρυσέῃ ὑπὸ πλήκτρου καναχὴν ἔχει ἱμερόεσσαν.
Ἔνθεν δὲ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς ὠκέα νόημα
Εἶσι θεοῦ πρὸς δῶμα, θεῶν μετ' ὁμήγυριν ἄλλων,
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μέλει κίθαρις καὶ ἀοιδή.
Μοῦσαι μὲν θ' ἅμα πᾶσαι ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ
Ὕμνεύ· σὺν ῥα θεῶν δῶρ' ἄμβροτα, ἠδ' ἀνθρώπων
Τλημοσυνάς, ὅσ' ἔχοντες ὑπὸ ἀθανάτοισι θεοῖσι
Ζώουσ' ἀμφαδόεσσι καὶ ἀμήχανοι, ἐδ δὲ δύωνται
Εὑρέμεναι θανάτοιό τ' ἄκος καὶ γήρατος ἄλκαρ.

Onerabatur, aspiciens Iouis Latonæq; genituram,
Gauisa, quoniam illam Dea elegit domum facere
Insularum continentisq;: amauitq; ex animo magis,
Floruit, sic vt quando vertex montis floribus syluæ.
Tu.a. habēs argenteū arcū rex longè iaculator Apollo,
Interdum quidem Cynthum ascendisti saxosam,
Interdum.a. rursus ad insulasq; & viros fugisti.
Multa tibi sunt templa luciq; arboribus densi.
Omnes autem speculæq; charæ, & vertices summi
Altorum montium, amnesq; ad mare profluentes.
Sed tu in Delum Phœbe maximè oblectas animum.
Vbi tibi protractis vestibus Iaones congregantur
Suis cum liberis ac venerandis vxoribus.
Hi autem te pugilum certamine, & tripudio, & cantu
Memores exhilarant, cùm edixerint certamen.
Diceret vtiq; immortales & senij nescios esse aliquis,
Qui tunc oppositi tibi Iaones congregati essent.
Omniū vtiq; viderit gratiam: delectarit.a. animum.
Virosq; inspiciens, beneq; cinctas mulieres,
Nauesq; veloces, & ipsorum opes multas.
Adhæc.a. magnū miraculū cuius laus nunq; peribit.
Puellæ Deliades procul iaculantis Apollinis ministræ,
Quæq; postq; primum quidem Apollinem laudauerint,
Rursus.a. Latonamq; & Dianam sagittis gaudentem
Mentionē faciētes virorūq; antiquorū, atq; mulierū,
Hymnum canunt, demulcentq; nationes hominum.
Omnium autem hominum voces & strepitum
Imitari norunt, diceret vtiq; ipse singulus
Loqui, adeò illis bona aptè composita est cantio.
Sed agè ò Latona quidem Apolloq; Diana cum,
Saluete vos omnes, mei autem & postea
Memores sitis, quando vtiq; aliquis terrestriū hominū
Hic roget hospes ærumnosus veniens.
Ò puellæ, quis autem vobis vir suauissimus poëtarum
Hic versatur, et causa cui' maximā capitis voluptatēt
Vos bene valde respōderitis à nobis,
Cæcus vir, habitat autem Chium saxosam
Cuius omnes in precio posteà erunt cantiones.
Nos.a. nostram laudem feremus quantum ad terram
Hominum versamur vrbes bene habitatas.
Deinde id illi credent, quoniam & verum est.
Verùm ego non desinam proculiaculantem Apollinem
Laudans argēti arcū, quē pulcricoma peperit Latona.
Ò rex & Lyciam & Meoniam amabilem,
Et Miletum habes, maritimam vrbem optabilem.
Ipse autem Delo circumfluæ magnoperè imperas.
Contendit autem modulans Latonæ inclytæ filius
Cithara caua ad Python saxosam.
Immortales vestes habēs odoriferasq;. huius.a. citharæ
Aureo à plectro strepitum habet amabilem.
Hinc autem ad Olympum à terra vt mens
Contendit Iouis domum deorum cum cœtu aliorum,
Statim immortalibus curæ est citharaq; & cantio.
Musæ quidem omnes respondentes, voce pulcra,
Laudant vtiq; deorum dona immortalia, & hominū
Aerūnas quantas habent ab immortalibus Dijs.
Viuunt desperati ac inopes consilij, neq; possunt
Inuenire mortis medelam, & senectutis remedium.

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι Χάριτες καὶ δῖαι Ὧραι,
Ἁρμονίη θ', Ἥβη τε, Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη,
Ὀρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.
Τῇσι μὲν οὔτ' αἰσχρὴ μεταμέλπεται, οὔτε λάχεια·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη τε ἰδεῖν καὶ εἰσιδέειν ἀγητὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, ὁμότροφος Ἀπόλλωνι.
Ἔνθ' αὖ τῇσιν Ἄρης καὶ εὐσκοπος Ἀργοφόντης
Παίζουσ'· αὐτὰρ ὁ φοῖβος Ἀπόλλων ἐγκιθαρίζει
Καλὰ καὶ ὑψιβάτας· αἴγλη δέ μιν ἀμφιφαείνει,
Μαρμαρυγή τε ποδῶν καὶ δικλώστιο χιτώνων·
Οἱ δ' ἐπιτέρπονται, θυμὸν μέγαν εἰσορόωντες,
Λητώ τε χρυσοπλόκαμος καὶ μητίετα Ζεύς,
Τία φίλον παίζοντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως δ' ὕμνον ἐόντα;
Ἦέ σ' ἐνὶ μνηστῇρσιν ἀείδω καὶ φιλότητι,
Ὅππως σ' αἰωρέμεν καὶ ἔκιες Ἀζαντίδα κούρην,
Ἴφθιμ' ἄμ' αὐτιθέῃ Ἐλατονίδῃ δίππῳ,
Ἦ ἅμα Φόρβαντι Τριόπου γένει, ἦ ἅμ' Ἐρεύθει,
Ἦ ἅμα Λευκίππῳ καὶ Λευκίππου ἀδελφεῷ,
Πεζός, ὁ δ' ἵπποισιν; ἑκὼν Τρίοπος γ' ἐνέλειπεν.
Ἦ ὡς τὸ πρῶτον χρηστήριον ἀνθρώποισι
Ζητέων κατὰ γαῖαν ἔβης ἑκατηβόλ' Ἄπολλον;
Πιερίης μὲν πρῶτον ἀπ' Οὐλύμποιο κατῆλθες,
Λέκτον τ' ἠμαθόεντα διαπρήσσων καὶ Μαγνήτιδας,
Καὶ διὰ Περραιβούς. τάχα δ' εἰς Ἰωλκὸν ἵκανες,
Κλισίας τ' ἐπέβης νηὸς κλειτῆς Εὐβοίης.
Στῆς δ' ἐπὶΛηλάντῳ πεδίῳ, τό τοι ἔχ' ἄδην θυμῷ
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Ἔνθεν δ' Εὔριπον διαβὰς ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Βῆς ἀνὰ ὄρος ζάθεον χλοερόν· τάχα δ' ἷξες ἀπ' αὐτῆς
Ἐς μυκαλησσὸν ἰὼν καὶ Τευμησσὸν λεχεποίην.
Θήβης δ' εἰσαφίκανες ἔδος ἱερὸν ὑλήεν·
Οὐ γάρ πω τις ναῖε βροτῶν ἱερὴν ἐνὶ Θήβην,
Οὐδ' ἄρα πώ ποτε ἦσαν ἀταρπιτοὶ οὐδὲ κέλευθοι
Θήβης ἀμπεδίον πυρηφόρον, ἀλλ' ἔχεν ὕλη.
Ἔνθεν ἔπειτα θεοπροπίων ἐκατηβόλ' Ἄπολλον,
Σύγχησεν δ' ἵξες ποσὶ λίην ἀγλαὸν ἄλσος·
Ἔνθα νεοδμὴς ὢν οἶλος ἀνὰ πρέμνα ἀχθόμενος περ,
Ἕλκων ἅρματα καλὰ, χαμᾶζε δ' ἐλατὴρ ἀγαθός περ
Ἐκ δίφροιο θορὼν, ὁδὸν ἔρχεται· οἱ δέ τέως μὲν
Κεῖν' ὄχεα προτέσσιν, ἀνακραίλοντες ἀφίσσι·
Εἰ δέ κεν ἅρματ' ἄγῃσιν ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι,
Ἵππους μὲν κομέουσι, τὰ δ' ἡνία κλίναντες ἐῶσιν.
Ὡς καὶ τὰ πρώτιθ' ὅσιη γένετ', οἱ δ' ἀνάκτι
Εὔχονται, δίφρον τ' Θεοῦ τότε μοῖρα φυλάσσει.
Ἔνθεν δ' αὖθι πάλιν ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Κηφισὸν δ' ἄρ ἔπειτα κιχήσαο καλλιρέεθρον,
Ὅς τε λιλαίηθεν ἀθρόος καλλίρροον ὕδωρ.
Τὸν διαβὰς Ἑκάεργε καὶ Ὠκαλέην πολύπυργον,
Ἔνθεν ἄρ' Ἄρμαρον ἀφίκεο ποιήεντα.
Βῆς δ' ἐπὶ δελφούσης, τόθι πρῶτα δὴ χῶρον ἀπήμων
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Στῆς δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπες,
Δελφύσ', ἐνθάδε δή σε φρονέω περικαλλέα νηὸν,
Ἀνθρώπων πεδέσαι χρηστήριον, οἵ τέ μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινέσσουσι τελήεσσας ἑκατόμβας,

Cæterùm pulcricomæ Gratiæ & benè sapientes Horæ,
Hermoniaq́, Hebeq́, Iouis filiaq́ Venus,
Tripudiant inuicem in carpum manus tenentes.
Cum his quidem, neq́ turpis canit, neq́ victa.
Sed valde magnaq́ visu & forma admirabilis
Diana sagittis gaudens, educata simul cum Apolline,
Vbi rursus cum his Mars, & benè speculans Argicida
Ludunt, sed Phœbus Apollo citharam pulsat
Pulcrè & sublimiter, splendor. a. illum circumlucet,
Micatioq́ pedum ac splendor benè concinnæ vestis.
Hi autem delectabant, animum magnũ inspicientes,
Latonaq́ aureis capillis ac consiliarius Iupiter,
Filium charum ludentem cum immortalibus Dijs.
Quo pacto igitũ te laudabo omnino cùm laudabilis
An te inter sponsas laudem & in amore, (sies?
Quando animo tristi adijsti Azãtida puellã? (qs
Præstabas simul cũ dijs æquali Elationide abũdãte e-
Aut simul cũ Phorbãte Triopo genere, aut simul cũ E-
Aut simul cũ Leucippo, et Leucippi cõiuge (reuthe,
Pedes, hi verò cum equis? neq́ tamen Triopus deerat.
Aut vt primùm oraculum hominibus
Quærens super terrã inceßisti procul iaculãs Apollo?
Pieria enim primùm ab Olympo descendisti
Lecton arenosam, transmisisti autem Magneidas,
Et per Perrhæbos: celeriter autẽ in Iolcum peruenisti.
Ceneumq́ ascendisti nauibus inclytæ Eubœæ.
Stetisti. a. in Lelanto campo, q tibi non placebat in a-
Construere templumq́ ac lucos arborosos. (nimo.
Hinc. a. Euripum transiliens longè iaculans Apollo,
Ascendisti montem diuinum viridem, celeriter au-
tem peruenisti
Mecalesßũ adiẽs, ac Teumessum herbosam. (ab ipso
Thebæ autem adijsti solum peramictum sylua.
Nondũ. n. aliqs habitabat mortaliũ sacra in Theba.
Neq́ igitur adhuc erant semitæ nec viæ
Thebæ supra solum tritici ferax sed habebat sylua.
Hinc aũt primùm amolitus es procul iaculãs Apollo.
Oncheßũ. a. peruenisti Nept. splendidũ lucum. (tus,
Vbi nup domit⁹ equus respirat, licet sit põdere grauа-
Trahens currus pulcros, humi. a. auriga quamuis es-
set præstans
E curru transiliens, iter facit, hi autem tunc quidem
Illa vehicula pulsant imperio depositо.
Si aũt vtiq́ curr⁹ duxerint in nemore arborib. pleno
Equos quidem comunt, hos autem flectẽtes omittũt.
Vt primùm fas est, hi autem regem
Orant, currum autem Dei tunc Parca seruat,
Hinc autem primùm adijsti procul iaculans Apollo.
Cephißũ vtiq́ deinde reperisti pulcra fluẽta habẽtẽ,
Quiq́ ex Lilæo profundit pulcrorũ fluẽtorum aquã.
Hunc transiliens Longe operans, & Ocaleen turritã.
Hinc vtiq́ in Amartum venisti herbidum.
Iuisti. a. ad Delphusam, vbi tibi placuit regio innocua
Construere templumq́ & lucos arborosos.
Stetisti. a. valde propè ipsam, ac illã verbis alloq. es.
Delphusa, hic vtiq́ sentio præclarum templum.
Hominum construere oraculum, quiq́ mihi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas,

Ἠμὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίφραν ἔχουσιν
Ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους,
Χρησόμενοι· τοῖσιν δέ τ' ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι, ζαθέων ἐνὶ πίονι νηῷ.
Ὣς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διαμπερές· αὐτὰρ ἐπ' αὐτοῖς
Δελφοῦσα κραδίην ἐχολώσατο, εἶπέ τε μῦθον,
Φοῖβε ἄναξ ἑκάεργε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω·
Ἐνθάδ' ἐπὶ φρονέοις τεύξαι περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον· οἵ δέ τοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τελήεσσας ἑκατόμβας·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Πημανέει σ' αἰεὶ κτυπέων ἵππων ὠκυπόδων,
Ἀρδόμενοί τ' ἀρῆες ἐμῶν ἱερῶν ἀπὸ πηγῶν,
Ἐνθά τις ἀνθρώπων βουλήσεται εἰσοράασθαι
Ἅρματά τ' ὀκριόεντα καὶ ὠκυπόδων κτύπον ἵππων·
Ἦ νηὸν τε μέγαν καὶ κτήματα πολλὰ ἔσεσθαι
Ἀλλ' εἰ δή τι πίθοιο, (σὺ γὰρ κρείσσων καὶ ἀρείων
Εἰς ὃν ἐπαξ ἐμέθεν, σεῦ γ' ὧδε κάρη τε μένος τε)
Ἐν κηλέῳ ποίησαι ὑπὸ πτυχὶ Παρνησσοῖο·
Ἔνθ' οὔθ' ἅρματα καλὰ δαήσεται, οὔτέ τοι ἵππων
Ὠκυπόδων κτύπος ἔσται εὐδμήτην περὶ βωμόν.
Ἀλλά γ' ὡς περάροισιν Ἠπαιήονι δῶρα
Ἀνθρώπων κλυτὰ φῦλα· σὺ γὰρ φρεσὶν ἀμφιγεγηθὼς
Δέξαι ἱερὰ καλὰ περικλυτὸν ἀνθρώπων.
Ὣς εἰπὼν ἑκάτου πέπιθε φρένας, ὄφρα οἱ αὐτῇ
Δελφύσῃ κλέος εἴη ὀπὶ χθονὶ μήδεα εἰδώς.
Ἔνθεν γ' ὑπερπόντιαι ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον·
Ἵξες δ' ἐς Φλεγύων ἀνδρῶν πόλιν ὑβριστάων,
Οἳ Διὸς οὐκ ἀλέγοντες ὀπὶ χθονὶ ναιετάασκον
Ἐν καλῇ βήσῃ, Κηφισίδι κυανυδρίτῃ·
Ἔνθεν καρπαλίμως ὑποτρέσσας ποσὶ δῖα θεάων
Ἵκεο δ' ἐς Κείρωνα ὑπὸ Παρνησὸν νιφόεντα,
Κῆμον ὑπὲρ Ζέφυρον τετραμμένον, αὐτὰρ ὑπερθεν
Πέτρη ὑπωρόφιος, κοίλη δ' ὑπόδρομος βέβαται
Τρηχεῖ· ἔνθα ἄναξ τεκμήρατο φοῖβος Ἀπόλλων
Νηὸν ποιήσασθαι ἐπήρατον, εἶπέ τε μῦθον,
Ἐνθάδε δὴ φρονέων τεύξω περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον, οἵτε μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τελήεσσας ἑκατόμβας,
Ἠμὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίφραν ἔχουσιν,
Ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους
Χρησόμενοι. τῆσιν δ' αὖ ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύσω μύθοισι, ζαθέων ἐνὶ πίονι νηῷ.
Ὣς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διαμπερές· αὐτὰρ ἐπ' αὐτοῖς
Λάϊνον οὐδὸν ἔθηκε Τροφώνιος ἠδ' Ἀγαμήδης,
Υἱέες Ἐργίνου, φίλοι ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀμφὶ δὲ νηὸν ἔναον ἀγέραστον ἔμμεναι αἰεὶ
Κτίζοισιν λάεσσιν ἀοίδιμον ἔμμεναι αἰεί.
Ἀγχοῦ δὲ κρήνη καλλίῤῥοος, ἔνθα δράκαιναν
Κτείνει ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπὸ κραιπνοῖο βιοῖο,
Ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον, ἣ κακὰ πολλὰ
Ἀνθρώπους ἔρδεσκεν ὀπὶ χθονὶ, πολλὰ μὲν αὐτοὺς,
Πολλὰ δὲ μῆλα τανύποδ'· ἐπεὶ τέλε πῆμα δαφοινὸν,

Καὶ ποτὲ δεξαμενὴν χρυσοθρόνου ἔτρεφεν Ἥρης,

Et qui Peloponnesum pinguem habent,
Et qui Europam, & circumdatas mari insulas
Suscitaturi: his autem ego verum consilium
Omnib. vaticinarer, oracula edens in opulẽto tẽplo.
Sic locutus disposuit fundamenta Phœbus Apollo
Ampla et valde lõga cõtinua serie. hæc: a. cũ ĩspexisset
Delphusa corde irata est, dixitq; verbum,
Phœbe rex lõgè operãs, verbũ q̃d tibi in mentẽ ponã:
Hîc quoniam sentis construere præclarum templum,
Esse hominibus oraculum, hiq; tibi semper
Hîc sacrificabunt perfectas hecatombas.
Sed tibi dicam, tu autem menti impone tuæ,
Nocebit tibi strepitus equorum velocium,
Irrigatiq; muli meis sacris ex fontibus,
Hîc aliquis hominum velit inspicere,
Currusq; benè factos ac velocipedũ strepitũ equorum
Quàm tẽplumq; magnum, et opes multas quæ insint,
Sed si vtiq; obtemperaueris (tu. a. fortior & melior
Es ô rex me, tua. a. vis est maxima)
In Crissa fac sub sinu Parnassi:
Vbi neq; currus pulcri agitabuntur, neq; tibi equorũ
Velocipedũ strepitus erit bene fabricatã circa aram.
Verùm & sic ducerent Iopæani dona
Hominum inclytæ gentes, tu autem mente gauisus,
Suscipe sacra pulcra vicinorum hominum.
Sic alloc. procul mittentis persuasit mentem, vt sibi ipsi
Delphusæ laus sit sup terram, nõ. a. procul iaculantis.
Hinc. a. primùm te recepisti longè mittens Apollo.
Peruenisti. a. ad Phlegyorũ virorũ vrbẽ contumelio-
Qui Iouẽ nõ curãtes super terrã habitabãt (sorum,
In pulcra cauerna Cephisidis prope lacum.
Hinc velociter ascendisti ad iugum festinans.
Peruenisti autem ad Crissam sub Parnasoniuoso
Vertice ad Zephyrum versum, at desuper
Petra suspensa est, caua autem porrigitur cauerna
Aspera, vbi rex coniecit Phœbus Apollo
Templum facere optabile, dixitq; verbum.
Hîc vtiq; sentio vt construatur p̃clarum templũ,
Quod sit hominibus oraculum, quiq; mihi semper
Hîc sacrificabunt perfectas hecatombas,
Et qui Peloponnesum pinguem habitant,
Et qui Europamq; & mari circundatas insulas
Scisciturí, hîc autem ego certum consilium
Omnib. vaticinarer, oracula edens in opulento tẽplo.
Sic cũ dixisset, disposuit fundamẽta Phœbꝰ Apollo
Ampla, & valde longa omnino, at in ipsis
Lapideum limẽ imposuit Trophonius ac Agamedes,
Filij Ergini, amici immortalibus Dijs.
Circũ. a. templũ habitarũt innumeræ gentes hoĩum,
Fabricatis lapidibus celebris vt perpetuò esset.
Propè autem fons pulcri fluens, vbi draconem
Necauit rex Iouis filius ex forti corda arcus, (multa
Valde nutritũ magnũ monstrũ horrendũ, qui mala
Hominib. faciebat super terram, multa quidem illis,
Multa autem ouib. pandis pedibus, quoniam fuit no-
cumentum cruentum. (nonis.
Et olĩ cũ suscepisset aureã sedẽ habẽtis nutriebat Iu-

Δφνόν-

Δφνόντ' ἀργαλέον τε Τυφάονα πῆμα βροτοῖσιν,
Ὅν ποτ' ἄρ' Ἥρη ἔτικτε, χολωσαμένη Διὶ παγκρ.
Εὖτ' ἄρα δὴ Κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' Ἀθήνην
Ἐν κορυφῇ, ἡ δ' αὖτα χολώσατο ποτνιὰ Ἥρη,
Ἣ δὲ καὶ ἀθανάτοισι μετ' ἀθανάτοισιν ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι.
Ὡς ἔμ' ἀτιμάζην ἄρχι νεφεληγερέτα Ζεὺς
Πρῶτον, ἐοῦσαν μοῦνον ἄλοχον παρὰ κέδν' εἰδυῖαν,
Καὶ νῦν αὖ σὺν ἐμοὶ τέκε γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
Ἣ πᾶσιν μακάρεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν·
Αὐτὰρ ὅγ' ἠπεδανὸς γέγονεν μετὰ πᾶσι θεοῖσι
Παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος, ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή.
Ῥίψ' αὐτὰ χερσὶν ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον ὄβριμον οὐρῷ
πόντῳ·
Ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα
Δέξατο, καὶ μετὰ ἧσι κασιγνήτῃσι κόμισσεν,
Ὡς ὄφελ' ἄλλο θεοῖσι χαριζέσθαι μακάρεσσι.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα τί νῦν ἔτι μήσεαι ἄλλο;
Πῶς ἔτλης οἷ τεκέϊ γλαυκώπιδι Ἀθήνῃ;
Οὐκ αὖ ἐγὼ τεκόμην, ἢ σὴ κεκλημένη ἔμπης
Ἣν ἄρ' ἐν ἀθανάτοισιν οἳ ἐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Καὶ νῦν τοι γὰρ ἐγὼ τεχνήσομαι ὥς κε γένηαι
Παῖς ἐμός, ὃς κε θεοῖσι μεταπρέποι ἀθανάτοισιν,
Οὔτε σὸν αἰχμήν ἱερὸν λέχος, οὔτ' ἐμὸν αὐτήν.
Οὐδέ τοι εἰς εὐνὴν πωλήσομαι, ἀλλ' ἀπὸ σεῖο
Τηλόθεν ἔσσει, θεοῖσι μετέσσομαι ἀθανάτοισιν.
Ὡς εἰποῦσ', ἀπὸ νόσφι θεῶν κίε χωομένη περ.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοῶπις πότνια Ἥρη,
Χερὶ κῆ πρὸ εἷ ὃ ἔλασε χθόνα, καὶ φάτο μῦθον,
Κέκλυτε νῦν μοι γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθεν,
Τιτῆνές τε θεοὶ τοὶ ὑπὸ χθονὶ ναιετάοντες
Τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ ἄνδρες τε θεοί τε·
Αὐτοὶ νῦν μοι πάντες ἀκούσατε, καὶ δότε παῖδα
Νόσφι Διός, μηδεν τι βίλῳ ἐπιδευέα κείνῳ.
Ἀλλ' ὄγε φέρτερος ἦεν, ὅσον Κρόνος εὐρύοπα Ζεύς.
Ὡς ἄρα φωνήσασ' ἴμασε χθόνα χειλὶ παχείῃ·
Κινήθη δ' ἄρα γαῖα φερέσβιος· ἡ δ' ἐσιδοῦσα
Τέρπετο ὃν κῆρ θυμόν· οἴεο γὰρ τελέεσθαι.
Ἐκ τότε δὴ ἤδη τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Οὔτέ ποτ' εἰς εὐνὴν Διὸς ἦλυθε μητιόεσσαν,
Οὔτέ ποθ' εἰς θώκον πολυδαίδαλον, ὡς τὸ πάρος περ,
Αὐτῷ ἐφεζομένη πυκινὰς φρασέσκετο βουλάς·
Ἀλλ' ἥγ' ἐννέσιν πολυλίσσοισι μίσγεσκε
Τέρπετο οἷς ἱεροῖσι βοῶπις πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἀψ ὠδῖνας ἔτευχε θεά, ἐπὴλυθον ὧραι,
Ἣ δ' ἔτεκ' οὔτε θεοῖς ἐναλίγκιον οὔτε βροτοῖσι
Δφνόντ' ἀργαλέον τε Τυφάονα, πῆμα βροτοῖσιν.
Αὐτίκα τόνδε λαβοῦσα βοῶπις πότνια Ἥρη
Δῶκεν ἔπειτα φέρουσι κακῷ κακόν· ἡ δ' ὑπεδέξατο,

Ὃς κακὰ πολλὰ ἔρδεσκε κατὰ φύλ' ἀνθρώπων.
Ὅς τῇ γ' αἰλιάσῃσι φέρεσκέ μιν αἴσιμον ἦμαρ.
Πέμψε δέ οἱ ἰὸν ἔφηκε ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Καρτερόν· ἡ δ' ὀδύῃσιν ἐρεχθομένη καλεπῇσι,
Κεῖτο μεγ' ἀθμαίνουσα, κυλινδομένη κατὰ χῶρον.
Θεσπεσίη δ' ἐνοπὴ γένετ' ἄσπετος· ἣ κατὰ ὕλην
Πυκνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἐλίσσετο, λείπε δὲ θυμὸν

Grauemq; difficilemq; Typhaona, damnũ mortalib⁹,
Quem olim vtiq; Iuno peperit irata cum Ioue patre.
Quãdo vtiq; Saturnius valdè inclytã genuit Palladẽ
In vertice, hæc autẽ statim irata est venerãda Iuno.
Hæc autem & ad congregatos immortales dixit,
Audite me omnes Dij, omnesq; Deæ,
Quòd me iniuria afficere incipit nubicoga Iupiter
Primus, quoniam me vxorem fecit casta scientem.
Et nunc sine me peperit cæsiis oculis Palladem,
Quæ inter omnes beatos decora est immortales.
Verùm hic debilis factus est inter omnes Deos
Filius meus Vulcanus mutilis pedib. quẽ peperi ipsa,
Eiecit super manibus arreptum, & eiecit in latum
pontum.
Sed illum Nerei filia Thetis argentipes
Suscepit & suis sororibus duxit.
Vtinam deberes aliud Dijs gratificari beatis.
Miser versute, quid nunc adhuc excogitabis aliud?
Quo pacto sustinuisti solus parere cæsiam Palladem?
Non vtiq; ego peperi, & tua vocata tamen
Erã vtiq; inter immortales, qui cælũ amplũ habitãt,
Et nunc vtiq; aliquid moliar vt nascatur
Filius meus, q vtiq; inter Deos emineat immortales.
Negq; tuũ pudore afficiens sacrũ cubile, negq; mei ipsi⁹,
Negq; tecum in cubile versabor, sed abste
Longè seiuncta cum dijs ero immortalibus.
Sic locuta procul à dijs secessit irata vtiq;. (no.
Statim deinde precabat bouinis oculis venerab. Iu-
Manu sublata autem agitauit terrã, & dixit verbũ,
Audite iam me terra, & cælum amplum desuper,
Titanesq; Dij, qui sub terra habitatis
Tartarum circa magnum, ex ijs viriq;, dijq;,
Ipsi nunc me omnes audite & date filium
Absq; Ioue nihil vi indigentem illo. (piter.
Sed hic pstãtior sit, quantũ Saturno amplioculus Iu-
Sic igitur effata pulsauit terram manu crassa.
Mota est igitur terra vitã ferẽs, hæc.a. cùm vidisset,
Oblectabatur suo animo, putabat enim perfectũ esse.
Ex hoc.a. deinde temporũ terminos ferentẽ ad annũ,
Nunquam ad cubile Iouis venit consiliarij,
Nunquam ad thronum varium sicuti antea
Cum ipso sedens, sapientia consultans consilia.
Verùm hæc in tẽplis multis votis frequẽtatis manẽs,
Oblectabat suis sacris bouinos oculos habẽs venerã-
Sed quãdo iã noctesq; & dies pficiebãtur, (da Iuno.
Rursus perfecto anno, & venerunt horæ,
Hæc autẽ peperit neq; dijs similem, neq; mortalibus.
Grauemq; difficilemq; Typhaona, damnũ mortalib⁹.
Statim oculis susceptũ hunc bouinis venerãda Iuno,
Dedit deinde ferens malo malum, hæc verò eum su-
scepit,
Qui mala multa faciebat per inclytas gẽtes hominũ,
Quis huic obuiam iret ferretq;, illi fatalem diem.
Antequam illi telum misisset longè operans Apollo
Forte, hæc verò doloribus depasta acerbis,
Iacebat valde anhelãs, puolata per terrã, (materia
Vehemẽs. a. clamor factus fuit immẽsus: hæc. a. super
Frequẽter valde voluebatur, reliquit autem animũ

Φοινὸν ἀπὸ πνείοντ'. ὁ δ' ἐπηύξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,

Ἐνταυθοῖ νῦν πύθεσθαι ἔπι χθονὶ βωλακιείῃ·
Οὐδέ σύ γε ζωοῖσι κακὸν δήλημα βροτοῖσιν
Ἔσσεαι· οἱ γάρ πολυφορβὸν κάρπον ἔδοντες
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τελείας ἑκατόμβας·
Οὐδέ τι σεῦθλά γ' ὀνήσει δυσηλεγέ' οὔτε τυφωεύς
Ἀρκέσεθ', οὐδ' Χίμαιρα δυσώνυμος, ἀλλὰ σέγ' αὖτως
Πύθι γοῦμα μέλαινα ἐπηλέκτωρ ὑπαείρων.

Ὣς φάτ' ἐπευχόμενος. τὴν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Τὴν δ' αὖτις καπέπυστο ἴμερον μετὰ ἠελίοιο·
Ἐξ οὗ νῦν Πυθὼ κικλήσκεται· οἱ δ' ἄνακτα
Πύθιον καλέουσιν ἐπώνυμον, οὕνεκα κεῖθι
Αὐτῷ πῦρ τε πέλωρ μετὰ οἷο ἠελίοιο.
Καὶ τότ' ἄρ' ἐγνω ἧσιν ἐνὶ φρεσὶ φοῖβος Ἀπόλλων
Οὔνεκά μιν κρείη καλλίρροος ἐξαπάφησε.
Βῆ δ' ἴμεν ἐπὶ Δελφούσῃ κεχολωμένος, αἶψα δ' ἵκανε·
Στῆ δὲ μάλ' ἄγχι αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,

Δελφοῦσ' οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἐμὸν νόον ἐξαπάφουσα,
Χῶρον ἔχεσθ' ἐρατὸν περιρρέῃ καλλίρροον ὕδωρ.
Ἐνθάδε γε δή τοι ἐμὸν κλέος ἔσσεται, οὐδὲ σὸν οἶης.
Ἦ, καὶ ἐπὶ ῥίον ὦσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Πέτρῃσι προχυτῇσιν, ἀπέκρυψεν δ' ῥέεθρα
Καὶ βωμὸν ποίησε θεὸς περικαλλέα πᾶσι,
Ἀγχοῦ μάλα κρήνης καλλίρροος. ἔνθα δὴ ἄνακτι
Πάντες ἐπικλήσιν Δελφούσιον ἀρχεκάκῳ,
Οὕνεκα Δελφύσης ἱερῆς ἤρχυσε ῥέεθρα.
Καὶ τότε δὴ κῆρ θυμὸν ἐφοάζετο φοῖβος Ἀπόλλων
Οὐλίνας ἀνθρώπους ὀρχιόνας ἐσαγάγοιτο,
Οἳ θεράπ ἔσονθ' Πυθοῖ ἐνὶ πετρήεσσῃ.
Ταῦτ' ἄρα ὁρμαίνων ἐνόησ' ἔπι οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν· ἐν δ' ἄνδρες ἔσαν πολέες τε καὶ ἐσθλοί,
Κρῆτες ἀπὸ Κνωσσοῦ Μινωίδος, οἵ ῥά τ' ἄνακτι
Ἱερὰ τεύχουσι, καὶ ἀγγέλλουσι θέμιστας
Φοίβου Ἀπόλλωνος χρυσαόρου, ὅ, τι κεν εἴπῃ,
Χρείων ἐκ δάφνης γυάλων ὑπὸ Παρνησσοῖο.
Οἱ μὲν ἔπι πρῆξιν καὶ χρήματα νηὶ μελαίνῃ
Εἰς Πύλον ἠμαθόεντα Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους
Ἔπλεον· αὐτὰρ ὁ τοῖσι σιωπὴν ἐπέτελλε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἐν δόλῳ δ' ἔσσυτο ὄρεσσε, θέμεναι Δελφῖνι ἐοικώς,
Νηὶ θοῇ, καὶ κεῖτο πέλωρ μέγα τε δεινόν τε.
Τῶν δ' ὅς τις κῆρ θυμὸν ἔπιφράσαιτο νοῆσαι,
Παντοθὲν αἰάσσεσκε, τινάσσεν δὲ νῆα δέκεσθαι.
Οἱ δ' ἀκέων ἐνὶ νηὶ καθέατο δεδμένοντες.
Οὐδέ οἱ οἵγ' ὅπλ' ἕλυον κοίλῳ ἀνὰ νηὶ μέλαιναν,
Οὐδ' ἱστὸν λαῖφος νηὸς κυανοπρῴροιο·
Ἀλλ' ὡς οἱ πρῶτα κατεσήσαντο βόεσσιν,
Ὣς ἔπλεον, κραιπνὸς δ' ὄπισθ' ἐνέδρεσε νότος καρπαλίμοισι
Νῆα θοήν. πρῶτον δὲ παρημείβοντο Μάλεαν·
Παρὰ δὲ Λακωνίδα γαῖαν, ἁλιστέφανον πολίεθρον
Ἵξον, ἐς χῶρον περιμβρότου ἠελίοιο,
Ταίναρον, ἔνθά τε μῆλα βαθυτρίχα βόσκεται αἰεὶ
Ἠελίοιο ἄνακτος, ἔχει δὲ ἅπερπέα χῶρον.
Οἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἔθελον νῆα σχεῖν, ἠδ' ἀποβαίτην
Φῆναι μέγα θαῦμα, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι

Cruentum spirans, hic autem orauit Phœbus Apollo,
Hîc nunc putresce super terram viros pascentem,
Neq; tu vtiq; viuis malum damnum mortalibus
Eris, qui terræ multos nutrientis fructum comedẽtes
Hîc sacrificabant perfectas hecatombas,
Neq; tibi mortemq; tristem, neq; Typhœus (hic
Arcebit, neq; chimæra difficilis nominis, sed te vtiq;
Putredine afficiet terra nigra, & excitator Hyperio.
Sic dixit precãdo, huius autem tenebræ oculos ob-
texerunt.
Hunc autem hic putredine affecit optabilis vis Solis,
Ex quo nunc Pytho vocatur, hi autem regem
Pythium vocant cognomine, quoniam illic
Putredine affecit monstrum vis acuti Solis.
Et tunc vtiq; cognouit sua in mente Phœbus Apollo
Quòd illum fons pulcrifluus decepit.
Iuit.a. ad Delphusam iratus, celeriter autẽ peruenit,
Stetit autem valde prope ipsam, & illam verbis allo-
cutus est:
Delphusa, non vtiq; futura eras meam mentem
decipere,
Locum habẽs amabilem profluere pulcrifluam aquã.
Hic iam & mea laus erit, neque tua solius.
Dixit, & ad promõtoriũ impulit rex lõgè operãs A-
Petris perfusis, occultauit autem fluenta. (pollo
Ac templum fecit in luco vmbroso
Prope valde fontem pulcrifluum, hîc regi
Omnes cognomento Delphusio vota faciunt,
Quoniam Delphusæ sacra pudore affecit fluenta.
Et tunc vtique animo cogitabat Phœbus Apollo,
Quósnam homines sibi in sacris adscisceret,
Qui sibi ministerium exhibebunt Pytho in saxosa.
Hæc igitur in animo agitans vidit in cæruleo ponto
Nauem velocẽ, in ipsa. a. viri erant, multiq; & boni
Cretenses ex Cnossa Minoia, qui vtique regi
Sacraq; faciunt, & enunciant leges
Phœbi Apollinis aureo ense quodcunque dixerit,
Oracula edens ex lauro è vallibus Parnasi.
Hi quidẽ adres gerẽdas, ac pecuniarũ gratia cũ naui
Ad Pylum arenosam Pyligeneosq; homines (nigra
Nauigabãt, verùm hic his obuiã iuit Phœbus Apollo,
In ponto. a. impetũ fecit corpore Delphini similis
Naui veloci, ac iacebat monstrum magnum grauequ.
Horũ. a. quicunque in animo excogitaret intelligere
Vndecunque cõmouebat, concutiebat. a. nauis ligna.
Hi. a. silentes in naui sedebant timentes.
Neque hi arma soluebant cauã supra nauem nigrã,
Neque soluebãt velũ nauis habentis nigram puppim.
Sed quemadmodũ hi à principio insisterent remis,
Sic nauigabant, frequens. a. notus à tergo excitabat
Nauem velocẽ, primùm. a. præternauigarũt Maleam
Ad Laconicã. a terram, ex mare coronatam vrbem
Peruenêre, & locum oblectantis homines Solis
Tænarum vbique oues densis velleribus insignes pa-
scuntur semper
Solis regis, habent autem delectabilem locum.
Hi quidem hîc volebant nauim sistere, & egressi
Dicere magnum miraculum, ac oculis videre,

Εἰ με-

Εἰ μενέ᾽ νηὸς γλαφυρῆς ἁλαπέδοισι πέλωρον,
Ἠ᾽ εἰς οἶδμ᾽ ἅλιον πολυίχθυον ἀμφὶς ὀρόσῃ.
Ἀλλ᾽ ὁ πηδαλίοισιν ἐῴκειτο νηὸς ἀέρσῃς,
Ἀλλὰ παρὲκ Πελοπόννησον πίδρην ἔχεσα
Ἤϊεν ὁσσόν. πνοιῇ ὐπαὶ αὔρῃ ἐκάεργε Ἀπόλλων
Ῥηϊδίως ἴθυν᾽. ἡ δ᾽ πέρασουσα κέλευθον,
Ἀρλώδεα ἵκανε καὶ Ἀργυφέην ἐρατεινὴν,
Καὶ Θρύον Ἀλφοῖο πρόνειὐκτίμενον αἰπὺ,
Καὶ Πύλον ἠμαθόεντα, Πυληγενέας τ᾽ ἀνθρώπους.
Βῆ ῥ᾽ ἐπὶ Κρανοὺς καὶ Χαλκίδα, καὶ ἐπὶ Δύμην,
Ἦ ῥ᾽ παρ᾽ Ἠλίδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί·
Εὖτε φερῆας ἐπέβαλλεν, ἀγαλλομένη Διὸς οὔρῳ·
Καί σφιν ὑπὲκ νεφέων Ἰθάκης τ᾽ ὄρος αἰπὺ πέφαντο,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ Πελοπόννησον παρενίατο πᾶσαν,
Καὶ δὴ ἔπειτα Κρίσης καπεφαίνετο κόλπος ἀπείρων,
Ὅστε δὴ ἐκ Πελοπόννησον πίδρην ἐέργει,
Ἦλθ᾽ αἴνεμος Ζέφυρος μέγας αἴθρηγενὴς ἐκ Διὸς αἴσης,
Λάβρος, ἐπαιγίζων ἐξ αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηὸς αὐύσσῃ θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἀψορρόοι δ᾽ ἤπιπτε πρὸς ἠῶ τ᾽ ἠέλιόν τε
Εὐπλόεον, ἡγεμόνευε δ᾽ ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἵξον δ᾽ ἐς Κρίσην δὲ διὰ μέλον ἀμπελόεσσαν,
Εἰς λιμένα. ἡ δ᾽ ἀμάθοισιν ἐέρμψατο ποντοπόρος νηῦς.
Ἔνθ᾽ ἐκ νηὸς ὄρουσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀστερὶ εἰδόμενος μέσῳ ἤματι, τῷ δ᾽ ἀπὸ πολλαὶ
Σπινθαρίδες πωλῶντο, σέλας δ᾽ εἰς οὐρανὸν ἧκεν,
Εἰς δ᾽ ἄδυτον κατέδυσε διὰ τριπόδων ἐερτίμων.
Ἐν δ᾽ ἄρ᾽ ὄγε φλόγα δαῖε, διαφαυσκόμενος τὰ ἀκῆλα,
Πᾶσαν ὑπὲκ Κρίσης κάπεχεν σέλας· αἱ δ᾽ ὀλόλυξαν
Κρησαγῶν ἄλοχοι καλλίζωνοί τε θύγατρες.
Φοίβου ὑπὸ ῥιπῆς· μέγα γὰρ δέος εἷλεν ἕκαστον,
Ἔνθεν δ᾽ αὖτ᾽ ἐπὶ νῆα νόημ᾽ ὣς ἄλτο πέτεσθαι,
Ἀνέρι εἰδόμενος καὶ αἰζηῷ τε κρατερῷ τε
Πρωθήβῃ, χαίτῃ εἰλυμένος ὠρέας ὤμους·
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πολεῖθ᾽ ὑγρὰ κέλευθα;
Ἦ τι κατ᾽ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε λῃστῆρες, ὑπὲρ ἅλα; οἵτ᾽ ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τίφθ᾽ οὗτος ἦσθα τετηπώς, ὡδ᾽ ἔμπα γαῖαν
Ἐκβῆτ᾽, ὡδὲ καθ᾽ ὅπλα μελαίνης νηὸς ἔβητε;
Αὕτη μήν γε δίκη πέλει ἀνδρῶν ἁλφηστάων,
Ὅππως ὅταν ἐκ πόντοιο ποτὶ χθόνι νῆι μελαίνῃ
Ἔλθωσιν καμάτῳ ἀδηκότες, αὐτίκα δὴ σφέας
Σίτοιο γλυκεροῖο πρὸς ἠῶ τ᾽ ἠέλιόν τε
Ὡς φάτο. καί σφιν θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε.
Τὸν δ᾽ ἀμείβομενος Κρὴς ἀγὸς αὐτίον ηὔδα,
Ξεῖν᾽, ἐπεὶ ἢ μὴν χάρ τι κακὸν θυμοῖσιν ἔοικας,
Οὐ δήμας, ἅ τε φῦλα, ἀλλ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Οὔλέ τε δὲ μέγα χεῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι ἔτ᾽ ἀγόμενον ἐπήτυμον, ὄφρ᾽ εὖ εἰδῶ,
Τίς δῆμος, τίς γαῖα, τίνες βροτοὶ ἐκγεγάασιν;
Ἄλλη γὰ φρονέοντες ἐπεπλέομεν μέγα λαῖτμα,
Εἰς Πύλου ἐκ Κρήτης, ὅθεν γῆν δ᾽ ἔχομεθ᾽ εἶναι.
Νῦν δ᾽ ὧδε ξὺν νηὶ κατήλυθομεν οὐπιεκόντες,
Νόστου ἱέμενοι, ἄλλην ὁδὸν, ἄλλα κέλευθα·
Ἀλλά τις ἀθανάτων δεῦρ᾽ ἤγαγε σὺκ ἐθέλοντας;

Si manet in nauis cauæ pauimẽto monstrũ, (facies.
Vel ad undã marinã multorum piscium apertè impetũ
Cæterùm non clauis obediebat nauis benè fabricata,
Sed ad Peloponnesum pinguem habens
Pergebat uiam, uento.a. rex longè iaculans Apollo
Facilè dirigebat: hæc.a. faciens uiam,
Arenam peruenit, ac Argipheam optabilem,
Et Thryum Alphei meatum benè habitatam altum,
Ac Pylum arenosam, Pyligenosq́; homines,
Iuit.a. ad Cruny accolas, & Chalcidem, & ad Dymẽ,
Et ad Helidam diuam, ubi imperant Epei
Beneq́; feras transijt exultabũda Iouis uẽto secundo,
Et illis è nubibus Ithacæ mons altus apparebat
Dulichiumq́; Samosq́; ac nemorosa Zacynthus.
Sed quando iam Peloponnesum præterijt omnem,
Ac iam quoniam Crissæ apparebat sinus infinitus,
Quiq́; Peloponnesum pinguem separat,
Venit uẽtus Zephyrus magnus serenus è Iouis cõsilio,
Impetuosus spirans ab æthere, ut celeriter
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Retrogradi deinde ad ortumq́; solemq́;
Nauigabant: dux.a. erat rex Iouis filius Apollo.
Peruenêre.a. ad Crissã tranquillã uitib. abundantẽ
Ad portũ: arenis.a. appropĩquauit p põtũ meas nauis.
Hic è naui impetum fecit rex longè operans Apollo,
Astro similis medio in die, ab hoc.a. multæ
Scintillæ euolabant, fulgor.a. ad cœlum usq́; uenit.
Ad adytum.a. subijt ad tripodas ualde uenerandos.
Intus autem utiq́; hic flamma accendit ostentans sua signa.
Totam.a. Crissam occupauit splendor. ulularũt autẽ
Crissagorum mulieres, beneq́; cinctæ filiæ
Phœbi ab impetu, magnus.n. timor cepit unũquẽq́;.
Hinc iterum ad nauem ut mens saltu uolabat,
Viro similis, iuueniq́; fortiq́;,
Qui sit in prima pubertate coma inuolut° amplos hu
Ac illos allocutus uerba alata dixit, (meros,
O hospites, qui estis? unde nauigatis humidas uias?
Aut ad rem gerendam, aut temerè uagamini?
Quale latrones super mare uagantur
Animis, (.i. uita) proiectis malum exteris afferentes.
Quid ita sedetis stupidi, neq́; in terram
Descendistis, neq́; arma nigræ nauis deposuistis?
Hic enim mos est hominum industriorum,
Ubi ex ponto ad terram cum naui nigra
Peruenerint labore defessi, statim autem ipsos
Cibi dulcis mentem desiderium capit.
Sic dixit: at illis audaciam in pectoribus immisit.
Cui & respondens Cretensium dux, è contrà dixit,
Hospes, quoniã nõ quidẽ mortalib. similis uideris,
Neq́; corpore, neq́; indole, uerùm immortalibus Dijs,
Saluèq́;, & ualde gaude: Dei autẽ tibi felicia dent,
Et mihi hoc dic uerum, ut rectè sciam,
Quis populus, quæ terra, qui homines te genuerunt?
Aliud.n. cogitantes nauigabamus magnam undam,
Ad Pylum ex Creta, unde genus gloriamur esse.
Nunc autem hîc cum naui uenimus non uolentes,
Reditus cupientes aliam uiam, alia itinera.
Sed quis mortalium huc duxit nolentes?

Τὸς δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Ξεῖνοι τοὶ Κνωσσὸν πολυδίδριον ἀμφινεμεσθε
Τοπρὶν, ἀπειρεσίῃ οὐκ ἔτ' ἐσσόμενοι αὖθις ἔπειτα
Ἐς τε πόλιν ἐρατὴν ἐς δώματα καλὰ ἕκαστος.
Ἐς τε φίλας ἀλόχους. ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Ἔξετ' ἐμὸν, πολλοῖσι τετιμένον ἀνθρώποισιν.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διὸς υἱὸς, Ἀπόλλων δ' ὄνομα κέκλημαι.
Ὑμέας δ' ἤγαγον ἐνθάδ' ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης
Οὐλὶ κακὰ φρονέων, ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Ἔξετ' ἐμὸν, πᾶσιν μάλα τίμιον ἀνθρώποισι·
Βουλὰς τ' ἀθανάτων εἰσήσετε, τῇ ἰότητι
Αἰεὶ τιμήσεσθε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω τάδε θέσφατα εἰδῆτε τάχιστα·
Ἱστία μὲν πρῶτον κάθετον, λύσαντε βόεια·
Νῆα δ' ἔπειτα θοὴν ἁλὸς ἐς πολιοῖο ἐρύσαντε,
Ἐκ δὲ κτήματ' ἔλεσθε καὶ εἴτεα νηὸς εἴσης.
Καὶ βωμὸν ποιήσατ' ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Πῦρ ἐπικαίοντες, ἐπὶ τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες·
Εὐχεσθε δ' ἕστασι παρεστάμενοι περὶ βωμόν.
Ὡς μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον ἐν ἠεροφοίτιδι πόντῳ
Εἰσόμενος δελφῖνι θοῇς ἐπὶ νηὸς ὄρουσα,
Ὧς ἐμοὶ εὔχεσθαι δελφινίῳ· αὐτὰρ ὁ βωμὸς
Αὐτὸς δελφὶς ἔπειτα θοῇ ἐνὶ νηῒ μελαίνῃ,
Δηρὸν μνήσεσθ' ἀρ' ἔπειτα θοῇ ἐνὶ νηῒ μελαίνῃ,
Καὶ σπεῖσαι μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐὰν μὲν πρῶτα θοῇ ἐνὶ νηῒ κέλησθε,
Βαίρ' ἵμεν· ἦρχε δ' ἀρέσθαι ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Φόρμιγγ' ἐν χείρεσιν ἔχων, ἀγαπτὸν κιθαρίζων,
Καλὰ κατὰ τύψι βιβάς. οἱ δὲ φέλα ὀντες ἕποντο
Κρῆτες ἐς Πυθὼ, καὶ Ἰήπαιήονα κάδδον,
Οἵοί τε Κρῆτ' παιήονες, οἵσί τε μοῦσα
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε θεὰ μελίγηρυν ἀοιδήν.
Ἀκμητοὶ δ' ὄλοφον προσέβαν πρόσσω, αὖψα δ' ἵκοντο
Παρνησὸν κατὰ χῶρον ἐπήρατον, ἔνθ' ἄρ' ἔμελλεν
Οἰκήσειν πολλοῖσι τετιμένῳ ἀνθρώποισι·
Δεῖξε δ' ἄγων αὐτὸς λάπεδον καὶ πίονα νηόν.
Τῶν δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
Τῶν καὶ ἀνέρομαι Κρῆτ' ἀγὸς αὐτίον ἠύδα,
Ὦ ἄνα, ἐπεὶ δὴ τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Ἤγαγες, (ἔστω γὰρ τῷ σῷ φίλον ἔπλετο θυμῷ)
Πῶς καὶ νῦν βιόμεσθα, τόσε φράζεσθαι ἄνωγμεν.
Οὔτε γὰρ ἀμπελόεσσα φίλη γ' ἐπιδέδρομε, οὔτ' ἀλεγεινὴ,
Ὡς τ' ἀπὸ τ' ἀλδαίνῃ καὶ ἀμ' ἀνθρώποισιν ὀπηδεῖν.
Τὸς δ' ἐπιμειδήσας προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.

His respondens, dixit à longè operans Apollo,
Hospites, qui Cnossum nemorosam incolebatis
Antea, sed nunc non amplius reduces iterum eritis,
Ad vrbẽq; amabilẽ, & ad domos pulcras vnusquisq;,
Ad charasq; vxores. sed hîc optimum templum
Habebitis meum, multis honoratis hominibus.
Sum autem ego Iouis filius, Apolloq; glorior esse.
Vos autem duxi huc super magnam vndam maris,
Non mala sentiens, sed hîc optimum templum
Habebitis meum, omnibus valde honoratũ hominib.
Cõsiliaq; immortalium cognoscetis, horum volũtate
Semper honorabitis omnino totos dies.
Sed agitè, vt ego dicam, parete celerrimè
Vela quidem primùm dimittite solutis retinaculis,
Nauem postea velocem in continentem trahite,
Et res efferte, & arma ex naui æquali,
Et aram facite in littore maris,
Ignem incẽdentes, posteaq; farinas albas immolãtes,
Precamini posteà adstantes circum aram,
Sicut quidem ego primùm in æreo ponto
Assimilatus Delphino velocẽ ad nauem impetũ feci,
Sic me precamini Delphinum, sed ara
Ipsa Delphia & visenda erit semper.
Cœnate postea celerem apud nauem nigram,
Et libate beatis Dijs, qui cœlum incolunt.
Sed postquam cibi dulcis amorem exemeritis,
Venite simul mecum, & Iopæana canite,
Vsq; dũ ad locũ puueneritis, vt habeatis pingue tẽplũ.
Sic fatus est, hi autem illum valde timuerunt & paruerunt,
Vela quidẽ primũ demiserunt, soluerũtq; retinacula,
Malũ. a. mali receptaculo admouerũt rudẽtib, sũmissis.
Egrediebantur autem & ipsi in littore maris.
Ex mari. a. ad cõtinentem velocẽ nauim attraxerũt,
Altè super arenas, phalangia longa extenderunt,
Et aram fecerunt in littore maris:
Ignẽ. a. accẽdentes, superq; farinas albas immolantes
Vota faciebant vt iusserat astantes apud aram.
Cœnã postea sumpserunt velocẽ apud nauem nigrã,
Et libarunt beatis Dijs, qui Olympum habitant.
Sed postquam potus & cibi amorem exemerunt,
In viã se dederũt, dux. a. erat illis rex Iouis fili' Apollo.
Citharã p̃ manib. habẽs mira ratione citharа ludens
Pulcrè ac sublimiter, hi. a. stupescentes sequebantur
Cretenses ad Pythum, & Iopæana canebant.
Vt sunt Cretensium pæanes, quibusq; Musa
In pectoribus imposuit Dea suauem cantionem.
Indefessi. a. collẽ ascenderunt pedibus, citò. a. venerũt
Ad Parnasum, & locũ optabilẽ, vbi vtiq; futur⁹ erat
Habitaturus, à multis honore habitus hominibus.
Ostendit autem ducens hic solum ac pingue templũ.
Horum autẽ excitabatur animus in pectorib. charis.
Quorũ cùm interrogasset Cretẽsiũ dux è cõtrà dixit,
O rex, quoniam longè ab amicis & à patria terra
Duxisti, (sic vtiq; tuo charum fuit animo,)
Quorũ pacto & nũc viuemus, & hoc dicere iubem⁹,
Neq; vuæ ferax hæc amabilis, neq; pratorum copiosa,
Ita vt ex hac benè viuamus, simulq; homines sequi.
His autem subridens dixit Iouis filius Apollo,

Νήπιοι

Νήπιοι ἀνθρωποι, δυσλήμονες, οἱ μελεδῶνας
Βάλλεθ' ἀρχαλέας τε πόνας καὶ στείνεα θυμῷ,
Ῥηίδιον ἔπος ὔμμι ἐρέω, καὶ θέσπι φρεσὶ θήσω·
Δεξιτερῇ μάλ' ἕκαστος ἔχων ἐν χερὶ μάχαιραν
Σφάζειν αἰεὶ μῆλα. τὰ δ' ἄφθονα πάντα παρέσται,
Ὅσσα ἐμοίγ' ἀγάγωσι θεικλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων.
Νηόν τε φυλάχθε, δέξεσθε δ' ἱερὰ φῦλ' ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀγειρομένων, καὶ ἐμεῦ ἰθυντόρ μάλιστα.
Ἤ τι τηύσιον ἔπος ἔσται ἠὲ τι ἔργον,
Ὑβρις θ' ἡ θέμις ἐστὶ κατθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἄλλοι ἔσονθ' ὑμῖν σημάντορες ἄνδρες ἔπειτα,
Τῶν ὑπ' ἀναγκαίης δεδμήσεσθ' ἤματα πάντα.
Εἴρηταί τοι πάντα· σὺ δ' ἔνθεο σῇσι φυλάξαι.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱὲ,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝ.

ΕΡΜΗΝ ὑμνεῖ Μοῦσα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸν
Κυλλήνης βασίλευτα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Νύμφη εὐπλόκαμος, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη· μακάρων δ' ἦεν ἠλύθαθ' ὅμιλον,
Ἄντρον ἔσω ναίουσα παλίσκιον εἴνατι Κρονίων
Νύμφη ἐυπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Ὄφρα κατ' γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην,
Ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μεγάλοιο Διὸς νόος ἐξετελεῖτο,
Τῇ δὴ ἤδη δέκατος μὶς ἀρανῷ ἐστήριπτο.
Εἴς τε φόως ἄγαγεν, ἀρίσημά τε ἔργα τέτυκτο,
Καὶ τότ' ἐγείνατο παῖδα πολύτροπον, αἰμυλομήτην,
Ληϊστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἠγήτορ' ὀνείρων,
Νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον· ὃς τάχ' ἔμελλεν
Ἀμφανέειν κλυτὰ ἔργα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἠῶος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν,
Ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Τετράδι τῇ πρώτῃ τῇ μιν τέκε πότνια Μαῖα.
Οὐδ' ἀπὸ μητρὸς ἄπ' ἀθανάτων θόρε γυίων,
Οὐκέτι δηρὸν ἔκειτο μυχῷ ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ,
Ἀλλ' ὀγ' ἀναΐξας ζήτει βόας Ἀπόλλωνος,
Οὐδὸν ὑπερβαίνων ὑψηρεφέος αὐλείου·
Ἔνθα χέλυν εὗρων, ἐκτήσατο μυχὸν ὄλεθρον.
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδόν,
Ἣ ῥά οἱ ἀντεβόλησεν ἐπ' αὐλείοισι θύρῃσι,
Βοσκομένη πρόπαροιθε δόμων ἐριθηλέα πίλυν,
Σαῦλα ποδὶν βαίνουσα. Διὸς δ' ἐριούνιος υἱὸς
Ἀθρήσας ἐγέλασσε, καὶ αὐτίκα μῦθον ἔφατο,
Σύμβολον ἤδη μοι μέγ' ὀνήσιμον ὧδε ὀνοτάζω.
Χαῖρε φυὴν ἐρόεσσα, χοροιτύπε, δαιτὸς ἑταίρη
Ἀσπασίη πρόφρων· πόθεν ἧλε καλὸν ἄθυρμα,
Αἰόλον Ὄστρακον ἐσσὶ χέλυς ὄρεσι ζώουσα;
Ἀλλ' οἴσω σ' εἰς δῶμα λαβών· ὄφελός τί μοι ἔσσῃ,
Οὐδ' ἀπορήσω· σὺ δέ με πρώτιστον ὀνήσεις.
Οἴκοι βέλτερον εἶναι ἐπεὶ βλαβερὸν κε θύρηφι.
Ἢ γὰρ ἐπιλυσίης πολυπήμονος ἔσσεαι αἰχμὰ
Ζώουσ'. ἠὲ ἤ θανέῃς, τότε αὖ μάλα καλὸν ἀείσῃς.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ χερσὶν ἀμ' ἀμφοτέρῃσιν ἀείρας,
Ἦλθε φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα· ἔνθ' ἀναπλήσας γλυφάνῳ πολιοῖο σιδήρου

Insipientes homines, ærumnosi, qui curas
Vultis difficilesq; dolores, ac gemitus in animo,
Facile verbum vobis dicam, ac in mentem ponam:
Dextra valde vnusquisq; habens in manu machæra
Iugulare semper oues, hæc a. affluenter omnia erunt.
Quæcunq; mihi duxerint inclytæ gentes hominum.
Templum custodite, suscipite autem gẽtes hominum
Hîc congregatas, & meum consilium maximè,
Siue quid incassum verbum erit, siue quid opus,
Iniuriaq;, quæ fas est contra mortales homines.
Alij deinde vobis significatores viri erunt,
Quorũ ex necessitate domiti eritis dieb. in omnibus.
Dicta sunt tibi omnia, tu autem in mente tua serua.
Et tu quidem sic salue Iouis ac Latonæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN MERCVRIVM.

Mercurium lauda Musa Iouis ac Maiæ filium,
In Cyllenes regnantem, & Arcadijs pecoribus abundantem, (*Maia*
Nuncium immortalium quàm vtilem, quem peperit
Nympha pulcricoma, cum Ioue amore mixta
Veneranda, beatorũ a. deorũ subduxit se è cõmercio
Antrum intus habitans vmbrosum, vbi Saturnius
Cũ Nympha pulcricoma miscebatur noctis in medio
Cùm dulcis somnus haberet albicubitam Iunonem,
Latens immortalesq; Deos, mortalesq; homines.
Verùm cùm magni Iouis mens perficiebatur,
Huic iam decimus mensis in cælo firmatus erat,
Inq; lucem duxit, insigniaq; opera erant:
Et tunc genuit filium vafrum, & blandiloquum,
Prædonem, abactorem boum, ducem somniorum,
Noctis spectatorem ianitorẽ, qui statim futurus erat,
Ostendere inclyta opera cum immortalibus Dijs.
Manè natus in medio die citharam pulsabat, (*linis,*
Vespertinus boues furatus est procul iaculantis Apol-
Quarta prima quæ illum peperit veneranda Maia,
Qui & quoniã ab matris immortalib. salijt mẽbris,
Non amplius diu iacebat manens sacra in cuna.
Verùm, hic surgens quærebat boues Apollinis,
Solum transgrediens prærupti antri.
Vbi testudine inuenta possedit infinitas opes,
Mercurius vtiq; primùm testudinem fabricatus est
Quæ vtiq; illi occurrit in auleis ianuis, (*canoram,*
Se pascens ante domos ex valdè florida herba,
Tarda pedibus incedens: Iouis aũt quàm vtilis filius
Conspicatus risit, & statim verbum dixit,
Signum nunc mihi valde vtile, haud vilipendo.
Salue natura amabilis, chorifica conuiuij socia,
Fausta quæ apparuisti, vnde hic pulcer ludus,
Varium Ostracum es testudo in montibus viuens?
Sed feram te in domum acceptam. vtilitas quædam
mihi eris,
Neq; inhonorabo: tu autem me primùm iuuabis.
Domi melius est esse, quoniam noxium quod foris.
Certè enim pharmaco multinoxio es telum
Viuens: si verò moriare, tunc vtiq; pulcriùs caneres.
Sic vtiq; dixit, & manib. simul ambab. eleuatis,
Continuò introibat domum, ferens amabile ludicrũ.
Vbi scalpens scalpro caniferri

Αἰῶν ἐξετόρησεν ὀρεσκώοιο χελώνης.
Ὡς δ' ὁπότ' ὠκὺ νόημα διὰ στέρνοιο περήσῃ
Ἀνέρος, ὅντε θαμιναὶ ὑπισχνώφωσι μέριμναι,
Αἶ ὅτε δινηθῶσιν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀμαρυγαί,
Ὡς ἅμ' ἔπος τε καὶ ἔργον ἐμήδετο κύδιμος Ἑρμῆς.
Πῆξε δ' ἄρ' ἐν μέτροισι τομὼν δόνακας καλάμοιο,
Πφρώσας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.
Ἀμφὶ δ' ἔβαλε ταύρεα βοὸς πραπίδεσσιν ἔῃσι,
Καὶ πήχας ἐνέθηκε, ὑπὸ δ' ζυγὸν ἧκαρεν ἀμφοῖν·
Ἑπτὰ δ' ἄρα συμφώνους οἰῶν ἐτανύσατο χορδάς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεύξε, φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα,
Πλήκτρῳ ἐπερήτιζε κατὰ μέρος. ἡ δ' ὑπὸ χαρτὸς
Σμερδαλέον κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισεν
Ἐξ αὐτοσχεδίης πρώμνος, ἠΰτε κοῦροι
Ἡβηταὶ θαλίῃσι παραιβόλα κερτομέουσιν
Ἀμφὶ Διὰ Κρονίδην καὶ Μαίδα καλλιπέδιλον.
Οὐ πάρος ὠμίλεσκον ἑταιρείῃ φιλότητι,
Ἦν τ' αὐτὸς γνείῳ, ὄνομα κλυτὸν ἐξονομάζων,
Ἀμφιπόλους τε γέραιρε καὶ ἀγλαὰ δῶματα Νύμφης,
Καὶ τρίποδας κατὰ οἶκον ἐπήετανούς τε λέβητας.
Καὶ τὰ μὲν οὖν ἤεισε, τὰ δ' ἔφρασιν ἄλλα μενοίνα.
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκε Φέρων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ
Φόρμιγγα γλαφυρὴν· ὁ δ' ἄρα κρέων ἐρατίζων,
Ἄλλῃ κατὰ σκοπιὴν δώσλεος ἐκ μεγάροιο,
Ὁρμαίνων δόλον αἰπὺν ἐνὶ φρεσίν, οἷά τε φῶτες
Φηλητὰ δολίῃσι μελαίνης νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἠέλιος μὲν ἔδυνε κατὰ χθονὸς Ὠκεανόνδε
Αὐτῶν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν. αὐτὰρ ἄρ' Ἑρμῆς
Πιερίης ἀφίκανε θεῶν ὄρεα σκιόεντα,
Ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὐλιν ἔχεσκον.
Βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηράσιας ἐρατεινάς.
Τῶν τότε Μαιάδης υἱὸς εὐσκόπος Ἀργοφόντης
Πεντήκοντ' ἀγέλης ἀπετάμνετο βοῦς ἐρυμύκας.
Πλανοδίας δ' ἤλαυνε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ἴχνη ἀποστρέψας. δολίης δ' ἐλήθετο τέχνης,
Ἀντία ποιήσας ὀπλὰς τὰς πρόσθεν, ὄπισθεν,
Τὰς δ' ὄπιθεν, πρόσθεν. κατὰ δ' ἔμπαλιν αὐτὸς ἔβαινεν.
Σανδαλα δ' αὐτίκ' ἔειψεν ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσιν,
Ἄφρατα ἠδ' αἰόλητα διϊστολικὰ θαύματα ἔργα,
Συμμίσγων μυρίκας καὶ μυρσινοειδέας ὄζους.
Τῶν ῥ' ὅτε σωσθήσας νεοθηλέος ἅγκαλον ὕλης,
Ἀβλαβέως ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο σανδαλα κοῦφα
Αὐτοῖσιν πεδίλοισι, τὰ κύδιμος Ἀργοφόντης
Ἔτμαγε Πιερίηθεν ὁδοιπορέων ἀλεεινῶν,
Οἷά τ' ἐπηγόμενος δολιχὴν ὁδὸν, αὐτοπεσεπὴς ὥς.
Τόνδε γέρων ἐνόησε δομῶν αὐλῆσαν ἀλωῆς
Ἰέμενον πεδίονδε δι' Ὀγχηστὸν λεχεποίην·
Τὸν πατὴρ Μαίης ἐρικυδέος υἱὸς,
Ὦ γέρον, ὅστε φυτὰ σκάπτεις ὑπερκαμπύλος ὤμους,
Ἦ πολὺ οἰμήσεις δὴ τὰ τάδε πάντα φέρησι.
Καί τε ἰδὼν μὴ ἰδὼν εἶναι, καὶ κωφὸς, ἀκούσας,
Καὶ σιγᾷν ὅτε μήτι κακὸν πάθῃ ἠὲ σὸν αὐτοῦ.
Τόσσον φὰς σώισε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Πολλὰ δ' ὄρη σκιόεντα καὶ αὐλῶνας κελαδεινὰς,
Καὶ πεδί', αἰθομόεντα διήλασε κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀρφναίη δ' ἐπέκειτο παρὰ μοῖρα νὺξ
Ἠὼλείων, τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός·
Ἠΰ νέον σκοπιὴ πρόσθεν ἐρήσατο δῖα Σελήνη

Vitam eripuit montanæ testudinis.
Vt aũt quando celere consilium per pectus transibit
Viri, quem frequentes versant curæ,
Quæ quando voluerentur ab oculis flammæ:
Sic simul verbũq; ac opus consulebat inclytus Merc.
Fixit vtiq; in mensuris sectis arundinibus calami,
Protensis per dorsa in pellem testudinis.
Circa autem pellem extendit bouis consilijs suis,
Ac cubitos imposuit, iugum aũt aptauit ambobus:
Septem autem concinnas ouium extendit chordas.
Verùm postquã construxit ferens amabile ludicrum,
Plectro commouebat partim: hæc autem à manu
Grauiter insonuit, Deus autem pulcrè canebat
Ab extemporaneo conatus veluti pueri
Floridæ ætatis in conuiuijs mutua conuiciant
De Ioue Saturnio, & Maia pulcra habente calciamẽ-
Quem antea obtrectabant scortali genitura, (ta,
Suamq; ipsius nationem nomen inclytum nominans.
Et famulosq; celebrauit, & p̃claras domos Nymphæ,
Ac tripodas per domum, durabilesq; lebetes,
Et hæc quidem sciuit, hæc autem in mente cupiebat,
Et hanc quidem deposuit ferens sacra in cuna
Lyram cauam: hic autem carnes cupiens,
Saliit ad spiculam odoriferæ ex domo
Moliens dolũ altum in mente, quemadmodũ homi-
Insidiatores agitant obscuræ noctis in hora, (nes
Sol quidem occidebat in terram ad Oceanum
Cum ipsisq; equis ac curribus, verùm Mercurius
Pieriæ peruenit currens montes vmbrosos,
Vbi Deorum beatorum boues immortales stabulum
Depascentes prata intonsa optabilia. (habebant,
Horum tunc Maiæ filius benè attentus Argicida,
Quinquaginta gregis segregauit boues valde mugiẽ-
Vagas autem agitabat per arenosum locum, (tes.
Vestigijs reflexis, dolosæ autem non oblitus est artis.
Contrario modo faciens vngulas priores posteriores,
Verùm posteriores priores, contrario autem modo &
ipse incedebat.
Sandala autem statim eiecit ad arenas marinas,
Indicibilia & inexcogitabilia cõplicabat mirabilia
Cõmiscẽs myricas, & myricis similes ramos, (opera,
Ex his tunc colligato nuper florentis fasciculo sylvæ
Absq; damno sub pedibus ligauit sandala leuia
Cum ipsis folijs, quæ inclytus Argicida
Auulsit à Pieria iter declinans,
Tanquam properans longam viam in procinctu vt.
Hũc a senex cognouit domorũ splẽdidũ viridariũ
Petentem ad campum per Ochestum herbosum,
Quem prior allocutus est Maiæ inclytæ filius,
O senex, quiq; plantas effodis incuruus humeris,
Certè multũ vitæ cõfeceris, quãdo hæc oĩa fructũ tule-
Atq; videns non videns esse, & surdus audiẽs, (rint,
Et tacere, quando non quid nocuerit tuum ipsius.
Tantum locutus concussit boum fortia capita:
Multos autem montes vmbrosos, & valles sonoras,
Et campos optabiles transijt inclytus Mercurius,
Obscura autem adiutrix cessabat diuina nox
Plurima, fortè à aurora fiebat populos ad opera exci-
Nuper aũt in speculum prodijt diuina Luna (tans.

Πάλ-

Πάλλαντος θυγάτηρ Μεγαμηδείαο ἄνακτος,
Τῆμος ἐπ' Ἀλφεὸν ποταμὸν Διὸς ἄλκιμος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος βοῦς ἤλασεν εὐρυμετώπους.
Ἀδμῆτες δ' ἵκανον ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Καὶ λίμνης προπάροιθεν ἀμπεπτεὸς λειμῶνος.
Ἔνθ' ἔπειτ' ἀπὸ βοτάνης ἐπιφόρβει βοῦς ἐλεύκους,
Καὶ τὰς μὲν συνέλασεν ἐς αὔλιον ἀθρόας οὔσας,
Λωτὸν ἐρεπτομένας ἠδ' ἐρόεντα κύπειρον.
Σὺν δ' ἐφόρει ξύλα πολλά, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχνῃ.
Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν, ἐπέλειψε σιδήρῳ
Ἄρμενον ἐν παλάμῃ· αἶψα δ' ἄμπνυε θερμὸς ἀὐτμή·
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα πυρήια πῦρ τ' ἀνέδωκε.
Πολλὰ δ' ἄρα γναμπτὰ κάλα κατ' ἀδμῆτι βόθρῳ
Οὖλα λαβὼν ἐπέθηκεν ἐπηετανά. λάμπετο δ' ἀκρὸν
Τηλόσε φύζαν ἰέντα πυρὸς μένος ἀλιομένοιο.
Ὅππόσα δ' ἄρ πῦρ αἰόλιον βίη κλυτοῦ Ἡφαίστοιο,
Τόσσα δὴ ἰσοθρυχίας ἕλικας βοῦς εἶλκε θύραζε
Δοιὰς ἄγχι πυρός· δμωὰ μὲν οἱ ἔσπετο πολλή.
Ἀμφοτέρας δ' ὅπῃ νῶτα χαμᾶζε βάλε φυσιόωσας,
Ἐγκλίνων δ' ἐκύλινδε δι' αἰῶνάς τε τορήσας.
Ἔργῳ δ' ἔργον ὄπαζε ταμὼν κρέα πίονι δημῷ.
Ὤπτα δ' ἄμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα δεξαμένοισι,
Σάρκας ὁμοῦ καὶ νῶτα γεραίσμια, καὶ μέλαν αἷμα
Ἑρμείου ἐν χοάδεσσι· τὰ δ' αὖτ' κεῖτ' ὄπῃ χώρης·
Ῥινὰς δ' ἐξετάνυσσε κατὰ φέλῳ ἐνὶ πέτρῃ.
Ὡς ἔτι νῦν πάμπρωτ' ἄατα πολυχρόνιοι πεφύασι,
Δηρὸν δὴ μετὰ ταῦτα καὶ ἄκμητον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑρμῆς χαρμοφέρων ἐρύσατο πίονα ἔργα
Λείῳ ὄπῃ πλατάμωνι, καὶ ἔσχισε δυώδεκα μοίρας
Κληροπαλεῖς· τέλεον δὲ γέρας περιθήκατο ἑκάστῃ.
Ἔνθ' ὁσίης κρεάων ἠράσσατο κυδιμος Ἑρμῆς.
Οὐδὲ γάρ μιν ἔτρεε καὶ ἀθάνατόν περ ἐόντα
Ἤδη, ἀλλ' ἤδη ὡς οἱ ἐπείγετο θυμὸς ἀγαυὸς.
Καί τε μάλ' ἱμείροντι πέλεν ἱερῆς κρέ' ὀδμῆς·
Ἀλλὰ τὰ μὲν κατέθηκεν ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον
Δημὸν καὶ κρέα πολλά. μετήορα δ' αἶψ' ἀνάειρε,
Σῆμα νεῆς φωνῆς· ἐπὶ δ' ξύλα κάγκανα εἶρας,
Οὐλόποδ' ἑλκαίλιμα πυρὸς καπνὸν ἀὐτμῇ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἅπαντα κρέ' ἐκ δαὸς ἴδυσε πάμπαν,
Σανδάλια μὲν πρῶτα θέτο ἐς Ἀλφεὸν βαθυδίνην·
Ἀνθρακιὴν δ' ἐμάρανε, κόνιν δ' ἀμάλυνε μέλαιναν
Πανύχιος· καλὸν δὲ φόως ἐπέλαμπε Σελήνης.
Κυλλήνης δ' αὖτ' αὖτις ἀφίκετο δῖα κάρηνα
Ὄρθρου, ἐδέξατο δ' οἱ δολιχὴν ὁδὸν αἰνοβόλησεν
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Οὐδὲ κύων λελάκοντο. Διὸς δ' ἐρικύδεος Ἑρμῆς
Δοχμώθεις μεγάροιο διὰ κληῖθρον ἔδυνεν,
Αὔρῃ ὀπωρινῇ ἐναλίγκιος, ἠΰτ' ὀμίχλη.
Ἰθυσὰς δ' ἄνδρα ἐξίκετο πίονα νηόν,
Ἧκα ποτὶ σταθμοῖο· ὁ γὰρ κτύπον ὥστε ἐπ' οὐδῇ.
Εὐσυμέως δ' ἄρα λίθινον ἐπώχετο κυδιμος Ἑρμῆς,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοις εἱλυμένος· ἠΰτε τέκνον
Νήπιον, ἐν παλάμῃσι παρ' ἰγνύσι λαὸς ἀθύρων
Κεῖτο, χέλυν ἐρατὴν ἐπ' ἀριστερὰ χερὸς ἐέργων.
Μητίετα δ' οὐκ ἄρ' ἔληθε Θεὸν Θεὸς, εἶπέ τε μῦθον,
Τίπτε σὺ ποικιλομῆτα, πόθεν τόσσε νυκτὸς ἐν ὥρῃ
Ἔρχῃ ἀναιδείῃ ἐπιμαίνες; νῦν σε μάλ' οἴω

Pallantis filia Megamidæ regis.
Tunc in Alpheum amnem Iouis potens filius
Phœbi Apollinis boues agitauit lati frontes.
Indomitæ autem peruenêre ad stabulum altum,
Et lacus ante valde decori prati, (entes,
Vbi deinde ex bona herba pauit boues valde mugi-
Et has quidem simul ego ad stabulum congregatas
Lotum comedentes & roscidum cyperum.
Simul autem ferebat ligna multa, ignis autẽ inqui-
rebat artem
Lauri clarum ramum acceptum, attenuauit ferro
Aptum palmæ, circùm autẽ spirabat calidus vapor.
Mercurius vtiq; primum focum ignemq; protulit.
Multa autem sicca ligna in humili fouea
Densa accipiens imposuit, longa emicabat aũt flãma
Procul crepitum mittens ignis valde comburentis.
Quousq; autẽ ignem comburebat vi inclyti Vulcani,
Eousq; mugientes flexipedes boues traxit foras
Duas prope ignem, vis autem illi erat multa.
Ambas autem in terga humi eiecit spirantes.
Inclinans aũt voluebat lõgo tempore perterebratas.
Opus aũt operi præbebat incidens carnes crassa pin-
Assabat autem verubus infixas ligneis (guedine.
Carnes simul ac terga venerabilia, et nigrũ sanguinẽ
Detentũ in intestinis, hæc a. hic iacebãt super terram.
Pelles autem extendit super asperam petram.
Sicut adhuc nunc sectæ multi temporis genitæ fuêre,
Diu vtiq; postea ac temerè, verùm deinde
Mercurius gaudium ferens traxit pinguia opera
Leni in loco plano, & scidit duodecim partes
Sorte distribuẽdas, pfectũ a. honore addidit vnicuiq;
Vbi sacrã (partẽ) carniũ optauit inclytus Mercurius.
Odor. n. illum affligebat, & quamuis immortalis erat
Nouerat, verũ neq; sic illi obediebat animo superbus.
Et valde cupienti transijt per sacrum collum.
Sed hæc quidem deposuit ad stabulũ altum (stulit,
Pinguedinẽ, & carnes multas, arrepta a statim su-
Signum nouæ vocis, adhæc aũt ligna sicca arripiens,
Integros pedes, integraq; capita ignis prorsus cõsum-
psit vapore.
Sed postquam vtiq; omnia ritè perfecit Deus, (bẽtẽ
Sandala qdẽ piecit in Alpheũ pfundas vortices ha-
Ignẽ aũt obscurauit, puluerẽ aũt arenam redegit ni-
Tota nocte: pulcra aũt lux splendebat Lunæ, (gram
Cyllenes autem rursus adyt diuos vertices (factus,
Matutinus, neq; aliquis illi in longã viam fuit obuius
Neq; Deorum beatorum, neq; mortalium hominum,
Neq; canes latrarunt. Iouis aũt quam vtilis Mercu-
Incuruatus domus per ianuam ingressus est, (rius
Auræ autumnali similis veluti caligo.
Recta verò antri peruenit pingue templum,
Tacitè pedib. incedens, neq; enim strepebat vt in solo.
Festinanter aũt ad cunam iuit inclytus Mercurius.
Fascia circa humeros inuolutus veluti natus
Infans, in palmis circa poplitis velum ludens
Iacebat, testudinem optabilem læua manu detinens.
Matrẽ. a. nõ vtiq; latebat Deam Deus, dixitq; verbũ,
Quare tu versute, vnde hac noctis in hora
Venis impudentia indute? nunc te valde puto

Ἦ τάχ'

Ἦ τάχ' ἀμήχανα δεσμὰ βοὶ ταλαυρῇσιν ἔχοντα,
Ληῒδίως ὑπὸ χερσὶ δι' ἐκ βοηθύροιο περήσῃ,
Ἢ σε λαβόντα μεταξὺ κατ' ἄγκεα φιλητὸν ὀσφύν.
Ἔρρε πάλιν. μεγάλῳ σε πατὴρ ἐφύτευσε μέλημα
Θνητοῖς ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Τῷ δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Μῆτερ ἐμή, τί με ταῦτα τιτύσκεαι ἠΰτε τέκνον
Νήπιον· ὃς μάλα παῦρα μετὰ φρεσὶν ἄσυλα οἶδε,
Ταρβαλέον, καὶ μητρὸς ὑποδδείδοικεν ἐνιπάς.
Αὐτὰρ ἐγὼ τέχνης ἐπιβήσομαι ἥτις ἀρίστη,
Βουλεύων ἐμὲ καί σε Διὸς περάμονες. ἠδὲ θεοῖσι
Νῶϊ μετ' ἀθανάτοισιν ἀδμήτοισι καὶ ἄπασι
Αὐτῇ τῇδε μενοῦντες ἀνεξόμεθ', ὡς σὺ κελεύεις.
Βέλτερον ἤματα πάντα μετ' ἀθανάτοις ὀαρίζειν,
Πλήσιον, ἀφνειὸν, πολυλήϊον, ἢ κατὰ δῶμα
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι θαασσέμεν. ἀμφὶ δὲ τιμῆς
Καὶ ἐγὼ τῆς ὁσίης ἐπιβήσομαι ἥς περ Ἀπόλλων.
Εἰ δέ κε μὴ δώῃσι πατὴρ ἐμὸς, ἦτοι ἔγωγε
Πειρήσω· δολόεσσαν φηλητῶν ὄρχαμον εἶναι.
Εἰ δέ μ' ἐρεύνησι Λητοῦς ἐριαυχὴς υἱὸς,
Ἄλλό τί οἱ καὶ μεῖζον ὀΐομαι ἀντιβολήσειν.
Εἶμι γὰρ εἰς Πυθῶνα, μέγαν δόμον ἀντιπερήσων,
Ἔνθεν ἅλις τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Πορθήσω, καὶ χρυσὸν, ἅλις τ' αἰθωνα σίδηρον,
Καὶ πολλὴν ἐσθῆτα· σὺ δ' ὄψεαι αἴκ' ἐθέλῃθα.

Ὣς οἱ μὲν ῥ' ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον
Υἱός τ' αἰγιόχοιο Διὸς καὶ πότνια Μαῖα.
Ἠὼς δὲ ῥοδοδάκτυλος θνητοῖσι φέρουσα
Ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου, αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ὀγχηστὸν δὴ ἀφίκανε, νιὸν πολυήρατον ἄλσει
Ἄγνον ἐρισφαράγου γαιήοχου. ἔνθα γέροντα
Κνώδαλον οὖρε νέμοντα παρὲξ ὁδοῦ ἐρχομένοιο
Τὸν πρότερος προσέφη Λητοῦς ἐριαυχὴς υἱὸς,
Ὦ γέρον Ὀγχηστοῖο βαθυῤῥόπε ποιήεντος,
Βοῦς ἀπὸ πιερίης διζήμενος ἀμφαδὸν ἥκω,
Πάσας θηλείας, πάσας κεραὸς ἐλίκτας
Ἐξ ἀγέλης· ὁ δὲ ταῦρος ἐβόσκετο μοῦνος ἀπ' ἄλλων
Κυανέος. χαροπαὶ δὲ κύνες κατόπισθεν ἕποντο
Τέσσαρες, ἠΰτε φῶτες ὁμόφρονες. οἱ μὲν ἔλιφθεν
Οἵπερ κύνες, ὅπερ ταῦρος· (ὃ δὴ περὶ θαῦμα τέτυκτο)
Ταὶ δ' ἔβαν, ἠελίοιο νέον καταδυομένοιο,
Ἐκ μαλακοῦ λειμῶνος, ἀπὸ γλυκεροῖο νομοῖο·
Ταῦτά μοι εἰπὲ γεραιὲ παλαιγενὲς, εἶπε δ' ὅπωπας
Ἄνερα τῇς δ' ὀπὶ βοὶ διαπρήσσοντα κέλευθον.

Τὸν δ' ὁ γέρων μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Ὦ φίλος, ἀργαλέον μὲν, ὅσ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδηαι
Πάντα λέγειν. πολλοὶ γὰρ ὁδὸν πρήσσουσιν ὁδῖται,
Τῶν οἱ μὲν κακὰ πολλὰ μεμαότες, οἱ δὲ μάλ' ἐσθλὰ
Φράζωνται· χαλεπὸν δὲ διαμπερὲς ἐστὶν ἕκαστον·
Αὐτὰρ ἐγὼ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἔσκαπτον πρὸς γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο·
Παῖδα δὲ οὐκ ἔδοξα φέρειν, σαφὲς δὲ νοῆσαι,
Ὅς τις ὁ παῖς ἅμα βουσὶν ἐϋκραίρῃσιν ὀπήδει
Νήπιος, εἶχε δ' ἱμάδιον· δεξιτερὸφι δὲ ἐβάδιζεν.
Ἐξόπισθε δὲ αὐτέργε, κάρη δ' ἔχεν αὐτίον αὖτως.
Φῆ ῥ' ὁ γέρων. ὁ δὲ θᾶσσον ὁδὸν κίε φοῖβος Ἀπόλλων.
Οἰωνὸν δὲ ἐνόησε πανυσίπτερον· αὐτίκα δ' ἔγνω

Profectò celeriter immensa vincula circa latera ha-
Latonij à manibus foras transiturum, (bentem,
Quàm te accipientem interim in vlnis osculaturum.
Pereas iterum: magnã te pater plantauit solicitudi-
Mortalibus hominibus, ac immortalibus Dijs. (nem

Huic Mercurius respondit verbis fraudulentis,
Mater mea quid ita me observas tanquam natum
Infantem, qui valde parua in mente nefaria nouit,
Timidum, ac matris terruit mandata.
Verùm ego artem aggrediar quæ optima erit,
Consulens me & te omninò, neq; Deos
Nos inter immortales, sine muneribus & ieiuni,
Hîc manentes tolerabimus vt tu iubes.
Melius est omnib. diebus cum immortalibus versari,
Diuitẽ, copiosum, multos segetes habentem, quàm ad
Antro in aërco conspici. honorem autem (domum
Et ego sacrum assequar quem Apollo.
Si autem vtiq; non dederit pater meus, at ego
Tentabo. possum furum princeps esse.
Si autem me exquirat Latonæ valde inclytæ filius,
Aliud quid illi & maius puto occursurum.
Abibo enim in Pythona magnam domũ perfossurus,
Hinc (qui) abũdè (insunt) tripodas p̃claros & lebetes
Depopulabor, & aurum, abundè splendidum ferrũ,
Et multas vestes, tu autem videbis si volueris.

Sic hi quidem vtiq; verbis adinuicem dicebant,
Filiusq; pellẽ capræ gestãtis Iouis, ac venerãda Maia.
Aurora. a. ex aëre genita lucem mortalibus afferens,
Excitabatur ab Oceano p̃funda fluẽta habẽte, verũ
Onchestũ p̃uenit iens, multũ amabilẽ lucum (Apol.
Purũ grauistrepi terram tenẽtis, (Neptuni) vbi senẽ
Silicerniũ inuenit q̃ pascebat p̃pe viã sepẽ viridarij
Quem prior allocut⁹ est Latonæ valde inclytæ filius,
O senex Onchesti rubos colligens herbosi,
Boues à Pieria quærens huc adsum,
Omnes fœminas, omnes cornibus inuolutas
A grege, taurus aũt pascebatur solus seorsum ab alijs
Niger, horrendi autem canes à tergo sequebantur
Quatuor tanquã homines vnanimes, hi quidẽ relicti
Canesq; & taurus, quod vtiq; mirum est. (sunt
Hæ autem abierunt Sole nuper occidente,
Ex molli prato à dulci pasculo.
Hæc mihi dic senex olim nate si cubi vidisti
Virum has ad boum facientem iter.

Huic senex verbis respondens dixit,
O amice, difficile quidem quæcunq; oculis viderit
Omnia dicere: multi enim viam faciunt viatores.
Quorũ alij q̃dẽ mala multa quærũt, alij. v. valde bo-
Eruunt, difficile autem dicere est vnumquodq;. (na
Verùm ego totum diem vsq; ad Solis occasum,
Fodiebam circa collem viridarij vineæ.
Puerum autem vidi, ô optime, manifestum autem
non noui intelligere
Qui simul boues pulcricornuas sequebatur
Infans, tenebat aũt virgam, ac fluctuosè incedebat.
A tergò. a. cohibuit, caput aũt habebat cõtrariũ sibi.

Dixit vtiq; senex, hic autem celerius viam ibat
Phœbus Apollo. (tem nouit
Volucrem autem cognouit extensi pedem: statim au-

Φηληϊὰὴ γεγαῶτα Διὸς παῖδα Κρονίωνα·
Ἐσυμέως δ' ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, διζήμενος εἰλίποδας βοῦς,
Πορφυρέῃ νεφέλῃ κεκαλυμμένος ἀμφὶ δὲ εὐρέας ὤμους,
Ἴχνιά τ' εἰσενόησεν ἑκηβόλος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἴχνια μὲν τάδε γ' ἐστὶ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Ἀλλὰ πάλιν τετράπται ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Βήματα δ' οὔτ' ἀνδρὸς τάδε γίνεται οὔτε γυναικὸς
Οὔτε λύκων πολιῶν, οὔτ' ἄρκτων, οὔτε λεόντων·
Οὔτέ τι κεν παύρους λασιαύχενός ἐστιν ὁμοῖα,
Ὅστις τοῖα πέλωρα βιβᾷ ποσὶ καρπαλίμοισιν,
Αἶψα μὲν εἴσω ἰόντα, τὰ δ' αὖτις ἔξιον ἰόντα.
Ὣς εἰπὼν ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Κυλλήνης δ' ἀφίκανεν ὄρος κεκλιμένον ὕλῃ
Πέτρης εἰς κοίλωνα βαθύσκιον, ἔνθά τε Νύμφη
Ἀμβροσίη ἐλόχευε Διὸς παῖδα Κρονίωνα·
Ὀδμὴ δ' ἱμερόεσσα διὰ οὔρεα ἠγαθέοιο
Κίδνατο, πολλὰ δὲ μῆλα τανύποδα βόσκετο ποίῃ.
Ἔνθα τότε καταβὰς κατεβήσατο λάινον ἕδρον
Ἄντρον ἐς ἠερόεν ἑκατηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Διὸς καὶ Μαίης υἱὸς
Χωόμενον περὶ βουσὶν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα,
Σπάργανα ἕσσατο θυήεντ', ἠΰτε πολλὰ
Πρέμνων αἰθαλόεντι ὕλης κατὰ λοιβὸς ἀμφιπαλύπτῳ·
Ὣς Ἑρμῆς Ἐκάεργον ἰδὼν ἀλέφηνεν ἑωυτόν.
Ἐν δ' ὀλίγῳ σπείλαιον ἐπῆν χαῖρέ τε πόλας τε,
Δή ῥα νεόλλουτον περικαλλέι καὶ φίλον υἱόν,
Παῖδ' ὀλίγον δολίοις ἐλυμαίνετο ἐγκεφάλοισι.
Πανδήνας δ' ἄρα πάντα μυχὸν μεγάλοιο δόμοιο,
Τρεῖς ἀδύτους αὐέηγε, λαβὼν κληῖδα φαεινὴν,
Νέκταρος ἐκπωλείας ἠδ' ἀμβροσίης ἐερατεινῆς.
Πολλὸς δ' ἔνδυτός τε καὶ ἄργυρος ἔσκεν ἑκάστῃ,
Πολλαὶ δὲ φοινικόεντα καὶ ἄργυφα εἵματα Νύμφης,
Οἷα θεῶν μακάρων ἱεροὶ δόμοι ἔντεα ἔχουσιν.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐξερέεινε μυχοὺς μεγάλοιο δόμοιο
Λητοΐδης, μύθοισι προσηύδα κύδιμον Ἑρμῆν,
Ὦ παῖ ὃς ἐν λίκνῳ κατάκεισαι, μή μοι βοῦς
Θᾶσσον, ἐπεὶ τάχα νῶϊ διοιστήσεσθ' ἀνὰ κόσμον.
Ῥίψω γάρ σε βαλὼν ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Εἰς ζόφον αἰνόμορον καὶ ἀμήχανον· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐς φάος οὐδ' πατὴρ ἀνελύσεται, ἀλλ' ὑπὸ γαίῃ
Ἐρρήσεις, ὀλίγοισιν ἐν ἀνδράσιν ἡγεμονεύων.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Ληϊστά, τίνα τοῦτον ἀπηνέα μῦθον ἔειπες;
Καὶ βοῦς ἀγραύλους διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις;
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα·
Οὐκ ἂν μηνύσαιμι, οὐκ ἂν μᾶλλον ἀροίμην.
Οὔτε βοῶν ἐλατῆρι κεραϊῷ φωτὶ ἔοικα.
Οὐκ ἐμὸν ἔργον ἕπετο, πάρος δέ μοι ἄλλα μέμηλεν.
Ὕπνος ἔμοιγε μέμηλε καὶ ἱμερτὸς γάλα μητρὸς,
Σπάργανά τ' ἀμφ' ὤμοισιν ἔχειν καὶ θερμὰ λοετρά.
Μήτις τοῦτο πύθοιτο, πόθεν τόδε φῶς ἐτύχθη.
Καί κεν δὴ μέγα θαῦμα μετ' ἀθανάτοισι γένοιτο,

Impostorem natum Iouis filium Saturnij.
Impetuosè autem se mouit rex Iouis filius Apollo.
Ad Pylum valde diuinam quærens flexipedes boues,
Purpurea nebula coopertus amplis humeris.
Vestigiaq; nouit procul iaculans, dixitq; verbum,
Papè, certè magnum miraculum hoc oculis video.
Vestigia quidē hæc sunt boum rectà cornua gerētiū,
Verùm iterum cōuersa sunt in asphodelum pratum,
Gressus autem neq; viri hi sunt, neq; mulieris,
Neq; luporum canorum, neq; vrsorum neq; leonum,
Neq; vtiq; tauri densæ ceruicis sunt similia,
Qui talia monstra facit pedibus velocibus,
Grauia quidem hinc viæ, verùm grauiora hinc viæ.
Sic locutus, iuit rex Iouis filius Apollo.
Cyllenes aūt peruenit in montem per amictum syluæ
Petræ in latibulum profundæ vmbræ, vbiq; Nympha
Ambrosia peperit Iouis filium Saturnij.
Odor autem optabilis per montem valde diuinum
Spargebatur: multæ autem oues extēsipedes pascebāt her-
Vbi tunc festinans descendit lapideū solum (bam.
Antrum in aëreum longè iaculans ipse Apollo.
Hunc autem cùm intellexisset Iouis ac Maiæ filius,
Iratus ob boues procul iaculantem Apollinem,
Fascias intrò ingressus est odoriferas, vt multum
Ramis carbonem (struem) materiæ cinis circūtegit.
Sic Mercurius Lōgè operātem cōspicat⁹ subtraxit se-
In breui autem coëgit caput manusq; pedesq; (ipsum,
Vtiq; nuper lotus prouocans dulcem somnum
Venationisq; recentis testudinem sub ala tenebat.
Cognouit autem neq; ignorauit Iouis & Latonæ filius
Nymphā montanam præclaram, & charum filium,
Puerum parum dolosis inuolutum versutijs.
Circumspiciens igitur omnē recessum magnæ domus
Tria penetralia aperuit sumpta claue lucente
Nectare plena, & ambrosia amabili.
Multum autem aurum & argentum intus iacebat.
Multæ autem rubentes & albæ vestes Nymphæ.
Qualiter Deorum beatorū sacræ domus intus habēt.
Vbi postquā perscrutatus est recessus magnæ domus,
Latonius verbis allocutus est inclytum Mercurium,
O fili, qui in cuna recubas, enuncia mihi boues
Citiùs, quoniā celeriter nos dißidemus nō vtipar est,
Proÿciam enim te demissum in Tartarum æreum.
In obscuritatem malæ mortis & intolerabilem, neq;
te mater
In lucem, neq; pater resoluet, sed sub terra
Peribis, paucos inter viros ducem te præbens.
Huic Mercurius verbis respondebat versutis,
Latonie quem hunc crudelem sermonem dixisti?
Et boues agrestes quærens huc peruenis?
Non vidi, non audiui, non alterius verbum audiui,
Non vtiq; nunciarē, nō vtiq; nūciationis mercedē au-
Neq; boū abactori forti homini similis sum. (ferrem,
Non meum opus hoc, antea verò mihi alia curæ erāt,
Somnus mihi curæ est, ac nostræ matris lac,
Fasciaq; circa humeros habere, ac calida lauacra,
Ne quis hoc sentiat, vnde hæc contentio orta est.
Et vtiq; magnū miraculum inter immortales fieret.

Παῖδα

Παῖδα νέον γεγαῶτα διὰ θεσθύροιο περήσαι
Βουσὶ μετ' ἀγραύλοισι. τὸ δ' ἀπρεπέως ἀγορεύεις.
Χθὲς γενόμην, ἁπαλοὶ μὲν ἐμοὶ πόδες, τρηχεῖα δ' ὑπὸ χθών.
Εἰ δ' ἄγε δὴ, πατρὸς κεφαλὴν μέγαν ὄρκον ὀμοῦμαι,
Μὴ μὲν ἐγὼ μήτ' αὐτὸς ὑποίχομαι αἴτιος εἶναι,
Μήτέ τιν' ἄλλον ὅπωπα βοῶν κλοπὸν ὑμετεράων,
Αἴτινες αἵ βόες εἰσί· τὸ γὰρ κλέος οἶον ἀκούω.

Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ πυκνὸν ὑπὸ βλεφάρων ἀμαρύσσων,
Ὀφρύσι ῥιπάζεσκεν, ὁρώμενος εἴσω καὶ ἔξω,
Μάκρ' ἀποσυρίζων, ἄλιον ὡς μῦθον ἀκούων.
Τὸν δ' ἁπαλὸν γελάσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,

Ὦ Πέπον ἠπεροπευτὰ δολοφραδές, ἦ σε μάλ' οἴω
Πολλάκις αὐτιπρωτὰ δόμους δ' ναιετάοντας,
Εὖ νυχον ἐκ εὐα μουνὸν ἐπ' οὐδεῖ φῶτα καθίσαι,
Σκιδάζοντα κατ' οἶκον ἄτερ ψόφου· οἱ δ' ἀγορεύεις.
Πολλοὺς δ' ἀγραύλους ἀκαχήσεις μηλοβοτῆρας·
Οὔρεος ἐν βήσῃς, ὁπότ' ἂν κρῳῶν ἐρατίζων
Ἀντήσῃς, ἀγέλῃσι βοῶν καὶ πώεσι μήλων,
Ἀλλ' ἄγε, μὴ πόματον καὶ ὕστατον ὕπνον ἰαύσῃς,
Ἐκ λίκνου καταβαινε μελαίνης νυκτὸς ἑταῖρε.
Τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοις γέρας ἔξεις,
Ἀρχὸς φηλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.

Ὣς ἄρ' ἔφη καὶ παῖδα λαβὼν φέρε φοῖβος Ἀπόλλων. (φόντης
Σιὼ δ' ἄρα φεραστάμων φόβησε δὴ κρατὺς ἀργεϊ-
Οἰωνὸν προθέηκεν ἀφρόμενον μιν χερσὶ,
Τλήμονα γαστρὸς Ἔριθον, ἀπάφαλον ἀγελειώτην,
Ἐσυμένως δ' ἦ μετ' αὐτὸν ἐπέπταρε· τοῖο δ' Ἀπόλλων
Ἔκλυεν, ἐκ χθρῶν καὶ χαμόθ' βάλε κύδιμον Ἑρμῆν.
Ἕζετο δ' ἐν προθάροισι, καὶ ἐσύμενος περ ὀλοῖο,
Ἑρμῆν κερτομέων, καί μιν προσέφη ἔπος,

Θάρσει παραγαιῶτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Εὑρήσω καὶ ἔπειτα βοῶν ἴφθιμα κάρηνα,
Τοῖς οἰωνοῖς δ' οὐ δὲ αὖθ' ὁδὸν ἡγεμονεύσεις.

Ὣς φάτ'. ὁ δ' αὖτ' ἀνόρουσε θοῶς κυλλήνιος Ἑρμῆς
Σπερδὸν ἰών. ἄμφω δὲ παρ' οὔατε χερσὶν ἐώθει,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοισιν ἑλιγμένος, εἶπε δὲ μῦθον

Πῆ με φέρεις ἑκάεργε, θεῶν ζαμενέσσατε πάντων;
Ἦ με βοῶν οὕεκ' ὦλε χολώμενος ὀρσιλοπεύης.
Ὤ πόποι, εἴθ' ἀπόλοιτο βοῶν γένος. ἐγὼ γὰρ ἔγωγε
Τ' μετέρας ἔκλεψα βόας, ἐδὲ ἄλλον ὅπωπα,
Αἵτινές εἰσι βόες· τὸ δὲ κλέος οἶον ἀκούω.
Διὸς δὲ μέλλω καὶ δέξο θεσπεσίοιο Ζηνὶ Κρονίωνι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὰ ἕκαστα διαρρήδην ἐρέεινε
Ἑρμῆς τ' ὀιοπόλος καὶ Λητοῦς ἀγλαὸς υἱός,
Ἀμφὶς θυμὸν ἔχοντες, ὁ μὲν νημερτέα φωνῶν
Οὐκ ἀδέκως ὀπὶ βασὶν ἐλάζυτο κύδιμον Ἑρμῆν·
Αὐτὰρ ὁ τέχνησίν τε καὶ αἰμυλίοισι λόγοισιν
Ἤθελεν ἐξαπατᾶν κυλλήνιον Ἀργυρότοξον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πολύμητις ἐὼν πολυμήχανον ἦρεν,
Ἐσυμένως δ' ἧπτε διὰ ψαμάθοιο βάδιζε
Πρόσθεν, ἀτὰρ καθόπισθε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱός·
Αἶψα δ' ἵκοντο κάρηνα θυώδεα Οὐλύμποιο,
Ἐς πατέρα Κρονίωνα, Διὸς θεμιστεύοντα τέκνα.
Κεῖθι γὰρ ἀμφοτέροισι δίκης κατέκυρσε τάλαντα.
Εὐμυλίη δ' ἔχ' Ὄλυμπον ἀγαυνίφον· ἀθάνατοι δὲ
Ἄφθιτοι ἠγερέθοντο ποτὶ πτύχας Οὐλύμποιο.
Ἔστησαν δ' Ἑρμῆς τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων

Puerum nuper natum per vestibulum transire
Bobus cum agrestibus, hoc autem indecorè dicis.
Heri natus sum, molles a. pedes, aspera a. subest terra,
Si autem vis, patris caput magnum iuramentũ iuro,
Neq; quidem ego, neq; ipse promitto me autorem esse,
Neq; aliquem alium inspexi boum furem vestrarum,
Quales nam boues sunt, famam autem solùm audio.
Sic vtiq; dixit, & frequenter à palpebris micans,
Superciliys eyciebat inspiciens hinc & hinc,
Longè fistula sibilans vanum tanq; verbum audiens.
Hũc a. molliter ridẽs allocutus est lõgè operãs Apollo,
O Pepo, deceptor, dolos cogitans. profectò te valde
Sæpius penetrantem domos benè habitatas, (puto
Nocturnum nõ vnũ tantùm in solo homine collocare
Construẽtem per domum absq; strepitu, qualia dicis.
Multos autẽ agrestes dolore afficies ouium pastores.
Montis in cauernis quando carnes cupiens,
Occurres gregibus boum, & armentis ouium.
Sed agè ne vltimum ac postremum somnum dormias
Ex cuna descende nigræ noctis socie.
Hũc. n. igit & postea inter immortales honorẽ habe-
Princeps furum vocaberis in diebus omnibus. (bis,
Sic effatus est, & puerum capiens ferebat Phœbus
Apollo,
Simulq; in animo cogitans tunc fortis Argicida,
Augurium emisit eleuatus in manus,
Miserum ventris Erithum fatuum nuncium,
Impetuosè autem ipsum aduolauit: hunc autẽ Apollo
Audiebat, à manibus a. humi eiecit inclytum Mercu-
Sedit autem antè, & licet percupidus viæ, (rium.
Mercurium conuitians, ac illi verbum dixit,
Confide fasciate Iouis & Maiæ fili,
Inueniam & postea boum fortia capita,
His auguribus, rectè autem rursus viæ dux eris.
Sic dixit, hic autem rursus impetum fecit celeri-
ter Cyllenius Mercurius
Studio incedens: ambas autem ad manus impellebat
Fasciam circa humeros inuolutus: dixit aũt verbum,
Quò me fers, pcul operãs Deorũ fortissime omniũ?
Certè me boum causa sic iratus conturbas,
Papè, vtinam perijsset boum genus, neq; enim ego
Vestras furatus sum boues, neq; alium inspexi
Quales sunt boues, famam autem solùm audio.
Da verò iudicium, & suscipe à Ioue Saturnio.
Verùm postquam singula propalàm edisseruissent
Mercuriusq; arusper, & Latonæ præclarus filius.
Diuersam sententiam habẽtes, hic quidẽ verã vocẽ,
Nõ iniustè pro bobus capiebat inclytum Mercurium.
Verùm hic artibusq; & blandis sermonibus
Volebat decipere Cyllenius Argentiarcum.
Verùm quoniam callidus licet esset, versutum inue-
Impetuosè postea per arenam ibat (nit,
Antè: sed à tergo Iouis & Latonæ filius.
Statim aũt venerunt ad vertices odoriferi Olympi,
Ad patrem Saturnium Iouis præclari nati.
Ibi. n. ambobus iudicij posita erãt talenta. (tales aũt
Rumor aũt habebat Olympũ valde niuosum, immor-
Incorruptibiles aggregabantur ad fastigia Olympi.
Steterunt autem Mercuriusq; & argentiarcus Apollo

Πρό-

Πρόσθε Διὸς γυνίων. ὁ δ' ἀνείρετο Φαίδιμον υἱὸν
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, καί μιν σφέας μῦθον ἔφατο,
Φοῖβε, πόθεν τοῦτο μεγαθύμεα λητίδ' ἐλαύνεις,
Παῖδα νέον γεγαῶτα, φυλὸν κήρυκα ἔχοντας;
Σπουδαῖον τόδε κτῆμα θεῶν μετ' ὁμήγυριν ἦλθε.
Τὸν δ' αὖτε προσέφη ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων;
Ὦ πάτερ, ἦ τάχα μῦθον ἀκούσεαι οὐκ ἀλαπαδνόν,
Κερδοσύνῃ ὡς οἷός ἐγὼ φιλοληΐδιός εἰμι.
Παῖδά τιν' ἄνδρα τόνδε διαπρύσιον κεραϊστὴν
Κυλλήνης ἐν ὄρεσσι, πολὺν δι' ἀγρὸν ἀνύσαντα,
Κερτόμιον, οἷον ἔγωγε θεῶν οὐκ ἄλλον ὄπωπα,
Οὐδ' ἀνδρῶν ὁπόσοι ληϊστύρες εἰσ' ἐπὶ γαίῃ.
Κλέψας δ' ἐκ λιμῶνος ἐμὰς βοῦς ὤχετ' ἐλαύνων
Εἰς ὄρεος σκοπιὴν πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Εὐθυπόρων δ' ἐλάων, τὰ δ' ἄρ' ἴχνια διοὰ πέλωρα
Οἷά τ' ἀγάστεός τε καὶ ἀγανοῦ δαίμονος ἔργα.
Τῇσιν μὲν γὰρ βουσὶν ἐς ἀσφοδελὸν λιμῶνα
Ἀντία βήματ' ἔχουσα κόνις ἀνέφαινε μέλαινα·
Αὐτὸς δ' οἷός τ' ἐστὶν ἀμήχανος, οὔτ' ἄρα πασὶν
Οὔτ' ἄρα χερσὶν ἔβαινε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον.
Ἀλλ' ἄλλῳ τινὰ μῆτιν ἔχων διέτελλε κέλευθα,
Τοῖα πέλωρ' ὡς εἴ τις ἀραιῇσι δρυσὶ βαίνοι.
Ὀπφέα μὲν οὕω ἐδίωκε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ῥεῖα μάλ' ἴχνια πάντα διέπρεπεν ἐν κονίῃσιν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψαμάθοιο μέγαν σίβον ἐξεπέρησεν,
Ἄφραστος γίνετ' ὦκα βοῶν σίβος οὐδὲ καὶ αὐτὸς
Χῶρον ἀνὰ κραιπνόν. τὸν δ' ἐφράσατο βροτὸς ἀνὴρ
Εἰς Πύλον εὐδύτας ἐλῶντα βοῶν γένος εὐρυμετώπων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σκοπιὴν μὲν ἐν ἡσυχίῃ κατέρεξε,
Καὶ διὰ πῦρ μάλ' ἄμησεν ὁδοῦ, τὰ μὲν αἴθοπα, τὰ δ'
Ἐν λίνῳ κατέκηρε μελαίνῃ νυκτὶ ἐοικώς, (αἴθοπα,
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι κατ' ζόφον. ἐσκέψατο κεν αὐτὸν
Αἰετὸς ὀξὺ λάων· ἐσκέψατο· πολλὰ δὲ χερσὶν
Αὐχὴν ἀμάρταζε, διολοφρονέων ἀλεγεινῶν.
Αὐτὰρ ὁ μὲν τότε μῦθον ἀπηλεγέως ἀγόρευεν,
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα.
Οὐδέ κε μισθοῦσθαι, ἐθέλοι κεν μισθὸν ἀροῦσθαι.
Ἦ ῥα καὶ ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἑρμῆς δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἀμφεβόμευε ἔπος ἡύδα,
Δείξατο δ' εἰς Κρονίωνα θεῶν σημάντορα πάντων,
Ζεῦ πάτερ, ἦτοι ἐγώ σοι ἀληθέα κεκλέξω·
Νημερτής τε γάρ εἰμι, καὶ οὐκ οἶδα ψεύδεσθαι.
Ἦλθεν ἐς ἡμέτερα διζήμενος εἰλίποδας βῶς
Σήμερον ἠελίοιο νέον δύντι τελομένοιο·
Οὐκ θεῶν μακάρων ἄγε μάρτυρας, οὐδὲ κατόπτας.
Μισθὸν δ' ἐκέλευεν ἀναγκαίης ὑπὸ πολλῆς.
Πολλὰ δέ μ' ἠπείλησε βαλεῖν εἰς Τάρταρον ἠρῦ,
Οὕνεκ' ὀ μὲν τέρεν αἰθόμενος ἔχεν φιλοκυδέος ἥβης.
Αὐτὰρ ἐγὼ χθιζὸς γενόμην τὸ δ' οἶδε καὶ αὐτός.
Οὔτι βοῶν ἐλατῆι κραταιῷ φωτὶ ἐοικώς.
Πείθεο· (καὶ γὰρ ἐμεῖο πατὴρ φίλος ἔκχεο εἶναι)
Ὡς οὐκ οἰκαδ' ἔλασσα βόας, (ὡς ὄλβιος εἶην)
Οὐδ' ὑπὲρ οὐδὸν ἔβην. τόδε δ' ἀντιόωσα γοήσω,
Ἠέλιον μᾶλλον αἰδέομαι καὶ δαίμονας ἄλλους,
Καί σε φιλῶ, καὶ λίην ὀπίζομαι· οἶσθα καὶ αὐτὸς
Ὡς οὐκ αἴτιός εἰμι. μέγαν δ' ὀμνύμεν ὅρκον.
Οὐρανὸν τάδ' ἀθανάτων εὐπώματα δώματα,
Καί ποτ' ἐγὼ τόσσω πολὺ νηλέα φωνήσω,

Coram Iouis genibus. hic.a. interrogauit fortẽ filium
Iupiter altitonans, ac illi verbum dixit,
Phœbe, vnde hanc sufficientem prædam agitas,
Puerum nuper genitum indolem præconis habẽtem?
Studiosa hæc res Deorum ad congeriem venit.
Huic aũt rursus dixit rex proculoperans Apollo,
O pater, profectò statim sermonẽ audies non inanem,
Conuitians tanquam si solus ego prædator essem.
Puerum quendam inueni hunc celebrẽ populatorem,
Cyllenæ in montibus multum spacium permensus,
Conuitiatorẽ similem ego Deorum non aliũ inspexi,
Neq; virorũ quotquot munere vescẽtes sunt sup ter-
Furatus aũt à prato meas boues, abijt agitans (ram.
Vespertinus apud littus multisoni maris.
Ad rectam viam agitans, hæc autem vtiq; vestigia
duplicia monstrosa
Qualia vt admirentur, & illustris dæmonis opera.
Hisce enim bobus ad asphodelum pratum
Contrarios gressus habens puluis ostendebat niger:
At ipse hic præter modum callidus, neq; igitur pedib.
Neq; igitur manibus incedebat per arenosum locum.
Verũ aliud quoddã cõsiliũ habẽs versabat ad itinera
Talia mõstra, tanq; si quis tenuib. quercub. incideret.
Quousq; quidẽ igitur sectabatur per arenosum locũ,
Facillimè vestigia omnia vertebat in pulueribus.
Verùm post quã arenæ magnum callem pertransiuit,
Incõspicabilis factu est celeriter boũ callis atq; sui ipsi
Locũ super fortẽ, hunc.a. animaduertit mortalis vir
Ad Pylum statim agẽtem boum genus latifrontium.
Verùm post quam has quidem in quiete sacrificauit,
Et per ignẽ valde metit viæ, hoc quidẽ hic, hoc.v. illic
In cunis iacebat nigræ nocti similis.
Antro in aëreo ad tenebras, neq; vtiq; ipsum
Aquila acutè videns inspexisset, multum.a. manibus
Splendores ciebat dolum curans.
Hic autem statim verbum violenter dicebat,
Non vidi, non audiui, non alterius verbum audiui,
Neq; vtiq; indicarem, neq; nuncij mercedem auferrẽ.
Sic vtiq; locutus sedit Phœbus Apollo.
Merc.a. rursus ab altera parte respõdẽs verbũ dixit,
Ostẽdit.a. ad Saturnium Deorum iussorem omnium,
Iupiter pater, certè ego tibi veritatem dicam,
Verax enim sum, & non nouit mendax esse.
Venit ad nos quærens flexipedes boues
Hodie Sole nuper oriente:
Neq; Deorũ beatorum duxit testes, neq; speculatores.
Indicare autem iubebat necessitate ex multa.
Multùm.a. me minat⁹ est iecturũ ad Tartarũ latũ,
Quoniã hic qdẽ mollẽ florẽ habẽt glorioſæ pubertatis.
Verùm ego heri natus sum, hæcq; nouit & ipse,
Neq; boum abactori forti similis.
Crede, (etenim meus pater charus gloriaris esse.)
Quòd non domum abegi boues, (sic felix essem)
Neq; solum transij, hoc autem manifestè dico,
Solem valde reuereor ac dæmonas alios.
Et te amo, & hunc obseruo, nosti & ipse,
Quòd nõ causa sum, magnũ.a. cognosco iuramẽtum.
Non per hæc immortalium benè instructa vestibula,
Et aliquando ego retribuam crudelem vocem,

Καὶ κεραιρῶ περ ἐόντι. σὺ δ' ὀπλοτέροισιν ἄρηγε,
Ὣς φάτ' ὀπιπεύων Κυλλήνιος Ἀργιφόντης.
Καὶ ῥ' ὦ ἀργαλέον εἶχεν ἐπ' ὠλένῃ, ὐδὲ μεθῆκε.
Ζεὺς δ' ὃ μὲν ἐξεγέλασσεν, ἰδὼν κακομηδέα παῖδα,
Εὖ καὶ ὀπιζαμένως ἀρνύμενον ἀμφὶ βόεσσιν.
Ἀμφοτέρους δ' ἐκέλευσεν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντας
Ζητεύειν, Ἑρμεῖ δ' ὄπατρον ἡγεμονεύειν,
Καὶ δεῖξαι τὸν χῶρον ἐπ' ἀβλαβίῃσι νόοιο,
Ὅππῃ δὴ αὖ ἀπέκρυψε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Νεύσεν δ' Κρονίδης, ἐπεπείθετο δ' ἀγλαὸς Ἑρμῆς.
Ῥηϊδίως γὰρ ἔπιθε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
Τὼ δ' ἄμφω ἀπέβαινον Διὸς ἀθέσφατα τέκνα
Εἰς Πύλον ἠμαθόεντα δ' ἐπ' Ἀλφειοῦ πόρον ἶξον,
Ἀγρὸς δ' ἐξίκανε καὶ αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Ἤχι ἔ δὴ τὰ χρήματ' ἀπάλλετο νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἔνθ' Ἑρμῆς μὲν ἔπηξε κιὼν ὅγε λάϊνον ἄντρον,
Εἰς φῶς ἐξήλασε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα·
Ληϊάδης δ' ἀπάτερθεν ἰδὼν, ἐνόησε βοείας
Πέτρῃ ἐπ' ἠλιβάτῳ, πάχα δ' ἤρετο κύδιμον Ἑρμεῖν,

Πῶς ἐδμήω δολομῆτα δύω βόε δίχθα τομῆσιν
Ἦ δὲ νεογνὸς ἐὼν καὶ νήπιος; αὐτὰρ ἔγωγε
Θαυμαίνω καρπαλὸν τὸν ὄν κρατερόν· δδέ τι σε χρὴ
Μακρὸν ἀέξεσθ Κυλλήνιε Μαιάδη ὑέ.

Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ χερσὶ παΐσσετο καρτερὰ δεσμὰ
Ἀγχι. τὰ δ' ὑπὸ ποσὶ κῦ χθονὸς αἶψα φύοντο
Αὐτόθεν ἀμβολάδην ἐραμμένα ἀλλήλῃσι,
Ῥεῖά τε καὶ πάσῃσιν ἐπ' ἀγραύλῃσι βόεσσιν,
Ἑρμέω βουλῇσι κλεψίφρονος· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Θαύμασεν ἀθρήσας· τότε δὴ κρατὺς Ἀργιφόντης
Χῶρον ὑποβλήδην ἐσκέψατο, πῦρ ἀμαρύσσων,
Ἐγκρύψαι μερμαίρων. Λητὼς δ' ἐρικυδέος υἱὸν
Ῥεῖα μάλ' ἐπεφύκυι ἐκηβόλον ὡς ἔθελ' αὐτὸς,
Καὶ κρατερὸν περ ἐόντα. λαβὼν δ' ἐπ' ἀριστερὰ χεῖρὸς,
Πλήκτρῳ ἐπφρήπιζε κῦ μέλος· ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε. γέλασσε δ' φοῖβος Ἀπόλλων
Γηθήσας, ἐρατὴ δ' Διὶ Φρενὰς ἤλυθ' ἰωὴ
Θυμῷ ἀκηχάζοντι· λύρη δ' ἐρατὸν κιθαρίζων
Στῆ ῥ' ὄγε θυρόσσας ἐπ' ἀριστερὰ Μαιάδη υἱὸς
Φοίβῳ Ἀπόλλωνι· πάχα δ' λιγέως κιθαρίζων
Γηρύετ' ἀμβολάδην· ἐρατὴ δέ οἱ ἔπετο φωνὴ,
Κραίνων ἀθανάτους τε Θεὰς καὶ γαῖαν ἐρεμνὴν,
Ὡς τὰ πρῶτα γένοντο, καὶ ὡς λάχε μοῖραν ἕκας.
Μνημοσύνην μὲν πρῶτα Θεῶν ἐγέραιρεν ἀοιδῇ,
Μητέρα Μουσάων· ἡ γὰρ λάχε Μαιάδη υἱόν·
Τὰς δ' κῦ πέσθαι τε καὶ ὡς γεγάασιν ἕκας.
Ἀθανάτας ἐγέραιρε Θεὰς Διὸς ἀγλαὸς υἱὸς,
Πάντ' ἐνέπων κῦ κόσμον ἐπωλένιον κιθαρίζων·
Τὸν δ' ἔρ ἐν φρεσὶν ἀμήχαν ἄνυτο θυμόν.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Βαφόνε μηχανιῶτα πονεύμενε κλαιτὸς ἑταῖρε,
Πεντήκοντα βοῶν ἀντάξια ταῦτα μέμηλας.
Ἠὐχίως καὶ ἔπειτα διακρινέεσθ ὄϊω·
Νῦν δ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ πολύτροπε Μαιάδη υἱὲ,
Ἦ σοί γ' ἐκ γλυκερῆς πάλαι ἅμ' ἔσπετο θαυματὰ ἔργα,
Ἦέ τις ἀθανάτων ἠὲ θνητῶν ἀνθρώπων
Δῶρον ἀγαυὸν ἔδωκε, ἢ ἔφραδε θέσφατα βουλὴ
Θαυμασίως γὰρ τῶν δὲ νεήφατον ὄσσαν ἀκούω,
Ἣν οὔ πώποτέ φημι δαήμεναι οὔτέ τιν' ἀνδρῶν,

Illi quidē quāuis sit fortis, tu.a. iunioribus auxiliare.
Sic dixit innuens oculis Cyllenius Argicida,
Et fasciam habebat sub vlna, neq; eiecit.
Iupiter.a. valde arrisit videns versutum puerum,
Rectè & scienter negantem de bubus.
Ambos autem iussit concordem animum habentes
Quarere, Mercurium autem nuncium ducem esse,
Ac ostendere locum præinnocentia animi,
Vbi q; celauit boum fortia capita.
Annuit.a. Saturni⁹, obediebat.v. præclarus Mercu-
Faciliter enim suadebat Iouis mens agidiferi. (rius,
Hi autem ambo festinabant Iouis præclari filij
Ad Pylū, arenosum aūi ad Alphei vadum peruenēre.
Ad agros autem peruenēre & stabulum altum.
Illic, vbi vtiq; opes nutriebantur noctis in tempore.
Tunc Mercurius quidē deinde iens ad lapideū antrū,
In lucem egit boum fortia capita.
Latonius autem seorsum vidēs agnouit boum pelles
Petra in alta, citò autem interrogauit inclytum Mer-
curium, (uicem secare
Quo pacto potuisti versipellis duorum boum cer-
Sic nuperrimè natus & infans, ipse ego
Miror à tergo tuam vim, neq; te oportet
Longè crescere Cyllenie Maia fili. (vincula
Sic vtiq; dixit, & manibus circumuertebat fortia
Pueri, hi aūt sub pedibus per terram statim hærebant
Ibidem mutuò versæ ad inuicem,
Facileq; & omnes ad agrestes boues
Mercurij consilijs versuti, verùm Apollo
Admiratus est inspiciens, tunc vtiq; fortis Argicida,
Locum toruè inspexit, ignem abolens,
Occultare cupiens, Latonæ autē valde inclytus filius
Facilimè sedauit longè iaculantē, sicut volebat ipse.
Et licet fortis esset, capiens autem sinistra manu
Plectro tentabat cantum, hæc autem à manu
Horrendè sonuit. risit autem Phœbus Apollo
Gauisus, amabilis autem ad mentem venit vox
Cum animo audienti: lyra autem amabile ludens,
Stabat vtiq; confisus ad læuam Maiæ filius
Phœbi Apollinis, celeriter autē acutè citharā pulsans
Canebat alternatim, amabilis.a. illā sequebatur vox
Miscens immortales q; Deos, & terram tenebrosam,
Vt à principio facti fuere, & vt sortit⁹ est partē singul⁹
Mnemosynē q; dē in primis dearū honorabat cantione
Matrem Musarum: hæc enim sortita est Maiæ filium.
Alios autē secundū honorē & vt geniti sunt singuli,
Immortales honorabat Deos Iouis præclarus filius.
Omnia dicens ornatè, & cubito citharam pulsans.
Huius aūt desideriū pectore immensum vellebat ani-
Et hunc allocutus verba alata dixit, (mum,

Bouicida versute laborans conuiuij socie,
Quinquaginta bobus digna hæc curæ habuisti
Quietè, & deinde dijudicari puto.
Nūc.a. agè mihi hoc dic versute Maiæ fili, (lia opera?
Nūq die à natiuitate hæc simul secuta sūt admirabi-
Vel quis immortalium aut mortalium hominum
Donum illustre dedit & dixit diuinam cantionem?
Admirabilem enim hanc nouam vocem audio,
Quam nunquam dico didicisse, neq; aliquem virorū,

Οὔτέ

Οὔτέ τιν' ἀθανάτων οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι,
Νόσφι σέθεν Φιλύτης Διὸς καὶ Μαιάδος υἷε,
Τίς τέχνη, τίς Μοῦσα ἀμηχανέων μελεδώνων,
Τίς τρίβος. ἀτρεκέως γὰρ ἅμα τρία πάντα πάρεστιν,
Εὐφροσύνη καὶ ἔρωτα καὶ ἡδύμον ὕπνον ἐλέσθαι.
Καὶ γὰρ ἐγὼ μύστησιν Ὀλυμπιάδεσσιν ὀπηδός,
Τῇσι χοροί τε μέλονται καὶ ἀγλαὸς οἶμος ἀοιδῆς,
Καὶ μολπὴ τεθαλυῖα, ἱμερόεις βρόμος αὐλῶν·
Ἀλλ' οὔπω τί μοι ὧδε μετ' Φρεσὶν ὧδε μέλησιν
Οἷα νέων θαλίης ἐυδείελα ἔργα πέλονται.
Θαυμάζω Διὸς υἱὲ πάϊ, ὡς ἐρατὴν κιθαρίζεις.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὐ σὺ ὀλίγος περ ἐὼν κλυτὰ μήδεα οἶδας,
Σοὶ δ' αὖτῳ καὶ μητρὶ τόδ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Ναὶ μὰ τόδε κεφάλαιον ἀκήρατον, ἢ μὲν ἐγώ σε
Κυδρὸν ἐν ἀθανάτοισι καὶ ὄλβιον ἡγεμονεύσω.
Δώσω τ' ἀγλαὰ δῶρα καὶ ἐς τέλος οὐκ ἀπατήσω.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισιν,
Εἰρωτᾷς μ' ἐπάερχε πολυφραδές· αὐτὰρ ἐγώ σοι
Τέχνης ἡμετέρης ἐπιβήμεναι οὔτι μεγαίρω.
Σήμερον εἰδήσεις. ἐθέλω δέ τοι ἵππος ἔμεναι
Βουλῇ καὶ μύθοισι. σὺ δ' ἢ φρεσὶ πάντ' ἀΐδρασι
Πρῶτος γὰρ Διὸς υἱὲ μετ' ἀθανάτοισι θαάσσεις
Ἠΰς τε κρατερός τε φιλεῖ δέ σε μητίετα Ζεύς,
Ἐκ πάσης οὐσίης, ἔπορεν δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα·
Καὶ τιμὰς σέ γε φασὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς,
Μαντείας θ' ἑκάεργε Διὸς πάρα, θέσφατα πάντα.
Καὶ νῦν αὐτὸς ἐγὼ παῖδ' ἀφνεὸν δεδάηκα.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅ, τι μενοινᾷς,
Ἀλλ' ἐπεὶ οὐ σοί τοι θυμὸς ἐπιθύει κιθαρίζειν,
Μέλπεο καὶ κιθάριζε, κῆ ἀγλαΐας ἀλέγωνε,
Δέγμενος ἐξ ἐμέθεν. σὺ δέ μοι φίλε κοῦρε ὄπαζε·
Εὐμόλπῃ μετὰ χερσὶν ἔχων λιγύφωνον ἑταίρην.
Καλὰ γὰρ μετὰ κόσμον ἐπιστάμενός περ ἀγορεύειν·
Εὐκηλος μὲν ἔπειτα φέρειν εἰς δαῖτα θάλειαν,
Καὶ χορὸν ἱμερόεντα, κῆ ἐς φιλοκηδέα κῶμον,
Εὐφροσύνῃ νυκτός τε κῆ ἤματος· ὅστις ἄρ' αὐτῷ
Τέχνῃ κῆ σοφίῃ δεδαημένος ἐξερεείνῃ,
Φθεγξόμενος πάντοια νόῳ χαρίεντα διδάσκων
Ῥεῖα συνηθείῃσιν ἀθυρόμενος μαλακῇσιν,
Ἐργασίῃ φθέγξασθαι δυήπαθον. ὃς δέ κεν αὐτῷ
Νηΐς ἐὼν τὸ πρῶτον ἐπιζαφελῶς ἐρέθνει,
Μᾶψ αὔτως κεν ἔπειτα μετηορά τε θρυαλίζοι.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅ, τι μενοινᾷς.
Καί τοι ἐγὼ δώσω ταύτῃ Διὸς ἀγλαὲ κοῦρε,
Ἡμεῖς δ' αὖ ὄρεός τε κῆ ἱπποβότου πεδίοιο
Βουσὶ νομεὺς ἐκάεργε νομεύσομεν ἀγραύλοισιν,
Ἔνθεν ἄλις τέξουσι βόες ταύροισι μιγεῖσαι
Μίγδην θηλείας τε κῆ ἄρσενας. ἐσθέ τι σε χρὴ
Κερδαλέον περ ἐόντα περιζαμενῶς κεχολῶσθαι.
Ὣς ἀπὸν, ὦρεξ· ὁ δ' ἐδέξατο Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἑρμῆ δ' ἡγεμονῆα ἔχων μάστιγα φαεινὴν,
Βουηλίας τ' ἐπέτελλεν. ἔδεκτο δ' ἄρα Μαιάδος υἱὸς
Γηθήσας. κιθαρεῖν δ' ἤρχετο λαβὼν ἐπ' ἀριστερὰ χθρὸς
Ληΐδος ἀγλαὸς υἱὸς ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Πλήκτρῳ ἐπερήτιζε κλυτὴ μέλος· ἡ δ' ἄρα καλὸν
Ἱμερόεν κονάβησε· θεὸς δ' ἄρα μέλος ἄεισε.
Ἔνθα βόες μὲν ἔπειτα ποτὶ ζάθεον λειμῶνα
Ἐτραπέτην· αὐτὰρ δ' Διὸς περικαλλέα τέκνα

Neq; aliquem immortaliũ, qui Olympias domos habent,
Præter te impostorem Iouis & Maiæ fili,
Quæ ars, quæ Musa difficilium curarum,
Quod exercitium, verè enim simul tria adsunt,
Lætitiam, & amorem, ac dulcem somnum acciperet:
Etenim ego Musarum Olympiadarum sum sectator.
His choreaq; curæ sunt & præclara via cantionis,
Et cantus florens, & amabilis strepitus tibiarum.
Sed nondum mihi cantus in mente sic curæ fuit,
Qualia iuuenũ conuiuij apta opera existunt.
Admiror Iouis fili hæc quàm amabiliter citharã pulsas.
Nunc autem quoniam paruus licet, inclyta consilia nosti.
Tibiq; ipsi & matri hoc verè dicam,
Ne per hoc corneum telum, certè quidem ego te
Inclytum inter immortales, & beatum ducam,
Daboq; præclara munera & tandem nõ te decipiam.
Huic autem Mercurius verbis respõdebat astutis,
Interrogas me Procul operans, verùm ego tibi
Artem nostram ascendere non video.
Hodie scies, volo autem tibi placidus esse
Consilio & verbis, tu autem in mente omnia nosti,
Primus enim Iouis fili inter immortales cognosces
Bonusq; fortisq; amat vtiq; te consultor Iupiter
Ex omni sanctitate, dedit autem tibi præclara dona.
Et honores, te aiunt, didicisse ex Iouis consilio.
Vaticiniaq; Procul operans à Ioue fata omnia.
Et nunc ipse ego te filium opulentum cognoui.
Tibi autem promptum est dicere quodcunq; cupis.
Sed quoniã tibi animus mouetur citharam pulsare,
Cane & citharam pulsa, & gaudia tibi curæ sint,
Suscipiens à me, tu autem mihi chare gloriam præbe.
Rectè cane præ manibus habens dulciuocam sociam,
Pulcrè & benè ac ornatè sciens dicere.
Securus quidem deinde ferre ad conuiuiũ floridum,
Et choream amabilem, & ad amantẽ gloriã ludum.
Lætitiam noctisq; & diei, quicunq; igitur ipsam
Arte & sapientia edoctus interrogaret.
Allocuta multa variaq; mente grata docet.
Facilè consuetudinibus ludens mollibus.
Operationem dicẽs infelicem quicunq; autem ipsam
Nescius primùm vehementer interrogauit,
Stultè sic deinde sublimeq; perturbaret.
Tibi autem promptum est discere quodcunq; cupis,
Et tibi ego dabo hanc Iouis præclare puer.
Nos autem rursus montisq; & equos pascentis soli,
Bobus pascua Procul operans pascemus agrestibus.
Hinc satis parient boues cum tauris mixtæ,
Mixtim fœminasq; & masculos. neq; te oportet
Astutus licet sis vehementer irasci.
Sic locutus præbuit, hic.a. suscepit Phœbus Apollo.
Mercurio autem præbuit habẽs scuticam præclaram.
Boum autem curas commisit, suscepit aũt Maiæ filius
Lætus, citharam autem susceptam manu leua
Latonæ præclarus filius rex procul operans Apollo,
Plectro excitabat cantum, hæc autem pulcrè
Amabiliterq; sonuit, Deus autem cantum cecinit,
Vbi boues quidem deinde ad valde diuinum pratum
Versæ sunt ipsi autem Iouis præclari filij

Ἄψορροι ποὺς Ὄλυμπον ἀγακλιτὸν ἐρρώσαντο,
Τερπόμενοι φόρμιγγι. χάρη δ' ἄρα μητίετα Ζεύς.
Ἄμφω δ' ἐς φιλότητα συνήαγε· καὶ τὸ μὲν Ἑρμῆς
Λητοΐδῃ ἐφίλησε διαμπερές, ὡς ἔτι καὶ νῦν,
Σήματ' ἐπεὶ κιθάρῃ μὲν Ἑκηβόλῳ ἐγκιάλιζεν,
Ἱμερτὴ δεδαώς· ὁ δ' ὑπαὶ λένιον κιθάριζεν
Αὐτὸς δ' αὖθ' ἑτέρης σοφίης ἐκ μάσσατο τέχνην·
Συρίγγων ἐνοπὴν ποιήσατο τηλόθ' ἀκουστήν.
Καὶ τότε Λητοΐδης Ἑρμῆϊ ποὺς μῦθον ἔειπε,

Δεῖδια Μαιάδη γε, διάκτορε, ποικιλομῆτα,
Μή μοι ἀπακλέψῃς κιθάρην καὶ καμπύλα τόξα.
Τιμὴν γὰρ παρ Διὸς ἔχεις, ἐπαμοίβια ἔργα
Θήσειν ἀνθρώποισι κατ' ἤτορα πυκνὸν ἐόντα.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἢ κεφαλῇ νεύσας, ἢ ἅπερ Στυγὸς ὄμβριμον ὕδωρ,
Πάντ' ἂν ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένα καὶ φίλα ἔρδοις.

Καὶ τότε Μαιάδης υἱὸς ἐπωχόμενος κατένευσε
Μή ποτ' ἀποκλέψειν ὅσ' Ἑκηβόλος ἐκτήσατο,
Μηδέ ποτ' ἐμπελάσειν πυκινῷ δόμῳ. αὐτὰρ Ἀπόλλων
Λητοΐδης κατένευσεν ἐπ' ἀρθμῷ καὶ φιλότητι,
Μή τινα φίλτερον ἄλλον ἐν ἀθανάτοισιν ἑοῦσαν
Μήτε θεὸν μήτ' ἄνδρα Διὸς γόνον. ἐκ γὰρ τέλεσσον
Σύμβολον ἀθανάτων ποιήσομαι, ἠδὲ καὶ ἅμα πάντων,
Πιστὸν ἐμῷ θυμῷ καὶ τίμιον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ὄλβιε καὶ πολύτλα δώσω θεοκαλλέα ῥάβδον,
Χρυσείην, τριπέτηλον, ἀκήριον, ἥ σε φυλάξει,
Πάντας ὑπερβαίνουσι θεοὺς, ἐπέων τε καὶ ἔργων
Τῶν ἀγαθῶν, ὅσα φημὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς.
Μαντεύειν γὰρ φέρεσε διοτρεφὲς ἰθὺ ἐρεύνᾳς,
Οὔτέ σε θέσφατον ἐστὶ δαήμεναι, οὔτέ τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων. τὸ γὰρ οἶδε Διὸς νόος· αὐτὰρ ἔγωγε
Πιστωθεὶς κατένευσα καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μή τινα νόσφιν ἐμεῖο θεῶν αἰζηκρεπέων
Ἄλλον γ' εἴσειδε Ζηνὸς πυκινόφρονα βουλήν.
Καὶ σὺ κασίγνητε χρυσόῤῥαπι μή με κέλευε
Θέσφατα πεφασκέμεν ὅσσα μήδεται Ἀργυρότοξα Ζεύς.
Ἀνθρώπων δ' ἄλλον δηλήσομαι ἄλλον ὀνήσω,
Πολλὰ διϊστρωπέων ἀμεγάρτων φῦλ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν ἐμῆς ὁμφῆς ἀπονήσεται ὅστις ἀοιδὴν
Φωνῇ καὶ πτερύγεσσι τελεσσάντων οἰωνῶν·
Οὗτος ἐμῆς ὁμφῆς ἀπονήσεται, ἠδὲ ἀπατήσω
Οὔ νέ μαψιλόγοισι πιθήσας οἰωνοῖσι,
Μαντεύειν ἐθέλῃσι παρὲξ νόον ἐξερεείνων
Ἢ μετέρην, νοέων ἢ Θεῶν τελέων αἰεὶ ἐόντων,
Φημί, ἀλίτην ὁδὸν εἶσιν, ἐγὼ δέ κε δῶρα δεχοίμην.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω Μαίης ἐριγδούπου υἱὲ
Καὶ Διὸς αἰγιόχοιο, Θεῶν ἐριδαίνιε δαῖμον
Μοῖραι γάρ τινες εἰσὶ κασίγνηται γεγαυῖαι
Παρθένοι, ὠκείῃσιν ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Τρεῖς. κεφαῖς δ' ἁπαλῇσι πεπαλαγμέναι ἄλφιτα λευκὰ
Οἰκία ναιετάουσιν ὑπὸ πτυχὶ Παρνησσοῖο,
Μαντεύης ἀπάνευθε διδάσκαλοι, οὓς ὅτε βρέφος
Παῖς ἔτ' ἐὼν μελέτησθα· πατὴρ δ' ἐμὸς οὐκ ἀλέγυνεν.
Ἔνθεν δ' ἧπτε ποτώμεναι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῃ,
Κηρία βόσκουσαι, καί τε κραίνουσιν ἔπεσσι.
Αἱ δ' ὅτε μὲν θυίσωσιν ἐδητύος μέλι χλωρὸν,
Προφρονέως ἐθέλουσιν ἀληθείην ἀγορεύειν·
Ἢν δ' ἀπονοσφισθῶσι Θεῶν ἠδεῖαν ἐδωδὴν,

Retrogradi ad Olympũ valde ninosum cõtenderunt
Oblectati cithara, gauisus est igitur cõsultor Iupiter.
Ambos.a.in amicitiã cõduxit: & tũ quidẽ Mercurius
Latonium amauit omnino sicuti adhuc & nunc,
Signum post quã citharã quidẽ pculiacienti præbuit
Amabilẽ cùm didicisset, hic verò sub vlna sonabat.
Ipse autem rursus alterius sapientiæ fingebat artem,
Fistularum vocem fecit procul audibilem.
Et tunc Latonius Mercurium verbis affatus est:

Metuo Maiæ fili nuncie varia consilia habens,
Ne mihi furto auferas citharam ac curuos arcus.
Honorem enim à Ioue habes alterna opera
Facere hominibus in terra multos nutriente.
Verùm si mihi feres Deorũ magnũ iuramẽtũ iurare,
Et capite annuens, vel per Stygiæ fortem aquam,
Omnia vtig meo in animo grata faceres.

Et tunc Maiæ filius promittens annuit,
Nunq̃ se furaturũ quæcung Procliaciẽs posideret,
Neg vnq̃ appropinquare densam domum, at Apollo
Latonius annuit in concordia & amicitia,
Neminem sibi magis charum inter mortales fore,
Neg Deũ, neg virum Iouis fœtum, perfectum autem
Signum immortalium faciam, vt præ omnibus
Fidum meo animo, & honorabilem, verùm postea
Felicitatis, & diuitiarum dabo præclaram virgam,
Auream, trium foliorum, synceram, quæ te seruabit,
Omnes perficiens Deos, verborumq & operum
Bonorum, quæcung dico didicisse ex Iouis consilio.
Vaticinium autẽ optimè à Ioue alite quã scisciteris,
Neg te fatum est discere, neg aliquem alium
Immortalium, hoc enim nouit Iouis mens. verùm ego
Certò persuasus annui ac iurauì forte iusiurandum,
Neg aliquem præter me Deorum immortalium
Alium scire Iouis sapiens consilium.
Et tu frater habens auream virgam ne me iubeas
Fata detegere, quæcung consilio habet altisonus Iu-
Hominum autem alij nocebo, alium iuuabo. (piter.
Multa circumiens magnorum gentes hominum.
Atqui meo vaticinio iuuabitur, quicung vtig vene-
Voce, ac alis perfectarum auium, (rit
Hic à meo vaticinio iuuabitur, neg prætermittam.
Quicung autem vaniloquis fretus auibus,
Vaticinium voluerit præter mentem interrogare
Nostram, intelligere.a.Dijs plus semper existentibus,
Dico, pculiem viam it. ego.a. vtig dona susciperem.
Aliud autem tibi dicam Maiæ valde inclyte fili,
Et Iouis ægidiferi Deorum valde vtilis dæmon,
Parcæ enim quædam sunt sorores natæ
Virgines velocibus gaudentes alis
Tres, super caput autem conspersæ farina alba
Domos habitant sub valle Parnasi,
Absq vaticinio magistræ, quod in bobus
Puer adhuc meditatus sum: pater autem meus curã
non faciebat.
Hinc deinde volantes aliàs alibi
Fauos depascunt, & quæ perficiunt singula.
Hæ.a. quãdoquidẽ insanierint edentes mel viride,
Promptè voluerint veritatem dicere.
Si verò priuatæ fuerint Deorum suaui cibo,

Πφεῶν-

Πφρῶν δ' ἥπφτα παρὲξ ὁδὸν ἡγεμονεύφν.
Τάς τοι ἔπφτα δίδωμι· σὺ δ' ἀτρεκέως ἐρεείνων,
Σὴν αὐτοῦ φρένα τέρπε· καὶ εἰ βροτὸν ἄνδρα δαείης,
Πολλάκι σῆς ὁμφῆς ἐπακούσεϊ, αἶψα τύχῃσι.
Ταῦτ' ἔχε Μαιάδι φίλε, καὶ ἀγραύλας ἑλικας βοῦς,
Ἵππους τ' ἀμφιπόλευε καὶ ἡμιόνους παλαιεργούς·
Καὶ χαροπῖσι λέουσι καὶ ἀργιόδουσι σύεσσι,
Καὶ κυσὶ, καὶ μήλοισιν, ὅσα τρέφει ἄρουρα χθών,
Πᾶσι δ' ὅπη ποθέωσιν ἀνάσσειν κύδιμον Ἑρμῆν·
Οἷον δ' εἰς ἀίδηλον τετελεσμένον ἄγγελον εἶναι.
Ὅστ' ἄδοτός περ ἐών, δώσει γέρας ὅττι ἐλάχιστον.
Οὕτω Μαιάδι υἱὸν ἄναξ ἐφίλησεν Ἀπόλλων
Παντοίῃ φιλότητι. χάριν δ' ἐπέθηκε Κρονίων.
Πᾶσι δ' ὄγε θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ὁμιλεῖ.
Παῦρα μὲν οὖν οἶνησι, τὸ δ' ἄκριτον ἤπεροπεύει
Νύκτα δι' ὀρφναίην φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδι υἱέ·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομαι ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ.

Μοῦσαι μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης
Κυπριδος, ἅτε θεοῖσιν ὅπι γλυκὺν ἵμερον ὦρσε,
Καί τ' ἐδαμάασατο φῦλα καὶ θνητῶν ἀνθρώπων,
Οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θῆρια πάντα
Ἠμὲν ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει ἠδὲ ὅσα πόντος·
Πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Τέλασσας δ' ἁδινὰ (δινὰ) πεπιθεῖν φρένας ἀδ' ἀπατῆσαι,
Κόρῃ τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκώπιδι Ἀθηνῇ.
Οὐ γάρ οἱ δάσθην ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
Ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἄδην καὶ ἔργον Ἄρηος,
Τ' σμιναί τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγεινά.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάκεα καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἠδὲ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θέσσα ἑκάστῃ.
Οὐδέ ποτ' Ἀρτέμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
Δάμνᾳ) ἐν φιλότητι φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη.
Καὶ γὰρ τὴν ἄδε τέχνα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
Φόρμιγγές τε χοροί τε, διαπρύσιοί τ' ὀλολυγαὶ
Ἄλσεά τε σκιόεντα, δικαίων τε πόλις ἀνδρῶν.
Οὐδὲ μὲν αἰδοίῃ κάρῃ ἄδεν ἔργ' Ἀφροδίτης
Ἰσίη, ἣν πρώτην τέκετο Κρόνῳ ἀγκυλομήτης·
Αὖτις δ' ὀψιτάτην, βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Πότνιαν, ἣν ἐμνῶντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων·
Ἣ οὐ μάλ' ὦπα ἔθελεν, ἀλλὰ στερεῶς ἀπέειπεν·
Ὤμοσε δὲ μέγαν ὅρκον, ὃ δὴ τετελεσμένον ἐστὶν,
Ἀψαμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Παρθένον ἔσεσθαι πάντ' ἤματα δῖα θεάων.
Τῇ δὲ πατὴρ Ζεὺς δῶκε καλὸν γέρας ἀντὶ γάμοιο,
Καί τε μέσῳ οἴκῳ κατ' ἄρ' ἕζετο πὰρ ἐλοσσαν.
Πᾶσιν δ' ἐν νηοῖσι θεῶν τιμάοχός ἐστι,
Καὶ ὡδὲ πᾶσι βροτοῖσι θεῶν πέσσεται ἕδρα τέτυκται·
Τάων ἐ δὴ (δὴ) πεπιθεῖν φρένας ἐδ' ἀπατῆσαι,
Τῶν δ' ἄλλων οὔπερ τι πεφυγμένον ἔστ' Ἀφροδίτῃ,
Οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Καί τε παρὲκ Διὸς νόον ἤγαγε τερπικεραύνου,
Ὅστε μέγιστός τ' ἔστι μεγίστης τ' ἔμμορε τιμῆς·
Καί τε ἕ, ὅτε θέλοι, πυκινὰς φρένας ἐξαπαφοῦσα,

Conantur deinde extra viam ducere,
Has tibi postea do, tu autem verè inquirens,
Tui ipsius mentẽ oblecta, & si mortalẽ virũ cognôris,
Sæpiùs tuum vaticinium exaudiet si acciderit.
Hæc habe Maiæ fili, ac agrestes flexipedes boues,
Equosq; cura, & mulos patientes laboris,
Et horribiles leones, & albidentes sues,
Et canes, & oues, quæcunq; nutrit ampla terra.
Omnibus autem in ouibus imperare inclytum Mercurium,
Solum aũt in infernum perfectum nuncium esse.
Quiq; indotatus licet sit, dabit donũ non minimum.
Sic Maiæ filium rex amauit Apollo,
Omni amicitia, gratiam autem imposuit Saturnius:
Cũ omnibusq; hic mortalib. & ĩmortalib. versabat.
Parũ quidẽ igitur iuuat, ad indiscriminatim decipit
Noctem per obscuram gentes mortalium hominum,
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN VENEREM.

Musa mihi dic opera aureæ Veneris
Cypridis, quæq; Dijs dulcem amorem excitauit,
Atq; domauit gentes mortalium hominum,
Auesq; aërias, ac feras omnes. (pontus.
Quascunq; continens multas nutrit, & quascunque
Omnib. a. curæ sunt opera pulcrã coronã habẽtis Citheream.
Tres. a. nõ valẽt flectere animos, neq; decipe, (
Puellamq; ægidiferi Iouis castam Palladem.
Neq; enim illi placuêre opera aureæ Veneris:
Sed vtiq; illi bellaq; placuerunt & officium Martis,
Præliaq; pugnaq;, ac præclara opera curare.
Prima fabros lignarios viros terrestres docuit
Facere scuta, & currus varios ære.
Hæq; virgines mollicarnes in ædibus
Præclara opera docuit in mentem ponens vnicuiq;.
Nunquam Dianam habentem aureum colũ sonorã:
Domat in amicitia subridens Venus.
Etenim huic placuêre arcus, ac in montibus feras necare,
Lyræq; choreæq; celebresq; vlulatus, (
Lucisq; vmbrosi, iustorumq; vrbs virorum,
Neq; quidẽ venerandæ puellæ placuêre opera Veneris
Veste, quam primam peperit Saturnius versutus.
Deinde autem postremam consilio Iouis ægidiferi,
Venerandam, quam expetebant Neptunus & Apollo.
Hæc autem noluit, verùm rigidè respuit.
Iurauit aũt magnum iuramentum, quod vtiq; perfectum est,
Vbi cepisset caput patris Iouis ægidiferi, (
Virgo vti esset omnibus diebus diua Dearum.
Huic. a. pater Iupiter dedit pulcrã donũ loco nuptiarũ
Atq; media in domo sedit pinguedinem capiens.
Omnib. a. in tẽplis Deorũ primum honoris ius habet,
Et ad omnes mortales Deorum honorabilis fuit.
Harum non valet flectere mentes, neq; decipere,
Ex alijs autem nemo est, qui fugit Venerem,
Neq; Deorum beatorum, neq; mortalium hominum,
Quin & Iouis mẽtẽ adimit, qui oblectatur fulminib.
Quiq; maximus est, maximũq; sortitus est honorem.
Et huius quando voluerit sapientẽ mentem decipere

Ῥηϊδίως συνέμιξε κ̓ζθνητῇσι γυναιξί,
Ἥρης ἐκλελαθοῦσα κασιγνήτης ἀλόχοιο,
Ἣ μέγα εἶδος ἄρίστη ἐν ἀθανάτῃσι θεῇσι·
Κυδίστῳ δ̓ ἄρα μιν τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
Μήτηρ τε ῥείη· Ζεὺς δ̓ ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς
Αἰδοίῳ ἄλοχον ποιήσατο κέδν̓ εἰδυῖαν,
Τῇ ὁ̓ καὶ αὐτῇ Ζεὺς γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
Ἀνδρὶ κ̓ζθνητῷ μιχθῆμεναι, ὄφρα τάχιστα
Μηδ̓ αὐτὴ βροτέης ἀνῆς ἀποεργμοῦ ἐυῆς·
Καί ποτ̓ ἐπιδρήσασα ἔπη μ̓ πᾶσι θεοῖσιν
Ἡδὺ γελοιήσασα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ὡς ῥα Θεὰς σινέμιξε κ̓ζθνητῇσι γυναιξί,
Καί τε κ̓ζθνητὰς υἷας τέκεν ἀθανάτοισιν,
Ὡς τε Θεὰς αἰνέμιξε κ̓ζθνητοῖς ἀνθρώποις·
Ἀγχίσεω δ̓ ἄρα οἱ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ,
Ὃς τότ̓ ἐν ἀκροπόλοις ὄρεσιν πολυπιδάκος Ἴδης
Βουκολέεσκεν βοῦς· δέμας ἀθανάτοισιν ἐοικώς.
Τὸν δ̓ ἤδη ἰδοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Ἠράσατ̓, ἐκπάγλως ὃ κ̓ζ Φρεσὶν ἵμερον ἕλκεν.
Εἰς Κύπρον δ̓ ἐλθοῦσα, δυώδεα νηὸν ἔδυνεν
Εἰς Πάφον· ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυώδης·
Ἐνθ̓ ἦγ̓ εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς.
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα Θεοὺς ἐπινίσσεται αἰὲν ἐόντας,
Ἀμβροσίῳ ἑανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν.
Εἵματα δ̓ ἀμφὶ πάντα θοῇ χροῒ εἵματα καλὰ,
Χρυσῷ κοσμηθεῖσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Σεύατ̓ ἔπι Τροίην, προλιποῦσ̓ δυώδεα Κύπρον,
Ὑψι μ̓ νεφέεσσι θοῶς πέρασσα κέλευθον,
Ἴδην δ̓ ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν.
Βῆ δ̓ ἰθὺς σταθμοῖο δἰ οὔρεος· οἱ ὃ μετ̓ αὐτὴν
Σαίνοντες πολιοί τε λύκοι χαροποί τε λέοντες,
Ἄρκτοι, παρδάλιές τε θοαὶ προκάδων ἀκόρητοι
Ἦεσαν· ἡ δ̓ ὁράασσε μ̓ Φρεσὶ τέρπετο θυμόν·
Καὶ ῥ̓ ἐς ἐν σταθεσι βάλ̓ ἵμερον· οἱ δ̓ ἅμα πάντες
Συνδραμον κοιμήσαντο κ̓ζ σκιόεντας ἐναύλους.
Αὐτὴ δ̓ ἐς κλισίας εὐποιήτους ἀφίκανε.
Τὸν δ̓ εὗρε σταθμοῖσι λελειμμένον οἷον ἀπ̓ ἄλλων
Ἀγχίσην ἥρωα, θεῶν ἄπο κάλλος ἔχοντα.
Οἱ δ̓ ἅμα βουσὶν ἕποντο νομεὺς κ̓ζ ποιήεντας
Πάντες, ὁ ὃ σταθμοῖσι λελειμμένος οἷος ἀπ̓ ἄλλων
Πωλεῖτ̓ ἔνθα καὶ ἔνθα, λιγαίνων κιθαρίζων
Στῆ δ̓ αὐτοῦ προπάροιθε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Παρθενίῃ ἀδμήτῃ μέγεθος καὶ εἶδος ὁμοίη,
Μή μιν ταρβήσας ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας.
Ἀγχίσης δ̓ ὁρόων ἐφράζετο θαύμανέ τε
Εἶδός τε μέγεθός τε καὶ εἵματα σιγαλόεντα.
Πέπλον μὲν γὰρ ἔσε φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς,
Εἶχε δ̓ ὑπαγκαμπὰς ἕλικας κάλυκάς τε φαεινάς.
Ὅρμοι δ̓ ἀμφ̓ ἁπαλῇ δειρῇ περικαλλέες ἦσαν,
Καλοὶ, χρύσεοι, παμποίκιλοι. ὡς ὅ̓ σελήνη
Στήθεσιν ἀμφ̓ ἁπαλοῖσιν ἐλάμπετο θαῦμα ἰδέσθαι.
Ἀγχίσῃ δ̓ ἔρος εἷλε, ἔπος δέ μιν αὐτίον ηὐδα,

Χαῖρε ἄνασσ̓, ὅτις μακάρων τάδε δώμαθ̓ ἱκάνεις,
Ἄρτεμις, ἢ Λητὼ, ἢε χρυσὴ Ἀφροδίτη,
Ἢ Θέμις ἠϋγένης, ἠὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἢ πῃ τις Χαρίτων δεῦῤ ἦλυθες, αἵτε Θεοῖσι
Πᾶσιν ἑταιρίζουσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Facilè miscuit cum mortalibus mulieribus,
Iunone clàm à sorore & vxore, (sua:
Quæ magna forma, pulcerrima inter immortales de-
Inclytissimã igitur illam peperit Saturnus versutus,
Materq; Rhea. Iupiter. a. incorruptibilia cõsilia sciens
Venerandam mulierem fecit inclyta scientem,
Huicq; ipsi Iupiter dulcem amorem imposuit animo,
Viro cum mortali vt misceretur, vt quàm celerrimè,
Ne & ipsa humano in concubitu expers non sit,
Atq; aliquando iactans diceret inter omnes Deos,
Dulcè subridens risum amans Venus,
Quòd vtiq; Deos miscuit cum mortalib. mulieribus,
Et mortales filios peperit cum immortalibus,
Quare Deas immiscuit cum mortalibus hominibus,
Anchisæ igitur illi dulcem amorem imposuit animo,
Qui tũ in summis versabatur mõtib. multifontis Idæ
Custodiebat boues, corpore immortalibus similis.
Hunc autem postea cùm vidisset subridens Venus
Amauit, horrendè autem mentem amor cepit.
Cyprũ. a. cùm venisset, odoriferũ templũ ingressa est
Paphi, ibi autem illi templum est araq; sacra,
Vbi hæc ingressa ianuas imposuit lucentes.
Ibi autem illam Gratiæ lauârunt & vnxerunt oleo
Immortali, qualiter Deos cõuenit semper existentes.
Ambrosio peplo. quod vtiq; illi sacratum erat.
Induta autem rectè omnia circa corpus vestimenta
Auro ornata subridens Venus (pulcra,
Contendebat Troiam derelicta odora Cypro,
Altè per nubes velociter faciens iter.
Idam autem peruenit multifontẽ matrem ferarum.
Incedit. a. rectã stabuli viam per montẽ, cum ipsa. a.
Adblandientes canesq; lupi, terribilesq; leones,
Vrsæ. pardiq; veloces, ceruorum insatiabiles
Iuerunt, hæc. a. inspiciens in mẽte oblectabat animũ,
Et his in pectorib. imposuit amorẽ, hi. a. simul omnes
Bini dormiêrunt circa opacos recessus.
Ipsa verò ad tabernacula pulcrè facta peruenit.
Hunc aũt inuenit in stabulis relictum solum ab alijs
Anchisen heroa, à Dijs pulcritudinem habentem.
Alij aũt simul boues sequebantur per pascua pinguia
Omnes. hic autem ad stabulum relictus solus ab alijs
Versabatur hinc & hinc claro & peruio sono citharã
Stetit aũt ipso coram Iouis filia Venus, (pulsans.
Virgini indomitæ magnitudine ac forma similis,
Ne sibi ipsi incuteret timorem antè oculis cõspicatus.
Anchises autem videns perpendebat, mirabaturq;
Formamq; magnitudinemq; & vestes pretiosas,
Peplo etenim induta erat splendidiore ignis radio.
Habebat autem flexos capreolos, calycasq; lucidas.
Catenæ autem circa molle collum perpulcræ erant,
Pulcræ, aureæ, omniuariæ, tanquam autem Luna
Pectora circa mollia splendebant, mirum videri.
Anchisen autem amor cepit, verbum autem illi eõ-
trà dixit,

Saue regina, quæcunq; beatorũ has domos accedis
Diana, vel Latona, aut aurea Venus,
Vel Themis generosa, aut cæsia Pallas,
Vel vtiq; aliqua Gratiarum hæc venisti, quæq; Dijs
Omnibus sociantur, ac immortales vocantur.

Ἢ τις

Ἢ τις Νυμφάων αἳτ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Ἢ Νυμφῶν αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν τε βήσεα ποιήεντα·
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐν σκοπιῇ περιφαινομένῳ ἐνὶ χώρῳ
Βωμὸν ποιήσω, ῥέξω δέ τοι ἱερὰ καλὰ
Ὥρῃσιν πάσῃσι. σὺ δ' εὔφρονα θυμὸν ἔχουσα,
Δός με μὲν Τρώεσσιν ἀριπρεπέ' ἔμμεναι ἀνδρα.
Ποιῆ δ' εἰσοπίσω θαλερὸν γόνον· αὐτὰρ ἔμ' αὖτε
Δηρὸν ἐϋζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο,
Ὄλβιον ἐν λαοῖς, καὶ γήραος ἁψὸν ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίσι κύδιστε χαμαιγενέων ἀνθρώπων,
Οὔτις τοι θεός εἰμι. τί μ' ἀθανάτῃσιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ κ' θνητή τε, γυνὴ δέ με γείνατο μήτηρ.
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτός, εἴπερ ἀκούεις,
Ὃς πάσης Φρυγίης δυτεχίτιο ἀνάσσει.
Γλῶσσαν δ' ὑμετέρην καὶ ἡμετέρην σάφα οἶδα.
Τρωὸς γὰρ μεγάρῳ μετεφοίτεσκεν· ἦ γὰρ ἐμεῖο
Σμικρὴν παῖδ' ἀπάλλε φίλης ὑπὸ μητέρος ἑλοῦσα.
Ὣς δή τοι γλῶσσάν τε καὶ ὑμετέρην σὺ οἶδα.
Νῦν δέ μ' ἀνήρπαξε χρυσόῤῥαπις ἀργοφόντης
Ἐκ χοροῦ Ἀρτέμιδος καὶ χρυσηλακάτου κελαδεινῆς,
Πολλαὶ δ' Νύμφαι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Παίζομεν, ἀμφὶ δ' ὅμιλος ἀπείρετος ἕστεφάνωτο.
Ἔνθεν μ' ἥρπαξε χρυσόῤῥαπις Ἀργοφόντης·
Πολλὰ δ' ἐπήγαγε ἔργα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Πολλὴν δ' ἄκληρόν τε καὶ ἄκλητον, λὺκοι δὲ ὄῆρες
Ὠμοφάγοι φοίτωσι κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Οὐδέ ποτι ψαύειν ἐδόκεον φυσιζόου αἴης.
Ἄγχίσιον δέ με φάσκε παραὶ λέχεσιν καλέεσθαι
Κυδιάνειραν ἄλοχον, τοὶ δ' ἀγλαὰ τέκνα τεκεῖσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δεῖξε καὶ ἔφρασεν, ἤτοι ὅ γ' αὖτις
Ἀθανάτων μετὰ φῦλα βάλε κρατὺς Ἀργοφόντης.
Αὐτὰρ ἐγὼ σ' ἰκόμην, κρατερὴ δέ μοι ἔμπεσε θυμῷ ἀνάγκη.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι ἠδὲ τοκήων
Ἐσθλῶν, (οἱ γάρ τοι γε κακοὶ τοιόνδε τέκοιεν)
Ἀδμήτην μ' ἀγαγὼν καὶ ἀπρήκτων φιλοτήτων,
Πατρί τε σῷ δεῖξον καὶ μητέρι κεδνῇ εἰδυίῃ,
Σοῖς τε κασιγνήτοις οἵ τοι ὁμόθεν γεγάασιν.
Οὐ σφιν ἀφαυρὴ Διὸς ἔσσομαι, ἀλλ' ἐνὶ πᾶσι·
Εἴ τι ἀφαυρὴ γυνὴ ἔσσομαι, ἠὲ καὶ ἐνί.
Πέμψαι δ' ἄγγελον ὦκα μετὰ Φρύγας αἰολοπώλους
Εἰπεῖν πατρί τ' ἐμῷ καὶ μητέρι κηδομένῃ περ.
Οἱ δέ τε μετὰ χρυσόν τε καὶ ἄλλια εἵματα θυπτὰ
Πέμψουσιν σὺ δ' ἄγων πολλὰ καὶ ἀγλαὰ δέξεαι ἄποινα.
Ταῦτα δ' ἐπὴν ποιήσας δαῖνα γάμου ἱμερόεντα,
Τίμιον ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ὣς ἐπέφαθ' ἡ θεὰ γλυκὺν ἵμερον ἐμβάλε θυμῷ.
Ἀγχίσιον δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Εἰ μὲν θνητή τ' ἐσσι, γυνὴ δέ σε γείνατο μήτηρ,
Ὀτρεὺς δ' ἐσσι πατὴρ ὄνομα κλυτός, ὡς ἀγορεύεις,
Ἀθανάτοιο δ' ἔκηλα Διακτόρου ἐκπρὸ ἰκάνεις
Ἑρμέω· ἐμὴ δ' ἄλοχος κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Οὔτις ἔπειτα θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἐνθάδε μ' ἐκχήσει πρὶν σῇ φιλότητι μιγῆναι
Αὐτίκα νῦν δὴ ἔπειτα καὶ ἐκβολον αὐτὸς Ἀπόλλων
Τόξου ἀπ' ἀργυρέου πεφίῃ βέλεα στονόεντα.
Βλοίμην καὶ ἔπειτα γυνὴ εἰκυῖα θεῇσι,

Vel aliqua Nympharum quæ lucos pulcros habitant,
Aut Nympharū, quæ pulcrum montem hunc habitāt,
Et fontes fluuiorum, & cauernas pingues:
Tibi autem ego in specula in loco apparenti
Aram faciam, sacrificabo autem tibi sacra pulcra,
Horis omnibus, tu autem benignum animum habens,
Concede me inter Troianos valde decorū esse virum.
Fac autem postea floridum fœtum, verùm me ipsum
Diu benè viuere, & videre lucem Solis,
Beatum inter populos, & senectutis in limen venire.
Huic respondit postea Iouis filia Venus,
Anchise inclytissime humi genitorum hominum,
Non aliqua Dea sum, quid me immortalibus æquas?
Sed mortalis, mulier autem me genuit mater.
Otreus autem est pater nomine, si quando audis,
Qui omnem Phrygiam benè munitam regnat.
Linguam autem vestram, & nostram apertè noui.
Troiana enim in domo mè nutrix alebat, hæc autem
Paruam filiā educauit, chara à matre cùm accepisset.
Sic vtiq; linguam & vestram benè noui.
Nunc a me rapuit habens auream virgam Argicida,
Ex cœtu Dianæ aureum colum habentis sonoræ,
Multæ autem Nymphæ virgines benè dotatæ,
Ludebam', circa a multitudo infinita coronata erat
Inde me rapuit auream virgam habens Argicida.
Multa autem duxit me ad opera mortalium hominū,
Multam autem exortem & inædificatam, quam feræ
Crudiuoræ frequentant per vmbrosas valles,
Neq; pedibus tangere videbar flantem vitam terrā,
Anchisæ autem me dicebat ad cubilia vocari
Puellam vxorem, abs te a perpulcros filios párere.
At postquam ostendit, & dixit, hic quidem rursus
Immortales ad gentes iuit fortis Argicida.
Verùm ego ad te veni, fortis autē mihi fuit necessitas.
Sed te per Iouem oro, ac per parentes
Bonos, (neq; enim malitalem peperissent,)
Indomitam me ducens & inexpertem rei venereæ,
Patriq; tuo ostende, ac matri inclytæ scienti,
Tuisq; fratribus, qui tecum simul geniti sunt.
Non illis dissimilis nurus ero, sed similis.
Si quid dissimilis mulier ero, siue & non, (habentes
Mittere a nūcium celeriter ad Phrygas varios equos
Dicere patriq; meo, & matri licet illi sit curæ.
Hi autem aurum vtiq; satis, vestemq; textam
Mittent, tu autem multa & præclara accipies dona.
His autem peractis celebra nuptias amabiles,
Honorabiles hominibus & immortalibus Dijs,
Sic cùm dixisset Dea, dulcē amorē impositi animo,
Anchisem a amor cepit, verbum a dixit atq; nominabat,
Si quidē mortalis es, mulier autē te genuit mater,
Otreus autem est pater nomine inclytus, vt narras,
Immortalis autem causa nuncij vtiq; huc peruenis
Mercurij, mea autē mulier vocaberis diebus omnibus
Nemo deinde Deorum, neq; mortalium hominum
Hic me tenebit quò minus tibi in amore miscear
Statim nunc, neq; si vtiq; procul iaciens ipse Apollo
Arcu ab argenteo emiserit iacula tristia.
Velim vtiq; postea mulier similis deabus,

Σῆς δύνης ὑπιβᾶς, δῶμα δόμον ἄϊδηος εἴσω.
Ὣς εἰπὼν ὠν, λάβε χεῖρα. Φιλομμειδὴς δ' Ἀφροδίτη
Ἔρπε μετασρεφθεῖσα, καθ' ὄμματα καλὰ βαλοῦσα
Ἐς λέχος εὐήρωτον, ὅ, τι περ πάρος ἔσκεν ἄνακτι
Χλαίνῃσιν μαλακῇς ἐρωμισίον· αὐτὰρ ὕπερθεν
Ἄρκτων δέρματ' ἔκειτο, βαρυφθόγγων τελεόντων,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν λεχέων εὐποιήτων ἐπέβησαν,
Κόσμον μέν οἱ πρῶτον ἀπὸ χροὸς εἵλε φαεινὸν,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε καὶ ὅρμους.
Λῦσε δὲ οἱ ζώνην, ἰῇ εἵματα σιγαλόεντα
Ἔκδυε, καὶ κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Ἀγχίσης· ὁ δ' ἔπειτα θεῶν ἰότητι καὶ αἴσῃ,
Ἀθανάτῃ παρέλεκτο θεᾷ βροτὸς, οὐ σάφα εἰδώς.
Ἦμος δ' ἀψ εἰς αὖλιν ἀποκλίνουσι νομῆες
Βοῦς τε καὶ ἴφια μῆλα νομῶν ἐξ ἀνθεμοέντων,
Τῆμος ἄρ' Ἀγχίσῃ μὲν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχυτο
Νήδυμον, αὐτὴ δ' ἥρωϊ σὺν τὰ ἕματα καλὰ
Ἑσσαμένη δ' ἀμφὶ παῖπτε θεὴ περὶ δῖα θεάων,
Ἔστη παρὰ κλισίῃ δαιήτοιο μελάθρου.
Ἦρε κάρη· καλὴ δὲ παρηίων ἀπέλαμπεν
Ἀμβροτον, οἷόν τ' ἐὺν εὐστεφάνῳ Κυθερείῃ.
Ἐξύπνῳ τ' ἀνέγειρεν ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὄρσο Δαρδανίδη· τί νυ νήγρετον ὕπνον ἰαύεις;
Καὶ φέασαι εἴ τι ὁμοίη ἐγὼν ἐνὶ φρεσὶ μήλομαι εἶναι
Οἷόν μ' τὸ πρῶτον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἐνίσπες.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐξύπνοιο μάλ' ἐμμαπέως ὑπάκουσεν.
Ὡς δ' εἶδεν δειρήν τε καὶ ὄμματα καλὰ Ἀφροδίτης,
Τάρβησέν τε καὶ ὄσσε παλιγκλιδὸν ἄλλοσε τρέψε.
Αὖψα δ' αὖτις χλαίνην τε καλύψατο καλὰ πρόσωπα,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αὐτίκα σ' ὡς τὰ πρῶτα θεὰ εἶδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ἔγνων ὡς θεὸς ἦσθα· σὺ δ' οὐ νημερτὲς ἔφησθα.
Ἀλλά σε πρὸς Διὸς γουνάζομαι αἰγιόχοιο,
Μή με ζωὸν ἀμενηνὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἐάσῃς
Ναίειν, ἀλλ' ἐλέαιρε· σὺν ἠπιοφάρμακος ἀνὴρ
Γίγνεθ' ὅστε θεοῖς ἐνάριθμος ἀθανάτῃσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε κατὰ χθονὸς ἀνθρώπων,
Θάρσει, μηδέ τι σῇσι μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
Οὐ γάρ τοι τι δέος παθέειν κακὸν ἐξ ἐμέθεν γε,
Οὐδ' ἄλλων μακάρων· ἐπεὶ φίλος ἐσσὶ θεοῖσι.
Σοὶ δ' ἔσται φίλος υἱὸς ὃς ἐν Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδεσσι διαμπερὲς ἐκγεγάονται.
Τῷ δ' οὔ κε Αἰνείαο ἄνομ' ἔσται οὐδὲ κατ' οἶκον
Ἔσχεν ἄκος· σὺν νηυσὶ βροτῷ ἀνέρι ἔμπεσον ὕδωρ.
Ἀγχίθεοι δ' μάλιστα κατὰ χθονὸς ἀνθρώπων
Αἰεὶ ἐφ' ὑμετέρης γλυκερῆς εἰδός τε φυήν τε.
Ἦ τοι μὲν Ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς
Ἥρπασ' ἐὸν διὰ κάλλος, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη,
Καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ὑπιοινοχοεύοι,
Θαῦμα ἰδέσθαι, ὡς ἀίπασι τετιμένος ἀθανάτοισι,
Χρυσέῃ ἐν κρατῆρι ἀφύσσων νέκταρ ἐρυθρόν.
Τρῶα δ' πένθος ἄλαστον ἔχε φρένας ἀδμήτοιο
Ὅππως οἱ φίλον υἱὸν ἀνήρπασε θεσπεσίη ἄελλα·
Τὸν δ' ἤπφαε γόασκε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Καί μιν Ζεὺς ἐλέησε, δίδου δέ οἱ ἡγεμονῆας
Ἵππους οἳ πάντεσσι μετ' ἀθανάτοισι φέρεσκον.

Tuum cubile aſcendens, ingredi domum inferni.
Sic locutus, cepit manum, ſubridens. a. Venus
Ibat verſa, oculos pulcros ejiciens
Ad lectum bene ſtratum, vbi antea erat regi
Veſtibus mollibus ſtratum, at inſuper
Vrſorum pelles iacebant, grauiuocumq; leonum,
Quos ipſe occiderat in montibus altis,
Hi. a. poſtquam lectos bene conſtructos aſcenderunt.
Ornamẽtũ quidẽ illi primũ à corpore abſtulit lucidũ,
Fibulasq; flexibiles, helicasq; calycasq; & monilia.
Soluit. a. illius zonam & veſtes ſtupendas
Exuebat, ac depoſuit in ſedem aureis clauis confixam
Anchiſes, hic autem poſtea Deorum ſententia & fato
Cũ immortali cõcubuit Dea mortalis nõ apertè ſciẽs,
Quando autem rurſus ad ſtabulum redeũt paſtores,
Bouesq; & generoſæ oues paſcuis è florentibus.
Tunc vtiq; Anchiſæ quidem dulcẽ ſomnũ effundebat
Suauem, ipſa verò corpore induebat veſtes pulcras.
Induta autem rectè omnia circa corpus diua Dearũ.
Stetit igitur in lectum bene conſtructæ domus
Sustulit caput, pulcritudo. a. genarum ſplendebat
Immortalis, qualisq; eſt bene coronatæ Cytheree.
A ſomno autem excitauit, verbumq; dixit, atq; nominabat.
Exurge Dardanide, quare inexpergibilẽ ſomnũ dormis?
Ac dic ſi quid ſimilis ego videor eſſe, (mihi
Qualem me primum oculis inſpexiſti.
Sic dixit, hic. a. à ſomno valde promptè exaudiit,
Vt autem vidit collum & oculos pulcros Veneris,
Timuitq; & oculos declinando vertit alibi.
Iterum autem retrò veſte cooperuit pulcram faciem,
Et illam precatus verba alata dixit,
Statim te vt primùm Dea vidi oculis,
Cognoui vt Dea eras, tu autem non verum dixiſti,
Verùm te per Iouem oro ægidiferum,
Ne me viuentem debilem inter homines ſinas
Habitare, verùm miſerere, quoniam nõ longæuus vir
Fit, quiſquis cum Deabus concumbit immortalibus.
Huic. a. reſpondit deinde Iouis filia Venus,
Anchiſe inclytiſſime mortalium hominum,
Confide, neq; tuo in animo timeas valde.
Neq; enim tibi aliquis timor malum pati ex me,
Neq; ex alijs beatis, quoniam amicus es Dijs.
Tibi autem erit charus filius, qui Troas regnabit,
Et filijs filij omnino naſcentur.
Huic. a. & Æneas nomen erit, quoniam me grauis
Habuit dolor, quòd mortalis viri incidi ad lectum.
Propè Dij autem maximè mortalium hominum
Semper à veſtra natione, formaq; ingenioq;.
Hic quidem flauum Ganymedem conſultor Iupiter
Rapuit ſuã propter pulcritudinẽ, vt cũ Dijs conuerſa-
Et Iouis in domo Dijs vinum effunderet, (retur,
Mirabile viſu, ab omnibus honoratus immortalibus.
Aureo ex cratere hauriens nectar rubrum.
Troianũ (regẽ). v. luct° perpetu° habebat p̃cordia neq;
Vbi illi charũ filium rapuit diuina procella, (nouerat
Hunc deinde lugebat omnino in diebus omnibus,
Et illum Iupiter miſertus eſt, dedit. a. illi filij dona
Equos velocipedes, quiq; immortales fuerunt,

Τὰς

Τῇς οἱ δῶρον ἔδωκεν ἔχειν· εἶπέν τε ἕκαστα
Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσι Διάκτορος Ἀργεϊφόντης,
Ὡς ἔοι ἀθανάτη τε καὶ ἐς ἀγήρω ἤματα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ὄγ' ἔκλυεν ἀγγελιάων,
Οὐκέτ' ἔπειτα γόασκε γεγηθὼς ἦτορ ἔσω δὲ
Γηθόσυνος καὶ δ' ἵπποισιν ἀελλοπόδεσσιν ὀχεῖτο.
Ὡς δ' αὖ Τιθωνὸν χρυσόθρονον ἦρασε ἠὼς,
Υἱὸν μετέρης γενεῆς, ἀπεείκελον ἀθανάτοισι.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσουσα κελαινεφέα Κρονίωνα
Ἀθάνατόν τ' εἶναι ἠδὲ ζώειν ἤματα πάντα·
Τῇ δ' ἄρα Ζεὺς ἐτέλεσσε, καὶ ἐκρήηνεν ἔέλδωρ.
Νηπίη, οὐδ' ἐνόησε μετὰ φρεσὶ πότνια ἠὼς
Ἥβην αἰτῆσαι, ξυνεόν τ' ἀπὸ γῆρας ὀλοιόν.
Τὸν δή τοι ἔως μὲν ἔεργε πολυήρατος Ἥβη,
Ἣ οἱ περπόμενος χρυσοθρόνῳ ἠερίῃφι.
Ναῖε παρ' Ὠκεανοῖο ῥοὰς ἀπὶ πείρατα γαίης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πρῶτα πολιαὶ κατέχυντο ἔθειραι
Καλῆς ἐκ κεφαλῆς καὶ δίεφι πέλετο τε γενείῳ,
Τοῦ δή τοι δίης μὲν ἀπείχετο πότνια ἠώς,
Αὐτὰρ δ' αὖτ' ἀτίταλλεν ἐνὶ μεγάροισιν ἔχουσα
Σίτῳ τ' ἀμβροσίῃ τε, καὶ εἵματα καλὰ δίδοῦσα,
Ἀλλ' ὅτε δὴ πάμπαν συγερὸν κατὰ γῆρας ἔπῆλυ,
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων δύνατ' ἐδ' ἀνεῖραι,
Ἦ δὲ δὲ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Ἐν θαλάμῳ κατέθηκε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς.
Τοῦ δή τοι φωνὴ ῥεῖ ἄσπετος, οὐδέ τι κίνυς
Ἔσθ' οἵη πάρ ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε τοῖον ἐν ἀθανάτοισιν ἐλοίμην,
Ἀθάνατόν τ' εἶναι ἠδὲ ζώειν ἤματα πάντα.
Ἀλλ' εἰ μὲν τοιοῦτος ἐὼν εἶδός τε δέμας τε
Ζώοις, ἠμέτερός τε πόσις κεκλημένος εἴης (τοι.
Οὐκ ἂν ἔπειτά μ' ἄχος πυκινὰς φρένας ἀμφικαλύπ-
Νῦν δέ σε μὲν τάχα γῆρας ὁμοίιον ἀμφικαλύψει
Νηλεές, ὅγ' ἕπεται παυροβίοισι βροτοῖσιν.
Οὐλόμενον, καματηρὸν, ὅτε στυγέουσι θεοί περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ μέγ' ὄνειδος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἔσται ἤματα πάντα διαμπερὲς εἵνεκα σεῖο,
Οἳ πρίν ἐμὲς δάρους, καὶ μήτιος εἵνεκα πάντας
Ἀθανάτους σεμνέμιξα καὶ θνητῇσι γυναιξί,
Τάρβεσκον. πάντας γὰρ ἐμὸν δάμνασκε νόημα.
Νῦν δὴ ἐκέτι μοι ἔσται ἐξονομήνασθαι
Τῶν μετ' ἀθανάτοισιν. ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀάσθην,
Σχέτλιον, οὐκ ὀνόσιμον, ἀπεπλάγχθην δὲ νόοιο,
Παῖδα δ' ὑπὸ ζώνῃ ἐθέμην βροτῷ εὐνηθεῖσα.
Τὸν μὲν, ἐπεὶ δὴ πρῶτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νύμφαι μιν θρέψουσιν ὀρεσκῴοι βαθύκολποι,
Αἳ τὸ δὴ ναιετάουσιν ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε,
Αἵρ' οὔτε θνητῆς οὔτ' ἀθανάτοισιν ἔπουν).
Δηρὸν μὲν ζώουσι, καὶ ἄμβροτον εἶδαρ ἔδουσι,
Καί τε μετ' ἀθανάτοισι καλὸν χορὸν ἐρρώσαντο.
Τῇσι δὲ Σιληνοί τε καὶ Ἀργοφόντης
Μίσγονθ' ἐν φιλότητι μυχῷ σπείων ἐροέντων.
Τῇσι δ' ἅμ' ἠέλαται νέες δρύες ὑψικάρηνοι
Γηγενέσσιν ἔφυσαν ἐπὶ χθονὶ βωλοτείρῃ,
Καλαί, τηλεθάουσαι ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν
Ἑδρηται θείῃσι. τεμεῖν δέ ἑ κικλήσκουσιν
Ἀθανάτων, οἷς δ' οὔτι βροτοὶ κείρουσι σιδήρῳ·
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ μοῖρα Παρεσσήκῃ θανάτοιο,
Ἀζάνεται μὲν πρῶτον ἐπὶ χθονὶ δένδρεα καλὰ,

Hos illi dono dedit habere, dixitq; singula
Iouis consilijs nuncius Argicida,
Quòd esset immortalis et inseneſcibilis in dieb. omnibus:
At postquam Iouis hic audiuit nuncium,
Nō amplius postea lugebat. gauisus. a. est mentē intº,
Lætus. a. equis velocibus vehebatur.
Vt. a. iterū Tithonū habens aureā sedē rapuit aurora
Vestræ nationis similem immortalibus.
Dedit se ad viam peritura nigrinubem Saturnium,
Immortalemq; esse ac viuere in diebus omnibus.
Huic. a. Iupiter annuit, & perfecit desiderium,
Insana, neq; intellexit in mente veneranda aurora
Heben petere, radereq; senectam pernicioſam.
Hunc. a. quousq; quidē habebat à multis amata Hebe
Aurora oblectatus aurithrona ab aëre genita,
Habitabat apud Oceani fluxum ad terminos terræ.
Verùm postquam primi cani effundebantur capilli
Pulcro ex capite, & ex generoſa barba,
Huius quidem à lecto abſtinebat veneranda aurora.
Ipſum autem rurſus nutriebat domi habens
Ciboq; ambroſiaq;, & veſtes bonas dans. (bat
Verū quādo vtiq; omnino ad odioſam senectā ppera-
Neq; aliqd membrorū mouere valebat, neq; attollere.
Hoc. a. illi in animo optimum videbatur conſilium:
In thalamum depoſuit, ianuas. a. impoſuit lucidas.
Huius vtiq; vox fluit indicibilis, neq; vis
Est qualis antea fuit in flexibilibus membris,
Non vtiq; ego te talem inter immortales caperem.
Immortalemq; esse, & viuere in diebus omnibus.
Sed ſi quidem talis tu formaq; corporeq;
Viueres, nosterq; vir vocatus eſſes, (tē cooperiret:
Non vtiq; deinde me luctus ſecundum denſam men-
Nunc à te quidem celeriter ſenectus ſimilis cooperiet
Immiſericors, quæ postea astat hominibus,
Perniciosa, laboriosa, quam & Dij odio habent.
At mihi magna iniuria inter immortales Deos
Erit in diebus omnibus omnino cauſa tui,
Qui anteq; meas cōuerſationes, et cōſilia, quib. oli oēs
Immortales commiſcui cum mortalibus mulieribus,
Timebant, omnes enim meum domabat conſilium.
Nūc. a. vtiq; nō amplio mihi licebat gemēs nominare
Hoc iter immortales: ſiqdē ingēti mulcta mulctata sū
Damno duro nec tolerando, aberraui. a. mente mea.
Filium. a. ſub zona poſui cum mortali mixta.
Hunc quidem vbi vtiq; primùm viderit lucem Solis,
Nymphæ illū nutriēt mōtanæ pfunda pectora habētes
Quæ hūc habitāt montē magnumq; valde diuinūq;,
Quæ vtiq; neq; mortales neq; immortales ſequuntur.
Diu quidem viuunt, & immortalem cibū comedunt,
Atq; cum immortalib. pulcram choream inſtaurant.
Cum his. a. Sileniq; & bonus explorator Argicida,
Miſcebātur in amore in receſſu ſpeluncarū amabilium.
His. a. ſimul aut abietis, aut quercus alti capitis
Genitis nati fuēre ſuper terram alentem viros
Pulcræ, florentes in montibus altis
Stant altæ. lucos autem vocant
Immortalium. has autem non mortales ſecant ferro:
Sed quando vtiq; Parca aſtiterit mortis,
Siccantur quidē primùm ſuper terra arbores pulcræ.

Φλοιὸς δ' ἀμφιθέει φθινύθει, πίπτουσι δ' ἀπ' ὄζοι,
Τῶν δ' ἐχ' ὁμοῦ ψυχὴ λείπει φάος Ἠελίοιο.
Αἱ μὲν ἐμὸν θρέψουσι τεκὼν σφίσιν υἱὸν ἔχουσαι.
Τὸν μὲν ἐπὶ πρῶτον ἕλῃ πολυήρατος ἥβη,
Ἄξουσίν σοι δεῦρο θεαὶ, δείξουσί τε παῖδα
Σοὶ δ' ἐγὼ, ὄφρα ταῦτα μὴ φρεσὶ πάντα διέλθω,
Εἰς πέμπτον ἔτος αὖτις ἐλεύσομαι υἱὸν ἄγουσα,
Τὸν μὲν ἐπὶ πρῶτον ἴδῃς θαλερῷ ὀφθαλμοῖσι,
Γηθήσεις ὁρόων· μάλα γὰρ θεοείκελος ἔσται.
Ἄξεις δ' αὐτίκα νιν ποτὶ Ἴλιον ἰρὴν ἐμέουσαν.
Ἢν δέ τις εἴρηται σε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Ἥ τις σοι φίλον υἱὸν ὑπὸ ζώνῃ θέτο μήτηρ,
Τῷδε σὺ μυθείσθω μεμνημένος, ὥς σε κελεύω·
Φασὶν νύμφης Καλυκώπιδος ἔκγονον εἶναι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος κατάφυλλον ὕλῃ.
Εἰ δέ κεν ἐξείρῃς καὶ ἐπὶ δύξεαι ἄφρονι θυμῷ,
Ἐν φιλότητι μιγεῖσαν ἐϋστεφάνῳ Κυθερείῃ,
Ζεύς σε χολωσάμενος βαλέει ψολόεντι κεραυνῷ.
Εἴρηταί τοι πάντα· σὺ δ' ἴσχεο σῇσι νοήσῃς,
Ἴσχεο, μηδ' ὀνόμαινε, θεῶν δ' ἐποπίζεο μειλίων.
Ὣς εἰπὼν ὤιξε πρὸς ἠέρα δῖαν ἰοῦσα.
Χαῖρε θεὰ Κύπρου εὐκτιμένης, μετὰ σεῖο δ' ἐγὼν ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

Cortex.a.circũ quamg; corrumpitur, cadũt.a.rami.
Horum autem simul anima reliquit lucem Solis.
Hæ quidem meum nutrient apud se filium habentes.
Hũc quidẽ cùm vtig; primùm ceperit à multis amata
Ducent tibi huc Deæ, ostendentq; puerum. (Hebe,
Tibi autem ego vt hæc in mentem omnia narrem,
In quintum annum rursus veniam filium ducens,
Hunc quidem vbi vtig; primùm videris florẽ oculis
Gaudebis videns, valde enim dijs similis erit.
Duces autem statim illum ad Troiam ventosam.
Si autem aliquis interrogasset te mortaliũ hominũ.
Quæ tibi charum filium sub zona posuit mater,
Huic tu dicere memor sis vt te iubeo.
Dicunt quidem Nymphæ Calycopidis progeniẽ esse,
Quæ hunc habitant montem indutum sylua.
Si.a.vtig; rem ipsam diceres, & iactes demẽti animo
In amorẽ mixtum esse cum benè coronata Cytherea,
Iupiter te iratus feriet ardenti fulmine.
Dicta sunt tibi nomina, tu.a.(his) mente tua pceptis
Cohibe te, neq; nomina, Deorum autem obserua irã.
Sic effata abijt ad cælum ventosum.
Salue Dea Cyprum benè habitatam regnans,
A te autem ego incipiens transibo aliam ad laudem.

ΕἸΣ ΤῊΝ ΑὐΤΉΝ.

Ἰοδόκον χρυσοστέφανον καλὴν Ἀφροδίτην
Ἄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
Εἰναλίης. ὅθι μιν Ζεφύρου μαὶ ὑγρὸν ἀέντος
Ἤνεικεν κῦμα σὺν ὁλοφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἀφρῷ ἐνὶ μαλακῷ τὴν δὲ χρυσάμπυκες Ὧραι
Δέξαντ' ἀσπασίως, περὶ δὲ ἄμβροτα εἵματα ἔσσαν.
Κεφαλῇ δ' ἐπ' ἀθανάτῳ στεφάνῳ δὺ τυκτὸν ἔθηκαν,
Καλῷ, χρυσείῳ· ἐν δὲ τρητοῖσι λοβοῖσιν
Ἄνθεμ' ὀρειχάλκου τε καὶ χρυσοῦ τε τιμήεντος.
Ἀμφὶ δὲ ἁπαλῇ δειρῇ καὶ στήθεσιν ἀργυρέοισιν
Ὅρμοισι χρυσέοισιν ἐκόσμεον, οἷσί περ αὐταὶ
Ὧραι κόσμηθεν χρυσάμπυκες, ὁππότ' ἴοισιν
Εἰς χορὸν ἱμερόεντα θεῶν ἐς δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα περὶ χροῒ κόσμον ἔθηκαν,
Ἦγον ἐς ἀθανάτους· οἱ δ' ἠσπάζοντο ἰδόντες,
Χερσίτ' ἐδεξιόωντο. ἑκὰς δ' ἠρήσαντο ἕκαστος
Εἶναι κουριδίλλιον ἄλοχον, ἧς οἶκα δ' ἄγεσθε,
Εἶδός θ' ἁρμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης.
Χαῖρ' ἑλικοβλέφαρε, γλυκυμείλιχε· σὸς δ' ἐν ἀγῶνι
Νίκην τῷδε φέρεσθαι ἐμὴν δ' ἔντυνον ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

IN EANDEM.

Venerãdã aureã coronã habentẽ pulcrã Venerẽ
Canam, quæ Cypri munimenta sortita est
Maritimæ, vbi illam Zephyri vis molliter spirantis
Suscitauit per vndam multisoni maris.
Spuma in molli, hanc autem aureis frænis Horæ
Susceperũt hilariter, immortales aũt vestes induêre:
Caput.q.sup immortale coronã benè constructã po-
Pulcram auream, tribus autem ansis (suêre
Donum orichalci auriq; honorabilis.
Collum autem molle, ac pectora argentea
Monilibus aureis ornabant, quibus ipsæ
Horæ ornatæ fuêre aureis frænis quando irent
Ad choream amabilem Deorum & Domos patris.
Verùm postquã omne circa corp⁹ ornamẽtũ posuêre,
Duxêre ad immortales, hi.a.amplectebãtur vidẽtes
Manibusq; saltabant, & cupijt vnusquisq;
Esse puellam mulierem, & domum ducere,
Formã admirãtes violaceã coronã habẽtis Cytheream,
Salue nigris (aut rotundis) palpebris, dulciloqua, da
verò in certamine
Hoc victoriam ferre, meam.a.præparatam cantionem,
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

ΔΙΌΝΥΣΟΣ, Ἠ ΛΗ̃ΣΤΑΙ.

Ἀμφὶ Διώνυσον Σεμέλης ἐρικυδέα υἱὸν
Μνήσομαι, ὡς ἐφάνη πρῶτα θεὸς θνητοῖσιν ἐν ἀλὸς ἀτρυγέτοιο,
Ἀκτῇ ἔπι πρωθλῇτι, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικώς
Πρωθήβῃ. καλαὶ δὲ περισταδὸν ἔσπετο ἔθρῃ
Κυάνεαι, φᾶρος δὲ περὶ στιβαροῖς ἔχεν ὤμοις
Πορφύρεον. τάχα δ' αὖδρες ἐυσταμβὰ ἀπὸ νηὸς
Λῃϊσὴ πρόφρονες ἔβαν ἔπι οἴνοπα πόντον
Τυρσηνοί· τὸν δ' ἦγε κακὸς μόρος. οἱ δὲ ἰδόντες
Νεῦσαν ἐς ἀλλήλους, τάχα δ' ἔκθορον. αὖλα δ' ἑλόντες
Εἶσαν ἔπι σφετέρης νηὸς κεχαρημένοι ἦτορ.

DE Dionyso Semeles inclytæ filio
Memor ero, vt apparuit apud littus maris,
Acta in longa iuueni viro similis
Nup pubescẽti, pulcrè.a.cõcutiebãt capilli (humeros
Cyanei: vestẽ.a.circa validos aut cõpactos habebat
Purpureã, citò.a.viri bona transtra habenti ex naui
Latrones peruenêre velociter ad nigrum pontum
Tyrrheni, hos.a.duxit mala mors, hi autẽ conspicati
Annuêre ad inuicẽ, citò.a.saliêre, statim.a.capiẽtes
Abiêre ad suam nauem læti animo.

Τὸν γάρ μιν ἔφαντο διοτρεφέων βασιλήων
Εἶναι, Ϛ δεσμοῖς ἤθελον δῆσαι ἀργαλέοισι.
Τὸν δ' οὐκ ἴαχε δεσμὰ, λύγοι δ' ἀπὸ τηλόσ' ἔπιπτον
Χερῶν ἠὲ ποδῶν· ὁ δ' μειδιάων ἐκάθητο
Ὄμμασι κυανέοισι, κυβερνήτης δ' ἐνόησας,
Αὐτίκα οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,

Δαιμόνιοι, τίνα τόνδε θεὸν δεσμήσετ' ἐλόντες,
Καρτερὸν, ὅν φέρει ἠιόσι μιν νηῦς εὐεργής.
Ἦ γὰρ Ζεὺς ὅδε γ' ἐστὶν, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ἢ Ποσειδάων. ἐπεὶ οὔ θνητοῖσι βροτοῖσιν
Εἴκελος. ἀλλὰ θεοῖς οἱ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν.
Ἀλλ' ἄγετ', αὖτ' ἀφέωμεν ἐπ' ἠπείροιο μελαίνης
Αὐτίκα· μηδ' ἅπτ' χεῖρας ἰάλλετε, μή τι χολωθεὶς
Ὄρση ἀργαλέας ἀνέμους ἠ λαίλαπα πολλήν.

Ὣς φάτ'· τὸν δ' ἀρχὸς συνερῴ ἐνίπα πεμύθῳ,
Δαιμόνι' ἦρον ὅρα, ἅμα δ' ἱστίον ἕλκεο νηός,
Σύμπαντ' ὀθόνια λαβών. ὅδε δ' αὖτ' ἀνδρεσσι μελήσει.
Ἔλπομαι, ἠ Αἴγυπτον ἀφίξεσθαι, ἠ ὅγε Κύπρον,
Ἠ ἐς Ὑπερβορέους, ἠ ἑκάστερω· ἐς ὅ κε τελευτὴ
Ἔλθῃ καὶ ἑτάρους αὖτε φίλους Ϛ κτήματα πάντα,
Οὕς τε κασιγνήτους· ἐπεὶ ἡμῖν ἔμβαλε δαίμων.

Ὣς ἐπιὼν. ἰσόν τε Ϛ ἱστὸν ἕλκετο νηός.
Ἔμπνυσεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον· ἀμφὶ δ' ἄρ' ὅθονα.
Κατθαύσσαν. τάχα δὲ σφιν ἐφαίνετο θαύματα ἔργα·
Οἶνος μὲν πρώτιστα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
Ἡδύποτος ῥέε κηλάρυζε δ' ὠὴ δι, ὤρνυτο δ' ὀδμὴ,
Ἀμβροσίη. ναῦται δὲ τάφος λάβε πάντας ἰδόντας.
Αὐτίκα δ' ἀκρότατον ὠὴ ἱστίον ἐξετανύσθη
Ἄμπελος σὺν μὲ Ϛ σῦκα, κατηρεφέων τὸ ὃ πολλοὶ
Βότρυες, ἀμφ' ἰσὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς
Ἄνθεσι τηλεθάων, χαρίεις δ' ὅπι καρπὸς ὀρώρει.
Πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον· οἱ δ', ἰδόντες,
Μηδήδεα κέλευον ἐπὶ πρυμνησίῳ κυβερνήτῃ
Γῆ πελάσαι. ὁ δ' ἄρα σφι λέων γένετ' αἰθιοπεύς
Δεινὸς ἐπ' ἀκροτάτης, μέγα δ' ἔβραχεν. ἐν δ' ἄρα μέσσῃ
Ἄρκτον ἐποίησεν λασιαύχενα, σήματα φαίνων·
Ἀμφὶ δ' ἔσαν μεμαυῖα· λέων δ' ὅπι σέλμα Ϛ ἄκρον
Δεινὸν ὑπόδρα ἰδὼν. οἱ δ' εἰς πρύμνην ἐφόβηθεν,
Ἀμφὶ κυβερνήτῃ ὃ σοφρονα θυμὸν ἔχοντα
Ἔσταν ἄρ' ἐκπλαγέντες· ὁ δ' ἐξαπίνης ἐπορέσσας
Ἀρχὸν ἔλ'. οἱ δ' ὑπέρασε κακὸν μόρον ἐξαλύοντες,
Πάντες ὁμῶς πήδησαν, ἐπεὶ ἴδον εἰς ἅλα δῖαν.
Δελφῖνες δ' ἐγένοντο· κυβερνήτην δ' ἐλεήσας
Ἔσχεθε, καί μιν ἔθηκε πανόλβιον ἔπλετο μοῖραν.

Θάρσει δῖε κεάτωρ τῷ μῷ κεχαρισμένε θυμῷ·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διόνυσος ἐρίβρομος, ὃν τέκε μήτηρ
Καδμηὶς Σεμέλη, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα.
Χαῖρε τέκος Σεμέλης διώπιδος ἐρατὴ ἔσσι
Σεῖό γε ληθόμενον, γλυκερῷ κοσμήσομαι ἀοιδῷ.

Filium enim illum dixêre à Ioue nutritorum regum
Esse, ac vinculis volebant ligare difficilibus.
Hũc.a.nõ tenebãt vincula, vimina a.procul cadebãt
À manibus, & à pedibus: hic autẽ subridens sedebat
Oculis subnigris, gubernator autem (hoc) intellecto
Statim suos socios hortatus est, dixitq;,

Miseri, qualem hunc Deum, ligatis capientes
Fortem, neq; ferre illum potest nauis bene facta,
Aut enim Iupiter hic est, aut argentiarcus Apollo,
Aut Neptunus, quoniam non mortalibus hominibus
Similis est, at Dys qui Olympicas domos habent.
Verùm agitè hunc dimittamus ad continẽtem nigrũ
Statim, neq; in eum manus conijcite, ne iratus
Excitet difficiles ventos, ac turbinem multum.

Sic dixit, huic autem dux odioso respondit verbo,
Infelix secundũ ventũ vide, simul.a.velũ trahe nauis
Simul omnia arma capiens, hic autem viris curæ erit.
Spero, aut Aegyptum veniet, aut hic in Cyprum.
Vel ad Hyperboreos, vel utroq; tandem autem,
Aliquando dicet suos amicos, & possessiones omnes,
Suosq; fratres postquam nobis obtulit Deus.

Sic locutus, malumq; & velem trahebat nauis.
Flauit autem vẽtus in medio veli, circum autẽ armæ
Expediebãt, citò.a.illis apparebãt admirabilia opera.
Vinum quidem primùm velocem per nauim nigram
Dulcipotum fluebat odorũ, excitabatur autem odor
Immortalis, nautas.a.sepulcrũ cepit omnes cõspicatos.
Statim autem in summitate veli extensa est
Vitis, huc atq; huc, pendebant autem multæ
Vuæ, circa autem malum voluebatur hedera
Floribus virescens, gratus autem fructꝰ excitabatur.
Omnes autem scalmi coronas habebãt, videntes autẽ
Mededen, tunc deinde gubernatorem hortabantur
In terrã appropinquare, hic.a.leo factꝰ fuit ĩter nauim
Grauis in summitate, valde.a.rugiebat, ĩ media verò
Vrsum fecit hirsutum ceruice, signa ostendens.
Surrexit autem acer, leo autem in sede summa
Grauiter toruum videns, hi autem in puppi timuêre.
Circum autẽ gubernatorẽ sapientem animũ habentẽ
Stetêre vtiq; stupefacti, hic.a.repente impetu facto
Ducem cepit, hi autem foras malam mortẽ fugientes,
Omnes simul saliêre cùm vidissent in mare diuum.
Delphines autem facti fuêre: gubernatorẽ.a. miserꝰ,
Habuitq; & illum fecit beatissimum, dixitq; verbum,

Confide diue rector meo grate in animo.
Sum aũt ego Bacchus magnisonus, quẽ peperit mater
Cadmea Semele Iouis in amorem mixta.

Salue nate Semeles pulcriocule, haudquaquã licet
Tui oblitum, suauem ornare cantionem.

ΕΙΣ ΑΡΕΑ.

Ἄρες ὑπερμενέτα βελοθάρμαλε, χρυσεοπήληξ,
Ὁμβερμόθυμε, φέραυπι, πολιοῦχε, χαλκηνορυσσὲ,
Καρτερόχειρ, ἀμόγητε, δορυσθενὲς, ἕρκος Ὀλύμπου,
Νίκης δύπολεμοιο πάτερ, σωσάρωγε θέμιστος,
Ἀντιβίοισι τύραννε, δικαιοτάτων ἀγὲ φωτῶν,
Ἠνορέης σκηπτοῦχε, πυραυγέα κύκλον ἑλίσσων
Αἰθέρος ἐπταπόροις ἐνὶ τείρεσιν, ἔνθά σε πῶλοι

IN MARTEM.

Mars perrobuste, curruꝰ degrauans aurea galea,
Magnanime clypifer, vrbium seruator armis instructe,
Fortimane, indefesse, hasta valens, septimentũ Olympi,
Victoriæ felicis pater, auxiliator iustitiæ,
Iniustis Tyranne iustissimorum dux hominum,
Fortitudinis sceptifer, ignitum circum voluens
Aetheris inter septigrada astra, vbi te equi

Ζαφλεγέες τριπάτης ὑπὸ ἠέρ' ἄντυγ' αἰεὶ ἔχουσι.
Κλῦθι βροτῶν ἐπίκουρε, δοτῆρ' ἀθαρσέος Ἥβης,
Πρηὺ κατὰ λεύκωλον ὑψόθεν ἐς βιότητα
Ἧμετέρην, ἐκάρηθε Ἀρήϊον· ὥς κε δυναίμην
Σὺν θάρσει κακότητα πικρὴν ἀπ' ἐμεῖο κατρύξαι,
Καὶ ψυχῆς ἀπατηλὸν ὑπογνάμψαι φρεσὶν ὁρμὴν,
Θυμῷ τ' αὖ μισέοντι ὀξὺ κατισχέμεν, ὅς μ' ἐρέθῃσι
Φυλόπιδ' ἐκρυερὴν ὀπιδνέμεν. ἀλλὰ σὺ θάρσος
Δὸς μάκαρ, εἰρυόης τε μισήμεν ἐν ἀπήμοσι δεσμοῖς,
Δυσμενέων τ' ἀφυγόντα μόθον καὶ κῆρας τε βιαίας.

Valde flammosi tertiò super currum semper habent.
Audi mortalium auxiliator, dator audacis Hebes,
Suauiter relucens lumen desuper ad vitam
Nostrã, ac fortitudinem Martialem: sic vtiq; possem
Depellere malum amarum à meo capite,
Et animæ deceptoriũ subflectere in mentem impetũ,
Animiq; robur acutum cohibere, qui me excitauit
Pugnam horridam aggredi, sed tu audaciam
Da beate, pacisq; manere in illæsibilibus legibus
Inimicorum fugientem laborem, fataq; violenta.

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ.

Ἄρτεμιν ὑμνεῖ Μοῦσα κασιγνήτην ἑκάτοιο,
Παρθένον ἰοχέαιραν, ὁμότροφον Ἀπόλλωνος,
Ἣ θ' ἵππους ἄρσασα βαθυχοίνοιο Μελήτης,
Ῥίμφα διὰ Σμύρνης παγχρύσεον ἅρμα διώκει
Ἐς Κλάρον ἀμπελόεσσαν, ὅθ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἧσται μιμνάζων ἑκατηβόλον ἰοχέαιραν.
Καὶ σὺ μὲν ἔτ' ὦ χαῖρε, θεὰ δ' ἅμα πᾶσαι ἀοιδῇ.
Αὐτὰρ ἐγώ σε πρῶτα καὶ ἐκ σέθεν ἄρχομ' ἀείδειν.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

ΕΙΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ.

Κύπρον ἑκηβόλῳ Κυθέρειαν ἀείσομαι, ἥτε βροτοῖσι
Μείλιχα δῶρα δίδωσιν, ἐφ' ἱμερόεντι δὲ πρόσωπῳ
Αἰεὶ μειδιάει, καὶ ἐφ' ἱμερτὸν φέρει ἄνθος.
Χαῖρε θεὰ Σαλαμῖνα καὶ εὐκτιμένην μεδέουσα,
Καὶ πᾶσαν Κύπρον· τόθι δὲ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Αὐτὰρ ἐγὼ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΝ.

Παλλάδα δ' Ἀθηναίην ἐρυσίπτολιν ἄρχομ' ἀείδειν
Δεινὴν, ἣ σὺν Ἄρηϊ μέλει πολεμήια ἔργα,
Περθόμενάί τε πόλεις, ἀϋτή τε πολεμοῖτε.
Καί τ' ἐρρύσατο λαὸν ἰόντα τε νισόμενόν τε.
Χαῖρε θεὰ, δὸς δ' ἄμμι τύχην ὀλβοδοτείρην.

Palladẽ Mineruã patronam vrbiũ incipio canere,
Grauem, cui cum Marte curæ sunt bellica opera,
Dirutaq; ciuitates, clamorq; bellaq;.
Quin & liberauit populum venientemq; euntemq;.
Salue Dea, da verò nobis fortunam, felicitatemq;.

ΕΙΣ ΗΡΑΝ.

Ἥρην ἀείδω χρυσόθρονον, ἣν τέκε Ῥείη,
Ἀθανάτων βασίλεια, περίοχον εἶδος ἔχουσαν,
Ζηνὸς ἐριγδούπου κασιγνήτην ἄλοχόν τε
Κυδρὴν, ἣν πάντες μάκαρες μέγα μακρὸν Ὄλυμπον
Ἀζόμενοι τίουσιν ὁμῶς Διὶ τερπικεραύνῳ.

Iunonem cano aurithronam, quam peperit Rhea,
Immortalem reginam, excelsam formã habentem,
Iouis valdisoni sororem vxoremq;,
Inclytam, quam omnes beati per longum Olympum
Læti honorant simul cum Ioue oblectante fulminibꝰ.

ΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΑΝ.

Δήμητρ' ἠύκομον σεμνὴν θεὸν ἄρχομ' ἀείδειν,
Αὐτὴν ἠδὲ θύγατρα τανύσφυρον, ἣν Ἀϊδωνεὺς
Ἥρπαξε, δῶκε δὲ αὐτὸς ἐρισφύρου ἀγλαὸν υἱὸν
Βρόμιον, ἐριβρεμέτεω Διὸς ἄκοιτιν ἐοῦσαν,
Ἀνδρὶ μιγεῖσαν ἄνακτι διὰ βουλὰς Διὸς αἰνοῦ
Ἐκ Κρονίδεω, πολυώνυμον ἀθανάτοισι.
Χαῖρε θεὰ, καὶ τὴν δὲ σάου πόλιν· ἄρχε δ' ἀοιδῆς.

Cererẽ pulcricomã venerãdã Deã incipio canere
Ipsam & puellam perpulcram Proserpinam.
Salue Dea, & hanc serua ciuitatem. præsis autem cantioni.

ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ.

Μητέρα μοι πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων
Ὑμνεῖ Μοῦσα λίγεια Διὸς θυγάτηρ μεγάλοιο,
Ἣ κροτάλων τυμπάνων ἰαχὴ, σύριγγός τε τρόμος αὐλῶν
Εὐάδεν, ἠδὲ λύκων κλαγμὴ χαροπῶν τε λεόντων,
Οὐρεά τ' ἠχήεντα, καὶ ὑλήεντες ἀυλοί.
Καὶ σὺ μὲν ἔτ' ὦ χαῖρε, θεὰ δ' ἅμα πᾶσαι ἀοιδῇ.

ΕΙΣ ΗΡΑΚΛΕΑ ΛΕΟΝΤΟΘΥΜΟΝ.

Ἡρακλέα Διὸς υἱὸν ἀείσομαι, ὃν μέγ' ἄριστον
Γείνατ' ἐπιχθονίων Θήβης ἐνὶ καλλιχόροισιν
Ἀλκμήνη, μιχθεῖσα κελαινεφέϊ Κρονίωνι.

Valde flammosi tertiò super currum semper habent.
Audi mortalium auxiliator, dator audacis Hebes,
Suauiter relucens lumen desuper ad vitam
Nostrã, ac fortitudinem Martialem: sic vtiq; possem
Depellere malum amarum à meo capite,
Et animæ deceptoriũ subflectere in mentem impetũ,
Animiq; robur acutum cohibere, qui me excitauit
Pugnam horridam aggredi, sed tu audaciam
Da beate, pacisq; manere in illæsibilibus legibus
Inimicorum fugientem laborem, fataq; violenta.

IN DIANAM.

Dianam laudat Musa sororem proculiaculantis
Virginẽ sagittis oblectãtẽ simul nutritã cũ Ap.
Quæq; equos paratos iuncis copiosæ Meletæ
Impetuosè per Smyrnam totũ aureum currum agit,
Ad Clarũ vitib. copiosam, verùm argẽtiarcus Apollo
Sedit expectans longè iaculantẽ sagittis oblectãtem.
Et tu quidem sic salue, Dea. a. simul omnes cãtione,
At ego te primùm, & à te incipio cantare.
A te. a. ego initio facto transibo aliam ad laudem.

IN VENEREM.

Cypro genitã Cytheream canã, quæq; mortalib.
Blanda dona dat, amabili autem facie
Semper subridet, & amabilem fert florem,
Salue Dea Salaminam bene habitatam regens,
Et totam Cyprum, da verò amabilem cantionem.
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN PALLADEM.

Palladẽ Mineruã patronam vrbiũ incipio canere,
Grauem, cui cum Marte curæ sunt bellica opera,
Dirutaq; ciuitates, clamorq; bellaq;.
Quin & liberauit populum venientemq; euntemq;.
Salue Dea, da verò nobis fortunam, felicitatemq;.

IN IVNONEM.

Iunonem cano aurithronam, quam peperit Rhea,
Immortalem reginam, excelsam formã habentem,
Iouis valdisoni sororem vxoremq;,
Inclytam, quam omnes beati per longum Olympum
Læti honorant simul cum Ioue oblectante fulminibꝰ.

IN CEREREM.

Cererẽ pulcricomã venerãdã Deã incipio canere
Ipsam & puellam perpulcram Proserpinam.
Salue Dea, & hanc serua ciuitatem. præsis autem cantioni.

IN MATREM DEORVM.

Matrẽ mihi omniumq; Deorũ, omniũq; hominũ
Laudat Musa suauis Iouis filia magni,
Cui crotalorum tympanorumq; sonus, simulq; tremor tibiarum
Placuit, ac luporum clangor, terribiliumq; leonum.
Montesq; sonori, & syluosi recessus.
Et tu quidẽ sic salue, Dea. a. simul omnes cãtione.

IN HERCVLEM LEONINIANIMI.

Herculem Iouis filiũ canã, quẽ valde fortissimũ
Genuit terrestrium Thebæ in pulcris regionib.
Alcumena, mixta cum nigrinube Saturnio.

Ὃς πρὶν μὲν κῆρ γαῖαν ἀθέσφατον ἠδὲ θάλασσαν
Πλαζόμενον πομπῇσιν ὑπ' Εὐρυσθῆος ἄνακτος,
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἔρεξεν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἀνέτλη.
Νῦν δ' ἤδη κῆρ καλὸν ἔδος νιφόεντος Ὀλύμπου
Ναίει τερπόμενον, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην.
Χαῖρε ἄναξ Διὸς υἱέ, δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

Qui anteà quidem per terram indicibilem, ac mare
Errans iussibus Eurysthei regis,
Multa quidem ipse fecit iniusta, & multa sustulit.
Nunc autem in pulcro solo niuosi Olympi,
Habitat oblectatus, & habet pulcros talos habētē Hebē.
Salue rex Iouis fili, da verò virtutē & felicitatē.

ΕΙΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ.

Ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ κούρη Φλεγύεω βασιλῆος,
Χάρμα μέγ' ἀνθρώποισι, κακῶν θελκτῆρ' ὀδυνάων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ. λίτομαι δέ σ' ἀοιδῇ.

IN AESCVLAPIVM.

Medicum morborum Aesculapiū incipio canere,
Filium Apollinis, quem genuit diua Coronis,
Dotio in campo, filia Phlegy regis,
Gaudium magnū hominib. malorū delinitorē dolorū.
Et tu quidem sic salue rex, supplico. a. tibi cantione.

ΕΙΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

Κάστορά τε Πολυδεύκεα ἀείδεο Μοῦσα λίγεια
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐξεγένοντο.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῆς τέκε πότνια Λήδη,
Λάθρη ὑποδμηθεῖσα κελαινεφέι Κρονίωνι.
Χαίρετε Τυνδαρίδαι, ταχέων ἐπιβήτορες ἵππων.

IN IOVIS PVEROS.

Castora & Pollucem cane Musa suauis
Tyndaridas, qui à Ioue Olympio geniti sunt.
Quos sub Taygeti vertice peperit venerāda Leda.
Clàm sub domita, à nigrinube Saturnio,
Saluete Tyndaridæ, velocium conscensores equorū.

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝ.

Ἑρμῆν ἀείδω Κυλλήνιον Ἀργεϊφόντην,
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Ἄτλαντος θυγάτηρ, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη. μακάρων γὰρ θεῶν ἀλέεινεν ὁμιλον,
Ἄντρῳ ναιετάουσα παλισκίῳ. ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ εὐπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Εὖτε κὰδ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην
Λαύθανε δ' ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.
Χαῖρ' Ἑρμῆ χαριδῶτα, διάκτορε, δῶτορ ἐάων

IN MERCVRIVM.

Mercurium cano Cyllenium Argicidam
Cyllenem regnantē, & Arcadia ouib. copiosam
Nunciū immortaliū valdè vtilē quem peperit
Atlantis filia, Iouis amore mixta, (*Maia*
Verecunda, beatorum Deorum effugit commercium
Antrum habitans opacum, vbi Saturnius
Cū Nympha pulcricoma miscebatur noctis cōticinio.
Quando dulcis somnus tenebat albiulnam Iunonem.
Latebat autē immortales & Deos mortales & homines.
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
À te autem ego initio facto transibo aliam ad laudē.
Salue Mercuri gratiarū dator, nuncie, dator bonorū.

ΕΙΣ ΠΑΝΑ.

Ἀμφί μοι Ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε Μοῦσα,
Αἰγιπόδην, δικέρωτα, φιλόκροτον. ὅστ' ἀνὰ Πίσην
Δρυόεντ' ἀμυδὶς φοιτᾷ χοροῖσι Νύμφαις,
Αἰπὰ κατ' αἰγίλιπα πέτρης τείβουσι κάρηνα,
Πᾶν' ἀνακεκλόμεναι, νόμιον θεόν, ἀγλαοθῆρον,
Αὐχμήεντ', ὃς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε,
Καὶ κορυφὰς ὀρέων, ἠδὲ πετρήεντα κάρηνα.
Φοιτᾷ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ ῥωπήια πυκνά·
Ἄλλοτε μὲν ῥείθροισιν ἐφελκόμενον μαλακοῖσιν,
Ἄλλοτε δ' αὖ πέτρῃσιν ἐν ἠλιβάτοισι θοιχεῖ,
Ἀκροτάτην κορυφὴν μηλόσκοπον εἰσαναβαίνων.
Πολλάκι δ' αἰγινόεντα διέδραμεν οὔρεα μακρά,
Πολλάκι δ' ἐν κνημοῖσι διήλασε θῆρας ἐναίρων,
Ὀξέα δερκόμενον. τότε δ' ἔσπερος ἔκλαγεν οἷον
Ἄκρης ἐξανιὼν δρυόκοων, ὑπὸ μοῦσαν ἀθύρων
Ἡδύμολον. τὸν αὖ γε παραδραμέτην ἐν μελέεσσιν
Ὄρνις ἠΰτ' ἔαρος πολυανθέος ἐν πετάλοισι
Θρῴσκων ἐπιωχέσσας, χέε μελίγηρυν ἀοιδήν.
Σιὼ δέ σφιν τότε Νύμφαι ὀρεστιάδες λιγύμολποι
Φοιτῶσαι πυκνὰ ποσὶν ἐπὶ κρηνὴν μελανύδρου
Μέλπονθ', κορυφῇσι δ' ἐπισταμένη οὔρεος Ἠχώ.
Δαίμων δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν τότε εἰς μέσον ἔρπων,
Πυκνὰ ποσὶν διέπλαζε· φάος δ' ἐπὶ νῶτα θαφοινὸν

IN PANA.

De Mercurij mihi charo filio dic Musa,
Capripede, bicorno amatore strepitus, quiq; in
Pissa
Arborosa simul incedit choreis assuetis cū Nymphis.
Quæq; præruptæ petræ incedunt capita,
Panа inuocantes pastoralem Deum pulcricomum,
Squallidum, qui omnem collem niuosum sortitus est.
Et vertices montium, & saxosa cacumina,
Frequentat autem huc atq; illuc per virgulta densa,
Interdum quidem fluentes pellectus mollibus.
Interdum iterum saxa altissima obambulans.
Summum verticem ouium speculam ascendens.
Sæpè autem capris frequentes percurrit montes lōgos.
Sæpè autem in colles digreditur feras mactans.
Acutè cernens, tunc autem hesperus clanxit vt
Ex summitate egressus arundinū, sub carmine ludens
Suaue non hunc præcurreris in cantibus.
Auis, quæ vere multifloro in foliis
Lamentum effundens emittit suauem cantum.
Cum ipsis autem tunc Nymphæ montanæ suauiloquæ
Ambulantes frequēter pedibus ad fontem nigræ aquæ
Canunt, verticem autem resonat montis Echo.
Deus. a. huc atq; illuc chorearum tunc in mediū serpēs.
Frequenter pedib. assequitur, pellē. a. ad terga cruētam

Λυγκὸς ἔχει λιγυρῇσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπαῖς.
Ἐν μαλακῷ λειμῶνι, ποθι κρόκος ἠδ' ὑάκινθος
Εὐώδης θαλέων καταμίσγεται ἄνθεα ποίῃ.
Τὸν μνεῦσιν ἠὲ θεὸς μάκαρας καὶ μακρὸν Ὄλυμπον.
Οἷόν θ' Ἑρμείαν ἐριούνιον ἔξοχον ἄλλων
Ἔννεπον, ὡς ὅγ' ἅπασι θεοῖς ἦσιν ἄγγελός ἐστι·
Καί ῥ' ὅγ' ἐς Ἀρκαδίην πολυπίδακα μητέρα μήλων
Ἔρχετ'. ἔνθα δέ οἱ τέμενος καὶ κυλλήνιόν ἐστιν.
Ἔνθ' ἄγε νύ Θεὸς ὢν ἰφθίμοις ἔρχα μηλ' ἐνόμευεν.
Ἀνδρὶ παρεὰ θνητῷ θάλε γὰρ πόθος ὑγρὸς ἐπελθὼν
Νύμφῃ εὐπλοκάμῳ Δρύοπι φιλότητι μιγῆναι.
Ἐκ δὲ τέλεσσε γάμον θαλερὸν· τέκε δ' ἐν μεγάροισιν

σιν

Ἑρμείην φίλον υἱόν, ἄφαρ τερατωπὸν ἰδέσθαι,
Αἰγιπόδην, διφυῆ, πολύκροτον, ἡδυέλεπτα.
Φῦλόν γε δὴ αὐτίξας, λῇσεν δὲ ἄρα παῖδα τιθήνῃ.
Δεῖσε γὰρ ὡς ἴδεν ὄψιν ἀμείλιχον ἠυγένειον.
Τὸν δ' αἶψ' Ἑρμείας ἐριούνιος εἰς χέρα θῆκε
Δεξάμενος, χαίρεν δ' ἄνοῳ φρεσὶ πάντα δαίμων.
Ῥίμφα δ' ἐς ἀθανάτων ἕδρας κίε, παῖδα καλύ-

ψας

Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν ὀρεσκῴοιο λαγοῦ.
Πὰρ δ' ἄρα Ζηνὶ κάθιζε καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
Δεῖξε κύδιμον υἱόν. πάντες δ' ἄρα θυμὸν ἔτερφθεν
Ἀθάνατοι, φίλα δ' ὁ Βακχεὺς Διόνυσος.
Παῖδα δέ μιν καλέεσκον ὅτι Φρεσὶ πᾶσιν ἔτερψε.
Καὶ σὺ μοι οὕτω χαῖρε ἄναξ, λίσσομαι δέ σ' ἀοιδῇ.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομαι ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΗΦΑΙΣΤΟΝ.

Ἥφαιστον κλυτόμητιν ἀείδετε μοῦσαι λίγεια.
Ὃς μετ' Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
Ἀνθρώποις ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονὸς οἱ τὸ πάρος περ
Ἄντροις ναιετάασκον ἐν οὔρεσιν, ἠΰτε θῆρες.
Νῦν ὅ γε δὴ ὡς ἴδεν ὄψιν ἀμείλιχον ἠυγένειον
Ῥηϊδίως αἰῶνα τελεσφόρον ἐνιαυτὸν
Εὐκηλοι διάγουσιν ἐνὶ σφετέροισι δόμοισιν.
Ἀλλ' ἴληθ' Ἥφαιστε, δίδαξον ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ.

Φοῖβε, σὲ μὲν καὶ κύκνος ὑπὸ πτερύγων λιγὺ ἀείδει
Ὄχθῃ ὑποπροθόοντα ποταμοῦ παρὰ δινήεντα
Πηνειόν. σὲ δ' ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἠδυεπὴς πρῶτόν τε καὶ ὕστατον αἰὲν ἀείδει.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ, ἵλαμαι δέ σ' ἀοιδῇ.

ΕΙΣ ΠΟΣΕΙΔΑΩΝΑ.

Ἀμφὶ Ποσειδάωνα θεὸν μέγαν ἄρχομ' ἀείδειν,
Γαίης κινητῆρα καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης,
Πόντιον, ὃς θ' Ἑλικῶνα καὶ εὐρείας ἔχει Αἰγάς.
Δίχθά τοι Ἐννοσίγαιε θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
Ἵππων τε δμητῆρ' ἔμμεναι, σωτῆρά τε νηῶν.
Χαῖρε Ποσειδάων γαιήοχε, κυανοχαῖτα,
Καὶ μάκαρ ἁμετέρης ἦτορ ἔχων, πολίῃσιν ἄρηγε.

ΕΙΣ ΔΙΑ.

Ζῆνα θεῶν τὸν ἄριστον ἀείσομαι, ἠδὲ μέγιστον,
Εὐρύοπα, κρείοντα, τελεσφόρον, ὅστε δέμιλι
Ἐγκλιδὸν ἐξομόσσῃ πυκινὰς ὀάρους ὀαρίζει.
Ἴληθ' εὐρύοπα Κρονίδη κύδιστε μέγιστε.

Lyncis habet ſuauibus oblectans animum cantibus,
In molli prato, illic crocus & hyacinthus
Suauiter ſpirãs vires admiſcet innumeroſam herbã.
Celebrant autem deos beatos & longum Olympum.
Qualem mercuriũ admodũ vtilem egregiũ omnium
Dicebam, quòd hic omnibus deis velox nuncius eſt.
Et vtiq; in Arcadiam copioſã fontib. matrem ouium
Venit, vbi autem illi templum Cyllenium eſt,
Vbi hic & licet Deus eſſet, gracili vellere oues paſcebat
Virũ ap. mortalẽ, vireſcebat. n. amor mollis q eũ ĩuaſit
Cũ Nympha pulcricoma Dryopis in amore miſceretur,
Perfecit autem nuptias vireſcentes, peperit autem in

domibus

Mercurio charum filium ſtatim monſtroſum viſu,
Capripedẽ bicornũ, ac multi ſtrepitus exiſtentẽ & dul-
Fugit. a. aſſurrect⁹, reliquit. a. puerũ nutrix (ceridẽtẽ
Metuit. n. vt vidit faciem implacabilem, hirſutam.
Hunc. a. ſtatim Mercurius valde vtilis ad manũ poſuit
Accipiens, gaudebat aũt in animo admodum Deus.
Confeſtim autem ad immortalium ſedes cucurrit puer-

ro cooperto

Pellibus in denſis montani leporis.
Apud autem Iouem ſedit, & alios Deos.
Oſtendit. a. puerum ſuũ: omnes. a. animũ oblectabant.
Immortales, inter cæteros. a. Bacchus ille Dionyſus.
Pana. a. illum vocarunt, ꝙ animũ omnib. oblectauit.
Et tu quidem ſic ſalue, ô rex, litabo autem te cantu.
Nam ego & tui & alterius memor ero cantus.

IN VVLCANVM.

VVlcanum inclyti conſilij cane Muſa ſuauis,
Qui cum Minerua cæſia præclara opera
Homines docuit in terra qui antea
Antris habitabant in montibus veluti feræ.
Nunc. a. per Vulcanum inclytum in artib. opera docti,
Facilè ævum finitorem ad annum,
Quieti degunt in ſuis domibus.
Sed propitius eſto Vulcane. da. a. virtutẽ & felicitatẽ.

IN APOLLINEM.

PHœbe, te quidem et cygnus ſub alis ſuauiter can
tat,
In ripam inſiliens amnem apud vorticoſum
Peneum, te autem cantor habens citharam ſuauẽ
Dulcicanus primumq; & poſtremò ſemper canit.
Et tu quidem ſic ſalue rex, placo autem te cantu.

IN NEPTVNVM.

NEptunum Deum magnum incipio canere,
Terræ motorem ac immenſi maris,
Pontium, qui Helicona & latas habet Aegas,
Dupliciter tibi ô terræ motor dij honorem diuiſerunt,
Equorumq; domitorem eſſe, ſeruatoremq; nauium.
Salue Neptune terrã habẽs cæruleis crinib. decore,
Et beate benignũ animũ habẽs, nauigantib. auxiliare.

IN IOVEM.

IOuem deorum optimum canam, & maximum,
Lateſonãtẽ validiſſimũ, terminos afferẽtẽq cũ The
Seorſum ſedente crebros ſermones miſcet (mide
Sis propitius lateſonãs Saturnie inclytiſſime maxime.

ΕΙΣ

ΕΙΣ ΕΣΤΙΑΝ.

Ἑστίη, ἥτε ἄνακτος Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ ἱερὸν δόμον ἀμφιπολεύεις,
Αἰεὶ σῶν πολοκάμων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἔρχεο καὶ σὺ νόῳ, ἐπέρχεο θυμὸν ἔχουσα,
Σὺν Διὶ μητιόεντι. χάριν δὲ καὶ ἄμ' ὄπαζον ἀοιδῇ.

ΕΙΣ ΜΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΛΩΝΑ.

Μουσάων ἀρχώμεθ', Ἀπόλλωνός τε Διός τε
Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κιθαρισταί.
Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. ὁ δ' ὄλβιος ὅντινα Μοῦσαι
Φίλωνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.
Χαίρετε τέκνα Διός, καὶ ἐμοὶ τιμήσατ' ἀοιδῷ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ.

Κισσοχαίτην Διόνυσον ἐελδόμενον ἄρχομ' ἀείδειν,
Ὃν τρέφον ἠύκομοι Νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι, καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον
Νύσης ἐν γυάλοις. ὁ δ' ἄρ' ἔξετο πατρὸς ἑκηλί
Ἄντρῳ ἐν ὑγρῷ, μεταγάλθμι θαλάτοισιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόνδε θεαὶ πολύϋμνον ἔθρεψαν.
Δὴ τότε Φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλους,
Κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος· αἱ δ' ἅμ' ἕποντο
Νύμφαι· ὁ δ' ἐξηγεῖτο, βρόμος δ' ἔχεν ἄσπετον ὕλην.

Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε πολυστέφυλ' ὦ Διόνυσε.
Δὸς δ' ἡμᾶς χαίροντας ἐς ὥρας αὖθις ἰκέσθαι,
Ἐκ δ' αὖθ' ὡρέων εἰς τὰς πολλὰς ἐνιαυτούς.

ΕΙΣ ΑΡΤΕΜΙΝ.

Ἄρτεμιν ἀείδω χρυσηλάκατον κελαδεινὴν,
Παρθένον αἰδοίην ἐλαφηβόλον, ἰοχέαιραν,
Αὐτοκασιγνήτῃ χρυσαόρῳ Ἀπόλλωνι.
Ἣ κατ' ὄρη σκιόεντα καὶ ἄκελα λωέμενος ἅς
Ἀγρῃ τερπομένη παγχρύσεα τόξα τιταίνει,
Πέμπουσα στονόεντα βέλη. τρομέει δὲ κάρηνα
Τ' ὑψηλῶν ὀρέων. ἰαχεῖ δ' ὑπὸ δάσκιος ὕλη
Δεινὸν ὑπὸ κλαγγῆς θηρῶν· φέλος δέ τε γαῖα.
Πόντῳ τ' ἰχθυόεις. ἡ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχουσα,
Πάντη ἐπιστρέφεται θηρῶν ὀλέκουσα γυναθλίω.
Αὐτὰρ ἐπὴν τέρφθῃ θηροσκόπος ἰοχέαιρα,
Εὐφρήνῃ δ' ἧ νόον χαλάσασ' ὀκαμπέα τόξα,
Ἔρχεται ἐς μέγα δῶμα κασιγνήτοιο Φίλοιο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, Δελφοὺς εἰς πίονα δῆμον.
Μουσῶν καὶ Χαρίτων καλὸν χορὸν ἀρτύνουσα.
Ἔνθα κατακρεμάσασα παλίντονα τόξα καὶ ἰούς,
Ἡγεῖται χαρίεσσα θεοῖς κόσμον ἔχουσα,
Ἐξάρχουσα χορούς. αἱ δ' ἀμβροσίῳ ὅπ' ἰεῖσαι
Ὑμνεῦσι Λητὼ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παῖδας
Ἀθανάτων βουλήν τε καὶ ἔργμασιν ἔξοχ' ἀρίστους.
Χαίρετε τέκνα Διὸς καὶ Λητοῦς ἠυκόμοιο.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΝ.

Παλλάδα Ἀθηναίην κυδρὴν θεὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Γλαυκῶπιν, πολύμηδιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσαν,

IN VESTAM.

VEsta quæ regis Apollinis proculiaculantis,
In Pytho valde diuina sacrã domũ circũuersaris
Semper ex tuis crinibus distillat liquidum oleũ.
Veni hanc super domum, accede animum habens
Cum Ioue sapiente, gratiam aũt simul præbe carmini.

IN MVSAS ET APOLlinem.

A Musis incipio Apollineq; Ioueq;.
Ex enim Musis, & procul mittente Apolline,
Viri poëtæ sunt in terra & citharædi.
Ex autem Ioue reges, hic autem felix quem Musæ
Diligunt, suauis illi ab ore fluit vox.
Saluete proles Iouis, & meũ in honore habete cantũ.
At ego & vestri & alterius memor ero cantus.

IN BACCHVM.

HEdera coronatum Bacchum valde sonantem
incipio canere,
Iouis ac Semelæ perinclytæ præclarum filium,
Quem alebant pulcricomæ Nymphæ à patre rege
Susceptum sinibus, & accuratè nutriebant
Nyssæ in vallibus, hic autem crescebat à patre procul,
Antro in benè olenti in numero positus immortalium.
At post hunc Deæ celebrem aluerunt,
Tunc ibat ad nemorosos recessus,
Hedera & lauro ornatus, hæ autem simul sequebãtur
Nymphæ. hic. a. dux erat, sonus. a. habebat maximam
syluam.
Et tu quidem sic salue vuis copiose ô Bacche.
Da autem nos gaudentes ad horas rursus venire,
Ex horis autem rursus ad multos annos.

IN DIANAM.

DIanam cano aureum colum habentem sonoram,
Virginẽ verecũdã, ceruos iaculantẽ, sagittis ob-
Legitimã sororẽ aureo ense decori Apollinis. (lectãtẽ,
Quæ per montes vmbrosos & promontoria ventosa
Venatione oblectata, totum aureum arcum extendit,
Emittens gemituosa tela, tremunt autem capita
Altorum montium, sonat autem hirsuta sylua
Grauiter à clangore ferarum, horret autem terra,
Pontusq; piscosus, at hæc fortem animum habens,
Vbiq; se vertit ferarum perimens genus. (ctans,
At postq; oblectata est ferarũ speculatrix sagittis oble
Delectauerit. a. animum laxans flexilem arcum,
Venit in magnam domum fratris sui chari
Phœbi Apollinis, Delphorum in pinguem populum,
Musarum ac Gratiarum pulcram choream instaurãs.
Vbi suspendens reflexum arcum, & sagittas,
Dux fit, gratiosum circa corpus ornamentum habens,
Præcedens in choro, hæ. a. ambrosiam vocem emittẽtes
Laudãt Latonã pulcros talos habentẽ, vt peperit filios
Immortalium consilioq;, & operibus longè optimos.
Saluete nati Iouis, & Latonæ pulcricomæ.
Verùm ego vestrum & alterius memor ero cantionis.

IN PALLADEM.

PAlladem Mineruam inclytam incipio canere,
Cæsiam, multi consilij, implacabilem animum
habentem,

Παρθένον αἰδοίην, ἐρυσίπολιν, ἀλκήεσσαν,
Τεκνοῦται τὴν αὐτὸς ἐγείνατο μητίετα Ζεύς
Σεμνῆς ἐκ κεφαλῆς, πολεμήια τεύχε' ἔχουσαν,
Χρύσεα, παμφανόωντα. σέβας δ' ἔχε πάντας ὁρῶν-
τας
Ἀθανάτους. ἣ ῥ' ὣ γε θόωσ' ἀπὸ Διὸς αἰγιόχοιο
Ἐξαυτμιόωσ' ὤρουσεν ἀπ' ἀθανάτοιο καρήνου,
Σείσασ' ὀξὺ ἄκοντα. μέγας δ' ἐλελίζετ' Ὄλυμπος
Δηνὸν ὑπὸ ὁμβρίμης γλαυκώπιδος· ἀμφὶ δὲ γαῖα
Σμερδαλέον ἰάχησεν· ἐκινήθη δ' ἅρα πόντος
Κύμασι πορφυρέοισι κυκώμενος, ἔσχετο δ' ἄλμη
Ἐξαπίνης· ἔστη δ' ῥ' ἑπέων ἅλιος υἱός
Ἵππους ὠκύποδας δηρὸν χρόνον, εἰσόκε κούρη
Εἵλετ' ἀπ' ἀθανάτων ὤμων θεοείκελα τεύχη
Παλλὰς Ἀθηναίη, γήθησε δὲ μητίετα Ζεύς.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς τέκος αἰγιόχοιο,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομαι ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΕΣΤΙΑΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝ.

Ἑστίη ἣ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
Ἀθανάτων τε θεῶν, καμαὶ ἐρχομένων τ' ἀν-
θρώπων,
Ἕδρην αἰδοίην ἔλαχες, πέσσουσά τε μοῖραν,
Καλὸν ἔχουσα γέρας καὶ τιμήν· ἐν δὲ ἄτερ σοῦ
Εἰλαπίνη θνητοῖσιν, ἵν' ἐν πρώτη πυμάτη τε
Ἑστίη δέχομεν κατὰ σὸν θέσφατα μελιηδέα οἶνον.
Καὶ σύ μοι δέγ' ἀφόντα, Διὸς κ' Μαιάδος υἱέ,
Ἄγγελε τῶν μακάρων, χρυσόῤῥαπι δῶτορ ἑάων,
Ναίετε δώματα καλά, φίλα φρεσὶν ἀλλήλοισιν.
Ἵλαος ὢν ἐπάρηγε σὺ αἰδοίῃ τε φίλῃ τε
Ἑστίῃ· ἀμφότεροι γὰρ ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Εἰδότες ἔργματα καλὰ, νόῳ θ' ἕπεσθε καὶ Ἠθῃ.
Χαῖρε Κρόνου θύγατερ σύ τε κ' χρυσόῤῥαπις Ἑρμῆς.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομαι ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΓΑΙΑΝ ΜΗΤΕΡΑ
πάντων.

Γαῖαν παμμήτειραν ἀείσομαι ἠυθέμεθλον,
Πρεσβίστην, ἣ φέρβει ἐπὶ χθονὶ παῖθ' ὁπόσ' ἐστίν.
Ἣ μὲν ὅσα χθόνα δῖαν ἐπέρχεται, ἠδὲ ὅσα πόντον,
Ἠδ' ὅσα πτηνῶν, πάντα φέρβει· ἐκ σέθεν ὄλβος.
Ἐκ σέο δ' εὐπαιδές τε κ' εὔκαρποι τελέθουσι,
Πότνια· σεῦ δ' ἔχεται βιοῦν ἠδ' ἀφελέσθαι
Θνητοῖς ἀνθρώποισιν· ὁ δ' ὄλβιος ὃν κε σὺ θυμῷ
Πρόφρων ἱμείρῃς· τῷ δ' ἄφθονα πάντα πάρεστι.
Βείθη μὲν σφιν ἄρουρα φερέσβιος, ἡ καθ' ἀγρούς
Κτήσεσιν εὐθηλεῖ, οἶκος δ' ἐμπίμπλαται ἐσθλῶν.
Αὐτοὶ δ' εὐνομίῃσι πόλιν κτίζουσι καλλιγυναίκα.
Κοιρανέουσ', ὄλβος δὲ πολὺς καὶ πλοῦτος ὀπηδεῖ.
Παῖδες δ' εὐφροσύνῃ νεοθηλεῖ κυδιόωσι,
Παρθενικαί τε χοροῖς περέουσαν ἔαρι θυμῷ
Παίζουσι χαίρουσι κατ' ἄνθεα μαλθακὰ ποίης,
Οὕς κε σὺ τιμήσῃς σεμνὴ θεὰ, ἄφθονε δαῖμον.
Χαῖρε θεῶν μῆτερ, ἄλοχε Οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Πρόφρων δ' αὖτ' ᾠδῆς βιότου θυμήρε' ὄπαζε.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομαι ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΗΛΙΟΝ.

Ἥλιον ὑμνεῖν αὖτε Διὸς τέκος αἰγιόχοιο
Καλλιόπη φαέθοντα, τὸν Εὐρυφάεσσα βοῶ-
πις

Virginem verecundam, patronam vrbium, robustam,
Tritogenam, quam ipse genuit consultor Iupiter,
Venerando ex capite, bellicosa arma habentem,
Aurea, splendida, stupor autem habebat omnes vi-
dentes
Immortales, hæc autem ante Iouem ægiochum
Impetuosè exilijt ab immortali capite,
Concusso acuto telo, magnus.a.cōcutiebatur Olympus
Grauiter à forti cæsia, circum autem terra
Fortiter sonuit, motus igitur est pontus
Vndis purpureis commotus, constitit autem mare
Repentè, stetit autem Hyperionis præclarus filius,
Equos velocipedes multum tempus, donec puella
Cepit ab immortalibus humeris Dijs similia arma
Pallas Minerua, gauisus est autem consultor Iupiter.
Et tu quidem sic salue Iouis nata ægiochi.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN VESTAM ET
Mercurium.

VEsta quæ omnium in domibus altis
Immortaliumq; Deorum humi venientiumq; hominum,
Sedem sempiternam sortita es, ac antiquum honorem.
Pulcrum habens donum & honorem, neq; enim sine te
Conuiuia mortalibus, vbi non prima postremaq;
Vesta incipiens delibat suaue vinum.
Et tu mihi Argicida Iouis & Maiæ fili,
Nuncie beatorum aurea virga dator bonorum,
Habitate domos bonas chara mentibus ad inuicem,
Propitius existes, auxiliare cum verecundaq; charaq;
Vesta, ambo enim terrestrium hominum
Scientes opera pulcra, mentemq; sequimini & Heben.
Salue Saturni filia tuq; & auriuirga Mercurius.
At ego vestrumq; & alterius memor ero cantionis.

IN TERRAM MATREM
omnium.

TErram omniū matrem canam benè fundatam,
Honoratissimā, q̄ nutrit in terra oīa q̄cunq; sunt
Et quot terram diuam incedunt, & quot pontū,
Et quot volant, hæc nutriuntur ex tuis diuitijs:
Ex te autem boni filij & boni fructus existent,
Veneranda, in te.a.positum est dare vitam, & auferre
Mortalib.hominibus: at hic felix quē vtiq; tu in animo
Promptè honorabis: huicq; copiosa omnia sunt.
Abundat quidē illis aruum vitiferum, & per agros
Iumentis abundat, domus autem impletur bonis.
Ipsi.a.bonis legib.per vrbem habentē pulcras mulieres
Dominantur. felicitas. a. multa & diuitiæ sequuntur.
Filij autem lætitia iuuentute florente gloriantur,
Virginesq; choreis festiuis læto animo
Ludentes, gaudent ad flores molles herbæ.
Quos vtiq; tu honorabis veneranda copiosa Dea.
Salue Deorum mater, vxor cœli stellati,
Prompta autem loco cantus vitam lætam præbe.
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN SOLEM.

SOlem laudare rursus Iouis natum incipe Musa
Calliope Phaëthontem, quem Euryphaëssa bouinos
oculos habens

Γένα.

Γέναο γαίης παῖδι καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Γῆμε γὰρ εὐρυφάεσσαν ἀγακλυτὴν Ὑπερίων
Αὐρηνὴν ἀδελφεήν, ἣ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
Ἠῶ τε ῥοδοπῆχυν, ἐϋπλόκαμόν τε Σελήνην,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντ' ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Οἳς φαίνῃ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἵππων ἐμβεβαὼς σμερδνὸν δ' ὄγε δέρκεται ὄσσοις,
Χρυσείης ἐκ κόρυθος· λαμπραὶ δ' ἀκτῖνες ἀπ' αὐτοῦ
Αἴγλῃσιν θάλλουσι, περὶ κροτάφων τε παρειὰς
Λαμπραὶ ἀπὸ μεγάθους χαίτης κατέχουσι θέσπιν
Τηλαυγές. καλὸν δὲ περὶ χροῒ λάμπεται ἕστὸς
Λεπτερὸν πνοιῇ ἀνέμων· τὸ δ' ἄρσενες ἵπποι.
Ἔνθ' ἄρ' ὄγε στήσας χρυσόζυγον ἅρμα καὶ ἵππους,
Θεσπέσιος πέμπησι δι' οὐρανοῦ Ὠκεανόνδε·
Χαῖρε ἄναξ, πρόφρων δὲ βίον θυμήρε' ὄπαζε.
Ἐκ σέο δ' ἀρξάμενος κλήσω μερόπων γένος ἀνδρῶν
Ἡμιθέων, ὧν ἔργα θεοὶ θνητοῖσιν ἔδειξαν.

ΕΙΣ ΣΕΛΗΝΗΝ.

Μήνιν ἀείδειν πανυσίφρονα ἔσπετε Μοῦσαι,
Ἣ δ' ὑπερπετὲς οὐδὰς Κρονίδεω Διὸς, ἴσορρε ὠδῆς.
Ἧς ἄπο αἴγλη γαῖαν ἐλίσσεται ἀθανάτοιο
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, πολὺς δὲ περὶ κόσμος ὄρωρεν
Αἴγλης λαμπούσης· φίλον δ' ἀνέλαμπετο φῶς
Χρυσέης ἀπὸ στεφάνου, ἀκτῖνες δ' ἐνδιάουσιν·
Εὖτ' ἂν ἀπ' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χρόα καλὸν,
Εἵματα ἑσσαμένη τηλαυγέα δῖα Σελήνη,
Ζεύξαμένη πώλους ἐρεμαύχενας αἰγλήεντας,
Ἐσσυμένως πρόθορεν ἐλάσῃ καλλίτριχας ἵππους,
Ἐσπερίη δίχα μῆνα, ὅτε πλήθῃ μέγας ὄγμος,
Λαμπόμεναι πατέῃ τ' αὐγαὶ κατ' ἀξομένης τελέθουσιν
Οὐρανόθεν, τέκμωρ τε βροτοῖς καὶ σῆμα τέτυκται.
Τὴν ῥά ποτε Κρονίδης ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ.
Ἡ δ' ὑπερκυσαμένη παιδείῳ γείνατο κούρῳ,
Ἐκπαγλοτάτην εἶδος ἔχουσαν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Χαῖρε ἄνασσα θεὰ λευκώλενε δῖα Σελήνη,
Πρόφρον, ἐϋπλόκαμος. σέο δ' ἀρχόμενος κλέα φώτων
Ἀείσω ἡμιθέων, ὧν κλείσ' ἔργματ' ἀοιδοὶ,
Μουσάων θεράποντες, ἀπὸ στομάτων ἱερούντων.

ΕΙΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

Ἀμφὶ διοσκούρω ἐλικώπιδες ἔσπετε μοῦσαι
Τυνδαρίδας, Λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ ἀμώμητον Πολυδεύκεα.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο,
Μιχθεὶς ἐν φιλότητι κελαινεφεῖ Κρονίωνι
Σωτῆρας τέκε παῖδας ὀπιχθονίων ἀνθρώπων,
Ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε σπέρχωσιν ἄελλαι
Χειμερίαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον· οἱ δ' ἀπὸ νηῶν
Εὐχόμενοι καλέουσι Διὸς κούρους μεγάλοιο,
Ἄρνεσιν λευκῇσιν ἐπ' ἀκρωτήρια βάντες
Πρύμνης· τοῖσι δ' ἄνεμός τε μέγας καὶ κῦμα θαλάσσης
Θῆκαν ὑπολευκίλοφον· οἱ δ' ἐξαπίνης ἐφάνησαν
Ξανθῇσι πτερύγεσσι δι' αἰθέρος αἰἐν ἰόντες.
Αὐτίκα δ' ἀργαλέων ἀνέμων κατέπαυσαν ἀέλλας,
Κύματα δ' ἐστόρεσαν λευκῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσι
Ναύτῃσι σήματα καλὰ πόνου σφίσιν· οἱ δ' ἰδόντες
Γήθησαν, παύσαντο δ' οἰζυροῖο πόνοιο.

Peperit terræ filium & cœli stellati.
Duxit enim Euryphaëssam valde inclytam Hyperion
Germanam sororẽ, quæ illi peperit pulcherrimos filios,
Auroramq; roseũ cubitũ habentẽ, pulcricomãq; lunã,
Solemq; indefessum, similem immortalibus.
Qui lucet mortalibus & immortalibus Dijs,
Equos ascendens, horrendum autem hic inspicit oculis
Aurea è galea, clari autem radij ab ipso
Splendore emicant, ad tempora autem genæ
Claræ à capite gratiosum tenent os
Lucidum pulcra autem circa corpus fulget vestis,
Tenuiter contexta flatu ventorũ. sub.a. masculi equi,
Hîc igitur hic sistens aurijugum currum, & equos,
Diuinus mittit per cœlum in Oceanum.
Salue rex, promptè autem vitam lætam præbe.
A te initio facto, vocabo mortalium genus virorum
Semideorum, quorum opera Dij mortalib. ostenderũt.

IN LVNAM.

LVnam canere latis alis dicite Musæ,
Suauiloquæ puellæ Saturnij Iouis, peritæ cantus,
Ex qua splendor terram inuoluit à cælo
Capite ex immortali, multum autem ornamentum excitatum est
Splendore splendente, enitescit autem tenebrosus aër
Aurea ex corona, radij autem voluuntur,
Quando ab Oceano loto corpore pulcro,
Vestes induta procul lucentes diuina Luna,
Iunctisq; equis longæ ceruicis fulgidis,
Impetuosè priùs agitârit pulcricomos equos,
Vespertina semimenstrua quãdo plenus est magnº globus
Clarissimiq; splendores, tunc aucta sunt
Cælitùs, signum autem mortalibus & iudicium est,
Cum qua olim Saturnius mixtus est amicitia et lecto.
Hæc autem prægnata Pandeam peperit filiam,
Decoram formam habens inter immortales Deos.
Salue regina Dea albiulna diua Luna,
Prompta, pulcricoma, à te enim incipiens laudes hominum
Canam semideorum, quorum audiunt opera poëtæ,
Musarum ministri ab oribus amabilibus.

IN IOVIS PVEROS.

DE Iouis pueris nigriosulæ dicite Musæ
Tyndaridis, Ledæ pulcritalæ præclaros natos,
Castoraq; equorum domitorem, & irreprehensibilem Pollucem.
Quos sub Taygeti vertice montis magni,
Mixta in amorem cum nigrinube Saturnio
Seruatores peperit pueros terrestrium hominum,
Velociumq; nauium, quando festinant procellæ
Hyemales per pontum implacabilẽm, hi.a. è nauibus
Vota facientes vocant Iouis pueros magni,
Agnis albis, ad littora egressi
À puppi, hanc autẽ ventusq; magnus, & vnda maris
Fecerunt submersam, hi autem repentè apparuerunt
Flauis alis, per æthera vibrantes.
Statim.a. difficilium ventorum cessârunt procellæ,
Vndas autem strauerunt albi maris in sinibus
Nautis, signa bona laboris sui, hi autem conspicati
Gauisi sunt, cessarunt autem ab ærumnoso labore.

Χαίρετε Τυνδαρίδαι ταχέων ἁρπιβήτορες ἵππων.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

Saluete Tyndaridæ velocium agitatores equorum.
At ego vestrum & alterius memor ero cantionis.

ΕΙΣ ΞΕΝΟΥΣ.

Αἰ δεῦθ' ξενίων κεχρημένον ἠὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν ἀμφιέπετε Νύμφης ἐρατώπιδος Ἥ-
ρης
Ναίετ' ἐς ἄφθιτον, ἧς πόδα νείατον ὑψικόμοιο
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ ξανθοῦ ποταμοῖο,
Ἑρμῆ δινήεντος, ὃς ἀθανάτῳ τέκετο Ζεύς.

IN HOSPITES.

VEneremini hospitijs vtentem & domo,
Qui vrbem excelsam Nymphæ amabiliocvlæ Iunonis
Habitatis in infernum, cuius pedẽ postremũ alticoma
Ambrosiam bibentes aquam flauij fluuij,
Hebri pulcriflui, quem immortalis peperit Iupiter.

ΟΜΗΡΟΥ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΗ ΤΙΝΑ ἐκ τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HOMERI QVAEDAM EPIGRAMMATA & versus ex Herodoto, de vita Homeri.

ΕΙΣ ΚΥΜΑΙΟΥΣ.

Αἰ δεῦθε ξενίων κεχρημένον ἠὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν ἀμφιέπεθ' Κύμῃ Ἐριώπιδα κούρῃ
Ναίετε, Σαρδιόνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἑρμῆ δινήεντος, ὃς ἀθανάτῳ τέκεθ' Ζεύς.

Ad ciues Cumanos, rogans hospitium.

HOspitium præbete viro profugoq; vagoq;,
Vrbem qui celsam Cumen Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti pater est cui Iupiter ipse.

Εἰς τὴν Κύμην ἀναστρέψων.

Αἶψα πόδες μ' ἐφέροιτε, θοαὶ δέ μοι ἔμβαλε πτέρνη
Ἐς πολιὴν ἀνδρῶν αἰόλον ἐς Κύμην·
Τῶν γὰρ ἐμὸς θυμὸς πάντων ἐπιμέμφεται ἀνδρῶν
Οὐδέ τινα ξείνων τῶν ἐμὲ δεξαμένων.

Rediturus Cumam.

VOs me hominum rapidè plantæ portetis in vrbẽ,
Quorũ animus prõptus, pollent q; mente sagaci.
Nec quemquam hospitum qui me excepere benignè.

Εἰς Μίδην.

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, Μίδῃ δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἐς τ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ, λαμπρά τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ,
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

In Midam.

AEnea sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulcro:
Dum fluit vnda leuis: sublimis nascitur arbor.
Dum sol exoriens & splendida Luna relucet,
Dum fluuij labuntur, inundat littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic, chare viator.

Ὀλοφύρεται τὴν τυφλότητα αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κυμαίους.

Ὤ μοι ἐγὼ δειλῶν πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γουνάσι μητρὸς ἀπάλλων,
Ἣν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων·
Οἳ τότε περ μαλεροῖο πυρὸς κέλευθα ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγείτονα ποτνιάνακτον.
Ἥ ῥα δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος,
Ἔνθεν ἀποῤῥύμενον κούρην Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἠθελέτην κλήϊσαι ἑλίην χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανηνάσθην ἱερὴν ὄπα, φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃ τῶν μή τε παθὼν ἰὸς φέραν ἐξ αὐτῆς.
Ὅσσ' ἴν' ὀνείδεσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τὴν μοι θεὸς ὤπασε γηράσκων περ,
Τλήσομαι ἀκεσσάντων Φρήνων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέ μοι φίλα γῆρα μεθ' ἱερῆς ἐν ἀγυιῆς
Κύμης ὁρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα.

Deplorat suam cæcitatem aduersus Cumanos.

HEi mihi quàm fatũ dat Iuppiter almus iniquũ,
Infanti mihi lac venerandæ ex vbere matris,
Præbuit, Aeolicæ Smyrnæ, quam Martia quondã
Gens Phriconitis certamine fortis equestri,
Condidit ad Pelagus, præterlabante Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nomine dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit.
Illi audire sacra spreuerunt carmina vocis
Sed quicunq; mihi cladem exitiumq; parauit,
Non impunè feret læua quod mente volutat:
At mihi quam dederunt nascenti numina sortem,
Aegro animo quamuis certum perferre patiq;.
Sed iam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mihi mens, potiusq; remota
Inq; peregrina sedem mihi quærere terra.

Ἀρχὴ Ἰλιάδος τῆς ἐλάττονος.

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὐπωλον,
Ἣς περὶ πολλὰ πάθον Δαναοὶ, ἰδεῖν ἀπόντες Ἄρη.

Exordium paruæ Iliados.

TRoiam & Dardaniam canto, quæ mater equorũ,
Quæ Danais Mauorte satis mala plurima vexit.

τῷ

Τῷ Θεσορίδῃ.

Θεσορίδη, θνητῶν αὐωΐσσων πολέων περ,
Οὐδὲν ἀφραδέστερον πέλει νόον ἀνθρώποισιν.

Ποσειδᾶνι.

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς Ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρῳ μεδέων ἠδὲ ζαθέῃσιν Ἑλίκῃσιν.
Δός δ' οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύτῃσ', οἵ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἐφέποι ἔασι.
Δὸς δ' ἐς ὑπώρεια ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοίῳ μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε πεπαίμεν ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὠὐσαι ζωὸν ξεῖνον ξείνιά τε τεθαπέζω.

Εἰς πόλιν Ἐρυθραίαν.

Πότνια γῆ, παίδωρε, δρέπεσθαι μελίφρονα ὄλβον,
Ὃς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φώτων δόχθος ἐτύχθη,
Τοῖσι δ' ὑποδρόμιος καὶ τεύχεσιν οἷς ἐχολώθη.

Πρὸς Ναύτας.

Ναῦται πουτοπόροι συγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
Πτωχάσιν ἀθήσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξεινίου Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δφνὴ γὰρ μέτοπις ξεινίου Διὸς, ὅς κ' ἀλίτῃ.

Πεύκη.

Ἄλλης τις σοῦ πέλεκυ ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπίδακος ὑλήεσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος Ἀπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται ὅτ' ἂν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

Εἰς Γλαῦκον τὸν αἰπόλον.

Γλαῦκε πέπων ἀπιὼν τὸ ἔπος τόδε νῦν Φρεσὶ θήσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶν· ὡς γὰρ ἄμεινον· ὁ γὰρ κύων πρῶτον ἀκουὴ
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἔρκεα θῆρος ἰόντος.

Πρὸς τὴν ἱέρειαν ἐν Σάμῳ.

Κλῦθί μοι ἐρχομένῳ κεροτρόφε, δῖος ὑπ' ἀνὴρ
Τοῦ δὲ νέων μὲν αἰὴν ἀδὺς φιλότητα κιχείω,
Ἢ δὲ ὑπὸ τερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὥν κεν ἄρῃ μὲν ἀπαμβλυνθεῖ θυμὸς ὑπὸ μενοινέων.

Εἰς οἶκον τῶν Φρατόρων.

Ἀνδρὸς μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ πόλησι·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος, νῆες δ' ἁλὸς ἀστήρ·
Χρήματα δ' αὖ ξείνοιο πατὴρ γεραρὸς βασιλῆος
Ἤμενος ἐν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰδομένῳ δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Ὁ Κάμινος.

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσομεν ὦ κεραμῆες.
Δεῦρο ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ σὺν χερὶ χεῖρα κάμινε·
Εὖ δὲ μελανθεῖεν κώθωνες, καὶ πάντα μάλ' ἰφθίμως
Φρυχθεῖέν τε καλῶς καὶ τιμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν ἐν ἀγορῇ πωλούμενα πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδέα ἡμῖν δὴ ὧς σφι νοήσαι·
Ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείῃ τρεφθέντες ψεύδηται ἄρηθε,
Συγκαλέω δ' ἥπατα καμίνῳ δηλητῆρας.
Σὺν τοῖς δ' ὁμῶς μάεσθον τε καὶ ἄσβετον, ἠδὲ γ' Ἄβαντον,
Ὠμοδαμὸν θ' ὃς τῆδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ τορεύει.

Theſtoridæ.

Theſtoride, ex multis, mortalib. abdita quæ ſunt,
Mens habet in primis cæcos humana proceſſus.

Neptuno.

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis, ſpacioſaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum ventosq; ſecũdos,
Qui mihi ſunt comites placidi, nauisq; magistri.
At mihi da miſero ſacram contingere terram,
Aerius quo parte Mimas ad ſydera ſurgit.
Inde hominis iuſti me fac ſuccedere tectis,
Vlciſciq; virum qui me improbitate fefellit,
Læſit & hoſpitij ſacra iura Iouemq; benignum.

Ad Erythræam.

O ſacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aſpera contrà aliis, in quos conuerteris iram.

Ad Nautas.

Infidi nautæ, gens diris triſtior ipſis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla eſt hominum reuerentia cordi,
At ſperate Iouem ſummo qui regnat Olympo:
Triſtis enim vultus Iouis eſt, pœnæq; paratæ,
His quibus hoſpitij non eſt pia teſſera curæ.

Pinus.

Fœnduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet umbroſis felix in collibus Ida.
Hinc ferrum veniet Martis validæq; ſecures.
His ubi conſiſtet campis Cebrenia pubes.

Ad Glaucum caprarium.

Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti,
Præforibus ſtabuli canibus ſua fercula primùm
Fac tradas: nam ſic melius. cuſtodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad ſepta doloſi.

Aduerſus Antiſtitam Samiam.

Diue preces audito meas, mulierq; faciſta,
Auerſata torum iuuenili ætate vigentum,
Canorum veterumq; ſenum capiatur amore,
Eſt ætas effœta quibus, ſed prompta voluntas.

In Palatium curialium.

Vt patris nati, ſic turres ſunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant: ſic æquora naues:
Sic & opes ornant ædes, præſentia regum
Auguſto in ſolio decorat fora lata ſedentum:
At lucente domus multò eſt auguſtior igne.

Fornax.

Si mihi mercedem dabitis figuli iſta canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulcrè vt dureſcant calices & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita multa.
Sic illis quæſtus creſcat prudentia nobis.
At ſi depoſito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt peſtes veniant quacunq; per orbem
Graſſantur, fundant & in hanc mala cuncta caminũ.
Irruat huc Smaragus grauis Asbetus, atq; Sabaſtes:
Contere tu Pallas flammamq; & vaſa camini.
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æſtu,

Πᾶδε πυραίθουσαν καὶ δλώματα, σωὸν ἦ κάμινον.
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσαύτων.
Ὡς γράθ' ἵππειη βρύχοι, βρύχοι ἦ κάμινος,
Παύτ' ἄγρηθ' αὐτῆς κεραμῆες λεπταὶ πιοδσαι.
Δεῦρο καὶ ἠελίῳ τυχάτην πολυφάρμακε κίρκη,
Ἄγγεα φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτός τι καὶ ἔργα.
Δεῦρο ἦ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας κενταύρους,
Οἵ θ' Ἡρακλείης χεῖρας φύγον, οἵτ' ἀπόλοντο.
Τύπτοισιν τάδε ἔργα κακῶς, τύπτοι ἦ κάμινον.
Αὐτὰρ δ' οἰμώζοντες ὁρῶατο ἔργα πονηρά.
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὅς δὲ κ' ὑπερκύψῃ θεῖ ταῦτα, παῦρ' ἐπιθύσων
πον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσαιντ' ἄϊσιμα ῥέζειν.

Εἰρεσιώνη.

Δῶμα περισταφόμεθ' ἀνδρὸς μέγα δλωαμενοιο,
Ὅς μέγα μὲν δλώατο, μέγα ἦ βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀναπλίνεσθε θύραι· πολυδερκὲς γὰρ ἔοικε
Πολλὸς, σωὸν πολίτην ἦ καὶ Εὐφροσύνη τεθηλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγρεα, μεσσὸν μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κὲ κλεδόπου ἔρποι μάζα.
Τοῦ παιδὸς ἦ γυνὴ κὲ δλφεάδα βήσεται ὔμμιν,
Ἣ μίονοι δ' ἄξουσι κρατάπόδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ὑφαίνοι ἰσον ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαῖα.
Νεῦμά σοι νεύμῃ ἐνιαύσιον, ὥστε χελιδών.
Ἐ ξηκ' ἐν θεθύροισι· καὶ εἰ μού τοι δλώσδε, εἰσὶ μὴ,
Οὐχ ἑσήξομεν· ἀ γὰ σωοικήσοντε ἐνταῦθ' ἦλθομεν.

Τοῖς Ἁλιεῦσι.

Τοίων γὰ πατέρων ἐξ αἵματος ἐσὶ γεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄπαστεα μῆλα νεμόντων

Insuper Omodamus seruatq́; & damna det arti.
Omnia misceto, fornacem vasa, domumq́;
Vt fragor immensus fiat, figuliq́; tremiscant:
Non secus ac malæ crepitu clauduntur equinæ,
Sic subita fornax crepitetq́; cadatq́; ruina,
Inq́; lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq́; manu Herculea cecidêre superq́; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumq́; caminum
In nihilum penitus redigant, figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Denigq́; qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq́; perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atq́; inde cauebunt.

Eiresione seu ramus.

VEnimus ad magnas ædes ciuemq́; potentem,
Cuius diuitijs resonat domus atq́; redundat.
Vos aditum præbete fores feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq́; sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hîc videatur inane:
Sintq́; laboratæ Cereris repleta canistra,
Excelso curru nurus hic portetur & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasq́; laboret.
Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis.
Non secus atq́; redit sub tectum garrula Progne,
Assumus in porta, seu munera ferre placebit,
Seu nihil: est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hîc habitare diu nec adesse paramus.

Piscatoribus.

HIvos, ô pueri, tales genuêre parentes,
Nec latis fundis, gregibus neq; mille potentes.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ Ὁμήρῳ ποιημάτων.

FINIS HOMERI POEMATΩN quæ quidem extant.

INDEX IN ODYS-
SEAM LOCVPLES.

Castus rex 205
Accipitris augurium 226
Accipiter Apoll. nuncius ibid.
accipiter timendus muribus 340
accubitio vetus 27
Adræmon 210
Adresta ancilla Helenæ 43
adulterij pœna 32
adulterium Aegisthi ibid.
adulterium ingens facinus ibid.
Acheron fluuius infernalis 145
Achillis vmbra 329. eius anima Vlysi loquitur 163. eius exequiæ 329. eius cum Vlysse cõtentio 152. eius filius 30
Achiuorum reditus à Troia cantu celebratus 12. conuocati 15. eorum dissidium 29
Acroneus 101
Aratiasmus tyrannicus 261
Actoris ancilla Penelopes 323
Aeetæ soror Circe 134
Aeris bonitas 56
Aeæa insula 114.134.168
Aegis Mineruæ 314
Aegisthus præter fatum Atridæ sponsam in vxorẽ duxit 230. eius adulteriũ 32. sæuities 55
Aegyptia terra plurima producit pharmaca ibid.
Aegyptius heros 16
Aegyptus herbarũ ferax & fertilis 47
Aeneas ex Venere ortus 368
Aeolia insula & regio 130
Aeolus Hippobates 373
Aeolus dat Vlysi vtrem ventorum 130
Aeolus filias suas coniunxit filijs in vxores ibid.
Aeolus reuersum Vlyssem indignabundus expellit 131
Aeoli duo ibid.
æquabilitas studiosi honorandi 278
Aesculapius medicus 373
Aethonẽ sese vocat Vlysses 275
Aetolus deceptor 208
Agamemnon septennio imperauit Mycenis 33. eius exitus ibid. 55. eius vmbra suum exitium Vlysi refert 260. eius anima 329
Agamede filius Ergini amicus Deorum 350
Agelaus Demastorides procus 295. monet, ne Mentor Vlyssem iuuet 313
agni cornuti 32
Aiax occisus 28
Aiacis Oilei exitus 55
Aiacis anima irata 164
Alcandre Polybij vxor 43
Alcinous Phæacensium dux 79. clementer excipit Vlyssem 93. optat Vlyssem sibi generũ ibid. promittit Vlysi auxilium ibid. eius oratio, qua Phæaces hortatur, vt Vlysi auxiliũ portent 98. conuiuium ibid. hortatur Phæaces ad certamen 100. eius filij 102. quærit omnes Vlysis conditiones & fortunas 113. eius & Vlysis ad Phæaces oratio 183
Alcippe ancilla Helenæ 44
Alcmaon & Amphilochus filij Amphiarai 218
Alcmena 18. eius anima 155. vxor Amphitryonis & mater Herculis ibid.
Alcatores 6
Alector Spartanus 39
alienis non inuidendum 260
alienis in ædibus non multum lugendum 273
alimentum 280
aliorũ dolor etiã nos afficiat 222
alius alijs delectatur operib. 204
aliud loqui, aliud sentire 246. 263
Alitherses præsentia & futura vidit 338. Vlysis dissuadet inter necionem ibid.
Alphæus pater Orsilochi 216. nomen fluuij 353.357
Ambrosia fugat Edothea Cetiti odorem 53
ambrosia cibus Deorum 67
cum Amicis nõ pugnandum 103
amicorum memoria non sit breuis 213
amicitia paterna 216
amicitia non confletur cum aliquo nisi dignus prius cognoscatur 340
Amithaon 155
Amnisus 275 (fantis 279
amoris argumentum, gestatio inamor erga patriam 115
amor seruorum in Vlyssem 20
amoris exemplum 228
amoris coniugium ex liberis 278
Amphialus saltator optimus 101
Amphiaraus filius Oiclei 217. gratissimus Ioui ibid.
Amphimedontis anima Atridæ historiam interitus sui narrat 327
Amphinomus procus cæteros à Telemachi nece dehortatur 241. Nisi Aretiadæ regis filius 270. interficitur lancea 310
Amphion & Cethus filij Antiope, primi Thebarum fundamenta locarunt 155
Amphitea 281
Amphitrio 155
Amphitrita dea 76.347
amphoræ 23.119
Anabesineus 101
ancillæ Aretæ ad nauem Vlysis omnis generis necessaria portant 185. ancilla Vlyssem obiurgat 272
ancillæ libidinosæ suspensæ 318
Anchialus Mentis filius 14. Taphijs imperat ibid.
Anchisæ cum Venere congressus 366
animarum apparitio 143
animæ tangi non possunt 260
animæ procorum ad inferos 328
animalia Venere delectãtur 366
animorum migratio Pythagoricain socijs Vlysis ibid.
animum corporis expertem, quia nusquã faciat corporeũ. Plut.
annos quatuor proci elusi 18
annulus sagitta tangendus 286
anopæa auis 12
anseribus collati proci 285
Anticlea Autolyci filia mater Vlysis 151
Anticlus 48
Antilochus filius Nestoris à Memnone occisus 45. eius anima 163
Antinous procus Eupithei filius 16. Telemacho respondet ibid. sagitta transfixus 308. eius consilium de Telemacho è medio tollendo 231. eius fraus 241. succenset Eumæo propter mendicum 252. eius superbia 155
Antiope Asopi filia ibid. eius anima ibid.
Antiphates rex Læstrigonũ 133. Oiclei parens ibid. Mantij frater ibid.
Antiphus & Eurynomus bellatores 16. amici Vlysis 245
antrum Polyphemi 219
apparitio mortuorum 143
Aphides rex 334
aper vulnerat Vlyssem 282
Apollo augur 99. rex 106. dijs terrori 345. eius templũ 346. non lacte materno, sed nectare & ambrosia enutritus 347. eius cithara 349. cum Delphusa deliberat de construendo templo 350. apud Cressam insulam templũ construit ibid. eius natiuitas 352. Iouis filius 354. iratus Mercurio 363
Aquilæ volatus 19. augurium 226
arbores Alcinoi 91
Arcadia dux pecorum 355
Arcisius pater Laërtis 202
arcus Vlysis 299
arduum est, regium genus interficere 241.
Aretæ vxor Alcinoi 89.109
Arethusa fons ex petra Coracis 279
Arena, Argyphea, oppida 353
Aretus filius Nestoris 37
argenteum poculum cum labro inaurato 59
Argiua Helena 48
Argi necator nũcius Tartari 329
Argos 172
Argonauta ibid.
Argus canis Vlysis 250
Arcadia filia Minois 156
Aristocratiæ vsus apud Bœotos initio Bœotiæ, & Phæaces optimates vocant reges 110
Arma Mineruæ quibus ornata in Ithacam proficiscitur 3
armarium quid 7
Arnæus qui & Irus 259
ars arcendi canes 198
ars, exercitiũ & Musa simul 363
Artacia fons 133
Artepibulus cognomẽ muris 344
Artophagus epithetõ muris 376
Asphalion famulus Menelai 46
Asteris nomen insulæ 64
astutia Penelopes 18. Vulcani 105. Vlysis 124. Mercurij 356
Athenæ vrbs 90
Athenæ sacræ 156
Atlas cur dicatur Oloophron 3
Atlantem columnas cœli & terræ sustinere ibid.
Atrides 30. eius anima Vlysi loquitur de eius funere 159
audacia honesta virum decet 89
augurium aquilæ 19.216.293
aureum poculum 27
aurifaber 37
aurora Vlyssem splendidis exornat vestibus 146 (tat 356
Aurora homines ad opera excitautoritate præstantes reuerendi 188
Autolycus vnde nomen Vlysi intulerit 282. Vlysis auus ibid. eius filij rei medicæ non ignari ibid.
Antone ancilla Penelopes 263
auxilium promissum Vlysi 97
Azantis puella 349.

B

Bacchi forma 370. Semeles & Iouis filius 372
Batrachomyomachia ab Homero tumultuosum opus Martis dicitur 140
Batrachomyomachiæ exitus aduentus canerorum 345
Bellum Troianũ decennium durauit 67
Bellum Ithacense cum Vlysse diremptum à Minerua 339
Bene potati & conuiuati dormitum eamus 164

Beneficijs qui inceperit eadē expectanda habet 334
Blandi qui nocere ſtudent 119
Boëthides Eteoneus 40
Bona fama gloriam hominibus affert 11
Bona iure ad nos pertinentia repetenda 14
Boni viri dijs chari 27.218
Bonus etiam ſæpenumero mala dicit 252
Bootes ſtella 72
Borborocœtes rana 344
Boreas ventus ſerenitatis autor 73.115
Bouis mactatio 38
Boues Solis 179
Boues Deorum vbi 356
Breuis ſumma Batrachomyomachiæ: Mures in ranas primas conſequutos, dum gygantum virorū opera imitati ſunt 340.

C

CAecus muſicus 99
Calaminthius nomen ranæ 344
Callirrhoē fluuius ſedatur 76
Calypſo detentus Vlyſſes 1
Calypſus Nympha & Dea 55. 65. eius deſcriptio 67. indignatur dijs 68. amat Vlyſſem 70 Vlyſſi prandium dat in ſpelunca ibid. ſpondet Vlyſſi immortalitatem ibid. Vlyſſi abeunti de omnibus rebus ad nauigandum neceſſarijs proſpexit 71. Atlantis filia 95
Campus Elyſius Rhadamanthus 55. In campo Elyſio facillima viuendi ratio ibid.
Cancri mittuntur à Saturno, qui bellum inter mures & ranas componunt 345
Canes coërcendi ars 198
Canes incognitos allatrare ſolēt ibid. ad cuſtodiam pecoris nutriti 197. cognitos nō allatrāt ibid. (250
Canis Vlyſſem redeuntē agnoſcit
Cantilenis moleſtis nemo gaudet 12
Cantilenas Deus inſpirat 320. eā Cantilenā magis celebrant homines, quæ recentiſsima eſt 12
Cātilenæ ex virtute profectæ 331
Cantoribus curæ ſit cithara & cantus 7 (ibid.
Cantores aliorum cibū abſumunt
Cātores hominū geſta celebrant 12
Cantores multa delectamētis hominum norunt ibid.
Cantor Demodocus cantionibus ſuis Vlyſſi fletum mouet 99
Cantores & Dijs & hominibus canunt 316
Cantus ornamentum conuiuij 8
Cantus poſt conuiuium 99
Cantus ex commoto animo ibid.
Cantus ad oblectandū datus ibi.
Cantus non omnib. acceptus 112
Cantus celebratus 113
Cantus Sirenum 176
Cantus Deo curæ 363
Capra Iouem nutriuit 87.122
Carpathus inſula 346
Caſeus 115.265
Caſus Vlyſſis narrātur Aretæ 95
Caſſandræ Priami filiæ cædes 160
Caſtor & Pollux Tyndari filij equorum domitores 156
Caſtor Hylacides pater Vlyſſis 203. abundans fortunis ibid.
Caucones populi 35
Cauillationes procorum in Telemachum 32
Cētauri 345. eorū exercitus 140
Cephalleni populi 293
Cephiſſus fluuius 349
Ceres Iaſoni amicitia & lecto commixta eſt 68
Certamen curſus 101
Certamina propoſita ibid.
Certamine diſci Vlyſſes omnes ſuperat 102
Certamē procis proponitur 297
Certamen, quis Penelopen in vxorem ducat 299
Certamen arcus ibid.
Ceruus confixus ab Vlyſſe 134
Cetei populi 164
Charybdis deſcriptio 172
Charybdis immortale malum, expugnatuq; difficile ibid.
Chius inſula 30
Chloris vxor Nelei 156
Chorearum ſaltus 104
Chraugaſides 344
Chromius 156
Cicatrix prodidit Vlyſſem 282
Cicones pugnāt cū Græcis 115. cum Vlyſſe ibid.
Cimmerij populi 148. eorū terra perpetua caligine obtecta ibid.
Circe dea 114 filia Solis 134. ſoror Aeetæ ibi. ipſius pharmaco in porcos vertūtur Vlyſſ. ſocij 136. eius ædes ibid. pharmaco demētarat lupos atq; leones, ne homines læderent ibid. venefica 148. eius ancillæ ex fontibus atq; ſyluis natæ 141. Vlyſſi potionem adornat ibid. Vlyſſis ſocios reſtituit priſtinæ formæ 142. prædicit Vlyſſi iter ad inferos 144. prædicit futura pericula 146. ab Vlyſſe de omnibus interrogatur 144. conſolatur Vlyſſem & ſocios ibid. miratur Vlyſſem, ob curam rerum bellicarū 172. prædicit Vlyſſi reditum ad ſuos, ſi deas marinas non læſerit 175
Circus accipitris genus, volucrū citiſsimus 185 (lum 23.80
Ciſta veſtium & cibi receptacu-
Cithara conuiuio lauto conuenit 99.100
Cithara conuiuio amica 250
Cithara Mercurij 363
Clymene & eius anima 156
Clytæmneſtra adultera 33. dolo Caſſandram interemit 150. eius ſæuitia ibid.
Clytoneus filius Alcimoi curſor 101
Clytus ab aurora raptus 218
Cniſſodioctes mus 344
Cnoſos ciuitas inſulæ Cretæ 275.352
Cocytus fluuius infernalis 145
Cœna ſepulchralis 35
Cœnare tempeſtiuè bonum 241
Colloquium procorū de Telemacho 59. deæ Calypſo cū Mercurio 67. Eumæi & Vlyſſis 219 (171
Columbæ Ioui ambroſiam ferūt
Colus, non alia cura ſit mulieribus 305
Comparatio ab agricola 183. ab anſere & aquila 216. ab araneæ tela 156. ab auibus 234. à cane latrāte 286. à cerua 246. à chordis 307. à filio longinqua ex terra redeunte 278. ab hinnulis recenter natis 50. à Luſcinia 285. à muſico 260. à niue 275. à paleis vi ventorum conquaſſatis 73. à pingui ventre 288. à piſcatoribus 177. à piſcibus 316. à ſpinis 74 à turdellis & columbis 318. à veſpertilionibus 181.328
Concio ſeu conuentus Achiuorū 16. Telemachi, qua ſuam fortunam Achiuis exponit ibid.
Concordiæ bonū 85. Concubitus Vlyſſis & Penelopes 325
Concubitus delineatio 368
Coniugium bonam famam comparat 79
Coniugium felix 83 (cordes ib.
Coniuges ſint vnanimes & con-
Coniugum mutuus amor 323
Coniugū amor in Vlyſſe & Penelope. Odyſſ. Plut.
Cōſiliū, ſenis 32. Vlyſſis in antro occluſi 122. callidū Vlyſſis quo manus Cyclopis effugit 126
Conſilium triplex de equo Troiano 112
Conſilio, prudentia atq; virtute multa mala ſæpè effugimus 176
Conſiliū Deorū inſcrutabile 321
Conſulens etiam bona, hominib. non perſuadetur 3
Conuiuij voluptas 114
Conuiuij deſcriptio 17.134
Conuiuium collatitium 160
Conuiuia non deturpanda contentionibus 271
Coronis mater Aeſculapij 373
in corde ſunt affectus, vt ira 288
Corpus exerceatur antequam cibus capiatur 247
Coruorū Petra, Rabenſtein 190
Chrābophagus nomē ranæ 344
Cratæis mater Scyllæ 172
Creon ſuperbus 151
Creta inſula 30.190.205
Cretēſes cultores Apollinis 352
Cretenſium pœones 854.
Creteus 155
Criſſa nomen inſulæ 350.353
Criſſagi populi ibid.
Crunij populi ibid. (222
Cteſius Ormenides pater Eumæi
Cteſippus iniuſtus 295
Cubiculi deſcriptio 36
Cubitum euntes quid facere ſoleant 35
Currus nomen ſtellæ 72
Cura hortū fœcūdus efficit 333
Cura erga conſanguineos 113
Cura Vlyſſis 288
Curſus certamen 102
Cuſtodia diligentiſsima 23
Cyanea ſaxa quæ volucres præteruolare non poſſunt 115
Cyclopes abſq; lege viuunt 117. eorum inſula fertilis ibid. Deorum contemptores 122
Cyclops pro ientaculo duos ſocios Vlyſſis deuorat 122. eius hoſpitale munus eſt quod vltimò ſit deuoraturus Neminem 124. duos ſocios Vlyſſis deuorat ibid. magna fruſta carnis humanæ euomit 134. eius oues mactantur 126. 128. dicit ſe à Nemine læſum 125. arietē ſuū alloquitur 126
Cydones incolæ Cretæ 33
Cylenes Deus 357. mons 359
Cynthius mons 307
Cypariſſus herba 66
Cyprus inſula 100. eius domina Venus 372.

D

DAlia Penelopes famulus 2
Damaſtorides procus lancea vulneratur ab Vlyſſe 314
Danaum animæ 77
Dæmon ſæpenumerò nobis mala machinatur 179
Decenter vinum bibendum 304
Decipientia verba, licet dulcia, vitanda 175
Decipula muribus moleſta, & doloſum fatum 141
Deæ non contemnendæ 368
Deus rependere ſolet benefacta liberorum 18. facilè poteſt ex longinquo virum conſeruare 32. omnipotens 47.209. & malum & bonum tribuit 47. Difficilis mortali homini domari 52. Formam hominis verbis ornat 101. in eius voluntate quieſcendum 113. eo volente, nihil difficile 114. eum eſſe placabilem 156. eius auxilio ſæpenumerò mortem ipſam effugimus 176. omnia videt & audit 179. optimus auxiliator 184. eius virtute mala euitantur ibid. non impia, ſed ius atque pia hominum opera amat 199. eum odiſſe & punire fraudes & ſcelera ibid.

Vlyssi destinarat, vt multa mala pateretur 230. non omnibus apparet manifestus 233. eius non hominis est, bona excogitare 234. ei non difficile, hominem mortalem, & gloria illustrare, & malo afficere ibid. plerunq; similem ad similẽ ducit 248. mentẽ hominibus immittit 263. eum esse in perpetua cõtemplatione & cogitatione. Sæpe consulendus in factis nostris, nam omnia nouit 290. de rei euentu compellandus 338. vltorem habet oculum 342. Apollinem suscipit 346. non tentandus 371
Deliades famulæ Apollinis 348
Delicta partim sponte, partim vi facta, his veniam, illis pœnam deberi 316
Delphini cognomen Apollinis vnde 354
Delphino similis Apollo ibid.
Delphusius vnde dictus Apollo 352
Delphusa ibid.
Delus insula 346
Demodocus cantor cæcus 99. 183. canit fabulam de Veneris & Martis amplexu 105. equũ Troianum canit 112
Descriptio adolescentum iuuentũ 219. apri immanis 282. argẽtei poculi 215. Arnæi mendici 260. cancrorũ 326. Charybdis 172. Cretæ ex qua Vlysses fingit se esse oriundũ 275. domus instructæ rebus preciosis & necessarijs 40. domus Nausicaæ 78. Læstrygonũ 133. habitus Vlyssis 275. horti Alcinoi 91. ingentis frigoris 210. maris sonantis atq; fluctuantis 178. mendici 219. 248. Mercurij Deorum internuncij 65. monstri inhabitantis Scyllam 171. hominis iam iam moriẽtis qui suspensus est 318. nauis Vlyssis 71. regiæ Alcinoi 90. remedij Mercurij 140. Scyllæ 171. specus Calypsus 67. subulci stabuli & eius domus 198. 199. terræ fertilis 190. venationis 282. vineæ 91
Deucalion fingitur pater Vlyssis 275 (Dia 156
Dianæ studium 80. Nausicaæ cõparatur ibid. Phœnissam interimit 224. Iouis filia & Latonæ 290. qualis 372
Dies nunquam illucescit Cimmerijs populis 148
Difficile est aliquem inter plures & multo potentiores quippiam moliri 230
Difficile quod est mortalibus dijs perfacile 140
Difficile est optimum ignominijs proscindi 188 (tos 295
Difficile est vnum impedire multos
Difficile vnũquodq; discere 358
Dij iniustè in malis accusantur 3. testes sint cõcionũ 11. eis chari boni viri 27. 217. eis grata quæ citò fiunt 33. omnia sciũt 51. semper volunt nos præceptorum memores esse ibid. eis inuitis nihil suspiciendum 54. sibi inuicem noti 66. inuident deabus, vt cũ marito congrediantur 68. expertes senij 71. eorũ vita beata 79. non omnibus ex æquo dona dederunt 102. omnia possunt 140. similes peregrinis hospitibus, qui versantur, hominũ fas nefasq; inspicientes 252. 254. eorum mens non mutatur 265. homines multùm errantes submergunt tandem 293. eis omnia committenda, quoniam multò potentiores sunt nobis 314. etiam prudentissimũ insipientem facere possunt, & contra 320. eos habere corpora excepto fortasse Ioue, passim Plut.
Diligenter cognoscendum, qui sint iusti, qui non item 252
Diocleus filius Orsilochi 216
Diomedes 30
Dionysij donum 329
Diona dea 347
Dira portenta in procos 296
Discessus Telemachi & Pisistrati à Menelao 216. 217
Discedentibus & redeuntib. felicia quæque exoptanda 246
Disco certatum veteribus 102
Discordiæ malum 29
Discordiæ in consilio & in bello ibid. 164
Dissidium Græcorum 29
Diuini augures 20. 200
Diuitiæ & opes Vlyssis 200
Diuites pauperibus & egenis auxilium portent 291
Dmetor Iasides rex Cypri 253
Dodoneus Iupiter 278
Dolius senex 336. seruus & mãcipium Penelopes 61
Dolores ad mortẽ vsq; trahũt 154
Dominorum minæ sunt difficiles 247
Domi esse, optimum 365
Domus Plutonis 171
Domus Telemacho instar ardentis flammæ apparet 272
Domus aduentui procorum parata 292
Domus seu familiæ negligentia est hominum ex iniuria & rapto viuentium. Plut.
Donatio causa mortis 246
Dona Dei varia 102
Donum Menelai 215
Dorenses populi in Creta 275
Draco occisus 350.

E

EBrietate Cyclops amittit oculum 124
Ebrietas, quæ & loquax 149. 208. 274
Ebrius non ferrum, sed ferrum ebrium trahit 237
Ebrius plorans 274
Ebrij faciles sunt ad lacrymas ibid.
Ebrietas cũ furore collata 304
Eclipsis Solis 296
Echeneus senex eloquẽs 93. 159
Echephron, Stratius, Perseus Aretus. Thrasymedes & Pisistratus, filij Nestoris 37
Echetus rex omnium hominum pessimus 261
Edothea filia Protei 51. Menelao errãti dat consiliũ ibid. eius de patre Proteo capiendo cõsiliũ ibi. eius dolus in patrẽ 53
Egestate varia suscipere cogimur 254
Elatreus procus 101
Elatus occisus 314
Eleemosyna homines cõspicuos reddit 252
Elphenor vino obrutus, decidit per scalã, vitam amittit 146. eius vmbra Vlyssi apparet 151. defunctus effertur 168. eius comburitur cadauer, ibid. ei erigitur cippus ibid.
Elysius campus 55
Embasichitrus nomẽ muris 342
Enauigatio procorum 63
Enceladus ligatus 345
Enipeus fluuius 155
Epæana canere 317
Epei insulã Elida inhabitãt 190
Eperitus fictũ nomẽ Vlyssis 334
Epeus ligneum equum Troianũ confecit 112. 164
Ephialtes Aeolei filius 156
Ephyre 2
Epicaste mater Oedipodis 155. anima ibid.
Equus Troianus 112
Erebus fluuius infernalis, & locus defunctarum animarum 145. 148. 272
Erembi populi 42
Erethmeus 101
Eridanus nomen fluuij, patria Physignati 340
Errones sunt malorũ sciẽtes 307
Eriphili 156
Eriphilis anima ibid.
Erithus fatuus nuncius 360
Erymanthus 80
Erinnys dea grauis 217
Esopus 155
Eteoneus famulus Menelai 40
Etheonetes in Creta 275
Euangelion 201
Eubœa insula 30
Eumæus Vlyssem nõ cognoscẽs, eum perijsse conqueritur 202. Vlyssem hospitio humaniter excipit ibid. lapidationib. crebris pellit canes 198. sacra facit 202. ei reditus Vlyssis non persuadetur 208. Vlyssem ab Harpyis deuoratũ ait ibid. hospiti Vlyssi sacrificaturus mactat suem 209. æqualitatis studiosus ibid. Vlyssem honorat dorsis suum ibid. cum Vlyss. colloquitur 219. Telemachũ reducem excipit 228
Eumelus 63
Eunomia 254
Euphyias vis 45
Eupithes cum Achæis conspirat in Vlyssis mortẽ 337. dux stultitiarum ibid. à Laërte occisus 339
Europæ raptus 342
Eurus 72
Euryades interfectus 314
Eurycalus luctator optimus 101. indignatur Vlyssi 102. Vlyssem ense donat 109
Eurybathes præco gibbosus, nigro corpore, & crispo capite fuit 278
Euryclea Pisenoridæ filia 14. empta à Laërte viginti bobus ibid. Telemachũ paruulũ existẽtem enutriuit ibid. Telemacho ardẽtes faces præfert ibid. Opis filia ibi. custos thesauri ib. anus debilis 281. eius obedientia erga dominam ibid. quomodo agnouerit Vlyssem ibid. nutrix Vlyssis ibid. nunciat Penelopæ Vlyssem rediisse 320
Eurydice filia Climeni 38. Nestoris vxor ibid.
Eurylochus dux sociorũ Vlyssis 136. indignanter Vlyssi respõdet 176. eius consilio Vlysses perdit socios 179
Eurymachus Telemachũ de hospite interrogat 14. Polybij filius 225. eius subdola oratio 241. ab Vlysse seruitium petit 269. Vlyssi omnis generis necessaria pro seruitio promittit ibi. immisericors ibid. pocillatorẽ puerũ manu ferit ibid princeps procorũ 320. arcui impar dolet 307. supplex Vlyssi, omnia Antinoo imputat 309. vt omnes vnà in Vlyssem impetum faciant ibid. ab Vlysse occiditur ibid.
Eurymedon 89
Eurymeduſa nutrix Nausicaæ 88
Eurynome proma 254. 288. Penelopæ ministra 263
Euryphaëssa mater Solis 377
Eurytus sagittariæ artis peritus 103
Eurytion læsus à vino & Centauro 304
Exequiarum ritus 337 (103
Exercere corpus, honestum 101.
Exercitationes 101. 109.

F

FAbrilia organa 37
Facinora non tolerabilia patrantur à procis 17

Facinus 33.180
Fames nõnunquã vẽtrẽ domat 51
Fame mori miserrimum genus mortis 179
Famula Vlyssis prodigij coniectrix 290
Farina medulla virorum 22
Farina molita 23
Fatum cuncta gubernat 93
Fatum præter factum 2
Fati potestas, etsi initium rerum in hominum potestate & voluntate Plut. 3
Feles formidini muribus 341
Ferramenta ad nauim fabricandam idonea 71
Fertilitas incredibilis 117
Figuris multũ vsus Homerus 14
Filij pauci similes patribus 22
Filij plerique parentib. peiores ibi.
Filij clàm proficiscẽtes parentib. suis dolorem relinquunt 61
Filius vnicus generationem conseruat 231 (citur 272
Flamma in ardenti Pallas cõspi-
Fluctus maris ad naufragi preces sistitur 77
Fluctus atq; fumus ingens in mari exoritur 176
Fœminea cõsilia odit Iupiter 160
Fores obseratæ 23 (89
Fortis vir in omnib. potior rebus
Fortuna sæpenumero homines decipiuntur 210
Fratribus sorores nubunt 130
Fratrum benevolẽtia in Agamẽnone & Menelao Odyss. 4
Fruges sua spõte proveniũt 117
Fugiendum non est à Deo 242.

G

Genealogia Melampodis 217
Genitalia homini extracta 318
Gerestum 80
Gerenius eques Nestor 34
Glandes sues nutriunt 196
Gorgoneum caput horrendum monstrum 168
Gortynis fines 33
Gratum est dijs hominem prudẽtem ex periculis euadere 3
Gratitudo 110 (106
Gratiæ, quæ & lauant Venerem
Grata nobis sint quæ Deus in animo ponit 204
Græcorum ad Troiam dissidium 29. eorum optimates in equo Troiano 112
Gubernator nauis Vlyssis in mari occumbit 185
Gubernatio mariti, vxori honestiæ gratissima 274
Guttus aureus 214
Gyrea petra 54.

H

Habitacula Iouis immortalia 40 (236
Habitans in altis optimus adiutor
Halius filius Alcinoi 101. tripudiator 109
Halitherses vates procis imminere periculũ ingens indicat 19
Halitherses Mastorides præstantissimus in dijudicando ibid.
Harmonia dea 348
Hasta Palladis intra armarium custoditur 6
Hebe dea 348
Hecatombæ gratæ dijs 27.152. 281.324
Helenæ vnica filia 39. vxor Menelai 44. eius ornatus ibid. cum Menelao de aduenis fabulatur ibid. de Vlysse & Ilij excidio verba facit 47. equo inclusos nominatim vocat 48. eius genus pernicioſum 200. Telemachum xenijs donat 214. interpretatur augurium 216
Helicon mons 340
Herbarũ prouẽtus in Aegypto 47
Hercules & Eurythus cũ dijs de arte sagittandi contendunt 54. eius mater 155. Leonis animũ habuit ibid. eius idolum 167. proditor hospitij 298
Hermione vnica filia Helenæ 39
Hermius tumultus 242
Heros Aegyptius 16
Hesperus niger 14
Hesperij homines 98
Homerus cæcus in insula Chio habitauit 348. eius cantiones in precio habendæ ibid.
Homo ipse causa malorũ existit 1
Hominis versuti descriptio 192
Hominis synceri & boni gloria lata ibid.
Homines omnes dijs indigent 27
Hominũ consilia mala & acerba 114 (dere debet 42
Hominum nullus cũ Deo contẽ-
Hominibus ex nuptijs fama bona nascitur 79
Homines Deũ oculis ipsis libẽter cernerẽt huc atq; illic euntẽ 146
Hominum cõcubitus inanis 155
Hominem nihil aliud esse quàm animum 164 (176
Homines nunquã malorũ ignari
Homines facilè donis placantur 232 (genos 253
Homines immisericordes ergà e-
Homines crudeles detestãdi 279
Homines in malo senescunt ibid.
Homines non semper insomnes sunt 286
Hominum fortunã & infortuniũ Deus probè nouit 290
Homines scelerati miserũ tandem exitum sortiuntur 317
Honestum est audire cantorẽ vtilia canentem 13
Honoraria munera, ab Homero Cimelia dicta, quid sint 12
Horæ sapientes 348
Hortus Alcinoi 91 (gendi 201
Hospites & peregrini non neglihospitum salutatio 27
Hospitalitas Nestoris 36
Hospites à Ioue sunt 84 (202
Hospiti locus honestus in cõuiuio
Hospitalitas ibid.
Hospes non tentandus 104
Hospes præsens diligendus, nolẽs dimittendus 218
Hospitij lex ibid.
Hospites eludere, neq; bonum neque iustum 295
Hostes qui alienis vescũtur Deus prædam facit 200
Humanitatis exemplum 199
Humanum genus 262
Humilitatis exemplum 214
Hydrocharis rana 344
Hydromedusa nomẽ ranæ 340
Hydrus 341
Hymni in Apollinem 345 (78
Hyperia insula prope Cyclopes
Hypsiboas rana 303.

I

Iaolcus insula 155
Iaones populi 348
Iardanus fluuius 33
Iasida 156
Iason à Ioue fulmine percussus 68. multis charus 172
Icmalius faber 272
Ida mons 346 (lis 167
Idolum Mineruæ 63. Hercu-
Idomeneus 36
Idothea filia Protei 51
Igne lustrantur ædes 316 (329
Igne mortuorũ corpora consũpta
Ilij excidium 47
Ilium non nominandum 320
Imbrus insula 346
Immortalitas promissa Vlyssi 70
Imperare alijs & diuitias & honores affert 14
Imperare alijs non malum ibid.
Imperiũ vbi nullũ dominorũ, ibi nec seruorum disciplina, nec sedulitas 251
Impietas filiæ in patrem 53
Impium est mala mutuò struere 241 (duntur 318
Impudicæ famulæ laqueo suspen-
Incantationis vsus 283
Inclementiæ exemplum 254
Inferorum locus 148
Infantium studium 358
Ingenium seruitute perit 251
Inhumanitatis exemplum 254
Inimici sunt, qui nobis mala excogitant ibid.
Iniuriã patiẽtes, Deũ inuocẽt 19
Iniustè facientes, meritò perire 2
Iniustè Deus in aduersis accusatur ibid.
Ino Leucothea filia Cadmi 74
Inopus fluuius 345
Instruitur domus aduentui procorum 292
Insula Cyclopũ tã fertilis, vt omnia inseminata & inarata proueniant 117 (cuariæ 178
Insula Thrinacria studiosa rei pe
Insulæ Græcorum 346
Insularũ multarũ enumeratio ib.
extra Intellectum ne quid nobis eueniat, perspiciendum 250
Interitus Agamemnonis 33
Interitus præstãtis viri multò magis lugendus, quàm ignoti alicuius 278
Iopæani populi 350
Iopæana canere 354
Iphthima filia Icarij 63
Iphiclea 156
Iphimediæ anima ibid.
Iphimedia Aloci vxor ibid.
Iphitus Eurythides 297 (20
Irã rationi parere debere Odyss.
Ira Dei timenda, ne retaliet malis facinoribus 17
Irati gestus 292 (Iris dea 347
Irus mendicus 260 Vlyssẽ iurgijs incessit ibi. timidus ad pugnãdum 261 (lata 115
Ismarus vrbs ab Vlysse depopu-
Ithaca ad Neiam sita 29. eius qualitas 56. omnium fœcundissima ibid.
Ithacensiũ pugna cũ Vlysse 338
Itylus filius Zethi regis 285
Iumores plerunq; desipiunt 96
Iuno pulcherrima dearũ 347. & superos & inferos inuocat 351. irata Ioui ibid.
Iupiter pater hominũq; Deorũq; 1. concionem habet in concilio Deorũ 2. memor proborum hominũ ib. Mineruæ respondet 3. hominũ prudentiũ memor ibid. viris ingenioſis suggerit, vt non nunquã paucis iocunda proferãt 13. hominib. felicitatẽ distribuit 84. Vlyssis nauem medio ponto fulmine discindit 96.179.180.181. hospitalis 122. Venere delectatur 183. in omnes imperiũ tenet 369. hominum peccantes plectit 189. Vlyssi signũ de cœlo dat exauditionis 290. Mineruæ de rei euentu suscitanti, inter Vlyssem & Achæos fœdera & pacem fore, dicit 338
Iuramentum Calypso 69
Iurare Stygiã paludẽ, grauissimũ Dijs iuramentum ibid.
Iuramentum magnum 24.70. 223.347
Iuramentum Vlyssis 176
Iurisiurandi ritus, per Deũ et per proprias calamitates Odys. 20
Iuris & legum author Iupiter, à quo Minos sit edoctus 375
Ius Talionis etiam Dijs notũ 19
Ius regium est, nullũ iniquè tractare 61
Iustitia Deorũ 244. senum 333.

L

Labores subeundos virtutis & gloriæ causa 47
Labores Vlyssis 114
Lacedæmon diuina 33
Laconica terra 352
Laërtes aurarius faber 37
Laërtis paupertas 146. pater Vlyssis 231. eius austera vita 332. agnoscit filium 334
Læstrigoma vrbis nomen 138

Læstrigones populi Gigantibus similes 123
Lætandum, sed non efferendum ob fortunam fauentem 272
Lætitia affectorum ostensio 228
Lampetia nuncius Solis 180
Lampus equus Auroræ 324
Lamus vrbs 133
Laodamas prouocat Vlyssem ad certamen 101
Lapides scamnorum loco 37
Laqueo suffocari, miserrimũ genus mortis 318
Larus nomen auis 66
Latona capite supereminet cæteras deas 80. *Apollinem & Dianam peperit* 345
Laudare seipsum turpe 300
Lectus Vlyssis 209
Leda Tyndari vxor 156
Legibus parendum 69
Lelanthus campus 349
Lemnus insula Vulcano perchara 105
Leonis robur 50
Lesbus insula 30.51
Leucothea iuuat Vlyssem 74
Leucippus 349
Lex hospitij 213
Liberalitatis exemplum 56
Liberi ferè parentibus nascuntur deteriores 22
Liberi parentibus eximia parentalia perficere debent 12
Liberi in bonis 30
Liberi beneuolentiam parentum imitentur 35
Liberi causa amoris coniugum 278
Libentius ipsi deuoramus quippiam, quàm vt alijs communicemus 252
Libya regio, eiusq; cõmẽdatio 42
Lichenor nomen muris 343
Lichomyle nomen muris 299
Lichopinax muris nomen 342
Lignum Biblinum 307
Limnius ranæ nomen 344
Limnocharis ranæ epitheto 340
Linguas diuidendi mos 35
Liocritus Euenorides 21
Liodes vates, Oenopis filius 300. *prædicit interitum procis, qui ex arcu Vlyssis illis accidet ib. supplex orat Vlyssem* 315. *occiditur ibid.*
Lotus herba, eiusq; miranda vis 106. 351
Lotophagi populi 206
Lucernæ in conuiuijs 91
Lucinæ obstetricis spelũca 275. 347
Luctæ certamen 101
Luctus molesti breuis satietas 42
Luctus honos mortuorum 331
Lugere semper, obest 103
Lugentes puluerem in caput fundere soliti 335
Luna Pallantis filia 356.357
Luscinia Pandari filia 285
Lusus pilæ 109
Luxuriosè viuentes odio digni 348 (231
Lychomyle, vide lucernæ
Lyra Mercurij 356. *Apollinis, Dianæ* 365.

M

Maera 156
Magnum facinus perpetrãs, suo ipse capite luat 273
Maia Mercurij mater 355
Maiorum genus non temerè vituperandum 338
Malea insula 115.352
malearum mons 33.55
malorum sibi homo causa 1
mala opera non rectè succedunt 106
malum incerta loquĩ 161
malum est continuè & semper lugere 263
malis alienis ridere 296
malus arbor 91
mandata discentium 265
manuum prensatio in consultationibus 27
mantius 217
marathona 90
mare debilitat homines 101
mariti mandata retinenda 264
Maron sacerdos Apollinis 176
Mars vitiat Venerem 105. *velocissimus deorum* 106. *permixtim sæuit* 164. *cum Minerua fortitudinem & audaciã præbet* 203. *eius officium* 365
mater nupta filio 155
mater certa, pater incertus 9
medicamentorũ genera, alia cõspergenda, alia bibenda 47
medici laus ibid.
mediocritatis laus 213.290
Medon præco 241.247. *nunciat Penelopæ consilium Procorũ de trucidando Telemacho* 61. *cum Phemio à Telemacho seruatur* 316
Megapenthes seruus 215
Megara Creontis filia 155
Melanthius Dolij filius, armis instruit procos 248.312. *Vlyssẽ calce ferit ibid. eius iurgia in Vlyssẽ* 248. *custos caprarũ* 252 292. *vinctus* 321. *occisus* 316
Melãtho ancilla Penelopes 268. *Vlyssem lacessit* 269. *minatur Vlyssi verbera, nisi abeat domo* 272 (217
Melampodes pater Theoclymeni
Melicratus 145
melius est ex parte iacturã bonorũ facere, quàm ex toto 172
membrorum Vlyssis robur 260
Memnon diuinus 164. *eius pulchritudo ibid.*
memoriæ donum 56
mẽdaciũ absit à viro prudẽte 34
mendacium etiam à rauis improbatur 340
mendici descriptio 196
mendicorum locus 244
mendicus plura in ciuitate, quàm in agris sibi acquirit ibid.
mendici plerunq; opus & labores fugiunt 248
mendico pudor inutilis 251
mẽdicus gratus sit subueniẽti 252
mendicorum certamen 260
Menelaus flauus 11. *eius familia* 39. *eius domus splendidissima* 40. *Telemacho labores suos narrat* 42. *dolet Vlyssem absentem* 51. *quærit ex Telemacho causam profectionis* 50. *eius nauigatio* 51. *& humanitas* 212
mẽs deorũ non statim vertitur 30
mens à Deo 275
Menta dux Taphiorum 6
Mentor Vlyssis socius 21. *Telemachum tueri studet ibid.*
Mentor, Antiphus & Halitherses proci, amici summi Telemachi 245
Mentori similis Minerua 339
Meonia 348
meræ anima 164
Mercurius deorum internuncius 3. *eius descriptio* 66. *dilectus filius Iouis ibid. mittitur ad Calypsonem ibid. ei vltimo libari consuetum* 91. *refert Vlyssi malũ Circes consiliũ* 140. *Vlyssi remedium dat cõtra Circes pharmaca ibid. Cyllenius* 327. *procorũ animas ad inferos deducit ibi. Iouis & Maiæ filius* 355. *vafer & blandiloquus ib. eius opera* 355. *primus confecit testudinem ibid. eius astutia ibid. in quæ imperium habeat* 365. *in Mercurium Epigramma* 373
Meridapax murium fortissimus 345
Mesaulius seruus Eumæi 209
Messena 298
Messenij viri ibid.
Miletus vrbs maritima delectabilis 348
Mimas insula 30
Minæ Telemachi aduersus procos 22
Minæ dominorum difficiles 247
Minerua cruciatur ob miseriam Vlyssis 3. *Iouem placare studet Vlyssi, ob sacrificia exhibita ibid. apud Iouẽ pro Vlysse intercedit ib. eius cũ Ioue cõsultatio de reditu in patriã Vlyssis ib. ad iter se succingit ibid. impetu ab Olympo, flatu ventorũ in Ithacã fertur* 7. *armis similis duci Mentæ ibid. Telemacho exponit ex quo patre sit* 9. *exponit Telemacho, patrẽ Vlyssem adhuc in viuis esse ibid. Telemachum consolatur* 10. *quærit ex Telemacho cur tam splendidũ celebrent cõuiuium ibid. indignatur contumeliosè conuiuantibus ibid. Telemachi miserijs afficitur* 11. *iubet Telemachum procos expellere, & inuestigare patrẽ ibid. dicto audientẽ esse Telemachũ iubet ibid. abiens Telemacho robur & audaciam indidit* 12. *Aquilæ similis dispareret ib.* 35. *Mentori assimilatur* 22.313. *reprehendit Telemachum diffidentiæ* 32. *in somnis solatur Penelopẽ* 63. *Vlyssẽ lõgiorem, crassiorem & omnibus gratũ reddit* 98. *Vlyssi apparet assumpto virili corpore* 189. *Vlyssem increpat dissimulationis* 192. *animat Vlyssẽ in procos* 195.289. *promittit opem Vlyssi* 296. *ad Telemachum proficiscitur* 196. *& eum in somnis hortatur vt Ithacã redeat* 212. *Vlyssẽ monet, vt filio se prodat* 232 *procos dementes reddit* 296. *hirundini similis sedet in trabe* 313. *tela procorum irrita facit* 314. *Vlyssem pulchritudine perfundit* 322
Minos Iouis filius 164. *rex Cretæ, & pater Deucalionis* 275
miserrimum famæ mori 179
modus sacrificandi 180
molæ à mulieribus actæ 290
moly herba 140
mons malearum 33.55
morbus hominibus odiosus 222
mortuus Elpenor defletur 168
moriendum potiùs quàm indecẽtia opera videre 231
moriendum semel duntaxat 171
mors omnibus communis 32
mortem nullus hominum effugiet ibid. 286
mors quæ omniũ miserrima 179
mors miuisa miseris hominib. ibi.
mors omnibus expectanda 36
mors similis iucundissimo somno 185
mors Eurymachi 310
mortales cum immortalibus forma & corpore contendere minimè decet 70
mortuos euocat Vlysses 148
mortui res viuentium norũt 151
mortuis honesta parentalia instituenda 274 (334
mortuorũ honos est, ipsos deflere
mulieres domus custodes non vagabundæ esse debent 13
mulierum consessus non inter viros ibid.
mulieribus domestica tantũ administranda ibid. (*ibid.*
mulieribus tela & colus curæ sit
mulieribus non in viros, sed in ancillas sit imperium ibid.
mulier mala 160.212
mulieres citò obliuiscuntur maritorum 212
mulieribus non fidendum ibid.
mulieres libidinosæ multorum mentes decipiunt 222
mulieres timidæ 269. *& astutæ* 279

Mulius heros, & famulus Amphinomi 279
Muriũ cũ ranis pugna 340. *edulia* 341. *apparatus ad bellum* 342
Musæ inuocatio 1. *cantores excitant ad suauiter canendum* 99
Musarum cantus 348
Musicæ laus 103. 105. *vsus in conuiuijs* 105. 183. 250. *in luctu* 328
Musici honore digni 111
Mycala insula 346
Mycenæ 18
Myrmidones 30. 40. 164.

N

Naiades nymphæ filiæ Iouis, earum opera & habitatio 186. 193
Nauteus 101
Narratio Telemachi de suis cum Nestore negotijs 29. *Nestoris de clade belli Troiani ibid. de Autolyco Vlyssis auo* 282. *errorum Vlyssis* 325
Nasus aures & genitalia Melanthio amputantur 318
Natura optimi canis 250
Naubolides 101
Naues paratæ ab Vlysse 71. *cõparantur accipitri Circo* 185
Naufragus Vlysses exponitur terræ 77
Nauigatio Græcorũ discors 29. *celerrima* 185
Nauibus ædificandis necessaria ferramenta 71
Nauiũ gubernatoris officiũ 178
Nauis in saxum mutata 188
Nausicaa filia Alcinoi 78. *cum ministra sua lauatur* 80
Nausithous Neptuni filius 89
Naxus insula 346
Neæra vxor Solis 173
Nebula tegit Vlyssem 89
Nectar potus deorum 67
Neenides virgines 42
Neleus consiliarius eximius 36. *filius Neptuni* 155. 156
Neoptolemus 163
Neptunus Vlyssi irascitur 2. *non audet cæteris dijs resistere* 3. *Vlyssi irascitur ob Cyclopem filium ibid. tempestate Vlyssem quatit* 73. 74. *eius adulterium* 155. *restitutũ esse patriæ* 188
Ne quid nimis, Prouerb. 213
Nericũ expugnatũ à Laërte 335
Neritus mons in Ithaca 114
Nestor vir prudens 27. *eius ætas* 32. *eius beneuolentia in tractãdis hospitibus* 35. *eius filij Mineruæ sacrum apparant* 37
Nisus Dulychius 262
Niuis liquefactio vnde 275
Nocturni venti sæpenumero nauibus sunt exitio 178
Noëmon filius Chronij 24
Nomen æternum virtute paratur
Notus & Zephyrus nauibus in primis mala inferunt 178
Nox perpetua Cimmerijs 148
Nocti non fidendum 187
Nymphæ puellæ terrentur viso nudo Vlysse 62.

O

Obedientia Homerica 282
Obscurus & inglorius qui perit, suis dolores & luctum relinquit 10
Oceanus 312. 321
Onchestus Neptuni lucus 349
Oculus effossus Polyphemo 124
Ocyalus 101
Ochalia 103
Oenops pater Liodis 300
Ogygia insula 3. 96. 181. 217
Oleo vngẽdi mos 37. 279. 285. 322
Oliua 323
Olympus 156
Omnia incipienda à numine diuino 1. *in Dei voluntate sita* 11
Omnia decentia meliora 213
Omniscientes sunt dij 54
Omnibus inimicus est ille qui egestate coactus fallacia loquitur 201. *parere difficile* 306
Operatio bona melior mala 316
Optimates Ithacæ Vlyssis domũ dilapidant 10
Oraculũ de fine Troiani belli 99
Oratio Antinoi persuadẽtis Penelopæ, vt alicui nubat 18
Oratio Eurymachi vaticinium eleuantis 20
Oratio Telemachi ad procos profecturi sciscitatum de Vlysse patre ibid.
Oratio Mentoris, reprehendentis procorũ iniustitiã & scelera 21
Oratio Mineruæ, incitantis Telemachũ ad iter properandũ 22
Oratio Antinoi ad Telemachũ, qua hortatur vt strenuè ludat, bibat, alijsq; curam rei familiaris relinquat ibid.
Oratio Telemachi, docens natu grandiores, absentibus parentibus, curam rei familiaris gerere debere ibid.
Oratio Euricleæ, dehortãtis Telemachũ à suscepta profectione 23. *Nestoris sciscitantis ab aduenis quinam sint* 28. *Alcinoi* 98. *Eumæi de patre & matre Vlyssis* 219. *Mineruæ Vlyssi promittentis defensionem* 279. *Agelai ad procos, qua suadet Penelopæ nuptias maturari*
Orchilochus 38 (295
Orchomenus 151
Orestes ob interemptum Aegisthum, apud omnes homines gloriam consequutus 11. *patrẽ vlciscitur* 33
Orion venator 167. *à Diana interemptus* 68. *eius magnitudo* 156. *stella* 72
Ornamenta conuiuij 7. 307
Orsilochus filius Idomenei 198. *bellicosissimus* 306
Ortygia insula 222
Osculum capiti, oculis & manib. datum 228. 244
Ossa mortuorũ seruari solita 333
Ostripelles quid 345
Otus Pelei filius 156.

P

Pallas Minerua honorificè excipitur & tractatur à Telemacho 6. 8. *mutat formam* 22. *prima dearum* 37. *se declarat Vlyssi* 192. *fauet Vlyssi* 195
Palladis studium 365
Palma ad aram orta 82
Pancratium ludorũ genus 359
Pandari filiæ orphanæ, à Venere enutritæ, reliquas mulieres specie & prudentia superarũt 290
Pandari filij ibid. eius filiæ Erinnyum famulæ ibid.
Panthera animal 54
Paphus insula 109
Parcæ 93
Parcam nemo aufugit 328
Parcæ quales 364
Parnasus 281
Partus Apollinis describitur 347
Parentem suum nemo nouit 9
Parentib. monumẽta erigẽda 11
Parẽtes nullis malis afficiẽdi 18
Parentum obseruantia, & in eos pietas 154
Pastores alijs nutriũt pecora 198
Pater incertus, mater certa 9
Pater senex dictus 255
Patres in bello fortiter sese gerentes, filijs sunt honori 9
Patres familiãs humani sint in domesticos 201
Patria & parentibus nihil dulcius 115
Patrocli anima 163
Pauper 35. 272 (188. 198
Pauperes & hospites à Ioue sunt
Pauper in ciuitate mendicet 244
Pauperes dij vindicabunt 254
Peccatores Deus punit 189
Pedũ lotione Vlysses agnitus 281
Pelasgi in Creta 275
Peleas filius Neptuni 155
Pelea et Neleus, Iouis ministri ib.
Peleus rana pater Physignati regis ranarum 260
Pelionis anima 328
Pellium vsus 26. 244 (17
in Pellib. veteres cubuisse Odyss.
Pelobates ranæ nomen 344
Peloponnesus 353
Pelusius 344
Penelopes filiæ Icarij lanificium 13. *stipata ancillis procos accedit ib. cantorẽ alloquitur ib. eius tela* 11. *filio paret ib. eius erga procos dolus* 18. *procos verbis mulcet, spe lactabat alia mens ibid eius preces ad Palladem pro filio nauigaturo* 62. *irascitur Antinoo* 241. *filium alloquitur* 244. *promittit dona Theoclymeno, si vera de marito narrauerit* 247. *præstans specie magnitudine & animo* 264. *increpat Telemachum ob cæsum hospitem ibi. eius gloria ab Vlysse prædicatur* 274. *eius & Vlyssis ignoti colloquium ibi. Vlyssem vt hospitem in sedem collocat, quæ de omnibus illum interroget* 273. *mariti discessum ægrè fert* 274. *narrat hospiti Vlyssi quomodo procos fefellerit ib. ex Vlysse ignoto genus quæritat* 275. *Vlyssem maritum absentem deflet ibi. subdubitans accedit Vlyssẽ maritũ* 321. *narrat Vlyssi ignoto suũ somnium coniectandum* 285. *eius preces ad Dianam* 290. *procis certamen proponit* 297. *Vlyssem maritum redijsse non credit* 323. *eius cor alienum videtur esse à marito Vlysse* 321. *eius cor durum* 322. *Vlyssem ex signis agnoscit ibid. eius affectio erga maritum Vlyssem recognitum* ibid.
Pera Vlyssis pane repleta 252
Peregrini humaniter excipiendi 27
Peregrinus verecundus, malũ sibi consulit 255
Perybœa filia Eurimedontis 89
Periclemenus superbus 156
in Periculis summis, id quod in promptu est, excogitandũ 74
in Periculis alter alteri obediat 176
Perimedes socius Vlyssis 148
Perpauci filij patribus similes 22
Persephone 145. 154. 159.
Perseus filius Nestoris 37
Phaëthon equus Auroræ 324
Phaëtusa & Lampetia deæ atq; pastores Solis 172
Phæacensiũ origo 78 *peritissimi maris* 91. *sumpto cibo & potu corpus exercẽt* 101. *eorũ optimatũ nomina ibid. eorum principes tredecim* 109. *eorum naues sensiles* 113. *eorũ hospitalitas* 188. *genus suum à Neptuno ibid. eorum nauis in saxum conuertitur* 188
Phedon Thesprotorum rex 278
Phesium promontorium 33
Pharmacum Helenæ discutiens tristitiam 47
Pharmaca Aegyptiaca maximè nota medicis peritis ibid.
Pharus insula, antè Aegyptus dicta 51
Phemius cantor in cõuiuio canit reditũ Achiuorũ 7. 249. *supplex Vlyssi* 316 (*Pheræ* 63
Phidon rex Thesprotorum 205
Philenus ianuæ custos 303
Philœtius dolet propter heri infortunium 293
Philoctetes Pœantis filius 30
Philomelides 250 (350
Phlegyi populi nõ curantes Deũ

Phocæ

INDEX.

Phocæ animalia marina, carentia pedibus 52
Phœbus citharœdus 346
Phœmissa mater Eumæi 223. filia Aribantis ditissimi ibid.
Phœnix veterator 205
Phœnices Phœmissam lauantem dolosè stuprarunt 223
Phorcynis portus 186
Phormus Noëmon 24
Phrontis naucleri obitus 33
Phthia insula 99
Phylo ancilla Helenæ 44
Physignathus rex ranarum 342
Pieria insula 66
Pieriæ montes 349 356
pietatis in Deum laus 3
pietas Vlyssis 281
pilæ lusus 109
Piratæ 121
Piræus socius Telemachi 245
Pirithoi vmbra 168.304
Pisandrus interfectus 312
Piscatus 179
Pisenor præco 16
Pisistratus humanus erga peregrinos 27. cœlebs 36. dux bellicosus ibid.
Pleiadum cognitio nautis necessaria 72
Plutonis ædes 135
poculum aureum 27
poculum argenteum cum labro maurato 56
poculo valedicendi mos 184
pœna tyrannorũ insepultos abijci 32
Poëtæ non sunt sui iuris 13
Poëtæ seu cantores à veteribus dicebantur, qui hodie viri docti & philosophi, vulgò Doctores 33
Poëtarum exordium, directum ad Musæ inuocationem 340
Pollux filius Tyndari, pugnandi peritus 156
Polybus occisus 314
Polycaste Nestoris filia natu minima 33
Polyctor 313
Polydemna Thoonis vxor Aegyptiaca 47
Polymicus 101
Polyphemus Neptuni filius 3. 128. omniũ Cyclopum robustissimus 3. nõ hommi, sed cacumini montium similis 119. eius antrum ibid. aduenas interrogat 121. carnes, intestina, ossáq; humana medullis plena deuorat 122. dijs se autumat præstantiorem ibid. grauiter ab Vlysse reprehenditur 124. Cyclopas aduocat 125. ei stertenti ob merum eruitur oculus ibid. irrisus ab Vlysse 127. eius robur ibid. imprecatur Vlyssi 128
Polyphideus hominũ vates optimus 218
Polyphonus nomen ranæ 344
Polites socius Vlyssis & princeps virorum 136
Polytropos quis dicatur 1
Ponteus 101
Pontonous præco, famulus Alcinoi 93
Pontus obscuratur ab ingenti nebula 181
Populi sub rege pio feliciter degunt 274
Porci ex hominibus fiunt 142
Portẽta nõ frustra ostẽdũtur 216
Potentes raro verecundiæ atque misericordiæ studiosi 200
Potentes plerunque in domibus quieti, res & facultates deuorant 237
potiora sunt honestiora 97
Prammium vinum 136
Prassophagus nomen ranæ 344
preces Telemachi ad Mineruam 21. Mineruæ ad Neptunum 27. Mineruæ ad cœlites 65. & earum ius 76
preces exauditæ 86
præceptorum vsus 33
præcepta deorum retinenda 51
præceptum Circes violatur suasu Eurylochi 179
Præcones mensæ administrãt 7. operam suam publicè nauant 274
Præliũ cũ ciconibus infelix 115
Præstantius atq; melius nihil quã cùm concordes consilijs rem familiarem adminstrat vir & vxor 82
Priamus rex 29
Priami ciuitas consilio Vlyssis capta 313
Primneus 101
Principes Ithacæ ambiunt matrem Telemachi 10
Principes viri non omnia intelligunt, neq; semper iusti 189
Principes viri sæpiùs ius exequantur in sceleratos 309
Proceritati honos habeatur 98
Proci epulantur 7. tacitè audiunt cantorem 12. irati compressis labijs admirantur Telemachum loquentem 13. farti cibo & potu, cæterisq; oblectamentis, lectum petũt 14. oblectantur tripudijs & cantu ibid. contemnunt Telemachum 22. de occidendo Telemacho consultant 50. parant nauem ad insidias Telemacho struendas 61. comparantur anseribus 285. optima quæq; fercula deuorare solent 199. 200. eorum luxuries ibid. eorum numerus 236. eorũ quisq; donum affert Penelopæ 265. mirantur Penelopæ pulchritudinem 264. sinistro omine à Telemachi cæde deterrentur 294. inextinguibili risu dementes redduntur 269. illis à Penelope certamen proponitur 299. viribus impares sunt arcu tendendo 302. eorũ cædes 308. eis arma à Melanthio afferuntur 312. eorũ mortis causa 320. sepeliuntur 337
Procris 156
Procuratores seu œconomi 2
Prodigia à dijs ostendũtur 290. 294 296
Proma quæ 6
Proprijs stultitijs homines dolores patiuntur 2
Propria bona consumenda, non aliena 14
Propinandi mos 27
Proserpina dea 154. casta mulierum 159
Proteus senex, Neptuni minister 51. 101. captus à Menelao 54. disparet 56
Prudentiæ laus 3
Prudentia nostra non omnia intelligimus 264
Prudentia forma potior est 102
Prudentẽ ex stulto dij faciũt 320
Psicharpax epitheton muris 340
Pseyria insula 30
Pternocta rex murium 24
Pternoglyphus 344
Pudor inutilis mendico 251
Puella quidem pulchra, sed non pudica 106
Puerilia consectari, ætate grandioribus non conuenit 11
Pugnandũ non est cũ amicis 102
Pugnandum est pro fortunis nostris, non dolendum neq; lugẽdum 254
Pugna ranarũ & murium 340
Pulueris seu cineris vsus in luctu 334
Pylus vrbs 38
Pylus insula 155.202
Pyriphlegetea nomen fluuij 145
Pytho sol 352
Pythius vnde dictus ibid.

R

RAnarum & murium pugna 340
Ranarum edulia 353
Rana murem portat ibid.
Ranarum arma 29
Ranarum callidum consilium de suffocandis muribus ibid.
Rara voluptas conuiuij, quoniam plerunq; peiora vincunt 270
Ratio præternauigandi Sirenes 171
Rhea nomen deæ 347
Reditus Vlyssis ab inferis ad Circen 168
Redeunt ab insidijs proci 240
Regem clementer vt patrem populo præesse debere 21
Reges & potentes deliciarũ gratia nutriunt canes 250
Reges decet misericordes esse 252 (gna 274
Regis, Deum colentis, gloria ma-
Regis pij descriptio pulcra ibid.
regis pij iustitia lõgè se extẽdit ib.
Regis pietatis studiosi terra fructifera ibid.
Regum filij pastores ouium ibid.
Reliquiæ cœnæ 229
Renuere donationem non conuenit 28.254.260
Resfamiliaris claros filios facit 203
Rhethrus nomen portus 9
Reuerentia Telemachi erga seniores 26
Rhadamanthus 55
Rhexenor filius Mausithoi 89
Rhenæa insula 346
Ridere ex malis alienis 296
Risus & lætitia 126
Ritus sacrificandi 145.

S

SAcrificium 24.128
Sacrificandi mos 27
Sacra peraguntur Mineruæ 37. Ioui 128. mortuis 97. dijs 209
sagittæ olim veneno vngebãt 11
Sagittãdi ars in vsu antiquis 286
Salicis sterilitas 145
Salmoneus 154
Saltatio ornamẽtũ cõuiuij 7. 109
Saltus certamen 102
Saltatio Græcorum 336
Samus & Zacynthus insulæ 210
Saturni misericordia erga ranas 345
Scheria fertilis insual 66
Scopuli Cyanei cœlum altum attingere dicuntur 172
Scutum Melãthij ex siccitate inquinatum 312
Scuta Pallas inuenit 365
Scyllæ descriptio 171
Scyrus insula 164
Securis 72
Sedere in pellibus 7
Senectus incurua 16
Senes repere per solum fertile 9
Senes prudentes 32
Senes bellatores necessarij 318
Senex à iuuene facile vincitur 21
Senex pater dictus 283
Senum iustitia 333
Senũ mos est molliter dormire ib.
Sepulcralium vsus 20
Sepulturam curant animæ 151
Sepulcrorum apparatus 329
Seruitus 488. ingeniũ perdit 251
Serui tantùm Vlyssis duo fideles mansêre 302
Seruos dimidio mentis & virtutis orbatos esse 251
Seutlæus rana 344
Sex socij à Scylla deuorati 177
Siculi 269 Sidonia 190
Sidonij populi 42
Signum de cœlo datũ Vlysi 290
Signa coniugum abscondita 323
Signis manifestis facilè hominibus persuadetur 334
Silentij vsus 17.275.295
Silentij laus & cõmendatio 210. 272
Silicernium epitheton senis decrepiti 358

ſimulacra deorum 32
ſimulacra ſeu animæ mortuorum 167
ſimulantur in ædibus nuptiæ per tumultum 322
Sintiæ populi barbari in Lemno 105
Sirenes quæ 171. *in aceruo virorũ putrefactorũ deſident ibid. earũ cantus omnium ſuauiſſimus ibid. earum cantu ita homines dementantur, vt domum redire non amplius cupiant ib. iubent Vlyſſem nauem ſiſtere* 176. *omnia ſcire dicuntur ib.*
ſiſamida genus leguminis 341
Siſyphi pœna 164
Sitophagus 344
ſocius fratre non inferior 113
ſocij ſex Vlyſſis abſorpti 181
ſocij Vlyſſis omnes pereunt, & cur perierint 1
ſocij Telem. diis ſacrificant pro felici nauigatione 26
ſoluunt equos apud Menelaum & curant 40
Sol omnia videt, & omnia audit 151. 179
Sol de iniuria à ſocijs Vlyſſis illata Ioui conqueritur 180
Sol petit exequi ius talionis de facinore commiſſo ibid.
Sol lucere recuſat hominibus, ni vlciſatur facinus à ſocijs Vlyſſis perpetratum ibid.
Sol omnia illuſtrat 183
Sol putredine afficit 352
Solis ortus & officium 26. *eius mutationes* 222. *eius ianuæ* 316. *eius origo & forma* 344
Solis boues foliis veſcuntur 179
Solis grex ab Vlyſſis ſocijs violatur ibid.
Solis anima & voluntas 180
Solis eccliſis 296
ſolicitudo Mineruæ pro Telemacho 24
Somnum captare parentis deſcriptio 14
Sonus nimius moleſtus 125. 289
ſomnus laborum requies 128
ſomnus multus, dolor 222
ſomnia non ſemper mala 285
ſomnium Penelopæ de aquila interficiente viginti anſeres ibid.
ſomni portæ duæ 286
ſomnus facit homines obliuiſci bonorum & malorum 290
ſomnus curas animi ſoluit & mẽbra 289. 325
Sparta ciuitas ampla 39. 161
ſpes Thalpori 8
ſpongiarum vſus 6. 292
ſponſio Neptuni pro Marte adultero 106
Stabularij ruſtici deſcriptio 203
Satim aliquid cognoſcere bonũ 324
Stellæ inſeruiunt nauigantib 72
ſtercoratio 250
ſternutatio boni ominis 254
ſtertere ſemper, non honeſtũ 222
Stratius filius Neſtoris 37
ſtrenui ſimus, quò poſteri nos laudent 12
ſtultus, qui laborum & commerciorum eſt expers 64
Stygia palus 119
Stygiæ aquæ 145
ſubulci Melanthium vincũt 312
ſuillinum dorſum in precio 111
ſulfur malorum medela 318
Sunium promontoriũ Athenienſe 33
ſuſpicioſum ſumus ſuper terram genus hominum 96
ſyderum obſeruatio nauigãtibus neceſſaria 72
Sympoſium celebratur 215
Syria inſula 222.

T

TAeda prælata coniugib. 325
Tænarus vrbs in Laconia ſita 353
talorum ludus animi oblectationem affert 7
talis mens hominum, qualẽ Deus ducit
Tantalus in lacu 167
Tapeta purpurea 91. 291
Taphij ſtudioſi nauigationis 14
Taphij populi latrocinia exercẽtes 223
tardus ſæpenumerò celerem aſſequitur 106
tartarus 351
Taygetus mons 80
tela Penelopes 18. 274
Telemachus indignatur Palladẽ diu foràs ante ianuam ſtare 6. *omnem ſtrepitum vitare ſtudet, vt Palladem de patre interrogare poſſit ibid. hoſpitam non ante cœnam loqui ſinit* 7. *eius & Mineruæ colloquium* 8. *ex Minerua ſciſcitatur parentes, patriam, & aduentus cauſam ibid. ei nulla ſpes de reditu patris ibid. ei Minerua nunciat incolumẽ reditum Vlyſſis* 9. *ſimilis eſt & capite & oculis patri Vlyſſi ibid conqueritur, ſe ex omnium infeliciſſimo natum ibid. non mortuum, ſed ignobilem patrem deflet ibid. Mineruæ maternam exhortationem agnoſcit* 12. *Palladem honorario munere donat ibid. matrem peprehendit ibid. procos alloquitur* 13. *communi miſeria ſe ſuſtentat ibid. ſublimiloquus, ſed tamen confidenter proloquitur* 14. *non amplius vult credere vaticinijs ibid. mauult domus ſuæ rex eſſe, quàm inſulæ Ithacæ, ibi. Eurycleam vt vxorem honorat ibid. eius thalamus ſublimis & in perſpicuo loco ibid. de duobus malis cõqueritur, patre amiſſo, & procorum iniuria* 16. *eius reſponſio ad Antinoum, ſe excuſans à pietate erga parentes* 18. *nauigat Pylum* 24. *vindictæ cupidus* 31. *iniurias procorũ Menelao expomit* 50. *non eſt offenſor deorum* 63. *ſuſcipit in nauem Theoclymenum* 218. *Ithacam redit* 225. *ad Eumenum diuertit* 226. *de hoſpite quærit, patrẽ nõ agnoſcit* 230. *patrem vt hoſpitem ignotum alloquitur* 231. *recenſet patri numerum procorum* 236. *reducx excipitur à ſuis* 244. *iubet dijs ſacrificare pro reditu ſuo ſaluo ibid. verba facit ad matrẽ de ſua nauigatione ibid. experitur vires ſuas arcu* 300. *matrẽ reprehendit, quòd nõ muliebria curet* 319. *Amphinoum interficit* 306. *intercedit apud patrem pro Phemio cantore* 316. *ei vt adoleſcenti non conceditur à matre verſari inter famulas* 317
Telemus vates Cyclopum 128
Temeſis ære abundans 9
tempeſtatis deſcriptio 74
tempeſtas ob Solis gregem violatum exoritur 181
templum Apollinis oraculũ hominibus 350
Tenedus inſula 30
Terpiades cantor 316
terra multos homines errones paſcit 159
terra vitam ferens 351
terræmotus cauſam aquæ ſeu Neptuno attribuit paſſim
teſtudo natura amabilis 356. *ſocia conuiuij ibid. eius laus & inuentor Mercurius ibid.*
thalamus Vlyſſis, in quo erant & theſauri & omnis generis arma 298
Thebarum fundatores 155
Thebæ inhabitatæ 349
Themis dea 347
Theoclymenus vates petit Iopem 214. 226
ad Telemachi nauẽ cõfugit 217. *vaticinatur Penelopæ de Vlyſſe* 247. *prædicit procis imminere ipſis malum* 296
theſauri cuſtos 23. *vmbra* 156
Theſei vxor 168
Theſprotorum terra 106
Thetis dea Nerei filia 351
Thoon 101
Thoas Andræmonis filius 210
Thooſſa filia Phorcynis, mater Polyphemi 3
Thraſimedes filius Neſtoris 210
Thracia regio 106
Thrinacria inſula Solis 172. *thus Arabicum* 107 (177
Thyeſtes 55
Tireſias Thebanus vates cæcus & eius fabula 145. 176
Tithon 65
Tityus terræ filius 97. 167
tolerantiæ exemplum 253
tonitrua cum fulmine 181. 290
tonſura et lacrymæ in funere 45
trahit ſua quemq; voluptas 204
Trichaices 275
Triopus 349
triſtitiam potu depellere 45
Troglodytes mus 343
Troiæ excidium cantu celebratum 99
de Troiano equo conſilium triplex 112
Troia nõ nominãda Græcis 286
Troiani homines pugnaces 265
Troxarta pater Pſicharp. 340
Troxartemus ibid.
tumultus exoritur ob cædem procorum 377
Tydeus 30
Typhaonis ortus 351. *damnum mortalibus ibid.*
tyrannicum, amputare naſum, aures, genitalia 260
tyrannorũ pœna, inſepultos abijcĩ 32. *eorum mores deprehendes in Echeto & Aegyſtho* 261
Tyro Salmonei filia vxor Crithei 154
Tyroglyphus mus, filius Embaſichyrrus 324.

V

VAna loqui, turpe 64
varia genera certaminũ 101
variarum & ſplendidarum veſtium deſcriptiones 265. 278
vaticinandi mos 204
vaticinandum quod Deus in animo ſuggerit 9
vaticinium Circes contemtũ 19. 144. 171
vaticinia non obliuioni tradenda 189
venationis deſcriptio 282
Venus Iouis filia 105. *eius cõcubitus cum Marte ibid. eius illicita pœna* 381. *eius opera* 368
venter multorum malorũ cauſa 250. 254
venter non laboribus, ſed otio ſanari cupit 368
venti quatuor 73. *vide de ſingulis* 130. 178. 179. 181
ventos in vtrem incluſos Vlyſſi dat Aeolus 131
veſtes ornant hominem 79
veſtibus recenter lotis iuuenes delectantur ibid.
veſtium mutatio 104. 424
veſtis funeſta 273
veſtis Vlyſſis ad Troiam abeuntis 277
viaticũ paratur nauigaturo Telemacho 34
Victori in certamine, procis præmium conſtituitur 260
viduarum, orbatorum, & bona & vita ſæpenumerò à potentibus malè perduntur & conſumuntur 9
vigiliæ dolores pariunt 289

INDEX.

vinum vetus 57. vndecim annorum ibid. animosum ibid. rubrum ib. 118. 119. Maroneum ibid. Cyclopum ibid. perdidit Polyphemum 124. Melitum 185. ingenia prodit 209. nonnunquam sapientibus dominatur ibid. eius affectus ibid. homines confidentes & audaces efficit 268. immodicum malorum causa 304. nigrum laudatum 209. 335. Frammium 136.
virga Mercurij quæ 66
virga Mercurio data 364
viris potissimum imperiũ sit domesticum 13
vir fortis vbiq; clarus & in omnibus potior 89
vir nullius precij, qui hospiti certamen obtulerit 104
viri imbelles non grati mulieribus 105
viro per longum tempus absenti patria, pœna æstimanda 275
viri principes non sese patiantur corrumpi muneribus 309
virtutẽ discẽdo parari 114. 160
virtutis vsus laudabilior nũc habetur 286
vis Iphiclea 156
visa omnia non dicenda 359
vitæ humanæ casus varij 248. 260. 277
vita in conuiuijs & voluptatibus 114
vita beatior morte 163
Vlysses virum varijs miserijs iactatum repræsentat 1. à Calypso dea cur detentus ib. plurimos dolores passus pro cura animæ, sociorumq; reditu saluo ibid. ad Aethiopes peruenit, illisq; sacrificat 2. patriam incendio perire cupit ibid. diu ab amicis remotus, in insula syluosa calamitate premitur ibid. à filia Atlantis dulci sermone detinetur ibid. Deum colens laudatur 3. hominibus iratus fuit 8. eius ædes multis patebant 9. non nisi Ioue permittente sese vlcisci potest 11. eius gloria per totam Græciam sparsa 13. socius Nestoris 29. eius versutia exponitur ibid. in equo Troiano 48. qualem se præstiterit in Troian. bello ibid. inuitus à Calypso detentus 69. parat sibi nauem 71. ei naufrago succurrit Leucothea 74. eius naufragi preces 76. in arbustis & foliis absconsus dormit 77. nudus puellis visus 82. eius preces ad Nausicaam ibid. eius verecundia 89. septus nebula ibid. septennium in insula Ogygia detentus 96. eius fortitudo & agilitas 102. peritia ib. Nausicaæ gratias agit 100. se armat in procos 112. eius fletus comparatur mulieri quæ amisit maritum charum ibid. Alcinoo exponit calamitates suas 114. quin etiam defertur ad Lotophagos 115. ingreditur antrum Polyphemi 119. cum socijs palum conficit ad Cyclopem interficiendũ 124. Polyphemo vinum præbet ibid. interroganti Polyphemo dicit, sibi nomen esse nemini ibid. eius astutia 126. decepto Polyphemo insultat 127. ventos amittit per imprudentiam, vtre à socijs soluto 131. ceruum configit 134. ad Circen diuertit ibid. ad Circen ingreditur 140. commiscetur Circæ 141. non vult cibum captare apud Circen, priusquam redimantur socij 142. socios ad Circen ducit 144. it ad inferos 148. eius mors 152. quærit ex matre emortua conditionem vxoris, filij & patris 153. conatus matrem amplecti frustratur 154. ad Aiacis vmbram verba facit 164. ad insulam Aeæam pernauigat 168. cum socijs capit cibum & dormit ad littus maris ibid. malum à Polyphemo prædictum ponderat 176. quærit ex Circe, qua ratione Charybdim effugere valeat 172. eius pedes & manus ligantur 176. socijs vaticinia Circes exponit 175. nauigat ad insulã Sirenum ib. audito vaticinio Circes socios excitat ibid. ne moueatur Sirenũ cantu, ligari se iubet ib. premit ceream qua vngat sociorum aures ibi. ex vinculis à socijs resoluitur 176. Circes mandati oblitus, socios armari iussit 177. appropinquat Scyllæ & Charybdi ibid. præsens malum socijs cælat ibid. eius socij iam iam morituri palpitant 177. socijs reliquis vaticinia Tiresiæ Circes exponit 178. eius robur prædicatur ibi. ad insulã Thrinaciam peruenit ibi. à socijs iuramentũ postulat de nõ violãdo grege Solis 179. socios à Scylla deuoratos deflet ib. diis supplex ib. cũ socijs fame premitur ib. eius socij abigunt boues Solis ib. cũ socijs in somnũ vertitur ib. cum socijs aqua lizbat 180. denuò in Charybdim impellitur 181. ad Calypso defertur ibid. cum Phæacensibus sacrificat 184. ei ab Arete lectus sternitur ibid. dormiens reducitur à Phæacensib. ibid. in naui securè dormit 185. aduehitur Ithacam dormiens ibi. eius dona Phæacensia exponuntur ibid. patriam inspiciens lacrymas profundit 189. eius socij sacra faciunt Neptuno ib. omnia videntur variata in patriam reuertenti ibid. à suis non cognoscitur ibid. Mineruæ supplex fit 189. dona accepta numerat ibid. lætatur ob gratum nuncium Mineruæ ibi. nebula circumfusus patriam terram non agnoscit 189. 192. eius virtutes ibid. Nymphis supplicat 194. lætatus tellurem osculatur ibid. Mineruæ opem ad occidẽdos procos petit 195. 196. eius habitus mutatur ibid. eius diuitiæ atq; possessiones 200. dissimulans nititur Eumæo Vlyssem rediturum persuadere 201. ob virtutem locupletissimam duxit vxorem 202. pulcram fingit historiam aduentus sui 203. quærit de matre & patre Laërte 220. dicit se ex pellice natum ibid. quærit ex Eumæo conditionem generis eius 222. filio se prodit 233. Deo similis ibid. eius habitus immutatus ibid. Telemachũ instruit, quid faciendum, vbi ad procos venerint 236. cum Eumæo ad vrbem maturat iter 247. ingreditur vrbem mendicus ibi. ab Argo cane agnoscitur 250. mendicatum adit procos 252. ei mendico pera pane & carnibus impletur ibid. conqueritur procis iniurias 253. prouocat Irum in certamẽ 260. accingit se ad pugnã ibid. Irũ vincit ib. Irum v. ctũ pede trahit ad aulã ibi. ob victoriã laudatus dona accipit à procis 262. Amphinomũ præmonet infortunij ib. eius discedẽtis ad Troiam verba ad vxorẽ 265. nõ habuit capillos 269. nullius rei labores fugit ib. eum Eurymachus ad bellò petit ib. Telemacho iubet vt arma deponat ibid. dicit sibi nomẽ esse Aethoni 275. dolo lacrymas occultat ibi. Penelopen dehortatur à lacrymis 278. multis fuit amicus ibid. eius verecundia 255. 279. eius prudentia in dicendo laudatur 279. eius pietas prædicatur ib. agnoscitur ab Euriclea ex cicatrice 281. eius nomen vnde, ibid. adhuc adolescens ab apro vulneratus 283. somnium vxoris interpretatur 286. varia secum noctu versat 288. seipsum cõsolatur ab antè perpessis malis ibid. Philœtium laudat ob prudentiã 294. seruis se manifestat 302
Vlysses tendit arcum 307. Antinoum sagitta interficit 308
Vlysses grauiter reprehendit procos, quòd neq; deos neq; homines timeant 309. procis se manifestat ibid. quinquaginta habuit famulas 317. ex cæde procorum sanguine & puluere inquinatus ibid. iubet libidinosas famulas interimi 318
Vlysses iubet mortuos procos efferri 317. se sustentaculum ciuitatis interfecisse ait 322 lectum suum coniugalem describit 323. egreditur ad patrem 326. compellat patrem, vt senectutis rationem habeat 333. fingit se filium Alphidantis regis 334. prodit se patri ibid.
Vlysis preces ad Iouem 294
Vlysis à procis periculum 247. seueritas in puniendo impudicitia 318
Vlysi nunciatur hostium aduentus 338
vmbra Tiresiæ Vlysi omnem itineris successum prædicit 151
vmbra Anticleæ matris Vlyss. ib.
vnctionum vsus 279. 285
vnus deorum princeps & summus dominus deorum & hominum 3
volente Deo nihil est difficile 32
votum Vlysis 148
vrsa stellæ nomen 73. nonnunquam occidit ibid.
vsus rei pecuariæ maximus in Lybia 42
vtilius est mori quàm indecentia opera videre 595
vtres farinæ receptacula 24
vtres caprini lagenarum loco 80
Vulcanus insidias struit Veneri 105. claudus Martẽ velocissimum Deum technis cepit 106. mutilis pedib. Iunonis filio 351
Vulcani labores in cudendis vinculis, quibus Martem & Venerem ligare cupit 105
vulnera incantari solita 282
vultures Tityum vexant 167
vxores non delectantur maritis deformibus 105
vxori nõ temerè credẽdum 160. vir non sit benignus ibid. non omnia reuelanda ibid.

X

XEnia dantur Telemacho 56. Vlysi afferuntur à Phæacensibus 109.

Z

ZAzynthus 10
Zephyrus ventus 52
Zephyri refrigerant homines 56
Zethus rex eiusq; coniunx 285.

FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN HOMERI ODYSSEAM MEMORABILIVM INDEX.

A

ABena Herculis columna 149
Absyrti locus 83
accipiter Apollinis nuncius 227.
Apollini sacer ibid. cur sacer à Virgilio dicatur ibid.
accipitis alā cur sacrarum literarum scriptores in capite gestent ibid. volatus 186
accipitres ab Aegyptijs cur colantur 227. aduersos Solis radios semper nullo negotio intuentur ibid. venenatis bestijs inimicissimi ibid.
accipitrum in futurorum prædictione vsus ibid.
ἀχαριστία 62.111
Acheron flu infernalis 147
Achilles à mendacio maximè abhorret 203. Agamemnonis miseram mortem deplorat 331. cur ab Apolline iaculo interēptus 332. Neoptolemi parens 166
Achillis cōmendatio 165. hasta & vulnus & medicinā faciebat 234. mors 75. ab Homero vnde descripta 332. rogo multi Troiani iecti ibid. vmbra an Vlyssem nouerit 165
Achiui Mineruæ Ilienſi propitiatorium donum dant 49
actiones hominum 4
in Actionibus omnibus origo spectanda 258
actiones hominibus esse liberas tàm bonas quàm malas, veterum opinio 5
actionibus iustis & pijs Deum delectari 202
ἀκρότισμος 229
Adamus vnicus αὐτόχθων 277
ἀδικία Ioui exosa 221
Admetus Molossorum rex 94
admirari quæ soleamus 250
Adrasti & Amphiarai diffidiū 158
Adriaticum mare 27
adulterij crimen 143. pœna 108
Aeacus inferorum iudex 168
Aedon Pandarei filia 291. Zetho nupta 287
Aea insula 135. 155. aurorę domicilium 173
Aeetes in Colcho regnauit 135
Aedonis in luscinium mutatio 287
Aegæum mare 57
Aegidius Garnerius quibus de causis ad ignē viuus damnatus 138
Aegisthus à Mercurio monitus ne Agamemnonis vxorē ducat 5. ab Oreste interfectus 58. Agamemnonē perfidè interficit 12. propria culpa perit 5. quandiu regnārit 35. quare adulter factus 34
Aegyptus inferior 53. pharmacorum feracissima 48. 49
Aegyptij à Nilo irrigatio 207. Zeno 58
Aegyptiæ iuuentutis ante cibum exercitium 249
Aegyptij accipitrem consecrāt Apollini 227. doctrinam de trinitate vnde hauserint 238
Aegyptiorum superstitio 227
Aelianus canū vitam ad quot annos producat 256. patrij moris studiosè obseruans 2
Aeliani gloriatio ibid.
Aeliani locus 57. 147. 227
Aeolia insula vnde dicta 131
Aeoliæ insulæ septem 131
Aeolus astronomiæ peritissimus 132. clementiæ & hospitalitatis nomine plurimi apud antiquos æstimatus 132. contumeliosè Vlyssem excipit 132. cur acerbè in Vlyssem inuehatur 133. cur dijs amicus dicatur 131. hospitalitatis laude clarissimus 132
Aeolus rex 131. ventorum custos 132. deus 219. rex 132. Vlyssi ventos vtre inclusos tradit ibid.
Aeoli sex filij 131
Aeolum velorum vsum nautas docuisse 122
Aeneæ pietas 10
æqui & boni scientia, societatis vinculum 120
æquitatis malè seruatæ iudicium 62
aëromantia 149
ærumnarum requies mors 6
Aerope Atrei vxor 162
Aeson à Medea ex senectute iuuentuti restitutus 235
Aeschyli locus 5
Aethiopia duplex Ptolomæi 4
Aethiopum duo genera ibid. gens pia ibid.
Aethon Solis equus 327
Aethra Homeri mater 174
affectus bonorum virorū 266
affectuum contrariorum natura ibid. sedes anima 162
Agallis Corcyrea 82
Agamede filia Augeæ regis Epeorum 12. venefica ibid.
Agamemnō ab Aegiale interfectus 58. Calchantem obiurgat 20. ex proprio damno sapientior factus 163. in laudem felicitatis Vlyssis erumpit 332. Menelai frater 35. metonymicè gloriam cōfecti belli sibi tribuit 332. patriam terram deosculatur 58. quo mortis genere perierit 162. 331. temerè se Clytæmnestræ credit 163
Agamemnonis fatum 331. & Achillis colloquium ἔκαιρος 241. 331
Agamemnonis interitus variè à poëtis narratur 57. reditus infelix 34. vxor, Clytæmnestra 5
Agamemnonia mēsa, prouer. 58 (uerb. ibid.
Agamemnonium epulū pro-
Agathyrsus Aeoli filius 131
Agaue Cadmum senem patrē humeris gestat 10
Agelaus procus 297
Agelai consilium 315
ἀγχίνοια & animi præsentia in Eurymacho laudanda 311
agna cur Palladi litari solita 87
agriculturæ cultor diligēs Telemachus 60
Aiax à Neptuno ob verborum iactantiam perditus 31. cum Diomede & Vlysse de Palladē cōtendit 166. deorū contemptor 57. exanimē Achillē humeris sublatū, luco effert 75. Locrorum rex 57
Aiacis crassa corporis moles 31. in Achillem ira 166. interitus 57. 166. naufragium 57. risus 297
Albanorum regio qualis 121
Alexi locus 273
Alcides musicus 41
Alcinous bene de Vlysse ominatus 161. cur Demedoco silentium imponat 116. & Arete Vlyssi postrema officia persoluunt 186. exponit conuocatæ concionis causam 100. iuxta se hospitem locat 94. Laodamantis pater 104. lugentem Vlyssem obseruat 113 neptem ex fratre in vxorem ducit 90. oratione sua quid præstet 240. Phæacensium imperator 81. 89. Phæacensibus subitam nauis metamorphosin exponit 191. quæ nam ab Vlysse quærat 114. quæ munera hospitalia Vlyssi obtulerit 111. Vlyssem à veritate narrationis commendat 161. eum alloquitur 184
Alcinoi consilium quomodo reliquis placuerit 100. horti deliciæ 92. prouerb. ibid. regia ibid.
in Alcinoi regia singulorū thalami distincti 89
Alcinoi regis filij dijs comparantur ibid.
Alcmaon Amphiarai filius 219
Alectoris filia Megapenthæ iuncta 40
Alectryon iuuenis Marti familiaris 109. malefidus custos in auem deformatur 107
Alexander geminato ictu Achillē transfigit 75. Alexander magnus diuinā gloriam affectat 95
Alexandri sexti pōtificis Agamemnonia mensa 58
alieno corio ludere, prouerb. 258 (uerb. 297
alienis maxillis ridere, prouerb. Aloidæ à Gigantibus quomodo distinguantur 158
alphitomanta 149
Alybo Herculis columna ibid.
Amaleus Amphionis filius 287
Amasyus Pausaniæ interpres 157
Amasis Aegyptirex 107
ambrosiam dijs Tantalus surripit 169
amicitia quorum minus stabilis 249
amicitiæ vinculum morum similitudo ibid.
amicitiam ex morum similitudine contrahi 249
amicus nemo multis, Aristotelis sententia 43
in Amicorum reconciliatione quid æquū sit obseruare 111
amicis nostris quid debeamus 266
amicos in periculis non deserere, viri est sapientis 2
Ammonij philosophi anima 139
amor coniugū omnes omnium amorum longè superat 185. & inuidia quid faciant 68
amoris cæcitas 71. firmi & cōstantis exemplum 197
Amphiaraus Eriphylem in vxorem ducit 158. Oiclei filius 219. præstantissimus vates ibid. terræ hiatu absorptus ibid. vxoris fraude ad bellum Thebanum pertractus ibid.
Amphiarai filij ibid. interitus ibid.
Amphilochus Amphiarai filius ibid.
Amphimedon historiam suā & sociorum exponit 332
Amphinomus æquitatis & modestiæ ratione habeat 271. Antinoi consilium refellit 241. principem locum inter procos obtinet ibid.
Amphion Antiopæ filius 157
Amphionis à nautis spoliatio 186
Amyclæorum interitus 203
Anacharsidis Scythæ peregrinatio 2
ἀναρχία excidium & perniciem parit 60 (bet 12
Anchialus venena Vlyssi præ- ἀνδρεὼν 319
Androcleus Aeoli filius 13
Androgeus Minois & Pasiphaës filius 158. palæstritæ præstantissimus 158
Andromachen quo modo Hector coërceat 15
Andromeda 1. Perseo liberata 72. cur scopulis alligata 71
anima corpori humano vt currui à Deo imposita 4. mutationi non obnoxia 138
animæ corporum insepultorū oberratio 150
de Animæ dignitate quid veteres senserint 151
animæ diuinitas 331. immortalitas 186. 331. 332. immortalitatem Homerum credidisse, vnde constet 150. læsio 138
animæ à necromanteis euocatæ diaboli 150. vbi vagari credantur ibid.
animarum affectus 162. deductio 331. dux Mercurius 67. in patriam reuocandarum mos 117. locus 150. natura 155
animas defunctorum retinere formam, veterum opinio 162. gladios timere 151. in se sine vlla quiete vagari, olim creditum 34. 173. mortuorum viuis instare 150. interdum viuis adesse, veterum opinio 151
animalia quæ magna voce prædita 174
animus generosus in paruis corpo-

corporibus consistit 61. facientis in omnibus factis obseruari solet 191. quatenus diuinandi facultatem habere creditus sit ab antiquis 266. secunda fortuna elatus, rationi submitti vix potest 129
animi, certus index sermo 15. diuinitas 297. officium 45
ad Animum suum loqui 75
annotationis error ibid.
Anticlea quo mortis genere perierit 155. Vlyssis mater 154
Anticleæ responsionum series ibid.
Antigonus filio suo tempus, quo castra esset motur⁹ quibus verbis occultauerat 238
Antinous autor consilij de Telemacho interficiendo 243. cæteris procis renunciat quę à Noëmone de discessu Telemachi intellexerit 60. cur alios procos excitat 301. dedecus Eurymachi tegere conatur 305. dextram in amicitiæ signum porrigit 26. & Eurymachus inter procos principes 15. Eumæo cur irascatur 257. Eumæum increpat 301. falsò apud Ithacenses prudentiæ nomine bene audire 243. ob Leiodis vaticinium indignatur 302. poculum labris admouens, ab Vlysse interimitur 310. quo argumento ad beneuolentiã & liberalitatẽ excitetur 257. quomodo Telemacho respondeat 257. se ac cæteros procos crimine liberat 19. Telemacho aduersatur 15. Telemachum humaniter excipit 26. tria quærit 60. Vlyssem conuitijs proscindit 305
Antinoi factũ quàm graue & pernicioſum 258. immansuetudo 257. inhospitalitas 258. orationis sensus 15. petulantia 306
de Antinoo cur primùm Vlysses vindictam sumit 310
Antilochus à Memnone ante Troiam interfectus 46. Pisistrati frater ibid.
Antiochi cum Artemone similitudo 283
Antiope ab Epopeo rapta 157. Asopi filia ibid.
Antiphates Melampodis filius 219
ἀντίνοη quid Pausaniæ 81
Apollo ἀρχηγέτης 305. auguriorum author 227. pastorũ deus 305. sagittandi peritia inclytus 303
Apollinis Delphici de Troiæ euersione oraculum 100. & Dianæ sagittis cõfici 225. festum 305. in accipitrem mutatio 227. in Aegypto sacerdotes Hæraboſci 227
Apollini iuuencæ iniuges immolari solitæ 305. virorum mortes repentinæ tribuuntur 34 (250
ab Apolline interfici quid 104
Apollonius Tyaneus 219
Apollonij locus 94. 168
apomagdalia 139
apprehensio dextræ, beneuolentiæ signum 8
apri venatio periculosa 284
Apulei in asinum mutatio 139. eius locus 110
aqua manus perfundere ante preces mos antiquus 25. maris calidissima 83. nulla perinde ac marina incẽditur 83
aquæ nigræ potus 197
aquam dulcẽ sol propter leuitatem facilè extrahit 82
aquila alterum pullum tædio nutriendi expellit 235
aquilæ iuuentutis renouatio ibid. mors ibid. pennarũ abiectio ibid. volatus maximus ibid.
aquilam à testudine capi 108
aranearum plenus 229
araneis impleri ibid.
arbores quæ conficiendis nauibus aptæ 73
arcanum non cuiuis committendum 239
Arcades mulas detestatur 81
Archidamus Lacedæmoniorũ dux 58
Archimedes sphęræ & Cylindri inuentor 151
Archimedis tumuli insigne 151. vrentia fulgura ex speculis 157
arcus cupidinis quomodo pereant 34. intensi stridoris cõparatio 308
Areta Alcinoi patrui vxor 90. 185. quænam ab Vlysse exquirat 97. vnde Vlyssem admiretur 161
Aretes erga Alcinoum ministerium 98
ἀρετὴ 185
Argo nauis malus loquax 114. planctarum periculum euitat 174
Argonautæ 121. Sirenarũ cautus periculum subeunt 173
Argus canis præ voluptate viso domino expirat 256
Ariadne à Diana sagitta percussa 158. Minois filia ibid. Thesei amore inflammatur ibid.
ariditas hominis vnde 87
aries in agnum à Medea mutatur 235 (187
Aristæus à nymphis educatus
Aristarchus allegorias à tota poësi Hom. explosit 188
Aristarchi grammatici authoritas olim plurimi facta 331
Aristidis sapientia 280
Aristophanis locus 146. 227
Aristotelis locus 10. 120. 185. 249. 261
Armothoë Amphidamantis filia 291
Arnæi petulantia 262. vastitas 261
Asciburgium 149
Asclepiades Myrleanus 149
Asopi filia à Ioue rapta 169
asphaltites lacus 27
Asteris insula 188
astrologia in re nautica cur semper necessaria existimata 73
astronomicarum rerũ primus inuentor Atlas 5
astutia prudentiæ comes 238
Astyochus Aeoli filius 131
Athamas Thebanorum rex 75
Athenæi editio Latina 8
Athenæi locus 7. 8. 15. 36. 38. 39. 41. 43. 100. 107. 116. 202. 212. 229
Athenienses nouarum rerum cupidi 15
Atlas Mauritaniæ mons 5. Atlas quòd cœli & terræ colũnas sustineat, quomodo intelligendum rerum cœlestiũ & astronomicarum primus inuentor 5
Atlantis scientia ibid.
Atridarum contentio 31
audacia bellica à prudẽtia non separãda 207. vitę viaticũ 90
Auernus lacus 27
aues quo amore pullos prosequantur 235
Augeas Epeorum rex 12
augurandi ars à Pico Mirandula refutata 21 (20
augurij repentini demõstratio
auguria apud veteres diuina sunt existimata 21. aquilę 217
Augusti imp. & rustici similitudo 283. somnus septẽ horarum 224
D. Augustini locus 4. 235
αὐλὴ 43
aura frigida cur manè de mari non spiret, de fluminibus spiret 78
Auratus opt. Hom. interp. 188
auri argento ἀρετὴ 327
aurigandi munus tàm viris quàm mulieribus apud Homerum tribuitur 82
αὐτάρκεια in quibus regnet 90
Autolycus an rectè furta exerceat 283. auus Vlyssis 284. furandi artem vnde acceperit ibid. Laërtæ pater ibid. Mercurij filius ibid.
Autolyci furta ibid. piceata manus 283. versutia 284
autumnus φυλλοχόος 92
axinomantia 149
ἀϋπνίη homines vti non posse 288.

B

BAlneorum finis 267. vsus antiquissimus ibid.
baltheus admirandus 170
beatitudinis quis nequeat particeps fieri 188
bene viuere & agere 185
beneficentiam grati hominis aspernari, non minor rusticitas, quàm flagitando nimiũ esse importunum 59
beneficia nostra collata perire nolumus 111. quę perijsse putanda 110
beneficiorũ acceptorũ se præstare immemorẽ, res detestabilis 62. commemoratio, eorundem est exprobratio 111
in Beneficijs conferendis non minor est laus, quàm non solùm in conferẽdis, sed etiam in prohibendis iniurijs 232
in Bestiam an homines transformari possint 138
Bithynorum in funeralibus mos 117
Bodinus magorũ dæmon 107
bona largiri Dei proprium 4
boni viri, δέξιοι 8
bouis cornu in piscando adhiberi solitum 178
boues in Scythia sine cornibus 43. cur immolare nefas habitum 75
Bootes qui & arctophylax 73
breuitas sermonis quibus familiaris 92
Britannicus à Nerone quo pacto sublatus 58
Brodei miscellanea 53
βροντᾶιον 157
brutorum animus 168
Buchanani modulatio 197, 206
bugloſſa vino iniecta hilaritatem inducit 48. eius vires ibi.

C

CAdauera veteres summa cura sepeliebant 150
cadauerum expiationes ibid. ritus ibid.
cadaueribus sepulturam denegare, ignominiosum 34
Cadmum senem patrem Agaue humeris gestat 10
Cælij Rhodigini locus 87
Cæsaris commentariorum locus 73. in senatu sententia 6
Q. Calabri locus 166. 331. 332. narratio obscura 332
calamitatem aliquam ingentẽ solet Deus præcedentibus prodijgis non rarò significare 183. suam cœlitùs descẽdere dicit Penelope 62
in calamitatum medio viuere, longè grauius quàm semel mori 6
calamitates à Deo immissas in regibus quidem parcere 294. insignes dira quædam portenta præcedere solent 297
calamitatum causa 4
sine Calamitatum acerbitate nullius ferè mortalium vita transacta 43
calamitosorum hominum ingenia 12
calculus Penelopæ 7
Calchãtem Agamemnon obiurgat 20
Caligula adeuntibus se adorãdum exhibet 95. Latialis Iupiter consalutatur 95
Callimachi locus 147
Calliope Thetidem Achillem suum lugentem quomodo consoletur 331
Callirrhoë Dianæ Zonam dicat 157
Callixeni Rhodij locus 38
Calypso à Ioue coacta Vlyssẽ dimittit 69. cur Ioui indignata 70. facultatem nauigãdi Vlyssi concedit 68. quales cibos Vlyssi apponat 71. quibus argumentis profectionẽ Vlyssi dissuaserit 71. cũ in homines, tum in deos iniuriosa 71. Vlyssi omnia suppeditat, quæ ad nauis confectionem necessaria videbãtur 73. Vlyssem à proposito dimouere conatur 71
Calypsus ædiũ τοποθεσία 67. insulæ amœnitas 174
cum Calypso perpetuũ Vlyssis certamen 2
canis custodia 200
canes venatici parui 256. heroës ad conciones comitari soliti 17. itinerum comites ibid. Laconici quandiu viuant 256
canũ allatrantiũ abigẽdi ratio 198. blãdientiũ signa 256. odoratus præstãtissimus ibid. fidelitas 17, 229. vita 256
canibus minoribus ad delicias vti solemus ibid.
caniciei causæ 280
cantores egregij quibus argumentis olim delectati 15. σύνθετοι ἐμπαστρατοφῆς 15
per Cantores quid poëta intelligat 319
cantus vsus in cõuiuijs olim 8

capite laborante, cętera membra dolent 62
capras quoq; olim in delicijs ciborum fuisse 202
carniū suillarū distributio 211
Carnuleius reus 6
Carolus Martinus, Laodunēsis præfectus 142
Carthaginensium ortus 152
Caspium mare 27
Cassandra in Mineruæ templo ab Aiace Locro violata 162
Cassiope quę se Nymphis formæ nomine anteponebat, in filiæ periculum venit 71
Castor à quo interfectus 158. & Pollux à Leda ex Ioue cōcepti 158. Tyntaridæ 157. 158
Castoris & Pollucis alterna mors 154. vita alternata 158
castitas mulierū, res valde lubrica 34
casui quid tribuatur 84
Catulli locus 229.259
catulus viginti quatuor annorum 256
Caucones qui Straboni 36
Cerberus ab Hercule eductus 154
cerebri appellatio 25
certamina, virtutis exercitamenta 101. quàm nobilia sint existimata ibid. quinque duobus verbis cōplexa 103. quinq; genera carmine cōprehensa 101
ceruus quo nomine leoni opponatur 52
cerui τοῖς ὀρχάτοις gaudent ibid.
ceruos montes excelsos nō ascendere ibid.
cesti gestamen 75
Chærades scopuli 57
Charybdis cur Vlyssi vitanda 174
charybdi euitata in Scyllā incidere 175
Charicla Tiresiæ mater 147
χελιδόνων μυσταὶ quid Aristophani 308
Chemiæ commendatio 191
χέρνα 221
Chloris Nelei vxor 157
choreas veteres in nuptijs celebrandis agitare solitas vnde constet 327
Christianorum virtutes 280
Chromius Nelei F. 157
cibus post exercitationē dulcis 249
ciborum capiendorum veterum ratio 229
Ciceronis locus 177.222.336
Ciconum salutare consiliū 121
Cimmerij diuersi à Læstrygonibus 135
Cimmeriorum situs 149
Circe Eurylochum cū reliquis socijs perhumaniter excipit 140. multarum herbarum radicumque varias vires reperit 135. præstantissima maga 137. quale consilium Vlyssi dederit 173. Solis & Perses filia 135. soror Aeetæ ibid. virum suum veneno necat ibid. Vlyssis errores exploratos habet 147
Circen in Aeea insula habitare 135
Circæus mons 173. radicibus abundat ibid.
Circęum promontorium ibid.
Circes insula 173. oppidum 135
cisiū quale vehiculi genus 81
cistas vinculis muniendi, mos antiquorum 111
citharæ in conuiuijs vsus 8
ciuitas ab equo capta 4
Claudiani locus 149
clementiæ & prudentiæ coniunctio 238
Clementis Alexandrini locus 49.107.234
Cleothera Pandarei filia 291
Clitus ob elegantiā formæ ab Aurora raptus 219. Mantij filius ibid
Clytæmnestra Agamemnonis vxor 5
Clytæmnestræ crudelitatis exaggeratio 162. immanitas 162. perpetuum dedecus 332. pudicitia ab Aegistho attentata 34
Cocali filiæ Minoa lauant 39
Cocytus fl. infernalis 147
cogitationes ἐφιμέριοι 301. etiā sagis exploratæ 146. posteriores, prudentiores 75
Cohobba herba 138
Colchica regio 135
columba Veneri dicata 208
columbas olim oracula reddidisse 207.208
comas tondendi mos 46
comitatu ingenti cingi interdum valde pernicioſum 182
in Commentarijs his Homericis scribēdis quid author spectet 229
comparationes ad docendum aptissimæ 102
concionis modus diligenter obseruandus 100
conciones matutino tempore à veteribus habitæ 31
concordia maximum matrimonij vinculum 87
concordiæ matrimonialis duplex fructus ibid.
ex Concubinis qui nascuntur, quid iuris habeant 206
conditionis nostræ memoria perpetua 95
contabulationes quænam doloribus & molestijs solatium afferant 222
coniugia veterum qualia 90. 157
conuiuæ vbi in Germania pallijs amicti accumbant 249
conuiuarum omniū ratio 230. singulis viritim mensa olim apponi solita 8
conuiuari antiqui summo silentio soliti 232
in Conuiuij fine cur linguæ amburi solitæ 36
ad Conuiuium accersitorum decus 50. qui homines libenter soleāt aduocari 257. quomodo accedendum 41
conuiuia Homerica 116
conuiuiorum silentium 232. tria genera 10
in Conuiuijs cantus vsus 8
consilium consultori pessimū 311. detectum quantū incōmodi afferat 239
constantia non minima in rebus mortalibus virtus 125
consultū quibus melius optimus 226
contrariorum eadem scientia 267
cœlestium & astronomicarum rerum Atlas primus inuentor 5
cœlestium mutatio 137
cœlum quid Homerus dicat 81
cœli & terræ columnas quod Atlas sustineat, quomodo intelligendum 5
cœnarum quatuor genera Athenæo 46
à Cœnis discedentes antiqui Mercurio cur libent 92
Copas Agryopas Olympionicarum scriptor 139
Corcyra in Venetorum ditione 192
Corcyræ insulæ saxum ibid.
Corinthi excidium 73
Coriolanus ad Tullium regem Volscorum confugit 94
Cor. Celsi locus 249
cornua victimarum inaurandi mos 37
cornibus auratis quando immolari solitum 39
corpus giganteum 262
corporis constitutio 138. præstantiam plerunque eius elegantiæ minimè respondere 256. vastitatem non semper vires comitantur 261. vitia quæ culpentur, & non 107
corpori humano quatenus anima à Deo imposita 4
corporum humanorū in bruta transmutatio fabulosa 137
in corporibus paruis animum generosum consistere 261
corpora insepulta relinquere, religiosum apud veteres 34
Cosmus Paccius 4
Cratæis Scyllæ mater 175
crateris coronatio, qualis 8
Crateri interitus 239
Cratonis dictum 273
Creta ἑκατόμπολις 276. μαιάρχου ibid. insula celeberrima ibid.
Cretę decem vrbes ab Idomenei hostibus deletæ ibid. encomium ibid. insulæ bonitatem quid arguat ibid. quæ cœli temperies ibid. primi incolæ 277
Cretensium sermo qualis ibid.
Ctesippus bouinum pedem in Vlyssem contumeliosè iacit 315
Ctesippi oratio virulenta sarcasmo plena 297
Cupidinis arcus quomodo pereant 34
cursus certamen 101
cutis albor in mulieribus maximè commēdari solet 267
Cyanea saxa 173
Cyclops & Lęstrygona fratres 194. vulneratus clamore suo reliquos Cyclopas excitat 126
Cyclopis feritas 125. munus, prouerb. ibid. periculum 289
Cyclopi cæcitas quantum dānum 124. cur nomen suum verum Vlyssis exponat 129
Cyclopes ἀθεμίστως 95. exleges 120. gens immanis & impia 80. qua πολιτείας specie vsi 120
Cyclopum ius domesticū ibid. vita iners & ociosa ibid. vox formidabilis 123
Cyclopibus quàm viuēdi formā Homerus attribuat 121
Cyclopes neq; Iouem neq; alios deos curant 123. nauibus caruisse 80
Cyclopica vita, prouerb. 120
Cyclopicam regionē non fuisse omnino incultam, vnde colligendum 121
Cyclopiæ regionis fertilitas 120
Cyclopici soli fertilitas ibid.
cylindri inuentor Archimedes 151
Cyllenius mons 147
Cyrus suos ἀνυδρώτους ad prandium aut cœnam accedere noluit 249
Cyri valetudo secunda ibid.
Cyrum nunquam ante sudorē cœnasse ibid.
Cythæ non mons 147.

D

DActyliomantia 149
dæmon cuique bonus & malus 77. Latinè genius ibid.
dæmonium Socratis, sternutatio 259
Dalechampius vir doctissimus 107
Damonis & Pythiæ amicitia 43
Damelis somnia 64
Darij dictum 28
Dauid insaniam simulat 195
Dauidis egregia vox 197
decepti semel, difficile credunt 203
deformitas verborum elegantia à Deo compensatur 103
defunctorum in peregrina terra vocatio 117
Deiphobus inermem Achillē amplectitur 75. Paridis fratris mortui vxorem Helenam obtinet 90
Deiphobo Helena nubit, Paride mortuo 56
deitas pauperis potius quàm diuitis speciem accipit, vbi se mortalitati conspiciendā exhibet 258
deitatis proprium 4. sola præsentia quàm efficax 15
delinquentem à se repellere, nimiæ est seueritatis 219
Delphicum oraculum 207
Delius natator 163
Delus insula 131. Plote 87. quibus arboribus ferax ibid.
Demæneti Parrhasij in lupum conuersio 139
Demodotus quid à Musa acceperit 100
Demodoci audita cantilena Vlysses in lacrymas erumpit 113
Demodoci cantilena 98. 100. 107. 113
densum vallum 6
desidia omnium scelerum seminarium 34
desidiæ & ocij osor Homerus 67
desidiosum esse, Dei naturæ repugnare 111
Deucalio, Nochus 208
deunculorum ἀποθέωσις 217
Deus ad misericordiam longè procliuior quàm ad iusticiam 31. amicitias improborū non amat 249. cùm vnus & idem sit, mutari nullo modo potest 111. malis pœnæ author 4. iustis & pijs hominum actionibus delectatur 202. inertiæ & desidiæ osor 259.

ſor 259. quod celat, impium perſcrutari 151. quomodo dicatur hominum animos indurare 270. ſceleratos certo tempore meritis ſupplicijs afficit 183. vnicuique ſortem ſuam in hac vita ſubeundam deſtinat 232
Dei clementia erga nos quomodo eluceat 4. iudicia occulta 139. perpetua cura & ſolicitudo 111. vnitatis expreſſio 284
Deo qui curæ ſunt, etiam in media rerum deſperatione ope diuina eriguntur 53. vnde grata noſtra arbitremur 3
Deum humana ſpecie indutum hoſpitem, comitem & familiarē patriarchæ habuerunt 37. propitium qui habent, de ſuis rebus bene ſperare poſſunt 37
de Deo quid Homerus ſentiat 193. veterum ſententiæ 68
dij facientes adiuuant 259. non manifeſtè ab omnibus videri 234. qua ratione corpora humana aſſumant 194
deorum beneuolentia 262. confictio 317. litatio 245. cultus veterum 283. immortalium hymni in odis antiquitùs canebantur 15. inter conuiuas ordinatio 4. ſummus Iupiter 6
dijs cur humana corpora affingantur 147. immortalibus quomodo ſol lucem auferre dicatur 27. inferis ſole occidente ſacrificari ſolitum 38. reſiſtere, mortali non eſſe datum 175. ſuperis matutino tempore ſacrificari ſolitum 38. ſupplicaturi veteres prius lauacro vſi 63
δεξιᾶς 8
dextra approbatio, fauſta 259
dextram apprehendere, olim vt etiam hodie, beneuolentiæ ſignum 8
Dia inſula 158
diabolus ſpiritus ſcientiſſimus 138. eius illuſio 150. inſidiæ 137. poteſtas 138
Diana fœminas interficere credita 250. πτυκτὸν 168. viros non interficit 69. litatio 245. in ceruam mutatio 158. inſignis ſtatura 291
Dianæ mortes mulierum repentinæ tribuuntur 34
Dictys Cretenſis hiſtoria qua lingua ſcripta 277. locus 57
Didymæ Aeoliæ inſ. 131
Didymi locus 2. 34. 36. 135. 147. 224. 291. 296. 301
diei longitudo apud Læſtrygonas 135
Dio Pruſæus vnde hiſtoriam Troianæ expeditionis retulerit 45
Iiodori Siculi locus 59. 132
Diogenes ex ſermonibus adoleſcentem iudicat 161
Diogenis Laërtij locus 108
Diomedis & Glauci hoſpitalitas 36
Dionyſius Thrax Homeri cōmentator 310
Dionyſij Afri locus 143. 276
diſcendo nullus locus incommodus 62
diſſimulatio in rebus humanis quàm plerunque ſit neceſſaria 258
diſſimilitudinem quibus rebus phyſici & medici tribuāt 10
diſſidium laudabile 262. pernicioſum ibid.
diues exulans infelix 221
diuitiæ cōparant amicos 161. Dei dona 43. 206
diuitias à Numine proficiſci 161
Dmaſagoras pater Hom. 174
Dodona à Deucalione condita 207. in Epiro ſita ibid. vrbs in Theſprodite Pelaſgia ibid.
Dodonæ ſitus diſſenſio ibid.
Dodonæa oracula ex quercu reddi ſolita ibid.
Dodonæi Iouis templū ibid.
doli mirus artifex Vlyſſes 124
doloris acceptæ iniuriæ ſolatium 58
dolores temporis diuturnitate leniuntur 43
dominatio œconomica 120
Domitianus ſe Deum appellare iubet 95
domus magnificæ indiciū 67
domus cuiq; refugium & receptaculum 306
domos alienas ingredientium mores 41. extruendi ratio à quo primùm inuenta 94
δῶματα ἡχήεντα 43
dona omnia nō omnibus deū largiri 103
donatio mortis cauſa 249
draconis dentes τριστίχοι 174
ex Ducis incuria multa promanant mala 182
duplicem eſſe, quid 192. 193
Durateus equus 49. in prouerbium abijt ibid.
durum pati quod fuit, meminiſſe dulce 224
δυωδεία 120.

E

EBrietas non ſolùm odioſa, ſed etiam periculoſa & damnoſa 147
ebrietatem quæ mala conſectari ſoleant 305
ebrij ad lacrymas effundendas faciles 276
ebriorum varia genera ibid.
ἔχθιστος ἔκδημος ὁμοῖος 192
Echenei oratio 94. prudentia ibid.
Echetus Epiri rex crudeliſſimus 262
Edothea dea 53. Menelai ſtudioſa ibid. Menelao rationem perficiendæ nauigationis ſuæ patefacit ibid.
ἐσσὶ πάροιθε δ' ἄπται, Delphica inſcriptio 108
Elara Orchomeni filia à Ioue compreſſa 168
elementa nulla malis ſpiritibus carent 57
Elias viuus in cœlum à Deo aſſumptus 58
Elpenor primùm apud inferos Vlyſſi apparet 173. mortis ſuæ genus exponit 150
Elpenoris caſus 147. vmbra cur prior acceſſerit 150
eloquentia in perſuadendo plurimum valet 94
eloquentiæ vis in qua re ſit collocata ibid.
Enipeus fl. Peloponneſi 157
Eous Solis equus 327
Ephyre Theſprotiorum vrbs 12. venenis abundantiſſima ibid.
ἐνυδρόμειον venationis genus 284
ἐπὶ ἡμιόνων 81
Epicaſte mater Oedipod. 157
Epicaſtæ mors 155. 157
Epeus equi Troiani fabricator 49
Epei machina bellica ibid.
Epicuri fanatica ſententia 58
Epithes oratione ſua Ithacenſium animos aduerſus Vlyſſ. concitare conatur 339
Epithei interitus ibid.
Epopeus Sicyoniorū rex 157
epulum matutinum ἀκρατισμὸν 229
equus Durius vnde dictus 49
equus Troianus Vlyſſis beneficio felicem exitum ſortitus ibid.
equi luciferi 329
equorum & mulorum priſcis temporibus diuerſus vſus 82. nutrimenta 41
equis & curribus non ſolùm ad neceſſitatem, ſed etiam ad dignitatem vtimur 81
Eratoſthenis verſus 107
Erichtho quę in ſuis ſacris adhibuerit 150
ἐρεθοὶ duo genera 162
Eriphile Talai filia 158. monili aureo ab Adraſto corrupta, Amphiaraum indicat ibid.
erogare plura quem deceat 257
Erycode Aeoliæ inſ. 131
Eteoneus ſeruus cur à Menelao reprehenſus 41
ethnicorum virtutes 280
Εὐηγεσία 276
Eumæus comitis boni officio fungitur 249. cur ob mortuam Vlyſſis matrem doleat 222. cur Telemachi iuſſa prætexat 308. cur à Phœnicibus abductus 225. Homericus Epicureorū dogmati quomodo aduerſetur 232. quàm iniuſtè in Helenam inuehatur 200. arcū deponere cogitur 307. quid de Vlyſſe ſenſerit 258. quomodo in Antinoum inuehatur 257. quomodo apud Antinoum ſe purget ibid. ſubulcus 168. Vlyſſem de ſtatu parētum certiorem facit 221
Eumæi animus triſtiſſimus 222. canes Telemachum venientem ſentiunt 229. humanitas 200. in hoſpitem beneuolentia 203. in ſe beneuolentiam Vlyſſes explorat 220. narratio 224. patria δῶος & δῶμος ibid. patriæ ornamenta ibid. porculatoris frugalitas in ipſo ſedili ſternendo 230. peccatum 211. ſubulci calamitates 226
Eumæo ſuos caſus Vlyſſes exponit 280
Euphorionis locus 69
Euphrantides vates 259
Euripidis locus 6. 46. 95. 120. 123. 125. 126. 129 194. 206. 221. 224. 225. 249. 257. 266. 273
Euryalus precioſum enſem Vlyſſi præfert 111
Euryali interitus 19. proteruitas 104. ſtulta & temeraria oratio 103
Euryclea conſilij Vlyſſis conſcia 208. ex cicatrice Vlyſſem agnoſcit 271. 283. Penelopæ ancilla 62. Telemachum à ſuſcepta via reuocat 26
Eurycleæ iuramentum 62. oratio quid contineat 283. prudentia 63
Eurylochus malè factum Cyclopis cum facto Circes cōparat 146
Eurylochi oratio artificioſa 182. procliuitas cur ſuſpecta Circæ fuerit 140. ſocij in ſues à Circe transfigurati 146
Eurymachus cur arcum ad ignem calefaciat 305. de nuptijs Penelopæ cur maiorem ſpem habuerit 227. & Antinous inter procos principes 15. exulceratum Vlyſſis animum ſedare conatur 311. Halitherſæ vaticinium eluat 21. maximè omnium Penelopes coniugium ſperat 7. Penelopæ mœſtum & iratum animum ſubdola oratione lenit 243
Eurymachi εὐταξία ibid. mores 15. reliquorumq; procorū ignauia 305
Eurymacho cur primas in alloquenda Penelope Homerus dederit 267
Eurymachum quantus dolor inuaſerit, vbi ſe arcus intenſioni imparem vidit 305
Eurynome dea 53
Eurynomæ cōſilij ſanitas vnde perſpiciatur 266
Eurypylus à Neoptolemo interfectus 165. Peneleum interficit ibid. Thelephi filius 165
Eurypyli oſſiū crematio ibid.
Eurytus ab Apoll. interfectus 104. Oechaliæ rex ibid. ſagittandi artis peritus ibid.
Euſtathij locus 2. 5. 25. 68. 71. 75. 84. 92. 100. 131. 132. 186. 191. 192. 198. 203. 219. 220. 229. 233. 235. 238. 240. 257. 258. 262. 266. 267. 280. 301. 308. 310
euentuum cauſas proximas aſſignare, Homero familiare 299
exceſſus etiam in rebus bonis improbandus 214
exercitatio cur ante cibū adhibenda 249
exordio quādo non vtendū 1
in Exordijs poëticis quid præſtandum ibid.
extollere quæ ſoleamus 110.

F

FAbuloſa ſcribere, poëtis familiare 138
facem præferre qui prouerbialiter dicantur 273
alijs Faciendum quod nobis

capite laborante, cętera membra dolent 62
capras quoq; olim in delicijs ciborum fuisse 202
carniū suillarū distributio 211
Carnuleius reus 6
Carolus Martinus, Laodunēsis præfectus 142
Carthaginensium ortus 152
Caspium mare 27
Cassandra in Mineruæ templo ab Aiace Locro violata 162
Cassiope quę se Nymphis formæ nomine anteponebat, in filiæ periculum venit 71
Castor à quo interfectus 158. & Pollux à Leda ex Ioue cōcepti 158. Tyntaridæ 157. 158
Castoris & Pollucis alterna mors 154. vita alternata 158
castitas mulierū, res valde lubrica 34
casui quid tribuatur 84
Catulli locus 229.259
catulus viginti quatuor annorum 256
Caucones qui Straboni 36
Cerberus ab Hercule eductus 154
cerebri appellatio 25
certamina, virtutis exercitamenta 101. quàm nobilia sint existimata ibid. quinque duobus verbis cōplexa 103. quinq; genera carmine cōprehensa 101
ceruus quo nomine leoni opponatur 52
cerui τοῖς ὀργάσι gaudent ibid.
ceruos montes excelsos nō ascendere ibid.
cesti gestamen 75
Chærades scopuli 57
Charybdis cur Vlyssi vitanda 174
charybdi euitata in Scyllā incidere 175
Charicla Tiresiæ mater 147
χελιδόνων μυστεῖα quid Aristophani 308
Chemiæ commendatio 191
χέρνα 221
Chloris Nelei vxor 157
choreas veteres in nuptijs celebrandis agitare solitas vnde constet 327
Christianorum virtutes 280
Chromius Nelei F. 157
cibus post exercitationē dulcis 249
ciborum capiendorum veterum ratio 229
Ciceronis locus 177.222.336
Ciconum salutare consiliū 121
Cimmerij diuersi à Læstrygonibus 135
Cimmeriorum situs 149
Circe Eurylochum cū reliquis socijs perhumaniter excipit 140. multarum herbarum radicumque varias vires reperit 135. præstantissima maga 137. quale consilium Vlyssi dederit 173. Solis & Persis filia 135. soror Aeetæ ibid. virum suum veneno necat ibid. Vlyssis errores exploratos habet 147
Circen in Aeea insula habitare 135
Circæus mons 173. radicibus abundat ibid.
Circęum promontorium ibid.
Circes insula 173. oppidum 135
cisiū quale vehiculi genus 81
cistas vinculis muniendi, mos antiquorum 111
citharæ in conuiuijs vsus 8
ciuitas ab equo capta 4
Claudiani locus 149
clementiæ & prudentiæ coniunctio 238
Clementis Alexandrini locus 49.107.234
Cleothera Pandarei filia 291
Clitus ob elegantiā formæ ab Aurora raptus 219. Mantij filius ibid
Clytæmnestra Agamemnonis vxor 5
Clytæmnestræ crudelitatis exaggeratio 162. immanitas 162. perpetuum dedecus 332. pudicitia ab Aegistho attentata 34
Cocali filiæ Minoa lauant 39
Cocytus fl. infernalis 147
cogitationes ἐφιμίεροι 301. etiā fagis exploratæ 146. posteriores, prudentiores 75
Cohobba herba 138
Colchica regio 135
columba Veneri dicata 208
columbas olim oracula reddidisse 207.208
comas tondendi mos 46
comitatu ingenti cingi interdum valde perniciosum 182
in Commentarijs his Homericis scribēdis quid author spectet 229
comparationes ad docendum aptissimæ 102
concionis modus diligenter obseruandus 100
conciones matutino tempore à veteribus habitæ 31
concordia maximum matrimonij vinculum 87
concordiæ matrimonialis duplex fructus ibid.
ex Concubinis qui nascuntur, quid iuris habeant 206
conditionis nostræ memoria perpetua 95
contabulationes quænam doloribus & molestijs solatium afferant 222
coniugia veterum qualia 90. 157
conuiuæ vbi in Germania pallijs amicti accumbant 249
conuiuarum omniū ratio 230. singulis viritim mensa olim apponi solita 8
conuiuari antiqui summo silentio soliti 232
in Conuiuij fine cur linguæ amburi solitæ 36
ad Conuiuium accersitorum decus 50. qui homines libenter soleāt aduocari 257. quomodo accedendum 41
conuiuia Homerica 116
conuiuiorum silentium 232. tria genera 10
in Conuiuijs cantus vsus 8
consilium consultori pessimū 311. detectum quantū incōmodi afferat 239
constantia non minima in rebus mortalibus virtus 125
consultū quibus melius optimus 226
contrariorum eadem scientia 267
cœlestium & astronomicarum rerum Atlas primus inuentor 5
cœlestium mutatio 137
cœlum quid Homerus dicat 81
cœli & terræ columnas quod Atlas sustineat, quomodo intelligendum 5
cœnarum quatuor genera Athenæo 46
à Cœnis discedentes antiqui Mercurio cur libent 92
Copas Agryopas Olympionicarum scriptor 139
Corcyra in Venetorum ditione 192
Corcyræ insulæ saxum ibid.
Corinthi excidium 73
Coriolanus ad Tullium regem Volscorum confugit 94
Cor. Celsi locus 249
cornua victimarum inaurandi mos 37
cornibus auratis quando immolari solitum 39
corpus giganteum 262
corporis constitutio 138. præstantiam plerunque eius elegantiæ minimè respondere 256. vastitatem non semper vires comitantur 261. vitia quæ culpentur, & non 107
corpori humano quatenus anima à Deo imposita 4
corporum humanorū in bruta transmutatio fabulosa 137
in corporibus paruis animum generosum consistere 261
corpora insepulta relinquere, religiosum apud veteres 34
Cosmus Paccius 4
Cratæis Scyllæ mater 175
crateris coronatio, qualis 8
Crateri interitus 239
Cratonis dictum 273
Creta ἑκατόμπολις 276. μανάρχου ibid. insula celeberrima ibid.
Cretę decem vrbes ab Idomenei hostibus deletæ ibid. encomium ibid insulæ bonitatem quid arguat ibid. quæ cœli temperies ibid. primi incolæ 277
Cretensium sermo qualis ibid.
Cresippus bouinum pedem in Vlyssem contumeliosè iacit 315
Cresippi oratio virulenta sarcasmo plena 297
Cupidinis arcus quomodo pereant 34
cursus certamen 101
cutis albor in mulieribus maximè commēdari solet 267
Cyanea saxa 173
Cyclops & Lęstrygona fratres 194. vulneratus clamore suo reliquos Cyclopas excitat 126
Cyclopis feritas 125. munus, prouerb. ibid. periculum 289
Cyclopi cæcitas quantum dānum 124. cur nomen suum verum Vlyssis exponat 129
Cyclopes ἀθεμίστοι 95. exleges 120. gens immanis & impia 80. qua πολιτείας specie vsi 120
Cyclopum ius domesticū ibid. vita iners & ociosa ibid. vox formidabilis 123
Cyclopibus quàm viuēdi formā Homerus attribuat 121
Cyclopes neq; Iouem neq; alios deos curant 123. nauibus caruisse 80
Cyclopica vita, prouerb. 120
Cyclopicam regionē non fuisse omnino incultam, vnde colligendum 121
Cyclopiæ regionis fertilitas 120
Cyclopici soli fertilitas ibid.
cylindri inuentor Archimedes 151
Cyllenius mons 147
Cyrus suos ἀνυδρώτους ad prandium aut cœnam accedere noluit 249
Cyri valetudo secunda ibid.
Cyrum nunquam ante sudorē cœnasse ibid.
Cythæ non mons 147.

D

DActyliomantia 149
dæmon cuique bonus & malus 77. Latinè genius ibid.
dæmonium Socratis, sternutatio 259
Dalechampius vir doctissimus 107
Damonis & Pythiæ amicitia 43
Damelis somnia 64
Darij dictum 28
Dauid insaniam simulat 195
Dauidis egregia vox 197
decepti semel, difficile credunt 203
deformitas verborum elegantia à Deo compensatur 103
defunctorum in peregrina terra vocatio 117
Deiphobus inermem Achillē amplectitur 75. Paridis fratris mortui vxorem Helenam obtinet 90
Deiphobo Helena nubit, Paride mortuo 56
deitas pauperis potius quàm diuitis speciem accipit, vbi se mortalitati conspiciendā exhibet 258
deitatis proprium 4. sola præsentia quàm efficax 15
delinquentem à se repellere, nimiæ est seueritatis 219
Delphicum oraculum 207
Delius natator 163
Delus insula 131. Plote 87. quibus arboribus ferax ibid.
Demæneti Parrhasij in lupum conuersio 139
Demodotus quid à Musa acceperit 100
Demodoci audita cantilena Vlysses in lacrymas erumpit 113
Demodoci cantilena 98. 100. 107. 113
densum vallum 6
desidia omnium scelerum seminarium 34
desidiæ & ocij osor Homerus 67
desidiosum esse, Dei naturæ repugnare 111
Deucalio, Nochus 208
deunculorum ὑποθέσεις 217
Deus ad misericordiam longè procliuior quàm ad iusticiam 31. amicitias improborū non amat 249. cùm vnus & idem sit, mutari nullo modo potest 111. malis pœnæ author 4. iustis & pijs hominum actionibus delectatur 202. inertiæ & desidiæ osor 259.

ſor 259. quod celat, impium perſcrutari 151. quomodo dicatur hominum animos indurare 270. ſceleratos certo tempore meritis ſupplicijs afficit 183. vnicuique ſortem ſuam in hac vita ſubeundam deſtinat 232
Dei clementia erga nos quomodo eluceat 4. iudicia occulta 139. perpetua cura & ſolicitudo 111. vnitatis expreſſio 284
Deo qui curæ ſunt, etiam in media rerum deſperatione ope diuina eriguntur 53. vnde grata noſtra arbitremur 3
Deum humana ſpecie indutum hoſpitem, comitem & familiarē patriarchæ habuerunt 37. propitium qui habent, de ſuis rebus bene ſperare poſſunt 37
de Deo quid Homerus ſentiat 193. veterum ſententiæ 68
dij facientes adiuuant 259. non manifeſtè ab omnibus videri 234. qua ratione corpora humana aſſumant 194
deorum beneuolentia 262. confictio 317. litatio 245. cultus veterum 283. immortalium hymni in odis antiquitùs canebantur 15. inter conuiuas ordinatio 4. ſummus Iupiter 6
dijs cur humana corpora affingantur 147. immortalibus quomodo ſol lucem auferre dicatur 27. inferis ſole occidente ſacrificari ſolitum 38. reſiſtere, mortali non eſſe datum 175. ſuperis matutino tempore ſacrificari ſolitum 38. ſupplicaturi veteres prius lauacro vſi 63
δεξιᾶς 8
dextra approbatio, fauſta 259
dextram apprehendere, olim vt etiam hodie, beneuolentiæ ſignum 8
Dia inſula 158
diabolus ſpiritus ſcientiſſimus 138. eius illuſio 150. inſidiæ 137. poteſtas 138
Diana fœminas interficere credita 250. πηνοκτόνος 168. viros non interficit 69. litatio 245. in ceruam mutatio 158. inſignis ſtatura 291
Dianæ mortes mulierum repentinæ tribuuntur 34
Dictys Cretenſis hiſtoria qua lingua ſcripta 277. locus 57
Didymæ Aeoliæ inſ. 131
Didymi locus 2. 34. 36. 135. 147. 224. 291. 296. 301
diei longitudo apud Læſtrygonas 135
Dio Pruſæus vnde hiſtoriam Troianæ expeditionis retulerit 45
Diodori Siculi locus 59. 132
Diogenes ex ſermonibus adoleſcentem iudicat 161
Diogenis Laërtij locus 108
Diomedis & Glauci hoſpitalitas 36
Dionyſius Thrax Homeri cōmentator 310
Dionyſij Afri locus 143. 276
diſcendo nullus locus incommodus 62
diſſimulatio in rebus humanis quàm plerunque ſit neceſſaria 258
diſſimilitudinem quibus rebus phyſici & medici tribuāt 10
diſſidium laudabile 262. pernicioſum ibid.
dies exulans infelix 221
diuitiæ cōparant amicos 161. Dei dona 43. 206
diuitias à Numine proficiſci 161
Dmaſagoras pater Hom. 174
Dodona à Deucalione condita 207. in Epiro ſita ibid. vrbs in Theſprodite Pelaſgia ibid.
Dodonæ ſitus diſſenſio ibid.
Dodonæa oracula ex quercu reddi ſolita ibid.
Dodonæi Iouis templū ibid.
doli mirus artifex Vlyſſes 124
doloris acceptæ iniuriæ ſolatium 58
dolores temporis diuturnitate leniuntur 43
dominatio œconomica 120
Domitianus ſe Deum appellare iubet 95
domus magnificæ indiciū 67
domus cuiq; refugium & receptaculum 306
domos alienas ingredientium mores 41. extruendi ratio à quo primùm inuenta 94
δῶματα ἠχήσαντα 43
dona omnia nō omnibus deū largiri 103
donatio mortis cauſa 249
draconis dentes πρωτόγονοι 174
ex Ducis incuria multa promanant mala 182
duplicem eſſe, quid 192. 193
Durateus equus 49. in prouerbium abijt ibid.
durum pati quod fuit, meminiſſe dulce 224
δυωδεία 120.

E

EBrietas non ſolùm odioſa, ſed etiam periculoſa & damnoſa 147
ebrietatem quæ mala conſectari ſoleant 305
ebrij ad lacrymas effundendas faciles 276
ebriorum varia genera ibid.
ἔχθιος ἐχθίνων ὄμμα 192
Echenei oratio 94. prudentia ibid.
Echetus Epiri rex crudeliſſimus 262
Edothea dea 53. Menelai ſtudioſa ibid. Menelao rationem perficiendæ nauigationis ſuæ patefacit ibid.
ἐσθὲ παρὰ δ' ἄτῳ, Delphica inſcriptio 108
Elara Orchomeni filia à Ioue compreſſa 168
elementa nulla malis ſpiritibus carent 57
Elias viuus in cœlum à Deo aſſumptus 58
Elpenor primùm apud inferos Vlyſſi apparet 173. mortis ſuæ genus exponit 150
Elpenoris caſus 147. vmbra cur prior acceſſerit 150
eloquentia in perſuadendo plurimum valet 94
eloquentiæ vis in qua re ſit collocata ibid.
Enipeus fl. Peloponneſi 157
Eous Solis equus 327
Ephyre Theſprotiorum vrbs 12. venenis abundantiſſima ibid.
ἐνυαλιστήριον venationis genus 284
ἐπὶ ἡμίσεων 81
Epicaſte mater Oedipod. 157
Epicaſtæ mors 155. 157
Epeus equi Troiani fabricator 49
Epei machina bellica ibid.
Epicuri fanatica ſententia 58
Epithes oratione ſua Ithacenſium animos aduerſus Vlyſſ. concitare conatur 339
Epithei interitus ibid.
Epopeus Sicyoniorū rex 157
epulum matutinum ἀνιπνισμὸν 229
equus Durius vnde dictus 49
equus Troianus Vlyſſis beneficio felicem exitum ſortitus ibid.
equi luciferi 329
equorum & mulorum priſcis temporibus diuerſus vſus 82. nutrimenta 41
equis & curribus non ſolùm ad neceſſitatem, ſed etiam ad dignitatem vtimur 81
Eratoſthenis verſus 107
Erichtho quę in ſuis ſacris adhibuerit 150
ἐρίδων duo genera 162
Eriphile Talai filia 158. monili aureo ab Adraſto corrupta, Amphiaraum indicat ibid.
erogare plura quem deceat 257
Erycode Aeoliæ inſ. 131
Eteoneus ſeruus cur à Menelao reprehenſus 41
ethnicorum virtutes 280
εὐηγεσία 276
Eumæus comitis boni officio fungitur 249. cur ob mortuam Vlyſſis matrem doleat 222. cur Telemachi iuſſa prætexat 308. cur à Phœnicibus abductus 225. Homericus Epicureorū dogmati quomodo aduerſetur 232. quàm iniuſtè in Helenam inuehatur 200. arcū deponere cogitur 307. quid de Vlyſſe ſenſerit 258. quomodo in Antinoum inuehatur 257. quomodo apud Antinoum ſe purget ibid. ſubulcus 168. Vlyſſem de ſtatu parētum certiorem facit 221
Eumæi animus triſtiſſimus 222. canes Telemachum venientem ſentiunt 229. humanitas 200. in hoſpitem beneuolentia 203. in ſe beneuolentiam Vlyſſes explorat 220. narratio 224. patria εὔβοιος & εὔμηλος ibid. patriæ ornamenta ibid. porculatoris frugalitas in ipſo ſedili ſternendo 230. peccatum 211. ſubulci calamitates 226
Eumæo ſuos caſus Vlyſſes exponit 280
Euphorionis locus 69
Euphrantides vates 259
Euripidis locus 6. 46. 95. 120. 123. 125. 126. 129 194. 206. 221. 224. 225. 249. 257. 266. 273
Euryalus precioſum enſem Vlyſſi præfert 111
Euryali interitus 19. proteruitas 104. ſtulta & temeraria oratio 103
Euryclea conſilij Vlyſſis conſcia 208. ex cicatrice Vlyſſem agnoſcit 271. 283. Penelopæ ancilla 62. Telemachum à ſuſcepta via reuocat 26
Eurycleæ iuramentum 62. oratio quid contineat 283. prudentia 63
Eurylochus malè factum Cyclopis cum facto Circes cōparat 146
Eurylochi oratio artificioſa 182. procliuitas cur ſuſpecta Circæ fuerit 140. ſocij in ſues à Circe transfigurati 146
Eurymachus cur arcum ad ignem calefaciat 305. de nuptijs Penelopæ cur maiorem ſpem habuerit 227. & Antinous inter procos principes 15. exulceratum Vlyſſis animum ſedare conatur 311. Halitherſæ vaticinium eleuat 21. maximè omnium Penelopes coniugium ſperat 7. Penelopæ mœſtum & iratum animum ſubdola oratione lenit 243
Eurymachi εὐηθεία ibid. mores 15. reliquorumq; procorū ignauia 305
Eurymacho cur primas in alloquenda Penelope Homerus dederit 267
Eurymachum quantus dolor inuaſerit, vbi ſe arcus intenſioni imparem vidit 305
Eurynome dea 53
Eurynomæ cōſilij ſanitas vnde perſpiciatur 266
Eurypylus à Neoptolemo interfectus 165. Pencleum interficit ibid. Thelephi filius 165
Eurypyli oſſiū crematio ibid.
Eurytus ab Apoll. interfectus 104. Oechaliæ rex ibid. ſagittandi artis peritus ibid.
Euſtathij locus 2. 5. 25. 68. 71. 75. 84. 92. 100. 131. 132. 186. 191. 192. 198. 203. 219. 220. 229. 233. 235. 238. 240. 257. 258. 262. 266. 267. 280. 301. 308. 310
euentuum cauſas proximas aſſignare, Homero familiare 299
exceſſus etiam in rebus bonis improbandus 214
exercitatio cur ante cibū adhibenda 249
exordio quādo non vtendū 1
in Exordijs poëticis quid præſtandum ibid.
extollere quæ ſoleamus 110.

F

FAbuloſa ſcribere, poëtis familiare 138
facem præferre qui prouerbialiter dicantur 273
alijs Faciendum quod nobis ipſis

ipsis fieri exoptamus 70
facinorosum nihil geri quod ætas non proferat in apricum 108
ad Facinus iniquum deorum opem aduocare, impiũ 307
Fama dea 12.
quid 339. vulgaris vnde 12
fames grauissimum Dei flagrũ 182
famis mors cur omnium miserrima ibid.
familia tota vnde confletur 198
familiaribus nostris quid debeamus 266
farina à veteribus pellibus eõcluſa 25
farinam vtribus concludendi mos 81
fascina quibus rebus amolienda 142
fascinationes diabolicæ 139
à Fascinationibus diabolicis vt tutus sis, an eiusmodi auxilia extent 142
fatidicarum mulierum oracula 207
fatum à Deo non seiungi 34.
quid veteribus ibid.
præter Fatum quæ veteribus contingant 4
fato nulla prudentia humana resisti posse 182
de Fato disputatio 4
fata Numine potentiora veterum opinio 34
fausta infaustis cur Numen tẽperet 43
Faustulus Romuli & Remi educator 121
felicitas domestica 185.
in viuendo ex virtutibus ibid.
optima qua ratione regibus & populo eueniat 276
felicitatis status incõstans 273
felicitatem ex omni virtute constitui 185.
largiri, Dei proprium 4
feritas nimia odiosa 140
ficus arbor summæ acritudinis 92. fructus dulcis. ibid.
ficum arborem à fulmine non tangi 56
figmentorum Homericorum fundamentum obseruãdum 234
filiæ à parentibus dotãtur 107
filius prudẽs, felicitas patri 46
filij officium 198
filij animo quando matri similes 10. quando item patri ibid. non semper patrũ virtutem referunt 25
filij quando matri corpore similes efficiantur 10. quando item patri ibid.
filiorum lætitia 77
fœminæ quo pacto dent 268
fœminas cur viris verecundiores natura voluerit 108
fœminas qualis statura & habitus corporis deceat 267
fluuij veteribus animati 78
fluuiorum varij amores 157
fluuios antiqui mortali corpore finxerunt ibid.
Formiæ, Campaniæ vrbs 135
forma vera quæ 80
formæ condimenta ibid.
laudibus mulierũ ingenium maximè delectari 267
fortes verè qui nõ cẽsendi 262
fortitudinem paternam maxima pars liberorum non refert 25
fortunam in rebus humanis dici non posse, nisi hominũ ratione 83
frugalitas priscorum temporum morbis causas non præbuit 258
fulgura quæ ominosa ibid.
fronti nulla fides ibid.
funebres vestes sibi in vita veteres conficere soliti 19
furandi ars Mercurio antiquitas affinxit 284
furoris primos impetus compescere prudentis est 124
Furiæ, Erinnyes vel Eumenides quæ generaliter appellẽtur 157.

G

Galeni locus 249
Galeotarũ apud Scyllæum venatio 175
gallorum cantus 107
garrulitatis communis clausula 239
gaudium ex regno 185
gaudio & tristitiæ lacrymę cõmunes 58
Gerana animo inflata deos contemnit 71. Pygmæorum imperatrix ibid. in auem à Iunone conuersa ibid.
Geranos auis cur Pygmæis infesta ibid. (pres 284
N. Gerbelius Tzetzis intergemmarum potestas 138
Germanorum saltationes 327
germen ad aram Apollinis in Delo 87
generis nostri autores bonum antè calluisse quàm malũ 267
gens nulla tam barbara est, in qua virum & alterum nõ offendas, qui cæteras mansuetudine antecellat 94
Gentianus Hermeti Clementis interpres 107
glandium vsus 197
Glaucus Scyllam deperit 174
Glauci & Diomedis hospitalitas 36
Gigãtes Opis & Cœli filij 158
Gigantum impietas 95
de Gigantum origine nõ conuenit Homerus cum reliquis scriptoribus 158
Giphanij locus 5
Goropij locus 238
gratiæ diuinæ natura humana indiga 4
Gratiæ Veneris assectæ 80
Græcæ linguæ ignorãtia quãtum noceat 227. 229. 259
Græci antiquitùs musicæ studiosi 15
Græci longo bello fessi à Troianis pacem petunt 49
Græcorum crudelitas 138.
in Troiana expeditione labores 31
Græcorum latrocinia 28
Gulielmus Canterus Homeri defensor 187.

H

HAbitatio proprij soli αὐτόχθονα generat 2
Halitherses liberè iudicium suum cædis procorum exponit 339.
seditionem dissuadet ibid.
Halytherſis vaticinium 20.
eius vaticinium Eurymachus eleuat 21
Harmonides Polyphidei filius 219
Harpyiæ cur furię dicantur 12.
hominibus infestæ ibid.
harārum descriptio 198
Hebe Herculis coniunx 170
Hecate Circæ mater 135.
præternauigantes hospites Dianæ sacrificat ibid. veneno patrem sustulit ibid.
ἕεδνα 107. 108
ἕλμασι αὐὴς, prouerb. 81. 88
ἐς αὐὴν ὀδὸς αὐὴς, prouerb. 232
Helena à Polydamna in Pharum insulam exponitur 49.
δεχέγαμος 162. cur perpetuò à poëta culpetur ibid.
Echo 50. mortuo Paride, Deiphobo nubit ibid. ob nimiam facilitatem à Paride & amata & abrepta 327.
prius sermonem non auspicata, quàm consederit 45.
sponte cum Paride Troiam nauigat 49. Vlyssem agnitum occultè excipit ibid.
lauat & oleo vngit ibid.
vnde Telemachum Vlyssis filium conijciat 46
Helenæ ἀγχίνοια 217. crater 48.
& Clytæmnestræ sororum memorabile factum 162. famulæ 45. narratio mœrorem ac dolorem auditorum discutit 48. pluralitas partus denegata 41. prosopopœia 162
Helenam ex Leda suscepit Iupiter 58. Menelaus in pristinũ coniugij statum recipit 45
Helenium herba 49
Helenus Paridis filius 41
Heleni vatis suasu Troianus equus fabricatus 49
Hellas prius Pelasgia 207
hemionides 81
Henoch viuus in cœlũ à Deo assumptus 58
Hephestionem suum Alexander pro Deo coli iubet 95
herbæ marinæ corticem non dederit, prouerb. 258
herbarum vires mirandæ 138
Hercules ab inferis viuus reuersus 173. Amphitryonis filius 157. cur Iphytum è medio sustulerit 299. μεγάλων ἔργων ἐπίσταρ 2. Nelei filios interimit 157. Omphalæ reginæ seruit 299. sagittandi artis peritus 104
Herculis ad inferos descensus 170. ἀπόθεωσις 169. columnæ 149. memorabilia certamina 170. sagittæ 1
Hermiona Helenæ filia 41.
Pyrrho desponsa 40
Herodoti locus 43
heroes prudentissimi veterum 2
heroũ numerus in equo Durio inclusorum 165. res gestæ in odis antiquitus canebantur 15. veterum præcipuum studium fuisse in re pecuaria 202
heris qui serui vtiles 249
Hesiodi locus 12. 225
Hicesia Aeoliæ ins. 131
Hiera Aeoliæ ins. ibid.
Hiero rex ducentas viginti naues effectas diebus xlv. in mare deducit 73
Hieronymus Vvolfius, Suidæ interpres 207
D. Hieronymi locus 235
Hieronymi Cardani locus 10
τὸ ἡγεμονικὸν sedes, caput 256
Hilotarũ seruitium apud Lacedæmonios 256
ἱκέτης τῆς ἑστίας 94
hinnulus leonem, prouerb. 52
ἥφαιστος & δεσμὸς, prouerb. 107
Hippocratis locus 249
Hippolytus ab equis discerptus 8
hirundinis cantus insuauis 287. 308
historici à poëta dissensio 193
Homerus ἀνάρχιος hostis 270.
cur Vlyssem somno fopiat 186. diligẽtia 5. doctrinarũ & antiquitatis primus parens 48. monarchiæ studiosissimus 241. μυθοποιΐαν suam quanto ordine sit persecutus 187. quàm longè ab Epicureorum sententia dissideat 111. vbi vera falsis immiscuerit 195
Homeri infantis cum auibus lusus 174. nutrix ibid. parentes ibid. cæcitas 100. in rebus nauticis peritia 73. vitæ descriptio 2
ab Homero quę proponũtur, non omnia absurda 37
homo animal politicum & sociale 120. πόδαρκες & σκιὰ μόνον 266. quando optimus animalium 120. quando item pessimus ibid. πτερόεις & Aristoteli 161
hominis aliqua ratione læsi affectus 163. forma 138. infortunati misera conditio 75.
partes 169
homine ingrato terram nihil prius creare 62. nullum animalium imbecillius 266
homines ad malum vnde ferantur 4. probi beneuolentiam erga patres in filios etiam deriuant 52. vtrum in bestias transmutari possint 137. libera voluntate peccare 4
hominum actiones ib. calamitosorum ingenium 12. equi cur naues in mari dicantur 62. fragilitas 226. improbitas malorum causa, non Deus 4. improborum vota à Deo non facilè exaudiri 31. malis Deum non gaudere 4. nequitia aliud in pectore aliud in ore promptum habentium 249. primorum ciuilis administrationis forma 120. prudentia nihil potest vbi Deus aliud statuit 113.
vera ornamenta 5
hominibus actiones esse liberas tam bonas quàm malas, veterum opinio 5. quæ præter fatum contingant 4
honoris primus gradus sedes 94
Horatius Vlyssem duplicem cur vocet 192
Horatij locus 49. 59. 69. 107. 247. 305
ὄρκων σοφίσματα 284
hospitalitas Glauci & Diomedis 36. qualis olim fuerit 12
hospitalitatis antiqua ratio 9.
ius inuiolabile 305. liberalis exemplum 28

ad Hospitalitatem gratuitam veterum propensio 8
hospitis animi probatio 220. habenda ratio 113
hospites & egeni à Deo 87
hospites à mulieribus ac puellis olim lauari soliti 39. de sua conditione post cœnam interrogati 97
hospitum apud veteres beneuolentia 59. quanta olim reuerentia 12. veneratio apud veteres 230
hospitibus maior exhibenda familiaritas, quàm ijs quibus cum semper viuis 95. peregrinis lecti sub porticu extra domum sterni soliti 98. post salutationem quódnam officij genus exhibitum 230
hospites suscipiendi qui mos antiquis fuerit 41
hostium natura 87
ob Hostium mortem exultare inhonestum 319
humana omnia vnde soleant examinari 331
ad Humilitatem quæ homine excitare debeant 266
hydromantia 149
Hyenam à fulmine non tangi 56
Hyperia à Cyclopibus prædata 80. postea Camarina dicta ibid. vrbs Siciliæ ibid.
hyperbole poëtis familiaris 280

I

IAnus biceps 539
ianuæ veterum vinculis claudi solitæ 305
Iason quomodo iram terrestrium possit auocare 117
Icarius pater Penelopes 49
Idomenei & Vlyssis odium 149
ignauiæ ofor Homerus 81
Ilias sine Q. Calabro non integra 166
Ilus cur venena Vlyssi concedere noluerit 12. Mermeri filius ibid.
imago hominis 169
imagines, somniorum materia 64
imperare aureum, obedire ferreum 221
imperia & dominationes quomodo retineantur 165
imperito homine nihil iniustius 64
improuisa homines minus reformidare 178
incestus veterum qui damnatus 90
inconsulti esse hominis, de futuris tutò quicquam polliceri 305
infantibus olim à matribus nomina imposita 262
inferorum locus antiquis 291. situs 149. 331
ex Inferis qui viui reuersi 173
infortunati hominis misera conditio 75
infortunia nostra vnde 87
ingratitudo magnũ vitium 62
ingrato homine terram nihil pejus creare ibid.
iniuria lacessitum nõ emollescere generosi est animi 103
iniuriarum vindicatio 258
iniurius quis sit 262
insani qua parte lædantur 138
insepultorum animæ sine vlla quiete vagari, olim creditum 34
insulæ vicinæ Cyclopibus fertilitas 120
insularum virtus 131
interrogationum coaceruatio Homero familiaris 203
intemperantia ciborum quos morbos generet 77
Ioachimi Vadiani in Melam commentarij 57
Ioan. Corasius 283
Ioan. Bodinus 138
Ioan. Brodæus 149. eius locus ibid.
Ioan. Kentmani Dresdensis rerum fossiliũ nomẽclatura 11
Ioan. Loniceri scholia 117
Ioan. Serranus 120
Ioann. Stuckij Tigurini antiquitatum conuiualium liber 229
Iocastus Aeoli filius 131
Iolcus app. Magnosia 157
Iosephus Scaliger 135
Iosephi somnia 64
Iphiclus quo pacto prolem susceperit 158
Iphthima Penelopæ soror 39
Iphthimæ simulacrum supra Penelopæ caput constitit 64
Iphimedia à Neptuno compressa, Otum & Ephialtem peperit 158. Triopis filia ibid.
ἶψ quale vermis genus 309
Iphytus in Messenia errabundus, ab Hercule perfidè interemptus 299
ira & amor quid faciant 61
ira quid peculiare habeat 191
iratorum oculi cur rubicundi & micantes 60. præcordia cur nigra ibid.
Irus binomius 262. magno quidem, sed imbecillo corpore ibid.
Iri conuicijs Vlysses exulceratus ibid.
Iri & Vlyssis pugna ibid. 305
Iri ignauia 262
Isaacius Hollandus 187
Ismarus oppidum in Ciconum regione 117
Ismari oppidi expugnãdi quid causæ Vlyssi fuerit ibid.
Isocratis locus 331
Ithaca cur equis curribusque non apta 58. Vlyssis patria 195
Ithacæ insulæ descriptio 192. salubritas 225. vbertas 224
Ithacam horridulam Telemachus cæteris locis anteponit 59
Ithacenses cur maximè vituperandi 62. mansueto rege destituti 17. multum honoris nymphis tribuunt 249
itinerum comites canes 15
Ityli interitus 287
iucundi acti labores, prou. 224
Iuno quomodo Aeolum affectur 132
Iunonis prudentia 291
Iupiter à Phidia sculptus 170. Palladis in loquendo temeritatem castigat 5. pater hominum & deorum 238. rerũ humanarum arbiter 339. sororem Iunonem ducit 90. summus deorum 6. 73 τερπικέραων 157. Veneris pater 108. Xenius 12. 94. 123
Iouis & Iunonis altercatio iocosa 147. gener Menelaus 58. hospitalis reuerentia 207. imperium 182. oraculum 207. oratio 6. à Minerua interrupta 5. voluntas interdũ fato superior 191
ius, ciuilis societatis ordinatio 120. vbi exulat, ibi æqui & boni nulla scientia 120
sine iure & legibus respub. cõstare nequit ibid.
iura Rom. optimè liberis prouiderunt 10
Iustiniani locus 249
Iuuenalis locus 37
iuuenis Anglus à saga in asinũ transformatus 139
iuuentus propter imperitiam timida 84
iuuentutis Aegyptiæ ante cibũ exercitium 249
iustitia & pietas regum ornamenta 276.

K

Κήδιος 165
κηληθμὸς 184
κητείως quomodo quidam interpretantur 165
κιχάνει βραδὺς ὠκὺ, prou. 108
κληρονομία 206
κολὸς ποτὶ κολὸν, prouerb. 249
κοτυληδόνες 78
κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται 194. 276
κυκλωπικὸς βίος, prouerb. 120
κύκλωπος δώρεὰ 125.

L

LAcrymæ ex gaudij causa manantes 305. forti viro indignæ 101. miserorum solatium 132. voluntariæ 58
lacrymarum distractio ibid. in medio gaudio causæ 245
lacrymas etiã ex gaudio prouenire 146. interdum à gaudio proficisci 229
Laërtes agriculturæ & rei pastoritiæ cultor diligens 60. grauissimè filij Vlyssis absentiam fert 10. non ad omnia Vlysseæ orationis capita respondet 336. quàm miserè mœroribus angatur 221. Vlyssis pater 154
Laërtis domus descriptio 336. vita calamitosa vnde 155
Læstrygones sub capite Draconis siti 135
Læstrygonum diuitiæ ibid. gens à Cyclopum natura nõ aliena ibid.
lætitia perpetua felicitatis comes 185
leuæ res pro infelicibus acceptæ 8
Laius Oedipodis pater 157. Oedipodem exponit in Sicyone ibid.
Lami vrbis magnitudo 135
lampadum apud veteres modus 270
Lampetias Meæræ filia 175
Laodamas inter certantes præstantissimus 104. Vlyssem ad certamina prouocat 103
Laomedontis cinis in Scæa porta seruatus 1
lapis philosophorum 235
lapidis philosophici inuentio difficilis 235
in Lare non malè securitatem supplices quæsisse 94
in Laribꝰ cõfidendi mos ibid.
Larichus Mitylenæis in Pritaneo vinum ministrat 217. Sapphus frater ibid.
Latonæ partus 87
latrocinia apud veteres vsitata 327. meliùs quàm furta excusari 283. olim pro indecoro non habita ibid.
latrunculorum apud procos ludus 7
lauantibus in aqua frigida cur nociuus soleat esse ventus 87
lauare cur veteres post luctum soliti 62
lauri vires 143
laus suijpsius per se & simpliciter odiosa 103
lauticiarum fundamentum in pane 214
lebetes quot Vlyss. donati 184
lecticam suã cur Seuerus Imper. corio vituli marini tectã voluerit 57
lectorum ratio apud vet. 327
lecythus 81
Leiodes cur à reliquis procis secedat 301. vates ibid. quo nomine mortẽ deprecet 318
leonis senecta præstãtior hinnulorum iuuenta 52
léporem à boue capi 108
Lerinus insula 57
Leschis patua Ilias 173
Leucæthiopes 4
Leucosia Sirena 173
Leucothea Adamantis regis vxor 75. nauigantibus præest ibid. inter marinas deas relata ibid. Vlyssi suadet vt sese mari committat ibid. Vlyss. è naufragio seruat ibid.
Leuiathana instrumenta minis & violentia posse cogi 142
libatio super linguas ex cœna abeuntium 36
liberalitas in pauperes non cadit 161
libertatis homines amantes 256. per peccatum amissio 4
liberalitatis seges 161
liberi nothi à parentum culpa immunes 206. olim paternis officijs succedere soliti 219. plerunque maioribus assimilantur 10
liberorum gaudium 185
liberorum maxima pars paternam fortitudinem non refert 25
liberos magis amat mater quàm pater 10. omnes æqualiter in partes hæreditatis venire 206. qui amat, seipsum amat 185
in liberos bona sua transferre, natura insitum 92
Libyægyptij 4
Ligea Sirena 163
lignorũ in saxa induratio 191
lingua execta olim in sacrificijs præconibus dari solita 36. orationis instrumentum ibid.
linguæ gubernatio 5. in conuiuij fine cur amburi solitæ 36. porta 5. præstantia 36. cur in honorem deorum adoleri solitæ 36
linguarum ambustio ibid.
super Linguas ex cœna abeuntium libatio ibid.

Liocritus Mentori oratione contumelioſa reſpondet 25
Lipara Acoliæ inſ. 131
loquacitas moleſta 161.
ſenectuti familiaris 34
loquacitatem natura duplici ſepto obſtruxit 5
loquendi formula vulgaris 37
loqui ad ſuum animum 75
lotum guſtauit, vnde natum prouerb. 117
loti fructus dulcedo ibid,
miraculoſa facultas ibid.
Lotophagi extra colũnas Herculis ibid. qui & Arragonuni 131
à Lotophagorum cibo Vlyſſes prohibetur 117
Lucani locus 53
lucem quomodo ſol dicatur dijs immortalibus auferre 27
Luciani locus 125
Lucretij locus 49.81.92.147. 169.234.270
Lucrinus lacus 27
luctæ certamen 101.robur longè excellit velocitatis robur 104
luctus mortuorum 46. in eodẽ honore ac ſepultura fuit 34
poſt Luctum cur veteres lauare ſoliti 62. veteres in expiationem quandam lauiſſe 46
in luctu veterum mos 336
ludus latrunculorũ apud procos 7. procorum qualis ibid.
lumen cur Mineruæ tribuatur 273
luſcinia cantu aliarum auium celeberrima 286. Ityn ſubinde ſuo cãtu repetit 287. Pandari filia 286. vbi canat 287
luſciniæ cantus 286. vox qualis 287
luſcinias in cubandũ cantare ibid.
luſciniarum oua non ſine parentis cantu viuificari ibid.
lycanthropia quale morbi genus 139
Lycaonis in lupũ cõuerſio 138
Lycophronis locus 153
Lycurgus quatenus Spartanæ iuuentuti furta permiſerit 283
Lycurgi leges 2
lymphatici homines 221.

M

Magneſia Theſſaliæ regiuncula 157
Magnus Ioannes 262
magorũ in Liuonia ciratio 138
magis etiam cogitationes exploratæ 146.qua ratione reſiſtendum 142
malè qui viuunt miſerum tandem exitum ſortiuntur 319
Maleæ quantum à Letophagis diſtent 117
malefacta felici ſucceſſu carẽt 108
mala aurea 121
mala noſtra, ſunt reſpectu Dei ſolùm ſupplicia 4
mali omnis auxilium à diabolo ibid pœnæ author opus ib. ſuſpicio ab ea remouenda, quæ probitatis ac pudicitiæ famam aucupatur 88
ad Malum vnde homines ferantur 4
mala ſoli faciliùs perferimus, quàm ſi reliquis memoriam illorum communicamus 276
malorum cauſa non Deus, ſed hominum improbitas 4.
præteritorum iucunda ſecura recordatio 43.224. ſemper maior numerus 339
poſt Malorum finem gratiam relationis incipere 224
in Malis medijs viuere, longè deterius quàm ſemel mori 221
Mantius Melampodis fil.9 219
manus aqua perfundere ante preces, mos antiquus 25. lauandi ritus ante preces 182
manu vtraq; accipere, prouerbium 257
mare cur homines debilitet 103.cur nõ probè mundet 82. oleoſum 83. mortuum 27
maris craſſitudo 82. ſalſitudo vnde ibid.
è mari exeuntes, ſi in ſole apricentur, celeriter exiccari ibid.
Mars velociſſimus deorum, à tardiſſimo in adulterio comprehenſus 108. Vulcani vxorem ſtuprat ibid.
Martis & Mineruæ coniunctio 207. & Veneris adulterij deſcriptio 107
Marſyæ interitus 104
Martialis locus 57
Martialis verſus 12
Martini Guerræ vxor Arnaldũ Tillium adulterinum coniugem pro vero ſuſcipit 326
mater magis amat liberos, quàm pater 10
matris amor impenſus, quo filium proſequitur 65
matres propenſiores patribus in prolem 252
in Matrimonijs quæ conſectãda 232
Medea qua fraude Peliam interfecerit 235. qualis naturæ florem inuenerit ibid.
Medeæ habitatio 12
medicis omnia in Aegypto referta 49
mediocritas in omnibus rebus laudanda 224. quibus verbis laudetur 214
Medon duo Penelopæ narrat 62. vitæ ſalutem ab Vlyſſe accipit 319
Medullæ generatio 25
Megapenthę Menelai filio vnde nomen impoſitum 41
mel cur nymphis offerri ſolitũ 187
mellis albicantis vtilitas ibid. dignitas ibid.
Melampodis hiſtoria 218. progenies 219
Melampode opus, prouer. ibi.
Melampus apud Argos duas ducit vxores ibid. diuinandi peritiſſimus 157
Melampus quàm egregius in arte vaticinandi fuerit 219
Melampo boues Tyrus reſtituit 138
Melanthus ad columnam vinciri iubetur maioris tormenti cauſa 315. Eumęo & hoſpiti inſultat 249. Eumæum orantem pro Vlyſſis reditu ſubſannat 250
Melanthij caprarij immiſericordia 294
Melanthium caprarium nõ adeò infimæ conditionis fuiſſe, vnde conſtet 256
Melantho petulans Vlyſſem increpat 273
Melanthûs laſciuia ibid.
Melchior Guillandinus Patauinus medicus 142
Melearum mons 57
Memnon Antilochum ante Troiam interficit 46
memoria duplex 64
Menandri locus 46.149.195
mendacium à prudenti viro alienum 28. quantopere ſit fugiendum 245
mendacia Achilli maximè exoſa 249. opportuna 245. cur Socrates magiſtratibus ſolũ permittat ibid.
mendicationis finis 257
mendicorum conſuetudo quę olim fuerit ibid. libera audacia ibid.locu 256 257. quorundam conſuetudo 249
mendicis & pauperibus iniurias inferre, quatenus peccet 258
mendicos verberibus afficere, non tutum ibid.
Menelaus à morte in campum Elyſium à dijs miſſus 58. à Thoone rege hoſpitio exceptus 48. ad Sodomorum regem diuertit 59. bene de hoſpitibus ſuis ominatur 41. ex Aegypto proficiſcẽs, dijs hecatombas non perſoluit 52. ex ſerua concubina Megapenthem ſuſcipit 41. Helenã in priſtinum coniugij ſtatum recipit 45. in Aegypto mortuus 58. Iouis gener ibid. Neſtorem in Lesbo aſſequitur 34. non leui lætitia perfunditur, quod amici filium hoſpitio exceperit 46. Piſiſtrati conſiliũ probat ibid. quanto amicitiæ vinculo Vlyſſi ſit deuinctus 43. quibus rebus ſe beatum pronunciet 46. quo modo in remittendo ſuo hoſpite vtatur 214
Telemachi orationi reſpondet 52. ſimplicitatẽ ridet 59. Vlyſſem laudat 49. vnde Telemachum Vlyſſis filium ſit ſuſpicatus 43.45
Menelai cõuiuium 46. diuitiæ vnde 34. hoſpitalitas 41. magnificentia 42. prudentia 46
Menelao cur nullam concubinam Homerus tribuat 41
menſa conuiuarum ſingulis olim apponi ſolita 8
mẽſis veteres aſſediſſe, ex quo loco appareat 49
Mente Anchiali filius 10. nauicularius 7
Mentoris adulterini in hirundinem mira metamorphoſis 315. obiurgatio 25
Mercurius ad Calypſo mittitur, iubens dimittere Vlyſſem 65. animarũ dux 67.331. cur iter hoc inuitus ſuſceperit 68. magiæ peritiſ. 142. orationis præſes 36. præſtigiorum inuentor 142. ſomni præſes 36.92
Mercurij beneuolentiam Vlyſſes experitur 142. furta 284. intemperantia 108. officium 331. virga 66.67.331. virgę cur tribuatur facultas ſomni inducendi & amouendi 67
de Meridie cur ea quæ ad noctis medium mouentur, approbemus 259
Merops Pandarei pater 287
Merope Pandarei filia 291
Meſſenij ab Archidamo Lacedæmoniorũ duce deuicti 58
Meſſeniorum latrocinia 299
metallica ars non ſolùm antiquiſſima, ſed etiam præſtantiſſima 327
Metelli in expeditione de conſilio ſuo rogati, reſpõſio 238
metus qui à probis ſeruis non alienus 249
Michaël Verdunus Deo renũciato, diabolo fidẽ dedit 138
Micheæ locus 235
milites ἱερόπονται ἄρης 157
Minerua apud Troiam Græcis ſemper auxiliata 31. cum Telemacho ad Menelaũ cur proficiſci noluerit 36. capiti & humeris Vlyſſis gratiam & lepórem infundit 88. cur elegantiori forma Penelopen ad procos exire velit 267. cur oſſifrago aſſimilata 36. cur ſermones humanos vſurpet ibid. dea φώσφορος 273. efficit ne proci ab iniurijs abſtineant 270. ex Iouis cerebro nata 238. Iouis filia 238.339. Ioui reliquisq; dijs exprobrat Vlyſſis manſuetudinem 68. Mentoris ſpecie Telemacho ſe exhibet 315. multum Vlyſſis prudentiæ tribuit 197. Neptuno ſacrificat 28. præconi aſſimilatur 100. prudentiæ dea 219. 237. quæ conqueratur 66. quàm propensè Vlyſſem apud Troiam amârit 197. quã rationem Vlyſſi ſupped tet vt faciliùs procos intercipere & adoriri poſſit 197. quid oratione ſua præſtet 195. quomodo orationem ſuam incipiat 5. reliquorum deorum dotes vnà in ſe omnes complectitur 273. ſapientiæ dea 238. ſola Vlyſſi ſemper opitulata 121. Telemacho dubias conditiones proponit 12. Telemachum ad reditum in patriam incitat 214. Troianorum partibus fauet 58. Venerea faciei medicamina aſſumit 267. virginitatis ſtudioſa 147. Vlyſſis petitioni ſatisfacit 192. Vlyſſi in ſummis anguſtijs opem fert 77. maximè fauet 187. nebulam circumfundit 197. ſe verè patefacit 195. ſub ementita ſpecie Neenidis apparet 95. Vlyſſem ad audaciam exhortatur 90. ignotum & inuiſibilẽ conſtituit ibid. vnde ἄφαντος denominata 37. voti ſui ſit compos 66
Mineruæ de Vlyſſe liberando conſilium 6. equus 49. & Iouis ſumma potentia 238. fanum in Vlyſſea vrbe 149. in ventos poteſtas 219. metamorphoſis 194. nomen vnde 238. nubes Vlyſſi remota 193. ſcopus eſt fortitudinem Vlyſſis excitandi 315
Mineruæ cur auream lucernã Callimach9 Athe. fecerit 273. cur lumen tribuatur ibid.
Minos Athenienſibus acerrimum bellum infert 158

Minos Iouis filius 168. iudex apud inferos ibid. iudicum inferorum præcipuus ibid. iura mortuis dat ibid. Rhadamanthi imitator ibid.
misereri quorũ soleamus 257
ad Misericordiam Deus longè procliuior, quã ad iustitiã 31
in Miserijs nostris quomodo nos munire debeamus 87
moly canibus extrahentibus letiferum 142. vbi nascatur ibid.
de Moly locus à Lycophone expressus 143
mœnia vrbium sacra 306
mœrentes & lætiùs ridẽtes cur lachrymentur 58
montes excelsos ceruos non ascendere 52
morborum genera nulla ex interna causa antiquis temporibus 77
morbis priscorum temporum frugalitas causas non præbuit 34
morum similitudo initium & vinculum amicitiæ firmissimum 149
morientis os & oculos claudendi ratio 162
morientibus vnde peculiare, vt apertis oculis & ore patulo moriantur ibid.
mors ærumnarum requies 6. homini bona quæ 222. impurã 319. κρείττων ζωῆς 186. laborum & calamitatum terminus 233. malefactorum merces 318. requies 221. pura 319. quæ omnium miserrima 182. quid propriè 315. supplicium omnium gratissimum 6 via ad meliorem vitam 221. violenta antiquorum 34
mortis causa donatio quid 249. dolor momentaneus 221. genus quod nam impiũ & scelestum 155. periculo liberari, est quasi alteram vitã accipere 111
mortem an pio homini liceat optare 221. non licere mortalibus obire, nisi Deo iubente & permittente 222. per vulnera petere generosius, quã diutius grauiores iniurias cum honoris iactura perferre 133. promeriti si aram cuiusdam dei apprehendissent, immolati manserunt antiquitus 319
mortes mulierum repentinæ Dianæ tribuuntur 34 virorũ repentinæ Apollini tribuuntur ibid.
in Mortuorum animabus eosdem affectus remanere, quos in vita senserunt, veterum opinio 166
mortuorum luctus in eodem honore ac sepultura fuit 34. memoriæ consecratio 117
mortuis veteres eadem officia quæ ipsi viui exercuissent, tribuisse 168
mortuos lugendi mos 46 post epulas lugendi, mos antiquus 182
mortales cum immortalibus de forma & corporis præstãtia non decere contendere 71
Mosis locus 21. virga 234
mouere caudam, prouerb. 256
μνηστροφονία 310
mulare certamen cur non diu durârit 81
muliebris ingenij leuitas 266
muliebris fragilitas 62
muliebre ingenium mobile 58
mulier sæpius nubens primos coniuges sincere dilexisse nõ existimatur 232
mulieris probæ officium 185
mulierem quæ commendabilem faciant 273
in Muliere quæ nõ seiungenda 267
mulieres à Dodonæis cur columbæ vocatæ 207. frugi qui ornatus deceat 45. qua elegantia delectentur 273
mulierum castitas, res valdè lubrica 32. cur maximè intersit, filios parentum imaginẽ ferre 45. genus fragile & procliue ad peccandum 225. mobile & infidum 163. libidinosarum vltio 319. mortes repentinæ Dianæ tribuuntur opinio, ne viris quidem grauissimis aspernanda 161
à Mulieribus & puellis hospites olim lauari soliti 39. quod perniciosè geritur, cur longè grauius censeatur, quàm si ab ipsis viris gestum esset 165
mulorum vsus 82
mulis vt equis insidere recens mos ibid.
multa cadunt inter calicem supremaq; labra, prouerbium vnde manârit 310
Mummij lachrymæ in excidio Corinthi 73
mundus in duas partes ab Homero partitus 100
mundi partes quatuor 137
munerum largitores dij 161
μῦθοι specialior appellatio quã ἱστορία 1
Musica in Platone quid dicatur 107. veterũ in cõuiuijs 101
Musicæ vis immensa 34. vtilitas 8. Græci antiquitùs studiosi 15
Musicus, hominum genus sacrosanctum 319
per Musicum quid poëta intelligat ibid.
Musicis dicendi scientia ab Alcinoo tribuitur 161.

N

NAbuchodonosor per septennium fœnum & gramen comedit 139
Naiadum nympharũ antrũ 187
narratio Homerica 1
narrationis argumentum vnde Homerus desumpserit 2
Natalis Athenæi interpres 15
Natalis Mythologi locus 150. 168 169
natalis soli amor 5
natura humana diuina gratiæ indiga 4. sui conseruatrix & studiosa 95
naturæ arcana diabolo parentissima 138. lex 257
naufragorum periculum omnium grauissimum 327
nauigatio recta unde pendeat 73. Vlyssis infelix 2
nauigationis finitæ argum. 58
nauigium qua ratione Euripides ἀπλοῦν vocet 62
nauigia immota plus aqua implentur, quã si moueantur 53
nauis arx, per maris æquora ambulans 62. cursoria 73 oneraria ibid. quæ facilius aqua feratur ibid.
nauis fabricandæ exemplum vnde veteres duxerint 152. temo ab auium cauda formatus 155. Vlyssea celeritas 186
naues cur hominum equi in mari dicantur 62. quę facilius tempestate discerpantur 100
nauium Aeneæ in nymphas cõuersio 191. duo genera 73. Phæacensium celeritas 95. descriptio 161. rostra 152. veterũ vsus 177
naues Assyrij ex cupresso fabricant 73
Nauplius cur multos Græcorũ dolosè interfecerit 155. Palamedis necem vlciscitur 57
Nausicaa à Minerua audacior facta 86. ab Vlysse cõmendatur 97. Alcinoi filia 78. 83
Nausicaæ apenæ vehiculo insidet 83. benignè Vlyssem in Scheria excipit 78. cur in flumine vestimenta lauet, nõ in mari 83. cur rectè cum palma conferatur 87 non ineptè Dianæ cõparanda 83. puellas fugientes reuocat 87. quomodo Vlyssi respondeat ib. somno fidem adhibet 81 Vlyssi nudo pallium & tunicã induit ibid. Vlyssem consolatur 87
Nausicæ à patre petitio 81. laudes quomodo Vlysses exaggeret 87. proteruitas castiganda 88
Nausicaam ad lauandas vestes in flumine excitat Miner. 80
Nausithous Alcinoi pater 191
Naxus ins. Bacchi sacra 158
necessitas legibus expeditas 82
necyomantia 150. omniũ antiquissima 149 quid ibid. quo exemplo nitatur 150
necyomantiæ locus 150. modus ibid.
necyomanticorum finis ibid.
nectar dijs Tantalus surripit 169
negocia noua, nouas pariunt deliberationes 336
νεκύων quibus de causis Aristarchus non agnoscat 331
Neleus à fratre Pelia pulsus Pylium condit 157. ex Tyrone & Cretheo natus ibid.
Neoptolemus Aiaci comparatur 166. in consilijs capiendis velocissimus 165. se omnium Græcorum fortissimum præbet ibid.
Neoptolemum mirificè Vlysses laudat 165
Neptunus cur deorum fortissimus 191. cur solus ex dijs Vlyssi infensus 2. 6. ἐνοσίχθων 157. ex Peribæa suscipit Nausithoum honoris & gloriæ suæ Zelotypus 57. iram suã in Phæacas conuertit 191. maris deus 129. 182. Phæacensibus quid minetur 192. Phæaces iniustè accusat 191. Vlyssi infensissimus 90. Vlyssem à patria arcet 191
Neptuni ad Aethiopes profectio 4. comminationes exitũ suum non sortitæ 191. comminationis finis cur inexplicatus relinquatur 192. crudelitas 6. in Vlyssem odium 73. Tridentẽ Merc. suffuratus 284
Neptuno Minerua sacrificat 28
Nereidum metu Græcos aufugisse, insulsum 331
Nereus ab Euripylo interfectus 165
Neronis tollendi cõiuratio ne suum sortiretur exitũ, vnius hominis loquacitas obstitit 239
neruosum omne genus humore pingui & lento confricatis artubus, ad motum expeditius 302
Nestor & Pisistratus peregrinos humaniter excipiunt 28. Nelei F. 157. peregrinos humaniter hospitio excipit 36. Telemachum exemplo Aegisthi ad fortitudinem excitat 31. fortem futurum pronunciat 37. hospitio suscipit 26
Nestoris εὐδιάκονία 39. candor 31. de Telemacho coniectura ibid. filius, Pisistratus 26. hospitalitatis obligatio, ad posteros suos deriuatio 36. prudentia 28. vestium & stragulorum abundantia 36
Nestorem quę impediant, quo minus Telemachum dimittat ibid.
Nestoreæ interrogationis capita 31 orationis postremæ parti Telemachus respondet 34
Neurij incantatores 138
Neuriorum in lupos mutatio ibid.
Nicostratus Menelai ex seruâ filius 41
Nigritæ gentes 4
Nylus Aegyptum certis temporibus irrigat 207. διπηχυς 57
Nili incrementum ibid.
Nimrodus venator 284
Niobe arrogantiæ suæ pœnas luit amissis liberis suis 71. in silicem conuersa ibid. Latonę se anteponit ibid.
νηπενθές 48
Nisi & Euriali amicitia 47
Nochi naues, columbæ 207
Noëmon ad duo Antinoi capita respondet 60
nomina apud veteres à matribus imponi solita 284
nothi in quam hæreditatis partem veniant 206
notitia rerum vnde cõparãda 2
nox σωφρόνη 273
de Noctis medio cur ea quæ ad meridiem vsq; moueruntur, damnemus 259
noctes nauigando minus accõmodatæ 181. quid peculiare habeant ibid.
noctium breuitas apud Lestrygonas 135 (ta 273
noctua cur Mineruæ consecrata numẽ cur fausta infaustis tẽperet 43. quibus faueat 37
numinis prouidentia 86
ad Numẽ purè accedendũ 245
numine fata potentiora, veterum opinio 34. sine Numine nihil fieri Homerꝰ patitur 277
Numinum pluralitas 245
nuncij prudentia 259
nuptiæ insciis parentibus non cõtrahendæ 88. secundæ varijs argumentis à Tertulliano conuelluntur 232
in Nuptijs celebrandis solere veteres choreas agitare, vnde constat 327

in Nuptijs celebrandis solere veteres choreas agitare, vnde constet 327
nuptias cur tam lõgo tempore Penelope recusârit 19
νὺν νυκλὶ βελὴ 273.289
Nymphæ aquaticæ deæ 187. Aristæum mellis conficiendi viam docuerunt ibid. nympharum domus ibid. sacellum 249. varia genera 187. vasa ibid.
in Nympharũ antro apes Homericæ mellificant ibid.
Nymphis cur mel offerri solitum ibid.

O

OCeanus cur melius lacus quàm fluuius appellari possit 27 (132
Oceani exundatio 174. irruptiocium sexui fœmineo minùs consentaneum 187
ocij & desidiæ osor Hom. 67. Venus amans 34
oculi in amore duces 266
de Occultis meliùs dubitare, quàm de incertis litigare 150
oculatissimi interdũ cæcutiunt 132 (lent 238
oculi ad omnẽ rem multũ vaodi memorem compotorẽ 36
odoratus canum præstantissimus 256
Odysseæ exordium quale 1
in Odyssea scribenda quomodo se poëta gesserit 2
oleæ viror 92
oleum cur humidum dicatur 81. non est in lecytho, prouerb. ibid.
olei humiditatis nota 82. maculas abstergere, non vulgaris est negocij ibid. vnctione veteres post aquæ balneum vsi 49
oleum aureæ lucernæ Mineruæ infusum, nõ consumptum 273
oleo post lauacrũ veteres inungi soliti 87
oliua Mineruæ sacra 12
Olympus deorũ habitatio 81
Olympi cacumen ibid. etymon ibid. (uit 299
Omphalę reginę Hercules ser-
Oeax Nauplij filius 58. Palamedis frater ibid.
œconomica dominatio 120
Oedipus patre interempto matrem in vxorem ducit 157
Oedipi incestuosum cum matre coniugium ibid.
Oedipodis furiæ ibid. matris furiæ ibid.
œstros animalibus minus villosis nocere 135
Oppiani locus 182. 225
oraculorum redditio 207 (233
oraculis olim multũ tributum
orandi modus veterum 151
oratio breuis calamitosorum hominum 132
orationis instrumentum lingua 36. præses Mercurius ib.
orationem Vlyssis cur poëta κερδαλέον appellet 84
oratione longa erga quos vti soleamus 132
Orestes à Strophio educatus 35. Agamemnonis filius 331. Electrę studio è Phocide exportatus 35. paternam mortem vltus ibid.
Orestis & Pyladis amicitia 43 filius Tisamenus 41
Oresti Hermione à Tyndareo desponsa 40
ἐρχὰς 52
ἐρχάδες ibid.
origo in omnibus actionibus spectanda 258
Orion 73. Dianæ pudicitiam tentat 69. venator eximius 168
Orionis mors 69
ἐρινθηρόδυπον venationis genus 284
Orpheus Sirenarum modulamina retundit 178
Orpheilocus 53.75.178
Orsylochus ab Vlysse interfectus 194. Idomenei filius ibid.
Ortygia insula 225
Orus Isidis sacerdos 174
ossa mortalis animæ receptacula 25
ossifragum pullos studiosè alit 37
ossifragos non solùm suos, sed etiam aquilę pullos nutricare 235
Otus & Ephialtes à Ioue interempti 158. & Ephialtes Ioui bellum inferunt ibid.
oues cur primùm in rem pastoritiam assumptę 121. cur Soli antiquitas tribuerit 175. in Apollonia Soli sacræ ibid.
Ouidius abominandus lasciuiarũ artifex 107. eius exilium 117
Ouidij locus 12.34.39.71.80. 84. 107. 129. 131. 138. 142. 143. 150. 166. 169. 173. 191. 197. 212. 214. 224. 225. 235. 245. 258. 303. 327
ὠρωὸς vnde appellatus 81.

P

PAgomantia 149
Palæphatus antiquissimus scriptor quando floruerit 235
Palæphati fragmenta ibid.
Palamedes Nauplij filius 155
Palinuri oratio 151
Palladium ab Vlysse raptũ 31
Pallas administranti Telemacho lumen præfert 273. cur Aiacem acriter vsq; ad excidium sit persecuta 57. cur nuptijs non interfit 36. Penelopen consolatur 39. prudentiæ dea 62. Telemachum ad procos occidendos adhortatur 12. virginitatis cultrix 36.37
Palladis decorum 50
Palladi quæ victima conueniat 37
pallijs amictos olim apud Iudæos accumbi solitum 249. vbi in Germania accumbatur ibid.
palma procera Deli ab Vlysse visa 87
palmę corona ibid. natura 84. furculum cur Vlysses tantopere sit demiratus ibid.
Pandareus Armathoën vxorẽ ducit 291: Meropis & Oreæ nymphæ filius ibid. Milesius canem Iouis aureum è Creta furripit ibid. 169
Pandarei filiæ ab Harpyis raptæ 291
panis commutatio 214. præcipua in vita ratio ibid.
parentũ gloria & splendor in liberos etiam deriuatur 206. in decrepita ætate solatium 46. in filios amor quantus 229. virtutes imitandæ 46
Paridis iudicium ab Hom. non agnosci, vnde colligatur 291
Paridi Hector formam exprobrat 166
Parisiensis laniena misera 262
Parthenope Sirena 173
ex particularibus generalia nõ concludi 162
πᾶσα γῆ παπτὶς, prouerb. 146
pascẽdi officium etiam fœminis vsitatũ 175. munere antiquitus etiam regium genus defungebatur 192
pastinacæ marinæ aculeus quã sit venenosus 153
pastoralis res honesta 121
pastoritiæ cultor diligens Telemachus 60. dignitas 121. origo ibid.
pater & filius in multis casibus pro eadem persona censentur 104
patris similes pauci filij 25
patris felicitas, prudẽs filius 46
patrum naturalis in filios clementia 17. virtutem nõ semper filij referunt 25
patria quibus officijs nos deuinciat 5. Socrati ingrata ibi.
patriæ definitio 146. etymon 5
patriam vnam ex æquo duob. parentibus colendã esse, quæ ratio insinuet ibid.
patria priuari, miserum (221
patriarchæ Deũ humana specie indutũ hospitẽ, comitem & familiarem habuerunt 87
Patrocli funus 332
Paulus Trellius paracelsęę doctrinæ peritissimus 235
pauperes quã studiosè nobis à Deo sint commendati 258
pauperibus & mendicis iniurias inferẽs, quatenus peccet ibid.
paupertas grauissima quæ 273
Pausanias attonitus incognitã puellam occidit 151
Pausaniæ à spiritu vexatio ib.
Pausaniæ locus 83.152.157. 168
peccata humana humaniter ferenda 219
pecuaria res pro nobilissima olim habita 192
pecuariæ rei studium honestissimum 121
pecudum aureæ pelles ibid.
pecunia ludere senatus consulto vetitum 101
πίλεια vocis significatio 174
Peleus ab Acasto regno expulsus 165
Pelias & Neleus Iouis ministri 157. Thessaliæ rex ibid.
Peliæ exitus ab Ouidio descriptus ibid.
Peliam qua fraude Medea interfecerit 235 (clusa 25
pellibus farina à veteribus cõ-
Pelops à dijs vitæ restitutus 169. Tantali filius ibid.
Pelopis humerus à Cerere deuoratus ibid.
Penelope Antinoũ redarguit tũ impietatis, tum ἀχαϊσίας 243. Calypso longè inferior 71. cuius gratia egrediatur 267. cur ambigat an vidua maneat 232. Dianã precetur 291. cur tam lõgo tẽpore nuptias recusârit 19. cur Telemachi sternutamentum faustum esse cẽseat 259. cur tum Artemidi, tum Cytherææ cõparetur 273. de Vlyssis reditu semper bene sperauit 20. dona à procis accipit 268. in profunda quiete dolores suos sentit recrudescere 291. orbitatem suam deplorat 62. modicè laudat maritum 15. quàm angustis locis Vlyssis famam coërceat 62. sponte in alicuius proci nuptias propendet 267. vnde Vlyssem agnouerit 327
Penelopæ æquitas 306. calculus 7. cogitationes 286. constantia ac perseuerantia in Vlyssis amore 307. corporis elegantia 267. διχοθυμία 232. domus ab Vlyssis separata 62. gaudij comparatio 327. lachrymæ, beneuolentiæ testis 277. luctibus finis imponendus 266. obstinatia erga Eurycleam 326. oratio qualis 286. quid contineat 62. ἀδιάπλοι illum ἀφεϊσμὸν modestè recusat 266. prudentia 19. 71. sempiterna laus 332. somnium 286. 287. tela 19. comparatio 332
περίπλοκος 102
peregrinantis ingenium
peregrinationum vsus ibid.
peregrinis olim munera hospitalia dari solita 110
Peryclimenus Nelei filius 157
periculo alieno sapere 137
in periculis amicos non deserere, sapientis est viri 2. qui detinetur, admonitionem horret, & relatam reformidat 224
periphrasis qualis Homero vsitata 27
Pero filia Nelei 157
Perse Hecate orta 135
personarum delectus habẽdus in hostibus remorandis 220.
Petrus Burgotus Deo renunciato, diabolo fidẽ dedit 138
Petri Galatini opus de arcanis catholicæ veritatis 258
petulãtia ab homine generoso & forti maximè aliena 262
petulantiæ verborũ coërcẽdæ, vallum dentium oppositũ 5
Phæax Neptuni filius 66
Phæaces ἀγχίθεοι 95. cur ἀγχίθεοι appellentur 66. omnes ἀγχίθεοι 89. quæ loca antea incoluerint 80. qui intelligantur 187. qui prouerbialiter dicantur 107. Vlyssis narrationẽ cum oblectatione audiunt 184. voluptuarij, & bellis minimè apti 187
Phæacum aduersus Cyclopas inueteratũ odium 95. insula Epiro opposita 97. erga Vlyssem ingenua fidelitas 188, inhospitalitas vnde manârit 90. in politis lapidibus confessio 100. luxuriosa vita 107. 116. luxus 91. nauis in saxum vertitur 191. optimates ab Alcinoo hospitio suscipiuntur 98 superbia 90
Phæacas cur Vlyssem excitare pudeat 187
Phæacas non omnino inhospitales fuisse, vnde colligendum 100
Phæacenses dijs chariissimi 87.

dijs chariſſimi 95. nauticæ rei ſtudioſiſſimi 103. Vlyſsē in Ithacam deducunt 191
Phæacenſium ariſtocratia 81. ſtatus ariſtocraticus 89
Phænicode Aeoliæ inſula 131.
Phaëtuſa nympha 175
φαλάκρα vnde dicatur 270
φαντασία in qua corporis parte verſetur 64
Pharaonis ſomnia ibid.
Pharmacum ab Helena conuiuarum poculis immixtum fuiſſe, vnde conſtet 49
Pharos Alexandriæ nunc ponte coniungitur 51
Pharus inſ. diuerſis ſerpentib⁹ plena 49
Pharum à Nilo diei curſu abfuiſſe, fabuloſum 53
Phaſis fl. 135
Phædra Theſei vxor 158
Phlegon Solis equus 327
Phemius vitæ ſalutem ab Vlyſſe accipit 319
Phemij cantilenas incœptat Homerus artificioſè interrumpit 15. cithara 8
Phemium canentem attentè audiunt proci 15
Pheræmon Aeoli filius 131
φηγὸς & fagus non eadem arbor 207
Philætio cuſtodia ianuæ aulæ commiſſa 305
Philippus Beroaldus Apuleij doctiſſimus illuſtrator 110
Philippus Bonaſius 235
Philomela Ityn occidit 287. Pandionis filia ibid. quando canere incipiat ibid.
Philomelæ in hirundinē mutatio ibid.
Philomelides magno Græcorum gaudio ab Vlyſſe proſtratus 52
Philoctetes artis ſagittandi peritiſſimus 104
Philonis locus 230
ἡ φώκη ἐρᾷ σωφρόνων ἀνδρῶν 57
Phocas animal ἀμφίβιον ibid. breuiſſimum in partu ibid. φιλάνθρωπον ibid. ſomniculoſum ibid. inter dormiendū altè ſtertit ibid.
Phocæ circa Angliam quales ibid. cur νέποδες dicantur 53. cur turpes à Virgilio appellentur 56. extra mare ſomnū capiunt 57
Phocarum odor 53.56
phocas fulmine nō tangi ibid.
Phænicas mulierum raptus exercuiſſe 225
Phænicum varia facinora ibid.
Phrixi anima 117. in Colchica terra interitus ibid.
Phronti mortuo Menelaus ſepulturæ officium præſtat 34
Phylace opp. Phthioticæ regionis 157
Phylacus Iphiclum pyro ſylueſtri affigit ibid.
Pici Mirandulæ locus 28
pietas & iuſtitia regum ornamenta 276. veterū 52. 57. 283
pietatis limites ſemel tranſiliens, grauiter impietatē amplecti ſolet 182. vmbra 249.
pila paganica 82. trigonalis ib.
pilæ ludus antiquus ibid. cœleſtis 110
pincernarum officio olim etiā nobiliſſimos pueros defunctos 217
Pindari locus 108, 117. 169. 212. 221
pingue non facilè eluitur 82
pinus pro naui à poëtis vſurpatur 71
Piſandri de mēdacio dictū 245
Piſiſtratus cur poculum Mentori obtulerit 28. & Neſtor peregrinos humaniter excipit ibid. Menelao exponit cauſam, cur Telemachus ad ipſum accedat 52. modeſtè laudat Menelaum 46. Neſtoris filius 26. 214. officio veri ſocij fungitur 46. poſt cœnā lacrymis ſe non delectari cur dicat ibid.
Piſiſtrati lacrymarū cauſa ibid. prudens conſilium 214
Planctarum impudentia 174. periculum ibid.
Platonis locus 25. 100. 224. 256. 258. 283
Planti locus 6. 222. 229. 249
pleiades 73
Pleiadum vna ἀμενηνὸς 174
Plinius diligentiſs. ſcriptor 277
Plinij locus 4. 256. 287
πλωτὴ inſula vnde dicta 131
plumæ ſpecioſæ auem ſpecioſam conſtituunt 81
Plutarchi locus 42. 48. 58. 88. 94. 206.
pocula vino coronari olim ſolita 8
poëtæ veterum quales 319
poëtarum fabulę præcipuè de dijs, vnde originē ducāt 238
poëſis, loquens ſaltatio 8
Polus ſeptentrioni proximus 137
Polycaſte Neſtoris filia 39
Polyclimenus Polyphidei filius 219. ſupplicem ſe Telemacho offert ibid.
Polydāna Helenæ quale pharmacum dederit 48. Thonis medici vxor ibid.
Polyphemus ab hoſpitibus qd quærat 123. ab Vlyſſe excęcatus 2. deum vltorem aduocat 129. Neptuni filius 2. 191. ab Vlyſſe excæcatio 6
Polyphemi arrogantia 95. & reliquorum Cyclopum colloquium 126. mens ob ebrietatē turbata 125. vaſtitas 121
Polyphemū quid ſemper deceperit 129
Polyphideus Mantij filius 219
Polypus 116. ὠλὶς ἐναύλιος incolit 78. locorum petroſorū amans ibid. petræus ibid. πετροφυὴς ibid.
Polypodis acetabulis quomodo lapilli inhęreant ibid. brachiorum quanta vis ibid. cubile 78. inceſſus ibid.
πολυτρόπος Vlyſſis epitheton 1
Polyxena Sophoclis 31
Pompylus portitor 191. eius in piſcem conuerſio ibid.
Pompeij Magni cū Vibio Pobliciō ſimilitudo 283
Pomponij Melæ locus 138
populus ad quoſuis tumultus procliuis 327
populi foliorū ſimilitudo 92
Porphyrius allegoriarum interpres 187
portentia qualia in omnibus hiſtorijs reperiantur 297
portus nauis Vlyſſeæ 186. 187
potentiorum ex tenuioris conditionis hominum digladiationibus oblectatio 262
poteſtate regia nihil eſt in rebus humanis magis honorificum 243 (labiles 117
præcones vbiq; gentiū inuio-
præconibus lingua excęta in ſacrificijs dari ſolita 36
præcordia iratis cur nigra 60
prædæ diuiſio apud veteres 117. Troianæ diſtributio 166
in Prælijs morientiū ſors 203
à Prauis & ſceleratis hominibus ditionem ſuā repurgare, boni principis officium 311
ante Preces manus aqua perfundere, mos antiquus 25
principis boni officium 311
proci attentè Phemium canētem audiunt 15. cur ceruæ comparētur 52. exitioſas petulantiæ ſuæ pœnas luunt 319. mortui piſcibus comparantur ibid. Telemacho inſidias ſtruunt 60. Vlyſſem triplici iniuria afficiunt 311
procorum animæ à Mercurio in infernum deducūtur 327. arcus qualis 308. αὐτοσχεδιαστὶ 293. cędes 310. calculorū ſors 299. certamen 301. conuiuij ἀτέλεια & frugalitas 8. crudelitas 200. de occidendo Telemacho conſiliū 39. facti exaggeratio 202. in Vlyſſis ædibus epulatio 60. ludus qualis 7. mirū ingenium 319
in Procorū multitudine ἀναρχίαν nō regnaſſe 241. numerus 237. opera Telemachus omni hominum comitatu deſtitutus 17. petulantia 267. prandium in cœnam omnium infeliciſſimam conuertitur 297. proteruia 221. prudentia 60. terror ex viſa Mineruæ ægide 315. Procne Ityn Tereo edendum apponit 287. luſciniæ formā aſſumit ibid. Pandionis filia ibid.
prolis ſuſcipiēdæ ſtudio quoſlibet teneri 92
Propertij locus 259
Proſerpina Cereris filia 154
Proſerpinæ fluuij 147. nemora ibid.
Proteus cur Menelaum in Aegyptum redire iubeat 52. Edotheæ patet 53. marinus dæmon 57. Menelao officiū præſtare recuſat ibid. non facilè ab homine domari poteſt 53. quo dolo deceptus 57
Protei metamorphoſis 194. mutabilitatis cauſa 57
Proteo mutabilior, prouerb. 53
Protogenes Rhodius pictor 82
prudētia ex proprijs malis 186
prudentiæ cōparandæ ratio 1.
ψυχαγωγία 117
Ptolomęi duplex Aethiopia 4
pubertas & adoleſcentia alleuat mentem viri 97
pudicitia Clytæmneſtræ {ab Aegyſtho attentata 34
pudor ruſticus mendicis inutilis 257
à Puellis & mulieribus hoſpites olim lauari ſoliti 39
pugnæ certamen 101
puritas veſtium apud veteres 63
Pyladis & Oreſtis amicitia 43
πυρδικὴ venationis genus 284
pyriphlegetō fl. infernalis 147
Pyrois Solis equus 327
Pyrrhus ab Oreſte occiſus 41. Acaſti nepos 165
Pyrrhi & Aeneæ pręlium ibid.
laus ibid.
Pythagoreorū fragmenta 243.

Q

Quæuis terra patria, prouerb. 146
quercus ad carinam apta 73
quercus vſus apud veteres 207
ex Quercu oracula Dodonæa reddita ibid.
quercus audire antiquitas cenſuit 114
ex Quercubus & ſaxis naſci, prouerb. 276
quietis neceſſitas 239
quinquertio 101
quot ſerui, tot hoſtes, prouerb. 256.

R

RAmus clariſſimum literarum lumen 267
radices montis κνημοὶ 52
ruta quæ ſub ficu creſcit, mollioris eſt liquoris 92
ratio, diuinæ auræ particula 259. diuinum ſemen 25
reges olim propter oraculum aliquod interueniens, abiecti 33. qui lauden mercantur 17. quando in tyrannorū cognomen delabantur ibid.
regum Aegyptiorū principatus inſignia 57. commoda 15. dignitas à Deo 157. felicitas 276. in ſubditos quæ ſit proportio 17. ornamenta, pietas & iuſtitia 276. veterum ſimplicitas 17
regio quæ magni facienda 224
remi, nauis alæ 152
remigium alarum ibid. munus liberum 121
regni adminiſtrationem quib. capitibus Homerus cōplecta tur 276. inſtabilitas 185
res quæ maiorem vigilantiam poſtulant, ſomniculoſius interdum geruntur 132
rerum humanarum inconſtātia 226. incertorum euentus non fortunæ, ſed Deo tribuendus 240. notitia vnde comparanda 2
in Rebus humanis omnia temerè & fortuitò contingere, Epicureorum dogma 232
reſpublicæ Homericæ longè à Socratis alienæ 80
rerumpublicarum columina q̄ nam 120. formæ quales olim ibid.
retiū piſcatio apud veteres 319
Rhadamanthus in Eubœā ad Tityum videndum à Phæacibus deducitur 97. inferorum iudex 168
rhedæ appellatio 81
Rheſus Thraciæ rex 2
riſus immoderatus dijs inuiſus 108. Sardonius vnde dictus 297
Romanorum populus à paſtoribus ortus 121
Romulus Amaſæus Pauſaniæ interpres 81
ruſticus quidam Auguſtū refert 10

S

SAcrificijs ſuis homines deos ſibi deuincire, antiquorum opinio 5
ſacrificulorum quæſtus 208
Sagarum in ventos, fulgura & tempeſtates ius 149
aduerſus ſagarum incantationes nihil tutius animi confidentia & audacia 142
ſagis etiam cogitationes explo ratæ 146. qua ratione reſiſtendum ibid.
ſal apud antiquos hoſpitalitatis & amicitiæ ſymbolum 258. multis corporibus firmitatis atq; durationis cauſa ibid. quatenus ſymbolum τῆς κ' φιλίαν σώσους ibid.
ſalis vſus apud Epirotas foſſilis 152
Salmoneus Elidis Rex 104. fulmine percuſſus 157. Iouis fulmine ad inferos detruſus 104
ſaltatio Muſicæ à veteribus adiuncta 107. tacita poëſis 8
ſaltationes Germanorum 327
ſaltationes veterum 107
ſaltationum duo genera Platoni ibid. infinita genera vitioſa & turpia 8
ſaltus certamen 101
Samij Neptuni templum inter Lepreum & Anium 27
Samos inſ. 188
Samuel exitum Sauli præſignificat 150
Samuelis apparitio ibid cadaueris euocatio ibid. poſt mortem prophetatio ibid.
ſanguinis copia vnde naſcatur 280
ſapientis eſt, in periculis non deſerere amicos 2
Sardonius rſus 297
Saul magam Endore conſulit 150
Scæa porta 1
Scaliger pro Virgilio tanquam pro aris & focis pugnat 82
ſceleratis pœnitentibus viam ad cœlos pro Dei miſericordia etiam patere 6
ſceleris alicuius qui ſibi ſunt conſcij. prædictiones ſibi factas repudiant 21
ſcelera inulta Deus non relinquit 125
ſcelerum omnium ſeminariũ deſidia 34
Scheriæ reges Vlyſſi bene volunt 88
ſcientia vera 267
Sciomantia 150
Scipionis Naſicæ cum Serapione ſimilitudo 283 nauis quadrageſimo à ſecuri die natigat 73
ſcops minor bubone 67
Scotuſa Theſſaliæ 207
ſcriptores ſacrarum literarum cur Puniceũ filum geſtent 227
ſcrofæ à mare ſeparatio 198
Scylla & Charybdis marę ſæuiſſimum 193
Scyllæ altitudo inacceſſibilis 174. corporis deformitas ibid. locus ibid. ſcopulus ibid. venatio apud Scyllæum maximè familiaris 175. vox horrenda ibid.
Scyllarum capita 174
Scyrus inſ. 165
Scytharum arcus quales olim 308
ſeculi priſci ſimplicitas 83
ſedes primus honoris gradus 94
ſedium diſcrimina etiam inter deos ſeruata ibid.
Selleris fluuius 12
Semele Cadmi filia 154
Senecæ locus 6.108.224
ſenectus per ſe ſatis moleſta 155
ſenectutis tempus quid maximè acceleret 280. tollendæ eadem ratio, quæ profligendorum morborum 235
ſenectuti loquacitas familiaris 34
ſenis Aeſopici, morte aduocata, reſponſum 221
ſenes plurium rerum ſcientia præditi 94
ſenſuum facultas in mente ſita 284
ſentire bene de eo quem nondum reipſa noris, modeſtiæ eſt 111
ſepulchrum imaginarium veterum 58
ſepultura mortuorũ honor 34. quanti à maioribus æſtimata ibid.
ſepulturæ dignitas apud veteres 211
in ſepulcris defunctorum vitæ genus inſignire, antiquorum mos 151
ſermo certus animi index 15
ſerpentes quotannis iuueneſcere 235
Serrana ſylua 138
Serran⁹ Platon. interpres 224
ſerui boni & fidelis exemplum 249. partes 243. olim emi ſoliti 202. qui ſint comparandi 256. qui heris vtiles 249. vnde mancipia dicti 256
ſeruorum emptio 211 fideliũ metus 249 ingenium 256. ingenia ſtatim ad fidem dominis ſuis exhibendam relanguent ibid. mercatura apud Siculos 297
ſeruis exteris tantum, cuilibet genti moris fuiſſe, vti 224. Iupiter dimidium virtutis adimit 256
ſeruitus emptionis 207
ſeruitutis ratio 256
Seuerus imp. cur lecticam ſuã corio vituli marini tectam voluerit 57
in Sicania maxima pars errorum Vlyſſis fuit 336
Siculum fretum bis quotidie fluctus mutat 174
Siculi αἰδοιομανεῖς 336
ſilentium conuiuiorum 232. conſenſus 100
Silij Italici locus 150
ſimile ſibi procreare, natura amat 10
ſimilitudo hominum à ſe diſſitorum plerunq; magna 283
Simonidis dictum 97
ſiniſtræ res pro infelicibus acceptæ 8
Sipylus mons 169
Siræne cantus ſuos præternauigantiũ ingenijs aptant 177
Sirenæ quib. verbis Vlyſsẽ pellicere ſint conati ibid.
Sirenarũ alę à Muſis auulſę 173. cantus ibi. cantus peritia 177. effecta 173. locus ibid. numerus ibid.
Sirenæ aliquando Muſas in certamẽ cãtus prouocarunt ibid
Siſyphus διόδωνος 169. cruciatuum cauſa ibid.
ſocietas hominum nulla eſt tã deprauata, in qua plerunque vnus aut alter pernicioſa eius conſilia non impediat 240
ſocij veri officium 46. veri officio Piſiſtratus fungitur ibid
Socrates mundanũ ſe eſſe prędicat 5. omniũ mortaliũ ſapientiſſimus Apollinis oraculo pronunciatus 280
Socrati patria ingrata 5
Sol ipſis dijs lucem ferre, ſæpiùs dicitur apud Homerũ 182 quomodo dicatur lucẽ dijs immortalibus auferre 27
Solis armentorum & gregum numerus 175. equi 327. facultas 181. ortus & oculos 182
Soli quæ animalia antiquitas dicârit 175
ſoliſequij folia affecta eſſe ad orientẽ & occidentẽ ſolẽ 92
ſoli natalis amor 5. ἀπρίλ diuturna habitatio αὐχμώδων generat 2
Solini locus 138
Solonis leges 2
Solymi 73
ſomnia certiora 64. 81. Pharaonis ibid. quæ fallacia 288. quæ vera ibid.
ſomniorum cauſa 4. duæ cauſę 64. partes 288 incertitudo 287 intimæ cauſæ duplices 64 materia, imagines ibid. ratio ibid. vanitas 288
ſomnus animi requies 224. homini ſalutaris ibid. in qua hominis parte 186. modicus qui intelligendus 224. omnium laborum perfugium ibid. qui vitioſus habendus ibid. quid ibid.
Somni ædes prope Cimmerios 149. emolumentum 224. epitheta 186. 224. & vigiliæ vicißitudines ibid. moderati commoda ibid. neceſſitas 289. præſes Mercurius 36
ſomno homo grauat⁹ cur nulli rei melius quàm mortuo conferatur 186
ſomnum extra marę Phocæ capiunt 57
in Somno capiendo ætatũ ratio habenda 224. modus adhibendus ib. quinã ſtertant 57
ex Somno immoderato quæ pernicies naſcatur 224
Sophocles Hom. ſectator 166
Sophoclis locus 10
ſortes in galea mouendi mos 137
Strabonis locus 53
ſpe maioris boni an malè quippiam perpetrandum 143
ſphæræ inuentor Archim. 151
ſphæriſterium 82
ſphæriſterij author ibid.
ſpiritus malignus omnigenas formas induit 57. ſuis miniſtris arcana hominum patefacit 146. tenebricoſus ſe interdum in lucis angelum transformat 57
ſpiritus maligni depulſio 142
ſpiritui maligno perſpectũ qd homines animo verſent 146
Spondani pater regis Nauarrorum à ſecretis 77
ſponde, præſtò eſt noxa, Delphica inſcriptio 108
ſpondere pro alijs, infelicis eſſe hominis ibid.
ſponſiones quæ malę exiſtimãdæ ibid. quæ miſeræ ſint ibid.
ſimplices quorum hominũ eſſe debeant ibid.
ſpurij in iure ciuili omni hæreditate arcentur 206
Statij locus 67. 327
ſtella marina quam vim habeat 143
ſterilitas pro re infauſta cenſeri ſolita 41
ſternere dextrorſum, in bonam partem accipi 259
ſternutamentum olim res ſacra habita ibid. quando ominoſum & ſignũ augurale ib.
ſternutamenti obſeruatio ib.
ſternutamenta ꝑ ſigno omino ſo apud veteres habita ibid.
ſternutamentorum vſus ibid.
ſternutatio cur augurio fuerit olim accommodata ibid. Socratis dæmonium ibid.
in Sternutationib. partium differentia obſeruari ſolita ibid.
Stobæi locus 5. 10. 116. 161. 245
Strabonis locus 31. 131. 137. 165
ſtragulorum & veſtium Neſtoris abundantia 36
Strongylæ Aeoli domus 131. Aeoliæ inſula ibid. vnde dicta ibid.
Stuckij antiquitates Conuiuales 249. 257. 262
Styx fl. infernalis 147
ſucceſſus infauſti cauſam in negligentiã diuini cultus referendi 52
Suidæ locus 207
ſulphur cur etiam ad ſacra & luſtrationes admiſſum 319
ſulphuris facultates ibid. olei vtilitas ibid.
ſulphuri magnę vires ad omne genus corruptionis repurgãdum ibid.
Sunium Atticũ ꝓmontoriũ 34
ſupplicum modus 92. ritus apud veteres 94
ſus animal fœcundiſſimũ 193. ſiticuloſum 197
ſues æſtiuo tempore quo loco paſcendi ibid. cur ex potu pingueſcant ibid. quando pulmoniæ fiant ibid. quo loco delectentur ibid.
ſuum natura ibid.
ſuſpendium mortis genus impium 155
Syria inf. 224. eius ſitus ibid.

T

TAciturnitatem quæ poſtulant, non eſſe eliminanda 239
Tantalus Pelopem filium dijs epulandum tradit 169
Tantali cruciatus 168. 169. cruciatuum cauſa 169 garrulitas ibid.
Tantalo cur Sipylus mons impoſitus ibid.
tauri albi immolatio 27. nigri immolatio ibid. per ſe Neptuno olim ſacrificabantur ibid.
Telegonus inſcius patrem interficit 153

Telegonus Vlyssis & Circes filius 153
Telegoni hastile ibid.
telam Penelopes retexe, prouerb. 19
Telemachus à Polycaste lauatur 39. agriculturæ & pastoritiæ cultor diligens 60. Amphinomum à tergo interficit 311. anxius de Vlyssis reditu 8. beneficia matris agnoscit 19. coacta concione denunciat procis, vt è domo Vlyssis exeant 15 Ctesippum acerbè obiurgat 297. culpam suam fatetur 315. cum Pisistrato apud Menelaum hospitio exceptus 39. & in Spartam discedit 26. cur conuentum instituerit 17. cur matrē reprehendat 15. ioco furorē Antinoi emollit 15. horridulam Ithacam cæteris locis anteponit 59. matris obiurgationes modestè excipit 267. matri peregrinationis capita enarrat 243 matri suæ narrationem suæ nauigationis denegat 245. matre insciа discedit 62. Menelai magnificentiam admiratur 43. modestè imbecillitatem suā prætexit 301, non minus patriam diligit, quàm Vlysses pater 58. patrem agnoscit 234. Penelopæ exponit itineris sui successum 249. proteruos homines leuiter affatur 15. sceptrum in terrā proijcit 18. se omnibus procis opponit 301. summis curis agitatus, somnos non capit 214. quibus caussis ab vlciscendis procis impediatur 233. totas suas cogitationes in parentes defigit 217. venationis studiosus 17
Telemachi ad votū illud Penelopæ de Vlyssis aduentu ad vlciscendos procos, sternutatio 258. ætas imbecilla 28. calamitates 17. canes ibid. comitatus ibid. continentia 239. cōminationes proci nihili faciunt 26. dolor 50. 258. imprudentia 43. in Ithacam aduentus 227. lacrymæ 18. oratio 257. oratio breuis, sed ponderosa 271. patientia 257. prudentiam 273. responsum ex variorum locorum carminibus concinnatum 52. sermo puerilis & simplex 10. simplicitatem Menelaus ridet 59. verba quæ obliuionē aut ἀπιστίαν indicent 232. veritas 245. vox impia 34.
Telemacho Minerua astans in somnis in Ithacā redire hortatur 212. quæ defecerint 232. quæ Menelaus obtulerit 58
Tellij Accagantini vestium abundantia 36
temeritatis vtilis 238
temporis diuturnitate dolores mitigantur 43
temporum priscorum frugalitas morbis causas non præbuit 34
περιτολογία familiaris Homero 17. 327
terminus quo spacio terminādus 224
Terentij locus 327
Terei in vpupam mutatio 287. Procnæ vim infert ibid.
Tereo Thraci Philomela nupta ibid.
terra θεῶν μήτηρ 58
terræ deosculatio ib. osculatio 78. fertilitas vnde pendeat 120
terram deosculandi ritus 197. patriam Agamemnon deosculatur 58. video, proci 327
θεανθρωπεία 194
Thebarum conditores 157
Themistocles Admetum regē nouo & inusitato more accedit 94. totius Græciæ liberator 259
Theoclymenus aduentum Vlyssis Penelopæ manifestè exponit 249. Argiuus, vates 212. 227. 297. causam suæ fugæ ex patria homini ignotæ patefacit 219. Melampodis abnepos ibid. quæ futura procis indicârit 297
Theocriti locus 5. 129. 158. 116. 194. 195. 200. 212. 232. 270. 287
Theophrasti Paracelsi de regeneratione & restauratione liber 235
θεοδόξια 276
Theseo Ariadnen stuprat 158. ab Ariadne interfectus ibid. ab inferis viuus reuersus 173
Thetis Achillis mater 166. Græcos ad celebranda certamina sepulcralia in honorem sui filij incitat ibid.
Thomas Erastus, vir præstantissimus 191
Thomæ Magistri locus 139
Thoon Aegyptiorum rex & medicus 48. 49
Thrinacria insula 175
θρόνος 230
Thucydidis locus 28. 135
Turditania regio Hispaniæ Bæticæ 140
Tibulli locus 166. 212
timorem etiam in virum fortem cadere 315
Tiresias augur 129. à Ioue vaticinij præstantia donatus 147. à Iunone excęcatus ibid apud inferos inter manes sapientissimus ibid quare rectè dixerit Vlyssem ἐξάλης moriturum 153. vates 147
Tiresiæ ætas ibid. cæcitatis diuersa causa ibid. quāta sit diuinandi facultas 152
Tiresiam solum Vlysses iussus est consulere 154
Tisamenus Orestis ex Hermione filius 41
Titi interitus 153
Tityrus à quo interemptus 168. Terræ filius ibid.
Tityri cruciatus apud inferos ibid. cruciatuum causa ibid. sepulcrum ibid. vastitas ibid.
tondendi comas mos 46
tonitrua sereni cœli 292
tripodes quot Vlyssi donati 148
tristitiæ & gaudio lacrymæ communes 58
Troia Vlyssis consilio capta 315
Troiæ euersæ laudem Vlyssi Homerus tribuitur 1. excidium quo nomine Vlyssi debeatur 49. qui perierunt cur beati prædicentur 73
Troianæ expeditionis historiam vnde Dio Prusæus retulerit 45
Troianorum & Achiuorū fœdera 49
Troianis nunquam nisi simulatè Minerua auxiliata 31
Tullius Volscorum rex 94
tumulus honorarius 58
Turditania, nunc Granata 149
Τύχιος nomē apud Homerum non legi 277
Tyrij locus 4
Tyro Enipei amore flagrat 157. Salmonei filia ibid.
Tyronis frater Crethæus ibid.
Tyrtæi locus 221.

V

VAlerij Flacci locus 132
Varronis locus 121
vatum ingenium 301
velocem tardus assequitur, prouerb. 108
velocitatis laus in egregijs ducibus desideranda 31
velorum alæ 152
venatio pedestris 284. piscatoria ibid
venationis duo genera Platoni ibid. Telemachus studiosus 17
venter caret auribus 95
ventris importunitas etiam in medijs calamitatibus 135
ventus à Circe nauigantibus immissus 147. secundus bonus socius ibid.
Venti quatuor Homero 77
ventorū certamina ante Aeolum 132
Venus nutriendi munia exercet 291. ocij amans 34. Vulcani vxor 107
Veneri cestum Mercurius sufuratus 284 (161
verbositas hominum tædiosa
veritatis amor omnium præstantissimus 245
Vesta domorum seruatrix habita 94
vestes ante prandium aut cœnam deponendi mos 249. cur in flumine, & nō in mari lauentur 81
vestium & stragulorū Nestoris abundantia 36. lauandarum nuptialium modus 80. puritas veterum 63
vestibus cultis quid momenti insit 81
vestes funebres sibi vita veteres conficere solebant 19
vestitus virum reddit 81
veterum frugalitas 391 (60
à Via praua deflectere difficile
victima quę Palladi conueniat 37 (mos 37
victimarum inaurandi cornua
viduitas maximis incommodis coniuncta 232
vindicta diuina licet serò, at grauissimè tandem homines plectit 319
vindictæ diuinæ elegās exemplum 57
vinum cur μέλαν Vlysses vocauerit 212. Maroneum 121. 125
vinilibatio super linguas in ignem conjecta 36 (212
à vini nimia copia temperādū vino duos effectus Vlysses tribuit 211, 212. pocula olim coronari solita 8
vir prudens in quibus cautionibus ἀβίωτος esse nō possit 305. qui numeris omnibus absolutus dicatur 100
viri & vxoris cōcordia 87. vt vxoribus dotes darent, apud Germanos olim vsitatū 108. idem etiam olim fuit apud Cantabros ibid.
virorum mortes repentinæ Apollini tribuuntur 34
virgæ Mercurij cur tribuatur facultas somni inducendi & amouendi 67
virgulæ diuinæ semper apud Homerum aliquid magni præstant 197
Virgilij locus 12. 19 39. 41. 57. 66. 90. 113. 117. 123. 124 126. 132. 137. 138. 147. 149. 150. 151. 155. 158. 168 174. 178. 187. 193. 224. 284. 287 305. 315
virgines quænam perfrictæ frontis 81
virginitatis cultrix Pallas 36
virtus quāti plerunq; fiat 206. vnde manet 185
virtutis perfectæ actio, felicitas ibid. præmium ibid.
virtutes parentū imitandæ 46
virtutum melior scopus Christianorū quā ethnicorū 280
visæ rei studio ardentius afficimur quàm absentis 266
vita miserrima quæ 221. res prestantissima ibid sine calamitatū acerbitate nullius ferè mortalium transacta 43
vitæ degendæ formæ post diluuia 120. homines plurimū studiosi 221. humanæ tres gradus 121. vsus nobis à Deo concessus 222. voluptuariæ commendatio 116
vitiorum nullo modo fautor Homerus 108
vitis aurea pro rapto Ganymede olim Troiæ à Ioue donata 165
vitricos patribus opponi, vt nouercæ matribus 17
vitta immortalis Vlyssis 77. Vlyssis 75
vitulus marinus 57. nullo metu cū hominibus versatus ib.
vituli marini corio cur Seuerus imp. lecticam tectam voluerit ibid.
viuere in medio calamitatum, longè grauius quàm semel mori 6. 221
viuere quid 154
viuendi securè ratio 195
vltionis via minus cādida 195
Vlyssea pietas 284. vrbs in Hispania 149
Vlysseæ domus frugalitas 270
Vlysses à cane agnitus 243. 256. à Demodoco petijt vt equū Duriū canat 113 à filio agnoscitur 228. à Melantheo calce percutitur 258. à Mercurio antidotum aduersus Circæ veneficia accipit 142. à patre Laërte recognoscitur 327. à Phęacibus ad Ithacā deducitur 66. à Neptuno varijs laboribus exercitus 6. ab Agamemnone quærit, quonam mortis genere perierit 162. ab Anticlea quid quærat 154. ab Harpyis discerptus, qua ratione dictus 12

Vlyſſes ab Herculis idolo agnitus 170. ab inferis viuus reuerſus 173. ab vmbra matris ſuæ non agnoſci vnde colligat 153. ad Calypſus orationē exhorruit 70. ad Læſtrygonas peruenit 130. ad Meſſenios ablegatur, vt prædam ab eis repeteret 299. ad nauis malum arctiſſimè vinctus 17. Aeolo fit ſupplex 132. æquè Nauſicaæ & Alcinoo placet 97. alacer ſcopos propoſitos ſagitta pertingit 308. Alcinoi ſordes arguit 258. ancipiti reuerentia Nauſicaam affatur 85. Anticlo os compeſcit manu, ne Helenæ reſponderet 50. anguſtias animi ſui commodè exprimit 92. an vſq; ad oceanum peruenerit 149. aſtrologiæ peritus 73. aſtronomicę non ignarus 137 boni & clementis regis typus 62. Calypſus orationem ſuſpectam habuit 70. captat occaſionē Eumæi ſtatum reſciſcendi 222. certo loco & tēpore officioſiſſimis mendacijs vtitur 97. Circæ ſuam nauigationem ad inferos recenſet 173. circa Achillis cadauer ſtrenuè pugnat 332. clamore Nauſicaæ exaudito expergiſcitur 86. conſilium ſuum ne parenti quidem aut vxori patefieri voluit 239. Cretæ nonaginta vrbes tribuit 276. Cretenſem ſe natione profitetur 276 cum ſubulco cœnat 220. cum Telemacho cōſilium init de armis deponendis 271. cur dolores ſuos augeri dicat 276. cur leoni comparetur 52 cur pedes ſibi à vetula lauari cupiat 280. cur πολύτροπος ab Homero appellatus 2. cur porcorum donis gaudeat 268. cur πολυπροθὸς titulo inſigniatur 2. cur ſub conditione promittit 305 diuerſum à Leucothea capit conſilium 75. diuinos honores repudiat 95. ductus ab Eumæo in Ithacam ex agris, ad conuiuium procorum ingreditur 243. è duobus malis minus eligit 78. efficit vt Palladium ſibi adiudicaretur 166. & Ithacenſes vniuntur 339. ex procorum cæde ſibi periculum impendere intelligit 326. excuſat ſe, quòd Mineruam verè non agnouerit 195. faciem tunica tegit ob lacrymas 101. filio paucis rationē qua Ithacam peruenit, exponit 237. fluuio ſupplicat 78. grauiſſimis erroribus agitatus 192. hoſpitis perſonam cautè coram Eumæo ſuſtinet 245. ſui Eumæi petitionibus ſatisfacit 206. humaniter Ithacenſes ſuos moderatur 25. immortalitatem pro patriæ reditu repudiat 5. indignabūdus quodammodo in Eumæum inſurgit 211. in omnium procorum cædē pergit 311. in Phæacū regionem venit ſeruatus 65. in priſtinum nitorem reſtitutus 87. in quo ſibi conſtet 276. in toto nauigationis curſu deos habet infenſos 142. leoni comparatur 319. maluit cōmodum cū incōmodo, quā incommodum ſine commodo accipere 78. matris ſuæ vmbram agnoſcit 153. miſerè tempus partitur 70. mulierum petulantias quo animo ferat 289. nauim ſuam quot diebus abſoluerit 73. ob paupertatem contemnitur 273. opportunè confingit mendacium 123. optatam felicitatem conſequutus 187. orator facundiſſimus 336. pannoſus hoſtilia caſtra explorat 49. paucis aduentum ſuum parenti exponit 336. ſui infortunij hiſtoriam narrat 257. Penelopæ animi duriciem exprobrat 327. Penelopen accedere prætextu legitimo recuſat 259. perſonarum circumſtantiam obſeruat 92. Phæacum inhumanitatem experitur 192. πολυμήχανος 70. πολύτροπος 1. 336. procos ſagittis petit 310. pro beneficio & humanitate quæ Telemacho optet 257. primi conatus ſucceſſu feliciore elatus, audacter etiam ad reliqua certamina prouocat 104. πολυπροθὸς 1. qua in parte vituperandus 143. qua re culpandus 147. quàm facilè arcum intenderit 308. quàm fuerit à parentibus ſuis adamatus 222. quāta humanitate apud Autolycum ſit receptus 284. quantus prudentiæ doctor 76. quid à Nauſicaa petat 87. quo tempore venena quæſierit 12. quomodo matri reſpōdeat 154. quomodo Polyphemo reſponderit 123. quomodo ſibi apud Circen præcauerit 143. ſagittam per annulos dimittit 297. ſaltationis minus peritus 110. ſe inter mortalitatis cancellos cohibet 95. ſex ſociorum excidium vlciſcitur 124. ſoli Aretæ valedicit 185. ſoli cōparatur 319. Telemachi pater 10. trecentis Troianis reſiſtit 310. venās ab apro percutitur 271. vnda marina deformatus 82

Vlyſſis affectus qua comparatione exprimatur 289. ἀπιθάνοις non abſona 234. animus erga Laërtē 336. ἀπιθέα 195. bona in quibus conſiſtunt 202. calamitas 77. cogitationum volubilitas 289. commendatio 5. commotio 193. conditio cur Agamemnonis ſorti præferenda 34. conſtantia 125. cū Calypſo perpetuum certamen 2. decennales errores 1. errorum & periculorum ἀναπαφαλαίωσις 327. & Iri pugna 262. & Telemachi lacrymæ 235. facta penè Herculis adæquari 170. famæ illuſtratio 319. ficta oratio 336. firmitas & ſoliditas 258. fortitudo & prudentia 249. generoſitas 175. hoſpitium ex agro apud Eumæum 198. humanitas 203. iactantia magis tolerabilis quàm Iri 262. iactura 135. patientia in contumelijs tolerandis 293. in exponenda ſua hiſtoria inconſtantia 276. infelix nauigatio 2. ingenium verſutum 195. labores perpetui 2. laudes 104. manſuetudo & clemētiæ facilitas 146 166. miſeriarum continuatio 135. moly 85. nomen 282. nomen in exordio poëta reticuit 1. oculorum comparatio 277

in Vlyſſis oratione quę ſint attendenda 177

Vlyſſis ὀξυχολία 146. parentum commendatio 206. paupertas 87. pietas 121. prudentia 178. 249. 258. 305. præclara facinora 1. 2. pudor 87. pudoris argumentum 84. reditus deſcriptio 193. remus 152. reſpōſum quale 161. riſus 297. robur 52. ſocij à Cyclope deuorati 124. audiendi facultate priuantur 173. ſociorum in ſues conuerſio 139. ſomnus 186. vafrities 327. vinculum, prouerb. 111. virtus 257. vitæ inſtitutio 68. vita immortalis 75

Vlyſſi cur apertæ aures relictæ 173. cur ſolus ex dijs Neptunus infenſus 2. è mari erepto quàm læta fuerit terra 77. nauigaturo quid Calypſo promittat 79. patriæ vicino ſomnus obrepit 213. plaga ab apro infiicta 283

Vlyſſem exeandeſcentem Alcinous placidè cōpeſcit 106. non hoſtili animo acceſſiſſe, quæ docent 87. quanti Homerus faciat 84

in Vlyſſe mira diſſimulandi dexteritas 277

Vlyſſeorum laborum narrat 117

Vlyſſippo 149

vmbris omnibus non eſſe donatam diuinandi facultatem, vnde conſtet 154

vnctionum vſus antiquiſſimus 267

vnctione olei veteres poſt aquæ balneum vſi 49

vnus vir, nullus vir 124

vniuerſitatis in quinque mundos partitio 81

voluntate libera homines peccare 4

vota improborum hominum à Deo non facilè exaudiri 31

vrbem habitandam quæ ſpectent 80

Vrſam maiorem qui obſeruēt 73. minorem qui obſeruent ibid.

Vulcanus deformitatis ſuæ cauſam quò transferat 107. Iouis & Iunonis filius ibid. Martis & Veneris adulteriū detegit 108. Martem & Venerem catenis prætenuibus illaqueat 107

Vulcani vincula ibid.

Vulcano forcipes Mercurius ſuffuratus 284

vulnera à tergo inflicta quando decus afferant 311

vultur cauſas Iphicli ἀπαυδᾶς docet 157. valde φιλόπτωχος 255

vxores à marito antiquitus dotari ſolitæ 107

vxorem ducere 34

vxores quodammodo venales fuiſſe 107.

X

Xanthus flu. 2

Xenia olim peregrinis data ſolita 110

Xenophontis locus 224

Xuthus Aeoli filius 131

Xylander Strabonis interpres 137

Xylādri annotationes in Strabonem 135.

Z

ZEno philoſophus ne inuitus ſecretum quoddam prodere cogeretur, linguam arroſam in tyrannum expuit 239

Zetes Boreæ filius 287

Zethus Amphionis frater ibid.

Zethus Antiope filius 157

Zonam ſoluere ibid.

Zopyri corporis defœdatio 49

Zvuingerianum oraculū 302

Tzetzis locus 284.

FINIS.

BASILEÆ,

PER SEBASTIANVM

HENRICPETRI,

Anno Domini

CIↃ IↃCVI.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
DE
GRANADA